

D

C

D

PAT
L
V
T
M
M
F
IN
DI

S.

IN

D

C

D

PAT
L
V
T
M
M
F
IN
DI

S.

IN

PATROLOGIÆ

CURSUS COMPLETUS,

SEU

BIBLIOTHECA UNIVERSALIS, INTEGRÆ, UNIFORMIS, COMMODA, OECONOMICÆ
OMNIUM SS. PATRUM, DOCTORUM, SCRIPTORUMQUE ECCLESIASTICORUM

SIVE LATINORUM, SIVE GRÆCORUM,

QUI AB ÆVO APOSTOLICO AD ÆTATEM INNOCENTII III (ANN. 1216) PRO LATINIS
ET AD PHOTII TEMPORA (ANN. 863) PRO GRÆCIS FLORUERUNT :

RECUSIO CHRONOLOGICA

OMNIUM QUÆ EXSTITERE MONUMENTORUM CATHOLICÆ TRADITIONIS PER DUODECIM PRIORA
ECCLESIAE SÆCULA ET AMPLIUS,

JUXTA EDITIONES ACCURATISSIMAS, INTER SE CUMQUE NONNULLIS CODICIBUS MANUSCRIPTIS COLLATAS,
PERQUAM DILIGENTER CASTIGATA;

DISSERTATIONIBUS, COMMENTARIIS, VARIISQUE LECTIONIBUS CONTINENTER ILLUSTRATA;

OMNIBUS OPERIBUS POST AMPLISSIMAS EDITIONES QUÆ TRIBUS NOVISSIMIS SÆCULIS DEBENTUR ABSOLUTAS
DETECTIS AUCTA;

INDICIBUS PARTICULARIBUS ANALYTICIS, SINGULOS SIVE TOMOS SIVE AUCTORES ALICUJUS MOMENTI
SUBSEQUENTIBUS, DONATA;

CAPITULIS INTRA IPSUM TEXTUM RITE DISPOSITIS, NECNON ET TITULIS SINGULARUM PAGINARUM MARGINEN SUPERIOREM
DISTINGUENTIBUS SUBJECTAMQUE MATERIAM SIGNIFICANTIBUS, ADORNATA;

OPERIBUS CUM DUBIIS, TUM APOCRYPHIS, ALIQUA VERO AUCTORITATE IN ORDINE AD TRADITIONEM
ECCLESIASTICAM POLLENTIBUS, AMPLIFICATA;

DUCENTIS ET AMPLIUS INDICIBUS LOCUPLETATA; SED PRÆSERTIM DUOBUS IMMENSIS ET GENERALIBUS, ALTERO
SCILICET RERUM, QUO CONSULTO, QUIDQUID NON SOLUM TALIS TALISVE PATER, VERUM ETIAM UNUSQUISQUE

PATRUM, ABSQUE ulla EXCEPTIONE, IN QUODLIBET THEMÀ SCRIPSERIT, UNO INTUITU CONSPICIATUR;

ALTERO SCRIPTURÆ SACRÆ, EX QUO LECTORI COMPERIRE SIT OBVIUM QUINAM PATRES ET
IN QUIBUS OPERUM SUORUM LOCIS SINGULOS SINGULORUM LIBRORUM SCRIPTURÆ VERSUS,

A PRIMO GENESEOS USQUE AD NOVISSIMUM APOCALYPSIS, COMMENTATI SINT.

EDITIO ACCURATISSIMA, CÆTERISQUE OMNIBUS FACILE ANTEPONENDA, SI PERPENDANTUR CHARACTERUM NITIDITAS,
CHARTÆ QUALITAS, INTEGRITAS TEXTUS, PERFECTIO CORRECTIONIS, OPERUM RECUSORUM TUM VARIETAS

TUM NUMERUS, FORMA VOLUMINUM PERQUAM COMMODA SIBIQUE IN TOTO PATROLOGIÆ DECURSU CONSTANTER

SIMILIS, PRETII EXIGUITAS, PRÆSERTIMQUE ISTA COLLECTIO, UNA, METHODICA ET CHRONOLOGICA,

SEXCENTORUM FRAGMENTORUM OPUSCULORUMQUE HACTENUS HIC ILLIC SPARSORUM,

PRIMUM AUTEM IN NOSTRÆ BIBLIOTHECÆ, EX OPERIBUS ET MSS. AD OMNES ÆTATES,

LOCOS, LINGVAS FORMASQUE PERTINENTIBUS, COADUNATORUM.

SERIES GRÆCA,

IN QUÆ PRODEUNT PATRES, DOCTORES SCRIPTORESQUE ECCLESIAE GRÆCÆ
A S. BARNABA AD PHOTIUM.

ACCURANTE J.-P. MIGNE,

Bibliothecæ Cleri universæ,

SIVE

CURSUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

PATROLOGIA, AD INSTAR IPSIUS ECCLESIAE, IN DUAS PARTES DIVIDITUR, ALIA NEMPE LATINA. ALIA GRÆCO-LATINA.
LATINA, JAM PENITUS EXARATA, VIGINTI-QUINQUE ET DUCENTIS VOLUMINIBUS MOLE SUA STAT, AC QUINQUE-
VIGINTI-CENTUM ET MILLE FRANCIS VENIT. GRÆCA DUPLICI EDITIONE TYPIS MANDATA EST. PRIOR GRÆCUM
TEXTUM UNA CUM VERSIONE LATINA LATERALIS AMPECTITUR, ET FORSAN CENTUM VOLUMINUM EXCEEDIT NU-
MERUM. POSTERIOR AUTEM HANC VERSIONEM TANTUM EXHIBET, IDEOQUE INTRA QUINQUAGINTA CIRCITER VOU-
MINA RETINEBITUR. UNUMQUODQUE VOLUMEN GRÆCO-LATINUM OCTO, UNUMQUODQUE NERE LATINUM QUINQUE
FRANCIS SOLUMMODO EMITUR: UTROBIQUE VERO, UT PRETII HUIUS BENEFICIO FRUATUR EMPTOR, COLLECTIONEM
INTEGRAM SIVE GRÆCAM SIVE LATINAM COMPARET NECESSE ERIT; SECUS ENIM CUJUSQUE VOLUMINIS AMPLITU-
DINEN NECNON ET DIFFICULTATES VARIA PRETIA ÆQUABUNT.

PATROLOGIÆ GRÆCÆ TOMUS XCII.

S. ANDREAS CRETENSIS, JOANNES MALALAS, ELIAS CRETENSIS, THEODORUS ABUCARA,
CARUM EPISCOPUS.

EXCUDEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE EDITOREM,

IN VIA DICTA D'AMBOISE, OLIM PROPE PORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO D'ENFER
NOMINATAM, SEU PETIT-MONTROUGE, NUNC VERO INTRA MŒNIA PARISIENSIS.

SÆCULUM VII, ANNI 675-680.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΑΝΔΡΕΟΥ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΡΗΤΗΣ
ΤΑ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΑ ΠΑΝΤΑ.

S. P. N. ANDREÆ

CRETENSIS ARCHIEPISCOPI

OPERA QUÆ REPERIRI POTUERUNT OMNIA.

ACCEDUNT

JOANNIS MALALÆ, THEODORI ABUCARÆ CARUM EPISCOPI

SCRIPTA TUM HISTORICA, TUM ASCETICA QUÆ SUPERSUNT;

ACCURANTE ET DENUO RECOGNOSCENTE J.-P. MIGNE,

BIBLIOTHECÆ CLERI UNIVERSÆ,

SIVE

CURSUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

TOMUS UNICUS.

VENIT 11 FRANCIS GALLICIS.

**EXCUDEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE EDITOREM,
IN VIA DICTA D'AMBOISE, OLIM PROPE PORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO D'ENFER
NOMINATAM, SEU PETIT-MONTROUGE, NUNC VERO INTRA MOENIA PARISINA.**

1860

8182

ELENCHUS

AUCTORUM ET OPERUM QUI IN HOC TOMO XXVII CONTINENTUR.

JOANNES MALALAS CHRONOGRAPHUS BYZANTINUS.

Ludovici Dindorfii Præfatio et edit. novissima Bonnensi.	col. 9
Humfredi Hodii Prolegomena editioni Oxoniensi præfixa.	11
Joannis Malalæ CHRONOGRAPHIA ex editione Bonnensi, additis Edm. Chilmeadi et Humfredi Hodii notis.	65
Richardi Bentleii Epistola ad Joannem Millium de Joannis Malalæ Chronographia.	717

S. ANDREAS CRETENSIS ARCHIEPISCOPUS.

Homiliæ XXI, ex editione Gallandii et Francisci Combesis collectæ et juxta ordinem analogicum dispositæ.	806
De imaginibus.	1302
Computus paschalis (memoratur tantum; exstat enim in append. ad Eusebii Pamphili Chronicon tomo XIX editum).	1303
Canones et Triodia	1366
Idiomela.	1434
Iambi ad Agathonem.	1438.

ELIAS CRETENSIS METROPOLITA.

Scholia in S. Gregorii Nazianzeni Orationes. (*Elia Scholia Græce ex codice Basilensi primi edidimus post Gregorii Orationes, hujusce Patrologiæ tom. XXXVI, exscribente et nobiscum communicante V. D. Alberto Jahnio, Bernate-Helvetio.*)

THEODORUS ABUCARA CARUM EPISCOPUS.

Opuscula ascetica, ex editione Jacobi Gretseri.	1462
---	------

JOANNES MALALAS.

PROLEGOMENA.

LUDOVICI DINDORFII PRÆFATIO.

(Collectio Byzantina ed. Bonnæ 1830, 8*.)

Joannis Malalæ chronographiæ unus est codex Oxoniensis Baroccianus, ex quo descriptam ab Edmundo Chilmeado, cum is morte præventus esset, edidit Humfredus Hodius eique ita præfatus est ut mihi de codice et Chilmeado nihil, pauca de scriptore et hujus editionis ratione dicenda supersint. Joannis libro Oxoniensi cum et initii pars non exigua et sub finem non constat quanta perierit, illius jacturam sarsit Chilmeadus ex alio ejusdem bibliothecæ chronographo manuscripto, quem Georgium monachum esse, vulgo Hamartolum dictum, sibi persuasit Hodius : mihi ipsum exordium cum Georgii particula ab Allatio edita non ita convenire visum est, quin scriptorem Oxoniensem Georgium an quem alium haberi oporteat ejus judicio relinquere maluerim cui integram certe partem ab Chilmeado editam cum Georgio contendendi copia et animus fuerit. Cum enim chronographorum Byzantinorum alter alterius simia sit, si qui per aliquot paginas ad verbum secum consentiunt, non est cur existimemus non esse homines inter se diversos. Extremæ autem Malalæ partis detrimento cum incertum reddatur concluderitne ille cum Justiniano an ulterius deduxerit chronographiam suam, eoque major oriatur dubitatio quando ipse putandus sit vixisse, Hodius omni ope contendit ut sæculo nono ineunti admoveret scriptorem tantæ inscitiae et barbariæ quanta in ævum Justiniano propinquum cadere ei non posse videretur. Cumque [vi] Joannes Damascenus, quem sæculo octavo medio extinctum constat, oratione tertia de imaginibus in fabula quadam narranda Malala utatur auctore, ita ejus testimonium eludit ut orationem illam posse suppositam esse dicat. Quæ quam levia sint facile apparet. Joannis Damasceni orationes tertiam inter et secundam tanta intercedit rerum omnium similitudo ut si altera a quo scripta esset nesciretur, ab eodem ambas homine profectas esse nemo qui legeret non esset suspicaturus. Sed etiamsi certissime demonstrari posset tertiam non esse Joannis ea re ne minimum quidem ejus de Malalæ ætate testimonium mutaretur. Utramque enim eodem scriptam esse tempore illo quo anathema adversus Leonem episcopi Orientis minabantur quidem, sed nondum pronuntiabant, ex eo recte collegit Lequienus vol. I, p. 306, quod eadem in utraqve verba sunt p. 332, et p. 346 : *Καὶ ἄγγελος, καὶ βασιλεὺς εὐαγγελίζεται ὁμοῦ παρ' ὃ παραλάβετε, κλείσατε τὰς ἀκοάς· ὁκνῶ γὰρ τίως εἰπεῖν, ὥς ἐφ' ὃ θεὸς Ἀπόστολος, Ἀνάθεμα ἔστω, ἐκδεχόμενος τὴν διόρθωσιν*. Hodius vero quod addit, si minus totam orationem illam, certe locum e Malala excerptum fieri posse ut aliquis interpolaverit, verbo monuisse sufficit non meliori cum ratione dictum esse quam quæ de Clementis, Theophili, Hesychii ætate suæ opinioni commoda hariolatur : ad quæ quod responderi posse quivis intelligit respondit Lequienus p. 368. De ipsius autem Malalæ ingenio summaque et inscitia et, si cum scriptoribus paulo antiquioribus conferatur, sermonis barbarie qui ita sentiat ut indigna arbitretur homine Syro sæculi sexti septimive cum vulgo loquenti, ipsam rem Byzantinam oportet ignoret. Aliter judicarunt viri rerum Byzantinarum peritissimi, Reiskius et Gibbonus : quorum alter *Histor.* cap. 40, annot. 11, Malalam brevi post Justinianum scripsisse assentitur Jortino *Animadvers.* vol. IV, p. 383 : qua ipsa libri illius parte ego me ægre fero carere ; Reiskius autem ita scribit in Commentario ad Constantinum præclare nuper aucto, p. 855. « *Μεζότερος* pro [vii] *μελίων* jam apud Malalam t. II, p. 236, 1, de cujus auctoris ætate Justiniano æquali dubitare non debet Hodius ob dictionis sordes. Istius jam sæculi et ratiocinia inepta erant et dictio monstrosa. Ex quo Christiani doctores turbare publicam rem inutilibus quæstionibus, omissisque studiis litterarum humaniorum, ad speculationes ridiculas, et quas ne ipsi quidem intelligerent, probabi coeperunt, perit omnis in cogitando rectitudo, in dictione perspicuitas, cura et nitor. Non tam Barbaris barbariem, quam Christianis debemus. Vide, quantus tumor, quanta peregrinitas in Codice Theodosiano, quam non anilis sæpe Procopius, omnium sibi æqualium absque controversia optimus, quam coacta et Latinizans ejus dictio. Affectatum artificium, per quod oratio Cimimeriis tenebris fieret obscurior, laudi erat, et tanto quisque doctior, quanto Cassiodorum et similes superaret. Sed hoc in transitu. Solæcismi hi, qua-

les sunt μεζότερος et similia, fuerunt quidem nunquam non in usu apud vulgum, sed scriptores vel parum elegantiae memores ab iis sibi abstinebant. Malalæ, ut ad eum redeam, ex ipso nomine constat ætas. *Malalas* est nomen Syriacum. Sermo Syriacus obtinebat in Syria usque ad initia Muhammedanismi. Eo surgente, Saracenis Syriam rapientibus, egerunt Syriesmum, ejusque loco Arabismus omnia obundabat, Syriasmo in ecclesiarum Christianarum angustias concluso. Debuit ergo Malalas eo adhuc ævo vixisse et scripsisse, quo sermo Syriacus in usu erat. Pro rhetore Arabes non *Malal*, sed *Chathib* dicunt. Quibus addi licet in rebus locisque Syriæ describendis nusquam ne tenuissimum quidem vestigium apparere mutati in ea per Arabes rerum qui sub Byzantinis fuerat status. Cæterum apud Joannem Damascenum quod Malalas vocatur Ἰωάννης Ἀντιοχείας, non patriarcham, sed civem Antiochensem intelligendum esse assentior Hodio Proleg. §. viii : quomodo dictum Ἀντιόχου [viii] Κολοφῶνος in opusculo ms. Oxoniensi fefellit Bentleium epistola ad Millium p. 8.

Hactenus de Malala. Editio nostra cum integra reddere deberet quæ adnotasset Chilmeadus, nec ferendum videretur his etiam apponi tot levissimorum mendorum correctiones, ego adnotationes ejus dispersitis bifariam sum ita, ut meis insererem quas utiles ad crisin ducerem, cæteras ad calcem relegarem. Ipse quæ scribendi vitia viderentur correxii aut notavi : sæpe autem ambiguum esse quæ librario, quæ ipsi imputanda sint tali scriptori, sponte intelligitur. Futilitatem hominis per partes aliquot censura sua dignatus est Bentleius, omnem refelli nemo ferat.

Editio Oxoniensis cum tam sit negligenter impressa ut integros versus omissos prodant interpretatio Latina p. 108 et 145, operæ pretium facturus sit qui libri Barocciani iterum conferendi laborem suscipere tanti putet. Mihi hæc etiam ratio fuit non tangendæ interpretationis Chilmeadi, quæ nunc codicis instar est. Abjeci vero quos Hodius addiderat Indices scriptorum et vocum dictionumque ab Ducangio omissarum mancos et tennes, novis eorum loco substitutis.

Denique adnotamus editionem Oxoniensem prodixisse duplici titulo annum 1691 præferente inscriptam, cui in alio quo utor exemplari tertius additur anno 1692 insignitus; Venetam ob vitiatorum multitudinem prorsus inutilem a. 1733.

Scribebam Lipsiæ Idibus Octobribus MDCCCXXX.

DE AUCTORIS COGNOMINE

PRÆMONITIO.

[ix] *Malala cognomen Syriacum. Ita scribi a Græcis potuisse : magis tamen convenire cum illorum analogia ut Μαλάλας scribatur ; sicque scriptum fuisse videri. Ab auctore Prolegomenorum præfertur Syrorum genuinum ac originarium nomen Malala. Quod ostenditur optime congruere usui linguæ Latinæ. Eo rhetorem significari. Hoc multorum litteratorum fuisse cognomen. Quo sensu sic auctor appellatus sit.*

In verbis Joannis (quem appellant) Damasceni et Constantini Porph. e quibus conceptus est, qui præmittitur titulus, utrum auctoris cognomen Μαλάλα (seu Μαλέλα) in casu, ut loquuntur, *genitivo* a Μαλάλας (seu Μαλέλας) ut Βαρνάβα a Βαρνάβας, Σουλδα a Σουλδας, descendat ; an, ut peregrinum et extraneum vocabulum, sit potius indeclinabile, haud certo satis apparet. Nos secuti auctoritatem virorum maximorum, quotquot hactenus hujus cognominis mentionem fecerunt, Gerardi et Isaaci Vossiorum, Usserii, Dufresnii, aliorumque complurimorum, pro *indeclinabili* accepimus. Neque hoc sane temere. Nam quamvis videatur haud licere per Græcorum analogiam virilia nomina apud eos in a terminari ; non tamen abhorret ab eorum usu, ut nomina virorum *Orientalia* et *Barbara* absque ulla Græca terminatione, aut casuum variatione, Græco ore proferantur. Neque quisquam ignorat quam ament Orientales (e quibus erat noster chronographus) sua nomina et cognomina in a formare. [x] Id elucet istis exemplis quæ exhibent passim monumenta S. Paginæ. Idem indicant nomina et cognomina Arabica, *Abdalla, Hanifa, Nahla, Taphala, Mashalla*, aliaque id genus millia : hinc Jesus illis est *Isa*, Darius *Dara*, Kosroes *Kezra*, Basilus *Basila*, ut apud *Said Ebn Batrik*. De *Syris* denique ipsis, popularibus nostri auctoris, quod eadem gaudeant terminatione, consulatur Catalogus *Scriptorum Syriacorum a Sobensi metropoli* conscriptus. Celebrantur ibi *Maruta, Barsoma, Hanana, Dan, Resaina, Abrah. Catina, Greg. Sussatra*, cum multis aliis, pars magna Catalogi. Sed quorsum hæc ? Monuisse suffecerit esse plane *Syriacum* auctoris nostri cognomen, et in a apud eos desinere constare. Quam soleant autem Græci peregrina hujusmodi nomina cum nativis terminationibus in *Græciam* suam recipere, exemplorum demonstrat multitudo innumerabilis. In prima acie ex Jo. Cantacuzeno stat Ἰωάννης Παράλα. Illene recentior, et non ex heroibus antiquis ?

Cave agas de eo *triumphos*. En quot et quantos satellites habeat despicibilis hicce Παράτα. Apud *Seriem chronologicam*, perductam ad Alexium Comnenum, quam edidit doctissimus Petavius, occurrit Κωνσταντῖνος ὁ Δούξα imp. Apud Bartholomæum Edessenum memoratur Μεβία, et Arabicus *Hanifa* ab eodem dicitur Χανιφά, quod nomen quamvis habeatur apud eum in casu genitivo, tamen positum fuisse pro indeclinabili, cum ex ipso accentu, tum ex aliis nominibus sequentibus, dilucide apparet. In anonymi *Confut. Muhammedis*, hujus assecla Βασίλειος commemoratur : Προσεκολλήθη δὲ τῷ Μουχαμέτ τῷ Ταχιβέττῃ ὀνόματι Βασίλειος. Ibidem occurrunt ὁ Αὔδης et Αὔδαλλ (Abdalla) Muhammedis alii sodales. Hoc notent doctissimi viri qui pernegant nomen Abdalla apud Græcos unquam cadere in a. Eidem rursus auctiori, ut et Nicetæ Choniatae in *Thesaurο*, angelorum 2, Muhammedis sunt nomina propria Τζάφα et Μαρούα. Sic Euthymio Zigabeno Τζιτζαφά (male) et Μαρούά. Audiatur Agathias, probatissimus scriptor, de rege Persarum *Vararane*, Σεγανασά δὲ ἐπεκλήθη, et μοχ εἰκότως ὁ παῖς Σεγανασά ἐπωνόμαστο. Idem rursus de alio *Vararane*, Persarum itidem rege, ἃς δὲ καὶ Κερμασά ὀνομάζετο. Accedat his Erasthenes, antiquissimus ille, Græcorumque grammaticorum princeps; in cujus *Catalogo regum Thebæorum* nobis militat rex Κομαεφθά: vocabulum factum ex [χι]φθά sive φθᾶ (ne librario id vitio vertatur), quod Ægyptiis nomen *Vulcani* fuit, sique scribitur Porphyrion in casu nominativo. Addo insuper Ἡμούλα, cognomen fuisse apud ipsos Alexandrinos patriarchæ. Audi testem luculentum Theophanem in *Chronographia*: Ἰωάννης ὁ ἐπὶ κλήν Ἡμούλα. Sic apud Victorem Tun. *Joannes cognomento Hemula*. Quam hoc illustre exemplum! Qui poteris istius vim evitare? Num culpam librario impinges? Vah effugium! Eidem *Theophani* Ἐλεσθά est nomen regis Æthiopum: quod quamvis legatur in casu non recto, esse tamen indeclinabile fidem facit accentus. At audias insuper alia. In Græca Scripturarum versione quid apertius aut usitatus? Μαθουσάλα, Σισάρα, Σάλα, Ἰεδδούα, Ράδα, Ἀζαρία, sexcenta alia. Neque ista solum in S. Scripturæ versione hanc terminationem sortita sunt, sed cum ea evolarunt ad omnes Græcos, et in usum vulgarem abierunt. Nonne A mutabatur apud posteros Græcos in AE? De aliquibus, concedo: de omnibus, pernego. Testimonium dicat Matthæus evangelista. Celebrantur ab eo ὁ Ζαρά, ὁ Ἀβιά, ὁ Ἀσά. Præter Fl. Josephum qui ex Bibliorum Græca versione sua non scripsit, cedo mihi vel unum, cui patriarcharum annosissimus ille, Μαθουσάλας non Μαθουσάλα, appelletur, etsi nomen illius apud tot scriptores passim memoretur, et, propter longævitatein, vel in vulgi ore ubique terrarum ferebatur. Μαθουσάλα ille nominatur a Theophilo Antioch. Africano, Eusebio, Synkello, auctore Chronici Pasch. Nicephoro Patr. Cedreno, Glyca, Hamartolo nostro, anonymo Petaviano, aliis. Post hocce exemplum, quid attinet alia afferre, quæ apud eosdem auctores, cum Philone Jud. Joële et Theodoro in *Hist.* leguntur, Σισάρα, Σάλα, Θάρρα, Σεβαραχά, Σιβά, Ἀνανία, cæteraque pleraque similia? Ita me Musæ ament, ut ex animo me tædet ac piget tandiu demorari in minutis hisce puerilibus: tamen gratia eorum, qui dubitent, hic alia quædam exempla subjungam, quorum eadem est analogia ac ratio. Ὁ Παμβῶ, ὁ Χαλλῶ, ὁ Μαδῶ, et germana apud ecclesiasticos scriptores, ignorata sunt nullis nisi quibus sub ferula manus est. Ἀλέξιος ὁ Μωσιλλῆ, magnatum Græcorum quidam, apud Georgium Mon. in Novis Imp. *Glycas*: Ὁ μέντοι Θεόφιλος γαμβρὸν εἶχεν Ἀλέξιον, οὗ Μωσιλλῆ τὸ ἐπώνυμον. Apud continuatorem Constantini Porph. Historiæ Basilii Macedonis, [χι] memoratur Ῥωμανὸς ὁ Μωσιλλῆ, ex Græcis magnatibus alius. Apud alium Τζῶ Μουλαβί. Sic apud *Codinum* et *Glycam* Μεγαλὸ ὁ Παγγαβῆ. Græcorum ipse imperator: Cedreno; Μεγ. ὁ Παγγαβῆ ἡ προσγορία. Consimilia alia in vocales cadentia, quæ ex S. Scripturis in usum communem recepta sunt, non enumero, ne videar conscribere Judæorum exercitum aliquem, *Salomonis* receptasse aut *Jehosophati*. Nec innumera ista recenseo, quæ passim apud Græcos historicos præter normam sermonis Græcanici consonantibus clauduntur. Hoc tantum observo de pseudopropheta Turcarum nomine, quod quamvis apud Græcos scriptores tam frequens istius sit mentio, ne semel tamen, quod sciam, Græca terminatione donatur. Μουάμεδ, Μωάμεδ, Μωάμετ, Μουχουμέτ, Μουχαμέτ, Μάμεδ, etc.

Hæc lusimus (Lector erudite) in grammaticis, non grammatici; quippe nos qui Μαλάλα pro indeclinabili sumpsimus, erroris ingentis contra usum Græcorum insimulant viri doctissimi: quem dicunt non pati, ut nomen ullum virile, quantumvis Barbaricum, apud eos in a terminetur. Si ulterius instant (ut faciunt) et ab ipso accentu, quod in syllaba penultima statuatur, posse duci argumentum existimant; convertantur retro oculi, ad Μεβία, Παράτα, Μαρούα, Ἡμούλα, Ἰεδδούα, Σισάρα, Ἀζαρία, Ἀνανία, Μαθουσάλα. Quibus addi et alia possint: Ὀγαία, Ἀββία, Σεραβία, centum alia in S. Scripturis germanissima. Neque alia est ratio euntium in alias vocales, Παμεσσεμένω in Serie quadam regum Ægyptiorum, Ἰεφθάς, Ἰωθάς, etc., aut terminatorum consonantibus, Ἀδριμέλεχ, Ἰάρεδ, Ἰάρεθ, Ἰσάχαρ, Γελλιμερ, Τατιμερ, etc.

Sic liberos nos, et prædictos summos viros ab omni peccato contra usum Græcorum, præstitimus. Progrediamur ulterius: et ut fuit ostensum repugnare nihil, quominus potuerit casu recto scribi Μαλάλα, sic breviter nunc inquiramus, an reipsa ita scribi consueverit. Sane hæc etsi ita se habeant, et quamvis appareat potuisse scribi Μαλάλα; mihi tamen non deest quod facile cuivis persuadeat, non ita revera, sed Μαλάλας scriptum fuisse. Nempe hoc id evincere videtur, quod a Tzetze Chiliasta, qui pro a, e ubique substituit, non ut indeclinabile, sed prorsus ad exemplum et ingenium Græci sermonis, Μαλέλης scribatur. Idem inde videtur verisimile admodum fieri, [χι] quod quamvis non semper peregrinis hujusmodi nominibus assumatur Græca terminatio, constat tamen id usu sæpissime

venire. Sic quoque inter recentiores (ut missa faciamus infinita) Ἀλληλοῦτα vocabulum, cum pro nomine virili, ut in codice quodam ms. usurpatur, scribi Ἀλληλοῦτας animadvertimus. Δούλος τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ Μαρκάριος μοναχὸς ἐπέκλην ὁ Ἀλληλοῦτας. Hæc, lector, scripsimus olim ad amicos eruditissimos: ii tamen (quod plane miramur) ita contra nos instituunt disputationem, quasi contendissemus, non modo potuisse in recto scribi Μαλάλα, sed et reipsa sic scriptum fuisse, scribique sic debuisse.

Hoc itaque ponatur de Græcanica terminatione. Videamus jam de Latinis. An illi *Malalas* seu *Malelas* scribent cum Græcis? An potius sequentur Syrorum originariam? Certe Græcam ego non moror, cum appareat *Originaria*, et ista usu vulgari non jam sit stabilita. Mihi placet Syrorum genuinum vocabulum *Malala*: nam eandem terminationem in virorum nominibus quam maxime amant Latini, ut in *Seneca*, *Nasica*, *Messala*, aliisque sexcentis. Cum certo nobis innotescat genuinum vocabulum *Malala*, cum exacte id conveniat linguarum nostrarum analogiæ, cum insuper hæc terminatio jam usu communi obtinuerit; quid nobis, amabo, quid, precor, si Græci τῷ *A suum* x addebant? Quis aquam ex rivulo hauriet quando adest ipsa fontana, eaque et usui et palato convenientior? Quis sciens dicet *Abdallas* aut *Abdelas* (quæ Græcis est usitatio terminatio) et non cum Arabibus *Abdalla*? At objicis nobis: Cum arrideat usque adeo nomen Syriacum, cur a Græcis, non Syris, derivatur auctori prænomen? cur dicitur prænominē *Joannes*, et non, ut se habet Syriace, *Juhhanan*? Ne sibi tropæa hic aliquis temere statuat, en tibi, responsum: nempe, quia *Joannes* prænomen Latinum jam factum est. At quo me ferunt hæc nugæ? *Malala* aut *Malalas* pro arbitrio dicant eruditi. Suam alii sententiam sequantur. Ego sane non ero sollicitus de ejusmodi ineptiis. Et qui istoc *Seldenianum*, Περὶ παντὸς τὴν ἐλευθερίαν, saltem in *Philologicis*, mihi ipsimet vendico, æquum est ut aliis eandem libertatem concedam. Hoc tantum submoneo, eo usque, in nominibus virorum, a terminatione delectatos fuisse Latinos, ut in illis ipsis, quæ a Græcis [xiv] proxime acceperint τὰ ας. Græcorum in a frequentissime immutent. Hoc apparet fere semper fecisse Latinorum antiquiores. Neque desunt exempla post illa etiam tempora, quibus, Græcia tota in Romam se effundente, contrarius mos invalescere cœperat; neque ea profecto in nominibus solum servorum aut libertinorum, viventium in Latina civitate, quod omnino precario statuunt viri docti. Hinc apud Solinum, Justinum, Orosium, Hieronymum in *Chronico Eusebiano*, *Perdicca* rex Macedonum. (An ille Romanus libertinus? an vixit in Latina civitate?) Hinc rursus apud Orosium, *Aruba* rex Molossorum, et *Alecta* frater *Perdiccæ*. Hinc apud Amm. Marcellinum, *Hormisda*, nomen regum aliquod Persarum, quod Ὀρμιδοῦς tamen scribitur Græcis, quibus ferunt acceptum Latini; ut apud Theophylactum *Simocattam*, *Syncellum*, *Theophanem*, *Zonaram*, *Cedrenum*, *Nicephorum* in *Breviario*, alios. Hinc papæ nomen *Hormisda* in Pontificali *Anastasii*, et in ipsis ejus Epistolis. Liceret, cum compluribus aliis, τὰ *Mida*, ex D. Hieronymo, aliisque eo vetustioribus, ad hæc adjicere: sed de lana Grammaticorum caprina, plus satis.

A nominis terminatione ad ipsum nomen, e cœno in flores, mi lector, jam transeamus. Hinc suum cognomen sortitus est noster *Joannes*, quod in barbaro suo sæculo rhetoricam qualis qualis profitebatur; nempe eam docendo, pædagogus suo sæculo dignus; vel causas in foro agendo, scholasticus seu advocatus. Nam *Malala* (seu *Malela*, ut scribitur ex pronuntiatione aliquanto faciliori, et receptiori, sed minus recta) in lingua Syriaca est *rhetor* seu *orator*, *sophista* sive *scholasticus*. Ex qua profecto professione, animadvertere licet, permultis olim litteratis viris consuevisse hæere cognomina. Visne exempla? Ecce nobis complera in promptu sunt. Claruere cognomine *rhetorum*, *Demochares*, *Priscus*, *Zacharias*, *Procopius*, *Diodorus*, et *Joannes* alius antiquior Antiochenus. *Sophistarum* floruerunt cognomine, *Callinicus*, *Abas*, *Eusebius*, *Metrophanes*, *Malchus*, *Eutropius*, *Eustochius*, *Nicostratus*, *Polemon*, *Bemarchius*, alii. Sic *Scholasticorum* cognomento sunt insigniti, *Agathias*, *Evagrius*, *Socrates*, et *Sozomenus*. Hi omnes, ut *Malala* noster (nam alios sciens prudensque taceo), scriptores *Historiarum*. Eo usque [xv] convenit rhetoricæ professio cum studio *Historias* scribendi! Verum siste, Lector, paulisper. Nolim abeas de hisce ex omni parte securus. Quidni alia ex causa cognomen *Malala* seu *Rhetoris* adeptus sit noster? Non te celabo fuisse etiam *Rhetorem* in Orientali sic dictum officialem. Hinc Θεόδωρος Διάκονος Ῥήτωρ apud S. Maximum Confes. qui et *Rhetorem* eum simpliciter solet appellare. Hinc aucti quoque *Rhetorum* titulo *Michael Thessalonicensis* apud Ephræmum in *Chronico* inedito; *Manuel Holobolus*, cujus exstant in membranis *Poemata* in laudem *Michaelis Palæologi* imp., *Joannes Diaconus*, *Scriptor vitæ Josephi Hymnographi*; et (ut alios prætereamus) *Georgius Contis* (is nuperus erat) in codd. manu exaratis: Γεώργιος Κόντις ὁ Ῥήτωρ τῆς μητροπόλεως Ἀθηνῶν, καὶ ἐκδίκος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. In codd. aliis 2. Ὅπερ βέβαιον ἐστὶ Γεωργίου Ῥήτορος Ἀθηνῶν. Hinc quoque in Ecclesia dignitas, τῶν Ῥητόρων Ματταῦ, seu Διδάσκαλος et Μέγας Ῥήτωρ. Μανουὴλ ὁ μέγας Ῥήτωρ, qui scripsit contra Latinos, celebratur in volumine ms. Sic *Eustathius* ille celeberrimus, archiep. postmodum *Thessalonicensis*, in titulo *Orationis* ms. ad imp. appellatur Διδάσκαλος τῶν Ῥητόρων. Idem in inscriptione epistolæ, quæ ejus Commentariis in *Dionysii Periegesin* præfigitur, Ματτορος τῶν Ῥητόρων titulo ornatur. *Rhetor* hoc sensu sumptus, appellatur quandoque *Sophista*. In *Scholiis* recentioribus ad *Pindarum*: Ἠρὰς τοῦ ἡμετέρου σοφιστοῦ ἦτοι μυσταγωγῶ, κυροῦ Δημητρίου τοῦ Τριχλινίου. Utrum hoc sensu, *Rhetor* seu *Malala* appellatione decoratus sit noster *Chronographus*, penes doctos esto judicium.

Jam ad alia, Lector, procedas. At priusquam procedas, votorum quorundam mihi testis esto; et olim, si unquam violavero, monitor: votorum quorundam eruditissimis viris, pro dolor! hucusque ignotorum; sed quæ ego perpetuo a primis litteris, ut facio, feci ex corde.

[xvi] Faxit Numen, ut vel æterno ego silentio inter non scribentes delitescam, vel semper ut virum *ingenuum, liberalis ac generosæ educationis, veræ philosophiæ studiosum* decet, scribam: veritatis unicæ indagator, absque omni styli acerbitate, mitis, urbanus, candidus, ad id quod indecens est adeo non pronus, ut nec movendus: nugarum denique contemptor.

HUMFREDI HODII

DE AUCTORE

PROLEGOMENA.

[xvii] SYLLABUS CONTENTORUM

Ioannes Antiochenus Malala Chronog. eruditissimum non ignotus. Exstitisse alium Jo. Antiochenum Chronographum, ejus edidit Excerpta ex collectione Constantini Porphyrogeneti Valesius, qui male cum Malala confundi solet, 1, II. — Jo. Antiochenus Chronog. a quibus auctoribus citatus, III. — Eum quem adducunt scriptores Græci, a Malala diversum, et cum altero prædicto eundem videri, IV. — Exstare in quibusdam bibliothecis Jo. Antiocheni Collectanea cum a Collectaneis Jo. Antiocheni Valesianis, tum etiam a Malalæ Chronographicis diversa. In bibliotheca Paris. exstare Excerpta ex Chronico Jo. Antiocheni, qui idem fuisse videtur cum Joanne Valesiano, sed Excerpta ista a Valesianis distincta sunt. De Jo. Antiocheno *Περὶ ἀρχαιολογίας* scriptore: etiamnum illum superesse, et eundem videri cum Joanne Valesiano, a Malala saltem esse diversum. Fama de Jo. Malala in Gallia delitescente. Exortam inde fuisse quod cum altero illo Antiocheno Chronographo eruditissimum confuderint, V. — Jo. Antiochenum *Περὶ ἀρχαιολογίας* habere multa cum Jo. Malala communia, VI. — De aliis Joannibus Antiochenis Chronographis. Ge. Vossius, et Phil. Labbeus notati, VII. — Jo. Malalam non fuisse patriarcham Antiochenum. Notantur interpretes Jo. Damasceni; Gothofredus, Baronius, alii. De variis Joannibus Antiochenis patriarchis. In Albo patriarcharum Antiochenorum reperiri Joannem nullum, qui eadem ætate, qua vixit Malala, floruerit, VII, VIII, IX. — Franc. Combesii hallucinatio, Malalam nostrum confundentis cum Jo. [xviii] Antiocheno presbytero, cuius meminit Genadijus, ac cum Jo. Diacrinomeno, X, XI. — Videri eum inter orthodoxos potius quam hæreticos esse adnumerandum, XII. — Recensentur alii Joannes Antiocheni. De Jo. Mela patriarcha Alexandrino, XIII. — De Jo. Malalæ ætate. Non fuisse cœvum Justiniano ejus nominis primo, quod volunt Chilmeadus et alii: sed ad sæculum nonum esse potius conficiendum, vel diu saltem post tempora Justiniani floruisse, XIV ad XXXIX. — Scripsisse post Justinianum exinde apparet, quod quot annos ille regnarit commemorat, XV. — Quod nec in vivis sub Justiniano existerit demonstratur ex citatione actorum publicorum civitatis suæ propriæ de re ibidem sub Justiniano gesta, XVI. — Ex erratis ejus multis et gravissimis de rebus Justinianæ, XVII. — Aliisque indicibus luculentis, XVIII, XIX, XX. — Malalam cum Justiniani legato non fuisse collocutum, quod existimat Chilmeadus, sed librum tantum ejus legisse; et eum non alium fuisse a Nonnosus, XXI. — Quod nec vixerit ante ætatem septimam exeuntem probatur ex citatione Clementis Chronographi, quem ostendit scripsisse post annum 685, XXII. — Quod nec floruerit ante initium sæculi noni conficitur ulterius ex citatione Theophili Chronographi, quem probatur obiisse anno Christi 785, XXIII. — Hunc male a nonnullis confundi cum Theophilo Antiocheno, ad Antiochum scriptore. Produciatur Fragmentum ms. ex Hesychio de Christi nativitate, in quo citantur Clemens, Theophilus, et Timotheus chronographi. Hesychium illum ex ipse Malala scripsisse videri, XXIV. — Eusebii Chronicon quod a Malala solet citari, non esse genuinum, XXV. — Quod vixerit Malala non ante sæculum nonum, confirmatur tum aliunde, tum ex locutionis barbarie, XXV, XXVI, XXVII. — Proponuntur argumenta quæ illius antiquitatem videantur astruere. Inter alia: citari eum in Oratione tertia pro Imaginibus Jo. Damasceno ascripta: et in multis Narrationibus cum Chronico Paschali sive Alexandrino, ante annum, ut creditur, 650 composito, ad verbum consonare, quæ a Chronici auctore e Malala Chilmeado et aliis videntur desumptæ, XXIX. — Istorum narrationum Index, XXX. — Argumentis hisce respondetur, XXXI, etc. — Non satis constare Fragmentum illud Malalæ quod habetur apud Orat. pro Imag. prædictam, ab ipso Orationis auctore fuisse descriptam: et esse præterea cur suspicemur non fuisse Jo. Damasceni istam Orationem, XXXII. — Ad argumentum [XIX] de Chronico Paschali sive Alex. respondetur, 1° Chronicon illud habere quamplurima interpolata, XXXIII, XXXIV. — Nec, 2°, satis constare ex Malala fuisse desumpta ea quæ apud Paschale consonantia reperiuntur. Malalam ex aliis historicis ad verbum describere solum demonstratur ex ejus tautologiis, XXXV. — Et citatione scriptorum Latinorum, quorum quidem ne linguam intellexerit. Illius errores spissi de rebus Romanorum, XXXVI. — In plerisque præterea istarum Narrationum, quæ ex Malala de prompta creduntur, apud Paschale haberi nonnulla quæ cum Malalianis minime concipiunt, et quædam quæ plane repugnant, XXXVII. — Malalam, ubi loquitur de rebus antiquioribus tanquam sua memoria existentibus, verba tantum suorum auctorum proferre. Id scriptoribus minorum gentium et ætatis sequioris solemne

esse, xxxviii.— De anonymi Excerptis chronographicis, quæ in hac editione Malake præmittuntur. Ea esse Georgii Hamartoli. Excerpta alia ex Chronico Hamartoli ubi edita reperiantur, xli.— De editione, et Edmundo Chilmeado interprete, xlii, xliii.

PROLEGOMENA.

I. Joannes Antiochenus chronographus, quem jam tibi damus, erudite lector, ab imp. Constantino Porphyrog. cognominatus *Malala*, ab alio (1) *Malala*, a tertio (2) *Meleles*, quis fuerit, aut qualis, aut quando demum vixerit, litteratis alia [xx] huc usque parum innotuit. Viris illis præclaris et eruditiss. qui in hoc studiorum genere singulari quodam honore emicuerunt, Ger. Jo. Vossio (3), Phil. Labbeo (4), et Leoni Allatio, fuit notus nomine tenus: neque amplius sane de eo compertum habuere, nisi quod illius hoc chronographicum opus evolissent, doctissimi illi nostrates, qui in eum ex professo diligentiam suam et studia impenderunt, Edmundus Chilmeadus et Joannes Gre-

gorius. II. Solent nostræ gentis scriptores, cum Joannem Malalam ex bibliothecæ Bodleianæ ms. codice adducunt, sub simplici titulo Joannis Antiocheni, quasi nullus alius exstaret Joannes Antiochenus, chronographus, eum memorare: sic viri prædicti eruditi, Chilmeadus et Gregorius, sic Stanleius (5), Langbainius (6), Seldenus (7), Pearsonus (8), Fel-lus (9); eximia nomina. Cæterum constat (quod salvo tantorum virorum honore sit dictum) plures olim exstitisse Joannes Antiochenos, Chronographos, et ad hunc usque diem, ex parte saltem superesse aliquem, qui Joannes Antiochenus simpliciter apud veteres scriptores addere consuevit, cum Joannes noster Malala aut nunquam aut raro sine sui cognominis adjectione commemoretur. Notasse hoc poterant viri illi magni ex imp. Constantini Porphyrogenneti præcitati Collectaneis de virtutibus et vitiis, quæ Henricus Valesius, annis abhinc plusquam 50, in lucem edidit (10): in quorum Proœmio, ubi recensentur scriptores illi ex quibus desumpta sunt ista Excerpta, Joannes Malala chronographus a Joanne Antiocheno chronographo, sic vulgo dici solito, expresse distinguitur: Εἰς δὲ ἐκ τῶν ὑποταγμένων χρονικῶν, [xii] α') Ἰωσήπου ἀρχαιολογίας, β') Γεωργίου Μοναχοῦ, γ') Ἰωάννου τοῦ ἐπίκλην Μαλέλα χρονικῆς. δ') Ἰωάννου Ἀντιοχείως χρο-

νικῆς, etc. Sunt autem hæc Excerpta ex Annalibus infra subjectis. 1) Ex Josephi Antiquitatum libris. 2) Ex Georgio Monacho. 3) Ex Chronico Joannis cognomento Malala. 4) Ex Joannis Antiocheni Chronico, etc. Hoc miror fugisse doctissimum et diligentissimum Ger. Vossium, qui, quamvis observet, in librorum suorum *De historicis Græcis* editione posteriore, Joannem Malalam ex illorum scriptorum fuisse numero, de altero tamen Joanne Antiocheno chronographo, tanquam in eodem volumine celebrato, mentionem nullam facit. Posterioris hujus Excerpta satis ampla et proluxa in volumine dicto sunt edita sub hoc titulo: Ἐκ τῆς Ἰωάννου Ἀντιοχείως Ἱστορίας χρονικῆς ἀπὸ Ἀδάμ. Ex Joannis Antiocheni Historia chronica ab Adamo; ad finem his verbis appositis: Τέλος τῆς Ἱστορίας Ἰωάννου μοναχοῦ. Finis Historiæ Joannis Monachi. Sed desiderantur ista quæ ex Joanne nostro Malala excerpta sunt, a Valesio consulto rejecta, eo quod (ut ipse dicit) præter tres quatuorve fabulas de Minoe, Antiopa, ac Bellerophonte, easque ille pido sermone textas, nihil bonæ frugis continerent. Quamvis in loco Constantini Porphyrogenneti citato Joannem nostrum Malalam ex urbe Antiochensi fuisse ne quidem innuatur, sed a Joanne Antiocheno distinguatur: illum tamen ex ea fuisse civitate apertissime liquet ex oratione 3 pro Imaginibus, Joanni Damasceno vulgo ascripta, ubi quidem disertim Antiochenus nuncupatur; neque solum ex ista oratione, verum etiam ex ipsa chronographia, quæ cum tota juxta æram Antiochenam instituitur, ac res spectantes ad istam civitatem speciatim præ omnibus aliis enarrat atque persequitur, auctorem Antiochenum manifesto videtur referre.

III. Ex Joanne Antiocheno de rebus ad antiquitatem spectantibus apud alios scriptores Græcos ævi recentioris non raro producuntur testimonia. In Georgio Codino *De originibus Constantinop.* (p. 57), de Portus Bosporii appellatione eum reperi citatum. [xii] Ab Isaaco Tzetze in locis duobus Scho-

NOTÆ.

(1) In orat. 3 *De Imaginibus* Jo. Damasceni ascripta.

(2) Jo. Tzetze chil. 3, *Hist.* 29. Chilmeadus, cujus apographum secuti sunt editores, cum non legisset Constantinum Porph. qui *Malala* scribit, descriptionem Damascenianam retinet. Nos Constantinianam præferimus, quoniam in syllaba 2, cum ea convenit Tzetziana. Is. Vossius in libro *Variarum Observ.* ac alii, minus recte, et absque auctore, *Malalela* scribunt.

(3) *De Hist. Græcis*. lib. iii.

(4) *Delineatione Apparatus Historiæ Byzantinæ.*

(5) In *Historia philosophiæ*, Thaletis Vita.

(6) In *Schedis* mss.

(7) *De Syndriis*, l. i. c. 8, p. 122.

(8) *Prolegomenis ad Hieroclem philosophum.*

(9) *Præfatione ad Theophilum Antiocheni librorum ad Autolyceum editionem Oxoniensem.*

(10) An. 1634.

litorum in Lycophronem advocatur; in primo (p. 24), A de ratione cur Ciceroni, regi Athenarum, nomen Διφυῆς fuerit impositum; quod cum ante ejus tempora, conjugio nullo apud Atticos inito, patres suos non noscerent liberi, ille, lege de nuptiis sancita, effecerit ut non solum matres sed et patres suos cognoscerent: Ταῦτα γοῦν αὐτὸν λέγουσι Διφυῆ, ἢ ὡς εἶρον ἐν Ἰωάννῃ Ἀντιοχεῖ, ὅτι πρότερον, etc. In alio (p. 64), de Palladio Trojano ab Asio quodam mathematico telesmatico confecto, et regi Troi ab eodem donato, ut, quandiu in urbe Troja servaretur, inexpugnabilis ea tutaque permaneret. Illius verba in medium hic adducere non incommodum erit: Ἰωάννης δὲ ὁ Ἀντιοχεὺς οὐκ ἐξ οὐρανοῦ λέγει περὶ τὸ Παλλάδιον, Ἄσιον (11) δὲ τινα φιλόσοφον μαθηματικὸν τοῦτο ποιῆσαι ὥροσκοπῆ καλλίστη, εἰς τὸ ἀπόρρητον εἶναι τὴν πόλιν ἐκείνην, ἐνθα ἂν τοῦτο μένει πεφυλαγμένον καὶ ἄσυλον· χαρίσασθαι δὲ τὸ τοιοῦτον Παλλάδιον τῷ Τρωί. Ceterum Joannes Antiochenus scribit, non ex cælo Palladium decidisse, sed Asium quemdam philosophum ac Mathematicum id egregio horoscopo prædixisse, non expugnatum iri civitatem in qua Palladium custodiretur; et tale Palladium Troi donò dedisse. His adde Joannem Tzetzem, Isaaci citati fratrem, qui in Historiarum Chiliadibus, chil. 2, hist. 33, inter illos scriptores qui de Cleopatra Ægypti regina in Operibus suis fuerint commentati, Jo. Antiochenum recenset. Et rursus in chil. 6, hist. 69, de Pentheo ab Agave occiso, et istius fabulæ explicatione, eundem citat: Historiæ hujus Tzetziæ titulus sic se habet: Περὶ τοῦ ὁ Ἀντιοχεὺς Ἀγαυὴν, τὸν υἱὸν προδιδοῦσαν εἰς θάνατον. Quod Interpres sic vertit: De eo, quod Antiochenus Agavem filium prodentem in mortem. Post versus aliquot de Bacchis et nepotibus Cadmi, hæc subnectuntur.

[xiii] Ὁ Εὐριπίδης μυθικῶς οὕτω ταῖς Βάχχαις γράφει.
Ὁ δ' Ἰωάννης χρονικὸς ἀλληγορῶν πού, 16.
[xi], etc.

Euripides fabulose sic de Bacchis scribit.

Joannes autem Chronicus fabulam exponens, ait, Pentheus atque Laddacus, magis autem Pentheus, Interfectis reliquis nepotibus (12) Cadmi, Actæone quidem ipso a propriis canibus, Learcho et Meliceria a patre matreque, Habuit spem obtinendi sceptrum atque sedes. Ut autem audivit Bacchum, Cadmi nepotem nothum, Regnum affectare, comprehensum in vincula conjecit; Solvens autem precibus matris suæ, occiditur ejus [dolus].
Quapropter fabulam finxerunt, a matre occisum fuisse.

(11) Eadem fere repetuntur, p. 66, ubi redundant, et absunt a cod. ms. bibl. Bodl. quæ habentur de Asio et Apollodoro lin. 5, a vocibus ὡς Ἄσιος παθ. ad lin. 14. Bernardi Bertrandi Latina versio quæ redundant in Græcis agnoscit; sed ea quæ sequuntur post voces ἐξ οὐρανοῦ τοῦτο πεσεῖν, lin. 20, ad vocem καταπέπτωκεν, lin. 25, quæ revera a Tzetze scripta sunt, in ea desiderantur.

(12) Ἐγγόνων, quod interpres ibi male vertit filios, ut et infra ἔγγονον filium.

(13) Sic in codice ms. Baroc. num. 24, et in

Sic in alio opere ms. quod habetur inter codices Baroccianos Bibliothecæ Bodleianæ, in Allegoricis scil. Fabularum Homericarum Expositionibus, ab eodem citatur de Paridis Trojani inter deas judicio, nempe fabulam istam inde ortam fuisse, quod de Prudentia, Fortitudine, et Cupiditate, earumque inter se comparatione, librum quemdam conscripserit Paris, oratoriarum artis peritus.

Kal ῥήτωρ (13) δὲ γενόμενος γράφει πολλὰ μὲν ἀλλὰ
Εἰς δὲ τοῦτο σύγγραμμα τὰς τρεῖς θεάς συν-
τὴν Ἀθηνᾶν, τὴν φρόνησιν· τὴν Ἥραν, τὴν ἀν-
καὶ τὴν ἐπιθυμίαν δὲ φημι τὴν Ἀφροδίτην.
Ἡ καὶ τὸ μῆλον δέδωκε, τὴν ῥίπην τὰ πρωτεῖα,
ὅς Ἰωάννης χρονικὸς Ἀντιοχεὺς πού γράφει,
Αὐτὸ μόνον ἀλληγορῶν, τ' ἄλλα παραλημπάνων.
Γάμορ Πηλέως, Θέτιδος, Ἐρμῆν τε (14) καὶ τὸν
τὴν Ἰδὴν οὐκ ἐπερ ἔκρινε θεὸς τὰς θρυλλουμένας.
Ὁ Τζέτζης δ' ἀπάρτα λεπτῶς ἀλληγορεῖ. Καὶ
[πρόσχεις].

[xiv] Quorum hic est sensus: Et arte eloquentiæ pollens, cum alia multa scribit, tum comparationem dearum trium, Minervæ prudentiæ, Junonis fortitudinis, et Veneris cupiditatis; quarum ultimam cæteris prætulit: ut scribit Joannes Antiochenus chronographus. Qui illud duntaxat allegorice exponit, alia missa faciens, nempe nuptias Pelei et Thetidis, Mercurium, et Jovem et Idam ubi de deabus illis judicium fecerit. Verum Tzetzes ea omnia subtiliter allegorizat. Et attende.

IV. In locis hisce describendis, idcirco prolixi fuimus ut exinde commodius (quod ex usu nostro fuerit) exquiri possit, utrum iste Jo. Antiochenus, ejus scriptores citati testimonio utuntur, sit idem cum nostro Jo. Malala, an potius cum altero illo, supra memorato, ejus exstant apud imp. Constantinum Porphyrogenetum Excerpta. Ger. Vossius, qui, ut supra monuimus, de Excerptis Jo. Antiocheni apud imp. Constantini Porph. Collectanea exstantibus, nihil omnino commemorat, Jo. Antiochenum, quem citat de Ægypti regina Cleopatra (15) Jo. Tzetzes, eundem fuisse conjectatur cum Jo. Malala. In qua sententia eum sequitur Aliatus, et D Joannes noster Gregorius (16) in Animadversionibus ms. in auctorem nostrum. Ego potius in sententiam contrariam propendeo, et non solum eum, quem citat in loco illo, cæterisque supra adductis, Jo. Tzetzes, sed et eum, quem citant ejus frater

NOTE.

alio qui habetur num. 194. In tertio quodam qui habetur num. 131, post mentionem, non Paridis, sed Eumeli Alcestidis F., occurrunt hi versus, sed male ut ex re ipsa apparet.

(14) Mss. 24. et 194, Ἐρμῆν τε ms. 131 Ἐρμῶν τε.

(15) Nam de cæteris quæ supra a nobis citata sunt is nihil observavit.

(16) Qui nec ipsi in loca quæ supra produximus cætera legendo inciderant.

Isaacus, et Geor. Codinus, eundem fuisse cum altero illo, cuius exstant Excerpta (17), haud aegre mihi persuadeo. De Codino sane hoc satis constat. Nam locum istum, [xxv] quem ex suo Jo. Antiocheno adducit, apud nostrum Jo. Malalam frustra quaesieris. Reperiuntur quidem apud Malalam omnia (18) ea loca quae ab utroque Tzetze ex Jo. Antiocheno citantur; et de fabula insuper ista, quae est de interitu Penthei animadvertere licet, non solum proferri apud Malalam eandem illius allegoricam expositionem, verum etiam ab eo de fabula ista advocari Euripidem in Baeclis, ut etiam de eadem in loco praedicto citatur a Tzetze Chiliasta. Hinc cuivis in promptu esse possit argumentum sibi satis speciosum efformare, non alium quam nostrum Joannem, a duobus illis scriptoribus per Joannem Antiochenum designari: argumentum (inquam) satis speciosum, et si alicui ista opinio probabilior videatur, cum eo non ego contendam: me tamen non ita haec movent quin potius in diversa persistam sententia. Quis enim in Graeciae sequioris et posterioris monumentis tam parum versatus est, ut non sciat illorum scriptores fere eadem ubique litteris demandare, seque mutuo et alios scriptores liberaliter admodum exscribere atque expilare consuescere? Et quis non videt vel ex ipsis, quae exstant, Jo. Antiocheni monachi Excerptis, eum multis in locis eadem cum Joanne nostro Malala in litteras retulisse? Quem latet illius Chronographiam de eisdem plane cum Malaliana fabulosis rebus tractasse? Hisce insuper addo, mihi esse exploratissimum, nihil aliud esse Joannis nostri Malalae Chronographiam quam ex aliis auctoribus decerptam rerum farraginem: solere eum verbatim ex aliis transcribere, et auctores etiam ab illis citatos, quasi ipse legisset, citare. Quid itaque mirum si praedictae Narrationes in illo reperiuntur, nec ex alio aliquo scriptore citatae sunt? Quominus autem existimem illum a scriptoribus praedictis intelligi, id certe obstat, quod videtur colligendum ex imp. Constantini Porph. Collectaneis toties laudatis, non solitum eum fuisse sub simplici appellatione Joannis Antiocheni commemorari; sed ab altero illo per suum cognomen sejungi fuisse consuetum. Accedit quod et ipse Jo. Tzetzes in alio loco (chil. 5, hist. 29), ubi eum commemorat, non illum appellet Joannem Antiochenum, sed Joannem [xxvi] Melelem, eodem prorsus modo quo ab imp. Constantino praecitato nominatur simpliciter Joannes Malala. His adde, quod cum eum Tzetzes commemorat, mentionem de illo facere videatur tanquam de auctore a se non ante memo-

ratio; cum antea tamen in eodem opere Joannem Antiochenum citasset: Ταῦτα μὲν Ἰωάννης τις (hoc noto) Μελέλης χρονογράφος. Haec tradit Joannes quidam Meleles chronographus.

V. Haec cum ita se habeant, lectori liberum esto iudicium, utrum idem sit iste Jo. Antiochenus, qui a Tzetze utroque citatur, cum Joanne nostro Malala, an cum altero illo cuius exstant Chronographica Excerpta. Si placet postremum, tum dici oportet, Excerptorum istorum scriptorem post Georgium Chronographum vixisse, adeoque sub imperio Heraclii, quod viri eruditi haecenus statuerunt, non floruisse. Nam expresse asserit Tzetzes Chiliasta Jo. Antiochenum a se memoratum post Georgium Chronographum (Syncellum intellige, vel Hamartolum) claruisse. Si prius arrideat, tum idem erit dicendum de Malala nostro: de cuius aetate nos infra. Pro comperto est interim, non solum exstare apud imp. Constantini Porphyrogenneti Collectanea ex J. Antiocheni Monachi Chronographia Fragmenta; verum etiam hodieque in bibliothecarum scriniis asservari, cum alia et omnino diversa ex eo Excerpta, tum et ipsam alibi Chronographiam integram; vel aliud saltem archæologicum opus Joanni Antiocheno tributum. A doctissimo Alemanno, in Notis historicis ad *Historiam arcanam* Procopii, proferuntur fragmenta duo de imp. Justiniano ex Jo. Antiocheni (quae appellat) Collectaneis: quae quidem diversa fuisse a Jo. Antiocheni Collectaneis Constantinianis cum in illis de Justiniano nihil quidquam legatur, necesse est. In volumine Graeco ms. bibliothecae Regiae Parisinae num. 2216, inter varios tractatus diversi argumenti occurrunt Excerpta ex Jo. Antiocheni Chronico: id quod colligitur ex Indice tractatum illius voluminis, qui habetur Graece inter Stephani Le Moyne *Varia sacra*, sub titulo *Indicis Antonii Eparchi* (Coreyzaei) *legati*, ex cuius dono circa medium saeculi praeteriti in illustrissimo illo librorum mss. Gazophylacio volumen illud repositum est. In illo indice num. 79, sic legitur: Ἰωάννου Ἀντιοχέως ἀπὸ τοῦ χρονικοῦ αὐτοῦ συντάγματος ἀπ' ἀρχῆς κτίσεως κόσμου. Jo. Antiocheni quaedam ex [xxvii] illius Chronico quod incipit a principio creationis mundi. Memorantur Excerpta eadem apud Analecta ex ejusdem bibliothecae Catalogis Labbæana; et ab eruditissimo Dufresnio, in Notis ad *Chronicon* (quod inscribit) *Paschale*, aliquoties laudantur. Ex cuius quidem citationibus, quae auctoris exhibent verba, deprehenditur, cum diversa esse Excerpta ista ab Excerptis supradictis Constantinianis, tum etiam chronographiam istam a

NOTÆ.

(17) In excerptis illis habetur perioche bene magna de Paride Trojano, in qua tamen nihil occurrit de illius Libelli in Veneris Encomium scriptione, de qua allegat Jo. Antiochenus Jo. Tzetzes: sed dici ad hoc potest, solere in illis excerptis Constantinum Porph. non omnia quae ipsius auctores in singulis narrationibus scripsere ad verbum

exhibere, sed eorum enarrationes contrahere et ex illis pro libitu nonnulla elidere. Vide tamen quae diximus in Diatriba nostra *De scriptor. Graecis variis*, cap. 1, ubi de Antiocheno chronog. monacho.

(18) De Cecrope 86, Palladio 137, Cleopatra 280, etc. Pentheo 51, Paridis libris 115.

nostra Malaliana fuisse diversam. A clariss. Salmasio, in Notis ad scriptores Historiæ Augustæ, et in Plinianis Exercitationibus in Solinum, et similiter a Leone Allatio in Notis ad Eustathii Antiocheni Hexaemeron, producuntur complura loca ex Jo. Antiocheno (sive Antiochensi) Περὶ ἀρχαιολογίας hoc quoque diversum fuisse a Joannis nostri Malacæ Chronographia, quamvis et illa Περὶ ἀρχαιολογίας non improprie possit inscribi, quæ ex eo in medium afferuntur, manifestum redditur. Ut omnino fallantur eruditi illi viri, qui integrum opus Joannis nostri Malacæ in Gallia etiamnum servari (id enim ab aliquibus accepti) docuerunt. Id illis haud dubio fraudi erat, vel quod opus Περὶ ἀρχαιολογίας cum Chronico Malaliano idem esse putaverint, vel quod illa Excerpta, quæ exstant in codice regis Galliarum, opus integrum fuisse, et nostri auctoris, crediderint. Pro certo mehercule hoc constat, ne ipsi Gallorum doctissimo, percelebri illi Dufresnio, τῷ χαλκντέρῳ, in manus unquam venisse Joannis nostri Chronicon; qui tamen fortasse in codd. Græcis mss. supra omnes hujus ævi mortales versatus est. Joannem Malalam quotiescunque is commemorat (ut citat quidem aliquoties in Notis ad *Chronicon Paschale*, et *Annales Joannis Zonaræ*, et in *Media et infima Græcitatæ Glossario*), testimonia ejus aliunde non depromit, quam ex aliis scriptoribus, qui exemplar nostrum Oxoniense evolverant, et inde nonnulla excerpterant: quod ipse in aliquibus locis aperte profitetur. Utrum opus prædictum Joannis Antiocheni Περὶ ἀρχαιολογίας sit idem cum Chronico toties memorato, cujus apud Constantini Collectanea jam exstant Excerpta, ii melius poterunt judicare, quibus datur facultas cum hisce illud conferendi. Est interim admodum verisimile: sic enim Josephus Historiam suam Judaicam, et Dionysius Halicarnassensis opus suum Historiæ Romanæ, ἀρχαιολογίαν inscripserunt; quorum posteriorem sub titulo, Dionysii Περὶ ἀρχαιολογίας, [xviii] eodem modo ab eodem Salmasio, in Notis ad scriptores Augustos, citatum legisse memini. Neque agit id opus Περὶ ἀρχαιολογίας de rebus solum vetustioribus et ævi fabulosi, sed et rerum recentiorum historiam, et ipsorum imperatorum Romanorum gesta complectitur. Hoc evincunt Excerpta ista, quæ apud Salmasium, in Notis novissime citatis, ex eo proferuntur; nimirum de morte imp. Adriani (t. I, p. 180), et insigni mausoleo in honorem illius erecto; de M. Antonino (p. 354), quod, ærario in bellis exhausto, ornamentorum imperialium auctionem in foro fecerit; de Numeriani imp. (t. II, p. 791) exæcatione et interitu; deque Carini (p. 795) insigni crudelitate, quod eos, qui puerum olim pueri lussissent ac derisissent, imperator jam factus non dimiserit inultos.

VI. Si aliud et diversum fuisse comperiat, tum locus erit suspicioni, non Chronicon illud

A Jo. Antiocheni cujus exstant Excerpta apud Porphyrogenetum, sed ipsum id opus a G. Codino et Tzetze utroque fuisse designatum ubi citant Jo. Antiochenum. Sin idem fuisse (quod omnino crediderim) evolventibus appareat, ex illis locis quæ ex eo adducunt Salmasius et Allatius, id ulterius et clarius astructur, quod supra posuimus, Jo. Antiochenum Monachum et Joannem nostrum Malalam in eisdem narrationibus solere concinere; et ideo nihil repugnare quominus cum Monacho idem esset Joannes ille Antiochenus qui a Tzetze fratribus laudatur, quamvis reperiantur apud ipsum Malalam res illæ pro quibus citatur. A Leone Allatio (in Eust. Hexaem. p. 300 et 303) ex Jo. Antiocheno Περὶ ἀρχαιολογίας, inter alia, citantur loca, de Hesiodo quodam, quod Græcos edocuerit litteras; et de expositione fabulæ super Endymione, quod per mysticas quasdam orationes a luna nomen Dei addiscere voluerit, quodque illud per somnium edoctus non amplius est expectectus. Quæ ambæ narrationes apud Malalam (p. 70 et 73) quoque leguntur. A Salmasio [xxix] in Plinianis Exercitationibus (p. 902, 903, 908) ex eodem opere, inter alia loca, proferuntur fragmenta, de hippodromo urbis Romæ a Romulo exstructo; de ejusdem diversis partibus, et populi distinctionibus; de factionum in circo per greges et pannos discolors divisione ab Œnomaio rege instituta; deque circi, juxta numerum planetarum, 7 spatiis, et, ad imitationem 12 Zodiaci signorum, 12 ostiis. Quæ omnia quoque apud Malalam (p. 218 ad 225) nostrum fabulosum occurrunt; sicut et ista quæ ex eodem citantur in Notis ad *Scriptores Historiæ Augustæ*, de Tabula lusoria a Palamede inventa, et de Palladio Trojano ab Asio philosopho excogitato; quæ una est quidem ex istis narrationibus, pro quibus citatur ab Is. Tzetze Jo. Antiochenus. Illius verba sic se habent: Τὸ ἐν Τροίᾳ Παλλάδιον ζωδίων ἦν μικρὸν ὅπ' Ἀσίου τινὸς φιλοσόφου κατασκευασθὲν εἰς φυλακὴν τῆς πόλεως. Et si quis cupiat ejus verba de Tabula Palamedis lusoria cum Malalianis (p. 129) componere, ea hæc sunt: Ὁ Παλαμίδης διὰ τῆς τάβλας τὴν γῆινον κόσμον ἠνίκατο τὸν ζωδιακὸν κύκλον διὰ τῶν δέδεκα κάσων διὰ τοῦ ψηφοβόλου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ἐπὶ κοκκίων, τὰ ἐπὶ ἀστρά τῶν πλανήτων διὰ δὲ τοῦ πύργου τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ, ἐξ οὗ δίδεται πᾶσι καλὰ τε καὶ φαῦλα. Sic citantur a Dufresnio (Notis ad *Chron. Pasch.* p. 498, 499, etc.) *Excerpta mss.* ex *Chronico Jo. Antiocheni*, inter alia, de variis rebus quæ in Nostro [(p. 25, 26, 27, 29, 30, 43) etiam comparent: de Homerica fabulæ super Marte et Venere a Sole deprehensis expositione, ex Palæphato, qui idem a Nostro etiam adducitur; de Mercurii Trism. dictis de divina natura, ex ipsius operibus; de rege Ægyptiorum nominato *Karacho*, seu *Maracho*, Sostri (sive Sesostri) succedente, et ab illo fuisse oriundos succedaneos Ægyptiorum reges; de Medusa et Perseo, docuiss

hunc Persas τὰς ἐπὶ ἰόρρονας τελετάς· de anno Aegyptiorum antiquo sub Vulcani et Solis temporibus; de Sose et Thuli (sive Thuachi) aliisque Aegyptiorum regibus; de oraculo denique de SS. [xxx] Trinitate regi Thuli in Africa dato. Citantur etiam ab eodem (p. 497) eadem, de Pico Jove, de regina Semirami, deque Nino et Thurra ei succedente; quæ narrationes, quamvis nunc in Nostro, quippe desunt in principio pleraque, non inveniuntur, tamen non dubitandum videtur, quin in illis, quæ jam desiderantur, repertæ fuerint, ut quidem occurrunt in illis, quæ ex *Chronico Paschali* sive *Alexandrino* in eo (p. 19, 20, 21) supplentur. Locum unum ex supra memoratis, de veteri Aegyptiorum anno, ut cum *Malatiano* (p. 25) a lectore curioso (si placeat) conferantur, me non pigebit ascribere. Ἐβασίλευσαν Αἰγυπτίων ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἥλιος ἡμέρας 800· ὥς εἶναι ἔτη 18 καὶ ἡμέρας 12. Οὕτε γὰρ εἶδον τότε Αἰγύπτιοι ἢ ἄλλοι τινὲς ἐνιαυτὸν ψῆφισαι· ἀλλ' οἱ μὲν τὰς περιόδους τῆς σελήνης ἐνιαυτοὺς ἐψῆφίζον, οἱ δὲ τὰς περιόδους τῆς ἡμέρας· οἱ γὰρ τῶν 18 μηνῶν ἀριθμοὶ μετὰ ταῦτα ἐπενοήθησαν, ἐξ οὗτο ἐπενοήθη τὸ ὑποταλεῖς εἶναι τοὺς ἀνθρώπους τοῖς βασιλεῦσι.

VII. Atque hæc de diversis Joannibus Antiochenis chronographis, ne temere, ut solet, cum altero illo Joanne Antiocheno chronographo, sive archæologo, confundatur Malala noster, hic dicta sunt. Exstiterunt alii Joannes Antiocheni, chronographi; ut Joannes rhetor, qui Historiam suam sub imp. Justino seniore terminavit; et, si fides Arabibus, Joannes ipse Chrysostomus, ex presbytero Antiocheno patriarcha Constantinopolitanus, cujus nomine jam apud eos, et eorum lingua, circumfertur Chronicon. De quibus nos agimus in alio opere. Celebratur a Ger. Vossio (*De Hist. Græcis*), et Phil. Labbeo (*Delin. Apparatus Hist. Byz.*), alius Joannes Antiochenus chronographus sive historicus, quem dicunt floruisse post tempora Justiniani senioris, et Evagrio Historiæ ecclesiasticæ scriptori cœtæneum fuisse, et ab eo commemorari. At longe falluntur eruditi illi viri; non enim ex urbe Antiochiæ, sed ex Epiphaniensi, fuit iste Joannes historicus, ut demonstrat in Notis ad Evagrium clariss. Hen. Valesius, et plenius nos in [xxx] opere (19) alio modo memorato. Jam ut, hisce omissis, ad cætera, quæ spectant ad nostrum auctorem, procedamus, et de ejus conditione ineamus disquisitionem: sunt qui illum existimant ipsius episcopatus Antiocheni infulus, dum vixit, fuisse ornatum. In hac opinione fuere interpretes Jo. Damasceni (quem appellant) *Libri tertii pro imaginibus*, quique illos sunt secuti alii non exigui nominis. Fragmenti, quod in libro citato ex Chronographo nostro producit, inscri-

ptio sic se habet: Ἐκ τῆς χρονογραφίας Ἰωάννου Ἀντιοχείας τοῦ καὶ Μαλάλα περὶ τῆς Αἰμορροούσης, etc. Quam in hunc modum vertit Fran. Zinus: *Ex temporum descriptione Joannis Antiochiæ pontificis, qui et Malala dictus est, de muliere quæ sanguinis fluxum perpessa fuerat*. Hujus tituli interpretationem Jac. Billius, dum Zini versionem in aliis castigat, absque reprehensione præterit: sic Jac. Gothofredus, ad Philostorgii *Historiam eccles.* (l. vii, c. 3) de Christi statua Paneadica verba faciens: *Quæd*, inquit, *Joannes Damascenus de imaginibus orat. 3, refert ex Chronico Joannis Antiochiæ episcopi, cognomento Malala*. Eandem sententiam et interpretationem amplexi sunt illustrissimus Baronius in *Annalibus* (ad ann. 31, num. 75) et Joannes noster Gregorius in *Animadversionibus* mss. super Malala, ac alii.

VIII. Utrum ipse orationis prædictæ de imaginibus auctor, per Ἰωάννου Ἀντιοχείας Joannem nostrum Antiochiæ fuisse antisitem voluerit, quod auctores citati arbitrati sunt, pro certo haud facile statuerim: hoc interim est admonendum, istiusmodi loquendi formula non semper necesse esse ut episcopi intelligantur, tametsi per illam in Catalogis conciliorum designari episcopi soleant; sed posse etiam cives alios quoscunque per eam denotari. Hoc videtur exploratum habuisse Godefridus Tilmannus, qui in sua orationis prædictæ versione, Joannis Antiocheni, simpliciter habet. At quæcunque fuerit sententia ipsius auctoris; nos tamen nullo pacto descendere possumus in eorum opinionem qui ex sede Antiochenorum patriarchali Chronographum [xxxii] nostrum arcessunt; verum suppetit nobis argumentum, idque quidem (ni fallor) firmissimum ac irrefragabile, ad illam dignitatem eum nunquam fuisse evectum. Non hic adnotabo citari illum a Tzetze Chilliasta tanquam hominem obscurum et ignotum: Ταῦτα μὲν Ἰωάννης τις Μελέλης χρονογράφος· ubi illud vocabulum, τις, obscuritatis nota et indicium videatur; hoc, inquam, non adnotabo, quippe vix negari possit quin de viris etiam nominatissimis et maximis vox ista interdum apud veteres usurpata reperiatur. Sic (ut alios missos faciam) de Theodoreto, episcopo Cyri doctissimo celebratissimoque, Theodorus abbas et philosophus in argumento synodi Ephesinæ: Εὐρέθη δὲ μετὰ Ἰωάννου Θεοδώρητος τις, ἔλλογιμώτατος Κύβρου ἐπίσκοπος πόλεως ἀνατολικῆς. Sic ad verbum Leontius Scholasticus in libro *De sectis* (act. 4, p. 509), ex abbate Theodoro (ut opinor) exscribens: Εὐρέθη δὲ μετὰ Ἰωάννου Θεοδώρητος τις, ἔλλογιμος Κύρου ἐπίσκοπος ἀνατολῆς. Abunde erit, si ex ipso patriarcharum Antiochenorum Catalogo demonstremus fuisse nullum illius ci-

NOTÆ.

(19) *Diatriba de scriptoribus Græcis variis, cum profanis tum ecclesiasticis, maxime ex codd. mss. nondum edita, cap. 1.*

vitatis episcopum nominatum Joannem, qui in illa aetate, qua scripserit Malala, floruerit. Age itaque, videamus quot fuerunt Joannes Antiocheni patriarchae, et fuisse nullum eodem temporis intervallo, quo vixerit Malala, ostendamus. In Nicephori patriarchae CP. patriarcharum Antiochenorum Catalogo (qui unum numero supra sexaginta complectitur, et perducitur usque ad patriarcham Anastasium Juniorem, qui martyrium subiit circa annum incarnationis Dominicæ 608, seu, ut alii volunt, 611), recensentur Joannes duo. Eorum primus, apud omnes scriptores ecclesiasticos propter schisma in synodo Ephesina commemoratus, et Epistolis aliquot suis notissimus, fuit ordine patriarcharum 39us et anno D. 438 e vivis excessit, postquam patriarchatum per 18 annos gubernasset. Secundus fuit ordine 47us successor Petri Fullonis, sub Zenone imp. A. D. 476, post menses 3 ejectus. Post duos hos Joannes, quos nemo non videt Joannem nostrum Malalam aetate antecessisse, cum floruerint ante imperium Justiniani ejus nominis primi cujus gesta a Malala celebrantur, non alius Joannes in antistitem Antiochenorum [xxxiii] serie occurrit ante sæculum a nato Christo undecimum. In illo sæculo, nimirum quo tempore recuperata fuit urbs Antiochenorum, expulsis Saracenis, a Christianis nostris Occidentalibus, id est A. D. 1098, cathedram illam tenuisse Joannem quemdam, sanctissimum confessorem, apud Gul. Tyrium, in *Historia belli sacri* (lib. vi, c. 23), memoriæ proditur. Is, ut dicit idem Tyrius, evoluta vix biennio post urbem recuperatam sede sua semet abdicavit et Constantinopolim abiit. Vergente ad exitum insequente sæculo, nempe a Domini nostri Nativitate duodecimo, thronum patriarchalem Antiochiæ tenebat Joannes alius; idem ille, qui olim in Oxia, Propontidis insula, monachicam exercuerat vitam, cujusque existat, inter clariss. Cotelerei Ecclesiæ Græcæ Monumenta, *Oratio in monasteriorum donationes laicis factas*. In Conciliorum voluminibus habetur opusculum Joannis ejusdam patriarchæ Antiocheni *De superioritate inter concilium et papam*; at recens is fuit, et non ante sæculum xv, neque Græcis est annuerandus, sed Latinis, neque quidem revera, sed titulo tantum fuit patriarcha. Utrum inter hos duos Joannes posteriores, currentibus sæculis xiii et xiv, in throno Antiocheno sederet ullus necne, non habeo dicere; neque nostra quidquam refert; Joannem enim Malalam ante sæculum decimum floruisse, in liquido est. Itaque ut ante eum floruerint illi duo quos primo memoravimus, sic omnes hi novissime recensiti eo longe fuerunt recentiores. In scripto quodam manu exarato bibliothecæ Oxon. *Περὶ μεταθέσεως ἀρχιεπίσκων* *De translatione episcoporum*, quod anno

A circiter 1400 compositum est, sit mentio Jo. Antiocheni patriarchæ cognomento Codonati, qui inde translatus sit ad sedem metropolitanam Tyri. Non alius hic fuit quam secundus illorum quos memorat Nicephorus patriarcha CP. quem diximus ejectum a Zenone imp. Eum enim Codonatum fuisse cognominatum, testimonium perhibet Victor Tununensis. Ab Anastasio Cæsariensi, in tractatu *De jejuniis Deiparæ*, Joannes quidam patriarcha Antiochenus, tanquam tunc cum ipse scribebat Ecclesiam illam regens, celebratur: quo sæculo is claruerit, non habemus usque adeo exploratum, ut pro certo et indubitato decernere [xxxiv] possimus: hoc tamen certissimum et exploratissimum, eum ante undecimum sæculum, vel medium saltem præcedentis, in illius Ecclesiæ cathedra non præsedisse: nam auctor est idem Anastasius excepisse eum in sede ista Theodosium, Petri successorem; et ante (ad minimum) medium decimi sæculi fuisse nullum in illa Ecclesia Theodosium qui Petro successerit, constat. Neque multum quidem videtur dubitandum, quin idem is fuerit, vel cum illo Joanne patriarcha supradicto, cujus apud Gul. Tyrium habetur mentio, vel saltem (quod minus (20) arridet) cum monacho Oxiensi.

IX. Si cui oberiatur suspicio, inter Anastasium Juniorem patriarcham, in quo terminatur Catalogus Nicephorianus, et sæculum decimum, ante quod apparet floruisse Malalam, in cathedra Antiochensi sedisse Joannem aliquem, qui idem cum Malala potuerit esse: is adeat velim Eutychii patr. Alexandrini *Annales*, illisque præfixam chronologiæ ejus *Synopsis*. Recensitos ibi reperiet illius intervalli patriarchas universos, Joanne nullo inter illos celebrato. Ejusdem rei fidem facit Catalogus alius, quem, ex Arabico aliquo auctore (ut opinor) transcriptum, ab amico nostro multo nomine venerando, Edvardo Bernardo, viro in omni doctrinæ genere singularis præcellentia, accepi-mus. Illius patriarchas prædicti intervalli, quia discrepat aliquantulum ab Eutychiano, lectoris oculis hic non gravabimur subjicere.

D Num.		A. D.	
		an.	quo desin.
58.	Anastasius alter,	9	607
59.	Vacat sub Persis, et Macedonius,	31	638
60.	Macarius,	8	646
61.	Theophanes,	5	651
62.	Thomas,	12	663
63.	Georgius,	20	683
64.	Vacat sub Saracenis, et Theophylactus,	21	704
65.	Theodorus,	30	754
66.	Theodoretus,	18	772
67.	Jobus,	25	795
68.	Nicolaus,	17	812
69.	Stephanus et Thaddæus,	31	845
		26	869
		22	891

NOTE.

(20) Vide *Diatr. de script. Græc. var.*

70. Symeon,

71. Elias,

72. Vacat

Dein Theodosius et alii viri obscuri.

12 903

28 951

4 955

[xxxv] X. Ut errorem committunt scriptores prænotati, cum Malalam nostrum in patriarcharum Antiochenorum Albo reponunt, sic errorem plane diversum de illo erravit Franc. Combefisius. Is in *Manipulo de originibus rerum Constantinopolitanarum*, Joannem nostrum Antiochenum Malalam, cujus nomen ex *Oratione*, quam vocant, *Jo. Damasceni de imaginibus* supra citata ei innouerat, eundem fuisse decernit cum Joanne illo Antiocheno, ex grammatico presbytero, quem tradunt Gennadius Mass. (*De scriptoribus eccles.*) et Marcellinus Comes (*Chronico*) contra hæret. Eutychianos librum condidisse. Qui error, ut facile refellitur, cum *Chronicon* Malalianum ultra tempus Joannis prædicti pertextatur; ita facile quoque illi condonatur, cum *Chronicon* ipsum videre ei nunquam datum est. Suum autem *Chronicon* composuit Marcellinus A. D. 534, id est imperii Justiniani octavo, et Catalogum suum scriptorum ecclesiasticorum, in quo mentionem facit prædicti Jo. Antiocheni presbyteri, concinnavit Gennadius, imperium administrante Anastasio, A. D. 495, hoc est, annis ante imperii Justiniani, a Malala nostro celebrati, exitum circa LXX.

XI. Conjecturam aliam nihilo magis felicem eodem in loco de chronographo nostro facit Combefisius; ut eundem eum fuisse cum prædicto Joanne presbytero, sic eundem omnino fuisse cum Joanne historico cognomento Diacrinomeno, id est, Eutychiano; sic enim Schismatici Eutychiani nuncupari consueverant. Floruit iste Joannes ὁ Διακρινόμενος ante nostrum Joannem, et ante ipsius Justiniani tempora sub prædicti Anastasii imperio, citante eum Theodoro Lectore in *Hist. Eccles.* qui ipse scripsit sub Justino seniore, decessore Justiniani, Anastasique successore. Neque reperiuntur apud nostrum chronographum quæ ex illo Joanne nominato Diacrinomeno a scriptoribus Græcis proferuntur. De eo qui plura vollet, is adeat nostram Diatribam (ad quam lectorem jam sæpius amandavimus) *De scriptoribus Græcis variis cum profanis tum ecclesiasticis, maxime ex codd. mss.* quæ lucem brevi visura est: ubi legere licebit nonnulla de eo haud vulgaria.

[xxxvi] XII. Utrum omni hæreseos labe immunis esset noster chronographus, an potius faveret prædictorum Eutychianorum partibus, adeo ut mereatur, cum dicto Joanne Historico, ὁ Διακρινόμενος audire; si quidem inquirere operæ pretium: non desunt quæ fidem faciunt, inter scriptores eum orthodoxos esse potius annumerandum. Imperatoris quippe Justiniani fidem, dogmatibus hæreticorum, quos edictis ille damnaverat, oppositam, orthodoxam appellat. *Hæresium*,

A inquit, sectatores quoscunque Romani imperii finibus excedere jussit, indulta tamen eis per tres menses licentia si qui per id tempus fidem orthodoxam amplecteretur. Sic alio in loco de Justiniano: Sub illius, inquit, imperio hæresibus variis interdictum est. Inter istas vero nominatim fuisse Eutychianæ interdictum, ex edictis 5 et 6 apud Codicem Justinianæ in titulo 1, sit conspicuum. Datur alius quidem in eo locus, qui forsitan nonnullis videatur argumentum subministrare, eum Eutychianorum opinionibus tinctum fuisse; locus scilicet iste ubi habet sermonem de Vitaliani rebellionem contra imp. Anastasium, Eutychianum, in fidem catholicam ævientem, et episcopos orthodoxos et sedibus suis deturbantem; quem Vitalianum ait Victor episcopus Tununensis contra illum arma cepisse propter fidei catholice subversionem et synodi Chalcedonensis damnationem, remotionesque orthodoxorum episcoporum atque successiones hæreticorum. De illa Vitaliani rebellionem verba faciens, et in fugam eum actum enarrans chronographus noster sic subjungit: Καὶ ἐνέχθη ὁ Σωτὴρ Χριστὸς καὶ ἡ τοῦ βασιλέως τύχη. Hanc vero victoriam conciliavit Salvator Christus et imperatoris fortuna. Quæ verba videantur indicare zelum ejus contra causam Vitaliani, et ipsius fuisse opinionem, pro imperatore tanquam pro veritate Christum dimicasse. At utcunque hoc nonnullis prima fronte videatur, exinde tamen nihil potest jure inferri; dici enim ista a Malala potuere, quia arma rebellis contra principem suum Vitalianus sumpserat. Sic alii profecto scriptores orthodoxi de bello a Vitaliano moto, tanquam de re improbanda loquuntur, quamvis bene de eo sensisse videatur citatus Victor. Cyrillus Seythopolitanus in *Vita S. Sabæ* (cap. 57.) illius rebellionem damnare videtur, sed aliquanto [xxxvii] tectius: συνεχόμενος ὁ βασιλεὺς Ἀναστάσιος ὑπὸ τοῦ Βιταλιανοῦ βαρβαρικῶν ἐβλήθη. *Detentus imp. Anastasius a Vitaliani barbaricis motibus.* Evagrius (*Hist. eccles.* l. III, c. 45) apertissime: Τυραννεῖ (inquit) τὸν Ἀναστάσιον Βιταλιανός. Et, eodem in loco, ait eum meditatam fuisse ut imperium occuparet.

XIII. Præter varios hosce Joannes Antiochenos huc usque memoratos, quos esse diversos a Joanne nostro ex dictis certissime cognoscitur, observata sunt nobis inter legendum nomina aliorum non paucorum. Eorum primus est Jo. Antiochenus archipresbyter, Publicæ diaconissæ et abbatissæ filius sub imp. Juliano apostata clarus. Secundus est Jo. Maxentius, presbyter (ut volunt) Ecclesiæ Antiochenæ sub Justino seniore, cujus exstant in Bibliotheca Patrum opuscula aliquot. Tertius est Jo. Antiochenus presbyter, contra Faustum Semipelagianum scriptor, ab Adone Viennensi laudatus; nisi idem hic esset (quod facile quidem concedo) cum prædicto Jo. Maxentio. Quartus est Jo. Antiochenus Laura: S. Sabæ in Palæstina monachus, Diaconus et Canonar-

cha, secta Origenista, imperante Justiniano. Quintus est Jo. Scholasticus, ex presbytero Antiocheno patriarcha Constantinopolitanus sub ejusdem Justiniani exitu: cujus exstant *Collectio canonum* et *Capita ecclesiastica*; quemque aliqui perperam confundunt cum Jo. Antiocheno Chronographo, cujus exstant Excerpta in Collectione Constantini Porphyrogeneti. Sextus est Joannes de Antiochia vulgo dictus, Arrianus, unus ex magistris Muhammedis pseudoprophetae, quo tempore imperavit Heraclius. Hisce adjiendi sunt, nisi iidem fortasse fuerint cum aliquo jam dictorum, Joannes monachus et presbyter Antiochia, cui in codice quodam ms. attribuitur *Oratio de Domini transfiguratione*, eadem cum illa, quam nomine Jo. Damasceni in illius operibus evulgatam habemus: et Jo. Antiochensis, cujus nomen in alio quodam ms. tractatui *De conjurationibus* praefixum reperitur. De omnibus hisce, sicut et de illis plerisque quos in superioribus memoravimus, nos fusius et plenius in Diatriba supra memorata *De scriptoribus Graecis variis*, capitibus duobus primis, ex professo disseruimus. Hic [xxxviii] eos recensitos volui, ut quot et quinam exstiterint illius nominis non nescius sit lector, et, si quis ex illis cum chronographo nostro idem esse videatur, ei proprio suo iudicio uti liceat, modo et mihi liceat uti meo. Nihil opus est ut hisce subjiciam, a Diacono Liberato (Breviario, cap. 18) memorari episcopum quemdam Alexandriae, cujus nomen sit nostri scriptoris quam simillimum, Joannem cognomento Mela; quem dicit fuisse Dioscoritam, hoc est Diacrinomenum sive synodi Chalcedonensis adversarium. Eundem eum fuisse cum nostro Jo. Malala suspicabitur nemo paulo eruditior. Floruit enim ante tempora Justiniani, et, ut auctor est ipse Liberatus, secundus erat in antistitium Alexandrinorum successione a Petro Mongo, Athanasii haeretici successor, et alterius Joannis Machioiae (sive Nicioiae) cognominati decessor. Incepit, juxta *Chronicon Orientale*, Ecclesiae Alexandriae praesidere A. D. 488, et sedem tenuit per annos 8, et quod excurrit. Kircherus in *Catalogo patriarcharum Alexandrinorum* refert illius initium ad annum Christi 506. Ad quem annum ponitur a Baronio non initium ejus, sed exitus.

XIV. De chronographo nostro, benigne lector, quis fuit et qualis, vel potius sane quis et qualis non fuit, inquisivimus hactenus. Jam postulat ratio nostri instituti, ut ad alia progrediamur, et qualis sit scriptor, deque ejus aetate, temporeque quo scripsit, ineamus disquisitionem. Floruisse eum sub imperio Justiniani ejus nominis primi, quod anno D. 527° inceptum est, et 565° terminatum, inter illos eruditos viros, qui Chronici ejus exemplar ms. pervolverint, inolevit hucusque sententia. Sic statuunt pro certo et indubitato Chilmeadus simul interpres et Gregorius; sic

A quoque vir summus Gul. Lloydus, antistes Asaphensis hodiernus, qui et eum existimat anno Justiniani circiter xxv scribere desiisse. Hoc edoceri nos sumus a clariss. Antonio Pagi in *Annales Card. Baronii* (ad an. D. 107): in quo opere eximio de chronographo nostro ex Patris praedicti litteris ad se missis mentionem faciens vir ille eruditissimus: *Vixit, inquit, sub magno Justiniano et videtur anno ejus xxv, aut circiter, scribere [xxxix] desiisse. Ita clarissimus Gul. Lloydus, episcopus Asaphensis, e secta Protestantium, vir solidissimi criterii. In egregio perutilique opere, De scriptoribus ecclesiasticis, quo orbem sibi litterarium obstrinxit vir eruditissimus Gul. Cavaeus nostras, ad aetatem Justiniano sequiorem demittitur, ita tamen ut eo imperante in vivis esse potuerit, et ad annum Christi 601 conjicitur.*

XV. Cum ait celeberrimus Pagius certiore se factum ab episcopo Asaphensi, chronographum nostrum anno Justiniani xxv, aut circiter, scribere desiisse, eum non possum non suspicari duabus in rebus memoria fuisse lapsum: nam 1°, mihi facile persuadeo scripsisse doctissimum praesulem de anno Justiniani, non xxv sed xxxv. Usque enim ad annum illius imperatoris xxxv Chronographiam nostram, prout jam in ms. habetur, perducere, tam certum est quam quod certissimum: et desinit quidem in anno illius imperii vel xxxviii, vel xxxvii. Subest quoque suspicio hoc tantum eum sibi voluisse, in isto circiter anno desinere nostrum exemplar, non illo anno auctorem scribere desiisse; nam unde id colligi potuerit, nihil uspiam, vel leve, occurrit, cum in fine exemplar esse mutilatum, vel luce ipsa clarius appareat. Habetur exemplar inter codd. Baroccianos, membrana, et manu antiqua annorum (ut fas est conjicere) plus quam 600, exaratum. Ex voluminis ms. crassitie, colligendum facile videtur non multas schedas in calce desiderari, et vix id deductum fuisse ultra mortem Justiniani: sed ad hoc volumen non aliud olim pertinuisse, vel ipsum olim non fuisse in duo divisum, unde liqueat? Certe constat opus totum multa olim passum fuisse, et schedas omnes aliquando jacuisse per injuriam temporis a se invicem solutas. Hoc indicat praesens voluminis conditio, schedis variis in locis a posteriore bibliopego miserrime transpositis. Uteumque de hisce res habeat: quod intra annos a Domini nostri Nativitate 900 scripsit noster chronographus, extra omnem dubitandi aleam ponitur, cum exstarent ex opere illius excerpta, inter Collectanea Constantini Porphyrog. imp. qui natus est anno 905, et anno circiter 959 denatus: et non scripsisse sub ipo Justiniani imperio, sed postquam ille diem suum supremum obiisset, hoc est post annum 565, eodem certitudinis gradu nobis elucescit, id aperte indicantibus. [xl] verbis illis quae de Justiniano in initio libri xviii, leguntur: *Ἐβασίλευσεν ὁ θεότατος Ἰουστινιανὸς ἐτὴ λη', καὶ μῆνας ζ', καὶ ἡμέρας*

17. Imperium tenuit divinissimus Justinianus annos 38, menses 7, et dies 13. Hoc solum in controversiam potest vocari, an sub Justiniano floruerit, et paulo post ejus ætatem Chronographiam suam condiderit? Sunt quidem, quæ facile cuivis non satis attento possint persuadere, eum paulo post Justinianum suum opus concinasse; sed et alia sunt multa a nobis observata, quæ suspicionem non immerito creant eum sæculo isto fuisse recentiorum: quin et sunt quæ subindiciunt eum ad tempora longe sequiora esse detrudendum. Ut de ejus ætate veritatem possit indagare lector, deque ejus auctoritate judicium facere, nos quidquid occurrit notarum et indiciorum ætatis, ob oculos hic congeremus, ac in trutinam simul collocabimus. Et primum quidem ea, quæ contra illius vetustatem tantam videantur facere, asseramus et in lance ponamus; deinde quæ illam videantur astruere, ex adverso ponderemus; et si quid admittant hec responsionis, prout æquos rerum æstimatores decet, videamus.

XVI. Quod auctor noster sub Justiniano Seniore, non solum non scripserit, sed et neque in vita exstiterit, in primo loco, argumenti firmissimi vigorem id habere videtur, quod de urbis suæ Antiochiæ nomine sub Justiniano in Theopolim mutato, et de populi tunc temporis acclamationibus, verba faciens (part. II, p. 179), de illorum acclamationibus non loquitur ipse ex sua scientia et memoria, sed ad publica ipsius civitatis Registra provocat: Ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τοῖς Χαρτίοις εὐρέθη τῶν τὰ ἄλλα γραφόντων τῆς αὐτῆς πόλεως, ὅτι ἔκραζον κληρόνα διδόντες εἰς τὸ μετακληθῆναι τὴν αὐτὴν πόλιν. Ad novum vero hoc nomen, in *Chartis eorum qui acta publica hujus civitatis conscripserunt, inventum est, quod bene eidem ominantes acclamarunt incolæ*. Sane si ipsius memoria contigissent istæ acclamationes, quamvis forsitan memorare potuisset in Registra civitatis publica fuisse relatas, illa tamen de eis hoc modo et forma non allegasset. Si vel ipse, vel sui æquales istiusmodi acclamationes suis propriis auribus percepissent, [xli] an fuisse acclamationes acta publica citasset? Si quænam voces fuerunt acclamatæ, et quoties fuisset acclamatum, enarrasset, non fuisset mirandum eum acta publica (21) de illis appellasse. At simpliciter fuisse a bene ominantibus acclamatum, si vel ipse, vel sui cœtanei, audissent, qui potuit Registra citare?

XVII. Argumentum 2^m exinde peto, quod de re-

bus gestis sub imperio Justiniani, tot et tanti errores in illius Chronographia committantur, ut omnino repugnet eum illis vixisse temporibus. Ut, multis præteritis, nonnullos hic loci, qui nobis sint majoris momenti, in medium producamus: Bellum illud quo regi Lazorum contra Persas per ducem Irenæum, etc. suppetiæ latæ sunt, is refert ad imperium Justiniani (p. 153), et ad ejus consulatum 2, indictionemque 5, quæ in annum illius imperii II incurrit; quod tamen non gestum fuisse ab imp. Justiniano, sed ab ejus decessore Justino, ex Procopio Cæsariensi (*De bello Pers.* I. I, c. 12), ejusdem ævi probatissimo scriptore, colligere licet. Edictum Justiniani de episcopis, orphanotrophis, œconomis, et xénodochiariis, ne nisi de iis quæ ante munus susceptum habuerint bonis, testamentum emitterent, conjicit is ad annum Justiniani 2^m (22), errore non minus quam annorum 13. Designatur enim Novella Justiniani 151 (23) quæ emissæ est XV Kal. Aprilis Basilio cos. (24), ut ex ejus extremo conspicitur, id est anno illius imperii [xlii] XV jam desinente. Ad annum Justiniani 2^m, (25) de Constitutionibus quibusdam Novellis ab eo tunc temporis promulgatis mentionem Noster faciens, inter ens recenset Constitutionem *De jure hereditario liberis naturalibus concedendo, juxta legem ab imp. Anastasio latam*; quæ edita quidem est non ante imperii Justiniani annum XIII. Quamvis enim super ista materia habeatur lex Justiniani in Codice tit. 26, 50, 8, ipsius 2^m consulatu, i. e. anno imperii II data; vix tamen videtur dubitandum quin a nostro auctore designetur lex de re eadem posterior, amplior, et celebrior, quæ in Authentico inter Novellas numeratur LXXXIX, et anno illius imperii XIII, consulatum gerente Apione, data est; in qua quidem expressa habetur mentio de lege circa rem eandem ab imp. Anastasio emissæ, ut de eo mentionem in lege a se designata fuisse factam non obscure subindiciat auctor. Ad eundem annum de puellis ex lenonum turpissima servitute ab imperatrice Theodora liberatis, prohibitisque lenociniis, commemorat (26); quod tamen dubitaverit nemo, quin statim contigerit ante tempus illud, quo lege ab imperatore adversus lenocinia provisum est: at data est lex illa Kal. Decemb. Belisario cos., imperatoris anno nono; et inter Novellas numeratur XIV. Ad eundem annum, nempe Justiniani II, et ante consulatum Decii, qui anno illo ad exitum vergente incepit, refertur a Nostro (27) Codicis

NOTÆ.

(21) De populi acclamationibus in Acta publica referendis, adi Casaubonum in Vulcatii Gallicani Avidium Cassium, p. 466, etc., et Gretsrum lib. III Observ. in Codinum De officiis urbis CP. c. 6, pag. 215 ad 218.

(22) Conferatur p. 159 cum 153, 155, 176, 180.

(23) Vide caput illius 13.

(24) Apud Helvicum et alios chronologos, annus iste consularis qui incurrit in annum Justiniani 2 et 3, seu indictio 7, consulatu Basilii insignitur: at male. Consul enim solitarius illius anni

nominatus est non Basilius, sed Decius, uti patet ex Fastis Marcellini Comititis, Victoris Tun. et Chronici paschalis sive Alexandrini; atque ita nominatur ab auctore nostro p. 186, 187, et ab ipso imp. Justiniano in *Constitutione de emend. codicis*.

(25) Confer p. 169, cum p. 153, 155, 174, 180.

(26) Confer p. 273, cum sequente, ubi mentio indictionis 7 et cum cæteris jam cit.

(27) Conferatur p. 183, cum 153, 155, 176, 180, 186, 187, ubi commemoratur consulatus Decii tanquam initus post Codicis editionem.

Justinianæ editio, qui editus tamen est ineunte Justiniani anno III sub ipso Decii consulatur, VI Idus Aprilis; uti liquet ex Constitutione de eo confirmando. Ad prædicti Decii consulatum (p. 186) con-jicitur ab eo Edictum contra aleatores; quod postea temporis fuisse evulgatum, ex eo licet colligere, quod inscriptum sit (exstat illud in Codice lib. III, tit. 45) ad Joannem (Cappadocem) prætorio præfectum; nam ad eam dignitatem evectus est Joannes Cappadox non ante consulatum sequentem, quem gessere Lampadius et Orestes, vel [XLIII] præteritum vel exiturum: suffectus est enim in locum Juliani, quem prætorio præfectori magistratum administrasse exituro Lampadii et Orestis consulatu, comprobatur ex Codicis libro I, tit. 5, lege 19, quæ dirigitur Juliano P. P. V. Kal. Decemb. Lampadio et Oreste coss. Eidem rei ipse Noster testimonium adhibet, qui postquam locutus fuisset de legatis Romanorum sub exitu mensis Septembris (28), Lampadio et Oreste coss. ex Perside post pacem sancitam redeuntibus, deque Romanorum et Persarum in bellum iterum ruentium praelio commisso ad fluvium Euphratem Aprilis die XIX (p. 202), addit, tempore circiter eodem (29) Julianum prætorio præfectum (p. 205) dignitate sua exutum fuisse, et Joannem Cappadocem in locum ejus suffectum. De Antiochia a rege Persarum Chosroe expugnata mense Junio indict. 3, hoc est anno Justiniani XIV verba faciens, subnectit, eodem tempore (p. 222) Belisarium contra Gothos emissum fuisse, etc., quod contigit tamen ante captam a Chosroe Antiochiam plus annis 4 solidis. Inceptum est enim a Belisario bellum Gothicum circa annum Justiniani nonum absolutum sive decimum inchoatum, ut annus illius XIV et indictio prædicta tertia cum anno istius belli quinto connectantur: id quod videre est in Procopii Historia de bello isto confirmata. Circa quidem id tempus ex Italia reversus est Belisarius cum Vitige rege Gothorum captivo facto, cujus rei ibidem chronographus noster meminit: atque hoc videtur erroris ansam ei præbuisse; putavit enim, ut videtur, intra paucos menses et inceptum fuisse bellum et Vitigem Constantinopolim adductum. Hisce omnibus erratis adde, quod cometa insignis, qui Procopio teste (30), anno Justiniani XIII apparuit, ad annum illius IV, consulatum sc. Lampadii et Orestis, a Nostro [XLIV] prodatur (31): quo nec se nec suos æquales cometam istum vidisse liquidissimo demonstrat. Accedit quod Nycteparchi potestatem abrogatam et pro eo prætorem creatum ad Joannis Cappadocis consulatum (i. e. ad annum imperatoris XII) con-jiciat (p. 221); quod tamen triennio ante, nempe cos. Belisario, factum est, ut apparet ex Novella 15. Qui-

bus adjicienda est fabula ista, quam de rege Axumitarum memorie tradit (p. 164), eum tempore Justiniani contra regem Homeritarum in bellum profecturum, quia negotiatores Christianos in Axumitarum regiones transeuntes bonis omnibus et vita is spoliaverat, vovisse, si Homeritensem bello superaverit Christianum se futurum (*Pro Christianis enim, inquit, adversus eum arma sumo*); et parta victoria legatos ad Justinianum misisse, ut episcopus sibi clericique darentur, a quibus Christianæ religionis rudimentis et mysteriis imbutus, sacro baptismatis lavacro intingeretur. Hoc totum a vero longissime abhorreere testatissimum fit ex Procopio: nam auctor est ille, regem Axumitensem, etiam ante id bellum, religionis Christianæ fuisse cultorem, idque quidem quam ferventissimum; *Χριστιανός τε ὢν καὶ ὁδὸς τῆς οἰκῆς ὡς μάλιστα ἐπιμελούμενος*. Et ut constat esse alienum ab omni veritate, ita si quis penitius ad illud attendat, rationem et modum fabulandi apud recentiores scriptores Græculos usitatum, respicere patebit. Committere non possum, quin hic subjungam, quod in Vita Justini Thracis, Justiniani decessoris, annis paucis ante hujus initium de Euphrasio suæ civitatis patriarcha, scriptum reliquit; suffectum eum in locum defuncti Pauli, orthodoxos, quos vocant, graviter persecutum fuisse, plurimis eorum etiam neci traditis. Quale hoc erroris portentum! quam absurdum, et ἀσύστατον! quam absurdum est, Euphrasium orthodoxum orthodoxos neci tradidisse! quam absurdum est cum, qui idcirco quod fuerit orthodoxus ad thronum illum promotus erat, sub orthodoxo imperatore orthodoxos fuisse persecutum! Quis nescit hæreticos istos quos imp. Anastasius ad sedium episcopaliū [XLV] honorem evexerat, a Justino fuisse dejectos et deturbatos? Et quis non cognoscit sub eo solos floruisse orthodoxos? Sane talis et tantus error hic esse videtur, ut a nostro auctore de sua civitate nullo modo potuisset committi, si vel ipse tunc temporis vixisset, vel cum aliis ullis qui vixerant illa ætate, fuisset versatus. Neque alia quidem de causa id scriptum fuisse videtur, quam quod narrationem ex auctore aliquo Eutychiano exscripserit; qui auctor, cum ipse esset Eutychianus, per orthodoxos designarit, non illos qui revera fuerunt orthodoxi, sed qui tales sunt habiti apud Eutychianos; hos namque ab Euphrasio persecutionem fuisse passos, ad verisimilitudinem quam proxime accedit.

XVIII. Quod in cæteris istis locis tam insigniter a vero deflexit noster Chronographus, id in causa fuisse videtur, partim quod scriptores malos

NOTÆ.

(28) Conferatur, p. 190 cum 188.

(29) Prætorio præfectum fuisse Joannem illum anno post consulatum Lampadii et Orestis liquet ex Cod. I. I, leg. 81, quæ dirigitur Joanni P. P. et data est V Kal. Ang. post consulatum Lampadii et

Orestis.

(30) Conferatur capitis 3 libri I *De bello Persico* finis cum initio capituli 2 seqq.

(31) Confer., p. 190 cum 188.

17. Imperium tenuit divinissimus Justinianus annos 38, menses 7, et dies 13. Hoc solum in controversiam potest vocari, an sub Justiniano floruerit, et paulo post ejus ætatem Chronographiam suam condiderit? Sunt quidem, quæ facile cuivis non satis attento possint persuadere, eum paulo post Justinianum suum opus concinnasse; sed et alia sunt multa a nobis observata, quæ suspicionem non immerito creant eum sæculo isto fuisse recentiorum: quin et sunt quæ subindiciunt eum ad tempora longe sequiora esse detrudendum. Ut de ejus ætate veritatem possit indagare lector, deque ejus auctoritate judicium facere, nos quidquid occurrit notarum et indiciorum ætatis, ob oculos hic congeremus, ac in trutinam simul collocabimus. Et primum quidem ea, quæ contra illius vetustatem tantam videantur facere, asseramus et in lance ponamus; deinde quæ illam videantur astruere, ex adverso ponderemus; et si quid admittant hæc responsionis, prout æquos rerum æstimatores decet, videamus.

XVI. Quod auctor noster sub Justiniano Seniore, non solum non scripserit, sed et neque in vita exstiterit, in primo loco, argumenti firmissimi vigorem id habere videtur, quod de urbis suæ Antiochiæ nomine sub Justiniano in Theopolim mutato, et de populi tunc temporis acclamationibus, verba faciens (part. II, p. 179), de illorum acclamationibus non loquitur ipse ex sua scientia et memoria, sed ad publica ipsius civitatis Registra provocat: Ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τοῖς Χαρτίοις εὐρέθη τῶν τὰ ἄλλα γραφόντων τῆς αὐτῆς πόλεως, ὅτι ἔκραζον κληρόνα διδόντες εἰς τὸ μετακληθῆναι τὴν αὐτὴν πόλιν. Ad novum vero hoc nomen, in Chartis eorum qui acta publica hujus civitatis conscripsere, inventum est, quod bene eidem ominantes acclamarunt incolæ. Sane si ipsius memoria contigissent istæ acclamationes, quamvis forsitan memorare potuisset in Registra civitatis publica fuisse relatas, illa tamen de eis hoc modo et forma non allegasset. Si vel ipse, vel sui æquales istiusmodi acclamationes suis propriis auribus percepissent, [xli] an fuisse acclamationes acta publica citasset? Si quænam voces fuerunt acclamatæ, et quoties fuisset acclamatum, enarrasset, non fuisset mirandum eum acta publica (21) de illis appellasse. At simpliciter fuisse a bene ominantibus acclamatum, si vel ipse, vel sui cœtanei, audissent, qui potuit Registra citare?

XVII. Argumentum 2^m exinde peto, quod de re-

bus gestis sub imperio Justiniani, tot et tanti errores in illius Chronographia committantur, ut omnino repugnet eum illis vixisse temporibus. Ut, multis præteritis, nonnullos hic loci, qui nobis sint majoris momenti, in medium producamus: Bellum illud quo regi Lazorum contra Persas per ducem Irenæum, etc. suppetiæ latæ sunt, is refert ad imperium Justiniani (p. 153), et ad ejus consulatum 2, indictionemque 5, quæ in annum illius imperii II incurrit; quod tamen non gestum fuisse ab imp. Justiniano, sed ab ejus decessore Justino, ex Procopio Cæsariensi (*De bello Pers.* l. I, c. 12), ejusdem ævi probatissimo scriptore, colligere licet. Edictum Justiniani de episcopis, orphanotrophis, œconomis, et xénodochiariis, ne nisi de iis quæ ante munus susceptum habuerint bonis, testamentum emitterent, conjicit is ad annum Justiniani 2^m (22), errore non minus quam annorum 13. Designatur enim Novella Justiniani 151 (23) quæ emissæ est XV Kal. Aprilis Basilio cos. (24), ut ex ejus extremo conspicitur, id est anno illius imperii [xlii] XV jam desinente. Ad annum Justiniani 2^m, (25) de Constitutionibus quibusdam Novellis ab eo tunc temporis promulgatis mentionem Noster faciens, inter eas recenset Constitutionem *De jure hæreditario liberis naturalibus concedendo*, juxta legem ab imp. Anastasio latam; quæ edita quidem est non ante imperii Justiniani annum XIII. Quamvis enim super ista materia habeatur lex Justiniani in Codice tit. 26, 50, 8, ipsius 2° consulatu, i. e. anno imperii II data; vix tamen videtur dubitandum quin a nostro auctore designetur lex de re eadem posterior, amplior, et celebrior, quæ in Authentico inter Novellas numeratur LXXXIX, et anno illius imperii XIII, consulatum gerente Apione, data est; in qua quidem expressa habetur mentio de lege circa rem eandem ab imp. Anastasio emissæ, ut de eo mentionem in lege a se designata fuisse factam non obscure subindicat auctor. Ad eundem annum de puellis ex lenonum turpissima servitute ab imperatrice Theodora liberatis, prohibitisque lenociniis, commemorat (26); quod tamen dubitaverit nemo, quin statim contigerit ante tempus illud, quo lege ab imperatore adversus lenocinia provisum est: at data est lex illa Kal. Decemb. Belisario cos., imperatoris anno nono; et inter Novellas numeratur XIV. Ad eundem annum, nempe Justiniani II, et ante consulatum Decii, qui anno illo ad exitum vergente incepit, refertur a Nostro (27) Codicis

NOTÆ.

(21) De populi acclamationibus in Acta publica referendis, adi Casaubonum in Vulcatii Gallicani Avidium Cassium, p. 466, etc., et Greterum lib. III Observ. in Codinum De officiis urbis CP. c. 6, pag. 245 ad 218.

(22) Conferatur p. 159 cum 153, 155, 176, 180.

(23) Vide caput illius 13.

(24) Apud Helvicum et allos chronologos, annus iste consularis qui incurrit in annum Justiniani 2 et 3, seu indictio 7, consulatu Basilii insinuitur; at male. Consul enim solitarius illius anni

nominatus est non Basilius, sed Decius, uti patet ex Fastis Marcellini Comititis, Victoris Tun. et Chronici paschalis sive Alexandrini; atque ita nominatur ab auctore nostro p. 186, 187, et ab ipso imp. Justiniano in *Constitutione de emend. codicis*.

(25) Confer p. 169, cum p. 153, 155, 174, 180.

(26) Confer p. 273, cum sequente, ubi mentio indictionis 7 et cum cæteris jam cit.

(27) Conferatur p. 183, cum 153, 155, 176, 180, 186, 187, ubi commemoratur consulatus Decii tanquam initus post Codicis editionem.

Justinianæ editio, qui editus tamen est ineunte Justiniani anno III sub ipso Decii consulatu, VI Idus Aprilis; uti liquet ex Constitutione de eo confirmando. Ad prædicti Decii consulatum (p. 186) conjicitur ab eo Edictum contra aleatores; quod postea temporis fuisse evulgatum, ex eo licet colligere, quod inscriptum sit (exstat illud in Codice lib. III, tit. 43) ad Joannem (Cappadocem) prætorio præfectum; nam ad eam dignitatem evectus est Joannes Cappadox non ante consulatum sequentem, quem gessere Lampadius et Orestes, vel [XLIII] præteritum vel exitum: suffectus est enim in locum Juliani, quem prætorio præfecti magistratum administrasse exituro Lampadii et Orestis consulatu, comprobatur ex Codicis libro I, tit. 5, lege 19, quæ dirigitur Juliano P. P. V. Kal. Decemb. Lampadio et Oreste coss. Eidem rei ipse Noster testimonium adhibet, qui postquam locutus fuisset de legatis Romanorum sub exitu mensis Septembris (28), Lampadio et Oreste coss. ex Perside post pacem sancitam redeuntibus, deque Romanorum et Persarum in bellum iterum rudentium prelio commisso ad fluvium Euphratem Aprilis die XIX (p. 202), addit, tempore circiter eodem (29) Julianum prætorio præfectum (p. 205) dignitate sua exutum fuisse, et Joannem Cappadocem in locum ejus suffectum. De Antiochia a rege Persarum Chosroe expugnata mense Junio indict. 3, hoc est anno Justiniani XIV verba faciens, subnectit, eodem tempore (p. 222) Belisarium contra Gothos emissum fuisse, etc., quod contigit tamen ante captam a Chosroe Antiochiam plus annis 4 solidis. Inceptum est enim a Belisario bellum Gothicum circa annum Justiniani nonum absolutum sive decimum inchoatum, ut annus illius XIV et indictio prædicta tertia cum anno istius belli quinto connectantur: id quod videre est in Procopii Historia de bello isto concinnata. Circa quidem id tempus ex Italia reversus est Belisarius cum Vitige rege Gothorum captivo facto, cujus rei ibidem chronographus noster meminit: atque hoc videtur erroris ansam ei præbuisse; putavit enim, ut videtur, intra paucos menses et inceptum fuisse bellum et Vitigem Constantinopolim adductum. Hisce omnibus erratis adde, quod cometa insignis, qui Procopio teste (30), anno Justiniani XIII apparuit, ad annum illius IV, consulatum sc. Lampadii et Orestis, a Nostro [XLIV] prodatur (31): quo nec se nec suos æquales cometam istum vidisse liquidissimo demonstrat. Accedit quod Nycteparchi potestatem abrogatam et pro eo prætorem creatum ad Joannis Cappadocis consulatum (i. e. ad annum imperatoris XII) conjiciat (p. 221); quod tamen triennio ante, nempe cos. Belisario, factum est, ut apparet ex Novella 15. Qui-

bus adjicienda est fabula ista, quam de rege Axumitarum memorie tradit (p. 164), eum tempore Justiniani contra regem Homeritarum in bellum profecturum, quia negotiatores Christianos in Axumitarum regiones transeuntes bonis omnibus et vita is spoliaverat, vovisse, si Homeritensem bello superaverit Christianum se futurum (*Pro Christianis enim, inquit, adversus eum arma sumo*); et parva victoria legatos ad Justinianum misisse, ut episcopus sibi clericique darentur, a quibus Christianæ religionis rudimentis et mysteriis imbutus, sacro baptismatis lavacro iniungeretur. Hoc totum a vero longissime abhorrere testatissimum fit ex Procopio: nam auctor est ille, regem Axumitensem, etiam ante id bellum, religionis Christianæ fuisse cultorem, idque quidem quam ferventissimum; *Χριστιανός; τε ὢν καὶ ὁδὸς τῆς οὐκ ἁλίστα ἐπιμελούμενος*. Et ut constat esse alienum ab omni veritate, ita si quis penitius ad illud attendat, rationem et modum fabulandi apud recentiores scriptores Græculos usitatum, respiciere patebit. Committere non possum, quin hic subjungam, quod in Vita Justiniani Thracis, Justiniani decessoris, annis paucis ante hujus initium de Euphrasio suæ civitatis patriarcha, scriptum reliquit; suffectum eum in locum defuncti Pauli, orthodoxos, quos vocant, graviter persecutum fuisse, plurimisque eorum etiam neci traditis. Quale hoc erroris portentum! quam absurdum, et ἀσύστατον! quam absurdum est, Euphrasium orthodoxum orthodoxos neci tradidisse! quam absurdum est cum, qui idcirco quod fuerit orthodoxus ad thronum illum promotus erat, sub orthodoxo imperatore orthodoxos fuisse persecutum! Quis nescit hæreticos istos quos imp. Anastasius ad sedium episcopalium [XLV] honorem evexerat, a Justino fuisse dejectos et deturbatos? Et quis non cognoscit sub eo solos floruisse orthodoxos? Sane talis et tantus error hic esse videtur, ut a nostro auctore de sua civitate nullo modo potuisset committi, si vel ipse tunc temporis vixisset, vel cum aliis ullis qui vixerant illa ætate, fuisset versatus. Neque alia quidem de causa id scriptum fuisse videtur, quam quod narrationem ex auctore aliquo Eutychniano exscripserit; qui auctor, cum ipse esset Eutychnianus, per orthodoxos designavit, non illos qui revera fuerunt orthodoxi, sed qui tales sunt habiti apud Eutychnianos; hos namque ab Euphrasio persecutionem fuisse passos, ad verisimilitudinem quam proxime accedit.

XVIII. Quod in cæteris istis locis tam insigniter a vero deflexit noster Chronographus, id in causa fuisse videtur, partim quod scriptores malos

NOTÆ.

(28) Conferatur, p. 190 cum 188.

(29) Prætorio præfectum fuisse Joannem illum anno post consulatum Lampadii et Orestis liquet ex Cod. I. I, leg. 81, quæ dirigitur Joanni P. P. et data est V Kal. Aug. post consulatum Lampadii et

Orestis.

(30) Conferatur capitis 3 libri I *De bello Persico* finis cum initio capituli 2 seqq.

(31) Confer., p. 190 cum 188.

atque recentiores sit secutus, partim quod ipse negligentius et incuriosius transcripserit, partim denique quod conjecturis suis et hariolationibus in temporibus rerum et gestorum statuendis usussit. Secutum eum fuisse auctores alios non minus in rebus sub imperio Justiniani gestis enarrandis quam in gestis aliorum celebrandis, ut conficitur ex erroribus notatis, sic et aliis luculentis indicis redditur confirmatum. Unde aliter factum est, quod a mensibus unius anni ad menses alios absque ulla annorum diversitatis significatione transgrediatur, nisi quod ex aliis historicis suas narrationes transcribens, intermedia quadam, quæ non fuerunt omittenda, oscitanter omiserit? Sic post mentionem Septembris mensis (cap. 190) (sub Lampadii et Orestis consulatu) ad Aprilem (p. 208) (sequentem) aliumque Septembrem progreditur (32) sine ulla diversi anni mentione. Unde aliter contigit quod in alio loco (33) res gestas Septembris mensis ante gesta Augusti ejusdem anni in litteras retulerit, et mensem Septembrem ante Augustum ponat; unde, inquam, hoc potuit contingere, nisi quod ex auctoribus diversis dum sua desumebat, primo verba illius posuerit qui Septembris mensis gesta celebrarat, et postea verba alterius, qui de actis mensis Augusti [XLVI] scripserat? Unde fieri potuit, quod inepte de re eadem mentionem bis faciat, nisi quod ex auctoribus variis exscripserit, et de re eadem diversorum expresserit verba? Sic profecto de Codicis Justinianæ compilatione eadem (34), in uno loco (p. 168): *Idem imp. leges, et Novellas etiam ipse edidit, quas in urbes emisit.* Et rursus (p. 183): *Eodem tempore leges omnes veteres in Codicem unum coactæ sunt, et alias ipse de suo edidit, et per singulas urbes emisit.* Sic etiam eamdem fabulam (p. 152), quam ante posuerat in libris præcedentibus, de urbe Palmyra a fato Goliathi nominata, repetit. Taceo hinc factum quod eundem montem, quem *Garizi* antea nominarat (p. 93), hic in Vita Justiniani nominaret *Argarizin* (35).

XIX. Utut sit de aliquibus notatorum locorum; id tamen pro quo contendimus ex aliis redditur manifestissimum; et ex dictis videtur satis demonstrari, non ævi illius, quo floruit Justinianus, fuisse scriptorem nostrum. Quibus omnibus demum addatur, res quasdam illius ætatis ab eo silentio penitus præteriri, ut concilium v generale (36), et Belisarii expeditionem quamdam perinsignem adversus Chosroem Persarum regem in Oriente post

A captam Antiochiam sævientem; quæ nullo pacto videtur omissurus, si illis temporibus ipse florisset.

XX. Neque silentio hic prætereundum, quod quamvis de patria sua Antiochia, dum res describit Justini et Justiniani, non pauca memorie tradit, nihil tamen, ne γὰρ, vel de se vel de sua familia, quo eum tunc temporis vixisse innuat, comparet. [XLVII] Dum describit tremendum illum terræ motum qui annis circiter 11 ante Justiniani initium contingebat, quo (ut dicit) *Antiochiæ desolatio facta est, cui nulla superfuit domus præterquam quæ ad montem fuerunt, et quo perire ceteri circiter mortalium millia*; dum alium describit terræ motum qui Justiniani anno 11 accidebat, quo (ut ait) *interire animarum v millia, et illi qui supererant, in alias urbes sese receperunt*; hæc (inquam) describens, ut nihil de seipso, sic neque de suis, vel verbum unum habet. Cum admodum tamen videatur probabile, eum aliquid de se suisve mentionis in ejusmodi locis fuisse injecturum.

XXI. Haud me latet, Edmundum Chilmeadum in Latina versione sic loca nonnulla interpretari quasi Malala se vixisse sub imperio Justiniani innuerit. De legatione ab imp. Justiniano ad Indorum Axumitarum regem, ad annum Justiniani IV, vel V, (37) sermonem habens Malala, describit habitum, quo indutus est rex Axumitarum cum legatus reciperetur, ex ipsius legati narratione: *Ὁ αὐτὸς πρεσβευτὴς, ὅτε ἐδέξατο αὐτὸν ὁ τῶν Ἰνδῶν βασιλεὺς, ὡφηγῆσατο τὸ σχῆμα τῆς βασιλικῆς τῶν Ἰνδῶν καταστάσεως, ὅτι γυμνὸς ὤπῃχε, etc.* Quæ sic in sua versione reddidit Chilmeadus: *Habitus autem regis Indici pompæque sollemnis, quibus legatum Romanum (uti ex ipsius ore didicimus) excepit, erant hujusmodi. Nudus erat, etc.* At gravissime laborat hæc Chilmeadiana interpretatio. Nihil aliud enim sibi voluit chronographus, quam quod ista ex ipsius legati relatu addidicerit. Illius verba nihil aliud sonant: et quod non ex colloquio cum legato, sed ex scripta narratione, quæ tradit accepit, et verbis paulo post sequentibus demonstratum habemus. Post narratum enim quo modo rex Indorum ornatus et stipatus fuerit, procedit chronographus ad explicandum receptionis legati modum, his verbis: *Καὶ εἰσενεχθεὶς ὁ πρεσβευτὴς*

D *ῥωμαιοῦ, κλίνας τὸ γόνυ προσεκύνησε· καὶ ἐκέλευσε [xlviii] ὁ βασιλεὺς Ἰνδῶν ἀναστῆναι με καὶ ἀναχθῆναι πρὸς αὐτόν, etc.* *Introductus autem legatus Romanus, in genua procidens, regem veneratus est. Sed me surgere jussit et propius accedere.* Dum scribit ex libro

NOTÆ.

(32) Lege p. 187 ad 221.

(33) p. 230 ad annum Justiniani 26.

(34) Fuit duplex codicis editio, sed de una et eadem bis loquitur Malala.

(35) Quomodo etiam ab aliis nuncupatur, ab Ἰνδὸν et *Garizin*.

(36) Ne quis suspicetur potuisse Malalam in illis quæ desiderantur, de istis scribere; desinit Chronographia nostra, prout eam nunc habemus, in anno Justin. 37, et celebratum est concilium v gen. anno illius 27, indictione 1, de qua p. 231;

et contigit dicta Belisarii expeditio circa annum Justiniani 14, illis circiter temporibus quæ tractantur p. 222, 223. De illa multa habet Procopius *De bello Pers.* 1. II, c. 14 ad 21, pag. 122 ad 141.

(37) Post mensem Septembrem consulatus Lampadii et Orestis. Conferantur p. 188 cum 190 et 194. Mentio fit postea de mense Aprili, p. 202, et iterum de alio Septembri quo obiit Coades rex Persarum p. 212, postea de indictione 10, quæ incurrit in annum Justiniani VI, p. 213.

facto vi-
ruisset.
quod
es de-
memorie
de sua
nuatur,
millum
stiniani
de-
præter-
ere cet
escribit
at, quo
qui su-
ec (in-
neque
modum
suisve
n.
dum in
i quasi
uerit.
Axu-
v, (37)
i, quo
ecipe-
hæto
τῶν
s τῶν
Quæ
abitus
legn-
exce-
ravis-
Nihil
quod
verba
o cum
acce-
stra-
o rex
chro-
mo-
euth;
αυτοῦ
θῆναι
oma-
d me
libro
num
tra-
pius
141.
am-
90 et
2, et
rex
e in-

legati Malala, pronomen, *me*, quod, de sese sermonem habens, legatus posuerat, oscitanter (pro more) retinet. Sed quid in re tam aperta prolixi sumus? Fuit ipse Nonnosus Abrami F. qui prædictam obiit legationem, neque Malala noster aliunde sua hausit quam ex ejus Historia suarum legationum. De qua vide Photium in *Bibliotheca*, cod. 3. In alio loco (p. 142), in Vita Justinii decessoris Justiniani, de exundatione Scirti fluminis, qua urbs Edessa cum domibus et incolis absorpta est, facta narratione, subjuncta sunt hæc verba: 'Ελαγον δὲ οἱ περισσώθεντες, καὶ οἰκοῦντες τὴν αὐτὴν πόλιν, ὅτι καὶ, etc. Quæ perperam sic interpretatur Chilmeadus: *Dixerunt autem qui superstites adhuc urbem incoluerunt*, etc.

XXII. Ut ex hisce, quæ hactenus discussa sunt, satis evidens et liquidum videtur, sub imperio Justiniani non vixisse nostrum chronographum; ita sunt inter ea, quæ si quis attentius expendat et consideret, haud sibi persuadere poterit, quin inter scriptores multo recentiores sit accensendus. Hoc evincere quoque videtur argumenta alia. Ex eo quod Clementem Chronographum in testimonium advocat, eum non vixisse ante sæculum octavum, non sine magna probabilitate videtur faciendum. Videtur enim iste Clemens Chronographus vixisse non ante Servatoris annum 685. Atque hoc colligimus ex Anonymi Græci *Demonstrationibus* (quas inscribunt) *chronographicis*, seu *Collectaneis de antiquitatibus Constantinopolitanis*, a quo citatur (ut omnino videtur) de imp. Constantino Pogonato, qui vitam cum morte commutavit anno Christi prædictæ, nempe 685. Scribens (p. 32) enim ille auctor *anonymus* de statua quadam in urbe CP. nuncupata Tauro, et dicens eam Theodosii Senioris fuisse, subdit: Κλήμης δὲ τὰς ὁμοίας καὶ πολυμόρφους μαρμαρίνας Κωνσταντίνου εἶναι φάσκει, τοῦ υἱοῦ Κωνσταντίνου. *Clemens vero similes varique formæ marmoreas statuas Constantini*, [xliv] *Constantii F. esse ait*. (Quibus verbis Combefisius, in notis, designari existimat Constantinum Pogonatum, Constantis ut vulgo solet nominari filium: atque ita mehercule appellatum eum ab aliis nos observavimus. Constantinus Porphyrogennetus *De administr. imperii* (cap. 48, p. 112): Ἐν Κωνσταντίνου υἱοῦ Κωνσταντίνου τοῦ καὶ Πρωγωνάτου καλουμένου. *Constantino Constantii F. qui et Pogonatus nominatus est*. Fuit quidem, quod et omnibus notum, Constantinus ipse Magnus Constantii (Chlorig) filius: verum eum hic loci ne intelligamus hoc omnino ob stare videtur, quod nusquam is alibi laudato auctore nominetur *Constantinus Constantii F.*, quamvis de eo mentionem creberrime faciat, sed semper vel simpliciter *Constantinus*, vel *Constantinus Magnus*, Κωνσταντῖνος ὁ μέγας. Atque ita profecto sæpius nuncupatur intra paucas post lo-

A cum citatum lineas; ut alium et diversum fuisse eum ab illo qui vocatur *Constantinus Constantii F.* quam clarissime subinnuatur.

XXIII. Ut ex hoc argumento scriptorem nostrum ante sæculi octavi initium non floruisse videtur comprobari; ita quoque exinde videtur probabiliter inferri posse, vel eo tempore fuisse juniorem. Quamvis enim concedatur Clementem prædictum exente circiter centuria septima monumenta sua litteris consignasse (nam vel illum etiam suspicari licet floruisse post tempus istud), illum tamen citare videtur chronographus noster, non tanquam sui temporis scriptorem, sed ut antiquiorem. Ut hoc vel exinde videtur faciendum, ita suppetit nobis argumentum aliud, ex quo, si vix aliquid aliud occurreret, videretur tamen posse demonstrari, eum illo tempore fuisse recentiorem, et non vixisse nisi post initium centuriæ nonæ. Argumentum hoc duco ex ejus citatione Theophili Chronographi sive Historici. Clariisse enim Theophilum Chronographum, sive Historicum, paulo ante sæculum octavum absolutum, constat ex Abulpharajii *Historia Arabica dynastiarum* (p. 147, 148), qui docet eum sub Irenes imperatricis uxoris Leonis Porphyrogeneti, temporibus, anno Hegiræ 169, hoc est, anno Christianorum 785, e vivis excessisse. Ait eum [L] fuisse Christianum, Thomæ F. Astrologum Rohensem (i. e. Edessenum) Astrologorum Ahmodii Saracenorum Chalifæ principem, e secta Maronitarum qui in monte Libano sunt; et Historiam egregiam condidisse. Sic in alio loco (p. 63) Historiam ejus sive Chronologiam de annis ab O. C. ad initium usque Seleucidarum epochæ advocat. Hunc eundem fuisse cum Theophilo Historico sive chronographo quem adducit chronographus noster, non est, ut opinor, cur dubitet aliquis, præsertim cum floruerit in eadem circiter terrarum plaga. Et ne quis suspicetur Theophilum Abulpharajianum non Græcum fuisse scriptorem, sed Syriacum (quod tamen si detur, nihil tamen obstatet quominus idem esset cum Malaliano, cum illius chronographia Syriace scripta, in Græcum sermonem traduci potuerit), jam exstant in variis Europæ bibliothecis astrologica quædam illius opera sermone Græcánico contexta, id docentibus Catalogis (quos vidi) mss. codicum bibliothecarum variarum; in quibus celebrari solent Theophili Astrologica. Qualia quidem scripsisse prædictum Theophilum, ut per se satis evidens videtur, cum astrologus professione, uti tradit Abulpharajius, idque summus et clarissimus esset, ita constat auctoritate Abumasciridis (35), scriptoris item Arabici, qui in libro *De mysteriis inedito*, inter varios Græcos Astrologicos scriptores, Alexandrum, Stephanum, Aristotelem,

NOTÆ.

(35) Apud Hottingerum, *De Bibliothecis orient.* p. 235.

PATROL. GR. XCVII,

et Hermetem (36) annumerat Theophilum Filium Thomæ. Quid quod Theophilum prædictum chronographum Edessenum sermonis Græci peritia poluisse, ex ipso edoceamur Abulpharagio (p. 148 et 26) ? ab eo enim additur eundem istum Homeri poetæ libros De excidio urbis Ilii e lingua Græca in Syriacam quam elegantissime vertisse. Sic Joannes Mansur Damascenus, quamvis ipse similiter in aula Saracenorum Chalifæ inter illius consiliarios floruerit, ea tamen, quæ edidit, opera sermone Græcánico adornavit.

XXIV. In proclivi fortasse fuerit suspicari, Clementem supradictum, chronographum quem citat chronographus noster, [L] non alium fuisse a Clemente Alexandrino, qui in libris *Stromateon* in rebus historicis atque chronologicis multus est; atque ita Theophilum Chronographum, quem idem solet testem appellare, non alium fuisse quam Theophilum episcopum Antiochenum, librorum trium *Ad Autolyicum* scriptorem: in quorum librorum *Ad Autolyicum* tertio de rebus chronologicis non pauca literis produntur, et series annorum ab O. C. ad auctoris usque ætatem perpetuo filo deducitur; quin et liber ille a Lactantio Firmiano sub titulo libri *De temporibus* (i. e. *Chronologici*) laudatur. Equidem ita eruditissimus Oxoniensis editor dictorum librorum *Ad Autolyicum*, δ νῦν ἐν ἀγίοις, in Præfatione, absque ullo rei examine, pro concessio habet, a chronographo nostro designari illum, quotiescunque ex Theophilo Chronographo testimonia proferuntur, quia sc. nihil fraudierat de Theophilo Chronographo alio. Ut vero diluatur omnis hujusmodi suspicio, hoc unum impræsentiarum monebimus, res istas quas producit ex Clemente et Theophilo chronographis historicus noster, in Clementis-Alex. et Theophili Antiocheni operibus non omnino reperiri. Hos eosdem scriptores, Clementem et Theophilum chronographos, ab Hesychio quodam in homilia sive sermone *De Nativitate Christi*, in fragmento quod exstat apud Anastasii Nicæni (seu potius Sinaitæ) *Questiones theologicas* ex Gentiani Herveti Latina interpretatione in *Bibliotheca Patrum* editas, citatos invenimus: at non est cur id contra illa quæ supra posuimus, de illorum chronographorum ætate in argumentum a quoquam trahatur. Nulla enim necessitas postulat ut Hesychius prædictus pro eodem habeatur

A cum Hesychio patriarcha Hierosolymitano, qui sæculo sexto exeunte sive septimo ineunte floruisse putatur; cum tot in Ecclesia Græcorum multo recentiores Hesychii claruerint. Imo vix mihi dubium, quin Joanne nostro Malala recentior sit iste Hesychius, et ex illo ipso exscripserit ea quæ citatum Fragmentum exhibet. Hoc ut penes sit iudicium lectoris, et quia conducit ad numeros nostros exemplaris Malalianos aliquantulum emendandos, me non pigebit ob oculos hic adducere; Græcis insuper attextis ex bibliothecæ Bodleianæ ms. (37) codice, quæ nondum lucem aspexere (38).

[LII] *Ex Hesychio in Christi Natalem.*

Ἡσυχίου ἐκ τοῦ εἰς τὴν Χριστοῦ (39) γέννησιν.

B Nam in XLII (40) anno imperii Augusti, mensis Decembris 25, die 6, hora 7 diei, natus est Dominus noster Jesus Chritus secundum carnem, ex Maria Virgine; anno secundum Antiochenos a creatione mundi usque ad Natalem Christi et crucifixionem 6000 colliguntur: etenim ab Adam usque ad Phalec filium Heber anni 3000, et a Phalec usque ad 42 (45) annum regni Augusti, anni 1067; et deinde conversatus est Servator cum hominibus annos 33; adeo ut sint ab Adam usque ad Natalem Christi anni 6000 pleni. Phalec enim ex prophetia Mosis dicitur dimidium temporis [LIII] Christi apparitionis. Quomodo enim cum hominem sexto die finisset Deus, is deinceps D cecidit in peccatum; ita etiam sexto die millenario venit in terram et

Ἐν γὰρ τῷ μβ' ἔτει τῆς βασιλείας Αὐγούστου, μηνὶ Δεκεμβρίῳ κς', ἡμέρᾳ ζ', ὥρᾳ ἑβδόμῃ (41) τῆς ἡμέρας, ἐγεννήθη ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός τὸ κατὰ σὰρκα ἐκ τῆς ἀγίας Παρθένου Μαρίας, ἔτους κατὰ Ἀντιοχείας ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἕως τῆς Χριστοῦ γεννήσεως καὶ σταυρώσεως, ζ' (42) συνάγεται γὰρ ἀπὸ Ἀδάμ, ἕως Φαλέκ υἱοῦ Ἑβερ, ἔτη γ', καὶ ἀπὸ Φαλέκ ἕως μβ' ἔτους τῆς βασιλείας Αὐγούστου ἔτη αζ' (44), καὶ λοιπὸν συνανεστράφη ὁ Σωτὴρ τοῖς ἀνθρώποις ἔτη λγ' ὥς γίνεσθαι ἀπὸ Ἀδάμ ἕως τῆς Χριστοῦ γεννήσεως καὶ σταυρώσεως ἔτη ζ' πλήρη. Ὅ γὰρ Φαλέκ κατὰ τὴν προφητείαν Μωσέως, τὸ ἡμισυ λέγεται τοῦ χρόνου τῆς Χριστοῦ ἐπιφανείας. Ὁσπερ γὰρ τὸν ἀνθρώπον τῇ ζ' ἡμέρᾳ πλάσας ὁ Θεός, καὶ ἐξ αὐτῆς ὑπέπεσεν τῇ ἁμαρτίᾳ, οὕτως καὶ τῇ ζ' (45) ἡμέρᾳ τῆς

NOTÆ.

(36) Supposititii, qui Græcus erat.

(37) Membranaceo in folio inter codd. Baroc. num. 206, p. r18.

(38) Hæc postquam chartis illeveramus, mihi venit ad manus Paschalis sive Alexandrini Chronici editio Dufresniana in Gallia nuperrime adornata, in cujus Appendice quam subtexuit Dufresnius, reperitur Græce hoc ipsum Hesychii Fragmentum ex codice regis Galliarum, qui eosdem omnes tractatus cum nostro Oxoniensi complectitur. Non viderat Dufresnius Latinam editionem Fragmenti Hervetianam, sed existimavit se prorsus ignotum edidisse.

(39) Χριστοῦ. Agnoscitur quoque ab Hervetianæ edit., sed in Dufresn. ðest.

(40) Sic quoque Dufresn. Sed Hervet. 22.

(41) Sic Dufresn. Hervet. Decembris 25, die sexto, hora tertia.

(42) ζ'. 6000. Sic infra sæpius; concinente ubique Dufresniana. Hervetiana hic et ubique habet 5000.

(43) Hervet. hic loci 32, ut supra 22.

(44) αζ'. 1067. Sic quoque Hervet., sed apud Dufresn. αζζζ'. 5967. Scribe βζζζ'. 2967.

(45) Καὶ τῇ ζ' ἡμέρᾳ τῆς χιλιάδος. Sic quoque Dufresn.; at Hervet. quinto die millenario.

χιλιάδος, ἐπὶ τῆς γῆς
ἦλθεν καὶ ἔσωσεν αὐτόν.
Τοῦτο γὰρ ὁλοὶ καὶ ἡ
θεία Γραφή λέγουσα·
Ἡμέρα Κυρίου ὡς χίλια
ἔτη. Ἄτινα καὶ Κλήμης,
καὶ Θεόφιλος, καὶ Τιμό-
θεος, οἱ θεοφιλέστατοι
χρονογράφοι ἐξέθεντο,
ὁμοφωνήσαντες ὅτι τῇ ς'
(46) χιλιάδι τῶν ἐνιαυτῶν
ἐφάνη ὁ Κύριος κατὰ τὸν
ἀριθμὸν τῶν (47) ς' ἡμε-
ρῶν τῆς πλάσεως τοῦ
Ἀδάμ, βυστάμενος τὸ γέ-
νος τῶν ἀνθρώπων. Ἐτε-
ροι δὲ φασιν, Τῷ ε' ἔτει
ἦλθεν ὁ Κύριος. Ἄλλ' οὐ
πολλοὶ συμφωνοῦσιν εἰς
τοῦτο. Ἐν δὲ τῷ ς' ἔτει
πάντες οἱ ἀκριβεῖς συγ-
γραφεῖς συμφωνοῦσιν (48)
φανῆναι τὸν Κύριον. Εἰ
γὰρ καὶ διαφωνοῦσιν περὶ
τούτου τινὲς, ἀλλ' ἡ προ-
φητικὴ φωνὴ ἀληθεύει,
μᾶλλον διδάσκουσα εἰς
τὸ ς' ἔτος φανῆναι τὸν
Κύριον.

Hæc si quis committat cum illis quæ habet Jo. Malala in initio libri x, nihil prius mehercule ei comparebit, nihil manifestius, [LIV] quam quod Malalæ sint ipsissima verba in compendium redacta. Si placeat alicui, ex eodem chronographo scripsisse cum Jo. Malalam, tum Hesychium illum, quicumque is sit, eum verba auctoris ipsissima, hunc stylo contractiori; fruatur is, velim, iudicio suo: nobis potius arridet sententia prior, quippe hunc Hesychium non fuisse scriptorem recentem, i. e. non vixisse post sæculum nonum, nihil uspiam librorum occurrit quod clarum faciat. Quod in Anastasii *Questionibus theologicis* fragmentum supra descriptum reperitur, ne aliquem id in errorem inducat. Non enim ab ipso Anastasio in opus suum *Questionum theologicarum* translatus fuit illud fragmentum, sed in Additamentis seu Appendice habetur; ut multa sunt alia ex scriptoribus recentioribus *Questionibus Anastasianis* cum adjecta, tum inserta. Consule nostram *Diatribam de scriptoribus Græcis variis*, ubi de prædictis Anastasii *Questionibus* fusissime tractatum est, et quæstiones dun-

servavit eum. Hoc enim ostendit etiam divina Scriptura dicens: *Dies Domini sicut mille anni*. Quæ quidem et Clemens, et Theophilus, et Timotheus, Dei amantissimi chronographi, exposuerunt, consentientes quod in sexto millenario annorum apparuit Dominus, convenienter numero 6 dierum formationis Adam, et servavit genus hominum. Alii autem dicunt venisse Dominum anno 5500. Sed non multi in hoc conveniunt. In 6000 autem anno omnes accurati scriptores conveniunt apparuisse Christum. Nam etsi de eo non nulli dissentiunt, vox tamen prophetica est vera, quæ magis docet apparuisse Dominum anno 6000.

A taxat 24 priores revera fuisse Anastasii, cæteras omnes esse adjectitias; et in ipsis prioribus 24 permulta esse interpolata, ex codd. mss. luculenter est demonstratum. Vide etiam ibidem de Hesychio prædicto, in capite *De Hesychiis variis*; necnon de Clemente et Theophilo supradictis, in capitibus *De variis Clementibus et Theophilis*: ubi fusius et plenius de illis disserimus.

XXV. Argumentis hisce de ætate scriptoris nostri, ex eo videtur accedere confirmatio, quod quotiescunque Chronologiam Eusebii Cæsariensis adducit, non verum citat sive genuinum Eusebii Chronicon, sed Chronicon quoddam supposititium, sub Eusebii nomine circumferri solitum. Quod tale fuit apud Græcos recentiores Chronicon quod falso Eusebii nomen præ se ferebat, quamvis id a nullo virorum eruditorum sit hactenus observatum, et, quod illud, quo usus est noster chronographus, non fuit genuinum Eusebii opus, nos in libro citato, in capite *De Eusebiis variis*, ostendimus.

XXVI. Neque prorsus videtur contemnendum quod in Actis concilii Nicæni secundi anno Christi 778 celebrati, ubi e libris cujusvis generis summo opere conquiruntur ab episcopis iconolatri quæcunque pro cultu suo censerentur facere, et scriptorum plurimorum sententiæ et traditiones de imaginibus congeruntur; quod, inquam, in illius concilii Actis, ubi tot [LV] de imaginibus scriptores allegantur, de auctore nostro (49), qui in medium producit insignem Narrationem, et ipsum (si fides) feminæ Hæmorrhousæ ad Herodem regem de statua Christo in urbe Paneade ponenda libellum supplicem, silentium altissimum agatur, idque quamvis de statua ista Paneadica proferantur ex scriptoribus Narratiunculæ minoris longe momenti.

XXVII. Conjecturam denique nostram de ætate Jo. Malalæ, cum sæculo nono scripsisse, vel ævo saltem Justiniani multo recentiore fuisse, egregie confirmare videtur ipsum hominis ingenium et conditio. Quis enim historicum tam nugacem, tam expertem iudicio, sibi ipsi tam inconstantem, qui partibus chronographiæ suæ plerisque omnibus quæ Christum præcedunt, et in aliis multis eum subsequentibus, nihil aliud est fere quam quod appellat Cedrenum Scaliger, *quisquiliarum stabulum*: quis talem, inquam, tamque ineptum chronographum eruditioribus illis Justiniani, aut Justinii Junioris, temporibus; Procopii Cæsariensis et Agathæ, probatissimorum historicorum, temporibus, condignum censeat? Profecto, si liceat ex ingenio hominis et eruditione conjecturam et iudicium facere, sæculo isto nono, miserrimo omnium

NOTÆ.

(46) Τῇ ς' χιλιάδι. Sic etiam Dufresn. at Hervet. in quinto millenario.

(47) Τῶν ς' ἡμερῶν. Apud Dufresn. quoque leguntur, sed in Hervet. desiderantur, quæ habet: *Convenienter numero formationis Adam.*

(48) Συμφωνοῦσιν φανῆναι, etc. Sic quoque Hervet.; apud Dufresn. corrupte: Συμφωνοῦσιν

περὶ τοῦτου τινὲς, ἀλλ' ἡ προφητικὴ φωνὴ ἀληθεύει μᾶλλον διδάσκουσα, etc.

(49) De orat. 3 *Pro imaginibus* Jo. Damasceno, qui paulo ante concilium istud obiit, ascripta, in qua citatur Noster de statua Paneadica, videsis quæ infra dicuntur.

et tenebrosissimo, perdignus scriptor erit pronuntiandus. Adjiciatur insuper istius stylus et ipsum loquendi genus, quod ab omni sane elegantia nusquam non abhorret, quodque locis quamplurimis plane barbarum esse illi fatebuntur qui eum perlegerint; indignum procul dubio ætate politiore Justiniani, prædicto nono sæculo dignissimum. Neque hoc mehercule assero, meo solo judicio innixus. Sed accedit suffragium viri longe eruditissimi D. Edvardi Bernardi : quem memini mihi dixisse plus abhinc decennio, cum ex occasione de Malala nostro, tunc mihi prorsus ignoto, injectus esset inter confabulandum sermo (nam ad balbutientem nostram eruditionem se demittere tunc temporis non recusavit vir summi candoris et humanitatis, sed, Socratis sapientis ad instar, cum puero nonnunquam ludere gavisus est), mirari se si sæculum Justiniani tanta linguæ barbarie ab antiquis degenerarit.

[LVI] XXVIII. Si cuiquam placeat eundem fuisse cum nostro Jo. Malala Jo. illum Antiochenum, quem solent citare Joannes et Isaacus Tzetze, id ulterius erit confirmationi, sive potius demonstrationi; cum affirmat (ut supra fuit notatum) Jo. Tzetzes Joannem illum, quem citat, Antiochenum post Georgium chronographum scripsisse. Dixi supra, apud Jo. Tzetzem ibi esse intelligendum, vel Georgium Syncellum chronographum, qui paulo ante finem octavi sæculi e vivis excessit, vel saltem Georgium Hamartolum, qui paulo post medium sæculi noni Chronographiam suam elucubravat. Non ignoro citari ab anonymo quodam Græculo chronographo inedito, Chronographiam Georgii Pisidis; neque nescio floruisse Georgium Pisidem sub ipso imp. Heraclio ante medium sæculi septimi : at vero cum strictius ac accuratius rem perpendo, vix possum sane ego dubitare quin Georgium alium cum Georgio Piside confuderit iste anonymus : nec videtur præterea Jo. Tzetzes Georgium Pisidem nominaturus simpliciter Georgium Chronicum. Nam solet ille cum ab aliis vulgo, tum ab ipso eodem Tzetze (50) in eodem Chiliadum opere, expresso cognomine, appellari Georgius Pisides, vel, ut verius dicam, sine ullo prænomine, simpliciter Pisides. At de hisce non sumus in præsentia solliciti; nam, ut jamjam fuit indicatum, nos potius existimamus, a Joanne nostro Malala diversum fuisse Joannem istum Antiochenum, qui a Tzetze utroque laudatur.

XXIX. Atque hæc sunt illa argumenta varia, quibus nos haud ægre adducti fuimus ut credamus auctorem nostrum, non solum non vixisse sub Justiniano, sed illo fuisse multo sequiorem; et ad sæculum potius nonum quam sextum esse referendum censeamus. Venitur jam ad ista argumenta quæ illius antiquitatem videantur astruere : quorum

nodi si solvi possunt sine vi et sectione, non ægre in nostram sententiam concessuri sunt illi qui æqua velint veritatis lance res æstimare. Argumentum primum, quo probari posse videatur illius antiquitas, ex eo petendum videatur, quod res sub imperio Justiniani gestas fusiori longe Minerva persequatur; et in iis celebrandis, non annum solum, [LVII] sed et mensem et diem mensis valde particulatim adhibeat. Argum. secundum ex eo quis arcessierit, quod imp. Constantinum, Theodosium, et Leonem seniores, ab illorum nominum junioribus imperatoribus, per epitheta τοῦ μεγάλου, i. e. senioris, et τοῦ μικροῦ, id est junioris, distinguere solitus sit; sed de Justiniano ejus nominis primo, τοῦ μεγάλου epitheton non unquam usurpat : quod cum scripsisse ante Justinianum Juniores, qui imperium est auspiciatus anno æræ Dominicæ 685, videatur ostendere. Ad hæc adjicias, quod (ut semel iterumque jamjam fuit observatum) ex eo nominatim citetur fragmentum apud librum *Pro imaginibus* tertium Jo. Damasceno tributum; nam vita sua defunctus est Jo. Damascenus circa annum D. 750, unde astrueretur auctorem nostrum, si non scripsisse ante finem sæculi sexti, ante finem tamen sequentis in vivis exstitisse. Argumentum quartum ex eo conficiatur, quod in locis plerisque verbatim ei cum *Chronico Paschali* sive *Alexandrino* (ut vulgo solet appellari) conveniat, adeo ut ex eo Chronici compilator videatur exscripsisse, demonstrantibus variis indicis non Nostrum vice versa ex *Chronico* ista hausisse. Sic sane auctorem Paschalis ex Jo. Malala scripsisse ea in quibus conveniunt, decreverunt hactenus omnes eruditi, suffragante etiam celeberrimo Dufresnio in *Notis ad Paschale*, ubi Malala narrationem de morte Juliani Apostatae, quam legerat excerptam e nostro codice, cum Paschalis narratione confert. Vulgo autem a viris eruditis creditur, compilatum sive continuatum fuisse Paschale sub imperio Heraclii, ante annum D. 650, quod ostenderet Nostrum ante annos post mortem Justiniani 40 scripsisse, nempe ante exitum sæculi sexti vel in ipso septimi initio, ad quod refertur a clariss. Cavæo. Non rem ingratam erudito lectori, nec a nostro instituto alienam, me existimo facturum, si indicem istarum Narrationum, in quibus, vel totis vel saltem partim, inter Nostrum et *Chronicon* predictum sit ad verbum convenientia, hic subtexam.

XXX. Occurrunt apud nostrum chronographum quæ habentur apud *Chronicon Paschale* juxta editionem in folio Dufresniam.

[LVIII] Pag. 38. De Danae et Perseo (51) a vocibus, ὁ Πῆχος ὁ καὶ Ζεὺς, ad p. 41, voces Βαβυλωνίων χῶρας.

Pag. 41. De Inacho (52), Io, Tauro, Phœnice,

NOTÆ.

(50) Vide *Diatr. de Script. Gr. variis*, ubi de Jo. Antiocheno monacho chronographo.

(51) Edit. Rader. p. 90 ad 96. Mal. p. 39 ad 45. (52) Rad. p. 46 ad 102. Mal. p. 30 ad 39.

Agenore, Hercule Tyrio, etc., a vocibus, ἐν δὲ τοῖς. A
ad p. 44, voces, ὁ σοφώτατος ἐξέθετο.

Pag. 45. De Sole (55), Vulcani F. Sesostre, et Hermete Trism. a vocibus Μετὰ δὲ τελευτήν Ἡφαίστου, ad p. 48, voces ἐβασίλευσαν Αἰγυπτίων οἱ λοιποί; [sic cuncta fere a p. 58 ad p. 48, cum Malalianis eadem sunt, sed non eodem ordine descripta. Neque dubium videtur quin ista universa de Pici sepulcro, Fauno, et Vulcano, quæ habentur p. 44 et 45 (54); apud Malalam etiam Jegerentur : id docet initium Malalæ mutilatum, quod recte ex *Chronico Paschali* a Chilmeado suppletum est. Dicendum videtur idem de omnibus istis quæ habentur de Semo, Saturno, Pico, Zoroastre, Nino, etc., p. 36, 37, 38, post voces Περὶ Ἀστρονομίας. Quæ ad eumdem Malalæ secundum librum videntur omnino pertinuisse.]

Pag. 109 ad 114. De urbe Roma (55), Romulo et Remo, ludisque circensibus.

Pag. 117. De chlamydidibus Romanorum (56).

Pag. 191, 192. De Pharo turri (57), mole exstructa inter insulam Pharum et urbem Alexandriam, Antonio contra Cleopatram misso, Sosibio Antiocheno, et Cæsaris Augusti titulis.

Pag. 246, 247. De Tito Vespasiano (58), Hierosolymam urbem devastante.

Pag. 250, 251. De Apollonio Tyaneo (59), et Asclepio ab imp. Domitiano perempto, deque Domitiani interitu.

[LIX] Pag. 262. De Marci (60), imp. edicto de liberis intestatis, et ingratiss.

Pag. 265. De Ariabano Antiocheno (61).

Pag. 265. De Byzantio (62) condito, et balneo publico Zeuxippo nominato.

Pag. 275, 276. De S. Gelasino martyre (63).

Pag. 284, 285. De Constantini M. operibus (64) in urbe Constantinopoli, de illo primo omnium imp. insignito diademate pretiosis ex lapillis facto, de urbis Natali et Fortuna, deque Constantinopoli avulsa ab Europæ provincia.

Pag. 297 ad 303. De martyrio (65) sancti Domitii, Juliani imp. interitu, ejus morte sancto Basilio per somnum revelata, et imperio Joviano tradito, de legatione ad hunc Persarum regis, pace per Arintheum facta, urbe Nisibi Persis dedita, vicoque Nisibeno condito, de Valentiniano in Olymbriam relegato, posteaque imperatore facto, deque publico contra Salustium edicto, de Magnatibus injuriarum reis, Rhodano flammis tradito, imperatrice proscripta, et Valentiniani obitu.

Pag. 310 ad 315. De Theodosii imp. (66) cum Eudocia nuptiis, hujus fratribus ad honorem promotis, et dignitatibus Paulino concessis.

Pag. 316 ad 319. De Paulino interfecto (67), et Eudocia in urbibus Antiochiæ Hierosolymæque gestis, de Attila Hunnorum rege, Cyro patricio terræmotu Constantinopoli, et morte imp. Theodosii.

Pag. 321 ad 335 (68). De morte S. Symeonis Stylitæ (69), Isocasio [Lx] philosopho (*Mal.*, p. 77), diebus Dominicis pro sacris haberi jussis (p. 78), Aspare et Ardaburio (*ibid.*) neci traditis, Arjanisque a Leone (p. 79) imp. persecutionem passis, de imbre (*ibid.*) cineris (*ibid.*), incendio (*ibid.*) Constantinopoli, Zenone in imperii (p. 84) consortium a Leone (p. 85) Juniore assumpto, Leonis obitu, Verina Zenonis socru (p. 87), deque Basilisco et Marco (p. 88) imperatoribus, de Zenonis et Basilisci (*ibid.*) bello, Armato, Samaritanis (p. 93) et semina Romana (p. 95) Juvenalia, et Theodorici morte, de comite (p. 103) Mauriano, Pelagio, et tumultu factionis (p. 108) Prasinorum, de urbe Doras (p. 115), Areobindo (p. 126), Anastasii (p. 127) imp. visione, et Justinoad imperium (p. 130) evecto, de Amantio (p. 131) et Andrea e medio sublatis, Apione, etc. (p. 132), ab exsilio revocatis, et de cometa (*ibid.*), de rege Lazorum (p. 134), de Coadis Persarum (p. 136) regis ad Justinum imp. legatione, et Hunnorum rege (p. 137) Zilgii sive Zilgibi, de Justiniano (p. 147, 151) denique in imperii consortium assumpto.

Sic omnes fere historiæ et narratiunculæ quæ in paginis circiter 80 apud Paschale continentur, in hac Chronographia nostra vel prorsus verbatim, vel pene, reperiuntur.

XXXI. Argumenta hæc, quamvis leviter illa expendenti non exigua probabilitatis specie muniri omnia, et demonstrationis vigorem obtinere aliqua videantur, ea tamen si propius inspicimus, et ad examen revocata momento suo ponderemus, non tantum habere valoris videbuntur, ut illis compellamur in receptam opinionem pedibus concedere. Quod enim ad primum spectat, quid mirum si vita Justiniani resque gestæ sub ejus imperio, multo fusius, quam aliorum, memoria demandentur, cum tantam scribendi materiam præbuerint, et per annos ferme 59 is vitam suam protraxerit, imperator longævus et percelebris? et quid mirandum si non solum annos, sed et menses et dies, gestorum plerisque adhibeat? Id scilicet fecit, non quia tunc temporis vixit, et illis interfuit, sed quia sic fecerant sui

NOTÆ.

(53) Rad. p. 406 ad 410. Mal. 25 ad 30.

(54) Rad. p. 402, 404.

(55) Rad. p. 258 ad 268. Mal. 216 ad 229.

(56) Rad. p. 274. Mal. p. 38, 39.

(57) Rad. p. 456, 458. Mal. p. 280, 281, 290, 291.

(58) Rad. p. 582, 4. Mal. p. 336, 7.

(59) Rad. p. 590, 592, 4. Mal. p. 344, 5, 6.

(60) Mal. p. 369.

(61) Rad. p. 614. Mal. p. 381.

(62) Rad. p. 620. Mal. 384, 5.

(63) Rad. p. 642. Mal. p. 394.

(64) Rad. p. 262, 4, 6. Mal. part. II, p. 5 ad 9.

(65) Rad. p. 690, 692, 694, 698, 700, 702. Mal. p. 16, 22, 24, etc. 29, 31, etc.

(66) Rad. p. 720, 2, 4, 6. Mal. p. 52, etc.

(67) Rad. p. 752 ad 758. Mal. p. 56, etc. ad 72.

(68) Rad. p. 742 ad 772.

(69) Mal. p. 75.

auctores; quemadmodum etiam in illis, quæ A præeunt, imperatorum Vitis [LXI] non raro facit. Quod ad secundum attinet, ut Justinianum a se celebratum nusquam vocat τὸν μέγαν sive seniore, sic neque Justinum illius decessorem eo titulo usquam donavit, quamvis certum sit eum non ante imperium Justini Junioris suum opus elucubrasse: ut itaque non valet argumentum hoc de Justino Juniore, sic neque repugnat quin opus suum conscriberet post imperium Justiniani Junioris.

XXXII. Ad tertium respondemus quod, si concedatur librum tertium *Pro imaginibus*, qui Jo. Damasceni nomine præmunitur, revera ab eo fuisse contextum, de illius tamen argumenti valore non immerito possit dubitari. Etenim quis adeo in operibus antiquorum hospes, ut non cognoscat quam solent eorum libri a lectoribus interpolari? Quis nescit in more cum lectorum tum librariorum fuisse, cum in libris testimonia aliorum congesta reperirent, de suo, si quid occurrerit, adjicere et inserere? Nonne docent hoc scripta priscorum infinita, et ista præsertim in quibus coacervantur, ut in libro prædicto *De imaginibus tertio*, absque ulla orationis connexione, antiquiorum fragmenta? Exemplo sint hujus rei Anastasii Sinaitæ *Theologicae Quaestiones*, de quibus modo diximus; et (ut alia mittam) quæ tractant de eadem materia, de imaginum sc. veneratione, *Concilio Nicæni secundi Acta*: in quorum actione 4, ubi scriptorum variorum pro imaginibus congeruntur loca, in aliquibus exemplaribus habentur testimonia varia præter ea quæ revera in synodo ista recitata sunt. Sic in codice antiquo bibliothecæ Vaticanæ (uti monitum nota [t. VII, p. 272] marginali ad concilii Acta) occurrunt Patrum pleræque sententiæ, quæ neque reperiuntur in ullo alio codice, neque ordini interpolationum respondent. Sic quoque in synodi istius editione Græca reperitur Narratio ex *Vita S. Jo. Jejunatoris*, patr. CP., quam neque agnoscunt exemplaria Græca alia, neque vetus editio Latina (p. 767). Dixi, si concedatur librum tertium *Pro imaginibus*, qui Jo. Damasceni nomine præmunitur, revera ab illo fuisse contextum: quia (ut liceat mihi quod res est dicere) non desunt quæ mihi persuadeant, [LXII] tractatum istum Jo. Damasceni nomine falso denotari; ut alii sunt varii de eodem argumento tractatus ei falso ascripti; nempe Græculis sequioribus illi tribuentibus quidquid fere habuerunt pro doctrina iconolatriæ ab auctoribus anonymis conscriptum, propter nomen magnum quod imaginum defensione is sibi compararat. De tractatibus istis variis, et quid nobis suppetat argumenti peculiaris contra librum prædictum, videatur in nostra *Diatriba de Script. Græcis variis*.

XXXIII. Quod ad ultimum argumentum de *Chronico Alexandrino*, cujus auctor vulgo censetur sub Heraclio imp. vixisse, et eorum quæ tradit pleraque ex nostro auctore deprompsisse; id quoque admittit responsum duplex. Nam primo, si

demus (quod aliqui tamen magni nominis viri ad dubitant), ab auctore sub Heraclio florente ad finem fuisse perductos Paschalis numeros, quis tamen præstabit a chronographo ipso, et non ab illius interpolatoribus, fuisse inserta ista quæ in Nostro etiam reperiuntur? Quis non persentit infinitis pene interpolationibus Paschale illud Chronicon esse refertum? Nonne alte hoc clamant illius tautologia? Nonne dicunt clarissime contradictiones? Si editionem celeberrimi Dufresnii inspicias, docebit ea, apud codicem Holstenianum permulta deesse loca quæ in edito apparent, et inter ista, desiderari eorum multa quæ *Chronico Paschali* edito cum nostro auctore conveniunt. Sic omnia ista absunt a codice Holsteniano quæ comprehenduntur inter pag. 45, a vocibus Ἐπεὶ οὖν τοῦτων ἐμνημονεύσαμεν, usque ad pag. 48, ad voces Αἰγυπτίων οἱ λοιποὶ in quibus sunt omnia illa quibus convenit nostro auctori cum vulgato Paschalis exemplari, de rebus Græcorum et Ægyptiorum fabulosis. Sic et deest pars magna illius loci qui agit de urbe Roma, Romulo, et Remo, ludisque circensibus, pars sc. tota intermedia quæ tractat de Pisensium rege Œnomaο, ludisque ab eo et Romulo institutis, a vocibus, καὶ ὑπὸ τῶν τεσσάρων στοιχείων pag. 110 D, usque ad illas, καὶ μεγάλῃν ἔχθραν εἶχον πρὸς ἀλλήλους τὰ μέρη. pag. 112 D, quæ in nostro Chronographo leguntur a pag. 218, lin. 28, ad pag. 223, lin. 20. Deest quoque in codice Holsteniano pars major illius loci qui est de Hierosolymorum per Titum expugnatione, quoque Nostrum inter et Paschale convenit; scilicet omnia illa quæ habentur a vocibus, Πάσας δὲ ἐπαρχίας, ad ἑως τῆς νῦν [LXIII] ἱστᾶται apud Nostrum p. 337, lin. 7, ad pag. seq. lin. 11. Neque solum exemplar Paschalis evulgatum fragmentis multis additiis abundat, sed et ipsum exemplar Holstenianum in aliis locis insititia sua habet. Ut omittam ea quæ non sunt hujus loci: quod cætera ista cuncta de Romulo et Roma in loco prædicto, quæ in codice etiam Holsteniano leguntur, quæque noster quoque auctor agnoscit, Paschali fuerunt inserta, hinc satis probabile argumentum ducitur, quod dicatur in isto loco, a Romulo et Remo ædificatum fuisse Romæ Capitolium, cum tamen in alio paulo post loco referatur prorsus contrarium, nempe *Numam Pompiliū anno regni sui quarto Capitolium a fundamentis extruxisse*. Νουμᾶς Πομπήλιος τετάρτῳ ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐν Ῥώμῃ κτίζει τὸ Καπιτώλιον ἐκ θεμελίων. Sic apparet tres istas periochas quæ habentur apud Paschale cum Nostro concinentes, de Cleopatra, turri Pharo, Sosibio Antiocheno, et titulis illis quibus Cæsar Augustus gavisus est, usque ad vocem, Αὐτοκράτωρ, ab interpolatore aliquo fuisse infarctas. Hoc inde colligitur, quod neque cohererent inter se prout ibi leguntur, neque cum periocha sequente. In earum enim prima re-

fertur contra Cleopatram et Ægyptios a Romanis missum fuisse cum exercitu Antonium; et in secunda mox subiungitur Sosibium quemdam, Antiochenum senatorem, Augustum Cæsarem Romam redeuntem fuisse comitatum: Romam unde redeuntem? nempe ab Ægypti debellatione, ut ex nostro scriptore sit manifestum. At de ejus contra Ægyptios expeditione sit antea nihil mentionis. Sic in tertia periocha recensentur tituli Augusti Cæsaris tanquam jam solius sine ullo collega imperium administrantis; et tamen in paragrapho sequente sit mentio illius in Ægyptios expeditionis; eorumque expugnationis; a quo tempore supputata ejus est monarchia, ut et ibidem agnoscitur. Αἰγυπτῶς ἐλθὼν εἰς Αἴγυπτον, etc. Augustus in Ægyptum veniens, regionem illam capit; extincto Ptolemæorum regno, quod annis duraverat 296. Novi maximum Jos. Scaligerum pro Antonii nomine, in loco notato, ubi dicitur eum contra Cleop. et Ægyptios missum, rescripsisse Augustum, adeoque pro Antonio Augustum substitui in nova Dufresnii Latina versione. Verum temere id factum a viris eruditis. Quamvis enim Antonius contra Cleopatram a Romanis nunquam missus est, ita legerat tamen apud suum auctorem [LXIV] Paschalis interpolator. Hoc ex Nostro luculentissime apparet, in eo quippe non solum idem nomen Antonii habetur, sed et additur, eum in Ægyptum descendantem, et Alexandriam obsidione cingentem, a Cleopatra, ipsi antea nota cum Julium Cæsarem in Ægyptum esset comitatus, adulatoriis litteris sollicitatum fuisse, et captum illius amore cum ea matrimonium iniisse, et suis Romanis bellum intulisse.

XXXIV. Ex hisce liquet nullo pacto concludi, loca ulla ex illis in quibus conveniunt Noster et Paschale, a primo Paschalis auctore fuisse exarata. Nec omnino videtur ambigendum quin, in illa etiam parte quam addidit continuator, quæ ab anno Constantii xvm incipit, sint pleræque historiæ et narrationes insertæ. Ne addam et esse suspicandum, illa ipsa loca ubi Heraclius Imp. imperator noster nuncupatur, non alia fuisse quam scriptoris alicujus, qui sub illo imperatore floruerit, verba in Chronicon illud ab interpolatore translata. Hoc solum videtur a quovis pro certo concludendum, ante annos plus minus 600 in Chronico isto fuisse descripta quæ in eo simul et Nostro leguntur. Hoc quidem ex eo colligitur, quod reperiantur ea prout in impressis jam exhibentur, in alio Paschalis exemplari pervetusto bibliothecæ Vaticanæ, quod ab annis 600 viris eruditissimis Jo. Mabillonio et Michaeli Germano, Benedictinis Gallis, videbatur scriptum, uti docet Dufresnius in Præfatione, qui eos, ut codicem illum inspicerent, dum Romæ commorarentur, rogaverat. De Chronico hocce Paschali sive Alexandrino, de illius ætate, auctore, et continuatore, et quænam existant in eo supposititia, occasionem nos habuimus ex professo disserendi in alio opere nondum edito,

A De Scriptoribus rerum Ægyptiarum, in libro æ. illius tertio, in quo speciatim tractamus de scriptoribus rerum Alexandrinarum sive Ptolemæicarum, ut agitur in libro primo de scriptoribus rerum historicarum illius gentis vetustiorum, in secundo de illis qui res illorum theologicas sive philosophicas, visendas, naturales, et artificiales, scriptis suis ex professo celebrarunt; in quarto de scriptoribus rerum illius gentis ad Judæos, Christianos et Muhammedanos attinentium. In libro hoc quarto ejusdem operis (ut obiter hoc liceat monere, ne forsitan minus prudentibus silentium nostrum pro argumento cedat) ad examen revocavimus ea quæ adversus [LXV] Dissertationem nostram contra Historiam Aristæ de LXX interpretationibus, responsionis loco reposuit vir clarissimus et summus Is. Vossius, ὁ μαχαρίτης. quamque nihil is respondit ostendimus.

XXXV. Respondemus secundo, neque satis constare rem plusquam perfunctorie intuenti, auctori nostro accepta esse referenda ista, quæ in eo simul et Chronico Paschali comparent. Cui enim non liquet auctorem nostrum ex scriptoribus aliis verbatim exscribere solitum? Hoc ex illis clarissime elucescit quæ inepte tautologus repetit: hoc apparet ex aliis istis quæ supra protulimus, ubi ejus errores de rebus sub Justiniano gestis perstrinximus. Neque solum de rebus sub Justiniano transactis tautologum agit, sed et aliis in locis ejusdem oscitantæ manifestus est. In libro xiii de Constantini M. in urbe CP. operibus sermonem habens, de Hippodromi exstrukctione bis commemorat. Sic et scribit bis in lib. ix de Ægypto Romanorum ditioni ab Augusto Cæsare subjugata. Alit eum in prælio navali juxta Epirum Antonium interfecisse, et reginam Ægypti Cleopatram in vincula conjecisse; solventem inde et in Ægyptum pergentem, regionem illam « in potestatem suam redegisse, et victoriam triumpho celebrasse » (p. 285, 286, 287): tum eum subiungit « Europam totam prætervectum. Byzantium venisse, Galatiam, Lydiam, Pamphylia, Phrygiam Pacatianam, et Lycaoniam Romanorum imperio subjecisse: inde illum in Syriam præfectum, « Antiochiam adiisse de victoria sua adversus Antonium et Cleopatram ibidem triumphaturum; » Laodiceam hinc contendisse, et « ibidem » quoque « de victoria sua triumphum egisse; » deinde post pauca hæc sequuntur: A Palestina in Ægyptum progressus, eam subjugavit, cumque in Romanam servitutem subegisset, Alexandriam ingressus, de victoria sua triumphavit. Civitatis autem huius primum præfectum ex suis dedit, nomine Cornelium Gallum, quem et Augustalis dignitate, nominis sui insigni, cohonestavit.

XXXVI. Apparet idem, vel ipso sole clarius, ex eo quod solet scriptores Latinos, Florum, Livium, Lucanum, Plinium, Servium, Salsustium, Suetonium Tranquillum, et Virgilium, [LXVI] in testimonium adducere, cum opera tamen illorum eum

oculis suis nunquam conspexisse, et ne quidem linguam illorum intellexisse, sit certissimum. Quod bonos illos et graves Romanorum scriptores non legisset, certissime convincunt supina ejus Romanarum rerum ignorantia, et errores plusquam aniles. Ut stabuli ejus multa alia stercorea reliquamus intacta, ne lectorem offendant : quam suave est istud quod de Cicerone et Salustio ipso, quem alibi citat, memorie tradit, fuisse illos Romanos poetas ! *Hisce temporibus floruerunt Cicero et Salustius, sapientissimi Romanorum poete.* Quam lepidum est illud quod habet de Julio Cæsare, eum Magnum Pompeium in Ægypto comprehendisse et interfecisse ! et iterum illud quod de duratione illius imperii ineptit ; imperium Romanum illum tenuisse per annos XVIII ! Quam illud ridiculum, quod habet de M. Antonio, eum missum fuisse a senatu Romano contra Cleopatram Ægypti reginam, et in Ægyptum descendente, Alexandriam urbem obsidione cinxisse ! Quam absurdum, quod habet de Lucullo, eum missum fuisse adversus Tigranem ab Augusto Cæsare ! Quam denique sapientem lectorem prædictorum scriptorum Romanorum, quod scribit de Claudio Cæsare, eum : Urbem Britanniam, non procul ab Oceano condidisse ! Sic in urbem (si Superis placet) nostro Graculo abiit magna nostra Britannia, apud omnes scriptores Romanos insularum celebratissima ; ignorantia hominibus Orientalibus, et illis quibus penitus ignoti sunt historici Latini, propria et peculiari. Ita sane Rabbi Abrahamus Zacuth, Salmanticensis, in libro *Juchasin*, sive *Genealogiarum*, de Angliæ exstruktionem mentionem facit. Eum adducit Rabbi Ganzius in *Germania Davidis*, sive *Chronologia*, parte secunda ad annum millenarii tertii 830 : « Et scripsit Juchasin (pag. 136), hoc tempore exstructam esse Auzoniam, Paduam, et Angliam. » Ita urbem (70) [LXVII] *England* appellant Samaritani Sichemitarum in litteris quas nuper miserunt ad populum Anglicanum, per virum dignissimum Rob. Huntingtonum, collegii Dubliniensis in Hibernia præsidem hodiernum, Quod præterea ne linguæ quidem Latinæ scientia ulla polluerit chronographus noster, ut e Græcis fuerunt perpauci qui Latinæ linguæ peritiam sese instruxerunt, ex duobus vel tribus locis dilucide conficitur. In uno ait vocem Latinam,

(70) Epigraphæ litterarum Hebraice conscriptarum, in hanc sententiam se habuit interprete doctiss. Edv. Bernardo : *Recte perveniat sibi Deus hoc scriptum in Angliam urbem et ad synagogam filiorum Israel, Samaritarum* (sic Anglos esse existimarunt) quos conseruet Dominus. Et Arabice alia Epigraphæ : *Tradatur domino Roberto Huntingtono, Europæo, cum cura, qui tradendum curet synagogæ filiorum Israel, Samaritarum, qui habitant in urbe England in Europæ regione.*

(71) Hinc liquet non mulieres rustrestres, sed meretrices appellatas fuisse lupos. Sic sane apud Plautum vox ista pro meretrice reperitur usurpata, et inde lupanar et lupanarium pro prostibulo. ἡ δημοστεινούση ποτὲ τὴν τοῦ σώματος ὥραν, ait D.

A *consilia*, significare diem largitionis : Κονσιλια, ἀπὲρ ἐρημνεύεται, παροχῆς ἡμέρα. Quam egregie et docte ! In alio ubi verba facit de quatuor circi diversis factionibus a Romulo (ut dicit sed falso) introductis, et diversis coloribus distinctis, nempe *Prasina, Veneta, Russea et Alba* ; ait *Prasinam* (i. e. *Viridem*) a Romulo sic vocatam fuisse quasi *Permanentem* ; Prasinum enim, inquit, significat *permanens*, a verbo *presente* deductum, quod significat παραμένειν, *permanere*. Præclare (Jupiter) ac perite ! In eadem de Romulo narratione dicens eum cum Remo a lupa nutritum vulgo perhiberi, addit fabulam istam exinde extortam, quod a muliere quadam agresti reperti fuerint et enutriti : *In ea enim regione*, inquit, *usque adhuc etiam rustrestres illas ovium custodes, lupos vocitant, ut quæ inter lupos vitam suam transigunt.* At quis, quæso, hominum unquam audivit, vocem *lupam* apud Latinos eo sensu usurpari ? Et quis non persentit id a nescio quo nugatore fuisse acceptum ? audiat Titus Livius, quem Noster nugarum consarcinator tanquam lectum a se in illa de Romulo narratione alibique locorum, adducit : *Sunt qui Laurentiam vulgato corpore Lupam (71) inter pastores vocatam putent : inde locum fabulæ ac miraculo datum.*

[LXVIII] XXXVII. Ut ex hisce apparet auctorem nostrum ex scriptoribus aliis verbatim exscribere solere, adeoque non esse necessarium ut illa quæ habentur in *Chronico Paschali* cum illius verbis consonantia, ex illo existimentur sumpta ; sic alia sunt quedam peculiaria argumenta quæ illa speciatim non fuisse ex eo descripta confirmant. Hoc in primis notandum, in aliquibus illorum locorum, quæ cum in Nostro tum in *Chronico Paschali* habentur, advocari scriptores Latinos ; quos ex dictis conspicuum redditur eum ipsum nunquam legisse. Sic in narratione de Romulo et Roma prædicta citantur Virgilius, Plinius, Livius, itemque Licinius Romanorum chronographus : pro quorum secundo et tertio apud *Chronicon Pasch.* ex corruptione leguntur Apollonius et Silvius. In loco qui agit de chlamydidibus Romanorum citatur (Suetonius) Tranquillus, qui et loco eodem apud *Chronicon Pasch.* adducitur, idque addito nomine D Suetonio, quod a Nostro non agnoscitur. Observandum secundo, quod in multis eorum locorum

NOTÆ.

Halicarnassensis, οὐ περὶ τὸ Παλάντιον διατρίβοντες ἐπὶ κλητῶν ἐβέντο Λούπαν. Ἔστι δὲ τοῦτο Ἑλληνικὸν τε καὶ ἀρχαῖον ἐπὶ ταῖς μισθαρνοῦσαις τὰ Ἀφροδισια τιθέμενον, αὐτὸν εὐπρεπιστέρᾳ κληθεὶ ἐταῖραι προσαγορεύονται. Cui (Laurentiæ) ob vulgatum quondam corpus Palatini montis incolæ cognomen *Lupæ* indiderunt. Ea Græcis *ποῖσα* est appellatio venalem voluptatem *Venerem prostituentium* ; quas nunc speciosiore vocabulo ἐταῖρας (quasi amicas et sodales) vocare solent. Sanctus Hieronymus in *Chronico Eusebiano* : *Quæ (Laurentia) propter pulchritudinem et rapacitatem corporis quæstuosi Lupæ a vicinis appellabatur. Unde ad nostram memoriam meretricum celluæ lupanaria dicuntur.*

quæ in Nostro simul et Paschali occurrunt, quamvis partim ad verbum convenient, habentur tamen apud Paschale nonnulla quæ nulla vel vi vel arte ex Nostro potuerint elici. in aliquibus narrationibus, ut in illis de Valentiniani ad imperium elevatione, de pluvia cinerum sub Leone, deque morte Justini, quo mense quo die contigerint apud Paschale memoriæ consignatur, cum tamen de tempore apud Nostrum mentio nulla. Quin et sunt quæ (72) conjiciuntur apud Paschale ad certos annos [LXIX] et certos consulatus, quas ad alios consulatus fuisse referendas ex Nostro quis facile collegisset. Sic, exempli gratia, quæ habet Noster de urbis Constantinopolis extructione, ea conjiciuntur apud Paschale ad Januarii et Justi consulatum, quæ tamen a Nostro disertim referuntur ad consulatum Gallicani et Symmachi. His adde quod ista narratio quæ habetur de Cyro Patricio, quamvis aliis in partibus prorsus eadem verba exhibeat, a Malaliana tamen in aliquibus locis longiuscule recedit. Sic plura, apud Paschale quam in Nostro leguntur de isto terræmotu Constantinopolitano, qui sub imperio Theodosii Junioris accidebat, et in ista similiter narratione quæ habetur de oppido Daras. De hac præterea narratione animadvertere licet, hoc modo incipere periocham : Ὅτι ὁ βασιλεὺς Ἀναστάσιος, etc., ubi ista particula, ὅτι (ut et adnotat Dufresnius) liquidissimo videtur demonstrare, descriptam fuisse periocham ex Historiarum Collectione aliqua, quæ loca ex historiographis excerpta continebat : qualis est Collectio Constantini Porphyrog. imp. *De virtutibus et vitiis*, et altera illa ejusdem *De legationibus*; qualia sunt etiam Collectanea Photiana ex *Historia eccles.* Philostorgii, aliisque antiquiorum operibus apud ejus Bibliothecam; ut et illa Nicephori Callisti quæ habentur mss. inter codices Oxon., aliæque complura : in quibus præfixam particulam, ὅτι, fere singulæ habent periochæ. Hæc abunde sufficiant narrationum exempla. Quæ alia occurrunt

A plura supersedeo (73) hic describere, [LXX] ne lectori judicii limatioris fastidio sim. Ex hujusmodi sane *Mustaceis laureolam* non quero.

XXXVIII. Sic ex dictis (nisi maxime fallor) apertissime colligitur de ætate chronographi nostri nihil astrui posse ex eo quod reperiantur apud *Chronicon Paschale* cum illius narrationibus ad verbum consonantia. Ne ab aliquo præterea trahatur in argumentum, quod de rebus quæ vetustiores videantur, tanquam usque ad suam memoriam perdurantibus loquatur; hic monitum velim lectori, non illius ipsius, sed auctorum quos ille secutus est, esse omnia ista, ἕως ἄρτι, et ἕως τῆς νῦν, et similia, quæ toties repetita occurrunt. Hoc ex illis quæ jamjam disseruimus nemo est qui non facile collegerit, et idem ex plerisque ipsorum locorum elicias. Sic hujusmodi farinæ scriptoribus aliis nihil magis usitatum et solemne, quam ejusmodi judicii mali indicii scripta susdeturpare, risuique et nauseæ lectorum cordatorum exponere. Hoc viris eruditissimis sat notum, opinor, ac exploratum; sed non solum scribo eruditissimis : sunt itaque quædam afferenda exempla. Apud Dorotheum suppositum in *Synopsi de vita mortisque prophetarum*, de Jeremia in *Ægypto* sepulto, et ab *Ægyptiis* in magna veneratione habito, quia eos per preces a crocodilorum infestatione liberasset, verbis factis, subjungitur : *Unde quotquot Deo sunt fideles, usque hodie illo in loco preces fundunt*, etc. Quæ verba ipsissima reperiuntur apud *Chronicon Pasch.* ad Olymp. LXX, ubi totus fere Dorothei libellus exscribitur, non tamen tanquam illius, sed nomine ejus suppresso; apud libellum etiam *De vitis prophetarum*, qui sancti Epiphaniî nomen præfert; necnon apud alium anonymum ms. *De sexdecim prophetis* in bibliotheca Regia Parisina, et Symeonem Logothetam [LXXI] in *Chronico* ms. quorum verba in medium proferuntur a clariss. Dufresnio in *Notis ad Chronicon Pasch.* Dorotheus idem in loco eo-

NOTÆ.

(72) Quæ habet Noster de Hierosolymorum per Titum expugnatione, ea conferuntur apud Paschale ad annum Assumptionis Dominicæ XXXIX, et Vespasiani solius consulatum : Τριακοντὴ ἐννιάτῃ ἔτει, etc., cum tamen in Nostro expresse perhibeatur contigisse id gestum anno post Christum assumptum XXXVIII Commodi et Rufo coss. qui quidem consulatum gerebant, auctore Cassiodoro, post captam Hierosolimam triennio. De illis Paschale omnino silet. Cujus narrationis præterea pars magna in codice Holsteniano (uti ante ostensum est) desideratur. Ad eundem annum in Paschali refertur cum Cyri Patricii dedecus, tum terræmotus, qui imperante Theodosio Junio contigit, Constantinopolitanus, tum etiam narratio alia de Theodosii imp. morte, quæ annis diversis contigisse non obscure subindicat Noster. Narratio de Zenone imp. ex Isauria Constantinopolim redeunte in Paschali conjicitur ad consulatum illi : Τοῦτῳ τῷ ἔτει, etc., quod tamen a Nostro expresse dicitur contigisse Theoderico (sive Theodericho) consulatum gerente, cujus consulatus juxta ipsum Paschale in sextum post annum incurrit. Sic narratio ista quæ habetur

apud utrumque, de Tzathio Lazorum rege, refertur in Paschali ad consulatum Symmachi et Boethii ἐν τοῦτῳ τῷ χρόνῳ, etc., cum tamen in Nostro statim ante mentio habeatur consulatus Vitaliani, qui cum anno ante secundo apud ipsum Paschale connectitur.

(73) Quæ leguntur ad imperium Severi apud *Chronicon Paschale* de urbe Byzantio, Barbysio, Phedalia, et Fortuna urbis Ceroe, quamvis maximam partem habeantur apud Nostrum eadem, desideratur tamen apud illum eorum pars prior satis proluxa. Habet quidem Noster in alio loco, de Barbysio, Phedalia, Byzæ, et Fortuna urbis Ceroe nonnulla, nimirum in regno Constantini M.; cæterum ea quæ in Paschali describuntur, non fuisse ex istis desumpta, perspicue illi constabit qui illa inter se contulerit : sunt enim hæc et in verbis dissimilia et in rebus copiosiora. Adde porro narrationem quæ habetur de Diogeniano, et Philoxeno, una cum Apione a Justino imp. ab exilio revocatis; in qua apud Paschale appellantur illi *exmagistri* : cum tamen a Malala senatores solum nuncupentur.

dem Ἡμεῖς δὲ (inquit) ἤκούσαμεν, etc. Nos vero ex Antigoni et Ptolemæi posteris, viris ætate gravibus, accepimus, Alexandrum Macedonem, etc. Quæ et ipsissima reperiuntur, quasi singuli ipsi ista audivissent, apud *Chronicon Paschale*, auctorem citati libelli ms. De sexdecim prophetis, et eundem *Symeonem Logothetam*. Apud eundem *Logothetam*, *Chronicon Pasch.* et *Pseudo-Epiphanium* inveniuntur et ista *Pseudo-Dorothei*, de *Ægyptiis* in eodem capite: Quapropter ad hunc usque diem ut deam colunt Virginem puerperam, et infantem in præsepi adorant: ut et alia loca plura consimilia. Neque multum quidem videtur dubitandum quin et ipse *Pseudo-Dorotheus* prædicta loca ex auctoribus ad verbum exscripserit. Eum audisis in *Vita Isaïæ* (Latine brevitatis causa): Quoties igitur una cum *Isaia* veniebant (ad *Siloam* Judæi) ut aquam haurirent, illa exhibat; unde ad hunc usque diem in magni miraculi argumentum etiamnum subito erumpit. Postquam autem id per *Isaiam* peracium est, hunc magnifice ac studiose juxta *Siloam* Judæorum populus sepeliit, ut ejus precibus aquæ perinde copia iis suppeteret, cum præterea ut ita agerent, ex oraculo iis præceptum esset. Jacet autem ejus sepulcrum juxta regum tumulos. *Solomon* quippe *Davidis* sepulcra ita constituit, ut *Orienti Sion* obversarentur, quæ aditum habet a *Gabaon* procul ab urbe, stadiis xx, quem quidem aditum obliquum ac occultum ita consecit ut a nemine perciperetur, adeo ut ejus introitus etiam hodie ignotus sit plerisque sacerdotibus atque toti populo. Ἐως τῆς σήμερον τοῖς πολλοῖς ἀγνοοῦμένη τῶν ἱερῶν καὶ ὅλη τῷ λαῷ. Quæ verba scriptorem, qui vixerit ante Judæorum e patria exstirpationem, videntur referre. Habentur autem et verba ista, usque hodie, quæ in hoc quoque loco bis occurrunt, apud *Chronicon Paschale*, *Pseudo-Epiphanium*, et *Logothetam*; nempe locum similiter istum ex *Pseudo-Dorotheo*, sed tacito nomine, exscribentes. Istiusmodi exempla sexcenta alia apud *Suidam*, *Cedrenum*, aliosque scriptores minorum gentium et ætatis sequioris, illis passim se obvia dabunt qui libros diligentius cum studio et fructu evolvant: ut dubium sit nulum quin idem de *Nostro* dicendum sit.

[LXXII] XXXIX. Ne alicui porro pro auctoris nostri antiquitate argumento id esse videatur, quod illius *Chronographiam* usque adeo dignatus sit *Constantinus Porph. imp.*, ut excerpta ex illa inter *Eclogas* suas reponeret; hisce omnibus denique addatur, quod constat *imp. Constantinum Porphyrogenetum* non solum ex scriptoribus probatæ antiquitatis, verum etiam ex istis qui tempora proxime sua præcedebant, in *Eclogis* suis exscribere fuisse solitum. Sic hausit excerpta ex altero illo *Jo. Antiocheno* *chronographo* monacho, qui non videtur, meo saltem judicio, ante sæculum nonum, vel medium vel ad exitum vergens, scripsisse. Sic etiam, in *Excerptis* illius de

A *legationibus Romanorum ad externos*, quæ nondum vulgata sunt, habentur quædam ejusdem argumenti ex *Historia Georgii monachi Hamartoli*, qui post medium sæculi noni *Historiam* suam adornavit.

XL. Jamque opus exegi, erudite Lector, de ætate *Chronographi* nostri; quale sane non audeam dicere, neque ante velim fidenter aliquid decernere, quam mihi sint suffragatura doctiorum judicia. Longum, fateor, et prolixum exegi, quoque multo contractius fortasse tu optasses; at triplicem quidem ob causam consultum duxi tam late et fuse de illius ætate disquisitionem instituire. Primo, quia quæ nos statuimus, cum receptæ ipsius interpretis et virorum aliorum doctiorum sententiæ refragentur, videbantur debere confirmari quanto maximo possent argumentorum robore: ne forsitan nonnullis videremur arundineo ense magnos et robustos viros impetisse, et clypeo mere papyraceo eorum ictus excepisse. Neque defuit porro ipsi auctori, quod maximam nostram diligentiam et deposcere et mereri videbatur; siquidem nullus sit scriptor historicus, cujuscunque subsellii, quin magni intersit, rerum scil. traditarum scriptorumque citatorum causa, quod ad sæculum sit conferendus. Et turrim ædificaturum quis sapiens (precor) imprudentiæ postulat, quod de primo fundamenti lapide, licet villi in sua natura, ubi sit jaciendus, sollicitus est? Accedit quod illa quæ in medium a nobis allata sunt, præterquam quod faciant ad ætatem ejus investigandam, sunt talia quæ alio nomine videbantur omnino mereri in hujusmodi præfatoria *Dissertatione* locum obtinere, quippe quæ inservant ad illius auctoritatem, quam [LXXIII] exigua sit, et qualis sit scriptor, demonstrandum, et observationes non paucas contineant quæ alias ad eum satis spectant. Sic si nobis minus succedat quod de ejus ætate contendimus, tamen nobis non minus feliciter est successurum quam chymicis solet, qui non minus quæstus ex ipsis mediis adipisci solent, quam ex illa ipsa re ad quam videntur præcipue collimasse, et quamvis illos id penitus fugiat, ad quod sua studia præsertim direxerint, multa tamen, quæ laboris et operæ sit justum pretium, in ipsa via patefaciunt.

XLI. Jam reliquum est, Lector candidissime, ut, *Joanni Malalæ* vale dicto, ad auctorem alterum, qui ei in hac editione, ex ordinatione doctissimi *Chilmeadi*, præfigitur, nos conferamus; et postea de hac editione, et dignissimo interprete ipso, te monitum pauca faciamus. Quod spectat ad ista quæ huic editioni præmittuntur *chronologica*, sub titulo *Auctoris Anonymi Excerptorum chronologicorum*, non alia sunt ea quam *Chronici Georgii monachi cognominati Hamartoli* sive *Pecicatoris* principium. Hoc nobis sit compertissimum: nam idem est horum initium cum initio *Chronographiæ Georgii Hamartoli*, quod ex codice ms.

a L. Allatio in *Diatriba de Georgiis* exhibetur. A Χρονικὸν σύντομον ἐκ διαφόρων χρονογράφων τε καὶ ἐξηγητῶν συλλεγὲν, καὶ συντεθὲν ὑπὸ Γεωργίου Ἀμαρτωλοῦ Μοναχοῦ. Βιβλος γενέσεως ἀνθρώπων ἢ ἡμέρᾳ ἐπλάσεν ὁ Θεὸς τὸν Ἀδὰμ κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἀδὰμ ἐγέννησεν υἱοὺς τρεῖς. Breve Chron. e diversis annalium scriptoribus et expositoribus decerptum, concinnatumque a Georgio Monacho Peccatore. Liber generationis hominum ab eo die quo Deus Adamum ad imaginem et similitudinem suam creavit, exorditur. Adamus tres suscepit filios, etc. Neque solum ex initio apparet, verum etiam ex Præfatione quæ initio in codice ms. unde (74) sua Chilmeadus [LXXIV] descripsit, præmittitur; quæ eadem est omnino cum illa quam ibidem ponit Allatius ex Georgio Hamartolo. Exstat integrum opus in variis Europæ bibliothecis, et scribit Allatius se illud editioni parasse, et e Græca lingua in Latinam vertisse. Si quis cupiat alia illius legere, jam edita sunt ex eo excerpta a variis varia. A Jac. Gretsero, in libro *De cruce*, publicatur ex eo fragmentum Græce et Latine *De cruce adinventæ*. A Dion. Petavio in Appendice ad Nicephori Constantinopolitani Breviarium historicum, evulgatur ex eodem Græce longiusculum fragmentum de imperio Heraclii, sub falso nomine Georgii Syncelli. Ex eodem Latine edidit Syntagma (quod inscribit) *De statu morientium* Matthæus Raderus, quod sententias et fragmenta multorum antiquorum Patrum complectitur. Ab eodem Raderus in alio opusculo, nempe *Adnotationibus ad Viridarium sanctorum ex Menæis Græcorum*, ex eo Latine eruitur fragmentum aliud satis prolixum de miraculo facto in urbe Carthagine sub imperio Heraclii. Producitur ex eodem aliud, sed breve, per Petrum Lambecium in lib. II *Comm. de Bibliotheca Vindobonensi*, de imp. Theodosio. Ex eodem

(74) Volumen ms. quo usus est Chilmeadus (quamvis ille, ubi reperitur, lectorem non fecit certiore) invenio inter volumina Græca mss. Barocciana bibliothecæ Oxoniensis publicæ, num. 494; chartæcum est illud, et inter varia diversi argumenti fol. v^r, absque ullo vel nomine auctoris vel operis titulo, sic incipit: Πολλοὶ τῶν ἑξω φιλόσοφοι καὶ φιλόλογοι, etc., prout habet Allatius. Continentur in illo multa alia præter ea quæ exscripsit Chilmeadus. In initio habentur quæ posuit in initio Chilmeadus usque ad pag. 6, voces ὡς ἦσαν Ἰώσηπος. Dein ea sequuntur quæ, a Chilmeado transposita, leguntur pag. 18, de Nebrodo etc., ab hisce verbis: Μετὰ ταῦτα γέγονε τις γίγας, etc. (pro quibus de suo, ob loci transpositionem hæc scribere placuit Chilmeado: Ἐν δὲ τοῖς προσηρημένοις χρόνοις γέγονε) usque ad pag. 21, voces Νῖνου μεγάλης βασιλεύσας. Post hæc prosequitur auctor Assyriorum, Ægyptiorum et Græcorum antiqua tempora fabulosa, una cum origine urbis Romæ, et Alexandri M. gestis; ejusdem farinae omnia, nihil non fabulosum. Inde rursus ad Adamum recurritur, et positus de Mose nonnullis, quod omnibus Græcorum sapientibus velustior esset, proceditur ad ista

etiam Excerpta dederunt Leo Allatius in libro *De Ecclesiarum consensione*, Jo. Meursius in *Glossario Græco-barbaro*, et Dufresnius ὁ θαυμαστός in *Glossario mediæ et infimæ Græciatæ*, et (nisi me fallit memoria) [LXXV] in notis ad Annales Joannis Zonaræ. De eo qui plura vellet, adeat is Allatii opus *De Georgiis præcitatum*; et *Diatribam* nostram *de scriptoribus Græcis variis*, ubi fusc ac cumulate de eo disserit, et multis in rebus castigantur Allatiana. De illo hic loci hoc solum subjungam, vixisse eum eodem cum Malala sæculo, id est Christi incarnati nono, et Chronicon suum perduxisse non modo ad initium Michaelis Theophili F., quod decernunt doctorum nonnulli, sed usque ad ejus mortem, hoc est usque ad annum 866.

XLII. Quod hanc editionem Joannis Malalæ et interpretem attinet, jam ætas fere integra elapsa est, nempe annus plusquam 37, ex quo hoc ad prelum adornatum est opus. De opere tunc prelum expectante et de laudibus Chilmeadi interpretis et adnotatoris, hæc habet Edvardus Bissæus nostras in notis ad Nic. Uptonum *De militari officio*, anno D. 1654 excusis, in quibus ex Malala narrationem de imp. Juliani interitu descripsit: *Qui liber, inquit, apud me est, et annum jam integrum typographum desiderat: illum transtulit vir doctissimus Edmundus Chilmeadus, cujus immatura mors eo nomine flebilior est, quod expectatissimis tanti ingenii laboribus nos privaverit.* Effulsit olim, dum vixit, Edmundus Chilmeadus inter illustriores litterarum laude academicos; præter rei antiquariæ et criticæ peritiam, quam fecit hoc opus testatissimam, insignis mathematicus, musicus ornatissimus, orator comptus, et linguarum complurimarum callentissimus, cum doctorum quas vocant, tum Gallicæ etiam et Italicæ. Natus fuit [LXXVI] in agro Glocestriensi, in pago Stow super

NOTÆ.

quæ habentur in editis, a vocibus: Σὺ δὲ γένεσθαι ἑτῶν σς', pag. 6 usque ad calcem paginæ 17, voces: Τὰ πάντα ἐπὶ τῷ, quæ claudunt nostrum exemplar, quod folia tantum 5 comprehendit, supersedente, ut videtur, librario reliqua transcribere.

(75) E quibus in sermonem vernaculum libros aliquot dedit conversos. Ex Italica speciatim convertit quæ in operum ejus Indiculo evulgato non accensetur, *Historiam rituum, consuetudinum et rationis ritæ Judæorum hodiernorum per orbem terrarum*, conscriptam a Leone Modena, Rabbinio Veneto; ed. Londini an. 1650, in-8. Scripsisse etiam perhibetur *De sonis* et *De musica veterum*: quod opus prorsus idem fuisse nullus dubito; et exstat id quidem, sub titulo, *De musica antiqua Græca*, ad finem Arati, Oxonii anno 1672 excusi, una cum ejusdem *Adnotationibus in Odas Dionysii*. Ea transmisit ex Hibernia, ubi inter schedas reverendissimi Usserii latuerunt, summus noster amicus celebrer. Hen. Dodwellus, qui et misit una cum illis Latinam Dionysii interpretationem ex eadem Chilmeadi manu: verum hanc omiserunt editores, qui Græca solitaria malebant. Illius honorifica fit mentio apud Præfationem ad D. Hen. Holcrofti

Woldam dicto, et in hac Academia nostra in collegio Magdalenensi tyrocinium suum posuit; post *Ædis* (sic collegium vocamus) Christi sacellanus evasit, adjuncto illi sodali et symmysta Joanne Gregorio, viro alio pariter omnigena eruditione instructissimo. Inde anno 1648 propter fidelitatem erga regiam majestatem Parliamentaria visitatione ejectus, ad illas angustias est redactus, ut necesse habuerit ex musica (heu! quam infelicitur musarum alumnus!) sibi tenuem victum comparare ex stipe viz. conventus hebdomadalis, quem, ascitis sibi sociis quibusdam symphoniacis, Londini instituerat. Neque ei tamen defuit munificentia clarissimi viri Edvardi Bissæi, equestri honore postmodum insigniti, quem modo laudavimus; quam experti sunt etiam, et alii calamitate temporum afflicti, et Joannes prædictus Gregorius. Animam Deo reddidit 19 Febr. anno 1658, ætatis circiter 44. Hæc de eo traduntur ab amico nostro, viro antiquitatum Anglicarum, et præsertim ad scriptores attinentium, peritissimo, deque matre sua academia eximie merito, Antonio a Woodo, in *Historia et Antiquitatibus academice nostræ*. Non opus est ut aliquid addatur de chronographo nostro, ut lectori et orbi litterario commendatum faciamus: hoc solum dixisse suffecerit, in publicum jam opus prodire, quod a viris eruditis a totidem annis magnopere fuit expetitur ac exoptatum; opus continens quamplurima quæ, nisi in manus e latebris suis ederetur, vel virorum maximorum scientiam fugissent omnino, inque tenebris prorsus latuissent. Et quis, quæso, litteratorum, særum antiquum quod multa ignota patefacit, idcirco quod rude et scabrosum sit, quod a minus perito artifice characteres insculptos habeat, contemptui duceret? Quis potius non gauderet e terra jam erui tale? Et quis eruenti non grato se obstrictum agnosceret?

[LXXVII] XLIII. E memoria mihi pene exciderat quod innuimus in initio hujus Dissertationis, non solum prædictum Edm. Chilmeadum, sed et Jo. Gregorium, quem modo concelebravimus, in Chronographum nostrum diligentiam et studium collocasse; et quod alibi ejus in eundem *Animadversiones* commemoraverim. Hac denique de re mo-

Adnendus est lector, quod antequam Chilmeadus adornandum hoc opus in se suscepisset, præparaverat prelo Excerpta (76) quædam exinde collecta Joannes prædictus Gregorius (is obiit anno 1648), adjectis quibusdam, quas in illa elucubravit, *Animadversionibus*. Illi soli refertur acceptum, quod, cum nostrum exemplar Chronographiæ Malalianæ et principio et fine esset mutilatum, esse Malalæ tamen hoc opus, jam nobis compareat. Hoc ei feliciter compertum est ex collatione fragmenti de Muliere Hæmorrhousa, quod in oratione 3 *Pro imaginibus* Jo. Damasceno tributa ex Chronico Malaliano producitur. Confirmatum est idem ex fabulis istis (77) quas profert sub nomine Jo. Malalis Chronici Tzetzès Chiliasta in chil. 3, hist. 29 et 30. Quæ omnia quidem in hæc Chronographia nostra memorie consignantur. His de rebus agit Gregorius in præfatione quam *Animadversionibus* præmisit. De auctore nihil aliud habet. Hoc autem illius *Animadversionum* opusculum videtur Chilmeadus in animo habuisse, loco Prolegomenorum, suæ editioni præmittere; nam in loco quodam suarum adnotationum ad Jo. Gregorii de auctore Prolegomena, lectorem amandat. Et idem quidem rei nostræ typographicæ hujusque editionis curatoribus in proposito primum erat; verum tandem cum typis fuisset absoluta pars magna operis, placuit illis me tanta dignatione, quamquam longe immeritissimum, decorare, ut rogarent, istis insuper habitis, in meipsum suscipere [LXXVIII] provinciam, et de meo Prolegomena nova prodeunti jam operi procuderem. Hæc cedens, mi Lector, illorum hortatui, sum audacter aggressus, an prudenter, alii judicabunt: utcumque sit, si quid laudis mereatur in negotio arduo et prorsus intentato, operam navasse, me veniam saltem a doctis meritorium non prorsus despero. Sane in novum quemdam orbem, et aliam quasi Americam (utinam et divitem!) navigium meum trajeci: si in rupes aut salebras offenderim, navigator nondum undarum sciens, me velim errantem peritiores corrigant, et in viam reducant, cupientem semper discere, semper auscultaturum.

.... Hæc si vera videtur,
Dede manus: aut si falsa est, accingere contra.

NOTÆ.

equitis, versionem Anglicanam Historiarum Procopii Cesariensis, ubi dicitur illius judicio et censuræ versionem istam fuisse submissam, cumque Græcis collatam et correctam fuisse. Ei multum præterea debet Bibliotheca nostra Oxoniensis ob Catalogum quem adornavit librorum Græcorum mss. Baroccianorum.

(76) In illius Vita quam Anglice habemus ejus posthumis opusculis præfixam, falso subindicatur, opus totum, cum Latina versione et perpetuis

commentariis, ab eo fuisse, ut typis committerentur, ornatum.

(77) De Sisyphe Coo, quod Teucro fuerit scriba, et sub illo cum militasset, de illis quæ ipse videbat, *Iliada*, conscripserit, quodque postea Homerus ex ea suam contexuerit, et de Dicty Cretensi, quod in bello Trojano comitatus sit Idomeneæ, et de belli gestis Historiam composuerit, quam etiam secutus sit Homerus.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΜΑΛΑΛΑ ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑ.

JOANNIS MALALÆ CHRONOGRAPHIA.

ANONYMI CHRONOLOGICA *.

[1]** Βίβλος ἡ γενέσεως ἀνθρώπων ἥ ἡμέρᾳ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν Ἀδὰμ κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν αὐτοῦ. Οὕτω μὲν οὖν (1) ὁ πρῶτος ἐγένετο ἄνθρωπος παρὰ Θεοῦ (α), ὃν ὄνομα Ἀδὰμ, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ Εὔα. Ἐπειὶ καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτοῦς ὁ Θεός. Ὁ δὲ Ἀδὰμ ἐγέννησεν (2) ἐκ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ἑπτὰ υἱοὺς τρεῖς, τὸν Κάιν, τὸν Ἀβὲλ, καὶ τὸν Σήθ, καὶ θυγατέρας δύο, τὴν Ἀζουράν, καὶ τὴν Ἀσουάμ (β). Καὶ ὁ μὲν Ἀδὰμ κατὰ κέλευσιν Θεοῦ ἐπέθηκεν ὀνόματα πᾶσι τοῖς τετραπόδοις καὶ πετεινοῖς καὶ ἀμφιβίοις καὶ ἔρπετοις καὶ ἰχθύσι καὶ τοῖς ἑαυτοῦ τέκνοις· τὸ δὲ αὐτοῦ ὄνομα καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ἄγγελος Κυρίου εἶπεν αὐτοῖς. Καὶ ὁ μὲν Κάιν ἔλαβε γυναῖκα τὴν πρώτην ἀδελφὴν αὐτοῦ Ἀζουράν, Σὴθ δὲ τὴν δευτέραν Ἀσουάμ· καὶ ὁ Ἀβὲλ παρθένος τε καὶ δίκαιος ὑπῆρχε καὶ ποιμὴν προβάτων, ἐξ ὧν θυσίας προσερχαμένων τῷ Θεῷ καὶ δεχθεὶς ἀναιρεῖται, φθονηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Κάιν.

Ὁ δὲ Κάιν γεωργὸς τυγχανών, καὶ μετὰ τὴν καταδικὴν χειρόνως βιώσας, πρῶτος μέτρα καὶ στάθμια καὶ γῆς ὅρους ἐπενόησεν· εἰς αὐτὰς ἐν γῇ Ναϊδ πόλιν κατέναντι Ἐδέμ ἐποινόμασεν αὐτὴν εἰς ὄνομα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἐνὼς (2), καὶ εἰς ἐν συνελθεῖν τοὺς οἰκέλους αὐτοῦ ἀναγκάσας εἰς πολέμους ἑαυτὸν ἀπεσχόλει. Κατὰ δὲ ταῦτα τῆς οἰκίας ἐπ' αὐτὸν πεσοῦ-

1-3 Liber generationis hominum quo die creavit Deus Adamum ad imaginem et similitudinem suam. Hic scilicet primus hominum a Deo conditus est; Adamus autem vocatus est; uxorem vero habuit Evam: *Masculum et feminam Deus creavit eos*. Adamus autem ex uxore sua tres genuit filios, Cainum, Abelum, et Sethum; filiasque duas, Azuram et Asuam. Adamus autem ex jussu divino crimina indidit omnibus quadrupedibus, volatilibus, amphibiiis, reptilibus, piscibus, liberisque suis. Ipse vero uxorque nomina sua a Dei angelo acceperunt. Cainus autem sororem suam primogenitam, Azuram, uxorem habuit, Sethus vero Asuam natu minorem. Cæterum Abelus virgo justusque erat, et pastoritiam exercebat: de gregibus autem suis victimas Deo offerens, et ab eo acceptus, a fratre suo Caino per invidiam occisus est.

4 Cainus autem agriculturæ intentus erat: post condemnationem vero deterior factus, mensuras, pondera et limites primus excogitavit. Urbe deinde in terra Naid, e regione Eden, exstructa, Enos, a filii sui nomine, vocavit eam: coactisque in unum suis omnibus, bellis operam dedit. Ædis deinde ruina oppressum periisse eum volunt non-

* Inscribit editio Oxoniensis Χρονογραφία Ἰωάννου Ἀντιοχείως, τοῦ καὶ Μαλάλα. Cui, cum sit ἀξιόφαλος, præfixa sunt Anonymi cuiusdam Excerpta chronologica, ab orbe condito deducta, necdum edita.

** Paginæ editionis Oxoniensis representantur.

VARIE LECTIONES.

* Βίβλος. Conf. Genes. cap. v, 1. * Θεοῦ codex, Θεῷ Ox. * Εὔα Chilmeadus, Ἐῶα editio Oxoniensis. * αὐτοῦ Ch. αὐτῆς Ox. * αὐτοῦ Ch., αὐτῆς Ox. * κατὰ. Fort. μετὰ.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(1) Οὕτω μὲν οὖν. Forte legendum οὕτως. Ἐνῶχ; uti habet LXX seniorum interpretatio; quam Græci omnes sequuntur.

HODII NOTÆ.

(α) Θεῷ minus recte legit transcriptor, quisquis is fuerit; in ms. non legimus Θεοῦ (θῷ). (β) Ἀσουάμ. In ms. hic loci Ἀσονάμ; inferius Ἀσουάμ. In Eclogis aliis mss. ex Hamartolo, quæ in eadem bibliotheca Bodl. servantur, ubique Σουάμ.

nulli : alii vero a Lamecho eum perhibent interemptum. Cæterum Cainus genuit Enosum; Enosus vero Gaidadam; Gaidadus Malelelem; Maleleel Mathusalam; a quo Lamechus genitus est; qui duabus ductis uxoribus, Elda et Sela, Jobelum, Jubal. n., et Thobelum progeniuit. Jobelus autem armentarius fuit : Jubalus vero psalterium excogitavit et citharam, at Thobelus ære et ferro tractando occupatus fuit. Ille itaque in tentoriis degens, armentis nascendis atque agriculturæ sese devovit : alter tragœdiarum et comœdiarum, dæmoniacis addictus studiis, primus auctor fuit : hic vero gladiis, armisque in belli usum fabricandis operam dedidit. Atque hactenus quidem Caini progenies memoratu digna, a numero tamen patriarcharum excluditur; adeo ut nec ipse primis Patribus annumeretur; nec ceu generis sui auctor, deinceps recenseatur. Illud vero : *Omnis qui occiderit Cain septuplum punietur*, hoc modo intelligendum est. Unusquisque **5** pro peccato suo morietur : Tu vero, qui homicidium primus patrasti, aliisque hujus sceleris auctor primus exstitisti, septuplum punieris; id est, septemplex gravesque dabis pœnas. Scripturis enim solemne est numerum hunc pro multiplici ponere; indefiniti enim numeri nota est : ut in illo loco : *Redde vicinis nostris septuplum* : et, *Sterilis peperit septem* : et, *Non dico tibi, usque septies*; sed usque septuagies septies. In facinore vero hoc a Caino perpetrato, peccatum **i**, erat invidia; **ii**, fraus; **iii**, homicidium; **iv**, quod in fratrem commissum est; **v**, quod homicidium primum erat; **vi**, quod parentes luctu affecti; **vii**, quod Deo mentitus est. Hæc quidem septem sunt Caini peccata. Pœnæ vero, quibus a iustitia divina castigatus est, sunt istæ : **i**, *Maledicta terra propter te*; **ii**, *Operaberis terram*; **iii**, *Non dabit tibi vires suas*; **iv**, *Gemebundus et pavefactus*; ibidemque **v**, *eris super terram*; **vi**, quam Cainus ipse indicavit his verbis : *Si ejeceris me a te, et a facie tua abscondar*; **vii**, quod nec occulta fuit hæc pœna, sed signo notabili omnibus manifestata; dictum enim est : *Posuitque Dominus in Cain signum, ut non interficeret eum omnis qui invenisset*.

Adamus autem, annos natus ccxxx genuit Sethum. Sethus vero iste primus invenit litteras Hebraicas, et sapientiam, signa item cœlestia, annorumque **6** conversiones, menses etiam, et septimanas : stellis etiam nomina indidit, et quinque planetis, tantum ut ab hominibus dignoscerentur : quorum **i**, Saturnum nominavit; **ii**, Jovem; **iii**,

σὴς ἀπέθανεν, ὡς ἔνιοι φασιν, ἕτεροι δὲ ὅτι Λαμὴχ αὐτὸν ἀπέκτεινεν. Ἄλλ' ὁ μὲν Κάιν ἐγέννησε τὸν Ἐνὼς, ὁ δὲ Ἐνὼς τὸν Γαϊδάδ, ὁ δὲ Γαϊδάδ τὸν Μαλελελῆλ, ὁ δὲ [3] Μαλελελῆλ τὸν Μαθουσάλα, ὁ δὲ Μαθουσάλα τὸν Λαμὴχ, ὃς καὶ δύο γυναῖκας ἀγόρευσε; Ἐλδάν* καὶ Σελάν, ἐγέννησε τὸν Ἰοβὴλ καὶ τὸν Ἰουβάλ καὶ τὸν Θοβέλ. Ὁ δὲ μὲν Ἰοβὴλ κατέδειξε κτηνοτροφίαν, ὁ δὲ Ἰουβάλ κατέδειξε ψαλτῆριον καὶ κιθάραν, ὁ δὲ Θοβέλ σφυροκοπίαν χαλκοῦ καὶ σιδήρου. Καὶ ὁ μὲν ἐν σκηναῖς κατοικεῖν, κτηνοτροφεῖν τε καὶ γεωργεῖν ἡρέτισατο, ὁ δὲ κιθαρωδίας καὶ τραγωδίας τοῖς δαιμονικοῖς ἐπιτηδεύμασι προσεπενόησεν*, ὁ δὲ ξίφει τε καὶ ὄπλῃ χορηγεῖν εἰς πολλοὺς ἐμυχανήσατο. Τὸ οὖν γένος Κάιν μέχρι τούτου ἀξιώθεν μνήμης τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πατέρων ἀποκρίνεται, ἵνα μὴτε τοῖς πρώτοις ἢ συνταττόμενος, μῆτε τῶν ἐξῆς ἀφηγοῦμενος. Τὸ τοίνυν Πῦς **10** ἀποκτείνῃς Κάιν ἐπὶ τὰ ἐκδικούμενα παραλύσεις, τοιαύτην ἔχει τὴν λύσιν. Ἐκαστος μὲν τῷ ἑαυτοῦ **11** ἀμαρτήματι ἀποθάνειται, σὺ δὲ ὁ τοῦ φόνου κατάρξας καὶ τοῖς ἄλλοις ὑπηγητῇ τοῦ ἀμαρτήματος γενομένου; ἐπὶ τὰ ἐκδικούμενα παραλύσεις, τουτέστιν ἐπταπλασίως τιμωρηθῇ καὶ πάμπολλα. Σύνθεσις γὰρ τῇ Γραφῇ τὸν ἀριθμὸν τούτων ἐπταπλασίονα κεχρησθαι (3), καὶ ἔστιν ἀδιορίστου πλῆθους σημαντικόν, ὡς τὸ Ἀπόδος **12** τοῖς γείτοσιν ἡμῶν ἐπταπλασίονα, καὶ τὸ Ἡ στείρα **13** ἔτεκεν ἐπτά, καὶ Ὁ **14** λέγω σοι ὥς ἐπτάκις, ἀλλ' ὥς ἑβδομήκοντα ζ'. Ἐν μὲν γὰρ τοῖς παρὰ τοῦ Κάιν [4] τετολημμένοι; πρώτων ἀμαρτήμα, φθόνος, β', δόλος, γ', φόνος, δ', ὅτι ἀδελφοῦ, ε', ὅτι πρώτος φόνος, ζ', ὅτι γονεῦσι πένθος ἐποίησεν, ζ', ὅτι Θεῷ ἐψεύσατο· ταῦτα μὲν τὰ τοῦ Κάιν ζ' ἀμαρτήματα. Αἱ δὲ εἰς κόλασιν αὐτοῦ παρὰ τῆς θείας δίχης ἐπενεχθεῖσαι τιμωρίαι εἰσὶν αὐταί **15**. α', Ἐπικατάρατος ἡ γῆ ἀπὸ σοῦ, β' Ἐργῶ τὴν γῆν, γ', Οὐ προσθήσει τοῦ δοῦναί σοι τὴν ἰσχύρ αὐτῆς, δ', Στένων καὶ τρέμων, μετὰ τὴν **16** ε' ὁμοῦ, Ἐση ἐπὶ τῆς γῆς, ζ', ἦν αὐτὸς ἀπακάλυφεν ὁ Κάιν, εἰπὼν· Εἰ ἐκβάλλῃς **17** με νῦν ἀπὸ σοῦ καὶ ἀπὸ προσώπου σου κρυθήσομαι, ζ', τὸ μὴδὲ κρύπτεσθαι τὴν τιμωρίαν, ἀλλὰ σημεῖω προδῆλφ πάσι δηλοποιεῖσθαι **18**. Ἔθετο γὰρ, φησὶ **19**, Κύριος ὁ Θεὸς τῷ Κάιν σημεῖον τοῦ μὴ ἀνελεῖν αὐτὸν πάντα τὸν εὐρίσκοντα αὐτόν.

Ὁ δὲ Ἀδάμ σλ' ἐτῶν ἦν, ὅτε ἐγέννησε τὸν Σήθ. Οὗτος ὁ Σήθ πρώτος; ἐξεῦρε γράμματα Ἑβραϊκά καὶ σοφίαν καὶ τὰ σημεῖα τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὰς τροπὰς τῶν ἐνιαυτῶν καὶ τοὺς μῆνας καὶ τὰς ἑβδομάδας, καὶ τοῖς ἀστροῖς ἐπέθηκεν ὀνόματα καὶ τοῖς πέντε πλανήταις, εἰς τὸ γνωρίζεσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων καὶ μόνον, καὶ τὸν μὲν α' πλανήτην ἀστέρα

VARIAE LECTIONES.

* Ἐλδάν. Sic et p. 3 E (ed. Ox. Venetæ, quam semper cito). Ἀδάν Genesis iv, 19 s. Eadem Σελάν et Ἰοβὴλ. * Vid. Bentleii Epist. ad Millium, p. 44. * μήτε—μήτε. μὴ καὶ—μηδὲ. Ox., μηδὲ—μηδὲ Julius Pollux *Histor. phys.* p. 54. ed. Hardt. **10** πᾶς. Genesis. iv, 15. **11** ἑαυτοῦ. ἑαυτῷ Ox. **12** ἀπόδος. Psal. lxxviii, 12. **13** ἡ στείρα. I Sam. ii, 5. **14** οὐ. Matih. xviii, 22. **15** αὐταί. Conf. Gen. iv, 11 s. **16** τὴν. τῆς Ch. v, p. 25 A. **17** ἐκβάλλῃς. ἐκβάλλεις Genesis. iv, 14. **18** δηλοποιεῖσθαι Ch., δηλοποιῆσθαι Ox. **19** φησὶ Genesis. iv, 15.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(3) Τὸν ἀριθμὸν τούτων ἐπταπλασίονα κεχρησθαι. Lego τῷ ἀριθμῷ τούτῳ ἐπταπλασίονι.

ἐκάλεσε Κρόνον, τὸν δὲ β', Δία²⁰, τὸν [5] δὲ γ', Ἀρεα, τὸν δὲ δ', Ἀφροδίτην, τὸν δὲ ε', Ἑρμῆν· τοὺς γὰρ δύο φωστῆρας ἥλιον καὶ σελήνην ὁ Θεὸς ἐκάλεσε.

Σὴθ δὲ ὢν ἐτῶν σς' ἐγέννησε τὸν²¹ Ἐνὼς ἑταρον (4), ὃς ἤλπισεν ἐπικαλεῖσθαι τὸν Κύριον (5). Μετὰ τοῦτον οἱ αὐτοῦ ἀπόγονοι καὶ ὁ Σὴθ, προμη- νυθέντες ἀνῶθεν, ἔγραψον τὰ μέλλοντα περὶ τοῦ κατακλυσμοῦ ἐν λιθίναις καὶ ὀστρακίναῖς πλαξί· σημαίνοντες ὅτι ἀναλωθῆναι καὶ φθαρῆναι μέλλει τὸ πᾶν ἢ ὑπὸ πυρὸς ἢ ὑπὸ ὕδατος, καὶ εἰ μὲν ὑπὸ πυρὸς, σωθήσονται τὰ γράμματα ἐν ὀστρακίναῖς πλαξί, εἰ δὲ ὑπὸ ὕδατος, ἐν λιθίναῖς. Ἐλθόντος δὲ τοῦ κατακλυσμοῦ καὶ ἀπαντας ἀπολέσαντος²², μόνος ἐσώθη Νῶε καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καὶ αἱ θυγατέρες πρὸς δευτέρου ἀνακαίνισιν κόσμου. Μετὰ δὲ τὸν κατα- κλυσμὸν Καϊνάν, ὁ υἱὸς Ἀφραξίδ, συνεγράψατο τὴν ἀστρονομίαν, εὐρηκῶς τὴν τοῦ Σὴθ καὶ τῶν αὐτοῦ τέκνων²³ ὀνομασίαν, ὡς εἴρηται, τῶν ἀστέρων ἐν πλακί λιθίνῃ [6] γεγραμμένην· ἦτις στήλη μετὰ τὸν κατακλυσμὸν εἰς τὸ Σίριδος ὄρος (6), ἔμεινε, καὶ ἔστιν ἕως ἄρτι, ὡς φησιν Ἰώσηπος²⁴.

Ἀδὰμ τοίνυν κατὰ τὸν σοφώτατον καὶ θεῖον ὑποφύτην Μωϋσῆν²⁵ γενόμενος ἐτῶν ολ' ἐγέννησε τὸν Σὴθ, θνήσκει δὲ κατὰ τὴν παραδόσεως ἡμέραν. Χίλιονταετία· γὰρ (7) τῆς τοῦ Θεοῦ ἡμέρας ἐχούσης τὸ διάστημα, 3λ' ἔτη μόνον ζήσας τελευτᾷ· τοῦτον λέγεται ταφῆναι κατὰ τὴν τῶν Ἱεροσολύμων γῆν, ὡς φησιν Ἰώσηπος.

Σὴθ²⁶ δὲ γενόμενος ἐτῶν σς' ἐγέννησε τὸν Ἐνὼς, καὶ μετὰ τοῦτο ἔζησεν ἔτη ψζ', καὶ ἀπέθανε ζήσας τὰ πάντα ἔτη 3ιβ'. Περὶ οὗ εἴρηται²⁷, *Εἰσῆλθον οἱ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ πρὸς τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων*, ἦτοι τὰς ἀπὸ τοῦ Καϊν. Θεὸν γὰρ αὐτὸν οἱ τότε ἀν- θρωποι προσηγόρευον διὰ τὸ ἐξευρεῖν τὰ Ἰουδαϊκὰ γράμματα, τὰς τῶν ἀστέρων ὀνομασίας, καὶ πρὸς τοῦτοις καὶ τὴν πολλὴν αὐτοῦ εὐσέβειαν θαυμάσαντες, ὥστε²⁸ καὶ πρῶτον ἐπικαλεῖσθαι Θεὸν καὶ ὀνομά- ζεσθαι (8),²⁹ καθὰ καὶ τῷ Μωϋσεῖ³⁰ λέγει· Κύριος,

A Martem; iv, Venerem; v, Mercurium; duobus enim luminaribus, soli nempe et lunæ, Deus nomina imposuit.

Sethus vero, annum agens quintum supra du- centesimum, Enosum alterum genuit; qui speravit vocari Dominus. Hujus posteri, atque Sethus, cœ- litus edocti, de futuro diluvio scripserunt in tabu- lis tum lapideis, tum latericiis, innuentes mundum universum consumptum iri, vel ab igne, vel ab aqua; et si ab igne, litteras hasce tabulas latericias, sin ab aqua, lapideas incolumes præstituras. Su- perveniente itaque diluvio, cunctaque obruente, solus Noa, cum filiis et filiabus suis, in orbis novi instaurationem, servatus est. Post diluvium vero Cainan, filius Arphaxad, inventa hac Sethi, filio- rumque ejus tabula lapidea astrorum, uti dictum est, nominibus inscripta, astronomicam scientiam conscripsit. Columna vero hæc post diluvium in Sirido monte reperta est; superestque ad hunc usque diem, uti Josephus testatur.

Adamus itaque annos natus cccxx, uti tradit sapientissimus ac divinus 7 propheta Moses, Sethum genuit: mortuus autem est ipso transgressionis die. Cum enim dies apud Deum mille annorum sit spatium, Adamus annis dccccxxx tantum exactis, diem suum obiit: sepultum vero eum tradunt in regione Hierosolymitana, uti testatur Josephus.

Sethus autem annos natus ccv, genuit Enosum; et deinceps vixit annos dccvii, et mortuus est: om- nes itaque anni ejus fuerunt dccccxii. De hoc dic- tum est: *Ingressi sunt filii Dei ad filias hominum*: nempe ad mulieres a Caino oriundas. Deum enim eum appellarunt illius ævi homines, tum ob litteras Hebraicas, et astrorum nomina ab illo excogitata; tum ob insignem ejus pietatem. Hic etiam primus Dei nomine appellatus est; juxta illud quod Moysi dicit Dominus: *Constitui te Deum Pharaonis*. De

VARIE LECTIONES.

²⁰ Δία Ch., Δίαν Ox. ²¹ τὸν male positum. Conf. vol. II, p. 7, D. ²² ἀπολέσαντος Ch., ἀπολέσας Ox. ²³ τέκνων τὴν Ox. *ibid.* καὶ ante τὸν delendum vidit Ch. ²⁴ Ἰώσηπος. Arch. 1, 2, 3. ubi est Συριάδα. De pravo Σίριδος conf. Schurzfleisch. Notit. Bibl. Vinar. p. 60. ²⁵ Μωϋσῆν Ox. Est Gen. v. 3. ²⁶ Σὴθ δὲ γενόμενος — p. 16, 19, in codice sequuntur post illa p. 8 A. Νίνου μεγάλης βασιλεύσας. vid. Hodiī Proleg. xli, 1. Transposuit Chilmeadus, quem imitandum duxi. ²⁷ εἴρηται Genes. vi. 4. ²⁸ ὥστε resti- tui ex Suida v. Σὴθ, δς γε Ox. *ibid.* πρῶτον. πρῶτος Ox. ²⁹ ὀνομάζεσθαι Suidas, ὀνομάζειν Ox. ³⁰ τῷ Μωϋσεῖ. τὸ Μωϋσῆ Ox. Vide Exod. vii, 1.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(4) Ἐγέννησε τὸν Ἐνὼς ἑταρον. Errorem suum priorem hic prosequitur auctor, dum Caini filium, cujus nomine urbem a se conditam pater insigni- vit, Enosum, non Enochum vocat.

(5) Ὃς ἤλπισεν ἐπικαλεῖσθαι τὸν Κύριον. Legen- dum ex LXX interpret. τὸ ὄνομα Κυρίου. Verba habentur Gen. iv, 26. Vtrum in loci hujus ver- sione, non verborum sed auctoris sensum, licet a veritate Hebraicæ Græcæque linguæ usu alienum, utcinque expressimus. Nam et infra demonstrare contendit, Enosum Domini Dei nomine vocatum fuisse. Atque in hoc etiam est Cedrenus: vide etiam Glycam, p. 2. Cæterum hæc nos non debent morari.

(6) Εἰς τὸ Σίριδος ὄρος. Cedrenus habet, εἰς τὸ

D Σίριδον ὄρος. Glycas etiam Siridum montem nobis profert; et uterque ex eodem Josepho; apud quem tamen legimus tantum, μένει δ' ἄχρι τοῦ δεῦρο κατὰ τὴν Συριάδα, ubi Syriæ regionis, non montis ne- scio cujus Siridi, mentio habetur.

(7) Χίλιονταετίας γὰρ, etc. Dixisset potius χι- λιαετίας, scilicet respicit illa Apostoli verba, II Pet. iii, 8, *Μία ἡμέρα παρὰ Κυρίῳ ὡς χίλια ἔτη, καὶ χίλια ἔτη ὡς ἡμέρα μία*.

(8) Ὅστε καὶ πρῶτον ἐπικαλεῖσθαι Θεόν. Forte legendum, δς γε καὶ πρῶτος ἤλπισεν ἐπικαλεῖσθαι Θεόν, καὶ ὀνομάζεσθαι. Hæc enim auctoris mens esse videtur, ut eis quæ præcedunt, quæ sequun- tur etiam, appareat.

virtute etiam illustribus, spiritualibus hominibus, et de iudiciis populi dixit, *Diis non detrahes, et principibus populi tui non maledices*. Merito itaque Sethi, Enesi, et Enochii filii, secundum Symmachum, filii Dei et deorum, dicti intelligantur; qui amore filiarum Caini flagrant, **S** ad eas ingressi sunt: ex quibus pollutis nuptiis gigantes nati sunt, propter justum quidem Sethum, robusti et procerissimi; propter Cainum vero iniquum et profanum, improbi pessimique.

Enosus autem annos natus cxi., genuit Cainanum; et deinde vixit annos dcccxl., et genuit Maleleem, et mortuus est, cum vixisset annos dccccx.

Maieleel vero annos natus clxv., genuit Jaredum, et deinceps vixit annos dcccxx., et mortuus est, cum vixisset annos dccccxv.

Jaredus autem annos natus clxii., genuit Enochum (qui translatus esse dicitur): et deinde vixit annos dccc., et mortuus est, cum vixisset annos dccccxiii.

Enochus vero annos natus clxv., genuit Mathusalam, et deinde vixit annos dcccii., et mortuus est, cum vixisset annos dccccxix.

Lamechus autem annos natus clxxxviii., genuit Noam, et deinceps vixit annos dlxv., et mortuus est, cum vixisset annos dcccix. Duorum **S** vero Lamechorum meminit Scriptura: unius, a Caino oriundi; alterius, qui Noe pater erat. Noa enim natus est, non a Lamecho qui a Caino oriundus duxit; qui etiam virum occidit et adolescentulum; sed a posteriore ejusdemque cognomine qui ex Sethi posteris erat. Ille enim dicit: *Occidi virum in vulnus meum, et adolescentulum in livorem meum*. Et quod duo homicidia perpetrasset, occisorumque uxores ambas, Eldam et Selam, sibi accepisset, ipse septuagies septemplex punishmentis se dignum profitetur. *Septuplum enim, inquit, ultio dabitur de Cain: de Lamech vero septuagies septies*. Atque ideo majorum poenarum dignus censebatur Lamechus (quas etiam passus est), eo quod Enochii justi fratres e medio sustulisset; qui ex fide idecirco Deum precatus est, ne ipse tali morte periret: precibus itaque ejus auditis, translatus est. Enochus

A Θεὸς δέδωκά σε τῷ Φαραῶ, καὶ περὶ τῶν ἐναρέτων καὶ πνευματικῶν καὶ τῶν κριτῶν ἐφη³¹, Θεὸς οὐ κακολογήσεις, καὶ ἀρχοντας³² τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς. Εἰκότως οἱ τοῦ Σηθ³³ καὶ [7] τοῦ Ἐνὼς καὶ Ἐνὼχ παῖδες υἱοὶ Θεοῦ καὶ υἱοὶ τῶν θεῶν κατὰ τὸν Σύμμαχον νοεῖσθωσαν, οἵτινες ἀλόντες³⁴ ἀκολασίᾳ πρὸς τὰς θυγατέρας Κάιν ἐισήλθον, ἐξ ὧν οἱ ἐκ τῆς³⁵ καταλλήλου³⁶ μαιγματίας γίνονται γίγαντες, διὰ μὲν τὸν δίκαιον Σηθ ἰσχυροὶ καὶ μέγιστοι, διὰ δὲ τὸν ἀδίκον καὶ βέβηλον Κάιν πονηροὶ καὶ κακίστοι.

Ἐνὼς δὲ γενόμενος³⁷ ἐτῶν ρμ' ἐγέννησε τὸν Καϊνᾶν, καὶ μετὰ τοῦτο ἐξῆσεν ἐτὶ ψμ', καὶ ἐγέννησε τὸν Μαλεεήλ, καὶ ἀπέθανε ζήσας τὰ πάντα ἐτὶ θμ'.

B Μαλεεήλ³⁸ δὲ γενόμενος ἐτῶν ρξε' ἐγέννησε τὸν Ἰάρεδ, καὶ μετὰ τοῦτο ἐξῆσεν ἐτὶ φλ', καὶ ἀπέθανε ζήσας τὰ πάντα ἐτὶ ωξ'.

Ἰάρεδ δὲ γενόμενος ἐτῶν ρξβ' ἐγέννησε τὸν Ἐνὼχ, περὶ οὗ εἰρηται ἡ μετάθεσις, καὶ μετὰ τοῦτο ἐξῆσεν ἐτὶ ω', καὶ ἀπέθανε, ζήσας τὰ πάντα ἐτὶ θξβ'.

Ἐνὼχ [8] δὲ γενόμενος ἐτῶν ρξε' ἐγέννησε τὸν Μαθουσάλα, καὶ μετὰ τοῦτο ἐξῆσεν ἐτὶ ωβ' ³⁹, καὶ ἀπέθανε ζήσας τὰ πάντα ἐτὶ θξδ'.

Λάμεχ δὲ γενόμενος ρπη' ἐγέννησε τὸν Νῶε, καὶ μετὰ τοῦτο ἐξῆσεν ἐτὶ φξε', καὶ ἀπέθανε ζήσας τὰ πάντα ἐτὶ ψγγ' ⁴⁰. Δύο τοίνυν Λάμεχ ἡ Γραφή μνημονεύει, ἕνα μὲν ἀπὸ τοῦ Κάιν, ἕτερον δὲ τὸν πατέρα⁴¹ Νῶε· γεγεννηται γὰρ Νῶε διὰ Λάμεχ οὐκ ἐκ τοῦ Κάιν τοῦ καὶ πεφρονευκότος ἀνδρα καὶ νεανίσκον, ἀλλ' ἐκ μεταγενεστέρου καὶ ἐξ ὁμωνύμου τοῦ ἀπὸ Σηθ. Ἐκεῖνος γὰρ λέγει ⁴²· Ἄνδρα ἀπέκτεινα εἰς τραῦμα ἔμολ, καὶ νεανίσκον εἰς μώλωπα ἔμολ. Καὶ ὡς δύο φόνους πεποιηκὼς καὶ τῶν δύο τὰς γυναῖκας εἰληφώς, Ἑλδὴν καὶ Σελάν, αὐτὸν καταμέμφεται ἑβδομηκοντάκις ἑπτὰ ἄξιον εἶναι κολάσεως, ὅτι Ἐκ Κάιν μὲν, φησὶν, ἐκδικεῖται ἐπτάκις, ἐκ δὲ Λάμεχ ἑβδομηκοντάκις ἑπτὰ. Διὰ τοῦτο μείζονως κολάζεται ⁴³, ὥσπερ καὶ ὁ Λάμεχ οὕτως ⁴⁴ πέπονθε· τοῦ δικαίου γὰρ Ἐνὼχ ἀδελφός· ἀνείλε, τοῦ πίστει διὰ τούτων προσευξαμένου μὴ ἰδεῖν τοιοῦτον θάνατον, καὶ ἀκουσθεῖς μετετέθη ⁴⁵. Ἦν δὲ Ἐνὼχ ἐκ τοῦ δικαίου Σηθ, ἐξ οὗ Χριστὸς κατάγεται, [9] γενεαλογούμενος κατὰ τὴν τοῦ θεοῦ καὶ εὐσεβοῦς

VARIAE LECTIONES.

³¹ ἐφη] Exod. xxi., 28. ³² ἀρχοντας. Sic et Theodoretus vol. I, p. 60. Sch. ἀρχοντα Exodus et Suidas. ³³ Σηθ καὶ cod., Σηθ Ox. ³⁴ ἀλόντες Ch., Suidas, ἀλόντες Ox. ³⁵ ἐκ τῆς Ch. cum Suida v. μαιγματίας, τῆς Ox. et Suidas v. Σηθ. ³⁶ καταλλήλου — γίνονται Ch. cum Suida, κατ' ἄλλῳ — γένονται Ox. ³⁷ Ἐνὼς δὲ γενόμενος ἐτῶν ρμ'. Omnia hic mendosa et mutila: verisimile est hoc modo scripsisse auctorem. Ἐνὼς γενόμενος ἐτῶν ρμ', ἐγέννησε τὸν Καϊνᾶν· καὶ μετὰ τοῦτο ἐξῆσεν ἐτὶ ψμ', καὶ ἀπέθανε ζήσας τὰ πάντα ἐτὶ θμ'. Καϊνᾶν δὲ γενόμενος ἐτῶν ρρ', ἐγέννησε τὸν Μαλεεήλ, καὶ μετὰ τοῦτο ἐξῆσεν ἐτὶ ψμ', καὶ ἀπέθανε ζήσας τὰ πάντα ἐτὶ θμ'. Ch. V. Gen. v., 9 s. ³⁸ Μαλεεήλ Ox. ³⁹ καὶ μετὰ τοῦτο ἐξῆσεν ἐτὶ ωβ'. Iterum confusa omnia: locus tamen iste ab oscitantibus librariis foedissime mutilatus, hoc modo fortasse ex Eusebio restituendus: Καὶ μετὰ τοῦτο ἐξῆσεν ἐτὶ σ', καὶ μετετέθη, ζήσας τὰ πάντα ἐτὶ τξε'. Μαθουσάλα δὲ γενόμενος ἐτῶν ρξξ', ἐγέννησε τὸν Λάμεχ, καὶ μετὰ τοῦτο ἐξῆσεν ἐτὶ ωβ', καὶ ἀπέθανε, ζήσας etc. Sed videamus etiam LXX hoc loco. Ch. V. Gen. v., 22, s. ⁴⁰ ψγδ'. Numerus iste mendosus est: scribendum ψγγ', secundum auctoris computum. Ch. v., Gen. v., 51. ⁴¹ τὸν πατέρα Ch., τοῦ πατρὸς Ox. ⁴² λέγει. Gen. iv., 35, s. ⁴³ κολάζεται cod. κολάζεται Ox. ⁴⁴ οὕτως. ⁴⁵ Forte legendum οὕτως. Ch. ⁴⁶ μετετέθη cod. μετατέθη Ox.

Αουα 44 ἀναπόδῃσιν ἕως τοῦ Σηθ (9) καὶ τοῦ Ἀδὰμ Ἀ
καὶ τοῦ Θεοῦ.

Νῶε δὲ γενόμενος ἑτῶν φ' ἐγέννησεν υἱοὺς τρεῖς, τὸν Σημ, τὸν Χάμ, τὸν Ἰάφεθ. Μετὰ δὲ ἔτη ρ' τοὺς 47 ἑαυτοῦ τεχθῆναι υἱοὺς εἰσῆλθεν εἰς τὴν κιβωτὸν, ὑπάρχον ἑτῶν χ', καὶ οὕτω γίνεται ὁ κατακλυσμός. Καὶ ἐν τῷ ἐνὶ καὶ χ' ἔτει 48 τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς κιβωτοῦ, καὶ μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ἐξῆσεν ἔτη τν 49, καὶ ἀπέθανεν ζήσας τὰ πάντα ἔτη θν'. Ἐπειδὴ δὲ ποτε ὁ κατακλυσμὸς ἐπαύσατο, ὁ μὲν φόβος ἐνεδίδου λοιπὸν, ἐπατεινέτο δὲ τὰ τῆς ἀθυρίας αὐτοῦ σφόδρα, καὶ τὸ προφητικὸν ἔπασχεν, ὃ περὶ τῆς ἡμέρας Κυρίου φησὶν Ἀμώς 50. "Ὁν τρόπον ἐὰν ἐκφυγῇ ἄνθρωπος ἀπὸ προσώπου λέοντος καὶ ἐμπέσῃ αὐτῷ ἡ ἀρκὸς καὶ εἰσέλθῃ 51 εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ καὶ ἀπερείσῃ 52 τὰς χεῖρας αὐτοῦ εἰς τὸν τοίχον καὶ δάκῃ αὐτὸν ὄνιξ, οὕτω συνέβαινε 53 τότε. Καὶ γὰρ τῆς κιβωτοῦ προκύψαντα καὶ τῆς δυσώδους καὶ στενοχωρουμένης 54 εἰρκτῆς [10] ἐκείνης 55 ἀπαλλαγέντα, χειμῶν ἕτερος διεδέχετο τοῦ προτέρου οὐχ ἥττων 56, τὴν ἀπορίαν καὶ ἀπώλειαν ἐννοήσας τοῦ γένους.

Σημ δὲ μετὰ δύο ἔτη τοῦ κατακλυσμοῦ, γενόμενος ρβ' ἑτῶν (10), ἐγέννησε τὸν Ἀρφαξῆδ, καὶ μετὰ τοῦτο ἐξῆσεν ἔτη φ', καὶ ἀπέθανε ζήσας τὰ πάντα ἔτη χβ'.

Ἀρφαξῆδ δὲ γενόμενος ρδ' 57 ἐγέννησε τὸν Καϊνῶν, καὶ μετὰ τοῦτο ἐξῆσεν ἔτη υ', καὶ ἀπέθανε ζήσας τὰ πάντα ἔτη φηγ.

Καϊνῶν 58 δὲ γενόμενος ἑτῶν ρθ' ἐγέννησε τὸν Σάλα, καὶ μετὰ τοῦτο ἐξῆσεν ἔτη τλ', καὶ ἀπέθανε ζήσας τὰ πάντα ἔτη τεζ'. Τὸν δὲ Σάλα ὁ πατὴρ αὐτοῦ θέντα γράμματα ἐξεπαίδευσεν· καὶ δὴ ποτε ὁ Σάλα πορευθεὶς ἀποικίαν κατασκέψασθαι, ἰδὼν κατὰ γῆν Χαλδαίων γράμματα (11) ἐπὶ τινῶν διακεχαραγμένα 59 πετρῶν ἐντυχῶν· τὰ δ' ἦν ἄρα τῶν Ἑργηγῶρων

A vero ortum duxit a justo Setho, a quo Christus oriundus est; cujus genealogiam divinus et sanctus Lucas recenset, retro eam deducens ad usque Sethum, Adamum et Deum.

Noe vero 6 annos natus tres genuit filios, Semum, Chamum et Japhetum. Exacto autem anno centesimo post filios hosce natos, Noe in arcam ingressus est, annos natus 60, propter aquas diluvii. Anno autem vitae suae 61, ex arca egressus est: post diluvium vero vixit annos 600, 10 et mortuus est, cum vixisset annos 600. Diluvio tandem cessante, timorem quidem omnem deinceps deposuit; ceterum maxima eum cepit animi dejectio; et propheticum illud omnino passus est, quod de die Domini ab Amoso dictum est: Quomodo si fugiat vir a facie leonis, et occurrat ei ursus; et ingreditur domum, et innitatur manu sua super parietem, et mordeat eum coluber; eodem modo tunc temporis evenit. Ex arca quippe egressum, et fetido illo arctoque carcere liberatum, tempestas alia priore nequaquam mitior eum excepit; cum generis sui angustias, ipsamque adeo deletionem ob oculos jam haberet.

Semus vero, post annum secundum a diluvio, vitae suae anno cii genuit Arphaxadum; et deinde vixit annos 5, et mortuus est, ubi vixisset annos 601.

Arphaxadus autem annos natus 63, genuit Calnanum, et deinde vixit annos 600, et mortuus est, cum vixisset annos 638.

Cainanus vero annum agens 69, genuit Salam, et deinceps vixit annos 11 600, et mortuus est, cum vixisset annos 669. Ceterum Sala jam grandior factus litteris a patre imbutus est. Egressus autem ad explorandum habitandi locum, in Chaldaeam venit: ubi incidens in tabulas quasdam lapideas litteris inscriptas (ab Egregoris

VARIAE LECTIONES.

44 Αουα. iii, 38. ἀναπόδῃσιν cod., ἀναπόδῃσιν Ox. 47 τοὺς. « Articulus τοῦ hoc loco deesse videtur. » Ch. 48 ἔτει Ch., ἔτη Ox. 49 τ. Scribendum τν, ut ex textu sacro et auctoris ipsius computatione manifesto apparet. » Ch. v, Gen. ix, 28. 50 Ἀμώς. V, 19. 51 εἰσέλθῃ. εἰσέλθοι Ox. 52 ἀπερείσῃ. ἀπερίσσει Ox., ἀπερείσει Ch. 53 συνέβαινε Ch. συνέβαινε Ox. 54 στενοχωρουμένης cod., στενοχωρουμένης Ox. 55 ἐκείνης addit cod., om. Ox. 56 ἥττων Ch., ἥττον Ox. ibid. ἐννοήσαντα Ch. 57 Ἀρφαξῆδ δὲ γενόμενος ρδ', etc. « Omnia hic mendosa: legendum, Ἀρφ. δὲ γενόμενος ἑτῶν ρδ', ἐγέννησε, etc.: et deinde pro υ' scribe υγ', uti habet LXX versio, quum Graeci ubique sequuntur: ex istis enim numeris rite conficitur numerus totalis annorum 638, quem auctor nobis exhibet. Ceterum de Cainan hoc insititio nihil dicemus. Nodus iste summa jamdudum exercuit ingenia, necdum explicatur. » Ch. Reposui ρδ' et υγ'. 58 Καϊνῶν δὲ γενόμενος ἑτῶν ρθ',] « Nec aliis, nec sibi in hisce calculis constat auctor noster. LXX seniores Cainan 638 annorum fuisse cum Salam generaret, et deinde vixisse annis 600: firmanant: quibus numeris compositis, anni 600, non 600, uti Noster habet, conficiuntur. » Ch. 59 διακεχαραγμένα Pollux, p. 66, pro ἐντυχῶν ponens εὐρίσκει, διακεχαραγμένων Ox. idem mox παραδόσεις — τοὺς ἄλλους — ἐξεπαίδευσεν.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(9) Ἀναπόδῃσιν ἕως Σηθ. Forte scribendum ἀναπόδῃσιν· ut enim ab ἀναχαίνω, ἀναχαίνωσις, ita ab ἀναπόδῃζω, ἀναπόδῃσις formari potest: Græci tamen frequentius ἀναποδισμὸν dicunt.

(10) Γενόμενος ρβ' ἑτῶν. Scr. ρ'. Semus enim c tantum annorum erat, quando genuit Arphaxadum.

D dum: post quod tempus superfuit annis D. Ceterum errorem hunc prosequitur auctor in proximis sequentibus, ubi eum 601 annis vixisse vult.

(11) Γράμματα ἐπὶ τινῶν, etc. Scr. γράμματα. ἐντυγάνω enim dativo semper jungitur.

hæ traditæ sunt), easdem Sala describens et ipse A
in eis peccavit, et alios etiam iisdem imbuunt in-
pitiis. Sala autem annos natus cxxx, genuit Hebe-
rum, et deinde vixit annos cccxiii, et mortuus est,
cum vixisset annos dxxxiii.

Heberus vero, annos natus cxxxiv, genuit Je-
ctanumet Phalecum. Heberi autem tempore consi-
lium inierunt homines turris extruendæ, cuius
culmen ad cælum pertingeret, ad evitanda scilicet
diluvia; ac si Deus eis insidias structurus es-
set: erant enim omnes labii unius. Nebrodus au-
tem gigas, Chusi Æthiopis filius, cepti huius aliis
auctor erat, Teras etiam ex venatione captas eis in
victum suppedians. Exstructionem vero tum tur-
ris, tum urbis Babyloniz (quæ confusionem sonat) B
urgere iussus est Heberus Sala filius. Populo au-
tem universo ad turrim hanc, urbemque extruen-
das convenienti, præfecti erant lxxii: solus scilicet
Heberus istorum stulto conatui non est assens-
sus; unde cum reliquorum omnium sermo, secun-
dum præfectorum numerum, in linguas lxxii
divisus esset, solum 12 Heberum Deus antiqua
lingua non privavit. Atque ideo qui linguam hanc
retinuerunt, Hebræam eam vocarunt, juxta nomen
Heberi, qui in genus Hebræorum eam propagavit,
qui etiam appellatione patris nomini conveniente,
Hebræi dicti sunt. Adami itaque posteri Hebræa
lingua usi sunt. Abrahamum etiam et Noe fi-
lios, sed et Adamum etiam secundum, Christum
dico, eadem Hebræa lingua, qua Adamus primus,
usum fuisse manifestum est; ut ex hisce verbis
apparet: Ephata, Talitha Cumi, Lama sabachthani,
et similibus. Quin et ab antiquorum nominibus
argumentum clarum peti potest hanc esse linguam
qua usi sunt homines ante confusionem. Siquando
enim de horum quibusvis quæstio facta est, ex
hac sola lingua solutionem habere potest: sicut
Adami aliorumque nomina ex nulla alia lingua quam
Hebræa explicari possunt. Linguam hanc Syriacam
etiam appellatam esse testatur doctissimus Orige-
nes, in Commentariis suis super Biblia Syriaca;

παράδοσις (12) ταῦτα δὲ [11] ἐγγραφόμενος ὁ Σάλα
αὐτὸς τε ἐν αὐτοῖς ἐξημέρτανε καὶ τοῖς ἄλλοις τὴν
αὐτὴν ἀτοπίαν ἐξεπαίδευσεν. Ὁ δὲ Σάλα γενόμενος
ἐτῶν ρλ' ἐγέννησε τὸν Ἑβερ, καὶ μετὰ τοῦτο ἐξῆσεν
ἐτη ὡς τρεῖς, καὶ ἀπέθανε ζήσας τὰ πάντα ἐτη φλγ' 60.

Ἑβερ δὲ γενόμενος ρλδ' ἐγέννησε τὸν Ἰεκτάν καὶ
τὸν Φάλεκ. Ἐπὶ δὲ τοῦ Ἑβερ ἐννοοῦσιν οἱ ἄνθρωποι
πύργον κατασκευάσαι οὐρανομήκη πρὸς ἀποφυγὴν
τοῦ κατακλισμοῦ, ὡς τοῦ Θεοῦ ἐπιβουλεύοντος αὐ-
τοῖς: ἦσαν γὰρ πάντες μιᾶ φωνῇ. Νεβρώδ δὲ ὁ γί-
γας, Χουσαί 61 τοῦ Αἰθίοπος υἱὸς, προσέτασσε καὶ
εἰς βρώων ἀγρεύων ἐχορήγει 62 ζῶα. Ὁ δὲ Ἑβερ, ὁ
τοῦ Σάλα υἱὸς, ἐπειγὲν ἐγκαχεῖριστο (13) τὴν οἰκο-
δομήν τοῦ πύργου καὶ τῆς Βαβυλῶνος, ὅ ἐστι σύγ-
χυσις. Τῶν δὲ πάντων ἐπὶ τὴν τοῦ πύργου καὶ τῆς
πόλεως ὀρμησάντων οἰκοδομὴν ἀρχηγούς εἶχεν οὐδ',
μόνος δὲ Ἑβερ οὐ συνέθετο τῇ τούτων ἀλογίστῳ ἐρ-
γασίᾳ διὰ καὶ πάντων αἱ γλώσσαι συνεχύθησαν 63,
τῶν συντεθειμένων 64 εἰς οὐ γλώσσας διαιρεθέντων
κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀρχόντων αὐτῶν· τοῦτον [12]
μόνον τῶν Ἑβερ θεὸς οὐχ' ὑστέρησε (c) τὴν ἀρχαίαν
φωνήν. Ὅθεν οἱ ἀπομεινάντες ἐν τῇ προτέρᾳ γλώσσῃ
Ἑβραῖς 65 αὐτὴν ἐπωνόμασαν κατὰ τὴν τοῦ κρατή-
σαντος αὐτὴν ἐπωνυμίαν Ἑβερ εἰς τὸ γένος τῶν
Ἑβραίων, ὁκτίνες πατρωνυμικῶς 66 καὶ φερωνυμῶς
Ἑβραῖοι καλοῦνται. Διὰ καὶ τῇ τῶν Ἑβραίων γλώσ-
σῃ ἐχρῶντο οἱ ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ, καὶ τοὺς ἀμφὶ τὸν
Ἀδὰμ καὶ τὸν Νῶε καταγομένους καὶ τὸν δεῦτερον
Ἀδὰμ, τὸν Χριστὸν λέγω, τῇ τῶν Ἑβραίων φωνῇ
δῆλον κατὰ τὸν πρῶτον πάντων 67 Ἀδὰμ χρώμενον,
ὡς τὸ Ἑραθά, καὶ Ταλιθά κουμι, καὶ Λιμά σαβα-
χθαρί 68 καὶ τὰ ὅμοια. Καὶ μέντοι καὶ πρὸς τοῦτοίς
καὶ τὰ τῶν παλαιῶν ὀνόματα ἐναργῆς τεκμήριον 69
τοῦ ταύτην εἶναι φωνὴν τὴν πρὸ τῆς συγχύσεως, καὶ
ταύτῃ τὸ ζητούμενον ἐρμηνεύεται, ἐφ' ὃν κατ' οὐδε-
μίαν ἐστὶ γλώσσαν τὸ σημαίνμενον ἐπιλύσασθαι,
οἷον τοῦ Ἀδὰμ καὶ τῶν λοιπῶν αἱ προσηγοραὶ δι'
ἐτέρας οὐδεμιᾶς ἐρμηνεύονται, εἰ μὴ διὰ τῆς Ἑβραϊ-
κῆς καὶ μόνης. Ταύτην γὰρ τὴν γλῶσσαν καὶ Συρια-
κὴν λέγουσιν, ὡς ὁ πολυμαθὴς οὕτω μαρτυρεῖ Ὀρι-
γῆνης, ἐρμηνεύων ἐκ τῆς Συριακῆς βίβλου (d) καὶ

VARIE LECTIONES.

60 φλγ' Ch. φγ' Ox. 61 Χουσαί. Χοῦ; Ch. Χουσεῖ Theod. Melit. 62 ἐχορήγει cod.. ἐχορήγει Ox. 63 συνεχύ-
θησαν vel συνεχέθησαν Ch.. συνεχθήσαν Ox. 64 συντεθειμένων Ox., συντεθημένων cod. 65 οὐχ. οὐκ Ox.
66 Ἑβραῖς. Expectares Ἑβραῖα. Conf. p. 12 E, vol. II, p. 14 B, 65 B. 78 D. 67 πατρωνυμικῶς
Ch. πατρωνυμικῶς Ox. 68 πάντων Ox., πάντως cod. 69 Sic ponet scribendum Chilmeadus ταληθακούμη
— λιμάσα βαχθανή Ox. Vid. Marc. vii, 34. v, 41. xv, 34. 70 τεκμήριον Ch., τεκμήρια Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(12) Τῶν Ἑγγρηγόρων παράδοσις. De angelis D
bise, Egregoris vocatis, vide quæ ex Enochī apo-
cryphi lib. primo aliusque prolert Jos. Scaliger in
notis suis ap. Eusebii Chron. p. 243. Horum autem

scripturam Cedrenus, non Salam, sed Cainanum
inventorem facit.

(13) Ἐπειγὲν ἐγκαχεῖριστο τὴν οἰκοδομήν. Scr.
ἐνεκαχεῖριστο.

HODII NOTÆ.

(c) Ὑστέρησε τὴν ἀρχαίαν φωνήν. Verbum ὑστε-
ρέω hoc sensu, quamvis alibi haud temere inve-
niet, uti monet Chilmeadus, reperitur tamen postea
apud eundem scriptorem, in ins. ubi de Aristotele
Providentiam negante, οὕτως, inquit, τὴν γῆν τῆς
θελας κηδεμονίας ὑστέρησε.

(d) Ὀριγῆνης, ἐρμηνεύων ἐκ τῆς Συριακῆς βί-

βλου. Suspecta huius loci interpretatio Chilmea-
diana: videtur auctor non designasse Commen-
tarios ullos Origenis super Biblia Syriaca, sed tan-
tum voluisse Origenem Hebræam linguam Syriacam
etiam appellatam fuisse attestari in loco quodam
Commentariorum ubi textum Hebræum citavit et
ex eo S. Scripturæ locum interpretatus sit.

ἐξῆς Συριακὴν εἰπὼν τὴν Ἑβραίων διάλεκτον [13]· A ubi Syriacam dialectum Hebræorum esse asserit. ἔπειδ' ἡ γὰρ ὁ Συρίαν τὴν Ἰουδαίαν καὶ Σύρους οἱ παλαιοὶ τοὺς Παλαιστίνους ἀνόμαζον. Ὁ μὲν οὖν πύργος ὠκοδομήθη ὅτι ἐπὶ Ἑβέρ ἐν ἑστέι τεσσαράκοντα, καὶ ἐστὶ κεχλασμένος ὅτι τὰ ἵχνη αὐτοῦ φυλασσόμενα μόνον ἀνὰ μέσον Ἀσούρου καὶ Βαβυλῶνος ἦν δὲ εὐλγ'.

Φάλεκ δὲ γενόμενος ἐτῶν ρλ' ἐγέννησε ὅτι τὸν Παγαῦ ὅτι, καὶ μετὰ τοῦτο ἐξῆσεν ἑτὶ σθ', καὶ ἀπέθανε ζήσας τὰ πάντα ἑτὶ τλθ'.

Γίνονται οὖν ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ ἕως τοῦ κατακλυσμοῦ ἑτὶ βςξβ' ὅτι, καὶ ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἕως τῆς πυργώσεως τῆς πυργοποιίας καὶ τῆς τελευτῆς Φάλεκ (14), ὅστις μερισμός, ἑτὶ φλγ'.

Καὶ οὕτω γίνεται διαμερισμὸς ἦτοι διασπορά τῶν υἱῶν Νῶε καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν γεννηθέντων· διόπερ B καὶ μέροπες ἐκλήθησαν ἀπὸ τε τῆς μεμερισμένης φωνῆς ἀπὸ τε τοῦ μερισμοῦ τῆς γῆς. Ὁ μὲντοι Σὴμ ἐγέννησε τὸν Ἑλάμ καὶ τὸν Ἀσούρ, καὶ τὸν Ἀφραξίδ, καὶ τὸν Λούθ ὅτι δὲ Χάμ τὸν Χούρ, καὶ τὸν Μεσραῖμ ὅτι, καὶ τὸν Φουδ, καὶ τὸν Χανάν ὅτι δὲ Ἰάφεθ ὅτι τὸν Γάμερ, καὶ τὸν Μαγύγ, καὶ τὸν Θηράν, καὶ τὸν Ἰωβαν ὅτι, καὶ τὸν Ἰεκτάν (15), καὶ τὸν Θόβελ, καὶ τὸν [14] Μωσὺχ, καὶ τὸν Μαδαῖ, ἀφ' οὗ Μῆδοι γενόμενοι καὶ τῶν Βαβυλωνίων κρατήσαντες, ἡ χώρα Μηδία προσηγορεύθη κυρίως καὶ φερωνύμως ὅτι.

Μετὰ γοῦν ὅτι τὴν σύγχυσιν καὶ τὴν τοῦ πύργου διάλυσιν μεταστέλλονται οἱ τρεῖς υἱοὶ τοῦ Νῶε πάντας τοὺς ἐξ αὐτῶν γενομένους, καὶ διδάσκει αὐτοὺς ἐγγράφον τῶν τόπων ὅτι τὴν κατανέμησιν (16), ἥνπερ C ἐκ τοῦ πατρὸς Νῶε παρελήφασαι, καὶ λαγχάνουσιν ἐκάστῳ καὶ ταῖς ἐκάστου φυλαῖς καὶ πατρίαις ὅτι τόπον, καὶ κλίματα, καὶ χώρας, καὶ νήσους ὅτι, καὶ ποταμούς, κατὰ τὴν ὑποκειμένην ἐκθεσιν, καὶ κατακληροῦνται τῷ μὲν πρωτοτόκῳ υἱῷ Νῶε Σὴμ ἀπὸ Περσίδος καὶ Βάκτρων ἕως Ἰνδικῆς καὶ Πανοκουρούτων (17) τὰ πρὸς ἀνατολήν, τῷ δὲ Χάμ ἀπὸ Πανοκουρούτων ἕως Γαδεῖρων τὰ πρὸς νότον ὅτι, τῷ δὲ Ἰάφεθ ὅτι ἀπὸ Μηδίας ἕως Γαδεῖρων τὰ πρὸς βορρᾶν.

Αἱ δὲ λαχούσαι χώραι τῷ μὲν Σὴμ εἰσιν αὗται· Περσίς, Βακτριανὴ [15], Ὑγκανία, Βαβυλωνία, Κόρδην (18), Ἀσσυρία, Μεσοποταμία, Ἀραβία ἡ ἀρ-

Syriam enim, Judæam, et Syros, Palæstinos antiqui vocarunt. Turris itaque Heberi tempore quadraginta annorum spatio exstructa est; cujus etiam adhuc supersunt vestigia quedam, 13 ære compaginata, inter Assur et Babylonem sita: sunt autem numero CCCCCXXXIII.

Phalecus vero annos natus cxxx genuit Ragauum; et deinde vixit annos ccix, et mortuus est, cum vixisset annos cccxxxix.

Ab Adamo itaque ad diluvium anni numerantur MCCCXII: a diluvio ad linguarum confusionem obitumque Phaleci (cujus nomen Divisionem sonat), anni DXXXVI.

Atque hoc modo dissipati sunt Noe filii, eorumque posterii: unde et Méropes appellati sunt, tum ob vocem eorum divisam, tum ob terram inter eos distributam. A Semo nati sunt Elam, Assur, Arphaxad et Lud, A Chamo, Chus, Mesraim, Phut et Canan. A Japheto autem Gamer, Magog, Theras, Jovan, Jectan, Thobel, Mosoch et Madai, a quo Medi orti sunt, qui Babylonicum tenuerunt imperium, a quorum etiam nomine Media regio proprie dicta est.

Post confusionem igitur, turrisque eversionem, Noe filii tres, prognatis suis omnibus ad se vocatis, unicuique eorum loca, climata, regiones, 14 insulas fluviosque assignarunt, singulis tribus et familiis eorum facta distributione quam a patre Noe scriptis proditam acceperunt. Semo itaque, Noe filio primogenito, sorte obtigerunt regiones omnes orientales a Perside et Bactris, usque ad Indiam et Rhinocorutos. Chamo vero partes meridionales, a Rhinocorutis ad Gades usque. Japheto autem obtigit quidquid a Media est, septentrio-nem versus usque ad Gades.

Regiones vero quæ Semo sorte obtulerunt, sunt hæ: Persis, Bactriana, Hyrcania, Babylonia, Cordena, Assyria, Mesopotamia, Arabia vetus, Elymais, India, Arabia Felix, Cælesyria, Commagena,

VARIE LECTIONES.

ὅτι γάρ. περ? ὅτι ὠκοδομήθη Ch., οἰκοδομήθη Ox. ὅτι κεχλασμένος. κεχαλασμένος. cod., κεχαλκωμένος Ox. neglecto etiam τὰ. — Legit Chilmeadus κεχαλκωμένα. ὅτι ἐγέννησε Ch., καὶ ἐγέννησε Ox. ὅτι Παγαῦ cod., ita scribendum monet Chilmeadus et ita vocatur Luc. iii, 35. Παῦ Ox. ὅτι βςξβ'. Numeri superiores annos efficiunt 2242, quot vulgo solent ab Adamo ad diluvium computari. Hic Africanum sequitur. ὅτι Λούθ. « Aram hic omittitur. » Ch. ὅτι Μεσραῖμ. Μεσραῖμ Ox. ὅτι Χανάν. Χαναάν Ch. ὅτι Ἰάφεθ cod. Ἰάφεθ Ox. ὅτι Ἰωβαν. Ἰωβαν Ox. ὅτι φερωνύμως Ch., φερωνύμως Ox. ὅτι γοῦν cod., οὖν Ox. ὅτι τῶν τόπων Pollux p. 70, τῶν τόπων Ox. ὅτι πατρίαις Ch. Pollux, πατρίαις Ox. ὅτι νήσους cod., νέσους Ox. ὅτι νότον Ch., νότον Ox. ὅτι Ἰάφεθ cod., Ἰάφθ Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(14) Καὶ τῆς τελευτῆς Φάλεκ. Mendosus est D iste computus. Si enim linguarum confusio accidit anno DXXXVI post diluvium, is erat Phaleci annus v, juxta LXX seniorum rationes, post quod tempus Phalecus annis CCCXXX supervixit. Confusio itaque linguarum et Phaleci obitus male ab auctore in unum tempus conjiciuntur.

(15) Καὶ τὸν Ἰεκτάν. Iste non habetur in textu sacro: nec Jectan aliquis inter Japheti filios numeratur, vel ab Eusebio, Cedreno aut Chr. Alex.

(16) Τὴν κατανέμησιν. Forte κατὰ supplendum. (17) Καὶ Πανοκουρούτων. Eusebius habet Πανοκουρούων, Cedrenus et Chronicon Alex. Πανοκουρούων. Stephanus hos vocat Πανοκουρουπαίους, et Πανοκουρουρίτας. Πανοκουρούρα urbs erat Ægypti, sic dicta ab ejus incolis, qui nasos suos præcidebant, uti idem Stephanus testatur. Ox. Πανοκουρούτων.

(18) Κόρδην. Eusebius et Cedrenus habent, Κορδυλία, Chr. Al. Κορδυλία. Κορδῆνα. Ox.

Phoenicia tota, et duvius Euphrates; Chamo obli-
gerunt Ægyptus, Æthiopia, quæ Indiam spectat,
Æthiopia altera, unde profluit Æthiopum flumen,
Erythra, quæ orientem respicit, Thebais, Libya ad
Cyrenem protensa, Marmaris, Syrtis, Libya altera,
Numidia, Massyris, Mauritania, quæ Gadium est e
regione. Boream autem versus mari adjacentes
regiones habuit Ciliciam, Pamphylia, 15 Pisi-
diam, Mysiam, Lycaoniam, Phrygiam, Camaliam,
Lyciam, Cariam, Lydian, Mysiam alteram, Troa-
dem, Æolian, Bithyniam veterem, Phrygiam; in-
sulas etiam has: Sardiniam, Cretam, Cyprum; et
fluvium Geon, qui Nilus etiam dictus est.

ἀρχαίαν, Φρυγίαν, καὶ νήσους ὁμοίως, Σαρδανίαν (23),
Νέβλον καλούμενον.

Japheto obvenerunt Media, Albania, Armenia
minor majorque, Cappadocia, Paphlagonia, Gala-
tia, Colchis, Bosphorus, Malates, Derbe, Sarmatia,
Tauriana, Butarna, Scythia, Thracia, Macedonia,
Dalmatia, Molossia, Thessalia, Locris, Bœotia,
Ætolia, Attica, Achaia, Pelena, quæ et Peloponne-
sus dicta est, Arcadia, Epirus, Illyricum, Lychni-
tis, Adria, unde mari Adriatico nomen factum. In-
sulas vero habuit Britanniam, Siciliam, Eubœam,
Rhodum, Chium, Lesbium, Cytheram, Zacynthum,
Cephaleniam, Ithacam, Coregram, Asiæ quoque
partem quæ Ionia vocatur: fluvium vero habuit
Tigrim, qui Mediam a Babylonia disternat.

16 Facta itaque hac partitione, Chami filius Cha-

A χαία, Ἐλουαίς, Ἰνδική, Ἀραβία ἡ Εὐδαίμων, Κοίλη
Συρία **, Κομμαγενή **, καὶ Φοινίκη πᾶσα, καὶ πο-
ταμὸς Εὐφράτης· τῷ δὲ Χάμ Αἴγυπτος, Αἰθιοπία ἡ
βλέπουσα * κατ' Ἰνδοῦς, ἐτέρα Αἰθιοπία, ὅθεν ἐκπο-
ρεῦεται ὁ ποταμὸς τῶν Αἰθίοπων, Ἐρυθρὰ βλέπουσα
κατ' ἀνατολὰς, Θηβαίς **, Αἰθὺς ἡ παρεκτείνουσα
μέχρι Κυρήνης (19), Μαρμαρὶς, Σύρτις **, Αἰθὺς
ἄλλη, Νουμιδία **, Μασσυρίς **, Μαυριτανία ἡ κατ-
έναντι Γαδεΐρων. Ἐν δὲ ταῖς ** κατὰ βορρᾶν τὰ
παρὰ ** θάλασσαν (20) ἔχει Κιλικίαν, Παμφυλίαν,
Πισιδίαν **, Μυσίαν, Λυκαονίαν **, Φρυγίαν, Κα-
μαλίαν (24) *, Λυκίαν, Κάρϊαν *, Λυδίαν, Μυσίαν
ἄλλην, Τρωάδα, Αἰολίδα *, Βιθυνίαν (22), τὴν
Κρήτην, Κύπρον, καὶ ποταμὸν Γεῖων τὸν καὶ [16]

Β Τῷ δὲ Ἰάφεθ Μηδία, Ἀλβανία, Ἀρμενία μικρά
τε καὶ * μεγάλη, Καππαδοκία, Παμφλαγονία (24),
Γαλατία, Κολχίς, Βόσπορος, Μαίωτις (25), * Δέρβη,
Σαρματίς *, Ταυριανίς, Βασταρινίς, Σκυθία, Θράκη,
Μακεδονία, Δαλματία, Μολοσσὴ, Θεσσαλία, Λοκρίς,
Βοιωτία *, Αἰτωλία, Ἀττικὴ, Ἀχαΐα, Πελοπόννη-
σος, Ἀρχαΐα, Ἠπειρώτις (26) *, Ἰλλυρίς, Λυχνίτις (27), ** Ἀδριακὴ, ἐξ ἧς τὸ Ἀδρια-
κὸν πέλαγος· ἔχει δὲ καὶ νήσους Βρεττανίαν, Σικε-
λίαν, Εὐβοίαν **, Ρόδον, Χίον, Λέσβον, Κύθηραν **,
Ζάκυνθον **, Κεφαλληνίαν **, Ἰθάκην, Κέρκυραν, (28),
καὶ μέρος τι τῆς Ἀσίας, τὴν καλούμεν Ἰωνίαν **,
καὶ ποταμὸν Τίγριν ** τὸν διορίζοντα μεταξὺ Μηδίας
καὶ Βαβυλωνίας.

Τούτων οὖν τῶν κληροδοτηθέντων, ὁ τοῦ Χάμ υἱὸς

VARIE LECTIONES.

** κοίλη Συρία. Κοίλησυρία Ox. ** Κομμαγενή (Κομμαγενή) Ch. Κομμαγενή Ox. ** βλέπουσα. malim
ἢ addi ex Syncello p. 48 D, Polluce p. 72. ** Θηβαίς Ch., Pollux, Syncellus, Cedren. et Chron. Pasch.
p. 29 D, Ὠνάις Ox. ** Σύρτις. sic Cedrenus et Chron. Alexand. Σύρτις Ox. ** Νουμιδία Ch., Νου-
μηδία Ox. ** Μασσυρίς. Μασσυρίς Syncellus, Cedrenus Μασουρίς. Μασσυρίς Ox. ** τοῖς Syncellus
Pollux p. 74, Chron. Pasch., ταῖς Ox. ** θάλασσαν Syncellus, Pollux, θάλασσαν Ox. ** Πισιδίαν Ch.
Πισιδίαν Ox. ** Λυκαονίαν Ch. Λυκαονίαν Ox. * καὶ Μαλίαν. Καββαλίαν Syncelli ms. A, Καμιλίαν
Chron. Pasch. Scripsi Καμαλίαν cum Theodoro Meliteno. V. Ducang. ad Chron. Pasch. p. 50 A.
Verum autem est Καβαλίαν. * Κάρϊαν Ch., Καρύαν Ox. * Βιθυνίαν Ch. Βηθυνίαν Ox. post τὴν
ἀρχαίαν interpungit Ox. contra codicem. * καὶ addit, cod. om. Ox. * Μαίωτις Syncellus p. 50 B, Chron.
Pasch. p. 27 D, Cedrenus p. 14, r. C, Μαλάτις Ox. * Σαρματίς, Ταυριανίς, Βουταρινίς Ox., quorum
postremum correxi ex Chronico Pasch. p. 27 D, Polluce p. 74, Syncello p. 50 B, qui Βαστρανί, et
libro generat. post Chron. Pasch. p. 414 b, qui Bastarnia. Conf. Ducang. ad Chron. P. p. 492 B.
* Βοιωτία] Βοιωτία Ox. * Πελοπόννη. Πελονή Ox. v. Bentleium epist. p. 71. * Ἠπειρώτις Syncellus
et alii, Ἠπειρώτις Ox. ** Λυχνίτις Chron. P. p. 27 C, Sync., Ecl. ms. apud Ducang. l. c., Λαχνίτις
Ox. ** Εὐβοίαν Ch., Εὐβοίαν Ox. ** Κύθηραν Chil., Chron. Pasch. p. 28 A, Κύθειραν Ox. ** Ζάκυνθον
Ch., Ζάκυνθον Ox. ** Κεφαλληνίαν Ox. ** τὴν καλούμεν Ἰωνίαν Ch., Pollux, Syncellus, Cedrenus, τὴν
καλούμενον Ἰωνία Chron. P., τῆς καλούμενης Ἰωνίας Ox. ** Τίγριν cod., Τίγρον Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(19) Ἡ παρεκτείνουσα μέχρι Κυρήνης. Ex hoc
loco corrigendi Cedrenus, et Chronici Alex. auctor,
quorum uterque habet Κορχυρίνης.

(20) Ἐν δὲ ταῖς κατὰ βορρᾶν τὰ παρὰ θάλασσαν
ἔχει, e. c. Hæc ita legerem: Ἐν δὲ τοῖς κ. β. τὰ
παρὰ θάλασσαν, etc. Chr. Al. habet, ἔχει δὲ ἐν τοῖς
κατὰ βορρᾶν μέρεσιν τὰς παραθαλάσσιαις, etc.

(21) Καὶ Μαλίαν. Ita habet codex ms. quo usus
sum: conjunctionem tamen legendum videntur. Ce-
drenus habet Καβαλίαν, Chr. Al. Καμιλίαν.

(22) Βιθυνίαν. Scr. Βιθυνίαν. Auctor Excerpto-
rum utilis. a Jos. Scaligero una cum Eusebio
editorum habet: Bithyniam antiquam, quæ vocatur
Phrygia.

(23) Σαρδανίαν. Scr. Σαρδινίαν. Cedrenus habet

D Σαρδῶ. Σαρδῶν etiam dicta est hæc maxima Libyci
maris insula, uti testantur Stephanus de Urb., et
Eustathius in Dionys. Perieget.

(24) Παμφλαγονία. Scr. Παφλαγονία.

(25) Μαλάτις, Δέρβη, Σαρματίς, Ταυριανίς,
Βουταρινίς. Pro hisce vocibus apud Cedrenum
legimus, Μαίωτις, Δέρβης, Σαρματία, Ταυριανίς,
Βαχτραναί.

(26) Ἠπειρώτις. Cedrenus habet Ἠπειρώται,
Chr. Al. Ἠπειρώτις.

(27) Λαχνίτις. Scr. Λυχνίτις. Vide Stephanum
de Urb., in voce Λυχνίς. Cedrenus habet Λυχνί-
ται.

(28) Κέρκυραν. Scr. Κόρκυραν. Chr. Al. habet
Κόρορα.

Χαναάν ιδών [17] τὴν πρὸς τῷ Ἰ. Λιβάνῳ γῆν ὡς ἀγαθὴ τε καὶ εὐφορος (29), καὶ κατὰ πολὺ τῆς ἐαυτοῦ διαλλάττουσα ¹⁸ γῆς, τυραννικῶς καθήρπασεν αὐτήν, καὶ τοὺς ἐκ τοῦ Σὴμ' κλήρους ἐξήλασε, καὶ οὕτω πᾶσα ἡ γῆ τῆς ἐπαγγελίας τοῦ Χαναάν προσηγόρεται. Κάντεῦθεν τοίνυν ὁ δίκαιος κριτὴς μετὰ ταῦτα τοῖς ἐκ τοῦ Σὴμ υἱοῖς ¹⁹ Ἰσραὴλ ἀπέδωκεν αὐτὴν διὰ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, καθὼς καὶ τῷ Ἀβραάμ προσηγγεῖλατο.

Ῥαγαῦ δὲ γενόμενος ἐτῶν ρλβ' ἐγέννησε τὸν Σερούχ, καὶ μετὰ τοῦτο ἐζησεν ἐτη σζ', καὶ ἀπέθανε ζήσας τὰ πάντα ἐτη τλθ'.

Σερούχ δὲ γενόμενος ἐτῶν ρλ' ἐγέννησε τὸν Ναχώρ, καὶ μετὰ τοῦτο ἐζησεν ἐτη σ', καὶ ἀπέθανεν & καὶ ζήσας τὰ πάντα ²⁰ τλ'.

Ὁ δὲ γε Ναχώρ, ὁ υἱὸς Σερούχ, γενόμενος ἐτῶν οὐ' ἐγέννησε τὸν Θάρρα, καὶ μετὰ τοῦτο ἐζησεν ἐτη ρκθ' ²¹ καὶ ἀπέθανε ζήσας τὰ πάντα ἐτη ση'.

Θάρρα δὲ γενόμενος ἐτῶν σ' ἐγέννησε τὸν Ἀβραάμ, καὶ τὸν Ναχώρ, καὶ τὸν Ἀράν, τὸν πατέρα τοῦ Λώτ, & καὶ ἀπέθανε πρὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Θάρρα, καὶ μετὰ τοῦτο ἐζησεν ἐτη ρλε' ὁ Θάρρας, καὶ ἀπέθανε ζήσας τὰ πάντα ἐτη σε'.

Ἐν [18] δὲ τοῖς προσηρημένοις χρόνοις ²² γέγονε τις γίγας, τοῦνομα Νεβρώδ, υἱὸς Χοῦς τοῦ Αἰθίοπος, ἐκ φυλῆς Χάμ, &ς κτίσας τὴν Βαβυλῶνα πόλιν καὶ πρῶτος καταδείξας κυνηγίαν καὶ μαγείαν Περσῶν ἐπρώτευστα, διδάξας αὐτοὺς ἀστρονομίαν καὶ ἀστρολογίαν, τῇ οὐρανίῳ κινήσει τὰ περὶ τοὺς τιχτομένους πάντα δῆθεν σημαίνοντα (30) ²³ · ἀφ' ὧν Ἕλλη- C νες τὴν γενεθλιαλογίαν μαθόντες ἤρξαντο τοὺς γενομένους ὑπὸ τὴν τῶν ἀστρων κίνησιν διαφέρειν (31). Οὐκοῦν ἀστρονομία τε καὶ ἀστρολογία καὶ μαγεία ἀπὸ Μαγουσάων (32) ²⁴, ἦτοι Περσῶν, ἤρξαντο · οἱ γὰρ Πέρσαι Μαγὼ γ' ὄντ' ²⁵ τῶν ἐγγυρίων προσηγορεύονται, οἱ γε τὸν Νεβρώδ λέγουσιν ἀποθεωθέντα καὶ γενόμενον ἐν τοῖς ἀστροῖς τοῦ οὐρανοῦ ὃν καλοῦσιν Ὀρίωνα ²⁶, περὶ οὗ φησι Μωσῆς ²⁷ ὅτι Γέγονεν ἡ ἀρχὴ τῆς βασιλείας αὐτοῦ Βαβυλῶν καὶ Χαλδάνη ἐν γῇ Σεναάρ, ὅθεν ἐξῆλθε [19] Φιλιστιεῖμ ²⁸, ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Σὴμ τοῦ Ἀσσοῦρ, ἀφ' οὗ Ἀσσύριοι.

Καὶ κρατήσας τὴν Συρίαν καὶ τὴν Περσίδα καὶ τὰ λοιπὰ μέρη ²⁹ τῆς Ἀνατολῆς ἀνεφάνη (33) καὶ

naan, animadverso terram Libano vicinam bonam esse, et fertilem, suaque multo meliorem, per vim eam sibi arripuit, Semique posteros ex ea eiecit: quo factum ut universa terra illa promissionis, Chanaanis regio vocaretur. Iudex itaque justus eam postea Israelitis, qui a Semo oriundi erant, per Iesum Nave filium tradidit, sicut Abrahamo promiserat.

Ragauns autem annos natus cxxxi, genuit Seruchum; et deinde vixit annos ccvii, et mortuus est, cum vixisset annos cccxxix.

Seruchus vero anno natus cxxx, genuit Nachorem, et deinde vixit annos cc, et mortuus est, eum vixisset annos cccxxi.

Nachor autem Seruchi filius annos natus lxxix, genuit Tharam; et deinde vixit annos cxiix, et mortuus est, cum vixisset annos ccviii.

Thara vero, annos natus lxx, genuit Abrahamum, Nachorem et Aramum, patrem Loti: qui etiam ante patrem suum Tharam diem obiit. Thara autem vixit posthæc annos cxxv, et mortuus est, cum vixisset annos ccv.

Temporibus autem prædictis gigas erat, ex Chami posteris, nomine 17 Nebrodus, Chusi Æthiopis filius. Babylonem urbem hic exstruxit; arteque venandi et magia adinventis, ipse Persis primus imperavit, astronomia et astrologia eos imbuens, et motu cælesti observato, omnia ex natali die mortalibus prædicens, a quibus Græci Genethliologiam accipientes, de natalitiis secundum astrorum motum judicare primum cœperunt. Astronomia itaque et astrologia et magia a Magusæis seu Persis ortæ sunt. Persæ enim Magog ab indigenis appellantur: qui etiam Nebrodum in cœlitum ordinem relatum, eumque esse quem inter sidera Orionem vocant asserunt. De hoc dicit Moses: Principium regni ejus Babylon et Chalan in terra Sennaar: unde exivit Assur, Semi filius, a quo Assyrii dicti sunt.

Exstitit et alius gigantææ staturæ, Cœli cuiusdam et Veneris filius, Saturnus, a planetæ nomine

VARIÆ LECTIONES.

¹⁷ τῷ τῷ Οχ. ²² διαλλάττουσα, διαλλαττούσης Οχ. v. Theodorus Melit. p. 79. ²³ τοῖς — υἱοῖς Ch. τοὺς — υἱοῖς Οχ. ²⁴ & καὶ ζήσας τὰ πάντα. Scribendum videtur ζήσας τὰ πάντα ἐτη. ²⁵ ρκθ' Οχ., ρκβ' cod.: ρκθ', ponit etiam Chron. Pasch. p. 48 B, plerique ρκθ'. ²⁶ λόγος δευτέρως inscripsit Ch. idem ἐν δὲ τοῖς προσηρημένοις χρόνοις, pro eo quod in codice est μετὰ ταῦτα. Vid. ad p. 7, 5. ²⁷ σημαίνοντα. Scribe σημειούμενος. ²⁸ Μαγουσάων cod., Μαγουσάων Οχ. ²⁹ ὁπὸ cod., ἀπὸ Οχ. ³⁰ Ὀρίωνα Ch., Ὀρίωνα Οχ. ³¹ Μωσῆς. Genes. x, 10. ³² Φιλιστιεῖμ cod. Φιλιστιεῖμ Οχ. ὅθεν ἐξῆλθε Φιλιστιεῖμ, etc. Ista non sunt hujus loci, quem hoc modo legendum puto: ὅθεν ἐξῆλθεν ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Σὴμ ὁ Ἀσσοῦρ, ἀφ' οὗ Ἀσσύριοι. Vide Gen. cap. x, vers. 10 et 11. Ch. Verba ὅθεν ἐξῆλθε Φιλιστιεῖμ leguntur Gen. cap. x, 14. Conf. etiam Chron. Pasch. p. 36. ³³ μέρη cod., μέλη Οχ.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(29) Ὃς ἀγαθὴ τε καὶ εὐφορος. Leg. ὡς ἀγαθὴν Δ γουσαίων, ubi habet Cedrenus p. 30: Ἀστρολογία τε καὶ εὐφορον: et deinde διαλλάττουσαν.

(30) Πάντα δῆθεν σημαίνοντα. Forte legendum σημαίνων.

(31) Ἠρέξαντο τ. γ. υ. τ. τ. α. κινῆσ. διαφέρειν. Διαφέρω novam omnino hoc loco significationem habet.

(32) Ἀπὸ Μαγουσάων, ἦτοι Περσῶν. Leg. Μα-

γουσαίων, ubi habet Cedrenus p. 30: Ἀστρολογία γὰρ καὶ μαγεία ἀπὸ Μαγουσάων, ἦτοι Περσῶν, ἤρξαντο. Hos etiam Magusæos vocat Glycas part. ii, 179.

(33) Ἀνεφάνη καὶ ἄλλος, etc. ὀνόματι Κρόνος. Nemrodum et Saturnum eundem esse vult Cedrenus.

dictus : qui Syriam, Persidem, reliquasque Orientis regiones sibi subjectas habuit. Hic, cum ad potentiam magnam esset eVectus, imperioque suo multos subiecisset, primus regnandi modum, aliosque sub jugum mittendi ostendit. Qui cum Syriæ regno primus per annos LVI potitus fuisset, Persidem sibi omnem facto a Syria **18** initio subiecit. Uxor huic fuit Semiramis, apud Assyrios Rhea appellata : ex qua filios duos et filiam habuit : illorum vero alterum Jovem, juxta planetæ nomen, alterum Ninum vocavit : filia autem nomen erat Juno ; quam etiam frater ejus Picus, qui et Jupiter dictus est, in uxorem duxit.

Post Saturnum regnavit filius ejus Ninus, annis LII, qui matrem suam Semiramidem habuit uxorem : unde Persis lex nata matres et sorores in tori consortium asciscendi ; eo quod Jupiter Picus etiam sororem suam Junonem duxisset uxorem. Ninus autem Syriæ regno potitus, urbem condidit magnam itinere trium dierum, quam a nomine suo Niniven vocavit, in qua etiam primus regnavit. Ex hujus stirpe prodiit Zoroaster, celeberrimus ille Persarum astronomus ; qui moriturus votis expecebat ut ab igne cœlesti exureretur. Persisque hæc præcepit : « Si me cœlestis ignis consumpserit, crematorum ossium meorum reliquias sumite et servate ; nec regnum a regione vestra tolletur quandiu ossa mea custodietis. » Invocato itaque Orione, ab igne cœlesti absumptus est : Persæ autem, quod ille præceperat executi, ossium ejus reliquias collegerunt, quas etiamnum custodiunt.

19 Post Ninum vero Assyrii imperavit Thurax quidam, annos xix, quem etiam Martem, a planetæ nomine appellarunt. Huic Assyrii primam excitantes statuam, eumque etiamnum pro deo colentes, lingua Persica Baalem deum vocant ; id est Martem bellatorem. Hunc etiam a Persis cultum, et pro deo habitum fuisse, memorat Daniel.

Post Martem regnavit Lames, annis xx : post hunc vero regnum habuit Sardanapalus ille magnus, per annos xxxv, qui a Perseo occisus est. Hujus adulatores, et carnalitalis ejus, ingluviei, libidinisque imitatores, tumulto ejus, tanquam ab ipso prolata, hæc inscripserunt : Ea habeo quæ petulantier profudi, edi, bibi, dulcique amoris indulsi :

VARIAE LECTIONES.

¹⁸ Σεμίραμιν Ch. Σεμήραμιν Ox. ¹⁹ θυγατέρα Ch. θυγατέραν Ox. ²⁰ Δία Ch., Δίαν cod., Δάν Ox. ²¹ Νίνον hic et infra Ox. ²² ὁ καὶ Πίκος λεγόμενος. Dele, vel scribe τὸν καὶ Πίκον λεγόμενον. ²³ καὶ ante Παρσῶν deleui cum Chron. Pasch. p. 37 C. Cedreno p. 16 B. ²⁴ Ὀρίων Ch., Ὀρίωνι Ox. ²⁵ τεφρωθέντων Ox., τεφρωθέντων cod. ²⁶ Δανιήλ, xii, 11. ²⁷ τόσ' ἔχω ὅσ' ἐφύδρισα, etc. Habemus hic epigrammatis metrici partem in prosam conversam. Exstat epigramma hoc Epigram. lib. iii, ep. 152, cujus primum distichon sic se habet :

Τόσ' ἔχω, ὅσ' ἔφαγον, καὶ ἐφύδρισα, καὶ μετ' ἔρωτος
Τέρπην' ἐδάην· τὰ δὲ πολλὰ καὶ ὀλίγα κείνα λέλειπται·

ubi pro ἐδάην, scholiastes legit ἐπαθον, uti Noster habet : et pro λέλειπται, Athenæus habet ἄλυν-
ED. CHILMEADI NOTÆ.

(34) Πρῶτον στήλην ἀναστήσαντες. Scr. πρώτην. Στήλην vero statuam apud recentiores frequenter significare, non est quod moneamus.

A ἄλλος, υἱός· τινος· Οὐρανοῦ λεγομένου καὶ Ἀφροδίτης, γυναικὸς αὐτοῦ, γιγαντίας, ὀνόματι Κρόνος κατὰ τὸ ὄνομα τοῦ πλανήτου ἀστέρος· γενόμενος δὲ καὶ οὗτος δυνατὸς πάνυ καὶ πολλοὺς ὑποτάξας καὶ κυριεύσας, πρώτος κατέδειξε τὸ βασιλεύειν καὶ κρατεῖν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Ὅς καὶ βασιλεύσας πρῶτος Συρίας ἔτη ν', ὑπέταξε πᾶσαν τὴν Περσίδα, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς Συρίας. Ἐχὼν δὲ γυναῖκα Σεμίραμιν ²¹, τὴν καὶ ῥέαν καλουμένην παρὰ Ἀσσυρίοις, ἔσχεν καὶ υἱὸς δύο καὶ θυγατέρα ²² μίαν, καὶ τὸν μὲν προσηγόρευσε Δία ²³ εἰς ὄνομα τοῦ πλανήτου ἀστέρος, τὸν δὲ ἐπωνόμασε Νίνον ²⁴, καὶ τὴν θυγατέρα Ἦραν, ἣν καὶ ἔλαβεν εἰς γυναῖκα Πίκος, ὁ καὶ Ζεὺς, τὴν ἰδίαν ἀδελφὴν.

Μετὰ δὲ Κρόνον ἐβασίλευσε Νίνος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, **B** ἔτη νβ', ὃς γε τὴν ἰδίαν μητέρα Σεμίραμιν λαβὼν εἰς γυναῖκα, νόμος ἐγένετο [20] Πέρσαις λαμβάνειν τὰς ἑαυτῶν μητέρας καὶ ἀδελφὰς διὰ τὸ καὶ τὸν Δία λαβεῖν τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀδελφὴν Ἦραν ὁ καὶ Πίκος λεγόμενος ²⁵. Ὁ δὲ Νίνος ἐπικρατὴς γενόμενος τῆς Συρίας, καὶ κτίσας πόλιν μεγίστην σφόδρα, πορείας ὁδοῦ ἡμερῶν τριῶν, ἐκάλεσεν αὐτὴν εἰς ὄνομα αὐτοῦ Νινεὺς, καὶ πρῶτος ἐν αὐτῇ βασιλεύει. Ἐξ οὗ ἐγένετο καὶ Ζωρόαστρος ὁ περιβόητος ²⁶ Περσῶν ἀστρονόμος· ὃς μέλλων τελευτᾶν ἠύχετο ὑπὸ οὐρανίου πυρὸς ἀναλωθῆναι, εἰπὼν τοῖς Πέρσαις· « Ἐάν καύσῃ με τὸ πῦρ, ἐκ τῶν καιομένων μου ὀστέων λάβετε καὶ φυλάξτε, καὶ οὐκ ἐκλείψει τὸ βασιλεῖον ἐκ τῆς χώρας ὁμῶν, ἕως οὗ φυλάττεται τὰ ὀστέα μου. » Καὶ εὐθὺς αὐτὸς τῷ Ὀρίων ²⁷ ὑπὸ ἀερρίου πυρὸς ἀνηλώθη, καὶ λαβόντες οἱ Πέρσαι ἀπὸ τῶν τεφρωθέντων ²⁸ ὀστέων αὐτοῦ ἔχουσι φυλάττοντες ἕως ἄρτι.

Μετὰ δὲ Νίνον ἐβασίλευσεν Ἀσσυρίων Θούρας τις τοῦνομα, ἔτη λ', ὃν καὶ μετωνόμασαν Ἀρεα, εἰς ὄνομα τοῦ πλανήτου ἀστέρος. ὦτινι Ἀρεῖ πρῶτον στήλην ἀναστήσαντες (34) Ἀσσύριοι καὶ ὡς θεὸν μέχρι τοῦ νῦν προσκυνοῦντες καλοῦσι Περσισὶ Βάαλ θεὸν, τουτέστιν Ἀρης πολεμικός. Οὗ καὶ Δανιήλ ²⁹ μνησται ὡς προσκυνουμένου παρὰ Περσῶν καὶ λατρευομένου.

Μετὰ δὲ Ἀρεα ἐβασίλευσε Λάμης ἔτη κ'· μετὰ δὲ [21] Λάμην ἐβασίλευσε Σαρδανάπαλος ὁ μέγας **D** ἔτη λε', καὶ ἐσφάγη ὑπὸ τοῦ Περσέως. Οἱ δὲ γε κόλακες καὶ μιμηταί, τῆς ἑκείνου φιλοσαρκίας καὶ γαστριμαργίας καὶ οἰσθηλασίας, ἐπέγραψαν ὡς ἐξ αὐτοῦ ὤθηεν τῷ τάφῳ αὐτοῦ τοιαῦτα· Τόσ' ἔχω ὅσ' ἐφύδρισα ³⁰, καὶ ἐφαγόν τε καὶ ἔπιον, καὶ μετ' ἔρωτος

τερπνοῦ ἐπολιτευσάμην· παθόντα δὲ πολλὰ καὶ Ἀ
 ἔθνη πάντα λείπειται· καὶ γὰρ νῦν σποδὸς εἰμι Νι-
 νου μεγάλης βασιλεύσας.

Ὁ δὲ ἀδελφὸς τοῦ Νίνου Πίκος ὁ καὶ Ζεὺς βασι-
 λεύων τῆς Ἰταλίας ἐπέμεινεν. Ἐν δὲ τοῖς αὐτοῖς
 χρόνοις οὕτε πόλις οὕτε διοίκησις τις ἦν ἐν τῇ δύ-
 σει, ἀλλὰ ἀπλῶς ψαίετο πᾶσα ἡ γῆ ἐκείνη ἀπὸ τῶν
 μετοικησάντων ἐκεῖ ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Ἰάφεθ, υἱοῦ
 Νῶε.

Ἐξῆσεν δὲ Πίκος ὁ καὶ Ζεὺς ἔτη ρκ', κρατῶν τὴν
 δῦσιν καὶ βασιλεύων [22] αὐτῆς· καὶ ἔσχεν υἱοὺς
 πολλοὺς καὶ θυγατέρας ἀπὸ τῶν εὐπρεπῶν γυναικῶν.
 Ἐσχεν δὲ αὐτὸς Πίκος ὁ καὶ Ζεὺς υἱὸν ὀνόματι Φαῦ-
 νον, ὃν καὶ Ἑρμῆν ἐκάλεσεν εἰς ὄνομα τοῦ πλανή-
 του ἀστέρος.

Μετὰ δὲ τὴν τελευταίην τοῦ αὐτοῦ Πίκου ὁ καὶ
 Αἰδὸς ἔβασίλευσεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Φαῦνος ὁ καὶ Ἑρμῆς
 τῆς Ἰταλίας ἔτη τριάκοντα πέντε, ὃς ἦν ἀνὴρ παν-
 οὔργος καὶ μαθηματικὸς· ὅστις ἐφεύρεν τὸ μέταλ-
 λον τοῦ χρυσοῦ ἐν τῇ δῦσει πρώτος· καὶ τὸ χωνεύειν.
 Γνοὺς δὲ οἱ διαφθονοῦνται αὐτῷ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ
 οἱ ἀπὸ τῶν γυναικῶν ὧν ἔσχεν Πίκος ὁ καὶ Ζεὺς, ὁ
 αὐτοῦ πατὴρ· ἠβούλοντο γὰρ αὐτὸν φονεῦσαι, ὡς
 ὄντες πολλοὶ, περὶ τοῦ ἐβδόμηκοντα· μετὰ γὰρ
 πολλῶν συμμειγνύμενος γυναικῶν ἐτεκνοποίησεν ὁ
 Ζεὺς· πολὺ χρυσὸν ἐγκολπωσάμενος εἰς ὑπερβολὴν
 ἀνεχώρησεν, καὶ ἀπέρχεται εἰς τὴν Αἴγυπτον πρὸς
 τὴν φυλὴν τοῦ Χάμ, υἱοῦ Νῶε, οἵτινες ἐδέξαντο αὐ-
 τὸν ἐν τιμῇ. Καὶ διέτριβεν ἐκεῖ ὑπερφηανῶν πάντας,
 καὶ φορῶν τὴν χρυσὴν στολὴν ἐφιλοσόφει παρὰ τοῖς
 Αἰγυπτίοις, λέγων αὐτοῖς μαντείας μελλόντων· ἦν
 γὰρ φύσει σφόδρα λογικὸς· καὶ προσεκύνουν αὐτὸν,
 λέγοντες θεὸν Ἑρμῆν, ὡς λέγοντα τὰ μέλλοντα καὶ
 διακονοῦντα αὐτοῖς ἐκ τοῦ Θεοῦ τῶν μελλόντων τὴν
 ἀπόκρισιν καὶ παρέχοντα αὐτοῖς χρήματα· ὅντινα
 καὶ πλουτοδότῃν ἐκάλουν, ὡς τὸν χρυσὸν θεὸν ὀνο-
 μάζοντας.

Ὅτε οὖν αὐτὸς Ἑρμῆς εἰς τὴν Αἴγυπτον ἦλθεν,
 [23] ἔβασίλευσε ὁ τῶν Αἰγυπτίων τότε ἐκ τοῦ γένους
 τοῦ Χάμ ὁ Μεστράμ· οὗτινος τελευταῖαντος
 ἐποίησαν οἱ Αἰγύπτιοι τὸν Ἑρμῆν βασιλέα, καὶ ἔβα-
 σίλευσε τῶν Αἰγυπτίων ἔτη λθ' ἐν ὑπερφηανίᾳ.

Καὶ μετ' αὐτὸν ἔβασίλευσε τῶν Αἰγυπτίων ὁ Ἡφαι-
 στος ἡμέρας ρχπ', ὡς γενέσθαι ὁ ἔτη δ' (35) μῆνας.
 Ὁ ἡμέρας γ' οὐκ ᾔδεισαν· γὰρ τότε ἐνιαυτοὺς
 μετρεῖν οἱ Αἰγύπτιοι, ἀλλὰ τὴν περίοδον τῆς ἡμέρας
 ἐνιαυτοὺς ἔλεγον. Τὸν δὲ αὐτὸν Ἡφαιστον θεὸν ἐκά-

multa vero et beata expertus, omnibus destitutor.
 Cinis enim nunc sum, qui Ninivæ olim imperavi.

Cæterum Jupiter Picus, Nini frater, Italiæ re-
 gnum tenuit. Ea tempestate nec urbs ulla, nec do-
 micilium erat in Occidente; sed 20 simplicem
 agrestemque vitam illarum partium incolæ, qui ex
 Japheti, Noe filii, stirpe profecti erant, agebant.

Vixit autem Jupiter Picus annos cxx, Occiden-
 tis rex; multosque filios ac filias ex præstantibus
 forma mulieribus suscepit: inter quos ei natus est
 filius, nomine Faunus, quem etiam a planetæ no-
 mine Mercurium vocavit.

B Defuncto vero Jove Pico, Italiæ regnum per an-
 nos xxxv administravit filius ejus Faunus, qui et
 Mercurius dictus est. Subtilis erat hic ingenii, ar-
 tiumque mathematicarum peritus; qui et aurum
 primus in Occidente reperit, ejusque conflandi
 rationem. Verum cum intellexisset se apud fratres
 suos patri Jovi de variis pellicibus natos invidia
 laborare (ejus enim interimendi consilium cepe-
 rant, ut qui numero essent circiter septuaginta:
 Jupiter enim cum plurimis consueverat mulieribus,
 liberosque multos ex eis susceperat), ingenti auri
 pondere convasato, Italiaque relicta, in Ægyptum
 se contulit, ad gentem a Chamo Noe filio oriun-
 dam; a qua perhonorifice exceptus est. Qui dum
 ibi degeret, præ se contempsit omnes, vestemque
 ferens auream, philosophabatur apud Ægyptios,
 futuraque eis prædicebat: natura enim perquam
 erat ingeniosus. Adorant itaque eum, et deum
 Mercurium appellarunt; ut qui futura 21 prænun-
 tiaret, illisque a Deo responsa de futuris velut in-
 ternuntius referret, opesque eis subministraret:
 unde et opum largitor aureusque deus vocatus est.

Mercurio vero in Ægyptum veniente, Ægyptiis
 regnavit Mesremus, ex Chami gente oriundus: cui
 satis functo Ægyptii Mercurium suffecerunt regem;
 qui annis xxxix superbe admodum imperavit.

Post hunc Ægyptiis imperavit Vulcanus per dies
 cxcclxxx, sive annos iv menses vii et dies iii.
 D Nesciebant enim tum temporis Ægyptii annos de-
 finire; sed diei circuitus pro annis numerabant.
 Vulcanum porro hunc deum appellarunt; belli-

VARIE LECTIONES.

ταί. Cæterum neutra harum lectionum auctori nostro usui esse potest, cum dixisset potius λέλειπε vel
 λείπει. Atque huc usque habes, lector, Excerptorum chronologicorum auctorem anonymum; ex quo
 ea tantum mutui sumus quæ apud Jo. Malalam desunt. Paginam sequentem ex Ch. Alex. descrip-
 timus, scilicet ut omnia rite connectantur. Atque hoc facientes, non tam commodato accipimus, quam
 nostra reposcimus. Cum enim sequentia αὐτολεξεί ex Nostro descripta videantur, non est quod de præ-
 cedentibus in eadem, saltem Pici Jovis, Mercurii, et Vulcani historia, dubitemus. Ch.
 Πίκος Ch. Πήκος Chron. sic et infra. Πήκου τοῦ Οξ., τοῦ Πήκου Chron. p. 44 C. καὶ ante
 ἔβασίλευσε delendum vidit Ch. Μεστράμ Chron. γίνεσθαι Οξ. ᾔδεισαν Ch., εἰδῶσαν Chron.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(35) Ὅς γίνεσθαι ἔτη δ', etc. Annum 365, mensem vero 31 dierum facit, ut recte monet Raderus.

cosus enim erat et ingeniosus : qui in bellum profectus, cum una cum equo suo corruisset, exinde claudicavit.

Hic Vulcanus lege condita sanxit uti feminae Ægyptiæ unico contentæ viro vitam caste agerent; adulteræ autem deprensæ uti pœnas darent. Gratiante hoc a Vulcano tulerunt Ægyptii, quod primam hanc continentiae legem accepissent.

Idem Vulcanus mystica quadam precula forcipem ex aere, ad arma e ferro fabricanda, impetravit : unde et ferri domitor in belli usum factus est. In deorum itaque numerum, ob legem continentiae latam, et 22 quod mortalibus ex armorum fabricatione victus parandi rationem ostendisset, simulque ad potentiam in bellis victoriamque adipiscendam viam aperuisset, relatus est. Ante ipsum fustibus et lapidibus præliabantur.

88 Ἀ λουν· ἦν γὰρ πολεμιστὴς καὶ μυστικὸς (36)· ὁστις ἐλθὼν εἰς πόλεμον συνέπεσεν σὺν τῷ ἱππῳ αὐτοῦ, καὶ πληγὴς ἔμεινε χωλεύων

Ὁ δὲ αὐτὸς Ἡρακλῆος νόμον ἔθηκε τὰς Αἰγυπτίας γυναῖκας μονανδρεῖν καὶ σωφρόνως διάγειν, τὰς δὲ ἐπὶ μοιχείαν εὐρισκομένας τιμωρεῖσθαι. Καὶ ἡγάγρησαν αὐτῷ οἱ Αἰγύπτιοι, διότι πρῶτον νόμον σωφροσύνης τοῦτον ἐδέξαντο (37).

Ὁ δὲ αὐτὸς Ἡρακλῆος ἀπὸ μυστικῆς τινος εὐχῆς τὴν [24] ὀξυλάδην ἐδέξατο ἐκ τοῦ ἀέρος εἰς τὸ κατασκευάζειν ἐκ σιδήρου ὄπλα· ὅθεν καὶ ἐπικρατὴς σιδήρου ἠρέθη εἰς τοὺς πολέμους. Ἀπεθίευσαν οὖν αὐτὸν, ὡς σωφροσύνην νομοθετήσαντα καὶ τροφὴν ἀνθρώποις διὰ κατασκευῆς ὀπλῶν εὐρηκότα καὶ ἐν τοῖς πολέμοις δύναμιν καὶ σωτηρίαν ποιήσαντα· πρὸ γὰρ αὐτοῦ βοτάνοις καὶ λίθοις ἐπολέμουν.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(36) Ἦν γὰρ πολεμιστὴς καὶ μυστικὸς. Μυστικὸς hoc loco a Chr. Alex. interprete redditur. Religiosus, haud recte : vox ista apud huiusmodi auctores vasrum et subtilis ingenii hominem frequenter significat. In hoc sensu Cleopatra infra lib. ix, μυστικὴ vocatur. Ἦν δὲ κονδοιῶτης ἡ Κλεοπάτρα, εὐπρεπὴς δὲ πᾶν, καὶ μυστικὴ· statura

erat curta, forma vero præcellente, ingenioque subtili, Exemplum huiusmodi ubique occurrunt.

(37) Τὴν ὀξυλάδην ἐδέξατο. Ὁξυλάδην inauditum omnino est vocabulum. Raderus vertit, *Opifex, et fabrilis ingenium*; Xylander, *Forcipem* : quem potius sequi nobis visum est. Lectori tamen de hac re liberum sit iudicium.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΜΑΛΑΛΑ ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑ.

ΛΟΓΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

JOANNIS MALALÆ CHRONOGRAPHIA.

LIBER SECUNDUS.

23 Post mortem vero Vulcani, regnavit ad Ægyptum filius ejus Sol, per spatium 4407 dierum : ex quibus emergunt anni duodecim, cum diebus 97. Illis

Μετὰ [25] δὲ τελευτῇ Ἡρακλῆος ἐβασίλευσεν ὁ Αἰγυπτίων ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἥλιος ἡμέρας 4407 (38) ὥς εἶναι ἐτη ιβ' καὶ ἡμέρας ιζ'· οὐ γὰρ ἦδυσαν οἱ

Inscriptio libri periit cum ipso ejus initio. Chilmeadus quam posuit, Χρονογραφία Ἰωάννου Μαλάλα, sumpsit ab Joanne Damasceno ed. Leq. vol. I, p. 368, qui ἐκ τῆς Χρονογραφίας Ἰωάννου Ἀντιοχείας τοῦ καὶ Μαλάλα afferens locum de hæmorrhœosa, p. 100 seq. operis auctorem prodidit Gregorio. V. Hordii Proleg. xliii. Minus accurata videtur quam habet præfatio Eclogarum Constantini Porphyrogeneti, p. 5, ed. Vales. Ἰωάννου τοῦ ἐπὶ βλὴν Μαλάλα χρονικῆς, vel *Jo. Malala historia* in earumdem Eclogarum codice Turonensi apud Hænelium Catalog. p. 485. Post λόγος δευτερος, quæ et ipsa desunt codici, addenda notatio temporum hoc libro comprehensorum.

VARIE LECTIONES.

27 Μετὰ δὲ τελευτῇ Ἡρακλ[ῆος, ἐβασίλ.]· Huc usque Chr. Alex. auctor ; deinceps Antiochenum ipsum habes. Ch. 28 3007 Ch., Chron. Pasch. p. 45 D. Joannes Antioch. apud Ducangium, p. 499, 3007 Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(38) Ἡμέρας 4407. Chronicon Alexandrinum habet ἡμέρας 4407, quod et ipsa anni ratio postu-

lat : dies enim 4477 requiruntur ad annos xii conficiendos, ita ut supersint etiam dies præterea

Αἱ γὰρ τότε ἡ ἄλλοι τινὲς ἀριθμὸν ψηφίσαι (39) ^α, ἀλλ' οἱ μὲν τὰς περιόδους τῆς σελήνης ἐψήφισαν εἰς ἐνιαυτοὺς, οἱ δὲ τὰς περιόδους τῶν ἡμερῶν εἰς ἔτη ἐψήφισαν. Οἱ γὰρ τῶν 18^α μηνῶν ἀριθμοὶ μετὰ ταῦτα ἐπενοήθησαν, ἐξότε ἐπινομάσθη ^β τὸ ὑποτελεῖς [26] εἶναι τοὺς ἀνθρώπους τοὺς βασιλευσίν. Ὁ δὲ αὐτὸς Ἥλιος, ὁ οὐδὲς Ἡραίουτου, ἦν φιλότιμος ^γ δυνάτης· ὅστις ἐδιδάχθη ὑπὸ τίνος ὡς γυνὴ τις Αἰγυπτία τῶν ἐν εὐπορίᾳ καὶ ἀξίᾳ (40) οὐσῶν ^δ παρ' αὐτοῖς ἐρωσά τινος ἐμοιχεύετο ὑπ' αὐτοῦ. Καὶ ἀκούσας ^ε ὁ Ἥλιος ἐξήγησεν αὐτὴν πᾶσαι διὰ τὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἡραίουτου νομοθεσίαν, ἵνα μὴ λυθῇ· καὶ λαβὼν στρατιώτας ἐκ τοῦ ἰδίου στρατοῦ, μαθὼν τὸν καιρὸν τῆς μοιχείας αὐτῆς γίνεσθαι νυκτῶν, ἐπιβρίψας αὐτῇ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς μὴ ὄντος αὐτοῦ, εὗρεν αὐτὴν μετὰ ἄλλου καθεύδουσας τοῦ ἐρωμένου παρ' αὐτῆς. Ἦντινα εὐθὺς καταγαγὼν ἐπόμπευσεν ἐν πάσῃ τῇ χώρᾳ τῆς Αἰγύπτου τιμωρησάμενος (ε)· καὶ γέγονε σωφροσύνη μεγάλη ἐν τῇ γῇ τῆς Αἰγύπτου· κάκεινον δὲ τὸν μοιχὸν ἀνέλε, καὶ εὐχαριστήθη. Περὶ οὗ ἱστορεῖ ποιητικῶς Ὀμηρὸς ὁ ποιητής, ὡς ὁ Ἥλιος, φησὶν, ἤλεγξε τὴν Ἀφροδίτην συμμιγνυμένην νυκτὸς Ἀρεῖ· Ἀφροδίτην δὲ ἐκάλεσε τὴν ἐπιθυμίαν τῆς πορνείας ἀπὸ τοῦ Ἥλιου βασιλέως ἐλέγχθεισαν. Τὸ δὲ ἀληθές, ὡς προέγραπται, Παλαίφατος ὁ σοφώτατος χρονογράφος συνεγράφατο.

Μετὰ δὲ τὴν τελευτὴν Ἥλιου βασιλέως, υἱοῦ Ἡραίουτου, ἐβασίλευσε τῶν Αἰγυπτίων Σῶσις (ς) καὶ μετὰ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ ἐβασίλευσεν Ὀσίρις, καὶ μετὰ Ὀσίριν ἐβασίλευσεν Ὀρος, καὶ μετὰ Ὀρον ἐβασίλευσε Θούλις (g), ὃς παρέλαβε μετὰ δυνάμεως πολλῆς πᾶσαν τὴν γῆν ἕως τοῦ Ὀκεανοῦ. Καὶ ἐν τῷ ὑποστρέφειν [27] ἦλθεν ἐπὶ τὴν Ἀφρικὴν χώραν εἰς τὸ μαντεῖον ἐν ὑπερηφανίᾳ· καὶ θυσιάσας ἐκυνθάνετο λέγων, «Φράσον μοι (41), πυρισθενές ^α, ἀψευδές, μάκαρ, ὁ τὸν αἰθέριον μετεγκλίνων δρόμον, τίς πρὸ τῆς ἐμῆς βασιλείας ἡδυνήθη ὑποτάξει τὰ πάντα, ἢ τίς μετ' ἐμέ;» Καὶ ἰδὼν αὐτῷ χρησμὸς οὗτος· «Πρῶτα θεός, μετέπειτα Λόγος καὶ Πνεῦμα σὺν αὐτοῖς· σύμφυτα δὲ πάντα (42) καὶ εἰς ἐν ἰόντα, οὐ κρᾶτος κλώνιον. Ὀκέει ποσὶ βᾶδιζε, θνητὲ, ἀθλον

A enim temporibus nec Ægyptii, nec alii ulli alium ab hoc habuere computandi modum : sed revolutiones hi lunares, illi vero dierum periodos pro annis enumerabant. Modus vero per duodecim menses supputandi ²⁴ tum demum obtinuit, cum regibus vectigales fieri cœperunt mortales. Sol vero, Vulcani filius, potens fuit et gloriæ cupidus. Qui a quodam edoctus, feminam quamdam Ægyptiam, opibus et dignitate florentem, cum quodam amasio suo adulterii consuetudinem habere, in studiis habuit illamprehendere, quo legem a patre latam præstaret inviolatam. Certior itaque factus, tempus quo congressuri erant jam instare, delectis militibus stipatus, noctu illam adoritur : deprensamque, per absentiam viri cum amasio suo decumbentem, B extraxit : et per omnem Ægyptum circumferri jussit, graviter in illam animadvertens. Mœchum vero ipsum morte multavit : quo facto gratiam sibi conciliavit ; Ægyptii vero omnes uti castitatem colerent, effecit. De his autem Homerus poeta, more suo, fabulatur, ubi tradit : Solem deprehendisse Venerem cum Marte noctu cubantem. Per Venerem vero intelligit coeundi libidinem, a Sole rege reprehensam : rem ipsam vero uti a nobis exposita est, Palæphatus sapientissimus chronographus litteris consignavit.

Post mortem vero Solis, Vulcani filii, Ægyptiis imperavit Sosis : post hunc regnavit Osiris ; Osiridem excepit Horus : et Horum Thulis. Hic ingenti instructus exercitu, omnem circa regionem, usque ad Oceanum, ²⁵ in potestatem suam redegit. In reditu autem suo per Africam iter faciens, oraculum superbus adiit ; sacrisque peractis, Pythium in hæc verba tentavit : « Dic mihi, ignipotens, veridice, beate, ætherium cursum qui flectis, quis, ante me, omnia sibi subicere potuit ; aut quis, post me, poterit ? » Respondit oraculum : « Primum Deus ; deinde Verbum ; cumque his Spiritus. Congenita sunt hæc omnia, in unumque sunt ; cujus potestas æterna est. Fac cito discedas, mortalis, quem fata manent incerta. » Ille vero statim fano

VARIE LECTIONES.

^α ἡ ἄλλοι τινὲς ἀριθμὸν. ἢ ἄλλον τινὰ ἀριθμὸν Chron. Pasch., ἢ ἄλλοι τινὲς ἐνιαυτὸν Joannes. ^β ἐπινομάσθη. ἐνομήσθη Chron., ἐπενοήθη Joannes. ^γ φιλότιμος. φιλόσοφος Chron. ^δ οὐσῶν Hodius ex Chron., οὐσα Ox. ^ε Post ἀκούσας omisi ἀπ' αὐτοῦ cum Chron. ^ς πυρισθενές Chron. et ms. apud Bentleium epist. p. 11, xv, πυρισθένη Ox. De sequenti oraculo vide annotationem ad Chron.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

xvii. Cedrenus aliam ab hoc calculum instituit : D annos enim ix cum semisse Soli regnanti tribuit ; pag. 19, editi. Paris.

(39) Ἡ ἄλλοι τινὲς, ἀριθμὸν ψηφίσαι. Omnino legendum cum Chron. Alex. ἄλλον τινὰ ἀριθμὸν ψηφίσαι : interim tamen ex Nostro etiam mutuo suppleendum est Chron. Alex. locusque iste ita legendus : Οὐ γὰρ ᾔδεισαν οἱ Αἰγύπτιοι τότε, ἢ ἄλλοι τινὲς, ἄλλον τινὰ ἀριθμὸν ἐν τῷ ψηφίζειν, licet et in sequentibus etiam mancum est.

(40) Καὶ ἀξία οὐσα. Leg. καὶ ἐν ἀξίᾳ οὐσα.

HODII NOTÆ.

(ε) Τιμωρησάμενος. Chron. addit αὐτὴν.

(ς) Σῶσις. Chron. Σώσις, alii Σώσις.

(g) Θούλις. Sic Chr., alii Θούλης, alii Θουάχη.

egressus, per insidias interemptus est a suis in Africa. Hæc autem de regibus Ægypti antiquissima monumenta Manetho tradidit : cuius etiam ex scriptis apparet aliter olim appellatos fuisse quinque planetas. Quem enim alii Saturnum, illi Lamponem nominabant : Iovem, Phaethontem : Martem, Pyroem : Venerem, Callistum : et Mercurium, Stilbontem : quæ nomina post temporis sapientissimus Sotates exposuit.

Posteris autem temporibus regnavit ad Ægyptum, ex Chami filiis, primum Sostiris. Hic expeditionem in Assyrios adornavit; quibus etiam, una cum Chaldeis Persisque, Babylonem usque, in potestatem suam redactis; Asiam quoque et Europam omnem, Scythiam etiam Mysiamque 26 subegit. Reversurus autem a Scythis in Ægyptum, selegit ex flore juventutis eorum quindecim millia : quos in Persidem translatos, sedes ibi figere iussit; data eis, quam ipsi delegissent, regione. Exinde vero ad hoc usque tempus Scythæ Persidem habitant : qui a Persis etiam Parthi dicti sunt : quod lingua Persica Scythæ sonat. Retinuerunt autem adhuc Parthi isti vestitum, linguam legesque Scytharum; et in bello fortissimi sunt : sicuti scriptum reliquit sapientissimus Herodotus.

In diebus autem supradicti regis Sostiris, floruit Mercurius Trismegistus, Ægyptius, vir eruditionis stupendæ, qui pronuntiavit, Dei creatoris ineffabile

διανών βίον. » Καὶ εὐθὺς ἐξελθὼν ἐκ τοῦ μαντείου, συσκευασθεὶς ὑπὸ τῶν ἱδίων [εὐθείας] 25 ἐσφάγη ἐν τῇ Ἀφρικῇ. Ταῦτα δὲ τὰ παλαιὰ καὶ ἀρχαῖα βασίλεια τῶν Αἰγυπτίων Μανέθων συνεγράψατο· ἐν οἷς συγγράμμασιν αὐτοῦ ἐμφέρεται ἄλλως λέγεσθαι τὰς ἐπωνυμίας τῶν πέντε πλανητῶν ἀστέρων. Τὸν γὰρ λεγόμενον Κρόνον ἀστέρα ἐκάλεον τὸν Λάμποντα, τὸν δὲ Διὸς τὸν Φαίθοντα, τὸν δὲ Ἄρεος τὸν Πυρώδη 26, τὸν δὲ Ἀφροδίτης τὸν Κάλλιστον, τὸν δὲ Ἑρμοῦ τὸν Στίλβοντα· ὅτινα μετὰ ταῦτα Σωτάτης 27 ὁ σοφώτατος ἡρμήνευσε.

Καὶ λοιπὸν ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα χρόνοις ἐβασίλευσεν Αἰγυπτίων πρῶτος ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Χάμ Σώστρις (43)· ὅστις [28] ὀπλισάμενος ἐπολέμησεν Ἀσσυρίους, καὶ ὑπέταξεν αὐτοὺς καὶ τοὺς Καλδαίους καὶ Πέρσας ἕως Βαβυλῶνος. Ὁμοίως δὲ ὑπέταξε καὶ τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Εὐρώπην πᾶσαν (44) καὶ τὴν Σκυθίαν καὶ τὴν Μυσίαν· καὶ ἐν τῇ ὑποστρέφειν αὐτὸν ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον ἐκ τῆς 29 χώρας τῆς Σκυθίας ἐπελῆξατο ἀνδρῶν νεανίσκων πολεμιστῶν χιλιάδας τε· οὐστinas μετανάστας (4) ποιήσας ἐκέλευσεν αὐτοὺς οἰκεῖν ἐν Περσίδι, δώσας αὐτοῖς χώραν (45) ἐκεῖ οἷαν αὐτοὶ ἐπελῆξαντο. Καὶ ἔμειναν ἐν Περσίδι οἱ αὐτοὶ Σκύθαι ἐξ ἐκείνου ἕως τῆς νῦν· οἵτινες ἐκλήθησαν ἀπὸ 29 τῶν Περσῶν Πάρθοι (f), ὃ ἐστὶν ἑρμηνευόμενον Περσικῇ διαλέκτῳ Σκύθαι (j)· οἱ καὶ τὴν φορεσίαν, καὶ τὴν λαλίαν, καὶ [29] τοὺς νόμους Σκυθολέμοις, καθὼς Ἡρόδοτος ὁ σοφώτατος συνεγράψατο (46).

Ἐν τοῖς χρόνοις τῆς βασιλείας τοῦ προειρημένου Σώστρου ἦν Ἑρμῆς (47) ὁ Τρισμέγιστος ὁ Αἰγύπτιος, ὁ ἀνὴρ φοβερὸς ἐν σοφίᾳ· ὃς ἔγραψε τρεῖς μεγίστας

VARIE LECTIONES.

25 εὐθείας om. Chron. et Cedrenus p. 20 B. 26 πυρώδη Chron. πυρόην Ox. 27 Σωτάτης. Σωτάδης? 28 τῆς. τὸν Ox. 29 ἀπὸ. ὑπὸ Larcher ad Herod. vol. I, p. 402; frustra.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(43) Ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Χάμ Σώστρις. Scr. Σώσστρις, ut omnes alii habent.

(44) Καὶ τὴν Εὐρώπην πᾶσαν. Europa apud auctorem nostrum, pro Græcia regionibusque adjacentibus frequenter usurpatur. Ita infra in Augusti Vita, p. 194 : Ὁ δὲ Αὐγουστος Ὀκταβιανὸς, παρελθὼν τὴν Εὐρώπην πᾶσαν, ἐπέραςεν ἀπὸ τοῦ Βυζαντίου· Europam totam prætervectus, id est Græciam, Byzantium appulit. Et deinde in Constantino, p. 307 : Ὁ δὲ αὐτὸς Κωνσταντῖνος ἔμεινε βασιλεύων ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀπελόμενος· αὐτὴν ἀπὸ τῆς Εὐρώπης ἐπαρχίας· ubi Europam provinciam tantum facit : atque in loquendi more frequentissimum ubique habebis. Europæ vero partes occidentales, Italiæ nomine indigitat; uti inferius suo loco demonstrabitur. Sesostirim vero (qui Nostro Sostiris corrupte dictus est) omnes hæc regiones ix annorum spatium in potestatem suam regēssie asserit Africanus, ex Manethone de Ægypt. Dynast.; qui etiam eum ex populis hisce, generosioribus, virtutis, ignobilioribus vero, infamiz notam inussisse testatur; ubique per regiones horum mulieribus, illorum vero virilibus pudendis insculptas columnas erigendo. Eadem habes

apud Herodotum lib. II : Σώσστρις, ὃς ἅπασαν ἐχειρώσατο τὴν Ἀσίαν ἐν ἑναιστοῖς θ', καὶ τῆς Εὐρώπης τὸ μέχρι Θράκης, πανταχόσε μνημόσυνα ἐγεῖρας τῆς τῶν ἰθὺν κατασχέσεως· ἐπὶ μὲν τοῖς γενναίοις, ἀνδρῶν, ἐπὶ δὲ τοῖς ἀγεννέσι, γυναικῶν μόρια ταῖς στήλαις ἐγγράττων. Vid. Euseb. Scaliger.

(45) Δώσας αὐτοῖς γ. Participium barbarum hic habemus, tanquam ab ἔδωσα, aor. I verbi inusitati, ἔδω, formatum : licet, ὀρθογραφικῶς, per ω scribi debuisset, δώσας. Verum, lector, hujus farinae vocabula quamplurima in hoc auctore tibi occurrent.

(46) Καθὼς Ἡρόδοτος ὁ σοφώτατος συνεγράψατο. De rebus hisce ne verbum quidem apud Herodotum.

(47) Ἐν τοῖς χρόνοις τῆς βασιλείας τοῦ προειρημένου Σώστρου ἦν Ἑρμῆς. Sostiris, hic Sesostiris ab aliis omnibus, uti supra monuimus, appellatur : lapsus et interim Chr. Al. interpres, ubi Sesostirim hunc eundem facit eum Mercurio Trismegisto. Scilicet fraudem ei facere potuisset codex vitiosus, qui pro verbis hisce ε. τ. χ. τῆς βασιλείας Σώσστρις, ὃς ἦν Ἑρμῆς, forte habere debuisset, ε. τ. χ. τῆς βασ. Σωσώτριδος, ἦν Ἑρμῆς.

HODII NOTÆ.

(h) Μετανάστας. Chron. μεταναστάς, pro quo Dufresnius in sua editione reposuit μεταναστάσαι.

(i) Πάρθοι. Chron. corrupte παρθίδιοι, in Du-

fresnii versione Parthidis.

(j) Σκύθα. Chron. mendose Σκῶδες.

ὑποστάσεις εἶναι τὸ τοῦ ἀρρήτου καὶ δημιουργοῦ ὡς ὅμοια, μίαν δὲ θεότητα εἶπε· διὸ καὶ ἐκλήθη ἀπὸ τῶν Αἰγυπτίων *Τρισμαγίστος* Ἑρμῆς. Ἐμφέρεται γὰρ ἐν διαφόροις αὐτοῦ λόγοις πρὸς Ἀσκληπιδὸν ὡς εἰρηκῶς περὶ Θεοῦ φύσεως ταῦτα. « Εἰ μὴ πρόνοιά τις ἦν τοῦ πάντων Κυρίου ὥστε μοι ὅτι τὸν λόγον τοῦτον ἀποκαλύψαι, οὐδὲ ὑμᾶς τοιοῦτος ἔρω κατεῖχεν, ἵνα περὶ τούτου ζητήσαιτε »· οὐ γὰρ ἐφικτόν ἐστιν εἰς ἀμυήτους (48) τοιαῦτα μυστήρια παρέχεσθαι, ἀλλὰ τῷ νοῦ ἀκούσατε. Ἐν μόνον ὅτι τὸ Φῶς νοερὸν πρὸ φωτὸς νοεροῦ· καὶ ἦν αἰ Νοῦς Νοδὸς φωτεινὸς, καὶ οὐδὲν ἕτερον ἦν ἢ ἡ τοῦτου ἐνότης (49), αἰ ἐν αὐτῷ ὢν, αἰ τῷ [30] αὐτοῦ Νοῦ καὶ Φωτὶ καὶ Πνεύματι πάντα περιέχει. Ἐκτός τοῦτου οὐ Θεός, οὐκ ἄγγελος, οὐ δαίμων, οὐκ οὐσία τις ἄλλη· πάντων γὰρ Κύριος καὶ Θεός, καὶ πάντα ὑπ' αὐτὸν καὶ ἐν αὐτῷ ἐστίν. Ὁ γὰρ Λόγος αὐτοῦ προελθὼν πανταίσι ὢν καὶ γόνιμος καὶ δημιουργός, ἐν γόνιμῳ φύσει πεσὼν, ἐν γόνιμῳ ὕδατι, ἔγκυνον τὸ ὕδωρ ἐποίησε. Καὶ ταῦτα εἰρηκῶς ἡβῶτα λέγων· « Ὁρκίζω σε, οὐρανέ, Θεοῦ μεγάλου σοφὸν ἔργον, Γλαὸς ἐσο· ὀρκίζω σε, Φωνή Πατρὸς, ἣν ἐφθέγγετο πρώτην, ἥνικα κόσμον ἅπαντα ἐστηρίξατο βουλῇ· Φωνὴν Πατρὸς, ἣν ἐφθέγγετο πρώτην, τὸν μονογενῆ Λόγον αὐτοῦ ». Ταῦτα δὲ καὶ ἐν τοῖς κατὰ Ἰουλιανοῦ τοῦ βασιλέως ὑπὸ τοῦ δσιωτάτου Κυρίλλου συναγθεῖσιν ἐμφέρεται, ὅτι καὶ ὁ *Τρισμαγίστος* Ἑρμῆς ἀγνοῶν τὸ μέλλον *Τριάδα* ὁμοούσιον ὡρολόγησεν. nempe quod Mercurius Trismegistus futuri licet

A nomen tres esse maximas personas, Deitatem vero unam. Unde et ab Ægyptiis, Mercurius Trismegistus, id est, ter maximus appellatus est. Invenitur enim in variis ejus scriptis ad Æsculapium, de Dei natura verba faciens, in hunc modum : « Si non daretur providentia Numinis omnia gubernantis, per quam hoc ipsum mihi revelatum esset, non utique tantus vos ardor incessisset de hoc querendi. Neque possibile est profanos hujusmodi proferre mysteria : sed mentem advertite. Una tantum est Lux intelligens, ante Lucem intelligentem ; et semper erat 27 Mens Mentis lucida : et nihil aliud erat, quam hujus unitas, in seipso semper existens, eademque semper Mente, Luce, ac Spiritu omnia comprehendens. Extra hanc, nec Deus, nec angelus, nec dæmon, nec alia aliqua essentia. Omnium enim Dominus et Deus est ; et omnia sub ipso et in ipso sunt. Ejus enim Verbum, quod ab ipso prodiiit, undique perfectum cum esset, et in secunda natura opifex ; in genitalem incidens undam, secundam undam effecit. » His ita dictis, in hæc verba precatus est : « Adjuro te, cælum, magni Numinis sapiens opificium, propitiare. Adjuro te, Vocem illam Patris, quam tum primum effatus est, cum mundum universum consilio suo stabilivit : Vocem Patris, quam primam edidit, Verbum suum unigenitum. » Afferuntur vero ista a sanctissimo Cyrillo, in scriptis suis adversus Julianum imperatorem : ignarus, unam tamen Trinitatis essentiam profes-

ἦν ὁ δὲ Σῶστρις βασιλεὺς μετὰ τὴν νίκην καταλαβὼν τὴν Αἰγυπτὸν τελευταῖ· καὶ ἐδασίλευσε μετ' αὐτὸν τῆς τῶν Αἰγυπτίων χώρας Φαραὼ (k), ὁ καὶ Μαραχὼ καλούμενος· καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους ἐδασίλευσαν Αἰγυπτίων οἱ λοιποί.

Porro rex Sostris, post victoriam partam, reversus in Ægyptum, fato concessit. Post quem, Ægypti regnum obtinuit Pharaoh, qui et Maracho : ex quo oriundi sunt succedant Ægyptiorum reges.

VARIE LECTIONES.

ὁ δημιουργοῦ Adde Θεοῦ cum Chron. et Cedreno. Ἀσκληπιδὸν Ox. hic et 112 A. ὡς Sic et Chron., με Cyrillus c. Julianum I, p. 35 C ed. Spanh. Ζητήσατε Ox., ζητήσατε Cyr. Chronici cod. Vatie. Ζητήσατε, ζητήσατε Chron. mendose. εἰς addidi ex Cyrillo et Chron. ἐν μόνον præcedentibus jungit Chron., om. Cedrenus et Suidas v. Ἑρμῆς. ὅτι τὸ. ἦν Cyrillus p. 35 A. Chron., Cedrenus, Suidas. ἦν ἐστὶν Cyrillus. φωτεινός Ox. Addidi ex Chron. et Cedreno, ἢ om. Cyrillus, ἢ Suidas. ταῦτ Ox., Chron., Cedrenus. τῷ ταῦτ Cyrillus et Cedrenus, τῷ αὐτῷ Ox., ἐν τῷ αὐτῷ Chron. Jusjurandum cæteris emendatius scribunt Justinus Cohort. xv, 78. Οὐρανὸν ὀρκίζω σε θ. μ. σοφὸν ἔργον, αὐτὸν ὀρκίζω σε πατρός, τὴν ἐφθέγγετο πρώτην, ἥνικα x. ἂ. ταῖς στηρίξατο βουλαῖς, et qui ἦν φθ. πρώτην Cyrillus. Quæ apud Malalam corrupta et interpolata sunt, repetuntur pleraque ab Chron., Cedreno, Suida. αὐτοῦ, adde φησὶ ex Cyrillo, p. 33 B, omissum etiam in Chron.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(48) Ἀμυήτους τοιαῦτα μυστήρια παρέχεσθαι. Chr. Al. εἰς ἀμυήτους τοιαῦτα μ. π. Cæterum mendosus penitus est locus iste, adeoque ex ipso Cyrillo, unde hæc omnia, cum Nostro desumpserunt

Suidas, Cedrenus, Chr. Alex. auctor, restituendus. (49) Ἡ τοῦτου ἐνότης. Ser. ἡ τοῦτου ἐνότης, vel, si mavis, cum Cedreno, ἡ ἡ τοῦτου ἐνότης.

HODII NOTÆ.

(k) Φαραὼ, ὁ καὶ Μαραχὼ καλούμενος. Chron. ὁ καὶ Νάχωρ καλ. Jo. Antiochenus ms. (adnotante Dufresnio) ὁ καὶ Καπαχὼ καλ. Eusebius Scaligeranus Chr. lib. 1, et Cedrenus ὁ καὶ Ναρεχὼ καλ. Georgius Hamartolus ms. ὁ καὶ Ναπαχὼ. Theophilus Antioch. ad Autolycum lib. ii, Φαραὼ, ὁ καὶ Ναχαῶθ κατ' Αἰγυπτίους ὠνομάσθη. Difficile dictu quænam verior sit lectio, utrum Ναπαχὼ seu Ναρεχὼ vel Νάχωρ seu Ναχαῶθ. Malelliana enim Ναπαχὼ et Joannis Antiocheni Καπαχὼ procul dubio falsa est. Magis placet Νάχωρ seu Να-

χαῶθ. Sic enim apud Josephum *De bell. Jud.* lib. vi, c. 26, Pharaonem illum qui Abrahami uxorem Saram subripuit, et idem omnino videtur cum illo quem designant auctores citati, cognominatum fuisse Ναχαῶθ perhibetur. In Græco codice quo usus est Josephi interpres, scribebatur Νεχίας vel Νεχίας; in aliis exemplaribus legitur Νεχῶθ. Sic in serie Ægypt. regum occurrunt alia nomina quæ propius τῷ Νάχωρ seu Ναχαῶθ, quam nomini Ναπαχὼ seu Ναρεχὼ accedunt. Φαραὼ Ναχαῶθ in S. Script. Apud Manethonem (in Syncello p. 75,

28 Prædictis autem Pici Jovis temporibus ad A Occidentem regnantis innoscere cepit ex Argivorum regione quidam, cui nomen Inachus, ex Japheti gente oriundus. Primus hic Argivis imperavit, urbemque condidit, quam a Lunæ nomine, cui cultum exhibuit, Iopolim vocavit. Argivis enim usque adhuc in mysteriis suis reconditum Lunæ nomen lo est. Fanum quoque in ea urbe condidit, Lunæ sacrum; et ex ære statuum ei erexit, cum hac inscriptione. *Io, Beata, Lucifera*. Inachus autem iste in uxorem sibi accepit Meliam; ex qua iergeminam suscepit prolem, Cassum, Belum, filiamque, quam a Lunæ nomine lo vocavit; forma enim erat virgo laudatissima. Picus interim, qui et Jupiter, qui partibus Occidentalibus imperavit, ubi inaudisset Inacho filiam esse, pulcherrimæ formæ virginem, per emissarios raptam comprehensit, gravidamque fecit; et ex ea filiam habuit, quam Libyam nominavit. Io autem illatam sibi injuriam indigne ferens, diutius cum Jove Pico consuetudinem habere dedignata est: derelictaque filia, patris etiam conspectu ob pudorem evitato, clam omnibus in Ægyptum profuga navigavit, ibique sedem fixit. Ubi cum per aliquod tempus mansisset, edocta est regiam ibi potestatem habere Mercurium, Jovis Pici filium. Metuens igitur sibi ab eo, ex Ægypto in Syriam fuga evasit, ad montem Silpium; ubi **29** posteris temporibus Seleucus Nicator Macedo urbem condidit, quam a filii sui nomine Antiochiam Magnam appellavit. At vero Io vitam suam in Syria, quo profugerat, finivit; sicuti scriptum reliquit sapientissimus Theophilus. Alii vero tradiderunt in Ægypto eam obiisse. Inachus autem pater Ius, ad eam inquirendam fratres ejus misit et propinquos, nec non et Triptolemum, cum Argivis aliis: qui eam ubique vestigantes, non invenerunt. Edocti vero Argivi Iopolitæ eam in Syria defunctam, illuc ventitantes, aliquandiu ibi commorati sunt; domosque singulas pulsantes, dixerunt: *Salva sit Ius anima*. Acceptoque per insomnium oraculo, visi sunt sibi videre buculam, humana voce ita se alloquentem: *Hic ego*

Ἐν δὲ τοῖς προσηρημένοις τοῦ Πίκου ἡ Αἰὶς χρόνους ἐπὶ τὰ δυτικά [51] μέρη ἀναφαίνεται ὅτι ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Ἰάφθ ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἀργείων, ὀνόματι Ἰναχός. Ὅστις πρῶτος ἐβασίλευσεν ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ, καὶ κτίει πόλιν ἐκεῖ εἰς ὄνομα τῆς Σελήνης· ἑτίμα γὰρ αὐτὴν, ἣν ἐκάλεσεν Ἰωπολιν (1) ὅτι οἱ γὰρ Ἀργεῖοι μουσικῶς τὸ ὄνομα τῆς Σελήνης τὸ ἀπόκρυφον ἰὼ λέγουσιν ἕως ἄρτι. Ἐκτίσας δὲ καὶ ἱερὸν ἐν τῇ πόλει τῇ Σελήνῃ, ἀναστήσας αὐτῇ στήλην χαλκῇν, ἐν ᾗ ἐπέγραψεν· Ἰὼ, Μάκαιρα (m) ὅτι, λαμπαδηφόρος. Ὁ δὲ αὐτὸς Ἰναχός ἡγάγετο γυναῖκα Μελίαν ὀνόματι· ἐξ ἧς ἔσχε παῖδας τρεῖς, Κάσον ὅτι καὶ Βῆλον (50), καὶ θυγατέρα, ἣν ἐπωνόμασεν Ἰὼ εἰς ὄνομα τῆς Σελήνης· ἣν γὰρ ἡ κόρη εὐπρεπιστάτη πάντων. Τότε ὁ Πίκος ὁ καὶ Ζεὺς ἀκούσας περὶ τοῦ Ἰνάχου ὅτι ἔχει θυγατέρα παρθένον εὐπρεπῆ, ὁ βασιλεὺς τῶν δυτικῶν μερῶν πέμψας ἤρπασε τὴν Ἰὼ, θυγατέρα τοῦ Ἰνάχου, καὶ ταύτην φθείρει, καὶ ἔγκυον ποιήσας ἔσχεν ἐξ αὐτῆς θυγατέρα, ἦντινα ἐκάλεσε Λιθύην. Ἡ δὲ Ἰὼ ἐπαχθῶς ἔφερεν ἐπὶ τῷ συμβάντι αὐτῇ, καὶ μὴ θέλουσα συνεῖναι τῷ Πίκῳ, διαλαθοῦσα αὐτὸν καὶ πάντας καὶ τὴν θυγατέρα αὐτῆς ἔασασα, καὶ τὸν πατέρα αὐτῆς Ἰναχὸν αἰσχυρομένη, ἔφυγεν, εἰς Αἰγύπτου καταπλεούσα. Καὶ εἰσελθοῦσα ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Αἰγύπτου ἡ Ἰὼ ἐκεῖ διῆγε· καὶ μαθοῦσα μετὰ χρόνον [52] ὅτι Ἑρμῆς βασιλεύει τῆς Αἰγύπτου, ὁ υἱὸς Πίκου Αἰὶς, καὶ φοβηθεὶς τὸν αὐτὸν Ἑρμῆν, φεύγει· ἐκείθεν ἐπὶ τὴν Συρίαν εἰς τὸ Σιλπίον ὄρος· εἰς ὅπου Σέλευκος ὁ Νικατωρ ὁ Μακεδὼν ἔκτισε πόλιν μετὰ χρόνους καὶ ἐκάλεσεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ ἰδίου αὐτοῦ υἱοῦ Ἀντιόχειαν ὅτι τὴν Μεγάλην. Ἀπελθοῦσα δὲ εἰς τὴν Συρίαν ἡ Ἰὼ ἐκεῖ ἐτελεύτησεν, ὡς Θεόφιλος ὁ σοφώτατος συγγράφατο. Ἄλλοι δὲ ἐξέθεντο ὅτι ἐν τῇ Αἰγύπτῳ ἐτελεύτα ἡ Ἰὼ. Ὁ δὲ Ἰναχός, ὁ πατὴρ αὐτῆς, εἰς ἀναζήτησιν αὐτῆς ἐπέμψε τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῆς καὶ τοὺς συγγενεῖς καὶ τὸν Τριπτόλεμον (51) καὶ Ἀργεῖους μετ' αὐτῶν, οἵτινες πανταχοῦ ζητήσαντες οὐχ εὗρον αὐτήν· γινόντες δὲ οἱ Ἀργεῖοι ἰωπολῖται ὅτι ἐτελεύτα εἰς γῆν Συρίαν ἡ Ἰὼ, ἐλθόντες ἔμειναν ἐκεῖ πρὸς μικρὸν, κρούοντες εἰς ἑκάστον οἶκον αὐτοῦ καὶ λέγοντες (52)· Φυγὴ τοῦ σὺ

VARIE LECTIONES.

Ἰνῆκου Ox. sic et infra. ἡ ἀναφαίνεται Ox. ἡ Ἰωπολιν Chron. p. 41 B. Ἰόπολιν Ox. ἡ Ἰὼ Ox. ἡ μάκαιρα Ch. cum Chron., μάκαιρα Ox. ἡ Κάσον. Κάσσον Ox. ὅτι Ἀντιόχειαν Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(50) Κάσσον, καὶ Βῆλον. Ἰάσωνα καὶ Βῆλον, habet Chr. Alex. contra historicorum fidem.

(51) Καὶ τὸν Τριπτόλεμον. Quemnam tandem hic habemus Triptoleum? Atticum quidem illum, agriculturæ inventorem, nobis exhibent historici; qui tamen Inacho cccc annis posterior est, juxta

HODII NOTÆ.

26, et Eusebii Chron.) dynastiae secundae reges duo occurrunt, nominati Νεχῶ. In serie regum Ægypt. apud Syncellum p. 210, reges iidem dicuntur Νεχῶ. Apud Manethonem, juxta editionem Africani (in Sync. p. 56), primus rex dynastiae tertiae nuncupatur Νεχερόφης, juxta editionem Eusebii (ibid. p. 57), Νεχέρωχis. In prædicta serie rex quintus

D Eusebium in Chronico.

(52) Κρούοντες εἰς ἑκάστον οἶκον αὐτοῦ, καὶ λέγοντες. Talis ejuspiam consuetudinis, qua peregrinationis socios, in terra aliena obeuntes, πατριῶται in reditu suo ter nominatim compellere solebant, ex Homero meministi Jo. Tzetzes, chil. 5:

appellatur Νεχεφός; octavus, Νεχεφός. Paulinus: Quique magos docuit mysteria vana Νεχερπας.

(1) Ἡν ἐκάλεσεν Ἰόπολιν. Chron. Ἰωπολιν. G. Hamartolus ms. qui lineas 7 præcedentes ad verbum habet: Ἐν ᾗ πόλιν εἰς ὄνομα τοῦ ἡλίου κτίσας, ἐκάλεσεν Ἠλιούπολιν.

(m) Chr. Μάκαιρα, λαμπαδηφόρος.

σθω. Καὶ ἐν ὁράματι χρηματισθέντες εἶδον δάμαλιν, ἅμα ἰούσαν αὐτοὺς ἀνθρωπίνῃ φωνῇ ὅτι Ἐνταῦθα εἰμι ἐγὼ ἡ Ἰώ. Καὶ διυπνισθέντες, τὴν τοῦ ὁράματος δύναμιν θαυμάζοντες ἐμείναν. Καὶ λογιζάμενοι [33] ὅτι ἐν τῷ ὄρει αὐτῷ κεῖται ἡ Ἰώ, κτίσαντες αὐτῇ ἱερὸν ὤκησαν. ³¹ ἔκει εἰς τὸ Σίλπιον (η) ὄρος, κτίσαντες καὶ πόλιν ἑαυτοῖς, ἣν ἐκάλεσαν Ἰώπολιν. ³² οἵτινες ἐκλήθησαν παρὰ τοῖς αὐτοῖς Σύροις Ἰωνῖται ἕως τῆς νῦν. Οἱ οὖν Σύροι Ἀντιοχεῖς ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου ἀπ' οὗ οἱ Ἀργεῖοι ἐλθόντες ἐζήτησαν τὴν Ἰώ, ποιοῦσιν οὖν τὴν μνήμην, κρούοντες τῷ καιρῷ αὐτῷ κατ' ἔτος εἰς τοὺς οἴκους τῶν Ἑλλήνων ἕως ἄρτι. Διὰ τοῦτο δὲ οἱ Ἀργεῖοι ἐμείναν αὐτοὺς ³³ ἔκει εἰς τὴν Συρίαν, ἐπειδὴ ἐκαλεῖσθαι ἀπολούμενοι ἀπὸ τῆς ³⁴ Ἀργείων χώρας ὑπὸ τοῦ Ἰνάχου βασιλέως, τοῦ πατρὸς τῆς Ἰώ, ὅτι· Εἰ μὴ ἀγάγητε τὴν θυγατέρα μου Ἰώ, μὴ ὑποστρέψετε ἐπὶ τὴν Ἀργείων

A sum Io. A somno vero excitati, vimque visionis secum reputantes, omnino censuerunt, eam in monte Silpio sepultam jacere. Extructo igitur ibi fano, sedes illic posuere; urbemque condiderunt, quam Iopolim nominarunt: unde et ipsi a Syris, ad hunc usque diem, Ionitæ vocantur. Syri autem Antiocheni, ex eo tempore quo illuc advenērunt Argivi, Io quæritantes, in perpetuum rei memoriam, ritu anniversario, domos Græcorum pulsant, in hunc usque diem. Quod autem Argivi illic in Syria sedes suas posuerint, in causa fuit rex Inachus, pater Ius; ³⁰ qui eis in mandata dederat, ex Argis soluturis, uti, nonnisi Io filia inventa, in Argivorum terras reverterentur. Itaque etiam condiderunt ibi Ionitæ templum Saturno, in monte

B Silpio.

ἔχραν. Ἐκτίσαν οὖν ἔκει οἱ αὐτοὶ Ἰωνῖται ἱερὸν

Libya autem, Piel Jovis et Ius filia, Neptuno cui-dam nupta, tres ei filios peperit, quibus nomina, Agenor, Belus, et Enyalius: ex quibus Agenor et Belus in Syriam profecti sunt, exploraturi an in vivis adhuc esset Io, cum fratribus ejus; et qui illis sanguine conjuncti essent. Nemine autem invento, redierunt: et quidem Belus in Ægyptum profectus, in uxorem accepit sibi Sidam, ex qua duos suscepit filios, Ægyptum et Danaum. Agenor vero Phœniciam se recipiens, Tyro uxorem duxit: a cujus nomine, civitatem ibi a se extructam, Tyrum vocavit. Ubi et imperium tenens ex Tyro filios suscepit Cadmum, Phœnicem, Syrum et Cilicem, filiamque unicam, cui Europæ nomen indidit. Regnavit autem Agenor in regionibus iis per annos LXIII. Poetæ vero Europam Phœnicis, Agenoris filii, filiam faciunt, a chronologis dissentientes. Taurus autem, rex Græcæ, Tyrum invasit; com-missoque navali prælio, urbem cepit, ad vespemam: qua spoliata, captivos inde abduxit plurimos; inter

Κρόνου (ο) εἰς τὸ Σίλπιον ὄρος.

Ἡ δὲ Λιβύη, ἡ θυγάτηρ τῆς Ἰώ καὶ τοῦ Πέλου τοῦ καὶ Διὸς, ἐγαμήθη τινὶ ὀνόματι Ποσειδῶνι (ρ)· ἐξ ὧν ἐτέχθησαν ὁ Ἀγῆνωρ καὶ Βῆλος (q) καὶ Ἐνυάλιος (r), παῖδες τρεῖς. Ὁ δὲ Ἀγῆνωρ καὶ Βῆλος κατέλαβον τὴν Συρίαν καὶ αὐτοὶ εἰς ἀναζήτησιν τῆς Ἰούς (s), εἰ ἔτι ζῇ, καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτῆς, εἰπερ εἰσὶν. ³⁰ ἦσαν γὰρ αὐτῶν συγγενεῖς (33). Καὶ μηδένα εὐρηκότες, ὑπέστρεψαν· καὶ ὁ μὲν Βῆλος ἐπὶ τὴν Αἰγύπτου ἀπέλθας, κακεὶ γαμήσας τὴν Σίδα ³⁴, ἔσχεν [34] υἱοὺς δύο (t), Αἰγύπτου καὶ Δαναόν. Ὁ δὲ Ἀγῆνωρ ἐπὶ τὴν Φοινίκην ἐλθὼν ἠγάγετο τὴν Τυρώ (u) ³¹· καὶ κτίσει πόλιν, ἣν ἐκάλεσε Τύρον, εἰς ἔνομα τῆς ἑαυτοῦ γαμετῆς. Ἐδασίλευσεν οὖν ἔκει, καὶ ἔσχεν υἱοὺς ἐκ τῆς Τυρώ, τὸν Κάδμον (v), καὶ τὸν Φοῖνικα (34), καὶ τὸν Σύρον, καὶ τὸν Κίλικα, καὶ θυγατέρα, ἣν ἐκάλεσεν Εὐρώπην. Καὶ βασιλεύει ὁ Ἀγῆνωρ τῶν μερῶν ἐκείνων ἕτη ζγ'. Τὴν δὲ Εὐρώπην οἱ ποιηταὶ ἐξέθεντο θυγατέρα εἶναι τοῦ Φοῖνικος, τοῦ υἱοῦ Ἀγῆνωρος βασιλέως, μὴ ὁμοφωνήσαντες τοῖς χρονογράφοις (35). Ἐπιφύλαξ δὲ τῇ πόλει

VARIE LECTIONES.

³¹ ὤκησαν Ox. ³² Ἰώπολιν Chron., Ἰόπολιν Ox. ³³ αὐτοὶ Ch. cum Chron., αὐτοῖς Ox. ³⁴ τῆς Chron., τῶν Ox. ³⁵ εἰπερ εἰσὶν. Forte præstat εἰ περιεστίν. ³⁶ Σίδα. Σιδαν Chron. et Hamartolus ms. apud Rodium. ³⁷ Τυρώ Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

Τὸ πρότερον τοὺς θηήσκοντας εἰς γῆν τὴν ἄλλο-
[τρίαν]
Ἀποδημοῦντες οἱ αὐτῶν τρισάκκις ἀνεκάλουν.
Ἦς Ὀμηρος ἐδίδαξε βιβλῷ τῆς Ὀδυσσεύς.
(33) Ἦσαν γὰρ αὐτῶν συγγενεῖς. Corrige Chr. Alex.; legit enim ἦσαν γὰρ αὐτῷ συγγενεῖς, mendose.
(34) Καὶ ἔσχεν υἱοὺς ἐκ τῆς Τυρώ, τὸν Κάδμον καὶ τὸν Φοῖνικα]. Chr. Alex. legit, καὶ ἔσχεν υἱὸν ἐκ τῆς Τυρώ, τὸν Κάδμον τὸν Φοῖνικα, etc., ac si Cadmus ac Phoenix idem essent: atque hunc sensum secutus est interpres hæc vertendo, ex Tyro

D suscepit Cadmum illum Phœnicem: quem etiam errorem prosequitur in sequentibus, ubi Europam Cadmi Phœnicis filiam esse vult, contra Gr. codicis silem. Cæterum mendosum utcumque esse hunc locum, tum ex Nostro, tum ex Chr. Alex. pagina sequente satis patet.

(35) Μὴ ὁμοφωνήσαντες τοῖς χρονογράφοις. Iterum corrigendum Chr. Alex., ubi habes, καὶ ὁμοφωνήσαντες τ. χρ., sensu plane nullo. Interim non satis video quos tandem poetas auctor hic nobis innuit. Palæphatus quidem, Περὶ ἀπίστων, Europam Phœnicis filiam facit; poeta, quod sciam, nullus.

HODII NOTÆ.

(η) Σίλπιον. Chron. Σήλπιον, sic inferius.
(ο) Κρόνου. Chron. Κρονίωτος.
(ρ) Ποσειδῶνι. Hamart. ms. Σιδόνῃ.
(q) Βῆλος. Hamart. ms. Βήλ.
(r) Ἐνυάλιος, ab Hamartolo omittitur.
(s) Τῆς Ἰούς. Chron. τῆς Ἰώ.

(t) Δύο. De Ægypto tantum meminit Hamartolus.
(u) Τυρώ. Sic Hamart.
(v) Τὸν Κάδμον. Hunc omittit Hamart., tres tantum Agenoris filios recensens.

quos et Europa erat, Agenoris regis filia. Cum enim Agenor filiique **31** ad limites bellis aliis distinerentur; Taurus interim, qui hoc rescierat, per maris viam irumpens, Tyrios inopinos opprimit. Memoriam autem vespere illius Tyrii usque adhuc recolentes, *Vesperam Infaustam* appellant. Taurus vero Europam in patriam suam abduxit: cuniquae virgo esset egregiae formae, pro uxore eam habuit: regionesque eas omnes, ab ejus nomine, Europaeas vocavit. Filium etiam ex ea habuit, cui Minos nomen. De his vero sapientissimus Euripides poetice scribens, enarrat, raptam Europam fuisse a Jove in taurum verso. Idem rex Taurus urbem magnam condidit in Creta insula, cui nomen Gortynam dedit, a matre sua, ex genere Pici Jovis oriunda: urbis vero fortunam a virginis a se mactatae nomine Callinicen vocavit. Agenor autem a bello redux, ubi de subitis Tauri incursionibus, urbisque direptione edoctus fuisset; sine mora Cadmum emisit, magna pecuniarum vi et exercitu instructum, uti Europam curaret reducere. Moriturus deinde rex Agenor mandavit uti tota regio quam sibi subjugaverat, inter tres filios suos distribueretur. Phoenix igitur Tyrum accepit, partesque vicinas: regionemque omnem sibi subditam Phoeniciam vocavit. Similiter etiam Syrus partem, quam ipse sortitus erat, a nomine suo Syriam appellavit. Cilix etiam sortem suam a nomine suo, Ciliciam nuncupavit.

[56] Ελαθεν ὁ Φοίνις ὅτι τὴν Τύρον καὶ τὴν αὐτῆς ἐνορίαν (b) καλέσας τὴν ὕπ' αὐτὸν (c) γενομένην γῆν Φοινίκην· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Σύρος, εἰς τὸ ἴδιον ὄνομα καλέσας τὴν ἐπιλαχούσαν αὐτῷ χώραν Συρίαν (61) (d). ὠσαύτως δὲ καὶ ὁ Κίλιξ (e) τὸ ἐπιλαγχάνον (62) αὐτῷ κλίμα ἐκάλεσε Κιλικίαν, εἰς τὸ ἴδιον αὐτοῦ ὄνομα.

32 Phoenicis autem sub regno floruit Hercules ille, Tyrius philosophus, qui purpuram invenit.

VARIAE LECTIONES.

ἡ τοῦτο Ταῦρος. ὁ Supple ex Chr. Alex. καὶ γινώσκ. τοῦτο Ταῦρος, aut aliquid tale. ὁ Ch. ὁ Εὐρώπεια. Εὐρώπεια Ox. ὁ Ch. Chron., ὡς Ox. ὁ Γορτύναν Ox. ὁ Φοίνις Ox. ὁ ἐπιλαγχάνον Ch., ἐπιλαγχάνων Ox. ὁ Κιλικία. Κιλικίαν Ch., Chron., Conf. ad p. 5 A. ὁ ἦν addidit Ch., Chron.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(56) Καὶ πραιδεύσας. Chr. Alex. legit, καὶ πραιδεύσας· corrupte.

(57) Ἐπὶ τὸ λίμιτον. Vocabulum hoc barbarum apud Græcos recentiores frequenter occurrit, pro limitibus seu finibus usurpatum: unde λίμιτανεὶ στρατιῶται, milites limitanei, ad imperii fines tutandos collocati: in compositione etiam τὸ Ἰνδο-λίμιτον, pro Indiæ finibus, apud hunc Nostrum passim habes.

(58) Λέγοντες Καχὴν ὀφινῆν. Verba hæc reddimus, *Vesperam infaustam appellant*. Lexic. Græcolat. Vei., ὀφινῆ ὥρα ἢ μετὰ ἡλίου δυσμάς. *Crepusculum*. Corrigendum interea Chr. Alex., ubi legitur χάσει ὀφινῆ.

(59) Ἦν ἐκάλεσε Γορτύναν. Urbs hæc Γόρτυν a Stephano appellatur, qui etiam a Gorty

Τύρῳ Ταῦρος ὁ τῆς Κρήτης βασιλεὺς, ναυμαχίᾳ πολέμου παρελάβε τὴν αὐτὴν Τύρον πόλιν ἐσπέρα: καὶ πραιδεύσας (56) Ελαθεν αἰχμαλώτους ἐκ τῆς πόλεως πολλούς· ἐν οἷς Ελαβε καὶ τὴν Εὐρώπην, θυγατέρα τοῦ Ἀγῆνωρος βασιλέως. Ὁ δὲ Ἀγῆνωρ καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἐπολέμουν ἐπὶ τὸ λίμιτον (57) (x)· τοῦτο Ταῦρος ὁ τῆς Κρήτης βασιλεὺς ἐξαίφνης ἐπέβριψε τῇ χώρᾳ [58] διὰ θαλάττῃς· ἥστινος ἐσπέρας μνημὴν ποιοῦνται οἱ Τύριοι ἕως τῆς νῦν, λέγοντες Καχὴν ὀφινῆν (58) (y). Ἀπήγαγε δὲ τὴν Εὐρώπην εἰς τὴν ἰδίαν πατρίδα ὁ Ταῦρος, ἦντινα καὶ γυναῖκα Ελαβε, παρθένον οὖσαν καὶ εὐπρεπῆ· καὶ ἐκάλεσε τὰ μέρη ἐκεῖνα εἰς ὄνομα αὐτῆς Εὐρώπεια ὁ (z). Ἐξ ἧς ἔσχεν υἱὸν τὸν Μίνω (a), καθὼς καὶ Εὐριπίδης ὁ σοφώτατος ποιητικῶς συνεγράψατο, ὅς ὥφισι, ὁ Ζεὺς μεταβληθεὶς εἰς Ταῦρον τὴν Εὐρώπην ἤρπασεν. ὁ ἔκτισε δὲ ἐν τῇ αὐτῇ Κρήτῃ νήσῳ ὁ αὐτὸς Ταῦρος βασιλεὺς πόλιν μεγάλην, ἣν ἐκάλεσε Γόρτυναν (59) ὁ, εἰς ὄνομα τῆς αὐτοῦ μητρὸς τῆς ἐκ γένους Πίχου Διὸς· τὴν δὲ τῆς αὐτῆς πόλεως τύχην (60) ἐκάλεσε Καλλινίκην, εἰς ὄνομα τῆς σφαγιασθείσης παρ' αὐτοῦ κόρης. Ὁ δὲ Ἀγῆνωρ βασιλεὺς ἐλθὼν ἐκ τοῦ πολέμου ἐν τῇ Τύρῳ, καὶ μαθὼν τὴν γενομένην παρὰ τοῦ Ταύρου ἐξαίφνης ἐφοδὸν τε καὶ ἀρπαγὴν, εὐθέως ἐξέπεμψε τὸν Κάδμον διὰ τὴν Εὐρώπην μετὰ χρημάτων πολλῶν καὶ στρατοῦ. Μέλλων δὲ τελευτᾶν ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἀγῆνωρ διατάξατο πᾶσαν ἣν ὀπείταζε γῆν μερίσασθαι τοὺς τρεῖς αὐτοῦ υἱούς. Καὶ

Ἐν δὲ τοῖς χρόνοις τῆς βασιλείας τοῦ Φοίνικος ἦν ὁ Ἡρακλῆς (f) ὁ φιλόσοφος, ὁ λεγόμενος Τύριος,

VARIAE LECTIONES.

ἡ τοῦτο Ταῦρος. ὁ Supple ex Chr. Alex. καὶ γινώσκ. τοῦτο Ταῦρος, aut aliquid tale. ὁ Ch. ὁ Εὐρώπεια. Εὐρώπεια Ox. ὁ Ch. Chron., ὡς Ox. ὁ Γορτύναν Ox. ὁ Φοίνις Ox. ὁ ἐπιλαγχάνον Ch., ἐπιλαγχάνων Ox. ὁ Κιλικία. Κιλικίαν Ch., Chron., Conf. ad p. 5 A. ὁ ἦν addidit Ch., Chron.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

Heroe nomen hoc eam accepisse tradit; cum primum Larissa, deinde Cremnia vocata fuisset.

(60) Τὴν δὲ τῆς αὐτῆς πόλεως τύχην. Virginitum in urbibus condendis immolatarum, eisdem ut essent in Fortunas sive Genios, plurima in hoc auctore occurrunt exempla.

(61) Καλέσας τὴν ἐπιλαχούσαν αὐτῷ χώραν Συρίαν. Syria non a Syro nescio quo nomen habuit, sed a Græcis Assyria corrupte sic dicta est. Justinus Syros et Assyrios eosdem esse testatur lib. 1: Imperium Assyrii, qui postea Syrii dicti sunt, annos mccc tenuere. Herodotus etiam in Polymn. de Assyriis verba habens, Σύριοι, ὅπῃ δὲ τῶν βαρβάρων Ἀσσύριοι ἐκλήθησαν.

(62) Τὸ ἐπιλαγχάνον αὐτῷ κλ. Ser. ἐπιλαγχάνον, sive ἐπιλαχόν.

HODII NOTÆ.

(x) Λίμιτον. Chron. Λίμιτον.
(y) Καχὴν ὀφινῆν. Chron. Κίχσει ὀφινῆν. Et ibi sero sapit, veriente Dufresnio, qui monet legendum ὀφινῆ.

(z) Εὐρώπεια. C. Εὐρώπεια.
(a) Τὸν Μίνω. C. τὸν Μῆνον.
(b) Ἐνορίαν. C. συνορίαν.
(c) Αὐτόν. C. αὐτῶν.

D (d) Συρίαν. Sic Hamart. qui addit: Ἀφ' οὗ Σύροι μετωνομάσθησαν οἱ πρόην Ἰουδαῖοι καὶ Παλαισθηνοὶ καλούμενοι, καὶ Συρία ἡ Ἰουδαία κέκληται.

(e) Κίλιξ. C. Κήλιξ.

(f) Ἡρακλῆς. Hæc omnia de Hercule verbatim habet, quam, paucissimis immutatis, Hamartolus ms. usque ad pag. seq. lin. 28.

ὅστις ἐφεῦρε τὴν κογχύλην· ἑωριζόμενος (63) γὰρ Ἀ
ἐπὶ τὸ παράλιον μέρος τῆς Τύρου πόλεως εἶδε ποι-
μενικὸν κύνα ἐσθίοντα τὴν λεγομένην κογχύλην,
ὅπερ ἐστὶ μικρὸν εἶδος θαλάσσιον κοχλιοειδές (64),
καὶ τὸν ποιμένα, νομίζοντα αἰμάσσειν τὸν κύνα, λα-
βόντα ἀπὸ τῶν προβάτων πόκον ἐρέας καὶ καταμάσ-
σοντα τὸ καταφερόμενον ἐκ τοῦ στόματος (g) ⁹⁹ τοῦ
κυνὸς καὶ βάπτοντα τὸν πόκον. Ὁ δὲ Ἡρακλῆς,
προσεσχηκὸς μὴ εἶναι αὐτὸ αἷμα, ἀλλὰ βάμματος
παραξένου ἀρετὴν, ἐθαύμασε· καὶ γινώσκων ὅτι ἐκ τῆς
κογχύλης ἐστὶ τὸ κατὶνὸν βάμμα τοῦ πόκου, εἰληφὼς
ἐκ [37] τοῦ ποιμένου τὸν πόκον ὡς μέγα δῶρον τοῦτο
προσέηγαγε τῷ βασιλεῖ τῆς Τύρου Φοίνικι. Καὶ ἐκ-
πλαγείς καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῇ θέρῃ ⁹⁷ τῆς ξένης χροῆς (h)
τοῦ βάμματος, θαυμάζων τὴν τοῦτου εὐρεσιν ἐκέλευ-
σεν ἐξ αὐτοῦ τοῦ βάμματος κογχύλης βαφῆναι ἐρέαν
καὶ γενέσθαι αὐτῷ περιβόλαιον βασιλικὸν· καὶ ἐφό-
ρουν αὐτὸς πρῶτος ἐκ πορφύρας περιβόλαιον, καὶ
πάντες ἐθαύμασαν τὴν αὐτοῦ βασιλικὴν ἐσθῆτα, ὡς
ξίνην θέαν. Καὶ ἔκτοτε ἐκέλευεν ὁ βασιλεὺς Φοί-
νιξ ⁹⁸ μηδὲνα [τῶν] ⁹⁹ ὑπὸ τὴν αὐτοῦ ὄντα βασιλείαν
τολμᾶν φορεῖν τὴν τοιαύτην ἐνάρτεον ¹ ἐκ γῆς καὶ
θαλάσσης οὐσαν φορεῖσθαι, εἰ μὴ τι αὐτὸν καὶ τοὺς μετ'
αὐτὸν βασιλεύοντας τῆς Φοινίκης, διὰ τὸ γινώσκει-
σθαι τὸν βασιλέα τῷ στρατῷ καὶ παντὶ τῷ πλήθει
ἐκ τῆς θαυμαστῆς καὶ παραξένου φορεσίας. Πρῶτην
γὰρ οὐκ ἐγίνωσκον οἱ ἄνθρωποι βάπτειν χροῆς (i)
ἱματίων, ἀλλὰ τὰς τῶν προβάτων ἐρέας, οἷαι καὶ ⁹⁹
ἦσαν, ταύτας ἐποιοῦν ἱμάτια καὶ ἐφόρου. Καὶ οἱ
βασιλεῖς δὲ τὰς αὐτὰς χροῆς τῆς τυχοῦσης ἐρέας
ἱμάτια ἐφόρου, καὶ οὐκ εὐχερῶς ἐγνωρίζοντο τῷ
ὑπάρχοντι πλήθει οἱ βασιλεῖς (65). Λοιπὸν οὖν οἱ κατὰ
τόπον βασιλεῖς, ἥτοι ῥῆγες καὶ τοπάρχαι, ἀκηκοότες
τοῦτο, οἱ μὲν περιβόλαια, οἱ δὲ φίδας χρυσοῦς (j)
καὶ μανδύας ἐπενόησαν (66) ἑαυτοῖς, πορφύρεα ἢ
[38] ροῦσα βάπτοντες αὐτὰ ἀπὸ βοτανῶν τινῶν, καὶ
ἐφόρου διὰ τὸ γινώσκεισθαι τῷ ἴδιῳ πλήθει, καθὼς
Παλαίφατος ὁ σοφώτατος συνεγράφατο. Μετὰ οὖν
χρόνους πολλοὺς οἱ Ῥωμαῖοι τὴν Φοινικὴν ὑποτά-
ξαντες χώραν τὸ ἐξ ἀρχῆς ἀναδειχθῆναι ἐκ τῆς κογχύ-
λης ἀληθινὸν σχῆμα βασιλικὸν ἐφόρεσαν, ὅπερ ἐκά-

Cum enim forte per litus Tyrium obambulet,
pastorium vidit canem, qui ostreum (quod *conchyle*
dicitur, parvumque genus est testudinis marinæ),
edebat. Pastor interim sanguinare canem existi-
mans, lana, ab ove rapta, quod ab ore ejus pro-
fluebat, abstersit, lanamque linxit. Hercules autem
cum observasset sanguinem illud non esse; sed
peregrini scilicet alicujus liquoris vim, obstupuit:
et cum ex conchyli tincturam illam lanæ expressam
sciret, exceptam a pastore lanam Phœnici, Tyrio-
rum regi, tanquam munus insigne, detulit. Qui et
ipse attonitus novi coloris aspectu, simul etiam in-
ventum admiratus, lanam conchyliis liquore tingi
jussit, sibi que regiam inde vestem parari. Primus
ergo ipse purpuream chlamydem gestavit, quæ
quidem vestis regia, tanquam inusitatam specula-
tum, omnibus in admirationem cedeat. Exinde
vero edicto cavit rex Phœnix, ne quis ex suis sub-
ditis præclaro hoc terræ marique debito gestamine
uti præsumeret, præter ipsum regem et regis suc-
cessores: ut ex novo hoc et mirabili gestamine
exercitus, omnisque adeo populus, regem suum
agnoscerent. Namque ante hoc tempus, ignotum
fuit mortalibus tingendi artificium; **33** sed ex
ovium vellere, quale a natura fuit, simplici vestes
conficiebant. Sed et regis etiam vestes velleris
colorem simplicem referebant; neque facile erat
populo principem suum dignoscere. Ex eo itaque
tempore imperatores alii regesque et dynastæ, qui
de his aliquid inaudierant, comparabant sibi, hi
quidem indumenta, alii fibulas aureas, et mantela
purpurea, vel russa, succis herbarum infecta; quæ
gestare solebant, ut a populo dignoscerentur:
quemadmodum scriptis tradidit sapientissimus Pa-
læphatus. Longo autem post tempore, Romani,
Phœnicia in potestatem suam redacta, ex vera illa
antiquitusque inventa purpura, regium sibi amictum
parabant; quem lingua sua *togam* dixere: quam et
adhuc usque consules Romani gestare solent. Numa
autem, qui et Pompeianus, qui post Romulum et
Remum Romanis imperavit; cum ad eum Pelasgo-

VARIE LECTIONES.

⁹⁹ στόματος Ch., Chron., πόματος Ox. ⁹⁷ θέρῃ Ch., Chron., θέαν Ox. ⁹⁸ Φοίνιξ Ox. ⁹⁹ τῶν om. Chron.
¹ ἐνάρτεον Ch., Chron., ἐνάρτεστον Ox. ² καὶ Chron.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(63) Ἑωριζόμενος. Ἑωριζόμενος pro ἁλωριζό-
μενος, ex αι vocalis in e permutatione in cod.
mss. usitatissima. Cedrenus habet μεταωριζόμε-
νος, et Noster etiam infra, de Leda, lib. iv, p. 50.
Sic et Hamart.

(64) Κοχλιοειδές. Scr. κοχλιοειδές.

(65) Οἱ κατὰ τόπον βασιλεῖς. Verum corrige Chr.
Alex., cujus auctor ex Nostro hæc omnia κατὰ
λέξιν desumpsit; habet enim οὐ κατὰ τόπον βασι-
λεῖς; quæ codicis corruptela interpretem etiam in
errorem duxit.

(66) Καὶ μανδύας ἐπενόησαν. Μανδύη hoc loco

HODII NOTÆ.

D significat pallium regium, seu vestem superiorem;
quod Itali *mantello* vocant, a Latino mantelum, seu
mantellum. Jul. Pollux, lib. vii, cap. 15, vestem
hanc penulæ aliquantum similem esse dicit: Ἡ δὲ
μανδύη ὁμοίον τι τῷ καλουμένῳ φαινόλῃ. Chr.
Alex. habet, μαντεῖα, quod Raderus *idola* vertit;
longe satis a proposito. Μαντεῖον etiam infra vocat
auctor noster lib. xvii, p. 416, ubi de Justino imp.
cladem Antiochensem ex terræmotu lugente hæc
habet: Δίχα διαδήματος εἰσῆλθεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ,
μετὰ πορφυροῦ μαντεῖου, κλαίων.

(g) Πόματος. Hamart. στόματος.

(h) Χροῆς. C. χροιάς.

(i) Χροῆς. C. χρωάς.

(j) Φίδας χρυσοῦς. Dufresnius vertit *fibulatas*
vestes.

rum legati venissent, chlamydas gestantes clavis russis distinctas (quales etiam Isauri ferre consueverunt), ornatu delectatus, primus auctor fuit Romanis uti chlamydas gestarent, reges quidem purpureas, clavis aureis distinctas; senatus vero, et magistratus, militumque præfecti, purpuratos clavos; insignia nempe regii ornatus, quæ Romani imperii dignitatem et subjectionem indigitarunt: edixitque ne quis **34** regiam postea non chlamydatum ingrederetur. Sed neque palatini satellites quemquam sine chlamyde, insigne regium præ se ferente, in palatium intromitabant; sicuti hæc scriptis mandavit sapientissimus Tranquillus, Romanorum historiographus.

πρὸς αὐτὸν διὰ τοῦ σχήματος τῆς αὐτῆς χλαμύδος, καὶ οὐ συνεχώρουν τινὰ εἰσελθεῖν οἱ φυλάττοντες τὸ παλάτιον, εἰ μὴ ἐφόρει χλαμύδα ἔχουσαν φιλοτιμίαν βασιλικῆς ἐσθῆτος, καθὼς ὁ σοφώτατος Τραγκύλλος (1), Ῥωμαίων ἱστορικὸς, ταῦτα συνεγράψατο.

Syrus vero, Agenoris filius, vir fuit sapiens. Hic Phœnicum lingua philosophiam arithmeticam conscripsit; principia item corporea esse statuit; corporea autem ipsa, sicut et animas in alia animalia migrare, primus docuit; uti prodidit sapientissimus Clemius.

Hiscæ temporibus erat Phalecus, Eberi filius, qui vixit annos trecentos triginta novem: de quo Moses propheta scripsit. Ab Adamo igitur ad Phalecum usque, secundum prophetiam, anni numerantur **MMM**.

Predictus autem Picus, qui et Jupiter, de quo superius, filium habuit præter Mercurium atque Herculem Perseum quoque, quem ex muliere formosa, cui nomen Danæ, Acrisii Argivi filia, suscepit. De qua sapientissimus Euripides in Tragedia fabulatur vitiatam illam fuisse a Jove in aurum transformato: ideoque arcula inclusam, in mare projectam fuisse. Buttius autem sapientissimus historiographus in Chronico suo **35** scriptum reliquit Jovem Picum in cubiculo quod mare spectabat commorantem eam, utpote pulcherrimam, vi auri magna, sibi conciliasse; raptamque inde, compressisse; aliumque ex ea habuisse Perseum,

Ἀλεσάν Ῥωμαῖσι τότῃ· ἦντινα καὶ ὕπατοι Ῥωμαίων ἕως τῆς νῦν φοροῦσι. Νουμίδας δὲ ὁ καὶ Πομπήλιος (67)³, βασιλεύσας Ῥωμαίων μετὰ τὸν Ῥώμην καὶ τὸν Ῥήμον, δεξάμενος πρεσβευτὰς ἐκ τῆς χώρας τῶν λεγομένων Πελασγῶν, φοροῦντας χλαμύδας ἔχουσας ταβλία ρούσα (4), καθάπερ οἱ ἀπὸ τῆς τῶν Ἰσάυρων χώρας, καὶ τερφθεὶς τοῦ σχήματος, πρῶτος ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐπενόησε χλαμύδας φορεῖσθαι, τὰς μὲν βασιλικὰς πορφυρὰς⁵, ἔχουσας ταβλία χρυσά, τὰς δὲ τῶν συγκλητικῶν αὐτοῦ καὶ τῶν ἐν ἀξίαις καὶ στρατείαις χλαμύδας ἔχουσας σήμεντρον τῆς βασιλικῆς φορεσίας ταβλία πορφυρὰ, δηλοῦντάς αὐσαν Ῥωμαϊκῆς πολιτείας καὶ ὑποταγῆν, κελεύσας⁶ μηδένα [39] συγχωρεῖσθαι εἰσελθεῖν εἰς τὸ παλάτιον βασιλικῆς ἐσθῆτος, καθὼς ὁ σοφώτατος Τραγκύλλος.

Ὁ δὲ Σύρος (68), ὁ υἱὸς τοῦ Ἀγῆνορος, ἀνὴρ ἐγένετο σοφὸς, ὃς συνεγράψατο Φοινικικοῖς γράμμασι τὴν ἀριθμητικὴν φιλοσοφίαν· ὑπέθετο δὲ ἀσωμάτους εἶναι ἀρχὰς, καὶ σώματα μεταβάλλεσθαι καὶ τὰς ψυχὰς εἰς ἀλλογενῆ ζῶα. Οὗτος πρῶτος ἐξέθετο ταῦτα, ὡς Κλήμιος⁷ ὁ σοφώτατος συνεγράψατο.

Ἐν τοῖς χρόνοις τούτοις ἐγένετο Φάλεξ, υἱὸς Ἐβερ, ἀνὴρ θεοσεβὴς καὶ σοφὸς, ζήσας ἐτὶ τλθ', περὶ οὗ Μωσῆς⁸ ὁ προφήτης συνεγράψατο. Ἔστιν οὖν ἀπὸ Ἀδάμ ἕως τοῦ Φάλεξ ἐτὶ γ' κατὰ τὴν προφητείαν.

Ὁ δὲ προεξηγούμενος Πίκος ὁ καὶ Ζεὺς ἐν τοῖς ἀνωτέροις χρόνοις ἔσχε μετὰ⁹ τὸν Ἑρμῆν καὶ τὸν Ἡρακλέα¹⁰ καὶ ἄλλον υἱὸν, τὸν Περσεά, ἀπὸ εὐπρεποῦς γυναικὸς ὀνόματι Δανάης, θυγατρὸς τοῦ Ἀκρίσιου τοῦ καταγομένου ἐκ τῆς Ἀργείων χώρας· περὶ ἧς ἐμυθολόγησαν Εὐριπίδης ὁ σοφώτατος ἐν τῇ συντάξει τοῦ αὐτοῦ δράματος ἐν κιδωτίῳ τινὶ βληθεῖσαν καὶ ῥιφεῖσαν¹¹ τὴν Δανάην [40], ὡς φθαρεῖσαν ὑπὸ Διὸς μεταδελθόντος εἰς χρυσόν. Ὁ δὲ σοφώτατος Βούττιος (69), ἱστορικὸς¹² χρονογράφος, ἐξέθετο ὡς ὁ αὐτὸς Πίκος ὁ καὶ Ζεὺς οὖσαν ταύτην ἐν κουδουκλείῳ παρακειμένῃ τῇ θαλάσῃ πολλῶν χρυσῶν πείσας ἡδυνήθη προτρεφάμενος (70)¹³ ἦντινα ἀρπάσας ὡς

VARIE LECTIONES.

³ Πομπητιανός. Πομπήλιος cum Chron. p. 117 A. Ch. ⁴ χλαμύδας Chron. et Cedrenus p. 19 B, χλαμύδα Ox. ⁵ πορφυράς Ox. et mox πορφυρά. ⁶ κελεύσας Ch., Chron., κελευούσας Ox. ⁷ Κλήμιος. Κλήμης Cedrenus p. 19 C. ⁸ Μωσῆς. Gen. xi, 17, 18. ⁹ μετὰ Chron. p. 38 C., κατὰ Ox. ¹⁰ Ἡρακλέα Ch., Ἡρακλέαν Ox. ¹¹ καὶ ῥιφεῖσαν. βληθῆναι κατὰ θάλασσαν Chron. ¹² ἱστορικὸς. ὁ ἱστορικὸς καὶ Chron. conf. p. 33 A. Βούττιος autem Malalæ est Βρούττιος.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(67) Ὁ καὶ Πομπητιανός. Ser. Πομπήλιος, uti D historiici ejusdam apud Euseb. in Chronic. mentio occurrit.

(68) Ὁ δὲ Σύρος, etc. Quæ Noster Syro, Cedrenus Phœnici, adeoque verbis ipsissimis, tribuit: licet auctorem suum Cedrenus Clementem, quem Noster Clemium appellet.

(69) Ὁ δὲ σοφώτατος Βούττιος. Hunc Chr. Alex. Βρούτιον appellat. Butti, sive Botii, frequens apud Nostrum mentio; Brutii nulla. Brutii etiam

(70) Ἠδυνήθη προτρεφάμενος. Δύναμαι apud auctorem hunc frequenter eodem sensu quo hic usurpatur, sonatque voti compotem fieri, sive, aliquid agendi opportunitatem nancisci. Ita infra, lib. vii, p. 165: Δυνηθέντες δὲ οἱ συγκλητικοὶ ἔγραψαν ὁδόμενοι Μαλλίου, etc., et lib. xviii, p. 470: Τινὲς δὲ ἐκφυγεῖν δυνηθέντες, ἀπήγγειλαν τὰ γενόμενα.

HODII NOTÆ.

(4) Ρούσα. C. ρούσαα.

(1) Τράγκυλλος. C. Σουετώνιος Στραγκύλλος, men-

dose. Intelligi videtur illius liber *De re vestiaria*, ejus meminit Suidas.

ἡνὺν εὐπρεπῆ ἐφθείραν, καὶ ἐξ αὐτῆς ἔσχεν υἱὸν Ἀ
 ὀνόματι Περσεύς, τὸν προσηρμένον. Ὅντινα περὶ
 τὸν γράφουσι διὰ τὸ ἔχ παιδὸθεν περίτορον εἶναι
 τὸν παῖδα· ὅθεν καὶ οὗτου πατὴρ Πίκος ὁ καὶ Ζεὺς
 ἐδίδαξεν αὐτὸν πράττειν καὶ τελεῖν τὴν μαγανείαν
 τοῦ μουσεῦ (71) σκύφους (m), διδάξας αὐτὸν πάντα
 τὰ περὶ αὐτοῦ μυστικά καὶ δυσσεβῆ πλανήματα, λέ-
 γων αὐτῷ, ὅτι Νικᾷς πάντας τοὺς πολεμίους¹¹ ἐξ
 αὐτοῦ καὶ τοὺς ἐχθροὺς σου καὶ πάντα ἀνθρώπων
 ἐναντίον καὶ πάντας τοὺς βλέποντας ἐν αὐτῷ τῷ
 προσώπῳ τυφλομένους καὶ μένοντας ὥσει νεκροὺς
 καὶ κατασφαζομένους ὑπὸ σοῦ. Καὶ λοιπὸν ὁ Περσεύς
 πεισθεὶς τῷ ἰδίῳ πατρὶ Πίκῳ τῷ καὶ Διὶ, εἰς τὸν
 μετὰ ταῦτα χρόνον μετὰτελευτην τοῦ αὐτοῦ πατρὸς
 Πίκου τελείας ἡλικίας γενόμενος, ἐπεθύμησε τῆς
 τοῦ Ἀσσυρίων βασιλείας, διαφθονοῦμενος τοῖς [41]
 τέκνοις τοῦ Νίνου (72), τοῦ θεοῦ αὐτοῦ, τοῦ ἀδελφοῦ
 τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Καὶ χρηματισθεὶς ἀπῆλθεν ἐν τῇ
 χώρᾳ τῆς Λιβύης· καὶ κατὰ τὴν ὁδὸν ὑπήντησε τῷ
 αὐτῷ Περσεῖ μία παρθένος, κόρη χωρική, ἀγρία
 ἔχουσα τὰς τρίχας καὶ θύβαλους. Καὶ στήσας ἐπ-
 ηρώτησεν¹² αὐτὴν λέγων· Τί σοι τὸ ὄνομα; ἡ δὲ εἶπε
 μετὰ παρθένιας, Μέδουσα· καὶ κρατήσας αὐτῆς τὰς
 τρίχας ᾗ ἐβάσταζε λογχοδρεπάνῳ ξίφει (73) ἀπέτε-
 μεν αὐτῆς τὴν κάραν. Καὶ λαβὼν ὁ Περσεύς εὐθέως
 ἐτέλεσε τὴν αὐτὴν κάραν μυστικῶς, καθὼς ἐδιδάχθη
 ὑπὸ τοῦ ἰδίου πατρὸς Πίκου τῆς μουσεῖας (74) μαγανείας τὴν
 πλάνην· ἦντινα ἐβάσταζεν εἰς ἰδίαν
 βοήθειαν πρὸς πάντας ἐχθροὺς καὶ πολεμίους εἰς τὸ ὑποτάσσειν καὶ ἀνατρεῖν. Τὴν δὲ κάραν ἐτέλεσε
 Γοργόνα (n) διὰ τὸ ὄψιν τοῦ βοηθήματος καὶ διὰ τὸ ἐνεργῆς πρὸς τοὺς ὑπανετίους (o).

Κατεῖθεν περάσας ἦλθεν ἐπὶ τὴν τῆς Αἰθιοπίας
 χώραν, ἥτις ἐδασιλεύετο ὑπὸ τοῦ Κηφέως, καὶ εὐ-
 ρηκῶς ἔκειτο ἱερὸν Ποσειδῶνος, εἰσῆλθεν ἐν αὐτῷ καὶ
 εἶδεν ἐν τῷ ἱερῷ παραμένουσαν [42] κόρην, κατὰ
 τάγμα τοῦ ἰδίου αὐτῆς πατρὸς τοῦ Κηφέως ἐκδο-
 θεῖσαν, τὴν λεγομένην Ἀνδρομέδαν (p) παρθένον.
 Καὶ ταύτην ἀπέσπασεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, καὶ φθείρας
 αὐτὴν ὡς εὐπρεπῆ ἔλαβεν εἰς γυναῖκα. Καὶ κατα-
 πλεύσας ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς χώρας ἐκείνης· ἐρχό-
 μενος¹³ κατὰ τὴν Ἀσσυρίων χώραν κατήντησεν ἐν
 τῇ χώρᾳ τῆς Λυκαονίας (q)· καὶ γνόντες (r) εὐθέως
 ἀντιστάνας ἐπολέμησαν αὐτῷ· καὶ χρησάμενος τῇ

quem diximus. Hunc alatum perhibent, eo quod a
 pueris summa esset corporis agilitate : unde et
 pater ejus Jupiter Picus nefandi illius Scyphi pa-
 randi magicum ei artificium aperuit, quaque ad
 eum pertinent mysticas illum et impias edocuit
 imposturas : Hujus ope, inquit, vinces tuos ini-
 micos et adversarios omnes : et quicunque caput
 hoc aspexerint, occaecati et quasi mortui a te per-
 cussi videbuntur. Perseus igitur, Jovis patris
 dicto audiens fuit : qui, post eum mortuum, ado-
 lescentior factus, regnum Assyriorum in animo
 habuit : quippe hoc invadebat patrelibus suis, Nini
 filiis. Accepto autem oraculo, in Libyam profectus
 est : per iter vero occurrit ei virgo quaedam Indi-
 gena, oculis capillisque fera. Constitit ad visum
 Perseus, et percontatus eam : Quod, inquit, tibi
 nomen est? Respondit illa imperterrita, Medusa.
 Tum Perseus, comprehensa verticis coma, saeculo
 quem ferebat ense caput illi amputavit : quod
 abreptum, incantamentis magicis et infandis, justa
 ac a patre edoctus³⁶ fuerat, caeremonia prae-
 ravit; sibi in auxilium habuit, ad inimicos
 hostesque omnes devincendos tollendosque. Caput
 autem hoc Gorgonem appellavit, ob auxiliandi ce-
 leritatem, et singularem quam habuit contra adver-
 sarios efficaciam.

Illinc autem discedens in Aethiopiam venit, quae
 tum temporis Cepheo parebat; ubi repertum
 Neptuni templum ingreusus virginem ibi vidit,
 Cephei patris jussu expositam, nomine Androme-
 dam. Hanc e fano extraxit; et, quod venusta esset,
 devirginavit, et in uxorem accepit. Inde vero sol-
 vens, et Assyriam versus iter faciens, in Lycao-
 niam devenit. Hoc autem Lyceonibus cognito, ar-
 mis eum repellere conati sunt : quos tamen bene-
 ficio capitis Gorgonii profligavit : repertoque vico,
 cui Amandra nomen erat, ex eo civitatem condidit;
 et erecta sibi pro portis statua, Gorgonis effigiem

VARIAE LECTIONES.

¹¹ πολεμίους Ch. cum Chron. et Cedreno p. 22 B, πολέμους Ox. ¹² ἐπερώτησεν Ox. ¹³ ἐρχόμενος. καὶ
 addit Chron.

ED. CHILMEADI NOTAE.

(71) Τοῦ μουσεῦ. Scr. μουσαῦ.

(72) Διαφθονοῦμενος τοῖς τέκνοις τοῦ Νίνου. Διαφθονοῦμενος hic active sumi videtur : ita etiam lib. xi, p. 254 : Μαθὼν, ὅτι διαφθονεῖται τῷ Σανα-
 τρουκίῳ, etc. et lib. v, p. 85 : Ἡ δὲ ταύτης ἀδελφὴ Καλυψὶ διαφθονοῦμένη αὐτῇ, ἐχθραν εἶχε πρὸς
 αὐτὴν μεγάλην. Josephi etiam fratres, διαφθονοῦ-

D μνοὶ αὐτῷ, eum vendidisse dicuntur, lib. iii, p. 29.

(73) Λογχοδρεπάνῳ ξίφει. Novum hoc teli genus Chr. Alex. disjunctum legit, λόγχῃ, δρεπάνῳ, ξί-
 φει : verum sensus ipse hoc recusare videtur :
 quomodo enim hasta, quam ferebat, verticis comam
 prehendere potuerit Perseus.

(74) μουσεῖας. Scr. μουσαῖας.

MODII NOTAE.

(m) Σκύφους. Σκύτους reponit Chilmeadus. Σκύ-
 φου habet C. ubi Dufresnius : Videtur σκύφος hoc
 loco scutum seu clypeum sonare. Σκύφους non σκύ-
 τούς habent Simeon Logotheta, eodem citante, et
 Cedrenus. Sic et infra p. 43, τὴν τελευτὴν τὴν μου-
 σεῦ καὶ ἀδελφὸν σκύφους.

(n) Γοργόνα. C. Γοργόνην.

(o) Ὑπανετίους. C. ἐναντίους.

(p) Ἀνδρομέδαν. C. Ἀνδρομήδαν.

(q) Λυκαονίας. C. Λυκαωνίας.

(r) Γνόντες. Adde, et Λυκάωνες, quae in C. ha-
 bentur.

ferente, sacrisque peractis, urbis Fortunam, juxta nomen suum, Persidem vocavit: statua vero hæc etiam hodie ibi spectatur. Urbem hanc Iconium appellavit: ibi enim posuerat Icona, in signum primæ victoriæ, Gorgonis ope, a se partæ. Sed et alias etiam regiones subegit, nemine repugnante. Dumque per Isauriam et Ciliciam iter moveret, hostiumque impetus varios sustineret, dabatur ei oraculum hoc: *Ubi ex equo descendens, calcaneum pedis in terram deflexeris, 37 victoriam inde reportabis.* Ex equo itaque descendens, ad vicum dictum Andrasum, pedis ibi calcaneum fixit in terram: capiteque Gorgonio fretus, victoriam sibi comparavit. Ex vico igitur illo urbem ædificavit; nomenque ei, ex pedis sui oraculo, Tarsum indidit, mactata virgine illibata, Parthenope dicta, in urbis expiationem. Gratiis deinde persolutis, in Assyrios arma movit, per Argeum montem; quos, occiso rege eorum Sardanapalo, ex genere ejus oriundo, devictos in potestatem suam redegit: quibus imperavit per annos LIII. Quin et a nomine suo Persas eos vocavit; nomine pariter regnoque Assyriis adeptis. Arbores etiam illic sevit, quas Persicas vocavit: quas non ibi solum, sed et per Ægyptum etiam, in sui memoriam disseminavit. Docuit præterea Persas infanda populi Medusæi mysteria; atque inde eos Medos, regionemque eorum Mediam, vocavit.

καὶ ἐκάλεισε Περσείας· οὐ μόνον δὲ ἐκεῖ, ἀλλὰ καὶ ἐν μνήμῃ αὐτοῦ. Ἐδίδαξε δὲ καὶ τοὺς Πέρσας τὴν δοῦσιν· ὧν τινων ἐκάλεισε τὴν χώραν Μήδων (z) διὰ τὸ μᾶθημα.

Perseus autem cum per plures annos imperium Persidis tenuisset, certior factus Ionitas, ex Argivis oriundos, in Syria sedes suas posuisse, eo concedit ad Silpium montem, eos, tanquam sanguine sibi conjunctos, visitaturus. Ab his autem honorifice excerptus est; ut qui scirent eum genus suum ab Argivis Iopolitiis duxisse: summa itaque lætitia affecti, 38 Perseum suum celebrabant. Tempestate vero ingruente, cum Draco fluvius, qui est nunc Orontes, Iopolin præterfluens, supra modum im-

βοηθεῖα τῆς χάρας ¹⁴ τῆς Γοργόνης ἐνίκησε τοὺς Λυκάονας (s)· καὶ εὐρηκῶς κώμην λεγομένην Ἀμανδραν ἐποίησεν αὐτὴν πόλιν, καὶ ἐστήσεν ἐκαστῶ στήλῃν ἑξω τῶν πυλῶν, βαστάζουσας τὸ ἀντακόνισμα τῆς Γοργόνος (ι), καὶ θυσίαν ποιήσας ἐκάλεισε τὴν τύχην τῆς πόλεως Περσίδα εἰς τὸ ἴδιον αὐτοῦ ὄνομα· ἥ τις στήλη ἕως τοῦ παρόντος ἴσταιται ἐκεῖ. Ἦντινα πόλιν ἐκάλεισε τὸ Ἰκόνιον (u), διότι πρώτης νίκης εἰκόνα (75) σὺν τῇ ¹⁵ Γοργόνῃ ἐκεῖ ἐθεσεν (v). Ὑπὲρταξ δὲ καὶ τὰς ἄλλας χώρας μηδενὸς ἀνθισταμένου. Ἐρχόμενος δὲ ἐπὶ τὴν Ἰσαυρίαν καὶ Κιλικίαν, καὶ ἀντιστάσεις αὐτοῦ πολεμίων ὑπομένοντας, ἐχρηματίσθη ταῦτα, ὅτι Ἀπὸ τοῦ ἰδίου Ἰππου ἀποδῶν τὸν σὸν ταρσὸν τοῦ ποδὸς εἰς τὴν χθόνα πῆξας νίκην λάβοις ¹⁶. Καὶ καταβῶν ἐκ τοῦ ἰδίου Ἰππου ἐν τῇ λεγομένῃ κώμῃ Ἀνδρασῶ, ἐκεῖ τὸν ταρσὸν τοῦ ποδὸς ἐπηξεν· καὶ νικήσας τῇ χρήσει τῆς Γοργόνος (x), ἐποίησε τὴν αὐτὴν [43] κώμην πόλιν, ἥντινα ἐκάλεισε Ταρσὸν ἐκ τοῦ χρησμοῦ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ποδὸς, θυσιάσας κόρην ἀδαῇ ¹⁷ ὀνόματι Παρθενόπην, εἰς ἀποκαθαρισμὸν τῆς πόλεως. Καὶ εὐχαριστήσας ὁρμησεν ἐκεῖθεν διὰ τοῦ Ἀργαίου ¹⁸ ὁρους κατὰ Ἀσσυρίων· καὶ νικήσας αὐτοὺς καὶ φονεύσας τὸν Σαρδανάπαλον, βασιλεῖα αὐτῶν, τὸν ἐκ τοῦ γένους (y) αὐτοῦ ¹⁹ καταγόμενον, ὑπέταξεν αὐτοὺς, καὶ ἐδασίλευσεν αὐτῶν ἑτη γη', καὶ ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ ἐκάλεισε αὐτοὺς Πέρσας, ἀφελόμενος ἀπὸ Ἀσσυρίων τὴν βασιλείαν καὶ τὸ ὄνομα. Καὶ ἐφύτευσε δένδρα, τοῖς Ἀλυπτοῖς μέρεσιν ἐφύτευσε τὰς περσείας εἰς τελευτὴν τοῦ ²⁰ μυσεροῦ καὶ ἀθέου σκύφους τῆς Με-

τοῖς Ἀλυπτοῖς μέρεσιν ἐφύτευσε τὰς περσείας εἰς τελευτὴν τοῦ ²⁰ μυσεροῦ καὶ ἀθέου σκύφους τῆς Με-

Οὗ δὲ αὐτὸς Περσεὺς μετὰ τὸ βασιλεῦσαι τῆς Περσικῆς χώρας ἔτη πολλὰ, μαθὼν ὅτι ἐν τῇ Συρίᾳ χώρα διαγούσιν ἐκ τοῦ Ἀργίου Ἰωνταί, ἦλθεν εἰς τὴν Συρίαν πρὸς αὐτοὺς εἰς τὸ Ἑλλπιον ἕρος, ὡς πρὸς ἰδίους συγγενεῖς. Οἵτινες δεξάμενοι αὐτὸν μετὰ πάσης τιμῆς προσεκύνησαν· γινόντες αὐτὸν (76) (a) οἱ αὐτοὶ Ἀργεῖοι Ἰωπολῖται ²¹ ὅτι καὶ οὗτος ἐκ τοῦ γένους τῶν Ἀργείων καταγέται, χαρίεντες [44] ἀνύμνουν αὐτόν. Χειμῶνος δὲ γενομένου, καὶ πλημμυρῶσαντος (b) πολλοῦ τοῦ παρακειμένου ποταμοῦ τῇ Ἰωνιῶν

VARIE LECTIONES.

¹⁴ χάρος. χάρας Ch. cum Chron. ¹⁵ πρὸ τῆς νίκης εἰκόνα τὴν τῆς Γοργόνης Chron. Τὴν in Chronico acite intulit Bacangius, Codex Vaticanus et editio Raderi σὺν τῇ Γοργόνῃ. ¹⁶ λάβοις. λάβης Cedrenus p. 22 C. ¹⁷ ἀδαῇ Chron., ἀδαῇ Ox. ¹⁸ Ἀργαίου. Ἀργίου Ox. ¹⁹ αὐτοῦ Ch. cum Chron., αὐτῶν Ox. ²⁰ τοῦ. τὴν Ox. ²¹ Ἰωπολῖται Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(75) Διότι πρώτης νίκης εἰκόνα. Chr. Al. διὰ τί πρὸ τῆς νίκης εἰκ. corrupte.

(76) Γινόντες αὐτόν. Iocus suspectus: supplementum videtur καὶ, aut δέ.

IOBII NOTÆ.

(s) Λυκάονας. C. Λυκάωνας.
(ι) Γοργόνος. C. Γοργονίας pro Γοργόνης.
(u) Ἰκόνιον. C. Εἰκόνιον.
(v) Διότι πρώτης νίκης εἰκόνα σὺν τῇ Γοργόνῃ ἐκεῖ ἐθεσεν. C. ex edit. Dufres. διότι πρὸ τῆς νίκης εἰκόνα τὴν τῆς Γοργόνης ἐκεῖ ἐθεσεν, quæ reddit Dufresnius: Quod per Gorgonos imaginem ac figuram victoriam ibi esset adeptus.
(x) Γοργόνος. C. Γοργόνης.
(y) Τὸν ἐκ τοῦ, etc. Locum hunc sic scribunt Symeon Logotheta ms. et Cedrenus adnotante Du-

D fresnio: καὶ τὸν Σαρδανάπαλον, καὶ τοὺς τοῦ γένους αὐτοῦ ἀπεκτονῶς, etc.

(a) Μήδων. Sic C., pro quo ex Cedreno Dufresnius reposuit Μηδίων· quo modo habet etiam Hamartolus.

(a) Γινόντες αὐτόν, etc. Minus accurate hæc reddantur, verè: Argivi quippe Iopolitæ cum ex Argivis genus ducere certiori facti summa cum lætitia cum celebrarunt.

(b) C. Πλημμυρίσαντος.

πάλαι τοῦ λεγομένου Δράκοντος, νυνὶ δὲ Ὀρόν-
του (c) (77), ἦν τις τοῦς Ἰωνίτας εἰδασθαι· καὶ ἐν τῷ
εὐγεσθαι αὐτοῦς καὶ μυσταγωγεῖν κατηνέχθη σφαῖρα
πυρρὸς κεραυνοῦ²¹ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἥτις ἐποίησε παυθῆ-
ναι²² τὸν χειμῶνα καὶ τὰ τοῦ ποταμοῦ ἐπισχεθῆναι
ρεῖθρα. Καὶ θαυμάσας ἐπὶ τῷ γεγονότι²³ ὁ Περσεύς
ἐξ ἐκείνου τοῦ πυρρὸς εὐθείως (d) ἀνῆψε πῦρ, καὶ εἶχε
φυλαττόμενον μεθ' αὐτοῦ· ὅπερ πῦρ εἰδάστας
ἐπὶ τὰ Περσικὰ μέρη εἰς τὰ Ἰδια βασίλεια (e). Καὶ
εἰδασθὲν αὐτοῦς τιμᾶν ἐκείνου τὸ πῦρ, ὅπερ ἔλεγεν
αὐτοῖς ἑωραχέναι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατενεχθέντα²⁴.
ὅπερ πῦρ ἔως τοῦ παρόντος ἐν τιμῇ²⁵ ἔχουσιν οἱ
Πέρσαι, ὡς θεῖον. Ὁ δὲ αὐτὸς Περσεύς ἔκτισε τοῖς
Ἰωνίταις (f) ἱερὸν, ὃ ἐπωνόμασε Πυρρὸς ἀθανάτου.
Ὅμοιος δὲ καὶ εἰς τὰ Περσικὰ ἔκτισεν ἱερὸν Πυρρὸς,
καταστήσας ἐκεῖ διακονεῖν αὐτῷ εὐλαβεῖς ἄνδρας,
οὐστινας ἐκάλεσε Μάγους. Ταῦτα δὲ Πανσανίας ὁ
σοφώτατος χρονόγραφος συνεγράφατο.

Καὶ μετὰ καιρὸν ἔλθων ὁ Κηφεὺς βασιλεὺς κατ'
αὐτοῦ ἐκ τῆς [45] Αἰθιοπίας, ὃ κατῆρ τῆς Ἀνδρο-
μέδας (g), ἐπολέμησεν αὐτῷ· ἦν δὲ ὁ Κηφεὺς ἐκ τοῦ
γῆρας μὴ βλέπων. Καὶ ἀκούσας ὁ Περσεύς ὅτι πο-
λεμᾷ αὐτῷ, ὀργισθεὶς πάνυ, ἐξῆλθε κατ' αὐτοῦ βα-
στάζων τὴν κάραν, καὶ ὁπέδειξεν αὐτῷ αὐτὴν. Καὶ
ὁ Κηφεὺς μὴ βλέπων ἐπέβαινεν αὐτῷ ἐπιπρος· ὃ δὲ
Περσεύς ἀγνοῶν ὅτι οὐ καθορᾷ, ἰλογισατο μὴκέτι
ἐνεργεῖν τὴν κάραν ἥς κατεῖχε Γοργόνος (h), καὶ
στρέψας αὐτὴν πρὸς αὐτὸν προσέσχεν αὐτῇ· καὶ
τυφλωθεὶς ἔμεινεν ὥστε νεκρὸς καὶ ἀνηρέθῃ. Καὶ
λοιπὸν ἐθαύλευσε Περσῶν ὁ υἱὸς τοῦ Περσέως (78)
καὶ τῆς Ἀνδρομέδας, προβληθεὶς ἐκ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ
πάππου τοῦ Κηφέως, τοῦ βασιλέως τῆς Αἰθιοπίας·
ὅστις ἐκέλευσε (79), καὶ ἐκαύθη ἡ μυσερὰ κεφαλὴ
τῆς Γοργόνος, καὶ ἀνεχώρησεν ἐπὶ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ
χώραν. Καὶ ἔμεινε λοιπὸν τὸ γένος τοῦ Περσέως βα-
σιλεῦσιν²⁶ τῆς Βαθυλυνίας χώρας.

Ἐν δὲ τοῖς προειρημένοις ἀνωτέροις χρόνοις κατ-
έλαθε τὴν Βοιωτίαν²⁷ χώραν ἐκ τῆς Φοινίκης Κά-
δμος, ὁ Ἀγήνορος υἱός· ὅντινα ἐπεμψεν ὁ αὐτοῦ πα-

A bribus auctus esset, Perseus Ionitas, uti preces
sunderent, hortatus est : quibus precantibus, sa-
craque peragentibus, globus ignis fulminalis de
caelo delapsus, tempestatem sedavit, Numinisque
impetum coercuit. Mirabundus ad hoc Perseus
stetit, et ex igne illo ignem statim accendens, apud
se religiose asservavit : quem in Persidem, regnum
suum, secum tulit : Persas etiam edocuit divinos
honores eidem exhibere : utpote quem de caelo se
delapsum videre asserebat. Persæ itaque ignem
usque adhuc colunt, pro Numine habentes. Ipse
autem Persens Ionitis sanum condidit, *Igni æternis*
sacrum. Aliud etiam templum in Perside igni
extruxit : ubi illius ministros posuit sanctos quos-
dam viros, quos *Magos* nominavit. Scripta autem
B reliquit hæc Pausanias, sapientissimus chrono-
graphus.

Postea temporis bellum movebat contra Perseum
Cepheus rex Æthiopum, Andromeda pater. Erat
autem Cepheus, ex senio, oculorum acumine pri-
vatus : Perseus vero ubi audisset bello se ab eo
peti, ingenti correptus ira, contra illum egressus,
Gorgonium caput secum tulit, illique²⁸ obvertit.
Cepheus autem minime videns, concitato equo in
ipsum irruit : Perseus vero quem latebat Cepheum
cæcutire, existimans Gorgonium caput non ultra
vires suas exerere, sibimet illud obvertit : quod
dum intuetur, occæcatus ipse stetit atque sic inter-
emptus est. Persarum deinde rex, Persei ex An-
dromeda filius, ab avo suo Cepheo factus est : qui
etiam jussit ut abominandum illud Cepheum caput
igne absumeretur : quo facto, regnum suum
repetivit. Abhinc igitur Persei genus Babylono
regnavit.

Temporibus autem supradictis, Cadmus, Age-
noris filius, Phœnicia relicta, Bœotiam occupavit :
a patre enim missus fuerat, ut Europam sororem

VARIE LECTIONES.

²¹ κεραυνοῦ. κεραυνίου Ch. inutilis conjectura. παυθῆναι Ch. cum Chron., καυθῆναι Ox. ²² τῷ
γεγονός. Ser. ἐπὶ τὸ γεγονός, sive potius ἐπὶ τῷ γεγονότι, uti legit Ch. Alex. : Ch. ²³ κατε-
νεχθέντα. κατενεχθῆναι Chron. Forma quæ hic est reddit p. 25 A, 45 B, 86 C, E, 89 D, E, 91 E, 93 B,
94 C, 99 D, 112 D. vol. II. p. 26 D, 44 C, D, 44 C, 47 E, 70 B. ²⁴ τιμῇ Ch. cum Chron., ὀμν Ox.
²⁵ βασιλεῦσιν Ch. cum Chron. βασιλεύοντος Ox. ²⁶ Βοιωτίαν. Βοιωτέται Ox. hic et infra.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(77) Νυνὶ δὲ Ὀρόντου. Chr. Alex. habet, νυνὶ δὲ D μέρος, pro nomine proprio nequaquam sumi,
δρῖσεν, mendose.

(78) Ὁ υἱὸς τοῦ Περσέως. Filius hic Persei,
Μέρως, a Cedreno vocatur : Chr. quoque Alex.
legit, ὁ υἱὸς αὐτοῦ τοῦ Περσέως καὶ τῆς Ἀνδρομή-
δας Μέρως, προβληθεὶς, etc. : ubi tamen interpres,

HODII NOTÆ.

(c) Ὀρόντου. Cedreno. Ὀρόντου. Logothetæ
Ὀρόντος, Chronico Ὀρίσεν, ubi Dufresnius : Quod
addit auctor Chronici Ὀρίσεν nunc Ὀρίσεν appel-
lari, spectare videtur eorum sententiam qui Orientem
etiam dictum volunt, in quibus est Hegeſippus l. iii,
et Isidorus l. xiii. c. 21, unde facilis hic emendatio,
si ex Ὀρίσεν conficiantur Ὀρίσεν, quomodo appel-
latur a Lactantio lib. De mori. persec. p. 50. Non
audio : ex nostro reponere Ὀρόντου.
(d) Εὐθείως ἀνῆψε πῦρ. Germana habet G. Ha-
mart. ins.
(e) Εἰς τὰ Ἰδια βασίλεια. Hæc male vertit Du-
fresnius : in palatium.
(f) Ἰωνίταις. C. Ἰωνιταῖς.
(g) C. Ἀνδρομέδας.
(h) Γοργόνος ut infra.

inventam liberaret. Certior autem factus eam in Creta regnare, versus Boeotiam properavit: ubi diutius commoratus, Phœnicum litteras eos, illarum antea ignaros, docuit. Cadmum itaque summo in honore habuerunt, regemque eum Boeotiae constituerunt, erat enim speciosus forma. Regnavit igitur ad Boeotiam Cadmus per annos lxx, ubi uxorem sibi sumpsit, nomine Harmoniam; ex qua sex suscepit filias, quarum nomina, Ino, Agave, Semele, Eurynome, Cleantho, et Eurydice; 40 quæ etiam *Præcellentes forma Cadmiades* vocabantur. Urbem etiam magnam in Boeotia condidit, quam ex nomine suo Cadmiam vocavit; ubi et sedem regni posuit: quin et Tiresiam, Bæotorum philosophum, ab exilio revocavit. Erat hic venationibus deditus, ditissimus opibus, vir sapiens item magnique nominis; qui et Græcos docuit, omnia fortuito ferri, mundumque nulla Numinis providentia gubernari. Qua de causa conspiratione in illum a sacerdotibus facta, in Daphnæi Apollinis templum relegatus est: ut qui effeminati esset animi. Plus satis enim curiose rimabatur, quo pacto femina ex maris concubitu concipiat: quomodo item fieri potui, ut sanguinis natura in ossa, carnes, venas, et nervos, in sanguinem denique ipsum distribuatur; et quopam modo fetus in utero vivus efformetur, et in lucem prodeat. Sienti de eo prodidit sapientissimus Cephalion. Poetice enim de eo loentus est in Dramate suo sapientissimus Sophocles: nempe Tiresiam, Minervam lavantem cum vidisset, in mulierem conversum fuisse. Sed et addit eundem Tiresiam Summi Opificia sapientiam sollicite indagasse; quam tamen assequi non potuit: unde et Sophocles ipse, in scriptis suis, ista pro veris protulit: *Est unus Deus, qui cæli machinam solique condidit; carulea ponti terga, et infrenes notos: at nos miscelli, pectore errantes vago, calamitatum finximus solatia, forma deorum saxeas, ligneas, aurore ductas* 41 *fusili, aut edurneas. His dum immolamus, dum stato Augustos die reddimus honores, esse nos remur pios.* Sophocles enim sensisse videtur, unum esse universi imperatorem.

Cadmus autem Agavem filiam Æchioni cuidam, viro nobili, locavit: qui ex ea filium habuit nomine Pentheum, virum sagacem et in omnibus prudentem. Semelem vero, filiam alteram, egregie

Α τὴρ εἰς ἀναζητήσιν καὶ ἀνὰρρυσιν τῇ: Εὐρώπῃ, ἀδελφῆς αὐτοῦ. Καὶ μαθὼν ὁ αὐτὸς Κάδμος ὅτι βασιλεύει τῆς Κρήτης, ἐπὶ τὴν Βοιωτίαν ὤρμησε: καὶ [46] διατρίψας εἰς τὴν Βοιωτίαν ἐδίδαξεν αὐτοὺς τὰ Φοινίκων ἄγνοοῦντας γράμματα, καὶ ἐτίμουν αὐτὸν καὶ πόλῃσαν αὐτὸν βασιλέα τῆς Βοιωτίας: ἦν γὰρ καὶ εὐειδὴς τῇ θεᾷ: ὅστις βασιλεύει τῶν Βοιωτῶν ἐτὶ ἔξ. Καὶ ἡγάγετο γυναῖκα ἐκείθεν ὀνόματι Ἀρμονίαν: ἐξ ἧς ἔσχε θυγατέρας ἑξ, Ἰνώ καὶ Ἀγαύην καὶ Σεμέλην καὶ Εὐρυνόμην καὶ Κλεανθὴν καὶ Εὐρυδίκην, αἵτινες ἐλέγοντο *προλούσαι αἱ Καδμιᾶδες*. Κτερίζει δὲ καὶ πόλιν ἐν τῇ Βοιωτίᾳ μεγάλην, ἤντινα ἐκάλεσαν εἰς ἴδιον ὄνομα Καδμείαν. Καὶ βασιλεῖσι ὁ αὐτὸς Κάδμος ἐκεί: ἀνεκαλέσαστο δὲ ἐκ τῆς ἐξορίας τὸν Τειρεσίαν, Βοιωτίον ὄντα φιλόσοφον, τὸν θηρολόγητον, ὄντα πλούσιον καὶ χρήμασι καὶ ἀξίᾳ καὶ σοφίᾳ. Ὅστις παρειαίγαγε δόγμα τοῖς Ἕλλησι τὸ αὐτομάτως φέρεσθαι τὰ πάντα καὶ ἀπρονοήτων εἶναι τὸν κόσμον: καὶ οἱ ἱερεῖς συνεσκευάσαντο αὐτὸν, καὶ ἐξωρίσθη εἰς τὸ ἱερὸν Δαφναίου. Ἀπόλλωνος, ὡς γυναϊκῶδες ἔχων φρένας, καὶ πολυπραγμονοῦντα πῶς μιγνυμένη γυνὴ μετὰ ἀνδρὸς συλλαμβάνει, καὶ ἡ φύσις τοῦ αἵματος μερίζεται εἰς ὅστια καὶ σάρκας καὶ φλέβας καὶ νεῦρα καὶ αἷμα, καὶ ζωογονεῖται βρέφος καὶ τίκτεται: ἅτινα [47] ὁ σοφώτατος Κεφαλίων συνεγράφατο. Ὁ γὰρ σοφώτατος Σοφοκλῆς δρᾶμα ἐξέθετο καὶ ποιητικῶς εἶπεν ὅτι τὴν Παλλὰδα εἶδε λουομένην καὶ γυνὴ ἐγένετο: Ὁ Τειρεσίας, φησὶ, τὴν σοφίαν τοῦ δημιουργοῦ ἐζήτησε γυνῆς καὶ οὐκ ἔδυνήθη: ὅθεν ἐξέθετο ὁ αὐτὸς Σοφοκλῆς ἐν τοῖς αὐτοῦ συγγράμμασι ταῦτα ἀληθείας εἶναι: Εἰς ἐστὶν ὁ θεὸς, ὃς τὸν οὐρανὸν ἐτενξε καὶ γαῖαν μακρὰν πότον τε χαροποῦ ὁδὸν καὶ ἀνέμων βίαν: θνητοὶ δὲ πολλὴ καρδίᾳ κλωνόμενοι, ἰδρύσμεθα κημῶν: παραψυχὰς θεῶν ἀγᾶλματα ἐκ λίθων καὶ ξύλων ἢ χρυσοτεύκτων ἢ ἑλεφαντίνων τύπους, θυσίας τε τούτοις καὶ κερὰς: παρηγύρεις τεύχοντες εὐσεβεῖν νομίζομεν. Μοναρχίαν γὰρ ἰδοὺ δόξαςιν ὁ αὐτὸς Σοφοκλῆς.

Ὁ δὲ Κάδμος ἐξέδωκε τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα τὴν Ἀγαύην Ἐχίονι (80) τινι συγχλητικῷ: ὅστις ἔχων ἔσχεν ἐξ αὐτῆς υἱὸν ὀνόματι Πενθέα, ἄνδρα συνετὸν καὶ ἐν φρονήσει καὶ ἐν πᾶσι. Τὴν δὲ Σεμέλην

VARIE LECTIONES.

ἡ Φοινίκων Ox. ἡ Ἰνώ Ox. et mox Κλεανθῶ. ἡ Εὐρυνόμην et Εὐρυδίκην Ox. ἡ Καδμιᾶδες, Καδμιᾶδες Cedrenus p. 23 C. ἡ Καδμείαν Cedrenus, Καδμείαν Ox. ἡ Δαφναίου Ch., Cedrenus Δαφνείου Ox. ἡ πολυπραγμονοῦντα. Cedrenus εἰς γυναϊκὸς μεταβληθῆναι φύσιν καὶ πολυπραγμονεῖν αὐτῇ πῶς, etc. ἡ καὶ αἷμα. Cedrenus habet, καὶ τὰ λοιπὰ, rectius ut opinor. Ch. ἡτε χαροποῦ. δὲ χαροποῦ Ox. ἡ δὲ σάμεθα. κημῶν. — θεῶ. Ox. De turpi fragmento Sophocleo v. Bentleii Epist. p. 12. ἡ alterum a. liliidi. ἡ καινὰς Ox. ἡ Ἀχίονι — Αχίων Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(80) Ἐχίονι τινι συγχλητικῷ. Licet συγχλητικῶς, per totam historiam Romanorum, senatorem denotet: apud auctorem tamen nostrum latiori sensu, pro quovis nobili sumi videtur: omni enim genti, tum ætati, tum sexui tribuit: ita lib. xviii, p. 430: Auxumitarum Indorum rex, devicto rege Homeritense, συγχλητικῶς αὐτοῦ

δύο, καὶ μετ' αὐτῶν διακοσμούς ad Alexandriam misit, episcopum a Justiniano perituros. Ita etiam lib. in, p. 32, Perithous, nobilis juvenis, Proserpinæ, Aidæ regis filie amasius, συγχλητικῶς appellatur. Lucretia etiam femina nobilis Romana, Collatini uxor, συγχλητικῇ dicta est, lib. vii, p. 45.

τὴν ἄλλην αὐτοῦ θυγατέρα, εὐπρεπεστάτην [48] οὖσαν πάνυ, ἐφίλησε τις ὀνόματι Πολυμήδων, υἱὸς Αἰθερίωνος συγχλητικῶς, ἐκ τοῦ γένους καταγομένου τοῦ Πίκου Διός· ἦν προτρεφάμενος ἐφθόρειν, ἀφ' ἧς ἔσχεν υἱόν. Καὶ ἐν τῷ ἔχειν αὐτὴν ἐν γαστρὶ τὸν παῖδα χειμῶνος ὄντος ἐγένοντο ἀστραπαὶ μεγάλαι καὶ βρονταί· καὶ ἐθροίσθη ἡ κόρη Σεμέλη, καὶ τὸ μὲν βρέφος παρעוּθὺς ἐγέννησε μνηῶν ἐπὶ, αὐτὴ δὲ μὴ ὑπενέγκασα τοὺς πόνοὺς ἐτελεύτησε· καὶ ἐπιμύεν ὁ Κάδμος· τὸ βρέφος εἰς τὴν Νυσίαν χώραν, κάκει ἐτρέφθη· διὰ τοῦτο δὲ συνεγράφατο “ ὅτι ὁ Ζεὺς τὸν λοιπὸν χρόνον τῆς μητρικῆς αὐτοῦ γαστρὸς ἐν τῷ ἰδίῳ κόλπῳ ἐφύλαξε, διότι μέρος ζωῆς ἔσχε παρὰ τὸν χρόνον τῆς γεννήσεως αὐτοῦ ἐκτρωθεὶς, καθὼς Παλαίφατος ὁ σοφώτατος συνεγράφατο. “ Ὅντινα ὁ αὐτοῦ πάππος Κάδμος Νύσιον ἐκάλεσεν, ἀλλ' οἱ λοιποὶ ὡς θαυμάτια τινα ποιοῦντα ἐκ τῆς ἡλιακῆς εὐχῆς Διόνυσον μετακάλεσαν, ὡς ἐκ γένους ὄντα πατρῷου (81), καὶ ἀπεθέσαν αὐτὸν εὐρηκότα δι' ἀμπέλου τροφὴν ἀνθρώποις. “ Ἐξίθετο γὰρ καὶ περὶ τῆς ἀμπέλου καὶ τῆς γεωργικῆς τινα. “ Ἐμαθε δὲ καὶ μυστικὰ τινα καὶ ἐγένετο ἀνὴρ σοφὸς καὶ ἐν μυσταγωγίαις ὁ αὐτὸς [49] Διόνυσος, καὶ ἔποιε φαντασίας τινὰς θαυμάτων. “ Ὅστις καὶ πρὸς Πέρσας καὶ πρὸς Ἰνδοὺς καὶ εἰς πολλὰς χώρας ἀπῆλθε, καὶ πολέμων φαντασίας τινὰς ποιοῦντα καὶ ὀπλίτας ἔχοντα καὶ στρατὸν μεθ' αὐτοῦ πολύν. “ Ὁ δὲ Κάδμος γεγηρακῶς παρεχώρησε τῆς διοικήσεως; “ τῆς βασιλείας τῶν Βοιωτῶν τῷ υἱῷ τοῦ Ἐχίονος, τῷ Πενθεῖ, τῷ ἐχόνῳ αὐτοῦ· ὅστις ἐπηγεῖτο “ παρὰ τῶν συγχλητικῶν καὶ παρὰ πάντων. “ Ὁ Κάδμος δὲ λαβὼν τὸν Τειρεσίαν διῆγεν ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Βοιωτίας ἐπὶ τὸ Κιθαιρώνιον “ ὅρος τὸν πολὺν χρόνον. Τοῦτο δὲ ἀκούσας ὁ Διόνυσος, ὅτι ἐγήρασεν ὁ αὐτοῦ πάππος, ἦλθεν ἐπὶ τὴν Καδμείαν πόλιν μετὰ πολλῆς ἀξίας καὶ ὀπλων, ὀφείλων βασιλεῦσαι. Καὶ ἑωρακῶς αὐτὸν (82) φαντασίας τινὰς ποιοῦντα καὶ ὀπλίτας ἔχοντα, καὶ προσκαλούμενον πᾶσαν τὴν συγγένειαν αὐτοῦ, καὶ τὰς συγγενίδας διδάσκοντα μυσταγωγίας ἡλιακῶν βακχευμάτων, ὡς Διέγον βάκχας, ὡσαύτως δὲ καὶ τοὺς πολίτας καὶ τελετάς τινων εὐχῶν διδάσκοντα ἡλιακῶν [50] πρὸς τὸ παῖσαι τοὺς Βοιωτοὺς δύνασθαι αὐτὸν ἀντέχεσθαι τῆς βασιλείας, κεκοσμημένον ὀπλῳ καὶ στρατῷ, οὗς, φησὶ, *Σκίρτους* “ ἐκάλει (83), ὡς γοργοὺς καὶ ἐξαλλομένους· ἦσαν γὰρ ἐκ τῆς Βεσσικῆς χώρας, καὶ σοφίᾳ μυστικῇ πεπαυμένοι· ταῦτα γινούς ὁ Πενθεὺς ἐφθόνει αὐτῷ,

A formæ virginem, amavit quidam nomine Polymedon, Ætherionis filius, ex Jovis Pici genere: qui eam in amorem suum illectam compressit, et ex ea filium habuit. Semele autem dum puerum in utero gereret, ingens accidit tempestas, horrendos cæli fragores et fulgura emittens: quibus perterrita mulier, foetum statim edidit septimestrem. Cumque puerperii dolores sufferre non potuisset, expiravit ipsa: infantem vero Cadmus in Nysiam regionem misit enutriendum. Quoniam vero foetus, ante legitimum tempus exclusus portionem aliquam vitæ suæ extra communem usum a Deo sortitus est; ideo fabulantur eum, per reliquum tempus materno utero debitum, in ipso Jovis sinu asservatum fuisse, sicuti scriptum reliquit sapientissimus Palæphatus. Nomen autem puero avus ejus, Cadmus, Nysium dedit: alii vero Dionysium vocarunt, tanquam ex genere Jovis Patrii; 42 et quod ex carmine solari magico mirabilia quædam efficeret. Quin et in deorum numerum retulerunt eum, eo quod, ex vite, mortalibus alimentum suppeditasset: de cujus usu, sicut et de agriculturæ legibus, nonnulla exposuit. Sed et mysticis etiam rebus operam dedit, indeque vir sapiens et mysteriorum peritus evasit, et imposturis suis mortalium perstrinxit oculos. Profectus etiam ingenti cum exercitu, adversus Persas Indosque, plurimas item regiones alias, admiranda quædam in præliis exhibuit præstigiæ specimina. Cadmus autem Cælate jam proveclior factus, Bœotiarum regnum Pentheo nepoti suo, Echionis filio, reliquit: hunc enim primores regni, omnisque adeo populus magna laude prosecuti sunt. Cadmus autem ipse comitem sibi adjungens Tiresiam, per tempus longum, ad Cithæronem montem, in Bœotorum regione vitam transegit, Dionysius vero ubi intellexisset Cadmum avum jam consensuisse, pervenit ipse in urbem Cadmiam, cum exercitu, et celebritate magna, Bœotiarum regnum sibi asserturus. Pentheus autem cum præstigiis operantem, armisque instructum observasset; et quod convocatis qui sanguine illi juncti fuerunt omnibus cognatis, docuerit mysticos modos furorum solarium, quas ideo *Bacchas* nominavit: similiter et Bœotis etiam D precularum quarumdam solarium initiationes tradiderit; quo 43 persuasos haberet eos posse se Bœotorum regnum sibi asserere; ut qui in-

VARIE LECTIONES.

“ διὰ τοῦδε συνεγράφατο. « καὶ τοῦτο δὲ, scribendum censeo. Fabulæ hujus auctoris nomen hic excidisse videtur; nisi forte συνεγράψαντο, in plurali legendum sit; quod verisimilius. » Ch. “ καὶ πολέμων φαντασίας τινὰς θαυμάτων ἐδείκνυσεν. « Forte legendum, καὶ πολέμων, φαντασίας τ. θ. ἢ. Cedrenus habet, καὶ φαντασίας τινὰς θαυμασίων ἔργων καὶ πολέμων etc. » Ch. “ παρεχώρησε τῆς διοικήσεως. « Scr. διοικήσεως. Cedrenus habet, ὃ καὶ τὴν διοίκησιν τῆς βασιλείας ὑστερον παρεχώρησε K. » Ch. “ Αἰχίονος Ox. “ Πένθει — ἐπαινεῖτο Ox. “ Κιθαιρώνιον Ox. “ σκίρτους. Vid. Lobeck. Aglaopham, p. 1311.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(81) Ὡς ἐκ γένους ὄντα πατρῷου. Cedrenus habet, ὡς ἐκ γένους ὄντα Διός.

(82) Καὶ ἑωρακῶς αὐτόν. Ὁ Πενθεὺς post hæc supplendum videtur.

(83) Σκίρτους ἐκάλει. Ita Cedrenus etiam: Καὶ τοὺς μὲν ἄνδρας σκίρτους ἐκάλεσε, ἐκ τὸ ἀλλεῖσθαι καὶ πηδῆν· τὰς δὲ γυναῖκας, Βάκχας.

structus esset exercitu, et militibus ejusmodi, quos ob corporis agilitatem et saltandi peritiam *Scirtos* vocare se dixit [erant enim ex gente Bessica, et mysteriorum insuper cognitione imbuti]: Pentheus, inquam, certior de his factus; audiens etiam Bœotiarum regnum eum affectare, odio Dionysum prosecutus est: et inimicitias invicem contractis, in ipsa urbe ad pugnam devenit. Pentheus autem prælio victor, Dionysum comprehendit; inque vincula conjectum, in Cadmi avi adventum asservare statuit. Agave autem Penthei mater, et Dionysi matertera, precibus obtinuit a filio suo ut captivum liberaret. Liberatus Dionysus secum in animo voluit quomodo Pentheum e medio tollat. Armis itaque paratis, Agavem accersit; rogatque eam ut, in gratiam cum Pentheo rediens, Cadmum una adirent. Quod a filio Pentheo obtinuit tandem mater: quæ promisit sese etiam eis comitem fore, ad patrem demulcendum, qui ab utroque, quod fecerant, moleste tulit. Illud autem Dionysio stomachum movit, quod in vincula a Pentheo conjectus, contumeliose etiam exceptus fuisset. Sparsisset enim ille in populum spurium esse Dionysum ex adultera natum. Unde et longo post tempore Euripides, qui de Dionysio tale quid scriptum invenerat, in Tragedia, quam *Bacchas* vocavit, ista de Dionysio profert, sub Penthei persona, *Sed Semele compressa hæc ab aliquo mortali, in Jovem retulit culpam stupri*. Pace igitur inter eos composita, Dionysus mandavit militibus suis uti, præoccupatis viæ angustiis, parati essent Pentheum adoriri. Ad iter itaque eis se accingentibus, Dionysus paucis stipatus ad Pentheum venit; qui, nihil insidiarum suspicatus, et ipse modico instructus satellitio, cum Agave comite exibat. Dum vero iter faciunt, incidunt in Dionysi exercitum; qui Pentheum adorti, comprehendunt: caputque ei, ex Dionysi mandato, statim detruncant, matrique ejus deferunt; ob contumeliam scilicet ab ea Dionysio illatam. Quo facto in urbem Cadmiæ revertitur Dionysus regnum capessiturus. Ilinc poetæ fabulantur Agavem filio suo caput amputasse, eo quod Pentheum Dionysio concilians, filii sui necis causa fuisset. Cives autem primoresque urbis Cadmiæ Dionysum regem suum habere noluerunt; dicentes eum, qui, privatus dum esset,

ἀκούσας ὅτι καὶ τῆς βασιλείας τῶν Βοιωτῶν ἐπιθυμεῖ. Καὶ γενόμενος ἔχθρολος συνέβαλον πόλεμον ἐν τῇ πόλει· καὶ ὁ Πενθέως νικήσας αὐτὸν παρέλαθεν αὐτόν, καὶ δῆσας ἐφύλαξεν αὐτὸν διὰ τὴν παρουσίαν τοῦ Κάδμου, τοῦ πατρὸς αὐτῶν. Ἡ δὲ Ἀγαυὴ, ὡς θεῖα αὐτοῦ καὶ μήτηρ τοῦ Πενθέως, πείσασα τὸν Ἴδιον υἱὸν ἐποίησεν αὐτὸν ἀπολῦσαι αὐτόν. Ὅστις ἀπολυθεὶς ἐβουλεύετο πῶς ἀνέλθῃ τὸν Πενθέα· καὶ ὁπλισάμενος μεταστέλλεται τὴν Ἀγαυήν, καὶ ἤτησε φιλιωθῆναι αὐτήν· τῇ Πενθεί καὶ ἅμα αὐτῷ ἀπελθεῖν πρὸς τὸν Κάδμον. Ἡ δὲ πολλὰ ποιήσασα τῷ Πενθεί, τῷ ἑαυτῆς υἱῷ, ἐπεισεν αὐτὸν φιλιωθῆναι αὐτῷ καὶ ἀπελθεῖν πρὸς τὸν Κάδμον, ὅτι ἐλυπήθη πρὸς αὐτοὺς (84), τῆς Ἀγαυῆς συνταξαμένης ἅμα αὐτοῖς ἀπέναι καὶ [14] πείθειν τὴν Ἴδιον πατέρα. Ὁ δὲ Διόνυσος ὠργίζετο κατὰ τοῦ Πενθέως, ὡς δεθείς καὶ λοιδορούμενος παρ' αὐτοῦ. Ἐλεγε γὰρ πᾶσιν ὅτι ἐκ πορνείας ἐτέχθη ὁ αὐτὸς Διόνυσος. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ὁ Εὐριπίδης μετὰ χρόνου· εὐρηκῶς τὸ τοιοῦτον σύγγραμμα τῶν Βαχχῶν ἐξέθετο δράμα, ὡς ἀπὸ Πενθέως··· εἰπὼν ταῦτα· *Σεμέλη δὲ λογευθεῖσα ἐκ βοροῦ τινος εἰς Ζῆνα φέρουσα τὴν ἀμαρτίαν λέγει*··· Φιλιωθέντων δὲ αὐτῶν ἐκέλευσε τῷ Ἰδίῳ στρατῷ ὁ Διόνυσος· προλαθεῖν κατὰ τὴν ὁδὸν ἐν στενῷ τόπῳ καὶ συσχεῖν τὸν Πενθέα. Ἐν δὲ τῷ μέλλειν αὐτοὺς ἐξέναι μετὰ ὀλίγων ἀνδρῶν ἦλθεν ὁ Διόνυσος· πρὸς αὐτόν· καὶ ληιδὸν ὁ Πενθέως, ἄγνων τὸ σῆμα, καὶ αὐτὸς ὀλίγους μετ' αὐτοῦ ἐλαβεν ἀνδρας· καὶ ἡ Ἀγαυὴ ἦν μετ' αὐτῶν. Ἐν δὲ τῷ αὐτοὺς ἀπέναι ἐπέβρυξεν αὐτῷ ὁ στρατὸς τοῦ Διονύσου, καὶ συνέσχεον τὸν Πενθέα· καὶ εὐθὺς ἐκέλευσεν ὁ Διόνυσος ἀποτμηθῆναι αὐτόν, καὶ τὴν κεφαλὴν δοθῆναι τῇ μητρὶ αὐτοῦ, ὡς ὀδριζούσῃ τὸν αὐτὸν Διόνυσον. Καὶ ὑπέστρεψεν ὁ Διόνυσος εἰς τὴν Καδμείαν εἰς τὸ βασιλεύσαι. Διὰ τοῦτο δὲ λέγουσι τὴν Ἀγαυὴν ἀποκεφαλίσασαν τὸν Ἴδιον αὐτῆς υἱόν, διότι ἐπεισε τὸν Πενθέα φιλιωθῆναι τῷ Διονύσῳ καὶ αἰτία [52] γέγονε τοῦ θανάτου τοῦ Ἰδίου αὐτῆς υἱοῦ. Οἱ οὖν συγκαλητικοὶ καὶ πολλοὶ τῆς Καδμείας πόλεως οὐκ ἐδέξαντο τὸν αὐτὸν Διόνυσον διοικῆσαι τὴν βασιλείαν αὐτῶν, λέγοντες ὅτι τὸν Ἴδιον ἐξάδελφον ἐφόνευσεν μὴ ὢν βασιλεὺς· ἐὰν βασιλεύσῃ, ἀπολεῖ τὴν Βοιωτίαν. Καὶ προστρέψαντο παρακαλέσαντες τὸν Λυκοῦργον, ἀνδρὰ σοφόν, εἰπόντες αὐτῷ τὰ συμβάντα· καὶ ὥπλισατο··· κατ' αὐτοῦ, καὶ ἐκθάλλει αὐτόν ἐκ τῆς Καδμείας πόλεως καὶ τῆς Βοιωτίας. Καὶ γινούσ· τοῦτο ὁ Διόνυσος, ὅτι ὥπλισατο κατ' αὐ-

VARIE LECTIONES.

αὐτῆς αὐτόν Ch. Tum Ox. τοῦ Πενθεί et mox Πενθεί. Πενθέως. Imo Semele sororum. λέγει. Ser. λέγων, ex Euripide in Prolog. Bacch. v. 29. Ch. 11. Καδμείαν Ox. et mox bis Καδμείας. ἀπολεῖ Ch., ἀπολεῖ — Βοιωτίαν Ox. et mox. Βοιωτίας. ὥπλιζετο. Ser. ὥπλιζετο, sive ὥπλισατο, uti infra habetur. Ch.

ED. CHILMEAD NOTÆ.

(84) Ὅτι ἐλυπήθη πρὸς αὐτοὺς. Λύπη, apud auctorem nostrum non dolorem, aut mœstitiā, sed iracundiam et indignationem ubique significat. Ita Theodosius imperator, ubi rescivisset Eudoxiam filiam suam Romæ Vandalis proditricem auctorem fuisse, ἐλυπήθη πρὸς αὐτήν; ei infensus erat, nullamque deinceps ejus rationem habuit: lib. xiv,

p. 553. Illus etiam Zenonis imper. intimus, cum ex insidiis in se a Verina Aug. structis, præcisa saltem auro evasisset, atque imperator se facinorosis inscium fuisse jurasset; fidem ei nihilominus derogavit illis, atque ἔχων τὴν λύπην, imperatori exinde infensus vindictam mediatatus est: lib. xv, p. 377.

τοῦ ἄ, ἔφυγε τὸν Λυκούργον· καὶ εἰς Δελφοὺς ἀπαλ-
θὼν ἔκει· τελευτᾷ. Καὶ ἐτέθη· τὸ λείψανον τοῦ αὐτοῦ
Διονύσου ἔκει ἐν σορῷ· καὶ τὰ ὄπλα δὲ αὐτοῦ αὐτὸς
ἔκει εἰς τὸ ἱερὸν ἐκρέμασε, καθὼς Δαινάρχος ἄ· ὁ
σοφώτατος συναγράφατο περὶ τοῦ αὐτοῦ Διονύσου.
Ἐσαυτὸς δὲ καὶ ὁ σοφώτατος Φιλόχορος τὰ αὐτὰ
συναγράφατο, ἐν ᾗ ἐκθέσει εἶπε περὶ τοῦ αὐτοῦ
Διονύσου, Ἔστιν ἰδεῖν τὴν ταφὴν αὐτοῦ ἐν Δελφοῖς
παρὰ τὸν Ἀπόλλωνα τὸν χρυσοῦν. Βάθρον ἄ· δὲ τι
εἶναι ὑπονοεῖται ἡ σορὶς, ἐν ᾗ γράφεται, Ἐνθάδε
κεῖται θανὼν Διόνυσος ἐκ Σεμέλης. Ὁμοίως δὲ
καὶ ὁ σοφώτατος Κεφαλλίων τὰ αὐτὰ ἐν τῷ ἰδίῳ συγ-
γράμματι ἐξέθετο.

Scriptis suis testatur, Dionysi sepulcrum, suis etiam temporibus, Delphis exstitisse; juxta Apol-
linem Aureum: pro loculo autem foveam quamdam habuisse, in qua istius modi scriptum legere erat
Epitaphium: *Dionysus, Semeles filius, hic jacet sepultus*. Hæc autem ipsa tradidit etiam in scriptis
suis sapientissimus Cephalion.

Μετὰ οὖν τὴν τελευτὴν τοῦ Κάδμου, βασιλεὺς Β
τῆς [55] Βοιωτίας ἄ, ἐδασθευσεν ὁ Νυκτεὺς. Οὗτος
ἔχει ἄ· θυγατέρα, ἱέρειαν τοῦ ναοῦ Ἑλίου, ὀνόματι
Ἀντιόπην· ἥτις ἐδιδάχθη τὴν ἡλιακὴν εὐχὴν, ἥτοι
μυσταγωγίαν τῶν Διονυσιακῶν βακχευμάτων, κα-
κίσθην ἐλέγετο βάκχη. Ὁ δὲ αὐτῆς πατήρ, ὁ Νυκτεὺς,
ἔχεν ἀδελφὸν ὀνόματι Λύκον, βασιλέα τοῦ Ἀργου·
ὅστις Λύκος βασιλεὺς εἶχε συγκλητικὸν ὀνόματι
Θεόδοον ἄ, υἱὸν γενόμενον Βρόντονός τινος, ἐξαδέλ-
φου τῆς Δίρκης, ἐκ τοῦ γένους τοῦ Πίκου Αἰδὸς κατ-
αγομένου. Ὁ αὐτὸς δὲ Θεόδοος ὁ συγκλητικὸς κατὰ
τάγμα ἔλθων ἐκ τοῦ Ἀργου ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἑλίου
παρακοιμηθῆναι (85), καὶ [54] ἑωρακὺς τὴν ἱέρειαν
Ἀντιόπην, εὐπρέπιστατήν οὖσαν καὶ εὐμήχη, ἐβλήθη
εἰς ἔρωτα αὐτῆς. Καὶ παραμείνας ἐν τῷ ἱερῷ προ-
φάσει τοῦ τάγματος τῆς εὐχῆς, ὡς συγγενὴς αὐτῆς,
ὑπονοθεύσας ἔφθειρεν αὐτὴν καὶ ἔγκυνον ἐποίησε· καὶ
φθοῇ τὸν Νυκτεά, βασιλέα τῆς Βοιωτίας ἄ,
ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Ἰβλίαν αὐτοῦ χώραν. Μαθὼν δὲ ὁ
Νυκτεὺς βασιλεὺς, ὁ ταύτης πατήρ, ὅτι ἐφθάρη,
ἔλαθεν αὐτὴν ἐκ τοῦ ἱεροῦ· καὶ ἐξετάσας αὐτὴν
ἔμαθε παρ' αὐτῆς τὸν φθορὰ Θεόδοον ὅτι ἐκ τῶν
συγκλητικῶν ἐστὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Λύκου καὶ τῆς
αὐτοῦ γυναικὸς γένος. Ἀγνοῶν δὲ ὁ Νυκτεὺς, ὁ πατήρ
αὐτῆς, ὅτι ἔγκυος ἐστίν, ἔπεμψεν αὐτὴν εἰς τὸν ἴδιον
αὐτοῦ ἀδελφόν, τὸν Λύκον, βασιλέα τοῦ Ἀργου, ἵνα
ἐξετάσῃ καὶ αὐτὸς τὸ πρᾶγμα τῆς φθορᾶς αὐτῆς,

A patruelem neci dedisset, si ad regni fastigia fuerit
profectus, ipsam Boeotiam funditus eversurum.
Lycurgum itaque, virum sapientem, cui rem totam
aperiunt, in auxilium suum vocant: qui contra
Dionysum arma sumens, ex urbe illum, atque
etiam ex Boeotorum finibus exterminat. Quod ubi

45 Dionysus intellexisset, fuga rebus suis consu-
luit, et Delphos profectus, diem illic supremum
obit: ubi etiam reliquiæ ejus in loculo positæ
sunt, in fano ubi ipse arma sua suspenderat,
sicut memoriæ prodidit sapientissimus Demarchus,
de hoc nostro Dionysso scribens. Eadem etiam ha-
bentur apud sapientissimum Philochorum; qui in

Cadmo autem Boeotorum rege defuncto, regnavit
Nycteus. Erat ei filia, nomine Antiopa; Solis in
templo sacerdos, cujus etiam edocta preculas,
mysticos nempe illos Bacchandi ritus, exinde
Baccha dicta est. Pater autem ejus Nycteus fra-
trem habuit, Lycum nomine, Argivorum regem.
Habuit hic in regno virum nobilem, nomine Theo-
bolum Brontonis cujusdam Dirces patruelis, ex
genere Picis Jovis oriundi, filium. Theobolus autem
iste, ex voto veniens ab Argis in templum Solis ut
ibi recubaret, Antiopam sacerdotem illic conspe-
ctam deperibat; ut quæ virgo 46 esset forma
staturaque pulcherrima. Commoratus vero templo,
tanquam sub specie religionis, ut qui virgini
etiam sanguine esset conjunctus, in amorem suum
illectam eam vitavit gravidamque fecit. Metuens
deinde sibi a Nycteo, Boeotorum rege, in patriam
suam reversus est. Nycteus autem, virginis pater,
de his certior factus, filiam suam fano extractam
examine subiecit; et compertum habens vitiatam
fuisse eam a Theoboo, qui Lyci fratris ex primo-
ribus erat, uxorisque suæ sanguine conjunctus;
filiam suam, nescius tamen eam jam tum præ-
gnantem esse, ad Lycum fratrem, Argivorum
regem, misit; ut ipse etiam, examine facto de
stupro, inquireret nempe an auctor ejus esset ex
Argivis suis aliquis: quod ita esse si comperis-

Cadmo autem Boeotorum rege defuncto, regnavit
Nycteus. Erat ei filia, nomine Antiopa; Solis in
templo sacerdos, cujus etiam edocta preculas,
mysticos nempe illos Bacchandi ritus, exinde
Baccha dicta est. Pater autem ejus Nycteus fra-
trem habuit, Lycum nomine, Argivorum regem.
Habuit hic in regno virum nobilem, nomine Theo-
bolum Brontonis cujusdam Dirces patruelis, ex
genere Picis Jovis oriundi, filium. Theobolus autem
iste, ex voto veniens ab Argis in templum Solis ut
ibi recubaret, Antiopam sacerdotem illic conspe-
ctam deperibat; ut quæ virgo 46 esset forma
staturaque pulcherrima. Commoratus vero templo,
tanquam sub specie religionis, ut qui virgini
etiam sanguine esset conjunctus, in amorem suum
illectam eam vitavit gravidamque fecit. Metuens
deinde sibi a Nycteo, Boeotorum rege, in patriam
suam reversus est. Nycteus autem, virginis pater,
de his certior factus, filiam suam fano extractam
examine subiecit; et compertum habens vitiatam
fuisse eam a Theoboo, qui Lyci fratris ex primo-
ribus erat, uxorisque suæ sanguine conjunctus;
filiam suam, nescius tamen eam jam tum præ-
gnantem esse, ad Lycum fratrem, Argivorum
regem, misit; ut ipse etiam, examine facto de
stupro, inquireret nempe an auctor ejus esset ex
Argivis suis aliquis: quod ita esse si comperis-

VARIÆ LECTIONES.

ἄ· ὅτι ὠπλίστατο κατ' αὐτοῦ. « Verba ista transposita, locoque non suo apparent. Itaque legendum
emuseo: Καὶ γνοῦς τοῦτο ὁ Διόνυσος, ὅτι ὠπλίστατο κατ' αὐτοῦ, ἔφυγε, etc. » Ch. Ponebantur post Βοιω-
τίας. ἄ· Δαινάρχος; Bentleius, p. 72. Δήμαρχος; Ox. ἄ· Βάθρον — γράφεται Siebelis, ad Philoch. p. 21,
Βάθρον — γράφει Ox. ἄ· ἔχει. « Forte ἔχει. » Ch. ἄ· Θεόδοον — Βρόντονος; Θεόδοιον
— Βρόντωνος; Cedrenus p. 24 C, Θεοδόωντος; Ioannes Antiochenus apud Joannem Tzetizam Hist. I, 13.
ἄ· Βοιωτίας Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(85) Ἐν τῷ ἱερῷ Ἑλίου παρακοιμηθῆναι. Vete-
ribus de re quapiam numina consulturis, aut ali-
quid ab eisdem petituris in more positum erat,
templa deorum, locaque sacra intrare, ibique de-
cubantibus, per quietem oraculi responsum ex-
spectare. Moris huius antiqui apud Lycophronem
mentio:

Δοραῖς δὲ μῆλων τοῖμον ἐγκοιμώμενοις
Χρήσει καθ' ὅππῃ πᾶσι νημερτὴν γαίην.

D Ad quem locum Is. Tzetzes scholiastes testatur
apud Daunos, sive Calabros morem invaluisse,
Podalirii sepulcrum, pro morborum snorum me-
dela, invisendi; ibique pellibus ovinis, (ἐν μὴλω-
ταῖς) incumbendi, καὶ καθ' ὅππῃ λαμβάνειν χρη-
σμούς ἐξ αὐτοῦ. Virgilius etiam, *Æneid.* lib. vii,
Latinum regem Fauni oracula consulentem intro-
ducit, verbis hisce:

visset, ut Antio a pœnas daret violatæ pudicitie, quod hoc sac rdes commisisset : in illum vero gravius ut decerneretur, qui tale aliquid in personam sacram ausus fuerit. Rex autem Lycus cum de Antiopa quæstionem habere statuisset, observata ejus forma, et edoctus etiam gravidam eam esse, misericordia motus, manere eam jussit usque dum partum edidisset, pœnas deinde latu-ram temerati sacerdotii. Interim rex Lycus Antiopam, cujus etiam erat avunculus, Dirce uxori custodiendam tradidit, usque dum partum ederet. Parturiens autem Antiopa gemellos enixa est ; quibus nomina dedit Amphionem et Zethum. Infantes autem in lucem editos exponi rex jussit, in vico Rasthea 47 dicto, non procul a Cithærone monte. Cæterum misertus eorum Ordio quidam agricola, puerulos accepit ab eis, quibus eos exponendi cura commissa erat : cumque prole careret ipse, atque etiam sciret eos matrem habere Antiopam, quam sacerdotem esse cognoverat, suppeditavit ipse infantibus alimoniam. Postea temporis grassante bello per Argivorum regionem, rex Lycus in militiam profectus est : cumque bello longiuscule detentus fuisset, uxor ejus Dirce existimans Antiopam, cum puerperii doloribus jam soluta, pœnas adhuc nullas luisset, conjugi suo (cui ob formam gratissimam esse eam suspicabatur), in clandestinis reservatam concubitus : paucis stipata militibus, eam sibi sumit comitem, tanquam in rus secederet ; et versus Cithæronem tendens montem, in vicum, ubi Antiopæ filii enutriti erant, devenit. Verum Dirce, cum hoc ignoraret, taurum sil vestrem ex regione illa adduci jussit ; cujus cornibus facem adaptans, collo ejus fune circumligat, Antiopam ei alligari jussit, ut a tauro sic distracta periret. Audientes vero, qui in vico illo habitabant, destinatum Antiopæ supplicium,

A καὶ εἰ ἀληθὲς ἔστιν ὅτι ἐκ τοῦ Ἀργύρου ἔστιν ὁ αὐτῆς φθορεὺς, καὶ αὐτὴν τιμωρήσεται, ὡς φθαρείσαν ἱέρειαν οὖσαν, καὶ ἐκείνον δὲ ἀμύνηται (86) : ὡς τοιοῦτόν τι τολμήσαντα κατὰ ἱερατικοῦ σώματος. Ὁ δὲ βασιλεὺς Λύκος εἰσαγαγὼν τὴν αὐτὴν Ἀντιόπην εἰς ἐξέτασιν, καὶ θεωρακῶς αὐτῆς [55] τὴν εὐπρεπείαν, καὶ μαθὼν ὅτι ἔγκυος ἔστιν, ἤλεψεν αὐτὴν, λέγων ὅτι δεῖ περιμεῖναι, ἄχρις οὗ τέκῃ, καὶ τότε τιμωρήσασθαι αὐτὴν, ὡς ἱερατικὸν ὄδρῖσασαν σῆμα. Ὁ δὲ αὐτοῦς Λύκος βασιλεὺς εἶχε γυναῖκα τὴν Δίρκην καὶ παραδοὺς αὐτῇ τὴν Ἀντιόπην εἶπεν αὐτὴν φυλάττασθαι παρ' αὐτῇ, ἄχρις οὗ τέκῃ : ὁ δὲ Λύκος βασιλεὺς ἦν θεὸς τῆς Ἀντιόπης. Ἡ δὲ αὐτὴ Ἀντιόπη ἐγέννησε διδυμα, οὐστίνας ἐκάλεσεν Ἀμφίωνα^α καὶ Ζῆθον^α. Καὶ ἐβρέφησαν γεννηθέντα τὰ βρέφη κατὰ κίλευσιν τοῦ Λύκου βασιλέως ἐν τῇ κώμῃ τῇ λεγομένῃ Πα-σθέα^α πλησίον τοῦ Κιθαιρωνίου^α ὄρους. Οὕστινας παῖδας οἶκτον χάριν ἔλαβε παρὰ τῶν ῥιπτόντων^α τὰ αὐτὰ βρέφη Ὀρδίων τις γεηπόνος (87), ἀπαιεῖ ὡν, γνοὺς ὅτι τέκνα ὑπῆρχον τῆς ἱερείας Ἀντιόπης : ἥδει γὰρ αὐτὴν, ὡς ἱέρειαν καὶ ἀνεθρέψατο αὐτά. Μετὰ δὲ χρόνον πολέμου κινηθέντος^α τῇ Ἀργείων χώρῃ, ἐξῆλθεν ὁ Λύκος βασιλεὺς ἐπὶ τὸν πόλεμον καὶ ἐχρόνισε πολεμῶν. Ἡ δὲ Δίρκη, τοῦ Λύκου βασιλέως γυνή, λογισαμένη ὅτι οὐκέτι μετὰ τὸν τοκε-τὸν ἐπιμωρήσαστο τὴν αὐτὴν Ἀντιόπην, ἀλλ' εἶασεν^α αὐτὴν, ὡς ἐρῶν αὐτῆς καὶ λάθρα μιγνύμενος μετ' αὐτῆς, ὡς εὐπρεπεστάτης, λαβοῦσα αὐτὴν μετὰ ὀλίγων στρατιωτῶν ὡς ἐπὶ χώραν ἀπήλθεν ἐπὶ τὸ Κιθαιρωνίον ὄρος ἐν τῇ κώμῃ ὅπου οἱ αὐτῆς υἱεῖς ἦσαν ἀνατραφέντες. Τοῦτο [56] δὲ ἀγνοοῦσα ἡ Δίρκη, καὶ ἐξαγαγοῦσα ἐκ τοῦ αὐτοῦ χωρίου ταύρον ἄγριον, καὶ πῆξασα δῆδα ἐν τοῖς αὐτοῦ κέρασι, τὴν Ἀντιόπην ἐκέλευσε δεθῆναι, καὶ τὸν σχοῖνον εἰς τὸν τράχηλον τοῦ ταύρου εἰληγῆναι, καὶ οὕτως συρῆναι τὴν Ἀντιόπην ὑπὸ τοῦ ταύρου καὶ ἀπολέσθαι^α. Καὶ ἀκούσαντες πάντες οἱ τοῦ αὐτοῦ κτήματος (88) τὸν μέλ-

VARIE LECTIONES.

^α Ἀμφίωνα Ox. ^α Ζῆθον Ch., Ζῆθον Ox. ^α Πασθέα Ox. ^α Κιθαιρωνίου Ox. Sic et 12. ^α ῥιπτόντων Ch., ῥυπτόντων Ox. ^α κιν. Ch., κιν. Ox. ^α εἶασεν Ch., ἔασεν Ox. ^α ἀπολέσθαι. Ox.

ED. CHILMEADI NOTE.

*Huc dona sacerdos
Cum tulit, et caesarum ovium sub nocte silenti
Pellibus incubuit stratis, somnosque petivit :
Multa modis simulacra videt volitantia miris,
Et varias audit voces fruiturque deorum
Colloquio.*

Ubi quod noster. παραιομηθῆναι, Virgilius, *incubare*, dixit : quod, Servio teste, proprie dicitur de his qui dormiunt ad accipienda responsa. Unde est, *illo incubat Jovi*, id est, dormit in Capitolio, ut responsa possit accipere. Consuetudo autem hæc usque ad Constantinum M. viguisse testatur auctor noster, qui lib. iii, p. 46, imperatorem hunc Sosthenium ab Argonautis conditum visitantem, deque statuæ ibidem positæ figura angelica sciscitandi causa, τῷ τέτῳ παραιοιμύμενον introducit. Sed et Julianus etiam ὁ παραδάτης, suscepta in Persas expeditione, sacrisque ad Daphnem, Antiochenæ suburbium, Apolloni peractis, παραιοιμηθεῖς, per quietem vidit puerulum flavum, qui mortis locum ei prænuntiabat : lib. iiii, p. 312.

(86) Καὶ ἐκείνον δὲ ἀμύνηται. Ἀμύνω, auxilior.

ἀμύνομαι ulcisor, vel pœnas ab aliquo exigo, proprie significant. Hesychius : ἀμύνα· ἀπαλεξή-σαι, τιμωρῆσαι. Ammonius de verb. simil. et differ. D Ἀμύνεσθαι, καὶ ἀμύνειν διαφέρει· ἀμύνεσθαι μὲν γὰρ ἐστὶ τὸ κολάζειν τοὺς προαδικήσαντας· ἀμύνειν δὲ τὸ βοηθεῖν. Ad eundem Moschopolis : ἀμύνω, τὸ βοηθῶ· ἀμύνομαι δὲ, τὸ τιμωροῦμαι, ἡγουν κολάζω.

(87) Γεηπόνος. Ser. γεηπόνος.

(88) Οἱ τοῦ αὐτοῦ κτήματος. Ἰκτῆμα hoc loco, uti etiam infra, p. 23, pro vico, sive villa sumitur : unde apud Græcos recentiores, κτῆτωρ, paganus, aut etiam vici, vel urbis alicujus incolæ. Exempla hujus generis apud hunc nostrum frequenter occurrunt ; quæ omnia suo loco videbimus. Idem videre est apud Chr. Alex. p. 914 : Οἱ γὰρ Βριασμῆνας τῆς πόλεως τῶν Κανζάκων, καὶ πάντες οἱ κτήτορες αὐτῆς, ἦνίκα ἔμαθον, etc. Atque hæc me movent, ut non assentiar Jo. Leunclao, qui in Nois suis ad Constantinum Porphyrogenetæ Novell. 1, pro, οἱ κτῆτορες, οἱ κτῆτορες, reponi vult.

λοντα γίνεσθαι τῆς Ἀντιόπης θάνατον καὶ τοὺς A αὐτῆς ὁλολυγμούς· ἐξῆλθον ἐκ τοῦ Δάρας θάλας ἡ χωρίου οὕτως λεγομένου· ἦσαν δὲ ἐν πλῆθει πολλοὶ ἐν αὐτῇ ἀγροικοὶ· ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ δύο υἱοὶ τῆς Ἀντιόπης· ἦσαν μετ' αὐτῶν ἅμα τῷ ἀναθρεψαμένῳ αὐτοὺς Ὀρδίων· γεωργῷ. Καὶ παρεκάλουν τὴν Δίρκην· ἡ τοιοῦτω μόρῳ ἀναλεῖν αὐτήν· ἡ δὲ ἐξείπεν αὐτοῖς ὅτι ἱέρεια ἦν τοῦ Ἥλιου, καὶ ἐφθάρη καὶ ἐγέννησε δύο παῖδας ἐκ πορνείας, καὶ δεῖ αὐτὴν τιμωρηθῆναι. Καὶ ἀκούσαντες οἱ τῆς Ἀντιόπης υἱοὶ, Ζήθος καὶ Ἀμφίων, παρὰ τοῦ ἀναθρεψαμένου αὐτοὺς Ὀρδίου· ὅτι ἡ μήτηρ αὐτῶν ἐστὶν ἡ μέλλουσα τιμωρεῖσθαι, ἡ Ἀντιόπη, συναθροίσαντες πᾶσαν τὴν ἀγροικίην ἡ χώραν, ἅμα αὐτοῖς ἀπελθόντες [57] ἐφόρυσαν τοὺς στρατιώτας. Καὶ λαβόντες τὴν Δίρκην ἀπειλούντο ἃ ἐφόρει βασιλικὰ κοσμήματα, καὶ ἔλυσαν τὴν Ἀντιόπην. Καὶ λυθεῖσα τῶν δεσμῶν ἡ Ἀντιόπη ἐπέτρεψε τοῖς ἰδίοις αὐτῆς παισίν, Ἀμφίον· καὶ Ζήθῳ, φονεῦσαι τὴν Δίρκην· καὶ λαβόντες τὴν Δίρκην ἔδωκαν εἰς τὸν αὐτὸν ἀγρίον ταῦρον, καὶ σφρεῖσα ὑπὸ τοῦ ταύρου ἡ Δίρκη ἀπώλετο. Ὁ δὲ ταῦρος ἐκ τῆς ἑλασίας ἐδίψησε, καὶ εὐρύν πηγὴν ἐστὶ πῖναι· καὶ κοπεῖσα ἡ σχοίνος εἶπλε πησίον τῆς πηγῆς· τὸ λείψανον τῆς Δίρκης· καὶ ἐκλήθη ἡ αὕτη πηγὴ ἐξ ἐκείνου ἕως τῆς νῦν ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ ἡ Δίρκη. Καὶ λοιπὸν ὁ Ζήθος καὶ ὁ Ἀμφίων ἔλαβον τὴν ἑαυτῶν μητέρα, τὴν Ἀντιόπην, καὶ ἐφυγον ἐπὶ τὴν ἰδίαν χώραν αὐτῶν, τὴν Βοιωτίαν· καὶ ἐκεῖ ἀναφανέντες ἐγνώσθησαν τοῖς Βοιωτοῖς. Ὁ δὲ αὐτῶν πάππος ὁ Νυκτεὺς, ὁ βασιλεὺς τῆς αὐτῆς Βοιωτίας χώρας, γετήρακε, καὶ νόσφ' βλήθει· τελευτᾷ. Καὶ λοιπὸν μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ Νυκτεῦς βασιλεύει οἱ τῆς Βοιωτίας πάντες ἦνθησαν αὐτοῖς βασιλεῦσαι αὐτῶν, τὸν Ἀμφίονα καὶ τὸν Ζήθον, ὡς ἐκ γένους βασιλικοῦ ὑπάρχοντας τοῦ Νυκτεῦς. Καὶ ἀνηγορεύθησαν βασιλεῖς, καὶ ἐβασίλευσαν ὁ Ἀμφίων καὶ ὁ Ζήθος τῆς Βοιωτίας χώρας οἱ μουσικοὶ. Καὶ εὐθὺς Ἀμφίων ὁ λυρικὸς (89) κτίζει πόλιν μεγάλῃν πάνυ, θεοεκάπυλον, τὴν πρῶν μὲν οὖσαν κόμην [58] λεγομένην Ἐγχύλιαν· ἦν ὠνόμασαν οἱ αὐτοὶ ἀδελφοὶ πόλιν Θήβας εἰς τὸ ὄνομα τοῦ αὐτῶν πατρὸς, κατὰ κέλευσιν τῆς αὐτῶν μητρὸς, τῆς Ἀντιόπης. Καὶ ἐβασίλευσαν ἐπὶ πολλὰ τῶν Θηδῶν· καὶ λοιπὸν ἐκλήθη ἡ αὕτη χώρα Θῆβαι. Ὁ δὲ Λύκος βασιλεὺς, ὁ τῆς Δίρκης ἀνὴρ, ὁ θεῖος αὐτῶν, ἐτελεύτα ἐν τῷ D

ejusque efulatus, egressa est numerosa rusticorum turba (quos plurimos Rasthea vicus 48 habebat), inter quos etiam erant Antiopæ filii ambo, et qui eos enutriverat, Ordio agricola. Cumque una omnes Dirceam rogarent uti Antiopa tali saltem fato non periret, instabat illa Antiopam, cum Solis sacerdos esset, castitatem suam violasse, et ex illicito concubitu filios duos peperisse; atque adeo supplicii hujus dignam esse. Amphion autem et Zethus, ubi ab altore suo Ordione didicissent matrem suam esse Antiopam, quæ supplicio tradenda esset: collectis in unum rusticis in circuitu omnibus, egressi sunt cum eis: et occisis militibus, comprehensam Dirceam regalibus suis ornamentis spoliarunt, Antiopamque vinculis solvunt. Soluta illa, filiis suis, Amphioni et Zetho, imperat uti Dirceam e medio tollerent: illi vero correptam illam tauro illi feroci alligant, a quo raptata, perit. Taurus autem, ex cursu, sitivit; et reperto fonte, bibiturus astitit. Contigit autem ut, rupto fune, Dirces cadaver prope fontem istum relictum jacuerit: unde ab indigenis fons iste, Dirce, usque adhuc vocatus est. Post hæc Zethus et Amphion matrem Antiopam sibi sumentes, in Bœotiam patriam suam fugerunt: ubi deinde Bœotis innotuerunt. Nycteus autem, avus eorum, Bœotiarum rex, ætate jam grandior, ex morbo interit: post ejus obitum, Bœoti omnes Amphionem et Zethum rogabant uti Nycteo regi, a quo genus ducebant, ipsi in regno succederent. Itaque reges salutati musici hi, Amphion et Zethus, Bœotis 49 imperabant. Amphion autem Lyricus urbem statim amplissimam condidit, duodecim portas habentem, quæ antea vicus erat, Enchillia dictus. Urbem hanc matris ex jussu, a Theoboi patris nomine, Thebas vocarunt fratres: ubi etiam per multos annos regnarunt. Tota deinde in circuitu regio, ab urbe, Thebæ appellata est. Rex interim Lycus, Dirces conjux, et eorum avunculus, in bello mortuus est: sicuti ista secundum veritatem prolidit Cephalion. Sapientissimus enim Euripides poetarum more scribit in fabula, vitiastam fuisse Antiopam a Jove, in Satyrum verso; atque inde natos Zethum et Amphionem, musicos. Jovem vero, in Satyrum conversum Antiopam vitiastæ, dicens,

VARIÆ LECTIONES.

¹¹ ἐκ τοῦ Δάρας θάλας. « Supra Πασθία vocata est: forte legendum, ἐκ τοῦ δὴ Πασθίας χωρίου. » Ch. Imo dele δέ. ¹² ἀγροικίην. ἀγροικὴν Ox. ¹³ Ἀμφίονι Ox. Sic et infra. ¹⁴ Ἐγχύλιαν. Scripserit videtur Ἐγγέλειαν. Nota est fabula de Cadmi et Harmoniæ ad Ἐγγελεῖς, gentem Illyricam, secessu. Unde fortasse explicandum hoc de primo Thebarum nomine commentum. Cum conjectura nostra Ἐγγέλειαν componi potest quod Diodorus xlv, 53, Cadmi ad Encheleuses secessum in Enchelensium a Iversus Thebas expeditionem convertit.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(89) Ἀμφίων ὁ λυρικὸς. De Amphione lapides ad Thebas condendas cantu trahente, nota fabula. Jo. Tzet. chil. 4, enim lapidicidis lapides compingentibus lyra acinxisse asserit: et postea Alexander, Thebarum, mœnia effodiens, lugubribus cantilenis in hoc opere usus est, teste Callisthene apud eundem Tzetzen.

Ἀμφίων μὲν ἦδε κρατὼν τὴν πόλιν.
Οἱ λιθουργοὶ δ' ἐπειρηδον, τοὺς λίθους συντι-
θέτες.
Ὅς ὅτερον Ἀλέξανδρος, ἐκείνας κατασκάπτων
Θρηνῶδων ἀλήμασιν, ὡς Καλλιμαχὴς γράζει.
Ὁ Ἰσμερίας ἠδὲ γάρ, αἱ Θῆβαι δ' ἐπορθούντο.

Metempsychosin refert; cuius juxta Transmigrationem, Theobous, gemellorum parens, ex Jove Pico oriundus fuit: *Satyrus* enim, *Bætorum* dialecto, corpus aliquod vilis designat.

ἐγεννήθη ὁ Ζῆθος καὶ ὁ Ἀμφίων οἱ μουσικοί. Κατὰ δὲ μεταστάσιν μετεμψυχώσεως καταχθέντα τὸν πατέρα αὐτῶν θεόδοον ἐκ τοῦ Πίκου Διὸς εἶπεν, ὅτι ὁ Ζεὺς μεταβληθεὶς εἰς Σάτυρον, ὅστις κατὰ τὴν Βοιωτῶν γλῶσσαν, εἰς ἄλλο σῶμα εὐτελέστερον (91), ἐφθειρε τὴν Ἀντιόπην.

Amphionem vero et Zethum exceperunt, in regno Thebano, posteriores eorum, usque ad Œdipum Laii et Jocastæ filium. Laius enim, Thebanorum rex, filium habuit, nomine Joccam, eum nempe, qui postea vocatus est Œdipus. Laius autem oraculo monitus, eum cum propria matre 50 rem habiturum esse, militibus astantibus imperat uti Œdipum filium in sylvas deportarent; pedesque ejus in foramina ligni perforati immittentes, clavis munitum redderent. Hinc autem habemus tormenti illius inventum, quod a militibus usque adhuc *Cuspis* vocatur. Milites autem regis dicto andientes, Œdipum in sylvis exposuerunt a feris devorandum. In sylvam autem veniens rusticus quidam nomine Melibœus, ut ligna cæderet, puellum invenit in terra volutantem pedibusque tumefactum. Ille vero securi, quam in manu habebat, lignum illud, quo pueri pedes impediti erant, confringens, puerum deduxit, domique secum enutrivit; Œdipum, a pedum tumore appellans: qui postea adolescentior factus, egregiam præ se ferebat indolem. Erat autem in regione illa mulier quædam agrestis, nomine Sphinx; deformis illa quidem, et mammosa vidua: quæ, post mariti obitum, multitudinem coegerat latronum agrestium suique similium, ex vico suo, Moabe dicto; qui medium jacebat inter duos montes, inter quos unicus erat angustus aditus. Illa vero, occupato altero montis vertice, cum prædonibus suis, negotiatores et viatores quoscunque illac prætereuntes interfecit, quæque habuerunt omnia diripuit: unde fama illius per Thebas totas percrebuit. Itaque rex 51 Laius duces suos primarios, cum copiis

πολέμῳ ἄτινα συναγράψατο Καφαλίων μετὰ ἀλλοθείας. Ὁ γὰρ σοφώτατος Εὐριπίδης ⁷⁸ ποιητικῶς ἐξέθετο ὄραμα ὡς ὅτι ὁ Ζεὺς εἰς Σάτυρον [μεταβληθεὶς] ⁷⁹ ἐφθειρε (90) τὴν Ἀντιόπην, κάκιστον τῶν ἀνθρώπων.

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν τοῦ Ἀμφίονος ⁷⁷ καὶ τοῦ Ζήθου ἐβασίλευσαν οἱ ἐκ τοῦ γένους αὐτῶν τῶν Θηδῶν ἕως τῆς [59] βασιλείας τοῦ Οἰδίποδος, υἱοῦ Λαίου καὶ τῆς Ἰοκάστης ⁷⁸. Ὅστις Ἀδίας, βασιλεὺς Θηδῶν, ἔσχεν υἱὸν Ἰώκκην ⁷⁹ μετακληθέντα τὸν αὐτὸν προσηρμένον Οἰδίποδα. Καὶ χρησιμοδοτηθεὶς ὅτι τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ μητρὶ Ἰοκάστη συμμιγῆσθαι, ἐκέλευσε τοὺς παραμένονσιν αὐτῷ στρατιώταις λαβεῖν ⁸⁰ τὸν αὐτὸν Οἰδίποδα εἰς τὰς ὕλας, καὶ βῆθῃν τοὺς πόδας αὐτοῦ ἐν ξύλῳ γλυφέντῃ καὶ ἔχοντῃ ὅπας καὶ ἡλωθῆναι τὸ ξύλον. Ἐξ αὐτοῦ οὖν ἐπινυνόηται ὁ λεγόμενος παρὰ τοὺς στρατιώταις ἕως τῆς νῦν Κούσπος (92). Καὶ ποιήσαντες ὡς ἐκελεύσθησαν οἱ στρατιώταις εἰσάντων τὸν Οἰδίποδα εἰς τὰς ὕλας, ὅπως θηριόδρωτος γένηται. Καὶ ἐλθὼν τις ἀγροίκος ὀνόματι Μελίβοιος ἐπὶ τὴν ὕλην κόψαι ξύλα, εὗρε αὐτὸν συρόμενον ἐπὶ τὴν γῆν καὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ ὀγκωθέντας· καὶ λαβὼν ἐν ᾗ ἐδάσταζεν ἀξίνη ἐκλασε (93) τὸ ξύλον ὅπου ἐσφάληντο οἱ αὐτοῦ πόδες, καὶ λαβὼν [60] αὐτὸν ἀνεθρέψατο, καλέσας οὖν τὸν Οἰδίποδα διὰ τὸ οἰδάνειν τοὺς πόδας (94) αὐτοῦ· καὶ ἐγένετο γεναῖος αὐξήσεως. Ἐν δὲ τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ ἀνεσάνη γυνὴ τις χήρα ὀνόματι Σφιγξ, δυσειδής, κατὰμασθος, χωρική· ἥτις μετὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ ἰδίου αὐτῆς ἀνδρὸς συναγαγούσα πλῆθος ἀγροίκων ληστῶν ὁμοφρόνων αὐτῇ ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῆς κώμῃ τῇ λεγομένῃ Μωάβῃ, κειμένη δὲ μεταξὺ δύο ὄρεων, ἔχοντων ἐν μέσῳ στενὴν ὁδὸν μίαν μόνην, καὶ καθήμεν ἐν τῇ μιᾷ κορυφῇ τοῦ ὄρους, ἔχουσα τὴν ἄμην αὐτῇ ληστρικὴν χεῖρα, καὶ πάντας τοὺς παρῶντας· ὁδοιπόρους καὶ πραγματευτὰς ἐφόνευσεν καὶ τὰ αὐτῶν πάντα ἐκομίζετο. Ἦτις περιβόητος ἐγένετο εἰς τὰς Θῆβας, καὶ πολλῶν ἐξελεθόντων τῶν ⁸¹

VARIE LECTIONES.

⁷⁷ Εὐριπίδης. V. Valckenar. Diatr. in Eur. fr. p. 62 C. ⁷⁸ μεταβληθεὶς; supplēvi ex Cedreno. p. 25 A. ⁷⁹ Ἰοκάστης Ox. constanter. ⁸⁰ λαβεῖν. Forl. βαλεῖν. ⁸¹ τῶν delendum videtur.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(90) Ὁ Ζεὺς εἰς Σάτυρον ἐφθειρε. Μεταβληθεὶς, aut quid tale supplendum, legendumque, ὁ Ζεὺς εἰς Σάτυρον μεταβληθεὶς, ἐφθειρε.

(91) Ὁ ἐστὶ, κατὰ τὴν Βοιωτῶν γλῶσσαν, εἰς ἄλλο σῶμα εὐτελέστερον. Cedrenus hunc locum ex Nostro, uti conjectari in promptu est, describens, verborum tamen sensum, τὸ χωρῆσαι interserendo, pervertit: adeo ut Σάτυρος non amplius corpus aliquod vilis, uti Noster vult; sed potius, mutationem, sive transmigrationem in corpus aliquod vilis significet. Apud Hesychium, Σάτυροι, sunt μορφαί ἀπρεπεῖς.

(92) Κούσπος. De hoc vide Jo. Meursii Glossar. et Fabrii in Cedren. Glossar. Istius vero ποδοκάκης, inter alias meminit Jo. Tzetz. Chil. 13.

Κούσποι δὲ, καὶ κλισίοποι, οὗσπερ φαμέν καὶ κλισίους.

D Καὶ ὅσα δὲ κακύνουσι τοὺς πόδας ποδοκάκαι· ubi vocabulum, ποδοκάκη, παρὰ τὸ τοῦ; πόδας κακύνειν, deductum esse, innuere videtur. Hesychius tamen dictum vult, ποδοκάκη per syncope, quasi ποδοκατόχη.

(94) Καὶ λαβὼν ἐν ᾗ ἐδάσταζεν ἀξίνη ἐκλασε. Nova hæc loquendi formula; nisi forte particula, ἐν, redundet.

(94) Ὅπου ἐσφάληντο οἱ αὐτοῦ πόδες. Quid hoc barbarismi portentum! anne scriptum fuerit, ἡσφάλησαν, tanquam ab ἀσφάλλομαι? aut, ἡσφαλίσθησαν, ab ἀσφαλίζομαι potius, quod magis legitimum: certe auctor noster hoc loco respexisse videtur ad illud Actor. cap. xvi. v. 24: καὶ τοὺς πόδας αὐτῶν ἡσφαλίσατο εἰς τὸ ξύλον.

στρατηγῶν, καὶ μετ' αὐτῶν στρατὸς πολὺς⁹⁵ (95) ἔκ τοῦ Λαίου βασιλέως, καὶ ταύτης οὐδεὶς ἡδυνήθη περιγενέσθαι διὰ τὸ ἰσχυρὸν τῶν ὀρέων⁹⁶ καὶ διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀγροίκων ληστῶν τῶν μετ' αὐτῆς συμμειριζομένων τὰ τῶν παριόντων ξένων καὶ πολιτῶν. Ὁ δὲ Οἰδίπους τέλειος, γενόμενος ἔμαθεν ὅτι ἀπὸ τῆς πόλεως καταγεται τῶν Θηδῶν· καὶ ἀκούσας ὅτι γυνὴ τις ὀνόματι Σφίγξ, ληστρίς, ἐλυμαίνετο πάντας τοὺς ἐπὶ τῆς⁹⁷ ὁδοῦ ἐρχομένους, καὶ στενὸν (96)⁹⁸ τὴν πόλιν· σοφὸν οὖν τι βουλευσάμενος εἰς τὸ ἀναιρεῖν τὴν (61) Σφίγγα ἐλαβεν ἔκ τοῦ κτήματος ὅπου ἀνέτραφη ἀγροίκους γενναίους, ὥς, φησί, θέλων ἅμα τῇ Σφίγγι ληστεύειν. Καὶ ἀπῆλθε πρὸς αὐτὴν αἰτῶν αὐτὴν συλλεγεύειν αὐτῇ· ἥτις θαυμάσασα τοῦ νέου τέρατος τὴν θέαν καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ, ἐδέξατο αὐτὸν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ· καὶ ἐπῆρχετο καὶ αὐτὸς τοῖς παριούσιν. Εὐρηκὼς δὲ καιρὸν ὅτι οὐκ ἔχεν δόλον ληστῶν μετ' αὐτῆς, λαθὼν λόγῳ ἀνέβλεν αὐτὴν, καὶ ἀφαιλετο πάντα τὰ αὐτῆς⁹⁹, φονεύσας ἅμα τοῖς αὐτῆς πολλοῖς. Καὶ εἰσῆγαγε τὸ λείψανον αὐτῆς ἐν τῇ τῶν Θηδῶν πόλει, ὥς ὀφείλων κομίσασθαι ἅμα τοῖς αὐτοῦ χρήματα ἀπὸ τοῦ βασιλέως Λαίου. Καὶ θαυμάζοντες πάντες οἱ Θηβαῖοι πολλοὶ ἀνύμνουν αὐτὸν καὶ ἐκράζον αὐτὸν βασιλεῖα τῶν Θηδῶν γενέσθαι. Καὶ ἡγανάκτησεν ὁ βασιλεὺς κατὰ τῶν τῆς πόλεως, καὶ ἐπέμψεν στρατὸν κατ' αὐτῶν· καὶ γενομένου ἐμφυλίου πολέμου ἐξῆλθεν ὁ Λαῖος ἀπολογησάσθαι αὐτοῖς. Καὶ ῥυφείσας κατ' αὐτοῦ σαγίττας ἐφονεύθη ὁ Λαῖος· καὶ λοιπὸν ἡ Ἰοκάστη, μὴ θέλουσα ἐκδηθῆναι τῇ βασιλείᾳ, εὐθέως ἀγαγοῦσα τὸν Οἰδίποδα ἐποίησεν αὐτὸν βασιλεῖα, μαθοῦσα ὅτι οὐκ ἔχει γυναῖκα. Καὶ ἐγαμήθη αὐτῷ πρὸς ἡεραπεῖαν τῶν τῆς πόλεως καὶ τῆς συγκλήτου· καὶ ἐβασίλευσε τῶν Θηδῶν ὁ Οἰδίπους ἔτη 18⁰⁰, καὶ τῆς Ἰοκάστης ἀγνοούσης (62) καὶ τοῦ Οἰδίποδος ἔτι μήτηρ αὐτοῦ ὑπῆρχε· καὶ ἔσχε δύο υἱοὺς παρ' αὐτῆς, τὸν Ἑτεοκλέα καὶ τὸν Πολυνείκην (97), καὶ θυγατέρας δύο, Ἰσμήνην⁹⁹ καὶ Ἀντιγόνην. Μετὰ δὲ χρόνον τινα ἐπηρώτησεν⁹⁹ ἡ αὐτῇ Ἰοκάστη τὸν Οἰδίποδα πόθεν ἐστὶ καὶ τίς αὐτοῦ πατήρ; Ὁ δὲ εἶπε τὸν Μελίβοιον (98) τὸν ἀναθρεψάμενον αὐτόν. Καὶ μεταστελαιμένη τὸν Μελίβοιον τὸν ἀναθρέψαντα⁹⁹ αὐτὴν ἔμαθε παρ' αὐτοῦ ὅτι οὐκ ἔστιν αὐ-

A magnis contra Sphingem emittit; sed frustra fuerunt omnes, tum propter inexpugnabiles montium angustias, cum propter latronum agrestium multitudinem, quos civium advenarumque spoliis participes ipsa sibi adjunxit. Oedipus autem jam adultior factus, ubi inaudisset mulierem quamdam prædatricem, nomine Sphingem, infestissimam esse hominibus Thebas euntibus; adeoque urbem ipsam, unde ipse se oriendum intellexerat, in angustias redigere; vasrum quoddam protinus inivit consilium, unde Sphingem e medio tolleret. Comparatis itaque sibi ex vicinia illa, ubi eductus fuerat, rusticorum generosioribus, initurns, ut ipse præ se ferebat, cum Sphinge latrocinandi societatem; Sphingem adit, in latrocinii soliditatem admitti petens. Illa vero conspecto juvenis decore et sociorum ejus, ipsum sociosque excipit, unde et ipse viatores etiam aggressus est. Sed oblata occasione, absente latronum turba, arrepta hasta ipsam confodit: pluribus etiam ex latronibus una interfectis, bona eorum omnia abripuit. Sphingis deinde cadaver Thebas adduxit, præmium facti a rege Laio sibi suisque expectans. Et quidem Thebani, admiratione ducti, celebrabant eum, regnoque Thebanorum dignum prædabant. Hoc autem 52 a civibus rex indigne ferens, exercitum contra eos emisit. Grassante autem bello civilis, egressus ipse est, uti purgatione aliqua cives demulceret: cum interim contorto in eum spiculo vulneratus interit. Jocasta vero, ne e regno deiceretur in curis habens; insuper etiam ut apud primores, populumque gratiam iniret; Oedipum quem innuptum esse rescierat, conjugem sibi accipiens, regem designavit. Thebanorum itaque regnum tenuit Oedipus, per annos xix, nescientibus interim Jocasta, Oedipoque, illam hujus esse matrem. Habuit autem ex ea duos filios. Eteoclem et Polynicem; totidemque filias, Ismenen et Antigonom. Post vero tempus aliquod interfectum, quæsit ab Oedipo Jocasta unde esset, et a quo ortus parente? Respondit ille de enutritore suo, Melibæo. Hunc igitur accersendum curat regina, discitque ab illo nequaquam ejus esse

VARIE LECTIONES.

⁹⁵ στρατὸς πολὺς. στρατοῦ πολλοῦ Ch., μήτε στρατοῦ μήτ' αὐτοῦ τοῦ βασιλέως Λαίου ἰσχυρόντος κατ' αὐτῆς Cedrenus p. 25 B. Eo duce legendum videatur στρατοῦ πολλοῦ καὶ τοῦ Λαίου βασιλέως ταύτης. V. tamen ad p. 54 A. ⁹⁶ ὀρέων Ox. ⁹⁷ τῆς Ox. ⁹⁸ στενὸν. Fort. στενοί. conf. vol. II, p. 15 C. ⁹⁹ τοῖς αὐτῆς. Imo τῶν αὐτῆς. πολλοὺς τῶν μετ' αὐτῆς Cedrenus. ⁹⁹ Πολυνίκων — Ἰσμενὴν Ox. ⁹⁹ ἐπρωτήσεν Ox. ⁹⁹ ἀναθρέψαντα Ch., ἀνθρέψαντα Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(95) Καὶ μετ' αὐτῶν στρατὸς πολὺς. Locus mutilus videtur. Scribe itaque vel, στρατοῦ πολλοῦ aut supple, ἦν aut verbi quid tale.

(96) Καὶ στενὸν τὴν πόλιν. Forte καὶ στενὸν τὴν πόλιν· etiam urbem in angustias redigens. Cedren. ὥς ἀποσθενέσθαι τὰς θῆδας δι' αὐτῆς.

(97) Καὶ τὸν Πολυνίκων. Cedrenus habet Πολυνείκην, rectius: et noster etiam paulo infra, Πολυνίκης· scriberem Πολυνείκης, ut a νεῖκος rixæ contentio, non νίκη, victoria deducatur.

(98) Τὸν Μελίβοιον. Μελίβιον, scribit ubique Ce-

drenus: nimirum τοῦ οἱ diphthongi, et i vocalis, idem sonus pronuntiantibus; sicut et τοῦ αἱ diphthongi, et e vocalis. Notandum enim βελιολογῶντος non ex πρωτοτύπῳ ipso, sed ex recitantis ore libros olim descripsisse: quod ex verbis hisce ἀπὸ φωνῆς δέστος, in ms. cod. quandoque occurrentibus, satis liquet: ut exempli gratia, Ἐκ τῶν Ἑκκλησιαστικῶν ἱστοριῶν Φιλοστοργίου ἐπιτομὴ ἀπὸ φωνῆς Φωτίου τοῦ πατριάρχου. Atque hinc adeo frequens in cod. ms. horum characterum permutatio.

filium Oedipum; sed in sylvis expositum, ab eo A
reperit. Illa vero de tempore sciscitata eum,
Oedipum esse filium suum cognovit. Hæc ubi a
Jocasta accepisset Oedipus, sumptis clavis, eos
oculis suis impungens, mortem oppetiit: regnum-
que filiis duobus alternis annis administrandum
reliquit. Sed fratribus, diu inter se concordantes esse,
regnum non permisit: itaque invicem belligeran-
tes, singulari ex certamine mutuis vulneribus
occubuerunt. Polynices enim ab Eteocle fratre
regno 53 pulsus, et ab ipsis etiam Thebis eiectus,
Argos profectus, Argivorum regis, Adrastii filium,
in uxorem duxit. Quo etiam, unaque aliis regibus,
in auxilium suum ascitis, magno instructus exer-
citu, in fratrem, Thebasque arma movit. Reges
autem, quorum auxilium in hoc bello usus est,
fuerunt Adrastus, Capaneus, Amphiarus, Parthe-
nopæus, et Hippomedon. Fratribus autem, uti su-
pra dictum, pereuntibus, reges cum exercitibus
suis, quisque in regionem suam, recesserunt.
Tales habuit exitus Thebanum, sive Boeotum
regnum, cum durasset annos ccclxix. Ista autem
omnia superius tradita, juxta rei veritatem, litte-
ris mandavit sapientissimus Palæphatus. Quæ enim
Euripides in dramate suo de Oedipo, Jocasta, et
Sphinge scripsit, poetice intelligenda sunt. De
Thebanorum dynastiis memoriam habes etiam apud
Africanum chronographum.

Temporibus autem quæ superius dicta sunt
existit Seruchus, ex Japheti stirpe oriundus. Inve-
nit hic cultum idololatricum, dogmatisque, Helle-
nismi dicti, auctor fuit: uti scriptis tradidit
Eusebius Pamphili. Majoribus enim suis, qui im-
peratores aut duces in bello fuissent; 54 quique
magnum aliquod sive virtutis, seu artis specimen
memoratu dignum edidissent; maxime autem eis
qui vi quadam occulta, mysticum aliquod operati
fuissent; statuas honoris causa erexerunt. Quin
et ab omnibus summa in veneratione habitas,
tanquam de diis ipsis optime meritis; in deorum

αὐτοῦ υἱός, ἀλλ' εὗρεν αὐτὸν εἰς τὰς ὕλας. Καὶ ἐ-
ρωτήσας τὸν χρόνον, ἔγνω ὅτι υἱὸς αὐτῆς ἐστὶ καὶ
εἶπεν αὐτῷ. Καὶ ἀκούσας ὁ Οἰδίπους ἔλαβεν ἥλιον,
καὶ πῆξας τοῖς ἰδίοις αὐτοῦ ὀφθαλμοῖς τελευτῇ
ἔδωκε τὸ βασίλειον (99) τοῖς δυσὶν αὐτοῦ υἱοῖς,
ἐνικυτὸν παρ' ἐνικυτὸν βασιλεύειν κελεύσας: οἷσιν
εἰς ἔχθραν ἐλθόντες διὰ τὴν βασιλείαν, ἐπολέμησαν
μετ' ἀλλήλων, καὶ ἑαυτοὺς ἐσφαζαν μονομαχίᾳ
μετ'. Ὁ γὰρ Πολυνείκης **, [65] ἐκβληθεὶς ἀπὸ τῆς
βασιλείας καὶ διωχθεὶς ἀπὸ τῶν Θηβῶν ἀπὸ τοῦ
Ἑτεοκλέους ** (1), ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἀπῆλθεν εἰς τὴν
Ἀργεῖον καὶ ἡγάγετο γυναῖκα τὴν θυγατέρα Ἀδρά-
στου τοῦ βασιλέως τοῦ Ἀργεῖος. Καὶ προτρέψαμε-
νος τὸν Ἀδραστον βασιλεῖα καὶ ἄλλους βασιλεῖς μετὰ
πλήθους στρατοῦ κατὰ τοῦ ἰδίου ἀδελφοῦ ἦλθε κατὰ
τῶν Θηβῶν: οἱ δὲ προτραπέντες καὶ μετ' αὐτοῦ ἐπι-
στρατεύσαντες ἦσαν αὐτοῖς **, Ἀδραστοί, Καπα-
νεῖς **, Ἀμφιάροος **, Παρθενονεῖς **, Ἰππομέ-
δων. Καὶ τῶν δύο ἀδελφῶν, ὡς εἴρηται, τελευτη-
σάντων, ἀνεχώρησαν οἱ βασιλεῖς μετὰ τῶν ἰδίων
στρατευμάτων ἐπὶ τὰς αὐτῶν χώρας, καὶ ἐλύθη ἡ
βασιλεία τῶν Θηβῶν, ἥτοι Βουωτῶν, κατασχοῦσα ἐτη
τξθ'. Τὰ δὲ προγεγραμμένα ταῦτα πάντα ὁ σοφώ-
τατος Παλαίφατος ἀληθῆ ἐξέθετο. Ὁ γὰρ σοφώτατος
Εὐρύπιδης ποιητικῶς ἐξέθετο δῶμα περὶ τοῦ Οἰδί-
ποδος καὶ τῆς Ἰοκάστης καὶ τῆς Σφιγγίδος. Τὰ γὰρ
τῶν Θηβῶν βασίλεια Ἀφρικανὸς ὁ χρονογράφος
ἐξέθετο.

Ἐν δὲ τοῖς ἀνωτέρω προγεγραμμένοις ** (2) [χρό-
νοις] ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Ἰάφεθ ** ἐγεννήθη ὁ Σερούχ
ὅστις ἐνῆρξεν πρῶτος τὸ τοῦ ἑλληνισμοῦ δόγμα
διὰ τῆς εἰδωλολατρίας, καθὼς Εὐσέβιος ** ὁ Παμφί-
λου συνεγράφατο, διὰ τὸ τοὺς πάλαι [61] γενομέ-
νους πολεμιστάς, ἡγεμόνας, ἢ πράξαντας τι ἀν-
δρείον ἢ ἀρετῆς ἐν τῷ βίῳ τοῦ μνημονεύεσθαι
εἶναι ἄξιον, μάλιστα τοὺς ποιήσαντας διὰ δυνάμει
τινος μυστήρια, ὡς ὄντας αὐτῶν προπάτορας, ἀν-
δραῖσι στηλῶν ἐτίμησαν, καὶ πάντες ὡς εὐεργέτας
εἰς θεὸν προσεκύουν, καὶ ἐθυσίαζον αὐτοὺς τιμῶν-
τες, ὅτι ἀγαθὸν εὐρηκότες, ἢ διὰ τέχνης ἢ διὰ κτι-

VARIE LECTIONES.

** Πολυνείκης Ox. ** Ἑτεοκλέους Ox. ** οἱ, ὁ Ox. ** αὐτοί. Fortasse præstat οὗτοι. ** Καπανεῖς.
καὶ, ππανεῖς Ox., καὶ Καπανεῖς Ch. ** Ἀμφιάροος Ox. ** Παρθενονεῖς. Scribe Παρθενοναῖος. ** προ-
γεγραμμένοις. χρόνοις supplevit Ch. ex Cedreno p. 45, qui postea sic pergit: ὅστις πρῶτος ἠρ-
ξάτο τοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ τοῦ δόγματος τῆς εἰδωλολατρίας. Apud Malalam fortasse scribendum: πρῶτος
τοῦ ἑλληνισμοῦ διὰ τοῦ δόγματος τῆς εἰδ. ** Ἰάφεθ. Debutit Σήμ. Disputavit de hoc errore Schurz-
schius Notit. Bibl. Vinar. p. 52. ** Εὐσέβιος. Nempe Malalianus, v. Hodii proleg. 25 Mai ad Euseb.
p. 170. Schurzsch. l. c. p. 296. * πολεμιστάς. Verba male habita sic reponit Cedrenus: Αὐτὸς γὰρ ὁ Σε-
ρούχ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τοὺς πάλαι γενομένους ἢ πολεμιστάς ἢ ἡγεμόνας καὶ τι πράξαντας ἀνδρίας ἢ ἀρετῆς
ἄξιον ἐν τῷ βίῳ τοῦ μνημονεύεσθαι καὶ ὡς ὄντας αὐτῶν προπάτορας ἀνδραῖσι στηλῶν ἐτίμησαν. Chron.
Pasch. p. 48. Τοὺς πάλαι παρ' αὐτοῖς τιμημένους, ἢ τυράννους ἢ ἡγεμόνας ἢ τινὰς τι δρᾶσαντας ἐν τῷ
βίῳ μνήμης δοκούν ἄξιον δι' ἀληθείας τε ἢ δυνάμεως εὐρωπείας. Scribendum videtur ἢ ἡγεμόνας ἢ πράξαντας
τι ἀνδρείον — τοῦ μνημ. εἶναι ἄξιον δοκούν.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(99) Ἑδωκε τὸ βασίλειον. Βασίλειον frequenter D νοῦς, πραγματοῦς, καὶ ἐδωκεν τὰ ἐμὰ βασίλεια.
apud nostrum sumitur, pro βασίλειον regnum si-
gnificante. Ita lib. xviii, p. 430. Auxumiliarum rex,
Homeritensem injuriarum sibi illatarum postulans,
Romanorum mercatorum cædem ei obijcit, his ver-
bis: Κακῶς ἐποίησας, φονεύσας Ῥωμαίων Χριστι-
(1) Ἀπὸ τοῦ Ἑτεοκλέους. Mallem, ὅπῃ τοῦ Ἑ-
(2) Τοῖς ἀνωτέρω προγεγραμμένοις. Supple, χρό-
νοις, ex Cedreno, qui narrationis sequentis plu-
rima, ὡς κατὰ λέξιν, ex Nostro descripsit; nisi
uterque ex aliquo tertio.

σματος ἡ δὲ σοφίας ἡ δὲ ἄλλης * οὐκ ἔστιν ἀρετῆς ἢ ἀλθόντας, οὐσιν ἀπεθέωσαν, καθὼς Ῥηγίνος ὁ σοφώτατος συνεγράφατο τῶν ἀποθεωθέντων ὀνόματα. Οἱ δὲ μετὰ ταῦτα ἄνθρωποι, ἀγνοοῦντες τὴν τῶν προγόνων γνώμην, οἷον ὡς προπάτορας καὶ ἀγαθῶν ἐπινοητάς (3) ἐτίμησαν μνήμης καὶ μόνης χάριν, ὡς θεοὺς ἐπουρανίους ἐτίμουν καὶ ἐθυσάζον αὐτοῖς, οὐχ ὡς γενομένους ἀνθρώπους θνητοὺς * καὶ ὁμοιοπαθεῖς. Περὶ ὧν ἐν ταῖς συγγραφαῖς αὐτοῦ λέγει καὶ ὁ Διόδωρος ὁ σοφώτατος ταῦτα, οἷον Ἄνθρωποι γεγόνασιν οἱ θεοί, οὐσιν οἱ ἄνθρωποι ὡς νομιζόντες δι' εὐεργεσίας ἀθανάτους προσηγόρευον * τινὰς δὲ καὶ ὀνομάτουν [65] προσηγόρας ἐσχηκέναι καὶ κρατήσαντας χώρας. Τοῦτο δὲ ἐποιοῦν οἱ ἄνθρωποι ἀγνοοῖ πλῆσθέντες *. Ἦν δὲ τὸ τῆς ἀποθεώσεως σχῆμα τοῦτο. Ἐν τοῖς ἱερατικοῖς αὐτῶν βιβλίοις * τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐτάσσοντο, ὅτε * ἐτελεύτησαν, καὶ κατὰ τὰ αὐτῶν καιρὸν ἐορτὴν καὶ θυσίαν αὐτῶν ἐπετελοῦν ἐν οἷς ἔκειντο μνήμασι, λέγοντες εἰς τὰς τῶν μακάρων νήσους εἶναι (4) τὰς αὐτῶν ψυχὰς καὶ μηκέτι κρίνεσθαι ἢ καίεσθαι πυρὶ. Καὶ διέμεναν * ἐως τῶν χρόνων θάρρα, τοῦ πατρὸς τοῦ Ἀβραάμ. Ἦν γὰρ θάρρα ἀγαλματοποιὸς πλαστοργῶν, ἀπὸ λίθων καὶ ξύλων θεοὺς ποῶν καὶ πιπράσκων, καὶ πλάνην ἀγαλμάτων καὶ εἰδωλολατρίας εἰσήγε [66] τοῖς ἀνθρώποις διὰ ἀπεικονισμάτων τῶν προγόνων αὐτῶν, μάλιστα τῶν εὐρηκότων τὰ γράμματα καὶ τὰς τέχνας. Οἷς συνέτρεχον σπουδαίως οἱ Αἰγύπτιοι καὶ οἱ Βαβυλώνιοι καὶ Φρύγες οἱ ἐκ τῆς Ἑλλάδος * ταύτης γὰρ τῆς θρησκείας ὑπῆρχον. ἦσαν γὰρ καὶ αὐτοὶ ἀγαλμάτων ποιηταὶ καὶ μυστηρίων ἐξηγηταὶ καὶ τελεσταί *. Ἀφ' ὧν μάλιστα εἰς Ἑλλάδας ἤχθη ἡ αὐτή

A numerum retulerunt, adorantes eos et sacra facientes; ut qui boni alicujus, vel ab arte sua aut fabrica aliqua, sive denique sapientia, aut singulari aliqua virtute eorum comparati mortalibus auctores fuerunt, sicuti scripsit Rhēginus, apud quem etiam eorum Indigetum habentur nomina. Posterius vero, eorum consilium ignorantes (nempe, ut eos, tanquam generis sui auctores, et bonorum inventores, nec aliam ob causam, honoribus istiusmodi prosequenti fuerint); istos, non ut homines mortales, et iisdem passionibus obnoxios venerant sunt; sed victimas immolantes, divinum illis cultum praestiterunt. Atque huc referendum est quod in scriptis suis habet sapientissimus Diodorus, ubi dicit: *Homines ab hominibus facti sunt dii, existimantibus illos propter bona opera immortalitatem consecutos. Itaque eorum nonnullis nomina dederunt; et regionibus suis tutelares deos designarunt. Hoc autem ab hominibus, ignorantia plenius, facilitatum est.* Ritus autem homines in deos referendi iste fuit. Statim post mortem referebantur in sacros Commentarios defunctorum nomina: quo tempore etiam festum eis celebrabant, sacrificia peragentes ad sepulcra, quibus recondebantur: dicentes animas illorum in beatorum insulas migrasse; iudicio aut flammis deinde non obnoxias. Duravit autem mos iste usque ad Thara tempora, qui Abrahami pater fuit. Erat enim Thara statuarius; qui ex lapidibus et lignis deos efformavit, et venales habuit: quique ex fabricatione imaginum, in majorum memoriam, (illorum praecipue, qui litterarum atque artium inventores fuerunt); simulacrorum cultusque idololatrie superstitionibus homines im-

VARIAE LECTIONES.

* δι' ἄλλης Ch., διαλλαγῆς Ox. * θνητοὺς Ch., θνητῶν Ox. * προσηγόρευον * θεοὺς praeposit Wesselingius ad Diodorum vol. II, p. 654, 76. * πλῆσθέντες. πλανηθέντες Wesselingius, qui haec Diodori verbis attribuisse videtur. * βιβλίοις. βασιλείοις Ox., ταῖς ἱερατικαῖς βίβλοις Cedrenus, Suidas v. Σερουχ. * ὅτε Ch., ὅτι Ox. * διέμεναν, ταῦτα post Ἀβραάμ addit Cedrenus p. 46 A, τοῦτο δὲ διέμενε Suidas, καὶ τοῦτο ἐπεκράτησε Joannes Antioch. p. 778. ed. Vales. Aut igitur διέμενεν scribendum aut addendum ταῦτα. * τελεσταί. τελεταί Ox.

ED. CHILMEADI NOTAE.

(3) Ἀγαθῶν ἐπινοητάς. Cedren. ἀγαθῶν εὐρετάς.

(4) Εἰς τὰς τῶν μακάρων νήσους εἶναι. Beatorum insularum meminit Lycophron, his verbis:

Νῆσοι, μακάρων δ' ἐγκατοικησέας μέγας
ad quem locum scholasticus poetam adulationis insinuat, quod Thebis Beatorum insulas assignaverit; atque in mari profundos gurgites habente, eas sitas esse, auctores plurimos, Ilesiodum, Homerum, Euripidem, Plutarchum, Dionem, Procopium, Philostratum, etc., testes appellat. Deinde vero Britanniae nostrae eas asserere, lepidissimum medius fidius commentum, Graeculoque quam dignissimum, pluribus nititur. Quod quidem plusquam anile figmentum, eo quod lectori forte fronte exporrigat, ex Tzetze ipso hic proferre non gravabor: c In Oceano est Britannia insula, inter occidentalem Britanniam et Thulem ortum spectantem. Illuc aiunt animas mortuorum transportari: nam in littore Oceani (in quo est Britannia insula) pisces habitant, subditi quidem Francis, tributum vero illis non pendentes, eo quod transmittant mortuorum animas, ut aiunt. Illi enim disc-

centes domi circa vesperam dormiunt: pulsantes vero paulo post, quosdam in janua sentiunt, et vocem audiunt, illos ad opus vocantem. Surgentes ad littus accedunt, ignorantes quare illos ducat necessitas; videntque naves praeparatas, sed non suas, et vacuas hominibus: quas ingressi remos movent, et pondus navium sentiunt, ac si hominibus oneratae essent; sed neminem vident; impetu deinde uno in Britanniam insulam perveniunt, cum vix alias, suis navibus usi, unius noctis et diei navigatione illuc perveniant. Cum vero in insulam pervenerunt, rursus neminem vident; sed vocem audiunt, recipientium illos qui in navibus sunt, illosque numerantium ex genere patris ac matris: praeterea secundum dignitatem, artem, et nomen, singulos vocantium. Ceterum illi exonerata nave rursus uno impetu domum revertuntur. Hinc multi existimarunt ibi esse beatorum insulas, et mortuorum animas illuc migrare. Eadem fere habes apud Procopium, Gothic. lib. iv, nisi quod insulam hanc, quam Tzetzes Βρετανίαν, Procopius Βρετανίαν vocat. Sed de nugis huiusmodi plus satis.

placavit. Horum vestigiis insistebant Ægyptii, A ὁρσκαία, ἀπὸ τινος Ἑλληνος ὀνόματι, υἱοῦ καὶ αὐτοῦ Πίκου Διὸς, μυστικά τινα ποιοῦντος ἀνδρὸς τῶν ἑλλὰδι κατοικησάντων, ἐκ τῆς φωνῆς ὄντος τοῦ Ἰάφεθ, υἱοῦ Νῶε τοῦ τρίτου. Ἰωνες ¹⁰ δὲ οἱ ἐκ τῆς Ἰῶ τούτων [γὰρ] ἀρχηγὸι ἐγένοντο· ἦσαν γὰρ ἐδαχθέντες ἐκ τοῦ Ἰωαννῆος γίγαντος (5) τοῦ οἰκοδομήσαντος σὺν τοῖς ἄλλοις τὸν πύργον· ὧν τινες καὶ γλώσσαι διεμερίσθησαν, διὸ καὶ μέροτες κληθῆναι (6) οἱ ἀνθρώποι διὰ τὸ μερισθῆναι αὐτῶν τὰ λαλιὰς εἰς πολλὰς γλώσσας καὶ φωνάς. Οὐσιν αὖτε μεμφόμενος ὁ Κερωνήσιος Πλούταρχος [67] ἡ παλαιὰ φιλοσοφία (7) ¹¹ παρ' Ἑλλήσι καὶ Βαρβάροις ἐβέθετο ὡς πλάνην ἀγαλμάτων τινὲς εἰσάγουσιν. Αὐτὸς δὲ, ψοῖ, τοὺς κατ' οὐρανὸν φωστῆρας θεοποιῶντες ἔδοξε, τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην παρεισάγων, ὡς ἡ τῶν Αἰγυπτίων θεολογία ἔχει, αὐτοὺς τὸν σύμπαντον κόσμον διοικεῖν τρέφοντας καὶ αὐξάνοντας τὰ πάντα τῇ τρίτῃ κινήσει ¹² τῶν ε' πλανητῶν καὶ τῆς λοιπῆς ἀστροθεσίας κατὰ γένεσιν καὶ αἶρα. Τὸν δὲ Πλούταρχον τὸν Κερωνήσιον Πορφύριος ¹³ ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ ¹⁴ αὐτοῦ χρονογραφεῖ (8) ¹⁵ ἰδέεσθαι.

B τῶν Αἰγυπτίων θεολογία ἔχει, αὐτοὺς τὸν σύμπαντον κόσμον διοικεῖν τρέφοντας καὶ αὐξάνοντας τὰ πάντα τῇ τρίτῃ κινήσει ¹² τῶν ε' πλανητῶν καὶ τῆς λοιπῆς ἀστροθεσίας κατὰ γένεσιν καὶ αἶρα. Τὸν δὲ Πλούταρχον τὸν Κερωνήσιον Πορφύριος ¹³ ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ ¹⁴ αὐτοῦ χρονογραφεῖ (8) ¹⁵ ἰδέεσθαι.

Plutarchum autem hunc Cherronesium Porphyrius in philosophica sua Chronographia celebravit.

VARIE LECTIONES.

¹⁰ Ἰωνες Cedrenus p. 46 B, et Chron. Pasch. p. 49 A, Ἰωνὶ Ox. Cum iisdem delendum γὰρ et quæ post Ἰῶ ponebatur interpunctio. ¹¹ Κερωνήσιος. Κερρόνησιος habet Cedrenus: verum Plutarchus non Κερρόνησιος, sed Χαίρωνις, Chæronensis erat, ex Chæronia, Phocidis urbe. Ch. ¹² ἡ παλαιὰ φιλοσοφία. τῇ παλαιᾷ φιλοσοφίᾳ Ch. Conf. Wytenbach. præfat. ad Plutarchum vol. I, p. 58. Cedrenus: Οὗς πᾶσι μεμφεται ὁ Κερρόνησιος Πλούταρχος, ὡς πλάνην ἀγαλμάτων τινῶν εἰσάγουσι τοὺς κατ' οὐρανὸν φωστῆρας θεοποιούμενοι τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην, ὡς ἡ τῶν Αἰγυπτίων θεολογία περιέχει. αὐτοὺς γὰρ λέγει τὸν σύμπαντα etc. ¹³ τῇ τρίτῃ κινήσει. Forte legendum τῇ τριμερεῖ x. uti habet Cedrenus. Ch. ¹⁴ Πορφύριος Ch.; Πορφύριον Ox. ¹⁵ φιλοσοφίᾳ χρονογραφίᾳ. V. Wytenb. l. c. p. 45.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(5) Ἐκ τοῦ Ἰωαννῆος γίγαντος. Hunc Ἰωάνν vocat Chr. Alex. Ἰωαννᾶν, Eriphanus.

(6) Διὸ καὶ μέροτες κέχληνται. Hesychius: Μέροτες, ἀνθρώποι, διὰ τὸ μεμερισμένον ἔχειν τὴν ὅπα, ἔχον τὴν φωνήν. Idem alibi: διψ, ὄψις, ὀφθαλμός, ἡ φωνή· quando vero διψ vocem significat, ab inusitato ἔπω deductum voluit.

(7) Ἡ παλαιὰ φιλοσοφία. Forte ἐν τῇ παλαιᾷ φιλοσοφίᾳ. Libri cuiusdam titulus esse videtur: licet in Plutarchi librorum Catalogo, a Lampria, filio suo descripto, nil tale occurrat.

(8) Ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ αὐτοῦ χρονογραφίᾳ. Annæ hæc Porphyrii philosophica Chronographia, eadem cum Historia illa philosophica, quam refert doctissimus

C Lucas Holstenius in Dissertatione sua de vita et scriptis Porphyrii. Verum ne hoc credam, Eusebius mihi impedimento est, qui Porphyrium quatuor tantum libros Historie istius philosophicæ perfecisse, nec ultra Platonem eandem perduxisse testatur: uti ab Holstenio citatur, quem consulas velim. Forte tamen, Πλούταρχον ὁ Πορφύριος ἰδέεσθαι, vertenda sunt, Plutarchi opinionem secutus est, sive, ejusdem cum Plutarcho sententiæ fuit Porphyrius, etc., hoc enim sensu, ἰδέεσθαι frequenter apud nostrum usurpatur, uti infra lib. vi, p. 126: Καὶ δόγμα παρεισήγαγεν Ἑλλήσιν, ἰδέεσθαι, ἀσωμάτων εἶναι ἀρχάς. Opinionem illam, de principis incorporeis, in Græciam introduxit.

ΛΟΓΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

ΧΡΟΝΟΝ ΘΕΟΓΝΩΣΙΑΣ ΑΒΡΑΑΜ.

LIBER TERTIUS

DE ABRAHAMO AD DEI NOTITIAM PERVENIENTE.

[68] Ὁ δὲ Ἀβραὰμ θεογνωσίαν ἐπιγνοὺς, καὶ λογισάμενος ὅτι τὰ ἀγάλματα, ἃ ἐποίησε ὁ πατήρ αὐτοῦ θάρβας, ἀνθρώπων τεθνηκότων ὑπάρχει, καὶ οὐκ ἔχρην τιμᾶσθαι αὐτοὺς ὡς θεοὺς ἐν τῷ οὐρανῷ, γενομένους γῆν καὶ κόνιν· κατεγίνωσκεν οὖν τῷ ἰδίῳ πατρὶ θάρβας λέγων· *Τί πλανᾷς τοὺς ἀνθρώπους διὰ κέρους; οὐκ ἔστι γὰρ ἄλλος θεός, εἰ μὴ ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὁ δημιουργήσας τὰ ὀράματα ταῦτα πάντα.* Καὶ λαβὼν ἐκλασε τὰ ἀγάλματα πάντα, καὶ ἀνεχώρησεν ἐξ αὐτοῦ καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν Μεσοποταμίαν, καθὼς Εὐσέβιος¹⁸ ὁ Παμφίλου, ὁ σοφὸς χρονγράφος, ἐξέθετο.

Ἐν δὲ τοῖς χρόνοις τοῦ Ἀβραὰμ ἦν καὶ ὁ Μελχισεδέκ, [69] ἀνὴρ θεοσεβής, ἐθνικὸς, καταγόμενος ἐκ τοῦ γένους Σίδου, υἱοῦ Αἰγύπτου, βασιλεὺς τῆς Λιβύης χώρας· ἐξ οὗ Αἰγύπτιοι κέκληνται. Ὅστις Σίδος ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἐπαλθὼν παρέλαβε τὴν χώραν τῶν λεγομένων Χαναανίων ἐθνικῶν, τοῦτ' ἐστὶ τὴν νῦν λεγομένην Παλαιστίνην. Καὶ ὑποτάξας αὐτὴν ἔρηκεν ἐκεῖ ἐν αὐτῇ· καὶ κτίζει πόλιν, ἣν ἐκάλεσε Σιδόνα εἰς ὄνομα Σιδου, ἥτις νῦν ἐστὶν ὑπὸ τὴν Φοινίκην χώραν. Καὶ λοιπὸν ἐκ τοῦ γένους τοῦ Σίδου κατήχθη ὁ Μέλχι (9), ὁ πατήρ τοῦ Σεδέκ, γενόμενος ἱερεὺς¹⁹ καὶ βασιλεὺς ἐπεκλήθη Μελχισεδέκ, ὡς προέγραπται. Οὗτος οὖν ὑπῆρχεν ἱερεὺς καὶ βασιλεὺς τῶν Χαναανίων, καὶ ἔκτισε πόλιν ἐν τῷ ὄρει τῷ λεγομένῳ Σιών, ἥτινα ἐκάλεσε Σαλήμ, ὅπερ ἐστὶν εἰρήνης πόλις (10). Καὶ ἐβασίλευσεν ἐν αὐτῇ ἔτη ριγ', καὶ τελευτῆ, δίκαιος καὶ παρθένος, καθὼς Ἰώσηπος²⁰ ἐν τῇ Ἀρχαιολογίᾳ ἐξέθετο [70]· καὶ Ἰωάννης δὲ καὶ Κύριλλος, οἱ ὁσιώτατοι ἐπίσκοποι, τὰ αὐτὰ εἶπον.

A 57 Abrahamus vero, cum ad Dei notitiam jam pervenisset, secumque reputasset imagines, a Thara patre fabricatas, hominum esse defunctorum; ideoque nec eos, pulvis cum sint cinisque, pro diis caelestibus esse colendos, talibus ipsum verbis increpare ausus est: *Ut quid, inquires, turpis lucri causa, mortales in errorem ducas? Unus quippe Deus est caelestis, qui ista formavit quae videmus omnia.* Dictoque citius imagines confregit omnes: patreque derelicto, Mesopotamiam versus ducit iter: uti Eusebius Pamphili, sapiens Chronographus, scriptis tradidit.

Abrahami temporibus floruit Melchisedecus, inter gentes Dei cultor, ex stirpe Sidi, filii Egypti Libyae regis, a quo Egyptii nomen sortiti sunt, **B 58** oriundus. Sidus enim iste Egyptius, Chananæorum regionem, quae nunc Palestina vocatur, bello aggressus, in potestatem suam redegit; urbeque, quam in nomen suum, Sidonem appellavit (quae temporibus hisce Phoeniciae est ditioris), exstructa, ibidem sedes posuit. Ex posteris autem Sidi huius erat Melchi, Sedeci pater: qui rex cum esset, et sacerdos, Melchisedecus cognominatus est, ut supra scriptum est. Chananxis igitur, quorum rex idemque sacerdos erat, urbem, quam Salem, id est, *Pacis urbem*, vocavit, in monte Sion condidit: ubi, cum annos cxiii regnasset, justus et caelebs diem suum obiit: sicuti Iosephus in *Antiquitatibus*; Joannes item et Cyrillus, sanctissimi episcopi, tradiderunt.

VARIAE LECTIONES.

¹⁸ Εὐσέβιος. Nihil horum Eusebius, v. ad p. 22 A. ¹⁹ γενόμενος ἱερεὺς. Locustis iste mutilus apparet; ὅστις supplendum videtur; quod etiam non ad Melchi, sed ad Sedecum referendum. Ch. ²⁰ Ἰώσηπος. Is. Arch. I, 10, 2, haec tantum: Ὁ τῆς Σόλυμα πόλεως βασιλεὺς Μελχισεδέκης· σημαίνει δὲ τοῦτο βασιλεὺς δίκαιος.

ED. CHILMEADI NOTAE.

(9) Ἐκ τοῦ γένους τοῦ Σίδου κατήχθη ὁ Μέλχι. Cedrenus Melchisedecum Sidi regis Egypti filii facit filium: Ὡς δὲ ἦν ὁ Μελχισεδέκ Σίδου βασιλεὺς, υἱοῦ Αἰγύπτου· Glycas tamen eum ex Sidi tantum genere oriundum vult; *Annal. part. 1: Melchisedecus autem, licet in sacris Litteris patre matreque carere dicatur, generis tamen ortum habuit a Sido, Egypti filio, qui Sidonem condidit.* Nec dubito quin eum, τοῦ Σίδου ἐκγονον sive ἀπόγονον appellaverit Glycas; quod noster dixisset, ἐκ τοῦ γένους Σίδου καταγόμενον.

Multum autem inter se differunt videtur et ἀπόγονος, sive ἐκγονος. Hesychius, ἐκγονα τέκνα τέκνων, Nepotes. Caterum auct. noster Sedeci, (qui etiam Melchisedecus dictus), patrem Melchi fuisse asserit.

(10) Ὅπερ ἐστὶν, εἰρήνης πόλις. Auctor Ep. ad Hebraeos, cap. vii, v. 2, eandem τοῦ Σαλήμ affert interpretationem: Ἐπειτα δὲ καὶ βασιλεὺς Σαλήμ, ὃ ἐστὶ βασιλεὺς εἰρήνης.

A diluvio itaque, ad Abrahamum, anni numerantur octingenti nonaginta tres : a turris autem constructione, anni **DXIII**. Ab Abrahamo denique, et Isacco filio et Jacobo nepote, semineque illorum (ex quo circumcisionis characterem suscepit Abrahamus), Hebræorum gens originem suam ductura est. Ab Adamo autem, ad Abrahamum, anni effluxerunt **MMDCCLV**.

Abrahamus vero, centum annos natus, genuit Isaacum ; Isaacus vero **59** Jacobum ; qui et Israel dictus est. Judæi autem a Juda, ex **XII** Jacobi filiis quarto, cujus tandem tribum penes erat Hebræorum regnum, nomen habuerunt.

Hisce temporibus Isiodus quidam ex Japheti stirpe oriundus, Græcas litteras invenit ; atque in ordinem redigens, Græcos eas docuit primus.

Abrahami vero temporibus, Assyriis imperavit, primus post deletum Persei genus, Endeolchus, ex posteris Semi Noë filii : imperiumque ad Assyrios tandem rediit.

Ægyptiorum autem regnum tenuit primus ex posteris Chami, Noë filii, Pharaoh, qui et Narachio dictus est. Antiquas vero Ægyptiorum dynastias ante hunc Narachonem, descripsit Manetho sapientissimus, uti supra dictum est ; posteriores vero, ab hoc scilicet Narachone, et deinceps, a Theophilo sapientissimo chronographo memorie traditæ sunt.

Abrahami igitur temporibus Ægyptiis imperavit, ex Chami posteris, Narachio : Petephres autem, regis Pharaonis coquorum princeps, Josephum, Jacobi filium, a Saracenis, quibus fratres ejus invidia moti quod **60** patri charus esset, venundederant (erat enim forma pulcherrimus), emit. Josephus vero cum Pharaonis de septenni fame, Ægyptium omnemque penitus regionem invasura, somnium interpretatus esset, prudentiam hominis rex admiratus, libertate prius donatum summo

A "ἀπὸ οὖν τοῦ κατακλυσμοῦ ἕως Ἀβραάμ ἐτὶ εἰσὶν ὡλγ', ἀπὸ δὲ τῆς πυργοποιίας " ἐτὶ εἰσὶ φηγ'. Καὶ ἐγένετο " μετέπειτα (11) ἀπὸ Ἀβραάμ καὶ Ἰσαάκ, τοῦ υἱοῦ, καὶ Ἰακώβ, τοῦ ἐκγόνου αὐτοῦ, καὶ τοῦ σπέρματος αὐτῶν, ἐξ ὧν εἰσιν Ἑβραῖοι, ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἀβραάμ τὸν χαρακτήρα τοῦ ἔθνους διὰ περιτομῆς εἰληφότες ". Ἐστὶν οὖν ἀπὸ Ἀδάμ ἕως τοῦ Ἀβραάμ ἐτὶ " σφμε' (12).

O δὲ Ἀβραάμ ἦν ἐτῶν ρ', ὅτε ἐγέννησε τὸν Ἰσαάκ, καὶ Ἰσαάκ τὸν Ἰακώβ. τὸν λεγόμενον Ἰσραήλ. Ἐκλήθησαν δὲ οἱ Ἰουδαῖοι ἀπὸ Ἰούδα τοῦ τετάρτου υἱοῦ τοῦ Ἰακώβ. ἔσχε γὰρ υἱοὺς δώδεκα. Ἡ δὲ τοῦ Ἰούδα φυλὴ ἐκράτει τῶν Ἰουδαίων καὶ διόκει· ὅθεν καὶ τὸ ὄνομα ἔσχον "

B Ἐν δὲ τοῖς χρόνοις τοῖς οὗτοις ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Ἰάφεθ ἀνεφαίνετο τις ὀνόματι Ἡσιόδος " ὅστις ἐξεύρε τὰ Ἑλλήνων γράμματα (13), καὶ συντάξας γράμματα ἐξέθετο τοῖς Ἑλλήσι πρῶτος.

Ἐν δὲ τοῖς χρόνοις τοῦ Ἀβραάμ ἐβασίλευσαν Ἀσσυρίων ὁ [71] ἐκ φυλῆς τοῦ Σήμ, υἱοῦ Νῶε, Ἐνδελσῆς, βασιλεύσας αὐτὸν πρῶτος μετὰ τὸ ἐκλεῖψαι τὸ γένος τοῦ Περσέως. Καὶ ἦλθε πάλιν τὸ βασιλεῖον εἰς τοὺς Ἀσσυρίους.

Αἰγυπτίων δὲ ἐβασίλευσε πρῶτος βασιλεὺς τῆς φυλῆς τοῦ Χάμ, υἱοῦ Νῶε, Φαραώ, ὁ καὶ Ναραχώ (14) καλούμενος. Τὰ οὖν πρὸ τούτου παλαιὰ βασιλεία Αἰγυπτίων ἐξέθετο Μανεθῶν (15) ὁ σοφώτατος, ὡς προείρηται. Τὰ δὲ μεταγενέστερα βασιλεία Αἰγυπτίων, λέγω δὲ ἀπὸ τοῦ Ναραχώ καὶ κάτω, συνεγράφατο οὖν ταῦτα Θεόφιλος ὁ σοφώτατος χρονογράφος.

C Ἐν δὲ τοῖς χρόνοις τοῦ Ἀβραάμ ἐβασίλευσαν " Αἰγυπτίων ὁ ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Χάμ Ναραχώ. Ἠγόρασε δὲ ἀπὸ τῶν Σαρακηνῶν Πετεφρῆς, ὁ ἀρχιμάγειρος τοῦ αὐτοῦ Φαραώ βασιλέως, τὸν Ἰωσήφ, υἱὸν τοῦ Ἰακώβ· ὅστινα ἐπώλησαν αἱ αὐτοῦ ἀδελφαὶ τοῖς Σαρακηνοῖς, διαφθορούμενοι αὐτῷ, ὡς φιλούμενον " ὅπὸ τοῦ ἰδίου πατρὸς· ἦν δὲ ὁ Ἰωσήφ ὠραίος τῇ θείᾳ. " Ὅστις Ἰωσήφ ἠρμήνευσε τὸ ὄραμα τῷ βασιλεῖ Φαραώ, ὅπερ εἶδεν ἐνεκεν τοῦ μέλλοντος γίνεσθαι [72] λιμὸν εἰς τὴν Αἰγύπτου καὶ εἰς πᾶσαν χώραν

VARIAE LECTIONES.

" πυργοποιίας Ox. " ἐγένετο. Ἰουδαῖοις addit Ch. " εἰληφότος Ch. " σφμε'. Numerus vitiosus. " ἔσχεν Ox. " Ἡσιόδος. Ἰσιόδος Ox. Conf. Joannes Antioch. apud Allatium ad Eustathii Hexaem. p. 300. " ἐβασίλευσαν Ἀσσυρίων, ὁ ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Σήμ, Ναραχώ. « Mendum manifestum : lego itaque ; ἐβασίλευσαν Αἰγυπτίων, ὁ ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Χάμ Ναραχώ. » Ch. " φιλούμενον. φιλουμένῃ Ch. Sed v. ad p. 54 A.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(11) Καὶ ἐγένετο μετέπειτα. Aliquid hic deesse videtur, ad quod τὸ ἐγένετο referatur : forte scribendum, καὶ ἐγένετο Ἰουδαῖοις μετέπειτα ἀπὸ Ἀβραάμ, etc., uti habet Chr. Alex. p. 150 : Ἰουδαῖοις ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἀβραάμ, τὸν χαρακτήρα τοῦ Ἀβραάμ διὰ περιτομῆς εἰληφώς. Pro nostri itaque εἰληφότας, leg. εἰληφότος.

(12) Ἐστὶν οὖν ἀπὸ Ἀδάμ, ἕως τοῦ Ἀβραάμ, ἐτὶ σφμε. Forte scrib. γφμε. Cedrenus enumerat ann. γφβ'. **MMCCCVII**. Chron. Alex. γμζ'. **MMCCCVII**. **LXX** interpr., uti calculum instituit Eusebius, **MMCLXXIV**. Hebræi tamen numerant tantum annos 1948.

(13) Ὅστις ἐξεύρε τὰ Ἑλλήνων γράμματα. Ergo

nec Cadmus, nec Palamedes ; quæ constans Græcorum est traditio. Et quidem Græcis, ante hos, fuisse litteras, multis probare nititur Jo. Tzetzes, chil. 42, quem consule.

(14) Φαραώ, ὁ καὶ Ναραχώ. Hunc, Νάχωρ, vocat Chr. Alex. auctor. Cedrenus. Ναραχώ : qui etiam ab hoc, Ægyptiorum reges Pharaones, deinceps vocatos assertit.

(15) Τὰ οὖν πρὸ τούτου παλαιὰ βασιλεία Αἰγυπτίων ἐξέθετο Μανεθῶν. Haud satis mirari possum, quid auctori nostro venerit in mentem, cum hæc scriberet : Ægyptiorum enim Dynastiae omnes usque ad regem ultimum Nectanebum, a Manethone descriptæ sunt, ut ex Eusebio videre licet, Chron. l. i.

ἐπὶ ἑτῇ ζ'. Καὶ Θαυμασάς ὁ βασιλεὺς τὴν τοῦ Ἰωσήφ A ἡλίουπόλεως, ἡλευθέρωσεν ²⁷ αὐτὸν, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ἀξίαν μεγάλην καὶ τὴν θυγατέρα τοῦ ἀρχιερέως ἡλίουπόλεως ²⁸ (16) τῆς οὗσης ἐν Αἰγύπτῳ εἰς γυναῖκα, καλεῖσας αὐτὸν διοικεῖν τὴν Αἴγυπτον πᾶσαν ἐπὶ ζ' ἑτῇ καὶ ἔχειν ἐξουσίαν ὡς βούλεται πράττειν. Ὅστις Ἰωσήφ κτίζει ὥρεϊα, καὶ ἀποτίθεται σίτον ἐν αὐτοῖς τῶν ἐπὶ τὰ ἐνιαυτῶν, καὶ ἐχορήγησε πανταχοῦ δι' αὐτοῦ τὴν τε ἀγορασίαν καὶ τὴν ἐξοδὸν τῆς πρᾶσεως, ποιήσας ὡς ἡβουλήθη αὐτός. Καὶ τῆς λιμοῦ γενομένης εἰς πᾶσαν τὴν γῆν, ἦλθον οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἀπὸ τῆς γῆς Χαναάν εἰς Αἴγυπτον ἀγοράσαι σίτον. Καὶ ἐπιγνοὺς αὐτοὺς Ἰωσήφ ἐκέλευσε κρατηθῆναι αὐτοὺς, καὶ ἐθάρρῃσεν. ²⁹ αὐτοῖς δὲ ἀδελφὸς αὐτῶν ὑπάρχει, καὶ ἠνάγκασεν αὐτοὺς ἀπελθεῖν καὶ ἀγαγεῖν πρὸς αὐτὸν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ B τὸν μικρότερον τὸν Βενιαμὴν καὶ τὸν πατέρα αὐτοῦ Ἰακώβ καὶ τὴν συγγένειαν αὐτοῦ πᾶσαν. Οἱ δὲ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἀπελθόντες ἤνεγκαν πρὸς τὸν Ἰωσήφ τὸν πατέρα αὐτῶν [73] καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτῶν τὸν Βενιαμὴν καὶ τὴν συγγένειαν αὐτῶν πᾶσαν, ὀνόματα δὲ ἀρβενικῶν τε καὶ θηλυκῶν. Καὶ ἐκράτησεν αὐτοὺς Ἰωσήφ ἐκεῖ (17), καὶ ὥκησαν τὴν Αἴγυπτον ἐπὶ ἑτῇ πολλὰ καὶ ἐγένετο πληθεὺς ἀπείρων ἐξ αὐτῶν τῶν Ἑβραίων, οἰκοῦντα ³⁰ ἐν Αἰγύπτῳ ἕως Μωσαῖος τοῦ καλεωσθέντος ὀπὸ θεοῦ ἐκβάλλαι τὸν λαὸν (18) τῶν Ἑβραίων ἐκ τῆς γῆς Αἰγύπτου, καθὼς ταῦτα πάντα ἐνέτακται ἀκριβῶς ἐν τοῖς Ἑβραίοις συγγράμμασιν.

Ἐν δὲ τοῖς χρόνοις τῶν βασιλέων τῶν προγεγραμμένων ἀνεφάνη τις ἐν τῇ Καρίᾳ χώρα γιγαντογενῆς φιλόσοφος ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Ἰάφεθ, ὀνόματι Ἐνδυμίω C ὅστις μουσικὰς εὐχὰς λέγων εἰς σελήνην ἦτει αὐτὴν μαθεῖν παρ' αὐτῆς τὸ θεῖκον ὄνομα ἐν ὁράματι. Καὶ ἐν τῇ αὐτῇ εὐχασθαι ἦλθεν εἰς ὕπνον καὶ ἤκουσε τὸ θεῖκον ὄνομα ἐν ὁράματι καὶ οὐκέτι ἀνέστη, ἀλλ' ἔστι τὸ λείψανον αὐτοῦ ἕως τῆς νῦν εἰς τὴν Καρίαν, οὕτως ὅντα νεκρὸν δονούμενον (19) καὶ καθ' ἑκάστον ἔτος ἀνοίγουσι τὴν αὐτοῦ σορὸν ἐν τῇ χώρᾳ ἐκεῖνη, καὶ ὁρῶσι τὸ λείψανον αὐτοῦ δονούμενον νεκρὸν, ὡς λέγουσιν. Ἄτινα συνεγράψατο Ἀδ- D λμάς ³¹ ὁ σοφώτατος περὶ οὗ, φησὶ, τὴν σελήνην φιλεῖν τὸν Ἐνδυμίωνα ³² ἱστοριογραφοῦσιν.

Ἔστιν οὖν ἀπὸ Ἀβραάμ ἕως τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν [74] Ἰσραὴλ μετὰ Μωσαῖα ³³ ἀπὸ Αἰγύπτου γενεαὶ ε', ἑτῇ υμ'. Ἀπὸ δὲ τοῦ κατακλυσμοῦ ἕως

A h: b: u: i: t in honore; filiamque pontificis Heliopoleos, Ægypti urbis, in uxorem dedit; concessa etiam ei potestate, Ægyptum totam per septennium pro libitu administrandi. Exstructis itaque horreis, Josephus septem annorum proventum iisdem condidit; curamque totius emptionis venditionisque ipse in se recepit. Fame autem per terram universam grassante Josephi, fratres e terra Chanaan in Ægyptum, frumenti coemendi causa, descendunt: quos ubi vidit Josephus, fratris usus fiducia, ipsos comprehendi iussit, missosque tandem faciens, uti Benjaminum fratrem suum natu minorem et Jacobum patrem, totumque denique familiitium eorum sibi adducerent, mandavit. Illique abeuntes, jussa ejus executi sunt: patremque suum, et Benjaminum fratrem, omnemque adeo utriusque sexus cognationem, numero LXXV secum ducentes, a Josepho habitandi in Ægypto locum acceperunt. Unde cum post multos annos in immensam crevisset ³¹ multitudinem, a Mose tandem, Dei jussu,educti sunt, sicuti in Hebraicis scriptis ista verissimè traduntur omnia.

Mωσαῖος τοῦ καλεωσθέντος ὀπὸ θεοῦ ἐκβάλλαι τὸν λαὸν (18) τῶν Ἑβραίων ἐκ τῆς γῆς Αἰγύπτου, καθὼς ταῦτα πάντα ἐνέτακται ἀκριβῶς ἐν τοῖς Ἑβραίοις συγγράμμασιν.

Temporibus autem regum supradictorum, existit in Caria philosophus quidam, a gigantibus ortum dicens, de stirpe Japeti, nomine Endymion. Lunam is precibus quibusdam mysticis, nomen uti divinum sibi per visionem aperiret, sollicitavit: interque precandum sopitus, divinum nomen per somnum audit; nec tamen amplius expectatus est. Cæterum cadaver ejus etiamnum in Caria habetur; ubi quotannis sepulcrum ejus aperientes, corpus ejus, uti fama est, motu agitatū tuentur, sicut Auleas sapientissimus scriptis tradidit. Atque hinc, Endymionis amore captam fuisse lunam, orta est fabula.

Ab Abrahamo itaque ad populi Israelitici, duce Mose, ex Ægypto egressum, generationes quinque; anni vero numerantur ccccxxiij. A diluvio autem,

VARIE LECTIONES.

²⁷ ἡλευθέρωσεν Ch., ἡλευθέρωσεν Ox. ²⁸ ἡλίουπόλεως Ox. ²⁹ ἐθάρρῃσεν. Conf. vol. II, p. 85 C. ³⁰ οἰκοῦντα. οἰκούστων Ch. Sed v. ad p. 15 D. ³¹ Αὐλέας. V. Bentlei. p. 69. ³² Ἐνδυμίωνα Ox. ³³ Μωσαία. Μωσαῖος Ch. V. p. 2 C.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(16) Καὶ τὴν θυγατέρα τοῦ ἀρχιερέως ἡλίουπό- D λῆως. Ser. ἡλίουπόλεως. Josephus, *Antiquit. Judaicarum*, lib. II, ἀγεται γὰρ Πετεφροῦ θυγατέρα τῶν ἐν ἡλίουπόλει ἱερέων. Heliopolis vero, Ægypti urbs, ita etiam vocatur a LXX interpret. Stephanus de Urb. ἡλίουπόλις, πόλις Αἰγύπτου, ἣν ἔκτισεν Ἀκτίς dicta est Hebraice *ἡ On*, Ptolomæo Ὀνιον. D. Athanasius, natione Ægyptius, ἡλίον eam vocat; quam a cultu solis sic dictam fuisse asserit Kircherus, *Prodr. et Lex. Copt. supplm.*, qui etiam Hebræis *בֵּתְשֵׁם־בֶּתְשֵׁם* Bethsemas eam quandoque vocari testatur.

(17) Καὶ ἐκράτησεν αὐτοὺς Ἰωσήφ ἐκεῖ. Durum hoc locutionis genus, id est, eos secum retinuit Joseph.

(18) Ἐκβάλλαι τὸν λαόν. Participium hic rorsus habemus non Græcum; ἐκβαλεῖν itaque reponendum censeo.

(19) Οὕτως ὅντα νεκρὸν δονούμενον. ser. οὕτως ὅν. Verum verba hæc non habentur apud Cedrenum, qui fabulam hanc ex Nostro κατὰ λέξιν descripsit, licet haud pari ingenuitate: noster enim auctorem suum, Auleam, nominatim laudat; Cedrenus non item.

ad Mosen natum, anni habentur MCCCXCIV. Ab Adamo vero, ad eundem natum, anni sunt MXXXVI. Moses autem vicesimo supra centesimum vite suæ anno mortuus est: post cuius obitum respublica Israelitica a Jesu Nave filio et Phinee administrata est. Ab Adamo igitur ad Mosis et Aaronis obitum anni effluerunt MXXCLVI.

Josue ætate in Attica regnavit, ex stirpe Japeti Ogyges quidam 62 indigena, annos XXXI: quo tempore ingens in ea regione accidit diluvium; quo Ogyges ipse, omnisque adeo anima, per totam Atticam, solamque, fluctibus obruti, perierunt. Exinde vero, per annos CCXX deserta prorsusque inhabitabilis remansit Attica, sicut Africanus scriptum reliquit.

Quo tempore vero Israelitæ ex Ægypto cum Mose egressuri erant, Molossis imperavit Aides quidam, indigena: cui ex uxore Melindia filia pulcherrima nata est, quam Proserpinam vocavit. Molossi vero mulieres forma speciosas, proprio idiomate, κόρας vocitabant. Puellæ hujus amore captus Perithous, ex Aidæ regi primoribus quidam, juvenis opulentus, ipsam nec invitam, noctu subripere in animo habuit. Quo cognito, rex indignatus, in animo suo secum voluit quonam pacto Perithoum, ipse tamen ut facti inscius videretur omnibus, ulcisceretur. Canem itaque pastoralem quem habuit ferocem, et ob corporis capitisque, trium instar canum, magnitudinem, Tricerberum nominatum, puellæ pro soribus constituit. Matre itaque ejus dudum mortua, puella rei totius penitus ignara, in Perithoum noctu virginis raptum aggreddientem irruit canis, ipsumque interfecit. Proserpinam quoque ipsam, ad tumultum 63 excurrentem, dilaniavit: inde nata fabula, Plutonem Proserpinam rapuisse, uti sapientissimus Palæphatus ista tradidit.

καὶ αὐτὴν ὁ κύων καὶ ἤς, φησὶ, λέγουσιν ὅτι Πλούτωνος συνεγράφατο.

Mosis autem temporibus Assyriis imperavit Eretheus; Ægyptiis vero Petissonius, qui et Comædus Pharaoh. Magos secum iste habuit præcellentes,

VARIÆ LECTIONES.

αυτῷ. Numerus falsus. Φηνιέξ Ox. Ὠγύγης. Γυγώγης Ox. τῆς. ταῖς Ox. κωμυδός. καὶ Cedrenus p. 46 C. Vide Bentleyum p. 45.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(20) Ὀνόματι Γυγώγης. Ὠγύγην hunc appellat, Cedrenus, qui etiam Attici hujus diluvii meminit, uti et Eusebius ex Africano, Chron. l. 1, qui Atticam exinde per CLXXXIX tantum annos desertam jacuisse testatur. Μετὰ δὲ Ὠγύγην διὰ τὴν ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ πολλὴν φθορὰν, ἀδασίλευτος ἔμεινεν ἡ νῦν Ἀττικὴ (Ἀχτὴ enim olim vocata est) μέχρι Κέχροπος ἐτὶ πρῶτ'. Per annos CC desertam jacuisse vult συναγωγὴ ἱστοριῶν Eusebio Scaligeriano annexa. Verum quomodo Ogyges Josue temporibus fuisse dicitur, cum diluvium Ogygium CCXLV annis populi Israelitici exodum præcesserit, ut Eusebius putat?

(21) Ὀνόματι Ἀϊδῆς. Ita eum vocat Cedrenus; Jo. Tzetzes vero Ἀδῆς chil. 2, histor. 51, qui idem est cum Plutone. Cæterum fabula Proserpinæ om-

Α τῆς γενέσεως Μωσέως εἰσὶν ἐτὶ αὐτῷ²⁴. Ἀπὸ δὲ Ἀδὰμ ἕως τῆς γεννήσεως Μωσέως εἰσὶν ἐτὶ δλς'. Ἐξῆς δὲ Μωσῆς ἐτὶ πρ'. Καὶ διόκουσιν τὸν Ἰσραὴλ μετὰ Μωσῆν Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυὲ καὶ Φινεὲς²⁵. Ἀπὸ οὖν Ἀδὰμ ἕως τῆς τελευταίας Μωσέως καὶ Ἀαρὼν εἰσὶν ἐτὶ δρς'.

Ἐν δὲ τοῖς χρόνοις Ἰησοῦ τοῦ Ναυὲ ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Ἰάφεθ ἔδασίλευσε τῆς Ἀττικῆς χώρας τις ὀνόματι (20) Ὠγύγης²⁶, αὐτόχθων, ἐτὶ λβ'. Καὶ γέγονε κατακλυσμὸς μέγας ἐν τῇ αὐτοῦ βασιλείᾳ, καὶ ἀπώλετο αὐτὸς καὶ πᾶσα ἡ χώρα ἐκεῖνη καὶ πᾶσα ψυχὴ οἰκοῦσα τὴν χώραν ἐκείνην τῆς Ἀττικῆς καὶ μόνῃς. Καὶ ἔμεινεν ἐξ ἐκεῖνου ἔρημος καὶ ἀόικητος ἡ αὕτη χώρα ἐπὶ ἐτὶ σσ', καθὼς ἐν τοῖς Ἀφρικανοῦ ἔμμερεται συγγράμμασιν.

Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις τῆς²⁷ ἐξ Αἰγύπτου μελλούσης γίνεσθαι ἐξόδου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ μετὰ Μωσέως ἔδασίλευσε τῆς τῶν Μολοσσῶν [75] χώρας αὐτόχθων τις ὀνόματι Ἀϊδῆς (21). ὃς ἐγάμησε τὴν λεγομένην Μελινδιαν· ἔσχεν ἐξ αὐτῆς θυγατέρα εὐπρεπῆ, ἣν ἐκάλεσε Περσεφόνην· τὰς δὲ εὐμόρφους γυναῖκας οἱ Μολοσσαῖοι τῇ ἰδίᾳ γλώσσῃ κόρας ἐκάλουν (22). Ταύτην δὲ ἔδοξε φιλεῖν ἔρωτι ὁ Περίθους, συγκλητικὸς τοῦ αὐτοῦ Ἀϊδίου βασιλέως, νεώτερος ὢν καὶ εὐπορος· καὶ κατὰ σύνταξιν τῆς κόρης ἡδουλήθη νυκτὸς ἀρπάσαι αὐτήν. Καὶ γνοὺς τοῦτο ὁ αὐτῆς πατήρ, Ἀϊδῆς βασιλεὺς, ἐθυμώθη· καὶ βουλευόμενος ἐν τῷ λεληθότι (23) ἀμύνασθαι τῷ αὐτῷ Περίθῳ (24), ἵνα ἀγνοίαν προφασίσθῃται πρὸς πάντας, ὃν εἶχε ποιμενικὸν κύνα ἀγρίον μέγαν, ὃν καὶ Τρικέρβερον ὠνόμαζον διὰ τὸ τριῶν κυνῶν ἔχειν κεφαλὴν καὶ μέγεθος σώματος, ἀπέκλεισεν ἐξω ὅπου ἡ κόρη διήγε. Μετὰ οὖν τὴν τελευταίαν τῆς αὐτῆς μητρὸς, ἀγνοουσης τοῦτο τῆς κόρης, καὶ τοῦ Περίθου παραγενομένου νυκτὸς καὶ εἰσελθόντος εἰς ἀρπαγὴν τῆς κόρης, ὤρμησεν ὁ κύων καὶ ἀνεῖλεν αὐτόν. Ἀκούσασα δὲ καὶ αὕτη ἡ κόρη τῆς παραχῆς, ἐξῆλθε, καὶ ἐφόνευσε ἡρπασε τὴν κόρην· ἅτινα Παλαίφατος ὁ σοφώτα-

Ἐν τοῖς χρόνοις δὲ τοῦ Μωσέως ἔδασίλευσε τῶν [76] Ἀσσυρίων Ἐρεχθεὺς, τῶν δὲ Αἰγυπτίων ἔδασίλευσε Πετισσώνιος (25) ὁ κωμυδός²⁸ Φαραῶ.

nino aliter se habet quam hic a Nostro traditur. Proserpinam enim Plutonis non filiam, sed uxorem faciunt mythologi.

(22) Κόρας ἐκάλουν. Eadem habes apud Jo. Tzetzem, loco citato: Τὰς γὰρ εὐμόρφους Μολοσσοὶ κόρας καλοῦσι πάσας.

(23) Ἐν τῷ λεληθότι. Id est λεληθότως, latenter; ita ut nemo animadvertat.

(24) Ἀμύνασθαι τῷ αὐτῷ Περίθῳ. Ἀμύνασθαι hoc loco, ulcisci, significat; itaque scribendum, τὸν αὐτὸν Περίθου.

(25) Πετισσώνιος ὁ κωμυδός. Τοῦ κωμυδοῦ appellationem Cedrenus, nisi etiam συναγωγῇ ἱστοριῶν, a Scaligero cum Eusebio edita: Τῶν δὲ Ἀσσυρίων ἔδασίλευσεν Ἐρεχθεὺς· Αἰγυπτίων δὲ Πετισσώνιος, ὁ καὶ Φαραῶ, ὅστις εἶχε μέγαν Ἰαννὴν καὶ Ἰαμβρὴν.

Οὗτος εἶχε μάγους μεθ' αὐτοῦ δυνατοὺς, τὸν Ἰαννὴν A
καὶ τὸν Ἰαμβρὴν. Ἐπὶ δὲ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐπλη-
θύνθη τὸ γένος τῶν Ἰουδαίων ἐν τῇ Αἰγύπτῳ ἀπὸ
τῆς γενεᾶς τοῦ Ἰακώβ τοῦ ἐλθόντος ἐν Αἰγύπτῳ πρὸς
τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἰωσήφ ἕως Μωσέως ἡγουμένου αὐ-
τῶν καὶ Ἀαρὼν ἀδελφοῦ αὐτοῦ. Ὅστις Μωσὴς ἐλαβε
γυναῖκα Αἰγυπτίαν, τὴν θυγατέρα Ἰοθὴρ, τοῦ ἀρχι-
ερέως τῶν Ἑλλήνων (26), ἀνδρὸς τιμωμένου ἀπὸ
Φαραῶ βασιλέως καὶ τῶν Αἰγυπτίων. Ὁ δὲ αὐτὸς
Μωσὴς ἦν πεπαιδευμένος πᾶσαν σοφίαν (27) Αἰ-
γύπτου· οἱ δὲ Αἰγύπτιοι ἐφοδοῦντο τοὺς Ἰουδαίους
ὡς γενομένους πολλοὺς, καὶ ἀνήγαγον τῷ Φαραῶ
περὶ αὐτῶν, καὶ ἐκέλευσε Φαραῶ βασιλεὺς ποιεῖν
τοὺς Ἰουδαίους τοῖς Αἰγυπτίοις ἐργατείας καὶ βάλ-
λαιν πλίνθους ἀνάγκη. Εἰ τις οὖν ἐὰν ἐβούλετο (28)
τῶν Αἰγυπτίων κτίσαι εἴτε οἶκον εἴτε ἀγρὸν, αὐτοὺς
ἠνάγκαζε ποιεῖν ἐργατείας (29) καὶ πλίνθους, καὶ
ἐστίναντον κοπιῶντες οἱ [77] Ἰουδαῖοι πάντες. Καὶ
προσεσχηκώς Μωσὴς καὶ ὁ τοῦτου ἀδελφὸς Ἀαρὼν
τὸν ἀναστεναγμὸν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ᾗδξαντο τὸν
θεόν· καὶ ἐκέλευσε Μωσὴς Κύριος· ὁ θεὸς ἐπελάθειν
πρὸς Φαραῶ βασιλέα Αἰγύπτου, καὶ εἰπεῖν ὡς αὐτῷ,
Ἀπόλυσον τὸν λαὸν τοῦ Ἰσραὴλ λατρεῦσαι αὐτῷ. Καὶ
λαβὼν Μωσὴς τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν Ἀαρὼν εἰς-
ῆλθε πρὸς Πτισσώνιον Φαραῶ, βασιλέα Αἰγύπτου·
εἶχε γὰρ παρῆρσιαν, ὡς ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ πενθεροῦ
Ἰοθὴρ, τοῦ ἱερέως τῶν Ἑλλήνων, καὶ ὡς ἡγουμένος
τῶν Ἰουδαίων· καὶ ἀνήγγειλεν αὐτῷ τὴν τοῦ θεοῦ
κέλευσιν καὶ ὅτι λέγει ὁ θεὸς ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν
καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐ-
τοῖς ἵνα ἀπολύσῃς τὸν λαὸν αὐτοῦ λατρεῦσαι αὐτῷ. C
Ὁ δὲ Φαραῶ ἀκούσας λέγει αὐτῷ, Εἰ ἀληθεύεις ὅτι
ὁ θεὸς σου ἐκέλευσέ σοι εἰπεῖν μοι ταῦτα, ἰδοὺ εἰσὶν
Αἰγύπτιοι μετ' ἐμοῦ ποιῶντες θαύματα. Ἐάν τι-
κῆς αὐτοὺς αἰτούμενος τὸν θεόν σου, παρέχω σοι
ἅπερ ἐκέλευσέ σοι ὡς λέγεις. Καὶ ἐστησεν ἐναντίον
ἀλλήλων τὸν Ἰαννὴν καὶ τὸν Ἰαμβρὴν καὶ τὸν Μω-
σέα καὶ Ἀαρὼν. Καὶ ἐκάθητο Φαραῶ καὶ οἱ μεγα-
στάνες αὐτοῦ· καὶ ἐποίησαν οἱ περὶ Ἰαννὴν [78] καὶ
Ἰαμβρὴν διὰ γοητείας τὴν ῥάβδον αὐτῶν ὄφιν, καὶ
ἐπήρχετο τῷ Μωσεί. Καὶ εὐζάμενος Μωσὴς ἔρριψε
καὶ αὐτὸς ἦν κατεῖχε ῥάβδον εἰς τὴν γῆν· καὶ ἐγένετο
καὶ ἡ αὐτοῦ ῥάβδος ὄφιν μέγας πάνυ, καὶ κατέπιε
τὸν ὄφιν ὃν ἐποίησαν Ἰαννὴς καὶ Ἰαμβρὴς· καὶ
ἐνίκησε Μωσὴς, καὶ ἐθαύμασεν ὁ βασιλεὺς καὶ πάν- D

Jannem et Jambrem. Eo autem regnante, Judæo-
rum gens in Ægypto valde aucta erat, a Jacobi
usque in Ægyptum ad Josephum filium descendens,
ad eorum eductum per Moysen fratremque Aaronem.
Uxorem autem sibi duxit Moses Ægyptiam, Jo-
thoris Græcorum pontificis filiam, viri apud Pha-
raonem Ægyptiosque omnes summo in honore
habiti. Moses autem omni Ægyptiorum scientia
institutus erat: Ægyptii vero Judæos, numerosio-
res jam factos, formidare cœperunt. Quod ubi
Pharaoni notum fecissent, Judæos Ægyptiis ope-
rarios se præstare, lateritiamque exercere rex
jussit. Si quis igitur Ægyptiorum aut domum ex-
struere, aut prædium adornare in animo habuit,
a Judæis lateres operamque simul eorum exigebat.
Cumque sub oneribus suis ingemuisse totam Judæo-
rum gentem animadvertissent Moses, et frater
ejus Aaron, Deum supplices adorabant. Præcepit
autem Mosi Dominus, uti ad Pharaonem regem
Ægypti introiret, suoque nomine mandaret ut
populum 64 Israeliticum, ut eum colat, dimitte-
ret. Moses igitur, cum fratre Aarone, ad Pelisso-
nium Pharaonem, Ægypti regem, ingressus (istam
enim libertatem et ut Jothoris Græcorum pontificis
gener, et Judæorum etiam dux, sibi vindicavit),
Dei mandatum ei his verbis exposuit: Deus qui
coelum, terram mareque, et quæcunque sunt in
illis formavit omnia, jubet uti populum suum, ut
illum colat, demittas. Respondit Pharaoh: Si vere
Deus tuus ista mihi dicenda mandavit, ecce sunt
mihi Ægyptii mirifici, quos tu si Dei tui ope vice-
ris, mandata ejus exsecuturus sum. Ex adverso
itaque constitutis, hinc Janne et Jambre, illinc
Mose et Aarone, Pharaoh, nobilibus suis stipatus,
consedit. Janne vero et Jambres, virgam suam in
serpentem, præstigiis suis, converterunt: qui,
cum Mosen invasurus esset, Deum precatus, et
ipse baculum suum, in terram projectum, in ser-
pentem prægrandem, qui Jannis Jambrique illum
alterum absorpsit penitus, commutavit: victoria-
que, stupente rege satellitioque omni, penes Mo-
sen erat. Janne deinde et Jambres fluminum lim-
pidissimorum aquas, coram rege omnibusque, in
sanguinem verterunt: Moses vero, fusus in Deum
precibus, pristinum nitorem eisdem restituit. Sed

VARIÆ LECTIONES.

εἰπεῖν Ch., Cedrenus p. 46 D, εἰπεν Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(26) Τοῦ ἀρχιερέως τῶν Ἑλλήνων. Quare noster
Jothonem, Græcorum pontificem, facit, cum Zona-
ras, Cedrenus, Chron. Alex. aliiq., textusque
ipse, ἱερέα Μαδιαν, eum appellant. Madian vero,
secundum Chr. Alex. auctorem, duæ sunt, major et
minor: quarum illa cis mare Rubrum posita est,
Madian vero minor ultra mare Erythræum, haud
procul Ægypto, ὅπου ἐβασίλευσε Παγούη, ὁ πεν-
θερὸς Μωσέως. Quod autem Jothor, qui est Ha-
guel, quandoque ἱερεὺς, aliquando vero βασι-
λεὺς hic appelletur, ex Hebræi vocabuli sensu am-
phibolico exoritur. ἱγω enim tum sacerdotem,

tum præfectum aut præsidem significat. Ita Poti-
phartes præfectus civitatis On, ἱγω Cohēn On
appellatur, Gen. xli, 45.

(27) Παιδευμένος πᾶσαν σοφίαν. Πάση σο-
φίᾳ legit Cedrenus.

(28) Εἰ τις οὖν ἐὰν ἐβούλετο. Ἐὰν παρέλκει· nisi
forte ἀν legendum sit.

(29) Ποιεῖν ἐργατείας. Ἐργάτης, operarius; inde
auctor noster ἐργατείας format, ad eorum homi-
num operam exprimendam: ἐργασία Græcis pro-
prie dicitur.

et alia quedam ad invicem operati sunt miracula; A quibus tamen Moses vicit omnibus. Pharaonem itaque accedens Moses, 65 Ecce, inquit, potentiam Dei Israelis cum videris, missos nos facito, ut ipsum colamus. Pharaoh itaque fidem suam datam, cum tamen non præstiterit, Moses a Deo precibus contendit ut, calamitatibus in ipsum Ægyptiosque immissis, regem ad populum Israeliticum dimittendum adigat. Immisit igitur Deus Ægyptiis septemplex iram: adeo ut a Mose peteret Pharaoh uti tantorum malorum liberationem a Deo impetraret; ita vivit, inquit, Dominus Deus tuus, ut ego non impediam quominus tu populusque tuus Israeliticus Deo vestro cultum præstetis. His dictis, Moses egressus, Deum Israelis precatus est, Judæisque dein annuntiat, habere eos omnes a rege concessam, ad cultum Deo præstandum, exeundi licentiam. Ista autem in Hebraicis scriptis traduntur. Petissonius autem Pharaoh rex Memphim statim, celeberrimum illud oraculum consulendi causa, profectus, sacrisque peractis, Pythiam in hæc verba interrogat: *Effare mihi, quis inter vos primus est, magnusque Deus Israelis? Tulitque hoc responsum: A caelo descendet, flammam ætheream superans, perennis, immortalis ignis. Hunc tremunt omnia, cælum, terra mareque, daemonesque inferni. Deus iste sui pater, et sine* 66 *patri, filiusque ipse sui pater beatissimus. Quantilli autem nos ex angelis? Edoctus vero tu, tacitus discede.*

ταρτάριοι τε βύθιοι 44 δαίμονες ἐβρίγησαν 45. Οὗτος ὁ θεὸς αὐτοπάτωρ, ἀπάτωρ, πατήρ υἱὸς αὐτοῦ, τριβάκιος 46 εἰς μικρὸν δὲ μέρος ἀγγέλων ἡμεῖς (31). Μαθὼν ἀπιθί 47 σιγῶν.

Hæc cum ab oraculo audisset rex Pharaoh, tabulæ lapideæ inscribi jussit; exstatque eidem insculptum hoc responsum, in templo Memphitico, qua Nilus fluvius perfluit, in hunc usque diem visendum. Inde autem digressus Pharaoh, populum Israeliticum, cum Mose et Aarone, statim dimisit; qui ornatum ab Ægyptiis argentumque multum mutuati, universi ex Ægypto discesserunt. Pharaoh autem rex, ubi Hebræos, ab Ægyptiis ornamenta, argentum,

τες. Ὁμοίως δὲ καὶ ποταμὸν 48 ὁδάτων διαυγαστά- των (30) ἐποίησαν ὁ Ἰαννὴς καὶ Ἰαμβέρης γενέσθαι αἷμα παρουσίᾳ τοῦ βασιλέως καὶ πάντων. Καὶ ἤβη- ξατο Μωσῆς, καὶ πάλιν ἐγένετο ὕδατα καθαρὰ τὰ τοῦ ποταμοῦ ρεύματα, ὥς ἦν πρῶην. Ἐποίησαν δὲ καὶ ἄλλα τινὰ κατέναντι ἀλλήλων 49 καὶ ἐνίκησεν αὐτοὺς Μωσῆς. Καὶ λέγει τῷ Φαραὼ Μωσῆς, Ἰδοὺ εἶδες τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ Ἰσραὴλ. Ἀπόλυσον ἡμᾶς, ἵνα αὐτῷ λατρεύσωμεν. Ὁ δὲ Φαραὼ συντασσόμενος αὐτῷ ἀνεβόλλετο: καὶ ἤβηατο Μωσῆς τὸν θεὸν ὡς τε πέμψαι αὐτῷ πληγὰς καὶ τοῖς Αἰγυπτίοις, ἵνα ἀναγ- κασθῇ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν ἀπολῦσαι τὸν Ἰσραὴλ. Καὶ ἐπεμψεν ὁ θεὸς Ἰσραὴλ ἐπὶ τὴν πληγὴν ὀργὴν 51, ὥστε τὸν βασιλέα παρακαλέσαι τὸν Μωσέα καὶ εἰπεῖν 52 αὐτῷ, ὅτι Εὗξαι τῷ θεῷ σου ἵνα ρυσθῇ ἡ χώρα αὐτῇ τῶν τοσοῦτων κακῶν, καὶ ζῇ Κύριος ὁ θεός σου, οὐ καλύσω σε λαβεῖν τὸν λαόν σου τὸν Ἰσραὴλ εἰς τὸ λατρεῦσαι ὅμᾳς αὐτῷ. Ταῦτα δὲ ἐν ταῖς Ἑβραϊκαῖς ἐμφέρεται γραφαῖς. Ὁ δὲ Μωσῆς ἀκούσας ταῦτα παρὰ τοῦ βασιλέως, ἐξῆλθεν εὐχασθαι τῷ θεῷ Ἰσραὴλ, καὶ εἶπε τοῖς Ἰουδαίοις, Ἀπέλυσον ὅμᾳς πάντας ὁ βασιλεὺς ἐξελθεῖν λατρεῦσαι τῷ θεῷ. Ὁ δὲ Πετισσώνιος Φαραὼ βασιλεὺς εὐθέως ἀπῆλθεν ἐν τῇ Μέμφῃ 53 εἰς τὸ μαντεῖον 54 τὸ περιδόχτον 55 καὶ ποιήσας θυσίαν ἐπηρώτα τὴν Πυθίαν λέγων· Σα- φηρίσθ' μοι τίς ἐστὶν πρῶτος ὁμῶν καὶ μέγας θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ; καὶ ἐδόθη αὐτῷ χρησμός οὐ- τοῦ· Ἔστι 56 κατ' (i) οὐρανόιο μετὰλοιο βεβηκός 57 φλογὸς ὑπερβάλλων αἰθριον, ἀέταον, ἀθάνατον πῦρ, δὲ τρέμει πᾶν, οὐρανὸς, γαῖα τε καὶ θάλασσα, ταρτάριοι τε βύθιοι 44 δαίμονες ἐβρίγησαν 45. Οὗτος ὁ θεὸς αὐτοπάτωρ, ἀπάτωρ, πατήρ υἱὸς αὐτοῦ, τριβάκιος 46 εἰς μικρὸν δὲ μέρος ἀγγέλων ἡμεῖς (31). Μαθὼν ἀπιθί 47 σιγῶν.

VARIÆ LECTIONES.

48 ποταμὸν. ποταμῶν Ox. 49 ἐπὶ τὴν πληγὴν ὀργὴν. Rectius Cedrenus, δεκάπληγον ὀργὴν. de- cem enim Ægypti plagæ. Ch. 51 εἰπεῖν Ch., Cedrenus, εἶπεν Ox. 52 Μέμφῃ. Μέμφει Ch., Cedrenus. Sed v. p. seq. v. 6. 53 μαντεῖον Cedrenus, μαντεῖον Ox. 54 ἔστι Cedrenus p. 41 C, ἔσται Ox. 55 βε- βηκός Cedrenus, βεβηκός Ox. 56 ταρτάριοι τε βύθιοι. τ. βύθιοι τε Ch., Cedrenus. 57 ἐβρίγησαν Ch., Cedrenus, ἐβρίγησαν Ox. 58 ἀπιθί Ch., Cedrenus, ἀπιθί Ox. 59 πλάκα λιθίνην γλυφῆναι. i. Scr. πλακὶ λιθίνῃ, uti habet Cedrenus: aut supple εἰς. Ch. 60 Μέμφης. Μέμφιος Ch. 61 ἐν χρήσει Ch., ἐγγρήσει Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(30) Ποταμῶν ὁδάτων διαυγαστάτων. Forte ὕδατα. Verum hic notandum auctorem nostrum miraculorum editorum modum et ordinem penitus pervertere: Moses enim et Aaron in certaminibus

hæc mirificis primas semper habuerunt: quos deinde, pro viribus, seculi sunt magi.

(31) Ἀγγέλων ἡμεῖς. Cedren. ὁμῆς, mendose.

HODII NOTÆ.

(i) Ἔσται κατ' etc. Oraculum hoc mendosissi- mum sic corrigat Galeus noster eruditiss. Notis ad Iamb. de Myst. sect. 8, c. 12.

Ἔσται κατ' οὐρανόιο θεοῦ μετὰλοιο βεβηκός φέγγος ὑπερβάλλων, καὶ ἀέταον, ἀθάνατον πῦρ. Ὁ τρομέει πᾶν, γαῖα καὶ οὐρανὸς ἡδὲ θάλασσα

D Ταρτάριοι τε βύθιοι, καὶ δαίμονες ἐβρίγησαν, αὐτοπάτωρ, ἀπάτωρ τε, πατήρ, υἱὸς αὐτοῦ, αὐτοφωγῆς, ἀδίδακτος, ἀμῆτωρ, ἀστυφύλακτος ὀνόμα μὴ δὲ λόγῳ χωροῦμενον ἐν πυρὶ γαίῳ. Τοντὶ θεός, μικρὸν δὲ θεοῦ μέρος ἀγγελοι ἡμεῖς. Λοιπὸν ἀπιθί σιγῶν ἐκ βωμῶν ἡμετερείων.

Helladici vocatur, Ægialeus primus **69** imperavit, annos LII. Post hunc alii reges fuerunt xxvi, usque ad Zeuxippum, qui imperium tenuit annos xxxii. Deinde vero respublica eorum a sacerdotibus administrata est. Duravit hoc regnum annos DCCLXXXV, uti sapientissimus Africanus litteris prodidit.

ἔδοικουν (56) τὴν χώραν, καὶ κατέσχευεν ἡ βασιλεῖα αὐτῶν ἐπὶ 73^{ης} (37), καθὼς Ἀφρικανὸς ὁ σοφώτατος συνεγράφατο.

Partes autem Occidentales Italiae tunc temporis regem nullum habuerunt; sed a Jovis Pici filiiis, posterisque eorum administrabantur; quo tempore Moses et Aaron, in deserto satis cesserunt, populoque Israelitico praefuit Jesus, Nave filius, ut supra dictum est. Hic Jerichuntem bello cepit, urbemque Jerusalem ante dictam, quam et Jebum vocavit: itaque circum regione in potestatem suam redacta, urbem Sychem ipse incoluit, Neapolim jam nominans. Post mortem Jesu, Nave filii, qui, Deo jubente, populum Israeliticum, per Jordanem fluvium, in Palaestinam transire, tubaque mystica Jerichuntis moenia corruiere fecit, Israelitis praefuit Phinees: quem judices tandem, numero xiiii, et populo electi, subsecuti sunt.

Temporibus hisce inter Græcos innotuerunt Prometheus, Epimetheus, Atlas, Argusque perspicacissimus (quem, ab oculorum **70** ingenii acumine, vocarunt Centumoculum); Deucalion item Heleni filius, Pici nepos. Argus autem Occidentalibus technicam primus monstravit: Atlas astronomicam tractavit scientiam; unde quod in caelestium contemplatione versatus esset, caelum ab eo gestari fabulati sunt. Prometheus grammaticam invenit: hunc homines effinxisse fabulantur, eo quod, rudes cum fuerint, philosophiae ope ad

Β βασιλεῖαν αὐτῶν οἱ Σικυωνῖοι ⁷¹. Κατέσχευεν οὖν ἡ βασιλεῖα, ἥτοι τοπαρχία τῶν Ἀργείων ἐπὶ 73^{ης}, καθὼς καὶ Διόδωρος ὁ σοφώτατος συνεγράφατο. Τῶν δὲ Σικυωνίων τῶν νυνὶ λεγομένων Ἑλλαδικῶν (55) ἔδασκευσε πρῶτος ὁ Αἰγιάλειος ἐπὶ 98^ῃ, καὶ λοιπὸν ἄλλοι βασιλεῖς κς' ⁷² ἕως Ζευξίππου τοῦ βασιλεύσαντος αὐτῶν ἐπὶ 13^ῃ ⁷³. Καὶ λοιπὸν οἱ ἱερεῖς αὐτῶν αὐτῶν ἐπὶ 73^{ης} (37), καθὼς Ἀφρικανὸς ὁ σοφώτατος

Ἡ δὲ δύσις, ὅ ἐστι τὰ ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν (38), ἦν τότε ἀδασκευτος, διοικουμένη δὲ ἀπὸ τῶν υἱῶν Πίκου τοῦ καὶ Διὸς καὶ τοῦ γένους αὐτῶν. Ἐν οἷς ⁷⁴ χρόνοις ἐτελεύτησε Μωσῆς καὶ Ἀαρὼν ἐν τῇ ἐρήμῳ· καὶ ἔδοικαι (59) τὸν Ἰσραὴλ Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ ⁷⁵, ὡς προτίρηται. Ὅστις πολεμῶν παρελάθει τὴν Ἰερριχὼ καὶ τὴν ἀνωτέρω [84] εἰρημένην πόλιν Ἱερουσαλὴμ, ἦντινα μετακάλεσεν ὁ αὐτὸς Ἰησοῦς, υἱὸς Ναυῆ, Ἰεβούν. Αὐτὸς δὲ παραλαβὼν τὴν χώραν ἔκρησε τὴν λεγομένην πόλιν Συχέμ (40), μετακάλεσας αὐτὴν Νεάπολιν. Καὶ μετὰ τὴν τελευτὴν Ἰησοῦ, υἱοῦ Ναυῆ, τοῦ ποιήσαντος περᾶσαι τὸν λαὸν τῶν Ἰουδαίων τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν κατὰ κέλευσιν Θεοῦ καὶ ἔλθειν ⁷⁶ ἐπὶ τὴν τῆς Παλαιστίνης χώραν καὶ σάλπικχι μυστικῇ λῦσαι τὰ τεῖχη Ἱερριχὼ, μετὰ δὲ τοῦτον ἤγειτο τοῦ Ἰσραὴλ Φινεὺς· μετὰ δὲ Φινεὺς ἐδιόκουν τὸν Ἰσραὴλ ἐγ' χριταὶ (41), ἐπιλεγέντες ἐκ τοῦ λαοῦ.

Ἐν δὲ τοῖς τοῦτον χρόνοις ἦν παρ' Ἑλλήσιν ὁ Προμηθεύς, καὶ ὁ Ἐπιμηθεύς, καὶ ὁ Ἀτλας, καὶ ὁ πανδύσιος Ἀργος, ὃν ἐκατοντόφθαλμον ἐκάλουν διὰ τὸ περιβλεπτον εἶναι τὸν ἀνδρα καὶ γοργόν, καὶ Δευκαλίων, ὁ υἱὸς Ἑλλήνος ⁷⁷ τοῦ Πίκου. Ὁ δὲ Ἀργος αὐτὸς εὗρε τὴν τεχνικὴν ⁷⁸ (42) ἐπὶ τὰ δυτικά μέρη· ὁ δὲ Ἀτλας ἠρμήνευσε τὴν ἀστρονομίαν· διὰ τοῦτο λέγουσιν ὅτι τὸν οὐρανὸν βαστάζει, διότι τὰ οὐρανοῦ ἔχει ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. Ὁ δὲ Προμηθεύς τὴν γραμματικὴν ἐξεύρε φιλοσοφίαν· περὶ οὗ λέγουσιν ὅτι [85] ἀνθρώπους ἐπλάττει, καθ' ὃ ἰδιώτας

VARIAE LECTIONES.

⁷¹ Σικυωνῖοι Ox. correxit Ch. ⁷² κς'. κε' Schurzleischius Not. Bibl. Vin. p. 193. Sed hæc scriptoris imputanda sunt stupori, cujus paria exempla notabimus p. 37 A, 68 A. ⁷³ λβ'. λα' Eusebius utroque libro, Cedrenus p. 81 D, Syncellus p. 151 D. ⁷⁴ οἷς Ch., οἷσι Ox. ⁷⁵ Ναυτ Ox. ἴσα τὰ infra. ⁷⁶ καὶ ἔλθειν Ch., κατὰ ἔλθειν Ox. ⁷⁷ Ἑλλήνος Bentleyus p. 75, Ἑλενος Ox. ⁷⁸ τεχνικὴν. τεκτονικὴν Ch. Conf. Schurzleisch. Not. Bibl. Vin. p. 126.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(35) Τῶν νυνὶ λεγομένων Ἑλλαδικῶν. Licet Ἑλλάς apud auctores Græciam universam ut plurimum significet, noster tamen voce hac Peloponesum tantum intelligi vult: ideoque Sicyonios, Helladicos interpretatur. Sicyone, quæ est in Peloponeso Stephan. de Urb. Sicuῶν, πόλις Ἠελοποννήσου.

(56) Ἐδοῖκουν τὴν χώραν. Scr. ἐδιόκουν.
(57) Ἐπὶ 73^{ης}. Annos 990 tantum numerat Cedren. Eusebius ex Castore annos numerat 983. Ἔως τοῦτου Σικυωνίων, ἥτοι Πελοποννησίων, λεγομένη βασιλεῖα διαρκέσασα ἐν γενεαῖς, ἥτοι βασιλεύει υς' (κν κς') κατεπαύθη etc. μεθ' οὗ, ὡς φασι, ἤγούντο αὐτῶν οἱ ἱερεῖς τοῦ καρτείου ἐπὶ 13^ῃ. Ὁμοῦ τὰ πάντα τῆς Σικυωνίων ἐπὶ.

(58) Ὁ ἐστὶ, τὰ ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν. Italia ubique apud auctorem hunc pro partibus Occidentalibus usurpatur, uti supra monuimus. Ita lib. viii, p. 228. Ἐν αὐτῇ

D δὲ τῇ πόλει ἐκάθισεν ἀριθμὸν στρατιωτῶν Ῥωμαίων, ἥτοι Ἰταλῶν, λεγομένων Ἰσπανῶν· ubi Hispaniam sub Italia, id est, sub Occidente, complectitur.

(59) Ἐδοῖσκει τὸν Ἰσραὴλ. Ἐδιώκει.

(40) Ὁκρησε τὴν λεγομένην πόλιν Συχέμ. Unde hæc? Josuæ enim libro omnia aliter.

(41) Ἰγ' χριταί. Scilicet usque ad Eli sacerdotem, qui primus ex sacerdotibus, post judices, rempub. administravit. Judices vero hi tredecim a Chr. Alexan. auctore enumerantur isti: Gothoniell, Aodus, Semegar, Debhora, Gedeon, Abimelechus, Thola, Jair, Jephthe, Essebon, Aalon, Labdon, et Samson.

(42) Εὔρε τὴν τεχνικὴν. Artes cum sint tam variae, multiplicesque, cujusnam hic Argus Occidentalibus auctor putandus? Fortean legendum, τὴν τεκτονικὴν.

δυνας ἐποίησεν ἐπιγινώσκειν διὰ φιλοσοφίας καὶ τῷ Ἀ
πρώην χρόνῳ εἶδέναι τὰ συμβάντα· ὁ δὲ Ἐπιμηθεὺς
τῇ μουσικῇ ἐξεύρεν· ὁ δὲ Δευκαλίων τὰ τοῦ κατα-
κλυσμοῦ τοῦ μερικοῦ ἐξέθετο, καθὼς Εὐσέβιος· ὁ
Παμφίλου ὁ σοφώτατος συνεγράψατο.

Μετὰ δὲ τὸ ἀποθανεῖν τοὺς κριτὰς τῶν Ἰουδαίων,
ἦγετο τοῦ λαοῦ Βαράχ, ὁ τοῦ Ἀβινόμε· (43).
Ἦν δὲ τις γυνὴ προφῆτις ὀνόματι Δεδοώρα, ἥτις
εἶπε τοῖς Ἰουδαίοις πάντα τὰ μέλλοντα.

Ἐν δὲ τοῖς καιροῖς ἐκείνοις ἦν καὶ παρ' Ἑλλήσι
μάντις· Σίβυλλα· καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς χρόνοις Αἰγύ-
πτῳ ἐβασίλευσε Φαραὼ ὁ καὶ Ναρχάω· τῶν δὲ
Ἀθηναίων ἐβασίλευσε Κέκροψ τις, ὅστις ἐξ Αἰγύ-
πτου κατήγετο· ἦν δὲ πανμεγέθης· διὰ καὶ διφυῶ
αὐτὸν ἐκάλουν (44). Οὗτος δὲ πρῶτος βασιλεὺς ἐγένε-
το Ἀθηναίων μετὰ τὸν κατακλυσμὸν τῆς Ἀττικῆς·
μετὰ δὲ τὸν κατακλυσμὸν τῆς Ἀττικῆς εἰς Ἀθη-
ναίους ἦλθε τὸ βασίλειον. Ἡ μόνον δὲ αὐτὸς ἐβασί-
λευσε Κέκροψ Ἀθηναίων, ἐκέλευσε νομοθετεῖν τὰς
γυναῖκας τὰς ὑπὸ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ οὖσας ἐν ᾧ
εἰσι παρθένοι [86] γαμεισθαι ἐνὶ ἀνδρὶ· ἄστινας
ἐκάλεισε νόμφας ἐν τῇ νομοθεσίᾳ αὐτοῦ διὰ τὸ πη-
γαῖς δοικεῖναι τὰς παρθένους κόρας, αἱ τίκτουσι καὶ
ἀπὸ ἀδελφῶν πόρων πηγάζουσι γάλα. Πρὸ γὰρ τῆς βα-
σιλείας αὐτοῦ πᾶσαι αἱ γυναῖκες τῶν Ἀττικῶν καὶ
τῶν Ἀθηναίων καὶ τῆς πλησίον χώρας θηριώδει·
μίξει ἐμῖγνυντο, ἐκάστῃ συγγινόμεναι τῷ ἀρεσκο-
μένῳ αὐταῖς, ἐὰν κάκειν ἡβούλετο· καὶ ἐκαλεῖτο ἡ
ἀρπαζομένη γυνὴ οὐδενός, ἀλλὰ τοῖς πᾶσι προσήρ-
χοντο, διδοῦσαι ἑαυτὰς εἰς πορνείαν. Καὶ ὅσας ἡβου-
λήθη τις κρατῆσαι αὐτὰς ἡμέρας, κατ' οἶκον παρ-
έμενον αὐτῇ τρεφόμεναι· καὶ εἰ ἡθέλε, πάλιν ἀπ-
έλυσεν αὐτὴν τοῖς βουλομένοις. Τοῦτο ἀπὸ τῆς Ἀττι-
κῆς εἰρῆθη, τὸ μὴ ἀναγκάζεσθαι αὐτὰς συνεῖναι ἀν-
δρὶ πρὸς ὃν βούλονται· οὐδὲς οὖν ἦδεν τις ἦν υἱὸς ἢ
θυγάτηρ, καὶ ἐδίδου τὸ τεχθῆν ἐν ἡβούλετο ἀνδρὶ
συμμεγένην αὐτῇ, εἴτε ἄρρεν εἴτε θῆλυ ἔσκε, καὶ
ἐχαιρον δεχόμενοι. Ὁ δὲ Κέκροψ ἐκ τῆς Αἰγύπτου
καταγόμενος ἐξεφώνησε τὸν νόμον τοῦτον, εἰρηκώς
ὅτι ἡ Ἀττικὴ χώρα διὰ τοῦτο ἀπώλετο. Καὶ λοιπὸν
ἐσωφρόνησαν πᾶσαι, καὶ ἀνδράσιν ἐξεύγνυν ἑαυτὰς
αἱ ἀγαμοὶ παρθένοι, ἡ δὲ πορνευθεῖσα ἐγαμείτο ἐνὶ
ᾧ ἡβούλετο ἀνδρὶ· καὶ ἐθαύμασαν οἱ Ἀθηναῖοι τὸν
τοῦ βασιλέως νόμον· ὥς δὲ καὶ τινες ἐξέθεντο ὅτι
διὰ [87] τοῦτο αὐτὸν οἱ Ἀθηναῖοι εἶπαν διφυῶ (45).

eventuum futurorum præscientiam eos adduxerit.
Epimetheum musices auctorem fuisse perhibent:
Deucalion vero diluvii particularis historiam con-
texuit, uti Eusebius Pamphili litteris tradidit.

Post extinctos Israelitarum iudices, eis præfuit
Barachus, Abinoami filius, quo tempore etiam inter
Judæos floruit prophetissa quædam, nomine De-
bora, quæ ipsis futura omnia prædixit.

Temporibus etiam illis apud Græcos innotuit
Sibylla, vaticinatrix; eodem etiam tempore
Ægyptiis imperavit Pharaoh, qui et Naracho.
Athenis autem, ubi post Atticum diluvium sedes
erat regia, primus Cecrops quidam, ab Ægypto
oriundus regnavit: hunc, ob corporis magnitu-
dinem, Duplicem vocarunt. Is, quam primum
regnare cœpit, legem tulit uti mulieres, quæcun-
que virgines imperio suo subditæ erant, singulæ
singulis nubere viris. Nymphas autem, in san-
ctione sua, 71 virgines hasce vocavit; eo quod,
fontium instar, per meatus corporis occultos, a
partu lac emittunt. Ante hunc enim regem, mu-
lieres Atticæ conterminæque omnes belluino more
miscabantur, pro libitu suo, cum quibuscunque
cupientibus. Subinde vero vitiatæ mulieres, nullo
proprio viro destinatæ, ad omnes æque ventitan-
tes, cuilibet prostituerunt sese. Cuique etiam
licitum erat ut amasiam, quotquot sibi visum
esset diebus, domi secum retineret: pro arbitrio
deinde suo, quibuscunque volentibus eam dimit-
teret. Cæterum Atticis deinceps prohibitus fuit
mos iste, mulieres, cum quopiam volente, con-
suescere cogendi. Exinde enim factum est ut
nemo ibi hominum sciret quis suus filius, aut
quæ filia fuerit. Natum enim infantem, sive ma-
sculum, sive feminam, mater, pro libitu, cui-
cunque deferbat ex amasis suis: donumque is
lætabundus accepit. Cecrops vero iste Ægyptius
legem supradictam sancivit, innuens ob hoc ipsum
Atticam aquis olim obrutam fuisse. Exinde itaque
castitatem coluerunt mulieres omnes, virginibus
viris propriis se jungentibus: quæ vero ante vi-
tiatæ fuerant, virum quem vellent, sibi elegerunt.
Hoc regis edictum demirati sunt Athenien-
ses; qui, ut nonnulli tradiderunt, ob hoc etiam

VARIE LECTIONES.

“ Εὐσέβιος. V. ad p. 22 A. “ Ἀβινόμε Ch., Ἀμινόμε Ox. “ μάντις Ch., μάρτυς Ox et Σιβύλλα.
“ πανμεγέθης Ch., πανμεγέθης Ox. “ θηριώδει Ch., θηριώδη Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(43) Ὁ τοῦ Ἀμινόμε. Ser. Ἀβινόμε. Quomodo
tamen Barachus ab auctore nostro, post extinctos
iudices, populo Israelitico præfuisse dicitur, cum
post ipsius tempora ix alii iudices numerentur?

(44) Διὰ καὶ διφυῶ αὐτὸν ἐκάλουν. Philochorus
apud Eusebium Chron. l. i: Κέκροψ ὁ διφυῆς τῆς
τότε Ἀττικῆς, νῦν δὲ Ἀττικῆς, ἐβασίλευσεν ἐτὶ ν.
Διὰ μῆκος σώματος οὕτω καλούμενος, ὥς φησιν ὁ
Φιλόχορος· ἢ ὅτι Αἰγύπτῳ ὢν, τὰς δύο γλώσσας
ἠπίστατο. Aliam huius appellationis causam profert
auctor paulo infra, quam statim videbimus.

(45) Διὰ τοῦτο αὐτὸν οἱ Ἀθηναῖοι εἶπαν διφυῶ.
Athenæus lib. xiii, Cecropem, quia primus marium
femine matrimonio iunxit, διφυῶ vocatum testatur.
Ἐν δὲ Ἀθήναις πρῶτος Κέκροψ μίαν ἐνὶ ἐξεύρεν,
ἀνέδην τὸ πρότερον οὐσῶν τῶν συνόδων, καὶ κοινο-
γαμίων ὄντων. Διὰ καὶ ἐδοξέ τισι, διφυῆς νομισθῆναι,
οὐκ εἰδότεων τῶν πρότερον διὰ τὸ πλῆθος τὸν πα-
τέρα. Nominis huius rationem exponit Isac. Tzetzes
ad Lycophron. p. 24: Ἐπεὶ γοῦν ἐκ τοῦτου οἱ πατ-
ρες πατέρα καὶ μητέρα ἠγνώρισαν, τοὺς αἰτίους
αὐτῶν τῆς γενέσεως, δύο τυγχάνοντας φύσεων, διφυῆς

illud Διφωή, sive Duplicem vocarunt; eo quod A prolem eis nobiliorem reddidisset, efficiendo ut quilibet parentum suum utrumque dignosceret. Cecrops autem Athenis regnavit annos 1, hunc excepit Cranaus, 72 et imperavit is annos 11. Hisce autem temporibus Sappho, poetria prima, innotuit. Post Cranaum regnavit Phoroneus alique, usque ad Codrum; qui regnum tenuit per annos 11. Duravit itaque regnum eorum annos 4444.

Archontum autem temporibus, Draco Atheniensibus leges primus dedit: quas Solon, successor ejus, abrogavit. Alias deinde condidit Thales Milesius. Athenarum rursus regnum deinceps invasit primus Æschylus, per annum unum; post Æschylum, regnavit Acmeon per biennium: de quo sapientissimus Euripides tragediam condidit. Post Acmeontem regnarunt octodecim alii, usque ad Arexionem, qui regnavit annos 11, et dissolutum est regnum Atheniensium, cum durasset annos 4444, juxta traditionem Africani sapientissimi chronographi.

Paulo post tempore Israeli dux fuit Gedeon: huic contemporaneus erat sapientissimus Orpheus lyricus Odryssius ex Thracia, celebratissimus poeta. Illic deorum origines, mundi etiam hominumque creationem exposuit: præfatus in principio operis sui se nihil ex proprio instinctu, de Deo, aut mundi officio, protulisse, verum se precibus suis 73 obtinuisse a Phæbo Apolline, uti hæc sibi aperiret; nempe Theogoniam, sive deorum natales, universi etiam officium: in quo ejus opere existant etiam hæc carmina sequentia:

Rex Phæbe, arcipotens Latonæ maxima proles.

Id est: O domine, proles Dei, qui omnia e longinquo radiis tuis perstringis, immaculate et præpotens.

Quonia qui lustras, hominesque deosque gubernas.

ὅτι ἐξευγνίσαι τὰ τέκνα τοῦ εἰδέναι τοὺς αὐτῶν γονεῖς. Ἐβασίλευσε δὲ ὁ Κέκροψ τῶν Ἀθηναίων ἐτη ν', καὶ μετ' αὐτὸν ἐβασίλευσε Κρανᾶς ἐτη θ'. Ἐν ἐκείνοις δὲ τοῖς χρόνοις Σαπφῶ πρώτη μουσική ** (46) ἐγνωρίζετο. Καὶ μετὰ Κρανᾶν ἐβασίλευσε Φωρωνεύς καὶ ἄλλοι ἕως Κοδρῶνος, βασιλεύσαντος αὐτῶν ἐτη κα'. Κατέσχευεν οὖν ἡ βασιλεία αὐτῶν ἐτη 444'.

Ἐν δὲ τοῖς χρόνοις τῶν ἀρχόντων ἐνομοθέτει ** Ἀθηναίους πρῶτος ὀνόματι Δράκων, καὶ μετ' αὐτὸν Σόλων, καὶ ἔπειτα τοὺς νόμους Δράκοντος Σόλων. Καὶ πάλιν ἐνομοθέτησε Θαλῆς ** ὁ Μιλήσιος. [88]. Καὶ πάλιν ἐβασίλευσαν αὐτῶν πρῶτος Αἰσχύλος ἔτος κα' ** (47), καὶ μετὰ Αἰσχύλον ἐβασίλευσαν αὐτῶν Ἀκμαίων ἐτη δύο· περὶ οὗ Εὐριπίδης ** ὁ σοφώτατος δρᾶμα ἐξέθετο. Καὶ μετὰ Ἀκμαίοντα ἐβασίλευσαν αὐτῶν ἄλλοι ἕως Ἀρεξίωνος (48), ὃς ἐβασίλευσαν αὐτῶν ἐτη ιβ'. Καὶ κατελύθη ἡ βασιλεία τῶν Ἀθηναίων, κρατήσασα ἐτη 444', καθὼς Ἀφρικανὸς ὁ σοφώτατος χρονογράφος ἐξέθετο.

Μετὰ δὲ βραχὺ ἡγήσατο τοῦ Ἰσραὴλ Γεδεὼν. Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ χρόνῳ ἦν Ὀρφεὺς ὁ ἑρμῆς, ὁ λυρικός Ὀδρυσσεύς ** (49), ὁ σοφώτατος καὶ περιδότης ποιητῆς· ὅστις ἐξέθετο θεογονίαν καὶ κόσμου κτίσιν καὶ ἀνθρώπων πλαστούργειαν, εἰρηκῶς ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ συντάγματος αὐτοῦ ὅτι ἐκ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἐνθυμήσεως οὐκ ἐξέθετό τί ποτε περὶ Θεοῦ ἢ τῆς κοσμητικῆς κτίσεως, ἀλλ' εἶπεν ὅτι αἰτησάμενον ** διὰ ἰδίας αὐτοῦ εὐχῆς μαθεῖν παρὰ τοῦ Φοῖβου Τιτάνος ἡλίου ** τὴν θεογονίαν καὶ τὴν τοῦ κόσμου κτίσιν καὶ τίς ἐποίησεν αὐτήν· ἐμφέρεται γὰρ ἐν τῇ αὐτοῦ ἐκθέσει διὰ ποιητικῶν στίχων οὕτως·

ᾧ ** ἀναξ, Ἀητούς υἱὲ, ἐκατηβόλε, Φοῖβε κραταί, ὦ δέσποτα, Ἥμερας υἱὲ, ὃ τὰ πάντα πόρρωθεν ταῖς ἀκταῖς σου τοξεύων, ἀμύαντε καὶ δυνατὲ,

[89] Πανδερπὰς, θνητοῖσι καὶ ἀθανάτοισιν ἀνδρῶσιν,

VARIAE LECTIONES.

** πρώτη μουσική. πρώτη Μουσῶν Cedrenus p. 82 C, alter altero magis pervertens epigramma Platonis, quo decimam Musam dixerat Sapphonem. Quod vidit Schruzeischi Not. Bibl. Vin. p. 249. ** ἐνομοθέτει Ἀθηναίους. Ita dixit iterum pag. 194, 7. ἐνομοθέτησε τὴν χώραν. ** ὁ ἄλλος Ox. ** κα'. ἐν καὶ μῆνας ιζ' (ζ') Cedrenus p. 82 D. ** Vid. Bentleius p. 17. ** Ὀδρυσσεύς Ox., Ὀδρυσσεύς Ch. Simile Μολοσσσεύς p. 25 B. Repetendus etiam articulus. ** αἰτησάμενον Cedrenus p. 57 B, ἡτησάμενον Ox. ** ἡλίου Cedrenus, ἡλίου Ox. ** ὦ Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

καὶ ὁ Κέκροψ ἐκλήθη, ὡς τοῦτο ποιεῖς αὐτός. Ita D buit. Καὶ πάλιν Αἰσχύλος τυραννήσας, ἔτος ἐν καὶ μῆνας ζ', qui etiam post Æschylum Alcibiadem ponit, quem auctor noster Acmeontem vocat. Euseb. Chron. Can. Alemæontem Æschyli successorem vocat; post quem, Ἀθηναίων ἐβασίλευσαν Ἀκμαίον, ἐτη β'.

Ἐξ ὧν παῖδες ἐγνώκεισαν τοὺς δύο φυτοσπόρους, τὸ πρὶν μόνον γινώσκοντες, ὡς ἔφην, τὴν μητέρα.

Ὅθεν ὁ Κέκροψ διγνῆς, νόμοις ὡς δειξας ταῦτα.

(46) Πρῶτη μουσική. Musarum primam illam appellat Cedrenus: ὅτι καὶ Σαπφῶ, ἡ καὶ πρώτη Μουσῶν, ἀνηγόρευτο.

(47) Αἰσχύλος ἔτος κα'. Scr. ἐτη. Eusebius, ex Africano, Æschylum 25 annos regnasse asserit: licet Cedren. nuicum tantum regni annum ei tri-

buit. Καὶ πάλιν Αἰσχύλος τυραννήσας, ἔτος ἐν καὶ μῆνας ζ', qui etiam post Æschylum Alcibiadem ponit, quem auctor noster Acmeontem vocat. Euseb. Chron. Can. Alemæontem Æschyli successorem vocat; post quem, Ἀθηναίων ἐβασίλευσαν Ἀκμαίον, ἐτη β'.

(48) Ἐως Ἀρεξίωνος. Iste apud Eusebium Ἐρνεύλας dictus est; qui regnavit annos decem tantummodo.

(49) Ὀρφεὺς ὁ ἑρμῆς ὁ λυρικός Ὀδρυσσεύς. Scr. Ὀδρυσσεύς. Steph. de Urb. Ὀδρυσσεύς, ἔθνος ἑρμῆς. Jo. Tzetzes chiliad. 1, histor. 12: Ὀρφεὺς ἦν ἑρμῆς, ἐξ Ὀδρυσσῶν πατρίδος Βισαλτίας. Cedrenus interim corrigendus, ubi legitur, ὁ Βρυῶσιος.

Ὁ τὰ πάντα ἐπιβλέπων, θνητῶν καὶ ἀθανάτων βασι-
λεύων,
Ἦλκε χρυσέαισιν ἡ ἀειρόμενε ἡ περὶ ῥέσσιν,
Ἦλκε τιμαῖς ἡ εἰς τὸν αἶρα ὑψούμενε πτέρυγι,

Δωδεκάτην δὴ ἡ τήνδε παρὰ σείο ἐκλινον ὀμφήν,
Δωδεκάτην δὴ ταύτην παρὰ σοῦ ἤκουσα θείαν ἡ φωνήν,
Σείο φαμέντου, σὲ δ' αὐτὸν, ἐκηδόλε, μάρτυρα
[θεῖον].

Σοῦ εἰρηκότος μοι, σὲ δ' αὐτὸν τὸν ἀπὸ μακρόθεν
λάμποντα τίθῃμι ἡ. Καὶ ἄλλους δὲ πολλοὺς περὶ
τούτου εἶπε στίχους ὁ αὐτὸς Ὀρφεύς· ἔφρασε δὲ ὡς
ἐκ τῶν προειρημένων στίχων ποιητικῶν ἐξέθετο· καὶ
οὐκ ἐνεδέχτο ἐντάξει τὸ πλῆθος τῶν στίχων ἐν τῇ
συγγραφῇ ταύτῃ. Ἔστι δὲ ἄπερ ἐξέθετο Ὀρφεύς
ταῦτα· ὅτι ἐξ ἀρχῆς ἀνεδείχθη τῷ χρόνῳ ἡ αἰθήρ
ἀπὸ τοῦ Θεοῦ δημιουργηθεῖς, καὶ ἐντεῦθεν κακείθεν
τοῦ αἰθέρος ἦν χάος, καὶ νῦν ζοφερά πάντα ἡ κα-
τεῖχε καὶ ἐκάλυπτε τὰ ὑπὸ τὸν αἰθέρα, σημαίνων
τὴν νύκτα πρωτεύειν ἡ, εἰρηκῶς ἐν τῇ αὐτοῦ ἐκθέ-
σει ἀκατάληπτόν τινα καὶ πάντων ὑπέρτατον εἶναι,
καὶ προγενέστερον δὲ καὶ δημιουργὸν ἀπάντων καὶ
τοῦ αἰθέρος αὐτοῦ καὶ τῆς νυκτὸς καὶ πάσης [90]
τῆς ὑπὸ τὸν αἰθέρα οὐσῆς καὶ καλυπτομένης κτί-
σεως· τὴν δὲ γῆν εἶπεν ὑπὸ τοῦ σκότους ἄορατον
ὑῤῃσιν· ἔφρασε δὲ ὅτι τὸ φῶς ῥῆξαν τὸν αἰθέρα
ἐφώτισε τὴν γῆν καὶ πᾶσαν τὴν κτίσιν, εἰπὼν ἐκαίνο
εἶναι τὸ φῶς τὸ ῥῆξαν τὸν αἰθέρα τὸ ἡ προειρημέ-
νον, τὸ ὑπέρτατον πάντων, οὗ ὄνομα ὁ αὐτὸς Ὀρφεύς
ἀκούσας ἐκ τῆς μαντείας [91] ἐξέειπε, Μῆτιν, Φε-
νητα, Ἐρικεπαῖον ἡ (50) ὅπερ ἐρμηνεύεται τῇ

Id est : O tu, cui omnia visibilia sunt, et cui
mortales et immortales obtemperant.

O sol, auratis qui dividis aera pennis,
Id est : O sol, qui pennis honorandis in sublime
aeris eveheris.

Jam duodenum a te feris hoc praecordia verbum.
Id est : Duodecies jam a te exaudiri divinum
vocem.

Dicitque, arcitenens, ipsum te nuncupo testem.

Id est : Tuorum verborum te quidem eminens
irradiantem in testimonium pono. Plures etiam
alios, hac de re, versus composuit Orpheus : lo-
quitur autem eodem modo ac in recitatis versai-
bus : versus autem ejus reliquos, propter eorum
multitudinem, in opus hoc nostrum congerere
non licuit : 74 sensus vero eorum istiusmodi est.
Dicit Orpheus : a principio Deum aethera condi-
disse ; aetherem autem chaos undique cinxisse ;
obscuram etiam caliginem omnis quae sub aethere
erant, cooperuisse : hinc innuens noctem esse
priorem. Insuper addit in expositione illa : quem-
dam esse praeterea incomprehensibilem omnibusque
superiorem ac priorem, omniumque conditiorem,
tam aetheris ipsius, quam noctis, totiusque fabri-
cae illius quae sub aethere sepulta jacebat. Terram
autem dicit sub tenebris invisibilem jacuisse : lucem
vero, aethere perrupto, terram omnemque illam fa-
bricam illuminasse. Lucem autem eam aethera per-
rumpentem, illum esse, quem superius diximus
omnibus superioriorem esse : cuius nomen Orpheus,
ex oraculo edoctus, edixit, Neminem effari, Eri-

VARIAE LECTIONES.

ἡ χρυσέαισιν. χρυσοῖσιν Ox. Fallitur Bentleyus p. 5. ἡ ἀειρόμενε Cedrenus, ἀέρομενε Ox. ἡ τιμαῖς
Cedrenus, τιμῶν Ox. ἡ δὴ Cedrenus, δὲ Ox. hic et 13. ἡ θεῖον Cedrenus, θεῖν Ox. ἡ τίθῃμι. Adde
μάρτυρα. ἡ τῷ χρόνῳ. τῷ κόσμῳ Cedrenus, omisit Suidas v. Ὀρφεύς. ἡ πάντα Cedrenus, Suidas,
πάντας Ox. ἡ πρωτεύειν. πρωτεύειν Ch., προτερεύειν Cedrenus et Suidas. ἡ τὸν π. Ox., τὸ π. Cedrenus.
ἡ Μῆτιν, Φανήτα, Ἐρικεπαῖον Bentleyus p. 2. μὴ τινα φᾶναι τὰ ἐρικεπαῖα Ox.

ED. CHILMEADI NOTAE.

(50) Ἐξέειπε μὴ τινα φᾶναι τὰ ἐρικεπαῖα. Lego
φᾶναι. Hæc etiam apud Cedrenum, licet mutila,
habentur : legit enim, οὗ ὄνομα ὁ αὐτὸς Ὀρφεύς
ἀκούσας ἐκ τῆς μαντείας, ἐξέειπε· μῆτις, ὅπερ ἐρμην-
εύεται βουλῇ, etc., prima scilicet Orphici responsi
voce prolata, reliquis omisissis. Quid vero τὰ ἐρι-
κεπαῖα sibi vult, aut unde petitum hoc vocabulum,
non adeo dictu facile : cum tamen nihil nobis adhuc
probabilius occurrat, Gregorii nostri doctissimi con-
jecturam, in Not. et Observat. suis Anglice scri-
ptis, in quædam sacræ Scripturæ loca propositam,
hic proponam. Hebraei, inquit, inter arithmeticas
suas traditiones, etiam hunc nominis Jehovah nume-
ralem habent notationem ; quam שׁפּ קֶפֶוּ sive Ke-
peo, quam hoc modo deducunt :

ה.ה.ה.

פ.ע.מ.ס. ה. ה. ה. ק.פ.ה.

פ.ע.מ.ס. י. ה. ה. ה. ק.פ.ה. ה. ה. ה. ק.פ.ה.

id est 10 in sese multiplicatis, proveniunt 100 ; 5 in
se multiplicatis, exeunt 25. Ecce 125. 6 in se mul-
tiplicatis, fiunt 36. Ecce 161 5 in se multiplicatis,
producuntur 25. ה.ה. ה.ה. sive Heri, ecce ה.ה. ק.פ.ה.,
id est, 136, quæ divini nominis Hamphorash, sive
numeralis est notatio, adeoque vocabuli hujus ἐρικε-

παῖα, ab oraculo editi, significatio. Hæc ille. Fru-
stra itaque sunt cum auctore nostro Suidas in Or-
pheo, et Cedrenus, qui horum verborum interpre-
tationem ex Græco fonte petere satagunt : Μῆτις
quidem consilium sonat ; et φῶς cum verbo φᾶ-
ναι, affinitatem quandam habere videtur : verum
ubinam tandem inveniatur τὰ ἐρικεπαῖα, quod
auctores dicti, quod non intelligerent, omiserunt ?
Certe Orpheum Hebraicarum Scripturarum haud
ignarum fuisse apparet ex Hymno ejus de Deo,
ubi inter multa Numinis redolentia, hæc ha-
bentur :

Ἀρχὴν αὐτὸς ἔχω, ἅμα καὶ μέσον ἡδὲ τέλος τῆν.
Ὡς λόγος ἀρχαῖων, ὡς ὁδογενὴς διὰ τῆς,
Ἐκ θεοῦ γένωμαι λαβὼν κατὰ διὰ λαχά θεομύ-
ου τῷ ὁδογενεῖ Μωσὲν cum innuere, ad nominis
ejus originem respectu habito, perspicuum est.
Quod enim ex aquis extractus fuerat, ideo Moyses
vocatus est : uti testantur sacræ Scripturæ, Exod. ii,
10. Nominis autem hujus rationem ex Josepho,
Antiq. Jud. l. ii, proferit Glycas, Annal. part. ii,
his verbis Nomen, inquit, ei fuisse datum ab eo
quod acciderat : nam Ægyptios aquam Moy dicere :
hinc autem illos qui ex aqua sint extracti libera-
tique. Eadem etiam habentur apud Philonem, Jud. Et

cepeo, quod vulgari idiomate signat nobis, consilium, Lumen, Vitædatorem. Dicit autem in eadem expositione, tres illas divinas horum nominum potentias unam esse vim et virtutem Dei unius invisibilis, cujus potentie nemo unquam assequi potuit aut ideam aut naturam: ex illa autem omnia profuixisse, principia nempe incorporea, solem, lunam, potestates, et astra omnia, terram item, et mare, quæ in illis visibilia sunt ac invisibilia omnia. De homine autem eodem modo, ac Moyses 75 ipse sapientissimus, pronuntiavit, dicens hunc, ipsius Dei opera, ex terra efformatum, animam ab eo accepisse, ratione præditam. Idem Orpheus in eodem libro scripsit, a tribus istis nominibus, una vero natura divina, omnia facta fuisse, Deumque ipsum esse omnia.

Miserias autem generis humani descripsit idem Orpheus versibus quamplurimis; ex quibus hi sunt:

Bruta volatilia atque hominum nequissima turba.

Interpretatio. Bruta et volatilia vocat mortuos.

Idola efficta, et telluris inutile pondus.

Interpret. Terræ onus, simulacra quedam efficta, quæ nascendi ac moriendi leges ac rationem prorsus ignorant.

Quique mala haud norunt sibi præsentire futura.

Interpret. Quibus malorum impendendum nullus est sensus.

Nec, longe amotæ quæ sunt, effugere noxas;

Id est: Neque sciunt avertere infortunia, procul adhuc existentia.

Præsentive boni studiis attendere gnari.

76 Id est: Neque uti bona obveniunt, quæ mala sunt declinare; et, quod pulchrum est amplecti.

Irrita sed cunctos agitant conamina.

Interpret. Sed temerario impetu, ausque deque feruntur, nihil omnino præsentientes.

Plurimos item alios versus edidit sapientissimus iste Orpheus. Hæc autem omnia habemus e Timotheo, sapientissimo chronographo, qui observavit, Orpheum, tot retro sæculis pronuntiasse Trinitatem consubstantialem omnia formasse.

Post Gedeonem Israeli præfuit Tholæ: cujus temporibus floruit in Phrygia Marsyas philoso-

A κοινή γλώσση βουλή, φῶς, ζωοδοτήρ. Εἰπὼν ἐν τῇ αὐτοῦ ἐκθέσει τὰς αὐτὰς τρεῖς θείας τῶν ὀνομάτων δυνάμεις μίαν εἶναι δύναμιν καὶ κράτος τοῦ μόνου Θεοῦ, ὃν οὐδεὶς ὁρᾷ, ἥστικος δυνάμεως οὐδεὶς δύναται γυνῶναι ἰδεῖν ἢ φῶσιν ἢ ἐξ αὐτῆς δὲ τῆς δυνάμεως τὰ πάντα γεγενῆσθαι, καὶ ἀρχὰς ἀσωμάτων καὶ ἡλίον καὶ σελήνην, ἔξουσίας καὶ ἄστρα πάντα καὶ γῆν καὶ θάλασσαν, τὰ ὁρώμενα ἐν αὐτοῖς πάντα καὶ τὰ ἀόρατα. Τὸ δὲ τῶν ἀνθρώπων γένος εἶπεν ὅτι αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ πλασθέντα ἐκ γῆς καὶ ψυχὴν ὅτι αὐτοῦ λαβόντα ἢ λογικὴν, καθὼς Μωσὴς ὁ πάνσοφος ἐξέθετο ταῦτα. Ὁ δὲ αὐτὸς Ὀρφεὺς ἐν τῇ αὐτοῦ βίβλῳ συνέταξεν ὅτι διὰ τῶν αὐτῶν τριῶν ὀνομάτων, μίᾳ δὲ θεότητος, τὰ πάντα ἐγένετο, καὶ αὐτὸς ἐστὶ τὰ πάντα.

B Περὶ δὲ τοῦ τάλαιπώρου γένους τῶν ἀνθρώπων ὁ αὐτὸς Ὀρφεὺς ἐξέθετο ποιητικῶς στίχους πολλοὺς, ὧν μέρος εἰσὶν οὗτοι·

Θῆρες τε οἰωνοὶ τε βροτῶν τ' ἀλιτήρια ἢ φύλα.

Ἑρμηνεῖα. Θηρία, βροτὰ τε, τῶν ἀνθρώπων τὰ καταναλισκόμενα ἔθνη.

[92] Ἀχθεα γῆς, εἰδωλα τετυγμένα, μὴ διὰ ἢ [μηδὲν].

Ἑρμηνεῖα. Τὸ βάρος τῆς γῆς, εἶδος κατασκευασμένου ἢ, μὴδὲ διὰ τί ἐγεννήθησαν μὴδὲ διὰ τί ἀποθνήσκουσιν.

Εἰδότες, ὅτε κακοῖο προσερχομένοιο τοῦσαι ἰνῶσκοντες. Ἑρμηνεῖα. Ὅτε κακοῦ ἐρχομένου κατ' αὐτῶν αἰσθανόμενοι.

C Φράδμονες, ὅτε ποῖον ἢ μάλ' ἀποστρέφαι ἢ [κακότητος].

Ἀσφαλίσασθαι, ὅτε ἀπὸ μακρόθεν πολὺ ἀποστρέφαι ἐκ τοῦ κακοῦ,

Ὅτε ἀγαθοῦ παρεόντος ἐπιστρέφαι καὶ εἰρᾶι Ὅτε ἀγαθοῦ ἐρχομένου ὑποστρέφαι ἐκ τοῦ κακοῦ καὶ κρατῆσαι καλῶν

Ἰδριες, ἀλλὰ μάτην ἀδαήμονες ἢ, ἀπρονόητοι.

Ἑμπειροὶ. Ἑρμηνεῖα. Ἄλλ' ὥς ἐτυχεν [ἅμα] ἢ ἀμαθεστάτως φέρονται, μὴδὲν προενοούμενοι.

Καὶ ἄλλους δὲ πολλοὺς στίχους ἐξέθετο ὁ αὐτὸς σοφώτατος Ὀρφεὺς. Ταῦτα δὲ πάντα ἐξέθετο ὁ σοφώτατος Τιμόθεος χρονγράφος, λέγων τὸν αὐτὸν Ὀρφέα πρὸ τσοσέων χρόνων εἰπόντα Τριάδα D ὁμοούσιον δημιουργῆσαι ἢ τὰ πάντα.

Μετὰ [93] δὲ Γεδεὼν ἤγειτο τοῦ Ἰσραὴλ θῶ-
λας (51). Ἐν δὲ τοῖς καιροῖς τοῦ θῶλα ἦν ἐν τῇ

VARIE LECTIONES.

ἢ εἰδὼν Ox., ἰδὼν Cedrenus ἢ τὸ δὲ τὸν ἀνθρώπων εἶπεν. « Cedrenus habet, τὸ δὲ τῶν ἀνθρώπων γένος εἶπεν etc. » Ch. Quod restitui. V. ad p. 15 D. ἢ λαβόντα Ch., λαβόντα Ox. ἢ τ' ἀλιτήρια Bentleius p. 5, τ' ἀλιτώσια Cedrenus, τάλιττα οἷα Ox. ἢ μὴ διὰ. μῆδαμὰ Bentleius p. 5. ἢ κατασκευασμένον Ox. ἢ ὅτε ποῖον. οὐτ' ἀποθνήσκον Bentleius p. 6. ἢ μάλ' ἀποστρέφαι Cedrenus, μάλ' ἀποστρέφαι Ox. ἢ ἀδαήμονες Cedrenus ἀδαήμονες Ox. ἢ ἅμα delendum. ἢ δημιουργῆσαι Ch. cum Cedreno, δημιουργῆσαν Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

quidem lingua Copta *ἡμῶν*, aquam significat, ubi *pi*, signum est nominis masculini; item *Moyhoog*, aquam frigidam sonat: *Moyzes* vero extractus ex aquis redditur, apud Kircher. Lexic. Copt.

(51) Μετὰ δὲ Γεδεὼν ἤγειτο τοῦ Ἰσραὴλ θῶλας. Post Gedeonem populo Israelitico præfuit filius ejus Abimelech: post eum vero Tholæ, ut ex textu constat.

Φρυγία χώρα Μαρσύας ὁ φιλόσοφος, ὅστις ἐφευρε ἅμ' αὐτοῦ μουσικῆς αὐλούς ἀπὸ καλάμων. Καὶ ἀπενοεῖτο ἀποθεῶν ἑαυτὸν (52) καὶ λέγων· *Ἐὐρον τροφήν ἀνθρώποις διὰ τοῦ μέλους τῶν μουσικῶν καλάμων*. Ὅκει δὲ ὁ αὐτὸς Μαρσύας εἰς τοὺς ἰδίους ἀγροὺς τὸν ἅπαντα χρόνον· ὅστις Μαρσύας θεολογηθεὶς ἔξεστη τοῦ ἰδίου νοδῶς, καὶ παραφρονήσας ἐβρύχεν ἑαυτὸν εἰς τὸν ποταμὸν καὶ ἀπώλετο· ὅντινα ποταμὸν οἱ τῆς αὐτῆς χώρας Μαρσύαν καλοῦσιν ἕως τῆς νῦν. Περὶ οὗ ἱστοροῦσιν οἱ ποιηταὶ ὅτι πρὸς ἔριν τοῦ Ἀπόλλωνος ἦλθε· τοῦτο λέγουσι, φησὶν, ὅτι οὗτος βλασφημήσας ἐξέστη τοῦ ἰδίου νοδῶς καὶ ἐφρονέθη, καθὰ καὶ ὁ σοφώτατος Νίνος συνεγράφατο. Καὶ ὁ σοφώτατος δὲ Λουκιανὸς ἐμνημόνευσε τῆς ἱστορίας ταύτης, ὅστις εἶπεν αὐτὸν ἀπὸ Κολχίδος εἶναι.

Ἐν δὲ τοῖς καιροῖς τοῦ θῶλα ἦν Ἡρακλῆς ὁ ἥρως καὶ οἱ Ἀργοναῦται· οἱ περὶ Ἰάσονα ὃν Θεσσαλὸν καὶ Κάστορα καὶ Πολυδεύκην καὶ Ὑλαν καὶ Τελαμῶνα καὶ τοὺς λοιπούς. Οἵτινες ἀνιόντες τὸν Ἑλλήσποντον ἐπολεμήθησαν ἐξαίφνης· ὑπὸ Κυζίκου, [94] βασιλείας τῆς Ἑλλησπόντου (55). Καὶ συγκρούσαντες ναυμαχίᾳ ἐφόνευσαν τὸν Κυζίκον βασιλεῖα· καὶ εἰσελθόντες νυκτὸς παρέλαβον τὴν Κυζίκον, μητρόπολιν τῆς Ἑλλησπόντου ἐπαρχίας. Καὶ μεμαθηκότες ἀπὸ τῶν πολιτῶν καὶ τῶν συγκλητικῶν ὅτι Κυζικὸς ἐστὶν ὁ σφαγὴς παρ' αὐτῶν, ἐπένθησαν δι' αὐτὸν, ὅτι συγγενὴς αὐτῶν ὑπῆρχε καὶ ἐκ τῆς αὐτῶν χώρας ἔφερε τὸ γένος. Καὶ ἤτουν συγγνώμην τῇ τῶν ἀφοτέρων ἀγνοίᾳ, καὶ ἀπολογησάμενοι πρὸς τοὺς ἐκτίσαν ἐν τῇ αὐτῇ Κυζίκῳ πόλει μετὰ τὴν νίκην ἱερὸν. Καὶ ἀπελθόντες οἱ Ἀργοναῦται εἰς τὸ μαντεῖον, ἐνθα λέγεται τὰ Πύθια θερμὰ (54), καὶ ποιήσαντες θυσιαν ἐπηρώτησαν· λέγοντες ταῦτα· Προφῆτευσον ἡμῖν, προφῆτα, Τῖτάν, Φοῖβε Ἀπόλλων, τί νός ἐσται δόμος οὗτος, εἰ τί δὲ ἐσται; (55); Καὶ ἐδόθη αὐτοῖς χρησμὸς παρὰ τῆς Πυθίας οὗτος· Ὅσα μὲν πρὸς ἀρετὴν καὶ κόσμον ὄρωρε ποιεῖτε. Ἐγὼ δὲ ἐφετμέω· τρεῖν ἑνα μούνον ὀψιμέδοντα θεόν, οὗ Ἀδρός ἀφθίτος ἐν ἀδαῇ· κέρη ἔγκυος· [95] ἐσται. Οὗτος ὥσπερ τόξον πυριφόρον μέσον διαδραμῶν ἅπαντα κόσμον, ζω-

phus. Hic musicæ gnarus, fistularum fabricam ex calamis excogitavit. Inde elatior factus, Dei nomen sibi arrogavit: *Alimenta*, inquit, *hominibus harmonica fistularum modulatione inveni*. Hic vitam suam totam in prædiolis suis transegit: cæterum Deo tandem insensus cum esset, mente captus est; insaniaque percitus in fluvium se projecit, ibique perlit. Fluvium autem hunc incolæ Marsyam ad hunc usque diem vocitant. Marsyam hunc cum Apolline certasse fabulantur poëtæ; eo quod, ob blasphemiam in Deum, vesania percitus interierit: 77 uti scriptum reliquit sapientissimus Ninus. Historiæ etiam hujus meminit sapientissimus Lucianus qui a Chalcide eum fuisse asserit.

Temporibus autem Tholæ, innotuerunt Hercules heros et Argonautæ; nempe Jason Thessalus, Castor et Pollux, Hylas et Telamon; alique; qui, Hellesponto trajecto, a Cyzico, Hellesponti rege, bello statim impetiti sunt. Navali itaque pugna commissa, Cyzicum regem interfecerunt; nocturne egressi, primariam Hellesponticæ ditionis urbem, Cyzicum, ceperunt. Edocti vero a civibus urbisque primoribus, Cyzicum illum esse, quem interfecerant, summo affecti sunt dolore, eo quod sibi genere propinquus fuisset, et a regione sua oriundus. Erroris itaque mutui postulata venia, culpam deprecati sunt: sanum denique in urbe Cyzico condiderunt. Argonautæ vero oraculum, ad Pythias thermas situm, profecti, sacrisque rite peractis, Apollinem interrogarunt, dicentes: *Dic nobis, vates, Titan, Phæbe, Apollo, cui dicandum est hoc sanum, et quale erit*. Hujusmodi autem a Pythia tulerunt responsum: *Vos quidem, quæ ad virtutem et decorem incitant, prosequimini*. Ego itaque trinum unum Deum, solum in alto regnantem illum vobis denuntio. Cujus immortale verbum paritura est virgo intacta: quod, 78 ceu sagitta flammifera, medium penetrabit orbem, totumque captivum obtineis, patri dono dabit: virgini huic sacrandæ est domus; Maria vero nomen ejus. Respon-

VARIAE LECTIONES.

Ἰ Μαρσύας semper Ox. ἰ ἀποθεῶν Ch., ἀπὸ θεῶν Ox. Conf. Suidas v. Μαρσύας. ἰ θεολογηθεὶς Ox. ἰ Νίνος Ox. ἰ Αἰνός. Fabric. Bibliot. Græc. VII, 449, ed. Harles. ἰ Κολχίδος Cedrenus p. 84 C, χαλχίδος Ox. ἰ Ἰάσονα Ox. ἰ ἐπαρώτησαν Ox. ἰ εἰ — ἐσται om. Cedrenus, p. 119 C. ἰ ἐφετμέω τρεῖν Cedrenus, ἐπεθεύω τρεῖς Ox. ἰ ἀδαῇ Ch. cum Cedreno, ἀδαῇ Ox. ἰ ἔγκυος Ch. cum Cedreno, ἔγκυμος Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(52) Ἀπενοεῖτο ἀπὸ θεῶν ἑαυτὸν. Lego, ἀποθεῶν ἑαυτὸν, ut sensus verborum sit: Eoque audacia, sive impudentiæ, devenit, ut se Deum prædicaret. Ἀπόνοια enim apud auctorem nostrum ubique pro confidentia, sive audacia, usurpatur: unde infra lib. v, p. 91, habemus, ἀπονενοήμενος πολέμοις, in bello audax. Ulysses etiam ad Circein ingredientem, μετὰ ἀπονόιας Ἀχαιῆς, Græca sua fretum confidentia, introducit, p. 86, eod. lib. Verum hujusmodi exempla hic frequenter tibi occurrent. Marsyæ fabulam, inter alios, late prosequitur Jo. Tzet. chil. 1, hist. 15.

(53) Ἀνιόντες τὸν Ἑλλήσποντον. Ὁ Ἑλλήσποντος, Mare, ἢ Ἑλλήσποντος regio, sic dicta. Stephan. de urb. Ἑλλήσποντος, ἢ χώρα, ἢ παρακειμένη τῷ κόλπῳ.

(54) Ἐνθα λέγεται τὰ Πύθια θερμὰ. Procopius *De Justiniani Edific.*: Πηγαὶ δὲ θερμῶν φύσει ἐν Βιθυνίῳι ὁδάτων ἀναβλυστάουσιν, ἐν χώρῳ ὅντιν ἐπονομάζουσι Πύθια. Oraculum vero ibi olim fuisse, unde forte locus nomen habuerit, tum ex Nostro, tu ex ipsa vocis notatione apparet.

(55) Εἰ τί δὲ ἐσται. Ἰσως, ἢ τί δὲ ἐσται;

sum hoc æreis litteris marmore exaratum, illi in A γυνήσας (56) Πατρὶ προσάξει δῶρον. Αὐτῆς ἐστὶν δόμος, Μαρία δὲ τοῦτομα αὐτῆς. Καὶ γράφαντες τὸν χρησμὸν οἱ ἥρωες ἐν λίθῳ, ἦτοι μαρμάρῳ¹¹, χαλκίους γράμμασιν, ἐθήκαν εἰς τὸ¹² ὑπὲρθυρον τοῦ ναοῦ, καλέσαντες τὸν οἶκον Ῥέας μητρὸς θεῶν. Ὅστις οἶκος μετὰ χρόνους πολλοὺς ἐγένετο ἐκκλησία τῆς ἁγίας καὶ Θεοτόκου Μαρίας ὑπὸ Ζήνωνος βασιλέως.

Argonautæ vero ex Hellesponto solventes, ad principes insulas iter direxerunt: hinc vero abeuntes, et Chalcedonensem Pontici maris trajetum transire volentes, ab Amyco, ipsos armis petente, prohibiti sunt. Cujus quidem formidantes potentiam, in sinum quemdam, desertum satis atque incultum, nemoribusque obsitum, subdixerunt sese. Ecce autem spectrum quoddam cœlitus delapsum, visu terribile humerisque pennas gerens aquilinas, sibi appropinquare conspicati sunt. Ab hoc autem divinitus admoniti de victoria quam ab Amyco reportaturi erant, vires resumebant: prælioque cum eo commisso Amycum devictum interfecerunt. Grata deinde solventes, templum conderunt loco eodem, quo spectrum ipsis sese exhibuerat: statuam etiam erigentes, quæ speciem visæ a se potestatis referebat. Fanum autem ipsum, ab salute ibi parta, Sosthenium nominarunt: quo nomine etiam ad hunc usque diem locus iste vocatur. Templum hic deinde, cum Byzantium imperii sedes fieri **79** cœpit, instauravit Constantinus Magnus imperator, qui Christianus factus, statuæ figuram ibi posuit, ubi, itinere illac facto, forte observasset; angeli speciem, in habitu monachi Christiani statim agnovit. Attonitus vero ad loci structuræque reverentiam, precibus acire petiit qualisnam esset angelicæ virtutis effigies. Discumbens vero in eo loco, per somnium eloctus est angeli nomen: expectatus itaque, locum statim adornavit; fusisque ad orientem versus precibus, locum illum in oratorium fecit, sancto Michaeli archangelo sacrum.

Argonautæ vero, post Amycum victum, illine discedentes, in mare Ponticum advecti sunt, indeque ad Colchidem, aurei velleris causa: quod et inde secum reportarunt, una cum Medea, Aetæ Seytharum regis filia. Hinc orta sunt quæ de Ja-

Oi δὲ Ἀργοναῦται ἐκ τῆς Ἑλλησπόντου ἐξορμήσαντες κατέπλευσαν ἐπὶ τὰς Πριγκιπίους¹³ νήσους· κακείθεν ἀνῆλθον τὸν Χαλκηδόνος πλοῦν¹⁴, περὶ οὗ βουλόμενοι τὸν ἀνάπλουον τῆς Ποντικῆς θαλάσσης (57). Καὶ ἐπολεμήθησαν πάλιν ὑπὸ τοῦ Ἀμύκου· καὶ φοβηθέντες τοῦ ἀνδρὸς τὴν δύναμιν κατέφυγον ἐν κόλπῳ τινὶ κατάλῳ, δασυτάτῳ πάνῳ καὶ ἀγρίῳ· καὶ ἐθέσαντο ἐν ὀπτασίᾳ δυνάμιν τινα ὡς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ προσπαλάσαναν πρὸς αὐτοὺς ἀνδρὸς φοβεροῦ φέροντος τοῖς ὤμοις πτέρυγας ὡς ἀετοῦ, ὅστις ἐχρημάτισεν αὐτοῖς τὴν κατὰ τοῦ Ἀμύκου νίκην. Οἵτινες θαρρήσαντες [96] συνέβαλον τῷ Ἀμύκῳ· καὶ νικήσαντες αὐτὸν καὶ εὐχαριστοῦντες ἔκτισαν ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ ὅπου τὴν δύναμιν ἐώρακασιν (58) ἱερὸν, στήσαντες ἐκεῖ ἐκτύπωμα τῆς παρ' αὐτῶν θεαθείσης δυνάμεως, καλέσαντες τὸν αὐτὸν τόπον ἣ τὸ ἱερὸν αὐτὸ Σωσθένην (59), διότι ἐκεῖ φυγόντες ἐσώθησαν· ὅστις τόπος οὕτως κέκληται ἕως τῆς νῦν. Ὅπερ ἱερὸν μετὰ τὸ βασιλεύσαι Βοζάντιον ἐθεάσατο ἀπελθὼν ἀσφαλίσασθαι αὐτὸ¹⁵ Κωνσταντῖνος ὁ μέγας βασιλεὺς· ὃς γενόμενος Χριστιανὸς, καὶ τῷ ἐκτύπωματι τῆς στήλης προσεσχέτως τῷ ἐστῶτι ἐκεῖ, εἶπεν ὅτι ἀγγέλου σημεῖον σχήματι μοναχοῦ παρὰ τοῦ δόγματος τῶν Χριστιανῶν (60). Καὶ ἐκπλαγείς ἐπὶ τῷ τόπῳ καὶ τῷ σχήματι, καὶ ἐξάμεινος γυνῶναι ποίας ἐστὶ δυνάμεως ἀγγέλου τὸ ἐκτύπωμα, παρεκοιμήθη τῷ τόπῳ. Καὶ ἀκούσας ἐν ὀράματι τὸ ὄνομα τῆς δυνάμεως, εὐθέως ἐγερθεὶς ἐκόσμησε τὸν τόπον, ποιήσας κατὰ ἀνατολὰς εὐχὴν (61). Καὶ ἐπωνόμασε τὸ εὐκτήριον [97], ἦτοι τὸν τόπον, τοῦ ἁγίου ἀρχαγγέλου Μιχαήλ.

Oi δὲ Ἀργοναῦται μετὰ τὴν νίκην τοῦ Ἀμύκου ἐκεῖθεν ἐξορμήσαντες ἐπὶ τὴν Ποντικὴν ἀνέπλευσαν (62) διὰ τὸ χρύσειον δέρας. Οἵτινες ἔλαβον αὐτὸ καὶ τὴν Μήδειαν¹⁶, τὴν τοῦ Ἀέτου θυγατέρα, βασιλέως τῆς Σκυθίας, ἀπὸ Κολχίδος χώρας· ὅθεν ἴστο-

VARIE LECTIONES.

¹¹ μαρμάρῳ Ch., μαρμύρῳ Or. ¹² εἰς τὸ Cedrenus, αὐτὸ Ox. ¹³ Πριγκιπίους Ox. ¹⁴ ἀνῆλθον τὸν Χαλκηδόνος πλοῦν· τ ἐπὶ, aut prepositio hujusmodi alia hic deesse videtur. Ch. ¹⁵ αὐτῷ Ox. ¹⁶ Μήδειαν Cedrenus, Μηδὶαν Ox. Tum scribe Αἰήτου.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(56) Ζωγράφας. Ser. Ζωγρήσας.
(57) Τὸν ἀνάπλουον τῆς Ποντικῆς θαλάσσης. De Anaplo Pontico, vide P. Gyllium, de Bosporo Thracio, lib. II.
(58) Ὅπου τὴν δύναμιν ἐώρακασιν. Δύναμις, pro spectro, spiritu, demone, seu apparitione quadam, apud hunc auctorem frequenter usurpatur.
(59) Σωσθένην. Σωσθένιον. Locum hunc Sosthenium corrupte vocari asserit P. Gyllius, De Bosporo Thrac. lib. II, cap. 14, qui etiam Leosthenium eum appellandum contendit. Ex ejusdem tamen loco-

rum descriptione Sosthenium idem potius esse videtur cum vico Michaello, quem ejusd. lib. c. 10, describit: ibi enim Michaeli archangelo ædem olim extruxisse a Sozomeno perhibetur Constantinus Magnus, de quo paulo infra auctor noster.
(60) Παρὰ τοῦ δόγματος τῶν Χριστιανῶν. Locum mutilus: ἐστὶ, aut quid splendendum videtur.
(61) Ποιήσας κατὰ ἀνατολὰς εὐχὴν. Pro his, Cedrenus habet, καὶ τὸ μὲν θυσιαστήριον πρὸς ἀνατολὰς ὅρῳν ἐτύπωσε.
(62) Ἐπὶ τὴν Ποντικὴν ἀνέπλευσαν. Supple, θαλάσσαν, ex Cedreno.

ρεῖται τὰ κατὰ Ἰάσονα καὶ Γλαύκην (63), τοῦ Κρέοντος Ἀ
θυγατέρα, βασιλέως τῆς Θεσσαλίας, τὴν καὶ ἐμπρη-
σθεῖσαν ἐκ συμβάντος τινὸς ἅμα τῷ πατρὶ ἐν τοῖς
ὁμνεύουσιν, καὶ τὰ ἄλλα τῆς ἱστορίας, ἅτινα ὁ σοφώ-
τατος Ἀπολλώνιος ὁ ἱστορικὸς συνεγράψατο.

Μετὰ δὲ Θῶλαν ἤγετο τοῦ Ἰσραὴλ Αἰγλῶμ ὁ Ζα-
βουλωνίτης (64)· ἐν ἐκείνοις δὲ τοῖς χρόνοις ἦν παρ'
Ἑλλῃσι μάντις ἄλλη, Σιβύλλα ¹⁴ ἢ Ἐρυθραία. Ἐν
οἷς χρόνοις ἐβασίλευσε τῆς Φρυγίας ὁ Τρώος, ὃς
ἐγένετο πατὴρ Ἰλίου (65) καὶ Γανυμήδους. Οὗτος
ἐκτίσσε πόλεις δύο, τὴν Τροίαν ¹⁵ εἰς ὄνομα Ἰδίων καὶ
τὴν Ἰλίον εἰς ὄνομα Ἰλίου τοῦ μείζονος αὐτοῦ
υἱοῦ. Ὅστις πληρώσας τὰ τεῖχη [98] τῶν πόλεων,
τοὺς τοπαρχοῦντας, ἤτοι βασιλεύοντας, τῆς Εὐρώ-
πης χώρας πάντας προετρέψατο (66) δῖχα τοῦ Ταν-
τάλου, βασιλέως τῆς Μυκηναίων χώρας. Καὶ πρὸς
τοῦτο ἐλυπήθη ὁ Τάνταλος, καὶ ἔσχεν ἐχθρὰν μεγά-
λην πρὸς αὐτόν· ἦν δὲ ταξάμενος ὁ Τρώος πρὸ τοῦ
ἀρχεσθαι ¹⁶ κτερίζειν τὰς πόλεις δῶρα πέμπειν καὶ
θυσίας ποιεῖν ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Διὸς τοῦ εἰς τὴν Εὐρώ-
πην χώραν. Ὅστις πληρώσας τὰ τεῖχη μετὰ δύο
ἔτη ἐπεμψε τὸν Ἰδίων αὐτοῦ ἀδελφόν (67) τὸν μικρό-
τερον, τὸν λεγόμενον Γανυμήδην, ὃν ἠγάπα, ὥς εὐ-
πρεπῆ καὶ μικρότερον, εἰς τὸ ἀπενέγκαι τὰ δῶρα
εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ Διὸς καὶ πληρῶσαι τὴν θυσίαν τοῦ
τάγματος, δεδωκὼς αὐτῷ ἄνδρας ὧ. Καὶ ἀντιπερά-
σας τὴν θάλασσαν ἀπήρχετο ἐπὶ τὸ ἱερὸν τοῦ Διὸς.
Μαθὼν δὲ ὁ Τάνταλος, νομίσας ὅτι κατασκοπεῖται
ἦλθε τὴν Εὐρώπην χώραν, ἐπεμψε πολλοὺς ὀπλι-
σμένους ¹⁷, καὶ ἤρπασαν τὸν Γανυμήδην πρὸ τοῦ
φθάσαι τὸ ἱερὸν καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ. Ὁ δὲ Γανυ-
μήδης ἐκ τῆς δεξιᾶς ἠρρώστησεν· ἐπηρώτησε δὲ
αὐτόν ὁ Τάνταλος λέγων· Ἐν ἄλλοις βασιλείοις
πῶς ἐτόλμησας ἰλθεῖν κατὰσκοπος; καὶ εἶπεν αὐτῷ
ὅτι θυσίας χάριν τοῦ Διὸς [99] ἦλθον ἐγὼ καὶ οἱ
μετ' ἐμοῦ. Καὶ γνοὺς τοῦτο ὁ Τάνταλος, ἐκέλευσεν
αὐτῷ περιμεῖναι καὶ ἀνεθῆναι διὰ τὴν νόσον. Ὁ
δὲ αὐτὸς Γανυμήδης τρεῖς ἡμέρας ἀβρώσθησας τε-
λευτῆ· καὶ ἐκέλευσεν ὁ Τάνταλος ἀποδοθῆναι ἃ
ἤνεγκε δῶρα καὶ τὴν θυσίαν εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ Διὸς·
καὶ τὸ λείψανον δὲ τοῦ αὐτοῦ Γανυμήδους τεθῆναι
ἔσω ἐν τῷ ναῷ τοῦ Διὸς πρὸς τιμὴν. Οἱ δὲ μετ' αὐ-
τοῦ ἀποσταλέντες ποιήσαντες αὐτῷ σορὸν, ἔθηκαν
Ἰστίαν, σὺν τῇ θυσίᾳ τὸν ἐνταῦθα κείμενον Γανυμήδην, υἷον αὐτοῦ, ἀνέθετο Διῷ.

Τοῦτο δὲ ἐποίησεν ὁ Τάνταλος πρὸς θεράπειαν D
τοῦ πατρὸς αὐτοῦ· οὐκ ἦν γὰρ ἔθος Ἑλλῃσι θάπτειν

sone, et Glauca, Creontis Thessalorum regis filia,
traduntur, quæ casu quodam, cum patre suo,
inter ipsa nuptiarum solemnia, igne consumpta
periiit : quæque alia huc faciunt nonnulla, quæ
scripta nobis reliquit Apollonius, sapientissimus
historiographus.

Thola mortuo, Israeli præfuit Æglom Zabulo-
nites. Illis autem temporibus apud Græcos floruit
Sibylla alia, Erythræa dicta : quo tempore etiam
Phrygiæ imperavit Tros, Ili et Ganymedis pater.
Hic vero duas condidit urbes : Trojam, a nomine
suo, et Ilium, ab Ilo, filio nato ⁸⁰ majore vo-
catum. Ubi vero urbium mœnia ad exitum perdu-
xisset, reges Europæos omnes, præter Tantalum,
Mycenarum regem, ad se vocavit : quod ægre
B ferens Tantalus, Troem deinceps infensissimum
habuit. Tros autem, ante jacta urbium fundamina,
Jovi Europæi templo victimas et dona missurum se
voverat. Biennio itaque post mœnia absoluta, fi-
lium suum minorem, Ganymedem (quem, quod
formosus esset, et minorennis, valde charum sibi
habuit), i. satellitibus stipatum mittit, ut Jovi
Europæi dona afferret, et, ex voto patris, sacra
perageret. Ille igitur mari trajecto ad templum Jovis
iter instituit. Quod ubi inaudisset Tantalus, auspi-
catus eum Europæi exploratorem supervenisse,
plurimos statim armatos emisit, qui Ganymedem
sociosque rapuerunt, antequam Jovis sanum attig-
issent. Ganymedes autem metu correptus, in
morbum incidit : interrogatus autem a Tantara
C qua tandem spe fretus aliena regna exploratum
venire ausus sit, respondit, suscepti itineris cau-
sam sibi sociisque solam esse, ut Jovi sacra fa-
cerent. Quo audito, Tantalus manere illum jussit,
morbique sui curam habere. At vero Ganymedes,
ubi triduum infirmitate sua laborasset, animam
efflavit. Tantalus autem dona quæ attulerant victi-
masque, ad Jovis sanum deportanda ⁸¹ curavit :
Ganymedis etiam reliquiis in eodem Jovis templo,
honoris causa, inhumatis. Qui autem socii erant
itineris, monumentum ei exstruxerunt, hoc in-
scriptum epitaphio : Tros rex Asiæ, Ganymedem
filium, hic jacentem, cum victimis, Jovi sacravit.
αὐτὸν ἐπιγράψαντες ἐν αὐτῷ, Τρώος, βασιλεὺς

αὐτὸν ἐπιγράψαντες ἐν αὐτῷ, Τρώος, βασιλεὺς

VARIE LECTIONES.

¹⁴ Σιβύλλα Ox. ¹⁵ Τροίαν Ox. ¹⁶ ἀρχεσθαι Ch., ἀρχετα. Ox. ¹⁷ ὀπλισμένους Ch., ὀπλισμένους Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(63) Γλαύκην, καὶ τοῦ Κρέοντος θυγατέρα. Καὶ
hoc loco parèllei : Glauca enim ipsa Creontis fuit
filia. Fabulam habes apud Apollinarium Rhod. et
apud Isac. Tzetzem in Lycophron.

(64) Μετὰ δὲ Θῶλαν ἤγετο τοῦ Ἰσραὴλ Αἰγλῶμ ὁ
Ζαβουλωνίτης. Post Tholam quidem, interjectis
tamen Jairo, Jephtha et Essebone, populum Israe-
liticum judicavit Elon Zabulonensis, per annos decem
: ut videre est Jud. cap. xii, v. 41. Verum
hæc omnia subsultorie ab auctore tradita sunt.

(65) Ὁς ἐγένετο πατὴρ Ἰλίου. Scrib. Ἰλίου. Scrib.
etiam Τρώς ubique, non Τρώος, uti Noster habet.

(66) Πάντας προετρέψατο. Ad se vocavit, sc. εἰς
τὸν ἐγκαινισμὸν, ut habet Cedrenus.

(67) Τὸν Ἰδίων αὐτοῦ ἀδελφόν. Memoria lapsus
est librarius : Scr. υἷον. Cæterum de Tantara, vide
Euseb. Chron. i, post p. 84 ; et Scaliger. in locum :
item Cedren. Jo. Tzetiz. p. 89, Nat. Comit. p. 335,
Helvic. p. 31.

hominibus receptum non fuit ut mortalis cuiusvis A reliquie intra sacram adem reconderentur; ne sic divina polluerentur. Et ista quidem memorie mandavit Didymus, sapientissimus historicus chronographus. Hinc nonnulli fabulantur Ganymedem ab aquila raptum fuisse, eo quod morte obierit repentina.

Post Troem, ad Phrygiam regnavit illis: quo tempore celebrabatur triumphus ille agonisticus Pelopis Lydii, contra Oenomaum Pisæum, in festo Solis agitur: sicuti hæc nobis tradidit Charax historiographus.

Post hæc Israeli dux fuit et iudex Sampson, vir strenuus et mysticus, mirandaque faciens, uti habetur in Hebraicis scriptis: quo tempore etiam Egyptiis imperavit Lapathus. Duos hic habuit filios: Achæum et Laconem: moriturus itaque iussit, regnum suum regionemque filios duos inter se dividere. Achæus igitur, patre demortuo, regionem 82 totam in duas partes distribuens, fratri suo Laconi alteram tradidit. Is vero regionis partem, quæ sibi obtigerat, a nomine suo, Laconiam vocavit: ubi et urbem maritimam condidit, quam Githilliam appellavit: et regnavit ibi per annos xxxiii. Post hunc ad Laconiam regnarunt plurimi alii, usque ad Thestium, Laconum regem, qui, juxta ripam fluminis Eurotæ, urbem extruxit; quam ex nomine suo, Thestiam vocavit. Habuit autem Thestius iste filias, admirandæ formæ, tres: Ledam scilicet, Clytiæ et Melanippen, quæ et pulcherrima Laconides appellabantur. Ex his Ledam pater locavit cuidam nomine Tyndaro, qui post mortem Thestii, Laconibus imperavit. Tyndarus autem ex Leda filiam habuit, nomine Clytemnestram; quam post temporis adultiorem factam, in uxorem duxit Mycenarum rex Agamemnon. At vero Leda, in scio marito, vitata est a nobili quodam juvene, nomine Cygno, filio Ederionis, Achæorum regis, a Jove Pico oriundi. Vitabatur autem Leda in ædibus suis suburbanis, ad Eurotam fluvium sitis, ubi oblectationis causa tunc temporis morabatur. Gravida autem facta a Cygno, Ederionis regis filio, uno partu 83 tres inde edidit infantes: Castorem, Pollucem, et Helenam, mirandæ formæ virginem: quam postea Tyndarus Menelao, Argivorum regi, Agamemnonis connutritio, in uxorem dedit: uti memorie prodidit sapientissimus Palæphatus; illud etiam testatus, frustra se poetas habuisse, in fabula illa de Leda, a Jove in cygnum verso, compressa.

φωδερὸν κάλλος, ἣν ἐξέδωκε μετὰ ταῦτα ὁ αὐτὸς

ἐνδὸν ἱεροῦ οἴκου λείψανον θνητοῦ ἀνθρώπου διὰ τὴν μὴ κοινοῦσθαι τὰ θεία. Ταῦτα δὲ συνεγράφατο ὁ σφώτατος Δίδυμος ὁ ἱστορικὸς χρονογράφος. Λέγουσιν οὖν τινες τὸν Γανυμήδην ἀρπαγέντα ὑπὸ αἰετοῦ διὰ τὸ συμβῆναι αὐτῷ δέξασθαι τοῦ θανάτου.

Μετὰ δὲ Τρώων ἐβασίλευσε τῶν Φρυγῶν ὁ Τίσιος· ἐν αὐτῷ δὲ τῷ καιρῷ ἐλαλεῖται ἡ νίκη τοῦ ἀγῶνος Πέλοπος τοῦ Λυδοῦ καὶ Οἰνομάου τοῦ Πισαίου 84, ἐπιτελεσθεῖσα ἐν τῇ ἡλιακῇ 85 ἑορτῇ· ἅτινα συνεγράφατο Χάραξ ὁ ἱστορικὸς.

Μετὰ δὲ τοὺς χρόνους τούτους ἦν κριτὴς καὶ [100] ἡγούμενος τοῦ Ἰσραὴλ Σαμφὼν, ἀνὴρ γενναῖος καὶ μυστικὸς καὶ θαύματα ποιῶν, καθὰ ἐν τῇ Ἑβραϊκῇ ἐμφέρεται συγγραφῇ. Ἐν οἷς χρόνοις ἐβασίλευσε τῆς Αἰγύπτου χώρας ὁ Λάπαθος 86. Ἔσχε δὲ υἱοὺς δύο, τὸν Ἀχάδην 87 καὶ τὸν Λάκωνα. Μέλλων δὲ τελευτῆν ἐκέλευσε τοῖς ἑαυτοῦ υἱοῖς διαμερίσασθαι τὴν βασιλείαν αὐτοῦ καὶ τὴν χώραν εἰς δύο. Ὅστις Ἀχάδης 88 μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ αὐτοῦ πατρὸς ἀπομερίσας τὴν χώραν πᾶσαν εἰς δύο ἔδωκε τῷ αὐτοῦ ἀδελφῷ Λάκωνι τὸ ἡμισυ τῆς χώρας ἐκ τῆς πατρικῆς αὐτῶν βασιλείας. Καὶ ἐκέλευσε τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ βασιλευμένην χώραν εἰς ὄνομα Ἰδιον Λακωνικήν· καὶ ἐβασίλευσε Λάκων ἐτη λγ', καὶ κτίζει πόλιν ὀνόματι Γιθιλλίαν 89 εἰς 90 τὴν παράλιν. Καὶ μετ' αὐτὸν ἐβασίλευσαν Λακίωνων ἄλλοι πολλοὶ ἕως τῆς βασιλείας τοῦ Θεσιτίου, βασιλέως Λακωνίων· ὃς ἔκτισε πόλιν εἰς Ἰδιον ὄνομα Θεσιτίαν παρὰ τὸν ποταμὸν τὸν λεγόμενον Εὐρώταν. Καὶ ἔσχεν ὁ αὐτὸς Θεσιτίος θυγατέρας τρεῖς, εὐπρεπεῖς πᾶσαν ὑπερβολὴν 91, τὴν Ἀῖδαν καὶ τὴν Κλυτίαν καὶ τὴν Μελανίππην· αἵτινες ἐκαλοῦντο προοῦσαι Λακωνίδες. Τὴν δὲ Ἀῖδαν ἐξέδωκεν ὁ πατὴρ αὐτῆς Θεσιτίος πρὸς γάμον τινὶ ὀνόματι Τυνδαρίῳ (68)· [101] ὅστις μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ Θεσιτίου ἐβασίλευσε τῆς τῶν Λακωνίων χώρας. Ἔσχε δὲ θυγατέρα 92 ἐκ τῆς Ἀῖδας ὁ αὐτὸς Τυνδαρος ὀνόματι Κλυταιμνήστραν· ἥτινα μετὰ χρόνον αὐξηθεῖσαν ἡγάγετο γυναῖκα Ἀγαμέμνων, ὁ βασιλεὺς τῆς Μυκηναίων χώρας. Ἡ δὲ ἐπορνεύθη μοιχευθεῖσα ὑπὸ τινος νεωτέρου συγχλητικοῦ, ὀνόματι Κύνου, υἱοῦ Ἑδερῖωνος, βασιλέως τῆς Ἀχαιας τοῦ καταγομένου ἐκ τοῦ Πίκου Διὸς, Τυνδαρίου, τοῦ τῆς Ἀῖδας ἀνδρὸς, ἀγνοοῦντος τὴν μοιχείαν. Ἡ δὲ Ἀῖδα ἐπορνεύθη μετεωριζομένη ἐν προστείλῳ ἰδίῳ κειμένῳ παρὰ τὸν Εὐρώταν ποταμὸν, καὶ ἔγκυος γενομένη ὑπὸ Κύνου τοῦ μοιχοῦ, υἱοῦ Ἑδερῖωνος βασιλέως, ἔτεκε ἐν ἐνὶ τοκετῷ βρέφη τρία, Κάστορα καὶ Πολυδεύκην καὶ Ἑλένην. Ἦτις Ἑλένη εἴχετο Τυνδαρίου εἰς γάμον Μενελάῳ, τῷ βασιλεῖ τῶν

VARIE LECTIONES.

82 Πέλοπος — Πισαίου Οξ. 83 ἡλιακῇ Ch., Ἰλιακῇ Οξ. 84 ἐβασίλευσεν τῆς Αἰγύπτου χώρας ὁ Λάπαθος, Scribend. cum Cedreno, p. 120 C. τῆς Εὐρώπης χώρας. Ch. 85 τὸν Ἀχάδην. ἢ etiam infra. Cedrenus tamen eum Ἀχάδην vocat. Ch. 86 Ἀχάδης. Ἀχάδην Οξ. 87 ὀνόματι Γιθιλλίαν. Cedrenus Γαθυλίαν vocat. Ch. Est Γυθείον. 88 εἰ Οξ. 89 εὐπρεπεῖς πᾶσαν ὑπερβολὴν. Propositio hic excidit; supple eis, uti habet Cedrenus εὐπρεπεῖς εἰς ὑπερβολὴν. Ch. 90 θυγατέρα Ch., θυγατέρας Οξ.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(68) Τυνδαρίῳ. Scr. Τυνδαρίῳ.

Ἀργεῖων, συντροφῶν τοῦ Ἀγαμέμνονος (69), καθὼς Παλαίφατος ὁ σοφώτατος συνεγράφετο, ὅτι μέτην ἐποιεῖται ἱστοροῦσι ποιητικῶς λέγοντες ὅτι ὁ Ζεὺς γέγονε κύκνος καὶ Ἀθήαν ἔργον.

Τῆς δὲ τῶν Φρυγῶν χώρας ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ A Sampsonis autem temporibus, in Phrygia regnavit Dardanus, Ili filius.

[102] Σαμφίων, ἑδασίλευσε Δάρδανος, υἱὸς Τίλου (70). Eodem etiam tempore ad Græciam regnavit Abas quidam, per annos xiiii. Post eum, Prætus, annos xvii. Hujus uxor Sthenebœa, quæ et Antia dicta est, Bellerophontem deperibat; mittit igitur qui eum sollicitarent; sed Bellerophon, votis ejus annuere nolens, respondit: Prætus, inquit, antequam rex esset, me expositum reperit, et apud se domi enutrivit; nec minus charum habuit convictorem, quam si filius ejus fuisset. Egone igitur, ut in hunc virum tale aliquid committerem? Absit hoc ab homine Græco! Hæc ubi audisset Sthenebœa (metuens ne forte libertate, quam apud Prætum tanquam filius habuit, usus, se ab uxore ejus ad amplexus suos sollicitatum esse aperiret), clam apud virum criminatur eum: Bellerophon, inquit, perdit me amans, involat in amplexus: timeoque ne ab ejus beneficio brevi peritura sim; dum tui amans, castitatem meam tibi incolumem præsto. Prætus vero B. respondens: Injuriam, inquit, illis quibuscum comederint, inferre, Græcis religio est: cæterum Jobati, patri tuo, quicum nunquam comedit, eum mittam, per litteras eum rogans uti hunc e medio tollat; ut qui tibi regnoque meo struxit insidias. Ad hunc igitur modum fecit Prætus, et litteras Bellerophonti tradidit, regio sigillo obsignatas; quas ille nihil doli suspicatus, Jobati defert. Incidit autem in Jobatem, sorte tum prandentem; qui, audito Bellerophontem advenisse, quem Prætus gener filii loco charum habuit, illum in mensæ consortium adhibuit. Deinde litteris acceptis perlectisque, Jobates, cum in mensæ etiam

VARIE LECTIONES.

⁶⁹ Ἀντία Ox. ⁷⁰ χαμεύρετον. χαμαιεύρετόν με εὔρε καὶ ἀνεθρέφωτο verba adespotata apponit Suidas vol. III, p. 652, vel ex Malala, vel ex Antiocheno Joanne altero. ⁷¹ φοβοῦμαι Ch., καὶ φοβοῦμαι Ox.

⁷² Ἰωδάτην semper Ox., Ἰωδάτην Cedrenus.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(69) Συντροφῶν τοῦ Ἀγαμέμνονος. Συντροφῶν Agamemnonis Menelaum appellat, eo quod, ut ipse putavit, non fratres erant, sed, apud Atreum, Agamemnonis patrem, Menelaus Plisthenis filius una cum Agamemnone enutritus fuerit: ut infra expresse dicit lib. v. Cæterum an hæc etiam Palæphati, quem Noster citat, mens fuerit, penitus nescimus: ex libris enim περί ἀπίστων quinque, quos Suida teste conscripsit, unicus tantum nunc exstat, qui primus erat. Revera tamen et Agamemnon et Menelaus Plisthenis filii, Atrei vero nepotes erant; adeoque non connutritii tantum, sed fratres germani.

(70) ἑδασίλευσε Δάρδανος, υἱὸς Τίλου. Scr. Που, ut supra monuimus. Cæterum Dardanus Ili proavus erat; filius vero ejus, qui eum in regno successit, Laomedon dictus est.

(71) Τῶν Ἑλλήνων, τοῦτ' ἐστι, τῆς Ἑλλάδος. Cedrenus habet, τῶν Ἑλλήνων, καὶ τῆς Ἑλλάδος, haud recte: Ἑλλάς enim apud auctorem hunc stricte, pro particulari Græciæ regione sumitur, uti supra monuimus, licet eum parum sibi constantem observare possimus; ibi enim Sicyonios

vocat Ἑλλαδικούς, hic Argivorum regnum τὴν Ἑλλάδα appellat. Abas enim, et Prætus, Argivorum reges fuerunt.

(72) Μὴ ποιεῖν κακὸς τῷ συνεσθίοντι. De hospitibus non violandis, vide Isac. Tzetzen, in Lycophron., qui Alexandro exprobrat quod pro beneficiis in illum illatis, Menelaum, contra jus fasque, injuriis affecerit. Ubi etiam veteris hospitibus salem apponendi consuetudinis meminit: Ἄρα δὲ ἐτίθουν οἱ παλαιοὶ ἐν ταῖς τῶν ξενίων καταρχαῖς συμβολικῶς, ἐπευχόμενοι ὥσπερ ἄλς ἐκ δύο φύσεων, τῆς ὕδατος καὶ γαιῆς, εἰς μίαν φύσιν ἐπάγη τὴν τοῦ ἄλς, οὕτω παρῆναι καὶ τοὺς εἰς μίαν ὁμοίαν.

(73) Πέμπω αὐτόν. Forte, πέμψω.

(74) Ἐκέλευσε συνεσθίειν αὐτῷ. J. Tzetzes chil. 7, hist. 149, Jobaten eum per novem dies continuos convivii excepiisse asserit; decimo vero tandem die perlectis litteris, eum tamen occidere non potuisse, ut qui socius fuerat mensæ. Ἰδὼν δὲ Ἰωδάτης δὲ τὸ γράμμα τῇ δέκατῃ, Κτελεῖν οὐκ εἶχεν οὐδ' αὐτός, συμμετασχῶν [τραπέζης].

consortium eum vocasset : Indubie, inquit apud se, homo iste inique insimulatur ; si enim alicujus in eo mali conscia fuisset, communi uti mensa justitia ipsa non svisset. Apud Græcos enim, injuriam ei, quicum comederint, inferre, nefas habetur. Juxta hæc igitur genero suo rescripsit Jobates ; et quæ sequuntur apud Euripidem, qui hac de re tragœdiam scripsit.

Præto autem successit in regno Acrisius secundus per annos xxi, et deinde Pelops, post victoriam contra Œnoimæum a se partam ; qui regnavit annos xxi, a quo Græci postea Peloponnesii dicti sunt : qui 85 et urbem quoque condidit, quam Peloponnesum vocavit : unde postea Græcorum regnum Peloponnesiacum vocabatur.

Eodem tempore floruit Democritus philosophus : qui etiam in scriptis suis philosophicis docuit debere eum qui philosophus evadere cupit, exercere, temperare se, et ab omnibus vitis abstinere ; omnia etiam recte intelligere, ac facere : ubi autem huc pervenerit, edocebitur nomen illud novæ litteris scribendum ; et videbit Filium Dei Verbum illud impassibile, olim etiam passibile futurum. Exstant autem hæc apud Theophilum, sapientissimum chronographum.

Eisdem temporibus etiam floruit Hippocrates, philosophus, qui medicinam docuit.

Post Pelopem, in regno successit Atreus, et regnavit annos xi. Hunc excepit Thyestes, qui regnavit annos xvi ; post hunc regnavit Agamemnon annos xviii ; huic successit Ægisthus, et regnum tenuit annos vii. Duravit itaque regnum Græcorum, nempe Peloponnesiacum, annos clxiv.

Supradictis autem temporibus, ad Cretam primus regnavit Minos, Europæ filius : qui, cum mari dominatus esset, Atheniensibus bellum intulit, legesque illis imposuit. Hujus vero sapientissimus Plato meminit, in libris ejus *De legibus*. Circa eadem tempora celebres fuerunt Dædalus

κατηγορεῖται [104] οὗτος (75) · εἰ γὰρ συνήδει κακῶ, οὐκ ἂν ἡ δίκη ἐποίησεν αὐτὸν φαγεῖν μετ' ἐμοῦ, ὅτι νόμος ἐστὶν Ἑλλησι τῷ συνεσθῆναι μὴ ποιεῖν κακῶς. Καὶ τὰ αὐτὰ ἐγράφη τῷ Ἰδίῳ γαμβρῷ καὶ τὰ λοιπὰ, καθὼς συνεγράφατο Εὐριπίδης 86 τραγικὸς ποιητὴς, πληρώσας τὸ δράμα.

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν τοῦ Προίτου ἐβασίλευσεν ὁ δευτέρος 87 Ἀκρίσιος ἐτὶ λα', καὶ λοιπὸν μετὰ τὴν νίκην τὴν κατὰ Οἰνομάου ἐβασίλευσεν ὁ Πέλοψ 88 ἐτὶ λβ', ἐξ οὗ καὶ Πελοποννήσιοι 89 ἐκλήθησαν οἱ Ἕλληδες κοί (76). Ἐκτίσσε δὲ καὶ πόλιν, ἤντινα καὶ Πελοπόννησον 90 ἐκάλεσεν · ἔκτοτε καὶ Πελοποννήσιον ἐκλήθη τὸ βασίλειον Ἑλλάδος.

Ἐν αὐτοῖς δὲ τοῖς χρόνοις ἦν ὁ Δημόκριτος, φιλοσοφούμενα διδάσκων ὅστις καὶ ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ αὐτοῦ συγγραφῇ ἐξέθετο ταῦτα ὅτι δεῖ τὸν θελόντα φιλόσοφον γενέσθαι ἀσκεῖν σωφρονεῖν, πάντων ἀπέχεσθαι κακῶν, πάντα δὲ ὀρθῶς νοεῖν καὶ πράττειν, καὶ ὅτι οὕτως φιλοσοφῆσαι, τότε μαθήσεται τὸ ἐννάγραμμον ὄνομα (77) καὶ ὁφεται τὸν ὕβιν τὸν Θεοῦ Λόγον τὸν ἀπαθὴν, παθῶν μελλοφανῇ (78). Φέρεται δὲ ταῦτα εἰς τὸ σύγγραμμα Θεοφίλου [105] τοῦ σοφωτάτου χρονογράφου.

Ἐν δὲ τοῖς αὐτοῖς χρόνοις ἐφιλοσόφει Ἰπποκράτης (79), λατρικὴν φιλοσοφίαν ἐκτιθέμενος.

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Πέλοπος ἐβασίλευσεν ὁ Ἀτρεὺς ἐτὶ κ', καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Θυέστης 91 ἐτὶ ις', (80) καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Ἀγαμέμνων ἐτὶ ιη', καὶ μετ' αὐτὸν ἐβασίλευσεν ὁ Αἰγισθος ἐτὶ ζ'. Κατέσχεν οὖν ἡ βασιλεία τῶν Ἑλλήνων, ἥτοι Πελοποννησίων, ἐτὶ ρξδ'.

Ἐν δὲ τοῖς προειρημένοις ἀνωτέρω χρόνοις τῆς Κρήτης ἐβασίλευσε πρῶτος ὁ Μίνως (81), ὁ υἱὸς τῆς Εὐρώπης · ὅστις καὶ ἐθαλασσοκράτει 92 πολεμίας Ἀθηναίοις καὶ νόμους ἐτίθη · περὶ οὗ, φησὶ, Πλάτων ὁ σοφωτάτος ἐν τοῖς *Περὶ νόμων* ὑπομνήμασιν ἐμνημόνευσεν. Ἐν οἷς χρόνοις ἦσαν ὁ Δαίδα-

VARIE LECTIONES.

85 Εὐριπίδης. Vid. Bentlei. p. 20. 86 δευτέρος. De hoc disputat Schurzfl. Not. Bibl. Vin. p. 165. 87 Πέλοψ Ox., Πέλοψ Cedrenus. 88 Πελοποννήσιοι Ox. 89 Πελοπόννησον Ox. 90 Θυεστής Ox. 92 ἐθαλασ.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(75) Ὅτι μᾶλλον κατηγορεῖται. Durum hoc locutionis genus : κατηγορεῖται enim, pro, injuste accusatur, hoc loco poni videtur, nisi κατηγορεῖται, potius legendum sit. Τὸ μᾶλλον vero eodem modo usurpatum occurrit infra, lib. x. p. 307, αὐτὸς δὲ μᾶλλον, ὡς προγόνους τῆς ἐμῆς καρδίας, ἀνέκραγε, etc.

(76) Ἐξ οὗ καὶ Πελοποννήσιοι ἐκλήθησαν οἱ Ἕλληδες κοί. Stephan. de Urb. triplicem hanc regionem habuisse appellationem testatur : Apis enim, Phoronei F. temporibus, Apia vocata est ; Pelasgi vero Pelasgia : ἐπὶ δὲ τῶν Πελοπιδῶν, Πελοπόννησος · sub Pelopidis vero, Peloponnesus.

(77) Τὸ ἐννάγραμμον ὄνομα. Scribendum ex Cedreno ἐννεαγράμματον.

(78) Παθῶν μελλοφανῇ. Cedrenus habet νεοφανῇ.

(79) Ἐφιλοσόφει Ἰπποκράτης. Hippocrates duos medica arte celebres fuisse tradidit Jo. Tzet.

D chil. 8, hist. 155, Gnosidici filium, priorem ; alterum vero, qui et Cous dictus est, hujus nepotem. Hippocrates vero iste Cous, librorum custos in Coo designatus, antiquorum medicorum omnium exussit libros ; ut idem Tzetzes testatur :

Ἐν Κῷ βιβλιοφύλαξ δὲ δειχθεὶς ὁ Ἰπποκράτης, τὰ παλαιὰ τῶν λατρῶν ἐνέπρησε βιβλία, καὶ τὸ βιβλιοφυλάκιον, δι' ὃ φωνῶν ἐκείθεν, Ἐν Ἠδυνοῖς δὲ τέτριθεν, Ἑλλάδι, Θεσσαλίᾳ, τῷ Ἀρταξέρξει σύγχρονος ἐπάρχου, καὶ Περ- [δικαγ.

verum Pelopis ævo Hippocrates, ejusque σύγχρονος Democritus, bene multis annorum centuriis posteriores sunt.

(80) Ὁ Θυεστής ἐτὶ ις'. Cedren. ἐτὶ δώδεκα, rectius : vide Eusebium.

(81) Πρῶτος ὁ Μίνως. Scr. Μίνως.

λος καὶ ὁ Ἰκαρος, [106] θρυλούμενοι (82) ἔσκεν Ἀ τῆς Πασιφάης, γυναικὸς τοῦ Μίνως βασιλέως καὶ τοῦ Ταύρου τοῦ νοταρίου αὐτῆς (83)· ἐξ οὗ ἔτεκε μοιχευθεῖσα, υἱὸν τὸν κληθέντα Μινώταυρον, μεσάσαντος (84) τῇ μοιχείᾳ τῆς πορνείας τοῦ Δαιδάλου καὶ τοῦ Ἰκάρου. Ὁ δὲ Μίνως βασιλεὺς τὴν Πασιφάην ἀποκλείσας ἐν τῷ κουδουκλείῳ (85) μετὰ δύο δουλίδων παρεῖχεν αὐτῇ τροφήν, καὶ εἰσεν αὐτὴν ἐκεῖ, μηκέτι ἐωρακὼς αὐτήν. Καὶ ἐκείνη θλιβομένη, ὡς λυθεῖσα τῆς βασιλικῆς ἀξίας, νόσφ' βληθεῖσα ἐτελεύτα· ὁ δὲ Δαίδαλος καὶ ὁ Ἰκαρος ἐπρονεύθησαν· ὁ μὲν Ἰκαρος φεύγων τῆς φρουρᾶς (86), ὡς πλεῖ, ἐποντίσθη, ὁ δὲ Δαίδαλος ἐσφαγγή. Περὶ δὲ τῆς Πασιφάης ἐξίθετο δρᾶμα ὁ Εὐριπίδης ὁ ποιητῆς⁸⁸.

Ἐν αὐτοῖς δὲ τοῖς χρόνοις Ἡρακλῆς ὁ τελεστής Β ὁ μυστικὸς ἀθλῶν ποιήσας, ἀπελθὼν ἐν τῇ Λιβύῃ χώρα συνέβαλε τῷ Ἀντίωνι (87), καὶ αὐτῷ ὄντι μυστικῷ, ποιοῦντι δὲ γῆνι⁸⁹ τινα. Καὶ νικήσας αὐτὸν ὁ Ἡρακλῆς ἐφόνευσεν αὐτόν· ὅστις Ἡρακλῆς, μετὰ τὴν νίκην νόσφ' βληθείς, ἐαυτὸν εἰς πῦρ ἔβαλε (88) καὶ ἐτελεύτα· περὶ [107] οὗ Δίδυμος ὁ σφώτατος συνεγράφηκε. Τοῦ δὲ Ἰλίου τότε ἐδασίλευσε μετὰ Δάρδανον Λαομέδων, ὁ αὐτοῦ υἱός.

Μετὰ δὲ Σαμφῶν ἤγειτο τοῦ Ἰσραὴλ ἥλιος ὁ ἱερεὺς.

Ἐν δὲ τοῖς ἀνωτέρω χρόνοις ἐτελεύτα ὁ Ἀνδρόγῃος, ὁ υἱὸς τῆς Πασιφάης καὶ τοῦ Μίνως, βασιλέως τῆς Κρήτης· ὡσαύτως δὲ καὶ αὐτὸς Μίνως ἐτελεύτησε, καὶ ἐκέλευσε μέλλων τελευτᾶν βασιλεύσαι τῆς Κρήτης τὸν Μινώταυρον. Καὶ μετὰ τὴν τοῦτου τελευτὴν τοῦ Μίνως ἐδασίλευσε τῆς Κρήτης ὁ Μινώταυρος, ὁ Πασιφάης υἱὸς καὶ Ταύρου τοῦ νοταρίου αὐτῆς. Καὶ ὕβριν λογιζόμενοι οἱ συγχλητικοὶ τῆς Κρήτης τὸ βασιλευθῆναι ὑπὸ τοῦ Μινωταύρου, ὡς μοιχογενήτου, συσκευάζοντα αὐτῷ καὶ προτρέπονται τὸν Θησεῖα, ὡς γενναῖον, τὸν υἱὸν τοῦ Αἰγέως, βασιλέως τῆς Θεσσαλίας, εἰς τὸ πολεμῆσαι αὐτῷ, συναξαμένοι προδίδειν τὸν Μινώταυρον καὶ τὴν χώραν πᾶσαν, καὶ δίδναι αὐτῷ καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ εἰς γυναῖκα, τὴν Ἀριάδην, τὴν ἐκ Πασιφάης καὶ τοῦ Μίνως βασιλέως· εἶχε γὰρ ἀπὸ τῆς Πασιφάης καὶ τοῦ Μίνως τὸν Ἀνδρόγῃον καὶ τὴν Ἀριάδην. Καὶ ἤλθε κατ' αὐτοῦ ὁ Θησεὺς εἰς τὴν Κρήτην ἐξαίφνης, καὶ πάντες ἐδασάντες τὸν Μινώταυρον οἱ συγχλητικοὶ καὶ ὁ στρατὸς ἔδοξαν φεύγειν τὴν πόλιν Γόρτυν⁹⁰. Καὶ γνοὺς ὁ Μινώταυρος τὴν προδοσίαν,

et Icarus; ob Pasiphaen, Minois regis uxorem; Taurumque, scribam ejus; quocum rem habuit Pasiphae, filiumque ex eo, Minotaurum, peperit; adulterii conscia, atque illud etiam promioventibus Daedalo et Icaro. Rex vero Minos uxorem suam in cubiculo, una cum duabus ancillis, victu necessario adhibito, includi jussit; nec post illud temporis unquam in conspectum viri venit. Ceterum, quod regia dignitate exuta esset, excrucians se, in morbum incidit, et sic vitam finivit. Daedalus autem et Icarus deinde perierunt; hic quidem, rupto carcere, inter navigandum, mari demersus est; Daedalus vero gladio occisus. De Pasiphae vero fabulam conscripsit Euripides poeta.

lisdem temporibus Hercules ille, ærumnis suis clarus, initiator et mysta, Libyam profectus, cum Anteaone, cui ipse mysta fuit, terrestresque quasdam artes exercuit, congressus est. Quem cum viciisset Hercules, occidit: post victoriam vero, morbo correptus, seipsum in ignem conjecit; ubi absumptus perit. Hæc autem a Didymo sapientissimo conscripta sunt. Regnavit ad Ilium tunc temporis, post Dardanum, filius ejus Laomedon. Israelæ vero, post Sampsonem, judicavit Eli sacerdos.

Temporibus autem supradictis mortuus est Androgeus, Minois Cretæ regis ex Pasiphae filius. Mortuus est etiam Minos ipse: qui 87 moriturus successorem sibi in regno constituit Minotaurum. C Post Minoem itaque mortuum, Cretæ regnum tenuit Minotaurus, Pasiphaes ex Tauro, Notariosuo, filius. Verum regni primores probro sibi ducentes, si ex adulterio natum regem haberent, in eum conspirarunt: Theseumque, Ægel Thessaliæ regis filium, virum strenuum, adhortati sunt promittentes se Minotaurum regionemque totam prodituros; et Ariadnam, sororem ejus, Minois regis ex Pasiphae filiam in uxorem illi daturus. Susceperat enim ex Pasiphae rex Minos Androgeum et Ariadnam. Statim itaque Theseus in Cretam, adversus Minotaurum, proficiscitur. Proceres autem, cum exercitu toto, simulata fuga, Minotaurum, urbemque Gortynam deseruerunt. Minotaurus vero proditorem sentiens, et ipse fugit in Labyrinthum regionem: ubi, cum ad montem pervenisset, speluncam quamdam subintrans delituit. Theseus

VARIÆ LECTIONES.

⁸⁸ Vid. Bentley. p. 27. ⁸⁹ γῆνι. Fortasse conferenda quæ sunt p. 42 D extr. γῆνιαις, i. e. γονταῖς τινά; Schurzfleischius, Not. Bibl. Vin. p. 65 parum probabiliter. ⁹⁰ Γορτύνην Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(82) Θρυλούμενοι. Scr. θρυλλούμενοι.

(83) Τοῦ νοταρίου αὐτῆς. Notarii, sive scribæ; dicitio Latina, apud Græcos recentiores frequenter usurpata. Eusebius tamen Taurum τοῦ Μίνως στρατηγὸν, Minois Militiæ Præfectum fuisse vult, Chron. lib. ii. poster. ex Philochoro.

(84) Μεσάσαντος. Pro μεσιτεύσαντος, seu μεσιτεύσαντων, de utrisque enim dictum.

PATROL. GR. XCVII.

(85) Ἐν τῷ κουδουκλείῳ. Ex Latino, cubiculum vocabulum factum.

(86) Φεύγων τῆς φρουρᾶς. Lego, ἐκ τῆς φρουρᾶς.

(87) Τῷ Ἀντίωνι. Hic Anteus aliis est.

(88) Ἐαυτὸν εἰς πῦρ ἔβαλε. Ita etiam Eusebius Chron. lib. ii.: Ἡρακλῆς νόσφ' ἰοιμῶδε περιπεσὼν, εἰς πῦρ ἐαυτὸν βίβας τελευτᾷ.

autem eum insecutus, et a quodam edoctus ubi latitavit, e latebris extractum statim interfecit. Victor itaque in urbem Gortynam reversus, triumphum de Minotauro egit, magnamque apud proceres subditosque omnes comparavit sibi gloriam. Proceres etiam rogavit, uti ad patrem Ægeum secum profecti, triumphum etiam illic celebrarent. Theseum vero, antequam patriam versus **88** vela dedisset, antevertit nauta quidam; qui Ægeo, Thesei patri nuntiavit Minotaurum ex urbe aufugisse. Suspensus itaque pater dolose cum eo egisse Cretenses (quorum fraudes etiam in proverbio abierant: *Cretenses semper mendaces*), se ipsum in mare projecit et perit. Theseus itaque reversus, patrem exstinctum invenit, et consiliariis suis ita suadentibus, Cretensium regno, cum Ariadna, spreto (cum Patre defuncto, in Thessaliæ regno jam successurus esset), uxorem sibi accepit Iliam quæ et Phædra dicta est. Ariadna vero, in Jovis templum se recipiens, ibi ad mortem usque virgo sacris vacavit. Φαίδραν. Ἡ δὲ Ἀριάδνη εἰσελθοῦσα ἐν τῷ [109] ἐταλεύθησε.

Illis temporibus increbuit fama mendax, de amoribus Phædræ et Hippolyti privigni, Thesei ex pellice filii: de quibus postea sapientissimus Euripides drama conscripsit. Acciderunt autem ea, quæ de Phædra traduntur **LII** annis post mortuam Pasiphaen: sicuti a sapientissimo Donnino chronographo memoriæ proditum est. Erat autem Phædra, formam quod spectat, statura justa, ornata, facie oblonga, moribus honestis: Hippolytus vero statura etiam justa, robustus, colore nigro, capillo brevi, rarsimus, facie lata, dentibus grandioribus; barba rarsa, venationi deditus, animo sapienti et sedato. Rex Theseus vero, ubi audisset quæ de uxore Iliæ Phædra disseminabantur in populum, moleste **89** hæc in ea tulit: commotus etiam ira in filium suum Hippolytum, illis quidem rem non aperit. Cæterum sumpto sibi tauro albo Neptuno illum immolavit; filiumque Hippolytum exsecratus, diris devovit. Hippolytus vero post tres menses venatum egressus, dum eques aprum in-

A ἔφυγε καὶ αὐτὸς εἰς τὴν Λαβύρινθον χώραν (89)· καὶ [108] ἀνελθὼν ἐν ὄρει εἰσῆλθεν εἰς σπήλαιον χρυπτόμενος. Καὶ καταδιώξας αὐτὸν ὁ Θησεύς ἔμαθεν ὑπὸ τινοῦ ποῦ κέκρυπται· ὅντινα ἐκβαλὼν ἐφόνευσεν εὐθέως. Καὶ εἰσελθὼν ἐν τῇ πόλει Γορτύνη ἐθρίαμβευσεν τὴν κατὰ τοῦ Μινωταύρου νίκην· καὶ εὐφημεῖτο ^α ἀπὸ τῶν συγκλητικῶν καὶ ἀπὸ πάσης τῆς χώρας. Καὶ ἤτησεν αὐτοὺς ἀπελθεῖν πρὸς τὸν Αἰγέα, τὸν αὐτοῦ πατέρα, ἵνα καὶ πρὸς αὐτὸν θριαμβέσῃ τὴν νίκην. Πρὸ τοῦ δὲ αὐτὸν κατακτεῖναι πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ, ἀπελθὼν τις ναῦτης ἀνήγγειλε τῷ βασιλεῖ Αἰγεῖ ^β, τῷ πατρὶ τοῦ Θησεύς, ὅτι ἐξέφυγεν ἐκ τῆς πόλεως ὁ Μινώταυρος· καὶ ὁπλᾶσεν ὅτι ἄλην ^γ αὐτῷ ἐποίησαν οἱ Κρήτες (90)· ἐξέθεντο γὰρ περὶ αὐτῶν, Κρήτες δὲ ψεύσται· καὶ ἐβρίψεν ^δ αὐτὸν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἀπώλετο. Ἐλθὼν οὖν ὁ Θησεύς εὗρεν αὐτὸν τελευτήσαντα· καὶ πεισθεὶς τῇ ἰδίᾳ συγκλήτῳ περιεφρόνησε τῆς βασιλείας τῆς Κρήτης καὶ τῆς Ἀριάδνης, βασιλεύσαντος τοῦ ἰδίου πατρὸς τῆς Θεσσαλίας, καὶ ἡγάγετο γυναῖκα τὴν Ἰλίαν ^ε τὴν λεγομένην ἱερῷ τοῦ Διὸς ἔμμενεν ἱέρεια παρθένος, ἕως οὗ ἔκει

Ἐν αὐτοῖς δὲ τοῖς χρόνοις ἐθρυνεῖτο ^α ἐν τῇ Θεσσαλίᾳ ὁ ψεύστης πόθος τῆς Φαίδρας ὁ πρὸς Ἰππόλυτον, τὸν πρόγονον αὐτῆς (91), υἱὸν δὲ Θησεύς ἐκ παλλακῆς· περὶ ἧς ὁ σοφώτατος Εὐριπίδης μετὰ ταῦτα συνεγράψατο δράμα ποιητικῶς. Μετὰ οὖν νῆ ἔτη τοῦ τελευτήσαι τὴν Πασιφάν ἐστὶ τὰ κατὰ τὴν Φαίδραν, καθὼς ὁ σοφώτατος Δομνίνος ὁ χρονογράφος ὑπεμνημάτισε. Τῇ δὲ θεᾷ ἦν ἡ Φαίδρα τέλεια, εὐστολος, μακροψύς, σώφρων. Ὁ δὲ Ἰππόλυτος τῇ θεᾷ ἦν τέλειος, εὐσθενὴς μελάγχρους, κονδόβριε, ὑπόσιμος, πλατόψις, δόοντας ἔχων μεγάλους, σπανὸς τὸ γένειον, κυνηγέτης, σώφρων δὲ καὶ ἡσυχός. Ὁ δὲ Θησεύς ὁ βασιλεὺς ἀκούσας τὰ θρυνλούμενα ἐν τῇ πόλει περὶ τῆς αὐτοῦ γυναίκος Ἰλίας Φαίδρας, ἐλυπεῖτο πρὸς αὐτήν· καὶ ἀγανακτήσας κατὰ τοῦ ἰδίου υἱοῦ Ἰππολύτου οὐκ ἔδειξεν αὐτοῖς· λαθὼν δὲ ταῦρον λευκὸν ἔδωκεν αὐτὸν θυσίαν τῷ Ποσειδῶνι, [110] καταρῶμενος (92) τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἰππολύτου καὶ αἰτουόμενος κακῶς αὐτὸν ἀπολέσθαι. Καὶ συνέβη μετὰ μῆνας τρεῖς ἐν τῷ ἐξελθεῖν τὸν Ἰππόλυτον

VARIE LECTIONES.

^α εὐφημεῖτο. ἐφημεῖτο Ox. ^β Αἰγῆ Ox. ^γ ἄλην. ἄλην Ch., δόλῳ Cedrenus, unde et ἀπάτην duci potest. ^δ ἐβρίψεν Ox. ^ε Ἰλίαν. Inepte pro Ἰλίαν. Sic et 22. ^α ἐθρυνεῖτο. Sic et 89, 13, 189, 18, 230, 3, 254, 1.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(89) Εἰς τὴν Λαβύρινθον χώραν. Cedr. habet, εἰς τὴν Λαβύρινθον χώραν. Λαβύρινθον Hesychius interpretatur, χοχλιοειδῆ τόπον. Etymologici Magni auctor Labyrinthum Creticum montem fuisse ait, in quo antrum erat descensu ascensuque molestum. Λαβύρινθος ἐν τῇ Κρήτῃ νῆσῳ ἐστὶν ὄρος, ἐν ᾧ ἐστὶ σπήλαιον ἀνθρώπων, δύσκολον περὶ τὴν κάθοδον, καὶ δυσχερὲς περὶ τὴν ἀνοδὸν· ἐν ᾧ λέγεται ὁ Μινώταυρος ἐμβληθῆναι.

(90) Ὅτι ἄλην αὐτῷ ἐποίησαν οἱ Κρήτες. Locus mendosus: suspicor legendum, ὅτι ἄλην αὐτῷ ἐποίησαν, quod verto, in errorem eum duxerant.

(91) Τὸν πρόγονον αὐτῆς. Πρόγονοι dicuntur, filii, ex nuptiis prioribus nati. Moscopul. Attic. voc.

D Collect. Πρόγονοι καὶ οἱ ἀπὸ προτέρου γάμου γεγεννημένοι, ὧν ὁ πατήρ, ἢ μήτηρ εἰς δευτέρον ἦλθε γάμον. Λέγονται δὲ πρόγονοι, πρὸς τοὺς ἀπὸ τοῦ δευτέρου γάμου γεγεννημένους. Ἐπίγονοι δὲ λέγονται, οἱ ἀπὸ τοῦ δευτέρου γάμου.

(92) Καταρῶμενος τὸν υἱόν. Eadem habes apud Jo. Tzetzem, chil. 6, hist. 56.

Τὰ Φαίδρας Ἰππολύτου τε δηλατῆς τοῖς πᾶσιν. Ὡς ἦρα τοῦτον Φαίδρα μὲν προγόνου περυσίου. Αὐτοῦ δ' αὐτὴν ἀπώσαντος, ψεύδεται τοῦτον ^β ἰδιῶς. Θησεῖ, τῷ τούτου δὲ πατρὶ, θηθήσκει θειναῖς κατὰ ^β ἰδιῶς.

εἰς θήραν ἐφιππον¹⁷ καὶ διώξει σύαγρον, τοῦ ἵππου αὐτοῦ προσκόψαντος ἐξεσπλίσθη (93) καὶ ἔπεσε χαμαί, κατέχων τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ τὸν χαλινὸν τοῦ ἵππου, καὶ εἰλιγνέντος¹⁸ (94) τοῦ λαοῦ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ ἐσύρη ὑπὸ τοῦ ἵππου· πληγὴν δὲ λαβὼν ἐν τῇ αὐτοῦ κεφαλῇ εἰσηνέχθη ὑπὸ τῶν δούλων εἰς τὴν πόλιν ἐν τῷ παλατίῳ· καὶ τῇ ἑκτῇ ἡμέρᾳ ἐκ τῆς πληγῆς τῆς αὐτοῦ κεφαλῆς τελευτᾷ· ἦν δὲ ἑτῶν κβ'. Ὁ δὲ Θησεύς βασιλεὺς πενθῶν αὐτὸν ἐξεῖπε τῇ Φαίδρᾳ τὴν ἑαυτοῦ λύπην, ὀνειδίζων αὐτήν, εἰρηκῶς αὐτῇ καὶ τὰ θρυλλομένα ἐν τῇ πόλει καὶ τῇ χώρᾳ ἐνεκεν τοῦ Ἰππολύτου καὶ αὐτῆς. Ἡ δὲ Φαίδρα ἀκούσασα ταῦτα ἐξωμόσατο αὐτῷ μὴ εἰδέναι τοιοῦτον, ἀλλὰ καὶ ἀποκειμένην αὐτῷ καὶ μάττην τὴν λοιδορίαν ταύτην τοὺς τῆς πόλεως φημίσιαι ὑπονοήσαντας. Ὁ δὲ Θησεύς μὴ πεισθεὶς αὐτῇ, αἰσχυρόμενος δὲ καὶ τὴν σύγκλητον αὐτοῦ, ἐποίησεν αὐτὴν ἀπὸ βίβης, καλεῦσας μηκέτι αὐτῷ ὁρᾶσθαι, λυπούμενος δὲ καὶ διὰ τὸν θάνατον τοῦ ἱδίου αὐτοῦ υἱοῦ· ἐφίλει γὰρ αὐτόν. Ἡ δὲ [111] Φαίδρα, ὥς πάνυ σὺφρων, θλιβομένη δὲ καὶ διὰ τὴν ψευδῆ κατηγορίαν τῶν τῆς πόλεως καὶ τῆς χώρας, καὶ τοῦ ἀνδρός τὸν ἀποδωγμὸν αἰσχυνομένη, ἑαυτῇ ἀπεχρήσατο, καὶ τελευτᾷ οὕσα· τῶν λθ', καθὼς Κεφαλίῳ ὁ σοφώτατος συνεγράφατο ταῦτα, λέγων ὅτι μάττην παρὶ τῆς σὺφρονος Φαίδρας τὸν κατὰ Ἰππολύτου πόθον ἐμυθολόγησαν, ποιητικῶς περὶ τῆς αὐτῆς πλασάμενοι.

Ἐν α': οἷς δὲ τοῖς χρόνοις ἐβασίλευσε τῶν Λακεδαιμονίων πρῶτος Εὐρυσεύς¹⁹ (95) ἔτη μβ', καὶ ἄλλοι βασιλεῖς μετ' αὐτὸν η'²⁰ ὁμοῦ ἐβασίλευσαν ἔτη σμς'. Καὶ ὁ Ἀλκμαῖνος²¹ ἔτη λζ'. Καὶ κατέσχεν ἡ βασιλεία Λακεδαιμονίων τὰ πάντα ἔτη τκς', ὥς Ἀφρικανὸς ὁ σοφώτατος συνεγράφατο.

Μετὰ δὲ Ἡλεί τὸν προφῆτην τῶν Ἰουδαίων πρῶτος ἐβασίλευσε τῶν Ἰουδαίων Σαούλ, ὁ τοῦ Κίς, ἐκ φυλῆς Βενιαμὴν, ἔτη κ', ἐν Γαθαὶν τῇ πόλει. Τῶν δὲ Κορινθίων μετὰ τοὺς Λακεδαιμονίους (96) ἐβασίλευσε τότε Ἀλήτης²² ἔτη λε', καὶ ἄλλοι βασιλεῖς ια' ἔτη σςζ'. Καὶ ὕστερον ἐβασίλευσεν²³ (97) ἔτος α'. Κατέσχε δὲ ἡ βασιλεία Κορινθίων τὰ πάντα ἔτη τγ'.

Ἐν [112] τοῖς χρόνοις τοῦ Σαούλ ἐπενόησαν πρῶ-

A sequitur, equo forte cespitante excussus, ad terram pronus cadit; et habentis laevae manus digitis implicatis, ab equo rapiebatur: caput vero inde vulneratum, servi ad urbem deferentes, in palatium duxerunt: ubi sexto post die, ex capitis vulnere interiiit, annum agens vicesimum secundum. Rex vero Theseus lugens illum, dolores suos Phædrae aperit: Hippolytum etiam illi in os injicit, exprobrans ea, quæ de consuetudine illorum populus undique dictitabat. Phædra, ubi hæc audisset, juramento adhibito, sibi cum eo quid tale unquam intercessisse negavit: quin et rumores, ab imperito vulgo de Hippolyto jactatos, falsos esse vanosque omnino adjuravit. Theseus autem fidem ei nequaquam adhibens; pudens etiam, quod primores suos hæc latere non potuissent, e conspectu suo eam amovit, visumque suum fugere eam jussit in perpetuum. Ipse interim fatum filii sui, quem unice dilexit, misere lugebat. Phædra vero, innocentiae suæ sibi conscia, ægre etiam ferens se, ob falsum popelli rumorem, a conjuge suo ejectam esse; pudore victa, sibi metipsi mortem conscivit, annum agens tricesimum nonum: sicut ista litteris prodidit 90 sapientissimus Cephallion: qui poetas etiam perstrinxit, ob ea quæ de castissimæ Phædrae et Hippolyti amoribus, vanissime fabulati sunt.

Circa illa tempora Lacedæmoniiis regnavit primus Eurysieus, per annos xii et post eum reges alii viii, per cxxvi annorum spatium: deinde Alcæmus, annos xxxvii. Duravit igitur regnum Lacedæmoniorum per annos cccxv, sicut scriptum reliquit sapientissimus Africanus.

Post Eli prophetam, regnavit primus ad Judæam Saul, filius Cis ex tribu Benjamin, annis xx, in urbe Gibeah. Everso Lacedæmoniorum imperio, Corinthiis regnavit Aleus, per annos xxxv, alique deinde Reges xi, per annos cclxxvii, postea etiam regnavit per annum unum. Duravit igitur regnum Corinthiorum annis cccxiii.

D Iisdem Sauli temporibus, Pisæi primum certa-

VARIÆ LECTIONES.

¹⁷ ἐφιππον. ἐφ' ἵππον Ox., ἐφιππος διώκων Cedrenus. ¹⁸ εἰλιγνέντος Ch., εἰλιγνέντος Ox. V. p. 19 C. ¹⁹ Εὐρυσεύς Ox., Εὐρυσεύς Ch., Cedrenus. ²⁰ η'. Debebat ζ', quod reponit Schurzleisch. Not. B. V. p. 226. V. ad p. 28 A. ²¹ καὶ ὁ Ἀλκμαῖνος. 'Hic Ἀλκαμένης vocatur apud Eusebium.' Ch. ²² Ἀλήτης. Ἀλέτης Ox. ²³ ἐβασίλευσεν. ἐβασίλευσαν πρῶταίτις, ἕκαστος ἔτος ἐν Schurzleischius I. c. p. 722.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(93) Ἐξεσπλίσθη. Vox hybrida, ex particula Græca ἐξ, verbo vero Latino, Græco more formato, conficta: a sella enim, seu σέλλα, sella sel-λίζομαι formatur, inde compositum, ἐξεσπλί-σθη, ex sella, seu sede excussus est.

(94) Εἰληγνέντος τοῦ λαοῦ. Λαοφίον, λῶρον et λῶρος, apud recentiores Græcos usurpata pro, Lorum, Habena.

(95) Ἐρυσεύς. Scr. Εὐρυσεύς. Euseb. Chron. I. II. Λακεδαιμονίων πρῶτος ἐβασίλευσεν Εὐρυσεύς ἔτη μβ'.

(96) Μετὰ τοὺς Λακεδαιμονίους. Forte scribendum, μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων. Corinthiorum enim, et Lacedæmoniorum regnum eodem anno cæpisse, sub regibus scilicet Alete et Eurysiebo, testatur Eusebius in Chronicis: quem vide.

(97) Καὶ ὕστερον ἐβασίλευσεν ἔτος α'. Supple, ex Eusebio, Αὐτομένης. Euseb. Chron. Can. Κορινθίων ἐβασίλευσεν ιθ'. Αὐτομένης ἔτος ἐν, et deinde οἱ Κορινθίων βασιλεῖς ἕως τοῦδε τοῦ χρόνου, μὲθ' οὗς ἐνιαύσιοι Πρῶταίτις.

men Olympicum instituerunt; Jovi Olympio festivitatem illam universalem celebrantes. De his vero scripsit in Chronographia sua sapientissimus Africanus.

Eodem tempore Judæorum sacerdos erat Samuel propheta; qui, ex præcepto Dei, Davidem, Jesse filium, Judæorum regem constituit.

VARIE LECTIONES.

^α Πισσαίοι Ox. ^β προσβάλετο. προσβάλλετο Ox.

Α τον ἀγῶνα οἱ Πισσαῖοι ^α Ὀλυμπίων, τότε τὴν ἑορτὴν ἐπιτελείσαντες τὴν κοσμικὴν τῷ Διὶ Ὀλυμπίῳ, περὶ ᾧ ὁ σοφώτατος Ἀφρικανὸς ἐχρονολογᾷ.

Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ καιρῷ ἐγένετο ἱερεὺς τῶν Ἰουδαίων Σαμουὴλ ὁ προφήτης· καὶ προσβάλετο ^β κατὰ χέλευσιν Θεοῦ βασιλεὺς τὸν Δαβὶδ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ἔθνους, τὸν υἱὸν τοῦ Ἰεσσαί.

ΛΟΓΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ

ΧΡΟΝΟΝ ΤΡΟΙΚΟΝ.

LIBER QUINTUS

DE TROJANIS TEMPORIBUS.

91 Davidis temporibus regnavit ad Ilium, sive B Phrygiam, Priamus, Laomedonis filius. Eo regnante, Troja simul, omnisque Phrygum terra, a Græcis devastata sunt: quorum duces celebriores fuerunt, Agamemnon et Menelaus, cum Neoptolemo Pyrrho, cæterisque, qui arma contra Ilium moverunt, ob Helenæ raptum, cujus amore Paris, qui et Alexander, captus fuerat. Erat enim Helena statura justa, decora, papillis formosis, nivis instar alba, pulchris superciliis, eleganti naso, vultu optimo, crine crispo et subflavo, oculis grandiusculis, gratiosa, voce suavi, stupendum denique ob formam inter feminas spectaculum; annum autem tunc temporis agebat vicesimum sextum. Causa vero, quæ Trojæ Phrygiæ regionibus regnisque omnibus ruinam inexit, hujusmodi fuisse perhibetur.

92 Nato ex Hecuba Paride, pater ejus Priamus oraculum Apollinis consulit, quid de filio sibi nato sperandum esset. Responsum vero vates hoc dedit: *Natus est tibi filius Paris puer infaustus: qui tricesimum attingens annum, exitium regnis Phrygiis allaturus est.* Hæc ubi audisset pater, mutato sta-

* Inscr. Τροϊκῶν Ox.

VARIE LECTIONES.

^α Πάριδος Ch., Πάρυδος Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(98) Ἐτρώθῃ γὰρ εἰς αὐτὴν. Subaudiendum, τῷ Ἰεροτῇ.

(99) Ἐξοτολός. Vox hæc ad vestium ornatum proprie referenda: licet hoc in Helenæ laudibus locum habere non debere quis existimet. Leo Allat. in Isac. Porphyrogen. de prætermisiss ab Homero, bene compiam, vertit.

(1) Εὐχαράκτηρος. Χαράκτηρ hic de facie tantum dici apparebit cuilibet locum hunc sequentibus conferenti. Lib. enim xi, M. Antoninus Philos. λε-

[113] Ἐν δὲ τοῖς χρόνοις τοῦ Δαβὶδ ἐδασίλευσε τοῦ Ἰλίου, ἦτοι τῆς Φρυγῶν χώρας, Πριάμος, υἱὸς Λαομέδοντος. Ἐν δὲ τῇ αὐτοῦ βασιλείᾳ τότε καὶ τὸ Ἴλιον, καὶ τὸ Δάρδανον, καὶ ἡ Τροία, καὶ πᾶσα ἡ χώρα τῆς Φρυγίας πορθεῖται ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν· ἐν οἷς ἱστορεῖται Ἀγαμέμνων καὶ Μενέλαος καὶ οἱ λοιποὶ σὺν τῷ Νεοπτολέμῳ Πύρρῳ, ὅσοι ἐπιστράτευσαν κατὰ τοῦ Ἰλίου διὰ τὴν ὑπὸ Πάριδος ^α τοῦ καὶ Ἀλεξάνδρου κλοπὴν τῆς Ἑλένης· ἐτρώθῃ γὰρ εἰς αὐτὴν (98). Ἡ γὰρ Ἑλένη ἦν τελεία, εὐτοτολός (99), εὐμαστός, λευκὴ ὥσει χιτῶν, εὐοφρὺς, εὐρινός, εὐχαράκτηρος (1), [114] οὐλόδοριξ, ὑπόξανθος, μεγάλους ἔχουσα ὀφθαλμοὺς, εὐχαρῆς, καλλίφωνος, φοβερὸν θέαμα εἰς γυναῖκας· ἦν δὲ ἐνιαυτῶν κς'. Ἡ δὲ ἀρχὴ τῶν κακῶν τοῦ ἀπολείσθαι τὴν Τροίαν C καὶ πᾶσαν τὴν Φρυγῶν χώραν καὶ τὰ βασίλεια αὐτῆς εὐρέθῃ ἡ πρόφασις αὕτη.

Τοῦ Πάριδος γεννηθέντος ὑπὸ τῆς Ἑκάτης, Πριάμος, ὁ τοῦτου πατήρ, ἀπελθὼν ἐν τῷ μαντεῖον τοῦ Φοῖβου ἐπυνθάνετο περὶ τοῦ τεχθέντος αὐτῷ υἱοῦ. Καὶ ἰδὼθῃ αὐτῷ ὁ χρησμὸς οὗτος· Ἐτέχθη σοι υἱὸς Πάρις, παῖς δυσπαρὶς, τριακοντούτης γενόμενος ὀλέσει τὰ βασίλεια Φρυγῶν. Καὶ ταῦτα ἀκούσας ὁ

ποχαράκτηρος dicitur, eum prius κονδοιδής, curtus, et λεπτός, gracilis dictus fuisset. Verum S. Pauli characterisma lib. x, p. 235, datum, rem extra controversiam ponit. Ibi enim eum prius tum corporis totius lineamenta, tum vultus capillitiique color, descripta fuerant, tandem addit auctor, ὑπογελῶντα ἔχων τὸν χαρακτήρα, vultum ridibundum ei tribuens, μακροχαρακτήρος itaque, facie longa, λεπτοχαρακτήρος, facie tenui, seu parva necessario vertenda sunt.

Πρίαμος εὐθέως μετωνόμασεν (2) αὐτὸν Ἀλέξανδρον, καὶ ἐπεμψεν αὐτὸν ἐν ἀγρῷ ὀνόματι Ἀμάνδρᾳ, γαλακτοτροφῆναι ὡς παρὰ γεηπόνῳ (3) τινι, ἄχρις [115] οὗ διέβληται τὰ τριάκοντα ἔτη, ἅπερ ὁ χρησμὸς εἶπεν, ἰάσας τὸν αὐτὸν Ἀλέξανδρον τὸν καὶ Πάριδα Πρίαμος, ὁ αὐτοῦ πατήρ, ἐν τῷ ἀγρῷ ποιήσας δὲ τεῖχος ἐν τῷ αὐτῷ ἀγρῷ (4) μέγα ἐκάλεσεν αὐτὸ πόλιν τὸ Πάριον. Καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ ὁ Πάρις ἀνατρεφόμενος καὶ ἐν αὐτῷ διάγων καὶ ἀναγινώσκων· ὅστις ἐλλόγιμος καὶ εὐπαίδευτος ἐγένετο, καὶ ἐξέθετο λόγον ἐγκωμιστικὸν εἰς τὴν Ἀφροδίτην, λέγων μελίζονα αὐτῆς θεὰν μὴ εἶναι μήτηρ τὴν Ἥραν μήτηρ τὴν Ἀθηναίαν. Τὴν γάρ Ἀφροδίτην τὴν ἐπιθυμίαν εἶπεν εἶναι· ἐκ τῆς ἐπιθυμίας οὖν πάντα εἴκτεσθαι εἶπεν ἐν τῇ αὐτοῦ ἐκθέσει. Διὰ τοῦτο ἱστοροῦσιν ὅτι ὁ Πάρις ἔκρινε μεταξὺ Παλλάδος καὶ Ἥρας καὶ Ἀφροδίτης, καὶ τῇ Ἀφροδίτῃ ἔδωκε τὸ μῆλον, ὅ ἐστι τὴν νίκην, εἰπὼν ὅτι ἡ ἐπιθυμία, ὅ ἐστιν ἡ Ἀφροδίτη, πάντα εἴκτει καὶ τέκνα καὶ σοφίαν καὶ σωφροσύνην καὶ τέχνας καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἐν λογικοῖς καὶ ἀλόγοις· μελίζον δὲ αὐτῆς καὶ βέλτιον μὴ εἶναι. Εξέθετο δὲ καὶ ὕμνον εἰς αὐτὴν τὸν λεγόμενον κροτὸν (5) ὁ αὐτὸς Πάρις. Μετὰ δὲ τὸ διελθεῖν τὸ λβ' ἔτος λογισάμενος ὁ Πρίαμος ὅτι παρῆλθεν ὁ χρόνος τοῦ δοθέντος [116] χρησμοῦ περὶ τοῦ Πάριδος τῶν λ' ἔνιαυτῶν, πέμψας ἤγαγεν ἀπὸ τοῦ ἀγροῦ τὸν αὐτὸν Ἀλέξανδρον τὸν καὶ Πάριδα μετὰ πάσης τιμῆς· ἐφίλει γὰρ αὐτόν. Καὶ ἐξῆλθεν ὁ αὐτὸς Πρίαμος εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ καὶ ὁ συγκλητικὸς αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ πάντες (6) καὶ πάντες οἱ τῆς πόλεως. Καὶ εἰσῆλθεν ἐν τῇ Τροίᾳ ὁ αὐτὸς Πάρις τῷ λγ' αὐτοῦ ἔτει μηνὶ Ξανθικῷ (7) τῷ καὶ Ἀπριλλίῳ. Καὶ ἑωρακῶς αὐτὸν ὁ Πρίαμος οὕτως εὐπρεπῆ καὶ τῇ θέᾳ, καὶ τῷ σθένει, καὶ τῇ διαλέκτῳ, ἐκέλευσεν αὐτῷ λαβεῖν δῶρα καὶ ἀπιθεῖν θυσίας ἐν Ἑλλάδι Δαφναίῳ Ἀπόλλωνι, λέγων ὅτι Ἥλέσέ μου τὸ γῆρας καὶ παρῆνεγκε τὰ κακὰ. Ἰδοὺ γὰρ παρῆλθεν ὁ χρόνος τοῦ χρησμοῦ. Καὶ ποιήσας τῷ αὐτῷ Πάριδι πρὸς πάντας τοὺς βασιλεῖς, ἦτοι τοπάρχας, τῆς Εὐρώπης χώρας (7) γράμματα ὁ Πρίαμος βασιλεὺς, ὥστε δέξασθαι τὸν

Alim nomine, Alexandrum eum vocavit : et amandatum eum in agrum quemdam, Amandram vocatam, agricolæ cuidam enutriendum tradidit, usque dum impleti essent anni illi xxx, oraculo designati. Priamus itaque, filio in agro relicto, muro magno agrum hunc cinxit, urbemque Parium vocavit. Paris itaque hic educatus est, ætatem suam bonis artibus impendens. Ingeniosus itaque, et eruditus evasit, et orationem laudatoriam in Venerem composuit, prædicans eam deabus omnibus superiorem, ne exceptis quidem Junone aut Minerva. Cupiditatem enim Venerem esse dixit : ex cupiditate autem omnia procreari. Inde de eo orta fabula arbitrum illum constitutum fuisse, inter Palladem, Junonem et Venerem; Veneri autem detulisse victoriam, dato illi malo aureo. Dixit enim Venerem, id est, cupiditatem, omnia procreare, liberos, sapientiam, temperantiam, artes, aliaque omnia, tam in brutis, quam ratione præditis; neque ea majus esse, nec melius quidquam. Sed et Hymnum etiam in laudem ejus composuit Paris, quem Cestum appellavit. Priamus itaque, exacto tandem anno post tricesimum secundo, præfinitum oraculo tempus jam præterisse ratus, mittit qui filium Alexandrum, quem apprime dilexit, ex agro illo honorifice educerent. Quin et rex ipse Priamus, proceribus, fratribus et civibus suis omnibus stipatus, ad eum recipiendum exivit. Paris itaque Trojam ingressus est, anno ætatis suæ tricesimo tertio, mense Xanthico, sive Aprili. Quem cum vidit Priamus tam aspectu, robore et facundia ornatum, jussit eum dona accipere, ut in Græciam profiscens, Daphnæo Apollini sacra faceret, dicens: Deus senectutis meæ misertus mala denuntiata avertit : tempus enim oraculi jam præterlapsum est. Priamus igitur Paridem demisit, datis illi muneribus pro omnibus Europæ regibus; quos etiam per litteras hortatus est, uti filium Paridem, sive Alexandrum, Oraculum Apollinis adeuntem, ut sacra ex voto faceret, pro dignitate exciperent.

VARIE LECTIONES.

Ἀμάνδρᾳ. Μανδρῷ Cedrenus, unde Μάνδρᾳ Wesselingius ad Hieroclem p. 664, aliter opinor iudicaturus, si Ἀμάνδραν Lyeonizæ commemorat p. 14. E recordatus esset. γαλακτοτροφῆναι. γαλακτοτροφῆθηναι Cedrenus. Infra p. 75 C, ubi γαλακτοτροφέντας est, Chron. Pasch. γαλακτοτροφῆθηναι. μελίζονα Ch., μήζονα Ox. μελίζον—βέλτιον. μελίζων—βελτίων Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(2) Μετωνόμασεν αὐτὸν Ἀλέξανδρον. Isac. Porphyrog. περὶ τῶν καταλειφθ. ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου, eum Alexandrum prius dictum fuisse asserit; deinde vero Paridem, ἀπὸ τοῦ παρισίναι, quod vitata morte, cum a matre expositus fuisset, adhuc superstes esset.

(3) Γεηπόνῳ τινι. Scr. γεηπόνῳ.

(4) Ποιήσας δὲ τεῖχος ἐν τῷ αὐτῷ ἀγρῷ. Vicus, muro cinctus, urbis statim nomen ubique apud auctorem hunc sibi sumit : exempla hujus rei frequentia.

(5) Λεγόμενον κροτὸν. Κροτὸν ἱμάντα, apud Homer. acu pictum lorum; significat etiam, Cingulum nuptiale. Hesych. Κροτὸν ἱμάντα, τὸν ποικίλον ἱμάντα, ἡ χιτῶνα ποικίλον, ἡ τὸν τῆς Ἀφροδίτης ἱμάντα.

(6) Οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ πάντας. Αὐτοῦ, hoc loco ad Paridem referendum videtur.

(7) Τοπάρχας τῆς Εὐρώπης χώρας. Europam, pro Græcia, et Helladem, pro Peloponneso, apud hunc nostrum frequenter poni supra, monuimus.

HODH NOTÆ.

(7) Μηνὶ Ξανθικῷ. Præcise! si superis placet. Sic alius nugator Jo. Tzetzes in allegorica Homeriarum Fabularum expos. ms. ait Paridem post-

quam in Pario exsul egerat, in Trojam receptum fuisse 22 Apr. et in Græciam missum a Patre Junii 18, quod et scribit infra Noster.

Paris itaque post LVII dies, quibus Trojæ commoratus est, decimo octavo Desii, sive Junii mensis die discedit, acceptisque sibi donis regis quamplurimis, et ascitis, ex flore juventutis Phrygiæ, centum comitibus, inde solvens navigavit. Pervenit vero ad urbem quamdam Græciæ, **94** nomine Spartam, ubi regnabat Menelaus, Plisthenis filius. Qui quidem Menelaus apud Atreum Argivorum regem, una cum Agamemnone, regis filio, enutritus fuerat, unde Atridæ ambo vocati sunt. In ipso enim Paridis adventu in Spartam urbem, expeditionem agitabat Menelaus, una cum consanguineis suis propediem soluturus, in Cretam insulam; ut ibi sacra Jovi et Europæ saceret, in urbe Gortyna. Positum nempe hic in more sibi habuit, anniversarium uti festum et sacrificia circa illud tempus quotannis institueret, Europæ in memoriam. Letis itaque litteris, muneribusque acceptis, quæ Priamus rex Phrygiæ miserat, Alexandrum sive Paridem amplexus est; nec minus honorifice eum excepit, quam si filius suus fuisset. Constituit itaque ex suis, qui ministrarent ei sociisque, et pararent mensam, aliaque omnia necessaria, seorsim in palatio suo. Quinetiam licentiam ei concessit in urbe illa diebus quotquot vellet, commorandi, usque dum vires suas, navigatione exhaustas, resumere potuerit: deinde vero ut abiret, ad destinatum sacrificium Apollinis templo ex voto peragendum. Paridem itaque cum rebus ita omnibus instructissimum in palatio suo curasset Menelaus, navi conscensa, in Cretam profectus est.

Καὶ εὐθὺς ὁ Μενέλαος καταστῆσας αὐτὸν ἐν πολλῇ θεραπείᾳ ἀπέπλευσεν ἐπὶ τὴν Κρήτην, ἔσας αὐτὸν εἰς τὸ ἴδιον παλάτιον.

Interim vero, dum Cretæ commoraretur Menelaus, Jovi Asterio et Europæ sacra peragens in urbe Gortyna, quadam die contigit Helenam **95** in hortum palatii sui descendere, eum Æthra, Me-

A αὐτοῦ υἱὸν ὁ Πάρις τὸν καὶ Ἀλέξανδρον ἀπὸντα εἰς εὐχὴν θυσίᾳ τῷ Ἀπόλλωνι, ἀπέλυσε ὅτι αὐτὸν Πάρις, πέμψας καὶ τοῖς βασιλεῦσι δι' αὐτοῦ δῶρα. Καὶ ἐξῆλθε τῷ Δαίσιῳ ὁ τῷ καὶ Ἰουλίῳ μὴνι ιη' μετὰ ν' καὶ ζ' ἡμέρας τῆς ἐν τῇ Τροίᾳ παρουσίας αὐτοῦ, καὶ ἀποπλεύσας μετὰ πολλῶν δώρων βασιλικῶν, ἔχων μεθ' αὐτοῦ ἀνδρας Φρύγας νεανίσκους ρ'. Καὶ κατήγγισεν ἐν τῇ [117] πόλει τῇ λεγομένῃ Σπάρτῳ τῆς Ἑλλάδος, τῇ βασιλευμένῃ, ἦτοι τοπαρχουμένη (8), ὑπὸ Μενέλαου, υἱοῦ Πλεισθένους. ὅστις Μενέλαος ἀνεδράφῃ εἰς τὰ βασίλεια τοῦ Ἀτρείδος, βασιλεῦς τῶν Ἀργείων, ἅμα Ἀγαμέμνονι, υἱῷ αὐτοῦ· χάκαϊθεν ἐλθόντο οἱ δύο Ἀτρεΐδαι. Ὅ δὲ Μενέλαος ἱστοῖος ἦν ἀποπλέειν εὐθέως ἐν τῇ Κρήτῃ ἅμα τοῖς συγγενεῖσιν αὐτοῦ, ὀφείλων θυσίᾳ τῷ Διὶ καὶ τῇ Εὐρώπῃ ἐν τῇ Γορτύνῃ, πόλει τῆς Κρήτης, ὅτε ἦλθεν ὁ Πάρις ἐν τῇ Σπάρτῳ πόλει (9) πρὸς αὐτόν. Ἔθος γὰρ εἶχεν ὁ Μενέλαος ποιεῖν ἑορτὰς καὶ θυσίας ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ κατ' ἑτοῖς εἰς μνήμην τῆς Εὐρώπης, ὡς ἐκ γένους αὐτῆς. Δεξιόμενος δὲ τὸν Ἀλέξανδρον τὸν καὶ Πάριδα καὶ γράμματα τοῦ βασιλεῦς Πριάμου τῆς Φρυγίας καὶ Ἀσίας καὶ τὰ βασιλικά δῶρα τὰ παρ' αὐτοῦ δοθέντα, περιεπύξατο [118] τὸν Πάριδα Ἀλέξανδρον, καὶ εὐμένως δεξιόμενος αὐτόν, ὡς ἴδιον υἱόν, ἐν πάσῃ τιμῇ ἀφώρισεν αὐτῷ ἐν τῷ ἴδιῳ παλατίῳ διαίταν καὶ παντοῖα ἀναλώματα καὶ τοῖς αὐτοῦ καὶ πᾶσαν θεραπείαν, εἰρηκῶς αὐτῷ διατρέφει ἐν τῇ αὐτῇ πόλει ὅσας ἐὰν βούληται ἡμέρας, αἰτῶν αὐτὸν μέιναντα ἀνεθῆναι διὰ τὴν τοῦ πλοῦς ἀθυρίαν καὶ εἶθ' οὕτως

C ἀπελθεῖν πληρῶσαι τὸ τάγμα τῆς θυσίας εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος. Καὶ εὐθέως ὁ Μενέλαος καταστῆσας αὐτόν ἐν πολλῇ θεραπείᾳ ἀπέπλευσεν ἐπὶ τὴν Κρήτην, ἔσας αὐτόν εἰς τὸ ἴδιον παλάτιον.

Ἐν τῷ δὲ διαγεῖν τὸν Μενέλαον ἐπὶ τὴν Κρήτην θυσιάζοντα Διὶ Ἀστερίῳ (10) καὶ τῇ Εὐρώπῃ ἐν τῇ Γορτύνῃ πόλει συνέθετ' ἐν τῇ Ἑλλήνῃ καταλθεῖν ἐν τῷ παραδείῳ τοῦ παλατίου αὐτῆς εἰς τὸ ἐπισκεῖσθαι μετὰ τῆς

VARIE LECTIONES.

ὁ υἱοῦ Ox. ὁ ἀπέλυσε. ἀπέλυσε Ox. ὁ Δαίσιῳ. Δαίσιῳ Ox. ὁ Πλεισθένους Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(8) Τῇ βασιλευμένῃ, ἦτοι τοπαρχουμένη. Βασιλεύειν per vocem τοπαρχεῖν fere reponit auctor noster, quia jara olim, ante scriptoris hujus ætatem, τοῦ βασιλεῦς appellatio imperatori Romano appropriata fuerat; reges autem alii, principesque omnes, excepto, ut apparet ex eodem Luitprando, Legat. ad Niceph. Bulgaro, ῥῆγες, reges vocabulo Latino, et τοπαρχαί, dicebantur. Imperatores etiam Romanos hujus nominis honorem aliis invidisse apparet ex Luitprando, qui legation. ad Nicephorum Phocam pro Othone M. obiit; ubi imperatoris fratrem habes hac de re cum Luitprando litigantem, verbis hisce: Octavo autem, id est, Sabbato primo dierum Pentecostes, ante fratris ejus Leonis, curtoplatæ et logothetæ præsentiam sum deductus; ubi de imperiali vestro nomine magna sumus contentione fatigati. Ipse enim vos, non imperatorem, id est, βασιλέα, sua lingua, sed ob indignationem, ῥῆγα, id est, regem, nostra vocabat. Cui cum dicerem, quod significatur idem esse, quamvis quod significat diversum: Me, ait, non pacis, sed contentione causa venisse, sicque iratus surgens, vestras litteras, vere indignans, non per se, sed per interpretationem suscepit.

(9) Ἐν τῇ Σπάρτῳ πόλει. Cedren. Σπάρτη· Sparta vero tum urbem Laconicæ principem, tum Laconicam ipsam significare asserit Stephan. De urb. ex Timagora, qui de Spartis loquens, Ἐκπεσόντας (inquirit) δὲ αὐτοὺς εἰς τὴν Λακωνικὴν Σπάρτην ἀφ' αὐτῶν ὀνομάσαι.

(10) Θυσιάζοντα Διὶ Ἀστερίῳ. Jovi Asterio, id est, Cretensi; Hesych. Ἀστερίῳ, ἡ Κρήτη, καὶ ἡ Δῆλος οὕτως ἐκαλοῦντο. Jovem enim in Creta natum atque educatum fuisse testatur Lucianus, Desacrific. Oὐ δὲ αὐτὸς Κρήτης οὐ γενέσθαι παρ' αὐτοῖς, οὐδὲ τραφῆναι μόνον τὸν Δία λέγουσιν, ἀλλὰ καὶ τὰρον αὐτοῦ δεικνύουσι. Dionys. Perieget. de situ orbis:

Κρήτη τιμῆσσα Διὸς μεγάλῳ τιμῇ.

Sic Virgil. etiam lib. III Æneid.

Creta Jovis magni medio jacet insula ponto, Mons Idaeus ubi, et gentis cunabula nostræ.

In Creta vero sepultum fuisse testantur Cedr. Chr. Alex. Auctor, Chronographus ἀνώνυμος, quem auctori huic præfiximus; qui omnes Pici Jovis Epitaphium proferunt, hisce verbis scriptum. Ἐνθάδε καίται θανὼν Πίχκος ὁ καὶ Ζεὺς ὃν καὶ Δία καλοῦσι.

Αἰθρας τῆς συγγενίδος τοῦ Μενελάου ἐκ Πέλοπος καὶ τῆς Κλυταιμνήστρας ὡς ἐκ γένους τῆς Εὐρώπης. Ὁ δὲ Πάρις παρακύβητος εἰς τὸν παράδεισον καὶ προσοχηκῶς τῷ κάλλει τῆς Ἑλένης καὶ τὴν νεότητά ὡς, βληθεὶς ἔρωτι εἰς αὐτὴν καὶ διὰ τῆς Αἰθρας τῆς συγγενίδος Μενελάου τῆς Πελοπίδος καὶ [119] τῆς Κλυταιμνήστρας ἐκ γένους τῆς Εὐρώπης ὑπονοθεύσας τὴν Ἑλένην, ἔλαβεν αὐτὴν καὶ ἔφυγε διὰ τῶν εἶχε μετ' αὐτοῦ πλοίων (11) ἐκ τῆς Τροίης μετὰ χρημάτων λιτρῶν τριακοσίων καὶ κόσμου πολλοῦ πολυτίμου καὶ ἀργύρου ὅμα τῆς Αἰθρας (12) τῆς ἐκ γένους τοῦ Πέλοπος καὶ τῆς Κλυταιμνήστρας τῆς ἐκ γένους Εὐρώπης καὶ ε' δουρίδων κουδικουλαρίων (13) αὐτῆς. Καὶ ἀντεπέρασεν εἰς τὴν Σιδῶνα (14), κάκειθεν πρὸς τὸν Πρωτέα, βασιλέα τῆς Αἰγύπτου, μηκέτι ἀπελθὼν εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπολλωνος καὶ ποιήσας τὴν θυσίαν ἐν Ἑλλάδι. Μεμαθηκότες δὲ οἱ φυλάττοντες τὸ παλάτιον Μενελάου στρατιῶται τὴν τῆς Ἑλένης ψυχὴν, φοβούμενοι εὐθέως ἐξέπαψαν στρατιῶτας τρεῖς ἐκ τῆς πόλεως [120] Ἐσπάρτου τῆς Ἑλλάδος ἐν τῇ Γορτύνῃ πόλει τῆς ἑρῆτης ἀπαγγελοῦντας τῷ Μενελάῳ βασιλεῖ τὴν κλοπὴν τῆς Ἑλένης τὴν ὑπὸ Πάριδος, καὶ ὅτι μετ' αὐτῆς ἔλαβε καὶ τὴν Αἰθραν τὴν συγγενίδα αὐτοῦ καὶ τῆς Κλυταιμνήστρας ὡς. Καὶ ἀπέμεινεν ἀκούσας ὁ Μενέλαος ὡς ἐξηχος (15)· πολὺ γὰρ ἐλυπήθη διὰ τὴν Αἰθραν· ἦν γὰρ ἔχουσα ὑπόληψιν παρ' αὐτῷ σώφρονος πάντων. Καὶ εὐθέως καταπλεύσας ὑπέστρεψεν ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐν πόλει Ἐσπάρτῃ, πανταχοῦ πέμπων εἰς ἀναζήτησιν τῆς Ἑλένης καὶ τοῦ Πάριδος καὶ τῶν μετ' αὐτῆς, καὶ οὐχ εὗρον.

Μετὰ δὲ χρόνον ἦλθεν ἐκ τῆς Αἰγύπτου ὁ Πάρις ἔχων τὴν Ἑλένην καὶ τὰ χρήματα καὶ τὸν πλοῦτον ὄλον (k) τὸν αὐτῆς. Ὁ δὲ Πρίαμος καὶ ἡ Ἑκάδη

A nelai cognata ex Pelope, et Clytemnestra, ab Europa genus ducente, ut sese ibi oblectaret. Paris autem in hortum forte despiciens, Helenam vidit, et, observata forma ejus, juventutis flore, amore ejus captus est : atque Aethra, Menelai cognatae praedictae, ope usus, Helenam corrupti : et fuga demum rebus suis consulens, navesque, quas a Troja secum adduxerat, conscendens ; ipsam, cum ecc pecuniarum libris, ornatuque multo pretioso, atque argento, comitante eam Aethra, Pelopis et Clytemnestrae cognata, ab Europa oriunda, cum quinque ancillis cubiculariis, avexit. Sacrificioque in Graecia destinato et Apollinis templo insuper habitis in adversam Sidonem navigavit ; indeque solvens, in Aegyptum venit ad regem Proteum. B Milites vero, Menelai regis palatii custodes, ubi de Helenae fuga edocti fuerant, animis consternati, sine mora tres milites, ab urbe Sparta, in Gortynam Cretae mittunt, qui regi Menelao nuntiarent raptam esse a Paride Helenam ; unaque abductam Aethram, regis et Clytemnestrae cognatam. Haec ubi audivit Menelaus, furore quasi quodam correptus est : ira etiam in Aethram vehementi commotus est ; ut 96 qui de illius castitate spem sane optimam sibi conceperat. Statim itaque navem conscendens, in Graeciam revertitur ; et Spartam veniens, in omnes partes dimittit, qui Helenam eum Paride caeterisque requirant, sed nusquam invenerunt.

C Post aliquod vero temporis spatium, Paris ex Aegypto rediens Helenam cum pecuniis, divitiisque ejus omnibus, secum advenit. Priamus autem

VARIAE LECTIONES.

“ Κλυταιμνήστρας. Κλυμένης, quam ponit Joannes Antiochenus p. 785. Errorem suum Malalas repetit et auget infra. “ τὴν νεότητά. τῇ νεότητι Ch. “ τῆς Κλυταιμνήστρας. Imo τὴν Κλυμένην.

ED. CHILMEADI NOTAE.

(11) Διὰ τῶν εἶχε μετ' αὐτοῦ πλοίων. Lego διὰ τῶν ὧν εἶχε vel potius διὰ ὧν εἶχε, etc.

(12) Ἄμα τῆς Αἰθρας. Aethra fuit Pithel filia, Thesei vero mater : quae a Dioscuris, ob sororem Helenam a Theseo raptam, captiva abducta est ; uti testatur Isac. Tzetiz. in Lycophron. his verbis. Πειρίθους καὶ Θησεύς, ὁ μὲν Διὸς ὦν, ὁ δὲ Ποσειδῶνος, φίλιαν ποιησάμενοι, ἀρπάσαι συνέθεντο Διὸς θυγατέρα. Ἀρπάσαντες γοῦν τὴν Ἑλένην, περιτίθενται ἐν Ἀθήναις τῆς Ἀττικῆς Αἰθρας, τῇ Πιτθέως μὲν θυγατρὶ, μητρὶ δὲ Θησεύς. Κάτωθεν δὲ καὶ Πολυδαῦκος οἱ Διοσκουρίδαι, οἱ τῆς Ἑλένης ἀδελφοί, πορθήσαντες τὴν Ἀττικὴν, διὰ τὴν ἀρπαγὴν τῆς Ἑλένης, Αἰθραν λαμβάνουσιν αἰχμάλωτον πρὸς αἰσχύνην αὐτοῦ. “ Ητις ἀρπαγὴς καὶ τὴν Ἑλένην ὑπ' Ἀλεξάνδρου, συναπῆρεν αὐτὴ καὶ ἡ Αἰθρα ἐπὶ Τροίαν.

(13) Καὶ ε' δουρίδων κουδικουλαρίων. Κουδικουλαρίος, uti ex hoc loco apparet, tam pro Cubicularia, quam pro Cubiculario, sumitur.

(14) Καὶ ἀντεπέρασεν εἰς τὴν Σιδῶνα. Phoenicium versus iter direxit Paris, verum adversis ventis jactatus, Aegyptum tandem appulit. Constantinus

Manasses.

Εἰς τὴν ἐμβλῆς ἀλλὰ λον, ἀπαίρει πρὸς Φοινίκην. Et paulo infra :

Ἰστορηθεὶς δὲ πνεύμασι σφοδροῖς πολυτάρ-
χοις,

Μόλις εἰς τὴν ὁμίσητον στομάτων τῶν τοῦ Νελίου, Κανωδικὸν ὀνομασθὲν ἐν χρόνοις τοῖς ὑστέροις.

(15) Ὡς ἐξηχος. Infra etiam de Oreste in furorem acto Auctor habet εἰς ἐξηχίαν (Scrib. ἐξηχίαν) ἦλθεν ἀπὸ μανίας, παρ' αὐτὸν γενόμενος· id est, furore correptus est. Scilicet ἡ ἐξηχος διάνοια τῇ φρονίμῳ opposita est ; ut ex Etymologico magno discere licet. Πυχνὰ, τὰ συνεχῆ καὶ συνετὰ· ἡ γὰρ φρονίμος διάνοια πεπυκνωμένη ἐστίν. Ὡς περ τοῦναντίον ἡ ἐξηχος, ἡραιωμένη. Cedrenus in dicta Orestis historia, habet, καὶ ποτὲ μὲν ἐν ἀνέσει διήγη, ποτὲ δὲ τὰ ἐξόχων ἐπετέλει· ubi tamen ἐξηχων legendum suspicor. Infra etiam, de Oreste in furorem acto, auctor habet, εἰς ἐξηχίαν ἦλθεν ἀπὸ τῆς μανίας παρ' αὐτὸν γενόμενος, p. 104, Cedr. ἐξηχος habet, quem vide.

HOII NOTAE.

(k) Τὸν πλοῦτον ὄλον. Ἐν χρήμασι ποσότητι τριῶν πεντηκονταρίων, ait Jo. Tzetzes in ms. cit.

et Hecuba, ubi Helenam cum Paride conspexerunt, egregiam feminae formam mirati; quænam esset, et a quibus orta parentibus, eam aciscitiati sunt. Respondit Helena se Alexandri, sive Paridis, cognatam esse; magisque ad Priamum et Hecubam, quam ad Menelaum, Plisthenis filium, se pertinere. Quippe a Danao et Agenore, Sidoniis, æque ac Priamum, se genus ducere affirmavit. Ex Pleione enim, Danai filia, nati sunt Atlas et Electra: Electrae autem filius fuit rex Dardanus; a quo Tros et Trojani reges. Addidit præterea regem Dynam, Hecubæ patrem, genus suum repetere a Phœnice, Agenoris filio; a Dyna autem, Ledam etiam suam traxisse originem. His itaque verbis Priamum et Hecubam allocuta Helena, juramento ab eis confirmari petiit, se ab illis proditum non iri; juramento etiam testata eis se nihil omnino a Menelao subripuisse, bona vero sua solum secum tulisse. Tum vero Hecuba **97** amplexa eam osculata est, aliisque omnibus deinde chariorem habuit.

Edocti vero Agamemnon et Menelaus, Helenam cum Paride ad Trojam pervenisse, legatos mittunt, qui reddi Helenam postulerent. Et quidem soror ejus Clytæmnestra maxime hoc urgebat viro suo Agamemnoni, Argivorum regi: quia et litteras etiam Menelao dedit, Helenæ tradendas, quibus reditum ejus suadere nitebatur. Ante bellum itaque susceptum, Menelaus ad Priamum contendit, uxorem Helenam sibi reddi postulans. Priamidæ autem cum eam reddere renuerent omnino, in Trojanos arma protinus sumpserunt Atridæ, regulis etiam vicinis in belli societatem conductis. Sollicitatis itaque Peleo et uxore ejus Thetide, Chironem etiam, regem et philosophum, Thetidis patrem exoratum habuerunt, ut Achilles, Pelei et Thetidis filius, sibi daretur socius. Eum itaque Chiron accersit ex insula ubi, apud regem Lycomedem, socerum suum, Deidamiæ patrem, commorabatur. Achilles itaque comitem sese Atridis adjunxit; secum habens in exercitu suo **mm** Myrmidonum (ita olim dicti, qui nunc Bulgari), inter quos Nestor fuit, et Patroclus, castrorum præfectus: impetrantibus hoc ab his Chirone, Peleo, et Thetide, ut Achillem comitarentur. Exivit igitur

Α ἑωρακότες τὴν Ἑλένην μετὰ Πάριδος καὶ ὅτι τοιοῦτον εἶχε κάλλος θαυμάζοντας, ἐπυνθάνοντο παρ' αὐτῆς τίς εἴη ἡ τῶν αὐτῶν ἀπόγονος. Ἡ δὲ Ἑλένη ἐφη· Ἀλεξάνδρου τοῦ καὶ Πάριδος [121] εἰμι ὡς συγγενὴς, καὶ μᾶλλον προσήκειν Πριάμῳ (16) καὶ τῇ Ἑκάδῃ, καὶ οὐ τῷ Πλεισθένους υἱῷ Μενελάῳ. Δαναοῦ γὰρ ἐφη καὶ Ἀγχιόμορος τῶν Σιδονίων καὶ ἐκ γένους τοῦ Πριάμου καὶ αὐτὴν ὑπάρχειν ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ. Ἐκ Πλησιόνης ὡς γὰρ τῆς Δαναοῦ θυγατρὸς ἐγενήθη ὁ Ἀτλας καὶ ἡ Ἠλέκτρα, ἐξ ἧς ὁ Δάρδανος βασιλεὺς, ἐξ οὗ ὁ Τρῶος καὶ οἱ τοῦ Ἰλίου βασιλεῖς· καὶ διὰ Φοίνικα, τὸν Ἀγχιόμορος υἱόν, οὗτινος ἐγένετο ἀπόγονος Δύνας βασιλεὺς, ὁ Ἑκάδης πατήρ· ἐκ τοῦ γένους δὲ τοῦ Δύνα· καὶ ἡ Ἀῖδα ἔλεγεν (17) εἶναι. Ταῦτα δὲ εἰπούσα ἡ Ἑλένη τῷ Πριάμῳ καὶ τῇ Ἑκάδῃ ἤτησεν αὐτοὺς ὀρκώσασα μὴ προδοθῆναι, καὶ λέγουσα μηδὲν τῶν Μενελάου εἰληφέναι, ἀλλὰ τὰ ἴδια μόνᾳ ἔλεγεν ἔχειν. Καὶ λοιπὸν ἡ Ἑκάδῃ περιλαβοῦσα αὐτὴν κατεφίλει καὶ κλεῖω πάντων αὐτῆς ἀντίχετο.

Γινόντες δὲ οἱ περὶ Ἀγαμέμνονα καὶ Μενέλαον τὴν τῆς Ἑλένης ἐπὶ τὴν Τροίην μετὰ Πάριδος παρουσίαν, ἐπεμψαν πρέσβεις ἀποδοθῆναι τὴν Ἑλένην· ὧχλει γὰρ καὶ ἡ ἀδελφὴ αὐτῆς Κλυταίμνηστρα τῷ ἰδίῳ ἀνδρὶ Ἀγαμέμνονι, τῷ βασιλεῖ τοῦ Ἀργεῶς, διὰ τὸ ἔλθειν τὴν Ἑλένην, τὴν αὐτῆς ἀδελφὴν· ἦτις καὶ ἐποίησε πρὸς αὐτὴν γράμματα καὶ ἔδωκε Μενελάῳ ὀφειλοντα πείσαι [122] τὴν Ἑλένην. Καὶ ἦλθεν ὁ Μενέλαος πρὸς Πριάμον ζητῶν τὴν Ἑλένην, τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, πρὸ τοῦ πολέμου· καὶ οὐκ ἐπίσθησαν οἱ Πριάμιδοι δοῦναι αὐτὴν. Καὶ λοιπὸν ἐπιστράτευσαν κατὰ τοῦ Ἰλίου οἱ Ἀτρεΐδαι βασιλεῖς, προμάχους, ἦτοι τοπάρχας, προτρεπόμενοι. Καὶ ἔδυσωπῃσαν τὸν Πηλέα καὶ τὴν αὐτοῦ γυναῖκα, τὴν Θέτιν, καὶ τὸν αὐτῆς πατέρα Χείρωνα, τὸν φιλόσοπον βασιλέα, παρασχεῖν αὐτοῖς τὸν Ἀχιλλέα, υἱὸν τῆς Θέτιδος καὶ τοῦ αὐτοῦ Πηλέως, ἔκγονον δὲ Χείρωνος. Ὅστις Χείρων πέμψας ἤγαγεν αὐτόν· διῆγε γὰρ μετὰ Λυκομήδους βασιλέως, τοῦ πενθεροῦ τοῦ αὐτοῦ Ἀχιλλέως, πατρός δὲ τῆς Δηιοδαμείης, ἐν τῇ νήσῳ. Καὶ ἀπῆλθε μετὰ τῶν Ἀτρεΐδων ὁ αὐτός Ἀχιλλεύς, ἔχων ἴδιον στρατὸν τῶν λεγομένων Μυρμιδόνων τότε (18), νυνὶ δὲ λεγομένων Βουλγάρων, τριῶν χιλιῶν, ὅμα Πατρόκλην στρατοπεδάρχην καὶ Νέστορι· ὅστινες ἔδυσ-

VARIE LECTIONES.

ὡς εἰμὶ εἶναι Cedrenus. ὡς συγγενὴς Ox. ὡς Πλησιόνης Cedrenus, Πλησιόνης Ox. Utrumque nihil est: Pleione fuit Atlantis non mater, sed conjux. Conf. Bentlei. p. 75.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(16) Καὶ μᾶλλον προσήκειν Πριάμῳ. Incongrua ista sunt: itaque aut προσήκω scribendum, aut præcedentia ita legenda videntur: Ἡ δὲ Ἑλένη ἐφη Ἀλεξάνδρου, τοῦ καὶ Πάριδος εἶναι συγγενῆς, etc. Cæterum mutila sunt etiam sequentia; quorum tamen sensum utcnque expressimus.

(17) Ἀῖδα ἔλεγεν εἶναι. Leg. τὴν Ἀῖδαν ἔλεγεν εἶναι, aut, ἡ Ἀῖδα, ἔλεγεν, ἐστὶ.

(18) Μυρμιδόνων τότε. Myrmidonas primo Æginetas dictos, Trojani vero belli temporibus Phthio-

Das asserit Eustathius in Hom. *Il. A.* Μυρμιδόνες οἱ τῷ Ἀχιλλεῖ ὑποταταγμένοι Φθιώται ἐλέγοντο· κληθῆναι δὲ φασὶ τὴν ἀρχὴν Μυρμιδόνας πρώτους τοὺς περὶ Αἰγίναν. Phthia vero Thessalia pars, teste Stephano de urb. *Phthia*, πόλις καὶ μοῖρα Θεσσαλίας· in quatuor enim partes eam dividit Strabo, apud eundem. Στράβων δὲ εἰς τέσσαρα διαίρει τὴν Θεσσαλίαν, Φθιώτιν, Ἑσθιαῖωτιν, Θετταλιώτιν, Πελαγιδίωτιν.

HODII NOTÆ.

(1) Μυρμιδόνων τότε, νυνὶ δὲ λεγομένων Βουλγάρων. Sic Jo. Tzetzes in Opere ms. cit. ait Achillem

in Trojam duxisse Οὐννων Βουλγάρων στρατεύμα τῶν Μυρμιδόνων, ita legitur in codd. 2, mss. Bibl.

ωπήθησαν παρὰ Χείρωνος καὶ Πηλέως καὶ Θέτιδος A συνείναι τῷ Ἀχιλλεῖ. Ἀπῆλθε δὲ ὁ Ἀχιλλεύς μόνος μετὰ τοῦ ἰδίου στρατοῦ ἐπὶ τὸ ἴλιον τῶν Ἀργείων καὶ τῶν Μυρμιδόνων. Προστρέψαντο δὲ, ἥτοι ἔδυσ-
ώπησαν [123], οἱ αὐτοὶ Ἀτρεΐδαι βασιλεῖς καὶ τοὺς λοιποὺς βασιλεῖς, ἥτοι τοπάρχας, καὶ προμάχους τοὺς ἀπὸ ἐκάστης χώρας τῆς Εὐρώπης, ἕκαστον μετὰ τοῦ ἰδίου στρατοῦ καὶ τῶν νηῶν. Καὶ ἀπ-
έπλευσαν πάντες συναχθέντες ἐν Αὐλίδι χώρα οὕτω λεγομένη. Χειμῶνος δὲ γενομένου καὶ τοῦ μάντεως Κάλχαντος εἰρηκότος θυσίαν ὀφείλιν δοῦναι τὸν Ἀγαμέμνονα Ἀρτέμιδι τῇ θεᾷ τῆς χώρας ἐκείνης τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς ἀπέλθων (19). διὰ δόλου ὡς ἀπὸ γραμμάτων τοῦ Ἀγαμέμνονος εἰς τὸ Ἄργος ἦνεγκε τὴν αὐτοῦ θυγατέρα Ἰφιγένειαν. Καὶ ἑωρακῶς αὐτὴν ὁ Ἀγαμέμνων ἐλθοῦσαν ἔκλαυσε πικρῶς· φοβηθεὶς δὲ τὸν στρατὸν καὶ τοὺς τοπάρ-
χας, ἐξέδωκεν αὐτὴν ἐπὶ θυσίαν Ἀρτέμιδι. Καὶ ἐν τῷ ἀπέναι αὐτὴν εἰς τὸ ἱερὸν Ἀρτέμιδος καὶ σφα-
γῆναι Ἐλαφος ἔκοψε τὴν ὁδὸν διαδραμοῦσα ἔμπροσθεν ἐν μέσῳ τῶν βασιλέων καὶ τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ ἱερέως καὶ τῆς παρθένου Ἰφιγενείας. Καὶ ἑωρακῶς αὐτὴν ὁ ἱερεὺς καὶ μάντις ἦ, τὴν Ἐλαφὸν πιάσαντες ἔβατε εἰς θυσίαν ἀντὶ τῆς παρθένου τῇ Ἀρτέμιδι. Καὶ ληφθεὶσα ἡ Ἐλαφος ἐσφάγη τῇ Ἀρτέμιδι· τὴν δὲ Ἰφιγένειαν ἀποδέδωκε τῷ ἰδίῳ πατρὶ Ἀγαμέ-
μνονι· ἦντινα ὁ Ἀγαμέμνων εἶπεν ἦ ἐκεῖ ἐν τῷ βασιλεὺς ἐκεῖ ἐπὶ πάντων ὁ Ἀγαμέμνων ἐκ τοῦ Τροίαν.

Ἐλθόντων δὲ τῶν αὐτῶν Ἑλλήνων ἐπὶ τὴν C Τροίαν [124], ἀντέστησαν αὐτοῖς οἱ Τρῶες καὶ οὐ συναχώρησαν αὐτοῖς παραβαλεῖν. Καὶ πολλῶν σφα-
γόντων ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, ἐν οἷς καὶ ὁ Πρω-
τεσίλαος ἐσφάγη, πρόμαχος Δαναῶν, καὶ ὁ παρ-
εχώρησαν οἱ Δαναοί, ἕως οὗ περιεγένοντο· καὶ κατ-
έδησαν ἐπὶ τὴν παράλιον γῆν τῆς Τροίης καὶ ἔδησαν τὰ πλοῖα σχοινίοις. Ἐσπέρας δὲ γενομένης εἰσῆλθον οἱ Τρῶες ἐν τῇ πόλει καὶ ἠσφαλίσαντο τὰς πόρτας·
μῆσθ δὲ νυκτὶ Κύνος τις ὀνόματι, ἐκ γένους ὑπάρ-
χων τοῦ Πριάμου, ἐκ τοῦ πλησίον ὑπάρχων, ἀκούσας τὴν τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν Τροίαν παρουσίαν, ἐξελ-
θὼν ἐκ τῆς Νέαν Ἀνδρου (20) πόλεως μετὰ πληθους πολλοῦ πολεμικοῦ ἐπέβρβυεν αὐτοῖς· καὶ γενομένης συμβολῆς νυκτὸς φωνεῖται ὑπὸ Ἀχιλλεύς ὁ αὐτὸς Κύνος, καὶ ἔπασαν οἱ μετ' αὐτοῦ πρὸς ἡμέρας. Καὶ λοιπὸν ἔδοξε τοῖς Δαναοῖς παραλαβεῖν τὰς πόλεις τὰς πλησίον τοῦ Ἰλίου καὶ τῆς Τροίης, ὡς συμμα-

Achilles, Argivis Myrmidonibusque suis solis stipatus, adversus Ilium. Sed et Atridae quosque etiam undique per Europam duces atque reges sollicitantes, hortati sunt, uti classibus suis et exercitu instructi, in societatem belli hujus venirent. Congregati itaque sunt omnes in Aulide regione, indeque jam soluturi; cum, tempestate oborta, Calchas vates edixit oportere Agamemnonem Iliam suam loci istius Numini, Dianæ immolare. Ulysses igitur, simulatis ab Agamemnone litteris, Argos profectus est, atque inde filiam ejus, Iphigeniam, abduxit. Quam pater Agamemnon ubi vidit, acerbe flevit: metuens autem sibi ab exercitu regibusque, tradit illam Dianæ victimam. Cum autem duceretur virgo ad Dianæ templum, ut immolaretur, ecce, omnium in conspectu, regum et sacerdotis, exercitus, virginisque, cerva viam scindebat mediam percurrrens. Quam ubi vidit sacerdos; hanc (inquit) comprehensam, loco virginis, date Dianæ victimam. Cervam itaque captam, hostiam fecerunt; et Iphigeniam patri suo Agamemnoni reddiderunt: quam tamen pater ejus relictam, sacerdotem in Dianæ templo constituit. Exinde itaque rex ibi omnium ab exercitu factus est Agamemnon: illinc vero exinde abeuntes, in Trojam profecti sunt.

ἱερῷ Ἀρτέμιδος ἱέραϊαν. Καὶ λοιπὸν ἀνηγορεύθη ἐξεδίτου· κάκειθεν ὁρμήσαντες ἦλθον ἐπὶ τὴν

Græcos vero ad Trojam appropinquantibus, Trojani erumpentes propulsabant, ut ad litus eorum ne appellerent. Multi igitur utrinque ceciderunt, inter quos fuit Protesilaus, ex Græcorum auxiliariis. Cæterum Græci nihil cedentes, sed oram Trojæ maritimam tandem occupantes, naves suas funibus alligarunt: nocte vero ingruente, Trojani urbem repeterunt, portas suas obsiderantes. Nocte vero media Cygnus quidam, Priami cognatus, nec longe ab urbe habitans, audito Græcorum ad Trojam adventu; egressus ipse ex urbe Neandro cum copiis magnis, Græcos adoritur: commissoque per noctem prælio, ab Achille occisus est, profligatusque est exercitus ejus, antequam dies illuxerat. Consilium itaque Græci inierunt, Ilio Trojæque in proximo circumjacentes urbes præoccupandi; ut quæ Priami partes suscepissent. Juramentis itaque se invicem obstringentes, spo-

VARIE LECTIONES.

ἦ τό. τῷ Ox. ἦ μάντις. Deest εἶπεν. ἦ ἔαζεν Ox. ἦ καὶ supervacuum: sic et p. seq. v. 1.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(19) Ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς ἀπέλθων. Δε videtur παρελκεῖν.

(20) Ἐκ τῆς Νέαν Ἀνδρου. Νεάνδρου legitur apud Cedrenum. Stephan. de urb. Neandriam vocat. Νεάν-

δρεα, πόλις Τρωάδος ἐν Ἑλλησπόντῳ, ὡς Χάραξ. Et deinde, λέγεται καὶ Νεάνδριον οὐδατέρως, ὡς Θεόπομπος.

HODII NOTÆ.

Oxon., obscurius vero in cod. quodam tertio: Tzeltes ipse fortasse scripsit τῶν νῦν. Idem postea in eodem Opere.

Πυρραχνης τῶν Παιόντων δὲ τουτέστι τῶν Βουλ-
[τάρων]
τῶν ἐξ Ἀσίου ποταμοῦ, τουτέστι τοῦ Βαρδάρη.

lii quæcunque in medium coram regibus exercitue universo se producturos; secernebantur in hoc Achilles, Ajax Telamonius, et Diomedes. D repente igitur Diomedes Neandro Cygni Trojanorum propugnatoris urbe occupata, regionem ejus deprædatur; filiisque ejus duobus, Cobe et Cocarcho, filiaque Glaucia (xī annorum virgine, egregiæ formæ), captivis abductis, regis regionisque ejus **100** bona omnia abripuit, inque medium exercitum produxit. Achilles interim, cum Argivis et Myrmidonibus suis egressus, Lesbum urbem aggredditur, regionemque totam circumjacentem, quæ Phorbanti paruit, ex cognatis Priami, Græcis pariter infensissimo. Occupatis autem urbe regioneque, Achilles Phorbantem ipsum interfecit; regnoque ejus spoliato, filiam Diomedam captivam abduxit. Erat autem virgo candida, vultu rotundo, cæsiis oculis, statura justa, capillis subflavis, sublima, annos vero xxiī nata. Redux vero Achilles reportatam a Lesbo prædam ad Græcorum exercitum deferrebat. Rursus etiam egressus, ad Pontum Euxinum, regionem illam devastat, prædamque abigit. Quin et Lynesum urbem cepit; Eetione rege, qui loci dominus erat, e medio sublato: cujus etiam uxorem Astynomen (quæ et Chryseis dicta est), Chryseæ, Apollinis sacerdotis, filiam, captivam abduxit: abreptas etiam regis ipsius et regionis opes ad naves reportavit. Erat autem Astynome, quæ et Chryseis, statura curta, gracilis, candida, flavicoma, naso eleganti, mamillis parvis, annos vero xix nata. Sed et exercitum Cilicium, quem sibi asceverat, Trojanorum in auxilium, Eetion, Achilles profligavit. Exinde vero discedens, Legopolim petiit: agebant hic Brissaidæ, Brissi, Priami **101** patruelis, filii. Vastata vero undique regione illa, urbi ipsi imminabat, obsidione eam eingens. Plurimis autem occisis, et occupata urbe, Hippodamiam, quæ et Briseis vocata est, Brissi filiam, Menetis Legopolitani regis uxorem, captivam abduxit; fratresque ejus, Andrum et Thyantem, e medio sustulit. Menetes autem ipse tunc temporis Legopoli quidem aberat, in auxiliis ex Lycia et Lycaonia pro bello Trojano comparandis occupatus. Statim vero a captis ab Achille re-

A χούσας Πριάμῳ· καὶ ποιήσαντες συνωμοσίας ⁷⁸, ἐν πάντα τὰ παρ' αὐτῶν παραλαμβανόμενα ἄγουσιν εἰς μέσον τῶν βασιλέων καὶ προμάχων καὶ τοῦ στρατοπέδου, ἀφορίζουσι τὸν Ἀχιλλεῖα καὶ τὸν Τελαμῶνος Αἴαντα καὶ Διομήδην. Καὶ εὐθὺς ἐξώρμησεν ὁ Διομήδης καὶ παραλαμβάνει τὴν [125] πόλιν τοῦ αὐτοῦ Κύκνου προμάχου, τὴν Νέαν Ἀνδρου, καὶ τὴν χώραν αὐτῆς πραιδεῖ· παραλαβὼν δὲ καὶ τοὺς δύο αὐτοῦ υἱοὺς, Κῶδην καὶ Κόκαρχον (21), καὶ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ ὀνόματι Γλαύκην, οὖσαν ἐνιαυτῶν ια', εὐπρεπῆ, καὶ πάντα τὰ αὐτοῦ καὶ τὰ τῆς χώρας, καὶ ἄγει ἐν μέσῳ τοῦ στρατοῦ παντός. Ὁ δὲ Ἀχιλλεὺς εὐθὺς ἀπελθὼν μετὰ τῶν Ἀργείων καὶ τῶν Μυρμιδόνων, τοῦτ' ἐστὶ τοῦ ἰδίου στρατοῦ, ἐπύρχεται τῇ Λέσθῳ πόλει καὶ τῇ χώρᾳ αὐτῆς τῇ βασιλευσμένῃ **B** ὑπὸ Φόρβαντος (22), συγγενέως Πριάμου· ὅστις καὶ πολλὴν ἔχθραν εἶχε μετὰ ⁷⁹ τῶν Ἑλλήνων. Παραλαβὼν δὲ τὴν χώραν καὶ τὴν πόλιν ὁ Ἀχιλλεὺς τὸν Φόρβαντα φονεύει, καὶ λαμβάνει πάντα τὰ τῆς βασιλείας αὐτοῦ, καὶ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Διομήδαν ἄγει· ἦν δὲ ἡ κόρη λευκή, στρογγυλόφρις, γλαυκὴ, τελεία, ὑπόξανθος, ὑπόσιμος, οὖσα ἐνιαυτῶν κβ', παρθένος. Ἦλθε κομίσας τὰ ἐκ Λέσθου πάντα εἰς τὸν στρατὸν τῶν Ἑλλήνων. Καὶ λοιπὸν ὁρμήσας πάλιν ἐξῆλθεν ἐπὶ τὸν Εὐξείνον ⁷⁷ Πόντον, καὶ ἀφανίζει τὴν χώραν πραιδεύων, καὶ παραλαμβάνει τὴν Λυρνησὸν πόλιν (23), καὶ φονεύει κρατοῦντα αὐτῆς τὸν Ἡτίωνα βασιλέα, καὶ λαμβάνει τὴν γυναῖκα αὐτοῦ αἰχμάλωτον, τὴν Χρύσου [126] θυγατέρα, **C** ἰσρέως· Ἀπόλλωνος Ἀστυνόμην, τὴν μετακληθεῖσαν Χρυσήϊδα, καὶ τὸν αὐτοῦ πλοῦτον καὶ τῆς χώρας, καὶ ἄγει εἰς τὰς ναῦς· ἦν δὲ ἡ αὐτῇ Ἀστυνόμῃ ἡ καὶ Χρυσῆς κονδοειδῆς (24), λεπτὴ, λευκὴ, ξανθοκόμος, εὐρύς, μικρόμαστος, οὖσα ἐνιαυτῶν ιθ'. Ἐφένευσε δὲ καὶ ὃν προετρέψατο στρατὸν ὁ Ἡτίων τῶν λεγομένων Κιλικίων τῶν ἐλθόντων εἰς συμμαχίαν αὐτοῦ καὶ τῶν Τρώων. Κάκειθεν ἐξώρμησας ἔρχεται πρὸς τοὺς παῖδας Βρίσου ⁷⁸, γενομένου ἐξαδελφου Πριάμου, ἐν τῇ λεγομένῃ Λεγῷ πόλει (25) ⁷⁹, καὶ πραιδεύσας τὴν χώραν αὐτῆς πᾶσαν μένει πολιορκῶν τὴν πόλιν καὶ κτείνει πολλοὺς ἀνδρας καὶ παραλαμβάνει τὴν πόλιν καὶ τὴν Βρίσου θυγατέρα αἰχμάλωτον, τὴν Ἰπποδάμειαν, τὴν μετακληθεῖσαν Βριστήϊδα, οὖσαν γυναῖκα τοῦ Μενέτου (26), βασι-

VARIE LECTIONES.

⁷⁸ συνωμοσίας Ox. ⁷⁹ μετὰ. Fort. κατά. ⁷⁷ Εὐξείνον Ox. ⁷⁸ Βρίσου. Βρίσου scripsi hic et p. seq. v. 2. 402, 4, cum Cedreno. ⁷⁹ Λεγῷ πόλει. Λεγοπόλει Ox. et p. seq. v. 4, 6, Λεγουπόλει; et Λεγῷ.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(21) Κῶδην καὶ Κόκαρχον. Cobim et Corianum vocat Dictys Cretensis.

(22) Ὑπὸ Φόρβαντος. Forgarita vocatur apud Dict. Cret.

(23) Λυρνησὸν πόλιν. Λυρνησὸν scribit, cum duplici σ, Stephanus de urb. Λυρνησὸς, πόλις Τρωϊκῇ, μία τῶν ἑνδεκα τῶν ἐν τῇ Τρωάδι.

(24) Κονδοειδῆς. Vocabulum mixobarbarum: κονδός, sive κοντός. Curtus. vide Meurs. Glossar.

(25) Ἐν τῇ λεγομένῃ Λεγοπόλει. Brissi, seu Brisis urbem, Pedasum, vocat Dictys Cretens. Pedasus

D vero Idae urbs, teste Steph. ἐστὶ δὲ ἑτέρα Πήδαςος ὑπὲρ τὴν Ἰδην, ἣν Ἀχιλλεὺς ἐπύρχθη.

(26) Οὖσαν γυναῖκα τοῦ Μενέτου. Ἀμύντου habet Cedrenus. Meneti, sive Amynti hujus, uti nec Andri et Thyannis, Hippodamiae fratrum, nulla apud Dictyn Cretensem, qui hodie omnium est in manibus, occurrit mentio. Unde conjectare licet, aut alium Dictyn auctoris nostri ætate existisse, aut saltem eum non ex Dicty, quæcunque profert de Bello Trojano, desumpsisse; uti paulo infra de se testatur.

λέως τῆς Λεγού πόλεως, ἀνελών τοὺς αὐτῆς ἀδελ-
φοὺς, "Ἀνδρὸν καὶ Θύαντα· ὁ δὲ Μενέτης, ὁ τῆς
Ἰπποδαμείας τῆς καὶ Βρισηίδος ἀνὴρ, οὐκ ἦν ἐν τῇ
αὐτῇ πόλει Λεγῷ, ἀλλὰ ἦν ἀπελθὼν προτρέψασθαι
βοήθειαν εἰς συμμαχίαν Φρυγῶν ἀπὸ τῆς Λυκίας
καὶ Λυκαονίας. "Ὅστις Μενέτης βασιλεὺς κατέφθα-
σεν εὐθέως μετὰ τῆς βοηθείας τῶν Λυκίων καὶ
Λυκαόνων μετὰ [127] τὸ παραληφθῆναι τὴν αὐτοῦ
χώραν ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν
αὐτοῦ γυναῖκα Ἰπποδάμειαν τὴν καὶ Βρισηίδα. Καὶ
οὐ παρεχώρησεν, ἀλλ' εὐθέως ἀπὸ τοῦ κόπου τῆς
ὁδοῦ ἅμα τοῖς μετ' αὐτοῦ συμβαλὼν οὖν⁸⁰ μάχεται
μετὰ Ἀχιλλέως πικρῶς, ἕως ἐδὴ τὴν δόρατι ὑπὸ
Εὐρυτιανὸς τινος τῶν ὄντων μετὰ Ἀχιλλέως ἐξάρ-
χων τοῦ διαφέροντος αὐτῷ στρατοῦ (27), καὶ ἀπ-
ώλοντο οἱ μετ' αὐτοῦ τοῦ Μενέτου πάντες. Ἡ δὲ B
Ἰπποδάμεια ἡ καὶ Βρισηὶς ἦν μακρῇ, λευκῇ, καλ-
λισταθός, εὐστολός, σύνοφρος, εὐρινός, μεγαλόφθαλ-
μος, κεκολλησμένα⁸¹ ἔχουσα βλέφαρα⁸², οὐλόθριξ,
ὀπισθοκόμος, φιλόγελως, οὐσα ἐνιαυτῶν κα'. Ἦντινα
ἑωρακῶς ὁ Ἀχιλλεὺς ἐπέθηκε· καὶ πεισὼν εἰς
ἔρωτα αὐτῆς, λαβὼν ἀποκρύβει αὐτὴν (28) ἐν τῷ
ἰδίῳ παυλεῶνι, μὴ ἀγαγὼν αὐτὴν εἰς τὸ πλήθος
τῶν Ἑλλήνων· τὰ δὲ χρήματα καὶ τὴν Ἀστυνόμην
Χρυσίδα καὶ πάντα τὰ ἄλλα ἤγαγεν ἐγγίστα τῶν
προμάχων καὶ τοῦ στρατοῦ καὶ τῶν βασιλέων. Γινόν-
τες δὲ πάντες διὰ τὴν Βρίσου θυγατέρα [128], γυναῖκα
δὲ τοῦ Μενέτου, οἱ ἀπέκρυψεν αὐτὴν ὁ Ἀχιλλεὺς
μετὰ τοῦ ἐφόρει κοσμίῳ (29), ἐλυπθῆσαν πρὸς
αὐτὸν καὶ ὠργίσθησαν κατ' αὐτοῦ, διότι ἐπιώρ-
κησε⁸³ διὰ τὸν εἶχε πρὸς αὐτὴν ἔρωτα· καὶ πάντες
ἰλοιδόρουσιν αὐτὸν οἱ ἀπέκρυψεν αὐτὴν, καὶ συν-
αχθέντες ἐν κομδέντῳ⁸⁴ ἐκώλυσαν τὸν αὐτὸν Ἀχιλ-
λέα τοῦ ἐπιβρίπτειν καὶ παραλαμβάνειν πόλεις καὶ
πραιδεύειν χώρας, ἄλλους ἀντ' αὐτοῦ καταστήσαντες
τὸν Τεῦκρον, τὸν ἀδελφὸν Αἴαντος τοῦ Τελαμωνίου,
καὶ τὸν Ἰδομενέα· οἵτινες παρέλαβον τὴν Κύπρον
καὶ τὴν Ἰσαυρίαν καὶ τὴν Λυκίαν πραιδεύσαντες
καὶ ἀπολείσαντες αὐτάς. Ὁ δὲ Τελαμώνιος Αἴας
ὀρμήσας τοὺς Θρακοὺς⁸⁵ τοὺς ἐν Χερρόνησῳ ἐπο-
λιόρκει καὶ τὸν Πολυμήστορα τὸν βασιλέα αὐτῶν.
Ὁ δὲ Πολυμήστωρ φοβηθεὶς τὴν τοῦ ἀνδρὸς ἀλκὴν⁸⁶,
χρυσὸν αὐτῷ πολλὸν δοὺς καὶ σίτον ἐνὸς ἐνιαυτοῦ εἰς
ἀνάλωμα τοῦ Ἀχαιικοῦ στρατοῦ, καὶ ἐκδοτὸν δοὺς
τὸν υἱὸν τοῦ Πριάμου τὸν μικρότερον πάντων, Πολύ-
δωρον ὀνόματι, παρατεθέντα αὐτῷ παρὰ τοῦ Πριά-
μου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ χρημάτων πολλῶν·
ἡγάπα γὰρ τὸν Πολύδωρον, ὡς μικρότερον πάντων,

A glione, urbe, et uxore Hippodamia, Menetes cum
copiis suis a Lyciis et Lycaonibus redux; nihil
itineri cedens, laborioso licet, Achillem cum copiis
ipse defessus aggreditur; praelioque commisso
fortiter cum eo dimicavit, usque dum lancea per-
cussus ab Eurytione quodam ex duclibus Achillei
exercitus, interfectus est ipse, cum toto exercitu.
Erat autem Hippodamia, quæ et Briseis, procera,
candida, mamillis pulchris, decora, junctis super-
cilliis, naso pulchro, oculis grandioribus, palpebris
adhærentibus, crispa, crinibus a tergo flexis, ju-
cunda, annos nata xxi. Hujus amore captus Achil-
les, eam tentorio suo secreto sibi habuit, nec ad
exercitum adduxit. Cæterum opes Astynomenque,
quæ et Chryseis est, aliaque omnia quæ bello ce-
perat, coram regibus exercituque toto in medium
protulit. 102 Ubi vero omnibus innotuisset
Achillem Brissi filiam, Menetis vero regis uxorem,
cum ornatu ejus omni, apud se celasse; ægre hoc
in eo tulerunt, iraque in eum commoti sunt, quod
ob amorem, quam erga eam habuit, perjurus fa-
ctus fuisset: quin et conviciis eum exceperunt,
celatam amasiam ei exprobrantes. Sed et a congre-
gatis in concilio duclibus interdictum est Achilli,
ne amplius esset in urbibus vel occupandis, vel
invadendis; neve regiones prædatum ut exiret:
suffectis in locum ejus, Teucro, Ajacis Telamonii
fratre, et Idomeneo: qui Cyprum, Isauriam, Ly-
ciamque; captas et vastatas, prædati sunt. Ajax
vero Telamonius egressus, Thraces in Cherroneso
regemque eorum, Polymestorem, aggreditur. Poly-
mestor autem Ajacis vires reformidans, magnum
auri pondus ei obtulit; tantumque frumenti, quan-
tum Achaico exercitui in annum sufficeret, suppe-
ditavit. Sed et Polydorum quoque, Priami filium
natum minimum, quem pater ejus Polymestori, cum
ingenti pecuniarum pondere, enutriendum commi-
serat, Ajaci tradidit. Nempe rex Priamus Polydo-
rum summopere sibi charum habuit; ut qui for-
mosus esset, natumque minimus: itaque in aliena
regione enutritum voluit, ne qui tenellus erat, ar-
morum strepitu territaretur. Sed etiam Polymestor
Ajaci sædus scriptum pepigit, se Priamo opem
non laturum. Inde discedens Ajax, in 103 regem
D Teuthrantem profectus est: quocum commisso
prælio, gladio eum sustulit: urbeque ejus spolia-
ta, opibus direptis omnibus, filiam ejus Tecmes-
sam divitiasque omnes per noctem ad Græcorum

VARIE LECTIONES.

⁸⁰ « οὖν redundat. » Ch. ⁸¹ κεκολλησμένα. « Forte scribendum, κεκολλησμένα. » Ch. ⁸² βλέφαρα
Ox. ⁸³ ἐπιώρκησε Ox. ⁸⁴ κομδέντῳ. κομδέντ Ox. ⁸⁵ Θρακοὺς. Θρακας Ch. ⁸⁶ ἀλκὴν Ch., ἀλκὴν Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(27) Τοῦ διαφέροντος αὐτῷ στρατοῦ. Διαφέ-
ρων hic novo plane sensu, usurpatur: uti etiam
infra, lib. viii, p. 169, τὰ διαφέροντα, pro Bonis
alienis, aut quæcunque ad aliquem pertinent:
Ἐλαβε καὶ τὴν Ἀσίαν πᾶσαν, καὶ πάντα τὰ διαφέ-
ροντα τοῦ αὐτοῦ Ἀντιγόνου, item lib. xiv, p. 359.
Ὅθεν εἰς Γότθος τῶν διαφερόντων τῷ αὐτῷ

Ἀσπαρι, etc. *Gothus quidam, qui ex Asparis asse-
clis erat.*

(28) Ἀποκρύβει αὐτὴν. Scr. ἀποκρύπτει.

(29) Μετὰ τοῦ ἐφόρει κοσμίῳ. Ita paulo superius,
de Paride Helenam abducente, διὰ τῶν εἶχε μετ'
αὐτοῦ πλοίων· pro κοσμίῳ vero, lege κόσμου.

Πύρρος [151] ὁ καὶ Νεοπτόλεμος εὐήλις, εὐθώ-
ραξ, λεπτός, λευκός, εὐρινός, πυρρόδριξ, οὐλος^α,
ὀπόγλαυκος, μεγαλόφθαλμος (34), ξάνθοφρος^α, ξαν-
θοαργυρένιος, στρογγυλόφως, προπατής, τοιμηρὸς,
εὐσχυλτός (35), πικρὸς πολέμισθς. Οὗτος δὲ ὀπῆρ-
χεν οὐδὲ τοῦ Ἀχιλλεύως ἐκ Διδαμείης^α θυγατρὸς
Λυκομήδους, ὅστις μετὰ τὴν τελευταίαν τοῦ Ἰδίου
πατρὸς ἐξεπέμφθη ὑπὸ Θέτιδος καὶ Πηλέως, [ὥς]
πάππου αὐτοῦ, αἰτηθεὶς ὀπὸ τῶν Ἀχαιῶν, ὡς^α τοῦ
Ἀχιλλεύως δόλῳ φονευθέντος, ἐκδικῆσαι^α τὸ πα-
τρῶν αἷμα. Καὶ ὀπλισάμενος ἀπεστράτευσεν εἰς τὸ
ἴλιον σὺν ναυσὶν κβ' ἐκ τοῦ Πηλέως, λαβὼν ἴδιον
στρατὸν Μυρμιδόνων, τὸν ἀριθμὸν αχγ'. Καὶ ἀπο-
πλεύσας κατέλαβεν τὴν Τροίαν, καὶ εὗρεν εἰς τὰς
σκηναὶς τοῦ Ἰδίου πατρὸς Ἀχιλλεύως Ἰπποδάμειαν
τὴν καὶ Βρισηίδα, φύλακα^α τῶν τοῦ Ἀχιλλεύως πάν-
των. Ἦντινα ἀποδεξάμενος εἶχεν ἐν πολλῇ τιμῇ,
αἰτήσας αὐτὴν φύλακα εἶναι καὶ τῶν ἑαυτοῦ ἐν τῇ
πατρὶά σκηνῇ. Καὶ μετ' ὀλίγον καιρὸν τελευταῖ ἡ
Βρισηὶς νόσῳ βληθεῖσα.

Κάλχας κονδοειδής, λευκός, ὀλοπόλιος καὶ τὸ γέ-
νειον [152], πολύθραξ, μάντις καὶ οἰωνοσκόπος ἀρι-
στος (n).

Τῆς δὲ Τροίης οἱ ἀριστοὶ ἄνδρες οὗτοι.

Πρίαμος τῇ ἡλικίᾳ εὐμήκης, μέγας, καλός, πυρ-
ρόφρος, ὀπόγλαυκος, μακρόρινος, σύνφρος, εὐ-
όφθαλμος, πολὺς, κατεσταλμένος^α.

Ἔκτωρ μελάγχρους, μακρὸς, πάνυ εὐόχρος, δυνα-
τός ἐν ἰσχύϊ, εὐρινός, οὐλος, εὐπύγων, στραβός,
ψελλός, εὐγενής, φοβερός πολέμισθς καὶ βαρύφω-
νος (36).

Δηϊφობος διμοιρίατος (37), εὐθώραξ, εὐόφθαλμος,

VARIE LECTIONES.

^α οὐλός Ox. hic et 105, 106. ^α ξάνθοφρος Ch., ξάνθοφρος Ox. ^α Δαίδαμειός Ox. ^α ὡς deel.
^α ἐκδικῆσαι Ch., ἐκδικῆσαι Ox. ^α φύλακα Ch., φήλακα Ox. ^α κατεσταλμένος Ch., κατεστα-
μένος Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(34) Μεγαλόφθαλμος. Μεγαλόφυχος legit Por-
phyrog.

(35) Εὐσχυλτός. Vox ista apud lexicographos
nullibi occurrit : Leo Allatius reddit *peropportune
adoriens*, tanquam a σκυλάω ortum ; ego vero, cum
a perfecto passivo alicujus verbi necessario deduci
videtur ; a σκύλλομαι eam deductam puto, cujus
perfectum, ἐσχυλμαι, ἐσχυλσαι, ἐσχυλται, unde
σχυλτός atque hoc modo εὐσχυλτός, facile vexatus,
sive ad iram pronus, impatiens, significabit. Oc-
currit etiam infra, lib. xii, in Aureliani imp.

Pyrhus, qui et Neoptolemus, corpore magno,
pectore firmo, gracilis, candidus, naso eleganti,
capillo rufo et crispo, oculis subcæcis grandius-
culisque, flavis supercilliis, barbæ lanugine rufa,
facie rotunda, præceps, audax, impatiens, bella-
tor acerrimus. Filius erat hic Achillis, ex Deida-
mia, Lycomedis filia, qui patris post mortem,
Græcis id efflagitantibus, ob Achillem fraude sub-
latum, paterni sanguinis in vindictam profectus
est, a Thetide atque Peleo avo missus. Navibus
itaque xxi, exercituque multo Myrmidonum, a Pe-
leo instructus, adversus Ilium arma movit : solvens
autem, atque litus Trojanum appulsus, patris ten-
torium petivit ; ubi Hippodamiam, sive Briseidem,
perum omnium, quæ Achillis fuerant, custodem
invenit. Hanc itaque amplexus, summo habuit in
honore ; 105 eamque, uti suis etiam in tento-
rio paterno prospiceret, obtestatus est. Non longo
autem post temporis Briseis, in morbum incidens,
interiit.

Calchas erat curta statura, candidus, capite
mentioque canus, comatus, vates, atque augur
optimus.

Trojanorum vero primarii erant hi.

Priamus, qui statura erat procerus, corpore
magno, formosus, rubicundus, oculis subcæcis,
nasutus, supercilliis junctis, oculis venustis, canus,
animo sedato.

Hector erat colore nigro, procerus, mole cor-
poris ingens, præstans viribus, naso eleganti, crine
crispo, barbatus, strabus, blæsus, generosus, voce
graviori, in bello tremendus.

Deiphobus, statura mediocrem superante, pe-

Characterismate, hominis trucis ac barbari, atque
ad occidendos homines nati : ut de eo testatur
Flav. Vopiscus et Eutropius.

(35) Φοβερός πολέμισθς καὶ βαρύφωνος. Isac.
Porphyrog. itaque hoc loco aliter interpungendus,
quam hodie editur : ibi enim legitur, φοβερός πο-
λέμισθς, ἐν πολέμῳ βαρύφωνος ; ac si, nonnisi
in bello, βαρύφωνος fuisse Hector.

(37) Δηϊφობος διμοιρίατος. Ser. διμοιρίατος, sive
potius διμοιρίατος, uti supra monuimus. — διμο-
ρίατος Ox.

HODII NOTÆ.

descriptionibus. Ait Merionem fuisse εὐθριχα,
σγουρόν, εὐπύγων, etc. Thoantem λεπτόν, σγου-
ρόν, ὀπόγλαυκον, etc. Protesilaum εὐσύνθετον, σγου-
ρόθριχα, ξανθόθριχα, etc. Ajacem Locrensem σγου-
ρομελάνθριχα, καὶ στραβόν καὶ τῶν μακροπροσ-
ώπων. Diomedem dicit respectu reliquorum heroum
brevis staturæ fuisse ; deinde subnequit,

Ἐπεὶ τοῦτου χωρὶς ὅστερον ἐφευρέθη
Ἐσώθην λάρνακος τινός ἐν τῇ Δοιγίθαρδιᾳ
Ἀνδρὸς μεγάλου μέγεθος, οὗ τῶν κομῶν τὸ πᾶ-
χος
Εἰς ὅκον ἦν ἰσόμερον κορδύλῳ μεσαιτάτῳ
Ὁ ἱερὸς τῆς Ἀθηνᾶς ἐκρέμασαν ὡς θάμνα.

(n) Μάντις, καὶ οἰωνοσκόπος ἀριστος. De Cal-
chante, quod magus fuerit et trologus, et de
ejus virga prophetica audi sis Tzetzen ex eodem
libro.

Τὴν μίαν ῥάβδον μαντικὴν, χρυσῇ γὰρ οὐχ ὀκ-
[ήρ]χον
Ἀλλὰ ἐν ἑλνῇ καὶ κυρτῇ, χρήσιμος δὲ μαντείας,
Κατὰ τῆς τῆς γὰρ χέοντες τέρας ἐκ τῆς ἐστίας
τῇ ῥάβδῳ ταύτῃ τεχνικῶς ἔγραφον τὰς μαντείας
Βλέποντες πρὸς τὸν ἥλιον καὶ λέγοντες τὸ μέλλον.
Ταύτην τὴν ῥάβδον Πλούταρχος λυτίον ὀνομάζει,
Λιτούχου δὲ Κοκκιανὸς Κάσσιος Ἄλος (l. Ἄλων)
λέγει.

torosus, oculis venustis, sublimis, colore nigro, A ὑπόσιμος, μελάγχρους, πλατέφης, γενναῖος, εὐπώγων.

Helenus, procerus, membris compositis, candidus, validus, flavus, oculis vini colorem referentibus, nasutus, lanuginem primam emittens, subcurvus, sapiens, bellator.

Troilus, corpore magno, naso pulchro, capillitio molli et porrecto, cute flava, oculis venustis, capillo nigro, barba hispida, robustus bellator et cursu velox.

Paris, qui et Alexander, statura procera, robustus, candidus, naso eleganti, venustis oculis, pupillis nigricantibus, capillitio nigro, lanugine 106 prima, facie oblonga, demissis superciliis, ore paulo, lepidus, facundus, agilis, jaculandi peritus, meticulousus, voluptatis amans.

Aeneas, curtus, crassus, pectorosus, robustus, rufus, vultu lato, naso eleganti, candidus, recalcitrans, barbatus.

Glaucus, robustus, prudens, pius.

Antenor, procerus, gracilis, candidus, erine flavo, oculis exiguis, naso adunco, versutus, timidus, cautus, multiscius, facundus.

Hecuba erat crine flavo, oculis venustis, statura justa, eleganti naso, formosa, ambitiosa, affabilis, quieta.

Andromache, statura erat mediocrem superante, gracilis, decora, naso eleganti, mamillis pulchris, oculis et superciliis venustis, crispa, subflava, occipite comato, facie oblonga, collo venusto, vultu ridibundo, lepida, et ingenii acuti.

Cassandra, curta, ore rotundo, candida, structura corporis virili, naso decore, oculis venustis, pupillis nigricantibus, subflava, crispa, collo venusto, mammosa, pedibus parvis; quieta, ingenua, sacerdos, vates insignis, omniumque præscia, et virgo sacra.

Polyxena, procera, munda, candidissima, oculis grandibus, capillo nigro, et retrorsum detorto, naso pulchro, pulchris genis, sublima, labiis roseis pedibus parvis, virgo suavis, et formosa admodum:

VARIAE LECTIONES.

” Τρώϊλος Ox. ” μελάθριξ Ox. ” εὐφρος Ox. ” μελάθριξ Ox. ” εὐπάριος Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(38) Ἀναφάλας. Vocabulum inusitatum, pro φαλακρός. Hesych. ἀναφаланτώματι, φαλακρώματι, ἀναφάλαντος, idem significat, apud Septuag. Levit. xiii, et ἀναφаланτίας, apud Lucian. ἀναφаланτίας etiam apud Aristotelem *Hist. animal.* lib. iii, c. 11, calvitium significat, sed proprie quæ in superciliis et fronte est. Suidas: Ἀνάσιλος, ἀναφаланτίας· ἀσοςμος τὴν κεφαλὴν· φάλα γὰρ κόσμος τις.

(39) Εὐρίπος. Scr. εὐρινος, uti Noster habet ubique; pro quo Isac. Porphyrog. εὐριν, magis Græce.

(40) Μακροχαράκτηρος. Pro hoc Isac. Porphyrog. habet μακροπρόσωπος; quod vocis hujus inter-

pretationem nostram confirmat.

(41) Γελασίνας ἔχουσα ἐν ταῖς παρειαῖς. Forte legendum, γελασίνοισι. Γελασίνοι dicii sunt rugæ sive surculi illi, qui ridentium in ore sunt. Suid. Γελασίνοισι· γραμμαῖς ταῖς ἐκ τοῦ γελᾶν γενομέναις. Martial. lib. vii.

Τρώϊλος ” μέγας, εὐρινος, ἀπλόθριξ, μελάχρους, εὐόφθαλμος, μελάθριξ ”, δασυπώγων, ἰσχυρὸς πολέμιστος καὶ δρόμας.

Πάρις (ο) ὁ καὶ Ἀλέξανδρος, εὐήλιξ, εὐσθενής, λευκὸς [135], εὐρινος, εὐόφθαλμος, μελάχρους, μελάθριξ, ἀρχιγένειος, μακρόφης, κάτοφρος, μεγαλόστομος, εὐχαρής, ἑλλόγιμος, εὐκίνητος, τοξότης, εὐστοχος, δειλὸς, φιλήθωνος.

B

Αἰνείας κονδοειδής, παχὺς, εὐσθητός, ἰσχυρὸς, πυρράκης, πλατέφης, εὐρινος, λευκὸς, (p) ἀναφάλας (38), εὐπώγων.

Γλαῦκος, ἰσχυρὸς, φρόνιμος, εὐσεβής.

Ἀντήνωρ, μακρὸς, λεπτός, λευκὸς, ξανθὸς, μικρόφθαλμος, ἀγκυλόρινος, δόλιος, δειλὸς, ἀσφαλής, πολίστωρ, ἑλλόγιμος.

Ἐκάδῃ, μελίχρους, εὐόφθαλμος, τελεία, εὐρινος, ὠραία, φιλότιμος, εὐόμιλος, ἥσυχος.

Ἀνδρομάχη, διμοιρίαία, λεπτή, εὐστολος, εὐρινος (39), εὐμασθος, εὐόφθαλμος, εὐοφρος ”, ὅλη, ὑπόξανθος, ἐπισδόχομος, μακροχαράκτηρος (40), [134] εὐτράχηλος, γελασίνας ἔχουσα (41) ἐν ταῖς παρειαῖς, εὐχαρής, γοργή.

C

Κασσάνδρα, κονδοειδής, στρογγυλόφης, λευκή, ἀνδροειδής τὴν πλάστιν, εὐρινος, εὐόφθαλμος, μελάχρους, ὑπόξανθος, ὅλη, εὐτράχηλος, ὀγκόμασθος, μικρόπους, ἥσυχος, εὐγενής, ἱερατική, μάντις ἀκριδής, καὶ πάντα προλέγουσα, ἀσκητικὴ παρθένος.

Πολυξένη μακρὴ, καθαρὰ, λευκὴ πᾶν (42), μεγαλόφθαλμος, μελάθριξ ”, ἐπισδόχομος, εὐρινος, εὐπάριος ” μικρόσιμος, ἀνθρόχειλος, μικρόπους, παρθένος εὐχαρής, ὠραία πολὺ, οὐσα ἐνιαυ-

D

Nec cibis ipse juvat, morsu fraudatus aceti: Nec grata est facies, cui gelasinus abest. Isac. Porphyrogen. habet, γελασίνας ἔχουσα τὰς παρειαῖς.

(42) Λευκὴ πᾶν. Ista apud Isac. Porphyrog. mala interpunctione laborant; legenda sunt itaque hoc modo, λευκὴ πᾶν, ἀνδρώδης τὴν πλάστιν.

HODII NOTÆ.

(ο) Πάρις, etc. De Paridis forma, ut qui sub Venere planeta natus fuerat, nescio quid Astrolo-

gicum nugatur Jo. Tzetzes op. cit.

(p) Ἀναφάλας. C. de Justiniano ἀναφαλᾶς.

τῶν τῇ ἐσφάγῃ, καθὼς ὁ σοφώτατος (43) Δίctys ὁ ἄ
ἐκ τῆς Κρήτης ὑπεμνημάτισε μετὰ ἀληθείας τὰ
προγεγραμμένα καὶ τὰ λοιπὰ πάντα τῶν ἐπὶ τῷ
Ἰλιον ἐπιστρατευσάντων Ἑλλήνων. Ἦν γὰρ μετὰ
τοῦ Ἰδομενέως τοῦ προμάχου τῶν Ἀναῶν τοῦ κατ-
ελθόντος εἰς τὸν πόλεμον ἅμα τοῖς ἄλλοις Ἀχαιοῖς·
συγγραφεὺς γὰρ αὐτοῦ τοῦ Ἰδομενέως ἐτύγχανεν ὁ
αὐτὸς Δίctys καὶ ἑωρακίως ἀκριβῶς τὰ τοῦ πολέμου
καὶ συγγραφάμενος, ὥς παρὼν τότε ἐν τοῖς χρο-
νοῖς ἐκείνοις μετὰ Ἑλλήνων. Ὅστις ἐξέθετο καὶ
τοὺς προτραπέντας ὑπὸ Ἀγαμέμνονος καὶ Μενε-
λάου βασιλέων καὶ τοὺς ὀπλισαμένους καὶ κατελ-
θόντας μετὰ τοῦ στόλου ἐπὶ τὸ Ἰλιον, [135] ἔκαστον
ἔχοντα ἴδιον στρατὸν καὶ ναῦς. Ὅστις πρὸ πάντων
ἐξώρμησεν Ἀγαμέμνων, υἱὸς Ἀτρείδης (44) Μυκη-
ναίων ὁ βασιλεὺς, σὺν νηυσὶν ρ', καὶ εἰς λόγον ἀπο-
τροφῆς τῶν στρατοπέδων νῆας λ' (g)· Μενέλαος καὶ
Ἀχίλλεος καὶ Ἀρκεσίλαος (45) καὶ Προδοήνωρ καὶ
Κλονίος· σὺν νηυσὶν ν', Ἐλεφάνωρ ἐξ Εὐβοίας σὺν
νηυσὶν ξ'· Μενέλαος δὲ υἱὸς Πλεισθένης, ὁ τῆς
Σπάρτης βασιλεὺς, σὺν νηυσὶν ξ'· Διομήδης ἐξ
Ἀργεῖος [σὺν] νηυσὶν π'· Ἀσκάλαφος καὶ Ἰάλμενος
σὺν νηυσὶν λ'· Σχεδῖος καὶ Ἐπίστροφος σὺν νηυσὶ μ'·
Μέγης ἐκ Δολίχης τῆς Ἑλλάδος σὺν νηυσὶ μ'· Αἴας
Τελαμώνιος ἐκ τῆς Σαλαμίνου σὺν νηυσὶ μ'· Νέ-
στωρ σὺν νηυσὶ λ'· Θόας σὺν νηυσὶ μ'· Ἀγένωρ
καὶ Τευθίδης σὺν νηυσὶ ξ'· Πρόθωρος καὶ Μαγνίτωρ
σὺν νηυσὶ μ'· Εὐμένης σὺν νηυσὶ ια'· Νηρεὺς ἐκ Μυ-
κῆνης σὺν νηυσὶ γ'· Χαλίας ἐκ Τρίκκης σὺν νηυσὶ μ'·
Ἀσωνεύς καὶ Πολυπῆτης σὺν νηυσὶ μ'· Ἀμφίγε-
νείας ἐξ Ἰλίου (46) σὺν νηυσὶ μγ'· Μενσεύς ἐξ
Ἀθηνῶν [σὺν] νηυσὶ ν'· Ἰδομενέως καὶ Μηριόνης
ἐκ Κρήτης σὺν νηυσὶ [136] π'· Ὀδυσσεὺς ἐκ Κε-
φαλληνίας Ἰθάκης (47) σὺν νηυσὶ ιβ'· Τληπόλεμος
σὺν νηυσὶ θ'· Αἴας ὁ Δορκὴς σὺν νηυσὶ θ'· Ἀχιλ-
λεὺς ἐκ τοῦ Ἀργεῖος τῆς Ἑλλάδος (48) σὺν Πατρό-
κλῳ σὺν νηυσὶ ν'· Πρωτεσίλαος καὶ Ποδάρχης σὺν

quæ xviii 107 annos nata, occisa est; sicuti sa-
pientissimus Dictys Cretensis quæ superius dicta
sunt, quæque dicturi sumus omnia de rebus Græ-
corum ad Ilium gestis, fideliter descripta memoriæ
mandavit. Erat enim Dictys iste Idomenei (qui
cum Græcis in bellum hoc descenderat) ama-
nuensis; atque simul cum eo bello interfuit :
quarum itaque testis oculatus ipse fuerat, res
gestas diligenter in historiam retulit. Qui vero ab
Agamemnone et Menelao regibus Græcorum in
partes vocati advenerunt, quisque cum exercitu
navibusque suis, a Dicty memorantur hunc in mo-
dum. Primus omnium erat Agamemnon, Atrei
filius, Mycenarum rex, cum navibus centum, præ-
ter alias xxx onerarias. Menelaus, Leistus, Arce-
silaus, Prothoenor, et Clonius, cum navibus l.
Elpenor ex Eubœa, cum navibus lx. Menelaus,
Plisthenis filius, rex Spartæ, cum navibus lx.
Diomedes ex Argis, cum navibus xxc. Ascalaphus
et Jalmenus, cum navibus xxx. Schedius, et Epi-
strophus, cum navibus xl. Meges ex Doliche
Helladica, cum navibus xl. Ajax Telamonius ex
Salamine, cum navibus xl. Nestor, cum navibus
xc. Thoas, cum navibus xl. Agenor et Teuthides
cum navibus lx. Prothous, et Magnitor, cum
navibus xl. Eumenes, cum navibus xi. Nereus, ex
Mycene, cum navibus iii. Chalias ex 108 Tric-
ca, cum navibus xl. Leonteus et Polypetes, cum
navibus xl. Amphigenias, ex Ilio, cum navibus
xliii. Menestheus ex Athenis, cum navibus l. Ido-
meneus et Meriones, ex Creta, cum navibus xxc.
Ulysses, ex Ithaca Cephaleniæ, cum navibus xii.
Tlepolemus, cum navibus ix. Ajax Locrensis, cum
navibus ix. Achilles et Patroclus, ex Argis Hella-
dis, cum navibus l. Proteusilaus, et Podarces, cum
navibus xl. Palamedes, cum navibus xii. Philo-
ctetes, ex Mothone, cum navibus xii. Nereus, ex
Perrhebis, cum navibus xxii. Sortes, Philippus,

VARIE LECTIONES.

^a Quæ de Dicty Malalas, ex eo repetit Tzetzes, Histor. v, 30. ^b Μυκηνέων Ox. ^c Κλονίος Ox.
^d Navium catalogi vitia turpissima exagitavit Bentleius p. 74 s. ^e Σαλαμίνου. Σαλαμίνος p. 51 B, 53 D.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(43) Καθὼς ὁ σοφώτατος Δίctys. Characterismata
quædam Græcorum et Trojanorum, nostris licet
parum affinia, apud Daretem Phrygium habentur :
at in Dicty Cretensi, qui hodie exstat, nil hujusmodi
invenitur. Dicty ergo alio usus videtur auctor
nostor.

(44) Ἀγαμέμνων υἱὸς Ἀτρείδης. Imo Atrei nepos
erat Agamemnon, Plisthenis vero filius ; uti supra
monuimus. Quod mirum est non advertisse aucto-
rem nostrum, si modo eodem qui hodie exstat Dicty
Cretensi usus est.

(45) Μενέλαος, καὶ Ἀχίλλεος. Peneleum illum vo-
cat Dictys. Sed nec in navium numero cum nostro
convenit.

(46) Ἀμφίγενηας, ἐξ Ἰλίου. Hujus nec apud
Dictym, nec Daretem mentio ulla. Ilii vero nomine
vocatas urbes quinque enumerat Stephanus de
Urb., quarum tertiam Macedoniæ, quartam Thessa-
liæ, quintam Thraciæ esse testatur.

(47) Κεφαλληνίας Ἰθάκης. Male hic conjunguntur
istæ Insulæ ac si una essent. Ulysses enim ex
Ithaca, insula Cephaleniæ vicina. Steph. de urb.
Ἰθάκη νῆσος, πρὸς τῇ Κεφαλληνίᾳ, ἀπὸ Ἰθάκου, ἀφ'
ἧς ὁ Ὀδυσσεύς. Hesychius item Cephaleniam juxta
Ithacam ponit. Κεφαλληνίης, ἔθνος παρὰ τὴν Ἰθάκην.

(48) Ἀχιλλεύς, ἐκ τοῦ Ἀργεῖος τῆς Ἑλλάδος.
Achilles non ex Argo Hælladica, sive Peloponne-
siaca, sed Thessalica oriundus. Stephanus de Urb.
undecim urbes hoc nomine appellatas enumerans,
tertiam Thessaliæ facit, Dictys Cretens. Græcorum
classem colligens, ex Pelasgia quinquaginta, inquit :
Dares Phryg. etiam Achillem ex Phthia (Pithia co-
dices impressi habent, mendose) : ducit, navibus
numero l instructum. Pelasgia vero, et Phthia,
Thessaliæ partes sunt, uti supra diximus. Constan-
tin. Manasses :

Ὁ δὲ Φθιώτης Ἀχιλλεὺς ἔλαμπερ ὁπὲρ πάντας.

HODII NOTÆ.

(g) Νῆας λ'. De numero navium adi, si libet, Jo. Tzetzem in op. cit.

atque Antiphus, cum navibus LXXVIII. Sunt autem omnes Græcorum naves numero MCL. Græci vero, juxta ac inter se decretum fuerat, navibus concensis, in Aulidem regionem primum delati sunt: inde vero Phrygiam aggressi, vastatisque Phrygum regionibus, uti superius dictum, Priamum regem, Hecubamque reginam neci dederunt: liberisque eorum abductis, opibusque Phrygum direptis omnibus reversi sunt quisque in regionem suam. Duravit itaque regnum Ephesinum, quod Trojæ Phrygiæ fuit, atque Asiæ totius, in univ-
versum annos CCMXIX.

Troja capta, Argivi præda omni pecuniisque inter se divisit classem adornabant, in patriam quisque suam reversuri. Solventibus igitur nonnullis, remanserunt tamen plurimi, ob contenti-
onem inter Ajacem Telamonium, Ulyssem, ac Diomedem, obortam. Ajax enim Telamonius Palladium 109 quærebat sibi; nempe, parva illa Palladis statua lignea, quæ ritu (ut aiunt) mystico par-
batur, in victoriam scilicet, et ut urbem in qua servabatur, inexpugnabilem, præstaret. Palladium istud Asius quidam, philosophus ac mysta, Troi regi obtulerat, urbis fundamenta jacturo: cujus in gratiam rex Tros, universam ditionem suam, Epitropum ante vocatam, Asiam, Asii philosophi in memoriam, denominavit. Palladium hoc Ulysses ac Diomedes, nocturno tempore Trojam ingressi, Palladis ad fanum obdormientes, interim dum a Græcis Phrygibusque festa Anathematum cele-
brarentur, clam abstulerunt: hoc autem ex consilio Antenoris, qui ex Trojanorum ducibus erat: et cujus uxor, Theano, sacerdos Palladi inservie-

A νηυσὶ μ'· Παλαμῆδης σὺν νηυσὶ 18'· Φιλοκτήτης ἐκ Μοδόνης σὺν νηυσὶν κβ'· Σώρῃς, Φίλιππος, Ἀν-
τιφῶς σὺν νηυσὶν οη'. Αἱ πᾶσαι νῆες τῶν Ἑλλήνων
αὐτ' (49). Οἱ ἀπέπλευσαν κατὰ τὰ ἴδια μανδᾶτα
πρῶτον εἰς τὴν Αὐλίδα χώραν, κακείθεν ἐπιστάντες
τῇ χώρᾳ τῶν Φρυγῶν ἐξεπύρῃσαν τὰ αὐτῶν βασι-
λεῖα, ὡς προέγγραπται, παραλαβόντες Πρίαμον βα-
σιλέα καὶ φονεύσαντες αὐτὸν καὶ Ἐκάδην βασιλῖδα,
τοὺς δὲ αὐτῶν παῖδας αἰχμαλώτους εἰληφότας καὶ
πάντα τὰ βασίλεια διαρπαζόμενοι ὑπέστρεψαν εἰς
τὰς ἰδίας χώρας. Κατέσχευεν οὖν ἡ βασιλεῖα Ἐφέσου
τῆς Ἀσίας πάσης καὶ Τροίης τῆς Φρυγίας τὰ πάντα
ἐτη οὐθ'.

Μετὰ [137] οὖν τὴν ἄλωσιν τῆς Τροίης πάντες οἱ
Ἀχαιοὶ μερισάμενοι τὴν πρᾶξιν καὶ τὰ χρήματα,
B ἐξορμηθεὶς βουλόμενοι ἐπὶ τὰς ἰδίας πατρίδας, τὰς
ναῦς αὐτῶν ἐτοιμάσαντες, ἔνιοι μὲν ἀπέπλευσαν,
φανερὸι δὲ προσέμειναν (50), Ἀλάντος τοῦ Τελαμῶ-
νίου * καὶ Ὀδυσσεὺς καὶ Διομήδους εἰς μάχην
ἐλθόντων. Ὁ γὰρ Τελαμῶνιος Ἀίας ἐζήτει λα-
θεῖν τὸ βρέτας, ὅπερ ἐστὶ τὸ Παλλᾶδιον, ζώδιον τῆς
Παλλᾶδος (51) μικρὸν ξύλινον, ὃ λεγόμενον τετα-
σμένον εἰς νίκην, φυλάττοντα τὴν πόλιν (52)· ἐνθα
ἀπόκειται ἀπαράληπτον. Τὸ δὲ αὐτὸ Παλλᾶδιον ἔδωκε
τῷ Τρώϊ βασιλεῖ μέλλοντι κτεῖναι τὴν πόλιν Ἀσιός
τις, φιλόσοφος καὶ τελεστής. [138] Καὶ ὑπὲρ εὐχα-
ριστίας δὲ Τρώως βασιλεὺς εἰς μνήμην αὐτοῦ τὴν ὀπ'
αὐτὸν ** οὖσαν χώραν πᾶσαν τὴν πρόφην λεγομένην **
Ἐπίτροπον (53) [ἦν **] μετεκάλεσεν Ἀσίαν. Τοῦτο
δὲ τὸ βρέτας Ὀδυσσεὺς καὶ Διομήδης ἔκλεψαν κατὰ
C γνῶμην τοῦ Ἀντήνορος **, ἐξάρχου τῶν Τρώων,
οὗτινος ἡ γυνή, ὀνόματι Θεανῷ, ἦν Ἱέρεια τῆς Παλ-
λάδος, ὅπου τὸ αὐτὸ βρέτας ἀπέκειτο, εἰσελθόντες
νοκτὸς οἱ περὶ τὸν Ὀδυσσεῖα καὶ Διομήδην ἐν τῇ

VARIE LECTIONES.

* κβ'. Omissis nonnulla videtur Ox.: vide interpretationem Latinam. * Τελαμῶνιου Ox. ** αὐτὸν Cedrenus p. 130 D, αὐτοῦ Ox. ** Ἐπίτροπον. Ἐπίτροπον Cedrenus. Verum est Ἡπειρον, quod præbet Suidas v. Παλλᾶδιον. ** ἦν redundat. * Ch. ** Ἀντήνορος Ch., Ἀντηνωρος Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(49) Αἱ πᾶσαι νῆες τῶν Ἑλλήνων αὐτ'. Dictys Cretensis 1275 enumerat, Iares Phrygius 1140, Tzetzes in Lycophron. 1186, nequaquam cum nostro, nec secum, convenientes.

(50) Φανεροὶ δὲ προσέμειναν. Φανεροὶ ubique apud auctorem nostrum pro nomine multitudinis usurpatur; idemque sonat, quod πολλοὶ sive πλεῖστοι, ita infra lib. vii, p. 155, καὶ φανεροὶ τῶν τῆς πόλεως λαμφοί. Ex urbis autem primariis plurimi. Item lib. xviii, p. 496, de Trulla Magnæ ecclesiæ Constantinopolitanæ loquens hæc habet: Πή-
ξας γὰρ ἦν εἰς φανεροὺς τόπους, pluribus in locis perrupta fuerat. Cæterum hujusmodi exempla pas-
sim occurrunt.

(51) Ζώδιον τῆς Παλλᾶδος. Ita etiam Cedrenus: Verum Xylander ζῶανον ibi legendum suspicatur; haud recte. Hesychius. Ἀκρωτήρια, τὰ ἐπ' αὐτῶν τῶν ναῶν ζῶδια ἀνατιθέμενα. Ζώδιον, hoc loco, idem sonat, quod ἀπικόνισμα, sive ἀγαλμα. Pherecydes apud Is. Tzetzem, Palladia vocat, τὰ ἀχειροποίητα μορφώματα, καὶ πᾶν τὸ ἐξ οὐρανοῦ πρὸς γῆν παλίσ-
μενον, non manu fictas statuas, sed quidquid cali-
lus in tetram tibratur. Apollodorus etiam apud eundem, tradit, Ilium, postquam Ilium condidisset, vaccam secutum, orasse ut videret signum, tuncque

Palladium decidisse. Cæterum Palladium hoc τέ-
λεσμα quoddam fuisse putat doctissimus Jac. Gaf-
farellus, Curiositatum inauditarum, Gallice scri-
ptarum, part. ii, cap. 6, cui ipse etiam libentis-
sime accedo, auctoris nostri fretus testimonio, qui asserit Palladium fuisse τεταλεσμένον τι εἰς νί-
κην, φυλάττον τὴν πόλιν ἐνθα ἀπόκειται ἀπαρά-
ληπτον. Imagunculam, ritu mystico præparatam, in
victoriam scilicet, et ut urbem, in qua servabatur,
inexpugnabilem præstaret: ubi habemus et Tele-
smatum præparandorum modum eorumque usum.
De his vero consulat lector laudatum Gaffarellum,
libro supra citato. Libro etiam xvi, alchemistam
quemdam Joannem Ishmeum nomine, introducti ζώ-
δια ἔδρουζα, imagunculas obryzas populo venditan-
tem. Zodiaci vero signa peculiariter ζώδια apud
Athenæum, Aristotelem aliosque vocantur.

(52) Φυλάττοντα τὴν πόλιν. Scr. φυλάττον.
(53) Ἐπίτροπον. Ἐπίτροπον habet Cedrenus.
Orbis vero terras in partes generales, Asiam, Eu-
ropam, Africam, distributionem non esse adeo an-
tiquam apparet ex Stephano de urb. qui Asiam
Homero, Europamque incognitas fuisse testatur:
ἄγνωστὴ γὰρ Ὀμῆρος τὴν Ἀσίαν, ὡς καὶ τὴν Εὐ-
ρώπην.

Τροίη, καὶ παρακοιμηθέντες εἰς τὸ ἱερὸν τῆς Παλλάδος, ὅτε τὰς ἑορτὰς τῶν Ἀναθημάτων εἶχον (54) οἱ Φρύγες καὶ οἱ Ἕλληνες. Ἐποίησαν δὲ τοῦτο οἱ Δαναοί, ἐπειδὴ ἐδόθη αὐτοῖς χρησμός, ὅτι οὐ δυνατόν ὄμαξ· παραλαβεῖν τὴν Τροίην, εἰ μὴ τὸ Παλλάδιον ἀφέλῃσθε ¹⁶ (55). Καὶ ἐξήτει λαβεῖν αὐτὸ ὁ Τελαμώνιος Ἀίας εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ πατρίδα, λέγων· Ἐμοὶ ἐχρεώσεται (56)· ἔκαμον γὰρ Ἀχαιοῖς. Ἀρκεῖ μοι γὰρ ἡ παρὰ Ἐκτορος [139] εἰς ἐμὲ γεναμένη παραίτησις (57) ἐν τῇ παρ' ἐμοῦ πρὸς αὐτὸν μονομαχίᾳ. Καὶ πάλιν ἐποίησα ἐφοδὸν ἐπὶ τὴν πόλιν τοῦ Ἰλίου, μόνος διώξας τοὺς Τρῶας, καὶ σώσας τὰς νῆας πάντων ὁμῶν Ἑλλήνων, καὶ πολλοὺς τῶν Τρῶων ἥρωας ἀνδρας βαλὼν οὐκ ἐτρώθη. Ἀρκεῖ δέ μοι, νομίζω, καὶ τοῦτο πρὸς δόξαν, τὸ ἀγαθαῖα ἱεροῦ τοῦ Θυμβρίου (58) Ἀπόλλωνος.

Ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς ἀνθίστατο αὐτῷ λέγων, ὅτι Ἐγὼ αὐτὸ λαμβάνω εἰς τὴν ἐμὴν πόλιν· οὔτε γὰρ πλεόν μου ¹⁵ κέκυρκας Ἑλλήσιν. Ἐξ ἀρχῆς γὰρ μετὰ τὴν τῆς Ἐλένης ὑπὸ Πάριδος κλοπὴν εἰς τὸ Ἴλιον ἐξώρμησα σὺν Παλαμῇδῃ καὶ Μενελάῳ βασιλεῖ. Ὁμοίως δὲ καὶ τοὺς βασιλεῖς καὶ τοὺς ἥρωας ἐγὼ πανταχόθεν προσεκαλέσασμην· ὡσαύτως δὲ καὶ τὴν θάνατον τοῦ Πάριδος ἐγὼ κατεργασάμην. Συμβολῆς γὰρ, ὡς ἴστε, Τρῶων καὶ Ἑλλήνων γενομένης, καὶ πολλῶν πεσόντων, ἱσταμένων τῶν τὰ πρῶτα φερόντων τῆς Τροίης καὶ ὁμῶν τῶν ἡγεμόνων Ἑλλήνων καὶ πρὸς ἀλλήλους ἐπικειμένων κρίναι τὸν πόλεμον, ἐγὼ προετρεψάμην τὸν ἥρωα Φιλοκτήτην κατὰ Πάριδος προκαλέσασθαι ¹⁸ τοξικὴν μονομαχίαν. Καὶ ἐξαίφνης [140] διὰ μέσον τῶν βασιλέων ὁ Φιλοκτήτης ἐξελθὼν προκαλεῖται τὸν Πάριδα εἰς μονομαχίαν τοξικὴν. Ἀκούσας δὲ ὁ Πάρις ἐξώρμησε καὶ αὐτὸς κατέναντι αὐτοῦ τοξότης καὶ ἅμα διηφόδῳ, ἀδελφῷ αὐτοῦ. Ἐξελθὼν δὲ διεμέτρησα αὐτοῖς διαστήματος τόπον, ποῦ ἐχρῆν αὐτοὺς ἵσταναι. Καὶ λαβόντων αὐτῶν κληρὸν ἔλαχε τῷ Πάριδι πρῶτῳ τοξεύσαι· ῥέψας δὲ ὁ Πάρις ἀποτυγχάνει· θαρσεῖν δὲ Φιλοκτήτην κράζας (59), ἀντετόξευσεν ὁ Φιλοκτήτης, καὶ διαπέφρει τὸν Πάριδος τὴν ἀριστερὰν χεῖρα· καὶ εὐθὺς ¹⁷ δευτέραν ἀκοντίσας τὸν δεξιὸν αὐτοῦ ὀφθαλμὸν ἐπήρωσεν· οὐ μῶνόντος δὲ αὐτοῦ καὶ ἀποστραφέντος, πέμψας ἑτέρα· σαγίτην τοὺς αὐτοῦ πόδας

A bat, ubi Palladium hoc reponebatur. Nimirum Græci ex oraculo edocti fuerant, Trojam non aliter occupari posse, nisi Palladium illud inde surriperetur. Deposcebat autem hoc sibi Telamonius Ajax, uti in patriam suam deportaret: Quippe mihi (inquit) merito debetur, qui pro Achivis tot sustinui. Satis equidem mihi esset, cui Hector singulari certamine congressurus, cedebat impar. Sed etiam propulsatis hostibus, ego illi ad portas viam solus aperui, vestrumque omnium navibus conservatis, complures Trojanorum heroes, necdum sauciatus **110** ipse vulneravi. Sed et abunde mihi est in gloriam, quod Achillis corpus, Thymbraei Apollinis fano extractum, ad castra deduxi. τὸ σῶμα τοῦ Ἀχιλλεύως εἰς τὰς σκηνὰς ἐκ τοῦ

B Cæterum Ulysses contra locutus: Quin potius hoc mihi debetur, quod in urbem meam deportarem. Laboribus enim meis non tu maioribus Argivos demeruisti. Ab ipsis enim belli primordiis post raptam a Paride Helenam, ego adversus Ilium cum Palamede et Menelao rege, arma movi. Reges ego heroasque undique accessitos, in partes vocavi: sed et Paridi necis auctor ipse fui. Cum enim (uti nostis) prælio inter Trojanos Græcosque commisso, plurimi utrinque ceciderunt, instantibus interim et urgentibus invicem utriusque aciei ducibus, ut bellum decerneretur, heroem Philoctetem ego hortatus sum, uti Paridem ad singulare certamen sagittis tentandum provocaret. E vestigio igitur regum per medium egressus C Philoctetes, ad pugnam sagittariam Paridem provocat: quo Paris audit, egressus et ipse est, una cum fratre Deiphobo sagittarius. Tum ego stationis intervallum illis dimensus sum. Paris itaque, cui sortito obvenerat, uti prior hoc faceret, sagittam emisit, sed a scopo aberravit. Philoctetes autem, me interim adhortante, bono ut esset animo, sagitta vicissim Paridem impetens, manum ejus sinistram transadigit: statimque alteram emittens sagittam, dextro eum **111** oculo vulneravit. Ejulavit interim Paris, jam terga daturus, cum Philoctetes, tertia sagitta

VARIE LECTIONES.

¹⁶ ἀφέλῃσθε. ἀφέλῃσθαι Ox. ¹⁸ μοῦ. Imo ἐμοῦ. ¹⁵ προσκαλ. Ox. ¹⁷ εὐθὺ Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(54) Ὅτε τὰς ἑορτὰς τῶν Ἀναθημάτων εἶχον. Cædrenus habet, ἐν ἡμέραις τῶν ἑορτῶν solummodo. De hoc festo τῶν Ἀναθημάτων apud auctores alium ubique silentium, τὰ ἀναθήματα, donaria Diis sacra. Poll. l. 1, τὰ δὲ ἀναθήματα ὡς ἐπιτολὴ, στέφανοι, φιάλαι, ἐκπύματα, θυματήρια, χρυσεῖες, ἀργυρεῖες, οἰνοχοῖοι, ἀμφορίσχοι. Sunt etiam ornamenta alia quælibet, aut urbis, ut templa, Porticus Basilicæ, teste Strabone, l. 5. Convivii etiam, ap. Hesych. Ἀναθήματα, δαιτός· καὶ κοσμήματα τῆς εὐωχίας.

(55) Εἰ μὴ τὸ Παλλάδιον ἀφέλῃσθαι. Ser. ἀφείρεσθε.

(56) Ἐμοὶ ἐχρεώσεται. Ser. χειρῶσεται.

(57) Γεναμένη παραίτησις. Ser. γενομένη.

PATROL. GR. XCVII.

D (58) Τοῦ Θυμβρίου Ἀπόλλωνος. Ser. Θυμβρίου, sive Θυμβρίου, a Thymbra, Troadis urbe, ad Thymbrium, vel Thynbrium fluvium sita, sic dicitur Apollo. Hesych. Θύμβρα, τόπος τῆς Ἰλίου περὶ τὸν Θύμβρον λεγόμενον ποταμὸν, οὕτως ὀνομασθέντα τῆς ἀρχαίας πόλεως ἀπέχοντα σταδίου δέκα, ὅπου γὰρ καὶ ἱερὸν Ἀπόλλωνος Θυμβράκου (Ser. Θυμβραίου.) Eustathius fluvium hunc Θύμβριν vocat, ἀφ' οὗ Ἀπόλλωνος Θυμβραίου ἱερὸν, ἐν ᾧ ἔτοξεν Ἀχιλλεύς, Stephano Θύμβριος dicitur. Θύμβρα, πόλις Τρωάδος, Δαρδάνου κτίσμα, ἀπὸ Θυμβραίου φησὶ αὐτοῦ· οὐ ποταμὸς Θύμβριος, ἀφ' οὗ Ἀπόλλωνος Θυμβραίου ἱερὸν.

(59) Θαρσεῖν δὲ Φιλοκτήτην κράζας. Locutio असंτακτος, mallem, ἐμοῦ κράζαντος.

emissa, pedes ejus juxta malleolos transfixit : ceciditque tandem Paris. Rapto igitur ejus corpore, fugam capessunt Trojani ; in urbem vero delatus filios suos tres, quos ex Helena susceperat, Bunimum, Corythæum, et Idæum, ad se vocavit : quos ubi astare sibi parvulos conspexit, exanimis remansit ; sub noctem vero mediam spiritum efflavit. Quem videns uxor ejus, quam priorem habuit Œnoe, mortem sibi laqueo conscivit. Helenam vero in uxorem sibi accepit Deiphobus, alter Priami filius, qui extremis membris a Menelao rege mutilatus est : uti satis hoc vobis omnibus notum. Consilium et id meum fuit, uti Pyrrhus heros Polyxenam ad Achillis tumulum jugularet. Tum vero Ulysses, elata voce : Quis mihi (inquit) æquiparandus est, qui Paridi exitium astruxi, in Menelai, Achillis, et Græcorum omnium vindictam?

Huic igitur Agamemnon, exercitusque pars magna acclamavit. Tum vero Ulysses : Sed neque reticendum (inquit) mihi existimo, quod ulterius periculorum subivimus, ego ac Diomedes, Palladium surripientibus : quomodo (inquam) Trojæ cum barbaris agentes quæcunque eis acciderant, de his omnibus, castra per noctem repetentes, vos duces certiores fecerimus ; quæ nunc etiam repetere libet. Trojanis pro tempore **112** festa Anathematum celebrantibus, interim dum sacra in urbe peragerentur, Apollinis ad aram portentum accidit hujusmodi : Igne altari, sacrificio immolando, rite admovebant : illud vero non comburitur. Sæpiusculæque repetitus ignis, non exarsit tamen : quin et ea, quæ altari imponebantur, omnia in terram deciderunt. Accessere his etiam alia prodigia, quæ Trojani animadvertentes, adversum sibi aliquid denuntiari dixerunt. Antenor itaque, Priamo rege, ducibus, exercituque Trojano id ab eo flagitantibus, ad vos reges missus est legatus ; nempe Danaos exoratum, uti pacem ipsis pretio constituto reddatis. Quorum omnium nos notitiam assecuti, castra repetentes vobis indicavimus. Antenor autem, legatione suscepta, Trojanorum et Priami nomine, orationem habuit hu-

A φιλοῖ ἐπὶ τὰ σφυρὰ (60), καὶ πίπτει ὁ Πάρις. Καὶ φεύγουσι πάντες, ἀρπάσαντες τὸ σῶμα Πάριδος· καὶ ἐν τῇ πόλει εἰσελθὼν ἐκάλεσε τοὺς τρεῖς υἱοὺς αὐτοῦ, οὓς εἶχεν ἐκ τῆς Ἑλένης, τὸν Βούνιμον καὶ Κορυθαῖον καὶ Ἰδαῖον ¹¹ (61)· οὐστίνης [141] ἑωρακῶς μικροῦς ἀπνοοὺς ἔμεινε καὶ διὰ μέσης νυκτὸς τὴν ψυχὴν ἔδωκε. Καὶ ἑωρακοῦσα (62) αὐτὸν ἡ πρώτη γυνὴ αὐτοῦ Οἰνὸν (63) ἑαυτῇ ἀπεχρήσατο ἀγχόνῃ (64). Καὶ ἔλαβε τὴν Ἑλένην γυναῖκα Διηφοβος, ὁ ἄλλος υἱὸς τοῦ Πριάμου, ὃς ἡρωτηρίασθη ¹² (65) ὑπὸ Μενελάου βασιλέως, ὡς πάντες ἐπιστάσθαι. Καὶ Πολυξένην δὲ ἐγὼ συμβουλεύσας ἤξαι πρὸς τύμβον Ἀχιλλέως σφαγιασθῆναι ὑπὸ τοῦ ἥρωος Πύρρου. Καὶ ἀνακράξας Ὀδυσσεὺς ἔφη· Τί- νος ἀντάξιός εἰμι, κατασκευάσας ὀλέσθαι Πάριδα πρὸς ἐκδίκησιν Μενελάου καὶ Ἀχιλλέως καὶ τῶν Ἑλλήνων πάντων;

Καὶ εὐφήμεν ¹³ αὐτὸν ὁ Ἀγαμέμνων καὶ πολ- λὰ τοῦ στρατοῦ. Καὶ πάλιν Ὀδυσσεὺς εἶπεν· Οὐ σι- γήσομαι καὶ τοὺς λοιποὺς μου κινδύνους, οὓς ἄμα Διομήδῃ ¹⁴ ὀπείστην, ὅτε ¹⁵ τὸ θεῖον βρέτας ἀπει- σθαὶ ἡβουλήθημεν, πῶς ἐν Ἰλίῳ διατρίβοντες σὺν τοῖς βαρβάροις καὶ τὰ συμβαίνοντα αὐτοῖς ἀπαντα νυκτὸς εἰς τὸ στρατόπεδον ἐξερχόμενοι ἀπηγγείλα- μεν ὑμῖν τοῖς βασιλεῦσι, [142] διηγούμενοι ἅτινα καὶ νῦν εἶπω. Θυσίαν ¹⁶ γὰρ τότε ἐπιτελοῦντων τῶν Τρώων (66) κατὰ τὸν καιρὸν τῶν Ἀναθημάτων, συμβαίνει σημεῖον γενέσθαι τοιοῦτον εἰς τὴν πόλιν ἐπὶ τὸν βωμὸν τοῦ Ἀπόλλωνος· Βάλλουσι πῦρ εἰς τὸν βωμὸν διὰ τὴν θυσίαν· τὰ δὲ οὐκ ἔκαλοντο. Καὶ πολλάκις προσφερομένου τοῦ πυρὸς καὶ μὴ καιομέ- νου, πίπτει τὰ ἐν τῷ βωμῷ πάντα εἰς τὸ ἔδαφος. Γινόμενον δὲ καὶ ἄλλων σημείων, οἱ Τρῶες εἰδότες ¹⁷ λέγουσιν οὐκ ἀγαθὸν αὐτοῖς εἶναι τὸν οἰωνόν. Καὶ ἀναγκάζουσι τὸν Ἀντήνορα ¹⁸ οἱ ἑταῖροι τῶν Τρώων καὶ ὁ Πρίαμος καὶ ὁ στρατὸς ὥστε ἐξελθεῖν πρὸς ὑμᾶς τοὺς βασιλεῖς καὶ διὰ τῆς ἰδίας πρεσβείας πεί- σαι τοὺς Ἀναοὺς ὑμᾶς λαβεῖν λύτρα καὶ διαλύσει τὸν πόλεμον. Καὶ ταῦτα πάντα ἱστορήσαντες ἡμεῖς ἐξελθόντες ἀνηγγείλαμεν πᾶσιν ὑμῖν. Ὁ δὲ Ἀντή- νωρ κατέφθασεν ἐξελθὼν εἰς πρεσβείαν, καὶ ἔφη ταῦτα ὡς ἐκ Πριάμου καὶ τῶν λοιπῶν. Βασιλεῖς

VARIE LECTIONES.

¹¹ Ἰδαῖον Ch. Cedrenus p. 130 C. Ἰδέον Ox. ¹² ἡρωτηρ. Ch., ἡρωτ. Ox. ¹³ εὐφήμεν. εὐφήμεν Ox. ¹⁴ Διομήδῃ. V. ad vol. II, p. 57 B. ¹⁵ ὅτε. ὅτι Ox. ¹⁶ θυσίαν. θυσίων Ox., θυσίας Ch. ¹⁷ εἰδότες. Imo ἰδόντες. ¹⁸ Ἀντήνορα Ch., Ἀντήνωρα Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(60) Φιλοῖ ἐπὶ τὰ σφυρὰ. Ita etiam Dictys Cre- tens. l. iv : *Et jam fugientem insecutus, tertio vul- nere per utrumque pedem trajicit, φιλόω vero, Fi- bule, et φίβλα, Fibula. Hesych. φίβλα, πόρπη, φι- κίων, παρόνη.*

(61) Τὸν Βούνιμον, καὶ Κορυθαῖον, καὶ Ἰδέον. Ser. Ἰδαῖον. Bunimus Corinthus, atque Idus hi vocantur apud Dictym l. v. Is. Tzetzes quatuor enumerat, Βούνικον, Κόρυθον, Ἀγανον, καὶ Ἰδαῖον, ad Lycophron. p. 123.

(62) ἑωρακοῦσα. Ser. ἑωρακυία.

(63) Οἰνώνη. Uti Cedreno, Tzetzi, aliisque dicta est.

(64) Ἐαυτῇ ἀπεχρήσατο ἀγχόνῃ. Ita etiam Ce-

drenus et Isac. Tzetzes, qui Dictym etiam aucto- rem citat : ἢ κατὰ τὸν Δίκτυν, βροχαῖς ἀπα- γχεῖσα. Dictys tamen quem hodie habemus, eam ex mæiore mortuum hisce testatur verbis : *Sed fertur Œnonen, viso Alexandri cadavere, adeo commotam, uti amissa mente obtupefereit, ac pau- latim per mæiorem deficiente animo concideret : atque ita, uno eodemque funere cum Alexandro con- tegitur.*

(65) Ἠρωτηρίασθη. Ser. ἡρωτηρίασθη. Hesych. Ἀρωτηρίασας, τὰ ἀρα ἀποτεμῶν.

(66) Θυσίων γὰρ τότε ἐπιτελούντων τῶν Τρώων. Θυσίας scribi Syntaxeos ratio postulat.

Ἑλλήνων ὄντες, φίλων ἔργα διαπράξασθε, καὶ μὴ Ἀ πολέμιων. Πάντα ἐπάθομεν ὅσα ἐχρῆν παθεῖν τοὺς ἡμαρτηκότας. Ἀνὸ' ὧν γὰρ Ἀλέξανδρος ὁ καὶ Πάρις Μελέναν ἠδίκησε δίκας δέδωκε τὸ ἴλιον· καὶ μαρτυροῦσιν [143] οἱ τάφοι τῶν ἐν ταῖς μάχαις ἀπολομένων (67). ²² Οἱ οὖν περιλειφθέντες ἡμεῖς λύτρα φέρομεν ὑμῖν ὑπὲρ θεῶν, ὑπὲρ πατρίδος, ὑπὲρ παίδων. Ἀλλ' Ἑλλήνες ὄντες τοὺς τότε ἀπειθεῖς, νῦν δὲ ἰκέτας, σώσατε, χρημάτων τυπουμένων. Πεισθέντες δὲ ὑμεῖς (68) πάντες τοῦ Ἀντήνορος ²³ ἐξεπέμφατέ με καὶ σὺν ἐμοὶ τὴν Διομήδην πρὸς Πρίαμον τυπῶσαι τὴν ποσότητα τῶν χρημάτων. Εἰσελθόντων δὲ ἡμῶν ἐν τῇ Τροίῃ πρὸς Πρίαμον, καὶ πολλὰν κινήσεντων, ἐτυπώσαμεν δοθῆναι ὑμῖν χρυσίου τάλαντα β' ²⁷ (69) καὶ πρὸς τοῦτοις ἴσα ἀργύρου. Καὶ ἐπανήλαμεν πρὸς ὑμᾶς (70) ἀπαγγελλαντες τὰ δόξαντα. Καὶ ἐκομισάμεθα τὰ τυπωθέντα, πάντας ὑμᾶς ἐνορκώσας ἐν ταῖς θυσίαις μὴ ἀποκλεῦσαι ἐξ Ἰλίου, πρὶν ἂν ποιήσαντες τὸν δούριον ἵππον (71) ἀρμόδιοις ξύλοις καὶ κοσμήσαντες αὐτὸν πύξην ἀρετῇ δόξομεν ²⁸ ἀποπλεῖν ἄντικρυς εἰς τὴν Τένεδον καίοντες τὰς σκηνὰς ἡμῶν, καὶ νομίσαντες οἱ βάρβαροι ὅτι ἐξορμήσαμεν ²⁹, μένωσιν ἀνετοὶ ³⁰ εὐωχούμενοι, καὶ νυκτὸς ὑποστρέψαντες ἀπὸ τῆς [144] Τενέδου καὶ εἰσελθόντες, πυρίκαυστον τὴν πόλιν ποιήσαντες καὶ Πρίαμον ἀνελόντες ἀποδώσομεν τὴν Ἑλένην (72) εἰς τὰ βασίλεια τοῦ Πλεισθένου. Καὶ τῆς ἐμῆς βουλῆς κρατησάσης παρέσχον ἡμῖν οἱ θεοὶ νίκην κατὰ τῶν βαρβάρων. Ὑμεῖς οὖν, οἱ βασιλεῖς, καὶ ἥρωες, κρίναι γένεσθε τῶν ἐμῶν καμάτων.

Καὶ ἀντεποιοῦντο τοῦ Ὀδυσσεύς ὁ Ἀγαμέμνων καὶ ὁ Διομήδης καὶ ὁ τούτων στρατὸς, τοῦ δὲ Τελαμωνίου Αἰάντος ἀντίχετο ὁ Νεοπτόλεμος Πύρρος, ὡς ἐκ γένους αὐτοῦ ὑπάρχων, καὶ ὁ τούτου στρατὸς. Πολλῶν δὲ ἄλλων κινήσεντων μεταξὺ αὐτῶν ἄχρις ἐσπέρας, τέλος ἔδοξεν ὥστε λαθεῖν ἐν παραθήκῃ ἕως τῆς ἐπιφωσκούσης ἡμέρας τὸν Διομήδην τὸ Πόλλιδιον καὶ τοῦτο φυλάξαι, καὶ ἕκαστον αὐτῶν ἀνεθῆναι, ἵνα κατὰ τὴν ἐξῆς τύπος δοθῇ εἶναι ἐξ αὐτῶν χρὴ δοθῆναι τὸ Παλλάδιον. Ὁ δὲ Αἴας, γενόμενος κατὰ τοῦ Ὀδυσσεύς καὶ Ἀγαμέμνονος καὶ Διομήδους, ἀνεχώρησεν εἰς τὸν ἴδιον αὐτοῦ παπυλῶνα· καὶ διὰ νυκτὸς σιδήρῳ ἐσφάγη ὁ Αἴας. Καὶ τῇ πρωτῇ ἠύρεθη τὸ λείψανον αὐτοῦ· καὶ ἐστασίασεν ὁ στρα-

iusmodi : Græcorum qui reges estis, non amplius quæ hostium, sed amicorum quæ sunt, facite. Delictorum nostrorum, quas debuimus, pœnas dedimus. Pro injuria enim a Paride Menelao facta luit Ilium : quod cæsorum in bello sepulcra satis testantur. Ex vobis pretium, quo nos bello residui liberos nostros, patriam Deosque redempturi sumus. Quin igitur, Græci cum sitis, supplices nunc vestros, olim qui contumaces, pretio liberetis. Nobis vero omnibus Autenori annuentibus, missi sumus ad Priamum, ego ac Diomedes, ut de pecuniarum pondere statueremus. **113** Trojam vero ad Priamum ingressi, multisque invicem agitati, decrevimus tandem uti auri talenta duo, totidemque præterea argenti, vobis darentur. Deinde vero ad castra reversi, de pactis vos certiores fecimus, designato simul pecuniarum pondere vobis contradicto. Quin etiam sacrificia vobis peragentibus, juramento obtrinxī universos, prius ab Ilio nesolveritis, quam equo durio, aptissimis lignorum juncturis et artificio omni affabre compacto, Tenedum versus, insulam appositam, navigare videremur, tentoriis nostris incendio datis : ut barbari interim existimantes decississe nos, secure agerent, genio indulgentes : nos vero, nocte ingruente, a Tenedo reversi, Trojam ingrederemur, urbeque in flammam versa, Priamoque rege sublato, Helenam, receptam in Plisthenis regna, tandem deduceremus. Consilio itaque meo ubique obtinente, dii victoriam nobis in barbaros dederunt. Proinde vos reges atque heroes, rerum a nobis gestarum appello iudices.

Agamemnon itaque et Diomedes, horumque exercitus, ab Ulyssis parte steterunt : Pyrrhus autem Neoptolemus, cum suis, ab Ajacis Telamonii ; utpote qui genere ei propinquus esset. Cæterum multis aliis inter duces ad vesperam usque agitati, tandem visum est, uti Palladium Diomedes apud se depositum servaret, in mane proximum ; uterque interim ut quiesceret, donec mane proximo decerneretur, cui pro meritis **114** Palladium daretur. Ajax itaque Ulyssi, Agamemnoni ac Diomedī offensus, in tentorium suum se recepit : ubi per noctem gladio occisus est ; invento ibi læce proxima cadavere. Ajacis itaque Pyrrhique exercitus adversus Ulyssem insurgabant, eum inter-

VARIE LECTIONES.

²² ἀπολωμένων Ox. Eiusdem περιλήφθ. correxit Ch. ²³ Ἀντήνορος Ox. ²⁷ β Ch., β' Ox. ²⁸ δόξομεν. δόξωμεν Ch. ²⁹ ἐξορμήσαμεν Ch., ἐξορμήσαμεν Ox. ³⁰ ἀνετοί. ἀνεκτοί Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(67) Ἐν ταῖς μάχαις ἀπολωμένων. Scr. ἀπολου- D λια notanda.

(68) Πεισθέντες δὲ ἡμεῖς. Scr. ὑμεῖς et deinde τοῦ Ἀντήνορος, omnino legendum τῷ Ἀντήνορι.

(69) Χρυσίου τάλαντα β'. Cedrenus numerat duo millia talentorum, καί γε ἐτύπωσαν χρυσίου τάλαντα διασβία. Dictys etiam eundem habet talentorum numerum, lib. v : Ad postremum binis millibus talentorum auri atque argenti rem decidunt : β' itaque numerale, hoc loco auctoris nostri, virgulam subscriptam habere debuit, hoc modo β', ad διαγι-

(70) Ἐπανήλαμεν πρὸς ὑμᾶς. Scr. ἐπανήλαμεν· nisi quis ἦλθαμεν per syncopen formatum, ab ἡλεῦθαμεν, perfecto med. ab inusitato ἐλεῦθω retinere malit.

(71) Τὸν δούριον ἵππον. Equum lignenum Hesych. δούρα, δῶρα, κώπας, καὶ ξύλα inde δούριος et δούρατιος apud eundem, ξύλινος.

(72) Ἀποδώσομεν τὴν Ἑλένην. Scr. ἀποδώσωμεν.

fecturi. Verum is, diductus navibus suis, fugaque sibi consulens, in mare Ponticum cursum dirigit: ubi per aliquod tempus commoratus, in patriam deinde suam urbemque Ithacam cum classe et exercitu redire in animo habuit. Per Maronidem vero regionem iter facienti, restiterunt incolæ: quos vicissim impetens Ulysses, devicit, atque opum multarum dominus evasit: spemque concipiens, quæcumque regionem appulerit, obvius quosque se debellaturum, divitiasque ipsorum deportaturum, cum Lotophagis quoque, in quorum regionem incidit, prælia commisit. Sed ab iis devictus, cum non multum aberat, quin copiæ ejus ad unum omnes exciderentur, fugam capessit, et longa demum navigatione fractus Siciliam insulam, quæ nunc Sicilia vocatur, appulit. Amplissima erat hæc insula, quam inter se divisam tres fratres occuparunt, Cyclops, Antiphantes, et Polyphemus; qui Sicani, insulæ istius regis, filii, potentes fuerunt, et magni nominis viri, quique res suas curarunt mutuo. Erant autem tres hi moribus effemis; nec peregrinis excipiendis, quin ipsis potius occidendis deditissimi. **115** Ulysses autem, cum classe et exercitu appropinquans, in eam insulæ partem incidit, quæ Antiphanti paruit; quocum et Læstrigonibus ejus prælio commisso, cum complures ex suis excisos vidisset Ulysses, navibus conscensis inde fugam capessit, aliam insulæ partem adorturus; eam scilicet, quæ Cyclopi subjecta, montes habet Cyclopiis dictos. Hoc ubi audisset Cyclops, copiis collectis in illum profectus est: erat autem corporis mole prægandi et vultu deformi: Ulysses vero ditionibus suis incubantem, ex improvisis aggressus, exercitum ejus late prosternit, Ulyssesque ipsum et alios ex exercitu ejus nonnullos manu cepit. Inter quos Miccalion erat quidam, generosi vir animi, quique strenuum sese ducem ad Trojam præstiterat. Hunc Cyclops, capillitio arreptum, Ulyssis, omniumque sociorum in conspectu, gladio suo exenteravit, ut qui ausus est in Cyclopem arma movere. Reliquos autem custodiæ mandavit, quos singillatim conficere in animo habuit. Ulysses vero procidens ei ad pedes rogavit supplex, uti se residuumque sibi exercitum, pretio magno muneribusque interpositis, missos faceret. Sed vix eo ita adductus Cy-

τὸς αὐτοῦ καὶ τοῦ Πύρρου κατὰ τοῦ Ὀδυσσεύς, θάλων αὐτὸν φρονεῖσαι. Καὶ λαβὼν τὰ ἴδια πλοῖα ὁ Ὀδυσσεὺς ἐφυγεν, ἀποπλεύσας ἐπὶ τὴν Ποντικὴν θάλασσαν. Καὶ διατρίψας [145] ἐκεῖ καιρὸν ἐπανήλθεν ἐκεῖθεν, βουλόμενος εἰς τὴν Ἰθάκην πόλιν (73) εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ πατρίδα μετὰ τῶν ἰδίων νηῶν αὐτοῦ καὶ τοῦ ἰδίου στρατοῦ. Καταντήσας δὲ εἰς χώραν λεγομένην Μαρωνίδα (74), ἀντίστασιν ²¹ ὤπ-
έστη ἀπὸ τῶν τῆς χώρας. Καὶ πολέμησας ἐνίκησεν αὐτοὺς, καὶ πολλῶν χρημάτων κύριος ἐγένετο· καὶ ὑπολαβὼν ὅτι ²² εἰς οἰανδήποτε χώραν καταντῶν πάντως [ἔτι] καὶ τοὺς τῆς αὐτῆς χώρας νικᾷ καὶ τὸν πλοῦτον ἐκάστης αὐτῷ ²³ χώρας ἀπαντώσης κομίζεται· καταφθάσας τὴν Λωτοφάγων λεγομένην χώραν συνέβαλε μετ' αὐτῶν πόλεμον. Καὶ ἐνίκησεν αὐτὸν οἱ τῆς αὐτῆς χώρας μικροὺ δεινὸν ὀλέσαι πάντας· κἀκεῖθεν φυγὼν ἀνήχθη χειμαζόμενος μετὰ πλείστον πλοῦν εἰς τὴν λεγομένην Σικελίαν νῆσον, τὴν νῦν λεγομένην Σικελίαν. Ἡ δὲ νῆσος αὕτη ἦν μεγάλη πάννυ, διηρημένη ²⁴ εἰς τρεῖς ἀδελφούς μεγάλους καὶ δυνατοὺς καὶ τὰ ἀλλήλων φρονούντας, λέγω δὴ εἰς Κύκλωπα καὶ Ἀντιφάντην ²⁵ καὶ Πολύφημον, υἱοὺς γεναμένους (75) τοῦ Σικάνου, βασιλέως τῆς αὐτῆς νήσου. Ἦσαν δὲ οἱ αὐτοὶ τρεῖς ἀδελφοὶ ἄνδρες χαλεποὶ [146] καὶ μηδέποτε ξένους ὑποδεχόμενοι, ἀλλὰ καὶ ἀναίρουντες. Καὶ καταντήσας σὺν ταῖς ναυσὶν αὐτοῦ καὶ τῷ στρατῷ ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς τὴν διαφέρων μέρος τῇ Ἀντιφάντῃ συνέβαλε πόλεμον μετὰ τοῦ Ἀντιφάντου καὶ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ τῶν λεγομένων Λεστρυγόνων (76). Καὶ κτείνουσιν ἱκανοὺς ἐκ τοῦ στρατοῦ τοῦ Ὀδυσσεύς· καὶ λαβὼν τὰς ἑαυτοῦ ναῦς ἀποπλεύσας ἐφυγεν ἐκεῖθεν εἰς ἄλλο μέρος τῆς νήσου, τὸ διαφέρων τῷ Κύκλωπι, ἐνθα τὰ Κυκλώπια ²⁶ λέγεται ὄρη. Καὶ γνοὺς τοῦτο ὁ Κύκλωψ ἦλθε κατ' αὐτοῦ μετὰ τῆς ἰδίας βοηθείας· ἦν δὲ μέγας τοῖς σώμασι (77) καὶ θυσειδής· καὶ ἐπελθὼν ἄφνω τῷ Ὀδυσσεὶ παραβαλόντι ἐπὶ τὴν διαφέρουσαν αὐτῷ γῆν κατέκοψεν αὐτοῦ πολλοὺς, καὶ συλλαβόμενος τὸν Ὀδυσσεᾶ καὶ τινας τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ ὁ Κύκλωψ, λαβὼν ἕνα τῶν ἅμα αὐτῷ συλληφθέντων ὀνόματι Μικκαλίωνα, ἄνδρα γενναῖον καὶ ἀριστεύσαντα ἐν τῇ Τροίῃ καὶ ὄντα ἡγούμενον τοῦ στρατοῦ τοῦ Ὀδυσσεύς, ὅτινα κρατήσας τῆς κόμης τῆς κεφαλῆς ἐπ' ὤφει τοῦ Ὀδυσσεύς καὶ πάντων τῶν μετ' αὐτοῦ ᾧ ἐδάστασε ξίφει ἀνεντέρισεν, ὡς μαχησάμενον αὐτῷ. Τοὺς δὲ λοιποὺς ἀπέλειπε,

VARIE LECTIONES.

²¹ ἀντίστασιν Ox. ²² ὅτι dele. ²³ αὐτῶν Ox. ²⁴ διηρημένη Ch. διειρημένη Ox. ²⁵ Ἀντιφάντην. Ἀντιφάντην: monuit Bentl. p. 75. ²⁶ Malim Κυκλώπεια.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(73) Βουλόμενος εἰς τὴν Ἰθάκην πόλιν. Ἀποπλεῖν, aut quid tale supplendum videtur. Cæterum Ithaca, non urbs, sed insula erat, unde oriundus Ulysses. Stephan. de urb. Ἰθάκῃ νήσος πρὸς τῇ Κεφαλληνίᾳ, ἀπὸ Ἰθάκου, ἀφ' ἧς Ὀδυσσεύς.

(74) Εἰς χώραν λεγομένην Μαρωνίδα. Μαρωνείαν vocat Isaac. Tzet. ad Lycophron. μετὰ τὴν Ἰλίου πόρθησιν, Ὀδυσσεὺς ἐξωσθεὶς ἀνέμοις, καταίρει πρὸς Κίχονα, καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν Ἰσμαρον πορθεῖ, τὴν νῦν λεγομένην Μαρωνείαν, etc. Stephan. de urb. Μαρωνεία, πόλις Κίχονια, κατὰ τὴν ἐν

Θράκῃ Χερρόνῃσον. Urbem vero quam Tzetzes Ismarum, Dictys Zimaram vocat, lib. vi: Quo pacto appulsus Zimaram, nulla inde per bellum quasita præda navigaverit.

(75) Υἱοὺς γεναμένους. Scr. γενομένους.

(76) Τῶν λεγομένων Λεστρυγόνων. Ox. Scr. Λαιστρυγόνων. Stephan. de urb. Λαιστρυγόνες, πρῶτοι μετὰ Κυκλώπων ὄχησαν Σικελίαν.

(77) Μέγας τοῖς σώμασι. Pro τῷ σώματι, inusitata numeri ἐναλλαγή.

βουλόμενος κατὰ μέρος τοὺς πάντα φονεῦσαι. Ὁ δὲ Ἀ
 Ὀδυσσεὺς προσπεσὼν αὐτῷ ἔπεισεν αὐτὸν [147] διὰ
 χρημάτων πολλῶν καὶ ξενίων ἀπολῦσαι αὐτὸν καὶ
 τοὺς ὑπολειφθέντας αὐτῷ ἄνδρας. Πεισθεὶς δὲ μὶλι·
 ὁ Κύκλωψ διὰ τῆς τῶν χρημάτων δόσεως, ἐπηγγεί-
 λατο περὶ ἑσπέραν ἀπολύειν αὐτόν· καὶ αὐτὸς βου-
 λόμενος ἐν τῇ νυκτὶ αὐτῇ ἀπελθεῖν καὶ φονεῦσαι αὐ-
 τὸν καὶ τοὺς αὐτοῦ καὶ ἀφελῆσθαι πάντα ὃν ἐπιφέ-
 ρεται πλοῦτον καὶ τὰς ναῦς αὐτοῦ, περὶ ἑσπέραν
 ἀπέλυσεν αὐτὸν καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ. Ἡ μόνον ³⁷
 δὲ ἀπελύθη Ὀδυσσεύς, δειλιῶν ³⁸ τὴν τοῦ ἀνδρὸς
 ὁμότητα εὐθέως ἀπέπλευσεν ἐκ τῶν μερῶν αὐτοῦ.
 Ἐπιρρίψας δὲ νυκτὸς ὁ Κύκλωψ καὶ μὴ εὐρηκὼς τὰ
 πλοῖα, ἐκ τῆς μανίας εἰς τὴν θάλασσαν ῥίπτεσθαι
 λίθους ἐκέλευσε, μήπως ἔνδον τῆς γῆς ἐμεθώρημη-
 σαν. Νυκτὸς δὲ βαθείας οὐσης καὶ σκότους καλύ-
 πτοντος τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, ἀγνοοῦντες δὲ
 καὶ τοὺς αὐτοὺς τόπους, παρέβαλον εἰς ἄλλα μέρη
 τῆς νήσου, διαφέροντα τῷ Πολυφῆμῳ, ἀδελφῷ τοῦ
 Κύκλωπος καὶ τοῦ Ἀντιφάντου. Ὅστις Πολύφημος
 μαθὼν ὅτι τινὲς κατέπλευσαν νυκτὸς καὶ παρέβαλον
 εἰς τὴν διαφέρουσαν αὐτῷ χώραν, εὐθέως λαθὼν τὴν
 ἑαυτοῦ βοήθειαν, ἔλθων κατὰ τοῦ Ὀδυσσεὺς συν-
 ἔβαλεν αὐτῷ πόλεμον. Καὶ πᾶσαν τὴν νύκτα ἐπολέ-
 μουν, καὶ ἔπειτον ἀπὸ τοῦ Ὀδυσσεὺς πολλοί.
 Πρωίας δὲ γενομένης, προσήγαγεν ὁ Ὀδυσσεύς καὶ
 τῷ Πολυφῆμῳ ξένια [148] καὶ προσέειπεν αὐτῷ,
 εἰπὼν ὅτι ἀπὸ τῶν Τρωϊκῶν τόπων ἐλήλυθε πεπλα-
 νημένος ἀπὸ πολλῆς κυμάτων ἀνάγκης, ἀπαριθμή-
 σας αὐτῷ καὶ τὰς συμβάσας αὐτῷ κατὰ θάλασσαν
 διαφόρους συμφοράς. Ὅστις Πολύφημος συμπαθή-
 σας αὐτῷ ἠλέησεν αὐτόν, καὶ ὑπέδεξατο αὐτόν καὶ
 τοὺς αὐτοῦ, ἕως οὗ ἐγένετο ἐπιτήδειος ὁ πλοῦς. Ἡ
 δὲ θυγάτηρ τοῦ Πολυφῆμου ὀνόματι Ἑλπη (78)
 ἐρωτικῶς διετέθη πρὸς τινὰ εὐπρεπῆ ἄνδρα τῶν
 μετὰ τοῦ Ὀδυσσεὺς ὀνόματι Λεῖωνα· καὶ ἐπιτη-
 δεῖον ἀνέμου πνεύσαντος ταύτην ἀφαρπάσαντες
 ἐξώρμησαν ἐκ τῆς Σικελίας νήσου. Ἄτινα ὁ σοφώ-
 τατος Σίσυφος ὁ Κῆρος ἐξέθετο. Ὁ γὰρ σοφὸς Εὐρι-
 πίδης δράμα ἐξέθετο περὶ τοῦ Κύκλωπος ὅτι τρεῖς
 εἶχεν ὀφθαλμοὺς, σημαίνων τοὺς τρεῖς ἀδελφοὺς,
 ὡς συμπαθοῦντας ἀλλήλοις καὶ διαβλεπομένους ³⁹
 τοὺς ἀλλήλων τόπους τῆς νήσου καὶ συμμαχοῦντας
 καὶ ἐκδικοῦντας ἀλλήλους, καὶ ὅτι οἶκῳ μεθύσας τὸν
 Κύκλωπα ἐκφυγεῖν ἤδυνήθη, διότι χρήμασι πολλοῖς
 καὶ δούροις ἐμέθυσε τὸν αὐτὸν Κύκλωπα ὁ Ὀδυσσεύς
 πρὸς τὸ μὴ κατεσθῆναι τοὺς μετ' αὐτοῦ, καὶ ὅτι λα-
 θὼν Ὀδυσσεύς λαμπάδα πυρὸς ἐτύφλωσε τὸν ὀφθαλ-
 μὸν αὐτοῦ τὸν ἕνα, διότι τὴν θυγατέρα τὴν μονο-
 γενῇ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Πολυφῆμου, Ἑλπην, παρ-
 θένον οὖσαν, λαμπάδι ⁴⁰ πυρὸς ἐρωτικῶς καυθεῖσαν, ἤρπασε, [149] τοῦτ' ἐστὶν ἕνα τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ
 Κύκλωπος ἐφλόγισε, τὸν Πολύφημον, τὴν αὐτοῦ θυγατέρα ἀφελόμενος. Ἥντινα ἐρμηνεύειν ὁ σοφώτα-

A clops, dimissionem promittebat, ubi advespera-
 sceret: fidemque suam liberavit; animo tamen
 egrediendi per noctem intempestam, ut Ulysse
 sociisque occisis, opum quodcunque attulerat cum
 navibus **116** diriperet. Ulysses autem quamprimum
 liberatus est, a tam truculento homine misere
 sibi metuens, exinde solvens, ab oris ejus statim
 discessit. Cyclops vero per noctem adorturus eos,
 ubi evasisse naves percepisset, in furorem adactus,
 saxa in mare præcipitari jussit, ne forte interius
 alicubi stationem alteram occupassent. Nox autem
 erat intempesta, terraque tenebris involuta erat,
 cum Ulysses sociique, locorum imperiti, in alte-
 ram illam insule partem, quæ Polyphemi erat,
 Cyclopi et Antiphantis fratris, inciderunt. Poly-
 phemus, audito ad terram suam nonnullos per
 noctem appulisse, collectis viribus suis, Ulysssem
 aggressus est, prælioque inter eos per totam noctem
 commisso, ex Ulyssseis ceciderunt quamplurimi.
 Mane autem facto, Ulysses etiam Polyphemo dona
 obtulit; procidensque ei ad pedes: Ego, inquit,
 Trojanis ab oris, ultima maris discrimina expertus,
 huc in partes vestras errabundus adveni: simulque
 enumeratis quæ sustinuerat periculis, Polyphemum
 ita delinibat, ut misertus ejus Ulysssem sociosque
 hospitio exceperit, usque dum navigandi tempestas
 idonea instaret. At vero Polyphemi filia, Elpe dicta,
 Lionem quemdam ex Ulyssis sociis, virum formo-
 sum, adamavit. Secundos itaque nacti ventos,
 abrepta ea, inde ex Sicilia solverunt: uti hæc
 sapientissimus **117** Sisyphus Caus scripta reli-
 quit. Sapiens enim Euripides, in dramate suo de
 Cyclope, fabulatur, tres eum oculos habuisse:
 nempe sic innuens nobis tres fratres illos; qui sui
 curam invicem habentes, singuli quæ omnium esset
 in insula prospexerint, singulorum omnes vel in
 suppetias, vel vindictam paratissimi. Fabulatur
 idem, Ulysssem, inebriato Cyclope, sic e manibus
 ejus evasisse: nempe inebriavit eum Ulysses in-
 genti pecuniarum pondere donisque; ne se so-
 ciosque absumeret. Idem auctor est, Ulysssem sti-
 pite præusto oculum unicam Cyclopi eruisse:
 nempe quod fratris Polyphemi filiam virginem, quam
 unicam habuit, Cupidineis accensam flammis, abri-
 puerit: ob hanc causam, unum Cyclopi (Polyphemo
 scilicet) ex oculis exstinxisse dicitur, uti hæc
 enarravit sapientissimus Phidias Corinthius: qui
 semper etiam addit, Euripidem hæc omnia poetice
 tradidisse: nec eadem de Ulyssis erroribus, ac sa-
 pientissimus Homerus, perhibuisse.

VARIE LECTIONES.

³⁷ μόνον Ch., μένον Ox. ³⁸ δειλιῶν Ox., δειλιῶν Ch. ³⁹ διαβλεπομένους Ch., διαβλεπομένων Ox. ⁴⁰ λαμπάδι. λαμπάδα Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(78) Ὀνόματι Ἑλπη. Hanc Polyphemi filiam Arenen, et amasium ejus Elpenorem vocat Dictys: ex quo licet auctor noster, de bello Trojanos inter

Græcosque, hæc omnia se descripsisse supra asserat, auctorem tamen hic alium, Sisyphum Caus profert.

τος Φειδίας ὁ Κορίνθιος ἐξέθετο, εἰρηκῶς ὅτι ὁ σοφὸς Εὐριπίδης ποιητικῶς πάντα μετέφρασε, μὴ συμφο-
νήσας τῷ πορωτάτῳ Ὁμήρῳ ἐκθεμένῳ τὴν Ὀδυσσεύς πλάνην.

Ulysses vero, a Sicilia solvens, ad Æolias per-
venit insulas : quarum rex, Æolus, hospitio eum
excepit. Hic vero moriturus, insulas illas duas
siliabus suis distribuit, quæ reginæ illis imperita-
bant. Erat autem Circe solis sacerdos ; quam pater
Æolus a teneris annis deo sacraverat, in templo
ejus, ad Æream quod erat insulam, enutriendam :
ubi adolescentior **118** facta, mysticam Hierophan-
tam profecit, egregiæ formæ virgo. Huic vero soror
Calypso infensissima erat, odioque summo eam
prosecuta est : Quare (inquiens), Atlantem patrem
suum abnuens, Titanis, solis scilicet, filiam se ven-
dit ? Metuebat igitur Circe a Calypsone sorore ne
quando ab ea, ad iram commota (ingens enim ei
præsto erat in insula sua virorum strenuorum mul-
titude), impetita, pessime haberetur. Itaque cavens
sibi Circe, cum non aliter auxilios sibi custo-
desque asciscere potuisset, extractis herbarum
quarumdam viribus, philtum sibi potentissimum
vi venefica paravit ; cujus magisterium esset, ut
haustu summentibus patriæ suæ oblivionem et com-
morandi illic desiderium una inculceret. Pharmacum
istud ubi eo convenientibus, quos plurimos hospitio
excepit, advenis propinandum dedisset, patriæ suæ
quisque oblitus, in insula hac exinde commorati
sunt. Hoc igitur usa artificio, mulier quam multos
ad se pellexit. Ubi vero inaudisset, Ulyssis naves
ad insulam suam appulisse, in mandata suis de-
dit, ut ipsum exercitumque ejus honorifice tracta-
rent. Ulysem enim sociosque, ut qui viri essent
belliciosi, in societatem suam ascellere cupiebat.
Ulysses vero, ubi primum ad Circes insulam
appulit, multos ibi vidit, diversarum gentium, ho-
mines peregrinos : quorum nonnullos, qui ex Græ-
corum exercitu fuerunt, recognoscens sibi appro-
pinquantes : Quid, inquit, vobis in causa esset, ut
sedes vestras in hac insula poneretis ? Tum illi :
Nos, inquiunt, ex Græcorum **119** sumus exercitu :
verum tumultuosis undarum procellis jactati, in-
sulam hanc appulimus ; ubi ex haustu quodam
magico, quem regina Circe nobis propinandum
dedit, incredibili ejus amore correpti, insulam hanc
nunc habemus patriam. Hæc atque alia retulerunt :
quibus auditis, Ulysses, convocatis ad se suis om-
nibus, in mandata illis dedit, ut de eo quod super-

A Ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς ἀπὸ τῆς Σικελίας ἦλθεν εἰς τὰς
Αἰολίας νήσους· καὶ ἐδεξιώθη παρὰ τοῦ Αἰόλου ὁ
βασιλεὺς τῶν νήσων. Ὅστις μέλλον τελευτᾶν δι-
ένειμε τὰς δύο νήσους ταῖς θυγατράσιν αὐτοῦ (79),
καὶ ἦσαν βασιλίδες τῶν δύο νήσων. Ἡ δὲ Κίρκη
ὑπῆρχεν ἱέρεια Ἥλιου, δοδεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἰδίου πα-
τρὸς ἐκ νηπιόθεν ἀνατραφῆναι εἰς τὸ ἱερὸν ἐν τῇ
νήσῳ τῇ λεγομένῃ Αἰαίᾳ (80), ἥτις αὐξήθεισα ἐγέ-
νετο μυστικὴ μάγος· ἦν δὲ εὐπρεπὴς πάννυ. Ἡ δὲ
ταύτης ἀδελφὴ Καλυψώ, διαφθονομένη αὐτῇ, ἐχ-
θραν εἶχε [150] πρὸς αὐτὴν μεγάλην, λέγουσα, φησί,
διὰ τί ἀρνεῖται τὸν ἴδιον πατέρα τὸν Ἀτλαντα καὶ
λέγει αὐτὴν θυγατέρα Τιτάνος Ἥλιου ; Καὶ ἐφοδεῖτο
αὐτὴν ἡ Κίρκη, ἐπειδὴ ἡ Καλυψώ εἶχε πλῆθος ἀν-
δρῶν γενναίων ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῆς νήσῳ, μήποτε ὀργι-
ζομένη ἐπέλθοι καὶ κακῶς αὐτῇ χρήσεται. Λοιπὸν ἡ
Κίρκη, ὥς μὴ δυναμένη τινὰς προτρέψασθαι εἰς
συμμαχίαν καὶ παραφυλαχὴν ὡς αὐτῆς, κατα-
σκευάσασα διὰ βοτάνων τινῶν φάρμακον, τοὺς παρ-
ιόντας, φησί, ξένους ἐδεξιοῦτο καὶ διὰ ποτοῦ δόσεως
ὑποταγὴν φίλτρου δεινοῦ (81) καὶ παραμονῆς καὶ
λήθης πατρίδος ἰδίας τοὺς πίνοντας· ξένους ἐποίησε
συνεῖναι αὐτῇ· καὶ πάντες αὐτῇ εἰς ὑπερβολὴν παρ-
έμενον ὡς εἰς τὴν αὐτὴν νήσον ληθαργοῦντες τῆς
ἐαυτῶν πατρίδος, καὶ συνῆγε πολλοὺς. Μαθοῦσα δὲ
ἡ Κίρκη τὰ πλοῖα τοῦ Ὀδυσσεύς ἐν τῇ αὐτῆς νήσῳ
καταντῆσαι, ἐκέλευσε καὶ τοὺς ἰδίους δεξιῶσθαι
σπουδαίως τὸν Ὀδυσσεά καὶ τὸν αὐτοῦ στρατὸν·
ἡβούλετο γὰρ ἔχειν αὐτὸν καὶ τοὺς αὐτοῦ ὡς πολε-
C μικοὺς εἰς συμμαχίαν αὐτῆς. Ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς ἡ
μόνον παρέβαλεν ὅτι ἐν τῇ αὐτῆς νήσῳ, εἶδε πολλοὺς
ἀνδρας ἐν τῇ αὐτῇ νήσῳ ἀπὸ διαφόρων πατρι-
δων· ἐπιγνοὺς δὲ τινὰς ἀνδρας ἐκ τοῦ Ἀχαι-
κοῦ ὄντας [151] στρατοῦ, πρὸς αὐτὸν ἐληλυθότας,
ἐπηρώτησεν αὐτοὺς λέγων· Τίνος χάριν ἐν τῇ νήσῳ
ταύτῃ οἰκίζετε ; Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, ὅτι Ἐκ τοῦ
Ἀχαικοῦ ὑπάρχοντι στρατοῦ, καὶ θαλαττίων κυρά-
των βίᾳ προσεπλάσσαμεν τῇ νήσῳ ταύτῃ, καὶ πόμα
λαβόντες μαγικὸν ὑπὸ τῆς βασιλίδος Κίρκης, ἐρω-
τι δεινῷ βληθέντες εἰς αὐτὴν ταύτην ἔχομεν νῦν πα-
τριδα, ἐξειπόντες καὶ ἄλλα τινά. Καὶ ταῦτα ἀκηκῶς
ὁ Ὀδυσσεὺς, συνάξας πάντας τοὺς ἰδίους αὐτοῦ ἐκέ-
λευσεν αὐτοὺς μηδεὶς μετασχεῖν τῶν ἐπιβιδομένων
αὐτοῖς παρὰ τῆς Κίρκης εἶτε βρωμάτων εἶτε πομά-
D των διὰ τὸ μαγγανείαν πνῆ ἔχειν αὐτά, ἀλλὰ ἐκ

VARIÆ LECTIONES.

ἰ. Αἰόλου Οκ. ἰ. παρὰ φυλάκην Οκ. ἰ. παρέμεινον Οκ. ἰ. παρέλαθεν Οκ.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(79) Ταῖς θυγατράσιν αὐτοῦ. Hæc nullo modo
congruere videntur ; ideoque locum mutilum exi-
stimo. Infra enim eas Atlantis facit filias : Æolum
quidem duodena prole gaudentem prædicat Quintus
Smyrneus, Νέστων lib. his verbis :

δομοὶ δ' ἄγχι στα πέλονται
Αἰόλου Ἰκποτάδα· κίχρη δὲ μιν ἐνδὸρ ὄντα.
Σὺν τ' Ἀλόχῳ, καὶ παισὶ δυοκαίδεκα.

(80) Τῇ λεγομένῃ Ἑῶ. Ox. Scr. Αἰαίῃ, ita in-
sulam hanc vocat Apollonius Rhod. Argonaut. l. iv.
Ἀδυσσῶν ἀπὸ τῆς Τυρρηνίδος εἰσπορώμεντες

Ἰῶν δ' Αἰαίης λιμένα κλυτὸν. Ἐκ δὲ ἄρα νηὶς
Ἰελοματ' ἐπ' ἡλιῶν σχεδὸδ' ὄντα βάλον· ἐνθάδε
[Κίρκη]

Εἶδον.

Æanam hanc vocat Tzetzes in Lycophron. κώ-
παις δὲ πλέοντες, ἦλθον εἰς τὴν Αἰανθὴν, νήσον τῆς
Κίρκης, ἥτις ἐθηριοποιεῖ τοὺς ἀνθρώπους.

(81) Ὑποταγὴν φίλτρου δεινοῦ. Locus mutilus :
ἐμποίων αὐτοῖς, aut quid tale deesse videtur, ut sen-
sus plenus sit.

τῆς παρασχεθείσης αὐτῷ ἐκ τοῦ Αἰόλου^α βασιλείας ἂν ἐστὶν ἀνταρξίας καὶ τῶν πρώων ὄντων ἀποθέτων ἐν τοῖς πλοίοις βρωμάτων τε καὶ πομάτων ἐξ αὐτῶν μεταλαμβάνειν. Τῆς δὲ Κίρκης προσεγγεύουσης αὐτῷ καὶ τῷ στρατῷ αὐτοῦ καὶ τοῖς ναύταις τροφὰς βρωμάτων καὶ πομάτων, οὐκ ἐδέξαντο παρ' αὐτῆς τὸ παράπαν. Καὶ μαθοῦσα τοῦτο ἡ Κίρκη ὑπέλαβεν εἶδέναι τὸν Ὀδυσσεῖα τινὰς μυστικὰς μαγείας καὶ προγνόντα αὐτῆς τὰ βουλευόμενα, καὶ πέμψασα μετεστέλλαντο αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ^β καὶ ἤλθε πρὸς αὐτὴν μετὰ ὀπλικῆς^γ βοήθειας καὶ ἀπονοίας Ἀχαικῆς, ἀγαγὼν αὐτῇ δῶρα Τρωικά. Ἡ δὲ ἑωρακυῖα αὐτὸν καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, ἤτησεν αὐτὸν προσμεῖναι τῇ νήσῳ, ἄχρις οὗ διέλθῃ ὁ τοῦ χειμῶνος [153] καιρὸς, δεδοκυῖα αὐτῷ ἐν τῷ ἱερῷ ὅρκους μηδὲν ποιεῖν εἰς βλάβην αὐτοῦ ἢ τινος τῶν ἄμα αὐτῷ. Καὶ πεισθεὶς ὁ Ὀδυσσεὺς διέτριψε μετ' αὐτῆς ὀλίγον καιρὸν, συμμειγείς αὐτῇ πρὸς γάμον, ἐκείνης βουλευθείσης^δ περὶ τῆς Κίρκης ἐξέθεντο ταῦτα οἱ σοφώτατοι Σίσυφος Κρητὸς καὶ Δίκτης ἐκ τῆς Κρήτης. Ὁ δὲ σοφώτατος Ὀμηρος ποιητικῶς ἔφρασεν ὅτι διὰ πόματος μαγικοῦ τοὺς συλλαμβανομένους πρὸς αὐτὴν ἄνδρας μετεμόρφου^ε, ποιοῦσα τοὺς μὲν λεοντομόρφους, τοὺς δὲ κυνοκεφάλους, ἄλλους δὲ σφομόρφους, ἑτέρους δὲ ἀρκομόρφους καὶ χοιροκεφάλους. Ὁ δὲ προγεγραμμένος σοφὸς Φειδάλιος ὁ Κορίνθιος^ς ἐξέθετο τὴν ποιητικὴν ταύτην σύνταξιν, ἐρμηνεύσας οὕτως. Ὅτι τῇ Κίρκῃ οὐδὲν ἤρμοζε πρὸς τὴν ἡβούλετο ἐπιθυμίαν πολυουχίαν ποιεῖν τοὺς ἀνθρώπους θηριομόρφους, ἀλλὰ τρόπον σημαίνων, ὁ ποιητὴς τῶν ἀντερώντων ἀνδρῶν^ς, ὅτι ὡς θηρία ἔποιε αὐτοὺς ἐκεῖ ἡ Κίρκη βρύχειν καὶ μαίνεσθαι καὶ λυσσᾶν ἐκ πόθου, καθὼς ἐκέλευσεν ἡ Κίρκη. Φυσικὸν γὰρ τῶν ἐρώτων^ς ἀντέχεσθαι τῆς ἐρωμένης καὶ ὑπεραποθνήσκειν τοιοῦτοι γὰρ ὑπάρχουσιν οἱ ἐρώντες^ς ἐκ γὰρ τῆς ἐπιθυμίας [155] ἀποθηριούνται, μηδὲν ἔμφρωνον (82) λογιζόμενοι, ἀλλὰ ἀλλοιοῦμενοι τὰς μορφὰς καὶ τῷ σώματι ὡς θηριομόρφοι γίνονται καὶ τῇ ὁρᾷ καὶ τοῖς τρόποις, ἐπερχόμενοι τοῖς ἀντερασταῖς^ς φυσικὸν γὰρ τοὺς ἀντεραστὰς ὁρᾶν ἀλλήλους ὡς θηρία καὶ πρὸς ἀλλήλους ἐπερχομένους ἄχρις φόνου. Οἱ καὶ διαφόρως ἔχουσι^ς πρὸς τοὺς τῆς τοιαύτης ἐπιθυμίας τρώπους^ς οἱ μὲν γὰρ ὡς κύνας ἐπέρχονται τῇ μίλει, πολλὰ συμμιγνύμενοι, οἱ δὲ ὡς λέοντες τὴν ὁρμὴν καὶ μόνην τὴν ἐπιθυμίαν ζητοῦσιν, ἄλλοι δὲ ὡς ἄρκοι μιαιῶς^ς κέχρηται τῇ συνουσίᾳ. Καὶ μᾶλλον σαφέστερον οὗτος καὶ ἀληθινώτερον ἡρμήνευσεν^ς ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐκθέσει.

Ἀπὸ δὲ τῆς νήσου τῆς Κίρκης ἐξορμήσας ὁ Ὀδυσσεὺς ἀνήχθη εἰς τὴν ἄλλην νῆσον, ὅπου ἀνέμων ἐναντίων ἐκρίψετο^ς ὄντινα ἐδέξατο καὶ ἡ Καλυψώ, ἡ

erat annonæ, quam rex Æolus illis suppeditaverat, commeatuque, quem navigiis olim reposuerant, quisque sibi, ubi opus fuerit, sumeret in victum : de iis autem, quæ, veneficiis incantata, comedenda illis, vel bibenda Circe traderet, omnino nihil desumerent. Circe vero ubi hæc intellexisset, rata Ulyssem, artis magicæ non ignarum, consilia sua præsensisse, ad fanum eum accersendum curavit. Accersitus ille, exercitu suo stipatus, Græcæque sua fretus confidentia, accedit, munera Trojana reginæ afferens. Circe vero, ubi Ulyssem sociosque conspexit, rogavit eum, uti insulam hospes teneret, usque dum tempus hibernum præstiterit : interposito etiam ibidem juramento, inviolatum se illum sociosque præstituram. Dictis ejus audiens Ulysses, commorabatur illic per tempus aliquod ; Circesque consuetudine (ipsa sic volente), usus est : uti hæc de Circe sapientissimi Sisyphus Cous et Dictys Cretensis, memoriæ prodiderunt. Verum sapientissimus Homerus poetarum more fabulatur, **120** Circeem, poculi magici haustu, concurrentes illic advenas transformasse ; leonum aliis, aliis canum, eis vero suum, illis ursorum, nonnullis etiam porcorum formas, vel capita induentibus. Supradictus autem Phidalius Corinthius, fabulam hanc enarrans : Nequaquam, inquit, illud Circi in libidinem suam cessisset, si concursitantes hominum turbas in belluas mutasset : sed amoris insania correptos homines poeta indigitabat ; quos belluarum more frendentes, pro libitu suo Circe furiis agitavit, ob desiderium ipsius in rabiem efferatos. Ejusmodi enim amor habet impetum naturalem, ut in rem desideratam, morte etiam spreta, præceps involet. Quippe cupidinis ex vi, quasi in bruta migrant homines, nihil rationi consentaneum agentes ; sed humanam exuti speciem, corpora, formas, et mores etiam belluinos præ se ferunt, dum proci mulieribus inhiant. Illud etiam a natura est, ut rivalet belluino impetu in se invicem ferantur, ad exitium usque se invicem impetentes. Verum cupiditatibus hisce non uno modo se habent, lascivientes : alii enim, canum more, frequentius coeunt : alii, leones quod solent, ipsum præsentis pruritum impetum solummodo explere sibi querunt : alii denique, **D** sicut ursi, **121** turpiter coeunt, conspurcantes sese : uti hæc pluribus enarravit, juxta rei veritatem, auctor iste, in scriptis suis.

Ulysses vero a Circis insula solvens, adverso mari jactatus, in insulam alteram delatus est : ubi a Calypsone, Circis sorore, honorifice exceptus,

VARIAE LECTIONES.

^α Αἰόλου Ox. ^β ὀπλικῆς ? ^γ μετεμόρφου. μετεμορφῶ Ox. ^δ Φειδάλιος ὁ Κορίνθιος. « Φειδίας supra dictus est. » Ch. ^ε τῶν ἀναιρούντων ἀνδρῶν. « Lego, ἀντερώντων, Rivalium. » Ch. ^ς ἐρώτων Ox. ^ς ἐρώντες. ἔρωτες Ox. ^ς διαφόρους ἔχουσι. « Forte legendum, διαφόρως ἔχουσι. » Ch. ^ς ἀληθινώτερον ἡρμήνευσεν — ἐξορμήσας Ox. Correxii Ch.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(82) Μηδὲν ἔμφρωνον. Ox. Vocabulum parum Græcum ; quod ἔμφρον forte dixisset

consuetudinem etiam cum ea habuit. Delatus inde, ad stagnum ingens, Neryopompum vocatum, prope mare situm, pervenit. Hujus incolæ, qui vaticiniis præcellebant, omnia quæ ei acciderant, quæque eventura erant aperuerunt. Inde solvens, sæviori maris impetu agitatus, ad Serenidas quas vocant rupes serebatur: quæ fluctuum ex allisione, sonitum quemdam peculiarem efficiunt. Has cum evasisset, ad Charybdin quem vocant sinum delatus, incidit ibi in loca prærupta et scopulis aspera: ubi residuis navibus exercituque in mari demersis, solus ipse navis tabulæ insidens, pelago fluctuabat, mortem miseram nonquam non expectans. Verum præternavigantes illac Phœnices, videntes illum marinis undis fluctuantem, misericordia moti, fluctibus eripuerunt: et in Cretam insulam adductum, Idomeneo, Græcorum ex ducibus, tradiderunt. Idomeneus ubi Ulyssem conspexit, nudum atque indigum, summopere misertus ejus, muneribus abunde donatum, duce etiam exercituque **122** et navibus duabus et satellitibus quibusdam instructum, Ithacam demisit: uti hæc sapiens Dictys, ab Ulysse ipso edoctus, memoriæ mandavit.

Consimiliter etiam Diomedes, accepto secum Palladio, Trojam reliquit, in patriam suam reversurus.

Agamemnon vero Cassandra, quam amabat, positus, trajecto Rhodiorum pelago, Mycenæ suas repetivit.

Pyrrhus autem, ubi ceteros omnes discessisse animadvertit; ipse Ajacis Telamonii cineres in urnam repositos, ad Sigrin quam vocant, prope tumulum Achillis, Pyrrhi patris, Ajacis autem patruelis, honorifice recondidit.

Teuerus autem, Ajacis Telamonii frater, qui ejus in auxilium ex Salamine, Cypri urbe, advenerat, in Pyrrhum incidens, edoctusque ab eo de eis quæ acciderant: certior etiam factus, quanto ille cum honore Ajacis reliquias terræ mandaverat, laudavit Pyrrhum; et fausta ei omnia precat: Nihil, in-

αδελφῇ τῆς Κίρκης, καὶ πολλῆς θεραπείας ἤξειωσεν αὐτόν, συμμιγείσα αὐτῷ καὶ πρὸς γάμον. Κάκειθεν ἀνῆλθῃ, ἐνθα λίμνη ὑπῆρχε μεγάλη πλησίον τῆς θαλάσσης, λεγομένη ἡ Νεκυόπομος (83), καὶ οἱ οἰκοῦντες ἐν αὐτῇ [154] ἄνδρες μάνταις· οἵτινες ἐξεῖπον αὐτῷ πάντα τὰ συμβάντα αὐτῷ καὶ τὰ μέλλοντα. Καὶ ἀναχθεὶς ἐκεῖθεν χειμῶνος μεγάλου γενομένου θαλάσσης ἐκρίπτεται εἰς τὰς Σερενίδας** οὕτω καλουμένας πέτρας, αἱ ἐκ τῶν κρουσμάτων τῶν κυμάτων ἦχον ἀποτελοῦσιν ἴδιον. Κάκειθεν ἐξεληθείας ἦλθεν εἰς τὴν καλουμένην Χάρυβδιν, εἰς τόπους ἀγρίους καὶ ἀποτόμους· κάκει πάσας τὰς ὑπολειφθεῖσας αὐτῷ ναῦς καὶ τὸν στρατὸν ἀπώλεσεν, αὐτὸς δὲ ὁ Ὀδυσσεύς μόνος ἐν σανίδι τοῦ πλοίου ἐν τῷ πελάγει ἐφέρετο, ἀναμμένων τὸν μετὰ βίας θάνατον. Τοῦτον **B** δὲ ἑωρακότες τινὲς ἀποπλέοντες ναῦται Φοίνικας νηχόμενον ἐν τοῖς ὕδασιν ἐλεήσαντες διέσωσαν, καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἐν τῇ Κρήτῃ νήσῳ πρὸς τὸν Ἰδομενέα, ἔξαρχον Ἑλλήνων. Καὶ ἑωρακὼς τὸν Ὀδυσσεά οὗτον Ἰδομενεὺς γυμνὸν καὶ δεδωμένον, συμπαθῶς φερόμενος, δῶρα αὐτῷ πλεῖστα δεδωκὼς σὺν στρατῷ καὶ στρατηγῷ αὐτοῦ καὶ δύο νῆας καὶ [155] διασώζοντας αὐτόν τινας (84), ἐξέπεμψεν αὐτὸν εἰς Ἰθάκην. Ἄτινα καὶ ὁ σοφὸς Δίctys παρὰ τοῦ Ὀδυσσεύς ἀκηκὼς συνεγράψατο.

Ὅμοιος δὲ καὶ ὁ Διομήδης λαβὼν τὸ Παλλᾶδιον ἐξώρμησεν ἀπὸ τῆς Τροίας εἰς τὴν ἰδίαν πατρίδα.

Ὁ δὲ Ἀγαμέμνων ἔχων τὴν Κασσάνδραν, ἣν ἐπόθει, ἐπέραςε τὸ τῆς Ῥόδου πέλαγος, βουλόμενος **C** ἐπὶ Μυκηναίων πῶλιν ὀρμησάι.

Λοιπὸν ὁ Πύρρος ἑωρακὼς πάντας ἀποπλεύσαντας, τεφρώσας τὸν Τελαμῶνιον Ἀλάντα καὶ λαβὼν ἐν ὕδρῃ** ἔθαψε μετὰ τιμῆς μεγάλης πλησίον τοῦ τύμβου τοῦ Ἀχιλλεύς, τοῦ ἐξαδέλφου αὐτοῦ, πατρὸς δὲ τοῦ Πύρρου, εἰς τόπον λεγόμενον Σίγριν (85).

Ὁ δὲ Τεύκρος, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ἀλάντος, τοῦ Τελαμῶνιου, κατέφθασεν εὐθείως, ἐλθὼν ἀπὸ τῆς Σαλαμῖνος, πόλεως τῆς Κύπρου, πρὸς βοήθειαν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ εὔρε τὸν Πύρρον. Καὶ μεμαθηκὼς παρ' αὐτοῦ τὰ συμβάντα, ἀκούσας δὲ καὶ τὴν γεναμένην τιμὴν (86) τῶν λειψάνων τοῦ Ἀλάντος, ἐπαι-

VARIAE LECTIONES.

** εἰς τὰς Σερενίδας. • Σερεῖνας vocant Cedrenus et Isaac. Tzetzes. • Ch. ** ὕδρῃ Ch., ὕδριν Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(83) Λεγομένη ἡ Νεκυόπομος. Lacum hunc, Νεκυόπον, vocat Cedrenus: Εἰτα εἰς λίμνην τὴν καλουμένην Νεκυόπον, ἐν ᾗ διὰ φαντασμάτων ἔγνω τὰ μέλλοντα συμβαίνειν αὐτῷ. Dictys Cret. rem narrans, de loci nomine sileat. Inde liberatus, pervenerit ad eum locum, in quo exhibitis quibusdam sacris futura defunctorum animis dignoscuntur. Νέκυας, idem quod νεκροί, teste Hesychio. Mercurius etiam, Νεκρόπομος, id est, Manium ductor, Luciano dictus: qui manibus ad inferos ducendis præest. Atque iste Ulysses cum magis hisce congressus, ejus ad inferos descensus est apud Mythologos.

(84) Καὶ διασώζοντας αὐτόν τινας. Διασώζοντας hic, pro ὁδηγοῖς, viæ ducibus, aut stipatoribus satellitibus custodibus, usurpatur: ita etiam infra,

D in Joviano imp. 321: "Ελαβε μεθ' αὐτοῦ ὁ βασιλεὺς Ἰσθιανὸς ἕνα τῶν σατραπῶν, etc. εἰς τὸ διασωσάι αὐτόν, καὶ τὰ ἐξῆδικτα αὐτοῦ, ἐκ τῆς Περσικῆς χώρας. Constantin. Porphyrogen. de Adminisrand. imp. cap. vii: Ἦνῃκα παράση βασιλικὸς εἰς Χερσῶνα ἔνεκα τῆς τοιαύτης διακονίας, ὅφειλε εὐθὺς ἀποστέλλειν εἰς Παττινακίαν, καὶ ἐπιζητεῖν βίβλας παρ' αὐτῶν, καὶ διασώστας, etc. Diasostes etiam a Latinis recentioribus, pro itineris duce frequenter occurrit. Luitprand. Legat. ad Nicephor. ad finem: Michael vocatus est et Diasostes meus, etc.

(85) Εἰς τόπον λεγόμενον Σίγριν. Rheleum vocat hunc locum Dictys Cret. Interim Neoptolemus, ad vecta ligni materia, Ajacem cremat: reliquiasque urna conditas, in Rheleto sepeliendas procurat.

(86) Τὴν γεναμένην τιμὴν. Scr. γενομένην.

νῶν καὶ ἐπευχόμενος τῷ Πύρρῳ ἔφη, Οὐδὲν ξένον ἀποιήσας⁸⁷ ἐκείνης γὰρ τῆς Ἀχιλλέως θείας φρενὸς ὑπάρχεις υἱός. Λείψανα⁸⁸ γὰρ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἀφαιρεῖται ὁ χρόνος, ἡ δὲ ἀρετὴ καὶ θανούσα λάμπει. Καὶ [156] παρακαλεῖ ὁ Πύρρος τὸν Τεῦκρον ἅμα αὐτῷ μεταλαβεῖν βρωτοῦ καὶ ποτοῦ⁸⁹. Καὶ ἐν τῷ συμποσίῳ, ὡς ὄντα ἐκ τοῦ ἰδίου γένους, τὸν Τεῦκρον ὁ Πύρρος ἤγει διηγέσθαι αὐτῷ πάντα ἐξ ἀρχῆς τὰ συμβάντα τῷ αὐτοῦ πατρὶ, φήσας ἀγνοεῖν τὸ ἀκριβές. Ὁ δὲ Τεῦκρος ἤρξατο λέγειν οὕτως:

Ὁ πᾶς αἰὼν οὐκ ἐξαλείψει τὴν Ἀχιλλέως κατὰ Ἑκτορος νίκην· ὅς μαθὼν Ἑκτορα νυκτὸς βουλόμενον ἀπαντῆσαι τῇ βασιλίδι Πενθεσίλειᾳ, προποιήσας λάβρα ἅμα τῷ ἰδίῳ στρατῷ καὶ ἑαυτὸν σὺν αὐτοῖς ἀποκρύψας, τὸν ποταμὸν διαβαίνοντα τὸν Ἑκτορα κτείνει καὶ ἀπαντας τοὺς αὐτῷ ἐπομένους, ἕνα μόνον καταλιπὼν ζῶντα· ὄντινα χειροκοπήσας Πριάμῳ ἐπεμψεν ἀγγελοῦντα τὸν Ἑκτορος θάνατον. Καὶ τὰ συμβάντα μηδενὸς τῶν Ἑλλήνων γνόντος, ἤγαγε τὸ τοῦ Ἑκτορος λείψανον εἰς δάπεδον πρὸ αὐγούς· καὶ ἐν δίρρῳ ἀναρτήσας αὐτὸν τοὺς Ἰπποῦς ἐλαύνοντας Αὐτομέδοντος σὺν αὐτῷ μαστιγώπληκτον αὐτοῦ τὸ σῶμα ὁ σὸς γενετὴς ποιῶν οὐκ ἐπαύετο. Ἀκούσας δὲ Πρίαμος τὸν τοῦ Ἑκτορος μόνον, ὠλόλυξε, καὶ πάντες σὺν αὐτῷ· καὶ τοσαύτῃ βοῇ ἐγένετο ἐκ τοῦ πλήθους τῶν Τρώων, ὥστε καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ ταραχθῆναι. Καὶ οἱ Ἕλληνες δὲ χαίροντες ἀντεδόρσαν ὁμοίως· καὶ κλείονται αἱ πόλεις τοῦ Ἰλίου. Ὁ σὸς γενετὴς ἐπετέλεσεν ἀγῶνος ἑορτὴν τοῖς βασιλεῦσι καὶ πᾶσι, πολλὰ φιλοτιμησάμενος. Τῇ δὲ ἐξῆς ἡμέρᾳ ὁ Πρίαμος πένθιμον [157] φορῶν σῆμα, ἄξας μεθ' αὐτοῦ Πολυξένην τὴν θυγατέρα αὐτοῦ, παρθένον, καὶ Ἀνδρομάχην, τὴν Ἑκτορος γυναῖκα, καὶ Ἀστυνόχτα καὶ Λαοδόμαντα⁹⁰, υἱοὺς αὐτοῦ νηπίους, παραγίνεται πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ἀγαγὼν μεθ' αὐτοῦ καὶ κόσμον πολλὸν καὶ χρυσὸν καὶ ἀργυρον καὶ ἐσθῆτα. Οὐσίας δὲ σιγῆς ἐν τοῖς ἡγεμόσι τῶν Ἑλλήνων, πλησίον δὲ αὐτοῦ γενομένου, ἐθαύμαζον πάντες τὴν εὐτολμίαν τοῦ αὐτοῦ Πριάμου, καὶ ἀπαντῶσιν αὐτῷ βουλόμενοι μαθεῖν τὴν αἰτίαν τῆς ἀφίξεως. Ἐωρακῶς δὲ αὐτοὺς ὁ Πρίαμος, ἑαυτὸν εἰς τὸ ἔδαφος βίψας (87), κόνιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ φέρων καὶ δεόμενος αὐτῶν συνικέτας γενέσθαι πρὸς τὸν Ἀχιλλέα ὑπὲρ τοῦ σώματος τοῦ Ἑκτορος. Οἰκτερεῖ δὲ αὐτὸν Νέστωρ καὶ Ἰδομενεὺς αὐτῷ γενέσθαι συνικέτας πρὸς τὸν Ἀχιλλέα ὑπὲρ τοῦ σώματος τοῦ Ἑκτορος, οἵτινες ἐδυσώπησαν τὸν σὸν πατέρα περὶ τοῦ Πριάμου. Καὶ ἐκέλευσεν αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὴν σκηνὴν αὐτοῦ· ὁ δὲ Πρίαμος, εἰσελθὼν ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ πλωτὸς (88) ἰσχυρών,

A quit, non te dignum fecisti, qui divinae illius Achil-
lis mentis haeres es. Nempe heroum reliquias ævum
absunit : ast splendet post funera virtus. Tum vero
Pyrrhus Teucrum rogavit, uti secum cœnaret. Inter
cœnandum vero eum rogavit Pyrrhus (cui genere
123 etiam conjunctus erat), uti altius ab origine
rem repelens, quæ patri suo acciderant enarraret
omnia ; nihil adhuc certi de his accepisse se asse-
rens. His itaque Teucus exorsus est :

Victoriam illam, quam Achilles de Hectore repor-
tavit, nulla ætas oblivioni datura est : qui ubi au-
disset, Hectorem de nocte Penthesileæ reginæ ob-
viam iturum, præoccupato ejus itinere, se suosque
in insidiis collocavit ; Hectoremque, cum suis omni-
bus, flumen trajicientibus, internecioni dedit ; unico
B dempto, quem stragi superesse voluit, manibus
abscissis, Priamo remittendum, cui Hectoris mor-
tem annuntiaret. Pater autem tuus ante lucem,
Græcis interim quæ acciderant omnia nescientibus,
Hectoris internortuum corpus, curri alligatum,
et ab equis, quos ipse cum Automedonte agitavi,
circumtractum, quam potuit maxime ad terram
allisit. Priamus autem audito Hectoris fato, ejulare
cum suis omnibus : tantusque est in Trojano populo
clamor editus, Græcis interim triumphum suum
clamoribus reciprocis celebrantibus, ut volucres
etiam cæli consternarentur. Tum vero statim obse-
ratae sunt Ilia portæ. Pater autem tuus, instituto
C certaminis festo, duces exercitumque totum mune-
ribus plurimis donavit. Priamus autem die sequente,
veste indutus lugubri, et assumpta secum filia Po-
lyxena, virgine innupta, et Hectoris uxore Andro-
mache, cum filiolis ejus duobus, Astyanacte et Lao-
damante, 124 Græcos adiit, asserens secum, præter
vestes et ornamenta, auri quoque et argenti pluri-
mum. Priamo autem appropinquante, silentium
derepente Græcorum ducibus oboriebatur, Priami
fiduciam admirantibus. Tum vero obviam ei proce-
debant, adventus causam sciscitaturi : quos Priamus
ubi conspexit, ad terram procidens, pulveremque
in capite gestans, obtestabatur eos, uti secum pre-
catores Achillem interpellarent, de Hectoris cor-
pore reddendo. Cujus miseri Nestor et Idomeneus,
precibus ejus annuerunt, Achillemque, uti Hec-
toris corpus redderet, sollicitarunt. Pater vero tuus
eorum precibus motus, Priamum in tentorium
accersit : ingressus autem Priamus, Achilli supplex
ad pedes, una cum Andromache filiisque ejus, pro-
cidebat. Polyxena vero patris tuis pedes amplexa,

VARIE LECTIONES.

⁸⁷ ἐκείνης — φρενός. Euripides Heraclid. v. 541 : Ἄλλ' ἐξ ἐκείνου σπέρμα τῆς θείας φρενός πεφυ-
κας Ἡρακλῆος. ⁸⁸ λείψανα. Euripides Androm. v. 772 : Κηρυττομένοισι δ' ἀπ' ἐσθλῶν θυμάτων τιμὴν
καὶ κλέος οὗτοι λείψανα τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἀφαιρεῖται χρόνος, ὃ δ' ἀρετὴ καὶ θανούσι λάμπει. Quæ
Malalas, cui λείψανον est cadaver, depravat, dum sibi accommodat. ⁸⁹ πότου Ox. ⁹⁰ Λαομέδοντα
Cedrenus p. 127 D.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(87) Ἐαυτὸν εἰς τὸ ἔδαφος βίψας. Mallem ἔρ-
βησε.

(88) Ἐπεσεν εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ πλωτὸς. Ad

pedes ejus cecidit pronus, id est, membris natan-
tium more explicatis; duriuscula licet vocabuli
translatione: nisi quis πρώτος; reponendum cen-

ultra spondebat, se, modo fratris corpus redderet, in perpetuum ei subservituram. Tum qui aderant duces, Priami senectutis miserti, pro eo sunt supplices. Parens autem tuus : Oportuerat, inquit, Priamum filios suos maturius coercuisse, neque se sceleris eorum dedisse participem. Verum tenebat eum rerum alienarum cupido : nec tam Helenam uxorem, quam Pelopis et Atrei divitias appetebat sibi. Male igitur a vobis factorum poenas date ; vestroque exemplo habeant hæc sibi Græci barbarique in documentum.

Duces autem suadebant, uti accepto redemptionis pretio, cadaver **125** illis concederet. Illic vero vitæ jucunda secum reputans, Priamum, Polyxenam et Andromachen in pedes erigit, Priamo præterea mandans, ubi lavasset, uti panem vinumque apud se sumeret ; non aliter ei corpus traditurum se, minatus. Priamus autem, inter spem metumque futuri suspensus, a Polyxena sustentatus, humiliter intravit, cibum et potum cum patre suo capturus. Ubi multis invicem sermone agitat, surgebant tandem ; redemptionisque pretium in medio positum est. Videns autem Achilles donorum multitudinem, acceptis sibi auro et argento vestibusque aliquot, reliqua Polyxenæ, una cum cadavere reddidit. Roganti autem Priamo, uti Polyxenam quoque sibi servaret, Achilles illam in urbem secum deducere jussit Priamum ; hac de re cum eo alias acturus.

Priamus itaque currum conscendens, Hectorisque cadaver secum ferens, urbem cum suis repetit : ubi in cineres conversum corpus, juxta illi muros extra urbem magno cum luctu recondiderunt.

Interim vero ex opposito Chersoneso aderat Penthesilea, Amazonum et bellicosorum virorum exercitu numeroso stipata. Certior autem facta de Hectoris morte, in reditum protinus se parat : verum Paris, hoc audito, auro multo eam de instituto suo dimovebat. Illa igitur, cum se **126** suosque paucos per dies refecisset ; copiis tandem suis instructa, in campum progressa est. Diviso autem in partes duas exercitu, sagittarii ad dextram steterunt : pedites autem gravis armaturæ, quos equitibus plures habuit, ad lævum collocavit ; equitibus in medio positis : inter quos ipsa, cum signo, constitit. Acies vero Græcorum

ὡσαύτως· δὲ καὶ Ἀνδρομάχῃ σὺν τοῖς παισίν, ἡ δὲ Πολυξένη [158] περιπλαχεῖσα τοῖς ποσὶ τοῦ σου γένετου περὶ τοῦ αὐτῆς ἀδελφοῦ Ἑκτορος, δουλεῖν ἐπαγγελαμένη καὶ μένειν σὺν αὐτῇ, εἰ ἀποδῶ τὴν νεκρὸν. Οἱ δὲ βασιλεῖς τὸ γῆρας αὐτοῦ οἰκτεῖραντες παραχάλουν ὑπὲρ Πριάμου. Ὁ δὲ σὸς γενέτης Ἀχιλλεὺς πρὸς αὐτοὺς ἔφη, Κρατεῖν αὐτὸν ἐξ ἀρχῆς ἔδει τῶν παίδων καὶ μὴ συνεξαμαρτάνειν· ἀλλ' εἶχαν αὐτὸν ἔρω· τῶν ἀλλοτριῶν χρημάτων· οὐ γὰρ Ἑλένης γυναικὸς τὴν ἐπιθυμίαν εἶχαν, ἀλλὰ τῶν Ἀτρείδης καὶ Πέλοπος· χρημάτων τὸν πόθον εἶχε. Δότε οὖν δίκαι· ἀνθ' ὧν ἡσθεήσατε· σωφρονίζέσθωσαν οὖν ἐν ὕμῳ Ἕλληνες καὶ βάρβαροι.

Οἱ ⁸¹ δὲ πείθουσιν αὐτὸν λῦτρα λαβόντα τὸν νεκρὸν παραχωρῆσαι· ὃ δὲ τὰ τοῦ βίου τερπνὰ ἐννοήσας (89), τὸν Πρίαμον ἀνίστησι καὶ Πολυξένην καὶ Ἀνδρομάχην, καὶ καλεῖται τῇ Πριάμῳ λούσασθαι καὶ σίτου καὶ οἴνου γεύσασθαι ἅμα αὐτῇ· ἄλλως γὰρ οὐκ ἂν παραχωρήσειεν αὐτῇ τὴν νεκρὸν. Ὁ δὲ Πρίαμος φόβῳ κατεχόμενος καὶ ἐλπιδὶ τῶν μελλόντων, ταπεινῶς παραγίνεται ὑπὸ Πολυξένης παρακρατούμενος· πρὸς Ἀχιλλεῖα τὸν σὸν γενέτην καὶ βρωτοῦ καὶ ποτοῦ ⁸² μετέσχε. Καὶ πολλῶν λαληθέντων ἀνέστησαν· καὶ θεθέντων τῶν λύτρων ἐπὶ τῆς γῆς, ἰδὼν ὁ Ἀχιλλεὺς τὸ πλῆθος τῶν δώρων, τὸν τε χρυσὸν καὶ τὸν ἄργυρον δέχεται [159] καὶ ἐκ τοῦ ἱματισμοῦ μέρος, τὰ δὲ λοιπὰ Πολυξένη χαρισάμενος ἀπέδωκε τὸν νεκρὸν. Ὁ δὲ Πρίαμος παρακαλεῖ τὸν Ἀχιλλεῖα Πολυξένην παρ' αὐτῆς καταλιπεῖν· ὃ δὲ εἶπεν αὐτῇ εἰς τὸ ἴλιον αὐτὴν ἀγαγεῖν, εἰς ἄλλον καιρὸν τὰ κατ' αὐτὴν ἀναβαλλόμενος.

Ὁ δὲ Πρίαμος ἀνελθὼν εἰς τὸ ὄχημα ἔχων τὸ σῶμα τοῦ Ἑκτορος ἅμα τοῖς σὺν αὐτῇ εἰς τὴν πόλιν εἰσῆλθε· καὶ τεφρώσαντες τὸ σῶμα τοῦ Ἑκτορος θάπτουσιν αὐτὸν ἐξω παρὰ τὸ τεῖχος τοῦ Ἰλίου, πενθήσαντες αὐτὸν πικρῶς.

Καὶ ἐν τῷ μεταξὺ παραγίνεται ἡ Πενθεσίλεια ἐκ τῆς ἀντιπέραν Χερρόνησου ⁸³, πολὺ πλῆθος ἐπαγομένη Ἀμαζόνων καὶ ⁸⁴ ἀνδρῶν γενναίων. Μαθοῦσα δὲ Ἑκτορα ἀναιρεῖσθαι ⁸⁵ ὑποστρέφειν ἠπειγέτο· Πάρις δὲ τοῦτο μαθὼν, ἔπαισεν αὐτὴν μένειν, χρυσὸν δούς αὐτῇ πολὺν. Ἀνεθείσα δὲ μετὰ τοῦ ἰδίου στρατοῦ, μεθ' ἡμέρας ὀλίγας ὀπλισαμένη σὺν τῇ πλήθει ἐξέρχεται ἐπὶ τὸ δάπεδον. Διαιρεθέντος δὲ τοῦ στρατοῦ αὐτῆς εἰς δύο μέρη, ἴστανται οἱ μὲν τοξόται τὸ δεξιὸν λαβόντες μέρος, οἱ δὲ ὀπλῖται πεζοί, πλείω τῶν [160] ἱππέων ὄντες, τὸν μέσον ἔχοντες τόπον ⁸⁶. ἡ δὲ Πενθεσίλεια μέσον τῶν ἱππέων ὕπῃρχε σὺν τῷ σίγῳ· Καὶ λοιπὸν οἱ Δαναοὶ τάζαντες ἑαυτοὺς ἀνθ-

VARIE LECTIONES.

⁸¹ Ol. Ὁ Ox. ⁸² πότου Ox. ⁸³ Χερρόνησου Ch., Χερρόνησου Ox. ⁸⁴ καὶ Ch., κατ' Ox. ⁸⁵ ἀναιρεῖσθαι. Imo ἀνερῆσθαι. ⁸⁶ τὸ μέσον ἔχοντες τόπον. Ser. τὸν μέσον ἔχοντες τόπον· sed locum istum aliter mendosum suspicor, et pro, μέσον, λατὸν reponendum censeo, uti habet Cedrenus : διὰ τὴν αὐτῆς διελούσα στρατὸν, καὶ ἐν δεξιᾷ μὲν αὐτῆς τοὺς τοξότας, τῷ λαῷ δὲ μέρει τοὺς ὀπλῖτας πεζοὺς, πλείους τῶν ἱππέων ὄντας, ἐκτάξασα, ἡ Πενθεσίλεια μέσον τῶν ἱππέων ἦν ἐν τῷ σίγῳ. Ch.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

seat : quod et Gregorio nostro visum est. Cedrenus habet, πάντας ἰκέτευσεν προκυλινδούμενος, ad pedes eorum provolutus. — πτωτός?

(89) Τὰ τοῦ βίου τερπνὰ ἐννοήσας. Ita etiam infra in Romulo : τῆς τοῦ βίου ἡδονῆς ἐπεθύμησε.

ἵστανται, τοῖς μὲν τοξόταις ὁ Μενέλαος καὶ γὰρ Τευ-
κρος καὶ Μηριόνης καὶ Ὀδυσσεύς, τοῖς δὲ ὀπλίταις
Διομήδης, Ἀγαμέμνων, Τληπόλεμος καὶ Ἰάλμενος
καὶ Ἀσκάλαφος, τοῖς δὲ ἱππεύσιν ὁ σὸς γενέτης
Ἀχιλλεύς καὶ οἱ Αἰάντες οἱ δύο, καὶ ὁ Ἰδομενεὺς δὲ
καὶ ὁ Φίλοκτήτης καὶ οἱ λοιποὶ ἡγεμόνες ἅμα τοῖς
αὐτῶν στρατοῖς. Καὶ κτείνω ἐγὼ Τευκρος πολὺ πλη-
θος, ὥστε ἐπαινέσθηναι με, ὡς ἀριστεύσαντα, τοὺς
δὲ ὀπλίτας ἀφανίζουσιν οἱ Αἰάντες (90), ἐν μέσῳ
αὐτῶν εἰσελθόντες. Ὁ δὲ σὸς πατήρ Ἀχιλλεύς μετα-
ξὺ αὐτῶν ὑπάρχων, ἀπεβλέπετο τὴν Πενθεσίλειαν,
ζητῶν ἀποκτείνει αὐτὴν μαχομένην πικρῶς. Καὶ
πλησίον ἵππου αὐτῆς φθάσας, ὄρατι κρούσας αὐ-
τὴν ἀπὸ τοῦ ἵππου καταβάλλει, καὶ ἐτι ζῶσαν αὐτὴν
ἔλκει πεσοῦσαν ἐκ τῆς κόμης. Καὶ ἑωραχότες αὐτὴν
πεσοῦσαν οἱ λοιποὶ τοῦ στρατοῦ αὐτῆς εἰς φυγὴν
ἐτρέπησαν· τῶν δὲ Τρώων τὰς πύλας κλεισάντων
διὰ τοὺς φεύγοντας, οἱ Ἕλληνες ἡμεῖς τοὺς περι-
λειφθέντας ἐπιδιώξαντες παρὰ τὸ τεῖχος κτείνομεν,
ἀποσχόμενοι τῶν γυναικῶν Ἀμαζόνων, ἄστινας ὁ
στρατὶς ἅπας δεσμεύσας [161] ἐμερίσατο. Τῇ δὲ
Πενθεσίλειᾳ ἐτι ἐμπνεούσης βουλῇ ἡμῖν ἐνέστη ὥ-
στε ζῶσαν εἰς τὸν ποταμὸν ρίφηναι ἢ χυρὴν εἰς βρῶσιν
παραδοθῆναι· ὁ δὲ Ἀχιλλεύς ἤτει ἡμᾶς θανοῦσαν
ταφῆναι· καὶ γνόντα ⁸⁷ τὰ πλήθῃ ἐφώνησαν εἰς τὸν
ποταμὸν ρίφηναι. Καὶ εὐθέως ὁ Διομήδης ἐπιλαβό-
μενος αὐτῆς τῶν ποδῶν εἰς τὸν Σκάμανδρον ποτα-
μὸν βάλλει· καὶ θνήσκει παραχρῆμα.
exercitus. Diomedes itaque pedibus arreptam, in
periit.

Μετὰ δὲ ὀλίγας ἡμέρας ὁ Τιθὼν τις ὀνόματι (91) C
ὕπὸ τοῦ Πριάμου παρακληθεὶς παραγίνεται, ἄγων
Ἰνδοὺς ἐφίππους καὶ πεζοὺς καὶ Φοίνικας μαχημα-
τάτους μετ' αὐτῶν καὶ τὸν βασιλεῖα αὐτῶν Πολυδά-
μαντα. Καὶ τοσοῦτον ὑπῆρχε πλῆθος ὅσον οὔτε ⁸⁸ τὸ
Ἴλιον οὔτε τὸ δάπεδον ἅπαν ἐδέχετο. Καὶ διὰ ναυτι-
κοῦ στόλου ἦλθον πολλοὶ Ἰνδοὶ καὶ οἱ αὐτῶν βασιλεῖς·
ἐδιμυκοῦντο δὲ τακτόμενοι πάντες οἱ βασιλεῖς καὶ
πᾶς ὁ στρατὸς ὑπὸ τοῦ δυνατοῦ Μένωνος, βασιλεῶς
Ἰνδῶν. Ἔγχε δὲ ὁ Μένων μεθ' αὐτοῦ καὶ πλοῦτον
πολὺν εἰς τὰς ναῦς. Καὶ ἀναπαύσαντες αὐτοὺς
ἐξηλθον εἰς τὸ δάπεδον, ξίφη παράξενά φοροῦντες
καὶ (r) σφενδόβλα (92) καὶ ἀσπίδας τετραγώνους.
Καὶ σὺν αὐτοῖς μίγνENTES οἱ τοῦ Ἰλίου ⁸⁹ σύμμαχοι
καὶ οἱ Πριάμου παῖδες καὶ ὁ Μένων ἦλθεν ἐν ἄρ-
ματι [162] ἐποχοῦμενος εἰς τὸ πεδῖον. Ὀπλισθέντες D
δὲ καὶ ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες προηρχόμεθα, πάντα δει-
νῶς ἔχοντες· ἰδόντες γὰρ καὶ ἡμεῖς οἱ ἡγεμόνες καὶ

A ita ordinata est, ut sagimariis hostium ego Teu-
crus, Menelaus, Meriones, Ulysses; gravis autem
armaturæ peditibus, Diomedes, Agamemnon,
Tlepolemus, Jalmenus, et Ascalaphus opponere-
mur: equitibus vero pater tuus Achilles, Ajax
uterque, Idomeneus, Philoctetes, cæterique du-
ces cum suis pugnam dederunt. Et quidem ego
Teucrus plurimos interfeci, adeo ut strenuum
me virum omnes perhibuerint. Gravis autem ar-
maturæ milites Ajaces, medii in eos irrumpentes,
profigarunt. Pater autem tuus, medius inter eos,
reginæ ipsi invigilans, occasionem venabatur,
quomodo eam, acriter sane pugnante, e me-
dio tolleret. itaque propius ei accedens, hasta
eam impetebat; et ex equo deturbatam, dum in
casu erat, coma arreptam distrahebat. Cadentem
vero eam videntes reliqui ex exercitu ejus, fugam
omnes capessebant. Cumque urbis portæ a Troja-
nis obseratæ fuissent, uti omnem aufugiendi spem
suis adimerent; nos, hostium 127 reliquias
insecuti, sub ipsis urbis mœnibus trucidavimus;
ab Amazonibus interim abstinentes; quas, in
vincula conjectas, exercitus omnis inter se divi-
sit. De Penthesilea autem ipsa anhelante adhuc,
decretum a nobis erat, uti vel in flumen projice-
retur, vel dilanianda canibus objiceretur: cæte-
rum postulabat Achilles, mortuam sepulturæ
tradi: quo audito, in fluctus projici eam instabat
Scamandrum præcipitavit: ubi statim suffocata

Paucis autem post diebus, advenit in suppetias
a Priamo vocatus, Tithon quidam, cumque eo
Indi, pedites equitesque; Phœnices etiam belli-
cosissimi, cum rege eorum Polydamante. Tanta
autem erat multitudo eorum, ut nec Ilium, nec
totus undique campus eam capere potuerit. Sed
et navium quoque apparatu supervenerunt Indo-
rum quamplurimi, cum regibus. Totus autem
exercitus regesque Memnonis Indorum regis sub
auspiciis militabant, viri potentissimi, quique plu-
rimis divitiis naves suas onustas habuit. Hi ubi
paululum se refecissent, in campum descenderunt;
ensēs quisque barbaricos, fundas, et quadrata
scuta gestantes: quibus etiam se adjunxerunt
commilitones Trojani Priamique filii. Memnon
autem ipse curru vectus, in campum procedebat.
Nos etiam Græci arma sumentes, mala interim
omnia nobismet ominantes, egredimur tamen; ad

VARIE LECTIONES.

⁸⁷ γνόντα Ch., γνόντα Ox. ⁸⁸ οὔτε. οὐδὲ Ox. ⁸⁹ ἰλίου. Ser. Ἰλίου. Ch. Sic jam Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(90) Τοὺς δὲ ὀπλίτας ἀφανίζουσιν οἱ Αἰάντες.
Legendum ex præcedentibus videtur, τοὺς δὲ ἱπ-
πεῖς. Equitibus enim Ajaces opposuit. Dictys ta-
men, unde forte hæc sumpta, peditibus eos adver-
sos statuit: Peditibus (leg. Peditibus) Ajaces duo,
Diomedes, Agamemnon, et Tlepolemus, et cum Jal-

meno Ascalaphus opponerentur: De Bell. Troj. l. iv.

(91) Ὁ Τιθὼν τις ὀνόματι. Hunc Memnonem
vocat Dictys Tithoni et Aurora filium: ita etiam
infra auctor noster.

(92) Καὶ σφενδόβλα. Magis Græce σφενδόνας
dixerit.

HODII NOTÆ.

(r) Σφενδόβλα. Aliis σφενδόβλα.

hostium enim conspectum ipsum nosque duces **128** exercitusque consternati sumus. Clamore itaque sublato, Trojani cum Memnone reliquisque nos aggressi sunt; quorum vim primam suscepimus; multis hinc inde vulneratis. Ubi vero quamplurimi ex nostris cecidissent, nec amplius barbarorum impetui sustinendo pares essemus, ad naves recessimus. Sed et illas etiam, nisi nox superveniens inhibuisset, barbari cremassent. Nocte autem ingruente, exercitum recolligentes, occisorum cadavera combussimus. Consilium quoque eadem nocte initum, quis inter reges nostros par Memnone congrederetur; ceteris interim copias ejus impigre adorientibus. Sortibus autem inter duces omnes ductis, Ajaci Telamonio, fratri meo, hoc (fatis ita volentibus) sortito obtigit. Ante igitur solis ortum, Græci in aciem armati omnes progredimur; sicut et Trojani, cum Indorum rege Memnone, exercituque omni. Prælio autem commisso, multisque cadentibus, frater meus Ajax, signo Græcorum ducibus dato, uti Trojanos Indosque reliquos propulsarent, ipse Memnonem, Indorum regem, adortus est; heroe interim Achille, patre tuo, clam eum a tergo corroborante. Memnon vero, ubi Ajacem sibi **129** appropinquantem animalvertit, e curru statim descendens, propius accessit. Tum vero hastis se invicem petebant: primusque Ajax peracriter eum aggressus, scutum ejus, hasta impulsu obliquavit. Derepente igitur qui Memnoni proximi erant, Ajacem eum urgentem, adorti sunt: quod ubi vidit pater tuus Achilles, denudatum Memnonis jugulum hasta trajecit; ipsumque, omnium præter spem, occidit. Memnone sic prostrato, tumultus ingens in barbaris contra est, fugam sine mora capessentibus: nos contra, revocatis animis, Æthiopus ad unum omnes excidimus. Tum vero Polydamantem, Ajacem adorientem, Ajax vicissim petebat; juxtaque inguina confossum, de medio sustulit. Occisis vero eo plurimisque aliis, Æthiopes in ipsa fuga perierunt, equitibus eos proculcantibus: totusque campus cadaveribus plenus est. Nocte vere ingruente, Trojani nobiscum de mortuis sepeliendis egerunt: nobis autem illis annuentibus, rogos utrinque extruximus, mortuosque crema-

Α ὁ ἡμῶν στρατὸς ἐθαμβήθημεν. Καὶ μετὰ κραυγῆς οἱ Τρῶες ἅμα τῷ Μένονι καὶ τοῖς λοιποῖς ἐπέερχονται ἡμῖν· καὶ δεχόμεθα τὴν ὀρμὴν αὐτῶν καὶ πολλοὶ τραυματίζονται. Πιπτόντων δὲ πολλῶν ὄχλων ἐξ ἡμῶν, ἡμεῖς οἱ ἡγεμόνες Ἑλλήνων ἀνεχωροῦμεν μὴ ὑποφέροντες τὴν τοῦ πλήθους βίαν· εἶχον δὲ καὶ τὰς ἡμῶν ναῦς καῦσαι οἱ βάρβαροι, εἰ μὴ νύξ ἐπέλθοι. Τῆς δὲ νυκτὸς γενομένης, συνελθόντων Ἑλλήνων ἅμα τῷ Ἰδῷ στρατῷ, καὶ συναγαγόντες τὰ σώματα τεφροῦμεν. Τῇ δὲ αὐτῇ νυκτὶ βουλευόμεθα τίς τῶν βασιλέων δύναται ἀντιστῆναι καὶ ὀρμῆσαι κατὰ τοῦ Μένονος, τῶν ἄλλων εἰς τὰ πλήθη ἀσχολουμένων καὶ μαχομένων. Κλήρου δὲ γενομένου πάντων ἡμῶν ἡγεμόνων κληροῦται κατὰ τινα τύχην Αἴας ὁ Τελαμώνιος, ὁ ἐμὸς ἀδελφός. Καὶ πρὶν ἢ ἥλιον ἀναλθεῖν ἐξερχόμεθα οἱ Ἕλληνες ὀπλισάμενοι πάντες, ὁμοῦς δὲ καὶ οἱ Τρῶες καὶ ὁ Μένων, βασιλεὺς Ἰνδῶν, καὶ πάντα τὰ πλήθη αὐτῶν. Καὶ συμβολῆς γενομένης καὶ πολλῶν πεσόντων, ὁ ἐμὸς ἀδελφός Αἴας κελεύσας τοὺς βασιλεῖς τῶν Ἑλλήνων τοὺς ἄλλους ἀμύνεσθαι Ἰνδοὺς καὶ Τρῶας, ὁρμῇ κατὰ τοῦ Μένονος, βασιλεῖος Ἰνδῶν, τοῦ ἥρωος Ἀχιλλεύος, τοῦ σοῦ γενέτου [163], ἐπισθεν συνεπισχύοντος τῷ Αἴαντι, αὐτὸν ἀποκρύπτων ⁷⁰. Ὁ δὲ Μένων προσεσχηκὼς τῷ Αἴαντι κατ' αὐτοῦ ὀρμήσαντι, καταδὰς ἀπὸ τοῦ ἅρματος· εὐθὺς πλησίον ἐγένετο· καὶ ἀλλήλους τοὺς δόρασι πεiráζουσιν. Ὁ Αἴας δὲ πρῶτος ἀνατρέπει τὴν ἀσπίδα αὐτοῦ (93) τῷ δόρατι στρέψας, ἐπιπεσὼν αὐτῷ βραχίονα. Τῶν δὲ ὄντων ἐγγὺς τοῦ Μένονος ἐπελθόντων τῷ Αἴαντι ἐν τῷ ἔχειν τὸν Μένωνα, Ἰδῶν ὁ σὸς πατὴρ Ἀχιλλεύς, τὸ δόρυ αὐτοῦ βαλὼν εἰς τὸν τράχηλον τοῦ αὐτοῦ Μένονος, γυμνωθέντος τοῦ τένοντος (94) κτείνει αὐτὸν ἀνελπίστως. Καὶ πεσόντος αὐτοῦ αἰφνιδίως γίνεται θόρυβος καὶ φυγὴ τῶν βαρβάρων· καὶ ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες γνόντες καὶ πλησθέντες θάρρους πάντας τοὺς Αἰθίοπας κτείνομεν. Πολυδάμαντος δὲ ἐπὶ τὸν Αἴαντα ἐπιδάντος, ὀρμήσας ὁ Τελαμώνιος Αἴας κατ' αὐτοῦ, δόρατι πλήξας τὸν βουβῶνα αὐτοῦ ἀναίρει αὐτόν. Θανόντος δὲ κάκεινου καὶ ἄλλων [164] πολλῶν, οἱ Αἰθίοπες φεύγοντες ἀνηρῶντο, τῶν ἱππέων αὐτοῦς καταπατούντων. Καὶ ἐπλήσθη τὸ δάπεδον νεκρῶν, καὶ γέγονεν ἐσπέρα. Ἦτησαν οὖν οἱ Τρῶες περὶ τῶν νεκρῶν ἐνδοσιν. Καὶ ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων συνθεμένων ἀμφοτέροι ἐποίησαμεν πυρὰς καὶ ἐτεφρώσαμεν τοὺς

VARIE LECTIONES.

⁷⁰ ἀποκρύπτων. ἀποκρύπτοντος Ch. Quem fugerat structuræ barbaries Malalæ eique similibus frequens. Vid. p. 21 A, 24 B, 130 D, vol. II, p. 65 B, 69 B, 73 D, 76 D. Apud Pollucem, p. 270 codicis scriptura ἡγαγεν ἐκ τῆς ἡλιούπολιν οὖσαν τῆς Φρυγίας non in Ἠλιούπολιν οὖσης cum Hardtio convertenda, sed scribendum Ἰλίου, πόλιν οὖσαν. Alij hujus generis v. apud Hasium ad Leonem p. 198 B, 255 D.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(93) Ἀνατρέπει τὴν ἀσπίδα αὐτοῦ. Dictys Cret. I. IV: *Tum dux noster summa vi umbonem scuti ejus telo aliquantum perforatum viribus ingruens, impulit, vertitque ei latus.*

(94) Γυμνωθέντος τοῦ τένοντος. Cedrenus: τὸ δόρυ βαλὼν εἰς τὸν Μένονος τράχηλον γυμνωθέντα. Dictys etiam, *et nudatum scuto hostis jugulum hasta transfigit.* Τένων etiam pro cervice usurpatur, apud Lucian. in Cataplo: Καὶ τὸν τένοντα τοῦ τυράννου καταπατεῖ. Hesych. Τένων τὸ ἐν τῷ τραχήλῳ νεῦρον. Suidas etiam τοὺς Τένοντας vocal,

τοῦ τραχήλου τὰ διατεταμένα νεῦρα. Ταύρου βαθὺν τένοντα. Ὁ δὲ ταῦρος πλαγεῖς, καὶ διακοπεῖς τοὺς τένοντας, ἡσυχῇ καὶ κοσμίως κατηνέχθη. Sibyllina Orac. lib. v, ad fin. Αἰγόχερος ἐπληξεν νέου ταύρου τένοντα. Galenus in Isagoge, cervicis posteriorem partem hoc nomine appellari assertit: τοῦ τραχήλου τὰ μὲν ἐπισθεν ἰδίως τένοντες ὀνομάζονται. Hippocrates tamen τένοντας appellare solet musculorum fines, quos ἀπονευρώσεις nominant anatomici. Tendines Latinis dicti sunt.

νεκρούς. Καὶ ἀσφαλισάμενοι οἱ Τρῶες τὰς πύλας
 ἔμειναν πενθοῦντες διὰ τοὺς αὐτῶν προμάχους καὶ
 διὰ Μέμνονα. Ὀλίγων δὲ ἡμερῶν διαδραμαουσῶν, τοῦ
 σοῦ γενέτου Ἀχιλλέως προκαλουμένου ἅμα ἡμῖν
 τοῖς Ἀχαιοῖς τοὺς Τρῶας, ἐξῆλθεν ἡγούμενος τῶν
 βαρβάρων ὁ Πάρις καὶ Διτρώβος ἀδελφοί· ἦσαν δὲ
 μετ' αὐτῶν σὺν τῷ πλήθει Λυκάων καὶ Τρωῖλος, Α
 παῖδες καὶ αὐτοὶ Πριάμου. Καὶ ὁρμήσας πάλιν Ἀ-
 χιλλεὺς, ὁ σὸς γενέτης, μεθ' ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων
 πάντων καταδιώκει τοὺς βαρβάρους· καὶ φεύγοντες
 ἔπασσον εἰς τὸν Σκάμανδρον ποταμὸν πολλοὶ καὶ
 ἀπώλοντο, καὶ ζῶντες δὲ φανεροὶ ἐλήφθησαν. Ἀναι-
 ρεῖ δὲ Ἀχιλλεὺς τοὺς Πριάμου παῖδας, Τρωῖλον
 καὶ Λυκάονα, τοὺς δὲ λοιποὺς ἡμεῖς οἱ Ἀχαιοί. Καὶ
 μέγα πένθος ἐν τῷ Ἰλίῳ περὶ Τρωῖλος ἦν· ἦν
 γὰρ ἔτι νέος καὶ γενναῖος καὶ ὠραίος.

Μετὰ δὲ τινὰς ἡμέρας ἐνίσταται ἡ τῶν Ἀναθημά-
 τιον ἑορτὴ, καὶ ἀνοχὴ⁷² γέγονε τοῦ πολέμου, θυσῶν
 γενομένων, θυόντων τῷ [165] Θυμῳρίῳ Ἀπόλλωνι
 ἐν τῷ ἄλσει τῷ ἀπὸ μικροῦ ὄντι τῆς πόλεως τῶν
 Δαναῶν καὶ τῶν Τρῶων. Καὶ ἐξελθούσης Πολυξένης
 μετὰ Ἐκάδης εἰς τὸ ἱερὸν Ἀχιλλεὺς ταύτην ἐθαύμασεν
 ἑωρακῶς. Πρίαμος δὲ ἑωρακῶς τὸν Ἀχιλλέα, πέμπει
 τινὰ (95) Ἰδαῖον ὀνόματι πρὸς αὐτὸν λόγους φέροντα
 περὶ τῆς Πολυξένης ἐν τῷ ἀναπατεῖν τὸν Ἀχιλλέα
 ἐν τῷ ἄλσει τοῦ Ἀπόλλωνος μόνον⁷³. Καὶ ἀκούσας
 ὁ Ἀχιλλεὺς τὸν περὶ αὐτῆς λόγον ἀνήφθη· ἑωρακῶ-
 τες δὲ ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες τὸν Ἰδαῖον ἰδίζοντα τῷ
 Ἀχιλλεῖ ἐν θορόβῳ πολλῷ ἐγενόμεθα, ὥς τοῦ σοῦ
 γενέτου Ἀχιλλέως προηδόντος ἡμᾶς. Καὶ ἐπέμψα-
 μεν πρὸς αὐτὸν ἀπόκρισιν διὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου
 Αἴαντος καὶ Διομήδους⁷⁴ καὶ Ὀδυσσεύς, ἵνα αὐτῷ
 παραγγείλωσι μὴ θαρρῆναι ἑαυτὸν τοῖς βαρβάροις
 μόνον. Οἱ δὲ ἀπειθόντες περιέμειναν αὐτὸν ἕξω τοῦ
 ἄλσεως, ἵνα αὐτῷ εἰπωσι τὴν ἀπόκρισιν. Ὁ δὲ σὸς
 πατήρ Ἀχιλλεὺς συντάσσεται τῷ Ἰδαίῳ λαβάνειν Πο-
 λυξένην πρὸς γάμον. Καὶ μετ' ὀλίγον ὁ Πάρις παραγί-
 νεται πρὸς τὸν Ἀχιλλέα κρύφα καὶ ὁ Διτρώβος, ὁ ἀδελ-
 φὸς αὐτοῦ, παρακαλοῦντας αὐτὸν περὶ τοῦ γάμου τῆς
 Πολυξένης. Καὶ δέχεται αὐτοὺς ὁ Ἀχιλλεὺς κατ'
 ἰδίαν ἀγνώστως, μὴδὲν ὑποπτεύσας φαῦλον διὰ τὸ ἐν
 τῷ τοῦ Ἀπόλλωνος ἄλσει εἶναι. Καὶ ὁ [166] μὲν
 Πάρις ὥς ὀρθῶς βεβαίων τὰ μετ' αὐτοῦ καὶ τοῦ Ἀχιλ-
 λέως εἰρημένα παρὰ τὸν βωμὸν ἵσταται. Περιπλα-
 κέντος δὲ τοῦ Διτρώβου τῷ Ἀχιλλεῖ, καὶ ὁ Πάρις
 ἀπὸ τῶν πλευρῶν, αὐτοῦ καταφιλοῦντος αὐτὸν, ἐθά-
 πτισεν ὁ ἐπεφάμενος ξίφος. Τοῦ δὲ Διτρώβου κατα-
 σχόντος τὸν Ἀχιλλέα, δευτέραν ἐπιφέρεται πληγὴν ὁ
 Πάρις τῷ Ἀχιλλεῖ, καὶ λοιπὸν ἐκλυτός ἐγένετο καὶ
 ἔπεσε. Καὶ ἐξέρχονται οἱ περὶ Πάριδα καὶ Διτρώβον
 ἀνυπόπτως δι' ἄλλης ἐξόδου τοῦ ἄλσεως· ὥς δὲ μι-
 κρὸν ἀπεῖχον, δρόμῳ πολλῷ χρησάμενοι ἀπῆλθον εἰς
 τὴν πόλιν. Ἰδὼν δὲ αὐτοὺς ὁ Ὀδυσσεὺς ἔφη πρὸς

vinus, Trojani autem Illi portis obseratis ducum
 suorum Memnonisque satum dederunt. Paucis ita-
 que diebus interjectis, patre tuo Achille nobis-
 que Achivis Trojanos ad praelium provocantibus,
 egressi sunt Paridis Deiphobique sub auspiciis:
 cumque his Lycaon Troilusque, et ipsi Priami
 filii, in aciem devenerunt. Pater itaque tuus
 Achilles, cum nobis omnibus, in praelium descen-
 dens, barbaros profligavit; quorum plurimi in-
 ter fugiendum in Scamandrum 130 fluvium de-
 lapsi, interierunt; plurimi etiam vivi capti sunt.
 At vero Priami filii, Troilus et Lycaon, Achillis
 manu ceciderunt: reliqui a nobis interfecti. In-
 gens autem Trojanis, Troili ob casum, luctus
 inaccessit, ut qui juvenis admodum magnique animi
 fuit et formæ eximie.

Post aliquot vero dies bellum intermissum est
 utrinque, ob Anathematum, quod imminabat,
 festum: quo Græci pariter ac Trojani in luco, qui
 prope aberat ab urbe, Apollini Thymbrio sacra
 faciebant. Polyxenam ibi, templum una cum He-
 cuba ingredientem, conspicuus Achilles, formam
 ejus obstupuit. Videns autem Priamus Achilleum,
 qui per tunc solus obambulabat, Idæum quem-
 dam misit, qui cum Achille de Polyxena sermo-
 nes haberet. Achilles autem, Idæi nuntium ubi
 audisset, Polyxenæ amore accensus est: nos au-
 tem Idæum observantes cum Achille secreto agen-
 tem, conturbati animis, a parente tuo nobis
 metuere cœpimus, ne forte prodicionem agitare-
 t. Missi sunt igitur, cum fratre meo, Diomedes et
 Ulysses, qui innuerent ei, ne ita fidenter se bar-
 baris committeret solum. Illi autem abeuntes,
 adventum ejus ex luco præstolabantur, nuntium
 illud ei allaturi. Interim pater tuus Achilles pro-
 missum dederat de Polyxena ducenda: cui paulo
 etiam post, Paris, cum fratre 131 Deiphobo,
 clam intervenit; nempe de nuptiis eum interpel-
 laturus: quos et seorsim excepit Achilles, doli
 ignarus, nihilque mali suspicatus, eo quod Apol-
 linis essent in luco. Et quidem Paris ad aram
 constitit, tanquam quæ inter se pacta fuerant,
 juramento firmaturus. Interim vero dum se mutuo
 tenebant amplexu Deiphobus et Achilles; Paris a
 latere veniens, Achillem gladio quem serebat
 transadigit. Sed et repetito vulnere confossus,
 dum a Deiphobo destineretur, Achilles, concidit
 exanimis. Paris autem, et Deiphobus, per diver-
 ticulum luci viam sibi invenientes, clam omnibus
 evaserunt: paululumque progressi, citato cursu
 iter in urbem accelerabant. Quos cum conspexit
 Ulysses, Ajacem ac Diomedem allocutus: Non
 est (inquit) boni aliquid, quo occupati sunt isti:

VARIÆ LECTIONES.

⁷¹ Addidi prius ἦν. ⁷² ἀνοχὴ et mox ἀπὸ Ch., ἀνωχὴ — ἀπὸ Ox. ἀναχωχὴ deterius Toupius Emend.
 in Hesych. vol. II, p. 390. ⁷³ μόνον Ch., μένον Ox. ⁷⁴ Διμήδους Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(95) Πέμποντά τινα Ox. Ser. πέμπει. Cedrenus: Ἐωρακῶς δὲ ὁ Πρίαμος τὸν Ἀχιλλέα, πέμπει τὴν
 Ἰδαίον πρὸς αὐτὸν ἐν ἄλσει, etc.

quin igitur Achilli prospiciamus. Lucum itaque ingressi, patrem tuum vident cruentatum, humi juxta altare prostratum, et extremos jam spiritus anhelantem. Dixit autem ei frater meus Ajax; Quisquamne igitur te, mortalium fortissime, interficere poterat? Quin potius tua tibi temeritas exitio fuit. Imo, inquit Achilles, Paris me Deiphobusque, Polyxenam prætexentes, dolo circumvenere. Nec plura locutus, expiravit. Mortuum itaque, humeris suis impositum, ad castra deferrebat frater meus Ajax: quo viso, erumpunt continuo Trojani, Achillis corpus, **132** uti in id sævirent, fabrepturi. Cæterum nos, casu hoc, summis in angustiis positi, cadaver pyris exustum urnaque reconditum terræ taciti mandamus.

Adhuc Pyrrhus profunde ingemuit: sed laudavit eum Teucrus: intentisque in eum oculis: « Quisnam (inquit) par tuis virtutibus prædicandis videtur, qui a patre Pelei, Phthiæ Thessalorum regis; a matre vero Lycomedis, Scyri regis, sanguinem ostentas? quique, patris in vindictam, Trojam totumque Ilium exitio dedisti? Surgens deinde Teucrus, Pyrrhum amplexus est, qui eum vicissim rogavit, uti fratris sui Ajacis filios, Aiantidem, ex Glaucæ, priore Ajacis uxore; et Eurysacem, ex Tecmessa, Tecmessamque ipsam sibi acciperet. Eos itaque a Pyrrho sibi traditos, in Salaminem insulam, statim solvens, Teucrus devexit.

Pyrrhus itidem omnisque Græcorum exercitus, et heroes, cum classe quisque sua, patriam suam repetierunt. Ista vero scriptis tradidit Sisyphus Cœus, qui, cum Teucro, bello interfuit: cujus in Historiam Homerus poeta post temporis incidens, *Iliadem* suam condidit; sicuti et suam quoque postea Virgilius *Æneidem*. Hæc eadem Dictys etiam Cretensis **133** memoriæ prodidit; cujus scripta, longe ab Homeri et Virgilii sæculis, Claudii Neronis sub temporibus, in arcina reperta traduntur.

Clytemnestra autem, Agamemnonis uxor, audito conjugis sui erga Cassandram amore, occasione oblata, et ipsa etiam cum Ægistho, viro nobili, Thyestis filio consuetudinem habuit. Certior autem facta, jam instare Agamemnonis in Mycenæ reducis adventum, consilium cum Ægistho habuit, quoniam pacto adveniens ab Ægistho e medio dolo

A Αἴαντα καὶ Διομήδην, ὅτι οὐκ ἀγαθὸν εἶναι ἐργασάμενοι ⁷⁵⁻⁷⁶ οὗτοι· εἰσελθόμενοι πρὸς τὸν Ἀχιλλέα. Εἰσελθόντες οὖν εἰς τὸ δῶλος ὄρωσι τὸν σὸν γενέτην Ἀχιλλέα κείμενον παρὰ τὸν βωμὸν εἰς τὸ ἔδαφος καθημαγμένον ⁷⁷ καὶ ἐτι ἐμπνέοντα. Εἶπεν οὖν πρὸς αὐτὸν ὁ ἐμὸς ἀδελφὸς Αἴας, Ἦν ἄρα ἀληθῶς ὅστις ἀνθρώπων ἡδύνατο κτεῖναι σε ἀλκῇ διαφέροντα πάντων; ἀλλ' ἡ σὴ προπέτεια ἀπώλεσέ σε. Ὁ δὲ Ἀχιλλεὺς εἶπε, Δόλω εἰργάσαντό με (96) Πάρις καὶ Διόφροδος διὰ Πολυξένην· καὶ ἐτελεύτησε. Νεκρὸν δὲ [167] γενόμενον, βαστάσαντος αὐτοῦ τὸ σῶμα τοῦ ἐμοῦ ἀδελφοῦ Αἴαντος ἐπ' ὤμων, φέρουσιν εἰς τὰς σκηνάς. Ἰδόντες δὲ οἱ Τρῶες ἐξέρχονται, ἵνα ἀρπάσαντες αὐτοῦ τὸ σῶμα αἰκίσωνται. Ἡμεῖ; δὲ οἱ Ἑλλήνες ἰδόντες τὸ γενόμενον ἐν ἀμνηχανίᾳ πολλῇ ἐγνόμεθα· καὶ τεφροῦμεν αὐτοῦ τὸ σῶμα, καὶ βαλόντες ἐν ὕδρϊ θάπτομεν σιγῇ.

Ὁ δὲ Πύρρος ἀκούσας ἐστέναξε πικρῶς· καὶ προσεσχηκῶς ὁ Τεῦκρος· ἐπαινῶν αὐτὸν ἐφη· Τίς δυνατός ἐστι τὰς σὰς ἀρετὰς ἐξεῖπναι; ἐκ πατρὸς αἶμα φέρεις Πηλεΐδης βασιλείως πόλεως μὲν Φθίας, χώρας δὲ Θετταλίας, ἐκ μητρὸς δὲ αἶμα φέρεις Λυκομήδους, βασιλείως τῶν Σκυρίων. Εἰς ἐκδίκησιν δὲ πατρὸς ἄπαν τὸ Ἴλιον καὶ τὴν Τροίαν ἀπώλεσας. Καὶ ἀναστὰς περιεπλάκη τῷ Πύρρῳ ὁ Τεῦκρος, καὶ ἤτησεν αὐτὸν τοὺς τοῦ Αἴαντος, τοῦ αὐτοῦ ἀδελφοῦ, λαβεῖν υἱοῦς, τὸν Αἴαντιδην τὸν ἀπὸ Γλαύκης, τῆς προτέρας γυναικὸς Αἴαντος, καὶ τὸν Εὐρυσάκην τὸν ἀπὸ τῆς Τεκμήσης ⁷⁸, καὶ αὐτὴν Τεκμήσσαν· καὶ παρέσχεν αὐτῷ ὁ Πύρρος. Καὶ λαβὼν ὁ Τεῦκρος εὐθύς ἀπέπλευσεν ἐπὶ τὴν Σαλαμίνα.

Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Ὡρόρος λαβὼν τὸν Ἰδριον σὺν αὐτῷ ἀπέπλευσε, καὶ πᾶς ὁ Ἀχαικὸς στρατὸς καὶ οἱ ἥρωες ἀπῆλθον εἰς τὰς [168] ἰδίας πατρίδας. Ταῦτα δὲ Σίσυφος ⁷⁹ ὁ Κῆρος συνεγράψατο ἐν τῷ πολέμῳ ὑπάρχων σὺν τῷ Τεύκρῳ· ἥντινα συγγραφὴν εὐρηκὼς Ὀμηροῦ ὁ ποιητὴς τὴν Ἰλιάδα ἐξέθετο, καὶ Βεργίλιος τὰ λοιπά. Ἄτινα καὶ ἐν ταῖς τοῦ Δίκτυος ἐμφερεται συγγραφαῖς, ὅπερ πόνημα μετὰ πολλὰ ἐστὶ Ὀμήρου καὶ Βεργιλίου ἡρόρεθη ἐπὶ Κλαυδίου Νέρωνος (97) βασιλείᾳ ἐν κωδτικῷ.

Ἡ δὲ Κλυταιμνήστρα, ἡ γυνὴ τοῦ Ἀγαμέμνονος, πρῶν ἀκούσασα διὰ τὸν αὐτοῦ ἀνδρα ὅτι τὴν Κασάνδραν φιλεῖ, καὶ ἀφορμὴν εὐρηκυῖα, δέδωκεν αὐτὴν εἰς μοιχείαν τῷ Αἰγίσθῳ τῷ συγκλητικῷ, υἱῷ τοῦ Θυέστου. Καὶ ἀκούσασα τὴν τοῦ Ἀγαμέμνονος μέλλουσαν ἐπὶ τὴν Μυκηναίων (98) παρουσίαν, ἐβουλεύσατο μετὰ τοῦ Αἰγίσθου πῶς ὀφείλει δόλω φονεῦ-

VARIÆ LECTIONES.

⁷⁵⁻⁷⁶ ἐργασάμενοι Ch., εἰργασάμενοι Ox. ⁷⁷ καθημαγμένον Ch., κατημαγμένον Ox. ⁷⁸ Τεκμήσης Ch., Τεκμήσης Ox. ⁷⁹ De Sisypho quæ fabulatur Malalas repetit ex eo Tzetzes Histor. V, 29.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(96) Δόλω εἰργάσαντό με. *Fraudem mihi fecerunt.* Forte scribendum, δόλον εἰργάσαντό με, cum duplici accusativo, quo pacto ἐργάζομαι frequenter usurpatum tradit Moschopolus. voc. Atticar. Collect. : Ἐργάζομαι σε κακόν, μετὰ δύο αἰτιῶν· καὶ, ποιῶ σε κακόν. Adverbium etiam quandoque, loco Accusativi alterius, eodem teste ponitur: καὶ μετὰ

ἐπιβόηματος, ποιῶ σε κακῶς, τὸ ἐργάζομαι σε κακῶς.

(97) Ὡρόρεθη ἐπὶ Κλαυδίου Νέρωνος. Ista tamen infra referuntur, non ad Neronis, sed ad Claudii Neronis decessoris annum xiii.

(98) Ἐπὶ τὴν Μυκηναίων. *Supple πόλιν, uti habet paulo inferius.*

θῆναι ἐρχόμενος ὁ Ἀγαμέμνων ὑπὸ τοῦ Αἰγίσθου. Καὶ καταφθάσαντος τοῦ Ἀγαμέμνονος ἐν τῇ Μυκηναίων πόλει, καὶ δεχθέντος ὑπὸ τῆς πόλεως καὶ τῆς συγχλήτου καὶ τοῦ Αἰγίσθου, ἐισελθὼν εἰς τὸ ἴδιον παλάτιον ἐσφάγη. Καὶ ἐποίησεν εὐθείας ἡ γυνὴ αὐτοῦ βασίλειαν τὴν Αἰγίσθον, καὶ ἐγαμήθη αὐτῷ νόμῳ. Καὶ ἔσχεν ἐξ αὐτοῦ θυγατέρα, ἣν ἐκάλεσεν Ἐνιγόνην⁹⁹. ἥτις μετὰ θάνατον τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς φοβηθεῖσα τὸν Ὀρέστην ἑαυτὴν ἀγχόνῃ¹⁰¹ ἀναιρεῖ. Ἡ δὲ σύγκλητος καὶ ἡ πόλις καὶ ὁ [169] στρατὸς ἐμύσει τὸν Αἰγίσθον· ἀκούσας δὲ ὁ Ὀρέστης, ὁ τοῦ Ἀγαμέμνονος υἱός, τὴν τοῦ ἰδίου πατρὸς ἐπὶ τὴν Μυκηναίων πόλιν παρουσίαν, ἦλθεν ἀπὸ τοῦ Σχοινέως (99), ὥτινι ἔδωκεν αὐτὸν μέλλων ἐπὶ τὴν πόλιν εἰσελθεῖν ὁ Ἀγαμέμνων ἀνατραφεῖναι ὑπ' αὐτοῦ καὶ παιδευθῆναι. Καὶ λαβοῦσα αὐτὸν ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ κρύφα ἐξεῖπεν αὐτῷ ὅτι βουλευέται ὁ Αἰγίσθος ἀνελθεῖν αὐτόν. Καὶ βουλευομένου τοῦ Ὀρέστου τί δεῖ αὐτὸν πράξει, ἐν τῷ μεταξύ παραγίνεται ὁ Στρόφιος εἰς τὴν Μυκήνην, ἐκ γένους ὑπάρχων τοῦ Ἀγαμέμνονος, ἄρα τῷ υἱῷ αὐτοῦ Πυλάδῃ τῷ συναγενωκότι (1). Καὶ μαθὼν ὁ Στρόφιος τὰ συμβάντα τῷ Ἀγαμέμνονι, συνεβουλεύετο τῷ Ὀρέστῃ πόλεμον ποιῆσαι πρὸς τὸν Αἰγίσθον. Καὶ λαθὼν Ὀρέστην ἔρχεται εἰς τὸ Ἀπόλλωνος μαντεῖον μαθεῖν περὶ τοῦ Ὀρέστου. Καὶ λαμβάνει χρησμὸν ὅτι δεῖ τὸν Ὀρέστην κτείνειν τὴν μητέρα καὶ τὸν Αἰγίσθον. Εἰτα ἥτις μαθεῖν καὶ Ὀρέστης εἰ περισώζεται κτείνας αὐτούς· καὶ ἐβρόχη αὐτῷ ὅτι κρατήσει τῶν πατέρων καὶ τῆς Πελοποννήσου πάσης.

Καὶ παρεκάλεσε τὸν Στρόφιον ὑποστρέψαι εἰς τὴν Ἰδίαν αὐτοῦ [170] πατρίδα, ἑάσαντα αὐτῷ τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν Πυλάδην· καὶ πεισθεὶς ὁ Στρόφιος ἐποίησεν οὕτως. Καὶ λοιπὸν ἦλθον εἰς τὴν Μυκηναίων πόλιν ὁ Ὀρέστης καὶ ὁ Πυλάδης κατὰ¹⁰² τὸν χρησμὸν· καὶ κἄθρα εἰσῆλθε πρὸς τὴν Ἥλεκτραν, ἀδελφὴν αὐτοῦ, καὶ παρακαλεῖ αὐτὴν πείσαι τὴν μητέρα αὐτοῦ Κλυταιμνήστραν δέξασθαι αὐτόν· ἥτις Ἥλεκτρα ἐπεισε τὴν Ἰδίαν μητέρα, καὶ ἐδέξατο τὸν Ὀρέστην. Καὶ παρακληθεῖσα ἡ Κλυταιμνήστρα ἰδυσώπησε τὸν Αἰγίσθον· καὶ δεχθεὶς παρὰ τοῦ Αἰγίσθου ὁ Ὀρέστης μαινόμενος ἐκαρτερεῖ, βουλόμενος ἐκδικῆσαι τοῦ ἰδίου πατρὸς τὸ αἷμα, λέγων πᾶσιν ὅτι Ἐμὸν ἐστὶ τὸ βασίλειον. Καὶ εὐρηκῶς καιρὸν ἔσφαξε τὴν Ἰδίαν μητέρα καὶ τὸν Αἰγίσθον βασιλέα, τὸν αὐτοῦ πατρῶν. Καὶ εἰς ἐξήχλιαν ἦλθεν (2) ἀπὸ τῆς μανίας παρ' ἑαυ-

A tolleretur. Agamemnon itaque ad Mycenae reversus, a civibus suis, primoribus ipsoque Aegistho acceptus est; palatium vero suum ingressus, occisus est. Uxor itaque ejus regem statim salutat Aegisthum; cui juxta leges nupta, filiam ei peperit, quam Erigonem vocavit: quæ, patris sui et matris post mortem, ab Oreste metuens sibi, laqueo sibi mortem conscivit. Senatus vero omnisque adeo cum exercitu populus Aegisthum odio habuerunt. Cæterum Orestes, Agamemnonis filius, ubi inaudisset patrem suum Mycenae reversum esse; Schyneo relicto (cui pater, in bellum profecturus, enutriendum eum et instituendum tradiderat) Mycenae repetiit. Reverso clam ei soror ejus indicavit, paratas vitæ ejus ab Aegistho fuisse insidias. Oresti autem volventi secum quomodo ab insidiis istis præcaveret¹³⁴ sibi, intervenit Strophius, Agamemnoni cognatus, qui Mycenae advenerat cum Pylade, filio suo, qui cum Oreste enutritus simul litterisque imbutus fuerat. Strophius autem certior factus eis quæ Agamemnoni acciderant, consilium cum Oreste habuit, de armis adversus Aegisthum sumendis. Una igitur Apollinis oraculum adeuntes, quid de Oreste futurum esset, sciscitantur. Vates respondit, oportere Orestem matrem suam et Aegisthum de medio tollere. Præterea interrogante Oreste, an parricidiis supervicturus esset? Imo, respondit oraculum, paternas etiam ditiones Peloponnesumque totam occupabit Orestes.

C Strophium itaque rogavit, uti Pylade filio secum relicto, ipse in patriam suam rediret. Annuente vero Strophio, Orestes, post oraculum acceptum, una cum Pylade, Mycenae reversus est. Ad sororem vero Electram clam ingressus, ab ea petivit, uti Clytemnestram matrem in gratiam secum redire suaderet. Hoc ei effectum dedit soror: quin et Clytemnestra, precibus ejus ad id adducta, Aegisthum etiam, ut Orestem exciperet, obnixè rogavit. Ab Aegistho autem receptus Orestes, furore tamen correptus est, paterni sanguinis vindictam totus agitans, regnumque illud suum esse, omnibus ostentans. Tempus vero nactus opportunum, matrem suam Aegisthumque de medio sustulit: quo facto, in insaniam prolapsus est. Cæterum cum furor ejus quandoque remitteret, per¹³⁵ vices vero

VARIE LECTIONES.

⁹⁹ Ἐνιγόνην. « Lego, Ἐριγόνην· ita enim eam vocat Dictys Cretensis, unde ista desumpta magna ex parte videntur. » Ch. Hoc scribendum Ἐριγόνην. ¹⁰¹ ἀγχόνῃ. ἀγχόνῃ OX. ¹⁰² κατὰ. μετὰ OX.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(99) Ἀπὸ τοῦ Σχοινέως OX. Hunc Σχοινέα vocat Cedrenus.

(1) Συναγενωκότι. Eodem sensu usurpatum habes hoc vocabulum infra, lib. xiv in Theodosio jun. ἀνεγίνωσκεν ἔσω εἰς τὸ παλάτιον, in palatio interiore litteris imbutus est; et deinde: συναγεγίνωσκεν αὐτῷ ἄλλος νεώτερος, studiorem socium habuit juvenem alium, etc.

(2) Εἰς ἐξήχλιαν ἦλθεν (1X. Sensus loci istius, ex Historia ipsa, satis notus: unde vero hoc monstruosum vocabulum, ἐξήχλια, non habeo dicere. Supra

etiam quid tale occurrit, de Menelao Helenæ rapta nuntium accipiente: καὶ ἀπέμεινεν ἀκούσας ὁ Μενέλαος, ὡς ἔφηχος. Cedrenus, de Orestis insaniam loquens, hæc habet; καὶ ποτὲ μὲν ἐν ἀνέσσει διῆγε, ποτὲ δὲ τὰ ἐξόχων ἐπατέλει: ubi ἐξήχλιαν nostram per τὰ τῶν ἐξόχων exprimere videtur. Ego vero pro mentis alienatione ἐξήχλιαν hic poni existimo: adeo ut horum verborum εἰς ἐξήχλιαν ἦλθεν ἀπὸ τῆς μανίας παρ' ἑαυτὸν γενόμενος sensus ad verbum s i: in mentis alienationem devenit propter furorem, præter se existens.

vehementius eum vexaret; sacerdotes senatui populoque (qui magni Orestem habuerunt, regemque sibi summopere expetebant) rem gratiam facturi, purgarunt eum; et expiato parricidii crimine, deos ei propitios reddiderunt. Quin et deducto eo ad Minervæ templum, juxta quod Areopagus situs erat, coram judice Menestheo causa agitata est, inter Hyacem, qui Tyndarii et Clytemnestræ partes egit, et Orestem. Menestheus autem sententiam pro Oreste tulit; justissime eum patris cædem vindicasse, affirmans: uti exemplo hoc ab hujusmodi facinoribus mulieres in posterum absterreantur. Ista vero a Dicty scripta, in Rhapsodia ejus sexta, habentur.

Porro sacerdotes Orestem, tribunali Areopagitico exemplum, Delphos etiam, Apollinis ad templum deduxerunt; uti commoratus ibi aliquod temporis, insaniam deponeret, regnoque suo par redderetur. Orestes autem una cum Pylade, Apollinis templum ingressus, tumque compos sui, sacra peregit; Pythiam precatus, uti insanix morbo liberaretur. Responsum vero tulit hujusmodi, metro datum, quod communi oratione sic se habet: **136** Orestes, non aliunde est ut ab insanix tuæ morbo convalescas, nisi trajectis Ponti fluctibus, oras Sphythicas appuleris. Ubi Aulidis ad terram in Dianæ

Α τὸν γενόμενος, καὶ ποτὲ μὲν ἐφρόνει καὶ διήγεν ἐν ἀνέσει, ποτὲ δὲ ῥαίνετο. Πρὸς θεραπείαν τῶν τῆς πόλεως ³³ καὶ τῆς συγκλήτου, οὗ ἐφιλοῦν τὸν Ὀρέστην καὶ αὐτὸν ἡθροῦλοντο βασιλεύσαι. [171] οἱ ἱερεῖς ἀγνεύσαντες τὸν Ὀρέστην (3) καὶ ἀποκαθαρίσαντες ἐξιλείψαντο αὐτὸν τοῦ μητρώου φόνου τοῦ μαινεσθαι ³⁴ καὶ ἀπαγαγόντες ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Ἀθηνᾶς τὸν Ὀρέστην, ἐφ' ᾧ ὁ Ἀρειος πάγος ὑπῆρχε (4), τῆς δίκης ἀκούσαντος μεταξὺ οἰακός ³⁵ τοῦ μετὰ τοῦ Τυνδαρίου τῆς Κλυταιμνήστρας καὶ τοῦ Ὀρέστου. Ὅστις Μενεσθεὺς ἐξείπε ψῆφον δικαίως τὸν Ὀρέστην [172] ἐκδικῆσαι τὸν φόνον τοῦ ἰδίου πατρὸς, μάλιστα καὶ διὰ τὰς ἄλλας γυναῖκας; ὅπως μὴ τις ἐτέρα γυνὴ τοιοῦτόν τι δαινὸν ἐργάσθῃται. Ταῦτα Δίκτυς (5) ἐν τῇ ἑκτῇ αὐτοῦ ραψωδίᾳ ἐξέθετο.

B Οἱ οὖν ἱερεῖς λαβόντες τὸν Ὀρέστην ἐκ τῆς κρήσεως τοῦ Ἀρείου πάγου μετὰ τὴν ψῆφον ἀπήγαγον ἐν Δελφοῖς εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος παραμεῖναι, ἵνα τὴν μανίαν ἀποθέμενος βασιλεύσῃ. Ὁ δὲ Ὀρέστης ἀπελθὼν εἰς τὸ ἱερὸν, ἔχων τὰς ἰδίας φρένας, ἅμα τῷ Πυλάδῃ, καὶ ποιήσας θυσίαν, ἤγειρε τὴν Πυθίαν ἐκφυγεῖν τῆς μανιῶδους νόσου. Καὶ ἐδόθη αὐτῷ διὰ τῆς Πυθίης χρησμὸς διὰ στίχων, ὅ ἐστι τῇ κοινῇ διαλέκτῳ οὕτως· Ὀρέστα, οὐκ ἄλλως σε δεῖ ἀργαλέας νόσου (6) μανίαν ἀποθεῖσθαι, εἰ μὴ περάσας Πότρου κύματα Σκυθίης τε γαῖαν καταλάβῃς (7) Αὐλίδος τε χώραν (8). Ἐν ἱερῷ Ἀρτέμιδος λησθεὶς σωθῆσθαι ἐκ

VARIÆ LECTIONES.

³³ πρὸς θεραπείαν τῶν τῆς πόλεως. «Locus iste haud usquequaque sanus apparet: ego legendum censeo, πρὸς θεραπείαν οὖν τῶν τῆς πόλεως; uti sensus sit connectio.» Ch. ³⁴ τοῦ μητρώου φόνου τοῦ μαινεσθαι. «τοῦ μαινεσθαι superflua videntur, nec hujus esse loci: insaniam enim nondum suam depositurus erat Orestes; uti ex sequentibus patet.» Ch. ³⁵ τῆς δίκης ἀκούσαντος μεταξὺ Ὑακός. «Locus inutilis: judicis enim nomen manifesto deest: legendum itaque, τῆς δίκης ἀκούσαντος τοῦ Μενεσθέως, μεταξὺ Ὑακός etc. Menestheus enim infra causam hanc audivisse dicitur.» Ch. Οἰακός Bentleius p. 75, Ὑακός Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(3) Οἱ ἱερεῖς ἀγνεύσαντες τὸν Ὀρέστην. Omnino legendum, ἀγνίσαντες τὸν Ὀρέστην· eandem habes apud Dictyn: Menestheus liberatum Orestem a parricidii crimine, purgatumque more patrio cunctis remediis, quæ ad oblivionem hujusmodi facinoris adhiberi solita erant, Mycenæ remittit.

(4) Ἐφ' ᾧ ὁ Ἀρειος πάγος ὑπῆρχε. Ἀρειος πάγος erat Forum Atheniense, in Acropoli, seu urbis parte superiore positum. Hesych. Ἀρειος πάγος· ἐν Ἀθῆναις δικαστήριον ἐν τῇ ἀκροπόλει. Urbs enim εἰς τὴν ἄνω καὶ εἰς τὴν κάτω πόλιν διεδεβatur. Stephano etiam ἀκρωτήριον Ἀθῆναις dicitur, ex Apollodoro, ἐν ᾧ τὰς φονικὰς κρίσεις ἐδίκαζον, διὰ τὰς ἀπὸ τοῦ σιδήρου γιγνομένας μεταφορὰς· uti, licet ad cædes gladio tantum perpetratas Areopagitarum censuram resstringat Stephanus, ad alias tamen quascunque voluntarias eam extendere infra videbimus. Forum hoc erat in quarta urbis regione, in colle Tritonii montis; uti nos docet Hilduinus. Dionysii Areopagitæ Vita, apud Jo. Meurs. de Fort. Athen. his verbis: Quarta regio in eadem urbe est, ubi idolum Martis, et simulacrum Herculis, in colle Tritonii montis, in medio urbis positi steterat, ad colendum multis immolationibus, et delusionibus, Martem et Herculem; quos illi deos maximos et fortissimos adorabant. Ubi etiam exercebantur judicia, et docebantur fora, ingenique omnis solertia, etc. Cognoscebat autem Areopagus de incendiis, veneficiis, vulneribus, cædibusque præmeditatis: teste Jul. Polluce, lib. viii, cap. 10: Δικαστήρια Ἀθῆναις, Ἀρειος πάγος· ἐδίκαζε δὲ

C φόνου, καὶ τραύματος ἐκ προνοίας, καὶ πυρκαϊᾶς, καὶ φαρμάκων, ἐάν τις ἀποκτείνῃ δούς. De cædibus itaque quibuscunque voluntarius Atheniensis coram Areopagitis causam dicebant; idque iuribus diebus continuus per singulos menses: uti Idem testatur, loco citato. Καθ' ἕκαστον δὲ μῆνα, τριῶν ἡμερῶν ἐδίκαζον ἐφεξῆς, τετάρτῃ φθίνοντος, τρίτῃ, δευτέρᾳ· id est, xxvii, xxviii, xxix ejusque mensis diebus. Attici enim ultimi mensis δευτημέρου dies, Latinorum more, ordine retrogrado numerabant; diem mensis ultimum ἔην καὶ νέαν, penultimum φθίνοντος δευτέραν, antepenultimum φθίνοντος τρίτην, et sic deinceps ad mensis diem vicesimum primum inclusive, vocantes. Fori hujus judices ὑπάθριοι, sub Dio juri dicebant noctu etiam, non interdiu forum illic agi testatur Lucianus: Ὡς μὴ ἐς τοὺς λέγοντας, ἀλλ' ἐς τὰ λεγόμενα ἀποβλέποιεν· ideoque exordiis uti oratoris, aut affectuum commotione, non licebat, teste Jul. Polluce lib. viii, cap. 10, προοιμιάζεσθαι δὲ, οὐκ ἔξην· οὐδὲ οὐκτεζεσθαι.

(5) Ταῦτα Δίκτυς. Hujus Menesthei pro Oreste latæ sententiæ apud Dictyn, lib. vi. Hyacis vero ibi mentio nulla.

(6) Ἀργαλέας νόσου Ox. Scr. ἀργαλέης· uti habet Cedrenus.

(7) Σκυθίης τε γαῖαν καταλάβῃς. Scr. καταλάβῃς, cum Cedreno pag. 134.

(8) Αὐλαῖδος δὲ χώρα Ox. Cedrenus, Αὐλίδος τε χώραν, uti et ipse infra habet. Ταυρικὴ καὶ Ταύροι, aliis regio hæc dicta: Isac. Tzetzes. Ἐχρησε δ' ὁ

βωμῶν· κάκειθεν ἐκφυγὼν ἐκ χθονίης (9) βαρβάρων Ἀχθὼνα παράσας καταλάβης [473] Συρίης γαίαν σιοιμένην (10), αὐλῶνος Σιλπίης^α τε θρύους ἀντικρύς εὐρήσεις Μελάντιον τοῦνομα ἔχον θρύος, ἐνθα μέγας ἐστὶ νοδός· Ἐστίας. Ἐκεῖ λυσσώδη μανίαν ἀποτίθει· θάπτον θβι. Ταῦτα^α ἔφη ἂν γίνεται.

Καὶ τοῦτο χρησιμοδοτηθεὶς ὁ Ὀρέστης ἐσημεῖωσάτο· καὶ εὐθέως καταπλεύσας ἅμα τῷ Πυλάδῃ κατέφθασεν ἐπὶ τὴν Αὐλίδα χώραν τῆς Σκυθίας. Καὶ ἀνελθόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ πλοίου, προσέσχευεν ὁ Ὀρέστης ἱερὸν ἐστῶς (11) ὡς ἀπὸ μιλίων δύο τῆς θαλάττης καὶ θανόντων ἀνθρώπων ἐρρίμμενα ὀστέα. Καὶ λέγει Πυλάδῃ ὁ Ὀρέστης, Δοκεῖ^α σοι θεᾶς εἶναι τὰδε μέλαθρα, ἐνθα σὺν νηυσὶν ἤκαμεν; ὁρῶ δὲ καὶ τῶν θανόντων ξένων τὰ ὀστέα. Καὶ προσεσχηκώς Πυλάδης^α λέγει τῷ Ὀρέστῃ, Φύγωμεν^α, ἐὰν σωθώμεθα. Ὁ δὲ Ὀρέστης^α ἔφη, Οὐ φεύγομεν· οὔτε γὰρ φεύγειν εἰώθαμεν, οὔδ᾽^α τὸν χρησμὸν κακιστεύσομεν.

Τούτους δὲ ἐπαρακότες βουκόλοι ἐδραμον πρὸς τὴν Ἰφιγένειαν, λέγοντες^α αὐτῇ· Ἀγαμέμνονος καὶ Κλυταίμνης τέρης κόρη, ἤκασι δύο νεανίσκοι παρὰ τὴν Κυναιάν. Ἡ δὲ πρὸς αὐτοὺς· [174] Ποταποὶ; τίος; γῆς; τί τοῦνομα ἔχουσιν οἱ ξένοι; ἐπηρώτα^α γὰρ πάντας ἡ Ἰφιγένεια τοὺς συλλαμβανομένους καὶ ἀγομένους εἰς θυσίαν ἀπὸ οἴας εἰεὶ χώρας, καὶ τότε αὐτοὺς ἔσφαξε^α, βουλομένη μαθεῖν περὶ τοῦ ἰδίου πατρὸς αὐτῆς· Ἀγαμέμνονος καὶ τῶν αὐτοῦ καὶ περὶ τοῦ κατὰ Φρυγῶν πολέμου τί ἐγένετο. Οἱ δὲ βουκόλοι λέγουσιν αὐτῇ, Ἐτερος πρὸς τὸν ἕτερον ἔφη, Πυλάδῃ· τοῦ δὲ συζύγου τὸ ὄνομα οὐκ ἴσμεν· οὔδ᾽ ἔφη. Ἡ δὲ πρὸς αὐτοὺς, Τί γὰρ κοινὸν βουκόλου ἐν θαλάττῃ; Οἱ δὲ εἶπον, Βοὺς ἤκαμεν νήπει ἐν ἁλίᾳ^α ὁρῶν. Καὶ πέμψασα Σκύθας συνέσχευεν αὐτούς· καὶ ἤχθησαν εἰς θυσίαν δέσμοι· καθὼς ὁ σοφώτατος Εὐριπίδης ἐξέθετο δρᾶμα^α ποιητικῶς, ὃν μέρος ὀλίγον ἐστὶ ταῦτα.

huc sapientissimus Euripides in dramate suo

poetice conscripsit : unde nos pauca ista desum-

psimus.

Καὶ δεσμευθέντων αὐτῶν, ἐκέλευσεν ἀφορισθῆναι τὸν ἕνα, καὶ ἀχθῆναι τὸν ἄλλον εἰς θυσίαν. Καὶ ἀφώρισαν παρὰ μίαν (12) οἱ Σκύθαι τὸν Ὀρέστην· τὸν δὲ Πυλάδην ἤγαγον πρὸς θυσίαν παρὰ τὸν βω-

templo captus, destinatum altari sacrificium, evades tamen : orisque barbaricis ereptus, mari transmissio, tremulamque Syriæ regionem pertinens, Silpioque monti oppositam planitiem, Melantium ad montem pervenies; ubi sanum exstat Vestæ magnum. Rabiosam ibi insaniam depositurus es : fac cito discedas. Quæ te manent fata, diximus.

Orestes autem, oraculo adnotato, sine mora solvit inde : Anlidem Scythiæ, una cum Pylade, profecturus. Ubi quamprimum appulissent, pedestrique itinere duo circiter miliaria progressi fuissent, Orestes sanum conspexit, circaque mortuorum hominum ossa projecta. Pyladem itaque Orestes compellans : Hæccline, inquit, tibi dæx quam petimus delubra esse videntur? Quin advenarum hic occisorum ossa plane conspiciamus. Imo video, inquit Pylades; et capessenda hinc fuga est, si salvi esse velimus. Nequaquam, respondit Orestes : nec enim fugere consuevimus. Sed nec oraculum improbare licet.

Accurrentes interim qui forte conspexerant illos bubulci ad Iphigeniam : 137 O virgo (inquit), Agamemnone et Clytemnestra prognata, adsunt duo juvenes, mari adveci. Illa verode nomine, qui, quales, et unde essent, interrogavit. Solebat enim Iphigenia comprehensos, et ad sacrificia ducendos hospites, priusquam aliquis mactaretur, de patria interrogare, nempe si sic de patre suo Agamemnone, suisque, ut etiam de Trojano bello quid factum esset, edisceret aliquid. Interroganti autem respondebant bubulci : Alter (dicentes) alterum vocavit, Pyladem : socii vero ejus nomen ignoramus, nec enim indicavit ipse. Scilicet (inquit Iphigenia) quid vobis bubulcis cum mari negotiis intercessit? Nos (responderunt) boves illos deduximus, uti rore marino abluerentur. Tum vero Scythas quosdam mittit Iphigenia, qui comprehensos illos, ad sacrificium vinctos ducerent : uti

Vinctis autem ambobus, unum eorum Iphigenia seponi jussit, alterum vero ad sacrificia duci. Scythæ igitur, Oreste seorsim posito, Pyladem ad Dianæ altare deduxerunt. Interroganti autem Iphi-

VARIÆ LECTIONES.

^α Σιλπίης. Σιλπίου Cedrenus. ^α ταῦτα ἔφη. i Mallem legere, cum Cedreno, ταῦτα ἔφη. Ch. ^α Δοκεῖ. Eurip. Iph. T. v. 69. ^α Πυλάδης— Ὀρέστη. Imo Orestes Pyladi. ^α Φύγωμεν. v. 103. ^α Ὀρέστης. Pylades. ^α οὔδ᾽. Fort. οὔτε. ^α λέγοντες. v. 241 s. Vid. Bentl. p. 41. ^α ἐπηρώτα Ch., ἐπαρώτα Ox. ^α ἔσφαξε. ἔσφαξε Ox. ^α ἐν ἁλίᾳ. ἐν ἁλίᾳ v. 255. ^α δρᾶμα Ch., δράμα Ox.

ED. CHILMEADNI NOTÆ.

Θεός τῆς μανίας αὐτὸν ἀπαλλαγῆναι, εἰ τὸ ἐν Ταύροις ἔσαντος τῆς Ἀρτέμιδος μετακομίσῃ. Οἱ δὲ Ταῦροι μοῖρα Σκυθῶν. Tauri vero Scythiæ pars.

(9) Ἐκ χθονίης βαρβάρων. Ἐκ χθονός βαρβ. Cedrenus.

(10) Συρίης γαίαν σιοιμένην. Σιοιμένην non habetur apud Cedrenum : et deinde, αὐλῶνος Σιλπίου θρύος, legii. Porro oraculum Syriam vocat σιοιμένην, ob frequentes ad montem Silipium partesque

vicinas, terræ tremores, quos plurimos enumerat deinceps auctor noster.

(11) Προσέσχευεν ὁ Ὀρέστης ἱερὸν, ἐστῶς. Scf. ἐστῶς· προσέσχευεν hic pro ἑώρα ponitur locutio barbaræ : forte scribendum, προσέσχευεν ὁ Ὀρέστης ἱερῶ ἐστῶτι. Infra etiam in Orestis historia, p. 109 : Οἱ δὲ Σύροι προσεσχηκότες τὸ σχῆμα τῆς στήλης.

(12) Καὶ ἀφώρισαν παραμύαν. Vocabulum barbarum, pro καθ' αὐτόν, seorsim.

geniæ, cujas esset? Infelix, inquit, patria Græcus sum, urbe Mycenensis. Illa vero, ad regionis urbisque, ubi pater suus regnavit, nomen auditum, illacrymavit. Existimans tamen hæc eum a bubulcis edoctum, interrogavit **138** porro : Si modo (dicens) Mycenarum ex urbe huc advenisti, utique non te latet regis nomen. Imo (inquit) Agamemnon is erat olim. Tum illa : Agamemnonem si bene noveris, dic (inquit) uxoris nomen, quosque ex ea liberos suscepit. Respondit ille : Uxorem habuit Clytemnestram; ex qua Orestem suscepit, Electram, et Iphigeniam; quæ Dianæ (uti fertur) in victimam destinata, a dea liberata est; nec, ubi nunc agit, cuiquam notum est. Habuit etiam Agamemnon filias alias, Chrysothemis et Laodiceis. Hæc ubi audisset Iphigenia, jussit eum vinculis solvi : litterisque interim scriptis dixit ei : Vitam ecce tibi, per me, dea indulsit : per eandem itaque jurabis te, Litteris hisce Oresti traditis, responsum ab eo mihi reportaturum. Ille vero, juramento interposito, litteras (inquit) has Oresti proprias in manus tradam : ipsumque ad te huc adducam. Simulque litteris acceptis, egreditur ad locum ubi pro templo seorsim asservabatur Orestes; et impetrata a Scythiis colloquendi venia, litterisque ei traditis, Quin etiam (inquit) ad sororem tuam ingredere. Scythæ autem super his attoniti, Orestem una cum Pylade introduxerunt. Tum vero Pylades Iphigeniæ, Ecce tibi, inquit, Orestem. Illa vero fratrem non agnovit; ipsumque non esse suspicata : Meus, inquit, frater olivam humeris signatam, Pelopei generis insigne, uti habeat, oportet. Humeris itaque inspectis, et in dextra scapula Pelopidarum caractere **139** deprehenso, Orestem arripuit in amplexus; jubensque simul, nautæ ut appellerent, navesque in navale subducerentur, per hiemem totam eos hospitio excepit.

Æstate autem ineunte, Orestes, una cum Pylade, clam abreptis Iphigenia, et Dianæ quod ex auro solido erat simulacro, consensu navibus, fuga inde suaserunt, in terram Adiabnem trajicientes. Inde

A μὲν τῆς Ἀρτέμιδος. Καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ἡ Ἰφιγένεια ποίας ἀν εἴη χώρας. Ὁ δὲ ἔφη, Χώρας μὲν Ἑλλάδος, πόλεως δὲ Μυκῆνης, ὁ δυστυχῆς πάρεμι. Ἡ δὲ, ἀκούσασα τὴν [175] χώραν καὶ τὴν πόλιν ἐνθα ἐβασίλευσεν ὁ αὐτῆς πατήρ, ἐδάκρυσε. Νομίσασα δὲ ὅτι ὑπὸ τῶν βουκόλων ἐδιδάχθησαν, λέγει αὐτῷ· Εἰ ἐκ Μυκῆνης παρεγένου, οἶδας καὶ τίς ἐν αὐτῇ βασιλεὺς. Ὁ δὲ εἶπεν· Ἀγαμέμνων ἦν πρῶτος. Ἡ δὲ πάλιν πρὸς αὐτόν· Εἰ τὸν Ἀγαμέμνονα ἤκτις δῶσαι, τίς ἡ τοῦτο γυνή, καὶ τίνας ἐξ αὐτῆς παῖδας ἔσχεν; Ὁ δὲ εἶπεν· Ἔσχεν ἐκ Κλυταιμνήστρας Ὀρέστην καὶ Ἠλέκτραν καὶ Ἰφιγένειαν, ἧτις, ὡς λέγουσι, θυσία προσήχθη Ἀρτέμιδι, καὶ ἡ θεὸς ἐβόρυστο αὐτήν· καὶ οὐκ ἐγνωσθὲ ποῦ ὑπάρχει. Ἔσχε δὲ καὶ Χρυσόθεμι καὶ Λαοδίκη θυγάτῃρας. Ἡ δὲ ἀκούσασα ταῦτα ἐκέλευσεν αὐτὸν λυθῆναι τῶν δεσμῶν [176], καὶ γράψασα εἰς δίπτυχον (13) ἐπέδωκεν αὐτῷ, εἰπούσα· Ἴδου τὸ ζῆν ἡ θεὸς σοι παρέσχε δι' ἐμοῦ. Ἐπόμοσαι κατ' αὐτῆς ὅτι τὸ δίπτυχον τοῦτο ἐπιδίδως τῷ Ὀρέστῃ, καὶ κομίζεις μοι παρ' αὐτοῦ γράμματα. Ὁ δὲ ἐπωμόσατο αὐτῇ, ὅτι· Εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ δίδωμι αὐτὸ καὶ πρὸς σὲ αὐτὸν φέρω. Καὶ λαθὼν τὸ δίπτυχον ἐξῆλθε πρὸ τοῦ ἱεροῦ, ὅπου ἐφυλάττετο ὁ Ὀρέστης, καὶ ἤτησε τοὺς Σκύθας λαλῆσαι αὐτῷ. Καὶ ἐπέδωκεν αὐτῷ τὸ δίπτυχον, εἰπὼν αὐτῷ· Ἐλθε πρὸς τὴν σὴν ἀδελφὴν. Καὶ ἔμειναν οἱ Σκύθαι θαυμάζοντες τὸ συμβάν. Καὶ εἰσῆγον αὐτὸν ἅμα τῷ Πυλάδῃ πρὸς τὴν Ἰφιγένειαν. Καὶ λέγει αὐτῇ ὁ Πυλάδης, Ἴδὲ ὁ Ὀρέστης· καὶ οὐκ ἐγνώρισεν αὐτόν. Νομίσασα δὲ ὅτι οὐκ ἔστιν αὐτὸς, λέγει· Ὁ ἐμὸς ἀδελφὸς τοῦ Πελοπίου γένους σῆμαντρον ἔχει ἑλαίαν ἐν τῷ ὠμῳ. Προσεσχηκυῖα δὲ ἐπὶ τὸν ὠμοπλάτην αὐτοῦ τὸν δεξιὸν (14), εἶλε τὸ Πελοπίου σύστημα ἔχοντα αὐτόν· καὶ περιεπύξατο τὸν Ὀρέστην, καὶ ἐκέλευσεν ἀνενεχθῆναι τὰ πλοῖα εἰς τὴν γῆν καὶ τοὺς ἐν αὐτοῖς ναύτας· καὶ νεωλκήσαντες αὐτὰ ἔμειναν τὸν χειμῶνα.

Τοῦ δὲ θέρους καταφθάσαντος, τὴν Ἰφιγένειαν καὶ τὸ ὀλόχρυσον ἀγαλμα τῆς Ἀρτέμιδος λάθρα λαμβάνων ὁ Ὀρέστης καὶ [177] ὁ Πυλάδης ἐφυγον διὰ ὧν εἶχον ἰδίῳν πλοίων· καὶ ἀντεπέρασαν ἐπὶ τὴν χώραν

VARIE LECTIONES.

⁹⁹ παρεγένους Ox. ⁹⁸ ἤκτις δῶσαι. ἤκτις δῶσας Ch., ἤκτις δῶσατο est p. 97 C. ⁹⁹ ἔλθε Ox. ¹ ὅτι. ὅτε Ox. ² ἑλαίαν. V. Bentley. p. 42.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(13) Γράψας εἰς δίπτυχον Ox. Diptycha apud scriptores ecclesiasticos sunt tabulæ illæ duplices, quibus defunctorum vivorumque nomina inscribebantur : apud auctorem etiam nostrum quandoque eundem habet sensum, ut infra, lib. xvii. Justinus imperator, i imperii anno, Paulum quemdam in patriarchatum Antiochensem promovit, Ὅστις τοὺς τῆς συνέδου Χαλκηδόνος ἐξακοσίους ἐπὶ τὰς ἐπισκοπὰς ἐνέταξε τοῖς δίπτυχοις τῶν ἐκκλησιῶν ἐκάστης πόλεως. Δίπτυχον verò, singulari numero, apud auctorem nostrum ubique, fortasse etiam apud alios, tabulas scriptorias communes denotat; ita in hoc loco, ut et infra, lib. x, ubi Apollonius Tyaneus, ab Antiochensibus rogatus uti telesma eis faceret adversus terræmotus, λαθὼν δίπτυχον, ἔγραψε ταῦτα· sumptis tabulis ista

D scripsit, etc. Cedrenus etiam in hac Orestis historia, eodem utitur vocabulo : Εἰληφὸς δὲ τὸ δίπτυχον, ἐξῆλθε τοῦ ἱεροῦ, καὶ ἔλθων ὅπου Ὀρέστης ἐφρουρεῖτο, ἤτησεν τοὺς φρουροὺς Σκύθας, καὶ εἰσελθὼν ἐπέδιδου τὴν πυκτὴν, οὕτως εἰπὼν· εἰε., ubi, quod prius, δίπτυχον dixerat, postea πυκτὴν, pugillares vocal. Δίπτυχα etiam aliquando plurali numero, tabulas etiam scriptorias communes denotat, uti infra lib. vi de Cræso oraculum Delphicum consulente habetur : Καὶ ἐπέδωκεν αὐτοῖς γράψας τὴν χρησμὸν ἐν δίπτυχοις.

(14) Ἐπὶ τὸν ὠμοπλάτην αὐτοῦ τὸν δεξιὸν Ox. Ser. τὴν ὠμοπλάτην αὐτοῦ τὴν δεξιάν. Jul. Poll. l. ii : Τὰς δὲ ὠμοπλάτας, εἰσὶν οἱ καὶ ἐκινωτίους, καὶ πλάτας ἐκάλεσαν.

τῶν Ἀδιαθενῶν. Κάκειθεν ἦλθον εἰς τὴν ἀνατολὴν A εἰς τὸ Σαρακηνικὸν λίμνον (15)· καὶ ἀνῆλθον εἰς τὴν χώραν τῆς Παλαιστίνης ἐπὶ τὴν Τρικωμίαν. Καὶ προσεσχηκότες οἱ τῆς Τρικωμίας τὸ ἱερατικὸν τῆς Ἰφιγένειας σχῆμα, ἐδέξαντο αὐτὴν ἐν τιμῇ· καὶ διέτριβον ἐκεῖ, τοῦ Ὀρέστου ληφθέντος ἐκεῖ καὶ μαινομένου. Κτείναντες δὲ οἱ Τρικωμίται ἱερὸν Ἀρτέμιδος μέγα, παρεκάλεσαν τὴν Ἰφιγένειαν θυσιάσαι Ἀρτέμειδι κόρην παρθένου, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐπιθεῖναι· τῇ κώμῃ· ἦντινα κόρην ὀνόματι Νύσσαν προσαγαγόντες αὐτῇ ἐποίησαν θυσίαν Ἀρτέμειδι. Καὶ ποιήσαντες τῆς σφαγιασθείσης κόρης στήλην χαλκὴν Τυχάλας· (16), ἐκάλεσε τὴν πόλιν τὴν πρώην οὖσαν κώμην πόλιν Νύσσαν ἢ Ἰφιγένεια εἰς ὄνομα τῆς ὑπ' αὐτῆς σφαγιασθείσης κόρης, ποιήσασα αὐτῇ καὶ βωμὸν, ἐν ᾧ ἐπέγραψε ταῦτα· Τοῦς ἐκ Σκυθίας φεύγοντας δέχνησο, θεὰ Πόα· Νύσσας· (17)· ἅτινα ἕως νῦν ἐγγέγραπται.

[178] Τοῦ δὲ Ὀρέστου ἀναλαβόντος τὰς ἰδίας φρένας, ἢ Ἰφιγένεια εἶδεν ἐν ὁράματι διαφον λέγουσαν αὐτῇ· Φεῦγε ἐκ τῆς χώρας ἐκείνης (18). Καὶ ἀναστὰσα τῷ πρώτῳ αἵμα τῷ Ὀρέστῃ καὶ τῷ Πυλάδῃ ἔφυγον ἐπὶ τὴν παράλον τῆς Παλαιστίνης· κάκειθεν ἀποπεύσαντες ἦλθον ἐπὶ τὴν Συρίαν κατὰ τὸν χρησμόν.

Ὁ δὲ βασιλεὺς τῆς Σκυθίας· ὀνόματι Θόας, ἀκούσας ὅτι τὸ ἀγαλμα τῆς Ἀρτέμιδος τὸ ὀλόχρυσον διαβὼν ἢ Ἰφιγένεια καὶ ἔφυγεν, ἐξέπεμψε Σκυθὰς πολλοὺς καταδιώκοντας αὐτήν, εἰρηκῶς αὐτοῖς, ὅτι Mη ὑποστρέψῃτε εἰς τὴν Σκυθίαν, εἰ μὴ τὸ ἀγαλμα τὸ ὀλόχρυσον τῆς Ἀρτέμιδος ἀγάγῃτέ μοι μεθ' ἐαυτῶν. Οἱ δὲ καταδιώκοντες καὶ ἐπιζητήσαντες πανταχῇ ἔφθασαν τὴν Παλαιστίνην χώραν καὶ τὴν πρώην λεγομένην Τρικωμίαν πόλιν Νύσσαν. Καὶ μαθόντες ὅτι κατῆλθον οἱ περὶ τὴν Ἰφιγένειαν καὶ τὸν Ὀρέστην ἐπὶ τὴν παράλον καὶ εὐθέως ἀπέπλευσαν, [179] τερφθέντες τῆς τοποθεσίας· καὶ τῆς πόλεως Νύσσης καὶ τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἀρτέμιδος, καὶ τὸν βασιλεῖα δὲ αὐτῶν φοβούμενοι, ἔμειναν αὐτοὶ ἐκεῖ οἰχοῦντες, μετακαλέσαντες τὴν πόλιν εἰς Ἰδιον ὄνομα Σκυθῶν πόλιν (19).

VARIE LECTIONES.

^a ἐπιθεῖναι. ἐπιθεῖναι Ox. ^b τυχάλας. Toupus Emend. in Hesych. vol. III, p. 475. τυχάλας Ox. ^c πόα. πόα annotationi suæ præfixit Ch. Fort. πόνια vel πότνα. ^d Mallem Νύσα. ^e Σκυθίας Ox., correxit Ch. ^f ἐπὶ τὴν παράλον εὐθέως ἀπέπλευσαν· τερφθέντες τῆς τοποθεσίας. ^g Locum hunc mendosum ita restituendum censeo : ἐπὶ τὴν παράλον, καὶ εὐθέως ἀπέπλευσαν· τερφθέντες τῆς τοποθ. Ch.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(15) Εἰς τὸ Σαρακηνικὸν λίμνον Ox. Ad Saracenicis fines : de voce λίμνον, quod quandoque per i scribitur, λίμνον, pauca supra notavimus : consule etiam J. Meursium. Interim Cedrenus corrigendus, qui, ex librorum oscitantia, regionem nescio quam Saracenicam, Emēt dictam, nobis proferit, vocabulo scilicet ex λίμνῳ corrupto : ἦλθον πρὸς ἀνατολὴν, ἐπὶ τὸ Σαρακηνικόν. Ἐμῆ· scribendum, ἐπὶ τὸ Σαρακηνικὸν λίμνον.

(16) Στήλην χαλκὴν τυχάλας. Forte scribendum τύχης, αὐτὴ εἰς τύχην.

(17) Δέχνησο θεὰ Πόα Νύσσα. Ita habebat codex noster, quo unico usi sumus : nec loco huic obscuriori enucleando lucem aliquam nobis præstitit Cedrenus, qui auctoris nostri vestigiis alioqui, per totam hanc Orestis historiam, diligenter satis insistit. Investiganti itaque mihi quodnam vocabuli

A vero orientem versus, ad Saracenicis fines, tandemque in Palæstinæ regionem, ad Tricomiam pervenerunt. Tricomitæ vero sacerdotale Iphigeniæ habitum ubi conspexerunt, honorifice illam exceperunt : Oreste vero in insaniam suam relapso, per tempus aliquod ibi commorati sunt. Tricomitæ vero sanum ingens Dianæ exstruentes, Iphigeniam rogabant, uti virginem quam destinaverant, Dianæ victimam faceret; nomenque ejus, quod Nyssam habuit, vico imponeret. Sacris itaque rite peractis, immolata virginī statuam æream posuerunt, urbis in Fortunam : quique vicus ante fuerat, in urbem factum, Iphigenia, sacratæ virginis in nomen, Nyssam vocavit : altari etiam eidem exstructo, inscripsit ista : *Ex Scytharum terra fugientes excepit, dea Poa Nyssa* : quæ quidem ibidem inscripta adhuc videntur.

140 Oreste vero in sanam mentem reverso, Iphigeniæ per insomnium obversabatur cerva, quæ dicebat ei : *Fuge ex regione ista*. Primo itaque mane surgens, una cum Pylade et Oreste, in maritima Palæstinæ fugam adornavit : abinde vero, morem oraculo gerentes, in Syriam navigarunt.

Scytharum autem rex Thoas, ubi audisset, Iphigeniam abrepto secum Dianæ simulacro aureo aufugisse. Scythas multos emittit, qui eam insequerentur; præterea interminatur, in Scythiam, nisi reportato secum Dianæ simulacro aureo, ne redirent unquam. Egressi igitur, Iphigeniam ubiquequirebant; et Palæstinam tandem appulsi, ad urbem Nyssam, Tricomiam antea vocatam, pervenerunt. Edocti vero, Iphigeniam cum Oreste, in maritima fugientes, abinde vela dedisse, loci illius Dianæ templi Nyssæque urbis amœnitate capti, prætereaque meluentes sibi a rege suo, sedes ibi posuerunt, urbemque, a nomine suo, Scythopolim vocarunt.

D sit hoc πόα, subit tandem suspicari, πτώα forte legendum esse. Certe hoc nomine vocatam fuisse tum Latonam, tum filium ejus Apollinem, filiamque Dianam, testatur Isac. Tzetzes in Lycophron. his verbis : Αἰτοῖ ἐν Δῆλῳ γεννώτῃ Ἀρτεμιν, καὶ Ἀπόλλωνα, σὺς μέγας ἄγριος ἐφάνη. Ἰδοῦσα δὲ τοῦτον ἐπτοήθη, καὶ πτώα ἐκλήθη, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ Ἀρτεμις, καὶ ὁ Ἀπόλλων Πτώας. Iphigeniam itaque, Dianæ sacerdotem, numini huic novo a se ipsa sacrato, divæ suæ ritus peragentem, etiam nomen ejus Πτώα adhibuisse haud prorsus incredibile est; quodque olim, Πτώα Ἀρτεμιν, Πτώα Νύσσα nunc dixisse.

(18) Ἐκ τῆς χώρας ἐκείνης. Ἐκ τῆς χώρας ταύτης Cedrenus : rectius.

(19) Σκυθῶν πόλιν. Cedrenus Σκυθόπολιν vocat, quæ eam Βασίλιν olim dictam fuisse testatur p. 31.

Orestes vero, una cum suis, Syriam appulsus A est; navibusque egressus, de Melantio monte, de- que Vestæ templo, incolas interrogabat. Quo in- vento, templum ingressus est; sacrisque peractis, per tempus aliquod 141 commoratus est illic discumbens, donec a morbo suo gravissimo libe- ratus est. Tum vero egressus, in fluenta descendit fluminum duorum (quæ Syris Melantia dicta sunt, quod a Melantio monte scaturiant), abluturus se. Trajecto autem post Typhone fluvio, nunc Orontes vocatur, ad montem Silpium pervenit, Ionitis salu- tem dicturus. Argivi autem Ionitæ, Syriam in- colentes, ubi audissent ex morbo convaluisse, eum adierunt: ut qui eadem qua illi gente oriundus esset, regioque prognatus sanguine. Obviam vero procedentes ei, cum quosdam ex comitibus e Ves- stæ templo agnovissent, illos allocuti, Quisnam, inquit, hic est? respondent illi: Orestes est, quem huc ad vos perduximus. Ionitæ vero, cum illum salutassent: Dic nobis, inquit, Orestes, ubi vesaniam tuam exusisti? Orestes vero morbi illius rabiem adhuc horrescens, non convertens sese, montem et templum salutis monstravit: sed manu dextra super caput levata, loca illis ista ita indigitavit: In illo, inquit, monte, in Vestæ tem- plo, rabiem gravem deposui. Ionitæ igitur statuam æream, Orestis ad figuram, qua loca ista eis in- dicans steterat, columnæ superimposuerunt, regio- nis illius Vestæque in honorem, perpetuamque rei memoriam. Quæ statua ærea etiam ad hunc usque diem 142 ibidem visitur. Sed et Ionitæ montem quoque Melantium Amanum dixere: posteri scilicet uti scirent ubinam Orestis rabiosam suam in- saniam deposuerat. Orestes autem, Ionitis salutis, in maritima Seleuciæ (quæ Palæopolis olim dicta) descendit: ubi navibus inventis, una cum Iphigenia Pyladeque in Græciam reversus est. Ibi vero tradita in uxorem Pyladi sorore Electra, My- cenis ipse ad mortem usque imperabat. Syri autem Orestis statuam advertentes, causamque ab Ionitis edocti, indigne ab eo ferentes, Fugitivum vocita- bant: eo quod, qui tantum beneficium in terra illorum assecutus fuerat, ejusmodi malis ereptus, non deo gratias agens, acceptum illud Numini re- tulisset; nec redire dignatus, Vestæ templum Ioni- tis attentior commonstrasset; sed quam recolere semper debuit, rei memoriam turpiter aversatus, montem templumque, ubi efferatam suam insaniam

O δὲ Ὀρέστης ἅμα τοῖς σὺν αὐτῷ κατέλαβε τὴν Συρίαν· καὶ ἀνελθὼν ἐκ τοῦ πλοίου ἐπηρώτα τοὺς ἐστὶ τὸ Μελάντιον ὄρος καὶ τὸ ἱερὸν τῆς Ἑστίας. Καὶ εὐρηκῶς, εἰσῆλθεν ἐν τῷ ἱερῷ· καὶ θυσίαν ποιήσας παρέμεινεν ἐκεῖ παρακοιμώμενος. Καὶ ἀπαλλαγείς ὁ Ὀρέστης τῆς χαλεπωτάτης νόσου ἀνεχώρησεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ· καὶ κατελθὼν ἐν τοῖς βεῖθοις τῶν δύο ποταμῶν τῶν λεγομένων Μελάντιον ὑπὸ τῶν Σύρων, διότι ἐκ τοῦ Μελαντίου ὄρους κατέρχονται, ἀπελούσατο. Καὶ περάσας ὁ αὐτὸς Ὀρέστης τὸν Τυφῶνα ποταμὸν, τὸν νυκτὶ λεγόμενον Ὀρόντην, ἦλθεν ἐπὶ τὸ Σιλπίον ὄρος, προσκυνῆσαι τοὺς Ἰωνίτας. Οἱ δὲ τὴν Συρίαν οἰκοῦντες Ἀργεῖοι Ἰωνίται, ἀκηκόες ὅτι τῆς νόσου ἀπηλλάγη ὁ Ὀρέστης, ἀπῆλθον πρὸς αὐτὸν, ἐπειδὴ ἐκ τῆς χώρας κατήγετο καὶ ἐξ αἱματος βασιλικοῦ ὑπῆρχε. Καὶ ἀπαντήσαντες αὐτῷ [180] ἐγνώρισαν τοὺς ὄντας μετ' αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἑστίας· καὶ ἐπερωτήσαντες αὐτοὺς, τίς ἐστιν οὗτος; εἶπον αὐτοῖς, ὅτι Ὀρέστης ἐστὶ, καὶ πρὸς ὅμᾳς αὐτὸν φέρομεν. Οἱ δὲ Ἰωνίται εὐθέως ἠσπάσαντο αὐτὸν, εἰρηκότες αὐτῷ Ὀρέστα, ποῦ τὴν μανίαν ἀπέθου; Ὁ δὲ Ὀρέστης, φοβούμενος ἔτι τῆς νόσου τὴν ὀργὴν, οὐκ ἀπεστράφη καὶ ὑπέδειξεν αὐτοῖς τὸ ἱερὸν ἢ τὸ ὄρος ὅπου ἐβύβυσθη τῆς νόσου, ἀλλὰ κουφίσας τὴν δεξιὰν αὐτοῦ χεῖρα ὑπεράνω τῆς αὐτοῦ κορυφῆς τῷ δακτύλῳ τῆς χειρὸς αὐτοῦ ὑπέδειξεν αὐτοῖς τὸ ὄρος καὶ τὸ ἱερὸν, εἰρηκῶς αὐτοῖς, ὅτι Ἐν ἐκείνῳ τῷ ὄρει εἰς τὸ ἱερὸν τῆς θείας Ἑστίας τὴν χαλεπὴν μανίαν ἀπέθεμην. Καὶ εὐθέως οἱ Ἰωνίται ποιήσαντες τῷ αὐτῷ Ὀρέστῃ στήλην χαλκῇν τῷ σχήματι αὐτῷ ᾧ ὑπέδειξεν αὐτοῖς, ὑπεράνω κίονος ἵσταται (20) εἰς μνήμην καὶ ὁδὸν τῆς χώρας καὶ τοῦ ἱεροῦ καὶ τῆς Ἑστίας, σημαίνοντες τοῖς μετὰ ταῦτα ποῦ ὁ Ὀρέστης τὴν λυσσώδη μανίαν ἀπέθετο, ἥτις στήλη χαλκῇ ἕως τῆς νῦν ἵσταται, μετακαλέσαντες οἱ Ἰωνίται καὶ τοῦ Μελαντίου ὄρους τὸ ὄνομα Ἀμανόν (21). Ὁ δὲ Ὀρέστης προσκυνήσας τοὺς Ἰωνίτας κατήλθεν εἰς τὴν παρά- λον τῆς λεγομένης πρώην Παλαιοπολίδος, νυκτὶ δὲ Σελευκείας· καὶ εὐρηκῶς νῆας ἐκεῖ, ἀπέπλευσε μετὰ τῆς Ἰφιγενείας καὶ τοῦ Πυλάδου ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. Καὶ ζεύξας [181] πρὸς γάμον τὴν ἑαυτοῦ ἀδελφὴν Ἠλέκτραν τῷ Πυλάδῃ, κατέσχε τῆς Μυκηναίων χώρας ἕως θανάτου. Οἱ δὲ Σύροι προσεσχηκό- τες τὸ σχῆμα (22) τῆς στήλης τοῦ Ὀρέστου, καὶ μαθόντες παρὰ τῶν Ἰωνιτῶν τὸν τρόπον, ὀργισθέν- τες ἐπεκάλεσαν αὐτὸν δραπετήν, διότι τοιοῦτου ἀγα- θοῦ συμβάντος αὐτῷ ἐν τῇ αὐτῶν χώρᾳ, καὶ ἐκρυ-

VARIÆ LECTIONES.

* χαλεπωτάτης Ch., χαλαιπωτάτης Ox. * Πυλάδῃ. Φυλάδῃ Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

Stephan. de urb. Nyssæ, prioris urbis nominis mentionem facit, his verbis: Σκυθόπολις, Παλαιστίνης πόλις, ἢ Νύσσης κοίτης Συρίας, Σκυθίων πόλις πρότερον λεγομένων Βασιῶν ὑπὸ τῶν βαρβάρων. Ogi fuisse regiam olim, asserit Xylander, in Cedreni locum citatum, quem vide. Urbs hæc 600 stadiis distabat ab Hierosolymis, uti apparet ex Machabeor. lib. ii, cap. xii, vers. 29.

(20) Ὑπεράνω κίονος ἵσταται. Scr. Ic. ἔστησαν.

(21) Τοῦ Μελαντίου ὄρους τὸ ὄνομα Ἀμανον. Ita etiam Isaac Tzetz. in Lycophron. Orestis historiam recitans: Χειμασθέντες δὲ, ἐξώκειλαν περὶ τὰ τῆς Σελευκείας νῦν λεγομένης μέρη, καὶ περὶ Ἀντιόχειαν, καὶ τὸ Μελάντιον ὄρος, ὃ ἀπὸ τοῦ παυθῆναι τὸν Ὀρέστην ἐκεῖ τῆς μανίας, Ἀμανον ἐκλήθη. Ἐα- dem habentur apud Stephan. de Urb.

(22) Προσεσχηκότες τὸ σχῆμα. Hoc locutionis genus occurrit supra, v. 102.

γόντος τὴν τοιαύτην ἀπειλὴν, στραφεὶς καὶ προσ- A deposuerat, digito tantum a tergo monstrasset. Statua vero Orestis ista, non procul ab urbe posita, *Drapetes*, sive *Fugitivus*, ab Antiochenis ad hunc usque diem appellatur · uti hæc sapiens Dominus conscripta reliquit.

ἰερὸν καὶ τὸ ὄρος, ὅπου τῆς ἀντιμέρου μανίης ἀπάλλαγεις ἐσώθη. Ἦτις στήλη τοῦ Ὁρέστου ὁ ἀρα-πέτης καλεῖται παρὰ τοῖς Ἀντιοχεύσιν ἕως τοῦ παρόντος · πρὸ γὰρ μικροῦ τῆς πόλεως ἐστὶν ὁ αὐτὸς ἀνδριὰς τοῦ Ὁρέστου. Ταῦτα δὲ ὁ σοφὸς Δομνίνος συνεγράψατο.

Ἐν τοῖς χρόνοις δὲ τοῖς μετὰ τὴν ἄλυσιν Τροίας παρ' Ἑλλήσιν ἰθαυμάζετο πρῶτος Θέμις ὀνόματι· ἐξηῦρος γὰρ οὗτος τραγικὰς μελωδίας καὶ ἐξέθετο πρῶτος δρᾶματα. Καὶ μετὰ τοῦτο ¹⁰ Μίνως, καὶ μετὰ Μίνωα Αὐλέας τραγικούς χοροὺς δραμάτων ¹¹ συνεγράψατο. Καὶ λοιπὸν τὸν μετὰ ταῦτα χρόνον ἐξ [182] αὐτῶν Εὐριπίδης εὐρὼν πολλὰς ἱστορίας δραμάτων συνεγράψατο.

Καὶ λοιπὸν ¹² ἐδασίλευσε Δαβὶδ ὁ τοῦ Ἰσασαί ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ ἑτὶ τεσσαράκοντα καὶ μῆνας δύο · ὅστις ἀνένειψε τὴν πρῶτην πόλιν λεγομένην Σαλήμ καὶ μετὰ Ἰερουσαλὴμ.

Ἔστιν οὖν ἀπὸ Ἀδάμ ἕως Δαβὶδ ἑτὶ β' φ' ν'.

Μετὰ δὲ Δαβὶδ ἐδασίλευσε Σολομὼν, υἱὸς Δαβὶδ, ἑτὶ μ'. Ὅστις ἔκτισε τὸ ἱερὸν ἐν Ἱεροσολύμοις, πῆξας τὰ Χερουβὶμ καὶ Σεραφὶμ ἐν αὐτῷ τῷ ναῷ χαλκᾷ · ὃς ἐνῆρξεν πρῶτος κτίειν Ἰουδαίους ἱερὰ· οὐκ εἶχον γάρ. Ἐκτίσε δὲ καὶ ἐν τῷ λιμένι πόλιν, ἣν ἐκάλεσε *Παλμύραν* ¹³ (23) διὰ τὸ πάλαι μοῖραν γενέσθαι τὴν κώμην τῷ Γολιάθ τῷ παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ φονευθέντι.

Ἔστιν οὖν ἀπὸ Ἀδάμ ἕως Σολομῶντος ἑτὶ β' φ' λ' ε'.

Καὶ μετὰ τὴν βασιλείαν Σολομῶντος ἐδασίλευσαν ἄλλοι · ἐν οἷς ἐδασίλευσεν Ἀχαάβ, βασιλεὺς Ἰουδαίων (24). Ἐπὶ δὲ τῆς [183] αὐτοῦ βασιλείας ἦν ὁ προφήτης Ἠλίας ὁ Θεοδίτης, ὅστις ἀνελήφθη.

Ἐδασίλευσαν δὲ καὶ ἑτέροι ἕως Ἐζεχίου · ἐν οἷς χρόνοις ἤκμασεν ὁ σοφὸς Ὀμηρος ὁ ποιητὴς ὁ συγγραφεύς τὸν πόλεμον τῶν Τρώων καὶ Δαναῶν.

Ἔστιν οὖν ἀπὸ Ἀδάμ ἕως Ἐζεχίου, βασιλέως Ἰουδαίων, ἑτὶ ς' ε' ζ'. Ἦν δὲ τότε ἐπὶ Ἐζεχίου προφήτης τις τῶν Ἰουδαίων Ἰσαίας.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τεσσαρεσκαίδεκάτῳ ἔτει τῆς

VARIÆ LECTIONES.

¹⁰ τοῦτο. Fori. τοῦτον. De hoc loco vid. Bentleyus, p. 44, s. 49, 69. ¹¹ δραμάτων. « Ser., δραμάτων. » Ch. Sed id ipsum exhibet Ox. ¹² Καὶ λοιπόν. Continuat p. 37 B. ¹³ Παλμύραν. Malim Πάλμυραν scribere, ut vol. II, p. 35 B.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(23) Ἦν ἐκάλεσε Παλμύραν. Παλμύρα, Stephano, Nostroque etiam infra, lib. xviii, ubi hæc ipsa repetita sunt, dicta est: verum quam absurde hic urbis a Salomone conditæ nominis originem a Græco fonte petit auctor noster! Sed nec Goliathum hoc in loco prostravit David, sed in Judæa paribus, ab Hierosolymis haud procul dissitis. Urbs vero hæc, a Salomone quidem condita est, in deserto Syriæ vicino, a Syria superiore dierum 2 itineris spatium, ab Euphrate unius, a Babylone sex dierum itineris spatium dissita: nomenque a Salomone datum habuit Thadamoram; licet Græcis Palmyra dicta esset, Josepho teste *Ant. Jud.* I. viii, c. 2: Ταύτην οὖν τὴν πόλιν οἰκοδομήσας, καὶ τελ-

ῶντος ὁχυρωτάτοις περιβαλὼν, θαυμάριον ὀνόμασε, καὶ τοῦτ' ἐπὶ νῦν καλεῖται παρὰ τοῖς Σύροις· οἱ δὲ Ἕλληνες αὐτὴν προσαγορεύουσι Παλμύραν. Hebraice dicitur *תדמור* *Tadmor* et *Thadmor*, I Reg. ix, et II Paralip. viii, item *תמר*, *Tamar*, Ezechiel, xlvii. Quidam hoc nomine urbem hanc vocatam volunt, quod eo loci palmata plurima sint, uti tradit Hieronymus de Loc. Hebr. *תמר*. *Tamar* enim *palmam* significat.

(24) Ἐν οἷς ἐδασίλευσεν Ἀχαάβ, βασιλεὺς Ἰουδαίων. Ante hoc tempus regnum divisum fuerat in regnum Juda, et regnum Israel: in hoc vero, non in illo Salomonis successor erat Achab.

tis Ezechiae, ascendit Sennacherim, rex Assyriorum, super civitates Judæe munitas, et cepit eas. Et misit rex Assyriorum Rabsacen, de Laches, in Jerusalem et regem Ezechiam, cum vi magna. Et stetit in aqueductu piscine superioris, in via agri fulionis. Et egressus est ad eum Eliachim, filius Chelcie, œconomus; et Somnas, scriba; et Joas, filius Asaph, a commentariis. Et dixit eis Rabsaces: Dicite Ezechiae: Hæc dicit rex Assyriorum: In quo fiduciam ponis? Nunquid in consilio et sermonibus laborum proelium sit? et nunc super quem confidisti? nempe super virgam arundineam contractam illam, super Ægyptum: quæ, si innitatur aliquis super eam, intrabit in manum ejus. Sic est Pharaoh, rex Ægypti, et omnes qui confidunt in eo. Sin autem dicitis: Super Dominum Deum nostrum confidimus: nunc admiscimini domino meo, regi Assyriorum; et dabit vobis duo millia equorum, si poteritis præbere ascensores super eos. Et quomodo potestis aspicere in faciem unius toparchæ? Servi sunt, qui confidunt in Ægyptiis in equum et ascensorem. Et **145** nunc, num sine Domino ascendimus super regionem hanc, ad oppugnandam eam? Et dixit ad eum Eliachim et Somnas et Joas: Loquere ad servos tuos Syriace; intelligimus enim nos, et ne loquaris ad nos Judaice, et ut quid loqueris in aures hominum super murum? Et dixit ad eos Rabsaces: Nunquid ad dominum vestrum, vel ad vos misit me dominus meus, loqui verba hæc? nonne ad homines, qui sedent super murum, ut [ne] comedant sterqus et bibant urinam vobiscum? Et stetit Rabsaces, et exclamavit voce magna Judaice, et dixit: Audite verba magni regis Assyriorum: Non seducat vos Ezechias; quia eruet vos Deus, et non tradetur civitas hæc in manus regis Assyriorum. Nolite audire Ezechiam: Hæc dicit rex Assyriorum: Consultate, ut felices sitis: egredimini ad me, et comedite quisque vitem suam et ficus suas: et bibite aquam de cisterna vestra, quoadusque veniam, et ducam vos in terram, quæ est sicut terra vestra, terra frumenti et vini et panis et vitium. Ne seducat igitur vos Ezechias, dicens: Deus liberabit vos. Nunquid liberaverunt dii gentium unusquisque regionem suam de manu regis Assyriorum? Ubi est deus Ætham et Arphad? et ubi est deus Sepharothim? **146** Nunquid erui potuit Samaria de manu mea? Quis est ex omnibus diis gentium istarum qui eruerit terram suam de manu mea? Quia

A βασιλείας τοῦ αὐτοῦ Ἐζεκιῶν¹⁴, βασιλεὺς Ἰουδαίων, ἀνέβη Σαναχηρείμ, βασιλεὺς Ἀσσυρίων, ἐπὶ τὰς πόλεις τῆς Ἰουδαίας τὰς ὀχυράς, καὶ ἔλαθεν αὐτάς. Καὶ ἀπέστειλε βασιλεὺς Ἀσσυρίων Παφάκην ἐκ Λάχσις εἰς Ἱερουσαλὴμ πρὸς βασιλέα Ἐζεκιάν μετὰ δυνάμεως πολλῆς. Καὶ ἔστη ἐν τῷ ὁδῷ ἀγωγῇ τῆς κολυμβήθρας τῆς ἀνω ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ ἀγροῦ τοῦ κναφέως. Καὶ ἐξῆλθε πρὸς αὐτὸν Ἐλιακίμ ὁ τοῦ Χελκίου ὁ οἰκονόμος, καὶ Σομνάς ὁ γραμματεὺς καὶ Ἰωᾶς ὁ τοῦ Ἀσάφ ὁ ὑπομνηματογράφος. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς Παφάκης· Εἰπάτε Ἐζεκιᾷ· Τάδε λέγει ὁ βασιλεὺς Ἀσσυρίων· Τίτι πεποιθὺς εἰ; μὴ ἐν βουλῇ ἢ ἐν λόγοις χειλέων παράταξις γίνεται; καὶ ἐπὶ τὴν ῥάβδον τὴν καλαμίνην τὴν τεθλασμένην ταύτην ἐπ' Ἀγγυπτον; ὅς ἐάν ἐπ' αὐτὴν ἐπιστηριχθῇ, B εἰσελεύσεται [184] εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ. Οὕτως¹⁵ ἐστὶν Φαραὼ βασιλεὺς Αἰγύπτου καὶ πάντες οἱ πεποιθότες ἐπ' αὐτῷ. Εἰ δὲ λέγετε, Ἐπὶ Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν πεποιθήμεν, νυνὶ μίχθητε τῷ Κυρίῳ μου, τῷ βασιλεῖ Ἀσσυρίων· καὶ δώσει ὑμῖν διςχιλίους Ἱππους, εἰ δυνήσεσθε ἀναβάτας ἐπ' αὐτοὺς δοῦναι. Καὶ πῶς δυνήσεσθε ἀποβλέψαι εἰς πρόσωπον τοπάρχου ἐνός, οἰκίται εἰσὶν οἱ πεποιθότες ἐπ' Αἰγυπτον εἰς Ἱππον καὶ ἀναβάτην. Καὶ νῦν μὴ ἀνευ Κυρίου ὑμῶν ἀνέβημεν ἐπὶ τὴν χώραν ταύτην πολεμῆσαι αὐτήν; Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν Ἐλιακίμ ὁ τοῦ Χελκίου καὶ Σομνάς ὁ γραμματεὺς καὶ Ἰωᾶς, Λάλησον πρὸς τοὺς παῖδας σου Συριστὶ· καὶ ἴνα τί λαλεῖς εἰς τὰ ὦτα τῶν ἀνθρώπων τῶν ἐπὶ τῷ τείλει; καὶ εἶπε Παφάκης πρὸς αὐτοὺς, Μὴ πρὸς κύριον ὑμῶν ἢ πρὸς ὑμᾶς ἀπείσταλκέ με ὁ κύριός μου λαλῆσαι τοὺς λόγους τούτους; οὐχὶ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους τοὺς καθημένους ἐπὶ τῷ τείλει, ἵνα [μὴ] φάγωσι¹⁶ κόπρον καὶ πίωσιν οὖρον μεθ' ὑμῶν ἅμα¹⁷; Καὶ ἔστη Παφάκης καὶ ἐβόησε φωνῇ μεγάλῃ Ἰουδαῖσιν καὶ εἶπεν· Ἀκούσατε τοὺς λόγους τοῦ μεγάλου βασιλεὺς Ἀσσυρίων. Τάδε λέγει ὁ βασιλεὺς· Μὴ ἀπατάτω ὑμᾶς Ἐζεκιᾶς¹⁸ λόγοις· οὐ δύνηται ῥύσασθαι ὑμᾶς¹⁹. Καὶ μὴ λεγέτω ὑμῖν Ἐζεκιᾶς ὅτι ῥύσεται ὑμᾶς Θεός, καὶ οὐ μὴ παραδοθῇ ἡ πόλις αὕτῃ εἰς χεῖρας²⁰ βασιλεὺς Ἀσσυρίων· μὴ ἀκούετε Ἐζεκιῶν. Τάδε λέγει ὁ βασιλεὺς [185] Ἀσσυρίων· Βουλευσάσθε εὐλογηθῆναι²¹ (25)· ἐκπορεύεσθε πρὸς με, καὶ φάγεται (26) ἕκαστος τὴν ἀμπέλον αὐτοῦ καὶ τὰ σῦκα αὐτοῦ, καὶ πίεσθε ὕδωρ ἐκ τοῦ λάκκου ὑμῶν, ἕως ἂν ἔλθω²² καὶ λάβω ὑμᾶς εἰς γῆν, ὡς ἡ γῆ ὑμῶν, γῆ σίτου καὶ οἴνου καὶ ἄρτου καὶ ἀμπέλων. Μὴ οὖν ὑμᾶς ἀπατάτω Ἐζεκιᾶς λέγων· Ὁ Θεός ὑμᾶς ῥύσεται. Μὴ ἐρρύσαντο οἱ θεοὶ τῶν ἐθνῶν ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ χώραν ἐκ χειρὸς βασιλέως Ἀσσυρίων; ποῦ ἐστὶν ὁ Θεός Αἰθῶν καὶ Ἀρ-

VARIÆ LECTIONES.

¹⁴ Conf. Isaia cap. 36; IV Reg. xviii. ¹⁵ οὕτως cum Isaia, Reg. Ch., οὗτος Ox. ¹⁶ μὴ φάγωσι. μὴ cum Isaia delet Ch. ¹⁷ ἅμα Isaia, Reg., Ch., ἅρα Ox. ¹⁸ Ἐζεκιᾶς. ¹⁹ ῥύσεται ὑμᾶς addidi ex Isaia. Conf. IV Reg. xviii, 29. Partem horum per negligentiam omisisse Ox. prodiit interpretatio. ²⁰ χειρὸς Ox. ²¹ βουλευσάσθε. εἰ βούλεσθε εὐλογηθῆναι Isaia, ποιήσατε μετ' ἐμοῦ εὐλογίαν Reg. ²² ἔλθω Reg., Isaia, Ch., θέλω Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(25) Βουλευσάσθε εὐλογηθῆναι. Forte, βουλευσάτε. Septuag. leg. ποιήσατε μετ' ἐμοῦ εὐλογίαν.

(26) Καὶ φάγεται. Scr. φάγετε.

φάδ; καὶ ποῦ ἔστιν ὁ Θεὸς Σεππαρωθεὶμ²²; μὴ A dicit: Liberabit te Dominus Deus Israel de manu
ἰδυνήθη Σαμάρεια ρυθῆναι ἐκ τῆς χειρὸς μου; Τίς
τὸν Θεὸν πάντων τῶν ἐθνῶν τούτων ἐβρύσατο τὴν
Κύριος ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ ἐκ χειρὸς μου;

Καὶ ἐκυόπησαν καὶ οὐδεὶς ἀπεκρίθη αὐτῷ διὰ τὸ
προστάζει τὸν βασιλεῖα μὴδὲν ἀποκριθῆναι αὐτῷ.
Καὶ εἰσῆλθεν Ἐλιακεὶμ ὁ τοῦ Χελκίου ὁ οἰκονόμος
καὶ Σομνάς ὁ γραμματεὺς καὶ Ἰωᾶς²³ ὁ τοῦ Ἀσάφ
ὁ ὑπομνηματογράφος πρὸς Ἐζεκιάν, ἐσχισμένοι τοὺς
χιτῶνας, καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ τοὺς λόγους Ῥαφά-
κου. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἀκοῦσαι τὸν βασιλεῖα Ἐζεκιάν,
ἐσχισε τὰ ἱμάτια καὶ σάκκον περιβάλετο, καὶ ἀνέβη
εἰς τὸν ναὸν τοῦ Κυρίου [186]· καὶ ἀπέστειλεν
Ἐλιακεὶμ τὸν οἰκονόμον καὶ Σομνά τὸν γραμματέα
καὶ τοὺς πρεσβυτέρους τῶν ἱερέων, περιβεβλημένους
σάκκους, πρὸς Ἡσαΐαν, υἱὸν Ἀμώς, τὸν προφήτην,
καὶ²⁴ εἶπον αὐτῷ· Τάδε λέγει Ἐζεκιὰς· Ἡμέρα B
θλίψεως, δεσμοῦ²⁵⁻²⁷ (27) καὶ ἐλεγμοῦ καὶ ὀργῆς ἢ
σήμερον ἡμέρα, ὅτι ἤκει ἡ ὥδιν τῇ τικτούσῃ, ἰσχύον
δὲ οὐκ ἔχει τοῦ τεκεῖν. Εἰσακούσῃ Κύριος ὁ Θεός
σου τοὺς λόγους Ῥαφάκου, οὗς ἀπέστειλε βασιλεὺς
Ἀσσυρίων ὀνειδίζειν Θεὸν ζῶντα καὶ ὀνειδίζειν λό-
γους οἷς ἤκουσε Κύριος ὁ Θεός σου, καὶ δεηθῇ
πρὸς Κύριον τὸν Θεόν σου περὶ τῶν καταλειμμέ-
νων τούτων. Καὶ ἤλθον οἱ παῖδες τοῦ βασιλέως πρὸς
Ἡσαΐαν· καὶ εἶπεν αὐτοῖς Ἡσαΐας· Οὕτως ἐρεῖτε
πρὸς τὸν κύριον ὁμῶν· Τάδε λέγει Κύριος· Μὴ φο-
βηθῇς ἀπὸ τῶν λόγων ὧν ἤκουσας, οὗς ὀνειδίσαν
με οἱ πρέσβεις βασιλέως Ἀσσυρίων. Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ
ἐμβαλῶ εἰς αὐτὸν πνεῦμα, καὶ ἀκούσας ἀγγελίαν
ἀποστραφῆσεται εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ, καὶ πεσεῖται
μάχαιρα ἐν τῇ γῇ αὐτοῦ. Καὶ ἀπέστρεψε Ῥαφάκη, C
καὶ κατέλαβε τὸν βασιλεῖα Ἀσσυρίων πολιορκῶντα
Λομνὰ²⁸. Καὶ ἤκουσε βασιλεὺς Ἀσσυρίων ὅτι ἐξ-
ῆλθε Θάρα²⁹, βασιλεὺς Αἰθιοπῶν, πολιορκῆσαι αὐ-
τόν. Καὶ ἀκούσας ἀπέστειλεν εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ
τὸν Ῥαφάκην μετὰ δυνάμεως πολλῆς· καὶ αὐτὸς
μεῖνας ἀπέστειλεν ἀγγέλους πρὸς Ἐζεκιάν λέγων·
Οὕτως ἐρεῖτε Ἐζεκιᾷ [187], βασιλεῖ τῆς Ἰουδαίας·
Μὴ σε ἀπατάτω ὁ Θεός σου, ἐφ' ᾧ πεποιθὼς εἶ ἐπ'
αὐτῷ, λέγων· Οὐ μὴ παραδοθῇ Ἱερουσαλὴμ εἰς
χειρὰς βασιλέως Ἀσσυρίων. Ἡ οὐκ ἤκουσας ἃ ἐποίη-
σαν βασιλεῖς Ἀσσυρίων πάσῃ τῇ γῇ, καὶ μὴ ἐβ-
ρύσαντο αὐτοὺς οἱ θεοὶ τῶν ἐθνῶν; οὐχὶ οἱ πατέρες μου ἀπόλεσαν τὴν τε Γωζὰν καὶ Χαράν καὶ Ῥαφεῖς,
αἱ εἰσιν ἐν χώρᾳ Θαιμῶν; Ποῦ εἰσιν οἱ βασιλεῖς Αἰμὰθ³⁰ καὶ Ἀρφὰδ καὶ πόλεως Σεππαρεῖμ;

Καὶ ἔλαθεν Ἐζεκιὰς τὸ βιβλίον παρὰ τῶν ἀγγέ- D
λων, καὶ ἀνέγνω αὐτὸ ἐναντίον Κυρίου· καὶ προσ-
ῆύξατο πρὸς Κύριον Ἐζεκιὰς λέγων· Ὁ Θεός Ἰσραὴλ
ὁ καθήμενος ἐπὶ τῶν Χερουβὶμ, ὅτι σὺ Θεός μόνος
εἶ βασιλεὺς τῆς οἰκουμένης, ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν

Et siluerunt, et nemo respondit ei, quia man-
daverat rex neminem ei respondere. Et ingressus
est Eliacim, filius Chelciae, oeconomus, et Somnas,
et Joas, filius Asaph, a commentariis, ad Ezechiam,
scissis tunicis, et nuntiaverunt ei verba Rabsacis.
Et factum est, cum audisset rex Ezechias, scidit
vestimenta, et obvolutus est sacco, et ascendit in
templum Domini. Et misit Eliachim, oeconomum;
et Somnam, scribam; et seniores sacerdotum, sac-
cis indutos, ad Isaiam, filium Amos, prophetam.
Et dixerunt ei: Haec dicit Ezechias: Dies tribula-
tionis et vinculi et correctionis et irae hodierna
B dies; quia venit dolor parturienti; virtutem au-
tem non habet parienti. Exaudiat Dominus Deus
tuus verba Rabsacis, quae misit rex Assyriorum,
ad exprobrandum Deum viventem, et ad expro-
brandum sermonibus quos audivit Dominus Deus
tuus. Et orabis Dominum Deum tuum pro dere-
lictis his. Et venerunt servi regis ad Isaiam: et
dixit eis Isaias: Sic dicetis ad dominum vestrum:
Haec dicit Dominus: Ne 147 timeas a verbis quae
audisti, quibus exprobraverunt me legati regis As-
syriorum. Ecce ego immitto in eum spiritum; et
audiens nuntium, revertetur in regionem suam,
et cadet gladio in terra sua. Et revertit Rabsaces,
et invenit regem Assyriorum oppugnante regem
Lomnam. Et audivit rex Assyriorum quod egres-
sus est Thara, rex Aethiopum, ad oppugnandum
eum. Et audiens, misit in occursum ei Rabsacem
cum copiis multis; et manens ipse, misit nuntios
ad Ezechiam, dicens: Sic dicetis Ezechiae regi
Judaeae: Non te decipiat Deus tuus, in quo confi-
disti in eo, dicens: Non tradetur Jerusalem in man-
us regis Assyriorum. Aut non audivisti quae fece-
runt reges Assyriorum omni terrae? et non libera-
verunt eos dii gentium. An non patres mei disper-
diderunt Gozam et Charam et Raphes, quae sunt
in regione Thæman? Ubi sunt reges Aëmar et Ar-
phad et civitatis Seppharim?

Et accepit Ezechias libellum a nuntiis, et legit
eum ante Dominum. Et oravit Ezechias ad Domi-
num, dicens: O Deus Israel, qui sedes super Che-
rubim: quia tu Deus solus es rex orbis terrarum,
qui caelum fecisti 148 et terram. Exaudi, Do-

VARIAE LECTIONES.

²² Σεππαρωθεῖμ. Σεππαρουαῖμ vel Σεμφαρουαῖμ. IV Reg. cap. xvii et xviii. Σεππαρουαῖν cap.
xix, πόλεως Ἐππαρουαῖμ Isaiæ cap. xxxvii et xxxviii, Σεππαρεῖμ p. seq. v. 47. ²³ Ἰωᾶς Ox. ²⁴ εἶπεν.
εἶπαν Isaias, εἶπον Reg. ²⁵⁻²⁷ δεσμοῦ. ὀνειδισμοῦ Isaias, om. Reg. ²⁸ Λομνὰ. Sic et II Paralip. 21, 10.
Λοβνὰν Isaias, Λοβνὰ Reg. recte. Post πολιορκῶντα delevis βασιλεῖα. ²⁹ Θάρα. Θαραχὰ Reg., Isaias, simili-
terque apud Josephum Arch. X, 4, 4. Epiphanius et Rufinus ubi Graece Θαρασίχην. ³⁰ Αἰμὰθ. Αἰμάρ
Ox.; τῶν Isaias, Reg., τὸν Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(27) Ἡμέρα θλίψεως, δεσμοῦ, etc. Septuag. ἡμέρα θλίψεως, καὶ παρεργισμοῦ ἢ ἡμέρα
ταύτη.

mine, inspicere, Domine, verba quæ nuntiavit Sennacherim, ad exprobandum Deum viventem. In veritate enim desolaverunt reges Assyriorum orbem terræ totum, et regiones ejus : et iniecerunt idola eorum in ignem. Non enim dii erant, sed opera manuum humanarum, ligna et lapides : et disperdiderunt eos. Et nunc, Domine Deus noster, salva nos de manu eorum ; et cognoscat omne regnum terræ quia tu es Deus solus.

Et missus est Isaias, filius Amos, ad Ezechiam ; et dixit ei : Hæc dicit Dominus Deus Israel : Audi vi quæ orasti ad me, de Sennacherim, rege Assyriorum. Sic dicit Dominus de rege Assyriorum : Non ingreditur in urbem hanc, neque jacet in eam sagittam, neque scutum ei opponet, neque eam vallo circumdabit : sed via qua venit, in ea revertetur. Quia hæc dicit Dominus : Protegam urbem hanc, ad salvandam eam propter me, et propter Davidem, servum meum.

Et egressus est angelus Domini per noctem, et occidit de castris Assyriorum CLXXV millia. Et surgentes mane, invenerunt omnia corpora mortua. Et rex Assyriorum reversus, abiit, et habitavit in Nineve : et cum ipse adorabat in domo Sarraci, dei sui patrii, Adramelech et 149 Sarsar, filii ejus, percuesserunt eum gladiis ; ipsi autem salvi evaserunt in Armeniam. Et regnavit Assyriis alter filius ejus, Nachordan.

Ezechiam exceperit in regno Judæorum Manasses, qui regnavit annos LV.

Ab Adamo igitur ad Manasseim usque, anni sunt MCCCXXI.

Per id autem tempus Rhodii (nullius in potestatem reducti, sed sui juris et maris domini), tantæ felicitatis in gratiam, statuam in insula sua ex ære ingentem Soli posuerunt : quam, quod stupendæ esset magnitudinis, Colossam dixere ; exinde etiam seipsos Colossenses denominantes.

VARIE LECTIONES.

²¹ Ἦδε. εἶδε Ox. ²² ἠρήμωσαν Ch., ἐρήμωσαν Ox. ²³ θυρεὸν Ch., θυραῖον Ox. ²⁴ Σαράχ. Νασαράχ Isaias, Μεσαράχ Reg., Ἀράχ Chron. Pasch. p. 116 B, Ἀράσχη Josephus X, 1, 5. τὸν πάτραρχον Ch., Isaias, Chron., τὸν πατράρχον Ox. ²⁵ Σαρσάρ. Σαρσάρ Isaias, Reg., Josephus X, 1, 5. ²⁶ ἐδασίλευσεν Ἀπορδὸν recte Isaias, Reg.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(28) Σαράχ τὸν πατράρχον. Scr. τὸν πάτραρχον, D ut habet Chron. Alexandrinum. Septuag. ἐν οἴκῳ Νασαράχ θεοῦ αὐτοῦ.

(29) Στήλην χαλκὴν τῷ Ἠλίῳ. Στήλη, pro statua, frequenter occurrit apud recentiores : apud Nostrum vero exemplis hujusmodi nihil usitatus. Inter alios vero Jo. Tzetzes, de Alexandri statua a Lysippo facta, verba faciens, hæc habet, chil. 8, hist. 200. Καὶ γὰρ καὶ παρατάχῃλον ἐποίησεν ἐκεῖνον.

Δοκούντα βλέπειν οὐρανόν, καὶ πᾶν ἡκριδωμένον.

Ὅποιός ἦν Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν ἐκεῖνος. Ὅστε δοκεῖν τοὺς βλέποντας, Ἀλέξανδρον, οὐ στήλην.

καὶ τὴν γῆν, εἰσάκουσον, Κύριε, ἐπίκλησον, Κύριε, καὶ Ἦε ²¹ τοὺς λόγους οὗς ἀπέστειλε Σενναχηρείμ, ἐντιθέτων θεὸν ζῶντα. Ἐπ' ἀληθείας γὰρ ἠρήμωσαν ²² βασιλεῖς Ἀσσυρίων τὴν οἰκουμένην ὅλην καὶ τὰς χώρας αὐτῆς, καὶ ἔβαλον τὰ εἰδωλα αὐτῶν εἰς τὸ πῦρ : οὐ γὰρ θεοὶ ἦσαν, ἀλλ' ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων, ξύλα καὶ λίθοι : καὶ ἀπόλεσαν αὐτούς. Καὶ νῦν, Κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν, σῶσον ἡμᾶς ἐκ χειρὸς αὐτῶν, ἵνα γνῶ πάσα βασιλεία τῆς γῆς, ὅτι σὺ εἶ θεὸς μόνος.

Καὶ [188] ἀπεστάλη Ἡσαίας, υἱὸς Ἀμώς, πρὸς Ἐζεκιάν, καὶ εἶπεν αὐτῷ. Τάδε λέγει Κύριος ὁ θεὸς Ἰσραὴλ. Ἦκουσα ἃ προσηύχῃς πρὸς με περὶ Σενναχηρείμ, βασιλέως Ἀσσυρίων. Οὕτως λέγει Κύριος ἐπὶ βασιλεῖα Ἀσσυρίων. Οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς τὴν πόλιν ταύτην, οὐδὲ μὴ βάλλῃ ἐπ' αὐτὴν βέλος, οὐδὲ μὴ στήσῃ ἐπ' αὐτὴν θυρεὸν ²³, οὐδὲ μὴ κυκλώσῃ ἐπ' αὐτὴν χάρακα, ἀλλὰ τῇ ὁδῷ ἣ ἦλθεν, ἐν αὐτῇ ἀποστραφήσεται, ὅτι τάδε λέγει Κύριος. Ὑπερασπίω τῆς πόλεως ταύτης τοῦ σώσαι αὐτὴν δι' ἐμὲ καὶ διὰ Δαβὶδ τὸν παῖδά μου.

Καὶ ἐξῆλθεν ἄγγελος Κυρίου νυκτὸς, καὶ ἀνέβη ἐκ τῆς παρεμβολῆς τῶν Ἀσσυρίων ῥπ' χιλιάδας. Καὶ ἀναστάντες τὸ πρωί, ἤρουν πάντα τὰ σώματα νεκρά : καὶ ἀποστραφεῖς ἀπῆλθεν ὁ βασιλεὺς Ἀσσυρίων, καὶ ἔφυγεν τὴν Νινευή. Καὶ ἐν τῷ αὐτῷ προσκυνεῖν ἐν οἴκῳ Σαράχ ²⁴ (28) τὸν πάτραρχον Ἀδραμέλεχ καὶ Σαρσάρ ²⁵, υἱοὶ αὐτοῦ, ἐπάταξαν αὐτὸν μαχαίραις, αὐτὸν δὲ διεσώθησαν εἰς Ἀρμενίαν. Καὶ ἐδασίλευσε Ναχορδάν ²⁶, ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄλλος Ἀσσυρίων.

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Ἐζεκίου ἐδασίλευσε τῶν Τουδαίων Μανασσῆς ἔτη νε'.

Εἰσὶν οὖν τὰ πάντα ἀπὸ Ἀδὰμ ἕως Μανασσῆ ἔτη σκκα'.

Ἐν τοῖς ἔτεσι δὲ τούτοις οἱ Ῥόδιοι, ὥς μηδὲν [189] ὑποταγέντες ἐν πολέμοις, ἀλλ' αὐτονομούντες καὶ θαλασσοκρατοῦντες, εὐχαρίστως φερόμενοι, ἀνέστησαν ἐν τῇ αὐτῇ νήσῳ στήλην (29) χαλκὴν τῷ Ἠλίῳ μεγάλῃν πάνυ, ἥτινα ἐκάλεσαν Κολοσσόν, ὥς φοβερὸν θέαμα (30), καὶ ἐχρημάτισαν ἐαυτοὺς ἐκτοτε Κολοσσαεῖς.

(30) Ἦντινα ἐκάλεσαν Κολοσσόν ὥς φοβερὸν θέαμα. Κολοσσὸι statuæ sunt prægrandes, atque inusitatae stupendæque magnitudinis, teste Hesychio. Κολοσσὸι, ἀγάλματα ὑπερμεγέθη. Erat autem Colossus iste 70 cubitorum altitudine, uti testatur Philo Byzantius, De 7 orb. Spectacul. Ἐν ταύτῃ Κολοσσῷ : ἐστὶ πηχέων ἑβδομήκοντα διεσκευασμένος εἰς Ἠλίον : licet de cubitorum numero non convenit inter auctores : de quo vide Leon. Allatii in Philon. Not., ubi obiter notandum, injuste ab Allatio vulgare Dalecampium, eo quod Septuaginta cubitorum, et, Pedum centum et quinque, idem esse asserere ausus sit. Licet enim pedes cv nec cubitorum geometricorum (si tamen cubitus iste locum

Μετά δὲ Μανασσὴν ἐβασίλευσε τῆς Ἰουδαίας Ἀ. Post Manassem Judaeorum regnum tenuerunt Ἐλιακίμ καὶ Ἰωακίμ, ἀδελφοὶ αὐτοῦ, ἐτη fratres ejus, Eliakim et Joakim, per annos xlv. μδ' α'.

Γίνεται οὖν ἀπὸ Ἀδάμ τὰ πάντα ἐτη εἴξη'.

Ab Adamo igitur in totum numerantur anni
MMMMCCCLXV.

VARIAE LECTIONES.

α' ἐβασίλευσε τῆς Ἰουδαίας Ἐλιακίμ καὶ Ἰωακίμ, ἀδελφοὶ αὐτοῦ, ἐτη μδ'. Quam aliena a vero sunt ista! Manassi enim successit fil. ejus Amon, per an. ii. Amoni successit fil. ejus Josias, per an. xxxi. Josiae successit fil. ejus Joachaz, per mens. 3; post quem a Pharaone Nechaone rex constitutus est Eliakim, qui et Joakim dictus est; Josiae vero et hic erat filius: regnavit vero hic annis xi, adeo ut Manasse rege ad ultimum horum annuum quidem intercesserint xlv, atque haec forsitan auctoris nostri mens est, infeliciter licet expressa: πρὸ ἀδελφοὶ ἰдео legendum ἀδελφός. Ch. Ita lacuna stauenda post Ἰουδαίας, scribendumque Ἐλιακίμ, ὁ καὶ Ἰωακίμ, ἀδελφὸς αὐτοῦ, sc. Joachaz. Corrigendus etiam Cedrenus p. 112 C μετὰ δὲ Ἰωάχαζ ἐβασίλευσεν Ἰωακίμ καὶ Ἐλιακίμ ὁ ἀδελφός αὐτοῦ.

ED. CHILMEADI NOTAE.

aspiam, praeterquam apud Origenem, habuerit) B λαίστων ἐόντων, τοῦ δὲ πῆχεως ἑξαπαλαίστου: Passus, inquit, mensura sex pedum, sive quatuor cubitorum; pedes autem, quatuor palmarum; cubiti vero sex palmarum. Cubitum etiam sesquipedalem facit Hesychius: Πήχυς, ὁ εἰς καὶ ἡμῖς πούς.

[190] ΛΟΓΟΣ ΕΚΤΟΣ

ΧΡΟΝΟΝ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΑΣΣΥΡΙΩΝ ΚΑΙ ΑΙΝΕΙΟΥ ΑΣΚΑΝΙΟΥ.

150 LIBER SEXTUS

DE TEMPORIBUS REGNI ASSYRIORUM ET AENEAE ASCANII PATRIS.

Ἐπὶ οὖν τῆς βασιλείας Ἰωακίμ βασιλέως (31) C ἐπλισάμενος κατὰ Ἰουδαίων ἀνῆλθε Ναβουχοδονόσορ, βασιλεὺς Ἀσσυρίων· καὶ παρέλαβε τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ πᾶσαν τὴν γῆν τῆς Ἰουδαίας, καθὼς οἱ προφῆται προέλεγον τῷ Ἰσραήλ. Καὶ ἀπήγαγε τὸν Ἰωακίμ, βασιλέα τῶν Ἰουδαίων, αἰχμάλωτον καὶ πάντα τὰ βασιλικὰ σκεύη καὶ πάντα δοριαλώτους ἐποίησε, καὶ οὐκέτι ἐβασίλευσε [191] τῶν Ἰουδαίων οὔτε Ἱερουσαλήμ, πόλις τῆς Ἰουδαίας, οὔτε Σαμαρεία. Καὶ λοιπὸν παρεδόθη ἡ βασιλεία τῶν Ἰουδαίων εἰς χεῖρας Ἀσσυρίων, καὶ ἐκυρίευσαν αὐτῶν. Ἐν δὲ τῷ πέμπτῳ ἔτει τῆς βασιλείας Ναβουχοδονόσορ πᾶσα α' ἡ αἰχμαλωσία τῶν Ἰουδαίων ἐγένετο ἐν Βαβυλῶνι, καθὼς Εὐσέβιος, α' ὁ Παμφίλου ἐχρονόγραφησεν.

Ἐν δὲ τοῖς αὐτοῖς χρόνοις οἱ Λυδοὶ ἔλαβον τὰς D βασιλείας, ἦτοι τοπαρχίας, δυνάμει ἀπὸ τῶν πλησίον α' ὄντων ἄλλων ἐθνῶν. Καὶ ἐβασίλευσε τῶν Λυδῶν πρῶτος ὁ Ἀρδύς (32) ἐτη λς'. Ὅστις καὶ ὑπ-

Joachimo autem regnante Nabuchodonosor, Assyriorum rex, cum exercitu veniens contra Judaeos, Hierosolymam cepit Judaeamque omnem: juxta ac a prophetis Israeli praedictum fuerat. Regem autem ipsum Joachimum populumque omnem captivos habuit, et in mancipia fecit: omnemque regium apparatus deportavit; nec in posterum populus Israeliticus regem sibi amplius habuit, aut Samariae aut Hierosolymis regnantem. Sed imperium gentis Judaicae, Assyriis delatum, deinceps penes eos remansit. Accidit autem captivitas illa universalis Babylonica ad quintum annum Nabuchodonosoris, uti Eusebius Pamphili in Chronico suo tradidit.

151 Circa haec tempora Lydi, vicinis gentibus armis subactis, dominari coeperunt. Lydorum rex primus Ardeus fuit, qui xxxvi annos regnavit. Subegit hic ditiones undique adjacentes atque regna:

VARIAE LECTIONES.

α' πᾶσα, πρώτη Schurzfleisch. Notit. Bibl. Vinar. p. 253. Quod debebat ἡ πρώτη αἰχμ. dici. Sed αἰχμαλωσία hic sunt captivi. α' Εὐσέβιος. Conf. hunc p. 86 ed. Mai. α' πλησίον Ch., πλησίον Ox.

ED. CHILMEADI NOTAE.

(31) Ἐπὶ οὖν τῆς βασιλείας Ἰωακίμ βασιλέως. Joakim iste, qui et Jechonias dictus est, qui que Babylonem captivus ductus est, Joakimi prioris

filius erat. Vide IV Reg. cap. xxiv.

(32) Πρῶτος ὁ Ἀρδύς. Ἀρδύς hic Eusebio dictus est.

aique inde elatior factus, in summo fastu vitam egit.

Nabuchonosoro autem successit, in regno Assyriorum, filius ejus, Baltasar : qui Judæorum vasa sacra mensæ suæ in ministerium adhibuit : quibus etiam, per ludibrium, misceri jussit vinum concubinis suis et convivis omnibus. Interim vero dum rex genio suo cum omni insolentia indulgeret ; ecce articulus manus humane, ex opposito cœnæculi pariete subito emergens scribebat : *Mane, Thecel, Phares*. Scripsit hæc manus articulus, et evanuit. Baltasar autem, perfecta scriptura, vocavit ad se incantatores, magos, astrologos, et summiorum interpretes, qui in Babylone fuerint, omnes : et quæsit ab iis : Quidnam sibi vellet digitus visus ; aut quale haberet ab illo scriptum interpretamentum ? Cæterum nemo ista interpretari potuit. Rex autem certior factus, Daniele quemdam, ex captivis Hebræorum, summa in veneratione apud patrem suum fuisse, ob interpretationem somniorum, Daniëlem accersit ; et edixit ei : Quandoquidem Dei gratia in te est, interpretare mihi quod oculis meis vidi, notumque mihi facito scripturæ sensum. Daniel vero his **152** auditis, ubi vim scripturæ hujus percepisset, dixit regi : Si modo veniam mihi dabis, o rex, nec iratus eris, verborum sensum ego tibi expediam. Respondens rex, juramento confirmavit, nihil mali eventurum illi ex interpretatione. Tum regi Daniel : Deus (inquit) cœli et terræ, insensus tibi, regnum tuum ad exitum perduxit. Hæc ubi audisset rex, dimisit illum, prædictionis eventum expectaturus. Paucis vero post diebus, Darius Medus, cum annum ageret sexagesimum, contra regem arma movit : eoque interfecto, regnum sibi vindicavit.

Darium autem exceperunt cæteri Assyriorum reges usque ad Astyagem, qui deinceps Persis regnavit. Movebat hic bellum contra Lydos, ingenti veniens cum exercitu. Accidit autem eodem tempore solis defectio, quæ per multas diei horas duravit ; hanc vero Thales philosophus prædixerat. Eodem tempore Pisistratus se belli ducem Lydis

ἄταξε τὰ πλησίον ἔθνη καὶ βασιλεῖα, καὶ διήγεν ἐν ὑπερῷᾳ.

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Ναβουχοδονόσορ, βασιλεὺς Ἀσσυρίων, ἐβασίλευσε Βαλτάσαρ, ὁ υἱὸς αὐτοῦ. Ὅστις εἰς τὰ ἱερατικὰ ὁκεῖνη τῶν Ἰουδαίων ὑπηρεῖτο· ἐκίρνα δὲ καὶ ταῖς παλλακαῖς αὐτοῦ εἰς αὐτὰ καὶ πᾶσι τοῖς συνεσθίουσιν αὐτῷ, ἐνουρίζων αὐτά. Καὶ ἐν τῷ ἀνακίεσθαι αὐτὸν ἐν ἀπονοίᾳ καὶ δειπνεῖν ἑώρα ἐνθα ἀνέκειτο ἐν τῷ κατέναντι τοίχῳ τοῦ παλατίου ἐξαίφνης ἀστράγαλον χειρὸς ἀνθρώπου (33) γράφοντα, *Μαρή*. [192] *Θεκέλ, Φαρές*. Καὶ ταῦτα γράψας ὁ ἀστράγαλος τῆς χειρὸς ἀφανὴς ἐγένετο. Ὁ δὲ Βαλτάσαρ ἀναγνούς τὰ γράμματα ἐκάλεσε πάντας τοὺς ἐπακκοῦδους καὶ μάγους καὶ ἀστρονόμους καὶ ὀνειροκρίτας τῆς χώρας αὐτοῦ, ἐπερωτῶν αὐτούς· Τίς ἐστὶν ἡ δύναμις αὕτη τοῦ ἀστραγάλου ἢ τίς ἡ ἐρμηνεία τῶν γραφέντων ὑπ' αὐτοῦ ; Καὶ οὐδεὶς ἠδυνήθη ἐρμηνεύσαι αὐτῷ. Καὶ ἀκούσας ὅτι ὁ αὐτοῦ πατὴρ ἐν πολλῇ τιμῇ εἶχε τὸν Δανιήλ, ὄντα ἐκ τῆς Ἑβραίων αἰχμαλωσίας, ὅστις τὰ ὄραματα αὐτοῦ ἠρμήνευε ¹¹, μετσετελάτο τὸν Δανιήλ καὶ λέγει αὐτῷ· Ἐπειδὴ χάρις ἐστὶ Θεοῦ παρὰ σοί, ἐρμηνεύσον μοι ὅπερ εἶδον τοῖς ἑμοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ τὴν τῶν γραμμάτων δύναμιν σαφηνίσον μοι. Ὁ δὲ Δανιήλ, ἀκούσας καὶ ἑωρακὺς τὴν δύναμιν τῶν γραμμάτων, λέγει αὐτῷ· Μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί, βασιλεῦ, καὶ μὴ ὀργισθῆς, καὶ ἐρμηνεύσω σοι τὴν τῶν γραμμάτων δύναμιν. Ὁ δὲ ἐπωμόσατο μὴ ποιεῖν αὐτῷ κακὸν ἐρμηνεύοντι. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Δανιήλ· Ὁ Θεὸς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ἀγανακτήσας κατὰ σοῦ, ἐπλήρωσε τὴν βασιλείαν [193] σου. Καὶ τοῦτο ἀκούσας ἀπέλυσεν αὐτὸν ἰδεῖν εἰ ἀληθεύει. Καὶ μεθ' ἡμέρας Δαρεῖος ὁ Μῆδος (34), ὢν ἐτῶν ἑ', τυραννήσας ἐπῆλθε καὶ ἐσφαζεν αὐτὸν, καὶ ἔλαβε τὴν βασιλείαν αὐτοῦ.

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Δαρείου ἐβασίλευσαν ἑταροὶ βασιλεῖς Ἀσσυρίων ἕως Ἀστυάγου. Καὶ λοιπὸν ὁ Ἀστυάγης ἐβασίλευσε Περσῶν, ὃς ἐπιστράτευσεν κατὰ τῶν Λυδῶν, ἀνελθὼν μετὰ δυνάμειος πολλῆς. Ἐν ᾧ χρόνῳ ὁ ἥλιος ἐξέλειψεν ¹² ἐπὶ πολλὰς ὥρας τῆς ἡμέρας, προειπνόντος Θαλοῦ τοῦ φιλοσόφου τὴν ἐκλείψιν (35) τοῦ ἡλίου. Ἐν τοῖς αὐτοῖς χρόνοις Πει-

VARIAE LECTIONES.

¹¹ ἠρμήνευε Ch., ἐρμήνευε Ox. ¹² ἐξέκλειψεν Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(33) Ἀστράγαλον χειρὸς ἀνθρώπου. Ita etiam ex Septuag. versione, Cedren. διὰ τοῦτο ἀπεστάλη ἀστράγαλος χειρὸς, etc. Chron. Alex. καὶ ὁ βασιλεὺς ῥητοῖς τοὺς ἀστράγαλους τῆς χειρὸς. Constant. Manas.

Ἀστράγαλον ἑώρακε γράφορτα πρὸς τῷ τοίχῳ. apud quos omnes . . . ἀστράγαλος improprie sumitur pro manus digito seu articulo : apud anatomicos enim spinæ vertebra, sive spondylum significat : pro talo etiam quandoque ponitur, teste Hesychio : Ἀστράγαλον, τὸν σφόνδυλον, καὶ τὸ ὑποκάτω τοῦ σκέλου. Jul. Pollux, lib. II, c. 4, ἀστράγαλος talos interior esse testatur : Οἱ δὲ ἀστράγαλοι, οὗ τὰ πρόρποντα, ἀλλὰ τὰ ἐνδοθεν κρυ-

πτόμενα ὑπὸ τῶν σφυρῶν.

(34) Καὶ μεθ' ἡμέρας Δαρεῖος, etc. Imo eadem nocte occisus fuisse Baltazarem, Assyriorum regem, testatur sacra pagina Dan. cap. V. Sed nec alias cum sacro textu concordat auctor noster in hac Baltazaris historia : inter alia vero cum Darius, apud Daniele, LXII annos natus, regnum obtinuisse dicatur, Noster sexagenarium tantum eum facit.

(35) Προειπνόντος Θαλοῦ τοῦ φιλοσόφου τὴν ἐκλείψιν. De Thalete eclipsim hanc prædicente, vide Hierodotum lib. I. Cedrenus asserit Thaletem defectus solis, lunæque, et æquinoctia primum deprendisse : Καὶ πρῶτος τὴν ψυχὴν εἶπεν ἀθάνατον, ἐκλείψεις τε καὶ ἡμερίας κατεῖλεψε.

οίστρατος πολεμῶν δημαγωγεῖ (36), τῶν Λυδῶν μὴ ἠττηθέντων τῷ πολέμῳ, ἀλλὰ τοῦ Ἀστυάγου ἀπ' αὐτοῦ ἀναχωρήσαντος. Τότε τοῦτο γνόντες οἱ Πισαῖοι (37) δευτέραν ἐορτὴν ἐπετέλεσαν ἀγῶνος *Πυθίων*³³, εὐχαριστοῦντες τῷ Ἠλίῳ· παρατιθέμενοι ἑαυτοὺς Λυδοῖς καὶ τῷ κράτει τῆς δυνάμεως αὐτοῦ (38).

Καὶ [194] λοιπὸν ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα ἐφηῦρον ἐορτὴν ἀγῶνος τρίτου οἱ αὐτοὶ Πισαῖοι, τὰ *Ἰσθμια* τῷ Πλούτωνι (39). Τετάρτην δὲ ἐορτὴν ἐφηῦρον ἀγῶνος· οἱ αὐτοὶ Πισαῖοι, καὶ ἐπετέλεσαν τὰ *Νέμεια* τῷ Διονύσῳ.

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν τοῦ Ἀρδέως ἐδασίλευσαν Λυδῶν ὁκτὼ ἔως Κροίσου τοῦ ὑπερηφάνου· ἐδασίλευσε δὲ αὐτὸς Κροῖσος ἔτη ιε'. Κατέσχευεν οὖν ἡ βασιλεία Λυδῶν τὰ πάντα ἔτη αὐτῷ.

Ἐν δὲ τοῖς χρόνοις τῆς βασιλείας αὐτοῦ ὁ αὐτὸς Κροῖσος ὑπέταξε πάσας τὰς ἐπαρχίας, ἦτοι βασιλείας, τὰς πλησίον αὐτοῦ καὶ τὰς πόρρωθεν, λαμβάνων ἀπὸ μὲν τῶν περὶομένων αὐτῷ φόρους, ἀπὸ δὲ τῶν ἀνθισταμένων αὐτῷ αὐτοὺς καὶ τὰς βασιλείας αὐτῶν. Καὶ εἶχε φόβον πολλὸν ὡς εὐτυχὴς καὶ νικητὴς· καὶ ὑπερίσθη. Ἐν οἷς χρόνοις Σόλων ἐφιλοσόφει.

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Ἀστυάγου, βασιλεὺς Περσῶν, ἐγένετο βασιλεὺς ὁ Κύρος ὁ Πέρσης· ὅστις ἐφίλησε τὴν γυναῖκα τοῦ πρὸ αὐτοῦ βασιλεὺς Δαρείου Βαρδάνην, καὶ ἐλαβεν αὐτήν. Τῷ δὲ τεσσαρεσκαίδεκάτῳ ἔτει τῆς βασιλείας Κύρου Κροῖσος ὁ βασιλεὺς τῶν Λυδῶν, διδραχθεὶς ἀπὸ τῶν συγκλητικῶν αὐτοῦ τὴν πρῶν τῷ Ἀστυάγῳ, βασιλεὺς Περσῶν, ἐπὶ τὴν Λυδίαν πολεμικὴν παρουσίαν, ἠγανάκτησε. Καὶ δηλοῖ Κύρῳ (40), τῷ [195] βασιλεῖ Περσῶν, παραχωρῆσαι αὐτῷ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ καὶ ἀναχωρῆσαι, ἢ δέξασθαι τὴν παρουσίαν τῆς εὐτυχιστάτης αὐτοῦ βασιλείας πολεμουσάν. Ὁ δὲ Κύρος, βασιλεὺς Περσῶν, δεξιόμενος τοὺς σταλέντας πρέσβεις, καὶ ἀναγνούς τὰ παρ' αὐτοῦ γραφέντα, εἶπε τοῖς πρεσβευταῖς· Τί γὰρ ἡδίκηται παρ' ἐμοῦ Κροῖσος, τσαυτὴν γῆν (41) ἀφαστηχῶς ἀπ' ἐμοῦ καὶ τῶν ἐμῶν βασιλείων³⁴; ἢ πῶς τοσούτων δια-

præbuit; qui cum Persis æquo Marte pugnantes, saltem non sunt devicti. Quin et Astyages ultro retrocessit. Quod cum intellexissent Pisæi, solemnitate illam alteram *Pythii* certaminis, Solis in honorem, celebrarunt; subjicientes sese Lydorum imperio, et potestati ejus.

Posteris deinde temporibus, iidem Pisæi tertiam solemnitate indixerunt, **153** *Isthmia* Plutoni celebrantes. Quartam denique addiderunt iidem Pisæi, *Nemea* scilicet: et hæc in Bacchi honorem.

Ardeo successerunt, in regno Lydorum, reges elii viii, usque ad Cræsum illum superbum; qui regnavit annos xv. In universum itaque duravit B Lydorum regnum annos ccxxxii.

Cræsus autem imperium tenens, ditiones omnes, non vicinas tantum, sed et longe etiam dissitas, in potestatem suam redegit: tributa autem ab eis qui dederunt se, exegit; repugnantibus vero et regna et libertatem ademiti. Itaque reformidarunt eum omnes, tanquam hominem fortunatum, victoremque: inde rex elatior factus. Hoc tempore claruit Solon philosophus.

Astyagi, in regno Persarum, succedebat Cyrus Persæ: qui et uxorem Darii regis, antecessoris sui, Bardanem, quam amavit, in uxorem sibi accepit. Decimoquarto autem anno regnantis Cyri, Cræsus, a primoribus suis edoctus de hostili illa irruptione, quam in Lydiam superioribus annis fecerat Astyages, Persarum rex, ira commotus est: atque ad Cyrum, Persarum regem, mittit, qui ab eo postularent uti vel regno suo decedat, aut cum felicissimo rege congressurus, belli fortunam exspectaret. Cyrus autem, legatis exceptis, et perlectis Cræsi litteris, respondit **154** eis: Ecquid injuriæ a me Cræso illatum est, qui a me meisque regnis tanto terrarum spatio disjunctus est? Aut quomodo, tot jam elapsis annis, finium invasorum injurias nunc demum exigit? Et quidem Cyrus, anxius animi, in Indiam fugere in animo

VARIE LECTIONES.

³³ Πυθίων. Πυθίω Ox. Quod potest etiam Πυθίου scribi. ³⁴ βασιλεύς. βασιλεὺς Ox. ³⁵ βασιλείων Cedrenus p. 136 C, βασιλείων Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(36) Πεισίστρατος πολεμῶν δημαγωγεῖ. Locum D hunc suspectum habeo: quid enim Pisistrato cum bello Astyagen inter Lydosque?

(37) Τοῦτο γνόντες οἱ Πισαῖοι Ox. Scr. Πισαῖοι. Stephan. de urb. Πίσσα, πόλις καὶ κρήνη τῆς Ὀλυμπίας· ἔστι καὶ χωρίον, ἐν ᾧ ὁ τοῦ Διὸς ναὸς ἱδρύεται, καὶ ὁ Ὀλυμπιακὸς ἀγὼν τελεῖται.

(38) Τῷ κράτει τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. Αὐτοῦ, hoc loco, ad Solem referendum est; cuius tutelæ Pisæi se resque suas commiserunt, certamina hæc *Pythia* ejus in honorem instituentes.

(39) Τὰ Ἰσθμια τῷ Πλούτωνι. Certamina *Isthmia*, post *Nemea*, instituta tradunt alii; ab *Isthmo* Corinthiaco, ubi primum celebrata sunt, sic dicta: nec *Plutonis*, ut Noster, sed *Neptuni* in honorem, qui *Isthmius* etiam inde vocatus. Stephan. de Urb. in Ἰσθμός· ἔστι καὶ Κορίνθου Ἰσθμός, ἐν ᾗ

D Ἰσθμῖος ὁ Ποσειδῶν.

(40) Καὶ δηλοῖ Κύρῳ. Id est, litteras Cyro mittit: hoc sensu enim δηλώσαι passim apud hunc Nostrium usurpatur. Ita infra, lib. xiv, pag. 358: Theodosius Junior Eudoxiæ filię, ob Romam ab ea Vandalis proditam, adeo infensus erat, ut nullam omnino deinceps rationem ejus habuerit, sed nec per litteras eam compellere voluerit; καὶ ἔλασεν αὐτὴν ἐν τῇ Ἀφρικῇ, παρὰ Ζιντίρῳ μὲν αὐτῷ δηλώσας.

(41) Τσαυτὴν γῆν ἀφαστηχῶς ἀπ' ἐμοῦ, καὶ τῶν ἐμῶν βασιλείων. Miror quid Xylandro venerit in mentem ut hæc ita redderet, apud Cedrenum: Qui a me et regno meo tantum terræ abstulit. Ἀφαστηχῶς enim *dissitus* sive *disjunctus* est hoc loco significat; *abstulit* vero nullibi significare poterit.

habuit: uxor vero, eum tam perturbatum videns, A quidnam ei in causa esset inquit: et edocta rem, ira deinde affatur: Regnante Dario, marito meo priore, vates quidam erat Helraeus, ex captivitate Israelitica, nomine Daniel: fuit hic divina sapientia præditus; quemque rex Darius summo habuit in honore, nec, nisi cum eo prius communicata re, hostile aliquid aggressus est. Bellum autem suscepturus, ubi Danielem consuluerat, hostes ubique debellavit. Daniel autem iste, ætate jam grandior factus, et opibus abundans, post Darii obitum, in Marabitudem regionem privatam vitam acturus, recessit. Hæc ubi audisset Cyrus, mittit ex primoribus suis, qui Danielem honorifice adducerent. Legati interim, qui a Cræso ad Cyrum missi fuerant, Lydiam reversi, Cyri responsum regi suo retulerunt.

Cræsus autem, Lydorum rex, fidos quosdam ex suis delegit, quos donis tum vilibus, tum regis instructos, Delphos, ad oraculum dimisit, dicens eis: Habitu vestro mutato, Ægyptium vobis sumite: et oraculum 155 advenies, viliora illa dona sacerdoti tradite; dicentes ei: Ægyptii sumus, et oraculum consulturi venimus: ex itineris autem longitudine, omnino nobis exiit, quod sciscitaturi essemus. Itaque ipse deam rogato, quamnam ob causam nos huc advenimus. Si autem dicat vobis: Quorsum venistis? tum dona etiam regia illi dabit; insuper eum rogantes ut ab Apolline ediscat utrum ego Cyrum, Persarum regem, superatus sim. Legati itaque, donis acceptis, Delphos, ad oraculum proficiscuntur: dona autem viliora sacerdoti offerentes, dicunt se Ægyptios esse; itineris vero causam sibi excidisse. Hoc audito, obstupuit sacerdos; dona autem vilia accipiens, fanum ingreditur: votisque conceptis, a Pythia tulit hoc responsum: Novi ego arenæ numerum, et maris mensuram. Audio etiam non loquentem, tacentemque intelligo. Egone ut a Cræso et Lydis ejus illudor dōlis? Egressus autem sacerdos: Vos, inquit, Ægyptii non estis, sed Lydi; nec oblivione capti, sed Numini illudentes, hæc dixistis. Oraculi vero responsum, diptychis exaratum, sacerdos eis

δραμόντων χρόνων βλάβην χώρας διεκδικεῖ; καὶ ἀδελφῶν ἡδούλετο φυγεῖν ἐπὶ τὴν Ἰνδικὴν χώραν. Ἰδοῦσα δὲ αὐτὸν ἀθυμοῦντα ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ ἐπερωτήσασα καὶ μαθοῦσα παρ' αὐτοῦ τὸ πρόβλημα, λέγει αὐτῷ, ὅτι Ἐπὶ Δαρείου, τοῦ πρώτου μου ἀνδρός, ἦν ἀνὴρ τις Ἑβραῖος, προφήτης, σοφίαν ἔχων Θεοῦ, ᾧ ὄνομα Δανιήλ, ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ὅντινα ἐν πολλῇ τιμῇ εἶχεν ὁ βασιλεὺς Δαρεῖος, καὶ διὰ αὐτοῦ οὐδὲν ἐπαρτεῖν ἐν τοῖς πολέμοις. Καὶ ἐπερωτῶν αὐτὸν [196] ἦνικα εἶχε πόλεμον, κατεπολέμει τοὺς ἐναντίους· ὅστις μετὰ τὴν τελευτὴν ἐκείνου, πλούσιος ὢν καὶ γεγενημένος ἰδιάζει εἰς τὴν Μαραθίτιδα χώραν (ε). Ὁ δὲ Κύρος, ἀκούσας ταῦτα, ἐπεμφε πρὸς αὐτὸν τοὺς μεγιστάνας αὐτοῦ, ὅπως μετὰ τιμῆς ἀγάγῳσιν αὐτόν. Οἱ δὲ ἀποσταλέντες ἀπὸ Κροίσου πρὸς Κύρον ὑποστρέψαντες εἰς τὴν Λυδῶν χώραν τὴν ἀπόκρισιν τὴν δοθείσαν αὐτοῖς ἀπὸ Κύρου τῷ ἰδίῳ βασιλεῖ ἀπήγγαγον.

Ὁ δὲ Κροῖσος, βασιλεὺς Λυδῶν, ἐπιτεξάμενός τινας ἐκ τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἀνθρώπων πιστοὺς, καὶ δοὺς αὐτοῖς δῶρα εὐτελεῖ καὶ ἕτερα δῶρα βασιλικὰ, ἀποστέλλει εἰς Δελφούς⁴⁴ εἰς τὸ μαντεῖον, εἰρηκῶς αὐτοῖς, ὅτι Ἀλλάξατε τὸ σχῆμα ὁμῶν καὶ φορέσατε Αἰγύπτιον σχῆμα, καὶ ἀνελθόντες εἰς τὸ μαντεῖον ἐπιδοτε τὰ εὐτελεῖ δῶρα τῷ ἱερεῖ, λέγοντες αὐτῷ, ὅτι Αἰγύπτιοι ἐσμεν, καὶ ἤλθομεν ἐπερωτῆσαι τὴν Πυθίαν, καὶ ἐκ τοῦ μήκους τῆς ὁδοῦ ἐληθαργήσαμεν διὰ⁴⁵ τί ἤλθομεν ἐπερωτῆσαι ἡ αἰτήσαι· ἀλλ' εὗξαι καὶ ἐπερωτήσων τὴν θεὰν διὰ τί ἤλθομεν. Καὶ εἰ μὲν εἴπῃ ὁμῖν, διὰ τί ἤλθετε; ὅτε⁴⁶ καὶ τὰ βασιλικὰ δῶρα, καὶ εἴπατε τῷ ἱερεῖ μαθεῖν εἰ νικῶ τὸν βασιλεῖα Περσῶν τὸν Κύρον. Οἱ δὲ λαβόντες τὰ δῶρα ἀπῆλθον εἰς Δελφούς εἰς τὸ ἱερόν, καὶ ἔδωκαν τὰ δῶρα τὰ εὐτελεῖ, καὶ εἶπον ἑαυτοὺς Αἰγύπτιους, καὶ, ὅτι Ἐληθαργήσαμεν διὰ ἤλθομεν. Καὶ ἀκούσας ὁ [197] ἱερεὺς ἐξεπλάγῃ, καὶ δεξάμενός τὰ δῶρα τὰ εὐτελεῖ⁴⁷, εἰσελθὼν ἠδύετο, καὶ ἔλαβε τὴν ἀπόκρισιν ταύτην παρὰ τῆς Πυθίας· Οἶδα φάμμου τὸν ἀριθμὸν καὶ μέτρα θαλάττης· οὐ λαλέοντος δὲ ἀκούω καὶ κωφοῦ ξυνίημι. Παῖζειν (42) δὲ μὲ πειράται Κροῖσος ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ τοῦτον Λυδοί. Καὶ ἐξελθὼν ὁ ἱερεὺς εἶπεν αὐτοῖς· Οὐκ ἐστὶ Αἰγύπτιοι, ἀλλὰ Λυδοί· καὶ οὐκ ἐληθαργήσατε, ἀλλὰ παίζοντες τὰ θεῖα εἰρήκατε ταῦτα. Καὶ ἐπιδίδωκεν αὐτοῖς γράψας τὸν χρησμὸν ἐν διπτύχοις εἰς τὸ εἰδέναι Κροῖσον τὸ θαῦμα.

VARIAE LECTIONES.

⁴⁴ Δελφούς Ox. bis. ⁴⁵ διὰ om. Cedrenus. ⁴⁶ ὅτε Ch., Cedrenus, δῶρα Ox. ⁴⁷ τὰ εὐτελεῖ. εὐτελεῖ Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(42) Παῖζην δὲ μὲ πειράται. Ox. Oraculum hoc integrum habetur apud Herodotum lib. 1, his verbis: Οἶδα δ' ἐγὼ φάμμου τ' ἀριθμὸν, καὶ μέτρα θαλάσσης, Καὶ κωφοῦ συνίημι, καὶ οὐ φωνεῦντος ἀκούω. Ὅδμή μ' ἐς φρένας ἦλθε κραταιὴ οἷα χελώνης Ἐφομένης ἐν γαλῶνι ἀμ' ἀρνέιοις κρέεσσιν,

Ἡ χαλκὸς μὲν ὑπέστρωται, χαλκὸς δ' ἐπίεσται. *Aënoris est spatium, et numerus mihi notus arena: Mutum percipio, fantis nihil audio vocem. Venit ad hos sensus nidor testudinis acris. Quæ simul agnina coquitur cum carne lebebe, Aëre infra strato, et stratum cui desuper as est.*

HODH NOTÆ.

(ε) Ἰδιάζει εἰς τὴν Μαραθίτιδα χώραν. Habetur hæc fabula apud Hamart. ms. qui in loco scribit εἰς τὴν Ἰνδικὴν ἰδιάζει χώραν.

Ἐκπλαγύντες δὲ οἱ ἀπελθόντες ἐπιθεώκασαι καὶ τὰ ἄλλα βασιλικά δῶρα τῷ ἱερεῖ, εἰπόντες αὐτῷ, ὅτι Κροῖσος ὁ βασιλεὺς ἡμᾶς ἐπεμψεν, ἐπειδὴ πόλεμον ἔχει πρὸς Κύρον, τὸν Περσῶν βασιλέα· ἀλλὰ μάθε εἰ νικᾷ αὐτόν. Καὶ εἰσελθὼν πάλιν ὁ ἱερεὺς καὶ εὐξάμενος ἔλαβε τὸν χρησμὸν τοῦτον. Κροῖσος Ἄλυν ποταμὸν διαβάς (43) [198] μεγάλην ἀρχὴν καταλύσει. Καὶ γράψας καὶ τοῦτον τὸν χρησμὸν ἐν διπτύχοις, δέδωκεν αὐτοῖς ἀπενεγκεῖν τῷ βασιλεῖ Κροίσῳ· καὶ ἀπέλυσεν αὐτούς.

Ὁ δὲ προφήτης Δανιὴλ εἰσῆλθε πρὸς τὸν βασιλέα Περσῶν Κύρον· καὶ λέγει αὐτῷ· Εἰπέ μοι εἰ νικῶ Κροῖσον τὸν βασιλέα Λυδῶν. Καὶ ἀνεδάλετο ⁸⁰ τοῦ εἰπεῖν ὁ Δανιὴλ· καὶ ἀγανακτήσας κατ' αὐτοῦ ὁ βασιλεὺς ἔβαλεν αὐτὸν εἰς λάκκον λεόντων (44). Καὶ μαθὼν ὅτι οὐδὲν ἔπαθεν ὑπὸ τῶν θηρίων, ἀγήμεγεν αὐτὸν καὶ προσέπεσεν αὐτῷ λέγων· Ἡμάρτον εἰς σέ· ἄλλ' εὖσαι τῷ Θεῷ ⁸¹ σου, καὶ εἰπέ μοι εἰ δύναμαι ἀντιστήναι τῷ ἄρπαγι τοῦτῳ καὶ ὑπερηφάνῳ Κροίσῳ, ὅτι πᾶσαν τὴν γῆν ὑπέταξε, καὶ οὐκ ἐκορέσθη. Καὶ ὁ Δανιὴλ εὐξάμενος εἶπεν αὐτῷ, ὅτι Νικᾷς τὸν Κροῖσον καὶ λαμβάνεις αὐτὸν αἰχμάλωτον. Περὶ σοῦ γὰρ εἶπεν ὁ Θεὸς ὁ ποιήσας ⁸² πάντα τὰ ὀρώμενα ταῦτα διὰ τοῦ προφήτου Ἡσαίου· Οὕτως λέγει Κύριος ὁ Θεός τῳ χριστῷ ⁸³ μου Κύρῳ, ὃς ἐκράτησα τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ τοῦ ἐπακούσαι ἐμπροσθεν αὐτοῦ ἔθνη, καὶ ἰσχύιν βασιλέων διαβρῆξω· ἀνοίξω ἐμπροσθεν αὐτοῦ θύρας [199], καὶ πόλεις οὐ συγκλεισθήσονται. Ἐγὼ ἐμπροσθεν αὐτοῦ προπορεύσομαι καὶ ὁρη ὁμαλίῳ καὶ θύρῳ χαλκῆς συντρίψω καὶ μοχλοῦς σιδηροῦς συγκλάσω, καὶ δώσω σοι θησουροὺς σκοτεινοὺς, ἀποκρύφους, ἀοράτους ἀνοίξω σοι, ἵνα γνῷς ὅτι ἐγὼ Κύριος ὁ Θεός. Ἐγὼ ἐγείρω αὐτὸν μετὰ δικαιοσύνης, πᾶσαι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ εὐθεῖαι. Αὐτὸς οἰκοδομήσει τὴν πόλιν μου καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ λαοῦ μου ἐπιστρέψει οὐ μετὰ λύτρωσιν, οὐδὲ μετὰ δώρων· εἶπε Κύριος ὁ Θεός Σαβαώθ.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Κύρος, ἀκούσας ταῦτα, ἔπεσε πρὸς τοὺς πόδας τοῦ Δανιὴλ λέγων· Ζῇ Κύριος ὁ Θεός σου, ἐγὼ ἀπολύσω ἐκ τῆς ἐμῆς γῆς τὸν Ἰσραὴλ, ἵνα λατρεύσῃσι τῷ Θεῷ αὐτῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ. Καὶ ὑπιστάμενος παρετάξατο τῷ Κροίσῳ.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Κροῖσος, ἀκούσας τὴν τοῦ χρησμοῦ ἀπόκρισιν, ἐξῆλθε κατὰ Κύρου μετὰ δυνάμεως πολλῆς· καὶ παρήλθε τὸν Ἄλυν, ποταμὸν τῆς Καππαδοκίας. Καὶ συνέκρουσε Κύρῳ, χειμῶνος ὄντος με-

A tradidit, ut Cræsus miraculum inde sciret. Legati autem attoniti, dona etiam pretiosiora illa sacerdoti obtulerunt, dicentes: Cræsus rex noster cum Cyro, Persarum rege, bellum habiturus est: nos itaque misit consultum an superior evasurus sit. Sacerdos itaque iterum ingressus, et precatus, hoc tulit responsum: Cræsus, Haly fluvio trajecto, 156 imperium magnum evertit. Sacerdos autem responsum etiam hoc, tabulis inscriptum, dedit eis, regi Cræso deferendum: eosque sic dimisit.

Daniel autem propheta ingressus est ad Cyrum, Persarum regem; qui dixit ei· Scire a te vellem utrum ego Cræsum, Lydorum regem, devicturus sum, necne. Cumque Daniel responsum differret, iratus rex, projici eum jussit in foveam leonum. Edoctus vero eum nihil a leonibus perpeßsum, educi eum jussit; et ad pedes ejus procidens: In te (inquit) peccavi, sed Deum tuum invocato, et dicas mihi an ego vires sustinere possim rapacis hujus et superbi Cræsi, qui terra tota occupata, necdum satiatius est. Daniel itaque Deum precatus, respondit ei: Et Cræsum vinces, et ipsum captivum habebis. De te enim Deus, qui visibilia hæc omnia condidit, per prophetam suum Isaiam ista locutus est: Sic dicit Dominus uncto meo Cyro, cujus apprehendi dexteram, ut obediant ante faciem ejus gentes; et robur regum diffingam; aperiam ante eum portas, et urbes non claudentur. Ego ante illum ibo, et montes complanabo, portas æreas conteram, et vectes ferreos confringam; et dabo tibi thesauros tenebrosos, absconditos et invisibiles aperiam tibi; ut scias quia ego Dominus Deus. Ego suscito illum cum justitia: omnes 157 viæ ejus rectæ. Ipse ædificabit urbem meam, et captivitatem populi mei dimittet sine pretio aut muneribus: dixit Dominus Sabaoth.

Hæc ubi audisset rex Cyrus, Danielis ad pedes procidit, et: Vivit, inquit, Dominus Deus tuus; ego dimittam ex regno meo populum Israeliticum; ut Deum suum colant Hierosolymis. Tum exercitum suum contra Cræsum eduxit.

D Cræsus autem, audito oraculi responso, in Cyrum egressus est, ingenti cum exercitu. Trajecto autem Haly, Cappadociæ fluvio, cum Cyro congressus est, multa tum hieme: ab eo vero de-

VARIÆ LECTIONES.

⁸⁰ ἀνεδάλετο. ἀνεδάλλετο Cedrenus. τῷ Θεῷ Ch. Cedrenus, τοῦ Θεοῦ Ox. ⁸¹ ὁ ποιήσας; Ch. cum Cedreno, ἐποίησας Ox. ⁸² χριστῷ Ch., χρηστῷ Ox. Conf. Isaiæ cap. xlv.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(43) Κροῖσος Ἄλυν ποταμὸν διαβάς. Ποταμὸν hic frustra inseritur, metricæ rationem interturbat. Oraculum hoc inter Arcula metrica, a Jo. Orpso collecta, sic se habet:

Κροῖσος Ἄλυν διαβάς μεγάλην ἀρχὴν καταλύσει.

(44) Ἐβαλεν αὐτὸν εἰς λάκκον λεόντων. Imo nec ob hanc causam, nec ab hoc rege, sed a Dario Medo, Babyloniz rege, in foveam leonum coniectus est Daniel. Vide Dan. cap. v.

HODMI NOTÆ.

(1) Ἡσαίου. Sic quoque Hamartolus.

victus, fuga sibi suisque consulere in animo habuit: verum ab annis exundatione impeditus, nec fugere potuit, nec trajicere. Ipse itaque vivus captus est; quadringenta etiam millia militum ceciderunt: superstites vero Cyrus, cum Cræso ipso, captivos adduxit. Eum vero in tripode ligneo positum, exercitui suo triumphandum præbuit: deinde in Persidem eum abduxit. Ista vero scriptis mandavit Thales, Castor, et Polybius, scriptores sapientissimi: et post hos, Herodotus historiographus: sicut et sapiens Theophilus in Chronographia sua tradidit.

Cyrus autem, rex Persarum, in regnum suum reversus, quoscunque ex populo Israelitico captivos habuit, liberos esse jussit, **158** et, Zorobabele duce, Hierosolymam repetere. Duæ autem tribus, cum dimidia, virorum scilicet cum uxoribus liberisque quinquaginta millia (quia ita ipsæ voluerant, nempe metuentes sibi a circumvicinis gentibus), in Perside remanserunt. Reliquæ autem tribus novem, cum dimidia, in patriam suam redierunt: sicuti scripsit Timotheus chronographus. Liberati autem sunt Judæi, Daniele impetrante.

Everso autem Lydorum regno, Samii, maris imperio potiti, regionibus istis imperitarunt: quod cum postea temporis Cyrus, Persarum rex, intellexisset, arma contra eos movit, commissoque cum iis prælio navali, victus, in fugam vertitur: et in terram suam reversus, interemptus est. Cujus inter Cyrum et Samios belli historiam sapientissimus Pythagoras Samius contexit: qui et auctor est Cyrum in ipso bello occubuisse. Hæc autem omnia Africanus in Chronographia sua scripta reliquit.

Cyro successit in regno Assyriorum filius ejus Darius, qui et Cambyzes; et post hunc, alii plures. Temporibus autem regis Darii, filii Cyri, floruit inter Græcos Anaximander philosophus. Docuit is terram mundi totius esse centrum; solem vero ipsa terra nihilo minorem esse; aerem autem rerum omnium esse principium, ex quo omnia or-

A γάλου· καὶ ἡττηθεὶς ἠθέλησε φυγεῖν αὐτὸς καὶ τὴν πλῆθιν αὐτοῦ· καὶ πλημμυρῆσαντος τοῦ ποταμοῦ ἐν τοῦ χειμῶνος, οὐκ ἠδυνήθη φυγεῖν οὐδὲ περᾶσαι· καὶ ἐλήφθη αἰχμάλωτος αὐτὸς καὶ τὰ πλῆθη αὐτοῦ (45), χιλιάδες υ'. Τούς δὲ ζήσαντας ἐξ αὐτῶν ἔλαβεν αἰχμάλωτους, ὁ Κύρος·^α ἅμα Κροίσῳ. [200] Καὶ στήσας αὐτὸν ἐν ξυλίνῳ τρίποδι ἐν ὕψει δεδεμένον ἐθριάμβευσεν αὐτὸν τῷ στρατῷ αὐτοῦ. Καὶ ἔλαβεν αὐτὸν καὶ κατήγαγεν ἐν Περσίδι. Ταῦτα δὲ ἱστορήσαν οἱ σοφώτατοι Θάλης^β καὶ Κάστωρ καὶ Πολύβιος συγγράψαμενοι, καὶ μετ' αὐτούς Ἡρόδοτος (46) ὁ ἱστοριογράφος (υ')· ἄτινα καὶ ὁ σοφὸς Θεόφιλος ἐχρονογράφησεν.

Β Ὁ δὲ Κύρος ὁ βασιλεὺς Περσῶν ἀπέλευσεν ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ πάντας εὐθέως ἢ μόνον τὰ βασίλεια αὐτοῦ κατέλαβεν ἐπὶ Ἱερουσόλυμα μετὰ Ζοροβάβελ ἐξελεῖν. Σχηπτρα^γ δὲ δύο ἤμισιν, ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ παῖδια, τὸν ἀριθμὸν μυριάδες πέντε, ἔμειναν εἰς τὰ Περσικὰ ἰδιὰ προαιρέσει, φορηθέντες τὰ ὄντα ἔθνη πέριξ. Τὰ δὲ ἐννέα ἤμισιν ἐπανήλθον (47), καθὼς Τιμόθεος ὁ χρονογράφος συνεγράψατο. Ἀπέλυσεν δὲ αὐτοὺς τοῦ Δαυὶδ αἰτήσαντος αὐτόν.

Μετὰ δὲ τὸ ἀπολίσθαι τὴν βασιλείαν τῶν Λυδῶν οἱ Σάμιοι [201] θαλασσοκρατήσαντες ἐδασίλευσαν τῶν μερῶν ἐκείνων. Καὶ ἀκούσας μετὰ χρόνους Κύρος ὁ βασιλεὺς Περσῶν, ἐπιστράτευσεν κατ' αὐτῶν, καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς ναυμαχίᾳ πολέμησας ἡττήθη καὶ ἔφυγε, καὶ ἔλθων εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ ἐσφάγη (48)· περὶ οὗ πολέμου Κύρου καὶ τῶν Σαμίων ὁ σοφώτατος Πυθαγόρας ὁ Σάμιος συνεγράψατο· ὅστις καὶ εἶπεν αὐτὸν Κύρον τεθνάναι εἰς τὸν πόλεμον. Ταῦτα δὲ πάντα καὶ ὁ σοφὸς Ἀφρικανὸς ἐχρονογράφησεν.

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Κύρου ὁ υἱὸς αὐτοῦ Δαρεῖος ἰδὲ καὶ Καμβύσης καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἐδασίλευσαν Ἀσσυρίων (49). Ἐπὶ δὲ τῶν χρόνων τῆς βασιλείας Δαρείου, τοῦ υἱοῦ Κύρου, ἐφιλοσόφει παρ' Ἑλλήσιν Ἀναξίμανδρος. Ὅστις εἶπεν τὴν γῆν μέσον εἶναι τοῦ παντὸς κόσμου, καὶ τὸν ἥλιον οὐκ ἐλάττω τῆς γῆς ὑπάρχειν, ἀρχὴν δὲ τῶν πάντων ἀέρα· ἐξ

VARIE LECTIONES,

^α Κύριος. Ox. ^β Θάλης. V. Bentleius, p. 71. ^γ σχήπτρα Ch., Cedrenus, σχήπτρον Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(45) Ἐλήφθη αἰχμάλωτος αὐτὸς, καὶ τὰ πλῆθη αὐτοῦ. Cedrenus habet, καὶ ἀπώλετο τὰ πλῆθη αὐτοῦ, quod et in Nostro supplendum videtur.

(46) Καὶ μετ' αὐτοῦς Ἡρόδοτος. Forte scribendum μετ' αὐτοῖς· Herodotus enim Polybio saltem Castoreque antiquior; forte etiam auctoris nostri Thalete hoc, si modo idem sit hujus Thales cum Thallo illo ab Africano citato; quod facile crediderim. Vid. Voss. de Hist. Græcis.

(47) Τὰ δὲ ἐννέα ἤμισιν ἐπανήλθον. Imo duæ tantum tribus, Judæ scilicet et Benjamini, Judæam repeterunt; reliquæ x in Perside remanserunt;

ut testatur Josephus, *Antiquitat. Judaicar. lib. xi*: Διὸ καὶ δύο φυλάς εἶναι συμβέβηκεν ἐπὶ τε τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης Ῥωμαίοις ὑπακουούσας· αἱ δὲ δέκα φυλαὶ πέραν εἰσὶν Εὐφράτου, ἕως δεῦρο μυριάδες ἄπειροι, etc.

(48) Καὶ ἔλθων εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ, ἐσφάγη. Alii Cyrum, illato Massagetis Scythis bello, a Tomyride, eorum regina, interfectum volunt. Vide Justin. et Herodot. lib. i; Euseb., alios.

(49) Ἄλλοι πολλοὶ ἐδασίλευσαν Ἀσσυρίων. Scr. Περσῶν, a Cyro enim regnum ad Persas translatum est.

HODII NOTÆ.

(u) Καὶ μετ' αὐτοῦς Ἡρόδοτος ὁ ἱστοριογράφος. Chilmeadus corrigit μετ' αὐτοῖς. Verum nihil mu-

tandum; floruit enim longe post Polybium Herodotus quidam ab antiquo alius historicus.

αὐτοῦ γενέσθαι καὶ τὰ πάντα εἰς αὐτὸν ἀναλύεσθαι. Αὐτὸν καὶ τὴν τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴν ἀερίαν καὶ τὸ πᾶν πνεῦμα ἀπεφάνετο, μάταιον λογισθὲν πλάνης παρεισάγων. Καὶ τὰς ἡμερίας δὲ καὶ τὰς τροπὰς αὐτὸς ἐξέθετο. Καὶ ὁ προσηρημένος δὲ Πυθαγόρας ὁ Σάμιος τὴν ἀριθμητικὴν συνεγράψατο· καὶ δόγμα παρεισήγαγεν Ἑλλήσιν δοξάζων ἀσωμάτων τινας εἶναι [202] ἀρχάς. Ταῦτα δὲ ὁ σοφὸς Τιμόθεος ἐν ταῖς Συγγράμμασιν αὐτοῦ ἀπεμνημόνευσεν.

Εν δὲ τῇ βασιλείᾳ Δαρείου, υἱοῦ Κύρου, πόλεμος ἐκινήθη ἀπὸ Αἰθίοπων κατ' αὐτοῦ· οἵτινες κακῶς αὐτὸν ἔφερον. Τοῦτο δὲ γνόντες οἱ ἐν τῇ Μήδων χώρα κατοικοῦντες Ἰουδαῖοι, ἀφέντες κατέλαβον τὴν Ἱερουσαλήμ· ἦν δὲ πληθὺς πολλὴ Ἰουδαίων. Καὶ μαθὼν τοῦτο Δαρεῖος ὁ Κύρου, ἀπέστειλε τὸν στρατηγὸν αὐτοῦ κατ' αὐτῶν ὀνόματι Ὀλοφέρνην μετὰ δυνάμεως πολλῆς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. Καὶ ἐπολιόρχει τὴν Ἱερουσαλήμ, καὶ συνέβη τι φοβερὸν γενέσθαι τότε. Ἰουδὴ γάρ τις ἦν γυνὴ Ἑβραία, καὶ ἐμχαλῆσατο κατὰ τοῦ ἐξάρχου Περσῶν Ὀλοφέρνην, προσποιητῇ οὔσᾳ ὡς τὸ ἔθνος, φησὶ, τῶν Ἰουδαίων θέλουσα προδοῦναι. Καὶ παρεγένετο πρὸς αὐτὸν χρησιμομένη· καὶ ἑωρακὼς αὐτῆς τὴν εὐμορφίαν ὁ Ὀλοφέρνης, εἰς ἔρωτα αὐτῆς ἐνέπεσε. Καὶ λέγει αὐτῇ, ὅτι Μηδὲνα ἑσθὺς ἐνταῦθα εἶναι ἔγγιστά μου· δι' ἐμὲ, ὅτι ἐπέρχονται μοι πορευοῖσά με βουλόμενοι· καὶ πεισθεὶς μόνος μετ' αὐτῆς διήγε. Τρεῖς δὲ αὕτη προσκαρτερήσασα αὐτῷ ἡμέρας, ὡς καθέσδει μετ' αὐτοῦ νυκτὸς (50), ἐγερθεῖσα τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀφείλετο· καὶ μέσης νυκτὸς ἐξεληθούσα διὰ τοῦ παραπυλίου εἰσῆλθεν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ βαστάζουσα. Καὶ [203] ἐπέτρψε τοῦ χρημασθῆναι αὐτὴν· πλησίον γὰρ τοῦ τείχους δι' αὐτὴν τὸν παρυλίων αὐτοῦ ἔστησεν ὁ Ὀλοφέρνης. Λαβόντες οὖν οἱ Ἰουδαῖοι παρ' αὐτῆς τὴν κεφαλὴν εἰς κοντὸν ἐπάνω τοῦ τείχους ἐπηξάν πρὸς αὐτοῦς, ἐπιδεικνύντες αὐτὴν τῷ στρατῷ αὐτοῦ. Πρωῖας δὲ γενομένης, ἑωρακότες οἱ Πέρσαι τὴν κεφαλὴν Ὀλοφέρνην κοντευθεῖσαν, ὑπενόησαν ὅτι διὰ δυνάμεως τινος τοῦτο ἐγένετο (51) καὶ ἔφυγον· καὶ διελύθη ὁ πόλεμος, καὶ νίκην ἔλαβον οἱ Ἰουδαῖοι κατὰ Περσῶν. Ταῦτα δὲ ἐν ταῖς Ἑβραϊκαῖς ἐμψέρεται Γραφαῖς (52). Ταῦτα δὲ Εἰρηναῖος ὁ σοφὸς συνεγράψατο.

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Δαρείου ἐδασίλευσεν Ἀσσυρίων Ἀρταξέρξης (53)· καὶ Νεεμίας ὁ ἱερεὺς ὁ ὢν ἐκ τοῦ σπέρματος Δαβὶδ, παρήρσιαν ἔχων πρὸς αὐτὸν, ἐδυσώπησε τὸν Ἀρταξέρξην· ἡγάπα γὰρ αὐτὸν, ὅστις καὶ ἀρχιν αὐτὸν τῶν εὐνοούχων ἔποιτ-

tum ducunt, et in quem resolvuntur. Spiritum præterea quemcunque, ipsanique adeo animam humanam aeriam esse, affirmavit; futiliter satis et inepte philosophatus. 159 Æquinoctia etiam solstitiaque exposuit. Antedictus Pythagoras Samius arithmetica conscripsit: dogma etiam illud, de principiis incorporeis, in Græciam introduxit. Scripta autem reliquit ista sapiens Timotheus, in Commentariis suis.

Eodem regnante Dario, Cyri filio, bella contra eum movebant Æthiopes, ipsumque graviter vexabant: quod ubi rescivissent Judæi Mediam incolentes (quorum quidem ingens erat multitudo), Media relicta, Hierosolymam repetebant. Hoc autem ubi Dario nuntiatum est, Holophernem, ducem suum, magno cum exercitu, adversus Hierosolymam misit; qui et urbem obsidione cinxit. Accidit eo tempore admirandum quoddam facinus. Mulier quædam erat Hebræa, nomine Judith, quæ Holopherni, Persarum duci, struxit insidias. Mulier autem præ se ferebat, prodere se ei velle Judæorum gentem; ideoque secreto eum adiit. Holophernes vero, forma ejus conspecta, amore illius captus est. Juditha vero eum monuit ne quem suorum circa se ipsam esse permetteret, castitatis suæ ab iis periculum causata. Holophernes itaque fidem ei adhibens, solus cum ea vixit. Cumque per tres dies apud eum commorata fuisset, inter dormiendum cum illo, mulier assurgens, caput ei amputavit; media deinde nocte per posticam egressa, caput ejus Hierosolymas secum deportavit. Prope enim ipsius urbis mœnia, Judithæ causa, tentorium 160 suum fixerat Holophernes. Judæi autem caput ab ea accipientes, conto impactum, e muro anteluculo extulerunt, ostentantes illud Holophernis exercitui. Aurora autem illucescente, Persæ, Holophernis caput conto impositum conspicientes, effectumque hoc a numine quodam existimantes, terga dederunt: atque sic dissolutum est bellum, Judæis contra Persas victoria potitis: uti hoc constat ex Scriptura Hebraica. Hæc etiam sapiens Irenæus memoriæ mandavit.

Dario successit in regno Assyriorum Artaxerxes. Neemias autem sacerdos, ex semine Davidis, qui apud regem plurimum poterat (summe enim sibi charum habuit, ipsumque adeo enūchis suis præfecerat), impetravit ab eo uti, libertati suæ

VARIE LECTIONES.

⁵⁰ μου. σου Cephrenus p. 139 A. ⁵² αὐτοῦς. αὐτοῦς Ox. ⁵³ ὑποενόησαν Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(50) Ὡς καθέσδει μετ' αὐτοῦ νυκτὸς. Hæc aliter narrantur Judithæ lib. cap. xiii.

(51) Διὰ δυνάμεως τινος τοῦτο ἐγένετο. Δύναμις pro spiritu quodam, seu dæmone, uti alias sæpius apud Nostrium, hoc loco sumitur.

(52) Ἐν ταῖς Ἑβραϊκαῖς Γραφαῖς. Nihil minus: librum enim Judith Hebræum Judæi nullum unquam habuerunt. Vide Scalig. in Euseb. Chr. p. 89.

(53) Ἐδασίλευσεν Ἀσσυρίων Ἀρταξέρξης. Ἀσσυρίων etiam supra, pro Περσῶν ponit. Cæterum Artaxerxes ille, cujus pincerna Nehemias erat, qui et Mnemon cognominatus est, post Cambysem quidem, quem Noster Darium hic vocat, Persis imperavit, non tamen immediate, sed interjectis regibus aliis sex.

restitutus et pecuniis instructus, mitteretur ad Hierosolymarum ruinas instaurandas. Erat enim hæc prima urbis Hierosolymitanæ captivitas; prima etiam templi eversio. Neemias itaque dimissus, Hierosolymas rediit, et ruinas ejus excitavit; plateas ejus ampliores fecit, urbemque aleo totam in melius redegit: quæ quidem deserta erat per annos LXX. Tum etiam et templum instauratum est: cujus secunda fabrica spatio XI. annorum absoluta est. Sed et Artaxerxes etiam, primoribus suis quibusdam ad id adductus, Judæos etiam reliquos in patriam suam remisit. Liberum itaque cuique fuit **161** Hierosolymas redire cum Esdra propheta; quem et ducem habuerunt: quin etiam sacra reddebantur vasa; libri etiam sacerdotales, quicunque inveniri poterant: eorum vero qui non inventi erant, Esdras ipse, ex memoria sua, describendi copiam fecit.

Illis temporibus Macedonia regi parere cœpit. Regnavit illic primus Cranaus, annis XVIII, et post eum alii XIII, usque ad Philippum. Circa idem tempus floruerunt apud Græcos philosophi et poetæ, Sophocles, Heraclides, Euripides, Herodotus, Socrates etiam et magnus Pythagoras. Temporibus autem supra memoratis, natus est Hercules, in Lato Thebarum; genus ducebat is ab Hercule, Pici Jovis et Alcmenæ filio. In Hispania enutritus est; unde, cum virilior factus esset, in Italiam, cavens sibi ab Eurystheo rege, se recepit: ubi regnavit per annos XXXVIII. Uxorem habuit Augen, Alei regis filiam; Italiae vero regnum vindicavit sibi, ut qui ex Jove Pico oriundus esset. Unde et, qui eum secuti sunt, ex genere ipsius, Italiae reges, statuas ei aureas et porphyreticas, et in Occidentis sinibus posuerunt: quæ et etiamnum stantes visuntur.

162 Ab Adamo autem usque ad hæc tempora anni effluxerunt MCMCCCLXII.

Post Artaxerxem vero Assyrii imperaverunt alii plurimi usque ad Darium secundum.

Italiae autem regnavit Telephus, Herculis ex Auge filius. Telepho etiam successit filius ejus,

σε (54)· καὶ [204] λαβὼν χρήματα πολλὰ ἔπεισεν ὁ ἀπολυθῆναι αὐτὸν καὶ ἀπελθεῖν τοῦ κτεῖσαι τὴν Ἱερουσαλὴμ τὴν πορθηθεῖσαν· πρώτη γὰρ αὕτη τῆς Ἱερουσαλὴμ ἄλωσης καὶ τοῦ ἱεροῦ καταστροφή. Ὁ δὲ Νεεμίας ἀπολυθεὶς ἀνῆλθεν εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἀνήγειρεν αὐτὴν καὶ τὸ τεῖχος τῆς πόλεως, καὶ τὰς πλατείας αὐτῆς ἐποίησεν εὐρυχωρούς, καὶ βελτίω αὐτὴν κατέστησεν· ἦν γὰρ ἔρημος ἐπὶ ἔτη ο'. Αὕτη ἦν ἡ δευτέρα τοῦ ἱεροῦ ἀνοικοδομή. Ἐπληρώθη δὲ τὸ ἱερὸν δι' ἐτῶν μ'. Ὁ δὲ αὐτὸς Ἀρταξέρξης, παρακληθεὶς ὑπὸ τινων τῆς συγκλήτου αὐτοῦ, καὶ τοῦς ὑπολοίπους Ἰουδαίους ἀπέλυσεν, καὶ εἰ τις ἐὰν ἤθουλήθη τότε ἀναλθεῖν εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ, ἀνῆλθε μετὰ Ἑσδρα τοῦ προφήτου καὶ ἡγουμένου· ὄντι καὶ τὰ ἱερὰ σκευὴ ἔδωκε καὶ τὰς βιβλούς τὰς ἱεραικάς τὰς εὐρεθείσας· ὁ δὲ αὐτὸς Ἑσδρας τῶν μὴ εὐρεθέντων βιβλίων ἀπὸ ὑπομνήσεως αὐτοῦ γράφεσθαι τὰ ὑπομνήματα ἐποίησεν.

Ἐν δὲ τοῖς αὐτοῖς χρόνοις ἐβασίλευσεν ἡ Μακεδονία χώρα· ἐν ᾗ πρῶτος ἐβασίλευσεν ὁ Κραναὸς ⁵⁴ (55) ἔτη κη'. Καὶ λοιπὸν ἐβασίλευσαν ἄλλοι χγ' ὥς Φιλίππου. Ἦσαν δὲ τότε τὰ τῶν Ἑλλήνων διδάσκοντες φιλόσοφοι καὶ ποιηταὶ Σοφοκλῆς καὶ Ἡρακλείδης ⁵⁵ καὶ Εὐριπίδης καὶ Ἡρόδοτος καὶ Σωκράτης καὶ ὁ μέγας Πυθαγόρας. Ἦν δὲ Ἡρακλῆς γεννηθεὶς ἐν τοῖς προσηρμένους ἀνωτέρω [205] χρόνοις ἐν Λατῷ τῆς Θηβαίδος, ἐκ γένους ὑπάρχων ⁵⁶ τοῦ Ἡρακλέους τοῦ ἐκ τῆς Ἀλχημῆνης καὶ τοῦ Πίκου ⁵⁷ Διός· ὅστις ἀνεντράφη ἐν τῇ Ἰσπανίᾳ χώρᾳ, καὶ ἀνδρείως γενόμενος ἦλθε τότε ἀπὸ τῆς Ἰσπανίας ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν, φυγὼν τὸν Εὐρυσθέα βασιλέα· καὶ ἐβασίλευσεν ἐτη λη'. Ὅστις ἔλαβε γυναῖκα τὴν Αὐγὴν ⁵⁸, τὴν Ἀλέου θυγατέρα (56) βασιλέως· ἐβασίλευσε δὲ, ὡς ἐκ τοῦ γένους κατάγόμενος τοῦ Πίκου Διός· ὤθεν καὶ στήλας αὐτῷ χρυσᾶς καὶ πορφυρᾶς ἀνέστησαν οἱ Ἰταλοὶ καὶ βασιλεῖς, ἥτοι ῥήγες, ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ βασιλεύσαντες ἐν τοῖς ἐσχάτοις τῆς Δύσεως μέρεσιν· αἵτινες στήλαι ὥς τοῦ παρόντος ἵστανται.

Εἰσὶν οὖν ἀπὸ Ἀδάμ ὥς τῶν χρόνων τούτων ἔτη ετξβ'.

Καὶ μετὰ Ἀρταξέρξην ἐβασίλευσαν τῶν Ἀσσυρίων ἄλλοι πολλοὶ ὥς Δαρείου τοῦ νεωτέρου (57).

Τῆς δὲ Ἰταλίας ἐβασίλευσεν ὁ υἱὸς τοῦ Ἡρακλέους ὁ ἀπὸ τῆς Αὐγῆς, ὁ Τήλεφος ⁵⁷. Καὶ μετ' αὐτὸν

VARIAE LECTIONES.

⁵⁴ ἔπεισεν Cedrenus p. 159 B, ἐποίησεν Ox. ⁵⁵ Κραναός. Sic etiam Cedrenus p. 159 D. ⁵⁶ χγ', xβ' dicere debebat. V. ad p. 22 A. ⁵⁷ Ἡρακλείδης. Scribe Ἡράκλειτος cum Cedreno, Polluce, p. 144. ⁵⁸ ἐκ γένους ὑπάρχων. τοῦ Ἡρακλέους τοῦ ἐκ τῆς Ἀλχημῆνης καὶ τοῦ Πίκου Διός. ἢ Ἰστα, quæ uncis inclusa sunt, desiderantur apud Cedrenum. ἢ Ch. ⁵⁹ Πίκου Ox. ut solet. ⁶⁰ Αὐγὴν Ox. Sic et infra. ⁶¹ Τήλεφος. Τελέφους Cedrenus. Vit. Bentlei, p. 73.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(54) Καὶ ἄρχειν αὐτὸν τῶν εὐνούχων ἐποίησε. Ita etiam Cedrenus; nisi quod, pro Nostri ἄρχειν, ibi ἀρχὴν legatur, mendose. Unde tamen eunuchorum præfecturam adeptus est Nehemias? Artaxerxis quidem οἰνοχόος, pincerna, vel fortassis ἀρχιοινοχόος, ut Cedrenus alibi eum vocat, princeps pincernarum erat, atque hinc procul dubio Nehemiæ præfectura a Græculis recentioribus efficta est.

(55) Πρῶτος ἐβασίλευσεν ὁ Κραναός. Scr. Καρα-

νός. Caranus enim, non Cranaus, regni Macedonici prima jecit fundamenta.

(56) Τὴν Αὐγὴν, τὴν Ἀλέου θυγατέρα. Cedrenus habet τὴν Αὐγὴν, τὴν Ἀτλέτου θυγατέρα, mendiose.

(57) Ἄλλοι πολλοὶ ὥς Δαρείου τοῦ νεωτέρου. Δαρείος ὁ νεώτερος Nostro est Darius Nohus, ut infra apparet: inter quem tamen et Artaxerxem intervenirent tantum Xerxes, qui mens. II. et Sogdianus, qui mens. VII. regnarunt. Vide Euseb. et Helvic.

ἔδαστευσεν ὁμοίως ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὅτινα Λατίνον Ἀ
ἐκάλεισεν· ἔδαστευσεν δὲ ὡς ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ αὐτὸς
Λατίνος· ἔτη ἡ', καὶ ἐκ τοῦ ἰδίου ὀνόματος τοὺς
Κιττιάτους (58) καλοῦμένους· ἐπωνόμασε Λατίνους.

Τότε [206] δὲ Αἰνείας· ὡς Ἀγχιόου ὁ Φρύξ φεύ-
γων ἐκ τῆς πορθήσεως τοῦ Ἰλίου, ἦτοι τοῦ Τρωικοῦ
πολέμου, ἀπῆλθεν ἐπὶ τὴν Λιβύην πρὸς τὴν Φοίνισ-
σαν Διδῶ τὴν καὶ Ἑλισσάν. Καὶ ἐνδιατρίψας ἐκεῖ,
λάβρα ἑάσας αὐτὴν ἐφυγεν, ὡς φοβηθεὶς τὸν Ἰάρβαν¹⁰,
βασιλέα τῆς Ἀφρικῆς· καθὰ Βεργίλιος ὁ σοφὸς Ῥω-
μαίων ποιητὴς συνεγράφατο. Ὁ δὲ σοφώτατος Σέρ-
βιος ὁ Ῥωμαῖος ἐν τοῖς αὐτοῦ συγγράμμασιν ἐξ-
έθετο, εἰπὼν ὅτι μετὰ τὸ τελευτῆσαι τὸν Αἰνείαν ἔτη
πολλὰ ἦν ἡ Διδῶ ἀπὸ πόλεως μικρᾶς λεγομένης
Χαρτίμας (59), οὐσῆς τῆς παράλου Φοινίκης, με-
ταξὺ τῶν ὁρίων Τύρου καὶ Σιδῶνος. Ἦτις Διδῶ ἦν
πλουσιωτάτη· ἔσχε δὲ ἄνδρα τινὰ ὀνόματι Συχαῖον,
ὄντα καὶ αὐτὸν πλούσιον σφόδρα. Τὸν δὲ αὐτὸν Συ-
χαῖον ἐφόνευσεν, ὡς κυνηγοῦντα, ὁ ἀδελφὸς τῆς
Διδῶ ὀνόματι Πυγμαλίων, διαφθονοῦμενος αὐτῷ, ὡς
πολὺ εὐπόρῳ καὶ καλεῖσθαι πᾶσιν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ.
Ἦσαν γὰρ οἱ δύο ἐριπιοὶ καταδιώκοντες· σύαγρον
καὶ βαστάζοντες βῆναβλα (60)· ἐκ τῶν ὀπισθίων
οὖν ἔλθων ὁ Πυγμαλίων δίδωκε τῷ [207] Συχαίῳ
κατὰ τοῦ νότου αὐτοῦ τῇ λόγχῃ, καὶ ἐφόνευσεν αὐτόν·
ἦν γὰρ γενναῖος· καὶ λαβὼν τὸ λείψανον αὐτοῦ ἔρρι-
ψεν εἰς κρημνόν. Καὶ ὑποστρέψας εἶπε τοῖς διαφέ-
ρουσιν αὐτῷ καὶ τῇ γαμετῇ αὐτοῦ, ὅτι ὡς κατεδίωκε
τὸν σύαγρον κατεκρημνίσθη. Ἡβοῦλετο δὲ ὁ αὐτὸς
Πυγμαλίων καὶ τὴν αὐτοῦ ἀδελφὴν φονεῦσαι καὶ
λαβεῖν τὰ χρήματα πάντα. Ἦτινι Διδῶ ἐφάνη ἐν
ὀράματι ὁ αὐτῆς ἀνὴρ Συχαῖος καὶ εἶπεν αὐτῇ· Φύγε,
μὴ σε φονεύσῃ Πυγμαλίων, δεῖξας αὐτῇ καὶ τὸν τό-
πον τῆς πληγῆς. Καὶ λοιπὸν ἡ αὐτὴ Διδῶ λαβοῦσα
τὸν ἑαυτῆς ἀδελφὸν Πυγμαλίωνα, καὶ εὐροῦσα και-
ρὸν, ἔλαβε πάντα τὰ χρήματα τὰ ἑαυτῆς, καὶ βα-
λοῦσα εἰς πλοία μετὰ τῶν ἰδίων ἀνθρώπων αὐτῆς
φυγοῦσα ἀπέπλευσεν ἐκ τῆς Φοινίκης, καὶ ἦλθεν εἰς
τὴν Λιβύην, χώραν τῆς Ἀφρικῆς. Καὶ κτερίζει ἐκεῖ
πολὺν μεγάλην πάνυ, ἣν ἐκάλεισε Καρτάγεναν¹¹·
καὶ ἔδαστευσεν ἐν αὐτῇ, καὶ ἐκεῖ τελευτᾷ σωφρό-
νως ζήσασα.

Ὁ δὲ Αἰνείας χρησμὸν λαβὼν ἀπέπλευσεν ἀπὸ τῆς
Λιβύης, βουλόμενος ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν ἔλθειν. Ἀνέ-
μου δὲ ἐναντίου γενομένου, ἐξεβρίφη μετὰ τῶν ἰδίων
πλοίων πλησίον τῆς Σικελίας εἰς τὴν Καλαβρίαν ἐν
πόλει λεγομένη Ἀργυρίππῃ, τῇ κτισθείσῃ ὑπὸ Διο-

nomine Latinus. Regnum hic tenuit, per annos
xviii; quique antea Scitini vocabantur, Latinos
eos, a nomine suo appellavit.

Eodem tempore Æneas Phryx, Anchisæ filius,
post Ilii excidium bellumque Trojanum, fuga
sibi prospiciens, Libyam profectus est, ad Dido-
nem, quæ et Elissa dicta est, a Phœnicibus
oriundam. Non diu autem ibi commoratus, Di-
done relicta, clam aufugit; nempe metuens sibi
ab Iarba, rege Africæ: sicut Virgilius, sapiens
Romanorum poeta, scriptum reliquit. Juxta autem
ac Servius, sapientissimus Romanus, in scriptis
suis tradidit, ita hoc modo se res habet. Longo
post Æneam mortuum tempore, Dido erat;
oriunda quidem ex Chartima, exigua et maritima
Phœniticæ urbe, quæ fines Tyri et Sidonis inter-
jacet. Erat autem hæc opulentissima, sicuti et
fuerat etiam Sichæus, maritus ejus: 163 cui
Didonis frater, Pygmalion, invidens (tum quod
ditissimus esset, tum etiam quod omnem in
exercitu regionem sibi subjectam teneret), eum,
inter venandum, trucidavit. Cum enim duo isti,
venabulis instructi, equites aprum persequerentur,
Pygmalion, tergo veniens, Sichæum (qui vir erat
strenuus), dorso hasta transfixo, interfecit corpus-
que ejus correptum, in præceps dedit. Reversus
autem a venatione, necessariis et uxori ejus retu-
lit: eum, dum aprum insequeretur, præcipitem
actum perisse. Habuit etiam in animo Pygmalion
sororem suam e medio tollere, divitiasque ejus
omnes occupare. Sed apparuit per insomnium
Didoni Sichæus conjux; qui monuit eam: Fuge,
inquiens, ne te Pygmalion occidat: simulque
ei vulneris locum ostendit. Dido itaque, tempus
nacta opportunum, clam fratre, divitias suas om-
nes congerit; quibus in naves conjecit, simul
cum suis ex Phœnicia fugiens, in Libyam, Africæ
regionem, pervenit; ubi urbe maxima exstructa,
Carthaginem appellavit: ibique sedem regni con-
stituens, vitam pudice actam absolvit.

Æneas autem oraculo monitus a Libya solvit,
in Italiam navigaturus: sed adversis jactatus
D ventis, delatus est cum classe sua ad Argyrip-
pam, Calabriae urbem, non procul a Sicilia si-
tam. Conditorem habuit urbs ista Diomedem,

VARIÆ LECTIONES.

¹⁰ δὲ δὲ Ox. ¹¹ Αἰνείας Ch., Αἰνείας Ox. ¹² Ἰάρβαν. Scr. Ἰάρβαν. Ἰορβάν Cedrenus. Eodem fere modo
in homine cognomine variant libri Eutropii V. 9. ¹³ Καρτάγεναν. Χαρταγάταν Ox. Conf. vol. II, p.
68 B.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(58) Τοὺς Σκίτινους καλοῦμένους. Ox. Hos Kτη-
ταίους vocat Cedrenus, nomine utroque æque
ignoto.

(59) Ἀπὸ πόλεως μικρᾶς, λεγομένης Χαρτίμας.
Cedrenus, ἐκ μικρᾶς πόλεως Χαρτικῆς. Hanc ur-
bem Chartiam vocat, de Carthagine verba habens,
qui eam ita dictam asserit a Cartha oppido, unde
fuit Dido, inter Tyron et Berithon: atque hoc
etiam ex historia Pænorum, uti ipse alibi testatur.

(60) Καὶ βαστάζοντες βῆναβλα. Βῆναβλον *vena-*
bulum, ut βηνάτωρ *venator*: atque hæc recta est
vocis hujus scriptura. Græci tamen recentiores
Μένανλον scribunt, ex vocabuli scilicet originis
ignorantia, atque etiam ex characterum horum
μ et β, similitudine; in mss. enim codicibus, præ-
sertim antiquioribus, vix inter se distingui pos-
sunt.

Tydei filium: Tydeus autem, Ætolia oriundus, ab A 164 Æneo, Ætolorum rege, genus ducebat: qui uxorem habuit Eribœan, Tydei matrem. Eribœa autem satis defuncta, uxorem duxit alteram, nomine Althœam: ex qua filium suscepit Meleagrum; filiamque Dejaniram. Hanc juvenis quidam, Achelous, Posidonii filius, qui Tydei ex consiliariis fuit, desponsatam sibi habens, ante nuptias clanculum vitiauit: deinde vero Æneo, patri ejus, dixit filiam illius se non alia conditione ducturum, nisi et regni administrationem etiam sibi concederet. Æneo vero renuente, Achelous, cum patre suo, bellum ei infert. Necessitate igitur adactus Æneus, in auxilium sibi, ex Phthia regione, ducem strenuum, Herculem quemdam, qui Polyphemus dictus est, vocavit: cui etiam in uxorem dare Dejaniram filiam promisit. Polyphemus itaque, cum exercitu veniens, in Posidonium filiumque ejus Acheloum arma movit. In ipso autem congressu, Polyphemus Posidonium, Acheloi patrem, gladio peremit. Unde poetæ fabulantur, Herculem Acheloi cornu avulsisse; paternum scilicet auxilium. Achelous autem, ubi patrem cæsum vidit, fugam eques capessit, unde et eum Hippocentaurum fuisse fingunt. Fugientem autem Acheloum dum Polyphemus insequitur, conversus Achelous, 165 sagitta in eum emissa, juxta mamillam vulnerat. Polyphemus autem Acheloum, dum Phorbam fluvium trajicit, sagitta vicissim petivit: quo confossus Achelous, ex equo in flumen deturbatus, ibidem periit. Flumen itaque istud Ætoli Acheloum ad hunc usque diem vocant: sicut auctor est sapiens Cephalion. Polyphemus etiam, paucos post dies, ex vulnere in mamilla accepto, interiit.

τῆς νῦν, καθὰ Κεφαλίων ὁ σοφὸς ἐξέθετο. Ὁ δὲ Πολύφημος Ἡρακλῆς ἐκ τῆς πληγῆς τοῦ μαστοῦ μεθ' ἡμέρας τινὰς τελευτᾷ.

Meleager autem, Ænei filius, Tydei et Dejaniræ frater, egregium sane certamen obivit, aprum horrendum prosternens, in terra Calydonia. Sociam vero facinoris habuit Atalantam, Schœnei filiam: quæ et ipsa aprum sagittis prius percusserat: regionem enim eam omnem vastabat fera ista. Meleager autem apri interfecti exuvium Atalantæ, cujus amore captus erat, dono dedit. Meleagro vero ad Æneum patrem reverso, occisi apri spolia sibi dari ab eo postulabat: ubi vero D

μήδεος τοῦ Τυδείως. Ὅστις ὑπῆρχεν Αἰτωλὸς τῷ γένει, φέρων τὴν συγγένειαν ἐκ τοῦ Οἰνέως, βασιλέως τῆς Αἰτωλίας. Ὅστις Οἰνεὺς ἀγαγόμενος γυναῖκα ὀνόματι Ἐρίβοιαν, ἔσχεν ἐξ αὐτῆς [208] τὸν Τυδεά. Καὶ ἐτελεύτησεν ἡ Ἐρίβοια, καὶ ἡγάγετο ἑτέραν γυναῖκα ὀνόματι Ἀλθαίαν· καὶ ἔσχεν ἐξ αὐτῆς τὸν Μελέαγρον καὶ θυγατέρα ὀνόματι Δηϊάνειραν. Νεώτερός τι, ὀνόματι Ἀχελῷος ὧς, υἱὸς Ποσειδωνίου, συγκαλητικοῦ τοῦ Τυδείως, ἐμνηστεύσατο. Ὁ δὲ Ἀχελῷος πρὸ τοῦ γάμου ἐφείρει τὴν Δηϊάνειραν λάθρα, καὶ μετὰ ταῦτα λέγει τῷ πατρὶ αὐτῆς τῷ Οἰνεί· Οὐκ ἄλλως λαμβάνω τὴν θυγατέρα σου, εἰ μὴ παραχωρήσεις μοι τὸ βασιλεῖόν σου διοικεῖν. Ὁ δὲ οὐκ ἐπέισθη αὐτῷ· καὶ λοιπὸν σὺν τῷ ἰδίῳ πατρὶ ἀντήρην ὁ Ἀχελῷος τῷ Οἰνεί καὶ ἐπολέμησεν αὐτῷ. Καὶ ἠναγκάσθη ὁ Οἰνεὺς προτρέψασθαι ἐκ τῆς Φθίας χώρας στρατηγὸν γενναῖον, Ἡρακλέα τὸν λεγόμενον Πολύφημον, συνταξάμενος δίδόναι αὐτῷ τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα τὴν Δηϊάνειραν. Ὅστις κατελθὼν μετὰ τῆς ἐνόπλου αὐτοῦ στρατίας ὧς συνέβαλε πόλεμον μετὰ Ποσειδωνίου καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀχελῷου. Καὶ εἰς τὴν συμβολὴν ξίφει ὁ Πολύφημος τὸν Ποσειδώνιον ἀνέβλε, τὸν πατέρα Ἀχελῷου· διὰ τοῦτο δὲ ἐξέθεντο οἱ ποιηταὶ ὅτι τὸ κέρας τοῦ Ἀχελῷου ἀπέσπασεν ὁ Ἡρακλῆς, ὅπερ ἐστὶ τὴν πατρικὴν αὐτοῦ δύναμιν. Καὶ ἑωρακῶς τὸν ἴδιον αὐτοῦ πατέρα πεσόντα, φεύγει Ἐπιππος. Διδ καὶ γράφουσιν αὐτὸν Ἰπποκένταυρον. Καὶ ἐν τῷ καταδιώκειν αὐτὸν τὸν Πολύφημον Ἡρακλέα στραφεῖς τοξεύει [209] αὐτὸν κατὰ τοῦ μαστοῦ· καὶ εὐθέως ὁ Ἡρακλῆς ἀντιτόξευσε [209] τὸν Ἀχελῷον, ὡς περὰ τὸν ποταμὸν ὀνόματι Φορβάν (61). Καὶ φιλωθείς ὁ Ἀχελῷος (62) κατηνέχθη ἀπὸ τοῦ Ἰππου εἰς τὰ βεῖθρα τοῦ ποταμοῦ καὶ ἀπώλετο. Καὶ μετεκλήθη ἔκτοτε ὁ αὐτὸς ποταμὸς ἀπὸ τὸν τῆς Αἰτωλίας χώρας· Ἀχελῷος ὧς.

Μελέαγρος δὲ, ὁ τοῦ Οἰνέως υἱὸς, ἀδελφὸς δὲ τοῦ Τυδείως καὶ Δηϊανειράς, ἐποίησεν ἄθλον μέγαν ὧς ἐν τῇ Καλυδονίᾳ χώρᾳ, φονεύσας κάπρον φοβερὸν, τῆς Ἀταλάντης τῆς θυγατρὸς τοῦ Σχοινέως οὐσης μετ' αὐτοῦ· ἥτις προποίησασα τοξεύει τὸν σύαγρον (63)· ἐλυμαίνετο γὰρ οὗτος ὁ θῆρ πᾶσαν τὴν χώραν ἐκείνην. Καὶ μετὰ τὴν ἀναίρεσιν ὧς τοῦ θηρὸς τὸ δέρμα αὐτοῦ ἔχαρισατο ὁ Μελέαγρος τῇ Ἀταλάντῃ, εἰς ἔρωτα αὐτῆς βληθείς. Ἀπελθὼν δὲ ὁ Μελέαγρος πρὸς τὸν ἑαυτοῦ πατέρα Οἰνέα, [210] ἀπητήθη παρ'

VARIÆ LECTIONES.

ὧς νεώτερός τις, ὀνόματι Ἀχελῷος. « Legendum ἦντινα νεώτερός τις. Cedrenus, ἐξ ἧς ἔσχε τὸν Μελέαγρον, καὶ τὴν Δηϊάνειραν, ἦντινα ἠρμόζετο Ἀχελῷος. » Ch. Ἀχελῷος Ox. semper. ὧς στρατίας Cedrenus, στρατίας Ox. ὧς μέλαν Ox. ὧς ἀναίρησιν Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(61) Ὀνόματι Φορβάν. Fluvium hunc Ἐθνον ανικα dictum asserit Cedrenus; Plutarchus, Theatium a Thestio, Martis et Pisidices F. Stephanus, Thoas; Stephan. De urb. Ἀχελῷος ποταμὸς Ἀχαρνανίας, ἀπὸ Ἀχελῷου ἰλθόντος ἐκ Θετταλίας μετὰ Ἀλκμαίωνος· ἐκαλεῖτο δὲ θῆας ὁ ποταμὸς.

(62) Καὶ φιλωθείς ὁ Ἀχελῷος. Vocabulum Græco-barbarum, apud Græcos recentiores frequenter

usurpatum, a φίλος, Latinis *fibula*. Φιλωθείς, *transfixus*: φιλοῦν, pro *transfigere*, supra habuimus, in Paridis a Philoctete occisi historia, lib. v, p. 77: Τούδ' αὐτοῦ πόδας φιλοῖ ἐπὶ τὰ σφυρά., *pedes ejus juxta malleolos transfixi*.

(63) Ἦτις προποίησασα τοξεύει τὸν σύαγρον. I-as etiam Jo. Tzet. chil. 7, hist. 102.

αὐτοῦ τὰ νικητήρια τοῦ θηρός· καὶ μαθὼν ὅτι τῇ Ἀταλάντῃ τὸ δέσμα ἐχαρίσατο, ὀργισθεὶς κατὰ τοῦ ἰδίου υἱοῦ, ὃν εἶχε θαλλόν⁷⁸ ἑλπίδας, φυλάττομενον παρὰ τῇ Ἀλθαίᾳ τῇ ἑαυτοῦ μὲν γυναίκι, μητρὶ δὲ τοῦ Μελεάγρου, ὄντινα θαλλὸν τῆς ἑλπίδας ἡ Ἀλθαία ἔγκυος οὖσα ἐπιθυμήσασα ἔφαγε, καὶ καταπιούσα τὸ φύλλον τῆς ἑλπίδας εὐθέως τεκοῦσα συνεγέννησε τὸ τῆς ἑλπίδας φύλλον σὺν τῷ Μελεάγρῳ· περὶ οὗ χρησμός ἐδόθη τῷ πατρὶ αὐτοῦ τῷ Οἰνεί τοσοῦτον χρόνον ζῆν τὸν Μελεάγρον ὅσον χρόνον φυλάττεται⁷⁹ (64) τὸ φύλλον τῆς ἑλπίδας τὸ μετ' αὐτοῦ γεννηθέν· ὅπερ φύλλον ὀργισθεὶς ὁ Οἰνέας εἰς πῦρ ἔβαλε, καὶ ἑκαύθη, ἀγανακτήσας κατὰ τοῦ ἰδίου υἱοῦ· καὶ παραχρῆμα ὁ Μελεάγρος ἐτελεύτησεν, ὡς ὁ σοφὸς Εὐριπίδης δρᾶμα⁸⁰ περὶ τοῦ αὐτοῦ Μελεάγρου ἐξέθετο.

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν τοῦ Οἰνέως ἐβασίλευσε τῆς Αἰτωλίας ὁ ἄλλος υἱὸς αὐτοῦ ὁ Τυδεύς, ὁ πατὴρ τοῦ Διομήδους. Ὁ δὲ Διομήδης μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ ἰδίου πατρὸς Τυδεῶς ἐβασίλευσε τῆς Ἀργείων χώρας, ἀγαγόμενος ἐκ τοῦ Ἀργούς γυναῖκα ὀνόματι Αἰγιάλειαν. Καὶ ἀπονοηθεὶς ὑπέταξε τὴν ἑαυτοῦ χώραν τὴν Αἰτωλίαν, πολεμήσας αὐτούς· καὶ καταλύσας τὸ βασίλειον αὐτῆς καὶ ποιήσας αὐτὴν ὑπὸ τὴν Ἀργείων βασιλείαν, τοῦτ' ἐστὶν [211] ὑπὸ τὸ ἴδιον κράτος, καὶ εὐθέως μετὰ τῶν Ἀχαιῶν ἐξώρμησεν ἐπὶ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον. Καὶ ἐπανελθὼν μετὰ τὴν νίκην τῆς Τροίας ἐπὶ τὸ ἴδιον αὐτοῦ βασίλειον οὐκ ἐδέχθη ὑπὸ τῆς ἰδίας πόλεως ἢ τῆς συγκλήτου αὐτοῦ, ἀλλ' ἀνέστησαν αὐτῷ ἐν δυνάμει πολεμοῦντες. Μαθὼν δὲ ὅτι ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἡ Αἰγιάλεια κατασκευάζει αὐτῷ θάνατον, ὡς πορνευθεῖσα ὑπὸ τινος συγκλητικοῦ αὐτοῦ, ὅστις καὶ ἀνθίστατο αὐτῷ κραταίως, ὁμοίως δὲ ἀκούσας ὅτι ἐπορνεύθη ὑπὸ τοῦ Οἰακός⁸¹ (65), υἱοῦ τοῦ Ναυπλίου, οἵτινες διὰ τὸν πρὸς αὐτὴν ἔρωτα πολλῷ σθένει ἀντεμάχοντο αὐτῷ, καθὼς ὁ σοφὸς Δίφωμος ἐξέθετο, προσεσχηκώς δὲ ὁ Διομήδης τοὺς ἡγεμόνας καὶ πᾶσαν τὴν Ἀργείων χώραν ἀνθισταμένην αὐτῷ, μὴ δυνάμενος δὲ ἀπελθεῖν μηδὲ⁸² ἐπὶ τὴν Αἰτωλίαν, τὴν ἰδίαν αὐτοῦ βασιλείαν, ὡς λύσας αὐτῆς τὸ βασίλειον, παραχωρήσας τὴν ἰδίαν αὐτοῦ βασιλείαν ἀνεχώρησεν, ἀποπλεύσας ἐπὶ τὴν Καλαβρίων⁸³ χώραν· καὶ κτίζει πόλιν ἐκεῖ παραλίαν, ἣν ὠνόμασεν Ἀργυρίππην, ὡς προέγραπται, τὴν μετακληθεῖσαν Βενέθεντον (66) νῦν. Καὶ δεξάμενος τὸν Αἰνεῖαν ἐκριφέντα ἐν [212] τῇ αὐτῇ πόλει κατέσχευεν, ἐν πολλῇ τιμῇ καὶ θεραπείᾳ ἔχων αὐτόν· καὶ συνδιήξεν αὐτῷ ὁ Αἰνεῖας τὸν χειμῶνα.

VARIAE LECTIONES.

⁷⁸ θαλλόν. θαλλόν Ox. sic et infra. ⁷⁹ φυλάττεται Cedrenus, φυλάττετο Ox. ⁸⁰ δρᾶμα Ch., δράμα Ox. ⁸¹ Οἰακός Bentleius p. 75, Ὑακός Ox. ⁸² μηδὲ Cedrenus, μήτε Ox. ⁸³ Καλαβρίων. Κυλαβρίαν Cedrenus.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

Πολλὴν συναθροισθέντων δὲ συναρτυρῶν ἐκείσε, D Ἡ Ἀταλάντῃ πρώτῃ μὲν ἐκείνον ἐκτοξεύει· Ἐἴτα βαλὼν Μελεάγρος κτείνει τῷ συνοκτόνῳ.

(64) Ὅσον χρόνον φυλάττετο. Ox. Scr. ἐφυλάττετο.

(65) Ὑπὸ τοῦ Ὑακός. Cedrenus hunc Αἰακα vocat : de Nauplio vero Græcorum principum uxores uti moecharentur instigante, filii sui Palamedis in ultionem, vide Isac. Tzetzem in Lycophron.

A audisset Atalantæ illa filium dedisse, ira correptus, olivæ frondem, quam-uxor sua, Meleagri mater, apud se servaverat, in ignem projecit. Althæa enim uterum ferens, olivæ frondem sumopere expetivit : et fronde devorata, simul cum Meleagro, frondem olivæ e vestigio enixa est. Oëneus vero, infantis pater, ab oraculo accipit filium tam diu in vivis futurum esse, 166 quam asservatum habuerit olivæ frondem, eodem partu editam. Hanc autem pater, ira in filium concitatus, in ignem conjecit : qua ignibus absumpta, Meleager statim efflavit animam : uti in dramate suo, de Meleagro isto, scriptum tradidit Euripides.

B Oëneo successit in Ætolorum regno filius alter Tydens, pater Diomedis. Diomedes vero, patre defuncto, Argivorum regnum obtinuit : uxore Argiva ducta nomine Ægialia : cæterum insania concitus, contra Ætolos arma movens, propriam ditionem subegit : Ætolizque regno dissoluto, Argivorum eam, quo ipse potius fuerat, imperio subiecit. Inde cum Achæis, in bellum Trojanum profectus est. Troja autem eversa, in regnum suum reversum, nec populus, nec primiores eum receperunt ; sed et armis etiam eum depulerunt. Ubi autem didicisset uxorem Ægialiam vitæ suæ insidias struxisse (stuprata enim ea fuerat a quodam ex nobilibus ejus ; qui, una cum Hiacæ, C Nauplii filio, ejusdem etiam criminis particeps, ob Ægialiæ amorem summis viribus Diomedis obsistebat) : insuper etiam apud se recogitans, Argivorum duces totumque adeo populum 167 hostes se habere, neque integrum sibi esse, in patriam suam Ætoliam redire, cujus imperium ipse dissolverat : regno suo reflecto, in Calabriam navigavit ; ubi urbem condidit maritimam, quam Argyrippam, uti diximus, appellavit ; Beneventum hæc nunc vocatur : sicuti hæc a sapiente Didymo narrantur. Ad hanc ipsam urbem ventis jactatum Æneam Diomedes humaniter et honorifice excepit : cujus etiam hospitio usus est Æneas per totam hyemem.

δεξάμενος τὸν Αἰνεῖαν ἐκριφέντα ἐν [212] τῇ αὐτῇ πόλει κατέσχευεν αὐτόν· καὶ συνδιήξεν αὐτῷ ὁ Αἰνεῖας τὸν χειμῶνα.

(66) Τὴν μετακληθεῖσαν Βενέθεντον. Ita etiam Cedrenus. Stephanus urbem hanc a Diomede, Ἀργός Ἰππιον, dictam asserit. Διομήδης, μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Ἰλίου, ἐτελίσσε, καὶ μετωνόμασεν, Ἀργός Ἰππιον· a Diomede itaque non condita, sed muro cincta tantum fuit. Procopius tamen Beneventum a Diomede conditam fuisse testatur, Gothicor. lib. 1 : Ταύτην Διομήδης ποτὲ ὁ Τυδεῶς ἐδέξατο· qui etiam apri Calydonii dentes, tres spithamas in circuitu habentes avunculi sui Meleagri in menio-

Diomedem autem Æneas affatus : Novi, inquit, A divinum Palladium, Trojæ olim religiose asser-
vatum, et a te exinde delatum, ex inscriptione
mihi Æneæ deberi. Ad hæc Diomedes : Ex quo,
inquit, Palladium hoc ab Ulysse accepi, multas
ego exercitusque meus calamitates experti sumus.
Coactus itaque oraculum de hac re consulere,
responsum tuli : Palladium Trojanis reddendum
esse. Mihi itaque reddas : inquit Æneas. Diome-
des igitur, sacris rite peractis, Palladium Æneæ
tradidit. Æneas autem, Palladio accepto, æstate
tum ineunte, in Italiam, ad Latinum, profectus
est : et societate cum eo inita, exercitum, quem
ex Phrygis armatum habuit, contra Rutulos duxit.
In hoc bello Latinus, Telephi filius, cecidit : vi-
ctoriaque penes Rutulos erat.

168 Æneas autem deinde profectus est ad
Evandrum et filium ejus Pallantem, viros bellicos-
os ; qui, provinciam Italicam tenentes, in viro
quodam Valentia dicto sedes habuerunt ; ubi aedes
pläne magnificas et in ea regione omnium splen-
didissimas extruxerat sibi Pallas : quas etiam
Pallantium vocavit. Unde et regis domus dein-
ceps, a Pallante, Pallantia dicta sunt. Æneas
autem ab Evandro, et filio Pallante exercitu cccc
virorum fortium et bellicosorum, instructus ; im-
petratis etiam ab aliis Italiæ regulis (qui Turno
omnes Rutulisque inimicissimi fuerunt) auxilia-
rium virorum copiis ingentibus, Rutulus iterum
aggressus est : Turnoque, rege eorum, occiso, in
eos victoria potitus est. Æneas autem exinde
Latini regnum filiamque Albaniam uxorem con-
secutus, urbem magnam condidit, quam Alba-
niam nominavit, ubi etiam Palladium, a Diomede
receptum, reposuit. Regnavit autem Æneas, post
Latinum, annos xix.

μεγάλην, ἥτινα ἐπωνόμασεν Ἀλβανίαν· καὶ ἀποτίθεται
ἐν τῇ αὐτῇ πόλει Ἀλβανίᾳ. Ἐδασίλευσε δὲ ὁ Αἰνείας

Ἄνεαμ excepti Ascanius lulus, Æneæ filius,
ex Creusa Trojana, uxore priore. Regnavit autem
Ascanius per annos xxv, urbemque ipse **169**
condidit, nomine Laviniam, ubi et sedem regni

Καὶ λέγει τῷ Διομήδεϊ ὁ Αἰνείας· Ἔγνων ὅτι τὸ
θεῖον Παλλᾶδιον τὸ ἐν γῇ Τροίῃ ἀποκειμένον ἐκο-
μίσω, ὅπως ἐπιγραφῇ δίδεται ^α τὸ Παλλᾶδιον τῷ
Αἰνείᾳ. Ὁ δὲ Διομήδης εἶπεν αὐτῷ, ὅτι· Ἐξ οὗ τοῦτο
μετὰ τοῦ Ὀδυσσεύος ἀπειλόμην, οὐκ εἰσιδὼν μοι
συμφορὰν, οὔτε τῷ ἐμῷ στρατῷ· ὅθεν ἡναγκάσθην
αἰτῆσαι τὴν Πυθίαν περὶ αὐτοῦ· καὶ ἰδὼθῃ μοι χρη-
σμὸς ἀποδοῦναι αὐτὸ τοῖς Τρωσὶ. Καὶ εἶπεν ὁ Αἰ-
νείας, Δός μοι αὐτό. Καὶ εὐθέως ποιήσας θυσίαν ὁ
Διομήδης παρέσχε τὸ Παλλᾶδιον τῷ Αἰνείᾳ. Καὶ λα-
δὼν αὐτὸ ὁ Αἰνείας, καταφθάσας τοῦ θέρους,
ἐξώρμησεν ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν πρὸς τὸν Λατίνον· καὶ
ἐαυτὸν συμμίξας αὐτῷ μεθ' ἧς εἶχε βοηθείας ἐνό-
πλου στρατοῦ τῶν Φρυγῶν, ἐπολέμησαν τοῖς Ῥου-
στούλοις· καὶ εἰς αὐτὸν τὸν πόλεμον ὁ Λατίνος ὁ τοῦ
B Τηλέφου υἱὸς ἐσφάγη, καὶ ἡνεγκαν οἱ Ῥουστοῦλοι
τὰ· ἐπ' αὐτῷ (67).

Καὶ ἀπῆλθεν ὁ Αἰνείας πρὸς τὸν Εὐανδρὸν καὶ τὸν
υἱὸν αὐτοῦ Πάλλαντα, ἀνδρας πολεμικωτάτους· οἱ-
τινες διῆγον εἰς τὴν Ἰταλίαν, οἰκοῦντες κώμην λεγο-
μένην Βαλεντίαν, ἰθύνοντες [213] ἐπαργίαν μίαν.
Ἐν ἡ κώμῃ καὶ ἔκτισεν ὁ Πάλλας οἶκον μέγαν πάννυ,
οἷον οὐκ εἶχεν ἡ περικύκλος ἐκείνη, ὅστις οἶκος
ἐκλήθη τὸ Παλλάντιον (68), καὶ ἀπὸ τότε ἐκλήθη τὰ
βασίλεια κατοικητήρια Παλλάντιον (69) ἐκ τοῦ Πάλ-
λαντος. Καὶ ἤτησεν αὐτοὺς λαβεῖν παρ' αὐτῶν ὁ
Αἰνείας βοηθείαν στρατοῦ· ὅππῃ παρίσχεεν ὁ αὐτὸς
Πάλλας καὶ ὁ ^α αὐτοῦ πατήρ Εὐανδρὸς γενναίους
πολεμιστὰς ἀνδρας υ'. Καὶ πάλιν ἀπελθὼν ὁ αὐτὸς
Αἰνείας πρὸς ἄλλους τοπάρχας ἔλαβε πολλὴν βοήθειαν
στρατοῦ, ἐπειδὴ πᾶσα ἡ χώρα ἐκείνη ἐναντιοῦτο τοῖς
Ῥουστούλοις καὶ τῷ Τούρῳ, βασιλεὶ αὐτῶν. Καὶ
συνέβαλεν αὐτοῖς· ὁ Αἰνείας πόλεμον, καὶ ἐνίκηθσαν
τὸν πόλεμον οἱ Ῥουστοῦλοι ὑπὸ τοῦ Αἰνείου, σφαγέ-
ντος τοῦ Τούρνου· καὶ ἔλαβεν ὁ Αἰνείας μετὰ τὴν νί-
κην τὴν βασιλείαν καὶ τὴν θυγατέρα τοῦ Λατίνου
Ἀλβανίαν (70). Καὶ κτίζει ἐκεῖ πόλιν ὁ αὐτὸς Αἰνείας
μετὰ τὸν Λατίνον ἔτη ιθ'.

[214] Μετὰ δὲ τὸν Αἰνείαν ἐδασίλευσεν ἐκεῖ
Ἀσκάnius Ἰούλιος ^α, ὁ υἱὸς τοῦ Αἰνείου ἀπὸ τῆς
Κρεούσης τῆς Τρωάδος ^α, τῆς πρώτης γυναίκος
τοῦ αὐτοῦ Αἰνείου ἔτη κε' ^α. Καὶ ἔκτισε τὴν Λα-

VARIÆ LECTIONES.

^α ὅπως ἐπιγραφῇ δίδεται. Hæc vix sana. ^α δ. Addidi καί. ^α Ἀσκάnius Ἰούλιος. « Cedrenus habet
Ἰούλιος, rectius. » Ch. ^α Τρωάδος Ox. ^α κε', λ' Cedrenus p. 136 A.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

riam a Diomede ibidem repositos, ad sua usque
tempora in spectaculum asservatos fuisse testa-
tur. Οἱ καὶ εἰς ἐμὴ ἐνταῦθα εἰσι, θέαμα λόγου πολ-
λοῦ ἰδεῖν ἄξιον, περίμετρον οὐχ ἡσσον ἢ τρισπίθαιμον
ἐν μνημοειδῇ σχήματι ἔχοντες.

(67) Καὶ ἡνεγκαν οἱ Ῥουστοῦλοι τὰς ἐπ' αὐτοῖς. Id
est, et Rutuli superiores evaserunt. Eodem rudi lo-
cutionis genere utitur, ad finem lib. viii : Ἰδὼν ὁ
Ἀντιόχου τὴν τοῦ Σικιπίου δύναμιν, καὶ ὅτι τὰς
ἐπ' αὐτοῖς φέρει, etc.

(68) Ὅστις οἶκος ἐκλήθη τὸ Παλλάντιον. Παλλάν-
τιον, pro Παλλάντιον, ut στηθάριον pro στηθάριον,
librarium ex recitantis ore scribentium errore
frequentissimo.

(69) Ἀπὸ τότε ἐκλήθη τὰ βασίλεια κατοικητήρια,
Παλλάντιον. Eadem habes apud Cedrenum, et Gly-
cam, part. ii, Zonaras autem, Palatium, domum
imperatoriam dictum vult, eo quod in monte Pala-
tino posita fuerit : H δὲ τῶν αὐτοκρατόρων κατοικία
παλάτιον ὀνομάσθη, ὅτι ἐν τῇ τῷ Παλατίῳ λεγομένῳ
ὄρει, ἐν ᾧ Φαυστοῦλος ὄρεται, καὶ ἐκεῖ τὸ στρατῆγιον
εἶχε.

(70) Τὴν θυγατέρα τοῦ Λατίνου Ἀλβανίαν. Scr.
Λαβινίαν et hic, et in sequentibus : Lavinia enim
dicta fuit Latini filia ; Laviniumque, urbs ab Ænea
a nomine ejus condita. Verum cum Nostro, in hac
Æneæ historia, Romanisque primordiis inepit
etiam Cedrenus.

δινίαν⁸² (71) πόλιν, καὶ τὸ βασιλεῖον τοῖς Λαθινῶν Α posuit; Palladiumque, ab Albanis delatum, in
οἰοῖς ἐπέθηκε, μεταγαγὼν ὁ αὐτὸς Ἀσκάnios ἐκ τῆς urbe illa, a se condita, collocavit.
Ἀλβανίας πόλεως τὸ Παλλάδιον εἰς τὴν αὐτοῦ κτι-
σθεῖσαν πόλιν Λαθινίαν.

Ἐν τῷ καιρῷ δὲ τῷ αὐτῷ⁸⁷ ἀρχιερεὺς τις ἦν τῆς
Ἱερουσαλήμ μετὰ τὴν ἐπάνοδον τὴν ἐκ Βαβυλῶνος
τῶν δύο ἡμίσεως σκήπτρων τῶν ἀνελθόντων ἐν τῇ
Ἱερουσαλήμ Ἐλιαχεῖμ, ὁ υἱὸς Ἰησοῦ (72).

Ἐν δὲ τοῖς αὐτοῖς χρόνοις ἦν Ἰππάσιος (73), φιλό-
σοφος Πυθαγορικός· ὅστις τὴν σφαῖραν τοῦ οὐρανοῦ
πρῶτος ἐξήνεγκεν ἐκ τῶν δεκαδύο ζωδίων, καὶ κατὰ
βάλασσαν ναυαγῆσας ἐτελεύτα. Ἦν δὲ καὶ Ἰσοκράτης
τότε, καὶ Περικλῆς, καὶ Θουκυδίδης ὁ συγγραψάμενος
τὸν πόλεμον τῶν Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων. Ἐν
δὲ τοῖς χρόνοις Θουκυδίδου ἦν καὶ Φειδίας ὁ ἀγαλμα-
τοποιός, καὶ Στησίχορος, καὶ Βακχυλίδης, οἱ ἦσαν
ὀρχήσεως εὐρεταὶ καὶ ποιηταί, μετὰ τοὺς προειρη-
μένους φιλοσόφους (74) ἄνδρας· μετὰ δὲ [215] χρόνον
οἱ προῤῥηθέντες τῶν Ἑλλήνων ἦσαν παιδεύται.
Ἀναφαίνεται δὲ μετὰ ταῦτα καὶ Δημοσθένης καὶ
Ἀριστοφάνης ὁ κωμωδός.

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Δαρείου τοῦ νεωτέρου (75)
ἐβασίλευσε Περσῶν Ἀρταξέρξης ὁ Μνήμων καλού-
μενος ἔτη λθ'.

Ἀλβανῶν δὲ ἐβασίλευσεν Ἀλβας, ὁ υἱὸς τοῦ
Ἀσκανίου, ἔτη λς', καὶ κτίζει τὴν Σιλπιν πόλιν (76)
ἀπὸ τότε οἱ βασιλεῖς Σιλβιοὶ ἐκαλοῦντο· μεταγαγὼν
ἐν τῇ αὐτῇ Σιλβίᾳ πόλει καὶ τὸ Παλλάδιον ὁ αὐτὸς
Ἀλβας βασιλεύς. Καὶ ἐβασίλευσαν λοιπὸν οἱ ἐκ τοῦ
γένους τοῦ Αἰνείου⁸⁸, οἱ λεγόμενοι Αἰνεΐαδες⁸⁹, ἔτη C
ελξ'.

Eo tempore pontifex maximus Hierosolymis
fuit, post reditum a Babylone tribuum duarum
cum dimidia, Eliachimus, Jesu filius.

Iisdem temporibus floruit Hippasius, philoso-
phus Pythagoricus; qui cœlestem sphaeram primus
composuit, ex duodecim signis: in mari
autem deinde naufragus periit. Eodem tempore
etiam claruerunt Isocrates, Pericles, et Thucy-
dides, belli Atlici et Peloponnesiaci scriptor.
Æquales huic fuerunt Phidias statuarius, Stesi-
chorus, et Bacchylides, poetæ et saltatoriæ artis
inventores. Cæterum hi, prædictorum philoso-
phorum temporibus aliquanto posteriores, doctores
deinde inter Græcos emeruerunt. Posthæc
floruerunt etiam Demosthenes et Aristophanes
comicus.

Dario autem juniore successit in regno Persarum
Artaxerxes, qui et Mnemon vocatus est: et
regnavit per annos xxxix

Albanis vero regnavit Albas, Ascanii filius, an-
nos xxxvi, qui et urbem Silviam condidit: unde
et reges eorum deinceps Silvii vocati sunt: 170
Palladium vero et is quoque in Silvium transtu-
lit. Regnarunt autem Æneæ posterī, qui et Æneæ-
dæ vocabantur, per annos cccxxi.

VARIE LECTIONES.

⁸² Λαθινίαν Cedrenus, Ἀλβανίαν Ox. Eadem Λαθινισίους.⁸⁷ αὐτοῦ. Scribe παρ' αὐτοῦ. ὅπ' αὐτοῦ Cedrenus.
⁸⁸ Αἰνείου, Ch., Αἰνείου Ox. ⁸⁹ Αἰνεΐαδες. Αἰνεΐαδαι Cedrenus.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(71) Καὶ ἔκτισε τὴν Λαθινίαν. Alba, dicta est
hæc urbs ab Ascanio condita: cæterum cum quæ
profert hic auctor noster a vero ut plurimum
aliena sint, atque alias etiam omnibus satis nota,
errores singulos notare supersedabo.

(72) Ἐλιαχεῖμ, ὁ υἱὸς Ἰησοῦ. Jesuæ pontif., qui
cum Zorobabel Hierosolymas reversus est, filius
quidem erat Joacimus, non Eliachimus: de hoc
tamen auctorem intelligendum esse puto.

(73) Ἰππάσιος φιλόσοφος. Forte hic idem est,
quem Hesychius illustr. περὶ σοφῶν Ἰππασον vocat:
quem vide.

(74) Μετὰ τοὺς προειρημένους φιλοσόφους, etc.
Locus iste adeo mendosus est, ut sanus aliquis
sensus exinde elici vix poterit. Stesichori duo
fuerunt: quorum primus Thucydide multo anti-
quior: nec tamen Stesichorus alter ei contempo-

raneus erat: sed aliquanto junior; de quo vide
Cl. Seldeni Marmor. Arundel.

(75) Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Δαρείου τοῦ νεωτέ-
ρου. Ochus hic primo dictus, deinde Dariæus,
teste Ctesia: Βασιλεύει Ὀχος, καὶ μετονομάζεται
Δαριαῖος, cui in regno successit filius ejus Arsaces,
Artaxerxes postea dictus: βασιλεύει δὲ Ἀρσάκης,
ὁ μετονομασθεὶς Ἀρταξέρξης.

(76) Τὴν Σιλπιν πόλιν. Nuxæ: urbem hanc sta-
tim Σιλβίαν vocat; μεταγαγὼν ἐν τῇ Σιλβίᾳ πόλει
καὶ τὸ Παλλάδιον· Cedrenus Σιλβαν appellat. Silvii
Latinorum reges dicti sunt, non ab Alba nescio quo,
urbeve ab eo condita: sed a Silvio, Æneæ ex La-
vinia filio. Sed nec Albam regem agnoscit Historia
Romana; Alba quidem urbs erat, ab Ascanio,
Æneæ ex Creusa F. condita, ut supra diximus.

[216] ΛΟΓΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ

ΠΕΡΙ ΚΤΙΣΕΩΣ ΡΩΜΗΣ.

171 LIBER SEPTIMUS

DE ROMA CONDITA.

Regnavit posthæc Romulus, Romæ conditor, A cum Reimo fratre: unde et Romani nomen acceperunt. Ili arma Herculis, a Jove Pico oriundi, inventa, Romæ urbis, a se conditæ (quæ prius Valentia dicebatur), in templo Pici Jovis, ad forum Boarium, ubi adhuc visuntur, reposuerunt. Porro fratres isti palatium, regiam nempe domum a Pallante conditam, instaurarunt: Jovi etiam templum ingens excitantes, quod Romana lingua *Capitolium* vocabant (quasi diceret *Caput urbis*), simulacrum etiam, quod *Palladium* dicebatur, ex urbe Silvia, in Romam suam transulerunt. Fratres autem communiter regnantes, mutuis laborarunt odiis: Remoque adeo a fratre interfecto, Romulus regnavit solus.

172 Exinde autem post cædem fratris, tota motibus agitata est urbs Roma; regnumque ejus intestinis seditionibus tumultuabatur. Ad oraculum itaque profectus, rogavit: Undenam (inquiens), cum ego nunc solus regno, sunt ista? Respondit Pythia: Nisi tu fratrem in regio solio tibi assessorem constituas, urbs Roma a motibus liberari non poterit, neque populi tumultuum, nec bellorum finis erit. Statuam itaque, quæ fratris formam et vultum exprimeret, ex auro fabricari jussit: quam eodem, quo sedebat ipse, throno collocavit. Deinceps igitur regnanti illi assidebat fratris ex auro solido statua: atque ita conquierunt urbis motus, et seditiones populi conso-

Καὶ λοιπὸν ἐδασίλευσε Ῥώμος ὁ κτίστης τῆς Ῥώμης, καὶ Ῥήμος ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ· ὅθεν μετακλήθησαν Ῥωμαῖοι. Οἵτινες καὶ τὰ ὄπλα τοῦ Ἡρακλέους τοῦ ἐκ τοῦ γένους τοῦ Πίκου Αἰῶς εὐρηκότες, ἀπέθεντο ἐν τῇ παρ' αὐτῶν κτισθείσῃ πόλει· Ῥώμῃ τῇ πρώτῃ λεγομένῃ κώμῃ Βαλεντία (v) ἐν τῷ Βοαρίῳ φόρῳ εἰς τὴν ναὸν τοῦ Πίκου Αἰῶς, ἀποκλείσαντες αὐτὰ ἐκεῖ ἕως ἄρτι. Οἱ δὲ αὐτοὶ ἀδελφοὶ ἀνεγένεσαν τὸ λεγόμενον Παλάντιον (x), τὸν βασιλικὸν οἶκον τὸν τοῦ Πάλλαντος, καὶ ναὸν μέγαν τῷ Διὶ κτίσαντες ἐκάλεσαν αὐτὸν Καπετώλιον· Ῥωμαῖοι, ὃ ἐστὶν ἡ κεφαλὴ τῆς πόλεως· ἀγαγόντες δὲ ὃ τὸ Παλλάδιον τὸ ἔβανον ἀπὸ πόλεως [217] Σιδῆς (y), ἀπέθεντο αὐτὸ ἐν τῇ Ῥώμῃ. Οἵτινες ἀδελφοὶ ἐν τῷ βασιλεύειν εἰς ἑχθρὰν ἦλθον πρὸς ἀλλήλους· καὶ ἐφρονεύθη ὁ Ῥήμος ὑπὸ τοῦ Ῥώμου, καὶ ἐδασίλευσε μόνος ὁ Ῥώμος.

Ἐξότε δὲ ἀπέκτεινε τὸν ἴδιον αὐτοῦ ἀδελφόν, ἐσείετο ἡ πόλις πᾶσα Ῥώμῃ καὶ ἐγίνοντο πόλεμοι ἐμφύλιοι ἐπὶ τῆς αὐτοῦ βασιλείας. Καὶ ἀπελθὼν ὁ αὐτὸς Ῥώμος εἰς τὸ μαντεῖον ἐπηρώτησε⁹¹, διὰ τί γίνεται ἐπὶ τῆς ἐμῆς μόνῃς βασιλείας ταῦτα; Καὶ ἐβρέθη αὐτῷ ἐκ τῆς Πυθίας, ὅτι· Εἰ μὴ συγκαθεσθῇ (z) σοὶ ὁ σὸς ἀδελφὸς ἐν τῷ βασιλικῷ θρόνῳ, οὐ μὴ σταθῇ (a) ἡ πόλις σου Ῥώμῃ οὔτε ἡσύχασει ὁ δῆμος οὔτε ὁ πόλεμος. Καὶ ποιήσας ἐκ τῆς εἰκόνης τοῦ αὐτοῦ ἀδελφοῦ ἐκτύπωμα τοῦ προσώπου, ἦτοι χαρακτῆρος αὐτοῦ, χρυσοῦν στηθάριον, στήλην (77) ἐθήκεν ἐν τῷ θρόνῳ αὐτοῦ, ἐνθα ἐκάθητο. Καὶ οὕτως ἐδασίλευσε τὸν ὑπόλοιπον χρόνον, συγκαθεμένου αὐτῷ τοῦ ὀλοχρύσου ἐκτυπώματος τοῦ αὐτοῦ ἀδελφοῦ Ῥήμου⁹², καὶ ἐπαύσατο ὁ σεισμὸς τῆς πόλεως καὶ ἡσύχα-

VARIAE LECTIONES.

⁹⁰ δὲ Chron. Pasch. p. 109 D, καὶ Ox. ⁹¹ ἐπηρώτησε. ἐπιρώτησε Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(77) Χρυσοῦν στηθάριον, στήλην. Meurs. Glossar. Στηθάριον. Pectorale. Armatura pectoris equorum. Apud Nostrum tamen, et Chron. Alex. auctorem, pro statua ubique ponitur. Hujusmodi imagines Græcis recentioribus etiam θώρακες et θωράκια dictæ sunt, scilicet umbilico tenus ductæ: hæc Græcia purior προτομάς dixit. Hesychius:

Προτομή· εἰκὼν βασιλική, ἕως τοῦ ὀμφαλοῦ τοῦ σώματος εἶδος. Hæc vero de Romulo omnia habentur, tum apud Chr. Alex., tum apud Cedrenum, qui ex Nostro descripsisse videntur, Chren. quidem Alex. auctor ipsa verba, Cedrenus sensum tantum secutus.

HODII NOTÆ.

(v) Βαλεντία. Dufresn. in C. reponit Βαλεντία. (x) Παλάντιον. Παλάντιον apud Hamartolium, qui et fabulas sequentes fere omnes, sed contractius, habet.

(y) Σιδῆς. Ita Chronicæ editio Rader. et Codex ms. Vat. Dufresnius tamen substituit Ἀλδῆς.

(z) Συγκαθεσθῇ. C. συγκαθήση.

(a) Σταθῇ. C. στῇ.

σεν ἡ δημοτικὴ παραχῇ. Καὶ εἰ τι δὲ ἂν ἐκέλευε ²² θεοσίτων, ἔλεγεν [218] ὡς ἀπ' αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, λέγων· Ἐκελεύσαμεν καὶ θεοσιτάμεν· ὅπερ ἔθος κατέσχευεν ἐξ ἐκείνου παρὰ τοῖς βασιλευσίνεως τοῦ παρόντος, τὸ λέγειν, Ἐκελεύσαμεν καὶ θεοσιτάμεν. Ἐκτοτε καὶ εἰς τὰς πόλεις τὰς ὑπὸ Ῥωμαίους ²³ ἐπεμφε στηθάρια ὀλόχρυσα αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ὥστε τίθεσθαι πηλοῖα τῶν ἀρχόντων.

Ὁ δὲ αὐτὸς Ῥώμος βασιλεὺς μετὰ τὸ πληρῶσαι τὰ τελεῖα καὶ κοσμεῖσθαι τὴν πόλιν ἔκτισε καὶ τῷ Ἀρῇ ναόν· καὶ ἐν αὐτῷ τῷ μηνὶ ἐποίησεν ἑορτὴν μεγάλην θυσίας τῷ Ἀρῇ (b), καλέσας καὶ τὸν μῆνα αὐτὸν Μάρτιον, τὸν πρῶτον λεγόμενον Πρίμον (c), ὅπερ ἐρμηνεύεται Ἀρεως (d). Ἦνπερ ἑορτὴν κατ' ἔθος οἱ Ῥωμαῖοι πάντες ἐπιτελοῦσιν ἕως τῆς νῦν, καλοῦντες τὴν ἡμέραν τῆς πανηγύρεως Μάρτης (e) ²⁴ ἐν κάμῳ. Καὶ εὐθέως πάλιν ἀρξάμενος ἔκτισε τὸ Ἰπικίον ἐν τῇ Ῥώμῃ. θέλων διασχεδάσαι ²⁵ τὸ πλῆθος τοῦ δήμου τῶν Ῥωμαίων, ὅτι ἐστασίαςον καὶ ἐπῆρχοντο αὐτῷ διὰ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. Καὶ ἐπετέλεσε πρῶτος ἱπποδρόμιον ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Ῥώμης εἰς ἑορτὴν τοῦ Ἥλιου, φησὶ, καὶ εἰς τιμὴν τῶν ὑπ' αὐτὸν ²⁶ τεσσάρων στοιχείων, τοῦτ' ἐστὶ τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης καὶ τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ ἀέρος, λογισάμενος καὶ τοῦτο, ὅτι εὐτυχῶς φέρονται οἱ τῶν Περωῶν βασιλεῖς εἰς τοὺς πολέμους, ὡς τιμῶντες τὰ αὐτὰ τέσσαρα στοιχεία. Ὁ δὲ ²⁷ τῆς Πισαίων (f) ²⁸ χώρας βασιλεὺς Οἰνόμαος ἀγῶνα ἐπετέλει ²⁹ ἐπὶ τὰ Εὐρώπεια μέρη [219] μηνὶ Δύστρῳ (g) (78), τῷ καὶ Μαρτίῳ, κε', τῷ Ἥλιῳ Τιτᾶνι ὡς ὀφουμένῳ (h) (79) ἀγωνισομένης, φησὶ, τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης, ὅ ἐστι Δημήτρας (i) καὶ Ποσειδῶνος, τῶν ὑποκειμένων στοιχείων τῷ Ἥλιῳ. Καὶ ἐδάλλετο κληρὸς μεταξὺ τοῦ αὐτοῦ Οἰνομάου βασιλέως καὶ τοῦ ἐρχομένου

A suo fratrisque nomine id faceret, hac formula utebatur, *Jussimus et sancivimus*. Unde mos iste dimanavit, qui apud reges etiamnum obtinuit, Edicta proponendi sub hac formula; *Jussimus et sancivimus*. Exinde vero ad civitates Romanæ ditionis singulas, sui fratrisque ex auro solido statuas transmisit; ut juxta urbis magistratus collocarentur.

Idem rex Romulus, urbe mœnibus cincta et ornata, Marti quoque ædem erexit: mensemque eum qui antea Primus vocabatur, a Marte, Martium nominavit. Festum etiam solemne eodem mense instituit, in **173** quo sacra Marti peragebantur: quod et Romani, ritu anniversario usque adhuc celebrant; vocantes diem illum, *Festum solemnitatis in Campo Martio*. Necdiu ab incepto desistens, circum in urbe extruxit, uti tumultuantis populi motus dissiparet: adhuc enim, ob cæsum fratrem, seditiones in eum idemtidem moliebantur. Primus itaque Romulus, in ditione Romana, Circensia instituit, in honorem Solis (ut dixit), et quatuor illi subjectorum elementorum, terræ nimirum, maris, ignis et aeris. Quippe existimavit, Persarum regibus expeditiones bellicas feliciter ideo semper cessisse; quod quatuor ista elementa in veneratione habuissent. OEnomaus enim, Pisarum rex, certamen Europæis in regionibus instituit, Dystri sive Martii xxv celebrandum, solis Titanis in honorem, tanquam jam exaltati certantibus (inquit) inter se, terra marique, id est Cybele et Neptuno, soli subjectis elementis. Sors vero mittebatur inter OEnomaum et alterum, a quacunque ille orbis parte venisset, qui cum eo certaturus erat. Et si

VARIE LECTIONES.

²² ἐκέλευε Chron., ἐκέλευσε Ox. ²³ Ῥωμαίους Chron., Ῥωμαίων Ox. ²⁴ Μάρτης Chron., Μάρτιος Ox. ²⁵ διασχεδάσαι Chron., διασχεδάσαι Ox. ²⁶ αὐτὸν, αὐτοῦ Ox., αὐτῶν Chron. ²⁷ δὲ Chron., γὰρ Ox. ²⁸ Πισαίων Ox. ²⁹ ἐπετέλει — Εὐρώπεια Chron., ἐπιτελεῖ — Εὐρώπεια Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(78) Μηνὶ Δύστρῳ. Chr. Alex. μηνὶ Σύστρῳ, mēdose. Mensibus Macedonicis passim utitur auctor noster, quorum hæc nomina:

Δύστρος	Martius
Ξανθικός	Aprilis
Ἀρτεμίσιος	Maius
Δέσιος	Junius
Πάνμος	Julius
Δίος	Augustus
Γορπιαίος	September
Υπερβερεταίος	October
Δίος	November
Ἀπηνλαίος	December

HODII NOTÆ.

(b) Ἀρῇ. Lege Ἀρεῖ.
(c) Δεγ. Πρίμον. Hamart. Πρίμον, ὅ ἐστιν Ἀρεος.
(d) Ἀρεως. A. Ἀρεος.
(e) Μάρτιος. Hamart. Μάρτιον.
(f) Ὁ γὰρ τῆς Πισαίων. Hæc et quæ sequuntur de OEnomaio et Erichthonio apud Hamartolium non

Ἀδουναίος
Περύτιος
Januarius
Februarius

(79) Τῷ Ἥλιῳ Τιτᾶνι, ὡς ὀφουμένῳ. Raderus ista vertit, apud Chr. Alex. in solis, ut Titanis excelsi cultum: male omnino, ὀφουμένῳ enim hic dictus sol, id est exaltatus (non excelsus) eo quod ad æquatorem proventus, mediam jam altitudinem suam, septentrionem versus, attigerit. Sol enim semper excelsus dici potest; exaltatus vero eo magis, septentrionalibus, quo a tropico Capricorni longius discessit. Martii itaque xxv, id est æquinoctio verno, certamina hæc ab OEnomaio, solis jam sic satis exaltati in honorem, instituta dicuntur.

leguntur.

(g) Μηνὶ Δύστρῳ. C. Σύστρῳ, et in Dufresnii Vers. Systro; quod mirum eum non correxisse.

(h) Ὡς ὀφουμένῳ. Hunc locum non intellexit Dufresnii, sic vertens: in solis Titanis, vel excelsi, honorem.

(i) Δημήτρας. C. Δήμητρος.

sorte data OEnomaus pro Neptuno certaturus erat, habitum sumebat cœruleum, aquis respondentem: Antagonista autem ejus viridi ornatu utebatur, ut qui terram representaret. Sin autem Cybelis habitum sumere OEnomaum sors voluisset; tum viridi habitu 174 ipse usus est: et qui contra certabat, Neptuni, cœruleo, juxta speciem aquarum. Victus autem neci dabatur. Ad hoc regium et anniversarium certamen infinita hominum multitudo, ex regionibus atque urbibus omnibus confluebat. Et maritimi quidem ac insulani, qui vicos littorales incolebant, nautæque, volebant illi victoriam, qui cœruleum, sive Neptuni, habitum ferebat: quod existimarent, magnam, si vinceretur is, futuram piscium omnifactorum caritatem, maris naufragia et ventorum adversorum necessitates. Contra, qui continentem habitabant, mediterranei cives et agricolæ, tota etiam agrestium turba, illum vincere optabant, qui viridem gerebat habitum: rati, magnam annonæ caritatem ac famem, vinique et olei frugumque omnium inopiam secuturam, si vinceretur is qui pro Cybele, id est Terra, decertabat. Superior omnibus in hoc certamine, per multos annos, OEnomaus evasit: ut qui aurigandi artem ab Apsyrtio edoctus esset. Tandem vero ipse, a Peelope Lydo victus, morte multatus est.

Equestris autem certaminis auctor primus erat Enyalios quidam filius Neptuni illius, qui Libyam, Jovis Pici ex Io filiam, in uxorem duxit; quique regiones ad meridiem vergentes in potestatem suam redactas, ab uxoris nomine, Libyam appellavit. Equestre autem hoc certamen bigis 175 primum celebravit Enyalios: uti memoriæ prodidit, in Anniversariis suis, sapiens Callimachus.

Hunc secutus est Erichthonius, qui certamen hoc equestre quadrigis peregit: unde magnum sibi nomen comparavit: sicuti scriptum reliquit Charax, in Historiis: qui præterea addit, constructum fuisse hippodromum ad formam universi; nempe ut cœlum, terram et mare representaret. Ostia enim duodena ad zodiaci domus duodecim retulit, qui terras et maria gubernat, vitamque mortalium transitoriam; area hippodromi terram; Euripus mare, a terra media interceptum, referebat: flexus qui ad ostia, orien-

α ἀπὸ οἰασθῆ ποτε χώρας καταγωνίσασθαι αὐτόν (80)· καὶ ὅτε μὲν ὁ κλῆρος ἐκάλει τὸν Οἰνόμαον ἀγωνίσασθαι ὑπὲρ τοῦ Ποσειδῶνος, ἐφόρει σχῆμα ἱματίων κυανῶν ¹, ὃ ἐστὶ τῶν ὑδάτων, καὶ ὁ ἀνταγωνιζόμενος κατ' αὐτοῦ ἐφόρει τὸ χλωῶδες σχῆμα, ὃ ἐστὶ τῆς γῆς. Καὶ πάλιν εἰ ἤνεγκεν ὁ κλῆρος τῷ Οἰνομάῳ φέρῃσαι τὸ τῆς Δημήτρας σχῆμα, ἐφόρει τὸ χλωῶδες σχῆμα, καὶ [220] ὁ ἀνταγωνιστὴς αὐτοῦ ἐφόρει τὸ σχῆμα τοῦ Ποσειδῶνος, ὃ ἐστὶ τῶν ὑδάτων, τὸ κυανόν. Καὶ ὁ ἡττώμενος ἐφρονεῦετο. Καὶ πλῆθος ἀπειρον ἤρχετο θεωρῆσαι τὸν ἐτήσιον βασιλικὸν ἀγῶνα ἀπὸ ἐκάστης χώρας καὶ πόλεως· καὶ οἱ μὲν τὰς παραλίους πόλεις οἰκοῦντες καὶ τὰς νήσους πολῖται, καὶ τὰς κύμας τὰς παραλίους, καὶ ναῦται ², ἤρχοντο νικῆσαι τὸν φοροῦντα τὸ κυανόν σχῆμα, τοῦτ' ἐστὶ τὸ τοῦ Ποσειδῶνος, οἰωνιζόμενοι, ὅτι, ἐὰν ἡττηθῇ ὁ ὑπὲρ τοῦ Ποσειδῶνος ἀγωνιζόμενος, ἐκλειψίς ἰχθύων γίνεται παντοίων, καὶ ναυάγια θαλάσσης, καὶ ἀνέμων βιαίων ἀνάγκαι. Οἱ δὲ τὰς μεσογειοὺς οἰκοῦντες πολῖται, καὶ ἐπιχώριοι ἀγροῖκοι, καὶ πάντες οἱ ἐν τῇ γεωργίᾳ κάμνοντες, ἡδὺ τὸ νικῆσαι τὸν φοροῦντα τὸ χλωῶδες σχῆμα, οἰωνιζόμενοι ὅτι εἰ ἡττηθῇ ὁ ὑπὲρ τῆς Δημήτρας ἀγωνιζόμενος, ὃ ἐστὶν ὑπὲρ τῆς γῆς, λιμὸς εἴτου, καὶ σπάνις οἴνου, καὶ ἑλαίου, καὶ τῶν ἄλλων καρπῶν, γίνε-
ται. Καὶ ἐνίκησε πολλοὺς ὁ Οἰνόμαος ἀνταγωνιστὰς καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη· εἶχε γάρ καὶ τὸν Ἀψυρτον διδάσκοντα αὐτὸν τὴν ἡνιοχικὴν τέχνην. Ὅστις Οἰνόμαος ἡττηθεὶς ὑπὸ Πέλοπος τοῦ Λυδοῦ ἐφρονεῦθη.

Τὸν δὲ ἱππικὸν ἀγῶνα τοῦτον ἐπενόησε πρῶτος Ἐνυάλιος τις ὄνομαι, υἱὸς Ποσειδῶνος, ἀγαγόμενος ³ τὴν Λιβύην, θυγατέρα τῆς Ἰούς καὶ τοῦ Πίκου Διὸς, ὃς κρατήσας τὰ μεσημερινὰ μέρη ἐκάλεσε [221] τὴν αὐτὴν χώραν ἐν ᾗ ἐβασίλευσε Λιβύην, εἰς ὄνομα τῆς αὐτοῦ γυναικὸς. Τὸν δὲ αὐτὸν ἱππικὸν ἀγῶνα ὁ Ἐνυάλιος ἄρμασι διπλώοις ἐφεύρε (81), καθὼς ταῦτα συνεγράψατο Καλλιμάχος ὁ σοφός, ἐν τοῖς Ἑτησίοις (82) αὐτοῦ.

Καὶ λοιπὸν μετ' αὐτὸν ὁ Ἐριχθόνιος ἐπετέλεσε τὸν αὐτὸν ἀγῶνα ἄρμασι τετραπλώοις· διὸ καὶ παριβήτορος ἐγένετο, καθὰ ἐν ταῖς Χάραξος ἐμφέρεται Ἱστορίαις· ὃς συνεγράψατο καὶ ταῦτα, ὅτι τοῦ ἱπποδρομίου τὸ κτίσμα εἰς τὴν τοῦ κόσμου διοίκησιν ἰκχοδομήθη, τοῦτ' ἐστὶ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τῆς γῆς, καὶ τῆς θαλάσσης· τὰς δὲ δεκαδύο θύρας τοὺς δώδεκα ὁκτὺς ἰστόρησε τοῦ ζωδιακοῦ τοῦ διοικοῦντος τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ τῶν ἀνθρώπων τὸν παροδικὸν τοῦ βίου δρόμον. Τὸ δὲ πέλμα τοῦ ἱππικοῦ τὴν γῆν πᾶσαν εἶναι, τὸν δὲ ἑὸριπον τὴν θάλασσαν

VARIE LECTIONES.

¹ ἱματίων κυανῶν. ἱματίου κυανόν Chron. ² καὶ ναῦται. ναῦται Chron. ³ ἀγαγόμενος Chron., τοῦ ἀγαγομένου Ox. Conf. supra p. 12 A.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(80) Καταγωνίσασθαι αὐτόν. Chr. Alex. καταγωνίσασθαι αὐτοῦ· καταγωνίζομαι hic pro ἀνταγωνίζομαι ponitur: καταγωνίζομαι enim proprie significat, Certamine vinco: Hesychius: καταγωνίζεται, νικά.

(81) Ὁ Ἐνυάλιος ἄρμασι διπλώοις ἐφεύρε. Chr. Alex. ἄρμασι δὴ πολλοῖς, mendose.

(82) Ἐν τοῖς Ἑτησίοις αὐτοῦ. Iterum sorte corri-

gendum Chr. Alex., ubi pro Ἑτησίοις habet Αἰτησίους· quod interpres Ætius vertit. Αἴτια quidem inscripti Callimachi operis, quo fabularum origines et causas exposuerat poeta, meminit Servius in vii Æneid. et Martial. l. x Epigr. iv. Callimachum autem libros quamplurimos scripsisse, 800 numero, testis est Suidas; qui tamen multos eorum enumerans, nec Nostri Ἑτήσια, nec dicta Αἴτια habet

ὁπὸ τῆς γῆς μεσαζομένην, τὸν δὲ ἐπὶ τὰς θύρας αὐ-
καμπτὸν τὴν ἀνατολὴν, τὸν δὲ ἐπὶ τὴν σφενδόνην
τὴν δύσιν, τὰ δὲ ἐπὶ τὰ σπάτια ⁸ (83) τὸν δρόμον καὶ
τὴν κίνησιν τῆς ἀστρονομίας τῶν ἐπὶ τὰ ἀστέρων τῆς
μεγάλῃς ἀρκτου (j) (84).

Ὁ δὲ [232] Ῥώμος βασιλεὺς πρὸς τιμὴν καὶ αὐ-
τὸς τοῦ ἡλίου καὶ τῶν ὑπ' αὐτὸν τεσσάρων στοι-
χείων τὸν ἀγῶνα ἐν τῇ Ῥώμῃ πρῶτος ἐφεῦρε, καὶ
ἐπετέλεσεν ἐν τῇ χώρᾳ τῆς δύσεως, ἥτοι τῆς Ἰτα-
λίας, ἄρμασι τετραπύλοις, τοῦτ' ἐστὶ τῇ γῇ, καὶ τῇ
θαλάσσῃ, καὶ τῷ πυρὶ, καὶ τῷ ἀέρι. Καὶ ἐπέθηκεν ὁ
Ῥώμος τοῖς αὐτοῖς τέττασι στοιχείοις τὰ ὀνόματα,
τῇ γῇ τὸ Πράσινον μέρος, ὃ ἐστὶ τὸ χλωδὸς, τῇ δὲ
θαλάσσῃ, ὃ ἐστὶ τοῖς ὕδασι, τὸ Βένετον μέρος, ὡς
κυανὸν, τῷ δὲ πυρὶ τὸ Ῥούσιον μέρος, ὡς ἐρυθρὸν,
τῷ δὲ ἀέρι τὸ Ἀλθὸν μέρος, ὡς λευκόν· κακείθεν
ἐπενοήθη τὰ τέσσαρα μέρη ἐν Ῥώμῃ. Ἐκάλεσε δὲ
τὸ Πράσινον μέρος, ὃ ἐστὶ Ῥωμαῖσι τὸ ἐμπαράμο-
νον ⁹, πραισεντεύειν (k) γὰρ λέγεται τὸ παραμέ-
νειν (85), διότι ἡ χλωδὸς ¹⁰ γῆ διὰ παντὸς ἵσταται
ἐν τοῖς ἄλσεσι ¹¹. Τὸ δὲ Βένετον (86) ἐκάλεσεν ἐκ
τοῦ εἶναι ὑπὸ τὴν Ῥώμην ἐπαρχίαν μεγάλῃν χώραν
λεγομένην Βενετζίαν (l), ἥστινος [233] μητρόπολις
ἐστὶν Ἀκυληΐα (m), κακείθεν ἐξέρχεται τὰ κυανὰ,
τοῦτ' ἐστὶ τὰ Βενετζίαν βάμματα τῶν ἱματίων. Καὶ
προσεκόλλησε τῷ ¹² Πρασίνῳ μέρει, ὃ ἐστὶ τῇ γῇ,
τὸ λευκόν, φησὶ ¹³, τὸν ἀέρα, καθότι καὶ βρέχει καὶ
ὕπουργε ¹⁴ καὶ ἀρμόττει τῇ γῇ· καὶ τῷ Βένετῳ μέ-
ρει, ὃ ἐστὶ τοῖς ὕδασι, προσεκόλλησε συμμιζας τὸ
Ῥούσιον μέρος, ὃ ἐστὶ τὸ πῦρ, καθότι σδένουνσι τὸ
ὕδωρ τὸ πῦρ, ὡς ὑποτεταγμένον αὐτῷ. Καὶ λοιπὸν
οἱ τὴν Ῥώμην οἰκοῦντες διεμερίσθησαν εἰς τὰ μέρη,
καὶ οὐκέτι ὡμονόησαν πρὸς ἀλλήλους διὰ τὸ ἐρᾶν ¹⁵.
λοιπὸν ¹⁶ τῆς ἰδίας νίκης καὶ ἀντιποιεῖσθαι τοῦ ἰδίου
μέρους, ὥσπερ θρησκείας τινός. Καὶ ἐγένετο μέγα
σχίσμα ἐν τῇ Ῥώμῃ, καὶ μεγάλῃν ἐχθρὰν εἶχον
πρὸς ἀλλήλους ἐν τῇ Ῥώμῃ τὰ μέρη, ἀφότε ¹⁷ ἐπ-

tem, qui ad fundam, oceanum designavit: septem
denique spatia septentrionum motus et cursum
astronomicum indicarunt.

Romulus porro et ipse, ad cultum Solis, et,
quæ illi subjecta sunt, elementorum quatuor, cer-
tamen hoc in Romam primus introduxit; primus
etiam in Occidente, id est in Italia, quadrigis
illud peregit, terræ, mari, igni, aeri, responden-
tibus. Indidit etiam Romulus quatuor istis ele-
mentis nomina, a terra Prasinam factionem ap-
pellavit, propter colorem viridem; a mari Vene-
tiani, ob aquarum colorem cæruleum; ab igne
Russeam, ob colorem rubentem: ab aere vero
Albam, ¹⁷⁶ propter coloris albedinem. Inde
quatuor illæ in Roma factiones. Prasinam autem
factionem ideo vocavit, quia terra virens cum
nemoribus suis firma stat semper. Prasinum enim
Latinis *permanens* est. Venetam autem factionem
appellavit, quod ex Veneta provincia, Romæ
subjecta, cujus metropolis est Aquileia, panni
Veneti, id est, cæruleo colore tincti, afferuntur.
Prasinæ autem factioni, sive terræ, Albam, sive
aerem, conjunxit; ex quo aer terræ sit accommo-
datus, eam irrigans, eique subserviens. Factioni
autem Venetæ, sive aquis, Russeam, id est ignem,
assignavit; eo quod aqua ignem, tanquam sibi
subjectum, exstinguat. Cæterum Romani, hoc
modo in factiones distracti, propter studia par-
tium, dum quisque eam cupivit superiorem esse
cui ipse maxime favebat, non amplius inter se
concordes fuerunt. Quisque enim pro factione
sua tanquam pro religione propugnavit: inde
odia intestina gravissimaque dissidia inter fac-
tiones in urbe exstiterunt, ex quo tempore Romu-
lus primum equestris illius certaminis spectacu-

VARIÆ LECTIONES.

⁸ σπάτια Ch. cum Cedreno p. 147 C et Ducangius Gloss. v. σπάτιον, σπαθία Ox. ⁹ ἐμπαράμονον
Chron., ἐμπαράμενον Ox. ¹⁰ χλωδὸς Ch., Chron., χλωδὸς Ox. ¹¹ ἄλσεσι Ox. ¹² τῷ Ch., Chron.,
τὸ Ox. ¹³ φησι post καθότι ponit Chron. ¹⁴ ἐρᾶν Chron., ἐρᾶν Ox. ¹⁵ λοιπὸν. Ἐκαστον Chron.
¹⁶ ἀφότε Ch., ἀπότε Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(83) Τὰ δὲ ἐπὶ τὰ σπαθία. Ita etiam Chr. Alex.
mendose: σπαθίον enim *gladiolum* significat. Le-
gendum itaque cum Cedreno, σπάτια, quod voca-
bulum pure Latinum est. De circi vero constru-
ctione, vide Onuphrium Panvinium, et Cl. Salma-
sii in Solinum Plinian. Exercitation.

(84) Τὴν κίνησιν τῆς ἀστρονομίας τῶν ἐπὶ τὰ ἀστέ-
ρων τῆς μεγάλῃς ἀρκτου. Hæc aliter leguntur apud D
Chr. Alex. hoc modo: Τὴν κίνησιν τῆς ἀστρώφας
(fort. τὴν ἀστρώφαν) τῶν ἐπὶ τὰ ἀστέρων, καὶ τῆς
μεγάλῃς ἀρκτου. Cedrenus habet tantum, τὸν δρό-
μον τῶν ἐπὶ τὰ πλανητῶν.

(85) Πραισεντεύειν γὰρ λέγεται τὸ παραμέ-
νειν. Cum Nostro etiam hic ineptiunt Cedrenus et

Chr. Alex. auctor, πράσινον, a πραισεντεύειν de-
rivantes. Πράσινος enim est, porraceus, sive color
viridis, qualis porri est.

(86) Τὸ δὲ Βένετον ἐκάλεσεν. Factiones hæc co-
loribus dispare, a Romulo institutas, circumque
ipsum ab eo exstructum fuisse negant eruditi.
Spectacula enim hæc, Consualia, primo a Romulo;
deinde, circo a Tarquinio Prisco exstructo, cir-
censia dicta sunt. Quin et apertis campis a Romulo
celebrata fuisse testatur Cassiodorus, qui de *Eno-*
mai ludis locutus, Quos ludos (inquirit) postea Ro-
mulus in raptu Sabinarum, necdum fundatis ædi-
ficiis, ruraliter ostentavit Italiae, etc.

HODII NOTÆ.

(j) Τῆς ἀστρονομίας. C. τῆς ἀστρώφας, pro quo
Dufresnii reposuit τῆς ἀστρωθεσίας ex Anonymo
ms. et ex Chronico ms. ab Adamo ad Anastasium.

(k) Πραισεντεύειν. Eclogæ ms. citante Dufresnio,
ὃ ἐστὶ ἐμπαράμονον ἐκ τοῦ παραισεντεύειν, ὃ λέγε-

ται τὸ παραμένειν. Sic quoque Chron. ms. ab Ada-
mo ad Anast.

(l) Βενετζίαν. C. Βενεττίαν.

(m) Ἀκυληΐα. C. Ἀκυλοία.

lum exhibuit. Romulus etiam, si quando advertisset ex populo, vel senatoribus quoscunque, hujus vel illius factionis, in partes eorum euntes, qui odio ipsum habuerunt atque adversabantur ei vel ob fratris cædem, vel aliam ob causam quamcunque; **177** statim contrariæ factionis hominibus adherere visus est, unde illos conciliavit sibi affectique, ut adversantibus sibi et ipsi forent adversarii. Exinde, qui eum secuti sunt, reges Romani eodem usi sunt artificio.

Romulo autem regnante, crevit admodum exercitus ejus, undequaque confluent; eratque in urbe ingens agrestium militum copia, quibus pro tanto numero deerant uxores. Cumque libidinis pruritu correptæ essent juvenum cohortes, passim in foro mulieres contrectabant: inde seditio orta est et civile bellum. Cumque Romulus inops consilii quid ageret, animi penderet (dedignabantur enim feminae cum rurestribus et barbaris militibus rem habere), edixit tandem, ut miles virgines illas, quas Brutidas vocavit, in uxores duceret. Nemo autem erat, qui militibus filiam suam tradere dignatus esset: quisque enim dicebat, eos in diem tantum vivere, quibuscunque belli casibus obnoxios. Itaque Romanis civibus filias suas locabant omnes. Conturbatus ad hoc Romulus, oraculum consuluit: responsumque tulit, equestris certaminis spectaculum feminis exhiberet; quo exercitus uxores sibi utcunque compararent. Romulus igitur, coacto in palatium exercitu, certamen equestre celebravit: jussitque feminas solum ad spectaculum admitti. Itaque numerosa seminarum turba, veluti ad inusitatum quoddam spectaculum, ex omni in circuitu vicinia **178** urbisque et viculis etiam longe remotis ad urbem Romam concursitabat; circumque implebant matronæ virginesque innuptæ, inter quas et Sabinorum forma præcellentes adfuerunt filiae, quorum regio ab urbe propius aberat. Dederat porro Romulus clam in mandatis, ne cujusquam civis Romani uxor in spectaculo adesset; militique itidem suo edixit, ut matronam nullam contingerent, solas raperent virgines, et quæ viris omnino carerent. Solus autem in circum Romulus venit ut certamina spectaret. Interim autem dum ferve-

Α ενόησεν αὐτοῖς τὴν τοῦ ἱππικοῦ θῆαν ὁ Ῥώμος. Καὶ ὅτε ἐν οἰκωδῇ ποτε μέρει εἶδεν ὁ Ῥώμος (87) φιλοῦντας τοὺς λελυπημένους καὶ ἀνθίσταμένους αὐτῷ δῆμους ἢ συγχλητικούς διὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ἢ δι' ἄλλην αἰτίαν οἰωνοῦ ποτε, ἐδόκει ἀντιέχεσθαι τοῦ ἄλλου μέρους, καὶ εἶχεν αὐτοὺς εὐμενεῖς καὶ ἐναντιούμενους τῷ σκοπῷ τῶν ἐναντιῶν αὐτοῦ. Ἐξ ἐκείνου καὶ οἱ μετ' αὐτὸν βασιλεῖς τῆς Ῥώμης τῷ αὐτῷ κανόνι ἐχρήσαντο.

Ἐν δὲ τῇ βασιλείᾳ τοῦ αὐτοῦ Ῥώμου ὁ στρατὸς αὐτοῦ [224] ἐγένετο πολλὸς ἐπισεακτός, καὶ πλῆθος ἦν ἐν τῇ Ῥώμῃ τῶν ἀγρίων ἀνθρώπων, καὶ οὐκ ἦσαν πρὸς τὰ πλῆθη τῶν ἀνδρῶν γυναῖκες. Καὶ ἐπεθύμουν τῆς τοῦ βίου ἡδονῆς τὰ τῶν νεανιῶν Β στρατεύματα· καὶ ἐπῆρχοντο κατὰ τὴν ἀγορὰν ταῖς γυναῖξιν, καὶ ἐγένετο παραχῇ καὶ ἐμφύλιος πόλεμος. Καὶ ἡθύμει ὁ Ῥώμος, ἀμχανῶν τί πράξει· οὐδέ μιν ¹⁴ γὰρ ἠνείχετο τῶν γυναικῶν καταμῖξαι τοὺς στρατιώταις, ὡς ἀγρίοις καὶ βαρβάροις. Καὶ ἐξεφώνησε νόμον ὥστε λαμβάνειν τοὺς στρατιώτας πρὸς γάμον παρθένους, ἃς ἐκάλεισε Βρυτίδας (88)· καὶ οὐδεὶς ἐλείπετο δοῦναι αὐτοῖς τὴν ἰδίαν θυγατέρα, ἀλλ' ἐλεγον ὅτι οὐκ ἔστιν αὐτοῖς καθ' ἐκάστην ἐλπίς ζωῆς διὰ τοὺς πολέμους, ἀλλὰ πάντες τοὺς τῆς πόλεως ἐξεύγνουσι τὰς ἑαυτῶν θυγατέρας. Καὶ ἀθυμῶν ὁ Ῥώμος ἀπῆλθεν εἰς τὸ μαντεῖον· καὶ ἐδόθη αὐτῷ χρησμὸς ὥστε ἐπιτελεῖσαι (89) ταῖς γυναῖξιν θῆαν ἱππικοῦ, ἵνα ἀγάγηται ἑαυτῷ ὁ στρατὸς γυναῖκας. [225] Καὶ συνάξας τὸ πλῆθος τοῦ στρατοῦ ἐν τῷ παλατίῳ ἐπέτελεσεν ἱππικὴν, κελεύσας μόνον γυναῖκας θεωρῆσαι τὸ ἱπποδρόμιον. Καὶ ὡς παραξένου ¹⁵ τινὸς θέας μελλούσης γίνεσθαι, ἀπὸ πάσης τῆς περιχώρου καὶ τῶν πόρρωθεν πόλεων καὶ χωρῶν ἦλθον ἐν τῇ πόλει Ῥώμῃ πλῆθη γυναικῶν, καὶ ἀνεπλήρωσαν τὸ ἱππικὸν γυναῖκες ὑπανδροὶ καὶ νεώτεραι παρθένοι· ἦλθον δὲ καὶ αἱ θυγατέρες τῶν λεγομένων Σαβίνων, χώρας πλησίον τῆς Ῥώμης οὖσης, γυναῖκες εὐπρεπεῖς. Καὶ δοὺς ὁ Ῥώμος μανδῆτα λάθρα γυναῖκα ὑπανδρον οὖσαν Ῥωμαίων πολιτίδα μὴ θεωρῆσαι, κελεύσας καὶ ἰδίῳ στρατῷ ὥστε ὑπανδρον γυναικὸς μὴ τολμῆσαι ἀψαθαι, ἀλλὰ τὰς παρθένους ἀρπάσαι καὶ τὰς μὴ ἐχούσας ἀνδρας καὶ μόνους ¹⁶, ἀνελθὼν ἐν τῷ ἱππικῷ ὁ Ῥώμος ἐθεώρει. Καὶ ἐν τῷ ἐπιτελεῖσθαι τὸ ἱπποδρόμιον ἀπολυθεὶς ὁ

VARIE LECTIONES.

¹⁴ οὐδέ μιν Ch., οὐδεὶς Ox. et Chron. ¹⁵ παραξένου Ch., Chron., παραξένου Ox. ¹⁶ μόνας. μόνος Ox. sequentibus hæc jungens.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(87) Ἀπὸτε ἐπενόησεν αὐτοῖς τὴν τοῦ ἱππικοῦ θῆαν ὁ Ῥώμος. Scr. ἀπὸτε ἐπενόησεν, etc. Cæterum hæc mendose leguntur apud Chr. Alex. Lectio itaque, uti et interpretatio, ex Nostro restituenda.

(88) Ἄς ἐκάλεισε Βρυτίδας. Βρυτίδας legit Chr. Alex. Has ego servas feminas esse dixerim, a gente Brutiorum sic dicta, quod eorum plerique omnes fugitivi servi initio fuerint, ac bruta gens, hominum cullione circa Lucaniam confluyente; uti asserit Diodor. Sicul. Bib. Hist. lib. xvi. Brutides autem mulieres dicuntur; ut prophetides, teste Suida: Βρυτίδες, γυναῖκες οὕτω καλούμεναι, οἶοναι Σιδύλ-

λαι, καὶ προφητίδες.

(89) Ἐδόθη αὐτῷ ὁ χρησμὸς, ὥστε ἐπιτελεῖσαι. Ob hoc consilium ab oraculo Romulo, hisce angustis posito, datum, Consualia hæc certamina Consii id est consilii Dei in honorem celebravit. Valerius l. ii. c. 1 De institut. antiq. circense spectaculum primus Romulus, raptis virginibus Sabinis, Consualium nomine celebravit. Consus vero, idem qui Neptunus: haud recte itaque auctor noster, Solis in honorem a Romulo instituta fuisse hæc certamina, supra affirmat.

στρατὸς ἐκ τοῦ παλατίου ὤρμησαν ἐν τῷ ἱππικῷ, καὶ ἐκ τῶν βάρων ἀνέσπασαν τὰς παρθένους γυναῖ-
κας καὶ τὰς μὴ ἔχουσας ἀνδρας· καὶ ἔλαβον ἑαυτοῖς
γυναῖκας. Τοῦτο δὲ πρὸς ἀπαξ ἐποίησεν ὁ Ῥώμος
γενέσθαι, καθὼς [226] ὁ σοφώτατος Βεργίλλιος ¹⁷
ἐξέθετο· ὡσαύτως δὲ καὶ Πλίνιος (90) ὁ Ῥωμαίων
ιστοριογράφος συνεγράψατο, ὁμοίως δὲ καὶ Λίβιος.
Ἕτεροι δὲ ἱστορικοὶ συνεγράψαντο πρῶτον ἱππο-
δρομίων ἐπιτελέσαι αὐτοῖς τὸν Ῥώμον εἰς βούρδω-
νας (91).

Τὸν δὲ Ῥώμον καὶ τὸν Ῥῆμον τοὺς ἀδελφοὺς
ιστοροῦσιν ὑπὸ Λυκαίνης γαλακτοτροφέντας ¹⁸,
ὅτι ¹⁹ βασιλεὺς ὁ Ἀμούλιος (92), ὁ αὐτῶν πάππος,
ἐκέλευσεν αὐτοὺς ριφθῆναι εἰς τὰς ὕλας, ὡς πορ-
νογεννήτους· ἐπειδὴ ἡ Ἥλια (n) ἡ μήτηρ αὐτῶν,
ἰέρεια οὔσα τοῦ Ἀρεως ²⁰, (93) ἐφθάρη, πορνευ-
θεῖσα ὑπὸ τινος στρατιώτου, περὶ οὗ λέγουσι μυθο-
λογοῦντες τὸν Ἀρεα ἐγγαστῶσαι αὐτήν, καὶ ἐγέν-
νησεν αὐτοὺς διδύμους, καὶ διὰ τοῦτο ὁ πάππος αὐ-
τῶν ἐρρίψεν αὐτοὺς εἰς τὰς ὕλας. Καὶ εὗρε τοὺς
αὐτοὺς παῖδας χωρὶς τῆς βοσκούσης πρόβατα· καὶ
ἐπलगχνισθεῖσα, ὅτι ἦσαν εὐμορφα ²¹, λαβοῦσα
ἔθρεψεν αὐτοὺς τῷ ἰδίῳ γάλακτι. Εἰς δὲ τὴν χώραν
ἐκείνην λυκαίνας καλοῦσιν ἕως ἄρτι τὰς χωρικὰς
τὰς βοσκούσας πρόβατα, ὡς οἱ τὸν βίον καὶ τὴν
διαγωγὴν ἔχουσας μετὰ λύκων. Τοῦτου οὖν ἕνεκεν ὁ
Ῥώμος ἐπενόησε τὰ λεγόμενα [227] Βρουμάλια (94),
εἰρηκῶς, φησὶν, ἀναγκαῖον εἶναι τὸ τρέφειν τὸν
κατὰ καιρὸν βασιλέα τὴν ἑαυτοῦ σύγκλητον πᾶσαν
καὶ τοὺς ἐν ἀξίᾳ καὶ πάσας τὰς ἔνδον τοῦ παλατίου
οὐσας στρατιάς ²², ὡς ἐντίμους ἐν τῷ καιρῷ τοῦ
χειμῶνος, ὅτε τὰ πολεμικὰ ἔνδοσιν ἔχει. Καὶ ἤρ-
ξατο πρῶτους ²³ καλεῖν καὶ τρέφειν τοὺς ἀπὸ τοῦ
ἄλφα ἔχοντας τὸ ὄνομα, καὶ λοιπὸν ἀκολούθως ἕως
τοῦ τελευταίου γράμματος, κελεύσας καὶ τὴν ἑαυτοῦ
σύγκλητον θρέφει τῷ αὐτῷ σχήματι. Καὶ ἔθρεψαν
καὶ αὐτοὶ τὸν στρατὸν ἅπαντα καὶ οὐς ἐβούλοντο.

A rent aurigationes, emissus ex palatio miles, in
circum erumpit, virginesque, et quæ viris care-
rent feminas, ex gradibus raptas, in uxores sibi
duxit. Hoc autem semel duntaxat fieri voluit Ro-
mulus, uti sapientissimus Virgilius testatus est;
cui accinit quoque Plinius Romanus historiogra-
phus, uti et Livius etiam. Cæteri vero tradide-
runt, primos ludos equestres burdonibus a Ro-
mulo celebratos.

Romulum vero et Remum fratres a Lupa lacta-
tos fuisse, fama est: cum rex Amulius, avus
eorum, tanquam nothos, eos in silvas exponi jus-
serat. Mater enim illorum Ilia, Martis sacerdos, a
mille quodam compressa fuerat, unde eam a
Marte gravidam fuisse factam, fabulantur. Gemel-
los autem edidit: quos, propterea ab avo in silvis
expositos, reperit **179** mulier quædam agrestis,
quæ greges ovium pascebat: hæc vero miserata
puerulos elegantes, eos lacte suo enutrivit. In ea
autem regione usque adhuc etiam rustrestes illas
ovium custodes, lupas vocitant: ut quæ inter
lupos vitam suam transigunt. Brumalia autem
quæ dicuntur instituit Romulus, hanc ob causam:
eo quod necessarium duxit, ut hiberno tempore,
cum bellorum induciæ sunt, rex pro tempore,
quicumque fuerit, senatum omnem procereque,
palatinos item milites, honoris causa, convivii
exciperet. Primos itaque ad convivium vocavit,
qui nomina sua ab *alpha* exordiebantur; et sic
deinceps, suo quoque ordine, usque ad ultimam
alphabeti litteram. Jussit etiam, ut senatus popu-
lum eodem modo invitaret. Itaque vocabant etiam
hi exercitum omnem, et quoscunque præterea
volebant. Singularum vero turmarum panduristæ,
pridie ad vesperam ibant ad convivorum ædes,
ibidemque caneant, usque ad sequentem diem,

VARIE LECTIONES.

¹⁷ Βεργίλιος Ch., Βεργίλλιος Ox. ¹⁸ γαλακτοτροφέντας. γαλακτοτροφηθῆναι Chron. V. ad p. 37 D.
¹⁹ ὅτι Ox., διότι Chron. ²⁰ Ἀρεῖος — Ἀρεά Ox. ²¹ εὐμορφα. Fort. εὐμορφοί. ²² στρατιάς Chron.,
στρατείας Ox. ²³ πρῶτους Chron., πρῶτος Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(90) Ὡσαύτως δὲ καὶ Πλίνιος, etc. Ὅμοιος δὲ καὶ Διδύμοις. Latinorum scriptorum nomina ista Chr. Alex. auctori parum nota fuisse videntur; ideoque pro Plinio Apollonium, pro Livio Silvium, nescio quos supposuit.

(91) Εἰς βούρδωνας. In Burdone vertit Rader. ac si nomen loci esset. Ego vero vocabulum hoc Latinum esse puto et ἡμιόνους Græcis sonare, id est mulis, sicut II Reg. v. 17, ubi vulgaris translatio habet: *Obsecro, concede mihi, ut tollam onus duorum burdonum*; Septuag. habet: *δοθήτω τῷ δούλῳ σου γόμος ζεύγους ἡμιόνων*. Probabile autem est auctorem nostrum ad locum illum Servii in Virgil. *Æneid.* I. viii, respexisse; ubi in hæc verba: *Magnis circensibus actis*, hæc habet scho-
liastes: *Magnis, quantum ad paupertatem pristinam*

D pertinet. Nam legimus, propter equorum inopiam, diversis eos hinc usus animantibus.

(92) Ἀμούλιος, ὁ αὐτῶν πάππος. Ita etiam Chr. Alex. auctor, contra historię Romanæ fidem: non enim Amulius, sed Numitor avus erat gemellorum.

(93) Ἰέρεια οὔσα τοῦ Ἀρεως. Chr. Alex. habet ἱεράουσα τοῦ Ἀρεῖος, mendose; Iliam vero hanc, quæ et Rhea Sylvia dicta est, non Martis, sed Vestæ sacerdotem fuisse tradunt historici Latini.

(94) Τὰ λεγόμενα Βρουμάλια. Hinc Romulus appellavit Brumalia, seu Saturnalia, vertit Raderus, haud recte. Festum enim hoc non Saturno, sed Baccho celebrari solitum, bruma, sive hiberno tem-
pore: uti testatur Ovidius, *Fastor.* I. 1:

HODII NOTÆ.

(n) Ἥλια. Chron. Editio Rader. et Codex Vat. *Εὐδία*, ubi tamen Ἥλια corrigendum duxit Dufresnius.

uli scirent apud quem essent postridie epulaturi : quæ quidem Brumalia in repub. Romana celebrantur ad hunc usque diem. Hoc autem eo animo fecit Romulus, ut maculam deleteret, quam Romani, qui ei infensi erant oderantque, contra eum contumeliæ causa objectabant, indignum scilicet eum esse qui regnaret, affirmantes : eo quod infamis esset nominis : ut qui, cum fratre, aliena quadra vixisset ; **180** et ab incunabulis ad perfectam usque ætatem, quoad regnare cœpisset, aliorum victu enutritus fuisset : nempe innuente, eum apud Faustum colonum, et Lupam uxorem ejus, ex alieno enutritum fuisse, uti antea dictum est. Apud Romanos enim, veteres etiam omnes, vitio vertebatur, si quis alieno pane vesceretur. Unde et in symposiis, quæ *Amicalia* dicta sunt, singuli ex convivis cibum potumque suum proferebant, in commune conferunt ; morem antiquum usque adhuc servantes, ne forte *alienivori* audirent. Ob hanc igitur causam, nempe ad contumeliæ illam a se emovendam, genus hoc convivii Romulus instituit ; et Latina lingua *Brumalium* vocavit : uti hæc tradidit sapientissimus Licinius, Romanorum chronographus.

ὄνομα τοῦ ἀρίστου Ῥωμαῖσι Βρουμάλιον, καθὼς γράφοι, ἐξέθετο.

Post Romulum et Remum fratres, reges vi alii Romæ regnarunt, ad injustum usque illum Tarquinium Superbum. Ab urbe enim condita Romanorum rex septimus fuit iste : a quo etiam ablatum est regium imperium.

Hujus sub regno floruit Cumæa sibylla, vaticinatrix.

Tarquinius iste filium habuit, qui Aruns dictus est : qui in causa fuit, quod Tarquinius pater regno deturbatus fuerit, eo quod Lucretiæ, matronæ nobili, vim intulerat : illa verò, ut castam se ar-

Οἱ οὖν ἐκάστου ἀριθμοῦ πανδοῦροι (95) ἀπὸ ἐσπέρας ἀπίνοντες εἰς τοὺς οἴκους τῶν καλεσάντων αὐτοὺς ἐπ' ἀρίστῳ εἰς τὴν ἐξῆς ἡλθον πρὸς τὸ γυνῆναι ἐκείνων ὅτι παρ' αὐτῶν τρέφοντα· αὐρίον. Καὶ κατέχευε τὸ ἔθος τῶν Βρουμαλίων ἐν τῇ Ῥωμαίων πολιτείᾳ [228] ἕως τῆς νῦν. Τοῦτο δὲ ἐποίησεν ὁ αὐτὸς Ῥῶμος, θέλων ἐξαλεῖψαι τὴν αὐτοῦ ὕβριν, ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι ἐχθροὶ αὐτοῦ ὄντες καὶ μισοῦντες αὐτὸν καὶ λοιδοροῦντες ἔλεγον ὅτι οὐκ ἐχρῆν αὐτὸν βασιλεῦσαι ἐνυδρισμένον ὄντα, διότι ἐξ ἀλλοτρίων ἐτρέφησαν οἱ δύο ἀδελφοί, ἕως οὗ τελείας ἡλικίας ἐγένοντο καὶ ἐδασίλευσαν ^α, σημαίνοντες ὅτι ὑπὸ τοῦ Φαύστου τοῦ γεωργοῦ καὶ τῆς γυναίκης αὐτοῦ Λυκαίνης ἐτρέφησαν ἐκ τῶν ἀλλοτρίων ἐσθίωντες, ὡς προγγράπτται. Ὀνειδοῖ· γὰρ ὑπῆρχε παρὰ Ῥωμαίοις καὶ πᾶσι τοῖς ἀρχαίοις ποτὲ τὸ ἐκ τῶν ἀλλοτρίων τρέφεσθαι τινα· ὅθεν καὶ ἐν τοῖς συμποσίοις τοῖς λεγομένοις Φιλικοίς (96) ἕκαστος τῶν συνερχομένων εἰς τὸ συμπόσιον τὸ ἴδιον αὐτοῦ βρῶμα καὶ πόμα μεθ' αὐτοῦ κομίζει, καὶ εἰς τὸ κοινὸν πάντα παρατίθεται, καὶ ἐσθίουσι κρατήσαντες τὸ ἀρχαῖον ἔθος· ἕως τῆς νῦν, τὸ μὴ ἀκούειν ἀλλοτριόφθοι. Τοῦτου χάριν ἐπενόησε τοῦτο ὁ αὐτὸς Ῥῶμος, [229] πρὸς τὸ ἐξιλεῶσασθαι τὴν ὕβριν αὐτοῦ, καλέσας καὶ τὸν (97) ὁ σοφώτατος Λικίνιος, ὁ Ῥωμαίων χρονο-

Μετὰ δὲ Ῥῶμον καὶ Ῥῆμον τοὺς ἀδελφοὺς ἐδασίλευσαν ἄλλοι ἐκ τῆς Ῥώμης, ἕως τοῦ Ταρκυνίου Σουπέρβου τοῦ ἀδίκου. Ἐβδόμοι γὰρ βασιλεῖς τῆς Ῥώμης μετὰ τὸ κτεισθῆναι αὐτὴν ἐγένετο· καὶ ἐπῆρθη τὸ βασίλειον παρ' αὐτῶν.

Ἐπὶ δὲ τῶν χρόνων τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἦν σίβυλλα ἡ Κυμαία μάντις.

Ἔσχε δὲ ὁ αὐτὸς Ταρκύνιος υἱὸν ὀνόματι Ἀρρῶν, δι' ὃν ἐξεβλήθη τῆς βασιλείας, ὅτι βιασάμενος τὴν Λουκρητίαν συγγλητικὴν ἐμολέγευσεν ὁ υἱὸς τοῦ Ταρκυνίου ὁ Ἀρρῶν (98)· κακείνη ἐσφαξεν αὐτὴν,

VARIE LECTIONES

^α ἐδασίλευσαν Chron., βασιλευσαν Ox.

ED. CHILMFADI NOTÆ.

Sacra Corymbiferi celebrabat Græcia Bacchi, Tertila, quæ solito tempore bruma refert.

Brumus etiam a Romanis Bacchus dictus est, unde Brumalia nomen accepisse vult Tzetzes ad Hesiod. Op. et D. : Τῶ τῶν ληνῶν αἰτίῳ Διονύσῳ ἑορτὴν τὴν λεγομένην Ἀμβροσίαν ἐτέλουν, ἣ παρὰ Ῥωμαίοις Βρουμάλια καλεῖται· Βρούμος γὰρ αὐτοῖς ὁ Διόνυσος.

(95) Οἱ οὖν ἐκάστου ἀριθμοῦ πανδοῦροι. Et deinceps, εἰς τὴν ἐξῆς ἡλθον *ad sequentem usque lucem* tibiis caneant : ideoque Raderus, ob hanc nominis inconstantiam, πανδοῦρους, tibiicines, vertit. Panduram tamen instrumentum ἑγχερδον fuisse, tribus tantum chordis instructum, Assyriorum inventum asserit Jul. Poll. lib. ix, cap. 9. τριχορδον δὲ, ὅπερ Ἀσσύριοι πανδοῦραν ὀνόμαζον. Verum Hesychius ἐμπνευστὴν eam facit, adeoque syringem sive fistulam esse vult, in Σύριγγες· Συριγγες, ἐκ καλῶν πανδοῦρια· cui etiam accinit Mart. Capella, De Nupt. Philolog. lib. ix. Instrumentum hoc Hircipedi sive Pani, fistularum inventori attribuens his verbis : Verum per medium quidam agrestis canorique semidei, quorum hircipidem Pandura, Silvarum arundinis enodis fistula sibilatrix, rurestris Faunum tibia decernerunt ; et quidem ob-

streperum quoddam ut esset, ideoque armorum strepitibus magis conveniens, ratio ipsa postulare videtur.

(96) Τοῖς λεγομένοις Φιλικοίς. Convivia hæc φιλικὰ ab eis quæ συγγενικὰ dicta sunt, ita distinguit Plutarchus, ut illa eorum qui ejusdem sunt generis, seu sanguinis, hæc vero, eorum qui affinitate tantum sibi juncti sunt, esse videntur. Plutarch. Sympos. lib. iv. ubi in quæstione, Cur in nuptiis plurimi ad cœnam vocantur, hæc habet : Κάκεινο πρόσθε, εἰ βούλει, τὰς τοιαύτας ἐστιάσεις μὴ μόνον φιλικὰς, ἀλλὰ καὶ συγγενικὰς εἶναι, καταμνησμένης εἰς τὸ γένος ἐτέρας οἰκειότητος.

(97) Καλέσας καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀρίστου Ῥωμαῖσι, Βρουμάλιον· καθὼς, etc. Chr. Alex. habet καλέσας καὶ τὸ ὄνομα τῆς κλήσεως αὐτοῦ Ῥωμαῖσι Βρουμάλια [ὃ ἐστίν, τραφῆναι ἐκ τῶν ἀλλοτρίων] καθὼς, etc., ubi verba illa uncis inclusa, ab auctore de suo inserta sunt, inepte ; et contra tum verbi sensum, tum auctoris nostri, ex quo ista desumpsit, mentem.

(98) Ἐμολέγευσεν ὁ υἱὸς τοῦ Ταρκυνίου ὁ Ἀρρῶν. Lucretia, non ab Arunte, sed a Tarquinio Sexto, Superbi F. natu minore, stuprata fuit.

ως σώφρων. Καὶ ἐγένετο ἐμφύλιος πόλεμος μέγας A ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐπὶ χρόνων **, καὶ πολλοὶ ἐσφάγησαν. Ταῦτα δὲ συνεγράφατο ὁ σοφὸς Σέρβιος, ὁ Ῥωμαίων συγγραφεύς.

Ὁ δὲ Ταρκύνιος ἐξεβλήθη τῆς βασιλείας τῷ τρόπῳ τούτῳ. Πόλεμος κινήθηεντος ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐκ τοῦ ἔθνους τῶν λεγομένων Ἀρνηνῶν, λαδῶν βοήθειαν ὁ Ταρκύνιος βασιλεὺς ἦλθε [230] πολέμων τὴν Ἀρνηνῶν χώραν. Καὶ εὐρόντες καιρὸν οἱ ἔχθροί αὐτοῦ οἱ συγχλητικοί, Βρούτος, ὁ θεὸς τῆς Λουκρητίας, καὶ Κολλατίνος **, ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, κατεσκευάσαν αὐτῷ, συμπονησάμενός αὐτοῖς καὶ τῶν ἄλλων συγχλητικῶν καὶ τῶν τῆς πόλεως πάντων εἰς τὸ αὐτὸν ἐκδηληθῆναι τῆς βασιλείας, πείσαντες συμμαχεῖν αὐτοῖς εἰς τὸ μὴ διέξασθαι τοῦ λοιποῦ τὸν Ταρκύνιον βασιλέα εἰς τὴν Ῥώμην ὑποστρέφοντα τὸν στρατὸν τὸν φυλάττοντα τὸ παλάτιον καὶ τὴν πόλιν Ῥώμην τῶν λεγομένων Κελεριανῶν (99), ἀνδρῶν μαχιμωτάκων ἐν πολέμοις. Καὶ γνόντες τοῦ Ταρκυνίου τὸ τρακτεῦθῆν κατ' αὐτοῦ (1) παρὰ τῆς συγχλήτου καὶ τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ δήμου, πέμψας αὐτὸς ὑπενώθευσε καὶ αὐτὸν τὸν υἱὸν τοῦ Βρούτου, τὸν φίλον ὄντα καὶ συννεώτερον τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀφρόνους. Καὶ πεισθεὶς συνετάξατο ἐρχομένου τοῦ αὐτοῦ Ταρκυνίου κατὰ τῆς Ῥώμης προδοῦναι τὴν πόλιν καὶ τὸν ἴδιον πατέρα φονεῦν τὸν Βρούτον. Τοῦτο δὲ γνοὺς ὁ δοῦλος τοῦ Βρούτου Βινδίκιος (3), ὁ συνδίακων τῷ υἱῷ αὐτοῦ, ἀνῆγγεῖλε λάθρα τῷ ἰδίῳ [231] δεσπότῃ Βρούτῳ τὴν μέλλουσαν γίνεσθαι κατ' αὐτοῦ ἐπιβουλήν παρα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Καὶ εὐθέως ἀκούσας ὁ Βρούτος συνέσχε τὸν ἴδιον αὐτοῦ υἱόν, καὶ ἐν τῷ φόρῳ Ῥώμης ἐπὶ πάντων ἐξετάσας αὐτὸν, ἠνάγκασεν αὐτὸν ἐξεῖπεῖν τὰ αὐτῷ καὶ τῷ Ταρκυνίῳ βεβουλευμένα. Ὁ δὲ ὡμολόγησε τῷ ἰδίῳ πατρὶ τὴν γενομένην παρ' αὐτοῦ σύνταξιν τῆς προδοσίας πρὸς τὸν Ταρκύνιον· καὶ εὐθέως ἐφόνευσεν τὸν ἴδιον υἱόν. Καὶ λοιπὸν συναθροισθεῖσα ἡ σύγκλητος Ῥώμης πᾶσα ἀπεκήρυξε τὸν Ταρκύνιον τῆς βασιλείας, ἐγγράφως τὴν καθαιρεσίν αὐτοῦ ποιήσαντες, ψηφισάμενοι ἐν πρώτοις (5) καὶ δισιγνατεύσαντες ὑπάτους δύο, τὸν Βρούτον τὸν μέγαν καὶ τὸν Κολλατίνον τὸν ἄνδρα τῆς Λουκρητίας, διοικεῖν τὴν πολιτείαν Ῥωμαίων προβαλλομένους κατὰ ἰδίαν δοκιμασίαν ἀρχοντας, καὶ μὴ εἶναι τοῦ λοιποῦ βασιλέα ἐν τῇ Ῥώμῃ, γράψαντες καὶ τῷ στρατῷ τῷ ὄντι μετ' αὐτοῦ Ταρκυνίου ἀπολιπεῖν αὐτόν· καὶ ἀπέστησαν εὐθὺς. Ἡ μὲν οὖν δὲ προῆλθεν ὑπατος ὁ Βρούτος, εὐθέως ἐπὶ τῆς συγχλήτου καὶ τοῦ δήμου ἀγαγὼν τὸν ἴδιον

gueret, mortem sibi **181** conscivit. Inde bellum civile ingens Romæ coortum est; in quo plurimi ceciderunt. Hæc autem Servius, sapiens Romanorum scriptor, memoriæ mandavit.

Ejectus autem fuit e regno suo Tarquinius, hoc modo. Bellum Romanis intulerunt Ardeani: Tarquinius igitur rex, copiis collectis, regionem eorum invasit. Tempus itaque nacti opportunum, qui ei infensi erant, Brutus, Lucretiæ avunculus, et Collatinus, ejusdem maritus, senatorii ordinis viri, una cum senatoribus reliquis, populoque adeo omni, consilium inierunt quomodo Tarquinium e regno deturbarent. Conjuratōnis etiam socios habuerunt flexumines illos, qui *Celeriani* vocabantur; bellicosos viros, palatii atque urbis custodes; a quibus obtinuerunt, ne Tarquinium regem deinceps in urbem admitterent. Tarquinius autem, certior factus de his quæ contra se senatus, exercitus, omnisque adeo populus, machinabatur, Bruti filium, Aruntis filii sui amicum, et a pueris sodalem, in partes suas corruptit; ipsumque paciscentem habuit, uti venienti Tarquinio contra Romam, urbem ipse proderet; Brutum etiam, patrem suum, neci daret. Hæc vero ubi intellexisset Bruti servus, qui filium assectabatur, nomine Vindicius, conspiracy totam, quam in eum filius machinatus est, domino aperuit. Brutus, his auditis, statim **182** comprehendit filium suum, eumque in foro, coram omnibus, examini subjecit; totumque Tarquinii consilium detegere cogit. Filius itaque patri conjurationis omnem seriem indicavit: pater inde illico filium neci tradidit. Senatus deinde Romanus omnis in unum congregatus, Tarquinium regno abdicavit, ejectione ejus in acta publica etiam relata, cum prius consules duos constituissent Brutum magnum et Collatinum, Lucretiæ conjugem. His itaque communi consensu reipublicæ administratoribus designatis, cautum deinde erat, ne unquam potestas regia in Romam denuo admitteretur. Exercitum etiam, quem secum habuit Tarquinius, per litteras hortati sunt, uti regem desereret: quod et factum est. Brutus vero, consul factus, servum suum Vindicium senatus et populi in conspectum adduxit, ob fidem ejus domino præstitam, beneficium ei repensaturus. Festivitatem itaque solemnem Justitiæ indixit: et consensu throno excelsio, servum suum Vindicium loco etiam sublimiore

VARIE LECTIONES.

** χρόνων. Malim χρόνον. ** Κολλαντίνος Ox. hic et p. seq. v. 9. Κολλατίνος est infra p. 79 D.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(99) Τῶν λεγομένων Κελεριανῶν. Κελεριανούς vocat, quos Plinius, *Celeres*, *Flexumines*, id est, *Levis armaturæ Equites*.

(1) Τὸ τρακτεῦθῆν κατ' αὐτοῦ. Τρακτεῖσθαι et τρακταῖσθαι, a Latino *tracto*, consilium de re quam in eo: occurrit sæpiusculè infra apud auctorem nostrum, ut lib. xii, p. 289, κάκει αὐτοῦ διάγοντος, καὶ ἐὰν τοῦ πολέμου τρακταῖζοντος, συνέδη, etc. Ubi per hiemem commoranti, quæque ad

bellum spectabant pertractanti, sive, de eis consultant, abdidit, etc.

(2) Ὁ δοῦλος τοῦ Βρούτου Βινδίκιος. Non Bruti, sed Aquiliorum conjuratorum servus erat Vindicius. Vide Plutarch. in Publicola.

(5) Ψηφισάμενοι ἐν πρώτοις. Ἐν πρώτοις, et sæpe etiam πρώτοις, infra apud auctorem nostrum, in primis; deinde δισιγνατεύσαντες, designantes; δισιγνατεύσθαι scribitur, in Gloss. Basilicor.

sibi e regione collocavit : deinde manum dextram protendens, tres ei alapas palma impexit super faciem, elata hac voce locutus : Excusso, Vindicie, servitutis tuæ jugo, servilem conditionem tuam exuas ; et Romanæ libertatis thorace deinceps indutus, quandiu vixeris incedas. Annulum deinde aureum suo digito detractum, dexteræ ejus imposuit : et concessa etiam ei facultatibus suarum portione aliqua, Comitem fecit. Diem autem celebratis **183** hujus vocavit *Consilia* : ac si diceret, *diem largitionis*. Insuper etiam proconsulibus omnibus provinciarum prefectis imperavit, ut eodem die sacrum pervigilium et festum anniversarium *Justitiæ* celebrarent ; in memoriam ejecti Tarquinii et libertatis pro meritis Vindicio concessæ : ut hinc nimirum servi omnes documenta sibi sumerent, debitam dominis fidem præstandi ; libertatem, et honores tantos pro meritis reportaturi. Itaque etiam proconsules ubique provinciarum solemnitate illas usque adhuc pompa maxima celebrant. De his autem sapiens Livius, aliique plurimi scripserunt.

ἐλευθερία; ἀξιοῦσθαι καὶ τιμῆς. "Ατινα Κοινῶν οἱ ἐπιτελοῦσι πανηγυρίζοντες. Περὶ ὧν καὶ Αἰθίος ὁ σοφὸς καὶ ἕτεροι πολλοὶ συνεγράψαντο.

Longo autem post tempore, Galli in Romanos insurgentes, bellum eis intulerunt : quod ubi intellexisset senatus Romanus, missus est contra eos Manlius Capitolinus, dux fortissimus. Paravit hic sibi exercitum bellicosissimum ; et in Galliam profectus, commissoque cum Gallis prelio, eos profligavit. Romam deinde reversus, triumphum de illis egit. Urbem vero ingressus, senatum, exercitum, populumque fastidire animo visus est : quod senatus quidem ceterique omnes ægre tulerunt. In eum etiam machinatus est Februarius quidam, adversarius potens, senatorii ordinis vir et ex Gallis oriundus. Convocato enim consilio,

δοῦλον τὸν Βινδίκιον ὑπὲρ εὐχαριστίας, ὅτι πιστὰ ἐφύλαξε τῷ ἰδίῳ δεσπότη, καὶ ἐπιτελέσας ἑορτὴν πανηγυρικὴν τῇ Δίκῃ, καὶ καθίσας ἐν [232] τῷ ὑψηλῷ βήματι, ἀνήγαγε τὸν Βινδίκιον ἐν ὕψει ἀντικρυς αὐτοῦ, καὶ ἐκτείνας τὴν δεξιὰν αὐτοῦ χεῖρα, καὶ τῇ παλάμῃ αὐτοῦ πληγὰς τρεῖς ἐπὶ τὴν αὐτοῦ παρειὰν ἐπαγαγὼν, μετὰ κραυγῆς ἔφη ταῦτα· Ἀποτιναζάμενος τὴν τῆς σῆς δουλείας τύχην, ὦ Βινδίκιε, καὶ τὸν ταύτης ἐκδυσάμενος ζυγόν, ἐνδύσαι Ῥωμαϊκῆς ἐλευθερίας θώρακα τὸν ἅπαντα τῆς ζωῆς σου χρόνον. Καὶ ἀφελόμενος ἐκ τῆς ἰδίας χειρὸς δακτύλιον χρυσοῦν ἐπέβαλεν εἰς τὴν δεξιὰν αὐτοῦ χεῖρα, δεδωκώς αὐτῷ καὶ ἀξίαν Κόμητος (4) καὶ μέρος τῆς αὐτοῦ περιουσίας, καλέσας τὴν αὐτὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς Κοινῶν (5) ²⁷, ἅπερ ἐρμηνεύεται παροχῆς ²⁸ ἡμέρα, προστάξας καὶ τοὺς παρ' αὐτοῦ προβληθεῖσιν ὑπατικοῖς ἀρχουσι τῶν ἐπαρχιῶν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ κατ' ἔτος ἱερὰν παννυχίδα καὶ ἑορτὴν τῇ Δίκῃ ἐπιτελεῖν εἰς μνημόσυνον τῆς κατὰ τοῦ Ταρκυνίου νίκης καὶ τῆς κατ' ἀξίαν ἐλευθερίας τοῦ Βινδικίου εἰς τὸ πρότρεψασθαι τοὺς λοιποὺς ²⁹ τοὺς πανταχοῦ οἰκέτας εὐγνωμονεῖν τοῖς ἰδίοις δεσπόταις καὶ τοιαύτης [233] ὑπατικοὶ ἀρχόντες τῶν ἐπαρχιῶν ἕως τῆς νῦν

Μετὰ δὲ χρόνους πολλοὺς τυραννήσαντες οἱ Γάλλοι (6) ἐκίνησαν πόλεμον Ῥωμαίοις· καὶ τοῦτο γνοῦσα ἡ σύγκλητος Ῥώμης προχειρίσατο κατ' αὐτῶν στρατηγὸν δυνατὸν ὀνόματι Μαλλίωνα Καπιτωλίνον ³⁰ (7). Ὅστις ὀπλισάμενος καὶ λαδὼν στρατὸν πολεμικώτατον, ὥρμησεν εἰς τοὺς Γάλλους ³¹ καὶ συμβαλὼν πόλεμον ἐνίκησε κατὰ κράτος. Καὶ ὑποστρέψας ἐθιράμεισε τὴν νίκην ἐν τῇ Ῥώμῃ, καὶ εἰσῆλθεν ἀπονεννημένος κατὰ τῆς συγκλήτου καὶ τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ δήμου· καὶ διὰ τοῦτο ἐλυπήθη ἡ σύγκλητος καὶ πάντες. Φθονηθεὶς δὲ ὑπὸ τινος ἐχθροῦ αὐτοῦ συγκλητικοῦ, ὄντος ἐν δυνάμει, ὀνόματι Φεβρουαρίου (8), καταγομένου [234] ἐκ γένους

VARIE LECTIONES.

²⁷ Κοινῶν. *Consualia* in mente habuisse videtur. ²⁸ παροχῆς. Conf. inser. p. 121. ²⁹ τοὺς λοιποὺς. Fort. τοῦ λοιποῦ. ³⁰ Μαλλίωνα. Μαλλίων Ox. ³¹ Γάλλους. Γαλλίους Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(4) Δεδωκώς αὐτῷ καὶ ἀξίαν Κόμητος, etc. Vides, Lector, quam honorifice cum Vindicio agit auctor noster : miror tamen quo auctore, ista protulerit. Libertate quidem donatum, pecuniaque ex ærario remuneratum legimus apud Latinos auctores, nec aliquid amplius. Livius l. ii : *Secundum poenam nocentium, ut in utramque partem arcendis sceleribus exemplum nobile esset, præmium indici, pecunia ex ærario, libertas, et civitas donata*. Et deinde : *Post illum observatum, ut qui ita liberati essent, in civitatem accepti viderentur*.

(5) Κοινῶν, ἅπερ ἐρμηνεύεται, παροχῆς ἡμέρα. Nova hæc vocabuli hujus interpretatio, Romanisque incognita. Quid si παροχῆ, non ἀπαρέγω, sed ἀπαρόχος deductum vellet auctor noster? adeo ut non *largitionem*, sed *concessionem*, significet : ibi enim eodem excelso collocatum Vindicium, Bruto assidere facit. Atque in hoc sensu, *consilium* aliquanto melius quadrabit cum data interpreta-

tione. Verum de hoc videant eruditi.

(6) Τυραννήσαντες οἱ Γάλλοι. Τυραννήσαι apud Nostrum, pro *arma in aliquem sumere* sive *in aliquem insurgere*, passim usurpari, hic semel monuisse satis sit, exemplum unicum hic proferam, ex lib. xvi, p. 392, ubi de Alexandrinis, qui tumultuantes præfectum suum interfecerant verba faciens, deinde addit : Ἀγανακτήσας ὁ αὐτὸς βασιλεὺς, πολλοὺς ἐτιμωρήσατο ἐξ αὐτῶν τῶν Ἀλεξανδρέων, ὡς τυραννήσαντας τὸν ἀρχόντα αὐτῶν. *Hoc facto commotus imperator, a multis eorum, ob vim præfecto suo illatam, poenas eiegit*.

(7) Ὀνόματι Μαλλίων Καπιτωλίνον. Manlii et Camilli gesta auctor hic misere confundit : non enim Manlius, sed Camillus in Gallos Senones cum exercitu dux missus est. Quæ vero deinceps refert de regno affectato, senatuque spreto, hæc Manlii sunt.

IIODII NOTÆ.

(8) Φεβρουαρίου. eandem fabulam legere est apud Hamartolum.

τῶν Γάλλων (8), κατεσκευάσθη. Ἐν κομβεντίῳ γὰρ εἰσελθόντος (9) τοῦ Μαλλίωνος Καπιτωλίνου, καὶ τοῦ κοινῶς τῆς συγκλήτου καθεζομένου, ἐξαναστὰς ὁ Φεβρουάριος συγκλητικὸς λέγει τῷ Μαλλίῳ, τοῦ στρατοῦ Ῥωμαίων νικήσαντος τοὺς Γάλλους, σὺ τί ὑπεραίρη, ὡς μονομαχῆσας; ἡ τύχη Ῥωμαίων ἀεὶ νικᾷ τοὺς πολεμίους· οὐ διελαθε δὲ ἡμᾶς καὶ τοῦτο, ὅτι διὰ τοῦτο ἐν ἀπονοίᾳ τοσαύτῃ ὑπάρχεις, ὡς βουλόμενος καὶ σὺ τυραννῆσαι τοὺς Ῥωμαίους· ὅπερ οὐκ ἐγγίναται σοι. Καὶ ἀκούσας ταῦτα ἡ σύγκλητος, καὶ ὁ στρατὸς, καὶ ὁ δῆμος, ἐπῆλθε τῷ Μαλλίῳ Καπιτωλίνῳ. Ὁ δὲ δῆμος· ἐπαναστὰς κατὰ γνώμην τῆς συγκλήτου ἐδόξαν ἐκδιελθῆναι ἀπὸ τῆς πόλεως· Ῥώμης τὸν αὐτὸν Μαλλίωνα Καπιτωλίνον· ὅστις εὐλαθεθεὶς τὸν στρατὸν καὶ τὸν δῆμον, ἐξῆλθεν ἐν τοῖς ἰδίοις κτήμασι, πλησίον τῆς λεγομένης Ἀπουλίας χώρας, κάκει διήγεν ἡσυχάζων. Ἐκείνου δὲ φυγόντος, ἐπῆλθεν ὁ δῆμος Ῥωμαίων τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ διαφέροντα αὐτῷ δῆρπασαν.

Οἱ δὲ Γάλλοι προχειρισάμενοι αὐτοῖς ῥῆγα δυνατόν ἐν πολέμοις (10) [235] ὀνόματι Βρήνον, ἐπιστράτευσαν εὐθέως ἐπὶ τῆς Ῥώμης, ἀκούσαντες καὶ διὰ τὸν Μαλλίωνα, ὅτι ἐξεβλήθη ἀπὸ τῆς Ῥώμης. Καὶ ὀρμήσας ὁ Βρήνος ῥῆξ ἐξαίφνης εἰσῆλθεν ἐν τῇ Ῥώμῃ, καὶ παρέλαθεν αὐτὴν νυκτὸς ἐν χειμῶνι (11), τῇ πεντεκαίδεκάτῃ τοῦ Ἑξτιλλίου μηνὸς, προπέμψας λάθρα τοὺς ὀφειλοντας φονεῦσαι τοὺς πορταρίους καὶ ἀνοίξει αὐτῷ τὴν πόρταν. Καὶ τούτων φονευομένων ἐγένετο πύρμα (12)· καὶ γνόντες οἱ συγκλητικοὶ τὴν παράλψιν τῆς πόλεως, ἐφυγον πάντες, καὶ φανεροὶ τῶν τῆς πόλεως λαμπρῶν σὺν γυναίξιν καὶ τέκνοις εἰσῆλθον ἐν τῷ Καπιτωλίῳ εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ Αἰὸς μετὰ τῶν ἰδίων χρημάτων. Παραλαβὼν δὲ ὁ Βρήνος ῥῆξ τὴν πόλιν Ῥώμην, κατασφάζει πολλοὺς πολίτας καὶ τινας τῶν στρατιωτῶν καὶ αἰχμαλωτίζει· καὶ ἔμνευε πολιορκῶν τὸ Καπιτωλίον διὰ τοὺς ὄντας ἐν αὐτῷ συγκλητικούς· καὶ διὰ τὰ χρήματα αὐτῶν. Δυνηθέντες δὲ οἱ συγκλητικοὶ ἔγραψαν, δεόμενοι τοῦ Μαλλίωνος Καπιτωλίνου συναῖσαι τὸν κατὰ πόλιν καὶ

A cum comitium **184** intraret Manlius Capitolinus, Februarius exsurgens, reliquis senatoribus assidentibus, ita eum allocutus est: Quorsum tu, Manli, tam tesuperbe geris, quasi, tua sola virtute, parva esset haec in Gallos victoria? Nos Romanam Fortunam ubique victricem agnoscimus. Sed neque nos latet hujus tui fastus causa: nempe affectati regni spes tua. Sed frustra eris. Haec ubi audissent senatus, exercitus, et populus, insurgabant una omnes in Manlium Capitolinum: et populus quidem, senatu etiam assentiente, elatis vocibus, cum ex urbe ejici postulabat. Manlius itaque cavens sibi ab exercitu populoque, secessit in praedia sua, non procul ab Apulia sita; ubi deinde latitavit. Fuga autem ejus Romae nota, domum ejus populus invasit, bonaque ejus omnia diripuit.

Galli interim, ubi audissent Manlium ex urbe pulsum esse, bellum contra Romanos instaurant, ducem constituentes sibi strenuum, Brennum nomine. Hic itaque, missis in primis qui janitores urbis clanculo interficerent, portasque sibi aperirent, Romam repente ingressus, urbem nocte tempestuosa cepit, mensis Sextilis die xv. Custodibus autem interfectis, ingens consternatio facta est: senatores vero certiores facti urbem captam esse, fuga rebus suis consuluerunt; ex urbis autem primariis plurimi, **185** cum uxoris et liberis bonisque suis omnibus in templum Jovis Capitolini se receperunt. Urbe autem a Brenno capta, multi ex civibus, ex militibus etiam nonnulli, gladio perierunt, captivique abducti sunt. Capitolium etiam obsidione cingebat; ut senatores illic congregatos, una cum divitiis ipsorum occuparet. Senatores vero qui opportunitatem habuerunt hoc facienti, Manlium per litteras implorarunt, uti, copiis, quae per urbes regionesque Romanas distributae erant,

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(8) Καταγομένου ἐκ γένους τῶν Γάλλων. Infra etiam habet, οὗτος ἐκ γένους ἐστὶ τῶν Γάλλων. Cedrenus habet, ἐκ τοῦ μέρους τῶν Γάλλων καταγόμενος, ubi interpretes Xylander, Nescio, inquit, quid sit istud καταγόμενος· in quem tamen recte animadvertit doctissimus Jac. Goar. in notis suis posterioribus ad Cedren.; καταγομαι enim nihil aliud est quam descendendo, et καταγόμενος ἀπὸ γένους, a genere descendens: quod nos Anglicè etiam dicimus, Descended from such a Stock. Hujus autem exempla sexcenta ex hoc Nostro proferre licet: uti lib. II, p. 13, de Perseo Ionitis visente hæc habet: Γνόντες αὐτὸν οἱ αὐτοὶ Ἀργεῖοι ἰωπολιταί, ὅτι καὶ οὗτος ἐκ τοῦ γένους τῶν Ἀργείων κατάγεται, χαρέντες ἀνύμουν αὐτόν. Ita etiam lib. IV, p. 39, de Cærope verba habens, τῶν δὲ Ἀθηναίων ἐπασκεύς Κέροψ τις, ὅστις ἐξ Αἰγύπτου κατήγετο: Athenis regnavit Cæropis quidam, ab Egyptiis originem ducens. Cæropem autem Egyptium fuisse, testes habemus Suidam, Eusebium, aliosque.

(9) Ἐν Κομβεντίῳ γὰρ εἰσελθόντος. Κομέντω habet Cedrenus mendose. Κόμβεντον, et κομβέν-

τιον, conventus, sive consilium, apud Nostrum habemus frequenter.

(10) Ῥῆγα δυνατόν ἐν πολέμοις. Reges principesque omnes minores, ῥῆγας, imperatorem vero solum βασιλέα, vocatus supra monuimus: sed et duces suos ῥῆγας vocasse barbaros, tum ex hoc auctoris loco, tum ex Procopio apparet, Goth. I. I, ubi de Theuderico loquens, qui Gothorum Italiaeque copias sibi subjecerat, βασιλέως tamen nomen aut habitum sibi assumere noluit; deinde addit: Ἀλλὰ ῥῆξ τε διεβίω καλούμενος· οὕτω γὰρ σφῶν τοὺς ἡγεμόνας οἱ Βάρβαροι καλεῖ, νενομίχασιν. Sed ῥῆξ deinceps vocatus est, quo nomine barbari duces suos appellare solent.

(11) Νυκτὸς ἐν χειμῶνι. Χειμῶν hic tempus, non hibernum, sed tempestuosum significat; uti patebit ex sequentibus cæterum suavissima hujus de Februario narratiunculæ medullam excerpterunt etiam Suidas et Cedrenus, hic de Manlio, ille vero de Camillo, instituta fabula. Unde vero hauserint, jam vides, lector.

(12) Ἐγένετο πύρμα. Πυρμῶς, habet Hesychius: Πυρμός· ὀρίκη, καὶ τὰ ὅμοια.

in unum collectis, in auxilium sibi veniret. Manlius, acceptis senatus litteris, atque inde Romam captam, Capitoliumque obsessum esse a Brenno Gallorum duce edoctus, animo turbatus est. Sine mora itaque copiis undequaque collectis, in Brennum proficiscitur ipsumque ex improvise aggressus, exercitumque suum noctu ducens per urbis plateas, Brennum, exercitumque ejus, medius inter eos, adoritur. Galli autem, ignari locorum, gladio ceciderunt: Brennoque ipsi comprehenso, Manlius caput amputavit contoque affixit. Exercitu itaque ducibusque etiam ejus omnibus excisis, captivos Romanos liberavit omnes; bonis etiam, quæ diripuerant Galli, recuperatis omnibus. Senatus autem Romanus, post victoriam a Manlio Capitolino adeptam, ex Capitolio descendens, Romanæ reipublicæ administrationem totam uni Manlio concesserunt; exercitu etiam populoque residuo **186** suffragantibus. Manlius igitur Capitolinus, Roma sua iterum potitus, ob urbis protinus direptiones Romanorumque victorum ignominiam, indignatione commotus est. Mensis vero Sextilis nomen immutari voluit; et tanquam rebus Romanis infausti, dierum ejus numerum decurtavit. Comprehenso deinde Februario senatore, inimico suo, qui machinationibus suis auctor fuit ut ex urbe ejiceretur, Manlius bona ejus omnia diripit, ipsiusque in conspectu, militibus suis, qui in urbis Romæ ultionem secum adveniant, distribuit. Senatum porro exercitumque his affatus: Februius, inquit, iste a Gallis oriundus est, uti vos probe nostis: quorum etiam in vindictam ista in me machinatus est. Sed et vitam agit ignominiosam: est enim cinædus; nec in urbe Roma degere jure potest. Quin potius ejiciatur inglorius, nomenque ejus, etiam vivente ipso, deleatur. Vos vero ipsum diis manibus devovete. Annuente senatu, cum exercitu, Februius statim insignibus omnibus exutus est, nudusque factus. Tum vero storea indutum funiculoque præcinctum, vernaculis eum, sive excubitoribus tradiderunt, uti, virgis cædentes, clamarent: *Eri, Februi*: quod Græcis idem est, ac si diceret, *ἐκβη*, *περίττις*. Atque hunc in modum senator iste Februius, ejectus ex urbe, periit, diis manibus sacratus. Cavebat etiam edicto Manlius, ut mensis

Α χώραν Ῥωμαίων ὄντα ἐγκάθετον [236], στρατὸν (13) καὶ ἔλθεῖν εἰς ἐκδίκησιν τῆς Ῥώμης καὶ εἰς βοήθειαν αὐτῶν. Καὶ διεξιόμενος τὰ τῆς συγχλήτου γράμματα ὁ Μαλλίων Καπιτωλίνος, γνοὺς ὅτι ἐλήφθη ἡ Ῥώμη καὶ τὸ Καπιτωλίον φρουρεῖται ὑπὸ τοῦ Βρήνου, ῤήγος τῶν Γάλλων, ἐταράχθη· καὶ συναγαγὼν εὐθέως πάντοθεν πλῆθος στρατοῦ, καὶ ὀρήσας, ἦλθε κατὰ τοῦ Βρήνου ῤήγος ἐξαίφνης ἀπροσδοκῆτως εἰς τὴν Ῥώμην· καὶ αὐτὸς νυκτὸς κατὰξας τὸν ἴδιον στρατὸν ἐν ταῖς ῤύμαις τῆς πόλεως, καὶ μεσάσας τὸν Βῆρνον ῤῆγα καὶ τοὺς αὐτοῦ πάντας, ὡς ξένους, ἀνέβλε. Καὶ περιγεγόμενος συνελάβετο τὸν αὐτὸν Βῆρνον ῤῆγα· καὶ εὐθέως ἀπεκεφάλισεν αὐτὸν, καὶ ἔπηξεν ἐν κοντῷ ²² τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Καὶ τὰ πλήθη δὲ αὐτοῦ καὶ τοὺς κόμητας αὐτοῦ (14) κατακόψας, ἐῤῥύσατο πάντας οὓς συνελάβετο Ῥωμαίους αἰχμαλώτους, ἀφελόμενος καὶ πάντα τὰ παρ' αὐτῶν πραιδευθέντα, καὶ ἐξελθοῦσα ἡ σύγκλητος Ῥωμαίων ἐκ τοῦ Καπετωλίου μετὰ τὴν νίκην τοῦ Μαλλίωνος Καπιτωλίνου εὐθέως ἐψηφίσατο αὐτὸν ἅμα τῷ στρατῷ καὶ τῷ δήμῳ τῷ περιλειφθέντι αὐτῷ αὐτὸν μόνον διοικεῖν τὰ Ῥωμαίων πράγματα. Καὶ κρατήσας πάλιν τῆς Ῥώμης ὁ Μαλλίων Καπιτωλίνος εὐθέως [237] ἐλυτπήθη διὰ τὴν παράληψιν τῆς πόλεως Ῥώμης καὶ τὴν ὕβριν καὶ τὴν ἥτταν Ῥωμαίων. Ἐν δὲ τῷ λεγομένῳ μηνὶ Ἑξτίλλῳ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς τὰς ἡμέρας ἐκολόθωσεν (15), ὡς δυσουωνίστου γενομένου τῇ πόλει Ῥώμη, ἀποχαράξας, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ, μηκέτι καλεῖσθαι οὕτως. Εὐσχὼν δὲ καὶ τὸν συγχλητικὸν τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ, τὸν κατασκευάσαντα αὐτῷ, ὀνόματι Φεβρουάριον, τὸν καὶ ποιήσαντα αὐτὸν ἐκδληθῆναι ἐξω τῆς πόλεως Ῥώμης, καὶ πάντα τὰ αὐτοῦ ἀφελόμενος, εὐθέως ἐπ' ὕψειν αὐτοῦ ἐῤῥέγευσσε τῷ ἔλθοντι στρατῷ μετ' αὐτοῦ εἰς ἐκδίκησιν τῆς πόλεως Ῥώμης, προσφωνήσας τῇ συγχλήτῃ καὶ τῷ στρατῷ, ὅτι Οὐτος ἐκ γένους ἐστὶ τῶν Γάλλων, ὡς καὶ ὑμεῖς ἐπίστασθε, χἀκείνους ἐκδικῶν κατασκευάσέ μοι. Ἐχει δὲ καὶ ἐνυβρισμένον βίον· ἔστι γὰρ κίναιδος, καὶ οὐκ ἐχρῆν αὐτὸν οἰκεῖν ἐν τῇ Ῥώμῃ, ἀλλὰ χρῆ ἐκδληθῆναι αὐτὸν ἀτίμως καὶ ἐν τῇ αὐτοῦ ζωῇ ἀφαιρεθῆναι τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ δοθῆναι αὐτὸν εἰς θυσίαν τοῖς καταχθονίοις θεοῖς. Καὶ συνήνεσεν ἡ σύγκλητος καὶ ὁ στρατὸς· καὶ εὐθέως ἀφελόμενος αὐτοῦ ὀξίαν ἀπέδυσεν αὐτὸν γυμνὸν, καὶ περιελήσας **Β** αὐτὸν ψάθον καὶ περιζώσας αὐτὸν [238] σχοῖνον μάσσινον (16), ἐπιθεὶς τὸ ὄνομα τοῦ αὐτοῦ συγχλη-

VARÆ LECTIONES

²² κοντῷ Οἱ.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(13) Ἐγκάθετον στρατὸν. Scribendum ἐγκάθητον, a verbo κάθημαι, sedeo: ut de præsidariis intelligatur.

(14) Καὶ τοὺς κόμητας αὐτοῦ. Hesychius: Κόμης, ἄρχων, ἡγεμὼν. Verum comitum varia erant diversaque munera, de quibus vide Meursii Glossar.

(15) Τοῦ αὐτοῦ μηνὸς τὰς ἡμέρας ἐκολόθωσεν. Hanc dierum mensis hujus decurtationis causam reperisse se in quibusdam Dionis Excerptis ms. refert Cl. Salmasius Plinian. Exercit. in Solin., ubi tamen hæc omnia de Camillo, sicut et apud

Suidam, non autem de Manlio, narrantur.

(16) Καὶ περιζώσας αὐτὸν σχοῖνον μάσσινον. Quid hoc vocabulum, μάσσινον, sit, non habeo dicere: nec enim invenitur apud Suidam, nec Cedrenum; qui tamen uterque hanc Februarii narrat historiam: Suidas, καὶ διὰ τοῦτο γυμνωθέντα αὐτὸν τῆς ἐσθῆτος, καὶ θρωπῇ περιβληθέντα ψάθῳ, etc. Cedrenus, καὶ ἐκβαλὼν ἐξω τῆς πόλεως γυμνὸν, ψάθῳ θρωπῇ περιβεβλημένον καὶ σχοινίῳ τὴν ὀσφὺν περιζώσμενον, etc.: forte vocabuli vim ignorantes, omiserunt.

τοιχοῦ δι' ἐγγράφου προστάξεως αὐτοῦ τῷ μηνὶ τῷ Α Sextilis **187** in posterum Februarius a senatore isto diceretur : uti mensis infaustus nomen etiam inauspicatum et inhonorandum haberet. Sacerdotibus etiam sacrificia indixit Manlius, eodem mense peragenda. Quinetiam urbibus Romanæ ditionis universis imperavit, uti, anniversario ritu, simulacrum quoddam, storea funiculoque circumcinctum, eodem quo Februarius modo, virgis extra urbem caderetur : nempe hoc facientes, in odium mensis Februarii ; in memoriam vero Brenni, cum Gallis suis profligati, Manliique in adversarium vindictæ. Durat autem mos iste, singulis Romanorum urbibus observatus, in hunc usque diem. Ista autem desumpta sunt ex codice quodam, quem in urbe Thessalonica inveni ; cujus iste fuit titulus : *Brunichii, Chronographi Romani, Historia*.

Μετὰ δὲ τοῦ ²¹ διοικῆσαι τοὺς ὑπάτους ἐπὶ πολλὰ, πάλιν ἐβασιλευσε πρῶτος Ὀκταβιανὸς Αὐγουστος. Ὅς ἐπεμύμετο τῷ ²² Μαλλίωνι Καπιτωλίνῳ, ὡς τάξαντι τὸν κακοιώνιστον Φεβρουάριον μῆνα μέσον, καὶ μεταγαγὼν εὐθέως ὁ αὐτὸς Αὐγουστος διὰ θείας αὐτοῦ κελεύσεως τὸ ὄνομα τοῦ Φεβρουαρίου μηνὸς ὑστερον πάντων τῶν μηνῶν ἔταξε, καὶ ἀντ' αὐτοῦ τὸ ἴδιον ἑαυτοῦ ὄνομα Αὐγουστον τὸν ἔκτον ἀπὸ ²³ τοῦ πρώτου καὶ τὸν πρὸ τοῦ Αὐγουστοῦ μηνὸς ἐκάλεσεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ αὐτοῦ (21) *Ιουλίου Καίσαρος*.

Μετὰ δὲ τὸ ἐκδηθῆναι τὸν Ταρκύνιον τῆς βασιλείας διώκουν τὴν πόλιν οἱ προειρημένοι ὑπατοὶ δύο, Βροῦτος ὁ μέγας καὶ ὁ Κολλατίνος ²⁷ ὁ ἀνὴρ τῆς Λουκρητίας, καὶ ἄλλοι ὑπατοὶ πολλοὶ ἕως Καίσαρος Ἰουλίου ἐπὶ ἑτῇ υἱῷ.

Ἐν δὲ τοῖς προειρημένοις χρόνοις μετὰ ²⁸ Ἰωακαίμ Ἀδδοῦς ²⁹, [240] ὅστις ἱερεὺς ἦν (22) τῶν Ἰουδαίων, τῶν δὲ Ἑλλήνων φιλόσοφος παιδεύτης Πλάτων ³⁰ ὅστις ³¹ γράφων πρὸς Τίμαιον περὶ θεοῦ εἶπεν ὅτι τὸ θεῖον ἐν τρισὶν ὁνόμασι, μία δὲ δύναμις καὶ θεότης, εἰπὼν εἶναι πρῶτον ³² αἴτιον τὸ ἀγαθὸν τὸ οὐκ εἶναι τὰ πάντα, δεύτερον αἴτιον τοῦς ὁ δημιουργήσας τὰ πάντα, τρίτον αἴτιον ἡ ζωοποιὸς ψυχὴ, ἥτις ἐξωγόνησε τὰ πάντα. Τὰς οὖν τρεῖς δυνάμεις

Postea vero quam consules Romanam Rempub. multos per annos administrassent, regium rursus imperium primus introduxit Octavianus Augustus : qui Manlium Capitolinum culpavit, quod inauspicatum mensem Februarium inter menses medium posuisset. Itaque divino suo edicto cavuit, uti in posterum Februarius in serie mensium ultimus esset : ejus autem in loco, mensem a primo sextum, suo nomine, *Augustum* vocari jussit : antecedentem vero mensem, a Caesaris avunculi nomine *Julium* vocari voluit.

188 Post Tarquinium vero regno ejectum, Rempublicam administrarunt supradicti duo consules, Brutus magnus et Collatinus, Lucretiæ conjux ; et, post hos, alii multi, usque ad Cæsarem Julium ; per spatium annorum cccclxv.

Temporibus autem supradictis, post Joachimum, Judæorum pontifex maximus erat Addus. Floruit eodem tempore, apud Græcos, Plato philosophus. Hic ad Timæum de Deo scribens, ista protulit : nempe, Essentiæ divinæ tria quidem esse nomina ; potentiam vero et deitatem unam. Causam vero primam dixit, *Bonum* ; quod omnibus est propitium : secundam vero causam dixit, *Mentem*, rerum omnium opificem : tertiam autem, *Spi-*

VARIAE LECTIONES.

²² Ἐξῆτι. Imo Ἐξ. Tum Περίττις Ox. Sic et v. 8. ²³ τοῦ. τὸ Ch. V. vol. II. p. 24 B, 34 D. ²⁴ τῷ. τοῦ Ox. ²⁵ ἀπὸ. τὸν ἀπὸ Ox. ²⁶ Κολλατίνος Ch., Καλλατίνος Ox. ²⁷ μετὰ. κατὰ Ox. ²⁸ Ἀδδοῦς. Ἰαδδοῦς Ch. V. p. 81 D. ²⁹ ὅστις. Manca hæc, aut delendum ὅστις, nisi forte ὁ γ' scripsit. ³⁰ Addidi πρῶτον.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(17) Τοῖς βερνάκλοις, τοῦτ' ἐστὶν, περιπόλοις. Βερνάκλοι isti apud Suidam sunt οἱ ὑπηρετοῦντες τῷ δημάρχῳ, *tribuni ministri* : ὧν τὸν ὑπηρετούντων τῷ δημάρχῳ τῶν καλουμένων βερνάκλων.

(18) Βαλισσῆνοις βάκλοις τύπτειν αὐτόν. Βάκλον, *Baculus* frequenter occurrit apud Græcos recentiores : quid balισσῆνοις vero sit, videant doctiores.

(19) Τὸ αὐτὸ σχῆμα τοῦ φορέματος. Scr. φορήματος.

(20) Ἐκθεσις Βρουνιχίου Ῥωμαίων χρ. En tibi sonitem sacrum, ex quo fabulam hanc pulcherrimam hausit auctor noster.

(21) Ἐκάλεσεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ αὐτοῦ Quintilem mensem, Julium, ab Antonio nominatum ideo, quod isto mense Cæsar Julius natus fuerat, asserit Cedrenus : Ὁ Ἰούλιος μὲν Κυνθῆλιος ἐλέγετο· μετιωνομάσθη δὲ παρὰ Ἀντωνίου, διὰ τὸ γεννηθῆναι αὐτῷ Γάϊον Ἰούλιον.

(22) Ἀδδοῦς· ὅστις ἱερεὺς ἦν. Aliquid hic deesse videtur ; aut ὅστις redundat : deinde scribendum, Ἰαδδοῦς ; qui sextus erat Judæorum Pontifex, et Jannæum, non Joachimum, secutus est, teste Chr. Alex. auctore.

vitum vivificum, omnia vivificantem. Tres itaque potentias unam esse deitatem confessus est. Hæc Cyrillus, sanctissimus Alexandriae episcopus, in suis protulit scriptis, contra Apostatam Julianum imperatorem : qui etiamasserit Trinitatis sanctæ unitatem divinam prædixisse omnes, futuri licet ignaros.

Platonis autem tempore, philosophiam etiam apud Græcos docuerunt Xenophon, Æschines, et Aristoteles, qui introduxerunt in mundum errorem illum, de transmigratione animarum. Ferunt inde, Callistus, 189 Lycaonis filiae, animam in ursam; Hippomenis, Megarei filiae, in leonem; Ius, Inachi filiae, in juveneam; Atalantæ, Schœnei filiam, in pavonem; Philomelæ, Pandionis filiae, in hirundinem, Progenes vero, sororis ejus, in lusciniā; Niobes, Tantalī filiae, in saxum transmigrasse. Cujusmodi alia plurima fabulati sunt isti, et qui eos secuti sunt.

Post antedictum vero Artaxerxem Persarum regem demortuum, regnum suscepit Ochus, filius ejus. Ægyptiis hic bellum intulit; regionemque eorum totam subactam, devastavit. Ægyptiis eo tempore imperabat Nectanabus : qui, cum ex divinatione per pelvim intellexisset, Ægyptum ab Ocho; Persarum rege, occupatum iri; tonsa coma, mutatoque vesitu regio, per Pelusium, ad Pellam, Macedoniæ urbem, transfugit; ubi deinde vixit.

τὰ βασιλικά ἱμάτια, ἔφυγε διὰ τοῦ Πηλουσίου ὁ αὐτὸς Νεκταναβῶς, διέτριβεν.

Eodem tempore increbuit fama Nectanabum cum Olympiade, illusionis cujusdam ope, concubuisse, et ex ea genuisse Alexandrum; quem ferunt Jovis Ammonis esse filium. Duravit autem prima Theba-

Α μὲν ὑπάρχειν θεότητα ὁμολόγησε. Ταῦτα Κύριλος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτοῦ ἐνέταξε τοῖς κατὰ Ἰουλιανοῦ τοῦ βασιλέως τοῦ παραβάτου, λέγων ὅτι τὴν ἁγίαν Τριάδα εἰς μονάδα θεότητος πάντας προσιπεῖν ἀγνοοῦντας τὸ μέλλον.

Ἐν δὲ τοῖς χρόνοις τοῦ αὐτοῦ Πλάτωνος ἦσαν καὶ ἄλλοι φιλόσοφοι Ἕλλήνων παιδεύται, Ξενοφῶν, καὶ Αἰσχίνης, καὶ Ἀριστοτέλης. Οἵτινες πλάνην μετεμψυχώσεως παρεστήγαγον τοῖς ἀνθρώποις. Καὶ τὴν μὲν Καλλίστην ὁσὶν, θυγατέρα τοῦ Λυκάονος, μετεμψυχθεῖσαν εἰς ἄρκον, τὴν δὲ Ἰππομένην, θυγατέρα τοῦ Μεγαρέως, εἰς λέοντα, τὴν δὲ Ἰώ, θυγατέρα τοῦ Ἰνάχου, εἰς δάμαλιν, καὶ τὴν Ἀταλάντην, θυγατέρα τοῦ Σχιδνεῶς, εἰς ταῦνα (23), καὶ τὴν Φιλομήλαν, θυγατέρα Πανδίωνος, εἰς χελιδόνα (24), [241] καὶ τὴν Πρόκνην, τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς, εἰς ἀγρόνα, καὶ τὴν Νιδόην, θυγατέρα τοῦ Ταντάλου, εἰς λίθον μετεμψυχωθῆναι (25). Καὶ ἄλλα τοιαῦτα τινα ἐμυθολόγησαν αὐτοὶ καὶ οἱ μετ' αὐτούς.

Μετὰ δὲ τὸ τὸν εἰρημένον Ἀραξέρξην, βασιλεῖα Περσῶν, ἀποθανεῖν ἐβασίλευσεν Ὀχος (q), υἱὸς αὐτοῦ (26). Ὅστις ἐπολέμησεν Αἰγυπτίοις καὶ παράλαβε πᾶσαν τὴν γῆν Αἰγύπτου καὶ ἀπόωλεσεν αὐτὴν, βασιλεύοντος τῶν Αἰγυπτίων τότε τοῦ Νεκταναβῶ (r) ὁ, τοῦ ποιήσαντος λεκανομαντεῖαν (27) καὶ γινόντος ὅτι δεῖ τὸν Ὀχον, βασιλεῖα Περσῶν, παραλαβεῖν τὴν Αἴγυπτον. Ὅς καὶ κουρευσάμενος τὴν ἰδίαν κόμην τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ καὶ ἀλλάξας αὐτοῦ Νεκταναβῶ, καὶ εἰς Πέλλην (28), πόλιν τῆς Μα-

Ἐν τῷ χρόνῳ οὖν τῷ αὐτῷ ἦν τὰ κατὰ τὴν Ὀλυμπιάδα καὶ τὸν αὐτὸν Νεκταναβῶ θρῦλλοῦμενα, ὡς διὰ χλεύης τινὸς ἐπορευνέθη ὑπ' αὐτοῦ καὶ συνέλαβε τὸν Ἀλέξανδρον, ὃν λέγουσιν ὑπὸ Διδῷ Ἀμμόνος

VARIE LECTIONES.

Κυρίλλος Οχ. ὁ κατὰ Ἰουλιανοῦ. l. p. ed. Spanh. 34 A, B. Καλλίστην. Καλλιστώ dicit. Λουκάονος Οχ. τὴν δὲ Ἰππομένην. Hippomenem, Macareli, non filiam, sed filium, cum Atalanta in matris deorum templo rem habere ausum, in leonem, amasiam vero Atalantam in leonem, commutatos perhibent mythologi Latini. Ch. Πανδίωνος Οχ. Νιδόην — Ταντάλου Ch., Ἰώδην — Ταλάντου Οχ. Νεκταναβῶ. Vid. Wesseling. ad Diodor. vol. II, p. 121, 11. Ὀχον Ch., Χρόν Οχ. Ἰμο ἀπό.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(23) Τὴν Ἀταλάντην, etc. εἰς ταῦνα. Argum quidem in Pavonem conversum legimus.

(24) Φιλομήλαν θυγατέρα Πανδίωνος εἰς χελιδόνα. Imo in lusciniā, Progne vero soror in hirundinem mutata dicuntur.

(25) Εἰς λίθον μετεμψυχωθῆναι. Auctoris dictio nem secuti, de animæ tantum transmigratione, ista reddidimus: pro μετεμψυχωθῆναι tamen rectius dixisset, μεταμορφωθῆναι: de corporis enim transmutatione, non de Pythagorica animarum transmigratione, loquuntur fabularum istarum auctores.

(26) Ἐβασίλευσεν Ὀχος, υἱὸς αὐτοῦ. Artaxerxis

filius quidem erat Ochus, sed spurius. Vide Ctesiam.

(27) Τοῦ ποιήσαντος λεκανομαντεῖαν. Ita etiam Glycas, Annal. part. II: Cum autem per vaticinationem, qua pelvi solet fieri, futurum cognovisset, ut Ægyptus in hostium potestatem veniret, etc. Hujus præstigiarii etiam meminerunt Eusebius, Cedrenus, Chr. Alex. auctor, aliique.

(28) Καὶ εἰς Πέλλην. Nectanebum alii Æthiopiam, alii Macedoniam s. recepisse asserunt, teste Eusebio Χρον. λογ. α'. Φυγόντος Νεκταναβῶ, ὡς τινες, εἰς Αἰθιοπία, ὡς δὲ ἕτεροι, εἰς Μακεδονία, ἦν ἰκα καὶ Ὀλυμπιάδι μυχθεὶς διὰ γοητείας υἱὸν ἔσχεν Ἀλέξανδρον, etc.

BODII NOTÆ.

(p) Βροῦτος ὁ μέγας. Brutus magnus, ut vertit interpretes: malim senior.

(7) Ὀρος G. Hamart. χρός, ut et Auctor infra

p. 243.

(r) Νεκταναβῶ. Eandem fabulam Hamartolus ms. et alii multi.

συλληφθῆναι¹¹. [242] Κατέσχευεν οὖν ἡ βασιλεία τῶν Αἰγυπτίων καὶ Θηβαίων ἡ πρώτη ἐτῆ αὐτῶν. Ταῦτα δὲ Εἰρηναῖος ὁ σοφὸς χρονογράφος ἐξέθετο.

Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ καιρῷ ἀρχιερεὺς ἦν τῶν Ἰουδαίων Ἰαδδοῦς (29)· κατέσχευεν οὖν ἡ Ἑβραϊκὴ ἀρχιερωσύνη ἐτῆ αὐτῶν (30).

Ἐν δὲ τοῖς αὐτοῖς χρόνοις ἡ Ῥόδος ἡ νῆσος ὑπὸ θεωρηνίας σεισμοῦ κατηνέχθη πᾶσα ἐν μηνὶ Ὀκτωβρίῳ νυκτός· καὶ ἔπεσεν ἡ στήλη τοῦ Κολοσσοῦ (31) καὶ ἔκλειτο χαμαί. Τότε δὲ οἱ ἀρχιερεῖς τῶν Ἰουδαίων καὶ τὸ ἔθνος ὅλον φόρους ἐδίδουν Ἀσσυρίοις. Ὑπετάθησαν δὲ τότε οἱ Ἀσσύριοι καὶ ὁ Ὄχος¹², βασιλεὺς αὐτῶν· καὶ ἐτυράννησαν πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ παρεδόθη ἡ βασιλεία εἰς χεῖρας Ἀσσυρίων, καὶ Περσῶν, καὶ Μήδων, καὶ Πάρθων.

Τῆς δὲ Μακεδονίας ἐδασίλευσε Φίλιππος ἐτῆ κ'· ὅστις νικήσας [243] ὑπέταξε τὴν Θεσσαλίαν, καὶ κτερίζει πόλιν εἰς τὴν Μακεδονίαν, ἣν ἐκάλεσε Θεσσαλονίκην (s), τὴν πρῶτην λεγομένην κώμην Θέρμας (32). Διονύσιος δὲ ἐξέθετο ὅτι εἰς ὄνομα βασιλείσης μιᾶς τοῦ γένους Φιλίππου μετὰ ταῦτα ἐκλήθη Θεσσαλονίκη. Κατέσχευεν οὖν ἡ βασιλεία, ἥτοι τοπαρχία, Μακεδόνων ἐτῆ χβ'· ἕως τῆς βασιλείας τοῦ αὐτοῦ Φιλίππου, καθὼς ὁ σοφώτατος Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου χρονογραφεῖ.

Καὶ μετὰ Φιλίππον ἐδασίλευσε τῆς Μακεδονίας Ἀλέξανδρος ὁ Φιλίππου. Τῶν δὲ Βαβυλωνίων μετὰ τὸν Ὄχον¹³ (33) ἐδασίλευσε Δαρτεῖος ὁ Μῆδος ὁ Ἀσσαλάμου (34)· καὶ κατεκυρίευσεν πάντων.

Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἐπὶ τῆς αὐτοῦ βασιλείας περιγενόμενοι προσελάβοντο τὴν περιοχὴν τῆς αὐτῶν γῆς· καὶ ἀποβαλλόμενοι δυνατοὺς ὑπάτους, χώρας ἀπέσπων.

VARIAE LECTIONES.

¹¹ συλληφθῆναι Ch., συληφθῆναι Ox. ¹² Ὄχος Ch., Χῶος Ox. ¹³ χβ'. « Error hic in numero : a Carano enim primo Macedonum rege, usque ad Philippum hunc, cccclī tantum annos enumerat Eusebius, » Ch. V. Mai. ad Euseb. p. 170. ¹⁴ Ὄχον Ch., Χῶον Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(29) Ἀρχιερεὺς ἦν τῶν Ἰουδαίων Ἰοῦδας. Omnino legendum, Ἰαδδοῦς : sub his temporibus enim floruit Iaddus, Judæorum pontifex sextus a cæpto pontificatu, post captivitatem Judæorum ex Babylone remissam. Vide Chr. Alex. et Eusebium.

(30) Κατέσχευεν οὖν ἡ Ἑβραϊκὴ ἀρχιερωσύνη ἐτῆ αὐτῶν. Scilicet ab Israelitarum ex Aegypto egressu.

(31) Ἐπεσεν ἡ στήλη τοῦ Κολοσσοῦ. Sub Antiocho Magno, Syriæ rege, accidisse hoc testatur Eusebius.

(32) Κώμην Θέρμας. Ita etiam Jo. Tzetz. Chil. 10.

Ἡ νῦν Θεσσαλονίκη μὲν πόλις ἡ λαμπροτάτη ὕπῃχε κώμη, θερμὴ δὲ τὴν κλήσιν ἐκαλεῖτο.

HODII NOTÆ.

(s) Θεσσαλονίκην G. Hamart. Καὶ ἐν τῷ Ἰλλυρικῇ πόλιν κτίσας (Φίλιππος) ἐκάλεσεν αὐτὴν Θεσσαλονίκη.

norum Aegypti 190 dynastia, per annos mccccxciii. Hæc vero sapiens Irenæus in Chronicis suis scripta reliquit.

Iisdem temporibus pontifex Judæorum maximus fuit Judas. Sacerdotium autem Judaicum duravit annos ciccclii.

Circa idem tempus, Rhodus insula, mense Octobri, nocturno tempore, tota terræ motibus conquassata est : quo tremore Colossus etiam ad terram collapsus est. Eo tempore pontifices maximi Judæorum, totaque gens, tributa Assyriis pendebant. Assyrii autem, cum Ocho, rege suo, elatiores facti, in terram universam imperium exercuerunt : regnumque traditum est in manus Assyriorum, Persarum, Medorum et Parthorum.

Macedoniæ vero imperavit Philippus per annos xx : qui cum Thessaliam armis subegisset, vicum, Thermas antea dictum, in urbem factum, Thessalonicam nominavit. Dionysius autem auctor est Thessalonicam, post temporis vocatam fuisse, a reginæ cujusdam, a Philippo ortum ducentis, nomine. Regnum verò, sive dynastia Macedonum, duravit annos xcii, ad Philippi regnum numeratos : sicut in Chronico suo tradidit sapientissimus Eusebius Pamphili.

Philippo successit, in regno Macedonico, Alexander, Philippi filius. Babylonis 191 autem post Ochum imperavit Darius Medus, Assalami filius et imperium mundi tenuit.

Eo regnante Romani, potentiores facti, imperii sui fines ampliare cœperunt ; virosque bellicosos in consulatum promoventes, regiones subinde totas sibi asseruerunt.

Καὶ μέχρι νῦν τὸ πέρατος τὸ τῆς Θεσσαλονίκης θερμῆς κώμης λέγεται, ἀπὸ τῆς Θέρμας κώμης.

Ἀλλὰ πρῶτον dictam fuisse testatur Stephanus : Θεσσαλονίκη, πόλις Μακεδονίας, ἥτις ἀρὰ ἐκαλεῖτο Ἀλία, Κασσάνδρου κτίσμα· ubi etiam diversam a Nostro nominis Thessalonicae originem, ex Lucillo Tarræo profert.

(33) Μετὰ τὸν Χῶον. Scr. Ὄχον. Ochum vero excepit Arsēs, Ochi filius, qui regnum tenuit annos ii, cui successit Darius, Arsami filius, teste Eusebio.

(34) Ὁ Μῆδος, ὁ Ἀσσαλάμου. Scr. ὁ Ἀρσάμου, uti habent Eusebius, Cedrenus, Glycas : auctor tamen noster ubique ὁ Ἀσσαλάμου habet.

σαλονίκη· καὶ τὴν Θεσσαλίαν ὑποτάξας, κατεκράτησε.

[244] ΛΟΓΟΣ ΟΓΔΟΟΣ

ΧΡΟΝΩΝ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ.

LIBER OCTAVUS

DE REGNI MACEDONICI TEMPORIBUS.

192 Anno autem quarto regnantis Darri Medi, A Assalami filii, excitavit Deus contra Assyrios, Persas, Parthos atque Medos, Alexandrum, Philippi filium, Macedoniae regem. Vicum hic quemdam, Racustum olim vocatum in urbem magnam condidit; quam a nomine suo Alexandriam appellavit, mactata virgine intacta, cui nomen ipse dederat, Macedoniae. Fanum etiam Serapidi Soli; balneum item publicum, nomine Hippum, templaque alia nonnulla exstruxit. Idem Alexander in Assyriorum fastum stomachatus, comparatis sibi ducibus strenuis concordibusque, primus cum Dario, Persarum rege, fortunam belli tentavit. Byzopolim itaque Europæ **193** veniens, Strategium illic construxit: quem locum ideo sic vocavit, quod, cum prius ibi de iis, quæ ad bellum propositum spectarent, cum exercitu et commilitonibus communicasset; exercitum inde transmisit in oppositum Bithyniæ emporium, Discos vocatum. Ubi quo milites suos ad bellum redderet paratiores, ingenti eos auri pondere donavit: itaque emporium istud, Chrysopolim vocavit: quo nomine etiam adhuc appellatur. Inde vero movens, Trojam venit: ubi sacra faciens ad Achillis tumulum (ex quo etiam oriundus erat), ro-

Τῷ δὲ τετάρτῳ ἔτει τῆς βασιλείας Δαρείου ^α τοῦ Μήδου τοῦ Ἀσσαλάμου, ἐξανέστησεν ὁ θεὸς τοὺς Ἀσσυριοῖς καὶ Πέρσαις καὶ Πάρθοις καὶ Μήδοις Ἀλέξανδρον τὸν τῆς Μακεδονίας τοπαρχὴν, ἥτοι βασιλέα, τὸν Φιλίππου. Ὅστις καὶ τὴν μεγάλην Ἀλεξάνδρειαν ^α ἔκτισε, τὴν πρῶν λεγομένην κώμην ^β Ῥακοῦστιν· ἦν αὐτὸς ἐκάλεσεν εἰς ἑῷον ὄνομα Ἀλεξάνδρειαν, θυσιάσας κώρην παρθένον, Μακεδονίαν παρ' αὐτοῦ κληθεῖσαν. Ἐκτίσας δὲ καὶ [245] ἱερὸν τῷ Σεράπιδι ^γ ἤλιῳ, καὶ δημόσιον (35), ὃ καλεῖται ὁ Ἴππος, καὶ ἄλλα ἱερά. Ὅστις βασιλεὺς Ἀλέξανδρος, προτρέψαμενος ὁμόφρονας γενναίους στρατηγούς, κατὰ τῆς ἀπονοίας Ἀσσυρίων ὀργισθεὶς, πρῶτος παρτάξατο Δαρεῖν τῷ βασιλεῖ Περσῶν. Καὶ ἰθὺς εἰς Βιζούπολιν τῆς Εὐρώπης ἔκτισεν ἐκεῖ τόπον, ὃν περ ἐκάλεσε τὸ Στρατήγιον (36) (δ)· ἐκεῖ γὰρ στρατηγήσας τὰ τοῦ πολέμου μετὰ τοῦ ἰδίου στρατοῦ καὶ τῶν συμμάχων αὐτοῦ, ἐπέρασεν ἐκεῖθεν σὺν τῷ ἰδίῳ πλήθει ἀντικρυς εἰς ἐμπόριον τῆς Βιθυνίας λεγόμενον Δίσκος. Βουλόμενος δὲ προτρέψασθαι τὸ ἴδιον στράτευμα ἐρρόγουςεν αὐτοῖς ἐκεῖ πολὺν χρυσὸν, καὶ μετεκάλεσε τὸ αὐτὸ ἐμπόριον Χρυσόπολιν (37) (ε)· ὅπερ οὕτως καλεῖται ἕως τῆς [246] νῦν. Καὶ ἐξορμήσας ἐκεῖθεν ἐν τῇ Τροίᾳ ἦλθε· καὶ ποιήσας

VARIAE LECTIONES.

^α Δαρείου. Δαρίου Ox. ^β Ἀλεξάνδρειαν Ox. bis. ^γ πρῶν λεγομένην κώμην Ῥακοῦστιν. ἢ Ῥακώτην prius dictam asserit Stephanus: Ῥακώτης, οὕτως ἢ Ἀλεξάνδρεια πρότερον ἑκαλεῖτο: vide eundem etiam in Ἀλεξάνδρεια. Ch. Apud Stephanum scribendum Ῥακώτης. ^δ Σεράπιδι Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(35) Καὶ δημόσιον. Δημόσιον, simpliciter positum apud nostrum ubique significat δημόσιον λουτρὸν, Balneum publicum: atque hoc satis apparebit ex lib. 1, p. 243, ubi quod prius δημόσιον λουτρὸν vocaverat, deinde δημόσιον tantum dicit: Καὶ οὕτως αὐτὸ τὸ δημόσιον λουτρὸν ἐκάλουν, etc. primo habet; deinde, τὸ δὲ αὐτὸ δημόσιον ἦν κακτισμένον, etc. ita etiam lib. xiii, p. 302, Ἀύσας τὸ λεγόμενον Φιλίππου βασιλέως δημόσιον· λουτρὸν γὰρ παλαιὸν ἦν, καὶ τῷ χρόνῳ φθαρὲν, καὶ μὴ λουόν. Cæterum exempla huiusmodi ubique occurrunt. Itaque apud Chr. Alex. auctorem in Hadriano, Hierosolymas occupante, urbisque nomen immutante, ἔκτισε τὰ δύο δημόσια, quod interpretes vertit, condidit duplex forum. Ego potius vertendum censeo, condidit duo balnea publica.

(36) Ὅν περ ἐκάλεσε τὸ Στρατήγιον. Chr. Alex. auctor de Severo imp. locum reficiente, verba

habens, Στρατήγιον vocat: καὶ ἐκάλεσε τὸν τόπον, Στρατήγιον, recentioribus scilicet Græcis usitata scripitionis corruptela. Prætorium a Latinis hunc locum dictum asserit P. Gyllius, De topograph. Constantin. lib. iii, quem vide. Hesychius Miles. in Patr. Constantinop. Forum vocat: Καθὰ καὶ ἐν τῷ στρατηγίῳ λεγομένῳ φόρῳ, ἐνθα ποτὲ οἱ στρατηγοῦντες τῆς πόλεως ἄνδρες τὰς τιμὰς ὑπέδεχοντο, ἐπὶ λιθίνῃ ἀνέγραψε στήλῃς.

(37) Καὶ μετεκάλεσε τὸ αὐτὸ ἐμπόριον, Χρυσόπολιν. Dionysius Byzantius apud Stephanum de urb. aliam nominis originem tradit, his verbis: Κέκληται δὲ Χρυσόπολις, ὥς μὲν ἔνιοι φασιν, ἐπὶ τῆς Περσῶν ἡγεμονίας, ἐνταῦθα ποιούμενων τοῦ προσέχοντος ἀπὸ τῶν πόλεων χρυσοῦ τὸν ἀθροισμὸν· οἱ δὲ πλείους, ἀπὸ Χρυσοῦ παιδὸς Χρυσήϊδος καὶ Ἀγαμέμνονος.

HODII NOTÆ.

(δ) Στρατήγιον. G. Hamart. Στρατήγιον.

(ε) Χρυσόπολιν. Hamart. Χρυσούπολιν.

θυσίαν εἰς τὸν τύμβον τοῦ Ἀχιλλέως ὡς ἐκ γένους Α gavit, uti Genium ejus haberet in bellis sibi auxiliarem. Olympias enim, Alexandri Macedonis mater, originem duxit a Molosso, Pyrrhi ex Andromacha filio. Alexander autem, cum ducibus suis, tanquam pardus, inde properans; regiones omnes undique subegit. Quin et Dario quoque, Assalami filio Persarum rege, superato, ipsum comprehendit, imperiumque ejus totum, Assyriorum, Medorum, Parthorum, Babyloniorum, Persarum, omnesque adeo mundi ditiones, occupavit, uti hæc scripta reliquit sapientissimus Bottius. Quinetiam idem Alexander ab Assyria servitutis iugo liberavit omnes Romanorum, Græcorum, Ægyptiorumque urbes, regiones, terrasque; Romanis etiam, quæcunque amiserant, restituens. Persῶν, καὶ Πάρθων, καὶ Μήδων ὑποταγῆς καὶ δουλείας, ἀποδοὺς Ῥωμαίοις πάντα ἃ ἀπώλεσαν.

Γίνεται οὖν ἀπὸ Ἀδάμ ἕως τῆς Ἀλεξάνδρου τοῦ Β Ab Adamo autem, ad Alexandri Macedonis victoriam, anni numerantur 194 ιϞϞΔνν. Quo tempore etiam Judæorum pontifex maximus erat Addus.

Ἐλθὼν [247] δὲ τότε τὰ Περσικὰ μέρη καὶ τὰ βασιλεία αὐτῆς, καὶ κατεδυνάστευσαν οἱ Μακεδόνες καὶ Ἀλέξανδρος μετὰ τῶν ἅμα αὐτῷ συμμάχων τῆς γῆς Χαλδαίων, καὶ Μήδων, καὶ Περσῶν, καὶ Πάρθων. Καὶ νικήσαντες καὶ φονεύσαντες τὸν Δαρεῖον, εἰσηλθὼν εἰς τὰ βασιλεία τοῦ αὐτοῦ Δαρείου. Καὶ ἐνομοθέτησεν ὁ αὐτὸς Ἀλέξανδρος τὴν χώραν αὐτῶν, καὶ ἐδασίλευσεν αὐτῶν· καὶ ἤγειραν αὐτῷ οἱ Πέρσαι στήλην Ἐφιππον χαλκῇν εἰς Βαβυλῶνα, ἥτις ἱσταται ἕως τῆς νῦν.

Ὁ δὲ αὐτὸς Ἀλέξανδρος τὴν θυγατέρα Δαρείου (39) C Item Alexander, Darii Persarum regis filiam Roxanem, virginem, captivam habens, in uxorem duxit, sed et Indica etiam regna, et regiones omnes subjugavit: Porumque, regem eorum, captivum abduxit. Gentium præterea regna subegit omnia, præter unicum Candacis, interioris Indiæ regionæ, mulieris viduæ, hæc enim Alexandrum ipsum cepit, hoc modo.

Ἔθος εἶχεν (x) ὁ αὐτὸς Ἀλέξανδρος μετὰ τῶν πεμπομένων παρ' αὐτοῦ πρεσβευτῶν πρὸς τοὺς ἐναντίους βασιλεῖς εἰσέρχεσθαι ἐν σχήματι στρατιώτου καὶ ὁρᾶν ὅποῦς ἐστὶν ὁ βασιλεὺς ἐκείνος. Ἡ δὲ Κανδάκη βασιλίσσα μαθοῦσα τοῦτο, περιειργάσατο ὅποῦς ἐστὶ θεὰς καὶ τί ἔχει σύσημον (y). Καὶ ἐρ-

Alexandri mos erat, uti ipse, veste militari indutus, proceribus suis, in legationibus ad reges adversarios obeundis, se comitem adjungeret: nempe ut sic quales essent reges, edisceret. Candace vero regina, hoc cognito, sollicitè inquisivit, qualem esset forma Alexander, et quas habuit insignio-

VARIE LECTIONES.

Ἰῶδης. Βούττιος supra dicitur, lib. II, p. 40. Ch. Ἰῶδης. Ἰῶδης scribendum, supra monimus, ex Eusebio et Chronico Alex. Zonaras Ἰῶδης vocat. Ch.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(38) Ἔως τῆς Ἀλεξάνδρου νίκης. ἔτη μϞνζ. Hæc sibi non constant. Auctor enim infra ab Adamo ad Alexandri mortem annos putat ιϞϞϞϞ: ubi etiam eum χϞϞϞ annos vixisse asserit; χϞϞϞ autem ex ιϞϞϞϞϞ deductis, manet ιϞϞϞϞϞ. Annus itaque iste Alexandri, non Victoriam sed Natalem nobis

exhibet.

(39) Τὴν θυγατέρα Δαρείου. Roxanem quidem; non Darii sed Oxyartis Bactriani, Darii fratris, filiam, uxorem habuisse Alexandrum, testatur Arrianus.

HODII NOTÆ.

(v) Τῶν ἐνδοτέρων Ἰνδῶν. sic Hamart.

(x) Ἔθος εἶχεν. Hæc integra periocha apud Hamart. ad verbum legitur.

(y) Σύσημον. Hamart. σύσημον· sic infra συσημων, pro eo quod habet Noster, συσημάτων.

res notas. Edocta vero eum depressioris esse staturæ, dentes autem **195** magnos habere et prominentes; oculum præterea unum habere cæsum, nigricantem alterum: has notas memorizæ mandat. Ingressum itaque ad Candacem, eum legatis suis, Alexandrum, regina statim ex indiciis agnovit, et comprehensens eum: Tu, inquit, rex Alexander, mundum universum; te vero mulier una cepit. Respondit ei Alexander: Ego vero te, ob hanc ingenii tui sagacitatem, incolumem præstabo, una cum liberis terraque tua omni. Sed et in uxorem te accipio. Candace, his auditis, se ei obtulit. Alexander itaque, assumpta sibi Candace, inde in Æthiopiam terrasque alias profectus est.

Moriturus autem Alexander, ducibus suis et commilitonibus edixit; omnibus eisdem uti imperarent regionibus, quibus ipse eos præfecerat. Vixit autem Alexander annos xxxvi; regnavit vero, omnia in potestatem suam subigens, annos xvii: durarunt bella ejus annos ix, subjugavit Barbarorum gentes xxii, Græcorum xiii, urbes ipse sociique condiderunt quamplurimas.

Ab Adamo igitur, ad mortem Alexandri Macedonis, anni ιςοακϛιι, sicut scriptum reliquit Theophilus Chronographus.

Mortuo Alexandro Macedone, regiones quas ipse cum commilitonibus suis subjugaverat, in regna quatuor divisæ sunt omnes, quibus præerant Alexandri duces, uti ipse moriens statuerat, hoc modo: Macedoniam, **196** omnemque adeo Europam occupavit Philippus, Alexandri frater natu major. Philippo successit Cassander: hunc exceperunt Alexandri filii; post hos regnavit Demetrius: post Demetrium, Pyrrhus Epirota: Pyrrhum excepit in regno Meleager; Meleagrum reges alii vi, usque ad regnum Pyrrhi Epirotæ. Duravit itaque eorum imperium, post mortem Alexandri, annos clvii.

τὸν Ἡπειρώτην ἔδασκευσε Μελέαγρος καὶ ἄλλοι

οἱ υἱοὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Καὶ ἐκράτησεν ἡ βασιλεία αὐτῶν μετὰ τὴν τελευταίαν Ἀλεξάνδρου ἐτ. ςνʹ.

VARIE LECTIONES.

⁴¹ ἀγύγομαι. Ox. ⁴² οἱ παῖδες τοῦ αὐτοῦ Ἀλεξάνδρου. «Scribendum, Κασσάνδρου. Cassandrum enim in regno exceperunt Antigonus et Alexander, ejus filii. Vide Eusebium.» Ch.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(40) Ἦτις Κανδάκη ἀκούσασα. De Alexandri gestis vide Arrianum, Q. Curtium, etc. Apud Arrianum, de Candace, nihil omnino.

(41) Ἐγῆσε δὲ ὁ αὐτὸς Ἀλέξανδρος ἐτ. λςʹ. Eusebius Alexandrum annos xxxii tantum vixisse asserit: Χρον. καν. Ἀλέξανδρος λβʹ ἐτος ἄγων, ἀναγρεθεὶς φαρμάκῳ τελευταίῳ ἐν Βαβυλῶνι. Cæterum ab Eusebio in omnibus his numeris dissentit auctor noster. Eusebius enim Alex. xii tantum annos, Noster xvii, regnasse vult: Eusebius eum in Asia belligerantem regnantemque introducit annos v, Noster annos ix, ex quatuor scilicet vitæ ejus annis superadditis orta differentia. Nicephorus patriarcha computum ab his diversum instituit; Alexandrum

Ἀ βέθη αὐτῇ ὅτι ἐστὶ χθαμαλὴς, ὀδόντας ἔχων μεγάλους καὶ φαεινομένους, ἔχων δὲ [248] ὀφθαλμὸν γλαυκὸν ἓνα καὶ ἓνα μέλανα. Καὶ ἐσημειώσατο καθ' αὐτὴν ταῦτα· καὶ εἰσελθὼντα πρὸς αὐτὴν ἅμα τοῖς πεμφθεῖσι παρ' αὐτοῦ πρεσβυταῖς γνωρίσασα οὖν αὐτὸν ἐκ τῶν συσσημάτων, συνέσχεεν αὐτὸν καὶ εἶπεν αὐτῇ, «Ἀλέξανδρε βασιλεῦ, τὸν κόσμον ὅλον παρέλαβες· καὶ γυνὴ σε μία παρέλαβεν.» Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος εἶπεν αὐτῇ, «Διὰ τὸ σπουδαῖον καὶ περιγύργον τῆς φρονήσεώς σου ἀβλαβὴ σε φυλάξω καὶ τὴν σὴν γῆν καὶ τοὺς σοὺς υἱεῖς, ἄγομαι.» δὲ σε εἰς γυναῖκα. «Ἦτις Κανδάκη ἀκούσασα (40) δέδωκεν αὐτὴν· ὁ δὲ Ἀλέξανδρος εὐθέως ἔλαβεν αὐτὴν μεθ' αὐτοῦ καὶ εἰσηλθεν ἐπὶ τὴν Αἰθιοπίαν καὶ εἰς ἄλλας χώρας.

Μέλλων δὲ τελευταίῳ ὁ αὐτὸς Ἀλέξανδρος διατάξατο ὥστε πάντας τοὺς σὺν αὐτῷ ὑπερασπιστὰς καὶ συμμάχους βασιλεύειν τῆς αὐτῆς χώρας ὅπου ἦν αὐτοὺς ἔσας καὶ κρατεῖν τῶν ἐκεῖσε τόπων. Ἐγῆσε δὲ ὁ αὐτὸς Ἀλέξανδρος ἐτ. λςʹ (β) (41), ἔδασκευσε [249] δὲ ὑποτάξας τὰ πάντα ἐτ. ιςʹ, ὃ δὲ πόλεμος αὐτοῦ ἐκράτησεν ἐτ. θʹ, ὑπέταξε δὲ βαρβάρων ἔθνη κςʹ, Ἑλλήνων φυλάς ιγʹ (α), καὶ ἐκτίσε πόλεις αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ πολλὰς.

Ἔστιν οὖν ἀπὸ Ἀδάμ ἕως τῆς τελευταίας Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνης ἐτ. ρεήγʹ (42), καθὼς συνεγράφει Θεόφιλος ὁ χρονογράφος.

Μετὰ οὖν τὴν τελευταίαν Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνης ἐμερίσθησαν εἰς τέσσαρας τοπαρχίας, ἦτοι βασιλείας, αἱ χῶραι δὲ ὑπέταξεν ὁ αὐτὸς Ἀλέξανδρος ἅμα τοῖς συμμάχοις αὐτοῦ· καὶ ἔδασκευσαν αὐτῶν οἱ Μακεδόνες οἱ συνασπισταὶ τοῦ αὐτοῦ Ἀλεξάνδρου καθὼς διατάξατο, οὕτως· τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Εὐρώπης πάσης κρατεῖν καὶ βασιλεύειν Φίλιππον τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ (43) τὸν ἴδιον τὸν μέζονα. Καὶ ἔδασκευσεν ὁ Φίλιππος, καὶ μετὰ Φίλιππον ἔδασκευσε Κασσάνδρος, καὶ μετὰ Κασσάνδρον ἔδασκευσαν οἱ παῖδες τοῦ αὐτοῦ Κασσάνδρου ⁴⁴, καὶ μετ' αὐτοὺς ἔδασκευσε Δημήτριος, καὶ μετὰ Δημήτριον ἔδασκευσεν ὁ Ἡπειρώτης Πύρρος, καὶ μετὰ Πύρρον βασιλεῖς ἐξ ἔδασκευσαν ἕως τῆς βασιλείας Περσέως [250] τοῦ Ἡπειρώτου. Καὶ ἐκράτησεν ἡ βασιλεία αὐτῶν μετὰ τὴν τελευταίαν Ἀλεξάνδρου ἐτ. ςνʹ.

NOTÆ.

(α) λςʹ. Hamart. λβʹ. 52.

(α) ιγʹ. Hamart. ιςʹ. 12.

Τῆς δὲ Αἰγύπτου πάσης καὶ τῆς Αἰθῆς ἦν διατα-
ξάμενος ὁ αὐτὸς Ἀλέξανδρος κρατεῖν καὶ βασιλεῦσιν
Πτολεμαῖον (b) (44) τὸν Λάγου τὸν ἀστρονόμον· ὃς
ἐβασίλευσεν Αἰγυπτίων ἐν τῇ τῶν Μακεδόνων κράτει
ἐτη μδ' (45). Δεύτερος δὲ βασιλεὺς Πτολεμαῖος ὁ
υἱὸς αὐτοῦ.

Ἐπὶ δὲ τῆς αὐτοῦ βασιλείας τοῦ αὐτοῦ Πτολε-
μαῖου τοῦ υἱοῦ Λάγου ἡρμηνεύθησαν αἱ βίβλοι τῶν
Ἰουδαίων Ἑλληνιστὶ παρὰ τῶν οὐ διδασκάλων δι'
ἡμερῶν οθ'. Ἦσαν γὰρ γεγραμμέναι Ἑβραϊστί-
οια τοῦ αὐτοῦ Πτολεμαίου βουλθθέντος ἀναγνῶναι
δι' Ἑλληνικῆς φράσεως τὴν δύναμιν τῶν Ἰουδαϊκῶν
βιβλίων.

Μετά δὲ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ ἐβασίλευσε τρίτος
Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος (46) ἐτη λζ', καὶ μετ' αὐ-
τὸν ἐβασίλευσε τέταρτος Πτολεμαῖος ὁ Εὐεργέτης
ἐτη κε', καὶ μετ' αὐτὸν ἐβασίλευσε ε' Πτολεμαῖος ὁ
Φιλοπάτωρ ἐτη ιζ', καὶ μετ' αὐτὸν ἐβασίλευσεν ζ'
[25!] Πτολεμαῖος ὁ Ἐπιφανής, καὶ μετ' αὐτὸν ἐβασί-
λευσεν ζ' Πτολεμαῖος ὁ Φιλομήτωρ ἐτη ια'. Καὶ ἔτε-
ροι Πτολεμαῖοι βασιλεῖς πάντες ἐβασίλευσαν ἐτη ιθ',
δωδέκατος δὲ Πτολεμαῖος· ἐβασίλευσεν ὀνόματι Διό-
νυσος " ἐτη κθ', ὃς ἔσχε θυγατέρα ὀνόματι Κλεο-
πάτραν καὶ υἱὸν ὀνόματι Πτολεμαῖον. Καὶ λοιπὸν
τρισκαίδεκάτῃ βασιλίσσα τῶν Πτολεμαίων (47)
Κλεοπάτρα· ἐβασίλευσε δὲ ἡ αὕτη Κλεοπάτρα ἡ
θυγάτηρ τοῦ αὐτοῦ Διονύσου ἐτη κθ'· ἐβασίλευσαν
οὖν οἱ ιγ' Πτολεμαῖοι οἱ Μακεδόνες τῆς Αἰγυπτιακῆς
χωρᾶς ἀπάσης ἀπὸ τοῦ Πτολεμαίου τοῦ Λάγου " ἕως
Κλεοπάτρας τῆς Διονύσου θυγατρὸς ἐτη ε' (48)
ἔως τοῦ ιε' ἔτους τῆς βασιλείας Αὔγουστον Καίσα-
ρος τοῦ καὶ Ὀκταβιανοῦ Σεβαστοῦ ἱμπεράτορος,
τοῦ νικῆσαντος τὸν Ἀντώνιον καὶ τὴν αὐτὴν Κλεο-
πάτραν, ἐν τῇ ἐπὶ χώρα ναυμαχίᾳ εἰς τὸν Λευκᾶτῃν
τόπον καὶ φονεύσαντος αὐτοὺς καὶ ὑποτάξαντος
τὴν Αἰγύπτου πᾶσαν, καθὼς Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου καὶ Παιουσινίας οἱ " χρονογράφοι συνεγρά-
ψαντο.

Τῆς δὲ Ἀσίας διατάξαι κρατεῖν καὶ βασιλεῦσιν

Ægypti autem omnis, atque Libyæ regem consti-
tuerat Alexander Ptolomæum astronomum, Lagi
filium : qui regnavit Ægyptiis, jure regni Mace-
donico, annos xlii. Huic in regno successit Pto-
lomæus secundus, ejus filius.

Temporibus autem Ptolomæi regis, Lagi filii, sa-
cras Judæorum Scripturas in Græcam linguam
transtulerunt LXXii doctores, intra spatium die-
rum lxxii. Lingua enim Hebræa scripta fuerunt
Biblia illa : quorum vimprehendere cupiens Pto-
lomæus, in Græcam linguam ea transferri cu-
ravit.

Post hujus mortem, tertius regnavit Ptolomæus
Philadelphus, annos xxxvii : hunc excepit quartus
Ptolomæus Evergetes, et regnavit annos 197 xiv :
post hunc quintus Ptolomæus Philopator annos
xvii. Excepit illum sextus Ptolomæus Epiphanes ;
post quem Ptolomæus septimus, cognomine Philome-
tor, regnavit annos xi. Post hunc Ptolomæi alii v re-
gnarunt, per annos xcii. Ptolomæus autem duodeci-
mus, Dionysius vocatus, regnavit annos xix.
Habuit hic filium, nomine Ptolomæum ; filiamque,
Cleopatram dictam. Hæc, decima tertia in serie
Ptolomæorum, regnavit annos xii. Tredecim ita-
que Ptolomæi Macedones Ægypti universæ impe-
rium tenuerunt, a Ptolomæo scilicet, Lagi filio,
usque ad Cleopatram, Dionysii filiam, per spatium
annorum ccc : nempe ad annum decimum quintum
C imperatoris Augusti Cæsaris Octaviani, qui Anto-
nium, atque ipsam etiam Cleopatram, navali prælio
vicit, ad locum Leucadem dictum, et occisis eis
Ægyptum omnem subjugavit : uti scriptum reli-
querunt in Chronicis suis, Eusebius Pamphili et
Pausanias.

Asiæ vero dominum constituerat Alexander An-

VARIE LECTIONES.

" Διονύσιος. Διονύσιος Ox. sic et infra. " Λαγού Ox. " οἱ. καὶ Ox. Malalæ in his peccata persequitur
Schurzleischius Notit. Bibl. Vinar. p. 54.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(44) Πτολεμαῖον τὸν Λάγου, τὸν ἀστρονόμον. De
hujus in astronomicis peritia apud alios mentio
nulla. Historicum quidem fuisse eum, videtur ex
Arriani Præfat. Histor. Alex. qui cum Alexandri
Magni res gestas scripsisse testatur; ex cujus præci-
pue, et Aristobuli scriptis, ipse suam se compilasse
historiam, professus est. Ptolomæus ille astronomus
insignis tempore Marci Aurelii imp. floruit; uti
asserit Suidas. Nec tamen Ægypti rex erat; sed
philosophus.

(45) Ἐτη μβ'. Quadraginta tantum annos eum
regnasse testantur Eusebius, Nicephor. Patriar.
Histor. Syntag., Scaliger. alique præter Nostrum
omnes.

(46) Τρίτος Πτολεμαῖος, ὁ Φιλάδελφος. Imo se-
cundus hic erat Ptolomæus, idemque cum auctoris
nostri Ptolomæo secundo, Ptolomæi Lagi filio; ejus

etiam jussu Biblia sacra Hebraica in linguam Græ-
cam a LXXii interpretibus translata fuerunt. Huic
autem regnanti annos tribuunt xxxviii Eusebius
aliique, quos videsis. Noster enim regni annos in
plurimis prætermittit; quos vero habet, numeri
annorum, ut plurimum corrupti sunt.

(47) Τρισκαίδεκάτῃ βασιλίσσα τῶν Πτολεμαίων.
Cleopatra in serie Ptolomæorum duodecima est,
secundum Eusebium, et Nicephor. Patriarch., Chr.
Alexandr.

(48) Ἐτη ε'. Numerus hic Africani computum
duobus tantum annis superat; a Macedonici scilicet
imperii, Lagidarumque origine numerando, ad
xv Augusti annum : Μέχρι τοῦδε οἱ Λαγῖδαι καὶ
σύμπας ὁ Μακεδονικῆς ἡγεμονίας χρόνος μετὰ ἐτη
ε' τῆς Περσῶν καθαιρέσεως δύοιν δέοντα. Africanus
apud Euseb. Χρον. λόγ. α'.

IIODII NOTÆ.

(b) Πτολεμαῖον τὸν Λάγου, τὸν Ἀστρονόμον, confusum cum Claudio Ptolemæo, astronomo : sic
Arabes et alii eos solent confundere.

ligonum, Poliorcetem dictum; usque ad Ciliciam et Draconem fluvium, qui Syriam a Cilicia dirimens, Orontes hodie, olim vero Typhon et Ophites dictus est.

Syriæ vero Babylonis et Palestinæ præfecit Seleucum Nicanorem; **198** qui, Antigono occiso, Asiæ etiam regnum occupavit. Bellum enim ei intulit, eo quod prope stagnum et fluvium Draconem urbem extruxerat quam Antigoniæ nominavit. Devicto autem Antigono, totam invasit Asiam Seleucus, et bona Antigoni omnia diripuit. Præfectos autem totius Asiæ constituit Seleucus Nicomedes et Nicanorem, consanguineos suos, sororis suæ Didymæ filios. Seleucus autem Nicator uxorem sibi acceperat in bello virginem Parthicam, nomine Apamen: quam inde occiso patre ejus, Pithamene vocato, magni nominis inter Parthos duce, secum abduxit. Ex ea Seleucus duas habuit filias, Apamiam et Lagiden. Apamia autem uxore, quam ex Parthis tulit, fatis defuncta, alterius statim puellæ amore correptus est, nomine Stratonices, elegantis formæ virginis. Filia erat hæc Demetrii, Antigoni Poliorcetis, quem Seleucus interfecerat, filii. Virginem hanc invenerat Seleucus in urbe Rhoso, (quam condidit Cilix, Agenoris filius) cum patre Demetrio latitantem. Habuit autem ex ea filium Seleucus, nomine Philam. Cæterum Seleucus Syriæ imperavit, Asiæque omni, Babylonis et Palestinæ, annos XLIII.

ἔσχε θυγατέρα ἐξ αὐτῆς τῆς Στρατονίκης ὀνόματι Συρίας καὶ τῆς Ἀσίας πάσης καὶ τῆς Βαβυλώνης καὶ Παλαιστίνης ἑπὶ μγ' (51).

Seleucus autem Nicator, statim post victum Antigoni Poliorcetem, **199** urbes nonnullas condere in animo habens, initium condendi sumpsit ab oris Syriæ maritimis. Itaque per mare descendens, urbem conspexit exiguam, in monte sitam, a Syro, Agenoris filio, olim conditam. Aprilis ultime die, Casium montem conscendit, Jovi Casio sacra facturum: quibus rite peractis et carnibus in frustula concisis, precibus rogavit, ubinam loci condenda esset urbs. Derepente vero aquila, ex sacrificio carnis ossulam subripiens, detulit eam

A Ἀντιγόνο τὸν ὡς λεγόμενον Πολιορκητὴν ἕως τῆς Κιλικίας καὶ τοῦ [252] Δράκοντος ποταμοῦ τοῦ νυνὶ λεγομένου Ὀρόντου τοῦ διορίζοντος τὴν Κιλικίαν χώραν καὶ τὴν Συρίαν, ὅστις Τυφὼν καὶ Ὀφίτης καλεῖται.

Τῆς δὲ Συρίας καὶ Βαβυλωνίας καὶ Παλαιστίνης διετέτατο κρατεῖν καὶ βασιλεύειν Σέλευκον τὸν Νικάτορα (49)· ὅστις καὶ τῆς Ἀσίας ἐδασίλευσε φονεύσας τὸν Ἀντίγονον. Πόλεμον γὰρ συνέβαλε μετ' αὐτοῦ, διότι ἔκτισε πόλιν πλησίον τῆς λίμνης καὶ τοῦ ποταμοῦ τοῦ Δράκοντος, ἥτινα ἐκάλεσεν Ἀντιγονίαν. Καὶ νικήσας αὐτὸν ὁ Σέλευκος ἔλαβε καὶ τὴν Ἀσίαν πᾶσαν καὶ πάντα τὰ διαφέροντα τοῦ αὐτοῦ Ἀντιγόνου. Ὅστις Σέλευκος ἐπέτρεψε τῆς σατραπείας τὴν φροντίδα (50) πάσης τῆς Ἀσίας ἔχειν Νικομήδην καὶ Νικάνορα, τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ, υἱοὺς δὲ Διδυμῆας, ἀδελφῆς τοῦ αὐτοῦ Σελεύκου. Ὁ δὲ αὐτὸς Σέλευκος ὁ Νικάτωρ ἔλαβε γυναῖκα ἐν τῷ πολέμῳ ἀπὸ Πάρθων ὀνόματι Ἀπάμαν παρθένον· ἥτινα ἐπῆρεν ἀνελὼν τὸν πατέρα αὐτῆς Πιθαμένην⁶⁶, ὄντα στρατηγὸν Πάρθων [253] μέγαν. Ἀφ' ἧς Ἀπάμας ἔσχεν ὁ αὐτὸς Σέλευκος θυγατέρας δύο, Ἀπάμαν καὶ Λαοδίκην. Καὶ τελευταίας τῆς αὐτοῦ γυναικὸς Ἀπάμας τῆς ἐκ Πάρθων, ἐωρακῶς ἐφίλησεν ἄλλην Στρατονίκην ὀνόματι, κόρην εὐπρεπῆ πάνυ, θυγατέρα Δημητρίου, υἱοῦ Ἀντιγόνου τοῦ λεγομένου Πολιορκητοῦ τοῦ φρονεούσης ὑπ' αὐτοῦ, ἥτινα ἤρρεν ὁ Σέλευκος ἐν Ῥώσῳ κρυπτομένην μετὰ Δημητρίου τοῦ πατρὸς αὐτῆς· τὴν δὲ Ῥώσον πόλιν ἔκτισε Κίλιξ ὁ υἱὸς Ἀγῆνορος. Ὁ δὲ Σέλευκος Φίλαν. Καὶ λοιπὸν ἐδασίλευσεν ὁ αὐτὸς Σέλευκος τῆς

C Ὁ δὲ Νικάτωρ Σέλευκος εὐθέως μετὰ τὴν νίκην Ἀντιγόνου τοῦ Πολιορκητοῦ, βουλόμενος κτίσαι πόλεις διαφόρους, ἤρξατο κτίζειν πρῶτον εἰς τὴν παράλιον τῆς Συρίας. Καὶ κατελθὼν παρὰ τὴν θάλασσαν εἶδεν ἐν τῷ ὄρει κειμένην πόλιν μικράν, ἥτινα ἔκτισε Σύρος ὁ υἱὸς Ἀγῆνορος. Τῇ δὲ χγ' τοῦ Σεανθικοῦ μηνὸς ἦλθε θυσίασαι εἰς τὸ ὄρος τὸ Κάσιον (52) Αἰὶ Κασίῳ· καὶ πληρώσας τὴν θυσίαν καὶ κόψας τὰ κρέα, ἠΐσατο ποῦ χρὴ κτίσαι πόλιν. Καὶ ἐξαίφνης ἤρπασεν αἰετὸς ἀπὸ τῆς θυσίας καὶ κατήγαγεν ἐπὶ [254] τὴν παλαιὰν πόλιν· καὶ κατεδίωξεν

VARIÆ LECTIONES.

⁶⁶ τὸν καὶ Οξ. ⁶⁷ Πολιορκητὴν Οξ Sic et infra. ⁶⁸ Πιθαμένην. Fort. Επιθαμένην.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(49) Σέλευκον, τὸν Νικάνορα Οξ. In Seleuci hujus cognomine scribendo magna est inter auctores varietas, aliis Νικάτωρ, aliis Νικάνωρ scribentibus. D Νικάτωρ deinceps auctori nostro ubique dictus est; quam scriptionem esse veriore facillime crediderim, utpote Græco idiomati magis consonam: ex victoriis enim suis hoc cognomen adeptus est Seleucus, teste Dexippo, apud Eusebium: Σέλευκος δὲ ἀναβὰς μέχρι Βαβυλώνης, καὶ κρατήσας τὸν Βαρδάρην, βασιλεύει ἔτη λθ'. Αὐτὸ καὶ Νικάνωρ ἐπεκλήθη, scribendum Νικάτωρ: ita enim ubique antea eum vocaverat. Hujus enim testem luculentissimum habemus Appianum Alexandrin. De bel. Syr. ubi de Seleuco verba faciens, hæc habet. Γενομένην δὲ αὐτῷ τὰ ἐς πολέμους ἐπιτυχιστάτην, Νικάτωρ ἐπώνυμον γίνεται. Atque hanc rectam esse no-

minis hujus scripturam clarissime apparet ex numismate hoc, Seleuci Nicatoris nomine inscripto, apud J. Tristan. ad fin. tom. I. Σελεύκου Βασιλέως Νικάτορος Ἐπιφανούς. NEIET, quem vide, et Scaliger. in Euseb. p. 119.

(50) Τῆς σατραπείας τὴν φροντίδα Οξ. Ser. σατραπείας, σατράπης, præfectus, dux, vox Persica est, teste Hesychio. Σατράπαι, ἀρχηγοί, στρατηλάται.

(51) Ἐπὶ μγ'. Eusebius Seleucum annos xxxiii tantum regnasce affirmat.

(52) Εἰς τὸ ὄρος τὸ Κάσιον. Κάσος una est ex Cycladibus insulis: ex hinc vero deducta colonia montem hunc Syriæ inhabitavit, Casiumque ab insula unde exierat, appellavit, uti asserit Stephanus de Urb. Κάσος μία τὸν Κυκλάδων· Εἰ postea, ἀπώκισται δὲ τῆς νήσου καὶ τὸ ἐν Συρίᾳ ὄρος Κάσιον.

ὁπίσω Σίλευκος· καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ὀρνυοσκόποι⁵³, καὶ ἤρθε τὸ κρέας· ῥιφὲν παρὰ θάλασσαν κάτω τῆς παλαιᾶς πόλεως ἐν τῷ ⁷⁰ ἐμπορίῳ τῆς λεγομένης Πιερίας (53). Καὶ περιχαράξας τὰ τεῖχη εὐθέως ἐβάλε θεμελίους, καλέσας αὐτὴν Σελεύκειαν πόλιν εἰς ἴδιον ὄνομα. Καὶ εὐχαριστῶν ἀνῆλθεν εἰς Ἰωπόλιν καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐπετέλεσεν ἑορτὴν ἐκεῖ τῷ Κεραυνίῳ Διὶ ἐν τῷ ἱερῷ τῷ κτισθέντι ὑπὸ Περαεὺς τοῦ υἱοῦ Πίκου ⁷¹ καὶ Δανάης, τῷ ὄντι εἰς τὸ Σιλπίον ὄρος, ἐνθα καίται ἡ Ἰώπολις, ποιήσας τὴν θυσίαν τῇ πρώτῃ τοῦ Ἀρτεμισίου μηνός. Καὶ ἐν τῇ πόλει ἔλθων Ἀντιγονίᾳ τῇ κτισθείσῃ ὑπὸ Ἀντιγόνου τοῦ Πολιορκητοῦ· ἀπὸ γὰρ τῆς λίμνης ἐξερχομένου ἄλλου ποταμοῦ Ἀρχεὺθ⁷²· τοῦ καὶ Ἰάφθα, ἐμεσάζετο ἡ πόλις Ἀντιγονίᾳ καὶ ἐν ἀσφαλείᾳ ἐκαθέζετο· καὶ ποιήσας ἐκεῖ θυσίαν τῷ Διὶ εἰς τοὺς βωμοὺς τοὺς ἀπὸ Ἀντιγόνου κτισθέντας ἔκοψε τὰ κρέα· καὶ ἠΐξετο ἅμα τῷ ἱερῷ Ἀμφίονι μαθεῖν διὰ διδομένου σημεῖου, εἰ ⁷³ τὴν αὐτὴν ὀφείλει οἰκῆσαι πόλιν Ἀντιγονίαν μετονομάζων αὐτήν, ἢ οὐκ ὀφείλει αὐτὴν οἰκῆσαι, ἀλλὰ κτίσαι πόλιν ἄλλην ἐν ἄλλῳ τόπῳ. Καὶ ἐξαίφνης ἐκ τοῦ ἄερος κατήλθεν ἀετὸς μέγας, καὶ ἐπῆρεν ἐκ τοῦ βωμοῦ [255] τοῦ πυρὸς τῆς ὀλοκαυτώσεως κρέα, καὶ ἀπῆλθε παρὰ τὸ ὄρος τὸ Σιλπίον. Καὶ καταδιώξας ἅμα ⁷⁴ τοῖς αὐτοῦ εὔρε τὸ κρέας τὸ ἱερατικὸν καὶ τὸν ἀετὸν ἐπάνω ἐστῶτα. Τοῦ δὲ ἱερέως καὶ τῶν ὀρνυοσκόπων καὶ τοῦ αὐτοῦ Σελεύκου ἐωρακῶτων τὸ θαῦμα, εἶπον ὅτι Ἐνταῦθα δεῖ ἡμᾶς οἰκῆσαι, ἐν τῇ δὲ Ἀντιγονίᾳ οὐ δεῖ ἡμᾶς ⁷⁵ οἰκῆσαι, οὔτε δὲ γενέσθαι αὐτὴν πόλιν, ἐπὶ οὐ βούλονται τὰ θεῖα. Καὶ λοιπὸν ἐβουλεύετο ἅμα αὐτοῖς ἐν ποίῳ τόπῳ ἀσφαλῆ (54) ποιήσει τὴν πόλιν. Καὶ φοβηθεὶς τὰς ῥύσεις τοῦ Σιλπίου ὄρους καὶ τοὺς κατερχομένους ἐξ αὐτοῦ χειμάρρους, ἐν τῇ πεδιάδι τοῦ αὐλῶνος κατέναντι τοῦ ὄρους πλησίον τοῦ Δράκοντος ποταμοῦ τοῦ μεγάλου τοῦ μετακλιθέντος Ὀρόντου, ὅπου ἦν ἡ κώμη ἡ καλουμένη Βωττία, ἀντικρυς τῆς Ἰωπόλεως, ἐκεῖ διεχάραξαν τὰ θεμέλια τοῦ τεῖχους, θυσιάσας δὲ Ἀμφίονος ἀρχιερέως καὶ τελεστοῦ κόρην παρθένον ὀνόματι Αἰμάθην, κατὰ μέσου τῆς πόλεως καὶ τοῦ ποταμοῦ μηνὶ Ἀρτεμισίῳ τῷ καὶ Μαίῳ κδ', ὥρᾳ ἡμερινῇ α', τοῦ ἡλίου ἀνατέλλοντος ⁷⁶, καλέσας αὐτὴν Ἀντιόχειαν εἰς ὄνομα τοῦ ἰδίου αὐτοῦ υἱοῦ τοῦ λεγομένου Ἀντιόχου Σωτήρος, κτίσας εὐθέως καὶ ἱερὸν, ὃ ἐκάλεσε Βωττίου ⁷⁷ Διὸς, ἀνεγείρας ⁷⁸ καὶ [256] τὰ τεῖχη σπουδαίως φοβερά διὰ Ξεναίου ἀρχιτέκτονος, στήσας ἀνδριάντος στήλην χαλκὴν τῆς σφαγιασθείσης κόρης τύχην τῇ πόλει ὑπεράνω τοῦ ποταμοῦ, εὐθέως ποιήσας αὐτῇ τῇ τύχῃ θυσίαν. Καὶ ἀπελθὼν κατέστρεψε τὴν Ἀντιγονίαν πόλιν πᾶσαν ἕως ἐδάφους, μετενεγκὼν καὶ

A Palæopolim : quam insecuti Seleucus, quique cum eo erant, auspices, projectam invenerunt ossulam, ad emporium, Pieriæ vocatæ, prope mare, infra Palæopolim. Designato itaque muro, urbi statim jecit fundamenta; quam ex nomine suo, Seleuciam vocavit. Inde Deo gratiis actis, Iopolim contendit, urbem in monte Silpio sitam, ubi sanum erat a Perseo, Pici ex Danae filio, exstructum. Hic, post tres dies, festum Jovi Ceraunio celebravit; sacrificium faciens, mensis Maji 1. Antigoniam deinde profectus, urbem ab Antigono Poliorcece conditam (quæ inter paludem, Arceuthamque fluvium (qui et Japhtha dictus,) ex ea emanantem, media interjacens, silu gaudebat tutissimam), sacra illic Jovi fecit, super altaribus, quæ erexerat ibi Antigonos : et excisis ossulis, una cum sacerdote Amphione, numen exoravit, uti signo aliquo dato ediceret, utrum ibi in Antigoniam, mutato loci nomine, sedem ²⁰⁰ poneret, necne; an potius alio in loco nova urbis fundamenta jaceret. Repente igitur ex aere descendens aquila ingens, et arreptis ex ara ignescentibus victimæ carnis, inde per aera fertur in montem Silpium. Hanc itaque Seleucus et qui cum illo fuerunt, insecuti, sacram ossulam in monte invenerunt, aquilamque ei incubantem. Sacerdos autem atque auspices, ipse etiam Seleucus, portentum hoc videntes, dixerunt omnes : Hic sedes nobis ponendæ sunt : Antigoniam vero nec incoli, nec in urbem fieri, fas est : quippe sit numini visum. C Consilium itaque cum eis inibat Seleucus, quo tandem in loco urbis fundamenta tuto ponerentur. Cavens autem sibi ab effluviis montis Silpii, et ab aquis hiberno tempore inde exundantibus; fundamenta urbis molitur in planitie convallis, ex opposito montis, juxta Draconem fluvium magnum (qui postea Orontes vocatus est,) ubi et vicus fuit, nomine Bottia, e regione Iopolis. Rem vero divinam fecit, via inter urbem et flumen media; vicimam immolante Amphione, sacerdote et mysta, virginem, nomine Amathem, mensis Maji die xxi, hora diei prima, sub ortum solis : urbem vero ab Antiocho Sotere, filio suo Antiochiam vocavit. Fannum deinde extraxit, Jovi Bottio sacrum; moenique urbis excitavit, speciosa illa quidem et stupenda, Xenario usus architecto. Statuam præterea immolatæ virginis ²⁰¹ æream, urbis in Fortunam, erexit : cui, juxta fluvium collocatæ, sacra statim peregit. Antigoniam deinde repetens, eam funditus evertit, utilemque ruinarum materiem flumine inde deportavit. Antigoniam autem urbis Fortunæ statuam æream erexit, Amalthææ cornu

VARIE LECTIONES.

⁵³ ὀρνυοσκόποι. Fort. ὀρνυοσκόποι. Redd. p. seq. v. 6. ⁷⁰ τῷ. τὸ Ox. ⁷¹ Πίκου Ox. ⁷² Ἀρχεὺθ δ. Ἀρχεὺθου est. ⁷³ εἰ. καὶ Ox. ⁷⁴ ἅμα τοῖς αὐτοῖς. Ser. αὐτοῦ· aut supplendum, σύν. Ch. ⁷⁵ ὅμας Ox. ⁷⁶ ἀνατέλλοντος Ch., ἀνατέλλοντος Ox. ⁷⁷ Βωττίου. Βωττιαίου Wesselingius ad Herodoti vn, 423. Potuerat lenius Βωττίου. ⁷⁸ ἀνεγείρας Ch., ἀναγείρας Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(53) Λεγομένης Πιερίας. De Seleucia ἐν Πιερίᾳ, vide Tristan. tom. I, p. 425.

(54) Τόπῳ ἀσφαλῆ. Ser. ἀσφαλεῖ.

manu tenentem. Quin et in sublimi posuit Fortunam illam, quatuor supra columnas collocatam; ara etiam excelsa coram illa exstructa. Hanc Fortunæ urbis statuum, post Seleuci mortem, Demetrius, Antigonii Poliorcetis filius, delevit in Rhodium, Ciliciæ urbem a Cilice, Agenoris filio, conditam.

Λορκετοῦ ἀπήγαγεν ἐν Ῥώμῳ ἐν τῇ πόλει τῆς Κιλικίας. Ἡ δὲ αὐτὴ πόλις Ῥώσος ἐκτίσθη ὑπὸ Κλίουκος τοῦ υἱοῦ Ἀγῆνορος.

Seleucus vero, post Antigoniam eversam, Athenienses, qui eam incoluerunt, relictos ibi ab Antigono, cum Demetrio filio, præterea etiam et Macedonas (quorum omnium numerus fuit 13000 virorum), in Antiochiam magnam, a se conditam, transiit, ubi statuum etiam æream plane stupendam Minervæ posuit; propter Athenienses, qui eam coluerunt. Cretenses etiam deduxit Seleucus, quos arcem, summamque urbis partes habitare fecit olim Casus Inachi filius: et cum his Cyprios etiam in eandem Antiochiam traduxit. Casus enim rex uxorem habuit Amycen, quæ et Cittia vocata est, Salamini, Cypriorum regis, filiam: cum hac Cyprii 202 venientes, urbis summities incoluerunt. Amyce deinde mortua, centum ab urbe stadiis sepulta est; a qua regio ea Amyca dicta est. Argivos etiam Ionitas hortatus est, uti Iopoli relictæ, in Antiochiam migrarent: quos, cum natalibus clari, sacrisque essent instituti, in urbis administrationem designavit. Idem Seleucus lapideum simulacrum aquilæ ante urbem posuit. Menses item Syrorum, Macedonum mensium nominibus vocari iussit. Syros autem Antiochenses in terra Gigantum habitare, manifestum inde est; quod, duobus ab Antiochia passuum millibus, locus est, ubi humana corpora inveniuntur: ira Dei in lapides conversa, quos, in hunc usque diem, Gigantes vocant. Sed et Pagram quemdam gigantem, loci illius incolam, igne cælesti consumptum, ibi perisse ferunt. Ante urbem vero, ad ripam fluminis ulteriorem, Seleucus aliud etiam posuit simulacrum, capitis scilicet equini; juxtaque cassidem deauratam; quibus hæc inscripta sunt: *Huic (insidens)*

Ἀ τὰς ὕλας ἐκείθεν διὰ τοῦ ποταμοῦ, καὶ ποιήσας καὶ τῇ τύχῃ Ἀντιγονίᾳ ἀνδριάντα στήλης χαλκῆς ἐχούσης Ἀμαλθείας κέρας ἐμπροσθεν αὐτῆς. Καὶ ποιήσας ἐκεῖ τετρακιδόνιν (55) (c) ἐν ὕψει ἐστήσεν αὐτὴν τὴν Τύχην, καταστήσας ἐμπροσθεν αὐτῆς βωμὸν ὕψηλόν· ἦντινα στήλην τῆς Τύχης (d) μετὰ τελευτῇ Σελεύκου, Δημήτριος ὁ υἱὸς Ἀντιγόνου τοῦ Πολιορκητοῦ ἀπήγαγεν ἐν Ῥώμῳ ἐν τῇ πόλει τῆς Κιλικίας. Ἡ δὲ αὐτὴ πόλις Ῥώσος ἐκτίσθη ὑπὸ Κλίουκος τοῦ υἱοῦ Ἀγῆνορος.

Ὁ δὲ Σέλευκος μετὰ τὸ καταστρέφειν τὴν Ἀντιγονίαν ἐποίησε μετακίῃσαι τοὺς Ἀθηναίους εἰς τὴν ἑκτισσὴ πόλιν Ἀντιόχειαν τὴν μεγάλην τοὺς οἰκοῦντας τὴν Ἀντιγονίαν· οὐστίνως ἦν ἐκεῖ ἑάσας Ἀντιγόνος μετὰ Δημητρίου, υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ ἄλλους δὲ ἄνδρας Μακεδόνας, τοὺς πάντας ἄνδρας εἴ, ποιήσας ὁ αὐτὸς Σέλευκος ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ μεγάλῃ ἀνδριάντα χαλκοῦν φοβερόν⁷⁹ τῆς Ἀθῆνης διὰ τοὺς Ἀθηναίους, ὡς αὐτὴν σεβομένους. Κατήγαγε δὲ καὶ τοὺς Κρήτας ἀπὸ τῆς ἀκρόπολεως, οὓς εἶασεν⁸⁰ (56) ὁ [257] Κάσος ὁ υἱὸς Ἰνάχου ἀπὸ οἰκείῃς οἰκίαις μετακίῃσαντες (57) εἰς τὴν αὐτὴν Ἀντιόχειαν μετὰ καὶ τῶν Κυπρίων, ἐπειδὴ ὁ Κάσος βασιλεὺς ἡγήγετα Ἀμυκὴν⁸¹ τὴν καὶ Κιτίαν⁸², θυγατέρα Σαλαμίνου⁸³ τοῦ Κυπρίων βασιλέως· καὶ ἦλθον μετ' αὐτῆς Κύπριοι καὶ ὤκησαν τὴν ἀκρόπολιν· καὶ τελευτῇ ἡ Ἀμυκὴ, καὶ ἐτάφη ἀπὸ σταδίων τῆς πόλεως ρ', δι' ἣν ἐκλήθη ἡ χώρα Ἀμυκὴ. Προστρέψατο δὲ ὁ αὐτὸς Σέλευκος καὶ τοὺς Ἀργεῖους Ἰωνίτας, καὶ κατήγαγε καὶ αὐτοὺς ἐκ τῆς Ἰωνίτικῆς ἐν τῇ αὐτῇ Ἀντιοχείᾳ οἰκίῃ· οὐστίνως δὲ ἱερατικοὺς καὶ εὐγενεῖς πολιτευομένους ἐποίησεν. Ἔστησε δὲ ὁ αὐτὸς Σέλευκος καὶ πρὸ τῆς πόλεως ἀγάλμα λθινον τῷ αἰῶνι. Ἐκέλευσε δὲ ὁ αὐτὸς καὶ τοὺς μῆνας τῆς Συρίας κατὰ Μακεδόνας ὀνομάζεσθαι, διότι εὗρεν ἐν τῇ αὐτῇ χώρᾳ γίγαντας οἰκῆσαντας· ἀπὸ γὰρ δύο μιλίων τῆς πόλεως Ἀντιοχείας ἐστὶ τόπος, ἔχων σώματα ἀνθρώπων ἀπολιθωθέντων κατὰ⁸⁴ ἀγανάκτησιν Θεοῦ, οὐστίνως ἕως τῆς νῦν καλοῦσιν γίγαντας· ὡσαύτως δὲ καὶ Παγρὰν τινὰ οὕτω καλούμενον γίγαντα ἐν τῇ αὐτῇ οἰκοῦντα⁸⁵ γῆ κεραυνωθῆναι [258] ὑπὸ πυρός, ὡς ὅλλον ἐτι οἱ Ἀντιοχεῖς τῆς Συρίας ἐν τῇ γῇ οἰκοῦσι τῶν γιγάντων (58). Ἐποίησε δὲ ὁ αὐ-

VARIE LECTIONES.

⁷⁹ φοβερόν. φοβερόν Ox. ⁸⁰ εἶασεν Ch., εἶασεν Ox. ⁸¹ Ἀμυκὴν. Hæc fortasse ad Βαρδύχην spectant. ⁸² Κιτίαν Ox. ⁸³ Σαλαμίνου. Vocabulum suspectum: forte legendum. Σαλαμίνου. Ch. ⁸⁴ κατὰ. τῶν κατὰ Ox. ⁸⁵ οἰκοῦντα Ch., οἰκοῦντι Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(55) Ποιήσας ἐκεῖ τετρακιδόνιν. Τετρακιδόνιν, pro τετρακιδόνιον, ut στήθριν, pro στήθριον, etc.

(56) Οὓς εἶασεν ὁ Κάσος. Scr. εἶασεν. Hi vero Casii montis, urbisque in eo positæ incolæ, censendi sunt: quos tamen Stephanus a Caso, una ex Cycladibus, huc devenisse inquit, uti supra monuimus.

(57) Οὔτινας μετακίῃσαντες. Aliquid hic deesse videtur ad sensum explendum: forte legendum οὐστίνως μετακίῃσαν.

(58) Ἐν τῇ γῇ οἰκοῦσι τῶν γιγάντων. Procopius

HODII NOTÆ.

(c) Τετρακιδόνιν. apud Epiphanius Hagiopol. de locis SS. Τετρακιδόνιν.

(d) Τῆς τύχης. de Tycheo, delubro *Fortuna* seu

etiam Cæsariensis Damascus, Syriæ urbeni, Jovis adversus gigantes tropæum fuisse asserit, apud Isac. Tzetzem in Lycophr.: Οὐ μὲν Καίσαρ εὖς Προκόπιος, τὴν Δαμασκὸν φησὶ διδὸς τρόπαιον κατὰ γιγάντων. Cæterum ossa prodigiosæ magnitudinis in ipsis terræ visceribus, naturaliter quandoque producta, se vidisse testatur Goropius Becanus: atque exhinc Gigantum fabulam ortum ducere potuisse suspicatur doctissimus Jacobus Gaffarelus, *Curiositez Inouyes*, part. II.

genii publici civitatis Antioch. in Ecclesiam S. Ignatii ab imp. Theodosio mutato, meminit Evagrius Hist. Eccl. I. 1, c. 16.

τὸς Σέλευκος πρὸ τῆς πόλεως πέραν τοῦ ποταμοῦ ἄλλο ἔγαλμα κεφαλῆς Ἰππου καὶ κασιόδα κεχρυσωμένην (59) κλησίον, ἐπιγράψας ἐν αὐτοῖς, 'Εφ' οὗ φωνῶν ὁ Σέλευκος τὸν Ἀντίγονον διεσώθη'· καὶ ὑποστρέψας ἐκείθεν ἀνέβλεν αὐτόν. Ἀνήγειρε δὲ ὁ αὐτὸς Σέλευκος καὶ τῷ Ἀμφίονι στήλην μαρμαρίνην ἔσω τῆς λεγομένης Ῥωμανησίας πόρτας, ὁρνεοθυσίαν ποιοῦντι^{αα} ἅμα αὐτῷ. Ἐκτισε δὲ ὁ αὐτὸς Σέλευκος ὁ Νικάτωρ καὶ ἄλλην παραλίαν πόλιν ἐν τῇ Συρίᾳ ὀνόματι Λαοδίκειαν εἰς ὄνομα τῆς αὐτοῦ θυγατρὸς (60) (πρώην οὔσαν κώμην ὀνόματι Μαζαβδάν), ποιήσας κατὰ τὸ ἔθος θυσίαν τῷ Διὶ, καὶ αἰτησάμενος ποῦ κτίσει (61) τὴν πόλιν, ἦλθεν αὐτὸς πάλιν καὶ ἤρπασεν ἀπὸ τῆς θυσίας· καὶ ἐν τῷ καταδιώκειν αὐτὸν αὐτόν [259] ὑπήντησεν αὐτῷ σύαγρος μέγας, ἐξελθὼν ἀπὸ καλαμῶνος, ὅντινα ἀνέβλεν ᾧτινι κατεῖχε δόρατι· καὶ φρονέσας τὸν σύαγρον καὶ σύρας τὸ λείψανον αὐτοῦ, ἐκ τοῦ αἵματος αὐτοῦ διεγράφε τὰ τεῖχη ἑάσας τὸν αὐτόν· καὶ οὕτως τὴν αὐτὴν πόλιν ἔκτισεν ἐπάνω τοῦ αἵματος τοῦ συάγρου, θυσίας αὐτῇ ἀδαῇ ὀνόματι Ἀγαυὴν^{αβ}, ποιήσας αὐτῇ στήλην χαλκὴν εἰς τύχην τῆς πόλεως. Ἐκτισε δὲ ὁ αὐτὸς Σέλευκος ὁ Νικάτωρ καὶ ἄλλην πόλιν εἰς τὴν Συρίαν μεγάλην εἰς ὄνομα τῆς αὐτοῦ θυγατρὸς Ἀπάμας (62), εὐρηκὺς κώμην πρώτῃν λεγομένην Φαρνάκην· καὶ τεχνίσας αὐτὴν ὁ αὐτὸς Σέλευκος ἐπωνόμασε πόλιν, καλέσας αὐτὴν Ἀπάμειαν, θυσίαν ποιήσας· ἦν αὐτὸς μετεκάλεσεν ὀνόματι Πέλλαν (63) διὰ τὸ ἔχειν τὴν τύχην τῆς αὐτῆς Ἀπαμείας πόλεως τὸ ὄνομα τοῦτο· ἦν γὰρ ὁ αὐτὸς Σέλευκος ἀπὸ Πέλλης τῆς πόλεως Μακεδονίας. Ἐποίησε δὲ θυσίαν ταύρων καὶ τράγων· καὶ ἐλθὼν πάλιν ὁ αὐτὸς ἐπῆρε τὰς κεφαλὰς τοῦ ταύρου καὶ τοῦ τράγου· καὶ περιεγράφε τὸν αἵματος τὰ τεῖχη. Ἐκτισε δὲ καὶ ἄλλας διαφόρους πόλεις εἰς ἄλλας ἐπαρχίας καὶ εἰς τὰ Περσικὰ μέρη ὁ αὐτὸς Σέλευκος πολλὰς, ὧν ἀριθμὸς ἐστὶν οὐκ καθὼς ὁ σοφὸς Πausanias ὁ [260] χρονογράφος^{αγ} συνεγράφατο, ὧντινων πόλεων καὶ τὰ ὀνόματα ἐξέθετο, εἰς ὄνομα ἴδιον καὶ τῶν αὐτοῦ τέκνων, ὡς ἔθοξεν αὐτῷ, ὁ Σέλευκος^{αδ}. Ὁ δὲ σοφὸς Πausanias ἐξέθετο, εἰς ὄνομα τοῦ ἐαυτοῦ πατρὸς ἔθηκε τὸ ὄνομα τῆς μεγάλης Ἀντιοχείας ὁ αὐτὸς Σέλευκος, ἐπειδὴ καὶ ὁ αὐτοῦ πατὴρ Ἀντίοχος ἐλέγετο. Οὐδεὶς δὲ κτίζων πόλιν εἰς ὄνομα τεθνηκότος αὐτὴν καλεῖ· ἐστὶ γὰρ λῆρος^{αε}· ἀλλ' εἰς ὄνομα ζῶντος καὶ ἐπιώτος καλεῖ. Ἦντινα πόλιν εἰς ὄνομα Ἀντιόχου τοῦ ἰδίου αὐτοῦ, ὡς προείρηται, ἐκάλεσε. Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα ὁ αὐτὸς σοφώτατος Πausanias ποιητικῶς συνεγράφατο.

VARIÆ LECTIONES.

^{αα} διεσώθη. ὁ διεσώθη Οκ. ^{αβ} ποιοῦντι Ch., ποιοῦντα Οκ. ^{αγ} Ἀγαυὴν Οκ. ^{αδ} Κρονογράφος Οκ. ^{αε} ὡς ἔθοξεν αὐτῷ, ὁ Σέλευκος, ὁ Σέλευκος, redundat. Ch. ^{αζ} λῆρον Οκ.

ED. CHILMEAD NOTÆ.

(59) Καὶ κασιόδα κεχρυσωμένην. Κάσιος, κασιό- D μένου. διον, et κασιόδα, pro casside, sive galea, apud Græcos recentiores usurpantur. Vide Nec. Riquit. et Jo. Meurs. Glossar.

(60) Εἰς ὄνομα τῆς αὐτοῦ θυγατρὸς. Stephan. De urb. Laodiceam nomen accepisse dicit a Laodice, Seleuci Nicatoris non filia, sed matre. Αἰγεται δὲ ἀπὸ Λαοδίκης, τῆς μητρὸς Σελεύκου τοῦ Νικάτορος; Ramitham vero primo, deinde Leucam Acten, vocatam fuisse.

(61) Καὶ αἰτησάμενος; ποῦ κτίσει. Forte αἰτησα-

A Seleucus, Antigonum fugiens, evasit: et deinde re-
versus, eum e medio sustulit. Amphionis etiam sa-
cerdoti, quicum auspicia ipse captaverat, Seleucus
columnam posuit marmoream, intra portam, Ro-
manesiam dictam. Seleucus etiam Nicator urbem
etiam condidit in Syria maritimam, quam a filia sua
Laodiceam **203** nominavit (vicus hic antea fuit
Mazabda vocatus): sacris autem Jovi, pro more
peractis, numineque rogato ubi urbs condenda
esset, advolans aquila, ut antea, offulam ex ara
subripit: quam dum rex insequitur, ecce ei in
occursum, ex arundinetis, aper ingens: hunc Se-
leucus hasta, quam ferebat, interfecit: et occisi
agri circumtrahens cadaver, missoque aquilæ au-
gurio, sanguine ejus designatis mœnibus funda-
menta urbis in illo posuit: parata in victimam
virgine intacta, nomine Agave; cui etiam statuum
æream erexit, in Fortunam urbis. Idem Seleucus
Nicator incidens in vicum quemdam Syriæ, Phar-
nacem dictum, mœnibus eum cingit, urbemque
fecit magnam; a filia suæ Apamæ nomine, Apa-
miam vocans. Quam etiam Seleucus deinde, mu-
tato nomine, Pellam, ab urbis Fortunæ nomine
(sic dictæ, eo quod a Pella Macedoniæ urbe, ipso
oriundus erat), appellavit. In sacrificium porro
habuit taurum, et hircum: et aquila rursus advo-
lans, tauri hircique capita abripuit: quorum ex
sanguine, mœnia urbis designavit. Sed et alias
quamplurimas Seleucus urbes condidit, in aliis
regionibus et in Perside etiam, numero LXXV, uti
sapiens Pausanias, in Chronicis suis, memoriæ
prodidit: quas omnes, vel nomine suo, vel filio-
rum suorum, pro libitu, Seleucus insignivit. Sap-
iens **204** autem Pausanias tradidit Seleucum
Antiochiæ magnæ nomen dedisse, a patre suo
Antiocho. Verum nemo urbis Conditor, eam in
demortui nomen vocare solet; absurdum enim hoc
esset: sed viventis alicujus et superstitis nomen
ei indit. Itaque et urbem hanc Seleucus, Antiochi
filii sui nomine, Antiochiam vocavit: uti in prio-
ribus dictum. Cæterum multa etiam alia, poetice
scripta nobis reliquit sapientissimus Pausanias.

δὲ κτίζων πόλιν εἰς ὄνομα τεθνηκότος αὐτὴν καλεῖ· ἐστὶ γὰρ λῆρος^{αε}· ἀλλ' εἰς ὄνομα ζῶντος καὶ ἐπιώ-
τος καλεῖ. Ἦντινα πόλιν εἰς ὄνομα Ἀντιόχου τοῦ ἰδίου αὐτοῦ, ὡς προείρηται, ἐκάλεσε. Πολλὰ δὲ καὶ
ἄλλα ὁ αὐτὸς σοφώτατος Πausanias ποιητικῶς συνεγράφατο.

(62) Εἰς ὄνομα τῆς αὐτοῦ θυγατρὸς Ἀπάμας. Hanc etiam urbem ab Apama, Seleuci matre, no-
men accepisse vult Stephanus. Quot interim matres
habebit Seleucus? Cæterum de istis, vide etiam
Scaliger. in Euseb. p. 120, ubi a nostro longe dis-
sentit.

(63) Μετεκάλεσεν ὀνόματι Πέλλαν. Ita etiam Ste-
phan. in Ἀπάμεια. Ἐκλήθη καὶ Χερρόνης, ἀπὸ
τῆς περιοχῆς τῶν ὁρίων· καὶ Πέλλα, ἀπὸ τῆς ἐν
Μακεδονίᾳ.

Idem Seleucus cupressos plantavit, ad urbem A Heraclidem olim vocatam, quæ Daphne nunc appellatur, juxta sanum Apollinis; ubi ante eum cupressos etiam plantaverat Hercules mysta; qui Daphnem istam olim condidit, et a nomine suo Heraclidem vocavit. Urbs autem hæc extra lucum condita fuit, juxta Minervæ templum: Apollinis enim sanum, quod Daphnæum dicebatur, mediam luci partem occupavit. Hercules autem is fuit, qui Palæstræ artem primus docuit.

Post hæc mortuus est Seleucus in Hellesponto annos natus LXXII, et sepultus est in Seleucia Syriæ.

Seleuco successit in regno filius Antiochus, cognomine Soter; regnavit annos xx. Hic novercam suam, quam deperibat, Stratonicen, Demetrii 205 filiam, in uxorem sibi accepit: ex qua filios duos suscepit; Seleucum, qui parvulus interiit; et Antiochum, cognomento Theidem. Mortuo autem Antiocho, Seleuci filio, in regno successit Antiochus Theoides; regnavitque annos xv. Hunc excepit filius ejus ex Bernice, Seleucus Callinicus: et regnavit annos xxiv: deinde Alexander Nicator, qui regnavit annos xxvi; post hunc Seleucus Philopator, annos x: deinde Antiochus Epiphanes, annos xii.

Hujus sub imperio, peste grassante, plurimisque ex urbe perennitibus, Lelius quidam, qui mysteriorum peritus fuit, lapidem ex monte urbi imminente exsculpi jussit, in quo caput ingens, corona cinctum, exarari curavit, urbi, convallique obversum. Tum capiti quædam inscribens, pestem repressit. Caput autem hoc Antiocheni, Charonium, usque adhuc vocant. Idem rex Antiochus, cognom-

Ο δὲ αὐτὸς Σέλευκος καὶ εἰς τὴν Ἡρακλεῖδα τὴν ποτὲ πόλιν, νυνὶ δὲ λεγομένην Δάφνην, ἐφύτευσε τὰς κυπαρίσσους πλησίον τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, μετὰ τὰς φυτευθείσας κυπαρίσσους ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους: τοῦ τελευστοῦ, τοῦ κτείσαντος τὴν Δάφνην εἰς ὄνομα ἑαυτοῦ καὶ καλέσαντος αὐτὴν Ἡρακλεῖδα ἢ πόλιν. Αὕτη δὲ ἔξω [261] τοῦ ἁλσους ἦν κεκτισμένη (64) ἐπὶ τὸν ναὸν τῆς Ἀθῆνης: τὸ γὰρ τοῦ Ἀπόλλωνος ἱερὸν Δαφναῖον ἢ ἐλέγετο, μέσον ὄντα τοῦ ἁλσος ἢ (65). Ὅστις Ἡρακλῆς καὶ τὴν τῆς πόλεως ἐξέθετο τέχνην πρῶτος.

Καὶ λοιπὸν ἐτελεύτησεν ὁ αὐτὸς Σέλευκος ἐν τῇ Ἑλλησπόντῃ ὡν ἐνιαυτῶν οβ', καὶ ἐτάφη ἐν Σελεύκειᾳ τῆς Συρίας.

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Σελεύκου ἐβασίλευσεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀντίοχος ὁ ἐπικληθεὶς Σωτήρ ἐτη εἰκοσι (66): ὅστις Ἀντίοχος ἐφίλησε τὴν ἰδίαν μητρὶν Στρατονίκην τὴν θυγατέρα Δημητρίου, καὶ ἔλαβεν αὐτὴν γυναῖκα ἂφ' ἧς εἶχεν υἱοὺς δύο, Σέλευκον, ὅστις μικρὸς ἐτελεύτησε, καὶ Ἀντίοχον τὸν ἐπικληθέντα Θεοειδῆ (67). Καὶ ἐτελεύτησεν Ἀντίοχος ὁ Σέλευκου καὶ ἐβασίλευσε μετ' αὐτὸν Ἀντίοχος ὁ Θεοειδὴς ἐτη ιε'. Καὶ μετ' αὐτὸν ἐβασίλευσεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ ἐκ Βερνίκης Σέλευκος ὁ Καλλίνικος ἐτη κδ' (68), καὶ Ἀλέξανδρος ὁ Νικάτωρ ἐτη λς', καὶ Σέλευκος ὁ Φιλοπάτωρ ἐτη δέκα, καὶ Ἀντίοχος ὁ Ἐπιφανὴς ἐτη ιβ'.

Ἐπὶ δὲ τῆς αὐτοῦ βασιλείας λοιμοὶ γενομένου καὶ πολλῶν διαφαιρέτων τῆς πόλεως, Ἀθῆναις τις τελεστής ἐκέλευε [262] πέτραν ἐκ τοῦ ὄρους τοῦ ὑπεράνω τῆς πόλεως γλυφῆναι ἔχουσαν προσωπεῖον μέγα πάνυ, ἐστεμμένον, προσέχοντα ἐπὶ τὴν πόλιν (69) καὶ τὸν αἰλῶνα· καὶ γράψας ἐν αὐτῇ τινα ἔπαυσε τὴν λοιμικὴν θῆσιν ὅπερ προσωπεῖον καλοῦσιν ἕως τοῦ νῦν οἱ Ἀντιόχεις Χαρώνιον (70).

VARIE LECTIONES.

ἢ Ἡρακλέος. Ἡρακλέως Ox. ἢ Ἡρακλεῖδα. Idem quod Ἡρακλείαν. Reddenda hæc forma Syncello p. 257 D. Cum diæresi autem scribendum videtur. ἢ Δαφνίων Ox. ἢ ἁλσους Ox. ἢ τῆς. τῇ Ox. ἢ τῆς. Fort. τὸν τῆς. ἢ προσώπιον Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(64) Ἡν κεκτισμένη. Scr. ἐκτισμένη. Atque hic obiter notandus est institutionis Græcæ Grammaticæ nostræ Westmonasteriensis auctor, Camdenus; qui in regulis suis de formatione præteriti perfecti, verba a πτ incipientia primam litteram thematis repetere asserens, verbi πτάομαι, κέκτημαι exemplo hoc confirmare nititur: cum verbum πτάομαι unicuique sit, quod hoc facit; reliquis omnibus a simplici e incipientibus: unde a πτείνω, occido, ἔκτατα habemus, a πτήμι, occido, inusitato, ἔκταμαι, et particip. ἔκταμένος, post πτάμενος, a πτενίζω, fectio, ἔκτενικα, unde partic. ἔκτενισμένος, a πτείζω, condo, partic. pas. ἔκτισμένος, pro quo poetæ dicunt, πτείνω: a πτελώ, cieuro, ἔκτελωμένος: et si qua sint alia hujusmodi, eadem sequuntur formam.

(65) Μέσον ὄντα τοῦ ἁλσους. Μέσον ὄν. (66) Ἐτη εἰκοσι. Eusebium, et ἱστορίων συναγ. Scaligeriana, xix tantum annos enumerant Antiochi Soteris.

(67) Τὸν ἐπικληθέντα Θεοειδῆ. Θεός, hic non Θεοειδής, Eusebio, Zonara, aliisque dictus est.

(68) Ὁ Καλλίνικος ἐτη κδ'. Ἐτη x' habet Eusebii: qui etiam inter Seleucum Callinicum et Se-

leucum Philopatorem reges duos ponit, Seleucum Ceraunum, et Antiochum Magnum; cum Noster Alexandrum Nicatorem tantum habeat. Sed nec in numero annorum conveniunt inter se.

(69) Προσέχοντα ἐπὶ τὴν πόλιν. Scr. προσέχον.

(70) Καλοῦσιν ἕως τῆς (') νῦν οἱ Ἀντιόχεις Χαρώνιον. Charonis hanc faciem fuisse asserit Jo. Tzetz. chil. 2, Histor. 59.

Ἀλλῶς τις φιλόσοφος ἐν χρόνις Ἀντιόχου, καὶ τελευστῆς, καὶ μυστικὸς, καὶ ταραχοεργάτης, ἄμωρ τὴν Ἀντιόχειαν μεγάλῳ κατασχόντος, ἔδωκεν ἐν πέτρᾳ πρόσωπον Χαρώνος, θεὸς τε πόλει, τὴν νόσον ἐξωστράχης μακρὰν Ἀντιόχειν.

Narratiunculam hanc ex nostro desumpsisse videtur Tzetzis: interim versu tertio, pro λιμοῦ, legendum λοιμοῦ, et versu ultimo ἐξωστράχιας. Χαρώνια etiam, sive Χαρώνια, sunt specus pestiferum halitum evomentes: Est et Χαρωνίων, apud Polluc. lib. viii: Una carceris janua, per quam ad mortem ducatur. De quo etiam Hesych. Χαρώνιον, θύρα μία τοῦ νομοφυλακίου, δι' ἧς οἱ κατάδικοι τὴν ἐπὶ θανάτου (Scr. θανάτω) ἐξέρχονται.

(') Sic ed. Ox., quæ in textu τοῦ.

Ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς Ἀντίοχος ὁ λεγόμενος Ἐπιφανὴς ἐκτίσας πρῶτον ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ μεγάλῃ ἔξω τῆς πόλεως τὸ λεγόμενον βουλευτήριον εἰς τὸ ἔκειτο συναγεσθαι πάντας τοὺς συγκλητικoὺς αὐτοῦ μετὰ τῶν πολιτευομένων καὶ τῆς πόλεως πάντων τῶν κτητόρων, καὶ βουλευέσθαι τί δεῖ γίνεσθαι περὶ τῶν ἀνακυπτόντων, καὶ τότε ἀναφέρειν ἐπὶ αὐτὸν τὰ συμφέροντα. Ἐκτίσας δὲ καὶ ἄλλα τινὰ ἔξω τῆς πόλεως, κατέσας τὰ αὐτὰ μέρη εἰς τὸ ἐπώνυμον αὐτοῦ Ἐπιφανίαν πόλιν, μὴ κτίσας αὐτῇ τεῖχος, ἀλλ' οὕτως ἦν ἡ οἰκησις αὐτῆς ἐπὶ τὸ ὄρος.

Ὁ δὲ αὐτὸς Ἀντίοχος ὁ Ἐπιφανὴς ἡγανάκτησε κατὰ [263] Πτολεμαίου, βασιλέως Αἰγύπτου, διότι τέλη ἀπῆρτησε τοὺς ἐκ τῆς ὑπ' αὐτὸν ὄντας χώρας Ἰουδαίους. Τῶν γὰρ αὐτῶν Ἰουδαίων ἐκ τῆς Παλαιστίνης ἐλθόντων ἐν Ἀντιοχείᾳ καὶ αἰτησάντων τὸν αὐτὸν Ἀντίοχον γράψαι Πτολεμαίῳ τῷ τῆς Αἰγύπτου τοπάρχῃ καὶ βασιλεῖ μὴ ἀπαιτεῖν αὐτοὺς τέλος μετακομίζοντας οἷον εἰς ἀποτροφὰς αὐτῶν, μεγάλου λιμοῦ ὅτε γενομένου ἐν τῇ Παλαιστίνῃ ἀπὸ γὰρ τῆς Αἰγυπτιακῆς χώρας μετακομίζον οἷον οἱ Ἰουδαῖοι, ὅστις Πτολεμαῖος δεξάμενος τὰ γράμματα Ἀντίοχου πλεόν αὐτοὺς ἐκέλευσεν ἀπαιτεῖσθαι. Καὶ λοιπὸν Ἀντίοχος ὁ Ἐπιφανὴς ἐπιστράτευσεν κατὰ Πτολεμαίου, διότι οὐκ ἐπέσθη τοῖς γράμμασιν αὐτοῦ καὶ συμβολῆς γενομένης μετὰ αὐτῶν ἐπέσσε πλῆθος τοῦ αὐτοῦ Ἀντίοχου πολλὸν, καὶ φυγῶν ἀπῆλθεν ἐπὶ τὸ λίμιτον (71). Τοῦτο δὲ γνόντας οἱ τῆς Ἱερουσαλὴμ Ἰουδαῖοι, ἐξάψεις ἐποίησαν πρὸς χάριν τοῦ Πτολεμαίου, νομίσαντες τεθνάναι τὸν Ἀντίοχον, καὶ αὐτοὺς παρατιθέμενοι. Ὁ δὲ Ἀντίοχος ὁ Ἐπιφανὴς συνάξας πλῆθος, ἐπέρριψε τῷ Πτολεμαίῳ καὶ ἐφόνευσεν αὐτὸν κόψας καὶ τὰ πλῆθη αὐτοῦ. Καὶ γνοὺς περὶ τῶν Ἰουδαίων τῆς Ἱερουσαλὴμ τὸ τί πέπραχον κατ' αὐτοῦ, ὡς συγχαρέντες τῇ αὐτοῦ ἡττῇ, ὥπλιστο [264] κατὰ τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ πολιορκήσας αὐτὴν ἐπολέμησε, καὶ παρέλαθεν αὐτήν, καὶ κατέσφαξε πάντας. τὸν δὲ Ἐλεάζαρ τὸν ἀρχιερεὰ τῶν Ἰουδαίων καὶ τοὺς Μαχχαβείας (72) ἐν Ἀντιοχείᾳ ἀγαγὼν κολάσας ἐφόνευσεν. Καὶ καθεῖλε τὴν ἀρχιερωσύνην τῆς Ἰουδαίας, καὶ τὸ ἱερὸν, Σολομῶντος ὄντα (73), τῶν Ἰουδαίων, ἐποίησε Διὸς Ὀλυμπίου καὶ Ἀθηνᾶς, μίαντας τὸν οἶκον χοιρείοις κρέας, καὶ ἐλληνίζειν αὐτοὺς ἐδίδάξεν ἐπὶ ἑτῇ τρία.

Καὶ τελευτᾷ ὁ αὐτὸς Ἀντίοχος, καὶ ἐβασίλευσεν

mine Epiphanes, Senaculum primus Antiochenisbus extra urbem extruxit: uti in unum convenirent viri senatorii, magistratus, primoresque urbis omnes; atque ibi de reipublicæ necessitatibus consulentes, ad se tandem referrent. Quædam etiam alia extra urbem ædificia erexit; locumque deinde, a cognomine suo Epiphaniam vocavit: quam tamen incolis, mœnibus nullis cinctam, reliquit.

Idem Antiochus Epiphanes infensus fuit Ptolomæo, Ægyptiorum regi; 206 eo quod a Judæis, regno suo subjectis, tributa exigeret. Grassante enim per Palestinam fame maxima, Judæi ex Ægypto frumentum emere coacti sunt. Antiochiam itaque profecti, Antiochum regem exoratum habuerunt, uti Ptolomæum, Ægypti regem; per litteras hortaretur, uti vectigalia a Judæis non exigeret, qui non nisi in victum necessarium frumenta Ægypto exportabant. Ptolomæus autem, acceptis Antiochi litteris, tributa a Judæis eo strictius exigebat. Itaque adversus eum arma movit Antiochus: prælioque commisso, ingens ex Antiochi partibus cecidit multitudo; rex autem ipse fugâ in fines suos evasit. Judæi interim Hierosolymitani, his auditis, Antiochum in prælio cecidisse ratî Ptolomæo sese dederunt; pyrasque, illi congratulantes, accenderunt. Antiochus autem Epiphanes, collecto iterum exercitu, Ptolomæum adoritur; eoque oceiso, copias ejus proffigavit. Audito vero, quid contra se fecissent Judæi Hierosolymitani, eladem a Ptolomæo illatam gratulantes, in Hierosolymas arma movit, easque obsidione cinxit; captas deinde vastavit, Judæis internecioni datis omnibus. Eleazarum autem pontificem maximum, et Machabæos, Antiochiam abductos, morte multavit. Sacerdotium etiam Judæorum subvertit, templumque Salomonis Jovi Olympio 207 et Minervæ dicavit. Sed et Dei domum porciniis carnibus conspurcavit; Judæis etiam interdicta religione patria, Græcorum ritus per tres annos, eos observare coegit, καὶ ἐκώλυσε τοὺς Ἰουδαίους τῆς πατρίδας θρησκείας.

Mortuus deinde est Antiochus; post quem re-

VARIE LECTIONES.

ἰ. λιμοῦ. λ. λιμοῦ Οἱ. ὡ. λιμιτόν Οἱ. ὡ. ἡττα Οἱ. ὡ. Ὀλυμπίου Ch., Cedrenus. p. 193 B. Ὀλύμπου Οἱ.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

Strabo, lib. xvi, Antiochiam τετράπολιν fuisse scribit, et in modum 4 urbium distinctarum exstructam: quarum I.) Nicatoris erat; II.) multitudinis habitatorum; III.) Seleuci Callinici; IV.) Antiocheni Epiphanis. Harum vero singulæ suo, et omnes communi muro circumdatæ erant.

(71) Καὶ φυγῶν ἀπῆλθε ἐπὶ τὸ λίμιτον. Hæc aliter omnino narratur, I Mach. i.

(72) Καὶ τοὺς Μαχχαβείας. Ita enim Cedrenus; ἢ οὐ καὶ οἱ Μαχχαβαῖοι ἐμαρτύρησαν. Machabæus

D licet uni Judæ, Mattathie filio, cognomen fuerit, auctores tamen promiscue quibuslibet ex Judæis, pro religione patria dira passis, idem tribuere visi sunt: ut adnotavit doctissim. Jos. Scaliger, in Euseb. Quos autem hic Machabæos vocat auctor noster, Eleazarus, septemque illi fratres qui una cum matre sua eodem die neci dati sunt, fuisse videntur. Vid. I Mach. vi et vii.

(73) Σολομῶντος ὄντα. Scr. ὄν.

gnavit filius ejus Antiochus Glaucus, Hierax vocatus, annis ii.

Hunc excepit Demetrianus, Seleuci filius, qui regnavit annos viii. Judæus vero quidam, nomine Judas, Antiochiam veniens, a Demetriano precibus suis obtinuit, ut templum sibi iterum et Machabæorum concederentur reliquiæ; quas Judas in Antiochia magna sepelivit, in loco qui dicitur Cerateum: ubi etiam erat synagoga Judæorum. Hos enim prope ab urbe, e regione Jovis Cassii, neci dederat Antiochus, in monte semper lacrymanti. Judas autem repurgato templo, urbeque instaurata, Pascham Deo celebravit. Erat hæc secunda Judæorum captivitas, uti in Chronicis tradidit Eusebius Pamphili.

Demetriano successit in regno Antiochus, Grypi nepos, filius Laodices, Ariarathi Cappadocum regis filius; et regnavit annos xi. Anno autem octavo imperii ejus Macedonici, terræ motum passa est Antiochia magna. Accidit hoc ad horam x diei xxi mensis *Peritii*, sive Februarii; anno post facta a Seleuco Nicator prima mœnium fundamenta 208 c.lii, post mœnia autem absoluta, ipsamque urbem totam, annis cxxii. Tum vero de integro restituta est, tota in melius redacta, sicuti Domnus chronographus scriptum reliquit.

Antiocho Grypi successit in regno Antiochus Evergetes. Hic in Parthos rebellantes arma movit: cumque Parthorum plurimi in bello cecidissent; in gratiam deinde cum eis rediens, filiam Arsacis Parthi, adversarii sui, nomine Brittanem, Antiocho Cyziceno in uxorem accepit: atque hic belli finis fuit.

Post Antiochum vero Evergetem, regnarunt ex genere ejus reges alii ix, usque ad Antiochum Dionicum Leprosum, Cleopatrarum et Antiochidis patrem.

Temporibus autem eorum, qui Antiochum Dionicum antecesserunt, Romanos invasit Epiri rex Pyrrhus; oraculo fretus, futurum esse, ut a muliere periret. Congressus itaque cum eo Curius, consul Romanus, bello superior evasit: Pyrrhus autem in fugam versus, urbem quamdam venit,

A ὁ αὐτοῦ υἱὸς Ἀντίοχος ὁ Γλαυκὸς (74) ὁ λεγόμενος Ἰέραξ, ἐτὶ δύο.

Καὶ μετ' αὐτὸν ἐβασίλευσεν ὁ Δημητριάδης ὁ Σελεύκου (75) ἐτὶ η' (76). Καὶ ἐλθὼν ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ μεγάλῃ Ἰούδας τις ὀνόματι, Ἰουδαῖος τῷ ἔθνει, ἐδυσώπησε Δημητριάδην τὸν βασιλέα παρακαλέσας αὐτὸν, καὶ παρέσχεν αὐτῷ τὸ ἱερὸν καὶ τὰ λείψανα τῶν Μακκαβαίων. Καὶ ἔθαψαν αὐτὰ ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ μεγάλῃ ἐν τῷ λεγομένῳ Κερατέῳ· ἦν γὰρ συναγωγὴ ἐκεῖ τῶν Ἰουδαίων· πρὸ μικροῦ γὰρ τῆς πόλεως Ἀντιοχείας ἐτιμωρήσατο αὐτοὺς [265] Ἀντίοχος ἐν τῷ αἰεὶ χλαίοντι ὄρει κατέναντι τοῦ Κασίου¹ Διὸς· τὸν δὲ ναὺν ἀγγεύσας ὁ Ἰούδας καὶ τὴν Ἱερουσαλὴμ κτίσας τὸ Πάσχα ἐτέλεσε τῷ Θεῷ. Αὕτη β' ἦν τῆς Ἱερουσαλὴμ ἡ ἄλυσις, καθὼς Εὐσεβίου ὁ Παμφίλου ἐχρονογράφησε².

Μετὰ δὲ Δημητριάδην ἐγένετο βασιλεὺς Ἀντίοχος ὁ ἔκγονος τοῦ Γρύπου (77), υἱὸς Λαοδίκης, θυγατρὸς Ἀριαράθου, βασιλέως Καππαδόκιων, ἐτὶ θ'. Καὶ ἔπαθε τότε ὑπὸ θεομηνίας Ἀντιόχεια ἡ μεγάλη τῷ ὀγδῶφ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐπὶ τῶν αὐτῶν Μακκαδῶνων, μετὰ τὸ ἐξ ἀρχῆς τεθῆναι θεμέλιον τείχους ὑπὸ Σελεύκου τοῦ Νικατόρος· μετὰ ἄλλα ἐτὶ ρβ' (78), ὥραν ἡμερινὴν ἰ', μηνὶ Περιτίῳ³ τῷ καὶ Φεβρουαρίῳ κα'. Καὶ ἀνεκτίσθη πᾶσα, καθὼς ὁ δόμνος ὁ χρονογράφος συνεγράφετο· μετὰ δὲ τὸ πληρωθῆναι τὰ τεῖχη καὶ τὴν πόλιν πᾶσαν μετὰ ρκβ' ἐτὶ ἔπαθε καὶ βελτίῳ⁴ ἐγένετο.

Μετὰ δὲ Ἀντίοχον ἔκγονον τοῦ Γρύπου ἐβασίλευσεν Ἀντίοχος ὁ Εὐεργέτης (79), ὅστις ἐτυραννήθη ὑπὸ Πάρθων καὶ ἐπεστράτευσεν κατ' αὐτῶν μεγάλως. Καὶ μετὰ τὸ πολλοὺς ἀπολέσθαι Πάρθους [266] εἰς φίλιαν ἦλθον· καὶ ἔλαβε γυναῖκα Ἀντιόχῳ τῷ υἱῷ αὐτοῦ τῷ λεγομένῳ Κυζικηνῷ τὴν θυγατέρα Ἀρσάκου τοῦ Πάρθου τοῦ τυραννήσαντος αὐτὸν ὀνόματι Βριττάνην· καὶ ἐπαύθη ὁ πόλεμος.

Μετὰ δὲ Ἀντίοχον τὸν Εὐεργέτην ἐβασίλευσαν ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ⁵ ἄλλοι θ' βασιλεῖς ἕως τῆς βασιλείας Ἀντιόχου τοῦ Διονίκου τοῦ λατροῦ τοῦ πατρὸς Κλεοπάτρας καὶ Ἀντιοχίδος.

Ἐν δὲ τοῖς χρόνοις τῆς βασιλείας τῶν πρὸ Ἀντιόχου τοῦ Διονίκου τοῦ προειρημένου ἐτυράννησε Ῥωμαῖος ὁ βασιλεὺς, ἦτοι τοπάρχης, Πύρρος ὁ Ἠπειρώτης, λαβὼν χρησμὸν ὅτι ὑπὸ γυναικὸς ἀποθνήσκει. Καὶ συμβαλὼν⁶ αὐτῷ πόλεμον ὁ Κύριος ὑπαὶτος Ῥωμαίων ἐνίκησεν αὐτόν· καὶ φυγὼν ὁ

VARIE LECTIONES.

¹ Κασίου Ox. τὸν δὲ ναὺν — ² ἐχρονογράφησε v. 3 post ἐπὶ ἐτὶ τρία ponit Schurzfleischius Notit. Bibl. Vinar. p. 54 male. ³ Περιτίῳ Ox. ⁴ βελτίῳ Ox. ⁵ αὐτοῦ Ch., αὐτῶν Ox. ⁶ συμβάλλων Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(74) Ἀντίοχος ὁ Γλαυκός. Hic Antiochus Eupator, aliis auctoribus omnibus dictus est.

(75) Ὁ Δημητριάδης ὁ Σελεύκου. Demetrium alii vocant.

(76) Ἐτὶ η'. Anno xii, huic assignant Euseb. et istoriῶν συναγ. Scaliger.

(77) Ἀντίοχος ὁ ἔκγονος τοῦ Γρύπου. Hinc Eusebio, et istoriῶν συναγ. dictus est: a quibus maxime dissona sunt, quæ hic profert auctor noster. Quisnam vero sit Antiochus iste Dionicus, sive Dionicii filius, quem proxime producit auctor, fateor me nescire.

(78) Μετὰ ἄλλα ἐτὶ ρνβ'. Ἄλλα, omnino redun-

dat: cæterum locus iste totus mendosus esse videtur. A primo Seleuci regis anno, ad hujus annum octavum, Eusebius c.liix annos enumerat.

(79) Ἀντίοχος ὁ Εὐεργέτης. Hic Demetrius, Eusebio, et istoriῶν συναγ. dictus est: a quibus maxime dissona sunt, quæ hic profert auctor noster. Quisnam vero sit Antiochus iste Dionicus, sive Dionicii filius, quem proxime producit auctor, fateor me nescire.

Πύρρος ἦλθε πλησίον πόλεως (80) ἐχούσης ἔξω τει-
χῶν οἰκήματα· καὶ ῥίψασα γυνὴ κεραμίδα κατὰ τῆς
κορυφῆς αὐτοῦ ἐφόνευσεν αὐτόν.

Μετά ταῦτα δὲ ἐγένετο ὑπάτος Μάγνος ὁ καὶ Παῦ-
λος ὁ Μακεδών (81)· ὅστις ἐφόνευσεν ἐν πολέμῳ (82)
τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας ὀνόματι Πέρσην, καὶ
παρалаβὼν τὴν Μακεδονίαν χώραν ἐποίησεν αὐτὴν
ὑπὸ Ῥωμαίους· περὶ οὗ Σαλλούστιος·⁹ μέμνηται (85)
[267] εἰς τὴν Κατελινναρίαν·¹⁰ ἔκθεσιν, μνημονεύων
τῆς δημηγορίας τοῦ Καίσαρος. Καὶ μετὰ ταῦτα βα-
σιλεῦσι τῆς Ἰδίας χώρας Περσεὺς ὁ Ἡπειρώτης ὁ
νεομάχος (84) καὶ τοπάρχης Θεσσαλίας, ὄντινα Περ-
σία ὠνόμασε τῇ ἰδίᾳ ἐκθέσει Εὐτρόπιος ὁ συγγρα-
φεὺς Ῥωμαίων ἐν τῇ μεταφράσει αὐτοῦ. Τοῦτου δὲ
καὶ Παλαίφατος μέμνηται. Τὸν δὲ αὐτὸν Περσέα
πολέμῳ ἀνέτελε Λούκιος Παῦλος, ὑπάτος Ῥωμαίων.

Ἐν οἷς χρόνοις Ἀννιβὰλ τις ὀνόματι, ῥῆξ τῶν
Ἀφρων (85), ἐτυράννησε τὴν Ῥώμην ἐπὶ ἑτῇ εἰκο-
σιν, ἀβασιλεύοντων οὖσαν, διοικουμένην δὲ ὑπὸ τῶν
ὑπάτων. Ὅστις τῆς Ἰταλίας πάσης τὸ πολὺ μέρος
ἀπώλεσεν ὑποτάξας πολέμοις, καὶ σφάζει τὸν προειρη-
μένον Παῦλον (86). Καὶ λοιπὸν προεβάλλετο· ἡ
σύγκλητος Ῥώμης ὑπάτων δυνατόν ἐν πᾶσι, μάλι-
στα δὲ ἐν πολέμοις, τὸν λεγόμενον [268] Σκηπίωνα
τὸν μέγαν. Ὅστις Σκηπίων ἐν ᾧ ἦν διατρίβων ὁ
Ἀννιβὰλ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ἔλαβε πλῆθος στρατοῦ καὶ
ἀπῆλθεν εἰς τὴν χώραν τοῦ Ἀννιβὰλ, εἰς τὴν
Ἀφρικὴν, καὶ ἀπώλεσεν αὐτὴν, ἐμπρήσας τὴν πό-
λιν ἐνθα ἦν ῥῆξ ὁ Ἀννιβαδὴλ, τὴν Καρθάγεναν¹¹,
καὶ αἰχμαλωτίσας αὐτὴν (87) καὶ λαβὼν τοὺς αὐτοῦ
πάντας μετὰ τῆς συγκλήτου αὐτοῦ ὑπέστη¹² εἰς
τὴν Ῥώμην.

Καὶ τοῦτο γινούς ὁ Ἀννιβὰλ ἀπῆλθεν εἰς τὴν Βι-
θυνίαν πρὸς τὸν Ἀντίοχον τὸν Νικομήδους, βασιλέα

A aedificia extra muros habentem : ubi mulier quæ-
dam, tegula in caput ejus vibrata, illum occidit.

Postea temporibus consul Romanus fuit Magnus;
qui et Paulus Macedonicus. Persem hic, Macedoniae
regem, bello interfecit; Macedoniamque 209 ip-
sam Romano subjugavit imperio. Hujus meminit
in Historia sua Catilinaria Sallustius, ubi concio-
nem a Cæsare habitam recitat. Post hæc regioni
sue imperavit Perses Epirota, Thessaliæ regulus,
navalibus pugnis celebris. Hujus etiam in Historia
sua, in Græcam linguam tractata, meminit Eutro-
pius, Romanorum historiographus. Ejusdem
etiam mentionem fecit Palæphatus. Hunc itaque
bello devictum, neci dedit Lucius Paulus, consul
B Romanus.

Illis temporibus, bellum cum Romanis gessit,
per annos xv, Annibal quidam, Afrorum rex,
quo tempore, regibus dudum exactis, Romana
resp. a consulibus administrata est. Hic potiore
Italiae partem, bello subactam, vastavit; interfe-
cto etiam Paulo illo, de quo superius. Senatus
itaque Romanus consulem designavit Scipionem
illum magnum; virum certe in omnibus, maxime
vero in bellis clarum. Scipio hic, interim dum in
Italia moras trahebat Annibal, magnis instructus
copiis, in Africam, Annibalis patriam, maturavit
iter: ubi regionibus undique vastatis, Carthagi-
nem ipsam, ubi regnabat Annibal, incendio de-
dit: et abductis incolis omnibus, ipsum etiam
senatum Carthaginensem captivum Romani ab-
duxit.

De his autem certior factus Annibal, Bithyniam
profectus est, ad 210 Antiochum, Nicomedis fi-

VARIÆ LECTIONES.

⁹ Σαλούστιος Ox. V. p. 90 B. ¹⁰ Κατελινναρίαν. c. 51. ¹¹ προεβάλλετο Ox. Sic et p. seq. v. 8. ¹² Καρ-
θάγεναν Ox. ¹³ ὑπέστην Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(80) Φυγὼν ὁ Πύρρος, ἦλθε πλησίον πόλεως, etc.
In his discrepat auctor a recepta Pyrrhi historia:
non enim in Italia, belloque a Curio in Pyrrhum
facto; sed apud Argos Græciæ hoc accidisse tes-
tantur Justinus et Plutarchus: quos vide.

(81) Ὁ καὶ Παῦλος, ὁ Μακεδών. Hic Paulus Æmi-
lius est, qui a Macedonibus, Perseque rege eorum
superatis, Macedonicus dictus est. Μακεδών autem
hic habet auctor, pro Μακεδονικός· quo sensu
sæpe usurpari asserit Stephanus De urb. in Maze-
donia.

(82) Ὅστις ἐφόνευσεν ἐν πολέμῳ, etc. Imo ca-
ptivum abduxit, triumphumque celeberrimum de
eo egit: uti scribunt historici Romani omnes.

(83) Περὶ οὗ Σαλούστιος μέμνηται. Nominat qui-
dem, in C. Cæsaris oratione; nec aliquid am-
plius.

(84) Περσεὺς ὁ Ἡπειρώτης, ὁ νεομάχος. Quis-
nam tandem sit hic Perseus? Si Macedonicum il-
lum supradictum vult (qui quidem maximam
Epiri Thessaliæque partem sibi subjugaverat),
unde nunc revixit? supra enim a P. Æmilio occi-
sus traditur: aut quare hæc repetita sunt? Neque
enim Persem alium ullum memorat Eutropius,
quem citat auctor noster. Deinde cur Νεομάχος
diceretur, non satis video: vocabulum enim hoc
nullibi apud Scriptores, quod sciam, occurrit.

Persem quidem classe sua Romanos crebris detri-
mentis affecisse testatur Zonaras, tom. II: Καὶ
αὐθις ὁ Περσεὺς ἐθάροσε, καὶ ἀ κατέσχευε τὸ Φλιπ-
πος, ἀνεκτίσαστο, καὶ τῷ ναυτικῷ συχνὰ τοὺς Ῥω-
μαίους ἐλύπει, etc. Persei etiam navis celebra-
rimæ meminit Eutropius, lib. iv, his verbis: Ro-
mam (Paulus) cum ingenti pompa rediit, in nave
Persei, quæ inusitata magnitudinis fuisse traditur,
adeo ut xvi ordines dicatur habuisse remorum. His
itaque adductus, pro νεομάχος, ναυμάχος lego,
aut forte, νηομάχος, verloque, Navalibus pugnis
celebris.

(85) Ῥῆξ τῶν Ἀφρων. Afrorum rex, sive dux:
hoc nomine enim Barbaros duces suos appellare so-
litos esse supra monuimus.

(86) Καὶ σφάζει τὸν προειρημένον Παῦλον. Imo
supradicti Pauli Æmilii Macedonici pater fuit Pau-
lus ille, qui ab Annibale occisus est. Bellum enim
Punicum secundum, quod Annibale duce cum
Carthagine habuit Roma, bellum Macedonicum
secundum, quo cecidit Perses, i. circiter annos
præcessit.

(87) Ἐμπρήσας τὴν πόλιν, etc. καὶ αἰχμαλωτίσας
αὐτὴν. Imo minus; obsidione enim eam cinxisse
Scipionem vix dici potest: Denique non jam a tertio
lapide; sed ipsas Carthaginis portas obsidione qua-
tiebat, inquit Florus, lib. ii.

lium Asiæ regem : a quo auxilium adversus Romanos petiit. Fœdera autem amicitiae cum Romanis habuerunt Macedones, inde ab Alexandri temporibus; eo quod exercitu Romano instructus fuisset Alexander, bello Darium aggressurus. Antiochus vero rex Asiæ, copiis suis confusus, adjungit se Annibali : atque exercitu ex Bithynia educto, contra Romanos cum eo profectus est. Senatus autem Romanus, hoc audito, consulem designavit Scipionem secundum, Scipionis prioris fratrem virum strenuum : qui missus a senatu contra duos illos, Antiochum Asiæ, et Annibalem Africæ reges, obviam eis processit : prælioque utrinque acriter commisso, plurimi ceciderunt. Videns autem Annibal quantæ essent Scipionis vires, et quod ubique superior evasisset, in fugam vertitur; et veneno hausto, mortem sibi consciscit. Antiochus autem ubi Annibalem fugientem vidit, et ipse terga dedit : quem Scipio insecutus est Isauriam usque, ad montem Taurum. Quo cum venisset Antiochus, Scipionem per legatos exoratum habuit, uti in gratiam se reciperet : ut qui partes tantum alienas egisset; contra Romanos autem nihil hostile cogitasset. Accepit igitur eum Scipio, et ex senatus-consulto Romanis tributarium fecit; ea scilicet conditione, ut quotannis, quandiu viveret, auri talenta iv, argentique totidem, præter alia quedam, persolveret. Scipio autem convivium exhibens, Antiochum vocavit : cui etiam, **211** tanquam regi superiorem locum concessit. Sic honoribus auctus Scipio, Romam reversus est : uti hæc sapientissimus Florus, ex Livii monumentis, memorie prodidit.

Decimo quinto autem anno Antiochi Dionici, Leprosi, Syriæ regis (de quo superius diximus); Tigranes quidam, Armeniæ rex, Antiocho eidem grave bellum intulit; et bello superior factus Tigranes, Armeniæ rex, Antiochiam magnam cepit, regnumque ejus, bona etiam quæ habuit

A τῆς Ἀσίας· καὶ παρακαλεῖ αὐτὸν συμμαχεῖσθαι αὐτῷ. Εἶχον δὲ ἀπὸ Ἀλεξάνδρου (88) τοῦ Μακεδόνης οἱ Μακεδόνες συννομασίας ¹² μετὰ τῶν Ῥωμαίων φίλων, ὅτι καὶ στρατὸν ἔδωκαν τῷ Ἀλεξάνδρῳ κατὰ Δαρείου. Ὁ Ἀντίοχος δὲ τῆς Ἀσίας βασιλεὺς πεισθεὶς τῷ Ἀννιβάλ συνέμιξε, καὶ ἀπῆλθε μετ' αὐτοῦ κατὰ Ῥωμαίων, θαρρῶν τῷ ἰδίῳ στρατῷ, ἐκ τῆς Βιθυνίας ἐξορμήσας. Καὶ ἀκούσαντες οἱ Ῥώμης συγκλητικοὶ τοῦτο προεβόλοντο ὕπατον δυνατόν, τὸν δεῦτερον Σκηπίονα, [269] τὸν ἀδελφὸν τοῦ πρώτου Σκηπίονος (89)· καὶ ἐπεμψαν αὐτὸν κατὰ τῶν δύο, Ἀντιόχου τοῦ βασιλέως Ἀσίας καὶ Ἀννιβάλ τοῦ ῥηγὸς τῆς Ἀφρικῆς. Καὶ ἀπαντήσας αὐτοῖς συνέβαλε πόλεμον μέγαν μετ' αὐτῶν· καὶ σφαγόντων πολλῶν, ἰδὼν ¹³ ὁ Ἀννιβὰδ τὴν τοῦ Σκηπίονος δύναμιν καὶ ὅτι τὰς ἐπ' αὐτῷ φέροι, ἔφυγε· καὶ ἑαυτῷ παραχρησάμενος· πικρίας ἀπέθανε (90). Καὶ ἑωρακὼς ὁ Ἀντίοχος τὸν Ἀννιβὰδ φυγόντα ἔδωκε νότα· καὶ κατεδίωξεν αὐτὸν ὁ Σκηπίων ἕως τοῦ ὄρους τῆς Ἰσαυρίας τοῦ λεγομένου Ταύρου· καὶ ἀνελθὼν ἐκεῖ ὁ Ἀντίοχος ἐπεμψε πρὸς αὐτὸν πρέσβεις ¹⁴, παρακαλῶν αὐτὸν, ὥς μηδεμίαν ἔχθραν ἔχων κατὰ Ῥωμαίων, ἀλλ' ὑπὲρ ἄλλου πολεμῶν. Καὶ ἐδέξατο αὐτὸν ὁ Σκηπίων, καὶ ἐποίησεν αὐτὸν ὑπὸ Ῥωμαίους κατὰ γνώμην τῆς συγκλήτου Ῥώμης πρὸς τὸ παρέχειν αὐτὸν καθ' ἑκάστον ἔτος Ῥωμαίοις χρυσοῦ τάλαντα τέσσαρα [270] καὶ ἀργύρου (91) καὶ ἄλλα τινὰ ἄχρι τῆς αὐτοῦ ζωῆς. Καὶ ποιήσας ἀριστὸν ὁ Σκηπίων ἐκάλεσεν αὐτὸν καὶ παρέσχεν αὐτῷ τὸν πρῶτον τόπον, C τιμήσας αὐτὸν, ὥς βασιλέα. Καὶ μετὰ δόξης ἀνῆλθεν ὁ Σκηπίων ἐν τῇ Ῥώμῃ, καθὼς ὁ σοφώτατος Φλώρος ὑπερμημάτισεν ἐκ τῶν Λιβίου συγγραμμάτων.

Τῷ δὲ πεντεκαίδεκάτῳ ἔτει τοῦ προειρημένου Ἀντιόχου τοῦ Διονικίου, βασιλέως τῆς Συρίας, τοῦ λεπροῦ, Τιγράνης τις, βασιλεὺς Ἀρμενίων, ἐλθὼν ἐπολέμησε τῷ αὐτῷ Ἀντιόχῳ πόλεμον μέγαν. Καὶ νικήσας τὸν αὐτὸν Ἀντίοχον ὁ Τιγράνης βασιλεὺς Ἀρμενίων παρέλαβε τὴν Ἀντιόχειαν τὴν μεγάλην

VARIE LECTIONES.

¹² συννομασίας Ox. ¹³ ἰδὼν Ch., ἰδὼν Ox. ¹⁴ πρέσβεις Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(88) Εἶχον δὲ ἀπὸ Ἀλεξάνδρου, etc. Eodem modo nungatur etiam libri hujus viii, initio, de Alexandro verba faciens, Romanis ditiones eorum, ex Persarum manibus extortas, reddente : cum Romani, nonnisi longo post Alexandrum Magnum tempore, post Italiam sero tandem totam subactam, in externos arma movere cœperint.

(89) Τὸν ἀδελφὸν τοῦ πρώτου Σκηπίονος. Ut Scipio alter Africanus, ob Africam subactam, ita hic Asiaticus, ab Asiatico bello a se prospere gesto, cognominatus est, ut testatur Eutropius, lib. iv : Scipio Romam rediit, ingenti gloria triumphavit. Nomen et ipse, ad imitationem fratris, Asiatici accepit, quin Asiam vicerat; sicut frater ipsius propter Africam domitam Africanus appellabatur.

(90) Ἐαυτῷ παραχρησάμενος, πικρίας ἀπέθανε. Ἐαυτῷ παραχρησάσθαι : apud Nostrium, pro Manus sibi inferi, usurpatur; supra ἀπεχρησάσθαι eodem sensu usurpavit, in Odone, Paridis uxore priore; mortem laqueo sibi consciscente, ἑαυτῇ ἀπεχρη-

σατο ἀγγόνῃ. lib. v, p. 77; deinde πικρίας, subaudiend. φάρμακον. Ita Eutrop. lib. iv. Et cum tradendus esset Romanis, venenum bibit, etc., quod a Præmo, Eutropii Græco Metaphraste, redditur, φάρμακον στάσας ἀποθνήσκει. Appianus tamen, de bel. Syr. Annibalem ait a Flaminio, legatione ob aliam causam fungente, apud Prusiam, Bithyniæ regem, veneno sublatum fuisse. πικρίας vero, a πικρίζω, quod aliquando dicitur, pro πικτίω, uti tradit Hesychius Πικτίειν καταμίμνησιν (lego disjunctim, κατὰ μίμησιν) ἢ λέξεις πεποίηται τῆς τῶν ὀρνέων φωνῆς. Λέγουσι δὲ τὸ ποτίζειν, ἢ πικτίσκειν.

(91). Χρυσοῦ τάλαντα τέσσαρα καὶ ἀργύρου. Pacis conditiones, uti asserit Eutropius, lib. iv, hæc fuerunt, ut ex Europa et Asia (Antiochus) recederet, atque intra Taurum se contineret; Annibalem concitatore belli dederet. Livius tamen x millia talentum Romanos ab Antiochio exegisse scribit : quem vide.

καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, ἀφειλάμενος πάντα παρ' αὐτοῦ ἔειχε, φυγόντος ¹² τοῦ αὐτοῦ Ἀντιόχου βασιλέως ἐπὶ τὰ Περσικά μέρη τὸν αὐτὸν Τιγράνῃν. Κατελθόντος δὲ ἀπὸ τῆς Ῥώμης Πομπηίου τοῦ καὶ Μάγνου διὰ τὸν Καίσαρα (92), καὶ ἐλθόντος κατὰ Κιλικίων τυραννησάντων τὸν αὐτὸν Πομπήιον, καὶ νικήσαντος αὐτοῦ τοὺς Κιλικίας, ἐπολέμησε καὶ τῷ Τιγράνῃ, βασιλεὶ τῶν Ἀρμενίων, καὶ νικήσας αὐτὸν παρέλαβε καὶ τὴν Ἀρμενίαν καὶ τὴν Κιλικίαν καὶ τὴν Συρίαν, λύσας καὶ τὰς τοπαρχίας αὐτάς. Καὶ ἐξεδίκησε τοὺς Ἀντιοχείας, καὶ εἰσῆλθεν ἐν τῇ αὐτῇ Ἀντιοχείᾳ πόλει, ποιήσας αὐτὴν ὑπὸ [271] Ῥωμαίους, χαρισάμενος αὐτοῖς πολλὰ (93) καὶ κτίσας τὸ βουλευτήριον· πεσόντα γὰρ ἦν (94)· ἐτίμησε δὲ αὐτοὺς, ὡς ἐκ γένους Ἀθηναίους ¹⁴ ὄντας.

Βύβλος δὲ τις στρατηγὸς δυνατὸς, ὃς καὶ ἐν τῇ παραλίᾳ Φοινίκῃ ἡῦρε κώμην καὶ ἐποίησε πόλιν τειχίσας αὐτὴν, ἣν ἐκάλεσε Βύβλον εἰς ὄνομα αὐτοῦ (95), οὗτος ¹⁵ γὰρ τὸ ἀγάλμα τῆς Ἀθῆνης τὸ παρὰ Σελεύκου γενόμενον, φοβερὸν ὄντα (96), καὶ τὸ ἀγάλμα τοῦ Κεραυνίου Διὸς, παρὰ τοῦ αὐτοῦ Σελεύκου γε-
νόμενον, καὶ αὐτὸ φοβερὸν, αἰτησάμενος χάριν τοὺς Ἀντιοχείας ἐπῆρε καὶ ἐν Ῥώμῃ ἐπεμψεν εἰς τὸ Καπιτώλιον, ὡς μεγάλης ὄντα θέας καὶ ὡς ὑποταγέντα Ῥωμαίοις· ὅτινα ἀγάλματα ἕως τῆς νῦν εἰσι· καὶ ἐπιγράφει· Δῆμος Ἀντιοχείας τῆς μεγάλης ἐτίμησε Ῥωμαίους ἀγάλματα εὐχαριστῶν.

Ἀντίοχος δὲ ὁ Διονίκους βασιλεὺς ἀκούσας τὴν τοῦ Τιγράνου, Ἀρμενίων βασιλέως, ἀπώλειαν καὶ τὴν τοῦ Πομπηίου Μάγνου [272] κατ' αὐτοῦ νίκην, ἐλθὼν πρὸς τὸν Πομπήιον προσέπεσεν αὐτῷ, αἰτήσας αὐτὸν ἀναδοῦναι αὐτῷ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ. Ὅστις Πομπήιος παρακληθεὶς ἀνέδωκεν αὐτῷ (97) πάλιν τὴν βασιλείαν τῆς Συρίας καὶ τὴν Κιλικίαν καὶ πάντα ὅσα κατεῖχε πρῶν ὁ αὐτὸς Ἀντίοχος. Καὶ τῇ 18^ῃ τοῦ Δαισίου ¹⁶ μηνὸς ἐξῆλθεν ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον ἀπὸ Ἀντιοχείας ὁ Πομπήιος· καὶ ἐβασίλευσε πάλιν ὁ αὐτὸς Ἀντίοχος ὁ Μακεδὼν ὁ Διονίκους.

Ἐν τοῖς αὐτοῖς οὖν χρόνοις ἦν ὁ Κικέρων καὶ ὁ Σαλλούστιος, οἱ σοφώτατοι Ῥωμαίων ποιηταὶ (98).

omnia ei ademit; Antiocho ipso in regiones Persicas fugiente. Pompeius autem Magnus, Roma propter Caesarem relicta, contra Cilices, Romani imperii hostes, cum exercitu veniens, profugatis illis, in Tigranem, Armeniorum regem, arma movit: quo devicto, Armeniam cepit; Ciliciam quoque, Syriamque, et dissolutis eorum regnis, Antiochenos vindicavit. Antiochiam vero ingressus, illam Romano subiecit imperio. Multa etiam eis indulsit; reparato etiam, quod collapsum fuerat, foro iudicii publico. Magno autem honore eos prosecutus est, eo quod ortum suum ab Atheniensibus ducebant.

Byblus autem quidam, dux in bello strenuus (qui in maritimum Phoeniciæ vicum incidens, mœnibus eum cinctum, urbem fecit, et a nomine suo Byblum appellavit), hic, inquam, statuas illas mirandas, quas olim Seleucus Jovi Ceraunio et Minervæ posuerat, ab Antiochenis impetratas, Roman transmissit, ibi in Capitolio collocandas: ut quæ spectatu admirandæ essent, Romanorumque victoriarum monumenta. Statuæ autem istæ usque adhuc Romæ visuntur, hunc in modum a Byblo inscriptæ: *Romanis gratificans, statuis hisce eos donavit populus Antiochenus.*

Antiochus vero Dionicus, ubi inaudisset Tigranem, Armeniorum regem, a Pompeio Magno profligatum fuisse, Pompeium adit; et procidens ei ad pedes, rogavit uti regnum sibi suum redderet. Annuit votis ejus Pompeius: et concessio ei iterum Syriæ regno, Ciliciam etiam, suaque omnia ei restituit. Mensis igitur Junii xix, discedente ab Antiochia in Ægyptum Pompeio, rursus regnavit Antiochus Dionicus Macedo.

Hisce temporibus floruerunt Cicero et Salustius, sapientissimi Romanorum poetæ.

VARIÆ LECTIONES.

¹² φυγόντος Ch., φυγτός Ox., et v. 18. πεσόντα Eiusdemmodi forma reedit p. 132 D. ¹⁴ Forti. Ἀθηναίων. ¹⁵ οὗτος Ch., οὕτως Ox. ¹⁶ Δαισίου. Δεσίου Ox.

ED. CHILNEADI NOTÆ.

(92). Διὰ τὸν Καίσαρα. Imo Tigranes a Ptolemæo in deditionem acceptus, longe ante Pompei et Caesaris discordiam. Verum infinitum esset auctoris rerum Romanarum imperitiam ubique notare.

(95) Χαρισάμενος αὐτοῖς πολλὰ. Eutropius, lib. vi de Pompeio M.: *Et cum venisset in Syriam, Seleucium vicinam Antiochiæ civitatem libertate donavit, quod regem Tigranem non receperisset. Antiochensibus obsides reddidit: aliquantum agrorum Daphnensibus dedit, quo locus ibi spatiosior feret: delectatus amœnitatē loci, et aquarum abundantia.*

(94) Πεσόντα γὰρ ἦν. Puto auctorem scripsisse, πεσόντα· itaque repono, παδόν, lapsum: ὄντα enim pro ὄν frequentissime hic occurrit.

(95) Ἐκάλεσε Βύβλον, εἰς ὄνομα αὐτοῦ. Byblum, antiquissimam Phoeniciæ urbem, a Saturno conditam fuisse testatur Stephanus de Urb.: Βύβλος, πόλις Φοι-

νίκης ἀρχαιοτάτη παδών, Κρόνου κτίσμα; Byblumque dictam, vel a Bybli, Mileti Cretensis filia; aut, ἐκ τοῦ πάσης ἀρχαίας βίβλου φυλακῇ ἀσινεία ἐν ταύτῃ γενέσθαι, ob libros omnes antiquos ibidem tutissime servatos: aut denique, quod Isis, Osirim despons diadema suum ibi deposuerit; τοῦτο δὲ ἦν Βύβλον· hoc autem Biblion erat, a Byblo Ægyptii etc.

(96) Φοβερὸν ὄντα. Scr. ὄν.

(97) Πομπήιος παρακληθεὶς ἀνέδωκεν αὐτῷ. Imo Antiochus, licet rogandi habuit audaciam, repulsam tamen tulit: Ἐτόλμησε μὲν γὰρ Ἀντίοχος ἀπαιτῆσαι αὐτάς, οὐκ ἀπέλαβε δὲ. Xiphilin. Epit. Dion. Vide et Appian. Alexandr. in Syriacis.

(98) Οἱ σοφώτατοι Ῥωμαίων ποιηταί. Jo. Gregorius, scriptores, vertit; hoc scilicet auctori indulgens: ego tamen vocabuli interpretationem genuinam retinere malui, nec enim tanti est ut

Moriturus autem Antiochus Dionicus imperium A
facultatesque suas omnes Romanis legavit. Eo
itaque demortuo, Romano imperio cessit Antio-
chia magna, omnisque Syria et Cilicia; insuper
etiam quodcumque 213 Macedones possederunt.
Macedones itaque Antiochiæ magnæ regnarunt,
Syriam, Ciliciam, aliasque regiones sibi subjectas
tenentes, a Seleuco Nicatore, usque ad hoc tem-
pus, quo Romanis traditum est imperium, per
annos CCLXIII.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀντίοχος ὁ Διονίκους μέλλων τα-
λευτῆν κατέλιπε πάντα τὰ ὑπ' αὐτὸν Ῥωμαίοις μετὰ
τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ (99). [275] Μετὰ οὖν τὴν
τελευτὴν Ἀντίοχου τοῦ βασιλέως γέγονεν ἡ Ἀν-
τιόχεια ἡ μεγάλη ὑπὸ Ῥωμαίους καὶ πᾶσα ἡ χώρα
τῆς Συρίας καὶ Κιλικίας καὶ ὅσα κατεῖχον οἱ Μακε-
δόνες. Ἐδασλευσαν οὖν Ἀντιόχειας τῆς μεγάλης
ἦτοι τῆς Συρίας καὶ Κιλικίας καὶ ἄλλων χωρῶν
οἱ Μακεδόνες ἀπὸ Σελεύκου, τοῦ Νικατόρος ἕως οὗ
ἐδόθη Ῥωμαίοις ἡ βασιλεία, ἔτη σξγ' (1).

VARIE LECTIONES.

αὐτοῦ Ch., αὐτῶν Ox. ὡρῶν Ox.

ED. CHILMEADI NOTE.

in hoc auctoris famæ consulatur. in aliis majoris
momenti tam graviter peccantis. Salustium autem B
poetam nemo unquam dixerit; de Cicerone vero
hoc ei concedi fortasse poterit. Poetam enim eum
fuisse, licet vix laurea dignum, testem habemus
Juvenalem, sat. 10, ubi hunc ejus versiculum ci-
tat :

O fortunatam natam me consule Romam !

Deinde addens :

*Antoni gladios potuit contemnere, si sic
Omnia dixisset. Ridenda poemata malo, etc.*

Certe Ciceronem poeticæ operam, juniorem, im-
pendisse negari non potest; sed et etiam carmina
scripsit: ex quibus Limonem, poema ejus sic di-
ctum, citat Donatus, Pontium Glaucum aliud ita
appellatum, Plutarchus; ipse etiam, de suis tem-
poribus tres libros carmine se scripsisse testatur.

Sed et multa ex Græco transtulit; ut Arati Phæ-
nomena, cujus etiam nunc pars exstat, aliaque
præterea. Attamen poetæ nomine an dignus cen-
sendus sit, dubitari potest. Tacitus enim *Carmina*
Ciceronis forum redolere, potius quam Castaliam,
asserit, Cassii etiam Severi apud Senecam poeseos
Ciceronianæ censura hæc est: *Virgilium illa felici-
tatis ingenii, oratione soluta, reliquit; Ciceronem*
eloquentia sua in carminibus destituit. Vide Gregor.
Gyraldum De poetar. histor. dialog.

(99) Μετὰ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῶν. Scr. αὐτοῦ.
Atque hic ignoti hujus Antiochi finis esto.

(1) Ἐτη σξγ'. Syriæ regnum Macedonium ccl.
tantum annos durasse, atque post Philippum,
Antiochi Dionysii fratrem defecisse, testes habe-
mus Eusebium, et ἱστοριῶν συναγωγῆς aucto-
rem.

[274] ΛΟΓΟΣ ΕΝΑΤΟΣ

ΧΡΟΝΟΝ ΥΠΑΧΟΝ ΡΩΜΗΣ.

214 LIBER NONUS

DE TEMPORIBUS CONSULUM ROMANORUM.

Respublica Romana a consulibus primum admi- C
nistrata fuit, per annos CCCCLXIV, usque ad Ju-
lium Cæsarem dictatorem. Hic natus non erat,
sed, matre mense nono mortua, dissectaque, ex
utero ejus exertus est: unde Cæsar dictus, quod
Romanis *Dissectio* sonat. Adultus tandem, virque

Τὰ οὖν Ῥωμαίων πράγματα πρώην διοικεῖτο ὑπὸ
τῶν ὑπάρχοντων ἐπὶ ἔτη υξδ' (2) ἕως Καίσαρος Ἰουλίου
τοῦ δικτάτορος· ὅς οὐκ ἐγεννήθη, ἀλλὰ τῆς αὐτοῦ
μητρὸς τελευτησάσης τῇ ἐνάτῃ μηνὶ ἀνέκυρ-
αν αὐτὴν καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν βρέφος· διὸ Καίσαρ
ἐλέγετο (3). [275] Καίσαρ γὰρ λέγεται Ῥω-

VARIE LECTIONES.

αἰ. Inscr. ENNATOS Ox. Sic et v. 3. αὐτὸν. τὸ Chron. Pasch. p. 186 C. Addidi γὰρ.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(2) Ἐπὶ ἔτη υξδ'. De consulatus duratione, a
regibus scilicet expulsis ad C. J. Cæsarem dicta-
torem, magna est inter auctores opinionum diver-
sitas. Chr. Alex. auctor annos enumerat tantum
cccxciii; Eusebius, cccclxxiii; Excerptiones chro-
nologicæ ad Florum, an. dLXII, quod incidit in an.
ab Urb. cond. pccvi. Vid. Scal. De emend. temp.

(3) Διὸ Καίσαρ ἐλέγετο. Ita etiam Cedrenus,
Chr. Alexandr. Glycas, et Constantinus Manasses,
qui tamen etiam alias nominis rationes profert.
Zonaras vero vulgatam hanc nominis hujus ratio-

nem falsam esse asserit, his verbis, tom II: Ἐλέ-
γετο δὲ Καίσαρ, ὥς τινες οἰοῦνται, οἷα δὲ τάχα τῆς
μητρὸς αὐτοῦ ἐν τῇ τίκτειν θανούσης, καὶ αὐτοῦ
δι' ἀνατομῆς προαχθέντος εἰς φῶς· οὐκ ἀληθὲς δὲ
τοῦτο ἐστίν. Deinde ad hoc confirmandum, matrem
eum, ad virilem usque ætatem, habuisse affirmat:
rectissime. Hujus rei testem habemus Suetonium,
in J. Cæsare, cap. 26: *Eodem temporis spatio*
matrem primo, deinde filiam, nec multo post neptem
amisit. Sed et ante J. Cæsarem multi etiam alii
fuerunt Cæsares: quorum catalogum nobis exhi-

μαῖσσι ἡ ἀνατομή. Ἀνατραφεῖς δὲ καὶ ἀνδρείος ἁνὴρ γένόμενος προσβλήθη τριουβυράτωρ μετὰ Πομπηίου Μάγνου καὶ Κράσσου· ὅπῳ γὰρ τῶν τριῶν τούτων ἐδιωκεῖτο τὰ Ῥωμαίων. Ὁ δὲ Καῖσαρ ὁ δικτάτωρ μετὰ τὸ φονευθῆναι τὸν Κράσσον, παραληφθέντα ὑπὸ Περσῶν (4) πολέμῳ ἐν τοῖς Περσικοῖς μέρεσιν, ἔμεινε πολεμῶν μετὰ τοῦ πλήθους αὐτοῦ ἐν τοῖς μέρεσι τῆς δύσεως. Καὶ διαδεχθεὶς τῆς ὑπατείας, ἦτοι τῆς τριουβυρατορίας (5), κατὰ δοκιμασίαν τινὰ τῆς συγκλήτου Ῥώμης καὶ Πομπηίου Μάγνου τοῦ αὐτοῦ πενθεροῦ (6) ὁ αὐτὸς Καῖσαρ Ἰούλιος, λυπηθεὶς ἐτυράννησε Ῥωμαίους· καὶ προτρεψάμενος τοὺς κατὰ Ῥωμαίων πολεμικοὺς ἐπιστράτευσεν κατὰ τῆς συγκλήτου Ῥώμης [276] καὶ Πομπηίου Μάγνου. Καὶ παραγενόμενος ἐν Ῥώμῃ παραλαμβάνει αὐτήν, ἀνελὼν πάντας τοὺς συγκλητικούς (7). Ὁ δὲ Πομπήιος ἐξελθὼν κατ' αὐτοῦ καὶ ἐωρακῶς ἑαυτὸν μὴ δύνασθαι πολεμῆσαι αὐτῷ, καταλιπὼν τὰ θυτικά μέρη ἐπὶ τὴν ἀνατολήν ἐξώρμησε, βουλόμενος διακρατῆσαι τὰ αὐτὰ μέρη. Ὁ οὖν Ἰούλιος Καῖσαρ ὁ δικτάτωρ κατὰ ἀσθεντίαν ἐγκρατὴς γενόμενος τῆς Ῥώμης καὶ πάντων τῶν θυτικῶν μερῶν, ἐπιστράτευσεν κατὰ Πομπηίου Μάγνου· καὶ καταφθάσας αὐτὸν ἀνέειλεν αὐτὸν εἰς τὴν Αἴγυπτον (8) χώραν, καθὼς περὶ αὐτοῦ ὁ σοφώτατος Λουκανὸς συνεγράψατο. Οὗτος οὖν ὁ Καῖσαρ πρῶτος καὶ μόνος ἐκράτησε τῶν Ῥωμαίων μετὰ πολλοῦ φόβου καὶ πάντα ἐξεδίχθησεν. Οἱ γὰρ Μακεδόνες οἱ μετὰ Σέλευκον τὸν Νικητορα ἀδρανεῖς³¹ ὄντες περιεφρόνησαν τῆς Βαβυλωνίας χώρας, συγχωρήσαντες τοῖς Πέρσαις ποιεῖν ἑαυτοῖς βασιλεία.

Ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς Ἰουδαίοις παρεχώρησαν λαθεῖν ἀπὸ τῆς συγκλήτου Ῥώμης τετραρχίας³² βασιλείας.

Ἐν τοῖς αὐτοῖς οὖν χρόνοις Αἰδῖος ὁ σοφὸς Ῥωμαίων ὑπῆρχεν ἱστορικός, [277] ὃς ἐξέθετο πολλὰ περὶ Ῥωμαίων.

Ὁ δὲ Καῖσαρ Ἰούλιος ὁ δικτάτωρ, ὃ ἐστὶ μονάρχης, μετὰ ταῦτα τῶν πάντων ἐκράτησεν ἐν ὑπερ-

A strenuus factus, cum Pompeio Magno Crassoque triumvir creatus est. Post Crassum vero a Persis captum occisumque, Cæsar dictator, cum copiis suis, in regionibus occidentibus bellum prosecutus est: donec a senatu, Pompeioque Magno, genero suo, consulatu, sive triumviratu exutus, ægre hoc ferens, in Romanos arma sumpsit. Ascitis itaque 215 Romanorum hostibus, senatui, Pompeioque Magno bellum intulit: Romaque occupata, senatores omnes e medio sustulit. Pompeius autem, cum Cæsari propulsando imparem se sensisset, relicta Italia, regiones orientales occupare in animo habuit. Dictator itaque Julius Cæsar, Romæ ipsius, totiusque Occidentis imperio potitus, adversus Pompeium arma movit: ipsumque in Ægypto comprehensum, interfecit: uti de eo sapientissimus Lucanus scriptum reliquit. Cæsar igitur iste solitarium in Romanos exercuit imperium, summoque omnium cum timore, supremam rerum potestatem sibi vindicavit. Macedones enim, qui Seleucum Nicatorum secuti sunt, viribus diminuti, Babylonice regionis curam neglexerunt; regem sibi eligendi copia Persis inde concessa.

Judæis similiter, a senatu Romano tetrarchas, rempublicam administrantes, accipere permiserunt.

Temporibus hisce floruit Livius historicus, qui res gestas Romanorum pluribus conscripsit.

Post hæc Julius Cæsar dictator, sive monarcha, per annos xviii imperium, summo cum fastu,

VARIÆ LECTIONES.

³¹ κατὰ Chron., μετὰ Ox. ³² ἀδρανεῖς Ch., ἀνδρανεῖς Ox. ³³ τετραρχίας. τετράρχας Ch.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

bet Jo. Glandorpius, in Notitia familiæ Caii Julii Cæsaris, etc. J. Cæsar itaque Cæsareæ quidem dignitatis auctor fuit; nominis non item. Licet autem probabile satis sit primum Cæsarem ab istiusmodi casu nomen habuisse, nostro tamen hoc competere non posse manifestum est. Vide ls. Casaubon. in Sueton.

(4) Παραληφθέντα ὑπὸ Περσῶν. Omnino scribendum Πάρθων· Crassus enim bello Parthico interiit.

(5) Διαδεχθεὶς τῆς ὑπατείας, ἦτοι τῆς τριουβ. Hæc vertit Chr. Alex. interpres: Consulatu, seu triumviratu donatus, male. Διαδέχομαι enim hic passive, improprie licet, pro, διάδοχον ἔχων ponitur. Ita etiam infra frequentius, ut in Valentiniano imp.: Ἡ μόνον δὲ ἑσθλασεύσεν, εὐθὺς διεδέξατο τὸν αὐτὸν, ἔπαρχον Σαλούστιον, etc. In Zenone etiam imp.: Ὁ δὲ βασιλεὺς Ζήνων πεισθεὶς, διεδέξατο αὐτὸν ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ μαγίστρου, καὶ ἐποίησεν αὐτὸν στρατηλάτην Ἀνατολῆς. Atque huic interpretationi suffragatur Florus, lib. iv: De successione Cæsaris senatus, id est, Pompeius, agitabat, nec ille abnucebat, si ratio sui proximis comitiis haberetur. Consulatus absentis, quem decem tribuni plebis, favente Pompeio, nuper decreverant, tum, dissimulante

eosdem, negabatur. Veniret, et peteret more majorum: ille contra flagitare decreta, ac, nisi in fide permanerent, non se remittere exercitum. Ergo ut in hostem decernitur. Apud Chr. Alex. vero τριουβυράτωρ scribitur, triumvir; et τριουβυρατορία, D triumviratus, p. 438. Noster infra etiam habet, τριουβυρία.

(6) Τοῦ αὐτοῦ πενθεροῦ. Reponendum γαμοῦ· Pompeius enim J. Cæsaris filiam, Juliam, uxorem habuit. Sed et Cæsar etiam Pompeii filiam in matrimonium petierat. Vide Sueton. in Julio, c. 27.

(7) Ἀνελὼν πάντας τοὺς συγκλητικούς. Imò, senatoribus fuga elapsis, urbem potius vacuum invenit. Ita Florus, lib. iv: Nec Pompeius ab Italia, quam senatus ab urbe, fugatur prior, quam pene vacuum metu Cæsar ingressus, consulem seipse facit.

(8) Ἀνέειλεν αὐτὸν εἰς τὴν Αἴγυπτον. Pompeius a Cæsare devictus in Ægyptum fuga evasit, auxilium a Ptolomæo rege petiturus; ubi a regis ministris Achilla, Potbino, aliisque, occisus est. Atque in hoc, cum historicis aliis omnibus, concordat etiam Lucanus, a nostro citatus Pharsal. lib. viii.

tenuit. Bissexti hic Romanis auctor 216 fuit : quibus etiam et leges dedit, mensiumque appellationes novas : consules etiam ipse, pro libitu suo, quotannis designavit.

Hoc tempore Virgilius, sapiens Romanorum poeta, Æneæ et Didonæ Phœniciæ historiam, equum item ligneum, captamque Trojam cecinit.

Romæ itaque a Julio Cæsare dictatore captæ, senatorumque e medio sublatorum, imperiique sibi arrepti fama statim percerebuit : mensis autem Artemisii, sive Maii xii, indictione, quæ deinceps prima vocabatur, Antiochiæ facta est ejusdem promulgatio. Die autem xx ejusdem mensis, Antiochiam urbem, cum Romanis subjecta esset, Julius Cæsar, misso edicto suo, liberam esse iussit. Verba autem edicti sic se habent : *In Antiochia metropoli, sacrosancta, inviolabili, libera principe, Orientisque præside, Julius Cains Cæsar, etc.* Maii autem xxiii idem Julius Cæsar dictator Antiochiam venit : ubi basilicam exstruxit, quam a nomine suo Cæsarium vocavit ; e regione templi Martis, Macelli postea vocati, positam : æreamque ibi statuam erexit, Fortunæ urbis Romæ. Condidit etiam ad Acropolim, quam vocant, in eminentiore Antiochiæ magnæ parte sitam, balneum publicum, in ejusdem incolarum usum ; 217 aquâ, a fontibus viæ Laodiceæ dictis, per aqueductum a se exstructum, illuc perducta. Condidit etiam ibidem gladiatorium et theatrum ; Pantheum item, ruinæ proximum, instauravit ; ara etiam excitata.

μονομάχιον²² καὶ θέατρον· ἀνένεωσε δὲ καὶ τὸ βωμόν.

ἡφανία καὶ τυραννίδι ἐπὶ ἑτῇ ιη' (9). "Ὅστις καὶ τὸ βίσεξτον ἐφημέριον (10) καὶ νόμους Ῥωμαίοις ἔδωκε, καὶ ὑπάτους δὲ αὐτὸς προσβάλλετο²³ καθ' ἑκάστου ἔτος· οὗς ἡβούλετο.

Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ καιρῷ Βεργίλλιος ὁ σοφὸς Ῥωμαίων ποιητὴς συνεγράφατο τὴν τοῦ Αἰνείου ἱστορίαν καὶ τῆς Διδῶ τῆς ἐκ Φοινίκης καταγομένης καὶ τὸν δούριον ἱππὸν καὶ τῆς Τροίης τὴν ἄλυσιν.

Καὶ εὐθέως ἐμνηύθη²⁷ ἡ παρουσία Ἰουλίου Καίσαρος δικτάτορος, ὃ ἐστὶ μονάρχου, τοῦ τυραννήσαντος καὶ παραλαβόντος τὴν Ῥώμην καὶ φρονεύσαντος τὴν σύγκλητον καὶ γενομένου μονάρχου. Καὶ κατέφθασε τὸ πρόβλημα ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ πόλει τῇ ιβ' τοῦ Ἀρτεμισίου τοῦ καὶ Μαίου μηνὸς τῆς μετὰ ταῦτα ἐπινημέσεως (11). [278] Καὶ προστέθη ἐν Ἀντιοχείᾳ ἡ ἐλευθερία αὐτῆς, ὅτε ἐγένετο ὑπὸ Ῥωμαίους, τῇ εἰκάδι τοῦ Ἀρτεμισίου μηνὸς πεμφθεῖσα παρὰ τοῦ αὐτοῦ Καίσαρος Ἰουλίου. Τὸ οὖν ἡδικοτὸν προστέθη περιέχον οὕτως· Ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ μητροπόλει ἱερῶ καὶ ἀσύλῳ καὶ αὐτονομίᾳ καὶ ἀρχουσῇ καὶ προκαθημένη τῆς ἀνατολῆς Ἰούλιος Γάιος Καῖσαρ καὶ τὰ λοιπὰ. Καὶ εἰσῆλθεν ὁ αὐτὸς Ἰούλιος Καῖσαρ δὲ δικτάτωρ ἐν Ἀντιοχείᾳ (12) τῇ χγ' τοῦ Ἀρτεμισίου μηνὸς· καὶ ἔκτισε βασιλικὴν, ἣν ἐκάλεσε τὸ Καίσαριον, κατέναντι τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἀρείου τοῦ μετακληθέντος Μακελλίου, στήσας ἐκεῖ στήλην χαλκὴν τῇ Τύχῃ Ῥώμης. Ἐκτίσε δὲ ὡσαύτως καὶ ἄνω εἰς τὴν καλουμένην ἀκρόπολιν εἰς τὸ ὄρος τῆς αὐτῆς Ἀντιοχείας τῆς μεγάλης θεμεσίον λουτρὸν τοῖς αὐτοῖς ἀκροπόλεως, ἐνεγκὼν τὸ ὕδωρ ἀπὸ τῶν λεγομένων ὑδάτων τῆς Λαοδικηνῆς ὁδοῦ [279] διὰ τοῦ παρ' αὐτοῦ κτισθέντος ἀγωγοῦ. Ἐκτίσε δὲ ἐκεῖ ἄνω καὶ Πάνθεον. μέλλοντα συμπύπτειν (13), ἀνεγείρας τὸν

VARIE LECTIONES.

²² προσβάλλετο Ox. ²³ ἐμνηεύθη Ox. ²⁷ μονομάχιον Ch., μονάρχιον Ox. Conf. ad p. 105. B.

ED. CHILMEADI NOTE.

(9) Ἐπὶ ἑτῇ ιη'. Ita enim Excerptorum Latino-rum ex lib. Chronolog. Eusebii, etc., auctor : Quo tempore Romanorum primus monarcha C. Jul. Cæsar. Regnavit autem annos xviii. Glycas xii annos enumerat. J. Cæsar tamen quinto imperii anno occisus est.

(10) Τὸ βίσεξτον ἐφημέριον. Suetonius in Jul. cap. 40 : *Conversus hinc ad ordinandum reip. statum, fastos correxit, etc. Annumque ad cursum solis accommodavit, ut cccclxv dierum esset, et intercalario mense sublato, unus dies quarto quoque anno intercalaretur.* Dies autem hic quarto quoque intercalandus, Bissextus dictus est, eo quod ad xxiv Februarii, sive ad vi Kal. Martii, interponeretur ; adeoque duplex esset sextus Kalendas Martii, xxiv scilicet, et xxv Februarii.

(11) Τῆς μετὰ ταῦτα ἐπινημέσεως. A primo Jul. Cæsaris anno, et æra Antiochena, et indictiones Antiochenæ, omnium antiquissimæ, initium suum habuerunt. Chr. Alex. : Χρηματίζει οὖν τῆς μεγάλης Ἀντιοχείας, εἰς τιμὴν αὐτῆς, ἔτος α', καὶ πρῶτον ἔτος· τῆς ε', καὶ δεκάετηριδος τῶν Ἰνδίκτων, ἀπὸ πρώτου ἔτους Γαίου Ἰουλίου Καίσαρος. Æra tamen Antiochena, mensis Maii xii, indictiones vero a primo Septembris die numerabantur. Chr. Alexand. : Ἀπὸ πρώτου ἔτους τοῦ Γαίου Ἰουλίου Καίσαρος,

καὶ τῶν προκειμένων ὑπάτων, Λεπίδου καὶ Πλάγκου, ἦγουν ιβ', καὶ αὐτῆς τοῦ Ἀρτεμισίου μηνὸς, Ἀντιοχείας τοὺς αὐτῶν χρόνους ἀριθμοῦσι· καὶ αἱ Ἰνδικτοὶ χρηματίζειν ἤρξαντο ἀπὸ πρώτης καὶ αὐτῆς τοῦ Γορπιαίου μηνὸς. Cedrenus hæc, Bissextiq.ue inventum ad ii Augusti Cæs. annum refert ; falso : apud quem etiam ridiculam habes indictionum nominis originem : Καλεῖται δὲ Ἰνδικτιῶν, τούτ' ἐστιν Ἰνακτιῶν, ἡ περὶ τὸ Ἀκτιον νίκη. Augustus quidem bissextum reformavit, non tamen invenit. Vide Jos. Scaligeri Canon Isagog. lib. iii.

(12) Εἰσῆλθεν ὁ αὐτὸς Ἰούλιος Καῖσαρ ὁ δικτάτωρ ἐν Ἀντιοχείᾳ. Chr. Alex. legit : Καὶ ἐκλήθη ὁ αὐτὸς Καῖσαρ Ἰούλιος δικτάτωρ ἐν Ἀντιοχείᾳ. Ex his tamen, quæ in nostro sequuntur, εἰσῆλθεν retinendum videtur, licet Cæsarem Ægyptum prius, post victoriam Pharsalicam, Syriam deinde, adversus Pharnacem Mithridatis filium, arma moventem petiisse constet. Sueton. in Jul. cap. 35 : *Ad Alexandria in Syriam, et inde Pontum transiit, urgentibus de Pharnace nuntiis.* Sed nec eum, hisce difficultatibus positum, ædificationibus vacasse, probabile est. Verum Auctori nostro solemne est, neminem Antiochiam venientem, nisi aliquo exstructo, inde dimittere.

(13) Μέλλοντα συμπύπτειν. Scr. μέλλον.

Καὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῇ μεγάλῃ ἀπελθὼν ἔκτισεν Ἀ
ἐκεῖ ὁ αὐτὸς Καῖσαρ εἰς ὄνομα τοῦ ἰδίου αὐτοῦ υἱοῦ
ὃς ἴσχευ ἀπὸ Κλεοπάτρας, ἥς ²⁰ ἐφίλησεν ὡς εὐ-
πρεπῆ οὖσαν· ἦντινα ἡδυνεῖν εἰς τὴν Θηβαῖδα δι-
ωχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἰδίου αὐτῆς ἀδελφοῦ Πτολεμαίου
λυπηθέντος πρὸς αὐτήν. Ταύτην ὁ Καῖσαρ φθείρας
ἐγκυον ἐποίησε· καὶ ἐγέννησεν υἱόν, ὃν ἐκάλεσε
Καيسάριον (14). Εἰς ὄνομα οὖν τοῦ ἰδίου υἱοῦ καὶ τὸ
Καيسάριον ἔκτισεν ὁ αὐτὸς Ἰούλιος ὁ Καῖσαρ ²⁰ ἐν
Ἀλεξανδρείᾳ τῇ μεγάλῃ. Καὶ ἐκβαλὼν τὸν ἀδελφὸν
αὐτῆς Πτολεμαῖον ἐκ τῆς βασιλείας τῶν Αἰγυπτίων
ἰδωκεν αὐτῇ τὴν βασιλείαν Αἰγυπτίων, φονεύσας
καὶ τοὺς δύο εὐνούχους τοὺς εἰσάξαντας τὸν Πτολε-
μαῖον εἰς Θηβαῖδα ἐξορίσαι τὴν Κλεοπάτραν. Ὁ δὲ
ἐτελεύτα μικρὸς.

Ἐν δὲ τῇ Ρώμῃ ἔλθων ὁ αὐτὸς Καῖσαρ ἐσφάγη Β
ὑπὸ τοῦ δευτέρου Βρούτου καὶ ἄλλων μετ' αὐτοῦ
συμποποιημένων συγκλητικῶν ἐπὶ τῆς ὑπατείας
Χρυσαιρίου καὶ Ἀντωνίου ²¹ τὸ [280] δεύτερον.
Χρηματίζει οὖν ἡ μεγάλη Ἀντιόχεια κατὰ τιμὴν
ἔτος πρῶτον ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ Καίσαρος Γαίου Ἰου-
λίου.

Μετὰ δὲ τὸν Καίσαρα Γαῖον Ἰούλιον ἐπελίζετο ἡ
σύγκλητος Ρώμης τὸν Αὐγούστου Ὀκταβιανὸν τὸν
συγγενὴ τοῦ Καίσαρος καὶ τὸν Ἀντώνιον τὸν τοῦ
Αὐγούστου γαμβρὸν ἐπ' ἀδελφῇ (15) καὶ τὸν
Λέπιδον ²², καὶ ἐγένοντο οἱ τρεῖς τριουμβράτορες, καὶ
αὐτοὶ διέκουν τὰ Ῥωμαίων πράγματα προβαλλόμενοι
κατ' ἔτους ὑπάτους.

Τῷ δὲ πεντεκαίδεκάτῳ (ε) ἔτει ²³ τῆς τριουμβυ-
ρίας (f) τοῦ αὐτοῦ Αὐγούστου Ὀκταβιανοῦ, τυραννη-
σάντων (g) τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῆς Κλεοπάτρας τῆς
κτισσῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῇ μεγάλῃ ²⁴ τὴν Φά-
ρον (16) εἰς τὴν [281] νῆσον τὴν λεγομένην Πρω-
τείως ²⁵ καὶ οὖσαν (h) (17) κατέναντι Ἀλεξανδρείας

VARIE LECTIONES.

²⁰ ἥς. ἦν? ²⁰ ὁ Καῖσαρ. Ἰμο Καῖσαρ. ²¹ ἐπὶ τῆς ὑπατείας Χρυσαιρίου καὶ Ἀντωνίου.
Antonium quidem et Isauricum ponit coss. Chr. Alex. auctor; sed ad Jul. Cæs. an. II. Ch. ²² Λεπί-
διον Ox., illud Chron. Pasch. p. 189 D. ²³ Ἰμο ἔτος. ²⁴ τῇ μεγάλῃ Ch., Chron. p. 191 D. τὴν μεγάλην
Ox. Eadem φαρὸν. ²⁵ λεγομένην Καίουσαν Ox., λεγομένην Πρωτείως καὶ οὖσαν restitui ex Chron.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(14) Ὁν ἐπεκάλεσε Καيسάριον. Cæsariem hunc
alii vocant: quem licet auctor noster parvulum
interiisse asserat, Suetonius tamen eum ab An-
gusto (post victoriam Actiacam, quo tempore 17
minimū annos natus fuit), retractum e fuga, sup-
plicio affectum fuisse testatur, in Octavio, c. 17.

(15) Τὸν τοῦ Αὐγούστου γαμβρὸν ἐπ' ἀδελφῇ.
Γαμβρὸς ἐπ' ἀδελφῇ, sororis maritus est: Antonius
enim Octavianum, Augusti sororem, in uxorem du-
xerat. Ita etiam eum vocat Jo. Tzet. chil. 9,
hist. 253:

Αὐγούστος Ὀκταοῦδος Ρώμης κρατῶν τὰ σκῆ-
[πτρα,

Ἀρεφῶδες ὧρ Καίσαρος Γαίου Ἰουλίου.

Τὴν ἀνταρτίαν οὐδαμῶς τῶν Αἰγυπτίων φέρων,
'Επ' ἀδελφῇ τῇ αὐτοῦ κλῆσιν Ὀκταοῦδα,
'Εχωρ γαμβρὸν Ἀντώνιον, στέλλει κατ' Αἴγυ-
[πτίον.

(16) Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τὴν μεγάλην τὴν φαρὸν.

HODII NOTÆ.

(e) Πεντεκαίδεκάτῳ. C. δωδεκάτῳ.

(f) Τριουμβρίας. C. Τριουμβρατορίας.

Inde Alexandriam magnam profectus, Cæsa-
rium etiam, a nomine sui ex Cleopatra filii,
ibidem exstruxit. Cum enim Thebaidi in Cleopa-
tram, a fratre suo Ptolomæo ira in eam accenso,
expulsam, forte incidisset, amore ejus (forma
enim erat venusta) correptus, compressit
ipsam, filiumque ex ea habuit, quem Cæsarium
appellavit. Ptolomæo deinde Cleopatras fratre,
regno Ægyptiorum pulso, eunuchis etiam illis
duobus, qui Ptolomæo Cleopatras Thebaidem re-
legandæ auctores fuerant, interfectis, ei Ægy-
ptiorum regnum concessit. Filius vero Cæsaris et
Cleopatras parvulus interiit.

υἱὸς τῆς Κλεοπάτρας καὶ τοῦ αὐτοῦ Καίσαρος

Cæterum Romam reversus Cæsar, a Bruto se-
cundo, aliisque conjuratis ex senatoribus, occi-
sus est: Chrysaurico et Antonio iterum coss. In-
cipit igitur æra Antiochena, in illustrem urbis
ejus memoriam, a C. Julii Cæsaris anno 1.

218 C. Julio Cæsare defuncto, senatus Romanus
Augustum Octavianum, Cæsaris cognatum, et
Antonium, sororis Augusti maritum, et Lepidum
delegit; qui triumviri creati, rempublicam Roma-
nam administrarunt, consulesque quotannis desi-
gnarunt.

Anno autem Augusti Octaviani triumviratus
decimo quinto, Ægyptii rebellare cœperunt. Cleo-
patria etiam, Alexandria pharo magna, in insula
quam vocant *Ardente*, duobus miliaribus ab
Alexandria distante, constructa, intercapedinem
totam, opere Dexiphani Cnidii mechanici, terra

Ser. τῇ μεγάλῃ: constans enim hoc, apud no-
strum, urbis hujus ἐπίθετον. Πόλις etiam, per ex-
cellentiam, dicta est, teste Stephano: Ἐλέγετο δὲ
κατ' ἐξοχὴν πόλις, καὶ πόλις ἐξ αὐτῆς. Sicut
Athenæ etiam Ἄστυ, et Roma, *Urbs*, vocatæ sunt:
nisi quis secundum τὴν superfluum esse putaverit.
Cæterum a quo, quoque tempore Pharos insula con-
tinenti isthmo, ex ingentibus in altum molibus
D terræ jactis facto, conjuncta fuerit, non convenit
inter auctores. Ammianus Marcellinus, Chr. Alex.
auctor, Jo. Tzetzes, cum nostro, Cleopatram hu-
jus operis auctorem statuunt, adeoque ipsius
Phari turris, ab insulæ nomine sic dictæ, condi-
tricem. Verum et Pharon turrim, isthmumque ante
Cleopatras tempora exstructa fuisse, ex J. Cæsaris
et Strabonis testimoniis probare nititur Joseph.
Scaliger, in Euseb. Chron. Animadversion. ad
annum Eusebianaum MCCCXXIII, quem vide.

(17) Τὴν λεγομένην Καίουσαν. Pharos Καίουσα

(g) Τυραννησάντων. C. τυραννισάντων.

(h) Καίουσαν. C. Πρωτείως.

lapidibusque ingestis, siccavit; fecitque ut per mare ipsum (stupendum plane opus!) ceu per continentem, hominibus jumentisque ad insulam usque liber pateret aditus. Cæterum, cum Cleopatram Ægyptiosque rebellionem moliri, Romani acceperant, Antonius, exercitu instructus, contra Cleopatram et Ægyptios, orasque Persicas, eo quod Orientem perturbabant, missus est. Is itaque maximis cum copiis in Ægyptum descendit; Alexandriaque obsidione cincta, urbis deditionem a 219 Cleopatra postulabat. Illa vero Antonio antea, cum Caesarem in Ægyptum comitatus est, satis nota, litteris adulatoriis enim sollicitavit, sui que amore tandem captum, sibi que subditum habuit. Erat autem Cleopatra statura curta, forma vero præcellente, ingenioque subtili. Antonium itaque, exercitumque ejus in urbem recipiens, ipsum sibi accepit conjugem; novique deinceps eam fecit Antonius imperii consortem; uxore priore, Augusti sorore, spreta repudiataque. Antonius deinde, coactis undique copiis quas potuit maximis, Persis quoque in belli societatem,

A ἀπὸ μιλίων 219 δύο (i) (18) καὶ προσχωσάσης γῆν καὶ λίθους εἰς τὴν θάλασσαν ἐπὶ τοσοῦτο διάστημα εἰς τὸ βαδίζεσθαι τὴν θάλασσαν ἕως τῆς νήσου αὐτῆς καὶ τῆς φάρου ὑπὸ ἀνθρώπων καὶ ἀλόγων ὅπερ φοβερόν. ἐποίησεν ἔργον ἡ αὐτὴ Κλεοπάτρα διὰ Δεξιφάνους Κνιδίου (19) μηχανικοῦ, ὃς 220 τὴν θάλασσαν ἐποίησε χθόνα. Τῆς δὲ τυραννίδος τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῆς Κλεοπάτρας βασιλείας αὐτῶν γνωσθείσης Ῥωμαῖοι, ἐξῆλθεν ἀπὸ Ῥώμης Ἀντώνιος (j) ὀπλισάμενος κατὰ τῆς Κλεοπάτρας (20) καὶ τῶν Αἰγυπτίων καὶ ἐπὶ τὰ Περσικὰ μέρη, ὅτι ἐτάρασσον 21 τὴν ἀνατολήν. Καὶ κατήλθεν ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον μετὰ πολλῆς θυνάμειρος στρατευμάτων ὁ Ἀντώνιος· καὶ φθάσας Ἀλεξάνδρειαν τὴν μεγάλην περιεκάθητο πολιορκῶν αὐτήν, δηλώσας τῇ Κλεοπάρτῃ δοῦναι τὴν πόλιν· ἥξει 22 γὰρ [282] αὐτὴν πρῶτην μετὰ τοῦ Καίσαρος Ἰουλίου ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον ἐλθόν. Ἡ δὲ Κλεοπάτρα ἀντεδῆλωση αὐτῷ, ὑπονοθεύσασα 23 αὐτὸν (21), ὡ; ἐρώσα αὐτοῦ. Ὁ οὖν Ἀντώνιος ἠπατήθη καὶ ἔρισι βλῆθεις ἐφίλησεν αὐτὴν καὶ ὑπετάγη αὐτῇ. Ἦν δὲ κονδοειδὴς ἡ Κλεοπάτρα, εὐπρεπὴς δὲ πάνυ καὶ μυστικὴ (22). Καὶ δεξαμένη τὸν Ἀντώνιον

VARIE LECTIONES,

219 δύο. ὁ Chron., τέσσαρα μιλία Cedrenus p. 173. B. 22 ὁ; Chron., ὡς Ὁκ. 23 ἐτάρασσον Ch., ἐτάρασον Ox. 22 ἥξει Ch., ἥδη Ox. 23 ὑπονοθεύσασα. ὑπονοθεύσασα Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

forte dicta fuerit, a luminibus ibidem nocturno tempore, navigantium in directionem, accendi solitis. Chr. Alex. *Protei insulam* vocat; εἰς τὴν νῆσον τὴν λεγομένην Πρωτέως. Ita etiam Ammianus Marcellin. lib. 22: *Insula Pharos, ibi Protea cum Phocorum gregibus diversatum Homerus fabulatur inflatus, a civitatis litore mille passibus disparata. Vide Homer. Odys. 8.*

(18) Ἀπὸ μιλίων δύο. Chr. Alex. habet, ὡς ἀπὸ μιλίων 8, uterque falso: non enim milliare integrum a litore distabat. Jo. Tzetzes in contrarium lapsus est errorem, τετραστάδιον, spatium hoc vocans. Cæterum Ἐπαστάδιον dictum fuisse, apparet ex Josepho, Antiq. Jud. lib. xii, cap. 2, ubi de LXX interpret. loquens, hæc habet: Παραλαβὼν αὐτοὺς ὁ Δημήτριος, καὶ διελθὼν τὸ ἑπαστάδιον γῶμα τῆς θαλάσσης πρὸς τὴν νῆσον, καὶ διαβάς τὴν γέφυραν, etc.

(19) Διὰ Δεξιφάνους Κνιδίου. Κνησίου habet Chr. Alex., mendose. Opus tamen hoc, non Dexiphani fuisse apparet, tum ex Eusebii Chron. ad an. mcccxxxiii, tum ex turris ipsius inscriptione, apud Strabonem: ΣΩΤΡΑΤΟΣ. ΚΝΙΔΙΟΣ. ΔΕΞΙ-

C ΦΑΝΟΥΣ. ΘΕΟΙΣ. ΣΟΤΗΡΕΙΝ. ΥΠΕΡ. ΤΩΝ. ΠΑΝΙΖΟΜΕΝΩΝ. Hujus etiam rei testem habemus Stephanum de Urb. in Φάρος· Ἔστι καὶ νῆσος. ἡ πρὸς τῇ Ἀλεξάνδρειᾳ, ἐφ' ἣ ὁ Σωστράτου τοῦ Δεξιφάνους πύργος, ὁμωνύμως λεγόμενος Φάρος.

(20) Ὑπολισάμενος κατὰ τῆς Κλεοπάτρας. Imo a Parthis repulsus, Ægyptum se tandem recepit, ubi Cleopatraz se totum dedit. Flor. lib. iv, cap. 11: *Quippe post Parthos, cum exosus arma in otio ageret, captus amore Cleopatraz, quasi bene gestis rebus, in regio se sinu reficiebat.* Nugæ itaque sunt quæ deinceps de Antonio et Cleopatra profert auctor notæ.

(21) Ὑπονοθεύσασα αὐτόν. Forte, ὑπονοθεύουσα. Hesychius: Νοθεύει· ἀπαλλοτριεῖ, ἀπατᾷ, κολακεύει.

(22) Καὶ μυστικὴ. Μυστικὴ hic verto, ingenio subtili, seu solerti; præter communem vocabuli usum: generosam vero ejus indolem et Jul. Cæsar, et Augustus deinde, ille, ab exsilio, stragulo involutæ ad se introductæ; hic, triumpho sui spem maximam eludentis, admirati sunt. Vide Zonar. tom. II, Jo. Tzetze. chil. 9, Hist. 253.

HODII NOTÆ.

(i) Ἀπὸ μιλίων δύο. ex eo quid in C. legatur ἀπὸ μιλίων 8 et a Jo. Tzetze spatium illud appellatur τετραστάδιον conficit Dufresnius per μιλίων hoc loco designari non milliare, sed stadium. At hoc significatu nusquam alibi legitur vox ista, nisi forsan in quodam ms. cui titulus: Ὁδοιπορία ἀπὸ Ἐδεμ τοῦ παραδείσου εἰς τὴν Ῥωμῆαν, his verbis: Ἀπὸ Ἀντιοχείας εἰς Κωνσταντινούπολιν μοναὶ λβ'. Ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως ἕως Ῥώμης μοναὶ πς'. Ἀπὸ Ῥώμης εἰς Γαλλίαν μοναὶ κζ'. Ἡ μονὴ ἔχει μιλία ξ'. Apud Strabonem lib. vi, p. 277, ubi dicitur *Gaudum a Melite* distare π' καὶ ἡ μίλια. Xylander in Latina versione ponit 88 stadiis; interpretationem approbante doctiss. Casaubono: male, ut liquet testimonio Juliani Architecti nondum editi, qui de ipso Strabone hoc scribit: Κατὰ

D δὲ τὸν Ερατοσθένην καὶ Στράβωνα γεωγράφους τὸ μίλιον ἔχει στάδιους ἦ, γ' sive 8 1/3 ἥτοι ὀργυιὰς ὡλ'. Apud Malalam nostrum p. 500, l. 11, per μίλιον stadium designari quis facile crediderit: sed p. 257, l. 10 et 24, στάδιον et μίλιον aperte distinguuntur. Scriptorum quamplurimorum testimonia, de eo quod μίλιον milliare seu multorum stadiorum mensuram significat, vide apud Dufresnii Gloss. Græco-barb. et clariss. Bernardi nostri opus pereruditum de Mens. et Pond.: Μίλιον habet stadia ζ ζ pedes 4500, pss digitos 16, ait incertus quidam Græcus in cod. ms. Oxon.

(j) Ἀντώνιος. sic C., ubi male Dufresnius ex Scaligeri auctoritate substituit Ἀγύουτος. Vide Præf. § 33.

ἐν τῇ πόλει καὶ τὰ πλήθη αὐτοῦ ἑγαμήθη^α αὐτῷ. Καὶ λοιπὸν ὁ αὐτὸς Ἀντώνιος λαβὼν αὐτὴν γυναῖκα ἐτυράννησεν ἅμα αὐτῇ Ῥωμαίους. Καὶ καταφρόνησας καὶ ἀποταξάμενος τῇ αὐτοῦ γυναικί, τῇ ἀδελφῇ τοῦ Αὐγούστου Ὀκταβιανοῦ, καὶ συναγαγὼν ἄλλο πλῆθος πολλὸν, προτρεψάμενος δὲ καὶ Πέρσας καὶ πολλὰ αὐτοῖς συνταξάμενος, ποιήσας πλοῖα ὁρμώνων^β πολλῶν (23), καταπλεύσας· ἀπὸ Ἀλεξανδρείας ὤρμησε κατὰ Ῥωμαίων μετὰ τῆς Κλεοπάτρας, παραλαβεῖν τὴν αὐτὴν Ῥώμην βουλόμενος, διὰ τῆς λεγομένης Ἡπείρου χώρας, θέλων ἀνελθεῖν ἐν Ῥώμῃ.

Καὶ γνωσθεῖσης τῆς τοιαύτης τυραννίδος Ἀντωνίου καὶ [283] τῆς Κλεοπάτρας ἐν τῇ Ῥώμῃ, εὐθέως ὁ αὐτὸς Ὀκταβιανὸς ὠπλίσατο^γ κατ' αὐτῶν καὶ διὰ τὴν εὐτέλειαν τῆς αὐτοῦ ἀδελφῆς, οἱ περιεφρόνησεν αὐτὴν ὁ αὐτὸς Ἀντώνιος. Καὶ ἔλαβεν ὁ αὐτὸς Αὐγούστος στρατηγὸν δυνατὸν, ἐκ τῆς συκλήτου ἐπιλεγάμενος, Μάρκον Ἀγρίππαν ὀνόματι, καὶ ἔξευξεν αὐτῷ τὴν ἑαυτοῦ ἀδελφὴν Ὀκταβίαν. Καὶ ὥρμησεν ἀπὸ τῆς Ῥώμης ἅμα τῷ αὐτῷ Ἀγρίππᾳ στρατηγῷ καὶ στρατιωτικῶν δυνάμεων αὐτοῦ (24). Καὶ φθάσας τὴν Ἡπείρου χώραν εἰς τόπον λεγόμενον Λευκάτην συνέκρουσε τῷ Ἀντωνίῳ καὶ τῇ Κλεοπάτρᾳ πόλεμον ναυμαχίας μέγαν, καθὼς Βεργίλλιος ὁ σοφὸς ἐν τῇ αὐτοῦ ἀσπίδοποιᾷ συνεγράψατο εἰς τὸν ὕμνον αὐτοῦ λόγον. Τὸ δὲ πλῆθος τῶν ἀμφοτέρων στρατευμάτων ἐσέκασε τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν. Καὶ ἐσφάγη τοῦ Ἀντωνίου καὶ τῆς Κλεοπάτρας πλῆθος ἐν τῇ ναυμαχίᾳ, ὥστε τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης αἵμασι μίγνεντα^δ (25) κυμάτων καὶ μόνον φαίνεσθαι. Καὶ νικήσας ὁ Αὐγούστος Ὀκταβιανὸς ἐφόνευσε τὸν Ἀντώνιον (26), τὴν δὲ Κλεοπάτραν παραλαβὼν καὶ δῆσας ἐθριάμβευσε, κελύσας [284] αὐτὴν φυλαχθῆναι εἰς τὸ ἀνενεγκεῖν ἐν τῇ Ῥώμῃ αἰχμάλωτον καὶ πομπεῦσαι. Ἦτις Κλεοπάτρα ἀπεχρήσατο ἑαυτῇ, ἀπὸ ἀσπίδος κρουσθεῖσα^ε ἔτελεύτα· ἑδῶταζε γὰρ ἀσπίδας καὶ ἄλλα ἑρπετὰ εἰς τὰ πλοῖα διὰ τὸν πόλεμον· ὥς φυλάττεται οὖν ὑπὸ στρατιωτῶν, κρύφα δηχθεῖσα ὑπὸ ἀσπίδος τελευτᾷ διὰ τὸ μὴ ζῶσαν αὐτὴν ἀνενεχθῆναι ἐν τῇ Ῥώμῃ. Μετὰ δὲ τὴν τελευτὴν αὐτῆς ἀπηνέχθη τὸ λείψανον αὐτῆς· ἐν τῇ Ῥώμῃ σμυρνιασθέντα (27) πρὸς θεραπείαν τῆς ἀδελφῆς τοῦ αὐτοῦ Αὐγούστου Ὀκταβιανοῦ, καθὰ θεόφιλος ὁ σοφὸς χρονογράφος συνεγράψατο. Οἱ δὲ

A liberis suis pollicitationibus adductis, confectis plurimis navibus, classem sibi adornat. Alexandria vero, una cum Cleopatra, solvens, in Romanas ditiones impetum fecit: urbisque ipsius potiundæ spe fretus, per Epirum regionem cursum suum ducere instituit.

Augustus autem cognito Antonii et Cleopatræ consilio, et urbis conservandæ, sororisque, ab Antonio sprete, vindicandæ causa, et ipse arma sumit. Delecto itaque sibi duce ex senatoribus M. Agrippa, viro strenuo, sororeque Octavia ei in uxorem data, Roma relicta, cum exercitu contra Antonium movit. Cumque Leucatem, Epiri promontorium, 220 appulisset, cum Antonio et B Cleopatra navali prælio congressus est: sicuti Virgilius sapiens, in clypei descriptione, (Æneidos) libro octavo tradidit. Ea vero erat utriusque exercitus militum multitudo, ut terra mareque eisdem operirentur. Ex Antonii autem et Cleopatræ partibus tanta fuit strages, ut cæsorum sanguine ipsum mare cruentatum penitus videretur. Augustus vero victoria potitus, Antonium interfecit: Cleopatram autem captivam habens, et in vincula conjiciens, in triumphum suum, Romæ celebrandum, asservari jussit. Cæterum illa, dum militum esset sub custodia, cavens sibi ne viva Romam deportaretur, aspidi (horum enim, aliorumque id genus serpentum copiam, in bellum profectura sibi comparaverat) occulte sese mordendam præbens, spontaneam sibi conscivit mortem. Attamen corpus ejus mortuum, unguentis conditum, læsæ Octaviæ placandæ causa, Romam delatum est: uti Theophilus sapiens chronographus litteris mandavit. Verum Alexandrinarum rerum scriptores Cleopatram in Ægypto relictam fuisse, nonnulla item alia, a Romanis historicis absona, tradiderunt.

VARIE LECTIONES.

^α ἑγαμήθη Ch., ἡγαμήθη Ox. ^β ὁρμώνων Ox. ^γ ὠπλίσατο Ox. ^δ μίγνεντα Ch., μηγέντα Ox. ^ε ἀπὸ ἀσπίδος κρουσθεῖσα. « Locus mutilus: γὰρ aut quid tale supplendum videtur. » Ch.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

Καὶ Πτολεμαῖον σύναμιος δέσποινα Κλεοπάτρα, Ὀύσα σοφὴ, καὶ εὐχλωτός, πανευμορφότατη, etc.

(23) Ποιήσας πλοῖα ὁρμώνων πολλῶν. Dromonibus, seu Liburnis Antonio classem adornat auctor noster: Florus tamen navium ejus magnitudinem prædicat, lib. iv, his verbis: Nobis quadringentæ amplius naves; ducentæ non minus hostium: sed numerum magnitudo pensabat. Quippe a senis in novenos remorum ordinibus, ad hoc turribus, atque tabulatis allecata, castellorum et urbium specie, non sine gemitu maris, et labore ventorum ferebantur.

(24) Καὶ στρατιωτικῶν δυνάμεων αὐτοῦ. Ser. στρατιωτικαῖς δυνάμεσιν.

(25) ὥστε τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης αἵμασι μίγνεντα. Ser. μίγνεντα. Hæc vero ex Æneæ clypei, Vulcani operis, descriptione, Æn. lib. viii, desumpsit:

In medio classes æratas, Actia bella,
Cernere erat, totumque instructo Marte videres
Fervere Leucaten, auroque effulgere fluctus, etc.

Et paulo post:

Stupea flamma manu, telisque volatile ferrum
Spargitur: arva nova Neptunia cæde rubescunt.

(26) Ἐφόνευσε τὸν Ἀντώνιον. Imo Antonius ab Augusto navali prælio devictus, in Ægyptum fuga evasit: ubi se ipsum interfecit.

(27) Ἐν τῇ Ῥώμῃ σμυρνιασθέντα. Ser. σμυρνιασθέν. Auctoris nostri σμυρνιαζῶ, Jo. Tzetzes per ταριχεύω reddit chil. 9, Hist. 253.

Ὁ Καῖσαρ δ' Ὀκταούτος ἐκείνην ταριχεύσας, Τῇ Ἀδελφῇ τῇ ἑαυτοῦ κατήγαγε εἰς Ῥώμην.

ἐκθέμενοι¹⁴ τὰ πάτρια Ἀλεξανδρείας τῆς μεγάλης τὴν Κλεοπάτραν ἐν Αἰγύπτῳ εἶναι λειφθεῖσαν¹⁵ καὶ ἄλλα δὲ τινὰ μὴ συμφωνοῦντα (28) τοῖς Ῥωμαίων συγγραφεῦσι.

Post partem hanc victoriam, Augustus Octavia- A nus, una cum duce 221 Agrippa, suo genero, Epiro solvens, Ægyptum perrexit: quam cum in potestatem suam rede-gisset, victoriam triumpho celebravit.

Inde vero cum exercitu movens, aliis iidem regionibus subactis, principatus eorum abrogavit. Annum autem agens decimum octavum, triumvir designatus est; bellum vero Ægyptiacum per multos duravit annos.

Augustus Octavianus inde Europam totam prætervectus, Byzantium venit: atque inde in Asiam trajiciens, Chalcedonem appulit: ubi Di-naro, quem Cæsar avunculus Bithyniæ præfece-rat, submoto; ipse statim, e ducibus suis, Lau-sum quemdam successorem constituit. Bithynia enim jampridem Romanæ erat ditionis; ex quo Nicomedes rex, ex Macedonum stirpe oriundus, ipsam moriturus Romanis legavit: quo demortuo, Pompeio Magno cessit ea provincia.

Porro Augustus Octavianus, Galatiam quoque, devicto Dejotaro ejus regulo, in potestatem suam redegit: vicumque Arsinem dictum mœnibus cingens, urbem fecit, quam quod duobus mari-bus, Pontico atque Asiano, interjaceret, Ancyram

VARIÆ LECTIONES.

¹⁴ ἐκθέμενοι. εἰσθέμενοι Ox. ¹⁵ λειφθεῖσαν Ch., ληφθεῖσαν Ox. ¹⁶ Dele καὶ. ¹⁷ τοπαρχίας Ch., τοπαρχίης Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(28) Μὴ συμφωνοῦντα etc. Quosnam tandem C scriptores Romanos, ab Alexandrinis de Cleopatraz cadavere hac in re discrepantes, hic auctor noster intelligat, non video. Statuam quidem ejus, aspi-de brachio in hærente, lecto traductam fuisse ab Augusto triumphante, asserit Zonaras: ἱστορίων etiam συναγωγῆς auctor, in Augusto; Οὐ γὰρ εὐπρε-πιστάτη ἡ πομπὴ ἐν ἣ καὶ ἡ Κλεοπάτρα ἐπὶ κλίνης ἐν τῷ τοῦ θανάτου μνήματι, παρεκομίσθη, ὡς πομπείον. Ipsam tamen eodem cum Antonio sepulcro conditam fuisse, testem habemus Sueton-ium in Octavio, cap. 17: Ambobus communem sepulture honorem tribuit, ac tumulum ab ipsis inchoatum perfici jussit.

(29) Καὶ γαμβρῷ αὐτοῦ. Supra Agrippam Octa-viani γαμβρόν τε¹⁸ ἀδελφῇ, sororis maritum, vocavit: sororem enim ejus Octaviam, uxorem habuit. Quia tamen Augusti γαμβρός hoc loco vocatur simpli-ter Agrippa, quæ vox generum ut plurimum sonat, ideo γαμβρῷ αὐτοῦ, genero suo reddimus. Agrippa enim, relicta tandem uxore Octavia, Augusti sorore, Juliam, ejus filiam in uxorem habuit, Augusto ipso eum in hoc cogente.

(30) Ἀπὸ τῆς κώμης Ἡπείρου. Forte legend. χώρας. (31) Ἐκράτησε δὲ ὁ τῆς Αἰγύπτου πόλεμος ἔτη πολλά. Imo uno prælio Actiaco, et cæptum et finitum est hoc bellum: deinceps enim Ægyptus tributaria facta est.

Μετὰ δὲ τὴν τοιαύτην νίκην ὁ αὐτὸς Αὐγουστο; Ὀκταβιανὸς ἅμα [285] Ἀγρίππᾳ τῷ στρατηγῷ καὶ γαμβρῷ αὐτοῦ (29) ἀπὸ τῆς κώμης Ἡπείρου (30) ἐξορμήσας καὶ¹⁷ ἦλθεν ὑποτάξας τὴν Αἰγύπτιον χώ-ραν καὶ θριαμβεύσας τὴν ἑαυτοῦ νίκην.

Καὶ κατιὼν μετὰ τοῦ πλήθους αὐτοῦ ὑπέταξε τὰς ἄλλας χώρας, καταλύων τὰς τοπαρχίας¹⁶ αὐτῶν. Ἦν δὲ ἐνιαυτῶν η', ὅτε τριομυράτωρ ἐγένετο. Ἐκράτησε δὲ ὁ τῆς Αἰγύπτου πόλεμος ἔτη πολ-λά (31) (k).

Ὁ δὲ Αὐγουστος Ὀκταβιανὸς παρελθὼν τὴν Εὐ-ρώπην πᾶσαν ἐπέρασεν ἀπὸ τοῦ Βυζαντίου ἐπὶ τὴν Χαλκηδὼνα πόλιν τῆς Ἀσίας. Καὶ ἐποίησεν εὐθέως ἄρχοντα ὃν ἡδουλήθη ἐν τῇ Βιθυνίᾳ ἐκ τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἀνθρώπων (32) ὀνόματι Λαῦσον, διαδεξάμενος ἐν ἰθύνοντα τὴν αὐτὴν χώραν Διήναρον τὸν προδη-θέντα ὑπὸ τοῦ Καίσαρος τοῦ θείου αὐτοῦ· ἦν γὰρ ἦδη ἡ Βιθυνία ἔχουσα ἄρχοντα· ἐπειδὴ πρὸ αὐτοῦ ὁ Πομπήιος Μάγνος ἦν λαβὼν τὴν αὐτὴν Βιθυνίαν, τελευτήσαςτος Νικομήδους τοπαρχούντος αὐτὴν, τοῦ θντος ἐκ τοῦ γένους τῶν Μακεδόνων· ὅστις τελευτῶν εἰσεν αὐτὴν Ῥωμαίους.

Τὴν δὲ Γαλατίαν ὑπέταξεν ὁ αὐτὸς Αὐγουστος ὁ καὶ [286] Ὀκταβιανὸς, νικήσας Δημόταρον, τετράρ-χην αὐτῆς (33)· καὶ τειχίσας κώμην τὴν λεγομένην Ἀρσίνην ἐποίησε πόλιν, ἣν τινα ἐκάλεσεν Ἀγκυ-ραν (34) διὰ τὸ μέσσην αὐτὴν εἶναι δύο θαλάσσιων,

(32) Ἐκ τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἀνθρώπων. Ἀνδρα-ποι, pro militibus, apud nostrum frequenter usur- patur. Ita lib. xvi: Καὶ ὥρμησεν εἰς τὸ πέραν, κατὰ Βιταλιανοῦ, καὶ τῶν ἀνθρώπων αὐτοῦ.

(33) Τετράρχην αὐτῆς. Τετράρχην hic, pro βασι- λέα, ponit; Hesy chius: Τετράρχαι, οἱ βασιλεῖς; scribendum τετράρχαι. Τετράρχαι tamen proprie sun' regni τετράδας, seu partem quartam admi- nistrantes.

(34) Ἦν τινα ἐκάλεσεν Ἀγκυραν, Stephanus, ex Apollonio in Caricis, Ancyram a Mithridate et Ariobarzane exstructam fuisse tradit. Alii a Mida conditam volunt: verum hoc, de altera illa Phry- giæ Ancyra forte intelligendum. Jo. Tzetzes chil 1, cum nostro, Augustum Ancyra Galatzæ statuit conditorem:

Τὴν Ἀγκυραν δ' ἦν ἐφημεν, τῆς Γαλατίας εὐ-
[σορ

Κτίσαι τὸν Ὀκταοῦτον Καίσαρα τὸν Ῥωμαίων,

Κτείναντα Δημόταυρον τετράρχην Γαλατίας.

Οὐδ' ἐξ ἀγκύρας σιδηρᾶς ἄρμα τοῦ Μίδου σχο-
[σης

Κληθῆναι ταύτην Ἀγκυραν· ἀλλ' ὅτι μέση καί-
[ται

Ἀσιαρτῆς καὶ Ποντικῆς τῶν θαλασσῶν τῶν δύο.

Ancyra tamen hæc, alterutro mari, longo satis distat intervallo.

HODII NOTÆ.

(k) Ἐτη πολλά. peccat Malala in excessu, in de- fectu Chilmeadus; qui uno prælio Actiaco et cæ- ptum et finitum fuisse bellum inter Augustum et An- tonium affirmat. Flagare cœpit hoc bellum Domi-

tio Ænobarbo et C. Sossio coss. Anno seq. coss. Augusto et Messalo, iv Nonas Sept. ad Actium pugnatum est, et anno proximo in Ægypto ab illis duo prælia commissa fuere.

τῆς τε Ποντικῆς καὶ τῆς Ἀσιανῆς θαλάσσης. Θυσιάσας δὲ κόρην παρθένον ὀνόματι Γρηγορίαν εἰς ἀποκαθαρισμὸν, ποιήσας αὐτὴν ἐπαρχίαν, ἑάσας ἐκεῖ Γάλλους στρατιώτας διὰ τὸ φυλάττειν τὴν χώραν καὶ τὴν πόλιν, καλέσας εἰς ὄνομα αὐτῶν καὶ τὴν ἐπαρχίαν καὶ τὸν ποταμὸν Γάλλον (35). Ὁμοίως δὲ καὶ τὴν Λυδίαν καὶ Παμφυλίαν τὰς ἐπαρχίας ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ Δηιοτάρου⁴⁰ ἐπαρχουμένας παρέλαβε καὶ ἐποίησεν ὑπὸ Ῥωμαίους, πέμψας Κουρίωνα ὀνόματι στρατηγὸν αὐτοῦ μετὰ βοηθείας πολλῆς. Φρυγίαν δὲ Πακατιανὴν (36) ὑπὸ [287] τὴν τετραρχίαν τοῦ αὐτοῦ οὖσαν ὑπὸ Ῥωμαίους ἐποίησε, πέμψας μετὰ βοηθείας Πακατιανὸν στρατηγὸν αὐτοῦ. Καὶ τὴν Λυκαονίαν δὲ παρέλαβε τοπαρχουμένην ὑπὸ Λυκάονος, υἱοῦ τοῦ Κάπνος⁴¹ (37), ὅστις προσέπεσε τῷ αὐτῷ Αὐγούστῳ. Καὶ προτρέψαμενος αὐτὸν ὁ Αὐγουστος, ὡς γενναῖον, ἔλαβεν αὐτὸν ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον. Συρία δὲ καὶ Κιλικία πρῶν ἐπὶ τοῦ Καίσαρος Ἰουλίου ἐγένετο ὑπὸ Ῥωμαίους.

Καταλαβὼν δὲ ὁ Αὐγουστος τὴν Συρίαν εἰσῆλθεν ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ μεγάλῃ, θριαμβεύσαι τὴν κατὰ Ἀντωνίων νίκην καὶ Κλεοπάτρας μετὰ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ γαμβροῦ Ἀγρίππα. Ὅστις Ἀγρίππας τερφεῖς τῆς τοποθεσίας τῆς πόλεως Ἀντιοχείας, κτίζει ἐκεῖ δημόσιον λουτρὸν ἔξω τῆς πόλεως παρὰ τὸ ὄρος, εὐρὺν ἐκεῖ πηγὴν, ὅπερ ἐκάλεσεν εἰς ὄνομα ἰδίου τὸ Ἀγrippιανόν, τὸ νυνὶ λεγόμενον Ἀμπελινόν λουτρὸν. Κτίζει δὲ καὶ διαίταν οἰκημάτων (38) [288] καὶ βανιάρην⁴² (39), καλέσας τὴν γειντίαν Ἀγριππιτῶν. Προσέθηκε δὲ κτίσας ἐν τῷ θεάτρῳ Ἀντιοχείας ἀλλήν ζώνην⁴³ ἐπάνω τῆς πρώτης διὰ τὸν πολλὸν δῆμον ὁ Ἀγρίππας.

Ἐκείθεν δὲ ἐξελθὼν ὁ Αὐγουστος κατέλαβε τὴν Λαοδικεὴν πόλιν τῆς Συρίας· καὶ ἐκτίσεν ἐν αὐτῇ τῇ πόλει θέατρον μέγα πάνυ, στήσας ἑαυτῷ ἐκεῖ στήλην μαρμαρίνην. Ἐκτίσε δὲ ἐν αὐτῇ τῇ πόλει καὶ τὸ μέγα τετράπυλον, ὄντα μικρόν (40)· καὶ κοσμήσας αὐτὸ κίονι καὶ μαρμάρῳ ανοικοδομήσας καὶ μουσώσας ἐθριάμβευσεν ἐν αὐτῇ τὴν ἑαυτοῦ νίκην, στήσας ἐν τῷ αὐτῷ τετραπύλῳ στήλην χαλκὴν μετὰ τεσσάρων ἱππῶν.

Καὶ τὴν Φοινίκην δὲ ὑπέταξε· καὶ πέμψας στρα-

VARIÆ LECTIONES.

⁴⁰ Δηιοτάρου Ch., Διηιοτάρου Ox. ⁴¹ Haud dubie scribendum Κάπνος. ⁴² βανιάρην. Imo βαλνιάρην.
⁴³ ζώνην Ch., ζῶν Ox. Conf. p. 99 C.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(35) Καὶ τὸν ποταμὸν, Γάλλον. Galatia provincia, D Gallusque fluvius, sive a Gallo quodam, sive a Gallis Celticis, qui relicta patria sedes ibi fixerunt, uti vult Stephanus de Urb., sic dicta fuerint, longe ante Augusti tempora sic appellata fuisse manifestum est.

(36) Φρυγίαν δὲ Πακατιανὴν. Phrygia Major in Salutare et Pacatianam distributa est. Constantin. Porphy. de Themat Anatol. Φρυγίαν Καπατιανῆς, vocat, litterarum transpositione: Τὰ δὲ ἀπὸ τοῦ Κροίονος καὶ μέχρι τοῦ Ἀμωρίου, καλεῖται Φρυγία Καπατιανῆς. Ceterum hanc Phrygiæ distributionem Augusto longe posteriorem esse non est dubitandum.

(37) Υἱοῦ τοῦ Κάπνος, forte legend. Κάπνους. Verum unde hæc?

A nominavit: puellaque virgine, nomine Gregoria, in loci lustrationem immolata, et regione in provinciae formam redacta, milites ibi Gallos, regionis urbisque in praesidium, collocaat: et a nomine 222 illorum, provinciam ipsam (Galatiam), fluviumque Gallum appellavit. Lydiam item, Pamphyliamque, Dejotaro subjectas, Curione duce, cum exercitu magno in eas misso, in Romanorum redegit potestatem. Quin et Phrygiam Pacatianam, eidem subditam, Pacatiani duces illuc cum exercitu missi ope, Romano adjecit imperio. Lycaoniam etiam, regemque ejus Lycaonem, Capnis filium, in deditione accepit: quem cum virum strenuum esse percepisset Augustus, eum sibi comitem adjunxit. Syria vero et Cilicia jam olim, Julii Caesaris sub imperio, Romanæ fuerant ditionis.

Syriam vero profectus Augustus, Antiochiam adit, de victoria sua adversus Antonium et Cleopatram, cum genero suo Agrippa, ibidem triumphaturus. Agrippa vero urbis Antiochiæ situ captus, extra urbem, ad montem, fonte ibi reperto, balneum publicum extruxit: quod, a nomine suo, Agrippianum ipse nuncupavit: hodie vero, Ampelinum balneum vocatur. Condidit etiam edificiorum seriem et balneum, vicum Agrippianum vocans. Sed et ob populi Antiocheni frequentiam, theatri priori circo secundum superaddidit.

C Inde vero discedens Augustus, Laodiceam, Syriæ urbem, contendit: 223 ubi theatro magifico exstructo, statuam marmoream sibi erexit. Tetrapylum etiam in eadem urbe, parvulum quod erat, ubi amplum effecisset, columnisque marmoreis, et musivo adornasset, posita in eodem ænea statua, cum quatuor equis, ibidem quoque de victoria sua triumphum egit.

Et subegit Phœniciam, et inde Lucullo, et Pontio

(38) Καὶ διαίταν οἰκημάτων. Ista reddito, *edificiorum seriem*, sive vicum, infra enim γειντίαν vocat. Διαίται vero pro οἰκήματα frequentius usurpatum occurrit: Menandri protector. Eclog. Legation.: Τῇ ἐξῆς ἐν ἐτέρᾳ ἐγένοντο διαίται ἐνθα εὐλινὸν κίονες ἦσαν τινες, ἐνδεδομένοι χρυσῷ. Et paulo post: Κατὰ δὲ τὸ ἐμπρόσθιον τῆς διαίτης ἐπὶ πολλὴ, παρετίταντο ἄμαξαι, ἐν αἷς πολὺ τι χρῆμα ἀργύρου ἔπην, etc.

(39) Βανιάρην. Βανιάρην, pro βανιάριον, hic scribi, nullus dubito. Sed quid tandem erit βανιάριον? Suspicio legendum Βαλνιάριον, *Balnearium*, quod tamen vix alibi inter Græcos occurrit. Nullorum autem quam balnearum publicorum aedificiorum apud nostrum, mentio frequentior.

(40) Ὅντα μικρόν. Scr. ὅν.

cibus, adversus Tigranem, Phoeniciæ regem, cum exercitu missis, ipsum profligavit, regionemque ejus provinciam fecit. Arabiam etiam, quæ Arabi, barbarorum Saracenorum regi paruit, sibi, id est, Romano imperio subjugavit. Vicum etiam quemdam muro cingens, Bostrâm vocavit, in nomen Bostriducis, in Arabes a se missi. Similiter etiam et reliquis fecit principatibus, Cappadocia Archelai et Judæa Herodis regno exceptis: amplius enim illud uterque muneribus donaverat.

Herodes autem, Judææ rex, illius etiam in honorem, viam publicam extra Antiochiam urbem transitu difficilem, albis lapidibus stravit. Uterque vero principem regni sui urbem, Cæsaris nomine, Augusti in honorem, nominavit. Herodes rex Stratonis Turrim, antea dictam, Cæsaream 224 Palæstinæ: Archelaus vero rex, Mazaca quæ fuit, Cæsaream Cappadociæ vocavit. Augusti enim, qui utriusque principatum suum durante eorum vita, concesserat, Cæsar avunculus fuit.

Μένην Μάξααν (44). [290] Ἦν γὰρ ὁ Καίσαρ θεός ἔχειν τῆς τετραρχίας τὴν βασιλείαν ἐπὶ τῶν τῆς

A Palæstina in Ægyptum progressus, eam subjugavit: cumque in Romanam servitutem redeisset, Alexandriam ingressus, de victoria sua triumphavit. Civitati autem huic primus præfectum ex suis dedit, nomine Cornelium Gallum: quem et Augustalis dignitate, nominis sui insigni, cohonestavit.

Augustus deinde Ægypto solvens, Romam rever-

VARIÆ LECTIONES.

22 Τυγράνῃ Ch., Τυγράν Ox. 23 Καπποδοκίας Ox. 24 τοπαρχίας τῆς — ὑπὸ Ἀρχελάου δίχα τῆς. «Locus iste manifesto mendosus: itaque suspicor legendum; Καὶ τὰς λοιπὰς δὲ τοπαρχίας (κατέλυσε, sive ὑπέταξε), δίχα τῆς Καππαδοκίας, τῆς τοπαρχουμένης ὑπὸ Ἀρχελάου, καὶ τῆς τετραρχίας Ἡρώδου, etc.» Ch. 25 μὴ Ox. 26 Παλαιστίνης Ch., Παλαιστίνην Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(41) Οἵτινες ἐνίκησαν Τυγράν, τοπαρχοῦντα αὐτῆς. Lego, Τυγράνῃ. Verum bella hæc a Lucullo adversus Mithridatem et Tigranem, Cæs. Augusto vix adhuc nato, gesta sunt. Tigranes vero, Armeniæ rex, a Pompeio deinde devictus, se ei dedit, ac diadema suum ad genua Pompeii proci-dens, in manus ejus tradidit: Quod ei Pompeius reposuit (inquit Eutropius, lib. vi), honorificeque eum habitum, regni tamen parte mulctavit, et grandis pecunia: adempta est et Syria, Phænice, Sophene. Zonaras, tamen hæc illi a Lucullo adempta fuisse scribit, tom. II.

(42-43) Στρώσας αὐτὴν λευκαῖς πλάκαις. Πλάκαις tanquam a πλάκη, pro πλαξίν.

(44) Τὴν πρώην λεγομένην Μάξααν. Jornandes etiam de Regn. success. eam a Cappadocibus Cæsaream dictam fuisse scribit: Cappadoces quoque sub Epaphra rege constituti, primum per legatos suos Romanorum amicitias petierunt: dehinc Ariobarzane rege succedente, et a Mithridate expulso, ultro se Romano servitio tradiderunt, magnamque civitatem suam Mazacam, in honorem Cæsaris, Cæsaream appellaverunt. Eutropius tamen, et ex eo etiam postea Jornandes ipse, Suidasque, nomen hoc Mazacæ urbi a Tiberio imp. post temporis

Α τηγούς μετὰ βοηθείας Λούκουλλον καὶ Πόντιον, οἵτινες ἐνίκησαν Τυγράνῃ 22 τοπαρχοῦντα αὐτῆς (41) καὶ ἐποίησεν αὐτὴν ἐπαρχίαν. Καὶ τὴν λεγομένην δὲ Ἀραβίαν ὅφ' ἑαυτὴν, ἤτοι ὑπὸ Ῥωμαίους, ἐποίησε κρατουμένην ὑπὸ Ἀραβὰ, βασιλέως βαρβάρων Σαρακηνῶν, καὶ ἐτείχευσε κώμην ἣν ἐκάλεσε Βόστραν εἰς ὄνομα Βόστρου τοῦ πεμφθέντος ὑπ' αὐτοῦ στρατηγοῦ, καὶ τὰς λοιπὰς δὲ τοπαρχίας δίχα τῆς Καππαδοκίας 23 τῆς τοπαρχουμένης 24 ὑπὸ Ἀρχελάου καὶ τῆς [289] τετραρχίας Ἡρώδου τοῦ τετραρχοῦντος τῆς Ἰουδαίας χώρας, ἐπειδὴ προσήνεγκαν αὐτῷ ἀμφοτέροι διῶρα μεγάλα.

Ὁ δὲ Ἡρώδης βασιλεὺς τῆς Ἰουδαίας πρὸς τιμὴν αὐτοῦ ἐποίησε καὶ τὴν ὁδοστρωσίαν τὴν ἐξω τῆς πόλεως Ἀντιοχείας τῆς μεγάλης, ἣν γὰρ δύσβατος, Β στρώσας αὐτὴν λευκαῖς πλάκαις (42-43). Ἐκάλεσαν δὲ ἀμφοτέροι τοπάρχαι τὰς μητροπόλεις αὐτῶν πρὸς τιμὴν αὐτοῦ εἰς ὄνομα τοῦ Καίσαρος ὁ μὲν 25 Ἡρώδης βασιλεὺς καὶ τοπάρχης ἐκάλεσε Καισάρειαν Παλαιστίνης 26, τὴν πρώην λεγομένην Στράτωνος πύργον, ὁ δὲ Ἀρχελαὸς βασιλεὺς καὶ τοπάρχης ἐκάλεσε Καισάρειαν Καππαδοκίας τὴν πρώην λεγομένην αὐτοῦ Αὐγούστου (45) τοῦ παρειαχότος αὐτοῖς ζωῆς αὐτῶν χρόνων.

Καὶ ἐξορμήσας ἐκ τῆς Παλαιστίνης παρέλαβε καὶ τὴν Αἴγυπτον· καὶ ὑποτάξας αὐτὴν ἐσῆλθεν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῇ μεγάλῃ, καὶ ἐκεῖ ἐθιράμβευσε τὴν ἰδίαν νίκην, ποιήσας καὶ τὴν Αἴγυπτον ὑπὸ Ῥωμαίους. Καὶ ἔδωκεν ἄρχειν αὐτῶν τῶν Αἰγυπτίων ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῇ μεγάλῃ ἐν πρώτοις ἄρχοντα ἐκ τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἀνθρώπων ὀνόματι Κορνήλιον Γάλλον (46)· ὅστιν ἔδωκεν ἀξίαν αὐγουσταλίου τοῦ ἰδίου ὀνόματος σήμαντρον.

Καὶ ἐκ τῆς Αἰγύπτου περάσας ὁ αὐτὸς Αὐγουστός

impositum fuisse prodiderunt. Eutrop. lib. vii de Tiberio hæc habet: Quosdam reges per blanditias evocatos nunquam remisit; in quibus Archelaum Cappadocem. Cujus etiam regnum in provinciæ formam redegit, et maximam civitatem appellari nomine suo jussit, quæ nunc Cæsarea dicitur, cum Mazaca antea vocaretur. Urbs hæc etiam Eusebeia antea dicta fuerat, teste Strabone apud Stephanum: Καισάρεια, μητρόπολις τῆς Καππαδοκίας, ἡ πρὶν Εὐσέβεια, καὶ Μάξα, ὡς Στραβὼν. Scribendum, Μάξαα, uti postea etiam habet Stephanus: Μάξαα, πόλις Καππαδοκίας, ἡ νῦν Καισάρεια.

(45) Ἦν γὰρ Καίσαρ θεὸς τοῦ αὐτοῦ Αὐγούστου. Augusti avunculus major erat J. Cæsar. Sueton.: Postea C. Cæsaris, et deinde Augusti cognomen assumpsit; alterum, testamento majoris avunculi, etc. Parentes enim habuit Octaviam et Atiani, M. Atio Balbo et Julia, sorore C. Cæsaris, genitam, eodem Suetonio teste.

(46) Ὀνόματι Κορνήλιον Γάλλον. Eutropius in Augusto: Ægyptus per Octavianum Augustum imperio Rom. adjecta est, præpositusque Cn. Cornelius Gallus. Hunc primum Ægyptus Romanum judicem habuit. Αὐγουστάλιος autem Ægypti præfectus peculiariter appellatur.

ἀνῆλθεν ἐπὶ τὴν Ῥώμην, ὑπὸ τῆς καὶ ἀπονεινομένης, ὡς ὑποτάξας τὸν κόσμον· καὶ τυραννήσας τὴν συγκλητον ἐβασίλευσεν ἀφ' ἑαυτοῦ ἐν ὑπερφανίᾳ ⁴⁷ ὦν, ἀνελὼν καὶ τὸν Βρούτον τὸν φονεύσαντα τὸν Καίσαρα τὸν αὐτοῦ θεῖον. Ὅντινα Βρούτον φυλάττοντα τὴν Θεσσαλίαν μετὰ βοήθειας πέμψας ἀπεκφαλίσεν ἐπὶ τῆς ὑπατείας Καλδισιανοῦ καὶ Πολλίωνος (47), καθὼς Λουκανὸς ὁ σοφὸς Ῥωμαίων ποιητῆς συνεγράψατο.

Ἦν δὲ τοῖς χρόνοις τούτοις Σωσιβίος τις (1) Ἀντιοχεὺς συγκλητικὸς [291] ἀνελθὼν μετὰ τοῦ Αὐγούστου ἐν τῇ Ῥώμῃ· καὶ τελευταῖα καταλιπὼν τὴν πρόσδον αὐτοῦ τῇ ἰδίᾳ πόλει εἰς τὸ ἐπιτελεῖσθαι ἐν αὐτῇ κατὰ πενταετηρίδα τριάκοντα ἡμέρας τοῦ Ὑπερβερεταίου μηνὸς (48) ἀγῶνας ἀκροσμάτων καὶ θυμεικῶν, σκηνικῶν, πάντων ⁴⁸ καὶ ἀθλητῶν καὶ ἱππικῶν ἀγῶνα.

Καὶ κατέφθασεν ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐν τῇ δευτέρᾳ παρουσίᾳ αὐτοῦ ὁ γαμβρὸς τοῦ αὐτοῦ Αὐγούστου Ἀγρίππας, καὶ ἐξεχρίσε τοῦ παλαιοῦ ἱππικοῦ τὰ χρώματα ὅπερ εἶχεν ἐκ τῶν πρώην φόδων (49)· καὶ ἐθώρησε τὴν πολύτροπον θέαν ὁ αὐτός· καὶ θαυμάσας ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν. Ἐκτισε δὲ πρώην τὸ αὐτὸ παλαιὸν ἱππικὸν καὶ τὸ παλαιὸν παλάτιον ἐκ τῶν ἰδίων Κόιντος [δὲ] Μαρκιανὸς ῥήξ Ῥωμαίων ⁴⁹, κατελθὼν ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας πρὸς Φίλιππον τὸν βαρύνον τὸν Μακεδόνα τὸν βασιλεύοντα ἐν Ἀντιοχείᾳ τυπῶσαι φόρους διδόναι αὐτὸν Ῥωμαῖοι.

Ἐγένετο βασιλεὺς Ῥωμαίων πρώτος καὶ μόνος καὶ ὀργιοφάντης ὁ αὐτὸς θεοτάτος Αὐγούστος· καὶ ἐχρημάτιζεν ἑαυτὸν οὕτως, Αὐγουστος Καῖσαρ Ὀκταβιανός, τροπαιούχος [292] σεβαστός κραταῖος, ὑπερδάτωρ, ὅπερ ἐστὶν αὐτοκράτωρ. Καὶ ἐβασίλευσεν ὁ αὐτὸς Αὐγούστος τὰ πάντα ἔτη νς'. Τῇ δὲ θεᾷ ὑπῆρχε κονδοσιδῆς (50), λεπτός, ἀπλόθριξ, εὐφθαλμός, εὐρινός.

Ἐν δὲ αὐτοῦ ⁵⁰ βασιλείᾳ ἔκτισε τὸ ἱερὸν τοῦ Διὸς ἐν τῇ Ῥώμῃ, ἀνανεώσας καὶ τὸ Καπατώλιον, ποιήσας τὰ ἀμφοτέρω φοβερά κτίσματα.

Τῷ δὲ 18^ῳ ἔτει (51) καὶ μηνὶ τῷ δεκάτῳ τῆς βα-

A sus est; summa fretus, ob orbem domitum, et fiducia et securitate. Senatum vero sibi habens in omnibus obedientem, pro arbitratu suo omnia disposuit; Brutum etiam, Cæsaris avunculi percussorem, qui Thessaliam armis sumptis occupaverat, comprehensum, capite multavit, Calvisiano et Pollione coss., uti Lucanus, sapiens Romanorum poeta, memorie prodidit.

Hac tempestate Sosibius quidam, senator Antiochensis, Romam cum Augusto veniens, diem suum obiit: testamento vero facultates omnes urbi suæ addixerat; uti singulis lustris, mense Octobri, per dies totos xxx **225** ludii omnifarii, Thymelici, Scenici, Athletici et Equestres, populo exhiberentur.

Agrippa vero, Augusti gener, Antiochiam secundo visens, circum veterem, a ruderibus ruinarum prioribus terræ motibus factarum, repurgari curavit: ubi cum ludos hosce varios summa cum admiratione spectasset, exinde discessit. Circum autem hunc veterem olim condidit Quintus Marcianus, dux Romanus, cum Antiochiam Syriæ, vectigal Romanis pendendum Philippo Barypo, Macedoni, ad Antiochiam regnanti indicendi causa advenisset.

Idem divinissimus Augustus, Romanorum imperator et monarcha primus, sacrorumque antistes erat. Cognomenta autem ista sibi arrogavit. Augustus Cæsar Octavianus, victor augustus, invictus, imperator, quod (Græcis) sonat αὐτοκράτωρ. Imperavit autem Augustus in universum annos lvi. Erat vero statura curta, gracilis, capillitio lento ac porrecto, pulchris oculis, naso eleganti.

Eo imperante Jovis fanum exstructum est, Capitoliumque instauratum: utrumque ædificium plane stupendum.

226 Anno autem regni xxxix, mense x, Agrip-

VARIE LECTIONES.

⁴⁷ ὑπερφανεία Ox. ⁴⁸ πάντων omisit Chron. Pasch. p. 192 B. Comparatis p. 105 B, C, legendum puto τραγικῶν. Ibidem est ἱππικῶν. ⁴⁹ Κόιντος δὲ Μαρκιανὸς ῥήξ Ῥωμαίων. «Locus mendosus: δὲ mihi omnino παρέλκειν videtur. Quinam vero sint, quos hic memorat, Quintus Marcianus et Philippus Barypus, doctioribus inquirendum permitto. Forte Ῥωμαίων redundat, et ῥήξ cognomen est. Certe Marcium Regem habemus cos. in Fastis Siculis, ad finem olympiadis clxxvi.» Ch. ⁵⁰ αὐτοῦ. τῇ αὐτοῦ ed. Veneta.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(47) Ἐπὶ τῆς ὑπατείας Καλδισιανοῦ καὶ Πολλίωνος. Consules hi nusquam apparent per totum Aug. imperium, nec apud Eusebium, nec fastos Siculos.

(48) Τοῦ Ὑπερβερεταίου μηνός. Ad nostrum corrigendum est Chr. Alex., ubi pro Ὑπερβερεταίου, Περίτιου habemus. Vides autem nunc, lector, unde Chron. illius compiler, auctoris sui nomen licet ubique supprimat, narrationem hanc de Sosibio, uti et plurima alia, desumpsit.

HODII NOTÆ.

(1) Σωσιβίος τις. C. omisso auctoris nomine, quicumque is fuerit, λέγει Σωσιβίον τινα, etc. Ubi vidit Raderus deesse auctoris citati nomen, Du-

(49) Ἐκ τῶν πρώην φόδων. Φόδος, pro terræ motu, calamitateve alia tali, frequenter apud nostrum sumitur.

(50) Ὑπῆρχε κονδοσιδῆς. De Augusti statura, vide Sueton. in Octavio, tit. 79.

(51) Τῷ δὲ 18^ῳ ἔτει. Ἀπογραφὴ hæc facta est xlii Augusti mp. anno, Augusto xlii et M. Plautio coss., teste Eusebio. Quos vero hic auctor consules nominat, nusquam apparet.

fresnius perperam corrigit Σωσιβίος, id nomen auctoris fuisse existimans.

pa, ii, et Donato coss., edicto jussit ut regiones omnes imperio Romano subditæ, tam ex quas ipse subjugaverat, quam quas antea tenuerunt Romani, censerentur. Factus est autem iste census, per totum imperium Romanum, ab Eumene et Attalo, senatorii ordinis hominibus. Magnam enim apud omnes habuit reverentiam, ut qui ad iram pronissimus erat.

Exacto autem regni ejus anno xlii, menseque vi, Martii xxv, hora diei ii, die Dominico, beata Virgo, ac Deipara, Maria, ab archangelo Gabriele, in urbe Nazareth, lætum nuntium accepit: Quinto et Longino coss., Vitellio autem Syriæ præfecto, ab Augusto Cæsare recens constituto.

σιλίας αὐτοῦ ἐθέσπισεν ἐκφωνήσας ὄγμα ὥστε ἀπογραφῆναι πᾶσαν τὴν ὑπ' αὐτὸν γενομένην γῆν καὶ ἦν πρῶτη εἶχον οἱ Ῥωμαῖοι ἐπὶ τῆς ὑπατείας Ἀγρίππου τὸ δεύτερον καὶ Δονάτου. Καὶ ἀπεγράφη πᾶσα ἡ ὑπὸ Ῥωμαίους γῆ διὰ Εὐμενοῦς^α καὶ Ἀττάλου συγχλητικῶν Ῥωμαίων. Εἶχε γὰρ πολὺν φόβον· ὀργίλος γὰρ ἦν πάνυ.

Μετὰ δὲ τὸ διελθεῖν τὸ μα' ἔτος καὶ μῆνα τὸν ἔκτον τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐν τῷ Δύστρῳ μηνὶ κε', ὥραν ἡμερινὴν δευτέραν, ἡμέρᾳ Κυριακῇ εὐηγγελίστατο ἐν Ναζαρέτ τῇ πόλει ὁ ἀρχάγγελος Γαβριὴλ τὴν ἁγίαν Παρθένον καὶ Θεοτόκον Μαρίαν ἐν ὑπατείᾳ Κουίνιου^α καὶ Λογγίνου (52), ἡγεμονεύοντος δὲ τῆς Συρίας Οὐτίλλου^α τοῦ καὶ προαχθέντος νεωστὶ ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου Καίσαρος.

VARIÆ LECTIONES.

^α Εὐμενοῦς. De hoc accentu V. Eustathius ad Odyss. p. 583, 34. ^α Κουίνιου. Κουίντου? ^α Οὐτίλλου. Οὐτελλίου corrigendum cum Ch.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(52) Ἐν ὑπατείᾳ Κουίνιου καὶ Λογγίνου. Novos usque et inauditos consules nobis exhibet auctor.

[293] ΛΟΓΟΣ Γ.

ΧΡΟΝΟΝ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΑΥΤΟΥΤΕΤΟΥ ΚΑΙ ΕΝΑΝΘΡΩΠΗΣΕΩΣ ΘΕΟΥ.

LIBER X.

DE TEMPORIBUS AUGUSTI IMPERATORIS ET DEI INCARNATIONE.

227 Anno autem xlii, mense iv, Augusti imperantis, viii Kal. Januarias, Decembris xxv, hora diei vii, natus est Dominus Deus noster, Jesus Christus, in civitate Judææ, nomine Bethleem, Hierosolymis vicina (erat is annus æræ Antiochenæ xlii): Cyrenio, viro consulari, Syriæ tunc temporis præfecto, Octaviano ipso et Silvano coss., Herode vero Judææ regnum tenente.

Numerantur ergo ab Adamo ad Phalecum usque, Eberi filium, anni mmdxxxiii; a Phaleco vero ad

Ἐν δὲ τῷ μβ' ἔτει καὶ μηνὶ τῷ δ' τῆς βασιλείας τοῦ αὐτοῦ Αὐγούστου ἐγεννήθη ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ Θεός· Ἰησοῦς ὁ Χριστός τῇ πρὸ η' Καλανδῶν Ἰανουαρίων^α μηνὶ Δεκεμβρίῳ κε', ὥραν ἡμερινὴν ἑβδόμην, ἐν πόλει τῆς Ἰουδαίας ὀνόματι Βηθλεὲμ, πλησίον οὖσαν^α (53) τῆς Ἱερουσαλὴμ, ἔτους κατὰ Ἀντιόχειαν τὴν μεγάλην χρηματίζοντος μβ' (54), ἡγεμονεύοντος τῆς [294] Συρίας Κυρηνίου^α τοῦ Σιλουανοῦ (55), τοπαρχοῦντος δὲ, ἦτοι βασιλεύοντος, τῆς Ἰουδαίας Ἡρώδου τοῦ βασιλέως.

Συνάγεται οὖν ἀπὸ Ἀδάμ ἕως τοῦ Φαλὲκ, υἱοῦ Ἑβερ, ἑτὶ βφλγ' (m), καὶ ἀπὸ Φαλὲκ ἕως τοῦ μβ'

VARIÆ LECTIONES.

^α Ἰανουαρίων Ch., Ἰαννουαρίῳ Ox. Sic et infra sæpius. ^α οὖσαν. V. ad p. 54 A. ^α Κυρηνίου. Conf. Lucæ cap. ii, 2.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(53) Πλησίον οὖσαν τῆς Ἱερουσαλὴμ. Scr. οὖση.
(54) Ἐτους κατὰ Ἀντιόχειαν τὴν μεγ. χρηματίζοντος μβ'. Annus Augusti xlii incidit in æræ Antiochenæ annum xlvii: ab anno enim primo J. Cæsaris, qui quinque annos regnavit, incipit

æra hæc; uti etiam auctor noster supra.
(55) Ἰντατεύοντος δὲ τοῦ αὐτοῦ Ὀκταδιανοῦ καὶ Σιλουανοῦ. Eusebius etiam hoc anno coss. habet Augustum xiii et M. Plautium: hunc M. Plautium Silvanum vocant Fasti Capitolini.

HODII NOTÆ.

(m) βφλγ'. Corruptissime se habent et hic et in sequentibus hac variorum numeri. Si recte se habent,

quomodo a nostro auctore discreparunt Eusebii (supposititii) calculi, quem dicit annos ad Chri-

ἔτους τῆς βασιλείας Αὐγούστου Καίσαρος ἔτη β'ξζ', A 228 Augusti Caesaris regni annum xlii, anni sunt ὡς συνάγεσθαι ἀπὸ 'Αδάμ τοῦ πρωτοπλάστου ἕως τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ μβ' ἔτους τῆς βασιλείας τοῦ αὐτοῦ Αὐγούστου Καίσαρος ἔτη εφ'.

Καὶ λοιπὸν συνανέστράφη ἐπὶ τῆς γῆς τοῖς ἀνθρώποις ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ Θεὸς, ὡς ἐν ταῖς Γραφαῖς ἐμφέρεται, ἔτη λγ', ὡς γίνεσθαι ἀπὸ 'Αδάμ ἕως τῆς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ κατὰ σάρκα γεννήσεως καὶ σταυρώσεως ἔτη εφλγ'. Ὁ γὰρ Φαλὲκ κατὰ τὴν προφητικὴν φωνὴν Μωσέως τὸ ἡμῖσι λέγεται τοῦ χρόνου τῆς μελλούσης τοῦ Χριστοῦ παρουσίας. Ὡς περ γὰρ τὸν ἀνθρώπον τῇ ἑκτῇ ἡμέρᾳ ἐκλάσεν, ὡς Μωσὴς ἐξέθετο, συντάξας ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν αὐτοῦ καὶ τοῦτο, Καὶ ἔστιν ἡ μία ἡμέρα Κυρίου ὡσεὶ χίλια ἔτη, τῇ δὲ ἑκτῇ ἡμέρᾳ, ὡς προείπεν ἡ Γραφή, [295] ἐκλάσεν ὁ Θεὸς τὸν ἀνθρώπον, καὶ ὑπέπεσε τῇ ἀμαρτίᾳ ὁ ἀνθρώπος· ὡς δῆλον εἶναι· ὅτι οὕτω καὶ τῇ ἑκτῇ ἡμέρᾳ τῆς χιλιᾶδος ἐπὶ τῆς γῆς ἐφάνη ὁ Δεσπότης ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς, καὶ ἔσωσε τὸν ἀνθρώπον διὰ τοῦ σταυροῦ καὶ τῆς ἀναστάσεως· ἅτινα συνεγράφατο Κλήμης, Θεόφιλος, καὶ Τιμόθεος, οἱ σοφοὶ χρονολογοῦντες, ὁμοφωνήσαντες. Ὁ δὲ θεοφιλέστατος χρονολογῶν Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου ὁ γενόμενος ἐπίσκοπος Καισαρείας Παλαιστίνης τῇ μὲν ἑκτῇ χιλιᾷ τῶν ἐνιαυτῶν λέγει καὶ αὐτὸς φανῆναι τὸν ὅλων Σωτῆρα καὶ Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐξ ἡμερῶν τῆς κλάσεως τοῦ 'Αδάμ· πρὸ τοῦ δὲ πληρωθῆναι τὸ ἐξακισχιλιοστὸν ἔτος εἶπεν ὅτι ἐφάνη ἐπὶ τῆς γῆς ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ Θεὸς Ἰησοῦς Χριστὸς ῥύσασθαι τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων· καὶ ἐγεννήθη καὶ ἐννηνθρώπησε, φησὶ, τῷ εφ' ἔτει (56)· ἐπαθε καὶ ἀνέστη ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς καὶ ἀνελήφθη τῷ εφλγ' ἔτει. Ἐν δὲ τῷ ἐξακισχιλιοστῷ ἔτει συμφωνοῦσιν ἅπαντες φανῆναι τὸν Κύριον· καὶ οὐκ ἔστιν ἔτι Εὐσέβιος, εἰς τὸ 56 ἔτος εἶπεν φανῆναι κατὰ τὴν προφητικὴν φωνὴν, καὶ μὴ ὁμοφωνοῦσιν ἐκθέμενοι περὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐνιαυτῶν, ἐν ἐσχάτοις καιροῖς ἐφάνη, ὡς ἡ θεία Γραφή σημαίνει.

Ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας τοῦ αὐτοῦ Αὐγούστου Καί-

228 Augusti Caesaris regni annum xlii, anni sunt mmdccclxvii : adeo ut ab Adamo, primo homine, ad Incarnationem D. N. Jesu Christi, id est, ad Augusti Caesaris imperantis annum xlii, anni effluerint mmmmd.

Conversationem suam denique habuit in terra cum hominibus per annos xxxii, sicut testantur sacra Scripturae. Ab Adamo igitur ad D. N. Jesum Christum in carne crucifixum, anni habentur mmmmdxxxiii. Phalecus enim, secundum Mosis prophetiam, dimidium dicitur temporis Christi futuri adventus. Quemadmodum enim hominem Deus die sexto formavit, uti Moses scriptis suis testatus est (qui etiam et hoc addit, apud Dominum, scilicet, unum diem esse, ac mille annos : die vero sexto, ut antea diximus ex Scriptura, Deus hominem formavit : qui deinde in peccatum lapsus est) : consentaneum omnino videtur ut sexto etiam die millenario in terris appareret D. N. Jesus Christus, passione et resurrectione sua hominem salvaturus. Hæc vero a sapientissimis chronographis Clemente, Theophilo et Timotheo, inter se consentientibus, accepimus. Eusebius autem Pamphili, Cæsareæ Palæstinæ episcopus, et ipse 229 omnium Dominum et Salvatorem, Jesum Christum, sexto annorum millenario, secundum numerum diei quo factus est Adamus, apparuisse fatetur : ante impletum, inquiens, sextum millenarium annorum terris sese exhibuit D. N. Jesus Christus, uti genus humanum liberaret. Natum autem esse, et incarnatum anno mundi mmmmd, esse etiam passum, et resurrexisse, inque caelos assumptum anno mmmmdxxxiii, asserit idem. Utcunque igitur inter scriptores haud convenit de numero adventus Domini, aliis plures, pauciores aliis numerantibus, in hoc tamen sunt omnes, illum ætate mundi sexta, juxta dictum propheticum, apparuisse. Ultimis enim temporibus venisse testatur sacra Scriptura.

Augusti Cæsaris sub imperio, iram divinam

VARIÆ LECTIONES.

ἢ συντάξας ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν αὐτοῦ. « Hæc Mosis verba habentur in hymno ejus, inter Psalmos Davidicos numero xc, quæ etiam repetuntur, Petri Epist. II. cap. iii, vers. 8. Ἐν δὲ τούτῳ μὴ λαθάνετω ὁ μὲν, ἀγαπητοί, ὅτι μία ἡμέρα παρὰ Κυρίου ὡς χίλια ἔτη, καὶ χίλια ἔτη ὡς μία ἡμέρα. » Ch. ὁ Εὐσέβιος. Vid. ad p. 22 A. ἢ μὲν. μὲν γὰρ Ox. ἢ 5. 5. Ox. ἢ καὶ καὶ? ἢ τὸν Ch., τὸν Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(56) Καὶ ἐνανθρώπησε (ed. Ox.) φησὶ τῷ εφ' ἔτει. Ubinam tandem hoc dicit Eusebius? certe in Chronicis suis ab Adamo ad Christum natum annos putat tantum 5199. Si autem ita ut auctor

D vult calculum suum institueret, ubi fuerit inter illum et Theophilum aliosque memoratos discrepantia?

HODII NOTÆ.

stum natum numerasse 5500? Non enim audiendus Chilmeadus, qui in Eusebiano esse mendum putavit. Nam constat aliunde, Eusebium istum quem designat auctor (supposititium) ad Christum natum posuisse annos 5500. Deinde si ad Phalecum numerentur anni 2533, et ab eo ad Christum natum sup-

putentur anni 2967, qui fuerit Phalecus, quod hic asseritur, temporis Christi futuri adventus dimidium? Conferatur hic locus cum Hesychii fragmento quod producitur cum variis lectionibus in Prolegomenis, sect. 24.

experta est Salamine, Palæstinæ urbs. Hanc Augustus refecit, et Diospolim vocavit.

Sub hoc tempus Herodes, Judæorum rex, magos quosdam, Judæam explorandi causa advenisse edoctus, eos comprehendi jussit. Magi enim hi, mysteriorum haud ignari, cum ex stella in oriente visa, Christum in carne venisse intellexissent, dona secum ferentes, eum, tanquam **230** regem magnum et victorem, veneraturi advenerant. Orientem itaque versus cursum suum dirigentes, ubi natus esset Judæorum rex sciscitati sunt. Fama autem eorum inter Judæos passim ferebatur; donec noti tandem comprehensique, ad Herodem regem perducerentur. Ei vero, quamobrem Judæam explorandi causa advenerant, interroganti, responderunt, se stella mirabili in oriente visa monitos, Regem magnum mundo natum esse, dona ei ceu Regi magno oblaturus, illumque ut Deum veneraturos, advenisse. His auditis, Herodes admirandus obstupuit, secum reputans, secundum Cæsarem quantæ potestatis esse potuerit rex iste. Magi autem isti Hierosolymas venerunt, Vindicio et Valerio Coss. Herodes vero tempus quo stella apparuit a Magis diligenter exquirens, dimisit eos, dicens: Si inveniat is eum, mihi renuntiatis vellem, ut et ego adiens, illum venerer. Magi itaque abeuntes, et ipsam, quam in oriente viderant, stellam viæ ducem habentes, Jesum et matrem ejus in urbe Bethleem invenerunt. Inter se vero dicentes: Stella ista, quam nos pro Deo habemus, Deum certe se majorem nobis exhibet; in terram proni cadentes, donaque, quæ attulerant, ei, ceu Deo, offerentes, Christum Salvatorem venerati sunt. Divinitus vero admoniti, Herode **231** rege insuper habito, ad limites divertentes, per avia tandem ad Persidem evaserunt.

Herodes ubi se a Magis delusum esse sensisset, ira commotus est: curiosius itaque a pontificibus Judæorum inquirens ubi Christus nasceretur, et Bethleem Judææ locum esse edoctus, missis illuc militibus, infantes omnes neci dedit: sicuti sacre testantur Scripturæ. Herodes vero morbo incurabili statim correptus, a vermibus exesus interiit. Hunc in regno Judæorum excepit Archelaus, ejus filius, Lamia et Serelliano coss., regnavitque annos ix, sicuti Clemens, sapientissimus chronographus scriptum reliquit.

VARIAE LECTIONES.

⁷⁵ ἑνανθρώπησιν Ch., ἑνανθρωπήσεως Ox. ⁷⁶ εἰς τὴν ἀνατολήν. Imo ἐκ τῆς ἀνατολῆς, nisi verba male repetita sunt. ⁷⁷ ἐθυμώθη Ch., Matthæi ii, 16, ἐθυμώθη Ox. ⁷⁸ λέγει. Matth. i. c. ⁷⁹ σκωληκόδροτος Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(57) Εἰς τὴν ἀνατολήν ἐλθόντες. Imo ἀπὸ ἀνατολῶν, ex regionibus orientalibus, advenisse Magos testatur sacra Scriptura, Matth.

(58) Ἐν ὑπατείᾳ Οὐνδικίου καὶ Οὐαλερίου. Chr.

Α σαρος [296] σεβαστοῦ, ἔπαθεν ὑπὸ θεομηνίας πόλεως τῆς Παλαιστίνης ὀνόματι Σαλαμίνη. Ἦντινα πόλιν ἔχειρας ὁ αὐτὸς Αὐγουστο; ἐπεκάλεσε Διὸς πόλιν.

Ἡρώδης δὲ ὁ τοπάρχης. ἦτοι βασιλεὺς τῆς Ἰουδαίας ἐν αὐτῷ τῷ χρόνῳ ἐδιδάχθη ὅτι κατέσκαποι μάγοι ἀπὸ Περσίδος εἰσῆλθον εἰς τὴν Ἰουδαίαν χώραν· καὶ ἐκέλευσεν αὐτοὺς συσχεθῆναι. Ἦλθον γὰρ ἀπὸ τῆς Περσίδος μάγοι, γνόντες, ὡς μυστικοὶ, διὰ τοῦ φανέντος ἀστέρος τοῦ μηνύσαντος εἰς τὴν ἀνατολὴν τὴν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἑνανθρώπησιν⁷⁵, δῶρα φέροντες αὐτῷ, ὡς βασιλεῖ μεγάλῳ καὶ νικητῇ. Οἵτινες εἰς τὴν ἀνατολὴν⁷⁶ ἐλθόντες (75) ἐπηρώτων, Πού ἐστιν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; καὶ ἐβρῦλλήθησαν τοὶ Ἰουδαῖοι. Οἵτινες μάγῳ γνωσθέντες συσσεχέθησαν καὶ εἰσηνέχθησαν τῷ Ἡρώδῃ βασιλεῖ. Καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς, Διὰ τί ἐπὶ τὴν Ἰουδαίαν χώραν ἐγένεσθε κατέσκαποι; καὶ ἀντήγαγον αὐτῷ οἱ μάγοι τὸ τοῦ ἀστέρος θαῦμα, καὶ ὅτι μέγας βασιλεὺς ἐγεννήθη τῷ κόσμῳ, καὶ ὅτι δῶρα αὐτῷ ἐνεγκόντες παρεγενόμεθα, ὡς βασιλεῖ μεγάλῳ προσενέγκαι αὐτῷ ἃ ἐπιφερόμεθα δῶρα, ὡς Θεῷ. Εἶδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ, καὶ ἤλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ. Ὁ δὲ Ἡρώδης ἀκούσας ταῦτα ἔκθαμβος ἔμεινε λογιζόμενος ὅτι μετὰ [297] Αὐγουστον Καίσαρα ποία; ἐστὶ δυνάμεις ὁ γεννηθεὶς βασιλεὺς. Ἦσαν οὖν ἐλθόντες οἱ μάγοι ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν ὑπατείᾳ Οὐνδικίου καὶ Οὐαλερίου (58). Ἠκριβώσατο οὖν παρ' αὐτῶν ὁ Ἡρώδης τὸν χρόνον τοῦ φανέντος ἀστέρος, καὶ εἶπεν αὐτοῖς τοῖς μάγοις, ὅτι Ἐὰν εὕρητε αὐτὸν, ἐλθόντες ἀπαγγελάτε μοι, ὅπως καὶ ἡμεῖς ἐλθὼν προσκυνήσω αὐτῷ. Καὶ ἀπελθόντες οἱ μάγοι, ὀδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ ἀστέρος, οὗ ἐωράκασιν ἐν τῇ ἀνατολῇ, ἤρουν τὸν Ἰησοῦν καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ ἐν Βηθλεὲμ τῇ πόλει. Καὶ πεσόντες εἰς τὸ ἔδαφος τῆς γῆς προσεκύνησαν τῷ Σωτῆρι Χριστῷ· εἶπον γὰρ ἐν ἑαυτοῖς ὅτι Τὸν μείζονα αὐτοῦ Θεὸν ὑποδεικνύει ἡμῖν οὗτος ὁ ἀστήρ, αὐτῷ δῶρα ἄπαιρ ἐβάσταζον, ὡς Θεῷ, καὶ χρηματικῶς εἰς τὰ Περσικὰ μέρη, καταφρονήσαντες τοῦ Ἡρώδου

Καὶ ὡς παιχθεὶς ὁ αὐτὸς Ἡρώδης βασιλεὺς ὑπὸ τῶν μάγων. ⁷⁷ Καὶ περιεργασάμενος ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων τῶν Ἰουδαίων πού ὁ Χριστὸς γεννᾶται, ἔμαθε. Καὶ πέμψας τοὺς στρατιώτας ἐσφαξε πάντα τὰ νήπια ἐν Βηθλεὲμ τῇ πόλει τῆς Ἰουδαίας, καθὼς ἡ θεία λέγει ⁷⁸ Γραφή. Καὶ ληφθεὶς εὐθέως ὁ Ἡρώδης πάθει ἀνιάτῳ σκωληκόδρωτος⁷⁹ ἐγένετο καὶ ἀπέθανε, καὶ ἐγένετο [298] βασιλεὺς, ἦτοι τοπάρχης, τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ἔθνους Ἀρχέλαος ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἔτη θ', ἐν ὑπατείᾳ Λαμίας καὶ Σερελλιανοῦ (59), καθὼς ὁ σοφώτατος Κλήμης ὁ χρονογράφος ἐξέθετο.

Alex. hos vocat Indicium et Varium. Verum coss. hos ponit ad an. Augusti xlii, quo anno noster supra Augustum xiii et Silvanum coss. fecit.

(59) Ἐν ὑπατείᾳ Λαμίας καὶ Σερελλιανοῦ. Lamiam

Ἄδριανός· ὁ δὲ Αὐγουστος Καίσαρ Ὀκταβιανὸς τῷ νεῖ ἔτει Α' τῆς βασιλείας αὐτοῦ μηνὶ Ὀκτωβρίῳ τῷ καὶ Ὑπερβερεταίῳ ἀπῆλθεν εἰς τὸ μαντεῖον· καὶ ποιήσας ἐκατόμβην θυσίαν ἐπηρώτησε, τίς μετ' ἐμὲ βασιλεύσει τῆς Ῥωμαϊκῆς πολιτείας; καὶ οὐκ ἰδόθῃ αὐτῷ ἀποκρίσις ἐκ τῆς Πυθίας. Καὶ πάλιν ἐποίησεν ἄλλην θυσίαν, καὶ ἐπηρώτησε τὴν Πυθίαν τὸ διὰ τί οὐκ ἰδόθῃ αὐτῷ ἀποκρίσις, ἀλλὰ σιγᾷ τὸ μαντεῖον. Καὶ ἐρρέθη αὐτῷ ἀπὸ τῆς Πυθίας ταῦτα·

Παῖς Ἑβραῖος κέλεται με θεὸς ὃ μακάρεσσιν ἀνδράσιν
τόνδε δόμον προλιπεῖν καὶ αἶδος ὃ αἶθρις ἰκέσθαι (60).

Καὶ λοιπὸν ἀπῆλθε ἐκ πρόμων ἡμετέρων.

Καὶ [299] ἰξελθὼν ἐκ τοῦ μαντείου ὁ Αὐγουστος Καίσαρ, καὶ ἰλθὼν εἰς τὸ Καπετώλιον, ἔκτισεν ἐκεῖ βωμὸν μέγαν, ὕψηλόν, ἐν ᾧ ἐπέγραψε Ῥωμαϊκοῖς γράμμασιν, Ὁ βωμὸς οὗτός ἐστι τοῦ πρωτοτόκου Θεοῦ· ὅστις βωμὸς ἐστὶν εἰς τὸ Καπετώλιον ἑως τῆς νῦν, καθὼς Τιμόθεος ὁ σοφὸς συνεγράφατο.

Ὁ δὲ αὐτός Καίσαρ Ὀκταβιανὸς νόσῳ βληθεὶς ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐτελεύτησε (61), γέρον ὢν ἑτῶν σέ', ἀπαι; (62) καὶ σωφρονήσας ἀπὸ σωματικῆς ἀμαρτίας; (63). Ἦν γὰρ μυστικὸς ἀρχιερεὺς καὶ βασιλεὺς.

Μετά δὲ τὴν βασιλείαν Αὐγούστου Καίσαρος ἐπὶ ὑπατίας Σέξτου καὶ Σεκτικιανοῦ (64) ἐβασίλευσε Τιθέριος Καίσαρ ἐτὴ κβ' (65). Ἦν [300] δὲ διμοιριαῖος (66), γέρον, λεπτακινὸς (67), εὐόφθαλμος, μελάγχρος, κονδόβριξ, οὐλός, ὑπόσιμος, φιλοκτίστης. Ὅστις ἐπιστράτευσε κατὰ Περσῶν, καὶ μὴ πολεμήσας, ἀλλὰ παρακληθεὶς παρ' αὐτῶν πάντα εἰρήνης ἐποίησε.

VARIAE LECTIONES.

Ἦ θεός. θεός Suidas v. Αὐγουστος. ὃ αἶδος. αἶδην Suidas, ἔδον Cedrenus p. 182 C. ὃ λοιπὸν ἀπῆλθε σιγῶν ἐκ βωμῶν ἡμετέρων Suidas, ἀπῆλθε λοιπὸν ἐκ δόμων ἡμετέρων Cedrenus. Conf. supra p. 27 A. οὐλός Ox.

·ED. CHILMEADI NOTE.

et Servitium coss. habent Eusebius, et Chr. Alex. auctor; ut hic, anno Augusti XLIV, ille, anno ejusdem XLVI; uterque tamen annum integrum ponit inter hos coss. et Herodis obitum.

(60) Καὶ αἶδος αἶθρις ἰκέσθαι. Cedrenus habet, καὶ ἔδον αἶθρις, etc., et versu sequente, ἐκ δόμων ἡμετέρων· uti habet etiam Eusebius. Habes vero hoc oraculum inter Oracula vetera a Jo. Obsopoeo edita, ubi hoc modo legitur:

Παῖς Ἑβραῖος κέλεται με θεός μακάρεσσιν ἀνδράσιν

τόνδε δόμον προλιπεῖν, καὶ αἶδην αἶθρις ἰκέσθαι. Λοιπὸν ἀπῆλθε, σιγῶν ἐκ βωμῶν ἡμετέρων. Ubi tamen versus ultimus claudicat: forte legendum ἡμετέρων.

(61) Ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐτελεύτησε. Hieronymus in versione sua Eusebiana Augustum Atellae in Campania mortuum asserit: uterque falso. Nolae enim diem suum obiit. Vide Suetonium, alios.

(62) Ἀπαις. An de prole mascula intelligendus est auctor? Filiam enim Juliam ex uxore Scribonia suscepisse eam, nemini non notum.

(63) Καὶ σωφρονήσας ἀπὸ σωματικῆς ἀμαρτίας. Itane vero? Audiamus tamen Suetonium in Octavio, tit. 69: *Adulteria quidem exercuisse, ne amicis quidem negant*, etc. Et paulo post: *L. Antonius super festinatas Liviae nuptias objecit; et femi-*

Augustus vero Caesar Octavianus, imperii sui anno LV, mense Hyperberetæo, sive Octobri, oraculum adit: factaque hecatombe, Pythiam rogavit, dicendo: Quis, post me, Romana tenebit sceptrum? Vate vero nihil respondente, sacra iterum peregit, et secunda vice sciscitatus est: Quare, inquires, oraculum silet, nec mihi dat responsum? Tum demum a Pythia accepit hæc:

Me puer Hebræus, summi moderator Olympi,

Migrare hinc mandat, Stygiasque recedere ad umbras.

232 Vade igitur, nostrum neve ultra altare fatiges.

Augustus itaque inde ex oraculo discedens, in Capitolium venit; ubi altari excelso erecto, ei litteris Latinis inscribi jussit: *Hæc est ara Primogeniti Dei*. Quæ ara adhuc usque visitur, in Capitolio: uti sapiens Timotheus memorie prodidit.

Cæsar autem Octavianus in morbum incidens, Romæ moritur, senex, annorum LXXV, sine prole, et ab omni labe corporis liber; ut qui non rex solum, sed et pontifex maximus fuit, mysteriorumque peritus.

Post Cæsarem Augustum, imperator factus est Tiberius, Sexto et Sexticiliano coss., et regnavit annos XII. Erat vero statura mediocrem superante, ætate vergente, gracilis, oculis pulchris, niger, capillitio brevi, crispoque, sublimis, ædificationi deditissimus. Hic contra Persas arma movebat: res vero ad pugnam non devenerunt; verum Cæsar oblatas ab eis pacis condiciones accepit.

nam consulare e triclinio viri coram in cubiculum abductam, rursus in convivium rubentibus auriculis, incomptiore capillo reductam. Quem paragraphum etiam petulantissima ejusdem epistola claudit Suetonius: quam videsis. Sed et uxorem etiam suam sibi habuit lenam, eodem Suetonio teste, tit. 71: *Circa libidines hæsit; postea quoque, ut ferunt, ad vitandas virgines promptior, quæ sibi undique etiam ab uxore conquirentur*.

(64) Σέξτου καὶ Σεκτικιανοῦ. Eusebius ad ultimum Augusti annum habet Sext. Pompeium, et Sext. Apuleium coss. Chr. vero Alex. ad annum Augusti antepenultimum, id est, LIV (annos enim LVI tantum eum imperare facit): Sextum et Sextum coss. habet; anno vero sequenti, sive penultimo, Pompeium et Apuleium ponit, ac si diversi essent.

(65) Ἐβασίλευσε Τιθέριος Καίσαρ ἐτὴ κβ'. Ita etiam Chr. Alex. Eusebius tamen annos imperii XIII ei tribuit.

(66) Ἦν δὲ διμοιριαῖος. Ita etiam Suetonius in Tiberio, tit. 68: *Corpore fuit amplo atque robusto; statura, quæ justam excederet*. Reliquo tamen ejus characterismo parum cum Suetonio congruit auctor noster.

(67) Λεπτακινός. Vocabulum hoc nusquam mihi occurrit: forte scribendum λεπτακινός: cui tamen scriptioni adversatur characterismus Tiberii.

Inde Romam reversurus, Antiochiam magnam venit; ubi extra urbem juxta montem Silpium, porticus duas extruxit magnificas, desuper contiguatas, et splendide ornatas, quatuor milliarius intervallo distantes inter se. Tetrapyla etiam contiguata vicatim extruxit, quæ et marmore et musivo adornavit: ipsam vero urbis plateam statuis et columnis æreis **233** splendidam fecit. Insuper etiam mœnibus urbis olim a Seleuco factis, nova adjecit, intra quæ, non solum porticus illas duas clausit, sed et montem etiam ipsum, Acropolim quoque et Jopolim. Senatus itaque populusque Antiochenus Tiberio Cæsari statuam æream posuit, supra columnam magnam Thebanam, in platea, inter porticus illas duas ab ipso extructas mediam: qui quidem locus Umbilicus urbis vocatur: ubi et oculi effigiem lapidi in sculptam, videre est. Statua autem illa ibi adhuc visitur.

Tiberius autem Cæsar, ubi intellexisset Seleucum regem, caventem sibi a torrentibus aquarum, quæ per hybernum tempus e monte exundantes restagnabant, monte relicto, in planitie urbem condidisse; et ipse, opera usus Ablacconis cujusdam, sacerdotis et mystæ, juxta statuam suam, capsulam lapideam collocavit, mystice præparatam: nempe ut Parmenii torrentis eluviones, et aquarum e monte cataractas, hoc fascino propelleret, ne pars illa urbis læderetur, aut porticus a se extructæ averterentur. Capsulam vero hanc lapideam Antiocheni dicunt esse *Redemptorium* urbis suæ: nimirum, quod hæc murum a Tiberio factum inexpugnabilem reddens, eam urbis partem quasi redemit ab incursionibus et rapinis barbarorum Saracenorum et Persarum. Olim enim ea **234** pars urbis, quæ ad montem sita, ab illustri illo Antiocho condita est (senaculum nempe publicum, aliæque loca sacra), nequaquam mœnibus cincta habitabatur. Similiter etiam Antiochus Philadelphus extra urbem multa extruxit: qui et ad Daphnen, in culo, fana duo condidit, Apollini unum, alterum Dianæ: in quibus etiam statuas duas aureas collocavit, asylorem eis jura concedens; ut ne quis noxius, ad ea confugiens, inde extraheretur. Hæc vero extructa sunt sub regibus Macedonicis.

Exstruxit etiam Tiberius Cæsar, in eadem Antio-

Καὶ ἀνὼν ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἦλθεν ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ μεγάλῃ, καὶ ἔκτισεν ἔξω τῆς πόλεως ἐμβόλους δύο μεγάλους πρὸς τῷ ὄρει τῷ λεγομένῳ Σιλπίῳ, ἔχοντας διαστήματα μιλίων δ' (68), ὑποφόρους^α καὶ πανευπρεπεῖς. Καὶ κατὰ ῥύμην κτίσας τετράπυλα διὰ εἰλημάτων φιλοκαλήσας^β αὐτὰ μουσώσει καὶ μαρμάρῳ, καὶ τὴν πλατείαν δὲ χαλκουργήμασι καὶ ἀγάλμασι κοσμήσας (69) καὶ τειχίσας τοὺς αὐτοὺς ἐμβόλους καὶ τὸ ὄρος ἀποκλείσας ἔσωθεν, προσεκώλησε τῷ αὐτῷ τείχει^γ τὸ νέον τῷ παλαιῷ τείχει τῆς πόλεως τῷ ὑπὸ Σελεύκου γενομένῳ, ἀποκλείσας διὰ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ τείχους καὶ ἀκρόπολιν καὶ τὴν Ἰώπολιν. Καὶ ἀνέστησε τῷ αὐτῷ Τιβερίῳ Καίσαρι ἡ βουλὴ καὶ ὁ ὄμιλος τῶν Ἀντιοχείων στήλην χαλκὴν ὑπεράνω μεγάλου κίονος Θηβαίου ἐν τῇ πλατείᾳ κατὰ τὸ μέσον τῶν ἐμβόλων τῶν ὑπ' αὐτοῦ κτισθέντων. Ὅστις τόπος κέκληται ὁ ὀμφαλὸς τῆς πόλεως, ἔχον [301] καὶ τὸν ἐγγεγραμμένον ἐν λίθῳ ὀφθαλμοῦ. Ἦτις στήλη ἴσταιται ἕως τῆς νῦν.

Ὁ δὲ αὐτὸς Τιβερίος Καίσαρ μαθὼν ὅτι ὁ Σελεύκος ὁ βασιλεὺς φοβηθεὶς τὰς ῥύσεις τῶν ὑδάτων κατιόντων ἐκ τοῦ ὄρους χειμῶνος καὶ λιμναζόντων, ἀποφυγὼν τὸ ὄρος ἐν τῇ πεδιάδι τὴν πόλιν ἔκτισε, καὶ ἔθηκε τῇ αὐτοῦ στήλῃ κιδώτιον λίθινον, ἐν ᾧ ἐποίησε τέλεσμα δι' Ἀβλάκκωνος, τελευταίου καὶ ἱερέως, διὰ τὰς ῥύσεις τοῦ Παρμενίου χειμάρρου ποταμοῦ καὶ τῶν κατερχομένων ῥυάκων ἐκ τοῦ ὄρους πρὸς τὸ μὴ βλάπτεσθαι τὸ αὐτὸ μέρος τῆς πόλεως ἢ πορθεῖσθαι τοὺς ὑπ' αὐτοῦ κτισθέντας δύο ἐμβόλους μεγάλους· ὅπερ κιδώτιον λίθινον λέγουσιν εἶναι οἱ Ἀντιοχεῖς πολῖται τὰ ὀνεωκά^δ τῆς πόλεως αὐτῶν, διότι ἐξηγόραξε τὸ μέρος αὐτὸ τῆς πόλεως διὰ τῆς ἀσφαλείας τοῦ κτισθέντος παρ' αὐτοῦ τείχους ἐκ τῆς τῶν βαρβάρων Σαρακηνῶν καὶ Περσῶν ἐπιδρομῆς καὶ ἀλώσεως. ἤκειτο γὰρ δίχα τείχους πρῶν τὸ παρὰ τὸ ὄρος μέρος τῆς πόλεως, κτισθὲν ὑπὸ Ἀντίχου τοῦ ἐπιφανεστάτου^ε βασιλέως (70)· ὅτι καὶ τὸ βουλευτήριον^{στ} ἔκτισε καὶ ἄλλα ἱερὰ. Ὡσαύτως δὲ καὶ Ἀντίοχος ὁ βασιλεὺς πάλιν ὁ λεγόμενος [302] Φιλάδελφος (71) ἔκτισεν ἔξω τῆς πόλεως πολλὰ· ὅστις καὶ ἐν Ἀθήνῃ ἔκτισεν ἐν τῷ ἁλσι ἱερὰ δύο, Ἀπόλλωνος καὶ Ἀρτέμιδος, στήσας ἐν αὐτοῖς ἀγάλματα δύο χρυσᾷ, παρασχὼν προνόμια τοῖς καταφεύγουσιν (72) ἐκεῖ πρὸς τὸ μὴ ἐκβάλλεσθαι τινα ἐκ τῶν αὐτῶν ἱερῶν^ζ. Ταῦτα ἔκτισαν, ὅτε τὰ Μακεδονικὰ βασιλεία ὑπῆρχεν.

Ὁ δὲ Τιβερίος Καίσαρ ἔκτισεν ἐν τῇ αὐτῇ Ἀν-

VARIAE LECTIONES.

^α Malim ὑποφόρους. ^β φιλοκαλήσας Ox. ^γ τῷ αὐτῷ τείχει. ^δ ὀνεωκά. Imo ὀνεακά. ^ε ἐπιφανεστάτου. Fort. Ἐπιφανοῦς τοῦ. ^{στ} ὅτι καὶ τὸ βουλευτήριον. « Forte legendum, ὅτε αὐτὸς ὅστις. » Ch. ^ζ ἱερῶν Ch., ἱερῶν Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(68) Ἐχοντας διαστήματα μιλίων δ'. Longissimam hic plateam memorat; nisi forte error sit in numero. Quid si, pro μιλίων, legamus σταδίων?

(69) Χαλκουργήμασι καὶ ἀγάλμασι κοσμήσας. Χαλκουργήματα ponit, pro statuis æreis. Ita infra lib. xiv: Ἦν γὰρ ἐν αὐτῷ χαλκουργήματα δύο, ἅτινα καὶ αὐτὰ εἰσι τῶν θαυμάτων, ὁ Ἰκαρος, καὶ ὁ Δαίδαλος, id est, Icarus et Dædalus statuæ æρεæ.

(70) Ὑπὸ Ἀντίχου τοῦ ἐπιφανεστάτου βασιλέως. Antiochum Epiphanem dicit, qui ædificia quædam a se extra urbem extructa, a nomine suo Epiphaniam vocavit, uti auctor supra, lib. viii.

(71) Ὁ λεγόμενος Φιλάδελφος. Antiochi hujus Philadelphi apud alios mentio nulla.

(72) Παρασχὼν προνόμια τοῖς καταφεύγουσιν. Hesych. Προνόμια, τὰ θειδόμενα τῷ ἀξιώματι.

τιοχείᾳ πόλει ἱερὸν μέγα Διὸς Καπιτωλίου. Ὁμοίως δὲ ἔκτισεν ὁ αὐτὸς βασιλεὺς καὶ δημόσιον λουτρὸν πλησίον τῆς Ὀλυμπιάδος πηγῆς τῆς κτισθείσης ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος εἰς ὄνομα τῆς αὐτοῦ μητρὸς· ἐπεὶ γὰρ ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὕδατος Ἀλέξανδρος ἐλθὼν ἐκεῖ καὶ εἶπεν, ὅτι Ἐπὶ γάλα τῆς ἐμῆς μητρὸς. Καίται δὲ ἡ πηγὴ παρὰ τὸ ὄρος· ἦντινα ὁ αὐτὸς Τιβερίος ἔσω τοῦ τείχους ἀπέκλεισεν. Ἐκτίσας δὲ καὶ ἱερὸν ⁸⁶ τῷ Διονύσῳ πρὸς τῷ ὄρει ὁ αὐτὸς Τιβερίος βασιλεὺς, στήσας δύο στήλας μεγάλας τῶν ἐξ Ἀντιόπης γεννηθέντων Διοσκούρων ἐξω τοῦ ναοῦ εἰς τιμὴν αὐτῶν, Ἀμφιόνος τε καὶ Ζήθου. Ὁ αὐτὸς Τιβερίος καὶ τὸν ποταμὸν τῆς πόλεως τὸν πρῶτον λεγόμενον Δράκοντα μετεκάλεσεν Ὀρόντην τῇ Ῥωμαϊκῇ [303] λέξει (73), ὅπερ ἐρμηνεύεται Ἀνατολικός. Ἐκτίσας δὲ καὶ τὸ θέατρον, προσθεὶς ἄλλην ζώνην πρὸς τῷ ὄρει καὶ θυσίαις κόρην παρθένον Ἀντιγόνην ὀνόματι· ὅθεν ⁸⁷ θέατρον οὐκ ἐπλήρωσεν εἰς τέλειον. Ἐστίσις δὲ ἐπάνω τῆς Ἀνατολικῆς πόρτας, ἧς αὐτὸς ἔκτισας, στήλην λίθινην τῇ λυκαίνῃ, τρεφεύσῃ τὸν Ῥῶμον καὶ τὸν Ῥῆμον, σημαίνων Ῥωμαίων εἶναι κτίσμα τὸν προστεθέντος τείχους τῇ αὐτῇ Ἀντιόχου πόλει. Ἐκτίσας δὲ καὶ ὀπισθεν τοῦ θεάτρου ἱερὸν τοῦ Πανός. Ταῦτα δὲ Δομνίνος ὁ σοφὸς χρονογράφος ἐξέθετο.

Ἐκτίσας δὲ ὁ αὐτὸς Τιβερίος· ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ χώρα παρὰ τὴν λίμνην πόλιν, ἦντινα ἐκάλεσε Τιβεριάδα, εὐρηκῶς ἐν τῷ τόπῳ ὕδατα θερμὰ, κτίσας τῇ πόλει καὶ δημόσιον λουτρὸν μὴ ὑποκαίμενον, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν τῶν θερμῶν παρέχοντα τὴν χρῆσιν (74) τῇ πόλει. Ἐποίησε δὲ καὶ τὴν Καππαδοκίαν ὑπὸ Ῥωμαίων [304] μετὰ τὴν τελευταίην Ἀρχελαίου τοῦ τοπάρχου αὐτῆς.

Ἐν δὲ τοῖς χρόνοις τοῦ αὐτοῦ Τιβερίου ἐμπρησμός ἐγένετο ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας τῷ ὄρῳ· ἔπειτα τῆς αὐτονομίας αὐτῆς ἐν νυκτὶ, ἀδῆλως καύσας τὸ πλεον μέρος τῆς ἀγορᾶς καὶ τὸ βουλευτήριον καὶ τὸ ἱερὸν τῶν Μουσῶν τὸ κτισθὲν ὑπὸ Ἀντιόχου τοῦ Φιλοπάτορος· ἐκ τῶν ἐαθέντων χρημάτων ⁸⁸ κατὰ διαθήκας ὑπὸ Μάρκου Ἀντιόχου, μετοικηθέντος εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ καλεῦσαντος τότε ἐκ τῶν αὐτοῦ κτι-

VARIAE LECTIONES.

⁸⁶ ἱερῶν Ch., ἱερῶν Ox. ⁸⁷ ὅθεν. « Lego ὅπερ. Ch. » ⁸⁸ ἐκ τῶν ἐαθέν χρημάτων. « Ita habet cod. ms.; verum librarius, mentem habens in aliis occupatam, vocabulum hoc ultima syllaba mutilavit : scribe ἐαθέντων. » Ch.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(73) Μετεκάλεσεν Ὀρόντην τῇ Ῥωμαϊκῇ λέξει. Ita etiam Eustathius, ad Dionysii Περιγηγητοῦ locum hunc :

Τῆς δὲ πρὸς Ἀντολίην κατασύρεται ὕψος Ὀρόντης.

ubi Scholiastes post aliam nominis rationem assignatam, hæc addit : Ἄλλοι δὲ φασιν, ὅτι Καίσαρ Τιβερίος ἐκ Δράκοντος αὐτὸν Ὀρόντην μετωνόμασεν, ὃ σημαίνει Ῥωμαῖσιν τὸν Ἀνατολικόν. Ὅτι πᾶσα ἡ περὶ Ἀντιόχειαν χώρα λιπαρά τε καὶ εὐδοτος, καὶ ἀγαθὴ μῆλα τρέφειν, καὶ δένδρεσι καρπὸν αὔξειν. Cæterum meras ineptias esse has, apparet ex Polybio, lib. v, ubi Seleuciam et Antiochiam describens, Orontis etiam mentionem facit : Ὁ δὲ καλούμενος Ὀρόντης ποταμὸς οὐ μακρὰν αὐτῆς ποιεῖται τὰς ἐκβολὰς· ὅς τὴν ἀρχὴν τοῦ ρεύματος λαμβά-

A chia, templum ingens Jovi Capitolino : balneum quoque publicum exstruxit, prope fontem illum, quem olim condidit Alexander Macedo, nomenque ei dedit, a matre sua, Olympiadem. Alexander enim eo veniens, et aquas de scatigrine illa bibens, Videor (inquit) mihi lac maternum hausisse. Fons autem iste juxta montem situs est ; quem et intra urbis ambitum mœnibus suis Tiberius incluserat. Idem etiam Baccho fanum exstruxit juxta montem ; positus etiam exterius ad templum statuis duabus, Amphionis et Zethi, Dioscurorum ex Antiopa prognatorum in honorem. Fluvium etiam, urbem alluentem, qui Draco olim vocabatur, Orontem, quasi Orientalem, Romanâ lingua vocavit. Theatrum quoque exstruxit, circumque alium ^B 235 priori, prope montem, adjecit ; immolata etiam virgine, nomine Antigone : quod quidem opus ad exitum non perduxit. Portæ etiam Orientali, a se exstructæ, statnam superimpōsuit lapideam Lupæ, Romuli et Remi nutricis ; nempe sic nova illa urbis mœnia Romanum opus fuisse significans. Præterea etiam Pani templum exstruxit, theatrum a tergo respiciens. Hæc vero Dominus, sapiens chronographus, litteris prodidit.

In Judæa etiam Tiberius urbem prope lacum, exstruxit, quam Tiberiadem vocavit. Aquas vero calidas ibi inveniens, balneum etiam publicum exstruit, quod natura sua thermarum usum urbi suppeditavit. Archelao autem fati defuncto, Tiberius Cappadociam, ejus regnum, Romano adjecit imperio.

Tiberii hujus temporibus anno urbis sui juris factæ LXXII, incendium accidit Antiochiæ Syriæ, quod per silentium noctis majorem fori partem, et senaculum consumpsit. Conflagrarunt etiam eo tempore Musarum ardes, quas exstruxerat Antiochus Philopator, ex pecuniis quas in hoc testamento suo legaverat Maro quidam Antiochenus : qui, mutatis sedibus, Athenas commigrans, ex facultatibus

ων ἀπὸ τῶν κατὰ τὸν Αἰθῶνον καὶ τὸν Ἀντιλίβανον τόπων, καὶ διανύσας τὸ καλούμενον Ἀμύχης πῆδιον, ἐπ' αὐτὴν ἰκνεῖται τὴν Ἀντιόχειαν, etc. Polybius vero diem suum obiit ante Tiberium imp., anno circiter cxxxi, anno nempe xvii ante natum Ciceronem. Vide doctissim. J. Vossium De histor. Gr. Strabo etiam, qui Tiberii σύγχρονος fuit, fluvium hunc ab Oronte quodam, qui pontem ei induxit, nomen accepisse testatur. Vid. Strab.

(74) Παρέχοντα τὴν χρῆσιν. Scr. παρέχον. Verum, urbs hæc non a Tiberio, sed ab Herode tetrarcha, Tiberii imp. in honorem exstructa est. Audi Eusebium, Chron. lib. i : Ἡρώδης ἔκτισε Τιβεριάδα, εἰς ὄνομα Τιβερίου Καίσαρος. Stephanus etiam De urb. Τιβερίως πόλις τῆς Ἰουδαίας, πρὸς τῇ Γεννησι-ριτίδι λίμνῃ· ἐκτίσθη δὲ ὑπὸ Ἡρώδου.

tibus suis Musarum templum et Bibliothecam **236** A extrui jusserat. Tiberius autem urbem quoque aliam in Thracia condidit, quam Tiberiam appellavit.

Anno autem xv imperantis Tiberii, Albano et Nerva coss., S. Joannes Præcursor baptismum resipiscentiæ prædicare cœpit et baptizare : ac a prophetis prædictum fuerat. Exhibat autem ad eum omnis Judæa regio : tum demum primordia salutis humanæ statuit D. N. Jesus Christus, ab eodem Joanne Præcursore baptizatus, cum annus ageret xxx, aut eo circiter, miracula tum primum faciens. Baptizatus autem fuit in Jordane, Palæstinæ fluvio, mensis Audynæi sive Januarii vi, ad horam noctis x, Rufo et Rubellione coss. Ex eo tempore innotescere hominibus cœpit Joannes Baptista : cui rex Herodes, frater Philippi, regis Trachonitidis, caput amputavit, in urbe Sebaste, viii Kal. Junias, Flaccone et Rufino coss., propter uxorem Herodiadem. Dixerat enim Herodi Joannes : *Non licet tibi fratri tui uxorem habere* : uti hæc in sacris **237** Litteris enarrantur. Herodes autem rex, ejus nominis secundus, Philippi frater, ob Joannem contristatus, Sebaste relicta, Paneadem, Judææ urbem, se recepit. Accessit autem ad eum ejusdem urbis incola, mulier quædam opulenta, nomine Veronica. Huic in animo erat, statuum erigere Jesu in honorem, qui eam a morbo liberaverat. At hoc non ausa facere, nisi prius impetrata regis venia, libellum supplicem Herodi obtulit, Christo Salvatore statuam in ea urbe erigendi licentiam petens. Libellus autem iste sic se habet :

ποιῆσαι δέσιν ἐπέδωκε τῷ αὐτῷ Ἡρώδης βασιλεῖ, αἰτοῦσα ἵνα ἀναστήσῃ στήλην τῷ Σωτῆρι Χριστῷ ἐν τῇ αὐτῇ πόλει. Ἦτις δέησις ἔχει ὅπως·

VARIE LECTIONES.

ἡ βασιλεία Ch., ὁπατείας Ox. ἡ Ἀδύναϊς, Ἀδύνειν. Ox. ἡ ἀπὸ τότε — 239, 17. χώρας attulit Joannes Damascenus Oratione tertia de Imag. vol. I, p. 368 ed. Lequien. Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς ὁ Φιλίππου ὁ τοπαρχῶν, ἦτοι βασιλεὺς τῆς Τραχωνίτιδος, etc. « Ser. τοῦ τοπαρχοῦντος, ἦτοι βασιλεῦντος; τῆς Τραχωνίτιδος. Herodes enim Tetrarcha Galilæam, Philippus autem, frater ejus, Ituræam et Trachonitidem regionem sibi subjectas habuerunt; uti apparet ex sacris Litteris, Luc. iii, 1. Ch. ὁ βασιλεὺς — βασιλεὺς. ὁ τοπαρχὸς εἰς τὸ βασιλεῖον Joannes. In sequentibus Malalam erroribus frustra liberare student Ch. et Wesselingus ad Hieroclem p. 719. ἡ πόλις τῇ τῇ πόλει, Joannes. Ὁ Φλάκωνος Joannes, Φλάκωνος; Ox. εἰς — p. seq. 1. λυπούμενος om. Joannes. ἡ θεία, Lucie cap. iii. ἡ καὶ λυπούμενος, etc. διὰ τοῦτο λυπούμενος ὁ Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς ὁ Φ. Joannes. ἡ πόλις — Ἰουδαίας. Ἰουδαίας Joannes. ἡ εὐπορωτάτη, εὐπορος Joannes. ἡ Βερωνίκη. Βερνίκη Joannes semper. ἡ ἐπέδωκε τῷ αὐτῷ. δίδωκε τῷ Joannes. ἡ Ibid. αἰτοῦσα στήλην χρυσὴν τῷ σ. Χ. ἐν τῇ αὐτῇ πόλει στήσῃ Joannes. ἡ ἔχει, εἶχεν Joannes.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(75) Τῷ δὲ ιε' ἔτει τῆς ὁπατείας αὐτοῦ. Ἰσ. βασιλείας. Ad annum vero Tiberii xiii coss. invenio Silanum et Nervam, apud Chr. Alex. Eusebius ibi ponit A. Pisonem et M. Crassum; anno autem sequente, Silanum et Silium. Infra tamen auctor Christum baptizatum asserit, Rufo et Rubellione coss., recte : hos enim coss. proferunt ad an. Tiberii xv et Chr. Alex. et Eusebius. Numerus itaque sic assignatus, atque ejus loco, τῷ δὲ ιε' ἔτει, legendum : quo tempore Joannes baptismum suum, supradictis etiam sub coss. forte incepisset. Verum

HODI NOTÆ.

(n) Ἀπὸ τότε. Ab hisce verbis incipit frag. productum in Orat. 3 pro Imag. Jo. Damasceno ascripta. De quo adisis Is. Casaubonum Exercit. ad Annal. Baronii xiii, cap. 38.

(o) Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς, etc. Frag. Damasc. Ἡρώ-

σθῆναν τὸ τῶν Μουσῶν ἱερὸν καὶ Βιβλιοθήκην. Ἐκτίσας δὲ καὶ ὁ Τιβερίος πόλιν ἐν τῇ Θράκῃ ἄλλην, ἣν ἐκάλεσε Τιβερίαν.

Τῷ δὲ ιε' ἔτει (75) τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐν ὁπατεία Ἀλουανῶ καὶ Νεροῦα ἤρξατο ὁ ἄγιος Ἰωάννης; ὁ Πρόδρομος κηρύσσειν βάπτισμα μετανοίας βαπτίζειν κατὰ τὴν προφητικὴν φωνήν· καὶ [305] ἀπῆλθε πρὸς αὐτὸν πᾶσα ἡ Ἰουδαία χώρα. Καὶ λοιπὸν ἀρχὴν ἐποιήσατο τοῦ Σωτηρίου ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, βαπτισθεὶς ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, γενόμενος ἑνιαυτῶν περὶ που λ' καὶ θαυματουργῶν. Ἐδαπτίσθη δὲ ἐν τῷ Ἰορδάνῃ, ποταμῷ τῆς Παλαιστίνης, μηνὶ Αὐθιναίῳ ἡ τῷ καὶ Ἰανουαρίῳ ἔκτῃ, ὥρα νυκτερινῇ ι' (76), ἐν ὁπατείᾳ Ῥούφου καὶ Ῥουβελλίωνος. Ἀπὸ τότε (n) καὶ ὁ Βαπτιστὴς Ἰωάννης δῆλος ἐγένετο τοῖς ἀνθρώποις· καὶ ἀπέτεμεν αὐτὸν Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς (o) ὁ Φιλίππου, ὁ τοπαρχῶν, ἦτοι βασιλεῦς τῆς Τραχωνίτιδος χώρας, ἐν Σεβαστῇ πόλει τῇ. ἡ πρὸ ἧ' Καλανθῶν Ἰουνίων ἐν ὁπατείᾳ Φλάκωνος καὶ Ῥουφίνου διὰ Ἡρωδιάδα (p) τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, ὅτι ἐλεγεν αὐτῷ τις εὐπορωτάτη, ὅτι οὐκ ἔξεσται σοὶ εἶχεν τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου, καθὼς ἐν ταῖς θείαις· ἡ ἐμφέρεται Γραφαὶς ταῦτα. Καὶ λυπούμενος ἡ διὰ τὸν Ἰωάννην ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἡρώδης ὁ δευτερός ὁ Φιλίππου ἀνῆλθεν ἀπὸ τῆς πόλεως· ἡ Σεβαστῆς ἐν Πανεάδι πόλει τῆς Ἰουδαίας. Καὶ προσῆλθεν αὐτῷ γυνὴ τις εὐπορωτάτη, ἡ οἰκοῦσα τὴν αὐτὴν Πανεάδα πόλιν, ὀνόματι Βερωνίκη (77), βουλομένη ὡς ἰαθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ στήλην αὐτῷ [306] ἀναστήσαι. Καὶ μὴ τολμῶσα δίχα βασιλικῆς καλεῖσθαι τοῦτο

καὶ μὴ τολμῶσα δίχα βασιλικῆς καλεῖσθαι τοῦτο

καὶ μὴ τολμῶσα δίχα βασιλικῆς καλεῖσθαι τοῦτο

καὶ μὴ τολμῶσα δίχα βασιλικῆς καλεῖσθαι τοῦτο

καὶ μὴ τολμῶσα δίχα βασιλικῆς καλεῖσθαι τοῦτο

καὶ μὴ τολμῶσα δίχα βασιλικῆς καλεῖσθαι τοῦτο

καὶ μὴ τολμῶσα δίχα βασιλικῆς καλεῖσθαι τοῦτο

καὶ μὴ τολμῶσα δίχα βασιλικῆς καλεῖσθαι τοῦτο

καὶ μὴ τολμῶσα δίχα βασιλικῆς καλεῖσθαι τοῦτο

καὶ μὴ τολμῶσα δίχα βασιλικῆς καλεῖσθαι τοῦτο

καὶ μὴ τολμῶσα δίχα βασιλικῆς καλεῖσθαι τοῦτο

καὶ μὴ τολμῶσα δίχα βασιλικῆς καλεῖσθαι τοῦτο

καὶ μὴ τολμῶσα δίχα βασιλικῆς καλεῖσθαι τοῦτο

καὶ μὴ τολμῶσα δίχα βασιλικῆς καλεῖσθαι τοῦτο

καὶ μὴ τολμῶσα δίχα βασιλικῆς καλεῖσθαι τοῦτο

καὶ μὴ τολμῶσα δίχα βασιλικῆς καλεῖσθαι τοῦτο

καὶ μὴ τολμῶσα δίχα βασιλικῆς καλεῖσθαι τοῦτο

καὶ μὴ τολμῶσα δίχα βασιλικῆς καλεῖσθαι τοῦτο

καὶ μὴ τολμῶσα δίχα βασιλικῆς καλεῖσθαι τοῦτο

καὶ μὴ τολμῶσα δίχα βασιλικῆς καλεῖσθαι τοῦτο

καὶ μὴ τολμῶσα δίχα βασιλικῆς καλεῖσθαι τοῦτο

καὶ μὴ τολμῶσα δίχα βασιλικῆς καλεῖσθαι τοῦτο

καὶ μὴ τολμῶσα δίχα βασιλικῆς καλεῖσθαι τοῦτο

καὶ μὴ τολμῶσα δίχα βασιλικῆς καλεῖσθαι τοῦτο

καὶ μὴ τολμῶσα δίχα βασιλικῆς καλεῖσθαι τοῦτο

καὶ μὴ τολμῶσα δίχα βασιλικῆς καλεῖσθαι τοῦτο

καὶ μὴ τολμῶσα δίχα βασιλικῆς καλεῖσθαι τοῦτο

καὶ μὴ τολμῶσα δίχα βασιλικῆς καλεῖσθαι τοῦτο

καὶ μὴ τολμῶσα δίχα βασιλικῆς καλεῖσθαι τοῦτο

καὶ μὴ τολμῶσα δίχα βασιλικῆς καλεῖσθαι τοῦτο

καὶ μὴ τολμῶσα δίχα βασιλικῆς καλεῖσθαι τοῦτο

καὶ μὴ τολμῶσα δίχα βασιλικῆς καλεῖσθαι τοῦτο

καὶ μὴ τολμῶσα δίχα βασιλικῆς καλεῖσθαι τοῦτο

καὶ μὴ τολμῶσα δίχα βασιλικῆς καλεῖσθαι τοῦτο

καὶ μὴ τολμῶσα δίχα βασιλικῆς καλεῖσθαι τοῦτο

καὶ μὴ τολμῶσα δίχα βασιλικῆς καλεῖσθαι τοῦτο

καὶ μὴ τολμῶσα δίχα βασιλικῆς καλεῖσθαι τοῦτο

καὶ μὴ τολμῶσα δίχα βασιλικῆς καλεῖσθαι τοῦτο

καὶ μὴ τολμῶσα δίχα βασιλικῆς καλεῖσθαι τοῦτο

καὶ μὴ τολμῶσα δίχα βασιλικῆς καλεῖσθαι τοῦτο

καὶ μὴ τολμῶσα δίχα βασιλικῆς καλεῖσθαι τοῦτο

καὶ μὴ τολμῶσα δίχα βασιλικῆς καλεῖσθαι τοῦτο

καὶ μὴ τολμῶσα δίχα βασιλικῆς καλεῖσθαι τοῦτο

καὶ μὴ τολμῶσα δίχα βασιλικῆς καλεῖσθαι τοῦτο

Σεβαστῷ Ἡρώδῃ τοπάρχῃ καὶ θεσμοδότη^α (q) Ἰουδαίων τε καὶ Ἑλλήνων, βασιλεῖ τῆς Τραχωνίτιδος χώρας^β (r), ἱκεσίας δεήσεις^γ παρὰ Βερονίκης, ἀξιωματικῆς πόλεως Πανεάδος (78).

Δικαιοσύνη, καὶ φιλανθρωπία, καὶ αἱ λοιπαὶ^δ τῶν ἀρετῶν πασῶν περιστέφουσι τὴν ὑμετέραν^ε θείαν κορυφὴν. Ὅθεν καὶ γὰρ ταῦτα^ς (s) εἰδυῖα ἤκων σὺν ἀγαθαῖς ταῖς ἐλπίσι πάντως τῶν αἰτουμένων^ζ τευξομένη. Τίς δὲ^η τοῦ παρόντος προοιμίου κρηπὶς προῶν λόγος σε διδάξει. Ἐκ παιδῶθεν^θ ληφθεῖσα πάθει (i) αἰμορροίας ὄχετῶν εἰς ἱατροὺς κατανάλωσά (u) μου τὸν βίον καὶ τὸν πλοῦτον, καὶ ἴαται οὐχ ἤυρον. Ἀκηκουῖα δὲ τοῦ θαυμαζομένου Χριστοῦ τὰ ἰάματα, ὅς^κ νεκροὺς ἐξανίστησι καὶ τυφλοὺς (v) πάλιν εἰς φῶς ἔλκων καὶ διίμωνα^λ ἐκ βροτῶν ἀπελαύνων καὶ πάντας τοὺς ἐν νόσοις^μ μαραινόμενους [307] λόγῳ θεραπεύει (x), πρὸς αὐτὸν οὖν καὶ γὰρ ὡς πρὸς Θεὸν ἔδραμον. Καὶ προσεσχηκυῖα τὸ περιέχον αὐτὸν πλήθος^ν (79), δειλιάσασα (y) δὲ ἐξείπειν αὐτῷ καὶ τὴν ἀήτητόν μου νόσον, μὴ πως τὸν μολυσμὸν τοῦ πάθους ἀποστρέφειν ὀργισθῇ κατ' ἐμοῦ καὶ πλέον^ξ (z) μοι ἐπέλθῃ ἡ πληγὴ τῆς νόσου, κατ' ἐμαυτὴν ἐλογισάμην οἷ εἰ^ο ὀνηθῆειν ἄψασθαι τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, πάντως (a) ἰαθῆσομαι· καὶ λάθρα εἰς τὸ περὶ αὐτὸν εἰσδύνασα πλήθος ἐσύλησα τὴν ἴαταιν, τοῦ κρασπέδου αὐτοῦ ἀψάμεν· καὶ σταλείσης^π μου τῆς πηγῆς (80) τοῦ αἵματος γέγονα παραχρῆμα ὀγιῆς. Αὐτὸς δὲ μάλλον, ὡς προγνοὺς τῆς ἐμῆς καρδίας τὸ βούλευμα^ρ, ἀνέκραξε· Τίς μου ἤγγατο; δύναμις γὰρ ἐξηλθεν^σ ἀπ' ἐμοῦ. Ἐγὼ δὲ ὠκρῶσα (b) καὶ στένουσα, τὴν νόσον θρασυτέραν ὑποστρέφειν ἐπ' ἐμὲ λογιζομένη, προσπεσοῦσα ἀπὸ τῆς γῆς ἐπλήρωσα θακρῶν, τὴν τὸλμαν ἐξεῖπουσα. Ὅ^τ δὲ ὡς ἀγαθὸς σπλαγχνισθεὶς ἐπ' ἐμοὶ ἐπεσφρά-

A Augustissimum Herodem, Toparcham, Judæis pariter et gentibus Legislatorem, Trachonitidis regem, Veronica, honorabilis urbis Paneadis incola, humillime precatur.

Justitia, et erga homines benignitas, et quodcumque est virtutum omnium, divinum caput vestrum, ceu corona cingunt. Quod ego neutiquam ignorans, ad te accedo; spem optimam concipiens vota mea omnino obtinendi. Quid vero sibi vult hæc præfatiuncula, sequens te docebit oratio: Ego quidem ab ætate puerili fluxu sanguinis laborans, facultates 238 meas omnes et fortunas in medicos profudi; remedium vero inveni nullum. Ubi vero ad me pervenisset Christi illius fama, qui in miraculis tantus erat, ut mortuos resuscitare, visum cæcis restituere, dæmonas e mortuorum corporibus ejicere, quoscunque denique morbos verbo solo sanare potuerit; ipsa quoque ad illum, tanquam Numen, confugi. Turbam autem animadvertens circumstantem, verebar illi morbum meum insanabilem enarrare; ne forte spurcitiem mali aversatus, ira in me commoveretur, et morbus me inde sævior affligeret. Mecum igitur in animo reputans, quod si liceret vel Ambriam vestimenti attingere, statim convalescerem, occulte memet turbæ immiscebam, et Ambria ejus tacta, medelam suffurata sum; substitit enim sanguinis mei fluxus, et protinus sanata fui: ille vero cordis mei consilia præsentiscens, elata voce, Quis, inquit, me tetigit? Virtus enim ex me prodiit. Ego vero pallore suffusa, ingemiscens, reverita, ne in me repetitis viribus grassaretur morbus, ad pedes ejus provoluta, et terram lacrymis complens, audaciam meam profitebar. At

VARIE LECTIONES.

^α καὶ θεσμοδότη. θεσμοθέτῃ Joannes. ^β τῆς εἰ χώρας om. Joannes. ^γ ἱκεσίας δεήσεις. δεήσεις καὶ ἱκεσία Joannes, ut scribendum sit ἱκεσία καὶ δεήσεις. ^δ αἱ λοιπαὶ. τὰ λοιπὰ Joannes, omisso πασῶν. ^ε ὑμετέραν Ch., Joannes, ἡμετέραν Ox. ^ς ταῦτα. τοῦτο Joannes. ^ζ πάντως τῶν αἰτουμένων. πάντων Joannes et, omisso ἤκων, τευξομένη σοὶ γράφω. ^η τίς δέ. ἦτις et mox προῶν σε ὁ λόγος Joannes. ^θ ἐκ παιδῶθεν. ἐκ παίδων Joannes et mox εἰς ἱατροὺς ἀναλώσασα — ἴαται οὐχ εὔρον. ^κ ὅς. ὡς Joannes et διανίστησι — φῶς. ^λ διίμωνα. νόσω — θεραπεύων καὶ γὰρ αὐτὸν Joannes. ^μ τῇ περιέχοντι πλήθει Joannes. Idem, omisis δὲ — νόσον, μὴ τὸν ἐκ τοῦ πάθους μολυσμὸν. ^ν πλέον. πλείων Joannes. ^ξ καθ' Ox., καθ' ἐαυτὴν Joannes, qui paulo ante καθ' ἐμοῦ. ^ο εἰ. ἐάν Joannes. Idem αὐτοῦ, σωθῆσομαι· οὐ καὶ ἀψάμεν. ^π σταλείσης. σταθείσης Joannes. ^ρ τὰ βουλεύματα Joannes. ^σ δύναμις ἀπ' ἐμοῦ ἐξηλθεν. ἐγὼ οὖν ὠκρῶσα — ἀποστρέφειν Joannes. ^τ ὁ. αὐτὸς — ἐπ' ἐμοὶ ἐπεσφράγισέ μου Joannes. Correxī Ox. ἐμέ.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(78) Παρὰ Βερονίκης, ἀξιωματικῆς πόλεως Πανεάδος. D θει, rectius: cæterum hoc ipsum loquendi genus barbarum apud Nostrum frequenter occurrit.

(80) Καὶ σταλείσης μου τῆς πηγῆς. Damascenus habet, σταθείσης (pro σταθείσης) haud recte. Στέλλω hoc loco, reprimo, sive sisto, significat: unde habemus apud Alexandr. Aphrodis. τὰ στέλλοντα τὴν κοιλίαν, quæ alvum sistunt, sive astringunt.

HODII NOTÆ.

(q) Θεσμοδότη. Dam. θεσμοθέτῃ.
(r) Τῆς Τραχωνίτιδος χώρας, etc. Dam. Τραχωνίτιδος, δεήσεις καὶ ἱκεσία παρὰ.
(s) Ταῦτα, etc. Dam. τοῦτο εἰδυῖα, σὺν ἀγαθαῖς ταῖς ἐλπίσι πάντως τευξομένη σοὶ γράφω ἦτις ἡ τοῦ.
(i) Πάθει. Dam. πάθῃ.
(u) Κατανάλωσα. Dam. ἀναλώσασα.
(v) Καὶ τυφλοὺς. Dam. perperam desunt.

(x) Θεραπεύει. Rectius Dam. θεραπεύων.
(y) Δειλιάσασα, etc. Dam. δειλ. μὴ τὸν ἐκ τοῦ πάθους μολυσμὸν ἀποστρ.
(z) Πλέον. Dam. πλείων.
(a) Πάντως ἰαθ., etc. Dam. σωθῆσομαι, οὐ καὶ ἀψάμεν καὶ σταθείσης μου.
(b) ὠκρῶσα. Dam. ὠκρίσασα.

ille, pro benignitate sua mei misertus, præstitam mihi valetudinem corroboravit, hoc dicto: *Confide filia, fides tua te salvam* **239** *fecit: vade in pace*. Similiter et vos, Augustissimi, uti voto meo annuatis, obnixè peto.

Hæc ubi ex libello supplicii intellexisset Herodes, ad famam miraculi attonitus stetit; mysterium curationis horrescens, petenti respondit: Hæc in te, o mulier, facta sanatio, maximi sane digna est monumenti. Abi igitur, et statuam ei erige qualem vis, honorem optatum illi exhibens, qui te sanam reddidit.

Statim itaque Veronica, quæ antehac hæmorrhousa fuerat, in media urbe sua Paneade, Domino Deoque nostro Jesu Christo, statuam erexit, ex ære ductili conflata, auri etiam aliquantulum et argenti admiscens. Quæ quidem statua adhuc visitur in urbe Paneade, jam olim, ab eo loco ubi stetit, urbis in meditullio, translata in sanctam ædem oratoriam. Monumentum vero hoc inveni in dicta urbe Paneade, apud Bassum quemdam, qui a Judaismo ad Christianismum transierat; qui in eodem etiam libro antiquorum Judææ regum omnium res gestas conscriptas habuit.

Idem rex Herodes, Philippi frater, ex repletione ægrotans, decubuit, **240** per spatium viii mensium: quibus exactis, in cubiculo suo, conscia etiam uxore, occisus est: sicut sapientissimus Clemens scriptis prodidit.

Anno autem xviii, et mense vii, imperantis Tiberii, Jesus Christus Deus et Servator noster, annos circiter xxxiii natus, a Juda Iscariota, discipulo suo, proditus est; Martii xiiii, die lunæ, feria v, hora nocturna v. Abductus vero fuit ad Caiapham, pontificem maximum: exinde autem Pontio Pilato præsidi traditus fuit. Procla vero Pilati uxor, misso statim nuntio, eum monuit ne quid tentaret adversus justum illum ho-

γισέ μοι τὴν ἱστίαν, εἰρηκώς· θάρσει, θυγατερ, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε· Πορεύου εἰς εἰρήνην. Οὕτως ¹⁷ καὶ ὑμεῖς, Σεβαστοί, τὴν δέξιν (c) ὄξϊαν [508] τῇ δεομένῃ παράσχετε.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἡρώδης ἀκηκῶς ταῦτα διὰ τῆς δεήσεως ἐξεπλάγῃ διὰ ¹⁸ (d) τὸ θαῦμα· καὶ φοβηθεὶς τὸ μυστήριον τῆς ἰάσεως εἶπεν, Αὐτὴ ¹⁹ ἡ εἰς σὲ γενομένη ἱστίς, ὦ γύναι, μείζονος στήλης ἐστὶν ἀξία. Πορευθεῖσα τοίνυν ὅταν βούλει ἀνάστησον αὐτῷ στήλην, προθέσει (e) δοξάζουσα τὸν ἱασάμενον.

Καὶ εὐθέως ἡ αὐτὴ ²⁰ Βερονίκη, ἡ πρῶν αἰμόρρους (f), ἐν μέσῳ τῆς ἰδίας αὐτῆς πόλεως Πανεάδος ἀνέστησε τῷ Κυρίῳ ἡμῶν καὶ Θεῷ Ἰησοῦ Χριστῷ ²¹ B στήλην χαλκὴν ἐκ χαλκοῦ θερμηλάτου ²² (g), συμμιξασα βραχὺ τι μέρος χρυσοῦ καὶ ἀργύρου. Ἦτις στήλη μένει ἐν Πανεάδι πόλει ²³ ἕως τῆς νῦν, πρὸ πολλοῦ χρόνου μετενεχθεῖσα ἀφ' οὗ ἴστατο ἐν μέσῳ τῆς πόλεως (h) τόπου ²⁴ εἰς ἅγιον εὐκτήριον οἶκον. Ὅπερ ὑπόμνημα ἦν ²⁵ (i) ἐν τῇ αὐτῇ Πανεάδι πόλει παρὰ Βάσσω τιμῇ, γενομένη ἀπὸ Ἰουδαίων Χριστιανῶν. Ἐν οἷς ²⁶ (j) ὑπῆρχεν ὁ βίος ²⁷ (k) πάντων τῶν βασιλέων τῶν βασιλευσάντων πρῶν τῆς Ἰουδαϊκῆς χώρας.

Ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς Ἡρώδης ὁ Φιλίππου γενόμενος ἐμπληθὺς ἐκρίνετο (81) ἐπὶ μῆνας η'. Καὶ ἐσφάγη ἐν τῇ [309] κουδικλείῃ αὐτοῦ μετὰ τοὺς η' μῆνας συνειδυίας καὶ τῆς γυναϊκὸς αὐτοῦ, καθὼς ὁ σοφώτατος Κλήμης συνεγράφετο.

C Τῷ δὲ δεκτωκαίδεκάτῳ ἔτει τῆς βασιλείας τοῦ αὐτοῦ Τιβερίου Καίσαρος καὶ μηνὶ τῷ ζ', γενόμενος ἐνιαυτῶν περὶ που λγ' ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ Θεὸς ἡμῶν, παρεδόθη ὑπὸ Ἰούδα Ἰσκαριώτου, μαθητοῦ αὐτοῦ, ὁ αὐτὸς Κύριος καὶ Σωτὴρ ἡμῶν, μηνὶ αὐστρῶ τῷ καὶ Μαρτίῳ χγ', τῆς σελήνης ἐχούσης ἡμέραν ιγ' (82)· ἦν δὲ ἡμέρα πέμπτη, ὥρα νυκτερινὴ πέμπτη. Καὶ ἀπηγέχθη πρὸς τὸν Καϊάφαν ἀρχιερεῖα, κάκειθεν ἐξεδόθη Ποντίῳ Πιλάτῳ ἡγεμόνι· καὶ

VARIE LECTIONES.

¹⁷ οὕτως. οὕτω Joannes. ¹⁸ τῇ δεομένῃ ὄξϊαν Joannes. ¹⁹ διὰ omisit Joannes. ²⁰ αὐτὴ εἰ mox προθέσει om. Joannes. ²¹ ἡ αὐτὴ αὐτὴ Joannes et mox αἰμόρροῦσα. ²² τῷ — Χριστῷ. τῷ Θεῷ καὶ Κυρίῳ Joannes. Idem postea μίξασα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου. ²³ ἐκ χαλκοῦ θερμηλάτου. ε. Scr. θερμηλάτου, uī habet Damascenus. ε. Ch. ²⁴ πόλει. τῇ πόλει Joannes et mox ἕως νῦν οὐ πρὸ πολλοῦ. ²⁵ τόκου — οἶκον. εἰς ἅγιον τόπον εἰς οἶκον εὐκτήριον Joannes. ²⁶ ἦν δὲ ἐν τῇ πόλει Πανεάδι Joannes. ²⁷ οἷς. ὦ Joannes, sic pergens βίος τῶν βασιλευσάντων πάντων τῆς, etc. ²⁸ ἐκρίνετο. ἐκλίνετο Ch.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(81) Ἐκρίνετο ἐπὶ μῆνας η'. Suspicio legendum ἐκλίνετο· aliter enim nullus sanus sensus ex verbis hisce elici poterit. Herodem vero istum in exilio diem suum obiisse, quo tamen mortis genere incertum, dubitandum non est; nec enim eum unquam inde revocatum legimus. Vide Joseph. Antiquit. lib. xviii.

(82) Μαρτίῳ χγ', τῆς σελήνης ἐχούσης ἡμέραν χγ'. Cedrenus, et Chr. Alexand. auctor, Salvatore nostrum Martii xiiii crucifixum, xiv vero resurrexisse, et ex consequentia xxi a Juda proditum, volunt; Noster tamen horum numero, diem alium in his omnibus addit: in lunæ tantum die cum eis conveniens.

HODII NOTÆ.

(c) Ὁξϊαν. Dam. ὄξϊαν.
(d) Διὰ Dam. deest.
(e) Προθέσει Dam. deest.
(f) Αἰμόρρους. Dam. αἰμόρροῦσα.
(g) Θερμηλάτου, etc. Θερμηλάτου, μίξασα χρυσοῦ καὶ ἀργ.
(h) Πόλεως, etc. Dam. πόλεως; Πανεάδος εἰς ἅγιον

τόπον, εἰς οἶκον εὐκτήριον.
(i) Ἦνρον. Dam. quod notatu, dignum, εὐρίθη inventum est.
(j) Ἐν οἷς. Dam. ἐν ῷ.
(k) Ὁ βίος, etc. Dam. ὁ βίος τῶν βασιλευσάντων πάντων τῆς Ἰουδ.

εὐθὺς ἡ γυνὴ τοῦ αὐτοῦ Πιλάτου Πρόκλα ἐδήλωσεν αὐτῷ, Μηδὲν σοὶ καὶ τῷ δικαίῳ τούτῳ. Πολλὰ γὰρ ἔπαθον σήμερον κατ' ὅναρ δι' αὐτόν. Καὶ γνόντες τοῦτο οἱ Ἰουδαῖοι, ἐστασίαζον κράζοντες· Ἄρον, ἄρον (alii quidam minus bene ἄρον), σταύρωσον αὐτόν. Καὶ ἐσταυρώθη Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τῇ πρὸς ἡ' Καλανῶν Ἀπριλλίων (83), μηνὶ Μαρτίῳ κδ', τῆς σελήνης ἐχούσης ἡμέραν δ'· ἦν (310) δὲ ἡμερινὴ ὥρα ἕκτη, τῆς ἡμέρας οὔσης Παρασκευῆς. Καὶ ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος²⁸, καὶ ἦν εἰς τὸν κόσμον σκότος· περὶ οὗ σκότους συνεγράφατο ὁ σοφώτατος Φλέγων ὁ Ἀθηναῖος εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ συγγραφὴν ταῦτα. Τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ ἔτει τῆς βασιλείας Τιβερίου Καίσαρος ἐγένετο ἐκλειψις ἡλίου μεγίστη πλεόν²⁹ τῶν ἐγνωσμένων πρότερον (84)³⁰ καὶ τοὺς ἀστέρας φαίνεσθαι.

Ὁ δὲ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζώντος, ἔδωκε τὸ πνεῦμα τῇ αὐτῇ Παρασκευῇ, ὥρα ἦν ὡς θ'. Καὶ εὐθὺς ἐγένετο εἰς πάντα τὸν κόσμον σεισμὸς μέγας καὶ τάφοι ἀνεψήθησαν καὶ πέτραι ἐσχίσθησαν καὶ νεκροὶ ἀνέστησαν, καθά ἐν ταῖς θείαις Γραφαῖς ἐμφέρεται πάντα μετὰ ἀληθείας· ὥστε λέγειν τοὺς Ἰουδαίους, Ἀληθῶς Θεοῦ Υἱὸς ἦν οὗτος, ὃν ἐσταυρώσαμεν.

Καὶ ἐτάφη ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ὥραν³¹ δεκάτην³² τῆς αὐτῆς Παρασκευῆς ἡμέρας, ἐν ὕπατειᾳ Σουλπίκιου καὶ Σῶλα (83)³³, τοῦ ἐβδομηκοστοῦ ἐνάτου³⁴ ἔτους χρηματίζοντος κατὰ Ἀντιόχειαν τὴν μεγάλην, ἡγεμονεύοντος δὲ τότε τῆς Συρίας Κασσίου, τοῦ καὶ προαχθέντος ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Τιβερίου Καίσαρος.

Ἀνέστη δὲ ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ Θεὸς Ἰησοῦς μηνὶ [311] Δύστρῳ τῷ καὶ Μαρτίῳ κς', ὥρᾳ νυκτερινῇ δεκάτῃ, ἐπιφωσκούσης ἡμέρας Κυριακῆς, τοῦ αὐτοῦ Μαρτίου μηνὸς ἕκτης εἰκάδος, ἐχούσης τῆς σελήνης ἡμέραν ἐξακαιδεκάτην³⁵, καὶ ἐφάνη τοῖς ἀποστόλοις καὶ ἄλλοις ἁγίοις πολλοῖς καὶ συναναστρέφει αὐτοῖς ἐπὶ τῆς γῆς μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἡμέρας μ'. Καὶ ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ Θεὸς Ἰησοῦς Χριστὸς μηνὶ Ἀρτεμίου τῷ καὶ Μαῷ δ', ὥρᾳ ἡμερινῇ β', ἡμέρᾳ ε', τῶν ἁγίων ἀποστόλων ὁρώντων καὶ πολλοῦ πλήθους ἄλλου πῶς ὑπὸ νεφελῶν ἀνελήφθη, καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων λεγόντων· Τί ἀντίκειτε εἰς τοὺς οὐρανοὺς, Γαλιλαῖοι ἄνδρες; Οὗτός ἐστιν ὁ Ἰησοῦς, κ. τ.λ.

VARIÆ LECTIONES.

²⁸ ἥλιος Ch., ἥλιος Ox. ²⁹ πλεόν om. Chron. Pasch. p. 219 C, Syncellus p. 325 A. Forl. πασών. ³⁰ ὥραν. ὥρᾳ Ch. ³¹ δεκάτην. δεκάτῃ Ox. ³² Σῶλα. Scribe Σῶλα. ³³ ἐνάτου Ox. ³⁴ ἐξακαιδεκάτην Ch., ἐξακαιδεκάτῃ Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(83) Τῇ πρὸς ἡ' Καλανῶν Ἀπριλλίων. Hic non sibi constat auctor: viii enim Kalendas Apriles incidit, non in Martii xiv, sed xv. Quod enim Romani computantes, viii Kalendas (subaudi ante) Apriles dicunt, Græci recentiores, τῇ πρὸς ἡ' Καλανῶν Ἀπριλλίων efferunt. Ita etiam auctor noster supra, Christi nativitate assignans, τῇ πρὸς ἡ' Καλανῶν Ἰανουαρίων, μηνὶ Δεκεμβρίου κς', ad Kal. Januariæ, id est Decembris xiv, eam ponit; recte.

(84) Πλεόν τῶν ἐγνωσμένων πρότερον. Πλεόν hoc loco redundat. Cæterum ipsa Phlegontis verba non

minem: Multa enim, inquit, hodie per somnium passa sum propter eum. Judæi vero, hoc cognito, tumultuantes exclamarunt: Tolle, tolle; crucifige eum. Crucifixus est itaque D. N. Jesus Christus viii Kal. Apriles, Martii xxiv, die lunæ xiv, hora die vi, cum esset Parasceve, sive dies Præparationis. Sol vero lumine orbatus est, et tenebræ factæ sunt super terram universam. Harum autem tenebrarum in scriptis suis meminit sapientissimus Phlegon Atheniensis, hisce verbis: «Anno regni Tiberii Cæsaris decimo octavo, eclipsis solis erat maxima, qualem priora sæcula videre nullam. Hora enim diei sexta nox erat tanta, ut etiam stellæ apparerent.»

241 Dominus vero noster Jesus Christus Filius Dei viventis circiter ejusdem Parasceves horam ix animam efflavit. Protinus per totum orbem terræ motus ingens exortus est, sepulcra etiam aperta sunt, et rupes dissilierunt, mortuique resurrexerunt, adeo ut Judæi ipsi dicerent: *Dei certe Filius erat, quem crucifiximus*: uti hæc omnia in S. Scripturis verissime tradita habemus.

Hora vero x ejusdem diei sepultus est Jesus Christus, Sulpitio et Sylla coss., anno æræ Antiochenæ lxxix, Syriam tum procurante Cassio, quem Tiberius Cæsar regioni ei præfecerat.

Resurrexit vero Dominus Deus noster Jesus Dystri, sive Martii mensis xiv, hora noctis x, illucescente ejusdem Martii xxvi, qui dies erat Dominicus; die vero lunæ xvi apostolis etiam suis aliisque sanctis pluribus visus est; cum quibus etiam conversatus est, post resurrectionem suam, per dies xl. Artemisii vero, sive Maii mensis iv, hora diei ii, feria v, in cælum assumptus est Dominus Deus noster Jesus Christus, sanctis apostolis, turbaque alia magna, una videntibus illum per nubes in cælos receptum; sanctis angelis interim dicentibus: *Viri Galilai, quid intentos oculos in cælum habetis! Iste Jesus est.* etc.

producit auctor noster; quæ tamen habes apud Eusebium Chronic. lib. i; cum tamen alii Phlegontem hunc Trallianum appellent. Unde Nostro Atheniensis dictus est; Phlegontem enim illum, qui Adriani libertus erat, qui Olympionica et Chronica scripsit, hoc loco intelligere eum, non est quod dubitemus.

(85) Ὑπατεῖα Σουλπίκιου καὶ Σῶλα. Ser. Sulpitio Sulpitio Galbam, et Syllam coss. habent et Chr. Alex. et Eusebius; sed ad annum xix Tiberii, anno scil. Christi passionem sequente.

242 Mensis autem Artemisii, sive Maii xiv, A de Dominio, hora diei iii, Spiritus sanctus et vivificus, in sanctos ejus apostolos descendit; Judæam tum procurante dicto Pontio Pilato; qui, post dissolutum a Tiberio Cæsare Judæorum regnum, ab eodem, præsides pro arbitratu suo ubique constituyente, huic genti præfectus fuerat; sub pontificatu vero Annæ et Caiphæ.

Eodem autem regnante Tiberio Cæsare, quatuor post annis quam Salvator noster Jesus Christus, surrectus a mortuis, in cælum assumptus fuerat (quo etiam tempore Paulus in Ciliciam transmigraverat, relicta Antiochia magna, ubi verbum Dei primus cum Barnaba prædicasset, prope Pantheum, in vico Singonio): eo, inquam, tempore Petrus ab Hierosolymis discedens, Antiochiam venit: ubi promulgato Evangelio, episcopi munus suscepit. Christianorum vero, qui ex Judæis facti fuerant, persuasionibus adductus, qui ex ethnicis erant fideles, non recepit; sed eorum nulla ratione habita, inde discessit. Divus autem Paulus Antiochiam Magnam reversus, et de his certior factus, scandalum hoc ubique de medio sustulit, omnesque sine discrimine amplexus, ad salutem perducere conatus est: uti hæc Clemens et Tatanus sapientissimi chronographi litteris prodiderunt.

243 Tiberius autem naturæ cedens, diem suum obiit in palatio, annos natus lxxviii.

Tiberium in imperio excepit Ælius Caius Caligula. Hic privatus adhuc, barbaris gentibus terrori fuit maximo: itaque et senatus eum imperatorem designavit, Gallo et Nonniano coss.; imperavit vero annos iv et menses vii. Erat autem procerus, membris bene compositis, facie tenui, colore pulchro, lanuginem primam emittens, capillitio molli et demisso, oculis parvis, ingenio acri, iracundus et magnanimus. Hujus imperantis anno primo Antiochia Magna, una cum parte aliqua suburbii Daphnæi, divinam iram secundo post tempora Macedonum, passa est, mensis Dyatri, sive Martii xxiii, matutino tempore, æræ Antiochenæ anno lxxiv. Itaque ingentes pecuniarum largitiones in urbem incolæque superstites Caius imperator erogavit. Balneum quoque publicum exstruxit, prope montem C. Cæsaris; a Roma

Kal κατῆλθε τὸ ἅγιον καὶ ζωοποιὸν Πνεῦμα εἰς τοὺς ἁγίους αὐτοῦ ἀποστόλους μηνὶ Ἀρτεμισίου τῷ καὶ Μαΐω ιδ', ἡμέρᾳ Κυριακῇ, ὥραν γ' ἡμερινήν, ἡγεμονεύοντος τῆς Ἰουδαίας τοῦ αὐτοῦ Ποιτίου Πιλάτου· ὅστις προσεβλήθη ἀρχειν τοῦ ἔθνους ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Τιβερίου Καίσαρος, τοῦ καταλύσαντος τὴν βασιλείαν τῶν Ἰουδαίων καὶ προχειρισμένου αὐτοῖς ἀρχοντα ὃν ἡθουλήθη αὐτὸς, ἀρχιερευνόντων δὲ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ἔθνους Ἀννα καὶ Καϊάφα.

Μετὰ δὲ ἑτὶ τέσσαρα τῆς ἀναστάσεως καὶ ἀναλήψεως τοῦ Σωτῆρος [312] ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ αὐτοῦ Τιβερίου Καίσαρος, μετὰ τὸ ἐξελεῖν τὸν ἅγιον Παῦλον ἀπὸ Ἀντιοχείας τῆς μεγάλης, κηρύξαντα ἐκεῖ πρῶτον τὸν λόγον ἐν τῇ ῥύμῃ τῇ πλησίον τοῦ Πανθέου τῇ καλουμένῃ τῶν Σίγγωνος αὖμα Βαρνάβα αὖ, καὶ ἐπὶ τὴν Κίλικίαν ἐξελεῖν, ὁ Πέτρος ἀπὸ Ἱερουσαλὺμιν ἐν τῇ αὐτῇ Ἀντιοχείᾳ παρεγένετο καὶ τὸν λόγον ἐδίδασκε. Καὶ ἐκεῖ αὐτὸν ἐνθρονίσας, πεισθεὶς τοῖς ἀπὸ Ἰουδαίων γενομένοις Χριστιανοῖς, τοὺς ἐξ ἰσθμῶν πιστοὺς οὐκ ἐδέξατο οὕτε ἡγάπα, ἀλλ' οὕτως ἐάσας αὐτοὺς ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν. Ὁ δὲ ἅγιος Παῦλος μετὰ ταῦτα ἐλθὼν ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ μεγάλῃ, καὶ μαθὼν ταῦτα περὶ τοῦ ἁγίου Πέτρου, πανταχοῦ τὸ σκάνδαλον περιεῖλε καὶ πάντας ἰσως αὖ ἐδέξατο καὶ ἡγάπα, προτρέπομένους ἅπαντας, καθὼς συνεγράφαντο ταῦτα οἱ σοφώτατοι Κλήμης καὶ Τατιανὸς οἱ χρονογράφοι.

Ὁ δὲ Τιβερίος βασιλεὺς τελευτᾷ ἰδίῳ θανάτῳ ἐν τῷ παλατίῳ (86), ὃν ἐνιαυτῶν οἱ (87).

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Τιβερίου Καίσαρος ἐβασίλευσεν Ἡλῖος Γάιος (88) ὁ καὶ Καλιγούλας αὖ, ὃς ἔσχε φθόνον πολλὸν πρὸς ἅπαντα τὰ τῶν βαρβάρων ἔθνη πρὸ τοῦ βασιλεῦσαι· καὶ διὰ τοῦτο ἡ σύγκλητος βασιλεῖα ἀνηγόρευεν αὐτόν. [313] Ἐβασίλευσε δὲ ἐπὶ τῆς ὑπατείας Γάλλου καὶ Νοννιανοῦ (89), καὶ ἐκράτησεν ἡ βασιλεία αὐτοῦ ἑτὶ δ' καὶ μῆνας ἑπτὰ (90). Ἦν δὲ εὐμήκης αὖ, εὐθετος, λεπτοχαράκτηρος, εὐχρῶς (91), ἀργυρένιος, ἀπλόδις, μικρόφθαλμος, περιγόργος, ἐργίλος, μεγαλόφυχος. Ἐν δὲ τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἔπαθεν ὑπὸ θεομηνίας Ἀντιόχεια ἡ μεγάλη μηνὶ Δύστρῳ τῷ καὶ Μαρτίῳ κγ' περὶ τὸ αὖτος τὸ δεύτερον αὐτῆς πάθος τοῦτο τὸ μετὰ τοὺς Μακεδόνas, ἔτους χρηματίζοντος αὖ κατὰ τοὺς Ἀντιοχείας. Ἐπαθε δὲ καὶ μέρος Δάφνης καὶ πολλὰ χρήματα παρέσχεν ὁ βασιλεὺς Γάιος τῇ αὐτῇ πόλει καὶ τοῖς ζήσασιν πολιταῖς. Καὶ ἔκτισεν

VARIE LECTIONES.

αὖ προχειρισμένου Ch., προχειρισμένου Ox. αὖ Σίγγωνος Ox. αὖ Βαρνάβα Ox. αὖ ἰσως Ch., ἰσως Ox. αὖ Καλλιγούλας Ox. αὖ εὐμήκης Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(86) Ἐν τῷ παλατίῳ. Imo in villa Luculliana mortem obiit, teste Suetonio.

(87) Ὁν ἐνιαυτῶν οἱ. Ita etiam Suetonius. Corrigendum itaque Chr. Alex. ubi hæc ipsa ex nostro, corrupte licet, desumpta habes.

(88) Ἐβασίλευσεν Ἡλῖος Γάιος. Helium, sive Elium, dictum Caligulam nullibi invenio.

(89) Ἐπὶ τῆς ὑπατείας Γάλλου καὶ Νοννιανοῦ. Gallum et Nonianum quidem coss. invenio apud

Chr. Alex. et Eusebium etiam: sed ad annum Tiberii xxi, biennio scilicet ante Caligulam imp.

(90) Ἐκράτησεν ἡ βασιλεία αὐτοῦ ἑτὶ δ' καὶ μῆνας ἑπτὰ. Imperavit Caius Caligula triennio et x mensibus, diebusque viii, uti testatur Suetonius, tit. 59.

(91) Εὐχρῶς. Pallido colore fuisse ait Suetonius; qui etiam characterem a Nostro longe diversum ei tribuit.

ἡκαὶ δημοσίον λουτρὸν, πλησίον τοῦ ὄρους Γάτου Καίσαρος (92), πέμψας ἀπὸ Ῥώμης ἐν αὐτῇ Ἀντιοχείᾳ, ἵνα κτίσῃ τὸ δημοσίον λουτρὸν, Σαλιανὸν ἐπαρχὸν· ὅστις καὶ ἀγωγὸν ἐποίησε μέγαν ἀπὸ δάφνης γλύψας τὸ ὄρος καὶ ἀγαγὼν τὰ ὕδατα ἐν τῇ κτισθέντι παρ' αὐτοῦ δημοσίῳ λουτρῷ. Ἐκτίσας δὲ καὶ ἱερὰ.

Ἀπέστειλε δὲ ὁ αὐτὸς Γάτος Καίσαρ καὶ [314] δύο συγκλητικούς· ἄλλους πάλιν ἀπὸ Ῥώμης πλουσιωτάτους, ὧν τινων τὰ ὀνόματα ταῦτα, Πόντοος καὶ Οὐάριος, ἐπὶ τὸ καὶ φυλάττειν τὴν πόλιν καὶ κτίσαι αὐτὴν ἐκ τῶν φιλοτιμηθέντων ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως, ὡσαύτως δὲ καὶ ἐκ τῶν ἰδίων αὐτῶν παρασχέιν τῇ αὐτῇ πόλει καὶ οἰκεῖν ἐν αὐτῇ. Οἰκτινες πολλὰ πάνυ οἰκήματα ἐκ τῶν ἰδίων ἔκτισαν· πρὸς δὲ τοῖς οἰκήμασι καὶ ἄλλα πάλιν ἔκτισαν οἱ αὐτοὶ συγκλητικοὶ ἐν τῇ αὐτῇ Ἀντιόχου πόλει ἐκ τῶν ἰδίων αὐτῶν χρημάτων δημοσίον λουτρὸν μέγα τὸ λεγόμενον Οὐάριον κάτω παρὰ τὸ τεῖχος πλησίον τοῦ ποταμοῦ, ἐνθα καὶ τὰ οἰκήματα αὐτῶν ἔκτισαν πλησίον τοῦ δημοσίου, καὶ Τρίνυμφον εὐπρεπέστατον (93) πάνυ, κοσμήσαντες αὐτὸ ἀγάλμασιν εἰς τὸ γαμοστολεῖσθαι τὰς πολιτίδας παρθένους πάσας. Καὶ ἐκ τῶνδε φιλοτιμηθέντων ἀνῆγειραν πολλὰ κτίσματα ἐν αὐτῇ τῶν Ἀντιοχείων πόλει· καὶ ἔμειναν οἰκοῦντες ἐν αὐτῇ τῇ πόλει οἱ αὐτοὶ συγκλητικοί. Καὶ τοὺς ὑπολειφθέντας δὲ κτήτορας ἀξίαις ἐτίμησεν ὁ αὐτὸς Γάτος Καίσαρ.

Ἀπὸ δὲ τοῦ πρώτου ἔτους Γάτου Καίσαρος παρήσαν λαβὼν παρ' αὐτοῦ [315] τὸ Πράσινον μέρος ἐδημοκράτησεν ἐν τῇ Ῥώμῃ καὶ κατὰ πόλιν ἐπὶ ἑτη γ' ἀχρι τῆς βασιλείας αὐτοῦ· ἔχαιρε γὰρ αὐτοῖς. Τῷ δὲ τρίτῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἔκραξαν ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας οἱ ἐκ Βενέτου μέρους τῆς αὐτῆς πόλεως τοῖς αὐτέθι Πρασίνοις ἐν τῷ θεάτρῳ, Καίρως ἀνάγει καὶ κατάγει, Πράσινοι μάσχοι, θεωροῦντος τότε τοῦ Προνοίου, ἀρχοντος ὑπατικοῦ. Καὶ ἐγένετο δημοτικὴ ἀταξία μεγάλη καὶ συμφορὰ τῇ πόλει συνέδη· οἱ γὰρ Ἀντιοχεῖς Ἕλληνες μετὰ τῶν αὐτέθι Ἰουδαίων συμβαλόντες δημοτικὴν μάχην ἐφόνευσαν πολλοὺς Ἰουδαίους, καὶ τὰς συναγωγὰς αὐτῶν ἔκαυσαν. Καὶ ἀκούσας ἐν Παλαιστίνῃ ὁ ἱερεὺς τῶν αὐτῶν Ἰουδαίων ὀνόματι Φινεὺς, συναθροίσας πλῆθος Ἰουδαίων καὶ Γαλιλαίων, πολιτῶν ὄντων, ὡς λ' χιλιάδας ἔχων μεθ' αὐτοῦ ἦλθεν ἐξαίφνης ἐν τῇ αὐτῇ Ἀντιόχου πόλει ἀπὸ Τιβεριάδος πόλεως· καὶ ἐφόνευσεν ⁹⁰ πολλοὺς, ὡς ἀπαξ αἰφνίδιον εἰσελθὼν μετὰ ὀπλισμένων ἀνδρῶν· καὶ ἔσας πάλιν ἀπῆλθεν ἐν Τιβεριάδι ὁ αὐτὸς Φινεὺς. Καὶ ταῦτα μαθὼν ὁ βασιλεὺς Γάτος ἠγανάκτησε κατὰ τῶν συγκλητικῶν

A Antiochiam misso, qui opus hoc effectum daret, Saliano praefecto: qui, monte abscisso, magnum ibi aquaeductum condidit; per quem aquas ex Daphne in balneum hoc novum introduxit. Templā etiam quaedam exstruxit.

Misit praeterea Caius Caesar duos etiam alios senatores Romanos praedivites, Pontoum et Varium, qui Antiochiaē prospicerent, et non solum ²⁴⁴ ex iis quae imperator Antiochenis abunde largitus est, sed ex propriis etiam sumptibus urbem instaurarent, instauratamque incolerent. Duo itaque senatores hi quamplurima per urbem domicilia, propriis ex sumptibus, aedificarunt: insuper etiam inferius ad urbis moenia, juxta fluvium, Balneum ingens publicum, Varium vocatum, exstruxerunt; proxime quod aedes etiam privatas suas exstructas habuerunt. Trinymphum quoque, statuis hinc inde splendidissime ornatum, condiderunt; uti virginibus Antiochenis quibuscunque, nuptialia sua celebrantibus, inserviret. Sed et alia etiam per urbem plurima aedificia, imperatoris ex sumptibus, erexerunt dicti duo senatores, urbemque ita instauratam incoluerunt: cives vero superstitēs Caius Caesar etiam honoribus auxit.

Favenat autem Caius Caesar factioni Prasinæ: itaque ea, licentiam inde sibi sumens, a primo imperii ejus anno, per totum triennium, Romae omnibusque aliis urbibus, dominabatur. Tertio autem imperii ejus anno Antiochiaē Syriae in theatro, spectante etiam tum ludos Pronæo praefecto, qui ex Veneta erant factione, alta voce Prasinis exclamarunt: *Tempus extollit, et deorsum agit: jam Prasinæ pugnae*. Et coorta est in populo conturbatio ingens; cujus eventus urbi cessit in incommodum. Graeci enim Antiocheni cum Judaeis, qui ibi habitarunt, ad pugnam popularem pervenientes, ex Judaeis plurimos interfecerunt, et ²⁴⁵ synagogas eorum incendio devastarunt. Cuius rei famam cum in Palaestina Judaeorum ibi sacerdos, nomine Phineas accepisset; collecta Judaeorum et Galilaeorum copiosa multitudo, nempe triginta circiter millibus, ab urbe Tiberiade exercitum hunc ducens, Antiochiam subito adortus: ejus incolas inopinatos opprimens, quamplurimos eorum internecioni dedit, strageque finita, Tiberiadem statim repetit. Haec ubi audisset

VARIÆ LECTIONES.

⁹⁰ ἐφόνευσαν Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(92) Πλησίον τοῦ ὄρους Γάτου Καίσαρος. Præpe montem C. Caesaris; id est juxta eam montis partem ubi J. Caesar Balneum publicum, Gladiatorium, Theatrum, aliaque Antiochenis olim exstruxerat; de quibus auctor supra lib. ix.

(93) Καὶ Τρίνυμφον εὐπρεπέστατον. Trinymphum hic vocat, quod postea sæpius νυμφαγωγίαν et

νυμφαφόν, nuptiis quibuscunque celebrandis destinatum aedificium, ut ipse vult: Cedrenus tamen pauperibus solum virginibus, quæque domibus propriis carebant, eorum tributum usum, in Leone Magno: Καὶ τὸ νυμφαφόν, τὸ τοῦδε τοῦ οἴκου κείμενον ἀντικρὺ, ἐν ᾧ περ οἱ γάμοι ἐγένοντο τῶν οὐκ ἐχόντων οἴκους.

Caius imperator, in Pontum et Varium senatores, qui Antiochiæ habitabant, ira commotus est. Missi itaque qui bona eorum publicarent, domosque eorum omnes fisco addicerent (quæ proinde ab Antiochenis *Basilicæ*, i. e. *domus regie* vocantur), ipsos etiam ferreis compedibus victos adduci iussit; eo quod neque Antiochenos tumultuantes compescuissent, nec Phineæ sacerdoti urbem vastanti, obviam ivissent.

Misit etiam Tiberiadem Palæstinæ, qui Phineam sacerdotem comprehensum, tanquam rebellionis reum, capite multarent. Multos etiam Judæos et Galilæos neci dedit. Phineæ autem sacerdotis caput, in Orontis fluvii ripa opposita, extra urbem Antiochiam, conto affixum erigebatur. Quæ vero in urbe ignibus assumpta fuerant, missis pecuniis ipse instauravit.

Eodem vero anno Caius imperator a cubiculariis eunuchis, satellitibus 246 suis, senatu factum approbante, cum annum ageret xxxix, occisus est.

Caius successit in imperio Claudius Cæsar Germanicus, Cassio et Solone coss. et regnavit annos xiv et menses ix. Erat hic statura curta, corpore crasso, oculis cæsiis, subcanus, colore candido, facie oblonga, ingenio mitissimo. Urbem hic condidit, quam a nomine suo Claudiopoli vocavit. Britanniam quoque urbem condidit, non procul ab Oceano.

Claudius autem imperator Prasinis dominationem suam confirmavit. Hujus autem sub imperio Ephesus et Smyrna, cum plurimis aliis Asiæ urbibus, iram divinam expertæ sunt: quibus instaurandis imperator plurima suppeditavit. Eodem concussa est etiam Antiochia magna, templaque Dianæ, Martis, atque Herculis per medium dirupta sunt; ædesque plurimæ corruerunt. Itaque Claudius imperator tributum fumarium, a sodalitiis Antiochenis sibi pendi solitum, in porticum contignatarum, a Tiberio Cæsare exstructarum instauracionem remisit.

Α τῶν ὄντων ἐν τῇ αὐτῇ Ἀντιοχείᾳ πόλει Ποντοῦ καὶ Οὐαρίου, καὶ πέμψας ἐδήμειυσεν αὐτοὺς ἐπαίρων πᾶσαν τὴν περιουσίαν αὐτῶν καὶ τοὺς διαφέροντας αὐτοῖς ἐν Ἀντιοχείᾳ οἰκοὺς ἐτίτλωσεν (94), [316] ἀτινα οἰκήματα ἐκλήθη τὰ βασιλικά ἐξ ἐκείνου ἐν τῇ αὐτῇ Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας, ἀγαγὼν καὶ αὐτοὺς σιδηροδεσμίους, διότι οὐτε τὴν ταραχὴν τῆς πόλεως ἐπαυσαν οὐτε τῷ Ἰσραὲλ Φινεὺς πορθοῦντι ἂν τὴν πόλιν (95) ἀντέστησαν.

Ἐπέμψε δὲ καὶ ἐν Τιβεριάδι πόλει τῆς Παλαιστίνης, καὶ παρέλαβε τὸν αὐτὸν Φινεὺς, Ἰερέα τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀπεκεφαλίσεν αὐτὸν ὡς τύραννον, καὶ πολλοὺς Ἰουδαίους καὶ Γαλιλαίους ἀπώλεσε. Καὶ τὴν κεφαλὴν δὲ τοῦ ἱερέως Φινεὺς ἐκόντευσεν ἐξω τῆς πόλεως (96) Ἀντιοχείας πέραν τοῦ Ὀρέντου ποταμοῦ, καὶ τὰ καυθέντα ἐν τῇ πόλει ἀνένεωσε πέμψας χρήματα.

Καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ἔτει ἐσφάγη ὁ αὐτὸς Γάιος βασιλεὺς ἔσω ἐν τῷ παλατίῳ ὑπὸ τῶν ἰδίων σπαθαρίων τῶν κουδικουλαρίων εὐνοούων, κατὰ γνῶμην τῆς συγκλήτου, ὧν ἑτῶν λθ'.

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Γαίου Καίσαρος ἐβασίλευσε Κλαύδιος [317] Καίσαρ ὁ Γερμανικὸς ἐπὶ τῆς ὑπατείας Κασίου καὶ Σόλωνος (97). Ἐβασίλευσε δὲ ὁ αὐτὸς Κλαύδιος Καίσαρ ἔτη ιδ' καὶ μῆνας θ' (98). Ἦν δὲ κονδοειδής, εὐογκος, γλαυκόφθαλμος, μισοπόλιος, λευκός, μάκροφς, γαληνόςτατος. Ἐκτίσε δὲ πόλιν, ἣν ἐκάλεσεν εἰς ἰδίον ὄνομα Κλαυδίου πόλιν. Ἐκτίσε δὲ καὶ Βρεττανίαν πόλιν (99) πλησίον τοῦ Ὠκεανοῦ.

Οὗ δὲ αὐτοῦ Κλαυδίου βασιλεὺς καὶ τῇ δημοκρατίᾳ τῶν Πρασίνων κατάστασιν ἔδωκεν. Ἐπὶ δὲ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐπαθεν ὑπὸ θεομηνίας ἡ Ἐφεσος καὶ ἡ Σμύρνα καὶ πολλὰ ἄλλαι πόλεις τῆς Ἀσίας, αἰστίσιν ἐχαρίσατο πολλὰ εἰς ἀνανέωσιν. Ἐστίσθη δὲ τότε καὶ ἡ μεγάλη Ἀντιόχεια πόλις, καὶ διεβράγη ὁ ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος καὶ τοῦ Ἀρείως καὶ τοῦ Ἡρακλέους καὶ οἱ οἰκοὶ φανεροὶ ἔπεσαν. Οὗ δὲ αὐτοῦ βασιλεὺς Κλαύδιος ἐκούφισεν ἀπὸ τῶν συνεργῶν, ἦτοι συστημάτων, τῆς Ἀντιοχείων πόλεως τῆς Συρίας τὴν λειτουργίαν [318] ἣν παρεῖχον ὑπὲρ καπνοῦ (1), εἰς ἀνανέωσιν τῶν ὑπορόφων ἢ ἐμβόλων αὐτῆς τῶν χτισθέντων ὑπὸ Τιβερίου Καίσαρος.

VARIE LECTIONES.

ἂν πορθοῦντι Ch., πορθοῦντα Ox. Ὀρέντου. Ὀρόντου Ch. Vide dicenda ab nobis ad p. 113 A. Ἡρακλέως Ox. Ἡρακλέως Ox. Ἡρακλέως Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(94) Οἰκοὺς ἐτίτλωσεν. Id est regio fisco addixit. Titulorum tabellis, quas σανίδας vocat Agathias lib. v, eisdem pro more affixis. Hoc vero privato nemini licitum, uti ex Justiniani Novella xxviii, videre est: Τὸ δὲ μάλιστα ἐπὶ τοῦ Πόντου πλημμειλούμενον φυλάξει, τὸ μηδενὶ δοῦναι παρῆρησίαν ἢ τίτλους ἐπιτιθέναι χωρίοις, ἢ οἰκήμασιν ἄλλοις: μόνον γὰρ ἰδίον τοῦτο τοῦ τε δημοσίου, τῶν τε βασιλικῶν οἰκῶν ἐστὶ, τῶν τε ἡμετέρων, τῶν τε τῆς εὐσεβεστάτης Αὐγούστης. Εἰ δὲ εἰς ἐτέρου τινὸς εὐροὶ προσηγορίας σανίδας ἀνατεθείσας, αὐτὰς εὐθὺς καθαιρήσκει, ἀνωγενύσει δὲ τὸν ταύτας καταπῆξαντα.

(95) Πορθοῦντα τὴν πόλιν. Ser. Πορθοῦντι. Unde vero historiolum hanc petierit auctor non habeo dicere.

(96) Ἐκόντευσεν ἔξω τῆς πόλεως. Κόντος et κοντάριον, Contus: inde κοντεύειν, conto affigere.

(97) Ἐπὶ τῆς ὑπατείας Κασίου καὶ Σόλωνος. Coss. hi nusquam apparent.

(98) Ἐβασίλευσε δὲ ὁ αὐτὸς Κλαύδιος Καίσαρ ἔτη ιδ' καὶ μῆνας θ'. Claudium annos xiv et menses ix imperasse ait, a vero non procul: non enim Kalendas Februarii, id est Januarii xxviii, Caligula occiso, Claudius imperare cepit: qui etiam xiv imperii anno, iii Idus Octobris, sive mense supra annum xiii octavo, diem suum obiit: teste Suetonio.

(99) Ἐκτίσε δὲ καὶ Βρεττανίαν πόλιν. Ubinam tandem terrarum? Britanniam quidem nostram, nulli post Jul. Cæsarem tentatam, Claudium imp. armis suis petiisse, deque ea deinceps triumphum egisse maximum legitur: de Britannia vero urbe maritima, ab eodem exstructa, nihil omnino accepimus.

(1) Ἦν παρεῖχον ὑπὲρ καπνοῦ. Tributum hoc καπνικὸν aliis dicitur, quod pro numero fumariorum.

Ἐν δὲ ταῖς ἀρχαῖς τῆς βασιλείας τοῦ αὐτοῦ Κλαυ- A
δίου Καίσαρος μετὰ τὸ ἀναληφθῆναι τὸν Κύριον
ἡμῶν καὶ Θεὸν Ἰησοῦν Χριστὸν μετὰ ἑπτὰ δέκα πρῶτος
μετὰ τὸν ἅγιον Πέτρον τὸν ἀπόστολον τὴν χειροτο-
νίαν τῆς ἐπισκοπῆς τῆς Ἀντιοχείας μεγάλης
πόλεως τῆς Συρίας ἔλαβεν Εὐόδος ὁ γενόμενος πα-
τριάρχης. Καὶ ἐπὶ αὐτοῦ Χριστιανοὶ ὠνομάσθησαν
τοῦ αὐτοῦ ἐπισκόπου Εὐόδου προσομιλήσαντος αὐτοῖς
καὶ ἐπιθήσαντος αὐτοῖς (2) τὸ ὄνομα τοῦτο. Πρῶτον
γὰρ Ναζωραῖοι [ἐκαλοῦντο] καὶ Γαλιλαῖοι ἐκα-
λοῦντο ὡς Χριστιανοί.

Τῷ δὲ ὁδόφῳ ἔπει τῆς βασιλείας τοῦ αὐτοῦ Κλαυ-
δίου Καίσαρος διωγμὸν μέγαν ἐποίησαν οἱ Ἰου-
δαῖοι κατὰ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν μαθητῶν αὐτῶν
καὶ τυραννίδα κατὰ Ῥωμαίων ἐμελέτουν. Ὅθεν
πρῶτος ἐπέμψθη κατ' αὐτῶν χιλιάρχος ὀνόματι Φη-
στος (3) καὶ ἐξ ἐκείνου διεθρος αὐτοῖς ἐγένετο.
Καὶ ἀρῶντα γὰρ προσεχείριστο αὐτοῖς ὁ αὐτὸς
Κλαύδιος βασιλεὺς ὡς Φήλικα [319] ὀνόματι, τὰρ-
σσοντα αὐτούς.

Μετὰ δὲ ἡ' ἔτη τοῦ ἀναληφθῆναι ἐν τοῖς οὐρανοῖς
τὸν Κύριον ἡμῶν καὶ Θεὸν Ἰησοῦν ὡς Χριστὸν, ἐν τῇ
ἑορτῇ τῆς Πεντηκοστῆς τῶν αὐτῶν Ἰουδαίων, οἱ
ιερεῖς ἐν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἤκουσαν φωνῆς ἀνθρωπίνης
λεγουσῆς ἀπὸ τοῦ ἐσωτέρου ἱεροῦ τοῦ λεγομένου,
Ἄρχον τῶν ἀγίων, Μεθιστάμεθα ὡς ἐντεῦθεν (4).
Τὴν δὲ φωνὴν ταύτην τρίτον βήθεισαν ἤκουσαν, ὡς
θυσιάζουσιν, οἱ αὐτοὶ ἱερεῖς, καὶ ἐγνώσθη τοῦτο
παντὶ τῷ ἔθνει. Καὶ ἐξ ἐκείνου διεθρος ἤρξατο τοῖς
Ἰουδαίοις, καθὼς Ἰώσηπος ὁ Ἑβραίων φιλόσοφος
ταῦτα συνεγράψατο, εἰρηκώς καὶ τοῦτο, ὅτι ἐξέτε
Ἰουδαῖοι ἐσταύρωσαν Ἰησοῦν, ὃς ἦν ἀνθρωπος ἀγα-
θὸς καὶ δίκαιος, εἴπερ ἄρα τὸν τοιοῦτον ἀνθρώπον
δεῖ λέγειν καὶ μὴ Θεὸν, οὐκ ἐξέλειψεν ὡς ὀδύνη ἐκ
τῆς Ἰουδαίας χώρας. Ταῦτα ἐν τοῖς Ἰουδαϊκοῖς
Συγγράμμασιν αὐτοῦ ἐξέθετο ὁ αὐτὸς Ἰώσηπος
Ἰουδαῖος ὡς.

Sub initio autem imperantis Claudii Caesaris,
decem post annis quam Dominus Deus noster Jesus
Christus in cœlum assumptus fuit, primus post
sanctum Petrum apostolum Antiochiæ magnæ, quæ
in Syria est, episcopus 247 factus est Evodius:
sub quo, qui Nazoræi antea et Galilæi vocita-
bantur, Christianorum nomen acceperunt; impo-
nente hoc illis, simul et inter illos Evangelium
prædicante, Evodio ipso episcopo.

Anno autem Claudii Cæsaris viii, Judæi aposto-
los atque eorum discipulos insectari cœperunt:
quin et rebellionem adversus Romanos medita-
bantur. Tum primum itaque contra eos missus est
Festus chiliarchus; exinde vero exitium Judæis im-
minere visum est. Præfecerat enim illis Claudius
imperator Felicem quemdam, qui magnas in Ju-
dæa tragœdias excitabat.

Anno vero xviii post Dominum ac Deum nostrum
Jesum Christum in cœlos assumptum, ipso Judæo-
rum festi Pentecostes die, sacerdotibus ab inte-
riore templi adyto, quod Sanctum sanctorum di-
ctum est, humana vox subito audita est, hisce ver-
bis: *Migremus hinc*. Vox autem hæc tertia vice
repetita, sacerdotibus audita fuit, sacra tum per-
agentibus: cuius rei fama toti Judæorum genti in-
notuit. Hinc fatalia Judæorum tempora initium ha-
buerunt: uti scriptis suis testatus est Josephus,
Hebræorum philosophus, qui et ista insuper tradi-
dit: Judæos nunquam a calamitatibus suis respi-
rasse quidem, ex quo cruci Jesum fixerunt, homi-
nem 248 illum bonum ac iustum: si modo homi-
nem (inquit) illum fas sit dicere, et non Deum potius,
qui talis fuerit. Hæc Josephus ille Judæus in libris
suis *De Judæorum Antiquitatibus* scripta reliquit.

VARIE LECTIONES.

Ἐὐόδος. Εὐόδιος Ch. ὁ Σεκλί ἐκαλοῦντο. ὡς προσεχείριστο Ox. ὡς Φήλικα
Ox. ὡς Ἰουσοῦν Ox. ὡς μεθιστάμεθα. μεθιστάμεθα Ch., μεταβαίνωμεν Josephus Bell. Jud. vi, 3, 5.
Ἰώσηπος. Conf. Arch. Jud. xviii, 3, 3. ὡς ἐξέλειψεν Ch., ἐξέλειψεν Ox. ὡς Ἰουδαῖος. Ἰουδαῖος Ch.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

rum pendebatur. Quo tempore vero primum po-
pulo impositum fuit haud temere dixero: longe
tamen post Claudium institutum fuisse, non est
dubitandum. Tributi hujus inventum pessimum
Nicephoro Logothetæ tribuit Zonaras, tom. III:
Τούτου καὶ ἡ τοῦ καπνικοῦ ἐπιθεσις, ἐννόημα χάκι-
στον, ἐπαχθέντος τοῖς τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ πτωχείων
γυροκομίων τε, καὶ μοναστηρίων παροίκους, καὶ
παντὶ μὴτε γῆν ἔχοντι, μὴτε τέλος. Imperatore ta-
men hoc antiquius esse inde manifestum est, eo
quod ab auctore nostro memoratur, quem Nice-
phorum hunc 200 ad minimum annis præcessisse,
nos alibi probatuos non dubitamus.

(2) Προσομιλήσαντος αὐτοῖς. Omnia hoc loco
accipio eodem sensu quo scriptores ecclesiastici,
pro concione, sive oratione in cœtu fidelium ha-
bita. Cæterum Christianos dictos fuisse ante Clau-
dium imp., dum S. Petrus adhuc Antiochiæ versa-
retur, ex Actor. xi manifesto apparet.

(3) Ὀνόματι Φηστος. Festus in Judæam procura-
tor missus est, non a Claudio, sed a Nerone

imperii sui anno ii. Vide Josephum, lib. 20, cap. 7.

(4) Μεθιστάμεθα ἐντεῦθεν. Forte, μεθιστώμεθα.
Verba apud Josephum, De bell. Jud. l. vii, sunt ista:
Μεταβαίνωμεν ἐντεῦθεν. Corrigendus interim
ιστοριῶν συναγωγῆς Scaligerianæ auctor, qui
ipso Dominicæ Passionis die prodigium hoc acci-
disse asserit, deque hoc Josephum appellat testem;
qui tamen Pentecostes festo accidisse hoc clare
testatur. Suspicio etiam mendosum esse numerum
annorum post Ascensionem Domini, a nostro
positum, quo hoc accidisse scribit. Licet enim
annum ipsum Josephum non ponit expresse, mani-
festum tamen est non longo temporis spatio templi
devastationem hoc antecessisse. Hierosolyma autem
capta est anno ii Vespasianus imp., anno scilicet
xxxix post Ascensionem Domini, uti Eusebius
auctor est. Scaliger hoc accidisse vult anno Chri-
sti lxxv, sexennio scilicet ante Hierosolymas captas,
triginta duobus vero annis post Domini Ascensio-
nem. Scalig. in Euseb. Chron. p. 171.

Eodem imperante Claudio, primores et populus A Antiochenus ad imperatorem referebant, ab eo petentes, uti divino ejus ex edicto, facultatem sibi haberent Olympia a Pisæis redimendi ex annuis illis redditibus, urbi suæ, a Sosibio quodam, cive et senatore Antiocheno, olim legatis. Facultatem itaque Olympia redimendi concessit eis Claudius imperator, anno æræ Antiochenæ xcn. Factum nempe hoc ab Antiochenis, quod ægre ferrent in magistratibus suis ea quæ de supradictis Sosibii redditibus factitata essent. Sosibius enim, uti scriptum reliquit in Chronographia sua sapiens Pausanias, Antiochiæ Magnæ legavit moriens xv auri talenta, annuatim urbi solvenda; sicuti superius in Augusti Octaviani temporibus memoratum est. Reditum vero hunc annuum Sosibius Antiochenis legaverat, ut haberent unde sumptus facerent in varium illud spectaculum, scenicorum, thymelicorum, tragicorum, athleticorum ludorum, gladiatorum quoque et certaminum equestrium; quod quinto quoque anno, Hyperberetæo, sive Octobri mense, per xxx dies celebrari 249 solebat. Et primitus quidem ludos hosce gymnasiarchæ rite celebrabant: deinceps vero, lucellum captantes, celebrationem hanc penitus omittebant; donec tandem, divino imperatoris edicto, primoribusque urbis postulantibus, ad id coacti, Olympia a Pisæis redimebant. Tum vero cives universos monebant, se solemnia Olympica (quæ antea fuerant) illis exhibere paratos esse; quibus eos se accingere hortabantur. Annuentibus itaque urbis primoribus, cum sacerdotibus omnique populo, ludi illi scenici, athletici, thymelici, tragici, equestriaque certamina, sicut olim, per xxx dies celebrata sunt: facto initio a novilunio mensis Octobris singulis lustris, recurrentibus.

τὰς ἡμέρας ἀπὸ τῆς νεομηνίας τοῦ Ὑπερβερεταίου μηνὸς κατὰ πέντε ἔτη ἕως τοῦ καιροῦ τοῦ πενταετοῦς φθάσαντος.

Rursus autem variis bellorum motibus in Oriente excitatis, cum Antiochia et ipsa vel ab hostibus occupata, aut etiam iram divinam passa, crebris terremotibus et incendiis labefactata fuisset; oblata inde apta occasione, iidem magistratus omnigenum illud spectaculum quinquennale intermittebant; nec deinceps statim, ut antea, temporibus, sed xv puta, aut etiam xx quoque annis, pro arbitrio suo (idque sexies tantum), celebrabant; tunc quoque, cum Antiochia urbs, malis illis defuncta, pace sua pristina gauderet.

Ἐπὶ [520] δὲ τῆς βασιλείας τοῦ αὐτοῦ Κλαυδίου οἱ αὐτοὶ Ἀντιοχεῖς κητόρες καὶ πολῖται ἀναγοράν ἐπεμψαν, δέδομένοι ὥστε παρασχεθῆναι αὐτοῖς ἀπὸ θαλάσσης αὐτοῦ καλεύσεως ἀγορασθῆναι τὰ Ὀλύμπια ἀπὸ τῶν ὁ Πισαίων (5) τῆς Ἑλλάδος χώρας ἀπὸ τῶν ἐτησίων προσόδων τῶν ἐαθέντων χρημάτων παρὰ Σωσιβίου τινὸς συγκαλητικοῦ, συμπολίτου αὐτῶν. Καὶ παρέσχεν αὐτοῖς ὁ ἀγοράσαι τὰ Ὀλύμπια ὁ αὐτὸς Κλαύδιος βασιλεὺς, ἔτους χρηματίζοντος κατὰ τοὺς Ἀντιοχεῖς. Σύρους 48'. Τοῦτο δὲ ἐποίησαν οἱ αὐτοὶ Ἀντιοχεῖς λυπηθέντες πρὸς τοὺς πολιτευομένους τῆς αὐτῆς πόλεως διὰ τὰς προσόδους τὰς προειρημένας, παρὰ Σωσιβίου ἐαθείσας τῇ πόλει αὐτῶν περὶ οὗ Σωσιβίου ὁ σοφὸς χρονογράφος Πausanias ἐξέθετο ὅτι εἰσσε τελευτῶν κατὰ διαθήκας τῇ τῶν

B Ἀντιοχείων μεγάλῃ πόλει Σωσιβίῳ τις ἐτησίαν πρόσodon χρυσίου τάλαντα δεκαπέντε· ἅτινα ἐν τοῖς ἀνωτέρω χρόνοις τοῦ Αὐγούστου Ὀκταβιανοῦ προγράφονται. Τὰ δὲ τῆς προσόδου εἰσθῆ εἰς τὸ ἐπιτελεῖσθαι τοῖς αὐτοῖς συμπολίταις κατὰ πενταετὴ χρόνον πολύτροπον θῆαν ἐπὶ ἡμέρας λ' μηνὶ Ὑπερβερεταίῳ τῷ καὶ Ὀκτωβρίῳ σκηνικῶν, θυμεικῶν καὶ τραγικῶν καὶ ἀθλητῶν ἀγῶνα καὶ ἱππικῶν καὶ μονομάχων. Καὶ τὰς μὲν ἀρχὰς ἐπετέλεσαν οἱ αὐτοὶ [521] πολιτευόμενοι, μετὰ δὲ ταῦτα ὑπερετίθεντο τὰς προσόδους ἀποκερδαίνοντες, ἀπὸ ὁ θαλάσσης καλεύσεως οἱ αὐτοὶ πολιτευόμενοι (6) Ἀντιοχείας μετὰ καὶ τῶν κητόρων ἠγόρασαν τὰ Ὀλύμπια ἀπὸ τῶν Πισαίων. Καὶ ᾤκησαν οἱ αὐτοὶ βουλευταὶ τοὺς τῆς πόλεως πάντας, ὡς ἂν ἱετοιοὶ ὄντες ἐνοῦναι αὐτοῖς ἐν τῷ τῶς τῶν Ὀλυμπίων ἑορτῇ ἐπιτελεῖσθαι αὐτοῖς. Καὶ πεισθέντων τῶν κητόρων καὶ τοῦ δήμου παντὸς καὶ τῶν ἱερέων, ἐνεδόθη αὐτοῖς· καὶ ἐπετέλεσαν οἱ αὐτοὶ πολιτευόμενοι κατὰ τὸ πρῶτον ἔθος πάλιν τὸν τῶν σκηνικῶν καὶ ἀθλητῶν, θυμεικῶν καὶ τραγικῶν καὶ ἱππικῶν ἀγῶνα, καὶ λοιπὸν καὶ ἐν εἰρήνῃ διάγειν.

Καὶ πάλιν εὐρίσκοντες ἀφορμὴν εὐλογον οἱ αὐτοὶ πολιτευόμενοι, διαφόρων πολέμων κινήθεντων ἐν τῇ Ἀνατολῇ, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῆς αὐτῆς πόλεως Ἀντιοχείας ληψείσης ὑπὸ ἐναντίων, ὡσαύτως δὲ καὶ θεομηνίας γενομένης καὶ διαφόρων σεισμῶν καὶ ἐμπρησμῶν, ἀνεβόλοντο καὶ τὴν ὁ κατὰ πενταετὴ χρόνον πάλιν ἐπιτελεῖν αὐτοῖς πολύτροπον ἀγῶνος θῆαν, ἀλλ' ἐπετέλεσαν ἄλλας διαφόρους περιόδους ἐξ τῆς αὐτῆς προειρημένης πανήγυριν [522] δι' ἐνιαυτῶν ιε' ἢ καὶ χ', ὡς ἂν αὐτοῖς ἔδοξε (7) μετὰ τὴν πόλιν τῶν Ἀντιοχείων τῶν κακῶν ἀπαλλαγῆναι καὶ ἐν εἰρήνῃ διάγειν.

VARIE LECTIONES.

ὁ Πισαίων Ch., Πισαίων Ox. Sic et p. seq. v. 5. ὁ αὐτοῦς. Ch. ὁ προγράφεται. p. 95 B. ὁ μονομάχων Ch., μοναχῶν Ox. Conf. ad p. 91 D. ὁ ἀπό. Excidisse videtur ἕως. ὁ τὸν Ch., τῆς Ox. ὁ τὴν Ch., τὸν Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(5) Ἀπὸ τῶν Πισίων Scr. Πισαίων· secundum Stephanum tamen scriberetur, Πισαίων: a Πισα enim gentile facit, Πισατῆς, et Πισαεύς.

(6) Οἱ αὐτοὶ πολιτευόμενοι. πολιτευόμενοι licet Magistratus generatim significet, hoc loco tamen

per Gymnasiarchas reddimus, Magistratus nempe eos dicentes, quibus ludos hosce curare committebatur.

(7) Ὅς ἂν αὐτοῖς ἔδοξε. Ὅς ἂν, pro ὡς ἂν.

Τῷ δὲ ἰγ' ἔτει τῆς βασιλείας τοῦ αὐτοῦ Κλαύδιου Α Καίσαρος ἐπαθεν ὑπὸ θεομηνίας ἡ Κρήτη νῆσος πᾶσα· ἐν οἷς χρόνοις ἠδρέθη ἐν τῷ μνήματι τοῦ Δίκτυος ἐν κασσιτερίῳ κιβωτίῳ ^α ἡ ἐκθεσις τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου (8) μετὰ ἀληθείας παρ' αὐτοῦ συγγραφείσα πᾶσα. Ἐκεῖτο δὲ προσκείμενα τοῦ λειψάνου τοῦ Δίκτυος· καὶ νομίσαντες τὸ αὐτὸ κιβώτιον θησαυρὸν εἶναι, προσήνεγκαν αὐτὸ τῷ βασιλεῖ Κλαυδίῳ· καὶ ἐκέλευσε μετὰ τὸ ἀνοῖξαι καὶ γνῶναι τί ἐστὶ μεταγραφῆναι αὐτὰ καὶ ἐν τῇ δημοσίᾳ Βιβλιοθήκῃ ἀποτεθῆναι αὐτά.

Καὶ ἐτελεύτα ὁ Κλαύδιος πολλὰ ἐν τῇ Κρήτῃ χαρίζμενος εἰς ἐπανάρθωσιν. Ἐτελεύτησεν ^β οὖν ὁ αὐτὸς Κλαύδιος ἰδίῳ θανάτῳ ἐν τῷ παλατίῳ, ἀρῶστί-σας ἡμέρας δύο (9), ὧν ἐνιαυτῶν ἑξ.

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Κλαυδίου Καίσαρος ἐβασίλευσε Νέρων [323] ὁ υἱὸς αὐτοῦ (10) ἐπὶ τῆς ὑπατείας Σιλουανῷ καὶ Ἀντωνίνῳ (11)· ὅστις ἐβασίλευσεν ἔτη ἰγ' καὶ μῆνας δύο. Ἦν δὲ μακρὸς, λεπτὸς, εὐμορφος, εὐρινος, ἀνθηροπρόσωπος, μεγαλόφθαλμος, ἀπλόθριξ, ὀλοπόλιος (12), δασυπόγων, εὐτακτος. Ἦ μόνον δὲ ἐβασίλευσε ἐξεζήτησε τὰ περὶ τοῦ Ἰησοῦ· καὶ ἀγνοήσας ὅτι ἐσταυρώθη (13) ἐζήτησεν αὐτὸν ἀνενεῖναι ἐν Ῥώμῃ· ὡς φιλόσοφον μέγαν καὶ θαύματα ποιοῦντα· ἤκουσε γάρ πρὸς τοῦ βασιλεῦσαι περὶ αὐτοῦ τοιαῦτα. Θέλων δὲ ἐπερωτῆσαι αὐτόν τινα ἐζήτηε ἀναγάγει αὐτόν. Ἦν γάρ ὁ αὐτὸς Νέρων βασιλεὺς τοῦ δόγματος τῶν λεγομένων Ἐπικουρείων ^γ, ὁ ἐστὶ τῶν αὐτοματιστῶν τῶν λεγόντων ἀπρονόητα εἶναι τὰ πάντα. Καὶ μαθὼν ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Νέρων ὅτι πρὸ πολλοῦ χρόνου ἐσταύρωσαν αὐτόν οἱ Ῥωμαῖοι ἡγανάκτησε· καὶ ἐκέλευσε, καὶ ἀνηνέχθησαν ἐν τῇ Ῥώμῃ διὰ Μαξίμου ὁ τε Ἄννας καὶ (324) Καίφας. Καὶ Πιλάτον δὲ οἰκοῦντα τὴν Παλαιστίνην μετὰ διαδοχὰς τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ ἀνήγαγε διὰ Μάξιμον ^δ (14). Πολλὰ δὲ εἰπόντες περὶ τοῦ Πιλά-

250 Anno autem xiii imperantis Claudii, Cre a insula, divinam iram passa, tota terræ motibus agitata est. Eodem tempore Dictys Cretensis in tumulto reperta est, pyxide stannea inclusa, Trojani belli historia, ab eodem Dicty secundum rerum gestarum veritatem exposita. Pyxidem hanc, quæ ad sepulti caput jacebat, thesaurum rati qui illac transibant, ad imperatorem Claudium deferunt: qui, pyxide aperta, reque cognita, historiam hanc describendam dedit; descriptamque in Bibliotheca publica reponendam curavit.

Claudius autem Cretensibus plurima, in ruinarum instaurationem, largitus est: morboque deinde correptus, post bidentium in palatio diem suum obiit, annum agens Lxv.

B Claudium Cæsarem in imperio excepit filius ejus Nero, Silvano et Antonino coss., qui regnavit annos xiii et menses ii. Erat hic procerus, gracilis, decorus, naso eleganti, vultu florido, oculis grandioribus, capillo lento et porrecto, canus, barba hispida, moribus compositis. Quamprimum vero regnare cœpit, de Jesu percontatus est; de quo, privatus adhuc, acceperat magnum eum esse philosophum et virum mirificum. Nescius itaque eum jam crucifixum fuisse, Romam adduci eum voluit, de quibusdam illum interrogaturus. Nero enim imperator Epicureorum dogmati favebat; qui omnia 251 fortuito fieri, nulla interveniente Providentia, affirmarunt. Certior autem factus imperator Nero, eum, inculpatum licet, a Judæis, invidia sola impulsis, cruci jam pridem fuisse affixum, ira commotus est. Missio itaque in Judæam Maximo, jussit Romam adduci Annam et Caipham; Pontium quoque Pilatum, qui, præfectura sua defunctus, in Palæstina tum degebat. Cumque Pilatum Annas et Caiphas multorum non recte factorum postularent, insuper et hoc addi-

VARIE LECTIONES.

^α ἐν κασσιτερίῳ κιβωτίῳ. « Ita et infra 6 κιβώτιον; scribendum κιβωτίῳ et κιβώτιον. » Ch. ^β ἐτελεύτησεν. ἐτέλευσεν Ox. ^γ Ἐπικουρίων Ox. ^δ δι' Ἀξιμόν Ox., διὰ Μαξίμου Ch., recte.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(8) Ἡ ἐκθεσις τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου. Septimius, qui vitam Dictys Cretensis scripsit, hos belli Trojani annales xiii Neronis anno repositos asserit.

(9) Ἀρῶστίσας ἡμέρας δύο. Veneno extinctus est Claudius, teste Suetonio, tit. 44. Et veneno quidem occisum convenit: ubi autem, et per quem dato discrepat. Diem vero supremum obiit, Lxiv ætatis anno, eodem referente.

(10) Νέρων. ὁ υἱὸς αὐτοῦ. Nero filius fuit Domitii et Agrippinæ Germanici, Claudii fratris, filix: quem Claudius, matre ejus Agrippina in uxorem accepta, filium adoptione designavit.

(11) Ἐπὶ τῆς ὑπατείας Σιλουανῷ καὶ Ἀντωνίνου. Silanum et Antoninum coss. invenio apud Eusebium; sed biennio ante Neronem imperatorem: nempe ad an. vii Claudii imp.

(12) Ὀλοπόλιος. Nero sufflavo erat capillo, teste Suetonio: anno enim ætatis sue secundo et tricesimo mortuus est. Quis vero δασυπόγων αὐτὸν fuisse crediderit, cum nondum moris erat barbam alere? Adrianus enim imp. Romanorum primus barbam aluit, uti Dio testatur, in Trajano: Ἀνδριαν-

νὸς γὰρ πρῶτος γενεῖσθιν κατέδειξε. Neque hoc ornatus causa, sed ut faciem maculosam dissimularet; referente Æl. Spartiano, in Adriano: Statura fuit procerus, etc. promissa barba, ut vul- nera, quæ in facie naturalia erant, tegeret. Verum characterem Neronis hic profert auctor a Suetonii penitus diversum; nisi quod ἀνθηροπρόσωπον eum facit, uti et Suetonius, tit. 251, vultu pulchro magis quam venusto.

(13) Ἀγνοήσας ὅτι ἐσταυρώθη. Ineptiæ: quomodo enim Christum neci traditum ignorare potuerit, cum jam olim Pilatus ad Tiberium, Tiberius vero ad senatum de Christianorum dogmate, nimirum ut inter cætera sacra reciperetur, retulissent? ut testatur Eusebius, χρον. xav. Πιλάτου Τιβερίῳ τὰ κατὰ τὸν Σωτῆρα ἀναγγέλλωντος, καὶ τοῦ Χριστιανῶν δόγματος, Τιβερίῳ πρὸς τὴν σύγκλητον ἐκοινωνοῦντος περὶ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως.

(14) Ἀνήγαγε δι' Ἀξιμόν. Ita habuit Cod. ms. forte legendum, διὰ Μαξίμου, uti supra. Verum hæc nugæ sunt: Pilatus enim, Caligula adhuc imperante, sibi mortem consciverat. Helvic. ex Josepho: quem vide.

derunt, se quidem legibus Jesum judicandum tradidisse. Datis itaque ubi interfuit pecuniis, Annas et Caiphas, rebus suis prospere actis, dimissi sunt.

Eodem imperante Nerone, Athenas, Græciæ urbem, venit divus Paulus : ubi incidit in philosophum Atheniensem celeberrimum Dionysium Areopagitam, philosophiæ dogmata ibi pandentem. Affirmavit hic solem ex diviniæ lucis effluvio emanasse : alia item nonnulla, de rerum fabrica, philosophatus est. Hunc Paulus videns, allocutus est. Cui Dionysius : Qualem, inquit, tu Deum prædicas, garrule? At vero ubi divi Pauli doctrinam attentius percipisset, ei ad pedes procidens, ut baptismi lavacro immersus, Christianus ipse fieret rogavit. Paulus itaque eum baptizans, Christianum lecit : perspectoque fidei ejus fervore, episcopum regionis **252** ejus constituit Dionysium. Et hic quidem Dionysius, qui ex philosophorum numero fuerat, adversus Græcos libros scripsit. Paulus vero Hierosolymas reversus est.

Temporibus etiam Neronis Romam venit magus quidam Ægyptius, nomine Simon, qui præstigiis quibusdam magicis usus, Christum se esse venditavit. Divus Petrus, hoc audito, Romam contendit : dumque per Antiochiam Magnam iter faceret, contigit Evodium mori, episcopum et patriarcham Antiochensem : cujus in locum D. Petrus apostolus Ignatium surrogavit. Eodem tempore mori etiam contigit Marcum apostolum et patriarcham Alexandriæ magnæ. Moriturus autem, discipulum suum Anianum suffecit sibi : sicut sapiens Theophilus chronographus scriptum reliquit.

τῇ μεγάλῃ, ἐπίσκοπον ὄντα ἐκεῖ καὶ πατριάρχην. Καὶ παρέλαβε τὴν ἐπισκοπὴν παρ' αὐτοῦ Ἀνιανὸς μαθητὴς αὐτοῦ, καθὼς ὁ σοφὸς Θεόφιλος ὁ χρονογράφος συνεγράφητο.

Petrus autem apostolus Romam veniens, edoctusque ubi Simon magus commemorabatur, ad eum profectus est. Simon autem, ne injussu sui Petro vel cuivis alii ad se pateret aditus, pro foribus canem pastorem prægrandem, catena vinctum habuit : qui nisi signo a Simone prius dato, advenientibus quibuscunque ingressum prohibebat. Atque hoc omnibus, **253** magum adeuntibus, miraculum antehac habebatur. Caterum Petrus, viso cane illo prægrandi et efferato, præmonitus etiam ab eis qui extra fores astabant, non posse illum

A του κακὰ οἱ περὶ τὸν Ἄνναν καὶ Καϊάφαν ἐδίδασκον ὡς καὶ τοῦτο, ὅτι ἡμεῖς τοῖς νόμοις αὐτὸν παρεδύκαμεν. Καὶ πολλοὶ παρὰσχόντες χρήματα οἱ περὶ τὸν Ἄνναν καὶ Καϊάφαν κατορθώσαντες ἀπελύθησαν.

Ἐν δὲ τοῖς χρόνοις τῆς βασιλείας τοῦ αὐτοῦ Νέρωνος ὁ ἅγιος Παῦλος ἀπῆλθεν ἐν Ἀθήναις τῇ πόλει τῆς Ἑλλάδος· καὶ ἤρπεν ἐκεῖ φιλόσοφον ὄνοματι Διονύσιον τὸν Ἀρεοπαγίτην ὃν τὸν Ἀθηναῖον, τὸν περιβόητον, βρῶντα φιλοσοφίας διδάγματα· ὃς ἐξέθετο περὶ τοῦ ἡλίου ὅτι ἀπὸ τῆς ἀπορροίας ὅς τοῦ φωτὸς τοῦ Θεοῦ ἐστὶ, καὶ ἄλλα τινὰ εἰπὼν περὶ τοῦ δημιουργήματος. Ὅντινα ἑωρακὼς ὁ ἅγιος Παῦλος, προσηγόρευσε, καὶ ἐπρώτα τὸν ἅγιον Παῦλον ἰδιονύσιος, τίνα κηρύττεις Θεὸν, σπερμολόγε; καὶ ἀκούσας τοῦ ἁγίου Παύλου ὁ αὐτὸς ιδιονύσιος διδάσκωντος αὐτὸν προσέπεσεν αὐτῷ, αἰτῶν αὐτὸν φωτισθῆναι καὶ γενέσθαι Χριστιανόν. Καὶ βαπτίσας αὐτὸν ὁ ἅγιος Παῦλος ἐποίησε Χριστιανόν. Καὶ [325] ἑωρακὼς ὁ ἅγιος Παῦλος τὸ θερμὸν τῆς πίστεως τοῦ αὐτοῦ Διονυτίου ἐποίησεν αὐτὸν ἐπίσκοπον ἐν τῇ χώρῃ ἐκείνῃ· ὅστις Διονύσιος ὁ ἀπὸ φιλοσόφων (15) καὶ βίβλους καθ' Ἑλλήνων ἐξέθετο. Ὁ δὲ ἅγιος Παῦλος ὑπέστρεψεν εἰς Ἱερουσόλυμα.

Ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας τοῦ αὐτοῦ Νέρωνος ἀνῆλθεν ἐν Ῥώμῃ Σίμων τις ὄνοματι Αἰγύπτιος μάγος, ποίων διὰ γοητείας φαντασίας τινὰς καὶ λέγων ἑαυτὸν Χριστόν. Ἀκούσας δὲ ὁ ἅγιος Πέτρος ὁ ἀπόστολος περὶ αὐτοῦ ἀνῆρχετο ἐν τῇ Ῥώμῃ (16). Ἐν τῷ δὲ ἀνιέναι αὐτὸν ἐν τῇ Ῥώμῃ διερχομένου αὐτοῦ δι' Ἀντιοχείας τῆς μεγάλης συνέθετε τελευτῆσαι Εὐδοὺν τὸν ἐπίσκοπον (17) καὶ πατριάρχην Ἀντιοχείας· καὶ ἔλαβε τὸ σχῆμα τῆς ἐπισκοπῆς Ἀντιοχείας τῆς μεγάλης Ἰγνάτιος, τοῦ ἁγίου Πέτρου τοῦ ἀποστόλου χειροτονήσαντος. Συνέθετε δὲ ἐν τοῖς αὐτοῖς χρόνοις τελευτῆσαι καὶ Μάρκον τὸν ἀπόστολον ἐν Ἀλεξανδρίᾳ.

C Καὶ παρέλαβε τὴν ἐπισκοπὴν παρ' αὐτοῦ Ἀνιανὸς μαθητὴς αὐτοῦ, καθὼς ὁ σοφὸς Θεόφιλος ὁ χρονογράφος συνεγράφητο. [326] Καταφθάσαντος δὲ τοῦ ἁγίου Πέτρου τοῦ ἀποστόλου τὴν Ῥώμην καὶ μαθόντος ποῦ μένει Σίμων ὁ μάγος, ἀπῆλθε πρὸς αὐτὸν ἐνθα κατέμεινε· καὶ ἤρπεν ἐκεῖ κύνα μέγαν ἐν τῷ πυλωρῷ ποιμενικόν, ὅπου κατέμεινε Σίμων ὁ μάγος, ἀλύσει δεδεμένον, ὅντινα ὁ Σίμων διὰ τὸν Πέτρον καὶ τοὺς θέλοντας ἀνιέναι πρὸς αὐτὸν ἐδέσμησεν εἰς τὸ μηδὲνα, ὡς ἔτυχεν δῖχα τοῦ τὸν Σίμονα κελεύειν τῷ κυνὶ καὶ συγχωρεῖν τὸν κύνα παρίεναι, οὗς ὁ Ἰδοῦλετο ὁ Σίμων. Καὶ τοῦτο ἦν πρῶτον θαῦμα τῷ μέλλοντι ἀνιέναι πρὸς τὸν αὐτὸν Σίμονα. Ὁ δὲ Πέτρος

VARIÆ LECTIONES.

ἔδιδασκον Ch., ἐδίδασκον Ox. Ἄρεοπαγίτην Ox. ἀπορροίας Ch., ἀπορρύα; Ox. Εὐδοὺν. Εὐδοῖον Ch. Fort. πλὴν οὗς vel οὗς μή.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(15) Ὁ ἀπὸ φιλοσόφων. Qui philosophus fuerat : eodem modo dicitur, ὁ ἀπὸ ὑπάτων, apud recentiores, de viro consulari; et ὁ ἀπὸ νοταρίων, infra apud nostrum, lib. xviii, eodem etiam libro de Eulalio quodam, qui ex divite pauper factus fuerat, auctor verba habens, eum ἀπὸ εὐπόρου vocat. Simili etiam locutionis genere apud Cedrenum

Didymus cæcus, ὁ ἀπὸ ὀμμάτων, dictus est in Constantio et Constante imp. Τοῦτο τῷ ἔτι Διδυμὸς τις, ἐλλόγιμος ἄνθρωπος, ἀπὸ ὀμμάτων, ἐγνωρίζετο.

(16) Ἀνῆρχετο ἐν τῇ Ῥώμῃ. Sub Claudio imp. Romam venisse Petrum asserunt Eusebius et Zonaras.

ἐωρακώς τὸν κύνα οὕτω μέγαν καὶ φοβερὸν, καὶ μαθὼν παρὰ τῶν ἐστηκότων ἔξω τοῦ αὐτοῦ πυλῶνος ὅτι εἰ μὴ καλεῖται ὁ Σίμων τῇ κυνί, οὐ συγχωρεῖ ὁ αὐτὸς κύων τινὰ ἀνελθεῖν, ἀλλ' ἐπαρχόμενος φονεύει τὸν πλησιάζοντα αὐτῷ · κρατήσας οὖν ὁ Πέτρος τὴν ἄλυσιν τοῦ κυνὸς, ἔλυσεν αὐτὸν καὶ εἶπεν αὐτῷ, "Ἀνέλθε πρὸς Σίμωνα, καὶ εἰπέ ⁷⁰ αὐτῷ ἀνθρωπίνῃ φωνῇ, Πέτρος ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑφίστου ἀνελθεῖν θέλει. Ὁ δὲ αὐτὸς κύων ἀνῆλθεν εὐθέως ὁρμαίως ⁷¹ · καὶ ἐν τῷ ἐκείνῳ διδάσκειν τινὰ μαγικά πλανήματα ἔστη ἐν μέσῳ ὁ κύων καὶ ἀνθρωπίνῃ φωνῇ λέγει τῷ Σίμωνι, Πέτρος ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑφίστου ἀνελθεῖν θέλει πρὸς σέ. Οἱ ⁷² δὲ ἀκούσαντες τοῦ κυνὸς λαλοῦντος ἀνθρωπίνῃ φωνῇ, ἐθαύμασαν [327] λέγοντες · Τίς ἐστι Πέτρος, ἢ ἡ δύναμις αὐτοῦ Πέτρου οὐ εἶπεν ὁ κύων, ὅτι ἐποίησε τὸν κύνα ἀνθρωπινῶς λαλῆσαι καὶ ποιῆσαι αὐτῷ τὴν ἀπόκρισιν (18). Καὶ λέγει ὁ Σίμων τοῖς ἐστώσι καὶ θαυμάζουσιν τὸν Πέτρον τοῖς ⁷³ ἀνθρώποις. Τοῦτο ἡμᾶς μὴ ξενίστη · ἰδοὺ γὰρ καὶ γὰρ λέγει αὐτῷ τῇ κυνί τῇ αὐτῇ ἀνθρωπίνῃ φωνῇ ἀπόκρισιν αὐτῷ κατενέγκαι. Καὶ λέγει ὁ Σίμων τῇ κυνί, Κελεύω σοι ἀπελθεῖν καὶ εἰπεῖν τῷ Πέτρῳ ἀνθρωπίνῃ φωνῇ, ὅτι εἶπεν ὁ Σίμων, "Ἀνέλθε. Καὶ ἀνῆλθε πρὸς τὸν Σίμωνα ὁ Πέτρος, καὶ συνέβαλε μετὰ Σίμωνα τοῦ Αἰγυπτίου, τὸν μάγον ποιῶν λάσεις. Καὶ ἐπίστευσαν τῷ Πέτρῳ

καὶ ἦν ἐν τῇ Ῥώμῃ ταραχὴ μεγάλη καὶ θρόλλος ἔνεκον τοῦ Σίμωνα καὶ τοῦ Πέτρου, ὅτι κατέναντι ἀλλήλων ἐποιοῦν θαύματα. Καὶ ἀκούσας τὴν ταραχὴν Ἀγρίππας ὁ ἐπαρχος, ἀνήγαγε τῷ βασιλεῖ Νέρωνι ἑτοίμους ἐν ταύτῃ τῇ βασιλευσούσῃ πόλει θαύματα ποιοῦντες κατέναντι ἀλλήλων, καὶ ὁ μὲν εἰς λέγει αὐτὸν Χριστὸν, ὁ δὲ ἕτερος λέγει · Οὐκ ἔστιν αὐτός, ἀλλὰ μάγος ἐστίν · [328] ἐγὼ γὰρ τοῦ Χριστοῦ μαθητὴς εἰμι. Καὶ ἐκέλευσεν ὁ βασιλεὺς Νέρων εἰσαχθῆναι πρὸς αὐτὸν τὸν Σίμωνα καὶ τὸν Πέτρον, καὶ τὸν Πιλάτον δὲ ἀχθῆναι ἀπὸ τοῦ δεσμητηρίου. Καὶ εἰσπνεύθησαν πρὸς τὸν βασιλεῖα · καὶ ἐπηρώτησε τὸν Σίμωνα ὁ Νέρων, λέγων · Σὺ εἰ ὃν λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι Χριστὸν; Ὁ δὲ εἶπε, Ναί. Καὶ ἐπηρώτησε καὶ τὸν Πέτρον ὁ Νέρων λέγων · Ἀκριβῶς οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός; Ὁ δὲ Πέτρος ἔφη · Οὐκ ἔστιν αὐτός · ἐγὼ γὰρ ἐκείνου μαθητὴς εἰμι, καὶ ἐπ' ἐμοῦ εἰς τοὺς οὐρανούς ἀνελήφθη. Καὶ καλέσας τὸν Πιλάτον εἶπεν αὐτῷ περὶ τοῦ Σίμωνα, ὅτι οὗτός ἐστιν ὃν ἐξέδικας εἰς τὸ σταυρωθῆναι · Καὶ προσεσχικώς αὐτῷ ὁ Πιλάτος εἶπεν · Οὐκ ἔστιν αὐτός · οὗτος γὰρ καὶ κατηκομὼν ⁷⁴ ἐστίν (19) καὶ περιπληθής. Περὶ δὲ τοῦ Πέτρου ἐπηρώτησεν αὐτόν. Τοῦτον δὲ μαθητὴν αὐτοῦ οἶδας; Ὁ δὲ εἶπε · Ναί.

VARIE LECTIONES.

⁷⁰ εἶπε pro εἰπέ Ox. ⁷¹ ὁρμαίως Ch., ὁρμαίως Ox. ⁷² οἱ. ὁ Ox. ⁷³ τοῖς rectius abest. ⁷⁴ κατηκομῶν Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(17) Εὐδοκὸν τὸν ἐπίσκοπον. Ita etiam supra eum vocavit : scribendum tamen, Εὐδῶδιον · uti ex Eusebio, et Nicephoro Patriarcha apparet.

(18) Καὶ ποιῆσαι αὐτῷ τὴν ἀπόκρισιν. Ἀποκρισις, ut plurimum, responsum, hoc tamen loco nuntium significat ; uti et alibi etiam apud nostrum :

A introire ; utpote in quem canis, nisi contrarium ei Simon significaret, more suo irruens, protinus dilaceraret, intrepide accessit ; solutaque catena. canem ingredi ad Simonem iussit, eique humana voce significare Petrum, servum Dei Altissimi, introire velle. Canis adhuc propere accurrens, Simonem de prestigiis quibusdam magicis disserentem coram omnibus humana voce alloquitur, ei dicens : Petrus servus Dei Altissimi te conventum vult. Audientes autem qui aderant, canem humana voce loquentem, attoniti dixerunt : Quisnam Petrus iste? aut qualis Petri huius, de quo canis loquitur vis tanta, quæ efficere potuit, ut canis humana voce locutus nuntium ei ferret? Stupentibus autem ad id, quod a Petro factum fuerat omnibus, dixit Simon : Ne hoc vos adeo reddat attonitos : ecce enim ego quoque efficiam, ut canis humana voce responsum Petro referat. Cani deinde dixit Simon : Jubeo ut egressus Petro voce humana dicas, Simonem velle eum ingredi. Petrus igitur intravit, et cum Simone Ægyptio congressus, miracula et ipse edidit, morbosque sanavit, Simonem magum in omnibus superans. Unde Petro plurimi fidem habuerunt et ab eo baptizati sunt. ποῶν καὶ αὐτὸς θαυμάσια · καὶ ἐνίστησε τὸν Σίμωνα πολλοὶ καὶ ἐφωτίσθησαν.

254 Magnus autem Romæ erat tumultus in populo, ob Simonem et Petrum inter se de miraculis edendis certantes. Hoc cognito Agrippa, urbis præfectus, Neroni rem detulit : Sunt, inquit, in urbe hac imperatrice, qui de miraculis faciendis inter se certant : quorum alter Christum se esse venditat ; alter vero, non Christum, sed magum esse eum, dicit : se enim Christi discipulum fuisse asserit. Jubeat itaque Nero imperator, coram se adduci Simonem et Petrum : Pontium etiam Pilatum e carcere accersit. Hi itaque coram imperatore sistebantur. Nero autem Simoni, Tunc, inquit, es quem Christum vocant homines? Imo, respondit ille. Tum Nero Petrum interrogavit : Estne, inquit, hic revera Christus? respondit Petrus : Non est : ego enim Christi ex discipulis fui ; atque oculis hisce in cælis assumptum eum vidi. Tum Nero Pilatum interrogans : Hicne, inquit, est, quem tu cruci affigendum tradidisti? Pilatus, intentis in eum oculis, Nequaquam, respondit ; comatus enim hic est, atque obesus. De Petro autem eum interrogans Nero, Ast hunc, inquit, Christi discipulum agnovisti? Maxime, respondit Pilatus : in prætorium enim introductum eum, tanquam

hinc ἀποκρισιάριος, apud recentiores, pro legato. Ecclesiæ primum hi, postea vero etiam privatorum ministri sic dicti, quibus negotiorum quorumcunque tractandorum cura commissæ fuit.

(19) Κατηκομῶν ἐστίν. Scr. κατηκομῶν.

Christi assectatorem, cum de hoc a me interrogatus, omnino negaret, dimisi protinus. Nero itaque utrumque, **255** tum Simonem, Christum sese falso venditantem, tum Petrum, qui a Pilato Christi abnegati convictus fuerat, ex palatio ejici jussit. ἐλεγχθέντος ὁ ὑπὸ τοῦ Πιλάτου καὶ ἀρνησαμένου τὸν τοῦ παλατίου ὃν.

Deinceps itaque Romæ commorati sunt, de miraculis edendis invicem certantes. Et quidem Simon magus, tauro magno in medium adducto, cum ei in aurem aliquid immisisset, exspiravit statim taurus; admirantibus Simonem omnibus. Petrus vero, Deum precatus, taurum, in vitam revocatum, domino restituit. Petro itaque primas dederunt omnes dicentes, mortuum vitæ restituere majus esse miraculum. Sed et plurima etiam alia miracula ediderunt, invicem certantes; quæ quidem scripta sunt in Actis sanctorum apostolorum. Cæterum Simon magus, in cælos ascensurum se venditans, Petri apostoli precibus occubuit. Dixit enim Petro Simon: Tu dicis, Christum Deum tuum in cælos assumptum fuisse: ecce me quoque in cælos assumptum. Petrus itaque, cum in medio urbis Romæ magicis artibus sublimem eum in aerem effleri videret, Deum ipse precatus est, et repente Simon, magno cum sonitu in plateam decedens [interiit]. Reliquiæ autem ejus, eodem quo decidit loco, recondebantur; qui cancellis lapideis undique septus, exinde *Simonium* adhuc usque appellatur.

Nero autem imperator, audito Simonem a Petro interfectum esse, ira commotus, Petrum quoque comprehensum occidi jussit. Petrus autem **256** quamprimum comprehensus esset, successorem in episcopatu Romano designavit Linum quemdam, ex discipulis suis: quem tum quoque cum prehensus fuit, sectatorem habuit. Erat autem divus Petrus ætate provecior, statura quæ mediocrem excederet, recalvaster, crine curto, capite et mento canus, colore pallente, oculis vini colorem referentibus, barbatus, nasutus, junctis superciliis, proclivis, prudens, ad iram pronus, mutabilis, meticulosus, a Spiritu sancto loquens et miracula edens.

Linum vero post S. Petrum, Romanæ sedis episcopum, sive patriarcham fuisse, Eusebius Pamphili in Chronicis suis scriptum reliquit.

Sanctus autem Petrus apostolus martyrium passus est, in crucem actus, capite ad terram verso:

VARIÆ LECTIONES.

ἡ εἰπόντος Ch., εἰπόντα Ox. ἡ ἐλεγχθέντος Ox. ἡ εἰπεν. Fort. εἰπας. ἔφη Cedrenus p. 211 A. ἡ πλατεῖαν Ch., πλατίαν cod., πλατεῖαν Ox. ἡ Αἰνῶ. Scr. Αἰνῶ, ex Eusebio et Nicephoro patriarcha; uti et auctor ipse infra habet. Ch. ἡ ἀναφαλῶς Ox. ἡ Αἰνός Ox. ἡ Εὐσέβιος. p. 375.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(20) Ἐν ταῖς πράξεσι τῶν ἁγίων Ἀποστόλων. Acta apostolorum dicit ea, quæ sub Clementis nomine prodeunt.

(21) Ὅτι εἰπεν, ὅτι Χριστὸς ὁ Θεὸς σου ἀνελήφθῃ. Lego, ἔφη, ὅτι Χριστὸς, etc. uti habet Cedrenus.

(22) Σταυρωθεὶς κατακέφαλα. Id est, capite deorsum verso: κατακέφαλα hoc idem est, ac κατὰ τῆς κεφαλῆς. Lucian. κατὰ τῆς κεφαλῆς ἀπῆλθε, præceps abiit. Hujusmodi vero compositionibus gaudet auctor noster. Ita supra, Dictys de belli Trojani historia, in tumultu ejus reperta, verba faciens, ἔκτετο δὲ προσκέφαλα τοῦ λειψάνου τοῦ Αἰ-

Εἰσάγαγον γὰρ μοι αὐτὸν, ὡς μαθητὴν αὐτοῦ, καὶ ἐπηρώτησα αὐτὸν, καὶ ἠρνήσατο λέγων μὴ εἶναι αὐτοῦ μαθητῆς· καὶ ἀπέλυσα αὐτόν. Καὶ λοιπὸν Νέρων, ὡς ψευσαμένου τοῦ Σίμωνος καὶ εἰπόντος ὅτι αὐτὸν Χριστὸν, ὅπερ οὐκ ἦν, καὶ τοῦ Πέτρου πάλιν Χριστὸν, ἐκέλευσε, καὶ ἐξεβλήθησαν ἀμφότεροι ἐκ

Καὶ διῆγον ἐν τῇ Ῥώμῃ ποιοῦντες θαύματα ἀπέναντι [329] ἀλλήλων· καὶ ὁ μὲν Σίμων ὁ μάγος ἀχθέντος ταύρου μεγάλου εἶπεν εἰς τὸ ὅτι οὗτος αὐτοῦ λόγον, καὶ εὐθέως ὁ ταῦρος ἀπέθανε, καὶ ἐθαυμάζετο ὁ Σίμων. Ὁ δὲ Πέτρος εὐθέως εὐξάμενος ἐπὶ πάντων ἐποίησεν ἀναζητῆσαι τὸν ταῦρον· καὶ ἀπεδόθη τῷ ἰδίῳ δεσπότῃ ὁ αὐτὸς ταῦρος. Καὶ πάντες ἐπῆνουν τὸν Πέτρον, λέγοντες ὅτι τὸ ποιῆσαι θεσνέωτα ζητεῖται μείζον ἐστὶ θαῦμα. Καὶ ἄλλα δὲ πολλὰ ἐποίησαν σημεῖα κατέναντι ἀλλήλων, ἅτινα ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν ἁγίων Ἀποστόλων (20) συγγέγραπται. Ὁ δὲ ἀπόστολος Πέτρος δι' εὐχῆς αὐτοῦ ἐφόνευσε τὸν Σίμονα τὸν μάγον θαλῆσαντα ἀναληφθῆναι. Εἶπε γὰρ ὁ Σίμων τῷ Πέτρῳ, ὅτι εἶπεν ὁ Θεὸς σου ἀνελήφθῃ (21)· ἰδοὺ καὶ ἀναλαμβάνομαι. Καὶ εἶδεν αὐτὸν ὁ Πέτρος κουφίζόμενον διὰ τῆς μαγείας· εἰς τὸν ἀέρα ἐν μέσῳ τῆς πόλεως Ῥώμης· καὶ ἤβρατο ὁ Πέτρος καὶ κατηνέχθη Σίμων ὁ μάγος ἐκ τοῦ ἀέρος εἰς τὴν γῆν ἐπὶ τὴν πλατεῖαν ὡς καὶ ἐψόφησε. Καὶ τὸ λείψανον αὐτοῦ κεῖται ἐκεῖ ἕως ἄρτι ὅπου ἔπεσε, καὶ ἔχει περίεχον κάγκελλον λίθινον· καὶ ἀκούει ὁ τόπος ἐκείνος ἔκτοτε τὸ Σιμωνίον.

Ἀκούσας δὲ Νέρων ὁ βασιλεὺς ὅτι ἐφρονεῖτο ὑπὸ τοῦ [330] Πέτρου ὁ Σίμων, ἡγανάκτησε· καὶ ἐκέλευσεν αὐτὸν συσχεθέντα ἀποθανεῖν. Καὶ ἡ μόνον ἐκράτηθη ὁ ἅγιος Πέτρος, ἐπέδωκε τὸ ἔνδυμα τῆς ἐπισκοπῆς Ῥώμης Αἰνῶ ὀνόματι, μαθητῇ αὐτοῦ· ἡκολούθει γὰρ αὐτῷ ὅτε ἐκράτηθη. Ὁ δὲ αὐτὸς ἅγιος Πέτρος γέρον ὑπῆρχε τῇ ἡλικίᾳ διμοιριαίος, ἀναφάλας ὡς, κονδόβριξ, ὀλοπόλιος τὴν κάραν καὶ τὸ γένειον, λευκὸς, ὑπόχλωρος, οἰνοπαῆς τοὺς ὀφθαλμοὺς, εὐπύγων, μακρόρινος, σύνοφρος, ἀνακαθήμενος, φρόνιμος, ὀξύλογος, εὐμετάβλητος, δειλὸς, φθεγγόμενος ὑπὸ Πνεύματος ἁγίου καὶ θαυματουργῶν.

Καὶ ἐγένετο μετὰ τὸν ἅγιον Πέτρον τὸν ἐπίσκοπον, ἦτοι πατριάρχην, Ῥώμης, ὀνόματι Αἰνός ὡς, καθὼς ὁ σοφὸς Εὐσέβιος ὡς ὁ Παμφίλου ἐχρονογράφησεν.

Ὁ δὲ ἅγιος Πέτρος ὁ ἀπόστολος ἐμαρτύρησε σταυρωθεὶς κατακέφαλα (22), τοῦ αὐτοῦ ἀποστόλου ὁρ-

κώσαντος τοῦτο τὸν ἑπαρχόν, [331] ὅτι Μὴ ὡς ὁ Κύριός μου σταυρωθῶ. Καὶ ἐτελειώθη ὁ ἅγιος Πέτρος ἐπὶ τῆς ὑπατείας Ἀπρωνιανοῦ καὶ Καπίτωνος (23).

Ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τοῦ Πιλάτου ἡγανάκτισεν ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Νέρων, καὶ ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀποκεφαλισθῆναι (24), λέγων· Διὰ τί ἐξέδωκε τὸν Δεσπότην Χριστὸν τοῖς Ἰουδαίοις, ἄνδρα ἀμεμπτον καὶ δυνάμεις ποιούντα; Εἰ γὰρ ὁ αὐτοῦ μαθητὴς τοιαῦτα θαυμάσια ἐποίει, ὅποιος ὑπῆρχεν ἐκεῖνος δυνατός;

Ἐπὶ δὲ τῆς αὐτοῦ βασιλείας κατέφθασεν εὐθέως ἐν τῇ Ῥώμῃ καὶ ὁ ἅγιος Παῦλος· πεμφθεὶς ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας χώρας παραστάσιμος· καὶ ἐμαρτύρησε καὶ αὐτὸς ἀπομνηθεὶς τὴν κεφαλὴν τῇ πρὸς Ὑ· Καλιανδῶν Ἰουλιῶν (25) ἐπὶ τῆς ὑπατείας Νέρωνος καὶ Λεντούλου^α. Καὶ ἐκέλευσεν ὁ βασιλεὺς Νέρων τὰ σώματα τῶν ἁγίων ἀποστόλων ταφῇ μὴ παραδοθῆναι ἀλλ' ἄταφα μείναι. Ὑπῆρχε δὲ ὁ Παῦλος ἐτι περιὼν τῇ ἡλικίᾳ κονδοσιδής, φαλακρὸς^β, [332] μιζοπόλιος τὴν κάραν καὶ τὸ γένειον, εὐρίνος, ὑπόγλυκκος, σύνσφρος, λευκόχρους^γ, ἀνδροπρόσωπος, εὐπῶγων, ὑπογελῶντα ἔχων τὸν χαρακτῆρα, φρόνιμος, ἠθικὸς, εὐδόμιλος, γλυκύς, ὑπὸ Πνεύματος ἁγίου ἐνθουσιαζόμενος καὶ λώμενος.

Ἐπέμφε δὲ κατὰ τῆς Ἰουδαίας καὶ τῆς Ἱερουσαλὴμ ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Νέρων, καὶ πᾶσι κακῶς ἐχρήσατο, πολλοὺς φονεύσας στρατιωτικῇ συμβολῇ, ὅτι τυραννίδι φερόμενοι ἐξεφώνησαν ὀδρυστικὰς φωνὰς κατὰ τοῦ Νέρωνος, διότι ἀπεκεφάλισεν τὸν Πιλάτον (26) ὡς εἰς ἐκδίκησιν Χριστοῦ· καὶ ἦλθεν εἰς αὐτὸν οὐ μὴν ἀλλὰ ὅτι καὶ αὐθεντήσαντες τὸν ἡγεμόνα ἐσταύρωσαν τὸν Χριστόν· καὶ διὰ τοῦτο ἡγανάκτει κατ' αὐτῶν ὡς τυράννων, καὶ ἐσφάγησαν τότε ὑπὸ στρατιωτῶν ἐν τῇ συμβολῇ ὅτε Ἄννας καὶ ὁ Καϊάφας.

Παρέλαβε δὲ ὁ αὐτὸς Νέρων ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτὸν χώραν ἄλλην^δ ἐν τῇ Πόντῃ (27), πέμψας Πολέ-

A praefectum enim juramento astrinxerat, ne eodem quo Dominus modo crucifigeretur. Factum vero hoc, Aproniano et Capitone coss.

Pilato quoque iratus imperator Nero, caput ei amputari jussit; eo quod Dominum Christum, virum inculpatum et mirificum, Judæis tradidisset. Si enim, inquit, discipulus talia potuerit, quam potens tandem fuerit ipse!

Ejusdem sub imperio sanctus Paulus etiam ex Judæa Romam mittitur, ibi causam dicturus: martyrium vero et ipse passus est, capite multatus, 257 III Kal. Julias, Nerone et Lentulo coss. Corpora autem sanctorum apostolorum insepulta projici mandavit Nero imperator. Paulus vero, dum in B vivis esset, statura erat curta, calvus, subcanus capite mentoque, naso decoro, subcæsius, superciliis junctis, cute candida, vultu florido, barbatus, aspectu ridibundo, prudens, moribus probis, affabilis, blandus, Spiritu sancto affatus, morbosque sanandi potentia donatus.

Nero autem imperator, exercitu adversus Judæos et Hierosolymam misso, pessime illos tractavit: plurimos etiam neci dedit: ad hoc incitatus, quod rebelles ipsum opprobriis lacessissent, ob Pilatum, Christi in vindictam, capite multatum: sed et pro certo etiam acceperat, praefectum, Judæorum ipsorum importunitate impulsus, Christum cruci affixisse. Hac Judæorum strage perierunt Annas et Caiphas.

Idem imperator Nero, misso ex ducibus suis Polemone, aliam Ponti regionem captam, in pro-

VARIAE LECTIONES.

^α Λεντούλλου Οκ. ^β φαλακρός Οκ. ^γ λευκόχρους Ch., λευκόχλους Οκ. ^δ ἄλλην Ch., ἄλην Οκ.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

κτυος, inquit: ubi προσκέφαλα poni videtur pro προσκεφάλαιον, cervical seu pulvinar; quod forte officium cadaveri præstat volumen hoc.

(23) Ἐπὶ τῆς ὑπατείας Ἀπρωνιανοῦ καὶ Καπίτωνος. Apronianum et Capitonem coss. sub Nerone non invenio: apud Eusebium quidem ad an. Neronis XIII Capitonem et Rufum coss. habemus; verum persecutionem Christianorum idem rejicit in annum sequentem, id est Neronis ultimum. Jos. Scaliger ante quinquennium accidisse contendit; nempe ad Neronis annum IX, Memmio et Virginio coss.; quem vide, ad numerum Eusebii MMLXXXIV.

(24) Ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀποκεφαλισθῆναι. Ita etiam Chr. Alex. p. 580. Glycas etiam, Annal. part. II, qui tamen Pilatum non a Nerone, sed a Tiberio imp. capitis damnatum vult. Cedrenus et Zonaras, et ante eos Eusebius (qui etiam se hoc ex Romanorum historicis accepisse asserit), eum multis circumseptum calamitatibus manus sibi intulisse, testantur; idque sub C. Caligula imp.

(25) Τῇ πρὸς Ὑ· Καλιανδῶν Ἰουλιῶν. Eodem nempe ipso die quo D. Petrus cruci affixus est: quæ constans ubique est traditio. Quidam vero Petrum et Paulum eodem die et anno martyrio coronatos ajunt; e quibus etiam est Eusebius, qui Diony-

sinum, Corinthiorum episcopum, hujus rei testem appellat. Euseb. Ecclesiast. hist. lib. II, cap. 24. Alii tamen eodem quidem hoc die, anno vero diverso, factum volunt: e quorum numero auctor noster esse videtur; ubi diversus consul profert coss. Neronem et Lentulum, qui consiliatum scilicet una gesserunt Neronis imp. an. VII, secundum Helvium.

(26) Διότι ἀπεκεφάλισεν τὸν Πιλάτον, etc. Ridicula omnia: Judæis rebellionis ansam præbuit Cestii sive Gessii Flori, Judææ præfecti, avaritia, vide Joseph. Antiquit. Judaic. lib. XX, et Corn. Tacitum, Hist. V.

(27) Χώραν ἄλην ἐν τῇ Πόντῃ. Forte legendum ἄλλην. Duæ provinciae a Nerone imperio Romano adjectæ memorantur ab Eutropio et Suetonio: Pontus et Alpes Cottiae: prior, concedente rege Polemone; non a Polemone nescio quo Neronis duci subjugata, tit. 18: Augendi propagandique imperii, neque voluntate ulla, neque spe motus unquam, etc. Ponti modo regnum concedente Polemone, item Alpium, defuncto Cottio, in provinciæ formam redegit. Χώραν vero ἄλην forsitan vocat, respectu habito ad Judæam, quæ etiam a Vespasiano, in illam a Nerone misso, tandem penitus subacta est.

vincie formam redegit, et Pontum Polemoniacum appellavit.

Nero autem factioni Venetæ multum favebat.

Temporibus autem Neronis imperantis floruit sapientissimus Lucanus, poeta magni nominis apud Romanos. Cæterum, Istorico et Tolpilliano, 258 sive Trochelo coss. Nero imperator, e medio sublatus, interiit: conjurationem adversus eum agitantibus, ex haustu veneni, Græcorum sacerdotibus. Is enim, quem in regno successorem sacerdotes designaverant, dogmatis erat Epicureorum; qui palatium ingressus, tanquam visurus imperatorem ægrotantem, eum confodit. Nero itaque diem supremum obiit, annos natus LIX.

Excepit Neronem Galba, qui regnavit menses VII. Erat autem procerus, generosus, colore candido, substrabus, ungues habens aduncos, subcanus, ad insaniam pronus. Hujus autem sub imperio, sanctorum apostolorum corpora, jussu ipsius imperatoris sepulturæ tradita sunt: per insomnium enim, ut hoc faceret, monitus est. Galba autem annum agens XLIX, ex venæ sectione, subito mortuus est.

Galbam excepit Lucius Otho; qui imperavit menses III. Erat hic statura brevi, lato corpore, fortis, crine molli et porrecto, oculis parvis, sublimus, balbus. Hujus sub imperio divus Jacobus apostolus, Hierosolymarum episcopus et patriarcha, a beato Petro, cum Romam abiit, sui in 259 locum substitutus, interiit: Hierosolymarum vero episcopa-

μωνα στρατηγὸν αὐτοῦ: καὶ ἐποίησεν αὐτὴν ἐπαρχίαν, καλέσας αὐτὴν Πόντον ὡς Πoλεμωνιακόν (28). Ὁ δὲ αὐτὸς [335] Νέρων ἔχαιρε τῷ Βενέτῳ μέρει (29) πολὺ.

Ἐπὶ δὲ τῶν χρόνων τῆς βασιλείας αὐτοῦ Λουκανὸς ὁ σοφώτατος ἦν παρὰ Ῥωμαίους ὡς μέγας καὶ ἐπαινούμενος. Ἐπὶ δὲ τῆς ὑπατείας Ἱστορικοῦ καὶ Τολπιλιανοῦ τοῦ καὶ Τροχέλου ὡς ἀφανῆς ἐγένετο Νέρων ὁ βασιλεὺς καὶ ἐτελεύτα, τῶν ἱερέων τῶν Ἑλλήνων ματασκευασάντων αὐτῷ (30) διὰ πότου δόσεως, ὄντος τοῦ δόγματος τῶν Ἐπικουρείων ὅτι τοῦ μετ' αὐτὸν λαβόντος παρὰ τῶν ἱερέων σύνταξιν τῆς βασιλείας καὶ εἰσελθόντος ἰδεῖν αὐτὸν, ὡς ἀβήρωστον, καὶ κεντήσαντος αὐτὸν ἐν τῷ παλατίῳ. Καὶ τελευτᾷ ὁ αὐτὸς Νέρων, ὧν ἐνιαυτῶν ξϞ' (31).

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Νέρωνος ἐβασίλευσε Γαλβᾶ ὡς Ἀδριανὸς μῆνας ζ'. Ἦν δὲ μακρὸς, γενναῖος, λευκόχρους, ὑπόστραφος, γρυπόρυγχος (1), (32) μισοπόλιος, πανικός. Ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας [334] τοῦ Γαλβᾶ ταφῇ παρεδόθησαν τὰ σώματα (33) τῶν ἁγίων ἀποστόλων κατὰ κέλευσιν τοῦ αὐτοῦ βασιλέως: ἐν ὁράματι γὰρ ἐκελεύσθη δοῦναι τὰ σώματα τῶν ἁγίων ἀποστόλων εἰς ταφὴν. Καὶ τελευτᾷ ὁ Γαλβᾶ ἰδίῳ θανάτῳ ἐξαίφνης φλεβοτομηθεὶς (34), ὧν (35) ἐνιαυτῶν μθ'.

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Γαλβᾶ ἐβασίλευσε Λούκιος Ὁθων μῆνας γ'. Ἦν δὲ κονδοειδής, πλατὺς, γενναῖος, ἀπλόθρις, μικρόφθαλμος, ὑπόσιμος ὡς, φελλός. Ἐν δὲ τῇ αὐτῇ βασιλείᾳ ὁ ἅγιος Ἰάκωβος ὁ ἀπόστολος, ὁ ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων καὶ πατριάρχης, ὃν ἐν ἐβρόνισεν ὁ ἅγιος Πέτρος ἀντὶ ἑαυτοῦ ἀνίων ἐπὶ Ῥώμῃν (36), ἐτελεύτησε καὶ παρέλαβε τὸ σῆμα

VARIE LECTIONES.

ὡς Πoλεμωνιακόν Ch., Πoλεμωνιακόν Ox. ὡς Ῥωμαίους Ox. ὡς Ἱστορικοῦ καὶ Τολπιλιανοῦ, τοῦ καὶ Τροχέλου. « Chr. Alex. habet, Ἱταλικὸν καὶ Τραχάνου. Nero e medio sublatus est C. Galerio Trachalo Turpiliano et C. Silio Italico coss. Scribendum itaque, Ἱταλικὸν καὶ Τυρπιλλιανοῦ, τοῦ καὶ Τραχάλου. » Ch. ὡς Ἐπικουρίων Ox. ὡς Γαλβᾶς Ox. ὡς ὑπόσιμος, φελλός Ch., ὑπόσημος, φελλός Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(28) Πόντον Πoλεμωνιακόν. Scr. Πoλεμωνιακόν. Stephanus, in ὄντος, ἐστὶ καὶ Πόντος Πoλεμωνιακός ἐπαρχία.

(29) Ἐχαιρε τῷ Βενέτῳ μέρει. Contrarium ex Suetonio colligi posse videtur, tit. 22.

(30) Τῶν ἱερέων τῶν Ἑλλήνων κατασκευασάντων αὐτῷ. Imo nihil minus: vide Suetonium.

(31) Ὅν ἐνιαυτῶν ξθ'. Ita etiam Chr. Alex.; verum numerus in utroque mendosus: anno enim ætatis suæ xxxi: e vivis excessit Nero, teste Suetonio.

(32) Γρυπόρυγχος. Vocabulum novum! forte auctor scripserit, γρυπώνυχος; itaque reddidi, ungues habens aduncos: si quis tamen γρυπόρρινος legere malit, Suetonium sibi habebit astipulantem, qui eum aduncos naso fuisse scribit. Alias etiam idem eum acrem, vehementem, et in coercendis delictis vel immodicum, fuisse idem perhibet: atque ob hoc forsitan Noster eum μανικόν vocat.

(33) Ταφῇ παρεδόθησαν τὰ σώματα. etc. Hoc a Vespasiano imp. factum vult Chr. Alex. auctor.

(34) Ἰδίῳ θανάτῳ ἐξαίφνης φλεβοτομηθεὶς. Præciso scilicet a militibus jugulo: audi Suetonium in Galba tit. 20. Plures autem prodiderunt, obtulisse ultro jugulum, et ut hoc agerent, ac ferirent, quando ita videretur, hortatum.

(35) Ὅν ἐνιαυτῶν μθ'. Numerus mendosus: Galba perit tertio et septuagesimo anno: teste Suetonio.

(36) Ἀνίων ἐπὶ Ῥώμῃν. Locus iste, quem Chr. Alex. auctor ex Nostro descripsit, vitiosa interpunctione in Latinis laborat: interpret enim verba hæc, ἀνίων ἐπὶ Ῥώμῃν, quæ ad Petrum referenda sunt, Jacobum respicere facit; male, penitusque contra mentem auctoris. Jacobus vero iste, lapidibus a Judeis obrutus, interiit anno Neronis septimo; septem scilicet annis ante Othonem imp. Vid. Euseb. Joseph.

HODII NOTÆ.

(1) Γρυπόρυγχος. Nihil mutandum; licet voluerit Chilmeadus γρυπώνυχος ungues habens aduncos, vel γρυπόρρινος aduncum habens nasum scribendum esse. Isto enim vocabulo denotatur γρυπόρρινος,

a voce ῥύγχος, quæ proprie rostrum porci significat, ut tradit Schol. Aristoph. Acharn. p. 407, et Avidus p. 558, ad vultum seu nasum hominis translata: id quod etiam fit in Græc. Epigr.

τῆς ἐπισκοπῆς Ἱεροσολύμων Συμεὼν ὁ καὶ Σίμων Α
καὶ ἐγένετο πατριάρχης.

Τελευτῇ δὲ ὁ αὐτὸς Ὁθων ἐτῶν γγ' (37) ἀβρώ-
στήσας.

Μετά δὲ τὴν βασιλείαν Ὁθωνος ἐδασίλευσε Βιτέλ-
λιος Αὐγουστος ἔτη θ' καὶ μῆνας γ' (38). Ἦν δὲ διμοι-
ριαῖος, εὐσθηθός, [335] γλαυκός, πυρρόακχς, δασυπώ-
γων, εὐόφθαλμος, δειλός. Ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας εὐθέως
ἐπαθεν ὑπὸ θεομηνίας Νικομήδεια, πόλις μεγάλη,
τῆς Βιθυνίας μητρόπολις. Καὶ πολλὰ αὐτοῖς τοῖς
περισωθεῖσιν ἐχαρίσατο καὶ τῇ πόλει εἰς ἀνανέωσιν
ὁ αὐτὸς βασιλεὺς· ἦν γάρ καὶ πρόσην παθοῦσα ὑπὸ
θεομηνίας καὶ ἐστραμμένη· καὶ ἀνήγειρεν αὐτήν.

Ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας τοῦ αὐτοῦ Βιτέλλου Καί-
σαρος ἐπαράνθησαν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ ἐφόνευσαν Κυ-
ρήνιον ^α (39) τὸν ἀρχοντα αὐτῶν λιθοβολήσαντες
αὐτόν. Τῷ δὲ λ' εἴκει μετὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν
καὶ Θεοῦ ἀνάληψιν ἐπιστράτευσεν κατ' αὐτῶν ὁ Βι-
τέλλιος βασιλεὺς, πέμψας στρατηγὸν ἑαυτοῦ Οὐε-
σπασιανόν (40) καὶ Τίτον υἱὸν αὐτοῦ. Καὶ ἐπιστῆσαν
τῇ Ἰουδαίᾳ χώρα, πολεμοῦντες αὐτήν καὶ τὴν
Ἱερουσαλήμ. Καὶ ἐν τῷ πολεμεῖν αὐτὸν ἀπέθανεν
ἐν τῇ Ῥώμῃ ὁ Βιτέλλιος βασιλεὺς νόσῳ βληθεὶς, ὧν
ἐνιαυτῶν μγ' (41).

Καὶ μετ' αὐτὸν ἀνηγορεύθη βασιλεὺς ὁ θεοτάτος
[336] Οὐεσπασιανός, καὶ ἐστεφέν αὐτὸν ὁ στρατὸς,
ἐπὶ τῆς ὑπατείας Ροῦφου καὶ Καπιτιανοῦ (42). Ἦν
δὲ κονδοειδής, φαλακρός, προγαστρός, πολὺς, πυρ-
ρόακχς, ἔχων οἰνοπαεῖς ὀφθαλμούς, πλάτοψις, ὀργί-
λος. Καὶ ἔδασα Τίτον τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν πολεμεῖν τὴν
Ἰουδαίαν χώραν ἥλθεν ἐπὶ τὴν Ῥώμην, καὶ ἐδασίλευ-
σεν ἔτη θ' καὶ μῆνας ς'. Ἐπὶ δὲ τῆς αὐτοῦ ^α βασι-
λείας ἐγένετο διωγμὸς μέγας τῶν Χριστιανῶν ἐπὶ
τῆς ὑπατείας Δακίου καὶ Ρουστικίου (43). Τῷ δὲ
λη' εἴκει μετὰ τὸ ἀναληφθῆναι τὸν Σωτῆρα Χριστὸν
ὁ ^α Τίτος τὴν Ἰουδαίαν παρέλαβε καὶ τὴν Ἱερουσα-
λήμ ἐπὶ τῆς ὑπατείας Κομμόδου καὶ Ροῦου ^α (44),

tum suscepit Symeon, qui et Simon, ibique sedit
patriarcha.

Otho vero morbo correptus, interiit; annos
natus lxxi.

Othoni successit in imperio Vitellius Augustus :
qui regnavit annos ix et menses viii. Erat vero
statura mediocrem superante, pectore firmo, ocu-
lis caesiis et pulchris, rufus, barba hirsuta, meticu-
losus. Hujus imperii sub initio divinam iram rur-
sus experta est Nicomedia, urbs magna et Bythiniae
metropolis : cum prius terrae motibus concussa,
fere eversa funditus fuisset. Imperator autem in-
colis superstitibus et urbi de novo instaurandae
pecuniam plurimam largitus est.

Vitellio autem imperante, Judaei novis rebus
studentes, praefectum Cyrenaeum, lapidibus obru-
tum, neci dederunt. Imperator itaque anno xix
post Deum et Salvatorem nostrum in caelos assump-
tum contra eos arma movit, missis Vespasiano et
filio ejus Tito ducibus; qui terram Judaeam et
Hierosolymas hostiliter invadentes devastarunt.
Vitellius interim, post bellum hoc caepum morbo
correptus, Romae moritur, annum agens xlviii.

Post hunc imperator ab exercitu salutatus est
divinissimus Vespasianus; Rufo et Capitulano coss.
Erat hic statura curta, calvus, ventriosus, canus,
colore rufo, oculis vini colorem referentibus, vultu
patulo, iracundus. 260 Belli autem Judaici cura
Tito filio commissa, ipse Romam profectus est :
ubi imperavit annos ix et menses x. Hujus sub
imperio, Christiani persecutionem gravem perpassi
sunt, Decio et Rusticio coss. Anno autem xxxviii
post Christum Salvatorem in caelos assumptum,
Commodo et Rufo coss. imperatoris Vespasiani
filius Titus, Judaeam, Hierosolymas, totamque
adeo Palaestinam occupatam vastavit; urbeque

VARIAE LECTIONES.

^α Κυρήνιον Chron. p. 216 C, Κυρηναῖον Ox. ^α αὐτοῦ Ch., ἑαυτοῦ Ox. ^α δ. ὁ δὲ Ox. ^α Ροῦου.
Ροῦφου Ch.

ED. CHILMEADI NOTAE.

(37) Ἐτῶν γγ', ἀβρώστήσας. Otho xxxviii aetatis D
anno, et xcv imperii die, mortem sibi conscivit.
Vide Suetonium.

(38) Βιτέλλιος Αὐγουστος ἔτη θ' καὶ μῆνας γ'.
Imo viii tantum mensibus imperium tenuit : τὰ
ἔτη θ', igitur auctori nostro reponimus.

(39) Ἐφόνευσαν Κυρηναῖον. Quis Cyrenaeus iste?
Si Cyrenium, sive Quirinium illum intelligit, qui ad
descriptionem faciendam in Judaeam ab Augusto
missus est, toto caelo errat : namque post hujus
Romam reditum, ante belli Judaici initium, multi
missi sunt praefecti, usque ad Gessium Florum ;
cujus oppressionibus, Judaei tandem irritati, arma
in Romanos sumpserunt, uti supra monuimus.

(40) Πέμψας στρατηγὸν ἑαυτοῦ Οὐεσπασιανόν.
Vespasianus, non a Vitellio, sed Nerone, in Ju-
daeos missus est.

(41) Νόσῳ βληθεὶς, ὧν ἐνιαυτῶν μγ'. Vitellius, re-
ligatis post terga manibus, injecto cervicibus la-
queo, veste discissa, seminudus in forum tractus
est; tandem apud Gemonias minutissimis ictibus

D excarnificatus atque confectus est, et inde unco
tractus in Tiberim, aetatis anno lviij. Vide Sueton.
in Vitel.

(42) Ἐπὶ τῆς ὑπατείας Ροῦφου καὶ Καπιτιανοῦ.
Rufum et Capitonem habemus coss. apud Eu-
sebiū, sed ad annum Neronis xiii, qui ad an.
Vespasiani i, Galbam Aug. ii, et Vinium punit;
uti et Fasti Capitolini. Chr. Alex. hoc anno habet
Galbam et Titum Rufinum coss.

(43) Ἐπὶ τῆς ὑπατείας Δακίου καὶ Ρουστικίου.
Consules hi nusquam apparent : persecutionem
autem secundam Domitiani imp. an. xiii factam
esse tradunt alii.

(44) Ἐπὶ τῆς ὑπατείας Κομμόδου καὶ Ροῦου.
Scr. Ροῦφου· Commodum enim, et Rufum consu-
les invenio apud Cassiodorum; sed ad Vespasiani
annum vi quadriennio scilicet post captas Hieroso-
lymas. Anno enim Vespasiani ii capta est haec
urbs; quo anno Eusebius ponit Vespasianum
Aug. ii et Titum coss. Chron. Alex. Vespasianum
solum.

ipso festi die capta, Judæorum templum everit : A undecies autem centena millia Judæorum gladio interfecit ; centum vero et quinquaginta millia juniorum utriusque sexus hastæ subiecit ; Judææ quoque præfecturas omnes sustulit : uti testatur sapientissimus Josephus Judæus, qui et ipse huic bello interfuit. Sed et memoriæ prodidit etiam sapiens Eusebius Pamphili, Judæos omnes, eodem ipso festo, exitio datos fuisse, quo Christum cruci affixerant ; Salvatore nostro illos in manus hostium suorum tradente. Tertia vero hæc est Hierosolymarum devastatio ; uti idem sapientissimus Eusebius memoriæ prodidit.

Ἰουδαῖοι καὶ ἐν τῇ αὐτῇ ἑορτῇ πάντες ἀπώλοντο, ταύτης πορθήσεις (46) εἰς τῆς Ἱερουσαλὴμ, καθὼς

Titus autem, triumpho de Judæis celebrato, Romam reversus est. Vespasianus autem, ex præda Judaica, ante Antiochiæ magnæ portam, 261 fabricam illam, quæ Cherubim appellatur, erexit. Ibi enim posuit Cherubinos illos æreos, quos una cum Seraphinis, everso Salomonis templo, Titus filius inde avexerat et ad Antiochiam, de Judæis devictis triumphum ibi acturis deportaverat : sed et columnam etiam æream lunæ posuit, cum tauris quatuor Hierosolymam respicientibus : eo quod urbem inter noctu cepisset, luna illucescente. Daphnes etiam theatrum condidit, cum hac inscriptione : *Ex præda Judææ*. Quo vero loco theatrum condidit, olim stetit Synagoga Judæorum ; qua eversa, theatrum ibidem per contumeliam excitavit ; statua etiam sua eodem loco ex marmore erecta ; quæ ad hunc usque diem ibi visitor.

Idem Vespasianus in Cæsarea quoque Palæstinæ Odeum plane amplum et theatri instar, ex Judæorum spoliis, eodem etiam loco, quo Judæorum antea steterat Synagoga, exstruxit.

Macedoniam vero secundam, a prima separans, in provinciam fecit.

Ejusdem sub imperio, divinam iram passa est Corinthus, Helladis metropolis, Desii, sive Junii

βασιλεύοντος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ὀυεσπασιανοῦ· καὶ ἐπόρθησε τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ πᾶσαν τὴν Παλαιστίνην καὶ τὸ ἱερὸν τῶν Ἰουδαίων κατέστρεψεν ἐν τῇ αὐτῇ τῆς ἑορτῆς ἡμέρᾳ, ὅτε (m) παρέλαβε τὴν πόλιν, καὶ ἀπώλεσε ψυχῶν μυριάδας ρί, ξίφεσιν αὐτοὺς [337] κατακόψας (45)· ἄλλας δὲ μυριάδας ἑ' διαπέπρακεν αἰχμαλώτων νεανίσκων καὶ παίδων ἀρρένικων καὶ παρθένων κορασίων, καθὼς καὶ Ἰώσηπος ὁ σοφώτατος συνεγράψατο· Ἑβραῖος γὰρ ὑπῆρχε καὶ παρὴν τῷ πολέμῳ. Καὶ πᾶσας δὲ τὰς ἐπαρχίας τῆς Ἰουδαίας ἀπώλεσεν ὁ Τίτος. Ὁ δὲ σοφὸς Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου συνεγράψατο οὕτως, ὅτι ἐν τῇ ἑορτῇ αὐτῶν τὴν Χριστὸν ἐσταύρωσαν οἱ τοῦ Σωτῆρος ἐκδεδωκέντος αὐτοὺς. Τρεῖς δὲ μετὰ ὁ σοφώτατος Εὐσέβιος συνεγράψατο.

Ὁ δὲ Τίτος θριαμβεύσας τὴν νίκην ἀπῆλθεν ἐπὶ τὴν Ῥώμην· Οὐεσπασιανὸς δὲ ἐκ τῆς Ἰουδαϊκῆς πραιίδας ἔκτισεν ἐν τῇ Ἀντιοχείᾳ τῇ μεγάλῃ τὰ λεγόμενα Χερουθίμ πρὸ τῆς πόλεως (n) τῆς πόλεως. Ἐκεῖ γὰρ ἐπηξέ τὰ Χερουθίμ τὰ χαλκὰ ἃ εὔρε Τίτος ὁ αὐτοῦ υἱὸς ἐν τῷ ναῷ Σολομῶντος πεπηγμένα, καὶ ὅτε τὴν ναὸν ἐστρεψεν, ἀφείλατο αὐτὰ ἐκείθεν καὶ ἐν Ἀντιοχείᾳ αὐτὰ ἤνεγκε σὺν τοῖς Σεραφίμ, θριαμβεύων τὴν κατὰ Ἰουδαίων γενομένην νίκην ἐπὶ τῆς αὐτοῦ βασιλείας [στήσας ἄνω στήλην χαλκῆν], εἰς τιμὴν τῇ σελήνῃ [358] μετὰ τεσσάρων ταύρων προσεχόντων ἐπὶ τὴν Ἱερουσαλὴμ· νυκτὸς γὰρ αὐτὴν παρέλαβε λαμπύσης τῆς σελήνης. Ἐκτίσας δὲ καὶ τὸ θέατρον Δάφνης ἐπιγράψας ἐν αὐτῷ· Ἐξ πραιίδας Ἰουδαίας (47). Ἦν δὲ πρῶν ὁ τοῦ αὐτοῦ θεάτρου τόπος συναγωγῇ τῶν Ἰουδαίων· καὶ πρὸς ὕθριν αὐτῶν τὴν συναγωγὴν αὐτῶν λύσας ἐποίησε θέατρον, στήσας ἐαυτῷ ἀγαλμα μαρμάρινον ἐκεῖ, ὅπερ ἕως τῆς νῦν ἵσταται.

Ἐκτίσας δὲ καὶ ἐν Καίσαρειᾳ τῆς Παλαιστίνης ἐκ τῆς αὐτῆς Ἰουδαϊκῆς πραιίδας ὁ αὐτὸς Οὐεσπασιανὸς ὥδειον μέγα πᾶν, θεάτρου ἔχον διὰστημα μέγα, ὄντος καὶ αὐτοῦ τοῦ τόπου πρῶν συναγωγῆς τῶν Ἰουδαίων.

Ἐποίησε δὲ καὶ ἐπαρχίαν Μακεδονίαν δευτέραν, ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτὴν ἀπομερίσας.

Ἐπὶ δὲ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐπαθεν ὁπὸ θεομηρίας ἡ Κόρινθος, μητρόπολις τῆς Ἑλλάδος, μηνι

VARIE LECTIONES.

αὐτοῦ. ἐαυτοῦ Ox. Ἰώσηπος. Conf. *Bel. Jud.* vi, 9, et *Mai.* ad Euseb. p. 376. τρεῖς — πορθήσεις εἰς Schurzfleisch. Notit. Bibl. Vinar. p. 56, τρεῖς — πορθήσεις Ox. εἰς τιμὴν τῇ σελήνῃ. Supplendum ex Chr. Alex. στήσας ἄνω στήλην χαλκῆν, εἰς τιμὴν τῆς σελήνης. Ch. V. Chron. p. 247 C. ἔχοντος. Forte scr. ἔχον. Ch.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(45) Ξίφεσιν αὐτοὺς κατακόψας. Ita etiam Chr. Alex. Verba Josephi apud Eusebium Chr. lib. i, hæc sunt : Φησὶ δὲ Ἰώσηπος, λιμὴ καὶ μαχαίρα ρί' μυριάδας ἀπολέσθαι, καὶ ἄλλας τρεῖς μυριάδας διαπεπράσθαι αἰχμαλώτων. Λιμὴ itaque apud nostrum desideratur : deinde cum noster ἑ' μυριάδας αἰχμαλώτων, Captivorum c. millia habet, Josephus xxx tantum millia numerat.

(46) Μετὰ ταύτης πορθήσεως. Post ταύτης, subaudi πορθήσεως, aut aliquid tale, quod cum vo-

cabulo ταύτης conveniat. Devastationes enim tre-
quas auctor memorat, sunt, 1) sub Nabuchodonoso-
re, II.) sub Antiocho Epiphane, temporibus Na-
chabæorum, III.) vero atque ultima hæc, sub Ve-
spasiano, et Tito ejus filio.

(47) Ἐξ πραιίδας Ἰουδαίας. Hæc ipsa Latina inscrip-
tio fuisse videtur, Romanis characteribus sic se
habens : EX PRÆDA JUDÆA : quod apud Chr. Alex.
ita Græce dicitur : Ἐκ τῆς πραιίδας τῶν Ἰουδαίων.

HODII NOTÆ.

(m) Ἐν τῇ αὐτῇ τῆς ἑορτῆς ἡμέρᾳ ὅτε. C. rectius :
ἦν δὲ ἡ Κέρα τῆς ἑορτῆς ὅτε.

(n) Τῆς πόλεως. Ita C. ubi tamen *Dufresnius* τὰς
πόλεις sive τῇ πόλιν reponendum censet.

Ἰουνίῳ τῷ καὶ Δαισίῳ * x', ἐσπέρας βαθείας. Καὶ ἐχαρίσατο τοῖς ζήσασι καὶ τῇ πόλει πολλά. * Ἐκτίσε δὲ καὶ εἰς Παννονίαν καὶ εἰς Κομμαγενίαν τὰς ἐπαρχίας πολλά [339]. Καὶ τὴν Εὐρώπην δὲ ἀπὸ Θράκης ἐμέρισε (48), κτίσας Ἡράκλειαν πόλιν τὴν πρῶν λεγομένην Πείρινθον (49)· ἦντινα ἐποίησε μητρόπολιν, δοὺς αὐτῇ ἄρχοντα. * Ἐκτίσε δὲ καὶ ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ μεγάλῃ πλυσίον τοῦ θεάτρου ἱερὸν, ὃ ἐπικάλεσε τῶν Ἀνέμων.

Νόσω δὲ βληθεὶς καὶ πάρετος * (ο) γενόμενος (50) ἐτελεύτα, ὧν ἐνιαυτῶν οα' (51).

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ ἐβασίλευσε Τίτος ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐτῇ β'. [340] Ἦν δὲ μακρὸς, λεπτὸς, εὐχρὸς, ἀπλόδοξ, σπανὸς (52), μικρόφθαλμος, κονδόδοξ. Καὶ πάθει ἀνιάτῳ βληθεὶς ἀπέθανεν, ὧν ἐνιαυτῶν μβ'.

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Τίτου ἐβασίλευσεν ὁ θεοτάτος Δομετιανὸς (53) ἐτῇ ιε' καὶ μῆνας β'. Ἦν δὲ μακρὸς, λεπτὸς, λευκὸς, ξανθὸς, κονδόδοξ, γλαυκός, ὑπόκυρτος, φιλόσοφος ἄχρος (54). Ἐπὶ δὲ τῆς αὐτοῦ βασιλείας διωγμὸς Χριστιανῶν ἐγένετο· ὅστις καὶ τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν θεολόγον ἀνήνεγκεν ἐν τῇ Ῥώμῃ καὶ ἐξήτασεν αὐτὸν * (55). Καὶ θαυμάσας τοῦ αὐτοῦ Ἀποστόλου τὴν σοφίαν ἀπέλυσεν αὐτὸν λάθρα ἀπελθεῖν εἰς Ἐφεσον, εἰπὼν αὐτῷ, Ἀπελθε καὶ ἡσύχασον ὅθεν ἤλθες. Καὶ ἐλοιδορήθη· καὶ ἐξώ-

xx, nocte intempesta : incolis itaque superstitiibus urbiq[ue] instaurandæ, multa largitus est. Multa etiam per Pannoniam et Comagenam provincias extruxit ; Europam etiam a Thracia 262 sejungens, ex Perintho antea vocata, Heracleam urbem condidit ; præfectoque ei dato, Metropolim esse voluit. Templum etiam Antiochiæ Magnæ, quod Ventorum appellavit, juxta theatram extruxit.

Morbo deinde correptus, membrorum vi jam resoluta, diem suum obiit, annos natus lxxi.

Hunc excepit Titus filius ; qui imperavit annos ii. Erat vero procerus, gracilis, colore venusto, crine lento, brevique et raro, oculis parvis. Morbo autem insanabili correptus, fati concessit, annum B agens xlii.

Post Titum in imperio successit divinissimus Domitianus ; qui regnavit annos xv et menses ii. Erat hic statura procera, gracilis, candidus, crine rufo curtoque, oculis cæsiis, subcurvus, summusque philosophus. Hujus sub imperio, Christianorum erat persecutio : imperator autem Romam adduci jussit D. Joannem theologum ; uti examini eum subjeceret ; miratus autem apostoli sapientiam, Ephesum redeundi clam ei copiam fecit, dicendo : Ad locum unde venisti in pace redeas. Ob

VARIE LECTIONES.

* Δασιῷ Ox. * πάρετος Ch., πάραιτος Ox. * ἐξήτασεν Ch., ἐξαίτασεν Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(48) Εὐρώπην δὲ ἀπὸ Θράκης ἐμέρισε. Idem ex veteribus assertit Eustathius, in Dionys. Perieg. : Οἱ δὲ παλαιοὶ φασιν, ὅτι Οὐδεσπασιανὸς ἐχώρισε τὴν Θράκην ἀπ' αὐτῆς, nempe ab Europa : quæ generali sensu accepta, omnes ab Hellesponto provincias occidentales continet. Idem : Κάκεινο δὲ γνωστόν, ὅτι Εὐρώπῃ μὲν πάντα τὰ κατὰ δύσιν, ἀρξάμενος ἀπὸ Ἑλλάσποντου. Est et pars etiam quædam Europæ generalis, totius nomine appellata, eodem Eustathio teste : Σημειώτεον δὲ, ὅτι καὶ μέρος τι τῆς Λιβύης τῆς χώρας ἐστὶν ἰδίως οὕτω καλούμενον Λιβύη, etc. deinde : Τοιοῦτον δὲ τι καὶ περὶ τῆς Ἀσίας ἐν τοῖς ἐξῆς ρηθήσεται· ἐπὶ μέντοι τῆς Εὐρώπης ἐμπάλιν γέγονεν· ἐκείνης γὰρ μέρος τι ἐξηρέθη, τοῦ λέγεσθαι Εὐρώπην. Quenam vero sit pars hæc, non docet : probabile tamen est, sicut Africa minor, ea Africæ pars quæ Hispaniæ obversa est ; et Asia minor, ea Asiæ pars, quæ Europæ ex opposito sita est, peculiari nomine dicta sunt ; Græciam etiam, Macedoniam, Thraciamque, ex adverso Asiæ jacentes, Europam peculiariter dictas fuisse. Atque hoc confirmare videtur auctor noster, in superioribus, de Augusto post bellum Actiacum Byzantium petente, his verbis : Ὁ δὲ Ἀδριανὸς Ὀκταβιανὸς παρελθὼν τὴν Εὐρώπην πᾶσαν, διέπερασεν ἀπὸ τοῦ Βυζαντίου ἐπὶ τὴν Χαλκηδόναν, etc. Vid. Scalig. in Euseb. Chr. p. 185.

(49) Τὴν πρῶν λεγομένην Πείρινθον. Scr. Πείρινθον. Eustathius in Dionys. Perieget. οἱ δὲ μέρος τι αὐτῆς τὸ ἐντὸς Πείρινθον, ἦτοι Ἡράκλειαν, τῷ Ἑλλησπόντῳ ἀπένειμαν.

(50) Πάραιτος γενόμενος. Quid hoc πάραιτος sit ? Zonaras habet πυρετός· Οὐδεσπασιανὸς δὲ νοσήσας πυρετός μετέβλησεν. Verum febri enim extinctum non fuisse, testem habemus Suetonium ; qui ex nimia alvi solutione eum interiisse dicit. Chr.

Alex. auctor ipsissima nostri verba habet, sed corrupta, et pro πάραιτος legit παρευθός. Ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ νόσω κλίθεῖς [Scr. βληθεὶς] ὁ Οὐδεσπασιανὸς ὁ βασιλεὺς, παρευθὸς τελευτᾷ. Suspicio itaque auctorem nostrum scripsisse, πάρετος ; ex quo nutans librarius, τοῦ ε, in at, mutatione frequentissima, πάραιτος fecit. Πάρετος autem reddo, membrorum vi soluta. Suetonius, Albo repente usque ad defectionem soluta, imperatorem ait slantem mori oportere, dumque consurgit, ac nititur, inter manus sublevantium extinctus est. Lectionem vero hanc confirmat Constantinus Manasses, in Vespasiano, ubi hæc habet :

Πάρετον γινόμενον δὲ τοῦ κράτορος ἐκ γήρου, καὶ νόσω κατελύσαντος τὸν βίον, καὶ τὸ κράτος, ἔτεσε βασιλεύσαντος οὐ πλείω τῶν ἐννέα, Τίτος παρήλθεν εἰς αὐτό, etc.

(51) Ὡν ἐνιαυτῶν οα'. Sueton. Exstinctus est xiii Kalend. Julii annum gereus ætatis sexagesimum ac nonum, superque mensem ac diem septimum.

(52) Ἀπλόδοξ, σπανός. Σπανός ad crimem referendum existimo, et τὸ γένετον, aut quid tale subaudiendum : σπανός τὸ γένετον supra habuit, de Hippolyto.

(53) Θεοτάτος Δομετιανός. Quidni ? seipsum enim ἀπεθέωσε. Cum enim omni flagitiorum genere pollisset, εαυτὸν ὁ ἄθεος τελευταῖον ἀπεθέωσε, inquit Cedrenus ; Deum se ipsum postremo appellari jussit.

(54) Φιλόσοφος ἄχρος. Ἰμὸ μυιοθήρας solertissimus. Bibliothecas tamen impensissime reparandas curavit, licet libros neglexit. Vide Suetonium in Domitiano, tit. 20.

(55) Καὶ ἐξαίτασεν αὐτὸν. Joannem apostolum sub Domitiano Patmum insulam relegatum scribit Irenæus, apud Eusebium ; Romam vero accersit fuisse nullibi invenio.

HODII NOTÆ.

(ο) Πάραιτος. Lege πάρετος, mente captus, non ut Chilmeadus et alii interpretantur, membrorum vi soluta,

Hoc autem exprobratus, in Patmum eum relegavit. Sed et alios etiam ex Christianis quamplurimos suppliciis affecit : itaque fuga sibi consulentes, in Pontum se receperunt : sicut hæc a Bottio sapiente chronographo litteris tradita sunt.

Imperator autem Domitianus summe charum sibi habuit Paridem quemdam, **263** Prasinæ factionis saltatorem : cumque ob hoc a senatu, ipsoque etiam Juvenale poeta probris lacessitus esset, Juvenalem in Pentapolim Libyæ relegavit ; saltatorem vero muneribus onustum, Antiochiam magnam adire, ibique extra urbem habitare jussit. Paris itaque saltator Antiochiam profectus est, extraque urbem extructis sibi suburbicanis ædibus balneoque, ibi habitavit. Ædes autem hæc usque adhuc visuntur : *Paradisus* et *Domus*, vocatæ. Ibi etiam in hortis, ædes illas a tergo respicientibus, mortuus Paris tumulo jacet conditus.

Idem Domitianus Antiochiæ magnæ publicum extruxit balneum, *Medeæ*, dictum : eo quod stupendum ibi Medeæ simulacrum in medio collocasset. Hujus itaque a nomine Antiochenses, non autem *Domitianum* appellitarunt. Balneum autem hoc juxta Monomachium, Venerisque templum positum est. Extruxit etiam imperator idem Antiochiæ templum *Æsculapio*.

Domitiani sub imperio floruit sapientissimus ille Apollonius Tyanensis ; qui peragratis omnibus fere regionibus atque urbibus, Telesmata ubique fecit. Hic Roma relicta, Byzantium pervenit : et ingressus illam olim Byzi urbem, nunc vero majori sua Fortuna, Constantinopolim, civium **264** rogatu, Telesmata ibi plurima confecit ; nempe adversus ciconias et Lycum fluvium, qui urbem secat mediam, testudines item et equos [ferocien-tes] : alia etiam mirabilia operatus est. Byzantio

ῥισεν αὐτὸν εἰς Πάτμον. Πολλοὺς δὲ ἄλλους Χριστιανούς ἐτιμωρήσατο, ὥστε φυγεῖν ἐξ αὐτῶν πλῆθος ἐπὶ τὸν Πόντον, καθὼς Βώττιος ὁ σοφὲς χρονογράφος συνεγράψατο κατ' αὐτῶν.

[341] Ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς Δομετιανὸς ἐφίλει τὴν ὀρχηστὴν (56) τοῦ Πρασίνου μέρους τῆς Ῥώμης τὸν λεγόμενον Πάρθεα. Περί οὗ καὶ ἐλαιοδορεῖτο ἀπὸ τῆς συγχλήτου. Ῥώμης καὶ Ἰουβενάλιου τοῦ ποιητοῦ τοῦ Ῥωμαίου, ὡς χαίρων εἰς τὸ Πράσινον. Ὅστις βασιλεὺς ἐξώρισε τὸν αὐτὸν Ἰουβενάλιον (57) τὸν ποιητὴν ἐν Πενταπόλει ἐπὶ τὴν Λιβύην, τὸν δὲ ὀρχηστὴν πλουτίσας· ἔπεμψεν ἐν Ἀντιόχειᾳ τῇ μεγάλῃ ἐπὶ τὸ ἐκεῖ αὐτὸν οἰκεῖν ἔξω τῆς πόλεως. Ὅστις Πάρης ὀρχηστὴς ἐκεῖ ἀπελθὼν ὦκει ἔξω τῆς αὐτῆς πόλεως, κτίσας ἑαυτῷ οἶκον προάστειον καὶ λουτρὸν, ὅπερ ἐστὶν ἕως τῆς νῦν, τὸ λεγόμενον Παράδεισος· καὶ ὁ Οἶκος· κακεῖ τελευτήσας· κείται ἐν σοφῷ ὅπισθεν τοῦ οἴκου ἐν τοῖς κήποις αὐτοῦ.

Ὁ δὲ αὐτὸς Δομετιανὸς ἔκτισεν ἐν Ἀντιόχειᾳ τῇ μεγάλῃ δημόσιον λουτρὸν τὸ λεγόμενον τῆς Μηδείας, διότι ἀγαλμα ἔστησεν ἐν αὐτῷ θαυμαστὸν τῇ Μηδείᾳ· καὶ οὕτως αὐτὸ τὸ [342] δημόσιον λουτρὸν ἐκάλουν οἱ πολῖται καὶ οὐκέτι τὸ *Δομετιανόν*· τὸ δὲ αὐτὸ δημόσιον ἦν κεκτισμένον (58) παρὰ τὸ ὅρος πλησίον τοῦ μονομαχείου καὶ τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἀφροδίτης. Ἐκτίσας δὲ ἐκεῖ ὁ αὐτὸς βασιλεὺς καὶ ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ.

Ἦν δὲ τοῖς χρόνοις τῆς βασιλείας τοῦ αὐτοῦ Δομετιανοῦ ὁ σοφώτατος Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεύς· καὶ ἤκμαζε ¹⁰ περιπολεῦον καὶ πανταχοῦ ποιῶν τελέσματα (59) εἰς τὰς πόλεις καὶ εἰς τὰς χώρας. Ὅστις ἀπὸ τῆς Ῥώμης ἐξελθὼν κατέλαβε τὸ Βυζάντιον (60)· καὶ εἰσελθὼν εἰς Βυζούπολιν, τὴν νῦν λεγομένην εὐτυχῶς Κωνσταντινούπολιν, ἐποίησε καὶ ἐκεῖ πολλὰ τελέσματα παρακληθεὶς ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν, τὸ τῶν πελαργῶν ¹¹ καὶ τὸ τοῦ Λύκου ποταμοῦ τοῦ κατὰ μέσου ¹² τῆς πόλεως παρερχομένου καὶ τὸ ¹³ τῆς

VARIE LECTIONES.

¹⁰ πλουτίσας Suidas v. Ἰουβενάλιος, πλουτήσας Ox. ¹¹ Παράδεισος. Παρίδειον (præstat Πάριδος) ὡς Francinus Quæst. altera de Juvenalis Vita, p. 25, 26. ¹² Ἀσκληπιοῦ Ox. ¹³ ἔκμαζε Ox. ¹⁴ πελαργῶν Ox. ¹⁵ κατὰ μέσου. κατὰ μέσον Chron. Pasch. d. 250 B. Conf. supra p. 84 E, infra 122 B. ¹⁶ τό Ch. Chron., τοῦ Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(56) Ἐφίλει τὸν ὀρχηστὴν. Uxori quidem ejus Domitiæ percharus fuisse perhibetur Paris iste histrio : hoc itaque occiso, eam repudiavit Domitianus, teste Dione, et Zonara. Noster tamen de Paride a Domitiano muneribus aucto, et ad Antiochiam incolendam ab eodem misso, ubi tandem mortuus et sepultus est, suavissimam statim profert narrationem. Paridem tamen istum pantomimum, et Palatio, et urbi universæ olim gratissimum, Romæ sepultum jacere, teatem habemus locupletem Martialem : in hoc in eundem Epigrammate :

Quisquis Flaminium teris viator,
Noli nobile præterire marmor.
Urbis delicia, salesque Nili,
Ars, et gratia, lusus, et voluptas,
Romani decus, et dolor theatri :
Atque omnes venter, cupidinesque,
Hoc sunt condita, quo Paris, sepulcro.

(57) Ὅστις βασιλεὺς ἐξώρισε τὸ αὐτὸν Ἰουβενά-

λιον. Ipsissima hæc habes apud Suidam, de Juvenale, in Pentapolim Libyæ, vel ut alii, in Oasim Egypti, ob Paridem, relegato. Unde eum, *histrionis exsulem*, vocat Sidonius Apollinar. carm. 9 :

Nec qui consimili deinde casu,
Ad vulgi tenuem strepitum auram,
Irati fuit histrionis exsul.

(58) Ἦν κεκτισμένον. Ser. ἐκτισμένον.

(59) Πανταχοῦ ποιῶν τελέσματα. Locum hunc ex nostro descripsit Chr. Alex. auctor ; cujus interpres τελέσματα reddit *Vegetigia* ; ridicule. De Apollonio vero hoc Telesta plurima etiam habes apud Jo. Tzetzem, centur. 2, hist. 60. De Telesmatum vero conficiendorum modo, eorumque viribus, vide doctissimi Jac. Gassarelli *Curiositates inauditas*, ubi ipso Gallice scriptas.

(60) Εἰς Βυζούπολιν. Chr. Alex. legit disjunctim, Βυζού πόλιν· Cedrenus etiam urbem hanc a Byzorege conditam vult ; male : Byzantem enim, non Byzum, habuit conditorem.

χελώνης καὶ τὸ τῶν ἱππων (61) καὶ ἄλλα τινὰ θαυ-
μαστά· καὶ λοιπὸν ἀπὸ τοῦ Βυζαντίου ἐξελθὼν
ἐποίησε εἰς τὰς πόλεις ὁ αὐτὸς Ἀπολλώνιος [343] τε-
λέσματα. Καὶ ἦλθεν ἐπὶ τὴν Συρίαν ἀπὸ Τυάνων,
καὶ εἰσῆλθεν ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ μεγάλῃ· καὶ ᾤτησαν
αὐτὸν οἱ Ἀντιοχεῖς κτήτορες ποιῆσαι κάκει τέλε-
σματα περὶ ὧν εἰδόντο. Καὶ ἐποίησεν εἰς τὸν βορ-
ρᾶν ¹⁴ ἄνεμον, θῆσας τὸ αὐτὸ τέλεσμα κατὰ τὴν
ἀνατολικὴν πόρταν. Ὁμοίως δὲ ἐποίησε τέλεσμα ἐν
αὐτῇ τῇ πόλει καὶ διὰ τοὺς σκορπίους, πρὸς τὸ μὴ
τολμᾶν αὐτοὺς πλησιάζειν τῇ χώρᾳ· καὶ ἔθηκε τὸ
αὐτὸ τέλεσμα ἐν μέσῳ τῆς πόλεως, ποιήσας χαλκοῦν
σκορπίον καὶ χώσας αὐτὸν, πῆξας ἐπάνω κίονα μι-
κρόν. Καὶ ἐγένοντο ἀφανεῖς οἱ σκορπιοὶ ἐκ τῆς ἐν-
ορίας Ἀντιοχείας πάσης. Ἐποίησε δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ
ἐκεῖ. Ἦτησαν δὲ αὐτὸν οἱ πολλοὶ ἵνα ποιῇσι τέ-
λεσμα πρὸς τοὺς κύνωντας, εἰς τὸ μὴ ἔχειν κύνωντας·
τὴν αὐτὴν πόλιν Ἀντιόχειαν. Καὶ ἐποίησε, καλεῦσας
αὐτοὺς ἵνα τῇ ἑβδόμῃ τοῦ Δαΐσιου τοῦ καὶ Ἰουνίου
μηνὸς ἐπιτελεῖται ἐν αὐτῇ Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας τὸ
ἱππικὸν τὸ ἀπὸ Γράστης τοῦ αὐτοῦ Δαΐσιου ¹⁵ μηνός·
ἀλλὰ τῇ νεομηνίᾳ τοῦ Δαΐσιου μηνὸς θῆσας τὸ τέ-
λεσμα, τῇ ἑβδόμῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐπιτρέψας ἵνα
πάντες ἐν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τοῦ ἱπποδρόμου τῆς Γρά-
στης βασιλεύσουσιν ἐπάνω καλάμων ὀλόσφυρον στη-
θάρην μοιθεῖον, ἔχοντα λεμὶν τοῦ Ἀρεως (62), καὶ
ὑποκάτω τοῦ καλάμου σκουτάριον [344] κρεμάμε-
νον ¹⁶ ἀπὸ δέρματος βουσίου ἐντεῦθεν, κάκειθεν δὲ
παραμῆριν (63) ἀπὸ καλαμίου κρεμάμενον ¹⁷ ὡσαύ-
τως, λινῷ βράμμιτι δεδεμένα ¹⁸, εἰρηκῶς αὐτοῖς
κράζειν εἰσελαύνοντας· καὶ λέγειν, Ἀκωνῶπα τῇ πόλει, καὶ μετὰ τὸ ἀπολῦσαι τὸ ἱπποδρόμον ἕκαστον
ἀποτίθεσθαι αὐτὸ εἰς τὸν ἴδιον οἶκον. Καὶ οὐκ ἐφάνη ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ μεγάλῃ κύνων.

Ἐν τῷ δὲ περιέρχεσθαι τὸν αὐτὸν Ἀπολλώνιον τὸν
Τυανέα καὶ ἱστορεῖν τὴν αὐτὴν Ἀντιόχειαν ¹⁹ μετὰ
τῶν κτητόρων τῆς πόλεως τοποθεσίαν, εἰδὲν ἐν μέσῳ
τῆς αὐτῆς πόλεως κίονα ἐστῶτα πορφυροῦν καὶ μὴ
ἔχοντα ἐπάνω τί ποτε, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν κίονα ὑπὸ
Τυφωνικοῦ πυρὸς φλογισθέντα. Καὶ ἐπερωτήσας περὶ
αὐτοῦ, τί ἐστὶ τοῦτο, ἔμαθε παρ' αὐτῶν ὅτι μετὰ
τὸ πάθος τῆς πόλεως τὸ ἐπὶ Γαίου Καίσαρος Δεσβό-
ριος τις φιλόσοφος τελεστής ἐποίησε τὸ τέλεσμα τοῦτο
ὥστε δονουμένην τὴν πόλιν ὑπὸ σεισμοῦ μὴ πίπτειν,
στήσας τὸν κίονα καὶ ὑπεράνω αὐτοῦ στηθάρην μαρ-
μαρίνον, καὶ ἐν τῷ στήθει αὐτοῦ ἔγραψεν, Ἀσειστα,

A deinde discedens, aliis etiam in urbibus Telesmata
confecit. Tyana vero Syriam profectus, Antiochiam
Magnam pervenit, ubi a primoribus urbis rogatus
est, uti illic etiam Telesmata contra quaedam ur-
bis incommoda conficeret. Unum itaque adversus
ventum aquilonarem paravit; quod ad portam ur-
bis orientalem collocavit. Telesma etiam aliud
eadem urbe adversus scorpios effectit, ad eosdem
a regione illa propellendos. Fuso enim scorpio
aereo, et urbe media sub terra recondito, colum-
nam ei parvam superimposuit; quo facto evanue-
runt scorpii, nec urbem partesve vicinas ultra
infestarent. Plurima item alia ibidem confecit. Ro-
gatus vero a civibus Antiochenis, uti Telesma
adversus culices, urbem suam infestantes, confi-
ceret, votis eorum annuit. Telesmate itaque, ipso
novilunii die mensis Junii confecto, uti mensis
ejusdem die septimo, equestre certamen, Grastense
dictum, menseque Junio agitari solitum, celebraretur
ad hunc modum. Dicto solemnitis Grastensis
die, mandavit, **265** ut unusquisque civium
plumbeam imagunculam solidam, Martis vultus re-
ferentem, calamo affixam gestaret; hinc vero scu-
tum a calamo demissum, pelli russe alligatum;
illine gladiolum, filo lineo similiter annexum ha-
bere: ad hunc autem modum instructi omnes, in-
ter equitandum inclamarent: *Vacet urbs culicibus*,
peracta vero celebritate, domi apud se imagun-
culam reponeret unusquisque. Hoc factum est; nec
deinceps Antiochiæ culex apparuit unquam.

C Apollonius autem Tyanensis, dum primoribus
comitatus, Antiochiam urbem perlustraret, ejus
situm observaturus, in columnam incidit porphy-
riticam, urbis in medio positam; vidensque nihil
ei impositum esse, sed et ipsam quoque colum-
nam Typhonicis ignibus tactam fuisse, quid hoc
sibi vellet, ab eis interrogavit. Responderunt illi:
Debborium quemdam, philosophum et telesmam,
post urbem Caii Caesaris sub imperio terræ mo-
tibus concussam, columnam eam ibi statuisse,
simulacro marmoreo ei superimposito; cujus
pectori hæc inscripsit: *Immota, Inconcussa*. Hoc

VARIE LECTIONES.

¹⁴ Βορρᾶν Οκ. ¹⁵ Δαΐσιου Οκ. ¹⁶ κρεμάμενον Ch., κρεμώμενον Οκ. ¹⁷ κρεμάμενον Ch., κρεμμά-
μενον Οκ. ¹⁸ δεδεμένα Ch., δεδεμέναι Οκ. ¹⁹ καὶ ἱστορεῖν post Ἀντιόχειαν, ponenda sunt.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(61) Καὶ τὸ τῶν ἱππων. *Ferocientes*, hoc loco
supplevimus, ex Glyca, et Cedreno. Glycas Annal.
part. iii. de Apollonio Telesta: *Et quos indomitos*
remita coerevit. Cedrenus de eodem: Καὶ τῶν ἱπ-
πων τὴν ἀταξίαν χαλινώσας, ἐν ταῖς συνελεύσεσι τῶν
ἀρχόντων.

(62) Στηθάρην μοιθεῖον, ἔχοντα λεμὶν τοῦ Ἀρεως.
Mendose hæc omnia; quæ ita restituenda viden-
tur. Στηθάρην μοιθεῖον, ἔχον λεμὶν τοῦ Ἀρεως.
Λεμὸς enim, idem quod λαμὸς, apud Hesychium:
Λεμὸς, λάρυξ, φάρυγξ, et supra; λαμὸς δὲ φάρυγξ, ὁ
τράχηλος, ὁ λάρυγξ, ὁ βρόγχος. Λεμὶν vero dimi-

nutivum, a λεμός· unde corrupta scriptio: λα-
μὶν· ut a στηθάρην, στηθάρην. Λεμὸς vero, licet
guttur proprie significet, pro stomacho tamen ab
Homero usurpatum tradit Jul. Pollux, lib. ii, cap.
4. Ὁμηρος μέντοι τὸν στόμαχον, καὶ λαμὸν, καὶ
λαυκανίαν καλεῖ. Hoc vero in loco vultum, seu effi-
giem, sonare videtur.

(63) Παραμῆριν ἀπὸ καλαμίου κρεμάμενον. Ser-
iterum, κρεμώμενον, a κρέμαται. Παραμῆριν vero,
pro παραμῆριον· quo vocabulo Græci recentiores,
gladiolum designant; eo quod a femore pendent.

autem fecit, urbis in tutelam; ne terræmotibus A agitata corrueret. Cæterum Typhonicis deinde ignibus ex fulgure accidentibus, simulacrum columnæ impositum, ignibus correptum, in terram corruit: nos vero de urbe nostra metuimus, ne eadem rursus passura sit. Te itaque exoratum habeamus, uti parato Telesmate, urbem in posterum inconcussam 266 nobis præstare digneris. Apollonius autem ingemiscens, de Telesmate adversus terræ motus conficiendo responsum hæsitabundus suspendit. Videntes autem eum suspiria trahentem, instabant etiam atque etiam rogantes. Is itaque, acceptis tabulis, ista inscripsit: At tu, misera Antiochia, bis infelix futura! iterumque veniet tempus, quo gravia a terræ tremoribus passura es. Bis etiam, si modo bis tantum, ad Orontis ripas conflagrabis. Tabulas deinde hasce primoribus eisdem Antiochensibus tradidit. Antiochia vero discedens, Seleuciam profectus est: atque inde in Egyptum navigavit. Vixit autem Apollonius annos xxiv, mensesque vii, sicuti hæc sapientissimus chronographus Domininus litteris tradidit.

Idem divinissimus Domitianus imperator urbem in Isauria condidit, quam Domitianopolim nominavit. Idem etiam celeberrimum illum Asclepionem neci dedit, eo quod prædixerat, eum gladio esse periturum. Cæterum Domitianus, paulo post temporis Jovis templum, sacrificandi 267 causa, ingressus, insidiis in eum a senatu structis, e medio sublatus est, cum annum ageret xlv; rumore tamen in populum sparso raptum eum in cælum fuisse, tanquam philosophum. Verum ille in Jovis æde, a senatu occisus est; ut qui fastidiosissimam in eos tyrannidem exercuisset. Justitiam senatus chlamydem quam gestabat purpuream in templo suspendi, ab una catenarum, a quibus candelæ appendebantur. Quicumque ita-

ἄπλωτα. [345] Καὶ Τυφωνικοῦ πυρὸς ὑπὸ τῆς ἀστραπῆς γυνομένου, καυθὲν τὸ ἐπάνω τοῦ κίονος στηθάρην ἔπεσε, καὶ δεδοίκαμεν μὴ πάλιν πάθῃ ἡ πόλις ἡμεῖν. Ἀλλὰ παρακλήθητι καὶ ποιήσον σὺ αὐτὸς τέλεσμα, ἵνα μὴ πάθῃ ἔτι ταρρασομένη ἡ πόλις. Ὁ δὲ Ἀπολλώνιος στενάξας ἀνεβάλετο τοῦ ποιῆσαι ἄλλο τέλεσμα περὶ σεισμῶν. Καὶ ἑωραχότες αὐτὸν στενάξαντα, ἐπέμειναν παρακαλοῦντες αὐτόν· καὶ λαβὼν δίπτυχον ἔγραψε ταῦτα· Καὶ σὺ ὦ, τάλαιρα Ἀντιόχεια, δις πάθοις! ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐλευσεται καιρὸς, ὅτε δὴ ἐπὶ πῆμασι κείσε ὦ σεισμοῖς· δις δ' αὖθ' πυρὶ καύσαι ὁ παρ' αἰγιαλοῖς Ἀρέντησι (64)· οὐ μὴ πάλιν πάθοις. Καὶ ἐπιδέδωκε τὸ δίπτυχον τοῖς αὐτοῖς Ἀντιοχεῦσι κτήτορι. Καὶ ἐξορμήσας ἀπὸ τῆς τοῦ Ἀντιόχου πόλεως κατήλθεν εἰς Σελεύκειαν τῆς Συρίας· καὶ ἀπέπλευσεν ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον. Ἐξῆς δὲ ὁ αὐτὸς Ἀπολλώνιος ἔτη τριάκοντα καὶ τέσσαρα καὶ μῆνας ὅκωτο, καθὼς Δομνίνος ὁ σοφώτατος χρονογράφος συνεγράφατο ταῦτα.

B Ἐξῆς δὲ ὁ αὐτὸς Ἀπολλώνιος ἔτη τριάκοντα καὶ τέσσαρα καὶ μῆνας ὅκωτο, καθὼς Δομνίνος ὁ σοφώτατος χρονογράφος συνεγράφατο ταῦτα. Vixit autem Apollonius annos xxiv, mensesque vii, sicuti hæc sapientissimus chronographus Domininus litteris tradidit. Ὁ δὲ αὐτὸς θεοτάτος Δομετιανὸς βασιλεὺς ἔκτισεν εἰς τὴν Ἰσαυρίαν [346] πόλιν, ἣν τινα ἐκάλεσε Δομετιανούπολιν (65). Ἐφόνευσε δὲ ἀγανακτήσας ὁ αὐτὸς Δομετιανὸς τὸν περιβόητον Ἀσκληπιόνα 21 εἰπόντα αὐτῷ, ὅτι Σφαζόμενος τελευτᾷ· καὶ μετ' ὀλίγου καιρὸν κατασκευασθεὶς ὑπὸ τῆς συγκλήτου ὁ αὐτὸς Δομετιανὸς, ὡς εἰσῆλθεν ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Διὸς θυσιάσαι (66), καὶ 22 ἀφανῆς γενόμενος, τελευτᾷ, ἐτὼν μ', εἰπόντων πάντων ὅτι ἐπῆρθη ἀπὸ τῆς γῆς εἰς τὸν C ἄερα, ὡς φιλόσοφος. Ἐρρονεῦθι δὲ σφαγείς ἐν τῷ αὐτῷ ἱερῷ τοῦ Διὸς ὑπὸ τῆς συγκλήτου, ὡς ὑπερήφανος καὶ ἐνυδρίζων αὐτοῦς. Οἵτινες συγκλητικοὶ ἐποίησαν ἦν ἐφόρει χλαμύδα πορφύραν 23 χρεμασθῆναι εἰς μίαν ἄλυσιν τῶν ὄντων ἐν τῷ ἱερῷ κανδήλων (67)· καὶ πάντες οἱ εἰσιόντες εἰς τὸ ἱερὸν ἠπατοῦντο (68),

VARIAE LECTIONES.

20 Καὶ σὺ — πάλιν πάθοις. Οὐαὶ σοι, τάλαινα πόλις, ὅτι σεισμοῖσι πολλοῖς καὶ πυρσὶς κατανεχθήσῃ, κλαύσεται δὲ σε καὶ ὁ παρ' αἰγιαλοῖς Ὀρόντης Cedrenus p. 246 B. Unde qui apud Malalam reponat οὐαὶ σοι, idem facere debet vol. II, p. 61 B. καὶ σὺ, τάλαινα, πόλις Ἀντιόχου οὐ κληθήσῃ. Quæ in Ἀρέντησι latet formam Ὀρέντης notavimus etiam supra p. 105 E, estque eadem in glossa antiquissimi codicis Parisini 1397. Strabonis l. vi, ed. Falcon. vol. I, p. 390. Διόδωρος ὁ ἱστορικὸς τετράπολιν φησὶ Συρακούσας ἐν οἷς ὁμοιοῖ Ἀντιόχεια αὐτὴν (l. Ἀντιόχειαν τὴν) πρὸς τῷ Ὀρέντη τῆς Συρακούσας. Conf. Ducang. ad Chron. Pasch. p. 40 A, cuius verba apposuit Hodius ad Malalæ p. 38, 3 ed. Bonn. — Novum formæ Ὀρέντης testimonium præbet Chronici codex Vaticanus, qui ubi in editionibus est p. 40 C. Ὅριθεν τοῦ καλουμένου scribit Ὀρεν τοῦ καλουμένου, id est, Ὀρέντου. 21 κείσε. κείσῃ Ch. 22 Ἀσκληπιόνα. Ita etiam Chr. Alex. auctor, qui narrationem sequentem etiam, de Domitiani imp. cæde, ex nostro descripsit: nisi quod noster, Ἀσκληπιόνα, ille Ἀσκληπιον dicit; uterque vitiose. Reponendum Ἀσκληταρίονα, ex Suetonio, in Domit. tit. 15. 2 Ch. 23 καὶ οἱ om. Chron. p. 250 D. 24 πορφύραν Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(64) Πυρὶ καύσαι ὁ παρ' αἰγιαλοῖς Ἀρέντησι. D occisus est: vide Suetonium.

Locus iste pessime a librario habitus est. Forte legendum, πυρὶ καύσεται ὁ παρ' αἰγιαλοῖς Ὀρόντης. Cedrenus legit: κλαύσεται δὲ σε καὶ ὁ παρ' αἰγιαλοῖς Ὀρόντης.

(65) Ἦν τινα ἐκάλεσε Δομετιανούπολιν. Corrigen- dus itaque Stephanus de urbis, qui Δομετινούπολιν habet: Δομετιούπολις, Ἰσαυρίας πόλις. Δομετιούπολις enim a Domitio, Δομετιανούπολις vero a Domitiano nomen suum necessario accepit.

(66) Ὡς εἰσῆλθεν ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Διὸς θυσιάσαι. Fabulosa hæc omnia; in cubiculo enim suo a Stephano Domitillæ procuratore, aliisque conjuratis,

(67) Τὸν ὄντων ἐν τῷ ἱερῷ κανδήλων. Chr. Alex. legit: τῶν οὐσῶν ἐν τῷ ἱερῷ κανδήλων. Si tamen κανδήλα hic, feminino genere, pro candelâ ponitur, κανδήλων genitivo plurali scriberetur. Forte itaque vel neutrum est, vel masculinum; idemque signat Græcis recentioribus κανδήλάδριον, candelabrum. Exempla tamen huiusmodi haud temere occurrunt. Κανδήλων, etiam infra habemus, lib. xii in Commodo imp. pro candelis positum: λόγῳ λαμπάδων, καὶ κανδήλων, etc.

(68) Εἰσιόντες εἰς τὸ ἱερὸν ἠπατοῦντο. Ser. ἠπα- τῶντο.

νομίζοντες ὅτι ἐπήρθη εἰς τὸν ἀέρα. ἐγνώσθη δὲ Ἀ μετὰ ταῦτα ὅτι ἐσφάγη· [347] καὶ ἐγένετο ταραχὴ μεγάλη, διότι εἰς τὸ ἱερὸν ἐσφάγη.

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Δομετιανοῦ ἐβασίλευσε Νερβᾶς· Αὐγουστος ἔτος α' καὶ μῆνα α'. Ἦν δὲ δι-μοιριαῖος, γέρον, εὐφθαλμος, μακρόρρινος, εὐσωμος, μισοπέλιος, μελάγχροος, οὐλος^α, εὐσυνώγων, ἀγαθός. Ἐπὶ δὲ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐπαθεν ὑπὸ θεομηνίας τὸ τρίτον αὐτῆς πάθος Διοκαισάρεια, πόλις τῆς Κιλικίας, καὶ Νικοῦπολις^β καὶ ἡ χώρα αὐτῆς. Καὶ εὐθὺς ἐπεμψέ τινα ἐκεῖ ὁ αὐτός βασιλεὺς συγκαλη-τικὸν Ῥωμαίων ὀνόματι Ζάρβον εἰς τὸ κτίσαι αὐ-τὴν, παρασχὼν αὐτῷ ὀκτὼ κεντηνάρια (69). Καὶ καταλαβὼν τὴν Κιλικίαν ὁ αὐτός Ζάρβος^γ ὁ συγκαλη-τικός, καὶ ἑωρακὺς τὰ πεπτωκότα, πολλὴν σπουδὴν θέμενος ἀνεκάλυψε τὴν [348] πόλιν, βελτίω αὐτὴν ποιήσας. Ὅθεν καὶ εἰς τὸ αὐτοῦ ὄνομα ἐκλήθη ἡ πόλις, τῶν πολιτῶν εὐχαριστούντων αὐτῷ. Ὁ γὰρ συγκαλητικός εἰς ὄνομα τοῦ βασιλέως Νερβᾶ ἐκάλε-σεν αὐτὴν πόλιν Νερβάν.

Συνέβη δὲ τελευτῆσαι τὸν βασιλέα πρὸ τοῦ πλη-ρωθῆναι αὐτὴν καὶ μετεκάλεσαν^δ αὐτὴν (70) Ἀνά-ζαρβον (71), ἐπιτρέψαντες τοῖς συμβολαιογράφοις οὕτως αὐτὴν χρηματίζειν. Ἐλέγετο γὰρ ἐξ ἀρχῆς ἡ αὕτη πόλις Κυῖνδα^ε καὶ ἐπαθε πρῶτον πάθος ἐπὶ τῶν ὑπάτων Ῥώμης, καὶ ἀνεκνώθη καὶ μετεκλήθη Κίσκος πόλις. Καὶ πάλιν ἐπαθεν ἐπὶ τοῦ Καί-σαρος Ἰουλοῦ τοῦ β' αὐτῆς πάθος· καὶ ἀνεκνώθη καὶ μετεκλήθη Διοκαισάρεια· καὶ παθοῦσα ὡς προεῖρη-ται ἐπὶ Νερβᾶ βασιλέως μετωνομάσθη Ἀνάζαρβος. Ποιήσας δὲ θυσίαν κόρην ὁ Ζάρβος ὀνόματι Κηπάραν χωρικὴν, ἐποίησεν αὐτῇ στήλην χαλκὴν εἰς τύχην τῆς πόλεως. Ἐμήνυσε δὲ τῷ αὐτῷ βασιλεῖ ὁ Ζάρβος περὶ τῶν πολιτῶν καὶ τοῖς σωθεῖσι^ς πολιταῖς ἔχαρι-σατο, ὡς φιλότιμος, πολλὰ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς. Ὅστις Νερβᾶς [349] ἀνεκαλέσατο τὸν ἀπόστολον τὸν ἅγιον

A que templum ingressi, decepti sunt, existimantes eum cœlos sublatus. Ubi vero innotuit tandem occisum fuisse, ingens in urbe erat tumultus; nempe quod in templo interfectus esset.

Domitianum in imperio excepit Nerva Augustus, qui regnavit annum i et mensem i. Erat hic statura justam excedente, senex, oculis pulchris, nasutus, corpore bene composito, subcanus, cute nigra, crispus, barba hirsuta, moribus probis. Huius sub imperio divinam iram passa est vice tertia Diocæsarea, Ciliciæ urbs; Nicopolis etiam, regio- que circumvicina. Itaque eo misit imperator virum senatorium, nomine Zarbum; traditis ei, in urbis instaurationem, viii centenariis. Zarbus itaque in Ciliciam veniens, ubi urbis ruinas inspexisset, summa B qua potuit cura, eam instauravit et in melius refecit. Itaque etiam cives, gratias ei rependentes ab ejus nomine urbem appellari voluerunt. Sena- tor enim eam antea ab imperatoris nomine, Ner- vam denominaverat.

268 Cæterum imperatore e vivis excedente, prius- quam absoluta esset urbs; mutato nomine, Ana- zarbum vocarunt; tabulariis etiam cura commissa, in Acta publica eam sub eodem nomine referendi. Primitus enim urbs hæc, Scynta vocata est: de cælo autem tacta primum sub consulibus Roma- nis, de integro instaurata est et Ciscus vocata. Rursus etiam Julio Cæs. imperante, terræ motibus C eversa, nova iterum facta est et Diocæsarea nomi- nata. Sub Nerva vero imperatore denuo passa, uti dictum est, Anazarbus appellata est. Zarbus autem, parata in victimam virgine indigena, no- mine Cepara, statuam ei æneam erexit, urbis in Fortunam. Imperator autem, per Zarbi litteras, de incolarum calamitatibus certior factus, plurima eis, qui a ruinis erant supersites, honorifice sup-

VARIE LECTIONES.

^α οὐλός Ox. ^β Νικοῦπολις. Imo Νικόπολις, ut p. 127 C. ^γ Σάρβος Ox. ^δ μετεκάλεσαν Ch., μετεκά- λεσαν Ox. ^ε Κυῖνδα. Σκύντα Ox. Conf. Wesselingius ad Diodorum xviii, 62, p. 303, 69. Conf. Suidas v. Ἀνάζαρβος. ^ς σωθεῖσι Ch. Sed ita Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(69) Παρασχὼν αὐτῷ ὀκτὼ κεντηνάρια. Modus iste per centenaria numerandi ubique apud Græcos D tinet: et major ille, a Glyca positus, qui Minoris sesquialter est, librasque habet cl, secundum ita- que hunc computum, imperator in urbis hujus instaurationem, si de minore centenario, eoque aureo (aliter enim pecuniarum summa condenda urbi longe impar videbitur:) intelligatur, monetæ nostræ Anglicanæ, quam sterling vulgo dicimus, 33,600 libras: si secundum Glycæ vero centenarium numeremus, 50,400 libras, largitus est: posito sci- licet, argenti unciam v solidos valere; aurum vero ita se habere ad argentum, sicut l ad xiv, qualis hodie est monetæ nostræ valor.

(70) Καὶ μετεκάλεσαν αὐτὴν. Scr. μετεκάλεσαν ut ad cives referatur, et cum ἐπιτρέψαντες con- gruat.

(71) Ἀνάζαρβον. Anazarban vocat Stephanus, qui ab Azarba conditore eam sic dictam innuit. Stephanus, De urb. Ἀναζαρβᾶ, πόλις Κιλικίας κε- ληται ἀπὸ τοῦ προκειμένου, ἢ ἀπὸ Ἀζάρβα τοῦ κτίσαντος.

(69) Παράσχων αὐτῷ ὀκτὼ κεντηνάρια. Modus iste per centenaria numerandi ubique apud Græcos D tinet: et major ille, a Glyca positus, qui Minoris sesquialter est, librasque habet cl, secundum ita- que hunc computum, imperator in urbis hujus instaurationem, si de minore centenario, eoque aureo (aliter enim pecuniarum summa condenda urbi longe impar videbitur:) intelligatur, monetæ nostræ Anglicanæ, quam sterling vulgo dicimus, 33,600 libras: si secundum Glycæ vero centenarium numeremus, 50,400 libras, largitus est: posito sci- licet, argenti unciam v solidos valere; aurum vero ita se habere ad argentum, sicut l ad xiv, qualis hodie est monetæ nostræ valor.

(70) Καὶ μετεκάλεσαν αὐτὴν. Scr. μετεκάλεσαν ut ad cives referatur, et cum ἐπιτρέψαντες con- gruat.

(71) Ἀνάζαρβον. Anazarban vocat Stephanus, qui ab Azarba conditore eam sic dictam innuit. Stephanus, De urb. Ἀναζαρβᾶ, πόλις Κιλικίας κε- ληται ἀπὸ τοῦ προκειμένου, ἢ ἀπὸ Ἀζάρβα τοῦ κτίσαντος.

peditavit. Idem Nerva divum Joannem apostolum ab A Ἰωάννην· καὶ ἦλθεν ἐν Ἐφέσῳ πάλιν ἀπὸ Πάτ-
exsilio revocavit : qui ex Patmo Ephesum rediens, μων ²⁰.

Hujus sub imperio Manes cœpit dogmata sua spargere; populumque ad se allectare. Hoc etiam imperante, ludi gladiatorii populo interdicti sunt : in quorum locum substituta sunt spectacula Cynegetica.

Nerva vero imperator in morbum incidens, naturæ debitum exsolvit, annos natus LXXI.

Ἐπὶ δὲ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἀνεφάνη Μάνης δογματίζων καὶ διδάσκων ὀχλαγωγῶν. Ὡσαύτως δὲ ἐπὶ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐκωλύθησαν οἱ μονομάχοι καὶ αἱ θέαι αὐτῶν· καὶ ἐπενοήθη ²¹ ἀντ' αὐτῶν τῶν κυνηγίων ἡ θέα (72).

Ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς νοσήσας καὶ φθαρὲς τελευτᾷ, ὧν ἐνιαυτῶν οἶα'.

VARIE LECTIONES.

²⁰ Πάτμων. Πάτμου Chron. Pasch. p. 251 B, ut ipse p. 411 D. ²¹ ἐπενοήθη. ὑπενοήθη Chron., ἐπενοήθησαν Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(72) Καὶ ἐπενοήθησαν ἀντ' αὐτῶν, τῶν κυνηγίων B stituisse dicitur Nerva; spectacula jam olim populo exhiberi solita.

Cynegetica tamen absurde in eorum locum sub-

[350] ΛΟΓΟΣ ΙΑ'

ΧΡΟΝΟΝ ΤΡΑΙΑΝΟΥ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΚΑΙ ΠΑΘΟΥΣ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ ΤΡΙΤΟΥ.

LIBER XI

DE TEMPORIBUS TRAJANI IMPERATORIS ET ANTIOCHENSI PASSIONE TERTIA.

269 Nervæ in imperio successit divinissimus C Trajanus : imperavit hic annos XIX et menses VI. Erat autem procerus, corpore tenui, colore nigro, facie parva, capillitio curto canoque, oculos habens subsidentes. Ad secundum vero usque Trajani imperatoris annum, palam exhibebat se Ecclesiæ Ephesinæ doctorem, ubi episcopus fuit et patriarcha, divus Joannes, apostolus et Theologus. Postea vero subtrahens sese, disparuit : neque adhuc constat, quid de eo factum est : sicuti scriptis tradiderunt Africanus et Irenæus, sapientissimi chronographi.

Eodem imperante Trajano, Christianorum gravis persecutio facta est et plurimi supplicio affecti sunt. Circa idem tempus contra Romanos arma **270** movebat Persarum rex Meerdotes, genere D Parthus, Osdrois, Armeniorum regis, frater : qui maximis instructus copiis, filium quoque Sanatru- cium secum habens plurimas tum urbes, tum regiones captas, spoliavit. Dumque regionem Euphratesiam deprædatur, cursum præcipitans ex equo dejicitur, casuque graviter contractus, diem

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Νερβᾶ ἐβασίλευσεν ὁ θεϊό-
τατος Τραϊανὸς ἔτη ιθ' καὶ μῆνας ἑξ. Ἦν δὲ μα-
κρὸς, ξηρὸς τῷ σώματι, μελᾶγγρος, λεπτοχαρά-
κτηρος κονδόθριξ, πολὺς, βαθεὺς ἔχων ὀφθαλμοὺς.
Ἔως δὲ τοῦ δευτέρου ἔτους τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἦν
φαινόμενος καὶ διδάσκων ἐν Ἐφέσῳ, ἐπίσκοπος καὶ
πατριάρχης ὢν, ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ ἀπόστολος καὶ
θεολόγος. Καὶ ἀφανῆ [351] ἑαυτὸν ποιήσας (73), οὐκ
ἔτι ὤφθη τινα καὶ οὐδεὶς ἔγνω τί ἐγένετο ἕως τῆς
νῦν, καθὼς Ἀφρικανὸς καὶ Εἰρηναῖος οἱ σοφώτατοι
συνεγράψαντο.

Ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας τοῦ αὐτοῦ Τραϊανοῦ διωγμὸς
μέγας τῶν Χριστιανῶν ἐγένετο καὶ πολλοὶ ἐτιμωρή-
θησαν ²². Ἐν ᾧ χρόνῳ ἐπιστρατεύσας ἀνῆλθε πολε-
μῶν ²³ μετὰ θυνάμειος πολλῆς κατὰ Ῥωμανίας ἐκ
γένους Πάρθων ²⁴ βασιλεὺς Περσῶν, ὁ ἀδελφὸς
Ὁσδρόου, βασιλεὺς Ἀρμενίων. Καὶ παρέλαβε πόλεις
καὶ ἐπραΐδευσε χώρας πολλὰς, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ
τὸν ἴδιον αὐτοῦ υἱὸν Σανατρούκιον. Καὶ ὡς πραιδεῖται
ὁ Μεσρδότης βασιλεὺς τὴν Εὐφρατισίαν ²⁵ χώραν,
ἐλαύνων κατηνέχθη ἀπὸ τοῦ ἱπποῦ καὶ ἐκλάσθη κα-

VARIE LECTIONES.

²² ἐτιμωρήθησαν Ch., ἐτιμωρήθησαν Ox. ²³ πολεμῶν Ch., πόλεμον Ox. ²⁴ Παρθῶν Ox. Malim Mesr-
δότης addi. ²⁵ Ἐφρατ. Ox. Correxist Ch.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(73) Ἀφανῆ ἑαυτὸν ποιήσας. Opinionem hanc irridet Cedrenus, pag. 218 edition. Paris. quem videsis,

κῶς καὶ ἐτελεύτησεν ἰδίῳ θανάτῳ. Ἐν τῷ δὲ μέλλειν αὐτὸν τελευτᾶν ἐποίησε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν Σανατρούκιον Ἀρσάκην (74), ὃ ἐστὶ βασιλεὺς ἀντ' αὐτοῦ. [352] Περσιστὶ δὲ *Torxim* βασιλεὺς ἐρμηνεύεται. Καὶ ἐπέμεινεν ὁ αὐτὸς Σανατρούκιος βασιλεὺς Περσῶν λυμαινόμενος τὴν Ῥωμανίαν· ὃ δὲ Ὀσδρόης, βασιλεὺς Ἀρμενίων, ὁ τοῦ Μεσρδότου ἀδελφός, ἀκούσας τὸν αὐτοῦ θάνατον, ἐπέμψε καὶ αὐτὸς εὐθέως τὸν ἴδιον αὐτοῦ υἱὸν ἀπ' αὐτῆς τῆς Ἀρμενίας μετὰ πολλοῦ στρατοῦ τὸν Παρθεμασπάτην (75)³⁶ πρὸς βοήθειαν τοῦ ἑαυτοῦ ἐξαδέλφου Σανατρούκιου, βασιλέως Περσῶν, κατὰ Ῥωμαίων. Καὶ ταῦτα ἀκούσας ὁ θεοτάτος Τραϊανὸς βασιλεὺς, εὐθέως ἐπεστράτευσεν τῷ 18^ῳ ἔτει τῆς βασιλείας (76) αὐτοῦ ἐξελθὼν κατ' αὐτῶν μὴν Ὀκτωβρίῳ τῷ καὶ Ἑπταερεταίῳ ἀπὸ Ῥώμης· καὶ φθασάντων πρῶτον κατέπλευσεν ἐπὶ τὴν Ἀνατολήν, ὁρμήσας μετὰ δυνάμειος πολλῆς στρατοῦ καὶ συγχλητικῶν· ἐν οἷς ἦν καὶ Ἀδριανὸς ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ ἐπὶ ἀδελφῷ³⁷ (77). Καὶ κατέφθασεν ἐν Σελευκείᾳ τῆς Συρίας μὴν³⁸. Ἀπελαλὼν τῷ καὶ Δεκεμβρίῳ εἰς δρόμωνα (78)³⁹ ἀπὸ τοῦ λεγομένου Βυτυλλίου [353] ὁρμητηρίου, ὅντος αὐτοποῦς λιμένος πλησίον Σελευκείας τῆς Συρίας. Οἱ δὲ Πέρσαι ἦσαν παραλαβόντες Ἀντιόχειαν τὴν μεγάλην διχα μέντοι πολέμου κατὰ σύνταξιν φιλικὴν καὶ πάντα ἐκάθηντο ἐν αὐτῇ κρατοῦντες αὐτὴν καὶ φυλάττοντες τῷ βασιλεῖ Περσῶν Σανατρούκιῳ, τῶν Ἀντιόχειων ἀξιωματικῶν κατὰ ἰδίαν προαίρεσιν πάντα εἰρήνης καὶ ὑποταγῆς στησάντων διὰ πρεσβείας αὐτῶν πρὸς τὸν βασιλεῖα Περσῶν. Ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς Περσῶν πεισθεὶς ἐπέμψε δύο Βαρζαμαράτας⁴⁰ ὀντινων τὰ ὀνόματά ἐστι ταῦτα, Φούρτων καὶ Γάργαρις, μετὰ βοηθείας πολλῆς Περσικῆς, χιλιάδων γ'. Ὁ δὲ βασιλεὺς Τραϊανὸς ἢ μόνον κατέφθασε τῷ δρό-

suum obiit. Moriturus autem, Sanatrucrium filium, Arsacem, id est, regem, sui in locum substituit; Persice autem, *Torxim*, regem sonat. Sanatrucrius autem, Persarum rex factus, bellum Romanum persequitur: interim Osdroes, rex Armeniæ, audita Meerdotis fratris morte, filium suum Parathemasphatem, patruelis sui Sanatrucrii, Persarum regis in auxilium, magno exercitu instructum, contra Romanos protinus emisit. Imperator autem divinisissimus Trajanus de his certior factus, sine mora bellum parat; et ingenti instructus exercitu, senatoribus etiam stipatus, inter quos quoque erat Adrianus, neptis maritus, anno imperii sui xii, mense Hyperberetæo, sive Octobri, cum suis Roma solvit, Persas bello aggressurus. Ad partes vero orientales appulsus, mense Appellæo, sive Decembri, ad Seleuciam Syriæ, a stativis Bytullii dictis (qui portus est nativus prope Seleuciam), ipse, celoci 271 vectus, maturavit iter suum. Persæ autem Antiochiam magnam tum occupantes, eam regi suo asseruerunt, domini ejus facti, non armis, sed mutuo et amico fœdere intercedente. Primores enim Antiochiæ, sponte sua Sanatrucrio Persarum regi sese dedentes, per legatos, pacis conditiones postulaverunt." Quibus rex Persarum annuens, misit eo Barzamanatas duos, Phurtunum et Gargarim, tribus millibus militum Persicorum instructos. Trajanus autem imperator, quamprimum celocis ope Seleuciam Syriæ appulisset, nuntium Antiochiæ clam expedit, qui primoribus civibusque omnibus adventum ejus notum faceret: quibus etiam et ista scripsit. Novimus vos præter milites vestros Stationarios, ex civibus etiam frequentem numerare populum, quorum præ multi-

VARIE LECTIONES.

³⁶ Παρθεμασπάτην. Παρθεμασπάτην infra p. 416 C, quod reposui. ³⁷ ἀδελφῷ. ἀδελφιδῇ Ch. ³⁸ Ἀπριλίῳ Ch., Ἀπριλλίῳ Ox. ³⁹ δρόμωνα Ch., δρόμον Ox. ⁴⁰ βαρζαμαράτας. « βαρζαμανάτας; infra vocat duces hos Persicos. » Ch.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(74) Ἀρσάκην, ὃ ἐστὶ βασιλεὺς. Hesychius. Ἀρσακας, οἱ βασιλεῖς Περσῶν. Inde est quod habemus infra, in Juliano imp. Σαβδουραρσάκης, quod disjunctum scriberetur, Σάπωρ Ἀρσάκης: Sapor rex. Pro Περσῶν tamen, apud Hesychium, suspicor legendum Πάρθων. Parthici enim reges, *Arsacidae* dicti sunt. Procop. De bel. Pers. lib. II: Εἰς δὲ μὲν ἡμῶν πολλοὶ Ἀρσακίαι, ὡς δέσποτα, ἐκείνου Ἀρσάκου ἀπόγονοι· ὃς δὲ οὕτως τῆς Πάρθων βασιλείας ἀλλότριος ἐτύγχανεν ὢν, ἤνικα ὑπὸ Πάρθους ἔκειτο τὰ Περσῶν πράγματα. Persis vero rex, *Torxim*, sonat; ut ex nostro discimus.

(75) Τὸν Παρθεμασπάτην. Dio Παρθεμασίτην enim primo, deinde Παρθεμασπάτην vocat; uti et noster etiam infra.

(76) Τῷ 18^ῳ ἔτει τῆς βασιλείας. Hieronymus apud Eusebium, bella hæc orientalia a Trajano gesta, ad annum ejusdem v. refert.

(77) Ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ ἐπ' ἀδελφῷ. Scr. ἀδελφιδῇ. Consobrinæ. Trajano et sanguine. Et æmilitate junctus erat Adrianus, teste Æl. Spartiano, in Adriano. Adriano pater Ælius Adrianus, cognomen *Afer*, fuit, consobrinus Trajani imp. Et paulo post. Denique suffragante Sura, ad amicitiam Trajani pleniorē rediit, nepte per sororem Trajani

uxore accepta. Eandem fere habes apud Dionem in Adriano: Ἀδριανὸς δὲ ὑπὸ μὲν Τραϊανοῦ οὐκ ἐσπούδῃ· ἦν μὲν γὰρ πολέτης αὐτοῦ, καὶ ἐπετροπεύθη ὑπ' αὐτοῦ, γένους θ' οἱ ἐκονῶνται καὶ ἀδελφιδῇν αὐτοῦ ἐγεγαμῆται.

(78) Εἰς δρόμον. Omnino legendum, εἰς δρόμωνα, ut ex sequentibus apparet. Cursum autem publicum et equis, vehiculisque, et navigiis etiam stetisse, apparet ex Sidonio Apollin. Epistol. lib. I, ep. 5. *Tricini cursoriam* (sic navigio nomen) *ascendi; qua in Eridanum brevi delatus, etc.* Ubi Sidonius *cursoriam* (subaudi navem), quam Græci δρόμωνα vocant. Harum vero Remiges δρομωνάρχοι, Latinis etiam Dromonarii dicti: quibus Theodorici scripta epistola exstat, apud Cassiodorum, Variar. lib. II, ex qua paucula hæc, ad propositum nostrum spectantia, proferre non gravabor. *Et ideo comiti sacrarum largitionum nostra præcepit auctoritas, ut in hostiliensi loco constituti debeatis; quatenus fiscali humanitate recreati, excursum cum veredariis per alveum Padi more solito faciatis, ut diviso labore, equis publicis debeat subveniri, etc.* Hujusmodi autem navigio, relicta post se classe reliqua, celeritatis causa hic usum fuisse Trajanum, innuit auctor.

tudine, Persæ isti, civitatem vestram tenentes, A pauci existimandi sunt. Quisque igitur vestrum, nostra fretus præsentia, quos apud se Persas habet e medio tollat. Advenimus enim Romanis injurias illas ulturi.

τῶν στρατιωτικῶν ἀριθμῶν. Οἱ δὲ πολέμιοι Πέρσαι οἱ ἐν ὑμετέρῃ πόλει ὄντες ὀλίγοι ὑπάρχουσι πρὸς τὸ ὑμέτερον πλῆθος. Ἀναίρει οὖν ἕκαστος (79) οὗς ἔχει ἡμετέραν παρουσίαν, διότι ἐληλύθαμεν ἐκδικούντες τὰ Ῥωμαίων.

Antiochenses igitur, super hoc admoniti, per silentium noctis Persas omnes, insomnes ipsi, exciderunt. Persarum autem duces illos duos, Barsamanatas dictos, Phurtunum et Gargarim, comprehensos interfecerunt : et cadavera 272 per totam urbem raptantes, exclamarunt : *Ecce, Domini Trajani in victoriam, Phurtunum et Gargarim tractos ! age, age Phurtune et Gargari. Interim vero, dum hi a populo distrahebantur, qui ex Persis evadere potuerunt, stragi sese eripientes, ignem urbi per noctem injecerunt : pars itaque ejus, licet non magna, ad Scepinum vicum, conflavit. His auditis, imperator Trajanus intrepidus Antiochensium animos summe prædicavit ; classeque a Seleucia solvante, ad sacram Daphnem cum exercitu ducens iter, sacra ibi in Apollinis templo peregit. Per nuntios autem a Daphne missos Antiochenses monuit, uti occisorum Persarum cadavera ex urbe ejicerentur, et procul inde exportata concremarentur. Jussit etiam lustrari urbem pyris hinc inde et ad portas, ex ramusculis laureis accensis, et thure ignibus largiter injecto ; Tympana quoque ubique per urbem pulsari, ad abigendos Persarum interfectorum noxios spiritus : quod etiam factum est. Mensis autem Audynei, sive Januarii vii, feria v, hora diei iv, Trajanus imperator per portam Auream, sive Daphneticam, ex Daphne veniens, Antiochiam Syriæ ingressus est, coronam capite gestans, ex ramusculis oleaginis contextam. Tympana 273 etiam pulsari jussit, singulis noctibus, per xxx dies : idem etiam mense hoc quotannis*

μῶνι τὴν Σελευκίαν πόλιν τῆς Συρίας, ἔγραψε λάβρα τοῖς Ἀντιοχεύσιν ἀξιωματικοῖς καὶ τοῖς πολιταῖς πᾶσι, σημαίνων τὴν αὐτοῦ παρουσίαν καὶ ταῦτα, ὅτι Ἐγνώκαμεν τὴν ὑμετέραν πόλιν ἔχειν ἴδιον πλῆθος ἀνδρῶν πολὺ δίχα τῶν ἰδρυμένων αὐτῇ ἐν ὑμετέρῃ πόλει ὄντες ὀλίγοι ὑπάρχουσι πρὸς τὸ Πέρσας εἰς ἴδιον αὐτοῦ [354] οἶκον, θαρρῶν εἰς τὴν τὰ Ῥωμαίων.

Καὶ ταῦτα γνόντες οἱ αὐτοὶ Ἀντιοχεῖς νυκτὸς ὤρμησαν κατὰ τῶν ὄντων ἐν τῇ αὐτῶν πόλει Περσῶν, καὶ ἀγρυπνήσαντες ἀνέβλιν πάντας. Καὶ συλλαβόμενοι τοὺς δύο στρατηγούς Περσῶν τοὺς λεγομένους Βαρσαμανάτας καὶ φονεύσαντες καὶ αὐτοὺς ἔσυραν καὶ τὰ λείψανα αὐτῶν κατὰ πᾶσαν τὴν πόλιν Φουρτοῦνον καὶ Γάργαρι (80) φωνὴν κράζοντες περὶ αὐτῶν ταύτην· *Εἰς τὴν νίκην Τραϊανοῦ τοῦ δεσπότη τοῦ Ἰδὲ σύρονται Φουρτοῦνος καὶ Γάργαρις· ἄγε, ἄγε, Γάργαρι* ". Φουρτοῦνε. Οἱ δὲ δυνηθέντες Πέρσαι ἐξεῖλθαι ἐν τῷ σύρσθαι ἐκείνους ὑπὸ τοῦ πλῆθους ἐξερχόμενοι καὶ φεύγοντες, ἔβαλον πῦρ τῇ αὐτῇ νυκτὶ καὶ ἔκαυσαν μέρος μικρὸν τῆς πόλεως ἐπὶ τὴν λεγομένην Σκεπινὴν γειτονίαν. Ὅ δὲ βασιλεὺς Τραϊανὸς ἀκούσας ταῦτα ἐπήνεσε τὸ ἀνδρεῖον τῶν Ἀντιοχεῶν πολιτῶν· καὶ τῶν πλοίων δὲ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ καταφθασάντων ἀπὸ Σελευκίας, ἀνῆλθον ἐπὶ τὴν ἱερὰν Δάφνην εὐξασθαι καὶ θυσιάσαι εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπολλωνος. Καὶ ἐδήλωσε τοῖς Ἀντιοχεύσιν ἀπὸ Δάφνης καλεῦσας ἐπαρθῆναι ἀπὸ τῆς πόλεως τὰ λείψανα τῶν φονευθέντων Περσῶν καὶ ἀπὸ διαστήματος τῆς αὐτῆς πόλεως ἐκκληθέντα καυθῆναι, ἀγνισθῆναι δὲ καὶ τὴν πόλιν πᾶσαν [355] καὶ γενέσθαι πυρᾶς κατὰ τόπον καὶ πυλῶνα τῆς αὐτῆς πόλεως δαφνίνων δένδρων, καὶ βάλλεσθαι ἐν τῷ πυρὶ τῶν φυλλοδαφνῶν λίθον πολὺ καὶ κατὰ πᾶσαν τὴν πόλιν ταυρέας ἐκτυπεῖν " (81) πρὸς τὸ ἀποδιωχθῆναι τὰ πνεύματα τὰ ἀδίκων τῶν σφαγέντων Περσῶν· καὶ ἐγένετο οὕτως. Καὶ κατήλθεν ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Τραϊανὸς ἀπὸ Δάφνης καὶ εἰσῆλθεν ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας διὰ τῆς χρυσέας τῆς λεγομένης

VARIE LECTIONES.

" Γάργαρι. Aut Γάργαρι scribendum aut Γαργάρι, cui similia Σαπώρη p. 127 A, Κουστίνη vol. II. p. 42 D. " ἐκτυπεῖν. Vid. Steph. Thes. p. 9722 C ed. Lond.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(79) Ἀναίρει οὖν ἕκαστος. Scr. ἀναίρειτω, sive ἀναίρη.

(80) Φουρτοῦνον καὶ Γαργάρι. Ex Græcorum formatione nominum, Γαργάριος, scribendum esset : sed nec vocalis longa in ultima, accentum in antepenultima hoc loco pati potest.

(81) Ταυρέας ἐκτυπεῖν. Ταυρεῖη, seu ταυρέη (subaudi, δορά), pellis est taurina : sumiturque pro quovis ex ea facto scutica, clypeo, casside, etc. Hoc vero loco, tympanum quod ex pelle etiam taurina factum, signare videtur : quo etiam sensu habes apud Leonem imp. constitut. 7, et Mauricium Strategic. lib. I. Vide Nic. Rigaltii, et Jo. Meursii Glossaria in ταυρέα. Non itaque assentiri possum Reinesio, Var. Lect. lib. III, ubi animadvertit in Palladii Hist. Laus. interpretem Gent. Hervetum eo quod ταυρέαν non scuticam, sed taurinam pellem verit. Palladii verba hæc sunt, c. de Nathanaele abbate : Παραγίνεται ὁ δαίμων ἐν νυκτὶ, ταυρέαν κατέχων ὥστε πρὸς ὁ δῆμοι, σχῆμα ἔχων στρατιώτου βαχουδου-

τος, φόβους ἐργαζόμενος τῇ ταυρέᾳ. Quo in loco ταυρέα manifeste ponitur pro tympano, uti apparet ex istis, σχῆμα ἔχων στρατιώτου· quid enim militi cum scuticis et flagellis, lictoris armis ? cui tympano suo, præsertim terrorem alicui incussuro nihil convenientius. Aeris autem purgandi virtutem pulsatis tympanis, campanis, et hujusmodi sonoris inesse, jam olim invaluit opinio. Hujus rei exemplum habemus, apud Menandrum protector. Excerpt. De legationib. de Tarcis Zemarchum, Justinii minoris legatum, excipientibus, verba habentem : haud multum huc facientibus præmissis, deinde addit : Ἐπιταταγόντες δὲ κώδωνι τινι, καὶ τυμπάνῳ ὑπέρβην τοῦ φόρτου, παρίεραρον τὸ φυλλῶδες τοῦ λιθάνου τῇ φλογὶ λακνίζόμενον· καὶ ἅμα γινόμενοι μανιώδεις, καὶ ἐμβριμούμενοι, τὰ πονηρὰ ἀπελαύνειν ἐδόκουν. Οἱ γὰρ ἀποτρόπαιοι τινες· εἶναι καὶ ἀλεξίκακοι ἐδόκουν. Vide etiam Pomponatium De incantat. cap. 12 ; Hieron. Magium Miscellaneor. lib. IV, cap. 14, et Angel. Roccham de Campanis.

νης (82), τοῦτ' ἐστὶ τῆς Δαφνητικῆς, φορῶν ἐν τῇ A fieri mandans, Persarum occisorum in memoriam. αὐτοῦ [356] κεφαλῇ στέφανον ἀπὸ ἐλαιοκλάδων, Hæc autem Domniouschronographus litteris prodidit. μὴν Δύδιονα⁴¹ τῷ καὶ Ἰανουαρίῳ ἐβδόμῃ, ἡμέρῃ ε', ὥρᾳ ἡμερινῇ δ'. Τὰς δὲ ταυρέας ἐκέλευσε βάλλεσθαι⁴² ἄχρι ἡμερῶν λ' καθ' ἐκάστην νύκτα, καλεῦσας καὶ τοῦτο, ὥστε κατ' ἔτος τῷ αὐτῷ χρόνῳ γίνεσθαι μνήμης χάριν τῆς τῶν Περσῶν ἀπωλείας. Ἄτινα Δομνῖνος ὁ χρονογράφος συνεγράψατο.

Ἐν τῷ δὲ διατρίβειν τὸν αὐτὸν Τραϊανὸν βασιλέα ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας βουλευόμενον τὰ περὶ τοῦ πολέμου ἐμήνυσεν (83) αὐτὸν Τιβεριανὸς, ἡγεμὼν τοῦ πρώτου Παλαιστινίων ἔθνους, ταῦτα· Αὐτοκράτορι (p) νικητῇ Καίσαρι θειοτάτῳ Τραϊανῷ. Ἄπεικαμον τιμωρούμενος καὶ φονεύων τοὺς Γαλιλαίους τοὺς τοῦ δόγματος τῶν λεγομένων Χριστιανῶν κατὰ τὰ ὑμέτερα θεσπίσματα· καὶ οὐ παύονται ἐαυτοὺς μὴνύοντες εἰς τὸ ἀναιρεῖσθαι. Ὅθεν ἐκοπίασα τοῦτοισ παραίνων καὶ ἀπειλῶν μὴ τολμᾶν αὐτοὺς μὴνύνειν μοι ὑπάρχοντας ἐκ τοῦ προειρημένου δόγματος· καὶ ἀποδιωκόμενοι οὐ παύονται. Θεσπίσαι μοι οὖν καταξιώσατε τὰ παριστάμενα τῷ ὑμετέρῳ κράτει τροπαιοῦχῳ⁴³ (84). Καὶ ἐκέλευσεν αὐτῷ ὁ αὐτὸς Τραϊανὸς παύσασθαι τοῦ φονεύειν τοὺς Χριστιανούς. Ὅμοίως δὲ καὶ τοῖς πανταχοῦ ἄρχουσιν τοῦτο ἐκέλευσε, μὴ [357] φονεύειν τοῦ λοιποῦ τοὺς λεγομένους Χριστιανούς· καὶ ἐγένετο ἔνθεσις μικρὰ τοῖς Χριστιανοῖς.

Καὶ ἐξῆλθεν ἀπὸ Ἀντιοχείας τῆς μεγάλης πόλεμον κατὰ Περσῶν κινήσας ὁ αὐτὸς Τραϊανός· [καὶ ἐνίκησεν αὐτοὺς κατὰ κράτος τῷ τρόπῳ τούτῳ· Μαθὼν ὅτι διαφθορεῖται τῷ Σανατρουκίῳ, βασιλεῖ Περσῶν, ὁ ἴδιος αὐτοῦ ἐξάδελφος Παρθεμασπάτης, πέμψας πρὸς αὐτὸν ὑπενόθευσεν αὐτὸν Τραϊανὸς βασιλεὺς, ταξάμενος δοῦναι αὐτῷ τὴν βασιλείαν Περσῶν, ἐὰν σὺμμάχησιν αὐτῷ. Καὶ ὑπονοθευθεὶς ἦλθε πρὸς αὐτὸν νυκτός· καὶ λαβὼν αὐτὸν εἰς τὸ ἴδιον αὐτοῦ μέρος μετὰ τοῦ πλήθους αὐτοῦ (85) ὁ αὐτὸς θειότατος Τραϊανὸς ὤρμησε κατὰ τοῦ Σανατρουκίου, βασιλέως Περσῶν· καὶ πολλῶν Περσῶν πεσόντων συνελάβετο τὸν Σανατρουκίον, βασιλέα Περσῶν, φεύγοντα· καὶ ἐφόνευσεν αὐτόν. Καὶ ἐποίησεν ἀντ' αὐτοῦ βασιλέα Περσῶν τοῖς ὑπολειφθεῖσι καὶ προσπεσοῦσιν αὐτῷ Πέρσαις ὁ αὐτὸς Τραϊανὸς κατὰ τὰς συντάξεις ὀνόματι Παρθεμασπάτην, υἱὸν Ὀσδρόου.

Interim vero, dum Trajanus Antiochiæ Syriæ commorabatur, de rebus belli consilium agitans, a Tiberiano, Palæstinæ primæ præfecto, litteras accepit, hisce verbis scriptas. Imperatori invicto, Cæsari, divinissimo Trajano. Mandatum vestrum, de puniendis Galilæis, qui nobis veniunt sub nomine Christianorum, quantum in me est, effectum dedi. At hi sese ultro supplicis et mortis dedunt: et multus licet fuerim hortationibus et minis, illud agens, ut a se mihi prodendo eos deterrerem, frustra tamen hactenus fui. Vos itaque juxta ac Majestati V. invictissimæ visum fuerit, de his rebus decernatis. Edixit autem Trajanus Tiberiano, cæterisque præfectis, uti in posterum a Christianorum cædibus abstinerent: exinde itaque aliquantum temporis a calamitatibus suis respirant Christiani.

Trajanus autem Antiochia discedens, contra Persas arma movit; quos tali commento penitus profligavit. Graves intercedebant inimicitie inter Sanatruccium, Persarum regem, et patruelem ejus Parthemaspatem. Trajanus 274 itaque imperator, ubi hoc rescierat, in partes suas Parthemaspatem sollicitavit; pollicitus se ei, si se belli socium adjungeret, Persarum regnum daturum. Accepit conditionem Parthemaspates, noctuque cum suis ad Trajanum accessit. Hunc itaque sibi adjungens, Sanatruccium, Persarum regem, adoritur: Persis-que plurimis in prælio cadentibus, Sanatruccius rex fugam capessit, captusque tandem interficitur. Huic itaque in regno Persarum imperator Parthemaspatem, Osdrois filium, ex pacto regem suffecit; Persis, qui supererant, ad pedes ei procidentibus. Senatum vero Romanum de his certiorum

VARIE LECTIONES.

⁴¹ Αὐδυνέω Ox. ⁴² βάλεσθαι. « Scr. βάλλεσθαι. feriri, sive pulsari. » Ch. ⁴³ τροπαιοῦχῳ Ch., τροπαιοῦχοι Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(82) Διὰ τῆς χρυσέας τῆς λεγομένης. Subaudi, D his monuit; vel litteras has ei misit: quo sensu μὴ πόρτας· uti infra habet in Theodosio Jun. Prochronismo autem hic utitur auctor noster, portam hanc nomine quod nondum habuit appellans: a Theodosio enim prædicto, auro tandem obducta porta aerea Daphnetica, Aurea deinceps dicta fuit: uti nos docet auctor noster in Theodosio Min. his verbis: Ὁ δὲ αὐτὸς Θεοδοσίος ἐχρύσωσε Δαφνητικῆς πόρτας δύο θύρας τὰς χαλκᾶς, καθ' ὁμοιότητα τῆς ἐχρύσωσε πόρτας ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἧτις καλεῖται ἔως ἄρτι, ἡ Χρυσεία πόρτα.

(84) Τῷ ὑμετέρῳ κράτει τροπαιοῦχοι. Forte legendum, τροπαιοῦχῳ, ut referatur ad κράτι: licet principes plurali numero frequentissime compellatos, vel pueri norunt.

(85) Μετὰ τοῦ πλήθους αὐτοῦ. Πλήθος, pro exercitu, supra habuimus, in August. imp. καὶ κατιῶν μετὰ τοῦ πλήθους αὐτοῦ, ὑπέταξε τὰς ἄλλας χῶρας.

(83) Ἐμήνυσεν αὐτὸν ταῦτα. Eum per litteras de

HODII NOTÆ.

(p) Αὐτοκράτορι, etc. Epistola spuria, uti probat doctiss. Dodwellus Dissert. Cyprian. xi, § 23, 24.

faciens : Has, inquit, regiones, tantæ cum sint, A tantoque a Roma intervallo dissitæ, tenere non possumus : Regem itaque potius eis constituamus, imperio Romano subiectum. Rescripsit ei senatus : imperatori integrum esse, pro arbitrio suo de rebus omnibus decernere, juxtaque ac ipse Romanie utile fore judicaverit. Sic itaque Parthemaspatēs Persarum rex factus est. Hæc autem de bello Persico, et divinissimi Trajani victoria, conscripta reliquit sapientissimus Arianus chronographus ; qui ista omnia accurate exposuit.

Idem imperator Amidam in Metropolim fecit ; et Mesopotamiam, ab Osdroina sejunctam, in provincie formam redegit, præfecto jureque 275 metropolitico ei concessis. Provinciam etiam aliam fecit, ad Danubium flumen ; quam Daciam Parapotamiam nominavit.

Eodem divinissimo Trajano imperante, divinam iram passa est, vice tertia, Antiochia magna, quæ ad Daphnem sita est, Apellæi, sive Decembris xiii, feria prima, post gallicinium, ære Antiochenæ anno clxii, post Trajani divinissimi in partes orientales adventum annis ii. Qui autem ex Antiochensibus superstites manserunt, templum in Daphne condebant, cum hac inscriptione : *Jovi servatori sacrarunt hospites.*

Eadem vero nocte, qua Antiochia magna, divinam quoque iram secundo passa est Rhodus insula, sex habens urbes. At vero pientissimus imperator Trajanus, Antiochiam magnam instauraturus,

VARIE LECTIONES.

¹¹ ἀφροστηκότα. Forte scribendum ἀφροστηκόν. Ch. ¹² συνίδη. συνείδοι Ox. ¹³ Παρθεμασπάτης Ox. ¹⁴ Ὀσδρόινης Ox. ¹⁵ Δάνουβιν. Δάνουβιν præfixum annotationi Ch., Δανουβίος est infra p. 418 B. ¹⁶ Ἀπριλλίω Ox., Ἀπριλλίω vel Ἀπριλλίω Ch., ἔκτισαν Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(86) Εἰς τὸν Δάνουβιν ποταμὸν. Δάνουβιν pro Δανούδιον. Entropius, lib. viii in Trajano : *Daciam Decebalō victo subegit, provincia trans Danubium facta, in his agris quos nunc Taiphali tenent, et Victophati, et Therningi habent. Ea provincia decies centena millia passum in circuitu tenuit.*

(87) Ἐτους χρηματίζοντος ρῆδ'. Terræ motus iste Antiochensis contigit Trajani imp. anno xviii, nempe ad numerum Eusebii $\mu\alpha\chi\chi\iota$, ut apparet ex Dione, de eis qui hac clade perierunt mentionem faciente, ὧν εἰς τὸ Πέδων ὁ ὕπατος ἐγένετο· ex quorum numero erat Pedito consul. M. autem Valerius Messala, et C. Popillius Caro Pedito coss. fuerunt ad annum Trajani, imp. penultimum, nempe Fastis Capitolin. xviii, Eusebio vero, et Chr. Alex. auctori xviii, qui obiter corrigendus : Πέδωνος enim habet, pro Πέδωνος. Hæc cum ita sint, manifestum est hæc contigisse ad annum ære Antiochenæ clxiii, adeoque anno post Trajani in Antiochiam adventum vi ; si modo, uti vult auctor noster, imperii sui anno xii Antiochiam venerit Trajanus ; et non, ut ipse ait, anno post ejus adventum ii. Unus itaque anni metachronismus est. Evagrinus etiam falsus est, Hist. Eccl. lib. ii, cap. 12, ubi cladem hanc Antiochensem contigisse asserit, ἔνατον καὶ πεντηκοστὴν καὶ ἑκατοστὴν ἀγοῦσης τῆς πόλεως ἔτος τῆς αὐτονομίας. Urbis αὐτονομίας anno clx, totius quadrienni prochronismo peccans.

γράφας τῇ συγκλήτῳ τῇ ἐν Ῥώμῃ ὅτι τοσαύτην καὶ ἀπειρον γῆν καὶ ἀμετρα διαστήματα ἀφροστηκότα ¹¹ τῆς Ῥώμης διοικεῖν οὐκ ἀντεχόμεθα, ἀλλὰ παράτρωμεν αὐτοῖς [358] βασιλέα ὑποτεταγμένον τῷ τῶν Ῥωμαίων κράτει. Καὶ ἀντέγραφεν αὐτῷ ἡ σύγκλητος ἀπὸ Ῥώμης ἀπαντα ποιῆσαι ὡς δ' ἀνβούληται : καὶ αὐτὸς συνίδη ¹² συμφέρειν τῇ Ῥωμανίᾳ. Καὶ ἐβασίλευσε Περσῶν ὁ Παρθεμασπάτης ¹³. Τὸν δὲ πόλεμον καὶ τὴν κατὰ Περσῶν νίκην τοῦ θειοτάτου Τραϊανοῦ ὁ σοφώτατος Ἀρειανὸς ὁ χρονογράφος ἐξέθετο, ἱστορήσας καὶ συγγραφάμενος πάντα ἀκριβῶς.

Ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς ἐποίησε καὶ τὴν Ἀμιδαν μητρόπολιν, καλέσας ἐπαρχίαν Μεσοποταμίαν, ἀπομερίσας αὐτὴν ἀπὸ Ὀσδρονῆς ¹⁴, δούς καὶ ἀρχοντα αὐτῇ καὶ δίκαιον μητροπόλεως. Ἐποίησε δὲ καὶ ἄλλην ἐπαρχίαν εἰς τὸν Δάνουβιν ¹⁵ ποταμὸν (86), ἐν ἐκάλεισε Δακίαν παραποταμίαν.

Ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας τοῦ αὐτοῦ θειοτάτου Τραϊανοῦ ἔπαθεν Ἀντιόχεια ἡ μεγάλη ἡ πρὸς Δάφνην τὸ τρίτον αὐτῆς πάθος μὴν Ἀπριλλίω ¹⁶ τῷ καὶ Δεκεμβρίῳ γ', ἡμέρᾳ α', μετὰ ἀλεκτρούθνα, ἔτους χρηματίζοντος ρῆδ' (87) κατὰ τοὺς αὐτοὺς Ἀντιοχείς, μετὰ [359] δὲ β' ἔτη τῆς παρουσίας τοῦ θειοτάτου βασιλέως Τραϊανοῦ τῆς ἐπὶ τὴν Ἀνατολήν. Οἱ δὲ Ἀντιοχείς οἱ ἀπομειναντες καὶ ζήσαντες τότε ἱερὸν ἔκτισαν ¹⁷ ἐν Δάφνῃ, ἐν ᾧ ἐπέγραψαν· Οἱ σωθέντες ἀνέστησαν διὰ σωτηρίας.

Ἐν δὲ τῇ αὐτῇ νυκτὶ ὅτε ἔπαθεν ἡ αὐτὴ Ἀντιόχεια ἡ μεγάλη ἔπαθε τότε καὶ ἡ Ῥόδος πόλις νῆσος, οὕσα τῆς Ἐξοπόλεως (88). ὑπὸ θεομηνίας τὸ δεύτερον αὐτῆς πάθος. Ὁ δὲ αὐτὸς εὐσεβέστατος Τραϊανὸς

(88) Ἡ Ῥόδος πόλις νῆσος οὕσα τῆς Ἐξαπόλεως. Locus proculdubio mendosus : Rhodus quidem urbs est Iberiæ, sive Hispaniæ, a Rhodiis condita, teste Eustathio in Dionys. Perieg. ex Strabone : Ὁ δὲ γεωγράφος φησὶ καὶ ὅτι πλεῖσταντες οἱ Ῥόδιοι μέχρις Ἰδηρίας ἔκτισαν ἐκεῖ πόλιν Ῥόδον. Est etiam Rhodopolis, urbs Lazica, de qua Procopius, De bell. Pers. lib. ii et Goth. lib. iv. Verum hæc verba, νῆσος οὕσα, de Rhodo insula loqui auctorem, clare docent. In Rhodo vero urbem etiam ejusdem nominis fuisse discimus ex Pomponio Mela, De situ orbis, lib. ii. Locus itaque iste auctoris nostri hoc modo fortasse restituendus : Ἐπαθε τότε καὶ ἡ Ῥόδος, πόλις Ῥόδου νῆσου οὕσα τῆς Ἐξαπόλεως. Eodem tempore passa est etiam Rhodus, urbs Rhodi insulæ sex urbibus insignis, vel forte sic : Ἐπαθε τότε καὶ ἡ Ῥόδος, sed quare Ἐξαπόλιν vocat Rhodum, cum, ut ex Scylace Caryandensi habemus, in Periplo, τριπόλις tantum fuerit ? Ῥόδος κατὰ τοῦτο νῆσος τριπόλις ἀργαλὴ πόλις· καὶ ἐν αὐτῇ πόλεις αἰδοί, Ἰάλυσοι, Λίνδοι, Κάμειροι· idem etiam testatur Eustath. in Dionys. loc. citat. Pomponius etiam Mela, lib. ii, ubi post enumeratas maris Mediterranei insulas, deinde addit : In Lycia Rhodos, in illis singulæ iisdem nominibus urbes. In Rhodo tres quondam erant, Linds, Camiros, Jalyos. Quæ et Rhodus dicta est, teste Plinio Hist. Nat. lib. v. De hoc videant eruditi.

ἔκτισεν ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ μεγάλῃ ἀρξάμενος πρῶτον ἄκτισμα τὴν λεγομένην Μέσσην πύλιν πλησίον τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἀρεως, ὅπου ὁ Παρμένιος ὁ χειμαρρῶς κατέρχεται, ἔγγιστα τοῦ νυνὶ [360] λεγομένου Μακέλλου, γλύψας ἄνω ἀγάλμα λυκαίνης τρεφούσης τὸν Ῥῶμον καὶ τὸν Ῥῆμον, διὰ τὸ γινώσκεισθαι ὅτι Ῥωμαῖόν ἐστι τὸ κτίσμα, θυσίας ἐκεῖ παρθένον κόρην εὐπρεπῇ πολίτιδι ὀνόματι Καλλιόπῃ ὑπὲρ λύτρου καὶ ἀποκαθαρισμοῦ τῆς πόλεως, νυμφαγωγίαν αὐτῇ ποιήσας (89). Καὶ εὐθέως ἀνήγειρε τοὺς δύο ἐμβόλους τοὺς μεγάλους, καὶ ἄλλα δὲ πολλὰ ἔκτισεν ἐν τῇ αὐτῇ Ἀντιόχου πόλει καὶ δημοσίον καὶ ἀγωγόν, ἀποστρέφας τὸ ὕδωρ τὸ ἀπὸ τῶν πηγῶν Δάφνης ἐκχεόμενον εἰς τὰς λεγόμενας Ἀγρίας, ἐπιθήσας καὶ τῷ δημοσίῳ καὶ τῷ ἀγωγῷ εἰς τὸ ἴδιον ὄνομα. Καὶ τὸ θέατρον δὲ τῆς αὐτῆς Ἀντιοχείας ἀνεπλήρωσεν ἀτελὲς δν (90), στήσας ἐν αὐτῷ ὑπεράνω τεσσάρων κινῶν ἐν μέσῳ τοῦ νυμφαίου τοῦ προσκηνίου (91) τῆς σφαιρασθείσης, καὶ αὐτοῦ κόρης στήλην χαλκὴν κεχρυσωμένην, ὑψηλὴν ἐπάνω τοῦ Ὑρόντου ποταμοῦ, εἰς λόγον τύχης τῆς αὐτῆς πόλεως, στεφομένην ὑπὸ Σελεύκου καὶ Ἀντιόχου βασιλέων. Ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς Τραϊανὸς ἐν τῇ αὐτῇ πλῆϊ διήγεν ὅτε ἡ θεομηνία ἐγένετο. Ἐμαρτύρησε δὲ ἐπὶ αὐτοῦ τότε ὁ ἅγιος [361] Ἰγνάτιος (92) ὁ ἐπίσκοπος τῆς πόλεως Ἀντιοχείας ἡγανάκτησε γὰρ κατ' αὐτοῦ, ὅτι ἐλοιδορεῖ αὐτόν. Συνέσχε δὲ τότε καὶ πάντα ὀνόματα Χριστιανῶν γυναικῶν Ἀντιοχισσῶν καὶ ἐξήτασεν αὐτὰς λέγων· Τίς ἐστὶν ἡ ἐλπίς ὑμῶν, ὅτι οὕτως ἐκδίδετε ἐαυτὰς εἰς θάνατον; Αἱ δὲ ἀπεκρίθησαν λέγουσαι, ὅτι θοנוεόμενας ἡμᾶς παρ' ὁμῶν ἀνίστασθαι ἡμᾶς πάλιν ὡς ἔχομεν σώματι εἰς αἰώνιαν ζωὴν. Καὶ ἐκίλευσεν αὐτὰς πυρικαύστους γενέσθαι, καὶ τὸν χοῦν τῶν ὀστέων αὐτῶν συνέμιξε χαλκῷ, καὶ ἐποίησε τὸν χαλκὸν εἰς ὁ ἐποίησε δημοσίον χαλκία τοῦ θερμοῦ. Καὶ ὅτε ἤρξατο παρέχειν τὸν δημοσίον, εἰ τις ἴδεν ἐλούετο εἰς αὐτὸ τὸν δημοσίον, ἐσκοτούτο καὶ ἐπιπτε καὶ ἐξήρχετο βασταγμῷ (93). Καὶ μαθὼν ὁ βασιλεὺς Τραϊανὸς τοῦτο ἠλλαξε τὰ αὐτὰ χαλκία καὶ ἐποίησεν ἄλλα ἀπὸ καθαροῦ χαλκοῦ, λέγων ὅτι Καλῶς ἐποίησα χοῦν σωμάτων συμμίξας αὐτοῖς καὶ κοινώσας τὰ θερμὰ ὕδατα. Ταῦτα δὲ ἔλεγεν, ἐπειδὴ οἱ Χριστιανοὶ ὑπέμεινον τοὺς Ἕλλησι (94) καυχόμενοι· Τὰ δὲ πρῶτα [362] χαλκία ἀναχώσας ἐποίησε

Portam Mediam dictam in primis exstruxit, prope Martis ædem, ad Parmenium fluentem, non procul a Macello hodie appellato. Superius autem insculpsit effigiem Lupæ, Romuli et Remi nutricis : uti scirent posteri, Romanorum hoc esse opus. Virginem etiam Antiochenam, formosam, nomine Calliopem, immolavit, in expiationem et lustrationem urbis ; ejus etiam in honorem Nymphæum exstruxit. Porticus etiam duas ingentes deinde excitavit : inter 276 alia vero plurima, quæ Antiochiæ exstruxit, balneum etiam publicum et aquæductum condidit, aquam e fontibus Daphnicis emanantem, in Agrias diducens : operi vero utrique nomen suum imposuit. Theatrum quoque Antiochense, imperfectum antea, ad exitum perduxit : ejus etiam Proscenii in medio, urbis scilicet in fortunam, Virginis a se immolatæ statuam æneam deauratam, Oronti fluvio insidentem, et a Seleuco et Antiocho regibus corona redimitam, quatuor columnis erectam collocavit. Quo tempore autem terræ motus Antiochiæ accidit, imperatore ibi etiam adhuc commorante, martyrio coronatus est S. Ignatius, episcopus Antiochenus ; cui Trajanus irascebatur ab eo increpatus. Eodem tempore imperator comprehensis quinque Christianis mulieribus Antiochenis, interrogavit eas : Qua tandem, inquires, spe fretæ, sic vosmet morti objecistis ? Respondent mulieres : Nos equidem, a vobis neci traditæ, iterum, atque hisdem corporibus, in æternam vitam resurgemus. Tum vero imperator eas ignibus comburi jussit, ossiumque combustorum cineres æri commisceri : ex hoc vero vasa ahenæ in usum lavaeri fabricavit. Quamprimum autem populo balneum exhibuit, si quis lavatum ingrederetur, vertigine statim correptus cecidit, nec nisi ab aliis sustentatus exire inde potuit. Trajanus vero imperator, de his certior factus, vasa illa ahenæ 277 transmutavit, aliaque ex ære puro conflari jussit dicens : Male equidem a me factum, qui corporum cineres vasis immiscens, balneum contaminavi. Hoc autem ideo dicebat, eo quod Christiani super hoc gloriantes, Græcos subinde laceraverunt. Vasa autem priora ahenæ refundens, statuas inde quinque mulieribus prædictis erexit, dicens : Ecce ego eas, non autem Deus eorum (uti dixerunt ipsæ),

VARIE LECTIONES.

89 Ἀντιοχισσῶν Ox. 91 ἐξήτασεν Ch., ἐξείτασεν Ox. 92 τὸν Ch., τῶν Ox. 93 ὑπέμεινον corruptum est.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(89) Νυμφαγωγίαν αὐτῇ ποιήσας. Νυμφαγωγίαν hic, quod alibi Νυμφαῖον vocat ædificium, virginum pauperiorum nuptiis celebrandis destinatum : uti supra monuimus.

(90) Ἀτελὲς δν. Opus hoc a Tiberio inceptum ait Auctor supra, in Tiberio imp.

(91) Ἐν μέσῳ τοῦ νυμφαίου τοῦ προσκηνίου. Τοῦ νυμφαίου ὀνόματι παρέλκειν videntur.

(92) Ἐμαρτύρησε δὲ ἐπὶ αὐτοῦ τότε ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος. Ignatium, episcopum Antiochenum, ex Syria Romam missum, ibique bestiis prædam projectum fuisse constans scriptorum est traditio. Doctissimus tamen Josephus Scaliger in Eusebii Chron.

certiora hujus rei testimonia, quam quæ adhuc habentur, desiderat : atque equidem hic Auctoris nostri contrarium astruere videtur. Sed nec de Ignatii martyrii tempore convenit inter Nostrum et Eusebium : hic enim ponit ad annum Trajani imp. x, septem nempe annis, ante dictum terræ motum Antiochensem ; quo tempore noster Ignatium martyrio coronatum asserit.

(93) Ἐξήρχετο βασταγμῷ. Tanquam onus a portatoribus, sublatum exiit.

(94) Ὑπέμεινον τοὺς Ἕλλησι. Forte legendum, ὀπώμεινον.

excitavi. Statuæ vero hæ, balneo eodem publico positæ, etiam adhuc visuntur. Fornacem quoque ignitum paravit; jussitque ut Christiani, quibuscunque sic visum esset, in flammis ultro se injicerent. Multi itaque sese injicientes, martyrium subierunt: cujus numeri fuerunt S. Drosina virginesque aliæ complures.

Exstruxit autem imperator idem Dianæ templum in Daphne, in luco medio positum. Provincias etiam duas ultra Danubium flumen, in partibus occidentalibus, constituit, quas Daciam primam et secundam vocavit.

Morbo deinde correptus, diem obiit annos natus LXVI.

Trajanum excepit Ælius Adrianus, Aproniano et Nigro coss. qui regnavit annos xxii et menses v. Erat autem statura justam excedente, corpore crasso, candidus, subcanus, pulcher, barba hispida, oculis cæsiis, quietus, eloquens, sacrarumque peritus. Exstruxit etiam iste Antiochiæ 278 magnæ balneum publicum et aquæductum; a nomine suo vocatum utrumque. Theatrum quoque Daphnes ad fontes erexit; et aquas inde per Agrias quas vocant Pharanges defluentes divertit, pilis in terram defixis, eisque firmiter impactis et sumptuosiori opere aggestis; uti aquarum decurrentium vim repellerent et affluentem aquarum copiam per aquæductum, urbis in usum diducerent. Fontium etiam sanum in Daphne, unde aquæ scaturiunt, exstruxit: quo eodem Nympharum fano simulacrum ingens, sedens et Jovis alitem manu tenens, collocavit; Naiadum nempe in honorem, gratesque persolvens, ob stupendum hoc opus ad exitum perductum. Scaturiginem quoque fontis Saramanni per canalem in Theatridium transire fecit; quo et aquas, ex fano dimanantes, per meatus v diversos, deduxit, quibus nomina dedit, Pentamodium, Tetramodium, Trimodium, Dimodium, Modium. Adrianus etiam fontibus festum quoque diem instituit, Desii sive Junii xiiii, sacrificiis rite celebrandum. Fontem vero qui in Agriis est, Palladis dictum, ruinosum fanum, septo muniens, aquæductum fecit, in usum sacram Daphnem incolentium.

στήλας χαλκᾶς πέντε ταῖς αὐταῖς γυναιξὶ λέγων, ὅτι Ἰεσοῦ ἐγὼ αὐτὰς ἀνέστησα καθὼς εἶπον, καὶ οὐχὶ ὁ Θεὸς αὐτῶν. Αἰτίνας στήλαι εἰς αὐτὸ τὸ δημόσιον λουτρὸν ἵστανται ἕως ἄρτι. Ἐποίησε δὲ καὶ κάμινον πυρὸς, καὶ ἐκέλευσε τοὺς βουλομένους Χριστιανούς βαλλεῖν ἑαυτοὺς ἐν προβόσει. Καὶ πολλοὶ ἐβαλλον ἑαυτοὺς καὶ ἐμαρτύρησαν. Ἐμαρτύρησε δὲ τότε ἡ ἁγία Δροσινὴ καὶ ἄλλαι παρθέναι πολλαί.

Ἐκτίσε δὲ ἐν Δάφνῃ ἱερὸν Ἀρτέμιδος ἐν μέσῳ τοῦ ἁλσους. Ἐποίησε δὲ ὁ αὐτὸς βασιλεὺς καὶ πέραν τοῦ Δανουβίου ποταμοῦ ἐπὶ τὰ δυτικὰ μέρη ἐπαρχίας δύο. Ἀστίνας ἐκάλεσε Δακίαν πρώτην καὶ δευτέραν.

Καὶ εὐθὺς νόσῳ βληθεὶς ἐτελεύτα, ὡν ἔνιαυτῶν ἑξ' (95).

Μετά δὲ τὴν βασιλείαν Τραϊανοῦ ἐβασίλευσεν Ἥλιος Ἀδριανὸς ἐπὶ τῆς ὑπατείας Ἀπρωνιανοῦ (96) καὶ Νίγρου. Ἐβασίλευσε [353] δὲ ἔτη κ' καὶ μῆνας ε' (97). Ἦν δὲ διμοιρίατος, εὐοχος, λευκόχρους, μίξοπόλιος, εὐειδής, δασυπύγων, γλαυκόφθαλμος, ἥσυχος, ἐλλόγιμος, ἱερατικός. Ἐκτίσε δὲ ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ μεγάλῃ καὶ αὐτὸς δημόσιον λουτρὸν καὶ ἀγωγὸν ἐπ' ὄνομα αὐτοῦ, καὶ τὸ θέατρον τῶν πηγῶν Δάφνης αὐτὸς ἐποίησε καὶ τὰ ἐκχεόμενα ὕδατα ἐν ταῖς Ἀγρίαις ταῖς λεγομέναις φάραγξιν ὑπέστρεψε, ποιήσας πῖλας (98) καὶ οἰκοδομήσας στερεάς καὶ πολυδαπανήτους πρὸς τὸ νικῆσαι τὰς ὁρμὰς τῶν ὑδάτων καὶ διὰ τοῦ γενομένου παρ' αὐτοῦ ἀγωγοῦ ἀχθῆναι εἰς τὴν αὐτὴν Ἀντιόχου πόλιν εἰς ἀφίαν τῆς πόλεως. Ἐκτίσε δὲ καὶ τὸν ναὸν τῶν αὐτῶν πηγῶν, ὅθεν ἐξέρχονται τὰ ρεῖθρα ἐν τῇ αὐτῇ Δάφνῃ, ἐγείρας ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ τῶν Νυμφῶν ἀγαλμα μέγα καθήμενον καὶ κρατοῦν πῶλον τοῦ Διὸς εἰς τιμὴν τῶν Ναϊάδων, ὅτι ἐτελείωσε τὸ τοιοῦτο φοβερὸν ἔργον, ὑπὲρ εὐχαριστίας. Ἐποίησε δὲ καὶ τὸ βλῦζον ὕδωρ τῆς λεγομένης Σαραμάννας πηγῆς δι' ὀλοῦ ἐξίεναι καὶ ἐγχεῖσθαι εἰς αὐτὸν τὸν τῆς πηγῆς ὀλκὸν ἐν τῷ Θεατρίδι τὸ ἐκ τοῦ ναοῦ ἐξίεν ἐν διαφόροις χεύμασι ε', ἅπερ ἐκάλεσεν ὁ αὐτὸς πενταμόδιον, τετραμόδιον, τριμόδιον, διμόδιον, μόδιον. Καὶ ἐπετέλεσεν ὁ αὐτὸς Ἀδριανὸς ἑορτὴν τῶν πηγῶν μηνὶ Δασιῳ τῷ καὶ Ἰουνίῳ κγ'. Καὶ τὰς θυσιὰς δὲ ὡσαύτως γίνεσθαι. Τὴν δὲ πηγὴν τὴν εἰς τὰς Ἀγρίας τὴν λεγομένην Παλλάδος ἀπολλυμένην περισφίγξας ἐποίησεν ἀγωγὸν εἰς μετὰ ληφὴν τοῖς οἰκοῦσι τὴν ἱερὰν Δάφνην.

VARIE LECTIONES.

Ἥλιος Ἀδριανός. « Ἄλλιο nomen Græci frequenter Ἥλιον reddunt; sicut infra noster, in Ælio Antonino Pio; quem vocat, Ἥλιον Ἀντωνίνον Πιον· frequentius tamen Ἄλιος occurrit; quomodo etiam infra Ælium Adrianum scriptum habemus. » Ch. Ita scripsi. Ἀπρωνιανοῦ Ch., Ἀπρονιανοῦ Ox. Ἰουλιανὸς Ch., Ἰουλιανὸς Ox. Ἀστίαν Ox. Παλλάδος Ch., Παλάδος Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(95) Ἦν ἔνιαυτῶν ἑξ'. Annos hic plus justo tres addidit: non totos enim LXIII vixit Trajanus; teste Eutropio, lib. VIII: Obiit autem ætatis anno LXII, mense IX, et die quarto; nisi forte error sit in numero. Hieronymus enim, apud Eusebium, qui ista ex Eutropio descripsisse videtur, habet; anno LXIII, mense IX, die IV. Eusebii tamen Græca habent, τῶν ἑξ', uti et Chron. Alex. Cæterum de hujus imp. ætate nullo modo inter auctores convenit: Sext. Aurel. Victor. enim Trajanum LXIV

annos vixisse affirmat; Dion. tamen LXI an. mens. VI, dies XV, tantum ei attribuit.

(96) Ἐπὶ τῆς ὑπατείας Ἀπρωνιανοῦ. Scr. Ἀπρωνιανοῦ, uti habent Eusebius, et Chr. Alex.

(97) Ἐβασίλευσε δὲ ἔτη κβ'. καὶ μῆνας ε'. Eutropius eum regnasse inquit annos XXI, menses V, dies XXIX. Eusebius et Chr. Alex. an. XXI, Zonaras huic numero mensem admiit.

(98) Ποιήσας πῖλας. Πῖλα, vocabulum Latinum; Pila.

Ὁ δὲ αὐτὸς Ἀδριανὸς βασιλεὺς πρὸ τοῦ βασιλευ-
σαι ἦν μετὰ Τραϊανῶ τοῦ βασιλέως, ὡς γαμβρὸς
αὐτοῦ (99), ὅτε ἔπαθεν ἡ αὐτὴ Ἀντιόχου πόλις ἡ
μεγάλῃ ὑπὸ τῆς θεομηνίας, τότε συγκλητικὸς ὑπ-
άρχων. Ἦσαν δὲ καὶ πολλοὶ συγκλητικοὶ ἀπὸ Ῥώ-
μης ὄντες ἐν τῇ αὐτῇ πόλει Ἀντιοχείᾳ· οἵτινες καὶ
ἐκτελεύθησαν παρ' αὐτοῦ καὶ ἔκτισαν ἐν Ἀντιοχείᾳ
οἴκους πολλοὺς καὶ λουτρά. Ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας
τοῦ αὐτοῦ θειοτάτου Ἀδριανοῦ ἔπαθεν ὑπὸ θεομηνίας
σεισμοῦ ἡ Κιζίκος, ἥτις ἐστὶ μητροπόλις μεγάλῃ
τῆς Ἑλλησπόντου ἐπαρχίας, μηνὶ Νοεμβρίῳ ἰ' νυ-
κτός. Καὶ πολλὰ τῇ αὐτῇ πόλει ἐχαρίσατο καὶ ἀν-
ήγειρεν αὐτήν. Καὶ τοῖς ὑπολειφθεῖσι πολίταις ἐχα-
ρίσατο χρήματα καὶ ἀξίας. Ἐκτίσας δὲ ὁ αὐτὸς
Ἀδριανὸς ἐν τῇ αὐτῇ Κυζίκῳ ναὸν μέγαν πάνυ
ἐνα⁹⁹ ὄντα τῶν θαυμάτων (1), στήσας ἐαυτῷ στήλην
[365] μαρμαρίνην στηθαίου μεγάλου πάνυ ἐκεῖ
εἰς τὴν ὁροφὴν τοῦ ναοῦ, ἐν ᾧ ἐπιγράφει, *Θεοῦ*
Ἀδριανοῦ· ὅπερ ἐστὶν ἕως τῆς νῦν.

Ὁ δὲ αὐτὸς Ἀδριανὸς ὀργισθεὶς κατὰ Ἰουδαίων
ἐκέλευσεν εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ οἰκεῖν Ἕλληνας, με-
τονομάσας αὐτὴν πόλιν Αἰλίαν. Ἐν δὲ τῇ αὐτοῦ βα-
σιλείᾳ ὁ αὐτὸς Ἀδριανὸς ἀνῆγειρε καὶ τὸν κολοσσὸν
Ῥόδου, πεσόντα ὑπὸ σεισμοῦ θεομηνίας ὅτε καὶ ἡ
πόλις Ῥόδος νῆσος ἔπαθεν (2) ἐν τοῖς πρώην χρό-
νοις, καίμενον χαμαὶ ἔτη τιβ' (3), μὴ ἀπολομένου ἐξ
αὐτοῦ (4) τινος, ἀναλώσας εἰς τὸ ἀναστῆσαι καὶ
σῆσαι εἰς τὸν ἴδιον τόπον εἰς μηχανάς καὶ⁹⁹ σχοῖ-
να (9) καὶ τεχνίτας κεντητάρια γ', ὡς ὑποκάτω
ἔγραψε τὸν χρόνον καὶ τὰ δαπανήματα.

Ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας τοῦ αὐτοῦ Ἀδριανοῦ Μαρ-
κίων τις ὀνόματι τὸ Μανιχαϊκὸν [366] μυσερὸν
δόγμα⁹⁹ (5) ἐπλάτυνε, λέγων ἐκ τοῦ πονηροῦ τινος τὴν
γῆτιν κτίσιν γεγενῆσθαι. Καὶ πολλοὺς ἀνατρέψας
Ἕλληνας καὶ Ἰουδαίους καὶ Χριστιανούς εἰς ἐαυ-

A *Adrianus autem imperator, dum privatus adhuc
esset et senator, cum Trajano imperatore (cujus
nempe gener erat) Antiochiæ magnæ commorabatur,
quo tempore urbs iram divinam passa est. Quin et
ex senatoribus Romanis alii etiam plurimi eodem
tempore affuerunt; qui, 279 jussu imperatoris,
plurima Antiochiæ ædificia et balnea construxerunt.
Imperante vero eodem divinissimo Adriano, men-
sis Novembris x, divinam iram experta est Cyzi-
cus, Hellespontii Metropolis inclita, tempore no-
cturno tremoribus agitata. Imperator autem urbi
instaurandæ plurimum suppeditavit, incolasque
superstitēs pecuniis et dignitatibus donavit. Ex-
struxit etiam Adrianus, in eadem urbe Cyzico,
templum plane ingens, et mundi miraculis annu-
merandum, cujus in summo, statuam sibi marmo-
ream ingentem posuit; quæ usque adhuc ibi visi-
tur, hanc habens inscriptionem, *Divi Adriani*.*

Idem Adrianus Judæis infensus, Hierosolymo-
rum nomine in Æliam mutato, Græcos ibi habitare
jussit. Colossus quoque Rhodium, qui, insula
terræmotibus olim concussa, in terram collapsus,
per annos cccxii, undequaque tamen integer, humi
jacuisset, idem imperator in locum suum pristi-
num excitavit. Insumpsit autem in hoc, machinis,
funibus et artificibus parandis, centenaria iii, uti
inferius ad basim legere erat; ubi tempus sump-
tusque operis inscribi curavit.

C *Ejusdem Adriani sub imperio, Marcion quidam
Manichæorum dogma impium disseminavit, dicens
terrestrem hanc fabricam ab auctore quodam malo
ortum suum habuisse. Multas itaque ex Græcis,
Judæis et 280 Christianis, perversos ad se at-*

VARIÆ LECTIONES

⁹⁹ ἔνα. Conf. p. seq. v. 13, vol. II, p. 16 D. ⁹⁹ σχοῖνα. σχοινία Ch. ⁹⁹ δόγμα Ch., δόγματα Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(99) Ὁς γαμβρὸς αὐτοῦ. Generum Trajani eum
vocat, quod neplem ejus uxorem habuit.

(1) Ἐνα ὄντα τῶν θαυμάτων. Orbis spectacula
vulgo septem numerantur; verum ex horum nu-
mero non est Cyzicenum hoc Adriani templum.
De miraculis hisce scripsit Philo Byzantius: apud
quem ista sunt: *Horti pensiles, Pyramides Ægy-
ptiæ, Jovis Olympii simulacrum, Colossus Rhodius,
Muri Babylonici, Dianæ Ephesiæ templum, et Mau-
soli sepulcrum*. Alii alia his annumerant; de qui-
bus vide Leonis Allatii Not. in Philon. Byzant.

(2) Ἡ πόλις Ῥόδος νῆσος ἔπαθε. Ita etiam supra
scribit auctor: verum πόλις, aut νῆσος, uti mo-
nimus redundare videtur.

(3) Καίμενον χαμαὶ ἔτη τιβ'. Colossus Rhodius
ruit, Antiochi Mag. Syr. regis anno i, nempe ad
annum Eusebianaum mcccxciv. Olymp. cccxxix,
asserente Eusebio. Si itaque post cccxii annos
tandem erectus fuerit, hoc factum fuisse non ab
Hadriano, sed Domitiani imp. anno x. Chron. Alex.
auctor. Colossus Rhodius excitatum fuisse scri-

bit, Vespasiani imp. an. vii, Vespasiano v, et
Tito iii coss.: Ἐπὶ τούτων τῶν ὑπᾶτων ἐν Ῥόδῳ ὁ
Κολοσσὸς ἀναστῆθαι, μήκος ἔχων ποδῶν ρ'. Euse-
bius hoc factum ait eodem Vespasiani imperat.
anno vi, Titū iv consulatu. Ad hunc vero Vespasi-
ani imperat. annum ab Olympiadis cxxix, anno
ii, quo corrui Colossus, anni sunt cccxii. Jos.
Scaliger eum a Nerone erectum vult, capite suo
eidem imposito; a Vespasiano vero resectum,
dempto Neronis capite, solique dicatum. Jos. Scal-
lig. Annot. ad Chron. Eusebiana. ad annum mxcxi.
Chron. Alex. auctor Colossus Rhod. Adriani sub
imperio primum motum esse scribit.

(4) Μὴ ἀπολομένου ἐξ αὐτοῦ. Strabo aliter:
Καίται δὲ νῦν ὑπὸ σεισμοῦ πασὼν περικλασθεὶς ἀπὸ
τῶν γονάτων. Ad eundem etiam sensum Plinius
lib. xxxiv, cap. 7. *Vasi specus hiant, defractus
membris, etc.*

(5) Μανιχαϊκὸν μυσερὸν δόγματα. Scr. μυσερὸν
δόγμα. Manichæorum tamen nomen nondum au-
ditum est.

HODII NOTÆ.

(9) Σχοῖνα. Σχοινία scribendum monet Annotator. Dubito: nam et Σχοινὴ apud alios occurrit.

traxit : sicut sapientissimus Clemens memorie mandavit.

Idem Adrianus urbem in Thracia condidit, quam Adrianopolim vocavit : aliam quoque urbem condidit ; et, *Adriani Venationes* nominavit. In Ægypto etiam urbem exstruxit, nomine Antinoen. Aqua autem intercute laborans Adrianus, Baisi mortuus est, ætatis LXY anno.

Adrianum excepit religiosissimus imperator Ælius Antoninus Pius, qui regnavit annos XXIII. Erat autem statura justa, decorus, candidus, canis capite, mentoque, naso eleganti, facie lata, oculis rubentibus, rubicundus, vultu ridibundo, valdeque magnanimus. Exstruxit hic Heliopoli, quæ urbs est Phœniciæ Libani, templum Jovi magnum ; inter mundi miracula et hoc numerandum. Exstruxit etiam Laodicæ Syriæ forum, opus magnum et spectabile : balneum etiam publicum, Antonianum dictum.

Contra Ægyptios vero, qui in Dinarchum Ægypti augustalem insurgentes, eum neci dederant, arma movit : quos ubi ultus fuerat, victor Alexandriam magnam venit : ubi Solis et Lunæ portas, cursum etiam exstruxit.

Antiochiam quoque magnam veniens, plateam inter porticus illas ingentes, a Tiberio exstructas ; urbem etiam totam lapide molari ex Thebaide exportato, **281** sumptibus propriis stratuminauit : uti constat ex tabula lapidea, quam, titulo magnificentiæ hujus inscriptam, ad Cherubinatorum portam, unde incepit opus, erexit : quod quidem monumentum etiam adhuc ibi visitur, in tanti operis memoriam.

Idem etiam Cæsareæ Palæstinæ balneum publicum exstruxit : Nicomediæ etiam Bithyniæ, aliad ; etiam aliud Ephesi in Asia ; omnia in nomen suum vocitata.

Romam autem reversus, magnum ibi aquædu-

Α τὸν προσελάβετο, καθὼς ὁ σοφώτατος Κλήμης ἐξέθετο.

Ὁ δὲ αὐτὸς Ἀδριανὸς ἔκτισε πόλιν ἐν τῇ Θράκῃ, ἣν ἐπεκάλεσεν Ἀδριανούπολιν· καὶ ἄλλην δὲ ἔκτισε πόλιν, ἣν ἐκάλεσεν Ἀδριανοῦ Θήρας (6). Ἐκτίσας δὲ πόλιν ἐν τῇ Αἰγύπτῳ, ἣν ἐκάλεσεν (7) Ἀντίνω (8). Ὑδροπηιάσας ^α δὲ (9) ὁ αὐτὸς Ἀδριανὸς τελευταῖαν ἐν ^β Βαταῖς (10), ὣν ἐνιαυτὸν ἔξ'.

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Ἀδριανοῦ ἔδραμευσεν Ἥλιος Ἀντωνίνος Πῖος εὐσεβὴς ἔτη xγ'. Ἦν δὲ εὐχλῆξ, εὐστολος, λευκὸς, πολὺς καὶ τὴν κάραν καὶ τὸ γένειον, εὐρίνος, πλάτοψις, οἰνοπαῆς τοὺς ὀφθαλμοὺς, πυρράκης ^α, ὑπογελὼν ἀεὶ, μεγάλῳφυκος πάνυ [367] Ὅστις ἔκτισεν ἐν Ἡλιουπόλει τῆς Φοινίκης τοῦ Λιθάνου ναὸν τῷ Διὶ μέγαν, ^β ἕνα καὶ αὐτὸν ὄντα τῶν θεσμάτων. Ἐκτίσας δὲ καὶ ἐν Λαοδικαίᾳ τῆς Συρίας τὸν φόρον, μέγα ^γ θέαμα· καὶ τὸ Ἀντωνιανὸν ^δ δημόσιον λουτρὸν.

Ἐπεστράτευσεν δὲ κατὰ Αἰγυπτίῳ τυραννησάντων καὶ φρονεσάντων τὸν αὐτοστάλειον Δείναρχον ^α. Καὶ μετὰ τὴν ἐκδικήσιν καὶ τὴν νίκην ἔκτισεν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῇ μεγάλῃ κατελθὼν τὴν Ἡλιακὴν πύλιν καὶ τὴν Σεληνιακὴν καὶ τὸν δρόμον.

Ἐλθὼν δὲ καὶ ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ μεγάλῃ ἐποίησεν τὴν πλάκωσιν τῆς πλατείας τῶν μεγάλων ἐμβόλων τῶν ὑπὸ Τιβερίου κτισθέντων, καὶ πάσης δὲ τῆς πόλεως, στρώσας τὴν ^β διὰ μολίτου λίθου (11), ἐκ τῶν ἰδίων ἀγαθῶν λίθους ἀπὸ Θηβαίδος· καὶ τὰ δὲ λοιπὰ ἀναλώματα ἐκ τῶν ἰδίων φιλοτιμησάμενος, καθὼς καὶ ἐν λιθίνῃ πλακῇ γράψας ταύτην τὴν φιλοτιμίαν, ἔστησεν αὐτὴν ἐν τῇ πύλῃ τῇ λεγομένῃ τῶν Χερουβίμ· ἐκεῖθεν γὰρ ἤρξατο. Ἦτις στήλη ἐστὶν ἕως τῆς νῦν ἐκεῖ, ὡς μεγάλης οὐσίας τῆς φιλοτιμίας.

Ἐκτίσας δὲ καὶ ἐν Καισαρείᾳ τῆς Παλαιστίνης λουτρὸν, καὶ ἐν Νικομηδείᾳ τῆς Βιθυνίας [368] καὶ ἐν Ἐφέσῳ τῆς Ἀσίας (12)· ἅπερ δημόσια λουτρά εἰς τὸ ἴδιον ἐπεκάλεσεν ὄνομα.

Καὶ ἀνελθὼν ἐπὶ Ῥώμῃν ἔκτισεν ἐν τῇ Ῥώμῃ

VARIAE LECTIONES.

^α Ὑδροπηιάσας Ch., Ὑδροπιδάσας Ox. ^β Βαταῖς Ch., Βάταις Ox. ^γ πυρράκης Ch., πυρακῆς Ox. ^δ ἕνα. Vid. ad p. antecedentem v. 9. ^ε μέγα Ch., μέγαν Ox. ^ς Ἀντωνιανόν. Ἀντωνιανόν Ox. ^ζ Δείναρχον. Δίναρχον Ox. ^η τὴν. αὐτὴν Ch.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(6) Ἀδριανοῦ Θήρας. Mysiæ urbs hæc est ; et a Cedreno, Ἀδριανοῦ Θήραι ἐν τοῖς μιτάτοις. Cedrenus in Adriano : Οὗτος ἐν Μυσίᾳ θηράσας, ὠκοδόμησας πόλιν, καὶ μετωνόμασεν αὐτὴν, Ἀδριανοῦ Θήρας ἐν τοῖς μιτάτοις.

(7) Ἦν ἐκάλεσεν Ἀντίνω. Ἀντινόεια Stephano est, ab Antinoi, pueri Adriano in deliciis, nomine sic dicta. Stephan. de urb. Ἀντινόεια, πόλις Αἰγύπτου, Ἀντινίου παιδός.

(8) Ἐκλήθη ἡ πόλις καὶ Ἀδριανούπολις. Hieronymus apud Euseb. Chr. lib. II. Antinous puer regis eximia pulchritudinis in Ægypto moritur : quem Adrianus vehementer deperiens (nam in deliciis habuerat), in deos refert : ex cuius nomine etiam urbi appellata est.

(9) Ὑδροπηιάσας δὲ. Scr. Ὑδροπηιάσας. Participium aor. 1, ab ὕδρωπιᾳ, ὕδρωπιῳ, Hydrops laboro.

(10) Τελευταῖαν ἐν Βαταῖς. Ita cod. ms. rescribo,

ἐν Βαταῖς, ex Euseb. Chr. Can. Ἀδριανὸς ὕδρωπι τελευτᾷ ἐν Βαταῖς τῆς Ἰταλίας.

(11) Στρώσας τὴν διὰ μολίτου λίθου. Forte legendum, στρώσας αὐτὴν. De porticubus vero istis vide supra in Tiberio.

(12) Ἐν Ἐφέσῳ τῆς Ἀσίας. Asiam hic intelligit proprie sic dictam, quæ pars est Asiæ Minoris, Europæ proximè opposita, quo sensu etiam, Europæ nomine, Græciam frequenter indiget. Troadem autem, partesque vicinas, ab Asia quodam philosopho Asiæ nomen accepisse, supra lib. V. ostendit ; ubi etiam regnum Trojanum, et Ephesium, idem esse statuit. Plinius, ex Agrippa, Asiam proprie dictam in duas partes dividit, quarum prima Paphlagonia a septentrione, Phrygia et Lycaonia ab oriente, mari ab occidente, a meridie vero mari Ægyptio terminatur. Plin. Nat. Hist. lib. VI.

ἀγωγὸν μέγαν· καὶ ἔκαυσε τοὺς χάρτας τοῦ ταμείου (13), ἐφ' οἷς ἡ σύγκλητος ἐγγράφως ὠμολόγησεν ἐπὶ τοῦ Καίσαρος 'Ιουλίου Γαίου, παρ' αὐτοῦ κελευσθέντες, μὴ ἐξεῖναι συγκλητικὸν διαθήκην ποιεῖν εἰς τοὺς ἰδίους, εἰ μὴ τὸ ἡμῖς μέρος τῆς αὐτοῦ περιουσίας (14) διατίθεται εἰς τὸν κατὰ καιρὸν βασιλέα, εἰρηκῶς δ' αὐτὸς εὐσεβέστατος 'Αντωνίνος διὰ θείου αὐτοῦ τύπου ἑκάστον ἀπολαύειν τῶν ἰδίων καὶ βουλευέσθαι ὡς θέλει.

'Ο δὲ αὐτὸς 'Αντωνίνος, ὡς ἔστιν ἐν ⁷⁰ Δωρίῳ (15), νοσήσας ἡμέρας ὀλίγας ἀπέθανεν, ὧν ἐνιαυτῶν ος'.

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν 'Αντωνίνου ἐβασίλευσε Μάρκος 'Αντωνίνος· ὁ φιλόσοφος [369], ὁ υἱὸς αὐτοῦ (16), ἔτη ιη' καὶ μῆνας θ'. 'Ἦν δὲ κονδοειδής, λεπτός, λευκός, μισοπόλιος, κονδὸβριξ, εὐφθαλμος, εὐπύγῳν, λεπτοχάρακτρος, μακρόρινος. 'Ο δὲ αὐτὸς Μάρκος βασιλεὺς ἐξεφώνησε τὸν δικαιοτάτον νόμον, ὥστε καὶ ἐξ ⁷¹ ἀδιαθέτου (17) κληρονομεῖν τὸν πατέρα τὰ τέκνα καὶ τῷ ἀχαριστομένῳ παιδί τὸ τέταρτον μέρος δίδοσθαι (18) τῆς πατρικῆς περιουσίας.

'Ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ὑπέταξε τὸ ἔθνος τῶν Γερμανῶν. Ὡσαύτως· δὲ ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς βασιλείας αὐτοῦ τὰ κατὰ 'Ιουλιανὸν τὸν Χαλδαῖον τὸν μέγαν ἐθαυμάζετο.

'Ο δὲ αὐτὸς βασιλεὺς Μάρκος ἔκτισεν, ἦτοι ἀνέκτισεν, ἐν 'Αντιοχείᾳ τῇ μεγάλῃ τὸ δημόσιον τὸ λεγόμενον *Κεντηνάριον* (19)· ἦν γὰρ ἐν τῷ χρόνῳ Τραϊανοῦ περὶ ἐν τῇ θεομηνίᾳ. ἔκτισε δὲ καὶ τὸ [370] Μουσεῖον καὶ τὸ Νυμφαῖον αὐτοῦ τὸ λεγόμενον *Ὁκεανόν* (20). 'Ο δὲ αὐτὸς Μάρκος 'Αντωνίνος βασιλεὺς ἔχειρε τῷ Πρασίῳ μέρει.

VARIAE LECTIONES.

⁷⁰ Δωρίῳ Ox., Δωρίῳ Ch. ⁷¹ ἀδιαθέτου Ch., ἀδιαθέτου Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(13) Ἐκαυσε τοὺς χάρτας τοῦ ταμείου. Factum hoc Antonini imp. anno x. Largo et Messalino coss. uti asserit Chr. Alex. auctor. Τούτοις τοῖς ὑπάτοις ἄρεσις ἐγένετο τῶν χρυσοφειλετῶν παρὰ 'Αντωνίνου Εὐσεβίου, καὶ τιμαχοὶ χάρται δωρεάν ἐκαυθίσαν.

(14) Τὸ ἡμῖς μέρος τῆς αὐτοῦ περιουσίας. Zonaras non dimidiam, sed aliquam bonorum certam partem ex senatusconsulto fisco adjudicatam, testatur tom. II in Antonino Pio: Περὶ τούτου τοῦ αὐτοκράτορος ἄδεται, ὅτε καὶ τὸ τῆς συγκλήτου κατέκαυσε ψήφισμα, ὃ κατ' ἐπιταγὴν τοῦ 'Ιουλίου γέγονε Καίσαρος, θεσπίζον, μηδενὶ ἐφεῖσθαι διαθήκην ποιεῖν, εἰ μὴ μέρος ὀρισμένον τῷ κοινῷ καταλείψει ταμίῳ· ὅθεν νομίζεται καὶ μέχρι τοῦδε ταῖς διαθήκαις ἐγγράφεσθαι, ὅτι καὶ τῷ βασιλικῷ ταμίῳ καταλιμπάνω τὸδε.

(15) Ὡς ἔστιν ἐν Δωρίῳ. Repono Δωρίῳ, Eutropio, lib. vii in Antonino Pio, Obiit apud Lorios, villam suam, milliaro ab urbe xii. Hæc ipsa ex Eutropio describens Hieronymus, Lorium, vocat villam, ubi mortuus est Antoninus.

(16) 'Ο υἱὸς αὐτοῦ. Adoptitius erat filius; et filiam etiam ejus Galeriam Faustinam, uxorem habuit.

(17) Ὡς καὶ ἐξ ἀδιαθέτου, etc. Hanc Marci imp. legem habes apud Chr. Alex. ipissimis fere verbis descriptam: ubi Interpres, non patres liberis, sed liberos patribus, ex hoc Edicto imperat. succedere debere vult. Et quidem verba utrumque

etiam condidit. Legem autem a Julio Cesare olim latam, qua cautum erat, ne ejus Senatorii ordinis viri ratum esset de bonis suis testamentum, nisi si dimidiam eorum partem imperatori pro tempore legasset, pietissimus Antoninus abrogavit; syngraphas etiam fiscales, quibus ad hoc senatum obstrinxerat, comburendas dedit; divino suo edicto, omnibus facultatum suarum liberum usum et dispensationem concedens.

Antoninus autem, dum Loris commorabatur, morbo correptus, paucis post diebus interijt, annum agens lxxvii.

Excepit hunc Marcus Antoninus, philosophus, ejus filius; qui regnavit annos xviii et menses ix. Erat autem statura curta, corpore tenui, colore candido, subcanus, capillitio brevi, oculis pulchris, barbatus, facie ²⁸² parva, nasutus. Marcus iste imperator, æquissimo suo edicto jussit, ut intestatis liberis, in bonis pater succederet: et ingratus etiam filius ex quadrante tamen hæres esset.

Eodem imperante Germanorum gens Romanis subjugata est; ejus etiam sub imperio floruit Julianus Chaldaeus, vir magni nominis.

Marcus autem imperator balneum publicum, Centenarium dictum, Antiochiæ magnæ, Trajani temporibus terræmotibus concussum, redintegravit. Idem quoque museum extruxit, et Trajani nymphaeum, Oceanum vocatum. Factioni autem Prasinæ studebat Marcus Antoninus imperator.

sensum præ se ferre videntur: Zonara tamen auctoritate dictus, qui hæc aliter exprimit (atque edictum etiam hoc non Marco, sed Antonino Pio attribuit): de Patrum in bonis liberorum, ex intestato morientium successione intellexi. Zonarae verba hæc sunt, tom. II, in Antonino Pio: Τούτο λέγεται νομοθέτημα εἶναι, τὸ τῶν τέκνων ἀδιαθέτων τελευτώντων κληρονόμους ἀναφαίνεσθαι τοὺς γονεῖς· καὶ διατιθεμένοις τοῖς πατρὶν ἐν ἀπαιδίᾳ, ἀνάγκην εἶναι τὸ νόμιμον μέρος τοῖς γονεῦσι καταλιμπάνειν· Hujus lex esse fertur, ut parentes liberorum intestatorum hæredes sint: et qui testamento facto orbi decedant, necessario legitimam partem parentibus relinquant.

(18) Τῷ ἀχαριστομένῳ παιδί τὸ τέταρτον μέρος δίδοσθαι. Chr. Alex. auctor legi, τῷ ἀχαρίστῳ παιδί, melius: quod vero Noster τὸ τέταρτον μέρος vocat, Chr. Alex. reddit, τὸ τετραούγγιον, quod Raderus vertit quadrantem; male, τετραούγγιον enim est, iv unicæ, assis non quadrans, sed triens est.

(19) Τὸ λεγόμενον Κεντηνάριον. Ita dictum fortasse, et ædificationis impensa, qua eadem causa etiam Κεντηνάριον, dicta fuit turris maxima curiæ Constantinopolitanæ, a Constantino M. exstructa.

(20) Τὸ λεγόμενον Ὁκεανόν. Nomen hoc Nymphae huic datum fuit, non a Marco instauratore, sed post temporis a Probo imp. qui id musivum

Pannoniam deinde profectus, ex morbo interiit. A Ἀπαλθὼν δὲ ἐν τῇ Παννονίᾳ χώρῃ νόσῳ τελευτᾷ.

M. Antoninum in imperio excepit filius ejus, Antoninus Verus; qui regnavit annos viii. Erat autem procerus, crassus, naso adunco, pulchris oculis, colore nigro, crine crispo curtoque, barbatus, mulieribus addictissimus. Hic, una Hūnnorum gente superata et reportata inde victoria, plurimas etiam alias gentes in deditione accepit: munificus enim erat. Tandem vero in Proconeso interfectus est, annum agens xxxix.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

opere, Oceanum imitante, adornavit, uti infra apparet ex Nostro, in Probo imp.: Ἐν δὲ τῇ αὐτοῦ βασιλείᾳ ἐπεκόσμησεν ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ μεγάλῃ τὸ λεγόμενον Μουσεῖον, καὶ τὸ ἐν αὐτῷ Νομφαῖον τὸ σιγματοειδές, γράφας ἐν αὐτῷ διὰ μουσαρίου τὸν ὠκεανόν. Ubi, pro μουσαρίου forte legendum, μουσαίου, uti alias scriptum habetur.

(21) Ἀντωνίνος Βῆρος, υἱὸς αὐτοῦ ἔτη η'. Marcus Antoninus Verum generum imperii consortem habuit per annos xi, ut Julius Capitolinus vult,

Metā δὲ τὴν βασιλείαν Μάρκου Ἀντωνίνου ἐβασίλευσεν Ἀντωνίνος Βῆρος, υἱὸς αὐτοῦ, ἔτη η' (21). Ἦν δὲ εὐμήκης, παχὺς, στρεβλόρινος, εὐόφθαλμος, μελάργγρους, οὐλόθριξ, κονδόθριξ, γενειήτης, καταγύναιος πολὺ. Ὅστις πολεμήσας κατὰ ἐνὸς ἔθνους Οὐννων (22) καὶ νικήσας αὐτοὺς πολλὰ ἄλλα ἔθνη εἶχα πολέμου ὑπέταξεν· ἦν γὰρ καὶ φιλότιμος. Ὅστις ἐσφάγη ἐν Προκονήσῳ (23), ὧν ἐνιαυτῶν λθ'.

eosque imperii sui primos: successorem itaque eum non habuit, sed Commodum filium.

(22) Κατὰ ἐνὸς ἔθνους Οὐννων. Bellum Marcomanicum forte intelligit periculosissimum illud, a Marco imp. solo, idque non ἀκονιτὶ, et ut auctor vult, εἶχα πολέμου, sed sudore sanguineque multo peractum.

(23) Ὅστις ἐσφάγη ἐν Προκονήσῳ. Nihil minus: Altini enim ex apoplexi mortuus est, ætatis anno xlii, uti testatur Jul. Capitolinus.

[371] ΛΟΓΟΣ IB

ΧΡΟΝΩΝ ΚΟΜΜΟΔΟΥ ὡς ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΑΙ ΠΑΡΟΧΗΣ ΟΛΥΜΠΙΩΝ.

LIBER XII

DE TEMPORIBUS COMMODI IMPERATORIS, LUDISQUE OLYMPICIS ANTIOCHIÆ MAGNÆ EXHIBITIS.

283 Post Antoninum Verum, imperavit C Commodus Augustus, annos xii et menses viii. Erat autem statura mediocrem superante, candidus, subcæcis oculis, vultu patulo, simus, pectorosus, crine flavo crispoque, mento lanuginem emittente, ædificandi studiosus et sacrorum peritus. Extruxit hic Antiochiæ magnæ balneum publicum, quod Commodium vocavit: Dianæ etiam ædem, huic e regione sitam instauravit. Medium autem inter hæc duo Xystum condidit; extruētis etiam gradibus et porticibus: inferius autem, Xysti ad introitum, Jovi Olympio fanum erexit.

284 Hujus autem sub imperio primores et populus Antiochensis ad imperatorem referebant de rebus illis, quos Sosibius supradictus An-

Metā δὲ τὴν βασιλείαν Ἀντωνίνου Βῆρου ἐβασίλευσε Κόμμοδος ὁ Αὐγουστός ἔτη xβ' καὶ μῆνας η' (24). Ἦν δὲ τὴν ἡλικίαν διμοιριαῖος, λευκός, ὑπόγλαυκος, [372] πλάτοψις, σιμὸς, εὐστηθός, ἀρχιγένειος, φιλοκτίστης, ιερὸς. Ὅστις ἐκτίσεν ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ μεγάλῃ θεμόσιον λουτρὸν, ὅπερ ἐκάλεσε Κομμόδιον. Καὶ τὸ ἱερὸν δὲ τῆς Ἀθῆναις τὸ κατέναντι αὐτοῦ ἀνενέωσε καὶ εἰς τὸ μέσον αὐτῶν ἐποίησε τὸ λεγόμενον Ξυστόν (25), κτίσας βάθρα καὶ τοὺς ἐμβόλους. Καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν δὲ τὴν κάτω τοῦ Ξυστοῦ ἐκτίσεν ἱερὸν τῷ Ὀλυμπίῳ Διί.

Ἐπὶ δὲ τῆς αὐτοῦ βασιλείας οἱ Ἀντιοχεῖς κήτορες καὶ πολλοὶ μήνυσιν ποιήσαντες ἐδεήθησαν τοῦ αὐτοῦ βασιλέως Κομμόδου, ἵνα ἀπὸ θείας αὐτοῦ κελεύσεως

VARIÆ LECTIONES.

⁷¹ Inscr. Κομμόδου Ox. constanter præter p. 123 E, 124 A et 124 C, ubi Κομμοδίου.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(24) Ἐτη xβ', καὶ μῆνας η'. Error manifestus in numero: suspicor legendum, ἔτη ιβ'. x. μ. η'. Ita enim Eutropius, lib. viii in Commodō. Obiit morte subita, adeo ut strangulatus, vel veneno interfectus putaretur, cum annis xii post patrem, et octo mensibus imperasset. Ex quo Noster hæc forte descriperit: auctorem enim hunc ei non incognitum

D fuisse supra apparet.

(25) Τὸ λεγόμενον Ξυστόν. Ξυστός locus est athleticis destinatus. Hesychius: Ξυστός ὁμοῦς ἀνεμῆνοις ἀθληταῖς τόπος. De Xysti vero fabrica, vide doctissimum Onuphr. Panvin. De lud. circens.

προσκυρώσῃ τῷ δημοσίῳ τὰς προσόδους ἃς εἶχε τῇ Ἀντιοχείᾳ πόλει. ὁ προειρημένος ⁷³ λόγῳ θεωριῶν πολυτρόπων καὶ διαφόρων ἀγώνων ἐπιτελουμένων τῇ αὐτῇ πόλει, καὶ ἵνα μὴ πορίζωνται τὰς προσόδους οἱ πολιτευόμενοι, ἀλλὰ τὸ δημόσιον καὶ αὐτὸ χορηγῇ ⁷⁴ λόγῳ τῶν ἐπιτελουμένων πρὸς τέρεψιν τῆς πόλεως Ὀλυμπίων καὶ ἄλλων τινῶν θεωριῶν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τῶν Ἀντιοχείων. Καὶ εὐθέως ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Κόμμοδος διὰ θέας αὐτοῦ κελύσεως προσκύρωσε τῷ δημοσίῳ τὰς προσόδους, θεσπίσας τὰ Ὀλύμπια ἐπιτελεῖσθαι (26) καὶ [573] ἀφορίσας ἐκ τοῦ δημοσίου παρέχεσθαι εἰς λόγον ἀναλωμάτων τῶν ὑπουργούντων τῇ τῶν Ὀλυμπίων ἱερᾷ καὶ κοσμητικῇ ἑορτῇ φανερά χρήματα, νομοθετήσας κατὰ τετραετὴ χρόνον ἐπιτελεῖσθαι ἀμέμπτως ἐν ταῖς ἑορταῖς τῶν ἀναθημάτων, ἥτοι θυσίων, τῶν ἐξ ἔθους, τοῦτ' ἐστὶ τῷ Πανέμφητῳ Ἰουλίῳ μηνὶ καὶ τῷ Ἀώῳ ⁷⁵ τῷ λεγομένῳ Ἀγούστῳ μηνὶ ἐπὶ ἡμέρας μὲν εἰς ἑορτὴν τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς, ὡσαύτως ἀφορίσας καὶ εἰς λόγον ἱπποδρομίου ἀμέμπτως ἐπιτελουμένου κατὰ τὴν Ἡλίῳ ἡμέραν, τοῦτ' ἐστὶ κατὰ Κυριακὴν, ἄλλην ἐξ αὐτῶν φανεράν χρυσίον ποσότητα. Ὁμοίως δὲ καὶ εἰς λόγον σκηνικῆς ἑορτῆς νυκτερινῆς ἐπιτελουμένης κατὰ ἔτη γ', τῶν λεγομένων Ὀργίων, ὅπερ ἐστὶ μυστηρίων Διονύσου καὶ Ἀφροδίτης, τοῦτ' ἐστὶ τοῦ λεγομένου Ματουμᾶ (27) διὰ τὸ ἐν τῷ Μαίῳ τῷ καὶ Ἀρτεμισίῳ μηνὶ ἐπιτελεῖσθαι τὴν αὐτὴν ἑορτήν, ἀφώρισε φανεράν χρυσίον ποσότητα λόγῳ λαμπάδων καὶ κανδήλων ⁷⁶ καὶ τῶν ἄλλων τῶν προχωρούντων ⁷⁷ ἐπὶ τὴν πανήγυριν τῶν ἡμερῶν ⁷⁸ τερπνῶν παννυχίδων. Περὶ ἧς νυκτερινῆς ἑορτῆς μένηται Βεργίλιος ὁ σοφώτατος Ῥωμαίων ποιητὴς ἐν τῷ δ' ⁷⁹ αὐτοῦ λόγῳ, τῇ Ῥωμαϊκῇ γλώσσῃ ἐκθήμενος ταῦτα.

..... Τριετηρικὰ Βάχχω
Ὀργια νυκτοῦρνους κούε βοκάτ κλάμωρε ⁸⁰ Κι-
θαίρων (28).

VARIÆ LECTIONES.

⁷³ προειρημένος. p. 95 B. ⁷⁴ χορηγῇ. χορηγῇ Ch. V. p. 112 D, 128 C, vol. II, p. 29 D, 43 E. ⁷⁵ Ἀώῳ. Ἀοῦ Ox. ⁷⁶ κανδήλων. κανδήλων Ox. v. p. 115 C. ⁷⁷ προχωρούντων Ch., προχωρούντων Ox. ⁷⁸ ἡμερῶν. Malim triacontahμέρων. ⁷⁹ δ'. Æn. v. 302. ⁸⁰ Βάχχω ὄργια νυκτοῦρνους κούε βοκάτ κλάμωρε Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(26) Θεσπίσας τὰ Ὀλύμπια ἐπιτελεῖσθαι. Reditus hi a Sosibio Antiochensibus dati sunt, in ludos omnifarios, quinto quoque anno mense Octobri celebrandos : uti ex auctore discimus, lib. ix ad finem. Hinc vero Commodus imper. eos in sumptus ad Olympiorum celebrationem, Julio et Augusto mensibus faciendos decernit : mutato scilicet anni tempore, servata tamen eadem celebrationum recurrentium periodo. Auctoris enim χρόνος τετραετής intelligendus est de ludorum post quartum annum expletum, quinto vero ineunte, celebratione : quod spatium etiam supra, in Claudio imp. vocat τὸν χαρὸν τὸν πενταετῆ quo modo etiam Olympica celebrari solita erant.

(27) Τοῦ λεγομένου Ματουμᾶ. Maiumæ festum, a Suida memoratur, de quo Jo. Meursius, Glossar. Græcobar. a Nostri diversum fuisse videtur. Suidæ enim annuum erat ; Nostri triennale. Diversorum etiam in honorem celebratæ sunt hæc solemnitates :

Antiochiæ legaverat, in ludos agonisticos et cuiusque generis spectacula ibidem celebranda ; supplices eum rogantes, uti edicto suo divino caveret, ne in posterum magistratus redivitus hosce in proprium usum converterent ; sed, ut ærario publico asserti, ludorum Olympiorum aliorumque, qui ad Antiochensem populum oblectandum exhibendi essent, sumptibus faciendis inservirent. Commodus itaque imperator, redivitis istis, divino suo edicto, ærario publico vendicatis, Jovis Olympii in honorem, ludos Olympicos indixit : quarto quoque anno, per xlv dies continuos, rite celebrandos, in festis Anathematum, sive Sacrificiorum ; quæ ex consuetudine peragi solebant, Panemo, sive Julio, et Loo, sive Augusto mensibus : separata in hoc, ex ærario publico, pecuniarum summa satis ampla, in ministros, officium suum in Olympiorum sacra universalique celebritate præstantes eroganda. Similiter etiam eisdem redivitis auri satis amplam seposuit quantitatem, in certamina equestria, singulis Solis, id est, Dominicis diebus rite peragenda. Præterea etiam in usum festi illius triennialis, nocturno tempore tentoriis celebrari soliti, auri portionem sufficientem assignavit, ad lampades candelasque parandas, quæque ²⁸⁵ aliæ res necessariae essent ad solemnitatem illam, qua per spatium xxx dierum, totis noctibus Genio indulgebant. Sunt autem hæc Orgia vocata ; nempe mysteria Veneris et Bacchi in honorem agitata : quæ, quod mense Maio celebrari ea mos erat, *Maiumæ* nomen habuerunt. Festivitatibus autem ejus nocturnæ meminit sapientissimus Romanorum poeta Virg. l. IV, ubi ista Latina lingua hisce prodidit verbis.

..... Τριετηρικὰ Βάχχω
Ὀργια : nocturnasque vocat clamore Cithæron.

illa Maiæ, Nostri vero, Bacchi et Veneris in honorem. Mense etiam eodem licet agitatae fuerint, Suid. : Ματουμᾶς πανήγυρις ἐγένετο ἐν τῇ Ῥώμῃ, κατὰ τὸν Μάιον μῆνα. Maiuma tamen, de quo ille loquitur, Diuma celebratio, eaque Maii Kalend. celebranda fuisse videtur : Nostri vero nocturna erat, et πανήγυρις τῶν ἡμερῶν τερπνῶν παννυχίδων, per totas xxx noctes continuas agitata.

(28) Τριετηρικὰ Βαχχετιχῶ ὄργια νυκτοῦρνους κούε βοσκαν κλάμωρε Κιθαίρων. Locus iste Virgilii, ab imperitis librariis Græculis, ob linguæ Latine ut videtur ignorantiam, pessime habitus, ab auctore nostro hoc modo fortasse Græcis characteribus fuerit expressus.

..... Τριετηρικὰ Βάχχω
Ὀργια, νυκτοῦρνους κε βοκάτ κλάμωρε Κιθαίρων.
Quæ apud Virgilium ita leguntur Æneid. lib. vi.
Trieterica Baccho
Orgia ; nocturnasque vocat clamore Cithæron.

Quod Græco idiomate sonat: Τῷ τριτηρικῷ ἄλει, etc. Cum Bacchus in nocte, voce, festum Oregiorum in Cithæronio monte.

Imperator etiam pecunias satis amplas Cynegeis destinavit: quæ quidem in quatuor annos, ex vetusto ritu, celebrari solita, ipse xxxii mensibus tantum agitari voluit: nempe ut vi mensibus aliis a venatione abstinendo, ferarum collectio fieret, in diem festum Dianæ et Marti sacrum.

Tum primum Syriarcha a primoribus populoque constitutus est Artabanius, magistratus Antiochenensis.

Pecuniarum vero quod reliquum fuit, in mimos et saltatriculos erogavit; 286 cæteraque id genus ludicra, populo exhiberi solita. Quæcunque igitur ad ludos illos antedictos necessaria erant, ea omnia in posterum Antiochenis, ex ærario publico, rite suppeditata sunt. Antiochenes itaque imperatori Commodò statuat æream, urbis in medio, erexerunt. Anno autem æræ Antiochenæ cclx, divino imperatoris ex edicto, uti superius dictum, ludi Olympici Antiochiæ in Xysto, a Commodò exstructo, primum celebrata sunt. Ludos vero hosce Olympicos Antiochenes a Pisæis pretio dato, ex pacto non scripto, habuerunt sibi per xc Olympiades celebrandos, hoc est, in annos cccclx.

Eodem ex edicto imperatorio, alitarcha, tum primum designatus est Aphronius, expræfectus, civis Antiochenus: cui, quandiu habitum alitarchæ gestaret, honores divini ab omnibus deferabantur, tanquam Jovi ipsi. At neque, per totum illud tempus, domum aliquam subiit, neque lecto sese reclinavit: sed humi, sub dio dormiens. substratis ei stragulis mundis et storea juncea, super lapidibus recumbebat. Gestavit autem sto-

“Ὁ ἐστὶ τῇ Ἑλληνίδι γλώσσῃ, Τῷ τριτηρικῷ ἄλει, ὅτε ὁ Διόνυσος” ἐν νυκτὶ τῇ φωνῇ τὴν ἑορτὴν τῶν Ὀργίων ἐν τῷ Κιθαίρωνίῳ δρεῖ.

Ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς ἀφώρισε φανερά χρήματα καὶ εἰς λόγον κυνηγίων θρεϊλόντων ἐπιτελεῖσθαι ἐπὶ ἑτῇ δ' οὕτως. “ἀγεσθαι μὲν ἐπὶ μῆνας λβ’” ἕως τῆς ἀποσφαγῆς (29), ἀργεῖν δὲ τοὺς ὑπολοίπους μῆνας ε’ εἰς τὴν συλλογὴν τῶν θηρίων εἰς ἑορτὴν θεραπείας Ἀρεως καὶ Ἀρτέμιδος.

Καὶ εὐθὺς τότε ὀνομάσθη Συριάρχης πρῶτος Ἀρταβάνιος (30) πολιτευόμενος, προβλή(ε)ις ἀπὸ τῶν κτητόρων [375] καὶ τοῦ δήμου παντός.

Ἀφώρισε δὲ καὶ τὰ λοιπὰ χρήματα εἰς λόγον μίμων καὶ ὀρχηστικῶν καὶ τῶν λοιπῶν τέρψεων τῶν ἐν Πανδῆμοις ἐπιτελουμένων. Καὶ ἔκτοτε παρεσχέθη τῇ αὐτῇ τῶν Ἀντιοχέων πόλει παρὰ τοῦ δημοσίου ἀμέμπτως τὰ χορηγούμενα λόγῳ τῶν προσιρημένων θεωριῶν πάντα. Καὶ ἀνέστησαν τῷ βασιλεῖ Κομμόδῳ οἱ Ἀντιοχεῖς στήλην χαλκῇ κατὰ μέσου τῆς πόλεως αὐτῶν. Ἐπὶ οὖν τῆς αὐτοῦ βασιλείας πρῶτοις ἐπατελέσθη “τὰ Ὀλύμπια τοῖς Ἀντιοχεῦσι Σύροις ἀπὸ θαλάσσης αὐτοῦ, ὡς προείρηται, καλεῦσεως ἔτους σξ’ χρηματίζοντος κατὰ τοὺς αὐτοὺς Ἀντιοχεῖς;” Σύρους ἐν τῇ παρ’ αὐτοῦ κτισθέντι Συστῇ. Ἠγόρασαν δὲ τὰ αὐτὰ Ὀλύμπια (31) οἱ Ἀντιοχεῖς παρὰ τῶν Πισαίων τῆς Ἑλλάδος ἐπ’ ἐνεήκοντα “περιόδους ἀγῶνος Ὀλυμπίων, ὡς εἶναι ἐπὶ ἑτῇ τξ’, ἀγράφων πάκτῳ.

Καὶ ἐγένετο ἐν αὐτῇ Ἀντιοχεῖα “ἀλυτάρχης (32) ἐν τῇ αὐτῇ θαλά καλεῖται ὀνομασθεὶς [376] πρῶτος Ἀφρόνιος” ὁ ἀπὸ ἐπαρχῶν, πολιτὴς Ἀντιοχεύς. “Ὅστις φορέσας τὸ σῆμα τοῦ ἀλυτάρχου τὰς μὲν ἡμέρας ἐτιμάτο καὶ προσεκυνεῖτο ὡς αὐτὸς ὁ Ζεὺς, μὴ ἀνίων· δὲ εἰς οἶκον τὰς αὐτὰς ἡμέρας μῆτις εἰς κλινὴν ἀναπίπτων, ἀλλ’ εἰς ἐξάερον καθεύδων (33) εἰς ἑδάφους ὑπεράνω λίθων καὶ καθαρῶν στρωμάτων καὶ θρυίνης ψιάθου. Ἐφύρει δὲ στολὴν διάχρυσον

VARIE LECTIONES.

“ὅτε ὁ Διόνυσος.” Forte legendum, ὁ Διόνυσος. Periodus vero hæc mutila apparet, ex verbi alicujus delectu. Ch. “Ante οὕτως interpungit Ox. “λβ’.” Omnino legendum, μβ’, ut vi mensium reliquorum adjectione explerentur menses xlviii, sive anni iv. Ch. “ἐπιτελέσθη Ox. “ἔτους σξ’ χρηματίζοντος κατὰ τοὺς αὐτοὺς Ἀντιοχεῖς.” Error manifestus est in numero: cclx enim æræ Antiochenæ annus respondet Caracallæ imper. anno ii, ut Eusebius putat; annorum scilicet ad minimum xx factio metachronismo. Ch. “ἐνεήκοντα. l’ Ox. “ἀλυτάρχης Ox. bis. “Ἀφρόνιος. Ἀφράνιος vol. II, p. 49 C.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(29) Ἔως τῆς ἀποσφαγῆς. Ἀποσφαγῆ hoc loco non sensu vocabuli proprio, sed eodem quo ἀπόκρως, usurpari videtur; nempe pro tempore quo a maculatione abstinetur.

(30) Ὀνομάσθη Συριάρχης πρῶτος Ἀρταβάνιος. Hujus munus erat, populo ludos theatrales edere, nempe Syriarcha, Antiochiæ Syriæ: ut etiam Ἀσιάρχαι dicti sunt, qui eodem munere Ephesi, Asia urbis, fungebantur: quorum mentio occurrit, Actor. xix, 31. Asiæ etiam præfectus Ἀσιάρχης olim dictus est, uti testatur Constantinus Porphyrog. De Themat. lib. i, cap. 3: Τὸ δὲ νῦν καλούμενον τῶν Θρακησίων θέμα, πάλαι μὲν, καὶ κατ’ ἀρχάς, Ἀσία μικρὰ ὀνομάζετο· καὶ ὁ ταύτης κοσίων ἀνθύπατος, Ἀσιάρχης ἐλέγετο.

(31) Ἠγόρασαν δὲ τὰ αὐτὰ Ὀλύμπια. Facultatem hanc Olympicos ludos a Pisæis redimendi a Clau-

dio imp. Antiochenis concessam legimus supra lib. x in Claudio.

(32) Ἀλυτάρχης. Infra scribitur, in Diocletiano, ἀλυτάρχης, rectius. Est autem alitarcha in ludis Olympicis decori moderator; uti ex Phavorino discimus. Ἀλυτάρχης, ὁ τῆς ἐν τῷ Ὀλυμπιακῷ ἀγῶνι εὐκοσμίας ἀρχων. Ita etiam Etymologici magni auctor; qui præterea addit, Ἀλυτάρχην sonare lictorum principem: “Ἀλύται enim Eleis, lictores, dicuntur. Ἠλείοι δὲ, τοὺς ραβδοφόρους, ἡ μαστιγοφόρους, παρὰ τοῖς ἄλλοις καλούμενους, ἀλύτας καλοῦσι” καὶ τὸν τοῦτων ἀρχοντα, ἀλυτάρχην. Etymolog. Mag. in Ἀλυτάρχῃ.

(33) Ἄλλ’ εἰς ἐξάερον καθεύδων. Ἐξάερον dicit, quod aliter ὑπαίθρον locus subdialis, sive aeri expositus.

ἄσπρην (34) ὥσει χιών καὶ στέφανον ἀπὸ λυχνιτῶν καὶ ἄλλων τιμῶν, καὶ κατεῖχε ράβδον ἐβαλ-
λιν^α (35) (r), φορῶν εἰς τοὺς ἰδίους πόδας σανδάλια
ἄσπρα. Ἐκάθευδε δὲ τὰς αὐτὰς ἡμέρας εἰς τὸ ἐξέ-
σθην τῆς λεγομένης βασιλικῆς τὸν Καίσαρον, τὸν κτι-
σθέν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος Ἰουλοῦ τοῦ δικτάτορος, ὅπου
ἵστατο ὁ ἀνδριὰς τοῦ αὐτοῦ Καίσαρος ὁ ἐξω τῆς
Κόγχης τῆς Βασιλικῆς. Τὸ δὲ αὐτὸν Καίσαρον κατέ-
ναντι τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἀρεῶς ὑπῆρχεν, ὅπου τὸ λεγόμε-
νον Μάκελλον, διὰ τὸ ἐκεῖ τὰ χοίρεια κρέα κόπτε-
σθαι μόνον, [377] πλησίον τοῦ Ἀρεῶς^α τοῦ ἱεροῦ.

Ὁ δὲ γραμματεὺς προεχειρίσθη (36) πρῶτοις ἀπὸ
τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου ὀνόματι Πομπιανῶς^α
Κοισίστωρ, ὃς ἐκ γένους συγχλητικῶν Ῥώμης ὑπάρ-
χων, φορέσας καὶ αὐτὸς στολὴν ἄσπρην καὶ στέφανον
ὀλόγηρον τύπῳ φυλλοδαφῶν. Ὅντινα ἐτίμων καὶ
προσεκύνουν ὡς τινα, φησὶν, Ἀπόλλωνα.

Ἡ αὐτὴ δὲ βουλὴ καὶ ὁ ἔθνος πάλιν προσέ-
λονται^α Ἀμφιβαλὴν ὀνόματι Κάσιον Ἰλλούστριον (37),
φοροῦντα ὡσαύτως στολὴν ἄσπρην ὀλοσηρικὴν καὶ
στέφανον πεπλεγμένον ἀπὸ θαφνίνων φύλλων καὶ ἐν
τῷ μέσῳ στηθάρην χρυσοῦν ἔχον τὸν Δία. Ὅντινα
Ἀμφιβαλὴν ἐτίμων καὶ προσεκύνουν ὡς τὸν Ἑρμῆν,
καθὼς ὁ σοφὸς Δομνίνος ὁ χρονογράφος [378] πάντα
ταῦτα συνεγράψατο.

Εἰς δὲ τὸν αὐτὸν ἱερὸν ἀγῶνα τῶν Ὀλυμπίων
ἤρχοντο ἀπὸ ἐκάστης πόλεως καὶ χώρας νεώτεροι
εὐγενεῖς κατὰ τάγμα ἀγωνιζόμενοι, καὶ ἐμέριζον
αὐτοὺς κατέναντι ἀλλήλων. Μετὰ δὲ πολλῆς σωφρο-
σύνης καὶ ἐπιεικειᾶς διήγον μνηδαμόθεν μὴδὲν κομι-
ζόμενοι^α ἦσαν γὰρ εὐποροὶ, ἔχοντες καὶ δούλους
ἰδίους εἰς ὑπηρεσίαν ἕκαστος κατὰ τὸν ἴδιον πλοῦ-
τον^α οἱ δὲ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν καὶ παρθένοι ὑπῆρχον.

VARIÆ LECTIONES.

^α ἐβαλιν^α Ch., ἐβαλλιν^α Ox. ^α Ἀρεῶς Ox. ^α Πομπιανῶς Ox. ^α προσεβάλλοντο Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(34) Στολὴν διάχρυσον ἄσπρην. Forte legendum,
στολὴν ὀλοσηρικὴν ἄσπρην· quem alytarchæ habi-
tum infra facit, in Diocletiano: Τὴν στολὴν ὁ ἀλὺτ-
αρχος ἄσπρην, ὀλοσηρικὴν ἐφόρει· ὁ δὲ βασιλεὺς,
ἀντὶ τοῦ ἄσπρου, ἐφόρεσε πορφυροῦν.

(35) Κατεῖχε ράβδον ἐβαλιν^α. Scr. ἐβαλλιν^α.
ἔβαλος, sive ἔβεος, Ebenus; unde ἐβαλινός, et
ἐβένινος, ejus lignum omnium gravissimum est,
et colore nigro. Plinius lib. xii, cap. 4. duo ejus
facit genera: alterum quidem rarum *Enodi mate-
riæ nigri splendoris, ac vel sine arte protinus ju-
cundū: alterum fruticosum, etc.*

(36) Ὁ δὲ γραμματεὺς προεχειρίσθη. Gregorius
noster γραμματεῖα illum, Actor cap. xix, v. 35,
memoratur, non urbis scribam ordinariam, sed
hunc auctoris nostri, Olympicorum scribam, ejus
forte munus fuerit τὰ γράμματα τῶν ἱερῶνικων cu-
rare, fuisse vult: in not. et observat. in quædam
Scriptur. loca Anglice scripta: quem videsis.

(37) Ὀνόματι Κάσιον Ἰλλούστριον. Eruditissimus
Jo. Meursius in Glossario suo Græcoharb. et Notis
ad Hesychium, *Illustris*, de viris claris, notam esse,
non autem cognomentum; argumentatione sane

lam inauratam et nivis instar candidam; caput
corona, lychnitibus, margaritis aliisque lapillis
pretiosis insignita, cinctus: manu vero gestavit
287 sceptrum ebeninum, pedibusque sandalia
alba. Diebus autem hisce sub dio dormivit, in
hypæthro Cæsario Basilicæ, a Julio Cæsare dicta-
tore exstructo: ubi etiam stetit ejus statua, ex-
tra concham Basilicæ collocata. Cæsareum vero
illud Martis fani e regione situm erat; quo locc
nunc stat Macellum, sic dictum a porcinis carni-
bus, quæ ibi solæ venales cæduntur, nec procul
a Martis fano situm.

Scriba quoque tum primum a senatu populoque
designatus est Pompeianus Quæstor, a senatori-
bus Romanis oriundus: qui et ipse stola
quoque candidam gestabat, et coronam ex auro so-
lido, in laureæ effigiem fabrefactam. Hunc vero
tanquam Apollinem habuerunt.

Senatus insuper populusque Amphithalem desi-
gnarunt, nomine Casium Illustrem; qui stola
similiter candida holoserica, indutus incedebat,
coronam gestans, ex lauri foliis contextam, ejus
in medio sigillum erat Jovis aureum. Amphithali
autem huic, ceu Mercurio, divinos deferebant
honores: sicuti hæc omnia sapiens Dominus chro-
nographus litteris prodidit.

Ad sacra vero hæc ludorum Olympicorum cer-
tamina undique conveniebat quidquid erat ju-
ventutis nobilioris; qui in partes sese distrahen-
tes, inter se invicem certamina inierunt. Et hi
quidem (inter quos etiam virgines fuerunt plu-
rimæ) summa sane temperantia et moderatione
288 ibi degebant; nulla ex parte aliorum indigi,
ut qui ipsi copiosi essent, atque auri vim ma-

HODII NOTÆ.

(r) Ἐβαλλιν^α. Sic cum duplici λ apud alios scribitur: nihil itaque temere mutandum, quamvis
Annotatori placuit ἐβαλιν^α esse scribendum.

gnam ex patria quisque sua attulerant: quin unusquisque etiam eorum, pro facultate, famulatio suo stipatus incedebat; nec, nisi rogati, aut ex pacto, certabant. et ut honores inde in patria sua consequerentur. Itaque certaminibus hi strenue se exercuerunt, et venerationi etiam omnibus fuerunt; hi quidem palæstra, illi cursu, alii instrumentis musicis, alii pancratio, pugillatu alii, digitis buxo armatis, certantes: nonnulli equis injugibus aurigabantur; alii tragicis modulationibus certabant. Quinetiam et virgines quoque, philosophiæ candidatæ, ex voto quodam castitatis, eo conveniebant; et hæc quidem certabant aliæ colluctantes (cum bombonariis), aliæ currentes, aliæ tragœdias et Græcas quasdam cantilenas modulantes. Cum mulieribus autem nonnisi mulieres decertabant; et hæc, sive lucta, sive cursu, sive voce contendentes, acria quoque inter se certamina commiserunt. Si quis autem alterutrius sexus, sacro populo acclamante, tanquam certamine superior, coronatus fuerit; hic, finito certamine, statim in sacerdotem obsignatus, ad usque mortem castus remansit. Virgines quoque, philosophiæ candidatæ, coronam victricis adeptæ, sacerdotio addicebantur. Tum vero inde discedentes, sedes quisque suas repetierunt. Si quis autem ex coronatis fundi fuit dominus, vectigalia deinceps pendebat nulla, nempe 289 dum ipse viveret. Si quibus etiam opificum socialitiis præfuit agonista, ab omni servitio immunita, durante ejus vita et ipsa erant futura. Athletarum vero frequentia, tanta quanta fuerit, impedimento non erat, quo minus illis omnibus utriusque sexus, qui ex pacto eo conveniant, daretur certandi locus. Et erat quidem, cum plures venerunt; erat etiam, ubi pauciores; pro tempestate nimirum, et ventorum ad navigationem accommodatorum opportunitate.

VARIE LECTONES.

“ ἐγίνοντο. ἐγένοντο Ox. “ ἡ κτῆσις αὐτοῦ, etc. « Scr. κτῆσις. Enallagen vero hic numeri habemus sermōni soluto inusitatum: forte legendum, αὶ κτῆσις αὐτῶν, τ. χ. κ. μ. τῆς ζωῆς τῶν στεφθέντων. » Ch. “ ἔμενε. ἔμεινε Ox. “ μόνου. Malim μόνον. “ ὅτι. ὥστε? “ ὕπερβ. Ch., ὕπερβ. Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(38) Οἱ δὲ ἐσάλπιζον. Licet σαλπίζειν, tuba canere, proprie significet, latiore tamen sensu hoc loco, pro instrumentis musicis quibusvis certamine dictum puto.

(39) Ἐπόκτευνον πυξίνους δακτύλους. Pugilatus erat alius gymnasticus; hostilis alius. Hic cæstibus crudis certabatur, crudo scilicet corio confectis, nodisque ferreis, plumbeisque munitis: Græcisque præcipue usitatum hoc Pugilatus genus. Virgil. Georg. lib. iii.

Crudo decerlet Græcia castu.

Cruentus ut plurimum hic pugilatus, cum non nisi auribus, nasisque mutilati, fere unquam recedebant pugiles: adeoque tandem ob spectaculi crudelitatem, legibus vetitus fuit: uti testatur Ammianus Marcellinus, lib. xiv. Mitius illud alterum pugillatus genus mollioribus loris, ἐπὶ ἱμάντων μαλακωτέρων, ut inquit Pausanias Eliacor. lib. ii, apud Græcos; sacculis vero, vel tomento farctis, aut alia re plenius, quæ gravem ictum reddere non potuit, apud Latinos peragebatur. Unde habemus apud Trebellium Pollion. in Gallienis: *Pugiles sacculis, non veritate pugnantes*. Molliorem hanc pugilum armaturam Pausanias in Arcad. μελί-

ῆσαν δὲ ἐπιφερόμενοι καὶ πολλὸν χρυσὸν ἐκ τῆς ἰδίας πατρίδος· ἀλλ' εὐχῆς χάριν καὶ τάγματος ἡγωνίζοντο καὶ διὰ τὸ ἔχειν δόξας εἰς τὴν ἰδίαν πατρίδα. Πολλὸν οὖν εἶχον ἀγῶνα καὶ φόβον ἐρχόμενοι· καὶ οἱ μὲν ἐπάλαιον, οἱ δὲ ἔτρεχον, οἱ δὲ ἐσάλπιζον (38), οἱ δὲ ἐπαγκρατίζον, ἑτεροὶ δὲ ἐπόκτευνον πυξίνους δακτύλους (39) πυκτικὰς συμβολὰς [379], ἄλλοι δὲ ἡνιόχουν ἵπποις πρωτοδόλοις (40), οἱ δὲ ἐφωνάσκουν τραγικὰ μέλη. Ἦσαν δὲ καὶ παρθέναι κόραι φιλοσοφῶσαι καὶ κατὰ τάγμα σωφροσύνης ἐρχόμεναι καὶ ἀγωνιζόμεναι καὶ παλαίους μετὰ βομβωναρίων (41), καὶ τρέχουσαι, καὶ τραγυβοῦσαι, καὶ λέγουσαι ὕμνους τινὰς Ἑλληνικοὺς· αἰτινες γυναῖκες μετὰ γυναικῶν ἐμάχοντο ἀγωνιζόμεναι πικρῶς καὶ περὶ τὰ παλαίσματα καὶ περὶ τοὺς δρόμους καὶ τὸ φώνημα. Καὶ εἰ τις ἐξ αὐτῶν εἶτε γυνὴ εἶτε νέος τοῦ ἱεροῦ, φησὶ, δήμου κράζοντος ἐστέφθη, ὁ στεφανούμενος ὡς νικητῆς σφίρων ἔμενεν ἕως τῆς τελευτῆς αὐτοῦ· ἐσφραγίζετο γὰρ εὐθὺς μετὰ τὸν ἀγῶνα· καὶ ἐγίνετο ἱερεὺς. Ὡσαύτως δὲ καὶ παρθέναι φιλόσοφοι αἰ στεφανούμεναι ἐγίνοντο “ μετὰ τὸν ἀγῶνα ἱέρειαι. Κἀκαίθεν ἀπεστέφοντο πάντες. Οἱ δὲ ἔχοντες [380] κτῆσις χωρίων οὐ συντελοῦν, ἀλλὰ ἀσυντελεῖς ἔμενον ἀφ' οὗ ἐστέφθησαν ἡ κτῆσις αὐτοῦ “ τὸν χρόνον καὶ μόνον τῆς ζωῆς τοῦ στεφθέντος. Εἰ δὲ καὶ ἐργαστηρίων τιῶν ἐδέσποζεν, ἀλειτούργητα ἔμενε “ τὸν χρόνον τῆς ζωῆς αὐτοῦ μόνου “ ἃ εἶχεν ἐργαστήρια ὁ ἀγωνισάμενος. Τοσοῦτοι δὲ ἦσαν οἱ ἐρχόμενοι ἀγωνισασθαι, ὅτι “ οὐχ ὕπερ-εδάλλοντο “ ἀριθμῷ, ἀλλ' ὅσους συνέβη ἔλθεῖν κατὰ τάγμα καὶ εἶτε νέους, εἶτε παρθένους κόρας πάντας ἐθεώρουν. Καὶ ποτὲ μὲν πλῆθος ἤρχετο πολλὸν, ποτὲ οὐκ ἤρχετο, πρὸς τοὺς χρόνους καὶ τοὺς ἀνέμους τῆς θαλάσσης.

“ ἔμενον. ἔμεινε Ox. “ ὅτι. ὥστε? “ ὕπερβ. Ch., ὕπερβ. Ox.

χας, a mollitie, vocat; quarum etiam formam exactam ibidem profert, his verbis: Τοῖς δὲ πυκτεύουσιν οὐκ ἦν που τηνικαῦτα ἱμάς ὀξὺς ἐπὶ τῷ καρπῷ τῆς χειρὸς ἑκατέρας, ἀλλὰ ταῖς μειλίχαις ἐπὶ ἐπόκτευνον, ὑπὸ τὸ κοῖλον δέοντες τῆς χειρὸς, ἵνα οἱ δακτύλοι σφίσις ἀπολείπονται γυμνοί· οἱ δὲ ἐκ βοείας ὠμῆς ἱμάντες λεπτοί, τρόπον τινὰ ἀργαῖον πεπλεγμένοι δι' ἀλλήλων ἦσαν αἱ μειλίχαι. Pugiles vero digitis buxeis, sive buxo munitis, certantes nusquam alibi invenio.

(40) Ἴπποις πρωτοδόλοις. Ἴππος πρωτοδόλος, pullus equinus, seu equulus, qui primos dentes emittit; παρὰ τὸ πρῶτους βαλεῖν ὀδόντας, uti ex Aristotele tradit Eustathius, in D. s. καὶ τὸ βαλεῖν δὲ ὀδόντας· τοιοῦτόν τι παρὰ Ἀριστοτέλει, ὅτε λέγει, βάλλειν ἀνθρώπων τοὺς ὀδόντας, ἦτοι ἐκβάλλειν, καὶ ῥίπτειν. Ἀφ' οὗ καὶ ἡ τοῦ πρωτοδόλου λέξις ἐπὶ ἀλόγων. Hoc vero loco Ἴππους πρωτοδόλους, pro equis injugibus, necdum subactis, poni existimamus.

(41) Μετὰ βομβωναρίων. Ignotum mihi penitus hoc vocabulum: vestis tamen genus quoddam signare videtur, exercitiis hisce proprium: quale erat campestre, aut subligar, apud Romanos.

Ἐπὶ δὲ τῆς τοῦ αὐτοῦ Κομμόδου βασιλείας ἔπα-
θεν ὅπο θεομηνίας Νικομήδεια, μητρόπολις τῆς Βι-
θυνίας, τὸ τρίτον αὐτῆς πάθος ἔως τῆς Μουδουπό-
λεως· καὶ τοῦ ποταμοῦ τοῦ Σαγγάρεως (42) τὰ πέριξ
μηνὶ Μάρτῳ καὶ [381] Ἀρτεμισίῳ ὃς εἰς τὸ αὐγος.
Καὶ πολλὰ ἐχαρίσατο ὁ βασιλεὺς τῇ αὐτῇ πόλει, καὶ
ἀνῆγειρεν αὐτῇ.

Ἐπὶ δὲ τοῦ αὐτοῦ Κομμόδου κτήτωρ τις καὶ πο-
λιτεύμενος Ἀντιοχείας τῆς μεγάλης ὀνόματι Ἀρ-
ταβάνης, ἀλυτάρχης **, μετὰ τὸ πληρῶσαι τὸ στε-
φάνιον τῶν Ὀλυμπίων ἐν Δάφνῃ ἐφιλοτιμήσατο
ρίβας ἐν τῇ ἱερᾷ Δάφνῃ τῷ δῆμῳ καλαμίων ** συν-
τόμια πολλὰ ἄρτων διαωνιζόντων (43), καλέσας τοὺς
αὐτοὺς ἄρτους πολιτικούς διὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ πόλιν
τούτους χαρίσασθαι, ἀφορίσας ἐκ τῶν ἰδίων χωρίων
πρόσδοον ἀναλογουμένην ** εἰς λόγον τῶν αὐτῶν
ἄρτων. Καὶ ἀνῆγειραν αὐτῷ οἱ Ἀντιοχεῖς στήλην
ἐν Δάφνῃ μαρμαρίνην, ἐπιγράφαντες, Ἀρταβάνης
αἰωνία μνήμη **.

Ὁ δὲ αὐτὸς Κόμμοδος βασιλεὺς ἀπαλθὼν εἰς τὴν
οἶκον Φαυστίνου, συγγενοῦς αὐτοῦ, ἀπὸ αἱματικῶ
χυμοῦ ἀθρόως ἐτελεύτησε (44).

Μετὰ [382] δὲ τὴν βασιλείαν Κομμόδου ἐβασί-
λευσε Περτίναξ ὁ καὶ Λούκιος Αἰγούστος (45) μῆ-
νας β' καὶ ἡμέρας ιη'. Ἦν δὲ μακρὸς, εὐθώραξ,
ἐπίριπος (46), ἀπλόδις, μεγαλόφθαλμος, γέρων,
ὀλοπόλιος. Τελευτᾷ δὲ σφαγὴς ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν,
ὡς ἐξήρχετο ἐκ τοῦ παλατίου εἰς τὸν Μάρτιον, ὧν
ἐτῶν ο'.

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Περτίνακος ἐβασίλευσε
Αἰδίδιος Ἰουλιανὸς ὁ καὶ Σελίδιος (47) μῆνας ζ'. Ἦν

VARIAE LECTIONES.

** ἀλυτάρχης Ox., ad quod Ch. εἰμο Συριάρχης. Ita enim supra libri huius initio eum vocat :
καὶ εὐθέως τότε ὀνομάσθη Συριάρχης πρῶτος Ἀρταβάνιος, πολιτεύμενος, etc. Alytarcha enim eodem
tempore designatus est Aphronius, uti ex loco citato videre est. Artabani vero huius nominis scriptio
magnam varietatem observare licet : Nostro enim Ἀρταβάνιος et Ἀρταβάνης, Chr. Alex. auctori Ἀρτά-
βανος· etiam dictus est. » ** καλαμίων. καλάμια Chron. Pasch. p. 263 A. Conf. vol. II, p. 5 E. » ἀνη-
λογουμένην. « Lego, ἀναλογουμένην. Chr. Alex. legit, ἀναλογούσαν. » Ch. » Ἀρταβάνης αἰωνία μνήμη.
« Forte legendum, Ἀρταβάνους. Chr. Alex. habet : Ἀρταβάνει ἡ μνήμη αἰωνία. » Ch., Fort. Ἀρταβάνη.
Vid. ad p. 115 E.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(42) Ἔως τῆς Μουδουπόλεως, καὶ τοῦ ποταμοῦ τοῦ
Σαγγάρεως. Mydopolis, sive Mudopolis urbs nullibi,
quod sciam, occurrit : forte legendum Μιδουπό-
λεως, auctorque intelligat urbem illam, quæ Strabo-
ni Μιδάτιον, Stephano Μιδάτιον et Μιδάτι dicta,
Phrygiæ, Μιδεολίμ regni, urbs erat. Pro Σαγγάρεως
vero, legerem Σαγγαρίου. Stephan. De urb. Σαγγά-
ριος ποταμὸς τῆς κάτω Φρυγίας. Eustathius in Dio-
nys. Perieget. Sangarium maximum vocat Bithyniæ
fluvium : Ὅς δὲ Σαγγάριος καὶ νυσιπόρος ἐστίν,
καὶ μέγιστος τῶν ἐν Ἰθύνιᾳ ποταμῶν · uterque
recte : utramque enim regionem irrigans, in Eu-
xinum effunditur, Procopius tamen de Justinian.
Ædific. flumen hoc, Σάγγαριν vocat : Σάγγαρις ita-
que genitivum format, Σαγγάριος et atticæ Σαγγά-
ρεως, ut α πόλις πόλεως · quomodo Noster fortasse
scripserit. Jul. Solinus, Sagarin, habet : uti et
Ovidius, de Ponto :

Huc Lycus, huc Sagaris, Peniusque Hypanisque,
[Cratesque].

(43) Καλαμίων συντόμια πολλὰ ἄρτων διαω-
νιζόντων. Chr. Alex. habet, Καλάμια συντόμια δι-
αωνιζόντων · mendose : ex nostro restituendus
locus iste.

Ejusdem Commodi sub imperio, divinam Iram
tertium passa est Nicomedia, Bithyniæ metropolis ;
grassante etiam ulterius terræ motu, Mydopolim
usque et Sangarim fluvium, locaque vicina, Maii
iii, sub ortum solis. Multa autem imperator in ur-
bis instaurationem largitus est.

Eodem imperante Commodus, Artabanes quidam
ex civibus et magistratibus Antiochiæ magnæ,
Syriarcha, post coronationem Olympicam in
Daphne finitam, magnificentiam suam populo præ-
stiturus, sparsit in eum, ad sacram Daphnem, tes-
seras quamplurimas panis perpetui : destinatis
etiam ex prædiis suis, ad congiarii huius sumptus
faciendos, redditibus annuis proportionalibus. Pa-
nes vero istos, *civicos*, vocavit, quod civitatem
290 suam eis donasset. Huic itaque Antiochenses
statuam marmoream ad Daphnem posuerunt cum
hac inscriptione : *Artabanis memoria sempiterna*.

Commodus autem imperator, dum apud Fausti-
num, consanguineum suum, commorabatur, san-
guinis fluxu subito correptus, interiit.

Defuncto Commodus, imperium obtinuit Lucius
Pertinax Augustus, menses ii et dies xviii. Erat
autem procerus, pectore firmo, naso adunco, ca-
pillitio plano, oculis grandibus, senex, totusque
canus. A militibus autem occisus est, dum ex pa-
latio in Campum Martium procedit, ætatis suæ
anno lxx.

Post hunc, imperavit Didius Julianus, qui et Sil-
vius, menses vii, Erat autem procerus, subcanus,

(44) Ἀπὸ αἱματικῶ χυμοῦ ἀθρόως ἐτελεύτησε.
Nihil minus : Ælius Lamprid. *Quintus Ælius
Lætus præfectus, et Martia concubina ejus inierunt
conjuratorem ad occidendum eum. Primum ei vene-
num dederunt : quod cum minus operaretur, per
athletam, cum quo exerceri solebat, eum strangulare-
runt. Athleta iste, Narcissus dictus fuit, ut ex
Dione discimus, in Commodus.*

(45) Ὁ καὶ Λούκιος Αἰγούστος. Ita etiam Chr.
Alex. Ῥωμαίων ις' ἐβασίλευσε Λούκιος Περτίναξ·
uterque de nomine falso : Eusebius in Chronic.
Helvium Pertinacem vocat : recte : uti ex ejusdem
aurei nummi inscriptione apparet, ubi hæc legun-
tur. IMP. CÆS. P. HELV. PERTIN. AUG. id est : *Impe-
rator Cæsar Publius Helvius Pertinax Augu-
stus.*

(46) Ἐπίριπος. Suis frequenter vocabulis utitur
auctor noster : e quorum numero hoc esse su-
spicor. Forte itaque scripserit, ἐπὶρίριπος, quo na-
sum aduncum signare voluerit.

(47) Αἰδίδιος Ἰουλιανὸς, ὁ καὶ Σελίδιος. Legendum,
Σελίδιος. Eutropius lib. viii : *Post eum (Pertina-
cem) Salvius Iulianus temp. invasit, etc*

capillitis erispio, junctis superciliis, substrabus, a facie tenui, colore flavo.

Exstruxit hic Antiochiæ magnæ Plethrum quod vocant. Cum enim antea, quæ in ludis Olympicis fieri solebant, palæstræ in theatro agitatae fuissent; Didius, rogatu civium urbis Antiochiæ, pecunias populo largitus est, ad Plethrum conficiendum. Quod et factum est, non procul a Cæsario; pretio comparatis in id ædibus Asabini, Judæi professione, qui etiam ex urbis magistratibus fuit, prope Xystum et balneum Commodianum sitis. Didius autem Julianus, dum ad fontem intra 291 palatium piscibus intendit, a cubiculario, suo, a sucresore ad id subornato, occisus est, annum agens LX.

Didium Judianum excepit divinissimus Severus, qui et Septimius, a senatu Romano imperator salutat, Flaccone et Claro coss.: et regnavit annos XVII et menses novem. Erat vero statura mediocrem superante, gracilis, pectore firmo, nasutus, oculis venustis niger, crispus, canus. barbatus, æger pedibus, magnanimus et ad iram pronus.

Hujus sub imperio novis rebus studebat Albinus, senator; quem cum Gepidibus (in quos a Didio missus fuerat) bella gerentem, exercitus, spreta senatus auctoritate, imperatorem salutaverat. Hunc autem insecutus Severus, in Thracia comprehensum, neci dedit.

VARIE LECTIONES.

¹ δεθθέντων Ch., δεθθέντων OX. ² Φλάκωνος καὶ Κλάρου. Chr. Alex. legit, Φλάκκου καὶ Κλάρου. Eusebius ad an. Severi I coss. poni Falconem et Clarum: uti et Fasti Capitolini, pro Φλάκωνος. Itaque apud nostrum, legendum Φάκωνος facili litterarum transpositione. ³ Ch. ⁴ Γήπεισι Ch., Γίπεισι OX. Conf. vol. II. p. 22 C, 64 C.

ED. CHILMEAD NOTÆ.

(48) Τὸ λεγόμενον Πλεθρίν. Πλεθρίν pro Πλεθρίον, ut Στηθάριν, pro στηθάριον· diminutivum a πλέθρον, jugerum. Locus fuisse videtur palæstræ destinatus; forte etiam et cursui. Hesych. Πέλεθρισμα, τὸ δρόμημα. Πέλεθρον autem more poetico dicitur, pro πλέθρον· adeoque πέλεθρισμα, pro πλέθρισμα.

(49) Ὑπὸ κουβικουλαρίου. Julianus ab omnibus derelictus, a tribuno quodam, εἰς τῶν χλιαρχούντων Herodiano dicitur, a senatu ad id misso, in palatio occisus est: teste Herodiano, lib. II. Ælius tamen Spartianus eum per militem gregarium a senatu missum, interfectum tradit.

(50) Κατὰ συσχευὴν τοῦ μετ' αὐτόν. Chr. Alex. habet τῶν μετ' αὐτοῦ. Eutropius: *Victus est a Severo apud Milvium pontem, interfectus in palatio.*

(51) Ἐτη ιζ', καὶ μῆνας θ'. Eusebius Severo imperanti annos tribuit solidos XVIII, uti et Herodianus: Eutropius tantum XVI et menses IV. Chr. Alex. an. XIX; Zonaras, an. XVI, mens. VIII, dies III, cui computo proxime accedit auctor noster.

(52) Πόδας στυφόμενος. Quenam hæc pedum sit affectio, non satis video; στύφω enim astringo proprie sonat, diciturque de rebus adstringendi vim habentibus. Itaque στυφόμενον τοὺς πόδας, pedibus ægrum, sensu licet liberiore, reddimus. Atque Severum pedum infirmitate laborasse testem habemus Æl. Spartianum in Severo: *Idem cum pedibus æger bellum moraretur, idque milites anxie ferrent, ejusque filium Bassianum, qui una erat, Augustum fecissent, tolli se atque in tribunal*

ἀ δὲ μακρὸς, μισοπόλιος, οὐλόθριξ, σύνσφρος, ὄπλο- στραβός, λεπτοχαράκτηρος, μελίχρους.

Ἐκτίσε δὲ ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ μεγάλῃ τὸ λεγόμενον Πλεθρίν (48), ἐπειδὴ εἰς τὸ θέατρον ἐπατέλουν τὰς πάλας ἐν τοῖς Ὀλυμπίοις. Καὶ διὰ μηνύσεως τῶν τῆς πόλεως Ἀντιοχείας κτητόρων δεηθέντων ἵ παρ- ἔσχεν αὐτοῖς χρήματα εἰς τὸ κτίσαι τὸ αὐτὸ Πλε- θρίν· καὶ ἔκτισαν αὐτὸ πλησίον τοῦ Καίσαριου, ἀγο- ράσαντες τὴν οἰκίαν Ἀσαβίνου [383] πολιτευομένου, Ἰουδαίου τὴν θρησκείαν, πλησίον τοῦ Εὐστοῦ καὶ τοῦ Κομμοδίου δημοσίου. Ἐσφάγη δὲ ὁ αὐτὸς Ἰου- λιάνους Δίδιος ὑπὸ κουβικουλαρίου (49) εἰς τὴν πύλην τοῦ παλατίου Ῥώμης ἔσω, ὡς προσέχει τοῖς ἰχθύσι, κατὰ συσχευὴν τοῦ μετ' αὐτόν (50). Ἦν δὲ ἐνιαυτῶν 8.

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Διδίου Ἰουλιανοῦ ἔδρα- λυνεν ὁ θεῖος Σέβηρος ὁ καὶ Σεπτίμιος, ὁπὸ τῆς συγχλήτου Ῥώμης ψηφισθεὶς, ἐπὶ τῆς ὑπατείας Φλάκωνος καὶ Κλάρου ². Ἐδρασίλευσε δὲ ἔτη ιζ' καὶ μῆνας θ' (51). Ἦν δὲ διμοιρατὸς τῇ ἡλικίᾳ, λεπτός, εὐστῆθος, μακρόρρινος, εὐόφθαλμος, μελάγχρους, οὐλόθριξ, ὀλοπόλιος, μεγαλοπύγων, τοὺς πόδας στυ- φόμενος (52), μεγαλόφυγος, ὀργίλος.

Ἐπὶ δὲ τῆς αὐτοῦ βασιλείας [384] ἐτυράννησεν Ἀλβίνος ὁ συγχλητικός· ὄντινα ὁ στρατὸς, ὡς πο- λεμεῖ τοῖς ³ Γήπεισι (53) πεμφθεὶς παρὰ τοῦ πρὸ αὐτοῦ βασιλέως Διδίου, ἀνηγόρευσε βασιλεῖα αὐθεν- τήσας τὴν σύγκλητον (54). Καὶ κατεδίωξεν αὐτὸν ὁ Σέβηρος ἐν τῇ Θράκῃ (55), καὶ παραλαβὼν αὐτὸν ἐφόνευσεν.

Ἐπὶ δὲ τῆς αὐτοῦ βασιλείας [384] ἐτυράννησεν Ἀλβίνος ὁ συγχλητικός· ὄντινα ὁ στρατὸς, ὡς πο- λεμεῖ τοῖς ³ Γήπεισι (53) πεμφθεὶς παρὰ τοῦ πρὸ αὐτοῦ βασιλέως Διδίου, ἀνηγόρευσε βασιλεῖα αὐθεν- τήσας τὴν σύγκλητον (54). Καὶ κατεδίωξεν αὐτὸν ὁ Σέβηρος ἐν τῇ Θράκῃ (55), καὶ παραλαβὼν αὐτὸν ἐφόνευσεν.

(53) Ὡς πολεμεῖ τοῖς Γήπεισι. Scr. Γήπαισι, vel Γήπαισι. Gæpedes vero gens Gothica erat, sive Ge- tica, juxta Danubium sedes habens, ut ex Proco- pio habemus, De bell. Vandal. lib. I: Γότθικὰ ἔθνη πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα πρότερόν τε ἦν, καὶ τῶν ἑστί- τὰ δὲ δὴ πάντων μέγιστά τε καὶ ἀξιολογώτατα, Γότθοι τε εἰσι, καὶ Βανδοῖοι, Οὐσίγοτθοι. καὶ Γή- παιδες. Et paulo post: οὗτος ὁ λεῶς (dictæ nempe gentes Gothicæ, quas nomine tantum inter se dif- ferre, ipse loco citato, testatur): Ὑπὲρ ποταμὸν Ἰστρον ἐκ παλαιῶν ὄκουν. Ἐπειτα Γήπαιδες μὲν τὰ ἀμφὶ Σιγγιδώνα τε καὶ Σέρμιον χωρία ἔσχον, ἐν- τὸς τε καὶ ἐκτὸς ποταμοῦ Ἰστροῦ, ἐνθα δὲ καὶ εἰς ἐμὲ ἔβρυνται. Ex Gepidibus vero istis Longobardi, aique Avars deinde ortum suum duxerunt: uti tradit Constantinus Porphyrogen. De administrand. imp. cap. 25: Οἱ μὲν Γήπαδες, ἐξ ὧν ὕστερον δι- ηρέθησαν Λογγίβαρδοι, καὶ Ἀβάραι, τὰ περὶ Σιγγι- δώνα καὶ Σερμίων χωρία ἔκχισαν.

(54) Αὐθεντήσας τὴν σύγκλητον. Αὐθεντεῖν. Au- ctori nostro signat, potestate sive auctoritate sua aliquid agere; et αὐθεντεῖν τινα de eo dicitur, qui alium in suam cogit sententiam. Hujus locutionis exempla adeo frequenter hic occurrunt, ut ulla eorum huc adducendi opus non est.

(55) Κατεδίωξεν αὐτόν ὁ Σέβηρος ἐν τῇ Θράκῃ. Imo in Gallia; ubi etiam Albinus interfectus est.

Ἐλθὼν δὲ ὁ Σέβηρος ἐπὶ τὸ Βυζάντιον, καὶ ἑώρα-
 κὼς τὴν τοποθεσίαν τῆς πόλεως καλὴν (s), ἀνήγειρε
 τὴν Βυζούπολιν, καὶ ἔκτισε δημόσιον λουτρὸν τὸ λε-
 γόμενον Ζευξίππον διότι ἐκεῖ ἴστατο ἐν μέσῳ τοῦ
 Τετρασίου στήλη χαλκῇ τοῦ Ἥλιου, καὶ ὑποκάτω
 αὐτῆς ἔγραψε (56) τὸ μυστικὸν ὄνομα τοῦ Ἥλιου.
 Ζευξίππῳ θεῷ. Οἱ [385] γὰρ Θράκες οὕτως ἔλεγον
 τὸν ἥλιον (57). Οἱ δὲ τῆς πόλεως Βύζης (58) οὕτως·
 ὠνόμαζον τὸ αὐτὸ δημόσιον Ζευξίππον κατὰ τὸ ὄνομα
 ἔπερ εἶχε τὸ πρότερον ὁ τόπος, καὶ οὐκέτι, ὡς εἶπεν
 ὁ βασιλεὺς, εἰς τὸ ἴδιον αὐτοῦ ὄνομα ἐκάλουν αὐτὸ
 Σεβήριον. Ὁ δὲ βασιλεὺς Σέβηρος τὸ Τετράστιον.
 οὐπερ ἐν μέσῳ ἴστατο (59) ἡ στήλη τοῦ Ἥλιου, προσ-
 ἔθηκε τὸ δημόσιον δ' ἔκτισεν αὐτὸς, ἀντ' αὐτοῦ
 κτίσας ἐν τῇ ἀκροπόλει τῆς αὐτῆς, Βυζουπόλεως ναὸν,
 ἥτοι ἱερὸν, τῷ Ἥλῳ, πλησίον τῶν ὄντων ἐκεῖ ἄλλων
 δύο ἱερῶν (60) τῶν κτισθέντων πρῶτον ὑπὸ μὲν Βύ-
 ζου τῇ Ἀρτέμιδι σὺν τῇ ἐλάφῳ (i), ὑπὸ δὲ Φιδάλιας·
 Ἀφροδίτῃ καὶ ἀναγαγὼν ἐκ τοῦ Τετρασίου τοῦ Σέ-
 βηρος τὸ ἀγαλμα τοῦ Ἥλιου ἔστησεν ἀνωθεν τοῦ
 ἱεροῦ, καὶ κτίσας ὁ αὐτὸς βασιλεὺς καὶ κατέναντι
 τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἀρτέμιδος κυνήγιον μέγα πάνυ, καὶ
 κατέναντι τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἀφροδίτης θέατρον. Τὸ δὲ
 Ἰπικίδιον [386] ἔστησεν εἰς τὸ αὐτὸ Βυζάντιον ὁ αὐ-
 τὸς θεοτάτος Σέβηρος ἀγοράσας οἰκήματα, καὶ τὸν
 κῆπον τὸν ὄντα ἐκδεδωρῶσας ἐποίησε τὸ Ἰπικίδιον

A Severus autem Byzantium veniens, cum situm
 ejus amœnum observasset, urbem instauravit. Bal-
 neo etiam publico ibidem exstructo, cui Zeuxippus
 nomen; ex eo quod ibi olim steterat, in Tetrastoi
 meditullio, ærea Solis statua; ejus ad Basim solis
 nomen mysticum inscribatur, his verbis : Deo
 Zeuxippo, vocabulo enim hoc Thracæ solem indi-
 gitant. Balneum itaque hoc Byzantini, non ut im-
 perator id vocari voluit, Severianum, sed a loci
 nomine antiquo Zeuxippum vocitabant. Imperator
 292 autem Severus Tetrastoum hoc, ejus in
 medio sita fuerat Solis statua, balneo publico a se
 exstructo adjecit : ejus in locum, in ipsa urbis
 summitate, templum quoque Soli erexit, ejus in
 summo Solis statum, ex Tetrastoo detractam col-
 locavit) in propinquo duobus illis, quæ olim ibi
 erecta fuerant, hoc quidem a Byzo, Dianæ Cervinæ
 sacrum, illud a Phidalia, Veneris in honorem. E
 regione autem Dianæ templi, Cynegium plane
 magnum, Veneris autem fani ex opposito theatrum
 condidit. Idem divinissimus Severus, ædibus coem-
 ptis, hortoque adjacente arboribus denudato, Hip-
 podromum ibi Byzantinis exstruxit : quem tamen
 ad exitum non perduxit. Strategium quoque Seve-
 rus instauravit, ab Alexandro Macedone olim, cum
 adversus Darium arma movit, exstructum : hoc

VARIE LECTIONES.

οὐπερ Ch., ἔπερ Ox., ἔπον Chron. Pasch. p. 265 C. Conferendus cum his et sequentibus Suidas v.
 Σεβήρος. ἀκροπόλει Chron., ἀκροπόλεως Ox. Φιδάλιας. Scribendum Φιδάλιας. Conf. epigramma
 apud Hesychium illustrem p. 79 Or. Φειδαλίας scriptum apud Cedrenum p. 523 C.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

Entropius in Severo lib. viii. Sub eo etiam Clo-
 dius Albinus, qui in occidente Pertinace socius fue-
 rit Juliano, Cæsarem se in Gallia fecit, victusque
 apud Lugdunum, est interfectus.

(56) Ὑποκάτω αὐτῆς ἔγραψε. Ch. Alex. habet,
 ἔγραψε· forte legendum in utroque, ἔγραψ· in-
 scriptionem enim hanc primitus habuisse statum
 istam, manifestum est.

(57) Οἱ γὰρ Θράκες οὕτως ἔλεγον τὸν ἥλιον. He-
 sychius Illustris, patr. Constant. Zeuxippi nomen
 balneo huic inditum fuisse asserit, non a sole, sed
 ab Hercule, ob Diomedis equos ab eo ibi domi-
 tos : Heraclitus, De incredibil. cap. 31 de Diome-
 dis equis loquens, hæc habet : Φασὶ ταύτας ἀνθρω-
 ποράγους εἶναι· ἄγρια δὲ ἦσαν νομάδες· οὐ δύνα-

μένου δὲ τινος αὐτὰς ὕψ' ἄρμα ζυγεῖν, ὁ Ἡρακλῆς
 ἐξουξεν. Unde Ζευξίππος dictus est.

(58) Οἱ δὲ τῆς πόλεως Βύζης. Chr. Alex. Βυζάν-
 τιον· rectius dixisset, Βύζαντος· Byzantium enim
 Byzantem, non Byzum, aut Byzem, conditorem
 habuit. Vide Scaliger in Euseb. Chron. p. 75.

(59) Ὅπερ ἐν μέσῳ ἴστατο. Locus iste mendosis-
 simus habetur apud Chr. Alex. Sed nec adeo us-
 quejuaque sanus in Nostro apparet : itaque re-
 ponendum censeo, οὐπερ ἐν μέσῳ, etc. Et deinde,
 pro, προσέθηκε τὸ δημόσιον, lego, προσέθηκε τῷ
 δημοσίῳ.

(60) Πλησίον τῶν ὄντων ἐκεῖ δύο ἱερῶν. Chr. Alex.
 pro his habet, καὶ ἀντὶ τῶν ἄλλων δύο ἱερῶν· leg.
 κατέναντι τῶν ἄλλων δ. i.

HODII NOTÆ.

(s) Ἐώρακὼς τὴν τοποθεσίαν τῆς πόλεως καλὴν.
 De urbis Byzantii situs præstantia et amœnitate
 audi sis scriptorem anonymum nondum editum,
 cujus exstant Epistolæ non inelegantes num. 24
 in cod. ms. Baroc. 134. Epistola 7 sic se habet :
 Ὑπθαλμὸς ἀρα τῆς οἰκουμένης ἐστὶ τὸ Βυζάντιον,
 καὶ οὐκ ἂν τις οὕτω τοῦτο γνοίη, εἰ μὴ περίεξ διαδρά-
 μοι τὴν οἰκουμένην· παραλλάττει γὰρ εὐθύς τοῦτ' ἑ-
 κάστη τῶν ὠρίων· ἀήρ, ἐπειδὴν βραχὺ τι τῶν ὀρίων
 προέλθοι τῆς μητροπόλεως, οὐκ ἐπὶ τὸ κρεῖττον,
 ἀλλ' ἐπὶ τὸ χεῖρον μεταβαλλόμενος. Ὅπερ γὰρ ἐστὶ
 τις μεσαίτατος τόπος τῆς γῆς (τοῦτο δὲ οὐδεὶς τῶν
 πάντων ἠκρίβωσεν, ἀλλὰ ψεύδονται οἱ τοῦ Διὸς ἀετοί,
 καὶ οἱ Δεῖλοι μάτην αὐχόσιν ἐπὶ τῷ πλάσματι), οὐ-
 τως ἐστὶ τις καὶ κάλλιστος οἶον ἐξηγμένος τέμενος
 τῷ θεῷ· ἐσπεύσαντο γοῦν τῇ πόλει, καὶ αἱ τῶν ἀνέ-

μων φορεῖ, αἰγιαλοὶ τε, καὶ θάλαττα· καὶ ὁ ἀήρ ταῖς
 ἀλύποις τῶν ὠρίων ποιότητι συγκραθεὶς προσηνῶς
 αὐτῇ περιέχεται. Ἔστι δὲ καὶ μίμημα τοῦ παντός·
 ἀνατολαὶ τε γὰρ καὶ δύσεις, καὶ ἄρκτοι καὶ νότοι, οἱ
 ἀπ' ἐκάστων κλιμάτων, θαυμασιῶς ἐν ταύτῃ συνδε-
 δραμήκασιν, ἢ μᾶλλον ἑκάστων τῶν μερῶν τῷ οἰκείῳ
 καὶ ἀκριβεῖ πρὸς ταύτην συμπεπρεσθεύκασιν. Ἡ δὲ
 βασιλεὺς οἷα τὴν δορυφορίαν ἤρερ μακροσίσται, (leg.
 ἡρέμα πρ.) καὶ ἡ μὲν θάλασσα δεχομένη τὴν Ἀλφειὸν
 οὐ νοθεύει τῷ ἄλμυρῳ κύματι τὴν τοῦτου κρᾶσιν. Ἡ
 δὲ καλλίους τοὺς ἀποστόλους τῶν προσεδιών παρὰ
 τὴν αὐτῆς φύσιν ἐργάζεται.

(i) Τῇ Ἀρτέμιδι σὺν τῇ ἐλάφῳ. C. Ἀρτεμιδίῳ
 ἐλάφῳ, ubi Ἀρτέμιδος Ἐλαφιαίας substitui placet
 Dufresnio. Vide ejus CP. Christ. sect. 14.

nomine eidem indito, et quod exhinc, ubi in bellum Persicum sese parasset, trajecit exercitum.

Ejusdem Severi temporibus, imperium sibi arripuit senator alius, nomine Niger, in Persas exercitum ducens : quibuscum pacis conditionibus initis, exercitus, audito eum a quibusdam ex senatu Romano imperatorem **293** nominatum fuisse, Nigrum imperatorem dicebat. Hic itaque Orientem omnem ad Aegyptum usque occupavit : quem tamen Laodicensis Syri nequaquam recipiebant, sed ei etiam resistebant. Laodiceam itaque obsidione cinxit ; captamque funditus evertit, incolis etiam interneconi datis.

Hunc itaque bello petens Severus, in Thebaide Aegypti adoritur : tandemque bello captum interfecit. Victoria autem potitus imperator, a Thebaide Alexandriam contendit. Alexandrinis autem insensus erat, quod Nigrum rebellantem admittentes, portis etiam suis inscripserant : *Domini Nigri est haec urbs*. Populus itaque Alexandrinus Severo imperatori procedens obviam, alta voce exclamavit, *Fatemur dixisse nos, Urbis hujus Dominus Niger est : tu autem Nigri dominus eras*. Imperator autem, subita hac Alexandrinorum apologia captus, condonavit hoc eis ; datisque indulgentiis, in gratiam cum illis rediit. Exstruxit etiam ibi balneum publicum, cui nomen dedit Severianum. Magnae Matri etiam aedem sacravit. Inde vero discessurus, Thermum quemdam, quod Nigri studiosus fuerat, comprehendit jussit, bonaque ejus publicari. Erat hic Thermus ex primariis Alexandriae optimatibus, et civibus suis summe charus ; ut qui propriis sumptibus balneum publicum exstruxerat, quod a nomine suo Therma vocavit. Inde autem discedens imperator, Laodiceam Syriae **294** venit, ubi laudatis qui supererant Laodicensibus, plurima eis largitus est ; jure etiam metropolitico urbi, dum imperator ipse viveret, concesso. Sed et a nomine etiam suo Laodicensis Septimios appellari voluit ; urbisque Laodicensis cives superstites senatoria dignitate cohonestavit : nempe quod Nigrum rebellem rejicientes, etiam armis impetiverant. Pecunias etiam illis frumentarias plena manu dedit ; civicas quoque, quas in urbis instaurationem annuatim solvendas edicto decrevit. Niger enim urbem captam funditus evertit, incendioque vastavit ; civibus etiam omnibus, se ei opponenti-

Α τοῖς Βυζαντίοις· ὅπερ οὐκ ἔφθασε πληρῶσαι. Καὶ τὸ δὲ λεγόμενον Στρατήγιον ἀνεκένευσεν ὁ αὐτὸς Σέβηρος· πρῶτον γὰρ ἦν κτισθὲν ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνης, ὅτε κατὰ Δαρείου ἐπεστράτευσεν, ὃς καὶ ἐκάλεσε τὸν τόπον Στρατήγιον· ἐκεῖ γὰρ στρατηγήσας τὰ τοῦ πολέμου ὥρμησεν εἰς τὸ πέραν κατὰ Περσῶν.

Ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας τοῦ αὐτοῦ Σεβήρου ἐτυράννησε καὶ ἄλλος συγκλητικὸς Νίγερ τις ὀνόματι, καταλθὼν κατὰ Περσῶν· καὶ μετὰ τὸ ποιῆσαι πάντα εἰρήνης πρὸς Πέρσας, ἀκούσας ὁ στρατὸς ὅτι τινὲς τῆς συγκλήτου Ῥώμης αὐτὸν ὀνόμασαν βασιλεῖα, ἀνηγόρευσαν τὸν αὐτὸν Νίγερτα βασιλεῖα (61). Καὶ παρέλαβε πᾶσαν τὴν Ἀνατολὴν ἕως τῆς Αἰγύπτου· ὅτινα οὐκ ἐδέξαντο οἱ Λαοδικεῖς Σύροι, ἀλλ' ἀντέστησαν αὐτῷ. Καὶ φασατεύσας (62) παρέλαβε Λαοδικεῖαν, καὶ ἐστράψεν αὐτὴν καὶ κατέσφαξε πάντας.

Καὶ ἐπεστράτευσεν κατ' αὐτοῦ ὁ αὐτὸς Σέβηρος, καὶ καταδιώξας ἔφθασεν αὐτὸν ἐν Θηβαδί τῆς Αἰγύπτου (63)· ὅτινα [387] πολέμῳ συλλαμβανόμενος ἐφόνευσεν. Καὶ ὑποστρέψας ἀπὸ τῆς Θηβαίδος μετὰ τὴν νίκην ἡγανάκει κατὰ τῶν Ἀλεξανδρέων, διότι ἐδέξαντο τὸν Νίγερτον τύραννον καὶ ἐπέγραφαν εἰς τὰς πόρτας αὐτῶν, Τοῦ κυροῦ Νίγερτος (64) ἡ πόλις. Καὶ ἀπαντήσαντες τῷ αὐτῷ βασιλεῖ Σεβήρῳ οἱ δῆμοι τῆς αὐτῆς Ἀλεξανδρείων μεγάλης πόλεως ἔκραζον ταῦτα, Οἰδαμεν, εἰρήκαμεν, Τοῦ κυροῦ Νίγερτος ἡ πόλις· σὺ ἦσθα ὁ κύριος αὐτοῦ. Καὶ δεξάμενος τὸ ἔτοιμον τῆς ἀπολογίας συνεχώρησεν αὐτοῖς τὸ πταίσμα καὶ ἰνδουλγεντίας αὐτοῖς παρασχὼν ἐδέξατο αὐτούς. Καὶ ἔκτισεν αὐτοῖς δημόσιον λουτρὸν, ὃ ἐπεκάλεσε Σεβήριον· ἔκτισε δὲ καὶ ἱερὸν τῆς Πέρας. Ἐν τῷ δὲ μέλλειν αὐτὸν ἐξέναι συνέσχε θερμὸν τινα ὀνόματι, ὅστις ὑπῆρχε τῶν πρώτων ἀξιωματικῶν Ἀλεξανδρείας τῆς μεγάλης καὶ ἀγαπώμενος ἀπὸ τῶν πολιτῶν· ὅστις θερμὸς ἦν κτίσας ἐν τῇ πόλει ἐκ τῶν ἰδίων δημόσιον λουτρὸν, ὃ ἐπεκάλεσε Θέρμα εἰς ὄνομα ἑαυτοῦ. Ὅντινα θερμὸν ἐδήμυσεν Σεβήρος, ὡς φίλον τοῦ Νίγερτος. Ἀπὸ δὲ Ἀλεξανδρείας ἐξελθὼν ἦλθεν ἐν Λαοδικεῖ τῆς Συρίας, καὶ ἐπῆνεσε τοὺς ὑπολειφθέντας Λαοδικεῖς, καὶ πολλὰ αὐτοῖς ἐχαρίσατο καὶ δίκαιον μητροπόλεως παρέσχε τῇ αὐτῇ πόλει τὸν χρόνον [388] τῆς βασιλείας αὐτοῦ καὶ μόνον, καὶ Σεπτιμίους ἐκέλευσεν αὐτοῖς χρηματίζειν εἰς τὸ ἴδιον αὐτοῦ ἐπώνυμον, καὶ ἀξία συγκλητικῶν παρέσχε τοῖς περιστωθεῖσιν ἀξιωματικοῖς τῆς αὐτῶν Λαοδικεῶν πόλεως, διότι οὐκ ἐδέξαντο τὸν τύραννον Νίγερτα, ἀλλ' ἐπολέμησαν αὐτῷ. Καὶ παρέσχεν αὐτοῖς καὶ σιτωνικὰ χρήματα πολλὰ καὶ πολιτικὰ χρήματα πολλὰ, ἐτήσια θεσπίσας ἔχειν αὐτοὺς εἰς ἐπαύρ-

ED. CHILMEADI NOTAE.

(61) Νίγερτα βασιλεῖα. Infra etiam Νίγερτον habet barbare satis : scribend. Νίγερτα, accusat. a Νίγερ, Νίγερτος, quam vocabuli hujus formationem esse, ex sequentibus apparet.

(62) Καὶ φασατεύσας (sic ed. Ox.). Φασσατεύω, et apud nostrum φασσεύω, Fossa munio, vel obsidione cingo : φασσατεύω plerumque scribitur cum duplici σ ut et φασσάτον, Castra fossa munita, exercitus.

(63) Ἐν Θηβαδί τῆς Αἰγύπτου. Niger, uti tradit Zonaras, apud Issum Ciliciæ ; ut Eutropius vero, apud Cyzicum, Propontidis urbem, a Severo interfectus est. Eutropius in Severo : *Pescennium Nigrum, qui in Aegypto et Syria rebellaverat, apud Cyzicum interfecit*.

(64) Τοῦ κυροῦ Νίγερτος. Κυροῦ, pro κυρίου : ut paulo post, κύρις, pro κύριος : recentiorum Græcorum scribendi forma usitatissima.

θωσιν τῆς πόλεως αὐτῶν, ὅτι ὅτε ἦν παραλαβὼν αὐτὴν ὁ Νίγερ, ἔκαυσε καὶ ἔστρεψε, καὶ πάντας κατέσφαξε τοὺς ἀνισταθέντας καὶ πολεμήσαντας αὐτῷ. Ἐκτίσε δὲ τοῖς αὐτοῖς Λαοδικεῦσιν ὁ Σέβηρος καὶ Ἱππικὸν, καὶ Κυνήγιον, καὶ δημόσιον λουτρὸν πλησίον κάτω τοῦ λιμένος, εὐρυκῶς ἐκεῖ πηγὴν. Ἐκτίσε δὲ ἐκεῖ καὶ τὸ λεγόμενον Ἐξάστειον.

Ἐλθὼν δὲ καὶ ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ μεγάλῃ πολλὰ καὶ αὐτοῖς ἐχαρίσατο· κληθὲνα γὰρ νίκης ἔδωκεν αὐτῷ (65) κράζοντες, ἐξιδόντες εἰς Αἴγυπτον κατὰ Νίγερως. Ἐκτίσε δὲ τοῖς αὐτοῖς Ἀντιοχεῦσι δημόσιον λουτρὸν μέγα παρὰ τὸ ὄρος, ὃ ἐπικάλειεν εἰς θοῖμα αὐτοῦ Σεθηριανόν. Ἐκέλευσε δὲ τοῖς αὐτοῖς πολιτευομένοις ἐκ τῆς περιστείας * [389] τῶν ἀπομεινάντων ἐγκαυστικῶν χρημάτων ἐκ τῶν δημοσίων τῶν πεσόντων κτεῖσαι τῇ πόλει δημόσιον λουτρὸν ἄλλο· οἵτινες πολιτευόμενοι ἀγοράσαντες τὴν οἰκίαν πᾶσαν τῆς Λιδίας τῆς πολιτίσεως καὶ τὸ λουτρὸν αὐτῆς καὶ τὸν κήπον ἔκτισαν ἐκεῖ δημόσιον λουτρὸν εἰς τὴν πεδιάδα τῆς πόλεως. Ὅπερ δημοσίων πληρώσαντες ἐπαινώμασαν διαφθοροῦμενοι ἀλλήλοις Λιδιανὸν εἰς θοῖμα τῆς πωλησάσης τὸν τόπον. Ὁ δὲ αὐτὸς Σέβηρος ἐξελθὼν εἰς ἄλλον πόλεμον ἐτελεύτησεν εἰς τὸ βαρβαρικὸν (66) ἐπὶ τὴν ὁδὸν, ὣν ἐνιαυτῶν ζε'.

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Σεβήρου ἔδρασε Ἀντωνίνος Γέτας (67) ἔτος α'. Ἦν δὲ κονδοειδής, πλάτος, σιμὸς, ὑπογάλακρος, μισόπολις, προγάστρω, μεγαλόστομος, λευκόχρους, μικρόφθαλμος. Ἀνέλεν δὲ αὐτὸν ὁ στρατὸς, καὶ τελευτᾷ ὡν ἐνιαυτῶν να' (68).

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Ἀντωνίνου Γέτα ἔδρασε Ἀντωνίνος ὁ Καράκαλλος, υἱὸς Σεβήρου ἑτ' 5' καὶ ἡμέρας κβ'. Ἦν δὲ εὐμήκης καὶ εὐσθενής, εὐχρὸς, στρεβλόρινος, δαυκώγων, μισόπολις, οὐλόθριξ. Ἐφιλεῖτο δὲ ὑπὸ τοῦ δήμου [390] Πώμης παντός· ἔχαιρε δὲ εἰς τὸ Πράσινον μέρος. Ἐσφάγη δὲ ἐν τῷ παλατίῳ (69), ὡς ἐξήρχετο εἰς τὸ ἱερὸν, ὡν ἐνιαυτῶν μζ' (70).

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Ἀντωνίνου Καράκαλλου ἔδρασε Βαλεριανὸς ἑτ' 5' (71). Ἦν δὲ κονδοει-

VARIAE LECTIONES.

* Λαοδικεῦσιν Ch. Λαδοικεῖς Ox. * περιστείας Ch., περσείας Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(65) Κληθὲνα γὰρ νίκης ἔδωκεν αὐτῷ. Κληθὼν, a D κληζω· *Omen*, generaliter significat : ut plurimum tamen, *Omen faustum*. Glycas vero ex aliorum quorundam sententia, *Geniorum per excantationes certas attractionem, et e sublimi deductionem*, sonare vult : *Annal. par. II, p. 273* atque hoc sensu, a verbo κλώ quod idem sit cum κλέω, significationem evocandi habente, deductam volunt vocem.

(66) Εἰς τὸ βαρβαρικόν. Novissimo bello in Britannia nostra suscepto. Eboraci mortuus est Severus : teste Eutropio.

(67) Ἐδρασε Ἀντωνίνος Γέτας. Antoninus Caracallas et frater Geta, haud longe post imperium susceptum, ac fratre in ipso matris sinu occiso, Antonius Caracallus dominationem sibi solum arripuit.

(68) Ὦν ἐνιαυτῶν να'. Maximus hic in numero error : forte auctor scripserit, ἐνιαυτῶν κα'. sic enim vero propius accederet : annos enim xxii, tantum mensesque ix, natus, Geta occisus est, teste Zonara.

A bus, internecioni datis. Severus autem Hippodromum et Cynegium Laodicensibus condidit ; fonteque inferius, prope urbis portam reperto, balneum quoque publicum exstruxit. Hexastoon etiam, quod vocant, ibidem excitavit.

Antiochiam magnam deinde veniens, plurima etiam civibus dedit ; ut qui exeunti ei adversus Nigrum in Ægyptum, elatis vocibus, victoriam ominati fuerant. Exstruxit autem ibi ad montem balneum publicum, quod a nomine suo Severianum vocavit : mandato etiam magistratibus Antiochenis dato, uti ex materie encaustica, ex balnearum collapsorum ruinis residua, balneum aliud publicum exstruerent. Domo itaque Liviae ejusdem, civis Antiochenæ, balneo item hortique ejus, pretio coemptis, 295 urbis in planitie balneum aliud publicum erexerunt iidem magistratus. Quod ubi ad exitum perduxissent, nominis imponendi honorem sibi mutuo invidentibus, *Livianum*, a domine prioris nomine, appellatum est. Severus autem in gentes barbaras occidentales bello alio suscepto, ibidem mortuus est, annum agens lxy.

Post Severum imperavit Antoninus Geta annum unicum. Erat hic statura curta, vultu lato, simus, subcalvus, capillitio canescente, ventriosus, ore patulo, cute alba, oculis parvis. Ab exercitu autem sublatus periit, annos natus li.

Hunc excepit Antoninus Caracalla, Severi filius ; qui regnavit annos sex et dies xxii. Erat hic procerus, robustus, colore florido, naso obtorto, barba hirsuta, crine canescente crispoque. Populo hic Romano universo charus erat ; factioni autem Prasinæ studebat. A palatio autem ad templum procedens, occisus est anno ætatis xlvii.

Post Antoninum Caracallam imperavit Valerianus annos vi. Statura erat curta, gracilis, crine

(69) Ἐσφάγη δὲ ἐν τῷ παλατίῳ. Nihil minus ; Edessa enim Syriæ, Carras proficiscens, a milite quodam, a tribunis in id misso, cum ventris exonerandi causa equo, ut quidam volunt descendisset, occisus est.

(70) Ὦν ἐνιαυτῶν μζ'. Alii xliii annos ei tribuunt, Chr. Alex. lx. Dio tamen, qui eodem tempore vixit, et post eum Zonaras, xlix, tantum annis eum vixisse tradunt.

(71) Ἐδρασε Βαλεριανὸς ἑτ' 5'. Miror, unde tot imperatores auctori nostro excidissent ! ab Antonino enim Caracalla usque ad Valerianum imp. alii viii minimum intercesserunt. Quod autem Valerianum an. vi, Gallienum vero ejus successor, an xiv, regnare facit auctor, notandum est annos hos non separatim computandos esse. Valerianus enim, Gallienum filium collegam habens, a Persis captivus vi imperii anno abductus est ; Gallieno interim annum xiv, sive ut alii, xv, explente.

lento, canus, sublimis, barba spissa, pupillis nigris, oculis magnis, timidus, parvus. Hujus sub imperio Mariades quidam ex magistratibus Antiochenis, communi senatus populique suffragio, ex concilio ejectus est. Cuicumque enim factioni praefectus fuerat, is nunquam **296** equos coemit; nummo publico, ad Circensia destinato, in oculos suos collecto. Hic itaque Persidem abiit, ubi Sapori, Persarum regi, ultro se obtulit urbis suae Antiochia magnae proditorem. Sapores itaque Persarum rex, copiis ingentibus instructus, per Chalcidis limites duxit iter; totamque Syriam occupatam vastavit. Magnam quoque Antiochiam, vespere captam, diripuit; eversa etiam urbe et flammis assumpta. Annus tunc erat aere Antiochenae cccxiv. Mariadem vero magistratum Antiochenum, tanquam patriae suae proditorem, capite multavit. Per omnem quoque Orientem grassatus, ad usque Emisam, quae Phoeniciae Libanisiae urbs est, occisis ubique incolis, omnia cepit, vastavit, combussit. Egressus autem Sampsigeramus quidam, Veneris sacerdos, rustica fundatorum manu stipatus, Sapori procedebat obviam. Rex autem Sapores, observato habitu sacerdotali, imperavit suis, ne quis sagittam emitteret, aut in turbam illam arma sua moveret; sacerdotem etiam, pro patria sua se legatum advenire dicentem, accepit. Interim vero dum Sapores rex, altari excelso insidens, cum sacerdote sermones haberet, ex rusticis quidam, vibrato in regem lapide, fronte eum percussit; qui statim mortuus cecidit. Tumultu inde exorto, exercitus regis ob mortem factum **297** esse intellexerunt. Romanos itaque venisse existimantes, in fugam se conjiciunt omnes; praedaeque tota relictis, fines suos repetunt; Sampsigeramo sacerdote interim, cum turba sua rustica, illos persequente. Per limites vero redeuntes eos adortus est Enathus, Romanorum socius, rex bar-

A δης, λεπτός, ἀπλόθριξ, πολὺς, ὑπόσιμος, δασυπύγων, μελάγχωρος, μεγάλωφθαλμος, δειλὸς, σκηνιφός (72). Ἐπὶ δὲ τῆς αὐτοῦ βασιλείας εἰς τὸν πολιτευομένων Ἀντιοχείας τῆς μεγάλης ὀνόματι Μαριάδης, ἐκβλήθεις ἐκ τῆς βουλῆς κατὰ συσκευὴν τοῦ παντὸς βουλευτηρίου καὶ τοῦ δήμου (ἐλείπετο γὰρ εἰς τὰ ἱππικά, εἰς οἷον δῆποτε μέρος ἐστρατήγηται, μὴ ἀγοράζων ἵππους, ἀλλὰ τὰ τοῦ ἱππικοῦ δημόσια ἀποκερδαίνων), ἀπῆλθεν εἰς τὴν Περσίδα καὶ ἐπηγεῖλατο τῷ βασιλεῖ Περσῶν Σάπωρι προδίδειν αὐτῷ Ἀντιόχειαν (73) τὴν μεγάλην, τὴν ἰδίαν αὐτοῦ πόλιν. Καὶ ἦλθεν ὁ αὐτὸς Σάπωρης, βασιλεὺς Περσῶν, μετὰ δυνάμεως στρατοῦ πολλοῦ διὰ τοῦ λιμήτου * Καλκίδος (74), καὶ παραλαμβάνει [391] τὴν Συρίαν πᾶσαν καὶ πραιδεύει αὐτήν. Καὶ παραλαμβάνει Ἀντιόχειαν τὴν μεγάλην πόλιν ἐν ἐσπέρῃ καὶ πραιδεύει αὐτήν, καὶ στρέφει καὶ καίει αὐτήν, χρηματιζούσης τότε τῆς μεγάλης Ἀντιοχείας ¹⁰ τὴν (75). Ἀπαμφάλισσε δὲ καὶ τὸν πολιτευόμενον, ὡς προδότην ὄντα πατρίδος ἰδίας. Παρέλαβε δὲ καὶ πάντα τὰ ἀνατολικὰ ἔρη, καὶ στρέφει καὶ καίει καὶ πραιδεύει αὐτὰ καὶ ἐφόνευσσε πάντας, ἕως πόλεως Ἐμίσης τῆς τοῦ Λιδάνου Φοινίκης. Καὶ ἐξελθὼν ὁ ἱερεὺς τῆς Ἀφροδίτης ὀνόματι Σαμφιγέραμος (76) μετὰ βοηθείας ἀγροικικῆς καὶ σφενδοβόλων ὑπήντησεν αὐτῷ. Καὶ προσεσχηκώς ὁ Σάπωρης, βασιλεὺς Περσῶν, ἱεραικὸν σχῆμα, παρήγγειλε τῷ στρατῷ τῷ ἰδίῳ μὴ τοξεύσαι κατ' αὐτῶν, μήτε ἐπιελθεῖν ¹¹ αὐτοῖς, μήτε πολυμῆσαι αὐτοὺς, εἰς πρεσβείαν δεχόμενος τὸν ἱερεῖα προεδόλωσε γὰρ αὐτῷ ὁ ἱερεὺς δέξασθαι [392] αὐτὸν πρεσβεύοντα ὑπὲρ τῆς ἰδίας χώρας. Ἐν τῷ δὲ διαλέγεσθαι αὐτὸν τῷ ἱερεῖ, ἐν ὕψηλῳ βωμῷ καθημένου (77) τοῦ αὐτοῦ βασιλέως Σαπώρη (78), ἐρρήφει εἰς τὸν ἀγροίκων σφενδοβόλῳ (79) λίθον, καὶ ἔδωκε τῷ αὐτῷ Σαπώρῃ βασιλεῖ κατὰ τοῦ μετώπου, καὶ εὐθέως ἀπέθανεν ἐπὶ τὸν τόπον. Καὶ ταραχῆς γενομένης, ἤκουσεν ὁ στρατὸς αὐτοῦ ὅτι ἀπέθανε καὶ ὑπολαβόντες Ῥωμαίους καταφθάσαι, ἔφυγον ἐπὶ τὴν

VARIAE LECTIONES.

* λιμήτου Ox. ¹⁰ τὴν Ch., δι' Ox. Poterat enim δι'. ¹¹ ἐπιελθεῖν Ch., ἀπελθεῖν Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(72) Σκηνιφός. Ἰσ. σκηνιφός.
(73) Προδίδειν αὐτῷ Ἀντιόχειαν. Scr. προδιδόναι. sive προΐοναι.
(74) Διὰ τοῦ λιμήτου Καλκίδος. Chalcis Syriae urbs est, a Monico Arabe condita, teste Stephano, in Καλκίς· τετάρτη, πόλις ἐν Συρίᾳ, κτισθεῖσα ὑπὸ Μονικοῦ τοῦ Ἀραβός. Hujus etiam meminit Procopius, de Justin. Edif. lib. II, inter Syriae urbes a Justiniano instauratas etiam hanc enumerans; ubi, quod post Antiochiam magnam ab eodem instauratam, pluribusque aedificiis de novo adornatam, de hac nostra statim addit, Οὕτω δὲ καὶ Καλκίδος πόλεως τὸν περίβολον, ὑπὸ τῶν ἐτῶν κατερύχων, οὖν τῷ προτετυγισματι ἀνανειωσάμενος, πολλὰ ἐγχευώτερον κατεστήσατο, ab Antiochia haud procul dissitam fuisse eam, colligimus. Urbem hanc montanam fuisse discimus ex Strabone lib. XVI: Μετὰ δὲ τὸν Μάκραν ἐστὶν ὁ Μαρβάς ἔχων τινὰ καὶ ὀρεῖν, ἐν οἷς ἡ Καλκίς, ὡς περ ἀκρόπολις τοῦ Μαρσίου· ἀρχὴ δ' αὐτοῦ Λαοδίκεια ἡ πρὸς Λιδάνα. Chalcis ad Belum Plinio dicitur, atque inter Caesaryiae urbes enumerata. Plin. Nat. Hist.

lib. V, cap. 23.

(75) Χρηματιζούσης τότε τῆς μεγάλης Ἀντιοχείας δι'. Numerus inversus est: legendum τὴν. Aera enim Antiochenae annus cccxiv. Valeriani et Gallieni imp. anno XII, quo tempore Sapores Syria pulsus est, respondet.

(76) ἱερεὺς τῆς Ἀφροδίτης ὀνόματι Σαμφιγέραμος. Narratiunculam hanc ex Dominico se descripsisse, paulo infra fatetur auctor.

(77) Ἐν ὕψηλῳ βωμῷ καθημένου. Βωμός hic locum signat editiorem, in quem ascendere aliquo exspatiari quis potest, Eustathio est, κτίσμα τι ἀπλὸς καὶ ἀνάσθημα, ἐφ' οὗ ἐστὶ βῆναι καὶ τεθῆναι. Suggestum, reddere possumus.

(78) Τοῦ αὐτοῦ βασιλέως Σαπώρη. Scr. Σαπώρου, tanquam α Σαπώρης· aut Σάπωρος, α Σάπωρ, uti mox habebimus.

(79) Ἐρρήφει εἰς τὸν ἀγροίκων σφενδοβόλῳ. Anne σφενδοβόλῳ ponitur pro σφενδόνη, Funda? an potius σφενδοβόλῳ habemus pro σφενδοβόλων· quo vocabulo auctor Fundatores forte expresserit? vox tamen et haec penitus inaudita.

ἴμειτον πάντες, διωκόμενοι ὑπὸ τῶν ἀγροίκων καὶ τοῦ ἱερέως Σαμψιγεράμου, ἐάσαντες τὰ τῆς παιδείας πάντα, ἀφανεῖς ἐγένοντο. Ὑπήνητης δὲ αὐτοῖς διὰ τοῦ λιμήνου, ἀντιποιούμενος Ῥωμαίων, Ἐναθος, βασιλεὺς Σαρακηνῶν (80) βαρβάρων, ὁ κρατῶν τὴν Ἀραβίαν χώραν· ὅστις εἶχε γυναῖκα Ζηνοβίαν ὀνόματι, Σαρρακηνὴν βασίλισσαν. Καὶ πάντας τοὺς Πέρσας τοὺς τῆς βοηθείας Σαπῶρη (81) ἀνήλωσεν Ἐναθος, βασιλεὺς Σαρακηνῶν καθὼς Δομνίνος ὁ σοφὸς [393] χρονογράφος ἐξέθετο· ὁ δὲ σοφώτατος φιλόστρατος ἄλλως συνεγράφατο τὰ περὶ Σάπωρος, βασιλεὺς Περσῶν, εἰπόντι καὶ τὴν Συρίαν παρέλαβε καὶ ἔκαυσε σὺν τῇ μεγάλῃ Ἀντιοχείᾳ καὶ ἄλλας πόλεις πολλὰς, ὁμοίως δὲ καὶ τὴν Κιλικίαν παρέλαβε, καύσας Ἀλεξάνδρειαν τὴν μικράν, καὶ Ῥωσὸν, καὶ Ἀνάζαρδον, καὶ Αἰγάς¹², καὶ Νικόπολιν, καὶ ἄλλας πολλὰς πόλεις τῆς Κιλικίας, καὶ διὰ τῆς Καππαδοκίας κατέλθεν ἐπὶ τὰ Περσικὰ μέρη, καὶ οὐκ ἀπήντησεν αὐτῷ Ἐναθος, βασιλεὺς Σαρακηνῶν, εἰς συμμάχῳ αὐτοῦ, φησὶν, ἐλθόν, καὶ ἐφόνευσεν αὐτόν. Δομνίνος δὲ ἀληθέστερον μάλλον ἐξέθετο, εἰρηκῶς ὅτι ἐπὶ τὴν Κιλικίαν Σπάτην τὸν σατράπην αὐτοῦ ἐξέπεμψε μετὰ πλήθους.

Ὁ δὲ Βαλεριανὸς βασιλεὺς ἐξελθὼν ἀπὸ Ῥώμης (82) ἦν ἀπελθὼν εἰς πόλεμον εἰς Μιζουλάνον (83) καὶ ἐγνώσθη αὐτῷ διὰ τὴν ἀνατολήν, καὶ ἤθελεν ὑποστρέψαι καὶ κατελθεῖν εἰς τὴν ἀνατολήν, καὶ οὐκ ἠδυνήθη, ἀλλὰ μεσασθεὶς ἐσφάγη ἐκεῖ εἰς Μιζουλάνον, ὧν ἐνιαυτῶν ἑα'.

[394] Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Βαλεριανοῦ ἐβασίλευσε Γαλλιενὸς¹³ ὁ καὶ Αἰκινιανὸς (84) ἔτη ιθ'. Ἦν δὲ τῇ ἡλικίᾳ τέλειος καὶ γενναῖος, μελάρχρος, οὐλοδριξ, δασυπύγων, εὐρινος, μεγαλόφθαλμος, μεγαλόφυκος· ἐφίλει δὲ τὸ βένετον μέρος. Καὶ ἡ μόνον ἰδασίλευσεν, ἐπιστράτευσεν κατὰ Περσῶν καὶ κατέλθεν εἰς ἐκδίκησιν Ῥωμαίων· καὶ πολλὰ παρέσχε τοῖς κραυευνθεῖσι, καὶ ζήσασι, καὶ ἀνήγειρε τὰ καυθέντα, καὶ ἐκούρισε τὰς συντελείας ἐπὶ ἑτῇ δ'. Ἐκτισε δὲ καὶ ἱερὸν ἐν Ἐμίση μέγα. Καὶ συμβαλὼν πόλεμον πρὸς τοὺς Πέρσας, καὶ πολλῶν πεσόντων ἐξ ἀμφοτέρων μερῶν, ἐποίησεν εἰρήνης πάχτα. Κάκειθεν ὑποστρέψας ἀπῆλθεν εἰς τὴν Ἀραβίαν, καὶ συνέβαλε πόλεμον τῷ Ἐνάθῳ (85), βασιλεῖ Σαρακηνῶν βαρβάρων, καὶ ἐφόνευσεν αὐτόν, καὶ παρέλαβε τὴν Ἀραβίαν· καὶ ὑπέστρεψεν ἐν Ῥώμῃ, καὶ νόσῳ βληθεὶς τελευτᾷ, ὧν ἐνιαυτῶν ν' (86).

VARIAE LECTIONES.

¹² ὑπό. Ἰμο δὲ ὑπό. ¹³ Αἰγάς. Αἰγας Ox. ¹⁴ Γαλιενὸς Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(80) Ἐναθος, βασιλεὺς Σαρακηνῶν. Scr. Ὀδέναθος. Hic vero princeps erat Palmyrenorum, et Romanorum socius. Trebellius Poll. Nisi Odenatus princeps Palmyrenorum, capto Valeriano, fessis Rom. reip. viribus, sumpsisset imperium, in Oriente res perditæ essent. Saporem itaque Syria Odenathus expulit, atque ad Ciesiphontem usque insecutus est: ob hæc vero præclara ejus gesta, Augustus ab imp. Gallieno deinde salutatus, totius etiam Orientis imperium obtinuit.

(81) Τοὺς τῆς βοηθείας Σαπῶρη. Scr. Σαπῶρου.

(82) Βαλεριανὸς βασιλεὺς ἐξελθὼν ἀπὸ Ῥώμης. Qualis et hæc ἀνιστορησις: Valerianus enim imp. jam olim a Sapore in Persidem abductus, ignominiosissima servitute vitam transegit, vel, ut quidam, pelle detracta, ibidem mortem obiit. Hæc

harorum Saracenorum et Arabiæ dominus: qui uxorem habuit Zenobiam, reginam Saracenicam. Hic Saporis Persarum regis copias profligavit omnes; uti hæc tradidit sapiens Dominus chronographus. Aliter autem ista de Sapore, Persarum rege, scriptis suis tradidit sapientissimus Philostratus, affirmans Syriam nempe eum omnem, Antiochiam item magnam, aliasque urbes plurimas incendio devastasse. Cilicia etiam, ejusque urbibus, Alexandria minore, Rhoso, Anazarbo, Aegis, Nicopoli, aliisque plurimis Ignibus absumptis, Persidem suam per Cappadociam repetenti, Enathum, Saracenorum regem, seu belli socium, ei obviam processisse, tandemque interfecisse. Cæterum his veriora sunt, quæ apud Dominum habentur; qui Spatem satrapam a Sapore in Ciliciam cum exercitu missum fuisse testatur.

Imperator autem Valerianus, Roma profectus in Mediolanum arma movit: ubi de motibus orientalibus certior factus, ab incognito opere desistere voluit, in Orientem profectus. Vtrum ab hostibus undique obsessus, per eos non potuit: sed Mediolani occisus interiit, annum ægens Lxi.

Valerianum excepit Gallienus, qui et Licinianus; qui imperavit annos xiv. Erat hic statura justa, strenuus, niger, crispus, barba hispida, naso eleganti, oculis grandibus, magnanimus: Venere autem factioni studebat. Illic, imperio suscepto, in Persas arma movit; injurias Romanis illatas ulturus. Urbibus autem ab eis spoliatis civibusque superstitiibus plurima largitus est; quæque ignibus absumpta fuerant, instauravit; tributis etiam in quadriennium allevatis. Templum quoque ingens Emessæ exstruxit. Prælio autem cum Persis commisso, plurimi utrinque ceciderunt, itaque datis invicem pacis conditionibus, imperator inde in Arabiam ducit iter. Ubi cum Enatho, Barbarorum Saracenorum rege, prælio inito, ipsum interfecit, atque Arabiam occupavit. Romam autem reversus ex morbo interiit, annum ægens L.

De vero de bello Mediolanensi, ac imperatore ibi interfecto, ad collegam superstitem magis spectant: hunc enim vitæ exitum habuerunt Gallienus imp. et frater ejus, Valerianus, Valeriani Majoris filii.

(83) Εἰς Μιζουλάνον. Μεδιόλανον dicta est hæc urbs Procopio, Μεδιολάνιον Eustathio.

(84) Ἐβασίλευσε Γαλιενὸς ὁ καὶ Αἰκινιανὸς. Scr. Αἰκινίος. Gallienus enim Licinius, non Licinianus dictus est, ut ex nummis ejus videre est.

(85) Συνέβαλε πόλεμον τῷ Ἐνάθῳ. Nugacissima sunt hæc omnia, quæ de Gallieno Odenathum armis petente, profert auctor: nec enim ab imperatore, sed a fratris sui filio interfectus est Odenathus, teste Zonara.

(86) Ὄν ἐνιαυτῶν ν'. Hoc nullo modo potest esse: novem enim tantum an. regnavit, ut Eutro-

Post Gallienum Licinianum imperavit Claudius Apollinianus annos ix. Erat autem statura justam superante, candidus, ventriosus, crine plano, vultu patulo, subsimus, subcasius, subflavus, ore detorto, aliquantum balbus, magnanimusque: Prasinæ autem factioni favebat.

Hujus sub imperio Nicomedia, Bithyniæ metropolis, divinam iram **299** quarta vice experta est; terræ motibus ad usque flumina et Dacibizem invalescentibus. Imperator autem urbi civibusque superstitibus plurima largitus est.

Eisdem temporibus Zenobia illa Saracenica, Enathi conjugis eadem ultura, ascitis sibi, qui sanguine illi conjuncti erant, Arabiam, quæ tum Romanis paruit, occupavit, occiso Trasso, Romanorum duce, copiisque ejus omnibus profligatis; imperatore ipso Claudio Apolliniano tum Sirmii bellum gerente: ubi etiam diem suum obiit, annum agens lvi.

Post Claudium Apollinianum imperavit Quintilianus dies xvii. Erat autem statura quæ mediocrem excederet, gracilis, facie oblonga, nasutus, colore nigro, crine demisso, oculis pulchris, capite mentoque canescentibus. In palatio mortuus est, ætatis anno xli, cum et quo tempore, pro summa rerum necessitate, imperator factus esset, graviter ægrotaret.

Quintilianum excepit divinissimus Aurelianus ille bellicosus, qui imperavit annos vi. Erat hic procerus, gracilis, subcalvus, parvis oculis, canus, magnanimus, impatiens: diadema vero stella adornatum gestavit. Hic quamprimum imperare cepit, mœnia urbis Romæ vetustate collapsa instauravit, munitissimæque fecit. Operi autem ipse instituit; quæque in Roma erant operariorum soda-

Μετά δὲ τὴν βασιλείαν Γαλλιανοῦ ¹⁸ τοῦ καὶ Λικινιανοῦ ἐβασίλευσε [395] Κλαύδιος Ἀπολλιανὸς (87) ἔτη θ' (88). Ἦν δὲ διμοιριαῖος, λευκὸς, προκοιλίος, ἀπλόθριξ, πλάτοφς, ὑπόσιμος, ὑπόγλαυκος, ὑπόξανθος, στρεβλόστομος, μικρὸν ὑπότραυλος, μεγάλῳ ψυχος· ἔχαιρε δὲ τῷ Πρασίνῳ μέρει.

Ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐπαθε Νικομήθεια, μητρόπολις τῆς Βιθυνίας, τὸ τέταρτον αὐτῆς πάθος ἀπὸ θεομηνίας ἕως ποταμῶν καὶ Δακιδίζης (89). Καὶ ἐφιλοτιμήσατο τοῖς ζήσασι πολλὰ καὶ τῇ πόλει.

Ἐν αὐτῷ χρόνῳ Ζηνοβία ἡ Σαρακηνή, ἡ Ἐνάθου γυνὴ, ἐκδικούσα τὸν θάνατον τοῦ ἰδίου αὐτῆς ἀνδρός, λαβοῦσα τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ, παρέλαβε τὴν Ἀραβίαν, κατεχομένην τότε ὑπὸ Ῥωμαίων, φονεύσασα καὶ τὸν δοῦκα Ῥωμαίων Τρασσὸν καὶ πᾶσαν τὴν σὺν αὐτῷ βοήθειαν ἐπὶ τῆς αὐτοῦ Ἀπουλλιανοῦ τοῦ καὶ Κλαυδίου βασιλείας. Ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς Κλαύδιος ἐν τῷ Σιρμίῳ ἦν πολεμῶν, κάκεισε τελευτᾷ, ὡν ἐτῶν νς.

Μετά δὲ τὴν βασιλείαν Ἀπολλιανοῦ Κλαυδίου ¹⁹ ἐβασίλευσε Κυντιλλιανὸς [396] (90) ἡμέρας ιζ'. Ἦν δὲ διμοιριαῖος, λεπτός, μακροφς, μακρόρινος, μελάγχρους, ἀπλόθριξ, εὐόφθαλμος, μεξοπόλιος τὴν χάραν καὶ τὸ γένειον. Καὶ τελευτᾷ ἐν τῷ παλατίῳ (ἡρῶσται γάρ, ὅτε ἀνηγορεύθη (91) βασιλεὺς δευτῇ ἀνάγκῃ), ὧν ἐνιαυτῶν μα'.

Μετά δὲ τὴν βασιλείαν Κυντιλλιανοῦ ἐβασίλευσεν ὁ θεοτίτατος Αὐρηλιανὸς ὁ πολεμικὸς ἔτη ς' (92). Ἦν δὲ μακρὸς, λεπτός, ὑποφάλακρος, μικρόφθαλμος, ὀλοπόλιος, μεγάλῳ ψυχος, εὐσχυλτος· ἐφόρει δὲ διάδημα ἔχον ἀστέρα (93). Ἦ μόνον δὲ ἐβασίλευσεν, ἤρξατο δὲ τείχη Ῥώμης κτίζειν γενναῖα· ἦν γὰρ τῷ χρόνῳ φθαρέντα. Αὐτὸς δὲ ἐφίστηκε τῷ ἔργῳ, καὶ ἠνάγκασε τὰ συνέργεια Ῥώμης ὑπουργεῖν τῷ κτ'.

VARIÆ LECTIONES.

¹⁸ Γαλλιανὸς Ox. ¹⁹ Κλαυδίου Ch., Κλαύδιος Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

pius vult: aut si imperii sui anno i patre collega assumptus fuisset, adeo ut totos xiv annos regnasset: cum tamen Augustus adolescens factus esset, uti testatur idem Eutropius, quinquagesimum ætatis suæ annum attingere non potuit.

(87) Κλαύδιος Ἀπολλιανός. Infra etiam Ἀπουλιανός dictus est Claudius iste: quomodo cognominatum eum alibi non invenio.

(88) Ἐτὶ θ'. Claudium imperasse annum i mensesque ix, testatur Eusebius. Et quidem biennium non explevisse, auctorem habemus Eutropium, lib. ix. Forte itaque scribendum, ἔτη β'.

(89) Ἔως ποταμῶν καὶ Δακιδίζης. Δακιδίζης urbs quædam, sive oppidum maritimum Bithyniæ, a Nicomedia haud longe situm esse videtur. Colligo ex Zonara, tom. III, in Valente imp. ubi hæc habet: Καὶ ποτὶς ἐν Νικομηθείᾳ διάγοντι, προσήλθον αὐτῷ εἰς πρεσβείαν ἐκ τοῦ τῶν ὀρθοδόξων συστήματος, ἄνδρες λερατικοὶ ὀδοήκοντα· οὗς ἀπαντας σὺν τῷ πλοίῳ δι' οὐ ἔκομιζοντο, καυθῆναι προσέταξε. Καὶ κατεφλέχθησαν πάντες ἐν μέσῃ τῇ θαλάσῃ σὺν τῇ νηϊ, ἀχρι Δακιδίζης διαρκεσάσης. Inter Bithyniæ etiam fluvios, qui una se in mare effundunt. Bizem fluvium habemus, apud Ammian. Marcellin l. xxii. Dextram igitur inflexionem Bosphori Thracii excipit

Bithyniæ latus, etc., per quæ littora in sinus oblongos curvata, Sangarius, et Phyllis, et Bizis, et Rhedæ fluvii funduntur in maria. Hæc itaque flumina fuisse puto, de quibus hic loquitur auctor.

(90) Ἐβασίλευσε Κυντιλλιανός. Ita etiam Zonara dictus est: Eutropius tamen et Eusebius Quintilium eum vocant, quidam Quintillum; quam scrip- tionem confirmant hujus imp. Nummi.

(91) Ἠρῶσται γάρ, ὅτε ἀνηγορεύθη. Claudii morte Romæ audita, senatus Quintilium, ejus fratrem imperatorem elegit; exercitus tamen Aurelianium Augustum salutavit. Quod ubi audisset Quintilius, vena soluta, mortem sibi voluntariam conscivit, diebus tantum xvii imperio potitus.

(92) Ἐτὶ ς'. Aurelianus imperavit an. v, mense vi, teste Eutropio l. ix.

(93) Ἐφόρει δὲ διάδημα ἔχον ἀστέρα. Aureliani mater erat Solis sacerdos; quamobrem præcipuum stellæ huic cultum semper exhibuit. Imperator ejus etiam effigiem clypeo ferens insculptam, uti nummi ejus testantur: quibus etiam solem nudi forma expressum, capiteque corona radiata insignito, cum hac inscriptione, soli invicto, observare licet.

σματοι, και πληρώσας ¹⁷ τὰ τεῖχη (94) ἐν ὀλίγῳ A litia, in structura hac operam suam navare **300** πᾶν [397] χρόνῳ, ἐποίησε θεῖαν αὐτοῦ κέλευσιν ἵνα ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου οἱ τῆς πόλεως πάσης ἐργαστηριακοὶ Αὐρηλιανοὶ χρηματίζουσι ¹⁸, τοῦ βασιλικοῦ ὀνόματος λαβόντες τὴν ἀξίαν ὑπὲρ τιμῆς καὶ κόπων. Ὁ δὲ αὐτὸς Αὐρηλιανὸς δεξάμενος μήνυσιν, ἐπεστράτευσεν κατὰ Ζηνοβίας, βασιλίσσης Σαρακηνῶν, εἰς τὴν ἀνατολὴν ἀπειλῶν. Ἐμνησθῆ γὰρ περὶ αὐτῆς οἱ ἐπραΐδευσε καὶ ἔκαυσε τὰ ἀνατολικά μέρη ἕως τῶν ὁρίων Ἀντιοχείας τῆς μεγάλης, πλησίον τοῦ Ὀρόντου ποταμοῦ κατασκηνώσασα. Ἡ μόνον δὲ κατέφθασεν ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Αὐρηλιανὸς Ἀντιόχειαν, εὐθέως ὤρμησεν, ὡς ἔχει, κατ' αὐτῆς ἐξιθῶν· καὶ συγκρούσας κατέκοψε τὰ πλήθη αὐτῆς πάντα. Παραλαβὼν δὲ αὐτὴν Ζηνοβίαν, ἐκάθισεν εἰς δρομωναρίαν ¹⁹ κάμηλον· καὶ πομπεύσας αὐτὴν εἰς τὰς ἀνατολικὰς χώρας πάσας εἰσῆγαγεν αὐτὴν καὶ εἰς Ἀντιόχειαν τὴν μεγάλην. Καὶ θεωρήσας ἐκεῖ ἱπποδρόμιον εἰσῆγαγεν αὐτὴν εἰς δρομωναρίαν κάμηλον. Καὶ κτίσας ἐν αὐτῇ Ἀντιοχείαν τόπον, ἔστησεν αὐτὴν ἀνω δεδεμένην ἐπὶ ἡμέρας τρεῖς· ὅντινα τόπον κτίσας ἐκάλεσε Θριαμβον. Κακείθεν κατενεγκὼν αὐτὴν ἀπῆγαγεν [398] ἐν τῇ Ῥώμῃ, ὡς βασιλεύσαν βαρβάρων Σαρακηνῶν· καὶ θριαμβεύσας αὐτὴν ἐν τῇ Ῥώμῃ τῷ πρώτῳ σχήματι ἀπεκεφάλισεν αὐτὴν (95).

Ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς Αὐρηλιανὸς καὶ τὴν Ἀραβίαν, κατεχομένην ὑπὸ βαρβάρων Σαρακηνῶν, συγγενῶν Ἐνάθου Σαρακηνοῦ, φονεύσας πάντας ἐποίησεν αὐτὴν ὑπὸ Ῥωμαίων εἶναι ἐπαρχίαν.

Ἐν δὲ τῷ μέλει αὐτὴν ἐξίναμι ἀπὸ Ἀντιοχείας τῆς μεγάλης ἱστασάσας οἱ λεγόμενοι Μονητάριοι ²⁰ Ἀντιοχείας (96) ἐπὶ αὐτοῦ, κράζοντες διὰ συνθηλαίας τινός. Καὶ ἀγανακτῆσας κατ' αὐτῶν ἐτιμωρήσατο αὐτοὺς.

Ὁ δὲ αὐτὸς Αὐρηλιανὸς καὶ Δακίαν ἐποίησεν ἐπαρχίαν (97) τὴν παραποταμίαν, πλησίον οὖσαν τοῦ Δανουβίου ποταμοῦ. Συνέβαλε δὲ ὁ αὐτὸς Αὐρηλιανὸς ἄλλον πόλεμον· καὶ [399] ὑπὸ τοῦ ἰδίου στρατοῦ

congit. Muro itaque exiguo temporis spatio ad exitum perducto, edicto suo imperatorio decrevit, ut quotquot Romæ erant operariorum in mechanice hisce sodalitiis, ab imperatorio nomine Aureliani exinde vocarentur: nempe mercedem hanc, pro exantlatis laboribus, reportantes. Aurelianus vero per litteras edoctus Zenobiam, Saracenarum reginam, partes orientales incendiis vastare, direptis omnibus, ad usque Antiochiæ magnæ fines; et Orontem prope fluvium castra sua posuisse; in Orientem contra ipsam cum exercitu profectus est. Quamprimum autem Antiochiam appulsus fuerat, educto exercitu, sine mora reginam adortus est; prælioque commisso, et copiis ejus omnibus profligatis, ipsam quoque captivam habuit; et camelo dromadi superimpositam, per Orientem omnem in triumpho diduxit. Antiochiam vero perductam, dum spectabat ipse circensia, in circum eam introduci jussit, dromadi insidentem. Pegmate quoque erecto, quod ob hoc Triumphum vocavit, in eo devinctam per triduum eam collocari jussit. Romanam vero inde deportatam, ceu reginam barbarorum Saracenorum, ubi eadem qua Antiochiæ pompa triumphandam ibi dedisset, caput ei amputavit.

Porro imperator Aurelianus, illis Enathi cognatis interfectis, Arabiam, ab illis occupatam, Romano imperio rursus asseruit.

301 Imperatore autem ab Antiochia magna discessuro, Monetarii Antiochenses, qui dicuntur, tumultuantes, veteres quasdam consuetudines repositabant sibi. His vero infensus Aurelianus, pœnis eos compescuit.

Idem Aurelianus Daciæ quoque Parapotamiam, Danubio fluvio adjacentem, in provinciæ formam redegit. Aurelianus etiam in aliud bellum exivit: ubi per insidias a suis interfectus (loco, quod

VARIE LECTIONES.

¹⁷ πληρώσας Ch., πληρῶσαι Ox. ¹⁸ χρηματίζουσι. χρηματίζωσι Ch. Conf. ad p. 421 B. ¹⁹ δρομωναρίαν Ox. ²⁰ Μονητάριοι Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(94) Καὶ πληρῶσαι τὰ τεῖχη. Lego, καὶ πληρῶσας τ. τ. Anno vero imperii sui II, Tacito et Placidiano coss. Aurelianus hanc murorum Romanorum instaurationem aggressum esse testatur Chr. Alex. auctor: non autem, uti Noster, ipsis imperii initii. Eusebius tamen hoc ab Aureliano factum asserit, sub dictis quidem coss. anno tamen sequente, nempe imperii ejus III.

(95) Ἀπεκεφάλισεν αὐτὴν. Hoc nemo alius unquam dixit. Zosimus quidem eam itinere mortuam tradit, falsissime: Et Romanam enim perducta est, et ibidem etiam cum liberis, Romanorum more matronarum, vitam agens, summo honore consecuit: cujus rei testes habemus Trebellium Polionem, Eutropium, aliosque.

(96) Μονητάριοι Ἀντιοχείας. Μονήτα et Μονήτα, Moneta: unde Μονητάριος, et apud Nostrum etiam Μονητάριος, Monetarius. Insurrectio etiam Romæ a

D Monetariis facta est, gravis illa quidem, et periculi plena, et quam nonnisi post septem suorum militia cæsa Aurelianus compescere potuit; uti ipse fatetur in Epistola sua ad Ulpium patrem, apud Flav. Vopiscum.

(97) Δακίαν ἐποίησεν ἐπαρχίαν. Provinciam potius transtulit, quam fecit. Vopiscus, in Aureliano: Cum vastatum Illyricum, ac Mæsiam deperditam videret, provinciam trans Danubium Daciæ a Trajano constitutam, sublato exercitu et provinciæ libus, reliquit, desperans eam posse retineri; abductosque ex ea populos in Mæsiā collocavit, appellavitque suam Daciā: quæ nunc duas Mæsiās dividit. Ita enim Eutropius, lib. IX, in Aureliano: Provinciam Daciā, quam Trajanus ultra Danubium fecerat, intermisit, vastato omni Illyrico, et in Mæsiā collocavit; et est in dextera Danubio in mæra fluenti, cum antea fuerit in læva.

Castrum Novum appellatur,) ob ducis officium male præstitum; diem suum obiit, annos natus Lxi.

Post Aurelium imperavit Tacitus Augustus menses vii. Erat hic statura justam superante, corpore tenui, subcalvus, eloquens, crine curto, canus, naso tenuiore, prudens. Hujus sub imperio exstitit Cerdo quidam nomine, Manichæus; qui factis conciliabulis, dogmata sua in vulgus disseminavit. Sub eodem Tacito, bellum in regione Pontica gestum est; in quod imperator ipse profectus, occisus est in Ztannica Ponti, annum agens Lxv.

Hunc excepit Florianus Augustus, qui regnavit menses ii. Erat autem statura curta, crassus, recalvaster, colore candido, lippus, subsimus, capillitio mentoque canescentibus, ingenii acutissimi. Persis hic bellum 302 intulit: per Tarsum vero iter faciens, a suis interficitur, annos natus Lxv.

Post Florianum impetavit Ælius Probus annos iii. Erat hic statura justam superante, ventriosus, crine plano detonsoque, barba hirsuta, cute nigra, rufus, oculis pulchris, summe prudens. Factioni autem Prasinæ studebat. Hic Museum, quod vocant, Antiochiæ magnæ, et Nymphæum, sigmatis forma exstructum, adornavit; cælato ibi Oceano, opere musivo. Insuper etiam edicto imperatorio jussit, uti ex ærario publico Antiochensi, stipendia annua, pro juventute urbis, litteris gratis instituenda, exhiberentur.

Idem imperator Probus bellum adversus Gothos in Sirmio habuit: quo tempore fames ingens per totum orbem grassata est. Annona autem

ἡ δολοφονήθη (98) ἐν τόπῳ καλούμένῳ (99) Καίνῳ ἢ Φρουρίῳ, ὡς κακῶς στρατηγήσας τὸν στρατόν. Καὶ τελευτᾷ ὧν ἐνιαυτῶν ξα'.

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Αὐρηλιανοῦ ἐβασίλευσε Τάχιτος 33 Ἀβγουστος μῆνας ζ' (1). Ἦν δὲ διμοιριαῖος, λεπτός, ὑποφάλακρος, ἐλλόγιμος, κοιδόβριξ, ὀλοπόλιος, λεπτόρινος, φρόνιμος. Ἐν δὲ τῇ αὐτοῦ βασιλείᾳ ἀνεφάνη Μανιχαῖος τις ὀνόματι 33 Κέρδων (2), δογματίζων, καὶ διδάσκων, καὶ συνάγων ὄχλους. Ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας τοῦ αὐτοῦ Ταχίτου ἐγένετο πόλεμος ἐν τῇ Ποντικῇ· καὶ κατήλθεν ὁ αὐτὸς βασιλεὺς πολέμων, καὶ ἐσφάγη ἐν Ζταννικῇ τῆς Πόντου ὧν ἐνιαυτῶν οε'.

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Ταχίτου ἐβασίλευσε Φλωριανὸς Ἀβγουστος μῆνας β'. Ἦν δὲ κονδοειδής, παχύς, ἀναφάλας, λευκός, οἰνοπαθὴς τοὺς ὀφθαλμούς, ὑπόσιμος, μικρόπολιος τὴν χάραν [400] καὶ τὸ γένειον, πάνυ δὲ ὀριμύτατος. Ἐπεστράτευσεν δὲ κατὰ Περσῶν, καὶ ὡς κατέρχεται ἐν Ταρσῷ, ἐσφάγη ὑπὸ τῶν ἰδίων, ὧν ἐνιαυτῶν ξε'.

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Φλωριανοῦ ἐβασίλευσεν Ἡλῖος Πρόδος (3) ἔτη γ' καὶ μῆνας γ' (4). Ἦν δὲ διμοιριαῖος, προγαστωρ, ἀπλόθριξ, ἀσάσκουρος, δασυπόγων, μελάγχρους, πυρράκης, εὐόφθαλμος, σοφὸς πάνυ· ἐφίλει δὲ τὸ Πράσινον μέρος. Ἐν δὲ τῇ αὐτοῦ βασιλείᾳ ἐπεκόσμησεν ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ μεγάλῃ τὸ λεγόμενον Μουσεῖον 34, καὶ τὸ ἐν αὐτῷ Νυμφαῖον τὸ σιγματοειδές 34, γράφας ἐν αὐτῷ διὰ μουσαρίου τὸν Ὀκεανόν. Ὁ δὲ αὐτὸς 35 βασιλεὺς καὶ τὰς σιτήσεις τῆς αὐτῆς πόλεως Ἀντιοχείας ἐκ τοῦ δημοσίου ἔταξεν, ἵνα δωρεὰν παιδεύωσι διὰ θείας αὐτοῦ προστάξεως θεοσίτας.

Ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς Πρόδος ἐπολέμησε τοὺς Γότθους ἐν τῷ Σιρμίῳ· καὶ ἐν τῷ πολέμῳ αὐτὸν ἐγένετο λιμὸς κοσμικὸς μέγας, καὶ μὴ εὐρεθέντων

VARIÆ LECTIONES.

31 Καίνῳ Ch. Eusebius p. 595, Syncellus p. 259 B. Κενῷ Ox. 32 Ταχίτος Ox. 33 Κερδών Ox. 34 Μουσεῖον Ch., Μουσέον Ox. 35 σιγματοειδές Ox. 36 αὐτὸ Ox

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(98) Ὑπὸ τοῦ ἰδίου στρατοῦ ἡδολοφονεῦθῃ (sic ed. Ox.). Mnesthei, servi sui fraude, libellum Cæsaris manuscriptum fingentis, quo multa neci destinatorum nomina continebantur, occisus est. uti rem habes copiosius narratam apud Vopiscum.

(99) Ἐν τόπῳ καλούμένῳ Κενῷ Φρουρίῳ. Ita etiam Eutropius lib. ix: *Interfectus est in itinere medio quod inter Constantinopolim et Heracleam est, strata veteris locus Cenophrurium appellatur*: Ubi tamen scribendum, *Cænophrurium*: et apud Nostrium, καίνῳ φρουρίῳ, uti habet Eusebius et Cedrenus; qui etiam Castellum hoc ab incolis, Κενοφλῳρίον vocari testatur.

(1) Μῆνας ζ'. Imo intra sextum imperii sui mensem, militari tumultu oppressus, interiit. Vide Eutrop.

(2) Μανιχαῖος τις, ὀνόματι Κερδών. Ita enim Chr. Alex. auctor. Verum quot Cerdones nobis proferunt scriptores isti? Supra enim habuimus Marcionem hæreticum, sub Adriano imperat. Marcionem autem iste Cerdonis illius unici, quem producant historici, nominis hæresiarchæ discipulus erat. Manichæus itaque, quem hic Noster indigitat, forte est Manes ipse, Manichæorum choregus, nominisque

auctor: quem circa hæc tempora, impia sua dogmata disseminasse, ex scriptoribus ecclesiasticis constat. Vide Eusebium, Hist. eccles. l. viii, cap. 25; Cedren. Glycam, Annal. part. iii; Zonar. tom. ii; Socrat. Scholast. Hist. eccles. lib. i, cap. 17; aliosque, Chr. tamen Alex. auctor, unicuique quod sciam, Manetem hæresiarcham sub Nerva imp. ponit.

(3) Ἡλῖος Πρόδος. Probum imp. Helium, sive Ælium dictum nullibi invenio. Sed nec nomen hoc agnoscent imp. hujus nemini, qui ita inscribuntur: IMP. C. M. AUR. PROBUS. P. F. AVG.: *Imperator Caesar Marcus Aurelius Probus, Pius, Felix, Augustus*. Antonius Piso, in tractatu suo *De nummis antiq. Gallie* scripto, imperatorem hunc, *Marcum Aurelium Valerianum Probum* appellat.

(4) Ἐτη γ' καὶ μῆνας γ'. Cedrenus et Glycas Probo imperanti annos ii et menses iv tantum tribuunt; Eutropius tamen, et post eum Jornandes, vi annos et iv menses eum imperasse testantur: cui numero Eusebius mensem unicum adimit. Itaque apud Nostrium scribendum videtur, ἔτη ζ', καὶ μῆνας γ'.

ἀναλωσάτων ἐστασίασεν ὁ στρατός· καὶ ἐπιθόντες· ἅ ἐσφαζαν αὐτὸν ἐν τῷ Σιρμίῳ (5) ὄντα ἐνιαυτῶν v.

[401] Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Ἡρόδου ἑβασίλευσεν ὁ θεοτάτος Κάρος ἔτη β' (6). Ἦν δὲ κονδοειδής, εὐστῆθος, λευκός, ἀπλόθριξ, μισοπόλιος, ὑπὸ γλαυκός, πλάτοφης, εὐρίνος, παχύχειλος, ὑπερήφανος. Ἐπὶ δὲ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ὑπέταξε χώραν, ἥτινα ἐκάλεσε Καρίαν (7), ποιήσας αὐτὴν ἐπαρχίαν. Ἐπεστράτευσεν δὲ κατὰ Περσῶν, καὶ εἰσελθὼν παρέλαβε τὰ Περσικὰ μέρη ἕως Κτησιφώντος πόλεως, καὶ ὑπέστρεψεν. Ἐτελεῖσται δὲ ἐν τῷ λιμένι ²⁷ κάστρον, ὅπερ ἐποίησε πόλιν, δοὺς αὐτῇ καὶ δίκαιον πόλεως, ὃ ἐκάλεσεν εἰς ἴδιον ὄνομα Κάρας (8). Ὑποστρέψας δὲ ἐν Ῥώμῃ, ἐξῆλθεν ἐν ἄλλῃ πολέμῳ Οὐννοῦς, καὶ ἐσφαγή ἐπὶ τῇ· ὑπατείας Μαξίμου καὶ Ἰανουαρίου (9), ὧν ἐτῶν ε' ἦμιν.

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Κάρου ἑβασίλευσε Νουμεριανὸς (10) Ἀβγουστός ἔτη δύο. Ἦν δὲ [402] μακρός, λεπτός, ἀπλόθριξ, μακρόφης, λεπτοχράκτηρος, εὐπύγων, μισοπόλιος, εὐρίνος, εὐφθαλμος, μελάγχροος. Ἐπὶ δὲ τῆς αὐτοῦ βασιλείας διωγμὸς Χριστιανῶν, μέγας ἐγένετο· ἐν οἷς ἐμαρτύρησεν ὁ ἅγιος Γεώργιος ὁ Καππαδόξ καὶ ὁ ἅγιος Βαβυλᾶς (11)· ἦν γὰρ ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας τῆς μεγάλης. Καὶ κατέφθασεν ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Νουμεριανός, ἀπὸ πνεύματος κατὰ Περσῶν. Καὶ θέλων κατασκοπεῖσαι τῶν Χριστιανῶν τὰ θεῖα μυστήρια, ἐβουλήθη εἰσελθεῖν ἐν τῇ ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ, ὅπου συνήγοντο οἱ Χριστιανοί, εἰς τὸ θεάσασθαι· τί ἐστὶν ἃ ποιοῦσι μυστήρια, ἀκούσας ὅτι κρυπτόμενοι τελοῦσι τὰς λειτουργίας αὐτῶν οἱ αὐτοὶ Γαλιλαῖοι. Καὶ ἐλθὼν πλησίον ἐξαίφνης ὑπνητήθη ὑπὸ τοῦ ἁγίου Βαβυλᾶ· καὶ ἐκώλυσεν αὐτὸν, λέγων αὐτῷ, ὅτι Μεμιαμμένος ὑπάρχεις ἐκ τῶν ὁσίων τῶν εἰδώλων· καὶ οὐ σύγκωρῶ σοι ἰδεῖν μυστήρια Θεοῦ ζώντος. Καὶ ἀγανακτήσας ὁ βασιλεὺς Νουμεριανὸς ἐφόνευσεν αὐτὸν εὐθέως. Καὶ ἐξῆλθεν ἀπὸ Ἀντιοχείας, καὶ ἐπεστράτευσεν κατὰ Περσῶν· ἐν τῷ δὲ συγκρούσαι αὐτὸν τὸν [403] πόλεμον ἐπέτεθσαν αὐτῷ οἱ Πέρσαι, καὶ ἀνέβησαν τὸ πολὺ

A deficiente, seditione in exercitu excitata, a militibus interfectus est, annos 1 natus.

Post Probum imperavit divinissimus Carus annos 11. Erat autem statura brevi, pectore firmo, candidus, crine plano, subcanus, oculis subcaesiis, vultu lato, naso decoro, labiosus, superbus. Imperator iste regionem quamdam subjugavit, quam in provinciae formam redactam, Cariam vocavit. Contra Persas etiam arma movit, eorumque regiones ad Ctesiphontem usque urbem occupavit. Inde vero reversurus castrum ibi **303** in limitibus situm muro cinxit: datoque eidem civitatis jure, a nomine suo Caras vocavit. Romam deinde reversus, belloque alio adversus Hunnos suscepto, interfectus est; Maximo et Januario coss., annos 11 cum senisse natus.

Hunc excepit Numerianus Augustus, et regnavit annos 11. Erat hic procerus, gracilis, crine lento, facie longa tenuique, barbatus, subcanus, naso decoro, oculis pulchris, colore nigro. Hujus sub imperio, Christiani gravem persecutionem perpassi sunt: quo tempore martyrimum subierunt sanctus Georgius Cappadox et sanctus Babylas: erat enim hic episcopus Antiochiae magnae. Numerianus enim imperator, expeditione in Persas suscepta, [per Antiochiam] iter faciens, et Christianorum sacra mysteria inspicendi desiderio captus, ecclesiam sanctam, ubi Christiani congregati fuerunt, uti ejusmodi eorum essent mysteria intelligeret, ingredi voluit. Audierat enim Galilaeos in occulto litanias suas celebrare. Propius autem accedenti occurrebat sanctus Babylas, ingressum ejus prohibens, verbis hisce: « At ego non sinam te, idolothylitis conspurcatum, in mysteria Dei viventis introspicere. » Ad hoc indignatus Numerianus imperator, eum absque mora neci tradidit. Antiochia deinde discedens adversus Persas proficiscitur. Persae autem, praelio cum eo commisso, graviter ei incubuerunt;

VARIÆ LECTIONES.

²⁷ λιμένι Ox. ²⁸ καὶ om. Ox. Eadem Ἰανουαρίου.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(5) Ἐσφαζαν αὐτὸν ἐν τῷ Σιρμίῳ. De loco et mortis genere, Nostro cum aliis convenit scriptoribus; de causa non item. Fl. Vopiscus tres Probiæ casus profert causas: 1) quod milites nunquam otiosos permisit; 2) quod dixerat brevi fore ut nullis militibus opus sit; 3) quod in patria sua amplianda, ad sordida ac servilia ministeria milites coegisset.

(6) Ἐβασίλευσεν ὁ θεοτάτος Κάρος ἔτη β'. Caro imperanti annos 11 tribuit auctor noster; singulique filii ejus successive, totidem: cum tamen Caro pater, et filii duo una imperarint, nec imperii annum tertium expleverint omnes.

(7) Ὑπέταξε χώραν, ἥτινα ἐκάλεσε Καρίαν. Ubiam tandem terrarum hæc regio? Cariam quidem agnoscimus, Asiæ Minoris regionem, sed longe ante Carum imp. hoc nomine vocatam.

(8) Ὁ ἐκάλεσεν εἰς ἴδιον ὄνομα, Κάρας. Κάρας, ut cum Nostro Cedrenus et Procopius, sive Κάροισι, ut Stephanus, urbs est Mesopotamiæ, quæ He-

D brevis Ἰ, Charan.

(9) Καὶ ἐσφαγή, ἐπὶ τῆς ὑπατείας Μαξίμου καὶ (sic. ed. Ox.) Ἰανουαρίου. Alii Carum in Perside fulmine ictum interiisse scribunt; verum his eoss. hoc fieri non potuit. Maximianum quidem et Januarium eoss. habemus apud Eusebium et Chr. Alex. auctorem; quos tamen hic ad Diocletianj annum 11, ille ad ejusdem an. 11, ponit.

(10) Ἐβασίλευσε Νουμεριανός. Carus expeditione in Persas suscepta, Numerianum, filium natu minorem, optimæ spei adolescentem, illum secum duxit: Carino interim, filio natu majori, rerum Occidentalium cura commissa. Caro autem patri satis functo, Numerianus haud longe superstit. Apri soceri insidiis interfectus.

(11) Καὶ ὁ ἅγιος Βαβυλᾶς. Persecutione sub Decio imp. facta martyrimum subisse sanctum Babylam, testatur Eusebius, et post eum Zonaras: verum quæ hic de sancti Babylæ martyrio profert auctor, ab Eusebii narratione longe recedunt.

304 maximaque exercitus Imperatorii parte excisa, ipse fuga in Caras evasit. Persæ vero urbem obsidione cingentes, captivum eum habuerunt, necique statim traditum, excoriarunt, detractamque ei pellem in utrem efformarunt, unguentisque conditam gloriæ causa asservarunt; reliquum vero quod fuit exercitus ejus penitus deleverunt. Numerianus autem imperator e vivis excessit annos natus xxxvi.

Post Numerianum imperavit Carinus Augustus, frater ejus, annos ii. Erat autem statura curta, crassus, vultu lato, candidus, crine crispo, recalvaster, parvus, magnanimus: factioni autem Prasinæ studebat.

Hic, suscepto imperio, absque mora Persis bellum intulit, Numeriani fratris in vindictam, eosque penitus profligavit. Eodem imperante, sancti illi, Cosmas et Damianus, domino suo inveni, neci traditi sunt, hoc modo. Erant hi professione medici; quos imperator etiam, ob curationes ab eis effectas, magni habuit: cui etiam ipsi hujusmodi quid contigerat. Post Persas prælio devictos et infinitam eorum multitudinem excisam, Persæ trium mensium inducias petierunt. Imperator itaque, ob hiemis intemperiem, exercitus etiam sui bellis attriti rationem habens, conditiones pacis in tres menses concessit. Ipse interim in Cypresticam, quam vocant, regionem contendit, ob exercitum suum reficiendum, et ut **305** vulnerati sanarentur. Ubi per hiemem commoranti, quæque ad bellum spectabant, pertractanti, subito accidit faciem ejus in aversum detorqueri. Cumque ii, qui plurimi eum sequebantur, medici nihil omnino proficerent, regionis illius medici ad imperatorem vocati sunt; ut qui regionis suæ aeris vim penitus introspectam haberent. Quos inter ad imperatorem accesserant cum domino suo sancti illi, Cosmas et Damianus. Cumque in imperatore sanando frustra fuissent medici omnes, sancti Cosmas et Damianus, quosdam ex primoribus imperatoris clanculum allocuti, rogabant uti eum sanandi licentiam ipsi haberent. Per noctem itaque intronissi sancti hi, precibus suis imperatorem sanabant: qui fidem deinceps eis

πλήθος (12) τῆς βοηθείας αὐτοῦ, καὶ ἔφυγεν ἐν Κάραις τῇ πόλει· καὶ φοσεύσαντες οἱ Πέρσαι παρέλαβον αὐτὸν αἰχμάλωτον, καὶ εὐθέως ἐφόνευσαν αὐτόν· καὶ ἐκδείραντες τὸ δέρμα αὐτοῦ (13) ἐποίησαν ἀσκὸν, καὶ σμυρνιάσαντες ἐφόρῳσαν αὐτόν εἰς ἰδίαν δόξαν· τὸ δὲ λοιπὸν πλήθος αὐτοῦ κατέκοψαν. Τελευταῖ δὲ ὁ βασιλεὺς Νουμριανὸς ὢν ἐνιαυτῶν λς'.

Μετά δὲ τὴν βασιλείαν Νουμριανοῦ ἐβασίλευσα Κάρινος Ἀδριανὸς ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἔτη β'. Ἦν δὲ κονδοιδής, παχύς, πλατύς, λευκός, οὐλόθρις, ἀναφάλας, σπανὴς, μεγαλόψυχος. Ἐφίλει δὲ τὸ Πράσινον μέρος.

Ἦ μόνον δὲ ἐβασίλευσεν, ἐπιστράτευσεν κατὰ Περσῶν εἰς ἐκδίκησιν τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ἀδελφοῦ Νουμριανοῦ· καὶ περιεγένετο αὐτῶν κατὰ κράτος. Ἐπὶ δὲ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐτελεύτησαν οἱ ἅγιοι Κοσμάς καὶ Δαμιανὸς τῷ τρόπῳ τούτῳ, φθονηθέντες ὑπὸ τοῦ ἰδίου αὐτῶν ἐπιστάτου. Ἦσαν γὰρ ἱατροὶ τὴν ἐπιστήμην, ἡγαπῶντο δὲ ὑπὸ τοῦ βασιλέως Κάρινου, ὡς ποιούντες ἰάσεις [404]· συνέβη γὰρ τοῦτο γενέσθαι τῷ αὐτῷ Κάρινῳ βασιλεῖ. Μετὰ τὸ συγκροῦσαι τοῖς Πέρσαις (14) καὶ τὰς ἐπάνω ἐνέγκαι καὶ κόψαι ἐξ αὐτῶν ἄπειρον πλήθος χιμῶνος βασιμῶτος γενομένου ἦτησαν οἱ Πέρσαι· μηνῶν τριῶν ἐνδοσιν γενέσθαι· καὶ διὰ τὸ ἐπυχθῆ· τοῦ χιμῶνος φειδόμενος τοῦ ἰδίου στρατοῦ, ὡς κοπιώθεντι (15), ἐνέδωκε τῶν τριῶν μηνῶν τὴν αἴτησιν τῆς εἰρήνης. Καὶ λαβὼν τὸ ἴδιον πλήθος ἦλθεν ἐπὶ τὴν λεγομένην χώραν τῶν **Κυρηστικῶν** (16), βουλόμενος καὶ τὸν ἴδιον στρατὸν ἀναπαύσαι καὶ τοὺς πληγᾶτους θεραπευθῆναι. Ἐλθόντος δὲ αὐτοῦ ἐν τοῖς Κυρηστικοῖς **11** ἐν τῷ χειμῶνι, καί ἐπ' αὐτοῦ διαγοντος καὶ τὰ τοῦ πολέμου τραυματίζοντος, συνέβη ἐξαίφνης τὴν ὄψιν αὐτοῦ εἰς τὰ ὀπίσω στραφῆναι. Καὶ πολλῶν ἱατρῶν ἀκολουθούντων τῷ αὐτῷ βασιλεῖ καὶ μηδὲν αὐτὸν ὠφελήσαντων, ἐκελεύσθησαν οἱ τῆς χώρας ἱατροὶ εἰσελθεῖν πρὸς τὸν βασιλέα, ὡς εἰδότες τοὺς ἄερας τῆς ἑαυτῶν χώρας. Ἐν οἷς εἰσήλθε καὶ ὁ ἐπιστάτης τῶν ἁγίων Κοσμά καὶ Δαμιανοῦ πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ συνεισήλθαν ἅμα (17) αὐτῷ οἱ ἅγιοι. Καὶ μηδὲν δυνηθέντων τῶν ἱατρῶν ὠφελῆσαι [405] τὸν βασιλέα Κάρινον, οἱ ἅγιοι Κοσμάς καὶ Δαμιανὸς λαθραίως **11** διελέχθησάν τισι τῶν μεγιστά-

VARIE LECTIONES.

11 Κυρηστικῶν Ox. Vid. Ch. adnotationem. **11** Κυρηστικοί; Ox. Sic et p. seq. v. 2. **11** λαθραίως Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(12) Καὶ ἀνέβλεπεν τὸ πολὺ πλήθος. etc. Ἀνεβλᾶ, D κῶν. Cyprestica, regio Syriæ, Antiochiæ contermina, a Cyrrho urbe sic dicta. Stephan. Κύρρος, πόλις Συρίας, ἡ ἀκρόπολις Σινδάρου· ὁ πολιτὴς Κυρρέστις, ὡς Πολύβιος· πᾶσι πτω· καὶ Κυρρέστις ἡ Ἀθήνα, καὶ ἡ χώρα, Κυρρέστις. Pro Σινδάρου tamen repono Γινδάρου, ex Strabone lib. xvi. Qui etiam Κυρηστικῆς scribit, cum η, quandoque etiam i, ei simplici p· αἰτα ἡ Κυρηστικὴ μέχρι Ἀντιοχίδος. Et paulo infra· Ἐνταῦθα δ' ἐστὶ πόλις Γινδάρου, ἀκρόπολις τῆς Κυρηστικῆς. Plinius Nat. Hist. lib. v, cap. 23, de Cæsaryia verba faciens, Cypresticam vocat· Et inde Cyprrhistica regio Cyprrhum etc.

(13) Καὶ ἐκδείραντες τὸ δέρμα αὐτοῦ etc. Tale quid de Valeriano factum memorant scriptores nonnulli; Numeriano vero hæc non accidisse, ex probatis scriptoribus satis constat.

(14) Μετὰ τὸ συγκροῦσαι τοῖς Πέρσαις. Quas hic aniles fabulas profert auctor? in Persas enim nunquam Carinus imp. profectus est; utpote cui a patre Caro in Persas proficiscente, imperii occidentalis cura commissa est.

(15) Ὡς κοπιώθεντι. Scr. κοπιώθεντος.

(16) Χώραν τῶν Κυρηστικῶν. Scr. Κυρρέστι-

(17) Καὶ συνεισήλθαν ἅμα. Ἦλθον, aor. i ipusital. Ἐλθω, et paulo supra, εἰλα ab ἔλω.

ων τοῦ βασιλέως· ἵνα ἰάσωνται αὐτόν. Καὶ εἰς-
 ἡνέχθησαν οἱ ἄγιοι τῷ βασιλεῖ ἐν νυκτὶ καὶ αὐτοὶ
 ἰάσαντο αὐτὸν διὰ τῆς ἰδίας προσευχῆς. Καὶ ἐπίστευ-
 σεν αὐτοῖς, λέγων ὅτι Οὗτοι οἱ ἄνθρωποι δοῦλοι τοῦ
 Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου εἰσὶ. Καὶ ὑγιάνας καὶ ἀποκα-
 τασθεῖς ὡς ἦν τὸ πρῶν εἶχεν αὐτοὺς ἐν τιμῇ καὶ
 πάντες· οἱ μεγιστάνες αὐτοῦ. Παρακληθεὶς δὲ παρ'
 αὐτῶν τῶν ἁγίων, ἐποίησεν εὐθείως θείαν αὐτοῦ διά-
 ταξιν εἰς πᾶσάν τὴν Ῥωμαϊκὴν πολιτείαν, ὥστε
 κἂν, μήτε δὲ κωλύεσθαι θρησκευεῖν ὡς βούλονται.

Ὁ δὲ ἐπιστάτης αὐτῶν εἰσαχθεὶς ἀπὸ τῶν ἄλλων
 ἀξιωματικῶν ἱατρῶν τῶν ἀκολουθοῦντων τῷ αὐτῷ
 βασιλεῖ, καὶ ἑωρακὼς τὴν πρὸς τοὺς ἁγίους ἀγά-
 πην, ἦν εἶχεν ὁ βασιλεὺς πρὸς αὐτοὺς, φθονῶν αὐτοῖς
 ἐκαρτέρησε. Καὶ μετὰ τὸ ἐξελθεῖν τὸν αὐτὸν βασιλέα
 Καρίνον ἐκ τῶν Κυρηναϊκῶν εἰς τὰ Περσικὰ δόλιφ.²²
 ὁ ἐπιστάτης τῶν ἁγίων Κοσμά καὶ Δαμιανοῦ λαβὼν
 αὐτοὺς μετὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἀνθρώπων ἐν τοῖς
 ὄρεσιν ἐκρήμνισεν²³ αὐτοὺς, ὡς ὕπαι· ἐκ τοῦ δόγ-
 ματος τῶν Χριστιανῶν, καὶ οὕτως οἱ δίκαιοι ἐτε-
 λεώθησαν.

Ἐν [406] δὲ τῷ μέσῳ χρόνῳ τοῦ πολέμου ὁ αὐτὸς
 Καρίνος τελευτᾷ ἰδίῳ θανάτῳ (18), ὃν ἐνιαυτῶν
 18.

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Καρίνου ἰδασίλευσε Διο-
 κλητιανὸς ἔτη 4^α καὶ μῆνας 8^α. Ἦν δὲ μακρὸς, λε-
 πτὸς, ξηροφίς, ὀλοπόλιος τὴν χάραν καὶ τὸ γένειον,
 λευκὸς τῷ σώματι, γλαυκὸς, παχύρινος, ὑπόκυρτος
 μεγάλῳ θυρῳ καὶ φιλοκτιστής. Ἀνυγορεῦθ δὲ
 βασιλεὺς ἐπὶ τῆς ὑπατείας Βάσσου καὶ Κυντια-
 νοῦ (19).

Ἐπὶ δὲ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐγένετο σκότος μέ-
 γα (20) πᾶσαν τὴν ἡμέραν· μετὰ δὲ τρία ἔτη τῆς
 βασιλείας αὐτοῦ ἐποίησε Καίσαρα τὸν υἱὸν αὐτοῦ
 Μαξιμιανόν (21) τὸν καὶ Ἑρκουλλιανόν²⁴. Τῶν δὲ
 Περσῶν κινήσαντων ὀπλισάμενος ὁ Διοκλητιανὸς
 ἐπιστράτευσεν ἅμα τῷ Μαξιμιανῷ. Καὶ φθασάντων
 τῶν αὐτῶν Ἀντιόχειαν τὴν μεγάλην, ἐπεμφεν ὁ αὐ-
 τὸς Διοκλητιανὸς Μαξιμιανόν τὸν Καίσαρα κατὰ
 Περσῶν καὶ ἔμεινεν ὁ αὐτὸς Διοκλητιανὸς ἐν Ἀντι-
 οχείᾳ. Καὶ ἔκτισεν ἐκεῖ παλάτιον μέγα, εὐρὺν θεμε-
 λίους τεθέντας πρῶν μὲν ὑπὸ Γαλλικοῦ τοῦ καὶ
 Λικιννιανοῦ. Ἐκτίσας δὲ ὁ αὐτὸς Διοκλητιανὸς καὶ
 δημόσιον λουτρὸν εἰς τὴν πεδιάδα, [407] πλησίον τοῦ
 παλαίου ἱππικοῦ, ὅπερ ἐκάλεσε τὸ Διοκλητιανόν.
 Ἐκτίσας δὲ καὶ ὠρεῖα λόγφ²⁵ ἀποθετῶν (22) σίτου·
 καὶ μέτρα δὲ σίτου πᾶσιν ἔδωκε καὶ τῶν πιπρασκο-
 μένων ἄλλων πάντων διὰ τὸ μὴ ἐπηρέζεσθαι τινα τῶν

A habens, dicebat: Homines isti servi sunt Dei al-
 tissimi. Imperator itaque, pristinae sanitati re-
 stitutus, sanctos hosce et ipse, et optimates ejus
 in honore habuerunt. Quin et rogatu eorum di-
 vino suo edicto per totum imperium Romanum
 protinus promulgato, cavebat ne quis deinceps
 Christianos, quos vocant, violaret, aut a cultu
 suo prohiberet.

μηδένα τῶν λεγομένων Χριστιανῶν ὁμομαίνειν τι κα-

Cæterum eorum dominus, ubi intellexerat
 quanto sanctos hosce amore prosequeretur impe-
 rator, a primariis medicis imperatoris in id addu-
 ctus, 306 summe eos invisos habuit: quam pri-
 mum vero imperator ex Cyrrestica regione in
 B Persidem discesserat, servis suis stipatus, per
 dolum sanctos illos ad montes abductos, tanquam
 Christiani dogmatis sectatores, præcipites dedit.
 Talem itaque vitæ exitum justi hi habuerunt.

Imperator autem Carinus, medio belli tempore
 naturæ concessit, annos natus xxxii.

Carinum excepit Diocletianus; qui imperavit
 annos xx, et menses ix. Erat hic procerus, gra-
 cilis, facie macilenta, capite barbaque canus,
 colore corporis pallente, oculis caecis, naso
 crasso, subcurvus, summe magnanimus, ædifi-
 candi studiose. Imperator vero designa-
 tus est, Basso et Quintiano coss.

Hoc imperante, tenebræ profundæ per diem
 integrum orbi incubuerunt. Tertio autem imperii
 anno exacto, Maximianum filium, qui et Herculia-
 nus, Cæsarem creavit. Persis autem arma sumen-
 tibus, Diocletianus, cum Maximiano, in eos
 profectus est. Per Antiochiam vero magnam facto
 itinere, Diocletianus, Maximiano contra Persas
 misso, ibidem commoratus est: ubi etiam pala-
 tium ingens exstruxit, inventis ibi jactis olim a
 Gallieno Licinniano fundamentis. Balneum etiam
 publicum urbis in planitie exstruxit, prope cir-
 cum veterem; quod Diocletianum 307 vocavit.
 Horrea quoque, pro frumentis condendis, ex-
 struxit: mensuris etiam frumenti, aliorumque
 venalium omnium publice constitutis: ne, qui
 mercaturam exercerent, a milite damno aliquo
 officerentur. Stadium quoque, quod vocant, in

VARIE LECTIONES.

²² δόλιφ Ch., δόλιφ Ox. ²³ ἐκρήμνισεν Ch., ἐκρέμνισεν Ox. ²⁴ τὸν καὶ Ἑρκουλλιανόν. « Ἑρκουλλίος allis
 omnibus, tam Græcis quam Latinis, atque etiam Nostro infra dictus est. » Ch. V. p. 133 C. ²⁵ ἀπο-
 θετῶν Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(18) Καρίνος τελευτᾷ τῷ (sic. ed. Ox.) ἰδίῳ θανα-
 τῳ. Imo a Diocletiano multis præliis tentatus, ab
 eodem tandem vicus interficitur, teste Fl. Vopiseo.

(19) Τῆς ὑπατείας Βάσσου καὶ Κυντιανοῦ. Bassum
 et Quintianum coss. Eusebius ad Diocletianum imp-
 annum iv ponit; Chr. Alex. auctor, ad ejusdem
 annum v.

(20) Ἐγένετο σκότος μέγα. De tenebris hisce apud
 alios altum silentium.

(21) Τὸν υἱὸν αὐτοῦ Μαξιμιανόν. Diocletiani gener,
 non filius erat Maximianus. Vide Cedrenum.

(22) Λόγφ ἀποθετῶν, forte scribendum, ἀποθη-
 κῶν.

Daphne extruxit, propter Olympicos aliosque agonistas; scilicet ne quadrigis vecti, ad Argurum fluvium proficisci tenerentur, ad coronationem, post certamina Antiochiæ magnæ finita, Daphnem peterent, neque in posterum tantum itineris intervallum emetirentur, ad Argurum fluvium quadrigis devecti Cilicibus, Antiochenses, quique in Olympicis agonistæ fuissent. Post ludos itaque finitos, juxta edictum imperatorum Daphnem deinceps petebant, uti ibi coronarentur. Condidit etiam, in hoc Daphnes stadio, fanum Jovis Olympii, et in ejusdem stadii funda, templum Nemesei erexit. Apollinis quoque sanum instauravit, variisque marmoribus exornavit. Templum etiam subterraneum Hecate sacravit, in quod per gradus cccxv descendebatur. Palatium insuper in Daphne extruxit, ubi imperatores illuc adventantes commorarentur, cum antea tentorii solum, ad lucum defixis, uterentur. Quinetiam fabricas ibi erexit, in quibus arma, in exercitus usum, fabricarentur. Edessæ etiam fabricas erexit, uti armamenta belli ad manum haberent. Similiter etiam in Damasco fabricas extruxit, ob frequentes Saracenorum incursiones. 306 Antiochiæ etiam monetarum officinam, qua nummi cuderentur, terræmotibus collapsam, redintegravit. Balneum etiam, præter alia tria a se condita, quartum quoque extruxit, quod Senatorium nominavit.

Maximianus interim Cæsar, Persis penitus debellatis, Antiochiam revertitur, captivam secum ducens Persici regis uxorem, quam paucis stipatam (exercitu reliquo funditus deleta), ad Indiæ limites, una cum rege marito fugientem, assecutus fuerat. Regina autem Persarum, Arsane, Diocletiani Romani imperatoris jussu, in Daphne annis aliquot, omni cum honore custodiebatur. Post vero, pacis conditionibus invicem initis, regina, in Persidem missa, conjugii suo restituta est.

Eodem tempore imperator, ob partam victoriam, ubique per imperium Romanum largitiones distribuit.

Idem Diocletianus castra passim per confinia extruxit, ab Ægypto usque ad fines Persicos; collocatis ibi limitaneis militibus, ducibus etiam per provincias constitutis, qui castris hisce cum ar-

γοραίων ἀπὸ τῶν στρατιωτῶν· ἔκτισε δὲ καὶ τὸ στάδιον τὸ λεγόμενον ἐν Δάφνῃ διὰ τοὺς Ὀλυμπικοὺς καὶ τοὺς λοιποὺς ἀγωνιστὰς, ὥστε μὴ ἀπέναι ἐν κοτρίγαι; (23) καὶ στεφανοῦσθαι ἐν Ἀργυρῷ ποταμῷ, ἀλλὰ μετὰ τὸ ἀγωνίσασθαι πάντας ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ μεγάλῃ ἀνέναι αὐτοὺς ἐν τῇ λεγομένῃ Δάφνῃ, καὶ μὴ ἵνα ³⁰ τοσοῦτον διάστημα ὁδοῦ ἀπέρχωνται ἐν τῷ Ἀργυρῷ ποταμῷ ἐν κοτρίγαις τῆς Κιλικίας, καὶ οἱ Ὀλυμπικοὶ καὶ οἱ Ἀντιοχείς ἀπόντες κατὰ τὸ Ὀλύμπια, καθὼς καὶ ἐν τῇ θείᾳ αὐτοῦ διατάξει ἐκέλευσεν ἐν Δάφνῃ δαφνοῦσθαι ³⁷ τοὺς ἀγωνιζομένους ἐν τῷ ἀγῶνι τῶν Ὀλυμπίων. Ἐκτίσας δὲ ἐν αὐτῷ τῷ σταδίῳ Δάφνης ἱερὸν Ὀλυμπίου Διὸς, καὶ ἐν τῇ σφαιρόδῳ τοῦ αὐτοῦ σταδίου ἔκτισεν ἱερὸν τῇ Νεμέσει ³⁸. Ἀνετίσας δὲ καὶ τὸ τοῦ Ἀπολλωνίου ἱερὸν, κοσμήσας διαφόροις μαρμαρίοις. Ἐκτίσας [408] δὲ καὶ τῇ Ἑκάτῃ ἱερὸν καταχθόνιον βαθμῶν τέτταρες. Ἐκτίσας δὲ ἐν Δάφνῃ καὶ παλᾶτιον εἰς τὸ τοῦ ἀνιόντος βασιλεῖς ἐκεῖ καταμένειν, ἐπειδὴ πρῶτῃν εἰς τὸ ἄλσος ἐποιοῦν παπυλεῶνας καὶ κατέμενον. Ἐκτίσας δὲ καὶ φαβρικὰς (24) τρεῖς πρὸς τὸ κατασκευάζεσθαι ὅπλα τῷ στρατῷ, ἔκτισε δὲ καὶ ἐν Ἑδέσῃ φαβρικὰ διὰ τὸ τὰ ὅπλα ἐγγὺς χορηγεῖσθαι· ὥσαύτως δὲ καὶ ἐν Δαμασκῷ ἔκτισε φαβρικὰ, ἐννοήσας τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Σαρακενῶν. Ἐκτίσας δὲ καὶ ἐν Ἀντιοχείᾳ Μόνηταν, ὥστε χαράσσεσθαι ἐκεῖ νομίσματα· ἦν γὰρ ἡ αὕτη Μόνητα ἀπὸ σεισμοῦ καταστραφεῖσα· καὶ ἀνεκτίσθη. Ἐκτίσας δὲ καὶ λουτρά, ὅπερ ἐκάλεσε Συγκλητικὸν, ὁμοίως δὲ καὶ ἄλλα γ' λουτρά.

Ὁ δὲ Καῖσαρ Μαξιμιανὸς ἀπελθὼν κατὰ Περσῶν καὶ νικήσας αὐτοὺς κατὰ κράτος ἐπανήλθεν ἐν Ἀντιοχείᾳ, λαβὼν αἰχμάλωτον τὴν τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν γυναῖκα, ἐκείνων φυγόντων μετὰ ὀλίγων ἀνδρῶν εἰς τὸ Ἰνδολίμιτον ³⁹, τοῦ πλείους αὐτῶν ἀναλωθέντος. Ἡ δὲ βασίλισσα τῶν Περσῶν Ἀρσανὴ ὤκησεν ἐν Δάφνῃ φυλαττομένη [409] κατὰ κέλευσιν τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων Διοκλητιανοῦ μετὰ τιμῆς ἐπὶ χρόνων ⁴⁰. Καὶ μετὰ ταῦτα πάκτων εἰρήνης γενομένων ἀπεδόθη Πέρσαις τῷ ἰδίῳ αὐτῆς ἀνδρὶ, φυλαχθεῖσα μετὰ τιμῆς.

Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ χρόνῳ δωρεὰ παρειαχθήσαν παρὰ τοῦ βασιλέως πάσῃ τῇ Ῥωμαίων πολιτείᾳ ὑπὲρ τῶν ἐπινικίων.

Ἐκτίσας δὲ καὶ εἰς τὰ λίμνα κάστρα ὁ αὐτὸς Διοκλητιανὸς ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου ἕως τῶν Περσικῶν ὄρων, τάξας ἐν αὐτοῖς στρατιώτας λιμνανέους, προχειρισάμενος· καὶ δοῦκας κατὰ ἐπαρχίαν ἐνδοτέρω

VARIÆ LECTIONES.

³⁰ μὴ ἵνα. ἵνα μὴ? ³⁷ δαφνοῦσθαι. ε. Forte στεφανοῦσθαι. ε. Ch. ³⁸ Νεμέσει: Ch., Νεμέσῃ Ox. ³⁹ Ἰνδολιμίτον Ox. ⁴⁰ χρόνων. scribe χρόνον, ut est p. 482, 7. Conf. ad p. 181, 1.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(23) Ἐν κοτρίγαις. Ita etiam infra: καὶ μὴ ἵνα τοσοῦτον διάστημα ὁδοῦ ἀπέρχωνται ἐν τῷ Ἀργυρῷ ποταμῷ ἐν κοτρίγαις τῆς Κιλικίας. Locus iste difficilis est, et cui enucleando me fateor imparem. Κοτρίγαις, quadrigis, vertimus, nempe ob vocum similitudinem: nec enim vocabulum hoc usquam alibi invenire potui. Quid tamen quadrigis cum fluvio? De hoc videant eruditi.

(24) Ἐκτίσας δὲ καὶ φαβρικὰς. Φαβρικὸν etiam neutrum infra habemus: Ἐκτίσας δὲ καὶ ἐν Ἑδέσῃ

φαβρικὰ. Justiniani Novell. 85, habet, φάβριξ· ὥστε διὰ θείας ἡμῶν ἀντιγραφῆς ἐν ἐκείνοις αὐτοῖς κατατάττεσθαι τοῖς τόποις, ἐν οἷς; εἰσὶ δημόσιαι φάβρικες. Fabricæ autem hæc loci erant publici, armis conficiendis destinati; artificibus etiam ex publico stipe constituta, ut ex sequentibus, Justinian. Novel. citat., apparet: Ἐφ' ᾧ δημόσια αὐτοῖς ἐργαζομένους ὅπλα, καὶ τὰς ἐκ τοῦ δημοσίου σιτῆσαι; κομίζεσθαι.

τῶν κάστρων καθέζεσθαι μετὰ πολλῆς βοηθείας πρὸς Αματιὰν παραφυλακὴν. Καὶ ἀνένηκαν τῷ βασιλεῖ καὶ τῷ Καίσαρι στήλας ἐν τῷ λιμένι τῆς Συρίας.

Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ χρόνῳ ἐτυράννησαν οἱ Αἰγύπτιοι καὶ ἐφόνευσαν τοὺς ἀρχοντας αὐτῶν. Καὶ ἐπεστράτευσεν κατ' αὐτῶν ὁ αὐτὸς Διοκλητιανὸς, καὶ ἐπολέμησεν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῇ μεγάλῃ, πολιορκήσας αὐτήν καὶ ποιήσας φεσάτα, κόψας τὸν ἀγωγὸν καὶ στρέψας αὐτὸν ἀπὸ τοῦ λεγομένου Κανώπου καὶ παρέχοντα χρῆσιν τῇ πόλει. Παραλαβὼν δὲ Ἀλεξανδρείαν ἐνέπρησεν αὐτήν· εἰσῆλθε δὲ ἐν αὐτῇ ἐπιππος, τοῦ ἵππου αὐτοῦ περιπατοῦντος ἐπάνω τῶν λειψάνων. Ἦν δὲ κελεύσας τῷ ἐξπεδίτῳ μὴ φείσασθαι τοῦ φονεύειν, ἕως οὗ ἀνέλθῃ τὰ αἵματα τῶν [410] σφαζομένων ἕως τὸ γόνυ τοῦ ἵππου (25) οὗ ἐκάθητο. Συνέβη δὲ κατὰ κέλευσιν Θεοῦ πλησίον τῆς πόρτας εἰσελθόντος αὐτοῦ τὸν ἵππον ἐν ᾧ ἐκάθητο ὁ βασιλεὺς πατήσαι λείψανον ἀνθρώπου καὶ κονδύφαντα εἰς αὐτὸ (26) γονατίσαι καὶ αἱματοῦσθαι τὸ γόνυ τοῦ ἵππου καὶ προσεσχηκῶς ἔδωκεν ἰνδουλγεντίας^α, καὶ ἐπαύσαντο οἱ στρατιῶται κόπτοντες τοὺς πολίτας Ἀλεξανδρείας. Καὶ ἀνέστησαν οἱ αὐτοὶ Ἀλεξανδρεῖς στήλην χαλκὴν τῷ ἵππῳ ὑπὲρ εὐχαριστίας· ὅστις τόπος οὕτως ὀνομάζεται ἕως τῆς σήμερον ὁ Ἴππος Διοκλητιανοῦ. Καὶ ἔκτοτε ἐχρημάτισεν ὀνομάζεσθαι πρῶτον ἔτος Ἀλεξανδρείας. Ἔστιν οὖν ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου ὁ χρηματισμὸς τῆς πρὸς Αἴγυπτον Ἀλεξανδρείας.

Ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἀνεφάνη τις Μανιχαῖος ἐν Ῥώμῃ τῇ πόλει ὀνόματι Βουνδός· ὅστις ἀπέσχισεν ἐκ τοῦ δόγματος τῶν Μανιχαίων, παρειαγαγὼν ὡς δόγμα καὶ διδάσκων ὅτι ὁ ἀγαθὸς Θεὸς ἐπολέμησε τῷ πονηρῷ καὶ ἐνίκησεν αὐτὸν, καὶ δεῖ τὸν^α νικητὴν τιμῆν. Ἀπῆλθε δὲ καὶ ἐν Περσίδι διδάσκων. Ὅπερ δόγμα Μανιχαϊκὸν παρὰ Πέρσαις καλεῖται κατὰ τὴν αὐτῶν γλῶσσαν τὸ τῶν Δαρισθενῶν, ὃ ἐρμηνεύεται τὸ τοῦ Ἀγαθοῦ.

Ὁ δὲ [411] αὐτὸς Διοκλητιανὸς βασιλεὺς ἐποίησε διωγμὸν Χριστιανῶν καὶ ἐτιμωρήθησαν πολλοὶ μαρτυρήσαντες, ἐν οἷς ἐμαρτύρησε καὶ ὁ ἅγιος Μηνᾶς. Καὶ αἱ ἐκκλησίαι δὲ καθηρέθησαν, καὶ ἀπειλαὶ δὲ καὶ φόβος ἦν πολὺς.

Ἐν δὲ τῷ χρόνῳ τῶν Ὀλυμπίων κατέφθασεν ἐν Ἀντιοχείᾳ ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Διοκλητιανός, ἐλθὼν ἐξ Αἰγύπτου. Καὶ τοῦ Ὀλυμπικοῦ ἀγῶνος μέλλοντος ἐπιτελεῖσθαι, ἐφόρεσε τὸ σῆμα τὸ τοῦ ἀλυτάρχου ὁ βασιλεὺς Διοκλητιανός. Τὴν δὲ στολὴν ὁ ἀλύταρχος ἄσπρον ὀλοσηρικὸν ἐφόρει· ὁ δὲ βασιλεὺς ἀντὶ τοῦ ἄσπρου ἐφόρεσε πορφυροῦν, τὰ δὲ ἄλλα πάντα ὡς ἦν ἔθος τῷ ἀλυτάρχῃ φορεῖν, κρατῶν τὴν ἱερὰν βάρβδον καὶ προσκυνῶν τὸν δῆμον, ἐθεώρησε τὸν Ὀλυμπικὸν ἀγῶνα τὰς νενομισμένας πάσας ἡμέρας.

VARIAE LECTIONES.

^α εἰσελθόντος Ox., εἰσελθόντος Ch. ^α ἰνδουλγεντίας Ch., ἰνδουλπεντίας Ox. ^α τὸν. τὴν Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(25) Ἔως τὸ γόνυ τοῦ ἵππου. Ἔως, accusativo junctum, alibi haud temere invenies.

mata manu insidentes, loca custodirent. Imperatori itaque et Cesari stativas ubique per confinia Syriæ posuerunt.

Sub hoc tempus Ægyptii in præfectos suos insurgentes, eos interfecerunt. Imperator itaque in eos arma movit, Alexandriamque 309 magnam obsidione cinxit : et fossa egesta, rescissoque qui ibi urbis in usum erat, aquæductu, cursuque aquarum per aliam a Canopo viam diverso, urbem tandem cepit, captamque incendiis vastavit. Imperator autem, equo insidens, urbem ingressus est; equo interim occisorum cadavera calcante. Exercitui vero in mandata dederat uti non prius a cædibus abstinere, quam ad equi cui insidebat genua sanguis occisorum pertingeret. Contigit autem (Deo ita volente), imperatore urbem ingrediente, a Portis ipsis non procul, equum ejus, dum per cadavera incedit, trunco hominis impingere; equique, ex casu illo labascentis, genu sanguine tinctum esse. Quo viso, imperator militem repressit, et venia data non ulterius in Alexandrinos sævire permisit. Alexandrini itaque statuam æream equo grati posuerunt; locumque eum, Diocletiani Equum, usque adhuc appellant. Insuper etiam Alexandrini annum suum primum exinde numerabant. Hoc itaque initium est æræ Alexandrinorum in Ægypto.

Hujus sub imperio, prodiit Romæ Manichæus quidam, nomine Bundus : qui neglectis Manichæorum placitis, dogmata sua inexit. Docebat hic bonum Deum cum malo bellum habuisse; malumque a bono superatum; honorem proinde Victori tribuendum. In Persidem 310 quoque profectus, ibi etiam dogmata sua disseminavit. Manichæorum vero dogma hoc Persæ, idioniate suo, Daristhenorum vocant : quasi dicas, Dei boni dogma.

Idem Diocletianus imperator Christianos persecutus est; quorum multi martyrio coronati sunt : inter quos fuit sanctus Menas. Quin et templorum a fundamentis eversa sunt : graves insuper minæ, terroresque Christianis incussi.

Olympicis autem appropinquantibus, imperator Diocletianus ex Ægypto Antiochiam venit : ludisque celebratis, ipse alytarchæ habitum suscepit. Moris autem erat ut alytarcha stolam albam, holosericam gestaret : imperator vero, pro alba, purpuream sibi sumpsit; in cæteris habitum alytarchæ per omnia referebat, sacramque manu ferens virgam, et populum pro more veneratus, per dies constitutos omnes, Olympica certamina spectabat. Itaque ex optimatibus etiam ejus non-

(26) Καὶ κονδύφαντα εἰς αὐτό. Novum plane mihi inauditum hoc vocabulum.

nuli eo ad certamina convenerunt, virtutis suæ specimina exhibitori: quorum hi palestra, illi pugilatu, alii paneratio, cursu vero alii decertabant. Victoribus autem *sacras* dedit, omnibusque munera affatim dispertivit, uti sapientissimus Dometianus hæc scripta reliquit. Diocletianus autem alytarcha Antiochiæ factus, imperatorium habitum deposuit: nec amplius, finitis Olympicis, imperatorio fungi munere voluit, dicens: *Imperio memet 311 abdicavi, Jovisque immortalis habitum gestari*. Hunc itaque vitæ statum deinceps amplexus est, naturæque tandem cessit, annos natus LXXII.

Post depositum vero a Diocletiano imperium, a Maximiano Herculeo susceptum est, qui imperavit annos XIX. Hic Romam reversus, de Persis et Ægyptiis devictis triumphum egit. Erat autem procerus, robustus, capite canescente, crine plano, barbatus, colore nigro, naso eleganti, oculis pulchris, eloquens. Infensus et hic quoque Christianis fuit: plurimosque sanctos neci dedit, ex quibus fuerunt sanctus Pantaleo, sanctus Hesyehus, sanctus Hermippus, sanctus Hermolaus et sanctus Hermocrates, martyres.

Accidit autem etiam hujus sub imperio, Olympica celebrari, quo tempore Armenios, adversus Romanum imperium rebellantes, exercitu in Orientem ducto, penitus subegerat. Certior autem factus, Olympicorum celeberrimam jam instare panegyrim, Antiochiam venit: ubi et ipse, alytarchæ habitum gestans, munia ejus exsecutus est. Qui autem ibi convenerant senatorum filii, senatores etiam juniores ipsi, coram eo decertabant; hi quidem palestra, illi cursu, alii paneratio, aurigatione alii, alii pugilatu, nonnulli etiam voce certantes. Victorum autem (præter munera quæ eis largitus est), hos quidem majoribus auxit honoribus, illos vero ad militares provexit dignitates. Maximianus autem ipse, posito imperio, 312 purpura regioque ornatu omni exuebat sese; habitumque alytarchæ gestans, peractis Olympicorum diebus, non amplius imperatorio fungi munere dignatus est: sed Romam reversus regno sese abdicavit, privatam deinceps vitam

A Καὶ ἐκ τῶν ἀξιώματικῶν αὐτοῦ καθήρχοντό τινες ἐν τοῖς Ὀλυμπικοῖς ἀγῶσιν ἐπιδεικνύμενοι ἀρετῆς χάριν· καὶ οἱ μὲν ἐπάλαιον, οἱ δὲ ἐπύκτευν, οἱ δὲ ἐπαγκρατίζον, οἱ δὲ ἔτρεχον· καὶ τοῖς νικῶσι παρείχε σάκρας (27) καὶ πᾶσι πολλὰ ἐφιλοτιμήσατο· καθὼς Δομετιανὸς (u) [412] ὁ σοφώτατος (28) συνεγράφατο. Καὶ ἀλυτάρχης ἔνι Ἀντιοχείᾳ ὁ αὐτὸς Διοκλητιανὸς καὶ ἀποθέμενος τὸ βασιλικὸν σχῆμα καὶ μετὰ τὸ πληρῶσαι τὰ Ὀλύμπια οὐχ εἴλετο βασιλεῦσαι, λέγων ὅτι Ἀπεθέμην τὴν βασιλείαν καὶ ἐφόρεσα σχῆμα τοῦ ἀθανάτου Διός. Καὶ ἔκτοτε ἔμεινεν οὕτως· τελευτᾷ δὲ ἰδίῳ θανάτῳ, ὃν ἐνιαυτῶν οβ'.

B Ματὰ δὲ τὸ ἀποθέσθαι τὸν Διοκλητιανὸν τὴν βασιλείαν ἐδασίλευσε Μαξιμιανὸς ὁ καὶ ἐπικλῆν Ἐρμούλιος (29) ἔτη ιθ'. Καὶ ἀνελθὼν ἐν Ῥώμῃ ἰθριάμθευσε τὴν κατὰ Περσῶν καὶ Αἰγυπτίων νίκην. Ἦν δὲ μακρὸς, εὐσθενής, μισοπόλις τὴν κάραν, ἀπλόθριξ, τελειοπῶγων, μελαγχρόος, εὐρίνος, εὐόφθαλμος, ἐλλόγιμος. Ἠγωνίσαστο δὲ καὶ αὐτὸς κατὰ Χριστιανῶν καὶ ἐτιμωρήσατο πολλοὺς ἁγίους· ἐν οἷς ἑμαρτύρησεν ὁ ἅγιος Πανταλεὼν καὶ ὁ ἅγιος Ἡσύχιος· καὶ ὁ ἅγιος Ἑρμιππος καὶ ὁ ἅγιος Ἑρμόλαος καὶ ὁ ἅγιος Ἑρμοκράτης.

C Καὶ πάλιν Ὀλυμπίων ἀγομένων ἐν τῇ αὐτοῦ βασιλείᾳ, ἐλθόντος αὐτοῦ ἐν τῇ Ἀνατολῇ κατὰ Ἀρμενίων τυραννησάντων Ῥωμαίους, νικῆσας αὐτοὺς κατὰ κράτος καὶ ὑποτάξας αὐτοὺς, μαθὼν δὲ τὸν καιρὸν τῶν Ὀλυμπίων ὑπάρχειν, παρεγένετο ἐν Ἀντιοχείᾳ διὰ τὰς ἐπισήμους ἡμέρας τοῦ ἀγῶνος. Καὶ φορέσας [413] καὶ αὐτὸς τὸ σχῆμα τοῦ ἀλυτάρχου ἀλυτάρχησε καὶ ἡγωνίσαντο καὶ ἐπὶ αὐτοῦ ἐκ τοῦ δῆμου τέκνα συγκλητικῶν καὶ συγκλητικοὶ νεώτεροι· καὶ οἱ μὲν ἐπάλαιον, οἱ δὲ ἔτρεχον, οἱ δὲ ἐπαγκρατίζον, οἱ δὲ ἡνιόχουν, οἱ δὲ ἐπύκτευν, οἱ δὲ ἐφωνάσκουν καὶ οἱ νικῶντες ἐλάμβανον μείζους ἀξίας, οἱ δὲ προέκοπτον ἐν ταῖς στραταῖς διὰ τῶν διδομένων αὐτοῖς φιλοτιμιῶν. Ἀπέθετο δὲ καὶ αὐτὸς Μαξιμιανὸς τὴν βασιλείαν καὶ τὴν πορφύραν καὶ πᾶσαν τὴν βασιλικὴν φορεσίαν, καὶ ἐφόρεσε τὰ ἀλυταρχικὰ. Καὶ μετὰ τὸ πληρωθῆναι τὰς ἡμέρας τῶν Ὀλυμπίων οὐχ εἴλετο οὐδὲ αὐτὸς βασιλεῦσαι, ἀλλ' ἐπανελθὼν ἐν τῇ Ῥώμῃ ἀπατάξαστο τῆς βασιλείας καὶ ἔμεινεν οὕτως ἕως θανάτου. Καὶ

VARIÆ LECTIONES.

“ Forti. ἀλυταρχήσας. “ ἀλυτάρχησε. ἡλυτάρχησε Ch. V. vol. II, p. 49 C. “ ἐφωνάσκων, ἐφωνάσκουν, uti etiam supra habet, in Commod. “ Ch. “ στραταῖς Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(27) Τοῖς νικῶσι παρείχε σάκρας. Σάκραι rescripta sunt, sive litteræ imperatoriae: hoc vero loco diplomata imperatoria, sive litteras quas vocant patentes, victoribus honores quosdam, sive dignitates confirmantes, intelligi puto.

(28) Καθὼς Δομετιανὸς ὁ σοφώτατος. Forte legendum, Δομνίνος ὁ σ. De ludis enim hisce Olympicis Antiochiæ celebratis, quidquid profert auctor noster, Dominico chronographo id omne se acce-

D pisse supra fateatur, lib. XII, ubi de Commodο agitur.

(29) Ἐδασίλευσε Μαξιμιανὸς, ὁ καὶ ἐπικλῆν Ἐρμούλιος, ἔτη ιθ'. Diocletianus et Maximianus collegæ imperium una tenuerunt, unoque deinceps die, imperio abdicato, habitum privatum sumpserunt. Eutropius lib. I, ad finem: Uterque uno die privato habitu imperii insigne mutavit, Nicomedia Diocletianus, Hercules Mediolani, etc.

IIODH NOTÆ.

(u) Δομετιανός. Scriptor hactenus ignotus; sed eundem citatum legimus in alio quodam ms.

Oxon. Non itaque corrigendum Δομνίνος, qui arrisit Chilmeado.

μετὰ ἄν χρόνον τελευτῇ ἰδίῳ θανάτῳ, ὡν ἐνιαυ-
τῶν νϛ'.

Καὶ μετὰ τὸ ἀποθῆσθαι τὴν βασιλείαν Μαξιμιανὸν ἔδασκευσε Μαξέντιος ὁ καὶ Γαλέριος (30) ἔτη γ'. Ἦν κονδοειδής, πλατὺς, οὐλόθριξ, [414] λευκός, εὐ-
κώγων, ὑπόστραβος, σιμὸς, ὀργίλος. Ἐφίλει δὲ τὸ
βίνετον μέρος.

Ἐπὶ δὲ τῆς αὐτοῦ βασιλείας Ἰάμβλιχος ὁ φιλό-
σοφος ἐδίδασκεν (31), οἰκῶν ἐν Ἀδάφνῃ ἕως τῆς τε-
λευτῆς αὐτοῦ.

Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ χρόνῳ οἱ Πέρσαι συμμαχοῦντες
Ἀρμενίους πολεμηθεῖσιν ἅμα αὐτοῖς ἐπαλθόντες ἐν
τοῖς Ῥωμαϊκοῖς ἐπραίδευσαν χώρας. Καὶ ἐπεστρά-
τευσε κατ' αὐτῶν ὁ αὐτὸς Μαξέντιος (32) καὶ ἐπο-
λέμησε Πέρσαις, καὶ ἀνῆλωσεν αὐτοὺς διὰ τῆς Ἀρ-
μενίας κατελθὼν κατ' αὐτῶν, καὶ ἀπέσπασε χώρας
ἐκ τῶν Περσαρμενίων (33) καὶ ἐποίησεν ὑπὸ Ῥω-
μαίου· ἦντινα ἐκάλεσε πρώτην καὶ δευτέραν Ἀρμε-
νίαν Ῥωμαίων. Ἐν τῷ δὲ εἶναι τὸν αὐτὸν Μαξέν-
τιον εἰς Περσαρμενίαν ἐπέβριψαν οἱ Πέρσαι εἰς τὴν
᾽Οσδρὸνῃν καὶ παρέλαβον πόλιν καὶ ἔκασαν καὶ
ἐστρεψαν, καὶ λαβόντες πολλὴν πραιδὶν ἐξαίφνης
ἀνεχώρησαν· ἐλέγετο δὲ ἡ παραληφθεῖσα ὑπ' αὐ-
τῶν πόλις Μαξιμιανούπολις. Ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς
Μαξέντιος ἀνῆγειρεν αὐτὴν κτίσας καὶ [415] τὰ
τείχη, καὶ πολλὰ φιλοτιμιάμενος τοῖς ζήσασιν
ἐκούφισεν αὐτοὺς τῆς συντελείας ἐπὶ ἔτη γ'. Καὶ
ἐπανελθὼν ἐν τῇ Ῥώμῃ ἀνηρέθῃ (34), ὡν ἐνιαυτῶν
νγ'.

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Μαξεντίου (35) ἔδασκευ-
σε Κωνσταντῖος ὁ Χλωρὸς ἔτη ιγ'. Ἦν δὲ μακρὸς,
λεπτὸς, μισοπόλιος, εὐχρος τὸ σῶμα καὶ τοὺς
ὀφθαλμοὺς, εὐρινός, σπανός, ἥσυχος, μεγαλόφυ-
χος.

Ἦν δὲ τῇ αὐτοῦ βασιλείᾳ ἔπαθεν ὑπὸ θεομηνίας
Σαλαμιάς πόλις τῆς Κύπρου (36), ὑπὸ σεισμοῦ κατα-

agens. Non longe autem post, annum agens lviij.
satis concessit.

Imperium a Maximiano positum suscepit Ma-
xentius, qui et Galerius: regnavitque annos iii.
Erat vero curtus, corpore lato, crispus, candi-
dus, barbatus, substrabus, simus, iracundus:
factioni autem Venetæ studebat.

Hujus sub imperio floruit Jamblichus philoso-
phus, qui in Daphne vitam suam transegit.

Eodem tempore Persæ, junctis cum Armenia
viribus, Romanas ditiones invaserunt, easque
deprædarent. Maxentius itaque, per Armeniam
iter ducens, Persas bello petit; quibus debellatis,
regiones etiam ibi Persarmeniis abreptas, Ro-
mano addidit imperio; quas in Armeniam pri-
mam et secundam Romanorum distribuit. Interim
vero, dum Persarmeniæ Maxentius commoraba-
tur, Persæ Osdroinam invadentes; urbem ibi
captam, et incendiis vastatam, funditus everte-
runt: spoliisque ingentibus onusti, absque mora
recesserunt: nomen autem urbi ab eis captæ,
Maximianopolis. Urbem hanc imperator Maxen-
tius, mœnibus excitatis, de integro 313 instau-
ravit; civesque superstites multis donavit, tribu-
tis etiam illis in triennium remissis. Romam
deinde reversus, e medio sublatus est, ætatis
anno lviij.

Maxentium excepit Constantius Chlorus, qui
imperavit annos xiii. Erat hic procerus, gracilis,
subcanus, colore corporis oculorumque pulchro,
naso eleganti, parvus, quietus, magnanimus.

Hujus sub imperio, Salamias, urbs Cypri, di-
vinam iram passa est: maxima enim ejus pars

VARIE LECTIONES.

ἄν καὶ μετὰ Cl., κατὰ μετὰ Ox. ἄν Ἰάμβλιχος Ox. ἄν ᾽Οσδρὸνῃν Ox. ἄν οἱ Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(30) Ἐδασκευσε Μαξέντιος, ὁ καὶ Γαλέριος. Scr.
Μαξιμιανός, ὁ καὶ Γαλέριος· Maxentius enim Ga-
lerii cognomentum non habuit. Diocletianus au-
tem, et Maximianus Herculius imp. posito imperio,
hic quidem sibi successorem designat Constantium
Chlorum, imperii parte occidentali ei commissa:
Diocletianus vero Maximianum Galerium Orienta-
libus regionibus, sui in locum, præfecit. Maxen-
tium tamen Maximiani Herculei filium Romani,
sua auctoritate, Cæsarem crearent: contra quem
Constantinus M. Constantii Chlori ex Helena filius,
v imperii sui anno arma movit, tandemque penitus
devicit, ad Milvium pontem, teste Eutropio, lib. x.
Cæterum tempora hæc, in se perplexa salis, im-
plicatissima reddit auctor noster.

(31) Ἰάμβλιχος ὁ φιλόσοφος ἐδίδασκεν. Jamblichi
duo fuerant: alter libertus; ita enim, ἀπὸ δούλων,
apud Suidam, vertere possumus. Ἰάμβλιχος οὗτος,
ὡς φασιν, ἀπὸ δούλων ἦν. Said. Floruit hic sub
Antonino Pio, ut inquit Vossius: scripsit vero
Babyloniam, sive Rhodum et Sinonidis Amores,
lib. xxxix, teste Suida. Jamblichum alterum Chal-
cidensem, philosophum, Porphyrii auditorem, de
quo hoc loco Noster, Suidas sub Constantino imp.,

alii aliquanto sequius ponunt, Valentiniano et
Valente impp.

(32) Ἐπεστράτευσε κατ' αὐτῶν ὁ αὐτὸς Μαξέντιος.
Bellum hoc in Persas a Galerio Maximiano, Dioclet.
imp. anno xviij gestum est. Vid. Euseb. Chron.

(33) Ἐκ τῶν Περσαρμενίων. Persarmenii dicti
sunt, qui Armeniam majorem incolunt; Romano
imperio olim subditam, a Philippo vero, qui Gor-
diano successit, Saporis Persarum regi proditam,
uti testatur Evagrius, Eccles. Hist. l. v, cap. 7.

(34) Ἐπανελθὼν ἐν τῇ Ῥώμῃ ἀνηρέθῃ. Mortis
genus hoc Galerio non convenit.

(35) Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Μαξεντίου, etc. Con-
stantius, et Galerius Maximianus, quem hic auctor
intelligit, eodem tempore Cæsares creati sunt, et
in Reip. administrationem assumpti, a Diocletiano,
et Maximiano Herculeo: uti supra dictum: solique,
deinceps post purpuram ab his positam, simul im-
perarunt; Constantius quidem Galliis Britannisque
contentus, reliquo imperio omni Galerio concesso.

(36) Σαλαμιάς, πόλις Κύπρου. Forte, Σαλαμίς.
Pomponius Mela, De situ orb. l. ii, cap. 7, de
Cypro insula, ejusque magnitudine verba habens,
hæc addit: ut quæ aliquando novem regna cepit, et

terramotu in mare disjuncta est : reliquum vero urbis solo adaequatum corruit. Hanc itaque Constantius excitavit, et pecuniarum plurimum civibus superstitionibus largitus, tributa etiam illis in quadriennium remisit. Urbem vero hanc, quae antea Salaminas vocata fuit, variis aedificiis a se ornatam, Constantiam, a suo nomine nuncupari voluit : quae etiam Cypri metropolis est, in hunc usque diem.

Eodem imperante missus est, ingenti cum exercitu, Maximus Licinianus, ad partes Orientales vindicandas ab incursionibus Persarum et Saracenorum, qui antehac Orientem, ad Aegyptum usque perturbaverant. Accidit autem eodem tempore imperatorem Constantium in morbum incidere : ex quo, quadagesimo post die, interit, aetatis anno sexagesimo.

Constantio satis defuncto, Maximus Licinianus ab exercitu in Oriente 314 imperator salutatus est. Phestiano itaque exarcho, ibi cum copiis relicto, qui Orientem custodiret, ipse Romam profisciscitur. Antequam vero ex Antiochia discederet, Circensia spectare voluit, ubi populus Antiochenis dicticulis eum lacescebant, quod urbem nullis largitionibus donasset, cum tamen ibidem imperator primum renuntiatus fuisset. Imperator itaque super his indignatus, milites armatos adversus eos exire jussit : populum itaque sagittis in Circo petebant, millibus duobus excidio datis. Maximus autem imperator, Romam veniens, ibidem imperavit annos vii. Erat hic pectore firmo, capillitio nigro, membris compositis, barba hirsuta, oculis palebris, naso adunco, militum studiosus, iracundus, negotiis tractandis idoneus.

Sub hoc imperatore, Christianis indultum est uti non amplius latitantes, in publicum prodirent. Contigit autem hujus sub imperio martyrium subire sanctum Gelasinum, Heliopoli Phoenicum. Erat hic mimus secundi ordinis, qui, spectante populo

VARIAE LECTIONES.

²² καὶ Λικινιανὸν Ch., Καλλιχιανὸν Ox. ²³ αὐτοκράτωρ pro αὐτοκράτορα scribit Ch. Sed ita jam Ox. ἐκείνας Ox.

ED. CHILMEADI NOTE.

hunc aliquot urbes ferat : quarum clarissimæ, Salamis, et Paphos, etc. Stephanus etiam De urb. Κωνσταντεία, ἣ ἐν Κύπρῳ Σαλαμίς.

(37) Ἀπέστειλε Μάξιμον τὸν Καλλιχιανόν. Ser. τὸν καὶ Λικινιανόν, uti infra : sive Λικινίον : utroque enim nomine appellatus est : Maximum tamen hunc dictum, nusquam reperio. Nummi ejus Græce ita inscribuntur : ΑΥ. Κ. ΟΥΑΑ. ΛΙΚΙΝΙΑΝ. ΛΙΚΙΑΝΟΣ. ΕΕΒ. Ἀυτοκράτωρ Καίσαρ Ουαλέριος Λικινιανός : Λικίνιος : Σεβαστός, etc., et Latine : IMP. C. VAL. LICIN. LICINIUS P. F. AUG. Imperator Caesar Valerius Licinianus Licinius Pius Felix Augustus. Vicinius vero non a Constantio, sed a Galerio imperator factus, ideoque probabiliter in bella ista orientalia missus est. Eutropius lib. x : Per hoc tempus Licinius a Galerio imperator est factus, Dacia oriundus, notus ei antiqua consuetudine, et in bello, quod adversum Narseum gesserat : strenuus laboribus, et officiis acceptus.

(38) Ἐκέλευσεν ἄρμα κατ' αὐτῶν ἐξελθεῖν. Ἀρμα, singul. num. et ἄρματα, plural. pro armis,

ποντισθεῖσα εἰς τὴν θάλασσαν τὸ πολὺ αὐτῆς μέρος : τὸ δὲ λοιπὸν ἕως ἰδάρους ἔπεσεν. Ἦντινα ἀνεγείρας ὁ αὐτὸς Κωνσταντῆος καὶ πολλὰ πᾶν φιλοτιμωσάμενος καὶ κτίσας καὶ τοῖς ζήσασι πολίταις συγκωρήσας συντελείας ἐπὶ ἑτῇ τέσσαρα, καὶ κτίσας διαφόροις κτίσμασι τὴν πρῶν μὲν λεγομένην Σαλαμίδα, ἐξ ἐκείνου δὲ μετακληθεῖσαν Κωνσταντίαν : ἥτις ἐστὶ νῦν μητρόπολις τῆς Κύπρου.

Ἐν δὲ τῇ αὐτοῦ βασιλείᾳ ἀπέστειλε [416] Μάξιμον τὸν καὶ Λικινιανόν ²² (37) μετὰ πολλοῦ στρατοῦ ἐπὶ τὸ φυλάττειν τὰ μέρη τῆς Ἀνατολῆς διὰ τοὺς Πέρσας καὶ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Σαρακενῶν : ἐτάρασσον γὰρ πρῶν τὴν Ἀνατολὴν ἕως Αἰγύπτου. Συνέβη δὲ ἐν αὐτῷ τῷ χρόνῳ τὸν βασιλεῖα Κωνσταντίου ἀρρώστησαντα ἡμέρας μ' τελευτῆσαι : ἦν δὲ ἐνιαυτῶν ἐξήκοντα.

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Κωνσταντίου ἀνηγόρευσε ὁ στρατὸς ἐν τῇ Ἀνατολῇ Μάξιμον Λικινιανόν αὐτοκράτορα ²³. Καὶ ἔσας ἐν αὐτῇ τῇ Ἀνατολῇ Θεσιανὸν ἔξαρχον μετὰ βοηθείας εἰς τὸ φυλάττειν τὴν Ἀνατολὴν ἀπέλθεν ἐν Ῥώμῃ. Ἐν τῷ δὲ μέλλειν αὐτὸν ἐξιέναι ἀπὸ Ἀντιοχείας ἐθεώρησεν ἱπποδρόμιον : καὶ ὕδρισαν αὐτὸν οἱ δῆμοι τῆς πόλεως, οἱ οὐδὲν ἐφιλοτιμήσατο τῇ πόλει ἐκεῖ ἀναγρευθεὶς βασιλεὺς. Καὶ ἀγανακτήσας ἐκέλευσεν ἄρμα [417] κατ' αὐτῶν ἐξελθεῖν (38) : καὶ ἐτόξευσαν αὐτοὺς οἱ στρατιῶται ἐν τῷ ἱπποδρομίῳ, καὶ ἀπώλοντο χιλιάδες δύο. Ὅ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς Μάξιμος ἐλθὼν ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐδάσλευσεν ἑτῇ ζ'. Ἦν δὲ εὐσθηθός, μελάνθριξ, εὐθετός, δατυπῶγος, εὐόφθαλμος, χαμπυλόρινος, φιλοστρατιώτης, ὀργίλος, τραχταίστης (39).

Ἐν δὲ τῇ αὐτοῦ βασιλείᾳ ἐχαρίσατο ἐλευθερίαν τοῖς Χριστιανοῖς (40) εἰς τὸ μὴ κρύπτεσθαι αὐτοὺς ἀλλὰ δημοσιεύειν. Συνέβη δὲ ἐν τῷ χρόνῳ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐν Ἡλιουπόλει τῆς Φοινίκης μαρτυρησαὶ τὸν ἄγιον Γελάσιον : ἦν γὰρ μῖμος δευτέρος (41) καὶ

frequenter occurrunt apud recentiores : hoc tamen loco pro exercitu, sive armatis, poni videtur.

(39) Τραχταίστης. Cyrilli Lex. τραχταίστης. σκοπιστά, ἐξεταστά : a verbo τραχταῖω, tracio. Infra etiam lib. xvi, habemus τραχτεύειν et τραχτεύτης, ab eodem fonte.

(40) Ἐχαρίσατο ἐλευθερίαν τοῖς Χριστιανοῖς. Vide Euseb. Eccles. Hist. l. x, cap. 5.

(41) Ἦν γὰρ μῖμος δευτέρος. Μῖμον δευτέρον vocat, quem Cicero, actorem secundarum partium. Cic. in Verr. : Ut in actoribus Græcis fieri videmus, sarpe illum, qui est secundarum aut tertiarum partium, cum possit aliquanto clarius dicere, quam ipse primarum multum submittere, ut ille princeps quam maxime excolat, etc. Primarum nimirum partium actori, principum fabulae recitandæ onus incubuit. Histriones trium horum ordinum, πρωταγωνιστῆς, δευτεραγωνιστῆς, Græci dicti sunt : ἄγῶν enim etiam actionem fabulae in scena significat : unde apud Hesychium, Ἀγωνισταί, οἱ ὑποκριταί, id est, mimi, sive histriones.

εισηλθεν εις τὸ παγνίδιον πανδῆμου ἀγομένου. Καὶ Ἀ πλήθους θεωρούντος ἔβαλον αὐτὸν εἰς βούττιν μεγάλην βαλανείου (42) γέμουσαν ὕδατος χλιαροῦ, καταγελῶντες τοῦ Χριστιανικοῦ δόγματος καὶ τοῦ ἀγίου βαπτίσματος. Ὁ δὲ αὐτὸς Γελάσιος ὁ μίμος βαπτισθεὶς [418] καὶ ἀνελθὼν ἐκ τοῦ βουττίου καὶ φορέσας ἱμάτια λευκὰ οὐκέτι ἠνέσχετο θεατρίσαι, λέγων ἐπὶ τοῦ δήμου οὗ Χριστιανός εἰμι· εἶδον γὰρ δύναμιν Θεοῦ φεδερὰν ἐν τῷ βαπτίζεσθαι με ἐν τῷ βουττίῳ καὶ Χριστιανός ἀποθήσκη. Καὶ ἀκούσας ταῦτα ὁ δῆμος ὅλος ὁ θεωρῶν ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς πόλεως ἐμάνη σπῆδρα· καὶ ὄρμησαντες ἐκ τῶν βάθρων εἰς τὴν θυμέλην ἐκράτησαν αὐτὸν καὶ σύραντες αὐτὸν ἔξω τοῦ θεάτρου, ὡς φορεῖ τὰ λευκὰ ἱμάτια αὐτοῦ, λιθοβολήσαντες ὁ φόνευσαν αὐτὸν, καὶ οὕτως ἐτελειώθη ὁ δίκαιος. Καὶ Β λαβόντες τὸ λείψανον αὐτοῦ ἀπήγαγον αὐτὸ εἰς τὴν κώμην τὴν λεγομένην Μαριάμην, ὅθεν ὑπῆρχεν, ἔξω ὕσαν Δαμασκοῦ τῆς πόλεως (43) ἀπὸ ἐνὸς ἡμίσεος ὁ μίλου. Καὶ ἐκτίσθη αὐτῷ εὐκτῆριος οἶκος.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Λικιννιανὸς Μάξιμος χειρουργθῆς τελευτᾷ (44), ὧν ἐνιαυτῶν μς'.

universo, theatrum ingressus, in solum balnei magnum, aquis tepentibus plenum, injectus est; nempe Christianae religionis, et sancti baptismatis in ludibrium. Gelasinus autem iste mimus, ubi baptizatus ex labro, vestibus albis indutus, egrederetur, mimus agere amplius delectavit; populumque allocutus universum: Ego, inquit, Christianus sum; vidi enim in lapacro tremendam Dei majestatem. 315 et Christianus moriar. Haec ubi audierat omnis qui in theatro spectabat populus, furore summo commotus est: confestim itaque omnes ex gradibus in scenam irruentes, comprehensum Gelasinum et theatro extractum, in alio quem ferebat amictu, lapidibus obrutum interfecerunt. Atque hic justi viri exitus fuit. Reliquias vero ejus, qui genere ei conjuncti erant, in vicum unde ipse oriundus erat, Mariammen dictum, milliarii dimidia parte a Damasco urbe remotum, deportarunt. Huic etiam oratoriam domum extruxerunt.

Imperator autem Maximus Licinnianus, a chirurgorum sectionibus interiit, annos natus xlii.

VARIE LECTIONES.

ἡ Γαλάσιος Οἰ. ἡ λιθοβολήσαντες Ch., Chron. Pasch. p. 276 A, λιθοβολήσαντες Οἰ. ἡ ἐνὸς ἡμίσεος. l. e. 1 1/2.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(42) Εἰς βούττιν μεγάλην βαλανείου. Βούττις, C Βουττίον, βουττίον, et βουττή, *butta*, *dolium*: hic pro labro ponitur.

(43) Ἐξω ὕσαν Δαμασκοῦ τῆς πόλεως. Chr. Alex. habet, ἔξω Ἰλίου πόλεως, verisimiliter: Mariamme enim vicus uti et Heliopolis, Phœnicie; Damascus vero, Syriæ urbs est. Mariammia Stephano dicitur:

Μαριάμνα, πόλις Φοινίκων.

(44) Χειρουργθῆς τελευτᾷ. Licinius, a Constantino multis praeliis tentatus, ab eodem tandem penitus devictus, sese dedit: deinde vero, ut Eutropius testatur, religione sacramenti, Thessalonice privatus occisus est.

316 ΛΟΓΟΣ ΙΓ'

ΧΡΟΝΟΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ.

(I) LIBER XIII

DE TEMPORIBUS CONSTANTINI IMPERATORIS.

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Μαξίμου Λικιννίου ἔβασλευσεν ὁ θεοτότατος καὶ πιστότατος, ὁ υἱὸς Κωνσταντίνου τοῦ Χλωροῦ, Κωνσταντῖνος ὁ μέγας τῇ πρὸ δευτέρῃ Καλανδῶν Αὐγούστῳ ἐπὶ τῆς ὑπατείας Σεβήρου καὶ Μαξιμιανοῦ (45) καὶ ἔμεινε βασιλεύων ἔτη λβ'. Ἦν δὲ μακρὸς, πυρρὸς ὁ, μεγαλόφυχος, ἥσυχος, θεοφιλής.

D Maximum Licinnium excepit in imperio Constantinus Magnus, Constantii Chlorig filius, imperator fidelissimus et pientissimus: qui regnare cepit viii Kal. Augusti, Severo et Maximiano coss., et regnavit annos xxxii. Erat autem procerus, rufus, magnanimus, ingenii sedati et Deo charus.

VARIE LECTIONES.

ἡ πυρρὸς Ch., πυρὸς Οἰ.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(45) Ἐπὶ τῆς ὑπατείας Σεβήρου καὶ Μαξιμιανοῦ. Chr. Alex. ad Constantini annum i Constantium

Crs. et Maximianum Jovium v coss. ponit; Eusebius vero nullos.

Hujus sub imperio, bellum grave in Occidente exortum est; ad quod reprimendum divinissimus Constantinus cum exercitu profectus est: ceterum devictus imperator, a Barbaris undique cingebatur. His itaque positus in angustiis, ad somnum decubiturus, a Deo precibus expetivit his malis liberari. Somno deinde correptus, per quietem vidit crucem in cœlo, cui inscriptum erat: *In hoc vince*. Perfecta autem inscriptione, e somno expergefactus est. Surgens itaque, et efflicta crucis quam in cœlo vidit, **317** effigie eam in pugnam præferri jussit: simul etiam exercitui suo addens animos, victoriam eis pollicitus est. Tum vero egressus, prælioque cum Barbaris commisso, illos eo usque profligavit, ut ad unum omnes perierint. Victor deinde Romam repetit cum triumpho magno, crucis signum prælatum habens: cujus quoque vim simul et visionem suam omnibus aperuit, testatus: *Hoc signum esse Dei Galilæorum qui Christiani vocantur*. Absque mora igitur gentilium templa atque fana funditus evertit: missisque ubique per imperium litteris suis imperatoriis, Christianorum ecclesias aperiri jussit. Tum vero, ubi jejunasset, et rudimentis Christianæ religionis imbutus fuisset, baptizatus est ipse, cum matre Helena, a Silvestro episcopo Romano: baptizati etiam sunt propinqui ejus omnes et amici, Romanorumque insuper aliorum multitudo ingens. Sic itaque imperator Constantinus Christianus factus est.

Posthæc vero contra Persas arma movens, bello superior evasit, datis etiam Persis pacis conditionibus, flagitante hoc ab eo Sarabaro, Persarum rege. Idem Constantinus imperator Euphratesiam a Syria et **318** Osdroina sejungens, provinciam fecit; jure etiam metropolitico Hierapoli concessit. In reditu vero Antiochiam veniens, Ecclesiam Magnam, opus plane magnificum, ibidem condidit, dissoluto Philippi regis balneo publico: quod, pervetustum cum esset et tempore collapsum, inutile prorsus fuit. Prope ecclesias quoque hospitium extruxit: Rufini etiam basilicam condidit. Fuerat hæc olim Mercurii fanum; quod Rufinus, prætoriorum sacerdotum præfectus, demolitus fuerat; eodem in loco inchoata ante bellum basilica, quam postea, a bello redux, imperatoris jussu, Romam repetentis, Antiochiæ relictus, ad exitum perduxit. Constantinus autem imperator ab Antiochia discedens, Sy-

Β Ἐν δὲ τοῖς χρόνοις τῆς βασιλείας αὐτοῦ πόλεμος ἐγένετο ἐν τῇ Δύσει μέγας· καὶ ἐξηλθε κατ' αὐτῶν ὁ θεοτάτος Κωνσταντῖνος, καὶ ἡττηθεὶς ἐφοσεύετο ὑπὸ τῶν Βαρβάρων (46). Καὶ θλιβόμενος [2] ἐν τῇ μέλλειν αὐτὸν καθεσθῆναι ἤδικοτο βυθῆναι ἀπ' αὐτῶν· καὶ ἔλκυσθεὶς εἰς ὕπνον εἶδε κατ' ὄναρ ἐν τῷ οὐρανῷ σταυρὸν, ἐν ᾧ ἐπεγέγραπτο· Ἐν τούτῳ νίκα. Καὶ ἀναγνοὺς τὸ ἐπιγεγραμμένον ἐν τῷ σταυρῷ διυπνίσθη· καὶ ἀναστὰς ἐποίησε σῖγνον σταυροῦ, ὡς εἶδεν ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ προηγεῖτο αὐτοῦ. Καὶ προτρεφάμενος τὸν ἴδιον στρατὸν, λέγων ὅτι Νικῶμεν, καὶ ὁρμήσας καὶ συμβαλὼν τοῖς Βαρβάροις, ἐνίκησε τὸν πόλεμον κατὰ κράτος, ὥστε μηδὲνα τῶν Βαρβάρων σωθῆναι ἀλλὰ πάντας ἀπολέσθαι. Καὶ ἐπαῆλθεν ἐν τῇ Ῥώμῃ μετὰ νίκης καὶ χαρᾶς μεγάλης, ἔχων ἐμπροσθεν αὐτοῦ τὸν σῖγνον τοῦ σταυροῦ. Ἐξηγεῖτο δὲ πᾶσι τὴν τοῦ ὁράματος καὶ τοῦ σῖγνου τοῦ σταυροῦ δύναμιν, λέγων ὅτι *Τοῦτο τὸ σημεῖον ἐστὶ τοῦ Θεοῦ τῶν Γαλιλαίων τῶν λεγομένων Χριστιανῶν*. Καὶ εὐθὺς τὰ ἱερὰ καὶ πάντας τοὺς ναοὺς τῶν Ἑλλήνων κατέστρεψε καὶ τὰς ἐκκλησίας τῶν Χριστιανῶν ἀνέωξε, πανταχοῦ σάκρας καταπέμφας ὥστε τὰς ἐκκλησίας τῶν Χριστιανῶν ἀνοιχθῆναι. Καὶ νηστεύσας καὶ κατηχηθεὶς ἐβαπτίσθη ὑπὸ Εὐδόστρου, ἐπισκόπου Ῥώμης, αὐτὸς καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ Ἑλένη καὶ πάντες οἱ συγγενεῖς αὐτοῦ καὶ οἱ φίλοι αὐτοῦ καὶ πλῆθος ἄλλων πολλῶν Ῥωμαίων. Καὶ ἐγένετο Χριστιανὸς ὁ αὐτὸς Κωνσταντῖνος βασιλεὺς.

Γ Καὶ ἐπιστράτευσεν κατὰ Περσῶν καὶ ἐνίκησεν καὶ ἐποίησε πᾶντα εἰρήνης [3] μετὰ Σαραβάρου^α, βασιλέως Περσῶν, τοῦ Πέρσου αἰτήσαντος· εἰρήνην ἔχειν μετὰ Ῥωμαίων. Ὁ δὲ αὐτὸς Κωνσταντῖνος βασιλεὺς καὶ τὴν Εὐφρατησίαν ἐποίησεν ἐπαρχίαν, ἀπὸ Συρίας καὶ Ὀσροηνῆς^β μερίδας καὶ δοὺς δίκαιον μητροπόλει· ἐν Ἱερὰπολει. Καὶ ὑποστρέψας ἦλθεν ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ μεγάλῃ· καὶ ἔκτισεν ἐκεῖ τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν, μέγιστον κτίσμα, λύσας τὸ λεγόμενον Φιλίππου βασιλέως δημόσιον· λουτρὸν γὰρ παλαιὸν ἦν καὶ τῷ χρόνῳ φθαρὲν καὶ μὴ λούον. Ἐκτισε δὲ καὶ ξενῶνα πλησίον· ὁμοίως δὲ ἔκτισε καὶ τὴν λεγομένην Ρουφίνου βασιλικήν· ἦν γὰρ τοῦτο ἱερὸν τοῦ Ἑρμοῦ, καὶ ἔλυσεν αὐτὸ Ρουφίνος ὁ ἐπαρχὸς τῶν ἱερῶν πραιτωρίων. Ἀπελθὼν δὲ μετὰ τοῦ βασιλέως ἐν τῷ πολέμῳ ἐκελεύσθη ὑπ' αὐτοῦ περιμεῖναι ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ μεγάλῃ· καὶ ἐπλήρωσε τὴν αὐτὴν βασιλικήν, ἐπανερχομένου τοῦ αὐτοῦ βασιλέως ἐπὶ

VARIAE LECTIONES.

^α Σαραβάρου. c. Constantinus adversus Parthos, ut Eutropius, vel Persas, ut Hieronymus, qui jam Mesopotamiam fatigabant, ultimo vitæ anno bellum molliens, Achyrene, Nicomedie suburbio, fatis concessit. Quo tempore Sapor, sive Sapoies, Persarum erat rex: qui etiam, anno sequente, Nisibim occupavit, vastata Mesopotamia. Sed et Cedrenus testatur anno xxi Constantini imp. pacem inter Saporum, Persarum regem, et Romanos ruptam fuisse. Itaque pro Σαραβάρου hoc loco legendum Σαπώρου. d. Ch. Σαραβάρου alia forma videtur ejus quod est p. 7 B, 8 D, et 9 C Σαβουραρσάκης; nisi id ipsum restituendum est. ^β Ὀσροηνῆς. Ὀσροίνης Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(46) Καὶ ἡττηθεὶς ἐφοσεύετο ὑπὸ τῶν Βαρβάρων. Alii omnino aliter ista narrant. Vide Euseb. De vit. Constant. lib. i, qui hæc Constantino, Maxentium

Romæ imperantem armis petenti, accidissem testatur: cujus etiam rei narrationem se ab imperatore ipso posthæc accepisse, loco citato profluitur.

Ῥώμην. Ἐν τῷ δὲ μέλλειν ἐξέρχεσθαι τὸν βασιλεῖα A
Κωνσταντίνου ἀπὸ τῆς αὐτῆς Ἀντιοχείας, ἐποίησε
πρῶτος αὐτὸς ἄρχοντα Ἀντιοχείας τῆς Συρίας Πλού-
ταρχον ὀνόματι Χριστιανόν· ὅστις καὶ εἰς τὸ κτίσμα
τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς βασιλικῆς ἐκελεύσθη ἐργο-
δικτεῖν. Ὁ δὲ αὐτὸς Πλούταρχος ἐν τῷ κτίζειν τὸν
ξενῶνα εὐρυκῶς τὸ χαλκούργημα τοῦ Ποσειδῶνος τὸ
ἐστὼς (47) τετελεσμένον [4] ἔνεκεν τοῦ μὴ πάσχειν
τειομένην τὴν πόλιν, ἐπάρας τοῦτο ἐχώνευσε καὶ
ἐποίησεν αὐτὸ στήλην τῷ αὐτῷ Κωνσταντίνῳ τῷ
βασιλεῖ, στήσας αὐτὴν ἐξω τοῦ πραιτωρίου αὐτοῦ,
γράφας ὑποκάτω αὐτῆς, Βόνῃ Κωνσταντίνῳ⁴⁷. Ἦτις
στήλη χαλκῇ ἴσταιται ἕως τῆς νῦν.

Προηγάγετο δὲ ὁ αὐτὸς βασιλεὺς ἐν τῇ αὐτῇ με-
γάλῃ πόλει τῶν Ἀντιοχείων πρῶτοις κόμητα Ἀνατο-
λῆς ἐπὶ τῆς ὑπατείας Ἰλλου καὶ Ἀλδίνου, ποιήσας B
αὐτῷ πραιτωρίον τὸ ἱερὸν τῶν Μουσῶν, πληροῦντα
τὸν τόπον ἐν τῇ Ἀνατολῇ τοῦ ἐπαρχοῦ τῶν πραιτω-
ρίων, ὀνόματι Φηλικιανόν⁴⁸ Χριστιανόν, χαρισάμενος
τῇ αὐτῇ πόλει τῶν Ἀντιοχείων διὰ θεοῦ αὐτοῦ τύπου
δικαιώματα ἀξίας δευτέρου κομετάτου, τοῦ τῆς ἔτους
χρηματίζοντος (48) κατὰ τὴν μεγάλην τῶν Ἀντιοχείων
πόλιν. Οὐκ ἦν γὰρ πρῶην ἐν τῇ αὐτῇ μεγάλῃ Ἀν-
τιοχείᾳ κόμης Ἀνατολῆς ἐγκάθετος (49), ἀλλὰ κατὰ
πόλεμον κινούμενον δηληγάτωρ ἐκάθετο (50) ἐν
Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας, καὶ ὅτε ἐπαύθη ὁ πόλεμος,
ἐκουφίστο ὁ δηληγάτωρ. Ὁ δὲ βασιλεὺς Κωνσταν-
τίνος ἐξῆλθεν ἀπὸ Ἀντιοχείας, ἑάσας Ρουφίνον τὸν
ἐπαρχον· ὅστις Ρουφίνος σπουδάσας ἀνεπλήρωσε
τὴν βασιλικὴν καὶ διὰ τοῦτο ἐκλήθη ἡ Ρουφίνου.

Ὁ δὲ βασιλεὺς [5] Κωνσταντίνος ἐπεμφε τὴν C
ἐκείνου μητέρα τὴν κυράν Ἑλένην (51) εἰς Ἱεροσό-
λυμα εἰς ἀναζήτησιν τοῦ τιμίου σταυροῦ· ἦτις καὶ
εὐρούσα ἀνήγαγε τὸν αὐτὸν τίμιον σταυρὸν μετὰ τῶν
πάντε ἡλῶν καὶ ἡύξῃη ἐξ ἐκείνου τὰ τῶν Χριστι-
ανῶν πάντα.

Ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς καὶ τρίτην Παλαιστίνην
ἐποίησεν ἐπαρχίαν. Καὶ ἐπὶ τῆς αὐτοῦ βασιλείας
ἐνεκαίνισθη⁴⁹ τὸ ποτε Βυζάντιον ἐπὶ τῆς ὑπατείας
Γαλλιανοῦ⁵⁰ καὶ Συμμάχου (52), τοῦ αὐτοῦ δὲ βα-

riæ præfectum Christianum primus constituit,
Plutarchum nomine: cujus etiam cura, in eccle-
sia et basilica exstruendis, usus est. Plutarchus
vero iste, inter condendum hospitium, reperta ibi-
dem Neptuni statua ærea, telematice præparata,
adversus terræmotus, ne deinceps ab his urbs pa-
teretur, eam extractam inde refundit, statuumque
ex ea effictam, Constantino imperatori erexit:
quam et extra prætorium suum excitavit, cum hac
inscriptione: Bono Constantino. Quæ quidem sta-
tua ibi usque adhuc visitur.

Idem imperator Antiochiæ magnæ primus comitem
Orientis, qui 319 præfecti prætorio locum teneret,
constituit Christianum, nomine Felicianum: cui
etiam, in prætorium ei ut esset, Musarum sanum
assignavit. Factum hoc Illo et Albino coss., concessis
etiam Antiochensibus, divino imperatoris ex edicto,
dignitate ac jure comitatus secundi, anno æræ An-
tiochenæ cccxxxiii, cum ante illud tempus Orien-
tis comes Antiochiæ magnæ sedem suam non ha-
buerit: sed moto aliquo bello, delegatus ibi pro
tempore sedebat; quo finito, desit et ejus delegatio.
Constantinus autem imperator, Antiochia discedens,
Rufinum ibi præfectum reliquit: qui, sedulo ope-
ram suam impendens, basilicam absolvit. Ob hanc
itaque causam, *Rufini basilica* vocata est.

Idem Constantinus imperator matrem suam, do-
minam Helenam, Hierosolymas misit, ad exquiren-
dam crucem venerabilem: quam una cum quin-
que clavis repertam, Helena inde reportavit. Ex
eo tempore res Christianorum melius se in dies
habuere.

Idem imperator tertiam quoque Palæstinam pro-
vinciam fecit. Hujus etiam sub imperio Byzantium
instaurata est, Galliano et Symmacho coss. Cum
enim imperator, processu ad longum tempus sus-

VARIE LECTIONES.

⁴⁷ Βόνῃ Κωνσταντίνῳ Ox.
⁴⁸ Γαλλιανοῦ, Γαλλικανοῦ Ch.

⁴⁹ Φηλικιανόν Ox., Pollux p. 274.

⁵⁰ ἐνεκαίνισθη Ch., ἀνεκαίνισθη Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(47) Ἐστὼς. Scr. ἐστὼς.

(48) Τοῦ τῆς ἔτους χρηματίζοντος. Æræ Antio-
chenæ annus cccxxxiii respondet anno Christi
Eusebiano cccxxvi, sive Dionysiano vulgari
cccxxx, qui Constantini imp., secundum eundem
Eusebium, annus erat xxi, qui quidem annus in
Chr. Alex. a Raderio edito deest: idem tamen
Chr. a Scaligero editum, ad hunc Constantini an-
num, Constantium Cæs. vi et Albinum coss. exhi-
bet, anno sequente ἀνευ ὑπάτων relicto. Eodem
etiam anno dictos coss. ponunt Fasti Capitolini.

(49) Ἐγκάθετος. Scr. ἐγκάθετος.

(50) Δηληγάτωρ ἐκάθετο. Δηληγάτωρ, *delegatus*;
uti et δηληγατίων, *delegatio* apud Suidam. Hesy-
chius etiam, δηληγατίων, ἀπορίων, qui causis
determinandis præest.

(51) Κύραν Ἑλένην. Κύρα, pro κυρία, *Domina*,
apud recentiores frequenter.

(52) Ἀνεκαίνισθη τὸ ποτὲ Βυζάντιον ἐπὶ τῆς

D ὑπατείας Γαλλιανοῦ καὶ Συμμάχου. Mallem ἐνεκα-
ίνισθη. Urbs enim hæc licet annis ante aliquot, sub
aliis coss. exædificari cœpta fuerit, sub his tamen
ad exitum tandem perducta est, atque dedicata,
uti etiam testatur Chr. Alex. auctor: qui coss. hos
ponit ad annum Constantini M. xiv, quo anno
Hesychius Illustris in Patr. Constant. urbem de-
dicatam tradit: annus vero hic erat Christi vul-
gari cccxxxi, æræ vero Antiochenæ annus cccxxix.
Auctor tamen noster infra urbis hujus dedicationem
confert in ejusdem æræ annum cccxxviii, id est
in annum Christi vulgarem. cccxxix, qui Constan-
tini imp. est xiv. Hieronymus etiam in supple-
mento suo ad Chr. Euseb. Encænna hæc ponit ad
Constantini annum xiv, quo anno Fasti Capitolini
Gallicanum et Symmachum habent coss. Verum de
hac urbis Constantinopolitane encæniorum epo-
cha, vide Jos. Scaliger De emend. temp. lib. v, et
ejusdem Can. isagoge. l. iii.

cepto, Byzantium Roma profectus esset, veterem A urbis murum, Byzi opus, instauravit; 320 muro-
que alio de novo exstructo, et ad murum vete-
rem adjecto, urbem ipsam, Constantinopolim, vo-
cari jussit. Hippodromum quoque instauravit, sta-
tisque æreis, ornatuque omnimodo splendidiorem
reddidit: exstructa etiam ibi, ad formam ejus quæ
Romæ est, sella imperatoria, unde ludos impera-
tor spectaret. Palatium quoque magnū et specio-
sum, quale Romæ habetur, prope Hippodromum,
Cochleum dictum, exstruxit: forum etiam amplum
et spectabile, cujus in medio columnam posuit,
porphyriticam totam penitusque mirandam: cui
etiam statuam sibi imposuit, capite septem radiis
coronato: quod simulacrum æreum imperator ex
Illo, ubi olim steterat, urbe Phrygiæ, advexit.
Idem etiam Constantinus, ablatum clanculum Roma
Palladium, quod vocant, in foro a se condito, in-
fra columnam statuæ suæ collocavit: sicut Byzan-
tini nonnulli asserunt, ipsum ibidem recondi af-
firmantes. Urbis vero a se instauratæ et a nomine
suo vocatæ Fortunam Anthusam appellari voluit,
sacrificium incruentum Deo peragens. Urbis hujus
prima fundamina posuit Phidalia, quæ urbis For-
tunæ tunc temporis Ceroen nomen imposuit. Phi-
daliā hanc Byzas, Thraciæ rex, in uxorem duxit,
post mortem 321 Barbysii, patris ejus; qui loci
illius dominus fuit, et temporarii custos. Hic vero mo-
riturus, Phidaliæ in mandatis reliquit uti muro
ad mare perducto locum illum circumdaret. Byzas
itaque, loco illo in nomen suum vocato, sedem illic
regni posuit.

λευτὴν ἐκέλευσε τὴν Φιδάλιαν ποιῆσαι τείχος τῷ
καλέσας τὴν χώραν ἐβασίλευσεν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει.

Porro [Constantinus] ab introitu palatii, ad fo-
rum usque, porticus duas exstruxit speciosas, variis
statuis, columnisque marmoreis ornatas: locum

σιλῶς Κωνσταντίνου ποιήσαντος, πρόκεισσαν ἐπὶ
πολὺν χρόνον (53), ἀπὸ Ῥώμης ἐλθόντος ἐν τῷ
Βυζαντίῳ· ὅστις καὶ τὸ πρῶτον τείχος (v) τῆς αὐτῆς
πόλεως ἀνένευσσε τοῦ Βύζου καὶ προσθεὶς ἄλλο διὰ-
στημα πολὺ τῷ τείχει, καὶ συνάψας τῷ παλαιῷ
τείχει τῆς αὐτῆς πόλεως, ἐκέλευσεν αὐτὴν Κωνσταν-
τινούπολιν λέγεσθαι, ἀναπληρώσας [6] καὶ τὸ
Ἰππικὸν καὶ κοσμήσας αὐτὸ χαλκουργήμασι καὶ
πάσῃ ἀρετῇ, κτίσας ἐν αὐτῇ καὶ κάθισμα θεωρίου
βασιλικῷ καθ' ὁμοιότητα τοῦ ἐν Ῥώμῃ ὄντος. Ἐκτίσας
δὲ καὶ παλάτιον μέγα καὶ εὐπρεπὲς καθ' ὁμοιότητα
ὡσαύτως τοῦ Ῥώμης πλησίον τοῦ Ἰππικοῦ, [τὴν
ἀνοδὸν ἀπὸ τοῦ παλατίου εἰς τὸ κάθισμα τοῦ Ἰππικοῦ
διὰ] τοῦ λεγομένου Κογχίου, κτίσας καὶ φόρον
μέγαν [54] καὶ εὐπρεπὴ πάνυ, καὶ στήσας ἐν τῷ
B μέσῳ κίονα ὀλοπόφυρον ἄξιον θαύματος, καὶ ἐπάνω
τοῦ αὐτοῦ κίονος ἐαυτῷ ἕστησεν ἀνδριάντα, ἔχοντα
ἐν τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ ἀκτίνας ἐπτά· ὅπερ χαλκούρ-
γημα ἤγαγεν εἰς τὸ Ἰλιον· ἕστηκός (55), πόλιν τῆς
Φρυγίας. Ὁ δὲ αὐτὸς Κωνσταντίνος ἀφελόμενος ἀπὸ
Ῥώμης κρύφα τὸ λεγόμενον Παλλὰδιον ἔξωκον, ἐθί-
κεν αὐτὸ εἰς τὸν ὅπ' αὐτοῦ κτισθέντα φόρον ὑποκίονα
τοῦ κίονος τῆς στήλης αὐτοῦ, ὥς τινες λέγουσι τῶν
Βυζαντινῶν ὅτι ἐκεῖ κεῖται. Τὴν δὲ τύχην τῆς πόλεως
τῆς ὀπ' αὐτοῦ ἀνανεωθείσης καὶ εἰς ὄνομα αὐτοῦ
κτισθείσης ποιήσας τῷ Θεῷ θυσίαν ἀναμάρκτον ἐκά-
λεσεν· Ἀρθουσαν. Ἡτις πόλις ἐκτίσθη ἐξ ἀρχῆς
ὀπὸ Φιδάλιας· καὶ ἐκάλεσε τότε τὴν τύχην αὐτῆς
Κηρώην. Τὴν δὲ αὐτὴν Φιδάλιαν ἡγάγετο Βύζας ὁ
τῆς Θράκης βασιλεὺς μετὰ [7] τὴν τελευτὴν Βαρδυ-
C σίου τοῦ πατρὸς αὐτῆς, τοῦ τοπάρχου καὶ φύλακος
τοῦ αὐτοῦ ἐμπορίου. Ὅστις Βαρδύσιος· μέλλων τε-
τόπῃ ἕως θαλάσσης. Ὁ δὲ Βύζας εἰς τὸ ἐαυτοῦ ὄνομα

Ἐκτίσας δὲ δύο ἐμβόλους ἀπὸ τῆς εἰσόδου τοῦ πα-
λατίου ἕως τοῦ αὐτοῦ φόρου εὐπρεπεῖς καὶ κεκοσμη-
μένους ἀνδριᾶσι καὶ μαρμάρους διαφόροις, καλέσας

VARIAE LECTIONES.

“ δὲ τὸ Ox., καὶ τὸ Chron. Pasch. p. 284 A. “ τὴν — διὰ addidi ex Chron. p. 284 B. “ μέγαν
Ch., Chron., μέγα Ox., μέγα καὶ εὐπρεπὲς Pollux p. 170. “ ἕστηκός Ch., ἕστηκός Ox. “ Φιδάλιας.
Scr. Φιδάλιας. V. a. l. vol. I, p. 125 A. “ Κηρώην. Κερώνη Chron. p. 265 A. Quod magis mihi pro-
batur. Efficta hæc puella videtur ex Κερύσση. Jus filia, Byzantis matre, apud Hesyrium illustrem
p. 62 Or., ubi plura Meursius. “ Βαρδύσιος; Ch., Βάρδυσος; Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(53) Ποιήσαντος πρόκεισσαν ἐπὶ πολὺν χρόνον.
Πρόκειστος, et πρόκενστος, processus: Quocunque
Imperator, relicto palatio, proficiscitur, apud recen-
tiores πρόκεισσαν ποιεῖν dicitur, sive terra, sive
mari, sive voluptatis tantum, aut etiam religionis
causa iter susceptum sit. Peregrinationes vero,
sive secessus remotiores, longioresque, μακρό-
κενσα vocabant, id est, μακρότερα πρόκενσα. Con-
stantinus de Administr. imp. cap. 51: Καὶ γὰρ εἰς
μακρόκενσα ἀπῆλθε ὁ μακάριος ὁὗτος βασιλεὺς, οἷον
εἰς Νικομήδειαν, εἰς τὸν Ὀλυμπον, εἰς Πύθια· καὶ
διὰ τοῦτο ἐπετηδεύσατο τὰ δύο δρομῶνια, εἰς ὅπη-
ρεσίαν καὶ ἀνάπαυσιν αὐτοῦ τε, καὶ τῶν ἀρχόντων
αὐτοῦ.

(54) Κτίσας καὶ φόρον μέγα. Scr. μέγαν. ὁ φόρος,
Forum, recentioribus.

(55) Εἰς τὸ Ἰλιον ἕστηκός. Hieronymus in sup-
plemento suo ad Chron. Euseb. numero mcccclvi:
Constantinopolis dedicatur, pene omnium urbium
nuditate. Statuam vero hanc Apollinis Iliaci fuisse
D asserit Zonaras: Λέγεται δὲ καὶ Ἀπόλλωνος εἶναι
στήλην τὸ ἄγαλμα, καὶ μετενεχθῆναι ἀπὸ τῆς ἐν τῇ
Φρυγίᾳ πόλεως τοῦ Ἰλίου. Statuæ huic Constantinus
nomen suum indidit, clavis etiam quibusdam Do-
minicæ crucis capiti insertis, uti idem Zonaras
testatur, qui etiam eam ad suum usque tempus
durasse asserit, tom. III, in Constantino.

HODII NOTÆ.

(v) Τὸ πρῶτον τείχος. De muro hoc et omnibus
aliis seu partibus seu antiquitatibus urbis Con-
stantinopolis, quæ in sequentibus commemorantur,

vide omnino Dufresnium in CP. Christ. lib. II et III,
ubi multa de singulis legenda.

τὸν τόπον τῶν ἐμβόλων Ῥηγίαν, κτίσας ἑγγὺς καὶ βασιλικὴν (56) καὶ ἐξω μεγάλους κίονας καὶ ἀνδριάντας, ἥνπερ ἐκάλεσε Σενάτον, κατέναντι στήσας τῇ ἰδίᾳ μητρὶ Ἑλένῃ στήλην Αὐγούστα· ἐν πορφύρῃ μικρῷ κίονι, καλέσας τὸν τόπον Ἰ Αὐγουστιῶνα (57). Ὁμοίως δὲ ἀνεπλήρωσε καὶ τὸ λεγόμενον Ζεύξιππον δημόσιον λουτρὸν, κοσμήσας κίονι καὶ μαρμάρῳ ποικίλοις καὶ χαλκούργημασιν· εὗρε γὰρ αὐτὸ ἀπλήρωτον, ἀρχθὲν μὲν πρῶν ὑπὸ Σεβήρου βασιλέως τὸ αὐτὸ δημόσιον. Ἐκτίσε δὲ καὶ τὸ Ἰππικὸν καὶ ἄλλα πολλά· καὶ ὅτε πάντα ἐπλήρωσεν, ἐπέτελεσεν Ἰππικὸν, ἐν πρῶτοις θεωρήσας· ἐκεῖ καὶ φορέσας τότε ἐν πρῶτοις ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ κορυφῇ διάδημα διὰ μαργαριτῶν καὶ λίθων τιμίων, βουλόμενος πληρῶσαι τὴν προφητικὴν ἠ φωνὴν τὴν λέγουσαν [8] Ἐθνας ἐπὶ τὴν μεσάλην αὐτοῦ στέφανον ἐκ λίθων τιμίων. Οὐδεὶς γὰρ τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλευσάντων τοιούτων τί ποτε ἐφόρεσε. Καὶ ἐπέτελεσεν ἑορτὴν μεγάλην μηνὶ Μαίῳ τῷ καὶ Ἀρτεμισίῳ ἰα', ἔτους κατὰ Ἀντιόχειαν τὴν μεγάλην χρηματίζοντος τοῦ, κελεύσας διὰ θεοῦ αὐτοῦ τύπου τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐπιτελεῖσθαι τὴν ἑορτὴν τοῦ γενεθλίου τῆς πόλεως· αὐτοῦ, καὶ ἀνοίγειν τῇ αὐτῇ ἰα' τοῦ Μαΐου μηνὸς τὸ δημόσιον λουτρὸν τὸ Ζεύξιππον, πλησίον δὲ τοῦ Ἰππικοῦ καὶ τῆς Ῥηγίας καὶ τοῦ παλατίου, ποιήσας ἑαυτῷ ἄλλην στήλην ξοάνου κεχρυσωμένην, βαστάζουσιν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ χειρὶ τὴν τύχην τῆς αὐτῆς πόλεως καὶ αὐτὴν κεχρυσωμένην, ἣν ἐκάλεσεν ἠ Ἀνθουσαν (x), κελεύσας κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν τοῦ γενεθλιακοῦ Ἰππικοῦ εἰσεῖναι τὴν αὐτὴν τοῦ ξοάνου στήλην διριγευσμένην ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν (58) μετὰ χλαμύδων καὶ χαμπάγων (59), πάντων κατεχόντων κηρούς, καὶ περιέρχεσθαι τὸ σχῆμα τὸν ἄνω χαμπὸν καὶ ἔρχεσθαι εἰς τὸ σκάμμα κατέναντι τοῦ βασιλικοῦ καθίσματος, καὶ ἐγείρεσθαι (60) τὸν κατὰ καιρὸν βασιλέα καὶ προσκυνεῖν, ὡς θεωρεῖ τὴν αὐτὴν στήλην Κωνσταντίνου καὶ τῆς τύχης τῆς πόλεως. Καὶ πεφύλακται τοῦτο τὸ ἔθος ἕως τοῦ νῦν. Ὁ δὲ [9] θεότατος Κωνσταντίνος ἐν τῇ συμπληρώσει τῆς αὐτοῦ ὑπατείας (61) ἔρριψεν ἐν Κωνσταντινουπόλει χάρισμα τοῖς Βυζαντίοις καλῶν ἠ

A vero hunc Regiam vocavit : cui vicinam etiam basilicam condidit ; statuis et columnis ingentibus exterius ornata : quam et Senatum vocavit. Huic ex adverso matris Helenæ, Augustæ, statuum, columnellæ porphyreticæ impositam, collocavit : locum vero hunc Augustæum nominavit. Similiter quoque balneum publicum, Zeuxippum dictum, a Severo imperatore inchoatum, ipse ad exitum perduxit, variisque illud columnis statuisque marmoreis æreisque exornavit. Hippodromum quoque extruxit, atque alia plurima. Omnibus vero hisce absolutis, certamina equestria indixit ; quos ipse in Circo suo primus spectavit. Tum primum quoque coronam, margaritis et lapillis pretiosis insignitam, imperator capite gestavit, animo scilicet explendi dictum illud propheticum : *Imposuisti capitii ejus coronam ex lapide pretioso* ; imperatorum enim præcedentium 322 nemo talem gestavit. Artemisii vero, sive Maii xi, anno æræ Aniochenæ cccclxxviii, festivitatem celeberrimam agitari jussit : divino etiam edicto suo sancivit uti eodem die Natales urbis celebrarentur. Zeuxippum quoque, balneum publicum, quod propter Circum, Regiam et palatium situm est, eodem Maii xi aperiri jussit. Fecit autem sibi imperator statuum quoque aliam inauratam, urbis Fortunam, quam Anthusam vocavit, et ipsam quoque inauratam, manu dextra gestantem. Statuum hanc, eodem die genethliacorum circensium, introduci jussit a militibus chlamydes et campagos indutis, et cereos portantibus omnibus. Jussit vero uti milites isti, pompam introducentes, superiorem Hippodromi flexum circumeant ; cumque ad sedile imperatoris sedi oppositum perventum erit, assurgens qui pro tempore imperator fuerit, visas Fortunæ urbis et Constantini statuas veneretur : qui mos ad hunc usque diem observatur.

Divinissimus etiam Constantinus, in ipso consualus sui exitu, congiarium Byzantinis Constantinopoli largitus est, sparsis in populum calam-

VARIÆ LECTIONES.

⁷⁹ βασιλικήν. ἔχουσιν κόγχην adiunt Pollux et Chron. Pasch. p. 284 C. ⁷¹ Αὐγουστιῶνα. Sic et Cedrenus p. 574 C, D. Αὐγουστειῶνα infra, p. 78 D. ⁷² προφητικὴν. Psalm. xx, 4. ⁷³ ἣν ἐκάλεσεν, ἐκάλεσεν Ox. ⁷⁴ σκάμα Ox., σκάμμα Ch. ⁷⁵ χαλαμῶν Ox., χαλάμων Pollux p. 272, χαλαμῶν fuerat vol. I, p. 123 E.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(56) Κτίσας ἑγγὺς καὶ βασιλικήν. Βασιλικήν, proprie eadem est, quæ Latinis Regia : sumitur tamen pro structura quavis ampla et regali, sive publici, sive privati usus. Hoc loco, *senaculum*, signat.

(57) Καλέσας τὸν τόπον, Αὐγουστιῶνα. Forum hoc Αὐγουσταῖον vocat Procopius : Codino Αὐγουστῶν dicitur.

(58) Διριγευσμένην ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν. Chr. Alex. habet δηριγευσμένην. δηριγεῖν, et δηριγεῖν, vel, ut Noster habet διριγεῖν, dirigere sonat ; vocabulo Latino Græcicam formam induente. Hinc δηριγευσμένος, et διριγευσμένος.

(59) Καὶ χαμπάγων. Χαμπάγια, et χαμπάκια, Calceamenti quoddam genus : de quo vide Jo. Vosium, De vitiliis serm., et Meursium in Glossario, et

D Ben. Baldwinus, De calceo antiq. et myst. Chr. Alex. habet γαμβάγων, pro quò Raderus, χαμπάγων, reponit ; male. Verum locus iste ibidem pessime corruptus, ex nostro restituendus est.

(60) Ἐγείρεσθαι. Ἐγείρεσθαι hic, pro ἀναστῆναι, assurgere. Hesychius, Ἐγείρω, ἐγέρθητι, ἀνάστηθι.

(61) Ἐν τῇ συμπληρώσει τῆς αὐτοῦ ὑπατείας. Consules initio magistratus sui, pecunias in populum spargere, mos erat : quod et imperatores etiam facere consueverunt ; idque non solum in coronatione, aut etiam consulatione ineuntes, sed quandoque deponentes etiam, ut ex hoc loco apparet. Forte hoc factum, ob tam insigne opus ad exitum perductum, quale erat instaurata, ac dedicata Constantinopolis.

HODII NOTÆ.

(x) Καὶ τὴν κεχρυσωμένην ἐκάλεσεν Ἀνθουσαν. Hæc videntur elidenda, cum antea idem referatur, nec apud C. hoc in loco compareant.

rum tesseriis panis quotidiani perpetui : singulis A
etiam, præter panem, carnibus, vino, et vesti assignatis. Panes vero hos *palatinos* vocavit; 323 quod ex palatio darentur; sepositis ex proprio in hoc redivisibus. Panes etiam hi *politici* dicti sunt.

Idem vero Constantinus imperii sedem Constantinopoli posuit; eamque, cum antea Europæ sub ditione esset, et Heracleæ metropoli subjecta, sui juris fecit: concessit ei a Deo jure imperandi: constitutis etiam urbi et prætorio præfectis aliisque primariis magistratibus, eisque Christianis omnibus. Itaque ex eo tempore urbs illa feliciter imperavit.

Idem Constantinus imperator Phrygiam Salutarem provinciam fecit. Ejusdem sub imperio synodus B
cccxxviii episcoporum celebrata est, contra Arium, de rebus ad Christianam fidem pertinentibus: cui interfuit etiam sanctissimus episcopus Eusebius Pamphili, chronographus.

Constantino imperante, divinam iram passa est Maximianopolis, Osdroenæ urbs, vice secunda, post ipsam a Persis captam. Imperator itaque Constantinus urbem de integro instauravit; mœnia quoque collapsa excitavit, et superstitiis incolis plurima largitus est; vocata deinceps urbe, a nomine suo, Constantina. Vicum etiam quemdam in Bithynia, nomine Sugam, de novo exstructum, civitatis jure donavit, et a matris suæ nomine Helenopolim appellavit: cujus etiam a nomine provinciam quoque ipsam Helenopontum vocavit.

324 Eodem etiam tempore Constantinus imperator sana illa tria, quæ in eo loco qui Acropolis olim dicebatur, posita erant, Solis nempe, Dianæ, Lunæ et Veneris, redivisibus exuta deinceps manere jussit.

Non longo autem post tempore imperator Constantinus, in Nicomediam Bithyniæ itinere facto, in morbum incidit; a quo cum per sex dies decubuerat, in ejusdem civitatis suburbio quodam, Achyrone dicto, non procul ab urbe, diem sum obiit, antequam opus illud magnificum, et inter orbis miracula censendum, Ecclesiæ nempe Antiochenæ magnæ fabricam ad exitum perduxisset. Mortuus autem est, ænnos natus lx, cum mensibus tribus,

συντόμια 77· ἁρτῶν ἡμερησίων διαβιζόντων 77·, οὐστίνως ἄρτους ἐκάλεισε *παλατινούς* διὰ τὸ ἐν τῷ παλατίῳ ρογεῖσθαι τοὺς αὐτοὺς ἄρτους, ἐκάστου ἄρτου ἀφορίσας οἶνον 76, κρέα καὶ 77 βέστια (62), ἀφορίσας πρόσδοτον ὑπὲρ αὐτῶν ἐκ τῶν ἰδίων, καὶ καλέσας αὐτοὺς *πολιτικούς*.

Ὁ δὲ αὐτὸς Κωνσταντίνος ἔρεινε βασιλεύον ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀφελόμενος αὐτὴν ἀπὸ τῆς Εὐρώπης ἐπαρχίας ἀπὸ Ἡρακλείας τῆς μητροπόλεως αὐτῆς, δοὺς αὐτῇ ἀπὸ Θεοῦ δίκαιον βασιλείας, προβαλλόμενος ἐν αὐτῇ ἐπαρχον πραιτωρίων καὶ ἐπαρχον πόλεως καὶ τοὺς λοιποὺς μεγάλους ἀρχοντας, Χριστιανούς πάντας ποιήσας. Καὶ ἔμεινεν ἐξ ἐκείνου εὐτυχὴς βασιλεύουσα.

Ὁ δὲ αὐτὸς Κωνσταντίνος βασιλεὺς καὶ τὴν Θρυγίαν Β
Σαλουταρίαν ἐποίησεν ἐπαρχίαν. Ἐπὶ δὲ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἡ σύνοδος ἐγένετο τῶν τιτ' ἐπισκόπων κατὰ Ἀρείου περὶ τῆς πίστεως τῶν Χριστιανῶν. Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ συνόδῳ ὑπῆρχε καὶ ὁ δούλωτατος ἐπίσκοπος [10] Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου ὁ χρονογράφος.

Ἐπαθε δὲ ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίνου ὑπὸ θεομηνίας Μαξιμιανούπολις τῆς Ὀσδρονῆς 77 τὸ δευτέρον αὐτῆς Πάθος τὸ μετὰ τὸ ληφθῆναι ὑπὸ τῶν Περσῶν. Καὶ ἀνήγειρεν αὐτὴν ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Κωνσταντίνος καὶ τὰ τεῖχη αὐτῆς ἥσαν γὰρ πεσόντα· καὶ τοῖς περισθεῖσι πολλὰ ἐχαρίσατο· καὶ μετεκάλεισεν αὐτὴν εἰς τὸ ἴδιον ὄνομα Κωνσταντίναν. Ἐκτίσεν δὲ καὶ εἰς τὴν Βιθυνίαν τὴν πρώην οὖσαν κώμην λεγομένην Σουγάν (63), δοὺς αὐτῇ καὶ δίκαιον πόλεως καὶ καλέσας αὐτὴν εἰς, ὄνομα τῆς ἰδίας αὐτοῦ μητρὸς Ἑλενοῦπολιν 78. Καὶ εἰς ὄνομα δὲ τῆς αὐτοῦ μητρὸς ἐκάλεισε καὶ ἐπαρχίαν Ἑλενοῦποντον.

Καὶ ἐν αὐτῷ τῷ χρόνῳ ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Κωνσταντίνος τοὺς θύτας ἐν Κωνσταντινουπόλει τρεῖς ναοὺς ἐν τῇ πρώην λεγομένη ἀκροπόλει τοῦ Ἥλιου καὶ τῆς Ἀρτέμιδος σελήνης καὶ τῆς Ἀφροδίτης ἐκείλευσεν ἀχρηματίστους τοῦ λοιποῦ διαμεῖναι.

Μετὰ δὲ ὀλίγον καιρὸν ἐτελεύτησεν ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Κωνσταντίνος ἐν Νικομηδείᾳ τῆς Βιθυνίας; ὡς ἔστιν ἐν προκείμεῳ, ἐν προαστείῳ τινὶ λεγομένῳ Ἀχυρώνι (64) πρὸ ὀλίγου διαστήματος τῆς πόλεως, ἀρρώσθησας ἡμέρας ἕξ, πρὸ τοῦ πληρωθῆναι τὸ κτίσμα ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ μεγάλῃ τῆς Συρίας τὸ τῆς D μεγάλης Ἐκκλησίας τὸ μέγιστον [11] καὶ ἐν ὧν τῶν θαμάτων. Τελευτῇ δὲ ὧν ἐνιαυτῶν ε' καὶ μηνῶν γ' (65), ὡς ταῦτα συνεγράφητο καὶ τοὺς χρόνους πάν-

VARIE LECTIONES.

77· συντόμια Ox. 77· διαβιζόντων Ch., Pollux, διωνεζόντων Ox. 76· οἶνον, κρέα Ch., οἶνον κρέα Pollux, οἶνον, κρέα idem apud Ducangium Gloss. v. βέστιον, οἰνοκρέα Ox. 77· βέστια Ox. 78· Ὀσδρονίης Ox. 78· Ἑλενοῦπολιν — Ἑλενοῦποντον. Simile Νικουπόλις vol. I, p. 113 D.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(62) Ἀφορίσας οἰνοκρέα, καὶ βέστια. Lego, οἶνον, κρέα, καὶ βέστια· βέστις, et βεστίον, vestis: et βεστιάριον, res vestiaria, sive vestiarium: βεστιάριος, βεστιάρχης, vestiarius. Hesychius βεστιάριον habet, per i. βεστιάριον, τόπος ἐν ᾧ τὰ χρήματα τίθενται, καὶ τὰ ἱμάτια τοῦ κοινοῦ.

(63) Κώμην λεγομένην Σουγάν. Drepanum, vel at Stephanus et Cedrenus, Drepana, aliis omnibus.

dicta est urbs ista.

(64) Λεγομένην Ἀχυρώνι. Ita Hieronymus, Chr. Alex. alii. Eutropius villam vocat: Nicomedia in villa publica obiit.

(65) Ὁν ἐνιαυτῶν ε', καὶ μηνῶν γ'. Constantinum M. ætatis suæ anno lxi obiisse asserit Eutropius, lib. x: Bellum adversus Parthos moliens, qui jam Mesopotamiam satigabant, uno et tricesimo anno

τας τῶν προγεγραμμένων βασιλέων ὁ σοφώτατος Ἀ
Νεστοριανὸς ὁ χρονογράφος.

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου
ἠδρῆθη βασιλεὺς ὢν ἐν Ῥώμῃ Κωνσταντίνος (66) ὁ
υἱὸς αὐτοῦ· ὄντινα ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ ἐποίησε βασι-
λεῖα Ῥώμης ἐπὶ τῆς ὑπατείας Οὐρσου καὶ Πολυ-
βίου **.

Ὁ δὲ αὐτὸς Κωνσταντίνος βασιλεὺς ὁ Μικρὸς
ἐβασίλευσεν ἐν τῇ Ῥώμῃ ἔτη ιβ' (67). Ὅστις μετὰ
τελευτὴν τοῦ πατρὸς ἐξῆλθεν εἰς πρόχεισον καὶ
ἐσφάγη ἐν Μοδώνῃ (68) ὅπῃ τῶν ἀνθρώπων τοῦ ἀδελ-
φοῦ αὐτοῦ **, ὢν ἐνιαυτῶν x'.

Μετὰ δὲ τὴν [12] βασιλείαν Κωνσταντίνου τοῦ
Μικροῦ ἐβασίλευσεν ἐν τῇ Ῥώμῃ Κώνστας ὁ ἀδελφὸς
αὐτοῦ ἔτη ις' (69). Ὅστις ἀρρώστησας ἀπὸ δυσεν-
τερίας ** ἐτελεύτα (70). ὢν ἐνιαυτῶν xz'.

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου
ἐβασίλευσε Κωνσταντινουπόλεως Κωνσταντίνος ὁ υἱὸς
αὐτοῦ ὁ μικρότερος ἔτη λ' (71). Ἦν δὲ μεγαλόφυ-
χος (72), ἐξακοντίης (y) ὁ ἔστιν Ἀρειανός. Ἐπὶ
δὲ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐκίνησαν οἱ Πέρσαι, ἦτοι [13]
Ἀβδουαρσάκιος ** ὁ βασιλεὺς (73)· καὶ ἐπιστρά

ut hanc memorie prodidit sapientissimus Ne-
storianus, chronographus, qui predictorum quo-
que imperatorum res gestas Chronico descripsit.

CONSTANTINUS JUNIOR, ROM. IMPERATOR. — Post
mortuum vero Constantinum, Romæ regnum te-
nuit Constantinus filius; quem pater, dum adhuc
ipse in vivis esset, regem ibi constituerat, Urso et
Polybio coss.

325 Hic autem Constantinus Junior per annos
xii Romæ regnavit. Patris vero post obitum,
dum in Processum exiret, a fratris sui militibus
Mothone occisus est, annum agens xi.

CONSTANS ROM. IMP. — Constantinum Juniorem
excepit in regno Romano Constans, frater ejus :
qui, cum annos ibi xvi regnaverat, ex dysente-
ria interiit, annos natus xxvii.

CONSTANTIUS IMP. CR. — Constantino autem Ma-
gno succedebat in imperio Constantino politano
Constantius, filiorum natu minimus : qui impera-
vit annos xxx. Erat autem hic vir magni animi,
atque exocionita, id est, Arianus. Hujus sub im-
perio motus ciebant Persæ, ab Abburarsacio rege

VARIE LECTIONES.

** ἐπὶ τῆς ὑπατείας Οὐρσου καὶ Πολυβίου. Chr. Alex. habet Οὐρσου καὶ Πολεμίου. Fasti etiam Capitolini
hoc anno Ursum et Polemium coss. exhibent. Ch. ** αὐτοῦ. αὐτοῦ Ox. ** δυσεντερίας Ch., δυσ-
εντερίας Ox. ** Ἀβδουαρσάκιος. Σαβδουαρσάκιος Ch.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

imperii, ætatis sexto et sexagesimo, Nicomediæ in C
villa publica obiit.

(66) ἠδρῆθη βασιλεὺς ὢν ἐν Ῥώμῃ Κωνσταντι-
νός. Constantino M. satis defuncto, imperium inter
tres ejus filios distributum est, hoc modo. Con-
stantino, filio natu maximo, Occidentis imperium
obtigat, id est Gallie, Hispaniæ et Britannię : Con-
stanti, Italia et Illyricum : Constantio, Thracia, et
Orientis totius imperium.

(67) Ἐβασίλευσεν ἐν τῇ Ῥώμῃ ἔτη ιβ'. Hæc Con-
stanti potius, Romæ imperanti, competunt. Con-
stantinus enim junior imperii sui anno iii occisus
est, uti testatur Hieronymus.

(68) Ἐσφάγη ἐν Μοδώνῃ. Quemnam hic locum
memorat auctor? Methonem quidem, Thraciæ ur-
bem, habemus apud Stephanum : aliam item ejus-
dem nominis in Macedonia, apud eundem; Laco-
niæ tertiam : Persidis, quartam; Eubiæ denique
quintam; Italiæ tamen nullam; qua regione Con-
stantinum juniorem interemptum fuisse, tradunt
scriptores. Eutropius : Constantium porro bellum
fratri inferentem, et apud Aquileiam inconsultus
prælium aggressum, Constantis duces interemerunt.
Eadem habes apud Hieronymum.

(69) Ἐτ' ις'. Eutropius Constanti imperanti an-
nos tribuit xvii; scriptores tamen alii xiii : aut xii.
tantum.

(70) Ὅστις ἀρρώστησας ἀπὸ δυσεντερίας ἐτε-
λεύτα. Valetudine quidem parum prospera usus
est Constans, ut qui morbo articulari obnoxius

erat : ex quo tamen non interiit : Magnentii
enim factione occisus est, in castro cui Helenæ
nomen, hand longe ab Hispania, ætatis anno xxi,
uti, præter Nostrom, alii omnes.

(71) Ἐτ' λ'. Constantius obiit xxiv anno post
Constantinum patrem mortuum : annis autem iv
ante mortem patris ad regnum proventus est,
teste Hieronymo. Anni itaque imperii ejus omnes
sunt xxviii : ideoque ubi apud Eutropium dicitur,
Constantium obiisse anno imperii octavo et tricesi-
mo, legendum, octavo et vicesimo.

(72) Ἐξακοντίης. Ita etiam infra, lib. xv de
Atalaricho : Ἦν δὲ Ἀρειανὸς τῷ δόγματι, ὁ ἔστιν,
ἐξακοντίης : ap. Chr. Alex. scribitur, ἐξακοντί-
ης, rectius, ut Jo. Meursio videtur, qui ἐξακον-
τίων, monasterium fuisse putat, idque Arianorum :
quod ex his Nostri locis confirmari videtur. Pro
quibusvis vero Arianis vocabulum hoc postea
positum fuisse videtur : unde legitur apud Chr.
Alex. Theodosium imp. templa Catholicis red-
didisse, Numeris Exocionitis ubique expulsis, διώ-
ξαντα ἐξ αὐτῶν τοὺς λεγομένους ἀριθμούς Ἐξω-
κοντίης.

(73) Ἀβδουαρσάκιος ὁ βασιλεὺς. Scribendum,
Σαβδουαρσάκιος, sive Σαβδουαρσάκης, uti habe-
tur infra, in Juliano. Compositum vero vocabu-
lum est, quod disjunctum legitur, Σάπωρ Ἀρσά-
κης, id est, Sapor rex, Persarum scilicet; ἀρσά-
κης enim, rex sonat : uti supra edocti sumus,
lib. xi.

HODII NOTÆ.

(y) Ἐξακοντίης. Sic alii, et ipse auctor alibi :
rectius vero Ἐξωκοντίης, quod et Chronicon Pasch.
et alii complures habent. Minus recte hariolatur
Meursius, consentiente Chilmeado, ἐξακοντίων fuisse
monasterium Arianorum et inde postea pro qui-
busvis Arianis vocabulum hoc positum fuisse.

Sic enim appellati sunt Ariani, quod in Exoco-
nium, locum ita appellatum extra muros Constanti-
nopolis, una cum Demophilo Patr. a Theodosio
Seniore exacti sese recepissent. Consulendus Du-
fresnius in Constantinopoli Christ., lib. ii, sect. 16,
n. 38, et Gloss. mediæ et infimæ Græc.

eorum ducti. Imperator itaque, Juliano cognato suo Cesare creato, in eos arma movit.

Magnam autem Antiochiam veniens, ecclesiam ibi magnam absolvit, cui ista inscripsit :

326 *Exstruxit sacras Christo Constantius aedes,*

*Cælo consimiles, summo splendore nitentes :
Sic Constantini regis p.a jussa secutus.*

Gorgonio comiti structuræ cura relicta est.

In Persidem deinde profectus est, prælioque cum eis inito, multisque utrinque cæsis, induciæ ad tempus satis longum factæ sunt. Imperator itaque Antiochiam reversus, Magnæ Ecclesiæ dedicationem celebravit. Hinc vero Constantinopolim profecturus, per Ciliciam iter ducit : ubi Pyrami fluvii pontem, opus magnificum, exstruxit. Ab inde vero Mopsuestiam, Ciliciæ urbem veniens, ex morbo ibi interiit, annum agens quadagesimum.

JULIANUS IMPERATOR. — Constantium in imperio excepit Julianus, Apostata, consanguineus ejus, quem ipse Cæsarem antea creaverat ; Marmentio et Neveta coss., et imperavit annos 11. Erat hic eloquentia celebris : Apostata autem **327** dictus est, quod majorum suorum fide Christiana renuntiata, in paganismum transisset. Amicum autem et coævum habuit Libanium, celeberrimum sophistam Antiochensem.

Hujus sub imperio sanctus Domitius martyrium passus est. Julianus enim, copiis ingentibus collectis, in Persas arma movit. Itinere vero per Antiochiam facto, ad montem Casium profectus est, ubi Jovi Casio hecatombem fecit : inde in Daphne descendens, Apollini quoque sacra peregit : ubi cum ad somnum recumberet, per quietem vi-

α τευσε κατ' αὐτῶν ποιήσας Καίσαρα Ἰουλιανὸν συγενέα αὐτοῦ.

Καὶ γενόμενος ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ μεγάλῃ ἐκλήρωσε τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν ἐπιγράφας ταῦτα :

Χριστῷ Κωνσταντῖος ἐπέραιστον ^α οἶκον (74)

Οὐρανίαις ἀφ᾿ ἑσὶ παρὰ κελύφα ^α παμφανόντα (75),
Κωνσταντίνου ἀνακτος ὑποδρήσσοντος ^α ἐρετ-
[μαίς]

Γοργόνιος δὲ κόμης ^α θαλαμηπόλος (76) ἔργον ἔδωκεν.

Καὶ καταλθὼν ἐπὶ τὰ Περσικά ἐποίησε πάντα εἰρήνης μετὰ Περσῶν ἐπὶ φανερόν χρόνον, πολλῶν πασόντων ἐξ ἀμφοτέρων ἐν τῇ συμβολῇ. Καὶ ὑποστρέψας ἐποίησε τὰ ἐγκαίαια τῆς αὐτῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας : ἐν Ἀντιοχείᾳ. Καὶ ἐξελθὼν ὁ αὐτὸς Κωνσταντῖος ἀπὸ Ἀντιοχείας, ἀνιὼν ἐπὶ Κωνσταντινουπόλιν, ἐφθασε τὴν Κιλικίαν [14] : καὶ ἐκτίσεν ἐκεῖ τὴν γέφυραν τοῦ Πυράμου ποταμοῦ (77), ἔργον μέγιστον. Καὶ ἐσελθὼν ἐν ^α Μαμφουεσίᾳ (78), πάλαι τῆς Κιλικίας, ἀρρώσθησας τελευτᾷ ἐκεῖ, ὧν ἐνιαυτῶν μ' (79).

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Κωνσταντίου ἐβασίλευσεν Ἰουλιανὸς, ὁ Παραβάτης (80), ὁ πρῶτον γενόμενος Καίσαρ, ὁ συγγενεὺς τοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίου, ἐπὶ ὑπατείας Μαρμεντίου ^α καὶ Νεβήτα ^α ὅστις ἐβασίλευσεν ἔτη β' (81). Ἦν δὲ ἑλλόγιμος : ὅστις ἐκλήθη Παραβάτης, διότι ἀρνησάμενος τὸ δόγμα τῶν αὐτοῦ προγόνων, τὸ τῶν Χριστιανῶν, γέγονεν Ἕλλην. Ἦν δὲ φίλος καὶ ὁμόχρονος Λιβανίου τοῦ περιδοθέντος σοφιστοῦ Ἀντιοχείας.

Ἐπὶ δὲ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐμαρτύρησεν ὁ ἅγιος Δομέτιος. Ἐπεστράτευσεν γὰρ κατὰ Περσῶν δυνατὴν στρατείαν, καὶ καταλθὼν κατέλαθεν [15] Ἀντιόχειαν καὶ ἀνελθὼν ἐν τῷ ὄρει τῷ λεγομένῳ Κασίῳ ἐποίησεν ἐκεῖ θυσίαν ἐκατόμωρον τῷ Διὶ Κασίῳ : καὶ καταλθὼν ἐκεῖθεν καὶ ἐλθὼν εἰς Δάφνην ἐποίησε καὶ ἐκεῖ θυσίαν τῷ Ἀπόλλωνι. Καὶ παρακοιμηθεὶς εἶδεν ἐν

VARIE LECTIONES.

^α ἐπέραιστον. ἐπῆρατον Ch. Idem Κωνσταντῖνος et Κωνσταντίνου suspicatur. ^α παμφανόντα Ch., πανφανόντα Ox. ^α ὑποδρήσσοντος Ch., ὑποδρήσσοντος Ox. ^α θαλαμηπόλον Ch., θαλάμη πόλον Ox. ^α Μαμφουεσίᾳ. Μαμφουκρήνας scribi debebat, notante Wesselingio ad Antonin. p. 580. ^α Μαρμεντίου καὶ Νεβήτα. Chr. Alex. habet Μαρμερίνου καὶ Νεβήτα : rectius : hoc anno enim Fasti Capitolini Fl. Mamertinum et Fl. Nevittam coss. habent. Ch.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(74) Κωνσταντῖος ἐπέραιστον οἶκον. Scr. ἐπῆρατον. Cæterum versus hi haud sani sunt. Forte legendum, Κωνσταντῖνος, ut et versu tertio Κωνσταντίνου, uti metri ratio postulare videtur. Constantinus enim Magnus ecclesiam hanc inchoavit, maximamque ejus partem absolvit : cui tandem sub Constantio F. ad exitum perductæ, ista inscripta sunt.

(75) Πανφανόντα. Lego, παμφανόντα. Hom. II. 6.

Ἄρματα δ' ἐκλιναν πρὸς ἐνώπια παμφανόντα.

(76) Θαλάμη πόλον. Lego, θαλαμηπόλος. Θαλαμηπόλος, qui circa cubiculum versatur, Cubicularius.

(77) Τοῦ Πυράμου ποταμοῦ. Leucosyrus olim dictus est, teste Stephano : Πύραμος, ποταμὸς ἐν Μάλῳ τῆς Κιλικίας. Ἐκατίσθη δὲ πρότερον Λευκόσυρος.

(78) Εἰσελθὼν ἐν Μαμφουεσίᾳ. Scr. Μαφουεσίᾳ. Stephanus : Μόφου ἐστὶ, Κιλικίας ἐπὶ τῷ Πυράμῳ ποταμῷ, ἀπὸ Μόφου τοῦ μάντεως. Urbs hæc etiam

Μόφου κρῆναι dicta est. Cedren. in Constantio : Καὶ ἐλθὼν ἐν Μόφου κρῆναις, τελευτᾷ μηνὶ Νοεμβρίῳ γ'. Hieronymus etiam : Constantius Mopsocrenis, inter Ciliciam Cappadociamque moritur, anno ætatis suæ xlv.

(79) Ὦν ἐνιαυτῶν μ'. Scribend. μς, ætatis enim xlv mortem obiit, teste Eutropio : quem etiam sequitur Hieronymus.

(80) Ἰουλιανὸς, ὁ Παραβάτης. Julianus iste Græcis scriptor. παραβάτης, id est, transgressor, passim vocatur : quod tamen nos, epitheto æque frequenter Juliano a Latinis imposito, Apostatam, reddimus.

(81) Ὅστις ἐβασίλευσεν ἔτη β'. Julianus post Constantii mortem, imperium solus tenuit anno uno, et mensibus vii, uti Hieronymus, et post eum Jornandes. Eutropius tamen, eum imperii sui anno vii mortem obiisse testatur : nempe annos illos v, quibus a Constantio Cæsar renuntiatus, in imperii consortium ascitus est, annumerans.

ὁράματι παῖδα ξανθὸν λέγοντα αὐτῷ, Ἐν Ἀσία A
δεῖ σε θεορᾶναι. Εἰσερχόμενος δὲ ἀπὸ Δάφνης ἐν
Ἀντιοχείᾳ ὑπνῆρτήθη ὑπὸ τῶν συγχλητικῶν αὐτοῦ
καὶ τῶν ἀξιωματικῶν αὐτοῦ καὶ τοῦ δήμου. Καὶ
ἐκραξαν αὐτῷ οἱ δημόται Ἀντιοχείας ὕβριστικὰς
φωνὰς, ὡς Χριστιανὸν θερμοὶ ὄντες, δεδοκότες αὐτῷ
ἐν ταῖς αὐτῶν φωναῖς κληθῆναι μὴ ὑποστρέφαι.
Ἀπὸ δὲ τῶν πλησίον αὐτοῦ δύο κανδιδάτοι Χριστιαν-
οὶ, ὧν τὰ ὀνόματά ἐστι ταῦτα, Ἰουθεντινὸς καὶ Μα-
ξιμιανὸς, ἀποσχίσαντες συνέμιξαν τοῖς ὕβριζουσιν
αὐτὸν ὄχλοις, πλέον ἀνεγείροντες τὸν δῆμον εἰς ὕβρεις.
Καὶ ἑωρακῶς αὐτοὺς Ἰουλιανὸς ὁ βασιλεὺς, ἐκέλευ-
σεν αὐτοὺς συσχεθῆναι· καὶ εὐθέως αὐτοὺς ἀπεκε-
φάλισεν ἐν Ἀντιοχείᾳ, καὶ ἐτίθησαν τὰ λείψανα αὐ-
τῶν ἐν τῷ μαρτυρίῳ τῷ λεγομένῳ Κοιμητηρίῳ·
οὐστυνας καλοῦσιν οἱ Ἀντιοχεῖς Τετράπλους. Καὶ B
ἀγανακτήσας κατὰ τῶν Ἀντιοχέων ἤπειλει αὐτοῖς,
λέγων ὑποστρέφειν καὶ τιμωρεῖσθαι αὐτοὺς, ὡς μὴ
ἔχοντας κληθῆναι, εἰπὼν περὶ τῶν αὐτῶν Ἀντιοχέων
λόγον (82), διαβάλλων αὐτοὺς ὡς τυράννους. Καὶ
προέθηκε ὡς τὸν κατ' αὐτῶν ῥηθέντα παρ' αὐτοῦ λό-
γον ἔξω τοῦ παλατίου τῆς ἀπ' αὐτῆς πόλεως εἰς [16] τὸ
λεγόμενον Τετράπυλον τῶν ἐλεφάντων, πλησίον τῆς
Ῥηγίας.

Καὶ ἐξελθὼν διὰ τῶν ὁ Κυρηστικῶν (2) ἀπῆλθε
κατὰ Περσῶν· παρερχόμενος δὲ διὰ Κύρου τῆς πό-
λεως (83) ἐν τῇ χώρᾳ εἶδεν ὄχλον ἐστῶτα ἐν τῇ σπη-
λαίῳ τοῦ ἁγίου Δομετίου καὶ ἰόμενον παρ' αὐτοῦ.
Καὶ ἔρωτᾷ τινος τίς ἐστιν ἐκεῖνος ὁ συναγόμενος
ὄχλος; Καὶ ἔμαθεν ὅτι ἐν τῷ σπηλαίῳ τοῦ θρους C
ἐστὶ μοναχὸς καὶ πρὸς αὐτὸν συνάγεται ὁ ἐστὼς
ὄχλος, θέλων ἰαθῆναι καὶ εὐλογηθῆναι παρ' αὐτοῦ.
Καὶ ἐδήλωσε τῷ ἁγίῳ Δομετίῳ ὁ βασιλεὺς Ἰουλιανὸς
διὰ βεφερενδάριου Χριστιανοῦ (84) ταῦτα· Διὰ ὃ τὸ
ἀρεῖσαι τῷ θεῷ σου εἰς τὸ σπηλαίον εἰσῆλθες·
ἀνθρώποις μὴ θέλε ἀρέσκειν, ἀλλὰ ἰδιαίτε. Καὶ
ἀντεδήλωσεν αὐτῷ ὁ ἅγιος Δομέτιος ὅτι, Ὡς τῷ
θεῷ ὃ ἐκδόσαντός μου τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα
ἐκ πολλοῦ χρόνου ἐν τῷ σπηλαίῳ τοῦτ' ἐμάντιν
ἀπεκλήθησα· τὸν δὲ πρὸς με ἐρχόμενον ὄχλον ἐν
πίστει ἀποδιώκειν οὐ δύναμαι. Καὶ ἐκέλευσεν ὁ
βασιλεὺς Ἰουλιανὸς ἀναρραγῆναι τὸ σπηλαίον (85)
λίθοις μεγάλοις καὶ εἶναι αὐτὸν τὸν δίκαιον ἔσω. Καὶ
ἐκ τοῦτου ἐτελειώθη ὁ ἅγιος Δομέτιος.

dit puerulum quemdam flavum, qui dicebat ei : In
Asia moriturus es. Ex Daphne autem Antiochiam
adventanti, procedebant ei obviam primores ejus
et consiliarii, cum populo. Populus autem Antio-
chenus, qui Christianismi zelo ardebat, imperato-
rem contumeliosis dictis excepit; a Persico
etiam bello eum non reversurum ominatus. Inter
hos duo etiam erant ex familiaribus ejus, Chri-
stianismi candidati; quorum nomina, Juveninus
et Maximianus; qui ex comitatu imperatorio dis-
cedentes, immiscuerunt sese convicianti populo;
multoque magis eos ad opprobria concitarunt. Hos
videns imperator Julianus, absque mora compre-
hensos capite multavit Antiochiæ: ubi etiam re-
liquiæ eorum in martyrio, quod *Cæmeterium* vo-
cant, recondebantur: hos vero Antiochenenses
Gentiles appellant. Julianus autem Antiochenis
insensus, interminatus est illis, dicens se redeun-
tem 328 pœnas ab illis exacturum, eo quod ad-
versa sibi ominati essent. Quin et orationem con-
tra Antiochenenses condidit; in qua rebellionis eos
reos peragit: quam quidem orationem extra pala-
tium Antiochenum, ad elephantorum Tetrapiylum,
quod prope Regiam est, palam appendi jussit.

Tum vero contra Persas arma movens, per Cyr-
rhesticam ducit iter. Cyrrhum autem, regionis
illius urbem, præteriens turbam conspexit ad San-
cti Domitii cellam astantium, qui ab eo morborum
sanationem petebant. Interrogatis autem quibus-
dam, quid sibi vellet iste populi concursus, res-
ponsum tulit monachum montis in spelunca de-
gere, ad quem turba ista congregata est, uti mor-
borum suorum medelam, et benedictionem ab illo
accipiant. Julianus itaque imperator, per referen-
darium Christianum, sanctum Domitium monuit,
verbis hisce: Speluncam intrasti, ut Deo tuo pla-
ceres: ne igitur de hominibus placendo sis sollici-
tus; sed solitariam agas vitam. Respondens ei san-
ctus Domitius: Ego, inquit, Deo, qui corpus mihi
animusque dedit, in hac spelunca memet includen-
do jampridem consecrari; populum vero, ex fide
ad me venientem, arcere non possum. Cæterum
Julianus imperator, speluncæ os, aggestis lapidibus
ingentibus, ocludi jussit, viro justo intus incluso.

D Atque hunc vitæ finem habuit sanctus Domitius.

VARIÆ LECTIONES.

ὡς προσέθηκε Ox. ὡς Κηρυστικῶν Ox. ὡς Διὰ. Εἰ διὰ Chron. Pasch. p. 297 D. ὡς τῷ θεῷ Chron.,
τοῦ θεοῦ Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(82) Εἰπὼν περὶ τῶν αὐτῶν Ἀντιοχέων λόγον.
Λόγος iste a Juliano in Antiochenos scriptus, Miso-
πῶγων inscribitur.

(83) Διὰ Κύρου τῆς πόλεως. Scr. Κύρρου. A Cyr-
rho enim urbe, Cyrrhestica regio dicta est; uti
supra monuimus.

(84) Διὰ βεφερενδάριου Χριστιανοῦ. Βεφερενδά-
ριος, sive βαιφερενδάριος, a Suida exponitur ἀνα-

φορεὺς, relator. Vide Jo. Meurs. Glossar. et Jo.
Vossium, De vit. serm.

(85) Ἀναρραγῆναι τὸ σπηλαίον. Ita etiam Chr.
Alex.; ἀναρράσσω tamen, aperio, significat, sensu
plane opposito. Hesychius: ἀναρράζαντες (leg.
ἀναρράξαντες) ἀναπτύξαντες, ἀναπετάσαντες. Forte
itaque legendum ἀπορραγῆναι.

HODII NOTÆ.

(2) Κηρυστικῶν. Scr. Κυρηστικῶν uti habet C.

PATROL. GR. XCVII.

Imperator autem Julianus, in Sabbursasacem, A Persarum regem, exercitum ducens, Hierapolim venit; missis in Samosatam, Euphratis urbem, **329** qui navigia fabricarent, lignea quædam, quædam vero coriacea; uti habet sapientissimus Magnus Carrensis, chronographus, qui hoc bello sub Juliano militavit. Hierapoli autem discedens imperator, Carras venit; unde via sese in partes duas findit, quarum una in Nisibim adducit, urbem Romanis olim subjectam; altera in Circesium tendit, castrum Romanum, quod Euphratem inter et Abboram fluvios medium, a Diocletiano imperatore extructum est. Julianus itaque diviso exercitu, armorum xvi millia Nisibim versus expedit, sub Sebastiani et Procopii ductu: Ipse autem ad Circesium castrum ducit iter. Ubi militum stationariorum vi millibus, quos ibi invenit, ipse iv millia militum alia adjecit, Accameo et Mauro ducibus constitutis. Inde autem discedens, ipse, cum Anatolio magistro, Salustio, præfecto prætorio, cæterisque ducibus, Abboræ fluminis ponte trajecto, classem suam, mccc. naves numero habentem, per Euphratem adventantem, prætolatus est. Tum vero coactis in unum copiis, locum editiorem conscendit ipse, unde exercitum allocutus est: et ejusque fortia facta deprædicans, uti paratissimo optimoque animo contra Persas in aciem descenderent hortatus est. Posthæc navigia conscendere **330** jussis omnibus, ipse quoque in paratam sibi navem ingressus est; præmissis, qui exploratores essent, ex numero lanceariorum et mattiariorum, fortissimis viris. Vexillum etiam suum sibi præferri jussit: Lucianum vero comitem, virum bellicosissimum, imperator secum habuit: qui plurima Persarum castra, Euphrati confinia, et quæ, medias inter aquas, in insulis etiam sita erant, vastavit, Persis eorum custodi-

Kal [17] κατιὼν ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰουλιανὸς κατὰ Σαβδουραράκου, βασιλείῳ Περσῶν, κατέφθασεν ἐν Ἱεραπόλει· καὶ πέμψας κατασκευάσαι πλοῖα ἐν Σαμοσάτοις, πόλει ⁹¹ τῆς Εὐφρατῆσις, τὰ μὲν διὰ ξύλων τὰ δὲ διὰ βυσσῶν, ὡς ὁ σοφώτατος Μάγνος ἰστορογράφος ὁ Καρηνὸς (86), ὁ συνὼν αὐτῷ Ἰουλιανῷ βασιλεῖ, συνεγράφατο. Ἀπὸ δὲ Ἱεραπόλεως ἐξεληθὼν ἦλθεν ἐν Κάραις τῇ πόλει· κακείθεν εὗρε δύο ὁδοὺς, μίαν ἀπάγουσαν εἰς τὴν Νίσιβιν πόλιν, οὗσαν ποτὶ Ῥωμαίων, καὶ ἄλλην ἐπὶ τῷ Ῥωμαϊκῷ κάστρῳ τὸ λεγόμενον Κιρκήσιον (87), καί μενον εἰς τὸ μέσον τῶν δύο ποταμῶν τοῦ Εὐφράτου καὶ τοῦ Ἀββορά (88)· ὅπερ ἔκτισε Διοκλήτιανός, βασιλεὺς Ῥωμαίων. Καὶ μερίσας τὸν στρατὸν ὁ αὐτὸς βασιλεὺς πέμπει ἐπὶ τὴν Νίσιβιν ὀπλίτας ἀνδρας μυρίου **B** ἐξακισχιλίου μετὰ δύο ἐξάρχων Σεβαστιανοῦ καὶ Προκοπίου. Καὶ κατέφθασεν ὁ αὐτὸς Ἰουλιανὸς τὸ Κιρκήσιον ⁹² κάστρον· καὶ ἰάσας καὶ ἐν τῷ Κιρκήσιῳ, κάστρῳ ὅσους εὗρεν ἑγκαθέτους στρατιώτας ἐξακισχιλίου, προσθεὶς αὐτοῖς καὶ ἄλλους ὀπλίτας ἀνδρας τετρακισχιλίου μετὰ ἐξάρχων δύο Ἀχχαμέου ⁹³ καὶ Μαύρου. Καὶ ἐξηλθεν ἐκεῖθεν καὶ παρήλθε τὸν Ἀββορὰν ποταμὸν διὰ τῆς ⁹⁴ γεφύρης (89), τῶν πλοίων φθασάντων εἰς τὸν Εὐφράτην ποταμὸν· ὧν τινων πλοίων ὑπῆρχεν ὁ ἀριθμὸς χιλίων [18] διακοσίων πεντήκοντα. Καὶ συναθροίσας τὸν ἴδιον αὐτοῦ στρατὸν, ἔχων μεθ' αὐτοῦ Ἀνατόλιον μάγιστρον καὶ Σαλοῦστιον ἐπαρχον πραιτωρίων καὶ τοὺς στρατηλάτας αὐτοῦ, ἀνελθὼν ἐν ὑψηλῷ βήματι δι' αὐτοῦ προσεφώνησε τῷ στρατῷ, ἐπαινῶν αὐτοὺς καὶ προτρεπόμενος προθύμως καὶ σωφρόνως ἀγωνίσασθαι **C** κατὰ Περσῶν. Καὶ εὐθέως ἐμβαίνειν εἰς τὰ πλοῖα ἐπέτρεψεν, εἰσελθὼν καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν εὐτρεπισθὲν αὐτῷ πλοῖον, καὶ προηγεῖσθαι αὐτῶν (90) προσκυλλάτορας ⁹⁵ (α) προσέταξεν ἀνδρας γενναίους ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν λαγκιάρων καὶ ματτιάρων (91) χιλίου πεντακοσίου, κελεύσας βαστάζεσθαι καὶ τὰ

VARIE LECTIONES.

⁹¹ πόλεως Ox. ⁹² Κιρκήσιον Ch., Κιρκσίον Ox. ⁹³ Ἀχχαμέου. *Machamæum* et *Maurum* fratres memorat Ammianus xxv, 1, 2: ex orthographia monachorum, Μαχαμαῖον Zosimus III, 26 8. ⁹⁴ γεφύρης. γεφύρας Ch. ⁹⁵ προσκυλλάτορας Ch., πρὸς κοι λάτορας Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(86) Ὁ Καρηνός. Lego Καρρήνός. Stephanus: Κάρραι, πόλις Μεσοποταμίας, etc. τὸ ἔθνικόν, Καρρήνός. Pro Κάραι etiam, uti Noster semper habet, scribendum Κάρραι.

(87) Τὸ λεγόμενον Κιρκήσιον. De Castello hoc vide Procopium, Pers. lib. ii.

(88) Καὶ τοῦ Ἀββορά. Ἀβόρρας Procopie vocatur fluvius iste.

(89) Γεφύρης. Scr. γεφύρας.

(90) Προηγεῖσθαι αὐτῶν πρὸς κουλλάτορας. Scr. προσκυλλάτορας, conjunctim. Προσκυλλεῖν, et ἐξκυλλεῖν, *excubias agere, explorare*: inde προσκυλλάτορες, et ἐξκυλλάτορες, *excubitores, exploratores*. Vide J. Vossium De vit. serm. et Jo. Meurs. Glossar. His adde Nic. Rigalt. Glossar. in Σκουλλται, et Σκουλλτάωρες: licet enim voces hæc diversam agnoscant originem, eandem tamen rem signare videntur.

(91) Τῶν λαγκιάρων, καὶ ματτιάρων. Λαγκιά-

ριοι sunt lancearii: verum quinam sint mattiarii hi, non adeo facile est dictu. Vocabulum occurrit aliquoties apud Ammianum Marcellinum, et Zosimum: quod tamen non explicant interpretes. Certe mattiarios cum lanceariis ubique junctos invenimus: mater autem, sive materis, aut malaris, teli quoddam genus erat, cujus meminere inter antiquos J. Cæsar et Livius; quod etiam lanceæ ongioris genus fuisse, conjicit doctissimus J. Vossius, De vit. serm. An igitur malaris armatus fuerit mattiarius noster, aliis inquirendum propono. Militum vero genus hoc explorationibus idoneum fuisse, etiam ex Ammiano Marcellino colligere licet: qui lib. xxi De Constantino imp. hæc habet: *Quæ gratia in latitium imperator versus, ex metu, concione mox absoluta, Arbelionem ante alios faustum ad intestina bella sedanda ex antea jam sciens, iter suum præire cum lanceariis et mattiariis, et cæteris expeditorum præcepit.*

είγνα αὐτοῦ καὶ τὸν κόμητα Λουκιανὸν ⁹², ἄνδρα πο-
λεμικώτατον, εἶναι σὺν αὐτῷ. Ὅστις καὶ πολλὰ
κἄστρα Περσικὰ παρὰ τὸν Εὐφράτην κείμενα καὶ ἐν
μέσῳ τῶν ὁδῶν ἐν νήσοις ὄντα ἐπόρθησε καὶ τοὺς
ἐν αὐτοῖς ὄντας Πέρσας ἀνείλε. Βίκτορα δὲ καὶ Δα-
γαλαῖφον κατέταξεν ἐπισθεν τῶν λοιπῶν πλοίων εἶναι ¹
καὶ φυλάττειν τὰ πλήθη. Καὶ κατήλθεν ὁ βασιλεὺς
μετὰ [19] τοῦ στρατοῦ παντός διὰ τῆς μεγάλης διώ-
ρυγος ² τοῦ Εὐφράτου τῆς μισγούσης τῇ Τίγρητι
ποταμῷ· καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν αὐτὸν Τίγρητα ³ πο-
ταμὸν (92), ὅπου μίγνυνται οἱ δύο ποταμοὶ καὶ ἀπο-
τελοῦσι λίμνην μεγάλην. Καὶ παρέβαλεν ⁴ εἰς τὰ
Περσικὰ ἐν τῇ χώρᾳ τῶν λεγομένων Μαυζαντιῶν, πλησίον Κτησιφώντος πόλεως, ἐνθα ὑπῆρχε τὸ Περσι-
κὸν βασίλειον· καὶ ἐπικρατῆς γενόμενος Ἰουλιανὸς ὁ βασιλεὺς ἐσκήνωσεν ἐν τῇ πεδιάδι τῆς αὐτῆς πό-
λεως· Κτησιφώντος, βουλόμενος μετὰ τῆς ἰδίας συγκλήτου καὶ ἑως Βαβυλῶνος εἰσελθεῖν καὶ παραλαβεῖν
τὰ ἐκεῖσε.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Σαββουρσάσιος ὑπονοήσας ὅτι
διὰ τῆς Νισίδεως ἤρχeto ὁ βασιλεὺς Ῥωμαίων Ἰου-
λιανός, ὥρμησε κατ' αὐτοῦ μετὰ τοῦ πλήθους αὐτοῦ
παντός. Ἀπαγγελλέντος δὲ αὐτῷ ὅτι ἐπισθεν αὐτοῦ
ἐστὶν ὁ βασιλεὺς Ῥωμαίων Ἰουλιανὸς παραλαβὼν
τὰ Περσικὰ μέρη, καὶ ὅτι ἐμπροσθεν αὐτῷ ἀπαντῶ-
σιν οἱ στρατηγοὶ τῶν Ῥωμαίων καὶ πλήθη πολλὰ,
καὶ γνοὺς ὅτι ἐμεσάζθη, φεύγει ἐπὶ τὴν Περσαρμε-
νίαν, δόλιμ πέμψας δύο συγκλητικούς αὐτοῦ καὶ αὐ-
τοὺς κατὰ ἰδίαν βούλησιν ῥινοτομήσας πρὸς Ἰουλι-
ανὸν τὸν βασιλέα Ῥωμαίων, ἵνα πλανήσων αὐτὸν,
πρὶς τὴ μὴ καταδιωχθέντα αὐτὸν φθασθῆναι (93).
Οἱ δὲ ῥινοτομηθέντες Πέρσες ⁵ ἦλθον πρὸς τὸν βασι-
λέα Ῥωμαίων προδοῦναι, φησὶ (94), θέλοντες τὸν βα-
σιλέα Περσῶν [20] ὡς τιμωρησάμενον αὐτούς. Ἀπα-
τηθεὶς δὲ παρ' αὐτῶν ἐπομνυμένων ὁ αὐτὸς βασι-
λεὺς Ἰουλιανὸς ἠκολούθησεν αὐτοῖς μετὰ τοῦ ἰδίου
στρατεύματος· καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὴν ἔρημον
καὶ ἄνυδρον ἐπὶ μιλίαι ρν', πλανήσαντες αὐτούς, τῇ
εἰκάδι πέμπτῃ τοῦ Δακισίου ⁶ τοῦ καὶ Ἰουνίου μηνός.
Καὶ εὐρὼν ἐκεῖ τελεῖται παλαιὰ πεπτωκὸτα πόλις
λεγομένης Βουβίων, καὶ ἄλλο δὲ χωρίον, ἐσώτων
μὲν τῶν οἰκημάτων, ἔρημον δὲ ἦν, ὅπερ ἐλέγετο
Ἀσία· ἐνθα ἔλθων ὁ βασιλεὺς Ἰουλιανὸς καὶ ὁ πᾶς
στρατὸς τῶν Ῥωμαίων ἐκεῖ ἐσκήνωσεν. Ἐν αὐτοῖς
δὲ τοῖς τόποις γενόμενοι ἐλίποντο τροφῶν καὶ οὐδὲ
τοῖς ἀλόγοις ὑπῆρχε βοτάνη· ἦν γὰρ ἔρημία· καὶ
γνοὺς ὁ πᾶς στρατὸς Ῥωμαίων ὅτι ἀπατηθεὶς ὁ βα-
σιλεὺς ἐπλάνησεν αὐτούς καὶ εἰς ἐρήμους ἤγαγε τό-
πους, εἰς πολλὴν ἀταξίαν ἐτράπησαν. Τῇ δὲ ἐξῆς
ἡμέρᾳ, μηνὶ Ἰουνίῳ κς', ἀγαγὼν τοὺς πλανήσαντας
αὐτὸν Πέρσας ἐξήτασεν αὐτούς· καὶ ὠμολόγησαν λέ-
γοντες ὅτι, Ὑπὲρ πατρίδος καὶ τοῦ βασιλέως ἡμῶν,

A bus deletis omnibus. Extremæ vero classis curam
Victori et Dagalaipho demandavit. Solvens autem
cum exercitu omni imperator, copias suas per
eum locum trajecit, ubi Tigris et Euphrates con-
currentes, ingentem alveum efficiunt. Exinde per
Tigrim vectus, in Persidis regionem perrexit, quæ
Mauzanitarum vocatur, a Ctesiphonte non procul,
ubi reges Persarum sedes suas habuerunt. Fige-
bat autem tentoria sua victoriosus imperator Ju-
lianus in ipsa Ctesiphontis planitie; in animo
etiam habens, ad Babylonem usque cum primori-
bus suis penetrare, ipsamque subjugare.

B Persarum vero rex Sabborarsacius, existimans
imperatorem Romanum per Nisibim iter suum
instituisse, copiis suis omnibus instructus, adver-
sus eum proficiscitur. Certior autem factus Julia-
num sibi a tergo esse, **331** regiones Persicas
occupantem, a fronte autem Romanos duces, cum
exercitu magno se adorturos instare; mediis se
hostibus inclusum sentiens, in Persarmeniam fugit.
Cavensque sibi ne ab hostibus prehenderetur,
ex primoribus suis duos, naribus proprio illorum
ex consensu abscissis, dolose mivit, qui Julianum
in avia abducerent. Duo itaque hi imperatorem
Romanum adeuntes, Persarum ei regem, ob illatas
sibi injurias, se prodituros esse dicebant. Cumque
juramento sese in hoc obstrinxissent, imperator
C dolis eorum delusus, ipse cum exercitu hos itineris
duces secutus est. Mensis autem Desii sive Junii dies
erat xxv, cum a transfugis hisce in locum deser-
tum et aquis carentem, per milliaria cl. per erro-
rem ducti, invenerunt ibi mœnia quædam antiqua
et collapsa urbis, olim Bubionis; villam etiam
aliam, quæ domicilia quædam adhuc stantia ha-
bens, deserta tamen fuit, nomine Asiam. Imperator
hic cum exercitu considens, castra posuit:
sed nec militi cibum, nec jumentis pabulum in
tam deserto loco invenire potuit. Exercitus itaque
totus, percepto demum ab imperatore transfuga-
rum dolis deluso se in loca illa horrida et inculta
adductum esse, tumultus statim ciebat maximos.
D Die autem sequente, nempe Junii xxvi, imperator
deceptores illos coram adduci jussit: qui interro-
gati, fatebantur: *Se quidem, ob regem patriamque
suam servandos, 332 fraudem illis fecisse; ecce*

VARIE LECTIONES.

⁹² Λουκιανόν. Scribendum Λουκιλλιανόν Idem vitium in Zosimo III, 43, 6, notavit Heynius ad III, 8, 3. ¹ εἶναι καὶ. εἶναι Ox. ² διώρυγος. διόρυγος Ox. ³ Τίγρητα Ch., Τίγρητα Ox. ⁴ παρέβαλεν Ox. ⁵ Πέρσες. Πέρσαι Ch. ⁶ Δακισίου Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(92) Εἰς τὸν αὐτὸν Τίγρητα ποταμὸν. Scr. Τί-
γρητα, a Τίγρης, Τίγρητος: de qua vocis hujus
formatione, vide Eustathium in Dionys. Periegesi.

(93) Αὐτὸν φθασθῆναι. Φθασθῆναι, aor. 1 pass.

infinit. modi, a φθάω inusitato: quem tamen vo-
cem passive usurpatam, alibi haud temere inve-
nies

(94) Φησὶν. Scr. φασίν.

etiam, dicentes, ad mortem parati servi tui. Accepit eos imperator, salvosque fore fide data promisit, modo exercitum suum ex deserto illo deducerent.

Circa horam vero diei secundam Julianus interrim dum lustrato exercitu militem se continere hortaretur, ab incerta manu vulneratus est : et in tentorium suum se recipiens, eadem nocte mortuus est : uti scriptis prodidit Magnus supradictus. Eutychianus autem chronographus, Cappadox, qui et miles, et vicarius, cohortem suam Primoarmentiorum bello hoc duxit, scriptum reliquit imperatorem Julianum, emenso xv dierum itinere, in regiones Persicas per Euphratem penetrasse : ubi bello superior factus, et ubique victor, omnia subegit, ad usque Ctesiphontem urbem, regni Persici sedem regiam ; rege ipso in Persameniam fuga elapso. Sequentem autem die, primoribus et exercitu stipatus, Babylonem usque penetrare destinaverat, urbem eam de nocte aggressurus. Inter dormiendum vero, per somnum vidit virum quemdam adultum, lorica indutum, qui tentorium regium in Asia, urbe Ctesiphonti vicina, erectum ingressus, hasta eum percussit. Ipse autem, horrore expergefactus, exclamare : confestim itaque consurgentes cubicularii eunuchi et spatharii, quique ad tentorium regis excubias agebant milites, cum lampadibus regis 333 ad eum ingressi sunt. Julianus autem

Ἰνὰ σωθῆν, ἐδῶκαμιν ἡμῖς θάνατον καὶ ἐπλανήσαμεν ὑμᾶς· ἰδοὺ οἱ δοῦλοί σου ἀπεθνήσκουσιν. Καὶ ἀπεδέξατο αὐτοὺς, [μὴ φωνεύσας αὐτοὺς, ἀλλὰ δοὺς λόγον αὐτοῖς (95)], Ἰνὰ ἐκβάλωσι τὸν στρατὸν ἐκ τῆς ἐρήμου χώρας.

Καὶ περὶ ὥραν δευτέραν τῆς αὐτῆς ἡμέρας ὁ βασιλεὺς Ἰουλιανὸς [21] παριὼν τὸ στράτευμα καὶ δυσωπῶν αὐτοὺς μὴ ἀτάκτως φέρεσθαι, ἐτρώθη ἀδήλως· καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸν ἴδιον παυλεῶνα διὰ τῆς νυκτὸς τελευτᾷ, ὡς ὁ προγεγραμμένος Μάγνος ἐξέθετο· Εὐτυχιανὸς δὲ ὁ χρονογράφος ὁ Καππάδοξ, στρατιώτης ὢν καὶ βικάριος τοῦ ἰδίου ἀριθμοῦ (96) τῶν Πριμοαρμενιακῶν, παρὼν καὶ αὐτὸς ἐν τῷ πολέμῳ συνεγράψατο ὅτι· κατελθὼν ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰουλιανὸς μονὰς ιε' ἐπὶ τὰ Περσικὰ μέρη (97) διὰ τοῦ Εὐφράτου εἰσῆλθε καὶ ἐπικρατὴς γενόμενος καὶ νικήσας πάντας παρέλαθεν ἕως πόλεως λεγομένης Κτησιφώντος, ἐνθα ὁ βασιλεὺς Περσῶν [22] ἐκάθητο, ἐκεῖνον φυγόντος· ἐπὶ τὰ μέρη τῶν Περσαρμενίων, καὶ βουλομένου μετὰ τῆς ἰδίας συγκλήτου καὶ τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ ἄρχη τῆς Βαβυλωνίων τῇ ἐξῆς ὁρμησάσθαι καὶ ταύτην παραλαβεῖν διὰ τῆς νυκτὸς. Καὶ ὡς καθύδει, εἶδεν ἐν ὁράματι τινα τέλειον ἄνδρα ἐνδεδυμένον ζάβαν (98) καὶ εἰσελθόντα πρὸς αὐτὸν εἰς τὸν παυλεῶνα αὐτοῦ πλησίον τῆς πόλεως Κτησιφώντος· ἐν πόλει λεγομένη (99) Ἀσίᾳ (b) καὶ κρούσαντα αὐτὸν λόγχῃ· καὶ πτοηθεὶς ἐξυπνίσθη κράζας· καὶ ἐξανέστησαν οἱ κουδικουλάριοι εὐνοῦχοι καὶ σπαθάριοι καὶ ὁ στρατὸς ὁ φυλάττων τὸν παυλεῶνα,

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(95) Δοὺς λόγον αὐτοῖς. Λόγος hoc loco, indemnitalis cautionem significat : quo sensu aliquoties etiam infra occurrit ; ut lib. xiv de Eudocia imperatrice fratres suos accersente : Ἐνεγχεν αὐτοὺς ἐκ τῆς πόλεως Ἀθηνῶν, ὅπῃ λόγον, ἐν Κωνσταντινουπόλει· et lib. xv in Zenone : Καὶ ἐκβάλων αὐτὸν, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ, ὅπῃ λόγον οἷοι οὐτε ἀποκεφαλίζονται, οὔτε σφαγιάζονται, etc.

(96) Βικάριος τοῦ ἰδίου ἀριθμοῦ. Quod Nostro ἀριθμῷ, aliis recentiorum νοῦμερον est ; Numerus, cohors scilicet : Suidas, Νούμερα, σπεῖραι, πλήθη στρατευμάτων, φύλαγες, νομέρα, λεγεών. Numerus vero quantus fuit, ex Cedreno, cum Nostro collato, colligere licet. Ubi enim Noster, de Tzitta, a Justiniano in Armeniam misso præfecto, habet, ἀριθμὸς τέσσαρας· Cedrenus hæc reddit, γιλιᾶδας τέσσαρας, Βικάριος vero, vicarius ; qui duplex erat, politicus et militaris : βικάριος ἀριθμοῦ, vicarius cohortis, quem Galli, lieutenant, appellant.

(97) Μονὰς ιε' ἐπὶ τὰ Περσικὰ μέρη. Ita etiam infra lib. xviii, αἰχμαλωτίσαντες ἐπὶ μονὰς δέκα. Μονή, mansio sive statio est. Vocabulum hoc sensu usurpatum occurrit etiam apud Theophanem, in Justiniano : Ὅστε ἀπὸ δ' μονῶν τῆς θαλάσσης τὸν Γελίμερα αὐλίσσονται, quo loco Anastas. Bibliothecar. μονὰς, mansiones vertit. Et asseverabat omnem securitatem habere illos, et hand metuere quemquam illorum, quod aduersus se moveretur exercitus, ita ut a quatuor mansionibus malis (l. maris) Gelimer moraretur. Quod vero Theophani, ἀπὸ δ' μονῶν, Anastasio a quatuor mansionibus, est, apud Procopium scribitur, ἡμερῶν τεττάρων ὁδῷ. Lib. enim i

De Bell. Vandal. unde hæc ipsa nobis protulit Theophanes, de Belisarii in Gelimerem expeditione verba faciens Procopius, hæc habet : Καὶ διὰ ταῦτα Γελίμερα πολέμιον, οὐδὲν ἐννοοῦνται, Καρχηδόνος τε καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ὀλιγωρηκότα τῶν ἐπὶ θαλάσσης χωρίων, ἐν Ἑρμιόνη διατριβὴν ἔχειν, ἥ ἐστιν ἐν Βυζαντίῳ, ἡμερῶν τεττάρων ὁδῷ τῆς ἡϊόνος διέχουσα· ὥστε πάρεστιν αὐτοῖς πλεῖν οὐδὲν δειμαίνουσι δύσκολον, καὶ προσορμίζεσθαι ἐνθα ἂν αὐτοὺς τὸ πνεῦμα καλοῖη. Itaque δ' μοναί Theophanis et Anastasii quatuor mansiones sunt quatuor dierum itinera ; et Nostri idecirco μοναί ιε', sunt, quod nos Anglice diceremus, fifteen daies march, sive spatium illud quod exercitus diebus xv emetiri solet. In cursibus etiam publicis veredariorum erant σταθμοί, id est stationes, sive mansiones, ubi iter facientes veredos sibi paratos habuerunt. Quæ Persis etiam parasangæ erant, a Lazis ἀνάπαυλαι, sive mansiones vocatæ sunt : uti nos docet Agathias lib. ii. Harum tamen mansionum neutra ad nostrum propositum facere videtur.

(98) Ἐνδεδυμένον ζάβαν. Chr. Alex. habet, ἐνδεδυμένον ὀπάτου σχῆμα. Ζάβα tamen indumentum est militare, quod loricae reddit Suidas, in Zabaretion. Zabaretion, ἐν ᾧ αἱ ζάβαί, αἱ εἰσὶν ὅπλα πολεμικὰ, ἀπόκεινται· ζάβα γὰρ τὸ λωρίχιον. Justinianus etiam Novell. lxxxv : Κωλύομεν γὰρ τοὺς ιδιώτας ἐργάζεσθαι καὶ ὀνειδίσθαι τόξα καὶ βέλη, σπάθας τε καὶ ξίφη, (ἅπερ καλεῖν εἰώθασι παραμήρια), καὶ τὰς λεγομένας ζάβας, ἥτοι λωρίκια, etc.

(99) Ἐν πόλει λεγομένη Ἀσίᾳ. Chr. Alex. habet, ἐν κόμῃ λεγομένη Παδίᾳ

HODII NOTÆ.

(b) Ἀσίᾳ. C. Παδίᾳ. Ita hoc loco præfert Cod. Vat. ; at infra Πασίᾳ, ad quam lectionem propius accedit Noster. Zonaras habet Φρυγίᾳ.

καὶ εἰσελθόντες, πρὸς αὐτὸν μετὰ λαμπάδιον βασιλικῶν · καὶ προσσχηκῶς Ἰουλιανὸς ὁ βασιλεὺς ἐκτενὲς σφαγίντα κατὰ τῆς μασχάλης ἐπηρώτησεν αὐτοῦ, Πῶς λέγεται ἡ κόμη ὅπου ἐστὶν ὁ παπυλεῶν μου; καὶ εἶπον αὐτῷ ὅτι Ἀσία λέγεται. Καὶ εὐθέως ἔκραξεν· Ὁ ἡλῆς, ἀπόλεσας Ἰουλιανόν (1)! Καὶ ἐκχυθεὶς τὸ αἷμα παρέδωκε τὴν ψυχὴν ὥραν νυκτερινὴν πέμπτην, ἔτους κατὰ Ἀντιόχειαν τὴν μεγάλην χρηματίζοντος υἱά (2).

Καὶ εὐθέως ὁ στρατὸς πρὸ τοῦ γνῶναι τοὺς πολεμίους Πέρσης ἀπῆλθον [23] εἰς τὸν παπυλεῶνα Ἰοβιανοῦ, κόμητος τῶν δομαστικῶν (3) καὶ στρατηλάτου τὴν ἀξίαν ἔχοντος · καὶ ἀγνοοῦντα ἤγαγον αὐτὸν εἰς τὸν βασιλικὸν παπυλεῶνα, ὡς δῆθεν τοῦ βασιλέως Ἰουλιανοῦ ζητήσαντος αὐτόν. Καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὸν παπυλεῶνα, συστῶντες αὐτὸν ἀνηγόρευσαν βασιλεῖα τῇ κ' τοῦ Δαϊσίου * (c) τοῦ καὶ Ἰουνίου μηνός, πρὸ τοῦ διαφῶσαι * (4). Τὸ δὲ πλήθος τοῦ στρατοῦ τὸ ἐπὶ Κτισιφώντα καὶ τὸ ἀπὸ πολλοῦ διαστήματος ἀπληχεῶν (5) οὐκ ἔγνω τὰ συμβάντα ἕως ἀνατολῆς ἡλίου, ὡς ἀπὸ διαστήματος ὄντες. Ἐτελεύτα οὖν ὁ αὐτὸς Ἰουλιανὸς βασιλεὺς ὢν ἐνιαυτῶν λγ' (6).

Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ νυκτὶ εἶδεν ἐν ὁράματι καὶ ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος Βασίλειος ὁ Καισαρείας Καππαδοκίας· τοὺς οὐρανούς ἠνεωγμένους (7) καὶ τὸν Σωτῆρα Χριστὸν ἐπὶ θρόνῳ καθήμενον καὶ εἰπόντα κραυγῇ, *Μερκούριε, ἀπελθὼν φόνευσον Ἰουλιανὸν τὸν βασιλεῖα τὸν κατὰ τῶν Χριστιανῶν*. Ὁ δὲ ἅγιος Μερκούριος ἐστὼς ἔμπροσθεν τοῦ Κυρίου ἐφόρει θώρακα σιδηροῦν ἀποσπῆλθοντα · καὶ [24] ἀκούσας τὴν κέλευσιν ἀφανῆς ἐγένετο. Καὶ πάλιν εὐρέθη ἐστὼς ἔμπροσθεν τοῦ Κυρίου καὶ ἔκραξεν, *Ἰουλιανὸς ὁ βασιλεὺς σφαγὴς ἀπέθανεν, ὡς ἐκέλευσας, Κύριε*. Καὶ ποτηθεὶς ἐκ τῆς κραυγῆς ὁ ἐπίσκοπος Βασίλειος διυπνίσθη (8) τετραγμένος.

VARIAE LECTIONES.

* ἐπερώτησεν Οκ. * Δαϊσίου Οκ. * διαφῶσαι Ch. et Ducangius ad Chron. p. 298 C, διαφῶσαι Οκ.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(1) Ὁ ἡλῆς, ἀπόλεσας Ἰουλιανόν. Alii eum blasphemam animam hisce tradunt evomuisse: *Νερίκηκας, Γαλιλαῖε*: *Vicisti, Galilæe*.

(2) Ἐτους κατὰ Ἀντιόχειαν τὴν μεγάλην χρηματίζοντος υἱά. Annus æræ Antiochenæ ccccxi, anno Christi vulgari cccclxi respondet, id est anno Christi Eusebiano cccclxi: quo etiam anno Hieronymus Juliani ponit obitum.

(3) Κόμητος τῶν δομαστικῶν. Δομαστικοί, præter alias multas significationes, etiam cohortem significat, imperatoris custodiæ destinata, ex equitibus ut plurimum constantem; unde Suidas: Δομαστικοί, οἱ τῶν Ῥωμαίων ἱππεῖς· οἱ κατὰ Ῥωμαίους οἰκεῖκοι στρατιῶται. Zonaras etiam Annal. tom. II de Diocletiani patre: Ἄλλοι δὲ κόμητα δομαστικῶν αὐτὸν γενέσθαι φασί· δομαστικούς δὲ τινες τοὺς ἱππεῖς νομίζουσιν, adeo ut Jovianus, imperatorii satellitii præfectus fuisse videatur. Hieronymus *Primicerium domesticorum*, vocat.

(4) Πρὸ τοῦ διαφῶσαι. Lego, διαφῶσαι. Chr. Alex. διαφῶσαι, mendose.

HOHII NOTÆ.

(c) Τῇ κ' τοῦ Δαϊσίου. C. πρὸς ε' Καλανθῶν Ἰουλιαν.

A *imperator, ubi animadvertisset se sub axilla lethale vulnus accepisse, de vici nomine, ubi positum erat tentorium, sciscitatus est. Asiam vero vocari, respondentibus eis; elata statim voce, exclamavit: O sol, Julianum perdidisti! Et effuso sanguine ejus omni, animam efflavit, hora noctis v, anno æræ Antiochenæ ccccxi.*

Exercitus itaque absque mora, priusquam id hostes rescirent, tentorium Joviani, comitis domesticorum et tribuni militum, adeuntes, ipsum, nil tale cogitantem, regis ad tentorium, tanquam a Juliano accersitum, deduxerunt: statimque ut ingressus est, tenentes eum, imperatorem salutarunt, B Desii sive Junii xviii, tempore antelucano. Reliquus autem exercitus, qui ad Ctesiphontem castra posuerat, quique longo aberat intervallo, de his quæ acciderant, usque ad ortum solis, nihil cognovit. Mortuus est itaque Julianus imperator ætatis suæ anno xxxiii.

Porro eadem ipsa nocte sanctissimus Basilus, Cæsariensis in Cappadocia episcopus, per somnum vidit caelos apertos, Christumque Salvatorem solio insidentem, magnoque clamore dicentem: *Mercuri! egressus, Julianum imperatorem, Christianorum hostem, interfice*. Aderat coram Domino sanctus Mercurius, thorace ferreo coruscante armatus: acceptoque 334 mandato, disparuit protinus. Rursus autem coram Domino comparere visus, exclamavit: *Occisus est imperator Julianus, uti imperasti, Domine*. Clamore tanto perterritus Basilus episcopus, e somno excitatus est. Colebat enim eum Julianus imperator, ut eruditum et stu-

(5) Τὸ ἀπὸ πολλοῦ διαστήματος ἀπληχεῶν. Ἀπληχεῖν, *applicare*, castra metari: et ἀπληχετα, *fossata*, castra: vocabula hæc a Latino *applied* formata, hoc sensu passim occurrunt apud recentiores.

(6) Ἐν ἐνιαυτῶν λγ'. Legendum λα'. Eutropius, lib. x, testatur Julianum interfectum esse, anno ætatis altero et trigesimo. Chr. Alex. interim corrigendum, quod habet, ὢν ἐτῶν λς'. Hieronymus tamen longissime omnium a vero abest, annos xii ei tribuens.

(7) ἠνεωγμένους. Scr. ἀνεωγμένους.

(8) Ὁ ἐπίσκοπος Βασίλειος διυπνίσθη. Narrationem hanc habes etiam apud Chron. Alex. Verum futilia sunt hæc omnia: Basilus enim, Juliano superstite, presbyter tantum erat; sub Valente vero episcopus tandem factus est; cujus rei testes habemus locupletes Niceph. Hist. eccles. lib. xi, cap. 17 et 18: Sozomen., lib. vi, cap. 15; Socrat. lib. iv, cap. 21.

diorum suorum socium : frequentesque ad illum A litteras mittebat. Sanctus itaque Basilius in templum, ad preces matutinas descendens, cleroque universo ad se vocato, visionis arcanum illis aperuit, et quod Julianus imperator eadem nocte imperfectus esset. Illi vero episcopum, uti taceret, nec quid tale evulgaret, rogarunt omnes. Verum Eutropius chronographus ex his nonnulla in scriptis suis aliter tradidit.

JOVIANUS IMP. — Mortuo Juliano Apostata, imperium suscepit Jovianus, Uraniani filius, qui regnavit menses vii : diadema capiti ejus imponente exercitu ibi in Persicis regionibus, sub consulatu Salustii.

Hic, cum Christiani nominis studiosissimus esset, quamprimum imperare coepit, exercitum omnem primosque allocutus, ipse voce sua proclamavit. Si me vestrum vultis imperatorem, sitis **335** Christiani omnes. Faustis ad hæc eum celebrarunt acclamationibus exercitus totus et senatores. Egressus deinde Jovianus cum exercitu suo ex solitudine in virentes Persidis campos, sollicite perquisivit quo pacto ex Persarum finibus sese expediret. At vero Persarum rex Saborarsacius, morte Juliani imperatoris [nondum] audita, povere ingenti perculsus, ex Persarmenia Surenem quemdam ex optimatibus suis legatum misit ad imperatorem Romanum, pacis condiciones obnixè petiturum. Hunc amice accepit divinnissimus Jovianus imperator : annuitque se pacis petitionem libenter acceptare : vicissimque dixit se legatum ad Persarum regem missurum.

Ἐτίμα γὰρ αὐτὸν Ἰουλιανὸς ὁ βασιλεὺς καὶ ὡς ἐλλόγιμον καὶ ὡς συμπράκτορα αὐτοῦ (9) καὶ ἔγραφεν αὐτῷ συχνῶς. Καὶ κατελθὼν ὁ ἅγιος Βασίλειος διὰ τὰ ἐωθινὰ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καλέσας πάντα τὸν κληρὸν αὐτοῦ εἶπεν αὐτοῖς τὸ τοῦ ὁράματος μυστήριον, καὶ ὅτι ἐσφάγη Ἰουλιανὸς ὁ βασιλεὺς καὶ τελευτῇ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ. Καὶ πάντες παρεκάλουν αὐτὸν σιγῇ, καὶ μηδενὶ λέγειν τι τοιοῦτον ¹⁰. Ὁ δὲ σοφώτατος Εὐτρόπιος ὁ χρονογράφος ἐν τισι τούτων οὐχ ὁμοφώνησεν (10) ἐν τῇ αὐτοῦ συγγραφῇ.

Μετά [25] δὲ τὴν βασιλείαν Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραδάτου ἐβασίλευσεν Ἰουδιανὸς ὁ υἱὸς ¹¹ Οὐρανιανοῦ (11) σταφθεὶς ὑπὸ τοῦ στρατοῦ ἐκεῖ ¹² ὑπὸ τὰ (d) Περσικὰ μέρη ἐπὶ τῆς ὑπατείας Σαλουστίου (12)· ἦν δὲ χριστιανὸς πάνυ· ἐβασίλευσε δὲ μῆνας ζ'.

Ἡ μόνον δὲ ἐβασίλευσε, προσεφώνησε παντὶ τῷ στρατῷ καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ συγχλητικοῖς δι' ἑαυτοῦ κράζας, Εἰ θέλετέ με βασιλεῦσιν ὁμῶν, ἵνα πάντες χριστιανοὶ ᾖτε. Καὶ εὐφρόμησαν αὐτὸν ἅπας ὁ στρατὸς καὶ οἱ συγχλητικοί. Καὶ ἐξελθὼν ὁ αὐτὸς Ἰουδιανὸς ἅμα τῷ στρατῷ ἐκ τῆς ἐρήμου εἰς τὴν εὐθαλῆ γῆν τὴν Περσικὴν ἐμερίμνα πῶς ἂν ἐξελθοῖ ἐκ τῶν Περσικῶν μερῶν. Ὁ δὲ βασιλεὺς Περσῶν Σαβθουραρσάκιος (13) μαθὼν τὴν τοῦ βασιλέως [26] Ἰουλιανοῦ τελευτὴν ¹³, φόβῳ πολλῷ συνεχόμενος ἐκ τῆς Περσαρμενίας χώρας πρεσβευτὴν ἐξέπεμψεν, αὐτῶν περὶ εἰρήνης καὶ δεόμενος ἕνα τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ ὀνόματι Σουρβραεινᾶν (14) πρὸς τὸν βασιλέα Ῥωμαίων· ὅντινα ἐδέξατο ἀσμένως ὁ θεοτάτος Ἰουδιανὸς βασιλεὺς καὶ ἐπένευσε δέχεσθαι τὴν πρεσβείαν τῆς εἰρήνης, εἰρηκῶς ¹⁴ πέμπειν καὶ αὐτὸς πρεσβευτὴν πρὸς τὸν βασιλέα Περσῶν. [Ἀκούσας δὲ τοῦτο Σουρβραεινᾶς πρεσβευτὴς Περσῶν] ᾔτησε

VARIE LECTIONES.

¹⁰ τοιοῦτον Ch., Chron. Pasch. p. 299 A, τοσοῦτον Ox. ¹¹ Οὐρανιανοῦ. Οὐαρωνιανοῦ Ch. ¹² ὑπὸ. ἐπὶ Ch., εἰς Chron. ¹³ μαθὼν τὴν τοῦ βασιλέως Ἰουλιανοῦ τελευτὴν. « Chr. Alex. legit, μήπω μαθὼν· μήπω ἵταque hic excidisse suspicor. Persarum enim rex, audita Juliani morte, Romanorumque necessitate, animosior inde factus, ipsos insecutus est. Vide Ammianum Marcellinum. » Ch. ¹⁴ εἰρηκῶς Ch. cum Chron., εἰρηνικῶς Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(9) Ὃς συμπράκτορα αὐτοῦ. Raderus apud Chr. Alex. συμπράκτορα etiam vertit, studiorum socium : atque hanc interpretationem confirmare videntur, quæ infra habentur in Chron. Alex. de Theodosio Jun. et Paulino, qui ibidem vocatur Theodosii συμπράκτωρ καὶ φίλος· non modo enim familiaritate conjuncti, sed et litteris etiam una imbuti fuerant. Vide etiam Niceph. lib. x, cap. 1.

(10) Εὐτρόπιος ὁ χρονογράφος ἐν τισι τούτων οὐχ ὁμοφώνησεν. Nec mirum : paganus enim erat Eutropius.

(11) Ἰουδιανὸς, ὁ υἱὸς Οὐρανιανοῦ. Zonaras habet, υἱὸς Βαρωνιανοῦ, rectius : Varronianum enim filius erat : Varronianum etiam ipse filium habuit, quem Cæsarem creavit : Οὐαρωνιανοῦ ἵταque forte Noster scripserit. Imperator vero iste Eutropio Jo-

vinianus dictus est : Ammiano Marcellino, Juvianus dictus fuisse videtur : qui hoc nomen ideo exercitui arrisisse scribit, eo quod unica tantum littera a Juliano discriminatum erat : Marcellinus lib. xxv. Scriptorum Græcorum, Latinorumque plurimi, Ἰουδιανὸν vocant : Noster Ἰουδιανὸν et Ἰουδιανόν.

(12) Ἐπὶ τῆς ὑπατείας Σαλουστίου. Julianus enim imp. Salustii collega, jam mortuus est.

(13) Βασίλειος Περσῶν Σαβθουραρσάκιος. Qui aliis Σάπωρ, et Σαπώρης, Nostro ut plurimum Σαβθουραρσάκιος est, id est, Σάπωρ ἀρσάκης, Sapor rex, uti supra monuimus. Chr. Alex. habet, Λαβουραρσάκιος, mendose.

(14) Ὀνόματι Σουρβραεινᾶν. Chr. Alex. hunc Σουρέναν vocal.

HODII NOTÆ.

(d) Ὑπὸ C. εἰς.

τὸν βασιλέα Ἰουδιανὸν¹⁵ τυπῶσαι εὐθὺς καὶ παρα-
 χρῆμα εἰρήνης πάκτα. Καὶ ἀφορίσας συγκλητικὸν
 αὐτοῦ τὸν πατρικίον Ἀρινθέον¹⁶ δέδωκεν αὐτῷ τὸ
 πᾶν, συνταξάμενος ἐμμένειν τοῖς παρ' αὐτοῦ δοκι-
 μαζομένοις, ἤτοι τυπομένοις, οἷα τοῦ βασιλέως αὐ-
 τοῦ ὑπερηφανοῦντος, μετὰ τοῦ συγκλητικοῦ, ἤτοι
 πρεσβευτοῦ Περσῶν, ποιῆσαι εἰρήνης πάκτα, καὶ
 παρασχόντος ἔνδοσιν τοῦ πολέμου ἡμέρας τρεῖς ἐν
 τῇ περὶ τῆς εἰρήνης βουλῇ. Καὶ ἐτυπώθη μεταξὺ
 τοῦ πατρικίου¹⁷ Ἀρινθέου (15) τοῦ Ῥωμαίου καὶ
 Σουβραεινᾶ, συγκλητικοῦ καὶ πρεσβευτοῦ Περσῶν,
 δοῦναι Ῥωμαίους Πέρσαις¹⁸ πᾶσαν τὴν ἐπαρχίαν
 τὴν λεγομένην Μυγδονίαν¹⁹ καὶ τὴν μητρόπολιν
 αὐτῆς [27] τὴν λεγομένην Νισίτιδος (16) γυμνὴν
 σὺν τέλεισι μόνις ἀνευ ἀνδρῶν τῶν οἰκούντων αὐ-
 τήν. Καὶ τοῦτου στηριχθέντος καὶ εἰρήνης ἔγγραφου
 γενομένης, ἔλαβε μεθ' ἑαυτοῦ ὁ βασιλεὺς Ἰουδιανὸς
 ἕνα τῶν σατραπῶν Πέρσῃν ὄντα μετὰ τοῦ πρε-
 σβευτοῦ ὀνόματι Ἰούνιον εἰς τὸ διασωσάαι αὐτὸν
 καὶ τὰ ἐξπιδεῖτα αὐτοῦ ἐκ τῆς Περσικῆς χώρας καὶ
 παραλαβεῖν τὴν ἐπαρχίαν καὶ τὴν μητρόπολιν αὐ-
 τῆς.

Καὶ καταφθάσας ὁ βασιλεὺς Ἰουδιανὸς τὴν Νισίτιδος
 πόλιν (17) οὐκ εἰσῆλθεν ἐν αὐτῇ, ἀλλ' ἐξω τῶν τει-
 χέων κατεσκήνωσεν. Ὁ δὲ Ἰούνιος ὁ τῶν Περσῶν
 σατράπης εἰσελθὼν εἰς τὴν πόλιν κατὰ κέλευσιν τοῦ
 βασιλέως, εἰς ἕνα τῶν πύργων σημειῶν Περσικὸν
 ἔθηκε, τοῦ²⁰ βασιλέως Ῥωμαίων κειλεύσαντος τοὺς
 πολίτας πάντας σὺν πᾶσι τοῖς διαφερόουσιν αὐτοῖς
 ἕως ἐνδὸς ἐξελεῖν. Καὶ ἐξελθὼν πρὸς αὐτὸν Σιλουαν-
 νὸς κόμης τῇ ἀξίᾳ καὶ πολιτευόμενος τῆς αὐτῆς
 πόλεως προσέειπεν αὐτῷ τῷ βασιλεῖ δέομας αὐ-
 τοῦ μὴ προδοῦναι τὴν πόλιν Πέρσαις· καὶ οὐκ ἔπει-
 σεν αὐτόν. Ὁμωμονέαι γάρ, φησὶν, ἔφασκε καὶ, μὴ
 βούλεσθαι δόξαν ἐπιόρκον²¹ παρὰ πᾶσιν ἔχειν. Καὶ
 τειγίσας πόλιν ἐξω τοῦ τείχους τῆς πόλεως Ἀμιδης,
 καλέσας τὴν κόμην Νισίθως, ἐκεῖ πάντας τοὺς ἐκ
 τῆς Μυγδονίας χώρας οἰκεῖν ἐποίησε καὶ Σιλουαννὸν
 τὸν πολιτευόμενον.

Καὶ περάσας [28] ἐπὶ τὴν Μεσοποταμίαν εὐθέως
 πάντα τὰ Χριστιανῶν ἀνήγειρε καὶ Χριστιανούς ἐνε-
 χειρίζε τὰ πράγματα (18) καὶ ἀρχοντας Χριστια-
 νούς εἰς τὴν ἀνατολὴν πᾶσαν προηγάγετο καὶ ἐξάρ-
 χους. Καὶ ἀπολιπὼν τὴν ἀνατολὴν ὁ αὐτὸς βασιλεὺς

A Quod ubi audierat Surenas, Persarum legatus.
 Jovianum imperatorem rogavit uti absque mora
 ulla pacis foedera ferirentur. Jovianus itaque, in-
 fra dignitatem suam esse existimans, si imperator
 cum senatorio viro, Persarum nempe legato, ipse
 de pacis conditionibus ageret; designavit ad hoc
 munus obeundum Arintheum patricium, ex consi-
 liariis suis; interposita fide de firmandis eis om-
 nibus de quibus ipsi cum Persarum legato con-
 veniret: concessis insuper trium dierum induciis,
 quibus de pace consilia agitentur. Pactum est
 itaque inter Arintheum patricium Romanum et
 336 Surenam senatorem et legatum Persarum, uti
 Persis Romani totam Mygdoniam provinciam, Ni-
 sibimque, ejus metropolim, eum solis mœnibus,
 B incolis vero denudatam, concederet. Quo con-
 firmato, paceque tabulis consignata, Jovianus
 imperator sibi assumpsit ex Persarum satrapis
 Junium quemdam, qui cum legato venerat, qui
 ipsum exercitumque ex Persarum finibus educe-
 ret; et provinciam ejusque urbem principem ac-
 ciperet.

Imperator autem Jovianus Nisibim veniens,
 urbem non ingressus est; sed tentoriis extra mœ-
 nia defixis, Junium, Persarum satrapam, ingredi
 jussit. Hic itaque ingressus, turrin conscendit;
 a cujus summitate, signum Persicum extulit; im-
 peratore, incolas urbis ad unum omnes, cum bo-
 nis suis, excedere jubente. Egressus autem Sil-
 vanus comes et praefectus urbis, praecidens impe-
 C ratori ad pedes, deditionem urbis deprecatus est.
 Renuit imperator, causatus fidem se suam inter-
 posuisse, nec perjuri de se opinionem apud om-
 nes excitare velle. Itaque extra mœnia urbis
 Amida, vicum quemdam muro cingens, vicum Nisi-
 benum vocavit; 337 Mygdoniosque omnes, ipsum
 que Silvanum praefectum, ibidem habitare jussit.

Tum vero per Mesopotamiam instituto itinere,
 templa Christianorum excitavit, rerumque gerenda-
 rum curam eis commisit; Christianis etiam ubique
 praefectis et exarchis per Orientem omnem consti-
 tutis. Imperator autem Jovianus, pace cum Persis

VARIÆ LECTIONES.

¹⁵ ἤγειρε τὸν βασιλέα Ἰουδιανόν. « Locus mutilus: supple ex Chr. Alex. Ἀκούσας δὲ τοῦτο Σουρένας·
 πρεσβευτὴς Περσῶν, ἤγειρε etc. » Ch. Ejusdemmodi lacunas explevimus vol. I, p. 61 B, vol. II, p. 4 E,
 45 D, Chilmeadus infra p. 37 B. ¹⁶ Ἀρινθέον. Verum nomen Ἀρινθαῖος habet Chron. ¹⁷ Ἀρινθέου Ox.
¹⁸ δοῦναι Ῥωμαῖοι Πέρσαις. « Chr. Alex. δοῦναι Ῥωμαίους, rectius. » Ch. ¹⁹ Μυγδονίαν Ox. Sic et infra.
²⁰ τοῦ δὲ Ox., τοῦ Chron. ²¹ δόξαν ἐπιόρκον. « Forte scrib. ἐπιόρκου, uti Chr. Alex. habet. » Ch

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(15) Πατρικίου Ἀρινθέου. Scr. Ἀρινθέου, sive D Νησιθέων.

Ἀρινθαίου, uti habet Chr. Alex.

(16) Τὴν λεγομένην Νισίτιδος. Νισίτις, pro Ni-
 σιδίς; corrupta recentiorum scriptura. Nisibis vero
 a quibusdam, Antiochia Mygdoniæ dicta est; asse-
 rente Theodorito Hist. eccles. lib. II, cap. 50. Ni-
 σιδίς, ἢ Ἀντιόχειαν Μυγδονίας τινὲς ὀνομάζουσιν,
 ἐν μεθορίῳ καίται τῶν Περσῶν καὶ Ῥωμαίων ἡγεμο-
 νίας. Pro Nostri vero Νισίτιδος, Chr. Alex. habet

(17) Καὶ καταφθάσας ὁ βασιλεὺς Ἰουδιανὸς τὴν
 Νισίτιδος πόλιν. Scr. τὴν Ν. πόλιν· ista vero sup-
 plenda sunt apud Chr. Alex.

(18) Χριστιανοὶ ἐνεχειρίζε τὰ πράγματα. Chr.
 Alex. habet, ἐνεχειρίζε, mendose. Verum ista, qua
 ibi depravatissime leguntur, ex Nostro restituenda
 sunt.

ad breve tempus confecta, Oriente relicto propter hiemem, quæ gravis incumbbat, cum copiis suis Constantinopolim versus maturavit iter. Galatarum autem regionem in reditu suo appulsus, in vico Didastana diem suum obiit, annum agens sexagesimum.

VALENTINIANUS IMP. — Jovianum excepit in regno Valentinianus, cognomento Severus; qui imperator Nicææ factus, regnavit annos xvi. Christianus hic erat, ad imperium a senatu proventus: diadema autem ei imposuit, qui et eum imperatorem nominavit, et quasi imperium suscipere coegit, Salustius, prætorio præfectus. Imperator enim Julianus Apostata, Valentinianum seu Christiani nominis studiosissimum, in Salabriam relegaverat, constituens eum cohortis tribunum: ut qui viso quodam præsenserat, eum post se regnaturum. Hunc itaque ex Salabria accersendum curat Salustius 338 præfectus, exercitumque concione habita monuit neminem ad imperium Romanum æque idoneum esse ac hunc.

Hic vero quamprimum regnare cœpit, Salustium præfectura abdicavit, et stipulatis qui pro eo responderent fidejussoribus, publico contra eum edicto denunciavit, uti si quis ab eo læsus fuisset, ad imperatorem accederet. Nemo autem contra Salustium prodiiit: erat enim vir summæ integritatis.

Valentinianus imperator plurima Antiochiæ condidit. Contra Persas quoque arma movit, misso Valente fratre suo, quem Cæsarem creaverat, Aprilis 1. Non tamen ad prælia devenit: est Valens enim pacis conditiones iniit cum eis, hoc ab eo Persis flagitantibus: utpote quem penes, fratris sub persona, summa rerum esset potestas.

VARIE LECTIONES.

²³ Δαδάστανα Ch. Chron., Διδάστανα Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(19) Ἐν κώμῃ λεγομένῃ Διδάστανα. Ser. Δαδ-στανά. Hieronymus: Jovianus cruditate, sive odore prunarum, quas nimias adoleri jusserat, Dadastanæ moritur. Vide et Socratem, Theodorum, Sozomenum, alios.

(20) Ὡς ἐνιαυτῶν ζ'. Mortuus est Jovianus anno ætatis suæ xxxii, teste Eutropio lib. x ad finem: Decessit imperii mense septimo, tertio decimo Kal. Martias: ætatis, ut qui plurimum, ac minimum tradunt, tertio et tricesimo anno.

(21) Ἐδασίλευς Βαλεντινιανός, ἐν Νικαίᾳ πόλει. Ἀναγορευθεὶς supplendum videtur. Cedren. Οὐαλεντινιανός ἀνηγγορεύθη ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας, etc.

(22) Ἐτῇ ις'. Valentinianus imp. salutatus, fratrem Valentem in imperii consortium statim ascivit. Valens tamen iste, quo superstitie diem suum obiit Valentinianus, xii tantum annos imperasse infra dicitur: numerus itaque hic corruptus. Forte itaque scribendum, ἐτῇ ια'· xi enim imperii anno mortuum Valentinianum tradit Hieronymus.

RODII NOTÆ.

(2) Σαλαβρίαν. C. Ὀλυμβρίαν· ubi Dujres Σαλυμβρίαν reponit· dicitur ab aliis Σηλυβρία.

Ἰουδιανὸς μετὰ τὸ ποιῆσαι πάντα εἰρήνης μετὰ Περσῶν πρὸς ὀλίγον χρόνον ἐξώρμησεν ἐπὶ Κωνσταντινούπολιν σπουδαίως μετὰ τοῦ αὐτοῦ στρατοῦ διὰ τὸν χειμῶνα· ἦν γὰρ βαρὺς. Καὶ ἐν τῷ ἀνέναι αὐτὸν κατέφθασε τὴν Γαλατῶν χώραν· καὶ τελευτᾷ ἰδίῳ θανάτῳ ἐν κώμῃ λεγομένῃ Δαδάστανα ²³ (19), ὧς ἐνιαυτῶν ζ' (20).

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Ἰουδιανοῦ ἐδασίλευσε Βαλεντινιανὸς ἐν Νικαίᾳ πόλει (21) ὁ ἀπότομος ἐτῇ ις' (22). Ἦν δὲ Χριστιανός. Οὗτος δὲ ὑπὸ τῆς (29) συγκλήτου προήχθη καὶ ἐστέφθη βασιλεὺς ὑπὸ Σαλουστίου τοῦ ἐπαρχοῦ τῶν πραιτωρίων, ἐπιλεξαμένου αὐτὸν καὶ καταναγκάσαντος αὐτὸν βασιλεῦσαι. Τὸν γὰρ αὐτὸν βασιλεῖα Βαλεντινιανὸν Ἰουλιανὸς ὁ βασιλεὺς ὁ Παραβάτης, ὡς Χριστιανὸν πάνυ, ἐπεμψεν εἰς (25) Σαλαβρίαν (2), ποιήσας τριβούνον ἀριθμοῦ· ἔγνω γὰρ ἐν ὁράματι ὅτι μετ' αὐτὸν αὐτὸς βασιλεύσει. Ὁ δὲ ἐπαρχος Σαλούστιος πέμψας ἤνεγκεν αὐτὸν ἀπὸ Σαλαμβρίας, καὶ εἶπε τῷ στρατῷ ὅτι οὐδεὶς ποιεῖ βασιλεῖα Ῥωμαίων οὐ οὕτω.

Ἦ μόνον δὲ ἐδασίλευσαν, εὐθὺς διεδέξατο τὸν αὐτὸν ἐπαρχὸν Σαλούστιον (24), καὶ ὑπὸ ἐγγύας ποιήσας ἔθηκε πρόθεμα κατ' αὐτοῦ, ἵνα εἰ τις ἡδικήθη τι παρ' αὐτοῦ, προσέλθῃ τῷ βασιλεῖ. Καὶ οὐδεὶς προσῆλθε κατὰ Σαλουστίου· ἦν γὰρ ἀγνότατος.

Ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς Βαλεντινιανὸς ἔκτισεν ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ μεγάλῃ πολλὰ. Ἐπιστράτευσεν δὲ κατὰ Περσῶν, πέμψας τὸν ἴδιον αὐτοῦ ἀδελφὸν Βαλεντα, ποιήσας αὐτὸν Καίσαρα, μὴν Ἀπριλίῳ πρώτη [30]· καὶ οὐκ ἐπολέμησεν ὁ αὐτὸς Βάλης, ἀλλὰ κατελθὼν ἐποίησεν εἰρήνης πάντα· εἶχε γὰρ πᾶσαν ἔξουσίαν εἰς πρόσωπον τοῦ ἰδίου ἀδελφοῦ· κατελθόντων Περσῶν καὶ αἰτησάντων εἰρήνην.

(25) Ἐπεμψεν εἰς Σαλαβρίαν. Chr. Alex. habet Ὀλυμβρίαν· Cæterum Valentinianus, cum Juliano imp. præfectus cohortis esset, ob spreto ejusdem ritus gentilitios, militia exutus, et in Melitinam, Armeniæ urbem, exsul missus est, uti testatur Sozomenus, Hist. eccles. lib. iv, cap. 6.

(24) Διεδέξατο τὸν αὐτὸν ἐπαρχὸν Σαλούστιον. Hæc ita reddit Chr. Alexandrini interpretes: Salustium præfectum prætorio recepit: male omnino, contraque verborum vim. Διαδέχεσθαι enim apud auctores hocce, sonat, δαδoχόν τινι δοῦναι, successorem alicui dare, sive magistratu abdicare. Hoc maximum nimirum severitatis suæ τεκμήριον exhibuit imperator Valentinianus, cum nec amico suo charissimo, modo injusti quid in illum objiceretur, parci voluisset. Non itaque Valentinianus vadimonium pro Salustio promisit: hoc enim accusatorum omnium propulsandorum occasio procul dubio exstitisset: sed vadimonium ab eo, criminationibus quibuscunque respondendis, exegit.

Γενόμενος οὖν ὁ αὐτὸς Βάλης ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Ἀ Συρίας μετὰ τοῦ πλήθους τῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως μὴνὶ Νοεμβρίῳ δεκάτῃ, Ἰνδικτιῶνι 18, διέσπυρεν ἐκεῖ (25) ἐνεκεν τοῦ ποιῆσαι μετὰ Περσῶν τὰ πάντα τῆς εἰρήνης· καὶ ἐποίησε τὰ πάντα ἐπὶ ἑτῇ ἐπτά, τῶν Περσῶν αἰτησάντων εἰρήνην καὶ παραχωρησάντων τὸ ἥμισυ τοῦ Νιζιτίδου. Καὶ ἔκτισεν ἐν τῇ αὐτῇ Ἀντιοχείᾳ πόλει, τερψεῖς τῆς τοποθεσίας καὶ τῶν ἄερων καὶ τῶν ὕδατων, πρῶτον τὸν φόρον, ἐπιβαλόμενος μέγα κτίσμα, λύσας τὴν βασιλικὴν τὴν λεγομένην πρῶτην τὸ Καيسάριον, τὴν οὖσαν πλησίον τοῦ ὥρολογίου καὶ τοῦ Κορμυδίου δημοσίου, τοῦ νυνὶ ὄντος πραιτωρίου ὑπατικοῦ Συρίας ἀρχοντος, ἕως τοῦ λεγομένου Πλεθρίου, καὶ τὴν κόγχην ἀναγνώσας αὐτῆς καὶ εἰλήσας ἀφ᾽ ἑσῆς ἐπάνω τοῦ λεγομένου Παρμενίου χειμάρρου ποταμοῦ, κατερχομένου ἀπὸ τοῦ ὄρους κατὰ μέσον τῆς πόλεως Ἀντιοχείας. Καὶ ποιήσας ἄλλην βασιλικὴν κατέναντι τοῦ Κορμυδίου καὶ κοσμήσας τὰς τέσσαρες βασιλικὰς κίους μεγάλους Σαλωνιτικοῖς, καλαθώσας δὲ τὰς ὑπορφώσεις²² καὶ καλλωπίσας γραφαῖς [31] καὶ μαρμάρους διαφόρους καὶ μουσώσει, μαρμαρώσας δὲ ἐπάνω τῶν εἰλημάτων τοῦ χειμάρρου πᾶν τὸ μέγαυλον ἐπλήρωσε τὸν φόρον αὐτοῦ, καὶ ταῖς τέτρασι βασιλικαῖς διαφόρους ἀρετὰς χαρισάμενος· καὶ ἀνδριάντας στήσας, ἐν δὲ τῷ μέσῳ στήσας μεγάλην πάνυ κίονα²³, ἔχουσαν στήλην Βαλεντινιανοῦ βασιλέως, ἀδελφοῦ αὐτοῦ· καὶ στήλην δὲ μαρμαρίνην ἐν τῷ Σηνάτῳ²⁴ τῆς Κόγχης καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἐν τῇ Κόγχῃ βασιλικῆς ἄλλην στήλην διὰ τιμῆου λίθου ἀνέθηκε καθεζομένην τῷ αὐτῷ θεοτάτῳ βασιλεῖ Βαλεντινιανῷ. Ἐκτίσε δὲ καὶ τὰς δύο σφενδόνας τοῦ Κυνηγίου, εἰλήσας αὐτάς καὶ πληρώσας βάθρων, ἐπειδὴ πρῶτην μονομαχεῖον ἦν. Ἐκτίσε δὲ καὶ τὸ δημόσιον λουτρὸν πλησίον τοῦ Ἰππικοῦ. Ἐκτίσε δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ θαυμαστά ἔργα ἐν τῇ αὐτῇ πόλει.

Ὁ δὲ θεοτάτος βασιλεὺς Βαλεντινιανὸς πολλοὺς συγχλητικούς καὶ ἀρχοντας ἐπαρχίῳν ἐφρόνυσεν, ὡς ἀδικοῦντας καὶ κλέπτοντας καὶ ἀρπάζοντας. Τὸν δὲ πραιπόσιτον τοῦ παλατίου (26) αὐτοῦ ὀνόματι Ῥοδανὸν, ἄνδρα δυνατώτατον καὶ εὐπορον καὶ διοικοῦντα τὸ παλάτιον, ὡς πρῶτον ὄντα ἀρχιμενουχον καὶ ἐν μεγάλῃ [32] τιμῇ ὄντα, ζῶντα ἔκασεν εἰς τὴν σφενδόνην (f) τοῦ Ἰππικοῦ φρυγάνοις, ὡς θεωρεῖ τὸ Ἰππικὸν ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Βαλεντινιανός. Ὁ

Valens autem cum exercitu suo, Novembris x, indictione xiv, Antiochiam Syriæ veniens, ibi de pace cum Persis agendi causa commoratus est. Fœdera autem firmavit in septennium, Persis ei dimidiam Nisibis partem reddentibus. Valens autem situ urbis Antiochenæ, tum ob aerem, tum ob aquas amœnissimo, delectatus, forum ibi, opus magnificum, exstruxit; dissoluta, usque ad Plethrium, basilica, quæ Cæsarium olim vocata, juxta horologium sita erat et Commodi balneum, quod nunc in 339 Syriæ comitis prætorium conversum est. Concham quoque ejus instauravit. Fornicatum item opus Parmenio torrenti, qui ex monte hiberno tempore scaturiens urbem percurrit medius, superinduxit. Aliam quoque basilicam exstruxit, e regione balnei Commodiani. Insuper etiam basilicas quatuor columnis ingentibus Salonicis exornavit; quarum tecta laqueata cælaturis, marmore vario, et musivo opere decoravit. Mesaulum quoque Parmenii fornicibus superimpositum, marmore totum adornans, forum suum absolvit. Quatuor etiam basilicas ornamentis variis, statuisque positis insignivit: quarum in medio, ingenti columnæ impositam fratris sui Valentiniani imperatoris statuam collocavit. Statuam quoque aliam, in Conchæ Senaculo marmoream, tertiam insuper ex lapillis pretiosis, ad sedentis formam factam, in medio basilicæ in Concha positæ, eidem imperatori Valentiniano dicavit. Duas etiam Cynegii fundas exstruxit; quas etiam tecto superinductas, sedibus complevit; cum prius monomachium fuisset. Balneum quoque publicum, prope Circum exstruxit, præter alia etiam in eadem urbe admiranda plurima.

Divinissimus autem imperator multos ex senatoribus et provinciarum præsides propter rapinas, extorsiones, aliaque injusta ab eis commissæ morte multavit. Rhodanum vero, palatii præpositum, virum potentem 340 et copiosum et palatium curantem (ut qui eunuchorum præfectus esset, magnaue dignitate cultus), in funda Hippodromi, interim dum ipse circensia spectabat, vivum cremis comburi jussit. Rhodanus enim iste præpositus, viduæ

VARIE LECTIONES.

²² ὑπορφώσεις. ὑπωρφώσεις Ch. ²³ μέγα πάνυ κίονα. « μεγάλην scribendum esse, apparet ex sequentibus. » Ch. ²⁴ Σινάτῳ Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(25) Διέσπυρεν ἐκεῖ. Διασπύρω, apud Nostrum, significat *moras traho*; uti etiam paulo infra: Καὶ διατρίψαντος ἐν Ῥώμῃ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως Ἀρχαδίου πρὸς τὸν αὐτοῦ ἀδελφόν, βασιλέα Ὀνώριον· ὡσαύτως δὲ καὶ κατὰ τὴν ὁδὸν διασπύραντος, etc.

(26) Πραιπόσιτον τοῦ παλατίου. *Præpositi* imperio Græco-Romano plurimi fuerunt: hic vero prαιπόσιτος τοῦ παλατίου, idem erat, qui et ἑπαρχος, sive ὑπαρχος πραιτωρίου, quo duplici nomine Procopio dictus est, Goth. 2 et 5. Evagrius ὑπαρχον τῆς αὐλῆς vocat: quem etiam summum fuisse

D magistratum asserit: Τοῦς καλουμένους βίνδικας ἐφ' ἐκάστη πόλει προβαλλόμενος, ἐσηγήσει φασὶ Μαρίνου τοῦ Σύρου, τὴν χορυφαίαν διέποντος τῶν ἀρχόντων οἱ πάλαι ὑπαρχον τῆς αὐλῆς ἐκάλεον. Evagrius, Hist. eccles. lib. iii, cap. 42. Idem prαιπόσιτος τῆς αὐλῆς Simeoni Metaphrasti dictus est. Latinis, *cura palatii* vocabatur, et *europalates*: Græcis etiam, mutato vocabulo, *χορυφαλάτης*. Vide Jo. Meursii Glossar. et doctissimi Fabroti Glossar. ad Cedren. ubi etiam ipsissimum hunc auctoris nostri locum habes.

HODII NOTÆ.

(f) Σφενδόνην C. σφενδόνα.

cuidam, Veronicæ nomine, dolo velut a potentiore circumventæ, bona sua eripuerat. Mulier Valentianum imperatorem de his appellat : qui statim illis arbitrum illis dedit Salustium patricium : qui etiam Rhodanum præpositum reum peregit. Imperator, ut Salustii sententiam intellexit, præposito edixit uti ablata viduæ restitueret : quod tamen adduci non potuit ut faceret Rhodanus ; sed ab Salustio patricio provocavit. Imperator super his indignatus, mulieri præcepit, uti ad se accederet, dum circensia spectaret. Mulier itaque imperatorem accessit, ad certamen quintum matutinum [finitum] ; cum Rhodanus præpositus illi a dextra astaret : quem tamen comprehensum, et a sella in circi fundam deturbatum, spectante populo universo, concremavit. Imperator porro Valentinianus Rhodani præpositi bona viduæ addixit omnia : senatu interim, populoque universo eum acclamationibus celebrantibus, ceu iudicem justum et severum. Terror itaque inde ingens injurias homines et aliena diripientes invasit omnes, iustitia interrim invalescente.

ὕπὸ τοῦ δήμου παντὸς καὶ τῆς συγκλήτου, ὡς δίκαιος κακοπράγμωνας καὶ εἰς τοὺς ἀρπάζοντας τὰ ἀλλότρια, καὶ ἡ δικαιοσύνη ἐκράτει,

341 Pari exemplo imperator, audito imperatricem Marianam, conjugem suam, prædium suburbanum pretio, sed viliori quam erat, coemisse, (nempe, quod æstimatio ei, tanquam Augustæ, facta fuerat) : mittit qui juramento obstricti bona

A γὰρ πραιπόσιτος αὐτοῦ Ῥοδανὸς ἤρπασεν οὐσίαν ἀπὸ τινος χήρας γυναικὸς καλουμένης Βερρονίχης, πλέξα; αὐτῇ (27), ὡς ἐν δυνάμει ὄν· καὶ προσῆλθεν ἐκείνῃ τῷ αὐτῷ Βαλεντινιανῷ βασιλεῖ. Ἡ μόνον δὲ ἐδασίλευσε, κατ' αὐτοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς (28) δικαστὴν τὸν πατρίκιον Σαλούστιον· ὅστις κατέκρινε τὸν αὐτὸν πραιπόσιτον Ῥοδανόν. Καὶ μαθὼν ὁ αὐτὸς βασιλεὺς τὸν ὅρον παρὰ τοῦ πατρίκιου Σαλούστιου, ἐκέλευσε τῷ αὐτῷ πραιποσίτῳ ἀναδοῦναι τῇ χήρᾳ ἀπερ ἤρπασε παρ' αὐτῆς. Καὶ οὐκ ἐπείσθη ὁ αὐτὸς Ῥοδανὸς καὶ ἀνέδωκεν αὐτῇ, ἀλλ' ἐξεκαλέσατο τὸν πατρίκιον Σαλούστιον. Καὶ ἀγανακτήσας ὁ αὐτὸς βασιλεὺς ἐκέλευσε τῇ αὐτῇ γυναικὶ προσελθεῖν αὐτῷ (29), ὡς θεωρεῖ τὸ ἱππικόν· καὶ προσῆλθεν αὐτῷ ἡ γυνὴ τῷ (30) πέμπτῳ βατῷ πρωίας (9). Καὶ ὡς ἴσταται ἐγγιστα αὐτοῦ εἰς τὰ διεξιά ὁ αὐτὸς Ῥοδανὸς πραιπόσιτος, ἐκέλευσεν ὁ αὐτὸς βασιλεὺς [33], καὶ κατεσχέθη ἀπὸ τοῦ καθίσματος, ἐπὶ πάσης τῆς πόλεως, καὶ ἀπηνέχθη εἰς τὴν σφενδόνην τοῦ Ἱππικοῦ καὶ ἐκαύθη. Καὶ ἐχαρίσατο τῇ αὐτῇ χήρᾳ γυναικὶ ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Βαλεντινιανὸς πᾶσαν τὴν περιουσίαν τοῦ αὐτοῦ πραιποσίτου Ῥοδανοῦ· καὶ εὐφημίσθη καὶ ἀπότομος· καὶ ἐγένετο φόβος πολλὸς εἰς τοὺς

Ὁμοίως δὲ καὶ τὴν δέσποιναν Μαριανὴν τὴν ἐαυτοῦ γυναῖκα (31) ἀγοράσασαν προάστειον ἔχον πρόσ-
οδον καὶ δοῦσαν ἂν παρ' ὅτῃ τὸ προάστειον ἔστιν [34]
καὶ τιμηθεῖσαν ὡς Αὐγουσταν, ἀκούσας ἐπεμψε καὶ
διατιμήσατο τὸ αὐτὸ προάστειον, ὀρκώσας τοὺς δια-

VARIÆ LECTIONES.

²⁸ δοῦσαν Ch., δοῦσα Ox. Eadem Αὐγουσταν.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(27) Πλέξα; αὐτῇ. Hesychius : Πλέκει, μηχανάται. Infra etiam lib. xiv, de Cyro præfecto : Καὶ κατεσκευάσθη λοιπὸν, καὶ ἐπλάκη ὡς Ἑλλήν ὁ αὐτὸς Κύρος, etc.

(28) Καὶ προσῆλθεν ἐκείνῃ τῷ αὐτῷ Βαλεντινιανῷ βασιλεῖ· ἡ μόνον δὲ ἐδασίλευσε, κατ' αὐτοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς, etc. Locus mutilus : qui ex Chr. Alex. ita restituendus : Καὶ προσῆλθεν ἐκείνῃ τῷ αὐτῷ Βαλεντινιανῷ βασιλεῖ, κατ' αὐτοῦ τοῦ πραιποσίτου· καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς, etc.

(29) Ἀγανακτήσας ὁ αὐτὸς βασιλεὺς, ἐκέλευσε τῇ αὐτῇ γυναικὶ προσελθεῖν αὐτῷ. Chr. Alex. habet : Καὶ ἀγανακτήσας ὁ Σαλούστιος, ἐκέλευσε τῇ γυναικὶ προσελθεῖν τῷ βασιλεῖ, etc.

(30) Τῷ πέμπτῳ βατῷ πρωίας. Chr. Alex. habet, τῷ βατῷ πρωί· ubi interpres, βατον, solum, vertit : qua tamen ratione ductus, non video. Quomodo enim imperator, dum circensia spectaret, solus esse diceretur? πέμπτῳ, itaque supplendum, ex Nostro. Βατα vero munera erant, non ab imperatore, aut patriarcha, septimana ante diem tantum Palmarum quotannis distributa ; quod Jo. Meursio visum est ; unde et nomen sumpsisse putat : sed etiam ἐπὶ ὅλα, βραβεῖα, munera sive præmia quæcumque victoribus data. Βατ; enim, sive βατον, palmæ ramus : palma autem victores olim coronatos fuisse, omnibus notum. Hinc pro dono, sive munere quocumque, vocabulum deinceps usurpatum. Male itaque Landolphum corrigi J. Meursius. Notis suis in Constantin. Porphyrog. De administr. imp. pag. 21, ubi in his verbis, usque ad

C solutionem primi bravii calcavit : pro bravii, baii, reponendum contendit. Brabium enim hoc loco, τοῦ βατον Cedreni sensum optime exprimit : utrumque enim, tum βραβεῖον, tum βατον præmium victori datum, sensu primo : metaphorice vero, id tempus, quo, certamine finito, præmium victori deferendum erat, significat. Atque hic vocabuli hujus sensus ubique est apud Nostrium. Certamen vero quodlibet ubi finiebatur, victori bravium statim datum erat : unde habemus, apud Cedrenum, τοῦ πρώτου βατον, apud Nostrium hoc loco, τῷ πέμπτῳ βατῷ· et infra, lib. xiii : Ἔως τοῦ εἰκοστοῦ δευτέρου βατον· id est, usque ad vicesimum secundum certamen finitum. Præmia vero hæc a principe victores petere solitos fuisse apparet ex Nostro infra, lib. xviii, ubi de Juliano Samarita, tyranno, circensia spectante verba faciens, hæc habet : Καὶ τὸ πρώτον βατον ἐνίκησε Νικήας τις, ἡνίοχος χριστιανός· et paulo post : Καὶ ἐλθὼν πρὸς τὸν τυράννον, ὀφείλων τιμηθῆναι, εὐθέως πέμψας ἀπεχεφάλισσε τὸν ἡνίογον ἐν τῷ ἱπποδρομίῳ.

D (31) Μαριανήν, τὴν ἐαυτοῦ γυναῖκα. Valentinianus imp. duas simul uxores habuit ; priorem hanc, quam Chr. Alex. Marinam, Jornandes et Zonaras, Severam vocant : ex qua, privatus adhuc, Gratianum filium habuit : alteram deinde, uxore sua eum ad id incitante, sibi sumpsit, nomine Justinam : uti testatur Paulus Diaconus : Valentinianus, dum laudante uxore sua pulchritudinem Justinæ, sibi eam sociavit in matrimonio.

HODII NOTÆ.

(9) Πέμπτῳ βατῷ πρωίας. In C. ubi legitur τῷ βατῷ πρωί, Dufresnius ex conjectura pro πρωί

reposuit πρώτῳ, et vertit circa tempus primi Bravii. Vide ejus Gloss. Græco-barb.

τιμωμένους· καὶ μαθὼν ὅτι πλείονος τιμῆς πολὺ ἄξιόν ἐστι τῆς ἀγορασίας, ἠγανάκτησε κατὰ τῆς βασιλείας καὶ ἐξώρισεν αὐτὴν τῆς πόλεως, ἀναδούς τῇ πωλησάσῃ γυναίκί τὸ προδάτειον.

Ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς ἀνηγόρευσε βασιλέα Γρατιανόν, τὸν υἱὸν αὐτοῦ· τὴν δὲ αὐτὴν δέσποιναν Μαριανὴν ἀνεκαλέσατο ὁ υἱὸς αὐτῆς· ³² Βαλεριανός (52) μετὰ τὸ γενέσθαι αὐτὸν βασιλέα ἐν τῇ Ῥώμῃ παρὰ τοῦ αὐτοῦ πατρὸς.

Ὁ δὲ θεοτάτος Βαλεντινιανὸς νόσῳ βληθεὶς μετὰ χρόνον ἐτελεύτα ἐν καστelliῳ (53) Βιργιτινῶν ³³ (h), ὡν ἐνικυτῶν νε'.

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Βαλεντινιανοῦ (i) τοῦ Μεγάλου τοῦ ἀποτόμου ἐποίησεν ὁ στρατὸς βασιλέα αὐθεντήσας τὴν σύγκλητον Εὐγένιον (54) ὀνόματι· καὶ ἐβασίλευσεν ἡμέρας εἰκοσι δύο καὶ ἐσφάγη εὐθὺς.

Καὶ [55] ἐβασίλευσεν ὁ θεοτάτος Βάλης ὁ ἀδελφὸς Βαλεντινιανοῦ τοῦ ἀποτόμου, ὁ γενναῖος ἐν πολέμοις, ὑπὸ τῆς συγκλήτου Κωνσταντινουπόλεως ἀναγορευθεὶς, ἔτους τκς' κατὰ Ἀντιόχειαν ³⁴. Ὅτε γὰρ ἐτελεύτα Βαλεντινιανὸς ὁ αὐτοῦ ἀδελφός, οὐκ ἦν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ Βάλης, ἀλλ' ἦν πέμψας αὐτὸν ὁ ἀδελφός αὐτοῦ ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ πολεμήσαι εἰς τὸ Σίρμιον πρὸς τοὺς Γότθους. Οὕστινας νικήσας κατὰ κράτος ὑπέστρεψε· καὶ στεφθεὶς ἐβασίλευσεν ἔτη ιγ'. Ἦν δὲ τῷ δόγματι Ἐξακιονίτης, πολεμιστὴς, καὶ μεγαλόφυχος καὶ φιλοκτιστής.

Ἦ μόνον δὲ ἐβασίλευσεν, ἔδωκε τοῖς Ἀρειανοῖς τὴν Μεγάλην ἐκκλησίαν ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ εἰς τὰς ἄλλας πόλεις τὸ αὐτὸ πεποιηκός. Καὶ πάννυ ἐκάκωσε τοὺς Χριστιανούς ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.

VARIAE LECTIONES.

³² Βαλεριανός. Conf. p. 15 C. ³³ Βιργιτινῶν Ox., Βιργιτινῶν Chron. p. 503 B. Sic ἐν τῷ λεγομένῳ Λόγῳ· στεῶν p. 78 D. ³⁴ ἔτους τκς' κατὰ Ἀντιόχειαν. Numerus mendosus : forte scribendum, υκς'. Sed nec sic historiae veritati congruit. Annus enim aerae Antiochenae cccclxxv; respondet anno Valentis imp. ultimo, sive Christi anno Dionysiaco vulgari cccclxxviii, qui annus in erat ab exitu Valentiniani imp. Inepit autem auctor, dum Valentem post fratrem tandem mortuum imperium suscipientem introducit : nisi forte intelligendus sit de triennio illo, quo, post fratrem Valentinianum mortuum, ipse Orientis imperium solus administravit. Ubi vero statim addit, Valentem xiii annis imperasse, de toto illo tempore, quo cum fratre imperavit, loqui eum n putandum est. Verum ἀπόστατα haec omnia : vide Ammianum Marcellinum, lib. xxvi. » Ch.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(52) Βαλεριανός. Ser. Γρατιανός.

(53) Ἐν καστelliῳ Βιργιτινῶν. Locum hunc Brigionem vocat Paulus Diacon. qui etiam Quadorum oppidum fuisse asserit : Dum apud Brigionem, oppidum Quadorum, legationi responderet, anno aetatis quinto et quinquagesimo, subita effusione sanguinis, quae Graece ἀπόπληξις vocatur, voce amissa, sensu integer, exspiravit. Eadem habemus apud Hieronymum; qui tamen locum hunc, Brigi-

A fide praedium aestimarent. Cumque intellexisset illud multo pluris esse quam quod Augusta solverat, indignatus adversus imperatricem, eam proscriptis; praediumque suburbanum mulieri, quae vendiderat, restituit.

Imperator autem Gratianum filium Augustum creavit. Gratianus vero, a patre suo Romanorum imperator constitutus, Marianam matrem ab exsilio revocavit.

At vero divinisissimus Valentinianus, morbo correptus, non longo post tempore mortuus est in castro Birgitinorum, annum agens lv.

EUGENIUS IMP. — Mortuo Valentiniano Magno, Severo dicto, exercitus, sprete senatus auctoritate, Eugenium quemdam imperatorem salutavit : qui cum imperasset dies xiii, statim interfectus est.

342 VALENS IMP. — Imperium deinde suscepit divinisissimus Valens, frater Valentiniani Severi, vir in bello strenuus, a senatu Constantinopolitano imperator renuntiatus, anno aerae Antiochenae cccclxxvi. Valens enim Constantinopoli aberat, quo tempore Valentinianus mortuus est : sed Sirmii, quo frater dum in vivis esset eum miserat, cum Gothis bellum gerebat : quibus penitus devictis, reversus est; diademateque suscepto, regnavit annos xiii. Erat hic dogmate Exocionita, vir in bello strenuus, magnanimus et aedificiis exstruendis editissimus.

Quamprimum vero imperare cepit, ecclesiam Magnam Constantinopolitanam Arianis concessit : quod et aliis etiam in urbibus ab eo factum est : Christiani vero per imperium ejus ubique pessime habiti.

HOII NOTÆ.

D tionem vocat; Sext. Aurel. Victor. Bergentionem.

(54) Ἐποίησεν ὁ στρατὸς βασιλέα. . . . Εὐγένιον. Eugenius anno tandem xvi, post Valentinianum mortuum, Valentiniani minoris scil. anno xiii, imperium sibi usurpavit; quod ad ejusdem usque an. xvii tenuit : quo tempore a Theodosio imp. victus et interemptus est; uti testatur Prosper Aquitanus. Vide etiam Marcellinum comitem.

(h) Βιργιτινῶν. C. Βιργιτινῶν.

(i) Βαλεντινιανοῦ τοῦ μεγάλου. Val. Magno ponit Interpres. Ego potius vertissem Seniore. Neque placet sane vulgaris consuetudo, qua Theodosius, Leo, Justinianus, etc. Seniores, Magnorum titulo solent donari : cum enim a Graecis antiquioribus μέγδοι appellantur, designatur tantum illorum senio-

ritas, respectu habito ad illorum nominum Juniorum imp. τοὺς μικροὺς. Neque aliter quidem quam ex hujusmodi errore videtur apud Latinos et Graecos recentiores invaluisse mos iste Constantinum Seniore cognomine Magni honorandi. Quod et monitum alicubi a clariss. Dodwello.

Idem Valens, Cappadociam secundam a prima A dirimens, provinciam fecit.

Hujus sub imperio, divinam iram experta est Nicæa, Bithyniæ urbs; 343 mense Septembris, Indictionis xi. Valens autem, ad Adrianopolim, Thraciæ urbem itinere suscepto, uti fabricam ibi exstrueret, ipso in itinere sublatus est. In agro considerat, ædificiorum vacuo; qui ex causa incognita conflagravit; unde et scalis per noctem accensis, imperator, cum cubiculariis et spathariis suis, absumptus est, annos natus XLIX.

GRATIANUS IMP. — Post Valentem, imperium suscepit piensissimus Gratianus, Valentiniani filius natus major, Ausoniano et Hermogeno coss., et regnavit per annos XVII. Erat autem ingenii sedati et honorum largitor facilis.

Hujus sub imperio Theon, sapientissimus philosophus, astronomiam docuit; Mercurii etiam Trismegisti atque Orphei scripta exposuit.

THEODOSIUS IMP. — Gratianus autem imperator, imperii sui anno vi, Theodosium Hispanum, qui Flacidiam sororem in uxorem habuit, imperii socium sibi accepit.

344 Ante imperium vero a Gratiano susceptum e vivis excesserat Valerianus, qui Romæ imperavit, Valentiniani filius, et frater Gratiani natus major, qui paucis admodum annis imperium tenuit: cui successit in regno Romano consanguineus ejus Valentinianus.

VARIE LECTIOES.

³⁰ τοῦ οἰκήματος præcedentibus jungit Ox. Sed scribendum videtur τοῦ δέ. ³¹ Αὐσονιανοῦ καὶ Ἑρμογένους. Αὐτωνίου καὶ Ἑρμογενιανοῦ Ch.

ED. CHILMEADI NOTE.

(35) Ἐπαθεν ὑπὸ θεομηνίας Νίκαια. Accidit terræ motus iste tremendus (quo, ut Hieronymus ait, *Nicæa, quæ sæpe corruerat, terræ motu funditus eversa*), Valentiniani et Valentis imp. anno IV, an. Christi vulgari CCCXLVIII, indictione xi, ut Noster recte, Valentiniano Aug. II, et Valente Aug. II coss. Testem habemus Chr. Alexandrini auctorem, qui terræ motum hunc accidisse asserit, μὴν Γορπιέω, πρὸς ε' ἰδών Ὀκτωβρίων (repono, Σεπτεμβρίων), v Idus Septembris sive Septembris die IX.

(36) Ἀπελθὼν κτίσαι φαβρίκα ἐκεῖ οἶκον. Nugæ! Valens, commisso cum Gothis bello illo in Thracia, quod Paulus Diaconus, Hieronymus, alique *lacrymabile* nuncupant. penitus debellatus, in vilissimam quamdam casulam, vulnere accepto, a suis deportatus est: ubi deinde, Gothis supervenientibus, igneque supposito concrematus est. Vide Ammianum Marcellinum, lib. XXXI, Hieronymum, et Paulum Diacon. lib. XI Supplem. ad Eutrop. Histor. Cæterum auctoris nostri locus iste aliter etiam satis perplexus est, nec adeo facilis explicatu.

(37) Ἐπὶ τῆς ὑπατείας Αὐσονιανοῦ καὶ Ἑρμογένους. Scr. Αὐτωνίου καὶ Ἑρμογενιανοῦ. Ad annum enim Valentis ultimum, Fasti Capitolini D. Ausonium Magnum Ponium Gallum, et Q. Claudium Hermogenianum coss. habent. Chr. Alex. Gratiani imp. anno primo, post patrum scil. Valentem mortuum, Ausonium et Olybrium habet coss., uti et Socrates etiam Hist. eccles. lib. V cap. 2; et

Ὁ δὲ αὐτὸς Βάλης, καὶ τὴν δευτέραν Καππαδοκίαν ἐποίησεν ἐπαρχίαν, ἀπομερίσας αὐτὴν ἀπὸ τῆς πρώτης.

Ἐπὶ [36] δὲ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐπαθεν ὑπὸ θεομηνίας Νίκαια (35), πόλις τῆς Βιθυνίας, μὴν Σεπτεμβρίου, ἰνδικτιῶνος ια' ἐτελεύτησε δὲ ὁ αὐτὸς Βάλης ποιήσας πρόκειντον εἰς Ἀδριανούπολιν τῆς Θράκης, ἀπελθὼν κτίσαι φαβρίκα ἐκεῖ οἶκον (36) πρὸ τῆς πόλεως ἐν ἀγρῷ ἐτέρῳ, τοῦ οἰκήματος, τοῦ ἀγροῦ ἀδελφῶς ἀναφθέντος καὶ ἀναφθέντων τῶν σκαλῶν νυκτὸς, ἀπώλετο μετὰ τῶν κορυθικουλαρίων καὶ σπαθαρίων αὐτοῦ, ὧν ἐνιαυτῶν μθ'.

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Βάλεντος ἐβασίλευσεν ὁ εὐσεβεστάτος Γρατιανὸς ὁ υἱὸς Βαλεντινιανοῦ ὁ μεζῶν ἐπὶ τῆς ὑπατείας Αὐσονιανοῦ καὶ [37] Ἑρμογένους (37). Ἐβασίλευσε δὲ ἔτη ιζ' (38) ἦν δὲ ἥσυχος καὶ τιμητικὸς.

Ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας αὐτοῦ Θέων ὁ σοφώτατος, φιλόσοφος (39) ἐδίδασκε καὶ ἡμετέρους τὰ ἀστρονομικὰ καὶ τὰ Ἑρμοῦ τοῦ Τρισμαγίστου συγγράμματα καὶ τὰ Ὀρφείως.

Τῷ δὲ ἔκτω ἔτει τῆς βασιλείας τοῦ αὐτοῦ Γρατιανοῦ ἀνηγορεύθη ὑπ' αὐτοῦ βασιλεὺς Θεοδόσιος ὁ Σπανός (40), γαμήσας Πλακιδίαν, ἀδελφὴν Γρατιανοῦ.

Πρὸ δὲ τῆς βασιλείας Γρατιανοῦ ἐτελεύτησε Βαλεριανὸς (41), βασιλεὺς Ῥώμης, ὁ υἱὸς Βαλεντινιανοῦ, ὁ ἀδελφὸς Γρατιανοῦ ὁ μεζῶν, βασιλεύσας τῆς Ῥώμης ἔτη ὀλίγα πάνυ· καὶ ἐγένετο ἀντ' αὐτοῦ βασιλεὺς ἐν τῇ Ῥώμῃ ὁ συγγενὴς αὐτοῦ Βαλεντινιανὸς (42).

Prosper Aquitan. in Supplement. ad Euseb. Chron. (38) Ἐτη ιζ'. Ab anno scil. patris Valentiniani III, quo in imperii consortium ab eo assumptus fuit.

(39) Θέων ὁ σοφώτατος φιλόσοφος. De septem, quos Suidas enumerat, *Theonibus*, unum sub Theodosio M. ponit: cuius etiam scripta enumerat ista: Μαθηματικά· Ἀριθμητικά· Περὶ σημείων, καὶ σκοπῆς ὁρνέων, καὶ τῆς τῶν κοράκων φωνῆς· Περὶ τῆς κυνὸς ἐπιτολῆς· Περὶ τῆς τοῦ Νεῖλου ἀναβάσεως· Εἰς τὸν Πτολεμαῖον πρόχειρον κανόνα, καὶ εἰς τὸν μικρὸν ἀστράλαβον. Theonem itaque hunc, Nostrum esse, suspicor.

(40) Θεοδόσιος ὁ Σπανός. Scr. Ἰσπανός. Hispanus enim gente erat Theodosius, uti et Noster infra habet: atque a Gratiano imperator renuntiatus, non ut Noster, imperii sui anno VI, sed (post Valentem patrum mortuum) primo, uti Prosper vult: Cedrenus tamen Gratianum tres annos solum imperasse, datem Theodosium sibi imperii socium ascivisse asserit.

(41) Ἐτελεύτησε Βαλεριανός. Quemnam tamen hic habemus Valerianum, Gratiani fratrem natu majorem? Supra enim ab ipso auctore nostro Gratianus, ὁ υἱὸς Βαλεντινιανοῦ ὁ μεζῶν vocatur, uti revera erat: sed nec filium ullum, Valerianum vocatum, habuit Valentinianus imp.

(42) Ὁ συγγενὴς αὐτοῦ Βαλεντινιανός. Valentinianus iste Gratiani frater consanguineus erat; ut qui ex eodem patre natus fuit.

Ὁ δὲ [38] βασιλεὺς Γρατιανὸς νόσῳ περιπεσὼν A τὸν σπλῆνα ἔμεινεν ἐπὶ πολὺν χρόνον νοσῶν· καὶ ἐν τῷ ἀνέναι αὐτὸν ἐν τῷ Ἰππικῷ Κωνσταντινουπόλεως θεωρῆσαι διὰ τοῦ Κοχλίου κατὰ τὴν θύραν τοῦ λεγομένου Δεκίμου, ἐσφάγη καὶ τελευτᾷ (43) ὧν ἐνιαυτῶν κη'.

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Γρατιανοῦ ἡ σύγκλητος Κωνσταντινουπόλεως ἀνηγόρευσε βασιλέα Θεοδοσίον, ὡς ἐκ τοῦ γένους ³² αὐτῶν (44) ὄντα ἐκ τῆς Ἰσπανίας χώρας. Καὶ ἀναγορευθεὶς ὑπὸ τῆς συγκλήτου ἐβασίλευσεν ὁ θεοδόσιος ὁ Σπανός, ὁ μέγας γαμβρός Γρατιανοῦ (45), ἔτη ιζ' (46). Ἦν δὲ Χριστιανὸς καὶ φρόνιμος καὶ εὐσεβὴς καὶ ἐνδρανής. Ἡ μόνον δὲ ἐβασίλευσεν, εὐθὺς ἀνέδιωκε τὰς ἐκκλησίας τοὺς ὀρθοδόξους, πανταχοῦ ποιήσας σάκρας (47) καὶ διώξας τοὺς Ἀρειανούς. Ὁ δὲ αὐτοῦ βασιλεὺς B ἐστειλε τοὺς δύο αὐτοῦ υἱούς, οὓς ἔσχεν ἀπὸ τῆς προτέρας αὐτοῦ ³³ γυναικὸς Γάλλης (48), καὶ [39] τὸν μὲν Ἀρκάδιον ἐποίησε βασιλέα ἐν Κωνσταντινουπόλει, τὸν δὲ Ὀνώριον ἐν Ῥώμῃ. Τοὺς δὲ ναοὺς τῶν Ἑλλήνων πάντας κατέστρεψεν ἕως ἐδάφους ὁ αὐτοῦ Θεοδοσίος βασιλεὺς. Κατέλυσε δὲ καὶ ἱερὸν τὸ Ἡλιουπόλεως τὸ μέγα καὶ περιβόητον τὸ λεγόμενον Τρίλιθον (49), καὶ ἐποίησεν αὐτὴ ἐκκλησίαν Χριστιανῶν. Ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἱερὸν Δαμασκοῦ ἐποίησεν ἐκκλησίαν Χριστιανῶν· καὶ ἄλλα δὲ πολλὰ ἱερὰ ἐποίησεν ἐκκλησίας, καὶ ἠύξθη τὰ τῶν Χριστιανῶν πλεον ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ.

Ὁ δὲ αὐτοῦ βασιλεὺς ἀπεμέρισε καὶ τὴν Φοινίκην ³⁴ Λιβανησίαν (50) ἀπὸ τῆς παράλου καὶ ἐποίησεν ἐπαρχίαν, δοὺς δίκαια μητροπόλεως καὶ ἀρχοντα C

Imperator autem Gratianus, splenis doloribus correptus, diu aegrotavit : quo in Hippodromum ascendente per Cochleam Constantinopoli, ludos spectandi causa, ad portam Decimi dictam, interfectus est, annum agens xxviii.

Gratiano successorem in regno senatus Constantinopolitanus Theodosium renuntiavit (ut qui genere ei junctus fuit), ex Hispania oriundum; sacratissimus itaque Theodosius Magnus, Hispanus, Gratiani sororis maritus, senatusconsulto ad imperium evectus, regnavit annos xvii. Christianus hic erat, vir prudens et pius, rebusque agendis aptissimus. Quamprimum vero regnare cepit, literis suis per imperium missis, ecclesias ubique orthodoxis reddidit, ejectionis Arianis. Idem duos quos ex uxore priore Galla susceperat filios, diademate insignitos, Arcadium Constantinopoli, Honorium Romae imperare fecit. At vero ethnicorum templa funditus evertit omnia. Quod vero Helio- poli erat, Trilithum vocatum, ingens illud et celebratissimum; templum quoque Damascenum, aliaque ³⁴⁵ plurima, in ecclesias conversa, Christianis donavit : unde et res Christianorum, bujus sub imperio, plurimum auctae sunt.

Idem imperator Phoeniciam Libanesiam a maritimo dirimens, provinciam fecit; jure metropolitico et praefecto ordinario Emessae urbi conces-

VARIAE LECTIONES.

³² αὐτῶν. αὐτοῦ Ch. ³³ αὐτοῦ Ch., αὐτοῦς Ox. ³⁴ Λιβανησίαν. Λιβανισίαν Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(43) Ἐσφάγη, καὶ τελευτᾷ. Eodem modo periisse Gratianum etiam tradit Chr. Alex. auctor, falso uterque : a Maximo enim tyranno, Andragathium ad id mittente, in Galliis interfectus est. Vide Zosimum, Prosperum, Paulum Diaconum, Zonarum, Cedrenum, alios.

(44) Ὃς ἐκ τοῦ γένους αὐτῶν. Forte scribendum αὐτοῦ, ut ad affinitatem inter Gratianum et Theodosium, ex Galliae Gratiani sorore, a Theodosio in uxorem acceptæ, contractam respicere putetur auctor. Quomodo enim Theodosius senatui toti Constantinopolitano genere junctus diceretur.

(45) Γαμβρός· Γρατιανοῦ. Γαμβροί, secundum Jul. Pollucem, lib. iii, sunt οἱ ἐκ τοῦ γήμαντος οἰκίας, qui ex sponsi sunt familia. Hesychius ad genus vocabulum restringit : Γαμβρός ὁ ἀνὴρ τῆς θυγατρὸς. Hoc loco, pro sororis marito ponitur; qui etiam Nostro, aliisque aliter, γαμβρός ἐπ' ἀδελφῇ, dicitur.

(46) Ἐτη ιζ'. Theodosius in imperii consortium a Gratiano imp. assumptus, una cum eo, et Valentiniano fratre ejus, xiii deinceps annis imperavit; quo utroque defuncto, cum filiis suis Arcadio et Honorio iii annis amplius regnat. Vide Prosper. Aquitan. et Marcellin. Comitem.

(47) Πανταχοῦ ποιήσας σάκρας. Eadem habemus apud Chr. Alex. quæ Raderus ita vertit : Imperator reddidit templa Catholicis, ubique repurgata : male. Quænam σάκραι sunt, omnibus jam satis notum.

(48) Ἀπὸ τῆς προτέρας αὐτοῦ γυναικὸς Γάλλης.

Gallien quidem, Valentiniani majoris et Justinæ filiam, uxore priore defuncta, conjugem habuit Theodosius : Arcadium tamen et Honorium filios ex Flaccilla, ut Paulo Diacono, sive Flaccilla, uti in nummis dicitur, ex uxore priore, susceperat. Hanc Placillam vocant Zonaras et Cedrenus, male : ad quorum etiam mentem Chr. Alexandrini interpres auctorem suum pervertit, pag. 709, in margine.

(49) Τὸ ἱερὸν Ἡλιουπόλεως τὸ μέγα καὶ περιβόητον, τὸ λεγόμενον Τρίλιθον. Helio polis multas enumerat Stephanus, inter quas Phœnicia una est : atque hujus templum hoc loco ab auctore indigitari ut credam inducor ex Sozomeni lib. vii, cap. 15, ubi hæc habet : Ἐστὶ δὲ κατὰ πόλιν τινας προθύμους ὑπερεμάγοντο τῶν ναῶν οἱ Ἕλληνισταί, παρὰ μὲν Ἀραβίοις Πετραῖοι, καὶ Ἀεροπολίται· παρὰ δὲ Παλαιστινίοις Ραφιώται καὶ Γαζαῖοι· παρὰ δὲ Φοινίκην, οἱ τὴν Ἡλίου πόλιν οἰκοῦντες, etc. Balanii templum hoc vocatur apud Chr. Alex. Οὗτος ὁ Θεοδοσίος καὶ κατέλυσεν καὶ τὸ ἱερὸν Ἡλιουπόλεως, τὸ τοῦ Βαλανίου τὸ μέγα καὶ περιβόητον, καὶ τὸ Τρίλιθον, καὶ ἐποίησεν αὐτὴ ἐκκλησίαν χριστιανῶν.

(50) Φοινίκην Λιβανισίαν. Stephano, Λιβανουσία, dicta est : Ἐμῖσα, πόλις Φοινίκης Λιβανουσίας· ubi Emessæ nominis variantem scripturionem observare est : quandoque enim etiam Ἐμῖσα, eodem teste, scribitur. Verum Ἐμῖτση, uti hoc loco habemus, recentiorum sapit barbariem.

sis. Idem etiam Pontum dividens, provinciam fecit, quam *Haemimontum* vocavit.

Hujus sub imperio, dominium sibi capessens Albinus quidam, Isaurus, Anazarbum, Irenopolim et Castabalam, Ciliciæ urbes, vastavit : qui a Ruso, militum magistro, comprehensus, interfectus est.

Eodem tempore Theodosius imperator tria quæ Constantinopoli fuerunt templa, ad Acropolim olim dictam sita, dissolvit; quorum Solis quod fuit, in contubernium conversum Magnæ ecclesiæ Constantinopolitanæ concessit : qui quidem locus usque adhuc a sole nomen habet : Dianæ vero fanum, in Tabloparochium, aleatoribus assignavit : verum locus iste *Templum* vicusque vicinus *Cervinus* usque adhuc vocantur. Veneris autem fanum in carrucarium fecit præfecto prætorio; constructisque in circuitu hospitibus, pauperculas ibi meretrices gratis commorari jussit. Idem Theodosius vicum, Rophinam prius dictum, in urbem exedificavit, quam **346** a nomine suo Theodosiopolim vocavit; addito etiam, quod et adhuc retinet, metropolis jure; Merobauda et Saturnino coss.

Idem Theodosius imperator synodum Constantinopoli convocavit c. episcoporum : in qua de consubstantialitate Spiritus sancti agebatur. Porro Theodosius imperator prætorio præfectum constituit Antiochum Magnum, cognomento Cluzonem, ex Antiochia oriundum. Hic vero statim a munere suscepto, ad imperatorem Theodosium retulit, de Antiochia Magna Syriæ; ad molem nempe tantam crevisse eam, ut ab ipsis urbis mœnibus, ad distantiam milliarii unius, in suburbia excurreret. Imperator itaque jussit uti ædificia etiam quæ extra urbem posita erant muro cingerentur : murus itaque factus est, a Philonauta quam vocant Portam Rhodionem usque dictum locum; ita ut murus iste novus montem includeret, usque ad murum veterem, a Tiberio Cæsare constructum. Murum vero novum perduxerunt etiam

ὁρδινάριον Ἐμίζτη τῇ πόλει. Ὁ αὐτὸς δὲ βασιλεὺς καὶ τὸν Πόντον μερίσας ἐποίησεν ἐπαρχίαν, ἣντινα ἐκάλεσεν ³⁵ Αἰμίμοντον (51).

Ἐπὶ δὲ [40] τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐτυραννησας Βαλδίνος ὁ Ἰσαυρος, καὶ ἐστρεψεν Ἀνάζαρβον τὴν πόλιν καὶ Εἰρηνοῦπολιν ³⁶ καὶ Καστάβαλαν, τῆς Κιλικίας πόλεις. Καὶ συλληφθεὶς ὑπὸ Ῥούφου στρατηλάτου ἀνήχρεθ.

Ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς Θεοδοσίος ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ τοὺς τρεῖς ναοὺς τοὺς ὄντας ἐν Κωνσταντινουπόλει εἰς τὴν πρῶτην λεγομένην Ἀκρόπολιν καταλύσας, ἐποίησε τὸν τοῦ Ἥλιου ναὸν αὐλὴν οἰκημάτων, καὶ ἐδωρήσατο αὐτὴν τῇ Μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ Κωνσταντινουπόλεως· ἥτις αὐλὴ κέκληται ἕως τοῦ νῦν τοῦ Ἥλιου τὸν δὲ τῆς Ἀρτέμιδος ναὸν ἐποίησε ταβλοπαρόχιον τοῖς κοττίζουσιν (52)· ὅστις τόπος κέκληται ἕως τῆς νῦν ὁ *ναός*· ἡ δὲ πλησίον ῥύμη τὸ *Ἐλάφιν* (53). Τὸν δὲ τῆς Ἀφροδίτης ναὸν ἐποίησε καρουχαρεῖον (54) τοῦ ἐπάρχου τῶν πραιτωρίων, κτίσας περὶ ὁσπήτια (55) καὶ κελεύσας δοῦρα εἶναι μὲν ἐν αὐτοῖς τὰς πάνυ πενιχρὰς πόρνas. Ἐποίησε δὲ ὁ αὐτὸς Θεοδοσίος καὶ τὴν λεγομένην πρῶτην κώμην Ῥοφασινᾶν ³⁷ πόλιν [41]· ἥτις μετεκλήθη Θεοδοσιούπολις, λαβοῦσα ἕκτοτε ἡ αὐτὴ κώμη καὶ δικαίον πόλεως ἕως τῆς νῦν, ἐπὶ τῆς ὑπατείας Μηροβαύδου καὶ Σατουρνίνου (56).

Ὁ δὲ αὐτὸς Θεοδοσίος ἐπὶ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐποίησε τὴν συνοδὸν τῶν πν' ἐπισκόπων τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἕνεκεν τοῦ ὁμοουσίου τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ὡσαύτως δὲ ὁ αὐτὸς Θεοδοσίος βασιλεὺς προήγαγε τὸν ἑπαρχὸν πραιτωρίων Ἀντίοχον τὸν ἐπίκλην Χούζωνα τὸν μέγαν, καταγόμενον ἀπὸ Ἀντιοχείας ³⁸ τῆς μεγάλης. Ἦ μόνον δὲ προήχθη ἑπαρχος, ἀνήγαγε τῷ αὐτῷ Θεοδοσίῳ βασιλεῖ ὅτι ἐπλατύνθη καὶ ἠδξήθη ἡ αὐτὴ Μεγάλῃ πόλιν Ἀντιοχείας τῆς Συρίας καὶ ἔχει πολλὰ οἰκήματα ἔξω τειχέων ἐπὶ μίλιον ³⁹ ἕνα (57). Καὶ ἐκέλευσεν ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Θεοδοσίος περιτειχίσθῃαι καὶ τὰ ἔξω τῆς πόλεως ὄντα οἰκήματα· καὶ ἐγένετο τεῖχος ἀπὸ τῆς πόρτας τοῦ λεγομένου φίλον αὐτοῦ ⁴⁰ ἕως τοῦ λεγο-

VARIAE LECTIONES.

³⁵ Αἰμίμοντον Ch., Ἐμίζμοντον Ox. ³⁶ Εἰρηνοῦπολιν. V. ad p. 6 C. ³⁷ Ροφασινᾶν. Resaimam dicit. ³⁸ Ἀντιοχείας Ox. ³⁹ ἕνα. V. ad vol. I, p. 119 A. τοῦ ⁴⁰ λεγομένου φίλον αὐτοῦ. « Ita habuit cod. ms. Forte tamen legendum φίλοναυτοῦ. » Ch.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(51) Ἦντινα ἐκάλεσεν Ἐμίζμοντον. Scr. Αἰμίμοντον. Procopius De Justiniani ædific. lib. iv : Ταῦτα μὲν οὖν Ἰουστινιανῷ τῆδε πεποιήται· καὶ ὅσα δὲ αὐτῷ θυρώματα εἰργασται ἀμφὶ τε τὴν ἄλλην θράκην, καὶ τὴν νῦν καλουμένην Αἰμίμοντον, ἐγὼ δηλώσω. Αἶμος vero mons Thraciæ est; qui eam a Mœsia determinans, ad Pontum usque Euxinum protenditur. A monte itaque isto provincia contermina, Haemimontus dicta videtur.

(52) Ἐποίησε ταβλοπαρόχιον τοῖς κοττίζουσιν. Ταβλοπαρόχος est, qui tabulam lusoribus exhibet: inde ταβλοπαρόχιον, aleatorium, sive locus aleatoricæ exercendiæ destinatus : Κόττος vero recentioribus, idem quod κύβος, alea : unde κοττίζειν, aleam ludere.

(53) Τὸ Ἐλάφιν. Ἐλάφιν, pro Ἐλάριον· diminutivum hoc est ἔλαφος, cerva; quæ bestia Dianæ

D propria erat.

(54) Ἐποίησε καρουχαρεῖον. Καροῦχα, currus est, sive carruca : Hesychius, Ἄρμα, ὄχημα, καρούχα, δίφρος : inde καρουχάριος, carrucharus : καρουχαρεῖον, carrucharium, sive locus carrucis recipiendis destinatus.

(55) Κτίσας περὶ ὁσπήτια. Ὅσπητιον, et ὁσπίτιον quandoque legitur; a Latino, hospitium.

(56) Ἐπὶ τῆς ὑπατείας Μηροβαύδου καὶ Σατουρνίνου. Ad Theodosii imp. annum v coss. hosce nobis exhibent Prosper Aquitan. Marcellin. Com. et Chr. Alex. Hujus tamen posterioris codices impressi, Μηροβάνδου habent, perperam.

(57) Ἐπὶ μίλιον ἕνα. Scr. ἐν. μίλιον, et Μιλιάριον dicunt Græci recentiores, quod Latinis milliarium est, sive spatium mille passuum.

μένον Ῥοδίον;· καὶ περιέλαβε τὸ ὄρος τὸ νέον ἄδ τείχος ἕως τοῦ παλαιοῦ τείχους τοῦ κτισθέντος ὑπὸ Τιβερίου Καίσαρος, καὶ προσεκόλλησε τὸ νέον τείχος ἕως τοῦ βύακος τοῦ λεγομένου Φυρμίνου τοῦ κατερχομένου ἐκ τῆς διασφαγῆς τοῦ ὄρους, ἐνεγκὼν τοὺς λίθους ἐκ τοῦ μονομαχείου τοῦ παλαιοῦ τοῦ ὄντος εἰς τὴν ἀκρόπολιν [42] ἄνω, λύσας καὶ τὸν ἀγωγὸν τὸν ἐρχόμενον εἰς τὴν αὐτὴν ἀκρόπολιν ἀπὸ τῶν λεγομένων ὕδατων ἐκ τῆς Λαοδικηνῆς ὁδοῦ· ὄντινα ἀγωγὸν ἐποίησεν Ἰούλιος ὁ Καίσαρ⁴¹, κτίσας τὸ δημόσιον ἄνω εἰς τὸ ὄρος τοῖς λεγομένοις ἀκροπολίταις τοῖς ἀπομεινάσι καὶ οἰκήσασιν ἄνω μεθ' οὓς κατήγαγε Σέλευκος ὁ Μακεδὼν ὁ Νικάτωρ ἐν τῇ πόλει τῇ κτισθείσῃ ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῇ λεγομένῃ αὐλῶν· οὐστinas καὶ παρεκάλεσεν οἰκεῖν ἅμα αὐτῷ ἐν τῇ καιρῷ ἔλαβε τείχος καὶ Γινδαρος καὶ τὸ Λύταργον καὶ ἄλλαι πολλαὶ κωμοπόλεις τῆς Συρίας.

Ἐπὶ δὲ τῆς αὐτοῦ βασιλείας οἱ Τζάννοι περάσαντες (58) ἦλθον εἰς τὴν Καππαδοκίαν καὶ Κιλικίαν καὶ Συρίαν· καὶ ἐπραίδυσαν καὶ ἀπῆλθον.

Ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς Θεοδόσιος ἐμέρισε τὴν νέαν ἠπειρον ἀπὸ τῆς παλαιᾶς, καὶ ἐποίησεν ἐπαρχίαν, δοὺς δίκαιον πόλεως [μητροπόλεως rectius]· καὶ ἀρχοντα Δορράχιον⁴² πόλει (59) ὁμοίως δὲ καὶ δευτέρην Παλαιστίνην ἐμέρισεν ἀπὸ τῆς πρώτης, καὶ ἐποίησεν ἀρχοντα⁴³, δοὺς δίκαιον μητροπόλεως καὶ ἀρχοντα τῇ λεγομένῃ Σκυθῶν πόλει.

Ὁ δὲ αὐτὸς Θεοδόσιος βασιλεὺς ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως ἐξελθὼν ἐπὶ Ῥώμην εἰσῆλθεν ἐν Θεσσαλονίκῃ πόλει· καὶ τοῦ ὄντος [43] μετ' αὐτοῦ στρατιωτικῶν πλήθους διὰ μιτάτα (j) ταραξάντος τὴν πόλιν (60), ἐστασίασαν καὶ ὕβρισαν τὴν βασιλέα οἱ Θεσσαλονικεῖς. Καὶ θεωρήσας ἱππικὴν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει γέμοντος τοῦ Ἰππικοῦ ἐκέλευσε τοξευθῆναι· καὶ ἀπώλετο πλῆθος χιλιάδων δεκαπέντε (61). Καὶ διὰ τοῦτο ἀγανακτήσας κατ' αὐτοῦ Ἀμβρόσιος ὁ ἐπίσκοπος ἐποίησεν αὐτὸν ὑπὸ κώλυμα⁴⁴· καὶ ἔμεινεν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας μὴ εἰσερχόμενος εἰς τὴν ἐκκλησίαν (62), ἕως οὗ παρακληθεὶς ὁ ἐπίσκοπος εἰς τὰ

A ad Phurminum, quod vocant, fluentum, ex montis cavernis emanans; comportatis eo lapidibus ex monomachio veteri, quod superius ad Acropolim stetit. Dirutus est etiam, quem Julius Cæsar exstruxerat, aqueductus, aquas ex via Laodicena ad Acropolim deferens, ad balneum aquis supplendum, quod ad montem exstruxerat, in 347 usum Acropolitaram, qui sedes ibi olim posuerant, reliquique fuerunt ex eis, quos Nicator Seleucus, in planitiem deductos, adhortatus est, uti sedes, ubi et ipse ponentes, urbem a se conditam, Antiochiam Magnam incolerent. Eodem tempore Gindarus, Lytargus, plurimæque alia Syriæ oppida rusticana mœnibus cincta fuerunt.

τὴν κάτω πόλιν Ἀντιόχειαν τὴν μεγάλην. Ἐν ἐκείνῳ

B Hujus sub imperio Tzanni trajicientes, Cappadociam, Ciliciam Syriamque diripuerunt; prædaque arrepta, regiones suas repetierunt.

Idem Theodosius imperator, novam a veteri dirimens Epirum, provinciam fecit, jure metropolitico et præfecto urbi Dyrrhachio concessis. Similiter etiam Palæstinam secundam a prima sejungens, provinciam fecit; metropolis jure et præfecto Scythopoli datis.

Theodosius autem imperator Constantinopoli Romam proficiscens, per Thessalonicam fecit iter: ubi militibus ob metationes tumultum cientibus, populus Thessalonicensis, concitata seditione, imperatorem conviciis impetebat. Imperator autem, qui tum circensia spectabat, ad quæ frequens multitudo convenerat, militem sagittis populum petere jussit: unde et quindecim millia capitum ceciderunt. Ob hoc indignatus Ambrosius episcopus, imperatori ecclesia interdixit, neque ingredi eum passus est per 348 dies plurimos; donec exoratus tandem recepit eum, in festo Theo-

VARIE LECTIONES.

⁴¹ Ἰουλιανὸς ὁ Κ. « Ser. Ἰούλιος ὁ Κ. vide supra lib. ix. » Ch. ⁴² Δορράχιον. Δορράκειον Ox. ⁴³ ἀρχοντα. « Lego ἐπαρχίαν. » Ch. ⁴⁴ ὑποκώλυμα Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(58) Οἱ Τζάννοι περάσαντες. Pontica gens hi sunt, Marciones olim dicti; uti asserit Eustathius in Dionys. Perieg., qui Σάννους etiam, et Τζάνους eos vocari jussit.

(59) Δορράχιον πόλει. Δορράχιον aliis dicitur: Eustath. in Dionys. περὶ ὃ κεῖται καὶ ἡ τῆς νέας ἠπειροῦ μητροπόλις ἢ ποτὲ καλουμένη Ἐπίδαμνος, ἦτοι τὸ Δορράχιον. Alexander apud Stephan. De urb. Δυσράχιον eam vocat.

(60) Διὰ μιτάτα ταραξάντος τὴν πόλιν. Ita etiam Cedrenus et Theodosio: τῶν δὲ στρατιωτῶν αὐτοῦ ταραξάντων τὴν πόλιν διὰ μιτάτα, ἐστασίασαν οἱ Θεσσαλονικεῖς. Theophanes etiam motum hunc Thessaloniciæ ortum scribit, διὰ τὰ μιτάτα τοῦ στρατοῦ. Μιτάτα, sive μετὰτα, metationes sunt; id est loca, et hospitium exercitui expiendi designata, Nos Anglice quarters dicimus. Tumultus

D vero hujus mentionem etiam faciunt Theodoritus lib. v, cap. 17, et Zonaras, tom. III, qui tamen de causa silent. Sozomenus etiam, lib. vii, cap. 24, alium tamen hic a Nostro ejus profert originem: quem vide.

(61) Ἀπώλετο πλῆθος χιλιάδων δεκαπέντε. Ita etiam Zonaras: De numero tamen Thessalonicensium a Theodosio neci datorum non convenit inter scriptores: Theodoritus et Glycas vii tantum hominum millia hac clade cecidisse asserit: Cedrenus utrumque numerum exhibet: Κατέκτανε χιλιάδας ἑπτὰ, ὡς δὲ τινες, πεντεκαίδεκα.

(62) Ἐμείνεν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας μὴ εἰσερχόμενος εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Totos menses viii a cœtu Christianorum publico secretum fuisse testantur Glycas et Zonaras.

RODII NOTÆ.

(j) Μιτάτα. Nonnullis μετὰτα.

phaniorum; ea tamen conditione, si per Sacram A
imperatoriam ediceret, ut qualiscunque incideret
occasio, quæ imperatorem commotum redderet,
iudicium sententiæ, non nisi interposito xxx die-
rum spatio, rata essent.

Idem Theodosius Galatiam quoque secundam a
prima dirimens, provinciam fecit; metropolis
jure et præfecto Pessinuntii concessis.

Porro Theodosius imperator, expeditione qua-
dam suscepta, Mediolani in morbum incidens,
fato ibi succubuit, annos natus lxxv; reliqui eius
inde Constantinopolim deportatis. Moriens autem
Theodosius, Arcadium (quem Romam venisse re-
scierat, ut Honorium fratrem viseret, tunc temporis
ex morbo decumbentem) per litteras hortatus
est uti Constantinopolim repetens, Orienti pro-
spiceret. Arcadio autem Romæ cum fratre Hono-
rio longius commorante, quin et per viam quo-
que moras trahente, citius Constantinopolim
attingere non potuit, quam Gainas quidam ex se-
natoribus imperium invasisset. Tandem vero Arc-
adius, Constantinopolim veniens, Gainam istum
rebellem e medio sustulit.

ARCADIUS IMP. — Magnum itaque Theodosium
Hispanum excepit in imperio filius ejus Arcadius,
Roma Constantinopolim veniens: ubi regnavit
annos xxiii, Honorio 349 fratre suo natu mi-
nore Romæ relicto. Erat autem [Arcadius] vir
ingenii acerrimi, et rebus agendis idoneus: qui
quamprimum Constantinopolim reversus fuerat,
filium suum, Theodosium juniorem, imperii so-
cium sibi accepit.

Idem Arcadius agmen quoque proprium insti-
tuit; quod et Arcadiacum vocavit. In morbum
incidens, subito mortuus est, ætatis anno xxxi.

HONORIUS IMP. — Post Arcadium mortuum Ro-
mæ imperavit Honorius annos xxxi. Iracundiæ hic
deditus erat, sed vir sanæ mentis.

ἅγια γενέσθαι ἐδέξατο αὐτόν. Οὐκ ἄλλως δὲ ἐδέξατο
αὐτόν, ἕως οὗ ἐποίησε Σάκραν, ἵνα οἰασθῇ ποτε
ἀγανακτήσῃ παρὰ βασιλείᾳ, γινομένης ἐνδοσιν δι-
δοσθαι ἀπὸ τῶν ἐπιτρεπομένων τριάκοντα ἡμερῶν
καὶ εἰθ' οὕτως γενέσθαι τὸ προσταχθέν.

Ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς καὶ τὴν δευτέραν Γαλατίαν
ἀπὸ τῆς πρώτης μερίσας, ἐποίησεν ἐπαρχίαν, δοὺς
δίκαιον ⁴⁵ πόλεως [μητροπόλεως]· καὶ ἄρχοντα Πι-
σινούντι τῇ πόλει (65).

Ὁ δὲ [44] αὐτὸς Θεοδόσιος βασιλεὺς ποιήσας πρὸς
κενσον ἀπὸν ἐπὶ πόλεμον, ἐν Μιζουλάνῳ ἡρρώ-
στησε (64), καὶ τελευτᾷ ἔχει ἐν Μιζουλάνῳ, ὡν
ἐνιαυτῶν ξε' (65)· καὶ ἠνέχθη τὸ λείψανον αὐτοῦ ἐν
Κωνσταντινουπόλει. Ὅτε δὲ ἐμελλε τελευτᾶν Θεοδό-
σιος, μαθὼν ὅτι εἰς Ῥώμην ἦλθεν ὁ Ἀρχάδιος πρὸς
Ὀνώριον (66) τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν ἀρρώστησαντα,
ἔγραψεν αὐτῷ ὑποστρέφαι εἰς Κωνσταντινουπόλιν
διὰ τὴν Ἀνατολήν. Καὶ διατρίψαντος ἐν Ῥώμῃ τοῦ
αὐτοῦ βασιλεὺς Ἀρχαδίου, πρὸς τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν
Βασίλειαν Ὀνώριον, ὡσαύτως δὲ καὶ κατὰ τὴν ὁδὸν
διασφραγίσας, ἐν ὅσῳ ἔρχεται ὁ Ἀρχάδιος ἐν Κων-
σταντινουπόλει, Γαϊνὰς ἐτυράννησεν ὁ συγκλητικὸς,
θέλων βασιλεῦσαι. Καὶ κατέφθασεν ὁ Ἀρχάδιος ἐν
Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἐφόνευσεν τὸν τύραννον
Γαϊνάν.

Μετὰ [45] οὖν τὴν βασιλείαν Θεοδοσίου τοῦ Μεγά-
λου τοῦ Σπανοῦ (67), ἐβασίλευσεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀρ-
κάδιος ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔλθων ἀπὸ Ῥώμης τὰ
πάντα ἐτὴ εἰκοσιτρία (68), ἕσας ἐν Ῥώμῃ Ὀνώ-
ριον τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν μικρότερον. Ἦν δὲ πε-
ριγὸργος καὶ ἐνθραῆς. Καὶ εὐθέως ἔλθων ἐποίησε
Βασίλειαν τὸν υἱὸν αὐτοῦ Θεοδοσίον τὸν μικρὸν ἐν
Κωνσταντινουπόλει.

Ὁ δὲ αὐτὸς Ἀρχάδιος ἐποίησε καὶ ἴδιον ἀριθμὸν,
οὗ ἐκάλεσεν Ἀρχαδιακοῦς (69). Ἀρρώστησας δὲ
ἐξαίφνης τελευτᾷ, ὡν ἐνιαυτῶν λα'.

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Ἀρχαδίου ἐβασίλευσεν ὁ
ἀδελφὸς αὐτοῦ Ὀνώριος ἐν Ῥώμῃ ἐτὴ λα' (70). Ἦν
δὲ ὀργίλος καὶ σώφρων.

VARIAE LECTIONES.

⁴⁵ πόλεως. Imo μητροπόλεως.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(65) Πισινούντι τῇ πόλει. Πεσσινούς, Stephano D
scribitur. Πεσσινούς, πόλις Γαλατίας.

(64) Ἐν Μιζουλάνῳ, ἡρρώστησε. Μεδιόλανον Προ-
copio, Stephano, aliisque dicta est hæc urbs. Expe-
ditio autem hæc, de qua auctor noster, in Euge-
nium tyrannum a Theodosio suscepta est: post
quem devictum, Mediolanum se recipiens impera-
tor ibidem haud longe post diem suum obiit.
Vide Sozomenum l. vii, cap. 28; Theodoritum,
lib. v, cap. 25; et Socratem lib. v, cap. 24 et 25.

(65) Ὁν ἐνιαυτῶν ξε'. De numero annorum qui-
bus vixit Theodosius, discrepant auctores: Chr.
Alex. cum Nostro, annos lxxv ei tribuit: Socrates,
Sozomenus et Cedrenus, lxx; Paulus Diaconus l.
tantum.

(66) Ὅτι εἰς Ῥώμην ἦλθεν ὁ Ἀρχάδιος πρὸς
Ὀνώριον, etc. Alii hæc aliter omnino narrant; Theo-
dosium nempe, morti proximum jam se sentientem,
Honorium filium Constantinopoli accersivisse,

atque imperii Occidentalis curam ei commendasse.
Vide Socratem lib. v, cap. 25, et Sozomen. lib. vii,
cap. 28.

(67) Τοῦ Σπανοῦ. Legendum Ἰσπανοῦ, uti supra
monuimus.

(68) Τὰ πάντα ἐτὴ εἰκοσιτρία. Annos nempe xii
cum Theodosio patre, annosque xiii, post ejus
excessum. Vide Prosper Aquitan. et Jornandem.

(69) Οὗς ἐκάλεσεν Ἀρχαδιακοῦς. Numeri hujus
infra etiam mentio, lib. xv, apud Cedrenum item
in Arcadio: Ποιεῖ δὲ καὶ ἴδιον ἀριθμὸν ἐν Κωνσταν-
τινουπόλει, οὗς ἐκάλεσεν Ἀρχαδικούς.

(70) Ἐβασίλευσεν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ὀνώριος ἐν
Ῥώμῃ ἐτὴ λα'. Post Arcadium fratrem mortuum
annos tantum xv imperavit Honorius: auctor ita-
que hoc loco de toto annorum numero, quibus una
cum patre Theodosio, et Arcadio fratre, imperium
tenuit, intelligendus est.

[46] Ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς ἔκλεισε τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀ
Σεράπιδος (71) Ἠλίου (k) τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῇ
μεγάλῃ:

Ἐπὶ δὲ τῆς αὐτοῦ βασιλείας παραχρῆς γενομένης
δημοτικῆς ἐν τῇ Ῥώμῃ μεγάλης, ἀγανακτήσας
ἀπῆλθεν εἰς Ῥάβενναν πόλιν· καὶ πέμψας ἤγαγεν
Ἀλάρικον (72) στρατηλάτην ἀπὸ τῶν ὁ Γαλλῶν (73)
μετὰ πλῆθους, ἵνα πραιδεύσῃ τὴν Ῥώμην. Καὶ
ἐλθὼν ὁ Ἀλάρικος ἐν τῇ πόλει παρέθετο αὐτὸν ὡς τῇ
πόλει καὶ τοῖς συγχλητικαῖς τοῖς ἐχθροῖς Ὀνωρίου,
καὶ τινὰ τῶν τῆς πόλεως οὐκ ἔδωκεν, ἀλλὰ ἐρμή-
σας εἰς τὸ παλάτιον ἐπῆρε πάντα τὰ τοῦ παλατίου
χρήματα καὶ τὴν ἀδελφὴν Ὀνωρίου ἀπὸ πατρὸς
Πλακιδίαν (74), μικρὰν οὖσαν παρθένον· καὶ πάλιν
ἀπῆλθεν αὐτὸς εἰς τὰς Γαλλίας ὡς τυραννήσας. Κων-
στάντιος δὲ ἐπὶ κώμης ὦν μετὰ Ἀλάρικου, πιστευ-
θεὶς παρ' αὐτοῦ τὴν κόρην Πλακιδίαν, δυνηθεὶς ἔλα-
θεν αὐτήν· καὶ φυγὼν τὸν Ἀλάρικον ἤγαγεν αὐτὴν
πρὸς τὸν βασιλέα Ὀνώριον. Καὶ εὐχαριστῶν αὐτῇ
ὁ Ὀνώριος ἐποίησεν αὐτὸν συγχλητικόν, καὶ ἐξέδω-
κεν [47] αὐτῷ τὴν Πλακιδίαν εἰς γυναῖκα, καὶ
ἐποίησεν αὐτὸν βασιλέα ἐν Ῥώμῃ· ἐξ ἧς ἔσχεν υἱὸν
ὁ αὐτὸς Κωνσταντῖος, ὃν ἐκάλεσε Βαλεντινιανόν. Καὶ
ἔμα Κωνσταντῖω γενόμενος ὁ Ὀνώριος ἐπὶ τῆς αὐ-
τοῦ βασιλείας ἀνέβλε τοὺς τέσσαρας τυράννους Ἀτ-
ταλον καὶ Σεβαστιανὸν καὶ Μάξιμον καὶ Κώνσταν (75)
τοὺς συγχλητικούς, οἵτινες ἀντήρην αὐτῷ ὑπονο-
θεύσαντες τὸν δῆμον. Μετὰ δὲ τὸ φονευθῆναι αὐτοὺς
καὶ τὰς οὐσίας αὐτῶν δημευθῆναι ἑάσας τὸν Κων-
στάντιον ἐν τῇ Ῥώμῃ βασιλεύειν ἦλθεν ὁ αὐτὸς
Ὀνώριος ἐν Κωνσταντινουπόλει (76) βασιλεύων
μετὰ θεοδοσίου τοῦ μικροῦ.

Ὁ δὲ Κωνσταντῖος, βασιλεὺς Ῥώμης, τελευτῶν
ἰδίῳ θανάτῳ ἐπὶ τῆς βασιλείας καὶ ζωῆς Ὀνωρίου·
καὶ τυραννήσας συγχλητικὸς τις ὀνόματι Ἰωάννης,

VARIAE LECTIONES.

Γαλλῶν Ch., Γαλιῶν Ox. Scripsi Γαλλῶν et mox Γαλλίας, ut p. 50 A. ὡς αὐτὸν Ox. ὡς Γαλλίους Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(71) Ἐκλείσε τὸ ἱερὸν τοῦ Σεράπιδος Ἠλίου. Tem-
plum hoc a Theodosio M. eversum fuisse testan-
tur Socrates, Sozomenus, alii; falso itaque hic ab
Honorio clausum tantum fuisse dicitur.

(72) Καὶ πέμψας ἤγαγεν Ἀλάρικον. Eadem habet
etiam Zonaras; qui tamen historicorum hac in re
dissensionem recte notat. Vide Paulum Diacon.
lib. xiii; Socratem, lib. vii, cap. 10; Sozomenum,
lib. ix, cap. 6, 7, 8 et 9; et Jornandem, De regn.
successes.

(73) Ἀπὸ τῶν Γαλλῶν. Scr. Γαλλῶν, cum duplici λ,
ut ipse infra habet: Stephano tamen, et Procopio,
Γαλλία, sive Γαλλία, Gallia est; et Γάλλοι, Galli.

(74) Τὴν ἀδελφὴν Ὀνωρίου ἀπὸ πατρὸς, Πλακ-
ιδίαν. Ex uxoriibus enim diversis eos suscepit Theo-
dosius; nempe ex Flaccilla, uxore priore, Arcadium
et Honorium; ex Calla vero posteriore, Valenti-
niani M. filio, Placidiam. Cæterum Placidiam hanc,
post Alarichum jam mortuum, Athaulfus, affinis

Hic sanum Serapidis Solis, quod Alexandria
magnæ fuit, occludi jussit.

Romæ vero magna seditione coorta, Imperator
in Ravennam urbem indignabundus secessit; ac-
cersito ex Gallia Alaricho duce, cum copis ejus,
ad Romam deprædandam. Alarichus autem Ro-
mam veniens, civibus et senatoribus, Honorii ho-
stibus, sese adjunxit, et omnino nihil in Roma-
nos hostile perpetrans, imperatoris ipsius in pala-
tium irrumpit; universoque thesauro regio, im-
peratoris etiam a patre sorore, 350 Placidia,
virguncula, secum abreptis, in Galliam reversus
est, tyrannidem usque agitans. Constantius autem
quidam comes, qui Alarichum secutus, Placidiam
B virginem sibi concreditam habuit; arrepta occa-
sione, Alarichum effugit, eamque Honorio impe-
ratori reducem dedit. Cujus facti in gratiam, Ho-
norus Constantium ad senatoriam dignitatem
provehit: quin et Placidia ei in uxorem data, in
imperii etiam consortium eum admisit. Constantio
ex Placidia natus est filius, nomine Valentinianus.
Honorius itaque, Constantio in regni societatem
ascito, quatuor rebelles illos senatores, Attalum,
Sebastianum, Maximum et Constantem, qui, ple-
bem in partes suas allicientes, imperatori nego-
tium facesserunt, e medio sustulit, bonis eorum
publicatis. Honorius autem, imperio Occidentis
Constantio tradito, ipse Constantinopolim contem-
dens, Theodosio Juniori sese imperii socium ad-
junxit.

Contigit autem, vivente adhuc et regnante Ho-
norio, Constantium Romanum imperatorem e vivis
excedere: post quem, Joannes quidam senator,

ejus, Gothorum rex constitutus, capta iterum
Roma, inde abduxit, sibi que connubio copulavit:
quæ postea Honorio fratri, post mariti obitum,
Constantio id exigente, a Wallia Gothorum rege
reddita est. Vide Paul. Diacon. lib. xiv.

(75) Καὶ Κώνσταν. Mallem Κώνσταντα. Constans
iste Constantini cujusdam filius erat: qui ex in-
fima militia cum esset, ob solam speciem nominis
in Britannia tyrannus exortus est: indeque in
Galliam transiens, Constantem hunc filium suum
ex monacho Cæsarem fecit. Quomodo ergo inter
senatorii ordinis viros eum auctor enumerat? Vide
D Paul. Diacon. et Prosper. Aquitani.

(76) Ἠλθεν ὁ αὐτὸς Ὀνώριος ἐν Κωνσταντινουπόλει.
Nihil minus: Occidentis enim imperium ad vitæ
suz exitum tenuit. Falso etiam Honorio superstiti
imperium sibi arripuisse infra dicitur Joannes ty-
rannus. Vide Jornandem, Paul. Diacon. et Marcel-
linum Comitem.

HODII NOTÆ.

(k) Ἐκλείσε τὸ ἱερὸν τοῦ Σεράπιδος Ἠλίου. Fal-
litur omnino Chilmeadus, cum aliis qui ex Socra-
tis, Sozomeni et aliorum auctoritate, templum hoc
a Theodosio Seniore funditus eversum fuisse con-

tendit. Lege Evagr. Hist. eccles. l. ii, c. 5, cui
adjungi et alii complures possint. Sed id erit al-
terius loci.

tyrannidem arripiens, senatorum reliquorum ope A
fretus, imperium Occidentis invasit. Quo audito,
Honorius in furorem actus est; et ex aqua inter-
cute laborans, mortuus est ætatis anno xlii.

τῶν ἄλλων συγκλητικῶν συμπονησάντων μετ' αὐ-
τοῦ, βασιλεύει ἐν τῇ Ῥώμῃ. Καὶ γνοὺς τοῦτο ὁ
Ὀνώριος [48] ἐμάνη (77)· καὶ νόσῳ βληθεὶς ὕψω-
πίσας·⁴⁹ τελευτᾷ, ὧν ἐνιαυτὸν μβ' (78).

VARIÆ LECTIONES.

⁴⁹ ὕδρωπίσας Ox., ὕδρωπίσας Ch.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(77) Καὶ γνοὺς τοῦτο ὁ Ὀνώριος, ἐμάνη. Ineptiæ:
audi Paulum Diaconum, lib. xiv: Honorius vero
postquam cum minor, de quo præmissum est,
Theodosio, Arcadii germani sui filio annus xv im-
perasset; cum jam antea cum fratre xiii annis, ac
sub patre xii regnasset: temp. ut cupierat pacatam

relinquens, apud urbem Romanam vita exemplius. Vide
Prosper Aquitan. et Jornandem.

(78) Ὅν ἐνιαυτὸν μβ'. Alii annos xl tantum eum
vixisse scribunt: Zonar. ὁδὲρ δὲ περιπετυκῶς ὁ
Ὀνώριος, θνήσκει, ζήσας; μὲν ἐνιαυτοὺς τεσσαρά-
κοντα. Vide etiam Marcellin. Comit. et Prosp. Aquit.

ΛΟΓΟΣ ΙΔ'

ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ ΝΕΩΤΕΡΟΥ ΕΩΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΛΕΟΝΤΟΣ⁵⁰ ΤΟΥ ΜΙΚΡΟΥ.

LIBER XIV.

DE TEMPORIBUS THEODOSII JUNIORIS USQUE AD IMPERIUM LEONIS JUNIORIS.

351 Post Honorium imperavit solus divinissimus B
Theodosius Junior; qui a patre Arcadio, Hono-
rii fratre, imperator renuntiatus fuerat, Stilicone
et Aureliano coss. Imperium vero tenuit annos i.
et menses vii. Factioni hic Prasinæ studebat;
cujus etiam partes egit ubique per imperium.
Constantinopoli vero Prasinus, qui a dextra ejus
sedentes antea spectabant ludos, gradus a sinis-
tra deinceps occupare jussit: militesque pedatur-
æ, qui ex adverso sellæ imperatoris spectabant,
ad Venetam partem transtulit. Prasinis autem

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Ὀνωρίου ἐβασίλευσε μό-
νος ὁ θεοτάτος Θεοδόσιος· ὁ Νέος, ὁ υἱὸς Ἀρχαδίου
βασιλέως, ἀδελφοῦ Ὀνωρίου, ἐπὶ τῆς ὑπατείας Στε-
λίχωνος καὶ ⁵¹ Ἀβριλιανοῦ (79), ὅπῃ τοῦ ἰδίου πα-
τρὸς στεφθεῖς [50]· ἐβασίλευσε δὲ τὰ πάντα ἔτη v (80)
καὶ μῆνας ζ'. Ὅστις ἔγαιρε τῷ Πρασίνῳ μίρει καὶ
ἀντεποιεῖτο αὐτῶν κατὰ πόλιν. Ἐν δὲ Κωνσταντι-
νουπόλει μετήγαγεν αὐτοὺς, θεωροῦντας· πρῶτῃ εἰς
τὰ δεξιὰ αὐτοῦ μέρη, καὶ ἐποίησεν αὐτοὺς θεωρεῖν
εἰς τὰ ἀριστερὰ βάθρα· καὶ τοὺς τῆς πεδατού-
ρας (81) στρατιώτας (i) τοὺς κατέναντι τοῦ καθ-

VARIÆ LECTIONES.

⁵⁰ Λέοντος Ox. ⁵¹ Ἀβριλιανοῦ Ox., Ἀβρηλιανοῦ Chron., p. 306 D.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(79) Ἐπὶ τῆς ὑπατείας Στελίχωνος καὶ Ἀβριλια-
νοῦ. Imo nondum natus erat Theodosius Jun. Sti-
liconem enim et Aurelianium coss. habemus ad Ar-
cadii an. v, ut Prosper, et Marcellinus Comes, vel C
ad an. vi, secundum Chr. Alex. Theodosius vero
anno sequente, Vincentio et Fravita coss., uti
auctores dicti testantur, Arcadio natus est. Hujus
etiam rei testem locupletem habemus Socratem,
lib. vi, cap. 6, ubi de Gainæ Gothi rebellionem verba
faciens, hæc addit: Τέλος δὲ ἔργον οὗτος ὁ πόλεμος
ἐν τῇ ὑπατείᾳ Στελίχωνος καὶ Ἀβρηλιανοῦ· τὴν δὲ
ἐξῆς ὑπατείαν ἐδίδου Φραυτίος, Γότθος; μὲν αὐτὸς τῷ
γένει, μεγάλη δὲ εὐνοία τῇ πρὸς Ῥωμαίους χρησά-
μενος, μεγάλη δὲ καὶ ἐν τῷδε τῷ πολέμῳ ἀγωνισά-
μενος· διὸ καὶ τῆς τοῦ ὑπάτου ἀξίας μετέσχεν, καθ'
ὃν τίττεται τῷ βασιλεῖ Ἀρχαδίῳ υἱὸς, ὁ ἀγαθὸς Θεο-
δόσιος, τῇ δεκάτῃ τοῦ Ἀπριλίου μηνός. Marcellinus
tamen, et Chr. Alex. eum, non Aprilis i, sed iv

Idus mensis ejusdem, sive Aprilis die ix, natum
volunt. Anno vero sequente, id est, ætatis suæ
secundo, Theodosius ab Arcadio patre Angustus
creatus est, Arcadio Aug. V et Honorio Aug. V coss.,
uti Marcellin. Com. et Chr. Alex. testantur. Bien-
nii ita hic prochronismus est.

(80) Τὰ πάντα ἔτη v'. Id est, viii cum patre Ar-
cadio, et xlii post ejus exitum. Vide Marcellin.
Comit.

(81) Τοὺς τῆς πεδατούρας στρατιώτας. Quid πε-
δατούρα hoc loco signet, haud temere dixero: Vo-
cabulum hoc, plurali licet numero, profert ex Man-
ricio Strateg. xi, cap. 3, et Leone, constitut. xv.
Nic. Rigaltius in Glossario suo, et ex eo
J. Meursius, Gloss. Græcobarb.; nec tamen vocis
vim explicant. Gloss. vett. apud Rigaltium: Πεδα-
τούρα, Pedatura, Podisimi. Cæterum videsis locos
ex dictis auctoribus ab eisdem citatos.

HODII

(i) Τοὺς τῆς πεδατούρας στρατ. Vim vocis peda-
tura non intellexit interpres. Sunt vero Pedatura
milites, cohortes illæ quibus assignabatur castrum

NOTÆ.

aut alius locus, ubi considerent; et sunt pedatura
certa quædam loca seu locorum spatia, quæ ad
custodiam militibus assignari solebant.

ισματος θεωρούντας μετίστησεν ἐπὶ τὸ βένετον μέ-
ρος· καὶ τὰ βάθρα ἔδωκε τοῖς τοῦ Πρασίνου μέρους,
ἔχοντα μεσοτύλια (m) 82, εἰρηκὼς τῷ ἐπάρχῳ
Κύρῳ, ὅτι οὗς φίλῳ κατέναντί μου θέλω θεωρεῖν.
Καὶ ἔκραξαν ἐν Κωνσταντινουπόλει οἱ ἐκ τοῦ Πρασί-
νου μέρους τῷ αὐτῷ βασιλεῖ· Τὰ ἴδια τοῖς ἰδίοις.
Καὶ ἐπέμψεν αὐτοῖς μανδᾶτα (83) διὰ τοῦ πρωτο-
κουρσώρος, λέγων, ὅτι· Ἐγὼ ὡς τιμῶν ὑμᾶς εἰς τὰ
ἀριστερὰ τοῦ καθίσματος, ἐνθα θεωρῶ, μετέστησα
ὑμᾶς· καὶ εὐφήμησαν αὐτόν. Καὶ ἔκλεισε,
κατὰ [51] πόλιν εἰς τὰ ἀριστερὰ τῶν ἀρχόντων θεω-
ρεῖν τοὺς Πρασίλους.

Ἐβασίλευσε δὲ παῖδ' ὅς· ὅτε δὲ προέκοψε τῇ ἡλι-
κίᾳ ὁ αὐτὸς Θεοδόσιος βασιλεὺς, ἀνεγίνωσκεν ἔσω
εἰς τὸ παλάτιον ἐν τῇ ζωῇ τοῦ αὐτοῦ πατρὸς Ἀρκα-
δίου. Καὶ μετὰ τὴν τελευταίαν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ συν-
ανηγίνωσκεν αὐτῷ ἄλλος νεώτερος εὐφύεστατος ὀνό-
ματι Παυλῖνος, υἱὸς κόμητος δομεστίκων. Μετὰ δὲ
τὴν τελευταίαν τοῦ αὐτοῦ πατρὸς ἀνδρωθεὶς Θεοδόσιος
ὁ βασιλεὺς ἐζήτηε λαβεῖν γυναῖκα εἰς γάμον· καὶ
ὥχλει τῇ αὐτοῦ ἀδελφῇ Πουλχερίᾳ τῇ δεσποίνῃ,
οὕτῃ παρθένῳ, ἥτις ὡς φιλοῦσα τὸν ἴδιον αὐτῆς
ἀδελφὸν οὐχ ἔβλεπε (84) γαμήθῃναι τινι· καὶ δὴ
περιεργασμένη περὶ παρθένων πολλῶν κορασιῶν,
θυγατέρων πατρικίων ἢ ἐξ αἵματος βασιλικοῦ,
εἶπεν ὅτι τῷ αὐτῷ Θεοδοσίῳ βασιλεῖ, ἀδελφῷ αὐτῆς,
συνδιαγουσα αὐτῷ ἐν τῷ παλάτιῳ (85). Καὶ εἶπεν
αὐτῇ ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Θεοδόσιος, ὅτι· Ἐγὼ θέλω, εἰ
εὐρῆς ἔσῃ μοι νεωτέραν εὐμορφον πάνυ, ἵνα τοιοῦτον
κάλλος μὴ ἔχη γυνὴ εἰς Κωνσταντινουπόλιν, εἴτε
ἐξ αἵματος ἐστί βασιλικοῦ, εἴτε ἐξ αἵματος ἐστί συγ-
κλητικοῦ πρώτου. Εἰ δὲ μὴ ἐστί καλὴ εἰς ὕπερβολήν,
οὐ χρεῖαν ἔχω, οὔτε ἀξιωματικὴν (86), οὔτε ἐκ βα-
σιλικοῦ αἵματος, οὔτε πλοῦτον, ἀλλὰ [52] καὶ εἰ τι-
νος δὴ ποτὲ ἐστί θυγάτηρ, μόνον παρθένον καὶ
εὐπρεπεστάτην πάνυ (87), ταύτην λαμβάνω. Καὶ
ἀκηκῶσα (88) ταῦτα ἡ δεσποῖνα Πουλχερία παντα-
χοῦ ἐπέμψε περιεργαζομένη· καὶ Παυλῖνος δὲ πα-
ρίετρεχεν, ἀρεῖσαι αὐτῇ.

ἐν δὲ τῷ μεταξὺ συνῆθη ἔλθειν ἐν Κωνσταντι-
νουπόλει μετὰ τῶν ἰδίων συγγενῶν κόρην εὐπρεπῆ,
ἐλλόγιμον, Ἑλλαδικήν, ὀνόματι, Ἀθηναῖδα, τὴν καὶ

VARIAE LECTIONES.

ἢ οὐκ Ox. ἢ εἶπεν. εἰπὼν Ox. Male hæc contraxit Chron. Pasch. p. 311 A. ἢ εὐρῆς· εὐρεῖς Ox.,
ἐγὼ θέλω εὐρεῖν male Chron..

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(82) Ἐχοντα μεσοτύλια ἔξ. Scr. μεσοτύλιον. D hæc habentur apud Chr. Alex. auctorem, qui totam
Μεσοτύλιον, intercolumnium est, sive spatium in-
ter duas columnas.

(83) Ἐπέμψεν αὐτοῖς μανδᾶτα διὰ τοῦ πρωτοκουρ-
σώρος. Mandatum, mandatum: hoc loco nuntium so-
nat: ut sensus verborum sit: Per protocursorem
eis nuntium misit, sive, eis notum fecit, etc. Proto-
cursor vero, cursorum præfectus est: voce hybrida,
ex Græco πρώτος, et Latino cursor, conficta.

(84) Ἐβλεπε. Scr. εβλεπο.

(85) Συνδιαγουσα αὐτῷ ἐν τῷ παλάτιῳ. Corrupta

HODII NOTÆ.

(m) Μεσοτύλια. Sic alii scribunt: non itaque reponendum μεσοτύλια, quod placet Chilmeado.

A gradus dedit, sex habentes Mesostylia; Cyro præ-
fecto subindicans velle se, quos charos sibi ha-
buit, e regione 352 sui eos spectare. Tum vero
qui Prasinæ factionis erant Constantinopolitani Im-
peratorī inclamabant: *Suum cuique*. Theodosius
autem, misso protocursore, eos monuit se, in
honorem eorum, ad sinistram sellæ suæ, unde
spectabat ipse, transtulisse eos. Tum vero fau-
stis acclamationibus eum celebrarunt. Edixit etiam
imperator, ubique per imperium, uti Prasini ad
sinistram præfectorum sedentes, ludos spectarent.

Imperator autem renuntiatus est, dum puer ad-
modum erat: adolescentior autem factus, in pa-
latio litteris imbutus est, patre Arcadio adhuc vi-
vente. Patris autem post obitum, in litteris per-
cipiendis socius ei adjunctus est Juvenis quidam
nobilis, nomine Paulinus, comitis domesticorum
filius. Theodosius autem imperator, cum jam in
virum adolevisset, uxorem ducere in animo ha-
buit: atque eo nomine Pulcheriam Augustam, soro-
rem suam, sæpiuscule interpellaverat; quæ, virgo
licet esset, fratrem suum adeo charum sibi habuit,
ut a nuptiis ipsa abstineret. Pulcheria itaque
inquirendis quæcunque ex regio vel patricio
sanguine prognatæ essent, virginibus sedulam
navans operam, ad Theodosium imperatorem
fratrem suum, qui cum in palatio convixit, de
illis referebat. Cui Theodosius, Tu modo, inquit,
si conciliare mihi possis teneram virginem, for-
maque talem, qualem Constantinopolis præterea
nullam datura est, 353 regis illam vel patriciis
clarum natalibus, hanc volo. At si forma non sit
absolutissima, regio licet sit, an patricio prognata
sanguine, divesque, non moror ista. Quinimo,
quacunque tandem stirpe edita sit, virgo modo
sit, omnibusque pulchritudinis palmam præripiat,
illam expeto. His autem Pulcheria, emissis ubi-
que nuntiis, hujusmodi virginem sollicitè anqui-
sivit. Paulinus etiam, uti ei hæc ex parte gratifi-
caretur, undique cursitabat.

Contigit interim Constantinopolim cum cognatis
suis advenire virginem quamdam Græcanicam,
forma singulari et doctrina præstantem, cui no-

D hæc habentur apud Chr. Alex. auctorem, qui totam
hanc historiam ex nostro descripsit.

(86) Οὐ χρεῖαν ἔχω, οὔτε ἀξιωματικὴν, etc. Locus
mendosus: Chr. Alex. habet, οὐ χρεῖαν ἔχω οὔτε
βασιλικοῦ αἵματος, οὔτε πλουσίας, ἀλλὰ καὶ εἰτι-
νος, etc. Forte legendum, οὐ χρεῖαν ἔχω οὔτε ἀξιο-
ματικοῦ οὔτε βασιλικοῦ αἵματος, οὔτε πλοῦτου.

(87) Μόνον παρθένον, καὶ εὐπρεπεστάτην πάνυ.
Legerem, μόνον παρθένον, καὶ εὐπρεπεστάτην πάνυ.
Chr. Alex. habet tantum, μόνον εὐπρεπῆς πάνυ.

(88) Ἀκηκῶσα. Scr. ἀκηκούα.

men Athenais (quæ et postea Eudocia vocata est), Leontii, philosophi Atheniensis, viri ditissimi, filiam. Hæc imperatricem urbem petere, amittæ suæ visendæ gratia coacta est, hac ex causa. Leontius philosophus, ejus pater, filios duos adultos habuit, Valerium et Gesium. Hos moriturus testamento instituit ex asse hæredes: Athenaidi autem [in testamento scripsit]: Filix mea desideratissimæ c numismata tantum dari volo: sufficit enim illi fortuna sua, qua universum sexum suum antecellit. Atque ita Leontius philosophus Athenis decessit; post ejus obitum Athenais, quæ et Eudocia, fratres suos, utpote natu majores, pedibus illorum provoluta, supplex rogavit uti, testamenti illius rationem non adeo habentes, paternæ hæreditatis partem tertiam sibi assignarent. **354** Ego enim, inquit, in communem nostrum parentem nihil commisi, uti vos probe nostis: nec satis scio qua tandem causa adductus, moriturus pater, nulla mihi vobiscum concessa patrimonii sorte, prospera me mea frui fortuna, post se mortuum juberet. At fratres in sententia perstiterunt; iratique etiam ex ædibus paternis, ubi cum eis convixerat, ejecerunt. Itaque accepit illam sibi matertera ejus; atque, ceu parentibus orbam et virginem, tulata est. Constantinopolim deinde adduxit, ad cognatam aliam, virginis amittam patris ejus sororem. Hæc vero, causa illius suscepta, ad Pulcheriam Augustam, Theodosii imperatoris sororem pientissimam, fratres suos [de bonis paternis] postulaturam, adduci curaverunt. Illa vero ad Pulcheriam adducta, oratione disertissima exposuit quo pacto a fratribus suis injuriose habita fuerit. Videns autem Pulcheria Athenaidem, forma tali et eruditione præditam, cognatas ejus interrogavit, virgo esset, necne? Dicebant hæc virginem esse intactam, a patre suo philosopho Græco custoditam, et philosophiæ præceptis abunde satis imbutam. Cognatis itaque ejus, una cum virgine, cubi-

A Εὐδοκίαν μετακληθεῖσαν, θυγατέρα γενομένην Λεοντίου τοῦ φιλοσόφου (89) Ἀθηναίου εὐπορισταίου· ἥτις Ἀθηναῖς ἡ καὶ Εὐδοκία ἠναγκάσθη καταλαβεῖν τὴν βασιλεύουσαν πόλιν πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτῆς θέαν διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην· Ὁ φιλόσοφος Λεόντιος ὁ αὐτῆς πατὴρ ἔχων υἱοὺς τελεσίου δύο, μὲλλον τελευτᾶν διέθετο, τάξας ἐν τῇ αὐτοῦ διαθήκῃ τοὺς δύο αὐτοῦ υἱοὺς κληρονόμους πάσης τῆς οὐκ αὐτοῦ καταλιμνανομένης περιουσίας Οὐαλέριον καὶ Γέσιον (90), εἰρηκῶς ἐν τῇ αὐτοῦ διαθήκῃ· Ἀθηναῖδι τῇ ποθεινοτάτῃ μου γυναικί θυγατρὶ δοθῆναι βούλομαι νομισμὰτα ἑκατὸν καὶ μόνον· ἀρκεῖ γὰρ αὐτῇ ἡ αὐτῆς τύχη ἡ ὑπερέχουσα [53] πᾶσαν γυναικίαν τύχην. Καὶ ἐτελεύτησεν ὁ αὐτὸς Λεόντιος ὁ φιλόσοφος ἐν Ἀθήναις. Μετὰ οὖν τὴν αὐτοῦ ἀποθίωσιν ἰδυσώπει ἡ αὐτὴ Ἀθηναῖς ἡ καὶ Εὐδοκία τοὺς ἰδίους ἀδελφοὺς, ὡς μεζίζονας, προσπιπτοῦσα αὐτοῖς καὶ αἰτοῦσα μὴ προσχεῖν τῇ αὐτῇ διαθήκῃ, ἀλλὰ κατὰ τὸ τρίτον μέρος μερίσασθαι μετ' αὐτῶν τὰ πατρῷα, λέγουσα μηδὲν ἡμαρτηκέναι, ὡς καὶ ὑμεῖς οἴεσθε, πρὸς τὸν ἴδιον ὕμῶν (91) πατέρα· καὶ οὐκ οἶδα διὰ τί ἀπορὸν με κατέλιπε μὲλλον τελευτᾶν καὶ εὐπορίας τύχην (92) μετὰ τὴν αὐτοῦ νέκρωσιν ἐχαρίσατο. Οἱ δὲ αὐτῆς ἀδελφοὶ ἔμειναν ἀπειθεῖς, καὶ ὀργισθέντες ἐδίωξαν αὐτὴν καὶ ἐκ τοῦ πατρῷου αὐτῆς οἴκου, ἐνθα συνέμενον αὐτοῖς. Καὶ ἐδέξατο αὐτὴν ἡ ἀδελφὴ τῆς γενομένης αὐτῆς μητρὸς, ὡς ὄρφανην, καὶ ὡς παρθένον ἐφύλαξεν αὐτήν. Ἦντινα λαβοῦσα ἀνῆλθεν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρὸς τὴν ἄλλην ἀδελφὴν τοῦ αὐτῆς πατρὸς καὶ θέαν αὐτῆς. Καὶ λαβοῦσα αὐτὴν [54] ποιῆσαι ἀξίωσιν (93) κατὰ τῶν αὐτῆς ἀδελφῶν παρεσκεύασαν αὐτὴν προσελθεῖν τῇ εὐσεβεστάτῃ δεσποίνῃ Πουλχερίᾳ, ἀδελφῇ Θεοδοσίου βασιλέως. Καὶ δὴ προσελθοῦσα ἐδίδαξεν ὡς βιαζομένη παρὰ τῶν ἰδίων αὐτῆς ἀδελφῶν, διαλεγόμενη ἑλλογίμως. Καὶ ἑωρακυῖα αὐτὴν ἡ αὐτὴ Πουλχερία εὐπρεπῆ καὶ ἑλλόγιμον, ἐπηρώτησε τὰς αὐτῆς θέας εἰ ἔστι παρθένος. Καὶ ἐδιδάχθη παρ' αὐτῶν οὕτως παρθένος ἔστιν ἀγνή φυλαχθεῖσα ὑπὸ τοῦ αὐτῆς πατρὸς,

VARIE LECTIONES.

Ἰδὼν ὕμῶν. κοινὸν ἡμῶν Chron. εὐπορίας τύχην. καὶ εὐπορίας τυχεῖν Chron.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(89) Θυγατέρα γενομένην Λεοντίου τοῦ φιλοσόφου. Ita dictus est philosophus iste ab omnibus scriptoribus, præter unum Chr. Alexandrini auctorem, qui Heraclitum eum vocat. Cæterum lectio hæc nostra stabiliri potest ex Photio, Biblioth. num. 183, ubi de imperatricis Eudociæ Octateuchi metaphrasi metrica verba habens, distichon hoc exinde profert:

Δευτέρῃν καὶ τῇδε Θεοῦ θέμιδος κάμει βίβλον
Εὐδοκίῃ βασιλεῖα Λεοντίου ἐνπατρίστια.

(90) Οὐαλέριον καὶ Γέσιον. Fratres hosce Zonaras Valerium et Gesium. vocat; Chr. Alex. Valerianum et Gesium.

(91) Ὑμῶν. Leg. ἡμῶν, uti habet Chr. Alex.

(92) Εὐπορίας τύχην. Supple. καὶ εὐπορ. τύχ. ex Chr. Alex., ubi etiam εὐπορίας τυχεῖν legitur; forte rectius. Interim interpres, in sequentibus particulam οὐκ desiderari frustra suspicatur; absque hac enim expostulatio virginis multo est elegantior.

(93) Λαβοῦσα αὐτὴν ποιῆσαι ἀξίωσιν. Ποιῆσαι ἀξίωσιν κατὰ τῶν αὐτῆς ἀδελφῶν. *Fratres ejus postulare, sive, Contra fratres ejus actionem intendere*, cum Radero vertimus: forte tamen ποιῆσαι ἀξίωσιν hoc loco, *petitionem, sive, libellum supplicem exhibere*, rectius interpretemur. Ἀξίωσιν enim, oro, peto: Hesychius. Ἀξίωσιν, παραχαλῶν· unde ἀξιώσεις, *petitio, libellus supplex*. Ἀξιοῦμαι etiam infra sensu hand multum abisimili usurpatur, lib. xvii, ubi de Iudorum Auxumitarum rege Romanorum legatum expiciente narratione facta, verba hæc a rege prolata dicuntur: Διὰ πολλῶν χρόνων ἡξιώθην μετὰ τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων κτήσασθαι φίλαν· quo loco ἡξιώθην, *petivi, sive desideravi, sonare videtur*. Actiorum etiam cap. 28, vers. 22, Ἀξιοῦμεν δὲ παρὰ σοῦ ἀκούσαι ἃ φρονεῖς. Cæterum quod hoc loco ἀξίωσις, infra et apud Nostrum et Chr. Alex. etiam, *dēsis* dicitur: adeo ut non sit amplius hac de re dubitandi locus.

φιλοσόφου γεναμένου (94) ἐν Ἑλλάδι, καὶ διὰ λόγων πολλῶν φιλοσοφίας ἀναχθεῖσα (95). Καὶ κελεύσασα αὐτὴν ἅμα ταῖς αὐταῖς· ⁸⁷ θείαις διὰ κουβικουλαρίων φυλαχθῆναι· καὶ περιμῆναι, λαβοῦσα, ψῆσι, τὴν δέξιν παρ' αὐτῆς εἰσῆλθε πρὸς τὸν ἴδιον αὐτῆς ἀδελφὸν τὸν βασιλέα Θεοδοσίον, καὶ εἶπεν αὐτῇ, ὅτι Ἡῦρον νεωτέραν πάνυ εὐμορφον, καθάριαν, εὐστολον, ἐλλόγιμον, Ἑλλαδικήν, παρθένον, θυγατέρα φιλοσόφου. Ὁ δὲ ἀκούσας, ὡς νεώτερος, ἀνήφθη· καὶ μεταστευλάμενος τὸν συμπράκτορα αὐτοῦ καὶ φίλον Παυλίνον, ἤγειρε τὴν αὐτοῦ ἀδελφὴν ὡς ἐπ' ἄλλῳ τινὶ εἰσαγαγεῖν τὴν Ἀθηναῖδα τὴν καὶ Εὐδοκίαν ἐν τῇ αὐτῆς κουβικλείῳ (96), ἵνα διὰ [55] τοῦ βήλου θεάσῃται αὐτὴν ἅμα Παυλίνῳ. Καὶ εἰσῆχθη· καὶ εὐρακῶς αὐτὴν ἠράσθη αὐτῆς, καὶ Παυλίνου δὲ θαυμάσαντος αὐτὴν. Καὶ κρατήσας αὐτὴν καὶ Χριστιανὴν ποιήσας, (ἦν γὰρ Ἑλλην), καὶ μετονομάσας αὐτὴν Εὐδοκίαν, ἔλαθεν αὐτὴν εἰς γυναῖκα· ποιήσας αὐτὴ βασιλικούς γάμους. Καὶ ἔσχεν ἐξ αὐτῆς θυγατέρα ὀνόματι Εὐδοσίαν.

Ἀκούσαντες δὲ οἱ τῆς Ἀδριανῆς ⁸⁸ Εὐδοκίας ἀδελφοὶ ὅτι βασιλεύει, προσέφυγον ἐν τῇ Ἑλλάδι ποθηθέντες· καὶ πέμψασα ἤνεγκεν αὐτοὺς ἐκ τῆς πόλεως Ἀθηνῶν ὑπὸ λόγον (97) ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἐποίησεν αὐτοὺς ἀξιωματικούς, προαγαγόντος αὐτοὺς τοῦ βασιλέως τὸν μὲν λεγόμενον Γέσιον ἑπαρχὸν πραιτωρίων τοῦ Ἰλλυρίων ⁸⁹ ἔθνους, τὸν δὲ Οὐαλέριον μάγιστρον (98), εἰρηκλίαν αὐτοῖς τῆς αὐτῆς βασιλείας Εὐδοκίας, ἀδελφῆς αὐτῶν, ὅτι Εἰ μὴ ὁμῆς κακῶς ἐχρήσασθέ μοι, οὐκ ἠναγκαζόμεν ἔλθειν καὶ βασιλεῦσαι. Τὴν οὖν ἐκ τῆς γενεᾶς μου βασιλείαν (99) ὁμῆς μοι ἐχαρίσασθε [56]· ἡ γὰρ ἐμὴ ἀγαθὴ τύχη ἐποίησεν ὁμῆς· ⁹⁰ ἀτυχεῖς (1) εἰς ἐμὲ, οὐχὶ ἡ ὁμετέρα πρὸς ἐμὲ γνώμη.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Θεοδοσίος καὶ Παυλίνον, ὡς φίλον αὐτοῦ καὶ μεσάζοντα τῷ γάμῳ καὶ συναριστουντα αὐτοῖς, ἐποίησε διὰ πάσης ἀξίας ἔλθειν· καὶ μετὰ ταῦτα προηγάγετο αὐτὸν μάγιστρον· καὶ ἡδύσθη. Ὡς ἔχων δὲ παρῆρσιν πρὸς τὸν βασιλέα Θεοδοσίον,

A culariorum sub cura ibidem manere jussit, Pulcheria acceptum ab ea libellum supplicem ad Theodosium fratrem deferrebat; cui etiam dixit: *Inveni tibi virginem Græcicam, philosophi cujusdam filiam, teneram et formosissimam*, **355** *intactam; egregie ornatam et eruditione præstantem. Quo audito, imperator, uti juvenis, exarsit; accersito itaque socio suo et amico Paulino, Pulcheriam sororem rogavit uti per speciem alienius negotii, Athenaidem in suum ipsius cubiculum introduceret, unde ipse eam, cum Paulino, per velum specaret. Introducitur itaque virginem; Paulino quidem eam admirante, imperator anxie deperibat: Christianam itaque eam ubi fecisset [paganam enim fuerat], nomine in Eudociam mutato, in uxorem habuit; nuptiis etiam regis, illius in honorem, celebratis. Filiam vero ex ea suscepit, nomine Eudociam.*

At vero fratres Eudociæ imperatricis, ubi sororem suam regnare intellexissent, metu perculsi, in Helladem profugerunt; quo Eudocia, cautione indemnitalis data, Constantinopolim ex Athenis accersitos, summos ibi ad honores provexit. Gesium enim imperator præfectum prætorio gentis Myricæ, Valerium vero magistrum constituit; dicente fratribus suis Eudocia imperatrice: *Quod nisi vos male me tractassetis, ego non Constantinopolim petere, indeque imperatrix fieri coacta fuissetem.* C Regnum itaque, quod extra nascendi sortem mihi obtigit, vos dedistis: quod enim volis meis non æquiores stelistis, illud non malo vestro in me animo, sed bonæ meæ fortunæ acceptum refero.

Imperator autem Theodosius Paulinum, convictorem et **356** nuptiarum conciliatorem, per omnes honorum gradus ad dignitates evertit; deinde etiam magistri dignitate insignivit. Sic honoribus auctus est Paulinus; qui cum plurimum potuerit

VARIE LECTIONES.

⁸⁷ κελεύσασα Ch., κελεύσας Ox. ⁸⁸ αὐταῖς. αὐτῇ Chron. ⁸⁹ Ἰμο Ἀδριανῆς. ⁹⁰ Ἰλλυρίων Ox. ⁹¹ ἀτυχεῖς. ἀπειθεῖς Chron V. p. antecedentem v. 4.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(94) Γεναμένου. Scr. γενομένου.

(95) Διὰ λόγων πολλῶν φιλοσοφίας ἀναχθεῖσα. Imperatricis hujus eruditionis testimonia habentur plurima: quorum nonnulla exstant Gr. et Lat. in Bibliotheca Patr. tom. VIII. Photius etiam Eudociæ imp. Metaphrasin Octateuchi metricam laudat, et ejusdem etiam Zachariæ et Danielis prophetarum Metaphrasin. De Christo etiam Homerocentones, a patricio quodam inchoati, sed non ad exitum perducti, uti Zonaras testatur, ab eadem deinde absoluti, digestique, in omnium manibus sunt.

(96) Ἐν τῇ αὐτῆς κουβικλείῳ. Κουβικλείον, et κουβούκλειον, sive κουβούκλιον, vel, ut apud Chr. Alex. scribitur, κουβικούλιον, cubiculum est: unde κουβικουλάριος, cubicularius, et κουβικλαρία, cubicularia, apud Græcos recentiores.

(97) Ὑπὸ λόγον. Chr. Alex. a Radero editum,

habet ὑπολόγον, conjunctim, mendose: sed nec vocabuli sensum assecutus est interpret. De hoc auctoris loquendi genere vide quæ nos supra notavimus lib. xiii, in Juliano imp.

(98) Ἐπαρχὸν πραιτωρίων τοῦ Ἰλλυρίων ἔθνους, τὸν δὲ Οὐαλέριον μάγιστρον. Quænam fuerint dignitates istæ, in Glossariis, doctorumque virorum in auctores adnotatis, copiose satis dictum est; ad quæ lectorem mittere potius quam toties dicta hic inculcare malo.

(99) Τὴν οὖν ἐκ τῆς γενεᾶς μου βασιλείαν. Ἐξ, pro ἐκτός hoc loco poni; putamus; itaque ἐκ τῆς γενεᾶς μου, extra nascendi sortem, vertimus: Chr. Alexandrini tamen interpret ista reddit, *ex ipso natali meo*: quæ quidem interpretationem omnino improbare haud ausim; rem itaque in medio relinquo.

(1) Ἀτυχεῖς. Chr. Alex. habet, ἀπειθεῖς, rectius

apud imperatorem, ut qui paranymphus ejus fuerit, sæpiusculum etiam, ut qui magister erat, ad imperatricem Eudociam intromissus est.

Imperator autem Theodosius Asparem quemdam, virum patricium, cum exercitu magno Romanum versus emisit, contra Joannem illum rebellem. Hunc itaque Aspar bello superavit, regnoque Romano deturbatum, neci tradidit. Romanus vero imperator a Theodosio renuntiatus est Valentinianus Junior, consanguineus ejus, Constantii imperatoris et Placidie magnæ filius : cui etiam in uxorem dedit filiam Eudociam, quam ex Eudocia Augusta, philosophi filia, susceperat. Ex ea vero filias duas habuit Valentinianus, Eudociam et Placidiam.

Accidit autem post temporis, cum imperator Theodosius in sanctis Theophaniis ad ecclesiam exiret, Paulinum magistrum domi manere; æger enim ex pede decumbens, morbum excusavit. Obtulit interim pauper quidam Theodosio pomum Phrygium, prægrande illud et inusitæ magnitudinis; imperatore ipso proceribusque ejus omnibus magnitudine illius stupescens. Imperator autem, datis ei qui obtulerat cæ. nummis, 357 pomum Eudociæ Augustæ dono misit : quo eodem ipsa Paulinum magistrum, seu imperatoris amicum, donavit. Paulinus vero magister, ignorans illud imperatorem jam antea Augustæ dedisse, imperatori Theodosio, cum palatium intraret, remisit. Acceptum vero munus imperator agnoscit, et secreto apud se servat : vocatamque deinde Augustam interrogat : Ubi est pomum, inquit, quod tibi misi? Comedi; inquit illa. Adjuravit illam Theodosius per salutem suam uti diceret an malum illud edisset ipsa, an vero alteri dono misisset. Juravit illa comedisse se, nec illud alicui dedisse. Tum vero imperator pomum afferri jussit, allatumque Augustæ ostendit; simulque ei irascitur, suspicatus eam Paulino, seu amasio suo, pomum misisse, ideoque factum negasse. Paulinum itaque imperator de medio sustulit : quod factum imperatoris, tanquam in se injuriosum, indigne tulit Augusta Eudocia : cujus ob causam Paulinum periisse (juvenis enim erat formosus) in omnium erat ore. Augusta itaque Theodosium imperatorem exoratum habuit uti sibi liceret loca sancta adire, orationis ergo : facultateque impetrata, Eudocia inde ex Constantinopoli Hierosolymam perrexit, orandi causa; ubi quamplurimis exstructis ædificiis, monia quoque urbis instauravit. Dicebat enim hoc voluisse Davidem

Α ὡς παρὰ νυμφος, καὶ πρὸς τὴν Αὔγουσαν· Ἐὐδοκίαν εἶσθαι συχνῶς ὁ αὐτὸς Παυλῖνος, ὡς μάλιστα.

Ὁ δὲ αὐτὸς Θεοδοσίος βασιλεὺς ἐπεμψεν ἐν τῇ Ῥώμῃ Ἀσπαρὰ τὸν πατρίκιον μετὰ δυνάμεως πολλῆς στρατοῦ κατὰ Ἰωάννου τοῦ τυράννου. Καὶ ἐνίκησε τὸν αὐτὸν Ἰωάννην ὁ Ἀσπαρ, καὶ ἐξέβαλεν αὐτὸν τῆς βασιλείας· Ῥώμης, καὶ ἐφόνευσεν αὐτόν. Καὶ ἐποίησεν ὁ βασιλεὺς Θεοδοσίος βασιλεῖα ἐν τῇ Ῥώμῃ Βαλεντινιανὸν τὸν Μικρὸν, τὸν υἱὸν Πλακιδίας τῆς μεγάλης καὶ Κωνσταντίνου βασιλέως, τὸν υἱὸν αὐτοῦ συγγενέα. Καὶ ἐκδίδωσιν αὐτῇ τὴν αὐτοῦ θυγατέρα, ἣν εἶχεν ἀπὸ Εὐδοκίας Αὔγουστας, θυγατρὸς τοῦ φιλοσόφου, ὀνόματι Εὐδοκίαν· ἀφ' ἧς ἔσχεν ὁ αὐτὸς Βαλεντινιανὸς θυγατέρας δύο, Εὐδοκίαν καὶ Πλακιδίαν.

Συνέβη δὲ μετὰ χρόνον ἐν τῷ προλέγειν τὸν βασιλεῖα Θεοδοσίον εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐν τοῖς ἁγίοις Θεοφανείοις τὸν μάλιστα τὸν Παυλῖνον, [57] ἀνδισθέντα ἐκ τοῦ ποδὸς ἀπρόϊτον μείναι καὶ ἐκκουσσεῦσαι (2). Προσηνεγκε δὲ τῷ αὐτῷ Θεοδοσίῳ βασιλεῖ πένης τις μῆλον Φρυγιατικὸν παμμέγεθες " πολλὸν εἰς πᾶσαν ὑπερβολὴν. Καὶ ἐξενίσθη ὁ βασιλεὺς καὶ πᾶσα ἡ σύγκλητος αὐτοῦ· καὶ εὐθέως ὁ βασιλεὺς, δεδοκὼς τῷ προσαγγερόντι τὸ μῆλον νομίματα ἐκατὸν πεντήκοντα, ἐπεμψεν αὐτὸ τῇ Αὔγουστῃ Εὐδοκίᾳ· καὶ ἡ Αὔγουστα ἐπεμψεν αὐτὸ Παυλῖνῳ μάλιστα, ὡς φίλῳ τοῦ βασιλέως· ὁ δὲ μάλιστα Παυλῖνος, ἀγνοῶν ὅτι ὁ βασιλεὺς ἐπεμψεν αὐτὸ τῇ Αὔγουστῃ, λαβὼν ἐπεμψεν αὐτὸ " τῷ βασιλεῖ Θεοδοσίῳ, ὡς εἰσέρχεται εἰς τὸ παλάτιον. Καὶ δεξιόμενος αὐτὸ ὁ βασιλεὺς ἐγνώρισεν αὐτό, καὶ ἀπέκρυψεν αὐτό· καὶ καλέσας τὴν Αὔγουσαν ἐπηρώτησεν αὐτήν, λέγων· Πού ἐστι τὸ μῆλον ὃ ἐπεμψά σοι; Ἡ δὲ εἶπεν, ὅτι· Ἐφαγον αὐτό. Καὶ ὥρκωσεν αὐτὴν κατὰ τῆς αὐτοῦ σωτηρίας εἰ ἔφαγεν αὐτό ἢ τινα αὐτὸ ἐπεμψε. Καὶ ἐπωμίσατο, ὅτι· Οὐδὲν αὐτὸ ἐπεμψα (3), ἀλλ' ὅτι· αὐτὴ αὐτὸ ἔφαγε. Καὶ ἐκέλευσεν ὁ βασιλεὺς ἀνεχθῆναι τὸ μῆλον, καὶ ἔδειξεν αὐτῇ αὐτό. Καὶ ἠγανάκτησε κατ' αὐτῆς, ὀπνοήσας ὅτι ὡς ἔρωσα τῷ αὐτῷ Παυλῖνῳ " ἐπεμψεν αὐτῷ τὸ μῆλον καὶ ἠρνήσατο. Καὶ διὰ τοῦτο ἀνέλε τὸν αὐτὸν Παυλῖνον ὁ βασιλεὺς Θεοδοσίος· καὶ λυπηθεῖσα ἡ Αὔγουστα Εὐδοκία, ὡς ὀδύσθησα· ἐγνώσθη [58] γὰρ πανταχοῦ, ὅτι δι' αὐτὴν ἐσφάγη ὁ Παυλῖνος· ἦν γὰρ πάνυ εὐμορφος νεώτερος· ἦτήσατο δὲ " ἡ Αὔγουστα τὸν βασιλεῖα Θεοδοσίον τοῦ κατελθεῖν εἰς τοὺς ἁγίους τόπους εἰς εὐχὴν· καὶ παρέσχεν αὐτῇ. Καὶ κατήλθεν ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ Ἱερουσόλυμα εὐχασθαι· καὶ ἔκτισεν ἐν Ἱερουσόλυμοις πολλὰ, καὶ τὸ ταῖχος ἀνενέωσεν τῆς Ἱερουσαλὴμ, εἰποῦσα, ὅτι δι' ἐμὲ εἶπε Δαβὶδ " ὁ προφήτης, ὅτι καὶ Ἐν τῇ εὐδοκίᾳ σου οἱ

VARIE LECTIONES.

" Αὔγουσαν Ox. Sic et p. seq. " παμμέγεθες Ox. " αὐτὸ Ch., Chron. αὐτῷ Ox. " τῷ αὐτῷ Παυλῖνῳ. τοῦ αὐτοῦ Παυλῖνου Ch. " εἰ δὲ redundat; nec habetur in Chr. Alex., Ch. " Δαβὶδ. Psalm. l., 20.

ED. CHILMEAD NOTÆ.

(2) Καὶ ἐκκουσσεῦσαι, Chronicon Alexandrinum habet, καὶ ἐκκουσσεῦσαι, scriptio Latino vocabulo magis conveniente : ἐκκουσσεῦεν enim, et ἐκκουσσεῦσθαι, dicunt recentiores.

(3) Ὅτι οὐδὲν αὐτὸ ἐπεμψα. Vel ἐπεμψεν, hoc loco scribendum, vel in sequentibus, ἔφαγον.

κοδομηθήσεται (4) τὰ τείχη Ἱερουσαλὴμ, Κύριε. A καὶ μείνασα ἐκεῖ καὶ κτίσασα ταυτὴ μνημεῖα βασιλικῶν ἐτελεύτησε, καὶ ἐτίθη ἐν Ἱερουσόλοις. Ἐν δὲ τῷ μέλλειν αὐτὴν τελευτᾶν ἐπωμόσατο μὴ συνειδέναι ἢ κατηγορεῖσθαι τῆς ἐνεκεν Παυλίνου ⁶⁷.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Θεοδοσίος ἦν ἀλλόγιμος, παρὰ παντὸς τοῦ δήμου φιλούμενος καὶ τῆς συγκλήτου. Ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας αὐτοῦ καὶ Βαλεντινιανοῦ ἐπεστράτευσεν κατὰ Ῥώμης καὶ κατὰ Κωνσταντινουπόλεως Ἀττίλας, ἐκ τοῦ γένους τῶν Γηπέδων ⁶⁸, πλῆθος ἔχων μυριάδων πολλῶν, δηλώσας διὰ Γότθου ἐνδὸς πρεσβυτοῦ τῷ Βαλεντινιανῷ, βασιλεῖ Ῥώμης, Ἐκέλευσέ σοι δι' ἐμοῦ [59] ὁ θεσπότης μου καὶ θεσπότης σου Ἀττίλας, ἵνα εὐτρεπίσης αὐτῷ (5) τὸ παλίδιόν σου. Ὅμοιος δὲ καὶ Θεοδοσίῳ βασιλεῖ τὰ αὐτὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐδήλωσε δι' ἐνδὸς Γότθου πρεσβυτοῦ. Καὶ ἀκηχοῦς Ἀέτιος ὁ πρῶτος συγκλητικὸς Ῥώμης τὴν ὑπερδύλουσαν τόλμαν τῆς ἀπονονησμένης ἀποκρίσεως Ἀττίλᾳ, ἀπήλθε πρὸς Ἀλάρικον πρὸς τοὺς Γάλλους, ὅντα ἐχθρόν Ῥωμαίων (6), καὶ προετρέψατο αὐτὸν καὶ ἤνεγκεν αὐτὸν ἅμα αὐτῷ κατὰ Ἀττίλᾳ ἐπολέμησε (7) γὰρ πόλεις πολλὰς τῆς Ῥώμης. Καὶ ἐξαίφνης ἐπιβρόνταντες αὐτῷ, ὡς ἔστιν ἀπληχεύων πηλίσιον τοῦ Δανουβίου ποταμοῦ, ἐκοψαν αὐτῶν ⁶⁹ χιλιάδας πολλὰς. Εἰς δὲ τὴν συμβολήν (8) πληγὴν λαδὼν ὁ Ἀλάρικος ἀπὸ σαγίτας (9) ἐτελεύτησεν. Ὁσαύτως δὲ καὶ ὁ Ἀττίλας ἐτελεύτησε καταφορὰς αἵματος διὰ τῶν ῥινῶν ⁷⁰ ἐνεχθείσῃ (10) νυκτὸς, μετὰ Οὐννας παλλακίδος αὐτοῦ καθεύδων. [60] ἦτις κόρη καὶ ὑπενοήθη ὅτι αὐτὴ αὐτὸν ἀνέλε. Περὶ οὗ πολέμου συνεγράφατο ὁ σοφώτατος Πρίσκος ὁ Θράξ. Ἐτεροι δὲ συνεγράψαντο ὅτι Ἀέτιος ὁ πατρικίος τὸν σπαθῆριον αὐτοῦ ὑπένοθευσε, καὶ αὐτὸς κενήσας ἀνέλεεν αὐτόν· καὶ ὑπέστρεψεν ἐν Ῥώμῃ ὁ πατρικίος Ἀέτιος νικήσας.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Θεοδοσίος ἐν τοῖς αὐτοῖς χρόνοις ἔκτισε τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ· ἦτις λέγεται ἕως τοῦ νῦν ἡ Θεοδοσίου· ἐφίλει γὰρ Κύριλλον τὸν ἐπίσκοπον Ἀλεξανδρείας.

VARIÆ LECTIONES.

⁶⁷ μὴ συνειδέναι τῇ κατηγορίᾳ τῆς ἐνεκεν Παυλίνου. «Locus mutilus: forte legendum τῇ vel αὐτῆς: aut etiam suppiendum, τῇ γενομένῃ κατ' αὐτῆς ἐνεκεν Παυλίνου, ut ista leguntur in Chr. Alex. » Ch. ⁶⁸ Γηπέδων. Per e scripsi, ut vol. I, 124 D; II, 64 C. ⁶⁹ αὐτῶν. αὐτοῦ Chron. Pasch. p. 318 A. ⁷⁰ ἐνεχθείσῃ. Ch., ἐνεχθείσα Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(4) Ἐν τῇ εὐδοκίᾳ σου οἰκοδομηθήσεται, etc. D Alexandrini auctorem, qui etiam addit, διὰ Ὁνόριον. Cæterum hæc a vero aliena sunt: Alarichus enim, Honorio adhuc superstite, satis defunctus est. Forte itaque de Theoderico, Gothorum rege, ista intelligenda sunt: hunc enim Aetius in Romanorum adversus Atiliam societatem legatis suis adduxit. Vide Paul. Diacon. et Idacii Chron.

(5) Ἴνα εὐτρεπίσης αὐτῷ. Chr. Alex. habet, ἐντρεπίσης· mendose. Cæterum legationis huiusmodi apud Priscum rhetorem (quem eundem fuisse cum Prisco illo Thrace, qui bella hæc inter Atiliam et Romanos descripsisse ab auctore infra dicitur, probabile est), mentio exstat nulla, in Legation. Excerpt. Theodosium quidem de transfugis, et tributis postulandis ansam frequentissime eum arripuisse, ibidem testatur Priscus: a Valentiniano vero imperatore, sororem ejus Honoriam in uxorem, regnumque Occidentale, vel saltem dimidiam ejus partem, dotis nomine, sibi poposcisse.

(6) Ἀπήλθε πρὸς Ἀλάρικον, πρὸς τοὺς Γάλλους, ὅντα ἐχθρόν Ῥωμαίων. Eadem habes ap. Chron.

prophetam, in istis: In bona voluntate tua, Domine.

358 ædificabuntur muri Jerusalem. Ibi autem sede posita, mausolæum sibi regium extruxit: et naturæ cedens, ibidem sepulta est. Moritura autem juravit se extra crimen esse, de quo Paulini causa accusata fuerat.

Erat autem Theodosius imperator doctrina insigniter instructus, populoque suo universo senatuique summe charus. Eo autem et Valentiniano imperantibus, Atilias quidam, Gepidum ex genere oriundus, contra Romam et Constantinopolim etiam, exercitum myriadam multarum secum duxit. Hic, per legatum suum Gothum, Valentiniano, Romæ imperanti, edixit: Imperat tibi per me dominus meus et dominus tuus Atilias, uti palatium tuum sibi paratum efficias. Eadem plane verba Theodosio etiam imperatori, Constantinopoli denuntianda, legato cuidam Gottho demandavit. Cæterum Aetius, princeps senatus Romani, ubi hanc tam insani mandati Atiliæ audaciam intolerandam audisset, profectus in Galliam, ad Alarichum, Romanorum hostem, in belli societatem adversus Atiliam, qui plurimas Romani imperii urbes vastaverat, hortando adduxit. Hi itaque, junctis copiis, Atiliam ex improvviso, ad Danubium castra ponentem, adorti, millia multa de exercitu ejus exciderunt. Alarichus autem, 359 in congressu ipso, ictu sagittæ vulneratus interiit. Similiter quoque Atilias, cum Hunna pellice concumbens, sanguinis fluxu, ex naribus per noctem prorumpente, mortuus est, a pellice ista, uti vulgo credebatur, e medio sublatus. De hoc bello scripsit sapientissimus Priscus Thrax. Alii autem tradiderunt Atiliæ spatharium, ab Aetio patricio corruptum, dominum suum confodisse; atque ita Aetium, victoria positum, Romam rediisse.

Iisdem temporibus Theodosius ecclesiam magnam Alexandriæ extruxit; quæ Theodosii usque adhuc vocatur ecclesia: Cyrillum enim, episcopum Alexandrinum, summo prosecutus est amore.

(7) Ἐπολέμησε. Chr. Alex. habet ἀπόλεσε, relictus.

(8) Εἰς δὲ τὴν συμβολήν. Raderus ista vertit, atque ad fidem faciendam; male omnino.

(9) Ἀπὸ σαγίτας. Σαγίτα, et συγίτα, et temporibus etiam sequioribus σαττα, sagitta dicta est.

(10) Διὰ τῶν ῥινῶν ἐνεχθείσα. Scr. ἐνεχθείσῃ· nisi quis legere mallet, καταφορὰς αἵματος διὰ τῶν ῥινῶν ἐνεχθείσῃ. Chr. Alex. habet, καταφορὰς αἵματος διὰ τῶν ῥινῶν ἐνεχθείς. Cæterum de Atiliæ mortis genere non convenit inter scriptores.

Circa eadem hæc tempora Alexandrini, episcopo suo fratri, licentiam quidvis agendi sibi sumentes, Hypatiam, matronam grandævam, philosopham insignem, omniumque ore celebratissimam, vivam cremis combusserunt. Hujus etiam sub imperio divinam iram passa est Creta insula, quæ centum in medio mari positas urbes habuit; uti de hac olim insula cecinit sapientissimus Euripides. Sed et quodcumque ei in circuitu terrarum adjacebat, conquassatum est; corruebat quoque eodem tempore balneo publico, quod Cretensibus in Gortyna metropoli extruxerat Julius Cæsar. Balnei hujus, unicum licet esset ædificium, duodecim tamen tholos 360 distinctos, ad singulorum mensium usum destinatos singulos, unica tamen fornace (mirum spectatu) universos calefactos, intra se continebat. Horum vero tholorum sex, in utriusque lavationis, hybernæ scilicet et æstivæ usum, petentibus civitatis ejusdem primoribus, reædificavit Theodosius imperator. Plurima etiam eidem urbi insulæque resarciendæ ultro largitus est.

Exstruxit etiam imperator Antiochiæ magnæ basilicam, e regione loci Athlorum vocati, ingentem illam et splendidissimam prælucidamque: quam et Antiocheni Anatolii basilicam vocant. Anatolius enim, magister militum Orientis ab imperatore constitutus, acceptis ab eo pecuniis, ædificium hoc urgebat operi præpositus: cui etiam ad exitum perducto, inscribi curavit (nec immerito) artificio musivario inaurato: *Opus Theodosii imperatoris*. Desuper autem collocabantur imperatores ambo, Theodosius et cognatus ejus Valentinianus, qui Romæ regnavit. Idem Theodosius Daphneticæ portæ valvas æreas auro superinduxit, ad instar ejus quæ Constantinopoli ab ipso deaurata, Aurea adhuc porta vocatur: quo nomine etiam appellatur hæc Antiochena; ad hunc usque diem, quam auro etiam obduxit, curante hoc ei Nymphidiano, viro consulari: quo tempore etiam nuntium allatum fuit, Maximum senatorem, occiso rege Valentiniano, Occidentis imperium invasisse.

VAR. LECTIONES.

¹¹ Ὑπατίαν Ox. ¹² Εὐριπίδης. Cretensium fabulæ verba Κρήτης ἐκτομῇ πτολιθῶν respicit. Quod notare poterat Bentleius p. 25, 45.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(11) Ὑπατίαν, τὴν περιδότην φιλόσοφον, etc. Theonis Alexandri philosophi illa hæc fuit, quæ ob eximie suæ rerum astronomicarum peritiæ invidiam, ab Alexandrinis discerpta est, uti testatur Hesychius illustris. De vir. clar. his verbis: Ὑπατία, ἡ θείων θυγάτηρ τοῦ Ἀλεξανδρείως φιλοσόφου, καὶ αὐτὴ φιλόσοφος, διεσπάρθη ὑπὸ Ἀλεξανδρίων, καὶ τὸ σῶμα αὐτῆς ἐνυδρίσθην καθ' ὅλης τῆς πόλεως διεσπάρη. Τοῦτο δὲ πέπονθε, διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν σοφίαν, καὶ μάλιστα εἰς τὰ περὶ ἀστρονομίας. Sed vide etiam Socratem lib. vii, cap. 15, ubi plenior Hypatiæ hujus cædis narratio habetur.

(12) Ὅτις εἶχεν ἐν μέσῳ θαλάσσης ὑπαρχούσας πόλεις ἐκατόν. Pomponius Mela, De sit. orb. lib. ii, cap. 7: *Super eas jam in medio mari, ingens, et centum quondam urbibus habitata, Creta ad orientem oronatorum Samonium ad occidentem xriou μέτων immitit*, etc. Seylax etiam Caryandens. de hac insula verba habens, et quibusdam ejus urbibus

Κατ' ἐκείνον δὲ τὸν καιρὸν παρήσαν λαβόντες ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου οἱ Ἀλεξανδρεῖς ἔκασαν φρυγάνους αὐθεντήσαντες Ὑπατίαν ἢ τὴν περιδότην φιλόσοφον (11), περὶ ἧς μεγάλη ἐφέρετο· ἦν δὲ παλαιὰ γυνή. Ἐν δὲ τῇ αὐτοῦ βασιλείᾳ ἔπαθεν ὑπὸ θεομηνίας ἡ Κρήτη νῆσος, ἥτις εἶχεν ἐν μέσῳ θαλάσσης ὑπαρχούσας πόλεις ἐκατόν (12), [61] καθὼς περὶ τῆς αὐτῆς νήσου ἐξέθετο ὁ σοφώτατος Ἡ Εὐριπίδης (13). Ἐπαθε δὲ καὶ πᾶσα ἡ περίχωρος αὐτῆς. Ἐπεσε δὲ ἐν τῇ αὐτῇ Κρήτῃ τὸ δημόσιον τῆς μητροπόλεως Γορτύνης τὸ κτισθὲν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος Ἰουλίου, ἔχον ἰδιόζοντα θόλα 18 (14), καὶ ἐν ἐκάστῳ μηνὶ μία διοικήσεις θόλων παρῆχεν (15). Ἦν δὲ τὸ δημόσιον τέλειον, ὑπὸ δὲ ἐνὸς καμινίου μόνου (16) τὰ δώδεκα θόλα ὑπεκαίοντο. Καὶ ἦν ἰδίον ἔξον θέαμα. Καὶ ἀνῆγειρεν ἐξ αὐτῶν ὁ βασιλεὺς Θεοδοσίος, ὃ ἐστὶ δύο σχήματα τοῦ δημοσίου, θερνίου καὶ χειμερινοῦ, τῶν κτητῶν τῆς αὐτῆς πόλεως αἰτησάντων αὐτόν. Πιρέσχε δὲ καὶ λόγῳ κτισμάτων ὑπὲρ τῆς πόλεως καὶ χώρας πολλὰ.

Ἐκτίσε δὲ καὶ ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ μεγάλῃ βασιλικὴν διάφωτον μεγάλην, πάνυ εὐπράτῃ, κατέναντι οὖσαν τῶν λεγομένων Ἀθλων, ἦντινα οἱ Ἀντιοχεῖς καλοῦσι τὴν Ἀνατολίαν. Διότι Ἀνατόλιος στρατηλάτης ἐπέστη τῇ κτίσματι, λαβὼν τὰ χρήματα ἀπὸ τοῦ βασιλέως, ὅτε ἐγένετο παρ' αὐτοῦ στρατηλάτης Ἀνατολῆς· διὰ τοῦτο καὶ ὅτε ἐπλήρωσε τὸ αὐτὸ ἔργον τῆς βασιλικῆς, ἐπέγραψεν ἐν αὐτῇ διὰ χρυσέου μουσαρίων ταῦτα: *Ἔργον Θεοδοσίου βασιλέως* [62]: ὥσπερ ἄξιον. Ἐπάνω δὲ ἦσαν βασιλεῖς δύο Θεοδοσίος καὶ ὁ συγγενὴς αὐτοῦ Βαλεντινιανὸς ὁ ἐν Ῥώμῃ βασιλεύων. Ὁ δὲ αὐτὸς Θεοδοσίος ἐχρύσωσε καὶ τῆς Δαφνητικῆς πόρτας δύο θύρας τὰς χαλκὰς καθ' ὁμοίότητα ἧς ἐχρύσωσε πόρτας ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἥτις καλεῖται ἕως ἄρτι ἡ Χρυσία πόρτα· ὁμοίως δὲ καὶ ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ Μεγάλῃ καλεῖται ἕως τῆς νῦν ἡ Χρυσία πόρτα, χρυσωθεῖσα διὰ Νυμφιδιανοῦ ὑπατικού ἐν ᾧ χρόνῳ ἀπηγγέλθη ὁ θάνατος Βαλεντινιανοῦ (17) βασιλέως Ῥώμης, σφαγέντος ὑπὸ Μαξιμίου συγκαλητοῦ καὶ κρατήσαντος καὶ βασιλεύσαντος ἐν Ῥώμῃ.

D enumeratis addit: εἰσι δὲ καὶ ἄλλαι πόλεις ἐν Κρήτῃ· λέγεται δὲ εἶναι ἑκατόμπολις. Unde Homerus *Ilia* 8'.

Ἄλλοι θ' οἱ Κρήτην ἐκτομόπολιν ἀμεινέμοντο.

(13) Καθὼς περὶ τῆς αὐτῆς νήσου ἐξέθετο ὁ σοφώτατος Εὐριπίδης. Nil tale apparet apud Euripidem quem habemus hodie.

(14) Ἐχον ἰδιόζοντα θόλα 18. Τὸ θόλον, neutrum, haud temere alibi invenies. Tholus vero ædificium est forma rotunda extructum, et in acutum fastigium desinens. Hesychius: θόλος, στρογγυλοειδὲς οἶκος, δι' ὁστράκων εἰλημμένος. Cæterum de his plura tibi suppeditabit Lexicon Vitruvianum a Joanne de Laet recens editum.

(15) Μία διοικήσεις θόλων παρῆχεν. Locus mendosus; forte legendum, μίαν διοίκησιν, etc.

(16) Ἐνὸς καμινίου μόνου. Κάμινος, καμίνη, et apud nostrum καμίνιον, caminus est, sive fornax.

(17) Ἐν ᾧ χρόνῳ ἀπηγγέλθη ὁ θάνατος Βαλεν-

Ὁ δὲ αὐτὸς Θεοδοσίος βασιλεὺς ἐποίησε κακῶς Ἀ
Ἀντίοχον τῷ πραιποσίτῳ καὶ πατρικίῳ, δυναμένῳ
ἐν τῷ παλατίῳ καὶ κρατήσαντι τῶν πραγμάτων. Ἦν
γὰρ καὶ ἀναθρεψάμενος τὸν αὐτὸν Θεοδοσίον ἐν τῇ
ζωῇ τοῦ αὐτοῦ πατρὸς (18), ὡς κουβικουλάριος καὶ
διοικῶν ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ πατρὸς Ἀρκαδίου τὴν πολι-
τείαν Ῥωμαίων. Καὶ ἔμεινε μετὰ τὸ πληρῶσαι αὐ-
τὸν, ὡς πατρικίος καταυθεντῶν τοῦ αὐτοῦ Θεοδο-
σίου. Καὶ ἀγανακτήσας κατ' αὐτοῦ ἐδήμεισεν αὐ-
τὸν [63] καὶ κουρεύσας ἐποίησε παπᾶν τῆς μεγάλης
ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως (19), ποιήσας διὰ τα-
ξιν μὴ εἰσερχοσθαι εἰς ἀξίας συγκλητικῶν ἢ πατρι-
κίων τοὺς εὐνοῦχος κουβικουλάριους μετὰ τὸ πλῆ-
ρωμα τῆς αὐτῶν στρατείας (20), τοῦτ' ἐστὶ τοὺς
ἀπὸ πραιποσίτων παλατίου. Καὶ ἐτελευτα ὁ αὐτὸς
Ἀντίοχος, ὢν προσβύτερος.

Ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς προσέβαλετο ἐπαρχὸν πραιτω-
ρίων καὶ ἐπαρχὸν πόλεως τὸν πατρικίον Κύρον, τὸν
φιλόσοφον, ἄνδρα σοφώτατον ἐν πᾶσι. Καὶ ἤρξεν
ἔχειν τὰς δύο ἀρχὰς ἕτη τέσσαρα, προὖν εἰς τὴν κα-
ροῦχαν τοῦ ἐπάρχου τῆς πόλεως καὶ φροντίζων τῶν
κτισμάτων καὶ ἀνανεώσας πᾶσαν Κωνσταντινουπό-
λιν· ἦν γὰρ καθαριώτατος (21). Περὶ οὗ ἐκραξαν οἱ
Βυζάντιοι εἰς τὸ ἱππικὸν πᾶσαν τὴν ἡμέραν θεω-
ροῦντος Θεοδοσίου ταῦτα· *Κωνσταντίνος ἔκτισε,
Κύρος ἀνανέωσε*· [αὐτὸν ἐπὶ τόπον, Ἀδριανὸς (22).]
Κύρος δὲ ἐκπλαγείς [64] ἀπεφθέγγετο, *Οὐκ ἀρέσκει
μοι τύχη πολλὰ γελῶσα*. Καὶ (23) ἐχόλῃσεν ὁ
βασιλεὺς, ὅτι ἐκραξαν περὶ Κύρου καὶ μετὰ Κων-
σταντίνου αὐτὸν ἐκραξαν, ὡς ἀνανεώσαντα τὴν πό-
λιν· καὶ κατεσκευάσθη λοιπὸν καὶ ἐπλάκη ὡς Ἕλληνας
ὁ αὐτὸς Κύρος, καὶ ἐδημεύθη παυθεὶς τῆς ἀρχῆς.
Καὶ προστυχὼν ἐγένετο καὶ αὐτὸς παπᾶς (n), καὶ
ἐπέμφθη εἰς τὴν Θρυγίαν, ἐπίσκοπος γενόμενος εἰς

361 Imperator autem Theodosius Antiochum
praepositum, virum patricium, qui in palatio plu-
rimum potuit, et omnia pro arbitrio suo ibi dis-
posuit, pessime tractavit. Hic enim, cubicularius
cum fuerit, Theodosium, a patre ejus adhuc vivente
nutriendum, ipsumque adeo imperium admini-
strandum acceperat. Quin et patricia fretus digni-
tate, in Theodosium jam adultum, licentiam suam
exercere non desit. Imperator vero hae in eo mi-
nime ferens, bona ejus publicavit, comaque detonsa,
magnae ecclesiae Constantinopolitanae clericum fe-
cit. Quin et legem quoque tulit, qua cautum est
ne quis in posterum ex cubiculariis eunuchis, post
militiam hanc exactam in praepositum palatii fa-
ctus, ad senatoriam vel patriciam dignitatem eve-
B heretur. At vero Antiochus paulo post moritur,
senio confectus.

Imperator autem praetorio urbiq[ue] praefectum
constituit Cyrum patricium, virum philosophum et
in omnibus solertissimum: qui et munus utrum-
que per quadriennium integrum obivit; carcaca-
que vectus praefectoria, aedificiorum per urbem
omnium curam suscepit, ipsamque adeo Constan-
tinopolim omnem de integro renovavit: decoris
enim erat studiosissimus. Itaque etiam de eo By-
zantini, per totam diem acclamantes, ista in Circo
extulerunt: *Constantinus exstruxit, Cyrus instauravit*:
imperator ipso ludos interim spectante.
At vero Cyrus, super his attonitus, sententiam
istam protulit: *Dispicet Fortuna nimis blanda*. Im-
perator **362** autem iratus ad haec, Cyrumque, ur-
bis instauratorem, pari acclamantium plausu cum
Constantino celebrari dignatus; eum, tanquam
Graecum hominem, religionis postulavit; et hono-
ribus omnibus exutum, bonis etiam publicatis,

VARIE LECTIONES.

³ ἐχόλῃσεν. Scribe ἐχόλησεν cum Chilmeado.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

τινιανού. Quenam habemus hic portenta? Valen-
tinianus enim, post mortuum Theodosium, iv
annis superstes erat. Consule, si placet, Prosperum
Aquitani et Marcellinum Comitens.

(18) Ἐν τῇ ζωῇ τοῦ αὐτοῦ πατρὸς. Alii hæc ali-
ter narrant; Antiochumque ab Isidigerde Persarum
rege, quem Arcadius imp. moriturus, filii sui par-
vuli Theodosii tutorem testamento constituerat, ad
imperatoris teneri curam suscipiendam missum vo-
lunt. Vide Zonaram et Cedrenum.

(19) Ἐποίησε παπᾶν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας
Κωνσταντινουπόλεως. Zonaras Antiochum Ecclesiae
Chalcedonensis clericum factum vult, et æde
sanctæ martyris Euphemiae: Ἀφαιρεῖται δὲ καὶ πᾶ-
σαν τὴν ὑπαρξίν, αὐτὸς δὲ καίρεται κληρικὸς εἰς τὸν
ἐν Χαλκηδόνι ναὸν τῆς πανευφήμου μάρτυρος Εὐφη-
μίας· καὶ θνήσκει μετ' οὗ πολὺ.

(20) Μετὰ τὸ πλῆρωμα τῆς αὐτῶν στρατείας. Στρα-
τεία hoc loco, uti et aliquoties etiam infra, pro
ordine, sive dignitate quacunque, qua ab imo
usque ad supremum ejus gradum, sive primiceria-
tum, ordine ascende-batur: atque hoc, τὸ πλῆρωμα

τῆς στρατείας, vocat auctor noster. Vide infrā,
lib. xv, in Zenone: Καὶ ταῦτα ἀκούσας ὁ βασιλεὺς
Ζήνων, συνέχευε τὸν πατρικίον Πελάγιον, τὸν ἀπὸ Σι-
λεντιαρίων, πληρώσαντα (subaudi, τὴν στρατείαν
αὐτοῦ) καὶ ἐλθόντα εἰς τὴν τοῦ πατρικίου ἀξίαν, etc.
Lib. etiam xviii, in Justiniano: Εἰδὼς δὲ ὁνομάζον-
ται, διότι πάντας τοὺς προκόποντας ἐν ταῖς στρα-
τείαις ὁ βασιλεὺς Ῥωμαίων ἐν ἀριστοτέλει τοῖς τρέ-
φει ἐν τῷ αὐτοῦ παλατίῳ, χαρίζομενος ἐκάστῳ τὰ
τοῦ πριμικηράτου. Dorotheus etiam, doct. xxiij
Ἐν τῷ παλατίῳ εἰσι μεγάλοι καὶ λαμπροὶ στρατιαί,
ὁπόθου τὴν σύγκλητον, τοὺς πατρικίους, τοὺς στρα-
τηλάτας, τοὺς ἐπάρχους, τοὺς σιλεντιαρίους· εἰσὶ
γὰρ αὐτὰ πολῦτιμοι στρατιαί.

(21) Ἦν γὰρ καθαριώτατος. Chr. Alex. habet,
διότι καθαρὸς ἦν πάνν. Vtrum ab auctore nostro
longiuscule in hac narratione in aliis etiam dis-
cedit.

(22) Αὐτὸν ἐπὶ τόπον, Ἀδριανόν. Ista vocabula,
uncis inclusa, omnino redundant.

(23) Ἐχόλῃσεν. Ser. ἐχόλησεν.

IIODII NOTÆ.

(n) Παπᾶς, clericus. Sic Græci hodierni et Russi clericum quemvis papam appellant.

Ipsum asyllum petentem comprehendit, clericum-
que fieri coegit. In Phrygiā deinde episcopus, ad
Cotyæum, Phrygiæ Salutaris urbem, missus est :
cujus urbis incolæ quatuor jamjam episcopos suos
e medio sustulerant. Instabant tum sancti Na-
tales, cum Cyrus episcopus Cotyæum advenit. Cle-
rus autem populusque Cotyæensis, probe scientes
Cyrum episcopum eo ab imperatore missum ideo
uti tanquam Græcus homo interficeretur, ipso Ge-
nethliorum die derepente omnes in ecclesia voce
alta exclamantes, concionem ab eo fieri petiverunt.
Coactus itaque ab eis, in concione ascendit : et
pacem prius populo precatus, hujusmodi ad eos
concionem habuit. *Fratres, Natales Dei et Salva-
toris nostri Jesu Christi, par est uti silentio reco-
lantur, eo quod, auditu solo, in sancta Virgine con-
ceptum est Verbum. Cui sit gloria in sæcula sæcu-
lorum, Amen.* Omnium deinde plausibus acceptus,
descendit, ibique ad mortem usque remansit. Præ-
fectus autem constitutus est Antiochus Chuzon,
magnum Antiochi Chuzonis, qui Antiochenis in au-
ctarium pecunias dedit, sumptibus in Circensia,
Olympia et Majumæ 363 festum faciendis, nepos.
Post hunc imperator præfectum constituit Rufinum,
tans, interfectus est.

Adamavit autem Theodosius Chrysaphium quem-
dam, cubicularium, cognomento Zummam : egre-
gia enim forma præditus erat. Huic plurima largi-
tus est, nihilque ei non indulsit : tantumque
apud imperatorem potuit, ut ejusque bona arri-
piens sibi, pro arbitrio suo omnia agitare. Prasinæ
quoque factionis patrocinium susceperat.

Hujus sub imperio Nicomedia, Bithyniæ metro-
polis, quintam cælestis iræ vicissitudinem perpressa
est nocte intempesta, eversa funditus et mari
obruta. Plurima itaque ibi extruxit, balnea, por-
ticus, portum, theoria ; sancti item 'Anthimi
martyrium cæterasque ecclesias omnes denuo ex-
citavit.

VARIE LECTIONES.

⁷⁵ Κοτυαίς Ox. ⁷⁶ τοῦ. τὸ Chron. p. 318 C. ⁷⁷ συνελήφθη ἐν τῇ ἀγίᾳ παρθένῳ λόγῳ. « Lego, λόγος.
sive potius, ὁ λόγος. Chr. Alex. habet, συνελήφθη ἑ. τ. ἀ. παρθένῳ· λόγος γὰρ ἦν. αὐτῇ ἡ δόξα, etc. » Ch.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(24) Ἐπίσκοπος γενόμενος εἰς τὸ λεγόμενον Κο-
τυαίον. Scr. γενόμενος. Alii vero Cyrum hunc,
non Cotyæensibus, sed Smyræensibus episcopum
datum volunt. Vide Zonar. et Chron.
Alex.

(25) Τὸ δὲ Κοτυαίον πόλις ἐστὶ τῆς Φρυγίας ἐπα-
ρχίας Σαλουταρίας. Κατὰ Κοτυαίον, urbis hæc Eusta-
thio in Dionys. Perieget. dicta est : qui etiam
Phrygiæ tertię, Ἐπικτήτου, vocatæ eam facit.
Phrygia enim antiquis triplex erat : Phrygia
Major, ubi Midas regnavit ; Phrygia Minor,
Hellas ponto contermina ; καὶ τρίτη, ἡ λεγομένη
Ἐπικτήτος, ἐν ᾗ τὸ Κατὰ Κοτυαίον, καὶ τὸ Δορύλαιον
ὡς ὁ γεωγράφος Ιστωρ. Stephanus tamen, qui
etiam ex Strabone urbis hujus nomen profert, Κο-
τυαίον vocat : Κοτυαίον, πόλις τῆς Ἐπικτήτου Φρυ-
γίας· Στράβων γάρ. Itaque Κοτυαίον apud Eusta-
thium omnino reponendum : uti hodie legitur apud
Strabon. ipsum, l. xi : Τῆς δὲ Ἐπικτήτου Φρυγίας

Α τὸ λεγόμενον Κοτυαίον (24). Ἦσαν γὰρ οἱ αὐτοὶ
Κοτυαίς· ⁷⁵ πόλις· φωνεύσαντες ἐπισκόπους τέσσα-
ρας· τὸ δὲ Κοτυαίον πόλις ἐστὶ τῆς Φρυγίας ἐπαρ-
χίας Σαλουταρίας (25). Καὶ κατέλαβε τὴν Κοτυαίον
πόλιν ἐπίσκοπος ὢν ὁ αὐτὸς Κύρος πρὸ τῶν ἁγίων
Γενεθλίων. Γινόντες δὲ οἱ τῆς πόλεως κληρικοὶ καὶ
πολίται, ὅτι ὡς Ἑλληνα ἐπιμψεν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς,
ἵνα ἀποθάνῃ, ἐν τοῖς ἁγίοις Γενεθλίοις ἐξαίφνης οὖν
ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκράξαν αὐτῷ προσομιλῆσαι (26). Καὶ
ἀναγκασθεὶς ἀνήλθεν ὁμιλῆσαι· καὶ μετὰ τοῦ ⁷⁶ δοῦ-
ναι (65) εἰρήνην προσωμίλησεν οὕτως· Ἀδελφοί, ἡ
Γέννησις τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ σιωπῇ τιμᾶσθω, ὅτι ἀκοῇ μόνη συνελη-
φθη ἐν τῇ ἀγίᾳ Παρθένῳ Ἀδύῳ ⁷⁷. Αὐτῇ ἡ δόξα
εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. Καὶ εὐφημηθεὶς κατήλθε,
καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ ἕως θανάτου. Καὶ προηγάγετα ἐπαρ-
χον Ἀντίοχον τὸν Χούζωνα, τὸν ἐγγονον Ἀντιόχου
τοῦ Χούζωνος τοῦ μεγάλου, ὃς παρέσχετο ἐν Ἀντιο-
χείᾳ τῇ μεγάλῃ προσθήκην χρημάτων εἰς τὸ Ἰππι-
κὸν καὶ τὰ Ὀλύμπια καὶ τὸν Μαῖουμάν. Καὶ μετ'
αὐτὸν προήχθη ἐπαρχος Ρουφίνος ὁ συγγενὴς τοῦ
αὐτοῦ βασιλέως· καὶ ἐφρονέυθη, ὡς μελετήσας τυ-
ραννίδα (27).

cognatum suum : qui imperium sibi arripere ten-

Ο δὲ αὐτὸς βασιλεὺς Θεοδόσιος ἐφίλει ἔρωτι Χρυ-
σάφριον τὸν κουδικουλάριον, τὸν λεγόμενον Ζτομ-
μάν (28), ὡς πάνυ εὐπρεπὴ ὄντα· καὶ παρεῖχεν αὐ-
τῷ πολλὰ ὅσα ἂν ᾔτησάτο αὐτὸν, καὶ εἶχε παρῆρσίαν
πρὸς αὐτὸν, καὶ κατήρχε πάντων τῶν πραγμάτων
καὶ ἤρπαζε πάντα. Ἦν γὰρ πάτρων καὶ προστάτης
τῶν Πρασίνων.

Ἐπὶ δὲ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐπαθεν ὑπὸ θεομηνίας
Νικομήδεια, μητρόπολις [66] τῆς Βιθυνίας, τὸ πέμ-
πτον αὐτῆς πάθος ἐσπείρας βαθείας, καὶ ἀπώλετο εἰς
γῆν καὶ εἰς θάλασσαν καταποντισθεῖσα. Καὶ πολλὰ
ἔκτισεν ἐκεῖ καὶ τὰ δημόσια καὶ τοὺς ἐμβόλους καὶ
τὸν λιμένα καὶ τὰ θεώρια (29) καὶ τὸ μαρτύριον τοῦ
ἁγίου Ἀνθίμου καὶ πάσας τὰς ἐκκλησίας αὐτῆς.

Δ Ἀζανοὶ τέ εἰσι, καὶ Νακόλεια, καὶ Κοτυαίον, etc.

(26) Ἐκράξαν αὐτῷ προσομιλῆσαι. προσομιλεῖν,
ei ὁμιλεῖν, recentioribus concionem habere, sonat :
unde, homilia, etiam Latinis concio est.

(27) Καὶ ἐφρονέυθη, ὡς μελετήσας τυραννίδα.
Quemnam hic memorat Rufinum auctor noster ?
Rufinus quidem præfectus prætorio, ut Chr. Alexan-
drini auctori, sive præfectus Orientis, ὁ τῆς
Ἀνατολῆς ἐπαρχος, uti Evagrius dictus est Arcadii
imperii sub initio, ob affectatæ tyrannidis suspi-
cionem, a militibus occisus est : uti legitimus apud
Marcellinum Comitem, Prosper. Aquitan., Paul.
Diacon. et Evagrium : nec Rufinum illum aliam,
res novas sub Theodosio minore molientem, profe-
runt nobis historici.

(28) Τὸν λεγόμενον Ζτομμάν. Cedrenus Ζουμ-
νάν eum cognominatum vult.

(29) Καὶ τὰ θεώρια. Per θεώρια intelligo loca
ludis spectandis destinata, sive theatra, circos,

Ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας αὐτοῦ παρέλαβον οἱ Ἰσαυροὶ Ἀ λησταρχοῦντες Σελεύκειαν τῆς Συρίας μηνὶ Περι- τῶ (30), ἐπὶ τῆς ὑπατείας τοῦ αὐτοῦ Θεοδοσίου καὶ Ῥομωρίδου (31)· καὶ ἐπραΐδουσιν καὶ ἔστρεψαν τὴν χώραν ἐλθόντες διὰ τῶν ὁρίων· καὶ πάντα λαβόντες ὑπέστρεψαν εἰς τὴν Ἰσαυρίαν.

Ἐπὶ δὲ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἔπαθεν ὑπὸ θεομη- νίας πρώτης Κωνσταντινουπόλις ὑπὸ σεισμοῦ μηνὶ Ἰαννουαρίῳ " κς' ἐν νυκτὶ ἀπὸ τῶν λεγομένων Τρωα- δησίων " ἐμβόλων " (32) ἕως τοῦ χαλκοῦ τετρα- πύλου. Ὅστις βασιλεὺς ἐλιτάνευσε μετὰ τῆς συγκλή- του καὶ τοῦ δήλου καὶ τοῦ κλήρου ἀνυπόδητος ἐπὶ ἡμέρας πολλάς.

Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ χρόνῳ ἦλθε πολεμῶν Ῥωμαῖοις Βλάσσης, βασιλεὺς [67] Περσῶν· καὶ γνοὺς ὁ βασι- λεὺς Ῥωμαίων ἐποίησε στρατηλάτην Ἀνατολῆς τὸν πατρίκιον Προκόπιον, καὶ ἐπεμψεν αὐτὸν μετὰ ἐξπे- δίτου πολεμῆσαι (33). Μέλλοντος δὲ αὐτοῦ συμβάλ- λειν ἐδήλωσεν αὐτῷ ὁ βασιλεὺς Περσῶν, ὅτι Εἰ ἔχει τὸ ἐξπεδίτον σου ὅλον ἄνδρα δυνάμενον μονομαχεῖν καὶ νικῆσαι· ἵνα Πέρσῃν προβαλλόμενον παρ' ἐμοῦ, αὐθιγὰ ποιῶ τὰ πάντα τῆς εἰρήνης ἐπὶ ἔτη ν' καὶ τὰ ἐξ ἐθνὸς παρεχόμενα δῶρα. Καὶ τούτων δοξάντων προσέδαλετο ὁ βασιλεὺς Περσῶν ἐκ τοῦ τάγματος τῶν λεγομένων ἀδαράτων (34) Πέρσῃν ὀνόματι Ἀδραζά- νην, οἱ δὲ Ῥωμαῖοι Ἀρεόβινδόν τινα Γότθον (35), κόμητα φοιδεράτων (36). Καὶ ἐξῆλθον οἱ δύο ἐπι- ποι [68] καὶ ἔνοπλοι. Ὁ δὲ Ἀρεόβινδος ἐδάσταζε καὶ σωκάρην (37) κατὰ τὸ Γοτθικὸν ἔθος. Πρῶτος δὲ ὁ Πέρσης ὤρμησε μετὰ τοῦ " κοντοῦ [69]· καὶ πλα- γιάσας ὁ Ἀρεόβινδος ἐπὶ τὸ δεξιὸν αὐτοῦ μέρος ἐσέ- κευσεν αὐτὸν, καὶ κατενεγκὼν ἐκ τοῦ ἵππου ἔσφαξε. Καὶ λοιπὸν ὁ βασιλεὺς Περσῶν ἐποίησε πάντα εἰρή-

Endem imperante ab Isauria prædones, per montes viam capessentes, Seleuciam Syriæ vi oc- cupatam spoliarunt; regioneque tota devastata, abreptisque omnibus, Isauriam suam repetierunt. Factum hoc Februario mense, Theodosio ipso et Romorido coss.

Hujus sub imperio Constantinopolis divinam iram primum experta est, Januarii xxvi, nocturno tempore; a Troadensibus, quas vocant, porticibus, ad usque tetrapium æreum terræ tremoribus concussa. Imperator 364 itaque, cum senatu populoque et clero universo, nudus pedes, per dies multos Deum precibus propitiatus est.

Circa idem tempus, Persarum rex Blasses ad- versus Romanos arma movit. Quo audito, impe- rator Procopium patricium, magistrum militum Orientis constitutum, contra Persam cum exercitu misit. Cumque jam prælium initurus erat, rex Persarum illi denuntiavit his verbis: Si modo per totum exercitum tuum inveniri possit qui Persam, quem ego in certamen daturus sum, prælio sin- gulari devicerit, ego protinus pacis condiciones in annos L vobis daturus sum, et pro more munera. Cumque de hoc utrinque conventum fuisset, Persa ex suis quemdam produxit, nomine Ardasanem, ex cohorte quam vocant Immortalium, cui Romani opposuerunt Areobindum quemdam Gothum, comitem Fœderatorum. Hi itaque duo armati, et equis insidentes, egressi sunt: Areobindus, pro more gentis suæ, socerem ferenie. Prior autem Persa-Gothum conto petiit: cujus ictum Areobin- dus, corpore dextrorsum obliquo, declinans, ip- sum laqueo implicavit, ex equoque deturbatum,

VARIÆ LECTIONES.

" Ἰαννουαρίῳ Ox. " Τρωαδησίῳ Chron. p. 318 D, Τρωαδησίῳ Ox. " ἐμβόλων cum eodem Ch. συμβόλων Ox. " κοντοῦ Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

ant hujusmodi. Quandoque etiam ponitur pro spe- ctaculis ipsis; ut infra, lib. xvii in Justino imp. Καὶ ἐπήρθησαν τὰ θεώρια, καὶ οἱ ὀρχησται ἐκ τῆς Ἀνα- τολῆς, etc.

(30) Περιτῶ. Scr. Περιττῶ.

(31) Ἐπὶ τῆς ὑπατείας τοῦ αὐτοῦ Θεοδοσίου καὶ Ῥομωρίδου. Si modo his coss. invasio hæc ab Isau- ris facta est, ad Arcadii potius imperium referri debuit. Theodosius enim junior, bimus tantum, cum Rumorido consulatum iniit, patris sui Arcadii imp. anno viii, secundum Marcellinum Comit., vel ix, ut putat Chr. Alex. auctor.

(32) Ἀπὸ τῶν λεγομένων Τρωαδησίων συμβόλων. Repono ἐμβόλων, ex Chr. Alex. Porticus vero hæc Troadenses duæ erant, ut ex Marcellino discimus, ad annum 448: Utramque porticum Troiademem iuræque portiarum utrasque, ignis subditus exus- sit.

(33) Μετὰ ἐξπεδίτου πολεμῆσαι. Ἐξπεδίτον, Ex- peditus, exercitus: frequenter occurrit apud re- centiores.

(34) Ἐκ τοῦ τάγματος τῶν λεγομένων Ἀδαρά- των. Equites lectissimi erant hi; totumque agmen- cisio in se continebat. Ἀδάνατοι· τάγμα ἱππέων παρὰ Πέρσας μυρίων ἀνδρῶν. Socrates etiam lib. vii, cap. 20: Παρελθόντες οἱ καλούμενοι παρ' αὐτοῖς ἀδάνατοι (ἱπιδμὸς δὲ ἦν αὐτὸς μυρίων γεν- ναίων ἀνδρῶν), μὴ πρότερον ἔρασαν τὴν εἰρήνην

προσδέεσθαι, πρὶν ἂν αὐτοῖς (ἴς. αὐτοῖς) ἀφύλα- κτοῖς οὖσιν τοῖς Ῥωμαῖοις ἐπιθῶνται. Cæterum immortales hi, sub Theodosio juniore, penitus excisi sunt. Vide Socratem loco citato. Sed nec Romani ab inani hoc titulo, imperio etiam jam languescente, temperabant sibi: unde apud Joan- nem Curopalat. in Michaelē Ducas F. cognomento Parapinacio, ἀδανάτους hosce habemus. Εἰ μὴ γάρ ἦν τοῦτο, εὐκόλως ἂν τὸν Βρυέννιον κατηγωνίσαστο, στρατὸν τε ἰσχυράτερον ἔχων, οὗς ὀνομάζουσιν ἀδα- νάτους, καὶ ἑταρον οὐκ ἀγνοῖ ἀπὸ συγκλήτων ἀνδρῶν συγκείμενον.

(35) Ἀρεόβινδόν τινα Γότθον. De singulari hoc inter Areobindum et Persam certamine, paucis li- cet, meminit tamen Socrates, lib. xvii, cap. 18.

(36) Κόμητα Φοιδεράτων. Φοιδεράτοι, Fœderati: hoc vero nomine dicti sunt Gothi, sub Romanis militantes, ut apparet ex Jornande de Reb. Græc. cap. 21: Nam et dum famosissimam et Romæ annu- lam in suo nomine (Constantinus) conderet civitatem, Gothorum interfuit operatio; qui fœdere inito cum imperatore xi. suorum millia illi in solatia contra gentes varias obtulere; quorum et numerus, et mil- lia usque ad præsens in repub. nominantur, id est, Fœderati.

(37) Ὁ δὲ Ἀρεόβινδος ἐδάσταζε καὶ σωκάρην. Σωκάρην, pro σωκάρην, hic poni suspicor: σωκάρην vero ex σωκάρην fit, usitatissima scriptionis cor-

interfecit. Tum vero rex Persarum pacis conditiones dedit. Areobindus autem, post partam victoriam, Constantinopolim rediens cum Procopio militum magistro, qualem promeruit ab imperatore gratiam reportavit, ad consularem dignitatem provectus.

Idem imperator Lyciam a Lycaonia dirimens, provinciam fecit; datis 365 præfecto et metropoli jure Myræ, urbi Lyciæ; ubi et divinum est miraculum, ignis sponte e terra erumpentis. Idem etiam Syriam secundam a prima sejungens, in provinciam fecit; Apamiæ præfecto et jure metropolitico concessis. Ciliciam præterea secundam a prima dirimens, provinciam fecit; urbe Anazarbo, metropolitico jure et præfecto donata. Bithyniæ quoque partem abscindens, provinciam fecit; quam, a patris nomine, Honoriadem appellavit: ejus etiam primariam urbem, Heracleam Ponti præfecto jureque metropolitico donavit.

VARIÆ LECTIONES

Μύρα. τὰ Μύρα vocat ipse p. 36 C.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

ruptela. Sic Σωσθένην apud Nostrum habemus, pro Σωσθένην, et hoc pro Σωσθένην. Cæterum quid tandem sit σοκάρειν, sive σοκάρειον, aut vocabula illa alia ejusdem familiæ, quæ infra occurrunt, scilicet σοκός et σοκάρειον, libentissime ab aliquo discerem. Certe adeo inaudite sunt hæc voces, ut etiam eas suspectas habeant viri eruditissimi, atque ex auctoribus expungant. Ita in hoc Olympiodori loco apud Photium: Ἀδούλφου τοῦτο μαδόν, προὔπαντιάζει χιλιάδας δέκα συνεπαγόμενος στρατιώτη, ἔχοντι ἄνδρας περὶ αὐτὸν Ἀσάρω δακτωκάδεκα, ἡ καὶ εἰκοσὶν ὅν ἔργα ἥρωικά καὶ θαυμάσια εἶχα ἐπιδειξάμενον, μόλις σοκάρειος ἐξώγησαν καὶ ὑστερον ἀναίρουσι. Adaulphus, cognita re, collectis decem millibus militum, occurrit Saro, viros octodecim aut viginti apud se habenti; quem gesta heroica, et stupore digna edentem, scutis adhibitis, vivum ægre capere potuerunt, tandemque occidunt. Pro σοκάρειος hoc loco, doctissimus Hoeschelius, licet, ut ipse fateatur, in II. Stephani codice veteri, σοκάρειος; scriptum invenerit, si quid aliud, σοκάρειος tamen reponendum censet. Andr. Schottus, σοκάρειος, vel σοκάρειος, omnino legi vult, scuta scilicet, quam sacculos, hostibus vivis capiendis accommodatiora existimans. Ista quidem parum arident; verum unde saniora expectabimus? Mihi certe rem strictius perpendenti sublit tandem suspicari, σοκάρειον, sive σοκόν, laquei quoddam genus esse, hostibus irretiendis, et ex equis deturbandis, idoneum, atque a Gothis, aliisque gentibus barbaris in bella ferri solitum. Atque conjecturam hanc nostram quodammodo stabilire videtur quod legimus apud Isidorum De originib. lib. xviii, cap. 59, de laqueariis Romanis, verbis hæc: Laqueariorum pugna erat, fugientes in ludo homines injecto laqueo impeditos, consecutosque prostrare, etc. A σοκός vero, sive σοκάρειος, sit σοκάρειον, illaqueo, laqueo impedio, seu implico. Atque huic vocabuli significationi astipulatur Hesychius, ubi σοκάρειος interpretat, βροχίζει, ὀχλεύει. Βρόχος enim laqueus est; ὀχλεύει etiam, vinculum, ligamen. Hesychius: Ὀχλεύς· μόλις, στρόφις, δεσμός, etc. Forte et his cognata est Latino-barbara vox ista, sogā, quæ funis explicatur a Glossar. Legg. Longobard. lib. 1, tit. 25, leg. 33: Si quis sogas furatus fuerit de bove junctorio, etc., uti nos monet doctis-

simus Jo. Vossius, De vitis sermonis. Vocabuli autem interpretatio ista loco huic auctoris nostri optime convenit: ut et alteri illi, lib. xviii, p. 435, ubi hæc habemus: Καὶ καταδιώξαντες οἱ Ὀδύνοι, ἐσώκασαν φερόντας τοὺς ἐξάρχους Ῥωμαίων· καὶ ὁ μὲν Γοδῆλας, ἀποσπᾶσας τὸ ἴδιον ξίφος, ἐκοίσε τὸν σόνον, καὶ ἐξέλιπεν. Habemus hic duces fugientes laqueis hisce irretitos; unumque eorum Godilam, stricto gladio laqueam discidentem, atque hoc pacto effugientem: nec omnino dubito quin Adaulphi milites non sacculis, nec scutis, sed laqueis hisce adhibitis, Sarum tandem vivum cepissent. Pro σοκάρειος itaque, in Olympiodori excerptis Photianis, σοκάρειος loco suo omnino restituendum. Nec me quidquam movet, quod locus iste aliter se habet apud Cedrenum, ubi hæc legimus: Ὁ Σώκιστρον κατέχων τὸν Πέρετρον, ἐσώκισε, καὶ κατενεγκὼν ἐκ τοῦ ἵππου ἀπέχετα. Mendosa enim esse hæc, nullus dubito, et pro Σώκιστρον (quod ab imperitis librariis in nomen proprium factum est; idque pari jure, quo supra apud eundem in Orestis historia, τὸ Σαρακηνικὸν λέμιτον, in Σαρακηνικὸν ἔμετ, [nomen si dis placet, loci nescio ejusdem] transformarunt), σωκίστρον, quo vocabulo Cedrenus, pro Nostri σοκάρειος, usus videtur, reponendum. Quid enim aliter de ἐσώκισε, quod proxime sequitur, quodque Xylander adeo caute missum fecit, statuendum est? Sed de his plus satis.

Ὁ αὐτὸς δὲ βασιλεὺς ἐποίησεν ἐπαρχίαν, ἀπομερίσας ἀπὸ τῆς Λυκαονίας, ἦντινα ἐκάλεσε Λυκίαν, δούς δίκαιον μητροπόλεως καὶ ἀρχοντα τῇ λεγομένῃ πόλει Μύρα. ὅτι τῆς αὐτῆς Λυκίας, ἐνθα ἐστὶ θεοῦ μυστήριον πῦρ αὐτόματον (38). Ὁμοίως δὲ ὁ αὐτὸς βασιλεὺς καὶ Συρίαν δευτέραν ἀπομερίσας (39) ἀπὸ τῆς πρώτης ἐπαρχίας, δούς δίκαιον μητροπόλεως καὶ ἀρχοντα τῇ Ἀπαμείᾳ τῇ πόλει, καὶ Κιλικίαν δευτέραν ἀπομερίσας ἀπὸ τῆς πρώτης; ἐποίησεν ἐπαρχίαν, δούς δίκαιον μητροπόλεως καὶ ἀρχοντα Ἀναζάρβῳ τῇ πόλει. Ἐποίησε δὲ καὶ ἄλλην ἐπαρχίαν, ἀπομερίσας ἀπὸ τῆς Βιθυνίας, ἦντινα ἐκάλεσεν Ὀνωριάδα εἰς ὄνομα τοῦ αὐτοῦ θεοῦ Ὀνωρίου, δούς δίκαιον μητροπόλεως καὶ ἀρχοντα Πρακίειᾳ, πόλει τῆς Πόντου.

(38) Ἐνθα ἐστὶ θεοῦ μυστήριον, πῦρ αὐτόματον. De hoc igne in Lycia e terra sponte erumpente Cedrenus, ex B. Patricio, De thermis et inferis: Ὅτι δὲ πῦρ ἐστὶν ὑποκάτω τῆς γῆς, παθεῖτω σε τὸ ἐν Σικελίᾳ, καὶ ἐν Λυκίᾳ προφανὸς ἀναδιδόμενον, etc. Eustathius etiam in Dionys. Perieget. Ἰστορεῖται δὲ καὶ ὁρος εἶναι περὶ Λυκίαν, εἶχον πῦρ αὐτόματον· τοῦτο δὲ μέχρι καὶ εἰσάγει φαίνεται. Mons iste Chimæra dictus est, ut ex Solino discimus, cap. 42: Quod in Campania Vesuvius, in Sicilia Ætna, hoc in Lycia mons Chimæra est. Hic mons nocturnis estibus fumidum exhalat: unde fabula triformis monstri in vulgum data est, quod Chimæram animal putarent.

(39) Ἀπομερίσας. Forte scribendum, ἀπέμεριπεν.

Ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἀρχὴν Νεστόριος ἤμαρξεν· ὅστις ἐπίσκοπος μετὰ ταῦτα [70] ἐγένετο Κωνσταντινουπόλεως· καὶ ταρσῆς γενομένης ἐν τῷ ὁμίλει αὐτὸν, ἠναγκάσθη δ' αὐτὸς Θεοδοσίος προσκαλέσασθαι τὴν σύνοδον τῶν πρὸ ἐπισκόπων ἐν Ἐφέσῳ (40) κατὰ τοῦ αὐτοῦ Νεστόριου, καὶ καθελὼν αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἐπισκοπῆς. ἤγαγε δὲ τῆς συνόδου Κύριλλος ὁ ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας τῆς μεγάλης.

Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ καιρῷ ἐν τῇ Ῥώμῃ διάγουσα ἡ δέσποινα Εὐδοκία, γενομένη χήρα, γυνὴ Βαλεντινιανοῦ βασιλέως, θυγάτηρ δὲ Θεοδοσίου βασιλέως καὶ Εὐδοκίας, λυπούμενη κατὰ Μάξιμου τοῦ τυράννου τοῦ φονεῦσαντος τὸν ἄνδρα αὐτῆς καὶ βασιλεύσαντος, προετρέφато δὲ Ζινζίριχον (41) τὸν Οὐάνδαλον, τὸν ῥῆγα τῆς Ἀφρικῆς, ἵδμεν κατὰ Μάξιμον, βασιλέως τῆς Ῥώμης. Ὅστις ἐξαίφνης ἦλθεν ἐν τῇ Ῥώμῃ πόλει μετὰ πλήθους καὶ περιλαβε τὴν Ῥώμην, καὶ ἐρόνους τὸν Μάξιμον βασιλέα καὶ πάντας ἀπόλοιτο, πραιδύσας πάντα τὰ τοῦ παλατίου ἕως τῶν [71] χαλκουργημάτων (42), λαβὼν αἰχμαλώτους τοὺς περιλειφθέντας συγχλητικούς (43) καὶ τὰς γυναῖκας αὐτῶν, ἐν οἷς ἔλαβε καὶ τὴν προτρεψαμένην αὐτὸν τὴν δέσποιναν Εὐδοκίαν καὶ τὴν θυγατέρα αὐτῆς Πλακιδίαν τὴν γυναῖκα τοῦ πατριχίου Ὑλδριου, αὐτοῦ διαγοντος ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ Εὐδοκίαν δὲ τὴν παρθένον αἰχμαλώτους· καὶ ἀπήγαγε πάντας ἐν τῇ Ἀφρικῇ, ἐν Καρταγίνῃ ** πόλει. Ὅστις Ζινζίριχος εὐθέως ἐξέδωκε τῷ ἰδίῳ αὐτοῦ υἱῷ Ὑνωρίχῳ Εὐδοκίαν τὴν μικράν (44)· καὶ εἶχεν αὐτὰς ἐν τιμῇ μετ' ἑαυτοῦ.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Θεοδοσίος, μαθὼν ὅτι κατὰ γνώμην Εὐδοκίας (45) τῆς αὐτοῦ θυγατρὸς προεδόθη ἡ Ῥώμη, ἐλυπήθη πρὸς αὐτὴν καὶ εἰσεν αὐτὴν ἐν τῇ Ἀφρικῇ παρὰ Ζινζίριχον μὴδὲν αὐτῷ δηλώσας, ἀλλὰ ποιήσας πρόκενοντο ἐξῆλθεν ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Ἐρεσον, πόλιν τῆς Ἀσίας· καὶ ἤδρατο εἰς τὸν ἄγιον Ἰωάννην τὸν Θεολόγον, αἰτῶν αὐτὸν εἰς ἄρα μετ' αὐτὸν βασιλεύει· Καὶ ἐν ὁράματι ἐμαθε· καὶ ἦλθεν

Hujus sub imperio Nestorius floruit. Erat hic Ecclesiae Constantinopolitanae posthuc episcopus: in quem concionantem cum tumultus a populo cicerentur, imperator Ephesinam contra eum synodum cccxi episcoporum convocare coactus est, eumque episcopatu deurbare. Synodo huc praesuit Cyrillus, Alexandriae magnus episcopus.

Circa id tempus Eudoxia Augusta, Valentiniani regis vidua, et Theodosii imperatoris ex Eudocia filia, Romae degens moesta, et Maximo tyranno, ob conjugis sui caedem, infensa, Zinzerichum Vandalum, Africae regem, adversus Maximum, Romae imperantem, incitavit: qui repente cum copiis suis Romam veniens, eam cepit, Maximoque cum copiis ejus omnibus deleta, cuncta ex palatio usque ad aeneas statuas diripuit. Senatores etiam superstites, cum uxoribus, captivos adduxit: inter quas et Eudoxiam quoque Augustiam, quae illum accersiverat, filiamque ejus Placidiam, Olympii patricii (qui tum Constantinopoli commorabatur) uxorem et Eudociam etiam, virginem, in Africam ad Carthaginem captivas duxit. Reversus itaque Zinzerichus, Eudociam minorem, virginem, Eudoxiae Augustae filiam, filio suo Honorio in uxorem dedit: utrisque, et matre et filia, apud se in honore habitis.

τὴν θυγατέρα Εὐδοκίας τῆς δέσποινης· τὴν παρθένον

Imperator autem Theodosius, ubi rescivisset filiam suam Eudoxiam Romae proditae auctorem fuisse, ei infensus erat; captivamque eam in Africa apud Zinzerichum, nec verbo de ea ullo apud eum habito, manere sivit. Ipse vero processu facto, ex Constantinopoli in Ephesum, Asiae urbem, devenit: ubi Sancti Joannis Theologi aedem ingressus, suis precibus, rogavit eum quisnam post se im-

VARIAE LECTIONES.

** λυπούμενη Ch., λυπούμένης Ox. ** δὲ omnino redundat. Ch. * Καρταγίνῃ Ox., * Ὀνορίχῳ Ox.

ED. CHILMEADI NOTAE.

(40) Τὴν σύνοδον τῶν πρὸ ἐπισκόπων ἐν Ἐφέσῳ. De numero episcoporum in hac synodo congregatorum, non convenit inter scriptores: Cedrenus cccxxx enumerat; Noster cccxi: alii tamen, licet omnes plus ducentorum hanc synodum faciant, numerum tamen in incerto relinquunt. Codex conciliorum a Binio editus, cliv tantum nomina hodie exhibet.

(41) Προετρέφато δὲ Ζινζίριχον. Γιζέριχος aliis Graecorum dictus est; et Latinis etiam Geizerichus, Gizerichus, et Genserichus. Vide Procopium De bell. Vandal. lib. i, Cedrenum, Glycam, Jornandem, Paul. Diacon., Prosper. Aquitan., etc.

(42) Ἐως τῶν χαλκουργημάτων. Χαλκουργήματα hoc loco, aeneas statuas verimus; quo sensu etiam vocabulo hoc infra videtur auctor noster. Vox tamen etiam opus aliud quodcumque aeneum significat: sed nec ab his abstinuit praedo iste, teste Procopio, De bell. Vandal. l. i: Ὅτε χαλκοῦ, ὅτε ἀλλοῦ ὀνοῦντο, ἐν τοῖς βασιλείοις φασίμας· ἐσάλησε δὲ καὶ τὸν τοῦ Διὸς τοῦ Καπιτωλίου νεῶν, καὶ τοῦ τέγους τὴν ἡμίσειαν ἀφείλετο μοῖραν. Τοῦτο δὲ τὸ

τέγος χαλκοῦ μὲν τοῦ ἀρίστου ἐτύγχανεν ἐν· χρυσοῦ δὲ αὐτῷ ὑπερχυθέντος ἀδρῶ, ὡς μάλιστα μεγαλοπρεπές· τε καὶ θαύματος πολλοῦ ἄξιον διεφάνετο. Τῶν δὲ μετὰ Γιζέριχου νεῶν μίαν μὲν ἡ τὰς εἰσόδους ἔφερε, φασὶν ἀπολέσθαι, etc.

(43) Λαβὼν αἰχμαλώτους τοὺς περιλειφθέντας συγχλητικούς. Captivorum quidem multa millia inde abduxisse Gensericum, memorant scriptores; nobiles tamen omnes effugisse, testem habemus Paul. Diacon. l. xv: Percussis itaque Romanis tam terribili nuntio, nobilibusque simul, qui popularibus ex urbe fugientibus, urbem omni praesidio vacuam Gensericus obtinuit.

(44) Εὐδοκίαν τὴν μικράν. Eudocia minor haec dicta est, respectu habito ad Eudociam imperatricem, Theodosii minoris uxorem; hujus vero aviam: Eudocia enim Valentiniani filia erat nata major.

(45) Θεοδοσίος μαθὼν ὅτι κατὰ γνώμην Εὐδοκίας. Imo quinto tandem post Theodosium mortuum anno accidit haec Romae direptio. Vide Marcellin. Comit. et Chr. Alex.

rium suscepturus esset? Quod ubi per somnium A edoctus fuisset, Constantinopolim repetiit. Non multo autem post temporis equitatem egressus, inter equitatum equo excussus est; luxataque ex casu spinæ vertebra, in palatium lectica delatus est. Tum vero vocata ad se sorore Pulcheria Augusta, de Marciano, qui sibi 367 in imperio successurus erat, cum ea sermones habuit. Accersito etiam Marciano, qui ex tribunis fuerat, dixit ei, presentibus Aspare senatuque omni: Divinitus mihi ostensum est, te post me imperaturum. Secundo autem post die Theodosius e vivis excessit, annum agens LI.

MARCIANUS IMP. — Theodosio demortuo, imperium habuit sacratissimus Marcianus, a senatu diademate insignitus. Annus erat æræ Antiochenæ CCCCXCIX, indictionis IV. Erat autem hic procerus, crine lento, canus, pedibus infirmis. Statim vero a suscepto imperio, in uxorem sibi sumpsit Pulcheriam Augustam, Theodosii imperatoris sororem; quæ virgo erat annorum LIV. Imperavit vero Marcianus annos VI et menses V.

Sub hujus autem imperio Tripolis, Phœniciæ maritimæ urbs, divinam iram passa est, mense Septembri, tempore nocturno: cujus balneum æstivum, tremotibus collapsum, imperator instauravit. Nomen huic Icarium erat, a statu nempe æreis, quæ ibi positæ erant, Icarum atque Dædali (quas inter mundi miracula connumerat), et præterea etiam Bellerophontis et Pegasi equi. Phacidium etiam ad Aquæductum aliaque plurima ejusdem urbis ædificia, instauravit.

Imperator etiam istis synodum Chalcedonensem CXXX episcoporum convocavit.

368 Eiusdem sub imperio Eudoxia et Placidia Augustæ, ad suos remissæ, Constantinopolim redierunt; suamque rursus uxorem sibi habuit Placidiam Olybrius: ex qua Julianum Constantino- poli suscepit.

Idem imperator Chrysaphium cubicularium, cognomine Ziummam, quem Theodosius imperator adeo charum sibi habuit, capite multavit, bonis ejus publicatis: ut qui a multis, ab eo læsia, accusatus fuisset, et factionis etiam Prasine partes et patrocinium suscepisset.

Porro autem Marcianus filiam, ex priore uxore sibi natam, Anthimio in uxorem dedit; tradito etiam ei Romano imperio. Ex hac Anthemius

ἐν Κωνσταντινουπόλει. Μετὰ δὲ ὀλίγον καιρὸν ἐξῆλθεν Ἰππαρχῆς· καὶ ἐν τῇ Ἰππαρχεῖσθαι αὐτὸν συνέπεσεν ἐκ τοῦ Ἰππου· καὶ πληγὰς τὸν σφόνδυλον αὐτοῦ εἰσῆλθε ⁸⁸ λεκτικῶν (46). Καὶ καλέσας τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ τὴν δέσποιναν Πουλχερίαν, εἶπεν αὐτῇ διὰ Μαρ- κιανὸν τὸν ἔχοντα μετ' αὐτὸν βασιλεῦσαι. Καὶ μετα- στείλας Μαρκιανὸν τὸν ἀπὸ τριβούνων, εἶπεν αὐτῷ ἐπὶ Ἀσπαρος καὶ τῶν συγχλητικῶν πάντων, ὅτι· Ἐφάνη μοι, ὅτι σὺ δεῖ γενέσθαι βασιλεῖα μετ' ἐμέ. Καὶ μεθ' ἡμέρας δύο τελευτῆ δ' αὐτοῦ Θεοδοσίος, ὃν ἐνιαυτῶν νη'.

Μετὰ δὲ [75] τὴν βασιλείαν τοῦ αὐτοῦ Θεοδοσίου ἐβασίλευσεν ἀπὸ τῆς συγχλητοῦ στεφθεὶς ὁ θεοτόκος B Μαρκιανὸς· ἦν δὲ μακρὸς, ἀπλόδοξος, πολὺς, στυ- φόμενος τοὺς πόδας (47), ἔτους κατὰ Ἀντιόχειαν υἱθ', ἰνδικτικῶν δ'. Ἡ μόνη δὲ ἐβασίλευσεν, ἐγά- μησε τὴν ἀδελφὴν Θεοδοσίου τοῦ βασιλέως τὴν δέσποιναν Πουλχερίαν, ὅσας παρθένους ἐνιαυτῶν νθ'. Ἐβασίλευσε δὲ ἔτη ζ' καὶ μῆνας ε'.

Ἐπὶ δὲ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐπαθεν ὑπὸ θεομη- νίας ἡ λεγομένη Τρίπολις τῆς Φοινίκης παρὰ τοῦ μὴν Ἰορπιαίου ἐν νυκτί. Καὶ ἀνήγειρε τὸ θεμέσιον τὸ θερινὸν πεσόντα (48) τὸ λεγόμενον ὁ Ἰκαρος. Ἦν γὰρ ἐν αὐτῷ χαλκοῦργήματα δύο, ἅτινα καὶ αὐτὰ εἰσι τῶν θαμάτων, ὁ Ἰκαρος καὶ Δαίδαλος· καὶ ὁ Βελλεροφῶν καὶ ὁ Πήγασος ἵππος. Καὶ τὸ θα- κίδιον δὲ ἀνετίωσεν καὶ ἄλλα φανερά τῆς πόλεως αὐτῆς σὺν τῷ ἀγωγῷ.

Ἐπὶ δὲ τῆς αὐτοῦ βασιλείας προσεκαλέσαστο τὴν σὺνδοκον Καλχηδόνος τῶν χλ' ἐπισκόπων.

Ἐπὶ δὲ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἀνεδόθησαν ⁸⁷ αἱ δέσποιναι Εὐδοξία καὶ [74] Πλακιδία, καὶ ἦλθον ἐν Κωνσταντινουπόλει· καὶ ἐλαβεν Ὀλύβριος τὴν γυ- ναῖκα αὐτοῦ Πλακιδίαν· καὶ ἔτεκεν Ἰουλιάναν ⁸⁸ (49) εἰς τὸ Βυζάντιον.

Ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς καὶ Χρυσάφιον τὸν Στουμ- μάν τὸν κουδικουλάριον ἀπακεφάλισε καὶ ἐδήμωσε, τὸν φιλούμενον παρὰ τοῦ πρὸ αὐτοῦ βασιλέως, ὡς πολλοὺς ἐπηρέασαντα προσελθόντας κατ' αὐτοῦ καὶ ὡς προστᾶτην καὶ πάτρωνα ⁸⁹ τῶν Πρασίμων.

Ὁ δὲ αὐτὸς Μαρκιανὸς ἔδωκε τὴν θυγατέρα αὐτοῦ τὴν ἀπὸ προτέρας γαμετῆς Ἀνθιμῶν· καὶ ἐποίησεν αὐτὸν βασιλεῖα ἐν τῇ Ῥώμῃ (50)· ἐξ ἧς ἔσχε θυγα-

VARIE LECTIONES.

⁸⁸ λεκτικῶ Ch. cum Chron., Cedrenus p. 345 D, λεκτικῶ Ox. ⁸⁷ ἀνεδόθησαν. ἀνεδόθη Ox. ⁸⁸ Ἰουλιάναν Ch., Ἰουλιάνον Ox. Conf. p. 41 B. ⁸⁹ πάτρωνα. πάτρωνα Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(46) Εἰσῆλθε λεκτικῶν. Scr. λεκτικῶν, uti habet Chr. Alexandrin. λεκτικῶν, lectica est.

(47) Στυφόμενος τοὺς πόδας. Vide quæ supra notavimus ad hæc verba, l. XII, in Severo.

(48) Πεσόντα. Scr. πεσόν.

(49) Καὶ ἔτεκεν Ἰουλιάναν· Ἰουλιάναν, Julianam quidem, Olybrius filiam ex Placidia Constantinopoli

natam, memorat Chr. Alex. Forte itaque Ἰουλιάναν etiam apud Nostrum legendum.

(50) Καὶ ἐποίησεν αὐτὸν βασιλεῖα ἐν τῇ Ῥώμῃ. Imo hoc, Marciano imp. jam defuncto, a Leone II. successore ejus factum est. Vide Evagr. lib. II, cap. 16.

τέρα Ἀνθίμιος ἦν ἐξέδωκε τῷ στρατηλάτῃ Παξι-
μερ.

Ὁ δὲ αὐτὸς Μαρκιανὸς ἔχαιρε τῷ Νενίτῳ μέρει
κατὰ πόλιν ὅστις καὶ διάταξιν αὐτοῦ θείαν ἐξεφώνησε,
παραχῆς γενομένης παρὰ τοῦ Πρασίνου μέρους, μὴ
πολιτεύεσθαι Πρασίνοιο⁵¹ ἐκέλευσε (51), μῆτε στρα-
τεύεσθαι ἐπὶ ἑτῇ τριᾷ. Καὶ ὀργισθεὶς διὰ τὴν παρα-
χὴν ἐστύφθη τοὺς πόδας αὐτοῦ· καὶ ἐξ αὐτοῦ ἀρρώ-
στησας (52) ἐπὶ μῆνας [75] πάντε καὶ σαπὲς ἐταλεύτα
ὧν ἐνιαυτῶν 75. Πουλχερίᾳ δὲ ἡ δίσποινα ἐταλεύτα
πρὸ αὐτοῦ πρὸ ἐνιαυτῶν δύο.

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Μαρκιανοῦ ἐστύφθη ὑπὸ
τῆς συγκλήτου ὁ θεότατος Λέων ὁ μέγας ὁ Βέσ-
σος (53) ἑτῇ 15^α καὶ μῆνας 12^α.

Ἐπὶ δὲ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐβασίλευσαν ἐν Ῥωμῇ
Ἀνθίμιος ὁ ὑπὸ Μαρκιανοῦ στεφθεὶς (54).

Ἐν δὲ τῇ βασιλείᾳ Λέοντος ἐπαθεν ὑπὸ θεομηνίας
Ἀντιόχεια ἡ μεγάλη τὸ τέταρτον αὐτῆς πάθος μὴνι
Σεπτεμβρίῳ 17^ῳ διαφασίσεως Κυριακῆς ἔτους κατὰ
τὴν αὐτὴν Ἀντιόχειαν χρηματίζοντος φς¹, ἐπὶ τῆς
ὕπατης Πατρικίου καὶ ἐχαρίσατο τοῖς Ἀντιοχεῦσι
καὶ τῇ πόλει λόγον⁵¹ κτισμάτων ὁ αὐτὸς βασιλεὺς
πολλὰ.

Ἐπὶ δὲ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐταλεύτα ὁ ἄγιος
Συμεὼν ὁ στυλῆτης (55), ὄντος τότε Ἀρδαβουρίου
τοῦ πατρικίου, τοῦ υἱοῦ Ἀσπαρος, στρατηλάτου
Ἀνατολῆς [76]. Καὶ κραζάντων τῶν Ἀντιοχείων καὶ
αἰτησάντων τὸ σῶμα τοῦ δικαίου, ἐπεμψεν ὁ αὐτὸς
Ἀρδαβούριος Γοθικὴν βοήθειαν καὶ ἤνεγκε τὸ
λεῖψανον τοῦ ἁγίου Συμεῶνος ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ με-
γάλῃ· καὶ ἐκτίσθη αὐτῷ μαρτύριον οἶκος μέγας καὶ
ἐτίθη ἐν αὐτῷ εἰς σόρον.

Ἐν δὲ τῇ τοῦ αὐτοῦ βασιλείᾳ Λέοντος κατεβρέ-
θη⁵² Ἰσοκάσιος ὁ κοιανιστῶριος (56) ὁ φιλόσοφος ὡς

A quoque illam habuit, quam Recimero, militum
magistro locavit.

Marcianus autem, ubique per imperium, factio-
nis Venetæ partes egit : itaque etiam cum a Pra-
sinis tumultus excitatus fuerat, edicto suo impe-
ratorio cavit ne quis ex factione Prasina magi-
stratu vel militia intra triennium fungeretur. Ob
excitatum vero tumultum plus justo iratus, solia
inde pedum infirmitate correptus est : ex qua cum
per menses v decubisset, putredine demum con-
tracta, diem suum obiit, annos natus lxxv, duobus
post annis quam Pulcheria Augusta e vivis ex-
cesserat.

369 LEO MAGNUS IMP.—Hunc excepit in imperio
sacratissimus Leo Magnus, Bessus natione ; a se-
nato diademate insignitus. Regnavit autem annos
xvi et menses xi.

Hoc imperium tenente, Romæ regnavit Anthi-
mius, quem ad hanc dignitatem Marcianus
evexerat.

Imperante autem Leone, quartam coelestis iure
vicissitudinem passa est Antiochia magna, Se-
ptembris xiii, sub primam lucem : dies erat Do-
minicus, annus autem æræ Antiochenæ xvi, Pa-
tricii sub consulatu. Imperator autem civibus
atque urbi instaurandæ multa largitus est.

Eodem imperante, sanctus Symeon Stylita e
vivis excessit ; quo tempore magister militum
Orientis erat Ardaburius patricius, Asparis filius.
Antiochensibus autem clamitantibus, et Iusti illius
reliquias sibi petentibus, Ardaburius, missa Gotho-
rum armata manu, sancti Symeonis corpus Antio-
chiam magnam deportavit. Antiochenses itaque
martyrium ei magnum exstruxerunt, ubi sanctus
ille jacet, capulo reconditus.

Leonis hujus sub imperio, Isoradius, vir qua-
storius, philosophus, ex Ægis in Cilicia oriundus,

VARIE LECTIONES.

⁵¹ ἐκέλευσε om. Chron. p. 320 C. ⁵¹ λόγον. λόγῳ Ch. ⁵² κατηβρέθη Ox., κατηγορήθη Chron. p. 322 A.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(51) Μὴ πολιτεύεσθαι Πρασίνοιο ἐκέλευσε. Locis
mendosus : forte legendum, μὴ πολ. Πρ. καλεύσας
αὐτὸν καὶ μὴ πολ. Πρ. ἐκέλευσε, μῆτε στρ., etc.

(52) Καὶ ἐξ αὐτοῦ ἀρρώστησας. Morbone aliquo,
an ex veneno, Asparis nutu ei dato, interierit
Marcianus, dubium relinquit Zonaras : Μαρκιανὸς
δὲ θνήσκει ἐξ βασιλεύσεως ἑτῇ καὶ μῆνας τινάς, ὡς
μὲν τινες λέγουσι, νοστήσας⁵¹ ὡς δὲ τινες, φαρμαχθεὶς
νεύσει τοῦ πατρικίου Ἀσπαρος.

(53) Λέων ὁ Μέγας, ὁ Βέσσος. Ita etiam Jornan-
des, De regnorum success.: *Leo Bessica orius progenie,*
Asparis patricii potentia ex tribuno militum factus
est imperator. Bessi autem Thraciæ populus : vide
Solinum, cap. 16. Strabo Bessos Illyrico adjudicat,
Æmiquæ montis partem maximam eos occupare
scribit. lib. vii. Deinde vero, ὅς ἐβασίλευσε, aut
quid tale deesse videtur.

(54) Ὡς Μαρκιανὸς στεφθεὶς. Hoc falsum esse
supra notavimus.

(55) Συμεὼν ὁ Στυλῆτης. De Symeone hoc Stylita,
vide Evagrium lib. i, cap. 13 et 14.

(56) Κατηβρέθη Ἰσοκάσιος ὁ Κοιανιστῶριος. Forte

scripserit auctor, κατεβρέθη, a κατερέομαι, passive
sumpto : κατερέω enim est, *accuso*. Mallet tamen
κατηγορήθη, uti habet Chr. Alex. κοιανιστῶριος
vero, sive, ut habet Chr. Alex. *quaestorius*, non
quaestor est, uti vertit Raderus ; sed *vir quaestorius*,
id est, qui quaestoris munere aliquando functus est.
Isoradium vero munere hoc defunctum fuisse ap-
paret ex paulo infra sequentibus, ubi Jacobus
Archiatrus ab imperatore petit uti Isoradius Con-
stantinopoli, coram senatu, et præfecto prætorio,
non autem provinciæ præfecto, causam dicere,
ἐπειδὴ Κοιανιστῶριος εἶχεν ἀξίαν, *quoniam munere*
quaestorio functus fuerat. Si enim hoc tempore
quaestor fuisset, non εἶχεν, sed *ἔχει* potius scripis-
set auctor. Confirmantur hæc ex ipsius etiam verbis
hisce : ἀλλὰ εἶπε καθαρὰ δίκασσον ἐν ἐμοί, ὡς ἰδι-
οκάζες σὺν ἐμοί. Ex quibus verbis apparet Isoradium
Pusæ Κοιανιστῶρα, sive *πάρεδρον*, id est *assesso-*
rem, aliquando fuisse. Quaestor enim iste principis,
vel etiam magistratuum minorum assessor erat.
Procopius, Goth. lib. i : *Φιλιππὸν τε πύμψαντα,*
ἀνδρα ἐκ Μεδιολάνων ὀρμώμενον, ἢ ἐν Λιβουρίας

apud imperatorem delatus, paganismi postulatus est. Erat hic civis Antiochiæ magnæ, qui multos magistratus cum **370** laude gesserat: summæ enim erat prudentiæ. Cæterum jussu imperatoris comprehensus et exactoratus, a Constantinopoli, ubi tum degebat, Chalcedonem missus est, ad Theophilum, Bithyniæ præfectum; qui et examinationem ejus accepit. Jacobus autem erat quidam cognomine Psychistrus, comes et archiater, imperatori ipsi senatuique, totique adeo populo percharus: cui etiam, tanquam philosopho et medico eximio, senatus in Zeuxippo statum posuerat. Jacobus hic imperatorem rogavit uti Constantinopoli, coram senatu et præfecto prætorio, non autem provinciæ præfecto, causam diceret Isocasius, ob dignitatem quam habuerat quæstoriam. Exoratus imperator, Isocasium Chalcedone reduci jussit: qui in Zeuxippum deductus, Pusæi, præfecti prætorio, examini subjectus est. Cumque nudus et post terga revinctis lacertis, pro tribunali accederet, exprobrans eum Pusæus: Videsne, inquit, Isocási, quo habitu astes? Cui Isocasius: Video, inquit, nec demiror. Homo enim cum sim, in humanas incidi calamitates. Tu vero ita de me judica, uti mecum de aliis judicasti. Hæc ubi ab Isocasio audivit populus Byzantinus, **371** qui eventum expectans circumstitit, imperatorem Leonem faustis acclamationibus repetitis celebrabat; et abstractum inde Isocasium, a Zeuxippo ad Magnam Ecclesiam deduxerunt: ubi in Christianorum album relatus et elementa fidei edoctus, sacroque fonte lustratus, in regionem suam remissus est.

Idem divinissimus Leo imperator diebus Dominicis ab omni opere cessari jussit; promulgato super hoc edicto imperatorio, ne quis die Dominico tibia caneret, aliudve instrumentum musicum tractaret, sed quibuscunque negotiis abstinere. Deinceps itaque ab omni opere feriatum est.

VARIE LECTIONES.

“ψυχιστροῦ Οξ., ψυχριστοῦ Chron., ψυχρίστου Snidas v. Ἰάκωβος. Vid. Schurzheisch. Notit. Biblioth. Vinar. p. 91 s. “αὐτῶ Οξ., αὐτὸν Ch., Chron. “ἐξετασθῆναι Ch., ἐξαίτασθῆναι Οξ. “ἀξίας, ἀξίαν Chron. “ἐξητάζετο Ch., ἐξαίτάζετο Οξ. “δεδεμένον Ch. cum Chron., δεδεμένα Οξ. “αὐλὸς ἡ κιθάρα Chron., αὐλῶσι κιθάρα Οξ.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(lego, Αιγούροις), καίται, ὅς δὲ Ἀταλάρχῳ παρήδρευε πρότερον (Κοιταίστωρ δὲ τὴν ἀρχὴν ταύτην καλοῦσι Ῥωμαῖοι). Βελισάριον εἰς Ῥώμην ἐκάλεον, etc. Missio itaque Fidelio, ex Mediolano, quæ Liguriæ urbs est, oriundo, hic vero Atalarichi olim assessor fuerat (quam dignitatem Romani quæstorem vocant), Belisarium ad Romam vocant. Belisarii vero assessor erat Procopius iste, ex quo ista protulimus. Cedrenus tamen Isocasium hunc Antiochiæ quæstorem facit.

(57) Αἰγεώτης. Scr. Αἰγεάτης, ex Stephano.

(ο) Αἰγεώτης. Male corrigit adnotator Αἰγεάτης. Quamvis enim apud Stephanum et alios Αἰγεάτης, scribatur, apud alios tamen, præter Malalam, legitur Αἰγεώτης.

Ἑλλήν· ὅστις κατήγετο ἐκ γένους (57) Αἰγεώτης (ο) τῆς Κιλικίας· ἦν δὲ κτήτωρ (p) Ἀντιοχείας τῆς μεγάλης, ὅστις διήνυσεν ἀρχὰς πολλὰς μετὰ δόξης· ἦν γὰρ σφόδρα λογικὸς· καὶ συσχεθεὶς κατὰ κέλυσιν τοῦ βασιλέως, διάγων τότε ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἀποζωσθεὶς τῆς ἀξίας αὐτοῦ παρεπέμφθη ἐν Χαλκηδόνι ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως τῷ ἀρχόντι Βιθυνίας Θεοφίλῳ [77], ὅστις καὶ τὰς φωνὰς αὐτοῦ ἔλαβεν (58). Ἰακώβου δὲ τοῦ κόμητος καὶ ἀρχιετροῦ τοῦ λεγομένου ψυχρίστου “ παρακαλίσαντος τὸν βασιλέα· ἐφίλει γὰρ ὁ βασιλεὺς τὸν αὐτὸν Ἰάκωβον καὶ πᾶσα δὲ ἡ σύγκλητος καὶ ἡ πόλις, ὡς ἀριστον ἱατρὸν καὶ φιλόσοφον· ᾧ τινι καὶ ἡ σύγκλητος εἰκόνα συνεστήσατο ἐν τῷ Ζευξίπῳ· ὅστις Ἰάκωβος ἐδυσώπησε τὸν βασιλέα, αἰτῶν αὐτὸν “ ἐν Κωνσταντινουπόλει· (q) ἐξετασθῆναι (59) τὸν αὐτὸν Ἰσοκάσιον παρὰ ἀρχόντι ἐπαρχίας, ἐπειδὴ κοιταίστωρ· εἶχεν ἀξίας “. Καὶ πεισθεὶς ὁ βασιλεὺς Ἀέων ἐκέλευσεν ἐνεχθῆναι ἀπὸ Χαλκηδόνος τὸν αὐτὸν Ἰσοκάσιον· καὶ ἐνεχθεὶς εἰς τὸν Ζευξίππον ἐξητάζετο “ παρὰ τοῦ ἐπαρχοῦ τῶν πραιτωρίων Πουσαίου· καὶ ἐλάλησεν ὁ αὐτὸς Πουσαῖος κατὰ αὐτοῦ Ἰσοκασίου εἰσελθόντος πρὸ βήματος γυμνοῦ (60) καὶ δεδεμένον “ ὀπισθάγκωνα· Ὁρᾷς σαυτὴν, Ἰσοκάσια, ἐν τοίῳ σχήματι καθίστηκας; Ἀποκριθεὶς ὁ Ἰσοκάσιος εἶπεν· Ὁρῶ καὶ οὐ ξενίζομαι· Ἀνθρώπος γὰρ ὢν ἀνθρωπίναις περιέπεσα συμφοραῖς. Ἀλλὰ δίκῃ (r) καθαρὰ δίκασον ἐπ’ ἐμοί, ὡς εἰδικας σὺν ἐμοί. Καὶ ἀκούσας τοῦ Ἰσοκασίου ὁ δῆμος τῶν Βυζαντινῶν ὁ ἐστὼς καὶ θεωρῶν, εὐφρόνησε τὸν βασιλέα Ἀέοντα πολλὰ· καὶ ἀποσπᾶσαντες [78] αὐτὸν ἀπήγαγον ἀπὸ τοῦ Ζευξίππου εἰς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν. Καὶ δοὺς τὸ ὄνομα αὐτοῦ κατηχήθη καὶ ἐφωτίσθη· καὶ ἐπέμψθη εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ.

Ὁ δὲ αὐτὸς θεοτάτος Ἀέων βασιλεὺς τὰς Κυρκὰς ἀπράκτους εἶναι (61) ἐκέλευσεν, ἐκφωνήσας περὶ τούτου θεῖον αὐτοῦ νόμον, ἵνα μήτε αὐλὸς “ ἡ κιθάρα ἢ ἄλλο τι μουσικὸν λέγειν ἐν Κυριακῇ, ἀλλὰ πάντας ἀργεῖν· καὶ πᾶς ἄνθρωπος ἡνέσχετο.

(58) Γὰς φωνὰς αὐτοῦ ἔλαβεν. Raderus verisit, accusationem ejus accepit: ego potius, examinationem, vertendum, judicavi.

(59) Αἰτῶν αὐτὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐξετασθῆναι. Scr. αἰτῶν αὐτὸν ἐν Κ. ἐξετασθῆναι. De Jacobo vero hoc medico, vide Marcellinum, in Leone.

(60) Εἰσελθόντος πρὸ βήματος γυμνοῦ. Corrige Chr. Alex., ubi scribitur, εἰς προδῆλου γυμνοῦ.

(61) Τὰς Κυριακὰς ἀπράκτους εἶναι. Eadem habes apud Glycam, part. iv, in Leone I imp.

HODII NOTÆ.

(p) Κτήτωρ. Sic C., ubi male Holstenus κοιταίστωρ. (q) Ἐξετασθῆναι. C. recte ἐξετασθῆναι. (r) Ἄλλὰ δίκῃ. Sic scribendum in C. ubi deest vox δίκῃ.

Ἐπὶ δὲ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ὑπονοήσας τυραν-
νίδα μετέστη Ἀσπαρα τὸν πατρίκιον, ὡς πρῶτον
τῆς συγκλήτου, ἐφόνευσεν ἐν τῷ παλάτῳ καὶ Ἀρδα-
βούριον καὶ Πατρίκιον τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ (62) ἐν κομ-
μένῳ, καὶ αὐτοὺς θύτας συγκλητικούς, κατακόψας
τὰ σώματα αὐτῶν. Καὶ ἐγένετο ἐν Κωνσταντινουπό-
λει ταραχὴ· εἶχον γὰρ πλῆθος Γότθων καὶ κόμητας
καὶ ἄλλους παίδας καὶ παραμένοντας [79] αὐτοῖς
ἀνθρώπους πολλούς. Ὅθεν εἰς Γότθος τῶν διαφερόν-
των τῷ αὐτῷ Ἀσπαρι ὀνόματι Ὅστρυς, κόμης,
εἰσῆλθεν εἰς τὸ παλάτιον τοξεύων μετὰ ἄλλων Γότ-
θων· καὶ συμβολῆς γενομένης μετὰ τῶν ἐξκουδιώ-
ρων (63) καὶ αὐτοῦ Ὅστρου πολλοὶ ἐκόπησαν (s). Καὶ
μεσσοθείς εἶδεν ὅτι ἡτήθη, καὶ ἐφυγε λαβὼν τὴν
παλλακίδα ^{1.1} Ἀσπαρος, Γότθαν εὐπρεπῆ, ἥτις ἐφι-
πρὸς ἐξῆλθεν ἅμα αὐτῷ ἐπὶ τὴν θράκην· καὶ ἐπράι-
δευσεν ² τὰ χωρία. Περὶ οὗ ἐκραζαν οἱ Βυζάντιοι,
Νεκροῦ φίλος οὐδεὶς εἰ μὴ μόνος Ὅστρυς (t).

Ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς Λέων διωγμὸν ἐποίησε τῶν
Ἀρειανῶν ³· Ἐξακοντιῶν δὲ Ἀσπαρα καὶ Ἀρδα-
βούριον, διατάξεις ⁴ πανταχοῦ καταπέμψας, μὴ ἔχειν
αὐτοὺς ἐκκλησίας ἢ συνάγεσθαι.

Ἐπὶ δὲ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐβρεξεν ἐν Κωνσταν-
τινουπόλει κονίαν (64) ἀντὶ βροχῆς καὶ ἐπὶ παλαιστῇ
ὕψους ἑστῆκεν εἰς τοὺς κεράμους ἡ κονία· καὶ πάν-
τες ἔτρεμον λιτανεύοντες καὶ λέγοντες, ὅτι Πῦρ ἦν
καὶ ἐσδέσθη καὶ εὐρέθη κονία τοῦ Θεοῦ φι-
λάνθρωπουσαμένου.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῇ αὐτοῦ βασιλείᾳ ἐμπρησμός μέ-
γας ἐν Κωνσταντινουπόλει [80] ὅς οὐδέποτε· ἐκαύ-
θη γὰρ ἀπὸ θαλάσσης ἕως θαλάσσης· καὶ φοβηθείς
τὸ παλάτιον ἐξῆλθεν ὁ βασιλεὺς Λέων πέραν εἰς τὸν
ἄγιον Μάμαντα (u), καὶ ἐποίησεν ἐκεῖ μῆνας ἕξ ἐν

VARIAE LECTIONES.

^{1.1} παλλακίδα Ox. ² ἐπράιδευσεν. ἐπράιδευσαν Chron. ³ Ἀρειανῶν. Ἀρειανῶν. ⁴ διατάξεις Ch., διὰ
τάξεις Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(62) Ἀρδαβούριον, καὶ Πατρίκιον, τοὺς υἱοὺς
αὐτοῦ. Corrige Zonaram, ejusque interpretationem:
ubi patricius, non pro nomine proprio, sed
pro dignitate, accipitur. Verba hæc sunt: Μέχρι δὲ
τέλους ἀνέγειν μὴ οἷός τε ὢν, εἰκων ἀνάγκη. Καίσαρα
ποιεῖ, ἀπὸ πατρίκιου, τὸν τοῦ Ἀσπαρος παῖδα, Ἀρ-
δαβουρίου δὲ ἀδελφόν. Omnino legendum, Καίσαρα
ποιεῖ τὸν Πατρίκιον, τὸν τοῦ Ἀσπαρος παῖδα, etc.
Patricius enim, sive Patriciolus, dictus est Asparis
filius natu minor. Habemus ex Jornande, De reb.
Get. et Marcellino Com. quorum utriusque hæc
verba sunt: Aspar primus patriciorum, cum Arda-
bure et Patriciolo filiis, illo quidem olim patricio,
hoc autem Cæsare, genereque Leonis appellato,
Arianus cum Ariana prole spadonum ensibus in
palatio vulneratus interit. Eodem modo peccat et
Cedrenus. Cum patricium fuisse ait Marcellinus,
inde est, quia ad hunc Leonis imp. annum xiv (quo
Marcellinus hoc factum vult) anni elapsi fuerant
xxv ex quo consulatum gesserat Ardabures. Cor-

A Circa id tempus imperator Asparem patricium,
quem tyrannidem moliri suspicabatur (ut qui
princeps senatus esset) occidi jussit, intra pala-
tium: Ardaburium quoque et Patricium, filios
ejus et ipsos etiam senatere, in conventu neci
dedit, corporibus eorum in frusta concisis. Con-
citatus inde Constantino poli tumultus: occisorum
enim ex partibus ibi erat ingens Gothorum mul-
titude, præter comites, ministros alios, atque as-
sectatores eorum quamplurimos. Unde et Gothus
quidam, Ostrys nomine, comes et Asparis ex as-
seclis, in palatium cum Gothjs alijs irrumpens,
spicula in excubitores emisit: inter quos et Os-
trym pugna commissa, plurimi ceciderunt. A:
vero Ostrys, ubi se hostibus undique cinctum, viri-
busque imparem vidisset, fugam capessit: abdu-
ctaque secum Asparis pellice, Gothica quadam
femina formosa, cum ea in equum posita in
372 Thraciam evasit: ubi et agros deprædatus est. De
hoc Byzantini diverbium habuerunt, dicendo:
Mortui amicus nemo, nisi solus Ostrys.

Idem Leo imperator, Asparis atque Ardaburii
causa, Arianos Exocionitas persecutus est: pu-
blicatis ubique edictis, quibus ecclesias habere
eos conventusve ullos vetuit.

Hujus temporibus Constantinopoli, pro imbre,
cinis depluit, et quatuor digitos altus tegulis in-
cubuit. Tremore inde percussi omnes, in preces se
dederunt, dicentes invicem: Utique ignis erat;
quo divina misericordia extincto, cinis inven-
tus est.

Eodem imperante, tantum Constantinopoli ex-
stitit incendium, quantum antea nunquam: a ma-
ri enim ad mare conflavit urbs. Leo itaque
imperator palatium, de eo metuens ne ab ignibus
corriperetur, deseruit: flumineque trajecto, D.

rigendum etiam Chr. Alex., ubi hæc mendosissima
habentur. Christophorsonus etiam, Evagrii inter-
pres, auctorem suum corrupti, ubi verba ejus per-
vertens, non Patricium, natu minorem, sed Ar-
daburium Asparis filium natu majorem, eum creare
facit.

D (63) Καὶ συμβολῆς γενομένης μετὰ τῶν ἐξκουδι-
ώρων. Ista verit hoc modo Chr. Alex. interpres:
et communicato cum excubitoribus consilio; pessime:
nec in hoc ipso errore hic tantum est.

(64) Ἐβρεξεν ἐν Κωνσταντινουπόλει κονίαν. Ac-
cidit hoc Leonis imp. anno xv, ex Vesuvii montis
ignitis eruptionibus: uti ex Marcellino comite di-
scimus, ad dictum annum: Vesuvius mons Cam-
paniæ torridus intestinis ignibus æstuans, exusta vo-
mit viscera, nocturnisque in die tenebris omnem
Europæ faciem minuto contexit pulvere. Hujus me-
tuendi memoriam cineris Byzantii annue celebrant
viii Idus Novemb.

HODII NOTÆ.

(s) Πολλοὶ ἐκόπησαν. Sic C, ubi Dufresnius ἐκο-
πήσαντο mavult.

(t) Ὅστρυς. In C, ubique Ὅστρος. Theophani

Mamantem se contulit : ubi per sex menses in processu commorabatur , exstructis interim ibi portu et porticu, quam *Porticum Noram* appellavit ; quo nomine usque adhuc vocatur.

Idem imperator Leo navali prælio formidabili Sinzerichum Vandalum, Afrorum regem, impetebat, misso in eum cum classe ingenti Basilisco patricio, Verinæ Augustæ, Leonis uxoris, fratre. Hic vero, pecuniis a Zinzericho Vandalorum rege acceptis, classem, cum exarchis et cōmitibus 373 exercituque omni prodidit ; solusque ipse, cum liburna sua, fugam primus capessens evasit ; cæteris navibus omnibus cum exercitu mari submersis. Inter quos Damonius dux fuit, Antiochia Magna oriundus ; qui et exercitum ducebat, et ipse strenue contra Afros pugnabat : solus autem in mediis hostibus cum esset, correptus et armatus sicut erat, in mare disiectus. Basiliscus interim, bello superatus, Constantinopolim reversus est.

καὶ συνελήφθη καὶ ἐβρίφη εἰς τὴν βυθὸν ἑνοπλος. καὶ ἤτηθεῖς.

Eodem imperante Leone, Anthemius, rex Romanus, e medio sublatus est. Huic intercesserunt cum genero suo Recimere graves inimicitiae ; a quo tanquam Gotho, metuebat sibi. Itaque, templum D. Petri asyllum quærens, sed valetudinem præterdicens, Anthemius se recepit. Hæc ubi audivisset Leo imperator, Olybrium, patricium Romanum, post munera consularia ab eo et Rusticio, in populum sparsa, Romam misit ; uti, quæ inter Anthemium et generum ejus Recimerem, senatorem utrumque Romanum, intercesserant, inimicitias consopiret. Insuper etiam ei in mandato dedit, postquam Anthemium et Recimerem conciliasset, uti, Roma discedens, Zinzerichum Vandalum, Africæ regem, adiret (apud quem, quod uxoris ejus Placidia sororem filio suo desponsatam haberet, plurimum 374 eum posse non dubitavit) : illumque in gratiam secum redire suaderet. Suspiciatus quippe est Leo imperator, Olybrium pro Zinzericho stare et partes ejus secreto agere. Cavebat itaque sibi ab eo, ne si forte Zinzerichus in

Α προκάσσω· καὶ ἔκτισεν ἐκεῖ λιμενάριον καὶ ἑμβολον, ὄνπερ ἔκάλεσε Νέον Ἐμβολον (65) ὅστις οὕτω καλεῖται ἕως τῆς νῦν.

Ἐπεστράτευσεν δὲ ὁ αὐτὸς Λέων ἐν τοῖς χρόνοις τῆς αὐτοῦ βασιλείας κατὰ Σινζήριχον (v) Οὐανδάλου, ῥηγὸς τῶν Ἀφρων (66), πόλεμον ναυμαχίας φοβερόν· καὶ ἐπεμφε στόλον μέγαν καὶ Βασιλίσκον τὸν πατρίκιον, τὸν ἀδελφὸν Βηρίνης τῆς Αὐγούστας, τῆς γυναικὸς τοῦ αὐτοῦ Λέοντος. Ὅστις Βασιλίσκος λαβὼν χρήματα παρὰ Ζινζήριχου, ῥηγὸς τῶν Οὐανδάλων καὶ προέδωκε τὰ πλοῖα καὶ τοὺς ἐξάρχους καὶ τοὺς κόμητας καὶ τὸν στρατὸν πάντα, καὶ μόνος μετὰ τοῦ ἰδίου πλοίου, ἦτοι λιβέρνου (67), πρῶτος ἐφυγε· τὰ δ' ἄλλα πλοῖα πάντα καὶ ὁ στρατὸς ἀπώλετο ἐν τῇ θαλάσῃ βυθισθέντα. Ἐν οἷς καὶ Δαμονικὸς ὁ ἀπὸ δουκῶν, γενόμενος στρατηλάτης ἐξεδίτου, κατὰ γόμενος ἐκ τῆς Ἀντιοχείων μεγάλης πόλεως, ἀνδραγαθήας κατὰ τῶν Ἀφρων καὶ μονασθεῖς ἐμεσάσθη καὶ ὑπέστρεψεν ὁ Βασιλίσκος· ἐν Κωνσταντινουπόλει

Ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας [81] τοῦ αὐτοῦ Λέοντος ἐσφάγη Ἀνθίμιος ὁ βασιλεὺς ἐν Ῥώμῃ· ἐν ἔχθρῳ γὰρ γενόμενος τοῦ ἰδίου αὐτοῦ υἱοῦ γαμβροῦ Ῥεκίμερ τοῦ στρατηλάτου, φοβηθεὶς αὐτὸν ὡς Γότθον, ἀπῆλθεν εἰς τὸν Ἅγιον Πέτρον προσφεύγων ὁ βασιλεὺς Ἀνθίμιος, ψῆφιν, ὡς ἀβρόστος. Καὶ γνοὺς Λέων ὁ βασιλεὺς ἐπέμφεν ἐν Ῥώμῃ τὸν πατρίκιον Ὀλύβριον τὸν Ῥωμαῖον ὁ μετὰ τὴν ὑπατείαν αὐτοῦ, ἣν δέδωκεν ἅμα Ῥουστικῷ (68), εἰς τὸ, φησὶ, ποιῆσαι φίλους τὸν βασιλέα Ἀνθίμιον καὶ τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ Ῥεκίμερ, ὡς ὄντας ἐκ τῆς συγχλήτου Ῥώμης· καὶ κελεύσας αὐτῷ, ὅτι μετὰ τὸ γενέσθαι Ἀνθίμιον καὶ Ῥεκίμερ φίλους ἐκ τῆς Ῥώμης, ἐξέλθε καὶ ἀπελθε πρὸς Ζινζήριχον Οὐανδάλον, τὸν ῥῆγα τῆς Ἀφρικῆς, ὡς ἔχων παρῶνσίαν πρὸς αὐτὸν, διότι τὴν ἀδελφὴν τῆς σῆς γαμετῆς Ὁπλακιδίαν ἔχει νύμφην τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ πείσον αὐτὸν φίλον μου γενέσθαι. Ὑπελάμβανε δὲ ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Λέων τὸν αὐτὸν Ὀλύβριον, ὅτι ἀντειχέτο Ζινζήριχου καὶ ὅτι τοῦ μέρους αὐτοῦ ὑπῆρχε, καὶ παραφύλαττετο αὐτὸν ὁ Λέων, μὴ ἐὰν κινήσῃ ὁ κατὰ Λέοντος Ζινζήριχος πόλεμον,

VARIE LECTIONES.

ὄνπερ Ch., ὅπερ Ox. Ὁανδάλου, ῥηγὸς Ch., Ὁανδαλούριγος Ox. τῶν Ῥωμαίων. 4 Forte scribendum τὸν Ῥωμαῖον. Ch. τὴν γαμετὴν τῆς σῆς ἀδελφῆς. Manifestam vocabulorum ἀταξίαν hic habemus : legendum, τὴν ἀδελφὴν τῆς σῆς γαμετῆς Ὁπλακιδίαν. Placidiam enim, Valentiniani imp. filiam alteram, uxorem habuit Olybrius ; alteram vero, nomine Eudociam, Genserichus filio suo Honorifico matrimonio junxerat. Ch. κινήση. νικήση Ox.

ED. CHILMEAD NOTÆ.

(65) Ὅπερ ἐκάλεσε Νέον Ἐμβολον. De incendio D hoc, vide Zon. et Cedren.

(66) Κατὰ Σινζήριχου Οὐανδαλούριγος τῶν Ἀφρων. Lego, Οὐανδάλου, ῥηγὸς τῶν Ἀφρων. De prælio vero hoc navali inter Gizerichum (ita enim aliis dictus est) et Basiliscum, vide Procopium, De bello Vandal. lib. viii.

(67) Ἦτοι λιβέρνου. Λίβερνον sive λίθυρον uti aliis scribitur, liburna est.

(68) Μετὰ τὴν ὑπατείαν αὐτοῦ, ἣν δέδωκεν ἅμα Ῥουστικῷ. Ὑπατεία nummus dicitur, a magistratibus in populum sparsus, uti supra dictum est. Verum hæc dissona sunt ab aliis historicis : Olybrius enim et Rusticus consulatum gesserunt, Leonis imp. anno vii ; cum tamen Anthemius a Leone Romanus imperator non constitutus fuerit ante imperii sui annum x. Vide Marcellinum comit. et Chr. Alex.

HODII NOTÆ.

(v) Σινζήριχου. C Δινζήριχος.

προδῶσει ὁ αὐτὸς [82] Ὀλύβριος Κωνσταντινούπολιν ἅ τῳ Ζινζήριχῳ, ὡς συγγενῆς, καὶ ἔτι βασιλεύει (69) ὁ αὐτὸς Ὀλύβριος ἐν Κωνσταντινὺ πόλει. Καὶ μετὰ τὸ δεῦσαι Ὀλύβριον ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἐάσαντα τὴν ἐαυτοῦ γυναῖκα Πλακιδίαν καὶ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ ἐν Κωνσταντινὺ πόλει ἔγραψεν ὁ θεοτάτος [θεὸς] βασιλεὺς ¹¹ Λέων διὰ μαγιστριανοῦ (70) Ἀνθιμίῳ, βασιλεῖ τῆς Ῥώμης ταῦτα, ὅτι Ἐγὼ ἐξένευσα Ἀσπαρα καὶ Ἀρδαβούριον, ἵνα μηδεὶς μοι ἐναντιοῦται (71) καλεῖσθαι· ἀλλὰ καὶ σὺ φόνευσον τὸν γαμβρόν σου Ῥεκίμερ, ἵνα μὴ ἐπάνω σου καλεῖται. Ἰδοὺ ἀπέστειλά σοι καὶ Ὀλύβριον τὸν πατρικίον· φόνευσον καὶ αὐτὸν καὶ βασιλεύσον καλεῖσθαι καὶ μὴ καλεούμενος. Ἦν δὲ ἀφορίσας ὁ Ῥεκίμερ εἰς ἐκάστην πόρταν Ῥώμης καὶ εἰς τὸν λιμένα βοήθειαν ἰομένην· καὶ εἰς τὴν εἰσῆρχετο ἐν Ῥώμῃ, ἐρευνᾶτο τί ἐπεφέρειτο. Καὶ ἀπελθόντος τοῦ μαγιστριανοῦ Μοδέστου ¹² τοῦ πεμφθέντος ἀπὸ Λέοντος πρὸς Ἀνθίμιον βασιλέα καὶ ἐρευνηθέντος, ἐπήρθησαν αἱ σάκραι Λέοντος αἱ πρὸς Ἀνθίμιον καὶ εἰσπνέχθησαν [83] τῳ Ῥεκίμερ· καὶ ἔδειξεν αὐτὰς Ὀλύβριον. Καὶ λοιπὸν ἐπεμφθὲν ὁ Ῥεκίμερ πρὸς Γουνδαβάριον τὸν υἱὸν τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ καὶ ἤνεγκεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν Γαλλίων· ἐκεῖ γὰρ ἦν στρατηλάτης. Ὅστις ἐλθὼν, ἐφόνευσεν τὸν Ἀνθίμιον βασιλέα, ὡς ¹³ ἔστιν εἰς τὸν ἅγιον οἶκον τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου· καὶ εὐθὺς ἀπῆλθεν εἰς τὰς Γαλλίας ὁ αὐτὸς Γουνδαβάριος. Καὶ ἔστειλεν ὁ Ῥεκίμερ βασιλέα Ὀλύβριον μετὰ γνώμης τῆς συγκλήτου Ῥώμης· καὶ ἐδασίλευσεν ὁ αὐτὸς Ὀλύβριος τῆς Ῥώμης μῆνας ὀλίγους· καὶ ἀρρώστησας ἐτελεύτησεν. Καὶ ἐποίησε πάλιν ἄλλον βασιλέα ὁ Ῥεκίμερ ἀπὸ τῆς συγκλήτου τῆς αὐτῆς Ῥώμης Μαιουρίνον (72) καὶ ἐφόνευσεν καὶ αὐτὸν, ὡς φιλήσαντα Ζινζήριχον ῥῆγα τῶν Ἀφρων. Καὶ ἐποίησεν αὐτὸν αὐτοῦ πάλιν ἄλλον βασιλέα ἐν τῇ Ῥώμῃ ἀπὸ τῆς συγκλήτου ὀνόματι Νέπον ὁ αὐτὸς Ῥεκίμερ· καὶ τελευτᾷ ὁ Ῥεκίμερ. Ὁ δὲ αὐτὸς Λέων βασιλεὺς ἔλαβε γαμβροὺς δύο ταῖς θυγατράσιν αὐτοῦ, Λεοντίᾳ τῇ μεγάλῃ Μαρκιανὸν τὸν πατρικίον, τὸν υἱὸν γενόμενον ¹⁴ Ἀνθιμίῳ, βασιλέως (x) Ῥώμης, καὶ Ἀριάδνῃ Ζήνωνα τὸν

se bella moveret, Olybrius, ut qui ei affinitate iunctus esset, Constantinopolim Zinzericho proderet; imperiumque inde sibi comparaturus esset. Post itaque quam Olybrius Romam versus abierat, relictis Constantinopoli filia sua uxoreque Placidia, sacratissimus imperator Leo magistrino litteras Anthemio, Romanorum regi deferendas dedit, in hæc verba: Ego, inquit, Asparem, atque Ardaburium e medio sustuli; ne quis superesset, qui mihi imperanti adversaretur. Sed et tu quoque Recimerem generum tuum occidito; ne sit, qui tibi imperitet. Quin et Olybrium quoque patricium ad te misi; ipsum etiam occidas, velim: nempe ut regnes, aliis imperans, non subserviens. Collocaverat autem Recimer ad portum portusque Romæ singulas præsidium Gothicum: nec prius cuiquam patebat aditus, quam quid haberet apud se aperuisset. Modestus itaque magistrinanus, qui a Leone missus fuerat, ad Anthemium, ubi Romam venit, exploratione statim facta, litteræ imperatoris, a Leone ad Anthemium missæ, ei ablatae sunt: quas Recimeri traditas, ipse Olybrio communicavit. Statim itaque Recimer Gundabarium, sororis filium, **375** ex Galliis, ubi magister militum erat, accersit. Gundabarius itaque Romam venit, et, Anthemio rege in ipso templo Sancti apostoli Petri, quo se receperat, occiso, Gallias deinceps repetivit. Tum vero Recimer Olybrium, senatu approbante, Romæ regem constituit: qui, ubi mensibus paucis regnasset, in morbum incidens, fato succubuit. Cui Recimer Majorinum quemdam, ex senatoribus Romanis, successorem designavit. Hic vero, tantquam Zinzerichi Afrorum regis studiosus, e medio sublatus est: senatore etiam alio, Nepote vocato, ad Occidentis imperium a Recimere profecto. Tandem vero Recimer diem suum obiit.

Cæterum Leo imperator filia utrique virum comparavit, natu majori Leontia Marcianum patricium, Anthemii Romani regis filium; Ariadne vero Zenonem Isaurum, Codissem: quorum

VARIÆ LECTIONES.

¹¹ ὁ θεοτάτος θεὸς βασιλεὺς. « Epithetorum horum alterum omnino redundat. » Ch. ¹² τοῦ μαγιστροῦ Ἀνουμοδέστου. « Ita cod. ms. Lego, τοῦ μαγιστριανοῦ Μοδέστου. » Ch. ¹³ ὡς Ch., δὲ Ox. ¹⁴ γενόμενον Ch. γενομένου Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(69) Βασιλεύει. Forte scribend. βασιλεύσει.
(70) Διὰ μαγιστριανοῦ. Μαγιστριανός. *Magistrinani* dicti sunt officiales magistri officiorum. Vide doctissimi Fabroti Glossar. ad Cedrenum. Apud Nostrum tamen sensu latiore pro legato quolibet, sive nuntio regio, accipi videtur: ita infra lib. xviii, Persis officiales huiusmodi attribuit: « Ὅτε δὲ ἀνηγορεύθη βασιλεὺς Περσῶν Χοσρόης, ἐδήλωσε τοῖς προσεβευταῖς Ῥωμαίων, διὰ Πέρσου μαγιστριανοῦ, εἰσελθεῖν ἐν τοῖς Περσικοῖς, etc. *Chosroes vero, Persarum rex factus, Romanorum legatos per magistrinnum Persam monet, uti in Persidem venirent, etc.* »
(71) Ἐναντιοῦται. Ser. ἐναντιώται.
(72) Ἐποίησε πάλιν ἄλλον βασιλέα ὁ Ῥεκίμερ ἀπὸ τῆς συγκλήτου τῆς αὐτῆς Ῥώμης Μαιουρίνον. Omnia hic pessime confundit auctor noster: Majorinus enim, sive Majorinus (ut Noster, Græcique alii eum vocant), ante Olybrium Occidentale habuit imperium; inter hos etiam duobus aliis intervenientibus. Regum horum Romanorum series hæc est, ex Marcellino et Jornande: *Majoranus*, a Marciano imp. rex factus; *Severus*; *Anthemius*, a Leone Romam missus imperator; *Olybrius*; *Glycerius*; *Nepos*; qui Glycerium, a regno dejectum, episcopum fecit. Hunc Νέπον infra vocat auctor, tantquam a Νέπος, Νέπου· eumque a Recimere regem creatum asserit, falsissime: Recimer enim ante Olybrium, satis concessit, teste Paulo Diacono, lib. xvi: *Post mensem tertium (occisi Anthemii) excruciatius languoribus et ipse (Recimer) interit. Mortuo Recimere, Olybrius imperator Gundibarium, ejus nepotem, patricium effecit.*

HODII NOTÆ

(x) Βασιλέως. Regis in Lat. vers. Magis apposite, imperatoris.

utrumque patricia dignitate et presentis militiæ præfectura honestavit. Masculum vero primogenitum edidit illustrissima Ariadna, quam Leonem vocavit : clarissima enim Leontia feminas tantum produxit.

LEO JUNIOR IMP. — Leo autem imperator nepotem suum, Leonem Juniorem, Zenonis filium, in imperii consortium assumpsit, quem et Constantinopoli diademate **376** insignivit. Caesar itaque factus Leo Minor, consulatum inibat, mense Januario indictionis xii, æræ Antiochenæ anno dxxii. Sequentis autem Februarii die iii Leo Magnus ex dysenteria mortuus est, ætatis anno lxxiii.

Leone Magno demortuo, imperium tenuit Leo Junior annum i et dies xxiii. Hic, cum puer esset tenellus, matris suæ illustrissimæ Ariadnæ monitu, patris sui Zenonis, militum magistri et patricii (dum ipsum, cum imperatorem veneraretur), capiti regium diadema imposuit, Februarii ix, indict. xii ; simulque deinceps regnarunt.

ZENO IMP. — Imperator itaque Zeno Isaurus, Codissens, cum filio suo Leone, ad breve licet tempus, imperavit. Sacratissimus enim Leo Junior, cum consulatum suum inivisset anno æræ Antiochenæ dxxii, indict. xii, consulatus sui mense xi, in morbum incidens, e vivis excessit, mense Novembri, indict. xiii, anno æræ Antiochenæ dxxiii, annum agens septimum ; sicuti scriptum reliquit Nestorianus, sapientissimus chronographus ; qui Historiam suam ad Leonem usque Juniorem perduxit.

VARIE LECTIONES.

¹¹ Ἰμο Κοδισσαίων hic et infra. ¹² Ἰαννουαρίῳ Ox. ¹³ δυσεντερίας, Ch., δυσεντερίας Ox. ¹⁴ ἐννάτη Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(73) Δυσεντερίας. Scr. δυσεντερίας. De hoc vero Leonis morbo stupendo, vide quæ Cedrenus habet.

(74) Ὁ αὐτοῦ πατήρ. Chr. Alex. habet, ὁ αὐτοῦ πάππος, mendose : non enim avus, sed pater Leonis erat Zeno.

(75) Περιτίου. Scr. Περιτίου.

(76) Ὡν ἐνιαυτῶν ζ'. Quomodo hoc esse potuit, haud video : Chr. Alexand. tamen annos xvii eum vixisse asserit : uterque procul cubio falso ; uterque

Ἰσαυρον τὸν ¹¹ Κοδισσέον [84]· καὶ ἐποίησεν ἀμφοτέρους στρατηλάτας πραισέντου καὶ πατρικίους. Ἔτεκε δὲ ἡ περιφανεστάτη Ἀριάδνη πρωτότοκον ἀρρένα, ὃν ἐπεκάλεσε Λέοντα· ἡ γὰρ Λεοντία ἡ ἐμφανεστάτη θηλείας ἔσχε μόνον.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Λέων ἔστειψεν ἐν Κωνσταντινουπόλει Λέοντα τὸν μικρὸν τὸν ἐγγονὸν αὐτοῦ, υἱὸν δὲ Ζήνωνος, ποιήσας αὐτὸν βασιλεῖα ἅμα αὐτῷ. Καὶ προῆλθεν ὑπατος ὁ αὐτὸς Καῖσαρ Λέων ὁ μικρὸς τῷ Ἰαννουαρίῳ ¹² μηνὶ τῆς δωδεκάτης ἐπινεμήσεως τοῦ φχβ' ἔτους κατὰ Ἀντιόχειαν. Τῷ δὲ μετ' αὐτὸν Φεβρουαρίῳ μηνὶ γ' νόσῳ βληθεὶς ὁ βασιλεὺς Λέων ὁ Μέγας ¹³ δυσεντερίας (75) τελευτᾷ ὡν ἐνιαυτῶν ογ'.

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Λέοντος τοῦ Μεγάλου ἐβασίλευσε Λέων ὁ Μικρὸς ἔτος α' καὶ ἡμέρας εικοσ-
B τρεῖς· ἦν δὲ παιδίον μικρὸν. Ὑπεβλήθη δὲ ὑπὸ τῆς ἰδίας αὐτοῦ μητρὸς τῆς ἐπιφανεστάτης Ἀριάδνης· καὶ ὡς προσκυνεῖ αὐτὸν ὡς βασιλεῖα Ζήνων ὁ στρατηλάτης, ὁ πατρικίως, ὁ αὐτοῦ πατὴρ (74), ἐπέθηκε στέφανον βασιλικὸν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, τῇ ἐνάτῃ ¹⁴ τοῦ Περιτίου (75) μηνὸς τῆς δωδεκάτης ἐπινεμήσεως· καὶ ἐβασίλευσαν ἅμα.

Ἐβασίλευσε [85] δὲ ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ζήνων ὁ Κοδισσέος (y) ὁ Ἰσαυρος μετὰ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ υἱοῦ Λέοντος ὀλίγον χρόνον. Καὶ προῆλθεν ὑπατος ὁ θεϊότατος Λέων ὁ Μικρὸς ἔτους κατὰ Ἀντιόχειαν φχβ', Ἰν-
C δικτιῶνος δωδεκάτης· καὶ τῷ ἐνδεκάτῳ μηνὶ τῆς αὐτοῦ ὑπατείας ἠρρώστησε καὶ τελευτᾷ ὁ θεϊότατος Λέων ὁ Μικρὸς μηνὶ Νοεμβρίῳ Ἰνδικτιῶνος ιγ', ἔτους χρηματίζοντος κατὰ Ἀντιόχειαν φχγ', ὡν ἐνιαυτῶν ζ' (76), καθὼς συνεγράψατο Nestorianὸς ὁ σοφώτατος χρονογράφος ἕως Λέοντος τοῦ Μικροῦ.

HODII NOTÆ.

(y) Κοδισσέος. Sic paulo ante p. 375, 45 C. Κοδισσεύς, ubi Κουκουσεύς corrigit Holstenius, quomodo ab aliis appellatur.

[86] ΛΟΓΟΣ ΙΕ'.

XPONON BASILAEIAS ZHNONOS EOS THE BASILAEIAS ANASTASIOY.

377 LIBER XV.

DE TEMPORIBUS ZENONIS IMPERATORIS ADUSQUE ANASTASH IMPERIUM.

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Λέοντος τοῦ Μικροῦ ἔδα-
σιν οὖσιν ὁ θεοτάτος Ζήνων ἐτὶ ιε'. Καὶ τῷ μηνὶ τῷ
ὀγδόῳ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐποίησεν ἐπίσκοπον πα-
τριάρχην ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ Μεγάλῃ Πέτρον, τὸν
παρὰ μονάριον τῆς Ἁγίας Εὐφημίας (77) τῆς ἐν Χαλ-
κηδόνι· καὶ ἐπεμψεν αὐτὸν ἐν Ἀντιοχείᾳ. Μετὰ δὲ
δύο ἐτὶ καὶ μῆνας δέκα τῆς [87] βασιλείας αὐτοῦ ἐν
λύπῃ γενόμενος διὰ πρᾶγμα αἰτηθὲν παρὰ τῆς αὐτοῦ
πενθερᾶς Βηρίνης ¹⁰ (α) καὶ μὴ παρασχεθὲν αὐτῇ
παρ' αὐτοῦ, κατεσκευάσθη παρὰ τῆς δεσποίνης Βη-
ρίνης τῆς αὐτοῦ πενθερᾶς. Καὶ φοβηθεὶς μὴ σφαγῇ
ὅπό τινας τῶν τοῦ παλατίου, ὡς συνοικουσῆς τῆς πεν-
θερᾶς αὐτοῦ ἐν τῷ παλατίῳ, ποιήσας πρόκεσσον ἐν
Χαλκηδόνι ἔφυγεν ἐκεῖθεν βερέδοις καὶ ἀπῆλθεν εἰς
τὴν Ἰσαυρίαν ὡς ἔστι (78) βασιλεὺς (α). Ὅντινα
κατέλαβε φυγοῦσα τὴν ἰδίαν αὐτῆς μητέρα λάθρα καὶ
ἡ βασίλισσα Ἀριάδνη εἰς τὴν Ἰσαυρίαν· καὶ διήγεν
ἅμα τῷ ἰδίῳ αὐτῆς ἀνδρί.

Καὶ μετὰ τὸ φυγεῖν Ζήωνα τὸν βασιλέα καὶ Ἀριά-
δνην εὐθὺς προχειρίσατο ἡ αὐτὴ δεσποῖνα Βηρίνα
βασιλέα, στέψασα Βασιλίσκον τὸν ἴδιον αὐτῆς ἀδελ-
φόν· καὶ ἔδασιν οὖσιν ὁ αὐτὸς Βασιλίσκος ὁ ἀδελφὸς
Βηρίνης τῆς πενθερᾶς Ζήωνος ἐτὶ β'. Ἡ δὲ αὐτὴ
Βηρίνα ὅτε αὐτὸν βασιλέα ὠνόμασε καὶ ὕπατον μετὰ
Ἀρμάτου προαχθέντος παρὰ Βασιλίσκου στρατηλά-
του τοῦ μεγάλου [88] πραισέντου, καὶ ὑπάτευσαν οἱ
δύο.

Ὁ δὲ αὐτὸς Βασιλίσκος ἡ μόνον ἔδασιν οὖσιν,
ἔστειλε τὸν υἱὸν αὐτοῦ βασιλέα ὀνόματι Μάρκον· καὶ
ἔδασιν οὖσιν οἱ δύο.

Ἐπὶ δὲ τῆς αὐτοῦ βασιλείας Βασιλίσκου καὶ Μάρ-
κου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἐπαθεν ὁπὸ θεομηνίας πόλις τῆς

VARIE LECTIONES.

¹⁰ Βερίνης Ox. Sic et 8 p. seq. v. 6, 7

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(77) Τὸν παρὰ μονάριον τῆς ἁγίας Εὐφημίας. Μονὴ C
recentioribus idem quod *monasterium*; inde παρὰ-
μονάριος, *monasterii minister*; *mansionarium*, vocat
Anastasius. Petrum vero hunc, cognomento
Κναφῆτα, sive Fullonem, non Euphemiam, sed S.
Bassæ presbyterum fuisse; nec a Zenone imp. epis-
copatum creatum, sed Leonis I anno septimo epis-
copatum Antiochenum sibi abrupuisse testatur
Cedrenus.

HODII NOTÆ.

(α) Βερίνης. Βηρίνης C.
(α) Ὡς ἔστι βασιλεὺς. C ὡς ἦν βασ. ubi Du-
fresnio videtur legendum ἀφ' ἧς, ut est apud Pro-

A Post mortuum autem Leonem Juniorem, impe-
rium tenuit sacratissimus Zeno per annos xv.
Mense autem imperii sui octavo, Petrum, S. Euphe-
miae Chalcedonensis paramonarium, episcopum,
sive patriarcham Antiochensem constitutum, Antio-
chiam misit. Post vero quam duobus annis et de-
cem mensibus regnasset, cum Verina Augusta,
socrus ejus, ob negatam sibi quam ab eo postu-
laverat rem quampiam, insidias ei struxisset; su-
per his anxius animi, veritusque ne ab aliquo pa-
latinorum interficeretur (socrus enim in palatio
cum genero suo simul habitabat), Chalcedonem se
contulit: inde vero veredis (imperator licet esset),
in Isauriam 378 fugit. Quem imperatrix quoque
Ariadna, matrem suam clam fugiens, in Isauriam
B secuta est; ubi etiam cum viro suo degit.

BASILISCUS IMP. — Statim vero post Zenonis et
Ariadnae fugam, Verina Augusta Basiliscum, fra-
trem suum, diademate insignitum, imperatorem
renuntiavit. Imperium autem tenuit Basiliscus,
Verinae Zenonis socrus frater, annis ii. Consulem
quoque eodem, quo imperatorem, tempore desi-
gnavit Verina, una cum Armato, quem Basiliscus
ipse magni praesentis militiae magistrum consti-
tuerat: duo itaque hi consulatum una gesserunt.

Basiliscus vero simul ac imperare coepit, Mar-
cum filium suum imperatorem renuntiavit; ambo-
que simul regnarunt.

Imperantibus autem Basilisco et Marco filio,
divinam iram passa est Syriae Primae urbs, no-

(78) Ὡς ἔστι βασιλεὺς. Chr. Alexandrini interpres
ita vertit: *Atque inde veredis, velut imperator, pro-*
peravit in Isauriam: ac si imperatorum fuisset,
nec exercitu, nec satellitio stipatum eum veredis
fugere. Imo summæ potius Zenonis μικροφυλίας
argumentum hoc ponit auctor, eo quod, imperator
licet esset, ad laboriosum hunc vilemque cursum
descenderet, atque ἔκτοις ταχυδρόμοις, sive vere-
dis, a socrus suæ insidiis etiam se subduceret.

copium lib. i Vandal. cap. 7, εἰς Ἰσαυρίαν ἀφ' ἧς
δη ὥρμητο διαφυγόντος, i. e. unde ortus fuerat, ut
scribit Victor Tun.

mine Gabala, mense Septembri, sub ortum solis : A cui de novo instaurandæ, Basiliscus imperator libras auri L largitus est.

ZENO IMP. — Inter hæc Zeno imperator, numero milite stipatus, ex Isauria Constantinopolim rediit; missis Antiochiam Magnam militibus prædialiis, 379 sub Troconde duce. Petrus autem patriarcha, qui episcopus a Zenone creatus fuerat, ubi de his accepisset, Basilisci tamen partibus adhaesit. Basiliscus vero, audito Zenonis imperatoris adventu, misit Armatum, præsentis militiæ magistrum, omnibus, quas habuit in Thracia, Constantinopoli et palatio, copiis instructum : quem etiam adjuraverat per sanctum baptismum, ejus lavacro recenter intinctus fuerat, ne se Zenoni proderet. Armatus itaque copiis acceptis trajecit; quod ubi imperator Zeno intellexit, misso ad Armatum legato, multa ei pollicitus est, præsentis militiæ præfecturam perpetuam, filiumque ejus Cæsarem futurum. Armatus itaque, promissis hisce Zenonis allectus, [Basiliscum] prodidit, in Zenonis partes discedens : nec Zenoni venienti cum exercitu occurrit, sed via alia Isauriam petere statuit.

Zeno autem cum exercitu suo, per Pylas, quas vocant, trajecit; palatiumque cum militibus suis ingressus, ab exercitibus et senatu receptus est indictione xiv. De Prasinis vero satis securus erat : quippe hi Zenonem, ut qui partibus eorum faveret, percharum sibi habuerunt.

Basiliscus interim ubi audivisset imperatorem Zenonem venisse, palatiumque occupasse, ab omnibus, ipsa etiam Verina Augusta, socru ejus, 380 receptum; ipse, proditum se ab Armato videns, arreptis secum liberis et uxore sua, ad magnum protinus baptisterium ecclesiæ Magnæ Constantinopolitanæ se recepit, Theuderichum consulatum gerente.

Sacratissimus autem imperator Zeno, velo in usum circi exhibito, statim ascendit, ludosque spectavit, urbe tota reditum ei gratulante. Sic itaque receptus a suis, inter ipsa circensia, Magnam ad ecclesiam misit et a Basilisco et uxore ejus filioque insignia imperatoria abstulit : extractumque inde eum, cum uxore liberisque, data cautione nec capitibus multatum, nec neci eos traditum iri, amandavit eum cum suis in Limnas,

VARIE LECTIONES.

** νεοφωτιστου Ch., νεοφωτιστου Ox. " την στρατηλασίαν τῆς αὐτοῦ ζωῆς. « Chr. Alex. habet, ἕως τῆς αὐτοῦ ζωῆς, rectius. » Ch.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(79) Καὶ εἰς τὸ παλάτιον. Verba hæc, et præcedentia a RADERO pessime vertuntur, cui in mentem non venit, eis, cum accusativo, hoc loco ut et alibi frequentissime pro ἐν poni.

(80) Τὸν αὐτὸν Ἀρμάτιον. Armatus iste, et Harmatius, a scriptoribus varie dictus est.

(81) Ἐπὶ τῆς ὑπατείας Θεοδερῖου. Nihil minus : Zeno enim ad Constantinopolim reversus est, vel

Πρώτης Συρίας ὀνόματι Γάβαλα μηνὶ Γορπιαίῳ εἰς τὸ αὐγος· καὶ ἐχαρίσατο τῇ αὐτῇ πόλει ὁ βασιλεὺς Βασιλίσκος εἰς ἀνανέωσιν χρυσίου λίτρας ν.

Καὶ ἐπανῆλθε Ζήνων ὁ βασιλεὺς μετὰ πλήθους πολλοῦ ἐκ τῆς Ἰσαυρίας ἐπὶ Κωνσταντινουπόλιν, πέμψας εἰς Ἀντιόχειαν τὴν Μεγάλην παραφύλακας Ἰσαύρους καὶ στρατηλάτην Τροκόνην. Ἀκούσας οὖν Πέτρος ὁ πατριάρχης ὁ ὑπ' αὐτοῦ δεξάμενος τῆς ἐπισκοπῆς τὴν χειροτονίαν ὑπὲρ τοῦ μέρους Βασιλίσκου ἐποίει. Ὁ δὲ Βασιλίσκος μαθὼν τὴν τοῦ βασιλέως Ζήνωνος ἐπάνοδον, ἐπεμψεν Ἀρμάτιον τὸν στρατηλάτην τοῦ πραισέντου μετὰ πάσης ἧς εἶχε βοηθείας στρατοῦ ἐν Θράκῃ καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ εἰς τὸ παλάτιον (79), [89] ὀρκώσας αὐτὸν εἰς ἅγιον βάπτισμα νεοφωτιστοῦ ** μὴ προδοῦναι. Καὶ λαθὼν τὸ πλῆθος τοῦ στρατοῦ ὁ Ἀρμάτος ἐπέρασε· καὶ τοῦτο προμαθὼν Ζήνων ὁ βασιλεὺς ἐπεμψε πρὸς τὸν αὐτὸν Ἀρμάτιον (80) ἐπαγγελάμενος αὐτῷ πολλὰ καὶ τὴν στρατηλασίαν τῆς αὐτοῦ ζωῆς * καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ποιῆν Καίσαρα. Καὶ προτραπείς ὁ αὐτὸς Ἀρμάτος ὑπὸ Ζήνωνος βασιλέως προδωκεν, εὐρεθείς εἰς τὸ μέρος Ζήνωνος τοῦ βασιλέως· καὶ οὐκ ἐτί ὑπήντησε Ζήνωνι ἐρχομένῳ ὁ αὐτὸς Ἀρμάτος, ἀλλὰ δι' ἄλλης ἑδοξεν ἐπίνειν ὁδοῦ τῆς Ἰσαυρίας.

Ἐξορμήσας δὲ Ζήνων ἐπέρασεν ἀπὸ τῶν λεγομένων Πυλῶν καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ παλάτιον μετὰ τῶν ἱδίων ὀπλιτῶν Ἰνδικτιῶνι ιδ'· καὶ ἐδέχθη ὑπὸ τῶν στρατευμάτων καὶ τῆς συγκλήτου. Ἐθάρρει δὲ εἰς τὸ Πράσινον μέρος, ὅτι ἐφιλείτο παρ' αὐτῶν· ἔχαιρε γὰρ καὶ αὐτὸς Ζήνων ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ Πράσινον μέρος.

Ἀκούσας δὲ ἐξαίφνης Βασιλίσκος ὅτι Ζήνων ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ παλάτιον ὤρμησε καὶ εἰσῆλθε καὶ ὅτι ἐδέξαντο αὐτὸν πάντες· καὶ θηρίνα ἡ δέσποινα, ἡ πενθερὰ αὐτοῦ, λαθὼν οὖν Βασιλίσκος τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὰ τέκνα ἐφυγεν εἰς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν Κωνσταντινουπόλεως [90], εἰς τὸ μέγα φωτιστήριον, προδοθείς ὑπὸ Ἀρμάτου, ἐπὶ τῆς ὑπατείας Θεοδερῖου (81).

Ὁ δὲ θεοδικταὸς Ζήνων βασιλεὺς παρασχὼν πρὸ βήλον τοῦ ἱππικοῦ εὐθέως ἐλθὼν ἐθεώρησε· καὶ ἐδέχθη ἀπὸ πάσης τῆς πόλεως. Καὶ μετὰ τὸ δεχθῆναι, ἐν ὧσιν θεωρεῖ, ἐπεμψεν εἰς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν καὶ ἔπηρε παρὰ Βασιλίσκου καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καὶ τῆς γυναίκας αὐτοῦ τὸ σχῆμα τῆς βασιλείας· καὶ ἐκβαλὼν αὐτὸν καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ ὑπὸ λόγον ὅτι οὐτε ἀποκαφαλίζονται οὔτε σφαγιάζονται ἐπεμψεν αὐτὸν καὶ τοὺς αὐτοῦ εἰς Λι-

Basilisco et Armato eoss., vel anno sequente, quo vel nulli erant consules, ut Marcellinus comes, vel Armatus solus consulatum gessit, ut Victor vult; cum Theodoricus non ante septimum post hæc, vel octavum annum ad consulatum proventus fuerit. Vide Chr. Alex., Victorem, et Marcellinum.

μνας (b) κάστρον ἐν Καππαδοκίᾳ. Καὶ ἐβλήθησαν εἰς ἓνα πύργον τοῦ κάστρου καὶ ἀνεχρίσθη (c) ἡ θύρα (82) καὶ ἐφύλαττον τὸν πύργον καὶ τὸ κάστρον Αἰμίνας πλῆθος στρατιωτῶν Ἰσαύρων πολὺ, ὥς λιμοκτονήσας οὗτος Βασιλίσκος καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ ἀπέδωκαν τὰς ψυχὰς· καὶ ἐτάφησαν ἐκεῖ εἰς τὸν αὐτὸν πύργον ἐν Καππαδοκίᾳ.

Καὶ ἐβασίλευσε Ζήνων μετὰ τὴν ἐπανάσταν αὐτοῦ ἄλλα ἔτη ιβ', τοῦτ' ἐστὶ τὰ πάντα ἔτη ἐβασίλευσε ιε' καὶ μῆνας δύο· τινὲς δὲ καὶ τὰ δύο ἔτη Βασιλίσκου εἰς τὴν αὐτοῦ τάσσοι βασιλείαν. Ὁ δὲ [91] αὐτὸς Ζήνων βασιλεὺς ἐπανελθὼν εὐθέως καθέλει Πέτρον τὸν ἐπίσκοπον καὶ πατριάρχην Ἀντιοχείας· τῆς Μεγάλης, ὡς φίλον Βασιλίσκου, καὶ ἐξώρισεν αὐτὸν εἰς Εὐχάϊτα εἰς τὴν Ποντικὴν (83), καὶ ἐποίησεν αὐτ' αὐτοῦ Στέφανον ἐπίσκοπον Ἀντιοχείας. Ἔδωκε δὲ ὑπὲρ τῆς ἐπανάσταν αὐτοῦ οὗτος βασιλεὺς Ζήνων δωρεὰς πᾶσι τοῖς ὑποτελέσειν αὐτοῦ. Ἐν δὲ τῇ αὐτοῦ βασιλείᾳ ἐσφάγη ὁ ἐπίσκοπος Στέφανος (84) Ἀντιοχείας εἰς καλὰ μίαν οὐρανὴν ὅτι ὑπὸ τοῦ κλήρου τοῦ ἰδίου, ἐξω τῆς αὐτῆς πόλεως εἰσελθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν Ἁγίων Τεσσαράκοντα, εἰς τὰ λεγόμενα Βαριλαῖ, ὡς Νεστοριανός· καὶ ἐβρίθη τὸ λείψανον αὐτοῦ εἰς τὸν Ὀρόντην ποταμόν. Καὶ μαθὼν Ζήνων ὁ βασιλεὺς ἐποίησεν ἐπίσκοπον καὶ πατριάρχην ἄλλον ὀνόματι Καλανδίου ὅτι ἐν τῇ αὐτῇ Ἀντιοχείᾳ πόλει τῆς Συρίας· καὶ ἐξωρίσθη καὶ αὐτός, ὡς Νεστοριανός· καὶ ἀνεκλήθη ὅτι τοῦ αὐτοῦ Ζήνωνος βασιλείᾳ ὁ ἐπίσκοπος Πέτρος ἐκ τῆς ἐξορίας, τοῦ δήμου τῶν Ἀντιοχείων αἰτησάντων καὶ τοῦ κλήρου· καὶ ἐλθὼν ἀπὸ Εὐχάϊτων ἐγένετο πάλιν πατριάρχης· καὶ ἀπέθανεν εἰς τὸν ἰδίον αὐτοῦ ὄρον ἐν Ἀντιοχείᾳ.

[92] Ἐπὶ δὲ τῆς τοῦ Ζήνωνος βασιλείας προεχρίσθη παρ' αὐτοῦ κατὰ συντάξεις καὶ ἐγένετο Καίσαρ ὁ υἱὸς Ἀρμάτου τοῦ στρατηλάτου πραισέντου ὀνόματι Βασιλίσκος· καὶ συνεκάθητο τῷ αὐτῷ Ζήνωνι Βασιλίσκος εἰς τὸ ἱππικὸν θεωροῦντι, καὶ ἐτίμα τοὺς ἡνιόχους ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ Καίσαρ. Ὁ δὲ Ζήνων λογισάμενος ὅτι ἐπιώρκεσεν ὅτι Ἀρμάτος ὁ στρατηλάτης τοῦ πραισέντου, ὁ πατήρ τοῦ Καίσαρος, ἐπομοσάμενος εἰς τὸ ἅγιον βάπτισμα Βασιλίσκου τῷ βασιλεὶ μὴ προδοῦναι αὐτὸν, καὶ προτραπείας παρ'

A Cappadociæ castellum : in cujus turrim quamdam conjectus, porta ejus muro obstructa, castelloque a præsidio militari Isaurico custodito, ipse tandem, cum uxore liberisque fame necatus interiit, turrim hanc pro sepulcro consecutus.

Zeno autem imperator post reditum suum annos xii regnavit : in universum itaque complevit annos xv et menses ii : quibus etiam nonnulli duos illos, quibus Basiliscus imperavit, annos annumerant. Cæterum Zeno imperator, statim a reditu suo, Petrum episcopum et patriarcham Antiochiæ Magnæ, tanquam qui Basilisci partibus adhæserat, episcopatu ejectum, in Euchaita, Ponti urbem, relegavit ; Stephano in locum ejus suffecto. Tributariis autem suis omnibus, ob reditum suum felicem, munera largitus est Zeno imperator. Eodem imperante Zenone, clerus Antiochenensis Stephanum, episcopum suum, quod Nestorii esset sectator, extra urbem, Quadraginta Sanctorum ad Synaxim, quæ Barlais (uῦ vocant) habebatur, ingredientem, calamis præacutis confecerunt ; corpusque ejus mortuum in Orontem fluvium projecerunt. Imperator autem Zeno, de his certior factus, Calandionem quemdam, episcopum et patriarcham Antiochiæ Syriæ constituit : verum hic quoque, quod Nestorianus esset, exterminatus est. Tum vero imperator, clero populoque Antiocheni hoc ab eo flagitantibus, Petrum episcopum ab exilio revocavit. Hic itaque ab Euchaitis revocatus, et in patriarchatum restitutus, in sede sua Antiocheni finivit vitam.

Cæterum imperator Zeno Basiliscum, Armati præsentis militiæ magistri filium, ex pacto Cæsarem renuntiavit. Zenoni itaque circensia spectanti, Basiliscus etiam assidebat ; Cæsarque simul, cum imperatore, aurigantibus præmiis exhibuit. At vero imperator, Armati, præsentis militiæ magistri, Cæsaris patris, perjurium animo suo recogitans ; et quod per sacrum baptismum Basilisco juraverit se eum non proditurum esse : Hortatu tamen meo, inquit, adductus, prodidit

VARIE LECTIONES.

⁸² ἐξουθέντα Ox. ⁸³ Καλανδίου Ox. Conf. Candidum, Photii cod. 79, Cedrenum, p. 353 D. ⁸⁴ λογισάμενος Ch., λογησάμενος Ox. ⁸⁵ ἐπιώρκεσεν Ox. ⁸⁶ αὐτὸν Ch., αὐτῷ Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(82) Καὶ ἀνεχρίσθη ἡ θ. Ἀναχρίω hic novo plane sensu accipitur, pro, obturo : quo etiam modo παρὰ τὸν fere usurpatur a Jo. Tzetze, chil. 1. hist. 14. Μόρον δὲ ταύτας παρελθεῖν φασὶ τὸν Ὀδυσσεύα, Κηφῶ μὲν παραγίσαντα τὰ τῶν ἐταίρων ὄντα.

(83) Εἰς Εὐχάϊτα εἰς τὴν Ποντικὴν. Urbs hæc varie dicta est, τὰ Εὐχάϊτα, ut hoc loco, et apud Cedrenum : ἡ Εὐχάϊτα, et Εὐχάνια etiam legitur apud Zonaram. Theodoropolis autem alio nomine deinceps vocata est, uti idem testatur tom. II in

D Joanne Zimisca. Cæterum Cedrenus Petrum Fullonem a Zenone in Pityos relegatum, ad S. Theodorum vero in Euchaitis clam confugisse asserit.

(84) Ἐσφάγη ὁ ἐπίσκοπος Στέφανος. Eadem refert Evagrius, et ex eo Nicephorus ; nisi quod, ubi Noster a clero, illi a populo Antiocheno Stephanum occisum esse tradunt. Ubi obiter notandum, Nicephori interpretem παῖδας Ἀντιοχείων, qua voce Nicephorus cum Evagrion usus est, Antiocheni pueri, inepte reddidisse.

HODII NOTÆ.

(b) Αἰμίνας. Sic C, ubi vide Dufresn.

(c) Ἀνεχρίσθη. C. ἀνιχοδομήθη.

enim et mortis et **382** auctor fuit, imperio meo (uti ait ipse) se præstans fidelem. Quin et ubi primum adoleverit Cæsar filius ejus, omnino et fidem suam erga me violabit. At ego illi fidem meam liberavi, ipsum patricium protinus, militæque præfectum constituendo; filium etiam ejus Cæsarem repuntlapdo. Imperator itaque Armatum, tanquam perjurum, occidi jussit: quod et factum est interim dum, Decimum pertransiens, circum ingrederetur ludos spectaturus. Post eadem Armati, Basiliscum filium ejus, adolescentulum, Cyzici, quæ Hellesponti metropolis est, episcopum designavit.

Hujus sub imperio Samaritani, Palestinam incolentes, tyrannidem capessentes, Justasam quemdam, Samaritanum, latronum principem, diademate cinxerunt. Hic itaque, Cæsaream ingressus, circensia spectavit; multosque Christianos interfecit, Porphyrio tunc temporis Syriae Primæ præfecturam tenente. Quin et S. Procopii quoque templum coneremavit, Timotheo tum sedem Cæsariensem occupante. Supervenientes autem ei Palestinæ dux Asclepiades cum copiis suis et Rheges, latronum insectator, Cæsariensis axiomatice cum Arcadiacis, Justasam adorti sunt: prælioque commisso, comprehensum tyrannum capite multarunt, caputque ejus regiumque diadema Zenoni imperatori miserunt. Zeno itaque synagogam **383** Samariticam, quæ in monte Gargazi habuerunt; in oratoriam aedem convertit, sanctæ Deiparæ Mariæ sacram; insaurato etiam Sancti Procopii templo. Quinetiam et Samaritarum potentiorum bonis publicatis, edicto cavit, ne quis ex Samaritis deinceps militaret. Sic itaque

ἡμῶν προέδωκεν αὐτὸν καὶ ἀπέθανεν. Πῶς³⁷ τῇ ἐμῇ, φησί, βασιλεῖα πιστὰ φυλάξει (85); μικρὸν γὰρ, ἐὰν ἀνδρωθῇ³⁸ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ Καῖσαρ, πάντως καὶ ἐμὲ παραβαίνει. Ἐγὼ δὲ οὐ παρέδην αὐτόν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ἐποίησα ἐπὶ τόπῳ πατρικίῳ καὶ στρατηλάτῃ καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Καῖσαρα· ἐκέλευσεν οὖν σφαγῆναι τὸν Ἀρμάτον, ὡς ἐπιρρὸν, καὶ ἐσφάγη, ὡς ἀνέρχεται· κατὰ τὸ Δέκιμον (86) (d), εἰς τὸ ἱππικὸν θεωρῆσαι. Καὶ μετὰ τὸ φονευθῆναι Ἀρμάτον τὸν υἱὸν αὐτοῦ Βασιλίσκον τὸν Καῖσαρα [95] παιδίον ὄντα ἐχειροτόνησεν ἐπίσκοπον ἐν Κυζίκῳ τῇ μητροπόλει τῆς Ἑλλησπόντου.

Ἐπὶ δὲ τῆς αὐτοῦ βασιλείας τυραννήσαντες οἱ Σαμαρείται ἐν Παλαιστίνῃ ἐστέφαν λῃσταρχὸν ὀνόματι Β *Ἰουστασάν* (e) Σαμαρείτην· καὶ εἰσῆλθεν ἐν Καίσαρειᾳ καὶ ἐθεώρησεν ἱππικὸν καὶ ἐφόνευσεν πολλοὺς Χριστιανοὺς ἡγεμονεύοντος τῆς πρώτης Παλαιστίνης Πορφυρίου. Ὁ δὲ αὐτὸς Ἰουστασὰς ἔκαυσε τὸν Ἅγιον Προκόπιον (f) ἐπὶ Τιμοθέου ἐπισκόπου Καίσαρειας. Καὶ ἐλθὼν ὁ δοῦξ Παλαιστίνης Ἀσκληπιάδης μετὰ τῆς αὐτοῦ βοηθείας καὶ ὁ ληστοδιώκτης (g) Ῥήγης, ὁ ἀξιωματικὸς Καίσαρειας³⁹, μετὰ τῶν Ἀρχαδιακῶν (h), ὁρμήσαντες κατ' αὐτοῦ συνέβαλον αὐτῷ καὶ παρέλαβον αὐτόν· καὶ ἀπεκεφάλισαν τὸν αὐτὸν Ἰουστασάν, καὶ ἐπέμψθη ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ μετὰ τοῦ διαδήματος τῷ βασιλεῖ Ζήνωνι. Καὶ εὐθὺς ὁ βασιλεὺς Ζήνων ἐποίησε τὴν συναγωγὴν αὐτῶν τὴν οὖσαν εἰς τὸ Γαργάζι⁴⁰ ὄρος (87) εὐκτήριον οἶκον τῆς *Ἁγίας Θεοτόκου Μαρίας*, ἀνανεώσας [94] καὶ τὸν *Ἅγιον Προκόπιον*, ποιήσας διάταξιν μὴ στρατεύεσθαι Σαμαρείτην (88), δημεύσας καὶ τοὺς εὐπόρους αὐτῶν· καὶ ἐγένετο κατὰστασις.

res ad pacem redacta est.

VARIÆ LECTIONES.

³⁷ πῶς — φυλάξει: Chron. Pasch. p. 526 C, et Malalæ codex ab sec. manu, ὡς — φυλάξας Ox. ³⁸ ἀνδρωθῇ Ox. ³⁹ Καίσαρειας Gh., Καίσαρας Ox. ⁴⁰ Γαργάζι. Γαρίζιν Ch. et Ducangius in Chron. V. ad p. 62 E.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(85) Ὡς τῇ ἐμῇ βασιλεῖα, φησί, πιστὰ φυλάξας. C. r. Alex. habet, πῶς τῇ ἐμῇ βασ. πιστὰ φυλάξει· ad quam lectionem codicem etiam nostrum ms. recenti manu correctum inveni. Ceterum ubi sensus aliquis inde elici poterit, lectionem veterem retinere satius est.

(86) Κατὰ τὸ Δέκιμον. Chr. Alex. habet, κατὰ τὸ δέκιμον, corrupte: quod a Radero redditur, in *speciem*, etc. Ceterum τὸ Δέκιμον loci cujusdam circo vicini nomen fuisse videtur. Occurrit iterum infra, ubi de Illo ab imperatrice insidiis petita mentio facta est: Καὶ ἱππικὸν ἀγομένου, ὡς ἀνέρχεται διὰ τῶν πωλητικῶν ἐπὶ τὸ Δέκιμον, ἔκρουσεν αὐτόν ὁ προστρατὴς γκολάριος, etc.

(87) Εἰς τὸ Γαργάζι ὄρος. Chr. Alex. legit, εἰς τὸ καλούμενον Γαργαζίδην. Suspicio legendum τὸ Γαρίζιν ὄρος. Mons enim Garizin Samariæ imminet; in quo celeberrimum erat templum illud a

Samaritanis sacrifici et orationis causa frequentatum, atque causa tali exstructum. Tempore Alexandri Macedonis Manasses, Jaddi pontificis Judæorum frater, eo quod alienigenam duxisset uxorem, Nicassam nempe, Sanabelletis Samariæ ducis filiam, ab altari pulsus est. Socero Manasses rem desert, qui ei pollicetur, si filiam suam retineret, se ei et sacerdotium conservaturum, atque etiam pontificem, et ducem eorum locorum quibus ipse imperaret, eum creatorum. Annuit Manasses: exstructo itaque in Garizino monte templo, Sanabellet generum suum pontificem ibidem constituit, cui exiade adhesit populus Samaritanus. Vide Josephi Antiquit. Judaic. lib. xi, cap. 8. Ad hunc montem respexit Samaritana, Joan. cap. iv, dicendo: *Patres nostri in hoc monte adorant* etc.

(88) Μὴ στρατεύεσθαι Σαμαρείτην. Pœnæ hujus, qua criminalibus aliquando civili, quandoque mi-

IIODII NOTÆ.

(d) Δέκιμον. De Decimo vide Dufresn. in CP. Christ., lib. ii, sect. 4, n. 5.

(e) Ἰουστασάν. C Ἰουστουσάν. Editio Seal. Ἰουστασάν semel ac iterum præfert. Mox in C Οὐστασδ corrupte, et statim Ἰουστασάν.

(f) Τὸν Ἅγιον Προκόπιον. C τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Πρόδου, mendose, ut patet ex seq., ubi Nostro

convenienter ἀνανεώσας καὶ τὸν οἶκον τοῦ ἁγίου Προκοπίου.

(g) Ὁ ληστοδιώκτης. C. ὡς ληστ. ubi legi placet Dufresnio καὶ ληστ. vel ὡς καὶ ληστ. De hoc magistratu vide eundem in Gloss. Med. Græcit.

(h) Ἀρχαδιακῶν. C Ἀρχαδιανῶν. Sed cod. Vat. cum Nostro concinit.

Ἐπὶ δὲ τῆς αὐτοῦ βασιλείας Θεοδερῖχος ὁ ἀπὸ ὑπάτων, ὁ υἱὸς Οὐαλέμερος (89), ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀνατραφεὶς καὶ ἀναγνούς, στρατηλάτης ὢν πραισέντων καὶ ἑωρακὺς τί ὑπέσθη Ἀρμάτος, φοβηθεὶς τὸν βασιλεῖα Ζήνωνα, ἔλαβε τὴν ἰδίαν βοήθειαν καὶ ἐξῆλθεν ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως, ἐπὶ Σαλαβρίαν ἀπὸ τῶν διὰ τοὺς ἐκεῖ καθεζομένους ἀριθμούς. Καὶ τυραννήσας παρέλαβε τὴν Θράκην πᾶσαν· καὶ ἦλθε κατὰ τοῦ βασιλέως Ζήνωνος ἕως Συκῶν πέραν κατέναντι Κωνσταντινουπόλεως, κόψας καὶ τὸν ἀγωγὸν τῆς πόλεως. Καὶ ποιήσας ἡμέρας πολλὰς, καὶ μὴ δυνήθεις βλάψαι τὸν βασιλεῖα, ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν ὁρμήσας ἐπὶ τὴν Ῥώμην (90), τότε κατεχομένην ὑπὸ τοῦ Ὀδοάκρου, ῥήγης τῶν Βαρδάρων. Καὶ πολέμησας αὐτῷ κατὰ γνώμην καὶ προδοσίαν τῆς συγχελῆτου Ῥώμης, παρέλαθεν ἀνεπηρέαστως³¹ τὴν αὐτὴν Ῥώμην καὶ τὸν Ὀδοάκρον ῥῆγα· καὶ ἐφόνευσεν αὐτὸν καὶ κατέσχε τῆς Ῥώμης, [95] γενόμενος αὐτῷ αὐτοῦ ῥῆξ ἐν αὐτῇ ἔτη μζ' (91). Καὶ ἐφιλιώθη Ζήνωνι μετὰ ταῦτα τῷ βασιλεῖ, καὶ πάντα ὅσα ἔπραττε κατὰ γνώμην αὐτοῦ, καὶ τοὺς ὑπάτους χρηματίζων Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοὺς ἐπάρχους τῶν πραιτωρίων, καὶ τὰ κωδικίλλια³² (92) μὲν τῶν αὐτοῦ ἀρχόντων τῶν μεγάλων ἀπὸ τοῦ βασιλέως Ζήνωνος ἔδεχτο, μνηύων αὐτῷ τίνα ἤθελε προαχθῆναι· καὶ τοὺς σκηπίοντας δὲ τῶν ὑπάτων (93) ἐπὶ τοῦ βασιλέως αὐτοῦ ἐλάμβανεν³³.

Ἡ μόνον δὲ ῥῆξ ἐγένετο ὁ αὐτὸς Θεοδερῖχος, προσῆλθεν αὐτῷ μία χήρα, συγχελητικὴ Ῥώμης, ὀνόματι Ἰουβενάλια, διδάσκουσα αὐτὸν, ὅτι Τριάκοντα³⁴ ἔτη ἔχω δικαζομένη μετὰ τοῦ πατρικίου Φίρμου· ἀλλὰ εὐλύτωσόν με. Καὶ ἐνεγκὼν τοὺς δικολόγους (i) τῶν ἀμφοτέρων μερῶν εἶπεν αὐτοῖς· Εἰ μὴ διὰ τῆς αἰρίων καὶ τῆς μετ' αὐτῆς³⁵ δώσετε³⁶ αὐτοῖς τὸν ὄρον καὶ ἀπαλλάξετε αὐτούς³⁷, ἀποκεφαλίζω ὑμᾶς. Καὶ καθίσαντες διὰ τῶν δύο ἡμερῶν εἶπαν τὰ δοκοῦντα τοῖς νόμοις, δεδωκότες αὐτοῖς ὄρον καὶ ἀπαλλάξαντες αὐτούς. Καὶ ἄψαα κηρούς (j) Ἰουβενάλια προσῆλ-

Eodem imperante, Theuderichus quidam, exconsul, Valemeris filius (qui Constantinopoli nutritus litterisque imbutus fuerat, et praesentis militiae tandem magister constitutus), cum Armatus fatum apud se reputasset, metuens sibi ab imperatore Zenone, relicta Constantinopoli, et assumptis secum copiis suis, in Salabriam devenit, ob numeros militares ibi collocatos. Tyrannidem vero abripiens, Thraciam universam occupavit: quin et contra Zenonem imperatorem armam movens, ad usque Syce-num trajectum, Constantinopoli e regione situm, penetravit; aquaeductu etiam urbis exciso. Cumque per multos dies urbi incubuisset, nihil tamen imperatorem laedere potuerit; inde movens, Romam tendit, Odoacri, Barbarorum regi, iam parentem. Quicum inito praelio, ex senatorum consensu et proditione urbem Romam ipsumque Odoacrem nullo negotio cepit. Quo occiso, ipse Romanum regnum sibi vindicavit, regnavitque ibi per annos xlvii. Theuderichus autem, posthac in gratiam cum Zenone rediens, omnia ad mentem ejus agitabat: consules etiam ipse Constantinopolitanos 384 et praetorio praefectos designans; a Zenone imperatore itidem magistratum suorum primariorum omnium codicillos, consulum etiam scipiones (indicatis prius, quos ad dignitatem illam provecctos ipse vellet), accepit.

Jus vero regium apud Theuderichum solum remansit. Accedit autem ad eum patricia quaedam Romana, nomine Juvenalia, femina vidua, his verbis eum interpellans: Causam, [o rex,] quae mihi cum patricio Firmo interessit totis jam xxx annis, tu mihi expedi. Accersitis itaque utriusque partis causidicis: Nisi (inquit eis) intra bidduum litibus istis ad exitum perductis, clientes hosce dimiseritis, capite vos plectam. Causa itaque per bidduum agitata, causidici sententiam juxta leges ferebant et litigantes dimiserunt. Juvenalia

VARIAE LECTIONES.

³¹ ἀνεπηρέαστως Ch., ἀνεπερέαστως Ox. ³² κωδικιᾶλλια Ox., κωδικίλλια Ch. ³³ ἐλάμβανεν. Ἡ μόνον ἐλάμβανε· μόνον Ox. ³⁴ τριάκοντα ἔτη. « Chr. Alex. habet, τρία ἔτη. » Ch. ³⁵ μετ' αὐτῆς. μετ' αὐτὴν Ch. ³⁶ δώσετε Ch., δόσετε Ox. ³⁷ αὐτοῖς Ch., Chron. p. 327 C, αὐτοῖς Ox.

ED. CHILMEAD NOTÆ.

litari tantum, est et ubi alterutro munere fungendo interdictum fuit, frequens apud auctores occurrit mentio. Noster etiam supra hæc habet, in Marciano, qui tumultuantes Prasinus poena hujusmodi coercuit: "Ὅστις καὶ διάταξιν αὐτοῦ θέλων ἐξεφώνησε (ταραχῆς γενομένης παρὰ τῶν τοῦ Πρασίνου μέρους) μὴ πολιτεύεσθαι Πρασίνοις, μήτε στρατεύεσθαι, ἐπὶ ἑτῇ τρία.

(89) Ὁ υἱὸς Οὐαλέμερος. Theuderichus, sive Theodericus, Theodemirius erat filius; Valemir vero ejus patruus erat. Vide Paul. Diac. lib. xvi et Jornand. De reb. Get. cap. 52.

(90) Ὁρμήσας ἐπὶ τὴν Ῥώμην. Ista a vero aliena sunt: non Romam enim, sed Ravennam

tenuit Odoacer: qua post triennalem tandem obsidionem capta, Theudericus Odoacrem, dolo licet, interemit tamen, uti testantur Procopius Gothic. lib. i; Paul. Diacon. lib. xvi; Jornand. De rebus Geticis, cap. 57.

(91) Ἐτῇ μζ'. Triginta tantum annos eum regnasse asserit Jornandes, De regn. success. in Zenone.

(92) Καὶ τὰ κωδικιᾶλλια. Scr. κωδικίλλια, κωδικίλλος, et κωδικίλλιον, codicillus.

(93) Καὶ τοὺς σκηπίοντας δὲ τῶν ὑπάτων. σκηπίων, et σκιπίων, scipio est; quo vocabulo auctor symbolum, sive insigne consulare signare videtur.

HODII NOTÆ.

(i) Δικολόγους. Causidicos vertit interpret noster: hæret Dufresnius; nam si advocati, inquit, seu causidici sive patroni, quæ vis est vocabuli, intelligantur, ii non judicant; si judices ipsi, numerus videtur obsistere, tametsi ii satis indicantur voce

καθίσαντες. Eum vide.

(j) Κηρούς. Cum accensis cereis Theodoricum convenit senatrix illa, quo ampliorem honorem exhiberet. De quo more videatur Dufresny. ad locum.

itaque cereis accensis, ad regem venit; gratiasque ei egit, quod a lite absoluta esset. Theuderichus autem caudicibus indignatus est, accersitisque dixit: Quorsum, quam uno biduo extricatis, causam in totos triginta annos traxistis? Caudicibus itaque utriusque partis capite truncavit: metusque inde reliquis incessit ingens. Decretum etiam de singulis legibus edidit.

Deinde Roma relicta, Ravennæ, urbi maritimæ, ad vitæ exitum habitavit. **385** Post quem demortuum, Romanum regnum obtinuit Alarichus, ejus nepos. Arianus vero erat, id est, *Exocionita*.

Imperante autem Zenone, secundas divinæ iræ vices perpressa est Constantinopolis; parva urbis parte, ad Taurum usque, terræ tremoribus concussa. Quo tempore etiam sexta vice passa est Nicomedia, Bithyniæ metropolis; Helenopolis etiam, ejusdem provinciæ urbs. Quibus instaurandis imperator plurima largitus est.

Eisdem temporibus adversus imperatorem insurgens illud patricius, Isaurus natione, imperatoris etiam amicus, quique eum ex Isauria, quo confugerat imperator, Constantinopolim reduxerat. Quo ubi cum imperatore advenisset, consiliis invicem communicatis, Zenonem fidenter hortatus est illud, uti socrum suam ex urbe ejiceret; ne deinceps ei, ut antea insidiaretur. Imperator itaque illum in Isauriam remisit, uti Longinum fratrem suum inde abduceret. Descendens itaque illud in Isauriam, commorabatur ibi; imperatori interim rescribens, velle se per Verinam augustam, Zenonis imperatoris socrum, libellum indemnitalis a Zenone imperatore, a quo metuebat sibi, accipere. Suadebat itaque Zeno Verinam **386** Augustam socrum suam in ea de quibus ipse cum illo consilium habuerat; nempe uti in Isauriam descendens, illo libellum indemnitalis ab imperatore, quem metuebat, concederet; simul etiam inde eum cum Longino, Zenonis fratre, abduceret. Verina itaque, in Isauriam descendens, ab illo accepta est: qui deinde eam in castrum quoddam Isauricum, a presidio numeroso custoditum, inclusit. Ipse interim, accepto secum Longino, imperatoris fratre, Constantino-

A θεν αὐτῷ, εὐχαριστοῦσα³⁸ ἔτι [96] εὐλυτῶθη³⁹ τῆς δίκης· καὶ ἡγανάκτησεν ὁ αὐτὸς Θεουδέρικος κατὰ⁴⁰ τῶν δικολόγων, καὶ ἀγαγὼν αὐτοὺς εἶπεν αὐτοῖς· Διὰ τί, ὃ ἐποίησατε εἰς δύο ἡμέρας καὶ ἀπηλλάξατε αὐτοὺς, εἰς τριάκοντα ἔτη οὐκ ἐποίησατε; καὶ πέμψας ἀπεκεφάλισεν τοὺς δικολόγους τῶν ἀμφοτέρων μερῶν, καὶ ἐγένετο φόβος πολὺς. Καὶ ἐποίησε διατάξιν περὶ ἐκάστου νόμου.

Καὶ ἐξελθὼν ἀπὸ τῆς Ῥώμης ᾤκησεν τὴν Ῥαβενναν⁴¹, πόλιν παράλιον, ἕως θανάτου αὐτοῦ. Καὶ μετὰ θάνατον αὐτοῦ ἐγένετο ῥῆξ Ῥώμης ὁ ἔκγονος αὐτοῦ⁴² (94) Ἀλάρικος (k). Ἦν δὲ Ἀρειανὸς τῷ δόγματι, ὃ ἐστὶν Ἐξακιονίτης (95) (l).

Ἐπὶ δὲ τῆς βασιλείας Ζήνωνος ἔπαθεν ὑπὸ θεομηνίας σεισμοῦ τὸ δεύτερον αὐτῆς πάθος Κωνσταντινούπολις ἐπὶ ὀλίγον διάστημα, ἕως τοῦ Ταύρου. Ἐπαθε δὲ τότε καὶ Νικομήδεια, μητρόπολις τῆς Βιθυνίας, τὸ ἔκτον αὐτῆς πάθος, ὁμοίως δὲ καὶ Ἐλενούπολις⁴³ τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας· καὶ πολλὰ παρέσχεν αὐτοῖς ὁ αὐτὸς Ζήνων.

Ἐν δὲ τῇ αὐτοῦ βασιλείᾳ ἀντήρην ὁ πατρίκιος Ἰλλοῦς⁴⁴ ὁ Ἰσαυρος, ὁ φίλος τοῦ αὐτοῦ βασιλέως Ζήνωνος, ὁ ἀναγαγὼν τὸν αὐτὸν βασιλεῖα Ζήνωνος μετὰ βοηθείας πολλῆς τὴν δευτέραν αὐτοῦ ἐπάνοδοσιν [97] ἀπὸ τῆς Ἰσαυρίας, ὅτε ἐφυγεν ἀπὸ Κωνσταντινούπολεως βασιλεύων. Ὅστι· Ἰλλοῦς ἀνῆλθεν ἐν Κωνσταντινούπολιν μετὰ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως Ζήνωνος· καὶ ὡς θαρβύμενος παρ' αὐτοῦ καὶ θαρβῶν αὐτῷ, ἐβουλεύσατο μετὰ τοῦ αὐτοῦ Ζήνωνος ὁ Ἰλλοῦς ὥστε ἐκδιληθῆναι τὴν πενήτην τὸν αὐτοῦ Ζήνωνος ἀπὸ Κωνσταντινούπολεως, ἵνα μὴ πάλιν ἐπιβουλεύσῃ, ὡς πρῶτον. Καὶ πέμπει τὸν αὐτὸν Ἰλλόν⁴⁵ ὁ Ζήνων εἰς τὴν Ἰσαυρίαν, ἵνα ἐνέγκῃ Λογγίνον τὸν ἀδελφὸν Ζήνωνος. Καὶ κατελθὼν ὁ αὐτὸς Ἰλλοῦς⁴⁶ ἀπέμεινεν εἰς τὴν Ἰσαυρίαν, γράφων, φησὶ, Ζήνωνι ὥστε λαβεῖν αὐτὸν λόγον διὰ Βηρίνης⁴⁷ τῆς δεσποίνης, τῆς πενθερᾶς τοῦ αὐτοῦ Ζήνωνος βασιλέως, ὡς φοβούμενος τὸν βασιλεῖα Ζήνωνος. Καὶ ἔπεισε τὴν αὐτὴν δεσποινὴν Βηρίναν ὁ βασιλεὺς Ζήνων, ὁ γαμβρὸς αὐτῆς, κατὰ τὰ δόξαντα μεταξὺ Ἰλλοῦ καὶ τοῦ αὐτοῦ Ζήνωνος, ὥστε κατελθεῖν καὶ δοῦναι Ἰλλοῦ λόγον ἀπαθείας, ὡς φοβούμενος Ζήνωνος, καὶ ἀνεγκάμει αὐτὸν καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Λογγίνον. Καὶ κατήλθεν ἡ αὐτὴ Βηρίνα εἰς τὴν Ἰσαυρίαν· καὶ δεξιόμενος αὐτὴν Ἰλλοῦς

VARIÆ LECTIONES.

³⁸ εὐχαριστοῦσα Ch., εὐχαριστῶσα Ox. ³⁹ εὐλυτῶθη Ch., εὐλυτῶθην Ox. ⁴⁰ κατὰ Chron., μετὰ Ox. ⁴¹ Ραβενναν Ox. ⁴² Ἀλάρικος. Ἀταλάρικος; Ch., Chron. Conf. ad p. 55 A. ⁴³ Ἐλεηνούπολις Ox. ⁴⁴ Ἰλλοῦς. Ἰλλοῦς Ox. hic et 45. ⁴⁵ Ἰλλόν. Sic et Cedrenus p. 354 C. Malchus apud Suidam v. Παμπρέπιος, ubi est etiam quod ab Ἰλλοῦ, formari non potuit Ἰλλας. Malalas autem variare formas nominum vocabulorumque solet. Fallitur Toupus Emend. vol. I, p. 262. ⁴⁶ Ἰλλοῦς Ox. Eodemque accentu p. 386-389. ⁴⁷ Βερίνης Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(94) Ὁ ἔκγονος αὐτοῦ Ἀλάρικος. Scr. Ἀταλάρικος. Theuderichum enim in regno excepit nepos ejus Athalaricus, Amalasuenthe filia, et Eutarici filius. Vide Jornand. De reb. Getic. cap. 69; Procopium etiam, Gotthicor. lib. I.

(95) Ὁ ἐστὶν Ἐξακιονίτης. Legendum Ἐξωκιονίτης, uti supra monuimus. Chr. Alexandrini interpres ista Atalaricum respicere vult: ego vero

D ad Theudericum potius referenda existimo, qui quidem Arianus erat: cum Athalaricus, ob ætatem teneram (octennis enim tantum, ut Procopius Gothic. lib. I, vel saltem vix decennis, ut Jornandes vult, ad regnum evectus est), de controversiæ fidei articulis ut parum sollicitus fuerit, necesse est.

HODII NOTÆ.

(k) Ἀλάρικος. C Ἀταλλάρικος.

(l) Ἐξακιονίτης. C hoc loco Ἐξωκιονίτης.

ἀπέκλεισεν εἰς καστέλιον ἐν τῇ Ἰσαυρίᾳ ἔχον⁴⁴ βοήθειαν πολλήν, καὶ καλεῖσας αὐτὴν διὰ στρατιωτῶν φυλάττεσθαι, καὶ λαβὼν Λογγίνον τὸν ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως, ἀνήλθεν ἐν Κωνσταντινουπόλει. Καὶ ἐγένετο ὁ αὐτὸς Ἰλλοῦς συγκλητικὸς καὶ ὑπατος καὶ μάγιστρος καὶ πατρικίος, διοικῶν τὴν πᾶσαν πολιτείαν. Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Λογγίνος ὁ ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως ἐγένετο στρατηλάτης πραισέντου [98] καὶ ὑπατος· καὶ παρέσχεν εἰς τὰ τέσσαρα μέρη Κωνσταντινουπόλεως ὀρχηστὰς⁴⁵ ἑμμάλους μικροὺς τέσσαρας (96). Ἦσαν γὰρ οἱ ὀρχοῦμενοι ἐν Κωνσταντινουπόλει εὐφημοὶ παλαιοί, καὶ ἐποίησεν αὐτοὺς λύσαι, πολλὰ χαρισάμενος αὐτοῖς. Ἔδωκε δὲ τοῖς Πρασίνοις ἑμμάλον τὸν Αὐτοκύονα τὸν λεγόμενον Καράμαλλον ἀπὸ Ἀλεξανδρείας τῆς Μεγάλης, καὶ τὸν Ῥόδον τὸν λεγόμενον Χρυσόμαλλον, [99] καὶ αὐτὸν Ἀλεξανδρέα, εἰς τὸ Βένετον, καὶ Ἑλλάδιον τὸν ἀπὸ Ἐμίζτης τῆς πλείως εἰς τὸ Ῥούσιον μέρος· ἔδωκε δὲ καὶ τὸν λεγόμενον Μαργαρίτην τὸν Κατζάμυν τὸν ἀπὸ Κυζίκου ἐνεγκῶν τοῖς Λευκοῖς. Καὶ ἀπέθετο τὴν

Ἡ δὲ βασίλισσα Ἀριάδνη ἡ τοῦ αὐτοῦ Ζήνωνος γυνή, δεξαμένη παρὰ τῆς ἰδίας αὐτῆς μητρὸς γράμματα λάθρα καὶ παρεκάλει τὸν βασιλέα Ζήνονα ἵνα ἀπολυθῇ ἀπὸ καστelli⁴⁶ (97), ὅπου ἦν ἀποκεκλεισμένη ἡ δέσποινα Βηθίνα. Καὶ εἶπεν αὐτῇ ὁ βασιλεὺς Ζήνων ἵνα αἰτήσῃ τὸν πατρίκιον Ἰλλοῦν περὶ αὐτῆς. Καὶ μεταστελαμένη ἡ βασίλισσα Ἀριάδνη Ἰλλοῦν ἤρτησεν αὐτὸν μετὰ διακρύων διὰ τὴν αὐτῆς μητέρα

A polim revertitur. Porro autem Illus, ad senatoriam patriciamque dignitatem euectus, consul quoque factus et magister, omnem ubique Remp. administravit. Longinus etiam, imperatoris frater, consul creatus est, et praesentis militiae magister. Hic vero Constantinopolitanis quatuor factionibus saltatores quatuor Emmalos minores distribuit: quippe qui tum fuerunt saltatores celebres, veterani admodum erant; quos largitionibus abunde donatos, liberos esse jussit. Prasini vero Autocyonem quemdam Alexandrinum dedit Emmalum, Caramallum vocatum: Venetis vero Chrysomallum dedit Rhodum quemdam, et ipsum Alexandrinum: Russatis vero Helladium quemdam Emisenum: Albatis denique Margaritam quem vocant, Catzamyndem dedit quemdam, Cyzicenum. Tum vero Longinus consulatum suum secundum deposuit.

καὶ τὸν λεγόμενον Μαργαρίτην τὸν Κατζάμυν τὸν δευτέρων αὐτοῦ ὑπατεῖαν Λογγίνος.

387 Ariadna autem imperatrix, Zenonis uxor, clam acceptis a matre litteris, imperatorem oravit uti Verina Augusta castello, ubi conclusa erat, eximeretur. Jubeat eam imperator, uti patricium illum super ea re interpellaret. Illum itaque accersitum regina Ariadna lacrymans obsecravit uti Verinam matrem suam liberaret. Verum illud petentem aversatus, Quare, inquit, Verinam tibi quaeris?

VARIAE LECTIONES.

⁴⁴ ἔχον Ch., ἔχων Ox. ⁴⁵ ὀρχιστὰς Ox. ⁴⁶ καστelli⁴⁶ Ch., καστelli⁴⁶ Ox.

ED. CHILMEADI NOTAE.

(96) Ὀρχιστὰς ἑμμάλους μικροὺς τέσσαρας. Ser. C De Chrysomallo saltatore nihil mihi alibi occurrit: Chrysomallum tamen saltatriculam quamdam habemus, Theodorae imperatricis, Justiniani uxoris, amicam familiarem, apud Procopium Caesariens. in Histor. arcan.: Χρυσομαλλὸς δὲ αὐτῇ πάλαι μὲν ὀρχηστὴς ἐγεγόνει, καὶ πῶς ἑταῖρα, etc. Eadem habes apud Suidam: Χρυσομαλλὸς ὄνομα ὀρχηστρίδος, εἴτα ἑταῖρας· ἤμαρ ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ καὶ Θεοδοῦρας. Saltatorum autem horum usus erat ad populi oblectationem, sed praecipue ad sedandos factionum tumultuantium frequentissimos motus. Discimus ex Theodorici regis ad Agapitum urb. praef. epistola, apud Cassiodorum Variar. lib. 1, epist. 32, ubi haec habentur: Verum ne posthac ulla possit iterum furiosa contentio provenire, Helladius de medio voluptatem populo praestaturus introeat; habiturus aequalitatem menstrui cum ceteris Prasini pantomimis. Vide et ejusdem lib. 1, epist. 20, ubi Helladium et Theodorum, pantomimorum par, populi electioni proponit Theodoricus rex. Helladius autem iste idem forsitan fuerit cum hoc ejusdem nominis saltatriculo, quem auctor noster infra Russatis a Longino datum fuisse scribit: qui post Zenonem mortuum Romanum se recipere potuerit: peregrinum enim eum illum advenisse apparet ex dicta Theodorici regis Epistola Cassiodor. Variar. lib. 1, epist. 20. Theodoricus autem Gothus hoc ipso erat tempore: Constantinopoli enim educatus, et a Zenone imp. filius etiam adoptatus, ab eodem ad Italiam ab Odoacris, ejusque barbarorum manibus liberandam missus est; quo bello post triennium absoluto, regnum Italiae longo deinde tempore tenuit: uti testatur Jornandes, De reb. Get. 57 et 59. Vide etiam Paul. Diacon. lib. xvi De gest. Roman.

Coram te Caramallus, aut Phabaton,
Clausis faucibus, et loquente gestu,
Nutu, crure, genu, manu, rotati,
Toto in schemate vel semel latebit.

De altero illo χειρονόμῳ nihil alibi inveni; verum Caramallum hunc ipsum auctoris nostri saltatriculum fuisse facile crediderim: hisce enim ipsis Zenonis imp. temporibus, quo Caramallus Constantinopolim adductus est, floruit Apollinaris. Anne hunc etiam intelligat Speusippus, ad Panaretam pantomimam scribens, apud Aristenetum Epist. lib. 1, epist. 26, his verbis: Ἐνα δὲ μόνον προσφωδὸς μιμουμένη τὸν Καράμαλλον τὸν πάνυ ἀπάντων ἔχεις τὴν μίμησιν ἀκριβῆ, videant eruditi. Leontius etiam epigrammatista Antholog. lib. iv, Caramallum quemdam ὀρχηστὴν hoc celebrat carmine:

Μουσῶν δεκάτῃ, Χαρίτωρ Καράμαλλε τετάρτῃ,
Τερπωλὴ μερόπων, ἀστέρως ἀγλαίῃ.

Ὅμματά σοι, καὶ τωρὰ ποδὴν ἔχεις, καὶ σοφὰ
χρῆσιν

Δάκτυλα, καὶ Μουσῶν χρῆσις σора, καὶ Χαρίτωρ.

(97) Καστelli⁴⁶. Ser. καστelli⁴⁶. Κάστελλο; et καστelli⁴⁶ pro castello dixere Graeci recentiores.

an ut, sublato viro tuo, imperatorem alium sufficiat? Ariadna itaque imperatorem rursus compellans: Ergone, inquit, illus iste, an ego potius in palatio dominor? Respondens ei imperator: Age, dixit, si quid possis, quid moraris? Ego tuus sum. Exinde igitur Ariadne illo insidias struit; circensibus autem celebratis, dum ad Decimum per Pulpita transiret illus, Sporacius quidam scholarius, ad hoc conductus, gladio caput ejus impetivit, animo eum per medium dissecandi, illo autem Spatharius forte astitit; qui supervenientem gladium animadvertens, dextra manu ictum ejus excepit: cujus tamen mucro, ipso in descensu ad illi caput allisus, dextram ei aurem præcidit; scholarius autem e vestigio interfectus est. At vero illum satellites ejus, humeris suis levatum, domum deportabant. Imperator autem, his auditis, juravit se istarum in illum insidiarum inscium esse: sed fidem ei illis derogavit. **388** Exinde itaque ei infensus, vindictam meditatus est: melius vero aliquantulo sese habens, sinum trajecit, facinus aliquod patranda animo. Ad extremum vero cum integer esset, et vulnus jam cicatrice obductum esset, imperatorem adiit, in Orientem ad tempus aliquod secedendi licentiam impetrans: nempe ob aeris, ut ipse præ se ferebat, mutationem: nondum enim, dixit, satis se a vulnere revaluisse. Imperator autem, votis annuens, magistri eum munere liberavit, militumque in Oriente magistrum constituit, potestate ei omni concessa. Præterea quoque illis Leontium patricium Paulinæ filium dari sibi comitem petit; nempe cui Verinam Augustam, Ariadnæ imperatricis matrem, traderet Constantinopolim deducendam, Quin et ab imperatore etiam, licentiam petivit, itineris comites alios, quos ipse voluit, ex senatu delegendi. Hoc etiam ei concessit imperator. Illus itaque, adjunctis sibi Leontio patricio, aliisque ex senatoribus, Antiochiam Magnam contendit: ubi ad tempus exiguum commoratus, multaque civibus largitus, inde in Isauriam ducit iter. Ubi Verinam Augustam ex castro educens, statim hoc ei negotium dedit, uti Leontium patricium (quem ad hoc, utpote virum liberum, adduxerat) diademate insigniret. Quod et factum est, ad templum D. Petri, extra Tarsum Ciliciæ situm. Quin et Verina, edictis imperatoris sacrisque ubique per imperium emissis, a præfectis undique et militibus postulavit, uti nihil **389** obnitentes, Leontium imperatorem suum agnoscerent. Sed et sacram etiam quamdam,

A Βηρίναν ἵνα ἀπολυθῇ· καὶ οὐκ ἐπέσθη Ἰλλοῦς, ἀλλὰ λέγει αὐτῇ· Τί αὐτὴν ζητεῖς; ἵνα ποιήσῃ πάλιν δῶλον βασιλέα κατὰ τοῦ σου ἀνδρός; Καὶ πάλιν εἶπεν ἡ Ἀριάδνη τῷ βασιλεῖ Ζήνωνι, ὅτι Ἰλλοῦς ἐστὶν εἰς τὸ παλάτιον ἡ ἐγώ; Καὶ λέγει αὐτῇ ὁ βασιλεὺς, ὅτι Εἰ τι δύνῃ, πρᾶξον· ἐγὼ σε θέλω. Καὶ λοιπὸν ἡ Ἀριάδνη κατεσκεύασε τοῦ φονεῦσαι τὸν Ἰλλοῦν· καὶ ἱππικοῦ ἀγομένου, ὡς ἀνέρχεται διὰ τῶν πουλιπτῶν ἐπὶ τὸ Δέκιμον, [100] ἔκρουσεν αὐτῷ^α ὁ προτραπεὶς σχολάριος (98) σπαθίῳ κατὰ τῆς κεφαλῆς, ὁνόματι Σποράκιος, βουλόμενος εἰς δύο αὐτὸν κόβει· καὶ εὐρέθῃ ὁ σπαθάριος τοῦ Ἰλλοῦ (99) ἐγγὺς, καὶ προσεσχηκὺς τὸ ξίφος κατερχόμενον τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ χειρὶ ἐδέξατο· καὶ κατελθοῦσα ἡ ἀρχὴ τοῦ ξίφους εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐκοψε τὸ ὠτίον τοῦ αὐτοῦ
B Ἰλλοῦ τὸ δεξιόν· καὶ ἐσφάγη ὁ σχολάριος ἐπὶ τὸν τόπον. Ὁ δὲ Ἰλλοῦς κουφισθεὶς ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων αὐτοῦ ἀπηνέχθη εἰς τὸν ἴδιον αὐτοῦ οἶκον βασταζόμενος. Ὁ δὲ Ζήνων ἀκούσας ἐπωμόσατο λέγων ἀννοεῖν τὴν κατὰ Ἰλλοῦν^β κατασκευὴν, καὶ οὐκ ἐπέσθη ὁ Ἰλλοῦς, ἀλλὰ ἔχων τὴν λύπην περιωδεύετο· καὶ κάλλιον^γ ἐσχηκὺς ἀπῆλθε πέραν, βουλόμενός τι πρᾶξαι· εἰς τέλειον δὲ ὕγιάνας ἔμεινεν ἔχων τῆς πληγῆς τὴν ὠτειλήν. Καὶ εἰσελθὼν πρὸς τὸν βασιλέα Ζήνωνα ἤτησεν αὐτὸν ἐπὶ τὴν Ἀνατολὴν ἀπολυθῆναι πρὸς ὀλίγον χρόνον διὰ τὸ τοὺς αἶρας, φησὶν, ἀλλάξει, ἐπειδὴ ἡσθάνει ἀπὸ τῆς πληγῆς. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ζήνων πεισθεὶς διεδέξατο αὐτὸν ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ μαγίστρου καὶ ἐποίησεν αὐτὸν στρατηλάτην Ἀνατολῆς, δοὺς αὐτῷ πᾶσαν ἐξουσίαν. Καὶ αὐτὸς δὲ Ἰλλοῦς ἤτησεν αὐτὸν λαβεῖν μεθ' αὐτοῦ πρὸς θεράπειαν [101] τῆς Δυγούστας τὸν πατρίκιον Λεόντιον τὸν Παυλίνης, εἰς τὸ δοῦναι αὐτῷ τὴν δέσποιναν Βηρίναν τὴν μητέρα τῆς βασιλίσσης Ἀριάδνης, ἵνα ἀναγάγῃ αὐτὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἦρθε δὲ τὸν βασιλέα ὁ αὐτὸς Ἰλλοῦς λαβεῖν καὶ ἄλλους συγκλητικούς πρὸς ἴδιαν ὑπὸληψιν· καὶ παρίσχευεν αὐτῷ. Καὶ κατήλθεν ὁ πατρίκιος Ἰλλοῦς (1), λαβὼν μεθ' αὐτοῦ τὸν πατρίκιον Λεόντιον καὶ τοὺς ἄλλους συγκλητικούς· καὶ κατήλθεν ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ Μεγάλῃ, ποιήσας ὀλίγον χρόνον, χαρισάμενος αὐτοῖς πολλὰ^δ ἐξῆλθεν ἐπὶ τὴν Ἰσαυρίαν· καὶ καταγαγὼν τὴν δέσποιναν Βηρίναν ἀπὸ τοῦ καστελλίου ἐποίησεν αὐτὴν στέψαι βασιλέα εἰς τὸν Ἅγιον Πέτρον ἔξω τῆς πόλεως
D Ταρσοῦ τῆς Κιλικίας τὸν πατρίκιον Λεόντιον, πείσας αὐτὸν στεφθῆναι, ὅντα ἄνδρα ἐλευθέρου. Καὶ ἐποίησεν ἡ αὐτῇ Βηρίνα θείας κτελεύσεις κατὰ πόλιν καὶ σάκρας πρὸς τοὺς ἀρχοντας καὶ πρὸς τοὺς στρατιώτας ὥστε δέξασθαι αὐτὸν καὶ μὴ ἐναντιωθῆναι τινα,

VARIAE LECTIONES.

^α αὐτῷ. αὐτὸν Ch. ^β Ἰλλοῦν. Fort. Ἰλλοῦ. ^γ κάλλιον Ch., καλλίων Ox. ^δ χαρισάμενος αὐτοῖς πολλά. ε καὶ vel δὲ alicubi desiderari videtur.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(98) Ἐκρούσεν αὐτῷ ὁ προτραπεὶς σχολάριος. Leg. αὐτόν. Scholarios vero, sive scholares dictos fuisse militum manipulos quosdam, ad imperatoris et palatii custodiam destinatos, non est, post tam multas doctorum virorum de hac re observationes, quod ego hic monerem.

(99) Ὁ σπαθάριος τοῦ Ἰλλοῦ. Σπάθη, ei σπαθίον, spatha, sive ensis est: inde σπαθάριος, ensifer, satelles: ubique occurrit apud recentiores tum Græcos, tum Latinos.

(1) Καὶ κατήλθεν ὁ πατρίκιος Ἰλλοῦς. Mallet, καὶ ἀπῆλθεν.

γράφασα δὲ σάκραν ἔχουσιν πολλὰ κακὰ περὶ Ζή-
νωνος. Καὶ ἐβασίλευσεν ἐν Ἀντιοχείᾳ ὀλίγας ἡμέ-
ρας.

Καὶ γνοὺς Ζήνων ὁ βασιλεὺς ἔπεμψε βοήθειαν
πολλήν καὶ στρατηλάτην Ἰωάννην τὸν Σχύθην. Καὶ
ἀκούσας Λεόντιος καὶ Ἰλλοῦς καὶ οἱ [102] μετ' αὐτοῦ
καὶ ἀνῆλθαν μετὰ Βηρίνης (2) εἰς τὸ Παπύριον³³ κα-
στέλλον (3)· καὶ Βηρίνα μὲν ἰδίῳ θανάτῳ τελευτᾷ.
Παμπρέπιος δὲ τις ὡς προδότης μετ' αὐτῶν ὢν
ἐσφάγη ἄνω καὶ ἐρρίφη τὸ λείψανον αὐτοῦ εἰς τὰ ὄρη.
Ἰλλοῦς δὲ καὶ Λεόντιος φασσευθέντες παρελήφθησαν·
καὶ πρόβον δεδοκότες (4) παρὰ τῷ ἀρχόντι Σελευ-
κείας τῆς Ἰσαυρίας ἀπὸ διαλαλῆς ἀπεκεφαλίσθησαν·
καὶ αἱ κεφαλαὶ αὐτῶν εἰσπυγνέθησαν Ζήνωνι ἐν Κων-
σταντινουπόλει εἰς κόντην³⁴ πεπηγμέναι· καὶ πολὺς
ὄχλος ἀπῆε·³⁵ θεωρῶν αὐτάς· ἦσαν γὰρ ἀπενεχθεῖσαι
πέραν ἐν Σύκαις ἐπὶ τὸν Ἅγιον Κόνωνα.

Ἐπὶ δὲ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐβασίλευσε Περσῶν
Περὸζης³⁶· πολλὰς δὲ ταραχὰς καὶ φόνους ἐν τῷ αὐτῷ
καιρῷ ἐποίησαν οἱ Πράσινοι ἐν Ἀντιοχείᾳ· ἐφρόνουν
γὰρ, φησὶν, Ἰουδαίους μηδεὶς φειδόμενοι. Καὶ δι-
εδέχθη ὁ τότε κόμης τῆς Ἀνατολῆς Θεόδωρος
ἀγανακτῆθαις (5)· [103] καὶ εἰρήνευσαν τὰ δημοτικά.
Καὶ ἀνῆνέχθη τῷ αὐτῷ βασιλεῖ Ζήνωνι τὸ γενόμενον
ὕπὸ τῶν Πράσινων πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ἀσέδημα·
καὶ ἠγανάκτησε κατὰ τῶν Πράσινων τῶν ἐν Ἀντιο-
χείᾳ, λέγων, διὰ τί τοὺς νεκροὺς μόνον τῶν Ἰουδαίων
ἐκαυσαν; ἐχρῆν γὰρ αὐτοὺς καὶ τοὺς ζῶντας Ἰου-
δαίους καῦσαι. Καὶ ἐσωπῆθη τὸ πρᾶγμα.

Ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς Ζήνων ἐρωτήσας Μαυριανὸν
τὸν σοφώτατον κόμητα, ὅστις πολλὰ αὐτῷ προέλεγεν
(ἦν γὰρ καὶ μυστικά τινα εἰδὼς, καὶ τις³⁷ μετ' αὐτὸν
βασιλεύει), προεῖπεν ὅτι καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ καὶ
τὴν γυναῖκα αὐτοῦ διαδέχεται τις ἀπὸ σιλεντια-
ρίων (6). [Καὶ ταῦτα ἀκούσας³⁸ ὁ βασιλεὺς Ζήνων
συνέσχε τὸν πατρίκιον Πελάγιον τὸν ἀπὸ σιλεντια-
ρίων] πληρώσαντα καὶ ἐλθόντα εἰς τὴν τοῦ πατρι-
κίου ἀξίαν, ἀνδρα σοφόν· ἐκέλευσε δημεύσας φυλάτ-
τεσθαι³⁹. Ὅντινα νυκτὸς οἱ φυλάσσοντες ἐπνίξαν καὶ

A opprobriis in Zenonem refertam, divulgavit. Paucis
itaque diebus Antiochiæ imperavit Leontius.

Imperator vero Zeno, his auditis, ingentem
adversus eos exercitum emisit, sub ductu Joan-
nis Scythæ. Quod ubi Leontio, illo, cæterisque
eorum consciis, notum fuit; in Papyrium castel-
lum omnes, una cum Verina, se receperunt: ubi
Verina, naturæ concedens, diem suum obiit.
Pamprepius vero quidam, ob [castelli] prodition-
em meditatam, in summa ejus parte occisus est,
cadavere ejus in montes projecto. Illus vero et
Leontius, obsidione cincti, capti sunt. Dumque
in itinere sunt ad Seleuciæ Isauriæ præfectum,
ob maledicentiam suam capite multati sunt. Ca-
pita vero eorum, Constantinopolim delata, ad D.
Cononem, in opposito littore Syceo, turbis inter-
im innumeris ad spectaculum concursitantibus,
a Zenone contis affixa sunt.

Ejusdem sub imperio Perozes Persis regnavit,
quo tempore etiam Prasini tumultus Antiochiæ
maximos excitarunt, Judæis ad unum omnibus
internecioni datis. Quod in Theodoro Orientis
comite non ferens imperator, eum dignitate exiit;
tumultusque inde in populo consopitus. Impera-
tor autem Zeno, certior factus de eo quod a Pra-
sinis in Judæos 390 patratum fuerat, iratus
eis, Quorsum, inquit, Judæos mortuos tantum
ignibus mandarunt, quos etiam vivos concremare
oportuit? Res vero inde silentio sepulta est.

Idem vero imperator Zeno Maurianum comi-
tem, virum sapientissimum (qui multa ei præ-
dixerat; norat enim occulta quædam mysteria),
interrogavit, Quis post se imperaturus esset.
Respondit ille: Imperium simul, et uxorem tuam
accipiet quidam ex silentiariis. [Hoc audito, im-
perator comprehendit Pelagium patricium, qui
jam [olim silentiariorum] gradum supremum
ascenderat, et ad dignitatem patriciam proventus
fuerat, virum sapientem: bonisque ejus publica-

VARIÆ LECTIONES.

³³ Παπύρις Ox. ³⁴ κόντον Ox. ³⁵ ἀπῆε Ox. ³⁶ Περὸζης Ox. ³⁷ καὶ τις. τις Chron. Fasch. p. 528 A.
³⁸ καὶ ταῦτα ἀκούσας, etc. Quæ uncis inclusa sunt, ex Chr. Alex. supplevimus, qui hæc ipsa ex No-
stro, vel uterque ex tertio quodam, transcripsit. Ch. ³⁹ ἐκέλευσε δημεύσας φυλάττεσθαι. Ch. Alex.
habet, καὶ δημεύσας αὐτὸν ἐκέλευσε φυλάττεσθαι· rectius; καὶ enim particula apud Nostrom desideratur. Ch.

ED. CHILNEADI NOTÆ.

(2) Καὶ ἀνῆλθαν μετὰ Βηρίνης. Καὶ omnino re- D sus clarus inde elici poterit: doctis itaque enu-
dundat. cleandum permitto.

(3) Εἰς τὸ Παπύρις καστέλλον. Evagrius, Eccles.
Hist. lib. ix, cap. 27, rebelles hosce πρὸς τὸ Παπυ-
ρίου λεγόμενον προῦριον se contulisse scribit. Jor-
nandes etiam de regn. success. castellum hoc
Papyrium vocat: Additque supersolito Isaurus do-
mo, omnes simul conspirant contra Zenonem, cujus
thesauris in Papyrio castello munitissimo repertis
deserviunt. Marcellinus item: Leontius interrex, et
Illus tyrannus in Papyrio Isauriæ castello capti
decollatique sunt. Forte itaque auctor noster scri-
pserit, εἰς τὸ Παπύριον καστέλλον.

(4) Καὶ πρόβον δεδοκότες, etc. Locum hunc
pessime suspectum habeo, nec vidēo quinam sen-

(5) Ἀγανακτῆθαις. Vocabulum hoc a Nostro fre-
quenter usurpatur, diciturque de eo qui in iram
sive offensam alicujus incidit. Uti lib. xviii: Μηνὶ
Ἰουνίῳ, Ἰνδικτιῶνι τῇ αὐτῇ, ἐδέχθη ὁ ἐπίσκοπος
Ῥώμης Βιγίλιος, ὑπὸ τοῦ βασιλέως· ἦν γὰρ ἀγα-
νακτῆθαις, καὶ προσφυγῶν χρησάμενος εἰς τὸν ἅγιον
Σέργιον, etc. Exemplum passim occurrit. Quod
autem hoc loco dicit, ἦν ἀγανακτῆθαις, ad finem
ejusdem lib. xviii, inquit, καὶ ἀμφοτέρων συσχε-
θέντων, etc., κατεῖπον Βελισσαρίου τοῦ πατρίκιου·
καὶ ἐκ τούτου ὑπὸ ἀγανάκτησιν γέγονεν.

(6) Διαδέχεται τις ἀπὸ Σιλεντιαρίων. Verba hæc
sonant, ac si Anastasius silentiarii officio dudum

lis, ipsum custodiæ tradidit. Hunc vero, imperatoris ipsius ex mandato, custodes per noctem strangularunt, corpusque in mare projecerunt. Arcadius autem, prætorio præfectus, ubi hoc audierat, imperatorem ob Pelagii eadem conviciis insectatus est: quod ubi ad Zenonis aures pervenisset, jussit illum, simul ac palatium ingrederetur, occidi. Hoc ubi rescierat Arcadius, cum ab imperatore accersitus ecclesiam pertransiret, ex curru descendens, simulavit velle se precari: ecclesianique Magnam Constantinopoli ingressus, ibi mansit, a morte sic liberatus; bonis interim ejus omnibus a **391** Zenone imperatore publicatis. Non multo autem post temporis imperator Zeno, dysenteria correptus, fato succubuit, annos natus LX et menses IX, Aprilis die IX, æræ B Antiochenæ anno DXXXIX, indictionis XIV.

Ab Adamo igitur, adusque Zenonis exitum, anni sunt MMDCCCXCXIII.

Ἀ ἐβρίψαν εἰς θάλασσαν τὸ λείψανον αὐτοῦ κατὰ κέλυσιν τοῦ βασιλέως. Καὶ ἀκούσας τοῦτο ὁ ἐπαρχος τῶν πραιτωρίων Ἀρκάδιος ἐλοιδορεῖ τὸν βασιλεῖα Ζήνωνα διὰ Πελάγιον· καὶ ἦλθεν εἰς τὰς ἀκοὰς Ζήνωνος, καὶ ἐκέλευσεν εἰσερχόμενον εἰς [104] τὸ παλάτιον σφαγῆναι. Ὁ δὲ Ἀρκάδιος μαθὼν τοῦτο, ὡς μετεστάλη ἀπὸ τοῦ βασιλέως, παρερχόμενος ἀπὸ τῆς ἑκκλησίας (7) ἐποίησεν ὡς θάλων εὐχασθαι· καὶ κατελθὼν ἐκ τοῦ ὁχήματος εἰσῆλθεν εἰς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν Κωνσταντινουπόλεως· καὶ ἔμεινεν ἔσω, καὶ ἐβρόύσθη θανάτου. Καὶ ὡς ἐστὶν ἐκεῖ, ἐδήμειυσεν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς Ζήνων. Μετὰ δὲ ὀλίγον καιρὸν δυσεντερία ληφθεὶς (8) ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ζήνων ἐτελεύτησεν, ὧν ἐνιαυτῶν Ε' καὶ μηνῶν Θ', μηνὶ Σεβαστίῳ Θ' ἔτους κατὰ Ἀντιόχειαν φθ', ἰνδικτιῶνος ιδ'.

Ἔστιν οὖν ἀπὸ Ἀδὰμ ἕως τῆς τελευτῆς Ζήνωνος βασιλέως ἔτη μθπγ'.

VARIAE LECTIONES.

** ἀπὸ τῆς. διὰ τῆς μεγάλης Chron. — Vid. Reiskius ad Constantin. p. 862.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

functus fuisset: quomodo etiam invenimus ὁ ἀπὸ ὑπάρτων, ἀπὸ νοταρίων, de eis scilicet dictum, qui muneribus istis jamjam defuncti sunt: quod et proprie etiam in sequentibus dictum est de Pelagio patricio, qui, silentiorum gradus omnes prætervectus, ad patriciam jam dignitatem ascendisset. Omnes tamen scriptores alii eum ex silentiario imperatorem salutatum tradunt. Vide Marcellin., Zonar., Cedren., Chr. Alex., Victor. Tununens. alios.

(7) Παρερχόμενος ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας. Mallem διὰ τῆς ἐκκλ., uti habet Chr. Alex.

(8) Δυσεντερία ληφθεὶς. Ita etiam Chr. Alex. Evagrius tamen Zenonem imp. comitiali morbo correptum diem suum obiisse perhibet: Τοῦ Ζήνωνος τὸν αὐτοῦ ἀπαίδος τελευτήσαντος ἐπιληψίας νόσῳ μετὰ ἔβδομον καὶ δέκατον ἔτος αὐτοῦ βασιλείας, ἤλπισε μὲν Λογγίνος, etc. Cedrenus tamen eum miro quodam modo sublatum perhibet.

[105] ΛΟΓΟΣ ΙΓ'.

ΧΡΟΝΩΝ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ.

392 LIBER XVI.

DE TEMPORIBUS ANASTASII IMPERATORIS.

Zenonem excepit in imperio divinissimus Anastasius dicorus, qui ex silentiariis fuerat, ex Dyrrachio Novæ Epiri oriundus, consule Olybrio, Ariobindi filio. Inauguratus est mense Aprili, feria sancta v magnæ hebdomadæ; duxitque in uxorem Ariadnam, Zenonis decessoris sui viduam. Imperavit autem annos XXVII et menses tres. Erat hic statura valde procera, capillitio brevi, decorus, facie rotunda, capite mentoque subcanescentibus, oculorum pupilla dextra cæsia, sinistra vero nigricante, oculis nihilominus

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Ζήνωνος ἐβασίλευσεν ἰοσιώτατος Ἀναστάσιος ὁ δίκωρος, ὁ Δυρράχηνος, ἀπὸ τῆς Νέας Ἠπείρου, ἀπὸ σιλενταρίων, ἐπὶ τῆς ὑπατείας Ὀλύβριου τοῦ υἱοῦ Ἀρεοβίνδου· ὅστις ἐβασίλευσεν ἔτη κζ' καὶ μῆνας γ', στεφθεὶς ἐν μηνὶ Ἀπριλίῳ τῇ ἀγίᾳ πέμπτῃ τῆς μεγάλης ἑβδομάδος. Καὶ ἡγάγετο Ἀριάδνην τὴν τοῦ Ζήνωνος τοῦ πρὸ αὐτοῦ βασιλεύσαντος γενομένην γυναῖκα. Ἦν δὲ μακρὸς πάνυ, κονδόθριξ, εὐστολος, στρογγύλοψις, μισοπῆλιος τὴν χάραν καὶ τὸ γένειον, ἐν τῷ δεξιῷ ὀφθαλμῷ [106] ἔχων τὴν κόρην γλαυκὴν (9) καὶ ἐν

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(9) Ἐν τῷ δεξιῷ ὀφθαλμῷ ἔχων τὴν κόρην γλαυκὴν. Eadem Anastasii τοῦ δικοῦρου appellati

causam assignat Zonaras, licet singulo oculo colorem suum assignando a Nostro discrepet. Zona-

τῷ ἀριστερῷ μέλαιναν, τελείους ἔχων ὀφθαλμούς, A pulcherrimis; barbam vero frequenter ton-
 δὲ τὸ γένειον αὐτοῦ πυκνῶς ἐκείρετο.

Ἐν δὲ τῇ αὐτοῦ βασιλείᾳ ἐποίησεν ἐπαρχὸν πραι-
 τωρίων τὸν πατρίκιον Ἱέριον· ὅστις ἐποίησε κόμητα
 Ἀνατολῆς Καλλιόπιον τὸν Ἰδιον συγγενέα. Καὶ ὡς
 ἄρχει, ἐπῆλθον τῷ αὐτῷ Καλλιόπῃ οἱ Πράσινοι Ἀν-
 τιοχείας ἐν τῷ πραιτωρίῳ καὶ φυγὴν διεσώθη.
 Τοῦτο δὲ γινούσῃ ὁ ἐπαρχὸς Ἱέριος ἀνήγαγε τῷ βασι-
 λεῖ Ἀναστασίῳ καὶ εὐθέως προηγάγετο αὐτὸς βα-
 σιλεὺς κόμητα Ἀνατολῆς Κωνσταντίον τὸν Ταρσία,
 δδὸς αὐτῷ ἐξουσίαν κατὰ πάσης ζωῆς^α, ἐπειδὴ τὸ
 Πράσινον μέρος Ἀντιοχείας δημοκρατοῦν ἐπῆρχετο
 τοῖς ἄρχουσιν· ὅστις Κωνσταντίος ἐποίησε τὸν δῆμον
 Ἀντιοχείας εἰκεῖν καλεῦσθαι ἀρχόντων, ἔτους
 χρηματίζοντος κατὰ Ἀντιόχειαν φμγ'.

Ἐφίλει δὲ ὁ αὐτὸς βασιλεὺς τὸ Ρούσιον μέρος
 Κωνσταντινουπόλεως, τοῖς δὲ Πράσινοις καὶ Βενέτοις
 πανταχῇ ἐπεξήρχετο στασιάζουσιν.

Ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς ἀκούσας ὅτι συνάγονται οἱ
 Ἰσαυροὶ εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν χώραν τυραννῆσαι βου-
 λόμενοι, εὐθέως ἐπεστράτευσεν κατ' αὐτῶν καὶ
 ἐπολέμησεν αὐτοὺς πῆμψας στρατηγούς Ἰωάννην
 τὸν ἐπὶ κίλην κυρτὸν, στρατηλάτην πραισέντου, καὶ
 Διογενιανὸν τὸν [107] πατρίκιον, τὸν συγγενέα τῆς
 Αὐγούστας, καὶ ἄλλους μετὰ πλῆθους Ἐκυθῶν καὶ
 Γοθικῆς καὶ Βεσσιχῆς^β χειρός. Καὶ ἀνήλωσε τοὺς
 αὐτοὺς Ἰσαύρους καὶ ἀπώλεσε τὴν χώραν αὐτῶν καὶ
 τὰς πόλεις αὐτῶν κατέστρεψε, καὶ πυρίκαυστα
 ἐποίησε τὰ καστέλλια αὐτῶν, λαθὼν αἰχμαλώτους
 τοὺς ἐξάρχους αὐτῶν εἰς τὴν αὐτῶν τυραννίδα Λογ-
 γίνον τὸν ἀπὸ μαγίστρων τὸν Φαλακρὸν καὶ Ἀθηνό-
 δωρον τὸν Νεώτερον καὶ Λογγινίην τὸν Χαλδὸν (10),
 καὶ Κόνωνα τὸν Φουσκιανὸν τὸν ἀπὸ ἐπισκόπων
 Ἀπαμείας (11). Ὁ δὲ Λογγινίης πρῶτος ἀπώλετο ἐν
 τῇ συμβολῇ τοῦ πολέμου, ὅτε^α ὤπνησαν (12) ἄλ-
 λήλοις τὰ ἐξέρκετα εἰς τὸ Κοτυαῖον, πόλιν τῆς Φρυ-
 γίας, ἐκεῖ ἐσφάγη καὶ μετ' αὐτὸν Κόνων ὁ Φουσκ-
 κιανοῦ λόγῃ βληθεὶς ἔπεσε. Καὶ τραπέντες οἱ Ἰσαυ-
 ροὶ εἰς φυγὴν συνελήφθησαν τότε καὶ οἱ λοιποὶ ἐξ-
 αρχοὶ ζῶντες καὶ ἀπεκεφαλίσθησαν καὶ ἀννήχθη-
 σαν αἱ κεφαλαὶ αὐτῶν τῷ αὐτῷ Ἀναστασίῳ βασι-
 λεῖ. Καὶ μετὰ τὴν αὐτὴν νίκην ἔδωκε δωρεὰς τοῖς
 ὑποτέλεισι πᾶσι τοῖς ὑπὸ τὴν αὐτοῦ βασιλείαν.

VARIAE LECTIONES

^α ζωῆς Ch., ζώνης Ox. ^β ὅτε γὰρ Ch.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

ras enim hæc habet: Δίκωρος δ' ἐκαλεῖτο Ἀναστά-
 σιος, ὅτι ἀνομιὰς ἀλλήλαις εἶχε τὰς χώρας τῶν
 ὀφθαλμῶν· τῇ μὲν γὰρ ἦν τὸ χρώμα μελάντερον,
 ἢ δὲ λαϊὰ πρὸς τὸ γλαυκότερον ἐχρωμάτιστο.

(10) Καὶ Λογγινίην τὸν χαλδόν. Lilingis iste a
 Marcellino dictus est: Dum bellum paratur Isau-
 ricum, dumque Isaurici imperium sibi vindicare ni-
 tuntur, in Phrygia juxta Cotyæum civitatem, unde
 conflunt, Lilingis, segnis quidem pedes, sed eques
 in bello acerrimus, a Romanis primus in prælio tru-
 cidatus, etc.

(11) Καὶ Κόνωνα τὸν Φουσκιανὸν τὸν ἀπὸ ἐπι-
 σκόπων Ἀπαμείας. Cononem hunc τὸν ἀπὸ ἐπισκό-
 πων Ἀπαμείας; ideo auctor dicit, quia, episcopali

Hic, imperator factus, prætorio præfectum con-
 stituit Hierium patricium; qui Calliopium, cognat-
 um suum, Orientis comitem designavit. Hic vero
 ad principatum erectus, cum adversus eum in-
 surgerent Prasini 393 Antiochenses, fuga sal-
 vus evasit. Hoc audito, Hierius præfectus impe-
 ratori rem detulit: qui statim Orientis comitem
 designavit Constantium Tarsensem, concessa
 etiam ei in omnes potestate plena; ex eo quod Pra-
 sini Antiochiæ dominantes, in præfectos frequen-
 ter insurgerent. Illud igitur in populo Antiochensi
 Constantius egit, ut magistratibus suis deinceps
 morem gererent. Annus erat æræ Antioche-

B næ DCLIII.

At vero imperator Russatis Constantinopolitanis
 admodum studebat; Prasinos vero et Venetos
 tumultuantes ubique compescuit.

Andito autem quod Isauri, in regione ipsorum
 copiis collectis, tyrannidem sibi arripere in
 animo haberent; adversus eos arma movit, mis-
 sis in expeditionem hanc, cum copiis Scythicis,
 Gothicis et Bessicis, Joanne cognomine Gibbo,
 præsentis militiæ magistro et Diogeniano patri-
 cio. Augustæ cognato, aliisque ducibus. Hi vero
 Isauros istos profligarunt; et regionibus eorum
 vastatis, eversis etiam urbibus, castellisque igni-
 bus absumptis, rebellionis etiam istius duces
 primarios, Longinum nempe Calvum, exmagi-
 strum, Athenodorum Juniores, Longininem
 Claudum, et Cononem Fusciani filium, exepiscopum
 Apamensem, [aut occiderunt, aut] captivos ab-
 duxerunt. Primus itaque Longinines, ad Co-
 tyæum, urbem Phrygiæ, 394 ubi exercitus in-
 ter se commissi primum conflictati sunt, ipso
 in congressu occisus periiit. Post quem Conon,
 Fusciani filius cecidit, hasta transfixus. Cæteri au-
 tem duces, Isauris in fugam versis, vivi compre-
 hensi sunt, capiteque multati, capitibus eorum
 ad Anastasium imperatorem deportatis: qui, hac
 victoria potitus, omnibus per imperium tributariis
 munera transmisit.

D functione militari munere commutata, Longino
 Isauro, Isaurus et ipse, belli hujus socium sese
 adjunxerat: vide Evagr. Histor. eccles. lib. iii,
 cap. 35, et Nicephor. lib. xvi, cap. 36. Conon
 vero iste et Longinines, sive Lilingis, de quo supra,
 inter captivos numerandi non sunt; proximis
 enim verbis prælio eos cecidisse scribit auctor
 noster: in versione itaque nostra verba hæc, aut
 occiderunt, aut omnino supplenda judicavimus, quo
 auctoris mentem clariorem redderemus.

(12) Ὅτε ὤπνησαν. Forte scribendum, ὅτε γὰρ
 ὤπνησαν; sensus enim aliter claudicare vide-
 tur.

Divinissimus autem imperator Anastasius tributum aureum, pro singulis jugis per imperium, pendendum instituit: ne scilicet ab exactoribus, in specie, militibus in victum erogandum colligeretur.

Eodem imperante, qui ex Prasinis erant in populo Constantinopolitano, ipsum inter circensia rogarunt, uti qui ob lapides in circo jactos a præfecto urbis comprehensi fuerant, vinculis liberarentur. Imperator, votis eorum haud annuens, etiam eis irascebatur; jussitque uti miles eos adoriretur. Coortus inde ingens in populo tumultus; turbaque adversus excubitores descendente, ubi ad sedem imperatoriam perventum fuisset, in imperatorem ipsum lapis immissus est. Surgens autem imperator, ictum declinavit. Videntes itaque excubitores hominis audaciam, impeta in illum facto, membratim conciderunt; qui sic animam edidit. Popellus autem in angustias redactus, ignes in circi Chalcæ, quam vocant, iniecit; unde porticus usque ad sedem imperatoriam conflagravit. Porticus item 395 publica, Hexaippum usque et Constantini forum, tota in cineres versa, corruit, cædibus undique factis. Plurimis autem comprehensis et punitis, turba demum conquivit: at non, nisi Platone quodam, Prasinorum patrono, ad urbis præfecturam pro vecto.

Eodem imperante, prodiit Antiochiæ Joannes quidam Isthmeus, Amidensis chemista et impostor insignis. Vastre hic argentariorum officinas ingressus, obtulit illis statuarum manus pedesque totos aureos; imagunculas etiam alias; dicendo

Ὁ δὲ [108] θεοτάτος βασιλεὺς Ἀναστάσιος ἐποίησε χρυσοτέλειαν τῶν ἰούγων (15) τοῖς συντελεσταῖς πᾶσι διὰ τὸ μὴ ἀπαιτεῖσθαι τὰ εἶδη καὶ διατρέφεσθαι ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν (14).

Ἐπὶ δὲ τῆς αὐτοῦ βασιλείας οἱ δῆμοι Κωνσταντινουπόλεως τῶν Πρασίνων ἱππικοῦ ἀγομένου παρεκάλουν τὸν βασιλεῖα ἀπολυθῆναι τινὰς συσχεθέντας παρὰ τοῦ ἐπάρχου τῆς πόλεως ὡς λιθοβολήσαντας καὶ οὐ παρεκλήθη ὑπὸ τοῦ δήμου ὁ αὐτὸς βασιλεὺς, ἀλλὰ ἀγανακτήσας ἐκέλευσεν ἄρμα (m) κατ' αὐτῶν ἐξελεῖν (15), καὶ ἐγένετο μεγάλη ἀταξία. Καὶ κατήλθον οἱ δῆμοι κατὰ τῶν ἐξκουδιτόρων καὶ ἐλθόντες ἐπὶ τὸ κάθισμα ἐρρίψαν [λίθους κατὰ τοῦ βασιλέως Ἀναστασίου, ἐν οἷς εἰς Μαῦρος ἐρρίψε] λίθον κατὰ τοῦ βασιλέως καὶ ἀναστάς ὁ βασιλεὺς ἐξέφυγε τὸν λίθον. Καὶ θεασάμενοι οἱ ἐξκουδιτορες τὴν τοῦ ἀνδρὸς τόλμαν (16), ὥρμησαν κατ' αὐτοῦ καὶ ἐκοψαν αὐτὸν κατὰ μέλος καὶ οὕτως ἀπέδωκε τὴν ψυχὴν. [109] Ὁ δὲ δῆμος στενωθεὶς ἔβαλε πῦρ εἰς τὴν λεγομένην ἡ Χαλκὴν (n) τοῦ ἱππικοῦ, καὶ ὁ ἔμβολος ἐκαύθη ἕως τοῦ βασιλικῆς καθίσματος, καὶ ὁ ἔμβολος (o) δὲ ὁ δημόσιος ἕως τοῦ Ἐξαίπλου (p) καὶ τοῦ φόρου (q) Κωνσταντινου ἅπας καυθεὶς κατηνέχθη, πανταχῇ διακοπῶν γενομένων. Πολλῶν δὲ συσχεθέντων καὶ τιμωρηθέντων ἐγένετο ἡσυχία, προσχθέντος ἐπάρχου πόλεως (17) Πλάτωνος, δευπῆρχε πάντων τοῦ Πρασίνου μέρους.

Ἐπὶ δὲ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἀνεφάνη τις ἀνὴρ ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ Μεγάλῃ, ὢν ἀπὸ πόλεως Ἀμίδης, ὀνόματι Ἰωάννης Ἰσθμῆος, χεῖμευθης ὑπάρχων (18) καὶ φοβερός ἐπιθέτης καὶ λάθρα εἰσέρχεται εἰς τὰ ἀργυροπρατῖα καὶ ὑποδείκνυν αὐτοῖς χεῖρας ἀν-

VARIAE LECTIONES.

¹⁵ λιθοβολήσαντες Ch., λιθοβολίσαντες Ox. ¹⁶ λίθους — ἐρρίψε addit Chron. ¹⁷ στενωθεὶς Ch., Chron., σθενοθεὶς Ox. ¹⁸ Χαλκὴν Ox. ¹⁹ ἀργυροπρατῖα. ἀργυροπρατῖα scribendum videtur.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(15) Ἐποίησε χρυσοτέλειαν τῶν ἰούγων. Χρυσοτέλεια τῶν ἰούγων auri quantitas quædam, pro jugeris singulis per imperium a vectigalibus pensa fuisse videtur. De tributo hoc, vide Evagr. Histor. eccles. lib. iii, cap. 42, et Nicephor. lib. xvi, cap. 44. Justiniani temporibus quandoque in specie, quandoque auro, pro loci cuiusque consuetudine: pendebatur; ut apparet ex ejusdem Novell. 17: Ἀναγκάσεις δὲ τοὺς δημοσίους πράκτορας ἦτοι τοὺς ἀπαιτητὰς, ἐν ταῖς αὐτῶν ἀποχαῖς, φανερά ποιεῖν ἅπαντα ἐφ' οἷς αὐτὰς διδᾶσι, τούτεστι τότε ποσὴν τῶν ζυγοκεφάλων, ἢ ἰούγων, ἢ λουγαλίων, ἢ ὅπως θήποτε ἂν αὐτὰ κατὰ χώραν καλοῖεν, καὶ ὑπερτίων αὐτὰ καὶ ποίων χωρίων ἀπαιτοῦσι, καὶ τὸ τῶν δεδομένων ποσὴν, εἴτε ἐν εἰδεσιν, εἴτε ἐν χρυσίῳ.

(14) Καὶ διατρέφεσθαι ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν. Novum prorsus locutionis genus; pro, καὶ ἀναλισκεσθαι ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, sive, καὶ ἀπ' αὐτῶν διατρέφεσθαι τοὺς στρατιώτας, aut quo simili.

(15) Ἐκέλευσεν ἄρμα κατ' αὐτῶν ἐξελεῖν. Τὸ ἄρμα εἰ τὰ ἄρματα plurali numero apud recentiores frequentissime occurrunt: hoc tamen loco ἄρμα pro exercitu, seu militibus armis instructis, ponitur.

(16) Τὴν τοῦ ἀνδρὸς τόλμαν. Unum reliquis omnibus audaciorem hic innuere videtur auctor: et quidem Maurum hunc dictum ait Chr. Alexandrini auctor, his verbis: Ἐν οἷς εἰς Μαῦρος ἐρρίψεν ἐπάνω τοῦ βασιλέως καὶ ἐξέφ., etc.; quæ verba apud Nostrium desiderari videntur.

(17) Προσχθέντος ἐπάρχου πόλεως. Alexandrini interpres hæc vertit, producto urbi præfecto, etc., male. Cæterum textus ipsius lacuna ex hoc Nostri loco suppleri potest.

(18) Χεῖμευθης ὑπάρχων. Ita etiam, Cedrenus τότε καὶ ἀνὴρ τις χεῖμευθης, ἐκ τῶν τῆς χεῖμης τεχνῶν, etc., utrobique per: diphthongum. Salmasius tamen Pinian. Exercit. in Solin. per ἡ scribendum contendit.

HODII NOTÆ.

(m) Ἄρμα. Sic C, ubi Holstenius αὐτὸν perpetram substituit, Dufresnius mavult ἀρμάτους nihil mutandum.

(n) Χαλκὴν. Vide Dufres. CP. Christ., lib. ii,

sect. 4, n. 2.

(o) Ἐμβολος. V. ibid. sect. 3, n. 2.

(p) Ἐξαίπλου. V. ibid. sect. 16, n. 46.

(q) Φόρου K. V. ibid. sect. 24, n. 1, etc.

ἐρίαντων καὶ πόδας χρυσοῦς²² καὶ ἄλλα²³ ζώδια (19), A se thesaurum reperisse, simulacris hujusmodi obryzis refertum. Hisce malis artibus fucum plurimis fecerat, pecuniasque abunde sibi corraserat; quem ideo Antiochenses Bagulam appellarunt, id est versutissimum impostorem. Inde vero Constantinopolim, clam omnibus, profectus, multos etiam ibi argentarios emunxit: unde et imperatori ipsi demum innouit. Comprehensus autem, et coram eo adductus, frenum equestre cum circuma ex auro solido et margaritis intertexta ei obtulit. Quod Anastasius imperator manu accipiens: At mihi, inquit, haud impones. Itaque ad Petras eum relegavit; ubi diem suum obiit.

Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ χρόνῳ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐπὶ τῆς ὑπατείας τοῦ αὐτοῦ βασιλέως Ἀναστασίου ὡς τὸ τρίτον κατῆλθεν ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ μεγάλῃ Καλλιόπας²⁴ τῆς ἡνίοχος ἀπὸ φακτιοναρίων Κωνσταντινουπόλεως (25)^B καὶ ἐδόθη εἰς τὸ Πράσινον μέρος Ἀντιοχείας [111] ἐπὶ Βασιλείῳ κόμητος Αἰδεσίου²⁵ καὶ παρέλαθε τὸν σταῦλον (26) τοῦ Πρασίνου μέρους λιπόμενον, καὶ ἐνίκησε κατὰ κράτος. Καὶ μετ' ὀλίγον καιρὸν ἐπετελέσθη ἐν τῇ Δάφνῃ Ἀντιοχείας κατὰ τὸ ἔθος ἡ συνήθεια τῶν Ὀλυμπίων ἡ λεγομένη καὶ τοῦ πληθους τῶν Ἀντιοχείων ἀνελθόντος ἐν Δάφνῃ, οἱ ἐκ τῆς εἰσελασίας²⁶ ὁρμήσαντες μετὰ τοῦ ἡνίοχου Καλλιόπα κατελθόντες ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν Ἰουδαίων τῇ οὐσῇ ἐν τῇ αὐτῇ Δάφνῃ ἐνέπρησαν αὐτήν, πραιδεύσαντες πάντα ὅσα ἦν ἐν τῇ συναγωγῇ καὶ ἐφόνευσαν πολλοὺς, μηνὶ Ἰουλίῳ θ', Ἰνδικτιωνος ιε'^C καὶ πηξάντες ἐκεῖ τὸν τίμιον σταυρὸν ἐποίησαν γένεσθαι μαρτύριον τοῦ ἁγίου Λεοντίου. Τούτων δὲ γνωσθέντων τῷ αὐτῷ Ἀναστασίῳ βασιλεῖ, προηγά-

Eodem tempore, Anastasio imperatore ipso tum tertium consule, Calliopas quidam, ex factionariis Constantinopolitanis auriga, magnam Antiochiam veniens, Prasinis datus est, Basilio Edesseno tum comite. Hic 396 itaque vacuum eo tempore Prasinorum stabulum occupavit, aurigantium ubique victor. Paulo autem post temporis Olympicorum, quæ vocant, solemnia Daphne Antiochensi pro more celebrata sunt. Cumque populus Antiochensis numerosior ad Daphnen convenisset; qui ex equitatu erant, una cum Calliopa auriga, synagogam Judæorum ad Daphnen sitam invadentes, incendiis vastarunt, occisis plurimis abreptisque quæ in Synagoga erant omnibus. Factum hoc Julii die ix, indictionis xv. Tum vero defixa ibi cruce venerabili, in sancti Leontii martyrium converterunt. Imperator autem Anastasius, his auditis, Orientis comitem constituit, ex commerciaris, Procopium quemdam Antio-

VARIÆ LECTIONES.

²² χρυσοῦς. χρυσᾶς Ox. ²³ ζώδια Ch., ζώδια Ox. ²⁴ παρονύμην Ox. ²⁵ ἐν Ch., ὦν Ox. Eadem μαργαρίτων. ²⁶ Καλλιόπας Ox. ²⁷ Αἰδεσίου. « Forte Ἐδεσσηνοῦ. » Ch. ²⁸ εἰσελασίας Ch., εἰς ἱλασίας Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(19) Καὶ ἄλλα ζώδια. Ser. ζώδια, ut ipse etiam infra habet. Cedrenus legit, καὶ ἑτέρα εἶδη χρυσᾶ. ζώδια vero hoc loca idola, vel imagunculas significat.

(20) Θεσαυρὸν γέμοντα τοιαῦτα ζώδια ὄβρυζα. Ita etiam infra habemus, καὶ ἐγόμενον αὐτὰ ὀδυνικὴν καὶ Γοτθικὴν χεῖρα. Verum ista ἀσύντακτα sunt: dicendum, γέμοντα τοιούτων ζωδίων ὄβρυζων.

(21) Καὶ ἐκόμωτε πολλὰ χρήματα. Infra habemus, καὶ ἐκόμωτε καὶ καὶ πολλοὺς ἀργυροπράτας· α κόμωτος, κομῶω formatur. Κόμωτος vero habemus apud Jo. Meurs. Glossar. Græco-barb. qui tamen non explicat. Hesychie κόμωτος est κέστωτος, ἔκτωμα, nodus, poculum; crumenam quoque quandoque significare ex eodem colligere licet, unde Κομωλύτης, βαλαντιοτόμος, crumeniseca, apud eundem, Κομωσασθαι tamen idem reddit σολίσασθαι, vestire, ornare: quo sensu etiam occurrit I Petr. v, 5. Πάντες δὲ ἀλλήλοις ὑποτασσόμενοι, τῇ ταπεινοφροσύνῃ ἐκκομῶσασθε. Hoc auctoris nostri loco κομῶω, emungo, malis artibus lucrifacio, sonare videtur.

(22) ὅτι παρονύμην ἐθῆσαν οἱ Ἀντιοχείς Βαγουλάν. Παρονύμην dicunt, pro παρονυμίαν. Quidam vero vocabuli sit Βαγουλάν· Gregorius noster bajulum reddendum existimavit: quid si, vagulum, legeremus, i. e. circitorem, circi mforaneum?

V enim in B frequentissime mutant Græci, in dictionibus a Latinis mutuatis: unde βαγεύειν dicunt, pro vagari; βῆλον, pro velum, βέντος, ventus, βίγλα, vigilia, aliaque similia quamplurima. Verum de his videant eruditi.

(23) Διὰ μαργαρίτων ὦν τὸ κούρκωμον αὐτοῦ. Ser. ὦν κούρκωμον vel, ut alii habent, κούρκωμον, capistrum est, sive frenum: Hesychie, ἐν κημῷ, ἐν κούρκωμῳ· κημὸς vero species sive ni est, apud eundem: Κημὸς, πλεκτὸν ἄγγειον, etc. καὶ γυναικίον προκόσμημα, καὶ εἶδος χαλινῷ· hoc tamen loco eam tantum freni partem significat, quod capistrum vocant.

(24) Καὶ ἐξώρυσεν αὐτὸν εἰς Πέτρας. Palestinæ Tertiz est hæc urbs, uti ex auctore nostro discimus infra; Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ πατριάρχης Ἀντιοχείας Φλαβιανὸς, ὡς Νεστοριανὸς, ἐξωρίσθη εἰς Πέτρας, πόλιν οὕτω καλουμένην, οὖσαν τῆς τρίτης Παλαιστίνης. Evagrius etiam Eccles. Hist. lib. iii, cap. 51, ὁ Φλαβιανὸς ἐκβάλλεται κατακριθεὶς Πέτρας οἰκεῖν, πρὸς ταῖς ἐσχατίας τῶν Παλαιστίνων κειμένης.

(25) Ἀπὸ φακτιοναρίων Κωνσταντινουπόλεως. Φακτιονάριοι, factionarii, sunt aurigæ, qui factionibus in certaminibus circensibus currus agitant officium suum præstant.

(26) Σταῦλον. Σταῦλος et σταῦλον, stabulum. Vide Meursium.

chensem; qui et Byzantinum quemdam, nomine Menam, divino imperatoris ex edicto, Nycteparchum sibi habuit. Tumulta autem a Prasinis in populo excitato, quosdam ex seditiosis comprehendere statuit Menas: quod ubi seditiosi isti intellexerissent, ad sancti Joannis ædem, extra urbem sitam, confugerunt. Nycteparchus autem de hoc certior factus, sumpto sibi Gothico præsidio, eo contendit tempore meridiano: templumque subito ingressus, ex seditiosis quemdam, nomine Eleutherium, sub sacra altaris mensa latitantem, ibidem transflixit; truncoque inde extracto, caput ei amputavit: adeo ut sanctum **397** quoque altare exinde totum sanguine conspurcetur. Arrepto deinde capite, in urbem Antiochiam reversus est, cumque ad Orontis pontem pervenisset, caput in flumen projecit. Tum vero ad Procopium comitem ingressus, rem ei totam, sicut acciderat, enarravit. Tempore autem pomeridiano, ubi hujus rei fama Prasinis innotuerat, sancti Joannis ædem adeuntes, Eleutherii truncum ibi invenerunt: quem lectice impositum in urbem detulerunt. Balneo autem Olbio dicto appropinquantes, e regione Rufini basilicæ, nycteparchus eos adortus est, copis suis civibusque ex Veneta factione stipatus: pugnaque in Nauticorum vico commissa, Prasini superiores evaserunt. Rufini itaque et Zenodoti basilicis occupatis, ignes injecerunt: unde Rufini basilica tota conflagravit, una cum duobus, quæ utrinque steterunt, tetrapylis, et prætorio comitis Orientis; quæ vastata incendiis omnia corruerunt. Comes interim Orientis in Alexandriam Cambysis fuga evasit: Menam vero nycteparchum Prasini prehendentes, caputque ei detondentes, testiculos ejus exsecarunt, ipsumque passim per urbem, tractum, de ænea tandem statua, Colonia vocata, ex opposito medii fori sita, suspenderunt: cadaverque ejus extra **398** Antiochiam urbem projectum, cremis combusserunt. Imperator autem Anastasius, ubi hæc audierat, Orientis comitem constituit Irenæum

A γετο κόμητα Ἀνατολῆς τὸν ἄπὸ κομμερχιάρων Προκόπιον (27) τὸν Ἀντιοχέα ὅστις κατήνεγκε μεθ' ἑαυτοῦ ἀπὸ θείου τύπου νυκτέπαρχον (28) Μηνᾶν ὀνόματι, Βυζάντιον. Καὶ ταραχῆς γενομένης παρὰ τῶν τοῦ Πρασίνου μέρους, ἐβουλήθη ὁ αὐτὸς Μηνᾶς κατασχεῖν τινὰς τῶν ἀτάκτων καὶ γνόντες ἐκείνοι προσέφυγον εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην ἔξω τῆς πόλεως [112]. Καὶ γνοὺς τοῦτο ὁ νυκτέπαρχος ἐν τῷ μεσημβρίῳ ἀπῆλθε μετὰ Γοθικῆς βοηθείας εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην καὶ ἐξαίφνης εἰσῆλθεν εἰς τὸν ἅγιον οἶκον, καὶ εὗρεν ἐκεῖ ὑποκάτω τῆς ἀγίας τραπέζης τοῦ θυσιαστηρίου τινὰ τῶν ἀτάκτων ὀνόματι Ἐλευθέριον καὶ κεντήσας αὐτὸν ἔλπει ἐκεῖ, σύρας ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου τὸ λείψανον αὐτοῦ, ἀπεκεφάλισεν ὥστε τὸ ἅγιον θυσιαστήριον πληρωθῆναι αἱματος. Καὶ λαβὼν τὴν κεφαλὴν εἰσέρχεται ἐπὶ τὴν πόλιν Ἀντιόχειαν καὶ ἔλθων ἕως τῆς γεφύρας τοῦ Ὀρόντου ποταμοῦ ἔρριψε τὴν κεφαλὴν εἰς τὸν ποταμόν. Καὶ εἰσῆλθεν ἔγγιστα Προκοπίου τοῦ κόμητος τῆς ἀνατολῆς, διηγούμενος αὐτῷ τὰ συμβάντα. Καὶ μετὰ τὸ μεσημβρινὸν ἐγνώσθη τοῦτο τοῖς Πρασίνοις καὶ ἐξεληθόντες εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην εὗρον τὸν κορμὸν Ἐλευθερίου. Καὶ λαβόντες εἰς κραδαταρίαν (29) τὸ λείψανον αὐτοῦ, εἰσῆγαγον εἰς τὴν πόλιν βαστάζοντες αὐτό. Καὶ ὑπνῆθησαν κατέναντι τῆς λεγομένης Ρουφίνου βασιλικῆς ἐπὶ τὸ λουτρὸν τὸ λεγόμενον τῶν Ὀλβίης καὶ συμβαλόντες εἰς τὴν ῥύμην τῶν θαλασσίων μετὰ τῆς βοηθείας καὶ τοῦ νυκτέπαρχου καὶ τῶν τοῦ Βενέτου μέρους δημοτῶν μάχην, περιεγένετο ὁ ὄχλος τοῦ Πρασίνου μέρους καὶ παραλαβόντες τὴν Ρουφίνου βασιλικὴν καὶ τὴν λεγομένην Ζηνοδότου ἑβάλον πῦρ, καὶ ἑκαύθη πᾶσα ἡ Ρουφίνου καὶ τὰ δύο τετράπυλα τὰ ἐντεῦθεν κἀκεῖθεν καὶ τὸ πραιτώριον τοῦ κόμητος τῆς Ἀνατολῆς, καὶ πάντα κατηνέχθη ὑπὸ τοῦ πυρὸς διαφθαρέντα. Καὶ ἔφυγεν [115] ὁ κόμης τῆς Ἀνατολῆς εἰς Ἀλεξάνδρειαν τὴν ἡ Καμβύσου (30). Καὶ πιάσαντες οἱ ἀπὸ τοῦ Πρασίνου μέρους τὸν νυκτέπαρχον Μηνᾶν καὶ ἀνακείραντες αὐτόν, ἐξέβαλον τὰ συκώτια αὐτοῦ (31). Καὶ μετὰ τὸ σῦραι τὸ λείψανον αὐτοῦ ἐκρέμασαν αὐτὸ ἐν τῷ ἐστώτι χαλκῷ ἀνδριάντι τῷ λεγομένῳ Κολωνισίῳ τὸ μέσον

VARIE LECTIONES.

¹ τὸν Ch., τὸν Ox. ² Καμβύσου. Inepte pro Καβίωσαν. De cujus nominis scriptura v. Wesseling. ad Itiner. Hierosol. p. 580, 581, et adnotationem nostram ad Chron. Pasch. p. 170 D.

ED. CHILMEADI NOTE.

(27) Τῶν ἀπὸ κομμερχιάρων Προκόπιον. Lego, ἀπὸ κομμερχιάρων. Κομμέρχιον, commercium, tributum: inde κομμερχιάριος, commerciarus, qui tributa colligit.

(28) Ἀπὸ θείου τύπου νυκτέπαρχον. Νυκτέπαρχος, præfectus erat Vigili: hujus potestas postea a Justiniano abrogata est, et pro eo prætor substitutus: uti auctor infra, lib. xviii: Περιηρέθη δὲ τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἡ τοῦ νυκτέπαρχου ἀρχή, καὶ ἐγένετο ἀντ' αὐτοῦ πραιτωρ. Nycteparchi nomen Justinianus reprobans, eum πραιτωρὰ τοῦ δήμου, prætorem plebis vocari voluit. Vide Novell. Constitution. 15.

(29) Λαβόντες εἰς κραδαταρίαν. Infra etiam, lib. xviii: Τὸν δὲ Ἀλέξανδρον καυλοτομήσας, ἐπόμπην αὐτὸν εἰς κραδαταρίαν· κραδαταρία, sive κραδατάρια, lecticula est, a κράτος.

(30) Εἰς Ἀλεξάνδρειαν τὴν Καμβύσου. Ubiam

tandem terrarum sita erat hæc urbs? Alexandrias XII enumerat Chr. Alexandrini auctor, XVIII Stephanus De urbibus; hujus tamen nostræ ibidem mentio nulla.

(31) Ἐξέβαλον τὰ συκώτια αὐτοῦ. Vocabulum hoc nullibi mihi occurrit; ob eam tamen, quæ inter hæc est, similitudinem, τὰ συκώτια testiculos vertere ausus sum. Certe Bacchum *Ficula pendula*, sive *testiculos*, et mentulam ex pelle cervina connectam sibiimet applicasse testatur Isac. Tzetzes in Lycophron. de Baccho, Polyhymno cuidam sui copiam facere, post inventam matrem suam, promittente, mentionem faciens his verbis: Τελευτήσαντος δὲ Πολυύμνου, Διδόντοςος θέλων πληρῶσαι τὴν ὑπόσχασιν, σύκινᾳ αἰδοῖα προσήψεν ἑαυτῷ, καὶ φάλλους δερματίνους ἐλάφων.

τοῦ ἀντιφόρου· καὶ μεταγαγόντες τὸ λείψανον, σύ-
ραντες ἔξω τῆς πόλεως Ἀντιοχείας ἔκαυσαν φρυγά-
νοισι. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀναστάσιος διδάχθεϊς προσχειρίσαςτο κόμητα Ἀνατολῆς Εἰρηναῖον τὸν Πενταδια-
στήν (32), Ἀντιοχέα· καὶ ἐποίησεν ἐκδίκησιν καὶ φόβον ἐν τῇ πόλει.

Ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς ἐκούφισε τὴν λειτουργίαν
τοῦ λεγομένου Χρυσσαργύρου (33) πᾶσαν διαιωνίζου-
σαν ἀπὸ θεοῦ τύπου, ἥτις ἐστὶ μεγάλη καὶ φοβερά
φιλοτιμία, ἀντεισάξας ταῖς θείαις λαργιτιῶσι (r)
πρόσοδον ἀντ' αὐτοῦ ἐκ τῶν ἰδίων αὐτοῦ (34).

Ἐκτίσε [114] δὲ ὁ αὐτὸς βασιλεὺς ἐν Ἀντιοχείᾳ
καὶ τὴν λεγομένην Ῥουφίνου καὶ κατὰ πόλιν τῆς
Ῥωμανίας (35) διάφορα κτίσματα.

Ἐπὶ δὲ τῆς αὐτοῦ βασιλείας παρελήφθη Ἀμιδα
μητρόπολις ὀχυρὰ πάνυ τῆς Μεσοποταμίας, καὶ
θεοδοσιούπολις, πολέμῳ ληφθεῖσα ὑπὸ Κωάδου, βα-
σιλέως Περσῶν, ἐπελθόντος τοῦ βασιλέως μετὰ δυνά-
μειος πολλῆς. Ἐλαβε δὲ παραλήπτους ὁ αὐτὸς βασι-
λεὺς Περσῶν (36) Κωνσταντῖνον, στρατηγὸν Ῥωμαίων
δυνατὸν, φυλάττοντα τὴν αὐτὴν θεοδοσιούπολιν, καὶ
ἄλλους δὲ πολλοὺς· ὅτινες καὶ ἐτελεύτησαν ἐν τοῖς
Περσικοῖς μέρεσι. Καὶ ἐπεστράτευσεν κατὰ Περσῶν
ὁ αὐτὸς Ἀναστάσιος βασιλεὺς, πέμψας Ἀρεδίνδον
τὸν Δαγαλαῖφου υἱὸν, στρατηλάτην Ἀνατολῆς, τὸν
ἄνδρα Ἰουλιάνας, καὶ Πατρίκιν, στρατηλάτην τοῦ
μεγάλου πραισέντου, καὶ Ὑπάτην (37), στρατηλάτην
πραισέντου, τὸν υἱὸν Σεκουνδίνου τοῦ πατρικίου, καὶ
τὸν πατρίκιον Ἀππίονα, ποιήσας αὐτὸν ἐπαρχὸν
πραιτωρίων Ἀνατολῆς, καὶ πλῆθος ἀπειρον στρατιᾶς
μετ' αὐτῶν περὶ τῆς [115] καὶ ἱππικῆς δυνάμεως.
Καὶ συνέβαλον μετ' ἀλλήλων τὰ ἀμφοτέρω τάγματα,
καὶ ἐσφάγγσαν πολλοὶ καὶ ἔπεσαν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν
μερῶν. Περὶ οὗ πολέμου Εὐστάθιος ὁ σοφώτατος
χρονογράφος συνεγράψατο· ὅστις καὶ εὐθέως ἐτε-
λεύτησε, μήτε ἑς τέλος τὴν ἐκθεσιν αὐτοῦ συν-
τάξας. Ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς Ἀναστάσιος μετεστεύλατο
τὸν στρατηλάτην Ὑπάτιον τὸν Σεκουνδίνου ἐν Κων-
σταντινουπόλει, καὶ ἐπέμψεν ἀντ' αὐτοῦ τὸν ἐνδοξό-

A Pentadiastem, Antiochenum : qui pœnis populum
coercens, terrorem omnibus incussit.

Idem etiam Antiochiæ Rufini basilicam instau-
ravit : varia etiam Romanæ per urbes ædificia
excitavit.

Eodem imperante, Persarum rex Coades, ingenti
exercitu instructus, Theodosiopolim atque Amidam
munitissimam Mesopotamiæ metropolim, bello cepit : Constantinum quoque, ducem Romanorum
fortissimum, et urbis Theodosiopolitanæ custodem,
cum pluribus aliis, captivum abduxit ; qui diem
suum omnes in Perside obierunt. Imperator itaque Anastasius bellum Persis intulit, in expedi-
tionem hanc missis Areobindo Dagalaiphi filio,
Julianæ conjuge, et militum in Oriente magistro ;
Patricio etiam, magni præsentis militiæ magistro ;
et Hypatio, Secundini patricii filio, præsentis mil-
itiæ magistro ; Appione quoque patricio, quem et
prætorio præfectum Orientis constituit : horum
vero sub ductu exercitum emisit, ex equestribus
et pedestribus copiis instructissimum. Prælio au-
tem 399 commisso, quamplurimi utrinque ce-
ciderunt : belli autem hujus historiam exorsus est
sapientissimus chronographus Eustathius ; quam
tamen, morte præoccupatus, ad exitum non perdu-
xit. Anastasius vero imperator Hypatium, Secun-
dini filium, [præsentis] militiæ magistrum, ex
Perside Constantinopolim revocavit ; suffecto in
locum ejus Celere Illyrico, viro illustrissimo et
prudentissimo, cujus sub auspiciis occupatæ a

Idem etiam Antiochiæ Rufini basilicam instau-
ravit : varia etiam Romanæ per urbes ædificia
excitavit.

Eodem imperante, Persarum rex Coades, ingenti
exercitu instructus, Theodosiopolim atque Amidam
munitissimam Mesopotamiæ metropolim, bello cepit : Constantinum quoque, ducem Romanorum
fortissimum, et urbis Theodosiopolitanæ custodem,
cum pluribus aliis, captivum abduxit ; qui diem
suum omnes in Perside obierunt. Imperator itaque Anastasius bellum Persis intulit, in expedi-
tionem hanc missis Areobindo Dagalaiphi filio,
Julianæ conjuge, et militum in Oriente magistro ;
Patricio etiam, magni præsentis militiæ magistro ;
et Hypatio, Secundini patricii filio, præsentis mil-
itiæ magistro ; Appione quoque patricio, quem et
prætorio præfectum Orientis constituit : horum
vero sub ductu exercitum emisit, ex equestribus
et pedestribus copiis instructissimum. Prælio au-
tem 399 commisso, quamplurimi utrinque ce-
ciderunt : belli autem hujus historiam exorsus est
sapientissimus chronographus Eustathius ; quam
tamen, morte præoccupatus, ad exitum non perdu-
xit. Anastasius vero imperator Hypatium, Secun-
dini filium, [præsentis] militiæ magistrum, ex
Perside Constantinopolim revocavit ; suffecto in
locum ejus Celere Illyrico, viro illustrissimo et
prudentissimo, cujus sub auspiciis occupatæ a

VARIE LECTIONES.

“ ol addidit Ch. “ μήτε. μηδέ?

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(32) Εἰρηναῖον τὸν Πενταδιαστήν. Irenæus iste, ὁ
Πενταδίας, a Theophane, et Chr. Alexandrini au-
ctore appellatur : Τούτῳ τῷ ἔτει (anno scil. Justi-
niani imp. iii) Σαμαριτῶν στασιασάντων, καὶ ποιη-
σάντων ἑαυτοὺς βασιλεῖα καὶ Καίσαρα, ἐπέμψθη Εἰ-
ρηναῖος ὁ Πενταδίας στρατηλάτης, καὶ ἐθανάτωσε
πολλοὺς, etc. Chron. Alex. in Justiniano.

(33) Τὴν λειτουργίαν τοῦ λεγομένου Χρυσσαργύρου.
De tributo hoc, ab Anastasio imp. abolito copiose
Evagrius, Eccles. Hist. lib. iii, cap. 38, et post eum
Nicephor. lib. xvi, cap. 40 ; Zonar. in Anastasio, et
Cedrenus.

(34) Ἀντεισάξας ταῖς θείαις λαργιτιῶσι πρόσοδον
ἀντ' αὐτοῦ. Θεταὶ λαργιτιῶντες istæ fiscus erat, sive
thesaurus imperatorius, ex quo sumptus in publi-
cum impendebantur. Reditus enim imperatoris
trium erant generum, uti nos docet scholiastes Ba-

silic. eclog. 7, πατριμόνια, patrimoniales, ut domus,
prædia, et quæcunque jure hæreditario ei oblige-
runt ; πρίβατα, privati, ubi proventus publici im-
peratori cesserunt in usum privatum ; et λαργι-
τιῶνες, τουτέστιν ὅπου αἱ δημόσιαι εἰσοδοὶ εἰς δημο-
σίας ἀναλίσκονται χρεῖας, καὶ τοῦ κοινοῦ. Et largi-
tiones, ubi proventus publici in usum publicum
impendebantur.

(35) Κατὰ πόλιν τῆς Ῥωμανίας. Ut Constantino-
polis, Nova Roma, ita etiam imperium Constanti-
nopolitanum, Romania, dicebatur : et imperio
Orientali subditi omnes Romanos sese appellarunt.

(36) Ὑπὸ Κωάδου βασιλέως Περσῶν. Procopio,
Cedreno, et quibusdam aliis, Cabades, dicitur.

(37) Καὶ Πατρίκιν στρατηλάτην — καὶ Ὑπάτην.
Scr. Πατρίκιον, — καὶ Ὑπάτιον. Vide Procop. Go-
thic. lib. i, et Marcellini Chron.

HODII NOTÆ.

(r) Ταῖς θείαις λαργιτιῶσι. Ms. quoddam Oxon.
Πρίβατα ἐστὶ, τὰ τῇ βασιλείᾳ ἰδιόζωντως διαφέ-
ροντα. Ἄλλα δὲ ἐστὶ τὰ δημόσια, ὅσα τελεῖ ὑπὸ τὸν
Κόμητα τῶν λαργιτιῶνων ταῖς δημοσίαις ὑποურ-

γούντα χρεῖαις. Αἱ λαργιτιῶνες (sic hoc in loco ms.)
εἰσι δύο· τὰ σάκρα καὶ τὰ πρίβατα. Δύο γάρ εἰσι
βασιλικοὶ θησαυροὶ, ὁ ἰδιάζων αὐτῇ βασιλείᾳ εἰς
ὁ τῶν λαργιτιῶνων· καὶ δημόσιος, ὁ τοῦ πρίσκου.

Persis urbes iterum redditæ sunt; pacisque conditionibus initis et induciis belli factis exercitus utrinque se subduxerunt.

Tum vero divinissimus Anastasius Doras, oppidum Mesopotamiæ magnum et munitissimum, in Romani et Persici imperii finibus situm, muro statim cinxit: ubi etiam balnea duo publica, ecclesiæ, porticus, horrea etiam ad frumentum reconducendum, et cisternas aquarum exstruxit. Oppidum autem hoc ab Alexandro Macedone ideo Doras appellatum tradunt quod ibi Persarum regem bello cepit. Nunc vero demum civitatis jure donata, Anastasiopolis vocata est; statuis etiam Anastasio a civibus excitatis.

400 Eodem imperante Euphemius patriarcha Constantinopolitanus, ut qui Nestorii partibus adhæserat, sede sua deturbatus, in Euchaitam Ponti relegatus est, suffecto in locum ejus Macedonio, qui et ipse ob hæresim Nestorianam ejectus est. Consimiliter quoque Flavianus patriarcha Antiochenus, tanquam Nestorianus, ad Petras Palæstinæ Tertie urbem, relegatus est: cui in patriarchatu Antiochensi suffectus est Severus, monachus, Novembris vi, anno æræ Antiochenæ DLXI.

Idem imperator Joannem Paphlagonem, publicas prætorii præfecti chartas tractandi munere liberatum, exconsulem fecit, et in locum ejus tractatorem et logothetam substituit Marinum Syrum. Idem etiam magistratus senatorii ordinis omnes muneribus suis levavit; Vindicibus, quos vocant, per singulas Romanæ urbes, in locum eorum

Α τῶν Κέλερα τὸν Ἰλλυριὸν⁷⁹, ἄνδρα σοφόν· καὶ ἀνέδωσαν αἱ πόλεις αἱ κατεχόμεναι ὑπὸ Περσῶν διὰ τοῦ αὐτοῦ Κέλερος μαγίστρου. Καὶ ἐγένετο εἰρήνη καὶ ἐνδοσίς τοῦ πολέμου, καὶ ἀνεχώρησαν τὰ ἐξέρκετα καὶ ὁ στρατὸς ὅλος Ῥωμαίων τε καὶ Περσῶν.

Ὁ δὲ θεϊότατος Ἀναστάσιος εὐθέως ἐταίχισε τὸ Δοράς, χωρίον (38) ὄντα (s) τῆς Μεσοποταμίας, μέγα δὲ ὄντα πᾶν καὶ ὀχυρόν, κείμενον μέσον τῶν ὁρῶν⁸⁰ Ῥωμαίων τε καὶ Περσῶν· καὶ ἐποίησεν ἐν αὐτῷ θεμύσια λουτρὰ δύο καὶ ἐκκλησίας καὶ ἐμβόλους καὶ ὠρεῖα εἰς ἀπόθετα σίτου καὶ κιστέρνας ὕδατων. Τὸ δὲ αὐτὸ χωρίον διὰ τοῦτο ἐκλήθη Δοράς ὑπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος, διότι τὸν βασιλεῖα⁸¹ Περσῶν ἐκεῖ συνελάβετο, κακείθεν ἔχει τὸ ὄνομα (39)· νυνὶ δὲ λαβόντα (40) δίκαιον πόλεως μετακλήθη Ἀναστασιούπολις. Καὶ στήλας τοῦ αὐτοῦ Ἀναστασίου ἀνέστησαν ἐκεῖ.

[116] Ἐν δὲ τῇ αὐτοῦ βασιλείᾳ καθηρέθη⁸² Εὐφύμιος (41) ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως· καὶ ἐξώρισεν αὐτὸν εἰς Εὐχαΐταν⁸³ ἐπὶ τὸν Πόντον ὡς Νεστοριανόν· καὶ ἐγένετο ἀντ' αὐτοῦ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Μακεδόνης, ὅστις καὶ αὐτὸς καθηρέθη ὡς Νεστοριανός (42). Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ πατριάρχης Ἀντιοχείας Φλαβιανὸς ὡς Νεστοριανὸς ἐξωρίσθη εἰς Πέτρας, πόλιν οὕτω καλουμένην, ὅσων τῆς τρίτης Παλαιστίνης. Καὶ ἐγένετο ἀντ' αὐτοῦ Σέθρος πατριάρχης ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ μεγάλῃ ἀπὸ μοναζόντων (43), μηνὶ Νοεμβρίῳ ε', ἔτους χρηματίζοντος κατὰ τοὺς Ἀντιοχείας φεα'.

Ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς κουφίσας Ἰωάννην τὸν Παφλαγόνα ἐκ τοῦ τραχεύειν τὰ δημόσια χαρτῖα τοῦ πραιτωρίου τῶν ἐπαρχῶν, ἐποίησεν αὐτὸν ἀπὸ ὑπάτων (44). Ἀντ' αὐτοῦ ποιήσας τρακτηυτὴν καὶ λογοθέτην Μαρτῖνον τὸν Σύρον· ὅστις τοὺς πολιτευομένους ἅπαντας ἐπῆρε τῆς βουλῆς, καὶ ἐποίησεν ἀντ' αὐτῶν τοὺς λεγομένους [117] βίνδικας (45) εἰς πᾶσαν πόλιν

VARIÆ LECTIONES.

⁷⁹ Ἰλλύριον Ch., Ἰλύριον Ox. ⁸⁰ ὁρέων Ox., ὁρίων Ch., ὁρῶν Chron. ὁρῶν dedi ex Cedreno p. 359 C. ⁸¹ βασιλεῖα. Clarius Chron. p. 329 D. Δαρεῖον τὸν βασιλεῖα — ἐκεῖ δόρατι ἐκρούσεν, unde apparet Chronico et Malalæ scripturam Δοράς oppidi, quod aliis est Δαράς, relinquendum esse. Conf. p. 65 B. ⁸² καθηρέθη bis Ch., καθαιρέθη Ox. ⁸³ Εὐχαΐταν. Εὐχάιτα p. 35 B.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(38) Ἐταίχισε τὸ Δοράς, χωρίον ὄντα, etc. Scr. D ὄν, ut et infra; urbs vero Δαράς Procopio, Evagriō, Nicephoro, Cedreno, aliisque, præter Chr. Alexandr. auctorem, omnibus dicta est.

(39) Κακείθεν ἔχει τὸ ὄνομα. Eadem nominis hujus occasionem assignat, præter alios, Evagrius etiam, Hist. eccles. lib. iii, cap. 37.

(40) Λαβόντα. Legendum, λαβόν.

(41) Καθαίρεθ' Εὐφύμιος. Scr. καθηρέθη, uti et in sequentibus: hunc vero Euthymium vocat Cedrenus, falso.

(42) Ὅστις καὶ αὐτὸς καθαιρέθη ὡς Νεστοριανός. Imo tres hi episcopi orthodoxi, Euphemius, Macedonius et Flavianus, ab imperatore hæretico (Synchiticorum enim sectator erat), ut synodi Chalcedonensis defensores, thronis suis deturbati, et in exsilium missi sunt. Vide Victor. Tunonens., Marcellin., Zonaram et Cedrenum.

(43) Ἀπὸ μοναζόντων. Marcellinus: Severus Eutychetis perfidius, Anastasio Cæsare volente, sedem Flaviani antisitis, ex monacho episcopus, occupavit. Annus hic erat Christi vulgaris dñm, Clemente et Probo coss.

(44) Ἐποίησεν αὐτὸν ἀπὸ ὑπάτων. Notandum est, hanc dicendi formulam, ἀπὸ ὑπάτων, quandoque consulem ordinarium, eum scilicet qui jamdudum hac functus fuerit dignitate; quandoque vero codicillarem tantum, sive honorarium signare consulem, uti nos monet doctissimus Alemannus, in Notis suis ad Procopii Histor. Arcan., quem vide.

(45) Καὶ ἐποίησεν ἀντ' αὐτῶν τοὺς λεγομένους. Βίνδικας. Βίνδιξ, vindex, vectigalium exactor. Inter ea quæ ab Anastasio imp. male gesta sunt, vindices hosce in remp. introductos, cum vectigalium exactiones antea a curialibus per singulas civitates fierent, ponit Evagrius, lib. iii, cap. 42: Περιεῖλε

HODII NOTÆ.

(s) Δοράς χωρίον ὄντα. Sic G., nisi quod Δωράς scribatur, ut et infra. Cod. Vat. Δωρεχώριον. Scal. Δωραχὼ ὄντα.

τῆς Ῥωμανίας. Ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς προχειρίσατο κόμητα⁸⁸ λαργιτιώνων (46) ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸν ἀπὸ ὑπάτων Ἰωάννην τὸν Παφλαγόνα τὸν λεγόμενον Κατάραν· ὅστις ἅπαν τὸ προχωρὼν⁸⁹ κέρμα τὸ λεπτὸν ἐποίησε Φολλερά προχωρεῖν (47) εἰς πᾶσαν τὴν Ῥωμαϊκὴν κατάστασιν ἔκτοτε.

Ὁ δὲ αὐτὸς Ἰωάννης τὰ χαλκουργήματα τῆς πλατείας Κωνσταντινουπόλεως ἐχώνευσεν, ἀπερ ὁ θεῖος βασιλεὺς Κωνσταντίνος ὡς καλλιστεῦντα ἀπὸ ἐκάστης πόλεως συναγαγὼν ἤνεγκεν εἰς κόσμησιν τῆς αὐτῆς Κωνσταντινουπόλεως δι' ἀρετῆς. Ὁ δὲ αὐτὸς Ἰωάννης χωνεύσας αὐτὰ ἐποίησεν ἐξ αὐτῶν στήλην μεγάλην εἰς πᾶσαν ὑπερβολὴν τῇ αὐτῇ Ἀναστασίῳ βασιλεῖ· ἦντινα ἔστησεν εἰς τὸν κίονα τὸν μέγαν, ἐστῶτα ἀργὸν εἰς τὸν φόρον τοῦ Ταύρου τοῦ λεγομένου· ὅστις κίων⁹⁰ πρώην μὲν εἶχε στήλην Θεοδοσίου [118] τοῦ μεγάλου, καὶ ἦν πεσοῦσα εἰς τοὺς φόβους ἡ αὐτὴ στήλη μόνη.

Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ χρόνῳ ἐξεφώνησεν ὁ αὐτὸς βασιλεὺς διάταξιν, ὥστε μὴ ποιεῖν τινα ἔγγραφον κοπιδερμίας (48), μήτε δὲ αὐτὸ τὸ ὄνομα τοῦ κοπιδέρμου ὀνομάζεσθαι, μήτε τὸ πρᾶγμα γίνεσθαι, τῆς αὐτοῦ νομοθεσίας ἐχούσης οὕτως· Ὅτι ἡμῖν ἐστιν εὐχὴ τοὺς ἐν ζυγῷ δουλείας ἐλευθεροῦν· πῶς οὖν ἀνεξέμεθα τοὺς ἐν ἐλευθερίᾳ ὄντας ἀγεσθαι εἰς δουλικὴν τύχην; Ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς ἕτερον ἐξέθετο θεῖον τύπον, ὥστε μηδένα διχα σάκρας τινα τεκνοποιεῖσθαι, μήτε ἀρρεν μήτε θῆλυ, ἀλλὰ ἀπὸ θείας σάκρας, διὰ τὸ καὶ τὸ τεκνοποιούμενον ἔχειν δικαίον υἱοῦ νομίμου καὶ θυγατρὸς εἰς τὸ καὶ ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομεῖν τὴν οὐσίαν τοῦ τεκνοποιούμενου αὐτόν.

Ἐν δὲ τῇ αὐτῇ χρόνῳ τῆς αὐτοῦ βασιλείας οἱ δῆμοι Ἀλεξανδρείας τῆς μεγάλης ἐπαστάσαν καὶ ἐφόνευσαν τὸν αὐγουστάλιον αὐτῶν Θεοδόσιον ὀνό-

VARIAE LECTIONIS.

⁸⁸ λαργιτιώνων Ox. V. p. 41 A. ⁸⁹ προχωρὼν. Fort. προχωρῶν. ⁹⁰ κίων Ch., κίον Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

δὲ καὶ τὴν τῶν φόρων εἰσπραξίν ἐκ τῶν βουλευτηρίων, τοὺς καλούμενους Βίνδικας ἐπ' ἐκάστη πόλει προβαλλόμενος, ἐστηγῆσει φασὶ Μαρίνου τοῦ Σύρου, τὴν κορυφαίαν διέποντος τῶν ἀρχῶν, ὃν οἱ πάλαι ὑπαρχον τῇ; αὐλῆς ἐκάλουν· ὁθεν κατὰ πολλοὺς οἱ τε φόροι διεβρύχσαν, τὰ τε ἄνθη τῶν πόλεων διέπεσε, etc. Vide etiam Nicephorum, lib. xvi, cap. 44.

(46) Προχειρίσατο κόμητα λαργιτιώνων. Comitum in imperio Orientali multiplex erat dignitas: vox autem primarium quemdam in re unaquaque signare videtur. Quæ vero λαργιτιώνας sint supra diximus.

(47) Ἐποίησε φολλερά προχωρεῖν. De hoc Marcellinus, ad Anastasii imp. annum vii: Nummis, quos Romani Terentianos (leg. Teruntianos), Græci Phollerales vocant, Anastasius princeps suo nomine figuratis, placabilem plebi commutationem distaxit. Φόλις autem, sive φύλλος, uti infra, lib. xviii, scribitur, idem est, quod ὀβολός. Suidas: Ὅβολοι εἰσιν ἄς καλοῦσι φύλλαι. Procop. etiam Arcan. Hist. "Α δὲ καὶ ἐς τὰ κέρματα τοῖς βασιλεῦσιν εἰργασται, οἱ μοι περιτέον οἰομαι εἶναι. Τῶν γὰρ ἀργυραμοιβῶν, πρότερον δέκα καὶ διακοσίους ὀβολούς, οὗς φύλλας καλοῦσιν, ὑπὲρ ἑνὸς στατήρος χρυσοῦ προλεσθαι τοῖς συμβάλλουσιν εἰσθότων, αὐτοὶ ἐπιτεχνώμενοι κέρδη οἰκεῖα, ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατὸν μόνους ὑπὲρ

A suffectis. Idem imperator Joannem Paphlagonem, exconsulem, cognomine Caipham, comitem largitionum Constantinopoli constituit. Nummos hic Minutos dictos, in Follerales commutatos, exinde per totum imperium signari jussit.

Idem etiam Joannes statuas æreas omnes, a divinissimo Constantino imperatore Constantinopolitanæ urbis ad ornatum ex omnibus undique 401 urbibus advectas, refudit; statuamque exinde magnitudinis plane stupendæ Anastasii ejusdem imperatoris conflavit; columnæque ingenti, quæ in Tauri foro stetit vacua, imposuit: quæ quidem columna Theodosii Magni statuam, terræmotuum priorum vi jam exinde excussam, olim sustinuerat.

Eodem tempore edicto suo cavit imperator Anastasius, ne quis copidermiæ chronographum faceret: sed nec copidermum, vel nomine tenuis, uspiam vigere voluit. Edicti autem verba sic se habent: Quoniam nobis in votis est, uti omnes a jugo servitutis essent liberi: quoniam igitur pacie liberos homines in conditionem servilem induci patiamur? Idem vero imperator, divino suo edicto sancivit, ne quis, absque litteris imperatoris quoscunque, sive mares sive feminas, in liberos sibi adoptaret: ex eo quod liberi adoptiti legitimum jus habeant, in bonis adoptantis, et ex intestato, succedendi.

Eodem imperii ejus tempore, tumultu in populo Alexandrino, ob olei defectum, concitato, Theodosius augustalis eorum; ex Antiochia oriun-

τοῦ στατήρος διδοσθαι τοὺς ὀβολοὺς διεπράξαντο. Erat autem follis xii pars siliquæ; siliqua vero numismatis, sive aurei solidi pars est xxiv. Vide scholiasten Basilic. eclog. 23, apud Meurs. in voce miliarisium.

(48) Μὴ ποιεῖν τινα ἔγγραφον κοπιδερμίας. Et in proximis, μήτε δὲ αὐτὸ τὸ ὄνομα τοῦ κοπιδέρμου ὀνομάζεσθαι. Nova prorsus mihi que inaudita sunt hæc vocabula: a δέρμα tamen, quod cutem signat, et κοπή, sectio, incisio, composita videntur: adeo ut κοπιδερμία, cuticidium, reddi posse videatur. Quoniam vero lege hac cautum fuit, ne quis liber homo servus fieret, Judæos præcipue eam respicere existimo. Hos enim servos emere, eosque circumcidere consuevisse, colligimus ex lege quadam de hac re a Constantio et Constante imp. lata, quam nobis exhibet Cedrenus, his verbis: Κωνσταντῖος δὲ καὶ Κωνσταντὶς ἐνομοθέτησαν, Ἰουδαίον μὴ ὠνεῖσθαι δοῦλον· ἐπεὶ ἀφαιρεῖσθαι αὐτὸν εἰς τὸν δημόσιον λόγον. Εἰ δὲ καὶ περιτεμεῖν τοιμήσει δοῦλον, εἴτρε τιμωρεῖσθαι, καὶ τὴν τοῦτου δημεύεσθαι οὐ σίαν· Constantius et Constans legem tulerunt, ne quis Judæus servum emeret: emptum publicari jussunt. Si quis circumcidere servum ausus eas, gladio ferri, et bona ejus publicari. Lex itaque ista, a Constantio et Constante imp. primitus lata, ab Anastasio tandem denuo forte proposita fuerit.

duo, Calliopii patricii filius, interfectus est, anno æræ Antiochenæ DLXIV, indict. IX. 402 Quo Alexandrinorum facto commotus imperator, a multis eorum, ob vim præfecto suo illatam, pœnas egit.

Ejusdem sub imperio Vitalianus Thrax, vindictam prætexens episcoporum exulantium, arma sumpsit; et collecto sibi Hunnorum et Bulgarorum numero exercitu, Thraciam, Scythiam, Mysiamque, Odyssum usque et Anchialum occupavit. Adversus hunc imperator Hypatium, Thraciæ militum magistrum, emisit: qui, prælio cum eo commisso, proditione quadam captus, in Vitaliani manus devenit: numeratoque pecuniarum ingenti pondere, Romanis iterum restitutus est. Constantinopolim vero post reversum, Imperator magistratu abdicavit; subrogato in loco ejus Cyrillo Illyriciano; qui et ipse cum Vitaliano armis decertabat, prælio autem commisso, plurimi utrinque ceciderunt: Cyrillus autem fortior factus, Odyssum urbem se recepit; Vitalio etiam ex regionibus illis recedente. Vitalianus interim, missis per cognatos eorum qui ad portas urbis excubias agebant, pecuniis, factis etiam pollicitationibus aliis quibusdam, custodes corruerat. Proditiōne itaque facta, Vitalianus urbem noctu ingreditur, captumque ibi Thraciæ militum magistrum, Cyrillum interfecit. 403 Tum vero Thraciam rursus omnem et Europam deprædabatur, ad Sycas etiam ipsas perveniens tractumque Constantinopolitanum; urbem etiam ipsam invadere in animo habens. Itaque in tractu ipso, ad sancti Michaelis archangeli, quæ in Sosthenio est, ædem oratoriam, cum suis consedit. Imperator autem, accersito prius per Marinum Proclo, philosopho Atheniensi, magni nominis viro: Dic, philosophe, inquit ei Anastasius imperator, quid de cane hoc, facturus sum, qui sic me rempublicamque perturbat? Respondet ei Proclus: Animum ne despondeas, imperator; quamprimum enim armatos aliquot in illum emiseris, fugam sine mora capessurus est. Edixit itaque imperator Marino Syro, præfecto, qui ei cum Proclo verba

ματι, τὸν καταγόμενον ἀπὸ Ἀντιοχείας, τὸν οὖν Καλλιπίου τοῦ πατρικίου, διὰ λείψιν ἐλαίου, ἔτους χρηματίζοντος κατὰ τοὺς Ἀντιοχείας φεβ', [119] ἰνδικτιῶνος θ'. Καὶ ἀγανακτήσας ὁ αὐτὸς βασιλεὺς πολλοὺς ἐτιμωρήσατο ἐξ αὐτῶν τῶν Ἀλεξανδρέων, ὡς τυραννήσαντας τὸν ἄρχοντα αὐτῶν.

Ἐπὶ δὲ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐτυράννησε Βιταλιανὸς ὁ Θράξ (49) διὰ πρόφασιν τινα, φησὶ, λέγων ὅτι διὰ τοὺς ἐξορισθέντας ἐπισκόπους. Καὶ παρέλαβε τὴν Θράκην καὶ Σκυθίαν καὶ * Μυσίαν (50) ἕως Ὀδησσοῦ καὶ Ἀγχιάλου, ἔχων μεθ' αὐτοῦ πλῆθος Οὐννίων καὶ Βουλγάρων. Καὶ ἐπεμφεν ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ὑπάτιον τὸν στρατηλάτην Θράκης· καὶ παρατάξατο αὐτῷ, καὶ προδοθεὶς παρελήφθη ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Βιταλιανοῦ· καὶ δοθέντων χρημάτων πολλῶν ἀνέδωκε Ῥωμαίοις. Καὶ διαδεχθέντος τοῦ αὐτοῦ Ὑπατίου, μετὰ τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπ' αὐτοῦ προήχθη ἀντ' αὐτοῦ στρατηλάτης Θράκης Κύριλλος **. Ἐλλυρικιανὸς (51). Καὶ εὐθέως ἀπελθὼν παρετάξατο τῷ αὐτῷ Βιταλιανῷ· καὶ συνέκρουσαν, καὶ ἔπεσαν πολλοὶ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν· καὶ περιγεγόμενος ὁ Κύριλλος εἰσῆλθεν ἐν Ὀδησσῷ ** τῇ πόλει, καὶ διῆγεν ἐκεῖ, Βιταλιανοῦ ἀναχωρήσαντος ἐκ τῶν μερῶν ἐκεῖνων. Διὰ δόσεως δὲ χρημάτων ἐξηγόρασεν ὁ αὐτὸς Βιταλιανὸς τοὺς φυλάττοντας τῆς [120] αὐτῆς Ὀδησοῦ πόλεως τὰς πόρτας, πέμψας διὰ τινων συγγενῶν τῶν αὐτῶν πορταρίων (52) χρήματα καὶ τινὰς ἐπαγγελίας. Προδοσίας δὲ γενομένης, εἰσῆλθε νυκτὸς εἰς τὴν Ὀδησσοῦ πόλιν ὁ αὐτὸς Βιταλιανὸς, καὶ παρέλαβε τὸν στρατηλάτην Θράκης Κύριλλον καὶ ἀνέλεν αὐτόν (53). Καὶ ἦλθε πραιεὺς πάλιν πᾶσαν τὴν Θράκην καὶ τὴν Εὐρώπην. ἕως οὗ ἦλθεν ἐν Σύκαις καὶ ἐπὶ τὸν ἀνάπλου πέραν Κωνσταντινουπόλεως, βουλόμενος καὶ αὐτὴν Κωνσταντινουπόλιν λαβεῖν. Καὶ ἐκάθητο ἐν τῷ ἀνάπλῳ ἐπὶ τὸ λεγόμενον Σωσθένην (54) ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τοῦ ἀρχαγγέλου Μιχαήλ. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀναστάσιος πρῶν μὲν ἦν μεταστελλόμενος διὰ Μαρίνου τὸν φιλόσοφον Πρόκλον τὸν Ἀθηναῖον, ἄνδρα περιβήτητον, καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ βασιλεὺς Ἀναστάσιος Τί ἔχω ποιῆσαι τῷ κυνὶ τούτῳ, ὅτι οὕτως ταρασσεί με καὶ τὴν πολιτείαν, φιλόσοφε; Ὁ δὲ Πρόκλος εἶπεν αὐτῷ· Μὴ ἀθυμήσεις **, βασιλεῦ· φεύγει γὰρ

VARIÆ LECTIONES.

* Μυσίαν Ch.. Μυσίαν Ox. Tum Ὀδύσσου Ox. frequenti vitio. Apud Hieroclem p. 636, veram scripturam servavit liber Wesselingii Proleg. p. 630. ** Ἐλλυρικιανὸς Ch. Ὑλλυρικιανὸς Ox. Fort. addendum ὁ. ** Ὀδύσσω et 18, 20. Ὀδύσσου et Ὀδύσσον Ox. ** ἀθυμήσεις. Malim ἀθυμῆσαι.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(49) Ἐτυράννησε Βιταλιανὸς ὁ Θράξ. Thracem hunc faciunt etiam Evagr. lib. xliii; Nicephor. lib. xvi, cap. 38, et Zonaras. Marcellinus tamen in Chronico, et Jornandes De regn. success. Scytham eum fuisse voluit.

(50) Καὶ Μυσίαν. Scr. Μυσίαν Evagrius interim corrigendus lib. iii, cap. 43, ubi legitur καὶ Μοδίαν.

(51) Κύριλλος Ὑλλυρικιανὸς. Forte scribendum, ὁ Ἐλλυρικιανὸς, Illyricus, vel Illyricianus, quomodo recentiores locuti sunt. Ita habemus apud Marcellinum in Chron. ad annum 499. Aristus Illyricianæ auctor militiæ; et ad an. 530: Mundo, Illyri-

cianæ militiæ ductor, etc.

(52) Πορταρίων. Πόρτα, Porta; inde περτάριος, Portarius, qui portam custodit.

(53) Καὶ παρέλαβεν τὸν στρατηλάτην Θράκης Κύριλλον, καὶ ἀνέλεν αὐτόν. Marcellinus in Chronico: Cyrillum loquacem magis, quam strenuum militiæ ductorem, inter duas pellices Vitalianus reperit dormientem, eumque mox abstractum cultro Getico jugulavit. Vide tamen Evagrium etiam, lib. iii, cap. 33, et Nicephorum lib. xvi, cap. 38, qui rem aliter narrat.

(54) Σωσθένην. Scr. Σωσθένιον· de loco hoc vide quæ supra adnot. ad lib. iv.

καὶ ἀπέρχεται, ἥ μόνον πέμψεις κατ' αὐτοῦ τινας. Καὶ εὐθὺς ὁ βασιλεὺς Ἀναστάσιος εἶπε Μαρίνῳ τῷ Σύρῳ τῷ ἀπὸ ἐπάρχων, ἐστὺν πλησίον ὅτε διελέγετο ὁ βασιλεὺς τῷ φιλοσόφῳ Πρόκλῳ, ὀπλίσασθαι κατὰ τοῦ αὐτοῦ Βιταλιανοῦ, ὅντι εἰς τὸ πέραν Κωνσταντινουπόλεως. Καὶ λέγει Πρόκλος ὁ φιλόσοφος [121] ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως Μαρίνῳ τῷ Σύρῳ· "Ὁ δίδωμί σοι λάβε, καὶ ἐξελθε κατὰ τοῦ αὐτοῦ Βιταλιανοῦ. Καὶ ἐκέλευσεν ὁ αὐτὸς φιλόσοφος ἐνεχθῆναι τὸ λεγόμενον θεῖον ἄπυρον πολὺ, εἰπόν τριθῆναι αὐτὸ ὡς εἰς μέγμα λεπτόν, καὶ δέδωκε τῷ αὐτῷ Μαρίνῳ, εἰρηκῶς αὐτῷ, ὅτι "Ὅπου ῥίψῃς ἐξ αὐτοῦ εἰς εἰς οἶκον εἰς ἐν πλοίῳ, μετὰ τὸ ἀνατεῖλαι τὸν ἥλιον, εὐθὺς ἅπτεται ὁ οἶκος ἥ τὸ πλοῖον καὶ ὑπὸ πυρὸς ἀναλίσκεται. Ὁ δὲ Μαρίνος παρεκάλεσε τὸν βασιλέα ἵνα ἓνα τῶν στρατηλατῶν αὐτοῦ πέμψῃ λαμβάνοντα τὸ βοήθημα· καὶ εὐθὺς μετεστελματο ὁ βασιλεὺς Πατρίκιον τὸν Φρύγα, τὸν στρατηλάτην, καὶ Ἰωάννην τὸν Βαλεριανῆς, καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὀπλίσασθαι κατὰ τοῦ αὐτοῦ Βιταλιανοῦ εἰς τὸ πέραν, λαμβάνοντας πλοῖα δρομῶνων" καὶ στρατιώτας. Καὶ ἔπescαν ἐπὶ τοὺς πῶδας τοῦ βασιλέως, λέγοντες ὅτι καὶ αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ οἱ δύο ἡμεῖς φίλοι ἡμεῖθα· καὶ μὴ συμβῇ τινα ἀποτυχίαν γενέσθαι, καὶ ὑπονοηθῶμεν ὡς προδοταί. Καὶ ἀγανακτήσας κατ' αὐτῶν ὁ βασιλεὺς ἔβαλεν αὐτοὺς ἐξ αὐτοῦ παλατίου, καὶ κελεύσας Μαρίνῳ τῷ Σύρῳ λαβεῖν τοὺς δρόμους καὶ τὸ θεῖον ἄπυρον καὶ τὴν στρατιωτικὴν βοήθειαν ὀπλισμένην, καὶ ἐξελθεῖν κατὰ τοῦ αὐτοῦ Βιταλιανοῦ. Ἀκούσας δὲ Βιταλιανὸς ὅτι μετὰ πολλῆς βοηθείας ἐξέρχεται ὁ Μαρίνος κατ' αὐτοῦ, ὅσα εὗρε πλοῖα ἐκράτησε καὶ ἐγόμεωσεν αὐτὰ Οὐνικὴν καὶ Γοτθικὴν χεῖρα [122] ὀπλισμένους. Καὶ ὥρμησεν εἰσελθεῖν εἰς Κωνσταντινούπολιν, θαρρῶν ὅτι πάντως αὐτὴν λαμβάνει, καὶ Μαρίνον δὲ ἀπαντῶντα ἀναλίσκει μεθ' ἧς ἔχει βοηθείας. Ὁ δὲ Μαρίνος ἐρρόγευσεν" τὸ θεῖον ἄπυρον, ὃ ἔδωκεν αὐτῷ ὁ φιλόσοφος, εἰς ὅλα τὰ πλοῖα τῶν δρομῶνων, εἰρηκῶς τοῖς ναύταις καὶ τοῖς στρατιώταις ὅτι Οὐ χρεῖα ὄπλων, ἀλλ' ἵνα ῥίπτετε (55) ἐκ τούτου εἰς τὰ ἐρχόμενα κατέναντι ὑμῶν πλοῖα καὶ καίονται. Εἰ δὲ πέραν ἀπέλθωμεν εἰς τοὺς οἴκους, ἔνθα εἰσὶν οἱ ἐχθροὶ τοῦ βασιλέως, ἐκεῖ ῥίψατε. Ὁ δὲ Μαρίνος, καθὼς εἶπεν αὐτῷ ὁ φιλόσοφος ὅτι ἀνάπτονται ὑπὸ τοῦ πυρὸς τὰ πλοῖα καὶ ποντίζονται αὐτὰνδρα (56), παρηγγείλεν αὐτοῖς ῥίπτειν· καὶ ὥρμησεν εἰς τὸ πέραν κατὰ Βιταλιανοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων αὐτοῦ. Καὶ κατήντησαν καὶ τὰ πλοῖα Βιταλιανοῦ, καὶ εὐ-

A facienti astabat, uti ipse Vitalianum, qui e regione Constantinopolis cum copiis suis consererat, adoriretur. Proclus autem philosophus Marinum Syrum, coram imperatore, in hunc modum allocutus : Tu, inquit, Vitalianum adorturus, quod tibi dabo, modo sumas velim. Jussit itaque philosophus ingens vivi sulphuris pondus adduci ; quod in partes minutissimas contritum, Marino dedit : Hoc, inquit, quibuscumque tu tectis aut navigiis superinjeceris, ea statim ab exortu solis accensa conflagrare videbis, adeoque ab ignibus absumi. Sed Marinus quoque imperatorem adhortatus est, uti aliquem ex magistris militum, armata manu instructum, belli socium sibi daret. Accersitis itaque Patricio Phryge, militum magistro, et Joanne, Valerianæ filio, edixit illis imperator, uti cum militum et navigiorum apparatu trajicientes, Vitalianum adorirentur. Ad pedes itaque ejus hi procidentes : Nos, inquit, tui ipsius patrisque tui amicissimi semper fuimus : [veremur autem] ne, si quid secius acciderit, nos proditiōnis postulemur. Sed movebant hæc imperatori stomachum : itaque duobus illis ex palatio ejectis, Marino Syro negotium dedit, uti dromonibus et armata manu acceptis, et assumpto secum vivo sulphure, Vitalianum ipse aggrediretur. Vitalianus autem ubi audierat Marinum, copiis magnis instructum, sibi imminere adversarium ; navigiorum quodcumque potuit corrasit : quibus Gothicis Hunnicisque copiis onustis, Constantinopolim ipsam aggredi in animo habuit ; inani scilicet spe fretus ipsam occupandi, Marinumque obviam sibi produntem, cum copiis ejus omnibus, opprimendi. Marinus autem de vivo illo sulphure, quod a philosopho acceperat, navigiis undique distribuit ; nautis insuper indicans et militibus, nil armis opus esse ; modo ut de vivo illo sulphure acciperent jussit, navibusque in adversum occurrentibus immitterent ; quæ exinde statim conflagraturæ essent. Quod si ulteriorem etiam ripam occupare potuerint, hoc ipsum tectis hostium imperatoris uti injicerent, in mandatis dedit. Marinus itaque, ubi præceptum, 405 quod a philosopho acceperat, de navigiis hoc modo comburendis, vectoribusque submergendis, militibus suis tradidisset, ulteriorem trajectus ripam petit, Vitalianum aggressurus. Sed et Vitalianus quoque Marino sese obviam dedit ; propiusque jam a se invicem classes abfue-

VARIÆ LECTIONES.

" δρομῶνων. δρομῶνων Ox. Sic et v. 17. " ἐρρόγευσεν Ch., ἐρόγευσεν Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(55) ῥίπτετε. Scr. ῥίπτετε.

(56) Καὶ ποντίζονται αὐτὰνδρα. Hesychius : Αὐτὰνδρον, σὺν αὐτοῖς τοῖς ἀνδράσιν. Scr. Βυθάριον. Evagrius de hac navali pugna verba habens, lib. iii, cap. 45. Καὶ πρῶτα μὲν ἀνεχώγευσεν, εἶτα μετὰ τοὺς ἐκπλοῦς καὶ τοὺς ἀκροβολισμοὺς μεταξὺ τοῖν δυοῖν στρατοπέδων, ναυμαχίας χαρτεράς συστάσης περὶ τὰ καλούμενα Βυθάρια, φεύγει μὲν προτροπά-
δην πρῶμναν κρουσάμενος ὁ Βιταλιανός, etc. Bythias

etiam dictus est locus iste, ut ex Dionysii Anaplo nos docet Petr. Gyllius De Bosp. Thrac. lib. ii, cap. 9 : Deinde est Calamus, et Bythias : ille a calamorum multitudine, hic ab alta protectione promontiorum circumurgentium nominatur. Idem tamen sui oblitus, De topograph. Constantin. lib. iv, cap. 10, Viitharia locum hunc vocat, Vitaliani profligati historiam ex Evagrio recitans.

ruat, e regione templi Sanctæ Theclæ, quod Sycis est, juxta sinus locum qui Bytharium dicitur. Ubi ad horam diei tertiam, navali prælio commisso, de repente tyranni Vitaliani classis couflagrans, una cum Gothorum, Hunnorum et Scytharum quos sibi asciverat, copiis, profundo mari demersa est. Vitalianus autem ipse, quique in reliquis erant navibus, classem ab ignibus sic assumptam videntes, in fugam versi, trajectum repetierunt. Marinus itaque copiis trajectis, quotquot eorum qui a Vitaliani partibus steterant, Sycarum in suburbis vel domibus invenit, omnes e medio sustulit, insectatus eos usque ad Sancti Mamantis templum: ubi nocte jam ingruente, ipse cum copiis suis consedens excubias agebat. Vitalianus interim cum suis, qui ex clade superfuerunt, omnibus noctu ex trajectu fugit, milliaria per eam noctem LX emensus: adeo ut mane proximo Vitaliani ex militibus, ad ulteriorem ripam, nec unus quidem inventus esset. Ilanc vero imperio victoriam conciliavit Salvator Christus et fortuna imperatoris. Anastasius itaque imperator, ad Sosthenium processum faciens, in templo Sancti Michaelis Archangeli, gratias Deo, per plures dies, solemnes habuit. Proclus autem philosophus 406 Atheniensis, discedendi facultate ab imperatore impetrata, dimissus est, quatuor centenaria accipere ab ipso jussus. Quibus tamen non acceptis, vacuus in urbem suam discedere maluit; ubi paulo post diem obiit. Dixerunt autem ex Constantinopolitanis nonnulli, sulphur hoc vivum, in aerem projectum, subtilissimum cum sit, radiis solaribus accendi; et naturæ etiam viribus hæc perfici potuisse. Cæterum Vitalianus, in Anchialum secedens, illic demum acquievit.

Ejusdem Anastasii sub imperio Hunni Sabiri, gens bellicosissima, portis Caspiis trajectis, Capadociam ad usque penetrarunt: quam, una cum

A ρέθησαν** ἔγγιστα ἀλλήλων κατέναντι τῆς ἁγίας Θέκλης τῆς ἐν Σύκαις εἰς τὸν τόπον τοῦ βεύματος ὅπου λέγεται τὸ Βυθάριν. Καὶ γίνεται ἐκεῖ ἡ ναυμαχία ὡραν τρίτην τῆς ἡμέρας· καὶ ἀνέφθησαν ἐξαίφνης ὑπὸ [123] πυρὸς τὰ πλοῖα ἅπαντα Βιταλιανοῦ τοῦ τυράννου καὶ ἐποντίσθησαν εἰς τὸν βυθὸν τοῦ βεύματος μεθ' ὧν εἶχον Γότθων καὶ Οὐννων καὶ Σκυθῶν στρατιωτῶν συνεπομένων αὐτῷ. Ὁ δὲ Βιταλιανὸς καὶ οἱ εἰς τὰ ἄλλα πλοῖα προσεσχηκότες τὸ γεγονός, ὅτι ὑπὸ πυρὸς αἰφνίδιον ἀνάπτονται τὰ ἑαυτῶν πλοῖα (57), ἔφυγον καὶ ὑπέστρεψαν ἐπὶ τὸν ἀνάπλου. Μαρῖνος δὲ ὁ ἀπὸ ἐπάρχων περάσας ἐν Σύκαις, ὅσους εὗρε τῶν Βιταλιανοῦ εἰς τὰ προάστεια ἢ εἰς οἴκους, ἀνέλας, καταβυζίων αὐτοὺς ἕως τοῦ ἁγίου Μάμαντος· καὶ γενομένης ἐσπέρας ἔμεινε Μαρῖνος καὶ ἡ βοήθεια αὐτοῦ φυλάττουσα τὰ ἐκεῖ. Ὁ δὲ Βιταλιανὸς ἔφυγε νυκτὸς μετὰ τῶν ὑπολειφθέντων αὐτῷ ἐκ τοῦ ἀνάπλου, ὁδεύσας ἐν τῇ αὐτῇ νυκτὶ μίλια ξ'· καὶ πρώτας γενομένης οὐδεὶς εὐρέθη εἰς τὸ πέραν ἐκ τοῦ αὐτοῦ [124] Βιταλιανοῦ, καὶ ἐνίκησεν ὁ Σωτὴρ Χριστὸς καὶ ἡ τοῦ βασιλείως τύχη. Καὶ ἐποίησε πρόκεσσον ὁ βασιλεὺς Ἀναστάσιος εἰς τὸ Σωσθένιν, ἐν τῷ ἀρχαγγέλω Μιχαὴλ εὐχαριστῶν ἐπὶ ἡμέρας πολλὰς. Ὁ δὲ φιλόσοφος Πρόκλος ὁ Ἀθηναῖος αἰτήσας τὸν βασιλεῖα ἀπελύθη, μὴδὲν ἀνασχομένους λαβεῖν παρὰ τοῦ αὐτοῦ βασιλείως· ἦν γὰρ κελεύσας αὐτὸν λαβεῖν κεντηνάρια τέσσαρα· ὅστις φιλόσοφος ἀπελθὼν ἐν Ἀθῆναις εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν εὐθέως ἐτελεύτησεν. Ἐλεγον δὲ τινες ἐν Κωνσταντινουπόλει ὅτι ἀπὸ τῆς θερμῆς τοῦ ἡλίου, ὡς λεπτότατον ὂντα, τὸ θεῖον ἄπυρον ριπτόμενον εἰς τὸν ἀέρα ἄπτεται καὶ φυσικὸν ἐστὶ τοῦτο. Ὁ δὲ Βιταλιανὸς ἀπελθὼν ἐν Ἀγχιάλῳ ἐκάθητο ἐκεῖ ἡσυχάζων.

Ἐν δὲ τοῖς χρόνοις τοῦ αὐτοῦ Ἀναστασίου βασιλείως οἱ Οὐννοι Σάβειροι περάσαντες τὰς Κασπίας πύλας, ἔθνος** πολεμικώτατον (59), ἦλθον ἕως Κα-

VARLE LECTIONES.

** εὐρέθησαν OX. ** πολεμικώτατον Ch., πολεμικώτατον OX.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

δ. (57) Ὅτι ὑπὸ πυρὸς αἰφνίδιον ἀνάπτονται τὰ ἑαυτῶν πλοῖα. Navalis hujus victoriae, quam Anastasius imp. Procli mathematici ope adversus Vitalianum adeptus est, meminit etiam Zonaras: qui tamen non sulphure vivo navibus injecto, sed speculis ustoriis eam effectam tradit: Κάτοπτρα γὰρ ᾄδεται χαλκεῦσαι πυροφόρα ὁ Πρόκλος, καὶ ἐκ τοῦ εἰχόντος ταῦτα ἀπαιωρῆσαι κατέναντι τῶν πολεμίων νεῶν· τοῦτοις τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων προσβαλουσῶν, πῦρ ἐκείθεν ἐκχεραυνούσθαι, καταφλέγον τὸν νηστὴν τῶν ἐναντίων στρατῶν. Nam specula ex ære fabricasse ustoria fertur Proclus, eaque de muro e regione hostilium navium suspendisse; in quæ cum solares radii impigissent, ignem inde fulminis instar erumpentem classarios, ipsasque naves hostium combussisse. Verum non satis video, quo pacto fidem istis adhibere possimus, Marcellinum legentes, hujusce ævi scriptorem; Justiniani enim adhuc patricii cancellos se egisse, testatur ipse. Hic itaque, de hac Vitaliani invasione verba faciens, hæc habet: Μισοὶ sunt ad Vitalianum senatores, qui pacis cum eo leges componerant: nonaginta auri pondera, exceptis regalibus muneribus, pro pretio tunc acce-

pit Hypatii. Et paulo post: Magister militum Vitalianus per Thraciam factus, Hypatium quem captivum catenatumque apud Acres castellum tenebat, reversus suo remisit avunculo. Victor etiam Tunonensis, hujus æqualis, licet non pretio Vitalianum amotum dicat, armis tamen propulsatum omnino negat: Vitalianus Comes cum manu valida Barbarorum Constantinopolim veniens, in Sosthene sedit: qui non aliter postulatus pacem Anastasio imperatori promittit, nisi prius defensores synodi Chalcedonensis legatos exsilio sedibus propriis reddat, etc. Verum cum Victor hæc Anastasii imp. an. xxiv gesta narret, Marcellinus ad annum sequentem, Anthemio et Florentio coss. ea refert.

(58) Ὅντα. Ser. 5v.

(59) Ἐθνος πολεμικώτατον. Ser. πολεμικώτατον de hac vero Hunnorum Sabirorum irruptione, vide Marcellinum, Victorem Tunonens., Evagrium lib. iii, cap. 43; Nicephor. lib. xvi, cap. 38, et Cedrenum. Munificentiae tamen hujus imperatoris in vectigales spoliatos, de qua auctor paulo infra, apud istos ne verbum quidem.

παδοκίας, καὶ πραιδεύσαντες αὐτὴν καὶ ὅσας παρ-
ἤλθον χώρας Ῥωμαίων, καὶ ἐφόνευσαν πολλοὺς,
καὶ ἔκαυσαν τὰ κτήματα, καὶ λαβόντες αἰχμαλωσίαν
πολλὴν ἀνεχώρησαν. Ἦλθον δὲ οἱ ἀπὸ τῆς αἰχμ-
αλωσίας πραιευθέντες, καὶ πολλὰ παρέσχεν ὁ βασι-
λεὺς [125] τοῖς πραιευθεῖσιν ἐκάστης πόλεως.
Ἐκτίσε δὲ καὶ τείχη ταῖς μεγάλας κώμαις Καπ-
παδοκίας καὶ ἠσφαλισατο τὰς δύο Καππαδοκίας· καὶ
συνεχώρησε πάσις ταῖς πραιευθεῖσαις ἐπαρχίαις
τὰς συντελείας εἰς τέλειον ἐπὶ ἑτῇ γ'.

Ἐπὶ δὲ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐπαθεν ὑπὸ θεομηνίας
ἡ Ῥόδος νῆσος τὸ τρίτον αὐτῆς πάθος νυκτός· καὶ
πολλὰ αὐτοῖς τοῖς περιλειφθεῖσιν ἐχαρίσατο καὶ τῇ
πόλει λόγῳ κτισμάτων.

Ἐν δὲ τῇ αὐτοῦ βασιλείᾳ ἐγένετο δημοτικὴ ἐπ-
ανάστασις περὶ τοῦ Χριστιανικοῦ δόγματος παρὰ τῶν
Βυζαντινῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὡς βουλευθέντος
τοῦ αὐτοῦ βασιλέως προσθεῖναι εἰς τὸ Τρισάγιος τὸ,
Ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς (60), Ἐλέησον ἡμᾶς,
καθὼς ἐν ταῖς ἀνατολικαῖς πόλεσι λέγουσι. Καὶ συν-
αθροισθὲν τὸ πλῆθος τῆς πόλεως ἵστασάσαν δυνά-
τεις, ὡς τινας παραξένου προστιθεμένου τῇ πίστει
τῶν Χριστιανῶν. Καὶ θρύλος ** ἐγένετο ἐν [126] τῷ
παλατίῳ, ὥστε τὸν ἐπαρχὸν τῆς πόλεως ** Πλάτωνα
εἰσδραμόντα φυγεῖν καὶ ἀποκρυβῆναι τὴν τοῦ δήμου
ὀργήν. Ἐκραζον γὰρ στασιάζοντες, Ἄλλον βασιλεῖα
τῇ Ῥωμανίᾳ! καὶ ἀπελθόντες εἰς τὰ Μαρίνου τοῦ
Εὐρου τοῦ ἀπὸ ἐπαρχῶν ἔκαυσαν τὸν οἶκον αὐτοῦ
καὶ ἐπραιδευσαν τὰ αὐτοῦ πάντα· αὐτὸν γὰρ οὐχ
εὗρον. Ἀκούσας γὰρ ὅτι εἰς τὸν αὐτοῦ τὸ πολὺ
πλῆθος τοῦ δήμου ἔρχεται, ἔφυγεν· ἔλεγον γὰρ ὅτι
ὡς ἀνατολικὸς αὐτὸς τῷ βασιλεῖ ὑπέβαλε λέγεσθαι
τοῦτο. Καὶ πραιδεύσαντες τὰ αὐτοῦ δημόσια (61)
τὸν ἄργυρον αὐτοῦ εἰς ἀζίνας ἔκοπτον καὶ ἐμερί-
ζοντο. Εὐρον δὲ εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ μονάζοντα ἀνα-
τολικῶν, καὶ τοῦτον ** συλλαβόντες ἐφόνευσαν, καὶ
τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ εἰς κόντην βαστάζοντες ἔκραζον,
Οὗτός ἐστιν ὁ ἐπιβουλος τῆς Τριάδος. Καὶ ἐλθόντες
εἰς τὰ Ἰουλιανῆς τῆς ἐπιφανεστάτης πατρικίας
ἔκραζον διὰ τὸν ἄνδρα αὐτῆς Ἀρεθδίνδον βασιλεῖα
τῇ Ῥωμανίᾳ· καὶ ἔφυγεν Ἀρεθδίνδος ἐν παράματι

A iis etiam omnibus, quas præteribant, regionibus
Romanorum deprædantes, quamplurimos occisioni
dederunt : et possessionibus eorum ignibus deva-
statis, cum præda ingenti recesserunt. Accedenti-
bus itaque ad imperatorem a singulis suis urbibus
qui bonis suis exuti fuerant, abunde eis suppedita-
tum est. Quin et grandiores Cappadociæ pagos
imperator mœnibus ciuxit ; Cappadociam quoque
utramque propugnaculis munivit, spoliatas etiam
provincias a tributis quibuscunque pendendis per
triennium immunes esse jussit.

Eodem imperante, tertiam celestis iræ vicissi-
tudinem nocturno tempore passa est Rhodus in-
sula : ad quam resarciendam, superstibus incolis
imperator plurima largitus est.

B Ejusdem sub imperio, tumultus in populo By-
zantino, religionis causa, 407 inde coortus est,
quod imperator hymno Trisagio adjici voluit clau-
sulam hanc : *Qui crucifixus es pro nobis, miserere
nostri*, in ecclesiis Orientalibus recitari solitam.
Coacta itaque in unum multitudine, perturbatio
rerum ingens facta est, ac si novitium aliquod Chri-
stianæ fidei assutum esset. In palatio etiam tumul-
tus erat adeo gravis, ut Plato, urbis præfectus, fuga
sibi consulens, latebras quæsierit, ubi a furoro
populi tutus delitesceret. Populus enim tumultuans
imperatorem alium Romanæ poscebat. Quin et in
ædes Marini Syri, ex præfecti, irruentes, ignem te-
ctis injiciebant, bonaque ejus diripiebant omnia.
Sed et æraria quoque ejus exsilabant, argentum-
que inibi inventum, securibus dissecantes distri-
buebant. Marinum vero ipsum non invenerunt ;
quippe hic, fama turbæ numerosioris ædes suas
adorturæ accepta, subduxerat sese. Existimabat
enim popellus Marinum, quod Orientalis esset,
clausule hujus Trisagio adjiciendæ, imperatori
auctorem fuisse. Monachum vero Orientalem, ædi-
bus Marini repertum, comprehendentes intereme-
runt ; conloque affixum caput circumferentes, ex-
clamabant : Ecce Trinitatis insidiatorem. Tum
vero Julianæ nobilissimæ patriciæ ædes advenien-
tes, virum ejus Areobindum imperatorem Roma-

VARIÆ. LECTIONES

** θρύλος Οκ. ** πόλιως Οκ. ** κόντον Οκ.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(60) Ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς, ἐλέησον ἡμᾶς. Τρι-
άγιος, hymnus est, Græca Ecclesia decantari solita.
Verba autem erant hæc : Ἄγιος ὁ Θεὸς, ἅγιος Ἰου-
ρὸς, ἅγιος ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς· his Petrus
Fullo, Ecclesiæ Antiochenæ sub Leone imp. anti-
stes, clausulam hanc post ἅγιος ἀθάνατος, addidit :
Χριστὲ βασιλεῦ, ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς· postea vero
in exsilium pulsus, cum tandem demum a Zenone
episcopopatui suo restitutus fuisset, his omissis, Χρι-
στὲ βασιλεῦ, reliqua retinuit, nempe ὁ σταυρωθεὶς
δι' ἡμᾶς. Cedrenus : Πρότερον δὲ προσέθηκε [Πέτρος
ὁ Κναρεὺς] τῷ Τρισάγιῳ, Χριστὲ βασιλεῦ, ὁ σταυ-
ρωθεὶς δι' ἡμᾶς, ὕστερον δὲ ἐλθὼν, περιεῖλε τὸ,
Χριστὲ βασιλεῦ. Deinceps itaque clausule hujus
addito apud Antiochenenses, Ecclesiæque Orientales
obtinebat ; unde a Constantinopolitanis, et Occi-
dentalibus, Theopaschitæ, dicti sunt Orientales.

D Passianos eos vocat Marcellinus : *Die Dominico,
dum jubente Anastasio Cæsare per Platonem in Ec-
clesia pulpito insistentem in hymnum Trinitatis Dei
Passianorum quaternitas additur, multi orthodoxo-
rum pristina voce psallentes, perfidosque præcones
clamoribus objurgantes, in ejusdem ecclesiæ gremio
cesi sunt.* Vide Evagrium, lib. iii, cap. 44 ; Nice-
phorum lib. xvi, cap. 45 ; Victorem et Cedrenum.

(61) Πραιδεύσαντες τὰ αὐτοῦ δημόσια. Δημόσια
hic æraria vertimus : τρακτευτής enim, et λογο-
θέτης, id est, publicarum rationum minister, sive
vectigalium curator, erat Marinus, uti auctor no-
ster supra : Ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς κουφίσας ἰωάν-
νην τὸν Παφλαγῶνα ἐκ τοῦ τρακτεῦν τὰ δημόσια
χαρτὰ τοῦ πραιτωρίου τῶν ἐπαρχῶν ἐποίησεν αὐ-
τὸν ἀπὸ ὑπάτων, ἀντ' αὐτοῦ ποιήσας τρακτευτὴν
καὶ λογοθέτην Μαρίνον τὸν Εὐρον.

num exclamantes deposcebant. Areobindus itaque fuga evadens, in trajectu latuit. Cæterum imperator Anastasius in circum veniens, in regiam sedem **408** sine diademate ascendit. Quod ubi populo notum fuit, in Hippodromum omnes se contulerunt : turbamque tandem totam, divinis suis sermonibus, imperator sibi conciliavit : eos insuper hortatus, ne sic temere in quosvis irruentes, ultra cædes patrarent. Tum vero tumultus omnis acquievit ; obtestante etiam ipsum popello, uti resumptum diadema rursus gestaret. Ubi primum autem tumultu sedato populus domum suam quisque se receperat, seditiosos comprehendi jussit imperator ; quorum nonnullos suppliciiis subiecit, alios vero urbi præfecto in custodiam tradidit. Hæc autem cum per plures dies perpessi fuissent, infinita hominum multitudo neci data, secuta que ingens Constantinopoli, omnibusque adeo

Imperator autem Anastasius, non multo post tempore, per somnum vidit, e regione sibi astantem, virum quemdam adultum ornatumque ; qui codicem scriptum ferens, legebat : foliis autem quinque pervolutis, lectoque imperatoris nomine : Ecce (inquit) ob insatietatem tuam, [annos] quatuordecim deleo ; simulque eos digito expunxit. A somno vero experrectus imperator et perterrefactus, Amantium cubicularium et præpositum ad se vocavit, cui quod per somnum viderat aperuit. **409** Amantius ei : In æternum, inquit, vivas imperator. Insomnium et ego quoque hac ipsa nocte habui. Dum enim Majestati Vestra coram stare, porcus quidam, ingentis apri speciem præ se ferens, a tergo mihi venire visus est ; qui extremam ehlamydis oram in os arripiens, vellicabat mordicus ; meque ipsum deorsum agens, dentibus lacebat et proculcatum pedibus totum devorabat. Accersitus igitur ab imperatore Proclus, Asianus philosophus, sagacissimus somniorum conjector,

A κρυβείς. Καὶ ἀνελθὼν (62) ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἀναστάσιος ἐν τῷ ἵπποδρόμῳ εἰς τὸ [127] κάθισμα δίχα διαδήματος· καὶ τοῦτο γινώσκων ὁ δῆμος εἰσῆλθεν ἐν τῷ ἵππικῳ· καὶ διὰ θείας προσφωνήσεως αὐτοῦ μετεχειρίσατο τὰ πλήθη τῆς πόλεως, παραγγελίας αὐτοῦ μὴ ὡς ἔτυχε φονεῦν ἢ ἐπέρχασθαι τισὶ· καὶ ἡσύχασαν ἅπαν τὸ πλῆθος, αἰτήσαντες αὐτὸν φορέσαι τὸ στέμμα. Καὶ ἐξότε ἡσύχασαν καὶ ἀνεχώρησαν τοῦ συναθροίζεσθαι, ἐκέλευσε κατοχὴν γενέσθαι· καὶ πολλῶν κρατηθέντων, τοὺς μὲν ἐτιμωρήσατο, τοὺς δὲ ⁹⁹ ἐρευνάτισε (63) διὰ τοῦ ἐπάρχου τῆς πόλεως. Ταῦτα δὲ ἔπασχον ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, καὶ πλήθους ἀπίρου φρονεῦντος εὐταξία ἐγένετο μαγάλη καὶ φόβος οὐκ ὀλίγος ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐν ἐκάστῃ πόλει τῆς Ῥωμανίας.

est inde tranquilla maxime rerum facies ; metus Romanæ urbibus, hominum animis incussus est.

B Μετὰ δὲ ὀλίγον καιρὸν εἶδεν ἐν ὁράματι ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἀναστάσιος ὅτι ἔστη ἐναντίον αὐτοῦ ἀνὴρ τις τέλειος, εὐσχήμων (64), βαστάζων κώδικα γεγραμμένον, καὶ ἀναγιγνώσκων, καὶ ἀναπτύξας τοῦ κώδικος φύλλα πάντα, καὶ ἀναγνούς τὸ τοῦ βασιλέως ὄνομα εἶπεν αὐτῷ, "16ε", διὰ τὴν ἀπληστίαν σου (65) ἀπαλείψω [128] δεκατέσσαρα (66)· καὶ τῷ ἰδίῳ δακτύλῳ αὐτοῦ ἀπῆλειψε, φησί. Καὶ διυπνίσθη ταραχθεὶς (67) ὁ αὐτὸς Ἀναστάσιος βασιλεὺς, καὶ προσκαλεσάμενος Ἀμάντιον τὸν κουδικουλάριον καὶ πραιπόσιτον, διεγῆσατο αὐτῷ τὴν τοῦ ὁράματος ὄψασιν. "Ὅστις Ἀμάντιος εἶπεν αὐτῷ, Εἰς τὸν αἰῶνα ζῇθι, βασιλεῦ· ἐνύπνιον γὰρ εἶδον κἀγὼ ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ, ὅτι ὡς ἔστηκώς κἀγὼ ἐναντίον τοῦ ὑμετέρου κράτους ὀπισθέν μου ἐλθὼν χοῖρος (68), ὥσπερ σύαγρος μέγας, καὶ δραξάμενος τῷ στόματι τὴν ἀρχὴν τῆς χλαμύδος καὶ τινάξας κατήγαγέ με εἰς τὸ ἔδαφος τῆς γῆς, καὶ ἀνήλωσέ με κατεσθίων καὶ καταπατῶν. Καὶ προσκαλεσάμενος ὁ βασιλεὺς Πρόκλον τὸν Ἀσιανὸν φιλόσοφον, τὸν ὄνειροκρίτην,

VARIAE LECTIONES.

⁹⁹ ἐρευνάτισε. Conferendus videtur Tzetzes ad Lycophr. v. 1285, indicatus ab Ducangio v. βεῦμα, ὁ Λυκόφρων φαίνεται μεταξὺ τῆς Συμπληγάδας εἶναι λέγων Καλὴχθόνο· καὶ Βυζαντίου, ὡς εἶναι τὸ λεγόμενον παρ' ἰδιώταις βαρβάρους βεῦμα. Quibus addendus Malalas supra p. 44 A. ⁹⁹ Ἰδὲ Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(62) Καὶ ἀνελθὼν. Scr. ἀνῆλθεν, uti habet Chr. Alex.

(65) Τοὺς δὲ ἐρευνάτισε. Scr. ἑρυμάτισε, ἐρύομαι, et ἔρυμαι, custodio ; unde ἔρυμα, custodia salta, sive carcer. Hesychius : ἔρυμα, ὀχύρωμα, φυλακὴ, κάλυμμα, φύλαγμα· ab ἔρυμα vero auctor noster verbum ἐρυμάτιζω formavit.

(64) Εὐσχήμων. Chr. Alex. a Radero editum habet λευσχήμων corrupte : Chr. idem ex Jos. Scaligeri editione legit λευχείμων· ad quam lectionem nostram emendandam censeo.

(65) Ἀπληστίαν σου. Cedrenus habet, καχοπιστίαν σου.

(66) Ἀπαλείψω δεκατέσσαρα. Ita etiam Chr. Alexandr. Cedrenus legit, τεσσαρεσκαίδεκα ἔτη. Constantinus Manasses :

Σὴρ δὲ κακίαν μυσταχθεὶς καὶ βεβήλοτροπίαν

Ἐκκρίτων ὑπεξέκοψε τοὺς χρόνους τῆς ζωῆς σου.

Καὶ χρόνους ἐκολόβωσες τέσσαρας πρὸς τοὺς δέκα· Καὶ ταῦτ' εἰπὼν, ἀπῆλειψε τοὺς ἀπὸ τοῦ χρόνου.

(67) Καὶ διυπνίσθη ταραχθεὶς. Chr. Alex. habet, D καταβράγεις· mendose.

(68) Ὅπισθέν μου ἐλθὼν χοῖρος. Justinum, Anastasii in imperio successorem, ista notant : quem συφορβόν, *subulcum*, fuisse vult Zonaras : Ἀνεβρήθη δὲ βασιλεὺς Ἰουστινὸς ὁ Θράξ, γινόμενον μὲν ἐκφύς ἀσχημῶν καὶ ἀφανῶν, αὐτὸς τὸ πρότερον αὐτοურγῶν, ἢ βουκόλος-τυγχάνων καὶ συφορβός. Certe loco humili, imo sordido nato, agrisque exercendis tantum assuetum fuisse eum asserit Procopius, Arcan. Histor.

NOTÆ.

(i) Ἰουλιανῆς. Cum hac voce incipit Narratio apud C. p. 330, in princip. mutila.

ὄντα πάνυ ἐπιτήδειον, εἶπεν αὐτῷ [τὸ δράμα, ἅ visionis vim imperatori exposuit; brevi scilicet eos interituros esse.

Ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς Ἀναστάσιος μετὰ τὰς πρώτας αὐτοῦ δωρεὰς πάλιν ἄλλας κατέπεμψε πᾶσι τοῖς ὑποτελέσει τῆς αὐτοῦ πολιτείας. Ἐκτίσσε δὲ καὶ εἰς ἐκάστην πόλιν τῆς Ῥωμανίας διάφορα κτίσματα καὶ τεῖχη καὶ ἀγῶγους, καὶ λιμένας ἀνακαθάρας καὶ δημόσια [129] λουτρὰ ἐκ θεμελίων οἰκοδομήσας, καὶ ἄλλα πολλὰ ἐν ἐκάστη παρέσχε πόλει.

Καὶ μετ' ὀλίγον χρόνον ἀρρώστησας ἀνέκειτο, καὶ ἀστραπῆς καὶ βροντῆς γενομένης μεγάλῃς πάνυ, θροηθεὶς ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἀναστάσιος ἀπῆδωκε τὸ πνεῦμα, ὡν ἑνιαυτῶν ἑνενήκοντα (69) καὶ μηνῶν πάντες.

Imperator autem Anastasius, præter ea quæ supra memoravimus; etiam alia vectigalibus suis omnibus munera distribuit. Quin et per singulas etiam Romanæ urbes varia erexit ædificia, mœnia, et aquæductus; portus etiam repurgavit; et balnea publica ab ipsis etiam fundamentis excitavit; plurimæque per urbes aliis passim donavit.

Haud longo autem post tempore, ex morbo decubuit; tonitruque ingenti facto fulmineque, consternatus inde imperator Anastasius spiritum efflavit, annos natus xc et menses v.

B

VARIE LECTIONES.

τὸ — αὐτοῖς addidi ex Chron. p. 331 A. ὁ πόλει Ch., πόλιν Ox. ἑνενήκοντα Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(69) Ὡν ἑνιαυτῶν ἑνενήκοντα. Zonaras dicit Anastasium octoginta octo tantum annos vixisse: uti etiam et Victor Tunonens. Anastasius imperator intra palatium suum tonitruorum terrore fugatus, et contusationis jaculo percussus, in cubiculo, quo

absconsus fuerat, moritur, et cum ignominia absque consuetis exsequiis ad tumulum ducitur, anno vitæ suæ xxcix. Marcellus vitæ ejus annorum numerum incertum relinquit; octogenario tamen majorem obiisse testatur.

[130] ΛΟΓΟΣ ΙΖ'

ΧΡΟΝΟΝ ΙΟΥΣΤΙΝΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ.

410 LIBER XVII

DE TEMPORIBUS JUSTINI IMPERATORIS.

Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Ἀναστασίου ἐβασίλευσεν C ὁ θεοφύλακτος Ἰουστίνος, ἀπὸ Βεδεριανῶν ὡν Θράξ (u), ἐπὶ τῆς ὑπαιτίας Μάγνου, μηνὶ ἰουλίῳ θ', ἰνδικτιῶνι ἑνδεκάτῃ ὄντινα ὁ στρατὸς, τῶν φυλαττόντων τὸ παλάτιον κελεύσει θεοῦ ἐξκουδितῶν (70) ἅμα τῷ δῆμῳ στέφαντες, ἐποίησαν βασιλεῖα ἣν γὰρ κόμης ἐξκουδितῶν. Ἐβασίλευσε [131] δὲ ἔτη θ' καὶ ἡμέρας εἰκοσιδύο (71). Τῇ δὲ ἡλικίᾳ ἦν διμοιριαῖος, εὐσθηθός, οὖλος, ὀλοπόλιος, εὐρινος, ὑπόπυρρος,

Anastasio post exitum imperium suscepit sacratissimus Justinus, ex Bederiana Thracum oriundus, sub Magni consulatu, Julii ix, indictione undecima: quem exercitus excubitorum palatium custodientium, una cum populo, nutu divino, diademate insignitum, imperatorem creavere: erat enim Comes excubitorum. Imperavit autem annos ix et dies xxi. Erat hic staturæ mediocrem excedente, pectore firmo, crine crispo canoque, naso

VARIE LECTIONES.

οὖλος Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(70) Ὅντινα ὁ στρατὸς τῶν φυλαττόντων τὸ παλάτιον, κελεύσει θεοῦ, ἐξκουδितῶν. Ita etiam Chr. Alexandr. Ἐξκουδितῶρες, excubitores, milites erant prætoriani, palatio atque imperatori tutando destinati; atque ideo ὁ στρατὸς τῶν ἐξκουδितῶν, etc., ab auctore dicuntur. Græcis σωματοφύλακες vocantur. Horum vero præfectus erat Justinus. Evagrius

lib. iv, cap. 1, de Justino imp. hæc habet: Ὑπὸ τῶν βασιλικῶν σωματοφύλακων ἀναβήθη, ὡς περ καὶ ἤρχεν, ἡγεμῶν τῶν ἐν τῇ αὐλῇ τάξεων καθ' ἑστώς· infra etiam nostro κόμης ἐξκουδितῶν dicitur.

(71) Ἐβασίλευσε δὲ ἔτη θ', καὶ ἡμέρας εἰκοσιδύο. Victor Tunonens. annos viii, et menses ix

HODII NOTÆ.

(u) Ἀπὸ Βεδεριανῶν ὁ Θράξ. C. ὁ Βεδερίτης ὁ Θράξ. Erat urbs Bederina seu Bederiana in limi-

taneis Illyriæ Thraciæque agris sita, hinc dicitur Justinus ab aliis Thrax, ab aliis ex Illyria fuisse.

decore, facie rubicunda et formosa, in bellis exercitatus, magnificus, ceterum litterarum rudis. Quamprimum autem imperare cepit, e medio sustulit Amantium præpositum, et Andrean Lausiacum, cubicularium; Theocritum etiam comitem, Amantii familiarem, quem Amantius imperatorem creare statuerat; qui etiam Justino ipsi pecunias dedit erogandas, ut Theocritus fieret imperator. Quin et Justinus eas erogavit: 411 quibus acceptis, exercitus populusque non Theocritum, sed Justinum, Deo ita volente, imperatorem dixere. Imperio itaque potitus, eos qui imperio suo insidiati fuissent, intra palatium occidit.

Idem imperator Appionem patricium, Diogenianum et Philoxenum, senatores, ab Anastasio imperatore in exilium missos, revocavit. Atque Appionem constituit prætorio præfectum, Diogenianum vero militum in Oriente magistrum, et Philoxenum, haud longe post, consulem designavit.

Hujus imperii sub initio tremendum in Oriente astrum apparuit, cometa vocatum, radium deorsum emittens, barbatus quem vocant; cujus ad conspectum trepidarunt homines.

Α εὐμορφος, ἐν πολέμοις κοπιῶν, φιλότιμος, ἀγράμματος δὲ (72). Ἡ μόνον δὲ ἐθασίλευσεν, ἀνείλεν Ἀμάντιον τὸν πραιπόσιτον αὐτοῦ καὶ Ἀνδρέαν τὸν κουδικουλάριον αὐτοῦ τὸν Λαυσιακὸν καὶ Θεόκριτον (v) τὸν κόμητα τὸν τοῦ αὐτοῦ Ἀμαντίου δομέστικον (73). Ὅντινα ἐβουλεύετο ποιῆσαι βασιλεῖα ὁ αὐτὸς Ἀμάντιος, δοὺς τῷ αὐτῷ Ἰουστίνῳ χρήματα βογεῦσαι, ἵνα γένηται Θεόκριτος βασιλεὺς καὶ ἐβόγευσεν [132]. Ὁ στρατὸς οὖν καὶ ὁ ἄσχυρος λαὸς οὐχ ἔπατο (74) Θεόκριτον ποιῆσαι βασιλεῖα, ἀλλὰ θελήσει Θεοῦ ἐποίησαν Ἰουστίνον βασιλεῖα. Μετὰ δὲ τὸ βασιλεύσαι αὐτὸν τοὺς βουλευθέντας ἐπιβουλεύσαι τῇ αὐτοῦ βασιλείᾳ ἐφόνευσεν ἔσω ἐν τῷ παλατίῳ.

Ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς ἀνεκαλέσατο τὸν πατρικίον Ἀππίωνα (x) καὶ Διογενιανὸν καὶ Φιλόξενον, ὄντας συγληπτικούς, ἐν ἔξορίᾳ πεμφθέντας παρὰ τοῦ πρὸ αὐτοῦ βασιλέως καὶ ἐποίησεν Ἀππίωνα ἐπαρχὸν πραιτωρίων καὶ Διογενιανὸν στρατηλάτην Ἀνατολῆς (y), καὶ Φιλόξενον δὲ μετὰ χρόνον ἐποίησεν ὑπατον.

Ἐν δὲ τῇ ἀρχῇ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἀνῆλθεν ἐν τῇ Ἀνατολῇ φοβερὸς ἀστήρ, ὀνόματι κομήτης, ὃς εἶχεν ἀκτῖνα πέμπουσιν ἐπὶ τὰ κάτω, ὃν εἶλεν εἶναι πωγωνίαν καὶ ἐφοδῶντο.

VARIÆ LECTIONES

* Ἀνδρέαν Chron. p. 331 C, Ἀνδρέα Ox. * οὐχ. οὐχ Ox. * Ἀππίωνα. Ἀπίωνα Chron. p. 331 D. ubi v. Ducang. Scripsi Ἀππίωνα, ut infra p. 82 B. * καὶ πεμφθέντας Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

Justinum regnasse asserit: forte de annorum numero quibus solus imperavit intelligendus est: cum enim Justinus annos octo, menses novem, et dies tres regnasset, Justinianum sororis filium in imperii societatem ascivit: ut Evagrius testatur, lib. iv, cap. 9. Post quod tempus menses etiam quatuor superfuit, ut ex eodem Evagrio discimus, loco citato; ubi etiam eum annos ix integros, cum tribus tantum diebus, regnasse affirmat; sibi scilicet hac in re parum constans. Julii enim die ix, æræ Antiochenæ dlixvi anno, indictione scilicet xi, secundum Evagrium ipsum imperator renuntiatus est Justinus: Kalendis autem Augusti æræ Antiochenæ dlixvi, id est, indictione v, secundum eundem, diem obiit. Totum itaque regni ejus tempus ix annos, diesque insuper xxii, uti Noster recte, complexum est. Marcellinus tamen ad novem imperii ejus annos, menses etiam duos addit.

(72) Ἀγράμματος δὲ. Hujus rei testem locupletem habemus Procopium, Justinii cœvum, Arcan. Hist. Ἐπειδὴ τε ὁ βασιλεὺς [Ἀναστάσιος] ἐξ ἀνθρώπων ἡράνιστο, αὐτὸς [Ἰουστίνος] τῇ τῆς ἀρχῆς δυνάμει

τὴν βασιλείαν παρέλαβε, τυμογέγων μὲν γεγονὼς, ἥδη, ἀμάθης δὲ γραμμάτων ἀπάντων, καὶ τὸ δὴ λεγόμενον ἀναφάθης ὢν.

(73) Τὸν τοῦ αὐτοῦ Ἀμαντίου δομέστικον. Δομέστικος, domesticus: licet vero vocabulum hoc dignitatis etiam erat, hoc tamen loco οἰκεῖον sonare puto, uti habet Zonaras: μετὰ δὲ γε τὴν τελευταίην Ἀναστασίου, βουλῆς γενομένης περὶ προχειρίσεως βασιλείας ὁ εὐνοῦχος Ἀμάντιος etc. θέλων Θεοκριτιανὸν τινα [Θεόκριτον alii] οἰκεῖον αὐτῷ ὄντα βασιλεύσαι, χρήματα τῷ Ἰουστίνῳ παρέσχε διανέμειν τοῖς στρατιώταις, etc. Constantinus Manasses Theocritum Amantii consanguineum fuisse vult, de Justiniano ista præferens:

Λαβὼν γάρ, ὡς φασι, πολλὴν χρυσὴν ἐξ Ἀμαντίου, Ὑπῆρχε δὲ πραιπόσιτος Ἀμάντιος ἐκεῖνος, καὶ κατέλευσθεις τοῖς τάγμασι τοῦτον κατακτείνῃσαι, ὡς ἂν περιποιήσαιο τὸ κράτος Θεοκρίτῳ. Τῷ κοινωνοῦντι τῶν αὐτῶν αἰμάτων Ἀμαντίῳ, Ἐκ τῶν ὀφειλῶν ἐαυτῷ πτάται τὴν βασιλείαν.

Vide etiam Evagrium, lib. iv, cap. 2.

(74) Ἐπατο. Lego, εἶλετο, uti habet Chr. Alex.

HODII NOTÆ.

(v) Θεόκριτον, etc. Apud C. mutilate habetur hic locus: Ἀνείλεν Ἀμάντιον τὸν πραιπόσιτον αὐτοῦ καὶ Ἀνδρέαν τὸν κουδικουλάριον, τὸν τοῦ ῥηθέντος Ἀμαντίου δομέστικον· ὃν ἔβουλετο (cod. Vat. ἐβούλετο) ποιῆσαι βασιλεῖα ὁ αὐτὸς Ἀμάντιος. Ubi non pro ὃν substituendum est, quod Dufresnio placitum, sed post vocem κουδικουλάριον inserenda sunt hæc verba, καὶ Θεόκριτον τὸν κόμητα.

(x) Ἀππίωνα. C. Ἀπίωνα.

(y) Διογενιανὸν στρατηλάτην Ἀνατολῆς. Ita apud Theophanem: et sic legendum apud C. pro eo quod inibi habetur ἀπὸ στρατηλατῶν Ἀνατολῆς: vel locus saltem sic interpungendus: Καὶ ἐποίησεν Ἀπίωνα μὲν ἐπαρχὸν πραιτωρίων, Διογενιανὸν δὲ

ἀπὸ στρατηλατῶν Ἀνατολῆς: atque ita reddendus: Et feci quidem Apionem præfectum prætorio; Diogenianum vero ex-magistrum militum (sive qui fuerat magister militum), præfectum Orientis, non ut fuerat Dufresnius: Diogenianum ex-magistrum militum per Orientem dixit. Non enim ab imperatore dicitur seu creatur aliquis ex-magister militum, sed ita est appellatur qui magister militum aliquando fuerat. Sic antea sane de eo in exilium misso, et a Justiniano revocato, loquens, ex-magistrum militum eum appellat. Ἀνεκαλέσατο τὸν πατρικίον Ἀπίωνα, καὶ Διογενιανὸν ἀπὸ στρατηλατῶν, καὶ φιλόξενον, καὶ αὐτὸν ἀπὸ στρατηλατῶν.

Ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς εὐθὺς προεβέβατο καὶ Ἀ Βιταλιανὸν τὸν τυραννήσαντα Ἀναστασίῳ τῷ βασιλεῖ καὶ τῇ πολιτείᾳ, καὶ ἐποίησεν αὐτὸν στρατηλάτην πραισέντου.

Τῷ δὲ πρώτῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἔφυγε Σέθρος (75) ὁ πατριάρχης Ἀντιοχείας εἰς Αἴγυπτον, φοβηθεὶς Βιταλιανὸν· καὶ ἐγένετο [153] ἀντ' αὐτοῦ Παῦλος πατριάρχης ὁ ἀπὸ ξενόδοχων τῶν Εὐβούλου. Ὅστις τοὺς τῆς συνόδου Χαλκηδόνος ἑξακοσίους τριάκοντα ἐπισκόπους ἐνέταξε τοῖς διπτύχοις τῶν ἐκκλησιῶν ἐκάστης πόλεως· καὶ διὰ τοῦτο ἐγένετο σχίσμα μέγα, καὶ οὐκ ἔκοινώνουν αὐτῷ πολλοί, λέγοντες ὅτι οἱ τῆς συνόδου ἄκολουθοῦντες τὰ Νεστορίου φρονοῦσιν.

Ἐπὶ δὲ τῆς αὐτοῦ βασιλείας τὰ ἱπποδρόμια παρεβέβατο τοῖς Σελευκίαις¹⁰ καὶ Ἰσαύροις. Καὶ ἐν αὐτῷ τῷ χρόνῳ ἀνεφάνη γυνὴ τις ἐκ τῆς χώρας τῆς Κιλικίας γιγαντογενὴς ὑπάρχουσα τὴν ἡλικίαν, εἰς μῆκος τε καὶ πλάτος ἀνθρώπου ὑπερτέλειον^{11, 12} πῆχυν ἓνα (76)· ἥτις προσαιτούσα περιήλθε πᾶσαν τὴν Ῥωμαίων πολιτείαν· εὐρέθη δὲ ἡ αὐτὴ καὶ ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ μεγάλῃ· ἥτις ἔκομίζετο ἀπὸ ἐκάστου ἐργαστηρίου φύλλιν μίαν.

Ὁ δὲ αὐτὸς Ἰουστίνος βασιλεὺς ἐδισγνάτευσεν ὑπατον (77) στρατηλάτην πραισέντου Βιταλιανὸν, ὅστις προήλθεν ὑπατος Ῥωμαίων [154]· καὶ ἐν τῷ ὑπατεύειν αὐτὸν (78) μετὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ μάππαν (79) ἐσφάγη ὁ αὐτὸς Βιταλιανὸς ἐν τῇ παλατίᾳ, ὡς τυραννήσας Ῥωμαίους καὶ πολλὰς πόλεις καὶ χώρας τῆς Ῥωμανίας πραιδεύσας.

Ἐπὶ δὲ τῆς αὐτοῦ βασιλείας Ζτάθιος (80) ὁ τῶν Λαζῶν βασιλεὺς μηνίσας καὶ ἀναχωρήσας ἀπὸ τῶν Περσικῶν μερῶν βασιλεύοντος Περσῶν Κωάδου καὶ φθίου ὄντος τοῦ αὐτοῦ Ζταθίου, βασιλεὺς Λαζῶν, ὡς ἀπαξ ὑποκειμένου τῇ βασιλείᾳ τοῦ αὐτοῦ Κωάδου· διὸ καὶ εἰ συνέθεε τινα τελευτῆσαι τῶν βασιλέων

VARIÆ LECTIONES

¹⁰ οἱ τῆς συνόδου. « Forte scribendum, τῇ συνόδῳ. » Ch. ¹¹ Σελευκίαι. Redit hæc forma p. 61 B. Conf. Diodori Exc. Vat. p. 119, 2 ed. nostræ. ¹² ὑπερτέλειον. ὑπερέχουσα τέλειον Ch. Fort. ὑπὲρ τέλειον.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(75) Τῷ δὲ πρώτῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἔφυγε Σέθρος. Victor. Tun. Severum Justinī imper. anno tandem vi, Justino et Appione coss. asserit: *Antiochenæ Ecclesiæ Severus, Chalcedonensis synodi oblectator, cum a Justino imperatore quaereretur ad pœnas, fugit: et in ejus locum substituitur Paulus*. Evagrius tamen, et post eum Nicephorus, Severum Justinī anno i. pœnas dedisse, lingua ejus abscissa, testantur Evagr. lib. iv, cap. 4; Nicephor. lib. xvii, cap. 2. Vide etiam Cedrenum, et Zonaram.

(76) Ἀνθρώπου ὑπερτέλειον πῆχυν ἓνα. Locis procul dubio mendosis: forte legendum, ἀνθρώπου ὑπερέχουσα τέλειον πῆχυν ἓνα. Cedrenus: Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει [Justinī vii] ἐφάνη γυνὴ τις ἐκ τῆς Κιλικίας γιγαντογενὴς, ὑπερέχουσα τῇ ἡλικίᾳ πάντα ἀνθρώπων τέλειον πῆχυν ἓνα, καὶ πλατεῖα σφόδρα. Malieris hujus giganteæ meminerunt etiam Nicephorus, lib. xvii, cap. 3, et Zonaras in Justinō.

(77) Ἐδισγνάτευσεν ὑπατον. Δισγνάτεω, et δεισιγνατέω, *Designo*, apud recentiores.

(78) Ἐν τῷ ὑπατεύειν αὐτόν. Hypatiæ hæc, sive

Idem imperator sine mora Vitalianum, qui contra Anastasium rempublicamque rebellia moverat arma, sibi conciliavit; præsentisque militiæ magistrum constituit.

Ejusdem imperantis anno primo, Severus patriarcha Antiochenus, Vitalianum fugiens, in Ægyptum se recepit; ejus in locum patriarcha creatus est Paulus, qui hospitii Eubuliani præfectus fuerat. Hic dcxxx synodi Chalcedonensis episcoporum nomina in ecclesiarum diptychas per singulas urbes retulit; schisma inde magnum factum est, multis ab 412 eo secedentibus, quibus synodi illius fautores Nestorianismum sapere videbantur.

Hujus sub imperio circensia certamina Seleucensibus et Isauris exhibita sunt: quo tempore etiam innotescere cœpit mulier quædam a Cilicia, statura plane gigantea, quæ et proceritate et magnitudine justam hominis staturam cubito uno superavit. Hæc universum per imperium vagabunda, stipem petebat: Antiochiam quoque magnam veniens, ex officina quoque erogatum sibi habuit follem unum.

Idem imperator Justinus Vitalianum, præsentis militiæ magistrum, ad dignitatem quoque consularem eexit. Consul itaque Romanis datus Vitalianus, dum populo hypatiā facit, post primam a se mappam emissam, occisus est in palatio; ut qui in imperium arma moverat rebellia, plurimasque Romanæ urbes ac regiones devastaverat.

Eodem imperante Ztathius, Lazorum rex, Persarum imperium cum diutius non ferret, e regionibus Persicis discessit. Persis imperavit eo tempore Coades, Ztathii etiam ipsius olim amicus. Nempe Persarum imperio paruit Lazorum rex: cui, quodocunque eum mori contigerit, in regno

munera consularia initio consulatus ejusque populo exhibebantur: verum Vitalianus septimo consulatus sui mense interfectus est; ejus rei testem habemus, hujusce temporis hominem, Marcellinum, in Chronico: *Indictione xiii, Vitaliano et Rustico coss. Vitalianus his coss. vii mense, consulatus sui xvii, vulneribus confusus in palatio, cum Cleriano et Paulo satellitibus interemptus est. Factum hoc Justiniani patricii factione; ut ex Procopio discimus. Arcan. Histor., Victore etiam Tunonens., qui tamen sub Maximi consulatu, anno nempe Justinī imp. v, hoc factum vult, quod omnino falsum est: consulatu enim suo, quem una cum Rustico, Justinī imp. anno ii, gessit, interemptus est Vitalianus.*

(79) Μάππαν. Μάππα, mappa, et μαππάριος, mapparīus, qui mappam militū; sive signum in circo dat aurigantibus. De mappa vide, inter alios, doctissimum Jo. Vossium De vitiliis sermon. lib. i, cap. 4.

(80) Ζτάθιος. Cedreno et Zonaræ Τζάθος, Chronico Alex. Τζάθιος dicitur.

successor a Persarum rege, sed Lazis oriundus, designabatur. Lazorum itaque rex iste, paganismi pertæsus, cavensque ne si a Coade **413** Persarum diadematè insigniretur, sacrificia ritusque alios omnes more Persico peragere necesse haberet; statim ac pater Damnazes e vivis exciserat, Byzantium venit ad Justinum imperatorem, suique deditione facta, Lazorum rex ab eo inaugurari petivit. Receptus itaque a Justino, et sacro fonte lustratus, Christianus factus est; femina etiam Romana in uxorem ducta, Nomi patricii filia, nomine Valeriana; quam etiam in regionem suam secum abduxit. A Justino autem imperatore Romano diademate regio more Romano insignitus est, chlamydeque alba holoserica pro purpureo clavum aureum regium habente, cuius in medio sigillum fuit, imperatoris Justini expressam referens effigiem. Tunicam quoque albam paragaudiam gestabat, aureis pro more regio clavis adornatam, et ipsis etiam imperatoris effigiem præ se ferentibus: quas autem ferebat tzangas, ex regione sua secum adductas, more Persico margaritis, uti et zonam, distinctas habuit. Sed et aliis etiam muneribus plurimis et ipse et uxor Valeriana ab imperatore Justino donati sunt.

αὐτοῦ ὑπῆρχε διὰ μαργαριτῶν ¹¹. Καὶ ἄλλα δὲ ἔλαβε αὐτὸς καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ὀυαλεριανή.

Quamprimum vero hæc Coadi Persarum regi innotuerant, per legatum **414** Justino litteras misit, in hæc verba scriptas: Tu, amicitia et

Λαζῶν, ὑπὸ τοῦ Περσῶν βασιλέως προεχειρίζετο καὶ ἐστέφετο, ἐκ τοῦ γένους μέντοι ¹² τῶν αὐτῶν Λαζῶν· ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς Λαζῶν φυγὼν τὸ τῶν Ἑλλήνων δόγμα διὰ τὸ μὴ προχειρισθέντα αὐτὸν ἀπὸ Κωᾶδου (α), βασιλέως Περσῶν, ποιῆσαι καὶ θυσίας καὶ πάντα τὰ ἤθη τὰ Περσικὰ, ἣ μόνον ἐτελεύτησεν ὁ αὐτοῦ πατὴρ (81) Δαμνάζης (α), εὐθέως ἀνῆλθε πρὸς τὸν βασιλεῖα Ἰουστίνου ἐν τῷ Βυζαντίῳ, καὶ αὐτὸν ἐκδοὺς παρεκάλεσεν αὐτὸν ἀναγορευθῆναι βασιλεῖα Λαζῶν. Καὶ δεχθεὶς παρὰ τοῦ βασιλέως ἐφωτίσθη, καὶ Χριστιανὸς γενόμενος ἡγάγετο γυναῖκα Ῥωμαίαν, τὴν ἐκγόνην Νόμου (82) (β) τοῦ πατρικίου, [135] ὀνόματι Οὐαλεριανῇ. Καὶ ἔλαβεν αὐτὴν μεθ' ἑαυτοῦ εἰς τὴν Ἰδίαν αὐτοῦ χώραν, στεφθεὶς παρὰ Ἰουστίνου, βασιλέως Ῥωμαίων, καὶ φορέσας στεφάνιον Ῥωμαϊκὸν βασιλικὸν καὶ χλαμύδα (c) ἄσπρον ὁλοσήμερον, ἔχον ¹³ ἀντὶ πορφύρου ταβλίον (83) χρυσοῦν βασιλικὸν ταβλίον, ἐν ᾧ ὑπῆρχεν ἐν μέσῳ στηθάριον ἀληθινὸν ¹⁴, ἔχοντα τὸν χαρακτῆρα (84) τοῦ αὐτοῦ βασιλέως Ἰουστίνου, καὶ στιχάριον δὲ ἄσπρον (85) παραγαυδίων (86), καὶ αὐτὸ ἔχον χρυσὰ πλουμῖα (d) βασιλικὰ (87), ὡσαύτως ἔχοντα τὸν χαρακτῆρα τοῦ αὐτοῦ βασιλέως· τὰ γὰρ ζαγγία (88), ἃ ἐφόρει, ἦν ἀγαγὼν (89) [136] ἀπὸ τῆς Ἰδίας αὐτοῦ χώρας, ἔχοντα ¹⁵ μαργαρίτας Περσικῆς σχήματι· ὁμοίως δὲ καὶ ἡ ζώνη δῶρα, πολλὰ παρὰ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως Ἰουστίνου καὶ

Καὶ γνοὺς τοῦτο Κωᾶδης ὁ βασιλεὺς Περσῶν ἐδήλωσε τῷ βασιλεῖ Ἰουστίνῳ διὰ πρεσβευτοῦ ταῦτα, ὅτι Φίλας καὶ εἰρήνης ἀναμεταξὺ ἡμῶν λαλουμένης

VARIE LECTIONES.

¹¹ μὲν Ox., μέντοι: Chron. p. 332 B. ¹² ἔχον. ἔχων Chron. male, sed recte χλαμύδην pro χλαμύδα. ¹³ ἀληθινὸν sequentibus jūngit Ox. Est purpureum, ut vol. I, p. 13 C. ¹⁴ εἶχον Ox., ἔχοντα Chron. ¹⁵ μαργαρίτων Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(81) Ὁ αὐτοῦ πατὴρ Δαμνάζης. Chr. Alex. Tzathium facit τὸν υἱὸν Σαμνάξου, Xamnaxi filium.

(82) Τὴν ἐκγόνην Νόμου. Chr. Alex. habet ἔχον Ὀνίνου.

(83) ἔχον ἀντὶ πορφύρου ταβλίου. Chr. Alex. habet ἔχων, ac si regem spectaret: si vero ad chlamydem referatur, legendum, ἔχουσιν. Ταβλία autem ἐλατὶ sunt: voce supra usus est auctor, lib. II: Τὰς μὲν βασιλικὰς πορφύρας, ἔχουσας ταβλία χρυσὰ, τὰς δὲ τῶν συγκλητικῶν, etc. χλαμύδας ἔχουσας σήμαντρον τῆς βασιλικῆς φορεσίας ταβλία πορφύρεα.

(84) Ἀληθινὸν ἔχοντα τὸν χαρακτῆρα. Scr. ἔχον. Cæterum ex nostro corrigendum Chr. Alex. ubi habetur, ἀληθεῖδιν, reponendum, ἀληθινόν.

(85) Καὶ στιχάριον δὲ ἄσπρον. Στιχάριον proprie erat vestis sacerdotalis albi coloris: uti nos docet Symeon archiep. Thessalonicens. de Templo, etc. Τὸ δὲ στιχάριον τὴν φωτεινὴν τῶν ἀγγέλων ἐμφαίνει περιβολήν· οὕτω γὰρ πολλάκις φωτεινὴν ἐσθῆτα περιβεβλημένοι ὤφθησαν ἄγγελοι, ὥς καὶ ὁ ἐν τῷ μνήματι λευκὴν ἐσθῆτα ἐνδεδυμένος. Hoc loco tunicam simpliciter sonat.

(86) Παραγαυδίων. Trebell. Pollio in D. Claudio: Albam subsericam paragaudem triuncem unam.

C Parthica erat hæc vestis. Hesychius: Παραγῶδας [corrupte hodie editur παραγωγάς, uti nos monet doctissimus Salmasius,] χιτὼν παρὰ Πάρθοις. *paragaudæ*, lora sunt; *paragaudia* vero vestes, quæ *loris auratis* circumtuebantur. Vide Clarissimi viri Cl. Salmasii notas in Trebell. Poll. et in Flav. Vopisc.

(87) ἔχον χρυσὰ πλουμῖα βασιλικὰ. Πλουμῖον, et πλουμῖν *pluma*: *clavus* hic est. Procopius De ædific. Justiniani, lib. III: Χιτὼν ἐκ μετὰξῃς ἐγκαλλωπίσματι [Scr. ἐγκαλλωπίσμασι] χρυσοῖς πανταχόθεν ὠραϊσμένος, ἃ δὴ νενομίσασιν πλουμῖα καλεῖν. Sed vide etiam Salmas. loc. citatis.

(88) Τὰ γὰρ ζαγγία. Scr. τζαγγία, uti habet Chr. Alex. addita littera T, verbis plerisque a ζ incipientibus, more recentiorum barbarico; ut τζι-κούριον, *securis*; τζακκίζειν, quod Itali *saccheggiare* dicunt. Τζάγγαι vero, sive τζαγγία, *calceamenta* erant regia: Latinis *zanchæ* dicuntur: Trebellius Poll. in D. Claudio: *Zanchas de nostris Parthiciis paria duo*: id est, calceos ex Parthica pelle confectos.

D (89) Ἀ ἐφόρει, ἦν ἀγαγὼν. Lego, ἃ ἦν ἀγαγὼν, etc. Sensus aliter mutilus est.

IIODII NOTÆ.

(α) Κωᾶδου. Sic C. pag. 333, quamvis pag. 332. Κωᾶδης. Procopio, Theophani, aliis, Καᾶδης.

(α) Δαμνάζης. Chr. cod. Vat. et editio Scalig. Ζαμνάζης.

(β) Νόμου Theoph. Ὀμοῦ· Chr. editio Rader.

Ὀνίνου, cod. Vat. Νομοῦ. Symeon Logotheta, citante Dufresnio, Ῥώμου.

(c) Χλαμύδα. C. χλαμύδην vel χλαμύδιν· editio Scal. χλανιδίον· Theophani χλανιδίον.

(d) Πλουμῖα. C. πλουμῖα.

καὶ γινομένης τῇ ἐχθρῶν πράττεις. Ἰδοὺ γὰρ τὸν ὑποκειμένον μοι βασιλεῖα Λαζῶν αὐτὸς προσχειρίσω, μὴ ὄντα ὑπὸ τὴν Ῥωμαίων διοίκησιν, ἀλλ' ὑπὸ τὴν Περσῶν πολιτείαν ἐξ αἰῶνος. Καὶ πρὸς ταῦτα ἀντεδήλωσεν ὁ βασιλεὺς Ῥωμαίων Ἰουστίνος διὰ πρεσβευτοῦ, Ἡμεῖς τίνα τῶν ὑποκειμένων τῇ ὑμετέρᾳ βασιλείᾳ οὕτε προσελαβόμεθα, οὕτε προετρεψάμεθα, ἀλλ' ἐλθὼν πρὸς ἡμᾶς τις ὀνόματι Ζαθάιος εἰς τὰ ἡμέτερα βασιλεία (90) ἐδεήθη προσπίπτων ἡμῖν ῥυσθῆναι τοῦ Ἑλληνικοῦ δόγματος καὶ θυσῶν ἀσεβῶν καὶ δαιμόνων πλάνης καὶ γενέσθαι Χριστιανὸς, ἀξιούμενος ¹⁸ τῆς δυνάμεως τοῦ αἰωνίου Θεοῦ καὶ [137] δημιουργοῦ τῶν ἀπάντων. Καὶ κωλύσαι τὸν βουλόμενον εἰς βελτίονα τάξιν ἐλθεῖν καὶ γνῶναι Θεόν (91) ἀληθινὸν ἡμεῖς προετρεπόμεθα ¹⁹, ὥστε Χριστιανὸν αὐτὸν γενόμενον καὶ ἀξιωθέντα τῶν ἐπουρανίων μυστηρίων εἰς τὴν ἰδίαν ἀπελῦσαμεν χώραν. Καὶ ἐγένετο ἐκ τούτου ἐχθρα μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Περσῶν.

Καὶ προετρεψάτο ὁ βασιλεὺς Περσῶν ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ῥῆγα τῶν Οὐννων ὀνόματι Ζιλγιθί (ε), περὶ οὗ ἀκούσας Ἰουστίνος ὁ βασιλεὺς, ὅτι πρῶν μὲν αὐτὸς ἦν προετρεψάμενος αὐτὸν πρὸς βοήθειαν Ῥωμαίων· πέμψας γὰρ ἦν αὐτῷ καὶ δῶρα πολλὰ καὶ σύνταξιν παρ' αὐτοῦ λαθὼν μεθ' ὅρκου, ἀκούσας ὅτι προσεβρύχῃ τῷ βασιλεῖ Περσῶν, ἐλυπήθη σφόδρα. Ὁ δὲ αὐτὸς Οὐννος, προτραπείς ὑπὸ Κωάδου βασιλέως Περσῶν ἦλθε κατὰ Ῥωμαίων μετὰ εἰκοσι χιλιάδων ²⁰, ὅφελον πολεμῆσαι Ῥωμαίους. Ὁ δὲ θεοτάτος Ἰουστίνος ἐδῆλωσε διὰ πρεσβευτοῦ τῷ βασιλεῖ Κωάδῃ μετὰ φιλικῆς αὐτοῦ ἀποκρίσεως ἐνεκεν εἰρήνης, ὥς ἐπ' ἄλλῃ τινὶ γράφας, φησὶ, τὴν τοῦ αὐτοῦ Ζιλγιθί ῥήγος παραδασίαν καὶ ἐπιτορίαν, καὶ ὅτι παρὰ Ῥωμαίων ἐκομίσαστο χρήματα κατὰ Περσῶν, ὅφελον αὐτοὺς προδοῦναι καὶ τῷ καιρῷ τῆς [138] συμβολῆς ὑπὲρ Ῥωμαίων συμμαχεῖν, καὶ ὅτι δεῖ ἡμᾶς ἀδελφούς ὄντας εἰς φίλαν λαλεῖν καὶ μὴ ὑπὸ τῶν κυνῶν (f) τοῦτων παίζεσθαι. Καὶ ἐπιγνοὺς ταῦτα ὁ βασιλεὺς Περσῶν, ἐπρωτόησε τὸν Ζιλγιθί ²¹, εἰρηκῶς (g), ὅτι δῶρα (92) ἔλαβες παρὰ Ῥωμαίων προ-

A pace inter nos facta, hostilia tamen agis. Ecce enim Lazorum regem, mihi subditum, inaugurasti; cum sub Romanorum nunquam, sub Persarum vero imperio semper fuerit. Ad hæc Justinus Romanorum imperator per legatum ei rescripsit, hisce verbis: Nos subditorum tuorum imperio nostro ascripsimus neminem, vel in partes nostras pelleximus: verum in ditiones nostras venit Zlathius quidam, suppliciter nos precatus, uti ab ethnica religione, sacrificiis impuris et errore diabolico liberatus, in Christianum fieret, æternique Dei, rerum omnium opificis, gratia dignus censeretur. Ad meliorem itaque vitæ conditionem venire volentem prohibere nostrum non erat. quin et Dei cognitionem ut amplecteretur, eum B hortati sumus. Christianum denique factum, cælestibusque mysteriis initiatum, in regionem suam remisimus. Cæterum exinde Persis cum Romanis inimiciæ intercesserunt.

Eodem tempore rex Persarum Zilgibim, Hunnorum regem, in partes suas sollicitavit. Quod cum Justinus imperator audisset (eum scilicet, quem ipse prius ad Romanorum societatem missis donis quamplurimis invitaverat, sœdusque jumento firmaverat, ad Persarum regem nunc descivisse), ingenti ira correptus est. Cæterum Hunnus iste, a Coade 415 rege sollicitatus, exercitu viginti millium armatorum instructus, adversus Romanos arma movit. Sacratissimus autem Justinus, pacis conditiones amica interpellatione conciliaturus, quasi de alia quapiam re scribens, per legatum suum missis ad Coadem regem litteris, de perfidia et perjurio regis Hunnorum certior fecit; nempe eum a Romanis pecunias accepisse, uti Persas eis proderet; ipsoque in congressu Romanorum partes suscepturum. Quin et nos, inquit, fratres cum simus, amicitiam invicem colere oportet, neque committere, ut canibus istis in ludibrium cedamus. His auditis, Persarum rex Zilgibim amice interrogavit, an a Romanis ipse pecunias

VARIE LECTIONES.

¹⁸ ἀξιούμενος Ch., Chron. p. 333 A, ἀξιούμενον Ox. ¹⁹ ἡμεῖς προετρεπόμεθα. οὐκ εἰσεδέχετο ponit Chron., et aperte vitium est in Malala. ²⁰ εἰκοσι χιλιάδων Ch., εἰκοσι χιλιάδων Ox. ²¹ εἰρηκῶς Chron., εἰρηνικῶς Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(90) Εἰς τὰ ἡμέτερα βασιλεία. Βασιλεον proprie est regia: apud nostrum, regnum ubique significat. Uti lib. ii de Œdipode: Καὶ ἀκούσας ὁ Οἰδίπους, Δαβεν ἦλους, καὶ πῆξας τοῖς ἰδίοις αὐτοῦ ὀφθαλμοῖς τελευτᾷ, ἑάσας τὸ βασιλεῖον τοῖς θυσὶν αὐτοῦ υἱοῖς, etc. Et lib. xviii de Auxumitarum rege, Homeritensem de injuriis regno suo ab eo illatis postulante, hæc habemus: Ὁ δὲ τῶν Αὐξουμιτῶν βασιλεὺς ἐδῆλωσε τῷ βασιλεῖ Ἀμεριτῶν, ὅτι κακῶς ἐποίησας, φονεύσας Ῥωμαίους Χριστιανούς πραγματευτάς, καὶ ἐδολφας τὰ ἐμὰ βασιλεία.

(ε) Ζιλγιθί. C. Ζιλγιθί. Edit. Scal. Ζιλγιθί. Infra apud C. Ζιάγιθρος. Ubi eadem editio Scal. Τζιάγιθρος. Theophan. et alii Ζιλγιθός.

(f) Κυνῶν. Sic Theoph. at C. κοινῶν· quod correxit ex Theophane Dufresnius. Holstenius Οὐν-

(91) Καὶ κωλύσαι τὸν βουλόμενον εἰς βελτίονα τάξιν ἐλθεῖν, καὶ γνῶναι Θεόν. Locum mutilum ex Chr. Alex. ita restituiimus: Καὶ κωλύσαι τὸν βουλόμενον εἰς βελτίονα τάξιν ἐλθεῖν οὐκ ἐνεδέχετο· καὶ γνῶναι Θεόν, etc.

(92) Ἐπρωτόησε τὸν Ζιλγιθίμ [sic ed. Ox. εἰρηνικῶς, ὅτι δῶρα etc.] Chr. Alex. habet, ἐπρωτόησεν τὸν Ζιλγιθίμ εἰρηκῶς αὐτῷ ὅτι δῶρα, etc. Verum cum alterutro modo locum hunc legere possimus, nihil omnino mutare statui. Hunc vero Anastasius Bibliothec. Zelicben vocat.

HODII NOTÆ.

vov substitui voluit. Sed nihil mutandum: notum enim militare convicium, Canis. Adi Dufresnium pag. 391.

(g) Εἰρηνικῶς. C. εἰρηκῶς, dicens.

accepisset, contra Persas sollicitatus. Imo, inquit Zilgibis, me accepisse fateor. Ad hæc iratus Persarum rex, credensque Hunnum per dolum venisse, occidit illum; multos etiam ex exercitu ejus per noctem interfecit, plane nescientibus Hunnis hoc a Persarum rege provenire, sed tanquam ab alia quapiam regione in se regemque suum impetum factum fuisse existimantibus. Qui vero a cæde reliqui fuerunt Hunni, profugerunt. Tum demum Coadi regi visum est de pacis conditionibus tractare, missis hac de re litteris per legatum, Labroium nomine, ad Justinum Romanum imperatorem.

Circa hoc tempus Paulus, patriarcha Antiochenus, e vivis excessit: **416** cuius in locum Ephrasius Hierosolymitanus suffectus est: qui et *orthodoxos*, quos vocant, graviter persecutus est, plurimis eorum etiam neci traditis.

Iisdem temporibus Veneta factio commotiones ubique per urbes excitabat, lapidationibus, tumultibus, cædibusque, omnia miscens. Quin et adversum urbium etiam præfectos ubique insurgabant [Veneti,] initium rebellionis a Constantinopoli sumentes. Nec desierunt tumultuantes, usque dum Theodotus, excomes Orientis, urbi præfectus constitutus fuerit, quod factum est Indictione prima. Hic itaque insurrectionem populi Byzantini compe-scuit, seditiosorum permultis, imperatoris ipsius ex jussu, in supplicium adactis. Inter quos cum Theodosium quemdam, cognomine Ziccam, virum locupletissimum et dignitate illustrem, a se comprehensum, non exspectato imperatoris mandato, ipse auctoritate propria fretus, neci dedisset, hoc in eo non ferens imperator, magistratu eum abdicavit, et honoribus exutum, in Orientem ablegavit. Quo cum advenisset, de salute sua necdum satis securus, fugam inde capessit, Indictione III, et Hierosolymam veniens, ibi delituit. In locum vero istius, Theodorus exconsul, cognomento Teg-anistes, urbi præfectus constitutus est. Antiochiæ vero præfectus est Ephræmius, Amidenus: qui Venetarum partium tumultibus obviam eundo, usque adeo coercuit eos, ut acquiescentes demum **417** Veneti commotionibus omnino abstinere. Sed et tum quoque spectacula prohibita fuerunt; et saltatores ex Oriente toto, excepta Alexandria magna in Ægypto, ejecti sunt.

Idem imperator etiam certamina Olympica prohibuit ne deinceps Antiochiæ, ab Indictione XIV,

A τραπείς κατά Περωῶν; Καὶ εἶπεν ὁ Ζιλγιβίς τὸ ἀλη-
θές καὶ ὠμόλογησε. Καὶ ὠργίσθη ὁ βασιλεὺς Περωῶν
Κωάδης, καὶ ἐφόνευσεν αὐτὸν, ὑπονοήσας ὅτι δόλῳ
ἤλθε πρὸς αὐτὸν, καὶ πολλοὺς τοῦ ὄχλου αὐτοῦ νυκτὸς
ἀνέλε, πέμψας κατ' αὐτῶν πλῆθος πολὺ, ἀγνοούντων
ὅτι ἀπὸ τοῦ βασιλέως Περωῶν ἐπέμψθη κατ' αὐτῶν
τὸ πλῆθος, ἀλλὰ ὡς ἀπὸ ἄλλης χώρας, φησὶν, ἐπελ-
θόντων τοῖς Οὐννοις καὶ τῷ ῥηγὶ αὐτῶν· οἱ δὲ λοιποὶ
τῶν Οὐννων οἱ περισωθέντες ἐφυγον. Καὶ ἰδοὺς λοι-
πὸν ὁ βασιλεὺς Κωάδης λαλεῖν περὶ πάντων εἰρήνης,
δηλώσας διὰ Λαβροῦ (h) πρεσβευτοῦ (93) τῷ βα-
σιλεὶ Ῥωμαίων Ἰουστίνῳ.

Ἐν τῷ χρόνῳ τελευτᾷ Παῦλος ὁ πατριάρχης Ἀν-
τιοχείας, καὶ ἐγένετο αὐτ' αὐτοῦ Εὐφράσιος ὁ Ἱερο-
σολυμίτης, ὅστις μέγαν ἐποίησε διωγμὸν κατὰ τῶν
λεγομένων ὀρθοδόξων, πολλοὺς φονεύσας.

Ἐν δὲ τοῖς αὐτοῖς χρόνοις τὸ Βενέτον μέρος ἐν
πάσαις ταῖς πόλεσιν [139] ἠτάχτει, καὶ ἐτάρασσον
τὰς πόλεις λιθασμοῖς καὶ καταδασαῖς καὶ φόνοις·
ἐπὶ ἤρχοντο γάρ καὶ τοὶς κατὰ πόλιν ἀρχουσιν, ἀρξά-
μενοι ἀπὸ τοῦ Βυζαντίου. Ταῦτα δὲ ἐπράττετο ἕως
τῆς γενομένης προαγωγῆς τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει
γενομένης ²² Θεοδοῦ τοῦ ὑπάρχου ²³ πόλεως (94), τοῦ
ἀπὸ κομήτων ²⁴ τῆς Ἀνατολῆς· ὅστις προεβλήθη ἐπὶ
τῆς πρώτης Ἰνδικτιῶνος, καὶ κατεδυνάστευσε τῆς
δημοκρατίας τῶν Βυζαντιῶν, τιμωρησάμενος πολλοὺς
τῶν ἀτάκτων κατὰ κέλευσιν τοῦ βασιλέως Ἰουστίνου.
Ἐν οἷς συνελάβετο Θεοδοσίῳ τινα, τὸν ἐπὶ κλην Ζητι-
κάν, ὅστις ἐν πολλῇ εὐπορίᾳ ὑπῆρχε, καὶ τῇ ἀξίᾳ ὡς
C Ἰλλούστριος, καὶ τοῦτον αὐθεντήσας ἀνέλε, μὴ ἀν-
αγαγὼν τῷ βασιλεὶ. Καὶ ἀγανακτῆθεις ὑπὸ τοῦ βασι-
λέως ἐπαύθη τῆς ἀρχῆς καὶ ἀπεχώσθη τῆς ἀξίας,
κελευσθεὶς ἐξελθεῖν ἐπὶ τὴν Ἀνατολήν (95). Καὶ μετὰ
τὸ καταλαθεῖν αὐτὸν τὴν Ἀνατολὴν ἐφυγε φοδῆθεις
ἐν τῇ τρίτῃ Ἰνδικτιῶνι, προσφυγὼν ἐν Ἱεροσολύμοις,
καὶ ἀπεκρύβη ἐκεῖ· καὶ αὐτ' αὐτοῦ προήχθη ἐπαρχοῦ
πόλεως Θεόδωρος ὁ ἀπὸ ὀπάτων, ὁ ἐπὶ κλην Τηγα-
νιστῆς. Προήχθη δὲ ἐν Ἀντιοχείᾳ Ἐφραῖμιος ὁ Ἀμι-
δηνός· ὅστις ἡγωνίσαστο κατὰ τῶν δημοκρατούντων
Βενέτων· καὶ λοιπὸν ἡσύχασεν ἡ δημοκρατία τοῦ
Βενέτου μέρους [140] τοῦ ποιεῖν ἐν ταῖς πόλεσι· καὶ
D ἐπῆρθησαν τὰ θεώρια, καὶ οἱ ὀρχησταὶ ²⁵ ἐκ τῆς
Ἀνατολῆς, καὶ πάντες ἐξωρίσθησαν, δίσχα μέντοι τῆς
μεγάλης Ἀλεξανδρείας τῆς πρὸς Αἴγυπτον.

Ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς ἐκώλυσε τὸν ἀγῶνα τῶν
Ὀλυμπίων πρὸς τὸ μὴ ἐπιτελεῖσθαι ἐν Ἀντιοχείᾳ.

VARIÆ LECTIONES.

²² γενομένου delendum videtur. ²³ ὑπάρχου. ἐπάρχου Ch. ²⁴ κομήτων. κομητῶν Ox. ²⁵ ὀρχισται Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(93) Δηλώσας διὰ Λαβροῦ πρεσβευτοῦ. Chr. Alex. Raderianum habet, διὰ Βροῦ· Scal. διὰ Βροῦ· ubi etiam πρεσβυτέρου corrupte legitur, pro πρεσβύτου.

(94) Θεοδοῦ τοῦ ὑπάρχου πόλεως. Mallem ἐπάρ-

χου· De Theodoto vero hoc. urbis præfecto, vide Procopium, Arcan. Histor. pag. 43.

(95) Κελευσθεὶς ἐξελθεῖν ἐπὶ τὴν Ἀνατολήν. Procopius eum Hierosolymam relegatum scribit; loco citato.

HODII NOTÆ.

(h) Λαβροῦ. C. Βροῦ.

ἀπὸ ἰνδικτιώνος ἰδ'. Ἀλυτάρχῃσαν δὲ (96) ἀπὸ ³⁸ Ἀφρανίου (97) ἕως ὀγδόου ἐξηκοστοῦ πεντακοσιοστοῦ, ἀφ' οὗ (98) ἐκωλύθη τὰ Ὀλύμπια, ἀλυτάρχῃ ος'.

Τῷ δὲ αὐτῷ χρόνῳ, Ἀνατολίου τοῦ Καρίνου ὄντος κόμητος Ἀνατολῆς, συνέβη ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐμπρησθῆναι μέγαν γενέσθαι ὑπὸ θεϊκῆς ὀργῆς · ὅστις ἐμπρησμός προσμήνυσεν τὴν τοῦ Θεοῦ μέλλουσαν ἔσεσθαι ἀγανάκτησιν. Ἐκαύθη γὰρ ἀπὸ τοῦ μαρτυρίου τοῦ ἁγίου Στεφάνου ἕως τοῦ πραιτωρίου τοῦ στρατηλάτου. Ἐγένοντο δὲ καὶ μετὰ ταῦτα ἐμπρησμοὶ πολλοὶ εἰς διαφόρους γειτονίας; τῆς αὐτῆς πόλεως, καὶ ἐκαύθησαν πολλοὶ οἴκοι, καὶ ἀπώλοντο πολλὰ ψυχὰι, καὶ οὐδεὶς ἐγένεσκε πόθεν τὸ πῦρ ἀνῆπτετο. Κατὰ ³⁷ [141] πρεσβεῖαν Ἐφραιμίου ³⁸ τοῦ πατριάρχου (99) Ἀντιοχείας ἐφιλοτιμήσατο ὁ αὐτὸς βασιλεὺς διὰ τοὺς καυθέντας τόπους χρυσοῦ κεντνάρια δύο.

Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ χρόνῳ συνέβη παθεῖν ὑπὸ θεομηνίας τὸ λεγόμενον Δορράχιον (1), πόλιν τῆς νέας Ἠπείρου ἐπαρχίας, ἐξ ἧς ὑπῆρχεν Ἀναστάσιος ὁ βασιλεὺς · ὅστις καὶ πολλὰ ἐκτίσεν ἐκεῖ, παρεσχῆκώς αὐτοῖς καὶ τὸ ἵπποδρόμιον. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰουστίνος πολλὰ παρέσχεν εἰς ἀνανέωσιν τῇ αὐτῇ Δορράχων πόλει, ἥτις πρῶν μὲν ἐλέγτο ³⁸ Ἐπίδαμος (2), ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς περιλειφθεῖσιν ἐφιλοτιμήσατο. Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ χρόνῳ καὶ ἡ Κόρινθος τῆς Ἑλλάδος ἔπαθε · καὶ πολλὰ κακὰ ἐχαρίσατο ὁ αὐτὸς βασιλεὺς. Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ χρόνῳ ἔπαθεν ὑπὸ θεομηνίας Ἀνάζαρος, πόλις τῆς Κιλικίας τὸ τέταρτον αὐτῆς πάθος · ἀνήγειρε δὲ αὐτὴν ὁ αὐτὸς βασιλεὺς. Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ χρόνῳ κατεπόθη ὑπὸ θεομηνίας ὀδάτων ποταμίων (3) Ἐδεσσα, πόλις μεγάλη τῆς Ὀσδοροῦνης ³⁸ ἐπαρχίας, ἐν ἑσπέρᾳ, τοῦ αὐτοῦ ποταμοῦ κατὰ μέσον τῆς πόλεως παρερχομένου τοῦ λεγομένου Σκίρτου, αὐτανδροὶ [142] σὺν τοῖς οἰκοῖς ἀπώλοντο (4). Ἐλεγον δὲ οἱ περιωθέντες καὶ οἰκοῦντες τὴν αὐτὴν πόλιν ἐπὶ καὶ ἐν ἄλλῳ καιρῷ κατέκλυσε τὴν αὐτὴν πόλιν ὁ αὐτὸς ποταμὸς, ἀλλ' οὐχ οὕτως ἀπώλεσεν · ἐπεὶ μεμαθήκαμεν ἐπὶ καὶ ἐν ἄλλοις χρόνοις ἐγένετο

A celebrarentur. Ab Afranio autem ad usque DLXXIII [annum æræ Antiochenæ], quo tempore ludis illis interdictum est, alytarchæ LXXIII numerantur.

Eodem tempore, Anatolio, Carini filio, Orientis tum comite, Antiochia cælesti ex ira tremendo more conflagravit; quæ quidem conflagratio certum futuræ ultionis divinæ erat indicium. Incendia enim a sancti Stephani martyrio usque ad magistri militum prætorium grassabantur. Acciderunt etiam post hæc, diversos Antiochiæ per vicos, incendia varia; a quibus quam plurimæ absumptæ sunt ædes, animæque permultæ perierunt: sed nec sciri unquam potuit, undenam ignes isti accendebantur. Imperator autem, Ephraemii patriarchæ Antiochenensis precibus ad hoc incitatus, ad locos exustos reficiendos, auri centenaria duo largitus est.

Contigit autem eodem tempore divinam subire vindictam Dyrrachium, Epiri novæ urbem; unde ortum suum habuit Anastasius imperator: qui, 418 præter alia quæ ibi exstruxit plurima, circum quoque excitavit. Justinus vero imperator, urbi Dyrrachio (quæ Epidamnos olim vocabatur), instaurandæ, incolisque superstitiis, plurima largitus est. Eodem tempore divinam quoque iram perpressa est Corinthus, Græciæ urbs: cui item instaurandæ imperator plurima dedit. Inter hæc etiam quartam iræ divinæ vicissitudinem experta est Anazarbus, Ciliciæ urbs: quam et ipsam quoque imperator de integro excitavit. Eodem tempore Osdroenæ provinciæ urbs magna, Edessa, exundationibus Scirti fluminis, quod urbem mediam perfluit cum domibus incolisque suis, tempore vespertino, tota absorpta est. Dixerunt autem, qui superstites adhuc urbem incoluerunt, huiusmodi aliquid olim temporibus urbi accidisse, sequæ a maioribus accepisse, alias etiam urbem suam, ab exundante fluvio, nec non ut nunc totam, aquis immersam fuisse: cessante au-

VARIAE LECTIONES.

³⁸ Ἀφρανίου. Ἀφρόνιος vol. I, p. 122 C. ³⁷ κατὰ δὲ Ch. ³⁸ Ἐφραιμίου. Εὐφρασίου Ch., Theophanes p. 147 B. ³⁸ Ἐπίδαμος Ox. Ἐπίδαμος Ch. ³⁸ Ὀσδοροῦνης Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(96) Ἀλυτάρχῃσαν δέ. Ser. ἡλυτάρχῃσαν.
(97) Ἀπὸ Ἀφρανίου. Lib. xii Ἀφρόνιος iste dicitur.
(98) Ἐως ὀγδόου ἐξηκοστοῦ πεντακοσιοστοῦ, ἀφ' οὗ, etc. Annus hic desideratur; suspicor legendum, ἕως ὁγ. ἐξῆ. ἔτους κατὰ τοὺς αὐτοὺς Ἀντιοχείας [ut vulgo loquitur auctor noster], ἀφ' οὗ ἐκωλύθη, etc. Incidit hoc in Justinii imp. annum iii, qui erat indictio xii; ita ut a sequente indictioe xiv, Olympicorum inhibito ista deinceps locum haberit: uti auctor supra.

(99) Κατὰ πρεσβεῖαν Ἐφραιμίου τοῦ πατριάρχου. Δὲ particula, aut quid tale deesse videtur. Cæterum Ephraemius, licet postea; Euphrasius ruinis Antiochensibus obruto, patriarcha creatus fuerit, adhuc tamen Antiochiæ præfectus tantum erat. Itaque lege, Εὐφρασίου τοῦ πατριάρχου; nisi quis maluerit, Ἐφραιμίου, καὶ τοῦ πατριάρχου Ἀντιοχείας.

D (1) Τὸ λεγόμενον Δορράχιον. Ser. Δορράχιον.
(2) Ἦτις πρῶν μὲν ἐλέγτο Ἐπίδαμος. Scribo, Ἐπίδαμος. Stephanus de Urb. Δορράχιον, πόλις; Ἰλλυρικῇ, Ἐπίδαμος κληθεῖσα. Patria hæc erat Anastasii imp. uti testatur Evagrius, lib. iii, cap. 29, οὗτος ὁ Ἀναστάσιος πατρίδα τὴν Ἐπίδαμον ἔχων, Δορράχιον νῦν προσαγορεύεται, etc. Epidaurus quidem urbs est, sed alia. De hisce vero cladibus, vide Evagrium, lib. iv, cap. 5 et 8; Nicephorum, lib. xvii, cap. 3; Cedrenum etiam, et Zonaram; apud quem tamen, pro Ἀνάζαρος, mendose scribitur, Ἀνάδαρος, sive Ἀνάδαρς.
(3) Ὅδατων ποταμίων. Forte scribendum, ποταμίων.
(4) Αὐτανδροὶ σὺν τοῖς οἰκοῖς ἀπώλοντο. Nova plane hæc locutionis forma.

tem post ira cœlesti, juxta ædes quasdam speciosas, ad fluminis ripam positas, Tabulam magnam lapideam repertam esse, cui hæc insculpta fuerunt: *Scirtus fluvius male omnino civibus saltabit*. Cæterum urbs Edessa a Seleuco Nicatore, Macedone, exstructa primum, et mœnibus cincta, nomen habuit, a conditore inditum, *Antiochiam mixobarbaram*. Post vero 419 quam primam ejus perpessa est ruinam, Edessa vocabatur. Plurima vero imperator urbibus singulis instaurandis ornandisque largitus est; uti et incolis superstitionibus: Edessam vero Justinopolim vocavit.

Ejusdem autem imperatoris anno septimo, mense Maio, Olybrio tum consule, quintam divinæ iræ vicissitudinem perpessa est Antiochia Magna. Tanta enim per id tempus ab irato Numine consternatio mortalibus incessit, ut et ædium ruinis obruti ab igne ex terra exsiliante absumerentur: ex ære etiam ignis, scintillarum instar decedens, obvios quosque, fulminis in morem, combussit. Sed et ipsis etiam pavimentis ebullientibus, ædificiorum fundamina subitus concussa, et fulminibus tacta, conflagraverunt. Prorumpentibus vero, ut se eriperent, hominibus observatæ sunt undique occurrentes flammæ. Imo spectaculum videre erat plane tremendum, et præter hominum fidem ignes imbrem eructantes, imbres caminorum horrescentium, ignes in imbrem solutos, imbresque, flammarum instar accensos, miseros sub terra ejulantes absumentes. Exinde Antiochia desolatio facta est: nec enim ædes oratoria ulla, nec monasterium nec sacer aliquis locus, sed nec domus, præterquam quæ ad montem fuerunt, ulla non disrupta supererat; cætera quidem omnia tota absumebantur. Magna autem Ecclesia Antiochensis, quam ibi olim extruxit Constantinus M. imperator, corrudentibus aliis omnibus, sola aliquandiu 420 stetit, Nominisque tremendam iram per dies duos sustinuit: tandem vero et ipsa flammis correpta, tota absumpta est. Quæque alia terræ tremoribus supererant ædificia, ignibus absumpta funditus ruebant: pereuntibus ab excidio hoc ceteri mortalium millibus. Ob magni enim festi Assumptionis Christi Dei nostri celebra-

A τὸ αὐτὸ σχῆμα, μετὰ δὲ τὸ παυθῆναι τὴν ὀργὴν τὰ πλησίον τῶν θεμελίων τοῦ αὐτοῦ ποταμοῦ οἰκήματα φιλοκαλίας τυγχάνοντα εὐρέθη Πλάξ λιθίνη μεγάλη, ἐν ᾗ ἐπεγέγραπτο ἐν γλῶσσῃ ταύτῃ· Σκίρτος ποταμὸς σκιρτήσῃ κατὰ σκιρτήματα πολλταῖς. Ἡ δὲ αὕτη Ἑδεσσα πόλις ἐκτίσθη ὑπὸ Σελεύκου τοῦ Νικάτορος, λαβοῦσα τεῖχην· ἦντινα ὠνόμασεν ὁ αὐτὸς Σέλευκος ὁ Μακεδὼν Ἀντιόχειαν τὴν μιζοβάρβαρον, καὶ ὅτε ἔπαθε τὸ πρῶτον αὐτῆς πάθος, μετεκλήθη Ἑδεσσα. Πολλὰ δὲ παρέσχεον ὁ αὐτὸς βασιλεὺς ἐν ἐκαστῇ πόλει, ἀνακαινίσας ἐν πολλαῖς εὐπρεπείαις καὶ τοῖς σωθεῖσι πολλὰ χαρισάμενος· τὴν δὲ Ἑδεσσαν μετωνόμασεν Ἰουστινούπολιν (5).

Τῷ δὲ ἐδόξωμ ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἔπαθεν ὑπὸ θεομηνίας Ἀντιόχεια ἡ Μεγάλη τὸ πέμπτον αὐτῆς πάθος ἐν μηνὶ Μαΐου. [143] ὑπατείας Ὀλυβρίου (6): πολλὸς γὰρ ἦν ὁ φόβος ὁ τοῦ Θεοῦ γενόμενος κατ' ἐκείνων τὸν καιρὸν, ὥστε τοὺς συλληφθέντας ὑπὸ τῶν οἰκημάτων ἐν τῇ γῇ καὶ πυρικαύστους γενέσθαι, καὶ ἐκ τοῦ ἀέρος δὲ σπινθήρας πυρὸς φαίνεσθαι· καὶ ἔκαιον ὡς ἀπὸ ἀστραπῆς τὸν εὐρισκόμενον, καὶ ἐκόχλαζε τὸ ἔδαφος τῆς γῆς, καὶ ἐκαρπυνοῦντο οἱ θεμέλιοι, κουφίζόμενοι ὑπὸ τῶν σεισμῶν καὶ ὑπὸ τοῦ πυρὸς τεφροῦμενοι, ὥστε καὶ τοῖς φεύγουσιν ὀπήντα τὸ πῦρ. Καὶ ἦν ἰδεῖν θαῦμα φοβερὸν καὶ παράδοξον, πῦρ ἐρευγόμενον ὁμοῖον, ὁμοῖος καμίνων φοβερῶν, φλόξ εἰς ὅτεν ἰσομένη, καὶ ὅτεν ὡς φλόξ ἐξαπτόμενος καὶ τοὺς βοῶντας ἐν τῇ γῇ κατανήλκε. Καὶ ἐκ τούτου Ἀντιόχεια ἀχρηστος ἐγένετο· οὐκ ἔμεινε γὰρ, εἰ μὴ τὰ πρὸς ὅρος μόνον παροικούμενα οἰκήματα. Οὐκ ἔμεινε δὲ οὐτὲ ἅγιος οἶκος εὐκτηρίου ἡ μοναστηρίου ἢ ἄλλου ἁγίου τόπου ἀδιάρρηκτος· τὰ γὰρ ἄλλα συνετελέσθησαν εἰς τὸ παντελές· ἡ δὲ Μεγάλη Ἐκκλησία Ἀντιοχείας ἡ κτισθεῖσα ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου βασιλεὺς τῆς θεομηνίας γενομένης καὶ πάντων πεπτωκότων εἰς τὸ ἔδαφος ἔστη ἐπὶ ἡμέρας β' μετὰ τὸ γενέσθαι τὴν τοῦ Θεοῦ φοβερὰν ἀπειλήν· καὶ αὕτη ὑπὸ πυρὸς λεηθεῖσα κατηνέχθη ἕως ἔδαφους. [144] Καὶ ἕτεροι δὲ οἶκοι μὴ πεπτωκότες ὑπὸ τοῦ πάθους τοῦ θεικοῦ ὑπὸ τοῦ πυρὸς διελύθησαν ἕως θεμελίων. Καὶ ἀπώλοντο ἐν αὐτῷ τῷ φόβῳ ἀκρι χιλιάδων διακονῶν πεντήκοντα· ἦν γὰρ ἡ μεγάλη ἑορτὴ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἡ τῆς ἀναλήψεως (7)· καὶ πολὺ πληθὺς ἦν τῶν ξένων ἐπιδημή-

VARIE LECTIONES

²¹ τὰ. κατὰ τὰ Ch. ²² Σκίρτος Ox. ²³ μιζοβάρβαρον Ch., μιζοβάρβαρος Ox. ²⁴ πολλὸς Ch., πολλὸς Oi. ²⁵ σπινθήρας Ch., σπινθήρος Ox. ²⁶ λουομένη Ox.

ED. CHILMEADI NOTE.

(5) Τὴν δὲ Ἑδεσσαν μετωνόμασεν Ἰουστινούπολιν. Tam Anazarbum, quam Edessam hoc nomine insignivit: Evagrius lib. iv, cap. 8: Μετεκλήθησαν τοῖνον ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Ἰουστίνου ἡ Ἑδεσσα, καὶ τούτων ἑκατέρω τῇ αὐτοῦ προσηγορίᾳ κατεκοσμήθησαν. (6) Ἐν μηνὶ Μαΐου ὑπατείας Ὀλυβρίου. Accidit tremendus iste terræmotus Justinian imp. anno vii, et mense decimo, id est, viii ejusdem anno currente; quo consulatui solus gessit Olybrius, ut ex Marcellino discimus. Itaque apud auctorem nostrum, post τῷ δὲ ἐδόξωμ ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας, addendum, καὶ μηνὶ δεκάτῳ, uti habet Evagrius, lib. iv, cap. 5; Nicephorus etiam, lib. xvii, cap. 3. Justini-

D nus enim imperator renuntiatus est Julii die ix, æræ Antiochenæ anni dxxvi, id est, anni Christi vulgaris dxxvii: decimus autem mensis, post expletum Justinian annuum vii, erat Maius, æræ Antiochenæ anni dxxvii, anni Christi vulgaris dxxvii, quo anno Olybrius consulatui solus gessit.

(7) Ἦν γὰρ ἡ μεγάλη ἑορτὴ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἡ τῆς ἀναλήψεως. Non erat ipsa Assumptionis dies; hæc enim perpetuo feria quinta est: sed postridie accidit tremendus iste terræmotus, nempe Maii die xxix, qui tum feria sexta erat, sive dies Veneris: cuius rei testem habemus Evagrium, lib. iv, cap. 5.

σαν· ἐπὶ δὲ τῆς αὐτῆς θεομηνίας ἐδείχθη καὶ τὸ τῶν πολιτῶν πλῆθος ὁπόσον ὑπῆρχε. Πολλοὶ δὲ τῶν χωσθέντων ζήσαντες μετὰ τὸ ἀνενεχθῆναι αὐτοὺς ζῶντας ἀπέθανον. Τινὲς δὲ ἐκ τῶν πολιτῶν τὸν σωθέντων, εἴ τι ἡδυνήθησαν, ἀφείλαντο καὶ ἔφευγον· καὶ ὑπῆντουν ³⁷ αὐτοῖς γεωργοὶ (8), καὶ ἀπέσπων παρ' αὐτῶν φονεύοντες αὐτούς. Ἐδείχθη δὲ καὶ ἐν τούτῳ ἡ τοῦ Θεοῦ φιланθρωπία· ὅσοι γὰρ ἀπέσπων ³⁸, ἀπέθνησκον βιαίως, οἱ μὲν σηπόμενοι, οἱ δὲ τυφλούμενοι, οἱ δὲ χειρουργίαις κοπτόμενοι, καὶ ὁμολογούντες τὰ πλημμελήματα ἑαυτῶν παρεδίδουν τὰς ψυχὰς. Ἐν οἷς ἦν ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ ἀρπαγῇ χρῆσάμενος Θωμᾶς τις σιλεντιάριος, ὅστις ἐξῆλθε φεύγων ἐκ τῆς θεομηνίας, καὶ ἔξω τῆς πόλεως ὡς ἀπὸ μιλίων τριῶν ἐπὶ τὴν πόρταν τὴν λεγομένην τοῦ ἁγίου Ἰουλιανοῦ [145] οἴκει ³⁹, καὶ ἀπέσπα πάντα ἐκ τῶν φεγγόντων διὰ τῶν οἰκετῶν αὐτοῦ. Τοῦτο δὲ διεπράξατο ἐπὶ ἡμέρας τέσσαρας· καὶ ὡς λυμαίνεται πάντα, ἐξαφνης ὕγις ὦν ἐτελεύτησε· καὶ πάντες ἐδόξαζον τὸν Θεόν. Ἡ δὲ αὐτοῦ περιουσία ἀρπαγείσα ἀπόλωτο· καὶ ἐν ᾧ τόπῳ ἐτελεύτησεν, ἐκεῖ καὶ ἐτάφη. Ἐδείχθη γὰρ καὶ ἄλλα τινὰ μυστήρια τοῦ φιλανθρωπικοῦ Θεοῦ· ἔγκυοι γὰρ γυναῖκες δι' εἰκοσιν ⁴⁰ ἡμερῶν ἡ καὶ τριάκοντα ἀνῆλθον ἐκ τῶν χωσθέντων ὕγιεις· πολλὰ δὲ γεννήσασαι εἰς τὴν γῆν κάτω ὑπὸ τὰ χῶματα ἀνῆλθον σὺν νηπίοις ἀδελφεῖς καὶ ἐξῆσαν μετὰ τῶν τεχθέντων ἐξ αὐτῶν. Καὶ ἄλλα δὲ παιδία ὡσαύτως διεσώθησαν μεθ' ἡμέρας λ'· καὶ πολλὰ φοβερώτερα τούτων ἐγένετο. Τῇ δὲ τρίτῃ ἡμέρᾳ μετὰ τὴν πτώσιν ἐφάνη ἐν τῷ οὐρανῷ ὁ τίμιος σταυρὸς διὰ νεφέλης κατὰ τὸ ἀρκυῶν μέρος τῆς αὐτῆς πόλεως· καὶ πάντες θασάμενοι αὐτὸν ἔμειναν κλαίοντες καὶ εὐχόμενοι ἐπὶ μίαν ὥραν. Ἐγένοντο δὲ μετὰ τὴν πτώσιν τῆς πόλεως καὶ ἄλλοι σεισμολογῶντες ὡς ἐπὶ χρόνον ἐνιαυτοῦ καὶ μηνῶν ἑξ. Σελευκίας δὲ καὶ Δάφνης ὡς ἐπὶ μιλία εἰκοσι πτώσις ἐγένετο· πολλὰ δὲ χρήματα παρέσχε ταῖς παθοῦσαις πόλεσιν ὁ αὐτὸς βασιλεὺς. Ἀκούσας γὰρ τὴν γενομένην ὑπὸ [146] τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν, λύπη συσχεθεὶς οὐ μικρὰ, θεωρίων μὴ ἀγομένων ἐν Βυζαντίῳ, καὶ ἁγίας Πεντηκοστῆς καταλαθοῦσης, δίχα διαδήματος εἰσῆλθεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ μετὰ πορφυροῦ μαντιῶν κλαίων, σὺν αὐτῷ δὲ καὶ πάντες οἱ συγκλητικοὶ καὶ πορφυρὰ ἐφόρου (9).

lapidem distabant, ædificia concussa corruebant. Urbibus autem, calamitates hæcæ perpeßis, imperator abunde pecuniarum suppediavit. Dei enim quanta erga homines misericordia fuisset, edoctus, et ipse clades hæc acerbissime tulit; nec Byzantii pro more edita sunt spectacula. Pentecostes etiam sacro festo tum existente, diademateposito, ipse, senatoresque omnes, vestibus pullis induti, templum lacrymantes petebant.

VARIE LECTIONES.

³⁷ ὑπῆντουν. ἡπῆντουν Ox. ³⁸ ἀπέσπων Ch., ἀπέσπον Ox. ³⁹ οἴκει. ὡκει Ch. ⁴⁰ εἰκοσι Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(8) Καὶ ἡπῆντουν αὐτοῖς γεωργοί. Scribo, ἀπῆντουν.

(9) Καὶ πάντες οἱ συγκλητικοὶ καὶ πορφυρὰ ἐφόρου. Quod noster πορφυρὰ φορούντες, Cedrenus dicit, φαίνε στήλην ἐνδυσάμενοι, pullati, sive vestibus nigricantibus induti. Purpura quidem regum,

tionem, frequentia ibidem erat advenarum maxima. Ex hac autem Numinis ira conjicere licet, quam numerosus erat populus Antiochensis. Sed et complures etiam, qui ruderibus obruti, vivi effodiebantur, derepente spiritum efflabant. Quin et civium quoque qui eripuerant sese, nonnulli, bonorum suorum, si quid poterant, corradentes, fuga rebus suis consuluerunt: sed a rusticis, in quos per viam inciderant, expilati bonis, etiam vita spoliabantur. Cæterum inde Dei erga homines misericordia apparuit. Eorum enim, qui rapinas hæcæ exercuerant, nonnulli in putredinem soluti, occæcati alii, sub chirurgorum incisionibus alii, infelicitè omnes, interierunt; et facinora sua deprecantes, reddiderunt animas. Ex quorum numero eodem tempore erat Thomas quidam, silentiarius. Hic a Numinis ira cavens sibi, aufugerat; et ad tertium, vel eo circiter, ab urbe lapidem, juxta sancti Juliani quam vocant portam sedibus positus, per ministros ibi suos, bona eorum qui evaserant **421** omnia diripuit. Ubi vero per dies quatuor rapinas hæcæ exercuisset, omnia deprædans, morte oblit, nullo etiam interveniente morbo, repentina. Laus inde Deo ab omnibus tributa est. Quoque in loco mortuus, eodem et sepultus est; direptis etiam, quæ corraserat, bonis ejus omnibus. Sed et verenda magis adhuc divinæ erga homines misericordiæ exstiterunt indicia; mulieres etenim prægnantes, **xx** post, vel etiam **xxx** dies, illæ ex ruderibus effodiebantur: quarum plurimæ quoque, solutis corruentium ædificiorum sub ruinis puerperii doloribus, una cum infantibus suis illæ emergentes, Numinis iræ supervixerunt. Quin et pueruli quoque alii, tricesimum post diem, incolumes reperiebantur. multaque his stupendiora contigerunt. Tertio autem post eladem hanc die, venerandæ crucis imago de cælo comparuit in nubibus, urbi ad septentriones imminens: qua visa, in lacrymas soluti omnes, preces unius horæ per spatium effundebant. Acciderunt autem, post urbis casum, plures etiam alii terræ motus, per spatium anni unius et vi mensium: quibus etiam Seleuciæ Daphnesque, quæque ad vicesimum fere

et magistratuum insigne est, etiam et luctui appropriatus color: nempe quod ad nigrum colorem propius accedat: sed et quibusdam πορφύρεον, nigrum est. Hesychius: Πορφύρεον πορφυροῦν, μέλαν Πορφύρε, μελανίζει.

422 Eodem etiam tempore, Carinum comitem eo centenariis v instructum misit, cumque eo Phocam patricium et Asterium, viros prudentes: tradito etiam illis pecuniarum ingenti pondere, quod urbi esset, Aqueductibus, fluviique pontibus instaurandis. Agnovit enim urbem hanc, ex quo una cum ducibus in bellum Persicam et ipse descendens, ibidem per tempus aliquod commoratus est. Patricios autem dictos, urbis curam suscipere, frequentibus suis litteris hortatus est.

JUSTINIANUS IMP.—Exacto autem imperantis Justiniani anno viii, menseque insuper ix, imperii socium sibi sumpsit divinissimum Justinianum, una cum Theodora Augusta; quem sacratissimus avunculus ejus, Mavortio cos. diademate insignivit. Hic vero Justinianus imperator urbem Antiochiam magno pecuniarum pondere donavit: res etiam Romanas, ubique per imperium, egregie composuit. Per sacras enim, quas singulis in urbibus promulgandas emisera, cavit, cædis vel seditionum auctores, quibuscumque demum a partibus steterint, uti pœnas darent. Metus inde provincialibus undique incusus, nec deinceps erat, qui omnino tumultus excitare ausus est.

Quin etiam populus Antiochenus, per aliquantulum temporis, inter se conveniebant.

423 Extruxit etiam Antiochiæ ædem oratoriam, a regione basilicæ, Rufini dictæ, sanctæ Mariæ Deiparæ semper virgini sacram: cui etiam in propinquo alteram ædem sanctis Cosmæ et Damiano excitavit. Consimiliter quoque hospitium, balnea et cisternas extruxit. Quin et religiosissima Theodora urbem eandem multis donavit: ædem etiam splendidissimam extruxit, Michaeli archangelo sacram; Anatolii etiam quam vocant, basilicam condidit, columnis eo ex Constantinopoli transmissis. Eadem Theodora Augusta, pretiosissimam crucis effigiem, ex margaritis elaboratam, Hierosolymas misit. Idem Justinianus vectigalibus per Imperium Romanum omnibus dona transmisit.

Idem imperatores militum in Oriente magistrum direxerunt Hypatium patricium, qui partes Orientales a Saracenorum incursionibus tueretur.

Cæterum per id tempus Manichæi passim per

Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ χρόνῳ ἀπέστειλεν ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Καρίνον κόμητα μετὰ κεντηναρίων πέντε· συναπέστειλε δὲ καὶ Φωκᾶν τὸν πατρίκιον καὶ Ἀστέριον, ἄνδρας σοφοὺς, δοὺς καὶ αὐτοῖς χρήματα πολλὰ εἰς ἐπανόρθωσιν τῆς πόλεως καὶ τῶν ἀγωγῶν καὶ τῶν γεφυρῶν τοῦ ποταμοῦ, ὡς ἐπιστάμενος τὴν αὐτὴν πόλιν· ἦν γὰρ οἰκίσσας ἐν αὐτῇ χρόνον τινα, ὅτε κατέλθε μετὰ τῶν στρατηλατῶν ἐν τῷ Περσικῷ πολέμῳ. Καὶ πυκνῶς ἔγραψε τοῖς αὐτοῖς πατρικίοις τοῦ φροντισθῆναι τὴν πόλιν.

Μετὰ [147] δὲ τὸ ἔγδοον ἔτος τῆς αὐτοῦ Ἰουστίνου βασιλείας καὶ μηνῶν θ' (10) συνεθασίλευσεν αὐτῷ ὁ θεϊότατος Ἰουστινιανὸς μετὰ τῆς Αὐγούστας Θεοδώρας, στεφθεὶς ὑπὸ τοῦ θεσιότατου αὐτοῦ θείου ἐπὶ τῆς ὑπατείας Μαθοριτίου. Ὅστις βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς πολλὰ ἐχαρίσατο τῇ αὐτῇ τῶν Ἀντιοχείων πόλει· καὶ εἰς πᾶσαν πόλιν τῆς Ῥωμαϊκῆς πολιτείας ποιήσας μεγάλην κατάστασιν· καὶ ἐν ἑκάστῃ δὲ πόλει κατέπεμψε θείας σάκρας, ὥστε τιμωρηθῆναι τοὺς ἀταξίᾳς ἢ φόνους ποιοῦντας, ὅποιοι δ' ἂν ὑπάρχῃσι μέρους (11), ὥστε (4) μὴ ταλμῆν τινα τοῦ λοιποῦ τὴν οἰανδήποτε ἀταξίαν ποιῆσαι, φόβον ἐνδειξάμενος εἰς πᾶσας τὰς ἐπαρχίας.

Ἐν δὲ Ἀντιοχείᾳ τῇ Μεγάλῃ πρὸς ὀλίγον καιρὸν ἐγένοντο ἐν φιλίᾳ οἱ δῆμοι.

Ἐκτίσας [148] δὲ ἐν τῇ αὐτῇ Ἀντιοχείᾳ εὐκτήριον οἶκον τῆς ἁγίας Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, ἄντικρυς τῆς λεγομένης Ῥουφίνου βασιλικῆς, κτίσας πλησίον καὶ ἕτερον οἶκον τῶν ἁγίων Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ. Ὡσαύτως δὲ ἐκτίσας καὶ ξενῶνα καὶ λουτρά καὶ ἰκιστέρνας (12)· ὁμοίως δὲ καὶ ἡ εὐσεβεστάτη Θεοδώρα καὶ αὐτὴ πολλὰ τῇ πόλει παρέσχεν· ἐκτίσας δὲ καὶ οἶκον τοῦ ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ εὐπρεπέστατον πάντων· ἐκτίσας δὲ καὶ τὴν λεγομένην Ἀνατολίου βασιλικὴν, πέμψας τοὺς κίονας ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ δὲ αὐτὴ Αὐγούστα ἡ Θεοδώρα, ποιήσασα σταυρὸν πολῦτιμον διὰ μαργαρίτων ἐπέμψεν ἐν Ἱεροσολύμοις. Ὁ δὲ αὐτὸς Ἰουστινιανὸς δωρεὰς κατέπεμψε τοῖς ὑποταλαῖς τῆς Ῥωμαϊκῆς πολιτείας.

Οἱ δὲ αὐτοὶ βασιλεῖς προχειρίσαντο τὸν πατρίκιον Ὑπάτιον στρατηλάτην Ἀνατολῆς εἰς τὸ φυλάξαι τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Σαρακηνῶν διὰ τὰ ἀνατολικά μέρη.

Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ καιρῷ κατὰ πόλιν πολλοὶ ἐτιμω-

VARIE LECTIONES.

¹¹ Κοσμᾶ Ox. V. vol. I, p. 130 C. ¹² κιστέρνας. κιστέρνας Ox. Conf. . 57 E. ¹³ Αὐγούστα Ox. Eadem μαργαρίτων.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(10) Καὶ μηνῶν θ'. Justinus imperator salutatus D cap. 9; Nicephor. lib. xvii, cap. 7, et Chr. Alexandr.

(11) Ὅποιοι δ' ἂν ὑπάρχῃσι μέρους. Imo insanissimum ei fuisse Venetorum studium, luculenter satis testatur Evagrius, lib. iv, cap. 31; Procopius etiam, in Arcana hist.: quos vide.

(12) Καὶ κιστέρνας. Κιστέρνας, κιστέρνα, sive, ut Hesychius habet, κιστέρνα, cisterna est: Κιστέρνας, λάκκος φρεάτιος, βάραθρα, ἢ βυθός.

NOTÆ.

(i) Ὅστις. C. αἵσας, sed edit. Scal. ὥσας.

ρήθησαν Μανιχαίοι, ἐν οἷς ἐτιμωρήθη καὶ ἡ γυνὴ Ἀ
'Ερυθρίου τοῦ συγκλητικοῦ καὶ ἄλλαι ἅμα αὐτῇ.

Τῆς δὲ θεομηνίας συμβάσης κόμης Ἀνατολῆς
ὑπῆρχεν Ἐφραίμιος [149]· ὅστις μετ' ὀλίγον χρόνον
ἀναγκασθεὶς προσχειρίσθη πατριάρχῃς (13) Ἀντιο-
χείας. Ὁ γὰρ πρὸ αὐτοῦ γεγωνὼς Εὐφράσιος ἐν τῇ
θεομηνίᾳ πυρίκαυστος ἐγένετο. Γινόντες δὲ οἱ εὐσε-
βεῖς βασιλεῖς ὅτι ὁ κόμης τῆς Ἀνατολῆς Ἐφραίμιος⁴⁴
ὑπὸ τοῦ κλήρου κανονικῶς ἔχειροτονήθη πατριάρχῃς,
προηγάγοντο ἀντ' αὐτοῦ κόμηται Ἀνατολῆς Ζαχαρίαν,
ὅστις ὑπῆρχε Τύριος. Ὁ δὲ αὐτὸς Ζαχαρίας, ἰδὼν
τὴν γενομένην ἄλωσιν τῆς πόλεως (14), ἠτήσατο τοὺς
αὐτοὺς εὐσεβεῖς βασιλεῖς διὰ μηνύσεως αὐτοῦ ἀνελ-
θεῖν ἐν Βυζαντίῳ καὶ προσθεῖσαι ὑπὲρ τῆς Ἀντιοχείας
πόλεως. Καὶ ἔλαβε μετ' αὐτοῦ τὸν ἐπίσκοπον Ἀμη-
δείας,⁴⁵ ἄνδρα εὐλαβῆ, καὶ ἄλλους κληρικοὺς· καὶ
ἀνῆλθον ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ πολλὰ κατορθώ-
σαντες ὑπέστρεψαν ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ μεγάλῃ μετὰ
δωρεῶν βασιλικῶν, λαβόντες χρυσοῦ κεντηνάρια λ'
καὶ τύπους περὶ διαφόρων κεφαλαίων τοῦ ἀγεσθαι ἐν
τῇ αὐτῇ πόλει τὰ πάτρια. Οἱ δὲ αὐτοὶ βασιλεῖς μετ'
ὀλίγον καιρὸν ἐδωρήσαντο τῇ αὐτῇ πόλει καὶ ἄλλα
κεντηνάρια δίσκα.

Ἐν δὲ [150] τῷ μεταξὺ συνέδῳ ἀσθενῆσαι τὸν
θείοτατον Ἰουστίνον ἐκ τοῦ ἔλκους οὗ εἶχεν ἐν τῷ
ποδί· ἦν γὰρ λαβὼν ἐν τῷ τόπῳ σαγίτταν ἐν πολέμῳ,
καὶ ἐξ αὐτοῦ ὁ κίνδυνος τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἐγένετο·
μηνὶ Αὐγούστῳ α', ἰνδικτικῶνος πέμπτης· τελευτᾷ^C
δὲ ἐνιαυτῶν ος' (15). Ὡς εἶναι τὸν πάντα χρόνον τῆς
αὐτοῦ βασιλείας ἔτη θ' καὶ ἡμέρας εἰκοσιθύο μετὰ
καὶ τῶν τεσσάρων μηνῶν τοῦ αὐτοῦ ἀνεψιού.

VARIAE LECTIONES.

⁴⁴ Εὐφραίμιος; Or. ⁴⁵ Ἀμηδείας. Conf. p. 60 D.

ED. CHILMEADI NOTÆ:

(13) Ἀναγκασθεὶς προσχειρίσθη πατριάρχῃς. Eva-
grinus longe aliter, lib. iv, cap. 6: Ὁν [Ἐφραίμιον]
κάντευθεν ἀγασάμενοι Ἀντιοχείων παῖδες, ἐς ἱερὰ
ψηφίζονται· καὶ τὸν ἀποστολικὸν λαγῆναι ὁρῶν,
ὥσπερ μισθὸν καὶ γέρας τῆς τοσούτης προνοίας τοῦ-
τον κληρωσάμενος: nempe ob summam ejus in urbe
instauranda curam, patriarchatum, tanquam bene-
volentie providentiaque sue mercedem, ab Antio-

urbes plurimi poenas dederunt: ex quorum numero
erat Erythrii senatoris uxor, unaque cum illa
plures aliae.

Quo tempore autem terræmotus acciderat, comes
erat Orientis Ephraemius; qui paulo post patriar-
chatum Antiochensem suscipere coactus est. Euphra-
sius ednim ecessor ejus, conflagratione cœlesti ab-
sumptus perierat. Imperatores autem religiosissimi,
audito Ephraemium Orientis 424 comitem a clero
canonice patriarcham institutum fuisse, Zacharium
quemdam, Tyrium, in ejus locum Orientis comi-
tem suffecerunt. Qui quidem Zacharius, ubi tan-
tam hanc Antiochiæ desolationem vidisset, per
litteras ab imperatoribus religiosissimis petivit,
ut ipse Byzantium vocatus Antiochenis causam
legatus ibi ageret. Itaque oecitis sibi in hoc epi-
scopo Amidensi, viro pio, aliisque ex clero, Con-
stantinopolim veniunt. Ubi cum felici successu
negotium egissent, Antiochiam magnam reversi
sunt, donis instructi regiis, et ferentes secum auri
centenaria xxx, cum sanctis etiam imperatoris
de variis capitulis, eo facientibus, ut in Antio-
chensium urbe pristinae consuetudines observa-
rentur. Quin etiam paulo post temporis iidem im-
peratores urbi etiam alia centenaria x dederunt.

Contigit autem inter hæc, divinissimum Justi-
num ex ulcere pedis, in quo a sagitta in prælio
vulnus olim acceperat, decumbentem, e vivis ex-
cedere, Augusti i, indict. v, ætatis anno lxxv. In
universum itaque imperavit annos ix et dies xxi,
annumeratis etiam mensibus illis iv, quibus nepo-
tem habuit imperii socium.

chensibus episcopus delectus, reportavit. Vide et
Nicephor. lib. xvii, cap. 3, et Cedrenum.

(14) Τὴν γενομένην ἄλωσιν τῆς πόλεως. Forte
scribendum, πτώσιν, uti supra habet.

(15) Τελευτᾷ δὲ ἐνιαυτῶν ος'. Chr. Alex. duos
præterea vitæ ejus addit annos: τελευτᾷ δὲ ἐτῶν
ος'. Moritur anno ætatis suæ lxxvii.

[151] ΛΟΓΟΣ ΙΗ

ΧΡΟΝΩΝ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΥ ΒΑΣΙΛΕΥΣ.

425 LIBER XVIII

DE TEMPORIBUS JUSTINIANI IMPERATORIS.

Post Justinum mortuum imperium tenuit divnissimus Justinianus, annos xxxviii, menses vii et dies xiii, inauguratus Aprilis die 1, indictione v, Mavortio tum cos. anno autem ære Antiochensis dclxxv. Erat hic statura curta, pectore firmo, naso justo, candidus, capillo crispo, facie rotunda, formosus, recalcaster, vultu florido, capite mentoque subcanescentibus et Christianæ religionis strenuus propugnator. Factioni autem Prasinæ studebat; ex Bederisna vero Thracum et ipse ortum suum habuit.

Idem imperator mense Octobri, indict. vi, comitem Orientis Antiochiæ designavit, Patricium Armenium nomine: traditaque ei pecuniarum vi magna, mandavit uti profectus ipse urbem Phœnicæ, Palmyram 426 vocatam, ad imperii fines sitam, et colapsas ibi ecclesias et ædificia publica de novo excitaret: numerum etiam militum limitaneis adjici jussit, qui sub duce Emisseno ibi considerent, in Hierosolymorum Romanique imperii finium custodiam. Erat autem Palmyra olim urbs magna: hoc enim in loco, ante facta ibi urbis fundamina, Davidus Goliath armatum singulari aggressus certamine lapillo prostravit, accurrensque caput Goliæ sui ipsius gladio amputavit. Quod sibi sumens, per aliquod tempus secum habuit: contoque deinde affixum, in victoriæ signum, Hierosolymis, sibi præferri voluit. Rex itaque Salomon, in memoriam victoriæ hujus, a Davide patre reportatæ, speciosam ibi urbem condidit: nomenque ei, a Goliæ fato, Palmyram dedit. Antehac enim urbs ista Hierosolymis cedebat in pro-

A Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Ἰουστίνου ἐδραμεύσαν ὁ θεότατος Ἰουστινιανὸς ἐτὶ λη' καὶ μῆνας ζ' καὶ ἡμέρας ιγ' ἐν μηνὶ Ἀπριλίῳ πρώτῃ, ἰνδικτιῶν πέμπτῃ, ἔτους χρηματίζοντος κατὰ Ἀντιόχειαν πεντακοσιοστοῦ ἑβδομηχοστοῦ πέμπτου, ἐπὶ τῆς ὑπατείας Μαθορίου (j). Ἦν δὲ τῇ ἰδέᾳ⁴⁴ κονδοειδῆς (16), εὐστηθος, εὐρινος, λευκός, οὐλόθριξ, στρογγύλοφς, εὐμορφος, ἀναφάλας, ἀνθηροπρόσωπος [152], μισοπόλιος τὴν κάραν καὶ τὸ γένειον, μεγαλόψυχος Χριστιανός; Ἐχαιρε δὲ τῷ Βενέτῳ μέρει, καὶ αὐτὸς δὲ ὦν θρᾶξ⁴⁵ ἀπὸ Βεδεριάνας (17).

Ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς ἐπὶ τῆς ἑκτῆς ἐπινεμήσαντος τῷ Ὀκτωβρίῳ μηνὶ προηγάγετο κόμητα Ἀνατολῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ ὀνόματι Πατρίκιον, Ἀρμένιον· ὧτινι δέδωκε χρήματα πολλὰ, κελεύσας αὐτῷ ἀπελθεῖν καὶ ἀνανεῶσαι πόλιν τῆς Φοινίκης εἰς τὸ λίμναι τὴν λεγομένην Παλμύραν⁴⁶ καὶ τὰς ἐκκλησίας καὶ τὰ δημόσια, κελεύσας καὶ ἀριθμὸν στρατιωτῶν μετὰ τῶν λιμνιανέων καθέζεσθαι ἐκεῖ καὶ τὸν δοῦκα Ἐμίσσης πρὸς τὸ φυλάττεσθαι τὰ Ῥωμαϊκὰ καὶ Ἱεροσόλυμα. Ἦ δὲ Παλμύρα πρώην μὲν μεγάλη ὑπῆρχεν, ἐπειδὴ ὁ Δαβὶδ ἐν αὐτῇ πῶ τότῃ πρὸ τοῦ κτισθῆναι πόλιν ἐμονομάχησε μετὰ τοῦ Γολιάθ ὠπλισμένου ὄντος. Ὅστις Γολιάθ λίθῳ λαβὼν (18) ἔπεσε, καὶ δραμὼν ὁ Δαβὶδ ἀπεκεφάλισεν αὐτὸν εἰς ὃ ἐπεφέρετο ὁ Γολιάθ ξίφος, καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ λαβὼν κατέσχεν ἐπὶ ἡμέρας, καὶ εἰθ' οὕτως ἐν Ἱεροσολύμοις εἰσήγαγεν αὐτὴν μετὰ νίκης ἐμπροσθεν αὐτοῦ εἰς κοντὸν⁴⁷ βασταζομένην. Διὰ τοῦτο Σολομὼν ὁ βασιλεὺς ὑπὲρ τῆς νίκης τοῦ αὐτοῦ πατρὸς Δαβὶδ ἐποίησεν αὐτὴν πόλιν μεγάλην, ἐπιθεὶς [153] αὐτῇ⁴⁸ τὸ ὄνομα Παλμύραν, ὡς γενομένην μοῖραν⁴⁹ τῷ Γολιάθ (19). Τὸ δὲ πρώην

VARIE LECTIONES.

⁴⁴ κονδοειδῆς Ox. ⁴⁵ θρᾶξ Ox. Eadem Βεδεριανᾶς. ⁴⁶ Παλμύραν Ox. hic et infra. ⁴⁷ κοντον Ox. ⁴⁸ αὐτῇ. αὐτῆς Ox. ⁴⁹ μοῖραν. Consulto hic omisit πάλαι, quod posuit vol. I, p. 60 B.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(16) Ἦν δὲ τῇ ἰδέᾳ κονδοειδῆς. Fasti Alexandrini a Scaligero editi habent κονδοειδῆς. Scr. κονδοειδῆς: nempe κοντός, vel κονδός, curtus est recentioribus: Fasti dicti a Radero editi κονδοειδῆς habent, mendose: quomodo enim τῇ ἰδέᾳ κονδοειδῆς quis esse possit? statura quidem erat curta, ut Noster; vel ut Procopius, non procera, nec pusilla nimis. Τὸ μὲν οὖν σῶμα [Justiniani] οὕτε μακρός, οὕτε χολοδός ἄγαν, ἀλλὰ μέτριος ἦν. Corpore neque procero fuit, neque pusillo nimis, sed quo staturam

justam non excederet.

(17) Καὶ αὐτὸς δὲ ὦν θρᾶξ ἀπὸ Βεδεριανᾶς. Justinus enim imp. avunculus ejus, Thrax etiam erat, ab urbe Bederiana ortum suum ducens.

(18) Ὅστις Γολιάθ λίθῳ λαβὼν. Eubaudi, πληγῇ.

(19) Ὡς γενομένην μοῖραν τῷ Γολιάθ. De ridiculo hoc commentō, vide quæ supra notavimus ad lib. v, ubi hæc etiam habentur.

HODII NOTÆ.

(j) Μαθορίου. Sic C. ubi perperam delevit Holstenius.

ἐφύλαττεν ἡ αὐτὴ πόλις καὶ τὰ Ἱεροσόλυμα, ὅθεν καὶ Ναβουχοδονόσορ. ὁ βασιλεὺς Περσῶν δ' αὐτῆς παρελθὼν πρῶτην αὐτὴν παρέλαβε πολλῶν κόπων· ἐφοδεῖτο γὰρ ἐπισθεῖν αὐτὴν ἐᾶσαι· πλῆθος γὰρ στρατιωτῶν Ἰουδαίων ἐκάθητο ἐκεῖ· ἦντινα παραλαβὼν καύσας ἔστρεψε, καὶ οὕτως τὴν Ἱερουσαλήμ παρέλαβεν.

Ὁ δὲ αὐτὸς Ἰουστινιανὸς δέδωκεν ὑπατείαν τῇ ἑκτῇ ἐπιμενήσει (20) τῷ Ἰαννουρίῳ ²³ μηνί.

Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ χρόνῳ ὁ Πέρσης ἐπολέμησε τῷ Λαζῶν βασιλεὶ Ζαθίῳ, ὡς προσρύνει (κ) Ῥωμαίοις. Ὁ δὲ Λαζῶν βασιλεὺς πέμψας ἐδεήθη τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων, αὐτῶν βοήθειαν παρ' αὐτοῦ λαβεῖν· καὶ πέμψας αὐτῷ ὁ βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς στρατηλάτας τρεῖς, Γιλδέριχ καὶ Κήρυκαν καὶ Εἰρηναῖον (21), μετὰ πολλῆς βοηθείας Ῥωμαϊκῆς, καὶ συγκρούσαντες πόλεμον, ἔπεσον ἐξ ἀμφοτέρων πολλοί. Καὶ ἀκούσας ὁ βασιλεὺς Ῥωμαίων ἡγανάκτησε κατὰ τῶν στρατηλατῶν, ὅτι φθόνῳ φερόμενοι πρὸς ἑαυτοὺς οἱ στρατηλάται Ῥωμαίων προδεδώκασιν ἀλλήλους. Καὶ ἡγανακτήσας ὁ βασιλεὺς κατ' αὐτῶν διεδέξατο αὐτούς· καὶ κατελθόντος [154] Πέτρου στρατηλάτου καὶ ἀποκινήσαντος αὐτοὺς τῆς ἐξαρχίας καὶ λαβόντος τὰ ²² ἐξπεδίτα (22) παρ' αὐτῶν, ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν.

Ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς ἀνένειψε πόλιν τῆς Ἀρμενίας ὀνόματι Μαρτυρόπολιν, μετονομάσας αὐτὴν Ἰουστινιανόπολιν, ποιήσας τὰ τεῖχη αὐτῆς καὶ τοὺς ἐμβόλους, ἦσαν γὰρ τῷ χρόνῳ φθαρέντες, μετενέγκας ἐκεῖ καὶ ἀνατολικὸν ἀριμόν. Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ χρόνῳ προσεβρύχῃ Ῥωμαίοις ὁ ῥῆξ τῶν Ἑρούλων ²³ ὀνόματι Γρέπης (23) καὶ ἦλθεν ἐν Βυζαντίῳ μετὰ ἰδικῆς βοηθείας, καὶ προσεκύνησε τὸν βασιλεῖα Ἰουστινιανῶν καὶ ἤτησεν ἑαυτὸν γενέσθαι Χριστιανόν (24). Καὶ βαπτισθεὶς ἐν ἁγίοις θεοφανίοις ἀνάδοχος αὐτοῦ ἐγένετο τοῦ ἀρχάντου βαπτίσματος ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰουστινιανός· ἐφωτίσθησαν δὲ σὺν αὐτῷ καὶ οἱ συγκαλητικοὶ αὐτοῦ καὶ συγγενεῖς αὐτοῦ δώδεκα. Καὶ πολλὰ χαρισάμενος αὐτῷ ἀπέλυσεν αὐτόν, καὶ ὤδευσεν ἐπὶ τὴν ἰδίαν χώραν μετὰ τῆς ἑαυτοῦ βοηθείας, εἰπόντος αὐτῷ τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων ὅτι· Ὅταν βουληθῶ, δηλώ σοι.

A pugnaculum: unde rex Persarum Nabuchodonosorus, Hierosolymam bello petens, urbemque hanc, numero Judaeorum praesidio instructam, a tergo relinquere haud tutum existimans, ipsam prius, multo licet labore, cepit, capiamque incendiis vastavit: Hierosolymas vero ipsas deinde occupavit.

Justinianus autem mense Januario, indict. vi, nummos consulares in populum spargebat.

427 Eodem tempore Persa Lazorum regi Zathio, quod Romanorum in partes discessisset, bellum intulit. Auxilium itaque Lazorum rex petit a Justiniano, Romanorum imperatore; qui etiam vocis ejus annuens, tres duces, Gilderichum, Cerycum et Irenaeum, magnis instructos copiis Romanis, ei in auxilium mittit. Praelio deinde commisso, multi utrinque ceciderunt. Imperator autem edoctus duces hosce, mutuo flagrantis odio, sese invicem hosti prodidisse, ira commotus, magistratibus eos abdicavit; Petrumque misit, qui profectus, dignitate eos amovit: et copiarum ipse dux factus abinde recessit.

Idem imperator Martyropolim, Armeniae urbem, instauravit, murisque ejus et porticibus vetustate collapsis de integro excitatis, collocatoque ibi numero Orientali, nomen urbi Justinianopolim dedit. Sub id tempus Herulorum rex Grepes, societatem

C eum Romanis iniurus, exercitu proprio stipatus, Byzantium venit, supplexque ab imperatore petit, uti Christianus ipse fieret. Sanctis itaque Theophaniis ipse, cum proceribus suis et cognatis duodecim, sacro baptismatis lavacro illuminatus est, imperatore ipso Justiniano eum ex immaculato fonte suscipiente. Tum vero imperatore abundo muneribus donatum eum in patriam suam cum 428 exercitu suo remisit. Discessuro autem imperator dixit: Sicubi te velim, per litteras certique rem te faciam.

VARIAE LECTIONES.

²³ Ἰαννουρίῳ Ox. ²² ἐξπεδίτα Ch., ἐχρεδίτα Ox., ἐξπαιδίτα Chron., p. 335. B: Scriptum fuerat expedita. ²³ Ἑρούλων Ch., Ἑρούλλων Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(20) Ἰουστινιανὸς δέδωκεν ὑπατείαν τῇ ἑκτῇ ἐπιμενήσει. Secundus hic erat Justiniani consulatus: priorem enim cum Valerio gesserat, Justin imp. anno iv.

(21) Γιλδέριχ, καὶ Κήρυκαν, καὶ Εἰρηναῖον. Duces in hoc bello missos fuisse Belisarium, Cerycum et Irenaeum asserit Chr. Alex. auctor. Cedrenus vero, Belisarium, Cerycum et Petrum: Gilderichi autem hujus ibidem mentio nulla.

(22) Καὶ λαβόντος τὰ ἐχρεδίτα. Chr. Alex. habet, τὰ ἐξπαιδίτα: scribendum, ἐξπέδιτα: ἐξπέδιτον, expeditum: exercitus.

(23) Ὁ ῥῆξ τῶν Ἑρούλλων, ὀνόματι Γρέπης, Cedreno dicitur. Ἑρούλων vero scribendum,

D uti Procopius habet, Gothie. lib. ii: Ὁί τινες δὲ ἀνθρώπων εἰσὶν Ἑρούλοι, καὶ ὅθεν Ῥωμαίοις ἐς ξυμμαχίαν κατέστησαν, ἔρῳν ἔρχομαι, etc.

(24) ἤτησεν ἑαυτὸν γενέσθαι Χριστιανόν. Imo maximis muneribus a Justiniano ad id allecti, Christianismum susceperunt: ut ex eodem Procopio discimus, Goth. lib. ii: Ἐπεὶ δὲ Ἰουστινιανὸς τὴν βασιλείαν παρέλαβε, χώρῃ τε ἀγαθῇ, καὶ ἄλλοις χρήμασιν αὐτοὺς [Ἑρούλους] δωρησάμενος, ἑταιρίαν λέγεσθαι τε παντελῶς ἴσχυσε καὶ Χριστιανούς γενέσθαι ἀπαντας ἔπεισε. Vide etiam Evagrium, lib. iv, cap. 19; Nicephorum, lib. xvii, cap. 13, et Cedrenum.

UODII NOTÆ.

(κ) Προσρύνει. G. προσφύνει.

Ejusdem sub imperio hæresibus variis interdictum est, adeptis etiam hæreticorum templis, Exocionitis Arianis solis exceptis.

Cæterum ab Augusti Octaviani imperii initio, ad secundum usque Justiniani consulatum, indict. vii, absolutum, anni numerantur dlix. Itaque ab Adamo eandem indictionem vii, in universum intercesse-
runt anni mmmmmcccxcvii, juxta annorum com-
putum, quem in Clementi, Theophili, ac Timothei,
chronographorum inter se concordium, scriptis
inveni. Eusebii enim Pamphili si ratiocinia sequa-
mur, ab Adamo ad secundum Justiniani consula-
tum, indict. vii, anni habentur mmmmmcccxcxii.
Sed longe accuratior is est, quem Theophilus, ac
Timotheus instituerunt, rationum calculus. Ut ut
in eo omnes conveniunt, exitum suum habuisse
sextum mundi Millenarium, ab urbe autem condita,
ad secundum usque sacratissimi Justiniani consula-
tum, anni plus minus intercesse-
runt mclxxx. A condita autem Constantinopoli, ad eundem
Justiniani consulatum et indictionis vii 429 exi-
tum, enumerantur anni cxcix. Imperatorum porro
antecedentium tempora non est ut conficias tibi
ex antedictis, per quæ singuli regnarunt interval-
lis, ex eo quod nonnulli sceptrum bini tenuerint,
filiosque, ab infantia prima diademate insignitos,
in imperii societatem parentes asciverint. Et qui-
dem chronographum docet quot quisque imperator
annos regnavit exponere. At interim chronica

Ἐν δὲ τῇ αὐτοῦ βασιλείᾳ ἐκωλύθησαν αἰρέσεις
διόποροι, καὶ ἀπεσπάρθησαν (155) αἱ ἐκκλησίαι
παρ' αὐτῶν δι' ἅ τῶν (1) λεγομένων Ἐξακτιονιτῶν
Ἀρειανῶν (25).

Γίνεται οὖν ὁ πᾶς χρόνος ἀπὸ τῆς ἀρχῆς Αὐγού-
στου τοῦ * καὶ Ὀκταβιανοῦ ἱμπεράτορος ἕως τῆς
συμπληρώσεως τῆς δευτέρας ὑπατείας τοῦ βασιλέως
Ἰουστινιανοῦ ἰνδικτιῶνος ζ' ἐτη φνθ' (26), ὡς εἶναι
τὰ πάντα ἐτη ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ ἕως τῆς αὐτῆς ἰνδικ-
τιῶνος ἐτη ςυλζ' (27), καθὼς εὗρον τὸν ἀριθμὸν
τῶν ἐνιαυτῶν ἐν τοῖς συντάγμασι Κλήμεντος καὶ
Θεοφίλου καὶ Τιμοθέου τῶν χρονογράφων ὁμοφωνή-
σαντων. Ἐν δὲ τοῖς χρόνοις * Εὐσεβίου * τοῦ Παμ-
φίλου εὗρον τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐτῶν ἀπὸ Ἀδάμ ἕως
τῆς ὑπατείας [156] Ἰουστινιανοῦ (28) βασιλέως τῆς
ἑβδόμης ἰνδικτιῶνος ἐτη ςυλβ'. Ἀκριδέστερον δὲ
μᾶλλον οἱ περὶ Θεοφίλου καὶ Τιμοθέου ψηφίσαντες
τοὺς χρόνους ἐξέθεντο. Πάντων οὖν τὰ συγγράμ-
ματα φέρει ἑκτὴν χιλιάδα ἐνιαυτῶν (29) περαιωθεί-
σαν. Ἔστι δὲ καὶ ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης ἕως * τῆς
δευτέρας ὑπατείας τοῦ θειοτάτου Ἰουστινιανοῦ ἐτη
μσπ', μικρῷ πλεόν ἢ ἑλασσόν, ἀπὸ δὲ τῆς κτίσεως
Κωνσταντινουπόλεως ἕως τῆς προγεγραμμένης ὑπα-
τείας Ἰουστινιανοῦ καὶ τῆς συμπληρώσεως τῆς ἑβ-
δόμης ἰνδικτιῶνος ἐτη ρλθ' (30). τῶν ἀρχαίων δὲ βα-
σιλέων τοὺς χρόνους οὐ δεῖ ψηφίζειν κατὰ τὸν προει-
ρημένον ἀριθμὸν τῆς βασιλείας αὐτῶν διὰ τὸ καὶ οὐ
ἅμα βασιλεύσαι. Ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν
ἐκ παιδῶν ἐστειρον οἱ πατέρες καὶ μετ' αὐτῶν ἐβα-
σιλευον. Ὁ οὖν χρονογράφος ἀνάγκην ἔχει (31) γρά-

VARIE LECTIONES.

* τοῦ addidit Ch. * χρόνοις. « Forte scribendum χρονικοῖς. » Ch. * Εὐσεβίου. V. ad vol. I, p. 22
A. Conf. Schurzleisch. Not. Bibl. Vinar. p. 56 s. * ἕως addidit Ch.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(25) Τῶν λεγομένων Ἐξακτιονιτῶν Ἀρειανῶν. Ita
etiam Cedrenus. Ἐξακτιονιτῶν vere scribendum, uti
supra notavimus, ad lib. xiii.

(26) Ἐτη φνθ'. Annus dlix a Justiniani consu-
latu ii, retrorsum numerando, coincidit cum anno
post J. Cæsarem interfectum decimo tertio: qui
tamen anni Augusto imperanti a nonnullis attri-
buuntur; licet quidam ab Actiaca victoria, quæ xii
post J. Cæs. mortuum anno accidit imperium ejus
initium sumunt, e quorum numero auctor aoster
esse videtur.

(27) Ἐτη ςυλζ'. Numerus iste pessime corru-
ptus est: auctorem enim adeo sui oblitum esse po-
tuisse vix credibile est. Supra enim, libro x, dicit
Christum natum fuisse Augusti imp. anno xxii
sive anno mundi 100, b, quomodo Græci vulgo com-
putant: quibus annis si dxxix, alios a Christo nato
ad hunc Justiniani consulatum ii elapsos addas,
colliges tantum 100 c10 xxix: adeo ut cccclxviii
annos plus justo hic poni manifestum sit.

(28) Ἐως τῆς ὑπατείας Ἰουστινιανοῦ. Supplen-
dum δευτέρας. Verum quomodo Eusebius compu-
tum annorum ad Justiniani consulatum deduxisse
dicitur, cum ducentis circiter annis Justinianum
præcesserit? Itaque puto auctorem intelligendum
esse de calculo ab Eusebio ad Christi tantum na-

C talitio instituto: a quo tempore reliquus annorum
numerus a quoquam nullo negotio deduci potest.
Sed in istis nihil omnino sani est. Eusebius enim
ab Abrahamo ad Christum natum annos numerat
mxxv, ab Adamo vero ad Abrahamum, secundum
lxx seniorum, quæ omnium maximæ sunt, ratio-
nes, mmmclxxiv quibus si addas dxxix, in quem
Christi annum incidit Justiniani consulatus ii, anni
tantum colligitur 100, dcccxxviii. Atque hic est ve-
rus calculus Eusebianus; qui tamen dccciv annis ab
auctoris nostri Eusebiano superatur.

(29) Πάντων οὖν τὰ συγγράμματα φέρει ἑκτὴν χι-
λιάδα ἐνιαυτῶν. Scribo, ἐνιαυτῶν. Auctores vero
suos supra prodidit, nempe Clementem, Theophi-
lum et Timotheum. Cæterum non est, quod Græ-
corum ab orbe condito annorum computatio nos
moretur.

(30) Ἐτη ρλθ'. Encenia urbis Constantinopoli-
tanæ, secundum nostrum, celebrata sunt æra An-
tiochenæ anno cccclxxviii, id est, anno Christi vul-
gari ccccxix, nempe Constantini imp. anno xxiv ex
quo tempore ad hunc secundum Justiniani consu-
latum anni excurrunt cxcix, uti auctor recte. Vide
quæ supra notavimus ad librum xiii.

(31) Ὁ οὖν χρονογράφος ἀνάγκην ἔχει. Mallem, ὁ
γὰρ χρονογράφος.

HODII NOTÆ.

(1) Δίχx τῶν, etc. Constitutio fortasse, quæ habetur Cod. l. i, tit. v, num. 12, qua Gothi, qui secta
fuere Arriani, excipiuntur.

φαιν τοὺς χρόνους ὅτους ἐβασίλευσεν ἕκαστος βασι-
λεύς. Αἰτ' οὖν τοὺς ἀναγινώσκοντας χρονικὰ συγ-
γράμματα τῇ ποσότητι προσέχειν τῶν διαδραμόν-
των χρόνων καὶ μόνον ἐπὶ τῆς τῶν προγεγραμμένων
πάντων βασιλείας.

[157] Ἐν δὲ τοῖς χρόνοις τούτοις, ὡς προεῖπον,
ἐβασίλευσεν ὁ θεοτίτατος Ἰουστινιανός, τῶν δὲ Περσῶν
βασιλεὺς Κωάδης ὁ Δαράσθενης, ὁ υἱὸς Περζοῦ, ἐν
δὲ Ῥώμῃ Ἀλλάριχος^α, ἔκγονος τοῦ Οὐαλεμερια-
κοῦ (32), τῆς δὲ Ἀφρικῆς ῥῆς Γιλδέριχ ὁ ἔκγονος
Γινζιρίχου (33), τῶν δὲ Ἰνδῶν Αὐδουμιτῶν ἐβασί-
λευσεν Ἀνδᾶς^β ὁ γεγονώς Χριστιανός, τῶν δὲ Ἰβήρων
Σαμαναζός^γ.

Ἐν δὲ τῷ προγεγραμμένῳ ἔτει τῆς βασιλείας Ἰου-
στινιανοῦ κατεπέμφθη στρατηλάτης Ἀρμενίας ὀνό-
ματι Ζτίτας (34). Ἐν γὰρ τοῖς προλαβοῦσι χρόνοις
οὐκ εἶχεν ἡ αὕτη Ἀρμενία στρατηλάτην, ἀλλὰ δοῦκας
καὶ ἀρχοντας καὶ κόμητας. Δέδωκε δὲ ὁ αὐτὸς βασι-
λεὺς τῷ αὐτῷ στρατηλάτῃ ἀριθμοὺς στρατιωτῶν ἐκ
τῶν δύο πραισέντων καὶ Ἀνατολῆς. Καὶ στρατεύσας
ἐντοπίους σκρινιاریους (35) ἐποίησεν αὐτῷ σκρινια-
ρίους στρατηλατιανούς ἀπὸ θείας σάκρας, αἰτησάμε-
νος τὸν βασιλεῖα αὐτοχθονὰς στρατεῦσαι, ὡς εἰδότες
τὰ μέρη τῆς Ἀρμενίας. Καὶ παρέσχεν αὐτῷ τοῦτο
καὶ τὰ δίκαια τῶν Ἀρμενίων τῶν δουκῶν καὶ τῶν
κομήτων καὶ τοὺς [158] ὑπάτους αὐτῶν (36), πρῶην
μὲν ὄντας καστρισιανούς στρατιώτας· ἦσαν γὰρ κα-
ταλυθεῖσαι αἱ πρῶην οὐσαι ἀρχαί. Ἐλαβε δὲ καὶ ἀπὸ
τοῦ στρατηλάτου Ἀνατολῆς ἀριθμοὺς τέσσαρας (37)
καὶ γέγονεν ἔκτοτε μεγάλη παραφυλαχὴ Ῥωμαίοις.
Ἐν δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ πολεμικός· ὅστις καὶ τὴν ἀδειλ-
ψὴν Θεοδώρας τῆς Αὐγούστας ἡγάγετο πρὸς γάμον,
ὀνόματι^δ Κομιτῶ (38), νυμφευθεῖσαν ἐν τοῖς Ἀν-
τιόχου, πλησίον τοῦ Ἰπτικοῦ Κωνσταντινουπόλεως.

Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἐξεφώνησεν ὁ αὐτὸς βασι-
λεὺς θεῖον τύπον περὶ ἐπισκόπων καὶ ὀρφανотρόφων

A hujusmodi legentes, solis decurrentium annorum
intervallis, per singula antecedentium imperato-
rum regna attendere oportet.

Quo autem tempore sacratissimus Justinianus
imperium tenuit, Persarum rex fuit Coades Da-
rasthenus, Perozi filius. Romanum vero regnum
habuit Alarichus, Africanum, Gilderichus; ille
Valemeriaci, hic Gensirici nepos. Indis autem
Auxumitis regnavit Andas, qui Christianus factus
est, Iberis vero Zamanazus.

Supradicto autem anno imperii Justiniani Ziti-
tas, in Armenia militum magister constitutus est;
quippe quæ antehac verbis, præfectis et comiti-
bus paruit; militum vero magistrum non habuit.
Quin etiam ei dedit imperator militum numeros,
quos duobus præsentibus militis Orientalique
subtraxit. Zittas autem, magistratu suscepto, scri-
niarios 430 indigenas sibi accepit: imperatorem
etiam exoratum habuit, uti divino suo ex edicto,
scriniarii militiæ inservientes, ex indigenis (ut
qui Armeniæ regiones penitus callerent), dein-
ceps deligerentur. Et quidem imperator ei non
hoc solum, sed Armeniorum quoque ducum, co-
mitumque jura, sicuti et consulum, qui prius ca-
strensēs fuerant milites, dicendorum concessit: qui
olim enim ibi obtinuerunt, principatus in poste-
rum exoluerunt. Sed et a militum et Orientis ma-
gistro numeros etiam quatuor accepit: cessitque
deinceps magnum Romanis in præsidium. Erat
hic vir in bello strenuus; in uxorem autem duxit
Theodoræ Augustæ sororem, nomine Comitanam,
quam in ædibus Antiochi, prope circum Constan-
tinopolitanum situs, sibi desponsatam habuit.

Sub idem tempus imperator, sacro suo edicto
de episcopis, orphanotrophis œconomis et xc-

VARIÆ LECTIONES.

^α Ἀλλάριχος. Ἀταλάριχος Ch. V. ad p. 35 A. ^β Ἀνδᾶς. V. p. 57 B. Ἀδᾶδ est Cedreno p. 374 B.
^γ Σαμαναζός. Σαβαναρζός Cedrenus p. 371 B. ^δ Κομιτῶ Ch., Κομητῶ Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(32) Ἀλλάριχος, ἔκγονος τοῦ Οὐαλεμεριακοῦ.
Scribendum Ἀταλάριχος. Athalaricus vero Eutha-
rici erat filius, ex Amalasuintha, Theoderici filia:
uti supra monuimus, ad lib. xv. Vide Jornandem
De reb. Get. cap. 59.

(33) Γιλδέριχ, ὁ ἔκγονος Γινζιρίχου. Ἐκγονος,
apud nostrum, quandoque filium, aliquando etiam
nepotem significat. Gilderichus enim sive Ilderich-
us, ut habet Procopius, Honorici filius erat, Gen-
sirichi vero, sive Gizerichi Nepos. Vide Procopium,
De bel. Vandal. lib. i.

(34) Ὀνόματι Ζτίτας. Στίτας Procopio dicitur.

(35) Καὶ στρατεύσας ἐντοπίους σκρινιάρους.
Σκρινιάρους, *scriniarius*. Suidas: Σκρινιάρους, ὁ
χαρτυλάριος τοῦ ἐπάρχου, ὁ ἀφρων τὸ σκρίνιον, ἦτοι
τὸ κιβώτιον.

(36) Καὶ τοὺς ὑπάτους αὐτῶν. Forte legendum
ἀνθυπάτους. Armenia enim a proconsulibus admini-
strata fuit; ut apparet ex Justiniani constitu-
tione 34, hanc habente inscriptionem: Ὁ αὐτὸς
βασιλεὺς Ἀνακίῳ τῷ μεγαλοπρεστάτῳ ἀνθυπάτῳ

Ἀρμενίας. Eiusdem etiam constitutione hæc le-
guntur: Ὅστε τεσσάρων Ἀρμενίων οὐσῶν, δύο μὲν
εἶναι σπεκταβίλλας τὴν τε τοῦ ἀνθυπάτου, τὴν τε τοῦ
κόμητος· καὶ ἀνθυπάτον μὲν εἶναι τὸν τῆς πρώτης
ἡγούμενον Ἀρμενίας, κόμητα δὲ τὸν τῆς τρίτης·
τὸν δὲ τῆς δευτέρας, καὶ τετάρτης, ὀρδινάριους
καθεστάναι.

(37) Ἀριθμοὺς τέσσαρας. Quod Nostro ἀριθμὸς
aliis recentioribus plerumque νόμπερον dicitur, vo-
cabulo Latino. Suidas: Ἐκείραι, πλήθιν στρατευ-
μάτων, φάλαγγες, νόμπερα, λεγόντων: quod vero mi-
litibus constabat, numerus non docet. Mille in se
habuisse colligimus ex Cedreno: quod enim auctor
noster ἀριθμὸς τέσσαρας, Cedrenus χιλιάδας τέσ-
σαρας, vocat de Silta duce verba habens: Δέδωκε
δὲ αὐτῷ καὶ ἀπὸ Ἀνατολῆς στρατὸν χιλιάδας τέσσαρας,
καὶ γέγονε μεγάλη φυλαχὴ καὶ βοήθεια Ῥωμαίων.

(38) Ὀνόματι Κομητῶ. Scr. Κομιτῶ: Theodoræ
Augustæ soror erat natu maior. De utriusque vero
ortu, atque educatione qui certior fieri vult, con-
sulat Procopium, in Arcan. histor.

modochiariis cavit, ne nisi de iis quæ ante munus susceptum habuerint bonis, testamentum emitterent; a munere vero suscepto statim ut bonorum suorum tabulæ producerentur.

Eodem tempore imperator Sycharum ruinas excitavit; et instauratis ibi theatro moenibusque, Justinianopolim vocavit.

Circa id etiam tempus Romanis adjunxit sese vidua quædam mulier; Hunnorum Sabirorum regina, nomine Boa, viribus prudentiaque præpollens. 431 Mater erat hæc filiorum duorum parvulorum; quæ exercitum ccccxxx militum sub se habens, regionibus Hunnicis, post Blach conjugis sui obitum imperabat. Hæc, quam Justinianus imperator amplissimis ornatus regii muneribus, vasisque ex argento diversis, nec non pecuniarum vi maxima, sibi conciliaverat, alios duos Hunnorum reges, quos Persarum rex Coades in belli societatem adversus Romanos asciverat, captivos habuit, nempe eos in Persidem proficiscentes, ad Coadem Persarum regem, cum xx armatorum millibus, ipsa adorta est; prælioque commisso, copias eorum totas delevit; unumque etiam ex regibus, cui Tyrax nomen, in vincula conjectum, Constantinopolim Justiniano imperatori transmisit: qui etiam eum, in ripa ulteriore, juxta sanctum Cononem, infurcam egit. Alter enim Hunnorum rex, nomine Glom, in prælio ab reginæ copiis occisus est.

Eodem tempore societatem etiam cum Roma-

Α καὶ οἰκονόμων καὶ ξενοδόχων, εἰ μὴ ὅσα πρὸ τοῦ γενέσθαι ἕκαστος (39) τῶν προσηρημένων εἶχεν ἐν ὑποστάσει περιουσίας, εἰς ταῦτα καὶ μόνα ἵνα διατίθεται, [159] καὶ εὐθέως, ἢ μόνον προεχειρίσθῃ, ἔδηλοῦτο ἡ αὐτοῦ περιουσία.

Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἀνεγένεθ' ὡς τὰ μέρη Συκίων (m), καὶ τὸ θέατρον καὶ τὰ τεῖχη, μετονομάσας αὐτὴν Ἰουστινιανοῦπολιν (40).

Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ χρόνῳ προσεβάρυν' Ῥωμαίοις ῥήγισσα ἐκ τῶν Σαβείρων Οὐννων, γυνὴ τις ἀνδρείη καὶ πλήθει καὶ φρονήσει, ὀνόματι Βῶα, χήρα, ἔχουσα δὲ μικροῦς υἱοὺς δύο καὶ ὑπ' αὐτὴν χιλιάδας ὡς ἑκατόν (41)· ἥτις ἐδυνάστευσε τῶν Οὐννικῶν μερῶν μετὰ τὴν τοῦ Ἰδίου ἀνδρὸς Βλάχ' ἀποβίωσιν. Καὶ προτραπέισα ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ ξενίοις πολλοῖς βασιλικῆς φορεσίας καὶ σκευῶν διαφόρων ἐν ἀργύρῳ καὶ χρημάτων οὐκ ὀλίγων, συναλέσθετο δορυαλώτους καὶ ἄλλους ῥήγας δύο Οὐννους, οὐστinas ἦν προτρεψάμενος Κωάδης ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς εἰς τὸ συμμαχεῖσθαι αὐτῷ κατὰ Ῥωμαίων. Καὶ παραλαβούσα αὐτοὺς ἡ αὐτὴ Βῶα ῥήγισσα παριόντας ἐπὶ τὰ Περσικὰ πρὸς Κωάδην, βασιλεῖα Περσῶν, μετὰ πληθους βοηθείας χιλιάδων κ'. Ὀντινων τὰ πλήθη κατεσφάγη ἐν τῇ συμβολῇ· τὸν δὲ ἕνα ῥῆγα αὐτῶν ὀνόματι Τύραγξ συλλαδομένη δέσμονι ἐπεμψεν ἐν Κωνσταντινουπόλει [160] τῷ βασιλεῖ Ἰουστινιανῷ, καὶ ἐφούλκισεν αὐτὸν (42) πέραν ἐν τῷ ἁγίῳ Κώνωνι. Ὁ γὰρ Γλῶμ ὁ ἄλλος ῥῆξ τῶν αὐτῶν Οὐννων ἐσφάγη ἐν τῇ συμβολῇ ὑπὸ τῶν πολεμίων τῆς ῥηγίσσης.

Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ χρόνῳ καὶ ὁ πηλυσίον Βοσπόρου ῥῆξ

VARIE LECTIONES.

44 ἀνεγένεθ' Ox. Quod potest etiam ἀνεγένεσε scribi. 45 χιλιάδας Ch., χιλιάδες Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(39) Εἰ μὴ ὅσα πρὸ τοῦ γενέσθαι ἕκαστος. Sensus imperfectus videtur: supplendum censeo ὥστε μὴ κληρονομεῖσθαι. εἰ μὴ ὅσα πρὸ τοῦ γενέσθαι ἕκαστος: quæ verba apud Cedrenum habentur, atque hoc loco omnino desiderantur.

(40) Μετονομάσας αὐτὴν Ἰουστινιανοῦπολιν. Chr. Alex. Stephanus, sive potius ejus brevior Herimolaus, Justinianus, vocat Συκαί, πόλιν ἀντικεῖ τῆς νέας Ῥώμης, ἢ καθ' ἡμᾶς Ἰουστινιανὰ πρεσβυτεῖαν.

(41) Καὶ ὑπ' αὐτὴν χιλιάδες ἑκατόν. Scr. χιλιάδας. De historia vero hac convenit satis inter auctorem nostrum et Cedrenum: de nominibus non item. Regina enim hæc vidua Cedreno Βαρθῆ, maritus vero ejus Μαλάχ, dicuntur. Ex regibus vero Hunnicis ab eadem profigatis alterum Στόρακα, alterum Γλῶν vocat.

(42) Καὶ ἐφούλκισεν αὐτόν. Infra etiam lib. xviii, habemus τοὺς μὲν ἐφούλκισε, ἑτέρας δὲ ἀπεκεφαλίσας, φουρκίζειν, sive φουλκίζειν, utroque enim modo legitur, in furcam agere, significat. Nec enim doctissimo Meursio accedere possum, qui vocabula hæc distinguit, et φουρκίζειν quidem in furcam agere, φουλκίζειν vero, sirangulare, significare contendit. Qua enim de causa Hunnus iste ad Sycas mitteretur, ut ibi tam privato mortis genere peri-

ret? Imo potius in opposito ubi littore Sycono in furcam agebantur; ut ibi in omnium oculis positi, si cives erant seditiosi, vel flagitii cujuscunque alius rei, cæteris in terrorem, si hostes in bello capti, eisdem jucundum essent in spectaculum. Exempla passim occurrunt, tum apud nostrum, tum apud alios. Cedrenus, in Constant. Pogon. καὶ ἀποστελλας, ἐκράτης τοὺς πρώτους αὐτῶν, καὶ ἐφούλκισεν ἐν Συκαῖς: sed nec toti tantum Malefici hoc in loco furcæ subiciebantur, verum et capita etiam eorum contis affixa populo in spectacula proponebantur. Exemplum habemus ex Evagrio, de Longino et Theodoro in Anastasium imp. rebellantibus: Τῶν δὲ κεφαλῶν λογγίνου, καὶ θεοδώρου πρὸς Ἰωάννου τοῦ Σκύθου σταλεισῶν ἀνὰ τὴν βασιλέως πόλιν, ἃς καὶ ἐν κόντοις περιαρτήσας ὁ βασιλεὺς ἐν ταῖς καλουμέναις Συκαῖς, ἀντιπέραν τῆς Κωνσταντίνου καίμενης ἐπηώρησεν, ἥδ' ὁπλίσας τοῖς Βυζαντίοις, ἀνθ' ὧν κακῶς πρὸς Ζήνωνος καὶ τῶν Ἰσαύρων ἐπεπόνθεσαν. Longini vero, et Theodori capita, a Joanne Seytha Constantinopolim missa, imperator palis alligata, in loco cui Sycæ nomen est, e regione Constantinopolis in ulteriore maris littore sito suspendit: gratum sane spectaculum propterea Constantinopolitanis, quod ipsi a Zenone et Isauris gravibus ante affecti fuissent incommodis.

HODII NOTÆ.

(m) Συκίων. V. Dufresn. CP. Christ. lib. 3, sect. 22.

τῶν Οὐννων ὀνόματι Γρόδ (43) προσεβρύχῃ τῷ αὐτῷ βασιλεῖ· καὶ ἦλθεν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐρωτήσθῃ· ὅντινα ὁ αὐτὸς βασιλεὺς ἐδέξατο εἰς φῶτισμα, καὶ πολλὰ χαρισάμενος αὐτῷ ἀπέλυσε αὐτὴν εἰς τὴν ἰδίαν χώραν εἰς τὸ φυλάττειν τὰ Ῥωμαϊκὰ καὶ τὴν Βόσπορον, ἦντινα πόλιν Ἡρακλῆς ὁ ἀπὸ Ἰσπανίων ἔκτισε (44) [161] καὶ ἐποίησε συντελεῖν Ῥωμαίοις ἀντὶ χρημάτων βόας κατ' ἔτος, δεδοκώς αὐτῇ τῇ πόλει ὄνομα Βοῶν φόρος (45), ὅπερ καὶ συντελεῖν αὐτὴν ἐκέλευσεν. Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ πόλει ἐκάθισεν ἀριθμὸν στρατιωτῶν Ῥωμαίων, ἦτοι Ἰταλῶν, λεγομένων Ἰσπανῶν (46), δούς αὐτοῖς καὶ τριδούον σὺν αὐτοῖς φυλάττοντα. Ἦν δὲ ἐν τῇ πόλει συναλλαγαὶ (47) Ῥωμαίων τε καὶ Οὐννων.

Ὁ δὲ αὐτὸς ῥῆξ ὁ γενόμενος Χριστιανὸς ἀπαλθὼν ἐπὶ τὴν ἰδίαν χώραν πλησίον Βοσπόρου εὗρε τὸν ἴδιον ἀδελφόν· καὶ ἔσας αὐτὸν μετὰ βοηθείας Οὐννικῆς ἀνεχώρησεν. Ἔσθεν δὲ οἱ αὐτοὶ Οὐννοι ἀγάλματα· καὶ λαβόντες αὐτὰ ἐκύνουσιν· ἦσαν [162] γὰρ ἀργυρὰ καὶ ἡλεκτρινα (48)· καὶ κατήλαξαν αὐτὰ ἐν Βοσπόρῳ, λαβόντες ἀντ' αὐτῶν μιλιάρια (49). Καὶ μανίντες οἱ ἱερεῖς τῶν αὐτῶν Οὐννων καὶ ἐσφραξαν τὴν ῥῆγα καὶ ἐποίησαν ἀντ' αὐτοῦ τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν Μοῦγελ (50). Καὶ πτοηθέντες Ῥωμαίους (51) ἤλθον

nis inivit Hunnorum rex quidam, qui prope Bosporum regnavit, nomine Grod. Hic Constantinopolim veniens illuminatus est imperatore ipso eum suscipiente : a quo muneribus etiam abunde donatus, in patriam suam remissus est ; ut res ibi Romanas Bosporumque custodiret. Urbem hanc Hercules ille Hispanus olim condidit ; imposito ei, pecunie loco, Boem tributo, Romanis quotannis pendendo : unde et nomen urbi, a tributo Boario, Bosporum dedit. In hac autem urbe militum Romanorum, nempe Italorum, qui Hispani vocantur, numerum collocavit ; cui tribunum quoque praefecit, qui cum illis una [urbem] custodiret. Itaque in eadem urbe Romanis cum Hunnis commercia intercesserunt.

Prædictus autem Hunnorum rex, Christianus factus, in patriam suam Bosporo vicinam remeavit : ubi cum in fratrem suum incidisset copiis Hunnicis ei commissis, inde discessit ipse. Erant autem Hunni idolorum cultores ; hæc itaque sibi sumentes (ex argento cum fuerint et electro), refundunt : massasque eorum Bospori pro miliarisiis permixturant. Sacerdotes interim ob hoc in furorem conversi, regem suum e medio tollunt ; et in ejus locum, Mugel, fratrem ejus sufficiunt. Sed

VARIAE LECTIONES.

⁴³ τὴν Ch., τὸν Ox. V. p. 56 D. ⁴⁷ ὅπερ. Malim ὅνπερ. ⁴⁸ συναλλαγαί. συναλλαγή Ch., συναλλάγματα Theophanes p. 150 A.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(43) Ὀνόματι Γρόδ. Cedrenus habet, Γορδᾶς C λεγόμενος.

(44) Καὶ τὸν Βόσπορον· ἦντινα πόλιν Ἡρακλῆς ὁ ἀπὸ Ἰσπανίων ἔκτισε. Scribo, καὶ τὴν Βόσπορον : urbis enim nomen est hoc loco ; est etiam et Freti. Stephanus, de urb. Βόσπορος, πόλις Πόντου, κατὰ τὸν Κιμμέριον κόλπον, ὡς Φίλων· καὶ πορθμῖος ὁ ὁμώνυμος. Bosporus vero duplex est, Thracius, et Cimmericus.

(45) Δεδοκώς αὐτῇ τῇ πόλει ὄνομα, βοῶν φόρος. Ridiculum hoc commentum nobis obtrudit etiam Cedrenus ; nisi quod suavissimam urbis hujus conditoris, eandemque Romano imperio (quod tamen nondum erat in rerum natura), tributariam facientis fabulam, prætermittat.

(46) Ἦτοι Ἰταλῶν λεγομένων Ἰσπανῶν. Isælos, apud auctorem nostrum, pro Europæ partium Occidentaliorum incolis frequenter usurpato, supra notavimus, ad lib. II.

(47) Ἦν δὲ ἐν τῇ πόλει συναλλαγαί. Lego, συναλλαγή, ut cum verbo ἦν congruat.

(48) Καὶ ἡλεκτρινα. Electrum metalli species quædam est, ex argenti cum auro mixtione, confecta ; ἡλεκτρος, et ἡλεκτρον dixerunt : Hesychius. Ἥλεκτρον, ἀλλόφυτον χρυσόν : et deinde ; Ἥλεκτρος, μέταλλον χρυσεῖον. Electrum vero proprie dicebatur, quod auri partibus tribus argenti quartam admixtam habuit ; ut inquit Isidorus : vel ut Plinius Nat. hist. lib. xxxiii, cap. 4, quod auri portionibus quatuor argenti quintam additam habuit. Metallum hujus apud veteres copia magna erat ; eo quod eis (uti doctis videtur) argenti ab auro separandi modus saltem absque argenti jactura, quæ utique nimis magna fuisset, penitus ignotus fuerit. Si vero quaeratur, unde igitur illis tantum auri puri erat quantum sufficeret ad nummos conficiendos ; respondemus tum sodinas, tum flumina aurifera id illis suppeditasse ; adeoque puri auri quam impuri majorem copiam inde eos hausisse. Atque in hac

etiam sententia est Georg. Agricola, De natura fossilium lib. I, cap. 2 : Certe quoties animum refero ad eorum scripta (de veteribus loquitur) adhauc, ut credam plus puri auri semper reperitum esse, quam confectum e terrarum, vel lapidum generibus, cum quibus solet esse permixtum, etc. Sed vide auctorem ipsum. Vel si hoc satis ad nummos feriendo haud fuisset, aurum habebant metallis vilioribus, ære, plumbo, etc., permixtum, quod in hunc usum purgare potuissent. Ubique vero in eam metallorum mixturam, quod electrum dicebatur inciderunt, impurgatam omnino usui suo accommodarunt. Sed et virtutes quasdam peculiare, easque electro genuino quam auro puro ipso majores attribuerunt. Ex eo enim, quod naturaliter tale est, venena deprehendi testatur Plinius, lib. xxxiii, cap. 4, cui etiam concidit Isidorus De origin. Delectatius est (inquit ille) hoc metallum omnibus metallis ; et paulo post : Si ei infundas venenam, atridorem edit, et colores varios in modum arcus celestis emittit.

(49) Λαβόντες ἀντ' αὐτῶν μιλιάρια. Μιλιάρσιον miliarisium nummi genus est a militia sic dictum, uti vult Cedrenus, p. 168 : Μιλιάρια δὲ ἀπὸ τῆς μιλιτίας, ἡγουν στρατίας. Argentum erat, atque duas siliquas, id est, partem duodecimam valebat. Scholiastes Basilic. Eclog. 23 : Χρὴ γινώσκειν, ὅτι τὸ ἐν κεράτιον φύλλεις εἰσι δύοδεκα, ἦτοι μιλιάρσιου τὸ ἥμισυ, τὰ οὖν ἴβ', κεράτια εἰσι νομίσματος ἥμισυ. Τὸ γὰρ ἀτέραςιον νόμισμα ἔχει μιλιάρια ἴβ', ἦτοι κεράτια, xβ'. Sciendum est siliquam unam folles xii valere, sive miliarisii dimidiam partem : siliquæ igitur xii solidi aurei dimidia pars sunt. Solidus enim justus miliarisia xii, sive siliquas xxii, valet.

(50) Τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν Μοῦγελ. Hunc Mozygæ, vocat Cedrenus.

(51) Πτοηθέντες Ῥωμαίους. Inauditum hoc locutionis genus.

et a Romanis sibi metuentes, Bosporum veniunt; A ἐν Βοσπόρῳ καὶ ἐφόνευσαν τοὺς φυλάττοντας τὴν urbique ibi custodes interficiunt.

Imperator vero de his certior factus comitem Angustiarum Pontici maris Joannem exconsulem creavit, quem Gothica manu instructum, ad Hierum quod vocant, in ipsis Ponti faucibus consedere jussit. Quin etiam imperator, adversus Hunnos hosce arma moturus, per mare Ponticum naves militibus instructas, classisque præfectum emittit terrestrem quoque exercitum ingentem, Baduarii sub ductu expedit. Cæterum Barbari, his 433 auditis, fugam capessunt; Bosporumque Romani tranquille deinceps incoluerunt.

Contigit autem eodem tempore bellum Auxumitis cum Homeritis Indis mutuam intercedere, ex causa scilicet ista.

Homeritarum rex cum propius ab Ægypto absit quam qui interiora occupat rex Auxumitarum, negotiatores Romani Auxumam interioraque Indorum regna petentes, iter suum per Homeritas faciunt. Indorum enim et Æthiopum septem sunt regna, quorum tria Indorum sunt, quatuor vero, quæ Oceano contermina in Orientem vergunt, Æthiopice sunt ditionis. Negotiatores itaque Romanos ob mercaturam exercendam partes Homeritarum pertranseunt Dimnus, Homeritarum rex, aggressus, bonis eos omnibus, vitæque spoliavit. Quippe, dicebat, Judæi a Romanis Christianis, proprios etiam intra fines, male habiti sunt, plurimis eorum quotannis occisioni datis: exinde igitur negotiatoribus interdictum est. Rex vero Auxumitarum Homeritensem regem per litteras interpellans: Male, inquit, egisti, quod Romanorum Christianorum negotiatores occideris: quod et meo pariter regno detrimentum cessurum est. Exinde vero odium inter eos ortum est: quod in bellum tandem mutuum prorupit. Cæterum rex Auxumitarum in bellum profecturus volebat, si Dimnum Homeritensem regem bello superaverit,

ἐν Βοσπόρῳ καὶ ἐφόνευσαν τοὺς φυλάττοντας τὴν πόλιν.

Καὶ ἀκούσας ταῦτα ὁ αὐτὸς βασιλεὺς ἐποίησε κόμητα στενῶν τῆς Ποντικῆς θαλάσσης, ὃν ἐκέλευσε καθῆσθαι ἐν τῷ λεγομένῳ Ἱερῷ (52) εἰς αὐτὸ τὸ στόμιον τῆς Πόντου, Ἰωάννην τὸν ἀπὸ Ὑπάτων, ἀποστείλας αὐτὸν μετὰ βοηθείας Γοτθικῆς⁵⁵. Καὶ ἐπεστράτευσεν κατὰ τῶν αὐτῶν Οὐννων ὁ αὐτὸς βασιλεὺς πέμψας διὰ [163] τῆς αὐτῆς Ποντικῆς θαλάσσης πλοῖα γέμοντα στρατιωτῶν καὶ ἑξαρχον, ὁμοίως δὲ καὶ διὰ γῆς πέμψας πολλὴν βοήθειαν καὶ στρατηγὸν Βαδουάριον. Καὶ ἀκούσαντες οἱ βάρβαροι, ἔφυγον, καὶ γέγονεν ἐν εἰρήνῃ ἡ Βόσπορος, ὑπὸ Ῥωμαίων οἰκουμένη.

Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ χρόνῳ συνέβη Ἰνδοὺς πολεμῆσαι πρὸς ἑαυτοὺς (53) οἱ ὀνομαζόμενοι Αὐξουμίται (η) καὶ οἱ Ὀμηρίται⁵⁶· ἡ δὲ αἰτία τοῦ πολέμου αὕτη.

Ὁ τῶν Αὐξουμιτῶν βασιλεὺς ἐνδοτέρως ἐστὶ τῶν Ἰνδοῦν Ἀμεριτῶν (54), ὁ δὲ τῶν Ὀμηριτῶν πλησίον ἐστὶ τῆς Αἰγύπτου. Οἱ δὲ πραγματευταὶ Ῥωμαίων διὰ τῶν Ὀμηριτῶν εἰσέρχονται εἰς τὴν Αὐξουμην καὶ ἐπὶ τὰ ἐνδοτέρα βασίλεια τῶν Ἰνδῶν. Εἰσὶ γὰρ Ἰνδῶν καὶ Αἰθιοπῶν βασίλεια⁵⁷ ἐπὶ τὰ (55), τρία μὲν Ἰνδῶν, τέσσαρα δὲ Αἰθιοπῶν, τὰ πλησίον ὄντα τοῦ Ὀκεανοῦ ἐπὶ τὰ Ἀνατολικά μέρη. Τῶν οὖν πραγματευτῶν εἰσελθόντων εἰς τὴν χώραν τῶν Ἀμεριτῶν ἐπὶ τὸ ποιῆσθαι πραγματείας, ἐγνωκὼς Δίμνος, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀμεριτῶν, ἐφόνευσεν αὐτοὺς καὶ πάντα τὰ αὐτῶν ἀφείλετο, λέγων ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι οἱ Χριστιανοὶ κακῶς ποιοῦσι τοὺς Ἰουδαίους [164] ἐν τοῖς μέρεσιν αὐτῶν καὶ πολλοὺς κατ' ἔτος φονεύουσι· καὶ ἐκ τούτου ἐκωλύθη ἡ πραγματεία. Ὁ δὲ τῶν Αὐξουμιτῶν βασιλεὺς ἐδήλωσε τῷ βασιλεὶ τῶν Ἀμεριτῶν ὅτι κακῶς ἐποίησας φονεύσας Ῥωμαίους Χριστιανούς πραγματευτὰς καὶ ἔδωκας τὰ ἐμὰ βασίλεια. Καὶ ἐκ τούτου εἰς ἔχθραν ἐπάτησαν μεγάλην καὶ συνέβαλον πρὸς ἀλλήλους πολεμῶν. Ἐν τῷ δὲ μέλλειν τὸν βασιλεῖ τῶν Αὐξουμιτῶν πολεμεῖν συνετάξατο λέγων ὅτι Ἐάν νικήσω Δίμνον τὸν βασιλεῖ τῶν Ἀμεριτῶν, Χριστιανὸς γίνομαι (56)· ὅπερ γὰρ τῶν Χρι-

VARIE LECTIONES.

⁵⁵ Γοτθικῆς Οξ., ut aliquoties scriptum apud Cedrenum. ⁵⁶ V. ad vol. I, p. 54 A. ⁵⁷ s. Ἀμεριτῶν. Conf. p. 67. Nonnosum Photii cod. 3. ⁵⁸ βασίλεια Ch., βασίλειαι Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(52) Ἐν τῷ λεγομένῳ Ἱερῷ. Ἱερὸν, Hierum, D Auxumitæ vero Æthiopice; qui etiam ab Homeritis sinu Arabico disternabantur. Vide Procopium, Persicor. lib. 1; et Nicephor. Eccles. hist. lib. ix, cap. 48, et lib. xvii, cap. 32.

(53) Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ χρόνῳ συνέβη Ἰνδοὺς πολεμῆσαι πρὸς ἑαυτούς. Bellum hoc Indorum Cedrenus refert ad Justiniani imp. an. xv; Anastasius vero ad ejusdem annum xvi: qui etiam regum horum alterum Damianum, Homeritarum, alterum vero, Adadum, Auxumitarum regem, vocant; quem tamen Procopius Persicor. lib. i, Ἑλλήσβατον vocat.

(54) Ἐνδοτέρως ἐστὶ τῶν Ἀμεριτῶν. Scr. Ὀμηριτῶν. Homeritæ Arabiæ felicis incolæ erant,

(55) Βασίλεια: ἐπὶ τὰ. Scr. βασίλεις: βασίλειον vero, pro regno, ubique ponit auctor noster.

(56) Ἐάν νικήσω Δίμνον, etc. Χριστιανὸς γίνομαι. Ita etiam Nicephorus lib. xvii, cap. 32. Et Cedreus. Rex tamen, Auxumitensis, etiam ante hoc bellum, Christianus fuit, idque ferventissimus, Χριστιανὸς τε ὢν, καὶ διζῆς τῆς οὐς ὡς μάχιστα ἐπιμελούμενος, uti testatur hujusce ævi scriptor Procopius, Persicor. lib. i.

HODII NOTÆ.

(η) Αὐξουμίται καὶ οἱ Ὀμηρίται. De illis videndus omnino Gothofredus ad cod. Theod. tom. iv, p. 582, etc.

στιαγῶν πολέμῳ αὐτῷ. Καὶ νικήσας ὁ βασιλεὺς τῶν Αὐξουμιτῶν καὶ παραλαβὼν αὐτὸν αἰχμάλωτον, ἀνέβλεν αὐτὸν καὶ πᾶσαν τὴν βοήθειαν αὐτοῦ, καὶ τὴν χώραν καὶ τὰ βασίλεια αὐτοῦ ἔλαβε.

Καὶ μετὰ τὴν νίκην ἐπεμψε συγκαλητικούς αὐτοῦ δύο καὶ μετ' αὐτῶν διακοσίους ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, δέσμενος τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ ὥστε λαβεῖν αὐτὸν ἐπίσκοπον καὶ κληρικούς καὶ κατηχηθῆναι καὶ διδασκῆναι τὰ Χριστιανῶν μυστήρια καὶ φωτισθῆναι [165] καὶ πᾶσαν τὴν Ἰνδικὴν χώραν ὑπὸ Ῥωμαίους γενέσθαι. Καὶ ἐμηνύθη τῷ βασιλεῖ Ἰουστινιανῷ πάντα διὰ Λικινίου, αὐγουσταλίου Ἀλεξανδρείας· καὶ ἐθέσπισεν ὁ αὐτὸς βασιλεὺς ὅτινα βούλονται ἐπίσκοπον λαβεῖν αὐτούς. Καὶ ἐπελέξαντο οἱ αὐτοὶ πρεσβευταὶ Ἰνδοὶ τὸν παραμονάριον τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἄνδρα εὐλαβῆ, παρθένον, δνόματι Ἰωάννην, ὄντα ἐνιαυτῶν ὡς ἑξήκοντα δύο. Καὶ λαβόντες τὸν ἐπίσκοπον καὶ τοὺς κληρικούς, οὓς αὐτὸς ἐπέλεξετο, ἀπέγαγον εἰς τὴν Ἰνδικὴν χώραν πρὸς Ἀνδαν τὸν βασιλέα αὐτῶν.

Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ χρόνῳ συνέβη ἔχθραν γενέσθαι τοῦ δουκὸς Παλαιστίνης Διομήδου ὁ σιλενταρίου μετὰ τοῦ φυλάρχου Ἀρέθα. Ὁ δὲ Ἀρέθας φοβηθεὶς εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἐνδότερον λίμιτον ἐπὶ τὰ Ἰνδικά. Καὶ μαθὼν τοῦτο ὁ Ἀλαμουνδαρος ὁ Σαρακηνὸς τῶν Περσῶν (57), ἐπιβρίψας αὐτῷ τῷ φυλάρχῳ Ῥωμαίων (58), παραλαβὼν ἐφόνευσεν αὐτόν. ἦν γὰρ μετὰ χιλιάδων τριάκοντα. Καὶ μαθὼν ταῦτα ὁ βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς γράφει τοῖς δουξὶ Φοινίκης [166] καὶ Ἀραβίας καὶ Μεσοποταμίας καὶ τοῖς τῶν ἐπαρχῶν φυλάρχοις ἀπελθεῖν κατ' αὐτοῦ καὶ καταδιώξαι αὐτὸν καὶ τὸ πλῆθος αὐτοῦ. Καὶ εὐθέως ἀπελθόντες Ἀρέθας ὁ φυλάρχος (59) καὶ Γνούσας καὶ Νααμάν καὶ Διονύσιος ὁ δουξὶ Φοινίκης καὶ Ἰωάννης ὁ τῆς Εὐφρατῆσις καὶ Σεβαστιανὸς ὁ χιλιάρχος μετὰ τῆς στρατιωτικῆς βοήθειας· καὶ μαθὼν Ἀλαμουνδαρος ὁ Σαρακηνὸς ἐφυγεν εἰς τὰ Ἰνδικὰ μέρη μεθ' ἧς εἶχε βοήθειαν Σαρακηνικῆς. Καὶ εἰσελθόντες οἱ δουκας Ῥωμαίων καὶ οἱ φυλάρχοι μετὰ βοήθειας συμπομένης, καὶ μηδαμῷ αὐτὸν καταλαβόντες, ὥρμησαν ἐπὶ τὰ Περσικὰ μέρη, καὶ παρέλαβον τὰς σκηνὰς αὐτοῦ, καὶ αἰχμάλωτους δὲ ἔλαβον πλῆθος ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν καὶ παιδῶν καὶ ὅσας εὗρον καμήλους ὁδρομωναρίας (60) καὶ ἄλλα διάφορα κτήνη. Ἐκασαν

A Christianum se futurum; Pre 434 Christianis enim, inquit, adversus eum arma sumo. Auxumitarum vero rex victoria tandem politus, Homeritarum regem bello captum occidit, deleto exercitu ejus toto regionibus etiam regnisque ejus occupatis.

Post partam vero victoriam duos ex præceribus suis ducentis aliis stipatos, Alexandriam misit; per quos Justinianum imperatorem rogatum habuit, uti episcopus sibi clericique darentur, a quibus Christianæ religionis rudimentis et mysteriis imbutus, sacro baptismatis lavacro inlingeretur; insuper etiam petens, uti tota Indorum regio sub Romano esset imperio. Imperator autem a Licinio, augustali Alexandriæ, per litteras de his certior factus, rescripto suo jussit, episcopum quemcunque vellent sibi acciperent. Deligebant itaque Indorum legati Joannem, sancti Joannis in Alexandria paramonarium, virum pium, et cælibem, annosque circiter LXII natum. Hunc igitur, una cum clericis episcopum legati sumentes secum, in Indiam ad regem suum Andam abduxerunt.

Contigit autem per id tempus Diomedis silentiario, Palæstinæ duci, cum Aretha phylarcho inimicitias intercedere. Arethas autem sibi metuens, in interiores Indiæ fines se recepit, quod ubi Alamundaro Saraceno, Persarum duci, nuntiatum fuit, phylarchum ipse Romanorum adortus est, 435 captumque trucidavit: numerabat enim in exercitu suo xxx millia militum: imperator vero Justinianus ubi hæc audisset, Phœnicis, Arabis et Mesopotamiæ ducibus, provinciarum etiam phylarchis, per litteras imperavit, uti egressi omnes Alamundarum exercitumque ejus insequerentur. Sine mora igitur Arethas phylarcha, Gnuphas, cum Naamane, Dionysius etiam Phœnicis dux, et Joannes dux Euphratesis, cum Sebastiano chiliarcho, copiis suis junctis omnibus exierunt. Quod ubi audivisset Alamundarus Saracenus, in regiones Indicas, una cum copiis quas habuit Saracenicis, se recepit: quem duces et phylarchæ Romani cum copiis suis insecuti eumprehendere non poterant, iter inde suum in Persidem ducunt: ubi Alamundari tentoriis direptis, ingentem etiam virorum, mulierum puerorumque turbam captivam inde abduxerunt: camelos etiam, dromades jumentaquo

VARIE LECTIONES.

⁵⁷ Διομήδου. Sic Διομήδης vol. I, p. 46 C, Παλαμήδης ibid. p. 45 D, omnia, ut arbitror, mendose. ⁵⁸ φυλάρχῳ Ch., φυλάρχῳ Ox. ⁵⁹ Ἀρέθας. Idem fortasse qui redit p. 70 A. ⁶⁰ καὶ ἰ. ὁ ἰ. Ox. ⁷⁷ Σεβαστιανὸς Ox. ⁷⁸ δρομωναρίας Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(57) Ἀλαμουνδαρος ὁ Σαρακηνὸς τῶν Περσῶν. Infra Alamundarum vocat βασιλίσκον Σαρακηνῶν· nempe Saracenicarum copiarum, quæ a Persarum partibus steterunt, dux erat Alamundarus iste. Vide Procopium, Persic. lib. I.

(58) Ἐπιβρίψας αὐτῷ τῷ φυλάρχῳ Ῥωμαίων. Scr. φυλάρχῳ infra etiam ἀρχιφυλός dicitur. Φύλαρχοι vero, provinciarum confederatarum præferti erant: Procopius Persic. lib. I: Οὐδεὶς δὲ οὕτε Ῥωμαίων στρατιωτῶν ἀρχων, οὓς δούκας καλοῦσιν, οὕτε Σαρα-

κηνῶν τῶν Ῥωμαίοις ἐνσπόνδων ἡγούμενος, οἱ φυλάρχοι ἐπικαλοῦνται, ἔξιν τοῖς ἐπομείοις Ἀλμουνδαρίῳ ἀντιτάξασθαι, ἱκανῶς εἶχεν. In sequentibus etiam habemus καὶ τοῖς τῶν ἐπαρχῶν φυλάρχοις; item, τὸν φυλάρχον Παλαιστίνης.

(59) Εὐθέως ἀπελθόντες Ἀρέθας ὁ φυλάρχος, etc. An a mortuis revixit? modo enim ab Alamundaro interfectum Aretham Phylarchum tradidit.

(60) Καμήλους δρομωναρίας. Δρομωναρίας vocat auctor, quos alii δρομάδας.

alia diversa, quotquot inveniri poterant, pro præda habuerunt. Quin etiam castellis Persarum quatuor incendio datis, caplisque qui in eis erant Persis et Saracenis, victores domum revertuntur.

Porro imperator Dagisthei quod vocant balneum publicum, Constantinopoli olim ab Anastasio inchoatum, exædificavit. Extruxit etiam mesaulum **436** cisternæ basilicæ, Adriani aquas in eam immittere volens. Urbis etiam aquæductum renovavit.

Isidem temporibus diversarum provinciarum episcopi libidinis nefandæ cumque masculis impurissimi concubitus rei peragebantur: inter quos Isaias Rhodi, Constantinopolitanus olim nycteparchus, et Alexander Diospolis in Thracia episcopi fuerunt. Hi itaque divino imperatoris ex edicto Constantinopolim adducti, post examen initum, a Victore urbis præfecto gradu suo deturbati, poenas dederunt. Et Isaias quidem, graves cruciatus perpressus, in exilium missus est. Alexander vero, vetro amputato; lecticæ impositus, populo in spectaculum datus est. Quin et legem quoque dein imperator tulit, libidinis masculæ reos quoscunque virilibus mutilari. Multique eodem tempore masculi concubitus rei deprensi sunt, qui virilibus exsecti perierunt. Metus hinc malo hoc laborantibus incusus est.

Circa hæc tempora divinam iram perpessa est Pompeiopolis, urbs Mysiæ. Ex tremoribus enim terra subito dehiscente, dimidia civitas una cum incolis absorpta est: obrutorum interim clamoribus ad superstitum **437** aures pervenientibus. Imperator autem effodiendis, qui sub terra erant,

VARIAE LECTIONES.

⁷⁹ Δαγισθέου. Δαγισθαίου. recte Chron. p. 338 C. ⁸⁰ μεσάυλων Ch., Chron., μεσάυτων Ox. Eadem κιγστέρνας. ⁸¹ Ρόδου καὶ ὁ Οὐλ. ⁸² ὁ ἀπὸ. Imo ὁ. ⁸³ Πομπειούπολις Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(61) Ἀνεπλήρωσε καὶ τὸ δημόσιον. Chr. Alex. habet τὸ δημόσιον λουτρόν. Δημόσιον tamen absolute, pro balneo publico, apud nostrum frequentissime occurrit.

(62) Τὸ μεσάυλων τῆς βασιλικῆς κιγστέρνας. Μεσάυλων etiam habet Chr. Alex. et nostrum iterum infra. At lib. xiii, μέσσυλον scribitur; rectius: Μαρμαρώσας δὲ ἐπάνω τῶν εἰλημάτων τοῦ χειμάρρου πᾶν τὸ μέσσυλον, ἐπλήρωσε τὸν φόρον αὐτοῦ. Μέσσυλον vero proprie locum quemdam in media casa esse volunt; aut etiam januam, inter duas domus: ex hisce tamen locis inter se collatis ab auctore poni videtur pro fornicatione quadam, sive opere fornicatio aquarum canaliculis, vel cisternis superinducto, μεσίκωλον habet Scaligeri editio Fastorum Alexandrinorum mendose.

(63) Ἀπὸ διὸς πόλεως. Leg. conjunctim, Διοσπόλεως.

(64) Ἐπόμπευσεν εἰς κραβαταρίαν. Cedrenus habet, προσέτοξε καὶ τὴν ἀγορὰν θριαμβεύσθηναι. Quod vero Theophanes in Justiniano II dicit, πομπεῦσαι πεποίηκεν, Anastasius reddit, Pompis fecit deho-

HODII NOTÆ.

(o) Δαγισθέου. C. Δαγισθαίου. De eo vide Dufresn. CP. Christ. I. sect. 27, n. 15.

(p) Μεσάυλων. Sic C. ubi perperam μεσίκωλον edit. Scalig. Infra p. 31, μέσσυλον.

δὲ καὶ κάστρα Περσικὰ τέσσαρα παραλαβόντες καὶ τοὺς ἐν αὐτοῖς ὄντας Σαρακηνοὺς τε καὶ Πέρσας, καὶ ὑπέστρεψαν εἰς τὰ Ῥωμαϊκὰ μετὰ νίκης.

Ὁ δὲ αὐτὸς [167] βασιλεὺς ἀνεπλήρωσε καὶ τὸ δημόσιον (61) τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὃ ἤρξατο κτίζειν Ἀναστάσιος ὁ βασιλεὺς, τὸ ἐπικλήν ⁷⁹ Δαγισθέου (o). Ἐκτίσσε δὲ καὶ τὸ ⁸⁰ μεσάυλων (p) τῆς βασιλικῆς (62) κιγστέρνας (q), βουλόμενος εἰσαγαγεῖν ἐν αὐτῇ τὸ ὕδωρ τὸ Ἀδριανίου. Ἀνετίσσε δὲ καὶ τὸν ἀγωγὸν (r) τῆς πόλεως.

Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ χρόνῳ διεβλήθησάν τινες τῶν ἐπισκόπων ἀπὸ διαφόρων ἐπαρχιῶν, ὡς κακῶς βιούντες περὶ τὰ σωματικὰ καὶ ἀρσενικοιτοῦντες. Ἐν οἷς ἦν Ἡσαΐας ὁ τῆς Ρόδου ⁸¹, ὁ ἀπὸ νυκτεπάρχων Κωνσταντινουπόλεως, ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀπὸ ⁸² διὸς πόλεως (63) τῆς Θράκης, ὀνόματι Ἀλέξανδρος. Οἱ τινες κατὰ θεῖαν πρόσταξιν ἠνέχθησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἐξετασθέντες καθηρέθησαν ὑπὸ Βίκτωρος ἐπαρχου πόλεως, ὅστις ἐτιμωρήσατο αὐτοὺς, καὶ τὸν μὲν Ἡσαΐαν πικρῶς βασάνισας ἐξώρισε, τὸν δὲ Ἀλέξανδρον καυλοτομήσας ἐπόμπευσεν εἰς κραβαταρίαν (64) καὶ εὐθέως προσέταξεν [168] ὁ αὐτὸς βασιλεὺς τοὺς ἐν παιδεραστίασι εὐρισκομένους καυλοτομῆσθαι. Καὶ συνεσχέθησαν ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ πολλοὶ ἀνδροκοιτοὶ, καὶ καυλοτομηθέντες ἀπέθανον. Καὶ ἐγένετο ἔκτοτε φόβος κατὰ τῶν νοσούντων τὴν τῶν ἀρρένων ἐπιθυμίαν.

Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ χρόνῳ ἐπαθεν ὑπὸ θεομηνίας ἐν τῇ Μυσίᾳ Πομπειούπολις ⁸³. Τῆς γὰρ κινήσεως γενομένης ἐξαίφνης ἐσχίσθη ἡ γῆ καὶ ἐκαώθη τὸ ἥμισυ τῆς πόλεως (65) μετὰ τῶν οἰκούντων, καὶ ἦσαν ὑπὸ τὴν γῆν, καὶ τὸ ἦχος αὐτῶν ἐφέρετο τοῖς περιωθεῖσι. Καὶ πολλὰ ἐφιλοτιμήσατο ὁ αὐτὸς βασιλεὺς εἰς

nestari. Nempe mos iste maleficus populo per ludicrium spectandos per urbem circumferendi Justiniani temporibus, et deinceps frequentissimus erat. Cæterum vox et varie a nostro effertur: infra enim uno loco habemus, χειροκοπηθέντες περιεβωμθήθησαν ἐν καμήλοις· altero, καὶ περιβωμισθέντων αὐτῶν ἀνὰ πᾶσαν τὴν πόλιν; et iterum, συσχεθέντες Ἕλληνες περιεβωμίσθησαν: ubi περιβωμίζομαι, et περιβωμίζομαι, pro περιτομπεύομαι corrumpe poni nullus dubito. Hæc vero severitate non in omnes ἀρρένοκοίτας, sed Prasinus tantum, et divites, eosque quicunque apud eum in offensa erant, initio usus est Justinianus: ut Procopius in Arcan. hist. Τοὺς δὲ οὕτως ἀλίσκομένους, τὰ αἰδοῖα περιπρημένους ἐπόμπευσεν· οὐκ ἐς πάντας μέντοι τὸ κακὸν κατ' ἀρχὰς ἤγετο· ἀλλ' ὅσοι ἡ Πράσινοι εἶναι ἢ μεγάλα περιβεβλήσθαι χρήματα ἔδοξαν.

(65) Καὶ ἐκαώθη τὸ ἥμισυ τῆς πόλεως. A χάος, hiatus, verbum format χάω, hisco; unde aor. ἡ πάσῃ ἐκαώθη. Cedrenus hunc terræ motum ad Justiniani imp. annum ultimum refert.

(q) Βασιλικῆς κιγστέρνας. V. Dufresn. CP. Christ. lib. I, sect. 28, num. 11, et lib. II, sect. 7, n. 44.

(r) Τὸν ἀγωγόν. Vid. ibid. lib. I, sect. 25, n. 2.

τὴν ἐκχθίσιν ⁸⁴ τοῦ περισωθῆναι τοὺς ὄντας ὑπὸ τὴν Ἀ
τῆν, ὡσαύτως δὲ καὶ τοῖς ζῆσαι καὶ τῇ πόλει εἰς
ἀνανέωσιν.

Ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς ἀνενέωσε τοὺς νόμους τοὺς
ἐκ τῶν προλαβόντων βασιλείων θεοπισθέντας, καὶ
ποιήσας Νεαρὸς Νόμους ἐπεμψε κατὰ πόλιν, ὥστε
τὸν ἄρχοντα ἐν ᾧ τὴν ἀρχὴν ἔχει μὴ κτίζειν οἶκον ἢ
ἀγοράζειν κτῆμα, εἰ μὴ τις συγγενὴς αὐτοῦ ὑπάρ-
χει [169], διὰ τὸ μὴ βιάζεσθαι τοὺς συγκεκτημένους
ἢ ἀναγκάζεσθαι τινα διὰ τὴν ἀρχικὴν προστασίαν εἰς
αὐτὸν διατίθεσθαι.

Ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν φυσικῶν παίδων, ὥστε
κληρονομεῖν κατὰ τὸν Ἀναστασίου τοῦ βασιλέως νό-
μον.

Καὶ περὶ τοῦ κληρονομοῦντος, ὥστε ἐξεῖναι αὐ-
τῷ παρατεῖσθαι τὴν κληρονομίαν ὅτε δ' ἂν βούλη-
ται, καὶ μὴ ἀποκλείεσθαι ⁸⁵ χρόνῳ.

Περὶ δὲ τῶν μαρτύρων (8) ὥστε ἀναγκάζεσθαι τοὺς
ιδιώτας καὶ δικοντας μαρτυρεῖν.

Ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς ἐδωρήσατο τὸ Γοτθικὸν ξυλ-
έλαιον (66) κουφίσας τοὺς ὑποταλεῖς ἐκ τοῦ βάρους.

Ἐπὶ δὲ τῆς αὐτοῦ βασιλείας δύο στρατηγοὶ Οὐν-
νων ἐπιβρίψαντες μετὰ πλήθους (67) εἰς τὴν Σκυθίαν
καὶ τὴν Μυσίαν, ὄντος ἐκεῖ στρατηλάτου Ῥωμαίων
Βαδουαρίου καὶ Ἰουστίνου, καὶ ἐξελθόντων αὐτῶν
κατὰ τῶν Οὐννων, καὶ συμβολῆς γενομένης,
ἐσφάγη [170] Ἰουστίνος ἐν τῷ πολέμῳ· καὶ ἐγένετο
ἀντ' αὐτοῦ Κωνσταντῖνος ὁ Φλωρεντίου στρατηλάτης
τῆς Μυσίας. Καὶ ἦλθον οἱ Οὐννοὶ πραιδεῖοντες ἕως
τῆς Θράκης· καὶ ἐξελθὼν κατ' αὐτῶν ὁ στρατηλάτης
Κωνσταντῖνος καὶ Γοδιλάς καὶ οὗτος Ἰλλυρικὸς στρα-
τηλάτης Ἀσκούμ ὁ Οὐννος, ὃν ἐδέξατο ὁ βασιλεὺς Ἰου-
στινιανὸς ἐν ἁγίῳ βαπτίσματι, καὶ μεσολαθηθέντων
τῶν Οὐννων ἐν τῷ πολέμῳ, καὶ πολλῶν ἐξ αὐτῶν
πιπτόντων, ἀπέφυγεν ἡ πραιδα πᾶσα, καὶ ἐγένοντο
Ῥωμαῖοι ἐπικρατέστεροι, φονεύσαντες καὶ τοὺς δύο
ῤῆγας. Καὶ ὡς ὑποστρέφουσιν, ὑπὸ νῆσθαι ὑπὸ
ἄλλων Οὐννων· καὶ συμβαλόντες ἀπὸ κόπου, καὶ
ἀσθενέστεροι ὄντες οἱ Ῥωμαῖον στρατηγοὶ, δέδω-
καν ⁸⁶ νῦτα· καὶ καταδιώξαντες οἱ Οὐννοὶ ἐσόκευ-
σαν ⁸⁷⁻⁸⁸ φεύγοντας τοὺς ἐξάρχους Ῥωμαίων. Καὶ ὁ
μὲν Γοδιλάς ἀποσπᾶσας τὸ ἴδιον ζῆφος ἔκοψε τὸν

A urbiq̃ue instaurandæ, ejusque incolis plurima lar-
gitus est.

Idem Justinianus, renovatis antecedentium im-
peratorum legibus, Novellas etiam Constitutiones
ipse edidit : quas in urbes emisit : quibus etiam
cavit : Ne præfectorum aliquis, intra præfecturam
suam, vel domum exstrueret, vel agrum nisi a
cognatis suis, sibi acquireret : scilicet ne quo
modo violarentur agrorum possessores ; vel coge-
retur aliquis invitus, præfectum, ob præfectariam
ejus auctoritatem hæredem scribere.

Similiter etiam jus hæreditarium liberis natu-
ralibus concessit ; juxta legem ab Anastasio impera-
tore latam.

B Statuit etiam, hæredi licere sortem suam quan-
docunque vellet deponere ; nec tempore ullo excludi
debere.

Ad testimonium autem ferendum privatos,
etiam invitos, cogi voluit.

Idem etiam imperator donavit Xylelæum Go-
thicum, tributariis suis hoc onere levatis.

Eodem imperante, duo Hunnorum duces, cum
magno exercitu, Scythiam Mysiamque invaserunt :
quibus occursum iverunt Baduarius, militum ma-
gister et Justinus : prælioque commisso, Justinus
occisus est. Itaque 438 in ejus locum magister
militum in Mysia suffectus est Constantiolus, Flo-
rentii filius. Cæterum grassantes interim Hunni,
regiones undique ad usque Thraciam depradati
sunt : adversus quos egressi sunt Constantiolus
militum magister et Godilas, Illyricique magister
militum Ascum, Hunnus, quem Justinianus impe-
rator e sacro baptismatis lavacro susceperat. Hun-
norum itaque ab his undique cinctorum, plurimi
in prælio ceciderunt ; prædaque omnis dilapsa est :
ducemque eorum utrumque Romani, superiores
facti, interfecerunt. Reversuris autem cum nova
vis Hunnorum supervenisset, Romani duces, jam-
jam viribus lassati, nec alterius prælii impetum
qui essent sustinendo, terga dederunt. Hunni ita-
que fugientes insecuti, Romanorum duces laqueis
implicantes ceperunt. Ex quibus Godilas, stricto

VARIE LECTIONES.

⁸⁴ ἐκχθίσιν. ἐκχόσιν Ox. hic et 61 B. V. vol. 1, p. 95 B. Monitum de vitio etiam ab editoribus
Stephani c. 10558 D. ⁸⁵ ἀποκλείσθαι Ox. ⁸⁶ δέδωκε. ἔδωκαν Ch. Debebat δέδωκαν, quæ forma redit
p. 70 A. ⁸⁷⁻⁸⁸ ἐσόκευσαν Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(66) Ἐδωρήσατο τὸ Γοτθικὸν ξυλέλαιον. Quid hoc
ξύλλαιον sit, doctioribus inquirendum relinqui-
mus : nos in hoc scrutinio frustra adhuc sumus :
stipendium quoddam fuisse videtur Gothi pend-
solum. Certe Justinianum imp. imperium Roma-
num Barbaris tributarium fecisse, testem locuple-
tem habemus Procopium, Arcan. hist. idque Go-
this præcipue, ut apparet ex Petro patric. Excerpt.
de legatione. ubi Carporum legatus apud Monophi-
lum, Mysiæ ducem, introducti de hac re queren-
tes, diemque sibi fieri postulantes, his verbis : Διὰ

D τί οἱ Γόθοι τοσαῦτα χρήματα παρ' ὁμῶν λαμβάνου-
σιν, καὶ ἡμεῖς οὐ λαμβάνομεν ; etc. et paulo post :
καὶ δότω ἡμῖν τοσαῦτα· ἡμεῖς γὰρ χρεῖττονες ἐκεί-
νων ἐσμέν. Quid autem, si συνέλεον legeremus ?
ξ pro σ.

(67) Ἐπιβρίψαντες μετὰ πλήθους. Sensus hoc
loco imperfectus est : sorte legendum ἐπιβρίψαν·
ἐπιβρίψαντες enim non habet verbum cum quo co-
hæreat. Cæterum hujusmodi ἀσυνταξία apud hunc
Auctorem frequenter occurrit.

HODH NOTÆ.

(γ) Περὶ δὲ τῶν μαρτ. Exstat hoc decretum Cod. tit. 20, et in Basilicis lib. xxi, tit. 1, l. 39.

gladio laqueum discindens, ex manibus eorum evasit; Constantiolum vero, equo excussum, Ascumque captivos habuerunt: quorum illum Romanus imperator x millibus nummorum redemit. Ascum vero Hunnum, cum pluribus aliis mancipiis, in regionem suam captivum abduxerunt. Pax deinde erat Thracum diuisionibus.

Eodem ipso tempore delatio in Probum patri-
cium, imperatoris Anastasii cognatum, instituta
est; eo quod Justinianum imperatorem conviciis
439 incessisset. Facto igitur super hac re silen-
tio conventuali, quæque hinc inde in causa agita-
bantur in scripta relatis, et coram imperatore per-
lectis; Probus communi concilii suffragio, reus
peragebatur. Cæterum inperator, decreta in ma-
nus sumens rescidit. Ego, inquit, Probe, quod
in me commissum est, ignosco tibi: Deum itaque
precare, ut ipse etiam tibi condonet. Quod inpe-
ratoris actum totus consessus magnopere prædi-
cavit.

Eodem tempore Eulalius quidam, comes dome-
sticorum, de divite pauper factus, ab incendio in
habitatione ejus facto, unde ipse cum tribus libe-
ris suis nudus evaserat; cumque multus esset in
ære alieno, moritūrus imperatorem ipsum hære-
dem sibi, in hæc verba conscripsit: Testamento
hoc meo volo, religiosissimum Justinianum singu-
l s filiabus meis, singulos per dies, xv solles annu-
merare: ubi vero justam in ætatem adoleverint,
virisque maturæ fuerint, auri libras x pro dote
singulæ ut accipiant. Insuper volo heredem meum
debita mea omnia creditoribus persolvere. Deinde
vero diem suum obiit Eulalius. Hujus itaque te-
stamentum imperatori detulit curator; cui etiam
imperator mandavit, hereditatem ut adiret. Cura-
tor itaque Eulalii ædes petens, et inito facultatum
ejus catalogo, invenit eum in bonis esse ad valorem
xliv 440 nummorum. Reversus itaque, Justi-
nianum de facultatum ejus æstimatione, sicut etiam
de his quæ testamento legaverat Eulalius, certio-
rem fecit. Jubenti autem autem rursus imperatori,
hereditatem ut adiret, respondit Macedonius cu-
rator tenuiores esse demortui opes, quam quæ

Ἀσκὸν καὶ ἐξέλιξεν, ὃ δὲ Κωνσταντίου ἠνέχθη
ἀπὸ τοῦ ἵππου ἐπὶ τὸ ἔδαφος· καὶ ὁ Ἀσκὸς δὲ
συνελήφθη. Καὶ λαβόντες τοὺς δύο αἰχμαλώτους, τὸν
μὲν Κωνσταντίου ἀνέδωκαν, λαβόντες παρὰ τοῦ
βασιλέως Ῥωμαίων νομίσματα μύρια, καὶ ἀνῆλθεν
ἐν Κωνσταντινουπόλει· τὸν δὲ Ἀσκὸς τὸν Οὐνὸν
κρατήσαντες ἀνεχώρησαν ἐπὶ τὴν χώραν αὐτῶν
μετὰ καὶ ἄλλων πολλῶν αἰχμαλώτων· καὶ εἰρήνευσεν
λοιπὴν τὰ θορὰ καὶ μέρη.

Ἐν [171] αὐτῷ δὲ τῷ χρόνῳ ἡγανακτῆθη ὁ πατρι-
κιος Πρόβος, ὅστις συγγενὴς ἦν Ἀναστασίου τοῦ
βασιλέως, ὡς λοιδορήσας τὸν αὐτὸν βασιλέα Ἰουστι-
νιανόν. Καὶ γενομένου σιλεντίου κομθέντου (61) ἐπὶ
πράξεως ὑπομνημάτων ἐγγράφως, καὶ τῶν πεπραγ-
μένων πάντων ὑπαναγνωσθέντων τῷ βασιλεῖ μετὰ
τὸ ἐλεγχθῆναι τὸν αὐτὸν Πρόβον ἐπὶ κοινῷ τῆς
συγκλήτου, λαβὼν ὁ αὐτὸς βασιλεὺς τὰ πεπραγμένα
ἔσχισεν, εἰπὼν τῷ αὐτῷ Πρόβῳ ὅτι Ἐγὼ τὸ ἀμάρ-
τημα συγχωρῶ σοι, ὃ κατ' ἐμοῦ ἔπραξας· εὖξαι οὖν
ἵνα καὶ ὁ θεὸς συγχώρησιν σοι. Καὶ ἀνυμνήθη ὁ αὐτὸς
βασιλεὺς ὑπὸ τῆς συγκλήτου.

Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ χρόνῳ Εὐλάλιος τις, κόμης δο-
μεστικῶν, ἀπὸ εὐπόρων πένθη· γενόμενος τῷ τρόπῳ
τούτῳ· ἐμπρησμοῦ γενομένου ἐνθα ἔμενε, γυμνὸς
ἔφυγε μετὰ καὶ τῶν τριῶν αὐτοῦ τέκνων· οὐκ ὀλί-
γοις δὲ δανείοις ὑποκειμένος, καὶ μέλλων τελευτῆν,
διαθήκας συνεστήσατο εἰς τὸν αὐτὸν βασιλέα, εἰπὼν
ἐν τῇ διαθήκῃ, ὥστε τὸν εὐσεβέστατον Ἰουστινιανόν
C παρασχεῖν ταῖς ἐμαῖς θυγατρῶν ἡμερησίας· ἀνὰ
φύλεις ιε' (69) [172] καὶ γινόμενης αὐτῶν τελείας
ἡλικίας καὶ ἐρχομένης ἐπὶ γάμον λαμβάνειν προῖκα
ἐκάστην δέκα χρυσίου λιτρῶν. Ἀποπληρωθῆναι δὲ
καὶ τοὺς ἐμοὺς δανειστάς παρὰ τοῦ ἐμοῦ κληρονόμου.
Καὶ ἐπὶ τούτοις ἐτελεύτα ὁ αὐτὸς Εὐλάλιος· καὶ ἀν-
ηνέχθη ἡ διαθήκη τῷ βασιλεῖ διὰ τοῦ κουράτωρος (70).
Καὶ ἐκέλευσεν αὐτὸν ὑπείσθην τῇ κληρονομίᾳ·
ὅστις ἀπελθὼν εἰς τὸν οἶκον ἐνθα κατέμεινεν ὁ αὐτὸς
Εὐλάλιος, καὶ ποιήσας ἀναγραφὴν τῆς ὑποστάσεως
αὐτοῦ, εὐρέθη ἡ περιουσία αὐτοῦ ἄχρι νομισμά-
των φξδ'. Καὶ ἀπελθὼν ἀνήγαγε τῷ βασιλεῖ τὴν δια-
τίμησιν τῆς ὑποστάσεως καὶ τὰ ὑπ' αὐτοῦ καταλει-
φθέντα ληγῶτα. Καὶ ταῦτα ἀκούσας ὁ αὐτὸς βασι-
λεὺς ἐπιτρέπει τῷ κουράτῳ Μακεδονίῳ ὑπείσθην
τῇ κληρονομίᾳ. Καὶ δὴ τοῦ κουράτωρος ἀντιπέντος

VARIE LECTIONES.

ἡμερησίας Ch., ἡμερισίας Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(68) Καὶ γενομένου σιλεντίου κομθέντου. Utra-
que vox Latina est: κόμθεντος est *Conventus*: cui
τὸ Σιλέντιον additum, innuit conventum hunc fac-
tum esse in palatio, in imperatoris anteriore cu-
biculo, ob cujus reverentiam magnum ibi serva-
batur silentium. Cubicularii quibus hæc cura
commissa erat, Σιλεντιῶται, et ἡσυχαστοί, dicti
sunt. Vide Jo. Meurs. Glossar. et Alemann. in
Procop. Arcan. p. 103.

(69) Ἡμερισίας ἀνὰ φύλεις ιε'. Ser. ἡμερισίας.
Cæterum Cedrenus factum hoc Justino imp. tri-
buit.

(70) Διὰ τοῦ κουράτωρος. Curatorum duo erant

D genera; alter, cui juniorum educandorum cura
commissa erat; Hesych. Κουράτωρ, τροφεὺς, παι-
δοκράτωρ· alter erat, qui regiarum domorum at-
que possessionum præfecturam habuit. Unde infra
legimus p. 236. Μηνὶ Μαίῳ ἀπεξώσθη Ζήμαρχος ὁ
ἀπὸ ἐπαρχῶν, καὶ κουράτωρ τοῦ δεσποτικῆς οἴκου
τῶν Πλακιδίας. *Mense Maio Zemarchus exprofectus,
et curator domus Augustæ Placidie exauctoratus
est.* Κουράτωρ τοῦ βασιλέως, hic dictus est; quem
postea etiam τὸν λογοθέτην vocarunt; ut ex Har-
menopulo notant viri docti. Atque hic es, de quo
hoc loco Auctor noster.

τῷ αὐτῷ βασιλεῖ μὴ αὐταρκεῖν⁹⁰ τὰ τῶν ληγάτων A
πρὸς τὰ τῆς διαθήκης, ἐπέτρεψεν ὁ αὐτὸς βασιλεὺς.
εἰπὼν· Τί με κωλύεις ὑπεισελθεῖν τῇ κληρονομίᾳ, εὐ-
σεβὲς θέλοντα ποιῆσαι; ἀπελθε, ἀποπλήρωσον πάντας
τοὺς δανειστάς αὐτοῦ καὶ τὰ ληγάτα τὰ ὕπ' [173] αὐτοῦ
διατυπωθέντα· τὰς δὲ τρεῖς θυγατέρας αὐτοῦ ἀχθῆναι
κελεύω παρὰ τῇ Αὐγούστᾳ Θεοδώρα τοῦ φυλάττεσθαι
αὐτάς ἐν τῷ δεσποτικῷ κουδικλείῳ κελεύσας τοῦ δοθῆναι
αὐταῖς⁹¹ χάριν προικῶ· ἀνὰ χρυσίου λιτρῶν εἴκοσι, καὶ
πᾶσαν τὴν ὑπόστασιν ἣν εἶασεν αὐταῖς· ὁ αὐτῶν πατήρ.

Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ καιρῷ ἡ εὐσεβὴς Θεοδώρα μετὰ
καὶ τῶν ἄλλων αὐτῆς ἀγαθῶν ἐποίησε καὶ τοῦτο. Οἱ
γὰρ ὀνομαζόμενοι πορνοδοσκοὶ περιήγον ἐν ἐκάστῃ
τότῳ περιδιδεπόμενοι πέντητας ἔχοντας⁹² θυγατέ-
ρας (71) καὶ δίδοντες αὐτοῖς, φησὶν, ὄρκους καὶ ὀλίγα
νομίσματα ἐλάμβανον αὐτάς, ὥς ἐπὶ συγκροτήσῃ, B
καὶ προσίτων αὐτάς δημοσίᾳ, κατακοσμοῦντες ἐκ
τῆς αὐτῶν ἀτυχίας, κομιζόμενοι παρ' αὐτῶν τὸ τοῦ
σώματος αὐτῶν δυστυχεῖς κέρδος, καὶ ἡνάγκαζον αὐ-
τάς τοῦ προίστασθαι. Καὶ τοὺς τοιούτους πορνοδο-
σκοὺς ἐκέλευσε συσχεθῆναι μετὰ πάσης ἀνάγκης·
καὶ ἀχθέντων αὐτῶν μετὰ τῶν κορασιῶν, ἐκέλευσεν
εἰπεῖν ἕκαστον αὐτῶν μεθ' ὄρκου ὁσέως τί παρέσχον
τοῖς αὐτῶν γονεῦσι· καὶ εἶπον δεδοκέναι ἀνὰ
πέντε νομίσματα. Καὶ πάντων ἐπιδεδωκότων γυνῶσιν
μεθ' ὄρκου, δεδοκυῖα τὰ χρήματα ἡ αὐτὴ εὐσεβὴς
βασίλισσα ἡλευθέρωσεν αὐτάς τοῦ ζυγοῦ τῆς δυστυ-
χοῦ· [174] δουλείας, κελεύσασα τοῦ λοιποῦ μὴ εἶναι
πορνοδοσκοὺς, ἀλλὰ χαρίσαμένη ταῖς αὐταῖς κόραις
τὴν τοῦ σώματος ἐνδύσιν καὶ ἀπὸ νομίσματος ἐνδ-
ἀπέλυσεν αὐτάς.

Ἐν δὲ τῇ συμπληρώσει τῆς αὐτῆς Ἰνδικτιωνῶς
ἐξώρμησεν ἡ αὐτὴ Αὐγούστα⁹³ Θεοδώρα εἰς τὸ λεγό-
μενον Πύθιον (72) μετὰ πατρικίων καὶ κουδικου-
λαρίων, οὐσα σὺν χιλιάσι τέτρασι. Καὶ πολλὰ χαρί-
σαμένη ταῖς κατὰ τόπον ἐκκλησίαις ὑπέστρεψεν ἐν
Κωνσταντινουπόλει.

Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ χρόνῳ ἀπηγγέλθη Ἰουστινιανῷ
τῷ βασιλεῖ ὅτι συμβολῆς γενομένης μεταξὺ Περσῶν
καὶ Ῥωμαίων ἐπὶ τὴν Μεσοποταμίαν ἐπὶ ῥήψαντων
τῶν Περσῶν μετὰ χιλιάδων λ' καὶ Ξέρξου τοῦ υἱοῦ
τοῦ βασιλέως Κωάδου· ὁ γὰρ Περσὴς ὁ μελῶν
υἱός⁹⁴ αὐτοῦ (73) ἐπὶ τὴν Λαζικὴν καὶ τὴν Περσαρ-
μενίαν ἐπολέμει μετὰ βοηθείας πολλῆς· ὁ γὰρ πα-
τήρ αὐτῶν Κωάδης ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ οὐκ ἦλθεν

legatariis sufficiant. Cui imperator : Quorsum, in-
quit, tu me impedis, quominus pium hoc hæredis
officium perficiam ? Age vero, creditoribus ejus
omnibus satisfacias ; legataque etiam omnia per-
solvas. Tres autem filiae ejus jubeo ad Theodoram
Augustiam ut deducantur, Augustali cubiculo cu-
stodiendæ, quibus etiam singulis, dotis nomine,
libras auri xx dari volo ; et præterea, quodcunque
est facultatum quas moriens illis legavit.

Eodem tempore religiosissima Theodora, aliis
egregie a se factis etiam hoc adjecit. Per id tem-
pus lenones qui vocantur passim per urbes agebant
circumforanei, perquirentes undique pauperum
filias ; quas a parentibus, stipulatione cum eis fa-
cta nummullisque paucis datis, acceptas, secum ab-
ducebant ; ornatasque publice prostituiebant, etiam
invitas ; turpissimum hoc lucrum, ex illarum in-
fortuniiis, sibi comparantes. Hujusmodi vero leno-
nes imperatrix jussit omnino omnes comprehend-
di ; comprehensosque, cum puellis una coram adduci ;
adductosque, juramento adhibito, 441 profiteri,
quanti puellas a parentibus acceperant. Nummos-
que quinque pro singulis eis dedisse se juramento
fidem facientibus, pecunias reddidit pietissima
imperatrix, ipsasque a servitutis turpissimæ jugo
liberavit ; prohibitis etiam in posterum lenoci-
niis quibuscunque. Quin et vestitu illis integro
de propriis sumptibus suppeditato, puellas demum
dimisit.

Cæterum indictionis hujus sub exitum, Theo-
dora Augusta, patriciis, cubiculariis et iv millibus
virovum stipata, Pythium profecta est : cunctis-
que in quas inciderat, ecclesiis magnifice donatis,
Constantinopolim reversa est.

Eodem tempore ad Justinianum imperatorem
nuntium allatum est de prælio inter Romanos et
Persas commisso ; qui xxx millibus armatorum
instructi, Xerxis, Coadis Persarum regis filii, sub
auspiciis, Mesopotamiam invaserant. Perozes
enim, Coadis filius natus major, eodem tempore
Lazicam et Persarmeniam numeroso cum exer-
citu petebat ; nec pater ipse Coades hoc tempore

VARIE LECTIONES.

⁹⁰ αὐταρκεῖν. Imo ἀνταρκεῖν. Sic et p. 78 C. ⁹¹ αὐταῖς Ch., αὐτάς Ox. ⁹² ἔχοντας Ch., ἔχουσας Ox.
⁹³ Αὐγούστα Ox. ⁹⁴ Πύθιον. Conf. Theophanes p. 158 C. ⁹⁵ ὁ υἱός Ox., υἱός Ch.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(71) Πέντητας ἔχοντας θυγατέρας. De hoc Justi-
niani et Theodoræ imp. facto copiose Procopius,
De Justin. ædific. lib. i, cap. 3. Sed et Novellam
etiam edidit Justinianus, περὶ τοῦ μὴ εἶναι πορνο-
δοσκοὺς ἐν μηδενὶ τότῳ τῆς Ῥωμαίων πολιτείας.
Est hæc Novella decima quarta.

(72) Εἰς τὸ λεγόμενον Πύθιον. Pythium quidem
Macedoniæ oppidum est ; ut ex Stephano disci-
mus : nonne igitur auctor hoc loco thermas illas
intelligi potius, quas supra lib. iii vocat, τὰ Πύ-
θια θερμὰ. Thermæ vero hæ in Bithynia, a Byzan-
tio haud procul sitæ erant : Procop. De Justin.

D ædific. lib. v : Πηγαὶ δὲ θερμῶν φύσει ἐν Βιθυνίᾳ
ὕδατων ἀναδυστάουσιν, ἐν χώρῳ ὅνπερ ἐπονομά-
ζουσι Πύθια· ταύτας ἔχουσι παραφυγὴν ἄλλοι τε
πολλοὶ, καὶ διαφερόντως Βυζάντιοι.

(73) Περσὴς, ὁ μελῶν ὁ υἱός αὐτοῦ. Secundum
ὁ redundat. Cæterum inter Coadis, sive Cabadis fi-
lios, quos Procopius tres enumerat, nenter horum
apparet. Hic enim natus majorem Κάροσιν vocat, fi-
lium secundum Ζάμην· minimum Χοσρόην· qui
etiam regno Persico patri successit. Procop. De
bel. Pers. l. i.

in Romanas prodiit ditiones. Xerxi autem et Meran in occursum iverunt Damasci exdux Cuztis, Vitaliani filius vir bellicosissimus, et Sebastianus, copiis Isauricis instructi; Phœnicie etiam dux, Proclianus, cum Basilio comite: præter hos etiam aderat Belisarius et 442 Tapharas phylarcha. Tapharas vero equo impingente excussus interfectus est: simili etiam modo periit et Proclianus. Sebastianus et Basilius ab hostibus capti sunt: Cuztis etiam, vulnere accepto, in manus hostium devenit: cæterum Belisarius fuga evasit. Imperator autem Justinianus, ubi hæc audisset, ingenti ira commotus est. Sed etiam ex Persarum quoque ducibus et exercitu, ceciderunt quamplurimi; cæteris regionem suam repetentibus.

Porro imperator ex proceribus suis a Constantinopoli in Orientem emisit quosdam, qui urbibus ibi prospicerent: ex quibus Amida Platoni, Edessa Theodoro patriciis; Alexandro autem, Hierii filio, Beræa, cæterisque aliis, Surorum urbs et Constantina tuendæ cesserunt. Eodem tempore Pompeius etiam patricius, cum ingenti Illyriorum, Scytharum, Isaurorum Thracumque exercitu emissus est, sed ob gravissimas quæ ingruerant hiemes, ex pacto Romanos inter Persasque inito, induciæ factæ sunt.

Contigit autem per id tempus Antiochiam irati Numinis vicissitudinem sextam subire, per unius horæ spatium terræ tremoribus concussam: quos etiam rugitus ingens insecutus est; corruentibus interim, quæ a prioribus terræ motibus de novo excitata fuerant, ædificiis, mœnibus, 443 ecclesiisque nonnullis. Huius vero cladis fama per urbes sese spargente, ingentes omnes litanis Deum propitiabant. Divinam etiam iram expertæ sunt partes urbem circumjacentes: perierunt vero ab excidio hoc animarum v millia recipientibus sese, qui supererant, in alias urbes: sed et plurimi etiam montes incoluerunt. Quæ quidem omnia, ab Ephræmio patriarcha imperatori nuntiata, Byzantini quamprimum acceperant, supplicationes Deo multos per dies fundebant.

Contigit autem eodem tempore Laodicæam etiam terræ motibus tum primum trepidare, dimidia urbis parte collabente, una cum Judæorum synagogis. In hac clade perierunt vii mortalium millia cum semisse: inter quos Hebræorum plurimi, Christianorum quoque nonnulli interierunt. Christianorum vero ecclesiæ, nutu divino, in-

A ἐπὶ τὰ Ῥωμαϊκὰ ἐξῆλθον δὲ κατὰ τοῦ Μέραν καὶ Σέρξου ὁ ἀπὸ δουκῶν Δαμασκού Κουζτὶς [175] ὁ Βιταλιανοῦ, ἀνὴρ μαχημώτατος, καὶ Σεβαστιανὸς μετὰ τῆς Ἰσαυρικῆς χειρὸς καὶ Προκλήτιανός ** ὁ δοῦξ Φοινίκης καὶ Βασίλειος ὁ κόμης. Ἦν δὲ καὶ Βελισάριος μετ' αὐτῶν καὶ Ταφαρὰς ὁ φύλαρχος. Τοῦ δὲ ἵππου Ταφαρὰ προσκόμεντος κατενεχθεὶς ** ἐπὶ τὴν γῆν ἐσφάγη, ὁμοίως δὲ καὶ Προκλήτιανός **. Σεβαστιανὸς δὲ καὶ Βασίλειος ἐλήφθησαν αἰχμάλωτοι, Κουζτὶς δὲ πληγῆτος γενόμενος παρελήφθη, Βελισάριος δὲ φυγῇ χρησάμενος διεσώθη. Καὶ ἀπηγγέλθη τὰ γενόμενα τῷ βασιλεῖ Ἰουστινιανῷ, καὶ ἐλυπήθη σφόδρα. Ἐπεσον δὲ καὶ ἐκ τῶν Περσῶν στρατηγοὶ μετὰ βοηθείας αὐτῶν πολλῆς· καὶ ὑπέστρεψαν εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν χώραν.

B Ἐπεμψε δὲ ὁ αὐτὸς βασιλεὺς συγκλητικούς ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως φυλάττειν τὰς πόλεις τῆς Ἀνατολῆς μετὰ τῆς αὐτῶν βοηθείας, τὸν μὲν πατρίκιον Πλάτωνα ἐν Ἀμυδίᾳ **, τὸν δὲ Θεόδωρον τὸν πατρίκιον ἐν Ἐδέσῃ, Ἀλέξανδρον δὲ τὸν Ἱερίου ἐν Βεροίᾳ, καὶ ἄλλους δὲ συγκλητικούς ἐπὶ τῷ Σούρων * (74) καὶ Κωνσταντίναν εἰς τὸ φυλάττειν τὰς πόλεις. Ἐπέμφθη δὲ ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ καὶ ὁ πατρίκιος Πόμπιος * μετὰ πολλῆς βοηθείας, ἔχων μεθ' αὐτοῦ Ἰλλυρικιανούς καὶ Σκύθας καὶ Ἰσαύρους καὶ [176] Θράκας· καὶ ἔνδοσις ἐγένετο τοῦ πολέμου κατὰ σύνταξιν Ῥωμαίων τε καὶ Περσῶν διὰ τὸ γενέσθαι χειμῶνας βαρεῖς.

C Συνέβη δὲ ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ ὑπὸ θεομηνίας παθεῖν Ἀντιόχειαν τὸ ἔκτον αὐτῆς πάθος. Ὁ δὲ γεγυνώς σεισμὸς κατέσχευεν ἐπὶ μίαν ὥραν, καὶ μετὰ τοῦτου βρυγμὸς φοβερὸς ὥστε τὰ ἀνανεωθέντα κτίσματα ὑπὸ τῶν πρώων γενομένων φόβῳ καταπεσεῖν καὶ τὰ τεῖχη καὶ τινὰς ἐκκλησίας *. Τὰ δὲ συμβάντα ἠγόρευσε καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι, καὶ πᾶσαι πενθοῦσαι ἐλιτάνευον. Ἐπαθε δὲ καὶ μέρος τῶν περὶ τῆς πόλεως· τελευτῶσι δὲ ἐν αὐτῷ τῷ σεισμῷ ἄχρι ψυχῶν παντακχιλίω. Οἱ δὲ περιωθέντες πολλοὶ εἰς τὰς ἄλλας πόλεις, φανεροὶ δὲ ἐν τοῖς ὄρεσιν ὄκουν. Ὁ δὲ πατριάρχης Ἐφραίμους πάντα τὰ γενόμενα ἀνήγαγε τῷ βασιλεῖ· καὶ ἀκούσαντες οἱ ἐν τῷ Βυζαντίῳ τὰ συμβάντα ἐλιτάνευον ἐπὶ ἡμέρας ἱκανάς.

D Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ χρόνῳ συνέβη παθεῖν ὑπὸ σεισμοῦ Λαοδικεῖαν τὸ πρῶτον αὐτῆς πάθος· κατηνέχθη * δὲ ὑπὸ τοῦ φόβου τὸ ἡμισυ τῆς αὐτῆς πόλεως καὶ αἱ συναγωγαὶ τῶν Ἰουδαίων. Ἀπώλοντο δὲ ἐν αὐτῷ φόβῳ χιλιάδες ἑπτὰ ἡμισυ [177] Ἑβραίων τε πόθος καὶ Χριστιανῶν ὅλγοι· αἱ δὲ ἐκκλησίαι τῆς αὐτῆς πόλεως ἔμειναν ἀβράγεις, περιωθεισάι ὑπὸ

VARIE LECTIONES.

** Προκλήτιανός Οκ. * κατενεχθεὶς Ch., κατενεγχεὶς Οκ. ** Προκλήτιανός Οκ. ** Ἀμυδίᾳ. Conf. p. 52 D. * Σούρων. Σούρων Ch. * Πόμπιος. Ἰμο Πομπήτιος. * τινὰς ἐκκλησίας Ch., τινὰς ἐκκλησίας Οκ. * κατηνέχθη Ch., κατηνέχθη Οκ.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(74) Ἐπὶ τῷ Σούρων. Scr. τὸ Σούρων nempe πόλις: subauditur, ut ex Procopio discimus, qui urbem hanc semper vocat τὸ Σούρων πόλις, καὶ

πόλιν Σούρων, Σύρων sive Σουρηῶν nullo proprio nomine eidem adhibito.

Θεοῦ. Ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς ἐχαρίσθη τοῖς Λαοδικεῦσιν εἰς ἐκχρίσιν * τῆς αὐτῶν πόλεως κεντηνάρια δόλο.

Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ χρόνῳ μετεκλήθη Ἀντιόχεια Θεούπολις (75) κατὰ κέλυσιν τοῦ ἁγίου Συμεὼν τοῦ θαυματουργοῦ * (76). Εὐρέθη δὲ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ Ἀντιοχείᾳ χρημὸς ἀναγεγραμμένος, περιέχων οὕτως· Καὶ σὺ, τάλαινα πόλις, Ἀντιόχου οὐ κληθήσῃ. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τοῖς χαρτίοις εὐρέθη τῶν τὰ ἄκτα γραφόντων τῆς αὐτῆς πόλεως ὅτι ἔκραζον κληθῆναι διδόντες εἰς τὸ μετακληθῆναι τὴν αὐτὴν πόλιν. Καὶ ἀνηνέχθη ταῦτα τῷ αὐτῷ βασιλεῖ Ἰουστινιανῷ. Καὶ ἐδωρήσατο θεῖαν φιλοτιμίαν τοῖς Ἀντιοχεῦσι καὶ Λαοδικεῦσι καὶ Σελευκέσιν †, ὥστε κομφισθῆναι τὴν αὐτῶν συντέλειαν ἐπὶ ἑτὶ τρία, χαρισάμενος ταῖς αὐταῖς πόλεσι λίτρας διακοσίας καὶ τοῖς κτήτορσιν ἀξίξας ἡλουστέρων.

Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἀνεφάνη ἐν τοῖς Περσικοῖς μέρεσι δόγμα [178] Μανιχαϊκόν· καὶ μαθὼν ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς ἠγανάκτησεν· ὥσαύτως δὲ καὶ οἱ ἀρχιμάρτυροι τῶν Περσῶν· ἦσαν γὰρ ποιήσαντες οἱ αὐτοὶ Μανιχαῖοι καὶ ἐπισκοπον, ὀνόματι Ἰνδαράζαρ. Ὁ δὲ βασιλεὺς Περσῶν σιλέντιον ποιήσας, καὶ πάντας αὐτοὺς κατεσχηκώς καὶ τὸν ἐπίσκοπον τῶν Μανιχαίων, κλεῦει τῇ παρεστώσῃ αὐτῷ ἐνδὸς στρατιᾶς, καὶ κατέκοψαν ξίφεσι πάντας τοὺς Μανιχαίους καὶ τὸν ἐπίσκοπον αὐτῶν σὺν τῷ κλήρῳ αὐτοῦ· καὶ ἐφρονεῦθσαν πάντες ἐπ' ὅψει τοῦ αὐτοῦ βασιλεῶς καὶ τοῦ ἐπισκόπου τῶν Χριστιανῶν (77). Ἐδημεύθησαν δὲ καὶ αἱ ὑποστάσεις αὐτῶν, καὶ τὰς ἐκκλησίας αὐτῶν δέδωκε τοῖς Χριστιανοῖς, ἐκπέμφας θείας αὐτοῦ σάκρας ἐν τῇ ὕπ' αὐτοῦ διοικουμένῃ πολιτείᾳ, ὥστε τὸν εὐρισκόμενον Μανιχαῖον πυρκαυστον γενέσθαι· καὶ τὰς βίβλους δὲ αὐτῶν πάσας κατέκαυσεν. Ἄτινα διηγῆσατο Βασταγάριος Περσῶν (78), ὅστις βαπτισθεὶς μετεκλήθη Τιμόθεος.

Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ χρόνῳ ὁ Ῥωμαίων βασιλεὺς τὸ κάστρον τὸ λεγόμενον Ἀνάσarthρον μετεκάλισσε Θεοδοριάδα εἰς τὸ θῆμα τῆς Αὔγουστας [179] παρεσχηκώς καὶ δίκαια πόλεως. Ὁμοίως δὲ τὸ ἐν Σούσοις κάστρον μετωνόμασεν Ἰουστινιανούπολιν.

Τῷ δὲ αὐτῷ χρόνῳ Ἀλαμούνδαρος ὁ τῶν Περσῶν Σαρακηνὸς ἐλθὼν μετὰ Περσικῆς καὶ Σαρακηνικῆς βοήθειας ἐπράβδευσε τὴν πρώτην Συρίαν ἕως τῶν

A concussae steterunt. Cæterum imperator Laodicensis, in urbem a ruderibus repurgandam, centenariis duobus donavit.

Iisdem temporibus Antiochia, mutato nomine, Theopolis vocata est; imponente hoc eidem sancto Symeone Thaumaturgo: nempe ob repertum ibi oraculum, quod sic se habuit. Erit, cum tu infelix urbs, Antiochi non vocaberis. Ad novum vero nomen, urbi inditum, acclamarunt incolæ, bene eidem ominantes: uti proditum est ab iis qui acta publica hujus 444 urbis conscripserunt. Justinianus autem de his omnibus certior factus, pro divina sua munificentia, Antiochensibus, Laodicensis, et Seleucensibus tributa omnia in triennium remisit: concessis etiam, in urbium B harum [singularum] instaurationem, libris ducentis; primoribus etiam urbium singularum illustrium dignitate auctis.

Eodem tempore Manichæorum dogma, in Persicis regionibus repullulans, radices eo usque egerat, ut episcopum etiam sibi, nomine Indarazar, constituerent. Quod rex Persarum ubi rescivisset, et ipse Archimagique ejus ira commoti sunt. Rex itaque, silentio convocato, Manichæos omnes, una cum episcopo suo comprehendi jussit: quibus coram adductis, exercitui, in procinctu astanti in mandatis dedit, uti eos neci darent. Milites itaque Manichæos omnes cum episcopo cleroque ejus gladio peremerunt: rege ipso et Christianorum episcopo spectantibus. Quin et publicatis etiam facultatibus eorum, librisque igni traditis, ecclesias quoque Christianis addixit: sacris insuper undique promulgatis; si quis, per imperium Persicum, Manichæus inveniretur, uti igne absumeretur: sicuti hæc narravit Persarum Bastagarius, qui post susceptum Baptismum, Timotheus dictus est.

Eodem tempore Romanus imperator castrum Anasarthum, civitatis jure donatum, ab Augustæ nomine, Theodoriadem vocavit. Consimiliter quoque Susianum castrum Justinianopolim vocavit.

445 Eisdem temporibus, Alamundarus Sarcenus, Persarum [socius], copiis Persicis et Sarcenicis instructus, Syriam Primam deprædatus

VARIÆ LECTIONES

* ἐκχρίσιν. V. ad p. 58 B. * θαυματουργοῦ Ox. † Σελευκέσιν. V. ad p. 47 B.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(75) Μετεκλήθη Ἀντιόχεια Θεούπολις. Accidit terræ motus iste Justiniani imp. anno ii, uti testatur Evagrius, lib. iv, cap. 7. Celrenus etiam in Justiniano: quorum uterque de nominis etiam urbis mutatione mentionem fecit.

(76) Κατὰ κέλυσιν τοῦ ἁγίου Συμεὼν τοῦ θαυματουργοῦ. Symeones miraculis clari duo fuerunt; alter Ἐσολίτης ille, qui Leonis M. anno iv. diem obiit; alter sub Justiniano floruit: quem auctor noster hoc loco indicare videtur. Vide Evagr. l. iv, cap. 33.

(77) Καὶ τοῦ ἐπισκόπου τῶν Χριστιανῶν. Miranda profecto est hæc Bastagarii Persici, quam profert auctor, Narratiuncula de Manichæis igni

D traditis, idque præsentē Christianorum episcopo; sed nec fide omnino ulla digna videtur. Persæ enim jamdudum, Theodosii II imp. tempore, Christianæ religionis hostes sese professi fuerant; quin et hoc ipso tempore cum Manichæis in quibusdam eos convenisse testatur Agathias, istius ævi scriptor, quique ex archivis Persicis plurima se desumpsisse affirmat. Agath. lib. ii et iv. Vide etiam Nicephor. Hist. eccl. lib. xiv, cap. 19 et 21.

(78) Βασταγάριος Περσῶν. Βασταγῆ, Onus est: Hesychius, Βασταγῆ, βάρος. Hinc βασταγάριος, βασταγάρης sive βασταγιάριος, Bastagarius, Bajulus.

est; ad usque Antiochiæ fines omnia vastans. Hæc ubi audivissent Romanorum duces, contra eum egressi sunt: quo cognito, Saraceni, arrepta præda, per limitem exteriorem evaserunt.

Eorum tempore Justinianus imperator aqueductum Alexandriæ magnæ instauravit.

Imperator vero certior factus de Saracenorum incursionibus, pedestribus copiis ingentibus collectis ex Phrygum Lycocranitarum regione dicta; in Persarum et Saracenorum partes eas emittit. Eodem tempore, Hypatio patricio, militum magistro, dignitate exuto, Belisarius ab imperatore in locum ejus suffectus est, qui exercitus Romanos, ducesque et totum belli Persici negotium sibi commissum habuit. Eodem etiam tempore in Persidem missus est Hermogenes Scythia, exmagister, vir prudentissimus. Mense autem Junio, indictionis vii, tumultus gentilis exortus est: Samaritanis enim Judæisque, cum Christianis conflictantibus, quamplurima in Scythopoli ædificia a Samaritanis combusta sunt. Imperator autem de his certior factus, Basso præfecto iratus, officio eum abdicavit: caputque etiam ei, eadem ipsa in regione, amputavit. Samaritanæ 446 interim, ubi intellexissent imperatorem sibi infensum esse, res novas moliti sunt; et Julianum quemdam, Samaritam, patrōnum principem, corona adornantes, prædiis passim et ecclesiis ignes iniecerunt, quamplurimis etiam Christianis e medio sublatis. Quin et Neapolim ingressus Julianus numerosa Samaritarum turba stipatus, circensia etiam spectabat: ubi Niceas quidam, Christianus auriga palmam primam tulit, qui cæteris etiam qui ibi aderant omnibus, tam Samaritis, quam Judæis aurigis, superior factus est. Tyrannum itaque adeuntem, victoriæ premium ab eo ut acciperet, tyrannus, cujus sectæ esset, eum interrogavit. Cumque Christianum esse intellexisset (pro malo in se omine habens Christianos primam statim palmam suis præripere; quod et factum est): misso carnifice, aurigæ in ipso circo caput amputavit, sed et episcopum quoque ejusdem urbis pessime habuit. Palæstinæ autem præfecti, cum Theodoro Simo duce, de his certiores facti; tyranni hujus impudentem audaciam Justiniano imperatori protinus per litteras repræsentant. Contra eum vero, ingenti cum exercitu, egreditur Theodorus dux; qui phylarcham etiam Palæstinæ sibi socium adjunxit. Quo audito, Julianus Samarita, tyrannus, Neapoli relicta, fugam capessit: quem Palæstinæ

ἄδρων Ἀντιοχείας, καύσας καὶ τόπους τῆς αὐτῆς χώρας. Καὶ ἀκούσαντες τὰ γεγονότα οἱ ἑξαρχοὶ Ῥωμαίων ἐξῆλθον κατ' αὐτῶν· καὶ γνόντες οἱ Σαρακηνοὶ, λαβόντες πᾶσαν τὴν πραιτὶν διὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ λιμένος ἔφυγον.

Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ καιρῷ καὶ ὁ ἀγὼς Ἀλεξανδρείας τῆς μεγάλης ἀνενεύθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ.

Ἀκούσας δὲ ὁ αὐτὸς βασιλεὺς τὰ γενόμενα ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν, πέμψας οὐκ ὀλίγην βοήθειαν περικίην ἐκ τῆς Φρυγῶν χώρας, τοὺς λεγομένους Λυκοκράνιτας (79), ἀπῆλθεν ἐπὶ τὰ Σαρακηνικά καὶ τὰ Περσικά μέρη. Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ καιρῷ προσεβλήθη ἑξαρχος Ῥωμαίων Βελισάριος· ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως· ἦν γὰρ διαδεχθεὶς Ὑπάτιος ὁ πατρικίος, ὁ πρὸ αὐτοῦ ὢν στρατηλάτης, καταπιστευθεὶς δὲ Βελισάριος τὰ ἐξέρχεται καὶ τοὺς δοῦκας εἰς τὴν κατὰ Περσῶν μάχην. Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ χρόνῳ ἐπέμψθη εἰς τὰ [180] Περσικά Ἑρμογένης ὁ ἀπὸ μαγίστρων, ὁ Σκύθης, ἀνὴρ σοφός. Τῷ δὲ Ἰουνίῳ μηνὶ τῆς ἐβδόμης Ἰνδικτιῶνος ταραχῆς γενομένης ἐθνικῆς· συμβαλόντων γάρ τῶν Σαμαρειτῶν μεταξὺ Χριστιανῶν καὶ Ἰουδαίων, πολλοὶ τότε ἐνεπρήσθησαν ἐν Σκυθοπόλει ἐκ τῶν αὐτῶν Σαμαρειτῶν. Καὶ τοῦτο ἀκούσας ὁ αὐτὸς βασιλεὺς ἠγανάκτησε κατὰ τοῦ ἀρχόντος Βάσσου· ὄντινα διαδεξάμενος ἀπεκεφάλισεν ἐν αὐτῇ τῇ χώρᾳ. Οἱ δὲ Σαμαρεῖται γνόντες τὴν καθ' ἑαυτῶν ἀγανάκτησιν, ἐτυράνησαν καὶ ἔσπεφον λήσταρχον ὀνόματι Ἰουλιανόν, Σαμαρεῖτην, καὶ ἔκαυσαν κτήματα καὶ ἐκκλησίας καὶ ἐφόνευσαν πολλοὺς Χριστιανούς. Καὶ εἰσελθὼν ἐν Νεαπόλει ἐθεώρησεν ἱπποδρόμιον μετὰ πλῆθους Σαμαρειτῶν· καὶ τὸ πρῶτον βάτον ἐνίκησε Νικέας τις, ἡνίοχος Χριστιανός. Ἦσαν δὲ καὶ ἄλλοι ἐν τῇ αὐτῇ Νεαπόλει ἡνίοχοι, Σαμαρεῖται καὶ Ἰουδαῖοι, οὐστίντας ἐνίκησεν ὁ αὐτὸς Νικέας ἡνίοχος. Καὶ ἐλθὼν πρὸς τὸν τύραννον, ὅφειλιν τιμηθῆναι, ἐπηρώτησε· δὲ αὐτὸν ποίας ὑπάρχει θρησκείας. Καὶ μαθὼν ὅτι Χριστιανός ἐστι, καὶ εἰς σύμβολον δεξάμενος τὴν τῶν Χριστιανῶν εὐθείως πρῶτην νίκην κατ' αὐτοῦ, ὅπερ καὶ γέγονεν, εὐθείως πέμψας ἀπεκεφάλισε τὸν ἡνίοχον ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ. Ἐχρήσατο κακῶς καὶ τῷ ἐπισκόπῳ τῆς αὐτῆς πόλεως. Τοῦτο δὲ γνόντες οἱ [181] ἀρχόντες Παλαιστίνης καὶ ὁ δοῦς Θεόδωρος, ὁ σιμὸς τὸ τῆς τυραννίδος τόλμημα ἐμήνυσεν· εὐθείως τῷ βασιλεῖ Ἰουστινιανῷ· καὶ ἀπελθὼν ὁ δοῦς κατ' αὐτοῦ μετὰ πολλῆς βοηθείας, λαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν φύλαρχον Παλαιστίνης· καὶ γνοὺς τοῦτο ὁ τύραννος Ἰουλιανὸς ὁ Σαμαρεῖτης, φυγὼν ἐξῆλθεν ἀπὸ Νεαπόλεως. Καὶ κατεδίωξεν αὐτὸν ὁ δοῦς μετὰ τῆς ἑαυτοῦ βοθείας, καὶ συνέκρουσαν πόλεμον· καὶ ἔκοφεν ὁ δοῦς ἐκ τῶν Σαμαρειτῶν πλῆθος, καὶ παρέλαβεν αὐτὸν Σαμαρεῖτην Ἰουλιανόν, τοῦ Θεοῦ παραδόντος αὐτόν.

VARIÆ LECTIONES.

* γὰρ expunctum malim. * ἐπηρώτησε Οκ., ἐπερώτησε Οκ. * ἐμήνυσεν. * Forte scribend. ἐμήνυσαν. * Ch.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(79) Τοὺς λεγομένους Λυκοκράνιτας. Non Phrygiæ, sed Pisidiæ populus iste erat, a monte quodam, cui Λύκου Κράνος nomen, ita appellatus, uti testatur Procopius, De reb. Goth. l. iii: Ἀλλὰ

Λυκοκράνιτας καλοῦσι τῶν Πισιδῶν τινὰς· οὐχ ὅτι λύκων κεφαλὰς ἔχουσιν, ἀλλ' ὅτι Λύκου Κράνα τὸ ὄρος ἐκλήθη, ὃ ταύτῃ ἀνήγει.

Καὶ ἀποκεφαλίσας αὐτὸν ἐπέμψεν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ μετὰ τοῦ διαδήματος τῷ βασιλεὶ Ἰουστινιανῷ. Καὶ ὅτε ἐγένεσθαι τῷ αὐτῷ βασιλεὶ τὰ γενόμενα, τὸ τῆς τυραννίδος τῶν Σαμαρειτῶν καὶ τοῦ δυστυχοῦς Ἰουλιανοῦ, ἡ παρὰ τῶν ἀρχόντων μήνυσις εὐθέως κατέλαβεν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἡ τοῦ τυράννου κεφαλὴ. Ἐπεσον δὲ ἐκ τῶν Σαμαρειτῶν ἐν τῇ πολέμῳ χιλιάδες εἴκοσι· [182] καὶ οἱ μὲν ἐφυγον εἰς τὸ ὄρος τὸ λεγόμενον Ἀρπαρίζιν¹¹ (80), ἄλλοι δὲ εἰς τὸν Τραχῶνα εἰς τὸ λεγόμενον σιδηροῦν ὄρος. Ἐλαβε δὲ καὶ ὁ φύλαρχος Σαρακηνὸς ὁ τῶν Ῥωμαίων πραΐων ἐξ αὐτῶν χιλιάδας εἴκοσι παίδων καὶ κορασίων· οὐστίννας λαβὼν αἰχμαλώτους ἐπώλησεν ἐν τοῖς Περσικοῖς καὶ Ἰνδοῖς μέρεσιν. niorum utriusque sexus ex eis pro praeda cepit; Indicisque vendidit.

Ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς γινώσκει πολλὰ κτήματα τῆς Παλαιστίνης ἔκαυσαν οἱ Σαμαρεῖται τὴν ἀρχὴν ὅτε ἐτυράννησαν, ἡγανάκτησε κατὰ τοῦ δουκὸς Παλαιστίνης, διότι πρὸ τοῦ ἐπιβρέψωσιν¹² (81) εἰς τὰ κτήματα ἢ εἰς τὴν πόλιν, ἢ μόνον ἤκουσαν ὅτι συνάγονται, οὐχ ὥρμησε κατ' αὐτῶν καὶ ἐσκορπίζοντο. Καὶ διαδεξάμενος τὸν αὐτὸν δοῦκα ἀσχημῶς (82) ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀσφαλισθέντα φυλάττεσθαι. Καὶ ἐπέμψθη ἀντ' αὐτοῦ δοῦξ Εἰρηναῖος, Ἀντιοχεύς· ὅστις ὁρμήσας κατὰ τῶν ἀπομεινάντων Σαμαρειτῶν ἐν τοῖς ὄρεσι, πολλοὺς ἀπώλεσε μικρῶς τιμωρησάμενος.

Ὁ δὲ τῶν Περσῶν βασιλεὺς Κωάδης δεξάμενος Ἑρμογένην (83) μάγιστρον, ἐν φιλῇ πρεσβείας πεμφθέντα μετὰ καὶ δώρων τῆς ἀναγορεύσεως τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ ἐν μηνὶ Ἰουλίῳ.

[183] Συνέβη δὲ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ παθεῖν ὁπὸ θεομηνίας Ἀράσειαν ἐν τῇ Ποντικῇ καὶ αὐτῆς τῆς περιχώρου μέρη. Ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς τῇ αὐτῇ πόλει πολλὰ ἐχαρίσατο.

Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ χρόνῳ ἀνακωδίκευσις ἐγένετο τῶν παλαιῶν νόμων· καὶ ποιήσας ἰδίους νόμους κατέπεμψεν ἐν πάσαις ταῖς πόλεσι πρὸς τὸ τοὺς δικαζομένους μὴ περιπίπτειν θλίψει καὶ ζημίαις, ἀλλὰ ταχέϊαν ἔχειν τὴν ἀπάλλαγην· ὅπερ μονόδικλον κατασκευάσας ἐπέμψεν ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Βρυτιῷ.

Ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς ἀπεμέρισεν ἀπὸ Ἀντιοχείας τῆς πρώτης Συρίας Λαοδικεῖαν, καὶ Γάβαλα¹³, καὶ Πάλτον τὰς πόλεις, καὶ ἀπὸ Ἀπαμείας τῆς δευτέρας

VARIÆ LECTIONES.

¹¹ Ἀρπαρίζιν. Ἀργαρίζιν Ch. Garizin autem dicit. V. ad p. 34 A. ¹² ἐπιβρέψωσιν Ch., ἐπιτρέψωσιν Ox. ¹³ Δαβαλά Ox., Γάβαλα supra p. 32 B.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(80) Τὸ λεγόμενον Ἀρπαρίζιν. Suspicio auctorem scripssisse Ἀργαρίζιν, nempe pro Γαρίζιν· hunc enim montem hic intelligere eum non est quod dubitemus. Oecurrit eadem vocis huius corruptio apud Photium 564, 19 : Ὅτι ὁ διάδοχος Πρόχλου, φησὶν, ὁ Μαρῖνος γένους ἦν ἀπὸ τῆς ἐν Παλαιστίνῃ Νέζης πόλεως πρὸς ὅρει κατωκισμένης τῇ Ἀργαρίζῳ καλουμένῳ· ἐν ᾧ Διὸς ὀψίστου ἀγνώστατον ἱερὸν, ᾧ καθιέρωτο Ἀβραμὸς ὁ τῶν πόλεων· Ἑβραίων πρόγονοι. I. in it nerario Burdegalensi scribitur, Agaresen. NEAPOLIS. Ibi est mons Agarisen. Ibi dicunt Samari-

dux cum copiis suis insecutus, eumque eo praelio congressus, Samaritas late prosternit; comprehensum quoque Julianum ipsum, Deo tradentem eum, 447 capite truncat; caputque ejus, una cum diademate, Justiniano imperatori mittit. Quo tempore vero miseri Juliani Samaritarumque tyrannidis fama prima innotuerat; continuo etiam rerum a ducibus in illos gestarum nuntium, tyrannique caput, Constantinopolim perlata sunt. Ceciderunt autem ex Samaritis in hoc bello xx millia hominum: ceteri nonnulli in montem Arparizim vocatum, alii in Trachonitidem, ad Fereum montem recipientes sese, evasement. Saracenus etiam Romanorum phylarcha xx millia juvenos captivos abducens in regionibus Persicis

B Cæterum imperator, audito Samaritas sub ipsis agitata tyrannidis initiis plurima per Palestinam prædiola ignibus absumpsisse, illud in Palestinæ duce indigne tulit; eo quod non eos, antequam prædia hæc urbemque occupassent, quamque primum in unum coactos subintellegerat, sine mora aggressus dissipasset. Ducem itaque hunc munere suo turpiter abdicatum, arcte custodiri jussit; suffecto in locum ejus Irenæo, Antiochensi: qui Samaritarum reliquias, montibus incubantes, acrius insecutus, late exitio dedit, graviter in eos aniradvertis.

Mense autem Julio Coades, Persarum rex, Hermogenem magistrum, 448 ab imperatore Justiniano cum legatione donisque salutatoriis missum,

C peramice excepit.

Contigit autem per id tempus, Amasiam, Ponticæ ditionis urbem, una cum regionibus circumvicinis, divinam iram subire: cui etiam urbi imperator plurima largitus est.

Eodem tempore leges omnes veteres in codicem unum coactæ sunt: quin et leges a se latas, per singulas imperii urbes Justinianus emisit, nempe, ut in jus vocati, celerius et minori cum dispendio, causidicis sese expedirent. Leges vero has, in volumen unum digestas, Athenas et Beryttum transmisit.

Idem imperator Laodicæam, Gabalam, Paltumque urbes ab Antiochia Syriæ primæ, ab Apamea autem Syriæ secundæ Balaneas urbem dirimens,

D tani Abraham sacrificium obtulisse, etc. Uiroque corruptio manifesta est a voce Garizim.

(81) Πρὸ τοῦ ἐπιτρέψωσιν. Scr. ἐπιβρέψωσιν. Cæterum nova prorsus est hæc loquendi forma: magis Græce dixisset πρὸ τοῦ ἐπιβρέψασθαι αὐτούς, etc.

(82) Διαδεξάμενος τὸν αὐτὸν δοῦκα ἀσχημῶς. Scr. ἀσχημόνως.

(83) Δεξάμενος Ἑρμογένην. Sensus imperfectus est: verbum ἦν deesse videtur. Vel potius legendum ἐδέξατο.

in provincie formam redegit; quam etiam jure metropolitico donatam, Theodoriadem nominavit. Episcopum tamen Laodicensem Autiocheno patriarche nihil secius, uti antea, subesse voluit.

Eodem tempore divinam iram perpressa est Myra, Lycie metropolis; cui instaurandæ, ut etiam civibus superstitionibus, imperator plurima suppeditavit.

Sub id ipsum tempus Antiochie magnæ tumultus ingens in theatro obortus est; de quo certior factus imperator, exinde in iram commotus, **449** ludi theatrici deinceps Antiochie ne amplius ederentur prohibuit.

Eodem tempore Græcæ religionis homines persecutionem gravem perpassi sunt, publicatis etiam quamplurimorum facultatibus; inter quos Macedonius, Asclepiodotus, Phocas etiam, Crateri filius, cum Thoma Quæstore, diem suum interea obierunt: exinde vero metus ingens omnibus incensit. Quin et edicto imperatorio cautum est, *græcissantes* in posterum ne publicum aliquod in republica munus obirent. Reliquarum vero hæresium sectatores quoscunque Romani imperii finibus excedere jussit imperator; indulta tamen eis per tres menses licentia, si qui per id tempus fidem orthodoxam amplecterentur. Quod quidem edictum in omnibus extraneis promulgatum est.

Eodem tempore Priscus quidam, exconsul, et imperatoris hujus olim notarius; qui in imperatoris iram inciderat, bonis publicatis, diaconus factus est, Cyzicumque relegatus.

Iisdem temporibus Hermogenes magister, ex Perside redux, munera secum, et Coadis Persarum regis Justihiano imperatori responsum retulit, his verbis conscriptum:

«Coades, rex regum, solis Orientis, Flavio Justiniano, Cæsari, lunæ Occidentis. Priscis archivorum regni nostri ex monumentis compertum habuimus nos fratres esse: et quod, si cuivis nostrum vel hominibus vel **450** pecuniis opus fuerit, ab altero subministrandos esse. Quam quidem nos fidem, in præsentem hunc usque diem, vobis integram præstitimus. Cæterum ab hostibus quandoque impetiti, in prælium cum nonnullis eorum descendere coacti fuimus: reliqui vero, datis pecuniis, imperium nostrum ut admitterent effecimus. Unde fiscum nostrum penitus exhaustum esse, sat liquido constat. Super his vero

A Συρίας Βαλανίας πόλιν, καὶ ἐποίησεν ἐπερχέαν, ἣν τινα ἐπωνόμασε Θεοδοριάδα, δούς αὐτῇ καὶ μητροπολιτικὸν δίκαιον. Τὸν δὲ ἐπίσκοπον Λαοδικείας οὐκ ἤλευθέρωσε¹⁴ τοῦ ὑποκείσθαι τῷ πατριάρχῃ τῆς Ἀντιοχείων πόλεως.

Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἐπαθεν ὑπὸ θεομηνίας μητρόπολις τῆς Λυκίας τὰ Μύρα· καὶ πολλὰ ἐχαρίσσοτο τοῖς ὑπολειφθεῖσι καὶ τῇ πόλει εἰς κτίσματα ὁ αὐτὸς βασιλεὺς.

Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἐγένετο ταραχὴ ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ μεγάλῃ ἐν τῷ θεάτρῳ. Καὶ τὰ τῆς ταραχῆς ἀνηρέχθη τῷ αὐτῷ βασιλεῖ. Καὶ ἀγανακτήσας ἐξ ἐκείνου ἐκώλυσε τὴν θέαν τοῦ θεάτρου πρὸς τὸ μὴ ἐπιτελεῖσθαι τοῦ λοιποῦ ἐν τῇ τῶν Ἀντιοχείων πόλει.

B Ἐν αὐτῷ δὲ [184] τῷ χρόνῳ διωγμὸς γέγονεν Ἑλλήνων μέγας, καὶ πολλοὶ ἐδημεύθησαν, ἐν οἷς ἐταλεύθησαν Μακεδόνιος, Ἀσκληπιόδοτος, Φωκᾶς ὁ Κρατεροῦ, καὶ Θωμᾶς ὁ Κοιναίστωρ· καὶ ἐκ τούτου πόλιν φόβος γέγονεν. Ἐθέσπισε δὲ ὁ αὐτὸς βασιλεὺς ὥστε μὴ πολιτεύεσθαι τοὺς Ἑλληνοῖντας, τοὺς δὲ τῶν ἄλλων αἰρέσεων ὄντας ἀφανεῖς γενέσθαι τῆς Ῥωμαϊκῆς πολιτείας, προθεσμίαν τριῶν μηνῶν λαθόντας¹⁵ εἰς τὸ γενέσθαι αὐτοὺς κοινωνοὺς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως. Ὅστις-θεῖος τύπος (1) ἐνεφανίσθη ἐν πάσαις ταῖς ἐξωτικαῖς πόλεσιν.

orthodoxam amplecterentur. Quod quidem edictum

C Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ καιρῷ ἡγανακτήθη ὁ ἀπὸ ὑπάτων Ἡρίσκος (84), ὁ ἀπὸ νοταρίων τοῦ αὐτοῦ βασιλέως, καὶ δημευθεὶς ἐγένετο διάκονος καὶ ἐπέμψθη ἐν Κυζίκῳ.

Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ καιρῷ Ἑρμογένης ὁ μάγιστρος, ὑποστρέψας ἐκ τῶν Περσικῶν, δούς τὰ δῶρα, ἀνήγαγεν ἀποκρισεις παρὰ Κωδάου, βασιλέως Περσῶν, πρὸς Ἰουστινιανὸν, βασιλέα Ῥωμαίων, ἐπιφερόμενος σάκρας περιεχοῦσας οὕτως·

D «[185] Κωδάης βασιλεὺς βασιλευδόντων, ἡλίου Ἀνατολῆς, Φλαβίου Ἰουστινιανῷ Καίσαρι, σαλήνης Δύσεως. Ἐὐραμεν ἐν· τοῖς ἡμετέροις ἀρχαίοις ἀναγεγραμμένα ἀδελφοὺς ἡμᾶς ἀλλήλων εἶναι, καὶ ἐάν τις ἐπιδεθῇ σωματῶν ἢ χρημάτων, παρέχειν τὸν ἕτερον. Καὶ μεμενήκαμεν ἐξ ἐκείνου καὶ μέχρι τοῦ παρόντος οὕτως διατελοῦντες· καὶ ποτε μὲν ἐθνῶν ἡμῖν ἐπανισταμένων, τοῖς μὲν παρατάξασθαι ἡναγκάσθημεν, τοὺς δὲ καὶ διὰ δόσεως χρημάτων ὑποταγῆναι ἐπέσταμεν, ὥς δῆλον εἶναι πάντα τὰ ἐν τοῖς ἡμετέροις θησαυροῖς ἀναλωθῆναι. Ταῦτα δὲ καὶ Ἀναστασίῳ καὶ Ἰουστίνῳ τοῖς βασιλεῦσι γεγραφήκαμεν, καὶ ἡνύσαμεν πλέον οὐδέν· ὅθεν ἡναγκάσθημεν παρατάξασθαι

VARIE LECTIONES.

¹⁴ ἡλευθέρωσε Ox. ¹⁵ λαθόντας Ch., λαθόντες Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(84) Ἠγανακτήθη ὁ ἀπὸ ὑπάτων Ἡρίσκος. De Prisco hoc vide quid Procopius habet, Arcan. Hist. p. 71.

HODHI NOTÆ.

(1) Θεῖος τύπος: Decretum, ni fallor, depêditum.

πολέμου χάριν, καὶ πλησίον τῶν Ῥωμαίων γενόμενοι τοὺς ἐν μέσῳ μὴδὲν ἀμαρτήσαντας· προφάσει τῆς ἐκείνων ¹¹ ἀπειθείας (85) ἀπολέσαι ¹². Ἄλλ', ὡς Χριστιανοὶ καὶ εὐσεβεῖς, φείσασθε ¹³ ψυχῶν καὶ σωμάτων, καὶ μετὰδοτε ἡμῖν χρυσοῦ· εἰ δὲ μὴ τοῦτο ποιεῖτε, εὐτρεπίσατε ἑαυτοὺς πρὸς πόλεμον, προθεσμίαν ἔχοντες ὅλου τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἵνα μὴ [186] νομισθώμεν κλέπτειν τὴν νίκην καὶ ὅλην περιγίνεσθαι τοῦ πολέμου. »

Τῷ δὲ αὐτῷ χρόνῳ ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς ἐδωρήσατο τοῖς Ἀντιοχεῦσι τὴν ἰδίαν τόγαν, ἔχουσαν καὶ λίθους βασιλικούς· καὶ ἠπλώθη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῇ λεγομένῃ Κασσιανοῦ ¹⁴.

Ἐπὶ δὲ τῆς ὑπατείας Δεκίου προσεβρύχῃ Ῥωμαίοις Μοῦνδος ὁ ἐκ γένους τῶν Γηπεδῶν ¹⁵ καταγόμενος, υἱὸς ὧν ῥηγῆς, μετὰ τὴν τελευταίαν τοῦ ἰδίου αὐτοῦ πατρὸς πρὸς Θραυστίαν, θεῖον αὐτοῦ, γεγονώς ¹⁶, καὶ διῆγεν ἐν τῷ Σιρμίῳ. Καὶ γνοὺς τοῦτο ὁ ῥῆξ Ῥώμης ὁ Οὐαλεμεριακὸς ὁ καὶ Θεουδερῖχος, πέμψας προετρέψατο τὸν αὐτὸν Μοῦνδον· καὶ πεισθεὶς ἀπῆλθε πρὸς αὐτὸν (86) μετὰ τῶν ἀνθρώπων αὐτοῦ καὶ διέτριψε πρὸς αὐτὸν, ὑπερμαχῶν ¹⁷ ὡπὲρ τοῦ Οὐαλεμεριακοῦ τοῦ καὶ Θεουδερῖχου. Ἀναχωρήσας δὲ Μοῦνδος ἀπὸ Ῥώμης ἀνῆλθεν ἐπὶ τὸν Δανούδιον ποταμόν· καὶ πέμψας πρὸς τὸν βασιλέα Ἰουστινιανὸν πρεσβευτὰς ἤτησεν αὐτὸν ὑπὸ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ γενέσθαι. Καὶ ἐδέξατο αὐτὸν σὺν τοῖς ἀνθρώποις αὐτοῦ, ποιήσας αὐτὸν στρατηλάτην τοῦ Ἰλλυριῶν ¹⁸ ἔθνους, καὶ ἀπέλυσε αὐτὸν ἐν τῇ ἰδίᾳ στρατηλασίᾳ. Καὶ καταλαβόντος [187] αὐτοῦ τὴν χώραν τοῦ Ἰλλυρικοῦ, ἐπέβριψαν αὐτῷ Οὐννοὶ μετὰ πολλοῦ πλῆθους διαφόρων βαρβάρων· καὶ ἐξελθὼν ὤρμησε κατ' αὐτῶν, καὶ πάντας κατανήλωσε· καὶ ἐπέμψε πραιδαν ἐξ αὐτῶν καὶ ἕνα ῥῆγα αὐτῶν· καὶ ἐγένετο εἰρήνῃ ἐν τῇ Θράκῃ, καὶ ἐκ τούτου φόδος κατέχευε τὰ βάρβαρα ἔθνη.

Ἐπὶ δὲ τῆς ὑπατείας τοῦ αὐτοῦ Δεκίου ὁ αὐτὸς βασιλεὺς θεσπίσας πρόσταξιν ἐπέμψεν ἐν Ἀθήναις, κελεύσας μηδένα διδάσκειν φιλοσοφίαν (87), μήτε νόμιμα ἐξηγεῖσθαι, μήτε κόττον ἐν μιᾷ τῶν πόλεων γίνεσθαι, ἐπειδὴ ἐν Εὐζαντίῳ εὐρεθέντες τινὲς τῶν κοττιστῶν καὶ βλασφημίας δειναῖς ἑαυτοὺς περιβαλόντες χειροκοπηθέντες περιεωμυδῆθησαν ¹⁹ ἐν καμήλοις.

Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ χρόνῳ παρεσχέθη ἐτησία πρόσδοξ·

VARIAE LECTIONES.

¹¹ ἐκείνων Ch., ἐκείνου Ox. ¹² ἀπολέσθαι Ox. ¹³ φείσασθε Ch., φείσασθαι Ox. ¹⁴ Κασσιανῷ Ox. ¹⁵ Γηπεδῶν Ox. ¹⁶ γεγονότα Ox., γεγονώς Ch. ¹⁷ ὑπερμαχῶν Ch., ὑπερμαχὴν Ox. ¹⁸ Ἰλλυριῶν Ox. ¹⁹ περιεωμυδῆθησαν. « Lego, περιεπομπεύθησαν Ch. V. Ch. ad p. ed. Bonn. 476, 9.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(85) Προφάσει τῆς ἐκείνου ἀπειθείας. Lego, ἐκείνων, ut ad Anastasium et Justinianum imp. referatur.

(86) Καὶ πεισθεὶς ἀπῆλθε πρὸς αὐτόν. Mundi, sive Mundonis huius historiam aliter omnino narrat Jornandes, De reb. Get. cap. 58, quem videtis.

(87) Κελεύσας μηδένα διδάσκειν φιλοσοφίαν.

eum ad imperatores Anastasium ac Justinum referentes nihil ita profecerimus, arma deinde sumere necesse habuimus. Propius itaque a sinibus vestris cum abfuerimus, intermedios quosque, licet innoxios, e medio sustulimus, violatæ a vobis fidei sub prætextu. Vos vero, Christiani, cum satis et pietatem colatis; parcite potius hominibus vestris et pecunias date. Sin aliter, ad bellum vos accingite: cujus tamen inducias vobis in annum integrum permittimus, ne suffurari victoriam, vel ea per dolum potiri videremur. »

Eodem tempore Justinianus imperator togam suam, regis lapillis insignitam, Antiochenis dono transmisit; quam Antiocheni Sancti Cassiani in ecclesia suspenderunt explicatam.

Cæterum Decii sub consulatu Romanis sese adjunxit Mundus quidam, Gepidis oriundus, et regio sanguine prognatus. Hic patris sui post obitum, apud Thraustilam, avunculum suum, Sirmii degēbat: quo Romæ 451 rex, Valemeriacus, qui et Theuderichus, ubi intellexisset, per litteras eum hortatus est ad se uti veniret. Persuasus itaque Mundus, ad Theuderichum cum suis profectus est; ubi diutius degens propugnatores se ei in omnibus exhibuit. Tandem vero inde discedens, Danubium fluvium accessit, imperatorem Justinianum exoratum habens uti sibi liceret ejus subesse imperio. Imperator Mundum excepit; militumque in Illyrio magistrum factum, in demandatum ei munus cum suis demisit. Quamprimum autem Illyricam regionem occupasset Mundus, ab Hunnis, numerosum diversorum Barbarorum exercitum ducentibus, bello petitus est. Hos vero Mundus bello aggressus, ad unum omnes deleivit; quin et prædam quoque, comprehensumque ex regulis unum [Constantinopolim], transmisit. Exinde pax Thraciæ reddita, timorque magnus Barbaris gentibus incussus est.

Ejusdem Decii sub consulatu, edicto Athenas misso, imperator sancivit, ne cui liceret philosophiam publice profiteri, aut leges interpretari. Sed et aleatoriam etiam exerceri, universum per imperium, prohibuit. Quin et aleatores quidam Byzantii comprehensi, qui diris blasphemias sese immeraserant, manibus truncati, camelis imponebantur, et per urbem quasi in triumpho ferebantur.

452 Eodem tempore pius imperator hospitium

Ejusdem omnino sensus sunt, quæ ex Chronographa quodam anonymo profert Alemannus, in Not. suis in Hist. Arcan. Procop. his. verbis: « Ο βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς πέμψας εἰς Ἀθήνας ἐκέλευσε μηδένα τολμᾶν διδάσκειν φιλοσοφίαν καὶ ἀστρονομίαν. Sed vide quæ habet Scaliger. in Euseb. p. 121.

Antiochenum reditu annuo iv nummorum millibus donavit.

Eisdem etiam temporibus venerandæ sancti Marini martyris reliquiae (cujus sepulturae locus regionis istius circitorii, sæpiusculè per somnium obversatus est), extra Gindaropolim Syriae Primæ urbem repertæ sunt. Excisum huic erat in petra sepulcrum, ubi totus super asserem explicatus jacebat, clavis ei ferreis per totum corpus ejus actis affixus. Sublatas autem inde martyris hujus reliquias ad Sanctum Julianum, extra Antiochiam urbem reposuerunt.

Eodem tempore, Lampadio et Oreste coss. Romanorum legati, Hermogenes et Rufinus, militum magister, in Persidem missi sunt. Ili itaque Doras olim, Anastasiopolim nunc vocatam urbem advenientes, adventum suum Coadi Persarum regi notum fecerunt: quorum tamen admissionem rex procrasinavit. Interim vero dum legati ad Doras, una cum Belisario militum magistro, cæterisque Romanorum exarchis et exercitu, qui castra sua extra urbem posuerant, commorantes, responsa regis Persarum expectarent, Meram, primum Persarum filius, ducesque qui, ad Nisibim concedentes, Romanos extra Doras castrametatos esse intellexerant; 453 cum septuaginta Persarum milibus, in tres partes divisus, in illos egressi sunt.

Quod ubi Romanis ducibus notum fuit, et ipsi in impetum Persarum suscipiendum sese parant, prælioque commisso, et exercitibus Romano Persicoque inter se confusis, Romani Persas penitus fuderunt, vexillo etiam Persico ablato. Cæterum Meram regisque filius paucis admodum stipati, fuga sibi consulentes, ad Nisibim evaserunt. Ille autem pugna cecidit Sagus quidam, Persarum exarchus, quem Sunica, dux Romanus, singulare ad certamen provocatum prostravit. Atque diffusis ibi per terram undique cadaveribus, videre erat confidentiæ Persicæ triumphum.

Certior autem de his factus Persarum rex Coades, Rufinum patricium, comitemque Alexandrum, legationem suam obire jussit.

Eisdem temporibus Italus quidam circumforaneus innotuit; qui canem fulvum circumduxit

Α ἐν τῷ ξενῶνι Ἀντιοχείας νομισμάτων τετρακισχιλίων ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως.

Εὐρέθη δὲ ἐν αὐτῷ τῷ χρόνῳ καὶ τὸ τίμιον λείψανον τοῦ ἁγίου μάρτυρος Μαρίνου εἰς τὴν πρῶτην Συρίαν ἔξω τῆς λεγομένης [188] Γινδάρου πόλεως²⁸, τοῦ περιοδεύτου τῆς χώρας (88) ἐν ὀπτασίᾳ πλειστάκις ἑωρακότες τὸν τόπον ἔνθα ἔκειτο ὁ ἅγιος, ἔχων ἀπὸ τῆς κεφαλῆς κατὰ παντὸς τοῦ σώματος αὐτοῦ ἡλούς σιδηροῦς, εἰς σανίδα παραπλωθεὶς προσηλώθη (89), καὶ ἐτέθη εἰς πέτραν γυφιεῖσαν αὐτῷ τάφον. Καὶ ἐπλήρη τὸ λείψανον αὐτοῦ, καὶ ἡνέχθη καὶ κατετέθη ἔξω τῆς Ἀντιοχείας πόλεως ἐν τῷ ἁγίῳ Ἰουλιανῷ.

Β Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ χρόνῳ κατεπέμφθησαν πρέσβεις²⁹ Ῥωμαίων ἐν τοῖς Περσικοῖς μέρεσιν Ἑρμογένης καὶ Ρουφίνος ὁ στρατηλάτης, ἐκ τῆς ὑπατείας Λαμπადίου καὶ Ὀρέστου. Καὶ φθატάντων αὐτῶν τὸ Δόρας τὸ μετακλήθην Ἀναστασιούπολιν (90), μήνυσιν κατέπεμψαν τῷ βασιλεῖ Περσῶν Κωάδῃ· καὶ ὑπερέθετο ὁ αὐτὸς βασιλεὺς τοῦ δέξασθαι αὐτούς. Καὶ ἐν τῷ διαγεῖν αὐτοὺς εἰς τὸ Δόρας ἅμα Βελισαρίῳ τῷ στρατηλάτῃ σὺν τοῖς ἄλλοις ἐξάρχοις καὶ τῇ στρατιωτικῇ βοηθείᾳ, καὶ ἀπληκύντων αὐτῶν ἔξω τοῦ Δόρας τὴν ἀπόκρισιν τοῦ βασιλέως Περσῶν (91) δεχόμενοι, [189] ὁ Μηράμ ὁ πρῶτος ἐξαρχος Περσῶν καὶ ὁ υἱὸς τοῦ βασιλέως Περσῶν σὺν ἄλλοις ἐξάρχοις Περσῶν καθήμενοι εἰς τὸ Νισίβι, καὶ γνόντες ὅτι ἔξω τοῦ Δόρας ἀπληκύνουσιν οἱ Ῥωμαῖοι, ἐπέβρυνσαν Πέρσαι μετὰ ἐβδόμηκοντα χιλιάδων, διελόντες αὐτοὺς εἰς

Γ τρεῖς ἀρχάς.

Καὶ γνόντες οἱ ἐξαρχοὶ Ῥωμαίων, ὁρμήσαντες κατὰ Περσῶν συνέχρυσαν· καὶ συμβολῆς γενομένης ἐμίγησαν τὰ Περσῶν καὶ Ῥωμαίων στρατόπεδα, καὶ ἐκοψαν Ῥωμαῖοι Πέρσας κατὰ κράτος, λαβόντες καὶ σίγγον Περσικόν. Ὁ δὲ Μηράμ μετὰ ὀλίγων φυγῶν σὺν τῷ υἱῷ τοῦ βασιλέως διασώθη εἰς τὸ Νισίβιον. Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ συμβολῇ καὶ ἐξαρχος Περσῶν κατεσφάγη ὀνόματι Σάγος, Σουνίκα τοῦ δουκὸς καὶ ἐξάρχου Ῥωμαίων εἰς μονομαχίαν αὐτὸν προτρέψαμένου· καὶ ἦν ἰδεῖν νίκην Περσικῆς ἀπονοίας, εἰς ἔδαφος ἡλωμένων νεκρῶν.

Δ Καὶ γνοὺς τοῦτο Κωάδης ὁ Περσῶν βασιλεὺς ἐπέτρεψεν εἰσελθεῖν τὸν πατρίκιον Ρουφίνον ἅμα τῷ κόμητι Ἀλεξάνδρῳ εἰς τὴν πρεσβείαν.

Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ χρόνῳ ἀνεφάνη τις ἐκ τῆς Ἰταλῶν χώρας κωμοδρομῶν, ἔχων μεθ' αὐτοῦ κύνα ξαν-

VARIE LECTIONES.

²⁸ Γινδάρου πόλεις Ox. ²⁹ πρεσβεῖς Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(88) Τοῦ περιοδεύτου τῆς χώρας. Περιοδεύτης, et ἐξαρχος; postea vocabatur, is erat, cui Ecclesiarum omnium regionis, uniuscujusque visitandarum cura ac munus committebatur. Auctorem inter alios habeo Alexium Aristænum (quem apud me habeo ineditum), in comment. suis Canon. Græcor. Ubi ad synodi Laodic. can. 5, hæc habet: Ἐν κόμῃ τινί, ἣ καὶ βραχεῖα πόλις, ἐν ἣ καὶ εἰς τρεσδύτηρος ἐπαρχεῖ, οὐκ ἀναγκαῖον ἐπίσκοπον γίνεσθαι, ἵνα μὴ τὸ τοῦ ἐπισκόπου κατευτελίζηται

ὄνομα· ἀλλὰ περιοδεύτας, οὗς καὶ ἐξάρχους σήμερον ὀνομάζουσιν, εἰς διόρθωσιν τῶν ψυχικῶν σφαλμάτων στέλλεσθαι ἐν αὐταῖς.

(89) Εἰς σανίδα παραπλωθεὶς προσηλώθη. Particula καὶ hoc loco deesse videtur.

(90) Τὸ μετακλήθην Ἀναστασιούπολιν. Scr. Ἀναστασιούπολιν. Cæterum omnia barbare dicta sunt.

(91) Τὴν ἀπόκρισιν τοῦ βασιλέως Περσῶν δεχόμενοι. Omnino scribendum, δεχομένων.

ὄν (92), ὅστις καλεούμενος ὑπὸ τοῦ ἀναθρεφάμενου Α qui domini ad nutum miranda quaedam perficeret. Dominus enim in foro stans, et circumstante undique spectaclum populo clam cane, astantium annulos accipiebat, quos in solo depositos, terra aggesta legebat: canem deinde eos tollere, et suum cuique reddere jubebat. Canis itaque indagatos annulos ore prehensens, cuique suum redhibuit. Idem etiam canis diversorum quoque imperatorum numismata 454 quotquot producta, ad ejusque nomen reddidit: quinimo turba viro- rum mulierumque astante, interrogatus de ea gravidas, lenones, scortatores, sordidos, magnanimosque demonstrabat. Sed et hæc omnia pro rei veritate canis iste prodebat: multis ideo, Pythonis eum spiritu præditum affirmantibus.

B

Ἐπὶ δὲ τῆς αὐτῆς βασιλείας ἐφάνη ἀστὴρ μέγας καὶ φοβερός κατὰ τὸ δυτικὸν 93 μέρος (93), πέμπων ἐπὶ τὴν 94 ἀνω ἀκτὶνα λευκὴν, ὃ δὲ χαρακτὴρ αὐτοῦ ἀστραπαῖς ἀπέπεμπεν· ὃν ἐλεγόν τινες εἶναι λαμπραδίαν. Ἐμείνει δὲ ἐπὶ ἡμέρας εἴκοσι 95 ἐκλάμπων, καὶ ἐγένοντο ἀνδρῖαι καὶ κατὰ πόλιν δημοτικοὶ γρόνοι καὶ δῖλα πολλὰ ἀπειλῆς πεπληρωμένα.

Τῇ δὲ συμπληρώσει τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς οἱ πρέσβεις Ῥωμαίων [191] οἱ πεμφθέντες ἐν τοῖς Περσικοῖς ὑπέστρεψαν ποιήσαντες πάντα. Καὶ γνοὺς τοῦτο ὁ βασιλεὺς Ἰουστινιανός, ὅτι εἰρήνην ἔχει πρὸς Ῥωμαίους 96, χαρὰς ἐπλήσθη. Δεξιόμενος γὰρ τὰ γράμματα τῶν πάντων καὶ ἀναγνοὺς εὖρε περιέχοντα οὕτως·

« Ἀνελθόντες πρὸς ἡμᾶς οἱ ἡμέτεροι πρεσβευταὶ οἱ πρὸς τὴν σὴν σταλέντες ἡμερότητα ἀπήγγειλαν ἡμῖν τὴν ἀγαθὴν προαίρεσιν τῆς πατρικῆς ὑμῶν διαθέσεως. Καὶ ἐπὶ πᾶσιν εὐχαριστήσαμεν τῷ Δεσπότῃ Θεῷ ὅτι πρέπον τῇ αὐτοῦ ἀγαθότητι πρᾶγμα γέγονε καὶ προέβη σὺν Θεῷ εἰρήνην εἰς ὠφέλειαν τῶν δύο πολιτειῶν. Ὅτι δὲ μεγάλη δόξα καὶ 97 ἐπαινός ἐστιν ἐν πάσῃ τῇ γῇ παρὰ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις τὸ εἰρήνην γενέσθαι μεταξὺ τῶν δύο κόσμων ἐπὶ τῆς ἡμερότητος καὶ ἡμῶν τῶν γνησίων ὑμᾶς ἀγαπώντων πρόδῃλόν ἐστι· καὶ οἱ ἔχθροί δὲ ἐκατέρως πολιτείας καταπεσοῦνται ταύτης σὺν Θεῷ γενομένης 98. Διὰ τᾶρους τοίνυν ἐπικαταλήφονται οἱ ἡμέτεροι πρεσβευταὶ, ὀφελόντες ἀναπληρῶσαι τὰ πρὸς ἀσφάλειαν τῆς εἰρήνης. Εὐχόμεθα γοῦν ἐν πολλοῖς χρόνοις τὴν πατρικὴν ὑμῶν διάθεσιν περισώζεσθαι. »

Καὶ ἐκπεμφθεὶς ὑπὸ Ῥωμαίων πάλιν Ῥουφίνος, δευτέρως ἀποκρίσεως [192] καταπεμφθείσης ἐν τοῖς

Eodem imperante stella ingens et tremenda in occidente comparuit, radium album sursum emittens; quam, quod fulguris emissionem præ se ferebat, facem ardentem, nonnulli vocabant. Per dies autem xx refulsit; unde siccitates, et utique per imperium in populo cædes, aliaque plurima mortalibus infausta insecuta sunt.

Mensis autem Septembris sub exitum, legati Romanorum, qui in Persidem missi fuerant, pace facta reversi sunt. Quo audito imperator Justinianus summo gaudio affectus est. Acceptis enim de pace litteris perlectisque, eas in hæc verba conscriptas invenit.

C

« Propensum paterni vestri in nos animi studium reduces nostri, quos ad clementiam vestram misimus, legati nobis renuntiaverunt. Domino autem Deo gratias ubique agimus, quod bonitate ejus consentaneum opus effectumlest; paxque mutua quæ in utriusque reipublicæ emolumentum et nostram utriusque laudem cessura est, stabilitur. Rem enimvero summe gloriosam esse et apud Deum hominesque universos laude dignam, 455 quod clementiæ vestræ nostrique (qui vos unice diligimus), temporibus, inter orbem utrumque pax facta fuerit, omnibus manifestum est. Quod et favente Deo utriusque nostrum inimicis exitium futurum est. Legati itaque nostri primo quoque tempore aderunt, quo ad pacis confirmationem, quodcunque necessarium erit, effectum dent. Nobis vero uti paterna vestra affectione quam diutissime frui liceat precamur. »

D

Missus autem secundis cum litteris imperatoris in Persidem Rufinus regem invenit circa pacis

VARIÆ LECTIONES.

92 μυρία. μινύμενα Theophanes p. 190 A, Cedrenus 375 A. 93 δυτικὸν Ch., δυτικὸν Ox. 94 ἐτν. τὰ Theophanes p. 154 B. 95 εἴκοσι Ox. 96 Ῥωμαίους. « Omnino scribendum Πέρσας. » Ch. 97 Addidi καὶ. 98 γινόμενης Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(92) Ἐγὼν μεθ' αὐτοῦ κύνα ξηθόν. Καὶ τυφλόν, addit Cedrenus. Canis hujus mirandi mentionem etiam facit Zonaras.

(93) Κατὰ τὸ δυτικὸν μέρος. Scr. δυτικὸν. Cometa vero hic apparuit Justiniani imp. anno iv,

secundum Cedrenum: vel ut Zonaras vult, v; sed Procopius, cui fides hac in re potius est adhibenda, ad ejusdem annum xiii eum ponit. De bell. Pers. lib. ii.

illas condiciones invicem ineundas longe aliter se habentem. Inter hæc enim Samaritæ, quibus imperator, uti superius dictum est, infensus erat, ad Persas transfugæ (eorum autem numerabantur 1 millia), auxilia sua adversus Romanos Coadi regi obtulerunt; in se insuper recipientes Palæstinæ totius prodicionem Locorumque ibi sanctorum faciendam; in qua urbe diversorum regum recondita erant anathemata; ubi etiam auri et argenti vis maxima, lapillorumque pretiosorum infinita erat congeries. Hæc ubi audisset Persarum rex, illorum dictis fidem habens pacem confirmare detrectavit, arrepta etiam de aurifodinis occasiuncula, quæ Anastasii olim temporibus inventæ, exinde Romano cesserant imperio; cum prius montes isti juris Persici fuissent. Montes autem hi auriferi, Armeniæ Romanæ Persarmeniæque in 456 sinibus siti sunt: uti tradunt ii quibus hoc compertum est. Qui quidem montes magnam ferunt auri copiam: ex pluviis enim imbrisque cadentibus terra de montibus deorsum acta, auri quasi laminæ scaturiunt. Cæterum montes hosce antea temporis, æque a Persis ac Romanis, quidam cc auri libris conduxerunt. Ex quo vero in potestatem sacratissimi Anastasii devenerunt mercedem conductam exinde Romani soli perceperunt. Cæterum hinc pactis rumpendis oblata occasio.

In prodicionis vero, quam Samaritæ moliebantur, notitiam Romani hoc modo pervenerunt. Quinque enim ex illorum primariis viris (qui paulo post iter susceptum supradictæ prodicionis cum Coade Persa ineundæ causa, innotuerant), in reditu suo ex Perside comprehensi, coram militum in Oriente magistro adducti sunt; quos prodicionis agitæ ubi postulasset, confitentes habuit statim reos. Quæ vero de his acta sunt Justiniano imperatori legenda mittebantur.

Eodem tempore terræ motus ubique grassabatur; hominibus interim litanis ubique urbium vacantibus.

Eodem enim tempore Persarum rex legatum misit ad imperatorem Romanum; qui traditis literis et muneribus donatus dimissus est.

Sed interim imperator de Coadis Persarum regis prævaricatione 457 certior a Rufino patricio factus; Auxumitarum regem super his per sacras

A Περσικοῖς μέρεσιν, εὖρε τὸν βασιλεῦσα Περσῶν ἀναδύντα πρὸς τὰ δόξαντα μεταξὺ αὐτῶν ἐνεκεν τῆς εἰρήνης. Φημισθέντος γὰρ τούτου, ὡς τῶν Σαμαρειτῶν Ῥωμαίων ἀγανακτηθέντων ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ, ὡς προγέγραπται, φυγόντων καὶ ἀπελθόντων πρὸς Κωάδην, βασιλέα Περσῶν, ἀπὸ τῆς ἐαυτῶν χώρας Παλαιστίνης, καὶ ἐπαγγελαμένων αὐτῷ συμμαχεῖν· τὸ δὲ πλῆθος αὐτῶν ἦν χιλιάδες πεντήκοντα· ἐπηγγειλαντο δὲ τῷ Περσῶν βασιλεῖ προδιδόναι τὴν ἐαυτῶν χώραν, τὴν Παλαιστίνην πᾶσαν καὶ τοὺς ἁγίους τόπους, πόλιν ἔχουσαν διαφόρων βασιλέων χαρίσματα· χρυσοῦ τε γὰρ πλῆθος πολὺ καὶ λίθων τιμίων ἀναρίθμητος ποσότης· καὶ ἀκούσας ταῦτα ὁ βασιλεὺς Περσῶν, καὶ πεισθεὶς τοῖς παρ' αὐτῶν λεγομένοις, ἀνεδύ περὶ τὸ ποιῆσαι τὰ πάκτα. Ἀφορμὴν δὲ λαβὼν περὶ τῶν χρυσοφόρων τῶν εὐρεθέντων πρώην ἐπὶ Ἀναστασίου τοῦ βασιλέως, ὄντων ὑπὸ Ῥωμαίους· ἦν γὰρ πρώτην τὰ αὐτὰ ἔρη ὑπὸ τὴν Περσῶν πολιτείαν· τὰ δὲ χρυσοφόρα ἔρη ὑπάρχει μεταξὺ τῶν ὄρων Ἀρμενίων Ῥωμαίων καὶ Περσαρμενίων, ὡς^α εἰδότες λέγουσιν· ἅτινα ἔρη φέρουσι χρυσὸν πολὺν· ὅτε γὰρ βροχαὶ καὶ θυμφοὶ γίνονται, κατασφύεται ἡ γῆ τῶν αὐτῶν ὀρέων, λεπτίδας^β ἀναβλύζουσα χρυσοῦ· τὰ δὲ αὐτὰ ἔρη ἐμισθοῦντο τὸ πρότερόν τινες ἀπὸ Ῥωμαίων καὶ Περσῶν χρυσοῦ λίτρων διακοσίων· [193] ἐξ οὗ δὲ παρ-ελήφθησαν τὰ αὐτὰ ἔρη ὑπὸ τοῦ θεοτάτου Ἀναστασίου, Ῥωμαῖοι μόνον κομίζονται (94) τὴν θεοπισθεῖσαν συντέλειαν. Καὶ ἐκ τούτου ἐγένετο διαστροφή περὶ τὰ πάκτα.

C Ἡ δὲ τῶν Σαμαρειτῶν προδοσία ἐγνώσθη Ῥωμαίοις, ὡς τινων ἐξ αὐτῶν εὐπόρων συσχεθέντων ἐν τῇ ὑποστρέφειν αὐτοὺς ἀπὸ τῶν Περσικῶν μερῶν, καὶ γνωρισθέντων μετὰ τὸ ἀπελθεῖν αὐτοὺς πρὸς Κωάδην, βασιλέα Περσῶν, καὶ συντάξασθαι αὐτῷ ποιεῖν τὴν προδοσίαν τῆς ἰδίας χώρας, ὡς προεῖρηται· ἦσαν δὲ οἱ γνωρισθέντες Σαμαρεῖται ὀνόματα πέντε· καὶ συσχεθέντες ἀπηνέχθησαν πρὸς τὸν στρατηλάτην τῆς Ἀνατολῆς, καὶ ἐξητάσθησαν παρ' αὐτῷ, καὶ ὡμολόγησαν τὴν προδοσίαν ἣν ἐμελέτων. Τὰ δὲ πεπραγμένα αὐτῶν ἀνεγνώσθη (95) τῷ βασιλεῖ Ἰουστινιανῷ.

Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ χρόνῳ ἐγένοντο σεισμοὶ κατὰ τόπον, καὶ λιταῖς ἐσχόλαζον ἐν ἑκάστῃ πόλει.

D Τῷ δὲ αὐτῷ καιρῷ καὶ πρεσβευτῆς ἐπέμφθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως Περσῶν πρὸς τὸν βασιλέα Ῥωμαίων· καὶ ἐπιδοὺς ἃς ἐπεφέρετο σάκρας ἀπελύθη κομισάμενος ὄψρα.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Ῥωμαίων ἀκούσας παρὰ τοῦ πατριχοῦ Ρουφίνου τὴν παρὰ^α Κωάδου, [194] βασιλέως Περσῶν, παράδοσιν, ποιήσας θείας κλεῖσεις

VARIE LECTIONES.

^α ὡς. Adde ol. ^β λεπτιδας. Fort. λεπιδας. ^γ παρὰ fortasse expungendum.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(94) Ῥωμαῖοι μόνον κομίζονται, etc. Procopius rem aliter narrat, De bel. Pers. l. i, ubi reditus ex aurifodinis hisce non Romanorum, sed Persarum fuisse plane testatur.

(95) Τὰ δὲ πεπραγμένα αὐτῶν ἀνεγνώσθη, etc.

Τὰ πεπραγμένα sunt acta, vel decreta super causa qualibet in conventu agitata. Itaque paulo supra etiam habuimus, p. 171: Λαβὼν ὁ αὐτὸς βασιλεὺς τὰ πεπραγμένα ἐστρεψεν, etc.

κατέπεμψε πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Αὔσουμιτων· ὅστις ἡ βασιλεύς Ἰνδῶν συμβολὴν ποιήσας μετὰ τοῦ βασιλέως τῶν Ἀμεριτῶν Ἰνδῶν, κατὰ κράτος νικήσας παρέλαβε τὰ βασίλεια αὐτοῦ καὶ τὴν χώραν αὐτοῦ πᾶσαν, καὶ ἐποίησεν αὐτῷ αὐτοῦ βασιλέα τῶν Ἀμεριτῶν Ἰνδῶν ἐκ τοῦ ἰδίου γένους· Ἀγγάνην δὲ αὐτὸ εἶναι καὶ τὸ τῶν Ἀμεριτῶν Ἰνδῶν βασίλειον ὡς αὐτόν. Καὶ ἀποπλεύσας ὁ πρεσβευτὴς Ῥωμαίων ἐπὶ Ἀλεξάνδρειαν διὰ τοῦ Νεῖλου ποταμοῦ καὶ τῆς Ἰνδικῆς θαλάσσης κατέφθασε τὰ Ἰνδικὰ μέρη. Καὶ εἰσελθὼν παρὰ τῷ βασιλεῖ τῶν Ἰνδῶν, μετὰ χαρᾶς πολλῆς ἐξενίσθη ὁ βασιλεὺς Ἰνδῶν, ὅτι διὰ πολλῶν χρόνων ἤξιώθη⁹⁷ (96) μετὰ τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων κτῆσασθαι φίλαν. Ὡς δὲ ἐξηγήσατο ὁ αὐτὸς πρεσβευτὴς, ὅτε ἐδέξατο αὐτόν ὁ τῶν Ἰνδῶν βασιλεὺς, ὑφηγήσατο τὸ σχῆμα τῆς βασιλικῆς τῶν Ἰνδῶν καταστάσεως ὅτι γυμνὸς ὑπῆρχε καὶ κατὰ τοῦ ζώσματος εἰς τὰς φύας αὐτοῦ λινόχρυσά⁹⁸ ἱμάτια, κατὰ δὲ τῆς γαστρὸς καὶ τῶν ὤμων φορῶν σχιστάς⁹⁹ διὰ μαργαριτῶν (97) καὶ κλαβία¹⁰⁰ ἀνὰ πέντε, καὶ χρυσά (98) φέλλια [195] εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ, ἐν δὲ τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ λινόχρυσον φακίλιον (99) ἐσφενδονισμένον, ἔχον ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν σεπράς τεσσάρας, καὶ μανιάκιν χρυσοῦν ἐν τῷ τραχήλῳ αὐτοῦ, καὶ ἴστατο ὑπεράνω τεσσάρων ἐλεφάντων ἐχόντων ζυγὸν καὶ τροχὸς ὄ, καὶ ἐπάνω, ὡς ὄχημα ὑψηλὸν ἡμφιεσμένον χρυσεῖς πετάλοις, ὥσπερ ἐστὶ τὰ τῶν ἀρχόντων τῶν ἐπαρχιῶν ὀχήματα ἀργύρεα ἡμφιεσμένα. Καὶ ἴστατο ἐπάνω ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰνδῶν βαστάζων σκουτέριον μικρὸν κεχρυσωμένον καὶ δύο λαγκίδια καὶ αὐτὰ κεχρυσωμένα κατέχων ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ. Καὶ οὕτως ἴστατο πᾶσα ἡ σύγκλητος αὐτοῦ μεθ' ὀπλων καὶ αὐλοὶ ᾄδοντες μέλη μουσικά.

Καὶ εἰσενεχθεὶς ὁ πρεσβευτὴς Ῥωμαίων, κλίνας τὸ γόνυ προσεκύνησε· καὶ ἐκέλευεν ὁ βασιλεὺς Ἰνδῶν ἀναστῆναι με¹⁰¹ (1) καὶ ἀναχθῆναι πρὸς αὐτόν. Καὶ δεξιόμενος τὴν τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων σάκραν κατεφίλησε τὴν σφραγίδα. Δεξιόμενος δὲ καὶ τὰ δῶρα τὰ πεμφθέντα ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἐξεπλάγη. Αὐτὰς δὲ καὶ ἀναγνούς δι' ἑρμηνέως· τὰ γράμματα, εὖρε περιέχοντα ὥστε ὀπλίσσασθαι αὐτόν κατὰ Κωάδου¹⁰², βασιλέως Περσῶν, καὶ τὴν [196] πλησιάζουσιν αὐτῷ χώραν ἀπολέσαι καὶ τοῦ λοιποῦ μηκέτι συνάλλαγμα ποιῆσαι μετ' αὐτοῦ, ἀλλὰ δι' ἧς ὑπέταξε χώρας τῶν Ἀμεριτῶν Ἰνδῶν διὰ τοῦ Νεῖλου ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τὴν πραγματείαν ποιεῖσθαι. Καὶ

interpellavit. Regem hic Homeritarum Indorum, praelio cum eo commisso, penitus debellaverat; et regno ejus regioneque occupatis, regem ibi ex genere suo Anganem constituerat; eo quod Homeritarum Indorum etiam regnum jam sibi subiectum haberet. Ceterum legatus Romanorum, nave conscensa, Alexandriam versus cursum dirigit: Niloque flumine et mari Indico trajectis, Indorum ad regiones pervenit. Cujus ad ingressum, rex Indorum, summo ex gaudio, obstupuit: Diu (inquiens) est, quod societatem cum Romanis inveniendi me tenuit desiderium. Habitus autem regis Indici, pompaque sollemnis, in quibus legatum Romanum, uti ex ipsius ore didicimus, excepit erant hujusmodi. Nudus erat; a zona vero circa lumbos vestis linea auro intertexta demittebatur; ab humeris autem ad ventrem pendebat tunica soluta, margaritis et claneis, per quiniones distributis insignita: manibusque armillas aureas gestabat. Caput ejus pileo lineo, auro intertexto et contortuplicato, iv catenulas utrinque demittente, collum vero monili aureo orabantur. Currui vero insedebat alto, quatuor rotis suffulto, quatuorque elephantis tracto, qui petalis quatuor aureis (qualibus argenteis provinciarum praefecti utuntur), circumdabatur: 458 Huic insidens Indorum rex, scutum parvum deauratum, lanceolasque duas et ipsas deauratas, manibus gestabat. Stipatus autem erat a primoribus suis et ipsis similiter armatis, choroque ad tibias carmina musica modulante.

Introductus autem legatus Romanus, in genua procidens, regem veneratus est; sed me [dixit legatus] rex surgere jussit et propius accedere. Acceptis autem Romani imperatoris litteris, sigillum deosculatus est: donis etiam ab imperatore missis acceptis; scilicet obstupuit. Apertis deinde litteris imperatoriis, perque interpretem lectis, id imperatorem Romanum a se poscere intellexit, uti Coadem bello aggredere; disperditisque Persarum vicinis regionibus, commercia cum illis non amplius haberet, sed per Homeritarum quam sibi subjungaverat regionem, perque Nilum Aegyptum petens, Alexandriae potius mer-

VARIAE LECTIONES.

⁹⁷ ἤξιώθη Ox. ⁹⁸ λινόχρυσά Ch., Theophanes p. 207 A, λινὰ χρυσά Ox. ⁹⁹ σχιστάς. σχιστὰ Theophanes. ¹⁰⁰ κλαβία Ox. Scripsi κλαβία, quod potest etiam κλαυτα scribi. V. Theophanes l. c. ¹⁰¹ με. τε? ¹⁰² Κωάδου. Κωάδου; Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(96) Διὰ πολλῶν χρόνων ἤξιώθη, etc. Hæc Regis Indici verba sunt; verum εἰπὼν, aut quid simile deesse videtur.

(97) Φορῶν σχιστάς διὰ μαργαριτῶν. Puto legendum σχιστούς. Nam σχιστὸς χιτὼν erat tunica soluta ab humeris ad lumbos demissa, quam superne fibula connectebat. Hesychius: Σχιτὸς; [Lego. σχιστὸς] χιτὼν τις ποιεὺς γυναῖκες, κατὰ τὸ στήθος πόρπη συνεχόμενος. Jul. Poll. lib. vii, cap. 13: Ὁ δὲ σχιστὸς χιτὼν περόναις κατὰ τοὺς

ὤμους διήρτο· ἡ δὲ πόρπη κατὰ τὰ στήρνα ἐν-ἤρτατο.

(98) Καὶ χρυσά φέλλια. Scr. φέλλια.

(99) Λινόχρυσον φακίλιον, pro φακίλιον, uti et in proxime sequentibus, μανιάκιν pro μανιάκιον, secundum scribendi morem recentioribus usitatum. Est vero φακίλιον pilei genus vide Meurs. Glossar.

(1) Ἀναστῆναι με. Hæc legati ipsius verba esse videntur.

caturam exerceret. Sine mora igitur Indorum rex Elesboas, legati ipsius in conspectu, adversus Persas arma movet; premissisque quos sub se habuit Saracenis Indis, Persidem statim, Romanorum causa, invasit; simul regem Persarum per litteras monens, hostem uti sibi exspectaret Indorum regem, Romanorum partes agentem, Persicique quodcumque esset imperii devastantem. Succedentibus itaque ad hunc modum omnibus, Indorum rex legatum Romanum, 459 capite ejus prehenso, datoque ei pacis osculo, perquam honorifice dimisit; missis etiam imperatori Romano, per legatum Indorum, litteris regis et muneribus.

Eodem tempore supplex imperatorem suppliciter rogavit Theuderichus, Afrorum rex; patruelis sui de tyrannide conquestus. Quippe Maurusii cum Afris bello congredientes, bene multas eorum urbes occupaverant; quas inter Tripolis (uti illis vocatur), Leptoma, Sabatha et Byzacium fuere; sed et per x dierum itineris spatium e regionibus undique captivos abduxerunt. Theuderichus itaque, Afrorum rex, eos bello vicissim aggreditur, numero exercitu instructus, quem Gelimer ducebat: qui praelio cum Maurusis commisso, eos penitus profligavit. Ceterum fœdere deinde cum eis inito, belli socios eosdem sibi adjunxit, tyrannidemque capessens, in Gilderichum ipsum arma movit; Carthaginemque veniens, ipsum cum uxore liberisque comprehensum incarcerationi; primoribus interim regni de medio sublatis. Deinde Gelimer Justiniano imperatori, per legatum suum, munera mittit: de quibus ubi audivisset imperator, eis offensus est Gilderici scilicet Afrorum regis causa (de tyrannide enim in illum agitata jamjam rescierat): legatum vero omni cum opprobrio 460 dimisit. Quin et magistranium quoque Romam misit, qui regem Athalaricum, Alemeriaci filium, moneret; ne legatos a Gelimere

A εὐθέως ὁ βασιλεὺς Ἰνδῶν Ἐλεσβόας⁴³ (2) ἐπ' ὄψιν τοῦ πρέσβευτοῦ Ῥωμαίων ἐκίνησε πόλεμον κατὰ Περσῶν, προπέμψας; καὶ τὸς ὑπ' αὐτὸν⁴⁴ Ἰνδοὺς Σαρακηνοὺς, ἐπῆλθε τῇ Περσικῇ χώρῃ ὑπὲρ Ῥωμαίων, δηλώσας τῷ βασιλεὶ Περσῶν τοῦ δέξασθαι τὸν βασιλέα Ἰνδῶν πολεμοῦντα αὐτῷ καὶ ἐκπορθῆσαι πᾶσαν (3) τὴν ὑπ' αὐτοῦ βασιλευομένην γῆν. Καὶ πάντων οὕτως προδάντων ὁ βασιλεὺς Ἰνδῶν κρατήσας τὴν κεφαλὴν τοῦ πρέσβευτοῦ Ῥωμαίων, δεδοκῶς εἰρήνης φιλημα, ἀπέλυσεν ἐν πολλῇ θεραπείᾳ. Κατ' ἐπέμψε γάρ καὶ σάκρας διὰ Ἰνδοῦ πρέσβευτοῦ καὶ δῶρα τῷ βασιλεὶ Ῥωμαίων.

Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ χρόνῳ κατεπέμψθη δέσις παρὰ Γιλδερίχου⁴⁵ (4), ῥηγὸς τῶν Ἀφρων, ὡς τυραννήσαντος τοῦ ἰδίου ἐξαδέλφου κατ' αὐτοῦ, καὶ πόλεμον τῶν Μαυρουσίων κατὰ τῶν Ἀφρων [197] συμβαλόντων (5), παρέλαβον πολλὴν αὐτοῦ χώραν, ἐν οἷς παρελήφθη ἡ παρ' αὐτοῖς λεγομένη Τρίπολις, καὶ Λεπτωμὰ⁴⁶, καὶ Σαθαθὰ, καὶ τὸ⁴⁷ Βυζάκιν (6), εἰρημολογίσαντες ἐπὶ μονὰς δέκα. Καὶ ἐπεστράτευσεν κατ' αὐτῶν ὁ αὐτὸς ῥηγὸς τῶν Ἀφρων Γιλδερίχος πλῆθος ἔχων πολὺ σὺν στρατηγῷ ὀνόματι Γελίμερ· ὅστις συμβαλὼν μετὰ⁴⁸ Μαυρουσίων περιεγένετο κατὰ κράτος. Καὶ συνάψας φιλίαν μετ' αὐτῶν ἐλαβεν αὐτοῦ; εἰς συμμάχίαν, καὶ τυραννήσας εἰσῆλθε κατὰ τοῦ αὐτοῦ Γιλδερίχου ἐν Καρταγένῃ, καὶ συνέλαβεν αὐτὸν καὶ ἀποκλείσας⁴⁹ αὐτὸν ἐν οἴκῳ μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ, φονεύσας καὶ τοὺς συγγλητικούς. Καὶ ἐπέμψεν ὁ αὐτὸς Γελίμερ διὰ τοῦ ἰδίου πρέσβευτοῦ δῶρα τῷ βασιλεὶ Ἰουστινιανῷ· καὶ μηνυθέντων τῷ βασιλεὶ Ῥωμαίων ἡγανάκτησε κατ' αὐτῶν ἕνεκεν τοῦ ῥηγὸς τῶν Ἀφρων· ἦν γὰρ μαθὼν τὴν γενομένην τυραννίδα κατὰ Γιλδερίχου· καὶ ἀπέλυσεν αὐτοὺς μεθ' ὕδρας (7) πολλῆς. Καὶ ἐκπέμψας μαγιστριανὸν ἐν Ῥώμῃ πρὸς τὸν ῥηγὰ [198] Ἀθαλάριχον (8), ἔχοντον τοῦ Οὐαλεμεριακοῦ⁵⁰, δηλώσας αὐτῷ τοῦ μὴ δέξασθαι πρέσβευτὰς παρὰ Γελίμερ⁵¹

VARIE LECTIONES.

⁴³ Ἐλεσβόας. Ἐλεσβαῖς. Nonnosus Photii cod. 3, Theophanes p. 144 D. ⁴⁴ καὶ. Imo δέ. ⁴⁵ αὐτὸν Ch., αὐτῶν Ox. ⁴⁶ Θευδερίχου et infra Θευδερίχος, Ox. Γιλδερίχου et Γιλδερίχος Ch. ⁴⁷ Λεπτωμὰ. *Leptin magnam* dicit: monuit Ch. ⁴⁸ Σαθαθὰ. *Sabathra* Procopio et Ptolemæo: V. interpretes Antonini p. 61 ed. Wessel. ⁴⁹ Βυζάκιν Ch., Βιζάκιν Ox. ⁵⁰ κατὰ Ox. ⁵¹ ἀποκλείσαντες Ox., ἀποκλείσας Ch. ⁵² Οὐαλεμεριακοῦ scripsi repetitis proximis litteris. V. p. 64 C. Ἀλεμεριακοῦ Ox. ⁵³ Γελίμερ. Γελίμαρ Ox.

ED. CHILMEADI NOTE.

(2) Ὁ βασιλεὺς Ἰνδῶν Ἐλεσβόας. Supra Ἀνδᾶς D γόντες ἀπὸ προσώπου Ἰησοῦ τοῦ ληστοῦ υἱοῦ Ναυῆ. Nos sumus qui fugimus 'a facie Jesu prædonis Navæ. F. Procop. De bell. Vandal. lib. II.

(3) Καὶ ἐκπορθῆσαι πᾶσαν, etc. Ἀσύνταχτα sunt ista. Forte scribendum, ἐκπορθοῦντα.

(4) Κατεπέμψθη δέσις παρὰ Θευδερίχου. Scribendum Γιλδερίχου, uti ex sequentibus patet: vel potius Ἰνδερίχου, uti Procopius habet, De bell. Vandal. lib. I.

(5) Καὶ πόλεμον τῶν Μαυρουσίων κατὰ τῶν Ἀφρων συμβαλόντων. Quos auctor Afros vocat, Vandalii sunt; qui Africam hoc tempore in potestate sua habuerunt. Maurusii vero, qui et Mauri dicti sunt, ortum duxerunt a Phœnicibus illis, qui, Israelitico Palæstina invadente, sedibus propriis relictis, in Africam se contulerunt; ubi arce constructa columnas duas erexerunt, quibus lingua Phœnicia hæc inscripserunt. Ἡμεῖς ἐσμεν οἱ φυ-

(6) Λεπτωμὰ, καὶ Σαθαθὰ, καὶ τὸ Βυζάκιν. Scribo Βιζάκιν, ex Procopio, De Justin. ædif. lib. VI, ubi etiam Λεπτωμαγνάν, et Σαθαθράν inter Africæ urbes recenset; quas easdem esse puto cum nostri Λεπτωμὰ et Σαθαθὰ.

(7) Καὶ ἀπέλυσεν αὐτοὺς μεθ' ὕδρας. Forte legendum, αὐτὸν, ut legato, qui unicus erat, aptius conveniat.

(8) Πρὸς τὸν ῥηγὰ Ἀθαλάριχον. Procopius hunc vocat Ἀταλάριχον. Erat hic Theuderici (quem auctor noster supra Valemeriacum hic Alemeriacum, nescio qua causa, vocat), ex Amalasuentha filia nepos.

ἐκπεμπομένους πρὸς αὐτὸν, μήτε δὲ τὴν ὀνομασίαν αὐτοῦ εἰς ῥῆγα, διότι ἐστὶ τύραννος. Καὶ δεξάμενος τὰ ἐκπεμφθέντα γράμματα παρὰ τοῦ βασιλέως καὶ στοιχήσας, οὐκ ἐδέξατο πρεσβευτὰς παρὰ Γελίμερ τοῦ Ἀφρου.

Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ χρόνῳ ὁ αὐτὸς βασιλεὺς ἀγωνισασθαι βουλόμενος κατὰ Περσῶν διὰ γῆς τε καὶ θαλάσσης, ἐκπέμπει στράτευμα τοῦ φυλάξαι ἀτάραχον τὴν πολιτείαν Ῥωμαίων.

Τῷ δὲ αὐτῷ χρόνῳ δέησις κατεπέμφθη Ἑρραϊμῷ πατριάρχῃ παρὰ τῶν ἀπομεινάντων ἐν αἰχμαλωσίᾳ ὑπὸ Ἀλαμουνδάρου Σαρακηνοῦ, ὡς πικραῖς τιμωρίαις δεδέσθαι αὐτούς. Τινὰς γὰρ καὶ ἀπακεφάλισεν ἐξ αὐτῶν, φοβούμενος μήπως καὶ προσοσια εἰς αὐτῶν γένηται. Καὶ τινες προσπεσόντες αὐτῷ παρεκάλεισαν ὀλίγων ἡμερῶν ἔνδοσιν γενέσθαι αὐτοῖς πρὸς τὸ πέμψαι^α δέησιν ἐν τῇ Ῥωμαίων πολιτείᾳ τοῦ ἐκπεμφθῆναι χρήματα εἰς ἀνάρρυσιν αὐτῶν. Καὶ ταῦτα ἀκούσας Ἀλαμουνδάρου, χαίρων, φησὶ, παρεκλήθη· καὶ δεδωκὼς προθεσίαν ἡμερῶν ἐξήκοντα, ἀντιφωνήσαντος ὑπὲρ αὐτῶν Ταϊζάνου τοῦ ἀρχιφύλου Σαρακηνῶν, καὶ τῆς δεήσεως ἐκπεμφθείσης, ἀνεγνώσθη ἐν Ἀντιοχείᾳ, καὶ μετὰ δορυρίων πάντες εἰς τὰ λεγόμενα γασοφυλάκια ἐν ἐκάστῃ [199] ἐκκλησίᾳ καθ' ὃ ἡπόρει τις μετεδίδου. Ἐν οἷς πρῶτος κατανοχηθεὶς ὁ πατριάρχης σὺν τοῖς κληρικαῖς καὶ τοῖς ἀφρουσιν ἐξ οἰκείας προαιρέσεως μετέδωκαν. Καὶ ἀναγνωσθείσης τῆς δεήσεως, τῆς παρὰ τῶν αἰχμαλώτων πεμφθείσης, ἤτησε^β πᾶς ὁ δῆμος τοῦ ἀχθῆναι πᾶνθιμον· καὶ τοῦ πανόδημου ἀχθέντος καὶ τάπητος ἀπλωθέντος, ἕκαστος καθ' ὃ ἡπόρει ἐβρίπτεν ἐν τῷ τάπητι. Καὶ συναχθέντων πάντων καὶ ἐκπεμφθέντων ἀνεβρύσθησαν οἱ αἰχμάλωτοι.

Τῷ δὲ αὐτῷ χρόνῳ κατεπέμφθη ὁ μάγιστρος Ἑρμογένης ἐν τοῖς Ἀνατολικαῖς μέρεσιν ἕνεκεν τοῦ Περσικοῦ πολέμου· ἦν γὰρ ὁ βασιλεὺς Ῥωμαίων μαθὼν ὅτι στρατηλάτης Περσῶν Ἐξαρὰθ ὀνόματι μετὰ Περσικῆς βοηθείας, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ βάνδον βασιλικὸν (9); ὥρμησεν ἐπὶ τὰ Ῥωμαϊκά. Καὶ Ἀλαμουνδάρου δὲ, βασιλίσκος Σαρακηνῶν, μετὰ πολλῆς ἐνόπλου βοηθείας, διὰ τοῦ Κιρκησίου^γ ἔλθων (10) ἀνεφάνη εἰς Καλλίνικον, πόλιν τῆς Ὀσδρηνῆς^δ.

Καὶ γνοὺς ταῦτα Βελισάριος ὁ στρατηλάτης, ἀπελθὼν εἰς συμμαχίαν (11) τῶν δουκῶν μετὰ χιλιᾶδων ὀκτώ, ἐν οἷς εὐρέθη καὶ Ἀρέθας ὁ φύλαρχος μετὰ χιλιᾶδων πέντε. [200] Ὁρμήσαντες δὲ οἱ Πέρσαι μετὰ τῶν ἰδίων Σαρακηνῶν νυκτὸς κατεσκήνω-

missos omnino exciperet; sed nec regem eum, ut qui tyrannus esset appellaret. Cui etiam Athalarichus, acceptis ejus litteris et perfectis, morem gessit; nec Gelimeris Afri legatos excipere dignatus est.

Iisdem temporibus imperator Persas terra marique bello aggressurus, exercitum amisit, qui res interim imperii ubique praearet integras.

Eodem tempore, qui supererant in bello captorum ab Alamundaro Saraceno, supplices ad Ephraemium patriarcham referebant; utpote in quos Alamundarus graviter animadverterat: eorum enim nonnullis capita, cavens sibi a proditiionibus amputaverat. Caeteri procidentes ei ad pedes, paucorum dierum inducias sibi dari petebant, interim dum ad Romanos suos mittere poterant, qui pecunias sibi redimendis impetratum irrent. Exoratus Alamundarus (ut cui ista satis arderent), licentiam illis in LX dies concessit, expromissorem pro eis se praestante Taizane, Saracenorum archiphylo. Libellus itaque supplex Antiochiam delatus, ubi coram populo perfectus est, illacrymantes omnes, pro re quisque sua, singulas per ecclesias, in Gazophylacia stipem conjecerunt. Praebat 461 aliis, misertus eorum, patriarcha; qui cum clero suo, magistratibusque, pecunias libera manu impertivit. Quinetiam ubi captivorum libellum supplicem lectum andivisset populis Antiochenus, singulis id efflagitantibus; publicus populi universi conventus indictus est: ad diem itaque constitutum tapete explicato, symbolum suum quisque pro facultatum suarum ratione porrigebat. Collectis demum pecuniis, et Alamundaro transmissis, captivi liberati sunt.

Eodem tempore missus est in Orientem Hermogenes magister, belli Persici curam suscepturus. Quippe imperatori nuntiatum fuerat, Exarath, Persarum ducem, Persica manu simul et vexillo regio instructum, Romanas invasisse ditiones. Quin et Alamundarus, Saracenorum regulus, copiis quamplurimis instructus, Circesium praeteregressus, Callinicum ad usque, Osdroinae urbem pervenerat.

Certior autem de his factus Belisarius, octo cum millibus armatorum ducibus in suppetias exit: quos inter Arethas fuit phylarchus; cujus in exercitu quinque millia numerabantur. Egressi vero cum Saracenis suis per noctem Persae, juxta Gab-

VARIAE LECTIONES.

^α πέμψαι. πέμφας Ox. ^β ἤτησε Ch., αἴτησε Ox. ^γ Κιρκησίου. Κιρκισίου Ox. ^δ Ὀσδρηνῆς.

ED. CHILMEADI NOTAE.

(9) Ἐχων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ βάνδον βασιλικόν. Βάνδον vexillum est, ut eruditi ubique nos movent.

(10) Διὰ τοῦ Κιρκησίου ἔλθων. Κιρκισίον, scribit Procopius: erat autem castellum Romanorum mu-

nitissimum, in extremis finibus, altera Euphratis parte situm.

(11) Ἀπελθὼν εἰς συμμαχίαν. Forte legendum, ἀπὸ λθὼν ε. σ. · sensus enim aliter imperfectus est.

bulorum castellum, quod fluviolus præterfluebat, castra posuerunt; fossatoque ibi facto, murices ferreos undique ad oram ejus, magno satis intervallo, dispergebant, unico loco, per quem exirent **462** ipsi, vacuo relicto. Interim a tergo superveniens illis Sunica dux, iv millibus armatorum stipatus, in Persas quosdam incidit, qui villas circumjacentes deprædabantur: quos insecutos, eorum nonnullis occisioni traditis, ab aliis quos comprehendere jussit, consilia Persarum explorata habuit.

Romanorum autem militum magister, Hierapolim veniens, eductusque Persas intra Romanicæ fines castra posuisse; iv millibus militum stipatus, urbem Barbasissum ad Belisarium accessit; qui ibi una cum Stephano et Apschal exarchis et Simma duce, non procul a Persis, consederat. Quinetiam magister, Belisario (qui Sunicæ, quod Persas injussus adortus fuisset irascebatur), in causa fuit, ut in gratiam cum eo rediret; Persas simul omnes aggredi hortatus. Cæterum Persæ jam Saracenis suis vicum inter, quem Beselathon vocant et Batnas, quæque circumjacent urbes, medii a Romanis occupati, machinis, quas fabricarunt sibi, ligneis, perfossos Gabbulorum muros everterunt: tum vero irrupentes, obvios ibi quosque interfecerunt, vel captivos habuerunt. Quin et ex subito factis incursionibus, loca etiam alia occuparunt.

His auditis, Antiochenses in maritimam Syriam se recipiebant. Duces **463** interim Romani suos hortantur, in prælium se parent: ut qui, per nuntios a Persis missos, eos quoque pugnae aleam tentaturos intellexissent. Cæterum Persæ, abducta secum præda omni, noctu fugam capessunt. Quæ Belisarius et exarchi Romanorum ubi rescierunt, insecuti præterverterunt eos. Conversi itaque Persæ restiterunt; copiisque in ordinem coactis, ad ulteriorem Euphratis ripam juxta limites, castra posuerunt, quæ ad bellum referebant consilia inituri. Consimiliter etiam Romani duces, exercitum suum recolligentes, Persis in opposito steterunt, ordinatis ita agminibus, ut a tergo Euphrate

σαν πλησίον τοῦ κάστρου Γαββουλῶν, ἔχον παρακείμενον (12) καὶ μικρὸν ποταμὸν, καὶ ποιήσαντες ἐκεῖ φασσάτον ἐσκήρπισαν περὶ τοῦ φασσάτου τριβόλους σιδηροῦς (15) ἐπὶ πολὺ διάστημα, μίαν ἑαυτοῖς ἑάσαντες εἰσοδόν. Καὶ ἐλθόντος ὁπισθεν αὐτῶν Σουνίκα τοῦ δουκὸς μετὰ χιλιᾶδων τεσσάρων, καὶ εὐρηκῶς τινὰς ἐκ τῶν Περσῶν καὶ Σαρακηνῶν πραιδεύοντας τὰ παρακείμενα χωρία, καὶ καταδιώξας, ἐφένευσεν ἐξ αὐτῶν ὀλίγους, συλλαβόμενος καὶ τινὰς ἐξ αὐτῶν· οὐστίνας ἐξετάσας ^α ἔμαθε περὶ τῶν βεβουλευμένων.

Ὁ δὲ μάγιστρος Ῥωμαίων καταλαβὼν τὴν Τεράπολιν, καὶ μαθὼν ὅτι εἰς τὰ Ῥωμαϊκὰ ἐσκήνωσαν οἱ Πέρσαι, ἐξελθὼν πρὸς [201] Βελισάριον (14) πλησίον ὄντα τῶν Περσῶν μετὰ Στεφάνου καὶ Ἀψκαλ ἐξάρχων καὶ Σίμμα τοῦ δουκὸς μετὰ χιλιᾶδων τεσσάρων, ἐπὶ Βαρβαίσισσιν τὴν πόλιν ^{αα} καὶ ἀγανακτήσαντες Βελισαρίου κατὰ Σουνίκα, διότι αὐθεντήσας ἐπὶ τῇ Περσικῇ στρατῷ, καὶ φθάσαντος τοῦ μαγίστρου ἐποίησεν αὐτοῖς γενέσθαι φίλους, προτρεψάμενος ὁρμῆσαι κατὰ Περσῶν. Καὶ μετολαβηθέντων τῶν Περσῶν σὺν τοῖς Σαρακηνοῖς ἐπὶ τὴν κώμην τὴν λεγομένην Βεσελάθων, καὶ Βατνῶν, καὶ τῶν περὶ πόλεω, καὶ ποιήσαντες οἱ Πέρσαι διὰ ξύλων μηχανήματα καὶ διορύξαντες, ἔστρεψαν τὸ τεῖχος Γαββουλῶν, καὶ εἰσελθόντες ὅσους ἤθρυν ἐφένευσαν, ἐπαρόντες ^{αα} καὶ αἰχμηλώτους. Καὶ ἄλλους δὲ τόπους παρέλαβον ποιήσαντες αἰφνιδίους καταδρομὰς.

Οἱ δὲ Ἀντιοχείς ἀκούσαντες τὰ γενόμενα, ἔφυγον ἐπὶ τὴν πάραλον τῆς Συρίας. Τῶν δὲ στρατηγῶν Ῥωμαίων δηλωσάντων ἑαυτοῖς τοῦ ἐτοίμου ἔχειν συγκροῦσαι μετ' αὐτῶν· ἦν γὰρ δηλωθὲν ἐκ τῶν Περσῶν τὸν συναφθῆναι τὸν πόλεμον, καὶ παραλαβόντες πᾶσαν τὴν πραιδαν, νυκτὸς ἔφυγον· καὶ μαθὼν ταῦτα Βελισάριος καὶ οἱ ἐξάρχοι Ῥωμαίων, ἐπιδιώξαντες κατέλαβον αὐτοὺς· καὶ στραφέντες [202] οἱ Πέρσαι ἔστησαν, καὶ τάξαντες ἑαυτοὺς ἐσκήνωσαν ἐπὶ τὸ λίμιτον πέραν τοῦ Εὐφράτου βουλευόμενοι. Ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἐξάρχοι Ῥωμαίων στρατολογήσαντες ἔστησαν κατέναντι τῶν Περσῶν, κατὰ νότον αὐτῶν τάξαντες τὸν Εὐφράτην. Βελισαρίου ἐπιτρέψαντος τὰ πλοῖα παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ

VARIAE LECTIONES.

^{αα} ἐξετάσας Ch., ἐξατάσας Ox. ^{αα} Βαρβαίσισσιν τὴν πόλιν. Ἐ τοῦ Βαρβαίσισσος φρουρίου in hisce partibus meminit Procopius, De bell. Pers. lib. II, et de Justin. Edific. lib. II. Forte hoc castellum idem ait cum auctoris nostri Βαρβαίσισσιν urbicula. Ch. ^{αα} ἐπαρόντες Ox. Vid. ad Chron. p. 395 D.

ED. CHILMEADI NOTE.

(12) ἔχον παρακείμενον. Scr. ἔχοντος.

(15) Περὶ τοῦ φασσάτου τριβόλους σιδηροῦς. De Fossato supra diximus, ad lib. XII. Tribolus vero erat machina quædam figuræ triangularis, ex quatuor acutis clavis ferreis constans, ita compositis, ut quacunque projiceretur, erectam semper cuspidem unam haberet, atque hoc modo impedimento erat tum peditum, tum equitum incursionibus. Horum descriptionem accuratam habemus apud Procopium. Gothic. lib. III, his verbis: Οἱ δὲ τριβόλοι τοιοῦτοι εἰσὶν· σκολόπων τεττάρων ἰσχυρῶν μάλιστα τὰ ὀπίσθι πρὸς ἄλληλα ἐναρμωσάμενοι

D τριγώνου σχῆμα τὰς αὐτῶν εὐθείας πανταχόθεν ἐργάζονται· καὶ αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν ὅπου παρατύχη ῥίπτουσι. Ταύτη τε τῶν σκολόπων οἱ μὲν τρεῖς ἐς τὸ ἑάφοι ἰσχυρότατα ἐστῆκασι πάντες, ὁ δὲ λοιπὸς ἀνέχων μόνος, ἐμπόδιον ἀνδράσι τε καὶ ἵπποις ἔσσεσθαι γίγνεται. Ὅσακις δὲ τις τοῦτον δὴ κυλινθεῖ τὸν τριβόλον, ὁ μὲν τέως ἐκ τῶν σκολόπων τὴν εὐθὺ τοῦ ἀέρος ὁρθὴν κληρωσάμενος χώραν, ἐς τὸ ἰσοφὸς ἔσθηκεν· ἄλλος δὲ ἀντ' αὐτοῦ γιγνόμενος ἄνω, τοῖς ἐπιέναι βουλομένοις ἐμπόδιόν ἐστιν.

(14) Ἐξελθὼν πρὸς Βελισάριον. Forte legendum, ἐξήλθον.

ἐστάναι. Εἰς δὲ τὸ κατὰ μεσημβρίαν μέρος· ἐσκήνωσαν Ἀρέθας· μετὰ Δωροθέου καὶ Μίμαντος, ἐξάρχων Ἰσχυρῶν· εἰς δὲ τὸ ἀρχαίων Σουνίκας καὶ Σίμματος ἔχοντες στρατόν. Καὶ τῇ 18^ῃ τοῦ Ἀπριλλίου ἐν ἀγίῳ Σαββάτῳ τοῦ Πάσχα ἐγένετο ἡ συμβολὴ τοῦ πολέμου. Ὁρμησάντων γάρ τῶν Περσῶν κατὰ Σουνίκας καὶ Σίμματα, καὶ ἀντιστάντων ^α Ῥωμαίων, δόλῳ δίδωκαν ^β οἱ Πέρσαι νῦτα ἐπὶ τοὺς ἰδίους ἑαυτῶν. Καὶ ὅτ' ἐν γενόμενοι Πέρσαι, προσεσχηκότες ὅτι Ῥωμαῖοι κατὰ νῦτου ἔχουσι τὸν Εὐφράτην, ὁρμήσαντες σὺν τοῖς Σαρακηνοῖς συνέκρουσαν τὸν πόλεμον, καὶ πολλῶν πεισόντων ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, ἐν οἷς ἔπεσον ἀπὸ μὲν Περσῶν Ἀνδράκης, χιλιάρχος, καὶ Ναμάν, υἱὸς Ἀλαμουνδάρου, ἐκ δὲ Ῥωμαίων Σαρακηνῶν ἐλήφθη Ἀθρος· ὀνόματι δοῦξ· καὶ Στεφανάκιος δὲ πληγεὶς ἔπεσε. Τῆς γὰρ ἡμετέρας ^γ γενομένης (15), ὁ Ἀψκαλ εἰς μέσον [203] Περσῶν ὁρμήσας, καὶ τοῦ ἵππου αὐτοῦ πατήσαντος λεῖψανον, εἰς μέσον αὐτῶν ἀπώλετο· οἱ δὲ Φρύγες ἑωρακότες τὸν ἔξαρχον ἑαυτῶν πεισόντα καὶ τὸ βάνδον αὐτοῦ ὑπὸ Περσῶν συληφθέντα εἰς φυγὴν ἐτρέπησαν, σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ οἱ Σαρακηνοὶ Ῥωμαίων. Ἄλλοι δὲ ἐπέμειναν σὺν Ἀρέθᾳ μαχόμενοι. Ὑπέλαβον δὲ τινες ὅτι κατὰ προδοσίαν τῶν φυλάρχων αὐτῶν δίδωκαν νῦτα (16) φανεροὶ τῶν Σαρακηνῶν. Ἰσαυροὶ δὲ πλησίον αὐτῶν ἐστῶτες καὶ εἰδότες ^δ τοὺς Σαρακηνοὺς φεύγοντας, ἐβρόβαν ἑαυτοὺς ἐν τῷ Εὐφράτῃ, νομίζοντες περθεῖν. Βελισάριος δὲ ἑωρακὴς τὸ γεγνημένον, λαθὼν μετ' αὐτοῦ τὸ ἴδιον βάνδον ἀνῆλθεν ἐν πλοίῳ· καὶ περάσας τὸν Εὐφράτην ἦλθεν εἰς Καλλίνικον. Συνηκολούθησε δὲ αὐτῷ καὶ ὁ στρατὸς· αὐτοῦ· καὶ οἱ μὲν εἰς πλοῖα ἐμβάντες, οἱ δὲ μετὰ τῶν ἵππων ἐκκολυμβήσαι βουλόμενοι, ἐπλήρωσαν τὸν ποταμὸν λεῖψάνων. Σουνίκας δὲ καὶ Σίμματος ἐπέμειναν μετὰ Περσῶν μαχόμενοι· καὶ οἱ δύο ἔξαρχοι ἐπιμείναντες ^ε μετὰ τοῦ περιλειφθέντος στρατοῦ ἀποδάντες τῶν ἵππων περὶ τὴν μάχην ἐμάχοντο γενναίως, καὶ τακτικῶς χρησάμενοι πολλοὺς ἀπώλεσαν ἐκ τῶν Περσῶν. Οὐ συνεχώρησαν δὲ αὐτοῖς [204] καταδιώξαι τοὺς φεύγοντας, ἀλλὰ καὶ μεσολαβήσαντες τρεῖς ἐκ τῶν ἐξάρχων δύο μὲν ἐφόνευσαν, ἓνα δὲ ζῶντα συνέλαβον τῷ ὀνόματι Ἀμερδάχ, ἀνδρα πολεμικόν, τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ ἀγκῶνος τμηθεῖτης ὑπὸ Σουνίκας. Καὶ ἐπέμειναν μαχόμενοι μετὰ τοῦ ἰδίου στρατοῦ· καὶ ἐπιλαβομένης ἐσπέρας, τῶν Περσῶν διωχθέντων ἐπὶ μιλία δύο, οἱ ἔξαρχοι Ῥωμαίων σὺν τῷ στρατῷ εἰσῆλθον εἰς Καλλίνικον πόλιν. Καὶ τῇ ἐξῆς ἡμέρᾳ, ἡλίου ἀνατείλαντος, ἐξῆλθον ἀπὸ Καλλίνικου πόλεως, περάσαντες τὸν Εὐφράτην μετὰ τοῦ ἰδίου στρατοῦ καὶ τῶν πολιτῶν· καὶ ἐσκύλευσαν τὰ λεῖψανα τῶν Περσῶν. Καὶ μαθὼν πάντα τὰ γεγνημένα ἐν τῷ πο-

relicto (cujus ad ripas navigiorum stationem Belisarius constituerat), meridiem versus Arethas cum Dorotheo et Mamante, ducibus Isauris, castra poneret; a septentrione vero Sunicas et Simmas suum ducerent exercitum. Sabbato autem sancto Paschali, quod in Aprilis xix incidit, acies invicem committebantur. Persis igitur in Sunicam et Simmam irruentibus, Romani ubi restitissent, Persæ, per dolum terga dantes, ad suos recesserunt. Tum vero in unum redacti ubi advertissent Romanos Euphratem a tergo habere, Saracenis suis irruentes, manus rursus conseruerunt, pluribus utrinque prælio cadentibus: ex quibus erant a Persis Andrazes chiliarchus, Naaman, Alamundari filius; a Romanis vero Saracenis dux Abrus captus est, B Stephanacius 464 vero ex vulnere cecidit. Cæterum Apschal, exercitibus mistim pugnantis, in Persarum medium delatus, equo suo cadaver offendente deturbatus, in mediis hostibus periit. Phryges autem, ducis sui casum spectantes, vexillumque ejus a Persis ablatum, in fugam ipsi unaque Saraceni Romani sese dederunt: cæteri cum Aretha consistentes pugnarunt. Saracenorum vero plurimi quod in fugam se dederint, phylarchorum suorum proditiōibus deberi id, nonnulli suspicati sunt. Qui autem illis proxime astiterunt, Isauri, Saracenos videntes in fugam conversos, in Euphratem se conjecerunt, tranandi spe freti. Hæc vero ubi vidit Belisarius, arrepto vexillo suo, navem conscendit; trajectoque flumine, Callinicum accessit. Hunc secutus exercitus ejus; quorum nonnullis intempestive in navigia irruentibus, aliis vero equorum ope flumen trajicere frustra tentantibus, Euphrates cadaveribus impletus est. Interim Sunicas et Simmas, exarchi, Persis oppugnandis non destiterunt: quin equis etiam desilientes, exercituique superstiti sese immiscentes; pedes uterque fortiter dimicarunt: agminibusque perite ordinatis, complures Persarum disperdiderunt, nec eos Romanos fugientes ulterius insequi siverunt. Quinimo tres ipsorum quoque duces intercipientes, duos eorum interfecerunt; tertium vero, virum bellicosissimum, Amerdactum nomine, cui dextram cubito tenus præciderat Sunicas, D vivum comprehenderunt. Exarchi autem 465 Romani cum exercitu suo dimicantes perstiterunt; Persarum vestigiis insistentes ad milliaria duo: verum ingruente demum vespera, Callinicum urbem concesserunt. Luce autem proxima, solis sub ortum cum exercitu civibusque, ex urbe egressi sunt: Euphrateque trajecto, cadaveribus Persarum

VARIÆ LECTIONES.

^α ἀντιστάντων Ox. ^β δίδωκαν. V. p. seq. v. 7, supra p. 58 E. ^γ ἡμετέρας. Redit vocabulum p. 78 E.
^δ εἰδότες. Imo ἰδόντες. ^ε ἐπιμείναντες Ch., ἐπεμείναντες Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(15) Τῆς γὰρ ἡμετέρας γενομένης. Forte scribendum ἡμικρίας. Legimus enim ἡμικρία, pro ἀνάμικτα, et ἡμικρίας pro ἀναμικτας· atque hinc ἡμικρία, pro

ἀναμικτα, quod *Commixtionem*, sive *Confusionem* sonat, formari potest.

(16) Δέδωκαν νῦτα. Scr. ἔδωκαν.

exuvias detraxerunt. At vero magister, belli eventu auditō, imperatorem de eo per litteras certiore fecit. Justinianus autem imperator, litteris acceptis perfectisque, Tzitta, præsensis militiæ magistro, in Armenia degenti, per litteras imperat, in Orientem profectus, belli se socium ut adjungeret: qui et regiones Persicas occupavit; Armeniæque montibus superatis, ad Samosata pervenit. Quinetiam imperator Constantiolum expedit in Orientem; qui rerum in bello gestarum seriem certius exploraret. Hic itaque Antiochiam veniens, Romanorum exarchos versus inde ducit iter; rem omnem uti gesta fuerit, pro veritate ejus investigaturus.

Eodem tempore Julianus, prætorio præfectus, dignitate sua exutus est: et Joannes Cappadox in locum ejus successit.

Cæterum Persarum duces, copiis Persicis et Saracenicis instructi, Osdroenam invaserunt; castelloque ibi Abgersato (quod exstruxerat olim Abgarus, Osdroenorum urbis toparcha, muroque cinxerat latericio), incubantes fossatum duxerunt. Qui autem intra castellum ægebant, telis desuper **466** emissis, mille Persarum neci dederunt: spiculis vero demum deficientibus, fundis usi, vel sic etiam bene multos confecerunt. In angustias igitur Persæ redacti, varias capessunt machinas; suffossoque latericio castri muro, jamjam subinwaturi erant. Resciscientes autem qui de muro fuerunt Barbarorum cuniculos, de muro descendunt; Persasque, subitus irrepentes, gladiis conficiunt. Quod Persæ videntes, arrepta occasione, interim dum Romani suffossionibus tutandis toti incumbabant, scallis adhibitis murum per noctem aggressi sunt ingressique castrum occuparunt, cunctis e medio sublatis præter paucos, qui evadentes, quæ acciderant enarrabant. Tum vero Persæ, recedentes illinc regiones suas repetierunt.

De horum autem omnium veritate Constantiolum a magistro cæterisque ducibus edoctus, ad Byzantium redix, imperatori nuntiavit. Imperator autem de rebus priore prælio gestis a Constantiolo certior redditus, Belisarium magistratu abdicavit; Mundumque in ejus locum successit, militum in Oriente magistrum designavit. Mense autem Junio, duces Romani dum ad belli Persici prosecutionem sese pararent, Saracenorum regulus Alamundarus per litteras ab eis postulavit, ut ad se mitteretur Sergius quidam, diaconus, per quem pacis conditiones imperatori nuntiaret. Expeditus **467** itaque Sergius Romano imperatori litteras ab Alamundaro tradidit; quibus imperator acceptis, ab incepto suo de Persis aggrediendis nihilo desistebat minus. Quin Rufino quoque, quem legatum in Persidem

A λέμψι ὁ μάλιστα, ἐδήλωσε τῷ βασιλεῖ Ῥωμαίων. Καὶ ἐντυχὼν τοῖς γράμμασιν ὁ βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς, κελεύσας διὰ γραμμάτων Τζίττα (17) τῷ στρατηλάτῃ πραισέντου, ἐν Ἀρμενίᾳ διάγοντι, καταλαβεῖν τὴν Ἀνατολὴν πρὸς συμμαχίαν· ὅστις Τζίττας καὶ παρέλαβε. Παρελθὼν δὲ διὰ τῶν Ἀρμενίων ὁρίων εἰσῆλθεν εἰς Σαμόσατα· ἐκελεύσθη δὲ καὶ Κωνσταντινὸς καταλαβεῖν τὴν Ἀνατολὴν, γυνῶναι τὴν ἀλήθειαν τοῦ πολέμου. Καὶ καταλαβόντος αὐτοῦ Ἀντιόχειαν, ἐξώρμησε πρὸς τοὺς ἐξάρχους Ῥωμαίων, ὁρσιλῶν τὴν πᾶσαν [205] ἀλήθειαν μαθεῖν.

B Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ καιρῷ διεδέχθη Ἰουλιανὸς, ἐπαρχος πραιτωρίων, καὶ ἐγένετο ἀντὶ αὐτοῦ Ἰωάννης ὁ Καππάδοξ.

Ἐγνώσθη δὲ Ῥωμαίοις ὅτι ἐξάρχαι Περσῶν μετὰ Περσικῆς βοήθειας καὶ Σαρακηνῶν ἦλθαν ἐπὶ τὴν Ὀσδρονήν⁶⁶, φασσεύσαντες τὸ κάστρον τὸ λεγόμενον Ἀβγερασάτον, τὸ κτισθὲν ὑπὸ Ἀβγάρου, τοπάρχου τῆς Ὀσδρονῶν πόλεως· εἶχε δὲ παλαιὴν τεῖχος πλίνθινον. Οἱ δὲ ἐνδοθεν φύλακες βέλεσι κατατοξεύσαντες ἐθανάτωσαν ἐκ τῶν Περσῶν ἀνδρας χιλίους· καὶ ἀπορήσαντες βελῶν, σφενδόναις χρῆσάμενοι πολλοὺς ἐξ αὐτῶν ἐθανάτωσαν. Ὅθεν οἱ Πέρσαι στενοῦμενοι καὶ διαφόροις χρῆσάμενοι μηχαναῖς, ὀρύξαντες τὸ πλίνθινον τεῖχος τοῦ κάστρου ὑπεισήρχοντο⁶⁷. Γινόντες δὲ οἱ ἐκ τοῦ τεύχους τὴν γενομένην ὑπὸ Βαρδάρων διορυγὴν [imo διορυγὴν, sic infra], κατελθόντες ἐκ τοῦ τεύχους τοὺς ὑπεισερχομένους Πέρσαις· ἔριψαι κατανήλκισκον. Καὶ γινόντες οἱ Πέρσαι, ἐν τῷ ἀσχολεῖσθαι τοὺς στρατιώτας Ῥωμαίων εἰς τὴν διορυγὴν λαβόντες σκάλας προσήγγισαν τῷ τεύχει· νυκτός· καὶ εἰσελθόντες παρέλαβον τὸ κάστρον⁶⁸ καὶ πάντας ἀνέκλινον· τινὲς δὲ ἐκφυγεῖν δυναθέντες ἀπήγγειλαν τὰ γενόμενα· κακῶς δὲ οἱ Πέρσαι ἐξορμήσαντες ἀνεχώρησαν εἰς τὰ Περσικά.

C [206] Καὶ μαθὼν Κωνσταντινὸς τὰ συμβάντα παρὰ τοῦ μαγίστρου καὶ τῶν λοιπῶν ἐξάρχων ἐξώρμησεν ἐν Βυζαντίῳ, καὶ ἀνήγαγε τὰ συμβάντα τῷ βασιλεῖ. Ἀκηκοὺς δὲ παρὰ Κωνσταντινίου τὰ περὶ τῆς συμβολῆς τοῦ πολέμου, διεδέξατο μὲν Βελισάριον τῆς στρατηλασίας, προαγαγὼν δὲ Μοῦνδον ἐποίησεν αὐτὸν στρατηλάτην Ἀνατολῆς. Τῷ δὲ Ἰουνίῳ μηνὶ τῶν στρατηλατῶν Ῥωμαίων κατὰ Περσῶν εὐτρεπισόμενων, Ἀλαμούνδαρος ὁ τῶν Σαρακηνῶν βασιλίσκος γράψας Ῥωμαίοις διὰ Σέργιον τινα διάκονον ὥστε πεμφθῆναι αὐτὸν πρὸς αὐτὸν, ἵνα δι' αὐτοῦ μηνύσῃ τῷ βασιλεῖ Ῥωμαίων πάντα εἰρήνης. Καὶ Σεργίου καταπεμφθέντος πρὸς τὸν βασιλέα Ῥωμαίων μετὰ καὶ τῶν γραμμάτων τῶν ὑπὸ Ἀλαμουνδάρου πεμφθέντων, καὶ ἐντυχὼν τοῖς γράμμασιν ὁ αὐτὸς βασιλεὺς, οὐκ ἐπαύσατο ἐπιστρατεύειν κατὰ

VARIAE LECTIONES.

⁶⁶ Ὀσδρονήν Ox. et mox Ὀσδρονῶν. ⁶⁷ ὑπεισήρχοντο Ch., ὑπεισέρχοντο Ox. ⁶⁸ καστρὸν Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(17) Κελεύσας διὰ γραμμάτων Τζίττα. Forte scribendum ἐκέλευσε.

Περσῶν. Καὶ πέμψας 'Ρουφίνον ἐν Περσίδι πρεσβευτὴν, γράψας αὐτῷ τοῦ ἀγαπήσαι φίλιν· τιμὴ γάρ ἐστι καὶ δόξα ποιῆσαι τὰς δύο πολιτείας ἐν εἰρήνῃ διάγειν· εἰ δὲ μὴ τοῦτο ποιήσῃ, τὴν Περσικὴν γῆν δι' ἐμαυτοῦ καταλήψομαι.

Ἐν ταύτῃ δὲ κατεπέμφθη καὶ Σέργιος διάκονος πρὸς Ἀλαμούνδαρον βασιλεῖα μετὰ δώρων βασιλικῶν. Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ χρόνῳ κατεπέμφθησαν δῶρα παρὰ τοῦ βασιλέως 'Ρωμαίων τῷ βασιλεῖ Περσῶν· ὁμοίως δὲ καὶ ἡ Αὐγούστα ⁶⁹ κατέπεμψε τῇ βασιλίσσῃ Περσῶν [207], τῇ οὖσα αὐτοῦ ἀδελφῇ. Καὶ καταλαβόντες 'Ρουφίνος καὶ Στρατήγιος τὴν Ἐδεσηνῶν πόλιν ἐμήνυσαν Κωάδῃ, βασιλεῖ Περσῶν. Καὶ ἀνεβάλετο τοῦ δέξασθαι αὐτοὺς, οἳ ἦν πέμψας κατὰ 'Ρωμαίων λαθραίως ⁷⁰.

Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ χρόνῳ καὶ ἐμπρησμός ἐγένετο ἐν Ἀντιοχείᾳ· τινὲς γάρ ὑψώσαντες κηρούς ἐν τῷ θεάτρῳ, καὶ τοῦ κηροῦ στάξαντες ἐπάνω τῶν ὕλων, ὑψήσαν τὰ ξύλα (18)· καὶ συνδρομῆς γενομένης ἐσθίεσθαι.

Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ χρόνῳ κατεπέμφθη εἰς τὰ Ἀνατολικά Δηموσθένης, ἐπιφερόμενος καὶ χρήματα οὐκ ὀλίγα εἰς τὸ εὐτρεπίσαι κατὰ πόλιν ἀπόθετα σίτου ἕνεκεν τῆς μετὰ ⁷¹ Περσῶν συμβολῆς· καὶ καταλαβόντες αὐτοῦ Ἀντιόχειαν ἐξῆλθεν ἐπὶ τὴν Ὀσδροηνήν ⁷².

Κατεπέμφθησαν δὲ Σάκραι ἐν ταῖς πόλεσιν, ὥστε τοὺς μὴ κοινωνούντας ταῖς ἀγλαῖς Ἐκκλησίαις ἐν ἐξορίαις καταπέμπεσθαι, ὡς προφασίζομένους τοῦ ὀνομάζεσθαι τὴν σύνοδον Χαλκηδόνος τῶν ἑξακοσίων τριάκοντα. Καὶ γενομένης ταραχῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ, ὠρμησαν οἱ δῆμοι ἐν τῷ ἐπισκοπείῳ (19) λιθοβολοῦντες καὶ φωνὰς ὀδύριστικὰς κατακράζοντες. Καὶ ἐξελθόντες οἱ παραμένοντες ἐν τῷ [208] πατριαρχείῳ ἅμα τῷ κόμητι τῆς Ἀνατολῆς, βέλεσι καὶ λίθοις ἀντιστάντες ⁷³ πολλοὺς τῶν στασιαζόντων ἀνέκλον. Τὰ δὲ πραχθέντα ἀνηνέχθη τῷ βασιλεῖ· καὶ ἐκέλευσε τιμωρηθῆναι πολλοὺς.

Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ χρόνῳ καὶ μήνους κατεπέμφθη παρὰ Ἑρμογένους ἕνεκεν τῆς συμβολῆς τοῦ πολέμου 'Ρωμαίων τε καὶ Περσῶν. Στρατηγοὶ γὰρ Περσῶν καταδραμόντες μετὰ βοηθείας χιλιῶν ἐξ, ὡς ὀφείλοντες παραλαβεῖν Μαρτυρόπολιν· ἦσαν γὰρ σκηνώσαντες εἰς τὰ μέρη Ἀμιλῆς παρὰ τῷ λεγομένῳ Νυμφίῳ ποταμῷ. Ἀντικαταστάντες δὲ 'Ρωμαῖοι Πέρσαις οὐκ ἐδυνήθησαν τρέψαι αὐτούς. Καὶ δευτέραν σύγκρουσιν συμβαλόντες, καὶ τρακτάτῳ φυγῆς χρησάμενοι 'Ρωμαῖοι, ἐδόκουν φεύγειν. Οἱ δὲ Πέρσαι καταδραμόντες, νομίσαντες αὐτοὺς διώκεσθαι, ἔλυσαν τὰ ἑαυτῶν τάγματα· στραφέντες δὲ 'Ρωμαῖοι

A miserat, per litteras innuebat, concordiam efficere studeret : Gloriosum (dicens) hoc est et laude dignum, si rebus publicis duabus pacem præstare poteris. Sin hoc aversabitur Persa, in regiones ejus ipse descendam.

Porro Sergius etiam diaconus, eodem tempore Alamundaro missus, munera ei imperatoria detulit : quo tempore etiam imperator Romanorum regi Persarum, sicut et reginæ sorori ejus Augusta, munera transmiserunt. Cæterum Rufinus et Strategius Edessam venientes adventum suum Coadi Persarum regi notum fecerunt. Hic vero eorum admissionem comperendinavit : quippe qui adversum Romanos exercitum clanculo expediverat.

B Eisdem temporibus incendium Antiochiæ contigit : in theatro enim cereis a quodam accensis, et alicubi in ligna desuper stillantibus, ligna conflagrabant ; sed concurrente statim populo ignis exstinguebatur.

Eodem tempore in Orientem missus est Demosthenes, vim auri magnam apportans, unde singulas per urbes repositoria frumento in bellum Persicum instrueret. Iter itaque ejus per Antiochiam instituens, Osdroenam pervenit.

468 Porro etiam Sacræ per urbes emittebantur, id exigentes, uti sanctorum Ecclesiarum a communione qui abstinerent exterminarentur ; quippe qui subtrahebant sese, prætexentes sibi synodum Chalcedonensem dcxxx episcoporum, quam nec nominari voluerunt. Obortus inde Antiochiæ tumultus, irruentibus in episcopium popelli turbis, saxa etiam vibrantibus et convicia evomentibus. Una autem exeuntes, cum Orientis comite, qui in patriarchanibus ædibus commorabantur, turbamque telis et saxis impetentes, seditiosorum quamplurimos e medio sustulerunt. Quæ ubi imperatori delata fuerant, a plurimis seditiosorum pœnas exegit.

Eodem tempore prælii alius Persas inter Romanosque commissi relatio ab Hermogene [Constantinopolim] missa est. Persarum enim duces, sex armatorum millibus instructi, imminabant, quasi Martyropolim adorturi : castra enim in regione Amidensi, juxta Nymphium fluvium, posuerant, Romani itaque in eos moventes, Persas primo impetu propellere non potuerunt : iterato autem congressu, fugam ipsi simulantes, terga dederunt ; quos, tanquam in fugam actos, confertim Persæ insecuti, ordines suos solvebant. Tum vero convertentes sese Romani, duo Persarum millia exci-

VARIE LECTIONES.

⁶⁹ Αὐγούστα Ox. ⁷⁰ λαθραίων Ox. ⁷¹ μετὰ. κατὰ Ox. V. ad p. 68 B. ⁷² Ὀσδροϊνήν Ox. ⁷³ ἀνδιστάντες Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(18) Ὑψήσαν τὰ ξύλα. Scr. ὑψήσαντο, sive ὑψήφατο.

(19) Ἐν τῷ ἐπισκοπείῳ. Ἐπισκοπεῖον dictum est episcopi palatium ; quod in proxime sequen-

tibus πατριαρχεῖον etiam vocatur ; scilicet quia episcopus Antiochenus etiam Patriarchæ titulo insignitus erat.

derunt, exarchorum nonnullis etiam manu captis : quos, ablatis eorum vexillis, captivos habuerunt. Cæteri vero qui fugam capessabant, Nymphium fluvium tranaturi, vestigia eorum prementibus Romanis, fluctibus obruti sunt. Cæterum Romani Martyropolim victores repetierunt : dux autem Romanorum, una cum primoribus urbis egressus, spolia cadaveribus detraxit, exarchis Persarum custodiæ traditis.

Eodem tempore Dorotheus, militum in Armenia magister, bellica Romanorum manu instructus, Persas aggressus est : superiorque factus, Persarmenios Persasque devictos pessime tractavit. Sed et castella quoque Persarum plurima cepit : in quibus erat unum munitissimum ; ad quod, in monte situm, ascensus patebat unicus, et singulari homini tantum pervius ; per quem castellani descendebant aquas de flumine præterfluente hausturi. Persarum quoque mercatores, quicquid mercatores lucrifecerant sibi, id omne in hoc castello, tanquam in loco munitissimo reposuerant. Quod ubi Dorotheo nuntiatum est, castellum obsidione cinxit, ascensu illo angusto per custodes intercluso. Obsessi itaque Persæ inediis exhausti, salutis cautione sub iuramenti fide illis concessa castellum dederunt. Imperator autem Justinianus, a Dorotheo per litteras certior factus de repertis in castello thesauris, Narsetem cubicularium, qui eos deportandos curaret expedit ; cui advenienti quæcunque in castello recondebantur tradita sunt omnia.

Duces autem Persarum, quæ acciderant, regi suo deferebant : qui numero exercitu emissso, ducebatur insuper imperavit, ne Persidem repeterent. 470. unquam, nisi castellum illud prius recuperassent. Martyropolim itaque prope accedentes, locum appetebant : castelloque incubantes, quod poterant armis, aut cuniculis, experti sunt, scalas etiam fabricantes, muroque adhibentes. Quin demum quoque turrim excelsam, ex lignis fabricatam, excitabant : sed frustra hæc omnia ; ex obsessis enim erat quidam, mechanica etiam artis peritus, qui Persarum technis contra technas opponendo, turrim excelsiorem intus exstruxerat. Interim vero, dum e turribus utrique suis se invicem impetebant, Persæ quidem foris, intus autem Romani, ex machina quadam emissæ est columna, quæ adversam turrim funditus subvertens, ruina etiam Persarum quamplurimos oppressit. Cæteri igitur, ubi quod factum est vidissent et viribus etiam ipsi fracti ; audientes præterea Zittam, Romanorum ducem, castellanis suppetias advenire, recesserunt inde

Α ἔκοψαν ἐκ τῶν Περσῶν χιλιάδας δύο, χειρὶ λαβόντες καὶ τινὰς ἐξάρχους αὐτῶν αἰχμαλώτους, ἀφελάμενοι ἐξ αὐτῶν καὶ βάνδα. Τῶν δὲ λοιπῶν ἐκφευγόντων ἐκπερᾶν τὸν Νυμφίον ποταμὸν ἐν τοῖς ῥεύμασι τοῦ ποταμοῦ ἀπώλοντο διωκόμενοι. Ῥωμαῖοι δὲ ὑπέστρεψαν εἰς Μαρτυρόπολιν. Ὁ δὲ δοῦξ Ῥωμαίων σὺν τοῖς κητορσιν ἐξελθὼν ἐσκόλευσε τὰ λείψανα τῶν Περσῶν, τοὺς ἐξάρχους αὐτῶν ἐν φρουρᾷ ἀποθέμενοι.

Β Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ [209] χρόνῳ καὶ Δωρόθεος ὁ τῆς Ἀρμενίας στρατηλάτης ἔχων Ῥωμαϊκὴν χεῖρα πολεμικὴν ὥρμησε κατὰ Περσῶν· καὶ περιγεγόμενος ἀπώλεσε Περσαρμενίους καὶ Πέρσας, πικρῶς αὐτοῖς χρυσάμενος. Παρέλαθε δὲ καὶ πολλὰ καστέλλια Περσικά· ἐν οἷς παρέλαθε καστέλλιον ὀχυρὸν κείμενον ἐπάνω ὄρους, μίαν ὁδὸν ἔχον μονοπατίου, ὅθεν κατιόντες οἱ ἐκεῖσε ὁδρεύοντες ἐκ τοῦ παραρρέοντος ποταμοῦ. Οἱ δὲ πραγματευταὶ τῶν Περσῶν πάντα ὅσα ἐπεφέροντο ἐν τῇ πραγματείᾳ ἐκεῖσε ἀπατίθουν, ὡς ἀσφαλούς τοῦ τόπου ὄντος. Καὶ μηνυθὲν τῷ αὐτῷ Δωροθέῳ (20), παρεφύσευσεν τῷ κάστρῳ (21) φυλάκων τὴν ὁδοὸν αὐτοῦ· καὶ λιμώξαντες οἱ ἐνδοθὲν Πέρσαι, ὄρκους πεισθέντες προέδωκαν. Καὶ καταπεμφθείσης μηνύσεως ὑπὸ Δωροθέου τῷ βασιλεῖ Ἰουστινιανῷ περὶ τῶν εὐρεθέντων ἐν τῷ καστέλλῳ, ἐπέπεμψε Νάρσην κουβικουλάριον ἑπὶ τῷ παραλαβεῖν τὰ ἀποκείμενα ἐν τῷ καστέλλῳ. Καὶ κατελθόντος Νάρσου παρέδωκαν πάντα.

Γ Οἱ δὲ ἑσχατοὶ Περσῶν ἀνήγαγον τὰ γινόμενα τῷ αὐτῷ βασιλεῖ [210] καὶ ἐκπεμφθέντος πληθους στρατοῦ Περσικοῦ, ἤλθον πλησίον Μαρτυρουπόλεως· ἦν γὰρ λαβόντες ἀπόκρισιν ὑπὸ τοῦ αὐτῶν βασιλέως μὴ ὑποστρεφᾶν ἐν Περσίᾳ, ἕως οὗ τὸ αὐτὸ καστέλλιον ἀντιπαραλάβωσι. Καὶ ἐπιστάντες τῷ τόπῳ, παρεκάθισαν πολεμοῦντες καὶ κατόρυσσοντες κλιμακὰς τε ποιοῦντες καὶ τῷ τείχει ἐπανορθοῦντες. Ὑστερον δὲ πύργον ὑψηλὸν διὰ ξύλων μηχανησάμενοι οὐδὲν ἡδυνήθησαν ὠφελεῖσθαι· ἦν γὰρ ἐκεῖσε φασευθεὶς ἀνὴρ σοφὸς, ὅστις ἀντιμηχανησάμενος ταῖς τῶν Περσῶν ἐπιβουλαῖς, ποιήσας ἔσωθεν ὑψηλότερον πύργον, καὶ τῶν Περσῶν ἐκ τοῦ πύργου ἔξωθεν μαχομένων, τῶν δὲ Ῥωμαίων ἔσωθεν ἐκ τοῦ πύργου ἀντιμαχομένων, κίων ἀπελύθη ὑπὸ μηχανήματος καὶ πάντα κατέστρεψεν ἕως ἐδάφους, καὶ Πέρσας δὲ πολλοὺς συναπώλεσεν. Ὡς οὖν εἶδον τὸ γεγονός οἱ λοιποὶ Πέρσαι, φθειρόμενοι καὶ ἀκηχότες ὡς Ζίττα στρατηλάτου Ῥωμαίων καταρχομένου πρὸς βοήθειαν τῶν ὄντων ἐν τῷ καστέλλῳ, ἀνεχώρησαν οἱ αὐτοὶ Πέρσαι, φοβούμενοι μήπως καὶ κυκλευθῶσιν. Ἀκούσας

VARIAE LECTIONES.

ἡ ἐπέπεμψε Ἀρσὴν κουβικουλάριον. • Ita habet cod. ms. Forte tamen legendum, ἐπέπεμψε Νάρσην x. Narses enim eunuchus et cubicularius, καὶ τῶν βασιλικῶν χρημάτων ταμίης, et quæstor regius erat : teste Procopio, De bell. Goth. lib. II. > Ch. αὐτῶν. αὐτῷ Ox. πλῆθος Ch., πλῆθος Ox. ἦν, pro ἦσαν est et p. 56 B. κατόρυσσοντες Ch., κατόρυσσαντες Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(20) Καὶ μηνυθὲν τῷ αὐτῷ Δωροθέῳ. Forte scribendum καὶ τούτου μηνυθέντος τῷ αὐτῷ Δ.

(21) Παρεφύσευσεν τῷ κάστρῳ. Scr. παρεφύσευσεν.

[211] δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς διεκώλυσε τοὺς αὐτοῦ πρεσβευτὰς τοῦ εἰσελθεῖν ἐν Περσίδι· ἀρχὴν δὲ αὐτοῦ μηνύσας, ἀλλ' ἔμειναν εἰς τὰ Ῥωμαϊκὰ (22) σὺν τοῖς δούροις.

Ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς κατέπαμψεν ἐν πάσαις ταῖς πόλεσι νόμους ἐνεκεν τῶν δικαζομένων περὶ τῶν παρεχομένων δαπανημάτων ἐν ταῖς διαγνώσεσιν, ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν παρεχομένων⁷⁹ σπαρτούλων (23), θεσπίσας (u) μηδένα τολμᾶν λαμβάνειν περαιτέρω τῆς παρ' αὐτοῦ τυπωθείσης ποσότητος. Ἐν δὲ τῇ Ἀντιοχείᾳ πόλει ἐν τίτλοις σανίδων ἐπεγράφη δι' Ἑλληνικῶν γραμμάτων. Ἐν ταύτῃ δὲ καὶ τὸ θέατρον (24) τῆς πόλεως ἐξηρατίσθη.

Τῇ δὲ ὀγδόῃ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς ὁ βασιλεὺς Περσῶν Κωάδης, ἀκηχὼς τὰ συμβάντα Πέρσαις κακὰ ὑπὸ Ῥωμαίων, καὶ αἰφνιδίον παρεθεὶς τὰ δεξιὰ μέρη, καὶ ἀγαγὼν τὸν δεύτερον αὐτοῦ υἱὸν Χοσδρόην, ἀνηγόρευσε βασιλεῖα, ἐπιθεὶς αὐτῷ στέφανον τῇ κορυφῇ· καὶ ἀβρώστησας ἡμέρας πέντε ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς Κωάδης τελευτᾷ, ὃν ἐνιαυτῶν πρ' καὶ μὴν τριῶν· ἐβασίλευσε δὲ ἔτη μγ' καὶ μῆνας δύο.

Ὅτε δὲ [212] ἀνηγορεύθη βασιλεὺς Περσῶν Χοσδρόης, ἐδήλωσε τοῖς πρεσβευταῖς Ῥωμαίων διὰ Πέρσου μαγιστρίανου εἰσελθεῖν ἐν τοῖς Περσικοῖς καὶ ποιῆσαι εἰρήνης πάκτα μεταξὺ Ῥωμαίων τε καὶ Περσῶν· τῶν δὲ πρεσβευτῶν Ῥωμαίων μὴ ἀνασχέθωντων εἰσελθεῖν εἰς τὰ Περσικὰ ὄλγα καλεύσεως βασιλικῆς, ἀπολογούμενοι, ὅδ' τολμᾶμεν τὰ πρὸς ὑμᾶς καταφθάσαι, καὶ γνοὺς ταῦτα ὁ Περσῶν βασιλεὺς, γράψας ἐπιστολὴν ἐπέμψεν πρὸς τὸν βασιλεῖα Ἰουστινιανὸν, αὐτῶν ἐπιτραπῆναι⁸⁰ τοὺς πρεσβευτὰς Ῥωμαίων εἰσελθεῖν ἐν Περσίδι καὶ πάκτα ποιῆσαι. Καὶ γράψας φιλικὴν ἐπιστολὴν ὁ βασιλεὺς Περσῶν, ἀπέστειλε διὰ Ἑρμογένους μαγίστρου· ἦντινα μὴνυσιν δεξάμενος ὁ βασιλεὺς Ῥωμαίων ἀντιγράψαν, ἡμεῖς οὐκ ἐπιτρέπομεν τοῖς ἡμετέροις πρεσβευταῖς πρὸς ὑμᾶς καταλαθεῖν· οὕτε γὰρ ἐπιστάμεθα σε βασιλεῖα Περσῶν.

Καὶ αὐτῷ τῷ χρόνῳ ὁ βασιλεὺς Περσῶν τοὺς δυνάστας ἐν τῇ αὐτοῦ πολιτείᾳ Μανιχαίους ἐκέλευσε θρησκείαν ὡς βούλονται. Οἱ δὲ μάγοι⁸¹ Περσῶν, λυπηθέντες ἐπὶ τῷ συμβάντι, βουλευσάμενοι μετὰ τῶν συγχλητικῶν ἐβουλήθησαν ἐκβαλεῖν αὐτὸν τῆς βασι-

A meluentes sibi ne ab hostibus circumdarentur. Da his autem certior factus Justinianus imperator, legatis suis edixit, ne ante in Persidem profisciscerentur, quam secundo hoc illis innueret ipse, sed cum muneribus suis intra fines Romanos sese continerent.

Idem imperator, in gratiam eorum qui in jus vocati sunt, leges quæ sumptibus in dijudicationes litium faciendis, modum præscriberent, singulas imperii per urbes emisit. Consimiliter quoque de sportulis solvendis edicto cavit, ne quis ultra dimensum suum, legibus sibi præfinitum sumere⁴⁷¹ auderet. Edictum vero hoc Antiocheni, Græcis inscriptum litteris, in tabularum titulos relatum habuerunt. Eodem etiam tempore urbis theatro nomen impositum est.

Mensis autem Septembris viii Coades, Persarum rex, quæ Persis suis a Romanis obvenerant, cladi- bus auditis, de repente paralyti dextra corporis parte correptus est. Convocato itaque ad se Chosroe, filio suo secundo genito, diademateque capiti ejus imposito, regem eum renuntiavit. Quinto autem post die quam decubuerat Coades, Persarum rex, diem suum obiit, cum vixisset annos lxxxiii et menses iii, regnasset vero annos xliiii mensesque ii.

Chosroes vero Persarum rex factus, Romanorum legatos per Magistrum Persam monet, uti in Persidem venirent, de pace Romanos inter Persasque ineunda agendi causa. Legati vero Romani, quorum id arbitrii non erat, pro libitu suo Persidem petere, Persarum regi renuntiantes, mandatum imperatoris causati sunt. Quod Persarum rex ubi rescierat, imperatorem Justinianum per litteras, quas magistro Hermogeni deferendas tradidit, amicitia plenam, adhortabatur, legatis suis impedimento ne esset, quominus in Persidem venirent, pacis fœdera percussuri. Quibus litteris acceptis, imperator Persarum regi rescripsit, hunc in modum: **472** Legatos nostros ad te venire non permittimus: nec enim Persarum regem te agnoscimus.

Per id tempus Persarum rex Manichæis, per id imperium ejus degentibus, hæresim suam indulgebat: quod non ferentes in eo magi, cum proceribus regni consilium inierunt, regem imperio suo deturbandi, fratremque in locum ejus suffi-

VARIE LECTIONES.

⁷⁹ σπορτούλων Ox. ⁸⁰ ἐπιτραπῆσαι Ox. ⁸¹ τῶν Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(22) Ἄλλ' ἔμειναν εἰς τὰ Ῥωμαϊκὰ. Forte scribendum ἀλλὰ μένειν.

(23) Περὶ τῶν παρεχομένων σπορτούλων. De sportulis Romanorum non est quod hic aliquid

dicamus; auctoris nostri *sportulæ* erant præmium a clientibus advocatis suis dari solitum.

(24) Τ' αὐτῷ δὲ καὶ τὸ θέατρον, etc. Quid hæc sibi velint hoc in loco, non video.

HODII NOTÆ.

(u) Θεσπίσας. Forte designatur *Novella* 82, c. 7, duæ data est aliquot annis post tempus ab auctore designatum, videl. Apione Cos. Cæterum et alia fuit

ante super re eadem Constitutio, quæ *ibid.* et in *Institut.* l. iv, tit. 6, § 24, memoratur, sed quæ jam deperdita.

ciendi : hoc ubi intellexisset Persarum rex, fratri suo caput amputavit ; et magis etiam, quique sceleris consili fuerunt proceribus neci traditis, inducias per tres menses imperatori Romano per litteras ultro concessit. Imperator vero magistro rescribens jussit, obsidibus invicem datis acceptisque, trium mensium inducias acciperent. Quin legatos quoque, Strategium et Rufinum, Byzantium revocavit.

Isdem temporibus Hunni Sabiri, portis Caspiis trajectis, in ditiones Romanas irruerunt, regiones undique, Armeniam usque deprædantes. Quin et longe lateque excurrentes, per Euphratesiam quoque, Ciliciam secundam et Cyresticam grassati sunt. Quo audito, imperator Romanus Rufinum patricium in Orientem expeditit exploratum an a Persarum rege adversus Romanos missi fuerant, necne. Profectus itaque Rufinus, cumque Persarum rege per litteras de his agens, omnino hujus præter 473 consilium advenisse Hunnos, compertum habuit. Protinus igitur Dorotheo, militum in Armenia magistro, per litteras innuit, Hunnos aggredieretur : quod Hunni ubi intellexissent, abducta secum præda omni, per quam ingressi sunt, eadem via revertuntur. Cæterum insecutus eos Dorotheus magister militum, detractum illis prædæ non minus reportavit.

Contigit autem per id tempus, indict. x, tumultum Constantinopoli (perniciosis nescio quibus dæmoniis eum promoventibus), concitari. Eudæmon enim, urbis præfectus, factionis utriusque seditiosos quosdam incarcerationis habuit; multisque examini subjectis, septem præcipue eorum cædium patratarum rei depressi sunt. E quibus quatuor capite plecti, tres vero patibulo affligi decrevit. Per urbem itaque omnem ubi in pompa circumducti fuissent, sinu trajecto, in ulteriore ripa morti traduntur. Quorum qui suspendio adjudicati sunt duo, effractis patibulis, in terram delapsi sunt; ex quibus unus Venetæ, alter Præsinæ fuerat factionis. Quo viso, circumfusa turba imperatori protinus omnia fausta precari. Exeuntes autem, qui de his acceperant, prope sanctum Cononem degentes monachi, eorum qui patibulo destinati sunt duos vivos adhuc, humi jacentes invenerunt. Hos monachi, ad mare inde deductos, navigioque impositos Sancti Laurentii ad asylum deportarunt. Certior autem de his factus præfectus, armatam eo manum expeditit quæ fontes ibi arcte custodiret. Tertio autem post die

Α λείας καὶ ποιῆσαι ἀντ' αὐτοῦ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ· καὶ γνοὺς ταῦτα ὁ βασιλεὺς Περσῶν, τὸν μὲν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἀπεκεφάλισε, συγκλητικούς δὲ καὶ μάγους φρονέουσας γράφει τῷ βασιλεῖ Ῥωμαίων ἐπιστολὴν περιέχουσαν τριῶν μηνῶν ἔνδοσιν πολέμου. Καὶ ἀντ' ἐγράψεν [215] ὁ Ῥωμαίων βασιλεὺς τῷ μαγίστρῳ τοῦ δέξασθαι τὴν τῶν τριῶν μηνῶν ἔνδοσιν καὶ δοῦναι ὁμήρους καὶ λαβεῖν ἀπὸ Περσῶν, κελεύσας Στρατηγὴν καὶ Ῥουφίνῳ τοῖς πρεσβευταῖς ἀνελθεῖν ἐν Βυζαντίῳ.

Καὶ αὐτῷ τῷ χρόνῳ Οὐννοὶ Σάθῃρες (25) περάσσαντες διὰ τῶν Κασπίων πυλῶν ἀνεφάνησαν ἐν τοῖς Ῥωμαϊκοῖς μέρεσι, πραιθεύοντες ἐπὶ τὴν Ἀρμενίαν χώραν· καὶ ἀπλώσαντες ἑαυτοὺς κατέσχον ἕως τῆς Εὐφρατῆσιος καὶ τῆς δευτέρας Κιλικίας καὶ τῶν Β Κυρηναίων ** (26). Καὶ γνοὺς τοῦτο ὁ βασιλεὺς Ῥωμαίων, μεταστειλάμενος τὸν πατρίκιον Ῥουφίνον ἐκέλευσεν αὐτὸν ἐξελθεῖν ἐπὶ τὰ Ἀνατολικὰ μέρη καὶ μαθεῖν εἰ ἀπὸ τοῦ βασιλέως Περσῶν ἦλθον κατὰ Ῥωμαίων. Καὶ ἐξελθὼν Ῥουφίνος καὶ μηνύσας τῷ βασιλεῖ Περσῶν, εὗρεν ὅτι οὐ κατὰ γνώμην τοῦ βασιλέως Περσῶν οἱ αὐτοὶ Οὐννοὶ παρῆλθον· καὶ γράψας Δωροθέῳ τῷ στρατηλάτῃ Ἀρμενίας ἐπέλασσαι κατὰ τῶν αὐτῶν Οὐννων, καὶ ἀκούσαντες οἱ Οὐννοὶ, λαθόντες τὴν πρᾶξιν πᾶσαν ὑπέστρεψαν δι' ὧν ἐπανῆλθον τόπων. Καὶ καταδιώξας αὐτοὺς ὁ στρατηλάτης Δωρόθεος ἀφελίαν παρ' αὐτῶν οὐκ ὀλίγην πρᾶξιν.

Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ χρόνῳ τῆς δεκάτης Ἰνδικτιῶνος συνέβη ὑπὸ τινων ἀλαστόρων δαιμόνων πρόφασιν γενέσθαι ταραχῆς ἐν Βυζαντίῳ, [214] Ῥυδαίμονος ἐπαρχοῦ πόλεως ὄντος καὶ ἔχοντος ἀτάκτους ἐν φρουρᾷ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, καὶ ἐξετάσαντος ** διάφορα πρόσωπα εὗρεν ἐξ αὐτῶν ὀνόματα ἐπὶ αἰτίους φόνων· καὶ ψηφισάμενος τῶν μὲν τεσσάρων καρατόμησιν, τῶν δὲ τριῶν ἀνασκολοπισμόν. Καὶ περιβωμισθέντων ** αὐτῶν (27) ἀνὰ πᾶσαν τὴν πόλιν καὶ περὶ τῶν αὐτῶν, καὶ τῶν μὲν κρεμασθέντων, ἐξέπεσαν δύο τῶν ὕλων ραγέντων, ἐνδὸς μὲν Βενέτου, καὶ ἐτέρου Πρασίνου. Καὶ ἑωρακὺς ὁ περιεστὺς λαὸς τὸ συμβᾶν εὐφάνησαν ** τὸν βασιλέα. Ἀκηχότες δὲ οἱ πλησίον τοῦ ἁγίου Κόνωνος μοναχοὶ καὶ ἐπελθόντες, εὗρον ἐκ τῶν κρεμασθέντων δύο ζῶντας· κειμένους εἰς τὸ ἔδαφος. Καὶ καταγαγόντες αὐτοὺς πλησίον θαλάσσης, καὶ ἐμβάλλοντες ἐν πλοίῳ, ἐπεμψαν αὐτοὺς ἐν τῷ ἁγίῳ Λαυρεντίῳ ἐν ἀσύλοις ** τόποις. Καὶ γνοὺς ταῦτα ὁ τῆς πόλεως ἐπαρχος, πέμψας στρατιωτικὴν βοήθειαν ἐφύλαττεν αὐτοὺς ἐκεῖσθε ὄντας. Καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἤχθη τὸ ἱπποδρόμιον τὸ ὀνομαζόμενον τῶν εἰδῶν· εἰδοὶ δὲ ὀνομάζονται, διότι (28) πάντας τοὺς προκόπτοντας ἐν ταῖς στρα-

VARIAE LECTIONES.

** Κυρηναίων Οἱ. ** ἐξετάσαντες Οἱ. ** περιβωμισθέντων. V. Ch. adnot. ad p. ed. Bonn. 436 ff. ** ἐφηνήσαν Οἱ. ** ἀσύλοις Ch., ἀσύλοις Οἱ.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(25) Οὐννοὶ Σάθῃρες. Σάθειροι Procopio, Agathis, aliis vocantur.

(26) Καὶ τῶν Κυρηναίων. Scribendum Κυρήναιων, uti supra monuimus ad lib. xiii.

(27) Καὶ περιβωμισθέντων αὐτῶν. Scr. περιτομ-

πυθέντων, uti de hoc vocabulo supra monuimus.

(28) Εἰδοὶ δὲ ὀνομάζονται, διότι, etc. Quam suaviter hic ineptit auctor. Quin et socios hac in re habet Jo. Tzetzem, Græculum illum nugacissimum

τείαις ὁ βασιλεὺς Ῥωμαίων ἐν ἀριστοειπνοῖς [215] A
τρέφει ἐν τῷ αὐτοῦ παλατίῳ, χαριζόμενος ἐκάστῳ
τὰ τοῦ πριμικηράτου (29). Τοῦ δὲ ἱπποδρομίου ἀγο-
μένου τῇ τρεῖσκαίδεκάτῃ τοῦ Ἰανουαρίου⁸⁷ (30) μη-
νός, τὰ ἀμφότερα μέρη παρεκάλουν τὸν βασιλεῖα φιλ-
ανθρωπευθῆναι. Ἐπέμεινον δὲ κράζοντες ἕως τοῦ ἐλ-
κοστοῦ δευτέρου βαθίου, καὶ ἀποκρίσεως οὐκ ἤξιώθη-
σαν. Τοῦ δὲ διαβόλου ἐμβαλόντος αὐτοῖς λογισμὸν
πονηρὸν, ἔκραζον πρὸς ἀλλήλους. Φιλανθρώπων
Πρασίνων καὶ Βενέτων πολλὰ τὰ ἔτη! Καὶ τοῦ ἱππι-
κοῦ ἀπολύσαντες κατήλθον τὰ πλήθη φιλιάσαντα,
δεδωκότες ἑαυτοῖς μανδᾶτα ἐκ τοῦ λέγειν Νίκα (31),
διὰ τὸ μὴ ἀναμιγῆναι αὐτοῖς στρατιώτας ἢ ἐξουσί-
τορας· καὶ οὕτως εἰσέλαυνον⁸⁸. Βραδείας δὲ γενομέ-
νης ὥρας ἦλθον ἐν τῷ πραιτωρίῳ τοῦ ἐπάρχου τῆς
πόλεως, αἰτούντες ἀποκρισιν περὶ τῶν προφύγων⁸⁹ B
τῶν ὄντων ἐν τῷ ἁγίῳ Λαυρεντίῳ. Καὶ μὴ τυχόντες
ἀποκρίσεως ὤψησαν πῦρ ἐν τῷ αὐτῷ πραιτωρίῳ.
ἐκαύθη δὲ τὸ πραιτώριον καὶ ἡ χαλκὴ⁹⁰ τοῦ παλα-
τίου (32) ἕως τῶν σχολῶν καὶ ἡ Μεγάλῃ ἐκκλησία
[216] καὶ ὁ δημόσιος ἐμβολός· καὶ ἐπέμεινε ὁ δῆμος
εἰσελαύνων ἀτάκτως. Καὶ πρῶτας γενομένης, τοῦ βα-
σιλέως κελεύσαντος ἀγθῆναι ἱπποδρόμιον, καὶ χρε-
μασθέντος τοῦ ἐξ ἔθους βήλου, ὤψησαν πάλιν οἱ αὐ-
τοὶ δημόται ἐν τῇ ἀναβάθρᾳ τοῦ ἱππικοῦ· καὶ ἐκαύθη
μέρος καὶ τοῦ δημοσίου ἐμβόλου ἕως τοῦ Ζευξίππου.
Καὶ ἐξελθόντες οἱ περὶ Μοῦνδον καὶ Κωνσταντιόλον
καὶ Βασιλίδην μετὰ βοηθείας κατὰ κέλυσιν τοῦ βα-
σιλέως, βουλόμενοι κατασιγῆσαι τὰ στασιάζοντα πλή-
θη· κατέκραζε γὰρ τὸ πλήθος Ἰωάννου τοῦ ἐπίκλην
Καππαδόκος καὶ Τριβουνιανῷ τοῦ Κοιμιστωρός καὶ
τοῦ ἐπάρχου τῆς πόλεως Εὐδαίμονος· καὶ ταῦτα παρ'
αὐτῶν ἀκηχότες οἱ ἐκπαμφθέντες συγχελητικοὶ ἀν-
ήγαγον τῷ βασιλεῖ· καὶ εὐθέως διεδέχθησαν τῆς
ἀρχῆς ὃ τε Ἰωάννης καὶ Τριβουνιανὸς καὶ Εὐδαίμων.
Καὶ ἐξελθόντος Βελισαρίου μετὰ πλήθους Γοθικοῦ,
καὶ συμβολῆς γενομένης, πολλοὶ ἐκ τῶν δημοτῶν
κατεσφάγησαν. Θυμῶν δὲ τὸ πλήθος καὶ ἐν ἄλλοις
τόποις ἐβάλον πῦρ καὶ τινας ἀτάκτως ἐρόνευσον. Τῇ
δὲ ὀκτωκαιδεκάτῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἀνῆλθεν ὁ βασι-
λεὺς ἐν τῷ ἱππικῷ βαστάζων τὸ ἅγιον μεγαλεῖον (33).
καὶ μαθόντες οἱ ὅχλοι ἀνῆλθον, καὶ προσεφώνησεν
αὐτοῖς μεθ' ὅρκων μανδᾶτα· καὶ πολλοὶ μὲν τοῦ δή-
μου [217] ἔκραζον αὐτὸν βασιλεῖα, ἕτεροι δὲ ἐστασία-

certamina equestria, Idum vocata, celebrata sunt.
Idus autem 474 dictae sunt eo quod ad supremum
in militia sua gradum provectos quoscunque
imperator Romanus in palatio conviviis excipit,
primicerii etiam dignitate singulis concessa.
Januarii autem xiii, inter circensia, utraque factio
imperatorem, propitius ut esset, obtestata est.
Exclamantes autem perstiterunt, ad usque xvi
certamen finitum; nec responsione interim digni
habiti sunt. Verum diabolo scelestos animorum
impetus illis suggerente, sibi ipsis acclamabant
invicem: Prasinorum et Venetorum misericordium
plurimi sint anni. Finitis autem circensibus, con-
spiratione invicem facta, descendunt turbæ; vo-
ceque, Vinea, pro tessera data, ne quis forte mi-
litum, aut excubitorum se illis immisceret, per
urbem in hunc modum discursitarunt. Cumque
jam serum diei esset, in praefecti urbis praetorium
irruentes, eum de profugis ad Sanctum Lauren-
tium postulant. Sed responsum ab eo nullum fe-
rentes, praetorio flammam injiciunt, quod una cum
chalca scholas ad usque, magna insuper ecclesia,
porticuque publica conflagravit, seditiosis adhuc
sursum omnia ac deorsum ferentibus. Luce au-
tem sequente imperator circensia agi jussit; pro-
que more suspenso velo, seditiosis interim hip-
podromi gradibus ignem injicientibus, porticus
publica, usque ad Zeuxippum; in cineres versa
est. (Exclamavit 475 autem turba adversus
Joannem Cappadocem, Tribonianum, quaestorem,
praefectumque urbis Eudæmonem. Quod ubi audie-
sent, qui jussu imperatoris cum armata manu ad
tumultuantem populum coercentem egressi fue-
rant, Mundus, Constantiolus et Basilides rem
imperatorii detulerunt. Itaque e vestigio Joannes,
Tribonianus et Eudæmon, dignitatibus quisque
suis abdicati sunt. Egressus autem Belisarius, Go-
thica manu stipatus, seditiosos adortus est, pluri-
mis eorum occisis. Sed in furorē acta plebs,
ædificiis passim ignes injiciebat, nonnullis etiam
per fas et nefas interfectis. Die autem xviii, ejus-
dem mensis, imperator ingressus est sacrosan-
ctum manu sua gestans Evangelii codicem. popel-
lumque, qui hoc rescierat, concursitantem, dictis

VARIAE LECTIONES.

⁸⁷ Ἰανουαρίου OX. ⁸⁸ εἰσέλαυνον OX. ⁸⁹ προφύγων. Fort. προσφύγων. Conf. p. 79 D, 83 D.
⁹⁰ χαλκὴ OX.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

simul et confidentissimum (uti recte monet doctiss.
Is. Casaubonus) et Balsamonem etiam. Certe mira
est Latinarum rerum inperitia, qua scriptores
Græci, præsertim recentiores laborarunt; uti cui-
que observare obvium est.

(29) Τὰ τοῦ πριμικηράτου. Πριμικηρίος dictus
est, cujusque ordinis primus, cujus scilicet nomen
loco primo in tabulis ceratis scriptum erat. Inde
πριμικηράτος apud Nostros, *Primicerius*, sive
primatus, uti supra notavimus ad lib. xiv.

(30) Τῇ τρεῖσκαίδεκάτῃ τοῦ Ἰανουαρίου. Scrib.
τρεῖσκαίδεκάτῃ.

(31) Ἐκ τοῦ λέγειν, *Nika*. De victoriorum se-
ditione hac, quæ ἡ τοῦ *Nika* στάσις vocata est, a

D vocabulo scilicet hoc a seditiosis, pro tessera, sibi
invicem dato, abunde Procopius, De bell. Pers.
lib. i. et ex eo Evagrius, lib. iv, cap. 13.

(32) Καὶ ἡ χαλκὴ τοῦ παλατίου. Chalca hæc Re-
giæ vestibulum erat, sic dictum, quod tegulis
æreis et inauratis tectum erat. Hujus descrip-
tionem accuratam habes apud Procop. De Justin.
Ædif. lib. i.

(33) Βαστάζων τὸ ἅγιον μεγαλεῖον. Ita etiam pag.
ultima habemus Εὐτυχίου τοῦ πατριάρχου κατέχον-
τος τὸ ἅγιον μεγαλεῖον. Quod Noster μεγαλεῖον.
Chr. Alex. auctor vocat τὸ Εὐαγγέλιον, sacrosan-
ctum Evangelii codicem.

et fide sua interposita, demulcere studebat. Magna itaque turbæ pars ipsum dicebant imperatorem: tumultuantes autem alii Hypatium poscebant: quem etiam arreptum, in Constantini forum deduxerunt; sublimique in gradibus locatum, insignibus imperatoriis, ex palatio ablatis, torqueque aureo ipsum ornarunt. Sed etiam, ornatu indutum imperatorio, quem ex palatio maturantes exportaverant, in circum deduxerunt, sede eum imperatoria collocaturi. Hypatius itaque qui recessisse imperatorem rescierat, throno ejus occupato, imperium sidenter suscepit.

476 Cæterum Mundus, Constantiolus et Belisarius, quique procerum alii cum armata manu in procinctu stabant, clam circum ingressi, sedis imperatoris a parte posteriore delinuerunt: cum interim Narses cubicularius et spatharius, Venetæ factionis nonnullos imperatoris in partes pecuniarum interventu perduxerat. Nonnulli itaque seditiosorum exclamantes, Justinianum urbi reddi imperatorem deposcebant. Divisa itaque turba se invicem impetebat. Militum vero magistri cum satellitio interim suo armato circum intrantes, ad utrumque ejus ingressum turbam excindere cœperunt, hos gladiis, illos spiculis petentes. Belisarius autem clam egressus, Hypatium, Pompeiumque prehensos ad imperatorem Justinianum perduxit: cui ad pedes procidentes, factique excusationem aggredientes: Tandem, inquit, domine, imperii tui hostes, nec nullo adeo labore in theatrum coegimus. Quibus imperator: Bene fecistis, inquit; sed si eos dictis vestris audientes habuistis, quare non hoc fecistis prius quam urbs tota flammis absumeretur? Tum vero spatharii, imperatore jubente, Hypatium et Pompeium in carcerem cogeant: ubi postridie interfecti sunt, cadaveraque eorum in mare deturbata. Ceciderunt autem in **477** circo hoc tempore xxxv circiter hominum millia. Porro imperator suam de seditiosis victoriam tyrannorumque occisionem, per imperium universum notam fecit. Quin et vastata ignibus ædificia de integro excitare cœcepit, horrendi etiam et aquarum cisternis prope palatium extructis, ut, ubi res postularet, repositoria hæc haberet.

Eodem tempore Rufinus, mandatis imperatoriis acceptis, Persidem profectus est pacem cum Persis ineundi causa.

Eodem etiam tempore Indorum legatus cum muneribus Constantinopolim missus est; quo tempore etiam Joannes Cappadox prætorio præfectus factus est.

Eodem tempore stellarum discursus, a vespera ad auroram usque, horrendi apparuerunt; quos qui conspexerunt, atoniti omnes, nil tale antea unquam vidisse se, affirmarunt.

A ζον, κράζοντες Ὑπάτιον. Καὶ λαβόντες οἱ δῆμοι τὸν αὐτὸν Ὑπάτιον ἀπήγαγον αὐτὸν ἐν τῷ λεγομένῳ φόρῳ Κωνσταντινίου· καὶ στήσαντες αὐτὸν ἐν ὕψει τοὺς βαθμοὺς καὶ ἀφειλάμενοι ἐκ τοῦ παλατίου σίγνα καὶ μανιάνιον χρυσοῦν, περιέθηκαν αὐτῷ ἐν τῇ κεφαλῇ. Καὶ λαβόντες αὐτὸν ἀπήγαγον ἐν τῷ ἱππικῷ, βουλόμενοι ἀναγάγει αὐτὸν ἐν τῷ βασιλικῷ καθίσματι. Ἔσπευδε γὰρ τὸ πλῆθος φορεσίαν βασιλικὴν ἐκδᾶν αὐτῷ ἐκ τοῦ παλατίου· ἦν γὰρ μαθὼν ὁ Ὑπάτιος ὅτι ὁ βασιλεὺς ἀνεχώρησε· καὶ καθεσθὲς ἐν τῷ καθίσματι μετὰ θράσους ἐτυράννει.

B Ἀνελθόντων δὲ διὰ τοῦ καθίσματος ἐπισθεν Μούνδου καὶ Κωνσταντιοῦ καὶ Βελισαρίου καὶ ἄλλων συγκλητικῶν καὶ βοηθείας ἐνόησαν, λαθραίως ἐξελθὼν Ναρσῆς κουβικουλάριος καὶ σπαθᾶριος ὑπέκλειψεν τινὰς τοὺς⁹¹ τοῦ Βενέτου μέρους, ρογεύσας αὐτοὺς χρήματα. Καὶ στασιάζαντές τινες ἐκ τοῦ πλῆθους ἔκραζον Ἰουστινιανὸν βασιλέα τῇ πόλει· διγυνοῦσαν δὲ τὸ πλῆθος ὤρμησαν κατ' ἄλλήλων. Τῶν δὲ στρατηλάτῶν εἰσελθόντων μετὰ βοηθείας ἐν τῷ ἱπποδρομίῳ, ἐξ ἀμφοτέρων τῶν εἰσόδων ἤρξαντο κόπτειν τὰ πλήθη· καὶ ἄλλοι μὲν ἐτόξευον, ἑτέροι δὲ κατέσφαζον. Κρουσθὲ δὲ ἐξελθὼν Βελισάριος τὸν μὲν Ὑπάτιον καὶ Πομπήτιον χειρὶ συνέλαβετο, καὶ εἰσήγαγεν αὐτοὺς τῷ βασιλεῖ Ἰουστινιανῷ. [218] Καὶ προσέειπεν ὑπὸ τοῖς πόδας τοῦ αὐτοῦ βασιλέως ἀπολογούμενοι καὶ λέγοντες· Δέσποτα, πολλὸς ἡμῖν κόπος ἐγένετο ὥστε συναγαγεῖν τοὺς ἐχθροὺς τοῦ κράτους ὑμῶν ἐν τῷ ἱπποδρομίῳ. Καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς εἶπε⁹²· Καλῶς μὲν πεποιθήκατε· εἰ δὲ ἐπειθόντο⁹³ ὑμῖν προστατοῦσι, διὰ τί μὴ τοῦτο ἐποιήσατε⁹⁴ πρὸ τοῦ καυθῆναι πᾶσαν τὴν πόλιν; Καὶ ἐπιτραπέντες οἱ σπαθᾶριοι ὑπὸ τοῦ βασιλέως παρέλαβον καὶ ἀπέκλεισαν Ὑπάτιον καὶ Πομπήτιον. Οἱ δὲ ἐν τῷ ἱπποδρομίῳ σφαγέντες ἦσαν χιλιάδες τριάκοντα πέντε μικρῷ πλέον ἢ ἑλασσον. Καὶ τῇ ἐπαύριον ἐσφάγησαν Ὑπάτιος καὶ Πομπήτιος, καὶ ἐβρίβησαν τὰ λείψανα αὐτῶν ἐν θαλάσσῃ. Ὁ δὲ αὐτοῦ βασιλεὺς ἐσήμανε τὴν αὐτοῦ νίκην ἐν πάσαις ταῖς πόλεσι καὶ τὴν ἀναίρεσιν τῶν τυράννων, ἐπιβαλλόμενος κτίζειν τοὺς καυθέντας⁹⁵ τόπους. Ἐκτίσε δὲ πλησίον τοῦ παλατίου καὶ ὠρεῖον καὶ ξατεράνας ὁδῶν διὰ τὸ ἐν περιστάσεσιν ἔχειν ἀπόθετα.

D Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ χρόνῳ ἐξῆλθε Ρουφίνος ἐν τοῖς Περσικοῖς μέρεσι μετὰ θείων ὑπομνηστικῶν τοῦ ποιῆσαι μετὰ Περσῶν πάντα εἰρήνης.

Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ χρόνῳ καὶ πρεσβευτῆς Ἰνδῶν μετὰ δώρων κατεπέμψθη [219] ἐν Κωνσταντινουπόλει. Καὶ αὐτῷ τῷ χρόνῳ Ἰωάννης ὁ Καππάδοξ ἐγένετο ἱεραρχὸς πραιτωρίων.

Καὶ ἐν αὐτῷ τῷ χρόνῳ ἐγένετο δρόμος ἀστέρων πολλὸς ἀπὸ ἐσπέρας ἕως αὐγῆς, ὥστε πάντας ἐκπλήττεσθαι καὶ λέγειν ὅτι Οὐδέποτε οἰδαμεν τοιοῦτόν τι γεγονός.

VARIE LECTIONES.

⁹¹ τοὺς. Scribe τῶν cum Chron. Pasch. p. 339 C. ⁹² εἶπε. ei Ox. ⁹³ ἐπειθόντο Ch., ἐπειθόντο Ox. ⁹⁴ ἐποιήσατε Ch., ἐποίηκατε Ox. ⁹⁵ καυθέντας. καυσθέντας Ch.

Eodem tempore Juliani Apostatæ statua, quæ A Juliani portus in medio stetit, ad terram collapsa est: in ejus locum crux defixa est.

Exacto autem Belisarii consulari, synodus Constantinopoli habita est, ab Agapeto, episcopo Romano, convocata: a qua Anthemius, patriarcha Constantinopolitanus dignitate sua exutus est. Eodem etiam anno episcopus Romanus Constantinopoli diem suum obiit: patriarchatum autem Constantinopolitanum suscepit Menas, qui hospitii Sampsonis præfectus fuerat.

Joannis autem Cappadociæ sub consulari ecclesiæ suæ ab Arianis adeptæ sunt.

Eodem anno chalcæ palatii Constantinopolitani marmoreis statuis variis, et musivo opere ornata, absoluta est. Horologium etiam quod Augusteum juxta et basilicam steterat, illuc translatum est. Abrogata est eodem tempore nycieparchi potestas; in ejus locum prætor creatus est. Quo etiam anno quæstor institutus est.

Eodem consule, Magnæ ecclesiæ encænïa celebrata sunt.

Mense Junio, indictionis III, Antiochia Magna a Chosroe, Persarum 480 rege, capta est. Contra quem Germanus militum magister factus, una cum Justino filio, cum exercitu missus est: qui nihil efficiens, Antiochiam se recepit; ubi desidens, argentum ab Antiochenis, pro libris singulis, nummis II aut III datis meratus est.

Persarum autem rex Apamiam, aliasque Orientalis urbes occupavit.

Emissus eodem tempore Belisarius, Romam, Siciliam, quasque in circuitu jacentes urbes Gothorum rex Vitiges occupaverat, bello recepit. Quin et regem ipsum, cum uxore filioque comprehensum, Belisarius Constantinopolim abduxit.

Non multo autem post tempore, Narses cubicularius, ingenti instructus exercitu Romam aduersus eosdem Gothos, ab imperatore missus est.

Mense Augusto Joannes cognomento Cappadox qui secunda jam vice præfecturæ munus obisset, exanctoratus est, bonisque publicatis, in Cyzicum relegatus est. et Artacæ diaconus factus. D hic vero cum quibusdam civibus inita conspiratione, Eusebium, episcopum Cyzicenum, de

Τῷ αὐτῷ δὲ χρόνῳ ἔπεσεν ἡ στήλη Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου ἢ σταθεῖσα μέσον τοῦ Ἰουλιανοῦ λιμένο· καὶ ἐπῆξαν ἀντὶ τῆς αὐτῆς στήλης σταυρόν.

Καὶ μετὰ τὴν ὑπατείαν Βελισαρίου ἐγένετο σύνοδος ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Ῥώμης Ἀγαπῆτου· καὶ καθήρεν· Ἀνθέμιον τὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως. Καὶ ἐν τῷ αὐτῷ ἔτει τελευτᾷ ἐν Βυζαντίῳ ὁ ἐπίσκοπος Ῥώμης· καὶ γέγονε πατριάρχης ἐν Κωνσταντινουπόλει Μηνᾶς ὁ ἀπὸ ξινοβόχων· τῶν Σαμψών.

Ἐν δὲ τῇ ὑπατείᾳ Ἰωάννου τοῦ Καππάδοκος ἐπῆρθησαν αἱ ἐκκλησίαι τῶν Ἀρειανῶν.

Καὶ τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἐπληρώθη ἡ χαλκῇ· τοῦ παλατιοῦ Κωνσταντινουπόλεως, κοσμηθεῖσα διαφόροις μαρμάρους καὶ μουσίῳ. Μετηνέχθη δὲ καὶ τὸ ὀρολόγιον τὸ πλεῖστον τοῦ Αὐγουστίου· καὶ τῆς βασιλικῆς. Περιηρέθη δὲ τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἡ τοῦ νυκτεπάρχου ἀρχὴ (56), καὶ ἐγένετο ἀντ' αὐτοῦ πραίτωρ. Καὶ τῷ αὐτῷ ἔτει προσβλήθη κοιταστῶρ.

Ἐν αὐτῇ [222] δὲ τῇ ὑπατείᾳ γέγονε τὰ ἐγκαίνια τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας.

Μηνὶ Ἰουνίῳ Ἰνδικτιῶνος γ' παραλήφθη Ἀντιόχεια ἡ Μεγάλῃ ὑπὸ Χοσρόου, βασιλέως Περσῶν. Καὶ ἐπέμφθη εἰς τὸ πολεμῆσαι Γερμανὸς ζωσθεὶς στρατηλάτης μετὰ καὶ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ υἱοῦ Ἰουστίνου. Καὶ μὴδὲν ὠφελήσας· ἐκάθθη ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἀγοράζων τὸν ἀργυρὸν νομισμάτων β' ἢ τριῶν τὴν λίτραν ἐκ τῶν αὐτῶν Ἀντιοχείων.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Περσῶν εἰσῆλθε καὶ ἐν Ἀπαμείᾳ καὶ ἐν ἑτέραις πόλεσι τῆς Ἀνατολῆς.

Καὶ τῷ αὐτῷ χρόνῳ κατεπέμφθη Βελισάριος ἐν Ῥώμῃ· καὶ πολεμήσας παρέλαβε τὴν τε Ῥώμην καὶ Σικελίαν καὶ τὰς περὶ πόλεις κρατούμενας ὑπὸ Οὐιτιγῆ· ῥήγδς τῶν Γόθων. Καὶ πολεμήσας, καὶ παραλαβὼν τὸν αὐτὸν Οὐιτιγὴν καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ἤγαγεν ἐν Βυζαντίῳ.

Καὶ μετ' ὀλίγον καιρὸν ὁ αὐτὸς βασιλεὺς ἐπεμψε Ναρσὴν τὸν κουτεκουλάριον μετὰ πολλῆς βοηθείας ἐν Ῥώμῃ κατὰ τῶν αὐτῶν Γόθων.

Μηνὶ Αὐγουστῳ ἀπεζώσθη Ἰωάννης ὁ ἐπίσκοπος Καππάδοξ, δις διανύσας τὴν τῶν ἐπαρχῶν ἀρχὴν. Καὶ δημυθεὶς ἐπέμφθη [223] ἐν Κυζίκῳ, κληρωθεὶς διάκονος ἐν Ἀρτάκῃ· κάκεισε φρατριάσας μετὰ τινῶν κτητόρων (37) ἀνεῖλον· Εὐσέβιον τὸν ἐπίσκοπον τῆς αὐτῆς Κυζικηνῶν πόλεως. Μαθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ

VARIE LECTIONES.

·· καθήρεν. Ser. καθήρει vel potius καθέλειν. ·· ξινοβόχων Ox. ·· χαλκῇ Ox. ·· Αὐγουστίου. Scribe Αὐγουστείου. ·· ὠφελήσας Ch., ὠφελήσας Ox. ·· Οὐιτιγῇ Ox. ·· ἀνείλον. ἀνείλεν Ch. Idem Κυζικηνῶν. Κυζικηνῶν Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(56) Περιηρέθη δὲ τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἡ τοῦ Νυκτεπάρχου ἀρχὴ. Nycieparchi potestas abrogata est, et pro eo prætor creatus, Belisario Cons. ut apparet ex Justin. Novell. 13. Ergo factum est hoc triennio ante Joannis Cappadociæ consularium. Κοιταστῶρ, vero, sive Κοιταστῶρ, uti eum vocat Procopius, Hist. arc. non eodem anno, ut Noster vult in sequentibus; sed triennio post, XII scilicet Justi-

niani imp. anno institutus est: uti videre est Novell. 80.

(37) Φρατριάσας μετὰ τινῶν κτητόρων. A juvenibus quibusdam conjuratis cædes hæc perpetrata est, sceleris etiam nescio (ut hominum opinio erat) Joanne Cappadoce. Hujus historiam totam tibi exhibet Procopius ad calcem lib. I, De bell. Pers. Hæc vero Justiniani imp. anno XIV acta sunt.

ἀγανακτήσας κατὰ τοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου, πέμψας ἐξ-
ἤτασεν αὐτὸν ἐκεῖ διὰ τὸν γενόμενον φόνον. Καὶ κατὰ
κέλυσιν τοῦ αὐτοῦ βασιλέως ἐκεῖθεν ἐξωρίσθη ἐν
Ἀντίῳ (38). Καὶ μετὰ χρόνον ἀνακληθεὶς τελευτᾷ ἐν
Βυζαντίῳ.

Ἰνδικτιῶνος ε' συνέθη γενέσθαι (39) τοιοῦτον πρᾶ-
γμα. Γυνή τις καταμένουσα πλησίον τῆς λεγομένης
Χρυστῆς πόρτας κρεμασθεῖσα ἐν μιᾷ νυκτί⁷ ἐφυλά-
ρησι πολλά, ὥστε συνδραμεῖν τὰ πλήθη Κωνσταντι-
νουπόλεως καὶ ἀπελθεῖν λιτανεύοντα εἰς τὸν ἅγιον
Διομήδην εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ καταγαγεῖν τὴν γυ-
ναῖκα ἐκ τοῦ οἴκου αὐτῆς καὶ εἰσαγαγεῖν εἰς τὴν ἐκ-
κλησίαν τοῦ ἁγίου Διομήδους. Εἶπε γὰρ ὅτι μετὰ
τρεις ἡμέρας ἀνέρχεται ἡ θάλασσα καὶ πάντας λαμ-
βάσει. Καὶ πάντων λιτανευόντων καὶ κραζόντων τὸ
Κύριε, ἐλέησον· ἤκούετο [224] γὰρ ὅτι καὶ πόλεις
πολλὰι κατεπόθησαν. Τότε δὲ καὶ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἐν
Ἀλεξανδρείᾳ θνήσκει ἀνθρώπων γένονεν. Ὁ δὲ αὐτὸς
βασιλεὺς πέμψας Ναρσὴν τὸν κουδικουλάριον μετὰ
δρομίωνων καὶ ἄλλους τινὰς μαθεῖν τὰ γενόμενα, καὶ
ἀπελθόντων τὸν παῖδον Ναρσοῦ κατ'⁸ ἐπιτροπὴν
αὐτοῦ εἰς τὸν ἅγιον Διομήδην καὶ μαθόντων παρὰ
τοῦ συναχθέντος ὄχλου τὰ λεγόμενα ὑπὸ τῆς γυναι-
κὸς, ἐλθόντες ἀπήγγειλαν Ναρσῇ τὰ γενόμενα ἐν τῇ
ἐκκλησίᾳ, καὶ ὅτι ἤκουσαν ἀπὸ⁹ τῆς γυναικὸς τῆς
κρεμασθείσης ὅτι μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀνέρχεται ἡ
θάλασσα καὶ κατακλύσει πάντας. Καὶ ἀκούσαντες οἱ
ὄχλοι τῶν λεγομένων παρ' αὐτῆς ἀνεχώρουν πτοού-
μενοι.

Καὶ τῷ αὐτῷ χρόνῳ Λογγίνος Ἐπαρχος πόλεως
προεβλήθη ὅστις ἔστρωσε τὸ μεσάιον τῆς βασι-
λικῆς κασιτέρης. Ἐκτίσε δὲ καὶ τοὺς ἐμβόλους τῆς
αὐτῆς βασιλικῆς εὐπρεπῶς.

Ἰδὼν δὲ Κύριος ὁ Θεὸς ὅτι ἐπληθύνθησαν αἱ ἀνο-
μίαι τῶν ἀνθρώπων, ἐπέγαγε πτώσιν ἀνθρώπων ἐπὶ
τῆς γῆς εἰς ἐξάλειψιν ἐν πάσαις ταῖς πόλεσι καὶ ἐν
ταῖς χώραις. Ἐπεκράτησε γὰρ ἡ θνήσκει ἐπὶ χρόνον,
ὥστε μὴ αὐταρκεῖν¹⁰ τοὺς θάπτοντας. Τινὲς γὰρ καὶ
ἐκ τῶν ἰδίων οἴκων ἐν ξυλίνοις κραβάτοις¹¹ ἐξέφερον,
καὶ οὐδὲ οὕτως ἐξήρκουν. Ἔμεινον γὰρ καὶ τινα τῶν
σκηνωμάτων ἐπὶ ἡμέρας ἄταφα [225]· τινὲς γὰρ καὶ
τῶν ἰδίων προσηνῶν τὴν ταφὴν οὐκ ἐβλεπον. Ἐπ-
εκράτησε δὲ ἡ εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ (40) ἐν Βυζαντίῳ
ἐπὶ μῆνας δύο.

A medio sustulit. Quo audito indignatus imperator
mittit qui Joannem Cappadocem istius cædis pos-
tulare: qui deinde, jussu imperatoris, in
481 Antinoem ablegatus est; unde postea revo-
catus, Byzantii diem suum obiit.

Indictione v, novum quid accidit hujusmodi.
Muliercula quædam, quæ ad portam Auream,
quam vocant, agebat, nocte quadam afflatu quasi
fatidico correpta, nescio quæ nugarum præsaga-
giebat: mare scilicet, postriduum erumpens,
universos absorpturum. Revera per id ipsum tem-
pus, multæ urbes aquis obrutæ sunt: quin
Alexandriæ quoque, ceteramque per Ægyptum,
lues hominum late grassata est. Popellus itaque
Constantinopolitanus qui hæc audierat, concu-
sitans exclamavit: *Miserere, Domine*; extractam-
que ædibus suis mulierculam Hierosolymam,
Sancti Diomedis ad templum deduxerunt, litanias
ibi una agitururi. Imperator itaque Narseti cubi-
culario, aliisque emissis negotium dedit, uti dro-
monibus consensu exirent, an hæc ita se habe-
rent exploratum. Ex Narsetis itaque pedissequis
ad hæc emissi quidam, ubi ad Sancti Diomedis
templum advenissent, et quæ mulier effugerat a
congregato ibi populo edocti fuissent, reversi
Narseti renuntiabant. Quin seipsos quoque a fati-
dica illa audivisse perhibebant futurum esse,
post tres dies, ut mare superveniens cunctos
obrueret. Turba autem adventantium ad hæc mu-
lieris dicta consternata recedebat.

482 Eodem tempore Longinus, urbis præfectus
constitutus, basilicæ cisternæ Mesialum pavi-
mento stravit: porticibus etiam ejusdem basilicæ
magnifice instauratis.

Videns autem Dominus Deus multiplicatas esse
hominum iniquitates pestem immisit, quæ per
singulas orbis regiones urbesque, ad extremam
pene humani generis deletionem invaluit: usque
adeo ingravescent, ut nec sepulturæ mortuorum
satis essent sandapilarii. Quin aliqui etiam ægro-
tos suos grabbatis ligneis ex ædibus suis effere-
bant, tabernaculis includendos. Sed neque sic
pares mortuis sepeliendis exstiter; quorum satis
multi, per dies aliquot, insepulti jacuerunt: plu-
rimis etiam nec cognatis suis suprema solventi-
bus. Byzantii autem per menses duos obtinuit
misericordia divina.

VARIE LECTIONES.

⁶ Ἀντίῳ. V. vol. I, p. 119 B. ⁷ κρεμασθεῖσα ἐν μιᾷ νυκτί. « Ita etiam infra habemus iterum κρεμα-
σθείσης. Verum χρηματισθείσα, et χρηματισθείσης legendum esse, haud dubitari potest. » Ch. ⁸ κατ'.
μετ' Οκ. ⁹ ὑπὸ Οκ. ¹⁰ αὐταρκεῖν. Imo ἀνταρκεῖν. ¹¹ κραβάτοις Ch., κραβάττοις Ox.

ED. CHILMEAD NOTÆ.

(38) Ἐξωρίσθη ἐν Ἀντίῳ. Procopius, loco ci-
tato habet: ἐς τὴν Ἀντινόου κομίζεσθαι.

(39) Ἰνδικτιῶνος ε', συνέθη γενέσθαι. Hic annus
erat Justiniani xvi; cæterum de muliercula hæc
fatidica, quam memorat auctor noster, nihil om-
nino alibi, quod sciam, occurrit.

(40) Ἡ εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ. Alibi etiam divi-
nam castigationem τὴν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν

vocat. Quod auctoris nostri locutionis genus imi-
tatus est etiam Chr. Alex. Auctor. ad Justiniani
imp. annum ii: Τοῦτ' ἔτι κατὰ Θεοῦ φιλα-
νθρωπίαν γέγονε τὸ μέγα θανάτιον. Ubi interpre-
s locum hunc suspectum habens, pro φιλανθρωπίαν,
θεομηνίαν legi vult; sed frustra. Cedrenus etiam
eodem loquendi genere usus est, ad Justiniani imp.
an. xxi, ubi hæc habet; καὶ ἐσεῖτο ἡ γῆ μετὰ

Mense Septembri, indict. vii, urbis Cyzici dimidia pars, terræ motibus agitata, corruit.

Eodem etiam tempore equestris statua Justiniani imperatoris (quæ Arcadii imperatoris olim fuerat), a Tauri Bomisco tralata, in Augusto prope palatium excitata est.

Eodem tempore vini etiam erat penuria.

Mense autem Novembri, imperator carnis-privii tempus inversurus, per alteram adhuc septimanam carnes venum exponi jussit. Laniones itaque omnes mactavere et venum carnes proposuere: nemo vero vescebatur. 483 Cæterum Christi Dei nostri Passionis sancta solemnitas, juxta quod imperator edixerat, celebrata est.

Mense Febuario, indict. x, Vigilius episcopus Romanus Constantinopolim venit; quo etiam tempore Roma a Gothis capta est.

Eodem anno Menas, patriarcha Constantinopolitanus, canonicis quibusdam de causis, a Romano papa excommunicatus est.

Eadem indictione, Thoma præfecturam urbis gerente, dum Constantinopolitanæ urbis Natalitia celebrabantur, tumultus inter duas factiones exortus est. Quo viso, excubitores imperator in turbam irruere jussit; quorum alii fugientes suffocati sunt, alii vero gladio perierunt.

Eadem indictione Menas, archiepiscopus Constantinopolitanus, episcopatu suo restitutus est: qui protinus ad Sanctorum Apostolorum monasterium in muro se recepit.

Eodem tempore Dipundiaristò comite prætoris munus obeunte, de Cyziceni episcopi cæde pro tribunali postulati sunt Andreas et Joannes, cognomine Dandax: qui criminis rei ex inquisitione depressi manu uterque dextra truncati sunt. Eodem tempore terræ tremores perpetim grassabantur.

VARIAE LECTIONES.

¹² ἀμίσια. V. p. 70 B. ¹³ ἐξ Ch., ἐν Ox. ¹⁴ πρυγόντες Ox. ¹⁵ ἐξητάσθησαν Ch., ἐξαιτάσθησαν Ox. ¹⁶ ἐξέτασιν Ch., ἐξαιτάσιν Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

φιλονίας ἐν νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ ἐπὶ ἡμέρας δέκα, ubi φιλονίας contracte scribitur pro φιλανθρωπίας, ut ἀνός ubique itidem occurrit pro ἀνθρώπος in codicibus mss. recentioribus. Hæc tamen ut videtur, Xylandro in mentem non venerunt; ideoque vocabulum hoc in tralatione sua prætermisit. Locum illum fortasse respexerunt Apostoli ad Hebr. c. 12, ver. 6: "Ὁν γὰρ ἀγαπᾷ Κύριος παιδεύει. Quem enim diligit Dominus, castigat."

(41) Πρώην οὐσα ἐν τῷ Ταύρῳ. Taurus, locus erat quidam Constantinopoli. Zonaras, in Nicephoro Beton. καὶ ἔως τοῦ Ταύρου γενόμενοι προσώτερῳ ἀπέναι οὐκ ἀπεθάρρουν. Locus hic erat in undecima urbis regione: de quo vide Pet. Gyllium, De Topograph. Constantinop. lib. iv, cap. 2.

(42) Διαστροφή ἐγένετο περὶ τῆς ἀποκρεωσίμου. Factum hoc anno Justiniani imp. xix, uti testantur Theophanes, et Cedrenus.

(43) Μηνὶ Φεβρουαρίῳ, ἰνδικτιῶνος δεκάτης, etc. Non in Febuario mense, sed viii Kalend. Fe-

A Μηνὶ Σεπτεμβρίῳ ἰνδικτιῶνος ζ' ἐγένετο σεισμός ἐν Κυζίκῳ, καὶ τὸ ἡμισυ τῆς αὐτῆς πόλεως ἔπεσε.

Καὶ τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἀνηνέχθη ἔριππος στήλη τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ πλησίον τοῦ παλατίου ἐν τῷ λεγομένῳ Λύγουστεῶν· ἥτις στήλη ἦν Ἀρχαίου βασιλέως, πρώην οὐσα ἐν τῷ Ταύρῳ (41) ἐν βωμίῳ.

Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ χρόνῳ καὶ σπάνις οἶνου ἐγένετο.

Τῷ δὲ Νοεμβρίῳ μηνὶ διαστροφή ἐγένετο περὶ τῆς ἀποκρεωσίμου (42)· ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς προσέταξεν ἑτέραν ἐβδομάδα πρᾶθῃναι κρέα· καὶ πάντες μὲν οἱ κρεωπῶλαι ἐσφαζαν καὶ πρῶθηναι, οὐδεις [226] δὲ ἥσθιν· ἐγένετο δὲ καὶ πάθος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, καθὼς ὁ αὐτὸς βασιλεὺς ἡβουλῆθη.

Μηνὶ Φεβρουαρίῳ ἰνδικτιῶνος δεκάτης (43) ὁ ἐπίσκοπος· Ῥώμης Βιγίλιος παρεγένετο ἐν Κωνσταντινουπόλει· καὶ τῷ αὐτῷ χρόνῳ περελήφθη Ῥώμη ὑπὸ Γότθων.

Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ ἔτει Μηνῶς ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως καθηρέθη ὑπὸ τοῦ πάπα Ῥώμης (44) διὰ τινὰς αἰτίας κανονικάς.

Καὶ τῇ αὐτῇ ἰνδικτιῶνι γενεθλίου ἀγομένου ἐν Βυζαντίῳ, ὄντος ἐπάρχου πόλεως Θωμᾶ, ἀμίσια ¹² ἐγένετο (45) ἐξ ¹³ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν (46)· καὶ θεωρήσας ὁ βασιλεὺς τὸ γεγονός, καλεῖσας τοὺς ἐκκουσίτορσιν· ἐπέδωκεν κατὰ τοῦ πληθους· καὶ οἱ μὲν φεύγοντες ¹⁴ ἀπεπνίγησαν, ἑτεροὶ δὲ κατεσφάγησαν.

Τῇ δὲ αὐτῇ ἰνδικτιῶνι ἐδόχθη Μηνῶς ὁ ἀρχιεπίσκοπος | Κωνσταντινουπόλεως, εἰς τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ· καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν ἀθλήσιν τῶν ἁγίων ἀποστόλων (47) ἐν τῷ περιτειχίσματι.

Καὶ τῷ [227] αὐτῷ χρόνῳ ὄντος κόμητος πραιτωρός τοῦ ἐπίκλην Διπουνδριαρίστου δημοσίᾳ ἐξητάσθησαν ¹⁵ οἱ εὐρεθέντες ἐν τῷ φόνῳ τοῦ ἐπισκόπου Κυζίκου, Ἀνδρέας καὶ Ἰωάννης ὁ ἐπίκλην Δάνδας· καὶ μετὰ τὴν ἐξέτασιν ¹⁶ ἐπῆρθησαν τῶν δύο αἱ δεξιᾶι. Καὶ τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἐγένοντο σεισμοὶ συνεχεῖς.

D bruarii, sive Januarii. die xxv, Constantinopolim ingressus est papa Vigilius; uti testatur Marcellinus in Chronico, idemque istiusce ævi scriptor.

(44) Καθηρέθη ὑπὸ τοῦ πάπα Ῥώμης. Anastas. Bibliothec. inquit: *Excommunicationem 4 mens. dedit [Vigilius] Menna Constantinopolitano episcopo in Epitimum. Addit Theophanes: Καὶ Μηνῶς δὲ αὐτῷ τὸ αὐτὸ ἐπιτίμιον δέδωκεν. Menas vero et illi eandem penam infligit. Vide quæ de hac re litteris prodidit Nicephorus Callisti, Eccles. Hist. lib. xvii, cap. 26.*

(45) Ἀμίσια ἐγένετο. Scribo ἀμίσια, ut supra.

(46) Ἐν ἀμφοτέρων τῶν μερῶν. Forte scribendum, ἐξ ἀμφ. τ. μ. vel ἐν ἀμφοτέροις τοῖς μέρεσι.

(47) Εἰς τὴν ἀθλήσιν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, etc. Locus iste mihi valde obscurus videtur; nec omnino conjectari possum, quid ἀθλήσις hic significet. Quia tamen aliquid utcumque dicendum erat,

Μηνὶ Ἰουνίῳ ἰνδικτιῶν τῇ αὐτῇ ἐγένοντο βρονταὶ **A** καὶ ἀστραπαὶ φοβεραὶ πάνυ, ὥστε καὶ ἀνθρώπους καθιύδοντας ἐκ τῶν ἀστραπῶν βλαθῆναι. Ἐν αὐτοῖς δὲ τοῖς φόβοις καὶ τοῦ κλονος τοῦ ἐν τῷ Σηρολόφῳ ἀπεπτελώθη ¹⁷ μέρος (48).

Καὶ τῇ κη' τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἰνδικτιῶνος δεκάτης τελευτᾷ ἡ Αὐγουστα ¹⁷ Θεοδώρα (49).

Καὶ [228] τῷ Ἰουλίῳ μηνὶ συμβολῆς γενομένης ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἐμπρησμὸς γέγονεν ἐν τῇ οἰκίᾳ τῇ λεγομένῃ τὰ Πάρδου· καὶ ἐκαύθησαν πολλὰ καὶ ἔπεσαν φῆνοι πολλοί.

Ἰνδικτιῶνος ιγ' προσευτῆς Ἰνδῶν κατεπέμφθη μετὰ καὶ ἐλέφαντος ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Καὶ τῷ αὐτῷ χρόνῳ περιηρέθη τὸ ὄνομα Μηνῆ (50) τοῦ ἀρχιεπισκόπου ἐκ τῶν ἁγίων διπτύχων καὶ τὸ ὄνομα Βιγιλίου τοῦ πάπα Ῥώμης.

Μηνὶ Ἀπριλίῳ ἐγένετο συμβολὴ δημοτικῇ ¹⁸ ἐν τῷ ἱπποδρομίῳ μὴ ἀγομένου τοῦ ἱππικοῦ· (51) καὶ πολλοὶ ἀπέθανον ἐξ ἀμφοτέρων.

Μηνὶ Ἰουνίῳ κη', ἰνδικτιῶν τῇ αὐτῇ, ἐγένετο τὰ ἐγκαίνια τῶν ἁγίων Ἀποστόλων καὶ ἡ κατάθεσις τῶν τιμῶν λειψάνων Ἀνδρέου, Λουκᾶ, καὶ Τιμοθέου ἐν Κωνσταντινουπόλει· καὶ διήλθεν ὁ ἐπίσκοπος Μηνᾶς μετὰ τῶν αὐτῶν ἁγίων λειψάνων καθήμενος ἐν ὁχμήματι βασιλικῷ.

Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ χρόνῳ κατεπέμφθη καὶ Ναρσῆς ὁ κουδικουλάριος ἐν Ῥώμῃ ἐπὶ τὸ πολεμῆσαι τοῖς Γότθοις, οἱ μετὰ τὸ περιλαβεῖν [229] Βελισσάριον ¹⁹ Ῥώμην πάλιν παρελήφθη ὑπὸ τῶν Γόθων.

Μηνὶ Ἰουνίῳ κς', ἰνδικτιῶν τῇ αὐτῇ, ἐδέχθη ὁ ἐπίσκοπος Ῥώμης Βιγίλιος ὑπὸ τοῦ βασιλέως· ἦν γὰρ ἀγανακτιθεὶς καὶ προσφυγίῳ χρησάμενος (52) εἰς τὸν ἅγιον Σέργιον τοῖς ἐπὶ κλην τῶν Ὀρμίσδου ²⁰.

Ἰνδικτιῶνος ιθ' ἐγένετο σεισμὸς μέγας καὶ φοβερός ἐν πάσῃ τῇ χώρᾳ τῆς Παλαιστίνης ἐν τε Ἀραβίᾳ καὶ ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Μεσοποταμίας καὶ Ἀντιοχείας

VARIÆ LECTIONES.

¹⁷ ἀπεπτελώθη. ἀπεπτελώθη Ch. V. Toup. Emend. vol. III, p. 545. ¹⁷ Αὐγουστα Ox. ¹⁸ δημοτικῇ Ox. Correx. Ch. ¹⁹ μετὰ τὸ περιλαβεῖν Βελισσάριον. α' Forte scribendum, παραλαβεῖν. β' Ch. Conf. ad p. 76 C. ²⁰ Ὀρμίσδου Theophanes p. 191 A, Ὀρμόδιου Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

monasterium, meo licet periculo, reddidi. Fortasse enim ἀθλησις pro ἀσκησις hic ponitur, uti frequenter; et ἀσκησις pro ἀσκητήριον, quod monasterium signat. Certo apostolorum templum magnificum a Constantino M. exstructum fuisse testes habemus multos, ex quibus Pet. Gyllius, De Topogr. Constant. lib. iv, cap. 2, de eodem hæc habet: Circa templum (hoc auctoris nostri περιτελισμα esse suspicor) aula illustris erat in aerem purum et apertum patens, cuius porticus dispositæ in quadrum circumdabant aream sub dio expositam. Juxta porticus distendebantur regiæ ædes et balnea, et ἀνακαμπτήρια, aliaque per multa domicilia ædificiorum, aliorumque ministrorum templi commode edificata.

(48) Ἀπεπτελώθη μέρος. Vocabuli hujus ἀπεπτελώθη sensum capere ex præcedentibus haud est difficile; originem non item. Anne ἀπεπτελώθη scripserit auctor? πτελωσις est, Defluvium pilorum e ciliis. Forte itaque metaphoram hic, duriusculam licet, habemus. Nisi quis, ἀπεπτώθη, legere mallet.

Mense Junio, indictionis ejusdem, fulgura cum tonitruis adeo tremenda **484** exstiterunt, ut etiam dormientes homines a coruscationibus læderentur. Terroribus autem hisce columnæ etiam ejus pars, quæ in Xerolopho stetit, abrupta corruit.

Ejusdem mensis xviij, indict. x, Theodora Augusta e vivis excessit.

Mense autem Julio, factionis utriusque partibus invicem concertantibus, ignes ædibus Pardi dictis injecti sunt, plurimis ædificiis incendio absumptis, hominibusque interuicini traditis.

Indictione xiii, Indorum legatus, elephantem secum ducens, Constantinopolim venit.

Eodem etiam tempore, Menæ archiepiscopi, Vigiliique, papæ Romani, nomina sacris diptychis expungebantur.

Mense Aprili conflictabantur in circo seditiosi, nullis interim circensibus habitis; multique utrinque occisi sunt.

Junii xxvii, indictionis ejusdem, Sanctorum Apostolorum ædis dedicatio Constantinopoli peragebatur; venerandis Andreæ, Lucæ ac Timothei repositis ibi reliquiis; quas episcopus Menas, curru vectus imperatorio, illuc deportavit.

Eodem tempore Narses cubicularius Romam versus missus est, ad **485** bellum Gothis inferendum; qui post urbem a Belisario recuperatam, eam rursus occupaverant.

Mensis Junii xxvi, indictionis ejusdem, Imperator in gratiam cum Vigilio, episcopo Romano, rediit: qui, quod imperatorem sibi infensum habuerit, ad Sanctum Sergium confugerat, Ormodiorum ibi in ædibus latitans.

Indictione xiv, terræ motus ingens, planeque tremendus, per Palestinam omnem, Arabiam, Mesopotamiam, Antiochiam, Phœniciam utram-

(49) Τελευτᾷ ἡ Αὐγουστα Θεοδώρα. Vicesimus primus erat hic Justiniani annus, ut etiam testatur Procop. De bel. Goth. lib. iii: Ἡ δὲ βασιλὶς Θεοδώρα νοσήσασα, ἐξ ἀνθρώπων ἠφάνιστο, ἐνταυτοῖς ἔνα τε καὶ εἴκοσι τῇ βασιλείᾳ ἐπιβιώσασα. Victor tamen Turunensis asserit eam obiisse post consulatum Basilii anno ix, id est, Justiniani anno xiv. Cedrenus tamen, Theodoram non Junio mense, sed Julii die xi mortuam esse tradit.

(50) Περιηρέθη τὸ ὄνομα Μηνᾶ, etc. Hæc a Theophane aliter narrantur his verbis: Κατεβιδάσθη τὸ ὄνομα Μηνᾶ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως· καὶ προεβιδάσθη τὸ ὄνομα τοῦ Βιγιλίου προτασσομένου ἐν τοῖς διπτύχοις. Quæ sic vertit Anastasius: Suppositum est nomen Mennæ patriarchæ Constantinopolitani et propositum est nomen Vigili præcellens in Diptychis.

(51) Μὴ ἀγομένου τοῦ ἱππικοῦ. Cedrenus habet, ἱππικοῦ γενομένου.

(52) Καὶ προσφυγίῳ χρησάμενος. De hoc vide quæ Nicephorus habet Hist. eccles. lib. xvii cap. 26.

que, Maritimam et Libanensiam, grassatus est: A cuius ab horrore Tyrus cum Sidone, Berytus, Tripolis, Byblus etiam, Botrysque, aliarum quoque urbium partes succussatæ corruerunt; compluribus insuper hominibus ruinarum molibus oppressis. Ad urbem vero Botrym, montis mari imminens, Lithoprosopi dicti, divulsa pars et in mare deturbata, portum effecit, navibus maximis recipiendis idoneum, cum antea urbs ea portu caruisset. Cæterum imperator pecuniis in provincias singulas transmissis, plurimas ex his urbes instauravit. Durante autem hoc terræ motu, mare etiam in altum, ad mille passus, recessit; navibus interim multis exinde pereuntibus; rursumque, jussu divino, in pristinum alveum reversum est.

486 Mense Septembri, indictionis xv, Sanctæ Irenes templum ad ulteriorem ripam in Justinianis positum, dedicatum est. Sanctas autem reliquias exportabant Magna ex ecclesia, patriarchæ duo, Menas Constantinopolitanus et Apollinarius Alexandrinus; qui curri imperatorio devecti, reliquias genibus suis compositas gestabant.

Eodem tempore portus, Secundianorum palatio vicinus, aquis exhaustis, repurgatus est.

Mense Augusto, indiet. xv. Menas, archiepiscopus Constantinopolitanus, diem suum obiit; reliquiis ejus Magnæ ecclesiæ juxta sacrum altare repositis: cuius in locum Eutychius, Amasiæ apocrisiarius, suffectus est.

Mense eodem Narses cubicularius, Romanorum exarchus, de victoria sua nuntium Roma misit. Prælio enim cum Totila Gotho commisso, Narses superior factus eum occidit, vestesque ejus cruentatas Constantinopolim transmisit.

Mense Martio, indictionis i, commotio ab infimæ sortis hominibus, ob nummum diminutum, coorta est: qua re ad imperatorem delata, nummum valorem suum pristinum obtinere jussit.

Mense Augusto, indictionis ii, terræ motus horrendus exstitit, a quo **487** ædificia quamplurima, balnea etiam et ecclesiæ, Byzantini quoque muri pars, concussa corruerunt: cuius etiam vi lancea illa, quam statua in foro Constantini posita gestabat,

VARIE LECTIONES.

¹¹ Λιβανισίας Ox. ¹² Βύβλος Ch., Βίβλος Ox. ¹³ ὄρμειν Ch., ὄρμην Ox. ¹⁴ Ἀπολλιναρίου Ch., Ἀπολλινάρου Ox. ¹⁵ Τότιλα Ox. ¹⁶ γὰρ νικήσας. ἢ γὰρ redundat. ὁ Ch.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(53) Τοῦ ἐπὶ κλην Λιθοπροσώπου. Eadem omnino habes apud Cedrenum. Verum Pomponius Mela promontorium hoc, *Euprosopon*, vocare videtur, De situ orb. lib. i, cap. 12: *Ab ea ad promontorium Euprosopon duo sunt oppida, Byblos et Botrys.*

(54) Τῆς οὐσος πέραν ἐν Ἰουστινιαναῖς. Suburbia hæc littore Constantinopoli adverso sita, Συχαί

καὶ Φονίχης παράλου καὶ Λιβανησίας ¹¹. Καὶ ἐν αὐτῷ τῷ φόβῳ ἐπάθον αἱ πόλεις, τοῦτ' ἐστὶ Τύρος, Σιδῶν, Βηρυτὸς, Τρίπολις, Βύβλος ¹², Βότρως, καὶ ἄλλων πόλεων μέρη. Κατελήφθησαν δὲ ἐν αὐταῖς καὶ πλῆθη ἀνθρώπων. Ἐν δὲ τῇ πόλει Βότρως ἀπεσπάρθη ἀπὸ τοῦ παρακαίμενου τῇ θαλάσῃ δρου, τοῦ ἐπὶ κλην Λιθοπροσώπου (53) μέρος καὶ κατηνέχθη εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἀπετέλεσε λιμένα, ὡς δύνασθαι ὀρμῆν ¹³ ἐν τῷ λιμένι τοῦ ἀποσπασθέντος δρους πλοῖα παμμεγέθη· οὐκ εἶχε γὰρ ἡ αὕτη πόλις τὸ πάλαι λιμένα. Ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς ἀπέστειλε χρήματα ἐν πάσαις ταῖς ἐπαρχίαις καὶ ἀνήγειρε φανερά [230] τῶν αὐτῶν πόλεων. Ἐν δὲ τῷ καιρῷ τοῦ σεισμοῦ ἔφυγε θάλασσα εἰς τὸ πέλαγος ἐπὶ μίλιον ἕν, καὶ ἀπώλοντο πλοῖα πολλὰ· καὶ πάλιν τῇ **B** τοῦ Θεοῦ κελεύσει ἀπεκατέστη ἡ θάλασσα εἰς τὴν ἀρχαίαν κοίτην.

Μηνὶ Σεπτεμβρίῳ ἰνδικτιῶνος ιε' γέγονε τὰ ἐγκαίνια τῆς ἀγίας Εἰρήνης τῆς οὐσος πέραν ἐν Ἰουστινιαναῖς (54)· καὶ ἐξηλθόν τὰ ἅγια λείψανα ἐκ τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας μετὰ καὶ τῶν δύο πατριαρχῶν, λέγω δὴ Μηνᾶ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἀπολλιναρίου ¹⁴ τοῦ πάπα Ἀλεξανδρείας· καὶ ἐκάθισαν ἀμφοτέρω ἐν τῷ βασιλικῷ ὁχλήματι, κατέχοντες ἐν τοῖς γόνασιν αὐτῶν τὰ εἶμα λείψανα.

Καὶ τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἐξηντήθη καὶ ἐκαθάρσθη ὁ λιμὴν ὁ πλησίον τοῦ παλατίου Σεκουνδιανῶν.

Μηνὶ Αὐγούστῳ ἰνδικτιῶνος ιε' τελευτᾷ Μηνῆς ὁ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως· καὶ καίμενον τοῦ λειψάνου εἰς τὸ ἅγιον θυσιαστήριον τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας γέγονε πατριάρχης Εὐτύχιος ὁ ἀποκρισιάρχος Ἀμασιῆς.

Καὶ τῷ αὐτῷ μηνὶ ἐπινίκια ἦλθον ἀπὸ Ῥώμης ἀπὸ Ναρσοῦ τοῦ κουβικουλαρίου καὶ ἐξάρχου Ῥωμαίων. Συμβαλόντες γὰρ αὐτοῦ [231] πόλεμον μετὰ Τότιλα ¹⁵, ῥήγνους τῶν Γόθων, κατὰ κράτος νίκησας· ¹⁶ τὸν πόλεμον καὶ αὐτὸν κατέσφαξε· καὶ ἐπέμφθη τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἡμαγμένα ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Μηνὶ Μαρτίῳ ἰνδικτιῶνος α' ἐγένετο διαστροφή τοῦ κέρματος· καὶ ἐκ τῶν πτωχῶν στάσεις γενομένης καὶ θορύβου ἀνηνέχθη τῷ αὐτῷ βασιλεῖ· καὶ ἐκέλευσε τὴν κατάστασιν τοῦ κέρματος κρατῆσαι κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθος.

D Ἐν δὲ τῷ Αὐγούστῳ μηνὶ τῆς δευτέρας ἰνδικτιῶνος ἐγένετο σεισμὸς φοβερός, ὥστε παθεῖν οἴκους πολλοὺς καὶ λουτρὰ καὶ ἐκκλησίας καὶ μέρη τῶν τεγέων παθεῖν ἐν Βυζαντίῳ. Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ φόβῳ ἔπεσεν ἡ λόγχη, ἣν ἐκράτει τὸ ἀγαλμα τὸ ἐν τῷ

olim dicta sunt. Stephan. de Urb. Συχαί, πόλις ἀντικρὺ τῆς νέας Ῥώμης, ἣ καθ' ἡμᾶς Ἰουστινιανὰ προσαγορευθεῖσα. Procopio tamen Ἰουκονδιάναι, vocantur, De Ædif. Justin. lib. i, nisi error librarii sit. Hodie *Galata* vocatur hoc oppidum: de quo vide Pet. Gyllium De Topogr. Constant. lib. iv, cap. 10.

φόρῳ Κωνσταντίνου. καὶ κατεπάρη ἐν τῇ γῇ (55) ἐπὶ πῆχεις τρεῖς. Ἐν δὲ τοῖς συμπτώμασι πολλοὶ συνελήφθησαν. Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ φόβῳ καὶ ἄλλαι πόλεις ἔπαθον, ἐν οἷς καὶ Νικομηδείας μέρος καταπεσεῖν (56). Ἐκ δὲ τῶν συμπτωμάτων Νικομηδείας καὶ μεθ' ἡμέρας τινὲς ζῶντες ἀννέχθησαν. Ἐπεκράτησε δὲ ὁ αὐτὸς σεισμὸς ἡμέρας μ'.

Μηνὶ Ἰουλίῳ ἰνδικτιῶνος δ' στασιάζοντες οἱ Σαμαρεῖται καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἐν Καισαρείᾳ Παλαιστίνης, ποιήσαντες τὸ ἐν εἰς ἀλλήλους [252] ὡς ἐν τάξει μερικῶν ἐπῆλθον τοῖς Χριστιανοῖς τῆς αὐτῆς πόλεως καὶ πολλοὺς κατέσφαξαν τῶν Χριστιανῶν. Ἐπῆλθον δὲ καὶ ἐπόρθησαν τὰς ἐκκλησίας. Καὶ τοῦ ἀρχοντος τῆς αὐτῆς πόλεως ἐξεληθόντος πρὸς βοήθειαν τῶν Χριστιανῶν ἐπῆλθον οἱ αὐτοὶ Σαμαρεῖται, καὶ κατεσφαξαν ἐν τῷ πραιτωρίῳ, καὶ τὰ πράγματα αὐτοῦ πάντα καθήρπασαν. Ἡ δὲ γυνὴ τοῦ αὐτοῦ ἀρχοντος Στεφάνου, ἀνελθοῦσα ἐν Κωνσταντινουπόλει, προσῆλθε τῷ αὐτῷ βασιλεῖ. Καὶ ἀκούσας ὁ βασιλεὺς τὰ γεγονότα ὑπὸ τῶν Σαμαρειτῶν καὶ θυμωθεὶς, ἐκέλευσε τῷ ὄντι τότε ἀρχοντὶ τῆς Ἀνατολῆς Ἀμαντίῳ ἐκζητῆσαι τὰ γινόμενα καὶ τὸν φόνον τοῦ αὐτοῦ Στεφάνου. Ὅστις Ἀμάντιος δεξιὰς ἀποκριθεὶς βασιλικὰς καὶ ἀπαλθὼν ἐν Καισαρείᾳ, καὶ ἀναζητήσας τοὺς πεποικηκότας τοὺς φόνους καὶ εὐρών, τοὺς μὲν ἐφοῦρξισεν (57), ἐτέρους δὲ ἀπεκεφάλισε καὶ ἄλλους ἐδεξιοκρότησε καὶ τινὰς Καισαρείας καὶ ἐν τοῖς Ἀνατολικαῖς μέρεσι.

Μηνὶ Δεκεμβρίῳ, ἰνδικτιῶνι τῇ αὐτῇ, ἐγένετο θύγῃς ἀνθρώπων ἐν διαφόροις πόλεσι.

Μηνὶ Μαίῳ 27 τῆς αὐτῆς ἰνδικτιῶνος ἐγένετο σπάνις ἄρτου ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ πρὸς μὲν 28 ὅλγον ἐστενωχῆσαν οἱ ἄνθρωποι [253], καὶ ἔκραξαν τῷ αὐτῷ βασιλεῖ ἐν γενεθλίῳ (58) συνθεωροῦντος τῷ αὐτῷ βασιλεῖ πρεσβευτοῦ Περσῶν καὶ ἀγανακτήσας ὁ αὐτὸς βασιλεὺς καλεῖται Μουσωνίῳ 29 τῷ ὄντι ἐπ' ἀρχῇ πόλεως, καὶ κατεσχέθησαν ἐκ τοῦ Βενέτου μέρους καὶ ἐκολάσθησαν τινες τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν. Κατέσχε δὲ ἡ αὐτὴ σπάνις τοῦ ἄρτου ἐπὶ μῆνας τρεῖς. Καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐγένοντο ἀστραπαὶ καὶ βρονταὶ φοβεραὶ ἐν διαφόροις πόλεσιν, ὥστε καὶ πολλοὺς βλαθῆναι.

Μηνὶ Νοεμβρίῳ ἰνδικτιῶνος ε' ἐφάνη πῦρ ἐν τῷ οὐρανῷ ὡς εἶδος λόγχης ἀπὸ τῶν Ἀνατολικῶν μερῶν ἔκτεταμένον ἕως Δυσμῶν.

Μηνὶ Ἀπριλίῳ, ἰνδικτιῶνι τῇ αὐτῇ, γέγονε σεισμὸς φοβερὸς καὶ ἀβλαβής.

Μηνὶ Δεκεμβρίῳ ἰνδικτιῶνος ς' γέγονεν ἑτερος σεισμὸς ἐν μεσονυκτίῳ φοβερὸς πάνυ, ὥστε παθεῖν

A deturbata, ad tres cubitos in terram penetravit. Corruentium autem aedificiorum a ruinis mortalium plurimi perierunt. Eamdē consternatione senserunt urbes insuper aliae; quas inter Nicomediae quoque pars delapsa est: cuius etiam ruderibus obruti nonnulli, diebus aliquot, vivi effodiebantur. Invaluit autem terrae motus iste per xl. dies.

Mense Julio, indictionis iv, Samaritae Judaeique in Caesarea Palaestinae, inter se conspirati, seditionem moliti sunt; et factionum conflictus praeseferentes, Christianos Caesarienses una adorti sunt, plurimosque interfecerunt, ecclesiis etiam eorum directis. Quin Stephanum quoque, urbis praefectum, qui Christianis advenerat suppetias, adorti, in praetorio occiderunt, bonis etiam ejus ereptis omnibus. Uxor itaque ejus Constantinopolim petens, quod a Samaritis patratum fuerat, imperatori detulit: qui super his indignatus, Amantio, Orientis comiti, negotium dedit, uti re certius explorata, Stephani caedem ab iis exigeret. Amantius itaque mandatis imperatoris acceptis, Caesaream profectus est; et perquisitos ibi caedis auctores ubi invenerat; hos in furcam egit, his capita, illis 488 dextras amputavit; quosdam etiam bonorum publicatione multavit. Metus inde ingens Caesariensibus, totique adeo Orienti incussus est, edidmuse: καὶ ἐγένετο φόβος μέγας ἐν τῇ πόλει.

Mense Decembri, indictionis ejusdem, pestis C diversas imperii per urbes grassata est.

Mense Maio, indictionis ejusdem, panis penuria laboravit Constantinopolis; et ad dimensum modicum reducebantur homines. Natalitiis autem agitat, interim dum circensia, una cum Persarum legato, spectaret imperator, eum de his interpellavit populus Quod indigne ferens imperator Musonium urbis praefectum jussit, uti murmurantes compesceret; qui primariis Venetae factionis nonnullis comprehensis, ab iis poenas exegit. Caeterum ista panis penuria per tres menses ingravescibat. Paucis vero post diebus fulgura tonitruaque horrenda, diversis in locis contigerunt; a quibus etiam multi laedebantur.

Mense Novembri, indictionis v, ignis in caelo apparuit, qui hasta ad instar, ab Oriente ad Occidentem porrectus, elongabatur.

Mense Aprili, indictionis ejusdem, terrae motus horrendus, sed innoxius exstitit.

Mense Decembri, indictionis vi, terrae motus alter, plane tremendus, nocte media ingruerat;

VARIAE LECTIONES.

27 Μαΐου Ox. 28 Dele μὲν. Conf. p. seq. v. 8. 29 Μουσωνίῳ Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(55) Καὶ κατεπάρη ἐν τῇ γῇ. Κατεπάρη aor. 2 passivæ vocis est a verbo πείρω ideoque huic loco nullo modo convenire potest. Forte itaque legendum, κατέπειρε, penetravit: hoc enim auctor dicere voluit.

(56) Νικομηδείας μέρος καταπεσεῖν. Συνέδη, aut quid tale deesse videtur.

(57) Τοὺς μὲν ἐφοῦρξισε. Cedren. habet, ἐφύλκισε. Vide quæ de hoc vocabulo supra notavimus, ad pag. 427.

(58) Ἐν γενεθλίῳ. De urbis Natalitiis loquitur, quæ quotannis Maii xi, jam olim a Constantini M. temporibus, celebrari solita sunt. Vide supra lib. xiii.

quem utraque Constantinopolis moenia senserunt, tam vetera Constantini, quam quæ a Theodosio exstructa sunt. Quin **489** ecclesiarum quoque partes disjectæ sunt: cum primis vero, quæ ultra Hebdomum sita erant ædificia, corruerunt. Columna etiam in Secundianis posita una cum statua superimposita, regii item pars magna ceciderunt. Homines etiam plurimi ruinis obruti sunt; quorum tamen nonnulli, aliquot post diebus, vivi extracti sunt. Quin et ab eodem terræ motu aliarum quoque remotarum urbium ædificia quamplurima corruerunt. Invaluit autem tremenda illa consternatio diebus x; hominibus interim, quorum hæc animos aliquandiu pupugerunt, litanis et supplicationibus in ecclesia invigilantibus. Cæterum imperator Justinianus diadema suum per xxx dies non gestavit.

Isdem temporibus Abares, Hunnorum gens quædam peregrina, Constantinopolim venerunt.

Hoc tempore etiam episcopus Cæsariensis in Cappadocia Byzantii obiit; cujus in locum suffectus est Theocritus.

Mense Februarii, indictionis vi, lues Constantinopoli grassata est, hominibus a bubonibus pereuntibus. Vigente vero hæc calamitate confinia omnia sandapilas vacantes fecerunt. Invaluit autem tremenda hæc Dei minitatio per menses sex.

Eodem tempore, cum Magnæ ecclesiæ trulla, quæ ex prioribus a Deo misericordii immissis terroribus pluribus in locis perrupta fuerat, instauraretur, **490** fornicis pars orientalis, interim dum Isauri in hoc opere essent, derepente collapsa est, et casu suo ciborium sanctamque mensam contrivit. Cæterum parte ejus superstitie tectoque

α τὰ δύο τείχη Κωνσταντινουπόλεως, τό τε παλαιὸν τὸ γινόμενον ὑπὸ Κωνσταντίνου καὶ τὸ κτισθὲν ὑπὸ Θεοδοσίου, καὶ ἐκκλησιῶν δὲ μέρη κατέπεσον, ἐξαιρέτως δὲ τὰ ἐπέκεινα τοῦ Ἑδδόμου (59)· καὶ ὁ κίων δὲ ὢν ἐν Σεκουνδιαναῖς σὺν τῇ στήλῃ κατηνέχθη· τοῦ δὲ Ῥηγίου ²⁰ πᾶνυ πολλά (60) κατέπεσον [234]. Πολλοὶ ἀπέθανον ἐν τοῖς συμπτώμασι· τινὲς δὲ καὶ μετ' ἡμέρας ἐκ τῶν καταληφθέντων ὑπὸ τῶν συμπτωμάτων διεσώθησαν. Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ φόβῳ καὶ ἐν ταῖς ἐξῷ πᾶσι πολλοὶ τόποι πεπτώκασι. Ἡ δὲ αὐτῇ φοβερὰ ἀπειλὴ ἐπεκράτησεν ἐπὶ ἡμέρας δέκα· καὶ πρὸς ὀλίγον κατενύγησαν ²¹ οἱ ἄνθρωποι λιταῖς καὶ δεήσεσι προσκαρτεροῦντες ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. Ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς οὐκ ἐφόρεσε στέμμα ἐπὶ ἡμέρας τριάκοντα.

Καὶ τῷ αὐτῷ χρόνῳ εἰσῆλθεν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἔθνος Οὐννων παράξενον τῶν λεγομένων Ἀδάρων (61).

Ἐν αὐταῖς δὲ ταῖς ἡμέραις τελευτᾷ ὁ ἐπίσκοπος Καισαρείας Καππαδοκίας ἐν Βυζαντίῳ· καὶ ἐγένετο ἀντ' αὐτοῦ Θεόκριτος.

Μηνὶ Φεβρουαρίῳ Ἰνδικτικῶνος ε' γέγονε θνήσις ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπὸ ²² βουδῶνων (62). Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ φόβῳ τὰ μεθόδια ²³ πάντα [235] κραβδάτους ἀργυροῦς ἐποίησαν (63). Ἐπεκράτησε δὲ ἡ αὐτῇ φοβερὰ τοῦ Θεοῦ ἀπειλὴ ἐπὶ μῆνας ἐξ.

Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ χρόνῳ φιλοκαλουμένου ²⁴ τοῦ τροῦλλου (64) τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας, ῥήξας γὰρ ἦν (65) εἰς φανεροῦς τόπους ἐκ τῶν γεγονότων κατὰ φιλανθρωπίαν Θεοῦ φόδων, αἰφνιδίως ἐργαζομένων τῶν Ἰσαύρων (66) ἔπασσε τὸ Ἀνατολικὸν μέρος τῆς προϋποστολῆς, καὶ συνέτριψε τὸ κιβώριον σὺν τῇ ἀγίᾳ τραπέζῃ. Κατηνέχθη δὲ καὶ τὸ λοιπὸν μέρος

VARIE LECTIONES.

²⁰ Ῥηγίου Ch., Ῥιγίου Ox. ²¹ κατηνύγησαν Ox. ²² βουδῶνων Ox. ²³ μεθόδια — ἀργυροῦς. μεθέρια — ἀργούς Ch. ²⁴ φιλοκαλουμένου Ch., φιλοκαλλουμένου Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(59) Τὰ ἐπέκεινα τοῦ Ἑδδόμου. Ἑδδομον Suburbium erat Constantinopolitanum, septimo ab urbe lapide dissitum: uti jamjam monuerunt viri docti, ex Procopio, aliisque.

(60) Τοῦ δὲ Ῥιγίου πᾶνυ πολλά. Scr. Ῥηγίου, uti habet Cedrenus. Procop. De Ædific. Justin. I. IV: Τοῦ δὲ Ῥηγίου ἐπέκεινα πόλις ἐστὶ πον, Ἀθύρας ὄνομα. Stephan. De Urb. Ῥήγιον πόλις Ἑλληνίς.

(61) Τῶν λεγομένων Ἀδάρων. De Abaribus hisce, eorumque origine, vide Nicephor. Hist. eccles. lib. xviii, cap. 30.

(62) Θνήσις ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπὸ βουδῶνων. De morbo hoc pestilente, qui per lxx annorum spatium per orbem universum grassatus est, vide Evagrium, lib. iv, cap. 28; et Procop. De bell. Persic. lib. II quorum uterque exactissimam ejus descriptionem tibi exhibet.

(63) Τὰ μεθόδια πάντα κραβδάτους ἀργυροῦς ἐποίησαν. Locus iste pessime corruptus est: neque, ut nunc se habet, sensus exinde commodus ullus elici potest. Pro μεθόδια itaque μεθέρια, et pro ἀργυροῦς, ἀργούς, legendum omnino judico. Certe durante hac lue adeo numerosa erat morientium multitudo, ut ad cadavera efferenda sandapilis non sufficientibus, imperator mille alias fieri

curaverit. Neque hæc tamen mortuis sepeliend's satis fuerunt, uti testatur Cedrenus in Justiniano: Τῷ δὲ Φεβρουαρίῳ μηνὶ γέγονε θνήσις ἀνθρώπων, καὶ μάλιστα τῶν νέων, ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὥστε μένειν ἀτάφους τοὺς ἀποθνήσκοντας ἐπὶ ἡμέρας τρεῖς, διὰ τὸ μὴ ἐξαρκεῖν τοὺς κραβδάτους τῶν Ἐκκλησιῶν, καὶ τῶν εὐδαγῶν οἰκῶν, πρὸς τὸ ἐκφέρειν τοὺς τελευτώντας, ὅθεν ποιήσας ὁ βασιλεὺς ἑτέρα κραβδάτια χίλια, μὴδ' οὕτως ἐξαρκούντων, ἀμάσας προσέταξε πλείστας εὐτρεπισθῆναι, καὶ ἄλογα δέδωκε μύρια πρὸς τὸ ἐκφέρειν τοὺς νεκροὺς, etc.

(64) Φιλοκαλουμένου τοῦ τροῦλλου. Scr. φιλοκαλουμένου, uti habet Cedrenus. De Trullo vero et Ciborio, vide quæ doctissimus Jac. Goar. ad hunc locum apud Cedrenum adnotavit.

(65) Ῥήξας γὰρ ἦν. Omnino legendum, διεῤῥηγμένος, uti habet Cedrenus.

(66) Ἐργαζομένων τῶν Ἰσαύρων. Isauros ædificationibus exercitatissimos fuisse colligere licet ex Procopio De bell. Goth. I. II: Ἐν τούτῳ δὲ Βελισάριος Ἰσαύρους πέντε, τοὺς ἐς τὰς οἰκοδομίας ἐμπειροῦς, ξὺν τε πελέκеси καὶ ἄλλοις ὄργανοις εἰς λίθων ἐκτομὰς ἐπιτηδεύουσιν, εἰς τὴν δεξαμενὴν ἀσπίδων πλήθει χρυπτομένους ἐσήγαγε.

τὸ ἀπομεῖναν καὶ αὐτὰ τὰ εἰρήματα· ἐκτίσθη δὲ ὁ Α
αὐτοῦς τρωάλλος ὕψους ἐπὶ πόδας ἑξοκοί.

Μηνὶ Μαρτίῳ ἰνδικτικῶνος ζ' ἐπανεστήσαν οἱ Οὐννοὶ
καὶ οἱ Σκλάβοι τῇ Θρήκῃ (67)· καὶ πολέμησαντες
πολλοὺς ἀπέκτειναν καὶ τινὰς ἐπαιδεύσαν· τὸν δὲ
οὖν Βάχχου Σέργιον τὸν στρατηλάτην [236] καὶ
Ἐδέρμαν μειζότερον Καλοποδίου ἐπαιδεύσαν, λα-
βόντες αὐτοὺς αἰχμαλώτους. Εὗρον δὲ τοῦ τεύχους
Κωνσταντινουπόλεως τόπους (68) καταπεπτωκότας,
κακείθεν εἰσελθόντες κατέδραμον ἕως τοῦ Ἀγίου
Στρατονίκου· τὴν ὀρθόδοξον πίστιν.

Μηνὶ Μαίῳ ἀπεχώσθη Ζήμαρχος (69) ὁ ἀπὸ ἐπάρχων
καὶ κουράτωρ τοῦ δεσποτικοῦ οἴκου τῶν Πλακιδίας· καὶ
γέγονεν ἀντ' αὐτοῦ Θεόδωρος ὁ ἐπικλῆν Νικομηδεύς.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ οὐκ ἦχθη τὸ Γενέθλιον τὸ ἐξ ἔθους
ἐπιτελούμενον, ἀλλ' ἦχθη τῇ τρισκαίδεκάτῃ τοῦ αὐτοῦ
μηνός. Καὶ μετὰ τὴν ἀπόδυσιν τοῦ ἱπποδρομίου
ἀναχωρούντων τῶν Πρασίνων, καὶ κατερχομένων
τὸν ἱμβολὸν τῶν Μοσχιανῶν μετὰ παραφυλακῆς,
ἐξαίφνης ὄβρισηντες οἱ αὐτοὶ Πράσινοι ἐκ τινων τῶν
ἐπὶ οἰκίας τῆς λεγομένης τῶν Ἀππιωνῶν, ἐπέβησαν
τοῖς Πρασίνους· οἱ τοῦ Βενέτου μέρους, καὶ ἐγένετο
συμβολὴ ἐν διαφόροις τόποις. Καὶ περάσαντες οἱ Βέ-
νετοι ἀπὸ Συκῶν ἤρξαντο βάλλειν πῦρ καὶ καλεῖν τὰς
παραθαλασσίους ἀποθήκας· καὶ εἰ ἐπεχείρησέ τις
τοῦ σέσσαι, ἐτοξεύετο ἐκ τῶν τοῦ Βενέτου μέρους·
εἶχον γὰρ τῶν αὐτῶν ἐργαστηριακῶν διαφορὰς
ἀμοιβάς. Καὶ τῇ ἐριδί συσχεθέντες, ἔκασαν [237]
τὴν οἰκίαν τὴν λεγομένην τῶν Ἀνδρόνι τὴν οὖσαν ἐν
τῷ νεωρίῳ· ὁμοίως δὲ συνέβαλον καὶ ἐν τῇ Μέσῃ (70)·
κακείσε ἔδωλον πῦρ εἰς τὴν οἰκίαν τὴν λεγομένην
τῶν Βαρσυμίου, τότε διανύοντος τὴν τῶν ἐπάρχων
ἀρχήν· καὶ ἐκαύθη ἕως τοῦ χαλκοῦ Τετραπύλου καὶ
ὁ θνητὸς ἱμβολὸς· καὶ ἐπεκράτησεν ἡ μάχη ἡμέρας
δύο. Καὶ ἐξαλθόντος τοῦ κόμητος τῶν ἐξουσιτιῶρων
Μαρίνου μετὰ πολλῆς βοηθείας στρατιωτικῆς καὶ
Ἰουστινίου τοῦ ἐνδοξοτάτου (71) Κουροπαλάτου,
μόλις ἡδυνήθησαν καταπαῦσαι τὰ ἀμφοτέρω μέρη.

Τῷ δὲ αὐτῷ χρόνῳ ἐπάρχου πόλεως ὄντος Γερων-
τίου ἐμπρησμοὶ πολλοὶ γεγόναν ἐν διαφόροις μέ-
ρεσι Κωνσταντινουπόλεως. Καὶ γενομένης κατοχῆς
ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν πολλοὶ μὲν ἐσιωφρονίσθη-
σαν, τινὲς δὲ καὶ ἀπετμήθησαν· καὶ ἐπεκράτησεν ἡ
αὕτη κατοχὴ ἐπὶ ἡμέρας ἑβδομήκοντα.

VARIAE LECTIONES.

⁹⁹ Στρατονί Ox. Conf. Theophanes p. 198 A. ⁹⁹ τῶν. τοῦ Ox. ⁹⁹ Ἀππιωνός Ox. ⁹⁹ ἐπεχείρησε Ox.
⁹⁹ ἐνδοξοτάτου Ch., ἐνδοξατάτου Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(67) Ἐπανεστήσαν οἱ Οὐννοὶ, καὶ οἱ Σκλάβοι τῇ
Θρήκῃ. Cedrenus habet, οἱ Οὐννοὶ, οἱ καὶ Σκλάβοι,
etc., ac si eadem gens esset. Eos tamen distin-
guit Procopius De bell. Goth. l. 1: Καὶ αὐτῶν οἱ
πλεῖστοι Οὐννοὶ τε ἦσαν, καὶ Σκλαβῶν, καὶ Ἀνται,
οἱ ὑπὲρ ποταμὸν Ἰστρον οὐ μακρὰν τῆς ἐκείνης
ὁδοῦς ἴδρυνται. De hac Barbarorum in Thraciam
irruptione vide quæ Agathias litteris prodidit lib. v.

(68) Εὗρον δὲ τοῦ τεύχους Κωνσταντινουπόλεως
τόπους. Cedrenus habet, τοῦ Ἀναστασιακοῦ τεύ-
χους; rectius: per muri longi enim, ab Anastasio
imp. exstructi, ruinas velustate negligentiaque
factas, viam invenerunt.

(69) Ἀπεχώσθη Ζήμαρχος. Ζιμαρχὸς hic Procopio
dictus est; Hist. Arcan. Fuit autem Justiniani senioris
cœnasmilito.

toto demolitis, Justinianus eam de integro excita-
vit, et xx pedibus altiore fecit.

Mense Martio, indictionis vii, Hunni Sclavique
Thraciam invaserunt: belloque incolas petentes,
plurimos neci dederunt; nonnullos etiam expila-
runt. Quin Sergium quoque, Bacchi filium, militum
magistrum, Edermamque, Calopodii filium natū
majorem, spoliatos, etiam captivos abduxerunt.
Constantinopolim quoque, per disrupta murorum
in quæ inciderant loca, intrantes, ad usque sancti
Stratoni penetrarunt. Orthodoxam fidem.

Mense Maio Zemarchus, expræfectus et curator
domus Augustæ Placidie, exauctoratus est, Theo-
doro Nicomediensi in locum ejus successit.

Mensis ejusdem xiii, non autem die solito, Ge-
nethlia celebrata sunt: quibus peractis, receden-
tibus Prasinis, porticumque Moschianorum per-
transeuntibus, cum Appianorum ex domesticis
nonnulli ex improvise contumeliis eos afficerent,
Veneti protinus et ipsi Prasinus adorti sunt; pluri-
busque etiam in locis a partibus conflictum est.
Veneti autem, a 491 Sycis trajecto sinu, repo-
sitoriiis maritimis ignes injicere cœperunt, eadem
comburendi animo: quos si quis extinguere tenta-
bat, a Venetis spiculis petebatur: quibus et ipsi
officinatores opem etiam suam subinde suppedita-
runt. Quin et ad concertationem usque proruentes,
Andree quas vocant ædes ad Navale sitas, com-
buserunt. In foro etiam pugna commissa, flam-
mas ibi in Barsumii, tunc temporis præfecti, domum
conjecerunt: quæ una cum opposita porticu,
æreum ad usque Tetrapiylum conflagravit. Con-
sultatione autem hac per bīduum invalescente,
Marinus, Excubitorum comes, Justinusque, illu-
strissimus Curopalata, numeroso militum satellitio
stipati, universas factiones emissi, vix tandem
compescere potuerunt.

Eodem tempore, Gerontio urbis præfecturam ge-
rente, diversa per Constantinopolim loca conflag-
rarunt. Ex utraque autem factione seditiosis
comprehensis, plurimi eorum pœnas dederunt,
nonnullis etiam capite multatis. Duravit autem in-
quisitio hæc per dies septuaginta.

(70) Συνέβαλον καὶ ἐν τῇ Μέσῃ. Μέση, forum est ut
ex Glossis Græco-barbaris notat Jo. Meursius. ἀγο-
ρά, ἡ μέση, et deinde, εἰς τὴν μέσην, ἢ ἀγορὰν, ἢ φέ-
ρον. Ita autem dictum vult ille, quia plerumque in
medio urbium situm erat. Verum cum plura Con-
stantinopoli fora fuerint, quodnam ex illis hic in-
telligit auctor? Anne Theodosii, sive Tauri for-
um? Huic enim vicinum erat æreum Tetrapiylum.
De his vide Pet. Gyllium, De Topogr. Constanti-
nop. lib. iii, cap. 6.

(71) Τοῦ ἐνδοξοτάτου. Κουροπαλάτης erat, qui
Palatii curam sibi commissam habuit. A Latinis,
Cura Palatii, dictus est: unde faciunt, Κουροπα-
λάτης. Justinus vero iste Curopalata, Justiniani imp.
a Sorore nepos erat; qui etiam eidem in imperio
successit.

Mense Junio, indictionis ejusdem, comprehensi A ex Græcis nonnulli per urbem publice circumferebantur : quin et libri eorum deorumque scelestorum simulacra, et imagunculæ in Cynegio concremabantur.

Mense eodem papæ Romani Synodica allata sunt.

Eodem mense, commisso partium in Cyzico certamine, plurimi utrinque **492** ceciderunt; ædificiis quoque nonnullis inter velitationem illam demolitis.

Mense Augusto, indictionis x, dedicatum est templum Sanctæ Theodoræ martyris, prope pontem situm. Ex jussu autem ipsius imperatoris, argentarii officinas aperientes, vasa sua exposuerunt, luminaque per urbem plurima accensa su

Octobri mense, indict. xi, inter Venetos Constantinopoli orta est commotio : qui in partes distracti, in Pittaciis inter se conflictabantur : districtusque gladii, clericus quidam, Joannis commentariensis, cognomine Gylī, filius, manibus inter pugnandum truncatus est.

Mense Novembri ingenti imbrium defectu laboravit Constantinopolis, adeo ut sæpiuscule pugnatum esset ad fontes ab iis qui aquatum convenerant. Quin venti quoque boreales crebri, australes vero, Augusti mensis ab initio, nulli spiraverunt; adeo ut nec tertia classis in portum advenire potuerit. Itaque etiam Eutychius patriarcha Ilianas Hierosolymis habendas instituit.

Eodem mense Constantinopolim allatus est nuntius, de Narsetis patricii victoriis; qui Beræam Brincasque, munitas Gothorum urbes, occupaverat : quarum una cum spoliis, et ipsas quoque urbium claves transmisit.

Μηνὶ Ἰουνίῳ, ἰνδικτιῶνι τῇ αὐτῇ, συσχεθέντες Ἕλληνας ⁴⁰ περιεβωμίσθησαν (72) καὶ τὰ βεβλῆα αὐτῶν κατεκαύθη [238] ἐν τῷ Κυνηγίῳ καὶ εἰκόνες τῶν μυσεῶν θεῶν (73) αὐτῶν καὶ ἀγάλματα.

Καὶ τῷ αὐτῷ μηνὶ ἠνέχθησαν τὰ Συνοδικὰ τοῦ πάπα Ῥώμης (74).

Καὶ τῷ αὐτῷ μηνὶ συνήφθη δημοτικὴ μάχη ἐν Κυζίκῳ, ὥστε πολλοὺς πεσεῖν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν. Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ μάχῃ καὶ τινα τῶν ἐκείσε κατεστράφη

Μηνὶ Αὐγούστῳ ἰνδικτιῶνος δεκάτης ἐγένοντο τὰ ἐγκαίνια τῆς ἁγίας μάρτυρος Θεοδώρας τῆς οὐσῆς πλησίον τῆς γεφύρας (75). Κατὰ κέλυσιν δὲ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως καὶ πρόβληαις ἐκ τῶν ἀργυροπρατῶν καὶ φῶτα πάμπολλα ἐγένετο (76).

Μηνὶ Ὀκτωβρίῳ ἰνδικτιῶνος ια' διμερὲς γέγονεν ἐκ τῶν Βενέτων ἐν Βυζαντίῳ· καὶ γενομένης συμβολῆς πρὸς ἀλλήλους ἐν τοῖς ἐπίκλην [239] Πιττακίοις (77), ἐμφῶν συρέντων, ἀπεχειρίσθη κληρικὸς, ὡς μάχεται, υἱὸς δὲ Ἰωάννου Κομνεταριτίου τοῦ ⁴¹ ἐπίκλην Γύλου.

Μηνὶ Νοεμβρίῳ πολλὴ ἀβροχία ἐγένετο ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὡς καὶ πολλὰς μάχας γενέσθαι ἐν τοῖς ὕδρεσις ⁴². Καὶ βορεῖς δὲ πολλοὺς φουστῆσαι· ἀπὸ γὰρ τῆς ἀρχῆς τοῦ Αὐγούστου μηνὸς οὐκ ἐφύσθησε νότος, καὶ ὁ τρίτος δὲ στόλος τῶν πλοίων οὐκ εἰσῆλθεν (78), ὥστε καὶ λιτανείας ⁴³ εὐτύχιον τὸν πατριάρχην ἐπιτρέψαι γενέσθαι εἰς Ἱερουσαλήμ.

Καὶ τῷ αὐτῷ μηνὶ ἐπινίκια ἦλθον ἀπὸ Ῥώμης ἀπὸ Ναρσοῦ τοῦ πατρικίου, ὡς ὅτιπερ παρέλαβε πόλεις ὀχυράς τῶν Γότθων, τοῦτ' ἐστὶ Βεροῖαν ⁴⁴ καὶ Βρίνχαξ (79). Ἐπεμψε καὶ τὰς τῶν αὐτῶν πόλεων κλεῖς μετὰ καὶ τῶν λαφύρων.

VARIAE LECTIONES.

⁴⁰ περιεβωμίσθησαν. Conf. ad p. 64 E. ⁴¹ τοῦ Ch., τὸ Ox. ⁴² ὕδρεσις Ox. ⁴³ λιτανείας Ch., λιτανείους Ox. ⁴⁴ Βεροῖαν. Veronam dicit et Briziam, ut docet Anastasius : vitiosa nomina ponunt etiam Theophanes et Cedrenus.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(72) Συσχεθέντες Ἕλληνας περιεβωμίσθησαν. Lego, περιεπομπεύθησαν. Vide quæ de hac voce supra notavimus, haud procul hujus libri xviii initio.

(73) Εἰκόνες τῶν μυσεῶν θεῶν. Scr. μυσαῶν.

(74) Τὰ συνοδικὰ τοῦ πάπα Ῥώμης. De synodiciis, sive synodalibus epistolis, vide Bernardum Ferrarium, De antiquo ecclesiasticar. epistolar. genere.

(75) Πλησίον τῆς γεφύρας. Scr. γεφύρας.

(76) Καὶ πρόβληαις ἐκ τῶν ἀργυροπρατῶν καὶ φῶτα πάμπολλα ἐγένετο. Hujus rei occasionem narrat Cedrenus ad annum Justiniani imp. xxxiv, his verbis : Ἐφημίσθη ἐν τῇ πόλει, ὅτι ὁ βασιλεὺς ἐτελεύτησε, διὰ τὸ κεφαλαγεῖν, καὶ μηδὲνα θεωρεῖν· καὶ ἦν ταραχὴ, καὶ ἀρπαγαὶ εἰς τὰς προβολὰς, καὶ τὰ μαγικιστὰ. Καὶ περὶ ὧραν θ', προσέταξε τῷ ἐπαρχῷ, καὶ ἀνῆψε φῶτα εἰς ὅλην τὴν πόλιν, ὅτι ὕψιανεν ὁ βασιλεὺς, καὶ συνεστάλη τὰ τῆς ταραχῆς.

(77) Ἐν τοῖς ἐπίκλην Πιττακίοις. Locus quidam erat Constantinopoleos, cujus semel atque iterum meminit etiam Cedrenus : ita fortassis dictus,

quod Tabulae scriptoriae ibi venum expositae fuerint. Πιττάκιον enim tabula est, e fusili pice ad exarandum confecta. Pro tabula etiam simpliciter quandoque sumitur. Auctor Lexici Græcolat. vet. Brevem interpretatur : Πιττάκιον, Pittacium, Brevis.

(78) Καὶ ὁ τρίτος δὲ στόλος τῶν πλοίων οὐκ εἰσῆλθεν. Τὸν σιταγωγὸν στόλον, Classem hanc vocat Procopius quæ frumenti ab Alexandria importandi causa quotannis emissæ est, quæque, nisi a contrariis ventis impederetur, secundum, aut etiam tertium per æstatem reditum perficere consueverat. Vide Procopium, De Ædific. Justin. lib. v, haud procul ab initio.

(79) Βεροῖαν, καὶ Βρίνχαξ. Cedrenus etiam habet Βιρῶν καὶ Βρίγχαξ. Corrupte uterque : nec enim urbes tales Italia habuit ullas. Cæterum pro his Anastasius Bibliothecarius habet, Veronam et Briziam. Tricesimo sexto imperii Justiniani anno tropæa venerunt a Roma Narsis patricii : significantia comprehendisse illum urbes munitas Gothorum duas, Veronam scilicet, et Briziam. Atque hanc genuinam hujus loci lectionem esse facile crediderim.

Μηνὶ Νοεμβρίῳ ἰνδικτιῶνος ια', ἐμελέτησαν δόλον Α τινὲς κατὰ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ τοῦ φρονέουσι αὐτὸν, ὡς κἀθίηται [240] ἐν τῷ παλατίῳ. Ἐν ἐσπέρῃ^α δὲ τὴν σκέψιν τῆς ἐπιβουλῆς μελετήσαντες ἦσαν οὗτοι, Ἀδελάδιος Μελτιάδου^β καὶ Μάρκελλος ὁ ἀργυροπράτης καὶ Σέργιος ὁ ἀνεψιὸς Αἰθερίου τοῦ κουράτωρος. Ἡ δὲ μελέτη αὐτῶν ἦν αὕτη, ἵνα, ὡς κἀθίηται ἐν τῷ τρικλίῳ ἐσπέρας, εἰσέλθωσι καὶ σφάξωσι τὸν αὐτὸν βασιλέα. Ἦσαν γάρ, καὶ ἰδίους ἀνθρώπους στήσαντες κατὰ τόπον, ἵνα, γενομένης τῆς αὐτῆς ἐπιβουλῆς, παραχρὴν ποιήσωσιν. Ὁ δὲ αὐτὸς Ἀδελάδιος ἦν λαβὼν καὶ χρυσίον παρὰ Μαρκέλλου, περὶ τὰς πεντήκοντα τοῦ χρυσοῦ λίτρας, εἰς τὸ συνεπαμῦναι. Καὶ δὴ, τοῦ Θεοῦ οὕτως εὐδοκήσαντος, εἰς ἐξ αὐτῶν τῶν τὴν ἐπιβουλήν μελετησάντων, Ἀδελάδιος ὁ Μελτιάδου, ἐθάρρῃσεν Εὐσεβίῳ τῷ κόμῃ τῶν φοιδαρέων καὶ Ἰωάννῃ τῷ Δομετιόλῳ τὴν σκέψιν, ὅτι^γ Ἐν τῇ ἐσπέρῃ, βουλόμεθα ἐπιθεῖναι τῷ εὐσεβεῖ βασιλεῖ, ὡς κἀθίηται ἐν τῷ τρικλίῳ. Καὶ φανερωθείσης τῆς ἐπιβουλῆς, εὐρὲθι Μάρκελλος ὁ ἀργυροπράτης τῇ αὐτῇ ἐσπέρῃ ἐν ἣ τὴν σκέψιν τῆς ἐπιβουλῆς ἐμελλε ποιεῖν εἰσερχόμενος ἐν τῷ παλατίῳ φόρων βουγλιν (80), καὶ ὁ τὴν ἐπιβουλήν φανερώσας Ἀδελάδιος ὁμοίως ἀπὸ σπαθίου. Καὶ ὡς προγυμνασθέντες συνεσχέθη μὲν Μάρκελλος, [241] καὶ ἀστοχήσας τοῦ προσδοκωμένου σύρας τὸ βουγλιν ὁ ἐφόρει ἐαυτῷ ἐπήγαγε πληγὰς τρεῖς, καὶ οὕτως ἐτελεύτησε. Σέργιος δὲ ὁ ἀνεψιὸς Αἰθερίου προσφυγίῳ ἐχρήσατο ἐν τῇ Δεσποίνῃ ἡμῶν τῇ Θεοτόκῃ ἐν Βλαχέρναις. Καὶ ἐκβλήθεις ἐκ τῶν ὄρων, ὡς οἷα κατὰ βασιλέως σκεψάμενος, καὶ ἐξετασθεὶς^δ, κατέθετο ὅτι καὶ Ἰσάκιος ὁ ἀργυροπράτης ὁ κατὰ Βελισσάριον τὸν πατρικίον καὶ αὐτὸς σύνοιδε^ε τῇ αὐτῇ ἐπιβουλῇ, καὶ βίτος δὲ ὁ ἀργυροπράτης καὶ Παῦλος ὁ ὑποπτίων Βελισσαρίου (81). Καὶ ἀμφοτέρων συσχεθέντων καὶ ἐκδοθέντων Προκοπίῳ, ἐπαρχῷ πόλεως, συγκαθημένον αὐτῷ καὶ συνεξεταζόντων Κωνσταντίνου κοιανιστῶρος καὶ Ἰουλιανοῦ ἀντιγραφέως καὶ Ζηνοδόρου ἀσεκρήτης (82), ἐκλαμβάνοντος τὰς αὐτῶν ἀποκρίσεις, κατεῖπον Βελισσαρίου τοῦ πατρικίου καὶ ἐκ τούτου ὑπὸ ἀγανάκτησιν γέγονεν. Ἄλλοι δὲ τινες τῶν ἐξονομασθέντων φυγῇ ἐχρήσαντο. Καὶ τῇ πέμπτῃ τοῦ Δεκεμβρίου μηνὸς ὁ αὐτὸς βασιλεὺς ποιήσας σιλήντιον κόμμεντον κελεύει πάντας τοὺς ἄρχοντας εἰσελ-

Mense Novembri indictionis xi, consilii nonnulli consilium inierunt, ut Justinianum, in palatio sedentem, insidiis preoccupatum, e medio tollerent. Conjuratorem vero sub vesperam agitabant; et de nomine fuerunt, Ablabius Miltiadis filius et Marcellus argentarius, et Sergius, Ætherii curatorialis nepos; suscepti autem facinoris hæc methodus erat, ut, trahente vespera, imperatorem, in triclinio suo pro more considentem, adorti conficerent: collocatis insuper in locis opportunis quibusdam ex suis, qui post perpetratum facinus, plebem e vestigio concitarent. Ablabius autem dictus in conjurationis societatem a Marcello, i. circiter auri libris datis, conductus fuerat. Cæterum, Deo ita volente, Ablabius Miltiadis filius, unus ex conjuratis, consilium suum Ensebio, comiti fœderatorum, et Joanni Domitio filio communicavit, hæc ipsa vespera, inquit, religiosum imperatorem, dum sedet in triclinio, adoriri in animo habemus. Conjuratorem itaque patefacta, Marcellus argentarius, eadem ipsa vespera, qua perduellionem perficere decreverat, pugione armatus; Ablabius etiam, qui conjurationem patefecerat, gladio cinctus, palatium intrare visi sunt. Cæterum cum jam notum esset consilium eorum, Marcellus statim comprehensus est, qui, cum frustra se esse percipisset, stricto quem ferebat pugione, vulnera tria sibi intulit, atque ita mortuus est. Sergius vero, Ætherii nepos, fuga sibi consulens, in S. Deiparæ Dominae nostræ ædes in Blachernis se recepit. Verum asyli hujus finibus ejectus (ut qui læsæ majestatis reus esset), examiniq[ue] subjectus, affirmavit Isacium etiam argentarium, Belisarii patricii familiarem, conjurationis hujus conscium esse: uti etiam et Vitum argentarium, et Paulum, Belisarii suboptionem. Hi vero ambo comprehensi, Procopio, urbi præfecto, traditi sunt; a quo et Constantino quæstore, et Juliano antigraphario, assessoribus ejus, et Zenodoro asecretis, responsa eorum notante, examinati, Belisarium patricium accusarunt: qui exinde imperatorem sibi infensum habuit. Alii vero nonnulli, ab his indicati fuga se subdlexerunt. Decembris autem die v, silentio ab imperatore indicto, primores omnes, Eutychium-

VARIE LECTIONES.

^α ἐσπέρα Ch., ἔσπερας Ox. — Scribe ἐν τῷ παλατίῳ ἐν ἐσπέρῃ. οἱ δὲ τὴν σκέψιν. ^β Μελτιάδου. Μιλτιάδου? ^γ ὅτι. ἔτι Ox. ^δ ἐξετασθεὶς Ch., ἐξαιτασθεὶς Ox. Sic et 7, p. seq. v. 3. ^ε σύνοιδε Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(80) Φορῶν βουγλιν. Et deinde, σύρας τὸ βουγλιν ὁ ἐφόρει, etc. Vocabulum hoc nullibi mihi occurrit. *Pugionem* tamen verto; unde etiam forte corrupta vox est, Anastasius Bibliothec. reddit, *gladium*. Et Marcellus quidem argenti venditor spe frustratus, et exemplo gladio quem portabat, dedit sibi iras ictus, in triclinio comprehensus, et moritur.

(81) Ὁ ὑποπτίων Βελισσαρίου. Ὅπτιως δὲ dicti quibus annonæ militibus erogandæ cura commissæ erat. Procopius De bel. Vandal. lib. i: Τῶν δ' ὑπασιπαστῶν τριακοσίων ἀπολέσας ἀνδρας, ἀγαθοὺς τὰ πόλεμια, Ἰωάννῃ παρίδωκεν, ὃς οἱ ἐπεμελεῖτο

Δ τῆς περὶ τὴν ἀξίαν (ita legendum contendit Jo. Meursius, non οἰκίαν) δαπάνης ὅπτιωνα τοῦτον καλοῦσι. Ρωμαῖοι. Curatorem Belisarii eum vocat Anastasius Bibliothecar.

(82) Καὶ Ζηνοδόρου ἀσεκρήτης, etc. Ἀσεκρήτης, sive ἀσεκρήτης, et ἀσεκρήτης, a Latino a secretis facta sunt. Pro quo Latini recentiores etiam asecretis, unico vocabulo, quandoque dixerunt. Carolus M. de cultu imag. lib. iv, cap. 9: *Mox ut Leontius asecretis conspexit, magnam se sui erroris emolumentum invenisse putavit.*

que patriarcham, nonnullos etiam ex scholis adesse jussit : quibus in triclinium convocatis, designatam in se conjurationem palam fieri, Sergiique Ætherii nepotis, et Eusebii argentarii, Pauli item suboptionis, Vitique confessiones coram omnibus legi mandavit. Quibus perfectis, imperatoris animus in Belisarium patricium commotus est : statimque missi sunt, qui ab eo satellites amoverent omnes : nec omnino ad hæc renixus est Belisarius. Cæterum cum Constantinus quæstor, et Julianus **495** antigapharius, Ætherio, quem etiam conjurationis conscium fuisse suspicio erat, favere nimis putarentur ; conjuratores rursus post sex dies, a Marino comite excubitorum, et Constantiano, militum magistro, ad examen vocati sunt. Verum Belisarius imperatorem sibi offensum usque habuit.

Mense eodem imperator, edicto suo in ecclesiis variis proposito, decrevit, haud licere post unionem unam naturam dicere, sed duas confiteri.

Indictione eadem festum Dedicatione sanctissimæ Magnæ ecclesiæ secundo celebratum est. Trullo autem xxx pedibus, secundum formam veterem, superadditis, ex additione hac cameræ duæ, septentrionalis et meridionalis, effectæ sunt. Tecto autem ad exitum jam perducto, Eutychius patriarcha, sanctum Evangelii codicem manu tenens, populo circumstante cecinit : *Attollit e portas, principes, vestras, et attollimini, portæ sempiternæ, et intrabit Rex gloriæ, etc.*

Mense Januario, indictionis xi, equestri certamine celebrato, Julianicus auriga [curru deturbatus et] per circum raptatus interiit.

Mense eodem Africa quædam regiones a Mauritania occupatæ sunt : Cutzines enim, gentis ejus exarchus, ex quo Maurorum dominium susceperat, auri quantitatem quamdam a Romanorum pro tempore præfecto accipere **496** solitus fuerat. Cæterum, Joanne, cognomine Rogathino [in Africam] adveniente, nec pecuniam ei pro more solvente, quin e contra dolo illum interficierte,

VARIE LECTIONES.

⁸⁰ ὄνκτον Ox. ⁸¹ λ'. εἴκοσι p. 81 E. ⁸² Ἰανουαρίῳ Ox.

ED. CHILMEADI NOTÆ.

(85) Οὐ χρὴ μετὰ τὴν ἔνωσιν, etc. Hæc Justiniani Confessio fidei, De naturarum in Christo distinctione, non hoc tempore, sed sub synodo v. Constantinopolitana edicto imperatorio promulgata est. Scilicet sub extrema vitæ suæ tempora in Aphthartodocitarum hæresin delapsus est Justinianus : uti testantur Evagrius lib. iv, cap. 38 : Nicephorus Call. lib. xxvii, cap. 29 ; Glycas An. part. iv, et Cedrenus ; qui etiam eodem anno,

Α θεῖν καὶ τὸν πατριάρχην (242) Εὐτόχιον καὶ τινὰς ἐκ τῶν σχολῶν· καὶ δεξάμενος αὐτοὺς ἐν τῷ τρικλινῳ, κελεύει τὰς τοῦτων καταθέσεις ἀναγνώσθηναι καὶ φανερωθῆναι πᾶσι τὰ τῆς ἐπιβουλῆς, λέγων δὲ Σεργίου τοῦ ἀνεψίου Ἀθηρίου καὶ Εὐσεβίου τοῦ ἀργυροπράτου καὶ Παύλου τοῦ ὑποπτεῖανος καὶ Βίτου. Καὶ ἀνεγνώσθησαν αἱ καταθέσεις αὐτῶν, καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν καταθέσεων ἠγανακτήθη ὁ πατρίκιος Βελισσάριος· καὶ πέμψας ὁ αὐτὸς βασιλεὺς ἐπῆρε πάντας τοὺς ἀνθρώπους Βελισσαρίου, καὶ ἐν οὐδενὶ ἀνέστη ὁ αὐτὸς ἀνὴρ. Καὶ ὑπονοηθεὶς Κωνσταντίνος ὁ κοιταίστωρ καὶ Τουλιανὸς· ὁ ἀντιγραφεὺς, ὡς φησιν, ὑπὲρ Ἀθηρίου ποιήσαντες, ὡς οἶα καὶ αὐτοῦ Ἀθηρίου συνειδότος τῇ ἐπιβουλῇ· καὶ μεθ' ἡμέρας ἐξ ἄλλων ἐξητάσθησαν οἱ τὴν αὐτὴν ἐπιβουλὴν μελετήσαντες ὑπὸ Μαρίνου τοῦ κόμητος τῶν ἐκκουσιστῶν καὶ Κωνσταντιανοῦ τοῦ στρατηλάτου, καὶ ἔμεινεν ὁ αὐτὸς Βελισσάριος ὑπὸ ἀγανάκτησιν.

Καὶ τῷ αὐτῷ μηνὶ προσετέθη ἤδικοτον ⁸⁰ περὶ τῶν διακρινομένων (x) ἐν διαφόροις ἐκκλησίαις ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως, ὅτι Οὐ χρὴ μετὰ τὴν ἔνωσιν (85) λέγειν μίαν φύσιν, ἀλλὰ δύο ὁμολογεῖν.

Καὶ τῇ αὐτῇ ἰνδικτιῶνι ἐγένοντο τὰ ἐγκαίμια τῆς ἀγιοπάτης Μεγάλης [245] ἐκκλησίας τὸ δεύτερον. Προσετέθη δὲ τῷ τρολλῳ κατὰ τὸ παλαιὸν σχῆμα πόδες ⁸¹ λ' (84), καὶ τὰς δύο καμάρας (85) ἐκ προσθήκης ποιήσαντες, τὴν τε ἀρκτέαν καὶ τὴν μεσημβρινήν. Ἐν δὲ τῇ συμπληρώσει τοῦ εἰλήματος Εὐτυχίου τοῦ πατριάρχου κατέχοντος τὸ ἅγιον μεγαλεῖον καὶ τοῦ ὅχλου παρισταμένου ἐφάλλετο· *Ἀραιαὶ πύλας, οἱ ἄρχοντες, ὁμῶν, καὶ ἐπάρρητες, πύλαι αἰώνιοι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης, καὶ τὰ λοιπά.*

Μηνὶ Ἰανουαρίῳ ⁸² ἰνδικτιῶνος ια', ἱπποδρομίου ἀγομένου σὺρεῖς Τουλιανικὸς ὁ ἡνίοχος ἐν τῷ ἱπποδρομίῳ τελευτᾷ.

Καὶ τῷ αὐτῷ μηνὶ παρελήφθη μέρη τινὰ τῆς Ἀφρικῆς ὑπὸ τῶν Μαυριτανῶν· Κουτζίνης γάρ ὁ ἐξάρχος τοῦ αὐτοῦ ἔθνους ἔθος εἶχε λαμβάνειν ἀπὸ Ῥωμαίων διὰ τοῦ κατὰ καιρὸν ἀρχόντος ποσὸν τι χρυσίου, ἐπειδὴ ἦρχε τοῦ ἔθνους τῶν Μαύρων. Καὶ καταλθόντος Ἰωάννου τοῦ ἐπικλῆν Ῥογαθινοῦ, καὶ μὴδὲν αὐτῷ δεδωκότος κατὰ τὸ πρῶτον ἔθος, ἀλλὰ τούναντι καὶ δολοφονήσαντος αὐτὸν, ἀνέστησαν τὰ

D de quo auctor noster hic loquitur, imperatorem edictum suum *De corruptibili et incorruptibili*, proposuisse asserit : cui astipulatur Glycas, loco citato.

(84) Πόδες λ'. Πόδας εἴκοσι, dicit supra ; sicut e' Cedrenus habet.

(85) Τὰς δύο καμάρας. Κάμαρα, sive κάμερα camera est recentioribus ; et καμεράριος camerarius præfectus cubiculi.

HODII NOTÆ.

(x) Περὶ τῶν διακρινομένων, Hæc omisit Interpres, nec videtur intellexisse, verte ; *De Diacriminationis* sive *Eutychianis* : sic enim appellari so-

lebant sectarii Eutychiani, tanquam ab Ecclesiæ communione *segregati*, vel, ut alii volunt, tanquam *hesitantes* cum Ecclesia communicare.

τέχνα τοῦ αὐτοῦ Κουζτίνῃ, ἐκδικοῦντες τὸ πατρῶον Α αἷμα. Καὶ ἐπαναστάντες τοῖς μέρεσι τῆς Ἀφρικῆς, παρέλαβόν τινας τόπους φονεύσαντες καὶ πραιδεύσαντες. Ὁ δὲ αὐτὸς βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς ἐπεμψε Μαρκιανὸν τὸν ἱδιον αὐτοῦ ἀνεψιὸν *****.

Cntzinæ ipsius filii, paternam cædem ulturi, arma sumpserunt : Africæque regiones quasdam invadentes, loca nonnulla occuparunt, incolis interfectis expilatisque. Imperator itaque Justinianus nepotem suum Marcianum expeditit*****.

APPENDIX.

Non incommodum erit subjungere hic Synopsis Chronographiæ Malalianæ de Vita et rebus gestis Justiniani, ut dignoscat Lector ad quem annum illius imperii quæ in singulis paginis conscribuntur pertineant.

An.	Pag.	ed.	Ox.				
An. 1			151	—	—	mens. Jun.	227
— 2	Indict. 6 mens. Oct.		152	—	—	Jul.	228
— —	— — Jan.		153	—	24	Ind. 13 mens. Apr.	ibid.
— —	Indictionis sub exitu		174	—	—	Jun.	ibid.
— —	Indict. 7 mens. Jun.		180	—	25	Ind. 14	229
— 3	— — Jul.		182	—	26	Ind. 15 mens. Sept.	230
— —	Decio Cos.		186	B	—	— Aug.	ibid.
— 4	Lampadio et Oreste Coss.		188	—	27	Ind. 1 mens. Mart.	ibid.
— —	Mens Sept.		190	—	28	Ind. 2 mens. Aug.	231
— —	— Apr.		199	—	50	Ind. 4 mens. Jul.	232
— 5	Mensis Sept.		211	—	—	— Dec.	233
— 6	Indictio 10 mensis Jan.		213	—	31	Ind. 5 mens. Nov.	ibid.
— 7	Justin. 3 Cos.		220	—	—	— Apr.	ibid.
— 8	Indict. 12.		ibid.	—	32	Ind. 6 mens. Dec.	ibid.
— —	Post Consul. Belisarii		221	—	—	— Feb.	234
— —	Jo. Cappadoce Cos.		ibid.	—	33	Ind. 7 mens. Mart.	235
— 14	Indict. 3 mens. Jun.		222	—	—	— Mai.	236
— —	— — Aug.		ibid.	—	—	— Jun.	238
— 16	Ind. 5.		223	—	36	Ind. 10 mens. Aug.	ibid.
— 18	Ind. 7 mens. Sept.		225	—	37	Ind. 11 mens. Oct.	ibid.
— —	— — Nov.		ibid.	—	—	— Nov.	239
— 21	Ind. 10 mens. Feb.		226	—	—	— Jan.	243

RICHARDI BENTLEII EPISTOLA.

[1] CL. VIRO JOANNI MILLIO S. T. P. RICHARDUS BENTLEIUS S.

Memini equidem, Milli doctissime, cum abhinc dies complures deambularemus una, strenueque de litterulis nostris sermones cæderemus; ibi forte fortuna de Joanne Antiochensi mentionem fuisse injectam: cumque me desiderium cepisset librum adhuc musteum videndi, priusquam in lucem publicam, te curante, exiret; ea me lege id abs te impetravissem, ut si qua in tam deperato scriptore emendationem nostram accipere possent, ea in schedulas conjecta ad te mitterem. Duram profecto conditionem, quamque adeo multis de causis nollem acceptam. Nam ut omnittam, quod ex illo fere tempore a meliori librorum et chartularum mearum parte, et (quod acerbius mihi accidit) a jucundissima tua consuetudine longe distinctus sim; quodque semel duntaxat hunc Malalam properans percurrerim, nec ut secundas, quas sapientiores esse aiunt, curas et cogitationes adhiberem, ullo adhuc pacto potuerim animum inducere: ut illa, inquam, atque alia præteream; pudet hercle, ut verum fatear, pigetque bonas horas, quæ hand paulo melius collocari possent, in tam ingrato et ignobili labore consumere. Sed

quid faciam? data est fides: promissa flagitantur. Video, quod mihi egomet intrivi, exedendum esse. Liceat modo, si quando in hac ἀνάγκῃ fastidium mihi suborietur, aliunde petere quod fluentem nauseam coerceat. Dabitur itaque potestas et venia evagandi identidem longiuscule; dummodo ne plane ἔξω τῶν ἐλατῶν, neque levibus de causis. Hoc autem scias velim in primis, non mihi consilium esse de Joanne isto qui cujasve fuerit, quando vixerit, aut a quibus laudatus sit, omnino verbum facere: cum diu sit quod omnem istam controversiam suscepit amicissimus noster atque eruditissimus Hodius. Quippe aliud est, inquam, [2] scriptionis hujus institutum: quæ vereor equidem ut satis ex voto et feliciter mihi vertat. Ita sane præsagit animus, ita in ipso limine conspicio, quod etiam fortissimo terrore incutiat. Siquidem recte narrat Malalas pag. 90, edixisse nimirum atque interminatum esse Orpheæ, ne quisquam mortalium palam fecerit τὰ Ἐρικεπῶ. Οὐ, αἰτ, ὄνομα ὁ αὐτὸς Ὀρφεὺς ἀκούσας ἐκ τῆς μαντείας ἐξείπε, Μήτινα φάναι τὰ Ἐρικεπῶ, ὅτι ἐρμηνεύεται τῇ κοινῇ γλώσσῃ, Βουλὴ, Φῶς, Ζαῖδα.

τήρ. Ego vero cum haud sim nescius, quam acerbos olim vindices deos hominesque habuerit, qui μυστήρια ἐξορχήσασθαι et Eleusinae matris occulta proferre ausus sit; qui sciam, annon ipse similem in me noxam admittam, si mysterium hoc Orphicum sacro hactenus silentio celatum evulgavero? Neque adeo clam me est, o Milli suavissime, quam audax impulsu tuo in me meosque facinus consciscam :

*Sed tua me virtus tamen, et sperata voluptas
Suavis amicitiae quodvis discrimen adire
Suadet, et inducit dias in luminis oras*

horribile illud arcanum protrahere. Bono vero animo eris, capitique et aetati meae parces metuere; ubi μορμολυχεῖω isto detracto, putidisque illis μή τινα φάναι τὰ Ἑρικεπαῖω in malam rem ablegatis aliquo, veterem illuc et veram lectionem quasi postliminio reduxero. Ea haec est : Οὐ (θεοῦ) ὄνομα ὁ αὐτὸς Ὀρφεὺς ἀκούσας ἐκ τῆς μαντείας ἐξεῖπε Μῆτιν, Φάνητα, Ἑρικεπαῖον. Orpheus, ait, per oraculum edoctus est Dei nomina Μῆτιν esse et Φάνητα, et Ἑρικεπαῖον, quae communi sermone interpretata hanc habent vim et sententiam, Βουλή, Φῶς, Ζωοδοτήρ.

Porro hisce nominibus deum Orphicum vocari non desunt mihi locupletes certissimique sane auctores. Damascius περὶ τῶν πρώτων ἀρχῶν ms. in bibliotheca Coll. Corporis Christi Oxonii p. 156: Ἐν μὲν τοίνυν ταῖς φερομέναις ταύταις βιβλιοθήκαις Ὀρφικαῖς ἡ θεολογία δὴ τίς ἐστιν ἡ περὶ τὸν νοητὸν (διδάσκον) ἦν καὶ οἱ φιλόσοφοι διερμηνεύουσιν, ἀντὶ μὲν τῆς μίδης τῶν ἔλων ἀρχῆς τὸν Χρόνον τιθέντες, ἀντὶ δὲ ταῖν δυοῖν Αἰθέρα καὶ Χάος, ἀντὶ δὲ τοῦ δυοτος ἀπλῶς τὸ Ὄν ἀπολογιζόμενοι, καὶ τριάδα ταύτην [3] πρώτην ποιοῦντες. Εἰς δὲ τὴν δευτέραν τελεῖν ἤτοι τὸ κυούμενον καὶ τὸ κύον Ὄν τὸν θεόν, ἡ τὸν Ἀρχῆτα χιτῶνα ἡ τὴν Νεφέλην, ὅτι ἐκ τούτων ἐκθρώσκει ὁ Φάνης. Ἄλλοτε γὰρ ἄλλα περὶ τοῦ μέσου φιλοσοφοῦσι, τοῦτο μὲν ὅποιον ἂν ᾖ ὡς τὸν νοῦν, ὡς δὲ πατέρα καὶ δύναμιν ἄλλα τινὰ προσεπιννοῦντες οὐδὲν τῷ Ὀρφεῖ προσήκοντα· τὴν δὲ τρίτην τὸν Μῆτιν τὸν Ἑρικεπαῖον ὡς δύναμιν, τὸν Φάνητα αὐτὸν ὡς πατέρα. Idem ibidem p. 106: Ὅθεν πηγὴν μὲν πηγῶν αὐτὸ (τὸ Ἐν) Χαλδαίων παιδες ἀνευφημοῦσιν, Ὀρφεὺς δὲ μικτὴ σπέρμα φέροντα θεῶν, Φοινικες δὲ αἰῶνα κοσμικὸν, ὡς πάντα ἐν ἑαυτῷ συνηρηκότα. Locus corruptus. Lego : Ὀρφεὺς δὲ Μῆτιν σπέρμα φέροντα θεῶν — Et pag. 125: Οὐχὶ δὲ καὶ Ὀρφεὺς ἀπὸ τοῦ Ὁοῦ παράγει. Καὶ τῆς Νεφέλης βράγεις (hac modo occasione cogita, an in loco superiore pro ἀρχῆτα reponi placeat τὸν βαγίντα χιτῶνα ἡ νεφέλην) τὸν πολυτίμητον φάνηται, πρόδοον. Καὶ ἐκεῖνος ἐν τῷ νῷ ὑποστησάμενος. Ἡ ῥητέον πρὸς ταῦτα, et quae sequuntur. Lege et distingue : τὸν πολυτίμητον Φάνητα, πρόδοον καὶ ἐκεῖνος, etc. Et praeterea p. 124 :

Ἐνθεν ἀποθρώσκει γένεσις πολυπιδάκου ὕλης, καὶ ὅσα τοιαῦτα περὶ τῆς τάξεως ἐκεῖνης οἱ θεοὶ χρησιμδοῦσιν· ἀλλὰ καὶ Ὀρφεὺς τὸν πολυτίμητον

Α τοῦτον θεὸν ἀνευφήσαιμι τὸν σπέρμα φέροντα θεῶν καὶ αὐτὸν Ἑρικεπαῖον, καὶ ἐξ αὐτοῦ ποιεῖ προτοῦσαν ἅπασαν τὴν τῶν θεῶν γενεάν. Enimvero non leviter mendis aspersa est haec ῥῆσις, quam ita constitues· καὶ Ὀρφεὺς τὸν πολυτίμητον τοῦτον θεὸν ἀνευφήμει

Μῆτιν σπέρμα φέροντα θεῶν κλυτὸν Ἑρικεπαῖον.

Pagina denique 164 : Τοῖον ἀπέστειλε χρόνος ἀθανάτοιο Φάνητος, ubi legendum χρόος, ut quidem existat apud Proclum :

Θαύμαζον καθορῶντες ἐν αἰθέρι φέγγος δαίπτον, τοῖον ἀπέστειλε χρόος ἀθανάτοιο Φάνητος.

Idem Proclus in Parmenidem ms. haec habet : ὁ μὲν γὰρ Ὀρφεὺς μετὰ τὴν κατάποσιν τοῦ Φάνητος ἐν τῷ Διὶ τὰ πάντα γεγονέναι φησίν. Ἐπειδὴ πρότερον μὲν καὶ ἡνωμένως ἐν ἐκείνῳ, δευτέρως δὲ καὶ διακεκριμένως ἐν τῷ Δημιουργῷ τὰ πάντα ἀνεφάνη τὰ τῶν ἐγκοσμημάτων αἷτια. Et in Alcibiadem priorem ms. sic scribit : Καὶ μοι δοκεῖ καὶ ὁ Πλάτων εὐρὼν παρ' Ὀρφεῖ τὸν αὐτὸν τοῦτον καὶ Ἐρωτα καὶ Δαίμονα μέγαν ἀποκαλούμενον, ἀγαπήσαι καὶ αὐτὸς ἐπὶ τοῦ Ἐρωτος τὸν τοιοῦτον ὕμνον· περὶ μὲν γὰρ νοητοῦ νοῦ λέγων ὁ Θεολόγος·

[4] Ἀέρος Ἐρως καὶ Μῆτις ἀτάσθαλος...

Καὶ πάλιν.

Οἷσιν ἐπεμβεβαῶς δαίμων μέγας ἀλὲν ἐκ' Ἰχνη.

Περὶ δὲ τοῦ νοεροῦ νοῦ καὶ ἀμετέκτου,

Καὶ Μῆτις πρώτος γενέτωρ καὶ Ἐρως πολυτερπής.

Καὶ πάλιν·

Ἐν κράτος, εἰς δαίμων γένετο μέγας, ἀρχὸς [ἀπάντων,

Multa prudens et sciens praetereo, quae ex Athenagora, Macrobio, Orphicis Hymnis, tum autem praecipue e Proclo in Platonis Timaeum afferre possem : ne forte qui me minus norunt, Pauli me Leopardi scrinia compilare existiment. Inde petere possunt, vel a Theodoro Cantero, qui plura de his rebus scire desiderant. Nam quid ego censeam de illorum sententia, qui significationem mendosi verbi Ἑρικεπαῖω ex anilibus Cabbalistarum nugis conantur exsculpere? sed nolo aliquid inclementer dicere. Non nostrum est χειμένοις ἐπεμβαίνειν.

D Veniam etiam libenter dederō, si minus ea perspexerint, quae a multis saeculis homines latuerunt, caligine et tenebris circumfusa. Nam ut concedam haec, quomodo a me emendata sunt, ita a Joanne fuisse concepta; quod equidem haud facile crediderim; Suidae tamen et Cedreni temporibus depravatum esse hunc Malalae locum illud argumento est, quod hi interpretamenta duntaxat ex nostro afferant, de verbis Orphici οὐδὲ γρῶ. Illud autem mihi videor satis certo scire, non te expesciare, ut vim verbi Ἑρικεπαῖος et naturam explicem : tune ut ineptas plerumque et cassas etymologias consecrari me velis? Dabitur iusjurandum, ne ab Orpheo quidem ipso hoc fieri potuisse. Scire prius aveō, unde illa vulgaria, Διόνυσος, Ἥφα-

στος, Ποσειδών. Διόνυσος, ait Orpheus apud Macro-
bium, ἀπὸ τοῦ διελθεῖν originem ducit :

Πρῶτος δ' εἰς φῶς ἦλθε, Διόνυσος δ' ἐπεκλήθη,
Ὀδρεκα διρεῖται κατ' ἀπειροπα μακρὸν Ὀλυμπον.

Ride, et ad hoc exemplum crede alia fuisse dictu-
rum. Nec quidem de significatione τοῦ Ἑρι-
κείου belle convenit scriptoribus. Secundum Mala-
lam, Suidam et Cedrenum est ζωοδότῃρ. Nosti hos
tres [5], quam ad unum redeant denique. At Nonno
in Συναγωγῇ ἱστοριῶν Phanes est ζωοδότῃρ. Eri-
ceræus aliam vim habet nescio quam. Λέγουσι δὲ
αὐτὸν τὸν Φάνητα ἔφορον εἶναι τῆς ζωογόνου δυνά-
μεως, ὁμοίως καὶ τὸν Ἑρικεπαλον λέγουσιν ἑτέρας
ἔφορον εἶναι δυνάμει. Quamobrem, si sapiam, non
operam perdam in etymologia hac inquirenda : ma-
gis ex usu fuerit, in quibus primum institi vesti-
giis pergere ; et si qua restent Orphica apud Mala-
lam, quæ correctione opus habeant, pro virili re-
stituere.

Sic igitur refingo locum, quem habes p. 89 :

Ὁ δ' ἄρα, Ἀγροῦς υἱ', ἐκατηβόλε Φοῖβε κραταίῃ,
Παρδερκέε, θνητοῖσι καὶ ἀθανάτοισιν ἀνάσσω,
Ἥελις, χρυσέαισιν ἀειρόμενε πτερόγεσσι,
Δωδεκάτην δὴ τήνδε παρὰ θεοῦ ἔκλυον ὁμήν,
Σεῦ φάμετον, σὲ δὲ γ' αὐτὸν, ἐκηβόλε, μάρτυρα
[θεῖον].

Tertio autem versui simillimus et maxime geni-
nus ejusdem scriptoris est alius in Hymno ad
Protagonum :

Πρωτογόνον καλέω διωνῆ μέγαν αἰθερόπλαγκτον,
Ἰογενῆ, χρυσέαισιν ἀγαλλόμενον πτερόγεσσι.

At vir bonus Joannes, atque item Cedrenus, ne
in librariorum culpam hanc transferas, τὴν πτέρυ-
γαν arbitrabantur esse generis virilis. En cor Zeno-
doti, enjecur Cratetis !

Multo vero gravius affectus est locus, pag. 92 ;
ita poetæ verba non modo cum interpretamentis
Malalæ confusa sunt atque commista, sed et insu-
per mendis obsita et cooperta. Illa quidem certe μὴ
διὰ μὲν veritus est Cedrenus describere, quippe
quæ nullo prorsus modo intellexerit. At memini
vidisse Excerpta quædam manu Patricii Junii ex
Chronico quidam penes Cl. Seldenum manuscrip-
to : ubi inter alia ejusdem farinae hæc Orphica
habebantur, corrupta ea quidem et mutila ; nihilo-
minus in quibus exstarent vestigia veræ lectio-
nis : siquidem ibi scriptum erat μὴ διὰ μὰ μη-
δέν. Proinde de hoc loco mihi nulla dubitatio est,
quin in versiculis reponi debeat ad hoc exem-
plum :

Θῆρὲς τ' ὠλεώτῃς βοτῶν τ' ἀλκιρῆια σῦλα
Ἄχθεα γῆς εἰδωλα τετυμμένα, μηδαμὴ μηδὲν
Εἰδοτές, οὐτε κακοῖο προσερχομένου νοήσαι
[6] Φράδμορες, οὐτ' ἀποθεν μὰ δ' ἀποστρέψαι κα-
[κότητος].
Ὅντ' ἀγαθοῦ παρέρτορες ἐπιστρέψαι τε καὶ ἐρεῖαι
Ἰδρυες, ἀλλὰ μάτηρ ἀδαήμερες, ἀπρορόητοι.

Ad hunc Orphicorum numerum non dubito ascri-
bere quæ exstant p. 30, etsi ea Mercurio Trismegis-
to attribuant Malalas, Suidas, Cedrenus, auctor
Chronici Paschalis et de quo postmodum plura ms.

A Baroccianus. Scilicet ab auctoribus multo plus ido-
neis, sancto Justino in Parænetica ad Græcos, et
sancto Cyrillo adversus Julianum ad Orpheam ἐν
τοῖς ὅρκοις referuntur : ubi etiam veram hujus
λέξεως scripturam offendes. Malalas enim cum suo
grege antiquam adeo hic consuetudinem obtinent,
ut nihil sentiant. Proxime autem ad Joannis verba
accedes, si ita legeris :

Ὁὐρανὸν ὀρκίζω σε θεοῦ μεγάλου σοφὸν ἔργον,
Ὀρκίζω σ' αὐδὴν πατρός, ἥν ἐφθέγγετο πρότερον,
Ἦν ἡ καὶ κόσμος ἀπαντα ἐπὶ στηριζέτο βουλῇ.

Ficta illa et commentitia oracula quæ habes,
p. 42, 79, et 172, adeo misere ac fœde accepta sunt,
ita verba poetica in quotidianum sermonem immu-
tata, ut vix invenias disjecti membra poetæ. Quam-
obrem in iis recolligendis redintegrandisque fru-
stra operam conterere non libet ; præsertim cum
Joannes ipse satis aperte fateatur, se quæ διὰ
στίχων scripta fuerant, εἰς τὴν κοινὴν διάλε-
κτον immutasse. Verum, ut beem aliquos tam opta-
bili nuntio, est liber Oxonii annos abhinc puto oc-
calamo exaratus ; in quo non pauca exstant oracula
Malalanis his germanissima : quæ si omnia hic in
lucem proferam, quando bella occasio est, sane
(quod in Græcorum proverbio est) patella videatur
operculum invenisse. Spero etiam me gratiæ ali-
quantulum initurum ab hominibus illis perelegan-
tis judicii, qui oracula quæ vulgo feruntur Sibylli-
na tanquam ab anu fatidica Noachi filia fusa vene-
rantur. Adeste igitur o vere σιбуλλιώντες, lotisque
manibus sacra hæc tangite.

[7] ΧΡΗΜΟΙ ΚΑΙ ΘΕΟΛΟΓΙΑΙ ΕΛΛΗΝΩΝ ΦΙ- ΛΟΣΟΦΩΝ.

I. Ἐρμού μεγίστου κατὰ Παντοκράτορος.

Ἀκοιμήτου πυρὸς ὁματι γρήγορε, δρόμον αἰθέ-
ρος ζωογόνων, ἡλίου θέρμην κρατύνων, λαλαπὶ μεθ-
ιστῶν νέφη, τοῖονομα μὴ χωρῶν ἐν κόσμῳ, ἀφθιτον
ἀένναον πανεπίσκοπον ὁμῆα· πατέρα τῶν ὧων θεὸν
ὄντα μόνον, ἀπ' οὐδενὸς ἔχοντα ἀρχὴν ἔγνωκα· Ἐνα
μετὰ σὲ ὄντα μόνον ἐκ σοῦ γεγαίρω Ἵνδον, ὃν βῶμῃ
ἀπορρήτω καὶ δευτέρῃ φωνῇ ἴδιον εὐθύς ἀφθόνως
καὶ ἀπαθῶς ἀπογεννήτως Λόγον ἐγέννησεν (leg.
ἐγέννησας) θεὸν ὄντα, τὴν οὐσίαν ἐκ τῆς οὐσίας, ὃς
σου τοῦ Πατρὸς τὴν εἰκόνα καὶ (leg. κατὰ) πᾶν
ὁμοίαν φέρει, ὥστε ἐκεῖνος ἐν σοί, σὺ δὲ ἐν ἐκείνῳ,
κάλλος ἔσοπτρον· ἀλληλεϋφράντων πρόσωπον (leg.
ἀλληλεϋφράντων προσώπων).

II. Τοῦ αὐτοῦ κατὰ Τριῶδος.

Ἦν φῶς νοερὸν ἐκ φωτός, ut apud Malelam ha-
bentur p. 29.

III. Τοῦ αὐτοῦ Προσευχῇ.

Ὀρκίζω σε, Οὐρανέ, θεοῦ μεγάλου, etc. Vide Mal.
p. 30.

IV. Ἀριστοτέλους.

Ἀκάματος φύσις θεοῦ, γενέσθαι οὐκ ἔχουσα ἀρ-
χήν, ἐξ αὐτῆς δ' ὁ παντογενὴς οὐδαιναί· λόγος.

V. Σόλωνος Ἀθηναίου

Οὐκ ἐφικτόν μοι ἐστὶ ταῦτα πρὸς ἀμύητους εἰπεῖν.

οὕτως δὲ φανερώς παραθέσθαι· πλὴν τοῦ νοεῖν ἀκούε-
ται (leg. τῷ νοεῖν ἀκούετε) ὅτι οὕτως ἐστὶν ὁ κατ'
ἐφ' ἑαυτὸν μεγάλου * φλογὸς ὑπερβάλλον, ὃν τρέμου-
σιν οὐρανοὶ γαλᾶ τε καὶ θάλαττα, αὐτοπάτωρ, ἀπά-
τωρ, τρισόβλιος. Confer hæc cum Malalanis p. 79.

VI. Θουκυδίδου.

Τὸ ἐν τρία καὶ τὰ τρία ἐν, ἀσαρκον προσωπικόν.
Γῇ τέτακε τὸν οὐρανοῦ γεννήτορα.

[8] VII. Χίλωνος.

Γόνος ἐκ γόνου κατελθὼν γόνιμον ὕδωρ ἐποίησε.
Τὸ ὑπέρτατον τῶν ὄλων αἴτιον ἐπινοεῖται οὐ φωτὶ
καὶ πνεύματι, ἀλλ' ὡς πάντων Θεὸς καὶ Κύριος καὶ
Πατήρ.

VIII. Πλουτάρχου.

Ὁ παλαιὸς νέος, καὶ ὁ νέος ἀρχαῖος, ὁ πατήρ γό-
νος, καὶ ὁ γόνος πατήρ

IX. Ἀντιόχου Κολοφώνος περὶ Τριόδου.

Ἦν νοῦς εἰς πάντων νοερώτερος * εἰ δέ γε ἐστὶν
τοῦ ἀπο παγγενέτης νοερὸς λόγος ἀφθιτος αἰεὶ
Υἱὸς ἀπαύγασμὸς νοεροῦ Πατρὸς, εἰς ἅμα Πατρί,
Ἐν μὲν ἐκωνομίῃ * εἰ δέ γε ἐστὶν ὡς ἀπὸ Πατρὸς.
Εἰς δὲ πέλων σὺν Πατρὶ καὶ ἐξ ἐνὸς εἰς, μία τάξις,
Πατρὸς..... ὁμοούσιος ἀφθιτος αἰεὶ
Πνεύματι σὺν πρώτῳ ἀγίῳ καὶ σπέρματος ἀρχή.

Uno verbo, ne nescias, te monitum velim in li-
bro ms. sic legi : Τοῦ ἀποπαγγενέτης νοερώτερος
λόγος ἀφθιτος υἱὸς ἀπαύγασμα. Sed nihil erat fa-
cilius, quam in versus concinnare. Quivis etiam
emendare possit Κολοφώνιου vel ex Κολοφώνος.
Illud fortasse plusculum habet difficultatis, quis-
nam sit ille Antiochus conjectura assequi. Et pro-
fectio nimis velim exstaret Nicandri Colophonii
liber περὶ τῶν ἐκ Κολοφώνος ποιητῶν * mirum enim,
nisi ex animi sententia hoc negotium conficeremus.
Nunc vero, quandoquidem iste liber, ut alia omnia
καλὰ, vel flammis, vel humore, vel inertibus li-
neis consumptus est; eum optimum vatem arbitre-
mur, qui illud in re tam ancipiti protulerit quod
sit veri simillimum. Opportune autem venit in men-
tem Xenophani illi Colophonio filium fuisse nomine
Antiochum, quem res Siculas et Italicas scripsisse
multi commemorant. Verum accidit perincom-
mode, quod is etsi patre natus Colophonio, ta-
men nescio qui Syracusius vocetur. Alius proinde
quaerendus est funis. Placetne ut pro Antiocho
reponatur Antiphanes? [9] Athenæus, lib. vii : Μνη-
μονεύει αὐτοῦ Ἀντιφάνης ὁ Κολοφώνιος ἐν τῇ Θη-
βαϊδὶ λέγων οὕτως,

Ἦ δὲ κληρ, ἢ ἱκρον, ἢ δὲ κλχληρ καλέουσιν.

Sed mihi crede, nusquam fuit gentium Anti-
phanes ille Colophonius : quippe, quod a doctis-
simo Casaubono non animadversum esse demiror,
pro commentitio isto Antiphane reponendus est
Antimachus, notissimus auctor Thebaidos et Ly-
des, uti memorant ipse Athenæus alibi, Etymolo-
gicon, Hesychius, Suidas, Quintilianus, alique

A bene multi. Huic autem Antimacho vix equidem
dubito quin putidos hos versus affingere voluerint.
Quo quidem consilio nihil inconsultius esse potuit
aut dementius. Proclus in Commentario Timæi
distinguens poeticam ἐνθου ἀπὸ τῆς τεχνικῆς, illius
exemplum τοὺς χρησμούς, hujus τὸ Ἀντιμάχειον
ponit. Adeo ut Antimachum χρησιμφοῦντα fingere,
sit prorsus ἄνω ποταμῶν. Totus erat Antimachus
in arte et opera : nihil habuit ἐξ ἐνθουσια-
σμοῦ, nihil ex afflatu furoris, et cœlesti illo mentis
instinctu, sine quo nullum poema sani coloris, ne-
dum oracula nasci possint.

X. Ἐρώτησις Ἰάσονος βασιλέως τῶν Ἀργοναυ-
τῶν εἰς τὸ Πύθιον τοῦ Ἀπόλλωνος.

Προφύτευσον ἡμῖν, προφῆτα Τιτάν, et quæ se-
quuntur ; ut habet Malalas, p. 94.

XI. Πλάτωνος.

Γενετὸς οὐδεὶς ἱκανὸς γνώμης ἀφανοῦς ἰδεῖν αἰ-
σθητήριον. Φύσις γὰρ μόνου Θεοῦ ὡς αἰτίου τοῦ
παντὸς γυμνῆν ψυχὴν δυναμένου (leg. δυναμένη)
ἰδεῖν * εἰς γὰρ αἴτιος τοῦ παντός, εἰς καὶ ἐξ αὐτοῦ
ἀλλ' ὅλος (leg. ἅλλος) ὁ εἷς, καὶ ποτε οὐτός ὁ εἷς οὐκ
ἐν χρόνῳ αἰδῖος γὰρ ὁ εἷς καὶ συναῖδῖος.

[10] XII. Τοῦ αὐτοῦ περὶ Χριστοῦ.

Ὅψέ ποτέ τις ἐπὶ τὴν πολυσχεδὴν (*) ταύτην ἐλάσει
γῆν, καὶ δίχα σφάλματος σὰρξ γενήσεται, ἀκαμάτοις
θεότητος ὅροις ἀνιάτων παθῶν λύσει φθορὰν, καὶ
τοῦτο φθόνος γενήσεται ἐξ ἀπίστου λαοῦ καὶ πρὸς
ὑφὸς κρεμασθήσεται ὡς θανάτοι καταδίκως (leg. θα-
νάτω κατάδικως) πάντα πράσας (leg. πράξας
sive δράσας) πείσεται.

XIII. Χρησμός τοῦ Ἀπόλλωνος δοθεὶς ἐν Δελφοῖς
περὶ Χριστοῦ.

Εἰς με βιάζεται οὐράνιον φῶς, καὶ ὁ παθὼν Θεός
ἐστίν, καὶ οὐ θεότης ἐπαθεν αὐτῇ· ἄμφω γὰρ βροτό-
σωμος καὶ ἄδωτος αὐτὸς Θεὸς ἦδη καὶ ἀνὴρ, πάντα
φέρειν παρὰ Πατρός· ἔχων τε τῆς Μητρὸς ἅπαντα,
Πατὴρ μὲν ἔχων ζῶων ἅλκω, Μητὴρ δὲ θνητῆς
σταυρὸν, τάφον, ὕδριν ἀνιήτου καὶ ἀπὸ βλεφάρων
ποταμεὺς τὰ δάκρυα θερμὰ ὁ πάντε χυλιάρδας ἐκ πάντε
πυρὼν κορέσαι (l. σαρ)· τὸ γὰρ θέλει ἄδωτος ἅλκω.
Χριστὸς ὁ ἐμὸς Θεός ἐστιν ἐν ξύλῳ ταυνοῦ ὅς (leg.
ταυνοθεὶς) θάνεν· ὅς ἐκ ταφῆς εἰς πολλῶν ἅλκω.

Miris modis hæc perturbata sunt ; magnam ta-
men partem in versus suos nullo negotio redigi
possunt in hunc modum :

Εἰς με βιάζεται οὐράνιον φῶς — — —
Καὶ ὁ παθὼν Θεός ἐστι, καὶ οὐ θεότης πάθεν αὐτῇ.
Ἄμφω γὰρ βροτόσωμος ἔην ἡδ' ἄδωτος αὐτός
— — — Θεὸς ἦδ' καὶ ἀνὴρ,

Πάντα φέρων παρὰ Πατρός, ἔχων τῆς Μητρὸς
ἅπαντα

Ἐκ Πατρὸς μὲν ἔχων ζῶων ἅλκω — — —
Μητὴρ δὲ θνητῆς σταυρὸν, τάφον, ὕδριν, ἀνιήν.
Τοῦ καὶ ἀπὸ βλεφάρων ποτὲ χεῖρατ' ὀδύνην
ἔσπερμα.

XIV. Ἀστάνου περὶ τῆς Θεοτόκου.

Τιμήσωμεν τὴν Μαριάμ, ὡς καλῶς κρύψασαν τὸ
μυστήριον.

NOTÆ.

(*) πολυσχεδὴ Τουπίου Emend. vol. III, p. 451.

Sine dubio loco Ἀσάνου emendandum est Ὀσάνου. Ostanes magus et Zoroastres etiam indoctis cognitissimū. Theodoro Meliteniote Præfatione in Astronomiam non Ostanes dicitur, sed Ὀτάνης [41]. Quæ fortasse vera scriptura est: nam et apud Herodotum non unus est Otanes Persa: et vero magus ille natione fuit Chaldeus. Theodori locum describam, quod ibi plurimorum magorum nomina videas, quos alibi frustra quæsieris. Ἐν οἷς (Χαλδαίοις) ἄλλοι τε πλείστοι γεγόνασιν ἀξιόλογοι ἄνδρες καὶ μάλιστα Ζωροάστρης καὶ μετ' ἐκείνων Ὀτάνης, ἃ τε Κιθηνᾶς, καὶ Ναβουριανὸς, καὶ σὺν αὐτοῖς ὁ Σουδίνος, ἀλλὰ καὶ Σέλευκος ἀπὸ Σελευκαίας Χαλδαίας καὶ οὕτως ἔστιν.

XV. Θούλις ὁ Αἰγυπτίων βασιλεὺς ἐπαρθεὶς τοῖς καρπορθώμασιν ἠρώτησεν εἰς τοὺς μαντεῖον τοῦ Εὐριπίδου περὶ αὐτοῦ οὕτως

Φρόσον μοι πυρισθενές, etc. ut Malalas p. 26.

Hominem sane festivum, qui Euripidem χρησμο-
λογοῦντα nobis exhibuit. Quidni autem? inquires,
cujus ex μαντεῖω hoc editum est.

Μάρτις δ' ἀριστος ὅστις εἰκάζει καλῶς,
oraculum quidem, quo nihil verius ac sapientius;
quale nunquam aut Bacis fudit, aut comicus iste
Glanis, aut

Pythia quæ tripode ex Phæbi lauroque profata est.
Sed extra jocum: sine controversia corrigendum
est τοῦ Σαρπίδος: cui Canobi templa dicata sunt;
etiam Alexandriæ et Memphi. Narrat Strabo miris
quosdam laudibus efferre τὰς ἀρετὰς τῶν τοῦ Σαρ-
πίδος ἐν Κανώβῳ λογίων. Hæc scripseram, cum sero
animadverti apud Suidam in voce Θούλις ita legi
αὐτολεξεῖ, uti prius ex conjectura emendaveram.

Dubitantem me et quo proxime me verum cir-
cumspectantem ad se vocat Sophocles, indignis
sane modis a Joanne acceptus, p. 47: Ὁ γὰρ σοφώ-
τατος Σοφοκλῆς δρᾶμα ἐξέθετο καὶ ποιητικῶς εἶπεν
ὅτι ὁ Τειρεσίας τὴν Παλλὰδα εἶδε λουομένην καὶ
γυνὴ ἐγένετο. Ego vero quovis pignore contenderim
nihil usquam de fabella ista profectum a Sophocle,
quanquam ab aliis passim memoretur. Cum enim
omnes fere titulos Sophocleorum Dramatum bene-
ficio Grammaticorum veterum habeamus, nullum
est ubi Tiresiæ persona locum habere possit, præ-
terquam una Trilogia, Œdipus Tyrannus, Anti-
gone, et Œdipus in Colono: sic enim sentio: sive
tetralogiam malis, accedo; ut fabula [12] sa-
tyrica, sicut omnes omnium præter Cyclopem Eu-
ripidis, periisse videatur. Quanquam enim affirmet
Suidas, ὅτι ὁ Σοφοκλῆς ἤρξε τοῦ δρᾶμα πρὸς δρᾶμα
ἀγωνίζεσθαι, ἀλλὰ μὴ τετραλογίαν: scimus tamen
ex Didascaliis non ex omni parte verum hoc esse.
Vide modo Aristophanem Grammaticum in Argu-
mento Medæ Euripidis. Atqui haud commemini
fabellam istam de Tiresia in trinis illis narrari,
neque ibi reperiri posse arbitror. Prima hæc est
erga Sophoclem contumelia. Deinceps, Ὅθεν, ait,
ἐξέθετο Σοφοκλῆς ἐν τοῖς αὐτοῦ συγγράμμασι ταῦτα

ἀληθείας εἶναι. Εἰς ἔστιν ὁ θεὸς δὲ τὸν οὐρανόν, etc.
O hominis stuporem, et idiotiam meram! Apud
auctorem, unde hæc habuit Antiochensis, sine
688 dubio scriptum erat ad hoc exemplum: Κα-
θὼς ὁ Σοφοκλῆς εἶπεν ἐν ταῖς ἀληθείαις εἰς ἔστι
θεός. Homo stolidus interpunctione falsa jugulavit
versum, misereque disperdidit. Nimirum ab ἀλη-
θείαις distinctionem posuit, cum oratio post
εἶπε sustineri debuerit. Sed efficiam ut posthac hi
versiculi sano saltem pede possint incedere. Sic
igitur emendo:

Ἐν ταῖς ἀληθείαις εἰς ἔστιν θεός.
Ὅς οὐρανὸν τ' ἔτευξε καὶ γαῖαν μακρὰν.
Πόντον τε χαροπὸν οἶδμα κἀνέμωρ βίας.
Θνητοὶ τε πολλοὶν καρδία πλανώμενοι
Ἰδρυσάμεσθα πημάτων παραφύζην.
Θεῶν ἀγάλματα ἐκ ἰδίων ἢ χαλκίων
Ἦ χρυσοτεύκτων ἢ λεψαντίων τύπους.
Θυσίας τε τοῦτοις καὶ κενὸς παρηγύρεις.
Τεύχοντες οὕτως εὐσεβεῖν νομίζομεν.

Ita fere leguntur apud Justinum, Clementem, Eu-
sebiū, Theodoritū, et partim Athenagorā; adeo ut demirer interpretem Chilmeadum, homi-
nem sane pereruditum, in luce tam clara minus
solito perspexisse. Sed non te celabo, quod pace
sanctorum virorum dictum velim, vehementer me
suspiciari non esse hæc a Sophocle. Id adeo cur in
animum inducam, si me interrogas, dico: permi-
rum mihi præter alia videri, tam illustrem locum
Ecclesiasticis solis incurrisse in oculos, aliorum
omnium aciem effugisse [13]. Qui factum, uti dor-
mitaret hic Plutarchi diligentia? Qui Porphyrium
præterire potuit περὶ ἀποχῆς ἐμφύζων tam insigne
testimonium adversus τὸν θυσίων τὰς παρανόμους
σφαγὰς, ut ad hunc locum ait Theodoritus? Ubi tu,
Stobæe, cessasti, litterarum oblivio? tu, qui tot
forulos bibliothecarum excussisti, Sophoclis autem
et Euripidis monumenta studiosè præter cætera
lectitasti. Adeone paucos e Patribus, quid Patres
autem dico? unumne aliquem tenebrionem, qui
supposita persona librum ediderit (ut et olim et
hodie nonnullorum opinio est, neque adeo injuria),
cæteris omnibus perspicaciorem et diligentiorē
fuisse? Clemens enim aperte et ingenue fatetur
Hecatæi se fidem secutum, apud ipsum Sophoclem
omnino non legisse. Ὁ μὲν Σοφοκλῆς, ait Strom. V.
ὥς φησιν Ἐκαταῖος ὁ τὰς ἱστορίας συνταξάμενος ἐν
τῷ κατ' Ἀθραμον καὶ τοὺς Αἰγυπτίους. Illud autem
exploratum habeo tam a Justino et Clemente Pa-
tres alios accepisse, quam Justinum et Clementem,
commentitil ejus Hecatæi auctoritate tradidisse.
Quem ad hominem demum, et quam nulla fide res
redierit, vides. Illene ut Sophocli versiculos ali-
quot vereretur affingere, qui illum ipsum, quo eo
adduxit, librum ediderit simulata persona Heca-
tæi? Ipsa præterea oratio de se facit indicium. Non
agnosco illud χαλκίων, et πολλὸν sumptum, ut aiunt,
adverbialiter, esse hominis Ἀττικῆ, aut in tragœ-
dia ferri posse. Qualis enim hæc foret confu-
sio dialectorum, et ut ait ille, sartago loquendi?

Oportuit enim πολλὸν et χαλκῶν. Χαλκῶν quidem a Ἀλλεῶς Attice dixeris; minime gentium a χαλκοῦς, non magis mehercule quam ἀγανῆς vel Ἀριστοτέλους. Χρῶσα, ait Phrynichus, ἀργύρεα, κυάνεα, χαλκία ταῦτα ἱακὰ διαιρούμενα· χρὴ οὖν λέγειν χρῶσα, ἀργυρὰ, κυανὰ τὸν Ἀττικίζοντα. Χρῶσους λέγει· τὸ γὰρ χρῶστος ἱακὼν, ὡσαύτως καὶ ἀργυροῦς, χαλκοῦς, κυανοῦς, καὶ τὰ ὅμοια. Rogo denique, cui personæ hæc oratio conveniat? Quæ Sophocles fiducia die festo ludorum (non alias enim in scena quam Panathenæis ac trinis Liberalibus Tragediæ docebantur) illos ipsos dies festos et ludos solemnes in contemplationem adduceret? Istucine se impune latitum speraret? Nonne Æschylus periculum cationem eum faceret, [14] qui, quod in Sisyphe opinor πετροκυλιστῇ ad Cereris mysteria curiosius videretur alludere, nisi ad aram Bæchi confugisset, illico trucidatus esset in scena: postea etiam in Areopago de capite suo causam dixit? Habes, amice, suspensiones nostras: tu tuique similes rem cognoscite, et sententiam ferte; non βεβαιώσονται quidam, πολυμαθεῖς sine pectore et mente,

Ἀρέας ὧν τὸ κῆρ

Παλὺ σέσονται καὶ δυσενίαται τρυφός.

Præclare vero actum est cum Sophocle, quod a *χρονολόγῳ* nostro non nisi semel ad falsum testimonium dicendum citatus sit: Euripides autem, qui Malalæ erat paulo familiarior, gravissimas istius consuetudinis poenas sustinuit; adeo quidem ut non minus incommodo hospite hoc Antiochensi, quam olim Promeris canibus usus esse videatur. Non erit, opinor, ab instituto nostro alienum, si locos omnes accuratius aliquantum examinem, in quibus Euripidis mentio fit: et quoad ejus facere potero, fabularum titulos, quo singuli quique loci referuntur, ostendam. Dabitur fortasse occasio ex interioribus litteris aspergendi aliquid: memores tamen erimus, ut spondeo, verbi veteris, quo admonemur

Τῇ χειρὶ σπείρειν, μὴ δ' ὀλῶ τῷ θυλάκῳ

Quæ igitur habes pag. 39: Περὶ ἧς (Δανάης) ἐμβολόγησεν Εὐριπίδης ὁ σοφώτατος ἐν τῇ συντάξει τοῦ αὐτοῦ δράματος et quæ sequuntur, e fabula Danae desumpta sunt. Laudat hanc Pollux lib. iv, cap. 16, Stobæus autem non semel, ut et alium Sophoclis similiter inscriptam. Harum alterutram, magis tamen Euripideam, Latine convertit Nævius, ejus Danae Nonio Marcello citatur. Plutarchus *Consolatoria ad Apollonium*: Ὁ δὲ παραμυθούμενος τὴν Δανάην δυσπενθεύσαν Δίctus φησὶ·

Δοκεῖς τὸν ἄδην σὺν τι προτιλεῖν γῶν
καὶ παῖδ' ἀρήσειν τὸν σὺν, εἰ θέλοις στένειν;
Παῦσαι· βλεπούσα δ' εἰς τὰ τῶν πέλας κατὰ
ῤῥῶν γένοι' ἄν, εἰ λογιζομῆαι θέλοις
Ὅσοι τε δεσμοῖς ἐμμερόχθηται βροτῶν
[15] Ὅσοι τε γηράσκουσιν ὄφρα τοὶ τέκνων
τοὺς εἰς ἐμρίστης ὀλβίας τυραννίδος
τὸ μὲν δὲν ὄρας· ταῦτά σε σκοπεῖν χρὴν.

Erravit eruditissimus Grotius in Excerptis, cum in versu quarto reposuit ῥῥῶν φέροις ἄν. Nihil enim magis usu tritum, quam βῆναι εἶναι, melius

habere, hilariore animo esse, convalescere. Etiam pueri hoc sciunt. Erravit, cum in versiculo quinto emendare conatus est ἐμμερόχθηται. Non enim magis μοχθοῦμαι dixeris, cum μοχθῶ sit verbum neutrum, quam πάσχομαι aut κάμνομαι. Sine dubio scriptum oportuit,

Ὅσοι τε δεσμοῖς ἐμμερόχθενται βροτῶν,
vel

Ὅσοι τε δεσμοῖσι μεμόχθενται βροτῶν.

Erravit denique, cum locum hunc ad hanc, de qua agimus, Danaen referendum putavit, qui omnino ex Euripidis Dictyæ accersitus est, de qua consule Stobæum et alios. Aristophanes Grammaticus in argumento Medæ. Ἐδιδάχθη ἐπὶ Πυθιοῦ ἀρχοντος κατὰ τὴν πρῶτην Ὀλυμπιάδα. Πρῶτος Εὐφορίων, δεύτερος Σοφοκλῆς, τρίτος Εὐριπίδης. Μηδεία, Φιλοκτήτης, Δίctus, Θερσίτας. Σάτυρος οὐ λέγεται. Scribe Δίctus, Θερσίτας σάτυροι οὐ σώζονται. i. e. Θερσίτας δράμα σατυρικόν. Ita loqui solent. Cave enim credas τὸ σάτυροι esse partem inscriptionis. Ita Sophoclis fabula Κωφοὶ σάτυροι. Scholiastes Nicandri simpliciter Σοφοκλῆς ἐν Κωφοῖς. Sic ejusdem Ἰχθυεὶς σάτυροι, quemadmodum apud Pollucem est legendum pro Ἰχθυεὶς Σατύρων. Athenæus non apposito fabulæ discrimine Σοφ. ἐν Ἰχθυεὶς. Sic Ἰσοφῶν ἐν Ἀδελφοῖς σατύροις apud Clementem: sic Æschylus ἐν Κήρυξι σατύροις apud Pollucem: ita enim emendo pro κήρυξι σατυρικοῖς. Photius in Lexico manu scripto: Πυρσοκόρου λέοντος, Αἰσχύλος ἐν Κήρυξι σατύροις. Ex quo restituendus Hesychii locus: Πυρσοκουρῶν λέοντος πυρσοκοφάου, ξανθοτρίχου, lege, ut apud Photium. Cum autem nomen fabulæ cuiuspiam sit numero singulari; tunc σατυρικὴ dicunt et σατυρικός. Potuit autem Grotius erratum suum resciscere ex Fragmento illo Danae, quod primus in lucem edidit de litteris optime meritis Hieronymus Commelinus. Ibi dramatis personæ sunt Mercurius [16], Danae, Nutrix, Acrisius, Minerva, Nuntius, Chorus: Dictys autem minime comparet. In ἀποσπασματικῇ illo sic vulgo legitur non longe a principio:

--- κτὰ πῶς κείνη ποτὶ
Εὐρὴν κρυφαλὰ γνοῦσα καὶ μὴ γνοῦσα δὴ
Υπόπτερον λέοντα τέξεται πατρί.

Cum metri ratio, tum res ipsa flagitat ut ὑπόπτερον scribamus, non ὑπόπτερον. Quis non alatum Perseum et in libris legit, et in pictis tabulis vidit? At interpres homo sane festivus ita convertit: sub saxo natum leonem. Nempe huic committas, si quid recte curatum velis. Et tamen is ipso est ni fallor, qui bonam ætatis partem cooprivit, ut Suidam foras extruderet mendis maculisque usquequaque obsitum, ut aliquando fortasse ostendamus.

Pag. 51. Διὰ τοῦτο δὲ ὁ Εὐριπίδης τῶν Βαχχῶν ἐξέθετο δράμα, ὥς ἀπὸ Πενθέως εἰπὼν ταῦτα. Σέμνη δὲ λοχευθεῖσα ἐκ βροτοῦ τίνος, εἰς Ζῆνα φέρουσα τὴν ἀμαρτίαν λέγει. Bæchæ Euripidis etiam

nunc supersunt. Illud autem mentitur Malalas, ως Α από Πενθέως. Non Pentheus enim, verum Semelæ sorores Ἰνώ κ' Αὐτονόα, χ' ἀ μαλοπάρης Ἀγαύα contumelias has ei dixerunt. Bacchus in prologo :

Ἐπεὶ μὲ ἀδελφαὶ μητρός ἀς ἦμιστ' ἐχρῆν
Διόνυσον οὐκ ἔφασκον εἶναι τοῦ Διὸς
Συμέλῃν δὲ συμφεινθεῖσαν ἐκ θνητοῦ τιος
Εἰς Ζῆν' ἀναφέρειν τὴν ἀμαρτίαν λέχους.

Pag. 58. Ὁ γὰρ σοφώτατος Εὐριπίδης ποιητικῶς ἐξέθετο δρᾶμα, ως ὅτι ὁ Ζεὺς εἰς σάτυρον ἐφθεῖρε τὴν Ἀντιόπην. Censeo supplendum esse, εἰς σάτυρον τρεφθεὶς ἐφθεῖρε. Propter similitudinem duorum verborum accidit, ut fieri solet, ut librarius unum omitteret. Porro fabula *Antiope* memoratur ab Hesychio, Stobæo, aliis. Photius patriarcha in Lexico ms. Εὐκρας εὐκράτος εὐρυδροτοσίην. Εὐκρας οὐ γένοντ' ἀν ἡδέως, ἐν Ἀντιόπῃ. Lege, Εὐκρας εὐκράτος. Εὐριπ. ἐν Ἀντιόπῃ Βροτοσίην εὐκρας οὐ γένοντ' ἀν ἡδέως. Suidas : εὐκράτης, ἀντὶ τοῦ εὐκράτος. Scribe Εὐκράς, uti recte apud Etymologicon magnum. Antiope Latinè docuit Pacuvius, de Græco Euripidis conversam [17] citantibus Charisio, Diomede, Servio et Marcello. In quo admiror, ait Cicero *De finibus*, cur in gravissimis rebus non delectet eos patrius sermo, cum iidem fabellas Latinas ad verbum de Græcis expressas non inviti legant. Quis enim tam inimicus pene nomini Romano est, qui Ennii Medeam, aut Antiopeam Pacuvii spernat aut rejiciat? qui se lisdem Euripidis fabulis delectari dicat, Latinas oderit? Nosti illud Persii,

Sunt quos Pacuviusque et verrucosa moretur
Antiope, ærumnis cor lucifescibile fulta.

Pag. 63 : Ὁ γὰρ σοφώτατος Εὐριπίδης ποιητικῶς ἐξέθετο δρᾶμα περὶ τοῦ Οἰδίποδος καὶ τῆς Ἰοκάστης καὶ τῆς Σφίγγος. Œdipus et Jocasta in Phœnissis ad partes vocantur : quin et ibidem de Sphinge mentio fit non semel. Potuit igitur Antiochensis ad Phœnissas respicere, potuit ad fabulam Œdipum, quæ laudatur ab Hesychio, a Stobæo aliquoties, ab Erotiano.

Pag. 88 : Καὶ μετὰ Αἰσχύλον ἐξασίλευσαν αὐτῶν (τῶν Ἀθηναίων) Ἀχμαίων ἑτῆ δύο, περὶ οὗ Εὐριπίδης ὁ σοφώτατος δρᾶμα ἐξέθετο καὶ μετὰ Ἀχμαίωντα ἐξασίλευσαν αὐτῶν ἄλλοι τε. Amabo te, Syriace, serione hæc an joco? quæ te enim larvæ atque intemperię agitabant, cum hæc scriberes? ποῦ τοι φρένας ἐκπετόντανται; Ἀχμαίων et Ἀχμαίωντα pro Ἀχμαίων et Ἀχμαίωνα? Multi sunt illa, non hominis. Simile peccatum est, quod de Alcæone Atheniensi tragœdiam factam existimes. Siquidem ille est Alcæo Argivus, Amphiarai filius, qui, quod Eriphylen matrem occidisset, furiis agitated est. Inde scenæ argumentum est accersitum. Timocles Comicus :

Τοὺς γὰρ τραγῳδοὺς πρῶτον, εἰ βούλει, σκόπει,
Ὡς ὠφελοῦσι πάντας· ὁ μὲν γὰρ ὦν πένης
Πτωχότερον αὐτοῦ καταμαθὼν τὸν Τήλεπον
Γενόμενον, ἦδη τὴν περὶ αὐτὸν ῥῆον φέρει.
Ὁ τοῦτον δὲ μαντικῶς Ἀχμαίων' ἐσκέφατο.
Antiphanes Μακάριόν ἐστιν ἡ τραγῳδία

Ποῖημα κατὰ πόδρ' . . . ἂν πόδρ
Εἶπε τις Ἀχμαίωνα, καὶ τὰ παῖδια
Πόδρ' εὐθὺς εἰρήχ' ὅτι μαντικὸς ἀπέκτορε
τὴν μητέρα.

Cicero [18] *Academ.* 2. Quid? ipse Alcæo tuus, qui negat cor sibi cum oculis consentire, nonne ibidem incitato furore: Unde hæc flamma oritur? et illa deinceps, *Incede, incede; adsunt, adsunt; me, me expetunt.* Quid, cum virginis fidem implorat? *Fer mi auxilium; pestem abige a me; flammiferam hanc vim quæ me excruciat.* Cæruleo incinctæ angui incedunt; circumstant eam ardentibus tadis. Sed piget profecto in re certissima testibus usum esse non necessariis. Illud opinor auribus tuis. Milli, novum accedet, integram hujus dramatis inscriptionem esse Ἀχμαίων ὁ διὰ φωφίδος. Nisi fortasse geminum Alcæonem Euripides ediderit, aut iterum eundem, correctum scilicet et διεσχευασμένον. Quidquid est hujus, solus adeo me docuit Hesychius noster, et fortasse solum: alios, qui depravata ejus verba non poterant intelligere, non item. Ἀργαίνειν, λευκαίνειν. Εὐριπίδης Ἀχμαίονι, διὰ φωφίδος ἀργαίνουσα, λευκαίνουσα, φοιδῶσα. Censeo corrigendum esse: Εὐριπίδης Ἀχμαίονι τῷ διὰ φωφίδος: tum notam distinctionis ponendam † Ἀργαίνουσα, λευκαίνουσα, φοιδῶσα. Παρὰ δὲ τὸ ἀργῶν, ait Eustathius ad *Odysseæ* secundum, καὶ ἀργάντες ταῦροι παρὰ Πινδάρῳ, καὶ ἀργαίνειν τὸ λευκαίνειν παρ' Εὐριπίδῃ ἐν Ἀχμαίονι. Sive hæc Eustathius ab Hesychio, sive ab alio quopiam uterque transtulit, apparet hunc locum a multis jam sæculis fuisse depravatum. Qui factum alioquin, ut Eustathius tragœdiæ nomen mutilum protulerit, nisi quod in verbis sequentibus cerneret οὐδὲν ὀφέλιον. Idem Hesychius: Ἀτνής. Ἦκω δ' Ἀτνής ἀπ' οἰκῶν. Εὐριπίδης Ἀχμαίονι τῷ διὰ φωφίδος συντείνουσα. Corrige sodes in hunc modum: Εὐριπίδης Ἀχμαίονι τῷ διὰ φωφίδος, συντείνουσα. Ἀτνής, ait, est συντείνουσα, festinans summa cum virium contentione. Cujus significationis exempla quod haud temere reperiantur, propterea verbi sedes a grammaticis indicata est Ἀχμαίων ὁ διὰ φωφίδος. Rationem porro hujus inscriptionis non diu neque frustra quæsierit, qui in memoria habuerit Alcæonem, quem antea contortorum anguium et ardentium lædærum verbera nusquam consistere paterentur, aliquando tandem ad sanam mentem in Psophide Arcadiæ rediisse. Videatur in Arcadicis Pausanias. [19] Apollodorus, lib. iii. Ἀχμαίωνα δὲ μετέλθεν Ἐρινύς τοῦ μητρὸς φόβου, καὶ μεμηνὼς πρῶτον μὲν εἰς Ἀρκαδίαν πρὸς Οἰκλέα παραγίνεται, ἐκείθεν δὲ πρὸς φωφίδα πρὸς Φηγέα· καθαρθεὶς δὲ ὅπ' αὐτοῦ Ἀρσινόην γαμᾷ τὴν τοῦτου θυγατέρα. Jam monui emendandum esse φωφίδα syllaba secunda producta. Ovidius: *Usque sub Orchomenon, Psophidaque, Cyllenenque.* Percommode autem hic locus Apollodori in memoriam mihi alium redigit, in libro primo: qui viros doctos in errorem hactenus induxit: deinceps ta-

men, uti spero, non faciet. Τυδῆς δὲ ὡς φησιν ὁ Αἰτα carrigendum esse, cum ex hoc loco Photii, tum ex Euripidis Medea, quæ in extrema fabula sic Jasoni convitium facit, Τίς δὲ κλύει σου θεός; ἢ δαίμων τοῦ ψευδοῦς καὶ ξειναπάτα; Aristophanes Vespis :

Εἰ τις ὁμῶν, ᾧ θεαταί, τὴν ἐμὴν ἰδὼν γόνιν,
Εἴτα θανυμᾷ μ' ὄρων μέσον διεσφηκωμένον,
Ἦτις ἡμῶν ἢ πλοῖα τῆσδε τῆς ἐκκεντρίδος,
Ῥαδίως ἐγὼ διδάξω, κἂν ἄμουσος ἦ τὸ πρῖν.

Scholiasies adnotat ad versum novissimum : Ὁ στίχος ἐκ Σθενεβοίας Εὐριπίδου. Bene pot factum, quod nos docuerit, unde tralatus sit hic στίχος, quod quidem alias nesciremus. Atque ea gratia non leve peccatum ei condonabitur. Enimvero non totus versus, ut ille existimavit, sed pars tantummodo posterior ex Euripide est. Nam in his rebus verba mihi dari haud facile patior, qui, ut scis, Fragmenta omnium poetarum Græcorum [21] cum emendationibus et notis grande opus edere constitueram : nunc, ut aiunt; Ἄλλος βίος, ἄλλη διαίτα. Plutarchus Συμποσιακῶν 1, 5.

Νῦν καὶ μέντωρ ἀπιστεῖν ἄρθρα ταῦτα τῶν [φρενῶν].

Quicunque enim humaniores has musas colit, æpenumero solet usu venire ut

Ἰσχυ ψεύδεται πολλὰ λέγων ἐτύμοισιν ὁμοία.

Siquidem hæc de Alcæonide suspiciones, ægri sunt somnia; cum is scriptor, quicunque tandem fuerit (neque enim de ætate, neque de patria viri, aut nomine quidquam habeo compertum), historicus sit, non tragicus. Ὁ δὲ τὴν Ἀλκμαιωνίδα γράψας (verba sunt Strabonis lib. x) Ἰκαρίου τοῦ Πηνελόπης πατρὸς υἱὸς γενέσθαι δύο, Ἀλκυῖα καὶ Λευκάδιον· δυναστεύσαι δ' ἐν Ἀκαρνανίᾳ τοὺτους μετὰ τοῦ πατρὸς. Et quidem Euripide vetustior. Scholiasies ad Orestem v. 1000 : Ἀκολουθεῖν δοκεῖ ὁ Εὐριπίδης τῷ τὴν Ἀλκμαιωνίδα (ω scribe etiam apud Apollodorum, non ο.) πεποιηκῶτι εἰς τὰ περὶ τὴν ἄρνα, ὡς καὶ Διονύσιος ὁ κυκλογράφος φησὶ. Φερεκύδης δὲ οὐ καὶ Ἑρμοῦ μὴνιν φησι τὴν ἄρνα ὑποβληθῆναι. [20] Ὁ δὲ τὴν Ἀλκμαιωνίδα γράψας τὸν ποιμένα προσπαγόντα τὸ ποιμνιον τῷ Ἀτρεΐ ἀνταποκαλεῖ. Quid tibi dicam depravatum mihi videri verbum illud postremum? Χροῖ enim δηλον, τὸ τοῦ Φερεκύδου, leg. Ἀνταῖον ἀποκαλεῖ vel Ἀντανδρον καλεῖ vel Ἀντιφον, vel simile quippiam; cum sine controversia desit nomen *Pastoris*. Hæc habui, Milli jucundissime, quæ de Alcæone et Alcæonide oritur, ut opinor, alio indicta dicerem : non enim placet eorum ratio, qui cum meræ corniculæ sint, emendicatis hinc inde plumis germanos pavones se pollicentur.

Pag. 104. Multa narrat Malalas de Præto, Sthenebæa et Bellerophonie, καθὼς συνεγράφατο Εὐριπίδης ὁ τραγικός ποιητὴς πληρώσας τὸ δράμα. Intellige de fabula Sthenebæa, cujus mentio fit apud Athenæum, Stobæum, alios. Julius Pollux, lib. iii, cap. 4 : Εἴρηται δὲ ξειναπάτη παρ' Εὐριπίδῃ. Nomen tragiæ non commemorat; aliunde tamen scimus hanc esse de qua agimus, Sthenebæam. Ξειναπάτας, ait Photius ms., ἰδίως ἐπὶ τῶν. . . ὅταν μὴ τοιοῦτοι πλοῖωσιν ἄνεμοι ἐν τοῖς; πελάγεσιν, ὅποιοι ἐν τοῖς λιμένειν. Εὐριπίδης Σθενεβοίᾳ. Τίς ἄνθρωπινά ξειναπάταν. Scribe autem in Polluce ξειναπάτης. Apparet

ita carrigendum esse, cum ex hoc loco Photii, tum ex Euripidis Medea, quæ in extrema fabula sic Jasoni convitium facit, Τίς δὲ κλύει σου θεός; ἢ δαίμων τοῦ ψευδοῦς καὶ ξειναπάτα; Aristophanes Vespis :

Εἰ τις ὁμῶν, ᾧ θεαταί, τὴν ἐμὴν ἰδὼν γόνιν,
Εἴτα θανυμᾷ μ' ὄρων μέσον διεσφηκωμένον,
Ἦτις ἡμῶν ἢ πλοῖα τῆσδε τῆς ἐκκεντρίδος,
Ῥαδίως ἐγὼ διδάξω, κἂν ἄμουσος ἦ τὸ πρῖν.

Scholiasies adnotat ad versum novissimum : Ὁ στίχος ἐκ Σθενεβοίας Εὐριπίδου. Bene pot factum, quod nos docuerit, unde tralatus sit hic στίχος, quod quidem alias nesciremus. Atque ea gratia non leve peccatum ei condonabitur. Enimvero non totus versus, ut ille existimavit, sed pars tantummodo posterior ex Euripide est. Nam in his rebus verba mihi dari haud facile patior, qui, ut scis, Fragmenta omnium poetarum Græcorum [21] cum emendationibus et notis grande opus edere constitueram : nunc, ut aiunt; Ἄλλος βίος, ἄλλη διαίτα. Plutarchus Συμποσιακῶν 1, 5.

Πῶς εἰρηται τὸ . . . Μουσικήν δ' ἄρα Ἔρως διδάσκει, κἂν ἄμουσος ἦ τὸ πρῖν.

Quem ego locum admiror, cum sine dubio depravatus sit, nemini unquam in suspicionem venisse. Ita exhibent, ut vulgo legitur, Erasmus et Jos. Scaliger in Proverbiis; ita Grotius in Excerptis. Spes tamen est, ut nunc jam dehinc tam turpe erratum ex libris et memoria hominum auferatur. Legent enim qui sapient, μουσικὸν, non μουσικὴν. Μουσικὸν διδάσκει, i. e. ποιητὴν ἀποδείκνυσαι, poetam reddi : quasi hoc senario Latine dixeris : Amor poetam vel facit vel invenit. Ars musica et studium musicum est poetica. Terentius : *Is sibi responsum hoc habeat; in medio omnibus palmam esse positam, qui artem tractant musicam.* Ea autem significatio τοῦ διδάσκειν elegantior paulo est et rarior, propterea fraudi fuit librariis : attamen non desunt exempla. Aristoph. Ranis :

Καὶ σὺ τί δὴ δρᾶσας αὐτοὺς οὕτως ἀνδρείως ἐδίδασκας;

Sed et hic locus in vitio est; et legendum auctore ms. Oxoniensi :

Καὶ σὺ τί δρᾶσας οὕτως αὐτοὺς γερραλὸν ἐξεδίδασκας;

D Vulgata lectio cum propter alia minus placet, tum ob hoc præcipue. quod τὸ τετραπῶδιον sive iv priorum pedum mensura non debet in dimidiatum verbum desinere. Idem Plutarchus Περὶ τοῦ μὴ χρᾶν ἔμμετρα νῦν τὴν Πυθίαν. Ὁ δ' Εὐριπίδης, ait, εἰπὼν, ὡς διδάσκει ποιητὴν ἔρως, κἂν ἄμουσος ἦ τὸ πρῖν, ἐνόησεν ὅτι, et quæ sequuntur. Niclas medicus apud Schol. Theocriti llyll. xi :

Ἦν ἄρ' ἀληθὲς τοῦτο, θεόκριτε· οἱ γὰρ ἐρῶντες Πολλὰκι ποιητὰς ἐδίδαξαν τοὺς πρὶν ἄμουσους.

Sed quo me cunque recipio, omnia conspicio mendis et maculis inquinata. Ecce enim et huic medico medicina adhibenda est. Scribendum est, inquam,

[22] καὶ γὰρ ἔρωτες Πολλὰκι ποιητὰς ἐδίδαξαν τοὺς πρὶν ἄμουσους.

Pag. 106. Περὶ δὲ τῆς Πασίφης ἐξέθετο δράμα A
Εὐριπίδης ὁ ποιητής. Inanem, mihi crede, operum
sumpserit, qui Euripidis Pasiphaen instituerit
querere. Non temere dico atque equidem certe scio
neminem ex scriptoribus vetustis hodie superesse,
qui tale quidquam memorie tradiderit. Hesychius
tamen, Σαρδῶ, ait, ἐν Πασίφῃ τὸ σαρδόνιον ἢ σφρα-
γὶς εἰρηται, quem si ad Euripideam fabulam re-
spexisse quispiam existimet, caveat moneo, et
existimationi suae insidias parari cogitet. Alcai
quidem comœdia Pasiphae inscripta est, ut sci-
mus ex Didascalia Pluti Aristophanis : Ἐδῶχθῃ
ἐπὶ ἄρχοντος Ἀντιπάρου, ἀνταγωνιστομένου αὐτῷ
Νικοχάρους μὲν Λάκωσιν, Ἀριστομένους δὲ Ἀδμήτῳ,
Νικοφῶντος δὲ Ἀδώνιδι. Ἀλκαίου δὲ Πασίφῃ.
Sed Euripidis Pasiphaen nusquam cuiqua n lau-
dari reperies. Quid igitur fiet? Num nam Antio-
chensis, cum hæc scriberet, memoriola vacillavi
γεροντικῶς, an mendacio conatus est fallere? Utrum-
libet sane fecerit, haud arbitrario vapulabit:
atque adeo dudum est, quod homunculum video
σχῆτη βλέπιν. Verum hercle quanquam admodum
nupta est inter nos notitia; me tamen et preca-
torem habebit et defensorem paratum: cum et
alias soleam esse in amicitiiis fidelis. Dico igitur
Euripidem tragœdiam quidem de Pasiphae publi-
casse, minime tamen Pasiphaen inscripsisse, sed
Cretenses. Nec tu mihi de Κρήσσαις hoc perpe-
ram intelligas, quæ ex Athenæo, Stobæo et aliunde
satis in notitiam venerunt: sed de quibus hodie
fortasse primum inaudivisti, Κρησὶ· quandoquidem
et Joannis Meursii, qui de trium tragicorum fa-
bulis accurate studioseque scripsit, diligentiam
effugerunt. In Aristophanis Ranis his verbis com-
pellat Euripidem Æschylus:

Ὁ Κρητικὸς μὲν συλλέγων μονωδίας,
Γάμοις δ' ἀνθρώπων εὐφρόνῳ εἰς τὴν τέχνην.

Quo in loco hæc adnotat scholiastes: Ἐν γὰρ
τοῖς Κρησὶν Ἰκάρον μονωδοῦντα ἐποίησε, καὶ οἱ
μὲν εἰς τὴν Ἰκάρου μονωδίαν [23] ἐν τοῖς Κρησὶ·
θρασύτερον γὰρ δοκεῖ τὸ πρόσωπον. Ἀπολλώνιος δὲ
οὔτι δύναται καὶ εἰς τὴν Ἀερόπην τὴν ἐν τοῖς Κρή-
ταις εἰρησθαι, ἣν εἰσήγαγε πορνεύουσαν. Οἱμαί δὲ
διὰ τὰ ἐν τῷ Αἰόλῳ. Τιμαλίδας δὲ διὰ τὴν ἐν τοῖς
Κρησὶ μίξιν Πασίφης πρὸς τὸν ταῦρον. Absolvi-
mus, opinor, Joannem ab omni suspitione pec-
cati: nunc et huic scholiasti patrocinari oportet.
Non enim deerunt qui, pervulgata via quorundam,
qui germanos se putant esse Aristarchos, extemplo
pro verbo Κρησὶ contendunt esse reponendum
Κρήσσαις. Pelitentim tamen, et aliquantisper,
oro, manum absterneant; dum tribunos adeam qui
intercedant tantæ temeritatis. Ecce iterum scho-
liastes ad hæc verba Aristophanis:

Ἀλλ' ὦ Κρητες, Ἰδὲς τέχνα
τὰ τόξα λαβόντες ἐπαμύνατε.

Ταῦτα, ait, παρὰ τὰ ἐκ Κρητῶν Εὐριπίδου. Bina
profecto sunt dramata Κρητες et Κρήσσαι, argu-
mento longe dissimili. Personæ omnino aliæ in-

ducuntur, scenæ ponuntur in locis disjunctissi-
simis maximeque diversis. Illic Icarum cernis et
Pasiphaen: in Cressis Aeropen, Atrea, Thyestem.
Hic Argis Peloponnesi, illic in Creta insula res
aguntur. Aristophanes Vespis:

Ἄδης διακρίνει πρότερον ἢ γῶ πείσομαι.

Ubi scholiastes, Ἐν Κρήσσαις, ait, Εὐριπίδου, δ
Ἀτρεὺς πρὸς τὴν Ἀερόπην κινεῖ ταῦτα. Unde
perspicuum est, in superiore loco corrigendum
esse, Ἀερόπην τὴν ἐν ταῖς Κρήσσαις. Porphyrius
lib. iv, De abstinentia: Μικροῦ με παρήλθε καὶ τὸ
Εὐριπίδειον παραθέσθαι, δς τοὺς ἐν Κρήτῃ τοῦ Αἰδὸς
προφήτας ἀπέχεσθαι φησι διὰ τούτων. Λέγουσι δὲ
οἱ κατὰ τὸν χορὸν πρὸς τὸν Μῖνον·

Φοιτικογενοὺς καὶ τῆς Τυρίας
Τέκνον Εὐρώπης καὶ τοῦ μεγάλου
Ζηνός, ἀράσων
Κρήτης ἐκατομπατολιέβρον·
Ἦκα λαθεύουσ γαυὸς κρολιών,
Ὅς αὐθιγερῆς τηθεῖσα δρυς
Στεφανοὺς παρέχει χαλὺθω πέλεκει,
καὶ ταυροδέτρῳ κραθεῖ
Σ' ἀτρεοῦς ἀρμὸς κυπαρίσσου.

et quæ sequuntur. Ita locum hunc emendare conatus
est Grotius in [24] Excerptis ex comœdiis et tra-
gœdiis Græcis. Cujus auctoritatem Cantabrigienses
in novissima Porphyrii editione secuti sunt. Hoc
fragmentum Euripidis (verba sunt Grotii) ἐν Κλαῖσι
exstare dicit Erotion, ut quidem nunc legitur. At
ex Cressis esse facile intelligitur, quod verba sunt
chori ad Minoa. Sed erravit in re levi graviori-
bus, opinor, studiis intentus vir supra compara-
tionem atque æmulationem nostram longissime
positus. Cum enim in Cressis, ut jam docui,
Atreus et Aerope loquantur; scena autem sine
controversia sit Argos: vix aut nullo modo est,
ut hæc Porphyriana ex eodem dramate petita vi-
deantur. Quod si sint, demiror equidem cur in
Creta Minos cum his sacerdotibus sermonem in-
stituatur. Quæ enim hæc præstigia? quibusnam ma-
chinis hæc ἀνω καὶ κάτω? Eademne in fabula tam
alienæ historiæ? duplexne scena, et geminus cho-
rus? Modo Cretam spectemus, modo regiam Atrei?
modo, chorus virilis, Mystæ, inquam, Idæi Jovis,
modo grex seminarum ad partes veniat? Inde enim
fabula Κρήσσαι nomen accepit, quod in ea chorus
sit mulierum Cretensium, videlicet quæ Aeropen
e Creta comitatur sunt. Similem ob causam Φοί-
νισσαι, Τρωάδες, Τραχίνιαι, aliæ bene multæ suis
vocalibus nominantur. Nec tamen, quod chorus
sit Cretensium, idecirco necesse est, ut in Creta
scena sit posita: quando et in Phœnissis res The-
bis aguntur; chorum tamen constituunt mulieres
Tyriæ: Τόριον οὐμα λιπεύσ' ἔβαν Ἀχρολίνα Λοξίη
Φοινίσσας ἀπὸ νόσου. Sed quid tergiversamur?
Scimus Aeropen Catrei fuisse filiam, Minois neptem:
et quo tempore res hæc transactæ sunt, jam diu li-
beros suscepisse. Siquidem Agamemnonem et Me-
nelaum patri fuisse consocios commemorant, cum
cœnam illam fœralem Thyestæ apponeret. Nan

ergo de Minoe proavo longa dubitatio est, quin e numero vivorum pridem ante excesserit. Imo vero a filiabus Cocali trucidatus est, si Eusebio fides, prius circiter triennio; sed, secundum exactissimam rationem Gulielmi Lloidii episcopi Asaphensis,

[25] Ἀνδρὸς, ὃς οὐτ' αἰρεῖν τοῖσι κακοῖσι θέμις, ante annis solidis quatuor et viginti, quam Atreus regnum capesseret. Quam ob rem hand facile patior, ut corrupta illa verba Erotiani Εὐριπίδης ἐν Κλεισὶ magis magisque a Grotio depræventur: sed, quod ad vulgatam lectionem proxime accedit, auctor esse ausim, ut posthac ἐν Κρησὶ corrigatur. Ita totum erit simplex et unum, omnia sibi constabunt, belleque convenient: Minos, chorus mystarum, Pasiphae, Icarus. Non opus erit κλώθειν τὰ ἀσύγχλωστα. Restat, ut de loci hujus Porphyriani miris quidem modis mendosi lectione accurate, quantum in nobis est, et exquisite disputemus:

Ἦκω καθέους ναοὺς προλιπών,
Οὐδ' αὐθιγενὴς τιμηθεῖσα δρυὶς (a)
Στεγανὸς παρέχει Χαλύβω πελέκει,
Καὶ ταυροδέτρῳ (b) κραθεῖ-
Σ' ἀτρεκοῦς (c) ἀρμούς κυπαρίσσου.

Quæ ita vertit Cl. Grotius:

Sacra advenio templa relinquens:
Quas prisca domos dedit indigena
Quercus Chalyba secta bipenni,
Taurique sibi glutine jungens
De vera tigna cupressu.

Haud ita facere debet qui interpretis munere fungitur. Nolim eum in cæteris scriptis eodem modo indiligentem. Unde enim ἀρμὸς sunt tigna? quid ista sibi vult vera cupressus? Cur spreta est vulgata Porphyrii lectio ἀτρεκεῖς? Cur Erotiani auctoritas repudiata, qui locum hunc ideo citavit, ut ostenderet ἀτρεκεῖς ἀρμὰς non significare ἀληθεῖς veras, sed ἀκριβεῖς, arctas nempe et exactas compages. Ejus verba sunt hæc: Καὶ Εὐριπίδης ἐν Κλεισὶ (leg. Κρησὶ) φησιν, Ἦκω καθέους, etc., καλληθεῖς ἀτρεκεῖς ἀρμὰς· οὐκ εἶπεν Ἀληθεῖς ἀρμὰς, ἀλλ' ἀκριβεῖς. Sic corrigendum esse facile videbit, cui ad manum est Erotianus: vulgo enim perperam, ἀλλ' ἀτρεκεῖς. Apagesis autem barbarum illud et solæcum [26] ταυροδέτρῳ, quo verbo nullus unquam scriptor est usus, aut per analogiam uti poterit. Quin etiam et versui consultum oportuit. Quis enim, qui non negligenter in his litteris versatus est, illud omnino probare possit Καὶ ταυροδέτρῳ κραθεῖ — dimetrum scilicet brachycatalectum, ut proxime ante paroemiacum veniat. Affirmo tibi neminem unum tragicum comicumve in eo loco hoc metrum adhibere; multo etiam minus, quod Erotiani scriptura constituit Καὶ ταυροδέτρῳ καλληθεῖς. Quid quod ne in

Latinis quidem legitimi sunt numeri? in secundo versu quas prisca domos dedit indigena tribrachys est loco anapesti vel cujuscunque pedis quatuor temporum. Quod vitium commune Grotio est cum Jos. Scaligero, Flor. Christiano, aliisque, opinor, omnibus qui sæculo hoc et superiore vel tragedias Græcas Latine verterunt, vel ipsi scripserunt novas: quibus solemne est anapestos suos passim, ubi nulla clausula est neque interpunctum, tribrachi vel trochæo vel cretico terminare; vel etiam vocali, aut littera M finire, versu proximo ab alia vocali vel H incipiente. Scilicet etiam hic ut alibi postremam in versu syllabam communem esse arbitrabantur. Næ isti, si olim stante re Græca vel Romana suas fabulas edidissent, sibilis et κλώθως e scena explosi fuissent. Non enim Græcis ea licentia permissa,

Nec data Romanis venia est indigna poetis. Fas erat duntaxat versum illum, qui paroemiacus dicitur, trochæo claudere. Eo usque non aliter continuari debebant anapesti vel pares anapesto pedes, ac si unicus esset versus. Quin et Seneca tragicus, ut scias eum de industria temperavisse, semel tantum atque iterum trochæo anapestos clausit, nec nisi finita sententia: qui scilicet paroemiaci locus esset, nisi is scriptor nescio cur versum illum repudiasset. Veteres tamen Latinos minime aspernatos esse Paroemiacum, sed et hic Græcorum vestigiis instituisse scire dabitur ex iis reliquis, iisque, ni fallor, solis.

Attius Phinidis:

Simul et circum magna sonantibus
[27] Excita saxis sava sonando
Crepitu clangente cachinnant.

Locus est apud Nonium in cachinnare. Sed nemo a me impetabit, ut verba Attii sana esse concedam. Quorsum enim pertinent magna sava, et sonantibus sonando? Peccaturus sum, uti spero, intra veniam, si parum prospere medicinam experior. Ex ipso fabulae nomine magna suspicio est de Harpyiis verba fieri. Fallor itaque an sic legendum est

Simul et circum stagna sonantibus
Excita saxis sava Celano
Crepitu clangente cachinnant.

Illud clangente proprie et apte dictum est de Harpyiis.

Virgilius:

At subita horrifico lapsu de montibus adsunt
Harpyiæ, et magnis quatunt clangoribus alas.

Quin et stagna bene reposui, approbante ibidem Virgilio:

Obseenas pelagi ferro sædare volucres.

Attius Telepho:

Jamjam stupido Thessala somno
Pectora languentque senentique.

NOTÆ.

(a) Erotianus δοκοῦς, velut editio Porphyrii δορός.

(b) Porph. ταυροδέτρῳ κρηθεῖς. Erot. τοροδέτρῳ

καλληθεῖς.

(c) Porph. Ἀτρεκεῖς, Erot. ἀτρεκεῖς ἀρμὰς.

Attius Eurydice :

Super Cceani stagna alta patris
Terrarum anfracta revisam.

Pacuvius Niptris :

... Operite, abscedite, jamjam
Mittite : nam attractu et quassu
Sævum amplificati dolorem.

Attius Philocteta :

Heu quis salsis fluctibus mandet
Me ex sublimi vertice saxi ?
Jamjam absumor : conficit animum
Vis volucris, ulceris astus.

Idem apud Cic. in Tuscul. : « Unde ignis lucet mortalibus clam divisus ? eum doctus Prometheus clepsisse dolo pœnasque Jovi fato expendisse supremo. » Qui locus sic ad anapæstos suos est reducendus :

Unde ignis cluet immortalibus
Clam divis nimis doctus (d) Prometheus
[28] Clepsisse dolo, pœnasque Jovi
Furti expendisse supremo.

Ut ad Porphyrium revertar ; illud utique scire cupio, quo auctore vir illustris. ταυροδέτρῳ χρηθεῖσα de conglutinatione acceperit. Nam χρηθεῖσα, nisi omnia me fallunt, est permista et temperata, non conjuncta et compacta : ταυροδέτρων autem, ut principio dixi, plane barbarum. Quin et ταυροδέτος non alibi reperio ; neque vero intelligo, qui commodè dici poterit. Ut ἀλυσθετός est ἀλῦσι θετός, κηρύθετός κηρύφ, et si qua sunt alia : sic et ταυροδέτος fuerit ταύρῳ δεδεμένος [tauro compactus, non glutine taurino]. Nam quis, obsecro, ταύρον usurpavit ἀντὶ τῆς ταυροκόλλας ? Demior tamen unde illa in Porphyrii et Erotiani codices irrepperint. Haud sane temere id factum videtur : itaque hæret hæc res ; neque promptè expeditè possum. Ne tamen ἀσύμβολος huc veniam, donec aliquid melius succurrit, censeo ut ταυροδέτρῳ de medio auferatur (cum sine eo plena sit sententia, τῷ κολληθεῖσα ἄρμας, ex Homérico isto, ut videtur, adumbrata :

Κολληθεῖς δ' ἐπέθηκα θύρας πυκινῶς ἀραυλάς.
Atque hoc pacto βῆσις ista ἀναπαιστική, versus videlicet qui paræmiacum antecedit, monometrum erit acatalectum ; ut profecto plerumque est, et in hoc ipso quidem loco plus semel). Cætera autem porro sic legantur :

Ἦεν ζαθέους ναοὺς προλιπὼν
Οἷς ἀθιγενὴς τμηθεῖσα δοκοδὲς
Στεγανὰς παρέχευε Χαλὺθων πελέκας,
Καὶ κολληθεῖσα
Ἀτρεκέας ἄρμας κυπάρισσος.
Adsum a sancitis templis, validas
Quibus indigena est æneta cupressus
Præbere trabes, cæsa securi
Chalybium, atque arctas
Compages glutine vinctas.

Alibi nimis occupatum habuit animum ὁ πάνυ, cum illud θρύς comminisceretur. Cur enim querens vocaretur ἀθιγενής ? quid ? non alibi tam fre-

A quens quam in Creta nascebatur ? Ego vero, ut primum oculis verbum illud agnovi, continuo deprehendi κυπάρισσος a poeta scriptum esse, non κυπάρισσος. Eam enim illic memineram esse vere ἀθιγενή, et Creticam propterea appellari a Plutarcho : Ἡ Ἰσθμικήν πέτρων ἢ Κρητικήν κυπάρισσον· sicut et Ἰδαίαν [29] a Nicandro et Virgilio : Στέρματα βουκλεύρου τε καὶ Ἰδαίης κυπάρισσος. Nec salici lotoque neque Ἰδαίης cyparissis.

Plinius xvi, 33, de cupresso loquens, Huic, ait, patria insula Creta : cum Cato Tarentinam eam appellet, credo quod primum eo venerit : et in Ænaria succisa regerminat. Simili sane translatione, quam Euripides Cretæ indigenam vocat, ei patriam esse B Cretam Plinius commemorat. Sed in ejus verbis macula inest sordidissima, quanquam haud valde doctæplutos. Quippe pro cæria non magna mutatione legendum est Tarra. Siquidem interpretatur hæc Theophrasti lib. ii Hist. cap. 2 : Κυπάριστος δὲ παρὰ μὲν τοῖς ἄλλοις ἀπὸ στέρματος, ἐν Κρήτῃ δὲ καὶ ἀπὸ στελέχους, ὅσον καὶ ἀπὸ τῆς κορυφῆς ἐν Τάρρῳ· παρὰ τοῖς γὰρ ἔστιν ἡ κορυφωμένη κυπάριστος. Mihi quidem hoc certius est, quam illa quæ apud Sagram. Sed quia difficulter hoc nonnullis atque ægre persuaderi video, agendum ex Solino πειθανάγκην admoveamus Θεσσαλικήν, ut contra si quis sentiat, nihil sentiat. Ejus verba sunt cap. 17 : Mira soli Cretici indulgentia : arborarii proventus abundantes : nam in hujus tantum insulæ parte repullulant cævæ cupressi. Profecto aut Tarra in Plinio suo legit Solinus, aut Ænariam arbitratus est partem esse Cretæ. Quamne antea cap. 7 in insulis Italicis numeravit ? Oris esse ferrei oportet qui hoc dixerit. Quis autem credat cupressos in Ænaria sponte nasci ? Equisnam isthuc memorie prodidit ? non magis mehercule quam Batti Silphion aut auriferas malos Hesperidum. Verum ut ulterius progrediamur, etiam Solinum non ab omni parte sanum esse existimo. Valde enim suspicor ita scriptum esse antiquitus : Nam in Tarra hujus insulæ parte repullulant : vel, in hujus tantum insulæ Tarra repullulant. Nec enim a vulgata lectione longe nimis abscedo : nec probabilem causam reperire possum, cur abstineret eam partem insulæ suo vocabulo nominare. Dicerem etiam, si animus esset hariolari conjectura, similitudinem verborum Catoni imposuisse, cum cupressum Tarentinam appellaret. Siquidem urbs Cretæ Τάρρα, Tarentum autem Τάρας vocatur. Lanam quidem, et purpuram, mel, salem [30], oleam, ceram, porrum, pectunculos, ostreas, nucem, castaneas, Æcus Tarentinas animadverti fuisse in pretio : cupressum Tarentinam cedo mihi unum, qui supra cæteras laudaverit, præter Catonem. Verum hoc obiter, et magis joco dictum existima, quam quod in ea sim sententia. Jam quod Euripides istam arborem dicit

NOTÆ.

(d) Vel catus, doctus.

firmissimas trabes templis præbuisse; firmat id adeo emendationem nostram: cum cupressum omnes uno ore testentur chroniωτάτην esse atque ἀσπετάτην· et quod caput est, egregie præter cæteras in deorum ædibus locum et honorem invenisse. Hermippus apud Athenæum:

..... ἐκ δ' Αἰγύπτου τὰ κρεμαστὰ
Ἰστία καὶ βύβλους, ἀπὸ δ' αὖ Συρίας λιθόωντον.
Ἡ δὲ καλὴ Κρήτη κυδάρισσον τοῖσι θεοῖσι.

Theophrastus, *Hist.* v, 5: Τούτων δὲ χρονιώτατα δοκεῖ τὰ κυπαρίττινα εἶναι. Τὸ γούν ἐν Ἐφέσῳ, ἐξ ὧν αἱ θύραι τοῦ νεῶ τεθησαυρισμέναι, τέσσαρας ἔκκετο γενεάς. Μόνα δὲ καὶ στιλβήδονα δέχεται· Fallor, an oratio hæc σοιοιχίζει? Quo enim illud τὸ referri possit? lego: τὰ γούν ἐν Ἐφέσῳ, ἐξ ὧν αἱ θύραι τοῦ νεῶ, τεθησαυρισμένα τέσσαρας ἔκκετο γενεάς. Dicit materiem istam cupressinam per 4 sæcula sive cccc annos, ex quo primum cæsa est, reconditam fuisse priusquam ad valvas Ephesini templi adhiberetur: et tamen incorruptam duravisse. Ea Theophrasti sententia est. Profecto nihil hac emendatione certius et evidentius. Ausim equidem dejerare non aliter legisse Plinium, siquidem ad hæc Theophrastea respexit, cum Ephesiæ dicat Dianæ templum tota Asia exstruente quadringentis annis peractum esse, et, valvas esse e cupresso, et jam quadringentis prope annis durare materiem omnem novæ similem. Scilicet tunc fere materia cædi solet, cum ædificiū fundamenta jaciuntur: valvæ autem tum demum fieri, cum cætera omnia perfecta sunt atque absoluta. Hac quidem argumentatione Plinius videtur usus: rectene an perperam, nulla mihi quæstio est in præsentia. Illud adeo admiror, eruditis viris, qui tantopere locum hunc exagitaverunt, nihil hujus omnino suboluisse. Sed eis ἀνὴρ οὐ πάνθ' ὀφεί. Porro [31] etiam nostra ætate, ut referunt, qui eā loca viserunt, tanta cupressorum vis est in Creta, ut domorum omnium trabes contiguationesque atque adeo navigia ex ea materia construantur.

Pag. 109. Περὶ ἧς Φαίδρας ὁ σοφώτατος; Εὐριπίδης μετὰ ταῦτα συνεγράψατο δῖα ποιητικῶς. Sine controversia respexit Malalas ad Euripidis Hippolytum: priorem an posteriorem nec possumus resciscere, nec sane multum refert. Scimus utrumque salvum existisse per diversa tempora Erotiani, Pollucis et Stobæi. Quæ Stobæus ex Hippolyto citat, eorum ne dimidiam quidem partem hodie invenias. Frustra itidem quæras quæ Erotianus affert et Pollux. Aristophanes Ranis:

Τίς οἶδεν εἰ τὸ ζῆν μὲν ἐστὶ καταβαρεῖν,
τὸ πνεῖν δὲ διαπνεῖν καὶ τὸ καθυπεῖν κώδιον;

Taῦτα, ait scholiastes, ἐξ Ἰππολύτου δράματος. Age quærat hoc, qui velit in investigando operam perdere. Verum aut librarii peccatum est, aut auctioris ἀμάρτημα μνημονικόν. Aliunde enim cognoscimus tralata esse ἐκ Πολυίδου δράματος.

Τίς δ' οἶδεν εἰ τὸ ζῆν μὲν ἐστὶ καταβαρεῖν,
τὸ καταβαρεῖν δὲ ζῆν.

A Hippolytus secundus qui hodie superest, Στεφανίας; sive Στεφανηφόρος inscribitur: prior Καλυπτόμενος. Pollux, ix, c. 5: Εὐριπίδης ἐν Ἰππολύτῳ καλυπτόμενῳ· . . . πρὸς Ἰππων εὐθύς ὀρμήσας στάσιν. Nec tamen omnino diversæ erant fabulæ, sicut Iphigenia in Aulide et in Tauris, Œdipus Tyrannus et in Colono, Prometheus Δεσμώτης et Λυόμενος. Vix, imo ne vix quidem hoc fieri potest, cum drama posterius rem omnem, uti gesta est, complectatur; ab eo tempore quo primum θεήλατον privigni amorem Phædra conceperat, usque ad Hippolyti mortem: quædam etiam ex priore citentur, quæ et in altero reperias. Quin mihi persuasissimum est eam ob causam Καλυπτόμενον esse inscriptum, quod in extrema fabula sic loquatur Hippolytus moribundus:

Κεχατέρηται τὰμ'· ὁλωλα γάρ, πάτερ,
Κρύνθορ δέ μου πρόσωπον, ὡς τάχος, πέπλοις.

Proinde [32] in utraque fabula comperiebantur hi versiculi. Similiter et alteri Στεφανηφόρου nomen est inditum, propter hæc verba Hippolyti non longe a principio:

Ἐοὶ τόνδε πλεετὸν στέφανον ἐξ ἀκηράτου
Δειμώρον, ὃ δέσποινα, κοσμήσας φέρω.

Non igitur δῖα novum erat Hippolytus Στεφανίας, sed correctum duntaxat, atque interpolatum, διασκευὴ τοῦ προτέρου. Vetus grammaticus argumento Hippolyti: "Εἶστι δὲ οὗτος ὁ Ἰππολύτος δεύτερος καὶ Στεφανίας προσαγορευόμενος. Ἐμφαίνεται δὲ ὑποτι-
C

ρος γεγραμμένος· τὸ γὰρ ἀπρεπὲς καὶ κατηγορίας ἀξίον ἐν τούτῳ διώρθωται τῷ δράματι. Qui nescit quid sit διασκευή et διασκευασμένον δῖα, consilere poterit Casaubonum ad Athenæum. Ejus ego scrinia non compilo; sed Hesychii locum emendatum curabo, quem nec ille nec alius quisquam intellexisse videtur. Αὐδίζων, χορεύων διὰ τοὺς Αὐδοῦς, οἱ σώζονται μὲν, διασκευασμένοι δ' εἰσὶν. Ita lege locum, cujus hæc est sententia: Magnes veteris comædiæ scriptor drama docuit Αὐδοῦς, qui tunc superfuerunt, quo tempore grammaticus qui primus hæc dixit, in vivis fuit; sed sub incedum revocati, novaque lima perpoliti. Photius patriarcha: Αὐδιάζων, Αὐδοὶ Μάγνητος τοῦ κωμικοῦ διασκευάσθησαν, lege ut apud Hesychium, Αὐδίζων.

D Castigandus etiam Suidas, qui Αὐδιάζων habet absque interpretatione. Idem Hesychius: Ψηνίζων, τοὺς ψήνας λέγει τοὺς Μάγνητος, scribe τοὺς Ψήνας τοῦ Μάγνητος. Siquidem ille etiam fabulam Ψήνας publicavit. Aristophanes Equitibus:

Ταῦτα μὲν εἰδὼς δ' ἵκαθε Μάγνης ἅμα ταῖς πολιαῖς

[κατιούσας,

Ὅς πλεῖστα χορῶν τῶν ἀντιπάλων ῥίτης ἔστις

[τρόπαια,

Πάσας δ' ὑμῖν φωνὰς λείλ, καὶ ψάλλον καὶ πτε-

[ρυγίζων,

Καὶ Αὐδίζων καὶ Ψηνίζων καὶ βαττόμενος βατρυ-

[χελούς.

His verbis Magnetis fabulæ Βαρβιτίδης sive Βαρβιτίστα, Ὀρνίθες, Αὐδοί, Ψήνες, et Βάτραχοι indicantur. Cogita autem, qui pax inter Hesychium

Photiumque et anonymum περί κωμῳδίας conciliari possit : hic enim omnia Magnetis scripta deperisse dicit, οὐδὲν σώζεσθαι. Μάγνης Ἀθηναῖος ἀγωνισάμενος Ἀθήνησι νίκας ἔσχεν ἰα', τῶν δὲ δραμάτων αὐτοῦ οὐδὲν σώζεται· τὰ δὲ ἐπιφερόμενά ἐστιν ἐννέα.

Non nostrum inter eos tantas componere lites.

Pag. 148. [53] Ὁ γὰρ σοφὸς Εὐριπίδης δράμα ἐξέθετο περί τοῦ Κύκλωπος, οἷ τρεῖς εἶχεν ὀφθαλμοὺς; σημαίνων τοὺς τρεῖς ἀδελφοὺς, et quæ deinceps sequuntur. Os hominis! Hocce ut Euripides vel in somniis dixerit? Bene factum, quod etiam nunc Cyclops supersit. Quod si ita rem, prout narrat Joannes, se habere comperias : non recuso quin, quod gravissimæ pœnæ loco fore putet, per omne vitæ tempus noctes diesque versandi mihi sint et ediscendi adeo Annales hi Volusiani, Malalani volui dicere.

Pag : 210. Ὡς ὁ σοφὸς Εὐριπίδης δράμα περί τοῦ αὐτοῦ Μελεάγρου ἐξέθετο. Meleagri fabulæ mentionem faciunt Macrobius, Siohæus, scholiastes Pindari cum aliis. Latine convertit Attius. Hesy-chius : Καθώσιωσε, κατέλυσε, κατεύθυνεν. Εὐριπίδης Μελεάγρῳ. Ilego, καθώσιωσε, κατέθυσσε. Vox altera non aliter quam litura sananda est. Nempe primo mendose scriptum est κατέλυσε· postea liberrius aliquis paulo doctior vel lector quispiam studiosus, in libri margine vel medio fortassis inter versiculos spatio veram emendationem dederat κατέθυσσε. Tandem evenit, ut utrumque vocabulum conjuncte in versu contextequē scriberetur. Hac sane ratione cum in aliis scriptoribus, tum in Lexicographis præcipue non raro peccatum est. Quæ quidem peccata cum haud cujusvis sit odorari; profecto opus est, ut exemplis aliquot confirmemus sententiam nostram, ne temere quidquam et inconsulte loco movisse videamur. Ἐξέλεν, ἔθαλεν, ἔλαθεν. Efficendum est verbum posterius : ζέλλειν enim eidem Hesychio est βάλλειν. Εὐήροτατον, εὐδιδον, καλὴ γῆ, εὐήροτον, εὐγειον. Postrema ista ab emendatore quodam profecta sunt; qui prima vitiosa non inepte quidem correxerat. Totus itaque locus sic constituendus est : Εὐήροτον, εὐγειον, καλὴ γῆ. † Φυρτοῖσιν, εἰκαλοῖς, συμπεφυραμένοις· οἱ δὲ ἀλφίτα ὀνῳ δεδευμένα συμπεφυραμένοις. Tam scio verbum ultimum a correctore quodam esse, quam me vivere. Nulla dubitatio est, quin ita scripserit Hesy-chius : Φυρτοῖσιν, εἰκαλοῖς, συμπεφυραμένοις· οἱ δὲ ἀλφίτα ὀνῳ δεδευμένα. † Ἀντιδιδ. ἂν τι ἐνέγμεθα, ἐναντιώμεθα. [34] Cum vocabulum hoc veniat pone Ἀντιμίσθωτος, scire licet ex litterarum serie sic auctorem scripsisse. Ἀντινανέγμεθα, ἐναντιώμεθα. Postea quidam, qui deprehendit erratum, emendavit, ἀντιδιδ. - supra ἀντινανέγμεθα imposito. Scimus omnes ita fieri solere. Tandem autem ineptus quispiam librarius eam utriusque vocis continuationem fecit, quam hodie videmus. Ἐκλύτρισιν, ἐκλύρισον, κάλυφον. Illud ἐκλύρισον ex eadem est officina correctorum. Scripsit Hesy-chius Ἐκλύ-

τρισον, κάλυφον, ut ipse litterarum ordo testimonio est. Media enim incedunt inter Ἐκλυτος et Ἐκλωπίζει. Hoc non intelligens pusillus quidam criticus (qui enim id intellexerit, quod ne fando quidem unquam auditum est?), emendare conatus est ἐκλύρισον, a verbo λυρίζω. Ὅνος mehercule πρὸς λύραν. Tantum enim τὸ ἐκλωρίζειν et τὸ καλύπτειν significatione differunt,

Quantum Hypanis Veneto distat ab Eridano.

Alte profecto latet ulcus tetrum et κακοθέστατον· quod nisi lancinata prius Hesy-chii existimatione, negat ad sanitatem perducī posse. Siquidem erubescendo prorsus errore posuit Ἐκλύτρισον pro Ἐλύτρων· quod rectissime quidem interpreteris κάλυφον. Ipse Hesy-chius : Ἐλύτροις καλύμμασι, σκεπάσμασιν. Ἐλυτρα κυρίως τὰ ἐνείληματα ἢ καλύμματα. Ἐλυτρον, δέρμα, θήκη, λέπορον, ἐνείλημα, κάλυμμα, σκέπασμα. Inde ἐλυτρώσθαι apud Hippocratem, et προσελυτροῦν apud Athenæum, involuero tegere : similiter ἐξελυτρώσαι, nudare, ex integumentis solvere. Hesy-ch. Ἐξελύτρωντας, ἐγύμνωσας. Satin' hoc certum et exploratum est, ὡς φησὶ κεφαλὴ Milli jucundissime? At enimvero exclamet hic aliquis : O juvenem confidentem et temerarium! tunc illum Hesy-chium, doctissimum grammaticorum Hesy-chium tantæ inscitiae affinem esse suspicari ausis, ut Ἐκλύτρισον scriberet; nisi verbum illud alicubi legisset, apud auctores forte quos longa dies et nimia vetustas subtraxerunt notitiæ nostræ? I jam et frontem niega de rebus periisse. Placide tamen amabo, o quisquis es : et reprime te tantisper, dum alia nonnulla profero, quæ te quoque ipsum velis nolis in sententiam nostram cogent transire. Dum enim ex antiquis scholiastis, grammaticis, lexicis; quæ non continebantur κατὰ στοιχεῖον [35], omni ex parte vocabula corradit, quibus hanc suam συναγωγὴν locupletet et reseruat : sæpe usu venit ut ab imperitis librariis, qui parum accurate scripserant, vel a sui similibus ὀνοματοθήκαις in errorem inductus sit : quæque nusquam gentium vel lecta vel audita sunt, lectoribus suis obtrudat. Illud sis vide. † Δελεδώνη, ὁ μυλαῖος ἰχθύς. Suo loco hoc leges in littera Δ. Ego vero nugas has esse meras tibi denuntio : scriptum enim oportuit Ἐλεδώνη, ὁσμήλος ἰχθύς. Piscis est de polypodum genere; quem memorant Aristoteles, Athenæus, alii. Idem Hesy-chius : Ὅσμήλια τῶν πολυπόδων αἱ ὄζαινα λεγόμεναι, καὶ ἰχθύδια ποῖα ἄττα εὐτελῆ. Ὅσμήλια βολεῖναι θαλάσσιοι. Sic emendandi sunt hi loci. Videor autem mihi videre, quid errationis ansam Hesy-chio dederit. Nimirum in auctore suo scriptum erat ἦ δ' ἐλεδώνη vel μιὰρ δ' ἐλεδώνη vel simile quippiam : ille miser, cum sua ætate libri carerent signis accentus, δελεδώνην piscem effinxit, qualem neque Nereus, neque Neptunus, nec ipse pater Oceanus agnovisset. Ecce aliud huic genuinum et germanum. † Θολκάζει χαλινάγωγε. Nemo, ut opinor, inficias iverit, quin ita scriptum fuerit, absque

tamen notis accentus : Ἰππους θ' ὀλκάζει, vel Νῆας θ' ὀλκάζει. Ipse Hesychius : Ὀλκάζει, ἔλκει, χαλιν-
αγωγεί. Illud autem ὀλκάζει cedo quemquam
mortalium qui legerit. † Ἐνδεκάτευσα, τήνδε κό-
πην ἐπαρξάμην. Recta serie hoc scriptum offen-
des, ut et alia quæ deinceps a me proferentur :
quod certo indicio est non a librario, sed ab Hesychio ipso peccatum esse. Atqui ad hunc modum
edidisse debuit : Ἐδεκάτευσα, τὴν δεκάτην ἐπαρ-
ξάμην. † Διατεύονται, μερίζονται, et Διατεύοντο,
ἐμερίζοντο. Ea similitudo est δ et δι in libris ca-
lamo notatis, ut haud facile sit dignoscere. Inde
est quod mendosa ea posuerit pro διατέονται et δια-
τέοντο, quæ legas apud Homerum. † Σικυλλίαν,
τὸ τοῦς κροσσούς ἀποσελεσθαι. Verbum hoc reperies
inter Σίβolls et Σιδύνη. Ipse litterarum ordo satis
argumento est ab Hesychio positum esse Σικυλλίαν,
idque errore manifesto pro Σικυλλίαν. Hesychius
Σίλλυδα, κροσσοί· οἱ δὲ τὰ ἀνθήμια καὶ κοροσμία.
Pollux vii, cap. 16 : Τοῦς δὲ θυσάνους καὶ σίλλυδα
οἱ παλαιοὶ καλοῦσι ποιηταί [36]. Sic locus iste
legendus est ex codice ms. qui fuit Is. Vossii. Θύ-
σανοι autem cum Polluci tum Hesychio sunt
κροσσοί. † Ἐρεθέντα, ἐν ὕδατι ἀποπνιγένη. Ἐρα-
θέντι, ληφθέντι. Portentosi errores. Primo, oportuit
scriptum Ἐρχθέντα. Ipse enim alibi : Ἐρχθέν-
τα, ἐν ὕδατι πνιγένη. Ita Photius patriarcha in
Lexico ms. Ita Suidas. Locus est in ̲ Iliadis :

Νῦν δὲ με λυγρὰ λήω πότμῳ εἰμαρτο δλόναι
Ἐρχθέντ' ἐν μεγάλῳ ποταμῷ, ὡς παῖδα θυγορδόν,
Ὅρ' ῥά τ' ἔναυλος ἀποέρσει χερμῶνι περὶ ὄρτα.

Iterum, illud Ἐραθέντι librarii peccatum est pro
Ἐρεθέντι. Constat hoc ex elementorum ordine. Qui
quidem est error auctoris, pro Αἰρεθέντι. Αἰ et Ε
apud Græcos non differunt pronuntiatione; de
qua re postea plura dicemus. Ecce alia monstra :
† Ἐπαλογής, σπουδῆς, ἀνταποδόσεως. Quam turpiter
autem hic se dedit ! adeo quidem ut hominis me
pudeat pigeatque. Siquidem Ἀνταποδόσεως est
ἐπαλλαγῆς, et Σπουδῆς est ἐπιγυωλῆς· putidum
autem ipsum ἐπαλογῆς ipse habeat secum servetque
sepulcro. † Ἀχινάων, τῶν ἀχιδάων. Hercules, tuam
fidem ! enimvero non ab omnibus portentis Græciam
liberasti. Erat hominis eruditi sic edidisse : Ἐχι-
νάων, τῶν Ἐχινάδων. Verbi sedes in Homeri D
Bæotia est :

Οἱ δ' ἐκ Δουλιχίου Ἐχινάων θ' ἱερῶν.

† Ἠθέσει, ἀνθεῖ, ἀγνοεῖ, παρορᾷ. Adeste huc, con-
jectores et interpretes portentorum. Negant usquam
quidquam monstrosius vidisse. Scilicet hæc vera
scriptura est, Ἀθήσει, ἀθεῖ Etymologicon ma-
gnum. Ἀθήσειν, ἀγνοεῖν, ἀπείρωσ ἔχειν. Ἀθεῖν,
λανθάνειν, ἀνεπιστημονεῖν. Hesychius ipse : Ἀθεῖν,
μὴ ἤθεσθαι, μὴ νοεῖν· lege, ἀθεῖν, μὴ εἰθίσθαι.
Ἀθήσεων (lege ἀθήσεων), ἀσυνήθεις ἦσαν. † Ἐλεν-
τήν, ἔλαιον. Mira vero grammatici eruditio ! Poteras
haud paulo melius, Ἐλετήν, ἔλαιον· si quidem Ho-
merici illius meminisses :

Οὐκ ἐπαῖδα φρεσίντες ἐνὶ φρεσὶν οὐδ' ἐλετήν.

† Ἀρτεμῇ, ὕγεια. Pace quod tua dicatur, Hesychi.
in his verbis οὐδὲν ὕγιες. Imposuit tibi depravatus
aliquis codex : oportuit enim Ἀρτεμῇ, ὕγιά. Te-
ipsum arbitrum capio, qui hæc alibi : Ἀρτεμῇ,
σῶον, ὕγιά, σώφρονα. Ἀρτεμεία, ὕγεια (lege ὕγιά),
ὕγι. Ἀρτελῆς (corrigere Ἀρτεμῆς), ὕγιες. [37] Nec-
dum peccandi finis : ecce enim de integro : † Ἀρ-
τηνεστέραν, ὕγιεστέραν, ἐντιμωτέραν. Duplex errat-
um est, hoc librarii, illud auctoris. Apparet enim
cum ex ordine, tum ex interpretatione, non aliter
seripsisse Hesychium quam Ἀρτιμεστέραν· nempe
vel scripturæ mendum, vel minutæ fugientesve
litteræ, vel nimia festinatio in causa fuit cur illud
exhiberet pro Ἀρτεμεστέραν. Cum autem ἀρτι-
μεστέραν non multum absimile sit τῷ Τιμηστέ-
ραν, ille secundam interpretationem liberalissime
donavit de suo ; prout error errorem generare so-
let. † Ἀτισιλινός, περὶ τὰ λινὰ ἐξαμμάτων δέου-
σιν. Dic sodes, annon ænigma tibi videntur hæc ?
Equidem non sum Œdipus : ausim tamen pro certo
pōlliceri, rectam scripturam esse Ἀφίσιν λίνου.
Hesychius alibi : Ἀφίσιν λίνου, ἄμμασιν ἀπὸ τῆς
συναφῆς. Homerus quinto Iliadis.

Μήπως ὡς ἀφίσιν λίνου δλόντε παρὰ τῶν
Ἀρδράσι δυσμετέσσιν ἔλωρ καὶ κύρμα γέννησθε.

Quid ego de istis dicam, quæ pagella proxima mihi
in oculos incurrunt ? † Ἀριστήραι, δοῦλαι. De-
ceptus est similitudine litterarum A et Δ. Siquidem
oportuit Ἀριστήραι. Ipse alio loco : Ἀρησῆται, διά-
κονοι, θεραπεύοντες, lege Ἀρησῆται. Verbo monen-
dum est i, ei et η in Lexicis, præsertim apud hunc
Nostrum, promiscue usurpari : vera enim analogia re-
quirit ut Ἀρησῆται scribamus. Locus est Odys. T.

Τῶν αἰ τοὶ δῶμα κατὰ δρησταιραι ἔασιν.

Vide tamen, ut magnifice de se loquatur ad fami-
liarem suum Eulogium. Οὐ γὰρ, αἰτ, ὀκνήσω μετὰ
παρρησίας εἰπεῖν, οἱ τῶν Ἀριστάρχου καὶ Ἀπίωνος
καὶ Ἡλιοδώρου λέξεων εὐπορήσας, καὶ τὰ βιβλία
προσθεὶς Διογενιανοῦ, δ' πρῶτον καὶ μέγιστον ὑπάρ-
χει πλεονέκτημα, ταῦτα δ' αὐτὸς ἰδίᾳ χειρὶ γράφων
ἐγὼ μετὰ πάσης ὀρθότητος καὶ ἀκριβεστάτης γρα-
φῆς κατὰ τὸν γραμματικὸν Ἡρωδιανόν. Ego vero,
qui Theodosii ms. ἐπιτομὴν τῆς Καθόλου Herodiani
lectitavi, testificor parum huic promisso vel nullo
modo satisfactum esse. † Ἀρήσθορεν, ἐπήδησεν.
Vitiosius hoc quidem, quam illud alterum Ἀρέσθο-
ρεν, ἐπήδησεν. Sed ex utraque parte ostendit, non
lautissimam doctrinæ supellectilem sibi domi fuisse.
Quæ enim hæc conglutinatio [38] verborum, quæ
dissolvi denuo divellique desiderant ? Hom. Ili-
dis M.

.... δ δ' ἀρ' ἔσθορε παῖδιμος Ἐκτωρ
Νυκτὶ θοῇ ἀτάλαντος ὀπίκπια.

Ἀρενοδοσκάς, προβατοδοσκάς. Mirifice quidem, ut
nihil supra. Atqui ἀρην ἀρήνος, puto, dicitur, non
ἀρένος· unde παλὺρρηγες, et δις ὑπόρρηγος. Imo,
quin iambei principium fuerit apud Sophoclem
Ἀρηνοδοσκάς. ne dubitandum est quidem.

Melius ipse alibi: Ἀρηνόβοσκος, προβατοβοσκός, A Κάλυξιν· ζ' pro ξ· quem errorem milles erravisse
Σοφοκλῆς Τυροί. Καὶ γράφεται δὲ ἑρρήνοβοσκός
διὰ τε τοῦ ἔω καὶ τῶν βόρων. Verum hic qui-
dem locus a librario pessime acceptus est: ipse
auctor procul abest a noxa. Lege Σοφοκλῆς Τυ-
ροί β', γράφεται δὲ καὶ ἑρρήνοβοσκός διὰ τε τοῦ ε
καὶ τῶν β' ῥών. Scribitur, ait, ἑρρήνοβοσκός per
litteram ε, et duplicem ρ. Etymologicum magnum:
Ἑρρήνοβοσκός, ὁ προβατοβοσκός ἐν Τυροί β' Σοφο-
κλῆς. † Ἑμμήρους et Ἑμμηροί vitium exemplaris
est pro Ἑμμήρους et Ἑμμηροί. Ipse alibi emen-
dare: Ἑμμήρους, ἐν ὁμηρεῖς ὄντας, παρὰ τοὺς
ὁμήρους τοὺς ἐπὶ συμβάσει δεδομένους. Totus au-
tem locus ad hunc modum constituendus est:

Ἑμμήρους, Δημήτριος ἐν Σικελίᾳ.
Λακεδαιμόνιοι δ' ἡμῶν τὰ τελεῖα κατέβαλον,
καὶ τὰς τριήρεις ἔλαβον Ἑμμήρους, ὅπως
Μηκῆτι θαλάττωκρατοῖντο Πελοποννησιοί.

Demetrius iste comicus fuit; et illa fabula in-
scripta est Sicilia. Quare perperam hactenus judi-
carunt viri docti; qui scriptorem eum historicum,
orationem autem prosaicam esse censuerunt. Athe-
næus, lib. III: Δημήτριος ὁ κωμικοποιὸς ἐν τῇ ἐπι-
γραφομένῃ δράματι Σικελίᾳ. Etymologicus auctor
Σικελούς inscribit, non Σικελίαν· eum vide in Ἑμ-
μήρους. † Χωρονομεῖν, ὀργίζεσθαι. Oportet ut con-
niventibus oculis hæc legerit Hesychius. Ego qui-
dem meis vix fidem habeo, cum ista lego. Procul
dubio sic scriptum est a prima manu: χειρονομεῖν,
ὀργίζεσθαι. Ipse alibi: χειρονόμος, ὀργιστής. Ma-
nuum iste motum cum certa lege et numero ho-
nam partem saltationis olim constituebat. Plena
sunt exemplorum omnia. Lucretius:

[59] Quod superest, non est mirum simulacra moveri
Brachiaque in numerum jaciare et cætera membra.

Et postea:

Quid porro, in numerum procedere cum simulacra
Cernimus in somnis, et mollia membra movere,
Mollia mobiliter cum alternis brachia mittunt.

† Κάλυψιν, κάλυκα ἀντιστρόφως. Medium hoc ver-
bum est inter Καλυδώνιον et Κάλυκας. Agnosco
manum et ingenium correctoris: qui videlicet,
cum in Hesychio suo legerat Κάλυψιν κάλυκα,
idque animadverterat extra seriem et præpostere
poni, ascripserat in margine e regione loci, Ἀντι-
στροφή, nempe vice versa legi oportere Κάλυκα,
κάλυψιν. Postea illud ἀντιστρόφως per inscitiam
librarium insinuavit se in versum. Quis hujus
rei ante nos suspicionem habuit? Quin et alibi
post vocem Προσβάλλοιντο, quæ et ipsa vitiosa est,
hæc leges: Προσελθών, προσελθών ἐξ ἀντιστρό-
φως. Dele hoc novissimum, quod nimirum ab
emendatore est, qui annotaverat legendum esse
e converso Προσβαλὼν προσελθών. Quo nihil verius
dici potuisset censeo: sed in altero, quicunque
fuit, longissime a vero absuit. Profecto plus toto
cælo distant Κάλυξ et Κάλυψις. Ego vero pro
explorato prorsus habeo sic scriptum esse ab He-
sychio; Κάλυξιν, κάλυκα· nempe depravate loco

PATROL. GR. XCVII.

eum, si hic locus esset, nunc possem ostendere.
Quam recte autem Κάλυξιν interpretetur κάλυκα,
melius est ut ipsum ad testimonium vocemus: Κα-
λύξεις, ῥόδων κάλυκα. Κάλυξις, κόσμος τις ἐκ ῥό-
δων. Habeo alia sexcenta, quæ hac vice condona-
bitur. Verum hercle si unquam usus fuerit, ut nova
Hesychii editio procuraretur; qui, ut in pudendos
errores crebro inciderit, utilissimus nihilominus
et pene necessarius est omnibus, qui ad veram
eruditionem viam affectant:

Id tibi de plano possum promittere, Milli,

quinque plus minus millia mendorum me corre-
cturum esse, si liberit; quæ aliorum εὐστοχίαν et
laboriosam diligentiam hactenus eluserunt. Ut,
illuc unde abii, redeam: multos ubique Lexicorum
locos contaminaverunt correctiones illæ in [40] li-
brorum marginibus: quod ex illo tempore quo ver-
bum mendosum cum altero junctim continuaretur
in versu, non uti factum oportuit, litura tolleretur.
Luculentum hujus rei exemplum exstat apud Julium
Pollucem lib. VII, cap. 53, ubi inter varia nomina
jactum in ludo talario nominantur ἀρτία et ἀρμα-
τίαι, ἀντίτευχος et ἀντίτεπος, ἐπιφέρων et ἐπι-
φέρων. Sed ex hisce binis nonnisi singula quæque
a Polluce profecta sunt, cætera qua dixi via insi-
nuarunt se in orationem. Cui quidem sententiæ
non invidus accedet, qui jam primum a me didice-
rit iambicos esse trimetros ex Eubuli fabula Alea-
toribus. Locus hoc exemplo constituendus est.
Οἱ μέντοι Μίδας καὶ τῶν μέσων βόλων ἦν. Καὶ
ἄλλοι δὲ πολλοὶ εἰσιν, οὓς ὀνομάζει Εὐβούλος ἐν τοῖς
Κυβισταῖς·

Κενερωτός, Ιερός, ἄρμ' ὑπερβάλλον πόδας,
Κήρυκος, εὐδαίμων, κυνῶτος, ἀρτία,
Δάκωνας, ἀντίτευχος, ἀργαῖος, δάκνων,
Τυμόκριτος, ἐλλείπων, πναλίστης, ἐπίθετος,
Σφάλλων, ἀγύρτης, ὀλοστρος, ἀνακάμπτων, δο-
[ιστός],
Αδμῶν, κύκλωπες, ἐπιφέρων, σόλων, σίμων.

Horum autem versuum ignoratione tota via erravit
Joannes Meursius, qui eos omnes inter jactus me-
dios recenset. Nempe non Eubuli esse verba,
sed Pollucis: et quia Midas esset τῶν μέσων
βόλων, itidem et sequentes esse arbitratus est. Sed
parum est dubitationis, quin boni fuerint Εὐδαί-
μων et ἄρμ' ὑπερβάλλον πόδας, qui nimirum aliis
jactibus tanto anteiret, quanto qui pedibus iter
saceret, a curru vinceretur; πεζός, ut aiunt, ὀδεύων
παρὰ Λύδιον ἄρμα. Δάκνων autem et σφάλλων et
ἐκλείπων merito opinor suo pro infelicibus haberi
possunt. Sed ad Antiochensem redeo: nam sero
sensi longe longèque declinasse me a proposito,

Singula dum capiti circumnectamur amore.

Pag. 172 Καθὼς ὁ σεργῆτατος Εὐριπίδης ἐξέ-
θετο δράμα ποιητικῶς, ὃν μέρος ἄλλον ἐστὶ
ταῦτα. Multa quidem transcripsit Malalas ex *Iphi-
genia in Tauris*; quæ ex usu fuerit ad Euripideam
exigere, quo de ejus doctrina et fide cognoscamus:
si quis [41] illa tam dura habeat, ut eam mole-

atiam devorare possit. Mihi enim, qui jam lentus et fastidiosus esse cœpi, dabis veniam; si plura rejiciens et aspernans, unumquidquid quod erit bellissimum carpsero. Velut illud p. 172, in oraculo: Εἰ μὴ περάσας Πόντου κύματα Σκυθίης τε γαῖαν καταλάβοις, Αὔλιδος τε χώραν; et 173. κατέφθασεν ἐπὶ τὴν Αὔλιδα χώραν τῆς Σκυθίας. Male vero sit vobis quantum est geographorum. Rogo vos, an Scythicam illam Aulidem silentio prætermisam oportuit? quid? an ultra Cimmeriorum fines latitabit ἀέρι καὶ νεφέλῃ κακαλυμμένη, adeo ut nemo vestrum usque eo potuerit oculis contendere? Euge vero, ὦ Ἰωαννίδιον· profecto aptus natus es ad omnia abdita et retrusa contemplanda: tam acris acie et mentis et oculorum.

Sed tamen amoto queramus seria ludo.

Geminam Iphigeniam etiam pueri sciunt Euripidem docuisse, τὴν ἐν Ταύροις; et τὴν ἐν Αὔλιδι. Joannes, cum Tauros esse Scythas ab aliquo didicisset, etiam Aulidem, quæ Bœotix oppidum est, regionem iis finitimam esse arbitratus est. P. 173: Τοῦτους δὲ ἐπαραχότες βουκόλοι Ἐβραμον πρὸς τὴν Ἰφίγένειαν λέγοντες αὐτῇ· Ἀγαμέμνονος καὶ Κλυταίμνης τρας Κόρη, ἤκασι δύο νεανίσκοι παρὰ τὴν κυανέαν· quæ ex his Euripideis expressa sunt.

Boux. Ἀγαμέμνονος καὶ, καὶ Κλυταίμνης τρας [κόρη,

Ἄκουε καινῶν ἐξ ἐμοῦ κηρυγμάτων.

Ἰφ. Τί δ' ἐστὶ τοῦ παρόντος ἐκπλήσσοις λό- [γου;

Boux. Ἦκουσιν εἰς γῆν Κυανέαν συμπληγᾶ- [δων

Πλάτῃ φυγόντες διαπυχοὶ rearlai.

Vides Antiochensem hunc ita ἐπαριστέρως accepisse sententiam Euripidis; tanquam si εἰς γῆν Κυανέαν conjunctim dixisset. Vos iterum appello de terra hac Cyanea; vos qui geographix magistros vos pollicemini. Quid autem mussitatis? nam Joannem ea loca convisisse Cedrenus affirmat, prorsus οἰζοδὲν ὁ μάρτυς. Damno itaque stultitiam meam, quæ Κυανέαν cum συμπληγᾶδων componebam hactenus. Atque hercle vero serio, ne quid dissimulem, non placet iste locus: neque enim video cur ii bubulci [42] sermone Dorico uterentur. Quid, malum, an Siculos se esse somniabant, non Tauro-Scythas?

Δωρίσθεν δ' ἐξεστὶ, δοκῶ, τοῖς Δωριέεσσιν.

Atqui quantumvis essent Dorienses, si πλατειάζουσιν suam dialecton extra chorum adhibuissent, rus continuo vel in ultimas terras mandati essent non sine infortunio. Sciunt id qui harum litterarum gustum aliquem habent. Adde orationem solæcam esse; ut quidem nunc habetur: sed certe, si pro sano locutus est, sic scripsit Euripides:

Ἦκουσιν εἰς γῆν, κυανέας συμπληγᾶδας Πλάτῃ φυγόντες διαπυχοὶ rearlai.

aut, si illuc Κυανέαν antiquitatis causa servare velis, quandoquidem qua vixit Malalas tempestate jam in libris inveteraverat; in hunc modum:

Ἦκουσιν εἰς γῆν, κυανέας συμπληγᾶδων Πέτρων φυγόντες διαπυχοὶ rearlai.

velut postea loquitur, Κάγῳ σε σώσω κυανέας ἔξω πέτρας. Eleganter autem κυανέαν πέτρων συμπληγᾶδων, ut nihil supra. Sic Virgilius:

Quales Threicia cum flumina Thermodontis, et Lucretius:

Pulverulenta Ceres, et Etesia sabra Aquilonum, et iterum:

Ut Babylonica Chaldaum doctrina refutans et tertium:

Impellant ut eam Magnesia flamina saxi.

Sic legendi sunt duo loci novissimi; in libris vulgatis minus emendati seruntur. P. 176, Τοῦ Πελοπίου γένους σφμαντρον ἔχει, ἑλάσαν ἐν τῷ ὄρω.

B Jam hoc pro explorato habeo, ἑλάσαν ab hac peduce positam esse pro ἑλέσαντα. Cui enim fando auditum est, oleaginum humerum fuisse Pelopi?

Cui non dictus Hylas puer et Latonia Delos Hippodameque humeroque Pelops insignis eburno?

Ἐκεῖ τιν καθαρὸν λέβητος ἐξέλα

Κλωθῶ ἑλέσαντι γυλδμορ

Ἰμωρ κεκαθμένον.

Alia multa [45] sunt apud Malalam ex eadem fabula tralata, quæ missa facio. Cur enim me mancipium faciam παραφρονούντος δεσπότου? Majoris fuerit et voluptatis et fructus cognoscere, quæ summus poeta Ennius de priore Iphigenia convertit. Julius Rufinianus de figuris sententiarum et elocutionis: Aganactesis, indignatio, quæ fit maxime pronuntiatione. Ennius in Iphigenia: Menelaus me objurgat, id meis rebus regimen restat. Dormitavit hic vir summus Ger. Vossius. Nam, si unam syllabam addideris, trochaicus erit catalecticus. Menelaus me objurgat: id meis rebus regimen restat;

quod genus versus commodissime inservit τῇ ἀγανακτήσει: ut diu est quod ipse in tragicis Græciis observavi; priusquam id de scholiaste Hermogenis didicissem. Idem Rufinianus postea: Synerisis sive antithesis comparatio rerum atque personarum inter se contrariarum: ut, ego plector, quod tu peccas: tu delinquis, ego arguor pro malefactis: Helena redeat, virgo pereat innocens: tua reconcilietur uxor, mea necetur filia. Hunc etiam locum ad Ennii Iphigeniam refert Italorum doctissimus Hieronymus Columna: invito tamen et repugnante Vossio, partim quia auctor non laudatur, partim quia non vineta sed pedestris oratio est; ad quod mirum, ait, non attendisse Columnam. Peccet Columna, et peccat quidem, in versibus; ego vero, cum certis signis hunc Ennii setum cognoscam, non committam ut alium, quam quo natus est, parentem sibi inveniat. Versus enim sunt Trochaici, ex eadem puto scena petiti, qua superior est:

Ut ego plector, quod tu peccas; tu delinquis, ego [arguor

Pro malefactis? Helena redeat, virgo pereat innocens? [cens?

Tua reconcilietur uxor, mea necetur filia?

Non amplius, quod sciam, Euripides a Malala citatur præterquam, p. 35 : 'Ο Ταυρος ἐκ τῆς Εὐρώπης ἔσχεν υἱὸν τὸν Μῖνω, καθὼς καὶ Εὐριπίδης ὁ σοφώτατος ποιητικῶς συνεγράψατο ὥς φησι, Ζεὺς μεταβληθεὶς εἰς ταύρον τὴν Εὐρώπην ἤρπασεν. Hæc quidem unde accersita sint, non certo scio : nam credibile est eum [44] in non una tragœdia hæc obiter attigisse ; ut in Cretensibus fortassis, ubi Chorus ad Minoem : Φοινικογενοῦς, παῖ, τῆς Τυρίας τέκνον Εὐρώπης καὶ τοῦ μεγάλου Ζηνός. Veri tamen simile est ex Euripidis *Phrixo* tralata esse. Eratosthenes in *Καταστερισμοῖς*. Ταυρος λέγεται ἐν τοῖς ἄστροις ταῖναι διὰ τὸ Εὐρώπην ἀγαγεῖν ἐκ Φοινίκης εἰς Κρήτην διὰ τοῦ πελάγους, ὡς Εὐριπίδης ἐν τῷ *Φριξῷ*. Profecto qui *Europam* Tragœdiam esse volunt, narrant nobis Insomnium ex eburnea porta.

Pag. 181. 'Εν τοῖς χρόνοις τοῖς μετὰ τὴν ἄλωσιν Τροίας παρ' Ἑλλήσιν ἰθαυμάζετο πρῶτος Θέμις ὀνόματι. Ἐξεῦρε γὰρ οὗτος τραγικὰς μελωδίας, καὶ ἐξέθετο πρῶτος δράματα, καὶ μετὰ τοῦτο Μῖνως, καὶ μετὰ Μῖνωα Αὐλίας τραγικοῦς χοροὺς δρᾶμάτων συνεγράψατο. Utinam vero Malalæ cum præcursore suo melius conveniret ! nam Jubal, si ei credimus, diu ante Trojæ excidium tragœdias facitavit. Verba, ne te ludere videar, sunt, p. 3 : 'Ο δὲ 'Ιουβὰλ κιθαρωδίας καὶ τραγωδίας τοῖς δαιμονικοῖς ἐπιτηδεύμασι προσεπενόησεν. Quid quod ad soccum haud minus idoneus erat, si interpretem audis, quam ad colthurnum. Nam κιθαρωδία Chilmeado est *comœdia* ; qui, cum ad alios ingenii cultus etiam musicæ studium adjunxerit ; cur adeo ab artificio suo recederet, miror : clementer tamen, propter alia merita, suæque quasi lyra est increpandus. Vix equidem crediderim in bibliotheca vestra Oxonii, quantacunque est, Jubalina Dramata reperiri. Scilicet ea omnia perierunt olim ;

Quando ex diluvio magno exivere rapaces

Per terras amnes, atque oppida cooperuere.

Quarum fabularum una cum ipsis etiam memoria occidisset ; absque illo Hamartolo fuisset, qui omnia omnino meminit, Quæ fuerunt, et quæ nullo sunt tempore nata. Rabeo tamen, quo desiderium meum et dolorem consoler ; nam in mentem opportunè venit fieri posse, ut locus iste vitiosus sit, et in hunc modum emendandus : 'Ο δὲ 'Ιουβὰλ κιθαρωδίας καὶ λυρωδίας τοῖς ἀρμονικοῖς ἐπιτηδεύμασι προσεπενόησεν. Et profecto quam magis magisque cogito, nimirum acu rem tetigi ; sin autem, nolim mihi quemquam posthac ne jurato quidem credere. Tandem igitur aliquando ille hæc composita, quantum est tamen quod profecimus, si Joannes ipse pugnantly loquatur ? Non enim jam ab Illo captò primus mortalium Themis Dramata fecit : [45] siquidem ante istam memoriam Aegypti rex Pharaos, ubi a negotiis et turbis requiescere volebat, solitus est *comœdias* scriptitare. Verba sunt Joannis, p. 76 : Τῶν δὲ Αἰγυπτίων ἰθα-

σάουσι Πετισσώνιος ὁ χωμωδὸς Φαραώ. Quid rides ? Quasi vero novum nunc proferatur, regem ad fabulas scribendas animum appulisse. Etiam Dionysius Tyrannus poeta fuit tragicus, et Augusti Ajax in spongiam incubuit. Quanquam, si emendate loqui velimus, χωμωδὸς non *comicus* est, sed *comœdiæ* actor. Histrioniam igitur fecit Pharaos ; Thrasonis, opinor, vel Pyrgopolinicus partes agens ; ut Nero postea *Œdipodis* vel *Creontis*. Verum hæc ipsius Malalæ stultitiam superant ; ut ea qui dixerit, non pro homine sano loqui, sed ad agnatos et gentiles deducendus esse videatur. Sine dubio vitium est exemplaris ; quo tamen modo tollendum sit, minus id possum conjectura assequi. Quid si legimus, Πετισσώνιος, ὁ τῷ Μωσῇ Φαραώ *Petissonius*, qui a Mose Pharaos vocatur ? Si caput acaberem, fortasse aliud melius possem exsculpere : sed indignus est Joannes, cujus causa commentari velim quidquam, nisi si quid ex facili nascatur. Itaque ut ad Themis istum propius accedamus. Eadem cum Antiochensi narrat, et in eodem doctus est ludo *scholiastes* vetus nescio quis apud Stanleium in *Vita Æschyli* : 'Εν τοῖς χρόνοις Ὀρίστου ἰθαυμάζετο παρ' Ἑλλήσι Θεόμις, δὲ πρῶτος ἐξεῦρε τραγωδικὰς μελωδίας, καὶ ἐξέθετο πρῶτος δράματα. Καὶ μετ' αὐτὸν Μῖνως, καὶ μετὰ Μῖνωα Αὐλίας χοροὺς τραγικοῦς συνεστήσατο. Hæc habet doctissimus noster Stanleius ex Bullengeri *Theatro*. Et tamen neuter de Themide, de Minoe vel Aulea, quod quam diligentissime factum oportuit, certiores nos facit. Concurrent jam omnes, quantum est *Βιβλιοτάφων*, et capita inter se conferant : nunquam se expedient, neque quidquam de tergeminiis hisce tragicis resciscent. Narrat Clemens *Στρωματίων* primo τὸ ἥρῶν τὸ ἐξάμετρον Θέμιν μίαν τῶν Τριανίδων εὐρηκέναι, Minoeam autem τοῖς νόμους : sed quod ad præsens negotium attinet, vacuum a se lectorem et hiantem dimittit. Quid enim νόμοι Minois ad nomos musicos ? Τί πρὸς τὴν Διδυκίον ; neque heroes in tragœdiis heroes [46] hexametros dicebant. Itaque quantum video, perpetua jam criticis sollicitudo et quasi crux constituta est : nisi Callimachi *Πίνυα* et Aristophanis *Grammatici* Commentarium longa nocte sepultos protrahere possunt in lucem. Verum heu, vos ! ecquid erit pretii, si nodum hunc solvero ? quod quidem ea lege et conditione faciam ; ut dehinc mihi cum vestra natione nullum omnino commercium intercedat. Enimvero ab Antiochensi et siculno illo, quicumque est, scholiaste gravissimo peccatum est, cum in nominibus, tum in rebus ipsis. Prorsus quot verba, tot errata. Neque enim agnosco commentitios istos Theomin, Minoem Auleam ; quorum ego loco non dubia conjectura repono Thespis, Ionem, *Æschylum* : neque Thespis ea, qua rentur, tempestate vixit ; nam Solonis æqualis a Troicis temporibus longissime absuit : neque Ion *Æschylo* prior fuit : neque primos *Æschylus* choros tragicos instituit ; quod contra

chorum, qui perpetua ante oratione totam fabulam decantabat, primus diverbiis et personis distinxit. Sed oporæ pretium fuerit accuratius hæc omnia tractare. Ac de Thespide quidem minor est dubitatio, quia in discipulorum cathedris quotidie ista jactantur :

*Ignotum tragicæ genus invenisse Camænarum
Dicitur, et planastris vexisse poemata Thespis.*

Suidas : Θέσπις ἐδίδαξεν ἐπὶ τῆς πρώτης καὶ ἑὶ δλυμπιάδος. Μνημονεύεται δὲ τῶν δραμάτων αὐτοῦ, Ἄθλια Πελίου ἡ Φορβὰς, Ἱερεῖς, Ἡθῆσοι. Πενθεύς, *Pentheus* fabula a Polluce laudatur lib. viii, c. 12 : Τὸ ὄνομα ἐπενδύτης ληπτέον ἐκ τῶν Σοφοκλέους Πονυριῶν, Πέπλους τεύσαι λινοπλυνεῖς τ' ἐπενδύτας καὶ θέσπις δὲ πού φησιν ἐν τῷ Πενθεῖ.

Ἐργὴ νόμιζε νευρίδας ἔχειν ἐπενδύτην.

De quo versu cum nihil in præsentia succurrat, quod mihi satisfaciatur, ejus emendationem in aliud tempus differam : Sophocleum illum sine mora expediam. Neque enim cum Casaubono, Meursio et Gatakerō πτενίσαι substituerim ; ejus media syllaba est brevis : versumque redderet una syllaba breviorē. Non enim diiambus est λινοπλυνεῖς, sed pæon quartus. Neque Gatakeri νεοπλύν-
[47] πους ἐπενδύτας probaverim ; nam sedes quarta spondæum non admittit ; poterat paulo rectius νεοπλύνους. Sed aliud quiddam prætulerim, de quo ausim tibi firmissime asseverare :

Πέπλους τε νῆσαι λινοπλυνεῖς τ' ἐπενδύτας.

Diversa ab illis, quas Suidas recenset, fabula habetur in veteri marmore Arundeliano ; quod nunc est Oxonii : ΑΦ ΟΥ ΘΕΣΠΙΣ Ο ΠΟΙΗΤΗΣ... AXI... ΟΣ ΕΔΙΔΑΞΕΝ ΑΑ... ΣΤΙΝ Supple ΑΑ-
KHTIN, ἀλχηστιν non ἀλχίστιν, ut minus recte editores. Locus est illustris apud Clementem in Σερωματίων quinto, quem nefas quidem fuerit silentio prætermittere. Θέσπις μέντοι ὁ τραγικός διὰ τούτων ἄλλο τι σημαίνεσθαι φησιν ὡδὲ πως γρά-
φων

Ἴδε σοι σπένδω κναξζβι τὸ λευκὸν

Ἀπὸ θηλασμάτων ὀλίγας κνακίων·

Ἴδε σοι χθούπηγν τυρὸν μίξας

Ἐρυθρῷ μέλει, κατὰ τῶν σῶν, Πὰρ

Δικέρως, τίθεμαι βωμῶν ἄγλων.

Ἴδε σοι Βρομίου αἰθόπα φλεγμὸν

Αεῖδω.

Hæc narrat Clemens ex Thespide : ex aliis aliis, quæ ad eandem rem spectant. Persuasum est hactenus viris eruditis, magnam symbolice et ænigmatice veterum theologiæ vim in barbaris illis vocabulis contineri. Rem igitur haud ingratam factorum me spero, si refrigero hæc claustra, quæ a multis sæculis omnem ad hæc sacra aditum præcluserunt. Quod autem Herculem ferunt dixisse, cum in delubro quodam conspexisset simulacrum Adonidis, Οὐδὲν ἱερὸν ὑπάρχειν idem mihi jam usu venit, hoc adyto recluso. Videlicet erat olim ridicula et puerilis ratio ; ut ex quatuor et viginti litteris, semel duntaxat positis singulis, barbarâ quædam et infaceta verba conficerent, prout cuique

libitum fuerit. Clemens hanc appellat στοιχειω-
τήν τῶν παιδῶν διδασκαλίαν. Postea certandum erat ingenio, ut sententiam istorum verborum aliquam omnibus vestigiis indagarent ; non eam quidem omnino alienam et absouam, sed a propinquo, si fieri potuit, et verisimili petitam. Tria [48] profert Clemens exempla eorum ὑπογραμμῶν παιδικῶν, quorum unum hoc est :

Μάρπτε, σφιγξ, κλώψ, ζευχθηδόν.

Ita scribi oportere res ipsa clamat ; non ut in editis, μάρπτες et ζευχθηδόν. Calculum jam pone, et omnes omnino litteras Cadmi, Palamedis, Simonidis, in quatuor istis vocabulis invenies. Ecce tibi secundum :

Βέδν, ζαμψ, χθώ, πλῆκτρον, σφιγξ.

B Ita legendum, non ut in vulgatis, ζαψ et χθών nam eo pacto et μ littera deesset, et ν bis poneretur. Tamen ut Λάμδα λάδα, sic illud Ζάμψ auctores Græci ζαψ scripsisse et pronuntiasse videntur. Sic κάψα dicunt et κάμψα : sic λέψεται in antiquissimis mss. λήμψεται, et multa similia. Tertium denique est illud Thespidis :

Κναξζβι, χθούπηγν, φλεγμὸν, δρόψ.

Male apud Clementem est editum, φλεγμὸς, δρόψ ut liquido constabit, si digitis computans litterarum numerum velis inire. Quam mirifice autem Clemens hæc omnia, quantumvis inepta et ludicra, interpretetur ; malim ex ipso quam ex me audias. Aliter paulo hæc ultima ab Hesychio proferuntur ; nam pro κναξζβι χθούπηγν, κνάξ habet et ζβιχ et θύ-
πηγν. Κνάξ autem interpretatur γαλὰ λευκὸν, Ζβιχ (ita lege, non ζαβιχ) λευκὸν, et θύπηγν ὁ τυ-
ρός. Atque hujus auctoritate inductus Salmasius verba Thespidis ad hunc modum immutare voluit :

Ἴδε σοι σπένδω κνάξ ζβιχ λευκόν,

et :

Ἴδε σοι θύπηγν τυρὸν μίξας.

Sed profecto non ea est Hesychii auctoritas ; neque plus habet momenti, quam Clementis et Porphyrii hominum multis partibus illo doctiorum. Non enim librarii culpa est apud Clementem : neque ulla similitudo veri est χ litteram a verbo κναξζβι fortuito disjunctam fuisse, et tertio post versu repositam. Porphyrii autem hoc ἀποσπασμά-
τιον est ex libro mss. Oxonii.

[49] ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ.

Περὶ τοῦ Κναξζβι, χθούπηγν, φλεγμὸν, δρόψ ἑρμη-
νεῖα.

Ἐν Δελφοῖς εἰς τὸν ναὸν ἐπιγέγραπται τράγος ἰχθὺς ἐπὶ δελφίνος ἐπικαίμενος. Κνάξ μὲν γάρ ἐστιν ὁ τρά-
γος κατὰ ἀποκοπὴν τῶν στοιχείων τοῦ κως (lego κων) καὶ πάλιν ἀφαίρεσιν (ἴμο πρόσθεσιν) τοῦ ζ-
κνάκων γὰρ καλεῖται, ὡς καὶ θεόκριτος ἐν βουκόλοις λέγει· ὅλον τράγος καὶ ἰχθὺς, ὁ μὲν φλεγόμενος, ὁ δὲ δρόψ ὕψον. Λέγει δὲ ὅτι ὁ τράγος φλεγόμενός ἐστι πάντοτε ὑπὸ λαγνίας, ὅτι ἐὰν τις τὰς βίνας αὐτοῦ ἀποσφαλίσαι (leg. ἀπασφαλίσαι), διὰ τῶν κεράτων ἀναπνέει. Ἐχει δὲ καὶ ἑτέραν ἑρμηνείαν οὕτως. Τὸ κναξζβι γὰρ ἐστιν, τὸ δὲ χθούπηγν τυρὸς, δρόψ

δὲ ἄνθρωπος ὁρώπας γὰρ οἱ ἄνθρωποι λέγονται. Καὶ ἕτερα δὲ κλειστά τοιαῦτα διὰ τῶν καὶ στοιχείων ἀπαρτιζόμενα ἴσιν σκοπὸν εὐρομεν, οἷον Βέδου, ζῆφ, χθῶ, πληκτρον, σφιγξ, ὃ ἐστὶν οὕτως· Βέδου ἐστὶν ἡ ὕψις οὐσία, ζῆφ ἡ πυρώδης οὐσία, χθῶ ἡ γῆ, πληκτρον δὲ ὁ ἄηρ, σφιγξ ἡ τούτων φίλα διὰ τὸ συνεσφίγχθαι. Κλώδιος δὲ ὁ Νεαπολίτης οὕτως ἡρμήνευσε τὸ προκείμενον· ἄηρ, θάλασσα, γῆ, ἥλιος. Καὶ ἕτεροι τινες φιλόσοφοι τε καὶ ποιηταὶ τοῦτον τὸν σκοπὸν ἡρμήνευσαν.

Non longe a principio sic scribe : Κνάων γὰρ καλεῖται, ὡς ὁ Θεόκριτος ἐν Βουκολικοῖς λέγει. Locust est Idyllio tertio :

καὶ τὸν ἐνόρχαν
τὸν Λιθύον κνάωντα φυλάσσει, μὴ τὸ κορύψῃ.
Illud autem nimis festivum est, quod aliquanto post sequitur : Capras scilicet, si quis iis nars obturet, cornibus spirare. Sed pro κεράτων certissime emendandum est οὐάτων vel ὤτων. Varro, De re rustica : *De quibus admirandum illud, quod etiam Archelaus scribit; capras non, ut reliqua animalia, naribus, sed auribus spiritum ducere solere.* Idem narrat Plinius et Elianus. Clodius iste Neapolitanus librum composuit adversus eos qui carne abstinere; ut testis est ipse Porphyrius Περὶ ἀποχῆς ἐμφύων; neque alius quiaquam illius meminuit, quod sciam. Fidem id facit, minime ψευδὲς πῖγραφα hæc esse, sed ex Porphyrio bona fide excerpta.

P. 181. Καὶ μετὰ τοῦτο Μίνως, καὶ μετὰ Μίνωα Αἰόλεως. Dixi meam sententiam : nimirum aut vitio codicis aut memoria falsum esse Joannem; et ad hunc modum a prima manu scriptum videri, Καὶ μετὰ τοῦτον Ἴων, καὶ μετὰ Ἴωνα Αἰσχύλος. Porro iste [50] Ion poeta fuit tragicus, natione Chius : de quo ideo plura dicemus, quia Thespide et Æschylo aliquanto est ignotior; tum autem ut quasi specimen demus istius operis, ejus antea fecimus mentionem, quo *Reliquius omnis Græcæ poeseos*, philosophicæ, epicæ, elegiacæ, dramaticæ, lyricæque colligere volumus. Sed hæc fuerunt. Principio autem non injuria Chius noster una cum Æschylo memoratur, cui olim amicitia et familiaritate conjunctus fuit; ut ex Plutarcho constat in libro qui inscribitur Πῶς ἂν τις ἀσθενοῖται ταυτοῦ προκατόποντος; ἐπ' ἀρετῇ. Αἰσχύλος, ait, Ἰσθμοῖ θεώμενος ἀγῶνα πυκτῶν, ἐπεί πληγέντος ἐτέρου τὸ θέατρον ἐξέκραγε, νύξας Ἴωνα τὸν Χίον, Ὁρῶς, ἐφη, οἶον ἡ δασκασίς ἐστιν· ὁ πεπληγὸς σιωπῇ, οἱ δὲ θεώμενοι βοῶσι. Juvenis tamen cum sene versatus est; et in eo quidem non leviter peccatum est a Joanne, quod Ionem Æschylo vetustiore faciat. Utinam vero superesset hodie Batonis Sinopensis liber ! Plura de Ionis ætate et evidentiora dici possent, nunc soli in obscuro lubricoque tramite magis replamus, quam pedetentim ingredimur. Platonis est Dialogus, quo Socrates sermonem instituit cum Ione quodam Ephesio; quem a Chio non esse diversum opinio est Lillii Gyraldi, Julii Scaligeri, Del-

rii et Menagii : quæ si vera est sententia, non opus est ut multa dicamus. Statim enim constabit Ionem Æschylo fuisse natum minorem. Quippe Socrates natus Olymp. LXXVII anno IV, tantummodo XIII ætatis annum agebat, cum Æschylus ex vita excessit, videlicet Olymp. LXXXI an. I, Callia Athenis archonte. Sed de Ephesio isto pugnant adversus Gyraldum et Scaligerum eruditissimi quidem homines Leo Allatius et Joannes Jonsius : ille contumeliis fretus, et eo quod nullo auctore primus id dixerit Gyraldus, quodque Ephesius rhapsodus fuerit, non tragicus; hic autem acerrimo telo armatus, quia ratio temporum reclamatur : scilicet Ionem Chium Olymp. LXXII tragœdias docuisse non minus annos viginti priusquam Socrates nasceretur, Olymp. demum LXXVII, IV. Mihi quidem idem est animus, non unum et eundem fuisse Chium et Ephesium; Chius enim et genere et opibus fuit clarus : qui cum Athenis [51] quondam tragœdia simul et dithyrambo vicisset, Chii vini cadum viritum cuique civium dedit; ut memorant Athenæus et Comici enarrator ad Pacem. Luculentæ vero divitiæ, quæ tam eximie liberalitati sufficere potuerunt. Ephesius homo mendicis et circumforaneus cantitando et gesticulando victum inopem queritans, ut mos erat rhapsodis; quos Homerus suus misella stips et esuritione pascebat. Ipse de se loquitur apud Platonem : Δεῖ γάρ με καὶ σφῆδρ' αὐτοῖς (τοῖς θεαταῖς) τὸν νοῦν προσέχειν, ὡς ἂν μὲν κλαλοντας αὐτοὺς καθίζω, αὐτοὺς γελᾶσθαι ἀργύριον λαμβάνων· ἂν δὲ γελῶντας, αὐτοὺς κλαύσθαι ἀργύριον ἀπολλύς. Chius in omni litterarum genere magnum nomen est consecutus : Ephesius præter Homerum nihil doctus cantare : sicut de se fateatur; cum a Socrate interrogatus utrum Homerum solum calleret, an etiam Hesodum et Archilochum; respondit, minime quidem istos, sed Homerum solum : atque hoc satis esse. Et aliquanto post : Ὅταν μὲν τις, αἰτ, περὶ τοῦ ἄλλου ποιητοῦ διαλέγῃται, οὐδὲ προσέχω νοῦν, ἀδυνατῶ τε καὶ ὅτιον συμβαλεῖσθαι λόγου ἄξιον, ἀλλ' ἀτεχνῶς νουτάζω, et alia plura in hanc sententiam. Sic igitur persuasum habeo, Chio illi et Ephesio patriam, genus, fortunam, ingenium, studia, mores, omnia denique præter nomen et ætatem disparia fuisse. Et statem quidem cum dico, cave cum Jonsio et Gerardo Vossio et Menagio ad Olymp. LXXII Ionem Chium rejicias, qui in erubescendum errorem inciderunt inscii,

Et graviter magni magno cecidere ibi casu :

ab hominum futilissimo Emilio Porto decepti, qui Suidæ verba, Ἦρξαντο τῆς τραγῳδίας διδάσκειν ἐπὶ τῆς πρὸ Ὀλυμπιάδος, ita Latina fecit, tanquam si Ion Olymp. LXXII scribere cœpisset. Atqui, o bone, πρὸ sunt LXXII : et scholiastes comici non numerorum notas, verum integra verba exhibet, ἐπὶ ὀδοηχοῦ τῆς καὶ δευτέρας Ὀλυμπιάδος. Facile igitur per ætatem licitum est, usum et consuetudinem Ioni Chio cum Socrate fuisse. Quin ipse in suis scriptis Socratis mentionem fecit. Diogenes Laerti-

Ἴων δὲ ὁ Χίος καὶ νέον ὄντα τὸν Σωκράτην εἰς Σάμον σὺν Ἀρχελάῳ ἐπιδημήσαι φησι. Quid Allatius, malevolentia et livor, non homo? quam falsus est animi, cum Gyraldo credidit primum in ea [52] opinione fuisse? Ecce tibi e transverso Suidas: Jampridem is in Διθυραμβοδιδασκαλοι idem cum Gyrardo senserat. Καὶ Σωκράτους τοῦ φιλοσόφου ἐστὶ λόγος εἰς αὐτόν. Portus haud præter solitum perverse; ut nihil magis: Exstat Socratis philosophi oratio in ipsam scripta. Sed de dialogo Platonis intellexit Lilius; et recte quidem: eo solum nomine culpandus, quod errantem ducem secutus est. Jam vero, cum illud exploratum sit de Olympiade LXXII, quis dubitet quin Ionem Æschylus anteierit ætate? siquidem obiit fere septuagenarius, triennio prius ad minimum quam Ion ad studium tragicum se applicaret. Præterea, narrat Ion (apud Athenæum) convenisse se in insula Chio Sophoclem poetam, cum prætor factus navigaret in Lesbum: et (apud Plutarchum) memorat solitum esse Periclem iactare se magnificentissime, quod Samios vicisset. Ea vero gesta sunt Olymp. LXXIV, IV, a morte Æschyli annis quindecim. Didascaliz veteres in Argumento Hippolyti: Ἡ σκηνὴ τοῦ δράματος ὑπόκειται ἐν Θήβαις (imo Τροιζήνι) ἐπὶ Ἀμεινονος ἀρχοντος Ὀλυμπιάδι πρ' ἔτει δ'. Πρῶτος Εὐριπίδης, δεύτερος Ἰοφών, τρίτος Ἴων. Itaque Olymp. LXXXVII, IV, Ion fabula certavit annis septem et viginti posteaquam Æschylus mortuus est. Denique hæc, sodes, vide ex Aristophanis Pace:

Θε. Οὐκ ἦρ' ὅρ' οὐδ' ἄ λέγουσι περὶ τὸν δέρα,
ὅς ἀστέρες γινόμεθ', ἐστὶν τις ἀποδάμνη;
Τρ. Μάλιστα
Θε. Καὶ τίς ἐστὶν ἀστήρ νῦν ἐκεῖ;
Τρ. Ἴων δ' Χίος.

Scholias tenet Ionem jam mortem obiisse: Ὅτι δὲ μὲν Ἴων ἦδη τέθνηκε δῆλον. Addo, etiam eodem anno quo acta est ea fabula, XIII videlicet belli Peloponnesiaci, Olymp. XC, II, uti constat ex ipsa comœdia, ubi Trygæus sic Pacem alloquitur:

Μὰ Δεῦ, ἀλλ' ἀπόφηνον ὅλην σαντήν
Γερναϊοπεριώως τοῖσιν ἐρασταῖς
Ἡμῖν, οἱ σου τρυχόμεθ' ἤδη
Τρία καὶ δέκα ἔτη.

Jam nusquam habet Malalas, quo abdat illud putidum et inhonestum caput. Tantum [53] abest ut Ion Æschylo natu fuerit grandior, ut superstes ei fuerit annos solidos XXXVII. Nunc tempus est ut de Ionis scriptis fidem liberemus. Et profecto non immerito propter multiplicem doctrinam a Callimacho laudatus est Ion. Καὶ Καλλιμάχος, ait Suidas, ἐν χωλιάμβους μέμνηται αὐτοῦ, ὅτι πολλὰ ἔγραψεν. Nam ut poemata prius recenseamus; deinde quæ oratione prosa composuit: Melica Ionis laudantur et Dithyrambica. Schol. Aristophanis, et Suidas: Ἴων διθυράμβων καὶ μελῶν ποιητής. Harpocration: Ἐγραψε δὲ μέλη πολλὰ. Et dithyrambo quidem vicit, cum Atheniensibus viritum Chii cadum distribuit: ex Melicis carminibus exstat Odæ principium, Ἀσὸν ἀμεροπολιταν. Ἀστέρα μέλαινα, αἰλίου λυκοπτέρυγα πρόδρομον. Sic lege apud

A scholiastem et Suidam: male in utroque ἀεροπολιταν, et in altero λυκοῦ πτέρυγι. Pæanes. Hymni, Scolia sive carmina convivalia. Schol. Aristoph. Elegiaci Idem et Suidas. Ex Elegis non paucos versus adducit Athenæus: ut lib. XI, c. 3: Καὶ Ἴων δ' ὁ Χίος φησι,
Χαιρέτω ἡμέτερος βασιλεὺς σωτήρ τε πατήρ τε,
Ἡμῖν δὲ κρητὴρ οἰνοχόος θέρας
Κιρράντων προχύταισιν ἐν ἀργυρέοις· ὁ δὲ χρυσὸς
Οἶνον ἔχωρ χειρῶν νιζέτω εἰς ἑδάφος·
et quæ sequuntur: ubi Casaubonum nequidquam æstuantem videas, ut eliciat ex istis sententiam commodam; nam prius correctionis indigent, quam a quoquam intelligi possint. Non longe aberrabimus a scopo, si sic legerimus:

..... ὁ δ' ἕκαστος
Οἶνον ἔχωρ χειρῶν ἱζέτω εἰς ἑδάφος.
B Comœdiæ ut comici schol. Comœdia ut Suidas. Epigrammata. Idem schol. et Anthologia Epigram. lib. III, c. 26:

Ἴωνος εἰς Εὐριπίδην.
Χαῖρε μελαμπέλοις, Εὐριπίδη, ἐν γυδαίοις
Πιστάς τὸν δὲ νυκτὸς ἔχωρ θάλαμον.
Ἴσθι δ' ὑπὸ χθονὸς ὦρ, δτι σοι κλέος ἄρβιτον
ἔσται.

Ἴσον Ὀμπσίοις ἀνδράσι χάρισιν.

Sed omnino [54] falsa est et ementita inscriptio: quam ratio temporum refutat et rejicit. Mirificum vero poetam Ionem, qui Euripidem mortuum epigrammate celebraverit, ipse jam annos tredecim exstinctus! Decessit Ion. Olymp. XC, 2, anno belli Peloponnesiaci XIII. Euripides autem et Sophocles ejus belli XXII anno, Olymp. XCIII, 3, uti constat ex Aristophanis Ranis, quæ actæ sunt eo anno Dionysiis τοῖς κατ' ἀγροῦς: ut alia argumenta mittam ab eruditis viris occupata. Itaque loco Ἴωνος scribendum est fortassis Ἰωάννου, vel Βίωνος vel Δίωνος, ut cuique libitum fuerit. Tragœdia numero XII, ut alii volunt XXX, ut alii XI σχολ. et Suidas. Tituli quidem undecim a veteribus grammaticis adhuc servantur. Ἀγαμέμνων, idem σχολ. et Athenæus. Hesychius: Πεδανῷ ὑπὸν, ἢ πεδανῷ κούφῳ, Ἴων, Ἀγαμέμνονι, τινὲς δὲ οὐ βεβαίως. leg. ἡ πεδανῷ, κούφῳ. Ἀλκμήνη. Hesych. Pollux x, 23. Ἐν δὲ τῇ Ἴωνος Ἀλκμήνῃ, ὁ εἰς τὴν τῆς τροφῆς παρασκευὴν ἦν, θυλακίσκη ὀνόμασται. Repone ex cod. Vossiano. ὁ εἰς τὴν τῆς τροφῆς παρασκευὴν θυλακίσκος ὀνόμασται. Ἀργεῖοι Hesych. Μέγα δράμα. Pollux x, 45. Hesych. in Ὀνοταζομένη, et Μελάγχετον, μεγάλην δράματι ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων, οἷον ἀκμάζουσιν. Lego: Μελαγχάταν, Ἴων Μεγάλῳ δράματι. Homines ἀκμάζοντες ætate florentes capillitio fere nigro sunt, proveci canescunt. Sed verbum id inversum est ab Ione, et ad alia tralatium, quæ sunt annis et viribus integris: quasi diceretur exempli gratia ἵππος μελαγχάτας equus florenti ætate juvenens. Φρουροί. Schol. Aristoph. Hesych. Athenæus: Φόλινξ. Julius Pollux: Ἴων δὲ ἐν Φόλινκι σαφέστατον. Ἀλλ' ὧ θυρέτρων τῶνδε κωμῆται θεοί. Enarrator Comici ad Ranas: Τοῦτο τοῦ Ἴωνος ἐστὶν ἐκ Φοινίκης ἢ καὶ Οἰνέως. Εἰ δ' ἐγὼ ὁρθός

ἰδεῖν βίον ἀνέρος, πολιῆται. Repone ex certissima A conjectura ἐκ Φοίνικος ἢ Καίνεως· et versus iste Heroicus est, non alienus a tragœdia.

Εἰ δ' ἐγὼ ὁρῶς ἰδεῖν βίον ἀνέρος, ὃ πολιῆται.
sic Athenæus lib. iii et iv : Ἵων ἐν Φοίνικι, ἢ Καί-
νῃ. Itaque est Φοίνιξ ἢ Καίνεως et Φοίνιξ δευτέ-
ρος. Vide Hesychium in Τιμαλῆς. Athenæus sine
lib. iv : Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ Φοίνικι ὁ Ἵων φησίν.
Ἐκτύπον ἄγων βαρὺν αὐλὸν τρέχοντι ρυθμῷ, [55]
οὕτω λέγων τῷ Φρυγίῳ. Non de nihilo est quod
codd. mss. constanter exhibent τρέχοντα· ad quo-
rum indicium sic legerim :

.... ἐκτύπον, ἄγων βαρὺν
Αὐλὸν, τρέχοντα ρυθμόν....
ut in Euripidis Rhæso.

Πολλοῖσι σὺν κώδοσιν ἐκτύπει φόβον.

Τεύκρος. Hesychius : Ἀἰδρὸι, αἰδρίας, Ἵων Τεύκρῳ
† Αἰδροφοῶντι, αἰδρῶν ἀναιρετικῷ, scribe Ἵων, et
illud alterum Hesychii peccatum est scutica dignum.
Quicumque fuerit interfecto iste stultorum, homo
sane metuendus, sine dubio trucidasset Hesychium
si occasionem hanc nactus fuisset. Vera scriptura
est Ἀνδρεῖφοντῃ, ἀνδρῶν ἀναιρετικῷ, ex Homericis
isto :

Μηριόνης ἀνδρῶντος Ἐρυνάλλῳ ἀνδρεῖφοντῃ.

Ἀμφιδώτης, περιδότης· Ἵων Τεύκρῳ. Legō peri-
δοῆτου. Βῶσας, βεδωμένος Herodot. inde ἀμφι-
δωτος. Idem alibi, Ἀμφιδώτης, περιδότης. Ite-
rum tibi, mi Hesychi, a stulticida illo cavendum
est; nam cur non ego par pari referam, et barba-
riam tuam ulciscar nunc demum nato vocabulo?
Ὀμφάλη. Schol. Aristoph. Harpocration. Hes-
ychius : Ἐρῶπιζομεν, Ἵων Ὀμφάλη· τινὲς ῥωπί-
ζειν ἀπέδωσαν τὸ ἀτεχνεύεσθαι, καὶ ἀμαθεύεσθαι
(pro ἀμαθαίνειν) κακῶς. Ἔστι γὰρ ῥῶπος ὁ λεπτός
καὶ ποικίλος φόρτος, καὶ βέβαιος, καὶ τὰ ἐσω τῶν
ῥωπῶν πλέγματα κανὰ καὶ σείστρα κυρίως. Legō :
ἀτεχνεύεσθαι· Εἰ : Ἔστι γὰρ ῥῶπος ὁ λεπτός καὶ
ποικίλος φόρτος, καὶ γέλγαι, καὶ τὰ ἐκ τῶν ῥωπῶν
πλέγματα κανὰ καὶ σῆστρα κυρίως. Quanto hæc
meliora quam illa Palmerii! Hesychius alibi, Ἐρω-
πιζομένη, ἢ τεχνητεύομένη, ἢ σύμμιχτα σχήματα εἶ-
χον. Iterum a librariis deceptus est. Sana lectio
est : Ἐρῶπιζομεν, ἢ τεχνητεύομεν, ἢ σύμμιχτα
χρώματα εἶχομεν. Etymolog. magnum : Ἐρῶπιζο-
μεν, εὐμιχτα καὶ συμπεφορημένα ἐποιοῦμεν· quod
ferri quidem potest; sed emendatius fortasse pro-
feratur ab Eustathio : Φέρεται δὲ καὶ ῥῆμα τὸ ῥωπί-
ζειν, ὁ δηλοῖ τὸ σύμμιχτα καὶ συμπεφορημένα ποιεῖν.
Quod ad βέβαιος attinet, terminatio ος in libris
mss. minuto apice signatur : illa vero non oppido
dissimilia γέλγαι vel γέλγαια et βέβαι. Aliis est potius
γέλγη numero singulari. Eustathius : Ῥῶπος, λε-
πτός καὶ ἀτελής (leg. εὐτελής) φόρτος, ὡς δὲ Ἀλῖος
Διονύσιος· λέγει, καὶ ποικίλος· γέλγην δὲ, φησὶν,
αὐτὴν ἔλεγον οἱ παλαιοί. Hesych. Γέλγη, ὁ ῥῶπος,
καὶ βάρματα, καὶ ἀτραχτοὶ καὶ κτένες. Photius pa-
triarcha [56]. Ῥῶπος, μηδενὸς ἀξίον, Ῥῶπος καὶ
γέλγη, ὁ ποικίλος, λεπτός φόρτος. Jam σῆστρα cer-

tissima emendatio. ea sunt canistra virgulis aut
juncis contexta. Hesychius : Σῆστρα κόσκινα ἢ κύμ-
βαλα, duo verba confundit σῆστρα et σείστρα, quo-
rum hoc ἀπὸ τοῦ σείειν formatur, illud ἀπὸ τοῦ
σῆθειν. Achæus vetustius tragicus docuit Omphalen
satyricam : quo de genere persuasum prorsus habeo
etiam hanc Ionis fuisse. Hercules servivit Ompha-
lē, Genio et Veneri assidue litavit : jussus et inter
ancillarum greges pensa carpere, sicubi duro et
indocto pollice illa rumpebat, e vestigio hominū
caput sandalium committigabat. Nihil hic triste
neque tragicum : ludus jocusque omnia. Favent
huic sententiæ fragmenta, quotquot supersunt,
quæ nihil nisi convivia, comessationes et sympho-
nias pollicentur. Hesych. Μεσόμεραλοι, φιάλαι. Elym.
Πῖθι Πακτωλοῦ ῥῶας. Pollux : Καὶ τὴν μέλαιναν
στίμμιν ὁματογράφον. Athenæus :

.... Οἶνος οὐκ ἐνι

Ἐν τῷ σκύβει....

Ἐνιαυσίαν γὰρ δεῖ με τὴν ἐορτὴν ἀγεῖν.

Αὐδὸς τε μαγάδης αὐλὸς ἡγείσθω βοῆς.

Et lib. x :

Ἄλλ' εἰς Αὐδαὶ ψάλτραι, παλαιόθεν

Ἵμνων δοῖδοι, τὸν ξένον κοσμήσασα.

Ita lege, non Ἄλλ' αἱ Αὐδαί, quod versus recusat.
Et eodem libro : Ἵων δ' ἐν Ὀμφάλῃ ἐμφανίσας τὴν
Ἡρακλέους ἀδδῆφαγίαν ἐπιφέρει·

Ἵπὸ δὲ τῆς Εὐρημίας

Κατέπιε καὶ τὰ κἄλα καὶ τοὺς ἀνδράσας.

Casaubonus corrigere conatus est, τῆς εὐφάγας.
Nollem factum. Neque enim quisquam ita locutus
est; neque, si fuerit locutus, eo magis conveniret
huic loco; quia syllaba secunda foret brevis. Nihil
aptius excogitari potest τῆς βουλμίας· adeo qua-
drant omnia, similitudo, mensura, sententia. Libet
illud asserre cum probationis tum boni hominis
causa,

Ἐξω τὰν βούλμων, ἐσω τὰν κλουθυρίων.

Atque hæc quidem de Omphale scripseram; cum
Strabo mihi ad manum non esset. Postea quam
copia facta est eum adeundi, delectatus sum ejus
suffragio confirmari sententiam meam. Verba sunt
[57] lib. i De insulis, quæ continenti quondam adhæ-
rentes, postea interfuso mari avulsæ sunt. Ἵων δὲ
περὶ τῆς Εὐβοίας φησὶν ἐν Ὀμφάλῃ Σατυραῖς.

D Εὐβοῖδα μὲν γῆν λεπτός Εὐρίπου κλύδων
Βουωτίας ἐχώρισ' ἀκτῆς, ἐκτεμῶν
Πρὸς Κρήτα κορθμῶν.

Locum hunc, ait Casaubonus, depravatum esse mo-
nere possum : emendare non possum sine ope codi-
cum. Ego vero nullis adjutus codicibus, nisi tamen
in integrum restituero; nihil deprecor, ne dentatis
criticorum chartis et canina eloquentia consciadur.
Legō autem sic :

Εὐβοῖδα μὲν γῆν λεπτός Εὐρίπου κλύδων
Βουωτίας ἐχώρισ' ἀκτῆς, ἐκτεμῶν
Προβλήτα κορθμῶν.

Homerus Od. ε.

Ἄλλ' ἀκταὶ προβλήτες ἔσαν, σπιδάδες τε, πᾶ-
[ροι τε.

et hymno in Bacchum :

.... Ὡς ἐφάνη παρὰ θιν' ἀλλος ἀτυγέτοιο
Ἀκτῇ ἐπὶ προβλήτει.

Nec minus recte illud πορθμῷ. Pomp. Mela : Sicilia aliquando continens, et agro Brutio annexa, post freto maris Siculi abscissa est. Idem Casaubonus legit Ὀμφάλῃ Σατυρικῇ, vel Σατυρικῷ videlicet δράματι : nam Ionis Omphalam, ut Achæi, satyricam fuisse putat. Postea tamen oblitus est hujus loci, cum aureolum illum libellum De satyrica composuit. Sic enim narrat p. 186 : *Scripterat et Ion Chius poeta tragicus Omphalam : sed id drama fuisse satyricum nusquam lego.* Tu revoca in memoriam quæ scripsimus supra paulo in hac Epistola, et sine cunctatione lege τὴν Ὀμφάλῃ Σατύροις. Illud etiam notandum, cum numero singulari conjungi Σατύρους : cujus rei exemplum tunc non habuimus. Sic Lycophronis Μενέδημον Σατύρους laudant Athenæus et Laertius. Jamque etiam in memoriam redeo luculenti loci apud Galenum Comm. 1 ad vi Ἐπιδημιῶν, ubi Sophocles citatur in Σαλαμῖνι Σατύροις. Is ita se habet. Νυνὶ δὲ ἀρχέσει τοῖς γραμματικοῖς ἀκολουθήσαντα, κατὰ τὴν ἐκείνων διδάξαν ἐλεῖν τι περὶ τῶν κατὰ τὴν πέμφιγα σημαινόμενων. Δοκεῖ μὲν γὰρ αὐτὴν ἐπὶ τῆς κνοῆς Σοφοκλῆς ἐν Κολχοῖς λέγειν. Ἀπῆξε πέμφιξ ἐν οὐ πάλαις χρόνοις (lege Ἀπῆξε πέμφιξ Ἰορίου πέλας πόρου.

Sic Æschylus [58] Prometheo :

Χρόνος δὲ τὸν μέλλοντα πόνητος μυχός,
Σαφῶς ἐπίσταος, Ἰόνιος κληθήσεται,
Τῆς σῆς πορείας μνήμα τοῖς πᾶσι βροτοῖς.

Apollonius Rhodius lib. iv, loquens de Colebis :

Τῷ καὶ ὑπέφθη τοῦς γε βαλὼν ὑπὲρ αὐχένα γαλῆς
Κόλπῳ ἔσω πόνητοιο παρέσχατον Ἰορίῳ.

Vel ad hunc modum, si id minus placet, æque com-
moda mutatione :

Ἀπῆξε πέμφιξ ἐξ ἑω, σαλασφόρου.)

Καὶ αὐτὸς ἐν Σαλαμῖνι Σατύροις : καὶ τάχ' ἂν κε-
ραύνια πέμφιξ βροντῆς καὶ δυσσομίας λάβοι. (Lege
— καὶ τάχ' ἂν Κεραύνια Πέμφιξ βροντῆς καὶ δυσ-
σομίας βάλοι.) Αἰσχύλος δὲ ἐν Προμηθεῖ Δεσμώτῃ
(immo vero Αὐομένῳ.)

Εὐθεῖαν ἔρπε τήνδε : καὶ πρότιστα μὲν
Βορεῶδας ἤξεις πρὸς ἀνὰς, ἴν' ἐδ' αὐτοῦ
Βρόμον ματαιήσῃς, μὴ σ' ἀναρπάσῃ
Δυσχειμέρῳ πέμφιγι ξυστρέφας ἀνῶ.

Ἐπὶ δὲ τῶν ἀκτίνων αὐτῶν δοκεῖ χρῆσθαι τῷ τῆς
πέμφιγος ὀνόματι Σοφοκλῆς ἐν Κολχοῖς κατὰ τὰδε τὰ
ἔπη : πᾶν ἰθαύμασα τῆδε σκοπῶν πέμφιγα χρυσεῖαν
ἰδών, (lege — Κἀπαυμάσα Τηλέσκοπον πέμφιγα
χρυσεῖαν ἰδών.) Οὕτω καὶ Αἰσχύλος. Ἐξαντιαίας οὕτε
πέμφιξ ἥλιου προσδέρκεται, οὕτ' ἀστερόν στόμα λη-
τώως κόρης. (Lege Αἰσχύλος ἐν Ξαντρίαις.)

Ἄς οὕτε πέμφιξ ἥλιον προσδέρκεται,
Οὕτ' ἀστερόπιδρ ὄμμα Λητώως κόρης.

Ea fabula citatur in Catalogo dramatum et Scholiis
Eumenidum. Pollux, x, e. 26 : Τὰς μέντοι λαμπάδας
καὶ Κόμακας εἰρκεν ἐξαντρίας Αἰσχύλος. Ms. codex
Is. Vossii habet ἐν Ξαντρίαις, ut et antea viri docti
ex conjectura emendarunt. Porro Æschylus in his

A versibus se ipse imitatus est : nam hæc habet in
Prometheo victo de Graeis sive Phorcidibus :

Μορόδορτες, ἄς οὐδ' ἥλιος προσδέρκεται
Ἀκτίσιν, οὐδ' ἡ γύκτερος μήνη ποτέ.)

Ἐπὶ δὲ τῆς βαγνίδος [59] (lege βανίδος) ὁ αὐτὸς φη-
σιν ἐν Προμηθεῖ :

Ἐξευλαβοῦ δὲ, μὴ σε προσβάλῃ στόμα
Πέμφιξ : πικρὰ γὰρ τοῦ διὰ ζωῆς ἀτμοῖ.

Καὶ ἐν Πενθεῖ· Μηδ' αἵματος πέμφιγα πρὸς πίδαρ
βάλῃς. Ἐπὶ δὲ τοῦ νέφους δοκεῖ τετάχθαι κατὰ τὸδε
τὸ ἔπος ἐν Σαλαμῖνι Σατύροις παρὰ Σοφοκλεί·
Πέμφιγι πᾶσαν ὀφιαγέλιον πυρός. (Scrib. Πέμφιγι
πᾶσαν ὄφιν ἀγγέλω πυρός.) Καὶ παρ' Ἰδούκῳ· Πυκ-
νὰς πέμφιγας πόμεινοι. Ἀλέκεται δὲ οὗτος ὁ λόγος
αὐτῷ κατὰ τινα παραβολὴν ἐπιχειμαζομένων (lege

B ἐπὶ χειμ.) εἰρημένην, διὸ καὶ τῶν προγινωσκόντων οἱ
πλείστοι ἐπὶ τῶν κατὰ τοὺς θμῆρους σταγόνων εἰρη-
σθαὶ φασὶ τὰς πέμφιγας. Ὁ δὲ Καλλιμαχὸς φθε· Μη
διὰ πέμφιγῶν ἐνάγουσιν ἔα. Ὁ δὲ Εὐφορίων οὕτως·
εἶπε δ' ἄνθη πέμφιγες ἐπιπύρρουν θανόντα. Versus
est hexametrus, Εἰ πεδαναι, vel Ἥπεδαναι πέμφι-
γες ἐπιπύρρουν θανόντα. I. e. *mirumque suo quasi
lamentari videntur.* Possis etiam legere, ἐπιπύρ-
ρουν. Quod ad Σαλαμῖνα Σατύρους attinet, ejus
gratia cætera emendavimus, nemo me adduxerit,
ut verbum mendo esse vacuum existimem. Æschy-
lus quidem fecit Σαλαμῖνα, sive Σαλαμινίαν· Sopho-
cleæ fabulæ, quæ eo titulo inscripta sit, nemo alius
meminit. Ausim pro certo dicere lectionem rectam
esse Σαλμωνεῖ Σατύροις. Hesychius bis : Σοφοκλῆς
C Σαλμωνεῖ.

Quatuor hic investus equis, et lampada quassans,
Per Graium populos, mediæque per Eliidis urbem
Ibat oëans, diuque sibi poscebat honorem,
Demens! qui nimbo ei non imitabile fulmen
Ære, et cornipedum pulsus simularet equorum.

Hactenus quidem argumentum est satyris aptum,
et conveniens ad hilarem et festum diem. Iluc quo-
que fragmenta illa videntur pertinere; quæ verba
sunt cujuspiam qui facete et urbane irridet jocular-
em illam simiam Tonantis :

Καὶ τάχ' ἂν Κεραύνια
Πέμφιξ βροντῆς καὶ δυσσομίας βάλοι.
Forsan et petet Ceraunia
Odre tetro et vi corusca fulminis.

Et [60] illud alterum :

Πέμφιγι πᾶσαν ὄφιν ἀγγέλω πυρός.
Nimbo ora velans nuntio tonitruū.

Atque hucusque Sophocles in eo dramate processit :
nam quæ sequuntur, plane tragica sunt, et lamen-
tabili carmine deploranda.

At pater omnipotens densa inter nubila tetum
Contorsit (non ille facies, nec fumea iædis
Lumina), præcipitemque immani turbine adegit.

Et hæc quidem conjectura probabiliter nituntur : sed
extra controversiam rem statuit Athenæus lib. xi :
Καλεῖται δὲ μάνης καὶ τὸ ἐπὶ κοττάβῳ ἐφεστηκός,
ἀφ' οὗ (leg. ἐφ' οὗ) τὰς λάταγας ἐν παιδιᾷ ἐπεμπον,
ὅπερ ὁ Σοφοκλῆς ἐν Σαλμωνεῖ χάλκειον ἐφῆ κᾶρα,
λέγων οὕτως·

Τὸ δ' ἔστι κλισμὸς καὶ φιλημάτων φόρος,

τῷ καλλικωταβοῦντι νικητήρια
τίθῃμι, καὶ βαλόντι χάλκειον κάρα.

Jam si potes, dubita, an drama satyricum fuerit necne. Profecto qui potest animum inducere, ut versus proximos autemet in tragœdia posse dici: auctor ego sum, ut prius quid sit tragœdia, quid satyra discat, quam de rebus aliquantum a vulgari notitia remotis sententiam ferat.

Undecima Ionis fabula Εὐρυτίδαι. Athenæus, lib. xi Hesych. Τῆτος θρῆνον σημάζει, ὡς Σοφοκλῆς Τρωίῳ καὶ Ἰων Εὐρυτίδαι. Λεγε Εὐρυτίδαις. Ἀθίκτορας, ἀνεπάφους παρθένους, οἷον Εὐρύτιδες. Pulchre fecisse sibi visus est, qui emendavit, οἷον Εὐρυτίδης. Tu vero meo periculo reponē, Ἀθίκτους κάρας, ἀνεπάφους παρθένους, Ἰων Εὐρυτίδαις. Eurytidæ autem, ne quis forte nesciat, sunt Euryti B Ὀχάλιαι filii, quos Hercules occidit. Habet tragœdiæ argumentum. Non prætermittendus est insignis locus apud schol. Soph. ad Trachinias, Διαφωνέεται ὁ τῶν Εὐρυτιδῶν ἀριθμός. Ἡσίοδος μὲν γάρ (in Ἠοίαις, ut puto, vel Ἠρωικῇ γενεαλογίᾳ) τέσσαρας φησιν εἶς Εὐρύτου καὶ Ἀντιόχης παῖδας οὕτως.

Ἡ δ' ὀπκυσσαμένη καλλίχωρος Στρατορίχη [61] Εὐρυτορ ἐν μετράοισιν ἐγέλντο φιλτάτορ
[videt.]

Τοῦ δ' οὐκ ἐγέρτορ Ἀθῶν τε, Κλύτιος τε, Τεξεύς τ' Ἀντίθεος, ἡ δ' Ἰφίτος δέος Ἀρῆος. Τούς δὲ μὲθ' ὀπλοτάτην τέκετο Ἐαρθὴν Ἰόλειαν Ἀντιόχην κρείουσα, καλαὴν γένος Ἀδδολίδαο.

Κρεώφυλος δὲ δύο· Ἀριστοκράτης δὲ τρεῖς, Τοξία, Κλύτιον, Ἀθῶνα. Satis jam pernoster, qui sint Ionis Eurytidæ. Sed haud plene satisfactum esset promisso nostro; si versus eos dimitteremus ex manibus, et mendum teterrimum silentio dissimularem. Principio legendum Ἀντιόπη. Schol. Apollonii: Κλύτιος καὶ Ἰφίτος οἱ τῆς Ἀντιόπης παῖδες. Hyginus: Clytius et Iphitus Euryti et Antiope Pylonis filia filius. Quæ quasi manu nos ducunt ad cætera corrigenda. Jam enim Hygini auctoritate scribo Πύλωνος pro παλαιὸν γένος· atque adeo, ut pompam et proœmia missa faciam, versum hunc integrum præstabo, sicut ab Hesiodo profectus est,

Ἀντιόπη κρείουσα Πύλωνος Ναυβολίδαο.

Nam cedo mihi unum, qui Auboli vel Aubolidæ meminuit. Naubolus vero nemini ignotus esse possit, qui labris primoribus gustavit litteras humaniores. Apollonius Rhodius:

Τῷ δ' ἐπὶ δὴ θείοιο κίερ Λαδοίο γερῆβλη
Ναῦπλιος, ἥ γὰρ ἐν Κλυτορίῳ Ναυβολίδαο,
Ναῦβολος αὖ Λέρον.

Conveniunt ætas, locus: ut, quanquam de hac re nullum verbum faciant alii scriptores, nihil tamen impediatur, quo minus Pylon Nanboli filius esse possit. Denique pro Κρεώφυλος lege Κρεώφυλος· qui poema composuit Ὀχάλιας ἄλως· ad quod respexit scholiastes. De Creophylo consulantur Apuleius, Porphyrius, Strabo, Sextus Empiricus, Suidas, Scriptores certaminis Hesiodi et Homeri, Plato Πολιτικῶν x. Photius in Lexico ms.

A Κρεώφυλος Πολιτίας· ὁ γὰρ Κρεώφυλος, ὃ Σώκρατες, ἴσως ὁ Ὀμήρου ἑταῖρος· τοῦτον τινὰς καὶ διδάσκαλον Ὀμήρου λέγουσι γεγενῆσθαι, καὶ ἔστιν αὐτοῦ ποίημα Ὀχάλιας ἄλως. Ἀρχαῖος μὲν οὖν ἔστι, νεώτερος δὲ Ἰωνῶς Ὀμήρου. Pausanias Messeniensis: Θεσσαλοὶ δὲ καὶ Εὐβοεῖς λέγουσιν, οἱ μὲν ὡς τὸ Εὐρύτιον πόλιν τὸ ἀρχαῖον ἦν, καὶ ἐκαλεῖτο Ὀχάλια· τῷ δὲ Εὐβοέων λόγῳ Κρεώφυλος ἐν Ἠρακλείᾳ πεποίηκεν ὁμολογούντα. Heraclæam hanc diversam [62] esse totam ab Ὀχάλιας ἄλως· sententia est Ger. Vossii. Egidius vero Menagius asseveranter affirmat pro ἐν Ἠρακλείᾳ scribendum esse ἐν Ὀχάλια. Demior equidem viros excellentes ingenio et doctrina morbo minime desperato medicinam non reperisse: quæ, nisi me omnia fallunt, hæc est: Τῷ δὲ Εὐβοέων λόγῳ Κρεώφυλος Ἠρακλῆα πεποίηκεν ὁμολογούντα. Eubæensium autem sententia Creophylus Herculem induxit convenienter loquentem. Enimvero pars magna illius poematis fuit Hercules; ut propemodum jam illud audire mihi videar:

Τὴν δ' αὖτε προσέειπε βῆν Ἠρακλῆειν.

Similis locutio est in istis, quæ occasione alia supra adduximus: Ἐν τοῖς Κρήσιν Εὐρυπιδῆς Ἰκαρον μονοβόοντα ἐποίησεν, εἰ· Ἐν ταῖς Κρήσσις Ἀσρόπην εἰσήγαγε πορνεύουσιν· neque opus est, ut plures testes excitemus. Sunt qui Ὀχάλιας ἄλως ad Homerum referunt; sicut auctor est Callimachus apud Strabonem et Sextum:

Τοῦ Σαμίου πόρος εἶμι, δόμῳ ποτὲ θεῶν Ὀμηροῦ
Δεξιμέτρον· καλαῖα δ' Εὐρυτορ ἔσο· ἑκάθε
καὶ Ἐαρθὴν Ἰόλειαν· Ὀμήρειοι δὲ καλεῖται
Γράμμα· Κρεώφυλῳ, Ζεῦ φίλε, τοῦτο μετὰ.

Suidas in Ὀμηρος. Ἀναφέρεται δὲ εἰς αὐτὸν καὶ ἄλλα τινὰ ποιήματα, Ἀμαζόνια, Ἰλιάς μικρά, Νόστοι, Ἐπικυχλίδες, Ἠθιεπακτος ἦτοι Ἰαμβοί, Σικελίας ἄλως. Sed pro Σικελίας sine ulla dubitatione legendum est Ὀχάλιας. Addam illud quoque, quod, si bene Millium meum novi, prætermissum esse graviter tulisses: nimirum Ἠθιεπακτος esse verbum nihili, et aliquanto inferius scribi, Ἐπαπάκτιος. Καὶ Ἐπταπάκτιον, αἶν, καὶ Ἐπικυχλίδας ἐποίησεν. Et prima quidem specie ea conjectura vera videbatur, ἐπτα scilicet Ἐπιγόνου. Memineram enim et septem esse Epigonos, et ad Homericorum poematum numerum ascribi. Herodotus iv: Ἄλλ' Ἠσίοδῳ μὲν ἔστι περὶ Ὑπερβορέων εἰρημέννα, ἔστι δὲ καὶ Ὀμήρῳ ἐν Ἐπιγόνου· εἰ δὲ ὅντι γὰρ Ὀμηρος ταῦτα τὰ ἔπη ἐποίησε. Sed repudiavi continuo illam sententiam, ubi animadverti Epigonos esse ἔπη καὶ οὐκ ἱάμβους, non senarios, sed hexametros. Scriptores certaminis Homeri et Hesiodi: Ὁ δὲ Ὀμηρος ἀποτυχὼν τῆς νίκης, περιερχόμενος ἔλεγε τὰ ποιήματα· πρῶτον μὲν τὴν Θηετίδα ἔπη ζ', ἥς ἡ ἀρχή.

[63] Ἄρρος δεῖδε, θεὰ, πολυδίφιοι· ἐνθα δ' ἀνὰ κτες. Ἐπτα ἐπιγόμενου (lege non dubitanter Ἐπιγόνους) ἔπη ζ' ὧν ἡ ἀρχή.

Νῦν αὖθ' ὀπλοτέρῳ ἀνδρῶν ἀρχάμεθα, Μούσαι.

Alili et Thebaidem et Epigonos attribuant An-
timacho Colophonio. De illa quidem res est vul-
garis : de his testem habeo Scholiastem Aristoph.
ad Pacem : Παί. Νῦν αὖθ' ὀπλοτέρων ἀνδρῶν
ἀρχόμεθα — σχολ. ἀρχὴ τῶν Ἐπιγόνων Ἀντιμά-
χου. Verum extra omnem controversiam rem po-
suit Ioannes Tzetzes, qui utriusque scripti simul
mentionem facit, in *Iliade interpretata allegorice*,
quæ nondum edita est :

Τρία καὶ δέκα γέγραφε μνημόσυρον βιβλία,
Μαργίτην τε, καὶ Αἰγὰ τε, καὶ τῶν Μυῶν τὴν μά-

χην
τὴν Ἐπιγόνων μάχην τε γράφει, καὶ Θηβαῖδα.
τὴν Οἰτυλλαν, Κέρκυρας εἰς τοὺς θεοὺς τε Ὑμ-

νους,
καὶ τοὺς Ἐπὶ ἐπάκτιον καὶ τὰς Ἐπικυλλίδας.
καὶ Ἐπιγράμματα πολλὰ σὺν Νυμφικοῖς τοῖς
Ὑμνοῖς.

καὶ τὴν Ὀδύσσειαν αὐτὴν μετὰ τῆς Ἰλιάδος.

In his etiam *Oechaliam* habes : sed aliud exem-
plar non τοὺς habet, verum τὴν ἐπὶ ἐπάκτιον. Aut
ego plane desipio, aut legendum est,

καὶ τὴν Ἑπταπάκτιον καὶ τὰς Ἐπικυλλίδας.
postremam enim vocem non Suidas tantum, sed et
Herodotus ita exhibet, et Athenæus lib. II et XIV.
Quin etiam apud Suidam illud Ἑπταπάκτιον ad hoc
exemplum corrigendum est : et pro ἡβίεπακτος
scribendum videtur ἡ ζεπάκτιος, i. e. ἡ ἑπτα-
πάκτιος. Nam ζ' notat ἐπτά. Sic apud Hesychium :
Ἐννεαῖος θέτης· lege θ' ἑτης, i. e. ἑναετης, quia
θ' significat ἑνέα· et verbo uno interjecto, Ἐννητης,
σώφρων, ἀληθής, ἀγαθός, πατρώος. Librarii, ut
compendium operæ faciant, πηρ scribunt pro
πατήρ, et pro πατρώος, πρῶος quod in hoc loco
depravatam est ex πρῶος. vide Hes. in Ἐννης.
Cæterum de notione τῆς Ἑπταεπακτίου, ut et illud
attingam, facillimum est multa comminisci : pro-
xime tamen, opinor [64], ad verum accedent, qui
Homerum putaverint in opusculo illo Iulisse de
hominibus quibusdam numero septem, qui ἐπ'
ἀκτῆς, in littore, cibo vel somno curabant corpora,
vel aliud quid jocosi et ridiculi faciebant. Homerus
ipse in *Certamine cum Hesiodo* : Ἀνδράσι ληϊστῆρ-
σιν ἐπ' ἀκτῆς δόρπον ἐλέσθαι· et *Odys.* Y.

Τὸν δ' ἄρ' ἐπ' ἀκτῆς εἶρε καθήμενον.

Et Herodotus in vita Homeri : καὶ οὕτως ἀναλα-
θόντες αὐτὸν ἀνήχθησαν, καὶ ἰσχυοσιν ἐπ' ἀκτῆς.
οἱ μὲν δὲ ἀλιεῖς πρὸς ἔργον ἐτρέπησαν, ὃ δὲ Ὀμη-
ρος τὴν νύκτα ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ κατέμεινεν. Et
aliquanto inferius : καὶ ἀναχθεῖς μετὰ τινῶν ἔγχο-
ρίων ἀπηνέχθη εἰς τὴν Ἴων καὶ ὤρμισθησαν οὐ
κατὰ πόλιν, ἀλλ' ἐπ' ἀκτῆς. Atque hanc vel illam
rem verisimile est argumentum et occasionem poe-
mati dedisse. Venio ad ea quæ oratione *prosa*
Ion composuit. Nam in eo genere libros edidisse
testis est Plutarchus, *De fortuna Romanorum* :
Ἴων μὲν οὖν ὁ ποιητὴς ἐν τοῖς δέκα μέτροις καὶ κα-
ταλογάδην αὐτῷ γεγραμμένοις φησὶν, ἀνομοιότα-
τον πρᾶγμα τῇ σοφίᾳ τὴν τύχην οὔσαν ὁμοιοτάτων
πραγμάτων γίνεσθαι δημιουργόν. Et Suidas in
Διθύρ. Ἐγγραψε δὲ κοινῶς καὶ ἐπιγράμματα

A καταλογάδην καὶ προσευτικὸν λεγόμενον. Porro
vertit barbare, *Et Epigrammata oratione soluta*.
Libenter vero videre vellem nobilia illa epigram-
mata pedestri sermone facta. Vah! adeone exa-
ruerat penitus benigna illa vena ingenii? et exstin-
cta erat prorsus ea mentis inflammatio, sine qua
nemo sit bonus poeta? Quid? unane et generosum
Ariusium in cellis evanuerat, quo memorant Ionem
bene libenter plerumque esse usum? enimvero
verissimum esse comperit, quod olim dixerat
Epicharmus ;

Οὐκ ἔστι διθύραμβος, οὐκ ὕδωρ πίης.

Sed bene est, quod commodam mutatione propu-
sare possumus hoc dedecus a summo poeta. Sic
enim Suidam emendo : Ἐγγραψε δὲ x. καὶ ἐπιγράμ-
ματα, καὶ καταλογάδην προσευτικὸν λεγόμενον.
Schol. Aristophanis : Ἐγγραψε σχολία, καὶ ἐλεγεία,
καὶ καταλογάδην τὸν προσευτικὸν λεγόμενον, ὃν
νόθον ἀξιοῦσι τινες εἶναι, οὐχὶ αὐτοῦ. Idem Scho-
liastes : Φαίνεται δὲ αὐτοῦ καὶ Κτίσις, καὶ Κοσμο-
λογικός, καὶ ὁχομήματα, καὶ ἄλλα τινά. Depra-
vatum hunc locum sic corrige : Φαίνεται δὲ αὐτοῦ
Χίου κτίσις. Etymologicon magnum : Λόγχας με-
ρίδας Ἴωνες λέγουσιν, Ἴων ἐν Χίῳ κτῆσι· Ἐκ
τῆς Τέω λόγχας λόγχας ποίειν. Ceriissime [65] le-
gendum est Ἴων ἐν Χίῳ Κτίσις, Ion in *Originibus*
Chii. Videlicet ipse fuit Chius natione, et insula
Teos Chio propinqua est, non Cio. Athenæus lib. x :
Περὶ δὲ ταύτης τῆς Κράσεως Ἴων ὁ ποιητὴς ἐν τῷ
περὶ Χίῳ φησὶν, ὅτι εὐρὼν ὁ μάντις Παλαμήδης
ἐμαντεύσατο πλοῦν εἶσεσθαι τοῖς Ἕλλησι πίνουσι
τρεῖς πρὸς ἓνα κυάθους. Unum idemque est scrip-
tum ; sed rideo eos qui hæc perinde ediderunt
quasi essent versus iambici, non oratio soluta ;
de mendo autem, quo contaminatus est locus, ni-
hil suspicati sunt. Quorsum enim pertinet illud εὐ-
ρὼν? Quid reperit? quod pueri clamitant se in faba
reperisse? Ego vero ausim asseverare sic a doctis-
simo grammaticorum fuisse scriptum : Ὅτι ὁ
οἰωνόμαντις Παλαμήδης, etc. Pausanias in *Archaicis*
Ionis quædam citat, ex hoc *Originibus* libro, ut
quidem conjicio : non tamen usquequaque serva-
vit verba auctoris. Ion enim, ut hominem Chium
facere par erat, in *prosaicis* scriptis Ionica dialecto
est usus. Constat hoc ex superiore loco Etymo-
logici, et Harpocratonis alio, et fragmento alius
operis, quod *Ἐπιδημία* inscribitur. Athenæus XIII :
Ἴων οὖν ὁ ποιητὴς ἐν ταῖς ἐπιγραφομέναις Ἐπιδη-
μiais γράφει οὕτως· Σοφοὶς! τῷ ποιητῇ ἐν
Χίῳ συνήντησα, ὅτε ἐπλεῖ εἰς Λέσβον στρατηγός et
quæ sequuntur. Quanquam enim magnam par-
tem perturbata ibi sunt verba, et in communem
sermonem immutata : non obscura tamen restant
vestigia Ionismi : ut κάρτα δοκίον, ἀφαιρέοντα,
ἀσσοτέρα, ἐπρησας, ἐνωπήθη τῇ ἐπιβ-
ραπίσει. Is. Casaubonus ad locum ; Ἐνωπείσθαι,
ait, si ita scripsit auctor, nove usurpavit pro δυο-
ωπείσθαι. Nempe, quod mireris, existimavit verba
Athenæi esse, non Ionis. Atqui ἐνωπείσθαι vox

nihil est : ἐνωπήθη vero Ionica, et a νωπεύσθαι A
formata. Hesychius : 'Ενωπῆται, τεταπείνωται. An-
tiquum obtinuit, cum depravatum illud protulit ex
aliorum fide, nihil ipse suspicans vel sollicitus.
Lege vero integre νενώνηται, loco mutili istius.
Idem alibi Νενώνηται, τεταπείνωται, καταπέλη-
νται. Lege hic quoque νενώπηται. Patriarcha Photius
in Lexico ms. Νενώπηται, καταπέληνται καὶ κα-
τοτύναται. Rectissime quidem Photius, ut ex hoc
Ionis loco perspicuum est. Quid ego de Athenæi
interprete dicam, qui 'Επιδημίας *Peregrinationes*
interpretatur : perinde ac si 'Αποδημίας inscribe-
rentur [66]? Verum alibi quoque ἐπιδημιῶν me-
minit Athenæus, ut l. iii : Τῶν δὲ χημῶν μνημονεύει
'Ιων ὁ Χίος ἐν 'Επιδημiais. Intellige *De adventibus*
clarorum virorum in Chium, sive *De iis qui in* B
Chio insula commorati sunt. Similiter ac Polemo
librum edidit *De Eratosthenis adventu ad Athenas*.
Enarrator Comici ad Aves : Πολέμων ἐν τῷ δευτέρῳ
περὶ τῆς 'Αθήνησιν 'Ερατοσθένους ἐπιδημίας. Ex
Epidemiis petita videntur vel 'Υπομνήμασι, quæ
laudat Plutarchus in Vita Periclis; et Cimonis
etiā non longe a principio : 'Ην δὲ καὶ τὴν ἰδέαν
οὐ μεμπτός, ὡς φησιν 'Ιων ὁ ποιητής, ἀλλὰ μέγας
οὐλῇ καὶ πολλῇ τριχὶ κομῶν τὴν κεφαλὴν. Quæ sine
dubio est oratio pedestris, et magis Plutarchi
verba, ut suspicor, quam Ionis. Magnus tamen
Grotius ad iambos tragicos redigere conatus est :

Τὴν γὰρ ἰδέαν οὐ μεμπτός, ἀλλ' ἔην μέγας.
Οὐλῇ τε πολλῇ τε τριχὶ τὴν κεφαλὴν κομῶν.
Hæcine autem oratio, tam leves numeri tragicum
quid spirant, et cothurno dignum? Haud vidi ma-
gis. Quid illud ibidem, bene multis interjectis?
'Ο δὲ 'Ιων ἀπομνημονεύει καὶ τὸν λόγον, ᾧ μάλιστα
τοὺς 'Αθηναίους ἐκίνησε (Κίμων) παρακαλῶν μῆτε
τὴν 'Ελλάδα χαλῆν, μῆτε τὴν πόλιν ἐτερόζυγα περι-
δεῖν γεγεννημένην. Grotius perinde hæc accepit, tan-
quam si ex tragœdiæ choro desumpta fuissent :

Μῆτε τὴν 'Ελλάδα χαλῆν,
Μῆτε τὴν πόλιν ἐτερόζυγα
Περιδεῖν γεγεννημένην.

Nos pusilli homunculi vix possumus carere venia;
cum etiam maximi heroes labuntur identidem et
hallucinantur turpissime. Scripsit Ion et *Philoso-*
phica, ut *Κοσμολογικόν*. Schol. Aristoph. et, si
Suidæ credimus, *De meteoris*, et *compositas* sive or-
natas orationes : Οὗτος, αἶν, ἔγραψε περὶ Μετεώρων
καὶ Συνθέτους λόγους. Quo nihil ineptius vel fal-
sius dici potuit. Imo neque magis contumeliose,
si quis ἐπαριστέρως et perverse interpretari velit
de sermonibus ad fraudem et fallaciam compositis,
secundum illud *Æschyli in Prometheus*.

... Μὴδ' ἐμ' οἰκτίρας
Σύνθουλες μύθοις ψευδέσι, νόσημα γὰρ
Ἀσχηστόν εἶναι φημι συνθέτους λόγους.

Error [67] autem ortus est ex perperam intellecto
loco Scholiastæ Aristoph. ad Pacem. Poetæ scilicet
dithyrambici verborum amant tralationes ex
τῶν μετεώρων, ex astris; nubibus, aliisque quæ in
sublimi sunt; libenter etiam vocabulis sesquipe-

dalibus et coagmentatis utuntur. Demetrius Παρὶ
'Ερμηνείας. Ληπτέον δὲ καὶ σύνθετα ὀνόματα οὐ τὰ
διθυραμβικῶς συγκαίμενα, ὅσον Θεοπεράτους πλάνας,
οὐδὲ 'Αστρων δορύπυρον στρατὸν, ἀλλ' εἰκνέτα τὰς
ὕπὸ τῆς ἀληθείας συγκαίμενοις. Et Horatii illud :

Sen per audaces nova dithyrambos
Verba devolvit.

Ipse Suidas alibi : Διθυραμβοδιδάσκαλοι περὶ τῶν
μετεώρων καὶ τῶν νεφέων λέγουσι πολλὰ, καὶ συν-
θέτους δὲ λέξεις ποιοῦν καὶ ἑλεγον ἐνδιατριανερ-
νηέτους· ὅς τις ἦν 'Ιων ὁ Χίος ποιητής. Omnino
vide Aristophanem in Pace, ejusque enarratorem.
Itaque jam manifesto compertum et deprehensum
est Suidæ mendacium. *Τριαγμὸν*. Locus est illu-
stris apud Harpocrationem; quem ex usu fuerit
integrum describere. 'Ιων. 'Ισοκράτης ἐν τῷ περὶ
τῆς 'Αντιδόσεως. 'Ιωνος τοῦ τῆς τραγῳδίας ποιητοῦ
μνημονεύει ἀν νῦν ὁ ῥήτωρ (αἱque nec in ea ora-
tione nec in reliquis quæ nunc exstant, est ulla men-
tio Ionis, quod sciam) δὲ ἦν Χίος μὲν γένος· οὐδὲ
δὲ 'Ορθομένους, ἐπίκλησιν δὲ Σούθου. 'Εγραψε δὲ
καὶ μέλη πολλὰ καὶ τραγῳδίας, καὶ φιλόσοφόν τε
σύγγραμμα τὸν Τριαγμὸν ἐπιγραφόμενον, ὅπερ Καλ-
λίμαχος ἀντιλέγεσθαι φησιν, ὡς 'Επιγένους. 'Εν
ἐνίοις δὲ καὶ πληθυντικῶς ἐπιγράφεται Τριαγμοί,
καθὰ Δημήτριος ὁ Σχῆψιος καὶ 'Απολλωνίδης ὁ
Νικαεύς. 'Αναγράφουσι δὲ ἐν αὐτῷ τάδε· 'Ἀρχὴ δὲ
μοι τοῦ λόγου πάντα τρία, καὶ πλέον τοῦδε, πλέον
ἐλάσσων τούτων τριῶν ἐνδ', ἐκάστου ἀρετὴ τριάς,
σύνεσις, καὶ κράτος, καὶ τύχη. Male ista percipit
C
interpres; qui ita vertit : *Velut ex eo Dem. Sc. et*
Ap. N. ista commemorant. Ego vero sic interpun-
gendum esse censeo : καθὰ Δ. ὁ Σ. καὶ Α. ὁ Νι-
καεύς. 'Αναγράφουσι δὲ, nimirum aut Eratosthenes
in *Descriptionibus temporum*, aut potius Callima-
chus in *Tabulis omnis generis librorum*. Nam ἀνα-
γράφειν est in tabulas recensere et mittere, in ca-
talogum referre. Ipse Harpocration alibi : Εὐνης.
Δύο ἀναγράφουσιν Εὐνης ἐλεγείων ποιητὰς, ὁμο-
νύμους ἀλλήλοις· καθάπερ 'Ερατοσθένης ἐν τῷ περὶ
Χρονογραφίων. Athenæus xv : Καὶ τὸν λόγον τοῦτο
ἀνέγραψε Καλλιμάχος ἐν τῇ τῶν 'Ρητορικῶν ἀνα-
γραφῇ, in *Catalogo librorum Rhetoricorum*. Hunc
autem morem in Tabulis istis tenebat Callimachus,
ut cujusque libri prima verba describeret; sicut
hic sit apud Harpocrationem. Unum tantummodo
exemplum asseram, [68] quia pridem hæc ab erudi-
tis sunt occupata. Athen. lib. vi : Τοῦ Χαιρεφ-
ῶντος καὶ σύγγραμμα ἀναγράφει Καλλιμάχος ἐν
τῷ τῶν παντοδαπῶν συγγραμμάτων πίνακι, γρά-
φων οὕτως· Δεῖπνα ὅσοι ἔγραψαν Χαιρεφῶν Κυρη-
βίωνι. Εἴθ' ἐξῆς τὴν ἀρχὴν ὑπέθηκεν· 'Επειδὴ μοι
πολλάκις ἐπέστειλας. Στίχων τοσ'· Καὶ ὁ Κυρηβίων
δὲ ὅτι παράσιτος, προσηύχεται. Ita locus iste corri-
gendus est. Chærephon parasitus ad ὁμότιχον
suum Cyrebionem epistolam misit, in qua descri-
bit cœnam quondam sine dubio opipare apparatus.
Χαιρεφῶν Κυρηβίωνι· 'Επειδὴ μοι πολλάκις ἐπ-
έστειλας, etc. Quod si vulgatam lectionem servare

velis, Χαίρεφών, Κυρησίω, jam non Chærephon-
tis verba forent, quæ Athenæi sententia est; sed
Cyrebonis. Illud autem exordium Τριαγμοῦ non-
dum a viris doctis emendatum esse demior; qui,
etsi dissimulant et mussant, juxta id intelligunt,
ac si in Ovidii *Getica* incidissent. Me auctore sic
lege: Ἀρχὴ δέ μοι τοῦ λόγου Πάντα τρία, καὶ οὐτε
πλέον οὔτε ἑλάσσον τούτων τριῶν ἕνδς ἐκάστου
ἀρετῇ, τριάς· σύνεσις, κράτος, καὶ τύχη. Ubi sin-
gula quidem verba sunt communia: qui tamen ex
ipso caractere et formâ dicendi non sentit Ioni-
smum, nihil sentit. De *Epigene* vero, quo me ver-
tam nescio, ita res et hinc et inde magnam habet
difficultatem. Nam ecce tibi Suidas: qui non *Epi-*
genem, sed *Orpheum* auctorem faciat Τριαγμῶν.
Ὁρφεύς, inquit, ἔγραψε Τριαγμούς, λέγεται δὲ εἶναι
Ἰωνὸς τοῦ Τραγικοῦ. Cumque *Epigenem* video
enarrationem *Orphæi* fecisse, *Clementi* memoratam
Στρῶμ. 1. Ἐπιγένης ἐν τοῖς περὶ τῆς εἰς Ὁρφεῶς
ποιήσεως Κέρκυρας εἶναι λέγει τοῦ Πυθαγόρου τὴν
εἰς Ἄδου Κατάβασιν καὶ τὸν Ἰερὸν λόγον. (Proclus
tamen in *Timæum* lib. v, ipsum *Pythagoram* hujus
auctorem laudat. Ἄ γάρ, αἰτ, Ὁρφεύς δι' ἀπορρή-
των λόγων μυστικῶς παραδέδωκε, ταῦτα Πυθαγόρας
ἐξέμαθεν, ὀργιασθεὶς ἐν Ἀσιθῆροις τοῖς Θρακίοις
Ἀγλαοράμῳ τελευταῖα μεταδιδόντος, ἣν περὶ Θεῶν
Ὁρφεύς σοφίαν παρὰ Καλλιόπης τῆς μητέρας ἐπινύ-
σθη. Ταῦτα γάρ φησιν ὁ Πυθαγόρας ἐν τῷ λόγῳ.
Unde constat Ἰερὸν, ut alia scripta *Pythagoræ*,
dialecto Dorica fuisse compositum) et v. Ἐπιγένης
ἐν τῷ περὶ τῆς Ὁρφεῶς ποιήσεως τὰ ἰδιάζοντα παρ'
Ὁρφεῖ ἐκτιθέμενός φησι, Κερκίαι χαμπολόγῳσι,
τοῖς ἀρότεροις μηνύεσθαι, etc. Cum hæc, inquam,
lego, propemodum adducor in eam opinionem, ut
Harpocration hoc exemplo scripserit: ὅπερ Καλλι-
μαχος ἀντιλέγεσθαι φησιν, ὥς καὶ Ἐπιγένης. [69] E
diverso ubi illud venit in mentem, *Orphæi* ipsius
et *Pythagoræ* quoque mentionem factam esse in
illis Τριαγμοῖς, continuo sententiam eam abjicio, et
manifesti erroris *Suidam* arguo. *Clemens* Στρ. 1.
Ἰων δὲ ὁ Χίος ἐν τοῖς Τριαγμοῖς καὶ Πυθαγόραν εἰς
Ὁρφεῶς ἀνεγχεῖν τινα ἰστορεῖ. et *Diogenes Laert.*
Ἰων δὲ ὁ Χίος ἐν τοῖς Τριαγμοῖς φησιν αὐτὸν (τὸν Πυ-
θαγόραν) ἐνταῦθα ποιήσαντα ἀνεγχεῖν εἰς Ὁρφεῶς. Ita-
que constat *Suidam* alterutrius verba perperam ce-
pisse: et præstabilius est receptam *Harpocrationis*
lectionem sartam et tectam tueri. Nempe ut suspi-
cor libri *Epigenis* cum *Ionis* scriptis conjuncti fe-
rebantur: is enim commentarium fecerat in *Ionis*
Tragædiis; quod scias in *Athenæo* lib. xi, cap. 5,
ut nihil miri sit, si librariorum, qui omnia pertur-
bant et miscunt, alii tanquam *Ionis Τριαγμούς* in-
scripserint, alii ut *Epigenis*.

Pag. 181. Καὶ μετὰ Μένωα Αὔλειος τραγικοῦς
χοροὺς δραμάτων συνεγράψατο. Permirum fortasse
videatur, *Melli* doctissime, tenebrionem illum *An-*
tleam pro *Æschylō* a Joanne dici. Quid autem ad-
mirationis habet, cum in memoria quis teneat tot
alias hallucinationes hominis? Etiam p. 73, cita-

A tur Αὔλειος ὁ σοφώτατος de *Endymione*, quem in
monte *Carie* luna consopivit, ut eum dormientem
oscularetur. Suspior et hic quoque significari
Æschylum, qui in fabula *Caribus* sive *Europa*
non potuit non eam historiam attingere. Illud autem
quam longe abest a vero, quod *Æschylum* narrat
primum instituisse choros tragicos? E diverso
partes chori, antea quam *Æschylus* tragædias sa-
ceret, erant altero tanto longiores, quam post.
Sed ea res nisi pluribus verbis explicari non potest:
tota fere scenæ ratio et historia est illustranda:
complures auctorum loci qua corrigendi, qua novo
modo interpretandi: multi errores amovendi, jam
ipsa vetustate caniet venerabiles. Nemo enim unus
ex cohorte eruditorum, qui in eo argumento tan-
topere laborarunt, scire adhuc potuit, quid *Thespis*,
quid *Æschylus* et *Sophocles* inventis addiderunt.
Itaque tam odiosa disceptatione patienter carere
possis in præsentia: imo vereor ut citra fastidium
epistolam perlegas, [70] etiam absque ista concer-
tatione nimium loquacem. Me quidem et moræ per-
tasum est et ineptiarum.

Pag. 214. Στησιχορος καὶ Βακχυλίδης, οἱ ἦσαν ὀρ-
χίσεως εὐρεταὶ καὶ ποιηταί. Quid narras? nimirum
nostra nos opinio fefellit, qui credidimus te *Antio-*
chiæ esse natum. Siquidem auctor est *Lucianus*
Antiochenes de saltatoribus optime omnium judi-
care potuisse: te autem cum aliarum omnium, tum
hujus artis imperitissimum videmus. Rogo te, homo
hominum ignavissime, nunquamne sacras Scriptu-
ras lectitasti? nonne ibi frequens saltationis men-
tio diu diuque, antequam *Stesichorus* nasceretur?
quid? ne *Homerum* quidem per transennam aspe-
xisti? jam ergo eum audias licet:

Ὁρχηστὸς, μολπή τῃ, τὰ περ τ' ἀναθήματα δαι-
[τρός.]

Ἀλλ' ὦ μὲν γὰρ ἔδωκε θεὸς πολεμῆτα ἔργα,
Ἀλλ' ὦ δ' ὀρχηστὴν, ἑτέρῳ κίθαριν καὶ αὐλὴν.

Scio tamen quid in fraudem te impulit, nempe
nomen *Stesichori*, tanquam si primus ἐσθήσατο
χοροῦς: et poemata quædam *Bacchylidis*, quæ
Ἵπορχήματα inscripta sunt, et a *Stobæo* citantur,
et *Athenæo* lib. xiv. Ἡ δὲ ὀπορχηματικὴ ἴστιν,
ἐν ἣ ἄδων ὁ χορὸς ὀρχεῖται· φησὶ γοῦν ὁ Βακχυ-
λίδης· Οὐχ ἔδρος ἔργον οὐδ' ἀμβολᾶς. Locus ali-
quanto integrior est apud *Dionysium Halicarnas-*
sensem: Οὐχ ἔδρας ἔργον, οὐδ' ἀμβολᾶς, ἀλλὰ χρυσ-
αίγιδος Ἰτωνίας χρῆ παρ' εὐδαίδαλον ναὸν ἐλθόντας
ἀδρὸν τι θεῖται. Omnes *Cretici* præter unum pedem
qui in pæonem solutus est; adeo ut, cum hunc
locum lego, eorum oculis videre videar ὀπορχου-
μένους et subsultantes. Nec tamen princeps et in-
ventor *hyporchematum* *Bacchylides*; sed, ut qui-
busdam videtur, *Pindarus*; ut alii volunt, *Xeno-*
damus. Vide *Clementem*, *Athenæum*, et *Plutarchum*
περὶ Μουσικῆς.

Pag. 133. Γλαῦκος, ἰσχυρὸς, φρόνιμος, εὖσε-
βής. Atqui, o *Malala*, tantum abest, ut *sapiens*
fuerit iste *Glaucus*, ut ejus nomen in proverbii
consuetudinem venerit, de homine qualis tu es,

qui nescit quid sit in rem suam; qui permutat A
Χρυσά χαλκῶν, ἐκατόμβοι' ἐνρεσβολῶν.

Sed est [71] potius ut librarli hoc esse facinus existimem (praesertim si non idem istud *τοχυρὸς* iterasset), et orationem esse continuandam ad hoc exemplum: *Αἰνείας εὐπύγων, γλαυκὸς (caesius) φρόνιμος, εὐσεβής. Agnosco pium Aeneam; et ita plane Isaacius Porphyrogenetus.*

Illud p. 329, Καὶ κατηνέχθη ὁ Σίμων ἐπὶ τὴν πλατεῖαν καὶ ἐφόησε, satis quidem congruenter ad Hellenismum vertit interpres, sed non apposite ad sententiam. Quid si interpretemur τὸ ἐφόησε, ut, quod in N. T. de Juda Iscariota dictum est, ἐλάκησε μέσος, *crepuit medius*? Hesychius: Ἐλάκεν, ἐφόησεν· et λακεῖν, φοῶναι. Pagina autem 16 sane dormitavit interpres, ut in opere longo et ingrato facile queat somnus obrepere. Ἀχαῖα, Πελληνή, ἢ καλουμένη Πελοπόννησος· *Achaea, Pelena, quae et Peloponnesus dicta est.* Obsecro quis istud vel fando audivit? Scribe Ἀχαῖα, Πελλήνη et verte *Achaea, Pellenē, et quae Peloponnesus vocatur.* Πελλήνη est Achaea urbs. Vide geographos. Apollonius Argon. 1:

Ἀστέριος δὲ καὶ Ἀμφίωρ Ὑπερασίου υἱας,
 Πελλήνης ἀφικανὸν Ἀχαιῶδες.

Vereor ne putidum sit adnotare, Βούττιος, Βόττιος; et Βόττιος vitiose dici apud Malalam pro Βρούττιος, sive Βρέττιος. Hoc quidem exploratum est; cum eandem plane narrationem ex Bruto afferant Georgius et Hieronymus. Ita p. 200, Θάλλης καὶ Κάστιωρ καὶ Πολύβιος depravate pro Θάλλος. Similiter enim Castorem, Thallum et Polybium de rebus Assyriacis una citat Syncellus. Et adhuc p. 121 Callimachus ἐν Ἑτῆσις, pro Αἰτίος. Neque enim Αἰτίαι inscribuntur, ne quis erret, sed Αἰτία ut in Epigrammate lib. 1 Anthol., cap. 67:

Καλλιμαχος τὸ κάθαρμα, τὸ καλῆγιον, ὃ ἐὺ-
 λινος τοῦς.

Αἰτίος ὃ γράψας Αἰτία Καλλιμάχου.

Appello ad elegantiorum hominum iudicia, annon melior aliquanto sit lectio ex conjectura nostra:

Αἰτίος, ὃ γράψας Αἰτία, Καλλιμαχος.

Cæterum [72] homo Malalæ germanissimus Fulgentius Planciades, *Jentaculum*, inquit, *gustatio* dicitur. *Callimachus Intesia: Jentaculum proferre Jovi.* Diceret hunc a Joanne Ἑτῆσια illa mutua petiisse. Illud vero incredibile videatur, Cyrenæum illum Latine loqui et quidem versu: nam sic lego. *Jentaculum proferre Jovi.....* Sed minuit admirationem, quod Fulgentius et Mnaseæ Εὐρωπιακά et Demosthenis Philippica viderit Latino sermone conscripta. Sicut Ovidianæ Ibiidis vetus enarrator putidissimos versus eosque Latinos Enpolidi et (jocularē hominis confidentiam!) Democrito affugit.

Illud præterea pag. 52, Καθὼς Δῆμαρχος ὃ σφώτατος συνεγράψατο περὶ τοῦ αὐτοῦ Διονύσου, corrupte exhibetur loco Δελφάρχος. Nam Georgius eandem historiam memorans, Δελφάρχος, ait, ὃ

ποιητὴς, οὐχ ὁ ῥήτωρ. et Hieronymus: *Dinarchus poeta, non rhetor.* De quo in diversas sententias ierunt viri docti. Verba Demetrii Magnetis in opere Περὶ τῶν Ὀμιωνύμων apud Dionysium Halic.: Δεινάρχους δὲ ἐνετύχονεν τέτταρσιν, ὧν ἑστὶν ὁ μὲν ἐκ τῶν ῥητόρων τῶν Ἀττικῶν· ὁ δὲ τὰς περὶ Κρήτην συναγῆκε μυθολογίας· ὁ δὲ πρεσβύτερος μὲν ἀμφοῖν τούτοις, Δῆλιος δὲ τὸ γένος, πεπραγματευμένος τοῦτο μὲν ἔπος, τοῦτο δὲ πρᾶγμα· τέταρτος δὲ ὁ περὶ Ὀμήρου λόγον συνθετικῶς. Et Gerardus quidem Vossius in præclaro opere De Historicis: *Dinarchus, ait, Delius Cretenses fabulas collegit, ut cognoscimus ex Dionysio Hal. Videur idem signari ab Eusebio, ubi de Bacchi gestis loquens, ait, "Ὁς φησι Δελφάρχος ὁ ποιητὴς, οὐχ ὁ ῥήτωρ.* Condonamus quidem ei ἀμάρτημα μνημονικόν· neque enim Delius fuit Cretensium fabularum collector, sed secundus iste nescio quis; quem vix est ut existimem eas versibus edidisse, saltem hoc non exploratum est. Scaliger in Græca Eusebii p. 31. *Viderint, ait, eruditi, an tertius Dinarchorum Δῆλιος τὸ γένος, πεπραγματευμένος τοῦτο μὲν ἔπος, τοῦτο δὲ πρᾶγμα, sit iste poeta, quem innuit Eusebius. Nam sane mihi ignotus est.* Hactenus quidem accedo, ut aut iste sit poeta, de quo Eusebius, aut nullus ex quatuor. Sed amabo, quid sibi vult illud πρᾶγμα? nam, quantum ego video, nulla ei subest sententia neque scientia. Latine sic veritas: *Dinarchus genere Delius, qui aliquid dixit, et aliquid fecit* [73]; sive, *qui aliquid versu dixit, aliquid re ipsa.* Profecto non multum in Demetrio perdidimus, si omnia sic dixit. Sed opinor neminem inficias iturum, quin mutatione commoda et illi suus honos, et orationi sua sententia restitui possit, si legamus: *πεπραγματευμένος τοῦτο μὲν ἔπος, τοῦτο δὲ γράμμα, id est, qui quædam heroico carmine conscripsit, alia oratione prosa: vel (quia τὸ γράμμα quodvis scripti genus nonnunquam significat), τοῦτο δὲ δράμα, qui et poemata heroica et dramata edidit.*

Domninus iste χρονολόγος non aliunde quam a Malala cognosci potest, a quo sæpissime ad partes vocatur. Antiochensem fuisse certissimis signisprehendes, ubi per otium licebit locus istos consulere: probabiliter etiam dixeris, deduxisse eum historiam ab exordio mundi usque ad Justiniani tempora. Itaque inclinat animus, ut hunc fuisse Dominum illum existimem, qui ea tempestate fuit Ecclesiæ Antiochensis episcopus. Nam sane sicut hic a Joanne p. 265 Dominus vocatur: ita istum patriarcham hi Dominum, illi Dominum, appellant. Accedit huc, quod plerique omnes, qui aggressi sunt tempora describere, fuerunt episcopi; Victor, Prosper, Theophilus, Eusebius, et Georgius episcopus designatus.

Equidem nescio, ultra res majorem admirationem attulerit, tot nomina hominum propria a Joanne corrupta esse, an ea menda a doctissimo interprete dissimulata fuisse et silentio prætermissa: verbi gratia p. 101 et 171 Τυνδάριος pro

Τυνδάρειο; Ἄνδρόγῃος 107 pro Ἄνδρόγῃος. Πη- A
σιώνης 121 pro Πησιόνης; atque ea quidem non
mater erat Atlantis, verum uxor. Ἰωδάτης 103 pro
Ἰοδάτης. Μῆδειαν τὴν τοῦ Ἀέτοῦ 97 pro Μῆδειαν
τὴν τοῦ Ἀΐητος. Πέλωψ et Πέλωπος 99 et 104 pro
Πέλωψ et Πέλοπος. Ἀμφίωνα 55 pro Ἀμφίωνα.
Αἰνεάδης pro Αἰνεάδα. Ἰωκάστη 59 pro Ἰοκάστη.
Ἐτεωκλέους 63 pro Ἐτεοκλέους. Ἀμφίραρος 63 pro
Ἀμφίραρος. Δευκαλίων ὁ υἱὸς Ἐλενος τοῦ Πήκου,
84 pro Ἐλλήνος. Nec tamen Deucalionis pater erat
Hellen, sed filius. Ἀντιφάντην 145 pro Ἀντιφάντην.
Τηλέφου regis Latinorum 205 pro Τηλεμάχου,
quorum hic Ulyssis et Penelopes filius, ille Her-
culis et Auges. Duorum verborum similitudine
tota historiarum ratio est perturbata. Sed propemo-
dum omni fide maiora sunt [74] errata p. 135, ubi
Græcorum duces recenset, qui contra Trojanos
arma ceperunt. Nam ut de numero navium, etsi ea
ratio longe vitiosissima est, nihil dicam; ecce tibi
Μενέλαος καὶ Ἀΐσιος, pro Πηνέλαος καὶ Ἀΐσιος.
Homerus :

*Βοιωτῶν μὲν Πηνέλεως, καὶ Ἀΐσιος ἦρχον,
Ἀρκεσίλαος τε, Προδοίηνωρ τε Κλόνιδος τε.*

Μίγης ex Δολίχης τῆς Ἑλλάδος, ex Doliche Hella-
dica, pro ex Δουλιχίου ἐξεναντίας τῆς Ἡλίδος.

*Οἱ δ' ἐκ Δουλιχίου, Ἐχιδῶν θ' Ἰσδῶν
Νήσωρ, αἱ ναίουσι πέραν αὐτῆς Ἡλίδος ἄντα,
τῶν αὐθ' ἡγεμόνευε Μίγης ἀτάλαντος Ἀρηΐ.*

Ἀγῆνωρ καὶ Τευθίδης. Euge vero, Malala, qui de
oppidi nomine heroem continxisti. Siquidem in C
Homero legimus Ἀγαπήνωρ ex Τεγέης.

*Οἱ τ' ἔχον Ἀρκαδίην καὶ Κυλλήνης ὄρος αἰπύ,
καὶ Τεγέην εἶχον καὶ Μαντινέην ἐρατεινὴν,
τῶν ἥρχ' Ἀγκαλοῖο παῖς κρείων Ἀγαπήνωρ.*

Ex Tegea eum profectum esse Epitaphium satis
indicat :

*Ἀρχὸς δδ' ἐκ Τεγέης Ἀγαπήνωρ Ἀγκαλοῦ υἱὸς
Κσιθ' ὅπ' ἐμοῦ, Ταγίωρ παλαιοφῶρων βασιλεὺς.
Πρόθως καὶ Μαγνίτωρ. Enimvero apud Malalam fa-
cilis heroes nascuntur quam fungi post pluviam.
O fortunatam Antiochiam tanto alumno! Ineptus
adeo Homerus, qui pro isto Magnitore gregarios
quosdam milites vilissima capita e Magnesia
duxit :*

Μαγνήτωρ δ' ἦρχε Πρόθοος Τεγερηθῆδος υἱὸς.

Εὐμενος σὺν νηυσὶν ἰα', pro Εὐμηλος.

*τῶν ἥρχ' Ἀδμήτειο φίλος παῖς ἐνδεκα νηῶν
Εὐμηλος.*

Νηρεὺς ex Μυκῆνης, pro Νηρεὺς ex Σύμης.

Νηρεὺς δ' αὖ Σύμηθεν ἀγε κρεῖς νῆας ἑστας

Χαλίας ex Τρίκκης σὺν νηυσὶν μ'. Ecce tibi jam
tertius heros Chalias, qui a corrupto vocabulo
Ο'χαλίας prodiit, non aliter ac vermes in pu-
trecenti cadavere nascuntur.

[75] *Οἱ δ' εἶχον Τρίκκην καὶ Ἰθώμην κλωμακ-*

Οἱ τ' ἔχον Οἰχαλίην πόλιν Εὐρύτου Οἰχαλίηος,
eos ducebant Podalirius et Machaon. Αἰοντεὺς καὶ

Πολυπῆτης, scribe Πολυπότης. Ἀμφιγενεὺς ἐξ
Ἰλίου σὺν νηυσὶν μ ν. Profecto si Troicis temporibus
Malalas vixisset, non decem annos totos Græci
consumpissent in unius urbis obsidione : tot his
terræ filios misisset auxilio. Ἀμφιγενεὺς et Πτε-
λέου oppidorum meminit Homerus :

*Οἱ τε Πύλον τ' ἐρέμοντο καὶ Ἀρήνην ἐρατεινὴν,
καὶ Κυπαρισσηῖα καὶ Ἀμφιγένηαι ἔλαιον,
καὶ Πέλεον καὶ Ἐλος καὶ Δώριον.*

Ἀχιλλεὺς ἐκ τοῦ Ἀργους τῆς Ἑλλάδος, ex Argis
Helladis. Et Argos et Hellas Thessalia sunt urbes,
ut pueri sciunt : sed hic locus fatalis est ad Mala-
læ hallucinationes.

Νῦν δ' αὐτοὺς (leg. αὐ τοὺς) δόσοι τὸ Πελασγικὸν

Ἄργος ἔλαιον,
B *Οἱ τ' εἶχον Φθίην ἢ δ' Ἑλλάδα καλλιγύναικα,
τῶν αὖ περὶ κλοντα νεῶν ἦν ἀρχὸς Ἀχιλλεὺς.*

Φιλοκτήτης ἐκ Μοδῶνης, vitiose pro Μηθῶνης. et
Σῶρθης, Φιλίππος, Ἀντίφος σὺν νηυσὶν οἱ. Quis
autem porro mirabitur e cerebello Jovis Minervam
esse natam; cum Antiochensis hic ex insulo suo
capite progeneret absque ope Vulcani

Ductores Danaum delectos, prima virorum?

Sorthern heroem nominat pro insula Carpatho, ut et
Philippum pro Phidippo.

*Οἱ δ' ἄρα Νίσυρον τ' εἶχον Κράπαθόν τε Κόρρον τε
τῶν δ' αὖ Φεῖδιππος τε καὶ Ἀντίφος ἡγησάσθη.*

Notum est jam a multis sæculis morem inva-
luisse apud Græcos, ut eodem sono efferrentur ai
et s, oi et u. Tam captiosa pronuntiatio mendis in-
finitis libros opplevit : ut Mal. p. 47 et 49. Τῷ υἱῷ
τοῦ Αἰχίονος τῷ Πανδαί, pro Ἐχίονος, et e diverso
49 et 53. Ὅρος Κιβερῶνιον pro Κιβαιρῶνιον et 106.

Ἀντέωνι pro Ἀνταίῳ, et alia non pauca exstant ex
eo genere, sic 211 et 171. Τοῦ Ὑακος υἱοῦ τοῦ Ναυ-
πύλου, pro Οἰακος, et Σχυνέως 169, pro Σχυνέως.
In codicibus manu notatis promiscuus fere est vo-
calium horum [76] usus. Hoc diligenter animad-
verso, deploratissimos locos emendabit nullo ne-
gotio, qui ingenium et iudicium in numerato ha-
buerit. Plutarchus de Iside et Osiride : Ἐμπεδοκλῆς
δὲ τὴν μὲν ἀγαθοῦργον ἀρχὴν φιλότεια καὶ φίλων,
πολλὰς δὲ ἁρμονίας καλεῖσθαι μέροσι τὴν δὲ

D *χειρὸν, νεῖκος οὐλόμενον καὶ δῆριν αἰματέσσαν.*
Frustra hic Plutarchus per annos ducentos criti-
corum auxilium imploravit. Tu verte ai in τ, et
lege Ἀρμονίαν καλεῖ θεμερῶνιν. Possum excitare
ipsum Empedoclem testem hujus correctionis, apud
Plutarchum Περὶ εὐθυμίας.

*Ἐνθ' ἦσαν Χοορίη τε, καὶ Ἡλιόπη παραῶνις,
Δηρίς θ' αἰματέσσα, καὶ Ἀρμονίη ἱμερῶνις,
Καλλιπτοῦ τ', Αἰσχρή τε, Θωσά τε Δειραῖη τε,
Νημερτῆς τ' ἄρδεσσα, μελάρχαρδος τ' Ἀσάφει.*

Ubi libenter legerim Δηραῖη τε, contraria inter
se comparentur. Scio nunc quid in animo tute
tecum voluit : sed illud tibi confirmare possum
syllabam primam verbi ἱμερῶνις esse productam
atque longam. Primus id reposuit Henricus Ste-

phanus ex conjectura, quantum ego ex re ipsa conjecturam facio. Veteres editiones repræsentant καὶ ἁρμονίη γε μερῶν. Itaque hic quoque legendum est ἁρμονίη θεμερῶν. Hesych. Θεμερῶν, ἑρασμία, ἀγρόνη. Lege ἑρασμία ἁρμονίη, auctoritate Empedoclis : nisi si mavis ἑρασμία αἰσχύνη ex Æschyli Prometheus : Ἐκ δ' ἐκλήξε μου τὴν θεμερῶν αἰδῶ. Αἰδῶς est αἰσχύνη. Perperam huic lectioni scholiastes, et Etymologici auctor θεμερῶν vocem nihili anteponunt, tanquam θερμαίνουσιν τὴν ὥπα. Atqui eo pacto θεμερῶν esset dicendum : neque enim vel fando auditum est θεμερος. Pollux tamen lib. vi, c. 40 : Τὸ δὲ θεμερύνεσθαι καὶ χιλιδιῶν κομικά· ms. χιλιδιῶν vel κυχλοιδιῶν, lege θεμερύνεσθαι καὶ χιλιδιῶν, vel χλοιδιῶν, vel κυλοιδιῶν. Hesychius : Θέμερον, σεμνόν, ἀφ' οὗ καὶ τὸ σεμνύνεσθαι, θεμερύνεσθαι. Θέμερῃ, βεβαία, σεμνῇ, εὐσταθῇ. Θεμερόφρυνας, συνετοῦς, σώφρονος. Sed ut planissime constet, opus est ut strophen et antistrophen inter se conferamus : in quibus hi versus respondent ex adverso

Ἐκ δ' ἐκλήξε μου τὰν θεμερῶν αἰδῶ.

Νεοχμοῖς δὲ νόμοις Ζεὺς ἀθέσμως κρατύνει

Ubi pro [77] ἀθέσμως ex necessitate metri conjecti legendum esse adest. Quam conjecturam firmavit Hesychius. Ἀθετῶς, ἀθέσμως, ἢ συγκαταταθειμένως. Αἰσχύλος. Προμηθεὶ δεσμῶν· lege, οὐ συγχ. sine consensu et approbatione reliquorum deorum. Respexit ad hunc locum : neque enim alibi in ea fabula occurrit. Plane jam imperitus sit oportet, aut ab invidentia laboret, qui de θεμερῶν contra veniat. Experiamur, quid in alteram partem possit hæc observatio. Hesychius : Ἐναστρος, ὥστεμένας. Ἀχαιὺς Ἀλφεισίοιαι ἀντὶ τοῦ θαλάσσης γὰρ βάχχας ὁδὰς ἔλεγον. Prodigious plane oratio. Nunc vicissim æ muta in αἰ, et lege : Ἐναστρος ὥστε Μαῖνας. Ἀχαιὺς Ἀλφεισίοιαι. Ἀντὶ τοῦ Ἰάδ. Τὰ γὰρ Βάχχας Ἰάδας ἔλεγον. Agnoscis, opinor, principium senarii ex Achæi fabula Alpheisibæa. Similiter οἱ passim loco v. Hesych. Κοίτημα, γένημα, pro Κύημα, et vice versa Στυχοῦσι, διατυποῦσι, pro Στοχεῖοις. Idem : Στοχεῖωσις, διατύπωσις, ἢ πρώτη μάθησις. Itaque Suidas in Lexico diphthongos αἰ et οἰ alieno loco proxime ante ε et υ collocavit. Exstat in Bibliotheca publica Oxonii liber antiqua manu notatus, continens mille regulas de recta scribendi ratione : quarum xl docent quando αἰ scribere oporteat, et quando ε : totidemque ubi οἰ, et ubi υ. Eum codicem, cum ante inter ἀθεσπῶντος ferretur, deprehendi ex præmio versibus senariis scripto litteris præ vetustate peno effugientibus obtutum oculorum, Theognoti esse grammatici quem laudat aliquoties Etymologici scriptor. Et quidem omnia ibi reperi, quæ iste Theognote accepta retulit. De ætate hominis resciscas ex præfatione, cujus initium est,

Τῷ δεσπότη μου, καὶ σοφῷ στεφανώρῳ
Ἀδοντι, τῷ κρατοῦντι πάντων ἐν λόγοις,
θεῖον ἄνθρωπον εὐγνωστὸς τις ὡς ἀνὴρ οἰκίτης.

Constitueram hic Epistolæ finem imponere : sed intervenit amicus meus, aurium convicio rationem efflagitans, cur Joannes Malelas mihi dicatur, qui a Vossiorum utroque, Usserio, aliisque omnibus qui in hunc usque diem ejus mentionem fecerunt. Malela nominatur. Ego vero, inquam, ne in virorum quidem maximorum [78] verba juraverim : sed in aliam sententiam, ubi commodum est, quamquam invitatus, meo jure discedo. Roget igitur quispiam, cur Malela potius sit vocitandus ? hoc scilicet ab iis responsum ferret ; apud Constantinum sic appellari, Ἰωάννου τοῦ ἐπίκλην Μαλέλα, et apud Damascenum, Ἰωάννου τοῦ καὶ Μαλέλα· nusquam alibi commemorari, præterquam apud Tzetzem Ἰωάννης τις Μαλέλης. Atqui, si ita res se habet, vulgo et passim reperias τοῦ Σουλδα, τοῦ Θωμά, τοῦ Ἀριστεά, τοῦ Φιλητά, τοῦ Τριόπα, τοῦ Σκόπα, τοῦ Κρατεῖα· nec tamen propterea vel Suida grammaticus dicitur, vel Thoma apostolus, vel Aristea de LXXII interpretibus. Ratio videlicet linguæ Græcæ vix aut nullo modo patitur, ut in A litteram virilia nomina casu recto terminentur. Atque ea causa est, cur peregrina virorum nomina, quæ in A exeunt, a Græcis inflectantur in ας, Γάλας, Σύλλας, Νουμάς, Σενέκας, Ἀγρίππας. Quod si adeo jam exploratum est, nominativum Græcum esse Μαλέλας· nolim ego Latine vertens postremam litteram abjicere præter morem et consuetudinem eorum temporum, quibus maxime viguit honos et gratia Latini sermonis. Vetustiores quidem, ut auctor est Quintilianus lib. i, c. 5, non in a et e litteras exire temere masculina Græca nomina recto casu patiebantur. Ideoque et apud Cælium legimus, Pelia Cincinnatus ; et apud Messallam, Benefecit Euthia ; et apud Ciceronem, Hermagora : ne miremur, quod ab antiquorum plerisque Ænea et Anchisa sit dictus. Priscianus lib. v : Apud Græcos in ας desinentia, apud nos in a terminantur ; ut Μερσῶας, Σωσίας, Βυρρῆας Χαίρειας, Τούρπας, Βαγράδας ; Marsya, Sosia, Byrrhia, Chærea, Turia, Bagrada. Libri autem vi, p. 681 et 701, plerumque ait et frequenter hoc fieri solere. Et his fortassis auctoribus tueri se posse arbitrentur, qui e contraria parte dicunt. Mihi vero longe videtur secus : sed oportet haud jejune de hac causa, et tanquam in transitu, sed plene copioseque disputare. Principio nulla controversia est, quin indigena Latinorum sermo nullum habuerit nominativum in ας cum genitivo ἰσοσυλλάβῳ. Quapropter antiquitus, sive Græcus quispiam in Latina civitate viveret, sive Græca scripta in Latinum converterentur, ejusmodi nomina per a plerumque scribere et pronuntiare placuit [79]. Atque hoc quidem ex ingenio et consuetudine linguæ vernaculæ ab iis est facilitatum. Comici igitur in Græcis interpretandis eam rationem tenuerunt ; Chærea, Sosia, Byrrhia, Plania, Clinia, Demea, Phædria, proferentes. Nimirum auribus vulgi ista dabantur. Nec tamen deerant etiam antiqua illa memoria (pace Quin-

tiliani dixerim), qui ad Græcorum exemplum instituerent loqui : quantum ex eorum reliquiis conjectura consequi possum. Apud Gellium lib. iii, c. 7, verba sunt Catonis Censoris, qui, ea tempestate in Rep. floruit, qua Plautus in scena; *Leonidas Locedæmonius* laudatur; Plauto tamen in *Asinaria* servus dicitur *Leonida*. Claudius Quadrigarius apud Gellium l. iii, c. 8 : *Ad nos venit Nicias familiaris tuus*. Lucilius apud Donatum :

*Ante fores autem et triclini limina quidam
Perdilu' Tiresia tussi grandævū' gemebat.*

Ubi legendum est *Tiresias* : nisi si syllabam naturam brevem propter cæsuras produci existimas. Priscianus lib. vi : *Hic Calchas, Calchantis; quamvis hic Calchas, hujus Calchæ, antiquissimi declinabant*. Sed in his locis fortasse fides exemplarium suspecta esse possit : in illo Plinii lib. xxxv, c. 10, nullus datur suspicioni locus : *Decet non sileri et Ardeatis templi pictorem, præsertim civitate donatum ibi et carmine, quod est in ipsa pictura his versibus :*

*Dignis digna loca picturis condecoravit
Reginæ Junoni Supremi conjugii templum
Marcus Ludius Elotas Ætolia oriundus,
Quem nunc et post semper ob artem hanc Ardea laudat.*
Ea sunt scripta antiquis litteris Latinis. Elotas est ΕΙΩΤΑΣ, ΕΙΩΤΗΣ; Gruterus Epigrammata hoc profert, tanquam a Boissardo visum in hortis Julii III, Pontif. Romani :

Digne doctiloqueis pictureis, et quæ sequuntur.
Sine dubio falsarius aliquis in lapide inscribendum curaverat, a Plinio id mutuatus. Profecto male operam lusit in versu primo corrigendo. Editio Veneta anni mccccxxxiii habet *Dignis digna loco*. Legitur igitur :

[80] *Dignis dignū' loco picturis condecoravit.*
Lucilius :

*Samnis spurcus homo vita illa dignū' lo-
coque.*
Dignus loco est Τὸν μέγαν· et in bonam vel malam partem capi potest. Nihil verius hac emendatione. In eadem est editio *Ætolia oriundus*, longe quidem melius, quam quod in indice Scaligeri est, *Ætiola oriundus*. Lucretius lib. ii :

Denique celesti sumus omnes semine oriundi.

Sive mavis cum vulgatis libris, *oriundi* : certe trisyllabon sit necesse est. Sic igitur vetustis illis mos erat, ut interdum quidem in AS, frequentius in A Græca nomina vellent exire. Postea vero, ut ait Quintilianus, recentiores instituerunt Græcis nominibus Græcas declinationes potius dare. Proinde hoc institutum tenuerunt

Lucretius, *Id quod Anaxagoras sibi sumit :*

Varro De R. R. antiqui tamen ut qui maxime, amator sermonis : *Archytas, Hegesias, Athenagoras, Mnaseas*, et apud Nonium in Scaturex. *Ismenias, Thebagenes* fuit *Scaturex*, lege *Thebagenes*, ΘΗΒΑΓΕΝΗΣ. Et similiter Cicero, apud quem vulgo occurrunt *Archias, Gorgias, Phidias, Cineas, Prusias, Arcesilas, Charmadas, Critias, Diagoras, Ippias,*

Lysias, et si qua similia. Nam de *Hermagora* Ciceronis, vereor ne vitioso codice usus sit Quintilianus. Profecto enim omnes omnino, qui nunc supersunt, mss. constanter habent *Hermagoras*. Sed melius est ex ipsis locis experimentum iudicii capere, libro primo *De inventione* : *Hujus constitutionis Hermagoras inventor esse existimatur : et ibidem : Quod si magnam in his Hermagoras habuisset facultatem*. Repone hic paulisper, *Hermagora* inventor, et *Hermagora* habuisset; non sentis vocalium concursum vaste hiantem? Ego vero Ciceronem ita scripsisse ne ipsi quidem Ciceroni affirmanti crediderim. Quid dicam de scriptoribus ævi Augustæi? quid de insequentium ætatum? nempe eadem tum consuetudo invaluit, ut in ag eaderent Græca nomina. Spero mihi fidem apud te esse; ne necesse habeam infinita hic exempla enumerare. Quod tamen cum exceptione dictum velim; ut, quanquam eruditi homines eum, quem dixi, morem servaverunt, nomina tamen servorum, aut quicumque, ut principio dixi, in Latina civitate vixere, [81] vulgaris usus, penes quem jus est loquendi, plerumque immutaverit ad Latinam consuetudinem. Inde est apud Ciceronem, *Phania* Appii libertus. Frustra enim græcissaret dominus, cum ab omnibus conservis et notis sine c littera *Phania* is vocabatur. Sed a Plinio memoratur *Phanias physicus* : nempe is in Græcia vitam egerat, nullum habuerat Romæ dominum aut patronum. Inde illud Horatii, *Credat Judæus* *Apella*, id est, quivis Judæus : ut locum explanem parum hac memoria intellectum. Judæi habitabant trans Tiberim, et multo maximam partem erant libertini, ut fatetur Philo in Legatione ad Caium. *Apella* autem libertinorum est nomen, satis frequens in Inscriptionibus vetustis. Cic. epist. 25, lib. vii : *Ne Apellæ quidem liberto tuo dixeris*. Itaque *Credat Judæus Apella*, quasi tu dicas, *Credat* superstitiosus aliquis Judæus Transiberinus. Inde illud alterum, *Obundus Marsya* : quo modo etiam loquuntur Ovidius, Silius, Lucanus, *Marsya* scilicet in foro collocatus et donatus quasi civitate Romana, non potuit non in ore vulgi quotidie versari; et præterea eo nomine fuerunt servi Phrygæ. In veteri marmore, M. HELVIUS M. L. MARSYA. Vulgi autem auctoritatem libenter hic secuti sunt poetæ; cum secundum Græcam pronuntiationem *Marsyas* in hexametro non staret. Sic *Cassius Chæreus* tribunus plebis, notissimus ob Caii Cæsaris eadem : alter apud Plinium statuaris, qui nunquam, credo, Italiam viderat; et apud Varronem tertius Atheniensis, qui de re rustica scripsit, *Chæreus*. Ita Persius (priusquam Cornutus Stoicus versum immutaverat metu Neronis), *Auriculas asini Mida rex habet*; et ad id exemplum Justinus : nullam aliam ob causam, præterquam quod id nomen frequenter mancipiis est inditum, præsertim ex Phrygia emptis. Terentius Phormione : *Puer ad me occurrit Mida*. Velus lapis apud Sponium p. 289, *MIDA CUMECIA* ACTS. Nequeo tamen conjectura augurari, cur qui

Nepoti *Perdiccas*, Curtio et Justino et quibusdam aliis *Perdicea* nominetur. Siquidem apud utrumque cetera omnia Græco more proferuntur, *Amyntas*, *Bagoas*, *Philotas*, *Ophellas*, *Jollas*, *Gobryas*, *Alcetas* frater *Perdiceæ*. [82] Nullus memini *Perdiccas* inter Italorum servos aut liberos: neque quidquam aliud causæ invenire possum. Nam cognomena Libertinorum (ea ipsis nomina fuerunt, priusquam manu mitterentur), si Græce in *Ac* caderent, Latinam terminationem plerumque ceperunt. Non tamen usquequaque increbuisse eam consuetudinem ex antiquis inscriptionibus animadverti. Nam ecce tibi hæc nomina ex Grutero, Reinesio, Sponio. *Ἀχιλλᾶς*. *M. Cornelius Achilles*. *L. Pontius Achilles*. *Ἀλεξᾶς*, ὑποκοριστικὸν ab *Ἀλέξανδρος*. *Q. Hortensius*. *Q. L. Alex.* *Suarettius Alex.* *Ἀνδρέας*. *C. Quinctius Andrea*. *Ἀπελλᾶς* (*Ἀπολλᾶς* apud Athenæum) ab *Ἀπολλόδωρος*. *T. Claudius Apella*. *Ἀρποκράς* ab *Ἀρποκράτης* vel *Ἀρποκράτων*. *M. Lollius Arphocras*. *C. Herennius Harpocras*. *Ἀρτεμᾶς* ab *Ἀρτεμίδωρος*. *C. Cecilius Artemus*. *Cecilius Dexter* et *Artimas fratres*. *Æ. Fl. Artema*. *L. Laberius Artemas*. *Ἀθηναγόρας*. *Vircius Athenagoras*. *Κλεόπας*, in Nov. Test. vel fortasse *Κλεοπᾶς* a *Κλεόπατρος*, vel *Κλεόφιλος*. *Ti. Cleuphas*. *Κλεινᾶς* vel *Κλινᾶς*. *Juli. Clinias*. *Q. Pomp. Clinias*. *Κτησίᾶς*. *M. Aur. Ctesias*. Sic *Dama* apud Persium, si Græcum est a *Δαμᾶς* vel *Δημᾶς* quod est diminutivum a *Δημήτριος*. *Mettius Damas*. *Ἐπαφρᾶς* ab *Ἐπαφρόδιτος*. *G. Avillius Epaphra*. *M. Cornelius Epaphra*. *C. Curtius Epaphra*. *C. Julius Epaphra*. *P. Nonius Epaphra*. *C. Pricilius Epaphra*. *S. Propertius Epaphra*. *C. Veianus*. *C. L. Epaphra*. Et e diverso, *Epaphras* postremum præstitit officium. *Γλαυκῖας*. *Glaucias Lib. Γοργῖας*. *Gorgias Lib. L. Abuccius Gorgia*. Spon. 288. *Ἡρᾶς* ab *Ἡρόδωρος*. *L. Abuccius Hera*. *M. Petronius Heras*. *P. Sulpicius Hera*. *P. Valerius Hera*. *Ἡρακλῆς* ab *Ἡρακλεόδωρος*. *Clem. Stromat.* v. *L. Æmilii Heracla*. *C. Annii Heracla*. *C. Camelii Heracla*. *L. Clodius Heracla*. *L. Cornificius Heracla*. *Q. Cornelius Heracla*. *L. Creperius Heracla*. *L. Licinius Heracla*. *F. Longinus Heracla*. *C. Stiminus Heracla*. *Q. Petinius*. *Q. L. Heraclas*. *Ἐρμᾶς* ab *Ἑρμίδωρος*. *Herma accommodator*. *L. Æmilii Hermas*. *P. Annii Herma*. *C. Cassius Herma*. *Cornelius Hernia* (vitiose pro *Herma*). *M. Junius Hernia* (lege *Herma*). *Q. Lollius Herma*. *M. Mag. Herma*. *Octavius Herma*. *C. Quinctius Herma*. *P. Stadius Herma*. *P. Turannius Herma*. *Q. Vibius Herma*. *M. Ulpius Aug. Lib. Herma*. [83] *Ἑρμαγόρας*. *L. Næcius*. *L. F. Hermagoras*. *Ἑρμῖας*. *Aurelius Hermias Aug. Lib. T. Didius Hermias*. *M. Helvius Hermias*. *C. Julius Hernia*. *Sex. Pompeius. Sex. Hermia*. Spon. 221, leg. *Sex. L. Her. Ἀεοντᾶς* fortasse ὑποκοριστικὸν a *Ἀεόντιος*. *L. Arcius Leontas*. *C. Julius Leontas*. *M. Herennius*. *M. L. Leonta*. *Ἀεωνᾶς*. *Artemidorus p. 249*. *Ἀεωνᾶς* ὁ Σύρος παλαιότης. *Fabius Leonas*. *C. Oppius*. *C. L. Leonas*.

PATROL. GR. XCVI'

Ἐρμᾶς a *Ἑρμίδωρος*. *D. Lallius Mena*. *Μητρᾶς* a *Μητροδῶρος*. *C. Fyrmus Metras*. *Νικῖας*. *M. Annii Nicia*. *Cluvius A. L. Nicia*. *A. Plautius Nicia*. *Νικήτας*. *Aur. Niceta*. *Ὀνηᾶς* ab *Ὀνησίφορος*. *Q. Virius Onesas*. *Παπῖας*. *C. Marcius C. F. Papia*. *Munatius Papa* (an depravatam loco *Papia*, an a *Πάπας*). *M. Plutius M. L. Papia*. *C. Purellius Papia*. *L. Valerius Papia*. *Φιλῶτας*. *A. Annii Philotas*. *Φιλᾶς* a *Φιλόδημος*. *M. Hirrius, Phila*. *Φιλᾶς*. *L. Magius Phileas*. *Φανῖας*. *Phania* apud Terentium et Ciceronem: *Fl. Phaneas*. *M. Tillius M. L. Phantias*. *Θεοδᾶς* vel *Θεοδᾶς* a *Θεόδωρος*. *A. Fæsonius Thuda*. *Q. Veionius Teuda*. *Θεωνᾶς*. *Alexandriæ* episcopus, *Theonas* apud S. Hieron. *Livius Theona* *Aug. L.* et *Livius Theona* ab *Epistulif Græc. Ζάβδᾶς*. *B Hierosol. episcopus, Zabdas* S. Hieron. et *Zabda* in monumento L. Valerii: *Sauscius Sabda*. *Ζηνᾶς* a *Ζηνίδωρος*. *L. Calpurnius Zena*. Enimvero jam percontari eos velim, qui sine S. littera *Malela* pronuntiant, quo auctore didicerint Joannem hunc Antiochensem captivum in Italiam abductum servitutem ibi servisse; tandem autem, postea quam libertatem receperat, ad historiam scribendam se contulisse? Sin autem; cur obsecro, cum Evandri matre et cascis illis allium obolentibus, aut cum face Romuli loqui malunt; quam cum Cicerone, et bonis auctoribus Latinitatis? Mihi quidem non longa deliberatio est, utros imitari velim. Sed hæc nimium fortasse studiosæ atque anxie: nisi quod omnino respondendum fuit iis, a quibus sum provocatus. Siquidem Gerardus Vossius, qui nescio an ab interprete Damasceni in errorem ipse inductus sit, certe aliis exemplo suo et auctoritate viam ad errationem munivit, non certo iudicio, sed inconsiderate præterque morem videtur egisse. Quippe qui nunquam alias [84] abiecerit S: ne tunc quidem cum auctores haberet, quos etsi perverse, saltem aliquatenus imitaretur. Apud quem *Chareas* vocatur Historicus et *Clinias*, *Marsyas* Macedonicarum rerum scriptor et Delphicarum *Apellās*: nec tamen *Chærea* et *Clinia* in Comœdia, neque Horatii *Marsya* et *Apella* tenacissimam ejus memoriam fugere potuerunt.

Tantum quod hæc scripseram, Milli jucundissime: cum ecce mihi nova res atque improvisa nuntiatur, quæ de sententiæ me meæ statu prope modum defecit. Enimvero, quod in superiore causa probanda tantopere desudarem, nihil fuisse; meque in ea disceptatione prorsus ἀσχοπα τεταξευέναι. Nam apud Constantinum et Damascenum τοῦ Μαλέλα posse nomen indeclinabile esse: neque abhorretere ab usu Græcorum, ut nomina barbara sine variatione casuum proferantur, τοῦ Ἀμμοῦν, τὸν Ἀνοῦδ, τῷ Ἀσκούμ, τοῦ Βλάχ, τοῦ Ἀψκαλ, etc., sententia dari masculina in A, ut ὁ Σισάρα, ὁ Σάλα, ὁ Φουά, ὁ Σιβά in Vet. Test. ὁ Ζαρά, ὁ Ἀβία in Novo: Syrorum nationem (Syrum autem esse hunc Malalam) amare nomina in A litteram exeuntia, *Maruta*, *Barsoma*, et pleraque omnia: sic et Arabas quoque

Abdalia, Mashalla, Taphala, et si qua sunt alia : A *occurrere denique apud Cantacuzenum* Ἰωάννης Περράτα, *et apud Theophanem* Ἰωάννης ὁ ἐπίκλην Ἡμοῦλα, *Joannem cognomento Hemula, secundum Victorem Tununensem*. Ego vero, quanquam fortasse præstabilius esset, ut ex amicorum consilio supersederem labore respondendi, libera esse iudicia sinerem : constitui tamen devorare eam molestiam ; et eo quidem animo, nullum ut certamen instituum, neque enim temperato calamo res agitur ; sed ut semel defungar, nec tacendo committam, ut odiosæ mihi de lana caprina lites succrescant in posterum. Dico itaque neque esse illud, de quo viri docti asseverant, neque posse. Nam ecce tibi Joannes Tzeizes, qui cum Ἰωνιωτέρως πως protulerit Μαλέλας, certe secundum me iudicasse videatur. Crebro enim eæ syllabæ permutantur inter se, Λεωνίδας Λεωνίδης, Ἑρμᾶς Ἑρμῆς, Ἀπελλᾶς Ἀπελλῆς, Μαλέλας Μαλέλης. Eodem accedit, quod in syllaba secunda statuitur accentus, τοῦ Μαλέλα tanquam ab ὁ Μαλέλας non Μάλελα neque Μαλελά, ut plerumque assolet in vocabulis peregrinis [85]. Verum illud in primis est admiratione dignum, quod ut de Græco nomine cognitio habeatur, ἐπ' ἀλλοθρόους ἀνθρώπους et ad Barbaras nationes provocant. Siquidem ex Hunnorum gente sunt Ἀσκούρι et Βλάχ, de quibus vide ipsum Malalam p. 159 et 170. Verum age quandoquidem sic agi placet, cedo quos volent arbitros. Stabimus etiam Hunnorum iudicio : neque homines plebei, sed reges et regibus proximi pronuntiabunt. Verba sunt Malalæ p. 59 : Καὶ ἦν γενν ἅμα αὐτοῦ κατὰ Ἀττίλᾶ. Maxime regum, bona tua venia libenter rogaverim, qui Græce vocaris casu recto. Cur autem occupato molesti sumus ? Respondebit pro eo Malalas ibidem : Ὁσαύτως δὲ καὶ Ἀττίλᾶς ἐτελεύτησε. Sic omnes uno ore. Apud Priscum Thracem in Collectaneis Constantini Porphyrogeniti ; corrigendus obiter Suidas, qui Πρίσκοις αἰτ Πανίτης ἔγραψεν ἱστορίαν Βυζαντικῆν καὶ κατὰ Ἀτταλον, lege haud cunctanter, Βυζαντιακῆν καὶ κατὰ Ἀττίλαν vel Ἀττίλα. apud Priscum, inquam, aliquoties legas Ἀττίλας καὶ Βλήδας. Is Attile frater erat, a Jornande Blela diotus, a Prospero depravate Bleba, a Theophane Βέλας. Ἀττίλᾶς, inquit, Ὀμνουδίου παῖς ἀποβέλων Βέλαν τὸν πρεσβύτερον ἀδελφόν. Verbum illud dividiuum facito, et scribe ὁ Μνουδίου παῖς vel fortasse Μονυδίου. Jornandes enim Mundzuccum nominat, et Sigebertus Mundzuch, perperam vero Nicephorus Callistus Noumίδιον. Quid Attile patruus, Ποῦα ne declinabile an Ποῦας ? De hoc statuet idem ille Priscus ; ejus verba sunt, Ποῦα βασιλευσσης τῶν Οὐννων et παρὰ τὸν Ποῦαν ἀφ' ἐκνεῖσθαι. Ita Βάλας dux Hunnorum apud Procopium, Vandalorum Ἀμμάτας, Gothorum Γρίππας et Βίσσας, et Μόρρας et Μαρχίας, et Ἀλέβλας et Οὐσέρβλας. Eant nunc et ab Hunnis malum sibi mendicent. Apud Malalam reperio p. 210 : Τζίττα

στρατηλάτου Ῥωμαίων. et 202, κατὰ Σουνίκα καὶ Σίμμα. et 111, μετὰ τοῦ ἡνίοχου Καλλιόπα. et 165, μετὰ τοῦ φύλαρχου Ἀρέθα. plane ut apud Constantinum est τοῦ ἐπίκλην Μαλέλα. Placetne jam, ut Joannem ipsum nobis arbitrum capianus ? æqua, opinor, et honesta postulatio est. Sententiam vero is suam ostendit p. 204 : Ὅστις Τζίτας. 203, Σουνίκα δὲ καὶ Σίμμα. 110, Καλλιόπας τις ἡνίοχος. 166, Ἀρέθας τις ὁ φύλαρχος καὶ Γνοῦφας. Et adhuc dubitent, si possunt, utrumne qui hæc [86] scripserit, ullo modo est ut ὁ Μαλέλα vocatus fuerit. Jam Σισάρα et Φουά quam inviti et recusantes in argumentum ducuntur ! Recte quidem factum a LXXII. viris ; quod cum vetusta illa et Ogygia nomina litteris Græcis mandarent, ad syllabam de sermone barbaro expresserunt. Nam qui annis ante permultis excesserant e vita, nulla, credo, iis futura erat consuetudo cum Græcis. Quod si alii juniores, quibus eadem quæ veteribus illis nomina, usum et commercium cum Græcis habuerunt, sine dubio eorum nomina declinata sunt ad normam Græci sermonis. Sic I Paralip. cap. viii. est quidam Ἀνανία, et cap. xii Βερχία, vel, ut in ms. Regio est, Βαραχία. Eadem occurrunt nomina in Test. Novo (Syrus enim interpres et hic et illic *Hananio, Brachio*) : cum Græca tamen terminatione, Ἀνανίας, Βαραχίας. Similiter antiqui illi Ἰακωβ, Ἰωσήφ, Σαούλ perpetuo nominantur : juniores vero, qui cum Græcis rem habuerunt, Ἰάκωβος, Ἰώσηπος, Σαῦλος. Quo exemplo etiam Σισάρας et Σάλας et Φουάς essent dicti ; si Antiochiæ vixissent vel in alia quavis civitate Græca, et memoriam rerum gestarum litteris consignassent. Neque vero inficior Syrorum, atque Arabum nomina frequenter in A littera terminari : servatam esse a Græcis eam terminationem pernego. *Abdalla, Masalla, Taphala*. Ita quidem Arabes. Quomodo autem Græci ? Theophanes, p. 294 : Μουαμῆδ ὁ τοῦ Ἀβδελά. Perii equidem, in A hoc exit, et contra me facit. Sed nolo eos in lætitiā frustra conjicere. Illud enim perincommodum intervenit ibidem ὁ Ἀβδελάς υἱός, et apud Zonaram Μασάλλμας ὁ τῶν Ἀράβων ἀρχηγός, apud Malalam Ταφαράς ὁ φύλαρχος. Eadem mihi de Syriacis nominibus sententia est. Porphyrius apud Eusebium Scaligeri : Πτολεμαῖος δὲ ἀγανακτήσας, ὅτι τῷ Πηλουσίῳ προσέβαλεν ὁ Δημήτριος, ἅτε τῶν κατ' Αἰγυπτὸν πραγμάτων ἐχόμενος, πέμπει βασιλέα τῆς Ἀσίας Ἀλέξανδρον, ὃς υἱὸν Ἀλεξάνδρου, ἐξ διὰ τὸ ὡς ἀγοραστὴς εἶναι τοῦ Πτολεμαίου Σαδινᾶς ἐπεκλήθη πρὸς τῶν Σύρων, et Josephus : Ἀλέξανδρον τὸν Ζεδινᾶν ἐπιλεγόμενον. Et eodem nomine Antiochensis episcopus Ζεδίνος Nicephoro, Ζεδεννος Zebennus Eusebio et Hieronymo vocatur. Atqui ἀγοραστὴς, emptus, Syriace est *Zbino* vel *Zbina*. Ita Græce dixeris [87], Ἰωάννης ὁ Ἀντιοχεύς, ἐξ διὰ τὸ φιλόλογος εἶναι Μαλέλας ἐπεκλήθη πρὸς τῶν Σύρων, vel, ut propius Syrorum pronuntiationem subsequitur Damascenus ipse Syrus, Μαλάλας.

Nam *Malolo* vel *Malala* est orator, eloquens, loquax. Non difficile est conjectura assequi, utram ob causam cognomento illo auctus fuerit Joannes, Ἀλεὶν ἄριστος, ἀδυνατώτατος λέγειν. Ipse Porphyrius a popularibus suis Syris *Malcho* sive *Malcha* vocabatur: Græce vero non Μάλχα, sed Μάλχος. Ita *Cipha* saxum Κηφᾶς, *Thoma* gemellus Θωμάς, et si qua sunt alia. Mal. p. 41. Ἀντίοχον τὸν ἐπὶ κλὴν Χούζωνα. Mirum ni ex illorum sententia cognomentum Antiochi fuit *Chuzona* casu recto, ut *Malcha*: cum ambo sint Antiochenenses. Quid ergo sibi volunt ista p. 63. Ἀντίοχον τὸν Χούζωνα τὸν ἔγγονον Ἀντίοχου τοῦ Χούζωνος? Quod si usquequaque Syriaca nomina imitari et exprimere debemus, cur, obsecro, Ἰωάννης dicitur, non Ἰωαννὴν Μαλάλα? nam Syris est *Juhhanon*, ut LXXII viris Ἰωαννάν. Sed ecce tibi Cantacuzenus, qui p. 874. Λατίων τις, ait, Ἰωάννης Περάλτα προσπαρονοῦμενος. Scias autem in quantas angustias adducti sunt, cum homines χθῆς καὶ πρῶτην γεγονότας sæculo demum xiv, post Christum natum inveterata jam barbaria, causæ suæ patronos adoptant. Rem sane lepidam et Jocosam. Joannes hic Antiochenensis bene Græce Μαλέλα dici potest, quia Italo euidam nomen erat *Giovanni Peralta*. Sic enim Cantacuzenus p. 174. Μάλιστα δὲ Νεζιουάν Περάλτα ὁ τούτων ἡγεμὼν. Græcus iste est sermo hodiernus: ita giostra τζούστρα, gingiva τζιντζίβα, jecur νεζγάριον. Vah! quam velim progrediantur longius, atque una opera probent Νεζιουάν Μαλέλα dicendum esse: facinus pol magnum et memorabile fecerint. Illud vero durum, quod apud Theophanem est Ἰωάννης ὁ ἐπὶ κλὴν Ἡμοῦλα. Nec a Victore solum vocatur *Hemula*, sed Anastasio etiam, qui Theophanem in Latinum convertit: a Liberato Diacono Joannes Mela; nisi fortasse depravati sunt codices. Ex Græcis verò scriptoribus solus Theophanes et semel duntaxat cognominis ejus mentionem facit: cæteris simpliciter Joannes vocatur, Nicephoro [88] Patriarchæ, Nicephoro Callisto; sicut et Leontio Byzantio, Chronicoque Orientali. Quo magis adducor, ut vitiosum esse illud verbum existimem; et istum apicem, qui in libris mss. terminationem ας signare solet, ab indiligenti librario mutatum esse vel prætermisum. Præsertim cum cuncta id genus nomina præter hoc unum ab ipso Theophane per ας scribi videam; Ἀρέθας, Ἀττίλας, Μασάλας, Ἀβουλάδας, Κουτζίνας, alia quamplurima. Itaque hoc in loco, ut mea fert opinio, facta est Theophani injuria. Nec, quod Anastasius et Victor *Hemula* Latine nuncupant, non *Hemulas*; magis id quemquam movere debet, quam quod Atila a Latinis dicitur, qui Græcis est Ἀττίλας. Nam peregrina ejusmodi nomina Græci-Latinique neutri ab alteris, sed ab ipsis Barbaris utrique acceperunt. Toto igitur cælo erravit Priscianus, cum *Turia* et *Bagrada* (Africae sunt ista flumina) declinari putat a Τουρίας et Βαγράδας. A Græcis quidem Ἰόβας, Μιξι-

φας et Βάρκας sunt dicti, qui a Latinis Juba, Micipsa, Barca. Nec tamen hæc quæ proxime nominavi, de Græcia petita sunt; sed ex Africa recto itinere deportata sunt in Italiam. Quid enim, cum illi Ἀμύλας, Ἀννίβας proferunt, hi Hamilcar et Hannibal; non signi hoc satis est, unde utraque sunt accersita? Nempe hi masculina nomina Africana in A libenter retinebant; Græcorum aures tanquam absona et inconcinna repudiabant. Sed ut concedam illud Ἡμοῦλα a Theophane profectum esse: non ego monachum aliquem adversus omnium auctoritatem magistrum dicendi capere velim; sed illum ipsum ad nationis suæ exemplum, addo etiam suum, componere. Vir multiplici doctrinæ copia præditus Eustathius Thessalonicensis episc. accurate disputans de Homericis illis ἐπὶ πῆλατα Πηλεὺς et Ἑρμείας ἀνάκτα, etc., non Σισάρα et Σάλα, non Ἡμοῦλα ad partes vocat; nam *Giovanni Peralta* qui potuit, priusquam nasceretur? quod contra ex omni memoria duo duntaxat memorat masculina Græca in A, eaque minime a se lecta, sed Eudæmonis fide Pelusiotæ; ejus opinor, cujus librum de Orthographia Stephanus Byzantius, et Suidas et Etymologici scriptor citant. Horum unum Illyricum esse nomen, ex epigrammate quodam, Πατήρ δ' ἔμ' [89] ἔφουσε κόπαινα, ἦτοι Κοπαίνης. Syracusanum alterum ex Sophrone, ὁ Μύριλλα. Democopum videlicet architectum, cum theatrum exædificasset Syracusis, populo viritim unguentum distribuisse, et ex ea re cognomento vocatum esse Myrillam: nempe ἀπὸ τοῦ μύρου Μύριλλαν. Ego vero Eudæmonem illum jubeo κρόμμυ' ἐσθίειν, ut hominem infortunio matrem: siquidem religio erat Pelusiotis cepas gustare. Nam profecto de Syracusiorum dialecto cras credo, hodie nihil. Theocritus Syracusanus, qui idiomate vernaculo perpetuo est usus (Μούσαν δ' ὀδνεῖν οὐ ποτ' ἀπειλχυσάμην) annon Σ litteram ubique servat, Δαμοῖτας, Μενάλας, Ἀμύντας, Διοκλεῖδας? Non Apollo Δοφνίτας Syracusis colebatur? Non *Hicetas* Syracusius philosophus a Cicero laudatur in *Academicis*? non eorum sermone γαφάγας lumbricus apud *Etymologicon*? non dissimulo apud Hesychium scriptum esse Γαφάτα, σκώληξ: sed vero duplici errore. Nam excidit Σ littera, ut usu venire solet, cum proxime subsequatur altera: T autem facillime mutatur in Γ, ut alibi Στένυτρον, εὐρυπωδέστερον, συριγγῶδες, pro Στενωγρὸν, εὐριπῶδες, στενὸν, συριγγῶδες. Ne ipse quidem Sophron aliter locutus est. Athenæus lib. vii: Καὶ παρὰ Σώφρωνι ὁ θυνοθήρας, et χαρχαρίας aliquanto inferius, p. 306, Σώφρων, θυνοθήρας δὲ γαστήρ χαρχαρίας ὁ κάτωτος δῆσθε. Priora verba quæ Casaubono molestiam creabant, sic lege: Σώφρων θυνοθήρας. Ἀ δὲ γαστήρ, id est, θυνοθήρας. Nimirum iste liber θυνοθήρας inscriptus est. *Etymol.* in Ἠτά. Ὡς φησι Σώφρων ἐν θυνοθήρας. Male alibi ἐν θυνοθήρας. Quod si verum est illud de Democopo, vulgi joco cognomen suum

adeptus esse videatur, quia fortassis ea tempestate Syracusis scorto cuiquam non ignobili nomen fuerit Myrilla. Nam mulieris id quidem nomen esse proprium certiores nos facit poeta nescio quis inter Lyricos H. Stephani. Στρατόκλεις φίλος Κυθήρης, Στρατόκλεις φίλος Μυρίλλης. Ἴδε τὴν φιλίην γυναῖκα, Κομάει, τέθης, λάμπει. Ῥόδον ἀνθέων ἀνάσσει, Ῥόδον ἐν κόραις Μυρίλλα. Quod ad Κόπαινα attinet, etsi non facile fidem habeam, viderit de eo verbo epigrammatis auctor; qui fortasse, cum barbarum Illyrium βαρβαρίζοντα induxerit, bene moratum carmen secisse videatur. Quod si quis [90] Illyriorum exemplo Ἰωάννης ὁ Μάλῃα proferre velit: id quidem perinde est,

tanquam si ὁ Κάτο dicens et ὁ Κίκερο, se egregie loqui Græce contendat; quia apud Aristophanem Caris Cantilena est, Θραττανεὺς τὸν Κόκλωπα· et Scyihæ istius Attica elegantia:

Ὡς ἐλαπρὸς ὡς περ ὕψιλλο κατὰ τὸ κώδιο.
Ὡ γράδι ὡς καρτέντ σοι τὸ τυγάριο,
Κοῦ δύσκολ' ἀλλὰ πρῶο· ποῦ τὸ γράδιο.

Sed nimium diu, mi Milli, in litigiosa hac disputatione te demoratus sum. Dabis autem veniam necessitati; nam postea, per me licet, alii ut volent loquentur, non equidem invideo, neque intercedo. Imo enimvero invitisissimus hæc scripsi,

Ὡς οὐχ ἐπαρχωρ, ἀλλὰ τιμωρούμερος.

ADDENDA.

Ecce iterum Crispinus. Cum enim adhuc supersit charitæ aliquantulum, ut narrat typographus; mirum ei parere stulta, ut ait ille, foret clementia. Percurrant igitur Epistolam totam, adnotaturus identidem, si qua vel retractari diligentius vel corrigi debeant.

Principio, bene quidem factum quod (pag. 4) de etymologia τοῦ Ἑριεπαίου supersedi inquirere. Quamvis enim Ἑρι in Græcorum verborum compositione, non infrequens sit, Ἑριπῶλη, ἥριγένεια, ἥριγρών, ἥριθαλές· nihilo tamen minus peregrinam esse vocem mihi videor certo comperisse. Si quidem κερ syllaba, quod jure mireris, plane aliena est atque absona a consuetudine cum Græcitur Latini sermonis. Σκεπ. quidem in σχέπω, περισκεπή, σκέπαρον, etc., κερ. autem nusquam occurrit, quod sciam, præterquam in Κέπρος. Eam ego vocem, cum solitaria sit atque unica, vix dubito, quin olim pronuntiaverint Κεσος non Κεσος: prout hodie Σαπφὼ Saffo dicimus, non Sappho. Apud Latinos autem κερ syllabam brevem frustra quaesiveris. Conceptio, perceptio et similia, κερ habent productam a percepi, concepti. — Auceps, princeps κερ in scriptura exhibent, non κερ: neque vero casibus obliquis faciunt auceps aut principis.

Ep. p. 12. [91] Ut egomet vineta mea cædam, falso credidi tres istas Sophoclis fabulas ex una tetralogia fuisse, continuatione serieque historiarum in eam opinionem adductus. Ἀλλ' οὐ πρὸς γὰρ ἐκείνην. Culpam enim postridie deprehensa etiam amoveri facile potuit, si per typothetam licuisset. Ἀλλὰ τὸ πρὸς προτετύχαι ἴσασμεν ἀχρύνενοι περ. Certum est eas tragœdias longo interjecto intervallo fuisse editas. Antigonen ita placuisse ferunt, ut ea gratia prætura Sophocli decerneretur in bello adversus Samios. Ergo acta esse videtur anno III, Olymp. LXXXIV, ætatis Soph. LVI, secundum Mar-

mor Arundel. Oedipus vero tyrannus secundas tantum obtinuit, et victus est a Philocle: quin et Oedipum Coloneum, quem extrema senectute fecit omnium novissimam, editionis tempore antecessit. Argumentum OEd. Tyr. Εἶσι δὲ καὶ οἱ πρότερον αὐτὸν, οὗ τύραννον ἐπιγράφοντες, διὰ τοὺς χρόνους τῶν διδασκαλιῶν καὶ διὰ τὰ πράγματα. Ita scribens est iste locus, quem minus intellexit magnus Camerarius. Sunt qui hanc fabulam Oedipum Priorem inscribunt, non OEd. Tyrannum: quia prior erat cum tempore actionis, tum serie rerum gestarum. Ea hujus loci sententia est.

Ep. p. 14, vers. 3. Auget vehementer suspicionem nostram ipse Clemens in Protreptico, qui postquam versus eos tanquam Sophocleos protulit, ὁδοὶ μὲν, αἶψα, ἤδη καὶ παρακεκινδυνευμένους ἐπὶ τῇ σκηνῇ τὴν ἀλήθειαν τοῖς θεαταῖς παρεισήγαγεν. Ergo et Clementis judicio in capitis venisset discrimen, quicumque eos olim in scenam detulisset. Illic alibi citantur hoc exemplo:

Θνητοὶ δὲ πολυκερδεῖα πλανώμενοι
Ἰδρυσάμεσθα πημάτων παραφύχην,
θεῶν ἀγῶματ' ἐκ λίθων τε καὶ ξύλων
Ἡ χρυσοτεύκτωρ ἢ λεγατίνων τύπους.

Quamobrem, quia nullus jam locus est censuræ nostræ in πολλὸν et χαλκίον, alia afferam argumenta oportet, cur subdititii sint. Multis sane nominibus non placet illud πολυκερδεῖα. Nam quid, obsecro, facit πολὺ in tragœdiæ diverbio? est enim ex dialecto Ionica. Neque vero δεικτα spondæus in sede [92] quarta ferri potest contra morem consuetudinemque Tragicorum. Theocritus: Καὶ φιλοκερδεῖ βεβλαμμένον ἄνδρα παρελθεῖν. Neque porro πολυκερδεῖα de avaritia possis accipere cum interprete Clementis: verum ea sententia nimium quidem inepta atque inficela, quasi si prudentia sive astutia homines in errorem inciderint. Πολυκερδεῖα enim est πολυτέρεια· ut Ulysses Homericus:

ὅσα ἐκείνηται, πολυθρήνησι νόοι,
 Ἄλλ' ὁ μὲν ἦν ἄλοχον πολυκαρδεῖσιν ἄρωγε.

Sed et alia fertur scriptura nihilo melior : Θνητοὶ δὲ πολλοὶ καρδίᾳ πλανώμενοι. Mihi quidem, salvo aliorum iudicio, nos multi mortales, parum ornate dici videtur pro elegantia Ἀττικῆς μελέτης. Sed utcumque de ea re visum fuerit eruditis : rogatos eos velim, qui luculenter Græce sciunt, utrum καρδίᾳ πλανώμενοι domesticus sit sincerusque sermo Græcus, an potius peregrinus, et πονηροῦ κύματος? Nimirum suo se iudicio prodidit Judæus iste sorex. Neque enim Hellenismus est, verum Hebraismus purus putus ex sacra Scriptura translatus atque expressus. Psal. xciv, (et *Epist. ad Hebræos*) Ἀεὶ πλανῶνται τῇ καρδίᾳ καὶ αὐτοὶ οὐκ ἔγνωσαν τὰς ὁδοὺς μου. Isaïas xxi : Ἡ καρδία μου πλανᾶται. Immo enimvero negamus ista,

Ἡ χρυσοτεύκτωρ ἢ λεφαντίνων τύπους
 ab homine Græco nedum a Sophocle proficisci posse. Τύπος hoc in loco est ipsa statua, αὐτὸ τὸ ἀγάλμα, οὐκ εἶδος τοῦ ἀγάλματος, ut apud Isocratem in fine *Evagoræ*: τοὺς μὲν τύπους ἀναγκαῖον παρὰ τοῖς εἶναι παρ' οἷς ἂν σταθῶσι. Dicerent vero Græci Ἡ χρυσοτεύκτους ἢ λεφαντίνους τύπους θεῶν, non χρυσοτεύκτων. Velut εἰκόνας dicunt χαλκᾶς Ὀλυμπιονικῶν, non χαλκῶν, Artemidorus : χάλκεαι γὰρ εἰκόνας τῶν ἐλευθέρων ἀνατίθενται. Ita passim et vulgo, ut quidem testimoniis uti putidissimum foret. Neque vero aliter Latini. Lucretius : Si non aurea sunt juvenum simulacra per ardes, non aureorum, Plinius xxiv, 7 : Ligna potius aut scilicet deorum simulacra. Juvenalis : Effigies sacri nitet aurea cercopitheci. Horatius : Quid referam, quo pacto in imagine cerea largior arserit ignis. Itaque τύπους λεφαντίνων θεῶν nihil minus est quam Græca oratio : ea tamen utitur Sibylla lib. iii : ξυλίνων θεῶν εἰδωλα dicens pro ξύλινα.

Οἵτινες οὐκ ἀπάτησι κεραΐς, οὐδ' ἔργ' ἀνθρώπων,
 Χρύσεια καὶ χάλκεια, καὶ ἀργύρεον ἢ ἐλεφαντος,
 Καὶ ξυλίνων λιθίνων τε θεῶν εἰδωλα χαμόρτων,
 Πήλινα, μελτέχριστα, ζωγραφίας τυποειδείς,
 Τηλώσιν, ὅσα πέντε βροτοὶ περὶ πόρον βουλῇ.

Eadem habet Protrepticus Clementis. Quis porro inficiabitur in eodem doctos esse ludo subiectiorem hunc Oraculorum, et commentitium illum Hecatem? Quod si vicere de versibus falso Sophocli attributis, etiam illud evidentissime constabit, quod olim Philo Herennius et patrum memoris Jos. Scaliger suspicati sunt : nempe librum illum *De Judæis*, qui sub Hecatei nomine ferebatur, a Judæo quodam Hellenista fuisse confectum : velut Aristeam illum pari facinore, quem supposititium esse convincunt post eundem Scaligerum alii bene multi, in quibus omnium doctissime et copiosissime Humfredus Hodius, cui multum olim debebit Historia ecclesiastica.

Ep. p. 33. Εὐηρότατον. Suidas in Lexico : Εὐηρότατον τὸ καλὴν ἔχον γῆν, τὸ κάλλιστον τῆς γῆς. Εὐήροτον τὸ καλῶς ἡροτριωμένον. Vides eum utrumque vocabulum agnoscere, εὐήροτατον quidem com-

A parativum, absolutum vero εὐήροτον. Quid igitur fiet? An supplex ad Hesychium adeam, pacem ejus oratum et peccati veniam? Imo enim satis ostendunt ea verba et mendii vetustatem, et emendationis meæ præstantiam. Quippe nisi ego plane desipio, sic in comparatione dicendum esset, Εὐήροτον, εὐηροτώτερον, εὐηροτώτατον. Quod si reponere velis εὐηροτώτατον apud Suidam : jam ea vox inverso ordine post Εὐήροτον collocanda esset. Ergo quocunque te veritas, hallucinatio Suidæ est, qui sine dubio sua male confinxit ex Hesychianis, vel ex illis unde sua transtulit Hesychius.

Ibidem. Ἀντινι, ἀντιπνεύμεθα. Liquido possis dejerare, Hesychium scripsisse ἀντινι, id enim series litterarum efflagitat : et illud ἀντινι ex correctore natum esse, qui κατὰ κακὸν λάπατο. Scriptura a prima manu fuit in hunc modum : Ἀντιπνεύμεθα, ἡναντιώμεθα. Hesychius autem, qui, ut videtur, non leviter tum lippiebat, sic legit et scripsit : Ἀντιπνεύμεθα, νι et η paulum oppido inter se differunt, et [94] facillima sane erratio est. Nihil hæc conjectura probabilius dici potest. Ἀντιπνεύμεθα ab ἀντιπνέρομαι, ἡναντιώμεθα. Ipse Hesych. Ἀντιπνέρεται, ἐναντιοῦται, εἰ Ἀντιπνέρεσθαι ἐναντιοῦσθαι, et Suidas : Ἀντιπνέρονται, ἐναντιοῦνται. Sed Ἀντιδιαπνέρομαι nusquam lego.

Ep. p. 47. v. 4. Πέπλους τε νῆσαι λινοκλυνείς τ' ἐπενδύτας. Vox ea bifariam accipi potest. Aut νῆσαι erit ὄργανα : quemadmodum πέπλοι ἐθνητοὶ ab Homero vocantur, "Ενθ' ἐνὶ πέπλοι Λεπτοὶ ἐθνητοὶ βεβλήατο, ἔργα γυναικῶν. Qui a Sophocle εὐδφείς vocantur in *Trachiniis* : Ὅπως φέρεις μοι τόνδε γ' εὐδφῇ πέπλον. Aut erit νῆσαι, σαρπεύσαι, accumulare vestem, in arcis reponere, ut mos erat antiquorum. Homerus :

Ὅς φάτ' ὁ δ' ὀνύροφον θάλαμον κατεθήσατο

Εὐδρὺν, ὅθι νητὸς χρυσὸς καὶ χαλκὸς ἐκείτο
 Ἐσθῆς τ' ἐν χηλοῖσιν, ἄλις τ' εὐδφές ἐλαιον.

Et alibi :

Ἐλὲν δὲ παρίστατο φαρμακοῖσιν,
 Ἐνθ' ἔσαν οἱ πέπλοι παμποικίλοι· οὐκ ἦμεν
 [αὐτῇ].

Possis etiam, et magis quidem apposite ad nomen *Tragædiæ Πλυντίας*, νῆσαι reponere, *Lavato*, etc.

Πέπλους τε νῆσαι λινοκλυνείς τ' ἐπενδύτας.

Epist. p. 60, v. 29, adde : Idem Hesychius : Κυδρὸς, ἐνδοξός, καὶ τὰ ὁμοία, γαυριῶν, πεποιθῶν : εὐρίτιδης συγκαπὸν δὲ τοῦ κύδρος Καλλίστρατος πεποιθῶς. Nunquam quidquam vidi inquinatius. Legō γαυριῶν, πεποιθῶς, Ἴων Εὐρίτιδης : συγκαπὸν δὲ τοῦ ρ κύδρος. Καλλίστρατος. verbum enim novissimum πεποιθῶς est emendatio τοῦ πεποιθῶν. Vide Epist. pag. 33, 31, 39. Et Callistratus quidem κύδρος a κυδρὸς deducit συγκαπὸν τοῦ ρ, alii vicissim κυδρὸς a κύδρος derivant ἐπενδύσαι τοῦ ρ. Etyim. magn. Κύδρος, κυδρότερος, κυδρότατος, πλεονασμῷ δὲ τοῦ ρ γίνε-
 ται κυδρὸς.

Ep. p. 78, v. 30, adde : Martianus Capella lib. iii, cap. de Anal. 31a : *Aeneas, Pythagoras*

Lycas faciunt *Æneæ*, *Pythagoræ*, *Lycæ*. Quando nostra ratione nomina, quæ genitivo in *E* exeunt, nominativo *A* finiuntur; ut *Catilinæ Catilina*. Sed hæc Græca sunt, ideo in nominativo *S* litteram retinent. Quædam tamen perdunt *S* litteram in nominativo, ut *Nicæa*, *Medæa*. Ergo in his nominativis consuetudo servanda est. Ubi legendum est, *Nicia* et *Demea*. Vide Epist. pag. 83.

Ep. p. 75, v. 35. Sed nusquam alibi tam frequens earum vocalium [95] inter se permutatio est, quam in 2 eodd. mss. longe antiquissimis, Alexandrino uno in bibliotheca Regia, qui integra exhibet Biblia et Epistolas S. Clementis ad Corinthios; Cantabrigiensi autem altero, mutilo quidem et decurtato; quippe qui Acta duntaxat habeat et evangelistas; verum idem e regione ostendat interpretationem veterem Latinam ad verbum de Græco expressam, dignissimam sane quæ ex oblivione atque tenebris tandem aliquando in lucem edatur. Servantur etiam Oxonii Acta apostolorum, vetustate quidem pari, sed versione multum diversa; et in Gallia denique Epistolæ sancti Pauli, qui codex et antiquitate et Latina versione atque adeo Scripturæ et voluminis forma Cantabrigiensi nostro similissimus est et germanissimus. Atque hæc quidem talia exemplaria, cum aliis omnibus ubivis gentium, quod sciamus, longe longeque et dignitate et tempore antecedant, neque quidquam hodie supersit simile aut secundum, cum tinea (proh dolor!) atque muribus luctantur, et utut iis incendia pepercerint, ipso senio intra annos paucos non dubie peritura sunt. Tu vero, Milli doctissime, qui omnium mortalium maxime in eo studio versatus es, non patieris hanc laudem tibi præripi, sed maturabis veneranda illa pignora et monumenta vetustatis a situ et interitu vindicare. Scimus enim te horum omnium editionem instituere; quæ una pagina et in uno conspectu codicem Alex. qui familiam ducet, et Cantabrigiensem cum versione sua, atque ubi hic deficit, Oxoniensem deinceps atque Gallicum repræsentet: quæ singulas litteras atque apices exemplarium, etiam ubi a librariis peccatum est, accurate et religiose subsequatur. Nihil illi purpuræ assuetur discolor aut diversum; nullæ interpolationes, nullæ notæ accentuum, quorum omnis hodie ratio præpostera est atque perversa: adeo ut qui tuam editionem sibi comparaverit, ipsa illa propemodum archetypa versare manibus atque oculis usurpare videatur. Ea res olim, ut certum est augurium, et Britannicæ nostræ splendori erit, et Ecclesiæ præsidio: tuos vero utique labores amplissimis præmiis [96] atque immortalis gloria compensabit. Macte ista pietate et diligentia esto. In te omnes ora atque oculos convertimus, te unum in hoc curriculum vocamus; ipsi codices celerem tuam opem implorant et flagitant: quid cessas per medias laudes et faventium plausus secundo rumore ingredi? Tu vero, ut polliceri de te possum, facies id sedulo; simul atque exhibet Novum

tuum Testamentum, jam fere ad umbilicum usque perductum: quo in opere, nisi vereretur coram in os te laudare, dicerem quam longo intervallo aliorum omnium in eo genere labores post te reliqueris. Ea typorum elegantia est et magnificentia; ea in adnotationibus eruditio elucet, in variis lectionibus industria: quippe etenim ad eam copiam comparandam omnia S. Patrum scripta, omnes antiquas versiones, et infinitam vim eodd. mss. curiose excussisti. Enimvero mihi stomachum subinde movent imperiti quidam homines et nullo usu bonarum litterarum præditi, qui omnem operam, quæ in variis lectionibus colligendis impenditur, aut inutilem esse existimant aut Ecclesiæ periculosam. Eorum ego sermones, quanquam indigni sunt quorum ulla ratio habeatur, uno in præsentia exemplo retundam: quo perspicuum erit minuta quædam et prima utique specie levissima posse magnas difficultates expedire. Locus est cap. iv in Epist. ad Galatas, qui ab ineunte fere Christianismo usque ad hanc memoriæ doctissimos viros exercuit: 22. Γέγραπται γάρ ὅτι Ἀβραάμ δύο υἱοὺς ἔσχεν· ἓνα ἐκ τῆς παιδίσκης, καὶ ἓνα ἐκ τῆς ἐλευθέρας. 23. Ἄλλ' ὁ μὲν ἐκ τῆς παιδίσκης, κατὰ σάρκα γενένηται· ὁ δὲ ἐκ τῆς ἐλευθέρας, διὰ τῆς ἐπαγγελίας. 24. Ἀτινά ἐστιν ἀλληγορούμενα· αὐταὶ γὰρ εἰσιν αἱ δύο διαθήκαι· μία μὲν ἀπὸ ὅρου Σινᾶ, εἰς δουλείαν γεννώσα, ἥτις ἐστὶν Ἄγαρ. 25. Τὸ γὰρ Ἄγαρ Σινᾶ ὄρος ἐστὶν ἐν τῇ Ἀραβίᾳ, συστοιχεί δὲ τῇ νῦν Ἱερουσαλὴμ, δουλεύει δὲ μετὰ τῶν τέκνων αὐτῆς. 26. Ἡ δὲ ἄνω Ἱερουσαλὴμ ἐλευθέρη ἐστὶν, ἥτις ἐστὶ μήτηρ πάντων ἡμῶν. Memini equidem, Milli, me non ita pridem a te rogatum, ut de perdifficili hoc loco iudicium meum interponerem, vehementer approbasse sententiam tuam, quam in illa tua editione posuisti. Neque enim eundem montem et Agarem vocatum esse et Sinam, neque vero ullum usquam gentium eo nomine notatum esse, neque porro Agarem servam (si de serva malis [97] quispian, quam de monte accipere) in eadem allegoria et monti respondere posse, et legi quæ ex monte promulgata est: atque his de causis in diversa consilia itum esse ab antiquis, quorum alii Σινᾶ, sed plures Τὸ γὰρ Ἄγαρ et libris sustulerunt: quæ autem nostra et Patrum memoria viri magni commentati sunt, tantum abesse ut locum faciant explicationem, ut novis etiam obscuritatibus involvant. Qua quidem occasione, ne omnino ἀσύμβολος essem, conjecturam, ut scis, extemporalem in medium attuli, quæ etiam tum visa est ad veritatem proximè accedere. Scilicet e regione verbi Σινᾶ adnotasse olim quempiam enarrationis causa, Σινᾶ ὄρος ἐστὶν ἐν τῇ Ἀραβίᾳ. Sina iste, quem memorat Apostolus, mons Arabiæ est; ea autem verba non multo post, ut sæpe usu venit, de libri margine in orationem ipsam irrepsisse: nam Apostoli quidem ea non esse, sed παρεμβλημένα, ex ipso statim vultu et colore totiusque adeo corporis filo cognosci posse: et proinde me paratum esse ὁδε-

λίξειν hunc locum, nisi quid tibi secus videretur. A Cum autem tibi valde placere conjecturam meam præ te ferres : atqui, inquam, ut vera ista sit sive opinio sive adeo suspicio nostra, necesse est illud δὲ quod vocem συστοιχεί proxime subsequitur, pro supervacaneo auferatur. Dictum ac factum editionem tuam inspiciamus, ibique quatuor ad minimum mss. libros comperimus conjunctionem istam non agnoscere : quod sane non de nihilo est, neque ulla commode ratio reddi potest cur abfuerit ; si verba, de quibus hæc quæstio est, nunquam non in codicibus exstitissent. Tanta rem tam pertenui indicio patefacta satis refellit vocalis imperitorum aut malevolorum hominum, qui diligentiam istam minutas Scripturæ varietates sectantem, tanquam obsecram et sollicitam et nimiam in vituperationem adducunt. Quis enim dubitet quin melior multo et apertior fiat sententia, si auctoritate manuscriptorum expungatur δέ· tum autem Σινᾶ ὅρος ἐστὶν ἐν τῇ Ἀραβίᾳ de medio discedant ; et totus deinde locus sic legatur. Ἀτινὰ ἐστὶν ἀλληγορούμενα· αὐταὶ γὰρ εἰσιν αἱ δύο διαθήκαι· μία μὲν ἀπὸ ὅρους Σινᾶ, εἰς δουλείαν γεννῶσα, ἥτις ἐστὶν Ἀγαρ. Τὸ δὲ Ἀγαρ συστοιχεί τῇ νῦν Ἰερουσαλήμ· δουλεύει γὰρ μετὰ τῶν τέκνων αὐτῆς. Hoc est, Agar autem respondet Hierosolymis, serviunt enim cum progenie sua. Γὰρ et δὲ locum inter se permutare jussi fide ms Alexandrini, et aliorum : quinetiam dedita opera Hierosolyma dixi non Jerusalem ; ut ex ipsa dictione foret perspicuum, quorsum illud δουλεύει pertineret. Ipsa enim flagitat sententia ut δουλεύει referatur ad Ἰερουσαλήμ. Quod cum ita sit ; cur, ama-

bo, Apostolus tali usus est constructione verborum, qua δουλεύει cum Ἀγαρ necessario convenire videatur ? aut quomobrem τὸ Ἀγαρ genere neutro posuit ; quasi vero Ἀγαρ materialiter ac pro voce, non pro ancilla hic usurpeter ? Hactenus opinor prospere mihi conjectura processit, ut mons iste Arabiæ omnibus machinis loco movendus esse videatur : sed male vero me habent hi scrupuli, neque aliud habeo quod dicam aut conjectem ; præterquam ex quo tempore verba ista de margine in orationis textum ascita sunt, sicuti mox conjunctionem δὲ quosdam homines intrusisse, ita alia nonnulla mutavisse leviter et ad commentitiam eam sententiam accommodasse. Nam profecto facile animus induco, ut credam hoc modo scripsisse sanctum Paulum : Τῇ δὲ Ἀγαρ συστοιχεί ἡ νῦν Ἰερουσαλήμ· δουλεύει γὰρ μετὰ τέκνων αὐτῆς. Ἡ δὲ ἄνω, etc. Agar autem respondet Jerusalem, servi enim cum liberis suis. Quæ vero supra est Jerusalem libera est, quæ mater est omnium nostrum : postea vero adulterina ista sese insinuasce hoc exemplo, Τῇ δὲ Ἀγαρ Σινᾶ ὅρος ἐστὶν ἐν τῇ Ἀραβίᾳ συστοιχεί ἡ νῦν Ἰερουσαλήμ. Cum autem hæc oratio, ut cernis, in manifestum solæcismum cadat, simile sane vero est, ne dicam necessarium, verba ista τῇ et ἡ sic brevi a scribis immutatum iri, quemadmodum hodie vulgo feruntur. Quis enim non incuset imperitiam notariorum librariorumque incuriam, ut sancti Hieronymi verbis utar, qui scribunt, non quod inveniunt, sed quod intelligunt, et dum alienos errores emendare nituntur, ostendunt suos ? Vale.

ANNO DOMINI DCLXXV.

S. ANDREAS HIEROSOLYMITANUS

CRETENSIS ARCHIEPISCOPUS.

NOTITIA.

(GALLAND. Vet. Patrum Biblioth., t. XIII, p. vi, 95.)

Natus est Andreas Damasci, quantum quidem erudimur a Synaxariis, magno Canone ac Triodiis Græcorum. Monachum, non episcopum, Hierosolymis egit. Quare in Catenis et alibi aliquando etiam Hierosolymitani nomine censetur (1). Deinde Constantinopolim accitus, diaconus factus est, orphanotrophii curam gessit. Subinde archiepiscopus Cretensis designatus fuit. Videnda quæ de eo scripsit Combefisius (2). De ejus ætate inter eruditos non convenit. Caveus ait, circa annum Christi 653 ac diu postea floruisse : propterea quod in Synaxario Triodivæ suppar dicatur Sophronio patriarchæ, qui diem obiit supremam anno 639. Hoc tamen nec Papebrochio (3), nec Casimiro Oudino placuit, qui contendit eum vitam produxisse

(1) Magnus Can. pag. 301.

(2) Bibl. conc. t. I.

(3) April. t. I, p. 69.

ad dimidium usque anni 724. Ut ut se res habeat, illud certum videtur, sanctum Andream scripsisse longe ante auctorem Dialogi Christiani cum Saraceno, quem vulgo Joanni Damasceno ferunt acceptum. In hanc sententiam inducor ex eo quod, ut suo loco adnotavimus, illius hic videatur verba usurpare, et quidem tanquam palam et publice jamdudum auctoritatem obtinentia. Cum porro sanctus Joannes Damascenus obierit circa annum 750, omnium minimam probabilitatem Oudini sententiam præ se ferre arbitramur.

Deinde cum probe constet ex Synaxariis Andream a Theodoro Hierosol. ad vi synodum missum fuisse Constantinopoli, ubi et diaconus et orphanotrophus creatus est; illaque synodus habita fuerit anno 630 ipseque Andreas in iambis ad Agathonem de codicibus Actuum illius concilii agat, tanquam de Collectaneis recentibus atque utilibus; nisi vitam ei tribuamus supra hominum fidem longissimam, ad annum usque 724 superfuisse cum Casimiro dicere nullo modo possumus.

Variae ejus exstant homiliae et alii fetus. Nos selectissimas tantum exhibendas censuimus. Quam vero primus edidit *De publicano et Pharisæo* Fabricius (4), nos hic cum nostra versione representandam censuimus, ne quem forte hominis τοῦ ἔξω interpretatio offenderet. Quanta porro ejus sit γνησιότης; et sinceritas (ut et ejus quam damus ab Angelo Maria Riccio publici juris factam), nos hanc litem dirimere non avemus. Certe recentior videatur divisio Bibliorum in capita, qualem citat: præter quam quod sextum appellat caput Proverbiorum xi. Quod si Caveus suspecta habet nonnulla Opuscula, quæ jampridem sub Andream Cretensem nomine circumferuntur; dissidium facile componi poterit, si dicamus vel plures fuisse variis temporibus Cretenses Andreas, vel ab aliis contextas orationes ex verbis illius, illius quoque nomine fuisse inscriptas. Postremæ hujus conjecturæ infinita suppetunt exempla etiam in aliis sanctis Patribus; priori vero probabilitatem conciliare valeat, quod fortasse, ut Andreas noster ab aliis distingueretur, factum fuerit, quod a Græcis veteribus vel Hierosolymitani appellatione, vel κατ' ἐξοχὴν archiepiscopi Cretensis vocabulo indicatus sæpe fuerit.

NOTÆ.

(4) *Bibl. Gr. tom. X, pag. 141.*

NOTITIA ALTERA.

(FABRICIUS, *Bibliotheca Græca*, tom. XI, p. 62, edit. Harless.)

Andreas, natus Damasci (1), aliquandiu antequam CPolim profisceretur, Hierosolymis monachi (2) vitam vixit, unde *Hierosolymitanus* (3) in quibusdam codicibus dicitur; sed a Marco Hoppero (4), Surio, Laur. Cundio et Sixto Senensi (5) perperam venditur pro episcopo Hierosolymitano. Utrum Sophronio patriarchæ. Hierosol. a. C. 639 defuncto fuerit σύγχρονος, quod in Synaxario traditur, viderint alii (6): certe a Theodoro (7) patriarcha Hierosol. ad sextam synodum a 680 celebratam CPolim subsidio adversus Monotheletas missum esse, Græci ipsi in Synaxario affirmant, constitutumque in illa urbe diaconum et orphanotrophum (8-9), ubi describenda acta synodi illius adversus hæreticos istos habitæ cum ipso communicavit Agatho archidiaconus et chartophylax, cui pro hoc beneficio gratias egit in iambis, quos Græce et Latine exhibet Franciscus Combesius *Auctarii novi* tom. II, in historia Monothele-

NOTÆ.

(1) Synaxarium Triodio adjunctum et magno canoni p. 283 edit. Combesianæ, atque ex eodem Triodio Græcorum Aub. *Miræus Auctario descript. eccles.* cap. 182.

(2) Combesius notis ad Andream Cretensem p. 339 et in *Bibl. concionatoria*, tom. I.

(3) Τοῦ μακαρίου Ἀνδρέου τοῦ Ἱεροσολυμίτου, Ἀρχιεπισκόπου Κρήτης. Etiam in Catenis et alibi, 3 Ἱεροσολύμων, Andreas hic innuitur. Vide Combesii notas ad Manuelis Calecæ *De essentia et operatione*, tom. II Auctarii novissimi p. 121, ubi apud Calecam, p. 26, pro κατὰ τὸν θεὸν Ἀναστάσιον Ἱεροσολύμων legit Ἀνδρέαν Ἱεροσολύμων. In magno canone, p. 301: Ποιήμα τοῦ ἁγίου Πατρὸς Κυρίου Κρήτης, τοῦ Ἱεροσολυμίτου.

(4) Marcus Hopperus in editione Homiliæ Andree in B. Mariz salutationem. Surius, ad 15 August. Laur. Cundius, tom. IV *Homiliar. Patrum*, p. 631.

(5) Sixtus Senensis in *Bibl. sancta*, lib. IV, pag. 245.

(6) Affirmator in Synaxario, p. 286. Negat Papebrochius in *Actis S.* tom. I, April. p. 69.

(7) In Actis synodi sextæ, tom. III, edit. Harduin. p. 1441. Hic Theodorus tantum dicitur δαΐτατος πρεσβύτερος καὶ τοποτηρητὴς τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου Ἱεροσολύμων, edit. Labbei p. 1057, *Hierosolymorum vicarius*.

(8-9) Cave *Hist. litterar.* ad. a. 635. A Possevino, Canisio et aliis male refertur ad a. 550. Apud Eliesium du Pin autem tom. VI *Bibl. eccles.* pag. 99, videtur esse error typographi, ubi traditur Andream venisse Hierosolymas a. 750. Legendum enim 630 vel 650, quia subiungitur deinde, eum adfuisse concilio sexto (a. 680). Fabr. Cave igitur, lib. cit. I, p. 582; ex iambis a Fabricio quoque memoratis colligit, Andream ultra a. 680 vitam protraxisse. Atque a Saxio in *Onomast.* part. II, p. 81,

tarum, pag. 235-240. Ab eo tempora archiepi-copum Cretensem factum ex multis constat. Non aequè est exploratum, quod a Casimiro Oudino (10) adjungitur, ad cathedram Cæsareæ Cappadociæ tandem translatum fuisse, vitamque produxisse ad a. 724, 14 Junii. Græcorum quidem menologia (11) memoriam hujus Andree 4 Julii celebrant: Andream vero Cæsariensem ab hoc Cretensi communis eruditorum sententia distinguit. [Vita Andree, ex conjectura Hæschelii, Cretensis, in cod. August. Vindel. V. Reiseri Notit. bibl. August. p. 30. HARL.]

Andree Cretensis scripta edita.

In primis recensere juva. ea, quæ junctim cum SS. Amphilo-chii et Methodii lucubrationibus Græce et Latine, notis etiam ad calcem voluminis subjunctis et *Onomastico* peculiarium Andree vocum, vulgavit Franciscus Combefsius Paris. 1644, fol. (12) [Selectiores Andree Orationes undecim leguntur in Galland. *Bibl. PP.* tom. XIII, pag. 93 seqq. BECK.] Sunt autem hæc:

1. Ἐγκώμιον εἰς τὸ γενέθλιον τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου. In *B. Mariæ natalem*. Incipit: Ἀρχὴ μὲν ἡμῶν ἑορτῶν p. 1, e ms. regis Gallie n. 275. Emendatiorem deinde hanc homiliam dedit Combefsius ex codice Mazariniano in *Auctario novo Bibl. Patrum* tom. I, p. 1289, Paris. 1648. fol. FABR. V. supra in vol. X. pag. 277, de hac homilia, quæ incip. ἀρχὴ μὲν, et de alia; a Riccio edita, cujus initium: Ἄλλοι μὲν ἄλλας ἑορτῶν ὑποθέσεις. Hæc est quoque in cod. Coisl. in, mox laudando. Prior autem Gr. recusa est in *Patuxæ Encyclopædia philologica*, Venet. 1710, 8, vol. II, pag. 341 seqq. Tres diversæ in cod. Gal. 32, 1, n. 5866 Caa. — Ms. Florent. in cod. Laurent. 15, n. 1, plut. 11; et in cod. 4, n. 1, plut. 4. V. Bandini Cat. cod. Gr. Laur. I, pag. 510 et 519. — Paris. in bibl. publ. codicibus septemdecim, in cod. Coisl. 2274 Andree Cret. quatuor diversæ homiliæ in Mariæ nativitate. V. Monfaucon. *Bibl. Coisl.* p. 388. — Ibid. pag. 422, in cod. 306, n. 3, ad d. 3 Sept. homilia; incipit: Εἰ περπατεῖς γῆ, etc. Oudin. l. c. p. 181. Andree Cret. posse orat. de Mariæ Virg. Nativitate et Assumptione attribui negat, quia festi illi Mariæ dies tempore ejus nondum exstitissent. HARL. Apud Galland. p. 93 seqq.

NOTÆ.

quoque refertur ejus ætas ad a. 680 quo synodo CPolitana Monothelitarum causa interfuisse dicitur. Oudin. in Comment. de SS. eccl. tom. II, col. 174-188, ad a. 850, multus de hoc Andree, in Prologo de Magno canone, cujus ille auctor fuit, tum in duobus capitibus de vita et scriptis Andree copiose disserit, contra Caveum acerbè disputans, et ex ipsis Andree scriptis, illum a. 840, vel 850, non esse antiquiorem, ostendere studet his argumentis ductus, festivitates, in quas homilias scripsisse legitur, nempe in sanctæ Mariæ Natalem, circumcisionem et in Basilium, in crucis exaltationem, in Mariæ dormitionem, ejus canones præcipuos et triodia, seu canones ix, festivitates igitur illas omnes a Græcis demum institutas esse, postquam a. 842 decreto solemni post Theophili, imperatoris mortem a Michaele imp. ac Theodora ejus matre atque Methodio, patriarcha CPolit. cultus imaginum sancitus fuisset, (II.) illa opuscula tempore Nicænæ synodi, cujus Patres alioquin illas citare haud omisissent, nondum exstitisse; (III.) ex Orat. in circumcisionem et in sanctum Basilium fin. p. 38, quam putat Oudinus pronuntiatam fuisse a. 842, vel 843; et (IV.) ex homilia in apostolum Titum p. 175, patere Andream vixisse post ablatas ab insula Cretensi imagines, et sub imperat. Porphyrogeneto, magno imaginum cultore, qui a. 855 matrem occidisse dicitur, et Combefsius (qui in notis ad edit. opp. Andree, a. 1644 ætatem ejus alligarat a. 702 et 710, atque pag. 357. Baronium ad a. 702, secutus, imp. Justinianum II ac Philippicum ejus filium intellexerat), multis refutat: (V.) ex Andree canonibus, canticis sacris et tropariis, quæ medio sæculo nono maxime invaluisse; (VI.) denique opinatur Agathonem non eum fuisse, qui Acta concilii œcumenici a. 680, tanquam notarius scripsit; sed alium ejusdem nominis et senioris ætatis esse intelligendum. Enimvero plura argumenta infirmis niti talis, non est, quod fusius demonstremus. Dein Oudin. quosdam codd. præcipue Vindobonenses ex Lambecii commentariis recenset, et quosdam VV. DD. qui de scriptis Andree Cretensis egerunt, nominat. — Schrœckh in *Historia*

eccl. Christiana, Germanice scripta, tom. XX, p. 135, ubi Andree orat. 2 in diem Mariæ natalem, flosculis ineptis tumidisque repletas, excitat, iis accedit, qui vitam illius intra a. 635 et 680 collocant. Secundum Bandinium in indice ad Catal. codd. Gr. Laurent. 3, p. 448 (sed nullo adducto teste), obiit Andreas Cret. a. 720, vel 723. — Vita ejus legitur in cod. Coisl. 58. V. Montfaucon. *Bibl. Coisl.* pag. 113. (Add. supra in hoc vol. pag. 194 et 195 de eo aliisque SS. Andreis); atque Ant. Eparchus in Indice infra in h. vol. pag. 481 ed. vet. § 29. pauca de Andree Cret. tradidit. Plura leges in Flaminio Cornari Creta sacra, Venet. 1755, fol. ubi quoque Acta Andree Cretensis, Græce, primum edita sunt. HARL. in Prolegg. ad Galland. *B. PP.* XIII, p. vi, breviter de eo disseritur, monetur, vel plures fuisse Andree Cretenses, vel ab aliis contextas ex verbis archiep. Cretensis orationes, illius nomine inscriptas esse. BECK.

(10) Oudinus Supplemento de scriptoribus eccles. p. 190.

(11) Menologium in Typico S. Sabæ, etc.

(12) Conf. supra, vol. VII, p. 264, not. 1. — Plures autem sermones, interdum nullo singulorum indice addito, conjuncti reperiuntur, n. 1, 7, 11, et Sermo in B. Virginem in Sabbato τῆς ἀναβίτου Σήμερον εὐποροῦν, Oxon. in bibl. Bodlei. in cod. Barocc. 197; ibid. n. 2, 5, 6, 9, 10, 11, 12 et 21; ibid. in cod. 199; — ibid. n. 1, 2 et 21, in cod. 234; — ibid. n. 1, 7, 2, 6, 9, in cod. Oliv. Cromwell. 104; s. n. 285, Cat. codd. Guil. Laud. 81, sive n. 725 dicti. et in 84. s. n. 726 decem sermones. — Ibid. quatuor diversæ homiliæ in Nativit. B. Mariæ. Item n. 7 et 8, ac 2, in cod. 5 Bodlei., s. n. 2500 Catal. — Sermo in nativitate Virginis Mariæ in cod. Selden. 53, s. n. 3385 dicti catal. — Ibid. homiliæ quedam Andree et aliorum de B. Virgine, Arabice, in cod. Rob. Huntington. 72, s. n. 5818 ejusd. Catal. — Venet. in codd. Marcian. 359, 360, 362, 363. — In codd. bibl. Escorial. Pluer. *tiuer. per Hispan.* p. 156 seq. HARL.

2. Εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν τῆς ὑπεραγίας θεοποιῆς ἡμῶν Θεοτόκου. *In Annuntiationem.* Incipit : Ἐπέστη σήμερον ἡ πάντων χαρά, p. 11. Sæpius prodierat Græce et Latine cum alia versione Marci Hopperi, ut in Micropresbyterico Basil. 1550, fol. et in Orthodoxographis utriusque editionis 1555 et 1569, etc., nec non in tomo secundo Auctarii *Bibl. patr. Duceani*, Paris. 1624, et in *Bibl. patr. Paris.* 1644, tomo XI. Ne dicam de editionibus Latinis in *Bibl. patr. Paris.* et Colon. Fabr. Conf. supra, vol. X, p. 280, et alia ejusdem argumenti homilia, ib. p. 281. — Ms. in cod. August. Vind. V. Reiser. notit. p. 8. — Coislin. 274. V. Montfauc. l. c. p. 389, in decem codd. bibl. publ. Paris. — Florent. in cod. Laurent. 31, n. 10, plut. 9. V. Bandin. Cat. codd. Gr. Laur. l. p. 442 HARL. Ap. Galland. p. 98.

3. Εἰς τὴν περιτομὴν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ, καὶ εἰς τὸν ἅγιον Βασιλεῖον. *In circumcisionem Christi, et S. Basilium.* Incipit : Πάντα τὰ ὑπὲρ ἡμῶν θεανδρικῶς, pag. 28. Ex mss duobus, Regio alteroque vetusto membranaceo colice. Fabr. V. supra, vol. X, p. 140. — Ms in cod. Coislin. 121, n. 24. V. Montfauc. *Bibl. Coisl.* pag. 195. In cod. Paris. bibl. publ. 1175, n. 24. HARL. Ap. Galland. l. l. p. 108.

4. Εἰς τὴν μεταμόρφωσιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Χριστοῦ. *In Domini nostri Transfigurationem.* Incipit : Ὅσοι τῇ κενώσει τοῦ Λόγου, pag. 37. Fabr. V. supra, vol. X, pag. 244; add. cod. Coislin. 107, n. 29. V. Montfauc. *Bibl. cit.* p. 183. — Paris. in novem codd. bibl. Publ. — Taurin. in codd. 70 et 80. V. Cat. codd. Gr. Taur. p. 166 et 175. — in cod. Laur. 33, n. 26, plut. 9. V. Bandin. Cat. cit. l. p. 455 HARL. Gall. l. l. p. 114.

5. Εἰς τὸν τετραήμερον Ἀδάραον. *In Lazarum quatuoriduum.* Incipit : Ἀδάραος τὸν παρόντα συγχροτῆκα σύλλογον, pag. 56. Fabr. Conf. supra volum. X, pag. 268. — Paris. in quatuordecim codd. bibl. publ. — Hæc et sequens et secunda homil. in codd. Coislin. 107, n. 1 et 29; et 285, 304. V. Montfauc. *Bibl. Coisl.* pag. 181, 182, 401, 402, 419. — Taurin. in codd. 70, 115 et 320. V. Cat. cit. pag. 165, 217 et 399. — Mosquæ in cod. synod. 5, hæc et seq. hom. V. Matthæi Cat. codd. Gr. Mosquens. p. 19, n. 9 et 13. — In cod. Ge. Wheeler. 16, s. n. 9087, Cat. mss. Angl. II, 1. Hæc et sequens hom. in cod. Thom. Roe 28, s. n. 274, Cat. I, 1. HARL. Galland. p. 125.

6. Εἰς τὰ βῆτα. *In ramos Palmarum.* Incipit : Χθὲς ἡμᾶς μετὰ τοῦ Δεσπότου Ἀδάραος. p. 75. Hujus sermonis in Triodio mentio. In hac oratione ad Pseudevangelium Jacobi auctor alludit p. 77 C. Fabr. V. supra, vol. X, p. 302, et ad n. 1 ac 5. — In codd. Taurin. 115, 146, atque 320. V. Cat. codd. Gr. Taur. p. 217 seq. 253 et 399. Paris, in tredecim codd. bibl. publ. HARL. Galland. p. 135.

7. 8. Λόγος σχεδιασθεὶς εἰς τὴν παγκόσμιον ὕψωσιν τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ. *In exaltationem S. Crucis.* Oratio prior. Incipit : Σταυροῦ πανήγυριν ἀγομεν, pag. 96. Oratio posterior. Incipit : Κινήσωμεν, ἀγαπήτω, σήμερον ὡς κινύραν τὰ χεῖλη, pag. 108. Utramque hanc orationem dedit Combefisius cum recognita paucis in locis versione Jacobi Gretseri S. I. qui eas Græce et Latine vulgaverat tomo II, de Cruce pag. 94 et 108, Ingolstad. 1600, 4. Opus Gretseri deinde recusum Ingolstad. 1616, fol. Hæc duæ orationes (sive potius una in duas male distincta. Vide Lambecium, VIII, p. 238) [pag. 612. s. j. Kollar.] : etiam ex Gretseri versione plus simplici vice recusæ sunt Latine in Bibliothecis Patrum, Paris. et Colon. Fabr. Conf. supra, vol. X, p. 247, ibique not. d. d. et pag. 248. — Florent. in cod. Laurent. 31, n. 2, plut. 10. d. 14 Sept. V. Bandin. Cat. codd. Gr. Laur. 1, pag. 495. — Paris. in duodecim codd. bibl. publ. — In cod. Coislin. 121, n. et 304; n. 2 et 306. ad d. 17 Sept. V. Montfauc. *Bibl. Coisl.* p. 195, 418 et 422. — Venet. in cod. Naniano 65, n. 14. V. Cat. codd. Gr. Nan. pag. 105. — Mosquæ in cod. synod. 39, n. 1. V. Matthæi Notit. codd. Gr. Mosq. p. 50. — Taurin. in codd. 78 et 226. *Vid.* Cat. codd. Gr. Taur. p. 172 et 405. — In cod. August. Vindelic. V. Reiseri Notit. mss. August. p. 32. HARL.

9. Εἰς τὴν κοιμήσιν τῆς ὑπεραγίας θεοποιῆς ἡμῶν Θεοτόκου. *In dormitionem B. Mariæ.* Homilia prima. Incipit : Ὅσοι τὸ σεπτὸν τοῦτο τῆς Θεοτόκου, p. 113. Hæc secunda est in codice ms. Casareo, de quo Lambecius VIII, p. 150, et in *Sac'o itinere Cellensi* p. 152. Fabr. V. supra, in vol. X; p. 283 bis et 284 bis, ubi init. prioris, Οἱ τὴν ἐν πνεύματι θεωροῦσαν, posterioris, Ὅσοι τὸ σεπτὸν τοῦτο. Sunt igitur quatuor Andreæ homiliæ in dormitionem Mariæ. — In cod. Coislin. 31, duæ homiliæ; — in cod. 108, homil. quæ inc. μυστήριον; in cod. 307, hom. ejus init. Ὅσοι, etc. V. Montfauc. *Bibl. Coisl.* p. 24, 185 et 425. — Paris. in septemdecim codd. bibl. publ. — Florentiæ in cod. Laurent. 31, n. n, inc. Μυστήριον, etc., ac 12, sive quarta hom. quæ inc. Οἱ τὴν ἐν πνεύματι θεωροῦσαν τῷ ἄλλῳ. — In cod. 33, n. 36, 37 et 38, tres homil. — In cod. 11 n. 1., plut. 60, inc. Ὅσοι τὸ σεπτὸν τοῦτο. V. Bandini Cat. codd. Gr. I, p. 442, 456; et II, p. 600. HARL. Ap. Galland. l. l. p. 147.

10. Secunda incipit : μυστήριον ἡ παρούσα πανήγυρις pag. 131. Ex duobus Regiis codd. (Antea tantummodo legebatur Latine apud Surium 15 Augusti et Laur. Cumdium, tom. IV *Bibl. homiliarum Patrum*, p. 631). Hæc prima est in codice Casareo.

11. Tertia incipit : Καλεῖ πάλιν ἡμᾶς τὸ συνεχές, pag. 143. Hæc quoque, sed Latine tantum apud Surium loco citato et Cumdium, p. 633. Andreæ Cretensis De dormitione B. Virginis ex versione Ambrosii Camaldulensis lucem viderat Venet. 1530, 8.

12. Εἰς τὸν ἅγιον καὶ μακάριον καὶ πανεύφημον τοῦ Χριστοῦ ἀπόστολον Τίτον. *In sanctum apostolum*

Titum. Incipit : 'Αποστολικῶν ἐγκωμίων ἐφάπτεσθαι, pag. 155. *FABR.* Conf. supra, vol. X, p. 341. — *Florent.* in cod. Laurent. 33, n. 41, plut. 9. *V. Bandin.* l. c. I. p. 457. — *Paris,* in quatuor codd. bibl. publ. *HARL.* Galland. p. 156.

13. 'Εγκώμιον εἰς τὸν ἁγίον μεγαλομάρτυρα Γεώργιον. *In sanctum martyrem magnum Georgium.* Incipit : 'Αεὶ μὲν λαμπρὰ καὶ πανεύφημα, pag. 175. Legitur etiam in *Actis sanctorum* tom. III, Aprilis pag. xx, e ms. *Vaticano.* Sed extrema pars hujus homiliae, tantum Latine exstat apud *Lipomannum* et *Sorium* 23 April. *In plerisque,* inquit *Combesisius* p. 358, Regio codice usus, corrigimus *Lipomanni interpretem, seu potius novam versionem adornamus, ut est ille revera minus accuratus, etc.* *FABR.* V. supra, vol. X, p. 230. — In cod. *Nanian.* 220 (qui continet canones, troparia, hymnos, lect. et narrationes, recitandas die festo S. Georgii), n. 6, *Andreae Encomium* in *Georgium*; sed incipit : 'Ἦλιος μὲν ἐκάσθη ἀνίσχων ἡμέρας. *V. Cat. Codd. Gr. Nanian.* p. 412. — *Paris.* in cod. 1197, n. 1, bibl. publ. *HARL.*

14. 'Εγκώμιον εἰς τὸν ὅσιον πατέρα ἡμῶν Νικολαον, τὸν τῆς ἐν Λυκίᾳ Μύρης. *In S. Nicolaum, Myrensem in Lycia episcopum.* Incipit : 'Ανθρώπε τοῦ Θεοῦ καὶ θεράπων, p. 188. *FABR.* V. supra, vol. X, pag. 298 seq. — *Paris.* in quinque codd. bibl. publ. — in cod. *Coislin.* 105, n. II. *V. Montfaucon. Bibl. Coisl.* p. 179. — *Taurini* in cod. 320, fol. 44. *V. Catal. codd. Gr. Taur.* p. 399. *HARL.*

15, 16, 17. Εἰς τὸν μακάριον Πατάπιον καὶ μερικὴ τῶν θαυμάτων αὐτοῦ διήγησις. *In B. Patapium, ejus memoriam recolunt Graeci 8 Decembr.* Incipit : 'Ὁ; λαμπρὴν καὶ πνευματικὴν ἔρω τὴν πανήγυριν pag. 196. Ejusque miraculorum particularis narratio. Incipit : Τὴν τῶν ἐγκωμίων τοῦδε τοῦ Πατρὸς ἀποδῶντες εὐφημίαν, pag. 206. Aliud encomium ejusdem Patapii, ἀπὸ φωνῆς 'Ανδρέου ἀρχιεπισκόπου Κρήτης, incipit : Πάντα πιστεύειν ἄξιον τὰ ὄντως θεῖα, pag. 216. *FABR.* V. supra, in vol. X, pag. 304 seq. *Paris.* in cod. bibl. publ. 1458, n. 13 et 14. *HARL.*

18. Λόγος εἰς τὸν ἀνθρώπινον βίον, καὶ εἰς τοὺς κοιμηθέντας. *In vitam humanam et defunctos.* Incipit : Οὐδὲν ὡς ἀληθῶς τῶν ἐν ἀνθρώποις ἔχει τὸ στάσιμον, pag. 229. Hanc homiliam primus Graece vulgaverat *J. Meursius* in *Variis divinis*, *Lugd. Batav.* 1619, 4, p. 39. Legunt Graece Sabbato τῆς ἀπόκρεω, quod Quinquagesimam proxime antecedit. *FABR.* Conf. supra, vol. X, pag. 218. *Paris.* in octo codd. bibl. publ. In bibl. *Bodlei.* in cod. *Th. Roe*, 28 sive n. 274, cat. codd. *Angliae, etc.* — *Venetii,* in cod. 362. *V. cel. Morelli bibl. ms. Gr. et Lat. I,* p. 235 seq. — *Monac.* in cod. *Bavar.* 66. *V. cl. Hardt.* in *Aretini Beytragen,* etc. a. 1804, part. III, p. 34. *HARL.*

19. Canones sive hymni sacri, Triodia ac Troparia *Andreae Cretensis* ex variis Graecorum libris ecclesiasticis eruta.

IX Dec. Canon in conceptionem sanctae ac Dei aviae (θεοπρομήτορος), *Annæ,* pag. 252. *FABR.* V. supra, vol. X, p. 196. *HARL.*

VIII Sept. In Natalem sanctissimae *Deiparae,* p. 258.

Magnus (13) Canon, 250, tropariis constans, qui feria quinta quintae jejuniorum hebdomadae a paenitentibus recitatur, pag. 265. Inserto canone in Mariam Aegyptiacam, cuius ἀκροστιχίς hæc est : Εὐ, ὦ δέσποινίς Μαρία, βοήθει, idque desertis verbis notavit *Combesisius* pag. 268, licet in *Actis SS.* tom. I, April. pag. 70, a *Papebrochio* notetur veluti qui hoc neglexisset. Observabis autem ab aliis Graecis junioribus post *Andream* aetatem passim esse addita, quibus *Andreas* ipsius auxilium atque intercessio precibus expeditur. Ut pag. 268 : 'Ἰκεταίαι σου ἡμεῖς, 'Ανδρέα, ῥῦσαι παθῶν ἀτίμων, καὶ τῆς βασιλείας νῦν Χριστοῦ κοινωνοὺς τοὺς πιστεῖ καὶ πόθῳ ἀνομιούντάς σε, κλεινὲ, ἀνάδειξον δέομαθα. Pag. 272 : 'Ανδρέου ταῖς λιταῖς, Σῶτερ, ἐλέησον ἡμεῖς. Pag. 275 : Ταῖς σαῖς λιταῖς δώρησαι καμὸν τὴν λύσιν τῶν ὀφλημάτων, ὦ 'Ανδρέα Κρήτης πρόεδρε, μετανοίας σὺ μουστυγῶς γὰρ ἄριστος. Et pag. 280 : 'Ανδρέα, Πατρὼν κλέος, εὐχαῖς σου μὴ ἐπιλάβῃ καθικελεύων παρεστὸς Τριάδα τὴν ὑπέρθεον, ὅπως λυτρωθῶμεν τῆς κολάσεως οἱ πόθῳ προστάτην σε θεῖον, πάμμακαρ, ἐπικαλοῦντες, τὸ Κρήτης ἐγκωλόπισμα. Pag. 282 : 'Ὁ; ποιμένων ἄριστος, 'Ανδρέα σοφὲ, πρόκριτον ὄντα σε, πόθῳ δέομαι πολλῶ καὶ φόβῳ, σαῖς πρεσβείαις τῆς σιτηρίας τυχεῖν καὶ ζωῆς αἰωνίου. Pag. 284 : Τῆς Κρήτης σε ποιμένα καὶ πρόεδρον καὶ οἰκουμένης πρεσβεύτην ἐγνωκὼς προστρέχω, 'Ανδρέα, καὶ βοῶ σοι : Ἐξελοῦ, Πάτερ, βυθοῦ τῆς ἀμαρτίας. Et pag. 292 : Τῆς πίστεως ἐν τῇ πέτρᾳ ταῖς πρεσβείαις σου στήριζον, Πάτερ, φόβῳ με τῷ ἐν Θεῷ ταυχίζων, καὶ μετάνοιαν, 'Ανδρέα, παράσχου μοι, δυσωπῶ σε, καὶ ῥῦσαι με παγίδος ἐχθρῶν, τῶν ἐκζητούντων με. Pag. 296 : 'Ὁ; παρρησίαν ἔχων πρὸς Κύριον, 'Ανδρέα Κρήτης σεπτὸν κλέος, δυσωπῶ, πρέσβευε τοῦ δεσμοῦ με τῆς ἀνομίας λύσιν νῦν εὐρεῖν εὐχαῖς σου, ὡς τῆς μετανοίας διδάσκαλος, ὁσίῳν δόξα. Novam editionem hujus Canonis magni debemus *Chevillierio*, bibliothecario *Sorbonico*, *Paris.* 1699. 12. *FABR.* Gallice scriptus, est liber : *Le grand canon, ou hymne de l'Eglise grecque qui contient la prière de l'Office Grec, où l'âme sollicite le pardon de ses péchés et s'anime à la vertu, avec le canon du pécheur qui a recours à la S. Vierge; version paraphrasée sur le Grec, par André Chevillier, Paris.* 1699. 12. — *Andreae Cret.* Orationes, selecti Canones et Triodia, in *Bibl. max. Patrum.* — Canon in agentes animam, *Florent.* in cod. *Laurent.* 17, n. 13, plut. 5. Inc. Δεῦτε, συνάχθετε. *V. Bandin.* Cat. codd. *Laur.* I, p. 40. — *Ibid.* in cod. 6, n. 8, plut. 86, inter S. S. et *Patrum* auctoritates de praedeterminatione et praesentia Dei est locus ex *Andreae Cretens.* Triodio τῆς μεγάλης δευτέρας, s. in feriam secundam majoris hebdomadis. *V. Bandin.*

(13) Confer. *Acta SS.* tom. II, April. p. 69, 70; *Cangium* in *Glossario Graeco*, p. 583.

libr. cit. vol. III, p. 295. — Mosquæ in cod. synod. n, magnus canon cum interpretatione satis ampla et copiosa : desinit in interpretatione troparii 235. Post hoc legitur aliud troparium. V. Mathæi Notit. mss. Mosq. p. 12 seq. ed. in 8.

Canon in Lazarum, ad vespas Parasceves, ante ramos Palmarum, p. 301.

Triodius in Dominica in ramis Palmarum, p. 311.

Magna secunda feria, p. 313; *tertia*, p. 318; *quarta*, p. 322.

In diem festum mediæ Pentecostes, p. 316. [V. cod. Florent. Laur. cit.]

Idiomela in Christi nativitate, p. 334; *In occursum Domini*, ibid. *In exaltationem S. crucis* 14 Sept. p. 335. *In Natalem Joannis Præcursoris*, ibid. *Sticharium idiomelon In apostolos Petrum et Paulum*, p. 336. *In S. Ignatium* 20 Dec. Fabr.

In zonam B. Mariæ. V. supra, vol. X, p. 285. HARL.

Hæ omnes hactenus enumeratæ Andreæ homiliæ una cum hymnis Latine recusæ sunt ex Combesis versione in tomo decimo *Bibliothecæ Patrum* edit. Lugd. a 1677. Pleraque etiam meliora edidit ipse Combesis partim interpretationis suæ recensione, partim collatione mss. exemplarium, in *Bibliotheca concionatoria*, quam Parisiis 1662, fol. octo voluminibus Latine vulgavit.

Quæ præterea lucem viderunt Andreæ lucubrationes, hæ sunt :

20. Εἰς τὴν ἁγίαν Γέννησιν τῆς ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ Ἀε:παρθένου Μαρίας. *Sermo in nativitate B. Mariæ*. Incipit : Εἰ μετρείται γῆ σπιθαμῇ. Hic sub Germani patriarchæ CPolitani nomine Græce et Latine exstat cum Andreæ Schotti S. I. versione in *Auctario Bibl. Patrum* Ducaeno, Paris. 1624, fol. tom. II, pag. 450, et in *Bibl. Patrum* Paris. Morelliana a. 1614, tom. XII. Eundem Allatius pag. 312, de Georgiis tribuit Georgio Nicomeliensi. Et cōdex regis Galliæ ms. num. 275 refert ad Joannem Damascenum. His omnibus sententiis præfert *Combesis* testimonium codicis Mazariniani, a quo Andreæ Cretensi vindicatur, itaque sub hujus nomine cum nova versione sua edidit, p. 130 *Auctarii novi Bibl. Patrum*, Paris. 1648, fol. Andreæ etiam tribuitur in codicibus Cæsareis, de quibus Lambecius, IV, p. 88 [p. 204, seq. Kollar.]; VIII, 379, 380 [p. 515 Kollar.], et in codice bibl. Coislinae, p. 388. Fabr. Conf. supra in vol. X, p. 278; et infra, vol. X, vet. ed. p. 210, n. 7. de Germano. — Florent. in cod. Laurent. X, n. 92, plut. 5. — Cod. 31, n. 3, plut. 9; et cod. 41, n. 1, plut. 10. V. Bandin. Cat. codd. Græc. Laurent. I, pag. 30, 441 (ubi ex cod. finem homiliæ edidit), et 495. HARL.

21. Εἰς ἀποτομὴν Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου. *In Joannis Præcursoris decollationem*. Incipit : Πηδῶ καὶ γῆρας ὡς τὰ πολλά. Ediderat Latine Lipomannus interprete minus accurato; itaque *Combesis* cum nova versione suæ Græce et Latine in lucem extulit in eodem *Auctario novo*, tom. I, p. 1327. Hunc, quemadmodum et alia Andreæ hujus pleraque, mss. servat etiam bibl. Cæsarea, vide Lambecium, VIII, p. 530. Fabr. [s. p. 463, ed. Kollar. de cod. 14, n. 72, in quo cod. n. 12, 30, 31, 32, 65, sunt plures Andreæ Cret. orationes, et aliæ in aliis haud paucis codd. in eod. volumine. V. Ind. p. 1108 seq. et indices ad reliqua volumina, quæ notitiam multorum Andreæ homiliarum in codd. Vindob. suppeditabunt. — Florentiæ in cod. Laurent. 33, n. 45. V. Bandin. l. c. I, p. 457. — In cod. Barocc. bibl. Bodlei. 174, 199, cum multis aliis Andreæ Cret. homiliis, et 234, fin. — In cod. Coislin. 107, n. 32, et 305 (in quo plures aliæ Andreæ sunt homiliæ), n. 46. V. Montfaucon. *Bibl. Coislin.* p. 183 et 419. — Paris. in cod. bibl. publ. 772, n. 59, in quo plures aliæ Andreæ Cret. exstant homiliæ. conf. supra, vol. X, p. 260. HARL.

22. *Idiomelon in annuntiationem B. Mariæ*. In eodem *Auctario novo*, tom. I, p. 1363.

23. *Carmen iambicum eucharisticum* 128 versuum ad Agathonem, archidiaconum et chartophylacem ecclesiasticum CPol. pro communicatis ad describendum Actis sextæ synodi, editum Græce et Lat. a *Combesis* in *Auctarii novi Bibl. Patrum*, tom. II, sive *Historia Monotheletarum*, Paris. 1648 fol. p. 235-240. Idem carmen etiam in tomis conciliorum editionis Labbeanæ exstare scribit Oudin, pag. 491 *De Script. eccles.* (14). Sed illud in tom. VI Labbei, ubi acta sextæ synodi habentur; perinde ut in tertio edit. Harduinianæ tomio incassum quæsi. De codice mss. Cæsareo, in quo hi iambi continenter, videtis Lambecium, VIII, p. 500. Fabr. sive p. 1042 seqq. ed. Kollar. de cod. 59, ibique Kollarii not. conferes. HARL. Leguntur hi iambi cum nova et planiore versione Lat. in Galland. *Bibl. PP.* XIII, 467 seqq.

24. *Computus* sive μέθοδος πῶς δεῖ εὑρεῖν τὸν κύκλον τοῦ ἡλίου, φιλοπονηθεῖσα ἀκριδῶς χάριν τῶν φιλομαθῶν. *Methodus investigandi cycli solaris* (et lunaris, nec non Paschatis) in studiosorum gratiam accurate elaborata. Græce et Lat. edita a Dionysio Petavio ex apographo Andreæ Schotti, qui ex codice bibl. Vaticanæ descripserat. *Uranologium* Petavii (15), in quo plura Græca scripta astronomica vete-

NOTÆ.

(14) In ed. Lips. 1712. fol. tom. II, p. 482, non legitur, hoc carmen exstare in tom. concilior. ed. Labbeanæ; sed alia tria opuscula Andreæ sive Cretensis s. Cæsar. inedita ex Labbei nova bibl. mss. librorum, etc. Paris. 1653, 4, part. II, p. 82,

commemorantur. HARL.

(15) Alia scripta in *Uranologio Petavii* obvia recensui lib. III, cap. 5, p. 69 seq. [c. 18, vol. IV. p. 29 not. ///, nov. edit.]

rum exstant, lucem vidit Paris. 1630. fol. et Antwerp. (sive Amstelodami potius), 1703, fol. in qua posteriore editione computus Andreæ Cretensis pag. 211 et 212 implet.

25. In Catena Græca Patrum ad Lucam, quam Niceta collectore ms. evoluit in codice Mazariniano Combefisius, præclara nonnulla referuntur sub nomine τοῦ Ἱεροσολυμίτου, quæ ad Andream nostrum referre non dubitat, et earum pleraque Latine dedit in *Bibl. concionatoria*. FABA. In Nicetæ Cat. Patr. in Evang. Lucæ in cod. Coislin. 201. ex Andrea Cretensi Excerpta reperiri, testatur Montfauc. in *Bibl. Coislin.* p. 231. — Præterea loca Andreæ Cret. citantur a Jo. Cantacuzeno contra Palamam, et in *Thesouro orthodox. fid.* in codd. Laurent. V. Bandini Cat. codd. Gr. Laur. 1, p. 347 et 432. HARL.

Cantabrig. in cod. Coll. S. Benedicti 144, sive n. 1421, Cat. mss. Angliæ, etc. I, 3. Est historica expositio Andreæ (hujusne Cretensis? an potius presbyteri, supra memorati?) super Pentateuchum, Libr. Regum, Paralipom. Parabolas, et Ecclesiasten. — Ibid. in cod. 173, sive n. 1450, Cat. Cit. Andreas super Libr. Regum, Machabæorum et Danielis. HARL.

In cod. Taurin. 320, tribuitur Andreæ Cretensi sermo in *B. Mariæ ingressum*, cujus initium: Καλὸς ἦν ἡ ἀπαρχὰς ὑποθέσεως, qui Gr. ac Lat. sub nomine Georgii, metropolitæ Nicomediensis editus est a Combefisio in tomo I *Auctarii novi*, p. 1091. V. Cat. codd. Gr. Taurin. pag. 398 seq. HARL.

Encomium SS. martyrum Cretensium. Inc.: Ἐποθεῖτε τάχα τὴν ἡμετέραν ἐπιδόδοον in cod. Taurin. 70, V. Cat. cit. p. 174. HARL.

Insuper in codd. bibl. publ. Paris. secund. cat. mss. bibl. Regiæ, vol. II, sunt Andreæ Cretensis *Homiliæ*. — In laudem Sergii martyris, in cod. 771, n. 36, cum nonnullis aliis ejusdem homiliis. — In S. Joannem Baptistam in septem cod.

Carmen in secundum Christi adventum, in cod. 596, n. 26.

De imaginum sanctar. adoratione, in cod. 1630, n. 55.

De loco, in quem animæ post mortem abeunt, in cod. 2314, n. 17., inc.: Καθὼς φησιν ὁ μακάριος. Add. Oudin. Commentarior. citu. tom. II, p. 182, qui etiam ex Caroli du Fresne *Glossario mediæ et inf. Græcitat.* ad calcem in Indice auctor. ineditorum, col. 24, refert Eusebium Renaudotum habuisse Gr. ms.

Andreæ Cretensis Ἐγκώμιον εἰς τοὺς ἁγίους καὶ καλλινίκους δέκα μάρτυρας, ὅτε ὑπὸ τῆς τοῦ χειμῶνος βίας ἐξ ὑποτροφῆς τοῦ πλοῦς ἐπιστάς, τὸν παρόντα ἐσχεδίασε λόγον.

Ejusdem Hom. in silentium Zachariæ et natiuitatem Joannis, in cod. Coislin. 304 (qui præterea sex alias Andreæ Cretens. homilias continet), n. 40 init. Ἐν γενητοῖς γυναικῶν οὐδένα ἰωάνν. — V. Montfauc. *Bibl. Coislin.* p. 419.

Fabric. infra vol. XIII, p. 806, not. memoravit Andreæ Cretensis *Homiliam in natiuitatem Christi*, quæ incipit: Χριστοῦ τόκος ἀποτέλεσμα τῆς ἀφάτου τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας.

De libro ms. *De musica ecclesiastica*. V. supra, vol. III, p. 654 fin. HARL.

Oratio εἰς τὸ γενέσιον τῆς ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, μετὰ ἀποδείξεως, ὅτι ἐκ σπέρματος κατὰγεται τοῦ Δαβὶδ. In Natalem diem sanctissimæ Dominiæ nostræ Deiparæ, quæ ostenditur, quod ex semine Davidis deducitur (inc. Ἄλλοι μὲν ἑλλας ἑορτῶν ὑποθέσεις — ab Angelo Maria Riceio primum edita, cum ejus versione Lat., in notis subjectis passim emendata, in Galland. *Bibl. PP.* XIII, p. 175 seqq. est repetita. Beck.

Ubique Andreas plane floridus scriptor magna loquitur (16), ac si quis adverteret, Dionysianis, Methodianis, Gregorianis, Amphilochianis, aliorumque veterum inferscita, qua verbis, qua sententiis: excepta Scriptura, quam totus, vere Christianus orator, spirat. Nihil rhetoricis (17) flosculis suauisque compositione delictatus, nihil sensis plenius, nihil theologia solidius, nihil mystico volatu sublimius.

Cum vero inter hymnorum auctores, quibus Ecclesia Græca utitur, jam a longo tempore illustre in primis Andreæ hujus nomen existat, cujus καλλιέπειαν laudat Theophanes Cerameus, p. 207, placet hoc loco, Indicem melodorum paulo pleniorē subjungere, quam olim dedi ad calcem Allatii de libris ecclesiasticis Græcorum, atque publico simul nomine rogare rev. Urbanum Gotfridum Siberum, ecclesiastem et professorem Lipsiensem eruditissimum, ut historiam Melodorum Ecclesiæ Græcæ, eorumque theologiæ poeticæ, quam e Menæis librisque Græcorum liturgicis se expositurum recepit in Schediasmate edito Lips. 1734, 4, diutius nobis ne inuideat. Num a promissis steterit Siberus, equidem ignoro.

Index homiliarum Andreæ Cretensis XXI editarum et ineditarum XIX.

(Majores numeri editas, de quibus supra, minores ineditarum, in Ms. ordinem denotant.)

Ἀεὶ μὲν λαμπρά. In S. Georgium. XIII.

Ἀνδρῶπι τοῦ Θεοῦ. In S. Nicolaum. XIV.

NOTÆ.

(16) Combefis. Notis ad Andream, p. 340.

(17) Idem in Præf. et Ellies du Pin. tom. VI, p. 100. Les sermons de cet auteur ne sont pas si forts à mépriser que la plupart de ceux des nouveaux Grecs: ils sont pleins d'esprit, de doctrine et de mo-

rale, et ne manquent pas d'éloquence et de noblesse. Son discours est plein de mots composés et hardis, ses narrations sont libres, ses réflexions justes, ses éloges éclatants, ses figures naturelles, et ses instructions solides.

- Ἀποστολικῶν ἐγκωμίων. In apostolum Titum, VII.
 Ἀρχὴ μὲν ἡμῶν ἑορτῶν. In S. Mariæ natalem, I.
 Ἔθος ἐστὶ τοῖς τῶν στρατευμάτων καθηγεμόσιν. De prædicatione Passionis Dominicæ ms. 12.
 Εἰ μετρεῖται γῆ σπιθαμῇ. In nativitate Mariæ, XX.
 Εἰ οἱ ἀγλαῶφωτοι τοῦ αἰσθητοῦ. In Mariæ presentationem in templo ms. 8.
 Ἐπίσθι σήμερον ἡ πάντων χαρά. In Mariæ Annuntiationem, II.
 Ἡ διὰ τοῦ Τελώνου καὶ τοῦ Φαρισαίου ὕλη. In Publicanum et Phariseum ms. 1. Hanc infra Græce et Latine integram exhibeo.
 Θάλαττα ὄντως τρικυμίων. In paralyticum, ms. 9.
 Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστὴς ἡμᾶς τήμερον συνήγαγεν. In Joannem evangelistam, ms. 14.
 Καλεῖ πάλιν ἡμᾶς. In Mariæ Dormitionem, tertia, XI.
 Κινήσωμεν, ἀγαπητοί. In crucis Exaltationem, secunda, VIII.
 Κλίμαξ ἡ ψυχῇ. In Presentationem Mariæ trimulæ in templo, ms. 6.
 Κρίσις ἡμῶν τῇ προθέσει τήμερον προσβάλλει. In Dominica τῆς ἀποκρύου sive Carnis privii, ms. 3.
 [P] Λάζαρος τὸν παρόντα συνεκρότησε. In Lazarum quatruiduanum, V.
 Λαμπρὸν ἔαρ ἡμῶν προτείνεται. In Mariam templo redditam, ms. 5.
 Μυστήριον ἡ παρούσα πανήγυρις. In Mariæ Dormitionem secunda, X.
 Ναὸς ὄντως τῆς Τριάδος ἡ δυὰς τήμερον. In SS. Anargyros (Cosman et Damianum), ms. 16.
 Νηστείας ἡμῶν ἡ πρόθεσις. In Dominicam τῆς τυρογάγου (Quinquages.), qua caseo et ovis comedendis finis imponitur, ms. 4.
 Ὄντως ἀρχιτέκτων τῶν δεινῶν ἀπάντων. De lunatico, ms. 11.
 Ὄντως ἔργον ὑπάρχει Θεοῦ τὸ ἔλεος. In Dominicam de filio prodigo, ms. 2. Multa communia cum homilia Chrysostomi-ριβ', p. 720, Gr. edit. Savil. tom. V.
 Ὄντως εὐφρομία θεολογίας καὶ οἰκονομίας. In Lucam evangelistam, ms. 15.
 Ὄντως στενὴ ἐστὶ καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς. In crucem a Christiano in se suscipiendam, ms. 10.
 Ὅσοι τῇ κενώσει τοῦ λόγου. In Transfigurationem Christi IV.
 Ὅσοι τὸ σεπτὸν τοῦτο. In Mariæ Dormitionem prima, VII.
 Οὐδὲν ὡς ἀληθῶς. De vita humana et defunctis, XVIII.
 Πάντα πιστεύειν ἀξίον. In S. Patapium, XVII.
 Πάντα τὰ ὑπὲρ ἡμῶν. In circumcisionem et S. Basilium, III.
 Πηδᾷ καὶ γῆρας ὡς τὰ πολλά. In Præcursoris decollationem, XXI.
 Σήμερον τὸ ἱερὸν τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ ἱερὸν εἰσέρχεται. In Mariæ ingressum in templum, ms. 17.
 Σταυροῦ πανήγυριν ἄγομεν. In crucis Exaltationem prima, VI.
 Τὴν σύλληψιν σήμερον. In conceptionem S. Annæ.
 Τὴν τῶν ἐγκωμίων. In S. Patapium, XVI.
 Τράπεζα βασιλική. In conceptionem S. Mariæ, ms. 7.
 Χυτὲς ἡμᾶς τοῦ Δεσπότη. In ramos Palmarum, VI.
 Χορευέτω πᾶσα κτίσις. In Mariæ Nativitatem, ms. 18.
 Χριστοῦ τόκος ἀποτελεσμα. In Christi Nativitatem in tempore, ms. 19.
 Ὡς λαμπρὰν καὶ πνευματικὴν. In S. Patapium, XV.
 Ὡς περ οἱ τῆς τῶν ἀγῶνων ἤττας. In Joannem theologum, ms. 13.

Ex undeviginti hisce ineditis Andreæ homiliis, quas ex ms. codice Bodleiano descripsit et mecum pro sua in me benevolentia communicavit amicus noster eruditio et ingenio præstans Jo. Christianus Wolfius, placet primam speciminis causa cum lectore hoc loco communicare adjuncta mea versione*: cæteras vero servare alii tempori et alii occasioni, qua vel a me vel ab laudato Wolfio ipso, quod opto, in lucem, qua non sunt indignæ, proferantur. Num editæ sint, nescio, et fere dubito. Hinc, diu quidem incertus, quid faciam, seq. orat. h. l. retinere malui, quam onittere aut conficere in totum Supplementorum, quæ quando prodeant in lucem, decernere nequeo, HARL. Repetita est hæc homilia in Galland. Bibl. PP. XIII, p. 170 seq. Addita tamen nova versione Latina, ne quem forte hominis τοῦ ἔξω interpretatio offenderet ut in Prolegg. dicitur. Scilicet ὁ ἔξω verba magis annumeravit. Beck.

(*) Hanc homiliam videsis infra. Gallandii versionem secuti sumus. EDIT.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΑΝΔΡΕΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΡΗΤΗΣ

ΤΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΙΤΟΥ

ΑΟΓΟΙ.

SANCTI ANDREÆ

ARCHIEPISCOPI CRETENSIS

COGNOMENTO HIEROSOLYMITANI

ORATIONES.

ΑΟΓΟΣ Α'.

Ἐγκώμιον εἰς τὸ Γενέθλιον τῆς ὑπεραγίας
Θεοτόκου.

Ἀρχὴ μὲν ἡμῖν ἑορτῶν, ἡ παροῦσα πανήγυρις·
πρώτη δὲ, τῶν πρὸς τὸν νόμον καὶ τὰς σκιάς· καὶ
μέντοι καὶ τῶν πρὸς τὴν χάριν καὶ τὴν ἀλήθειαν
εἰσόδος. Ἔστι δὲ αὕτη, καὶ μέση καὶ τελευταία· ἀρ-
χὴν μὲν ἔχουσα, τὴν τοῦ νόμου περαιώσιν· μεσό-
τητα δὲ, τὴν πρὸς τὰ ἄκρα συνάφειαν· τέλος δὲ, τὴν
τῆς ἀληθείας φανέρωσιν. Τέλος γὰρ νόμου, Χριστός·
οὐ μᾶλλον ἡμᾶς ἀπάγων τοῦ γράμματος, ὅσον ἐπ-
ανάγων ἐπὶ τὸ πνεῦμα. Τοῦτο γὰρ ἡ τελείωσις, καθὼς
αὐτὸς ὁ τοῦ νόμου δοτὴρ ἅπαντα συμπεράνας, ἐπὶ
τὸ πνεῦμα τὸ γράμμα μετήνεγκεν, ἀνακεφαλαιώσας
εἰς ἑαυτὸν τὰ πάντα, καὶ διατήσας νόμῳ τῇ χάριτι.
Καὶ τὸν μὲν ὑποτεύξας, τὴν δὲ συνάφας ἑναρμονίως·
οὐ φύρας τὰ θατέρου πρὸς θάτερον ἴδια, μετοχετεύ-
σας δὲ καὶ λίαν θεοπρεπῶς, ἐπὶ τὸ κοῦφόν τε καὶ
ἐλεύθεριον, ὅσον δυσαχθὲς τε καὶ δούλον, καὶ ὑπο-
χείριον· ἵνα μηκέτι ὤμεν ὑπὸ τὰ στοιχεῖα τοῦ κό-
σμου δεδουλωμένοι, καθὼς φησιν ὁ Ἀπόστολος, μηδὲ
ζυγῷ δουλείας τοῦ νομικοῦ γράμματος ἐνεχώμεθα.
Τοῦτο γὰρ τῶν περὶ ἡμᾶς εὐεργετημάτων Χριστοῦ
τὸ κεφάλαιον. Τοῦτο ἡ τοῦ μυστηρίου φανέρωσις·

* Rom. x, 4.

COMBEFISH NOTÆ.

(1) Prior quidem illa, iis quæ ad legem et um-
bram spectant. Sic reddidimus, τὸ πρὸς νόμον καὶ
σκιάς. Dicitur vero prior, ordine finis : ut et in-
gressus et janua, eorum quæ spectant ad gratiam
et veritatem, ordine exsecutionis ; quo etiam modo
intelligitur amborum media, ac legalium exitus :
cui finis, sit veritatis manifestatio, quæ Christus
est.

(2) Lege gratia vivens, διατήσας νόμῳ τῇ χά-
ριτι. Appositive : ut lex qua vivit et est conversa-

A

ORATIO PRIMA.

Encomium in natiuitatem sanctissimæ Deiparæ *.
(Interprete Combeffio.)

Est nobis præsens solemnitas festorum initium :
prior quidem illa, iis quæ ad legem et umbram
spectant (1) : sed et eorum janua, quæ ad gra-
tiam et veritatem. Quin ipsa et media est et po-
strema : cui euidem initium sit, legis exitus :
medium autem, coherentia cum extremis : ac de-
nique finis, veritatis manifestatio. Finis enim
legis, Christus * : qui non minus abducat a lege,
quam ad spiritum provehat. In eo enim consumi-
matio posita est, juxta quod legislator ipse con-
fectis omnibus ac terminatis, in spiritum litteram
transtulit : in seipso recapitulans omnia : ac lege
gratia (2) vivens : atque illa quidem subjugata,
hæc autem concinne coaptata et juncta : non per-
mistis confusisque, quæ alterius propria erant
cum alterius propriis, sed divine admodum com-
mutato, si quid grave erat et servum et captivum,
in id quod est leve et liberum : ut non simus
jam sub elementis mundi in servitutem adacti,
quemadmodum ait Apostolus : nec iugo servitutis
litteræ legis simus obnoxii. Hæc enim Christi in

tus, sit gratia, quam subjugatam, adjunctione
gratiæ temperaverit, commutatis, quæ illius gra-
via erant et serva, in id quod leve est et liberum :
nempe caeremonialibus et judicialibus, in evange-
lica, qua præcepta, qua consilia. Subtilis metapho-
ra bigæ, in qua alterum jugaliū, alterius viiā
corrigat, substitutis suis bonis, alterius non bo-
nis, aut non ita bonis ; interim integro, quod illud
bonum habet ; ut moralibus in lege.

* CALL. Vet. Patr. Bibl. XIII, 95.

nos beneficiorum summa est: hæc sacramenti manifestatio: hæc naturæ exinanitio, Deus et homo, assumptique hominis deificatio. Enimvero ita et splendidi et quam maxime conspicui Dei ad homines adventus, omnino etiam gaudii introductorium (3) aliquid, quo magnum in nos salutis donum procederet, esse oportuit. Id porro præsens est celebritas: cui exordium Deiparæ nativitas est; conclusio autem et terminus, Verbi cum carne destinata compactio (4): qua, præ miraculis omnibus, nova maxime expetita semper auditio (5), difficilis comprehensu occultaque manet: eo se promens ac innotescens, quo celatur: eoque delitescens, quo innotescit ac promitur.

Hinc sane, divine gravissima primaque hæc festa dies, virginitalis lumen ferens in capite, si-bique, velut ex illibatis spiritualium Scripturæ pratorum floribus, collecto sermo, communem creatis lætitiā proponit, ita dicens: Confidite; Natalitia celebritas est, ac reformatio generis. Modo enim Virgo nascitur, et lactatur, et singitur ac omnium sæculorum Regi Deo mater aptatur. Quæ nobis res, ex David cum Davide spirituales indixit conventum: illam quidem, tanquam Dei matre, suam ipsius divinitus concessam proferente nativitatē: hoc autem, generis ostendente felicitatem, ac Dei cum hominibus jucundissime novam cognationem. Papæ miraculum! Illa quidem mediam agit sublimitatis Dei, et abjectionis carnis, ac fictoris efficitur mater: hic autem, futurum vaticinatur tanquam præsens, jureque jurando, inclitam a Deo generis ex lumbis perennitatem ac conservationem accipit. Merito igitur festivo celebrandum diei sacramentum, Verbi quæ Matrī (6) dono offerenda ipsa verba quod præter Verbum, et quem verbis exhibemus honorem, nihil habeat acceptum. Quando etiam duplex no-

τοῦτο ἡ κενοθεΐσα ὡς, Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, καὶ ἡ τοῦ προσλήματος θέσις. Ἀλλὰ τῆς οὕτω λαμπαδὸς τε καὶ περιφανείας Θεοῦ πρὸς ἀνθρώπους ἐπιδήμιος, ἔδει τι πάντως εἶναι καὶ χαρὰς ἐπεισῶδιον, δι' οὗ τὸ μέγα τῆς σωτηρίας εἰς ἡμᾶς πρόεισι δῶρον. Τὸ δὲ ἐστὶν ἡ παρούσα πανήγυρις, προέμιον ἔχουσα τῆς Θεοτόκου τὴν γέννησιν· συμπέρασμα δὲ, τῆς τοῦ Λόγου πρὸς σάρκα συμπήξεως· τὴν ἀπόταξιν, καθ' ἣν τὸ καινότατον ἀπάντων ἐν θαύμασιν ἀκουσμα διαπαντὸς ἐκκαλούμενον, δύσληπτον μένει καὶ δυσθεώρητον· ὅση κρύπτεται φανερούμενον, καὶ ὅση φανερῶνται κρυπτόμενον.

Ἐνταῦθεν ἄρα τῆς παρθενίας τὸ πῶς ὑπὲρ κεφαλῆς φέρουσα, καὶ οἷον ἐξ ἀκηράτων ἀνθέων τῶν πνευματικῶν τῆς Γραφῆς λειμώνων ἐρανιζομένη τὸν στίφανον ἡ θεοχαρίτωτος αὕτη καὶ πρώτη τῶν ἑορτῶν ἡμέρα, κοινὴν τῇ κτίσει τὴν εὐφροσύνην προτίθεται· θαρσεῖτε, λέγουσα, Γενέθλιος ἡ πανήγυρις, καὶ τοῦ γένους ἀνάπλασις. Παρθένος γὰρ ἄρτι γεννᾶται καὶ τιθνέται καὶ πλάττεται, καὶ τῷ Θεῷ τῷ παμβασίλει τὸν αἰῶνα ἐτοιμάζεται μήτηρ. Καὶ τοῦτο ἡμῖν ἐκ Δαβὶδ οὖν Δαβὶδ τὸ πνευματικὸν συγκεκρότηκε θέατρον· ἡ μὲν, ὡς Θεομήτωρ τὴν αὐτῆς προθεΐσα θεόδοτον γέννησιν· ὁ δὲ, τοῦ γένους τὴν εὐκλείαν παραδεικνύς, καὶ τὴν Θεοῦ πρὸς ἀνθρώπους καινοπρεπεστάτην συγγένειαν. Βαβαὶ τοῦ θαύματος! Ἡ μὲν μεσιτεύει θεότητος ὕψος καὶ σαρκὸς ταπεινότητι, καὶ γίνεταί μήτηρ τοῦ πλάσαντος· ὁ δὲ, προφητεύει τὸ μέλλον, ὡς ἦδη παρόν· καὶ ὅρκῳ λαμβάνει παρὰ Θεοῦ τὴν εὐκλείαν τοῦ γένους ἐξ ὁσίου· διαμονὴν καὶ συντήρησιν. Πανηγυριστέον οὖν εἰκότως τὸ τῆς ἡμέρας μυστήριον, καὶ δωροφορητέον τῇ τοῦ Λόγου Μητρὶ τοὺς λόγους αὐτοὺς, ὅτι μὴ ψάλλον αὐτῇ τῶν ἄλλων οὐδὲν, πληρὸν λόγων καὶ τῆς ἐκ λόγων τιμῆς. Ἐπεὶ καὶ διπλοῦν ἐνταῦθεν ἡμῖν προσέεται ποιούμενοις τὸ

VARIÆ LECTIONES.

¹ Mallem καίνοθεΐσα, innovata.

COMBESII NOTÆ.

(3) Gaudii introductorium, χαρὰς ἐπεισῶδιον. Solet exponi, aliquid extræ argumentum assumptum ac præambulum, quale fuit illi adventui, Matris nativitas, non ita ab ipso extranea et inconsequens, sed divina ordinatione, plane consequens, eique velut consorta.

(4) Verbi cum carne destinata compactio, συμπήξεως τὴν ἀπόταξιν εἰς significationē: qua Budæus ex Polyb. τοὺς εἰς φυλαχτὴν ἀποταχθέντας, bene exponit, ἀπορριπτόμενους, ad custodias secretos et seorsim destinatos. Nulla enim hic alia congruit illius vocis significatio: cum hæc congruentissima sit. Eadem voce utitur Georgius Nicom. et ipse disertissimus orat. 3, in Mariæ Conceptionem; sive ut loquantur et celebrant Græci, Conceptionem S. Annæ; nempe activam: quanquam alius codex habet ἀντὶ ἀποτάξεως, ἀποτάξεως, nec forte hic aliter legendum sit: quomodo esset reddendum: Verbi Incarnati partus. Vide Onom. II, Θεοπαύσα.

(5) Præ miraculis omnibus maxime nona, expetita semper auditio, ἐκκαλούμενον ἀκουσμα δια-

παντός. Quasi, narratio quæ assidue pelliciat et provocetur, id est, quæ semper fuit auribus gratissima; sic enim dicitur Dominus Jesus, *Desideratus gentium*: sponsaque desiderio impatiens *Quis dei te fratrem meum*, inquit, *sugentem ubera matris meæ?* etc.

(6) Verbi quæ Matrī. Scitus Iulus in voce illa Ἀδύχος: eo porro sensu, sola verba accepta ait matrī Verbi, quod Verbum ipsum, solam laudem, quæ verbis est, videtur exigere: non quia non exigat opera, sed quia is maxime cultus ut spiritui, dicitur, et ipsum deceat, et colentem: unde non vacat probabilitate, nullum talem futurum in statu innocentie, qualem aut Judæi olim, aut nos ipsi habemus, positiva inductum lege, in rebus sensibilibus, non sine aliqua servitute, aliquando tollenda, cum libertatem perfectam filiorum Dei consequemur. Sic noster Franciscus Victoria, theologie in Hispania instaurator et velut primarium lumen, palam docet de sacrificiis, relect. 9, *De temper*. quod alii non gravate amplectuntur de sacramentis; ut de illis sit communis sententia.

κέρδες· τὸ μὲν τι πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἡμᾶς ἐπανάγον, Α bis ex eo lucrum accesserit: ea quidem proba-
τὸ δὲ τι τῆς νομικῆς ἐν γράμματι δουλείας καὶ πο-
λιτείας ἀπάγον.

Πῶς, καὶ τίνα τρόπον; Ὑποχωρούσης δηλαδὴ τῆς
σκιδ; τῇ τοῦ φωτὸς παρουσίᾳ, καὶ τὴν ἐλευθερίαν
τοῦ γράμματος ἀντισφαιρούσης τῆς χάριτος· ὃν ἡ
παρούσα πανήγυρις μεθόριος ἵσταται, τὴν ἀλήθειαν
τῶν τυπικῶν συμβόλων ἀντιπαραζευγῦσα, καὶ τὰ
νέα τῶν παλαιῶν ἀντισφείρουσα. Τοῦτο καὶ ὁ Παῦ-
λος, ἡ θεία τοῦ Πνεύματος σάλπιγξ, ἀνέκραγε λέγων·
Εἰ τις ἐν Χριστῷ καινὴ κτίσις, ἀνακαινίζεσθε.
τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονε τὰ πάντα και-
νά. Ἐπειδὴ γὰρ Μηδὲν ἐτελείωσεν ὁ νόμος, ἐπισ-
τηγὴ δὲ κρείττονος ἀπὸ τοῦ νόμου, οἱ ἄγγελοι
τῷ Θεῷ, τῆς χάριτος ἐξεφάνθη τρανώς ἡ ἀλήθεια·
αὐτὸς ἑαυτὸν καθελὼς ὁ τοῦ νόμου δοτὴρ ἀφράστως
εἰς κένωσιν, οἰκονομικῶς ἀνθρώπου προσελήλυθεν, ἵνα
πληρώσῃ τὸ λείπον, καὶ ἀντιδῶ τῶν χειρόνων τὰ
κρείττενα καὶ τελειότερα. Ὁ δὲ καὶ ὁ ὑψηλὸς βού-
λοι· ἔν Ἰωάννῃ, ἡ θεολόγος τοῦ Λόγου βροντή,
διασημαίνει σαφέστατα· Ἐκ τοῦ πληρώματος αὐ-
τοῦ, λέγων, ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν, καὶ χάριν
ἀντὶ χάριτος. Αὐτοῦ γὰρ κενωθέντος, εἴτα καὶ
μορφωθέντος ὑπερφῶς ἐξ ἡμῶν τὸ ἡμέτερον, ἡμεῖς
τὸ πλήρες ἐλάβομεν, καὶ τὴν ἀντιδοθεῖσαν τοῦ λη-
φθέντος φυλάττοντες κατεπλουτίσθημεν θέοις. Οὐκοῦν
ἀγαλλιάσθω τὰ σύμπαντα σήμερον, καὶ ἡ φύσις σκιρ-
τάτω· Εὐφραίνεται ὁ οὐρανὸς ἀνωθεν, καὶ αἱ
νεφέλαι βαπτίζουσιν δικαιοσύνην· σταλαζέτω τὰ
ὄρη γλυκασμῶν, καὶ οἱ βουνοὶ ἀγαλλίσσιν· ὅτι
ἡλέησε Κύριος τὸν λαὸν αὐτοῦ, Ἐγείρας κέρας σω-
τηρίας ἡμῖν ἐν ὀλίγῳ Δαβὶδ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ,
τὴν ὑπεράνωμεν ταύτην παρθένον καὶ ἀνανδρον, ἐξ
ἧς ὁ Χριστὸς ἡ σωτηρία τῶν ἔθνων, καὶ ἡ προσδο-
κία. Χορευέτω πᾶσα νῦν εὐγνώμων ψυχὴ, καὶ συγκα-
λεῖτω τὴν κτίσιν ἡ φύσις, πρὸς καινισμόν ἑαυτῆς
καὶ ἀνάπλασιν. Στεῖραι συνένους τρεχέτωσαν· ἡ γὰρ
ἀπαιεὶ καὶ στεῖρα, τὴν θεοπαῖδα Παρθένον ἐπαιδο-
ποίησε. Μητέρες σκιρτάτωσαν· ἡ γὰρ ἄγονος μήτηρ,
τὴν ἀφθονον μητέρα καὶ παρθένον ἀπέτεκε. Παρ-
θένοι χαίρειτωσαν· ἡ γὰρ ἀστορος γῆ, τὸν ἐκ Πατρὸς
ἀρεῦστος, ἀφράστως ἀπέτεκε. Γυναῖκες κρατεῖτω-
σαν· γυνὴ γὰρ ἡ πάλαι τῆς ἀμαρτίας τὴν ἀφορμὴν
οὐκ ἐλάττωσα, τῆς σωτηρίας ἀρετῆς τὴν ἀπαρχὴν ἐσχε-
κόμικε· καὶ ἡ πάλαι κατὰ κριτος, ἐδείχθη θεόκριτος·
μήτηρ ἀνδρός, ἐκλελεγμένη τῷ Παύλῳ, καὶ τοῦ
γένους ἀνθρώπου.

Πᾶσα τοίνυν ἡ κτίσις ὁμνεῖτω καὶ χορευέτω, καὶ
συνεισφέρειτω τι τῶν τῆς ἡμέρας ἐπαξίων. Γενέσθω
μία κοινὴ σήμερον οὐρανίων καὶ ἐπιγείων πανήγυ-
ρις· καὶ συνεορταζέτω πᾶν ὅσον ἐγκόσμιόν τε καὶ
ὑπερκόσμιον σύγκριμα. Σήμερον γὰρ τοῦ Παντοκρί-
στου τὸ κτιστὸν ἐκδοκίμηται τίμιον· καὶ τὸ κτίσμα,
τῷ Κτίστῃ θεῷ ἐναύλισμα καινοπρεπῶς ἐτοιμάζε-
ται. Σήμερον ἡ πρὶν ἀπογαυμβεῖσα φύσις, ἀρχὴν
λαμβάνει θεώσεως· καὶ πρὸς ὁδὸν ὁ χνοὺς τὴν ἀνω-
τάτω, μετάρσιος ἀνατρέχειν ἐπιτελεῖται. Σήμερον ἐξ

hens ad veritatem, ea autem a legali in littera
servitute ac conversatione abducens.

Quo id modo, quave ratione? Nimirum, ce-
dente umbra adventui lucis, gratiaque libertatem
inferente pro littera: quorum solemnitas hæc con-
finium est, figurilibus symbolis veritatem succe-
daneam jungens, novaque veteribus substituens.
Id quoque divina Spiritus tuba Paulus clamavit
dicens: Si qua in Christo nova creatura, renova-
mini. Vetera transierunt: ecce facta sunt omnia
nova^b. Quia enim Nihil ad perfectum adduxit
lex; introductio vero melioris spei, per quam proxi-
mamus ad Deum^c, ideo gratia veritas palam
eluxit: legis ipse conditor seipsum, qua nemo
ratione possit dicere, exinaniendo demittens,
dispensatione processit homo, impleturus quod
defectus erat, deteriorumque loco meliora illatu-
rus et perfectiora. Quod sane et sublimis Joan-
nes, Verbi illud diviniverbium tonitru, apertis-
sime significare voluerit, dicens: De plenitudine
ejus nos omnes accepimus, et gratiam pro gratia^d.
Ipso enim exinanito, tumque nostram ex nobis
mirabiliter induto formam, plenitudinem ipsi
accepimus, proque assumpta conspersione, divi-
nitatis divitias adepti sumus. Omnia igitur exsul-
tent hodie, saliatque natura: *Lætetur cælum
desuper, et nubes spargant justitiam: Montes stil-
lent dulcedinem, et colles exultationem*: quoniam
misertus est Dominus populi sui, erecto nobis
cornu salutis in domo David pueri sui, immacula-
tissima ac viri nescia Virgine hac, ex qua gen-
tium salus et exspectatio. Duceat nunc choreas
grata omnis ac benevola anima: naturaque ad
sue ipsius renovationis reformationisque letitiam,
creaturam convocet. Steriles, concite accurrant:
nam quæ sine filiis et sterilis erat, Dei filiam
virginem suscepit filiam. Saliante matres: mater
enim prole carens, matrem intactam et virginem
peperit. Gaudeant virgines: terra enim non sola
eum peperit, qui est sine fluxione a Patre, rat-
ione supra quam dici potest mirabili. Plaudant
mulieres: mulier enim quæ olim ansam peccati
inconsultius præbuit, salutis nunc primitias in-
tulit: quæque aliquando rea fuit, nunc ostensa
est divino probata judicio: mater viri nescia,
Fictori electa, ac restauratio generis.

Omnia ergo creata decantent, tripudiantque,
ac aliquid diei letitiæ congruum conferant. Una
hodie cælestium terrestriumque sit communis
celebritas, simulque agat festum quiddid in
mundo et supra mundum coalitionis est. Hodie
enim omnium Creatoris creatum delubrum extruc-
tum est: ac creatura, nova decentique ratione,
novum auctori paratur hospitium. Hodie, prius
terra exsul facta natura, divinitatem primo ac-
cipit: pulvisque ad supremum gloriæ apicem

▷ II Cor. v, 17. • Hebr. vii, 19 ◀ Joan. i, 16

sublimis festivo gradu excurrit. Hodie ex nobis pro nobis Deo Adamus primitias offerens, Mariam primitias facit (7), iisque quæ de tota conspersione nihil inquinamenti senserunt, in panem formatur (8), ad recreationem generis. Hodie sinus magnus virginitatis retegitur: inviolatumque veræ incorruptionis margaritum, pro conjugii legibus, Ecclesia induit (9). Hodie pura hominum ingenuitas, primæ a Deo creationis munus recipit, et ad seipsam revertitur: quemque speciei decorem obscuravit vitiosa ignobilitas, hunc natura natæ matri ejus qui speciosus est adherens, optimam divinissimamque fictionem suscipit: efficiturque fictio reparatio absoluta (10): reparatio autem, desiccatio illaque, in antiquum efformatio. Hodie sterilis, præter spem invenitur mater: prolisque sine patre parens, ex non genitalibus lumbis germinans, naturæ genituras sacra-
vit. Hodie divinæ purpuræ imbutus est color, pauperculaque natura hominum divinam induit dignitatem. Hodie juxta prophetiam germinavit Davidis surculus, qui virga Aaron semper virens, nobis virgam virtutis Christum floruit. Hodie ex Juda Davideque puella virgo procedit: regni sacerdotique ejus præ se speciem ferens, qui secundum ordinem Melchisedec Aaron sacerdotium gessit (11). Hodie gratia, mysticum divini sacerdotii dealbens ephod, Levitico typice prætexuit semini (12) ac Deus regiam purpuram Davidico sanguine purpuravit. Utque summa dicam: Hodie reformari incipit natura, mundusque veteratus deiformem omnino reformationem accipiens, secundæ a Deo fictionis initia suscipit.

Quia enim prima hominum formatio ex terra munda incontaminataque, auctore Deo, exstite-

ἡμῶν ἀνθ' ἡμῶν ἀπαρχὴν ὁ Ἀδάμ τῷ Θεῷ προσφέρει, τὴν Mariam ἀπαρχεται, καὶ τοῦ οὐλοῦ φυλάμα-
τος ἡ μὴ φυραθεῖσα· δι' αὐτῆς ἀρτοποιεῖται, πρὸς
τὴν τοῦ γένους ἀνάπλασιν. Σήμερον ὁ μέγας κόλπος
τῆς παρθενίας ἀνακαλύπτεται, καὶ τὸν ἀσυλον μαρ-
γαρίτην τῆς ἀφθορίας τῆς ἀληθοῦς ἡ Ἐκκλησία νομι-
κῶς περιτίθεται. Σήμερον ἡ καθαρὰ τῶν ἀνθρώπων
εὐγένεια, τῆς πρώτης θεοπλαστίας ἀπολαμβάνει τὸ
χάρισμα, καὶ πρὸς ἑαυτὴν ἀντεπάνεισι· καὶ ἦν
ἀπημαύρωσε τοῦ κάλους εὐπρέπειαν ἡ τῆς κακίας
δυσγένεια, ταύτην ἡ φύσις τεχθεῖσα τῇ μητρὶ τοῦ
ὤρατου προσέχουσα, πλάσιν ἀρίστην τε καὶ θεοπρε-
παστάτην εἰσδέχεται. Καὶ γίνεται κυρίως ἡ πλάσι,
ἀνάκλησις· καὶ ἡ ἀνάκλησις, θέωσις· ἡ δὲ, πρὸς τὸ
ἀρχαῖον ἐξομῶσις. Σήμερον ἡ στεῖρα, μήτηρ παρ'
ἐλπίδας εὐρίσκειται· καὶ τόκου μήτηρ ἄπατρος, ἐξ
ἀγόνων λαγόνων βλαστάνουσα, τὰς γονὰς ἀγιάζει τῆς
φύσεως. Σήμερον ἡ εὐπρεπὴς τῆς θείας ἀλουργίδος
κατεχρῶσθαι βαφῇ· καὶ τὴν βασιλικὴν ἀξίαν, ἡ πε-
νιχρὰ τῶν ἀνθρώπων ἀμφιέννυται φύσις. Σήμερον ἡ
δαυϊτικὴ προφητικῶς ἐξεδιδάκτεται δρῆξ, ῥάβδος
'Ααρὼν ἀειθαλὴς χρηματίσασα, καὶ ῥάβδος δυνά-
μεως ἡμῖν, τὸν Χριστὸν ἐξανθήσασα. Σήμερον ἐξ
'Ιούδα καὶ Δαβὶδ παρθένος κόρη προέρχεται, βασι-
λείας καὶ ιερατείας ὑπογράφουσα πρόσωπον, τοῦ
κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ, 'Ααρὼν ιερατεῦσαντος.
Σήμερον τὸ μυστικὸν τῆς θείας ιερατείας ἐφοῦδ ἡ
χάρις λευκάνασα, δαυϊτικῷ τυπικῶς προεξύφηνε
σπέρματι· καὶ τὴν βασιλείαν ἀλουργίδα, δαυϊτικῷ
Θεὸς ἐπορφύρωσεν αἵματι. Καὶ συνελόντι φάναι·
σήμερον ἡ τῆς φύσεως ἡμῶν ἀναμόρφωσις ἀρχεται,
καὶ ὁ γηράσας κόσμος θεοειδεστάτην λαμβάνων στοι-
χεῖωσιν, δευτέρως θεοπλαστίας προοίμια δέχεται.

Ἐπειδὴ γάρ ἡ πρώτη τῶν ἀνθρώπων διάπλασις ἐκ
καθαρᾶς γῆς καὶ ἀσπίλου δεδημιούργητο, ἠφάνισεν δὲ

COMBEFISH NOTÆ.

(7) Nota Mariam sine labe conceptam. GAL.

(8) *Iisque, quæ de tota conspersione, nihil inquinamenti senserunt, in panem formatur.* Iis, nempe primitiis. Multum deperit Græci leporis: non solum quia non possumus paronymiam illam φυλάματος καὶ φυραθείσης reddere, sed quia etiam singulare ἀπαρχή, nescio quid gratius auribus sonat, et phrasim puriorem facit, quam nostrum, primitiæ. Porro, primitiæ illæ quas de tota conspersione, ex nostris his primitiis, et Maria in panes formatas, ait non inquinatas, Christus Jesus sunt, panis ille viatorum in ejus utero factus, quem solum Scripturæ phrasi, aliis quoque Patribus receptissima, ab omni peccati contagio eximit. Utrum autem etiam Maria, quanquam privilegio fuerit exempta, debito tantum peccati orig. contracto, ut jam multi opinantur; quædiu mater Ecclesia non desinit, nec ego desinio: sed per omnia Sixti IV, Pii V, Pauli V, Urban. VIII ac ipsius Tridentini, Christiana modestia, decreta suscipio. Quid autem Græci celebrant 9 Decembris, sub nomine *Conceptionis sanctæ Annæ* canon Andræ in eam festivitatem editus, necnon synaxarium, ac nostræ in ea notæ, clare decebunt.

(9) *Inviolatumque veræ incorruptionis margaritum, pro conjugii legibus, Ecclesia induit.* Νυμφικῶς: Velut sponsa: Quasi jam celebrari incipiant nuptiæ illæ: Verbi cum carne, ex qua illa,

ceu sponsi munus, incorruptionis decus induit. Sunt plane omnia hic lectissima.

(10) *Efficiturque fictio reparatio absoluta.* Sic reddidimus τὸ, ἀνάκλησις, ejus significationis exempla exstant apud Budæum. Pulchra plane, quam hic auctor habet, gradatio. Illud κυρίως, sonat vere, absolute, perfecte: ut significetur perfecta et in integrum instauratio, seu potius in melius aliquid profectio.

(11) *Qui secundum ordinem Melchisedec, Aaron sacerdotium gessit.* Sic construo illud, Aaron, ut sit sensus: Qui officio Aaron, seu summus sacerdos, non tamen ιεράτευσε, functus est sacerdos, secundum ordinem Aaron, sed secundum Melchisedec, ejus sacerdotium augustius fuit, ut conjunctum regno, quam etiam ejus prærogativam Paulus ad Hebr. expressit. Forte vero deest negatio.

(12) *Levitico typice prætexit semini.* Paulo obscurius, quid illud ephod typice prætexit, et quid ipsum τυπικῶς, quod retinimus, ne nostrum forte aliquid daremus, non auctoris. Videtur sensus planus, ut illud ephod sit humanitas Christi, in qua idem ministravit, seipsam hostiam offerens Deo: quæ jam præintexta dicatur Davidico semini, in matre sua τυπικῶς, velut in exemplari et forma, quam ut homo, ortus ex ipsa, imitari debeat.

τὸ προσφύειν ἢ φύσις ἀξίωμα, συληθεῖσα τὴν χάριν τῷ τῆς παρακοῆς ὀλισθήματι, δι' ἧς ἐξεβλήμεν τοῦ ζωηροῦ χωρίου, καὶ τῆς ἐν παραδείσῳ τρυφῆς ἢ φύσεως τὴν ἐπέκληρον ζωὴν ἀντηλλάξατο, κληρὸν ὥσπερ τινὰ πατρῶον εἰς ἡμᾶς καταντήσασιν, ἐξ ἧς ὁ θάνατος, καὶ ἡ ἐντεῦθεν τοῦ γένους καταφθορά· εἴτα τὴν κάτω χώραν τῆς ἀνω πάντων ἀνθελομένων, πᾶσα μὲν ἀφῆρητο σωτηρίας ἐλπίς, εἶδετο δὲ βοηθείας ἡ φύσις τῆς ἀνωτάτω. Νόμος δὲ ἦν οὐδεὶς πρὸς λατρείαν τοῦ ἀββρωστήματος· οὐχ ὁ ἐμφυτός, οὐχ ὁ γραπτὸς, οὐχ ὁ τῶν προφητῶν πυρίπνοος καὶ διαλλακτήριος λόγος, οὐχ ὁς τὴν ἀνθρωπίνην οἶδεν ἐκπαυροῦν φύσιν, καὶ οἷς ἂν τάχα βδέλυξ ἀνεχομίσθη πρὸς τὴν προτέραν εὐγένειαν. Ὑπόδοκῃσιν ἄρτι τῶν ὀλων ὁ ἀριστοτέχνης Θεός, οἶόν τινα παναρμόνιον καὶ νεοπαγῇ κόσμον ἄλλον ἀρτιτελῶς ἐπιδείξασθαι, καὶ τὴν ἐγκατασκήψασαν πάλαι τῆς ἁμαρτίας ἐπιφορὰν, δι' ἧς ὁ θάνατος, ἀναγκαστὶς αἰτίας. Εἴθ' οὕτως ξένην τινὰ καὶ ἀδοῦλωτον καὶ ὄντως ἀπαθείαστὴν ἡμῖν παραδείξαι ζωὴν, τοῖς ἀναγεννωμένοις ἡμῖν δῆπουθεν τῷ τῆς θεογεννησίας βαπτίσματι.

Πῶς οὖν εἶδει ταύτην εἰς ἡμᾶς προσελθεῖν τὴν εὐεργεσίαν, μεγάλην τε οὖσαν καὶ παραδοξοτάτην, καὶ νόμοις θεοῖς ἐμπρέπουσαν· ἢ οὐχὶ Θεοῦ διὰ σαρκὸς ἡμῖν ἐπιφανέντος, καὶ νόμοις φύσεως ἤκοντος, καὶ τοῖς καθ' ἡμᾶς, ὡς οἶδε, λόγοις ἐμπολιτεύεσθαι καινοπρεπῶς ἐπινεύοντος; Τίνα δὲ τρόπον τοῦτο εἰς πέρας ἀγοίτο ἂν, ἢ Παρθένου καθαρᾶς καὶ ἀνεπάφρου διακομυμένης τῷ μυστηρίῳ πρότερον, εἴτα κυοφορούσης τὸν ὑπερούσιον, νόμῳ τοὺς νόμους ὑπερνικῶντι τῆς φύσεως; Αὕτη δὲ τίς ἂν νοοίτο, πλὴν μόνης ἐκείνης, τῆς πρὸ πασῶν γενεῶν ἐκλελεγμένης τῷ παγγενέτῃ τῆς φύσεως; Αὕτη ἐστὶν ἡ Θεοτόκος Μαρία, τὸ θεόκλητον ὄνομα, ἧς ἐκ νηδύος μετὰ σαρκὸς ὁ ὑπέρθεος προσελήλυθεν, ἣν αὐτὸς ἑαυτῇ νασοποιήσας ὑπερουσίως ἐπέηξάτο· ὅτι μὴ διέφθορε τὴν νηδὺν ἡ τεκοῦσα, μηδὲ σποράς τὸ τεχθῆν ἐδόδεητο. Θεὸς γὰρ ἦν, εἰ καὶ σαρκικῶς γεννηθῆναι προσέλετο, λογείας ἀνευ, καὶ ὠδίνων χωρὶς· ὡς ἂν, καὶ τὰ μητέρων ἢ μητῆρ ἐκφυγοί, παραδόξως ἐκτρέφουσα γάλακτι ὃν ἀνάνδρως ἐκπαιδοποίησε, καὶ ἡ Παρθένος ἀσπορον ἀποκύουσα γέννημα, μένει παρθένο; ἀγεννέουσα, οὔσα καὶ μετὰ τὸν τόκον τῆς παρθενίας τὰ σήμαντρα φέρουσα· ὅ δὲ τρόπῳ καὶ Θεοτόκος εἰκότως κηρύττεται, καὶ παρθενία σημνύεται, καὶ γέννησις προσκυνεῖται, καὶ Θεὸς ἀνθρώποις ἐνοῦμενος, εἴτα σαρκὶ φανερούμενος, τῆς οικείας δόξης χαρίζεται τὸ ἀξίωμα. Τῆς γέ τοι πρώτης ἐκείνης ἀρᾶς, εὐθὺς ἡ γυναικεία φύσις τὴν διόρθωσιν δέχεται, ὥσπερ ἐνῆρξάτο τῆς ἁμαρτίας, ἀπαρξαμένη τῆς σωτηρίας.

Ἦκε τοίνυν ἡμῖν ὁ λόγος ἐπ' αὐτὸ λοιπὸν τὸ κατὰ φύσιν· κἀντεῦθεν ἐγὼ σήμερον πανηγυριστὴς καὶ λαμπρὸς ἐστιάτωρ τῆς ἱερᾶς ταύτης πανδοσίας ὑμῖν προσελήλυθα, τὴν εὐφρασίαν κοινήν προσιθέμενος. Βουληθεῖς, ἔφη, τοῦ γένους ὁ Λυτρωτῆς, νέαν ἀνταπι-

A rat : natura vero, inobedientie lapsu, qua ex loco vitali fueramus ejecti, spoliata gratia, cognatam dignitatem obliteraverat : paradisi que deliciis, vitam corruptibilem, velut paternam quamdam in nos deveciam hereditatem, ex qua mors, et quæ morti comes est corruptio generis, cumulataverat : cumque insuper terram omnes præoptassent cælo, sublata erat omnis spes salutis, supremoque natura indigebat auxilio. Porro nulla lex erat sanandæ ægritudini, non innata, non scripta, non ignem spirans sequesterque prophetarum sermo, non si quis conducere novit instaurationi humanæ naturæ, eorumque aliquid, quibus forte ad pristinam nobilitatem facile posset postliminio reverti. Optimo tandem visum est universorum artifice, ut velut concinnissimum quemdam recensens compactum mundum alium de novo exhiberet : hactenusque grassatam olim peccati luem, ex qua mors est, comprimeret : tumque novam quamdam, nec obnoxiam servituti, vereque affectionibus et vitilis vacuissimam vitam, nobis utique divinæ regenerationis baptismate regeneratis, monstraret.

Quo igitur modo par erat, ut magnum illud, et maxime novum ac mirabile, Deique legibus congruentissimum beneficium in nos procederet, nisi Deo nobis per carnem apparente, ac naturæ obsequente legibus, nostrisque, ut novit, rationibus, nova decentique ratione annuente vivere? Qui vero ea res ad finem deduceretur, nisi prius munda intactaque Virgo ministraret mysterio, tumque, lege supra naturæ leges, eum qui substantia superior est, in utero gestaret? Quænam autem alia virgo hæc possit intelligi, nisi quam ante omnes generationes naturæ totius creator elegit? Hæc porro Maria Dei genitrix est, a Deo illud vocatum nomen, ex cujus processit utero divinissimus ille indutus carnem, quam sibi ipse in templum novum, admirabili plane modo compegit. Neque enim illa uterum corruptit partu, neque ei, ut pareretur, semine opus fuit. Nam erat Deus, quanquam modo carnali, sine tamen coitu doloribusque nasci voluit. Ut plane mater, quæ sunt matrum nesciret, mirabiliter lactans, quem sine viro filium procreasset : virgoque, partu edita prole sine semine, virgo casta maneret, post etiam partum integra ferens virginitalis signacula. Quo utique modo, et merito pradicatur Deipara, et virginitas honestatur, et adoratur partus : Deusque hominibus unitus, adeoque manifestatus carne, suam ipse gloriam tribuit. Si quidem statim muliebris sexus maledictionem primam corrigit, salutis factus initium, qui initium fuerat peccati.

Jam deinceps ad id quod caput est nobis devenit oratio : hincque ego hodie celebrator, splendidusque sacri hujus lautissimi epuli convivator, communem vobis apponens lætitiæ prodii. Cum enim, ut dixi, generis Redemptor, novam priori

nativitatem et fictionem succedaneam voluisset exhibere, quemadmodum illie luto accepto ex illibata virgine terra primum formavit Adam, sic et hic modo, suam ipse incarnationem operatus, pro alia terra, ut ita dicam, munda hac prorsusque immaculata, de natura tota electa Virgine, novoque modo, quod est nostrum ex nobis in ea ficto, novus Adam Adæ fictor evasit; ut recens ille et antiquior sæculis, veteri, saluti esset. Quæ autem, et quibus esset orta parentibus, age, dicamus succincte, decursa ut licuerit historia.

Nata igitur est universorum gloriatio hæc, Davidis quidem filia, Joacim autem semen: et Evæ quidem gentilis, Annæ vero proles. Joacim enim vir mitis, modestus, ac divinis innutritus legibus, cum sobrie vixisset Deoque constans adhereret, ac sic perseveraret, consenuerat orbus filiis, natura quidem vegeta, cujus tamen vigori non responderet donum generis. Sed et Anna Dei amans, sobria quidem et continens, sed sterilis: viri amans, sed carens liberis: nec aliud quam ut legi Domini honorem haberet, animo cogitans, stimulantibus per dies sterilitatis aculeis, et, ut par est affici quibus non sunt proles, moleste ferebat, tristabatur, dolebat, non ferens filiorum orbitatem. Cum sic autem Joacim uxorque tristarentur, quod filius deesset, qui familiæ adesset, nondum tamen scintillam spei exstingerant: utrinque vero, ut ad suscitandum semen filius præberetur, orabant. Ambo itaque Annam illam imitati, factam vti compotem et exauditam, assidui in templo erant, Deumque votis supplicibus, ut orbitatem solveret, fructumque sterilitati concederet, provocabant. Nec prius contentionem remiserunt, quam sint facti compotes voti. Et vero evaserunt voti compotes. Non enim spei neglexit donum ipsius doni auctor. Sic namque quiritantibus, ac Deo supplicantibus, ocius adfuit non tarda virtus: illique ad fructus editionem, huic ad prolem suscipiendam vires addidit: hactenusque siccatas genitalium organorum meatibus, infuso secunditatis humore, ex non genitalibus, genitales ac fetificos reddidit: ac jam ex infecundis arentibusque, ceu irriguis arboribus, generosus nobis fructus Virgo hæc immaculatissima germinavit. Sunt soluta sterilitatis vincula, ac præter spem oratio genitalis apparuit: infecundaque, prolis parens, ac filiis orba, prolem habens.

Quoniam autem ex infecunda matre prodierat, ex cujus vulva immortalitatis spica prodiit, eam parentes cum primum floreret ætatis florem, in templum ductam Deo donarium fecerunt. Is autem qui id temporis sacerdotii peragebat vicem, ut tum præeuntium tum pone sequentium virginum vidit tripudia, gavisus est, ac plurimum exsultavit, velut qui eorum quæ essent in spe, divinos jam eventus manifestos aspiceret: nec aliter divinum Deo donarium, ac acceptissimam dignam-

Α δειξασθαι τῆς προτέρας γέννησιν καὶ ἀνάπλασιν, ὥσπερ ἐκεῖ πρότερον ἐκ παρθενικῆς ἀνεπάφου γῆς, πηλὸν ἀνελόμενος, τὸν πρῶτον Ἀδὰμ ἐπλαστούργησεν, οὕτω καὶ νῦν ἐνταῦθα τὴν οἰκίαν σάρκωσιν ἀδουργῶν, ἀντ' ἄλλης, ὡς ἂν εἰποιμεν, γῆς, τὴν καθαράν τε καὶ ὑπεράμωμον ταύτην παρθένον τῆς ὧλης φύσεως ἐκλεξάμενος, τὸ καθ' ἡμᾶς ἐξ ἡμῶν ἐν αὐτῇ καينوποιήσας, νέος Ἀδὰμ ὁ πλαστοουργὸς τοῦ Ἀδὰμ ἐχρημάτισεν, ἵνα τὸν παλαιὸν ὁ πρόσφατος καὶ ὑπερχρονὸς ἀνασώσῃται. Ἀλλὰ τίς οὔσα, καὶ τίνων ἐφυγονέων, φέρε λήγων ἐπιτροχάδην, τὴν ἱστορίαν ἐπιδραμόντες εἰς δύναμιν.

Αὕτη τοίνυν, τὸ πάντων αὐχίμα, θυγάτηρ μὲν ἐκ τοῦ Δαβὶδ, σπέρμα δὲ τοῦ Ἰωακείμ· ἀπόγονος μὲν τῆς Εὐας, γέννημα δὲ τῆς Ἀννης. Ἰωακείμ γάρ, ἄνθρωπος, ἐπεικὴς, καὶ νόμοις ἐντεθραμμένος Θεοῦ, σωφρόνως μὲν βίου, Θεῷ δὲ προσκατεργῶν, οὕτω δὲ διατελῶν, ἀπαις κατεγῆρα τὸν βίον· ἀκμαζούσης τῆς φύσεως, ἀλλ' οὐκ ἐχούσης τοῦ γένους ἀντιδῶρον. Ἄνα καὶ αὕτη φιλόθεος, σώφρων μὲν, ἀλλὰ στεῖρα· φιλάνδρος, ἀλλ' ἀτεκνός· καὶ μηδὲν, ὅτι πλὴν τὸν νόμον Κυρίου τιμῶν, ἐμμελέτημα φέρουσα. Αὕτη τῆς στεριώσεως περιτυττομένη τοῖς κέντροις ὁσημέραι, καὶ οἷα πάσχειν τὰς ἀτεκνούσας εἰκὸς, ἐδυσφόρει, ἡνιάτο, ἡσχάλλε, τὴν ἀπαιδίαν οὐ φέρουσα. Οὕτω δὲ λύπη κατεσχημέναι Ἰωακείμ καὶ σύνοικος, ὅτι μὴ παῖς ὑπὴν ἐκείνοιο τοῦ γένους· ἐπίκουρος, τέως μὲν τῆς ἐλπίδος αὐτοῖς οὐκ ἀπεσβέσθη τελείως ἡ θυσαιῶν· εὐχὴ δὲ ἦν ἀμφοτέρωθεν, παρασχεθῆναι τέκνον αὐτοῖς εἰς ἀνάστασιν σπέρματος. Καὶ δὴ τὴν ἐξάκουστον Ἄναν παραζηλοῦντες ἐκότεροι, τῶν ἱερῶν προσανείχον· λαίτεις τε τὸν Θεὸν ἐξεμελίsson, δοῦναι λύσιν τῇ ἀτεκνίᾳ, καὶ καρπὸν τῇ στεριώσει, οἳ οὐ πρότερον ἀνέκων, πρὶν τοῦ ποθομένου τύχῃσι. Καὶ δὴ καὶ τετυχήκασιν. Οὐ γὰρ μεθῆκε τῆς ἐλπίδος τὸ δῶρον ὁ τοῦ δώρου δοτήρ. Οὕτω γὰρ ποτνωμένοι καὶ λιπαροῦσι· τὸ θεῖον, ἐπίστη θάπτον αὐτοῖς ἡ μὴ βραδύνουσα δύναμις· καὶ τὸν μὲν εἰς καρπογονίαν, τὴν δὲ εἰς παιδοποιίαν ἐνεύρωσε· καὶ τοὺς ἐξηραμμένους τέως τῶν γεννητικῶν ὀργάνων πόρους, ἱκμάσι σπερμογονίας ἐκινεῖσας, ἐξ ἀγόνων γόνιμους εἰργάσατο. Καὶ δὴ λοιπὸν ἐξ ἀκάρπων τε καὶ ξηρῶν, ὡς ἐξ ἐνύγρων ξύλων καρπὸς εὐκλεῆς, ἡ πανάμωμος αὕτη Παρθένος ἡμῖν ἐξεβλάστησε. Καὶ δὲ λελυτο δὴ τὰ δεσμὰ τῆς στεριώσεως, καὶ γόνιμος ἡ εὐχὴ παρ' ἐλπίδας ἐδείκνυτο, καὶ παιδοτόκος ἡ ἀγνοῶσα, καὶ καλλίπαις ἡ ἀτεκνός.

Ἐπειδὴ δὲ προήλθεν ἐκ τῆς ἀγόνου μητρὸς ἡ ἐκ μητρὸς τὸν στάχυν τῆς ἀφθαρσίας ἐκφύσασα, τῷ ναῷ ταύτην, τῆς ἡλικίας τὸ πρῶτον ἀγούσαν ἄνθος, οἱ τεκόντες προσαγαγόντες ἀνέθεσαν. Ἦς ὁ τὴν ἐφημερίαν τότε τῆς ἱερατείας ἐπιτελῶν ἱερεὺς, τὰς παρθενικὰς ὡς εἶδε χορείας ἐκίπροσθεν προπορευομένας τε καὶ συνεφεπομένας, ἥσθη τε καὶ λίαν ἐγεγῆθει, ὡς τῶν ἐν ἐλπίδι ἤδη τὰς θείας ἐναργεῖς ἐκβάσεις θεοαμύνας· καὶ οἷόν τι σπέντον καλλίεργμα, τὸ θεῖον ἀνάθημα τῷ Θεῷ καθιέρωσεν, εἰς

αὐτὰ τὰ τῶν ἁγίων δόξα τοῦτο τὸ μέγα τῆς σωτηρίας θησαύρισμα καταθέμενος· ἐν οἷς τὴν παῖδα, λόγοις οἰκνεῖ θαλάμοις νομφικοῖς ἐμβατεύουσιν, ἀμβροσίαν σιτεῖσθαι τροφῇ, ἕως δὲ τῆς μνηστείας ἐπέστη καιρὸς, δὲ πρὸ παντὸς αἰῶνος διώριστο αὐτῇ τε τῇ ἐξ αὐτῆς φύντι δι' εὐσπλαγγνίαν ἀρρόητον, καὶ τῇ πρὸ πάσης κτίσεως καὶ χρόνου καὶ διαστήματος, θεϊκῶς αὐτὴν φύσαντι, καὶ τῇ συμφυεῖ καὶ συνθρόνῳ καὶ προσκυνητῷ αὐτοῦ Πνεύματι· ὧν ὡς μία θεότης, οὕτως καὶ φύσις καὶ βασιλεία μὴ μεριζομένη, μηδὲ ἀπαλλοτριουμένη, μηδὲ τινὶ που πρὸς ἐαυτὴν διαλλάττουσα, πλὴν τῇ τῶν ἀρχικῶν ὑποστάσεων ἰδιότητι. Διὰ τοῦτο χορεύων πανηγυρίζω καὶ σπένδομαι· καὶ τῇ Μητρὶ τοῦ Λόγου προσάγω δῶρον ἰέρειον, ὅτι μοι τῆς εἰς Τριάδα πίστεως τὸ κεφάλαιον ὁ τόκος ταύτης ἐγνώρισε. Τοῦ γὰρ ἀνάρχου Λόγου καὶ Υἱοῦ τὴν οἰκίαν σάρκωσιν αὐτοῦργοῦντος, καὶ ὁ γεννῆσας Πατὴρ συνευδοκῶν φαίνεται, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον προσπηδῶν, καὶ τὴν νηδὺν ἁγιάζον τῆς συλλαβούσης τὸ ἀκατάληπτον.

Ἄλλ' ὦρα νῦν τὸν Δαβὶδ ἐρωτῆσαι· τί πρὸς αὐτὸν ἐκείνον ὁ τῶν ὀλῶν διομνύς ἐρη θεός; Ἄγε δὴ οὖν ὑμνογράφε· ὅθι προφῆτα· τίναςσε τὴν κινύραν, κίνει δὲ τὰ κρούσματα· λέγε τρανῶς, τί σοι ὤμοσε Κύριος; Τί μοι ὤμοσε Κύριος; Ἐκ καρποῦ τῆς δόξης μου θήσῃς ἐπὶ τὸν θρόνον μου. Τοῦτό μοι ὤμοσε, καὶ οὐκ ἠθέτησεν. Ὦμοσε, καὶ τοῖς ἔργοις τοὺς λόγους ἐσφράγισεν. Ἀπαξ ὤμοσα, φησὶν, ἐν τῷ ἁγίῳ μου, εἰ τῷ Δαβὶδ ψεύσομαι; τὸ σπέρμα αὐτοῦ μερεῖ εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ὁ θρόνος αὐτοῦ, ὡς ἡλιος ἐναντίον μου, καὶ ὡς ἡ σελήνη κατηρτισμένη εἰς τὸν αἰῶνα· καὶ ὁ μάρτυς ἐν οὐρανῷ πιστός. Ταῦτα ὁμομωκῶς, ἐξεπλήρωσεν· ἀδύνατον γὰρ ψεύσασθαι θεόν. Ἰδοὺ δὴ οὖν ὁρᾷτε, κατὰ σάρκα Χριστός ἐμὸς Υἱός· κηρυττόμενος· καὶ Κύριος ἐμὸς καὶ Υἱὸς προσκυνούμενος ἄδεται, καὶ πάντα τὰ ἔθνη αὐτῷ προσκυνεῖ· ὁρῶσι γὰρ αὐτὸν παρθενικοῖς ἐνθρονιζόμενοι θρόνοις. Ἰδοὺ καὶ ἡ Παρθένος αὐτῇ, τῶν ἡμῶν ἀρτι μνηρῶν ἐξέφυ· ἥ· ἐκ νηδύος ὁ πρὸ αἰώνων, πρὸς τῇ τέλει τῶν αἰώνων σαρκωθείς προελήλυθε, καὶ τὸ τῶν αἰώνων ἀνεκαίνισε σύγκριμα. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως. Ἡμεῖς δὲ, ὁ τοῦ Θεοῦ λαός, δῆμος ἅγιος, σύστημα ἱερὸν, χορεύσωμεν πάτρια, τιμήσωμεν τοῦ μυστηρίου τὴν δύναμιν· ἕκαστος κατὰ τὸ δοθὲν αὐτῷ χάρισμα, συνεισφερέτω τῇ πανηγύρει ἐπ᾿ αἰῶνα δῶρον. Οἱ πατέρες, τὴν εὐκληρίαν τοῦ γένους· αἱ μητέρες τὴν εὐτεχνίαν· αἱ στείραι, τῆς ἀμαρτίας τὸ ἄγονον· αἱ παρθένοι, τὴν διπλὴν ἀφθορίαν, ψυχῆς λέγω καὶ σώματος· αἱ ὑπὸ ζυγόν, τὴν ἐπαινετὴν συμμετρίαν. Εἰ τις πατὴρ ἐν ὕμνῳ, μμείσθω τὸν τῆς Παρθένου πατέρα. Κἂν ἀπαις ᾤ, τρυγᾶτω γόνημον τὴν εὐχὴν, ἐκ φιλοθέου βίου ταύτην καρποῦμενος. Εἰ τις μήτηρ θηλάζουσα, συγχαιρέτω τῇ

• Psal. LXXXVIII, 36, 37. • Hebr. VI, 18.

COMBESII NOTÆ.

(13) *Et Spiritus sanctus ut affectans*, etc. Sic ex vitioso προσπηδῶν, faciendo προσπηδῶν· pro quibus plane sit restituendum προσπηδῶν Spiritus

A que veneratione hostiam litavit, magno hoc salutis thesauro in ipsis sanctorum penetralibus deposito, ubi puella sermonibus, seu sponsalibus inambulans thalamis, ambrosia pascereetur, esca, usque dum venisset definitum ante sæculum omnia conjugii tempus; tum ipsi, qui ex ea, misericordia inenarrabili natus est, tum ei qui divine antecreatum omne et tempus et spatium, ipsum genuit, tum cognato eademque sede considente ac adorando ejus Spiritui; quorum sicut una divinitas, ita et natura et regnum; nulla divisione, neque abalienatione aliave differentia, excepta quam principum hypostaseon proprietas facit. Propterea tripudio festum ago atque delibor, Verbiq; matri offero festivum munus, utpote ejus mihi proles, quod fidei Trinitatis caput est notum fecerit. Verbo enim æterno et Filio suam sibi formante et assumente carnem, etiam Pater qui genuit manifestatur, ut una complacens et probans, et Spiritus sanctus ut assectans (13) comesque, ac ejus quæ incomprehensibilem utero habuit, sanctificans uterum.

Verum tempus modo est ut Davidem percontemur, quid ad ipsum cum juramento Deus omnium dixerit. Age igitur, canticorum scriptor: adesto, propheta: agita pulsaque citharam: move musica instrumenta: dic palam, quid tibi juravit Dominus? Quid mihi juravit Dominus? *Ut ponat de fructu lumbi mei super sedem meam.* Hoc mihi juravit, nec fecit irritum. Juravit sermonesque operibus obsignavit firmavitque: *Semel, inquit, juravi in sancto meo, si David mentiar? Semen ejus in æternum manebit: et thronus ejus sicut sol in conspectu meo, et sicut luna perfecta in æternum; et testis in caelo fidelis.* Juramenta hæc opere adimplevit, oracula hæc confirmavit: *Impossibile enim est mentiri Deum* *. Ecce ergo videte; qui secundum carnem Christus meus prædicatur filius, meus Dominus et Filius canitur adoratus, eumque adorant omnes gentes: vident enim virginalibus collocatum sedibus. Ecce et virgo hæc ex me jam prodiit nata femore, ex cujus alvo processit indulus in fine sæculorum carnem, qui est ante sæcula, sæculorumque renovavit coalitionem. Et hæc quidem ita. Nos autem Dei populus, plebs sancta, sacer conventus, tripudio celebremus paterna: vim mysterii honoremus: quisque pro concessa gratia congruum solemnitati munus conferat. Patres generis felicitatem: matres, liberorum secundam probitatem: steriles, peccati infecunditatem: virgines, duplicem incorruptionem, animæ, inquam, et corporis: conjugatæ, moderationem laudabilem. Si quis in vobis pater, Virginis sibi patrem imitandum proponat. Quamquam prole careat, vitæ Dei amantis fructum,

sanctus insiliens, ac ejus, etc. Plana enim allusio est et expressio illius ex ore Gabrielis: *Spiritus sanctus superveniet in te*, etc.

orationem nempe, seu solum semenque vindemiet. Si qua mater lactans, Annæ post sterilitatem lactanti pro voto puellam congaudeat. Si qua sterilibus et infecunda fructum benedictionis non habet, concessum divinitus Annæ germen conveniat et sterilitatem deponat. Si qua virgo casta, efficiatur Verbi mater, verbo animæ statui ornatum conferens. Si qua sub iugo, rationale sacrificium offerat de iis quæ per preces abundant. Simul in unum dives et pauper, juvenes et virginis, senes cum junioribus^{***}, sacerdotes et Levitæ, reginæ et feminæ principes, universi simul universeque festive præluceamus juvenule, et Dei matri ac prophetissæ, ex qua advenit quem Moses scripsit propheta, Christus, Deus Veritas. Veniamus ad templi vestibula, una curramus cum virginibus præcurrentibus, ipsa simul adeamus Sancta sanctorum. Illic enim post nativitatem, post ubera, post infantiam, panni in floris speciem decoremque pubescunt. Et Deus instar thalami educatorum paravit, sibi ipsi servato quod venerabile est et augustum. Hinc ducunt choreas quæ illi proximæ virginis, futurisque præstruunt. Hinc filiæ Sion reginam præcurrentes, in odorem unguentorum ejus præeunt. Hinc et illud templum sacras revolvit fores, ut regalem universi susciperet gloriam. Tunc sane, tunc temporis patuerunt Sancta sanctorum, Sancti matre sanctissima intra adyta sinu recepta. Porro recens illi alimonia est, hactenusque alit sine manu alentem, is qui brevi post lacte ejus alendus est. Fitque Spiritus sanctus nutritius Virginis usque ad ostensionem ejus in Israel. Quando scilicet apparuit conjugii tempus, ac Joseph Davidis filius ex Davide ortam in uxorem duxit, eaque seminis loco, verbum Gabrielis suscepit: concubitusque expers gestavit in utero, ac alium genuit non satum patre: mansitque casta non violato utero, post etiam partum servante ei quem peperit virginitalis signacula, Christo nimirum Jesu Nazareno, qui in mundum venit. Is est Deus verus et vita æterna, cui cum Patre et sancto Spiritu, gloria, honor, et adoratio, nunc et semper, et in sæcula sæculorum, Amen.

ORATIO II (*).

In Natalem diem sanctissimæ Dominæ nostræ Deiparæ. Ostenditur quod ex semine Davidis deducitur.

(Angelo Maria Riccio interprete.)

Alii quidem festorum dierum argumenta alia apud eos qui audire volunt, pertractant. Nobis vero, ut diem hunc lætis acclamationibus excipiamus, hoc in præsentia propositum esto (14), cujus caput est frequentissimus hic consessus vester,

*** Psal. cxviii, 12.

(*) Galland. Vet. Patr. Biblioth. t. XIII, p. 175.

(14) Potius verè: Nobis vero ad lætam festamque acclamationem illud in præsentiarum argumentum propositum esto, cujus quasi summarium est hodierna solemnitas, quæ potissimam habet

A Ἀννη θηλαζούσῃ παιδίον κατ' εὐχὰς μετὰ στεῖρωσιν. Εἰ τις στεῖρα καὶ ἀγονὸς καρπὸν εὐλογίας οὐκ ἔχουσα, προσίτω πιστῶς τῷ θεοδότῳ τῆς Ἀννῆς βλαστῷ, καὶ ἀποκαιράσθω τὴν στεῖρωσιν. Εἰ τις παρθένος ἀγενέσθουσα, γενέσθω μήτηρ τοῦ Λόγου, λόγῳ κοσμοῦσα τῆς ψυχῆς τὴν κατάστασιν. Εἰ τις ὑπὸ ζυγόν, προαγέτω κάρπωμα λογικόν, ἐξ ὧν δι' εὐχῆς εὐπορίσαιο. Ἐπιτοαυτὸ πλούσιος καὶ πένης, νεανίσκοι καὶ παρθένου, πρεσβύται μετὰ νεωτέρων, ἱερεῖς καὶ λευῖται, βασιλίδες καὶ ἀρχουσαι, πάντες ὁμοῦ καὶ πᾶσαι λαμπροφωρήσωμεν τῇ νεάνιδι καὶ μητέρι τοῦ Θεοῦ καὶ προφήτι, ἐξ ἧς ὁ προφήτης, ὃν ἔγραψε Μωσῆς ἐπεδήμησε, Χριστὸς ὁ Θεὸς, ἡ ἀλήθεια. Φθάσωμεν ταῖς προτρεχούσαις παρθένοις· εἰς αὐτὰ τὰ τῶν ἁγίων συνελθωμεν Ἀγία. Ἐκεῖ γὰρ τὰ σπάργαντα, μετὰ γέννησιν, μετὰ μαζόν, μετὰ νηπιάσιν εἰς ἀνθρώπους ὥραν ἤβωσι. Παστάδος δίκην ἡτοίμασεν αὐτῇ ὁ Θεὸς τὸ θραπτήριον, φυλάξας ἑαυτῷ τὸ σεβάσμιον. Διὰ τοῦτο παρθένοι χορεύουσιν, αἱ πλησίον αὐτῆς προοδοποιῶσαι τὰ μέλλοντα. Ἐνθεν, αἱ τῆς Σιών θυγατέρες ὡς βασιλίδος προτρέχουσαι, εἰς ὁμήν τῶν μύρων αὐτῆς προεξάρχουσιν. Αὐτόθεν καὶ ὁ ναὸς οὗτος τὰς ἱερὰς διαπετάσας ἀνθρωπίνης πύλας, ἵνα τὴν βασιλείαν τοῦ παντός ὑποδείξῃται δόξαι. Τότε δὲ, τότε τὰ τῶν ἁγίων ἀνεψύγνυντο ἅγια, τὴν πανάγιον τοῦ Ἀγίου μητέρα εἰσω τῶν ἀδύτων ἐγκολπωσάμενα. Τροφὴ δὲ ταύτῃ πρόσφατος, καὶ τρέφει τῶς ἀχειροδότως τὴν τρέφουσιν, ὁ μετ' ἄλγον τῷ ταύτης τρεφόμενος γάλακτι. Καὶ γίνεται τιθὴνδς τῆς παρθένου τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, μέχρις ἀναδείξεως αὐτῆς ἐν τῷ Ἰσραὴλ. Ὅτε δὴ καὶ τῆς μνηστείας ὁ καιρὸς ἐπεφάνη, καὶ τὴν ἐκ Δαβὶδ, ὁ τοῦ Δαβὶδ Ἰωσήφ ἐμνηστεύσατο, καὶ τοῦ Γαβριὴλ τὴν φωνὴν, ἀνελὸς σπορὰς εἰσεδέξατο· καὶ γέγονε κυοφόρος, οὐ πειρασθεῖσα κοίτης· καὶ γεγέννηκεν υἱόν, ὃν οὐκ ἐσπείρε πατήρ· καὶ μεμνημένον ἀγνῇ, μὴ συληθεῖσα τὴν νηδύν· σῶα καὶ μετὰ τὸν τόκον φυλάξαντος αὐτῇ τοῦ τεχθέντος τῆς παρθενίας τὰ σήμαντρα. Οὗτός ἐστι Χριστὸς Ἰησοῦς Ναζωραῖος, ὁ εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμενος. Οὗτός ἐστιν ὁ ἀληθινὸς Θεὸς καὶ ζωὴ αἰώνιος· αὐτῷ ἡ δόξα, καὶ ἡ τιμὴ, καὶ ἡ προσκύνησις, σὺν τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Β'.

B Εἰς τὸ Γενέσιον τῆς ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου. Μετὰ ἀποδείξεως, ὅτι ἐκ σπέρματος κατὰγεται τοῦ Δαβὶδ.

Ἄλλοι μὲν ἄλλας ἐορτῶν ὑποδείξεις τοῖς βουλομένοις ἐξέτιψαν. Ἡμῖν δὲ πρὸς εὐφημίαν αὐτῆς προκαίσθω τανῦν, ἧς κεφάλαιον ἡ παρούσα πανήγυρις προάρχουσαν ἔχουσα τοῦ λόγου τὴν μητέρα, παρ' οὗ τὸ Πνεῦμα πᾶσι ἐπιφοιτᾷ, καὶ τοῦ λέγειν οἱ λόγοι τὸ

causam sui Genitricem Verbi, a quo Spiritus omnibus supervenit, dicendique orationes suam veluti a carceribus dimissionem accipiunt. Inde, etc. GAL.

ἀφ' ἑαυτοῦ. Ἐνταῦθεν ἐγὼ τοῦ λόγου τὰς ἡμέρας ἀπὸ τὴν νόσον ἐπανάγων, ἐχόμενα τῶν πρόσθεν εἰρημένων διέξειμι, φόβῳ μὲν τοῦ μὴ παρ' ἀξίαν εἰπεῖν τοῦτου προκειμένου σκοποῦ συτελλόμενος, πόθῳ δὲ τοῦ εἰς δύναμιν κατ' ἀξίαν εἰσαγαγεῖν προθυμούμενος. Πλὴν ὅποι δ' ἂν καὶ τετράφομαι, θαρβούντως ἐπαφήσω τὸν λόγον, καλὴν ἐπαγόμενος τῆς ἐμῆς δειλίας, ἣ παρῥησίας ἐπικούρου τὴν ἡμέραν. Ἦδη μὲν οὖν ἐν τῷ προλαβόντι λόγῳ τῇ γενέσει τῆς Θεοτόκου τὰ εἰκότα συνευρετάσαμεν, ἐγὼ τε δὲ τῆς ἑορτῆς ἑξαρχος, καὶ ὑμεῖς, καὶ πᾶν ὅσον ἐγκώμιον τὸ ὑπερκόσμιον. Μετὰ Ἰωακείμ ὑπεσκέφθημεν, μετὰ τῶν παρθένων ἐδράμομεν, μετὰ Δαυὶδ συνελλάμφημεν, τοῦ πατριάρχου λέγω, καὶ βασιλέως, καὶ κατ' ἀμφοῖν θεοπάτορος, καὶ μετὰ Μαρίας τῆς Θεομήτορος τῇ ναυῷ προσηγήθημεν· καὶ τοῖς ἀδούτοις τῶν ἁγίων ἐπιχωριάσαντες, τῶν αὐτομυστηρίων μετέσχομεν. Καὶ χάρις τῷ τοῖς ἰδίους δοξάσαντι, ἵνα τοὺς ποτε ὄντας μακρὴν συναγωγὴν πρὸς αὐτόν. Νῦν δὲ οὐδὲν ἀπῆδον ἣ παρέλκον ἡγοῦμαι, μικρὸν ἐν παρεκδόσει γινόμενον ἐπ' αὐτὴν τοῦ γένους εὐκληρίαν, ἥς ἡ παρθένος κατὰγεται, μεταδίδασαι τὸν λόγον, κακεῖνα διεξελθεῖν, ἃ καὶ λέγειν εἰκὸς, καὶ οἷς ἂν ἡ παρούσα πανήγυρις ἡδεται. Ἦδεται δὲ τοῖς, δι' ὧν ἡ παρθένος, ἐξ ἥς ὑπερουσίως ἦκεν εἰς ὑπαρξιν χρονικὴν ὁ ὑπέρθεος, ἐκ σπέρματος οὕσα Δαυὶδ ἀναφαίνεται, ὅσα τε καὶ οἷα περὶ αὐτῆς ὁ διὰ νόμου καὶ προφητῶν ἡμῖν λαλήσας Θεὸς, διὰ πάσης ὁμοῦ τῆς Γραφῆς ἀριδιῶς προαναπεφώνηκεν.

Virgo deducitur, sermonem revocem, atque illa explanem quæ et dicere convenit, quibusque vester concessus maxime gaudet. Gaudet vero iis quibus Virgo, ex qua divinissimus Filius naturam vincenti modo ad hanc temporariam vitam prodiit, Davidico exorta esse semine demonstratur; atque iis omnibus, qualicunque sint, quæ qui nobis per legem et prophetas locutus est Deus, de ipsa toto divinæ Scripturæ decursu manifeste prænuntiavit.

Αὐτίκα γοῦν ὡς ὁδὸν τε διασκεψάμενοι, ὅπ' αὐτοὺς C ἴωμεν τοὺς ἀγῶνας, καὶ ταῖς ἐπιφουμέναις γλώσσαις τῶν πάλαι καὶ νῦν ἐκπαροινούντων εἰς Χριστὸν Ἰουδαίων, προβέλυμον τὴν τομὴν συνεπαγάγωμεν, ὡς ἂν μηκέτι ῥίζα πικρίας ἀναφύουσα ἐνοχλῇ τῆς Ἐκκλησίας τοῖς ὀφθαλμοῖς. Τοῦτο δὲ πῶς ἂν βῆται ἡμῖν κατορθωθείη, πλὴν ἀκριβοῦς ἐξετάσεως, ἣ συζητήσεως; Δεῖ γάρ, οἶμαι, πρότερον ἐκ τῶν Μωσαϊκῶν ἀποδείξαι βιβλίον τὸν Χριστὸν τοῦ Θεοῦ Υἱόν, καὶ αὐτὸν Θεόν, ἐξ Ἰουδα μὲν ἀνατετάλλθαι, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, Υἱὸν δὲ τῆς Παρθένου πεφνέναι κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον· τὰς τε προφητικὰς εἰς μέσον ἀγαγόντα φωνὰς, εἰθ' οὕτω τῶν ἄκρων, καὶ τῶν καιρίων ἐφάψασθαι. Ταύτη γὰρ δι' ἀκριθείας ἡμῖν ὁ Λόγος πάντοθεν τὸ ἀνεξέλεγκτον ἔξει καὶ πάγιον, καὶ μὴν καὶ τῆς νομικῆς ἀρχαιότητος ὁ χαρακτήρ διασώζοιτ' ἂν ἀκραιφνῆς. Ἀγέσθω τοίνυν εἰς μέσον ἡμῖν ἱακὼβ δὲ τῆς ὀψιγῆς κλίμακος διορατικώτατος θεατῆς, καὶ πρὸ τούτου Ἀβραὰμ ὁ πατριάρχης, εἰς ὃν καὶ πρὸς ὃν αἱ ἐπαγγελίαι. Τοῦτον γάρ, καὶ Ματθαῖος τῆς κατ' αὐτὸν εὐαγγελικῆς συγγραφῆς ἀναρχόμενος προὔπταξεν, τὸν Δαυὶδ προαναθεῖς τῇ συγγράμματι. Ἐφ'

qui priorem concessum alium orationis huiusce veluti patrem agnoscit. Unde igitur spiritus omnibus advenit, facultatemque dicendi oratio accipit, inde ego orationis habentis veluti ad repagulum reductis, ea quæ cum iis quæ antea diximus conjunctionem habent, vobis exponam. In quo timor sane præter dignitatem dicam, huiusmodi præsertim scopo præfixo, animum contrahit; voluntas vero pro viribus dignam orationem afferendi, alacrem facit. Verumtamen quocunque me vertam, fidentissime orationem tractabo, cum bonus mihi adsit mei sive timoris sive alacritatis patronus præsens hic dies. Jam vero alia quam habuimus oratione ortum Deiparæ, ut par erat, celebravimus, atque ego dux celebritatis exstiti, deinde vero vos, et quæcunque ad cælum usque evectæ laudationes. Una cum Joachimo contemplatores fuimus; cum virginibus eucurrimus, cum Davide emicuumus, illo, inquam, Davide, qui patriarcha atque rex fuit, qui que utroque nomine Dei atavus est; denique cum Maria Dei matre templo excepti fuimus; et sanctorum penetralibus immorati, eorum quæ ibidem sunt, mysteriorum participes exstitimus. Deo itaque agantur gratiæ, qui suos gloriosos effecit, ut eos qui olim fuerunt e longe, adduceret ad seipsum. Nunc autem neque dissonam, neque a proposito dissidentem rem facturum me esse arbitror, si, parva interjecta digressione, ad ipsam faustam generis originem, ex qua

Statim igitur quoad fieri potest nosmetipsos observantes in arenam ad certamen descendamus, Judæorum invadentes linguas; qui tum olim tum modo contumeliis in Christum debacchantur, abscissione crebra eas amputando, ne amplius radix amara renascens Ecclesiæ oculis molestiam pariat. Hoc autem quonam modo expeditissime præstari possit nequaquam video, nisi diligentioris examinationis atque conquisitionis subsidio. Puto enim opus esse ut prius ex Mosis libris ostendamus, Christum Dei Filium, qui et ipse Deus est, ex Juda quidem, testante apostolo, effluisse, Filium autem prodiisse Virginis, testante Evangelio; deinde vero prophetarum vocibus in medium adductis longinqua simul et proximiora (15) hac ratione contingamus. Huiusmodi enim cautione atque diligentia illud undecunque obtinebit oratio nostra, ut et firmitatem habeat, et a nemine refelli possit, necnon vetustatis, quæ in lege est, figuræ atque signa servantur integra. Age itaque, in medium nobis afferatur Jacobus excelsæ illius scale acerrimus contemplator; imo ante illum Abrahamus

(15) Potius, quæ potissima sunt, et urgentia magis. GAL.

patriarcha, in quem et ad quem promissiones factae sunt. Hunc enim et Matthaeus, cum evangelicam enarrationem suam ordiretur, ordine praeposuit, Davide tamen ante omnes in conscriptione commemorato. Ad quem et generis originem referens, ut unusquisque generatio sese habeat, vicissim descripsit, atque illinc rursus usque ad Josephum Davidis pronepotem generationis historiam concinne subtexens, virginem e Davidica stirpe exortam, atque gignendo Deo praeparatam Josepho ex Davide oriundo, utpote ejus contribulem, fuisse nuptam opportune, demonstravit, quandoquidem nefas fuit antiquitus tribum tribui commisceri, et unius tribus sceptrum sceptro alienius inseri.

Magnus igitur patriarcha e terra, cui nomen Charan, a Deo exire jussus, ad promissiones assequendas ducebatur, quarum nondum signa ulla quantulacunque ante acceperat (16); signa enim futurorum ea sunt, quae multo ante tempore praemonstrantur (17). Neque tamen testamentorum spe decidit, sed terrae quae sibi in sortem data est, nulla deceptione compos est factus. Tibi enim, et semini tuo (ad eum inquit universorum Deus) *dabo terram hanc; nam in semine tuo benedicentur omnes tribus terrae*¹. Revera enim, ut divino etiam Paulo videtur: *Abraham promittens Deus, quoniam neminem habuit, per quem juraret, majorem, juravit per semetipsum dicens: Nisi benedicens benedicam tibi, et multiplicans multiplicabo te. Et sic, inquit, longanimiter ferens adeptus est repromissionem*². Quomodo vero, et qua via quae ipsi promissa sunt, reipsa evenerint, hinc cognoscas, si rem ut vere sese habet consideres. Postquam enim ad eum dixit, qui olim responsa dabat Deus; *In Isaac* C *vocabitur tibi semen, certissime sciens quod quae promissi, potens est adimplere, quanquam cognosceret corpus suum jam viribus esse effectis (centum aiquidem annos natus erat), et pene emortuam vulvam Sarae*³, de divina tamen promissione nequaquam ambegit, sed dans gloriam Deo fide roboratus est.

Quapropter jure optimo promissionem est assecutus. Nam promissum possedit filium, qui quae promissa fuerant, recepit; cumque sibi gemini nati essent filii, testamentorum haeredi, qui dolo promissionem suffratus est suppositione matris, benedictionem impertivit, ex quo duodecim tribus e diversis ramis feraciter pullularunt; harumque duo sceptra honore addito bene admodum praetulit Deus, *sceptrum, inquam, Levi, sceptrumque Iuda*. Quorum uni longe antea sacerdotii poderem, et divinum ephod, et tiaram, et sanctam laminam, et manifestorum rationale (18) in manus dedit; quae omnia majoris sacerdotii typus essent atque figura; alteri vero thronus regius, et decoris diadema, eaque dignitas cum chrismatis unctione delata est, ut ceteris tribubus praesideret, populi-

Α *ὅν καὶ τὴν γενεαλογίαν κατὰ γυναικας· ἕκαστος, ἀμοιβὰδὸν ὑπεσφόρισε, ἐκείθεν αὖθις ἑναρμόδιος ἐπὶ τὸν Ἰωσήφ ὑπολαβὼν τοῦ Δαυὶδ τὸν ἀπόγονον. Οὕτω τὴν ἐκ Δαυὶδ ἀνατείλασαν, εἰτα Θεῷ προετοιμασθεῖσαν ἐπιχαίρων παρέδειξε μνηστεύεισαν τῷ ἐκ Δαυὶδ Ἰωσήφ ὡς ὁμόφυλον, ὅτι μὴ θέμις τὸ παλαιὸν ἀναμίγνυσθαι φυλῇ φυλῇ, ἢ σκῆπτρῳ σκῆπτρον ἐπιφυλλῆσθαι.*

Οὕτως δὲ τοῖνον ὁ μέγας ἐν πατριάρχαις ἐκ γῆ; Χαρρὰν ὑπὸ Θεοῦ μετανάστης καλούμενος, ἤγετο τευξόμενος τῶν ἐπαγγελιῶν, ὧν οὕτω μικρὸν ὅσον προεὶλήφθη τὰ σύμβολα· σύμβολα γὰρ τῶν μελλόντων τὰ παλαιὰ τελούμενα. Καὶ τῆς μὲν ἐλπίδος τῶν διαθηκῶν οὐ διεφύσθη, τῆς κληροδοσίας δὲ τῆς γῆς μὴ διαμαρτήσας τετύχηκε. *Σοὶ γάρ, καὶ τῷ σπέρματι σου δώσω, φησὶ, τὴν γῆν ταύτην πρὸς αὐτὸν ὁ τῶν ὁλων Θεός· ἐν γάρ τῷ σπέρματι σου εὐλογηθήσονται πάντα αἱ φυλαὶ τῆς γῆς. Τῷ ὄντι γάρ, ὡς καὶ τῷ θεσπιστῇ Παύλῳ δοκεῖ, Τῷ Ἀβραάμ ἐπαγγελλόμενος ὁ Θεός, ἐπεὶ καὶ οὐδενὸς μετόχου εἶχε ὁμόσαι, ὥμοσε κατ' αὐτοῦ, λέγων· Ἡ μὴ εὐλογῶν εὐλογῆσω σε, καὶ πληθύνων πληθύνῃ σε. Καὶ οὕτω, φησὶ, μακροθυμήσας ἐπέτυχε τῆς ἐπαγγελίας. Πῶς δὲ, καὶ τίνα τρόπον αἱ πρὸς αὐτὸν ἐπαγγέλαι πρὸς πέρας διέδωκαν, ἐνθεν ἂν μάθοις, μετὰ τῆς ἀληθείας σκοπούμενος. Ἐπειδὴ γὰρ ἔφη πρὸς αὐτὸν ὁ παλαιὰ χρηματίσας Θεός, ὅτι Ἐν Ἰσαὰκ κληθήσεται σοὶ σπέρμα· καὶ πληροπορηθεὶς ὅτι ὁ ἐπαγγελῆται δυνατός ἐστι πληρῶσαι· καὶ κατενόησε μὲν τὸ ταῦτο σῶμα ἡδὴ νεκρωμένον, ἔκατοτατῆς σου ὑπάρχων, καὶ τὴν νέκρωσιν τῆς μήτρας Σάρρας· εἰς δὲ τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Θεοῦ οὐ διεκρίθη, ἀλλ' ἐνεδυναμώθη τῇ πίστει δοὺς δόξαν τῷ Θεῷ.*

Εἰκότως ἄρα καὶ τῆς ἐπαγγελίας τετύχηκε, καὶ τὸν ἐπαγγελθέντα προεκτήσατο παῖδα, τὸν τὰ ἐπαγγελμένα δεξιόμενον· ὃς καίτοι διδύμων αὐτῷ τῶν παιδίων συσπαρέντων, τὸν κληρονόμον τῶν διαθηκῶν ὁλοῦ κεκλοφῶτα τὴν ἐπαγγελίαν ὑποθήκη τῆς τεκνοῦσης ἠὲ λόγησεν, ἐξ οὗ τὸ δωδεκάφυλον ἐκ διαφόρων ὀρηκῶν εὐφώρως ἐβλάστησε· καὶ τούτων εὖ μάλα τὰ δύο σκῆπτρα Θεός ὑπερτιμήσας προέκρινε· λέγων δὲ τοῦ Λευὶ καὶ τοῦ Ἰούδα. Ὡν τῷ μὲν, ὅψι πρότερον τὸν τῆς ἱερατείας ποθήρη, καὶ τὸ θεῖον ἐφοῦδ, τὴν μίτραν τε καὶ τῆς ἀγιοτείας τὸ πέταλον, καὶ τὸ τῶν δόλων ἄγκυρῆστο λογιόν, πρὸς μετόχου ἱερατείας προτύπωσιν· τῷ δὲ τὸν βασιλεῖον θρόνον, καὶ τὸ τοῦ κάλλους διδάγμα, καὶ τὸ πασῶν ὑπερκαθῆσθαι τῶν φυλῶν· πρὸς δὲ, καὶ τὸ δημαγωγὸς εἶναι σὺν τῷ χρίσματι· δέδεικτο. Οὐδ' ὁ τοῦ Θεοῦ παῖς ὁ προαιώνιος,

¹ Gen. xii, 14, 15. ² Hebr. vi, 15, 15. ³ Rom, iv, 19.

(16) Verte omnino: paululum ante signa praecupata fuerant. GAL.

(17) Erant, quae pridem fiebant. GAL.

(18) Refer ad doctrinam et veritatem, sive urim et thummim (Exod. xxviii, 30). GAL.

καὶ τῶν αἰώνων ἀπάντων παραγωγῆς, ἐπιφανείας A
 τῷ κόσμῳ διὰ σαρκὸς, καινοπρεπῶς, δ.λ.λ' οὐ κατὰ
 νόμον ἐντολῆς σαρκίης, ὡς φησὶν ὁ Ἀπόστολος,
 πεπολίτευτο· ἀμφιδοξὸν μὲν τὴν ἀξίαν λαχὼν, οὐ
 κατὰ τὸ ἀνθρώπινον δέ, ὡς ἂν τις φαίη, λέγω δὲ κατὰ
 τὸ ὁρατὸν, ἱερεὺς καὶ βασιλεὺς νομιζόμενος· δ.λ.λ.
 κατὰ δύναμιν ζωῆς ἀκαταλύτου τὴν ἐκατέρωθεν
 ἀξίαν ἔχειν ἐκ φύσεως μαρτυρούμενος, ἱερωσύνης
 φημι, καὶ βασιλείας. Μένων γὰρ ἀρχιερεὺς εἰς τὸ
 διηρεκέας, ὡς μὲν ἱερεὺς, ἀπαράβατος τῇ ἱερωσύ-
 νῃ ἔχει διὰ τὸ μένειν αὐτὸν εἰς τὸν αἰῶνα. Ὅθεν
 καὶ σώζειν εἰς τὸ παντελὲς δύναται τοὺς προσ-
 ερχομένους δι' αὐτοῦ τῷ θεῷ· πάντοτε ᾧς εἰς
 τὸ ἐντυγχάνειν ὁπὲρ αὐτῶν. Ὡς δὲ βασιλεὺς, καὶ
 ἀρχὸν εἰρήνης, καὶ ἡγούμενος ἐν Ἰσραὴλ, οὐ κατὰ
 τὸ ὁρατὸν ἐπὶ τὸν θρόνον καθεκίναται Δαυὶδ τοῦ
 πατρὸς αὐτοῦ δείκνυται· κατὰ δὲ τὸ νοητὸν βασι-
 λεύσας ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακώβ εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ πέ-
 ρας οὐποτε τῆς βασιλείας δεξιόμενος. Ὡς οὕτως ἐχόν-
 των, τίς οὐκ ἂν ἐκπλαγείη, τοὺς ὅμοι μὲν ταῦτα
 περὶ αὐτοῦ γεγραφέντας, ὅμοι δὲ τάναντία τούτοις
 μαρτυρηκότας; Οὐτε γὰρ διάδοχον αὐτὸν τῆς τοῦ
 Δαυὶδ βασιλείας ἄγουσιν, οὐτε ἐπὶ τὸν θρόνον καθε-
 κίναται Δαυὶδ ἱστοροῦσιν· ἀλλ' οὕτως τὴν Ἰσὴν Ἡρώδη,
 οὐδέ τε Ποντίῳ Πιλάτῳ τῆς ἀρχῆς ἐξουσίαν ἐπαν-
 ηρημένον· πλὴν εἰ μὴ κατὰ τὴν τῆς ἀναγωγῆς μυστι-
 κώτατον λόγον ταῦτ' ἐκλαμβάνειν περὶ τὸ· ὡς
 τὸ, Ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου
 τούτου.

Καὶ μοι παρὶς νῦν Ἰακώβ ὁ μέγας ἐν πατριάρ-
 χαις, ἐπὶ καιροῦ τὰ περὶ Χριστοῦ διεξίω. Ἐν οἷς
 τὰ μέλλοντα τοῖς υἱοῖσι προγράψων, τὸν Ἰούδαν εἰσ-
 ἄγει, καὶ προαναγγελλοῦν πως ἐν αὐτῷ μυστικωτέρῳ
 τινὶ χρωματουργίᾳ τοῦ Χριστοῦ τὴν εἰκόνα· ὡς ὁρά-
 σθαι μὲν, οἷόν τι σῶμα τὸν Ἰούδαν κατὰ τὸ αἰσθητὸν
 λαμβανόμενον, τὸν δὲ Δαυὶδ, οἷόν τι χρῶμα κατὰ θεω-
 ρίαν νοούμενον. Προσέται γὰρ ἐντεῦθεν ἡμῖν εἰκὸς
 τοῦ σκοποῦ περιέπεσθαι, τῆς μὲν Ἰούδα φυλῆς τὸν
 Δαυὶδ ἀνευρίσκουσιν, ἐκ Δαυὶδ δὲ τὸν Χριστὸν κατ-
 αγόμενον. Τούτου δὲ δεικνυμένου σαφῶς, καὶ τὴν Παρ-
 θένον εὐρήσομεν ἐκ γένους οὔσαν Δαυὶδ τοῦ ἐξ Ἰούδα
 βλαστήσαντος, εἴπερ γεννῶτο τὸ γέννημα ὁμογενὲς,
 καὶ ὁμόφυλον, δεῦρο δὴ τοίνυν διέξειθι, πατριαρχῶν D
 ἄριστε καὶ πολυτεκνότετε, τίς ἦ ἐν εὐλογίαις κλη-
 ροδοσία, ἣν ὑπελείψω τοῖς τέκνοις σου; τίς ἡ τούτων
 ἐκάστου μερίς; ἃ δὲ καὶ τελευταῖον αὐτοῖς ἀπεκλήρω-
 σας τίνα, καὶ οἷα; Ναί, φησὶν ὁ πατριάρχης καταλλή-
 λως τούτων ἐκάστῳ τὰ εἰκότα τὸ πνεῦμα διένειμε,
 καθὼς ἂν εἶχε φύσεώς τε καὶ τάξεως ἕκαστος, καὶ
 οὐκ ἀπὸ σκοποῦ τῆς πάντα διεξαγωγῆς προνοίας,
 οὐδὲν οὐ τί πού πρὸς ἐμοῦ πεφλοσώφηται· ἀλλ' ὡς
 ἂν αὐτῇ προδύρισται, προδλεπτικῶς τὰ καθ' ἕκα-
 στον προηγήρευσεν. Καὶ γοῦν ἐξέστω τῷ βουλομένῳ

A que insuper esset dux. Quibus Dei Filius, qui est
 ante sæcula, quique omnia sæcula adduxit,
 mundo per carnem apparens decenti novitate,
 sed non secundum legem mandati carnalis, ut ait
 Apostolus, suo munere functus est; atque au-
 pitem (19) quidem dignitatem obtinuit, non tamen
 quemadmodum sunt res humanæ (ut ita dicam):
 videlicet non secundum id quod visu percipitur,
 sed secundum virtutem vitæ indissolubilis utramque
 sese habere dignitatem, sacerdotii, inquam, et re-
 gni, ex naturæ evincti testimonio. Manens enim
 pontifex in perpetuum, ut sacerdos sempiternum
 sacerdotium habet, eo quod ipse maneat in æter-
 num. Unde et salutare in perpetuum potest acceden-
 tes per ipsum ad Deum; semper vivens ad interpel-
 landum pro nobis 1. Quatenus vero rex est, et
 princeps pacis, et dux in Israel, non super hujus-
 cemodi Davidis thronum, qui sub aspectum ca-
 deret, sedisse quispiam poterit demonstrare, sed
 spiritale regnum in domum Jacobi usque in sæcula
 obtinuisse, suique regni nullum unquam acce-
 pisse finem. Quæ cum ita se habeant, quis non
 miretur eos qui simul hæc de ipso scripserunt,
 simul etiam adversantia hisce testatos esse? Neque
 enim ipsum regni Davidici successorem faciunt,
 neque super thronum sedisse Davidis commemo-
 rant; sed neque principatus potestate Herodis in-
 star, aut Pontii Pilati positum esse: nisi quis
 altiori, quadam recondita deductionis significa-
 tione ista pendere aggrediatur, juxta illud: C
 Regnum meum non est de hoc mundo 1.

Jam vero accedat modo Jacobus patriarcharum
 et ipse magnus, ut opportune quæ ad Christum re-
 feruntur nobis edisserat. Ubi quæ filiis suis even-
 tura essent præscribens, Judam inducit, atque in
 ipso mysticis quibusdam coloribus Christi imagi-
 nem repræsentat atque depingit, ita ut inde ap-
 pareat, Judam quidem veluti corpus juxta id quod
 sensu attingitur accipi; Davidem vero, veluti co-
 lorem quemdam juxta mentis speculationem intel-
 ligi. Hinc siquidem nobis licebit convenienti ra-
 tione scopum ipsum affectari; dum Davidem ex
 tribu Juda existere reperiemus, ex Davide vero
 Christum deduci. Cumque hoc perspicue demon-
 straverimus, Virginem quoque ex progenie Davidis,
 qui ex Juda germinavit, devenisse cognoscemus,
 siquidem ex eadem stirpe, eademque tribu gene-
 rationem nacti sint. Age itaque, patriarcharum
 optime, multiplicique filiorum sobole prædices, quæ
 sortium distributio sit in benedictionibus edisere,
 quam filiis tuis reliqueris; quæ pars singulis ob-
 tingerit; quæ et qualia sint quæ morti proximus
 ipsis allegaveris. Næ, inquit patriarcha, unicui-
 que eorum, modo uni, modo alteri, quæ singulos
 decebant Spiritus distribuit, prout cujusque natu-

¹ Hebr. viii, 24, 25. i Joan. xviii, 36.

(19) Intellige duplicem. Gal.

ra et ordo sese haberet. Neque enim quidquam A
alienum a divinæ Providentiæ scopo universa mo-
ventis atque moderantis, ipsemet a meipso com-
mentus sum, sed tantummodo quæ ab illa circa
singulos præfinita sunt, prævidendo sum vaticinatus. Liceat sane cuicumque volenti Mosaicis li-
bros manibus evolvere, atque ex ipsa singularum trium constitutione sortes cognoscere, quas sin-
gillatim filiis benedicendo afflante Deo designavi.

Jam vero nobis deinceps de una tantummodo
tribu missis cæteris verba facere propositum erit,
unde facili negotio ostendi possit, Christum secun-
dum carnem e Virgine natum, e tribu Juda oriun-
dum esse, atque temerarium quodvis os obstrua-
tur, quod fateri nolit, Christum e semine Davidis
profluxisse. Quid igitur inquit videns, quandoqui-
dem divinæ Litteræ hoc nomine eos appellare con-
sueverunt, quibus mente atque spiritu res futuras
pervidere datum est? *Juda, te laudabunt fratres
tui; manus tuæ in cervicibus inimicorum tuorum;
adorabunt te filii patris tui. Catulus leonis Juda;
ex germine, fili mi, ascendisti: requiescens accubui-
sti ut leo, et quasi leona; quis suscitabit eum? Non
auferetur sceptrum de Juda, et dux de femore ejus,
donec veniat qui mittendus est, et ipse erit expectatio
gentium. Ligans ad vineam pullum suum, et ad
vitem, o fili mi, asinam suam. Lavabit in vino
violam suam, et in sanguine uvæ pallium suum. Pul-
chriores sunt oculi ejus vino, et dentes ejus la-
cte candidiores.* Enitendum itaque nobis est, ut vi-
deamus in qua persona, quove tempore, quæ vati-
cinio comprehenduntur, impleta fuerint. Nonne
plane perspicimus in Christo ipso, qui omnium
nostrum Servator est, per legem et prophetas ad
exitum tunc fuisse producta, cum scilicet extremis
temporibus nobiscum, qui terrestres sumus, at-
que in hisce imis terris degimus, ipse qui altissi-
mus Deus est, humana indutus carne conversaretur?
Nam consilium illud quod sibi ante sæcula ex
arcano Genitoris, Spiritusque congeniti beneplacito
præfinitum fuerat, reipsa exsequi volens, ex Juda
veluti flos germinavit, atque ex Virgine Davidicæ
stirpis secundum carnem natus est. Tunc enim
illum laudant omnes fratres sui; quotquot sci-
licet cum eo affinitate conjuncti, divinæ simul
naturæ participes facti sunt. Immensa autem,
D
omnemque numerum supergrediens, eorum multi-
tudo est qui in Christum crediderunt. Quos etiam
sublimis ille Joannes visus est innuere, ubi ait:
*Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem
filios Dei fieri, qui non ex sanguinibus, neque ex
voluntate carnis, sed ex Deo nati sunt* ^k. Quapro-
pter fratres suos vocare eos jure optimo non con-
funditur, cum æque atque ipsi sanguinem et
carnem participaverit, quemadmodum Paulus
exclamat, atque David. Illic siquidem spirituales

παντὶ τὰς Μωσαϊκὰς ἀνὰ χεῖρας ἀναλαβόντι βίβλους,
ἐξ αὐτῆς δὴ τοι τῆς κοσμογενείας τῶν φυλῶν ἐκάστης
τοὺς κληρούς καταμαθεῖν, οὗς ἐν εὐλογίαις ἰδίᾳ τοῖς
παισὶ λαλοῦντος ἐν ἑμοὶ τοῦ Θεοῦ διετύπωσα.

Ἡμεῖν δὲ δὴ τῆς μιᾶς ἄρτι μελήσει φυλῆς· δι' ἧς
ἀποδεικνύναι βῆθιον τὸν κατὰ σάρκα ἐκ Παρθένου
φύντα Χριστὸν, τῆς Ἰουδα κατηγέχθαι φυλῆς, ὅπως
εἰκαῖον ἅπαν ἐμπραγῇ στόμα μὴ ὁμολογοῦν ἐκ σπέρ-
ματος αὐτοῦ τὸν Χριστὸν ἐληλυθέναι. Τί οὖν φησιν ὁ
βλέπων; οὕτω γὰρ ἡ Γραφή καλεῖν οἶδε τοὺς διορατι-
κοὺς τὴν διάνοιαν. Ἰουδα, σὲ αἰνέσουσιν οἱ ἀδελ-
φοί σου· αἱ χεῖρές σου, ἐπὶ ῥώτου τῶν ἐχθρῶν
σου· προσκυνήσουσί σε οἱ υἱοὶ τοῦ πατρὸς σου.
Σκύμνος λέοντος Ἰουδα, ἐκ βλαστοῦ, νλέ μου
ἀνέβη· ἀναπεσὼν ἐκοιμήθης ὡς λέων καὶ ὡς
σκύμνος· τίς ἐγερεῖ αὐτόν; Οὐκ ἐκλείψει ἄρχων
ἐξ Ἰουδα, καὶ ἡγρούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ,
ὥς ἂν ἔλθῃ ὁ ἀπόκειται, καὶ αὐτὸς προσδοκία
ἐθνῶν. Δεσμεύων πρὸς ἀμπελὸν τὸν πῶλον αὐ-
τοῦ, καὶ τῇ ἑλικί τὸν πῶλον τῆς θρου αὐτοῦ·
πλυνεῖ ἐν οἴνῳ τὴν στολὴν αὐτοῦ, καὶ ἐν αἵματι
σταφυλῆς τὴν περιβολὴν αὐτοῦ. Χαροποιοὶ οἱ
ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἀπὸ οἴνου, καὶ λευκοὶ οἱ ὀδόντες
αὐτοῦ ἡ γάλα (*). Σκοπητέον τοίνυν, ἐπὶ τίνα, καὶ
πότε τὰ τῆς προφητείας ἐκπεπλήρωται ναύτης. Ἡ
δὴλον ἐπ' αὐτὸν ὁρῶ τὸν τῶν ἀπάντων ἡμῶν Σωτῆρα
Χριστὸν ἐκβεβηκότα, διὰ τε νόμου καὶ προφητῶν,
C
ἡνίκα δὴ πρὸς τῷ πέρατι τῶν καιρῶν τοῖς χοῖκοις
ἡμῖν διὰ σαρκὸς ἐπεχωρίσεν ὁ ὑπέρθεος, τὴν προ-
ωρισμένην αὐτῷ πρὸ αἰώνων βουλὴν κατ' εὐδοκίαν ἐβ-
ῆρτον τοῦ Γενήσαντος, καὶ τοῦ συγγενοῦς Πνεύμα-
τος, εἰς πέρας ἀγειν βουλόμενος, ἐξ Ἰουδα μὲν ἀνα-
τέταλκεν, ἐκ Παρθένου δὲ τῆς ἐκ αὐτοῦ σαρκικῶς
προεβλήθυσε. Τηνικαῦτα γὰρ αὐτὸν ἦνεσαν οἱ ἀδελφοὶ
αὐτοῦ πάντες· ὅλην δὲ, ὅσοι τῇ πρὸς αὐτὸν οἰκειώσει
τῆς αὐτοῦ μετελήφρασι κοινωνίας. Ἀπειρα δὲ καὶ
ἀριθμοῦ δύναμιν υπερβαίνοντα, τὰ εἰς Χριστὸν πε-
πιστευκότα πλήθη· οὗς καὶ ὁ ὤψηλός Ἰωάννης αἰνι-
τόμενος, ἔφασκεν· Ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν
αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι· οἱ οὐκ ἐξ
αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ
ἐγεννήθησαν. Ἐπεὶ καὶ ἀδελφοὺς αὐτοῦ καλεῖν εἰ-
κότως οὐκ ἐπαισχύνεται, παραπλησίως αὐτοῖς με-
τοχηκῶς αἵματος καὶ σαρκὸς, ὡς βοᾷ Παῦλος, καὶ
αὐτὸς, τοὺς πνευματικὸς ἀναχρουμενοὶ δόνακας. Ὁ
μὲν, Ἀπαγγελῶ, ψάλλον, τὸ δρομά σου τοῖς ἀδελ-
φοῖς, ἐν μέσῳ ἐκκλησίας ὑμνήσω σε· ὁ δὲ μέγα
βῶν· Ὅθεν ὥφειλε κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς
δμοιωθῆναι, ἵνα ἐλεήμων γένηται, καὶ πιστὸς
Ἀρχιερεὺς τὰ πρὸς τὸν Θεόν.

pulsando fides: Narrabo, inquit, nomen innum

^k Joan. 1, 12, 13.

(*) Gen. c. xlii, 8-11. Sed Riccius maluit Vulgatam exhibere hic et alibi. Gal.

fratribus meis ; in medio Ecclesie laudabo te ¹. Ille vero magnis vocibus ait : Unde debuit per omnia fratribus similari, ut misericors fieret, et fidelis pontifex ad Deum ².

Τίς δὲ κατὰ νότον ποτὲ τῶν ἐχθρῶν αἱ χεῖρες; οὕτω κραταιῶς ἐξετάθησαν, ὥς μόνου Χριστοῦ; Καθὼς ἐν Πνεύματι πάλιν ὁ μέγας ψάλλει· Δαυὶδ· Ἐπάταξ, λέγων, τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ εἰς τὰ ὀπίσω, τὸν νῦν διὰ τῶν ὀπισθίων δηλῶν. Ὅπερ ἀλλαγῶς διεσέφησεν, Ἡ δεξιὰ σου, λέγων, εὐροὶ πάντας τοὺς μισοῦντάς σε. Ὅτε θήσεις αὐτοὺς νῦν. Καὶ αὐθις προσωποποιούμενος ὡς παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐν οἷς μετὰ τὸ χάρισμα, καὶ τὴν κατὰ τὸ ἀνθρώπινον αὐτοῦ εἰς βασιλείαν ὤψωσιν καὶ ἀνάρρῃσιν· Ἡ χεὶρ μου, φησὶ, συναντιλήψεται αὐτῶν, καὶ ὁ βραχίον μου κατασχύσει αὐτόν. Οὐκ ὥφελήσει ἐχθρὸς ἐν αὐτῶν, καὶ υἱὸς ἀνομίας οὐ προσθήσει τοῦ κακῶσαι αὐτόν. Καὶ αὐθις· Συγκόψω ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ, καὶ τοὺς μισοῦντας αὐτόν τροπώσωμαι. Καὶ πάλιν· Ἐνώπιον αὐτοῦ προσκοῦνται Αἰθίοπες, καὶ οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ χοῦν λείξουσιν. Τὸ δὲ, Καὶ τοῖς ἐχθροῖς μου ἔδωκάς μοι νῦν, καὶ τοὺς μισοῦντάς με ἐξωλόθρευσας, ἐπὶ τίνα τὴν ἀναφορὰν σχοίῃ ἂν εἰκότως, ἢ μόνον ἐπὶ Χριστόν; ὃς πρὸς τὸν ἐν οὐρανοῖς φησὶ· Καταδιώξω τοὺς ἐχθροὺς μου, καὶ καταλήψομαι αὐτούς, καὶ οὐ μὴ δύνηται στήναι· πεσοῦνται ὅποῦ τοὺς πόδας μου, καὶ τὰ ἐξῆς.

Τίτι δὲ προσεκύνησαν οἱ υἱοὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἢ μόνον Χριστῶ ἐκ γυναικὸς προσελθόντι; Τὸ γὰρ κατὰ τὸν Ἰωσήφ, πέρας εἰλήφει λοιπὸν, ἐκδάντων αὐτῶν τῶν ἐνέλεον, ὥς τὸ εἶκός. Τὸ δὲ κατὰ Χριστὸν ἐμελλε προτύπωσις ἐν τῆς ἐξ ἑθῶν Ἐκκλησίας, ἐν ᾗ πάντες ὅσοι τῷ Θεῷ δι' αὐτῆς ἐτεκνωθήμεν, εἰσαὶ προσκυνούμεν αὐτῶν, πρὸς δὲ ἡμῖν ἡ συνάφεια διὰ τῆς μυστικῆς ἀναγεννήσεως γέγονεν. Ἀδελφοί τε αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐν χάριτι θέωσιν, καὶ τὸν πλοῦτον τῆς περὶ ἡμᾶς αὐτοῦ φιλανθρωπίας κατηχημάτικα, ὅσον δηλαδὴ λαβόντες αὐτοῦ ὅλον, ὥς ὅλον εἰσπράξαμεθα· μήπου τε τῶν αὐτοῦ δικαιοτήτων ἐντολῶν παραφθείραντες. Καθ' ὃν δὲ τρόπον καὶ αὐτὸς τῶν ἡμετέρων μεταλαβὼν, ὁμοφυῆς ἡμῖν ἀναπέφηνεν, ὅλην ὁμοίως ἡμῖν ὑποδύς τὴν ἀνθρωπίνην ὁχατιάν, καὶ ὅσα τῆς φύσεως τῆς ἡμετέρας γνωρίσματα, καὶ τὸν μῶμον προδήλως τῆς ἀμαρτίας ἐκπέφυγε, καὶ τοῦ πρώτου πτώματος τὴν κατάκρισιν. Ὅτι δὲ προσεκύνησαν, καὶ νῦν προσκυνοῦσι Χριστῶ πάντα τὰ ἔθνη, τίς οὕτω θρασὺς ἀντιπεῖν, πᾶσαν ὥρῃν τὴν ὑπ' ἡλίον, καὶ πάντα τῆς οἰκουμένης τὰ πέρατα προσκυνοῦντα τοῦτον, καὶ σεβασόμενα, καὶ τῇ τοῦ προσκυνουμένου προσηγορίᾳ χριστοκρατῶς σεμνυνόμενα, τῷ Χριστιανῷ εἶναι, καὶ ὀνομάζεσθαι; Τί δ' ἂν καὶ πρὸς τὰς προφητικὰς ἀνείποι φωνὰς διαβρήδην ἀναφωνούσας, πῇ μὲν, Πάντα τὰ ἔθνη δουλεύουσιν αὐτῶν· καὶ, Προσκυνῶσάντων αὐτῶν πάντες οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς· πῇ δὲ, Πῦσα ἡ γῆ προσκυνήσάτωσάν σοι, καὶ, γαλάτωσάν σοι; καὶ, Πάντα τὰ ἔθνη ὅσα

Cujus autem manus in cervicibus inimicorum unquam adeo fortiter extensae sunt, ut unius Christi? Quemadmodum divino Spiritu percitus rursus cecinit magnus David: Percussit, inquit, inimicos suos in posteriora ³. Cum enim posteriora dixit, cervices significare voluit. Quod etiam alibi planum fecit, ubi ait: Dextera tua inveniet omnes qui te oderunt. Quoniam pones eos dorsum ⁴. Et rursus personam Patris consingens, Filii, ut homo est, charismata, et ad regnum evectionem electionemque praedicantis: Manus mea, inquit, auxiliabitur ei, et brachium meum confortabit eum. Nihil proficiet inimicus in eo, et filius iniquitatis non apponet nocere ei. Et concidam a facie ipsius inimicos ejus, et odientes eum in fugam convertam ⁵. Atque iterum: Coram illo procident Aethiopes, et inimici ejus terram lingent ⁶. Illud vero similiter: Inimicis meis dedisti mihi dorsum, et odientes me disperdidisti ⁷, ad quem potius referamus, quam ad unum tantummodo Christum? qui ad Patrem in caelo degentem ait: Persequar inimicos meos, et comprehendam illos, et non convertar, donec deficiant. Confringam illos, nec poterunt stare, cadent subius pedes meos ⁸, et quae deinde consequuntur.

Quemnam adoraverunt filii patris sui, nisi solum Christum, qui ex muliere in mundum prodiiit? Quod vero enim ad Iosephum pertinuit, sinem deinceps accepit, ubi ipsi somnia, ut par erat, exitu comprobata sunt. Quod vero respicit Christum, Ecclesiae figura esse debuit ex gentibus conflatae; in qua omnes nos, quotquot Dei filii per eam facti sumus, in perpetuum ipsum adoramus, cum quo propter mysticam regenerationem affinitatem conjungimus. Fratres enim ipsius ob divinitatis ex gratia communionem, et divitias misericordiae ejus in nos, nuncupati sumus. Omnia nimirum recipientes quae illius sunt, in arctissimam cum eo societatem, cognationem, eandemque domum recepti, toti sumus in toto, dummodo tamen nullum mandatorum ipsius, quae justos nos faciunt, contempserimus. Quemadmodum et ipse eorum quae nostra sunt particeps facius, eandem nobiscum sese habere naturam ostendit: quandoquidem omnem prorsus aequae ac nos humanam conditionem subiit, omnesque naturae nostrae proprietates, nihilo tamen secius peccati reprehensionem certissime effugit, primique parentis ruinae condemnationem. Quod autem adoraverint, et adhuc Christum adorent omnes gentes, quis adeo perfrecta fronte sit ut inficietur, cum omnem, quae sub caelo est, regionem videat usque ad extremos terrarum orbis terminos, cultum ipsi atque obsequium deferentem, praecelaraque ejus, quem colit, appellatione gloriantem, Chri-

¹ Psal. xxi, 23. ² Hebr. ii, 17. ³ Psal. lxxvii, 66. ⁴ Psal. xx, 15. ⁵ Psal. lxxxviii, 22, 23, 24. ⁶ Psal. lxxi, 9. ⁷ Psal. lviii, 41. ⁸ ibid. 38, 39. ⁹ Gen. xlix, 7.

stiano nomine censi? Ecquid propheticas voces infringere possit palam clamantes, tum illud: *Omnes gentes servient ei, et adorabunt eum omnes reges terræ* ^a, tum illud: *Omnis terra adoret te, et psallat tibi* ^v. Et: *Omnes gentes quascunque fecisti venient, et adorabunt coram te, Domine* ^x, et quæ sequuntur. Et rursus: *Gaudete, gentes, cum populo Dei* ^y. Et: *Adorent eum omnes filii Dei* ^z. Videsne igitur quomodo filii patris sui Christum adoraverint, ii videlicet qui adoptionis filiorum dono divites facti sunt?

Sed ad reliquas vaticinii partes deveniamus. *Catulus leonis Juda, ex germine, fili mi, ascendisti; requiescens occubuisti ut leo, et quasi leona: quis suscitabit eum* ^a? O præclaram sane præsgitionem! *Catulum dixit leonis*. Quem itaque leonis nomine nisi Christum luculenter innuit, qui ex regio semine, videlicet Davidico deducitur? Neque etiam absurdum est, si leonem Davidem intelligas, quandoquidem dignitatis regis typus est leo. Catulum leonis Christum accipe, ex ipso secundum carnem exortum; quemadmodum etiam consequentia vaticinii verba plane declarant. *Ex germine enim*, inquit, *fili mi, ascendisti*. Germen vero quem alium proprie esse eo quod consentaneum est, dilectissimum, reputabis, nisi nimirumulam hanc sanctam Virginem, sanctisque omnibus longe sanctiorem, quæ tota pulchra, tota munda visa est ei qui totus in illa et corpore et spiritu habitavit? Mariam, inquam, magnum profecto, omnique veneratione dignissimum et nomen, et *Davidicum ramum, virgam Jesse, germen Juda, semper viride, semperque floridum*, ex qua altissimus Dei Filius, qui ante mundum erat, æqualique cum eo qui ipsum genuit, eternitate fruebatur, secundum carnem germinavit.

Jure autem miretur quispiam prædictionis hujus diligentiam singularem. Ubi enim generis propinquitatem leonis, et catuli appellationem perspicue demonstravit, illud addidit: *Ex germine, fili mi, ascendisti*; ut illud idem plane diceret, quod pulchre Isaias dixit: *Egredietur virga de radice Jesse, et flos de radice ejus ascendet* ^b, quod sane Christum atque Virginem manifeste respicit. Radix enim proprie David; virga procul dubio Maria est; flos vero Christus. Quemadmodum ipsemet in quadam Canticorum pagina suam ipsius nuncupationem quibusdam veluti adamentis in quibus arcana significatio lateret, conspergens: *Ego, inquit, flos campi, et lilium convallium* ^c. Regem vero, regumque omnium potentissimum esse Christum, neque ipse Jacob, qui præsgium effatus est, ignoravit. Nam *requiescens, ait, accubuisti ut leo, et quasi leona; quis suscitabit eum*? Quibus verbis regalem simul, terribilemque atque inaccessibilem divini imperii potestatem, contra quam vires suas nemini experiri licet, significare visus est. Quod ut ipse Christus confirmaret, in Evangelio clamabat: *Potestatem habeo*

ἀπολῆσας, ἤξουσιν, καὶ προσκυνήσουσιν ἐνώπιόν σου, Κύριε, καὶ τὰ ἐξῆς. Καὶ αὖθις, Εὐφράνθητε ἔθνη μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ· καὶ, Προσκυνήσαντες αὐτὸν πάντες υἱοὶ Θεοῦ. Ὅρᾳς πῶς οἱ υἱοὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ προσκυνήκασιν Χριστῷ, οἱ δὲ τῆς υἰοθεσίας δῆλον καταπλουτήσαντες χάρισμα;

Et: *Adorent eum omnes filii Dei* ^z. Videsne igitur quomodo filii patris sui Christum adoraverint, ii videlicet qui adoptionis filiorum dono divites facti sunt? *Πρὸς δὲ τὰ ἐξῆς τῆς προφητείας χωρῶμεν. Σκύμνος λέοντος, φησὶν, Ἰουδα, ἐκ βλαστοῦ, υἱέ μου ἀνέβη· ἀναπεσὼν ἐκοιμήθη ὡς λέων, καὶ ὡς σκύμνος· τίς ἐγερεῖ αὐτόν; Εὐγε τῆς προφητείας. Σκύμνον φησὶ λέοντος. Τίνα τοῦτον, ἢ Χριστὸν προδήλως τὸν ἐκ βασιλικῷ καταγόμενον στέμματος; λέγω δὴ τοῦ Δαυὶδ; Καὶ ἀπεικὸς οὐδὲν λέοντα μὲν νοῆται τὸν Δαυὶδ, ὡς χαρακτηριστικὸν τοῦ βασιλικῷ ἀξιώματος, σκύμνον δὲ λέοντος, τὸν ἐξ αὐτοῦ φύντα κατὰ σάρκα Χριστὸν, ὡς δῆλοι καὶ τὰ ἐξῆς τῆς προφητείας. Ἐκ βλαστοῦ γὰρ φησὶν, υἱέ μου ἀνέβη. Βλαστὸν δὲ, τίνα ἂν κυρίως ἐκ τοῦ ἀκολουθοῦ νοήσης, ἀγαπητὴ, ἢ δῆλον μόνην αὐτὴν τὴν ἁγίαν, καὶ τῶν ἁγίων ἀπάντων ἀγιοτέραν, τὴν ὅλην ὅλη φανεῖσαν καθαρὴν τῇ σκηνώσαντι σώματι τε καὶ πνεύματι; Μαρὶαν λέγω, τὸ μέγα καὶ σεβάσμιον ὄντως καὶ πρᾶγμα καὶ ὄνομα, τὴν Δαυιδικὴν ὄρηκα, τὴν ῥάβδον τοῦ Ἰεσσαί, τὸν ἀειθαλῆ τοῦ Ἰουδα βλαστὸν, ἐξ ἧς ὁ τοῦ Θεοῦ Παῖς, ὁ ὑπερκόσμιος, ὁ προκόσμιος, ὁ συναθροιστὴς τῶν γεννησάντων, σαρκικῶς ἐξεδλάσθησε.*

Θαυμάσεις δ' ἂν τις τὸ ἀκριβὲς τῆς προρρήσεως. Ἐπειδὴ γὰρ τὴν ἀγχιστείαν τοῦ γένους τῇ τοῦ λέοντος καὶ τοῦ σκύμνου προσηγορίᾳ σαφῶς ἀπεφάνητο, προστέθηκε τὸ, Ἐκ βλαστοῦ, υἱέ μου, ἀνέβη, ἵνα εἴπῃ τὸ παρὰ τοῦ Ἰσραὴλ καλῶς εἰρημένον Ἐξελθὲν σεται, λέγοντος, ῥάβδος ἐκ τῆς ρίζης Ἰεσσαί, καὶ ἄνθος ἐκ τῆς ρίζης αὐτοῦ ἀναθήσεται· ὃ δὴ τῶν εἰς Χριστὸν καὶ τὴν Παρθένον ἀνάγεται. Βλαστὸς γὰρ κυρίως μὲν ὁ Δαυὶδ, ῥάβδος δὲ προδήλως αὕτη, ἄνθος δὲ Χριστὸς ἐκλαμβάνεται. Καθὰπερ αὐτὸς ἐν τῇ τῶν Ἀσμάτων πυκτῇ τὴν αὐτοῦ συμβολικῶς ἀρωματίζων εὐώδη προσηγορίαν. Ἐγὼ γὰρ, φησὶν, ἄνθος τοῦ πεδίου, καὶ κλῖνον τῶν κοιλάδων. Ὅτι δὲ βασιλεὺς, καὶ βασιλέων ἀπάντων ἐπικρατεστάτος ὁ Χριστὸς, οὐδ' αὐτὸς ὁ προφητεῶν ἠγγόνει. Ἀναπεσὼν γὰρ, φησὶν, ἐκοιμήθη ὡς λέων, καὶ ὡς σκύμνος, τίς ἐγερεῖ αὐτόν; Τὸ βασιλικὸν ἔμα, καὶ φοβερόν, καὶ ἀπρόσιτον ἐν τοῖς παραδῆλῳ, καὶ τῆς θεϊκῆς ἐξουσίας τὸ ἀπειροδύναμον. Ὁ καὶ δεικνύς αὐτὸς ἐν Εὐαγγελίοις βοᾷ· Ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι τὴν ψυχὴν μου, καὶ ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν. Τῷ ὄντι γὰρ κατ' ἐξουσίαν ἅπαντα πείραται τῷ Σωτῆρι, ὅσα δηλαδὴ τῆς οἰκουμένης· αὐτοῦ

^a Psal. lxxi, 11. ^v Psal. lxxv, 4. ^x Psal. lxxxv, 9. ^y Rom. xv, 10. ^z Hebr. i, 6. ^b Gen. xlix, 9. ^c Isa. xi, 4. ^d Cant. ii, 1.

VARIÆ LECTIONES.

^a Leg. οἰκονομικῆς.

γέγονεν ἀναστροφῆς, ἔκκριτα καὶ ἐξαιρέτα. Διό φησιν ἁπλῶς, *Αὐτάτε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐπερῶ αὐτόν*. Οὐ γὰρ ἂν αὐτοῦ μὴ βουλομένου, καὶ οἷον ἐπιχειλόντος Ἑβραίοις, τοῦτον λυεῖν ἡδύναντο· ναὸν λέγων τὸν τῆς ὑπεραμώμου σαρκὸς αὐτοῦ, ὃν ἐκ μήτρας αὐτῆς αὐτῷ τῆς αἰμάντου ταύτης, καὶ καθαρὰς ἀειπαρθένου ἀχειροτεύκτως περιωκοδόμησεν. Ἐφ' ὃν καὶ τὴν ζωοποιὸν αὐτοῦ κοίμησιν ἀναφέρων, ὅτε τὸν ἐκούσιον ὑπὲρ ἡμῶν τοῦ θανάτου κατεδίεξαι ὑπνον, διὰ τοῦ Δαυὶδ ὡς ἀνθρώπος διαλέγεται· Ἐγὼ, λέγων, *ἐκοιμήθην, καὶ ὤπνωσα· ἐξηγέρθην, ὅτι Κύριος ἀντιλήψεται μου*. Τὸ δέ, *Τίς ἐπερεῖ αὐτόν*; σαφῶς τὸν Πατέρα δηλοῖ, τὸν ναὸν τοῦ σώματος· τῷ Υἱῷ συνεξινιστῶντα, καὶ συνεγείροντα, κατὰ τὸ ἐν Ψαλμοῖς εἰρημένον ἐκ προσώπου τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα· *Οὐκ ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχὴν μου εἰς ἄδου, οὐδὲ δώσεις τὸν δοσιὸν σου ἰδεῖν διαφθοράν*. Καὶ αὖτις, Κύριε, ἀνήγαγες ἐξ ἄδου τὴν ψυχὴν μου, ἔσωσάς με ἀπὸ τῶν καταβαινόντων εἰς Ἰάκκον. Ἐπει γὰρ τοῦ Υἱοῦ τὴν τοῦ οἰκείου σώματος αὐτουργούντος ἀνάστασιν, καὶ τὸν Πατέρα συνεγρῶν ἐκπαύσασθαι, ὡς τῆς αὐτῆς αὐτῷ πεφηνότα καὶ φύσεως καὶ βουλῆσεως, ἵνα τῇ ταυτοδυναμίᾳ ταύτῃ κατ' ἐνέργειαν ὁμοπραξίᾳ τὸ συμφυὲς πάντοθεν διασώζηται.

corpus suum ad vitam reverteretur virtute sua efficiebat, Patrem quoque, qui eandem cum ipso et naturam et voluntatem habet, operis esse socium: ut ejusdem potentiae usu, omnimodaque in operibus praestandis communione, unius ejusdemque naturae societas servaretur incolumis

Πρὸς δὲ τὰ ἐξῆς ἰτέον· *Οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰούδα, καὶ ἡγούμενος ἐκ τῶν μνηρῶν αὐτοῦ, ὥς ἂν ἔλθῃ ὁ ἀπόκριται, καὶ αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν*. Βαβαὶ τῆς προγνώσεως! Οὐ διεφύσθη τῶν πεφασμένων οὐδὲν. Δέδεικται γὰρ ἐν τοῖς ἐμπροσθεν, ὡς κυρίως τῆς Δαυιδικῆς ὁσφύος ἡ Παρθένος ἐξέφυ. Ἡς βλαστὸς ὁ Χριστὸς, ἡγούμενός τε αὐ καὶ ἀρχων, καὶ πνεύματα ἀρχόντων ἀφαιρούμενος. Ἐφ' ἂν αὐτὸς δὲ βασιλεύῃ ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακώβ εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ τῆς βασιλείας πέρας οὐκ εἰσδεξάμενος. Προκαθῆρητο μὲν γὰρ ἡ τῶν Ἰουδαίων βασιλεία, καὶ πρὸ τῆς Χριστοῦ παρουσίας· ναί, προδήλως περιγραφείσα μέχρι τῶν Ἰεχονίου χρόνων, καὶ τῆς εἰς Βαβυλῶνα πικροτάτης ἀπαγωγῆς. Οὐ μὴν δὲ ἐνέλιπε τὸ γένος, ἔως Χριστοῦ τιμώμενόν τε καὶ περιδεχόμενον, καὶ τῆς βασιλικῆς εὐγενείας διασῶζον τὰ ἀπομόργματα. Λείπεται δ' οὖν νοεῖν τὸ, *Ἐως ἂν ἔλθῃ ὁ ἀπόκριται, καὶ αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν*, τὸν Χριστὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ αὐτόθεον, καὶ αὐτοκύριον. Ὅν ἡμῖν παναγία αὕτη Παρθένος, τὸ Δαυιδικὸν στέλεχος, παρθενικῶς παρθενικῶς ὥδισιν ἀπέτεκεν. Ἀφ' οὗ γὰρ εἰς φροῦδον ἐχώρησεν ἡ τῶν Ἰουδαίων ἀρχή, οὐκέτι ἐπὶ τὸν ὀριζόμενον τοῦ Δαυὶδ θρόνον, βασιλεὺς κατὰ σάρκα κεκάθικεν ἕτερος, εἰς ἔσχατον καταφορὰς τῆς βασιλείας αὐτοῦ συγκλεισθείσης, κατὰ τὴν Ἱερουσαλήμ προφητείαν οὕτως· *Ἡτιμώθη Τεχονίας ὁ σκεῦος, οὗ οὐκ ἔστιν αὐτοῦ χρεια. Τί ὅτι ἐξεβρίβη αὐτοῦ καὶ ἐξεκλήθη εἰς τῇν, ἣν οὐκ ἦδει; Γῆ, τῇ, ἀκουε*

ponendi animam meam, et potestatem habeo iterum sumendi eam⁴. Revera enim pro arbitrio nutuque suo omnia peregit Servator, quaecunque videlicet, dum terras incoleret, et cum hominibus conversaretur, egregia atque praeclara edidit facinora. Quamobrem, Solvite, ait, templum hoc, et in tribus diebus excitabo illud⁵. Neque enim nisi volente ipso, et veluti Hebraeis mandante, illud solvere potuissent; templum, inquam, integerrimi corporis ejus, quod ex alvo incorruptae hujusce, mundissimaeque nulloque non tempore virginis absque manuum labore ipsemet sibi ipsi aedificavit. Atque ad illud mortis quoque somnum referens, quem pro nobis sponte sua subiit, ut nobis inde vita proflueret, per os David, ut homo, disserit: *Ego, inquiens, dormivi, et soporatus sum, et exsurrexi, quia Dominus suscepit me⁶*. Illud vero, *Quis suscitabit eum?* Patrem aperte declarat, qui templum corporis cum ipso Filio afflictum erexit atque excitavit, juxta ea quae in psalmis ex persona Filii Patrem alloquentis dicta sunt: *Non derelinques animam meam in inferno, nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem⁷*. Et, rursus: *Eduxisti ab inferno animam meam, salvasti me a descendentibus in lacum⁸*. Oportebat enim, dum Filius, ut

Sed jam ad ea quae supersunt, est procedendum. Non auferetur sceptrum de Juda, et dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est; et ipsa erit expectatio gentium⁹. Proh insigne atque immortale praesagium! Nullam non partem eorum quae vates praedixit, comprobavit eventus. Demonstravimus enim hucusque dictis e Davidicis lurbis Virginem enatam esse. Cujus germen Christus est, dux simul et princeps, et, spiritum principum auferens. Atque ipsi sane in domo Jacobi in aeternum regnare contigit, regnumque nancisci, quod omni fine careret. Jamdiu enim ante Christi adventum de medio sublatum fuerat Judaeorum regnum; quod stare debuisset clare constat usque ad Jechoniam tempora, acerbissimaeque in Babyloniam captivitatem deductionis. Verumtamen usque ad Christum nequaquam genus defecit, cui honoris nonnihil atque observantiae semper delatum est, regiaeque nobilitatis sigillum, ut assertaretur, commendatum. Restat igitur ut illud interpretemur, *Donec veniat qui mittendus est, et ipsa erit expectatio gentium*; Christus nempe Dei Filius hic est, et ipse Dominus. Quem omnibus sanctitatis numeris absoluta Virgo haec e Davidico emissae stipite virgineum in modum, virgineoque peperit puerperio. Ex quo siquidem Judaeorum imperium evanuit, nemo alius super Davidicum thronum, qui sub oculos caderet rex secundum

⁴ Joan. x, 18. ⁵ Joan. ii, 19. ⁶ Psal. lxxviii, 6.

⁷ Psal. xlv, 10. ⁸ Psal. lxxix, 4. ⁹ Gen. xlix, 10.

carnem sedit, regnò illo extrema clade penitus deleto; quemadmodum Jeremias propheta hisce verbis prædixerat : Nunquid vas fictile atque contritum vir iste Jechonias? nunquid vas absque omni voluptate? Quare abjecti sunt ipse, et semen ejus, et projecti in terram, quam ignoraverunt? Terra, terra, audi sermonem Domini. Hæc dicit Dominus : Scribe virum istum sterilem virum qui in diebus suis non prosperabitur; nec enim erit de semine ejus vir qui sedeat super thronum David, et potestatem habeat ultra in Juda (*). His autem a propheta enuntiatis, quem deinde alium gentium expectationem fuisse dicamus, præter unum Christum, quem propheta, Deique receptor senex Simeon non visurum se moriem responsum acceperat, nisi prius videret humana indutum carne in has terras advenisse? Et sane oraculi responsio finem tulit, cum quæ sibi promissa fuerant, reipsa ad exitum sunt perducta. Vidit enim parvulum, senilibusque ulnis e maternis manibus illum accepit, qui ante sæcula exsistebat, et ante Genitricem ipsam erat genitus, statimque senili salutatione emicuit; nam exsilit etiam senectus, vires et nervos addente gaudio; lætisque vocibus divinum puerum collaudavit, Dominum appellavit, Servatorem confessus est, lucem gentium annuntiavit, gloriamque Israel deprædicavit: illum nimirum affirmavit esse, qui ad expectationem revelationis gentium in mundum prodiit. Gentibus enim Pater Filium suum manifestum præbuit, ut apud alium prophetam videre est disertissime dicentem : Ecce testem populis dedi eum, ducem ac præceptorem gentibus †. Et [rursus : Ecce gentem quam nesciebas vocabis, et gentes quæ te non cognoverunt, ad te current ‡. Alibi item dicit : Dedi te in lucem gentium †. Et alius : Dabo tibi gentes hereditatem tuam =. Et : Benedicentur in ipso omnes gentes =.

Ligans ad vineam pullum suum, et ad vitem, filii mi, asinam suam. Quis hæc vitis tibi esse videatur? Ille profecto qui in Evangelio ait : Ego sum vitis vera, et Pater meus agricola est °. Pullus vero ejus sumus nos cum eo conjuncti, et veluti insolubili quodam vinculo colligati ex eo quod humanam conditionem assumpserit; quod cum faceret, ipse qui ditissimus est, quæ nostra sunt emendicans, nobis qui sumus pauperrimi, quæ sua sunt est elargitus. Qua plane ratione nos per ipsum dii facti sumus, ipse vero per nos appellatus est homo. Asinam autem ejus penitior sensu Ecclesiam omni veneratione colendam interpretari poterimus; quo loquendi modo gentium vocatio, cujus nos participes sumus, con-

A λόγον Κυρίου. Τάδε λέγει Κύριος· Γράψον τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ἐκκήρυκτον ἀνθρώπων. Ὅτι οὐ μὴ ἀύξηθῃ ἐκ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ ἄνθρωπος καθήμενος ἐπὶ θρόνον Δαυὶδ, ἀρχὼν ἔσται ἐν τῷ Ἰούδα. Τοῦτων εἰρημίων ἐν τῷ προφήτῃ, τὸ λοιπὸν τίς ἀντὼν ἔθνων προσδοκία νοοῖτο, πληρὴ μόνου Χριστοῦ, ὃν ὁ προφήτης, καὶ πρεσβύτες ὁ θεοδόχος Συμεὼν κεχηρμάτιστο, μὴ πρότερον θάσθαι θάνατον, πρὶν ἢ ἰδοὶ σαρκικῶς ἔλευσόμενον. Καὶ πεπέραστο δὴ τὸ χρησάμενον, διὰ τῶν ἔργων ἐκδάντων αὐτῷ τῶν χρησμάτων. Ἐπεὶ γὰρ ὡς βρέφος, καὶ πρεσβυτικάς ἀγκάλαις ἐκ μητρικῶν ὤλεων ἐδέξατο τὸν πρὸ αἰώνων, καὶ τῆς μητρὸς προγενέστερον, καὶ γηραλέους εὐθὺς ἐξανέθορεν ἄλμασι (πηδᾷ γὰρ καὶ γῆρας ὑπὸ περιχαρείας νευρούμενον), καὶ φωναῖς εὐφήμοις ἀνύμνει τὸν νηπιάσαντα Κύριον, δεσπότην τε ἀπεκάλει, καὶ Σωτῆρα διωμολόγει, καὶ ὥς ἔθνων ἀνηγόρευσε, καὶ δόξαν τοῦ Ἰσραὴλ ἀνεκέρυττεν αὐτὸν, δηλαδὴ τὸν ἐπὶ προσδοκίᾳ τῆς τῶν ἔθνων ἀποκαλύψεως ἐπιδημήσαντα Κύριον. Τοῦτοις ὁ Πατὴρ τὸν ὕψιν ἀπεκάλυψέν ὅτι καὶ παρ' ἄλλου μαθεῖν προφήτου, σαφέστατα λέγοντος· Ἰδοὺ μαρτύριον ἔδωκα αὐτὸν, ἀρχὼν καὶ προστάσσοντα ἐν ἔθνεσι. Καὶ αὐτοί, Ἰδοὺ ἔθνη, ἃ οὐκ οἶδατε σε, ἐπικαλέσονται σε· καὶ λαοί, οἳ οὐκ ἐπιστάται σε, ἐπὶ σὲ καταφεύξονται. Καὶ παρ' ἑτέρου πάλιν· Τέθεικά σε, λέγοντος, εἰς φῶς ἔθνων. Καὶ παρ' ἄλλου, Δώσω σοι ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου· καὶ πάντα τὰ ἔθνη μακαριοῦσιν αὐτόν· καὶ ἔγεν-

C λογήσονται ἐν αὐτῷ πάντα τὰ ἔθνη.

Δεσμεύων, φησὶ, πρὸς ἄμπελον τὸν πῶλον τῆς θνου αὐτοῦ. Τίς ἡ ἄμπελος; τοιγαροῦν ἔστιν ὁ ἐν Εὐαγγελίῳ βῶν, Ἐγὼ εἰμι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή, ὁ Πατὴρ γεωργός ἐστι. Πῶλος δὲ αὐτοῦ εἴμεν ἂν ἡμεῖς, οἱ ἐνωθέντες αὐτῷ, καὶ οἷον ἀλύτῳ τινὶ δεσμῷ συναφθέντες διὰ τοῦ προσλήμματος· ἐν ᾧ τὸ καθ' ἡμᾶς πτωχεύσας ὁ κλούσιος, τὸ ἑαυτοῦ τοῖς πνευστάτοις ἡμῖν ἐχαρίσατο. Καθ' ὃν δὴ τρόπον θεοὶ μὲν ἡμεῖς δι' αὐτὸν γεγόναμεν, αὐτὸς δὲ δι' ἡμᾶς κεχηρμάτισεν ἄνθρωπος. Πῶλος δὲ τῆς θνου αὐτοῦ νοσητὴ ἂν μυστικώτερον ἡ πάνσεμος Ἐκκλησία· καθ' ἣν ἡ τῶν ἔθνων τυπικῶς ἐκλαμβάνεται κλήσις, ἐφ' ἣν ἀναγόμεθα· ἡμεῖς γὰρ ἤμεν ἀληθῶς οἱ κτηνώδεις, καὶ ἀλογίᾳ κατεσχημένοι, μέχρις ἂν αὐτὸς ἐπιδημήσας ὁ Λόγος, καὶ ἡ σοφία, περιεῖλεν

† Isa. LV, 4. ‡ ibid. 5. † Isa. XLIX, 6. = Psal. II, 8. = Psal. LXXI, 17. ° Joan. XV, 1.

VARIE LECTIONES.

* Deest aliquid, forte vitio typographico, ut alias infra in textibus Scripturæ.

(*) Jerem. XXII, 28, 29, 30, ex Vulgato. Græca Andrea sic sonant : Dehonestatus est Jechonias tanquam vas quod nemo uti velit. Quid est quod projectus fuit ibi, et evocatus fuit in terram quam non noverat? Terra, terra, audi sermonem Domini.

Hæc dicit Dominus : Scribe virum istum, Rejectitum hominem. Quoniam non succrescet ex semine illius vir qui sedeat super throno David, princepsque sit in Juda. GAL.

ἡμῶν τῆς ἀλογίας τὸ κάλυμμα, καὶ περιστείας A
ἡμῶν χρησίμως τὴν γύμνωσιν, τῆς ἀμψ' αὐτοῦ
θεοσοφίας τὴν λογικὴν ἡμῖν στολὴν περιέθηκε, τὴν
ἀνωθεν ὕφαντῇ διόλου· καὶ ἄρρητον δεσμεύσας
ἡμᾶς, ὡς ἂν περ πῦλον τῇ ἑλικί τοῦ σωτηρίου αὐ-
τοῦ, καὶ συνάψας τοῖς οὐρανοῖς τὰ ἐπίγεια. Διὰ
τοῦτο καὶ παῖδες ἀκακίᾳ συντεθραμμένοι, ὡ; ἐώρων
αὐτὸν τὴν ἐπὶ Ἱερουσαλὴμ πορείαν ποιοῦμενον, καὶ
πρὸς τὸ ζωποιοῦν καὶ μακάριον ἐκεῖνο πάθος, καὶ
παντὸς τοῦ κόσμου σωτήριον ἰδελοντὶ προϊόμενον,
καὶ πῦλον ὡς θρόνον βασιλικῶς ἐποχοῦμενον, ὁμο-
φώνως ἀνέκραγον· Ὁσαννὰ τῷ Δαυὶδ, εὐλογη-
μένος ὁ ἐρχόμενος βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ. Ὁ δὲ
καὶ Ζαχαρίας πόδερον διηγόρασε· Χαίρε, λέγων,
σφόδρα, θύγατερ Σιών. Ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς σου ἐρ-
χεται σοι πραεὺς, καὶ σώζων, καθήμενος ἐπὶ πῶ-
λον υἱὸν ὑποζυγίου. Καὶ τί ἂν τῶν λεγομένων
σαφέστερον εἰς ἀπόδειξιν τῆς ἀληθείας εὐρήσει τις
ἐξήκουσεν; Εἴτα ἐξῆς·

⁹^⁹ *utis, inquit, filia Sion; júbila, filia Jerusalem. Ecce Rex tuus venit tibi justus et Salvator: ipse pauper, et ascendens super asinam, et super pullum*

Πλυνεῖ ἐν οἴνῳ, φησὶν, τὴν στολὴν αὐτοῦ·
χαροποιοὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὑπὲρ οἶνον. Καὶ λευ-
κοὶ οἱ ὀδόντες αὐτοῦ ἡ γάλα. Ποῶ τοιγαροῦν
οἴνῳ πλυνεῖ τὴν στολὴν αὐτοῦ ὁ τῆς ἀμαρτίας τὸν
κόσμον καθαίρων, ὁ ἀληθινὸς καὶ πέπειρος τῆς
Ἐκκλησίας βότρυς, ἡ δὴλον τῷ αἵματι τῆς παναμώ-
μου σαρκὸς αὐτοῦ ἡμᾶς ἐκκαθαίρων, καὶ οἶνον τι
κατεβρύκωμενον ἐκπλύνων ἱμάτιον; Ἡμῶν γὰρ ἀλη-
θῶς ἡμπεύχετο, δι' οὗ καὶ ἐγένετο ἀνδρωποῦς,
ἡμῶν προσφύς τὴν φύσιν ἀμφιασάμενος. Ποίας
δὲ σταφυλῆς αἵματι τὴν περιβολὴν πλυνεῖ ὁ ἀμδυν-
τος; ἡ τῷ ζωηρῷ καὶ παναμώμῳ τῆς θεοπλευροῦ
πηγῆς αὐτοῦ βέβρυται; Αὐτὸ γὰρ ἦν ὁ μυστικώτατος
τῆς ἀληθινῆς ἀμπέλου βότρυς, ἐν τῇ ληνῷ τῆς
καθαρᾶς ἐκκλησίας Ἐκκλησίας, ὅτι τῷ ἰσχυρῷ τοῦ
σταυροῦ πεπαρῶντο, ἵνα τὸν ῥύπον ἡμῶν ἐκκαθά-
ρῃ. Περιβολὴν γὰρ ἀληθῶς θεοῦφαντον, τὴν καθ'
ἡμᾶς ἐξ ἡμῶν ἐστολίσσατο σάρκα, ἣν ἐξ ἀχράντων
καὶ παρθενικῶν αἱμάτων βαρεῖσαν ἐν πνεύματι
βασιλικῶς ἐκογχύλωσε, καὶ οἶνον πορφύραν βασιλείου
ὑποδύς, περιέθετο τὸ ἡμέτερον φύραμα, καὶ τοῦτο
χιτῶνος δίκην αἱματωθὲν ἐδάφη, ἐπιστάξαντος
αὐτοῦ τοῦ βελήρου τότε τοῦ αἵματος τῆς ζωοδωροῦ
πλευρᾶς αὐτοῦ. Καὶ μάρτυς Ἡσαίας, τὰς περὶ
αὐτὸν συνεισάγων δυνάμεις πρὸς αὐτὸ τῷ πάθει
διερωτῶσα, καὶ τοιάδε λεγούσας· Τίς ὁὗτος ὁ
παραγεσόμενος ἐξ Ἐδὼμ, ἐρύθημα ἱματίων αὐτοῦ
ἐκ Βοσὸρ; καὶ αὖθις, Διὰ τί σου ἐρυθρὰ τὰ ἐν-
δύματα, ὡς ἀπὸ πατητοῦ ληνοῦ; Ὅπου, οἶμαι,
δηλὼν αὐτὸς ἐν τῷ ἱματί, Ἐξεδυσάμην, φησὶ, τὸν
χιτῶνά μου, πῶς ἐνδύσομαι αὐτόν; ἐν ἱμάμην
τοῦς πόδας μου, πῶς μολυνῶ αὐτούς; ἀπὸ μέρους

venienti figura designatur; nos enim profecto
eramus pecudibus similes, et veluti rationis
carentia laborantes, usquedum ratio ipsa atque
sapientia ad nos de cælo delaberetur, nostræque
cum pecudibus similitudini velamen obtenderet,
nuditiæque nostram utiliter cooperiens, ratio-
nalem divinæ sapientiæ suæ stolam desuper con-
textam per totum nobis circumponeret, nosque ad
vineam, tanquam asinæ pullum, salutaris vitis
capreolis arcanum in modum ligaret, cæloque
terrestria conjungeret. Idcirco et pueri quos
aluerat innocentia, dum in altum sublatus ad Je-
rusalem iter faceret, et ad mortem illam, quæ
nobis vitam et felicitatem attulit, totique mundo
salutem, voluntarie procederet, asinæque pullo
insidens, veluti regali throno gestaretur, conso-
nis illis vocibus ei acclamabant: Hosanna Filio
David, benedictus qui venit Rex Israel &c. Quod
etiam Zacharias ante promulgaverat: Exsulta

Ecce Rex tuus venit tibi justus et Salvator: ipse
filius asinæ &c. Ecquid unquam verbis istis ad ve-

Lavabit in vino, ait, stolam suam, et in sanguine
uvæ pallium suum. Pulchrioris sunt oculi ejus
vino, et dentes ejus lacte candidiores. Quo nimirum
vino lavabit stolam suam is qui mundi crimina
expiavit, verusque est et maturrimus Ecclesiæ
racemus? Nonne sanguine integerrimæ carnis suæ
purgare nos voluit, et veluti inquinatæ vestis sor-
des ablueret? Nostram siquidem vestem verissime
induit, totamque naturam nostram arcetissime
complexus est. Cujus autem uvæ sanguine pal-
lium suum lavabit ille qui nullis maculis asper-
sus est? Nonne vitali, purissimoque e divino
latere manante rivo? Ipse enim arcanissimus
vitis veræ racemus erat, Ecclesiæ absque ulla
macula torculari pressus, cum ligno crucis affixus
ignominiam atque dolores pertulit, ut sordes
nostras lavaret. Vestem enim divinius contextam,
nostram scilicet ex nobis vere propriæque in-
duit carnem, quam incorrupto virgineoque
sanguine, tanquam regali conchylio in spiritu
tinxit, regiamque veluti purpuram subiens no-
stræ circumdedit massæ. Atque ea quidem san-
guine imbuta amictus instar coloratis est: eam
siquidem sanguis tunc irroravit, qui e vitam
largiente latere ejus profluxit. Cujus rei testis est
luculentissimus Isaías, qui virtutes Christum
circumstantes loquentes facit, atque hæc, dum
pendens e cruce gravissimos cruciatus perferret,
sciscitantes: Quis est iste qui venit de Edom,
tinctis vestibus de Bosra? Et rursus: Quare er-
go rubrum est indumentum tuum, et vestimenta tua
sicut calcantium in torculari? Quod puto ipsam-

⁹^⁹ Matth. xxi, 9. ⁹^⁹ Zach. ix, 9. ⁹^⁹ Isa. lxiii, 1. ⁹^⁹ ibid. 2.

VARIÆ LECTIONES.

⁹^⁹ Ἐώρων, viderunt: est ab ἐρῶ, imperf. Hinc verti debebat, iter facientem . . . procedentem, etc.

met in Cantico declarasse, ubi, *Exspoliavi me*, A inquit, *tunica mea, quomodo induar illa? lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos?* ex parte scilicet totum significans. Cujus autem oculi pulchriores vino? nonne Christi? de quo rursus in Cantico anima quæ Deo nupsit, *Introduxit me*, inquit, *in cellam vinariam* *, perinde ac si diceret, *Introduxit me in cellam Ecclesie*, in qua calix lætitiæ ad salutem in sanguine Agni mistus propositus est. Atque ubi intro recepta est: *Ostende mihi, ait, faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis; vox enim tua dulcis, et facies tua decora* *. Quem simul ac vidit: *Ecce*, inquit, *dilectus meus candidus et rubicundus, electus ex millibus. Caput ejus aurum optimum; comæ ejus sicut elatæ palmarum, nigra quasi corvus* *. De illo similiter magnus cecinit David: *Excitatus est tanquam dormiens Dominus, tanquam potens crapulatus a vino* *. Ipse post suum ex mortuis ad vitam reditum, mulieribus quæ venerant emptis aromatibus ut ungerent eum, obviam factus, *Avete*, inquit, *jucundo excipiens alloquio, tristitiæque nubem vultus earum obtegente dissolvens. Similiter electis discipulis*

ego vici mundum. Et rursus: *Pax vobis, ego sum, nolite timere*. Cujus autem dentes lacte candidiores? Ejus certe qui ait: *Data est mihi omnis potestas in celo et in terra*. Revera enim candidiora lacte, et quacunque nive splendidiора Christi sunt verba. Nisi quis fortasse velit Christi dentes accipere dispersas in divinis Litteris, in lege nimirum, prophetis, et psalmis de ipso voces, quibus Dei Ecclesia doctrinæ ab omni errore immunis sermonem, tanquam solidum cibum mandens, arcanarum intelligentiam speculationum comminuit, et per eam, quæ per partes fit, ruminationem concoquit. Quomodo enim pietatis sermo, qui sedula meditatione digeritur, alendæ suaviter animæ sufficiat, nisi cibum ejus ita servet, ut non facile evaporetur et diffuset; aut sermo ipse ita animam ingreditur, ut nihil certè relinquens utilitatis statim elabatur atque evanescat? Sane Canticorum liber, tanquam ex Ecclesie persona, quam gentes componunt, insuper et cum Deo conjunctæ animæ, perinde quasi quodpiam caneret nuptiale carmen, inquit ad sponsum: *Dentes tui sicut greges tonsarum, quæ ascenderunt de lavacro; omnes gemellis seilibus* *. Et rursus: *Dilectus meus mihi, et ego illi. Genæ illius sicut areolæ aromatum* *; ubi per genas dentes, ut puto, innuit.

Et vaticinii quidem explanatio, quam paucis absolvimus, hujusmodi est, atque ita sese habet. Vos igitur, dilectissimi, qui Dominum divina prædicatione ex Juda atque Davide descensurum audistis, quem magnus ille patriarcha cunctis benedictionis suæ verbis tanquam in tabella adumbratum Filium Davidis ex Juda egressi deprædicavit, cæteris omnibus prophetis consentientibus,

τὸ δὸν δηλῶν. Τίνος δὲ οἱ ὀφθαλμοὶ χαροποὶ οὐκ οἶνον, πλὴν μόνου Χριστοῦ; Περὶ οὗ πάλιν ἐν τοῖς Ἀσμασιν ἡ Θεῷ νυμφευθεῖσα ψυχὴ, *Εἰσαγάγετέ με εἰς οἶκον τοῦ οἴνου, ὡς ἂν εἰ Εἰλεγεν* Εἰσαγάγετέ με εἰς οἶκον τῆς Ἐκκλησίας, ἐν ᾗ τὸ ποτήριον τῆς εὐφροσύνης εἰς σωτηρίαν ἐν αἵματι τοῦ ἁμνοῦ κινῶμενον πρόκειται. Ἡ Ἐπειδὴν εἶσω γέγονε, *Ἀεῖδόν μοι, φησὶ, τὴν δόξαν σου* * καὶ, *ἀκούουσόν μοι τὴν φωνήν σου, ὅτι φωνὴ σου ἡδεια, καὶ ἡ δόξαι σου ὡραία*. Ὅν ὡς εἶδεν εὐθὺς, *Ἰδοὺ, φησὶν, ὁ ἀδελφός μου λευκός, καὶ πυρρόδς, καὶ γε ὡραῖος*. Κεφαλὴ αὐτοῦ χρυσίον κεφαλῆ, βόστρυχοι αὐτοῦ ἐλάται ὡς κόραξ. Περὶ οὗ καὶ ὁ μέγας ψάλλει Δαυὶδ· *Ἐξηγέρθη ὡς ὁ ἑπὶ τῶν Κόριος, ὡς θύνατος κεκραίπαλῃ κῶς ἐξ οἴνου*. Ὅς μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀναβίωσιν ταῖς τότε μωροπωλουμέναις γυναιξὶ, *Χαίρετε, προσεφθέγγετο, χαροποιὸν αὐταῖς προϊτχόμενος πρόσρημα, λύων τῆς πρώτης λύπης τὴν σκυθρωπότητα, καὶ δὴ καὶ τοῖς ἐξόχοις τῶν μαθητῶν, χαρὰς ἐπέφθεγμα πρέσβις, θαρσεῖτε, λέγων, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον. Καὶ αὖθις· Εἰρήνην μοῦν, ἐγὼ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε*.

laetum verbum annuntiavit: *Confidite*, inquiens,

Λευκοὶ δὲ τίνος οἱ ὀδόντες ἡ γάλα; Τοῦ αὐτοῦ εἰπόντος, *Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ γῆς*. Τῷ ὄντι γὰρ λευκότερα γάλακτος, καὶ χιόνος ἀπάσης λαμπρότερα τοῦ Χριστοῦ τὰ ῥήματα. Πλὴν εἰ μὴ τοὺς ὀδόντας Χριστοῦ νοεῖν βούλοι; ἂν τὰς ἐν Γραφαῖς ἀγίας, νόμῳ τε καὶ προφήταις, καὶ ψαλμοῖς περὶ αὐτοῦ κατεσπαρμένας φωνάς, αἷς ἡ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία τῆς ἀπλανοῦς διδασκαλία; τὸν λόγον, ὡς στερεὰν διαμασσωμένη τροφήν, καταλεπτύνει τῶν μυστικωτέρων θεωρημάτων τὴν νόησιν, καὶ πρὸς πᾶσιν ἀγεί διὰ τοῦ κατὰ μέρος ἀναγομένου μηρυκισμού. Ἡ πῶς ὁ τῆς εὐσεβείας λόγος δι' ἀκριθείας πεπτόμενος εὐφρων ὥσπερ καὶ διαρκής, πλὴν εἰ μὴ ἀδιάντηστον τὴν τροφήν διασώζῃ, καὶ τίς εἴη διαλελυμένος ὁ λόγος, καὶ ἀνετος, καὶ σφαλερὰν ἐμπούων τὴν ἀνάδοσιν; Ἀμέλει καὶ τῶν Ἀσμάτων ἡ βίβλος ὡς ἐκ προσώπου τῆς ἐξ ἐθνῶν Ἐκκλησίας, πρὸς δὲ, καὶ τῆς Θεῷ συναφθείσης ψυχῆς, οἶόν τι μέλος ἐπιθαλάμιον ἔδουσα, πρὸς τὸν νυμφῖον φησὶ· *Τί ὡμοιωθήσας σιωτήρας σου; ὀδόντας σου, ὡς ἀγέλαι τῶν κεκορμένων, αἱ ἀνέθησας ἀπὸ τοῦ λουτροῦ, αἱ πᾶσαι διδωμεδόνσαι*. Καὶ αὖθις, *Ἀδελφιδός μου ἐμοί, κατῶ αὐτῷ*. Σιαγόνες αὐτοῦ ὡς σιάλαι ἀρώματος· τοὺς ὀδόντας διὰ τῶν σιαγόνων, οἶμαι, δηλοῦσα.

Καὶ τῆς μὲν προφητείας ἡμῖν ἡ ἐξάπλωσις, ἐν ὀλίγῳ τοσαύτη καὶ οὕτως ἐχουσα. Σὺ δὲ μοι, ἀγαπητέ, τὴν ἐξ Ἰουδα καὶ Δαυὶδ ἀκούων προφητευσθέντα σοι Κύριον· ὃν ὁ μέγας ὁστος ἐν πατριάρχαις δι' ὅλης αὐτοῦ τῆς εὐλογίας, ὡς ἐν πυξίδι σκιαγραφῶν τοῦ ἐξ Ἰουδα τεθηλότος Δαυὶδ Υἱὸν προσηγόρευσεν· ᾧ καὶ σύμφωνοι διόλου πεφάνασιν οἱ προφῆται· ὡς μηδὲν ἐνδοιάσεις, ἀλλ' ἀδιστάκτῃ τῇ γνώμῃ, λέγε τὸν Χρι-

* Cant. v. 3. * Cant. ii. 4. * ibid. 14. * Cant. v. 11. * Psal. lxxvii, 65. * Cant. iv, 2. * Cant. ii, 16.

στὸν ἐκ γένους ὄντα Δαυὶδ. Προσέσται γὰρ σοι δῆλον ἔντεῦθεν, καὶ αὐτὴν ὑπολαμβάνειν ἐκ γένους οὖσαν Δαυὶδ τὴν ἀρρήτην κυφορία γενομένην αὐτοῦ κατὰ σάρκα μητέρα. Εἰ τῇ μὴ παρέργως νοεῖται τὸ, Ἐξ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον ἐπιγινώσκειται.

gravitatione ipsius secundum carnem mater exstitit. Quis enim inficiari unquam possit, id certissime evinci cum arbor ex fructu ootime dignoscatur?

Ἄλλ' ἐπὶ τὴν γενέθλιον αὐδὺς ἀναδράμωμεν ἑορτήν, καὶ τῇ Ἄννῃ μικρὸν ὥσπερ ἐπιθαλάμιον ἀνακρουσώμεθα μέλος. Νῦν μὲν κυφοροῦση παῖδα θεόδοτον, ἐπαγγελίας ἐνέχυρον, νῦν δὲ τικτούση γόνιμον εὐχὴν μετὰ στερίωσιν τῆς ὑπὲρ νοῦν ἐκφαστάτης Θεοῦ πρὸς ἀνθρώπου ἐπιδημίας. Ἄξιον γὰρ τοιοῦτον ἀποτεκνοῦσαν βλαστὸν ἀνευφημεῖσθαι, καὶ θείας δυνάμεις ἐπιφωνήσεως ἀξιοῦσθαι. Πρόκειται γοῦν εἶδὸν τις νυμφῶν ὁ τῆς Ἄννης κοιτῶν· παῖδοποιίας καὶ παρθενίας ὑπογραφόμενος πρόσωπον, τὸ μὲν τῆς τεκούσης, τὸ δὲ τῆς τεχθείσης· ὧν ἡ μὲν ἀρτιπὴν λύσιν τῆς ἀπαίδας ἐδέξατο, ἡ δὲ μικρὸν ὕστερον, τῆς καθ' ἡμᾶς Ἰησοῦ θεοκλαστίας τὸν τοκετὸν ὑπερφῶς ὑποστήσεται. Εἰκότως οὖν ἡ θεόληπτος Ἄννα φαίδρα, καὶ γηγανυμένη τῇ τῆς ψυχῆς καταστάσει διαπρυσίως βοᾷ· Συγχαρήτε μοι, λέγουσα, βλαστὸν ἐπαγγελίας ἐξ ἀκάρπου τεκούση γαστρός, καὶ καρπὸν εὐλογίας κατ' εὐχὰς ἐκτεροφύσῃ μαζῶν. Ἐξεδυσάμην τὸ στεριώσεως, καὶ τῆς εὐτεκνίας τὸ φαίδρον ἡμφοισάμην προκάλυμμα. Συγχαίρω μοι σήμερον ἡ ἐξάκουστος Ἄννα, ἡ τῆς φενέας ἀντίθετος, καὶ τῷ κατ' αὐτὴν ὑποδείγματι τὸ περὶ ἐμὲ παράδοξον ἐπικροτεῖτω θαῦμα. Χορευέτω καὶ Σάββα προσδυτικῶς ἀνασκιρτώσα, καὶ τὴν ἐμὴν ὑπογράφουσα μετὰ στερίωσιν κῆσιν. Ὑποφωνεύουσιν ἅμα στείραι καὶ ἄγονοι τὴν ἐπ' ἐμοὶ θαυμαστωθεῖσαν οὐρανόθεν ἐπισκεψίν. Εἰπάτω δὴ καὶ πᾶσα μήτηρ, καὶ γόνιμος, εὐλογητὸς ὁ δοὺς εὐχὴν τοῖς εὐχομένοις, καὶ διανοίξας πόρους ἀγνοῦν μητέρας, καὶ βλαστὸν ἐξ ἀκάρπου γονῆς χαρισάμενος τὴν ὑπερβαύμαστον αὐτοῦ κατὰ σάρκα μητέρα. Ἡς ἡ νηδὺς οὐρανός, ἐν ᾗ ἐσκήνωσεν ὁ μηδαμῶς χωρητός. mater omnis, quæ filios peperit; benedictus, qui januam, fructumque ex infecundo semine largitus est, suam scilicet ipsius secundum carnem præcellentissimam matrem, cujus profecto uteris cælum factus est, quandoquidem qui nullo loco excipi potest, is in eo contubernium habuit.

Συνερχά δὲ τούτοις καὶ ἡμεῖς αὐτῇ τῇ καλουμένῃ Δαυὶδ στείρᾳ ποτὲ, νῦν δὲ μητρὶ γενομένην τοῦ παρθενικοῦ θαλάμου, τὴν εὐφημίαν προσάψωμεν. Εἰπώμεν μετὰ τῆς Γραφῆς πρὸς αὐτὴν, εἰπώμεν· Ὁ μακάριος ὁ οἶκος Δαυὶδ, ἐξ οὗ προεβλήθης! καὶ ἡ νηδὺς, ἐν ᾗ κειμένων ἀγιάσματος Θεός ἐτεκτόνευσε! τὴν αὐτὴν ἀσπύρως κηῖσασαν. Οὕτως σὺ μακαρία, καὶ τρισμακαρία, ἡ θεομακάριστον βρέφος ἐγκυμονήσασα, Μαρίαν τὸ πολυτίμητον ὄνομα, ἐξ ἧς ὁ Χριστὸς τῆς ζωῆς ἐχρημάτισεν ἄνθος, ἧς καὶ ἡ πρόδοξος ἐνδοξος, καὶ ἡ ὥδιν ὑπερκόσμιος. Συγχαίρομέν σοι καὶ ἡμεῖς, ὦ πανολβία· τὴν γὰρ πάντων ἡμῶν ἐλπίδα θεοδώρητον ἐπαγγελίας ἀπεκύθησας γέννημα. Μακαρία εἰ ἀληθῶς, καὶ μακάριος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου.

PATROL. GR. XCVII.

A nulloque intercedente dissidio in unam eandemque mentem conspirantibus, Christum ex genere Davidis proditisse fateamini. Hinc enim manifestissimo licebit argumento deducere, eam quæ ex genere Davidis effluxisse, quæ ineffabili

Jam vero ad natalitiam diei celebritatem revertamur; et Annam aliquantisper tanquam nuptiali carmine proludentes collaudemus. Nam et filiam a Deo datam, promissionis arrhabonem utero gestavit, camque obientam precibus post sterilitatem peperit, quæ Deum supra humanæ mentis captum manifestissimum hominibus factum, cumque illis conversantem gignere valuit. Par siquidem est eam, quæ tale edidit germen, summis laudibus evehi divinisque excipi acclamationibus. Videtur igitur veluti thalamus esse Annæ cubiculum duarum insignium feminarum nominibus inscriptum, videlicet genitricis et genitæ, quarum altera sterilitatis dedecore modo liberata est, altera vero paulo post Jesum similem nobis divinitus factum inenarrabili ratione pariet. Jure itaque divino accepto munere Anna lætitia gestiente animo, magnis vocibus, ut ab omnibus audiat, exclamat: Congratulamini mihi, inquit, quæ promissionis germen ex alvo sterili procreavi, et benedictionis fructum, ut in votis erat, papillis meis enutriv. Tristem exui sterilitatis vestem, lætumque accepi fecunditatis indumentum. Congratuletur mihi hodie celebris illa Anna, Phenennæ æmula; et incredibile miraculum quod mihi quoque exemplo consimili obligit, plausibus prosequatur. Choreas ducat et Sara seniliter exsilens, meoque conceptui amota sterilitate subscribat. Adsint simul et reliquæ steriles quæ liberos non pepererunt, mecumque divinæ beneficentiæ immnus exultent; quo mirum in modum visitare me Dominus dignatus est. Dicat et petita dedit potentibus, steriliæque ventris spernit

D Consonas itaque hisce laudes et nos persolvamus ei, quæ sterilis olim vocabatur, nunc autem virginei thalami mater effecta est. Dicamus ad eam una cum sacris paginis, dicamus: Quam felix domus Davidis, ex qua provenisti! Quam felix venter tuus, in quo sanctificationis arcem fabricatus est Deus! illam videlicet, quæ sine semine ipsum conciperet. Vere quidem beata es, ac ter beata, quæ divinis muneribus cumulata puellam genuisti, Mariam, inquam, magnum illud nomen, omni laude omnique honore prosequendum; ex qua Christus vitæ flos erupit: cujus et incrementum gloriosum, et præclarissimum puerperium. Gratulamur tibi et nos, o beatissima,

27

nostram siquidem omnium spem divinitus datam, promissamque prolem edidisti. Beata profecto es, ventrisque tui beatus fructus. Per te mulieres, quæ nunquam genuerunt, prolem concipiunt, secundæque post diuturnam sterilitatem fiunt. Fidelium lingua germen tuum extollit, omnisque sermo exsultantibus animis partum tuum collaudat. Nam dignum est, maximeque dignum faustis eam vocibus celebrare, quæ divinæ Providentiæ consilio digna habita est cælestis oraculi responsione; quæ talem tantumque nobis protulit fructum, ex quo dulcis Jesus exortus est, omni dulcedine dulcior, totus desiderabilis, omniumque desiderabilium ultimum desiderabile. Sub ejus umbra nos fore victuros, ejusque sub alis mortem obituros statuamus. Ipse procul dubio est, quem lex et prophetæ prædicarunt, Christus Jesus, qui Deus est, Gratia est, Veritas est; quique peccatores salvos facere venit, omnesque ad pristinam generis nobilitatem revocare. Ipsi gloria, et honor, et principium non novit, ejusque Spiritu, qui vitam

A Μακαρίζονται διὰ σοῦ καὶ γυναῖκες ἀποβαλοῦσαι τὸ ἄγονον, καὶ γενόμεναι μετὰ στείρωσιν γόνιμοι. Γλῶσσα δὲ πιστῶν μεγαλύνει σου τὸν βλαστὸν, καὶ λόγος ἅπας εὐφρόσυνος αἰνεῖ σου τὸν τοκετὸν. Ἄξιον γὰρ ὄντως, καὶ διαφερόντως ἐπ᾽ ἕξιον εὐφημεῖσθαι τὴν ἐκ θείας ἐπιφροσύνης ἀνωθείσαν χρησμόν, καὶ τοιοῦτον καὶ τοσοῦτον ἡμῖν ἀποτεκοῦσαν καρπὸν, ἐξ οὗ ὁ γλυκύς Ἰησοῦς προελήλυθεν, ὅλος ὢν γλυκασμὸς, καὶ ὅλος ἐπιθυμία, καὶ τῶν ὀρεκτῶν ἀπάντων ἔσχατον ὀρεκτόν. Οὐ εἰπωμεν, ὑπὲρ τὴν σκίαν αὐτοῦ ζησόμεθα, καὶ ὑπὸ ταῖς αὐτοῦ διαναπαυσόμεθα πτέρυξιν. Οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ διὰ νόμου, καὶ προφητῶν κηρυττόμενος, Χριστὸς Ἰησοῦς ὁ Θεός, ἡ Χάρις, καὶ ἡ Ἀλήθεια· ὃς ἤλθεν ἀμαρτωλοὺς σῶσαι, καὶ πάντας ἀνακαλέσασθαι πρὸς τὴν ἀρχαίαν εὐγένειαν. Αὐτῷ ἡ δόξα, καὶ ἡ τιμὴ, καὶ ἡ προσκύνησις παρὰ πάντων ἡμῶν ἀναφέρεται, σὺν τῷ ἀνάρχῳ Πατρὶ, καὶ τῷ ζωοποιῷ αὐτοῦ Πνεύματι, ἀπὸ τοῦ νῦν, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

B cultus a nobis omnibus deferitur, cum Patre, qui elargitur, nunc, et in sæcula sæculorum. Amen.

ORATIO III.

De immaculatæ Domine nostræ Dei Genitricis ac semper virginis Mariæ Nativitate. Ostenditur etiam, tum ex Veteri historia, tum ex variis testimoniis, eam ex Davidis semine descendere (19).

Rursum festum, et rursum celebritas, rursum-
que ego commodus convivor, salutis meæ festum
agitans, atque omnes ad spirituales epulas invita-
tans, quarum auspex Dei Genitrix convivas suos
voluptatis torrente pascit. In quo vos, o Christi
apiculæ, divine circumvolantes, velut ex qui-
busdam alvearibus dulcedinem stillantes, tanquam
favo quodam mellis domi collecto huc acceditis. Et
quis tandem est, qui ab his deliciis abesse susti-
neat, ex his potissimum qui jam earum bonum
degustarunt? Nam cum nonnulli sint, qui a mensa
exquisitis cibis referta non prius abscedant, quam
ultra etiam satietatem iis sese ingurgitarint, quid
afferri potest, quin perquam ridiculum videatur,
ante degustata hæc mysteria, e regia mensa exce-
dere? Regium enim, ac reginæ ex regio semine
descendentis est istud epulum. Agedum igitur, o
charissimi, orationem nostram rursum excipite, quæ
ad eundem illum vos scopum reducit, quem supe-
riore oratione quam maxime sternens, Christum
ex Davidica radice ortum traxisse perspicue vobis
ostendi. Hoc autem demonstrato, hanc quoque, ex
qua ille juxta carnem in lucem editus est, ex ea-
dem radice fluxisse, certo argumento constabit. Ac
mihi sane supervacaneum esse videtur secundam
solutionem, ea, quam commemoravimus, aper-
tius et efficacius afferre, ad veritatis, curio-
sius jam quodammodo fusiisque a nobis exposita,

ΛΟΓΟΣ Γ'.

Εἰς τὴν Γενέθλιον ἡμέραν τῆς παραμόμου Δε-
σποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μα-
ριας, καὶ ἀποδείξας ἐκ Παλαιᾶς ἱστορίας, καὶ
διαφόρων μαρτυριῶν, ὅτι ἐκ σπέρματος κατ-
άγεται τοῦ Δαβὶδ.

Πάλιν ἑορτῇ, καὶ πάλιν πανήγυρις, καὶ πάλιν ἐγὼ
δεξιὸς ἐστίατωρ, πανηγυρίζων τὴν ἐμαυτοῦ σωτη-
ρίαν, καὶ συγκαλὼν ἅπαντας πρὸς τὴν πνευματικὴν
ἐστίασιν, ἥς ἡ Θεοτόκος ἐξάρχουσα, τῆς τρυφῆς τὸν
C χειμάρρουν, τοὺς ἐαυτῆς ἐστὶ δαιτυμόνας. Ἐν ᾧ
ὑμεῖς, ὁ Χριστοῦ μελισσὸν, ἐνθῆως περιπτάμενος,
καθάπερ ἐκ τινων σιγῶν, ἀποστάζων γλυκασμὸν,
οἷα κηρία μέλιτος οἰκαδε συλλεξάμενοι χωρεῖτε. Καὶ
τίς ἂν ἔλειτο τοιαύτης ἀπολειψθῆναι τρυφῆς, τῶν
μάλιστα γευσσάμενων ἤδη τῶν ταύτης καλῶν; Εἰ
γὰρ τραπέζης ὅφιοι πολυτελῶς εὐθηνουμένης οὐ
πρὶν ἀφεσθᾶσι τινες, εἰ μὴ καὶ πέρα τοῦ κόρου τῆς
τρυφῆς ἀπολαύσειεν, πῶς οὐ λίαν δοκεῖ καταγέλα-
στον, πρὶν γευσθῆναι τῶν τῆδε μυστηρίων βασιλικῆς
ἀποπληθῆναι τραπέζης; Βασιλεὺς γὰρ καὶ βασιλεῖο;
ἐκ βασιλικῆς καταγομένης σπέρματος ἡ ἐστίασις.
Δεῦρο γοῦν αὖθις, ἀγαπητοί, τὸν ἡμέτερον ὑποδέ-
ξασθε λόγον, πρὸς ἐκείνον ὅμας τὸν σκοπὸν ἐπαν-
άγοντα, ὃν ἐν τοῖς φθάσαις εὖ μάλα κατεστρωκώς,
D τῆς δαδτικῆς ρίζης σαφῶς ὑμῖν τὸν Χριστὸν ὑπε-
ηγόρευσα. Τοῦτο δὲ δεικνυμένου, καὶ ἡ κατὰ σάρκα
τοῦτον τεκοῦσα, τῆς αὐτῆς οὐσα ρίζης φυτὸν εἰκό-
τως ἀναφανήσεται. Καὶ μοι λίαν παρέλκον εἶναι
δοκεῖ, δευτέραν λύσιν ἐπαγαγεῖν, τῆς ῥηθείας ἐμ-
φαντικωτέρας, πρὸς ἐνδείξιν τῆς ἀληθείας, περιερ-
γότερόν πως καὶ πλατύτερον πρὸς ἡμῶν ἐκτεθείσης.
'Αλλ' ὥς ἐν τὴν ἐριστικὴν τῶν ἐπιλυσάντων Ἰου-
δαίων ἐστάσιν τῇ ἀληθείᾳ ταῖς τοῦ ψεύδους παρα-

• Psal. xxxv, 9.

(19) Joanni Damasceno ascribitur a Jacobo Billio in ejus editione J. Damascen. Operum, p. 5⁷². Edit.

παιφωμεν αἰραις, φέρε δὴ καὶ αὐτὴν εἰς δόναμιν Ἀ τὴν Παρθένον ἐξ αὐτῆς οὖσαν τῆς ῥίζης Δαβὶδ ἀποδειξωμεν, μάρτυσι τοῖς εὐαγγελισταῖς χρώμενοι, καὶ τῷ τῆς Γραφῆς ἰδιώματι. Χρῆναι δ' οὖν οἶμαι τὰς ἀπὸ τοῦ Δαβὶδ γενεὰς διαψηλαφήσαντα, κατὰ τὴν τοῦ Λουκᾶ καὶ τοῦ Ματθαίου γενεαλογίαν, τὴν μὲν ἀναποδίζουσαν, τὴν δὲ, καθεξῆς ὁδεύουσαν, διὰ τῶν ἀκρων ἐπισυνάψαι τὸν νοῦν· εἰδ' οὕτως τὴν σύγχυσιν, καθ' ἣν ἡ περὶ τοὺς τεκόντας τὸν Ἰωσήφ συνεχύθη συγγένεια, καθ' εἰρμὸν ἐκθέσθαι, καὶ τὸν τρόπον, καθ' ὃν καὶ ἡ Παρθένος ἐκ γένους κατάρτεται τοῦ Δαβὶδ ἐναργῶς ἀποδείξει· καὶ μηδὲν τῶν κατ' αὐτὴν ἀναποδείκτον εἶναι. Τοῦτον γὰρ οἷα παντὸς ἐγκωμίου λαμπρότατον ἐπαινον, τὸ ταῖς θεομήχοις ἀνθοπλαστῆναι γλώσσαις, καὶ πᾶν ἀποφράζει στόμα, κατὰ ταύτης φρουρασόμενον. Ἀρξομαι γοῦν ἐντεῦθεν.

Καὶ μοι συγγινώσκω τῶν τῆδε παρόντων, καὶ λόγοις ἐντετραμμένων ἕκαστος, ἀπαίρω τε ὄντι τῶν ἔξωθεν γυμνασμάτων, καὶ τοῦ δὴ χάριν ἀσχάλλοντι, ἅτε ὅδον ἐπίτομον μὴ εὐρίσκοντι τοῦ δέοντος πρόσφορον. Ὅμως τῷ διδάσκοντι Πνεύματι πάντα ἀνθρωπον γινώσιν τεθαβρῆκώς, πρὸς τὸ προκειμένον ἀποδύομαι. Νόμος τοιγαροῦν ἐκράτει τὸ παλαιὸν, μὴ ἂν ἄλλοθεν τῶν φυλῶν ἕκαστην γυναῖκα πρὸς γάμον ἄγεσθαι δύνασθαι, μὴ τῆς αὐτῇ κοινωνούσαν φυλῆς. Ὅτι δὲ τοῦτο ἐστὶν ἀληθές, αὐτῶν ἄκουε τῶν τοῦ νόμου ῥητῶν, ἐχόντων ἐπὶ λέξεωσιν οὕτω· Καὶ ἐνταί· C λατο Μωϋσῆς τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ διὰ προστάγματος Κυρίου, λέγων· Οὐ περιστεραφήσεται τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, ἀπὸ φυλῆς εἰς φυλὴν, τὸ ἕκαστος ἐν τῇ κληρονομίᾳ τῆς φυλῆς τῆς πατρικῆς αὐτοῦ προσκολληθήσονται οἱ υἱοί, καὶ πᾶσα θυγάτηρ ἀγχιστεύουσα κληρονομίαν ἐκ τῶν φυλῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ἐνὶ τῶν ἐκ τοῦ δήμου τῆς φυλῆς τοῦ πατρὸς αὐτῆς ἔσονται γυναῖκες, ἵνα ἀγχιστεύωσιν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, ἕκαστος τὴν κληρονομίαν τὴν πατρικὴν αὐτοῦ, ὃν τρόπον συνέταξε Κύριος τῷ Μωϋσῇ. Καὶ μέντοι καὶ διαφυλάχθη τοῦτο μέχρι καιροῦ. Ἔως γὰρ ἦνθε τὰ Ἰουδαίων, καὶ τὰ Μωσαϊκὰ διατάγματα. ἤκμαζον, οὐδὲν ἦν τῶν παρ' αὐτοῖς ἔθων, ὃ μὴ κατὰ θεομὸν ἐκράτει. Ἀφ' οὗ δὲ πρὸς ἀφανισμὸν ἐχίρει, καὶ πρὸς τούναντίον ἅπαν ἀπητυμολοίει, κατὰ μέρος ἐλαττούμενα, οὐκέτι λόγος αὐτοῖς πατρῴας εὐδαιμονίας πεφρόντιστο, ἰθνηκώτερόν πως διαχειμένους τὸν βίον, καὶ εἰς μηδὲν ὅτι μέγα τιθεμένους τὸ χρῆμα, καίτοι τοῦ νόμου θεοσπίζοντος, τῶν προφητῶν ἐμβοώντων, καὶ διὰ πάσης σχεδὸν τῆς Γραφῆς αὐτοῦ διαμαρτυρουμένου τοῦ Θεοῦ, μὴ διαχεῖσθαι, μὴ διαφθεῖραι τὰ νόμιμα.

Ἐπὶ οὖν παροινας τῆς εἰς Θεὸν δίχην οὐ τὴν τυχοῦσαν ἔδσαν οἱ Ἰουδαῖοι, ὧν τε πολλάκις παροίστησαν, καὶ τῆς πατρῴας ἐξοστῆκότες θεοσεβείας

4 Num. xxvii, 7 seqq.

confirmationem. Verum ut perveracem Judæorum veritati oblatrantium contentionem ad mendacii auras ablegemus, age ipsam hanc quoque Virginem pro virili nostra ex ipsa Davidis radice ortum duxisse demonstremus, evangelistas ipsos testes adhibentes, atque ipsam Scripturæ sacræ peculiarem loquendi rationem. Operæ pretium autem esse arbitror, consideratis ac velut confectionis Davidis generationibus, juxta Lucæ ac Matthæi genealogiam, quarum altera inverso, altera recto ordine progreditur, per extrema mentem ac sensum copulare, atque ita deinde confusionem eam, per quam parentum Josephi cognatio permista est, serie quadam exponere, ac modum, quò ipsa quoque Virgo ex Davide fluxit, aperte declarare: quo

B nihil eorum, quæ ad ipsam atinent, probatione sua careat. Hanc demum enim laudem omni encomii genere præclariorem iaculentiorisque esse mihi persuadeo, nempe adversum impias linguas arma induere, osque omne adversus eam fremens obturare.

Mihi vero ignoscat velim quilibet eorum, qui hic adsunt, ac litterarum studia coluerunt, ut qui profanorum exercitamentorum imperitus sim, proptereaue angar et discrucier, utpote compendiarium viam atque instituto argumento accommodatam minime nanciscens. Nihilominus tamen, Spiritus sancti, qui docet omnem hominem scientiam, ope atque auxilio fretus, propositam materiam aggredior. Ergo hoc olim lege comparatum erat, ut nemo ex ulla tribu uxorem aliunde quam ex sua accipere posset. Quod autem hoc verum sit, ipsa legis verba audi, quæ ad hunc prorsus modum habent: Et mandavit Moyses filiis Israel per præceptum Domini, dicens: Non converteremini de tribu in tribum: quoniam unusquisque in hæreditate tribus suæ paternæ adhærebit: et omnis filia propinqua hæreditatem habens ex tribubus filiorum Israel, uni eorum qui sunt ex domo tribus patris sui, erit uxor, et per sanguinis propinquitatem unusquisque ex filiis Israel paternam suam hæreditatem percipiet, quemadmodum constituit Dominus Moysi. Ac sane hoc aliquantisper quidem observatum est. Quandiu enim Judæorum res florebant, ac Mosæica præcepta vigeant, nullus apud eos ritus erat, qui non juxta legem vim suam obtineret. At posteaquam in exitum tendere, atque in contrarium prorsus desciscere, sensimque minui cœperunt, non jam ipsis patria felicitas curæ fuit, ut qui gentilium quodammodo ritu vitam instituerent, neque admodum magni rem hujusmodi penderent, tametsi alioquin lege sanciente, prophetis inclamantibus, atque adeo ipsomet Deo per totam Scripturam testificante atque admonente, ne animis effunderentur, ac legitimas sanctiones corrumpere.

Posteaquam igitur Judæi suæ in Deum contumeliæ non vulgarem pœnam pependerunt, ac pro eo quod sæpe tanquam æstro quodam perciti, atque

a paterna religione deficientes ad extremam super-
atitionem proruerant, variis modis a Deo (20)
excruciati fuerunt (nam et urbs obsidione cincta
est, et sacra profanum in modum direpta, et
sancta impuris ac scelestis pedibus protrita, et gens
ipsa populationibus oppressa, patriumque solum
eversum, ipsique in exteram regionem extorres
aeti miserandum videntibus spectaculum, atque
audientibus acroama præbuerunt, omnique ex
parte cincti in gravissimis et immedicabilibus cala-
mitatibus versati sunt), nec jam diligentia adhiberi
poterat, qua genera internosci possent, utpote
universa natione adversarum rerum, atque in-
gruentium quotidie malorum mole oppressa, tum
vero singulæ tribus nobilitatis suæ præstantiam ac
singulare decus amiserunt. Nec tamen prorsus
deleta est celebris hæc generis dignitas. Etenim
hujusce tribus auctoritas, velut reliquæ quædam,
per successionem adhuc opibus atque imperio
pollens perstitit usque ad clarissimam hanc
Virginem, hanc, inquam, solam inter mulieres Deo
desponsam matrem ac virginem, quam nunc ex
Davidica tribu ortam esse probare aggrediens,
orationis (21) jactum ad Scripturæ scopum dire-
ctum emitto, si modo Deus hoc mihi concedat, ut
pro rei dignitate sermonem habere queam. At
enim, o beate Matthæe, velim mihi explices, quid-
nam causæ sit, quod tu in iis, quorum genus re-
censes, a sancto Luca dissentias. Minime vero, in-
quit, mente ad divinas res conscribendas eximia
præditus Matthæus, prius publicanus, nunc autem
arcanorum mysteriorum interpres, minime, inquam,
ulla est inter nos dissensio. Nam ille, velut ser-
monem retrorsum flectens, naturales patres præ-
termisit, legales duntaxat commemorans; ego
autem naturalium patrum mentionem aperte feci:
non temere id quidem, neque aliter quam Spiritu
dignum esset. Uterque enim nostrum, tanquam
uno eodemque Spiritu affatus, alter alterius scripta

A εἰς ἀπὸν δυσειδαίμονίας ἐπιηλάκασαν, καὶ τοὶ πο-
λυτρόπω; αὐτοῦ; κολάσαντο; τοῦ Θεοῦ, πῇ μὲν, πο-
λιορκουμένου τοῦ ἁγίου, καὶ τῶν ἱερῶν ἐκπορθου-
μένων, τῶν τε ἁγίων τοῖς ἐναγέει καὶ βεδήλοις
συμπατουμένων ποσὶ· πῇ δὲ, δηλώσει καὶ λεηλασίᾳ
τοῦ ἔθνους, καταστροφῇ τε τοῦ πατρῷου ἔδαφους,
καθ' ἣν πρὸς ἀλλοδαπὴν ἐξελανόμενοι ἦσαν, ἔλει-
νόν τοῖς ὁρώσι θέαμα, καὶ τοῖς ἀκούουσιν ἀκουσμα,
κύκλῳ τε περιεστοιχισμένοι ἀνηκέστοις ἐγίνοντο,
μηκέτι φιλοκρινεῖσθαι τοῦ γένους ἰσχύοντος, τῷ
ἀγθεὶ πεζομένου τῶν συμφορῶν, τῷ πλῆθει τῶν ἐπι-
ιδόντων ὁσημέραι δυστυχημάτων, τότε δὲ συγχυθεῖσαι
τῶν φυλῶν ἐκάστη, τὴν τῆς εὐγενείας ἐξαίρετον ἀπ-
εσπλήθησαν. Ἀλλ' οὐκ εἰς ἅπαν ἡφάνιστο τὸ περι-
ώνυμον τοῦτο τοῦ γένους ἀξίωμα. Διέμεινε γὰρ ὡσπερ
B τὴν λείψανον ἐκ διαδοχῆς ἐπικρατοῦν ἐτι τῆς κληρου-
χίας ταύτης τὸ ἀξίολογον, μέχρι τῆς αὐτοῦ Παρ-
θένου, ταύτης δὲ λέγω τῆς μόνης ἐν γυναιξὶ Θεοσυμ-
φεύτου μητρὸς καὶ ἀειπαύδος, ἣν ἄρτι τῆς Δαδιδικῆς
οὔσαν ἀποδεικνύει φυλῆς παρορμώμενος, τοῦ λόγου
τὴν βουλὴν πρὸς τὴν τῆς Γραφῆς συνταίνας σκοπὸν
ἐπαφίημι, Θεοῦ βάλιστά μοι τὰ κατ' ἀξίαν λέγειν
παρεχομένου. Ἀλλὰ μοι δεῦρο φράσον, ὦ μακάριε
Ματθαῖε, τίς ὁ τῶν ὑπὸ σοῦ γενεαλογουμένων πρὸς
τὴν ἱεροφάντην Λουκᾶν διαφωνούμενος λόγος. Οὐ,
φησὶν ὁ θεογραφικώτατος νοῦς Ματθαῖος, ὁ πρὶν
τελώνης, νῦν δὲ τῶν ἀπορρήτων ὑφηγητής, οὐκ ἔστιν
ἐν ἡμῖν, οὐκ ἔστιν οὐδεμία διαφωνίας ἔμφασις. Ὁ
μὲν γὰρ ὡσπερ ἀναποδίζων τὸν λόγον, παρήκε τοὺς
κατὰ φύσιν πατέρας, τῶν κατὰ νόμον ἑστ' ὅτε μόνων
C ἐπιμνηθεῖς· ἐγὼ δὲ τῶν κατὰ φύσιν πατέρων σα-
φῶς τὴν μνήμην πεποίημαι, οὐκ ἀλόγιος, οὐδὲ ἀνα-
ξίως τοῦ Πνεύματος. Ἐκάτερος γὰρ ὅς ἐνός καὶ τοῦ
αὐτοῦ Πνεύματος ἐμπνεόμενος, τὰ θατέρου θατέρως
εἰς μὴδὲν διαλάττων ἀποστεινύνει. Ἐκοπεῖν δὲ δεῖ δι'
ἀκριβείας, ἀγαπητοί, τὰς ὑπ' ἀμφοῖν ἐκτεθείσας
γενεαλογίας, κάκειθεν θηράσαι τοῦ ζητουμένου τὴν
εὐρεσιν.

sive ulla immutatione commendat et attollit. Accu-
rate autem, o charissimi, generis seriem ab utroque expositam considerare, atque hinc quæstionis

Quandoquidem igitur, juxta evangelistæ vocem,
ex utroque genere, hoc est ex naturali ac legali,
generationis certitudo demonstratur, Matthæus
proinde opus suum inchoans, *Liber generationis*,
inquit, *Jesu Christi filii David, filii Abraham*.
Et quidem ad id, quod querimus, percipiendum, prin-
cipium ipsum, vel solum, sufficiebat. Verum hic non

Ἀμφότες τοίνυν κατὰ τὴν τοῦ ἱεροφάντου φωνήν, ἐξ
ἑκατέρων τῶν γενῶν, λέγω δὲ τῶν κατὰ φύσιν καὶ
νόμον, τὸ ἀκριβὲς τῆς γενεαλογίας ἡμῖν δείκνυται.
Ματθαῖος γοῦν τῆς κατ' αὐτὸν συγγραφῆς ἀπαρχό-
μενος, *Βίβλος γενέσεως*, φησὶν, *Ἰησοῦ Χριστοῦ*
D *υἱοῦ Δαβὶδ, υἱοῦ Ἀβραάμ*. Καὶ ἔρχεται πρὸς τὴν τοῦ
ζητουμένου κατάληξιν αὐτὸ καθ' αὐτὸ τὸ προοίμιον.

• Matth. 1, 1.

COMBESII NOTÆ.

(20) A Deo excruciatii fuerunt. Si hic locus con-
jecturæ sit pro κολάσαντος, κολέσαντος fortasse
non incommode legi posse existimem. Hæc enim
particula καίτοι hanc lectionem postulare vide-
tur. Exaggerat enim Judæorum perfidiam Andreas,
qui Deum per tot supplicia eos ab idolorum cultu
revocantem audire neglexerint. Hoc autem loco
Nazianzenum imitator, qui 2 orat. de Pasch.
eodem sermonis genere utitur, cum generis hu-
mani in sceleribus pertinaciam insectatur, quod

per multis cruciatum generibus eruditum, ad
melioiorem propterea mentem minime redierat,
cum tamen id esset, quod Deus in hujusmodi
suppliciiis inferendis sibi proponeret. Videntur
autem hæc verba, καίτοι πολυτρόπως, usque ad
illa, μηκέτι φιλοκρινεῖσθαι, per parenthesis le-
genda.

(21) Orationis jactum. Pro βουλὴν hoc loco βό-
λην lego, ut sagittam significet. Ita enim le-
gendum esse aperte indicat verbum ἐπαφίημι.

Ἄλλ' οὐ μέχρι τούτου ἐστὶ. Προῦθη γὰρ ὁ λόγος αὐτῷ, A
καὶ μέχρι τοῦ τῆς Παρθένου μνηστῆρος. Λουκάς δὲ
μετὰ τὴν κατὰ τὸ βάπτισμα τοῦ Σωτῆρος ἀνάδειξιν,
μικρὸν αὐτοῦ πον τὸν λόγον μεταγετεῶν, τοιάδε
γράφει· Ἐν οἷς, φησὶ, καὶ αὐτὸς ἦν Ἰησοῦς. ὡς
ἐτῶν τριάκοντα, ἀρχόμενος ὢν, ὡς ἐνομίζετο,
υἱὸς Ἰωσήφ τοῦ Ἡλεὶ, τοῦ Ματθάν, τοῦ Λευὶ,
τοῦ Μελχὶ, καὶ ἐξῆς κατὰ ἀναφορὰν, ἕως τοῦ Σηθ,
τοῦ Ἀδάμ, καὶ τοῦ Θεοῦ. Οὐκ ἄγνοεῖ δ' οὖν ὅγε φιλόπο-
νος νοῦς τῶν ἐξητασμένων, ὡς τοῦς μὲν κατὰ νόμον
πατέρας ἔκεινους τῇ Γραφῇ καλεῖν σύνθετος, τοῦς
προθανόντας μὲν ἀπαιδᾶς, πλὴν παιδοθετηθέντας,
δι' ἀδελφασπύρου γονῆς μετὰ κοίμηνιν· τοὺς δὲ τοι
κατὰ φύσιν, ἔκεινους, οἱ μάλιστα μὲν ἑαυτοῖς πρὸς
διαδοχὴν τοῦ γένους οικίῳ σπέρμῳ ἐπαιδοποιήσαντο,
ἐσθ' ὅτε δὲ καὶ εἰ τεθνάνειν αὐτοῖς ἀπαιδᾶς ἀδελφοί, B
δι' ἀντιγόνου σποράς, τὴν εὐκληρίαν τῶ ἀδελφῶ συν-
εισήγαγον. Τῶν γέ τοι εὐαγγελιστῶν, ὁ μὲν τῶν κατὰ
φύσιν πατέρων μόνων ἐπιμνησθεὶς τοὺς κατὰ νόμον
παρῆκεν· ὁ δὲ τοὐμπαλιν τοὺς κατὰ φύσιν παρα-
δραμὲν, τῶν κατὰ νόμον ἰδικῶς ἐπιμνησθῆ· οὐδ'
ἐπότερος τοῦ εἰκότος ἀποσφαλεῖς. Καλὸν δ' οἶμαι καὶ
παλαιᾶς πρὸς τοῦτο μαρτυρίας ἐπιμνησθῆναι, ἣν παρ'
ἀνδρόστινους πολυίστορος παρελήφαμεν, ἔχουσιν ἐπὶ
λέξεως οὕτως· Ἐπειπερ οἱ τῆς γενεαλογίας τῶν εὐαγ-
γελιστῶν ἐμπερόμενοι, οἱ μὲν διεδέξαντο πατέρας
πατέρας γνησίους, οἱ δὲ, ἐτέροις μὲν ἐγεννήθησαν,
ἐτέρων δὲ γεγενᾶσι κλησεί, ἀμφοτέρων δὲ γέγονεν ἡ
μνήμη, τῶν τε γεγεννηκότων, καὶ τῶν ὧς γεγεννηκό-
των, οὕτως οὐδέτερον τῶν εὐαγγελίων ψεύδεται,
καὶ φύσιν ἀριθμοῦν, καὶ νόμον· ἐπεπλάχῃ γὰρ ἀλ-
λῆλοις τὰ γένη τότε ἀπὸ τοῦ Σολομῶντος, καὶ τὸ ἀπὸ
τοῦ Νάθαν, ἀναστάσει τέκνων, καὶ δευτερογαμίας.
Ἦν δὲ σαφὲς ἥ τὸ λεγόμενον, τὴν ἐπιπλοκὴν τῶν
γενῶν διηγῆσθαι.

mentitur, dum et naturam et legem numerat.
liberorum suscitationem ac repetita matrimonia
sit quod dico, generum permisionem exponam.

Ἀπὸ τοῦ τοῦ Δαβὶδ διὰ Σολομῶντος τὰς γενεὰς κατ-
αριθμουμένους, τρίτος ἀπὸ τέλους εὐρίσκεται Ματθάν,
ὃς ἐγέννησε τὸν Ἰακώβ, τοῦ Ἰωσήφ τὸν πατέρα.
Ἀπὸ δὲ Νάθαν τοῦ Δαβὶδ κατὰ Λουκᾶν, ὁμοίως
τρίτος ἀπὸ τέλους Μελχὶ· Σκοποῦ τοίνυν ἡμῖν κει-
μένου τοῦ Ἰωσήφ, ἀποδεικτέον, πῶς ἕκαστος αὐ-
τοῦ πατὴρ ἰσθόρηται, ὅτε Ἰακώβ ἀπὸ Σολομῶντος,
καὶ Ἡλεὶ ἀπὸ τοῦ Νάθαν, ἕκαστερον γένος κατὰγον-
τας. Καὶ δὴ οὐδὲ τε Ματθάν καὶ ὁ Μελχὶ, ἐν μέρει
τὴν αὐτὴν ἀγόμενοι γυναῖκα, ὁμομητρίους ἀδελφοὺς
ἐπαιδοποιήσαντο, τοῦ νόμου μὴ κωλύοντος χηρεύου-
σαν, ἣ καὶ ἀπολελυμένην, ἄλλω γαμεῖσθαι. Παρ-
αδέδοται τοίνυν, ὅτι πρῶτος Ματθάν ὁ ἀπὸ Σολομῶντος
πατὴρ τὸ γένος, τὸν Ἰακώβ γεννᾷ· καὶ τελευταί-
ος

† Luc. III, 23 seqq

COMBESFISH NOTÆ.

(22) Si ipsorum fratres. Legendum hic in Græco est εἰ τεθνάνειν, ut sensus aperte ostendit.

(23) Quod a viro quodam. Africanum innuere videtur, cujus de hac re verba in medium profert Eusebius lib. 1 Eccles. hist. cap. 7. Hanc porro

A subsistit. Etenim ipsius sermo etiam usque ad
Virginis sponsum progressus est. Lucas autem,
post Salvatoris in baptismo declarationem, oratio-
nem suam nonnihil deflans, ad hunc modum
scribit: Inter quos, inquit, etiam Jesus erat, anno-
rum quasi triginta incipiens esse, ut putabatur,
filius Joseph, qui fuit Heli, qui fuit Mathan, qui
fuit Levi, qui fuit Melchi, et sic deinceps in altum
ascendendo usque ad Seth, qui fuit Adæ, qui fuit
Dei. Illud porro minime ignorat, quisquis sedula
et exquisita mente præditus est, ex usu Scripturæ
esse, legales patres eos demum appellare, qui,
quamvis sine liberis e vita decesserint, tamen per
sobolem, ex fraterno semine post mortem suam
ortam, filios habuerunt: naturales contra, eos qui
præsertim quidem sibi ipsis ad generis propa-
gationem ex suomet semine liberos procrearunt,
interdum etiam (22), si ipsorum fratres
nullis liberis relictis vitam cum morte commutas-
sent, per vicarium semen hæreditatem ipsis colle-
gerunt. Ergo alter evangelistarum, naturales
duntaxat patres commemorans, legales silentio
præterit; alter rursus prætermissis naturalibus,
legalium privatim mentionem fecit. In quo neuter
ab eo quod par erat aberravit. Nec vero inconmo-
dum fuerit (quo planius istud ostendatur) vete-
ris quoque testimoniū meminisse, quod a viro
quodam (23) multarum rerum cognitione instructo
accepimus. Id autem sic ad verbum habet. Quan-
doquidem qui in Christi genealogia ab evangelistis
referuntur, partim filii veris patribus successerunt,
partim cum ab aliis geniti essent, aliorum tamen
filii dicti sunt, atque utrorumque mentio facta est,
hoc est et eorum qui genuerunt, et eorum qui
velut genuerunt, idcirco neutrum Evangeliorum.
Nam tum familiæ Salomonis, et Nathan, per
inter se connexæ erant. Ut autem perspicuum

A Davide per Salomonem generationes recensenti-
bus, tertius a fine Mathan reperitur, qui Jacobum
Josephi patrem genuit. A Nathan autem Davidis
filio juxta Lucam, eodem modo tertius a fine Mel-
chi. Quocirca cum Joseph nobis pro scopo propo-
natur, demonstrandum est quonam pacto uterque
ipsius pater esse divinis Litteris prodatur, nimirum
D et Joseph qui a Salomone ortum trazit, et Heli
qui a Nathan. Ergo et Nathan et Melchi eandem
uxorem vicissim ducentes, uterinos fratres pro-
crearunt. Neque enim lex prohibebat, ne ea, quam
maritum morte amiserat, aut ab eo repudiata fue-
rat, alteri nuberet. Memoriz itaque proditum est
Nathan primum, qui a Salomone originem duce-

ipsius rationem, quibus argumentis convellere ni-
tatur Osiander, vide apud Melchiorum Canum,
lib. 1 De locis theolog., cap. 5, ubi etiam ipsa
eruditissime respondet.

bat, Jacobum genuisse, ipsoque Mathan extremo vitæ die functo, Melchi, qui ad Nathan genus suum referebat, viduam, quod ex eadem tribu ipse, quamquam ex alia familia, ut jam dictum est, foret, in matrimonium accepisse, ex eaque filium Heli suscepisse. Ad hunc modum ex diversis duobus generibus Jacobum et Heli uterinos fratres reperiemus: quorum alter, hoc est Jacob, fratre Heli sine liberis e vita sublato, uxorem illius in matrimonium accipiens, tertium Joseph et ipsa sustulit, natura quidem ac juxta rationem, sui ipsius filium (unde etiam scriptum est, *Jacob genuit Joseph*); legis autem respectu, filium Heli; Jacob etenim, utpote frater, semen ipsi suscitavit. Ob eamque causam ipsius etiam genealogia obscuritate minime obruetur: quam Matthæus quidem evangelista recensens, *Jacob, inquit, genuit Joseph*, Lucas autem converso ordine: *Qui erat, ut putabatur* (nam hoc etiam adjunxit) *filius Joseph, qui fuit Heli, qui fuit Melchi*. Si quidem nulla ratione significantis atque illustrius legalis nativitas commemorari poterat. Atque hoc verbum, *genuit*, in hac liberorum procreatione ad extremum usque subticuit, per analysim sursum ascendens usque ad Adam, qui fuit Dei. — Et paucis interjectis. Uterini ergo fratres Heli et Jacob. Etenim mortuo Heli sine liberis, Jacob semen ipsi excitavit, progenito scilicet

Atque hæc ille. Proinde cum Josephi genus ad hunc modum recensetur, certe Virgo quoque ipsa ac Dei Genitrix Maria ejusdem cum eo tribus esse simul demonstratur, siquidem Mosis lege non licebat ulli tribui cum altera tribu permisceri. Sanciebat enim ea, ut quæque tribus cum uno qui ex eadem tribu esset, matrimonio jungeretur: ne fortasse generis hæreditas ab una tribu ad aliam laberetur. Quod si quis ipsius quoque sanctissimæ Virginis genus proprie ac peculiariter recenseri postulet, non recte mihi quidem facere videtur: cum lex nusquam hoc permittat aut imperet. Quonam enim loco apud veteres mulieris genus commemoratum fuisse ostenditur, cum in recensendis generibus præstantior pars antefatur? Præstantius siquidem est, ut generis nobilitas a patre quam a matre cognoscatur. Nos autem istud nihil omnino morabitur. Neque enim nostrum est antiquas regulas adulterare, aut novos ritus invhere. Neque enim fas est antiquos terminos immovere, quos patres nostri posuerunt.

Cæterum ab his quæ aliquanto ante exposita sunt, minime abscedamus. Nam si vera dicit Moses, ea sanciens, quæ litterarum monumentis consignata sunt (non est autem dubium quin vera dicat, utpote os ad os Deo, qui veritas est, remotis arbitris loquens) ejusdem proinde tribus esse

σαντος τοῦ Ματθάν, Μελχὶ δὲ ἐπὶ τὸν Νάθαν κατὰ γένος ἀναφερόμενος, χηρεύουσαν, ἐκ μὲν τῆς αὐτῆς φυλῆς, ἐξ ἄλλου δὲ γένους ὦν, ὡς προείπον, ἀγέμενος αὐτὴν, ἔσχεν οὖν τὸν Ἡλεὶ. Οὕτως ἐκ διαφόρων δύο γενῶν εὐρήσασμεν, τὸν τε Ἰακώβ καὶ τὸν Ἡλεὶ, ὁμομητρίους ἀδελφοὺς, ὦν θάταρος ὁ Ἰακώβ, δηλονότι, ἀτέκνου τοῦ ἀδελφοῦ τελευτήσαντος Ἡλεὶ, τὴν γυναῖκα παραλαβὼν, ἐγέννησεν ἐξ αὐτῆς τρίτον τὸν Ἰωσήφ κατὰ φύσιν μὲν ἐαυτῷ, καὶ κατὰ λόγον διδὲ γέγραπται, Ἰακώβ ἐγέννησεν τὸν Ἰωσήφ κατὰ νόμον δὲ, τοῦ Ἡλεὶ υἱὸς ἦν. Ἐπειὶ γὰρ Ἰακώβ ἀδελφὸς ὦν, ἀνέστης σπέρμα. Διόπερ οὐκ ἀμαυρωθήσεται καὶ ἡ κατ' αὐτὸν γενεαλογία, ἣν Ματθαῖος μὲν ὁ εὐαγγελιστὴς ἐξηριθμούμενος, Ἰακώβ δὲ, φησιν, ἐγέννησεν τὸν Ἰωσήφ ὁ δὲ Λουκᾶς ἀνάπαλιν, Ὃς ἦν, ὡς ἐνομιζέτο (καὶ γὰρ τοῦτο προστίθεται) τοῦ Ἰωσήφ, τοῦ Ἡλεὶ, τοῦ Μελχὶ. Τὴν γὰρ κατὰ νόμον γέννησιν, ἐπισημότερον οὐκ ἦν ἐξαιρεῖν. Καὶ τὸ, ἐγέννησεν, ἐπὶ τῆς τοιαύτης παιδοποιίας ἀκριβέστερος ἀπεσιώπησε, τὴν ἀναφορὰν ποιησάμενος, ἕως τοῦ Ἀδὰμ, τοῦ Θεοῦ, κατὰ ἀνάλυσιν. — Καὶ μετὰ βραχέως. Ὁμομητριοὶ ἄρα ὁ τε Ἡλεὶ καὶ Ἰακώβ ἀδελφοί. Ἀτέκνου γὰρ τοῦ Ἡλεὶ τεθνηκότος, Ἰακώβ ἀνέστησεν αὐτῷ σπέρμα, γενήσας τὸν Ἰωσήφ κατὰ φύσιν μὲν αὐτῷ, κατὰ νόμον δὲ, Ἡλεὶ. Οὕτως ἀμφοτέρων ἦν υἱὸς Ἰωσήφ.

Τοσαῦτα δὲ οὗτος. Καὶ δὴ τοῦ Ἰωσήφ οὕτως γενεαλογουμένου, δυνάμει καὶ ἡ Παρθένος αὕτη καὶ Θεοτόκος Μαρία, τῆς αὐτῆς οὕσα φυλῆς συναποδείκνυται τούτῳ, εἶγε κατὰ τὸν Μωσέως νόμον, οὐκ ἐξῆν φυλὴν φυλὴν ἐπιμίγνυσθαι. Ἐνὶ γὰρ τῶν ἐκ τοῦ δήμου καὶ πατριᾶς τῆς αὐτῆς ὁρωμένων, πρὸς γάμου κοινωνίαν ἡκεῖν θεοπίζει, ἀν μὴ τυχὸν περιστρέφοιτο τοῦ γένους ὁ κληρὸς ἀπὸ φυλῆς εἰς φυλὴν. Εἰ δὲ τις κυρίως καὶ αὐτὴν ἀπαιτοῖ γενεαλογεῖσθαι τὴν ὑπεράγλιαν Παρθένον καὶ ἀνανδρον, οὐκ ὀρθὰ γέ μοι ποῶν φαίνεται, τοῦ νόμου τοῦτο μηδαμῷ συγχωρῶντος, ἡ ἐπιτετραφὸς δὴ ποῦθεν. Ποῦ γὰρ ἐν τοῖς παλαιοῖς γυνὴ ποτε δείκνυται γενεαλογηθεῖσα, τοῦ τιμιωτέρου μέρους προκρίθεντος εἰς γενεογραφίαν ἀγεσθαι; Πατὴρθεν γὰρ, ἀλλ' οὐ μητρὸθεν τοῦ γένους τὴν εὐκληρίαν γνωρίζεσθαι προτιμότερον. Ἡμεῖν δὲ τούτου μελήσει μὲν παντελῶς οὐδὲν, ὅτε μὴ πρὸς ἡμῶν ἀρχαίους παραχαράττειν ὅρους, ἡ κινεὺς ἐπισιάγειν θεισμούς. Οὐ γὰρ ὅρια μεταίρειν θέμις αἰώνια, ἀ οἱ πατέρες ἡμῶν ἔθεντο.

Τῶν δὲ γε μικρῶν πρόσθεν ἐκτεθειμένων, οὐκ ἀποσταίημεν. Εἰ γὰρ ἀληθεύει Μωσῆς ταῦτα θεοπίζων, ἀ καὶ γέγραπται (ἀληθεύσει δὲ πάντως, ὡς σκόμα πρὸς σκόμα θεῷ τῇ ἀληθείᾳ μόνος ἐντυχὼν), τῆς αὐτῆς ἄρα φυλῆς δειχθήσεται, καὶ ἡ θεόκλητος αὕτη Μητρὸς τοῦ κατ' εἰκονομίαν ἄρρητον

μνηστευσαμένου ταύτη ἀνδρὸς, λέγω δὲ, τοῦ ἐκ Δαβὶδ πεφηνότος Ἰωσήφ· ὃν εἰ ἐκ σπέρματος τοῦ Δαβὶδ καταγεσθαι δοξημένον, πρὸς ἀνάγκης ἔσται, καὶ τὴν αὐτὴ μνηστευθεῖσαν, τῆς αὐτῆς οὖσαν φάναι φυλῆς. Ἰωσήφ γάρ, υἱὸς Δαβὶδ, μὴ φοβηθῆς παραλαβεῖν Μαριάμ τὴν γυναικά σου, ὃ ἐπιστάς αὐτῷ δι' ὁράματος προσεφώνησεν ἄγγελος, ἐπὶ τῷ παραδόξῳ τῆς ἀφράστου κρυφορίας ἀσπάζοντι. Οὐκοῦν οὐ διεψεύσθη Μωσῆς, οὐ διημάρτηται Δαβὶδ, ὁ μὲν, μὴ συγχέεσθαι τὰ γένη πρὸς ταῦτα θεοπίκτων, ὁ δὲ, δι' ἔρκομοσίας ἐξ ἀφύου αὐτοῦ τὸν Χριστὸν ἀναστήσεσθαι χρησιμωδούμενος. Οὕτω μὲν οὖν κατὰ ῥοὴν ἐπιδραμὸν ὁ λόγος, σαφῶς ἡμῖν ἐξ Ἰούδα καὶ Δαβὶδ τὸν Χριστὸν παρεστήσατο. Πειράζομαι δὲ καὶ ἄλλως τὸν περὶ τοῦτου καταθέσθαι λόγον ἡμῖν ἐκ παλαιῶν συγγραμμάτων, τοῖς ὅσοι ἔδλον τὸ τῆς Ἐκκλησίας ἁδολον ἐκπεπώκατε γάλα. Περὶ γὰρ τῶν ἄλλων οὐδεὶς μοι λόγος τῆς προφητείας οὕτω καθ' αἵματι αὐτῶν τῆς πωρώσεως· Ψηλαφήσουσι γάρ, φησὶν. ὡς τυρλοὶ τοίχων, καὶ ὡς οὐχ ὑπαρχόντων ὀφθαλμῶν, ψηλαφήσουσιν. Ἡμῖν δὲ ὁ θεὸς Ἀπόστολος ἀρκίσει λέγων· Σοφίαν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις· σοφίαν δὲ οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου, οὐδὲ τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου τῶν καταργουμένων, ἀλλὰ λαλοῦμεν Θεοῦ σοφίαν, ἐν μυστηρίῳ τῇ ἀποκεκρυμμένην, ἣν δὴ ψυχικὸς ἄνθρωπος οὐ δύναται γινῶναι. Μωρία γὰρ αὐτῷ ἐστὶ, καὶ οὐ δύναται γινῶναι, ὅτι πνευματικὸς ἀνακρίνεται. hujus sæculi qui destruuntur, sed loquimur Dei animalis homo percipere non potest. Stultitia enim

τῶν τοίνυν τῷ Χριστῷ πεπραγμένων, ἐστὶν ἃ καὶ τοὺς πολλοὺς διέφυγεν, ὅσα τε χρῆσιμος ἐσιωπάτο τοῖς τότε ὡς φέρε εἰπεῖν, τὰ πρὸ τοῦ βαπτίσματος αὐτῷ πεπραγμένα, καὶ ἣ καθ' ὃν ἐδίου τρόπον διαγωγῇ ἐντὸς ὧν ἐτῶν τριάκοντα, μηδεμίαν που ταύτην Γραφῆς ἱστοροῦσης. Ἐν οὖν τῶν μάλιστα σσεγγημένων, καὶ τὸ κατὰ τὴν γέννησιν αὐτοῦ θαῦμα ἦν, ὀλίγου δεῖν πάντας λαθόν, καθ' ὃν ἐνηνθρωπήκει χρόνον, ὀλίγον ἐκτὸς, ὡς φησὶ που ἅγιος ἀνὴρ, Ἰγνατίος ὄνομα αὐτῷ· Καὶ ἔλαθε τὸν ἄρχοντα τοῦ αἰῶνος, τοῦτου ἡ παρθενία Μαρίας, καὶ ὁ τόκος αὐτῆς, ὁμοίως καὶ ὁ θάνατος Χριστοῦ. Τρία μυστήρια κραυγῆς, ἅτινα ἐν ἡσυχίᾳ Θεοῦ ἐπράχθη. Εἰκότως οὖν ἄρα κατ' ἐκείνου καιροῦ, ἡ μὲν ἐξ ἁγίου Πνεύματος τοῦ Χριστοῦ παρὰ τοῖς πολλοῖς ἐσιωπάτο γένεσις. Ὁ δὲ Ἰωσήφ ἐν χώρᾳ πατρὸς παρελαμβάνετο. Κάντεῦθεν οἱ αἰῶνες, ὡς πατὴρ τοῦ παιδὸς ἐγενεαλογεῖτο. El

demonstrabitur hæc divinitus vocata Dei Mater, cujus vir ille, qui per dispensationem omni sermone præstantiorem eam despondit, hoc est Josephi, quem ex Davidica tribu ortum esse constat. Qui si a nobis ex Davidis semine descendere concedatur, necessarium profecto nobis erit confiteri, eam quoque, quæ ipsi desponsata est, ejusdem tribus esse. Joseph enim, filii David (ut eum allocutus est angelus ille, qui per visum ipsi apparuit, ob graviditatis, orationem omnem suporantis, novitatem animi mæstitia laboranti), ne timeas accipere Mariam uxorem tuam. Itaque nec falsus est Moses, nec a vero aberravit David, ille nimirum tribus inter se misceri volans, hic interposito jurejurando de lumbis suis Christum excitatum iri vaticinans. Ad hunc igitur modum oratio nostra ex animi sententia decurrens, perspicue nobis Christum ex Juda et Davide ortum esse confirmavit. Conabor autem etiam aliunde rationem hujusce rei vobis, qui Ecclesiam hac dolis exhibitis, ex veteribus lucubrationibus asserre. Nam de aliis, nulla mihi cura est, quippe cum propheta eorum cæcitatem ac stupiditatem ad hunc modum insectetur, Palpabunt, inquit, tanquam cæci parietem, et tanquam oculis capti contrectabunt. Nos autem hoc Apostoli dicto contenti erimus: Sapientiam loquimur inter perfectos, sapientiam porro non hujus sæculi, nec principum sapientiam in mysterio absconditam, quam quidam est illi, et non potest intelligere; quia spiritualiter

Igitur ex his quæ a Christo gesta sunt, nulla vulgi cognitionem fugerunt, hoc est omnia ea quæ iis, qui tum temporis erant, utiliter silentio premebantur, verbi gratia, quæ ante baptismum ab eo facta sunt, et ea vitæ ratio, quam ad tricesimum usque ætatis annum tenuit. Neque enim eam usquam Scriptura commemorat. Unum itaque ex iis, quæ quam maxime silebantur, ortus ipsius miraculum erat: quod quidem, quo tempore humanam naturam suscipiebat, paucis exceptis, omnibus incognitum erat, ut quodam loco, inquit, vir sanctus Ignatius: Et principem hujus sæculi latuit Mariæ virginitas, ipsiusque partus, itemque Christi mors. Nam (24) tria clamoris mysteria in quiete ac silentio acta sunt. Non abs re igitur Christi ex Spiritu sancto nativitas apud vulgus silebatur, ac Joseph loco patris assumeba-

^a Matth. i, 20. ⁱ I Petr. ii, 2. ⁱ Isa. lix, 10, ^b I Cor. ii, 6, 7.

COMBEFISH NOTÆ.

(24) *Tria hæc clamoris mysteria.* Ex loco doctissimus interpres Vairilenius, annot. 29, clamorem illum ab Ignatio significari existimat, quem Christus jam spiritu in cruce emitens edidit. Cui tamen opinioni vix assentiri possum. Neque enim ad Christi clamorem D. Mariæ virginitas et partus ullo pacto referri posse videntur, quæ tamen inter κραυγῆς μυστήρια recenset Ignatius.

Itaque simpliciter idem esse puto clamoris mysteria, ac si dixisset, alta voce prædicanda. Hoc enim velut per admirationem dicit vir sanctissimus, nempe tria mysteria, altissima prædicatione digna, ita peracta fuisse, ut diabolus prorsus laterent. Expungenda autem hoc loco est vox Θεοῦ ante ἐπράχθη. Hanc enim nec Græcī Ignatii codices, nec vetus etiam interpres agnoscunt.

tur. Atque inde, ut vero consentaneum est, non
quam pueri pater recensabatur. Nam nisi hoc
existisset, patre carere puer existimatus fuisset,
quod a paterno latere genus ipsius minime
referretur.

Quamobrem ab eximiiis evangelistis necessario
tunc factum est, ut Josephi genus recenserent:
quod ille apud omnes pater filii prædicaretur. Nam
si, hoc prætermisso, a materno latere generis
ipsius seriem texuissent, præterquam quod istud
indecorum fuisset, a divinarum quoque Scriptura-
rum consuetudine abhorruisset: quod nimirum
nunquam ante cujusquam genus a materno latere
ductum fuisset. Commode igitur evangelistæ Jose-
phi genus a Davide, ob eam quam attulimus
causam ducentes, simul quoque Virginem Mariam
ex Davide ortam esse confirmant, per sponsum
scilicet uxoris genus una inferentes, juxta eam,
quam aliquanto ante protulimus, Mosis legem, ita
ad Israelitas inquisientis: *Non convertimini de tribu
in tribum, quia unusquisque in hereditate tribus
sue paternæ adharebit*¹, etc. Quæ cum ita se
habeant, quod quidem justitia præditus Joseph
esset, ac vitam legi consentaneam duceret, nemini
obscurum est. Ex legis porro præscripto vivens,
perfecto non aliunde quam ex sua tribu ortam
uxorem despondebat. Erat autem hæc ex Juda,
populoque eodem ac familia, hoc est ex Davide. Ita
enim legis edicto comparatum erat. Quocirca si
Joseph ex tribu Juda, atque ex Davidis sorte ac
familia erat, annon consentaneum est Mariam
quoque ab iisdem proficisci, præsertim cum ex
eadem tribu Juda et Davidis populo esset, ex qui-
bus Joseph quoque ortum trahebat? Perspicue
siquidem lex ea, quæ prius recitata est, matrimonii
commercium cum aliis tribubus inire prohibebat,
contraque plane sanciebat, ex sorte ac populo tri-
bus sue contubernia vitæque consuetudinem inire.
Non enim convertimini, inquebat filiis Israel, *de
tribu in tribum: quoniam unusquisque filiorum Israel
in paternæ tribus sue hereditate adharebit*. Hac
proinde ratione illustris etiam hæc Virgo ex Davidis
semine erat. Ex quo factum est ut sponsi genus
recenseretur. Nam cum, de Apostoli sententia,
caput mulieris vir sit², ac juxta legis præscri-
ptum duo in carne una futuri sint³, atque mulier
ea, quæ matrimonio copulata est, si a pudicæ
conjugis officio aberraverit, adulterij pœna, quemad-
modum lex jubet, mulletur, ut quæ mariti sui
cœpsum jam facta sit, eumque pro capite suo
ascripserit, quid tandem afferri potest, quin, cum
capitis genus recensetur, corpus quoque una cum
capite recenseri consequatur? Ac proinde hic quo-
que Virginem, utpote Josepho conjunctam, oport-
tebat in generis commemoratione simul assumi,
quoniam ejusdem cum eo tribus, atque adeo ex
Davidis populo ac familia eam fuisse demonstratum
est. Quandoquidem in eo etiam oraculo, quod ad

A γὰρ μὴ τοῦτο ἔγενετο, ἀπάτωρ ἀνὸρ πατρὸς ἐνομισθήναι, ἀπὸ τοῦ γένους ἀπαρτίζεσθαι.

quod a paterno latere genus ipsius minime
referretur.

Οἱ τοίνυν θαυμάσιοι εὐαγγελισταί, ἀναγκαίως τότε
τὸν Ἰωσήφ ἐγενεαλόγουν, αὐτὸν ἐκείνον πατὴρ πάν-
τοῦ υἱοῦ βεβοημένον πατέρα. Εἰ γὰρ τοῦτον παρέν-
τες μητρὸς αὐτὸν ἐγενεαλόγουν, κρὶς τῷ καὶ ἀπρε-
πὲς εἶναι τοῦτο, καὶ τῆς τῶν θεῶν Γραφῶν συνηθείας
ὑπῆρχεν ἀλλότριον, ὡς οὕτως πρότερον ἐκ γυναικὸς γε-
νεαλογηθεὶς ἰσχυρίζεται. Χρησίμως οὖν ἄρα οἱ εὐαγγελί-
σταί τὸν Ἰωσήφ ἀπὸ Δαβὶδ, διὰ τὴν ἀποδοθεῖσαν αἰ-
τίαν γενεαλογούντες, ἐν ταύτῃ καὶ τὴν παρθένον Μα-
ρίαν ἀπὸ Δαβὶδ γεγονέναι συνιστῶσι, διὰ τοῦ μνη-
στήρος γένος, τὸ τῆς γαμετῆς συνεισφέροντες, κατὰ
τὴν μικρῇ πρόσθεν ἡμῖν προαχθεῖσαν τοῦ Μωϋσέως
νομοθεσίαν: *Ὁὐ περιστραφήσετε, λέγοντες τοῖς
υἱοῖς Ἰσραὴλ, ἀπὸ φυλῆς εἰς φυλὴν, ὅτι ἕκαστος
ἐν τῇ κληρονομίᾳ τῆς φυλῆς τῆς πατρικῆς αὐ-
τοῦ προσκολληθήσονται οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ*, καὶ τὰ
ἐξ ἑξ. Οὕτως δὲ τοῦτων ἐχόντων, ὅτι μὲν δίκαιος ἦν
Ἰωσήφ, καὶ κατὰ νόμον ἔζη, πρόδότηλον. Νομίμως δὲ
βιώσας, οὐκ ἄλλοθεν οὔσαν ἐμνάτο γυναικα, ἣ ἐξ ἑξ
ὥρμητο φυλῆς. Ἡ δὲ ἦν τοῦ Ἰούδα, δῆμου τε τοῦ
αὐτοῦ καὶ πατριᾶς, ἥτις ἦν Δαβὶδ. Τοιαῦτα γὰρ ἦν
τὰ τοῦ νόμου παραγγέλματα. Εἰ τοίνυν Ἰωσήφ Ἰού-
δα, κλήρου τε καὶ πατριᾶς Δαβὶδ, πῶς οὐχὶ καὶ τὴν
Μαρίαν ἐκ τῶν αὐτῶν ὁρμασθαι δίκαιον, τῆς αὐτῆς
οὔσαν μάλιστα τοῦ Ἰούδα φυλῆς, δῆμου δὲ τοῦ Δα-
βὶδ, ἐξ ὧν καὶ Ἰωσήφ ὥρμητο, σαφῶς τοῦ παρανα-
γνωσθέντος νόμου, τῆς μὲν πρὸς τὰς ἄλλας φυλὰς
ἐπιμιξίας ἀνείργοντος, διοριζομένου δὲ ἀντικρὺς, ἐκ
τοῦ κλήρου καὶ τοῦ δῆμου τῆς οἰκίας φυλῆς τὰς
συμβιώσεις ποιεῖσθαι; *Ὁὐ γὰρ περιστραφήσετε,
φησὶ τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ, ἀπὸ φυλῆς εἰς φυλὴν, ὅτι
ἕκαστος ἐν τῇ κληρονομίᾳ τῆς φυλῆς τῆς πα-
τρικῆς αὐτοῦ προσκολληθήσονται οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ*.
Κατὰ ταῦτα δὲ οὖν καὶ ἡ περιώνυμος αὕτη Παρθέ-
νος, ἐκ σπέρματος ἦν τοῦ Δαβὶδ, εἴην καὶ ὁ μνη-
στήρ ἐγενεαλογεῖτο. Εἰ γὰρ κεφαλὴ τῆς γυναικὸς ὁ
ἀνὴρ κατὰ τὸν μέγαν Ἀπόστολον, καὶ ἔσονται οἱ δύο
εἰς σάρκα μίαν κατὰ τὸν Μωϋσέως νόμον, καὶ ἡ
μεμνηστευμένη ἀνδρὶ διαμαρτοῦσα, μοιχείας ὑπ-
έχει τιμωρίαν κατὰ τὸν νόμον, ὡς τοῦ μνηστήρος ἡδὴ
σῶμα γεγεννημένη, καὶ κεφαλὴ τὸν ἀνδρα ἐπιγρα-
φάμενη, πῶς οὐχὶ τῆς κεφαλῆς γενεαλογουμένης
ἔπεται καὶ τὸ σῶμα τῇ κεφαλῇ συναριθμεῖσθαι; Ὁ-
στα κἀνταῦθα τὴν Παρθένον εἶδει συνημμένην τῷ Ἰω-
σὴφ εἰκότως τῇ γενεαλογίᾳ συναναλαμβάνειν. ὅτι
δὴ τῆς αὐτῇ μάλιστα φυλῆς, καὶ μὴν ἀλλὰ καὶ δῆμου
καὶ πατριᾶς Δαβὶδ ἀποδίδεσθαι γενομένην. Ἐπεὶ καὶ
ἐν τῷ πρὸς αὐτὴν χρηματισμῷ θεσπίζων ὁ Γαβριὴλ,
μετὰ τῶν ἄλλων ἐφησεν: *Καὶ δώσει αὐτῷ Κύριος ὁ
θεὸς τὸν θρόνον Δαβὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Τί δι-
δάσκων ἐνταῦθεν; Ὅτι τοῦ ἐξ αὐτῆς γεννησομένου,
προπάτωρ ἦν ὁ Δαβὶδ. Καὶ πῶς γὰρ ἦν ἄλλως ταῦτα
εἰκὸς τῇ Παρθένῳ φάναι τὸν ἀγγέλῳ ἢ συνομολο-*

¹ Num. xxxi, 7. ² Ephes. v, 23. ³ Gen. ii, 24.

γούνα δῆλον αὐτὴν εἶναι ἐκ Δαβὶδ· Οὐ γάρ. ἂν μὴ ἐκ Δαβὶδ τυγχάνουσι, τὸ δώσει αὐτῷ ὁ Θεός, εἰρήκει, τὸν θρόνον Δαβὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Ποίου γὰρ πατρὸς ἂν εἰκότως ἢ Παρθένος ἡρώτα, ὁμολογούσα μὲν ὅτι ἄνδρα οὐ γινώσκει, μαθοῦσα δὲ ὅτι ἐκ Πνεύματος ἁγίου συλλήψεται, εἰ μὴ σαφὴς ὁ λόγος· ἦν πρὸς θυγατέρα Δαβὶδ λεγόμενος· Ἐνθεν φησὶν εἰκότως ὁ Λουκᾶς· Ἀνέβη δὲ καὶ Ἰωσήφ ἐκ τῆς Γαλιλαίας ἐκ τῆς πόλεως Ναζαρέθ εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀπογράφασθαι εἰς πόλιν Δαβὶδ, ἥτις καλεῖται Βηθλεὲμ, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς Δαβὶδ, σὺν Μαρίᾳ τῇ μεμνηστευμένη αὐτῷ ὄσση ἐγκύβ. Οὐκέτι γὰρ τὴν παρουνάμφιόλως ἀναγνωσόμεθα λέξιν, ὡς τῆς Μαρίας ἀπογράφασθαι μόνον συνελθούσης, ἀλλ' ὡς καὶ αὐτῆς σὺν τῷ Ἰωσήφ ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς Δαβὶδ, τῆς τοιαύτης ἐρμηνείας τοὺς λόγους ἐκ τῶν ἀποδεδομένων ἔχοντες. Δεδείχθαι τοιγαρὺν σαφὴς ἡγούμεαι, ὅτι μὴ μάτην Ἰωσήφ γενεαλογεῖται παρὰ τοῖς θεοῖς εὐαγγελισταῖς, ὃ πρὸς ἀνάγκης καὶ ἡ Παρθένος ἀπόγονος οὖσα Δαβὶδ, ἐπεπομένως γνωρίζεται, καὶ ὁ καθ' ὑπεροχὴν θαύματος ἐξ αὐτῆς γεγεννημένος Χριστὸς Ἰησοῦς, ὁ τοῦ Θεοῦ προζώνων· Παῖς. Καὶ ὁ τοῦτοῖς ἀντιλέγειν περριόμενος, καθ' ἑαυτοῦ πειράται μᾶλλον τοῦ ἑαυτοῦ γλώττης παραθῆσαι τὸ ἔπος, καὶ ἱερῶν ἔξω τῆς ἡμετέρας αὐλῆς· ἐρρίφθω θυρῶν. Ἡμῖν δὲ οἷς ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος ἐξαπεστάλη, ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια, μηδὲν ὅτι πλέον τῶν εἰρημένων ἐξίσταε διερευνᾶσθαι, τῆς θείας ἡμῖν Γραφῆς ἀπογραφῆς τῶν βοθυτέρων τῶν ἔρευναν. Ἄ γάρ, φησὶ, προσετάγη σοι, ταῦτα διακοῦ, καὶ ὑψηλότερά σου μὴ ζήτη.

acuere conatur. Alique a sacrosanctis nostræ caulæ Verbum missum est, gratiaque et veritas, nihil ultra ea, quæ a nobis dicta sunt, perscrutari liceat, Scriptura nimirum altiorum rerum indagationem nobis obstruente. Quæ enim tibi præcepta sunt, inquit, ea cogita : et altiora te ne quæsiveris.

Σὺ οὖν, ὦ Ἰουδαῖε, σὺνὲς τῶν εἰρημένων τὴν δύναμιν, καὶ μὴ ζυγομάχει πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Ἀπόθου τὴν ἀμφιβολον γνώμην, καὶ διχονοίας ἀπάσης χωρὶς, τῇ χάριτι στοιχειώθητι, δι' ἧς λυθῇ τῶν δεσμῶν τοῦ γραμματοκυφου ζυγοῦ. Περιελοῦ τὸ κάλυμμα· καθαρὸν δέξαι τῶν γεγραμμένων τὸ φῶς· παράδραμε τὰς κινὰς, καὶ τοὺς τύπους κατάλιπε. Γυμνὴν δέχου τὴν χάριν. Ἀδιστακτικῶς τῇ ἀληθείᾳ πρόσθι. Δόξασον, ὕμνησον τὸν οὕτω ταῦτα θεοπίσαντα. Εἶπε Μωσαϊκῶς· Οὗτός μου Θεός, καὶ δοξάσω αὐτόν, Θεός τοῦ πατρὸς μου, καὶ ὑψώσω αὐτόν. Σοὶ μὲν οὖν δεῖ, καὶ παντὶ τῷ βουλομένῳ, ταῦτα ἐξίστω καὶ φρονεῖν, καὶ διδάσκειν ὁμοίως. Ἡμῖν δὲ, οἷς παγίως ἐνεσημάνθη τῆς ἀληθείας τὸ φῶς, οὐ σχολή γε τὰ πλείω διερευνᾶσθαι, καὶ πρὸς ἀπειρον διεξαγαγεῖν τὸν λόγον, εὐκρινῶς ἄγαν, καὶ ὡς εὐπατὲς ἦν τῆς ἀληθείας παραδειχθείσης. Ὅτι μὴ πανηγυρίζειν ἐθέλοντας, εἰς συζητήσεις κατατάττειν τοὺς λόγους εἰκός, ἀνακλόουθον γάρ. Ἀλλ' ἐπὶ τὴν νύσσαν ὁ λόγος ἴτω, καὶ τὰ τῆς ἡμέρας ἐξίτω μυστήρια, εἰσω μάλιστα θυρῶν ἐστῶ-

A eam editum est, vaticinans Gabriel, præter alia hoc quoque dixit : *Et dabit ei Dominus sedem David patris ejus* °. Quidnam hinc docens? Nempe quod David ejus, qui ex ea nasciturus erat, parens esset. Et qui tandem alioqui consentaneum erat angelum his ad Virginem verbis uti, nisi quia simul quoque eam ex Davide oriam esse constebatur? Neque enim ad eam, nisi ex Davide promanasset, ipse dixisset : *Dabit ei Deus sedem David patris sui*. Cujusnam enim patris, merito interrogasset Virgo, quæ constebatur quidem quod virum non cognosceret (intellexerat autem fore ut ex Spiritu sancto conciperet), nisi perspicue ipse ad Davidis filiam loqueretur? Unde non immerito a Luca dictum est : *Ascendit autem et Joseph a Galilæa ex civitate Nazareth in Judæam, ut prosteretur in civitate David, quæ vocatur Bethleem, eo quod ipse esset de domo et familia David, cum Maria desponsata sibi, prægnante &c.* Non enim præsentem hunc locum ancipiti sensu legemus, tanquam Maria eo duntaxat nomine una cum eo profecta esset, ut nomen suum prosteretur, verum ut quæ etiam ipsa una cum Josepho de Davidis domo ac familia esset. Hujusce quippe interpretationis rationem, ex his quæ in superiori textu subsequuntur, habemus. Manifeste igitur ostensum esse arbitror, Josephi genus apud evangelistas non frustra recenseri, ex quo necessario Virgo quoque a Davide oriunda esse per consecutionem intelligitur, et qui præcellenti miraculo ex ipsa genitus est Christus, antææcularis Dei Filius. Ac quisquis his adversari nititur, adversus seipsum potius linguæ mucronem

portis foras projiciatur. Nobis autem, ad quos Dei

Quamobrem, o Judæe, eorum quæ commemoravimus, vim intellige : nec adversus veritatem certa. Ancipitem mentem abjice, ac citra ullam dubitationem gratia ambula, per quam fiet, ut jugi illius, quo litteræ cortex te curvat, vinculis eximaria. Excute velamen : puram eorum quæ scripta sunt lucem excipe. Umbras præteri, ac figuras relinque. Nudam gratiam accipe. Sine ulla animi ambiguitate ad veritatem accede. Eum, qui hæc ita sanxit, D lauda et prædica. Dic Mosaicum in modum : *Hic Deus meus, et glorificabo eum, Deus patris mei, et exaltabo illum* °. Tibi igitur et cuivis alii hæc et sentire, et eodem modo docere liceat. Nobis autem, in quibus veritatis lumen firme consignatum est, plura perscrutari non vacat, sermonemque in infinitum producere, ac præsertim luculentè et quam facillime fieri poterat, demonstrata veritate. Neque enim convenit, ut qui concionari ac festa celebrare volunt, orationes suas in quæstiones compellant. Id enim minime consentaneum est. Verumenimvero ad curriculum sese referat ora-

• Luc i, 32. ° Luc. ii, 4, 8. ° Eccli. iii, 22.

° Exod. xv, 2.

tio, ac diei hujusce mysteria commemoret, præsertim intra fores stantis, atque læto quodam sermone ad nos in hunc modum utentis. Gaudete, et exsultate; adest enim quod expectabatur. Pro foribus est in pristinum statum revocatio, pro foribus redemptio, in manibus salus. Quoniam autem modo, Davidem dicentem audiamus: *Deus manifeste veniet* *. Unde tandem veniet, et quoniam modo? E cælo, et instar nostri. E cælo quidem, incorporeo modo: instar autem nostri, hoc est in habitu et natura ac forma nostræ simili. Hoc autem qui tandem fieri queat, nisi incarnato Deo? Neque enim fieri poterat, ut Deus pura et nuda divinitate cerneretur, nisi nostræ massæ adnexus, per humanitatis unionem instar nostri fieret, duntaxat excepto peccato. Itaque sigmenti Dominus, totius sigmenti causa cum sigmento copulatur, ut sigmento salutem comparet. Ubinam hoc, et quo tempore? In virginea regione, et ad extremum temporum, tum scilicet cum eum venturum esse prædixit David. Atque hoc est, quod hodierno die lætis animis celebramus, nempe Virginis natiuitas, festorum anteambulo, mysterii Christi præludium. Oportebat (25) enim prius palatium parari: atque ita regem adesse. Oportebat prius regionum incunabulorum fascias contexi: atque ita demum regium infantem in lucem edi. Denique prius oportebat argillam misceri: ac tum figulum præsto esse. Merito proinde vir divinus Joachim, et Anna ipsius uxor, divina Providentia vocati, precationis fructum perceperunt, hanc, inquam, naturæ regionam, ac nostræ massæ primitias, ejus natalem diem agimus, atque incunabula honore complectimur, eamque, quæ hinc profecta est, collapsi nostri generis excitationem et in integrum restitutionem veneramur. Jam enim id quod nobis cognatum est, deificationis initium sumit. Jam pristinae sterilitatis vincula solvuntur; et, quæ liberis carebat, mater efficitur, et pulchræ prolis patens ea, quæ filiorum expers erat, invenitur, gaudetque Anna virginem infantem lactans. Jam sterilitatis meatus obstruuntur, et fecunditatis venæ tument, et sterilis partus virginis miraculum antecedit. Nam si magnum est sterilem gignere, annon multo majus censendum est virginem parere? Et quidem illa, ut mater effecta est, non jam sterilis mansit; at ea, quæ sine virili opera peperit, virgo rursus mansit: quippe quæ nec ventre corrupta fuerit, et ea quæ in matres cadunt, effugerit. Verum alterum post, alterum ante contigit. Posterioris enim exemplum prius erat. Conveniebat enim ut is per quem omnia et in quo omnia †, utpote naturæ Dominus, in avia sua novum miraculum designaret, eamque, quæ sterili-

σής καὶ τι πρὸς ἡμᾶς χαροποιὸν προσφωνούσης ἐπιφθεγμα. Χάρητε δὴ καὶ σκιρτήσατε· πάρεστι γὰρ τὸ προσδοκώμενον. Πρὸς πολίων ἢ ἀνάκλησις, πρὸς ταῖς θύραις ἢ λύτρωσις, ἐν χειρὶν ἡ σωτηρία. Πῶς, καὶ τίνα τρόπον, ἀκούσωμεν τοῦ Δαβὶδ λέγοντος· Ὁ Θεὸς ἐμφανῶς ἦξει. Πόθεν ἦξει, καὶ πῶς; Ἐξ οὐρανοῦ τε, καὶ καθ' ἡμᾶς. Ἐξ οὐρανοῦ μὲν, ἀσωμάτως, καθ' ἡμᾶς δὲ, σχήματι, καὶ φύσει, καὶ εἶδει τῷ καθ' ἡμᾶς. Τοῦτο δὲ πῶς ἂν γένοιτο, μὴ σεσαρκωμένου Θεοῦ; Οὐ γὰρ γυμνῇ τῇ θεότητι δυνατόν ἐρᾶσθαι Θεὸν, εἰ μὴ τῷ ἡμέτερῳ φωράσματι συμπλακεῖς ἐνώσει τῇ καθ' ἡμᾶς γενόμενος καθ' ἡμᾶς, τῆς ἀμαρτίας διχα. Ἡ δὲ ὁλον ὑπὲρ ὅλου τοῦ πλάσματος, ὁ Δεσπότης τοῦ πλάσματος, ἐνοῦται τῷ πλάσματι, B ἵνα σώσῃ τὸ πλάσμα. Ποῦ, καὶ πότε; Ἐν τῷ παρθενικῷ χωρίῳ, καὶ πρὸς τῷ τέλει τῶν καιρῶν, ὅτε ἦξιν αὐτὸν ὁ Δαβὶδ προηγόρευσε. Καὶ τοῦτό ἐστιν ὁ πανηγυριζόμενος σήμερον, τὸ τῆς Παρθένου Γενέθλιον, τὸ τῶν ἑορτῶν προισόδιον, καὶ τοῦ κατὰ Χριστὸν μυστηρίου προοίμιον. Ἐδεῖ γὰρ προετοιμαθῆναι τῷ βασιλεῖ τὸ παλάτιον, εἰθ' οὕτω παρεῖναι τὸν βασιλεῖα. Ἐδεῖ προφανθῆναι τὰ βασίλεια σπάργανα, εἰθ' οὕτω γεννηθῆναι τὸ βασίλειον βρέφος. Καὶ τέλος εἶδε προφυραθῆναι τὸν πηλόν, καὶ τό τε παρεῖναι τὸν κεραμῖα. Εἰκότως οὖν Ἰωακείμ ὁ θαυμασίος, καὶ ἡ σύνοικος Ἄννα, θείαις ἐπιφροσύναις θεοκλυτούμενοι, καρπὸν εὐχῆς ἐπορίσαντο, ταύτην δὴ λέγω τὴν βασίλειαν τῆς φύσεως, τὴν ἀπαρχὴν τοῦ ἡμετέρου φωράματος, ἥς τὸ γενέσθαι ἀγομεν, καὶ τιμῶμεν τὰ σπάργανα, καὶ τὴν ἐντεῦθεν προσκυνοῦμεν τοῦ γίνους ἀνάκλησιν. Ἄρτι γὰρ τὸ καθ' ἡμᾶς συγγενὲς ἀρχὴν λαμβάνει θεώσεως. Ἄρτι δεσμὰ τῆς πρὶν ἀγῶνι πηρώσεως λύονται, καὶ μήτηρ ἡ ἀτεκνὸς γίνεται, καὶ καλλίπαις ἡ ἀπαις εὐρίσκεται, καὶ χαίρει Παρθένον βρέφος Ἄννα θηλάζουσα. Ἄρτι πόροι στεριώσεως ἀπορράττονται, καὶ ρέδες τεκνογονίας ἀνασειράζουσι, καὶ προφθάνει τὸ τῆς ἀτέκνου κύημα, τῆς Παρθένου τὸ θαῦμα. Εἰ γὰρ μέγα τὸ στείραν γεννᾶν, πῶς οὐ μέζον τὸ παρθένον τεκεῖν; καὶ τοι ἡ μὲν ἀποδειχθεῖσα μήτηρ, οὐκέτι ἔμεινε στείρα· ἡ δὲ, ἀνάνδρως τεκούσα, παρθένος ἔμεινε πάλιν, μήτε φθαρεῖσα τὴν νηδύν, καὶ τὰ μητέρων φυοῦσα· ἀλλὰ τὸ μὲν ὑστερον, τὸ δὲ D πρότερον. Ὑπόδειγμα γὰρ ἦν τοῦ δευτέρου τὸ πρότερον. Ἐπρεπε γὰρ τῷ δι' οὗ τὰ πάντα, καὶ ἐν ᾧ τὰ πάντα, ὡς τῆς φύσεως Δεσπότη, ἐπὶ τῇ προμήτορι νεουργῆσαι τὸ θαῦμα, καὶ στείραν οὖσαν ἀποδείξαι μητέρα· εἰθ' οὕτως ἐπὶ μητρὶ τὰ τῆς φύσεως κινετομοῦσαι θεσμὰ, καὶ παρθένον ἀποδείξαι μητέρα, καὶ παρθενίας ἐπισφραγίσαι τὰ σήμαντρα. Τοιοῦτον τὸ τῆς Παρθένου γενέσιον, τοῦτο τῆς ἑορτῆς τὸ κεφάλαιον, ἡ τῶν διαθηκῶν τοῦ Θεοῦ πρὸς ἀνθρώπους ἀνάμνησις, ἡ τῶν προφητευσθέντων ἀπό-

* Psal. XLIX, 3. † Rom. II, 36.

COMBEFISH NOTE.

(25) *Oportebat enim palatium.* Eandem causam affert Gregorius Theologus, cur hæc omnia inferiora ante hominem condita fuerint.

δ' εἰς, ἡ τοῦ ἀποκεκρυμμένου μυστηρίου φανέρωσις καὶ τέλος, ἡ παντός τοῦ γένους ἐπίσχεσις, ἐν ᾗ ἐπεσφύθημεν, καὶ δι' ἧς κατευγάσθημεν, οἱ πρὶν ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθήμενοι, τῷ ἀδύτῳ φωτὶ κατασπαρθέντες, τοῦ ἐξ ὕψους ἡμῶν ἀνατίλαντος Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ πάντων ἡμῶν Δεσπότου, καὶ Σωτῆρος Θεοῦ. Αὐτῷ ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ, καὶ τὸ κράτος, σὺν Πατρὶ τῷ ἀνάρχῳ καὶ τῷ ζωοποιῷ αὐτοῦ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

collustrati sumus, inaccessio videlicet ejus lumine perfusi, qui ex alto nobis ortus est, hoc est Christi Jesu, omnium nostrum Domini ac Salvatoris Dei. Ipsi gloria, honor et imperium cum sempiterno Patre ac vivifico Spiritu, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

ΛΟΓΟΣ Δ'.

Εἰς τὴν ἀγίαν γέννησιν τῆς ὑπεραγίας Δεσπο-
της ἡμῶν Θεοτόκου, καὶ ἀειπαρθένου Μα-
ριας.

Εἰ μετρεῖται γῆ σπιθαμῇ, καὶ σπαρτίῳ περιγρά-
φεται θάλασσα· εἰ πῆγεσιν οὐρανὸς ἀπεικάζεται,
καὶ ἀστέρων πλήθος ἀπαριθμεῖται· εἰ σταγόνες
δαυὶ, καὶ βώλακες γῆς, καὶ ἀνέμων ὄγκος, καὶ
φύμμου ποσότης καταλαμβάνεται, τάχα ἂν καὶ τῆς
μετὰ χεῖρας ἡμῶν ὑποθέσεως ἔσται κατάληψις δι-
πουθεν. Θεοῦ δὲ Μητρὸς ἡ πανήγυρις, καὶ γενέσις
ἀδιαγίστου παιδὸς τοῦ τιλούμενον· παιδὸς ἀειπαρ-
θένου· παιδὸς ἀπειρογάμου· βασιλίδος· προφητίδος,
ἧς τὰ βασίλεια σπάργαντα Δαβὶδ ὁ μέγας ἐν προφή-
ταις καὶ βασιλεῦσι, βασιλεῖω τῷ βιέματι ἐξεικονί-
ζων, ἀνέκραγε· « Πᾶσα ἡ δόξα τῆς θυγατρὸς τοῦ
βασιλέως ἔσθω, ἐν χροσσωτοῖς χρυσοῖς περιβεβλη-
μένη, πεποικιλμένη· » πόρρωθεν, οἶμαι, τὴν ἐκ σπαρ-
τῶν εὐθύς περιτεθεῖσαν αὐτῇ θεοδὸν τοῦ κάλλους

« Psal. XLIV, 14.

(*) Georgii Nicomeliensis, sive potius Andreæ Cretensis, sub ejus nomine Græce et Latine edidit Combellius tom. I Auctarii novi, p. 1305. Illi tribuitur in Ms. Lambec. IV, p. 88; VIII p. 379, 380. Biblioth. Coisliniana p. 388. Fabric. Bibl. Gr. t. X, p. 278.

COMBESII NOTÆ.

(26) Hanc edidit Andreas Schottus, sub nomine Germani archiepiscopi Constantinopolitani, sicque edita extat tom. II Bibl. PP. Græco-Lat. pag. 450. Alii ascribunt nostro Georgio; qua de re Leo Allatius in sua de Georgiis dissertatione: *Et Nicomediensis Oratio, in Deiparæ Nativitate, quæ incipit, Εἰ μετρεῖται γῆ σπιθαμῇ, κ. τ. ε. edita est Græco-Latina sub nomine Germani archiepiscopi Constantinopolitani, etc.* Præter hos auctores Regius codex num. 275, tertium alium statuit, nempe sanctum Joannem Damascenum, ejus orationum in Mariæ Nativitatem, hanc secundam ponit. Ego certe ante etiam visum eminentissimi cardinalis Mazar. codicem, tribuentem Andreæ Cretensi ejusque alteri in eandem sanctæ Mariæ Nativitatem jam ex Regio codice mihi editæ subnectentem, libentius ei ascribebam; sicque fere mecum arguebam. Peculiaria illa verba composita Andreæ, nusquam majori copia occurrant: quæ sita illa titulorum, atque nominum congestio ex Scriptura, aliis rarior, Andreæ familiarissima, uti liquet ex ejus orat. 1 de cruce, ex 3 in Mariæ Dormitionem, exque oratione in Decollationem sancti Præcursoris jam Latine a Lipomano edita: crebri quoque sensus allusione ad Scripturam, ejusque voces, ac locus, haud ulli magis quam Andreæ congruant.

A late laborabat, matrem redderet, atque ita deinde in matre leges naturæ immutaret, ac virginem matrem efficeret, et virginitatis signacula obsignaret. Hujusmodi scilicet est Virginis Nativitas, hoc festi hujusce caput, nempe Dei sæderum cum hominibus initiorum refricta memoria, earum rerum quæ prædictæ fuerant, demonstratio, absconditi mysterii patefactio ac finis, totius humani generis visitatio, in qua nos, qui prius in tenebris et mortis umbra sedebamus, visitati, per eamque

ORATIO IV.

In sanctam Nativitatem præsanctæ Dominiæ nostræ Dei Genitricis, semperque virginis Mariæ (26).

Ut palmo liceat metiri terram, ac funiculo mare circumscribere: ut cælum comparetur cubitis (27) ac stellarum copia possit numerari: ut guttæ pluvizæ, ac glebæ terræ, ventorumque pondus (28), ac arenæ quantitas comprehendatur; facile utique, quod in manibus argumentum est, comprehendi queat. Porro Dei Matris est festus dies; admirandæque puellæ natalitiorum celebritas quam agimus; puellæ, inquam, semper virginis; puellæ nuptiarum expertis; reginæ, prophetissæ, ejus regales fascias magnus ille inter reges prophetasque David, regali effingens obtutu, ac regio prehendens sensu, exclamavit: « Omnis gloria filiz regis ab intus, in sinibris aureis circumamicta, variegata »; « a longe puto,

(27) Comparetur cubitis, ἀπεικάσεται. Eam vocem submovet Schott. notans marg. fort. ἐπεσφύζεται, redditque, si cubitis cælum continetur. Verum cubiti haud mensura sint, quæ rem contineat, sed cui res comparetur, ac exæquetur, qua ratione dicatur tot aut tot cubitorum, quæ vobis ratio mensuræ in cælis impossibilis est, ob eorum immensam molem. Exorditur auctor allusione ad verba Isa. xl, 12: *Et cælus palmo ponderavit? Pag. mensuravit. Arias. direxit.* Hebr. est כֶּחָזַח a voce כָּח, ejus vocis amplissima est significatio. LXX non reddunt eam vocem, ut saltem habent Syxt. Videtur ea verbi ἀπεικάσεται significatio ad eam accedere, qua vulgari idiomate τὸ, ἀπεικάσω. Στοιχάζομαι· conjicio, assequor, capio: ac quadrat optime, quod mensura notificet rei quantitatem, eoque sine illa ei comparetur.

(28) Ventorum pondus. Sic Vulg. Job xxviii, 25, quo auctor respicit. Ubi LXX, ἀνέμων σταθμὸν· ventorum ponderationem. Ad eundem locum Job spectat, quod de maris circumscriptione præcedit, cum scientiæ divinæ ait, τὸ, ὁδῶν μέτρα· *mensuras aquarum*: ubi Sym. Ἰδὼν δὲ ἐξίωσσε μέτρον· aquam exæquavit mensura. Aquil. Σταθμήσατο ἐν καταμετρήσει· aquam appendit in commensuratione.

ei statim a canabulis divinitus adjectum pulchritudinis decorem, per varia divini Spiritus dona, obscurius designans; sic enim, mea sententia, vestem auream ac simbrias aureas, sed et regales puto fascias, exponent, qui nulla affectione (29) caudide judicaverint lectores; quorum ille internum decorem, eamque venustatem, qua ex externa pulchritudine circumfulgebat Virginem, prævidens, libera acclamavit voce: « Audi, inquit, filia, et inclina aurem tuam; et obliviscere populum tuum, et domum patris tui; et concupiscet Rex decorem tuum: » quæ quidem, etsi aperte Ecclesiam gentium referant, hand tamen difficile de illa intelligi queant, quæ tota toti Ecclesiæ sponso per æconomix miraculum in templum effecta est. Age igitur, qui in unum collecti sumus, cum Davide, Davidis filix, ceu Dei matris economia, plausu celebremus. Veneratione colamus festæ lucis splendorem; offeramus Virgini præclaros virginitalis titulos. Nostri reginæ generis, ceu dona (30) pretiosaque unguenta, prophetarum oracula dono adhibeamus. Gabrielis ei acclamemus salutationem. Dicamus gaudii parenti: « Gaude, aveque, gratiosa, » gaude, illustri splendore magnifica, per quam pulsas tenebris, lumen vicissim inductum est. Gaude, gratiosa, per quam cessavit lex, et gratia illuxit. Gaude, initium gaudii ac maledictionis finis, « Gaude vere gratiosa; Dominus tecum: » Qui ex te postea (31), antea tecum: illud virtute, hoc actu; nunc quidem, tuum sibi uterum in hospitium aptans; tunc autem, carnali ex te ratione magnum incarnationis mysterium adornans. Gaude, quæ sola benedictionem, nempe Dominum, sinu complexa es, ut primam proavia maledictionem exueret. Gaude, divinum virginitalis complexa thesaurum, unde incorruptus prodit partus, manseruntque nihilominus inviolatæ virginitalis divitiæ. Gaude, casta mater, ac virgo lactans. Gaude, diadema pulchritudinis, generisque ac hominum Regina, regalibus undique magnifice decorata prærogativis. Gaude, sacrum Christi delubrum, qui solus singulariter in sanctis cælorum secundum ordinem Melchisedec sacer-

A εὐπρέπειαν, διὰ τῶν ποικίλων τοῦ θεοῦ Πνεύματος χαρισμάτων, ὑποσημαίνων· τοῦτοι γὰρ ὁ διάχρυσος ἱματισμὸς, καὶ οἱ χρυσοὶ χροσσωτοί, κατ' ἐμὴν ἐπιστήμην· οἶμαι δὲ καὶ τὰ βασιλεία σπάργανα, πρὸς τῶν εὐγνώμωνων ἀπροσπαθῶς ἐκλαμβάνεται· ὦν τὴν ἔνδοξον εὐπρέπειαν, καὶ τὴν ἐκ τοῦ κάλλους ἐξωθεν περιλαμπομένην τῇ Παρθένῳ προθεωρῶν ὠραιότητα, πεπαρρησιασμένη τῇ φωνῇ προτανέχραγεν· « Ἄκουσον, λέγων, θύγατερ, καὶ ἴδε, καὶ κλῖνον τὸ οὖς σου, καὶ ἐπιλάβου τοῦ λαοῦ σου καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς σου, καὶ ἐπιθυμήσει ὁ βασιλεὺς τοῦ κάλλους σου· » ἅπερ εἰ καὶ προδῆλως εἰς τὴν ἐξ ἐθνῶν Ἐκκλησίαν τὴν ἀναφορὰν ἔχει, ἀλλ' οὐ χαλεπὸν καὶ ἐπ' αὐτῆς ἐκλαμβάνεσθαι, τῆς ὅλης ὅλῃ τῇ τῆς Ἐκκλησίας νυμφίῳ ναποικηθείσης τῇ τῆς ἐναρκαύσεως θαύματι. Ἄγε δὴ οὖν εἰς ταῦτόν συνελθόντες μετὰ τοῦ Δαβὶδ, τῇ ἐκ Δαβὶδ ἐπικρατήσωμεν οἱ αἱ Μητρί Θεοῦ ἐγκώμια. Σεβασθώμεν τῆς ἑορτῆς τὴν λαμπρότητα· προσάξωμεν τῇ Παρθένῳ τὰ τῆς παρθενίας σεμνολογήματα. Δυροπορήσωμεν τῇ βασιλίδι τοῦ γένους, ὡς δώρα, καὶ μύρα πολύτιμα, τὰ τῶν προφητῶν χρησημύδηματα. Προσφωνήσωμεν αὐτῇ τὸ τοῦ Γαβριὴλ προσφώνημα. Εἴπωμεν τῇ μητρὶ τῆς χαρᾶς· « Χαῖρε, κεχαριτωμένη· » χαῖρε, λελαμπρυσμένη, δι' ἣς τὸ σκότος ἠλάθη, καὶ τὸ φῶς ἀντείστηθη. « Χαῖρε, κεχαριτωμένη, » δι' ἣς ὁ νόμος ἡρέμησε, καὶ ἡ χάρις ἐξέλαμψε. Χαῖρε τῆς χαρᾶς τὸ προοίμιον καὶ τῆς ἀρᾶς τὸ συμπέρασμα. « Χαῖρε, ἀληθῶς κεχαριτωμένη· ὁ Κύριος μετὰ σοῦ· » ὁ ἐκ σοῦ ὑστερον, πρότερον μετὰ σοῦ· δυνάμει τὸ πρότερον, ἐνεργείᾳ τὸ δεύτερον· νῦν μὲν, ἐτοιμάζων σου τὴν νηδὺν ἐαυτῷ καταγίγιον· τότε δὲ, οἰκοδομῶν ἐκ σοῦ σαρκικῶς τὸ μέγα τῆς οἰκονομίας μυστήριον. Χαῖροις, ἡ μόνῃ τὴν εὐλογίαν ἐγκολπωσαμένη τὸν Κύριον, ἵνα τὴν πρώτην κατάραν ἡ προμήτωρ ἐκδύσθαι. Χαῖροις, τὸ Θεοδόχον τῆς παρθενίας θησαύρισμα, ἐξ οὗ τοκετὸς προελήλυθεν ἀφθορός, καὶ ὁ πλοῦτος τῆς παρθενίας μεμένηκεν ἄστυλος. Χαῖροις, μήτηρ ἀγνεύουσα, καὶ Παρθένη θηλάζουσα. Χαῖροις, κάλλους διάδηναν, καὶ τοῦ γένους· βασιλισσα βασιλικὸς ἐπωραϊζομένη πάντοθεν προτερήμασι. Χαῖροις ἐπρόθεον τέμενος Χριστοῦ, τοῦ μόνου μόνως εἰς τὰ τῶν οὐρανῶν ἄγρια κατὰ τὴν τάξιν Μελ-

VARIÆ LECTIONES.

* Maz. προαγέαρ.

COMBESII NOTÆ.

(29) Qui nulla affectione, ἀπροσπαθῶς· id est, non carnali ratione, ac prout vitiosa affectio suggererit; quomodo pravi homines, ac carnales, dicta in sponsam mysticam, ac spiritali ratione, male ad carnem ac turpia delorquent. Conatur Schott. movere vocem, quam non capiat, unde sic marg. fort. ἀπροσβάτως vel προσπαθῶς. Sic autem redditi: Puto et regia incunabula pro benignis et candidis et affectu accipi; quæ non constant.

(30) Ceu dona, ὡς δώρα. Nihil clarius. Vult Mariam reginam hominum, pro donis aliis ac unguentis, prophetis ornari oraculis, verbisque, quibus eum prophetæ celebrarunt.

(31) Qui ex te postea, prius tecum. *O ἐκ σοῦ ὑστερον, πρότερον μετὰ σοῦ. Plana hæc. Prius

D siquidem, ac ante incarnationem erat Dominus cum Maria, sanctificans, ac præpurgans, sibi que in ea corpus formans. Schott. Qui prius, ex te, postea tecum; qui etiam non reddidit sequentia· δυνάμει τὸ πρότερον, ἐνεργείᾳ τὸ δεύτερον· quibus se auctor explicat. Erat prius virtute ac potentia, ut spectes modum, quo factus est in actu cum ea per incarnationem; nedum jam in ejus existens mente ac corde, verum etiam in ventre, ut scilicet ibi Bernardus. Tadio essem ut omnia persequi vellem. Pulchri sunt isti in Mariam tituli, ex quibus non paucos invenies orat. i in Exaltat. crucis, in eundem usurpatos, ut vel hinc eundem colligas auctorem; Andream, inquam, Cretens. qui suis lubens usus sit.

χριστὸν ἱερατεύσαντος. Χαίροις, ἡ ῥάβδος Ἀαρὼν· ἡ ῥάβδος τοῦ Ἰσραὴλ· τὸ σκεῦος Δαβὶδ· τὸ βασιλικὸν ἔνδυμα· τῶν χαρίτων ὁ στέφανος· τῆς παρθενίας ὁ τύπος ὁ ἀγραφὸς· τῆς ἀγιαστικῆς τὸ πέταλον· τὸ τῶν δόλων λόγιον. Χαίροις, ἡ νόμος μεσίτης· καὶ χάριτος· τὸ παλαιῶν καὶ νέας τῶν διαθηκῶν ἐπισφράγισμα· τὸ πάσης προφητείας ἐκφανέστατον πλήρωμα· ἡ ἀκροστιχὶς τῆς θεοπνεύστου τῶν Γραφῶν ἀληθείας· ὁ τοῦ Θεοῦ καὶ Λόγου ἐμφυχὸς τε καὶ καθαρῶτατος τόμος, ἐν ᾧ ἀφ' ἐξουσίας, ἀγράφως, αὐτὸς ἐγγραφεὺς ὁ Θεὸς καὶ Λόγος καθ' ἡμέραν ἀναγινώσκεται. Χαίροις, ἡ ἀπαρχὴ τῆς ἡμῶν ἀναπλάσεως, καὶ πέρας τῶν πρὸς ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ ἐπαγγελιῶν, καὶ προρρήσεων· τὸ προεκκηρυγμένον τῆς θείας δόξης ἀγιαστήριον· ἡ εὐπροσδόκητος τῶν ἔθνων σωτηρία. Χαίροις, ἡ ἀληθὺς κλῖμαξ τοῦ Ἰακώβ· τὸ καπνίζον ἔνδυμα· ἡ κλειδίς τοῦ ἀγιάσματος· ἡ πάντοθεν καλυμμένη χρυσίῳ, τῷ διαυγάζοντι πνεύματι· ἡ χρυσήλατος στάμνος, Χριστὸν τὸ μάννα τὸ οὐράνιον φέρουσα, καὶ τροφήν τὴν τοῦ παντὸς ἀκέραιον. Χαίρει, δι' ἣς τὸ, « Ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα, » χώραν οὐκ ἔχον ἔτι, πρὸς τὸ ἐν ἀγαλλιάσει τίκτειν μεταποιήται. « Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν, » δι' ἣς ἐν ἐπιγνώσει πράζει τὰ ἔθνη πιστεύοντα· « Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου· Θεὸς Κύριος, καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν. Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν, » ἡ μυστικὴ καὶ θεοφύτευτος ἀμπελος· ἡ ἐν τοῖς κλήτεσι τοῖς Ἐκκλησιαίς εὐκλειματοῦσα, καὶ τὸν πέριτρον βότρυον ἡμῖν τῆς ἀφθαρσίας ἐκ μήτρας κυπρίζουσα. « Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν, » ἡ θεογεώργητος ἀρούρα, ἡ τὸν ἀσπορον καὶ ἀπότιστον· τῆς ζωῆς ἡμῶν ἀσταχνῶς ἐν θημονίᾳ τῇ κοιλίᾳ βατάσασα. « Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν, » ἡ δυνάς ἐπιθυμητὴ γῆ, ἐξ ἣς τὸν πηλὸν ὁ κεραμεὺς τοῦ χώματος ἡμῶν ἀνέλεμνος τὸ

A dotio defunctus sit. Gaude, virga Aaron, radix Jesse, sceptrum David, regale indumentum, corona gratiarum, non scriptus virginitatis typus (32), sanctitatis bractea, rationale manifestationum. Salve, legis ac gratiæ mediatrix, veteris novique testamenti obsignatio, totius prophetiæ perspicua plenitudo, inspiratæ a Deo veritatis Scripturarum acrostichis (33), Dei ac Verbi animatus ac mundissimus tomus, in quo, sine voce ac scripto, inscriptor ipse Deus ac Verbum quotidie legitur. Salvesis, reformationis nostræ primitiæ, Deique ad nos promissionum ac prædictionum limes: prædictum olim divinæ gloriæ sanctuarium, expectata gentium salus (34). Salve, vera scala Jacob, mons fumigans, arca sanctificationis; illa, inquam, undique circumlecta auro, nimirum illustrante Spiritu sancto; urna ex auro ducta; Christum, cœleste illud manna, portans, orbisque universi immortalem escam. Salve, per quam illud, « In tristitiis paries filios », non habens amplius locum, in partum in exultatione mutatum est. « Benedicta tu in mulieribus: » per quam credentes gentes in agnitione elamant: « Benedictus qui venit in nomine Domini; Deus Dominus et illuxit nobis. » Benedicta tu in mulieribus, mystica ac sata a Deo vitis, in Ecclesiæ collectis cœtibus eluxurians, maturumque nobis botrum incorruptionis ac vulva efflorens ac germinans. « Benedicta tu in mulieribus, » arvus ille a Deo cultus, quæ vitæ nobis spicam, nullo satam semine, partuque nihilominus editam (36), velut in aræ cumulo in utero gestasti. « Benedicta tu in mulieribus, » terra vere desiderabilis, de qua sigulus nostri aggeris lutum tollens, vas peccato

* Gen. iii, 16. = Psal. cxxv, 26. > Eccl. xiv, 13.

VARIÆ LECTIONES.

* Leg. ἀπόκτιστον.

COMBESFISH NOTE.

(32) *Non scriptus virginitatis typus.* Τῆς παρθενίας ὁ τύπος ὁ ἀγραφὸς· Citata orat. de cruce, τύπος ἀγραφὸς· ubi exposui *legem*, ac *velut reoriam sanctionem ac decretum*. Vide illic notata. Schol. repugnante gramm. τὸ, ὁ ἀγραφὸς, cum sequenti, ἀγιαστικῆς πέταλον jungens, ita reddit, *non scriptum sanctitatis folium*; ubi etiam *jejunius* τὸ, *folium*, pro *bractea*, *lamina aurea*: quæ erat insigne summi sacerdotis, juxta quod de Aaron dicitur: Eccl. xlv: *Corona aurea super mitram ejus, expressa signo sanctitatis*. Sequitur: τὸ τῶν δόλων λόγιον· de quo passim in Scriptura, ejusque expositoribus; sereque singulæ voces, aliquid egregium illius spiritali sensu in Marianum derivant.

(33) *Acrostichis.* Ut sicut acrostichide, totius tractationis argumentum ex summis statim litteris cognoscitur, ita etiam Scriptura tota in Maria velut summa intelligatur. Nihil ejusmodi epithetis pulchrius ac subtilius. Quod statim sequitur, ὁ τοῦ Θεοῦ καὶ Λόγου ἐμφυχὸς τε καὶ καθαρῶτατος τόμος· juxta Isaiam, quem infra citat: *Accipe tibi totum novi magni, supra quam absone Schot. Dei ac Verbi spirans ac purissima pars*. Sic Priscillianus loqui possit, haud Andreas Cret. Germanusve, aut Georgius Nicom.

(34) *Expectata gentium salus.* Ἡ εὐπροσδόκητος τῶν ἔθνων σωτηρία· juxta quod dicitur Gen. xlix: *Et ipse erit expectatio gentium*. At neque hic bene Schott.

(35) *In Ecclesiæ collectis cœtibus.* Ἐν τοῖς κλήτεσι τῆς Ἐκκλησίας. Videtur respicere illud Eccl. xiv: *Et in electis meis mitte radices*, quod modo Græca desiderant, ubi olim interpres legerit: Ἀντὶ τοῦ, κλήτεσι· τὸ, κλητοῖς, ἀπὸ τοῦ, καλοῦμαι· τὸ, κλητός, a Suida exponitur *gloria*: ab Etym. συν-ἐλευσις, συνάθροισις· Lexicogr. *multitudo*, τὸ, πέπυρον, quod erat editis, emend. ex us. πέπυρον quod unum epithetum congruit, non illud ἔμπερον, quod Schott. conjectat, ac reddit. Vide illud ipsum orat. Andreæ in Annunt. ac notata illic, n. 34, et in Onomastico, ut undique Andream sua mutuantem agnosceas.

(36) *Partuque nihilominus editam.* Lego ἀπόκτιστος· sicque congruit optime intenta in ejusmodi auctori antithesis: non in conjectura ac lectione Schott. *forte ἀπόκτιστον· sine semine, nec creatam nobis vitæ spicam*. Imo certe *creatam*, quæ ejusmodi spica est, fuitque sic edita in Mariæ utero, ac ex utero. Adde τὸ, ἀπόκτιστος, ea significatione barbarum esse.

contritum reparavit. « Benedicta tu in mulieribus, » nova illa Selon, in qua spiritalis arca incarnationis Dei ac Verbi requievit; sed et « plenitudo omnis divinitatis corporaliter inhabitavit ». — « Benedicta tu in mulieribus, » divinum revera Dabir, in quo deiferi sanctæ Ecclesiæ doctores divinarum revelationum oraculum habentes, futurorum responsa accipiebant. « Benedicta tu in mulieribus, » spiritalis illa Bethleem, quæ voluntate pariter ac natura (58), spiritalis omnino domus panis vitæ effecta sis ac nuncupata. In te enim, qua ipse novit ratione inhabitans, ac inconfuse nostræ commisit massæ, totum sibi Adamum fermentavit, ut panis vivus ac cælestis fieret. « Benedicta tu in mulieribus, » quæ legali atque umbratili figuræ emines, ex qua magnus ille Beseleel *, Christus, inquam, Deus; ille, gratia, templum sibi nulla manuum opera condidit; animatum scilicet corpus suum, principali arte Spiritus sancti. Nec vero, quidquid tandem dicamus, charissime, nuptiale pro meritis canticum ei absolvemus, donec etiam ex Scripturæ pratis mystice ei flores corrogantes, encomiorum coronam texamus.

Nusquam enim est; nusquam est, inquam, ubi Scripturam divinitus inspiratam lustrans, non varie perspersa ejus nomina quis videat: utque apud te ipse studiosa exercitatione discutias, clarius expressum inveniatis, quantam donante Deo gloriam sit complexa. Vide itaque multimodis eam honestatam nominibus, multisque Scripturæ locis perspicue declaratam: ut cum v. gr. nominat virginem, juvenulam, prophetissam: tum nuptialem thalamum, domum Dei, templum sanctum, secundum tabernaculum, mensam sanctam, altare, propitiatorium, thuribulum aureum, Sancta sanctorum, Cherubim gloriæ, urnam auream; tabulas Testamenti, virgam sacerdotalem, sceptrum regni, diadema pulchritudinis, cornu olei unctionis, alabastrum, candelabrum, vaporem, lucernulam, ellychnium, vehiculum, dumum, petram, terram,

* Coloss. ii, 9. * Exod. xxxi, 2.

VARIE LECTIONES.

* Leg. ὑπερκειμένη. * Maz. πολυσημοῖς. ὅστις ὀνόμασι καλεῖται ἡ παναγία Θεοτόκος.

COMBESFISH NOTÆ.

(37) *Vas peccato contritum reparavit, ἀνεψώσατο.* Male Schott.: *Vas nobis simile induit.* Sic statim τὸ, νέα Σηλών· marg. notatur velut ex num. xxvi, 49, quod ibi mentio sit viri Sellem de tribu Nephtali, a quo familia Sellemitarum, τῷ Σελλήμ. Quid vir ille, ejusque familia, ad arcam requiectionem? Bene Selon, ac Silo, ut passim Vulg. ubi primo requievit, eratque tempore Heli, ac Samuelis, ut liquet I Reg., etc. Haud absimilis ἀμαρτία, ac oscitantia, qua paulo post ad vocem Dabir, adnotat, Jos. xv, velut esset sermo de urbe Dabir, quæ nominatur, Judicum, non xv, sed i, 41, ac male in Concord. Bibl. vers. 43, quod priori numero omisso, male exscripsit Schott. sed quisquis tam bella ejus marg. ascripsit: non ad Dabir toties apud LXX inculcatum, ubi Vulg. ora-

συνεβίβην σκευὸς ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας ἀνεψώσατο. « Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν, » ἡ νέα Σηλών, ἐν ᾗ ἀνεπαύσατο ἡ νοερά κιβωτός τῆς ἐνσαρκώσεως τοῦ Θεοῦ καὶ Λόγου· καὶ μὴν, « καὶ πᾶν τὸ πληρωμα σωματικῶς κατώκησε τῆς θεότητος. » — « Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξί, » τὸ θεῖον ἐντως Δαβὶρ, ἐν ᾧ οἱ Θεοφάροι τῆς ἱερᾶς Ἐκκλησίας μυσταγωγοὶ τὸ χρηματιστήριον ἔχοντες, τῶν θεῶν ἀποκαλύψεων, ἐχρησμάδοῦντο τὰ μέλλοντα. « Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξί, » ἡ νοστή Βηθλεὲμ, ἡ θέσει καὶ φύσει τοῦ τῆς ζωῆς ἄρτου νοερώτατος οἶκος, καὶ γενομένη καὶ λεγόμενη. Ἐνοικίτας γὰρ ὡς οἶδεν ἐν σοί, καὶ τῷ ἡμετέρῳ συμφοραθελῶς ἀφύρτως φυράματι, ὄλον ἐαυτῷ τὸν Ἄδᾱ ἀνεξύμωσεν, ἵνα ἄρτος γένηται ζωῆς καὶ οὐράνιος. « Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν, » ἡ τῆς νομικῆς καὶ σκιάδους ὑπερκειμένης σκηνῆς, ἐξ ἧς μέγας Βασιλεὺς Χριστὸς ὁ Θεός, ἡ γὰρ ἱς, ἀχειροτεύκτως ἐαυτῷ ναὸν ἐτεκτήνατο, τὴν ἐμφυχομένην αὐτοῦ σάρκα, τῷ ἀρχιτεκτονίᾳ Πνεύματος. Καὶ οὐδὲν ἄν, εἰ τι καὶ φῶμεν, ἀγαπήτῃ, τὸν ἐπιθαλάμιον αὐτῇ κατ' ἀξίαν συμπληρώσομεν ὕμνον, εἰ μὴ καὶ τῶν ἀπὸ Γραφῆς λειμῶνων αὐτῇ τὰ ἀνθη μυστικῶς ἐρανοσάμενοι, τὸν τῶν ἐγκωμίων ἀναπλέξωμεν στέφανον.

Οὐκ ἔστι γὰρ, οὐκ ἔστιν, ὅπου μὴ διὰ πάσης ὁμοῦ τῆς θεοπνεύστου Γραφῆς περιερχόμενος ἴδοι τις ἂν αὐτῇ; κατεσπαρμένας ποικίλως τὰς ἐπισημασίας, ἃς εἰ κατὰ σπουδὴν τῷ φιλοπόνῳ τῶν λόγων παραγυμνώσειας, εὐρήσεις ἂν ἐκτυπώτερον ὅσῃν παρὰ Θεοῦ τὴν δόξαν ἐνεκωλόψαστο. Θέα γὰρ αὐτὴν πολυσημοῖς ὀνόμασι * καλλυνομένην, καὶ πολλὰ τοῦ τῆς Γραφῆς ἐμφαντικῶς δηλουμένην, ὡς ὅταν φέρε εἰπεῖν, παρθένον αὐτὴν ὀνομάζει· νεάνιδα, προφήτιδα, εἰτα παστάδα, οἶκον Θεοῦ, ναὸν ἁγίον, δευτέραν σκηνὴν, τράπεζαν ἁγίαν, θυσιαστήριον, ἱαστήριον, χρυσοῦν θυμιατήριον, Ἅγια ἁγίων, Χερουβὶμ δόξης, στάμνον χρυσοῦν, πλάκας τῆς Διαθήκης, ἱερατικὴν ῥάβδον, σκήπτρον βασιλείας, διάδημα κάλλους, κέρα· ἐν ᾧ τὸ μύρον τῆς χρίσεως, ἀλάστρον, λυχνία, ἀμίδα, λαμπάδιον, θρυαλλίδα, ὄχημα, θάμνον, πέτρην, γῆν, παράδεισον, χώραν, ἄρουραν, πηγὴν, ἀμνάδα στα-

D culum. III Reg. vi: Μέλαθρα κυκλόθεν τῷ ναῷ, καὶ τῷ Δαβὶρ. Ubi Nobil. Theodoretus interpretatur Sancta sanctorum, alii oraculum, ut Vulg. sæpiusque ea vox illo capite repetitur.

(58) *Voluntate pariter ac natura.* Θέσει καὶ φύσει· Ubique opponuntur eæ voces, uti etiam apud Dionys. et alios. Velit ergo Mariam. θέσει domum ac Matrem Dei, qua fuit factum divina gratia, ac Dei sola voluntate, ut in ea Christus panis ille vitæ formaretur, ac fieret: φύσει vero, qua vere ex illa filius formatus ac natus est. Ut alia vellem retexere ac indicare, qua emendata, qua restituta multus essem: cumque collatio indicare possit quid sit præstitum, nolim prolixitate molestior esse.

γόνα, καὶ ὅσα ταύτην οἱ κλεινοὶ τοῦ Πνεύματος ὑπο-
φῆται, κατὰ τὴν ἐν συμβόλοις μυστικὴν ἐποπτεῖαν
προβλεπτικῶς ὀνομάζουσιν· οἶον, βάτον μὲν, ὡς ὅταν
λέγῃ Μωϋσῆς· « Διαβάς ὁφθαλμοὶ τὸ δῶμα τὸ μέγα
τοῦτο· τί ὅτι καλεῖται ἡ βάτος, καὶ οὐ κατακαίεται· »
Ῥάβδον δὲ, ὡς ὅταν Ἡσαίας φησὶν· « Ἐξελεύσεται
Ῥάβδος ἐκ τῆς ῥίζης Ἰεσσαί, καὶ ἀνθος ἐκ τῆς ῥίζης
ἀναθήσεται· » Ῥίζα καλεῖται· « Καὶ ἔσται ἡ ῥίζα
τοῦ Ἰεσσαί, καὶ ὁ ἀνιστάμενος ἀρχεὶν ἐθνῶν, ἐπ'
αὐτὸν ἔθνη ἐλποῦσι· » Ἐν ἁγία· « Μωσῆ, Μωσῆ,
λύσον τὸ ὑπόδημα ἐκ τῶν ποδῶν σου· ἡ γὰρ γῆ, ἐφ'
ἧς σὺ ἕστηκας, γῆ ἁγία ἐστίν· » Ἐν ἐπιθυμητῇ· « Καὶ
ἐξουδένωσαν γῆν ἐπιθυμητήν· » Ἐν ἀνατέλλουσα
[ἀλήθειαν]· « Ἀλήθεια ἐκ τῆς γῆς ἀνέτειλε· » Θαι-
μάν· « ὁ Θεὸς ἀπὸ Θαιμάν ἤξει· » Ὅρος· « Καὶ ὁ
ἅγιος ἐξ ὄρους κατὰσχίον, δασείος· » Ἐμψῆθ λίθος
ἐξ ὄρους ἀναι χειρῶν· « Ὅρος δ' ἠνέδωκεν ὁ Θεὸς
κατοικεῖν ἐν αὐτῷ· » Ἐλαία· « Ἐγὼ δὲ, ὡσεὶ
ἐλαία κατὰκαρπος ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ· » Κιβωτός·
« Ἀνάστηθι, Κύριε, εἰς τὴν ἀνάπαυσίν σου· σὺ,
καὶ ἡ κιβωτός τοῦ ἁγιάσματος σου· » Θρόνος· « Εἶδον
τὸν Κύριον καθήμενον ἐπὶ θρόνον ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρ-
μένου, καὶ πλήρης ὁ οἶκος τῆς δόξης αὐτοῦ· »
Πύλη· « Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς με· Ἡ πύλη αὕτη
κεκλεισμένη ἔσται, οὐκ ἀνοιχθήσεται· καὶ οὐδεὶς οὐ
μὴ διέλθῃ δι' αὐτῆς, ὅτι Κύριος ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ
εἰσελεύσεται καὶ ἐξελεύσεται δι' αὐτῆς· καὶ ἔσται ἡ
πύλη κεκλεισμένη· » Σιών· « Ἦξει ἐκ Σιών ὁ ρυό-
μενος· ἀποστρέψει ἀσθεῖας ἀπὸ Ἰακώβ· » Ἐξελέξατο
Κύριος τὴν Σιών· ἡρετίσαστο αὐτὴν εἰς κατοικίαν
ἐαυτοῦ· « Μήτηρ καλεῖται· » Μήτηρ Σιών ἰρεῖ· « Ἀν-
θρωπος καὶ ἄνθρωπος ἐγενήθη ἐν αὐτῇ, καὶ αὐτὸς
ἐθεμελίωσεν αὐτὴν ὁ Ὑψίστος· » Καί· « Πόθεν μοι
τοῦτο, ἵνα ἔλθῃ ἡ Μήτηρ τοῦ Κυρίου μου πρὸς με· »
Φορεῖον· « Φορεῖον ἐποίησεν ἐαυτῷ ὁ βασιλεὺς Σαλο-
μὼν ἀπὸ ξύλων τοῦ Λιβάνου· » Κλίνη· « Ἰδοὺ ἡ κλίνη
τοῦ Σολομῶντος· ἐξήκοντα δυνατοὶ κύκλῳ αὐτῆς
ἀπὸ δυνατῶν Ἰσραὴλ· » Κεφαλὴ· « Καὶ ἶδον, καὶ
ἰδοὺ χεὶρ ἐκτεταμένη πρὸς με, καὶ ἐν αὐτῇ κεφαλὴ
βιβλίου, καὶ ἀνέβησεν αὐτὴν ἐνώπιον ἐμοῦ, καὶ ἐν
αὐτῇ γεγραμμένα τὰ ἐμπροσθεν καὶ τὰ ὀπίσθεν· καὶ
εἶπε πρὸς με· Ὑἱ ἀνθρώπου, κατάρταγε τὴν κεφα-
λίδα ταύτην· » Βιβλίον· « Καὶ ἔσται ὅμν τὰ ῥήματα
ταῦτα, λέγει ὁ Θεός, ὡς οἱ λόγοι τοῦ βιβλίου τοῦ
ἐσφραγισμένου, ὃ ἐὰν δώσουσιν αὐτὸ ἀνθρώπῳ ἐπι-
σταμένῳ γράμματος, λέγοντες αὐτῷ, Ἀνάγνωθι ταῦ-
τα· καὶ ἰρεῖ, Οὐ δύναμαι ἀναγνῶναι· ἐσφράγισται
γάρ· » Τόμος· « Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς με· Λάβε
σεαυτῷ τόμον καινοῦ μεγάλου, καὶ γράψον εἰς αὐτὸν
γραφίδι ἀνθρώπου, τοῦ ὁξέως προνομήν ποιῆσαι σκύ-
λων· παρέστι γάρ· » Λαβίς· « Καὶ ἀπεστάλῃ πρὸς
με ἐν τῶν Σεραφίμ, καὶ ἐν τῇ χειρὶ εἶχεν ἀνδράκα,

A hortum, locum, arvum, fontem; agnam, guttam,
ac si qua alia incluti Spiritus sancti interpretes,
pro mysticæ in symbolis inspectionis ratione, eam
propheticæ nominant: Puta, rubum, ut cum Moy-
ses ait: « Vadam, et videbo visionem hanc magnam;
quamobrem ardeat rubus, nec comburatur? »
Virgam autem, ut cum Isaias dicit: « Egredietur
virga de radice Jesse, et flos de radice ascendet. »
Appellatur radix: « Et erit radix Jesse, et qui ex-
surget regere gentes, in eum gentes sperabunt. »
Terra sancta: « Moses, Moses, solve calcamen-
tum de pedibus tuis: terra enim in qua stas, terra
sancta est. » Terra desiderabilis: « Et pro nihilo
habuerunt terram desiderabilem. » Terra veri-
tatem producens: « Veritas de terra orta est. »
Thæmam: « Deus a Thæmam venit. » Mons:
« Et Sanctus de monte umbroso, ac condenso.
Abscissus est lapis de monte sine manibus. »
Mons in quo beneplacitum est Deo habitare in
eo. » Oliva: « Ego autem quasi oliva fructi-
fera in domo Dei. » Arca: « Surge, Domine, in
requiem tuam, tu et arca sanctificationis tue. »
Thronus: « Vidi Dominum sedentem super thro-
num excelsum et elevatum; et plena omnis domus
gloria ejus. » Porta: « Et dixit Dominus ad me:
Porta hæc clausa erit; non aperietur, et vir non
transibit per eam; quoniam Dominus Deus Israel
ingredietur et egredietur per eam: Et erit clausa
porta. » Sion: « Veniet ex Sion qui liberet, et
avertit impietates a Jacobo. » Elegit Dominus
Sion; elegit eam in habitationem sibi. » Mater:
« Mater Sion dicet: Homo, et homo natus est
in ea, et ipse fundavit eam Altissimus. » Et:
« Unde hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad
me? » Ferculum: « Fecit sibi rex Salomon
ferculum de lignis Libani. » Lectulum: « Lectus
Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortibus Is-
rael. » Capitulum: « Et vidi, et ecce manus ex-
tenta ad me, et in ea capitulum libri; et expandit
illud coram me, et erant scripta in eo anteriora
et posteriora; et dixit ad me: Fili hominis, co-
mede capitulum istud. » Liber: « Et erunt vobis
verba hæc, ait Deus, ut verba libri signati; quem
si dederint ipsum homini scienti litteras, dicentes:
D Lege hæc; et dicet, Non possum legere: signatus
est enim. » Tomus: « Et dixit Dominus ad me:
Sume tibi volumen novi magni, et scribe in eo
hominis stylo, ut velociter depredationem faciat
spoliorum: prope est enim. » Forceps: « Et missus
est ad me unus de Seraphim, et in manu habebat
carbonem, quem forcipe sumpsit de altari, et teti-
git os meum, et dixit: Ecce tetigit hoc labia tua,

ḅ Exod. iii. 5. ᶜ Isa. xi. 1. ᵈ ibid. xi. 10. ᵉ Exod. iii. 5. ᶠ Psal. 105. 24. ᵑ Psal. 84. 10.
ᵑ Habac. iii. 5. ᵑ Dan. ii. 45. ᵑ Psal. lxxvii. 17. ᵑ Psal. li. 10. ᵑ Psal. 151. 8. ᵑ Isa. vi. 4.
ᵑ Ezech. xlv. 2. ᵑ Isa. lix. 20. ᵑ Psal. cxxxiii. 13. ᵑ Psal. lxxxvi. 5. ᵑ Luc. i. 45. ᵑ Cant. iii. 9.
ᵑ ibid. 7. ᵑ Ezech. ii. 9. ᵑ Isa. xlii. 11. ᵑ Isa. viii. 1.

VARLE LECTIONES.

• Maz. ἐν αὐτῷ.

et peccata tua circumpurgabit γ. » Virgo : « Ecce A
virgo in utero accipiet, et pariet filium, et voca-
bunt nomen ejus Emmanuel δ. » Prophetissa :
« Et accessi ad prophetissam, et in utero conce-
pit, ac peperit filium : et dixit Dominus ad me :
Voca nomen ejus, Cito spolia ; velociter depræ-
dare : quia antequam sciat puer vocare patrem
aut matrem, accipiet virtutem Damasci, et spolia
Samarizæ ε. » Regina : « Assitit Regina a dextris
tuis in vestitu deaurato, circumamicta, variega-
ta ζ. » Proxima : « Tota pulchra es, proxima
mea, tota pulchra, et macula non est in te. Surge,
veni, proxima mea sponsa : veni de Libano : Ve-
nies, veniesque a principio fidei. Favum distillant
labia tua, sponsa, mel et lac sub lingua tua ; et
odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris η. »
Soror : « Quam pulchri facti sunt oculi tui, soror
mea sponsa θ. » Hortus : « Hortus conclusus, fons
signatus ι. » Filia : « Audi, filia, et vide, et inclina
aurem tuam, et obliviscere populum tuum, et
domum patris tui ; et concupiscet rex pulchritu-
dinem tuam κ. » — « Multæ filiz acquisierunt divi-
tias ; multæ fecerunt virtutem : tu autem emines ;
supergressa es universas λ. » Desponsata : « Mis-
sus est angelus Gabriel a Deo in civitatem Galilææ
cui nomen Nazareth, ad virginem desponsatam
viro cui nomen Joseph, de domo ac familia Da-
vid : et nomen virginis Maria μ. » Nubes : « Ecce
Dominus scilicet super nubem levem, et veniet
in Ægyptum, et concutientur manufacta Ægy-
pti ν. » Visio : Vidi visionem ignis : et splendor
ejus in circuitu, velut visio arcus, cum fuerit in
nube in diebus pluviz ; sic statio splendoris per
gyrum. Hæc visio similitudinis gloriæ Domini ξ.
Electum : « Et vidi quasi speciem electri, velut
aspectum ignis, intrinsecus ejus per cirenitum ; a
visione lumbi, et usque deorsum ο. » Dies, nox :
« Dies diei eructat verbum, et nox nocti indicat
scientiam π. » Cælum : « De cælo respexit Dominus,
vidit omnes filios hominum. Cælum cæli Domi-
no ρ. » Oriens : « Regna terræ ; cantate Deo ;
psallite Domino, qui ascendit super cælum cæli
ad Orientem σ. » Occasus : « Iter facite Domino, qui
ascendit super Occasum : Dominus nomen illi τ. »
Sol : « In sole posuit tabernaculum suum, et ipse
tanquam sponsus procedens de thalamo suo υ. »
Civitas : « Gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei.
Fluminis impetus lætificant civitatem Dei : Deus
in medio ejus, et non commovebitur φ. » Later :
« Et tu, fili hominis, sume tibi laterem : et pones
eum ante faciem tuam, et describes in eo civitatem
Jerusalem ; et dabis super eam obsidionem χ. »
Locus : « Quam terribilis est locus iste : non est
hoc aliud, nisi domus Dei ; et hæc porta cæli ψ. » —
« Et assumpsit me spiritus ; et audiui post me

δν τῇ λαβίδι· ἐλαβὼν ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἤφατο
τοῦ στόματός μου, καὶ εἶπεν· Ἰδοὺ ἤφατο τοῦτο τῶν
χειλέων σου, καὶ τὰς ἀμαρτίας σου περικαθαρίσῃ. »
Παρθένος· Ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ λήφεται,
καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμ-
μανουήλ. » Προφῆτις· Καὶ προσήλθον πρὸς τὴν
προφῆτιν, καὶ ἐν γαστρὶ ἐλάβε, καὶ ἔτεκεν υἱόν, καὶ
εἶπε Κύριος πρὸς με· Κάλεσον τὸ ὄνομα αὐτοῦ, Τα-
χέως σκύλευσον· ὀξέως πρόνομευσον· δίδοι πρὶν ἢ
γινῶναι τὸ παιδίον καλεῖν πατέρα ἢ μητέρα, λήφεται
δύναμιν δαμασκού, καὶ τὰ σκύλη Σαμαρίας. » Βασί-
λισσα· Παρέστη ἡ βασίλισσα ἐκ δεξιῶν σου ἐν ἡμα-
τισμῷ διαχρύσῳ περιβεβλημένη, πεποικιλμένη. »
Πλησίον· Ὁλὴ καλὴ ἡ πλησίον μου· ὅλη καλὴ,
καὶ μῶμος οὐκ ἔστιν ἐν σοί. Ἀνάστα, ἐλθέ, ἡ πλησίον
μου νόμφη· δεῦρο ἀπὸ Λιβάνου· ἐλεύσῃ, καὶ ἐλεύσῃ
ἀπ' ἀρχῆς πίστεως. Κηρίον ἀποστᾶζουσι χεῖλη σου,
νόμφη, μέλι καὶ γάλα ὑπὸ τὴν γλῶσσάν σου· καὶ
ὁσμὴ ἡματίων σου, ὡς ὁσμὴ τοῦ Λιβάνου. » Ἀδελφῇ·
Τί ἐκαλλιώθησαν ὀφθαλμοί σου, ἀδελφῇ μου, νόμ-
φῃ. » Κήπος· Κήπος κεκλεισμένος· πηγὴ ἐσφρα-
γισμένη. » Θυγάτηρ· Ἀκουσον, θυγάτηρ, καὶ ἴδε,
καὶ κλίνον τὸ ὄς σου, καὶ ἐπιλάβου τοῦ λαοῦ σου,
καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς σου, καὶ ἐπιθυμήσει ὁ
βασιλεὺς τοῦ κάλλους σου. — Πολλὰ θυγατέρες
ἐκτίσαντο πλουτὸν· πολλὰ ἐποίησαν δύναμιν· σὺ
δὲ, ὑπέρκεισαι, καὶ ὑπερῆξας πάσας. » Μνηστει-
μένη· Ἀπεστάλη ἀγγέλως Γαβριὴλ ἀπὸ Θεοῦ εἰς
πόλιν τῆς Γαλιλαίας, ἥ ὄνομα Ναζαρέτ, πρὸς παρθέ-
νον μνηστειμένην ἀνδρὶ, ᾧ ὄνομα Ἰωσήφ, ἐξ οἴκου
καὶ πατριᾶς Δαβὶδ· καὶ τὸ ὄνομα τῆς παρθένου, Μα-
ρία. » Νεφέλη· Ἰδοὺ Κύριος κάθηται ἐπὶ νεφέλῃς
κούφης, καὶ ἔξει εἰς Αἴγυπτον, καὶ σιτισθῶνται τὰ
χειροποίητα Αἰγύπτου. » Ὅρασις· Ἰδὼν ὄρασιν
πυρὸς, καὶ τὸ φέγγος αὐτοῦ κύκλω, ὡς ὄρασις τόξου,
ὅταν ᾦ ἐν τῇ νεφέλῃ ἐν ἡμέρᾳ θεοῦ· οὕτως ἡ στάσις
τοῦ φέγγους κύκλωθεν· αὕτη ἡ ὄρασις ὁμοιώματος
δόξης Κυρίου. » Ἡλεκτρος· Καὶ ἴδων ὡς ὅτιν ἡλέ-
κτρον· ὄρασις πυρὸς, ἐσῶθεν αὐτοῦ κύκλω, ἀπὸ
δράσεως ὀφύσους, καὶ ἔως κάτω. » Ἡμέρα, νύξ·
Ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ ἐρεῦνεται ῥῆμα· καὶ νύξ νυκτὶ
ἀναγγέλλει γνῶσιν. » Οὐρανός· Ἐξ οὐρανοῦ ἐπέβλε-
ψεν ὁ Κύριος· ἴδε πάντας τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων.
» Ὁ οὐρανός τοῦ οὐρανοῦ τῷ Κυρίῳ. » Ἀνατολή· Ἀ-
βασίλειαι τῆς γῆς, ἄσατε τῷ Θεῷ, ψάλατε τῷ Κυρίῳ
τῷ ἐπιβεβηκότι ἐπὶ τὸν οὐρανὸν τοῦ οὐρανοῦ κατὰ
ἀνατολάς. » Δύσι· Ὁδοποιήσατε τῷ Κυρίῳ τῷ
ἐπιβεβηκότι ἐπὶ Αὐσμῶν· Κύριος ὄνομα αὐτοῦ. »
Ἥλιος· Ἐν τῷ ἡλίῳ ἔθετο τὸ σκῆνωμα αὐτοῦ, καὶ
αὐτὸς ὡς νομφίος ἐκπορεύμενος ἐκ παστοῦ αὐτοῦ. »
Πόλις· Ἀεδοξασμένα ἐλαλήθη περὶ σοῦ, ἡ πόλις
τοῦ Θεοῦ. Τοῦ ποταμοῦ τὰ ὅρμηματα εὐφραίνουσι
τὴν πόλιν τοῦ Θεοῦ· ὁ Θεὸς ἐν μέσῳ αὐτῆς, καὶ οὐ
σαλευθήσεται. » Πλίνθος· Καὶ σὺ, υἱὲ ἀνθρώπου,
λάβε σιγαυὴ πλίνθον· καὶ ποιήσεις αὐτὴν πρὸ προσ-

γ Isa. vi, 6. δ Isa. vii, 14. ε Isa. viii, 3. ζ Psal. xlii, 10. η Cant. iv, 7. θ ibid. 10. ι ubi tamen est
ubera μαζοί. κ ibid. 12. λ Psal. xlii, 11. μ Prov. xxi, 29. ν Luc. i, 26. ξ Isa. xix, v. 1. ζ Ezech.
i, 27, ii, 1. η Psal. xviii, 3. θ Psal. xxiii, 15. ι Psal. cxiii, 16. κ Psal. lxxvii, 35. λ Psal. xlviii, 6.
μ Psal. lxxxvi, 3. ν Psal. xlv, 5. ζ Ezech. iv, 1. η Gen. xxviii, 17.

ώπου σου, καὶ γράψῃς ¹⁰ ἐν αὐτῇ πόλιν [Ἱερουσα-
λήμ.] καὶ δώσεις ἐπ' αὐτὴν περιόχην. Ὁ τόπος· ὁ ὅς
φοβερὸς ὁ τόπος οὗτος· οὐκ ἔστι τοῦτο, ἀλλ' ἡ οἰκὸς
θεοῦ, καὶ αὐτὴ ἡ πόλις τοῦ οὐρανοῦ· καὶ ἀνέλαβέ με
πνεῦμα, καὶ ἤκουσα κατόπισθέν μου φωνὴν σει-
σμοῦ μεγάλου· Εὐλογημένη ἡ εὐχὴ Κυρίου ἐκ τοῦ
τόπου αὐτοῦ. — Ἐὶ δώσω ὕπνον τοῖς ὀφθαλμοῖς
μου, καὶ τοῖς βλεφάροις μου νυσταγμὸν, καὶ ἀνά-
παισιν τοῖς κροτάφοις μου, ἕως οὗ εὐρω τόπον τῷ Κυ-
ρίῳ, σκῆνωμα τῷ Θεῷ Ἰακώβ. Ὁ πόκος· ὁ κατα-
θίσσεται ὡς ὕετος ἐπὶ πόκον, καὶ ὡσεὶ σταγὼν ἡ
στάζουσα ἐπὶ τὴν γῆν. Ἡ γυνή· ἡ Εὐλογημένη σὺ ἐν γυ-
ναίξιν, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου. —
Ἐξαιρέσεις ἐπὶ Θεὸς τὸν Υἱὸν αὐτοῦ, γενόμενον ἐκ
γυναίκος, γενόμενον ὑπὸ νόμον. Μακαρία· Μακαρία
ἡ πιστεύσασα, ὅτι ἔσται τελείωσις τοῖς λελαλημένοις
αὐτῇ παρὰ Κυρίου. Καί· Μακαρία· ἡ κοιλία ἡ βα-
στάσασά σε, καὶ μαστοίους ἐθήλασας. Μαρία· Ὁ μὴ
φοβῶ, Μαριάμ· εὖρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ Θεῷ· καί,
ἡδοῦ συλλήβηται ἐν γαστρὶ, καὶ τέξῃ Υἱόν, καὶ καλέσεις
τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐ-
τοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ. Οὗτος ἔσται μέγας,
καὶ Υἱὸς Ὑψίστου κληθήσεται· Καὶ δώσει αὐτῷ Κύ-
ριος ὁ Θεὸς τὸν θρόνον Δαβὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ
βασιλεύσει ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακώβ εἰς τοὺς αἰῶνας,
καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος. Καὶ εἶπε
Μαριάμ πρὸς τὸν ἄγγελον· Πῶς ἔσται μοι τοῦτο,
ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω; Καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτήν.
Πνεῦμα ἅγιον ἐπιτελευτᾷ ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις
Ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ τὸ γενόμενον
Μεγαλύνει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον, καὶ ἠγαλλίασε

Καὶ τίς οὐκ ἂν ἀγάσαιο τὴν εἰς τοσοῦτον ὕψος
ἀρθείσαν, ὡς καὶ Μητέρα γενέσθαι Θεοῦ· τὸ παρα-
δοξάτατον ὄντως καὶ πρᾶγμα καὶ ἄκουσμα; Καὶ μοι
πισθέντες, ἐπ' αὐτὴν ἀναδράμωμεν τῆς ἐορτῆς
τὴν ἐξάρχουσαν, ἢ ὅθεν ὁ λόγος μικρὸν ἀποβάς,
ἐπαναεῖξῃ πάλιν. Φέρε τοίνυν, τῶν τῆς ἡμέρας
ὕμνων διὸν ἐφαπτόμεθα, καὶ μικρὰ τοῖς συνελεγμέ-
νοις προσδιαλεχθέντες, τὴν ὁρμὴν τοῦ λόγου διανα-
παύσωμεν. Ἐδείκο τοιγαροῦν ἡ τῶν ἀνθρώπων φύ-
σις τῷ πατρὶ ἡ προοισθῆματι συντριβείσα, τοῦ δια-
πλάσαντος ἢ ἀνορθώσαντος ¹¹· καὶ φωνὴ σιγῶσι
μέγα πρὸς τὸν Κτίστην ἔβδα· Ἐνα τί, Κύριε,
ἀφέστηκας μακρόθεν; Ἡ Γεγονώτερον δὲ διὰ τῶν
προφητῶν ὀδυρτικῶς ἐποινιᾶτο· Ποῦ εἰσι, λέγουσα,
τὰ ἔλεός σου τὰ ἀρχαῖα, Κύριε, ὁ ὅμοσας τῷ Δαβὶδ
ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου; Τί οὖν ὁ ὁ βελήτης τοῦ
ἐλέους; Οὐχ ὑπεραίρεν, οὐκ ἀνεβάλετο· οὐκ εἰς
μακρὰν τὰ παραγγέλματα πατέρινε. Ποῖα δὲ ταῦτα;
Ὁ μὴ σε ἀνῶ, οὐδ' οὐ μὴ σε ἐγκαταλείπω. Ὁ
καὶ τοῖς μαθηταῖς ὑστερον ἀπὸ γῆς εἰς οὐρανὸς
ἀνατρέχων, ἐξ ἰῶν οὐ διέστηκεν, ἔφασκεν· Οὐκ

A vocem commotionis magnæ: Benedicta gloria Do-
mini, de loco suo ¹. — Si dederō somnum
oculis meis, et palpebris meis dormitationem:
et requiem temporibus meis, donec inveniam lo-
cum Domino, tabernaculum Deo Jacob ². Vellus:
Descendet sicut pluvia in vellus, et sicut gutta
stillans super terram ³. Mulier: Benedicta tu
in mulieribus, et benedictus fructus ventris tui ⁴.
— Misit Deus Filium suum, factum ex muliere,
factum sub lege ⁵. Beata: Beata quæ credi-
disti, quia perficientur in te, quæ dicta sunt tibi
a Domino ⁶. Et: Beatus ventris qui te porta-
vit, et ubera quæ exuxisti ⁷. Maria: Ne timeas,
Maria; invenisti enim gratiam apud Dominum.
Et: Ecce concipies in utero, et paries Filium.
Et vocabis nomen ejus Jesum: ipse enim salvum
faciet populum suum a peccatis eorum. Hic erit
magnus, et Filius Altissimi vocabitur: et dabit
illi Dominus Deus sedem David patris ejus, et re-
gnabit in domo Jacob in æternum, et regni ejus
non erit finis. Et ait Maria ad angelum: Quomodo
erit mihi istud, quoniam virum non cognosco? Et
ait angelus ad eam: Spiritus sanctus superveniet
in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi: et ideo
quod oriatur. Sanctum, vocabitur Filius Dei. Ait
autem Maria: Magnificat anima mea Dominum:
et exsultavit spiritus meus in Deo salutari meo ⁸.

Quis vero non miretur eo celsitudinis prove-
ctam, ut etiam Dei Mater efficeretur; quæ plane
summe admirabilia, novaque res est, ac auditio?
Ac mihi credite, ad ipsam recurramus festæ diei
antistitam, ut unde sermo paululum abscessit,
eodem denuo revertatur. Age igitur, aggredia-
mur diei hymnodiam, ac ubi modicum quid ad-
huc collectam turbam fuerimus affati, orationis
cursum sistamus. Egebat itaque natura humana,
antiquo primi parentis collisa lapsu, eo qui re-
formaturus ac instauratus esset; ac silente voce,
altum ad Creatorem clamabat: Ut quid, Domine,
recessisti longe? Penetrabilis vero per pro-
phetas lugubrem in modum quiribatatur: Ubi
sunt misericordiæ tuæ antiquæ, Domine, sicut
jurasti David in veritate tua? Quid igitur
ille: qui vult misericordiam? Non contem-
psit, non distulit, non in longum promissiones
remisit. Quas illas? Non te deseram, neque de-
relinquam ¹. Quod etiam postea discipulis
dixit, cum a terra in cælum reverteretur, unde

¹ Ezech. xiii, 12. ² Psal. cxlxi, 4, 5. ³ Psal. lxxi, 6. ⁴ Luc. i, 42. ⁵ Galat. iv, 4. ⁶ Luc. i, 45.
⁷ Luc. ii, 28. ⁸ Luc. xi, 30 seqq. ⁹ Psal. ix, 22. ¹⁰ Psal. lxxxviii, 50. Osee. vi, 6. ¹¹ Josue i, 5;
Hebr. xiii, 5.

VARIE LECTIONES.

¹⁰ Septuaginta θήσεις διαγράφεις. ¹¹ Leg. ἀναπλάσσοντος· ἀνορθώσαντος.

non discesserat : « Non relinquam vos orphanos : veniam ad vos ». Hoc quoque ante ineffabilem suam incarnationem per prophetas pollicitus est. Cum hæc ergo sic haberent, jamque vocaret opportunum tempus ut promissioni finem imponeret, vide quid agat, nostræ ipse salutis, massæ, inquam, nostræ, negotium agens. Non aliunde innoxit instrumentum ; non ex substantia alia vas reformavit ; sed ex eodem ipso luto, atque, ut ita dicam, ex eadem massa, cen quisquillas ac purgamenta attrahens, pretiosum sibi, adeoque supra modum arcanæ ac mirabilis compactionis templum, ædificavit : in quo primus ipse ac solus Pontifex, Rexque, dispensatione, nostram cum Patre suo reconciliationem pro more sacerdotii peragens, totam nostram substantiam, altiori supra substantiam modo, substantiali nihilominus, ex hominum substantia accepit. Itaque recordatus est Deus creatorum ab ipso. Quippe gentes omnes ejus sunt creatura : « Recordatus est miserationum suarum, quæ a sæculo sunt », Dominus ipse sæculorum : recordatus est testamenti quod cum hominibus pepigit. Recordatus est ; nec recordatus distulit, sed mox beneficium induxit. Recordatus enim Davidis¹, ac eorum quæ jurejurando olim promisisset, fore ut Christus ex ejus semine exurgeret, in quo collapsum nostri generis opus, tabernaculi instar reædificaret², novum insolensque miraculum, novi ac insolentis miraculi comes innoxit³.

Cum itaque sobria ac casta Anna, gravi mæroris angore teneretur ; cum primis autem, quod etiam conjux, ob prolis carentiam amare vexaretur : amborum Deus sterilitatem solvit, eorumque supplicibus inflexus totis, sterili quidem setum tribuit, quem ante precatio sevisset ; marito autem tribuit fructum, quem spes germinasset ; ac demum, infecunditatis æstu exustis aridisque, sempiterni viroris florem concedit : atque cunctis secunda parens, quæ prius erat infecunda ; vilisque semper virens, quæ germen non edidisset. Quid porro ea prolis susceptione venerabilius ? Quid vero ampliorem habens admirationem, quam ut Dei Matrem, ab experte seminis utero, aperto quidem, sed non corrupto, castitatis fructum proferre videamus, ac virginem ex infecunda ac sterili femina germinantem ? Quorsum hæc ? Nimirum, ut excellenti ejus miraculo, Matris miraculum confirmaret. Altera quidem, quod necdum humano generi innotuerat, partum sine patre, cui nullus coitus prævisset, naturæ præter naturam invehens, ipsum naturæ Auctorem altiori supra naturam ratione in vulva concepit, estque effecta mater, cum ea quæ sunt matrum vitasset ; nec infans habebat patrem vocare super terram, qui nulla semente media conceptus fuisset,

Ἀφῶσω ὑμᾶς ὀρφανούς· ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. » Τοῦτο καὶ πρὸ τῆς ἀφράστου ἐνανθρωπήσεως αὐτοῦ διὰ προφητῶν ἀριθήλως ὑπέσχετο. Ἐπεὶ οὖν οὕτω ταῦτα, καὶ ἡδὴ καιρὸς ἐκάλει πέρας ἐπιθεῖναι τῷ ἐπαγγέλματι· ὅρα τί ποιεῖ, ὃ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν, τοῦ ἡμῶν φυλάματος, πραγματούμενος. Οὐ θύραθεν εἰσσεκόμενικεν ὄργανον· οὐκ ἐξ ἐτέρας οὐσίας ἀνεμόρφωσε σκεῦος· ἀλλ' ἐκ τοῦ αὐτοῦ πηλοῦ, καὶ τῆς αὐτῆς ὥς ἂν τις φαίη ζύμης ὑποσπάσας συρμάδα¹¹, τίμιον ἑαυτῷ, καὶ τῆς τοιαύτης ὄντως ὑπεραβήτου συμπίξεως, ναὴν ἐτεκτήνατο· ἐν ᾧ περ αὐτὸς ὁ πρῶτος καὶ μόνος Ἀρχιερεὺς τε καὶ Βασιλεὺς, οἰκονομικῶς τὴν καθ' ἡμᾶς ἱερουργήσας πρὸς τὸν ἑαυτοῦ Πατέρα καταλλαγὴν, ὅλην ὑμῶν τὴν οὐσίαν ὑπερουσίωσεν, καὶ κατ' οὐσίαν ἐκ τῆς ἀνθρώπου οὐσίας ἀνέλαβεν. Ἐμνήσθη τοιγαροῦν τῶν ἑαυτοῦ κτισμάτων ὁ Θεός· κτίσμα γὰρ αὐτοῦ πάντα τὰ ἐθνη· « Ἐμνήσθη τῶν οἰκτιρμῶν αὐτῷ τῶν ἀπ' αἰῶνος, » ὃ τῶν αἰώνων Κύριος, ἐμνήσθη τῆς διαθήκης ἧς πρὸς ἀνθρώπους διέθετο. Ἐμνήσθη, καὶ μνησθεὶς οὐχ ὑπερέθετο· ἀλλ' αὐτίκα τὴν εὐεργεσίαν ἐπέγαγε. Μνησθεὶς γὰρ τοῦ θαδιδ, καὶ ὢν αὐτῷ διωμόχαι πρότερον, ἐκ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ τὸν Χριστὸν ἀναστήσειν, ἐν ᾧ τὸ πεπτωκὸς τοῦ ἡμετέρου γένους σκηνῆς δίκην ἀνωκοδόμησε ποίημα, παράδοξον ἐπὶ παραδόξῳ θαύματι, συνεισσεκόμενικε θαῦμα.

Καὶ δὴ τῆς σώφρονος· Ἀννης πολλῷ τῷ τῆς ἀνίας¹² ἄχθει κατησχημένης· μάλα δὲ, καὶ τοῦτο συν- εύνου πικρῶς πιεζομένου τῆς ἀτεκνίας χάριν· ἀμφοτέρων ἔλυσε τὴν στέρησιν ὁ Θεός· λιταῖς τε, τοῦτων ἐπιχαμφθεὶς, δίδωσι τῇ στείρᾳ γονὴν, ἣν προέσπει- ρεν εὐχῇ· καὶ τῷ συνεύνῳ καρπὸν, ὃν ἐδιδόστησεν ἑλπίς, καὶ ἄνθος ἀειθαλὲς τοῖς ἀποξηρανθεῖσι τῆς ἀπαίδειας τῷ καύσωνι· καὶ γίνεται γόνιμος ἡ πρό- τερον ἀγονος, καὶ κληματὶς ἀναθάλλουσα, ἡ βλαστὸν οὐκ ἐκφύουσα. Καὶ τί ταύτης ἔσται τῆς παιδοποιίας αἰδεσιμώτερον ; Τί δὲ παραδόξοτερον, τοῦ βλέπειν Μητέρα Θεοῦ, διανοιγέσης μὲν, οὐ διαφθαρείσης δὲ τὴν νηδύν, ἐκ νεοσπόρου¹³ γαστρὸς, καρπὸν ἀγγελίας ἐκφύουσαν, καὶ παρθένον ἐκ στείρας ἀγόνου βλαστά- νουσαν ; Ἴνα τί γίνηται ; Ἴνα τῷ κατ' αὐτὴν ὑπεραι- ροντι θαύματι τὸ τῆς τεκούσης πιστώσεται. Ἡ μὲν, ὃ μὴ πρότερον τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων ἐγνώρι- στο, ἀπάτορα τόκον ἐξ ἀλοχεύτων ὠδίνων τῇ φύσει παρὰ τὴν φύσιν εἰσῆγαγεν, ὑπερφυεὶ δυνάμει τὸν τῆς φύσεως αὐτουργὸν ἐν μήτρᾳ παιδοποιήσασα· καὶ γέγονε μήτηρ, τὰ μητέρων φυγοῦσα· καὶ τὸ βρέφος οὐκ εἶχε πατέρα καλεῖν ἐπὶ γῆς, ὅτι μὴ σπορὰς με- σιτευούσης συνεληπτό, μηδὲ φθορὰς ὑποδραμούσης ἡ τεκούσα γεγέννηκεν· ἡ δὲ, καίπερ πολλὰ τῶν ἐν στείρωσει προλαβόντων ἔχουσα τὰ ὑποδείγματα, κατὰ πασῶν ὑπερνικῶσαν ἔσχε τὴν φήφον. Εἰ γὰρ

¹ Joan. xiv, 18. ² Psal. xxiv, 6. ³ Psal. cxxxi, 11. ⁴ Amos. ix, 11. ⁵ Act. xv, 19.

VARIE LECTIONES.

¹¹ Ἰσ. σύρματα. ¹² ed. perperam ἀνίας. ¹³ Ἰσ. ἀσπόρου.

καὶ πατριάρχαις συνήκουν ὡς σύμφυτοι, τῆς μὲν Ἀ
 ὁμοίας εἰκότως θαυμαστοποιίας ἡξίωνται λύσαι καὶ
 αὐταὶ τῶν δεσμῶν τῆς στεριώσεως· ναὶ γάρ, τῆς
 ἱερογενεῦς ταύτης παιδὸς προαιλήχεσαν εἶναι προ-
 μήτορες· ἀλλ' αἱ μὲν πορρωτάτω που καὶ λίαν ἀπο-
 θεν τοῦ κατὰ τὴν θείαν οἰκονομίαν θαύματος τὸ
 συγγενὲς ἔχουσιν· ἡ δὲ, ὑστερον μὲν, ἐπὶ καιροῦ δὲ,
 καὶ πρὸς αὐτῷ γε τῷ πέρατι τῶν καιρῶν, ὅτε δὴ καὶ
 αὐταῖς ἐφέστηκε θύραις, ὁ τὴν δραχμὴν τὴν βασιλι-
 κὴν· λέγω δὲ τὴν καθ' ἡμᾶς ἐπιζητῶν εἰκόνα· ἵνα
 τὸν χοῦν ἐν ᾧ πρότερον ἀποκέκρυπτο, τῇ ἀνακαθάρ-
 σει τοῦ θεοτελοῦς ἐναποσμήξῃ Πνεύματος· κἀκεῖθεν
 ὠσπερ ἐν ἑαυτῷ φιλανθρωπίᾳς τὴν ἀνθρωπίνην ἀνα-
 μορφώσεται φύσιν.

Ἰδὲ οὖν ὁ χοῦς ἐν ᾧ τὸ καθ' ἡμᾶς εὐγενὲς ἀποκέ-
 κρυπτο· Ἡ δὲ ἄλλοι αὐτόθεν τάχα, κἀν ἡμεῖς μὴ λέγω-
 μεν, οἷον τὸν χοῦν ἐκείνον ἐξ οὗ διεπλάσθημεν πρότερον,
 καὶ ἀνεπλάσθημεν ὑστερον, ἀνερευνήσας ὁ πλάσας
 ἡμᾶς, τὸ ζητούμενον εὖρε· τί τοῦτο; Τὸ τῆς εἰκό-
 νος ἀρχέτυπον, ὅπερ συγκαλυμμένον ἔδε τοῖς πάθεσιν ὁ
 κατ' οὐσίαν ἀπαθής. Τὸν χοῦν τὸν ἐν Ἀδὰμ ἀνευ-
 ῥά· ὁ δὲ χοῦς ἐν ᾧ τὸ ζητηθὲν εὐρέθη, γῆ μὲν ἦν τοῦ
 καθ' ἡμᾶς ὁμοιόμορφος σώματος, ἔχουσα χώραν τὴν
 παρθενικὴν ὑπεράγιον μήτραν. Ταύτην γὰρ εὗρεν
 ἄρουραν ὁ ζωαρχικὸς ὁμῶν στάχυς, ἐν ᾗ σποράς ἀνευ
 καὶ γεωργίας χωρὶς, ἐκφύσας ὑπερφυῶς ἀνεβλά-
 στησεν. Οὗτος ὁ χοῦς· οὗτος ὁ στάχυς· τοῦτο ἡ
 χώρα τῆς γῆς, ἐν ᾗ καινοπρεπῶς ἀνεπλάσθημεν, καὶ
 δι' ἧς, ὁ χοῦς ὁ ἡμέτερος ἀναμορφωθείς, ἐπὶ τὸ ἀρ-
 χαιὸν ἐπανήλθεν ἀξίωμα.

Ἰδὲς ὅσα τῆς Ἀννης ὁ τοκατὲς ἐμπαριέχει μυστή-
 ρια· ὅπως τε τῷ καθ' ὑπεροχὴν θαύματι, τῆς κατ'
 αὐτὴν ἐνδόξου παιδοποιίας, τὰς πρῶν στείας
 ὑπερῃκόντισεν; Οἷας τε Παρθένος κόρη θεόκλητος,
 ἡ ὑπεράμωμος αὐτῇ Μαρία, κυφορίας ἡξίωται.
 Καὶ τίς γυναικῶν ἄλλη, τοιοῦτοις καὶ τοσοῦτοις ἐν-
 δόξοις ἀποθαυμάζεται πώποτε; Οὐκοῦν ἐπειδὴ πρὸς
 τοσοῦτον ὕψος ὑπεραρθῆναι περιωπῆς ὁ ἡμέτερος
 ἀσθενεὶ λόγος, καὶ προσωτέρω χωρεῖν οὐκ ἔχει, μικρὰ
 ἅττα τῇ Μητρὶ τῆς χαρᾶς αὐδὸς ἐπιχαιρετίζοντες, ἐφ-
 πωμεν. Καλὸν γὰρ αὐτῇ, τὸ τῆς χαρᾶς προσεπιλέγειν
 ἐπιφθεγμα. Χαῖρε, κεχαριτωμένη· χαῖρε, δεδοξασμέ-
 νη· χαῖρε, χαροποιὸν τῆς πάντων σωτηρίας ἀνάθημα.
 Χαῖρε, τὸ χρυσοῦν ἀληθῶς τῶν νοητῶν ἀρωμάτων
 θυμιατήριον, ἐν ᾧ τὸ νοερὸν θυμίαμα συντεθὲν ὁ
 Χριστὸς ἐκ θεότητος τε καὶ ἀνθρωπότητος, ἐν πυρὶ
 τῇ θεότητι, τῆς ἐμψυχωμένης αὐτῇ καὶ νοερᾶς σαρ-
 κὸς τὸ εὐδὸς, ἀσυγχύτως, ἀμερίστως, ὑπέδειξε·
 χαῖροις ἡ ἀχειρότευκτος σκηνή, καὶ θεότευκτος,
 εἰς ἡν ἅπας ἐπὶ συντελεῖα τῶν αἰώνων μόνος ὁ θεὸς
 καὶ πρῶτος ἀρχιερεὺς εἰσεληλύθεν, τὴν ὑπὲρ πάντων
 ἐν οἷς χρυσομύστις ἱερουργήσων λατρείαν· τὸ τῶν
 ἁγίων δευτέρον καταπέτασμα, ἐν ᾧ τὸ κοσμητὸν
 ἱλαστήριον, καὶ τὸ τῶν Χερουδīm ὑπέρτιμον ἀπο-

ac quem parens, ut nulla subisset corruptio, ge-
 nuisset; altera autem, quanquam olim sterillum
 plurium exempla habens, in omnes tamen singu-
 laris prerogativæ calculum reportavit. Quanquam
 enim etiam cum patriarchis conjugii jure habita-
 runt, similique et ipsæ miraculo ab ejusmodi
 sterilitatis vinculis absolvi non incongrue merue-
 runt: etenim fuerunt sacræ hujus pœllæ olim
 aviæ: remotissime tamen, ac valde procul co-
 gnatione ad divinæ œconomiz miraculum habue-
 runt: hæc autem, postea quidem, at opportune,
 subque ipso termino temporum: cum scilicet
 ipsis prope instaret januis, qui regiam drachmam
 quæreret; humano, inquam, generi impressam
 delituisset, deifici Spiritus emundatione detergeret:
 atque ut inde in se ipse naturam humanam benigne
 instauraret.

Quisnam ergo pulvis ille in quo ingenuitas no-
 stra delituisset? Nonne ex dictis perspicuum ha-
 betis, tametsi non dicamus ipsi, ut plastes noster,
 illum pulverem, ex quo prius formati fuimus, ac
 postmodum reformati, scrutans, quod quærebatur
 invenerit? Quid illud? Utique imaginis exemplar,
 quod vidit passionibus obrutum, his qui per na-
 turam ab omni immunitis passione agit. Scrutabatur
 illum Adami pulverem. Porro pulvis ille, in quo
 inventum est quod quærebatur, terra quidem erat
 nostro similis corpori, ejus locus, vaginalis
 sanctissima vulva est. Hunc enim invenit arvm
 vivifica nostra spica, in quo sine semente, ullave
 cultura, eximia quadam ratione enascens germi-
 navit. Hic pulvis: hæc spica; hæc terræ regio,
 in qua nova quadam ac decenti ratione fuimus
 reformati; ac per quam noster reformatus pulvis,
 antiquam dignitatem postliminio recepit.

Vides quam multa Annæ partus complectatur
 mysteria? ut excellenti miraculo editæ ab ipsa
 gloriosæ prolis, omnes olim steriles superave-
 rit? Qualem vero puella Virgo, a Deo vocatum
 nomen, perquam immaculata hæc Maria, prolem
 utero meruerit suscipere? Quænam autem alia
 mulier, talibus totque unquam gloriæ insigniis
 admirationem habuit? Postquam ergo nostra
 oratio imbecillior est, quam ut ad tantum consi-
 derationis culmen attolli queat, nec habet quo
 ulterius progrediatur, pauca rursus avere juben-
 tes gaudii Matrem, ac gaudio salutantes, dica-
 mus. Præstat enim uti gaudii ei acclamationem
 orationis epilogo adhibeamus. Gaude, aveque
 gratiosa: gaude, glorificata; gaude, salutis univer-
 sorum gaudere præstans anathema. Salve, aurea
 vere spiritalium aromatum acerra, in qua spiri-
 tale thymiamma Christus, ex divina pariter ac
 humana natura compositum, in igne, deitate,
 inquam, animatæ suæ ac intellectu præditæ carnis
 fragrantiam, inconfuse, indivise ostendit. Salve, non
 manu factum, ac factum a Deo tabernaculum, in
 quod semel in consummatione sæculorum, solus
 Deus ac primus Pontifex ingressus est, ut in te,

sacra ac arcana ratione, munus sacrum pro universis obire; sanctorum alterum velamen, in quo mundiale propitiatorium, ac præclara Cherubino-
rum obumbratio¹, quanto etiam ipsum adytorum
Dominum, intra uterum, gestans utero in vela-
mento operuisti: candelabrum elychniorum ac lu-
cernarum septem, nempe donorum septem, in fu-
soriis illustratum Spiritus sancti; lucerna inex-
stinguibilis, luminis omnia collustrantis, quam alit
mystice oleum unctionis. Salvesis, altare in quo
Agnus Christus vivum sacrificium spiritaliter
offertur, divinæ mensa initiationis, mentem om-
nem superantis sacri ministerii, super quam pa-
nis ille cœlestis Christus, Agnus ille pro omni-
bus tanquam hostia victimaque vivus mactatus,
immolatur: vivificans omnes qui percipiunt ac
sumunt; mystici totius cultus cimelium, quo
Deus carne mactatur, ac universa sanctificat,
spiritalique ratione cum hominibus conversans,
in eis inhabitat, ac percipitur, sustinetque, ut
versetur peccatorum manibus: atque ut labris
luteis admoveatur, et in nostræ carnis pulverem
refundatur, commistus, non vaporatione eva-
nescens. O ineffabilem exinanitionem! O bonita-
tem! quando nobis hæc Deus per contribulem,
ac ejusdem generis feminam, supra naturam ac
gratiam concessit: per feminam, inquam, cujus
animi quidem decor usque adeo immensum pro-
vexit, ut Christus ipse immensus ille decor, in
ejus decoris desiderium actus sit, secundamque
ex ea nativitate elegerit, eamque adeo sine pa-
tre: sed et corporis in tantum formosa species,
incorpoream, ac incomprehensibilem superessentialis
naturæ majestatem, per unam trium ipsius
personarum capere licuerit.

Hæc Maria Dei Genitrix est, commune Christia-
norum omnium perflugium; prima primi lapsus
primorum parentum reparatio; vitiati hominum
generis ad tranquillum, ac vitio expertem, immor-
talemque statum revocatio; mystice olim adum-
brata rubi Moysi visio²; Gedeonis vellus³, quod
ille symbolo humectatum e cœlo exili pluvia sine
strepitu videns, quod gerebatur in miraculum ver-
tens, ac pluviam in signum, certam rei conjecturam
sacrificio fecit: divino opere varia Davidis purpura,
assumptam carnem purpuræ instar Deo Davidis
incarnato tribuens: thronus Cherubicus, præma-
gnus ille, igneus, sublimis, quæ Regem Dominum
Sabaoth sinu gestet⁴: superliminare cœlestium ady-
torum, ubi Seraphim alis tecta, qua faciem, qua
pedes, aliisque volantia, magnum illud ac terribile
canticum stando clamant, quod importabilis gloriæ
aspectum non ferant. Cœlorum porta, per quam
solus transivit cœlorum Dominus⁵, nemini ante
postve pervium concedens ingressum. Lactare,

σπλαγμα, ὅσω καὶ αὐτὸν τὸν αὐτῶν ἄδωτον¹⁵ Κύριον,
ἐνδὸν νηδύος ἐπὶ παραπάσῃ σαρκαὶ συνεκλύπτει ἐγ-
γάστριον φέρουσα· ἡ ἐπτάλυνος καὶ ἐπτάκαυτος
τῶν ἐπὶ χάρισμάτων λυχνία, ἐπὶ ἐπαρυστρῶν
καταστραπτομένη τοῦ Πνεύματος· ἡ ἀκατάσβεστος
θυρὰ τοῦ φωτὸς τοῦ πάντα φωτίζαντος, ἣν ἐπι-
τρέφει μυστικῶς τὸ τῆς χρίσεως ἑλαϊον. Καίροις
θυσιαστήριον, ἐν ᾧ μυστικῶς ὁ Ἄμνός τὸ ζωηρὸν
ὀλοκάρπωμα Χριστὸς ἀναφέρεται· ἡ θεόμυστος τρά-
πεζα τῆς ὑπὲρ νοῦν ἱερουργίας, ἐφ' ἣν ὁ ἐξ οὐρανῶν
ἄρτος Χριστὸς, ὁ ὑπὲρ πάντων Ἄμνός ὡς θυμίαμα¹⁶
καὶ ἱερὸν ζωοθυτούμενον τέθυται, ζωοποιῶν τοὺς
μετέχοντας· τὸ πάσης μύστου¹⁷ λατρείας κειμήλιον,
ἐν ᾧ Θεὸς σαρξὶ σφραγίζεται, καὶ ἀγιάζει τὰ σύμ-
παντα, καὶ μυστικῶς ἀνθρώποις ἐπιδημῶν ἐνοικί-
ζεται, καὶ μετέχεται, καὶ ἀνέχεται χερσὶν ἀμαρτω-
λῶν ἀνελίττεσθαι· χεῖρές τε πηλίνους προσάγεσθαι,
καὶ εἰς τὸν νοῦν τῆς σαρκὸς ἡμῶν ἀναχεῖσθαι, κίρ-
νώμενος, οὐ διαπνέμενος. Ὁ τῆς ἀφράστου κενώ-
σεως! Ὁ τῆς χρηστότητος! ὅτι διὰ γυναικὸς ὁμοφύ-
λου ταῦτα, καὶ συγγενούς, ὑπὲρ φύσιν καὶ θέσιν Θεὸς
ἡμῖν ἐχαρίσατο· γυναικὸς, ἥς τὸ μὲν τῆς ψυχῆς
κάλλος ἀπειράκις ἀπείρων εἰς τοῦτον ἐξήρται, ὅπως
καὶ Χριστὸν αὐτὸν τὸ ἀμήχανον κάλλος εἰς ἐπιθυ-
μίαν τοῦ ταύτης κάλλους ἔλθειν, καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς
ἐλθεῖν δευτέραν γέννησιν, καὶ ἀπατορίαν¹⁸· οὕτω
δὲ καὶ τοῦ σώματος εὐκρεπῆς ἡ κατάστασις, καὶ
πρὸς τοσοῦτον καθαρότητος φθάνουσα, ὅσω καὶ αὐτὴν
χωρῆσαι τὴν ἀσώματόν τε καὶ ἀπερίληπτον τῆς ὑπερ-
ουσίου φύσεως μεγαλειότητα, δι' ἐνὸς τῶν τριῶν
αὐτῆς ὑποστάσεων.

tantaque præstans puritate, ut ipsam quoque
Aὕτη ἐστὶν ἡ Θεοτόκος Μαρία, τὸ κοινὸν ἀπάντων
τῶν Χριστιανῶν καταφύγιον· ἡ πρώτη τοῦ πρώτου
πρώματος τῶν προγόνων ἀνάκλησις· ἡ πρὸς ἀπά-
θειαν τοῦ πεπονήδους γένους ἐπάνοδος· τὸ κατὰ τὴν
βάτον Μωσέως πρόβαλον μυστικῶς σκιογραφούμενον
δράμα· ὁ πόθος τοῦ Γεδεὼν, ὃν ἐκεῖνος συμβολικῶς
νοτισθέντα ταῖς ἐξ οὐρανοῦ ψεκασίν ἀφοφῆτι θεασά-
μενος, εἰς θαῦμα τρέψας τὸ δρᾶμα, τὸν ὑετὸν εἰς
σημεῖον, τῷ ἱερῷ συνετεκμήρατο· ἡ θεοποιήσις
τοῦ Δαβὶδ ἀλογίας, ἡ τὸ τῆς σαρκὸς πρόσλημμα, οἶον
πορφυρεῖα τῷ Θεῷ τοῦ Δαβὶδ σαρκωθέντι προσάξασα·
ὁ Χερουδικὸς θρόνος, ὁ ὑπερμεγέθης, ὁ πύρινος, ὁ
μετέωρος, τὸν Βασιλεῖα Κύριον Σαβαὼθ ἐγκόλπιον
φέρουσα· τὸ ὑπέρβυρον τῶν ἐν οὐρανοῖς ἄδωτων,
οὗ τὰ Σεραφίμ εἰστέχει συνεπτυγμένα ταῖς πτέρυξι·
ταῖς μὲν τὰς δόξαις, ταῖς δὲ τοὺς πόδας, ταῖς δὲ
ἐπτάμενα, μέγα κίχραγε τὸν φοβερὸν ἐκεῖνον ὕμνον,
τῆς ἀστέκτου δόξης τὴν θέαν οὐ φέροντα. Ἡ πύλη
τῶν οὐρανῶν, δι' ἥς μόνος ὁ τῶν οὐρανῶν Δεσπότης
διώδευσε, μηδὲν μετ' αὐτὸν ἢ πρὸ αὐτοῦ βατὴν

¹ Hebr. ix, 1 seqq. ² Zach. i, 2. ³ Exod. iii, 3. ⁴ Judic. vi, 38. ⁵ Isa. vi, 6. ⁶ Ezech. v, 4.

VARIE LECTIONES.

¹⁵ Leg. αὐτῶν ἄδωτων. ¹⁶ Leg. θυμία. ¹⁷ Leg. μυστικοῦ. ¹⁸ Maz. εὐπάτορα.

παραχωρήσας τὴν εἰσοδόν. Εὐφραίνου ἐπ' αὐτῇ, οὐρανέ· σὲ γὰρ μιμησαμένη, τὸν ἐν σοὶ μὴ χωρούμενον Κύριον, ἀστενοχώρητος ἐχωρήσας. Χόρευσον ἐπ' αὐτῇ, γῆ· ἡ γὰρ αὐτῆς κυοφορία τὴν σὴν οὐρανώσασα θέσιν, οὐρανίους τοὺς ἐπιγίους εἰργάσατο. Κροτεῖτω καὶ θάλασσα τῆς Παρθένου τὸ θαῦμα. Χριστὸς γὰρ ὁ τόκον τὸν αὐτῆς ὑπελθὼν μετὰ σώματος, τὴν τῶν ὕδατων ὑγρὰν οὐσίαν ἡγίασε βαπτισθεὶς ἐν τοῖς ὕδασι. Πᾶσα τοίνυν ἡ κτίσις χαίρειτω καὶ χορευέτω, καὶ χεῖρας ἐπικροτεῖτω. Ἐγεννήθη γὰρ σήμερον ἡμῖν νεανὶς, ἐξ ἧς ἡ σωτηρία, καὶ δι' ἧς ἡ παγκόσμιος λύτρωσις Χριστὸς Ἰησοῦς ὁ Θεὸς καὶ Λόγος, ὁ ὢν, καὶ ὃς ἦν, καὶ ὁ ἐρχόμενος, καὶ μένων εἰς τοὺς αἰῶνας· παρ' ᾧ καὶ τὸν ἡμέτερον ὡς ἂν ἐκ μεγάλου τοῦ παρθενικοῦ λόγου πελάγους κατελθόντα διαναπαύσασμεν λόγον· Θεῷ, τῇ Τριάδι, τῷ ἐν Πατρὶ, καὶ αὐτῷ τῷ Υἱῷ, σὺν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι προσκυνουμένῳ, μίαν ἐν τρισὶν ἁγιαστείαις προσανατείνοντες δόξαν καὶ τιμὴν καὶ προσκύνησιν νῦν καὶ εἰς τοὺς ἀτελευτήτους ἀπαντας αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Ε΄.

Εἰς τὸν εὐαγγελισμὸν τῆς ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου.

(Interprete

Ἐπίστη σήμερον ἡ πάντων χαρὰ, λύουσα τὴν πρῶην ἀράν. Ἐπίστη ὁ πανταχοῦ, ἵνα τὰ πάντα πληρώσῃ χαρὰς. Ἐπίστη δὲ πῶς; Οὐ δορυφόρους ἔχων, οὐ στρατιὰς ἀγγέλων συνεπαγόμενος, οὐ κομπᾶζων τὴν πρόδον, ἀλλ' ἡσυχῇ καὶ ἡρέμα· τοῦτο ποιεῖν, ἵνα λάθῃ τὸν ἀρχοντα τοῦ σκότους, ἵνα τέχνη σοφίας παγιδεύσας τὸν δράκοντα, καὶ τὸν δράκοντα φανακίσας τὸν νοῦν, τὸν Ἀσσύριον, τὸν πᾶσαν ὕψ'.

* Apoc. 1, 4.

(*) GALLAND. *Vel. Patrum Biblioth.*, t. XIII, p. 98.

COMBEFISII NOTÆ.

(30) Luculentissimam hanc orationem lubens representassem, qualis jam semel et iterum, sæpiusque in Germania et Gallia, Marco Hoppo interprete prodiiit, nihil moratus molitusve novam versionem, aliis sibi operam vindicantibus et studium, in quibus sine invidia liceat laborare, ut in quæ nullus adhuc miserit manum; nisi me ipso limine, tum titulus ipse, tum alia offendissent, eaque non pauca, ex quibus facile fuit minus bene ominari de reliquis oratione sic fusa, tantique oratoris, quantus ubique floret et ludit noster Andreas. Græca sat sana, ut non visa sit collatio aliorum exemplarium necessaria. Titulo est, Τοῦ μακαρίου Ἀνδρέου τοῦ Ἱεροσολυμίτου· quo fere cognomine ubique notatur, solum adjecto in aliis sedis nomine, nempe ἀρχιεπισκόπου Κρήτης, ut palam sit vel minimum in Græcis versato, non eo dici Hierosolymitam, velut fuerit illius urbis episcopus; ac neque quod eam patriam sortitus sit: nam Damasco ortum docent Græci in Triodio; sed a mora et monachatu Hierosolymis, unde subsidio destinatus sextæ synodo a Theodoro patriarcha, postmodum cooptatus sit in Ecclesiam Constantinopolitanam, ac subinde creatus Cretensis archiepiscopus. Levius ergo Hopperus: D. *Andreas Hierosolymitanus archiepiscopi*, a quo et noster Sixtus fucum passus, sic et ipse; *Andreas Hiero-*

A cælum, super illa: te enim imitata, Dominum quem non capis, nihil in arctum cogens capere meruit. Gesti, tellus, super ea; ejus enim conceptus, coelestem tuum locum ac situm reddens, eos qui erant terreni cœlestes effecit. Mare etiam miraculum Virginis plausu celebret: Christus enim ejus partum corpore subiens, udam aquarum substantiam aquis ipse intinctus sanctificavit. Universa itaque creatura gaudeat, ac ducat choros, plaudatque manibus: quippe hodie nata nobis est juvencula, ex qua est salus, ac per quam mundi totius redemptio, Christus Jesus, Deus et Verbum, qui est, et qui erat, quique venturus est, et manet in sæcula; in quo etiam, tanquam e magno virginalis sermonis mari appulsum sermonem nostrum finiamus: Deo, qui B Trinitas est, atque in Patre, ipsoque Filio, cum Spiritu sancto adoratur, unam in trina sanctitate offerentes gloriam, honoremque, ac adorationem, nunc et in infinita omnia sæcula sæculorum. Amen.

ORATIO V (39).

In sanctissimæ Deiparæ Dominae nostræ Annuntiationem (*).

Combesisio.)

Advenit hodie gaudium universorum, pristinas nobis diras diluens. Advenit qui ubique est, ut gaudio omnia impleat. Qua porro ratione advenit? Nullo certe satellitio stipatus: non secum ducens angelorum exercitum: non spum faciens expeditionem, sed quiete ac submisce: ita agens, quo C lateat principem tenebrarum; quo prudenti arte illaqueato serpente Assyrioque dracone (40), illa

solymitanus episcopus, etc. Sic reddat aliquis: Ἰωάννης Δαμασκηνὸς *Joannes, Damascenus episcopus*. Fuerunt quoque, vel Patavinus in Antonio, vel Tolentinus in Nicolao, etc., episcopatum tituli. Belli certe. Nihil bellius aut magis acite Schottus apud Phot. n. 231, ubi de epistola Sophronii, quam is ait missam ἐν Ῥώμῃ Ὀνοφρίῳ τῷ ταύτῃ ἐπάγγοντι. Honorio, inquit, Romano imperatori: quis in titulo Papam et Romanum Antistitem, quomodo bene reddit interpretes Baronii, vel corrigat ipse Baronius, intellexerit? Vel quem Roma id temporis Honorium imperatorem vidit? Sicne licet specie interpretis, sanis auctorum, supina sua substituere ac ingerere? ἐπάγγων ergο Ῥώμης· ipse est quem Leontius Neapoleos Orat. in Mediampent. πρόδρον Ῥώμης vocat: quomodo etiam Amphilochius πρόεδρος Ἰκονίου inscribitur hom. de ponit. Velut, *prefectus, praeses*, ac magis ex usu ecclesiastico, *antistes, praesul*.

(40) Assyrioque dracone, illa astutia. Τὸν δράκοντα φανακίσας τὸν νοῦν τὸν Ἀσσύριον. Subtilis allusio, ut duplici typo velut coeunte, antiquam illam diaboli astutiam exprimat, cui tamen Dominus Jesus suo adventu illisit. Assyrius ergo, cujus fuit prima monarchia, populo Dei ab antiquo infensissimus, ac sibi eum innumeris mancipans artibus, draco est τὸν νοῦν. Serpens antiquus.

nempe astutia ac genio, qui humanam omnem ingenuitatem suæ subjecerat servituti, decepto, spolia rapiat. Nimirum, non ferente immensa ejus in nos misericordia, tantum opus, hominem dico deperire cujus gratia caelos testulario vel opere inflexisset, terram fundasset, aerem diffudisset, explicasset mare, ac naturam omnem obtutui objectam fabricatus esset. Propterea Deus in terra, Deus e caelo, Deus inter homines, gestatus Deus Virginis utero, quem nullus usquam locus caperet. Hinc humana natura gaudii praeludia percipit, ac prima capit deitatis consortia. Hinc inani specie plurimum ludentibus ac fallacibus (41) resectis abdicatisque suis illis peccati divitiis, Creatori ut sponsa ornatur. Hinc prima illa nostra creatio fictioque, fictione nova recreatur, mundusque veteratus contractam peccato vetustatem exuit. Enimvero, « Lætetur cælum desuper, et nubes spargant justitiam. Stillent montes dulcedinem, et colles exultationem; » quoniam misertus est Dominus populi sui. Hodie enim manifestum efficitur « sacramentum a sæculis absconditum; omniaque pariter in Christo velut capite repetuntur ac instaurantur. » Hodie creatrix universorum, suprema auctoritate decernens potentia (42), præconceptum olim creationis rerum consilium ad finem perducit, illud in nos a principio excogitatum malorum auctori submotura consilium. Quamobrem tripudiant angeli, congaudent homines, universusque simul mundus instauratus, ad seipsum redit. Quæ mens, vel lingua hæc possit capere? Tantum cipere.

Merito igitur læta nobis ac exultans præsens hodierna die solemnitas indicta est, agiturque festus conventus, humanæ conspersions universalissimæ assumptionem gaudio celebrans (43).

COMBEFISII NOTÆ.

plenus dolo, moribus ac genio, qualis est in serpentibus draco; eoque draconis infernalis et demonis expressissima figura. Hopp. minus exprimit: *Captioque Assyrio illo dracone*: in aliis etiam liberior, ubi etiam auctor ludit in verbis sacris, suo et Patrum more. Sic τὸ οὐρανὸς ἐκαμάρωσε ex Isa. xi, 20, ubi LXX: Ὁ σῆσας ὡς καμάρων τὸν οὐρανὸν, reddidit: *Cælos condidit.*

(41) *Inani specie plurimum ludentibus ac fallacibus, etc.*, τὸν ἐαυτῆς ἀποκειραμένη, τῆς ἁμαρτίας πολυφάνταστον πλοῦτον, κόσμον νυμφοστολεῖται τῷ κτίσαντι. Illustris plane sententia. Τὸ, πολυφάνταστον, vox aptissima exprimendæ fallaci illi divitiarum speciei, qua movent phantasiam, et apparent magnum aliquid, eoque incautos ludunt; nam distinguuntur πάντα τὰ contra vera. Porro videtur respicere ad fallacias illas divitiarum, quas Dominus ponit Matth. xiii, 22, suffocare verbum: sic ubique scite alludit. Nihil ad rem interpres: *Hinc a suo purgata peccato, cum immensarum divitiarum sponso nuptias celebrat.*

(42) *Creatrix universorum, auctoritate decernens suprema potentia.* Δημιουργὸς ἐξουσιαρχία. Velut quæ per auctoritatem, liberoque imperio creat quod velit, et quem velit in finem, ut impedi ejus consilium nulla creaturæ machinatione possit: quod nimirum spectat ad ea quæ absoluto consilio, et voluntate, ut vocant, consequente, non

A ἐκ τὸν δουλωσάμενον τὴν ἀνθρωπίνην εὐγένειαν, ἀρπάσῃ τὸ λάφυρον. Οὐκ ἀνασχομένης αὐτοῦ τῆς ἀπειρομεγέθους περὶ ἡμᾶς εὐσπλαγγνίας τοσούτου ἔργον ζημιωθῆναι, τὸν ἀνθρώπον, δι' ὃν οὐρανὸς ἐκαμάρωσε, γῆν ἐστερέωσεν, αἶρα ἐξέχεε, θάλασσαν ἠπλώσε, καὶ τὴν φαινομένην ἄπασαν ἐτεκτῆνατο κτίσιν. Διὰ τοῦτο θεὸς ἐπὶ γῆς, θεὸς ἐξ οὐρανοῦ, θεὸς ἐν ἀνθρώποις, θεὸς ἐν γαστρὶ Παρθένου φερόμενος, ὁ πανταχοῦ μὴ χωρούμενος. Ἐντεῦθεν ἡ ἀνθρώπου φύσις χαρὰς προοίμια δέχεται, καὶ ἀρχὴν λαμβάνει θεώσεως. Ἐντεῦθεν τὸν ἐαυτῆς ἀποκειραμένη τῆς ἁμαρτίας πολυφάνταστον πλοῦτον, νυμφοστολεῖται τῷ Κτίσαντι. Ἐντεῦθεν ἡμῶν ἡ πρώτη διάπλασις, νέαν ἀνάπλασιν δέχεται: καὶ ὁ γηράσας κόσμος τὴν ἐξ ἁμαρτίας παλαιώσιν ἀποτίθεται. Ἀλλ'

B Εὐφρανέσθω ὁ οὐρανὸς ἄνωθεν, καὶ νεφέλαι βανάτωσαν δικαιοσύνην. Σταλαζάτω τὰ ὄρη γλυκασμόν, καὶ οἱ βουνοὶ ἀγαλλίασιν, ὅτι ἐλήψεν ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ. Σήμερον γὰρ « τὸ ἀποκειραμμένον πρὸ τῶν αἰώνων μυστήριον » φανεροῦται, « καὶ ἀνακεφαλαίωσιν ἐν Χριστῷ τὰ σύμπαντα δέχεται. » Σήμερον ἡ δημιουργὸς τῶν ὧν ἐξουσιαρχία, τὴν προδεβουλευμένην αὐτῇ τῶν ὄντων ποιήσεως, πρὸς πέρας ἀγει βουλὴν, ἵνα τὴν καθ' ἡμῶν ἐξ ἀρχῆς προεπινοηθεῖσαν τῷ ἀρχηγῷ τῆς κακίας βουλὴν διακρούσῃται. Διὰ τοῦτο χορεύουσιν ἄγγελοι, συγγαίρουσιν ἄνθρωποι, καὶ ὁ σύμπας ἀνανεούμενος πρὸς ἐαυτὸν ἐπανερχεται κόσμος. Τίς νοῦς, ποία δὲ ταῦτα χωρήσει γλῶττα; μήτε γὰρ λόγος ἐκφράσαι δυνήσαιο, ἢ ἀκοῇ δέξασθαι;

abest ut potuerit sermo eloqui, vel aures sus-

C Εἰκότως οὖν ἡ παροῦσα πανήγυρις παιδρὰ καὶ γεγαννημένη συγκακρόσῃται σήμερον, τὴν παγγενεσάτην τοῦ ἡμετέρου φυράματος ἐορτάζουσα πρόσληψιν. Τίς οὖσα καὶ ποταπή; Τῆς μὲν κτίσεως ἀπάσης εὐ-

antecedente solum, fore, ac se facturum decrevit, in quibus potest intelligi humana salus velut absolute, et in aliquibus futura quasi vage, ante etiam decretam incarnationem, ut Christus ex illo velut nostri amore, quanquam alioqui primus prædestinatorum, ac ne homo periret, quem Deus creasset salvandum, prædestinatus sit; excellenti in nos Dei dilectione, non Christi probro ullo:

D Sic enim Deus dilexit mundum, ut, etc., qua de re vii part. cum D. Thom. adversus Scotum. Vox certe est ad propositum signantissima, ubi primi illius divini consilii executio, hominis in Christo instauratione, describitur. Sic et noster Methodius de resurr. ostendit eo egregie per Christum fuisse perductum hominem ad quod fuerat creatus, ac velut vi prioris illius consilii, quod tandem, nihil novum, sed novis tantum ac diviniore adhibitis mediis, pro divina illa absolutissima voluntate obtinuerit. Ubique Andreas magna loquitur, ac si quis adverterit, Dionysianis, Methodianis, Gregorianis, Amphiloichianis, aliorumque veterum infercita, qua verbis, qua sensis, excepta Scriptura, quam totus vere Christianus orator, spirat.

(43) *Humanæ conspersions universalissimæ assumptionem gaudio celebrans.* Τὴν παγγενεσάτην τοῦ ἡμετέρου φυράματος πρόσληψιν. Sic enim legendum patet, non πρόσληψιν. Velut nimirum assumptionem, qua nos et nostra sibi Deus Verbum

φρόσυνον, τοῦ δὲ γένους ἀνθρώπων. Οὐκοῦν χαρὰς ἂν
εὐαγγελία σήμερον· Θεοῦ φιλανθρωπίας μηνύματα·
παγκοσμίου σωτηρίας χαρμόσυνα. Πόθεν, καὶ παρὰ
τίνος, καὶ πρὸς τίνα ἤκοντα; ἐξ οὐρανοῦ, καὶ· παρὰ
Θεοῦ, καὶ πρὸς παρθένον μεμνηστευμένην ἀνδρὶ.
Τίς ἡ παρθένος; Τίς ὁ ἀνὴρ; τίνα δὲ τοῦτοις ὀνόματα;
Τῇ μὲν, *Μαρία*· τῷ δὲ, *Ἰωσήφ*. Ἀμφότεροι δὲ ἦσαν
ἐκ γένους Δαβὶδ. Τίνος ταῦτα διακονοῦντος, καὶ
ὄθεν ἤκοντος; τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ ἐξ ὀπίστου
ἀποσταλέντος εἰς διακονίαν τοῦ θαύματος. Ἐπει
γὰρ τοῦ Ὑψίστου τὴν λειτουργίαν, ἐκ τῶν ὀπίστων
ἐπὶ γῆς καταπάντα, παράδοξον ἐπὶ παραδόξοις
τοῖς πράγμασι διακοσμοῖσι μυστήριον. Τί τοῦ-
το; τοῦ Κυρίου συγκαταβαίνον, τὴν ἀβύσσον
τῆς περὶ ἡμᾶς οἰκονομίας φανέρωσιν, τὴν ἀπ'
αἰῶνος κεκαλυμμένην τῆς θείας βουλῆς καὶ προ-
γνώσεως ἔκφρασιν καὶ βεβαίωσιν. Ἀλλὰ ποῦ ταῦτα,
καὶ πότε, καὶ ὅπου χάριν; ἐν Ναζαρέτ πόλιν τῆς
Γαλιλαίας, τῇ μηνὶ τῷ ἔκτῳ, καθ' ὃν Ἰωάννης συν-
εβλήθη, ἵνα τὸν ἐρχόμενον κηρύξῃ ἐγγάστριον.
Ὅθεν ὁ Γαβριὴλ πρὸς τὴν ἐπίγειον παστᾶδα, τῶν
αἰθερίων καταπάντα ὑπερίων, ἐπέστη τῇ Ναζαρέτ,
καὶ τῇ Παρθένῳ προσελθὼν, τῆς ἀφράστου οἰκονο-
μίας ἀφοφῆτι διηκόνει τὸ μήνυμα. Τοῦτο τῆς πρὸς
ἀνθρώπους θείας καταλλαγῆς τὸ μυστήριον. Τοῦτο
πανηγυρίζομεν σήμερον, τὴν τοῦ Θεοῦ πρὸς ἀνθρώ-
πους συνάφειαν, τὴν τοῦ προσλήμματος θέωσιν, τὴν
τῆς εἰκόνος ἡμῶν ἀναμόρφωσιν, τὴν εἰς τὸ κρεῖττον
ἀλλοίωσιν, τὴν εἰς οὐρανούς ὕψωσιν καὶ ἀνάβασιν.
Hoc illud esse divinæ cum hominibus reconciliationis sacramentum. Hoc illud, quod festis hodie
gaudiis collusis: Dei, inquam, cum hominibus affinitatem, assumptæ naturæ deificationem (44), nostræ
imaginis reformationem, demutationem in melius, exaltationem in cælos ac ascensionem.

Διὰ τοῦτο χαρὰ χαίρει τὰ σύμπαντα σήμερον, καὶ
πάντα τῶν ὑπερχοσμίων δυνάμεων ἡ νοητὴ διακόσ-
μησις, ταῖς θεαῖς περὶ ἡμᾶς καταλλαγαῖς ἐπισπέν-
δεται. Φίλον γὰρ αὐταῖς πρὸς Θεὸν ἡμῶν ἐπανόρ-
θωμα, καὶ ἡ πρὸς τὴν ἀμείνων κατάστασιν πρόδοσις
καὶ ἀνάβασις. Καὶ γὰρ εἰσι λίαν συμπαθεῖς καὶ φι-
λάνθρωποι, ὅτε· ἐν διακονίᾳ ἀποστελλόμενοι τῶν
μελλόντων κληρονομεῖν σωτηρίαν. Τοιγαροῦν ἀγαλ-
λιάσθω τὰ σύμπαντα σήμερον, καὶ ἡ φύσις σχιρ-
τάτω. Ὁ οὐρανὸς γὰρ ἐξανολέγεται, ἡ γῆ τὸν βασιλεῖα
τοῦ παντὸς ἀφανῶς ὑποδέχεται. Ναζαρέτ τὴν Ἑδέμ
μιμουμένη, τὸν τῆς Ἑδέμ φυτουργὸν ἐγκολπάζεται.
Ὁ Πατήρ τῶν οἰκτιρμῶν, τὴν ἀνθρωπίνην ἐσχατιάν,
τῷ μόνῳ πόνος ἐξ αὐτοῦ γεννηθέντι μνηστεύεται.

* Luc. 1, 26, 27.

COMBESII NOTÆ.

insolubili vinculo devinxit, ut totum in seipso
gestet hominem, totum salvaturus, ut Patres ubiq-
ue adversus Apollinariū, etc., ipseque Andreas
Orat. de Transfig. Interpret. celo toto aberrans:
Plenissimam coinquinationis nostræ expiationem
concelebrat.

(44) Arcanam divinæ in nos dispensationis mani-
festationem. Τὴν ἀβύσσον φανέρωσιν. Scitum sa-
cramenti incarnationis velut epithetum, ut et se-
quens, τὴν κεκαλυμμένην ἔμφρασιν· ludente Andrea
in antithesi; quare minus apte Hopperus velut
corrigens, illius incredibilis dispensationis mani-

A Quæ vero ejusmodi ac quanta festivitas? Plane
totius creaturæ lætitia, ac generis emendatio.
Sunt ergo faustæ hodie nuntiationes, divinæ beni-
gnitatis propensiorisque in hominum genus studii
significationes, mundi totius salutis festa gaudia
Undenam vero, et a quo illa veniunt, et ad quem
diriguntur? Nimirum e cælo atque a Deo, et ad
virginem desponsatam viro. Quæ illa virgo?
Quis ille vir? Quæve hisce nomina? Illi quidem,
Maria; huic vero, *Joseph*. Ac erant ambo ex
stirpe David. Quonam hæc peraguntur ministro,
et unde is venit? Nimirum, archangelo Gabriele in
stupendæ rei ministerium de altissimis missi.
Decebat enim ministrum Altissimi, de altissimis in
terram devolantem, inauditum illud, atque sui ad-
B miratione res admirandas cunctas longe superans,
perferre sacramentum. Quodnam illud? Quo se
nobis Dominus inclinavit: arcanam illam divinæ
in nos dispensationis manifestationem (44), divini
consilii ac præscientiæ occultam a sæculo declaratio-
nem ac confirmationem. Ubi autem hæc, et quando,
ac cujus gratia? In Nazareth civitate Galilææ,
mense sexto a concepto Joanne; ut venturum
in utero existentem prædicaret. Itaque Gabriel
ab cælestibus ac terrenum cubiculum devolans,
supervenit Nazareth, accedensque ad Virginem, ine-
narrabilis dispensationis nuntio, pro sui ministerii
ratione, sine strepitu defunctus est. Hoc illud est
divinæ cum hominibus reconciliationis sacramen-
tum. Hoc illud, quod festis hodie

C Quapropter cuncta hodie pariter gaudent gan-
dio, ac universi cælestium virtutum spirituales
ordines, Dei ad nos conciliationi et ipsi conciliati
accedunt (45). Jucundissima enim ipsis est nostra ad
Deum cum emendatione reversio, progressioque
ad meliorem statum atque profectio. Valde quippe
misericordes sunt, propensiorique studio in ho-
minum genus, velut missi in eorum ministerium,
qui sunt futuri hæredes salutis. Cuncti itaque
pari exsultant gaudio, ac salutat natura. Quippe
cælum totum panditur, terra universi Regem clan-
culum suscipit: Nazaret, Edem illam imitata,
ipsum qui Edem plantavit sinu complectitur. Pater
ille misericordiarum, solus ipse soli nato ex ipso,

D festationem, etc.

(44) Assumptam naturæ deificationem. Τὴν τοῦ
προσλήμματος θέωσιν. Potest tum ipsam in seipso
individue assumptam naturam referre, tum naturam
universæ; quæ et ipsa, in suis illis primitiis, suo
modo assumpta fuit, ac deitatis consortio donata.
Hopper, adoptionis nostræ dignitatem.

(45) Dei ad nos conciliationi, et ipsi conciliati
accedunt. Ταῖς θεαῖς περὶ ἡμᾶς καταλλαγαῖς ἐπι-
σπένδεται. Velut una libant, ac se in eadem pacis
scœdera convenire ostendunt, plane elegantis-
sima.

ac unigenito, humanam naturam longissime (46) a cœli principatu submotam, et a terris citimam, sponsam tradit; ac Gabriel sacramenti ministrum agens, *Acc* illud submumurat Virgini, quo gaudium a prima parente amissum, ipsa per se, orta ex David filia Adæ, incolume restituat. Hodie gloriæ pater misertus humani generis, naturam in Adamo corruptam, propitiis aspexit oculis. Hodie viscerum misericordiæ largitor, suorum misericordiæ optimorum viscerum revelat abyssum, ac velut aquam multam ut operiat maria (47) misericordiam in naturam derivat. Decebat quippe ut is, « ex quo omnia, per quem omnia, in quo omnia constant, » veteris noxæ nostræ condemnationem misericordia commutaret, suæque ipsius gloriæ accessione naturam gloriosam redderet, quæ in Adamo gloriam amisisset; ac patris mendacii præceptis in ruinam consilium inquam, Adæ hominisque prolapsio, depelleret.

Hinc plane rex magnus Dei parens (48) David olim cecinit: « Misericordia et veritas occurrerunt invicem: justitia et pax osculatae sunt ». « Quid his aliud volens, quam utique Filii in nos secundum beneplacitum Patris misericordiam, qua misericordiæ largitor similis nobis factus est, peccato duntaxat excepto; quo solveretur delictum, lapsosque a casu ipse erigeret, atque vas prolapsione confractum, ab omni immune contritione novum fingeret? Veritatem autem, ipsius ad homines manifestationem non inani visione factam dicens. Non enim velut figuram ac simulatam, ut quis dixerit, a nobis carnem assumpsit: sed plane veritate, tum singulari in hominum genus studio ac misericordia, tum qualis vere hominum est, ascita sibi substantia, qui major substantia est, omniumque nostrum assumptam naturam deitatis consortio in seipso donans, neque œconomiam visione gessit, et carnis veritatem astruxit, ejus interim deitate ab omni velut statu movente mutatione (49) illæsa. Quoniam igitur, juxta prophete oraculum, « Misericordia et veritas occurrerunt invicem, » merito sane « Justitia et pax osculatae sunt. » Justitia quidem,

Luc. i, 23. « Psal. lxxxiv, 11.

COMBESII NOTÆ.

(46) *Humanam naturam longissime, etc.* Longa hac paraphrasi circumloquimur signatissimam illam vocem ὄχρατιν, cum Bud. ex Dionys., ut ea significetur extrema a Deo distantia naturæ assumptæ, quod scilicet spectat ad naturas quæ possunt congrue assumi, et naturas præditas ratione; quibus omnibus instar faciem velut subsidat, quo major elucet Dei in nos benignitas. Etiamnum Occitani nostri eam vocem, ut et plurimas Græcas, Græciæ in partibus illis monumentum, retinent. Male Hopper, *humanam deformitatem*, τὸ μόνον nisi est superfluum, significat, esse Domini-cam incarnationem solius divinæ potentiae, ut tantum excludat creatam, ut solet in aliis quæ dicuntur de Deo ratione essentiali, et absolute.

(47) *Velut aquam multam, ut operiat maria, etc.* Accedunt ad verba Eccli. i, 3, juxta maxime Vulg.;

καὶ Γαβριὴλ τῷ μυστηρίῳ διακονεῖ, καὶ τῇ Παρθένῳ ὑποφώνει τὸ Χαῖρε, ἵνα τὴν χαρὰν ἣν ἡ προμήτωρ ἀπώλεσεν, ἡ θυγάτηρ τοῦ Ἀδὰμ ἡ ἐκ Δαβὶδ ἀνατεῖλαισα, δι' αὐτῆς ἀνασώσῃται. Σήμερον ὁ τῆς δόξης πατὴρ εἰς οἶκτον τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἐλθὼν, τὴν ἐν Ἀδὰμ φθαρείσαν φύσιν, ἰλέω κατοπτεῖται τῷ βλέμματι. Σήμερον τῶν αὐτοῦ παναγὰθων σπλάγχνων ὁ τῆς εὐσπλαγγνίας δοτὴρ ἀνακαλύπτει τὴν ἄβυσσον, καὶ διοχετεύει τῇ φύσει τὸν ἔλεον, ὡς ὕδωρ πολὺ καλύψαι θαλάσσας. Ἐπερπε γὰρ τῷ « ἐξ οὗ, καὶ δι' οὗ, καὶ ἐν ᾧ τὰ πάντα συνέστηκε, » ἰλέω τῆς καθ' ἡμᾶς ἀρχαίας ἀρᾶς τὴν καταδίκην ἀμείψασθαι· δόξῃ τε τῇ αὐτοῦ παραδοξάσαι τὴν ἀδοξήσαν ἐν Ἀδὰμ φύσιν, καὶ ἀληθεῖα τὴν τοῦ πατρὸς τοῦ ψεύδους ἐπικερήμενον συμβουλήν ἀποσεῖσασθαι, ἥς ἔργον

ἢ ἡ πρώτη παράβασις, τοῦ Ἀδαμίου πλάσματος τὸ παράπτωμα.

illud, cujus opus prima sit transgressio, figmenti

Οὗ δὲ χάριν ὁ μέγας ἐν βασιλεῦσι Δαβὶδ ὁ Θεοπάτωρ προέβαλλεν. « Ἐλεος καὶ ἀλήθεια συνήντησαν, δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη κατεφίλησαν. » Τί ταῦτα λέγων, ἡ τάχα τὸν τοῦ Υἱοῦ κατ' εὐδοκίαν τοῦ Πατρὸς περὶ ἡμᾶς ἔλεον, καθ' ὃν ἐλεήσας ἡμᾶς ὁ τοῦ ἔλεους δοτὴρ, ἐγένετο καθ' ἡμᾶς δίχα μόνου τοῦ πτώματος, ἵνα λυθῇ τὸ παράπτωμα, καὶ πεσόντας ἡμᾶς ἀναστήσῃ τοῦ πτώματος, καὶ ἀναπλήσῃ τὸ πταίσαν δίχα συντρίψεως. Ἀλήθειαν δὲ, τὴν οὐ κατὰ φαντασίαν αὐτῷ γενομένην πρὸς ἀνθρώπους φανέρωσιν. Οὐ γὰρ κατεσχηματισμένην, ὡς ἂν τις φαίη, τὴν ἐξ ἡμῶν ἐποίησατο πρόκλησιν, ἀλλ' ὡς ὄντως ἀλήθεια, φιλιανθρώπως ἅμα καὶ κατὰ ἀνθρώπους, ἐκ τῆς ἀνθρώπων οὐσίας εὐσωθεὶς ὁ ὑπερούσιος· καὶ ὅλων ἡμῶν ἐν αὐτῷ θεώσας τὸ πρόκλημμα, οὕτε τὴν οἰκονομίαν ἐφάντασε, καὶ τὴν ἀλήθειαν τῆς σαρκὸς ἐπιστάτωτο, ἀλωδῆτου μενιάσης αὐτοῦ τῆς θεότητος πάσης ἐκστατικῆς ἀλλοιώσεως. Ἐπεὶ οὖν « Ἐλεος καὶ ἀλήθεια κατὰ τὴν προφητείαν συνήντησαν, » οἰκώτως ἄρα « Δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη κατεφίλησαν. » Δικαιοσύνη μὲν, ἡ κατὰ τοῦ ἀδικήσαντος τοῦ πρωτογόνου ἐξενεχθεῖσα φήφορ. Πότε, καὶ παρὰ τίνας; Σήμερον, καὶ παρὰ τοῦ ὀπίστου Πατρὸς. Καθ' ἣν ἐδικαίωσεν ὁ φύσις φιλιανθρώπως ἐν ἴσῳ τοῦ ὀμνέτου

τὸ, διοχετεύει, sive quod nostra repræsentant, ὃ διοχετεύει restituendum sit διοχετεύει.

(48) *Dei parens.* Θεοπάτωρ. Ita quoque passim alii encomiastæ; qui vere gloriosus tanti Regis titulus est, vindicante ipso Domino Jesu: *Quid vobis videtur de Christo? cujus filius est?* Matth. xxii. Restituimus Hoppero omissum.

(49) *Ab omni, velut statu movente, mutatione.* Πάσης ἐκστατικῆς ἀλλοιώσεως. Alteratione qua velut seipso et propriis excederet; quam oportet maxime a Deo, et uno illo ente necessario, abesse. Hopp. *Stupenda prius alterationis: stupenda certe nec ferenda, ἀμύητου et ἀμύστου ἀνδρός insectia; cujus haud fuerint notanda omnia errata.* — Hoc est, in *pejus mutante*, V. Cyrill. Alexand. in c. ii Habac. Gal.

σχήματος τὸν ἑαυτοῦ μονογενῆ Υἱὸν ἐπιφανέντα, κα-
τακρίναι τὸν ἀντικείμενον. Εἰρήνη δὲ, ἣν ἐξαίφνης
ἡ τῶν ἀγγέλων χοροστασία, τῇ τοῦ Εἰρηναρχοῦ Υἱοῦ
κατὰ σάρκα γεννήσει ὁμοφώνως ἀνύμνησεν· « Δόξα
ἐν ὑψίστοις Θεῷ λέγουσα, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν
ἀνθρώποις εὐδοκία. » Δόξα, ἣν ἐδοξάσθη παρὰ
Χριστοῦ τὸ ἀνθρώπινον, τῶν οὐρανίων ἀφίδων ὑπερ-
άνω γενόμενον, καὶ πάσης ὑπερῶν ἀρχῆς καὶ
ἐξουσίας καὶ δυνάμεως, κατὰ τὸν μέγαν Ἀπόστολον.
Εἰρήνη δὲ, ἣν αὐτὸς ἐμεσίτευσεν συνάψας τοῖς ἐπὶ γῆς
τὰ οὐράνια, καὶ ξένην τριβὸν τῆς εἰς οὐρανοῦς ἀνάβου
τοῖς ἐπὶ γῆς ἐχαρίσατο. Εὐδοκία δὲ, ἣν αὐτὸς εὐ-
δόκησεν ὁ Πατὴρ, τὸν Υἱὸν αὐτὸν ἀγαπητὸν ἀποστεί-
λας πρὸς τοὺς κατακρίτους ἡμᾶς, ἵνα τὴν εὐδοκί-
αν αὐτοῦ παρὰ τοῦ Πατρὸς σωτηρίαν, ὡς ὁμο-
θέλης τοῦ Πατρὸς, εἰς ἡμᾶς ἐκπληρώσῃ. Τοῦτο δ'
νῦν πανηγυρίζομεν· τοῦτο σήμερον καὶ Γαβριὴλ
ἐγγχειρίζεται τὸ ἐπίταγμα, καὶ μεσιτεύει θεότῃ καὶ
ἀνθρωπότητ', καὶ πάσης καταλλαγῆς ὅμηρα τῇ
Παρθένῳ πρῶτος εὐαγγελίζεται.

voluntate, quam Pater salutem beneplacitam in eo habuisset, probassetque, in nobis expleret. Hoc illud
est quod nunc diei festo conventu celebramus. Hoc et Gabriel hodie creditum mandatum exsequitur (50) ;
mediusque Dei et hominum, totius reconciliationis pignora primus Virgini fauste annuntiat.

Τῶν γὰρ οἰκτιρμῶν ὁ πατὴρ, οἰκτεῖρας τὸ γένος
ἡμῶν, ἥδη τῷ τῆς ἀμαρτίας καταφθαρέν ὀλισθή-
ματι, ἐμνήσθη τῶν ἔργων τῶν χειρῶν αὐτοῦ, καὶ
μὴ φέρων εἰς τέλος ἡμᾶς ἀπολλυμένους ὄραν, πρῶ-
τον μὲν τὸν ἐν γράμματι νόμον πλαξί λιθίναις ἐγ-
γεγραμμένον ταῖς Μωσέως χειρὶν ἐνεχειρίσεν. Ὡς
δὲ μηδὲν ὁ νόμος ὁ γραπτὸς ἐτελείωσε, πνευματο-
φόρους ἄνδρας ἀπέστειλε, τοὺς διδρακτικούς λέγω
προφήτας, πάσας παραδεικνύοντας τὰς ὁδοὺς Θεοῦ
τὰς εὐθείας. Ὡς δὲ βύοντες τὰς αἰσθήσεις οἱ πρὸς
οὐς ἀπεστάλησαν, οὐδὲν ἤττον ὁμοίως δέκνιντο,
οὐδ' οὕτως, ἡμῶν τὸ πλάσμα περιεῖδεν ὁ Πλάστης·
ἀλλ' ἐκ τῶν ὑπεραγάθων αὐτοῦ καὶ παναμύμων κλῆ-
πων, τὸν ὁμόθερον αὐτοῦ καὶ ἰσοσθενῆ καὶ ἰσά-
γαθον ἐξαναστάντα Υἱὸν, ἐξαπέστειλεν εἰς τοὺς
ἀναξίτους ἡμᾶς, εἰς οὓς τὰ τέλη τῶν αἰώνων κατήν-
τησε· « κρίνας μάλλον τὴν τῶν προσηκουόντων
σωτηρίαν ἐργάσασθαι, ἢ τοιοῦτον καὶ τοιοῦτον τῆς
εἰς τὸ πλάσμα περιεῖν ἐργασίας κατόρθωμα. Ἐνι
τοίνυν τῶν πρωτίτων ἀγγέλων διακονῆσαι τῷ
μυστηρίῳ θεοπίστας, τοιάδε, οἶμαι, τῷ τῆς οἰκίας
μεγαλειότητος διεκτελεύσατο νεύματι. Δεῦρο, λέγων,
ἀπιθί, Γαβριήλ, εἰς Ναζαρέτ, πόλιν τῆς Γαλιλαίας,
ἐν ἣ κόρη παρθένος οἰκίζεται, μεμνηστευμένη ἀνδρὶ,
ὃ ὄνομα Ἰωσήφ. Μαρία τῇ παρθένῳ τὸ ὄνομα. Εἰς
Ναζαρέτ, φησί. Διὰ τί; ἵνα τὸ τῆς παρθενίας
θεοχαρίτων κάλλος, καθάπερ ῥόδον ἐξ ἡκανθωμέ-
νης χώρας ὁ Παντοκράτωρ ἐκλέξῃται· καὶ διὰ τὴν

nempe prolata in eum qui primos parentes deceptor
læsisset, sententia. Quando, et a quonam? Hodie,
et a Patre altissimo. Juxta quam, qui natura beni-
gnus est et misericors juste decrevit ut Filius
suus unigenitus, in eadem nobiscum naturæ forma
apparens, adversarium condemnaret. Pax autem,
quam subito chorus angelorum pro Filii Principis
pacis nativitate in carne, una de cælo celebravit
voce, dicens: « Gloria in altissimis Deo, et in
terra pax, in hominibus bona voluntas ». Gloria
quam a Christo genus humanum est consecutum,
quod evecum sit supra cælorum orbis, ac supra
omnem principatum, et potestatem, et virtutem,
ut habet magnus Apostolus, elatum. Pax, quam
ipse sequester et medius conciliavit, æreta quadam
necessitudine terrenis jungens cælestia, quaque
novam quandam viam redeundi in cælus, positis
in terra hominibus donavit. Bona demum volun-
tas, qua Pater ipse dilectum Filium suum ad nos
reos beneplacito misit; quo is, velut una Patris
B necessitudine terrenis jungens cælestia, quaque
novam quandam viam redeundi in cælus, positis
in terra hominibus donavit. Bona demum volun-
tas, qua Pater ipse dilectum Filium suum ad nos
reos beneplacito misit; quo is, velut una Patris

Pater siquidem misericordiarum misertus huma-
ni generis, quod jam prolapsione in peccatum
periisset, recordatus operum manuum suarum,
nec ferens ut in finem pereuntes videret; primum
quidem tabulis lapideis inscriptam legem in ma-
nus Moysi tradidit. Postquam vero « lex scripta
nihil ad perfectum deduxisset (51) ac consummas-
set, » viros misit divino Spiritu afflatos: perspi-
caces, inquam, ac videntes prophetas, qui Dei vias
C rectas omnes docerent. Verum cum illis ad quos
missi erant, obtutatis sensibus suis, nihil melius
affecti essent, nec sic tamen fictionem nostram
plastis ille despexit; sed ex benignissimo sanctissi-
moque sinu suo, ejusdem secum majestatis et poten-
tiæ et bonitatis Filium suum suscitans, ad indignos
nos misit, « in quos fines sæculorum devenerunt: »
satiùs fore existimans ut eorum qui offenderent
operaretur salutem, quam ut tale ac tantum crea-
tionis specimen, opusque suum despiceret. Uni
ergo ex præcipuis angelis, quem sacramenti hujus
ministerium præfecisset, talia, ut puto, majestatis
suz nutu mandavit, Heus, inquires, vade Gabriel
D Nazareth in civitatem Galilææ, in qua puella virgo
habitat desponsata viro cui nomen est Joseph:
virgini autem nomen est, Maria. Nazareth? inquit.
Curnam? Quo gratissimum Deo virginitatis decus,
velut rosam e spinoso loco sibi Omnipotens deli-
geret: ob etiam prophetiam, « Quoniam Nazareus

† Luc. II, 14.

COMBEFISII NOTÆ.

(50) *Hodie creditum mandatum exsequitur.* Σή-
μερον ἐγγχειρίζεται. Τὸ, σήμερον, huc retulimus,
cum impressa referrent ad superiora, quibus ta-
men videtur sufficere τὸ, νῦν, sed res est levior.

(51) *Lex scripta nihil ad perfectum deduxisset.*
Verba sunt Pauli, glossante adjecta illa voce,

scripta: ac distinguente a lege Spiritus, quam et
prophætæ velut missi in subsidium magnifice prædi-
cant, paulatim transferentes ad cultum melio-
rem, ut subinde Andreas noster exprimit. Male
Hopperus: *Postquam lex scripta nihil proficeret:*
nisi forte scripsit, *perficeret.*

vocabitur x. Quis ille? Quem postea Nathanael Dei Filium et Regem Israel esset prædicaturus. Cæterum, et id moris Gabrieli est, ut divinis sacramentis vicariam ponat operam, quemadmodum novimus ex Daniele.

Abi igitur Nazareth civitatem Galilææ, quo cum cito perveneris, illud primum quod Eva amiserat fausti gaudii, salutaturus Virgini nuntia, ac vide ne animum ejus turbaveris. Gaudii enim, non tristitiæ annuntiatio est: voluptatis, non mœroris animi salutatio. Quodnam enim vel fuit, vel unquam illo majus futurum sit gaudium humano generi, ut divinæ naturæ particeps efficiatur, utque unum cum Deo, necessitudine ad ipsum, secundum unionis, adeoque subsistentiæ rationem (52) evaserit? Quid vero dignum magis admiratione, quam ut Deus se nobis ad usque seminae prægnantis uterum inclinaverit? O res inauditas! Deus in membris seminae: « Cui cælum sedes est, terra autem scabellum pedum: » Deus in utero, qui cælo altior est, quique Patri cœternus assidet. Quid vero sit magis novum, quam ut Deus humana forma conspicuus videatur oculis, nec quidquam amen de propria ei deitate decedat; sicque humana natura suo cernatur fictori conserta, ut totus homo, qui primus corruerat (53) sub peccatum, divinitatem induat? Quid igitur Gabriel? Ut hæc audivit, ac cognovit mandatum divina quidem sententia firmatum, sed quod ejus superaret virtutem, medius inter metum gaudiumque stetit: velut plane cui non illico audere palam suppeteret, nec tutum satis contradicere existimaret. Nihilominus tamen divinæ obsequens jussioni, ad Virginem devolat. Cumque pervenisset Nazareth, domunculæ institit: tumque meditabundo similis, ac velut secum hesitans, cogitationibus distrahebatur, talia puto, apud se animo volvens: Undenam Dei consilium exsequi aggrediar? Velocine cursu ad thalamum contendam? At terreho virginis animum. Morosius ingrediar? Verum ceu furtim in-

x Matth. II, 25.

COMBEFISII NOTÆ.

(52) Secundum unionis, adeoque subsistentiæ rationem. Εἰς οὖν ὑποστάσεως λόγον. Locutio formalissima. Ubique etiam alii Patres tantum sacramentum unionem explicant, sed summa, et alterius rationis ab unionem, quæ est tantum secundum affectionem, quam passim Græci σχετικὴν vocant, ac unionem ineffabili: sic divine Angelicus doctor opusc. II, c. 22: *Ipsa divina natura in seipsa integra et pura existens sibi quodam modo incomprehensibili et ineffabili humanam naturam, ex anima et corpore constitutam assumpsit.* Declaratque exemplo instrumenti, quod sibi agens tanto magis applicat, quanto est majoris virtutis; Sicut igitur, inquit, virtus divina propter sui infinitatem est infinita et incomprehensibilis, ita modus quo sibi univit humanam naturam Christus, quasi organum quoddam ad humanæ salutis effectum, est nobis ineffabilis, et excellens omnem aliam unionem Dei ad creaturam. Sic etiam opusc. III, ubi consultus de fide, sollicitantibus infidelibus respondet, ac magis elo-

quatur, « Ὅτι Ναζωραῖος κληθήσεται. » Τίς; Ὁ τῷ Ναθαναὴλ ὑστερον γίδος Θεοῦ καὶ Βασιλεῖς τοῦ Ἰσραὴλ κηρυττόμενος. Ἀμέλει τοι, καὶ εἰδιστα Γαβριὴλ ἐν τοῖς περὶ Θεοῦ μυστηρίοις διακονεῖν, ὡς ἐν τῷ Δανιὴλ ἐγνωμεν.

Ἀπὸ τοίνυν εἰς Ναζαρέτ πόλιν τῆς Γαλιλαίας· καὶ τῇδε φθάσας, σπουδῇ τοῦτο πρῶτον πρόσαιπα τῇ Παρθένῳ, τὸ τῆς χαρᾶς εὐαγγέλιον, ὃ προαπέλασαν Εὐα· καὶ μὴ δὴ θορυβήσης αὐτῆς τὴν ψυχὴν. Χαρὰς γάρ, οὐ λύμης τὸ μῆνυμα· θυμῆδίας, οὐκ ἀθυμίας ὁ ἀσπασμός. Ποία γάρ ἦν καὶ ἔσται ταύτης χαριεσττέρα χαρὰ τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει, τοῦ κοινωνὸν γενέσθαι θείας φύσεως, καὶ τῇ πρὸς αὐτὸν συναφείᾳ, ἐν μετ' αὐτοῦ γενέσθαι κατὰ τὸν τῆς ἐνώσεως, εἰς οὖν ὑποστάσεως λόγον; Τί δὲ θαυμασιώτερον, τοῦ βλέπειν Θεοῦ συγκατάθεσιν, μέχρι καὶ τῆς ἐν μήτρᾳ γυναικὸς κυοφορίας φθάνουσιν; ὡ παραδόξῳν πραγμάτων! Θεὸς ἐν μορίῳ γυναικὸς, ὃ τὸν οὐρανὸν θρόνον ἔχων, καὶ ὑποπόδιον τὴν γῆν. Θεὸς ἐγγάστριος, ὁ ὑπερουράνιος, καὶ τῆς πατρικῆς ἀδιδότητος σύνθρονος. Καὶ τί τοῦτου παραδοξότερον, ἀνθρωπόμορφον ὁρᾶσθαι Θεὸν, μὴ ἐκστάντα τῆς οικείας θεότητος; τὴν τε ἀνθρωπίνην φύσιν ὅρᾳν ὅλην συνημένῃ τῷ πλάσαντι, ἵνα ὁλος ὁ ἀνθρώπος θεωθῇ, ὁ πρῶτος πεσὼν ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν; Τί οὖν ὁ Γαβριὴλ; Ὡς τούτων ἤκουσε, καὶ τὸ κελευσθὲν ἔγνω, θείᾳ μὲν ψήφῳ κεκυρωμένον, τῆς αὐτοῦ δὲ κρείττονος ὑπάρχοντος δυνάμεως, φόβου καὶ χαρᾶς μεθόριος ἴστατο, μὴδὲ τὸ θαρρύνειν αὐτὸθεν ἔχων ἐπιβῆλον, καὶ ἀντιλέγειν ἀσφαλὲς οὐχ ἡγούμενος. Τῷ θείῳ μέντοι παρορμητικῶς κελεύσματι, κατέπτη πρὸς τὴν Παρθένον, καὶ τὴν Ναζαρέτ καταλαβὼν ἐπέστη τῷ δοματίῳ· εἰτα σύννοους τις γενόμενος, καὶ καθ' ἐαυτὸν ὥσπερ διαπορῶν, τοῖς λογισμοῖς διεσχίζετο, τοιάδε, οἶμαι, πρὸς ἐαυτὸν λογιζόμενος· Πόθεν ἀπαρξέσθαι διακονεῖν τοῦ Θεοῦ τῷ βουλευματι; Δρομαῖος ἐπεισέλθω τῷ θαλάμῳ; Ἀλλὰ ποτήσω τὴν ψυχὴν τῆς παρθένου. Σχολαιότερον ἐπιβῶ; Ἀλλ' ὡς τὴν εἰσοδὸν κλέψας τῇ κόρῃ κρηθήσομαι. Θυροκρουστήσω; Καὶ πῶς; Οὐ γὰρ ἴδιον ἀγγέλοις

D quitur, siquidem potest ipse eloqui, quod toties ineffabile dixit: præter communem modum unionis, per inhabitationem, modum quemdam ponit singularem quo Deus in Christo esset unitus humanitati: Ita quod humana natura esset quædam Filii Dei natura, etc., nimirum appropriante ipso et suam faciente, infinita illa sua virtute et tractione ad sua. Sic ego libens sacramentum absconditum habuerim, nec facile aliud, velut etiam expositionis specie, ut ne aliud minusque sanctis probatum, vel audierim vel probaverim. Interpres minus caute: Adeoque essentiali rationem; quoniam ante Eutychem non absimili modo Patres locuti inveniantur, ut veram tantum et naturalem illam unionem, salva tamen essentia unitorum, significarent, quam Nestorius tolleret.

(53) Qui primus corruerat. Ὁ πρῶτος πεσών. Nempe Adam, qui ipse suo modo, in assumpta ex illo natura, assumitur.

τοῦτο, οὐδὲ τι τῶν κρατούντων ἢ κρατουμένων
εἴργειν δύναται τὸ ἀσώματον. Προαυξίω τὴν πόλιν;
Ἄλλὰ καὶ συγκεκλεισμένης εἰσὼ γίνεσθαι με δύνα-
τέ. Καλέσω ταύτην ἐξ ὀνόματος; Ἄλλὰ ταράξω τὴν
νεάνιδα. Τοῦτο οὖν δράσω. Πρὸς τὸ τοῦ πέμψαντος
βούλημα τὴν ὁρμὴν ἀπειθῶν· σκοπὸς γὰρ αὐτῷ τὸ
ἀνθρώπινον σῶσαι. Τὸ δὲ γε βούλημα εἰ καὶ παρὰ-
δοξὸν πως, ἀλλ' εὐσπλαγγίας μεστὸν, καταλλαγῆς
σύμβολον. Πῶς οὖν ἄρα προσέλθω τῇ Παρθένῳ; Τί
πρῶτον αὐτῇ διαλέξωμαι; Τὸ τῆς χαρᾶς εὐαγγέλιον,
ἢ τοῦ Κυρίου μου τὴν ἐνοίκησιν; Τοῦ Πνεύματος τὴν
ἐπέλευσιν, ἢ τοῦ Ὑψίστου τὴν ἐπισκίασιν; Χαιρετίσω
τοιγαροῦν τὴν Παρθένον, καταμηνύσω τὸ θαῦμα,
προσπλησιάσω, ἀσπάσσομαι, ὑποφωνήσω τὸ Χαῖρε.
Καλὸν ἐπιστάδιον πρὸς παρρησίαν ὁ ἀσπασμός. Ὁμη-
ρεῦτέ μοι τῆς πρὸς αὐτὴν ὁμιλίας τὸ Χαῖρε. Αὐτὴ γὰρ
μὴν ἢ τοῦ χαῖρε φωνῇ, πρὸς τῷ μηδένα
φόβον ἐμποιῆσαι τῇ κόρῃ, καὶ προδιομαλίσαι αὐτῇ
τὴν τῆς ψυχῆς κατάστασιν. Ἀπὸ χαρᾶς οὖν ἄρξομαι,
τὰ τῆς χαρᾶς αὐτῇ προαγγέλλων μηνύματα. Πρέπει
γὰρ οὕτω τὴν βασιλίδι χαρᾶς εὐαγγελίοις ἀσπά-
ζεσθαι. Χαροποῖς γὰρ ὁ τρόπος, εὐφρόσυτος ὁ καιρὸς,
θυμηδίας τὸ κέλευσμα, σωτηρίας τὸ βούλημα, καὶ
χαρᾶς ἀκαταλήπτου προοίμιον.

salutari. Quippe lætus est animus, jucundum tempus, mandatum delectabile, salutis consilium, ac
immensi gaudii initium.

Ταῦτα δὲ τότε στήσας καθ' ἑαυτὸν ὁ ἀρχάγγελος,
ἐπέστη τῇ παστάδι, καὶ προσφάσας τὸν θάλαμον
καθ' ὃν ἡ Παρθένος ἡκίετο, ἥσυχῃ τῇ θύρᾳ προσή-
γισε, καὶ γινόμενος ἔνδον, πραεῖα τῇ φωνῇ τῇ
Παρθένῳ προσεῖπε· « Χαῖρε, κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος
μετὰ σοῦ. » Ὁ πρὸ σοῦ, μετὰ σοῦ σήμερον, καὶ μετ'
ὀλίγον, ἐκ σοῦ· τὸ μὲν ἀϊδίως, τὸ δὲ χρονικῶς.
Βαβαὶ τῆς ἀμετρήτου φιλανθρωπίας! Βαβαὶ τῆς
χρηστότητος! Οὐκ ἠρέσθη τῆς χαρᾶς τῷ μηνύματι,
εἰ μὴ καὶ τὸν τῆς χαρᾶς αὐτοσυργὸν ἀνηγόρευε, τῷ
τῆς Παρθένου κυήματι. Τὸ γάρ· Ὁ Κύριος μετὰ
σοῦ, αὐτὸν παρῆναι τὸν βασιλῆα προδήλως μηνύει,
ὅλον ἐν αὐτῇ σωματούμενον, καὶ τῆς οἰκείας δόξης
οὐκ ἐξιστάμενον.

Χαῖρε, κεχαριτωμένη ὁ Κύριος μετὰ σοῦ.
Χαίροις, τὸ τῆς χαρᾶς ὄργανον, δι' οὗ τὸ τῆς ἀρᾶς
ἐλύθη κατάκριμα, καὶ τὸ τῆς χαρᾶς ἀντείστηχθη
δικαίωμα. Χαῖρε, ἀληθῶς εὐλογημένη· χαῖρε, λε-
λαμπρυσμένη· χαῖρε, κεκαλλωπισμένον τῆς θείας

γ Luc. 1, 28. * ibid.

COMBEFISII NOTÆ.

(54) Nec quidquam eorum quæ vel tenent, etc.
Nihil clarius significat se, qui sit spiritus non
posse corpore prohiberi. Interpres oscitat: Nec
quod corpore vacat, agere quidquam eorum potest,
quæ vel apprehendunt vel apprehenduntur. Dignane
hæc vel Andrea nostro, vel sano homine? Valde
imbecilla virtus, nisi nulla, si qua hujusmodi vir-
tus, spiritus est.

(55) Salvare igitur jubebo Virginem. Χαιρετίσω
τοιγαροῦν. Bene Thesaur: Plus est quam προσαγο-
ρεῦειν, φιλοφρονήτως significationem habens:
Velut amica salutatione læte compellare; quod
maxime habuit illud Ave angelicum. Nihil bene in-

A gressus puellæ judicabor. Pulsabone igitur fores?
Nec enim illud angelis consuetum est, nec quid-
quam eorum quæ vel tenent (54) vel tenentur, pro-
hibere potest quod incorporeum est. Portamine
prius aperiam? Sed et illa clausa ingredi possum.
Vocabo ex nomine? At juvenulæ terrorem inji-
ciam. Hoc ergo faciam: ad mittentis consilium
impetum moderabor, quippe habet propositum ut
salvet humanum genus. Quod sane consilium, etsi
novum quodammodo videri possit, plenum tamen
misericordiæ est, reconciliationis symbolum. Quo
igitur modo adibo Virginem? Quid primum sermo-
nis cum ea conferam? Dicam faustum gaudii nun-
tium, an inhabitationem Domini mei? Spiritum
sanctum supervenientem, an obumbrantem Altis-
simum? Salvare igitur jubebo Virginem (55), an-
nuntiabo miraculum, accedam propius, salutabo,
submurmurabo Ave. Commodus mihi liberioris
sermonis ingressus fuerit salutatio. Præeat Ave,
ceu obses et pignus quoddam futuri colloquii.
Hæc quippe una vox, non modo nihil puellæ in-
cusserit metus, sed et animus ejus præmolliaverit
Incipiam itaque a gaudio ei annuntians gaudii
insignia. Decet enim sic Letis præconiis reginam

Ubi archangelus hæc secum animo statuisset,
cubiculo institit. Cumque ad thalamum Virginis
pervenisset, tacite ad portam accessit, ingressus-
que leni blandaque voce Virginem compellavit,
dicens: « Ave, gratiosa, Dominus tecum. » Qui
te antiquior est, tecum hodie est, paulo post fu-
turus ex te: alterum quidem, æternitate; alterum,
tempore. Papæ, immensam humanitatem et cle-
mentiam! Papæ, bonitatem illam! Non habuit
satis ut gaudii significationem ederet, nisi et vir-
ginis partu ipsum gaudii auctorem prædicaret.
Illud siquidem, Dominus tecum, ipsum adesse
Regem clare significat; qui totus in ea corpus in-
duerit (56), nec propria gloria quidquam excede-
ret.

Ave, gratiosa, Dominus tecum. Avesis, gaudii
organum, per quod soluta est dirarum condemnatio,
ejusque loco inducta gaudii justificatio. Ave,
vere benedicta, ave, illustris, ave, magnificum di-
vinæ gloriæ templum: avesis, molitionis sacræ

terpr.: Sic etenim Virginem exhilarabo. Multa sub-
inde χαιρετίζει: multis inclamat Ave: quo etiam
modo auctor 2 orat. in Simeonem et Annam Am-
philochii nomine.

(56) Qui totus in ea corpus indueret. Ὅλον σώμα-
τούμενον. Totus corporaretur: quæ ipsa vox ex usu
ecclesiastico est; Corporari passum est carne sum-
pta, Prosa, ut vocant, in Natali Domini. Hopper: Totum esse in ea in corpus coactum: quod minus
placet, velut videatur quamdam demutationem Dei
in corpus indicare. Sacrae in istis quam Ciceronia-
næ voces probatiores.

Regis palatium (57) : ave, thalame, in quo Christus humanam sibi naturam desponsavit : ave, Deo electa antequam aliqua nascerentur (58) : ayesis, divina cum hominibus reconciliatio : ayesis, thesaure vitæ immortalis : ayesis, cælum. cælo altius solis gloriæ domicilium : ayesis, Dei qui nusquam capi possit, at possit in te sola, bene capax locus : ayesis, sancta virginalis terra, ex qua novus ille Adam, ineffabili a Deo fictione, veteri recuperando novus Adam factus est : ayesis, fermentum sacrum Deo perfectum, quo tota massa humani generis conspersa, ac quo ex uno Christi corpore in panes formata, in unam coivit novam concretionem. « Ave, gratiosa, Dominus tecum. » Ille, inquam, qui dixit : « Fiat lux ; fiat firmamentum, » ac reliqua deinceps creantis magnificentiæ ejus opera. Ayesis, incomprehensibilis gaudii parens : ayesis, nova gloriæ arca, in qua Dei Spiritus descendens requievit. Arca, inquam, in qua is qui per naturam sanctus est, novæ gloriæ sanctificationem (59) sibi ipse in virginali naturæ officina, sacramento incarnationis, admirabili ratione compegit : non mutato abjectoque quod esset, ut qui immutabilis sit ; sed assumpto quod non erat, tanquam studio in humanum genus propensiori. Ave, aurea urna eum ferens, qui manna dulce fecit, quique mel e petra ingrato Israeli subitario velut apparatu elicit. Ayesis, Seraphica forceps carbonis mystici (60) : ayesis, perspicacis acutiorisquæ præscientiæ speculum, quo inclyti spirita prophete ac interpretes, Dei ad nos infinitæ virtutis demissionem (61) mystice secretiusque ceu imaginati perceperunt. Ayesis, dioptra perspectiva, qua ii qui in tristi peccatorum umbra tenebris obsiti essent, venientem ortum de cælo cum gloria suscipientes justitiæ Solem, mirabiliter illustrati sunt. Ave, prophetarum omnium patriarcharumque gloriatio, nec non impervestigabilium Dei præscientiarum ac decretorum (62) verissima prædicatio.

¹⁹ Lege ἀνεξίχ.

VARIE LECTIONES.

COMBEFISH NOTÆ.

(57) *Molitionis sacræ Regis palatium.* Ἰσρότευ-
κτον. Velut quod in usum sacrum, et Regis illius,
qui sacer sit, et Princeps sacrorum, ac Pontifex
noster, Rex et Sacerdos, qualis Melchisedech typo
præviit, designatus sit. *Consecratum* Hopperi mi-
nus exprimit.

(58) *Antequam aliqua nascerentur.* Πρὸ γεννή-
σεων. Velut prima a Filio prædestinata : si vera
scriptio est, nec sit potius πρὸ γεννήσεως, quomodo
reddat Hopperus, velut alludat ad Jerem., Pauli,
etc., electionem ex utero.

(59) *Novæ gloriæ sanctificationem sibi ipse com-
pegit.* Τὸ ἁγίασμα τῆς καινοπρεποῦς δόξης ἑαυτῷ
συνέπηξε. Sic patam legendum ac reddendum, moto
puncto, quod Hopperus in absona impulit. Ἁγία-
σμα illud, est humana natura, quam sibi ipse Dei
Filius, virginali illa naturæ officina, ac Virginis
utero, velut tabernaculum compegit ac coagmenta-
vit. Vix usquam luculentius in Mariam oratum sit.
Alludit ad Psal. cxxxi. 9 : *Tu et arca τοῦ ἁγιάσμα-
τός σου, sanctificationis tuæ.*

(60) *Carbonis mystici.* Luculentissime Methodius

δόξης ἀνάκτορον · χαίροις, ἱερότευκτον τοῦ βασιλέως
παλάτιον · χαίρε, νυμφών, ἐν ᾧ Χριστὸς ἐνυμφεύ-
σατο τὴν ἀνθρωπότητα · χαίροις, ἐκλεγομένη. Θεῷ
πρὸ γεννήσεων · χαίροις, τὸ θεῖον πρὸς ἀνθρώπους
διαλλακτήριον · χαίροις, θησαυρὸς τῆς ἀκηράτου ζωῆς ·
χαίροις, οὐρανὸς, τοῦ Ἥλιου τῆς δόξης ὑπερουράνιον
οἶκον · χαίροις, Θεοῦ τοῦ μηδαμοῦ χωρητοῦ, ἐν σοὶ
δὲ μόνῃ χωρητοῦ, χωρίον εὐρύχωρον · χαίροις, τῇ
ἁγίᾳ παρθενικῇ, ἐξ ἧς ὁ νέος Ἀδάμ ἀβρόχῳ θεο-
πλαστῇ ἐχρημάτισε, ἵνα τὸν παλαιὸν ἀνασώσῃται ·
χαίροις ζύμη ἀγία θεοτελής, ἐξ ἧς ὅλον τοῦ ἀνθρω-
πίνου γένους ἀνεζυμώθη τὸ φύραμα, καὶ ἐξ ἐνδὸς
σώματος Χριστοῦ ἀρτοποιηθὲν, εἰς ἐν συνῆλθε τὸ
παράδοξον σύγκριμα. « Χαίρε, κεχαριτωμένη, ὁ Κύ-
ριος μετὰ σοῦ. » Ὁ εἰπὼν · « Γεννηθήτω φῶς · Γεν-
νηθήτω στερέωμα, » καὶ τὰ καθέξης ἅπαντα τῆς αὐτοῦ
δημιουργικῆς μεγαλειότητος ἔργα. Χαίροις, τῆς ἀκα-
ταλήπτου χαρᾶς γεννήτρια · χαίροις ἡ νέα τῆς δόξης
κιβωτός, ἐν ᾗ ἀναπέπνυται τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ κα-
ταπάν. Κιβωτός, ἐν ᾗ τὸ ἁγίασμα τῆς καινοπρε-
ποῦς δόξης, ὁ κατὰ φύσιν ἅγιος, ἐν τῷ παρθενικῷ
τῆς φύσεως ἐργαστηρίῳ, τῷ τῆς ἐνσαρκώσεως λόγῳ
παραδόξως ἑαυτῷ συνέπηξεν · οὐχ ὅπερ ἦν μεταβα-
λὼν · ἀτρεπτός γάρ · ἀλλ' ὁ οὐκ ἦν προσλαβὼν · φιλάν-
θρωπος γάρ. Χαίρε, στάμνος χρυσοῦ, τὸν τὸ μάννα
γλυκάναντα φέρουσα, καὶ μέλι ἐκ πέτρας Ἰσραὴλ
τῷ ἀγνώμονι σχεδιάσαντα. Χαίροις, ἡ Σεραφικὴ τοῦ
μυστικῷ ἀνδρακὸς λαβὴ · χαίροις τὸ νοερὸν τῆς
διορατικῆς προγνώσεως κάτοπτρον, δι' οὗ τὴν περὶ
ἡμᾶς ἀπειροδύναμον τοῦ Θεοῦ συγκατάβασιν, οἱ
κλεινοὶ τοῦ Πνεύματος ὑποφῆται μυστικῶς, ἐφάν-
τάσθησαν. Χαίροις, δύοπτρα προβλεπτικὴ, δι' ἧς τὸν
ἐρχόμενον ἄνωθεν μετὰ δόξης ἀνίσχοντα Ἥλιον τῆς
δικαιοσύνης, οἱ τῷ ἀμειδίᾳ σκιαζόμενοι τῆς ἀμαρτίας
σκότει δεξάμενοι, κατακράτως περιελάμβανον.
Χαίρε, τὸ πάντων προφητῶν καὶ πατριαρχῶν ἐγκυ-
λῶπισμα, καὶ τῶν ἐξιχνιάστων ¹⁹ τοῦ Θεοῦ προγνώ-
σεων ἀψευδέστατον κήρυγμα.

Orat. de occur. in visionem hanc et carbonem.
Hieronymus: *Calculus iste qui a solis LXX, ἀνδραξ,*
id est *carbunculus. est interpretatus, potest non*
carbonem significare, vel prunam, ut plerique existi-
mant, sed carbunculum lapidem, etc.

(61) *Infinita virtutis demissionem.* Ἀπειροδύνα-
μον συγκατάβασιν. Pulchra antithesis, ut in ejus-
modi demissione, et eo quod se Deus fecit infirmum
et mortalem, infinita ejus virtus et potentia maxime
eluxerit. Sic egregie Amphilochius noster Orat. in
Christi Natalem : *Τίς ἡ παντοδύναμος καὶ φθαρτο-
ποιὸς τῆς θείας Προνοίας εὐμένεια, Ὀmnipotens et*
faciens mortalem. Hopperus *incredibilem descensio-
nem.* Plane ipse incredibilis, vitæque illius usquam,
in sua hac versione, fidei.

(62) *Impervestigabilium Dei præscientiarum ac de-
cretorum, etc.* Hoc enim proγνώσεις illæ volunt :
quibus Deus præsciens decernit : nam et Augu-
stino *prædestinatio est præscientia et præparatio*
beneficiorum Dei, etc. Est illa scientia in quam
Paulus : *O altitudo divitiarum ! etc.* Plane vero mi-
rabiles ac impervestigabiles viæ illæ Domini, in

« Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξί, καὶ εὐλογημένος ὁ A καρπὸς τῆς κοιλίας σου. » Καὶ εἰκότως εὐλογημένη. Εὐλόγησε γάρ σε ὁ Θεός· τὸ αὐτοῦ σῆμα, ὅτε τὸν ὑπερπλήρη τῆς πατρικῆς δόξης ἀνθρώπων Χριστὸν Ἰησοῦν, τὸν αὐτὸν καὶ Θεόν, ἐν τελειότητι τῶν ἐξ ὧν καὶ ἐν αἰς συνέστηκε φύσεων, ἀπερίληπτως ἐκυσφόρησας. « Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξί, » ἡ τὸν οὐράνιον θησαυρὸν, « ἐν ᾧ πάντες εἰσὶν οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως ἀπόκρυφοι, » ἐν τῷ ἀσύλῳ τῆς παρθενίας σου ταμειῷ, ἀστενοχωρῆτως χωρήσασα. Σὺ ἀληθῶς εὐλογημένη, « ἥς ἡ κοιλία θημονία ἁλίου- νος »· ὅτι καρπὸν εὐλογίας, τὸν σῶμα τῆς ἀφθαρσίας Χριστοῦ, ἀπερμάντως, ἀγεωργήτως ἐτελεσφόρησας, πολὺχουν ἀμνητον, μυριοπλάσιον, χιλιάδας εὐδυνουμένων τῷ γεωργῷ τῆς ἡμῶν σωτηρίας προσ- ἄσασα. Σὺ ἀληθῶς εὐλογημένη, ἡ μόνη πασῶν μη- B τέρων προετοιμασθεῖσα μήτηρ τοῦ Κτίστου σου, καὶ τὰ μητέρων λαθοῦσα. « Ὅτι μὴ τῆς παρθενίας τῆς σῆς τὸ ἐξαίρετον μητρῴαις ὥδοι διέφθορε, τοῦ παρ- θενικοῦ σου βλαστοῦ τὰ τῆς ἀγνείας σου σῶα συντη- ρήσαντος σήμαντρα. Σὺ ὅντως εὐλογημένη, ἡ μόνη ἀνάνθρωπος κυοφορήσασα τὸν τοῦς οὐρανούς ἐκτανύ- σαντα, καὶ τὴν γῆν τῆς παρθενίας σου ξενοπροπῶς οὐρανῶσαντα. » Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξί, » ἡ μόνη τὴν εὐλογίαν κληρωσαμένη, ἣν εἰς τὰ ἔθνη διὰ τοῦ Ἀβραάμ ὁ Θεὸς ἐπηγγέλατο. Σὺ ἀληθῶς εὐ- λογημένη, ὡς μόνη τοῦ εὐλογητοῦ παιδὸς Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν χρηματίσασα μήτηρ· δι' ἧς κράζει τὰ ἔθνη. « Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου. » Καί· « Εὐλογητὸν τὸ ὄνομα τῆς C δόξης αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα· καὶ πληρωθῇσεται τῆς δόξης αὐτοῦ πᾶσα ἡ γῆ· γένοιτο, γένοιτο. »

« Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξί, » ἣν « μακαρίζουσι γενεαί, » ἣν δοξάζουσι βασιλεῖς· ἣν προσκυνοῦσι θυ- νάσται· « ἥς πρόσωπον λιτανεύουσιν [οἱ πλοῦστοι] τοῦ λαοῦ· καὶ παρθένοι ὀπίσω αὐτῆς· ἐπόμεναί τε καὶ προεξέρχουσαι »¹⁰, « εἰς ναὸν βασιλέως » συν- ελαύνουσιν. « Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξί » ἣν Ἡσαΐας ἰδὼν προφητικοῖς ὄμμασι, « Προφήτιδα καὶ Παρθέ- νον » ὠνόμασε, πλίνθον τε αὐτῇ, καὶ « τόπον »¹¹, καὶ

« Luc. 1, 28. » Cant. vii, 2.

VARIÆ LECTIONES.

¹⁰ Lege ἐρχόμεναί. ¹¹ Lege κῆπον. Comb.

COMBEFISII NOTÆ.

sacramento maxime incarnationis, a cuius decreto D et præscientia, omnium aliorum salutis præscientia et decretum pendet, ut Maria Jesu incarnati Mater, verissima prædicatio sit totius nostræ, ac conse- quentis ad illam Jesu prædestinationem, prædesti- nationis ac gratitiæ providentiæ: sic ubique An- dreas noster grandis est.

(65) *Virginesque post eam*, etc. Verba sunt psal. xlii, velut paraphrasi exposita. Post eam ergo, velut Regiæ comites, eique honoris causa in tem- plum Regis contendenti itineris sociæ, quarum aliæ præeant, aliæ sequantur, ut sit magnatum satel- litio.

« Benedicta tu inter mulieres, et benedictus fructus ventris tui ». Ac vere quidem benedicta. Nam benedixit te Deus suum tabernaculum, quando paterna gloria eximie plenum, hominem Christum Jesum eundemque Deum, ex quibus ac in quibus perfectus constat naturis, incom- prehensa ratione utero gestasti. « Benedicta tu inter mulieres, » quæ cœlestem thesaurum, « in quo sunt omnes thesauri sapientiæ et scientiæ absconditi, » in tuæ virginitalis inviolato velut promptuario libere complexa es. Vere tu bene- dicta, cuius « venter acervus aræ », quoniam fructum benedictionis Christum immortalitatis spicam, sine semine ac nullo hominum excolente, messe copiosa et innumerabili ac multis lætan- tium millibus humanæ salutis colono adductis, absolutum fructum produxisti. Tu vere bene- dicta, quæ sola matrum Creatori tuo mater præpa- rata, quæ sunt matrum nescivisti. Haud enim eximia illa tua virginitas materno partu violata est, virginali germine tuo integra conservante tuæ castitatis signacula. Revera benedicta tu, quæ sola sine viro eum utero concepisti, qui ex- pandit cœlos, ac mirabili ratione tuæ virginitalis terram cœlum fecit. « Benedicta tu in mulieri- bus, » quæ sola benedictionem velut hæreditate es consecuta, quam Deus per Abraham gentibus promiserat. Vere tu benedicta, ut quæ sola bene- dicti pueri Jesu Christi ac Salvatoris nostri fueris mater, per quam gentes clamant: « Benedictus qui venit in nomine Domini; » et: « Bepedictum nomen gloriæ ejus in æternum: et replebitur gloria ejus omnis terra: fiat, fiat. »

« Benedicta tu in mulieribus: » quam « gene- rationes beatam » dicunt, quam reges glorificant, quam adorant principes: « cuius vultum divites plebis deprecantur: virginesque post eam (63), » qua sequentes, qua præeuntes, « in templum regis » una contendunt. « Benedicta tu in mulieri- bus, » quam Isaias videns prophetici oculis, « Pro- phetissam et Virginem » appellavit; « laterem » (64).

(64) *Laterem*. Πλίνθον. Videtur respicere illud Isa. 16, *murum coeli lateris*; quam urbem Moabitum munitissimam communiter ex- ponunt, et nomen proprium, quod interpretes expo- suerit, velut esset commune, exponatque Andreas noster, et in Mariam allegorice transferat, vere illam munitissimam nobis civitatem et perfrugium ultimum, ut non raro, *Muri tantum fictiles remaneant* (IV Reg. iii, 25), *Kirchareseth*. Maria, in- quam, cuius nusquam non valeat ad patrocinium, etiam aliis velut amittentibus fiduciam, materna prerogativa; quod et devotissimus Germanus, Orat. in Assumpti. Mariæ, optime perpendit.

Item, « et hortum (65), visionemque (66), et libri capitulum (67), idque « sigillo consignatum » perspicue vocavit. Vere benedicta tu, quam Ezechiel *Orientem* (68) prænuntiavit, « et portam clausam, per quam Deus solus transeat, et quæ iterum clausa maneat. » Sola tu vere benedicta : quam « montem magnum vir desideriorum » Daniel vidit, Habacucque ille admirabilis « montem umbrosum : » quam præterea avus tuus David, « Montem Dei, montem pinguem, montem coagulatum, montem in quo beneplacitum sit Deo habitare in eo, » prophetice decantavit. « Benedicta tu in mulieribus : » quam Zacharias in divinis perspicacissimus vidit « aureum candelabrum, lucernis septem (69), et septem infusoriis » splendidum, nempe septem divini Spiritus charismatibus undique collustratum. Vere tu benedicta, vitalis ligni salutis paradisi spiritualis, quæ ipsum Edenis satorem Christum in te velut figuratum expressumque (70) intus habeas ; Christum, inquam, qui ineffabili virtute, instar fluminis, ex fecunda vulva tua egressus, quatuor velut initis orbis terræ faciem fluentis Evangelii irriget. « Benedicta tu in mulieribus, et benedictus fructus ventris tui. » Fructus, inquam, de quo comedens Adam protoplastus (71), veterem illam sorbitionem qua deceptionis escam admisisset, evomit. Fructus, unde amari gustus ligni illius dulcoratio depurgandæ humanæ naturæ ceu fonte aënat. Fructus, inquam, qui fontes in flumina stagnantes erranti Israel in deserto eduxit, aquasque Mara dulces reddidit, ac panes, novum alimentum genus, nec terra aratro scissa paratum pluit. Benedictus fructus ille, qui steriles et amaras aquas per Elisæum potabiles et fecundas salis insperatione effecit. Benedictus fructus, qui ex incorru-

A δρασιν, καὶ κεφαλὴ βαβύλου, καὶ ταύτην « ἐσπραγισμένην » ἀναφανδὸν ἐκάλει. Εὐλογημένη σὺ ἀληθῶς, ἦν Ἰεζεκιήλ ἀνατολήν προηγόρευσε, « πύλιν τε συγκεκλεισμένην, ὑπὸ μόνου δὲ διοδουμένην Θεοῦ, καὶ πάλιν συγκεκλεισμένην. » Σὺ μόνη ἀληθῶς, εὐλογημένη ἦν « ὁρος ἰώρα μέγα » Δαυὶδ, ὁ τῶν ἐπιθυμιῶν ἀνὴρ καὶ « ὁρος κατάσκιον » Ἀβρααμ, ὁ θαυμάσιος : « ὁρος τε Θεοῦ, καὶ ὁρος πόνου, ὁρος τετυρωμένον, ὁρος δ' εὐδόκησιν ὁ Θεὸς κατοικεῖν ἐν αὐτῇ, » ὁ προφάτωρ σου καὶ βασιλεὺς προφητικῶς ἐμελῶδῃσεν. « Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν » ἦν Ζαχαρίας ὁ θεοπικνύτατος, « λυχνίαν χρυσήν » ἰώρα [ἐπὶ τὰ λύχνους, καὶ], ἐπὶ τὰ ἐπαρυστρίους κατακαλυνομένην, εἰς οὖν τοῖς ἐπὶ τοῦ θαείου Πνεύματος περιλαμπρομένην χαρίσμασι. Σὺ ἀληθῶς εὐλογημένη, ὁ νοητὸς τοῦ ζωηροῦ ξύλου τῆς σωτηρίας παράδεισος, ἡ αὐτὸν τῆς Ἐδὲμ τὸν φυτοεργὸν ἐνδὸν ἔχουσα Χριστὸν, τυπικῶς ἐν σοὶ θεωρούμενον ὡς ἀρρήτῃ δυνάμει ποταμοῦ δίκην, τοῦ « ζωοτόκου σου μήτρας ἐκπορευόμενος, τέταρσιν ἀρχαῖς διὰ τοῦ Εὐαγγελίου τῆς οἰκουμένης καταρδεύει τὸ πρόσωπον » Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξί, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου. « Καρπὸς, ἐξ οὗ φαγὼν Ἀδάμ ὁ πρωτόπλαστος, ἔμασε τὴν ἀρχαίαν κατὰποσιν, δι' ἣς τὸ τῆς ἀπάτης εἰσεδέξατο δόλεαρ. Καρπὸς, ἐξ οὗ πηγάζει γλυκασμός τῆς πικρᾶς τοῦ ξύλου γεύσεως, ἀποκαθαίρων τὴν ἀνθρωπότητα. Ὁ πηγὰς ποταμὸς φόρους ἐν ἐρήμῳ λιμνάσας τῇ Ἰσραὴλ ἀλητεύοντι, καὶ τὴν Μεσβρὰν γλυκάνας, καὶ ἄρτον ἐπομύρῃσας, ξένῃν τροφὴν καὶ ἀνέροτον. Εὐλογημένος ὁ καρπὸς, ὁ τὰ ἀτεκνούντα ὕδατα καὶ πικρὰ, δι' Ἐλισαίου πόσιμα δεῖξας καὶ γόνιμα τῇ προσχύσει τοῦ ἁλός. Εὐλογημένος ὁ καρπὸς, ὁ ἐξ ἀκηράτου βλαστοῦ τῆς παρθενικῆς νηδύος, οἷα πέπειρος ὑπερφῶς περκάσας ἐξεκύρισε βότρους. Εὐλογημένος ὁ καρπὸς, ἐξ οὗ πηγὰς βρύουσιν ὕδατος ἀλλομένου εἰς ζωήν.

VARIE LECTIONES.

22 Scribe τῆς.

COMBEFISII NOTÆ.

(65) *Et hortum*. Καὶ κήπον. Sic plane legendum constat; quid enim singulare, ut Maria dicatur τόπος, locus? Fuit ergo ὁ κήπος μεθύων. Hortus ebrius et bene irriguus (Isa. lvi, 11), inundante in ipsam plenitudine gratiarum, ut ex ipsa plena, in omnes nos redundet. Est ille, hortus conclusus (Cant. iv), quod, τὸ κήπος maxime habet. Sic enim etiam ibi, κήπος κεκλεισμένος ἡ ἀδελφὴ μου. Petit jardin à fleurs; quem et clausum, et ebrium, affatimque irriguum oporteat, ac peculiariter delicatioribus plantis cultum.

(66) *Visionemque*. Καὶ ὄρασιν. Sic Vulg. Isa. xxix, 11: *Et erit vobis visio omnium, sicut verba libri signati*, etc., quo palam auctor respicit; quamquam LXX ibi modo habeant: Καὶ ἔσται ὅμιν τὰ ῥήματα πάντα ταῦτα, ὡς οἱ λόγοι τοῦ βιβλίου τοῦ ἐσπραγισμένου. *Et erunt vobis omnia verba hæc*, etc., ῥήματα, ἀντὶ τοῦ, ὁράματα.

(67) *Et libri capitulum*. Κεφαλὴ βαβύλου. Isa. viii, 1, ubi Vulg., *librum grandem*; LXX, modo, τόμον καινὸν μεγάλου, *totum novi magni*, ceu designationis magnæ: Euseb.: Ἡ τευχὸς, ἡ διφθέρωμα, ἡ κεφαλὴ, τὸ volumen, vel pellem, vel capitulum.

(68) *Orientem*. Liqueat satis esse lacunam, quales creberrimæ sunt ubi Scripturæ vel Patrum aliorum

verba citantur; illud enim, πύλιν τε, indicat præcessisse eandem vocem, ut fuerit vel πύλιν ἀνατολήν, vel πύλιν βλέπουσαν πρὸς ἀνατολὰς, quomodo habent Ezechielis verba; nam alioqui difficile invenitur Maria, vel ab Ezechiele, vel ab alio propheta, dicta ἀνατολή, quod dicitur a Zacharia ejus Filio.

(69) *Lucernis septem*. Ἐπὶ τὰ λύχνους. Fuit et hoc asciscendum ex LXX; non enim ἐπαρυστρίδες sufficiunt ad figuram, a quibus non est splendor candelabri, nisi remote tantum; sive intelligantur infusoria, ut hic exponantur, sive emunctoria, ut Exod. xxv. Suid. ἐπαρυστρίδες, ἀνελκυστρίδες, velut hanstra; Hesych. ἐλαίουχται, ἀνελκυστρίδες.

(70) *In te velut figuratum expressumque*. Τυπικῶς ἐν σοὶ θεωρούμενον. Eodem modo Orat. in Mariæ Natale. *Prætextum*, ait in Maria, *ephod* illud sacerdotiale, τυπικῶς, *Levitico semini*: velut in figura et expressa quadam imagine, quam Maria gereret: sic ibi exponimus, n. 11, libensque acceperim si quis aliquid melius inveniat.

(71) *De quo comedens Adam protoplastus*. Ita expressum habemus Sap. x, ut sit fide certa ejus penitentia et reconciliatio, nec minima sanctitas, siquidem eductus a delicto suo, vim accepit, Sapientia donante, continendi omnia.

κλώνιον. » Καρπὸς, ἐξ οὗ ζωηρὸς ἄρτος, τὸ Κυριακὸν ἀναφέρεται σῶμα · καὶ ἀθανάσιος κρατὴρ, σωτήριον ἀναδύνεται πόμα. Εὐλογημένος ὁ καρπὸς, ὃν ἀγιάζει πᾶσα γλῶσσα « ἐπουρανίων, καὶ ἐπιγείων, καὶ καταχθονίων, » τῷ τριπλασιασμῷ τῆς ἐν Τριάδι ἁγιαστικῆς Θεότητος, ἐν τῷ ταύτῃ τῆς οὐσίας αὐτὸν συνεισφέρουσα, τῇ δὲ τῶν ἐναρχικῶν ὑποστάσεων ἰδιότητι προσωπικῶς ἀφορίζουσα. « Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξί, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου. »

seon autem uno Imperio dominantium proprietate, personaliter distinguendo : « Benedicta tu in mulieribus, et benedictus fructus ventris tui. »

« Ἡ δὲ, φησὶν, ἐπὶ τῷ λόγῳ διαταράχθη, καὶ διελγίζετο ἐν ἑαυτῇ λέγουσα, ποταπὸς εἴη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος. » Διαταράχθη, φησὶν, οὐκ ἀπιστεῖς τινὶ βληθεῖσα τὸν νοῦν· ἀπαγε· εὐλαβεῖα δὲ μᾶλλον τῇ πρὸς τὸ ξένον τοῦ ἐπιφθέγματος· δόξασα δὲ θεὸν κληδονισμὸν τὸ φαινόμενον· οὐδ' ὅπερ πρότερον Ζαχαρίας ἐν τοῖς ἀδότοις ἀπιστήσας, ὕπεστη· δι' ἣν ἐκ τῶν γεννητικῶν ἐπὶ τὰ φωνητικὰ ὄργανα ἐπιτιμὴν ἐδέξατο, καὶ ἀφωνία τὴν ἀτεχνίαν ἠλλόχευε. Ἄλλ' οἷα παντὸς καθαρεύουσα μύμου, καὶ τῆς ελαστοῦν πρὸς ἀνδρα ἐπιμιξίας, εἰσὺν συνηθείας ἐλευθεριάζουσα, καὶ τῇ τῶν οὐρανίων ἀκλινεῖ θεωρίᾳ τὸν νοῦν ἐθίσασα προσηλοῦν, τὸν ἐκ τοῦ ἀσπασμοῦ γινόμενον αὐτῇ κατὰ ψυχὴν εἰσεδέξατο τάραχον. Καὶ γὰρ ἦν, αὐτὴν, ὡς τὸ εἰκὸς ἀπαρρήσιαστον οὔσαν, ἐνδοιασαι μὲν παραχρῆμα, λογισμῷ δὲ πρότερον βεβηχότι τὸ λεχθὲν ἀνακρίνασαν, μὴ πρὸς τὸ τυχερὸν ὡς ἂν τις φαίη. μηδ' ἀπερίσκεπτος τὴν ἀκοὴν ὑποσχέιν τῷ λαλοῦντι. « Ὅθεν σοφῶς ἄγαν ὁ εὐαγγελιστὴς ἐπεση-

* Luc. i, 29.

COMBEFISII NOTÆ.

(72) *Ceu jam maturus eximie nigricans.* Οἷα πέπερος ὑπερφυῶς περκάσας. Fuit is nostri illius botri, plane desiderabilis, color maturus, ac ceu maturitatis index, et impensioris charitatis, qua suos dilexit in finem, quando rubricatus totus, velut e palo, e cruce pendit, ac inde mustum illud, quo inebriati, et quo pleni discipuli, sensibili Spiritus vehementia velut disruptis lagunculis, sapientissime desipuerunt; ebrii quidem, sed non ut vos existimatis; musto illo jejuni Judæi: quando, inquam, fuit totius Jesu mei color, sanguinis concreti nigricans aspectu; ut alia occasione Plin. l. ix, c. 38, ac Jesu, qui sponsus sanguinis, et tincto ephod illo suo in sanguine, non alienæ uvæ, sed proprio, candidus et rubicundus, eoque præ millibus, sponsæ dilectus esset.

(73) *Trina unitate sanctificantis in Trinitate deitatis, etc.* Τῷ τριπλασιασμῷ τῆς ἐν Τριάδι ἁγιαστικῆς Θεότητος. Quod Method. Orat. de occursu dixit, *Τριπλασιασμὸν τῆς ἁγιότητος. Trinam sanctitatem: τριπλασιασμῷ τῆς ὁδῆς εἰσρχόμεντα· quam triplex illud canticum angelicum doceat: Gloria in altissimis Deo, et in terra pax; in hominibus bona voluntas.* Ubi etiam quædam est allusio ad canticum Seraphicum, quo expressus est τριπλασιασμὸς ille ἁγιότητος, ut ibi exponimus, videturque Andreas noster eum locum Methodii imitatus. Porro, ut nec ibi probavimus Pantinum interpretem; ita nec hic possumus probare Hopperum: *In triplicitate sacrosanctæ quæ in Trinitate est, deitatis, etc.* Male certe audit, triplicitas Latinis auribus in divinis, τὸ ἐναρχικῶν, restituitur ἐναρχικῶν. Quod optime personis et proprietatibus adiungitur, ut in eis unitas

A pio virginis uteri germine, ceu jam maturus, eximie nigricans (72) botrus effloruit. Benedictus, ex quo scaturiunt fontes: aquæ salientis in vitam æternam. » Fructus ex quo vitalis ille panis, corpus, inquam, Dominicum producit, immortalitatisque calix, salutaris potio exhibetur. Benedictus fructus, quem sanctum omnis lingua celebrat: cœlestium, terrestrium et infernorum, » trina unitate sanctificantis in Trinitate Deitatis (73) una ei tribuendo identitatem essentiae, hyposta-

« Illa autem, inquit, turbata est in sermone, et cogitabat qualis tandem esset illa salutatio. » Turbata est, inquit: non incredulitate aliqua animum feriente atque pulsante, absit; sed cautione magis ob novitatem acclamationis (74), tanquam visio malum utique videretur omen: ac neque ei quod Zachariæ accideret, ubi prius in templi penetralibus incredulus fuisset, cum pœna a genitalibus translata organis ad vocalia, elingui silentio sterilitatem pristinam commutavit. Imo velut omni culpa vacans, atque ab omni viri congressione consuetudine libera, ac cœlestium rerum immotæ contemplationi solita desigere animum, incussum a salutatione turbationem ejusmodi mente suscipit. Par enim erat, decebatque ut velut meticulosior ac quasi responsionis inops confestim quidem dubia hæreret; tumque accedente prius ratione, sermonem discernens ac judicans, non temere, ut sic dicam, leviusque ac inconsideratius aures

dominationis et imperii prædicetur, quemadmodum in essentia et deitate prædicatur Τριπλασιασμὸς, et Trinitas; qua de re egregie Amphilochius in Excerpto quod ex cardinalis Rufinocali Damasceno edidimus. Interpres, nescio quid suum substituit, omnino inconsonum, ut severiori abstineam nota, nec hæreticum dicam, ac ne minimum, altum Andree sensum exprimit.

(74) *Sed cautione magis ob novitatem acclamationis.* Εὐλαβεῖα τῇ πρὸς τὸ ξένον τοῦ ἐπιφθέγματος. Ut statim timuerit, timoratissima Virgo, ne quid tam magnificæ acclamatione insidiarum esset serpentis antiqui, ac ejus qui simili olim congressione imposuisset primæ mulieri, ut statim auctor prosequitur, id ipsam merito laudis tribuens prudenter ac eruditæ Virgini: ut vere, in eo maxime sexu, non vacat laude, circumspiciat cautio, cui leviori ad fidem, ita facile imponi solet. Quam ergo peccavit Zacharias tardiore fide, ac humana obijciendo ubi de suscipienda prole divinitus cognovisset, tam meruit Maria, non nisi satis proposita sacramenti ut a Deo, veritate, fidem accommodando, sed interim dum cogitaret, ac rem mature disquireret, ascensum cohibendo. Perperam ergo interpretetur τὸ, δὴθεν κληδονισμὸν τὸ φαινόμενον. Magni proci dubio faciens raticinium hoc, etc. Potius, existimans malum omen, ac præstigias subvertit: velut emen-tiente angelo Satanæ angelum lucis, ut sæpe solet: qua de re egregie noster Vincent. nobili illo suo opuscul. *De vita spiriti.* Suid. κληδονισμοί, αἱ διὰ τῶν λόγων παρατηρήσεις, quibus etiamnum Græci non parum student.

loquenti accommodaret. Quamobrem sapienter admodum annotavit Evangelista, dicens : « Illa autem cogitabat ; » pro mundæ mentis velut tribunali probans ac examinans quod cogitaret, ut ne quod diceretur sibi temere arripere. « Quælis, inquit, esset ista salutatio. » Nam fit vero simile, cum esset ingenua, ac Davidis filia, haud fuisse ignaram eorum quæ Scripturis sacris enarrata habentur : ut cogitationes suas statim converterit ad primæ parentis lapsum, secum animo volvens deceptionis casum, ac reliqua hujus generis veterum historiarum monumentis prodita. Non immerito igitur evangelista cogitabundam scripsit : sed eo posuit, ut et sagacitatem quantum haberet, et stabilem ac firmam scientiam nihilque velut vagam et errantem, ostenderet. Nondum enim honesti judicio ad rationis et judicii lutationem habere.

Ceterum quia eam animi turbationem suppressere studebat, minime quidem locuta est; sed solo habitu modicum aliquantulum subdubitabunda, quo esset animi statu ostendebat, morum compositione vocis loco suffecta. « Qualis esset ista salutatio: » velut diceret: Num sola ego inter mulieres novum naturæ modum inducam? Mene solam possibile est fructum utero gestare, nulli viro congressam? « Qualis esset ista salutatio. » Quis ille aut unde ingressus, qui id mihi nuntii attulit? Num hominem putabo eum qui loquitur? Verum apparet tanquam vacans corpore. Angelum censebo? Verum loquitur instar hominis. Quid sit quod videam ignoro, et ad auditum sermonem hæsit. Quid ergo Gabriel? Cum primum puellam turbatam sensisset, ad nihil aliud respiciens animo, statim emittit vocem, et ait: « Ne timeas, Maria, invenisti enim gratiam apud Deum ». Prius timorem repressit, tumque ad fiduciam excitavit: « Ne timeas, inquit, invenisti enim gratiam apud Deum; » nimirum gratiam quam Eva amiserat. Dicendo *gratiam*, solvit quicquid sententia videbatur habere ambiguum, quodque hactenus visum erat insidiosum. Adjectione illa: « Invenisti gratiam apud Deum, » omnem virgini metum discrete excussit. « Ne timeas, Maria. » Non sunt fraudulentum mores, non veni fallendi animo, non jam serpens sibilans loquitur, non tibi terrenus nuntius adsum. De altissimis veni, lætum tibi apportans nuntium; nec quovis modo lætum nuntium, sed plenum gaudii sionis hæc salutatio est, non tristitiæ annuntiatio.

« Dominus tecum » : qui totius gaudii largitor est, et mundi totius Salvator. Tecum est, qui a sinu paterno non fuit separatus, et in tuo utero fuit conceptus. Gratiosam te appellavi, ut exhibi

A μῆνατο, εἰπὼν· Ἡ δὲ διελογίζετο· τῷ κριτηρίῳ
τῆς καθαρᾶς ὥσαντι διανοίας τὸ λογισθὲν βασιλι-
ζουσα, τῷ μὴ ἀκρίτως τὸ ῥῆθὲν παραδέξασθαι.
Ἡ Ποταπὴ λέγουσα εἶπὶ ὁ ἀσπασμὸς οὗτος.· Εἰλή-
γάρ αὐτὴν εὐγενῆ τε οὖσαν καὶ θυγατέρα Δαδιδ,
μῆδὲ τῶν ἐν Γραφαῖς ἀμοιρεῖν ἐνθεῖων διηγημάτων·
ὥς παραπέμψαι τὸν νοῦν αὐτίκα πρὸς τὴν προμή-
τερος πτῶμα, τὸ ἐκ τῆς ἀπάτης ἐνθυμηθεῖσαν
ὀλίσθημα, καὶ ὅσα τοιοῦτότροπα τοῖς παλαίοις
προστέγγεται. Οὐκ ἀπεικὴς οὖν αὐτὴν διαλογιζομέ-
νην ὁ εὐαγγελιστὴς συνεγράψατο· ἀλλ' ἵνα καὶ τὸ
ἀγχίνουν ὅσον προσῇ αὐτῇ παραδείξῃ, καὶ τὸ τῆς
γνώσεως ἀρρεπὲς τε καὶ πάγιον τίθειεν, ὥσπερ καὶ
τὸ ἀρρέμεστον. Τῆς γάρ τοῦ καλοῦ κρίσεως μήπω
δοκιμασθεῖσης τῇ παραξενάσει τῆς τοῦ λογισμοῦ
διασπείψεως, οὐ δεῖ συγκαταθέσθαι τὴν πρόσρησιν.
B
metam probato, haud conveniebat teu ratam sa-

Πλὴν οὐκ τῆς ψυχῆς τὸν τάραχον καταστellai ἀπουδάουσα, λόγον μὲν οὐ προσηκόντα· μόνῃ δὲ τῷ σχήματι μικρὸν ὅσον ὑπενδιδάσασα, διεδεικνύει τῆς ψυχῆς τὴν κατάστασιν, τὸ τοῦ ἤθους εὐσταθὲς, ἀντὶ φωνῆς ὑποστήσασα. « Ποταπὸς εἴη δ' ἀσπασμὸς οὗτος » λέγουσα· Μὴ μόνῃ γυναικῶν ἐγὼ καινοτομήσω τὴν φύσιν· Μὴ μόνον ἐμὲ δυνατόν κυφορῶσαι καρπὸν μὴ συλλελοῦσαν ἀνδρὶ· « Ποταπὸς εἴη δ' ἀσπασμὸς οὗτος. » Τίς δὲ τὴν ἐπαγγελίαν, καὶ πόθεν εἰσληθὼν εἰσεκόμικε ταύτην· « Ἀνθρώπων λογίσσομαι τὸν φθιγγόμενον· Ἄλλ' ὡς ἀσώματος φαίνεται. Ἄγγελον αὐτὸν νομίσω· ἄλλ' ὡς ἄνθρωπος φθίγγεται. Τί τὸ ὀρώμενον ἀγνοῶ, καὶ πρὸς τὸ λαλοῦμενον ἀπορῶ. Τί οὖν ὁ Γαβριήλ· Ὡς μόνον ἥσθητο τῆς κόρης τὸν τάραχον, πρὸς μηδὲν ἄλλως διανοηθεὶς, αὐτίκα φωνῆν ἐπαφίησι, καὶ φησι· « Μὴ φοβοῦ, Μαριάμ· εὗρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ Θεῷ. » Πρῶτερον αὐτῆς τὸν φόβον διέστειλεν, εἰδ' οὕτως πρὸς τὸ θαρρύνει διανέστησε· « Μὴ φοβοῦ, λέγων, εὗρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ Θεῷ, » ἣν ἀπόλωσεν Εὐα. Χάριν εἶπών, ἔλυσε τὸ τῆς γνώμης ἀμφίβολον, καὶ τὸ δόξαν εἶναι τῶς ἀμφίβολον ²². Διὰ τῆς ἐπαγωγῆς τοῦ, « Εὗρες χάριν παρὰ τῷ Θεῷ, » πιθανῶς ἐξεκρούσασα τῆς Παρθένου τὸν φόβον. « Μὴ φοβοῦ, Μαριάμ, » Οὐκ ἀπατηλὸς ὁ τρόπος· οὐ πλαγῆσαι σε ἤκω· οὐκ ἄπαινον συρίζων ὅπως λαλεῖ, οὐκ ἀπὸ γῆς φωνῶ σοι. Ἐκ τῶν ὑψίστων ἦλθόν σοι κομιζών τὸ εὐαγγέλιον· καὶ οὐχ ἀπλῶς εὐαγγέλιον, ἀλλὰ χαρὰς εὐαγγέλιον. « Μὴ φοβοῦ, Μαριάμ, » Οὐ χλευῆς δ' ἀσπασμὸς, οὐ λύπη τὸ μήνυμα.

Ὁ Κύριος μετὰ σοῦ· ὁ τῆς χαρᾶς ἀπάσης δοτῆρ,
καὶ παντὸς τοῦ κόσμου Σωτὴρ. Μετὰ σοῦ, ὁ τῶν
πατριῶν κόλπων μὴ χωρισθεὶς, ἐν δὲ τῇ μήτρᾳ τῇ
σῇ συλληφθεὶς. Κεχαριτωμένην σε εἶπον, ἵνα τὴν

^d Luc. 1, 30. ^e *ibid.* 28.

²³ Forte επίβουλον.

χαρὰν τοῦ ἐν σοὶ μυστηρίου μηνύσω. Καγαριτωμέ-
νην σε εἶπον, ὡς αὐτὴν ὅλην τὴν χαρὰν δεξαμένην
ἐν μήτρῃ σου, καὶ στολὴν ὄντως χαριτωθεῖσαν τῇ
τῶν θεῶν χαρισμάτων λαμπρότητι. « Ὁ Κύριος
μετὰ σοῦ, » προσεφώνησα, ἵνα τὴν ἐξουσίαν τοῦ προ-
δραμόντος ἐν σοὶ καταμηνύσω. « Κύριος γὰρ καὶ
θεὸς ἐξουσιαστής, ἀρχὼν εἰρήνης, αὐτὸς ἐστίν, » καὶ
τοῦ μέλλοντος αἰῶνος πατήρ, » καὶ τοῦ τῆς Παρθέ-
νου Υἱός, καὶ πάντων Σωτὴρ. « Ὁ Κύριος μετὰ σοῦ, »
ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια μετὰ σοῦ. Κύριος μὲν τοῦ
νόμου, τῆς δὲ χάριτος πατήρ, καὶ τῆς ἀληθείας πηγὴ.
« Μὴ φοβοῦ, Μαριάμ, » ὁ Κύριος μετὰ σοῦ. « Ὁ πάσης
κυρείας ἐξουσιάρχης, » ὁ τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων Υἱός,
ὁ ἀνάγκως ἐξ αὐτοῦ γεννηθείς, καὶ ἐν χρόνῳ ἐκ σοῦ
σαρκωθείς, ὁ ἄνω ὅλος σὺν αὐτῷ ἐγκόλπιος, κάτω
ὅλος μετὰ σοῦ ἐγγάστριος. Αὐτὸς ἐστὶ μετὰ σοῦ, καὶ
ἐν σοὶ. Προφθάσα, γὰρ εἰσεπήδησε, καὶ τὴν σὴν
ὕπεδον νηδύν, καὶ γέγονεν ἐν σοὶ χωρητὴς, ὁ κατὰ
φύσιν ἀχώρητος. « Μὴ φοβοῦ, Μαριάμ, » εὖρες γὰρ
χάριν παρὰ τῷ Θεῷ. « Χάριν, ἣν οὐκ ἐδέξατο Σάρρα,
ἣν οὐκ ἔγνω Ῥεβέκκα, καὶ Ῥαχὴλ οὐκ ἐγνώρισεν.
« Εὖρες χάριν, » ἥς ἡ ἐξάκουστος οὐκ ἠξιώται.
Ἄννα, οὐτε Φενάννα, ἡ ταύτης ἀντίθετος. Ὅσον, αἱ
μὲν ἐξ ἀτέκνων μητέρες περὶ ἡμᾶς, συναποβαλοῦσαι
τῇ παρθενίᾳ τὴν στείρωσιν, σὺ δὲ μετὰ τοῦ εἶναι
μήτηρ, καὶ τὸ παρθενεῦειν ἀναφαίρετον ἔξεις. « Μὴ
τοίνυν φοβοῦ, » εὖρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ Θεῷ. « Χά-
ριν, ἣν οὐδεὶς εὖρε τῶν ἀπ' αἰῶνος, ὡς σὺ. Καὶ τίς
ἂν γένοιτο χάρις τοιαύτη παρὰ Θεοῦ, τὸ ἐξαίρετον
ἐχουσα;

« Εὖρες τοίνυν χάριν παρὰ τῷ Θεῷ. Καὶ ἰδοὺ συλ-
λήψῃ ἐν γαστρὶ, καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα
αὐτοῦ Ἰησοῦν. » Βαβαὶ τοῦ θαύματος! Πρῶτον αὐτῇ
τὸ τῆς ἀπορίας ἐπελύσατο πρόβλημα, εἰδ' οὕτως τὸν
τῆς ἐρμηνείας συνεισέγαγε λόγον. Καὶ ὅρα πόσα ἐν
ὀλίγῳ ποιεῖ. Καταστέλλει τὸν φόβον, προμηνύει τὴν
χάριν, ἐρμηνεύει τὴν κήσιν, προφητεύει τὸν τόκον,
ὀνοματογραφεῖ τὸ τι τοιμένου τὴν κλήσιν. Οὐχ ἴστα-
ται δὲ μέχρι τούτων ὁ λόγος αὐτῷ, ἀλλ' ἵνα καὶ τὸ
μέγεθος τῆς ἐξουσίας παραδειχθῇ τοῦ κήματος,
ἐπήγαγεν αὐτίκα. « Οὗτος ἐστὶ μέγας, καὶ Υἱός
Ἵψίστου κληθήσεται, » καὶ δώσει αὐτῷ Κύριος, ὁ
θεὸς τὸν θρόνον Δαβὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ βασι-

Luc. i, 31.

COMBEFISII NOTÆ.

(75) *Stolamque vere gratiosam*, etc. Καὶ στολὴν ὄν-
τως χαριτωθεῖσαν. Videtur subintelligi repetitum
τὸ, δεξαμένην, ut significetur Christi humanitas,
gaudium illud universum, quam stolam vere gra-
tiosam et plenam gratia eximio donorum splendore,
gratiosa Maria et plena gratia, utero suscepit. Sic
enim auctor, Christi humanam naturam passim,
Paulina phrasi, vestis nomine designat. Interpres
male de suo exponit, et restringit ad alium et ab-
sonum sensum, ut stola illa sit ipsa τῆς δεξαμένης
αὐτὴν ὅλην τὴν χαρὰν, et Mariæ stola: *Et quod
stola tua vere sit gratiosa*, etc. Sic enim stola illa
charismatum splendore gratiosa, et a qua Maria,

A in te sacramenti gaudium significarem. Gratiosam
te dixi, velut quæ ipsam totam gratiam utero sus-
ceperis, stolamque divinorum splendore charis-
matum vere gratiosam (75). Acclamavi, « Domi-
nus tecum, » ut ejus potentiam significarem, qui
in te præcucurrit (76). Is enim Dominus est et
« Deus potens, princeps pacis, et sæculi futuri
pater, » tuusque Virginis Filius, et universorum
Salvator. « Dominus tecum: » gratia et veritas
tecum: legis quidem Dominus; gratiæ vero Pater,
ac fons veritatis. « Ne timeas, Maria; Dominus te-
cum. » Is, inquam, qui omnis destinationis pote-
statem habet: Patris luminum Filius, ex ipso ab
æterno genitus, ac in tempore ex te carne natus.
Qui totus superne in sinu Patris, totusque inferne
B in tuo utero est. Ille ipse tecum et in te est.
Præoccupans enim insiliit, ac ingressus tuum
uterum, in te locum qui caperet invenit, qui per
naturam loco capi non potest. « Ne timeas, Maria,
invenisti enim gratiam apud Deum. » Gratia, in-
quam, quam Sara non accepit, quam non cogno-
vit Rebecca, quam Rachel nescivit. « Invenisti
gratiam, » quam nec celebris illa Anna, nec ejus
adversaria Phenenna consequi meruit. Nam hæ
quidem, ex sterilibus factæ sunt matres, virgini-
tate una cum orbitate amissa: tu autem, ut mater
sis, virginitate tamen frueris semper illæsa. « Ne
timeas ergo, invenisti enim gratiam apud Deum. »
Gratiam invenisti, quam nullus a sæculo, sicut
tu, invenit. Quæ enim ejusmodi a Deo eximia gra-
tia sit?

C « Invenisti itaque gratiam apud Deum: Et ecce
concipies in utero, et paries filium, et vocabis
nomen ejus Jesum. » Papæ miraculum! Primæ
ei quæstionis dubium solvit, tum vero sermonis
expositionem adjecit. Ac vide quanta brevi per-
agat. Pellit timorem, prænuntiat gratiam, de-
clarat conceptum, partum vaticinatur, nascituræ
prolis nomen præscribit. Nec vero finem hic ver-
borum facit; sed ut magnitudo quoque potentie
infantis ostendatur, statim addidit: « Hic erit
magnus, et Filius Altissimi vocabitur. Et dabit
ei Dominus Deus sedem David patris ejus, et re-
gnabit super domum Jacob in æternum, et regni

ejus non erit finis *. » Vides qualiter Virgini ade-
merit metum? Vides quanta ejus animum fiducia
auxerit? Vocans enim Altissimi Filium, ac Davi-
dem nominans pueri patrem, statim totam ejus
mentem erexit, quemadmodum declaratur sequen-
tibus. Vide autem Virginis prudentiam. Ut enim
hæc audivit, summamque divinæ voluntatis ac
decreti immobilitatem cognovit, « Alt ad ange-
lum: Quomodo fiet istud, quoniam virum non
cognosco? » Rem mihi novam, inquit, polliceris.
Ea mihi annuntias, quæ superant naturam. Nup-
tias ego nullas experta sum: desponsata enim
sum, at minime viro collata (77). Sponsum tan-
tum, non virum Josephum cognosco. Contuber-
nalis proci, at non eodem mecum cubili. Uterus
genitale semen nescit, sed est incultus (*). « Quo-
modo erit istud, quoniam virum non cognosco? »
Num enim, inquit, me solam natura matrem sine
nuptiis exhibebit? An sola ego præter naturam,
incognitum naturæ partus modum inducam? Non
sunt peractæ nuptiæ: non sum experta virum;
nec enim cognovi Josephum. Custodem cognovi,
non virum: « Quomodo ergo fiet istud? »

Respondet protinus Gabriel, et interrogationis
crassilem, contrariæ responsionis subtilitate ex-
tenuat, dicens: Quid, o beatissima, hæc dicis?
Quid talia fundis verba? Caelitus ego adveni, no-
vum tibi conceptionis modum annuntians. Non
terrenus tibi loquor. Dixi, « Dominus tecum: »
tu vero: « Quomodo fiet istud, » ceu ambigendo
opponis? Hunc tibi ego annuntio, qui meam præ-
sentiam suo in tuum uterum illapsu occupavit.
Tu vero mihi de viro, ac ceu terreno partu disse-
ris, aisque: « Quomodo fiet istud? » Quomodo
fiet? Cogita quomodo virga floruit: quomodo
petra, et quo feta ceu partu, aquam edidit: quo-
modo ignis rubi arbusta pervasit, nec tamen ru-
bum combussit. Quæ illis habeas fidem, ne mihi
eam abrogaveris. Qui enim hæc illaque facit, unus
ipse est, quem tu utero gestatura sis. Nova itaque
præter naturam lege conceptæ prolis mater eris.
Non sicut Elisabeth nec ut Anna quæ te peperit.
Illæ enim virili perfusæ semine matres factæ sunt,
tu autem sine viri opera eum es editura, qui nullo
præjacto semine in te habitavit. Sin vero etiam D
modum ambigis, hunc quoque tibi aperte dicam.

« Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus
Altissimi obumbrabit tibi †. » Non enim ex volun-
tate viri, nec ex voluntate carnis, quem annuntio
nasciturus est. Nulla carnalis voluptas partui illi

λεόσει ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακώβ εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ τῆς
βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος. » Εἶδες ὅπως τῆς
Παρθένου παρῳφεῖτο τὸν φόβον; Εἶδες εἰς ὅσον αὐ-
τῆς τὴν ψυχὴν παρεδάρβουνεν; Ἰδὼν γὰρ εἰπὼν Ἰψί-
στου, καὶ πατέρα τοῦ τεχνησομένου τὸν Δαβὶδ ὀνο-
μάσας, ἐπετίωσεν αὐτῆς ὅλον παραχρῆμα τὸν νοῦν,
ὥς δηλοῖ τὰ ἐπόμενα. Καὶ ὅρα τῆς Παρθένου τὴν
σύνεσιν. Ὡς γὰρ ταῦτα ἐπίθετο, καὶ τῆς καθ' ὑπερ-
οχὴν τοῦ θεοῦ θαλήματος ἐξουσίας ἔγνω τὸ ἀτρα-
πτον, « Ἐφ' ἧς πρὸς τὸν ἀγγελον· Πῶς ἔσται μοι
τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω; » Σένα μοι, φησὶν,
ὀπιστῇ, ὑπερβαίνοντα τὴν φύσιν ἐπαγγέλλῃ. Ἀπει-
ρος τυγχάνω γάμου· μεμνήσκειμαι γὰρ, ἀλλ' οὐ νε-
νύμφευμαι.] Μνηστῆρα μόνον, ἀλλ' οὐκ ἄνδρα τὸν
Ἰωσήφ ἐπιστάμαι. Σύνοικος ὁ μνήστωρ, ἀλλ' οὐ σύ-
νυος. Ἀσπορος ἡ γαστήρ, ἀλλ' οὐκ ἀρόσιμος. Πῶς
ἔσται μοι τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω; » Μὴ γὰρ
ἐμὲ μόνην ἡ φύσις, φησὶ, μητέρα δέλξει γάμου χω-
ρὶς; Μὴ μόνη παρὰ τὴν φύσιν ἐγὼ ξένην τῇ φύσει
γέννησιν συνεισάξω; Οὐ πρόβη· γάμος, οὐ πείραν
ἔσχον ἀνδρός. Οὐ γὰρ ἔγνω τὸν Ἰωσήφ· Φύλαξ,
οὐκ ἀνὴρ ἐγνωρίσθη μοι, « Καὶ πῶς ἔσται μοι τοῦ-
το; »

Ἀποκρίνεται ταχὺ Γαβριήλ, καὶ τὸ παχὺ τῆς πύ-
σεως τῇ ὕψει τῆς ἀντιφράσεως ἀπολεπτύνει, καὶ
φησὶ· Τί τοιαῦτα λέγεις, ὦ πανολβία; Τί τοιαῦτα
προβάλλῃ ῥήματα; Ἐγὼ οὐρανὸν ἤλθον, κομίζων
σοι τὸ καινοπρεπὲς τῆς συλλήψεως. Οὐκ ἀπὸ γῆς
φωνῶ σοι, « Ὁ Κύριος μετὰ σοῦ, » εἰπὼν· καὶ σὺ,
« Πῶς ἔσται μοι τοῦτο; » διαπορεῖς; Ἐγὼ τὸν τὴν
ἐμὴν προφθάσαντα παρουσίαν εἰς τὴν σὴν κοιλίαν
εὐαγγελίζομαι σοι, καὶ σὺ περὶ ἀνδρὸς διαλέγῃ μοι,
καὶ τῆς κάτω γεννήσεως, καὶ λέγεις, πῶς ἔσται
σοι; » Ἐννόησον, πῶς ἡ ῥάβδος ἐξήνθησε· πῶς ἡ πέ-
τρα τὸ ὕδωρ ἀπέτεκε, πόθεν ἐγκυμονήσασα· πῶς τὸ
τῆς βάτου πῦρ ὑπειστῆλθεν ἐν τῇ θάμνῳ, μὴ φλέξαν
αὐτήν. Εἰ τοῦτοις μὴ ἀπίστεις, μηδὲ ἐμοὶ ἀπίστει.
Ὁ γὰρ ταῦτα χἀκεῖνα ποιῶν, εἰς ἐστίν, ὃ ἐν γαστρὶ
σου φερόμενος. Σένη τοίνυν παρὰ τὴν φύσιν θεσμῷ,
τοῦ ἐν σοὶ κυηθέντος γενήσῃ τροφός. Οὐχ ὡς Ἐλισά-
βετ, οὐχ ὡς Ἄννα ἡ σὲ τεκούσα. Ἐκεῖναι γὰρ ἐνοπερ-
μαθεῖσαι γεγενῆσαι μητέρες, σὺ δὲ ἀνάνδρος παιδο-
ποιήσεις τὸν ἀσπορον εἰσοικισθέντα σοι. Καὶ εἰ τὸν
τρόπον ἐπιζητοῖς, καὶ τοῦτόν σοι λέξω σαφῶς

« Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις
Ἰψίστου ἐπισκιάσει σε. » Οὐ γὰρ ἐκ θαλήματος σαρκὸς
ὁ τικτόμενος ἔσται· Οὐ μεσιτεύσει σαρκὸς ἡδονῇ
Μητρὸς Θεοῦ τοκετῶ· τῶν γὰρ τῆς φύσεως ὅρων

* Luc. 1, 32, 33. † ibid. 34. ‡ ibid. 35.

(*) Clarius sic: Infecundus quidem mihi uterus, sed enim non cultus.

COMBEFISII NOTÆ.

(77) Desponsata enim sum, at minime viro collo-
cata. Μεμνήσκειμαι, ἀλλ' οὐ νενύμφευμαι. Sic etiam
Hieronymus Matth. 1, negat uxorem, et conjugem
pro sponsa exponit. Num autem vere nuptiæ sine

consensu in copulam, quem vota castitas videbatur
excludere in Maria, stare possint, alterius oīi et
operæ fuerit.

ὑπερανέστηκε. Καὶ εἰ τοῦ κατὰ φύσιν παντελῶς ἐστέρηται, τὸν γοῦν ὑπερφύλῳ λόγον ἐπικρατέστερον τοῦ κατὰ φύσιν σχόντα¹. Οὐκ οὖν πάθος περὶ τὴν κάτω κύσιν, ὃ τι ἔχει συναεῖ, μηδὲ περὶ τὴν ἄνω γέννησιν ἐπηκυλούθησε. « Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις Ὑψίστου ἐπισκιάσει σε. » Ὅρα ποῦ τὸ τῆς Τριάδος φανεροῦται μυστήριον. Πνεῦμα γὰρ ἅγιον εἰπὼν, οὐκ ἄλλο ἢ τὸν παράκλητον ἔφη. Δύναμιν δὲ τοῦ Ὑψίστου, προφανῶς τὸν Υἱὸν ὑπογράφει. Τῇ γὰρ τοῦ Ὑψίστου φωνῇ, τὸ τοῦ Πατρὸς συνεισφέρεται πρόσωπον. Τὸ δέ, « Ἐπισκιάσει σε, » ἐκεῖνο δοκεῖ μοι λέγειν ὅπερ, οἶμαι, πρότερον Ἀμβροσίῳ διορατικοῖς ὁμοίαις ἐνιδὼν, « ὁρὸς κατὰσκειν » τὴν παρθένον ἐκάλει· μονονοῦχί τὴν ἐπισκιάσασαν αὐτὴν τοῦ Πνεύματος δύναμιν ὑπογράφων, σκηνοπηγίαν ἀρρήτων αὐτουργουσαν ἐν αὐτῇ τῇ τῆς ἐνσαρκώσεως λόγῳ, καθ' ὃν ἀχειροτομήτως τὸν ναὸν τοῦ σώματος ἐν τῇ κατὰ τὴν ἔρημον τῶν παθῶν τῆς παρθένου νηδύϊ πάσης προσύλου καθαρευούσης² μετασίας, velut in deserto quodam affectionum, norum affectione virginis utero, non manufactum templum illud corporis exstruxit, ut ex sequentibus liquet.

Φησὶ γάρ· « Διὸ καὶ τὸ γενόμενον ἅγιον, κληθήσεται υἱὸς Θεοῦ. » Τὸ γὰρ ἐξ ἁγίου Πνεύματος δι' ἁγίου Πατρὸς ἀπειρινοήτως διαπλάσθην προαιώνιον βρέφος, δικαίως ἅγιον ἔσται, καὶ υἱὸς Ὑψίστου κληθήσεται, ὡς τοῦ Ὑψίστου πεφηνῶς συναλτὸς λόγος. Δέδεικται, τοίνυν σαφῶς τῇ Παρθένῳ, τί καὶ πόθεν, καὶ οἷον τὸ ἐν αὐτῇ κυθῆν, καὶ ἐξ αὐτῆς, καὶ ὡς υἱὸς Θεοῦ ἔσται τὴ τεχθισόμενον. Ἰν' οὖν ἐκτυπώτερον αὐτῇ καὶ τραυτέρον διασαφηνίσῃ τοῦ λόγου τὴν δύναμιν, τῆς ὕψιστῃς συνεισάγει τὴν κύσιν. Ὅσωνε λέγων, ὅτι Ὁ μήτηρ παρ' ἐλπίδα γόνιμον ἐν γήρᾳ δεῖξαι δυναθεῖς, καὶ παρθένον κυοφόρον ὑπὲρ λόγον δεῖξει πρόδηλον. Διὸ ἐπάγει

potuit, utique virginem quoque altiori supra rationem modo gravidam effecturus est. Unde subdit
« Ὅτι οὐκ ἀδυνατήσει τῷ Θεῷ πᾶν ῥήμα. » Τούτων ἡ παρθένος ἀκούσασα, μᾶλλον δὲ τῷ τοῦ ἐνοικοῦντος φωτὶ διαυγασθεῖσα τὸν νοῦν, ἀσμένως τε διατεθεῖσα τῇ θυμηδίᾳ τοῦ ἐπαγγέλματος, ὅλη θυμήρης

¹ Habac. iii, 3, sec. LXX. ² Luc. i, 35. ³ ibid. 37.

VARIE LECTIONES

« Forte ἔχει. » « Locus corruptus. » « Forte deest ὅτι. »

COMBESII NOTÆ.

(78) *Mundo illo, alienoque, etc.* Littera nonnihil vitiosa est, deficiente verbo, quod tamen non ita difficile fuit supplere. Τὸ, μετασίας· visum ἀντὶ τοῦ, μετετίας, vide melius explicatum in Onomast.
(79) *Velut liquido Altissimi coeternum Verbum existimantes.* Ὡς τοῦ Ὑψίστου πεφηνῶς συναλτὸς λόγος. Velut qui revera sit coeternum Verbum, et talis agnoscat. Interpres : *Veluti Altissimi prolatus sermo coævus.* Verum non admittit sana theologia τὸ, προφορικὸν in Verbo isto : quod ἐνδιάθετον, nec a Patre excedens processione ab illo, fide certa credit. Sed crebra sunt Hoppero ejusmodi σφάλματα· sic paucis ante lineis, quod ait auctor di-

Deiparæ intermedia futura est : naturæ quippe terminos superat. Quod si naturali prorsus ratione est destitutus, sit sane consequens, ut eximiam quamdam et naturali potiore rationem obtineat. Nulla ergo temporali partu corruptio futura est, qualis semper humano partui comes existit, nec vero aliqua æternam nativitatem consecuta est. « Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi. » Vide qualiter manifestetur Trinitatis mysterium ! Dicendo enim Spiritum sanctum, non alium dixit quam Paracletum. Per virtutem autem Altissimi, aperte Filium innuit. Nam voce hac, *Altissimi*, Patris pariter persona inferitur. Illud autem, « obumbrabit tibi, » id mihi videtur dicere, quod olim puto perspicacibus oculis intuitus Habacuc, « montem umbrosum » virginem appellavit : vix non suis coloribus pictam exhibens ipsam obumbrantis Spiritus virtutem, quæ ipsa admirabile quodam in ea velut tabernaculum, pro incarnationis ratione excitaverit : juxta mundo illo alienoque (78) ab omni vitiosa terre-

Alt enim : « Ideoque et quod nascetur sanctum » vocabitur filius Dei¹. Nam qui ex Spiritu sancto per sanctum Patrem incogitabili ratione præternus existens formatus est infans, merito sanctus erit, et Filius Altissimi vocabitur, velut liquido Altissimi coeternum Verbum existens (79). Clare igitur Virgini ostensum est quidnam, et unde, ac quale esset quod in ipsa et ex ipsa conceptum fuisset (80), quodque nasciturus, Dei Filius esset. Quo autem etiamnum manifestus certiusque sermonis ei vim declararet, Elisabethæ quoque conceptionem inducit. Ac si dicat : Qui provecia senectute præter spem omnem, matricem prolificam reddere

« Quia non erit impossibile apud Deum omne verbum¹. » Ubi virgo ista audisset, seu potius inhabitantis Spiritus illustrante lumine animo perspexisset nuntii quoque jucunditate velut avida

etiam Virginem ab Habacuc ὁρὸς οὐσίων, montem umbrosum, sic reddit : *montem obumbrantem Virgini nuncupavit.* Quasi vero Spiritus sanctus dicatur ille mons qui obumbret, non Maria, cui ipse, refrigerante gratia sua, umbram faciat, eoque velut montem umbrosum et opacum efficiat.

(80) *Quod in ipsa et ex ipsa conceptum fuisset.* Τὸ ἐν αὐτῇ κυθῆν καὶ ἐξ αὐτῆς, velut carne vere sumpta ex ipsius substantia, non aliunde apportata, juxta Valentini insanum dogma, quod dogmatis accuratissimus Andreas perstringit. Hopperus obscurat : *Quod in ipsa conceptum et ex ipsa proditum esset.*

atque alacris facta esset, jucunda tota, ipsaque specie gratiosissima (81) reddita est. Ac quemadmodum Scriptura Davidem commemorat, gratiosa animo jucundaque, venusto quoque obtutu apparuit: velut nimirum impensius delectata miraculo, et salutatione placite accepta. Revera enim gaudii inenarrabilis plenus sermo erat. Admodum facile ac plane perspicue Gabriel virginī persuasit ut libens miraculum amplecteretur, subjuncto illo: « Non erit impossibile a mecum Deum omne verbum. » Quid igitur ait evangelicus sermo? « Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. » Vidistin' prudentiam? Vidistin' gravis modestiæ excellentiam (82)? Posteaquam enim de prolis conceptione, deque filii nativitate edocta cognovisset, quisnam, inquam, et cujus filius futurus esset, quove esset nomine appellandus, et cujus successurus throno, ac in quo regnaturus, ac denique fore ei assertum regnum, gaudii plenam vocem vicissim respondit: « Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. » Velut nimirum palam dicat: Parata sum, nec est quidquam quod impediatur. Est animus alacris, venter opportunus, quippe intactus est, suo integer servatus Conditori. « Ecce ancilla Domini: ad obediendum facilis, ac obsequium sedula, ad susceptionem parata. » Fiat mihi secundum verbum tuum. » Postquam enim omnia, inquit, bene hactenus quantum poterat fieri nuntiasti, totum quod geritur, gaudii plenum est ac suprema gloria. « Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. » Euge dispensationem admirabilem! Euge gratiam tantam! Supra modum euge æternum illud consilium, ac præscientiam! Vere Spiritus sanctus in Virgine habitavit, ac virtus Altissimi, juxta præfinitum Dei consilium, præscientiamque ei obumbravit.

« Et discessit angelus ab ea, » inquit. Ubi nimirum injunctum ministerium implevisset. Discessit ab ea angelus, Dominus tamen ab ea non recessit. Ille enim quamvis vacet corpore, attamen circumscriptus est ac definitus: hic vero, quanquam in corpore, et Virginis inclusus utero, incircumscribitur. Ac ille quidem, eum qui esset venturus, conceptum ex Virgine propter humanam viri salutem prænuntiavit; hic vero nostram assumptam substantiam in seipso reforma-

⁸¹ Luc. 1, 38. ⁸² ibid.

⁸³ Forte ἐκρυψας.

VARIÆ LECTIONES.

COMBESII NOTÆ.

(81) *Jucunda tota, ipsaque specie gratiosissima.* « Οὐκ ὀμνήτης. Liberius circumloquimur, ut representemus amplitudinem, qua videtur auctor accipere. Fuit enim ὀμνήτης et χαρίεσσα quod sequitur, non tantum quæ placeat et sit gratiosa, sed etiam quæ sit perfusa jucunditate et æquo animo, unde et morum suavis est, et gratia quædam ad ipsum corpus manans, velut imago interioris gratiæ et venustatis animi, ut in Davide, quem refert.

(82) *Gravis modestiæ excellentiam.* Καταστολής κοσμίως ὑπερβολήν. Sic et Ambrosius alique Mariæ humilitatem: ea responsione deprædicant: quæ ele-

A γέγονε. Καὶ ὅσον ἡ Γραφή τὴν Δαβὶδ ὑπογράφει, χαρίεσσα τὴν ψυχὴν μετὰ κάλλους; ὀφθαλμῶν ἀνεφάνη, ὅτε ἡσθεῖσα τῷ θαύματι, καὶ τὸν ἀσπασμὸν ἀσμενίσασα. Καὶ γὰρ ἦν χαρὰς ἀπράστου μεστὸν τὸ λαλούμενον. Εὐμαρῶς μάλᾳ καὶ λίαν σαφῶς ὁ Γαβριὴλ τὴν Παρθένον παρέπεισεν ἀσμενίσαι τὸ θαῦμα, ἐπαγαγὼν τὸ, « Οὐκ ἀδυνατήσει παρὰ τῷ Θεῷ πᾶν ῥήμα. » Τί οὖν φησι τὸ Εὐαγγέλιον; « Εἶπε δὲ Μαριάμ· Ἰδοὺ ἡ δούλη Κυρίου, γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥήμα σου. » Εἶδες σύνεσιν; Εἶδες καταστολῆς κοσμίως ὑπερβολήν; Ἐπειδὴν ἔγνω μαθοῦσα τοῦ τόκου τὴν σύλληψιν, τοῦ τοκετοῦ τὴν γέννησιν, τίς καὶ τίνας ἔσται υἱὸς, καὶ ὅστις κληθήσεται, καὶ τίνας θρόνου διάδοχος, τίνας τε βασιλεύσει, τέλος, οὐκ ἔξω βασιλείας ὁ τεχνησόμενος, ἀντιχαροποιὸν ἀφῆκε φωνήν·
B « Ἰδοὺ ἡ δούλη Κυρίου, γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥήμα σου. » Ἐκεῖνο σαφῶς λέγουσα· Ἰδοὺ, ἐτοίμη πρόκειμαι, καὶ κυλώσων οὐδέν. Ἡ ψυχὴ πρόθυμος, ἡ γαστήρ εὐκαιρος· ἀνέπαφος γὰρ, μόνῃ τηρουμένη τῷ Πλάσαντι. « Ἰδοὺ ἡ δούλη Κυρίου » πρὸς ὑπακοὴν εὐπειθῆς, πρὸς δουλείαν εὐτερινῆς, πρὸς ὑποδοχὴν ἐτοίμη. « Γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥήμα σου. » Ἐπειδὴ γὰρ πάντα, φησί, ὡς οἶόν τε ἦν, εὖ [τῇ] τέως ἀπηγγείλας, ὅλον τὸ τελοῦμενον χαρὰς καὶ δόξης τῆς ἀνωτάτω πεπλήρωται. « Ἰδοὺ ἡ δούλη Κυρίου, γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥήμα σου. » Εὖγε τῆς ἀπράστου οἰκονομίας! Εὖγε τῆς χάριτος! Ὑπέρευγε τῆς ἀνάρχου καὶ βουλῆς καὶ προγνώσεως. Ὅντως Πνεῦμα ἅγιον ἐνώκησε τῇ Παρθένῳ, καὶ δύναμις Ὑψίστου ἐπισκίασεν αὐτήν, κατὰ τὴν προωρισμένην
C βούλην τοῦ Θεοῦ, καὶ προγνώσιν.

Spiritus sanctus in Virgine habitavit, ac virtus

« Καὶ ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτῆς ὁ ἄγγελος, » φησί. Τὸ κελευσθὲν αὐτῷ δῆλον ἀποπληρώσας λειτουργήμα. Ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτῆς ὁ ἄγγελος, ἀλλ' οὐκ ἀπέστη ὁ Κύριος. Ὁ μὲν γὰρ ἐμπερίγραπτος, κἂν σώματος· ὁ δὲ ἀπερίγραπτος, κἂν ἐν σώματι καὶ γαστρὶ Παρθένου χωρούμενος. Καὶ ὁ μὲν, τὸν ἐρχόμενον προκατήγγειλεν ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν ἀνθρώπων ἐκ Παρθένου κυοφορούμενον· ὁ δὲ, τὴν ἡμετέραν οὐσίαν ἀναλαβὼν, εἰ; ταυτὸν ἀνεμόρφωσεν, ἀποδοὺς τῇ φύσει τὸ κατ' εἰκόνα, καὶ τὸ πρῶτον ἀξίωμα, ὅδ' ἀπροσ-

eta mater ancillam se dicat, nec tanto promisso elata sit. Ridiculus certe Hopperus: *Vides amictus modesti excellentiam?* Quanquam enim τὸ, καταστολή, et Hesychie et Suida amictus exponatur, haud tamen ea hic expositio congruit, sed alia, juxta quam καταστῆλθαι, est velut sese in seipso contrahere, atque adeo ad modestiam se componere, ac modeste sapere, seu humiliari, Christiana magis et ecclesiastica voce, quam Ciceroniana; ut et res plane Christiana est, nec satis nota, nisi Christiano et Christi discipulo.

εξίαν τῶν πρωτογόνων ἀπώλεσε. Καὶ ἀναγαγὼν, ἡ συνεκάθισεν ἐν τοῖς ἐπουρανίοις, ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς, καὶ ἐξουσίας, καὶ δυνάμεως, καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. Ἀὐτῷ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος, καὶ ἡ τιμὴ, καὶ ἡ προσκύνησις, σὺν τῷ ἀνάρχῳ Πατρὶ, καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Γ'.

Εἰς τὴν περιτομὴν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ εἰς τὸν ἅγιον Βασίλειον.

(Interprete Combefisio.)

Πάντα τὰ ὑπὲρ ἡμῶν θεανδρικῶς παρὰ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ πεπραγμένα, δοξάζειν ἀγαθὸν καὶ ἐπάρεστον. Θαύματος [γάρ] καὶ ἐκπλήξεως γέμει. Καὶ πῶς γὰρ οὐχί; Θεὸς ἀνθρώποις μιγνύμενός τε καὶ γνωριζόμενος, καὶ πάντα ὑπείκων ὡς ἄνθρωπος, καὶ τὰ νόμου τελῶν προστάγματα, καὶ πληροῦν ἐπαγγελλόμενος, ἵνα τὰ παρ' αὐτοῦ ἀντιδύσειεν, τὰ πλήρη χάριτος καὶ ἀληθείας. Ὁ δὲ θαυμάζειν ὁ παρὼν λόγος δείκνυσσι, τοῦτό ἐστι· τὴν μετὰ γέννησιν καὶ ἀλόχευτον τόκου Χριστοῦ πρόδοτον, τῆς σαρκὸς αὐτοῦ ὁκταήμερον περιτομὴν. Εἰ γὰρ καὶ αὕτη θαυμάτων γέμει, καὶ δοξαζέσθω. Καὶ πῶς οὐκ ἔχεται πλείστου ὅσου γε καὶ μεγίστου θαύματος, μὴ ὅτι νόμον πληροὶ μόνον, ἀλλ' ὅτι γε καὶ ἐμοὶ σωτήριον; Ἐν κλήσει Θεός. Ὁ ἄποσος καὶ ἀσυνείκαστος, ἀνεξερεύνητός τε καὶ ἀνώνυμος, τὸ κατ' ἐμὲ γενόμενος, καὶ δι' ὀνομασίας πάλιν φανερώς γνωρίζεται. Οὐκ ἔστι μόνον Ἰῶς τῷ ἰδιωτάτῳ ὀνόματι λεγόμενος· ὥσπερ καὶ Πατὴρ διὰ τὸ γεννηθῆσαι, Πατήρ· καὶ Πνεῦμα, διὰ τὸ ἐκπορεύτως ἔχειν, καλεῖται Πνεῦμα· ἐπεὶ καὶ τὰ τρία, εἰς Θεός· τὰ ἐν οἷς θεότης. Ἀλλὰ καὶ Ἰῶς προσηγόρευται, ὁ Ἰῶς Παρθένου ἀψευδῶς εἶναι πιστευόμενος· κάντεῦθεν τὸ πλείστον ληπτὸς καὶ προσηγῆς καταφαίνεται. Καὶ ὁ δραπέτης ἔγδο, θύραν σωτηρίας ἀνευρημένην εὐρύν, τῷ Δεσπότῃ καὶ Κτιστῇ θαρσαλέως προσέρχομαι. Καὶ τοῦτο ὁ Λουκᾶς τῷ εὐαγγελικῷ καθιστορῶν ῥητῇ, οὕτω φησὶ· fugitivus ego, salutis portam apertam inveniens, ad Dominum et Creatorem audenter accedo. Ille autem Lucas evangelico sermone enarrans sic ait:

« Καὶ ἐγένετο, ὡς ἀπῆλθον ἀπ' αὐτῶν εἰς οὐρανὸν οἱ ἄγγελοι, οἱ ποιμένες ἐλάλουν πρὸς ἀλλήλους· διέλωμεν δὴ ἔως Βηθλεὲμ, καὶ ἴδωμεν τὸ ῥῆμα τοῦτο τὸ γεγονός, ὃ ὁ Κύριος ἐγνώρισεν ἡμῖν. Καὶ ἦλθον σπεύ-

• Ephes. i, 21.

(*) GALLAND. *Vet. Patrum. Biblioth.* t. XIII, p. 108.

COMBESII NOTÆ.

(83) *In seipso reformavit.* Εἰς αὐτὸν ἀνένευσεν. Velut in sua ipse persona, et in natura individue assumpta, in qua ceu primitiis, massa tota et assumi censetur et reformari. Reformat vero, restituta imagine: Ἀποδοὺς τὸ κατ' εἰκόνα. Restituens primam illam imaginem, quam absolvit divina filiatione et gratia. Absone Hopperus: *Restituens naturæ secundam imaginem*; nisi minus Latine scripsit: *Secundum imaginem*; quod minus grave esset.

A vit (83), restituta naturæ imagine, ac quam primorum parentum segnitie amisisset, pristina dignitate: subvehensque, et consedere fecit in cœlestibus, supra omnem principatum, et potestatem, et virtutem, ac omne nomen quod nominatur in hoc sæculo, et in futuro. Ipsi gloria, et potestas, et honor, et adoratio, cum æterno Patre, sanctissimoque ac vivifico Spiritu, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

ORATIO VI.

In circumcisionem Domini nostri Jesu Christi, et in sanctum Basilium.

B Bonum est ac jucundum, ut pro nobis gesta omnia divina virili ratione a Salvatore nostro Christo, laudibus celebremus. Quippe sunt miraculi ac stuporis plena. Qui enim minime fuerint? Deus commistus factusque notus hominibus, ac omnia sustinens qua homo, legisque consummans mandata, ac impletionem ejus scitorum proficiens (84), ut sua vicissim plena illa gratia et veritate tribuat. Quod porro præsens oratio admirationi habendum proponit, hoc est: nempe post Christi nativitatem partumque sine viri semine ac virginalem, carnis ejus die octava circumcisio. Nam cum et ipsa miraculo plena sit, plane etiam fuerit præconio celebranda. Qui vero non multa maximaque dignum admiratione videatur, ut non tantum impleat legem, sed ut et mihi impleat ad salutem? Cognomen Deus accipit. Qui est molis expers et incomparabilis, qui imperscrutabilis innominabilisque, homo factus, palam iterum indito nomine declaratur. Non tantum propriissimo nomine dicitur Filius; quemadmodum et Pater, eo quod genuit, Pater dicitur: et Spiritus, quod sit processione, Spiritus appellatur; quippe sunt illa tria unus Deus; tria inquam, in quibus est deitas. Sed et Filius nuncupatur, velut qui vere credatur Virginis Filius. Quo fit ut maximam partem comprehensibilis appareat ac mitis. Porro Dominum et Creatorem audenter accedo. Ille

Et factum est, ut discesserunt ab eis angeli in cœlum, pastores loquebantur ad invicem: Transeamus usque Bethleem, et videamus hoc verbum quod factum est, quod Dominus ostendit

(84) *Ac impletionem ejus scitorum proficiens.* Καὶ πληροῦν ἐπαγγελλόμενος. Erat hæc prima Judæi cultus initiatio; velut Christianis, baptisma: ut ea assumpta, esset homo legis totius servandæ reus, ut etiam Paulus egregie inculcat Galat. v: *Testificor omni homini qui circumciditur, quoniam debitor est universæ legis faciendæ.* Grande ergo in Christo ejusmodi sacramentum, mirabilisque dignatio.

nobis. Et venerunt festinantes, et invenerunt Mariam et Joseph et infantem positum in præsepio. Videntes autem cognoverunt de verbo, quod dictum erat illis de puero hoc. Et omnes qui audierunt, mirati sunt, de his quæ dicta erant a pastoribus ad ipsos. Maria autem conservabat omnia verba hæc, conferens in corde suo. Et reversi sunt pastores glorificantes, et laudantes Deum in omnibus quæ audierant, et viderant, sicut dictum est ad illos. Et postquam consummati sunt dies octo ut circumcideretur ipse, vocatum est nomen ejus, Jesus, quod vocatum est ab angelo priusquam in utero conciperetur. Magnus est Lucas, et magna nobis sacramenta enarrat. Vere Pauli est, quod conscripsit Evangelium. Hoc enim et ipse glorians declarat, dicens: « Secundum Evangelium meum. » Nisi enim Evangelium hoc diligenter essemus docti, qua certa ratione scivissemus, ut Virgo faustum nuntium angelo salutante accepisset? ut Joannes sit partu editus? ut Salvator accessit? ut natus in spelunca? ut pastores evangelizati? utque dictum sit ab angelis, « Gloria in altissimis, et in terra pax? » Cujus pacis signum, facta illa sub Augusto descriptio ac census fuit. Item ut Simeon evangelizaverit, Annaque vicissim confessa sit? ut is etiam ex Joseph (85), sponso nimirum Mariæ, propter consanguinitatis necessitudinem, tanquam ex duobus fratribus nempe Melchi et Pantheris descenderit, ex quibus Karpanther, pater Joacim, ex quo Deipara? Rursus enim ex Melchi nascitur Heli, ex uxore Mathani, quæ vidua nupsit Melchi. Habuit autem filium Jacob, de quo ortus est Joseph Mariæ sponsus: natura quidem filius Jacob, juxta autem legem, Heli. Cum enim is sine prole diem clausisset, ejus germanus ex matre, fratri suscitavit semen: ut qui inde ad usque Adamum puram ejus deducens cognationem (86), etiam illud

Luc. II, 15-21. Rom. xvi, 25.

sanctes, qui eundem tamen Mariam et tunc Iosaph, et tunc bēphos κείμενον ἐν τῇ φάτῃ. Ἰδόντες δὲ ἐγνωρίσαν [περὶ τοῦ ῥήματος τοῦ λαληθέντος αὐτοῖς] περὶ τοῦ παιδίου [τοῦτου]. Καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν περὶ τῶν λαληθέντων ὑπὸ τῶν ποιμένων πρὸς αὐτούς. Ἡ δὲ Μαρία, πάντα συνετήρει τὰ ῥήματα ταῦτα, συμβάλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. Καὶ ἐπέστρεψαν οἱ ποιμένες δοξάζοντες καὶ αἰνούντες τὸν Θεὸν ἐπὶ πάσιν, οἷς ἤκουσαν καὶ εἶδον, καθὼς ἐλαλήθη πρὸς αὐτούς. Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν ἡμέραι ὀκτώ τοῦ περιτεμεῖν αὐτὸν, ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦς· τὸ κληθὲν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου πρὸ τοῦ συλληφθῆναι αὐτὸν ἐν τῇ κοιλίᾳ. Μῆγας ὁ Λουκᾶς, καὶ μεγάλων ἡμῖν μυστηρίων ἐξηγητής. Ἀληθῶς Παύλου τὸ παρ' αὐτοῦ Εὐαγγέλιον. Τοῦτο γὰρ καὶ καυχώμενος ἀπεμφαίνει, λέγων· Κατὰ τὸ Εὐαγγέλιόν μου. Εἰ γὰρ ἂν μὴ τὸ παρὸν Εὐαγγέλιον κατηκριβολουμένον, πῶς ἂν διεβεβαιώθημεν τὸ, ὅπως ἡ Παρθένος εὐηγγελίσθη; καὶ Ἰωάννης ἐτέχθη; καὶ ἐν ἀπογράφῃ ὁ Σωτὴρ γέγονε; καὶ ἐν σπηλαίῳ γεγέννηται; καὶ ποιμένες εὐηγγελίσθησαν; καὶ παρ' ἀγγέλους τὸ, « Δόξα ἐν ὑψίστοις, » ἐρρέθη, « καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη; » Ἡς εἰρήνης σημεῖον ἡ ἐπὶ Αὐγούστου γεγονεν ἀπογραφὴ. Πῶς τε Συμεὼν εὐηγγέλισατο, καὶ Ἄννα ἀνωμολογήσατο; καὶ ἀπὸ Ἰωσήφ ἦτοι τοῦ μνήστορος Μαρίας, διὰ τὸ ἀγγιστεῖν τῆς συγγενείας, ὡς ἐκ δύο ἀδελφῶν καταγόμενον, τοῦ τε Μελχὶ καὶ τοῦ Πάνθηρος, ἐξ ὧν Καρπανθέρ, πατήρ Ἰωακείμ, ἐξ οὗ ἡ Θεοτόκος. Ἀπὸ γὰρ Μελχὶ, πάλιν γεννᾶται Ἡλ, ἐκ τῆς Ματθάν γυναικὸς, μετὰ χρεῖαν γημᾶσης τῇ Μελχὶ. Προεῖχεν δὲ υἱὸν τὸν Ἰακώβ, ἐξ οὗ Ἰωσήφ ὁ μνήστωρ. Ὁ μὲν κατὰ φύσιν υἱὸς τοῦ Ἰακώβ, κατὰ νόμον δὲ τὸν Ἡλ. Ἀπαῖς γὰρ τελευτήσας, νόμου ἀνάγκη ἐκ τῆς αὐτοῦ γαμετῆς, ὁ ἴδιος αὐτοῦ ἀδελφὸς ἀπὸ μητρὸς, ἀνέστησεν σπέρμα· ὡς ἐντεῦθεν μέχρι τῆς Ἀδὰμ καθαρευόμενος συγγενείας, καὶ φησι κατὰ τὸ ἀρχρονον αὐτοῦ τῆς γεννήσεως, τὸ, Θεὸν· τοῦ Θεοῦ. Ἄλλα τε κλειστά τὰ μέχρι πά-

VARIE LECTIONES.

“ Scribe Ἐμμανουήλ.

COMBEFISII NOTÆ.

(85) Ut is etiam ex Joseph, etc. Melius reddi possit ac sanius: *Deductam item genealogiam a Josepho sp. n. M. pr. c. n. i. ex d. fr. M. ei Pantheris; ex quibus.* Habet eadem Damasc. iv Fid. c. 15; nonnihil tamen explicatiora; ut videantur ambo eandem Ecclesiæ Hierosolymitanæ traditionem exponere; seu potius Africanam apud Euseb. l. i, c. 7, exscribere. Sic autem dicendum erit, fuisse Nathan illum fratrem Salomonis, non filium Uriæ sacerdotis, quod multis contendit Tornielius, ut ne cogamur admittre Dominum Jesum de alia tribu quam Juda, et vera familia Davidis, reclamante Scriptura; sed ipsius Davidis, alium a Nathan propheta, si is filius fuit dicti Uriæ, non nisi adoptione filius David; quomodo Clictou Damascenum defendit: quamquam in Andrea possit aliter dici, ut nimirum Melchi seu potius Mathat (ubique enim in eo errant post Africanum, ut etiam Tolet. et Torn. notarunt; velut sumptis descendendo generationibus apud Lucam, quas ille prosequitur ascendendo) et Panther fratres, a quibus Maria et

Joseph, fuerint tantum legaliter filii Levi ex Nathan; revera autem nati sint ex Davide per Salomonem, ut non semel Lucas transierit ab aliis ad alios parentes. In nostro Andrea codice, pater Joachim patris Mariæ, scribitur Καρπανθέρ, cum Damasceni codices habeant Βαρπάνθηρ, quorum alterum oportet esse mendosum, confusis capitalibus litteris, quod facile potuit fieri ob earum vicinitatem. Illud Damasceni sonat, *Filius Pantheris*; hoc autem Andrea deducendo a radice פנח fuerit, *Pantheris possessio, pretium*, etc., quæ non male agnominari ac mori Hebraico congruunt.

(86) Ad usque Adamum puram ejus deducens cognationem. Μέχρι τῆς Ἀδὰμ καθαρευόμενος συγγενείας. Vox est rarior: Vet. Lex. reddit, τὸ καθαρευέσθαι *purum esse*. Vult Andreas Lucam, ad Deum tandem ascendendo, divinam Jesu nativitatem indicasse, cujus texebat humanam genealogiam, deducendo usque ad Adam. Est forte littera minus integra et sana: prius esset: καθαρευομένης, seu καθαρευομένης.

θους. Τὰ περὶ Ἡρώδου καὶ Πιλάτου, καὶ τῶν δύο Ἀ
ληστών, καὶ μεθ' ἑτερα, ἀ τοῖς λοιποῖς σεσῆγνται
εὐαγγελισταῖς.

Τί δ' αὐτὸ βούλεται λέγειν· Τὸ κληθῆν ὑπὸ τοῦ
ἀγγέλου πρὸ τοῦ συλληφθῆναι αὐτὸν ἐν τῇ κοιλίᾳ·
Αὐτὸς προσπαδῶσαι, λέγοντα τὸν ἄγγελον παριστῶν
πρὸς τὴν Μαρίαν· Τέξῃ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνο-
μα αὐτοῦ Ἰησοῦν. Οὗτος ἔσται μέγας, καὶ Ὑἱὸς
Ἵψίστου κληθήσεται. Τὸ δὲ αὐτὸ τοῦτο καὶ ὁ Ματ-
θαῖος, εἰς τὰ περὶ τῆς ἀπιστίας Ἰωσήφ, τοῦ ἀγγε-
λικοῦ ὀνειράτος· ὅθι πιστούμενον διαβεβαιούται,
γράφων· Μνηστεύσεως γὰρ τῆς μητρὸς αὐτοῦ
Μαρίας τῷ Ἰωσήφ, πρὶν εἰσελθεῖν αὐτοῦς, εὐρέθη
ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ Πνεύματος ἁγίου. Ἰωσήφ δὲ ὁ
ἄνθρωπος αὐτῆς, δίκαιος ὢν, καὶ μὴ θέλων αὐτὴν παρα-
δειγματίζειν, ἠβουλήθη λάθρα ἀπολύσαι αὐτήν. Ταῦ-
τα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος, ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου κατ'
ὄναρ ἀνεφάνη αὐτῷ, λέγων· Ἰωσήφ υἱὸς Δαβὶδ, μὴ
φοβηθῇς παραλαβεῖν Μαρίαν τὴν γυναῖκά σου· τὸ
γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν, ἐκ Πνεύματος ἔστιν ἁγίου.
Τέξεται δὲ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰη-
σοῦν· αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαόν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρ-
τιῶν αὐτῶν. Ὁς καὶ ἐπιφέρει λέγων· Τοῦτο δὲ
ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ Κυ-
ρίου [διὰ τοῦ προφήτου] λέγοντος·· δηλονότι Ἡ-
σαίου· Ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει, καὶ τέ-
ξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν²,
ὃ ἔστι μεθερμηνεύμενον, Μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός.· Βλέ-
C πεις ἱσαρίθμους εὐαγγελιστοῦ καὶ προφήτου ῥήσεις·
μεθερμηνεύμενον γὰρ, τὸ Μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός, ὃ
ἔστι σωτηρία λαοῦ· τὸ, μετὰ δούλων Δεσπότην ἐμ-
φιλοχωρεῖν. Συνεπάρτεται τῇ ἀγγελικῇ τὸ Ἰησοῦς
φωνή. Ἰησοῦς γὰρ ἐρμηνεύεται, ὡς σωτηριωδῶς
πάντα δι' οἰκονομίαν συμπαθῶς ἐργασάμενος. Τοῦτό
μοι ὁ καιρὸς δίδωσι, καὶ ἡ τῆς ἡμέρας δύναμις ἐρ-
γάζεται, χάριν μοι προσανατέλλουσα χάριτι, καὶ
γνώσει συνάπτουσα, καὶ λαμπρότητι συναναστράπτου-
σα, χαριστήριον ἑλλαμμένῃ. Καὶ ὅτι μὲν ἐτέχθη,
προεόρτασα· καὶ τὸ τεχθῆν ἀπορρήτως· ἐπίσταμαι·
καὶ τὴν τεκοῦσαν ἀσπόρως γινώσκω.

Ἀλλὰ τῷ τεχνέντι, ἐμὲ προστίτεον· Φοβοῦμαι καὶ
D δεῖλιν τῷ ἀνεξερευνητῶς προσαθέντι εὐπροσηγόρως
προσαθῆναι. Ἐτι εἰμὶ ἐν ἀπορίᾳ, καὶ ὁ πλανήτης
τὸν δεσπότην ὡς φοβερὸν ἀπὸ φυγῆς ἔχων, ἀποκρύ-
βεται. Καὶ πόθεν τοῦ τοιοῦτου φόβου λυθῆσομαι· Ἡ
τῆς ἡμέρας δηλώσει ἐνέργεια, τὸν κατ' ἐμὲ κλήσει
προσκαλούμενον διαγράφουσα. Καὶ τίς ἡ κλήσις·
Ἰησοῦς· ὃ ἐρμηνεύεται σωτηρία, καθὰ τὸ Ἐμμαν-
νουήλ, Μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός. Ὁ ἔστι Θεοῦ πρὸς ἀν-
θρώπους καταλλαγὴ καὶ οἰκείωσις, καθὼς Ἰησοῦς
Σωτὴρ κέκληται. Τοῦτο καὶ ποιμένες εὐηγγελισθη-
σαν πρότερον. Καὶ οὐκ ἂν τῷ βρέφει προσέβησαν,
εἰ μὴ τῇ κλήσει προδυσωπηθέντες, τῷ ὁμοίῳ θαρ-

juxta aeternam nativitatem addit. Deum·· qui fuit
Dei··· Alia item plurima usque ad passionem.
Similiter quæ ad Herodem et Pilatum, ac latrones
spectant, ac deinceps alia ab evangelistis aliis si-
lentio prætermissa.

Quid vero illud significat·· Quod vocatum est
ab angelo priusquam in utero conciperetur?·
Ipse abunde exponit, angelum representans in
hæc verba Mariam alloquentem·· Paries filium,
et vocabis nomen ejus Jesum. Hic erit magnus,
et Filius Altissimi vocabitur.· Hoc porro ipsum
etiam Matthæus, ubi diffidentiam Joseph enarrat,
angelo in somnis apparente confirmatum astruit,
scribens·· Cum esset desponsata mater ejus Maria
Josepho, antequam convenirent, inventa est in
utero habens de Spiritu sancto. Joseph autem
vir ejus cum esset justus, et nollet eam traducere,
voluit occulte dimittere eam. Hæc autem eo cogi-
tante, ecce angelus Domini apparuit in somnis
ei, dicens·· Joseph fili David, noli timere accipere
Mariam conjugem tuam· quod enim in ea natum
est, de Spiritu sancto est. Pariet autem filium,
et vocabis nomen ejus Jesum· ipse enim salvum
faciet populum suum a peccatis eorum¹.· Qui
et subdit dicens·· Hoc autem totum factum est,
ut adimpleretur quod dictum est a Domino per
prophetam dicentem, nempe per Isaiam·· Ecce
virgo in utero habebit, et vocabunt nomen ejus
Emmanuel· quod interpreteris, Nobiscum Deus².·
Vides, ut evangelistæ prophetæque sententia pa-
ribus velut numeris decurrat? Illud enim quod
Nobiscum Deus interpreteris, quæ est populi salus.
Domini est cum servis amica inhabitatio. Voci
angelicæ consonat nomen illud Jesus. Quippe
Jesum interpreteris, qui misericordie dispensatione
ad salutem omnia operetur. Hæc mihi opportuni
temporis largitio est, et quod diei operatur
virtus, gratiæ accessionem late ad gratiam asse-
rens, ac scientiam scientiæ connectens, junctamque
splendori claritatem ad grati animi exhibitionem
illucere faciens. Ac natum quidem jam celebravi·
quodque arcano modo partu editum fuit, novi·
nec eam quæ nullo suscepto semine, ac virgo
peperit, ignoro.

Enimvero, ad eum accedam qui est natus?
Timeo paveoque velut amicrois colloquii specie
eum adire, qui imperscrutabili modo in lucem
editus est. Adhuc consilii anceps hæreo, ac ceu
erro cui a fuga dominus terrorem ineuntial, abs-
condor. Qua vero ratione timere ejusmodi ab-
solvar? Diei hodiernæ declarabit virtus, eum qui
hominis mecum induit naturam, pro hominis
mecum ratione nominis appellatione auctum de-
scribens. Quinam vero vocatur? Jesus· quod
salutem interpreteris, quemadmodum illud Em-
manuel, Nobiscum Deus. Hæc Dei cum hominibus
reconciliatio est et inita societas, uti Jesus Sai-

¹ Luc. iii, 38. ² Luc. i, 31, 32. ³ Matth. i 18-21. ⁴ ibid. 22, 23.

vator vocatus est. Hoc et pastores fausti nuntii antea acceperunt: ac neque ausi essent propius ad infantem accedere et contrectare, nisi provocante nomine, concepta a similitudine fiducia, ad accessum animos addidisset. Quid enim ad eos angelus? « Nolite timere ». Quantus vero hic timor? Mox ut angelus stetit iuxta illos, « claritas Dei circumfulsit illos, et timuerunt timore magno ». Unde et confortans eos, ut ne timeant adjungit, editique pueri nuncupatione metum solvit. « Ecce enim, inquit, evangelizet vobis gaudium magnum, quod erit omni populo quia natus est vobis hodie Salvator, qui est Christus Dominus, in civitate David ». Quid ais, angele? Vimne tantam illa Jesu appellatio habet? Plane, inquit. Jesus Salvatorem significat, *Qui est Christus Dominus*; Deus et homo; ipse idem potens et misericors. Idcirco etiam pastores ad fiduciam hortatus sum, jubensque Joseph ut die octava nomen inderet, feci ut ad eum facilis omnibus accessus sit. Jussit puer natus, ut cum astringente natura inductis verbis inducerem. Nam neque Joseph sine metu amanterque infantis matri comes adhæsisset, nisi jussissem ut tanquam vir uxori curam haberet. Sic et pastoribus ut ad Dominum, velut beneficium herumque accederent, auctor fui; Jesumque diei octavæ circumcisione, iis quorum juris est natus (87), libenter appellari plene astruxi: quo velut ad meum qui vestram veritate substantiam induit, concepta fiducia, nihil accurrere vereamini. Tantam porro ejus ad vos inclinationem cognituri. diei gloriam laudibus celebrate.

Porro discamus, quenam alia diei octavæ circumcisio significare habeat. Octava tum hebdomadis completio, tum sequentis initium est. Hebdomas infantem complet, eundem octava ad perfectum provehit, nominisque accessione accenset perfectis (88). Octava initium est mutandæ ætatis (89), infansque septenni spatio suis numeris absolutus, adjecto disciplinis animo inter pueros numerabitur. Octava infantilia mutat omnia, et dentes et strigmenta: solidatque in esu, et voce, et mentis acumine. Hebdomas clementum indu-

Α βούντας εὐφύχως προσέδραμον. Καὶ τί γάρ φησι πρὸς αὐτοὺς ὁ ἄγγελος; « Μὴ φοβεῖσθε. » Καὶ ὁ φόβος ποῖος; Ἄμα τῇ πρὸς αὐτοὺς ἐπιστάσει τοῦ ἀγγέλου, « δόξα Θεοῦ περιέλαμψεν αὐτοὺς, καὶ ἐφοβήθησαν σφόδρα. » Ὅθεν θαρρύνων αὐτοὺς, τὸ μὴ φοβεῖν ἐπάγει, καὶ τῇ προσηγορίᾳ τοῦ τεχθέντος λύει τὸν φόβον. « Ἰδοὺ γάρ, φησὶν, εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἥτις ἐστὶ παντὶ τῷ λαῷ· ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον Σωτὴρ, ὃς ἐστὶ Χριστὸς Κύριος, ἐν πόλει Δαβὶδ. » Τί λέγεις, ἄγγελε; τοσαύτης τὸ Ἰησοῦς προσαγόρευμα περιέχεται δυνάμει; Ναί, φησὶ. Τὸ γάρ Ἰησοῦς, Σωτὴρ ἐρμηνεύεται, « Ὅς ἐστὶ Χριστὸς Κύριος » Θεὸς καὶ ἄνθρωπος· ὁ αὐτὸς ἐξουσιαστής καὶ οἰκτίρμων. Διὰ τοῦτο καὶ ποιμέσι τὸ θαρρύνειν παρεγγύησα· καὶ κληθῆναι τῇ ὁδόῃ ἡμέρᾳ τῷ Ἰωσήφ καλεῦσας, πᾶσιν ἀνθρώποις προστεῖν ὑποφαίνεσθαι πεποίηκα. Φύσει παρὰ τοῦ τιχτομένου ἐκελύσθην ὡς σὺν ἐπαγομένοις ἐπάγειν τοῖς βήμασιν. Ἐπεὶ οὐκ ἂν Ἰωσήφ ἀφ' ὧδ' αὖ καὶ ποθεῖν ὅτι τῇ μητρὶ τοῦ βρέφους παρεῖπετο, εἰ μὴ ὡς ἄνδρα γυναῖκα προσέχειν ἐκίλευον· οὕτω καὶ ποιμέσι, Δεσπότη ὡς εὐεργετῇ καὶ Κυρίῳ προσδραμεῖσθαι πεποίηκα³⁹, καὶ Ἰησοῦν τῇ ὁδοῇ περὶ τομῇ, οἷς τελῶν ὁ γεννηθεὶς, εὐδοκίᾳ προσκληθῆναι ἐπιστωσάμην. Ἵνα φύσει ὡς πρὸς ὁμᾶς συνουσιωμένων θαρρύνοντες, πιστοῖν ἔχιν κατατολμήσητε. Τοσαύτην τε πρὸς ὁμᾶς τὴν συγκατάθεσιν αὐτοῦ γνωριούμενοι, τὴν τῆς ἡμέρας χάριν δοξάζετε.

meum qui vestram veritate substantiam induit,

C Τί βούλεται ἡ ὁδοῦδος περιτομῇ καὶ ἕτερα δηλοῦν, καὶ δὴ γνωριούμεν. Καὶ ἡ ὁδοῦδος, ἐβδομάδος συμπληρωσις, καὶ ἀρχὴ μέλλοντος. Ἡ ἐβδομάς συμπληροῖ τὸ βρέφος, καὶ ἡ ὁδοῦδος τελειοῖ, καὶ δι' ὁνόματος τοῖς τελείοις καταλογίζεται. Ἡ ὁδοῦδος ἀρχὴ μεθελικιώσεως, καὶ τὸ δι' ἐβδοματικῷ χρόνῳ καταρτισθὲν βρέφος, εἰς παιᾶδας διὰ μαθημάτων καταλογίζεται. Ἡ ὁδοῦδος πάντα τὰ νηπιώδη διαλλάττει, καὶ ὀδόντας, καὶ ῥύμη· καὶ στερεοῖ ἐν ἐδωδῇ, καὶ φωνῇ, καὶ νοερότητι. Ἡ ἐβδομάς αὐξήσιν εἰσάγει, ἡ δὲ ὁδοῦδος τελειότητα. Ἡ περιτομὴ πάλιν ἐπισ-

³⁷ Luc. II, 10. ³⁸ ibid. 9. ³⁹ ibid. 10, 11.

VARIE LECTONES.

³⁹ Forte πίπειθα.

(³⁷) *Clarius*: Naturaliter a nato puero jussus sum, ut verbis cum consequentibus repræsentarem, hoc est, verbis ejusmodi ac nominibus quæ Salvatorem prodrent, benignum, accessu facilem etc.

CONFESSION NOTÆ.

(87) *Iis quorum juris est natus*. Οἷς τελῶν, ὁ γεννηθεὶς. Velut nobis, et in nostrum usum, nobisque natus, nobis etiam dictus Jesus et Salvator, nobis circumciscus: nihil horum angelis, habentibus salutem antiquam, non nova et Redemptoris, indigentibus.

(88) *Nominisque accessione accenset perfectis*. Δι' ὁνόματος τοῖς τελείοις καταλογίζεται. Velut antea infans; pene nihil fiat, vixque rebus accenseatur. Sic quidam exponunt illud proph. IV, 3: *Unigenitus coram matre mea*: ut quia frater ex Davide, ante octavam diem, atque adeo non circumciscus obisset. Salomon se unigenitum, ac si is non fuisset

D natus, ex Bethsabee haberet. Sed est torta expositio, nonnihil ea verosimilior, si se patris et Davidis dixisset unigenitum, non *coram matre*, quam constat edidisse alias proles, vel ex Uria. Unigenitus ergo, quod ipsa phrasis indicat, nihil eo loco aliud est quam singulariter charus et acceptus: ut nihil inde confici possit pro unica illa prole Davidis ex Bethsabee; eoque sit hac in parte incertior traditio Hebræorum.

(89) *Mutandæ ætatis*. Μεθελικιώσεως. Transitionis ab uno ad aliud septennium, quibus numerantur ætates. Basil. μεθελικιώσις ἐπὶ τὴν ἐβδομάδα δευτέραν τῶν ἐτῶν.

ακτος γέγονε μετὰ τῆς πρότερον ὀνομασίας, τῇ ὁγδόῃ τοῦ βρέφους ἐπιδοθεῖσα. Καὶ οὐκ ἀσκόπως. Εἰδούλοις γὰρ ἀπὸ θαρᾶ πατρὸς Ἀβραάμ μελλούσης τῆς φύσεως καταφύρεσθαι, ἔδει ἀπ' Ἀβραάμ διὰ σφραγίδος τῷ Κτίστῃ λαὸν ἀφορίζεσθαι, μέχρις αὐτοῦ παρουσίας, ἥς ἀνάγκη πρὸς ἀνακαινισμόν δεηθῆναι τὸν ἄνθρωπον. Ἡ περιτομὴ περίττωμα σαρκὸς ἀπὸβάλλει, καὶ δίδωσι σφραγίδα ὁδοῦ τῆς εἰς τὰ μέλλοντα. Ἡ περιτομὴ δηλοῖ, ὅτι Χριστοῦ παρουσία ταύτην ἀπωθεῖται, καὶ τὴν διὰ Πνεύματος ἀναγέννησιν δώσει. Δι' εἰδωλολατρείαν ἡ τῆς περιτομῆς σφραγὶς πρὸς διορισμὸν λαοῦ θεοῦ δίδεται, καὶ δι' εἰδωλομανίας κατάλυσιν πάλιν πέμπεται. Τὰ παλαιὰ τοῖς νέοις σύμβολον. Ὅγδοος γὰρ ἀπὸ Ἀδάμ ὁ Χριστὸς νομοθέτης. Ἐπειδὴ Ἀδὰμ αὐτὸς νόμον ἐδέξατο πρῶτος· καὶ Νῶε δεύτερος· καὶ Ἀβραάμ τρίτος· καὶ Μωϋσῆς τέταρτος· καὶ Δαβὶδ εἰς τὰς περὶ Βασιλείων καὶ Σκηνοπηγιῶν δοξολογίας, πέμπτος νομοθέτης. Καὶ Ἑσδράς· μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν τὴν ἐκ Βαβυλῶνος, δευτερωτὴς τοῦ νόμου καὶ ἐθῶν τινων παραδότης, ἔκτος ἀναφαίνεται Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής, κηρύττων Βάπτισμα μετανοίας τῷ λαῷ καὶ ὕδατι καθαίρων, ἑβδόμος νομοθέτης. Ἰησοῦς Χριστὸς, ὀγδοός. Περὶ οὗ μεγάλου νομοθέτου Μωϋσῆς λέγει· Προφῆτην ὑμῖν ἀναστήσει Κύριος ὁ θεὸς ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν ὡς ἐγώ, αὐτοῦ ἀκούσεσθε· πᾶσα δὲ ψυχὴ ἥτις οὐκ ἀκούσει προφήτου ἐκείνου, ἐξολοθρευθήσεται. » Δυνατὸς μόνος ὢν, καὶ τὰ δι' ἐμοῦ νομοθετηθέντα παρ' αὐτοῦ πληροῦν, πολλοῦ πνεύματος πλησθήσεται χρισθεὶς, καὶ νομοθετήσεται ὡς Κύριος καὶ Δημιουργὸς, εἰ καὶ ἐξ ὑμῶν, θεὸς τε καὶ

• Deut. xviii, 15.

(*) Refer ad Psal. lrv, et ad I Paral. xv; et II Paral. vii, 6; et viii, 14.

COMBESISU NOTÆ.

(90) *Debuit ab ipso Abraham, etc.* Hanc ego post Chrysost. hom. 40 in Gen. aliusque locis, maximam ac primam, ac fere unicam, rationem arbitror latæ legis Circumcisionis; adeo ut ea in deserto cessante, ac Dei populo ipsa deserti mora a reliquis populis satis discreto, nulla culpa Israelitarum, intermissa sit 40 annis. Quod enim incertum esset perfectionis tempus, haud satis excusasset, cum posset circumcisi pueri, molliuscule ac nullo fere graviore periculo, in plaustis deferri. Nec enim tanta omnis generis hominum pecorumque multitudo tam matarabat iter; quam Jacob excusationem præterdixit, ut ne fratri Esau comes accederet. Gen. xxxiii. Unde sanctus doctor, iii p. q. 70, c. 4, non quiescit in illa ratione, velut omnino sufficienti, sed hanc statim ceu ex Damasc. lib. iv Fidei adiungit. Ita ergo Chrysost. hom. illa 40 in Gen.: Οὐδὲν ἕτερον ἐκ τῆς περιτομῆς ὀφείλει ἦν, ἢ τοῦτο μόνον, τὸ διὰ τοῦ σημείου τούτου γνωρίζεσθαι αὐτοὺς εἶναι, καὶ τῶν λοιπῶν ἐθνῶν χωρίζεσθαι. Quæ plura ibi prosequitur. Videndus Athan. in Synopsi. Qui vero haberet ad peccatum originale, bene idem D. Tb. quest. illa 70, solam signi rationem tribuens, ejusque remissionem ascribens soli fidei, cuius illa signaculum esset: ut ad summum esset conditio, sine qua Deus in familia Abraham, et Israelitis, parvulis qui posset circumcidi, nisi circumciderentur, ac sic fidem profiterentur cuius illa signaculum esset, orig. peccatum non remitteret; sacramento legis naturæ jam illis inutili, velut in pœnam inobedientiæ parentum, quomodo sententia Augustini

A cit, octava perfectionem. Circumcisionis religio introducta est cum prima nominis impositione, octava die infanti indicta. Nec immerito. Nam quia futurum erat ut a temporibus Tharæ patris Abraham, genus humanum idolis contaminaretur, debuit ab ipso Abraham (90) populus Creatori peculiaris per ejusmodi signaculum ad usque ejus adventum, quem homo necessarium haberet ad sui instaurationem, secerni. Circumcisio carnis superfluum amputat ac futuræ in posterum octavæ signaculum tribuit. Circumcisio Christi ac adventu submovendam, regenerationemque per Spiritum concedendam ostendit. Datur Circumcisionis signaculum propter idololatriam ad discretionem populi Dei, rursumque ad idolorum destruendum insanum cultum, eadem aboletur. Vetera novis symbolo sunt. Quippe octavus ab Adamo Christus legislator surgit. Nam Adam ipse primus legem accepit: tum Noe secundus: tertius vero Abraham: ac Moyses quartus. Quintus legislator David, quod spectat ad Regum et Scenopiegiarum laudationes (91). Esdras, post Babyloniam captivitatem, secundo ordine legem moresque nonnullos tradens, sextus venit. Joannes Baptista prædicans populo baptismum penitentiae, et aqua mundans, septimus palam legislator ostenditur. Jesus Christus octavus. De quo magno legislatore (92) ait Moyses: « Prophetam suscitabit vobis, Dominus Deus de fratribus vestris sicut me; ipsum audietis. Omnis autem anima quæ non audierit prophetam illum, exterminabitur. » Is so-

et Innoc. III, cum Patrum aliorum sententia, ut magnus est in conciliandis Patribus meus Thomas, conciliari potest: dando totum ac nihil, sacramento illi in ejusmodi negotio, sed alia et alia ratione: qua de re illic scholastici, nobis hæc obiter, et ad Andreæ aliquam elucidationem.

(91) *Ad Regum et Scenopiegiarum laudationes.* Explicamus interjectis verbis: *Profanas sacrasque.* Nihil enim aliud videtur velle Andreas, quam composuisse Davidem utriusque generis cantica, ac velut lege tradidisse frequentanda: de sacris habemus clare II Paral. vii, 6: *Sacerdotes autem stabant in officiis suis: Levitæ in organis carminum Domini quæ fecit David rex ad laudandum Dominum;* clariusque viii, 14: *Et constituit juxta dispositionem David patris sui officia sacerdotum in ministeriis, etc.* De profanis, et quibus regum culmen; sic viro sancto, vel in Saule jam reprobo, venerationi habitum; regique facta, persecutus sit et aliis prosequenda tradiderit, res est obscurior, si præsertim alia velimus quam quæ id generis insinuat Scriptura, in canticis illis quibus delinibat furem Saulis; nonnunquam forte maritata voce organis, ac priora Saulis gesta nobilia, personante, et quæ habemus in libris psalmodum scripta, de ipsius præsertim victoriis: quæ tamen, ut maxime in Christum relata, maxime sacra sunt, et sacro usui, divina in eis laudata, qua misericordia, qua justitia, etc.

(92) *De quo magno legislatore.* Formalissime Andreas: ut enim legislator, et in ipsa legislatione,

lus potens, ut quæ etiam a me sancita sunt, a se A ipse impleat. Multo spiritu ab unctione implendus est; ac tanquam Dominus et Creator, quantum est ex gente vestra, divina et spiritalia præscripturus. Etenim ubi quæ sunt legis in carne ejus sabbatizaverint fuerintque evacuata, octava resurrectionis die, mundi totius, ut qui Deus sit, ac non Judæorum tantum sed et gentium, futurus legislator est, qui omnes ungat initietque Spiritu sancto, exque proprio nomine unctos denominet. Carnales item ac vitiosas affectiones circumcisorum est, ac velut recreaturus ad bona opera, et actiones regni cælorum, tanquam vere magni consilii Patris angelus, Deus fortis, potens, princeps pacis, pater futuri sæculi.

Ac si hæc bene habent, diei festo gratulemur, B majoremque ejus lætitiæ claritatem ostendamus, solemnitate solemnitati conferentes, ac Dei manifestantes servum: quando, ut ait Scriptura, « Justorum animæ in manu Dei: » quippe etiam sunt Dei omnes. Alii nihilominus aliis sunt propinquiores, quod divinam imaginem, majori similitudine, quantum est creaturæ concessum, pure expresserint. Quis igitur est præclarus ille? Basilii. Basis illa et sedimentum virtutum (93), fulcimentum Cappadocum, orbisque universi illustris gloriatio: qui Ecclesiæ (94) decentissimum docuit statum et ordinem, quo hactenus nostræ fidelium Ecclesiæ confirmantur. Quanquam vero multis aliis sive prius, sive post ipsum canonicè insituentibus edoctas constet, nihilominus tamen, quæ is constitutione disposuit, ceu novum quid ad miraculum universæ ex æquo sibi congruum asceverunt. Hoc sibi et quam hodierna die colimus celebritatem deposcit: ut viro eximio assumpto comite, ejus quem honore prosequitur, videri possit honore digna. Ac vero dicamus, non si qua sunt nostra, sed quæ antecessorum ac virorum cum primis theologorum, iisdemque viro inclyto moribus, quorum etiam sermones, ejus qui laudatur merita, exæquent: atque ubi modicum, solemnitis diei delicias sermone captantes, geminæ celebritati expenderimus debitum, sermonis cursum sistamus, divina nos in omnibus roborante bonitate, verbis ejuscemodi sancto congressi: Homo Dei, et fidelis famule, ac sacramentorum Dei et dispensator, « virque desideriorum spiritus. » Ita enim vocat Scriptura viros sublimes, et qui res oculis subjectas illis effecti superiores transgressi sint. Sed et deum Pharaonis

νοερά. Καὶ γὰρ σαββατίσας ἐν τῇ αὐτοῦ σαρκὶ τὰ τοῦ νόμου, τῇ ὀρθοῇ ἀναστασίμῃ ἡμέρᾳ, νομοθέτης ὅλου τοῦ κόσμου, οἷα Θεός, καὶ οὐ μόνον Ἰουδαίων ἀλλὰ καὶ ἐθνῶν, γενήσεται, χρίων καὶ τελειῶν ἅπαντας ἐν Πνεύματι ἁγίῳ, καὶ οἰκίῳ ὀνόματι χριστοῦ ἀποκαλῶν. Καὶ περιτεμεῖ σαρκικὰ φρονήματα καὶ ἐμπαθεῖ, καὶ προσαναζωπυρήσει ἐπ' ἔργοις ἀγαθοῖς, καὶ πράξει βασιλείας οὐρανῶν: ὡς ἀληθῶς ἡ μεγάλη βουλὴ τῆς τοῦ Πατρὸς Ἀγγελοῦ, Θεοῦ ἰσχυροῦ, ἐξουσιαστῆς, ἀρχῶν εἰρήνης, πατρὸς τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. »

Καὶ εἰ ταῦτα ἔχει καλῶς, δεῦτε, τῇ πανηγύρει προσχαριούμεθα, καὶ μεῖζον αὐτῆς τὸ φαιδρὸν ἐπιδειξόμεν, πανηγυριν τῇ πανηγύρει προσάπτοντας, καὶ Θεοῦ τὸν δούλον γνωρίζοντες: εἴπερ, ὡς τὸ Ἀδελφὸν φησι, « Ψυχὰ δικαίων ἐν χειρὶ Θεοῦ: » ἐπεὶ καὶ Θεοῦ πάντες. Καὶ οἱ μὲν, τῶν ἄλλων ἐγγύτεροι, διὰ τὸ καθαρῶς τῇ θεῇ ὁμοιωθῆναι εἰκόνι, τὸ δυνατόν ἔχον. Τίς οὖν ὁ εὐφημούμενος; Βασιλεὺς ἐστίν. Ἡ τῶν ἀρετῶν βάσις: τὸ τῶν Καππαδοκῶν ἔρεισμα, καὶ πάσης τῆς οἰκουμένης τὸ περιφανὲς καύχημα. Ὁ παιδεύσας Ἐκκλησίαν στάσιν καὶ τάξιν εὐπρεπιστάτην, δι' ἃν αἱ μέχρι νῦν Ἐκκλησίαι τῶν καθ' ἡμᾶς πιστῶν κρατύνονται. Εἰ καὶ πολλοῖς ἐτέροις νομίμοις πρότερον καὶ ὕστερον μυσταγωγούμεναι γνωρίζονται, ὅμως τῆς ἀπ' αὐτοῦ καταστάσεως, εἰς C καινόν τι θαῦμα, ἅπασαι τὴν τάξιν ἐπίσης ἐνηρμόσαντο. Τοῦτο δὲ καὶ ἡ ἑορτὴ τῇ ταύτῃ βούλεται, ὡς συνέχδημον τὸν ἄνδρα λαβομένη, τῆς παρ' αὐτῆς τοῦ τιμηθέντος τῆς τιμῆς εἰη ἀξία. Καὶ δὴ λέξωμεν τὰ ὅσα οὐκ ἐξ ἡμῶν, τῶν πρὸ ἡμῶν δὲ, καὶ τῶν αὐτῶν συνηθεστάτων μάλα θεολόγων ἀνδρῶν, ὧν καὶ κατ' ἀξίαν τῷ ἐπαινουμένῳ οἱ λόγοι παριστύνονται. Καὶ μικρὸν τῷ λόγῳ τῇ ἑορτῇ συνεντρυφώσαντες, ταῖς κατ' ἀμφοῖν ἑορταῖς τὸ χρέος ἀποδώσωμεν, καὶ τὸν τοῦ λόγου δρόμον λήξωμεν, Θεοῦ τὰ πάντα ἡμῖν ἀγαθότητι ἐνισχύοντος, ἐν τούτοις τῷ προσφερόμενῳ. Ἀνθρώπῳ τοῦ Θεοῦ καὶ πιστῇ θεραπείᾳ, καὶ οἰκονόμῳ τῶν τοῦ Θεοῦ μυστηρίων, ἡ καὶ ἀνερ ἐπιθυμιῶν τῶν τοῦ πνεύματος. Οὕτω γὰρ ἡ Γραφὴ καλεῖ τοὺς διαβεβηκότας καὶ ὑψηλοὺς καὶ ὑπεράνω τῶν ὁριωμένων: καλῶ δὲ σε καὶ θεὸν Φαραῶ, καὶ πάσης Αἰγυπτιακῆς καὶ ἀντικειμένης δυνάμεως: καὶ στύλον, καὶ ἐδραίωμα τῆς Ἐκκλησίας, καὶ θέλημα Κυρίου, καὶ φωστῆρᾴ ἐν κόσμῳ λόγον ζωῆς ἐπέχοντα, καὶ πίστεως ἔρεισμα, καὶ Πνεύματος καταγόνιον. D

* Isa. ix, 6.

COMBEFISII NOTÆ.

ac populo non ferente Dei in majestate pluribus audire vocem, et deprecantē loquentem, novus hic legislator, qui esset legis scita absolutius publicaturus, novamque amoris et libertatis, pro severiori illa et timoris, sanciturus legem, promissus est, ut scite noster Cai. ad eum locum Deuter. xvii.

(93) Basis illa et sedimentum virtutum. Ἡ τῶν ἀρετῶν βάσις. Accepit a sancto Ephræm in encomio Basilii, ubi Vossius aliter reddit, juxta aliam hujus vocis significationem, nempe: *Gressus virtutum*: et

sic reddendum colligit ex his quæ illic sequuntur: *Qui in carne gradiens, spiritum incedebat*. Nostra planior expositio magis Andræ videtur, ex sequenti statim elogio. Τὸ τῶν Καππαδοκῶν ἔρεισμα. Ut significetur virtutis, in eo, et per eum constantia, metaphora illa a structuris.

(94) Qui Ecclesiæ. Videtur præcipue Basilianos canones ad Amphiloichium respicere, quibus Græci plurimum semper detulere.

Καὶ τί ἂν πάσας ἀπαριθμοίμην τὰς προσηγορίας, ὅσας ἡ ἀρετὴ σοι πεποίηκε, ἄλλη τις ἄλλην οἰκτιροῦσάν τε καὶ προσάγουσαν; Πλὴν ἡγοῦ, «κατευσδοῦ, καὶ βασιλευς,» καὶ τοῖμαινε ἡμᾶς· οὐ πᾶς ἤκων ὑπὸ τὰς πτέρυγας ἀναπαύεται, καὶ οὐ διψῶμεν τῆς φωνῆς, μᾶλλον ἢ πηγῆς τῆς καθαρωτάτης οἱ δίψει κάμνοντες, ὧ θεῖα καὶ ἱερὰ κεφαλῇ! Τὸν ἐπὶ τῶν χειρῶν Κυρίου ἐξωγραφημένον, τὸν ἄζυγα, τὸν ἀκτῆμονα, τὸν ἄσαρκον, μικροῦ δεῖ, καὶ ἀναίμονα· τὸν ἐν λόγοις μετὰ τὸν λόγον· τὸν ἐν φιλοσόφους σοφὸν, τὸν ἐν κοσμικοῖς ὑπερκόσμιον. Σιωπᾷται τὰ παλαιὰ, ὅσα τινὲς τοῖς θεοῖς λόγοις ἐνίδρυσαν. Βοᾷται τὰ νέα· καὶ οὗτος ἄριστος ἡμῖν ἐν λόγοις, ὅς ἂν τὰ ἐκείνου μάλιστα τυγχάνει γινώσκων, καὶ διὰ γλώσσης φέρων, καὶ συντεζῶν τὰς ἀκοάς. Ἦρσε γὰρ εἰς ἀντὶ πάντων τοῖς σπουδαίοις εἰς παιδευσιν, ᾧ τὰ δευτερεῖα μετὰ τοῦ ἀποστόλου ὁ χρόνος δίδωσι μόνον. mundana. Traduntur silentio vetera, si qua illustrandis Scripturis ab aliis scripta sunt; nova præconio celebrantur, isque nobis optimus videtur et scriptor et orator, si quis maxime quæ auni ejus novit, et lingua præfert, instillatque erudiendis auribus. Unus enim vice omnium, velut erudiendis forma, seria magis sectantibus placuit; cui uni post apostolos, secundas partes tempus concedit.

Ἀλλὰ πάντα διὰ μέσου καταλιπὼν, τοῦ τέλους κατὰ Μωϋσέα καὶ Βασιλείου ἐπιμνησθῆσθαι μόνον. Ἀφῆκε μὲν τὸν βίον ἐκάτερος; μνημόσυνον δὲ τῆς ἰδίας περὶ τὴν σάρκα σχέσεως, οὐ θάτερος αὐτῶν τῷ βίῳ κατέλιπε. Οὔτε γὰρ Μωϋσεὺς τάρος εὐρίσκεται, οὔτε οὗτος περιουσίᾳ τὴν ὕλην ὑπεχώσθη. Ἀλλ' ὁμοῦ παρῆλθε τὸν βίον, συμπαρῆλθεν αὐτῶν τὰ πάντα, οἱ ὧν ὁ βίος τῶν ἀνθρώπων ἔχει τὴν στάσιν. Ὡς μὴδὲ εὐρέθη τοῦ ἀνδρὸς ὕλην μνημόσυνον ἐκ τῆς τῶν ἀπολειρθέντων περιουσίας, καταχωννύον αὐτοῦ τὴν πρὸς τὸ κρεῖττον ὁμολήσιν, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ Μωϋσεως ἡ ἱστορία μαρτυρεῖ λέγουσα, ὅτι· Ὁχὺ εὐρέθη αὐτοῦ τάρος, ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας. Ἐλ οὖν τοιοῦτος ἡμῖν ὑπὸ τοῦ λόγου ἀναδέδεικται ὁ μέγας Βασιλεὺς, ὥστε μὴ πόρρω τῶν ἁγίων εἶναι αὐτὸν, διὰ τοῦ βίου πρὸς ἕκαστον τῶν μεγάλων παρατιθέμενον· καλῶς ἡμῖν ἡ ὁλοουσία τῶν ἑορτῶν ἐπὶ τοῦτον ἄγειν νῦν τὴν ἐνεστώσαν πανηγυριν. Ἀλλὰ διὰ τῶν ἐκεῖ κεχα-

A appellabo, totiusque Ægyptiacæ ac adversæ virtutis : columnam item, et firmamentum Ecclesiæ, atque voluntatem Domini, luminareque in mundo quod contineat atque præferat verbum vitæ, ac fidei fulcrum, et hospitium Spiritus. Quorsum vero omnes titulos recenseam quos tibi virtus, alio alium conciliante ac inducente, adjecit? Cæterum præi, « prospere procede, et regna : » tu nos pasce, sub cujus alis requiescit quisquis accedit; et cujus ipsi vocem, qui siti laboramus, supra fontis limpidissimas aquas sitimus. O divinum sacrumque caput! Dicam depictum in manibus Domini, celibem, inopem; parum abest ut ne carnis expertem (95) et sanguinis. Qui scriptis eloquioque proximus ab Scriptura et divino B eloquio sis; sapientem inter eos qui philosophi studium sapientiæ proficiunt, cœlestem inter

Verum intermediis omnibus omissis, solius Basillii finis meminero, quam Moysi similis habuit (96). Equidem ambo reliquerunt vitam: neuter tamen, suæ ad carnem affectionis monumentum vitæ reliquit. Nam neque Moysis sepulcrum invenitur, neque hic substantia ulla terrena obrutus est. Quippe vita excedente una excesserunt transieruntque omnia quibus humana vita consistit. Quare minime inventum est terrenum viri C de substantia relicta monumentum, quod ejus ad id quod melius est, propositum obrueret, quemadmodum in Moyse historia his verbis testatum habet: « Et non est inventum sepulcrum ejus usque in præsentem diem ». Ubi ergo magnum Basilium oratione talem ostendimus, qui collata cum magnis quibusque vita, haud procul a sanctis absit; bene nobis festivitatum series instantem hodierna die celebritatem ad eum reducit. Enim-

^b Deut. xxxiv, 6.

COMBESII NOTÆ.

(95) *Parum abest, ut ne carnis expertem et sanguinis.* Τὸν ἄσαρκον, μικροῦ δεῖ, καὶ ἀναίμονα. Expressum ex Greg. Orat. 20 : Οὐ πολὺ δὲ εἰπεῖν, καὶ ἄσαρκος· ex quo et nostri, in multis malam punctuationem, correximus. Sunt certe hæc aliaque viri tanti illustria, ac in primis quæ statim addit de ejus proxima a sacra eloquentia, ac vere vix divinorem hactenus habuerit Ecclesia, quibus saltem ipse loquitur; haud enim perinde fuerit, in ejus ubique interpretibus, audire.

(96) *Quo Moysi similis habuit.* Τοῦ τέλους κατὰ Μωϋσέα. Egregia in Moysi ignoratum sepulcrum; i. signisque in episcopatu, paupertatis Basillii, re animoque, allegorica celebratio. Videtur respicere illud Gregorii citati, quo Basillii ἀκτῆσαν et ipse celebrans, unum ei corpus, et necessaria indumenta relinquit. Fuit non absimilis magnus et ipse Latinorum doctor Augustinus, cui abjecta omnis substantia, testamenti condendi facultatem ademitt; eoque nec sepulcrum, quo magnus ille animus

D infoderetur, reliquit; de quo Possidius in ejus Vita. Ac neque nostrum Joan. Baptistam de la Nuza, et ipsum inter ævi nostri episcopos, verbi Dei preconum ac Prædicatorum, vere magnum magistrum, dono sapientiæ et intellectus, in sacris præcipue Scripturis exponendis, sancti Ludovici Bertrandi ejus magistri testimonio, eximie præditum; vere et ipsum, non relicto sepulcro, alta illa paupertate qua ad proprium usque lectum, sanctorum episcoporum æmulator in pauperes erogavit, ut nupera obitus ejus relatio in capitulo nostro gener. Rom. 1629 defunctum; pro mea in utrumque illum, quem utrumque vir tantus illustravit: primum, inquam, augustissimum, et cui sub Deo omnia subiciantur, successorum apostolici culminis episcoporum, ac quem profiteor humilem, peculiari et ipsum; sed tamen subsidio, ordinem Prædicatorum, observantia, tacere omnino debuerim, sin minus, quid omnis retro ætas faciet, dignis elogiis celebrare possim

vero fuerit congruum ut memorie commendemus, per ea quæ illic ac in cælis donata sunt. Ut ne autem præ orationis exilitate miraculum in contemptum abeat, laudantiumque conatibus illius apud omnes obtinenti opulenti non nihil decedat, præstat ut ipsi in nobis admirationem silentio augeamus, quam ut laudem sermone minuamus. Qui enim pluribus impræsentiarum beatum te dixerimus, o pater Basili? Te, inquam, qui sermonis aculeo errorem vulneres abigasque; qui velut apis prudenter incedas, morerisque in prato Scripturarum divinitus inspiratarum, ac inde propheticos flores et apostolicum rorem colligas; qui virtutum symbolis assiduus insideas, divinamque ex eis conficias propolim (97); qui mel inculpatæ fidei in Spiritu sancto sapienter effeceris; qui malas vespas contemptui habere, ac volatu in cælum contendere doceas; qui sicut David clamaris: Quam dulcia faucibus meis eloquia tua e, Domine!

Una tecum, o fidelis Basili, desiderium acuentes, læti pariter plausimus, nihil tibi a nobis afferentes; quippe temerarium est: sed laudationem a dulcissimis tuarum laudum præconibus collectam, hacce vitam ferenti celebritate octavæ diei Circumcisionis congressimus, congrua ad canticum cum omnibus celebrantes memoria. Etenim octava Circumcisionis die vitam solvis emigrasque, ubi annos omnes Deo servisses: in eis vero, octo duntaxat tuæ sedis thronum moderatus esses. Hoc magnus docet Gregorius, ubi desideratum versibus proscribit (98) cogitandum. Gregorius, inquam, cujus studiis irrigata nobis theologia illustrius splendet; teque theologi nota, velut qui ambo idem spiretis et ad idem respiciatis, insignit. Sane una in utroque anima duobus corporibus ferendis dicebatur. Post hunc quoque Gregorius Nyssenus, et ipse divinorum interpres, ac vix quidquam tibi gloria impar, ut neque deest aliquid ad propinquitatem naturæ. Ad hos accedit Ephræm, qui Spiritu divino arcana iudiciorum Dei fidelium cordibus ceu potandis infundit. Huic revelatione innotescis, isque te nescientibus præconio ostendit. Velut enim exponendis divinis sensis propositum (99), Dei te Ecclesiæ conspici-

* Psal. cxviii, 103.

** Forte ὅλοις.

VARIÆ LECTIONES.

COMBEFISII NOTÆ.

(97) *Propolim.* In apum operibus dicitur tertium ceræ fundamentum, ex crassiore tenacioreque constans materia frigori injuriæque omnes aditus obstruens, favosque stabiliens. Plin. ii, c. 7; idem, l. xxiv, c. 8: *Populi ferunt in foliis guttam, ex qua apes propolim faciunt.*

(98) *Ubi desideratum proscribit.* Τῇ ἐπιθυμίᾳ σου προγραφῇ. Nempe epitaphio illo, quo velut in imagine, ob oculos desideratum ponit; ubi est ille versus, ad quem auctor alludit.

Ὅκτατὴ λαοὶ θεῖρονος ἦν τὰς τείνας;

Ἀρισμένων ἐκείνῳ, προσάγειν πρέπον ἂν εἴη τῇ μνήμῃ. Ἦς ἂν οὐ τῇ μικροφυλίᾳ τοῦ λόγου συγκαταβρεθείη τὸ θαῦμα, καὶ τῆς ἐν ἐκάστῳ νῦν περὶ αὐτοῦ δόξης γένοιτό τις, διὰ τῶν ἐπαινεῖν ἐπιχειρούντων, ἐλάττωσις, κρεῖττον ἂν ἐπὶ τῆς σωπῆς μᾶλλον αὖξιν ἐν ἑαυτοῖς τὸ θαῦμα, ἢ διὰ τοῦ λόγου κατασχιζύνειν τὸν ἐπαινον. Πῶς γὰρ ἐπειπόντες καὶ νῦν σε μακαρίσωμεν, πᾶτερ Βασίλειε; Ὁ τῷ κέντρῳ τοῦ λόγου τὴν πλάνην νύττων καὶ ἀπελαύνων ὁ ἀπαίρων συνετῶς ἅμα ταῖς μελέταις, καὶ σκηνῶν εἰς λειμῶνα τῶν θεοπνευστῶν Γραφῶν, κάκειθεν ἀνθολογῶν ἀνθ' προφητικῶν, δρόσον ἀποστολικῶν. Ὁ αἰ ἐνιζάνων τοῖς συμβόλοις τῶν ἀρετῶν, καὶ ἐξ αὐτῶν τὴν θεῖαν ποιούμενος πρόπολιν. Ὁ ἐδὲ μέλι τῆς ἀμωμῆτος πίστεως σοφῶς ἐργασάμενος ἐν Πνεύματι ἁγίῳ, ὁ τῶν πονηρῶν σφηκῶν καταφρονεῖν διδάσκων, καὶ πτῆσιν ποιεῖσθαι εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανόν. Ὁ βοηθῶν ὡς Δαβὶδ, Ὁς γλυκεῖα τῷ λάρυγγί μου τὰ λόγια σου, Ὁ Κύριε!

Σοὶ, πιστὲ Βασίλειε, τὸν πόθον συμπαρῃγοντες, τὸν ἥδυν συνεκρουσάμεθα· οὐκ ἐξ ἡμῶν τι σοὶ προσοίσαντες· τολμηρὸν γὰρ ἄλλ' ἐκ τῶν ἡδίστων ἐπαινετῶν τοῦτον ἐρανισάμενοι, ἐν ταύτῃ συνηθροίσαμεν τῇ φερεσδίῳ πανηγύρει τῆς ὀκταήμερου Περιτομῆς τὰ ἐοικότα πρὸς ὕμνον τῇ μνήμῃ συνεορτάζοντες· ὀκταήμερῳ γὰρ περιτομῇ καταλύεις τὸν βίον, ὅλοις ** μὲν χρόνοις δουλεύσας Θεῷ, ὀκτῶ δὲ ἐν ὅλοις ἔτεσι τὸν τῆς ἱερᾶς σου καθέδρας ἰθύναν θρόνον. Οὗτος τοῖς ἔπεσιν ὁ μέγας Γρηγόριος ἐννοεῖν ἡμᾶς, τῇ ἐπιθυμίᾳ σου προγραφῇ ἐκδιδάσκει. Παρ' οὐ ἡ θεολογία ἡμῖν ἐπαρδομένη καταστράπτει, καὶ σε ὡς θεολόγον διασημαίνεται, ὡς τὸ ἐν πνέοντες, καὶ πρὸς τὸ ἐν βλέποντες. Μία μὲν ἐν ἀμφοτέροις ἰδόκει ψυχῇ, δύο σώματα φέρουσα. Συναυθίς καὶ Γρηγόριος ὁ Νυσσαέων, καὶ αὐτὸς τῶν θεῶν ἐξηγητῆς· μὴ τοσοῦτον τῆς παρὰ σοῦ δόξης ἀπολειπόμενος, ὡς οὐδὲ τῇ πρὸς φύσιν ἐγγύτητι. Σὺν οἷς καὶ Ἐφραίμ, ὁ θεῶν Πνεύματι τὰ ἀπόρρητα τῶν θεῶν κριμάτων καταρδεύσας ταῖς καρδίαις τῶν πιστῶν. Ὁ; σε καὶ δι' ἀποκαλύψεως γνωρίζει, καὶ τοῖς ἀγνωστομένοις κηρύττει. Ἦς γὰρ σε θεῖα νοήματα προκειμένον, τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ φανῆναι προτρέπεται.

Ἐκκλησίᾳ φανῆναι προτρέπεται.

Octonis annis populi es moderatus habenas Christicolæ.

Pro vocis illius explicatione videndi interpres. Gal. 3.

(99) *Velut enim exponendis divinis sensis propositum.* Mendosa littera aut mutila, nec nobis facimus satis. Fuerint forsitan hæc Basili in Ephræm, quem nimia humilitate sub monachi habitu delitescentem, ad Ecclesiæ magisterium vir beatus impulerit; si præsertim, ut habet Amphilochius et Menologium, ad sacerdotium adegit: quo gradu

Ἀλλὰ σὺν αὐτοῖς τοῖς θεοῖς ἐπαίνεταί, πάτερ A
Βασίλει, ἐν πατριαρχῶν συναπολαύων σκηναῖς ἀπο-
στόλων τε καὶ προφητῶν μυσταγωγίαις, καὶ μαρ-
τύρων στεφανωρίαις, καὶ μοναχῶν χορείαις, θείων
τε ἱεραρχῶν καὶ πάντων δικαίων ἀγαθοτροφίαις, τὰ
ὑπὲρ ἡμῶν μνησθήτη, συνεπαγείρων εἰς πρεσβείαν
πάντας ὁμοσκήτους σου, τοῦ καθικετεῦσαι πάντοτε
μὲν, καὶ νῦν δὲ τὸν κοινὸν Δεσπότην ὑπὲρ τῆς πάν-
των σωτηρίας Χριστιανῶν βασιλεῖα καταρτίζων ἐν
δικαιοσύνῃ καὶ θεοσεβείᾳ, ἵν' ἔχοι θεὸν σύμμαχον
αὐτοῦ τοῖς νοήμασι, τὸν ἀδιάδοχον βασιλεῖα, παρ' οὗ
δεσπόζεται ἄνωθεν· ἄρχοντάς τε καὶ ἡγεμόνας ἐν
εὐσεβείᾳ διέποιτο ὀπηκούς, στρατῶν συμμαχόμενος,
καὶ τὸν λοιπὸν λαὸν ἐν ὁμονοίᾳ τῇ πρὸς τὴν θείαν
πίστιν, καὶ τῇ πρὸς ἀλλήλους εἰρήνῃ διακρατῶν· χρίων
ἀρχιερεῖς ἐν θεολογίᾳ, καλῶς κυβερνᾶν τὴν ἐκ θεοῦ B
καὶ παρὰ σοῦ σοφῶς πέπαιδευμένην, καὶ αὐτοῖς
ἐμπιστευθεῖσαν Ἐκκλησίαν. Ἱερεῖς ἐν εὐλαβείᾳ
διατηρῶν, ὅπως θεαρίστως βιοῦντες, καὶ τὸν ὕμνον
ἐπαξίως τῷ σε νυνὶ τε προσλαδομένη καὶ στέφαντι
καὶ παντὶ τῶ πιστῶ δήμῳ περιφανῆ δέξαντι,
ποιμένα, καὶ δὴ πλέξωμεν. Ὅς δι' ἡμᾶς ἐπιτῶχευσε
πλοῦσις ὢν, ἐκ γαστρός προελθὼν σαρκοφόρος, ὡς
οἶδεν αὐτός. Ὁ ἄνω τῷ Πατρὶ συγκαθεζόμενος, καὶ
ἐν σπηλαίῳ τε τικτόμενος, καὶ ἐν φάτνῃ σπαργα-
νούμενος. Ὁ ὑπὸ ἀγγέλων ἀνυμνούμενος, καὶ ὑπὸ
ποιμένων θαυμαζόμενος. Ὁ τῇ παρούσῃ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ
περιτεμνόμενος, καὶ Ἰησοῦ προσγορίαν δεχόμενος.
Ὁ καθάρσια προσφέρων, καὶ ὑπὸ Συμεὼν καὶ Ἀν-
νης ἀνθομολογούμενος, καὶ ὑπὸ Μάγνων δορυφορούμε-
νος. Ὁ φεύγων εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἐσειὼν τὰ χειρο-
ποίητα Αἰγυπτίου. Ὁ τὴν τελείαν ἀνδρὸς ἡλικίαν
δεχόμενος, καὶ ὑπὸ δούλου βαπτιζόμενος, καὶ τῷ
ὕδατι βυθίζων τὴν τοῦ κόσμου ἀμαρτίαν. Ὁ κόσμῳ
φανερούμενος, καὶ ὑπὸ Ἰουδαίων μισούμενος, οἷς
καὶ τὰ ξένα ἐθαυματούργει. Τέλος, παραδιδόμενος
καὶ σταυρούμενος, εἶτα καὶ θαντόμενος, ἵνα τὸν
ἄδην αἰχμαλωτίσας, τὸ τῆς ἀναστάσεως τοῖς ἐν ἄδῃ
περιστράψῃ ἐπάγγελμα. Ὅς καὶ ἀνέστη τριήμερος,
δοῦς μοι τὴν δευτέραν ὁδοῦσα τιμᾶσθαι τῆς ὄντως
ἀναπαύσεως, εἰς τὴν μέλλουσαν ὁδοῦσα τῆς τελείας
τοῦ κόσμου ἀπολυτρώσεως ἄγουσαν. Ὅθεν καὶ μαθη-
ταῖς ἐμφανίζει, καὶ βλεπόντων αὐτῶν εἰς οὐρανούς
αἰρεται, τὸ κατ' ἐμὲ ταπεινὸν ἀνυψῶν· καὶ εἰς Κύ-
ριος ἐν δύο φύσει γνωρίζεται, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ θεῷ
Πνεύματι συμπροσκυνούμενος. Ὁ τὰς δύο θελήσεις
ὁμοίως καὶ ἐνεργείας φέρων, Ὁ κἀντεῦθεν ληπτὸς
καὶ ἀπερίλητος, γραπτὸς καὶ ἀπερίγραπτος· τό-
ποις ²¹ καὶ εἰκονίσμασιν ἡμῖν προγραφόμενος, καὶ
ἐν αὐτοῖς, ὡς διὰ μέσου σαρκὸς καὶ πνεύματος, προσ-
κυνούμενος. Τοῖς οἰκείοις· θεολόγοις καὶ πᾶσιν
ἀγίοις ἐκτυπούμενος. Κοινωνῶν ἡμῖν ἐφ' ᾧ πᾶσιν
ὁμοίως· καὶ γὰρ τῇ ἐντεῦθεν προσκυνήσει τῷ ἀρ-

Enimvero, Basili pater, qui cum ipsis divinis
præconibus patriarcharum deliciarum tabernaculis,
apostolorumque et prophetarum sacris initiatio-
nibus, martyrumque coronis, et choris monacho-
rum, divinorumque præsulum, atque omnium
justorum voluptatibus, nostri recordare, omnes
lisdem tecum tabernaculis congregans, ut sem-
per ac modo in primis, communi Domino pro
salute Christianorum universorum supplicent:
imperatorem in iustitia et religiosa pietate dispo-
nens, ut Deum habeat, imperatorem illum et
regem, cui nullus succedit, a quo cælo regitur,
ejus adiutorem consiliis, principesque ac duces
et subiectos pietate regat; exercitui auxilians, ac
populum reliquum in divina concordem fide, ac
pace mutua continens: ungens pontifices in the-
logia, ut Ecclesiam ex Deo tuisque præceptionibus
sapienter institutam, eisque creditam, probe gu-
bernent. Sacerdotes in pietate reverentes custo-
diens, ut placite Deo viventes, etiam ei qui te
nunc assumpsit coronavitque, ac toti fidelium
populo præclarum pastorem exhibuit, digne om-
nes canticum concinnemus. Ei, inquam, qui cum
esset dives, propter nos factus est pauper, ex
utero cum carne progressus, qua ipse novit ra-
tione. Qui in cælis considet Patri, et nascitur in
spelunca, atque in præsepi pannis involvitur. Cui
angeli concinunt, et quem pastores admiratione
prosequuntur. Qui hacce octava die circumcisis
est, et Jesu appellationem accepit. Qui offert pi-
culares hostias, et cui Simeon et Anna vicissim
constituntur, ac Magi satellitio obsequuntur. Qui
fugit in Ægyptum, et concutit manufacta Ægy-
pti. Qui assumpta ætate perfecta, baptizatur a
servo, mundique peccatum submergit aqua. Qui
mundo manifestatus, odio ab Judæis habetur,
quibus et nova miracula operabatur. Quique tan-
dem traditus et cruci affixus, postmodum etiam
sepultus est, ut captivato inferno, resurrectionis
annuntiatio inferno illucesceret. Qui etiam resur-
rexisset die tertia, data mihi altera, vere illa requie-
tionis octava, quam honore prosequeretur, ducente
ad futuram consummatæ redemptionis mundi
octavam. Quamobrem etiam manifestius apparet
discipulis, et ipsis cernentibus in cælum elatus,
humilem naturam hominis sursum subvehit,
unusque Dominus in duabus cognitus naturis,
cum Patre et Spiritu sancto pariter adoratur. Qui
duas æque voluntates atque operationes habet,
eoque comprehensibilis sit et incomprehensus.
Quique pingi ac describi possit, sitque nihilomi-
nus incircumscriptus: quem figuris imaginibusque
proscribamus, atque in eis, ut velut media carne

VARIÆ LECTIONES.

²¹ Lege τύποις.

COMBEFISII NOTÆ.

delmceps, velut ex officio, et secundas a primis
illis prædicatoribus et episcopis partes gerens,
quanquam nulla propria subjecta plebe, qua de re

ad Amphiloehium, prædicaret: nam Basilio, qui
assiduus populum pontifex doneret, ubique cla-
rissimus, minus quadrat exhortatio hæc.

et spiritu, adoremus. Quem ipsius theologi proprii, sanctique omnes similiter nobis in omnibus communicantem figuris exprimant. Quippe exhibitae talibus adoratione, honor exemplari defertur, quemadmodum nos ipse, admirabilissime Pater Basili, docuisti hæc verba scribens (*): « Honor enim imaginis ad prototypum transit. » Sic recti in fide, effugerimus gentium timorem, atque insule redemptionem susceperint; insule, inquam, illæ Ecclesiæ, ablatis (**) abolitisque per pestes quasdam imaginibus, deturpatæ (1), parique ab Agarenis periculo jactatæ. Siquidem insule typum præferunt Ecclesiæ, Isaia dicente: « Innovamini ad Deum, insule 4. » Ipsum enim Christum Deum perquam optimo, optimoque pariter et vivifico Spiritu, nunc et semper, et per influita sæculorum sæcula. Amen.

ORATIO VII.

In Domini nostri transfigurationem (**).

(Interprete Combefisio.)

Quotquot vos Verbi (2) exinanitione alienum a ratione velamen excussistis, mentemque a terra sustulistis, ac ea « quæ sursum sunt sapere » docti estis, suadente me, atque spiritale verborum convivium prætendente, adeste, Verboque sublimem transfigurationis montem conscendente, pariter ascendamus: ac crassam quidem et tenebrosam exuamus vitæ rationem, « stolam autem desuper contextam per totum, » ac virtutem radiis cum ratione conspicuam, splendideque ornatam undique induamus. Plane enim voluerit Christus ipse, munda illa initiatio, Verbum illud Genitoris quod substantiam superat: is, inquam, qui propter nos descendit de cælo, impensiorique in genus humanum studio, carnis humanæ paupertatem assumpsit; ut jam vita sermoneque et ratione, albis induti, intemeratisque Spiritus cogitationibus ceu alis subvecti, huncce ei comites conficiamus ascensum. Id vero inde liquet, quod assumens secum præcipuos apostolos, ut jam necessitudine ad ipsum propinquiore, in montem excelsum du-

^d Isa. xli, 1 sec. lxx. • Coloss. iii, 2.

(*) Lib. *De Spiritu sancto*.

(**) Consule vii synodi act. 1, et epistolam

A χετόπω ἡ δόξα προσάγεται, ὡς παρὰ σοί, θεϊότητι Πάτερ Βασιλεῖα, δεδιδάγμεθα γράφοντι. « Ἡ γὰρ τιμὴ τῆς εἰκόνος ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει. » Οὕτω δὲ ὀρθοδοξοῦντες, ἐθνῶν φόβον ἀποδράσοιμαν, καὶ νῆσοι λύτρωσιν εἰσδέχονται αἱ τῆς Ἐκκλησίας, διὰ λοιμῶν ἀνδρῶν ἀκοσμίαν ἀφαιρέσεις εἰκόνων παθοῦσαι, ὑπὸ Ἀγαρηνῶν συγχινδυνεύουσαι. Εἴπερ νῆσοι Ἐκκλησίας τύπον ἐπέχουσιν, ὡς φησὶν Ἡσαίας: « Ἀνακαίνιζεσθε, νῆσοι, πρὸς Θεόν. » Ὅτι αὐτῶ τῷ Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν πρέπει τιμὴ, δόξα, προσκύνησις, σὺν τῷ παναγὰθῳ Πατρὶ, καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

B

ΑΛΟΓΟΣ Ζ'.

Εἰς τὴν μεταμόρφωσιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Χριστοῦ.

Ὅσοι τῇ κενώσει τοῦ Λόγου, τῆς ἀλογίας περιεπεθέντες τὸ κάλυμμα, τὴν τε διάνοιαν ἀπὸ γῆς ἤραθητε, καὶ τὰ ἄνω φρονεῖν ἐδιδάχθητε, δεῦρο δὴ παισθέντες ἐμοί, τὴν πνευματικὴν τῶν λόγων ὑμῶν εὐωχίαν προτείνοντι, καὶ ἀνιόντι τῷ Λόγῳ σήμερον, ἐπὶ τὸ ὕψηλόν τῆς μεταμορφώσεως συνανέλθωμεν ὁρός· τὸν μὲν ὀλῶδῃ καὶ σκοτεινὸν ἐκδυσάμενοι· βίον, « τὴν δὲ ἄνωθεν ὑφανθεῖσαν δι' οἴλου στολὴν, » καὶ ταῖς ἀκτίσι τῶν ἀρετῶν λογικῶν ἐφωραϊζομένην πάντοθεν ἐκδυσάμενοι. Αεுχειμονοῦντας γὰρ ἤδη καὶ βίῳ καὶ λόγῳ, καὶ ταῖς ἀκηράτοις ἐννοίαις ἀναπερουμένους τοῦ πνεύματος, καὶ Χριστὸς αὐτὸς, ἡ καθαρὰ τελετὴ, ὁ περὶ οὗτος τοῦ Γεννήτορος Λόγος, ὁ δι' ἡμᾶς κατελθὼν ἄνωθεν, καὶ τὴν ἡμετέραν σάρκα πτωχεύσας διὰ φιλανθρωπίαν, βούλοισι' ἂν ἡμᾶς ταύτην σὺν αὐτῷ ποιεῖσθαι τὴν ἀνοδὸν. Καὶ τοῦτο ὅλῳ, ἐξ ὧν τοὺς ἐγκρίτους τῶν ἀποστόλων, ὡς ἐγγυτέρους ἤδη τῇ πρὸς αὐτὸν οἰκειότητι συμπαραλαμβάνων, ἐπὶ τὸ ὁρὸς ἀνάγει τὸ ὕψηλόν. Τί ποιήσω, ἢ τί διδάξω; Τὴν ὑπεραστράπτουσαν ἀποδείξω τῆς οἰκείας θεότητος δόξαν τε καὶ λαμπρό-

Symeonis Stylitæ, apud Baronium ad annum 574.

(**) GALLAND., *Vet. Patr.* t. XIII, 114.

COMBEFISII NOTÆ.

(1) Ablatis abolitisque per pestes quasdam imaginibus, deturpatæ. Nihil hæc offuerint, ut videatur hujus encomii auctor junior Andreas, qui post Leonem et alios iconoclastas vixerit, quibus maxime spoliata sunt ecclesiæ suo illo ornatu. Jam enim antea et sub Justino Juniore desævierant Samaritæ in imagines, in partibus Orientis, adversus quos exstat expostulatoria epistola B. Symeonis Stylitæ ad eundem imperatorem, quæ refertur in vii syn. act. 1, et quam Baron. recitat ad an. 574. Porro videtur verosimile, ut toties repressi hæretici, Agarenis Syriam invadentibus ac suæ ditioni subicientibus, quo tempore Andreas scripsit vixitque, iisdem socii accesserint vexandis orthodoxis,

D pro hæreticorum more, novumque in sacras imagines grassati sint. Quare merito vir sanctus ambas lues conjungit, ac utraque, Basilii sanctorumque reliquorum precibus, Ecclesiam liberari petit.

(2) Ubique florens Andreas noster, hoc cum primis loco, florenti encomio florens coronat fidei sacramentum, totus in floribus ipso exordio, ubi mire ludit in voce λόγος, et conjugatis: sed marcescant flosculi illi, et plurimum leporem amittunt transvecti in Latinum, nulla satis ampla Latinis voce, ut efferat quidquid Græcis τὸ, λόγος, aut ea venustate.

τητα, εἰς ἣν μικρῶν πρόσθεν μυστικώτερον, καὶ νῦν ἔμφανέστερον διὰ τῆς μεταμορφώσεως αὐτοῦ, μεταστοιχείωσε τὴν ἀκούσαν φῶσιν, « Ἦν εἰ, καὶ εἰς γῆν ἀπαλεύσῃ. » Τοῦτο τοίνυν ἐορτάζομεν σήμερον, τὴν τῆς φύσεως θέωσιν, τὴν εἰς τὸ κρεῖττον ἀλλοίωσιν, τὴν ἐπὶ τὰ ὑπὲρ φύσιν τῶν κατὰ φύσιν ἔκστασιν καὶ ἀνάβασιν. Πῶς καὶ πόθεν τῆς οὕτω μεγάλης καὶ ὑπερφυῶς χάριτος εἰς ἡμᾶς προΐούσης; Ὑπερνικώσης τῶν λόγῳ δηλαδὴ τὸ ἀνθρώπινον τῆς πάντα νοῦν καὶ λόγον ἀσυγκρίτως ὑπεραναβεβηκυίας θεότητος· καὶ κυρίως τοῦτο ποιούσης τὸ χρίμενον, κατὰ τὴν ἀπλανῆ καὶ ἀναπόδεικτον τοῦ μυστηρίου παράδοσιν, ὅπερ αὐτὸ τὸ χρίον ἐστὶ καὶ ὀνομάζεται· μόνης τῆς ἀκινήτου διαφορᾶς, ἀκινήτου φυλαττομένης τῆς μυστηρίῳ, διὰ τὴν ἀσύγκυτον ἔνωσιν, καθ' ἣν καὶ τοῦ κρεῖττονος ἡ ἐκνίκησις. Ἡ τὸ γε κυριώτερον εἰπεῖν, ἡ ἀνεκκλήτους θέωσις, ἀπόδειξιν ταύτην ἑαυτῆς ἀληθεστάτην παρεχομένη, τὴν ὑποστατικὴν τῶν συνελθόντων ἐνότητά καὶ ταυτότητα, ἣν ὑπερφυῶς ἴσμεν γεγεννημένην ἐξ αὐτῆς ἄκρας συμπτῆσεως τοῦ μυστηρίου· λέγω δὴ ὅσον πρὸς ἡμᾶς τείνει· καὶ τὴν κατὰ καὶ δι' ἡμᾶς ἀκραίφανεστάτην τοῦ Λόγου σύνθεσιν καὶ οὐσίωσιν, καὶ τὴν δευτέραν γέννησιν τὴν ἐκ Παρθένου Μητρὸς, καὶ ἀπάτορα. Ὅθεν κατὰ τὴν ἀφευδῆ τῶν θεολόγων μυσταγωγίαν, ὥσπερ ἐξ ἀενάου πηγῆς, κατ' ἀπειρόδωρον χάριν τῆς ἀκηράτου θεώσεως, εἰς ἡμᾶς τὸ μέγα πρόεισι δῶρον.

Verbi propter nos compositio, ac substantiatio, secundaque ex Matre Virgine, et sine patre natiuitas. Unde, ut habet vera theologorum doctrina, velut ex jugi fonte, magnum illud donum in nos procedit, affine immensæ illi gratiæ perfectæ deificationis.

Τοῦτο θαυμάζουσιν ἄγγελοι· τοῦτο δοξολογοῦσιν ἄρχαγγελοι· τοῦτ' ἅπαντα τῶν ὑπερκοσμίων ἡ νοητῆ διακόσμησις ἀόλως ἑστωμένη, τευχήμερον ἐναργέστατόν τε καὶ ἀφευδέστατον τίθεται τῆς ὑπὲρ ἡμᾶς τοῦ Λόγου φιλανθρωπίας· ἥς τὸ ἀπειρον καὶ τὸ ἀόριστον πέλαγος ἐλεῖν ἀδυνατοῦσα τῇ θεωρίᾳ, τὴν ἀκαταληψίαν τῆς θεότητος, ἀρχὴν ποιεῖται μείζονος θεωρίας καὶ ἀναβάσεως. Τοῦτο καὶ αὐτοὶ νῦν ἐξυμνεῖν βουλόμεθα μὲν, οὐ δυνάμεθα δὲ ὅσον ἀξιῶν. Πῶς γάρ; ὅπου γε τὸ πᾶν τῆς ὑμνήσεως καὶ ἀγγέλοις ἀνέφικτον, τοῖς θεωροῖς τῆς πρώτης λαμπρότητος, καὶ περὶ αὐτὴν ἀδιαλείπτως χορεύουσι τὴν βασιλίδα τῶν ὧν θεότητα. Μὴ οὐ γε τοῖς δεσμίαις τῆς γῆς, ὃ φησιν ὁ θεὸς Ἰερεμίας, καὶ οἷς ὁ ζόφος οὗτος ἐπιπροσθῇ τοῦ μοχθηροῦ καὶ ταπεινοῦ καὶ

cat? Enimvero, quid facturus ducit, quidve docturus? Nempe, ut supra fulgur micantem divinitatis suæ gloriam et splendorem ostendat: in quam paulo superius arcana magis ratione, modo autem sua manifestius transfiguratione naturam transmutavit, quæ audierat quondam: « Terra es, et in terram reverteris ». Hoc igitur hodierna die festis gaudiis celebramus. Nimirum naturæ deificationem, mutationem in melius, naturalium in id quod natura superius est, excessum et ascensum. Qui vero ac unde tam magna et mirabilis excellensque in nos gratia processit? Plane divinitate, quæ mentem omnem sermonemque, ac rationem incomparabili excessu supergreditur: Sermone illo et Verbo, quod humanum est immensum vincente; ac faciente ut proprie, secundum veram et indemonstrabilem sacramenti rationem (3), id quod ungitur, id ipsum quod ungit sit ac dicatur: ut sola immobilis differentia, immobilis ac salva constet sacramento, propter inconfusam unionem. Pro cuius etiam ratione, est potioris victoria, vel, ut proprie magis loquar, deificatio ineffabilis: quam verissimam concurrentium unio hypostatica ac identitas, quam statim a prima sacramenti coalitione novimus mirabiliter factam, exhibeat probetque; quod, inquam, ad nos attinet; illaque humilis sincerissimaeque

Hoc angeli admirantur: hoc glorificant archangeli: hoc velut epulo universi supercælestium spiritaliter delicias, perspicuissimum ac verissimum divinæ in nos Verbi propensionis argumentum ponunt, cujus immensum nullisque clausum spatiis pelagus, cum nequeant contemplando capere, divinitatis incomprehensionem majoris contemplationis ascensusque initium faciunt. Hoc et ipsi impræsentiarum volumus quidem hymnis prosequi ac celebrare, at non possumus quantum res petit. Qui enim? quando nec angelis, primi illius splendoris speculatoribus, quique jugiter circum ipsam reginam omnium Deitatem choros agunt, concessum est ut ex toto celebrarint. Tantum adest ut sit concessum vincitis

Hoc angeli admirantur: hoc glorificant archangeli: hoc velut epulo universi supercælestium spiritaliter delicias, perspicuissimum ac verissimum divinæ in nos Verbi propensionis argumentum ponunt, cujus immensum nullisque clausum spatiis pelagus, cum nequeant contemplando capere, divinitatis incomprehensionem majoris contemplationis ascensusque initium faciunt. Hoc et ipsi impræsentiarum volumus quidem hymnis prosequi ac celebrare, at non possumus quantum res petit. Qui enim? quando nec angelis, primi illius splendoris speculatoribus, quique jugiter circum ipsam reginam omnium Deitatem choros agunt, concessum est ut ex toto celebrarint. Tantum adest ut sit concessum vincitis

† Matth. xvii, 2. † Gen. iii, 19.

COMBESII NOTÆ.

(4) *Ut proprie, secundum veram et indemonstrabilem, etc.* Ἀναπόδεικτον παράδοσιν. Plane indemonstrabilis sacramenti traditio, in quo tota facti ratio sit potentia facientis; ex qua excellens illa divinitatis victoria, non demutantis a sua proprietate naturam cui in Verbo unitur, sed immensum ad se et sua trahentis, Verboque appropriantis, ut jam non sua sit, sed Verbi, eoque ipsum idem proprie, quod ipsa, quanquam in concreto: Deus, inquam, substantia et natura, non tantum habitudine et σχέσει, qua et ipsi dicimur dii per gratiam: quod tantum nititur Andreas asruere, non quidquam Eutychanis favere, quorum insanum

Dogma sequentibus perstringit; acutissime explicata catholica veritate, ut in eo habeamus, non solum flosculos qui recreent, sed et maturissimos diviniore theologiæ fructus, qui pascant: vix certe prodierint meditatoria περὶ οἰκονομίας, ut paucis lineis totum fere grande illud sacramentum, effectumque ejus in nobis, vir apprime theologus expresserit: ipse satis expressus et clarus, quamquam profunde Theologus, modo versis nostris nihil ejus claritatem offererit. Longior commentatio, quam fere voces singulæ peterent, alterius videtur institui.

terra, quod vocat Jeremias; et quibus caligo hæc miseris vilisque, atque deorsum pondere trahentis corporis sit imposita: ratione cuius haud raro nec obscuram beatorum illarum et spiritualium rerum speciem admittere possumus ac percipere, vitiosa ad res oculis subjectas affectione menti dominante ac tenente; quique ideo vel ad supremum desiderabile simul appetitu defecti. Cæterum quia et Deo acceptum est, quod pro virtutis facultate est, quanquam omnino necesse sit ut propter sacramenti inenarrabilem imperspectamque excellentiam, longis post intervallis sequatur, haudquaquam fuerit timidius detrectanda aggressio; nec cunctandum, ut ne pro viribus sermone honoremus, quod sermones vimque omnem dicendi exsuperat. Plane enim nec è ratione fuerit, neque sanctum. Nam et ipsa rei huius probatio, propositus est orationi dicendi superare. Quamobrem ubi suam ipsa oratio ostenderit, intentum finem obtinuit, meritaque do, rem legitime debitaque fortitudine gesserit.

Verum procedamus ad id quod fuit propositum, seu potius alacres in montem ascendamus. Quantum enim in sermonis velut pede et ima parte morati, præeuntem ascensui decorem admiramur, quibus liceat una cum iis ascendere, quos Sermo subvexit (4), ac majora consequi nubeque illustrari, eaque luce visum obtundere, atque tum a rebus oculis, tum menti subjectis excessum pati, insuperque exsuperanti lumine, quæ hominem superant, ubi nimirum ab omni rerum in materia contagione fuerimus emundati, dicere? Quin etiam ad hæc liceat et beatam illam missam de cælo deinceps audire vocem, cuius veraci testimonio Deitas unigenito afferatur, dilucideque representetur ac nobis declaretur substantiæ identitas cum generante. Ut itaque hoc fuerit, age, quantum res patitur, sacratius edocente Spiritu, quo solo utique majora sensu, mente perspicimus, quæ multis in aspectabilia sunt contemplerur, ejusque affluentia luminis, iis quæ mystice in Dominica gesta transfiguratione ponuntur contemplandis deliciemur. Eo enim, ut arbitror, et ipse transfigurationis scopus respicit, nec alia sacramentum ratione nostris exigit laudibus celebrari. Petit enim ut gestorum in eo profunditate intellecta (5), scientiaque dictorum, efficacior gratiam, quæ et ipsa in nobis mirabile hoc novumque sacramentum operetur, ejus qui transfiguratus est imitatione attrahamus.

Quid ergo ait evangelica narratio? Nam puto

A κάτω βρισθόντος σώματος· ὅψ' οὐ πολλάκις, οὐδὲ ἀμυδράν τινα φαντασίαν τῶν μακαρίων καὶ νοητῶν θαυμάτων εἰσδέξασθαι συγχωροῦμεθα, τῇ προσπαθείᾳ τῶν ὁρωμένων κρατούμενοι τὴν διάνοιαν, κἀντεῦθεν περὶ τὸ ἐσχάτον ὁρεκτὸν, δυσὸρεκτον καὶ τὴν βρεξίν· ἔχοντες. Πλὴν ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ θεῶ φιλὸν τὸ κατὰ δόξαναιν, εἰ καὶ τῆς ἀξίας ἀνάγκη πᾶσα κατόπιν ἐλθεῖν, διὰ τὸ ἀνέκφραστον τοῦ μυστηρίου καὶ ἀθεώρητον, οὐκ ἀποδεικνύοντες ἂν εἰς τὴν ἐγγείρησιν· οὐδὲ τοῦ πρὸς θύναμιν τιμᾶν τῷ λόγῳ τὸ ὑπεράσσειν τῶν λόγων, ἀποκνητέον. Οὐ γὰρ εὐλογον οὐδὲ δοσιον· Ἐπεὶ καὶ τοῦτο δεῖξαι τῷ λόγῳ σκοπός, ὑπὲρ λόγον εἶναι τὸ εὐφημούμενον. Ὅστε τὴν ἀσθένειαν ὁ λόγος τὴν αὐτοῦ, τῇ πρὸς τὸ τιμώμενον συγκρίσει· δεικνύς, τὸ ζητούμενον ἔχει. Καὶ ἡττιθεῖς, στεφανώ-

B θεῖν δικαίως, ἀριστεύσας νομίμως δι' ὧν ἐνίκησεν. ὁ σκοπός; nempe, id cuius prædicatio assumitur, vim imbecillitatem, collatione ad rem quæ honoratur superata, coronari habuerit. Tanquam ita vincen-

Ἄλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον ἴωμεν, μᾶλλον δὲ προθύμως ἐπὶ τὸ ἕρος ἀνίωμεν. Μέχρι γὰρ τίνος ἐνδιατρίβοντας τῇ ὑπέρει τῷ λόγῳ, τὸ πρὸ τῆς ἀνάδου κάλλος θαυμάζομεν, ἔξδν καὶ συνανείναι τοῖς ἐπαρθεῖσι τῷ λόγῳ, καὶ τῶν μειζόνων ἀξιοῦσθαι, καὶ τῇ νεφέλῃ καταυγασθῆναι, κἀντεῦθεν ἀμαυρωθῆναι τὰς ὄψεις, καὶ τῶν ὁρωμένων ἔκαστην καὶ νοουμένων, καὶ ἐπὶ τῷ ὑπὲρέχοντι τοῦ φωτὸς μυηθῆναι τὰ ὑπὲρ ἀνθρώπων, τῶν ὕλικῶν ἀπάντων δηλονότι πρότερον καθαρθεύσαντας; Ἐξδν δὲ λοιπὸν ἐπὶ τοῖς εἰρημνένοισι, καὶ τῆς μακαρίας ἐκεῖνης φωνῆς, τῆς ἀνωθεν παρὰ τοῦ Πατρὸς φερομένης ἔκλειν, μαρτυρούσης ἀψευδῶς τῷ Μονογενεῖ τὴν θεότητα, καὶ παριστώσης ἡμῖν ἐναργῶς πρὸς τὸν γενήσαντα τὴν τῆς οὐσίας ταυτότητα. Ἰν' οὖν τοῦτο γένηται, φέρε καθ' ὅσον ἐνδέχεται, τῇ μυσταγωγίᾳ τοῦ Πνεύματος σκοπήσωμεν τὰ τοῖς πολλοῖς ἀθεώρητα· ᾧ δὲ καὶ μόνῃ τὰ ὑπὲρ τὴν ἀσθένειαν ἡ διάνοια βλέπει· καὶ τοῦτῃ τρυφήσωμεν τὴν κατὰ τὴν μεταμόρφωσιν τοῦ Κυρίου γεγεννημένων τὰ μυστικά θεωρήματα. Ὡς γὰρ ἔγωγε οἶμαι, πρὸς τοῦτο βλέπει καὶ τῆς μεταμορφώσεως ὁ σκοπός, καὶ τοῦτον ὑμνεῖσθαι παρ' ἡμῶν τὸν τρόπον τὸ μυστήριον βούλεται. Βούλεται γὰρ συνιέντας ἡμᾶς τοῦ βάθους τῶν κατ' αὐτὸ πεπραγμένων, καὶ εἰρημένων τῇ γνώσει, δραστηκιωτέραν ἐπιστάσθαι τὴν χάριν, μιμήσει τοῦ μεταμορφωθέντος, καὶ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς ἐνεργοῦσαν τὸ θαυμαστὸν δὴ τοῦτο καὶ ξένον μυστήριον.

Τί οὖν τὸ Εὐαγγέλιον; Καλὸν γὰρ, οἶμαι, τὴν κρη-

COMBESII NOTÆ.

(4) Quos Sermo subiecit. Græca angustiora. Συναντῶναι τοῖς ὑπερῶν τοῖς λόγῳ· amplissima illius vocis significatione; potest enim etiam de ipsa eorum ratione qui sublimes elati dicuntur, accipi, etc.

(5) Petit enim ut, etc. Vix puto alius majori doctrina et felicitate prosecutus fuerit et exsecutus, quod hic designat Andreas, quam noster in Athanasio, vere Maximus; suis illis θεωρίαις in Domi-

nicam Transfigurationem omniaque adjuncta: ut non possint pene σύγχρονοι viri mystica theologia admirabiles non sibi mutuo esse magnæ luci, totique gratius, geminato fulgore, quam solitarii possent, affulgere Ecclesie: quanquam interim, et ac pauculos menses, Andræ fax, velut obtegat lumen Maximi, pauloque tardius, expectata designataque editione, oriri sinal.

πίδα τῆς ἐποπτείας ἢ εὐωχίας, ἢ οὐκ οἶδα ὅτι καὶ
 χρὴ λέγειν, τῷ μεγέθει τῆς χάριτος, καὶ γλώσσαν καὶ
 διάνοιαν ἐκινῶμενος, ἐνθέον ποιήσασθαι. Ὁ μὲν
 οὖν Ματθαῖος τὸν Κύριον εἰσάγει τοῖς μαθηταῖς φά-
 σκοντα οὕτως· « Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰσὶ τινες τῶν
 ὧδε ἐστῶτων, οἵτινες οὐ μὴ γασούνται θανάτου, ἕως
 ἂν ἴδωσι τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ
 βασιλείᾳ αὐτοῦ. Καὶ μεθ' ἡμέρας ἕξ παραλαμβάνει
 ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον, καὶ Ἰάκωβον, καὶ Ἰωάννην
 τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος
 ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν, καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐ-
 τῶν. Καὶ ἐλαμψεν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, τὰ
 δὲ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο λευκά, ὡς τὸ φῶς. » Καὶ ὁ
 Μάρκος δὲ διὰ τῶν αὐτῶν ἔστιν ὡς τὰ πολλὰ τῷ Ματ-
 θαίῳ· καὶ ῥήμασι καὶ νοήμασι τὴν πρὸς ἐκεῖνον
 στέργων αἰκείωσιν, ὡς καὶ τῷ αὐτῷ Πνεύματι τὴν
 ψυχὴν ἔμπνεόμενος, καὶ τυπούμενος τὴν διάνοιαν.
 Εἰ δὲ καὶ μικρὸν τι διαλλάττειν καθ' ἐν δὴ τούτων ἢ
 κατ' ἀμφοτέρωθεν ὁρᾷεν, ἀλλ' οὐκ ἐναντιότης, οὐδὲ
 μάχη τοῦτο πρὸς ἐκεῖνον, ἢ τοῖς ἄλλοις ἐστίν· ἢ
 γὰρ ἑτέρω τρόπῳ κατὰ τὴν φράσιν ἀψευδῶς τὰ πε-
 πραγμένα δηλοῦντες (ἵνα συνελὼν φιλοσοφῇσω τι
 περὶ τούτων) ἢ τὰ παρεκείμενα πρὸς τοῦδε τυχὸν ἢ
 τοῦδε τῶν εὐαγγελιστῶν, ἐκεῖνος ἢ οὗτος, ἢ καὶ τού-
 των ἐννοι παραδίδόντες, διαφωνεῖν δοκοῦσιν, οὐδὲ
 κατὰ μικρὸν ἀλλήλοις ἀντιπεξάγοντες. Ὡς οὐτε κοι-
 νῶς ἐξῆς ἅπαντες, οὐτε ἰδίᾳ τῶν τεσσάρων οὐδὲ εἰς
 γέγραφε πάντα, ὅσα κατὰ τὴν ἀρραστον οἰκονομίαν
 μετὰ σαρκὸς ὁ Λόγος πεποίηκεν, ὁ λεγόμενος σὰρξ,
 καὶ μὴ λιπὼν τὸ εἶναι Θεός· καίτοι γε σκοπὸν ἕνα
 τὴν ἀληθεῖαν οἱ τέσσαρες ἔχοντες, καὶ τὸ ὅλον δυνά-
 μει διὰ τοῦ μέρου· περιληπτικῶς συνεκφαίνοντες.
 Οἷα πολλάκις γίνεται διὰ τὴν πρὸς ἄλληλα τῶν λογίων
 τοῦ Πνεύματος συμφωνίαν καὶ ἁρμονίαν, καὶ οἷα ὡς
 ἐν ἐνὶ σώματι μελῶν δίστην, ἐφ' ἁρμογὴν τε καὶ σύν-
 θεσιν τὸ συνεχὲς ἀδιάλυτον φέρουσιν. Μαρτυρεῖ δὲ
 τῇ ἀληθείᾳ τῶν λεγομένων, οὐ τὰ ἰδίως παρ' αὐτοῖς,
 ἢ παρ' ἐνίοις αὐτῶν εὐρισκόμενα μόνον, ἀλλὰ καὶ ὁ
 ὑψηλὸς Ἰωάννης, κατ' αὐτὸ δὴ τοῦ Εὐαγγελίου τὸ
 πέρας γενόμενος· « Ἐστὶ δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ, φησὶν,
 ἃ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἅτινα ἐὰν γράψῃται καθ' ἐν,
 οὐδὲ αὐτὸν οἶμαι τὸν κόσμον χωρῆσαι τὰ γραφόμενα
 βιβλία. » Τὰ αὐτὰ δὲ καὶ περὶ τοῦ Λουκᾶ λέγεται,
 ὅς γε δὴ τῆς μετιμορφώσεως τὴν χάριν ἐκδηλοῦμε-
 νος φησὶν· « Ἐγένετο δὲ μετὰ τοὺς λόγους τούτους
 ὥστε ἡμέραι ὀκτώ· καὶ παραλαβὼν ὁ Ἰησοῦς Πέ-
 τρον, καὶ Ἰάκωβον, καὶ Ἰωάννην, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος
 προσεύεσθαι. — « Ἐγένετο, φησὶ, μετὰ τοὺς λόγους
 τούτους ὥστε ἡμέραι ὀκτώ. » Τί ποτε ὀρᾷ, ὡ μύστα
 τῶν ἀπορρήτων; Τί λέγεις, « Ἐγένετο μετὰ τοὺς λό-
 γους τούτους ὥστε ἡμέραι ὀκτώ; » Καὶ τί ἂν ποιῆσαι-
 μεν, τοῦ Μάρκου καὶ τοῦ Ματθαίου δι' ἐνὸς στόματος
 οἷον ἀλλήλοις συμφεγγόμενον καὶ τοιαῦτα λεγόν-
 των· « Καὶ μεθ' ἡμέρας ἕξ, παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς
 τὸν Πέτρον, καὶ Ἰάκωβον, καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν
 αὐτοῦ· καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ'
 ἰδίαν, καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν; » Ναί,

præstiterit, ut inde hujus sive inspectionis sive con-
 vivii, aut nescio quo debeam nomine appellare
 (sic et linguam et mentem superat gratia: magni-
 tudo), crepidinem ac fundamentum jaciamus. Mat-
 thæus ergo sic Dominum loquentem discipulis
 inducit: « Amen dico vobis, sunt quidam de hic
 stantibus, qui non gustabunt mortem, donec vi-
 deant Filium hominis venientem in regno suo.
 Et post dies sex assumit Jesus Petrum, et Jaco-
 bum, et Joannem fratrem ejus, et ducit illos in mon-
 tem excelsum seorsum: et transfiguratus est ante
 eos. Et resplenduit facies ejus sicut sol: vestimen-
 ta autem ejus facta sunt candida, sicut lumen. »
 Sed et Marcus iisdem fere atque Matthæus vestigiis
 graditur, quamdam cum eo et verbis et sensis velut
 affectans necessitudinem, velut eodem Spiritu
 afflante animum, ac mentem formante. Quod vero
 nonnihil in uno ex dictis vel utroque differre videat-
 ur, haud tamen ea contrarietas, ut pugnare cum
 illo aut aliis putanda sit. Ideo enim, ut paucis de
 his aliquid philosopher, videntur dissonare, quan-
 quam ne minimum quid sibi repugnet, vel quia
 alio modo, quod spectat ad phrasim et elocutio-
 nem, quæ vere gesta sunt explicant; vel quia hic
 illeve, aut etiam aliqui huic forte illive evangelistæ
 omissa tradant. Quasi neque una omnes, neque
 peculiariter aliquis eorum quatuor scripserit omnia
 quæcunque fecit Verbum, quo tempore huma-
 nam salutem ineffabili sacramento in carne dis-
 pensavit. Verbum, inquam, quod dictum est caro,
 quanquam esse Deus minime desit: tametsi una
 ipsis quatuor veritas, scopus proposita sit, et ut
 summa totum, virtute ex parte simul decla-
 rent; quod non raro ex multa eloquiorum Spiri-
 tus consensione atque harmonia, et quæ, instar
 membrorum in corpore, insolubilem compagem
 compositionemque continui faciat, accidit. Porro,
 eorum quæ dicta sunt veritati suffragantur, non
 tantum quæ peculiariter apud eos, vel eorum aliquos
 occurrunt, sed etiam sublimis ille Joannes, ubi
 ad ipsum Evangelii finem ait: « Sunt autem et
 alia multa quæ fecit Jesus, quæ si scribantur per
 singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse
 eos, qui scribendi sunt, libros. » Idipsi de
 Luca dixerimus, qui sane enarrans gratiam trans-
 figurationis, ita ait: « Factum est autem post hæc
 verba, fere dies octo: assumptisque Jesus Petro, et
 Jacobo, et Joanne, ascendit in montem ut oraret.
 Factum est, inquit, post hæc verba, fere dies
 octo. » Quidnam vero agis, o mysta arcanorum?
 Quid ais, « Factum est post verba hæc, fere dies
 octo? » Quid enimvero fecerimus? cum Marcus et
 Matthæus, velut uno ore pariter pronuntiant, ac
 verba ejusmodi dicant: « Et post sex dies assumit
 Jesus Petrum, et Jacobum, et Joannem fratrem
 ejus: et ducit illos in montem excelsum seorsum,
 et transfiguratus est coram ipsis. » Ita plane ait

^a Matth. xvi, 28; xvii, 1, 2. ⁱ Joan. xxi, 25. ⁱ Luc. ix, 28, 29.

beatus Lucas. Nihil magis unum, magisque cognatum et ad idem fuerit, quam quod mihi illisque fuit dictum. Plane enim consonant, eandemque vim et nobis et illis dicta habuerint. Etenim illi, omissa die qua Verbum rem brevi futuram apostolorum collegio prædixisset, itemque diem qua idem ipsum prænarratum opus mirabiliter effecisset: dies intermedios a primo, inquam, ad ultimum, atque adeo ab uno ad octavum sex palam existentes numerant. Iis porro si duos illos adjunxeris, initiumque et finem medio conserueris, citra controversiam quesitum habueris, nostrorumque sermonum mutuum consensionem perspexeris, sole splendidius puriusque emicante veritate decorem unitatis.

Quia enimvero Scripturæ vobis majestatem ac concinnitatem, juxta Lucæ doctrinam, oratione descripsi: æge plane penetratis audientis adytis, etiam relegam additam in Scriptura spiritualium sensorum venustatem; eam perinde utique quod paret luminis splendore superantem, atque res spiritualis rem subjectam oculis, latente sinceritate et sufficientia vincit (6). Cæterum vos mihi prius, o amici sermonum mystæ, quique mecum quæ bona sunt pulchraque adamatis, Spiritu illo qui mundat ac illuminat omnia, audituque et intelligentia mundamini: quo Sermo ille vobis cognatus, tanquam necessariis suis colloquatur, ac initiationibus quas nemo docuerit (7), perfectiora exhibeat. Quid ergo sumus dicturi, fratres? Quod vero illud spiritale instructissimum sermonum convivium ac spectaculum, ad quæ vos hodie invitamus, quæque adjutore Spiritu incessere ac adire volumus?

Senarium dicunt artis periti, inter numeros denario comprehensos, solum perfectum; velut nimirum qui ex suis ipse partibus constituitur et compleatur. Atque « Christus, Dei sapientia et virtus ¹, » Verbum illud bonitate majus, « Filius ille unigenitus qui est in sinu Patris ¹; » sex quidem dierum spatio fabricatur et creat quicquid rerum est oculis subjectum: ad hæc vero et hominem, qui immateriata anima materiaque, hoc est, corpore consistat. Sed et charitatis qua bonum nullum sublimius adeoque pretiosum, sex perspicue species recensentur, in quibus exhibitam in egenos humanitatem, ut in seipsum Dominus recipit ac probat. Iis enim qui misericordes fuerunt, misericordiam pro misericordia justa lance reponens, præ-

A φησιν ὁ μακάριος Λουκᾶς. Οὐκ ἔστιν οὐδὲν τῶν ἡμῶν τε καὶ αὐτῶν εἰρημένων πρὸς τι τῶν πάντων ἰσοειδέστερον ἢ συγγενέστερον. Σύμφωνα γὰρ ἔστιν, ὡς ἀληθῶς, καὶ ταυτοδύναμα τὰ παρ' ἡμῶν τε καὶ αὐτῶν λεγόμενα. Καὶ γὰρ ἔκείνοι τὴν ἡμέραν παρέντες, καθ' ἣν τὸ μέλλον οὐκ εἰς μακρὸν ὑπὸ τοῦ Λόγου τελεσθῆσεσθαι τοῖς ἀποστόλοις κοινῇ προηγόρευται· καὶ αὐτῶν αὖθις, ἐν ᾗ τὸ προρρήθην ὁ λόγος παραδόξως ἐξείργασται, τὰς μεταξὺ τῶν δύο, τῆς πρώτης, φημι, καὶ τῆς τελευταίας, μέλλον δὲ τῆς μιᾶς καὶ ὀγδόης, ἀριθμοῦσι προδήλως ἐξ τυγχανούσας. Αἷς εἰ τὰς δύο συνάψαι, τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος τῇ μεσότητι συναρμώζων, τὸ ζητούμενον ἀναντιρρήτον ἐξεῖς, καὶ τὴν πρὸς ἀλλήλα τῶν ἡμετέρων λόγων συμφωνίαν καταβῶσις, τοῦ ἡλίου λαμπρότερόν τε καὶ καθαρότερον B τῆς ἀληθείας τὸ ἐνιαῖον ἀποστείλουσιν κάλλος.

Ἄλλ' ἐπειδὴ τοῦ Λόγου τὴν φαινομένην εὐπρέπειαν καὶ εὐαρμοσίαν ὑμῖν τῷ λόγῳ διέγραφα, κατὰ τὴν τοῦ Λουκᾶ διδασκαλίαν· φέρε δὴ καὶ τῶν ἀδύτων κατατολμήσας, τῶν ἐγκεχυρμένων τῷ Λόγῳ μυστικῶν θεαμάτων ἐκκαλύψω τὴν ἀγλαίαν, τοσοῦτον ὑπερίδμψουσιν τοῦ φαινομένου, ὅσον τὸ νοούμενον τοῦ φαινομένου κρυφιώδιστέρόν τε καὶ διαρκέστερον. Καὶ μοι καθήρασθε πρότερον, ὡ φίλοι μύσται τοῦ Λόγου καὶ συναρασταὶ τῶν καλῶν, καὶ ἀκοὴν καὶ διάνοιαν, τῷ πάντα καθαίροντι καὶ φωτίζοντι Πνεύματι· ἵν' ὡς οἰκεῖοις ὑμῖν ὁ Λόγος συμφοῆς ὁμιλήσῃ, καὶ ταῖς ἀδιδάκτοις μυσταγωγίαις ἀναδείξῃ τὰ τελευταία. Τί οὖν φαμεν, ἀδελφοί; Καὶ τίς ἡ νοητὴ τῶν λόγων πανδασία καὶ θεωρία, ἐφ' οἷς ὑμεῖς προσκαλούμεθα στήμεν, καὶ οἷς ἐπιβαίνειν ἀξιούμεν μετὰ τοῦ Πνεύματος;

Τὸν ἐξ ἀριθμῶν φασιν οἱ περὶ ταῦτα σοφοί, μόνον τῶν ἐντὸς δεκάδος τέλειον εἶναι, ἅτε δὴ ἐκ τῶν οἰκειῶν συνιστάμενός τε καὶ συμπληρούμενον. Ὁ Χριστὸς δὲ ὁ τοῦ Θεοῦ σοφία καὶ δύναμις, ὁ ὑπεράγαθος Λόγος, ὁ μονογενὴς Υἱὸς ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πατρὸς, ὁ ἐξ ἡμερῶν δημιουργεῖ πᾶν τὸ φαινόμενον, ἐπὶ δὲ καὶ τὸν ἀνθρώπον, τὸν ἐξ αἵλου ψυχῆς, καὶ τῆς ὕλης τοῦ σώματος συνιστάμενον. Ἐξ δὲ καὶ τῆς ἀγάπης, ἥς οὐδὲν τῶν καλῶν ἐστὶν ὑψηλότερον οὐδὲ ἰσοστάσιον, ἀπαριθμεῖται τὰ εἶδη σαφῶς· ἐφ' οἷς ἐν ἑαυτῷ ἀναδέχεται τὴν εἰς τοὺς δεομένους φιλο- D ανθρωπίαν. Τοῖς γὰρ ἐλεήμοσιν ἀντιταλαντεύων τῷ ἐλέῳ τὸν ἑλεον, καὶ τὸ γέρας νέμων ὡς μεγαλόδωρος τῆς ἐκείδε μακαριότητος, ψοῖ πρὸς αὐτοὺς ἡδὴ τῆς δεξιᾶς στάσιως ἔξωμένους· ἀεὺτε, οἱ εὐλογημένοι

¹ 1 Cor. 1, 24. ¹ Joan. 1, 18.

COMBEFISII NOTÆ.

(6) Latente sinceritate et sufficientia vincit. Κρυφιώδιστέρόν τε καὶ διαρκέστερον. Primum illud, vox est theologica, ut et Dionysii τὸ κρύφον. Ut non solum significat rei velut obscuritatem, sed etiam ejus eminentiam indicet, qua habeat esse ita obscuram elevatione ac perfectione: quare illi altera, velut explicationis gratia, scite adjungitur: meditatissimum Andreæ in Dionysio et Gregorio,

quibus facile adverterit.

(7) Initiationibus quas nemo docuerit. Ἀδιδάκτους μυσταγωγίας. Scilicet epithetum. Velut dicat: Disciplina quas non homo, sed Deus, et unctio doceat ac vere est qui minimum quod homo docuerit: Deus ipse est qui docet hominem scientiam; ac in primis illam sanctorum.

τοῦ Πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. Ἐπεινάσα γάρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με· ξένος ἦμην, καὶ συνηγάγετέ με· γυμνὸς, καὶ περιεβάλετέ με· ἡσθάνησα, καὶ ἐπισκέψασθέ με· ἐν φυλακῇ ἦμην, καὶ ἤλθετε πρὸς με. » Ἐπεὶ οὖν τοιαῦτα καὶ τοιαῦτα τῆς ἀγάπης τὰ εἶδη, καθάπερ ἐν Εὐαγγελίοις αὐτῇ βοᾷ καθαρῶς ἡ Ἀλήθεια· διὰ δὲ τῆς εἰς τὸν πλησίον ἀγάπης, ἡ εἰς Θεὸν ἀγάπη κρατύνεται· δι' ἣν καὶ τῆς ἐλπιζομένης μακαριότητος ἄξιος ἀναδείκνυται, ὁ πρὸς αὐτὴν γνησίως συντεταμένην ἔχων τὴν ὁρεξίν. « Ἐν δὲ ταῖς δυσὶ ταύταις ἐντολαῖς ὁλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται, » καθάπερ ἐν Εὐαγγελίοις ὁ λόγος συντίθεται, κρίμαται· ἐντεῦθεν ὅλον, ὡς ἡ ἀγάπη πρᾶγμα ἐστὶν ἀγαθῶν ἀπάντων περιεκτικώτατον, καὶ ἀκρότατον τῶν διὰ τῆς ἁγίας Γραφῆς φανερουμένων, καὶ οὐδὲν ἐστὶν ἀρετῆς εἶδος, δι' ἧς ἄνθρωπος οἰκείουται τῷ Θεῷ καὶ συνάπτεται, καὶ τῆς ἀνω δόξης καὶ βασιλείας κληρονομᾷ, ὃ μὴ τῆς ἀγάπης ἐξήρηται, καὶ ὑπ' αὐτῆς περιεληπταί, ἀρρήτην λόγῳ συνεχόμενον καὶ φρουρούμενον. Ὅθεν καὶ τὴν ἀκρην, ὡς ἐν ἀνθρώποις, τελειούτῃ τε καὶ καθαρότητι τῆς κατὰ τὴν πρᾶξιν φιλοσοφίας, ἧς τέλος εἶναι φασὶ τὸ ἀγαθόν, ὅπερ ἐστὶν αὐτὸς ὁ Θεός, μόνῃ τελείῳ ἡ ἀγάπη διὰ τῆς ἐξάδας τῶν οἰκείων μερῶν κατορθωθείσα συνίστησι· μεθ' ἣν καὶ διαφερόντως Θεῷ συνάπτεται τὸν ἄνθρωπον, τῆς θεολογίας τὸ πῦρ ἀναφλέγουσα.

Ἀλλ' ὅτου χάριν εἴρηται ταῦτα; Θμηλ, ὅτι εἰ μέλλοι τις ἐπὶ τοῦ ὅρους τῆς ὀψιγῆς θεωρίας, ὡς μαθητῆς τῷ λόγῳ συνεπαρθήσεσθαι, τῆς τε βασιλείας ἐκείνης τὴν ἀπόρριτον ὄψεσθαι· ὁδὸν, καὶ τῆς ὁρατῆς αὐτοῦ καὶ νοητῆς θεοφανείας ἀξιοθήσεσθαι· ἐπειδὴν ἀκοῇ Χριστοῦ προαναφωνούντος, οὐκ εἰς μακρὰν αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ἐλπίσεσθαι (τοῦτο γὰρ ἡ μεταμόρφωσις, καθ' ἣν ὁ ἀναλλοίωτος, ὅπερ τὸν ἥλιον ἐλαμψε τὸ ὑπὲρ ἡμᾶς καὶ ἡμέτερον), θρέψει μὲν καὶ ποτίσει Χριστὸν πεινῶντα καὶ διψῶντα τὴν πάντων σωτηρίαν. Ἡ καὶ ἄλλως· διὰ τῶν δεομένων, τὸν πᾶσιν εἰσοικισθέντα τοῖς λαβοῦσιν αὐτὸν διὰ τῆς πίστεως· συναγάγει δὲ ²¹ ξενιτεύοντα, ἐνδύσει δὲ γυμνητεύοντα, θεραπεύσει δὲ ἀσθενούντα, καὶ ἐν φυλακῇ καθειργόμενον οὐ παρόψεται, πόθῳ τοῦ εὐεργετῆν σφοδρῶς ἐπαιγόμενος· καὶ διὰ τὴν ἐπαινετὴν τῶν καλῶν ἀπληστίαν, οὐ μέχρι τῶν φαινομένων στήσεται· οὐδὲ τῇ περὶ τὰ ἔξω φιλοπροσῶν περιόριστα τὴν εἰς τὸν φιλόανθρωπον ἀεσπότην φθάνουσαν· οὕτω γὰρ θαρρῶ λέγειν, ἀποσκοπῶν εἰς τὸ, « Ἐφ' ὅσον ἐνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων ἐποιήσατε, ἐμοὶ ἐποιήσατε »· ἀλλὰ καὶ ἐνδοτέρω χωρήσει τοῦ φαινομένου, καὶ τῶν ψυχικῶν παθημάτων φροντίδα ποιήσεται, καὶ λατρίαν ἐπινοήσει τὴν πρίπουσαν· καὶ « κατασκηνώσει μὲν εἰς τόπον χλόης » θράμματα λογικὰ καὶ ἀρτιπαγῇ πρὸς εὐσέβειαν, « ἐπὶ δὲ ὕδατος

²¹ Matth. xiv, 33-36. ²² Matth. xxii, 40. ²³ Matth. xiv, 40.

A miaque cœlestis illius beatitudinis tanquam magnificus in donis distribuens sic jam dignis habitis qui starent a dextris, ait : « Venite, benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi. Esurivi enim, et dedistis mihi manducare; sitivi, et dedistis mihi bibere; hospes eram, et collegistis me; nudus, et cooperuistis me; in carcere eram, et venistis ad me ». Cum igitur tot sint ac tales charitatis velut species, quemadmodum ipsa in Evangeliiis Veritas manifeste clamat, charitate autem in proximum charitas in Deum firmetur, qua etiam vere ac sincere contentum in eam desiderium habens, speratæ beatitudinis dignus ostenditur; cumque « In duobus his mandatis universa lex pendeat et prophetæ, » quemadmodum Scriptura in Evangeliiis statuit : hinc palam conficitur, esse charitatem præ omnibus in Scriptura expressis bonis, rem maximæ complexionis atque supremam, nec esse ullum virtutis genus quo homo concilietur ac cohæreat Deo, gloriamque cœlestem et regnum possideat, quod non pendeat a charitate, atque ab ea arcana quadam ratione comprehensum, ac velut præsidio custoditum habeatur. Quare etiam charitas sola, suarum partium senario perfecte gesta, summam illam, qualis potest esse hominis, perfectionem ac munditiem constituit philosophiæ positæ in actione, cujus finem dicunt esse bonum, quod Deus ipse est : postquam etiam, accendens nempe theologiæ ignem, egregie hominem conjungit Deo.

C Enimvero quorsum hæc dicta sunt? Nimirum, quia si quis una cum Verbo tanquam discipulus in montem sublimis contemplationis subvehendus est, renique illius inaccessibleis aspecturus gloriam, atque visibilibus inintelligibilique Dei apparitione honestandus; postquam Christum præloquentem audierit, fore ut non multo post veniat regnum ipsius; id enim est transfiguratio, quo is qui invariabilis est, quam pro nobis nostramque naturam induit, illustrius sole illuminavit : ejusmodi, inquam, Christum esorientem, sitientem salutem omnium, paverit et potaverit. Aut etiam alio intellectu, ita Christum in omnibus habitantem qui ipsum fide susceperunt, per egenos habuerit, collegerit vero hospitem, nudum induerit, infirmum curaverit, detentum in carcere non spreverit, vehementius instigante desiderio faciendi bene; ac neque in iis quæ aspectabilia sunt, propter laudabilem bonorum insatietatem steterit, neque suam in benignum Dominum totaque hominum genus propensione amantem, humanitatem benignitate et benevolentia in id quod externum paret, diffinierit ac aretaverit : plane enim sic audens dico, ad illud respiciens quod dictum est : « Quandiu fecistis uni ex his minimis, mihi fecistis » : quin penetrabit ad interiora ejus quod

videtur, morborumque ac affectionum animarum habiturus est curam, ac congruam eis medelam excogitaturus: ac pecora quidem ratione prædita, recensque compacta formataque ad pietatem, « in loco pascuæ collocabit; educabit » vero super aquam refectionis; et atque peregrinum et exsulantem a patria, ac in aliena terra demorantem, factumque vagum, ejus a patria velut absentiam et peregrinationem reveritus, qui nostri causa peregre demoratus est ac factus hospes, in suam ipse domum, quæcunque tandem illa sit, libens inducet; a terrena quidem ac dividua vita abducens (8), ad illum vero individue unum ac cœlestem sanctorum letum conventum migrare faciens ac transferens, ubi Paulus, et qui timent Dominum conversantur: sed et alium videns paterna nudatum substantia, ac incorruptionis tunica quæ est in voluntate exutum, nuditatis misertus induet iterum, docens beatam vivendi rationem et secundum Deum. Quid vero infirmum in fide? dicam atque adhuc puerilem animum ferentem, quod spectat ad agendorum discernentem prudentiam? Num vero est silentio præteriturus? Haudquaquam plane: sed ad desideratam sanitatem finemque proprium quam citissime revocaturus est: partis alienæ a ratione vitii ac perturbationibus sermone veritatis fugatis, rationeque insita ad suum ipsius instaurata principium: ac biga partis animæ patibilis, ira, inquam, et cupiditate, ex ratione rationi composita, subnexusque pennis ad ea quæ oportet, ac spiritu renovata. Ad hæc autem, etiam quem velut carcere ignorantie caligo detinet, ac nec veræ scientiæ lumen videre sinitur, tenebricoso per providentiam ac curam loco imminens, sermone qui illuminet animum, velut angelo quodam infringente, disruptis ignorantie vinculis ad lumen veræ in Christo libertatis ac vitæ proveherit; ut is neque jam teneatur jugo servitutis, ac neque arceatur, ut ne liber ac pro arbitrii facultate pulchra cœli incesserit ac lustrarit.

Plane vero, congrua ratione et modo universa hæc, ac si qua ejusmodi sunt, charitate lucernæ instar animo illucente, duplici exhibeat oportet ratione. Quod enim duplices simus, ex anima constituti et corpore, duplex etiam fuerit curæ ratio: qua et ipsi omnes indigemus, velut homines; quanquam nihilominus ille amplius, hic

ἀναπαύσεως, αὐτὰ διατρέφει· καὶ τὸν μὲν ἐκδημήσαντα τῆς οἰκείας πατρὶδος, καὶ ἐπὶ ξένης γῆς διατρέδοντα, καὶ ἀλήτην γενόμενον τὴν ξενίτειαν (33) αἰδεσθέντα τοῦ δι' ἡμᾶς ξενιτεύσαντος, ἐπὶ τὴν ἰδίαν ἐστὶαν, ἥτις ποτὲ ἐστίν, ἀσμένως χειραγωγῇσει· τῆς μὲν γῆνης καὶ μεριστῆς ἀποστήσας ζωῆς, ἐπὶ δὲ τὴν ἐνιαίαν καὶ οὐράνιον μετοικίσας τῶν ἁγίων πανήγυριν, ἐνθα Παύλου καὶ τῶν φοβουμένων τὸν Κύριον ἐστὶ τὸ πολίτευμα· ἀλλὰ καὶ ἄλλον ἀπογυμνωθέντα τῆς πατρικῆς οὐσίας θεώμενος, τῆς τε κατὰ προαίρεσιν ἀφθαρσίας τὴν στολὴν ἐκδυσάμενον, ἐλεήσας τὴν γύμνωσιν, ἐνδύσει πάλιν, τὸν κατὰ θεὸν καὶ μακάριον εἰσηγούμενος βίον. Τί δὲ τὸν ἀσθενούντα τῇ πίστει, καὶ περὶ τὴν διάκρισιν τῶν πρακτικῶν νηπιάζουσιν ἐπὶ τὴν διάνοιαν φέροντα; Ἄρα παραδραμεῖται σιγῇ; οὐ μὲν οὖν· ἀλλ' ἐπὶ τὴν ποδουμένην ὕψισαν, καὶ τὸ οἰκεῖον τέλος ἀνακαλέσεται, τάχιστα, τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας τὰ πάθη φυγαδεύσας τῆς ἀλογίας, καὶ τὸν ἐμφοτον λόγον ἐπὶ τὴν ἰδίαν ἀποκαταστήσας ἀρχήν· θυμὸν καὶ ἐπιθυμίαν, τοῦ παθητικοῦ τῆς ψυχῆς μέρους τὴν ξυνωρίδα, κατὰ λόγον ὑποδείξας τῷ λόγῳ, καὶ ἐφ' ᾧ δεῖ πτερώσας καὶ ἀνακαίνισας τῷ πνεύματι. Ἐπὶ δὲ τοῖς, καὶ τὸν καθειργμένον μὲν τῷ ζῶσφι τῆς ἀγνοίας, ἰδεῖν δὲ τὸ φῶς τῆς ἀπλανοῦς γνώσεως κωλυόμενον, τῷ σκοπεῖν χωρίῳ κατὰ πρόνοιαν ἐπιστάς, ὥσπερ διὰ τινος ἀγγέλου τοῦ φωτίζοντος τὴν διάνοιαν λόγου, τὰ τῆς ἀγνοίας διαβρόχας δεσμὰ, ἐπὶ τὸ φῶς προαγαγὼν τὴν κατὰ Χριστὸν ἐλευθερίαν καὶ πολιτείαν, μήτε ζυγῷ δουλείας λοιπὸν ἐνεχόμενον, μήτε πρὸς τὰ οὐράνια κάλλη βαδίζειν τῇ διανοίᾳ κατ' ἐξουσίαν εἰργόμενον.

Καὶ πάντα ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα κατὰ τὸν εἰκότα λόγον καὶ τρόπον, ὑπὸ τῆς ἀγάπης τὴν ψυχὴν φρουρουόμενος, διττῶς ἐπιδείξεται. Καὶ γὰρ διπλῶν ὄντων ἡμῶν, ἐκ ψυχῆς τε καὶ σώματος, διπλοῦν καὶ τῆς ἐπιμελείας τὸ εἶδος, ἥς καὶ αὐτοὶ πάντες ἀνθρώποι χρῆζομεν, εἰ καὶ ὁ μὲν ἐπὶ κλεῖον, ὁ δὲ ἐπ' ἐλαττον, ἕως ὑπὸ τροπὴν ἡμῶν ἢ προαίρεσιν, καὶ

¶ Psal. xxii, 2. ¶ isa. 58, 7. ¶ Philipp. iii, 20. ¶ Luc. xv, 13. ¶ Rom. xiv 1. ¶ Ephes. iv, 23.

VARIE LECTIONES.

¶ Forte αἰδεσθῆς.

COMBESII NOTÆ.

(8) Ac dividua vita abducens. Καὶ μεριστῆς ἀποστήσας ζωῆς. Vitam dividuam, seu separabilem, opponit τῇ ἐνιαίῳ πανηγύρει, læto illi sanctorum conventui, velut individue uni ac inseparabili: nosquam scisso, vel ipso a seipso, dissidentibus partibus, quas una charitas in idipsum inviolabiliter astringit, nec a Deo, qui ipsum illud idipsum sit in quo tam feliciter astringantur. Potest haberi ex hac antithesi quid vere sit τὸ ἐνιαῖον, quod Lex minus apte reddunt, aliquis. Melius Suld., τὸ ἐνιαῖον· τὸ μοναδικόν. Habuit forte vet. Lex. ex quo alia, unus aliquis: quod est satis aptum. Paulo

D superius ἀντὶ τοῦ αἰδεσθέντα legimus αἰδεσθῆς, ut referat colligentem, qui ex Christi pro nobis hostis reverentia, hospitem fratrem in domum inducat: illam, inquam, in cœlis, qua vere omnes hospites sumus, nisi quantum conversatione jam velut mundo excessimus: quo etiam modo explicat reliqua sensu mystico, non excluso litterali, quo etiam doceamur curam habere corporum fratrum, non tantum animarum: qua, inquit, duplici cura, qui ex anima constituti sumus et corpore, καὶ αὐτοὶ πάντες ἀνθρώποι χρῆζομεν. Ipsi etiam omnes velut homines egemus: quanquam plus alii, alii minus.

παρ' αὐτῆς ἡ ὕλη φέρει τὸ ἀτακτον καὶ ἀνώμαλον, ἡ καὶ ταῖς ἐξωθεν ἐπηρείαις καὶ δυσχεραῖαις ἀλλίσκεται. Διὸ καὶ μάλιστα φιλανθρώπως ἀλλήλοις χρηστέον, ἵνα καὶ ἄλλως μᾶλλον αὐτοὺς εὐεργετῶμεν. Τὸ γὰρ εὐεργέτημα μείζον αὐτοῦ παρὰ τῷ εὐπαθόντι γενόμενον, ἐπὶ τὸν εὐεργέτην βαφειότερον ἀντεπάνεισι· καὶ οὕτως ἐν τῷ εὐεργετῆσθαι τὸ εὐεργετῆν ἀντιπερισταταί. Τοῦτο δὲ προδήλως καὶ μιμῆται Θεὸν ἄνθρωπος· ἡ δὲ μίμησις, οἰκειώσις· ἡ δὲ οἰκειώσις, ἐξομώσις· ἡ δὲ, τῶν ἀγαθῶν ἀκρότατον. Ὅρξ τῆς φιλανθρωπίας πηλίκος ἐστὶν ὁ καρπός; Οὕτω δὲ καὶ διὰ τῆς αὐτοτελοῦς ἐξάδος τῶν ἐντολῶν, φόβον ἅπαντα δουλοπρεπῆ παρωσάμενος, μετὰ τῆς κακῆς τῶν παθῶν ἀχθηδόνος, καὶ αὐτὸν ἀνακαθήρας ὡς ὁλόν τε, καὶ ἐν τῇ ἀγάπῃ τελειωθείς, ἄθλον ἀρετῆς κομίζεται, [καὶ] τῆς ἐν πνεύματι φρενικῆς θεωρίας τὴν ἀπταιστον γνῶσιν τῶν ὑπὸ ἡμέραις ὑποστάνα κόσμον, τὸν ὕλικόν καὶ ὀρώμενον, τύπου εἰδῶς τοῦ ἀναδεηκότος τὴν αἰσθησιν, ὀφεται καλῶς διὰ τοῦ ὀρωμένου τὸν μὴ ὀρώμενον, μεταβρύμικτων ἑναρμονίως ἐπὶ τὴν νοσητὴν καὶ πολὺφωτον ὥραιότητα τὰ κάλλη τῶν φαινομένων. Καὶ οὕτω τὴν κτίσιν, ἐπὶ τὸν αὐτῆς αἶτιον ἔξει χειραγωγοῦσαν αὐτοῦ τὴν διάνοιαν. Ὅστε δι' ἀμφοτέρων, πράξεις δὴ λέγω καὶ θεωρίας, μετὰ τὴν ἐν ἀμφοῖν τελειότητα, τὴν διὰ τῆς ἐξάδος τῶν θείων ἐντολῶν, καὶ μέντοι καὶ τῶν ἡμερῶν δηλούμενην, ἐν ᾗ ὁ ὀρώμενος ὑπέστη κόσμος, συνήσεται καθαρῶς συνέναι, τί τὸ τῆς ὁγδόης μυστήριον. Ὁ διὰ τῆς τοῦ Λουκᾶ μυσταγωγίας, ὡς γέ μοι φαίνεται, παραγυμνούμενον, ἴδοι τις ἂν τῶν θεωρητικῶν τε καὶ ἀνω βεδηκότων τὴν αἰσθησιν. Τὸ δὲ λεγόμενον καὶ γνῶσεως ἀληθοῦς, ἔξω σαρκὸς καὶ κόσμου γενόμενοι, καθ' ὅσον ἐφικτὸν ἐνταῦθα, τὰ τῆς μελλούσης καταστάσεως εἶδη, ἐξ ὧν ἐπειράθησαν, διδαχθήσονται. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ὅσον προοδοποιήσασθαι τῇ μελλούσῃ τοῖς διορατικωτέροις ἐπὶ τοῦ θρόνου φανερωθῆσθαι δόξῃ καὶ χάριτι. Ὅτε δὲ τῷ Ἰησοῦ συνανελθόντες, εἰσω τῆς νεφέλης γένοντο, τότε πολλῶν τρανώτερόν τε καὶ ὑψηλότερον, διὰ τῶν λευκανθέντων ὡσεὶ χιῶν, καὶ λαμψάντων ὡς τὸ φῶς ἱματίων τοῦ Λόγου, τῆς μυστικῆς τῶν προειρημένων θείας ἀξιοθήσονται, ἐξάντων ἡδὴ τῶν συμβόλων τῇ ἀληθείᾳ.

viam manifestæ in monte perspicacioribus oculis gloriæ et gratiæ. Ubi autem una cum Jesu ascendentes, intra nubem perspicacius vestium Verbi fulgore instar luminis mysticam præfatorum visionem accepturi sunt, cum jam symbola veritati concesserint.

VARIÆ LECTIONES.

⁹⁴ Lege ὅπερ.

COMBESII NOTÆ.

(9) Ipsaque a se materia inordinationem ac inconstantiam adducit. Φέρει παρ' αὐτῆς τὸ ἀτακτον καὶ ἀνώμαλον. Verba sunt Gregorii, in quæ etiam commentatur Maximus, orat., ni fallor, 16, *De amore pauperum*, in qua noster Andreas, in prælatione charitatis virtutibus aliis, ejusque in proximum cognatissima utraque misericordia, spiritali ac corporali, quarum illa potior sit, eoque magis debita non parum, quanquam alio scopo suisque plurimis ac iis illustribus adjectis, eundem Gregorium imitatus videatur.

A minus; quandiu nimirum voluntas mutatione subditur, ipsaque a se materia inordinationem ac inconstantiam adducit (9) vel etiam externis injuriis molestisque intercipitur. Quare præstat omnino ut tota humanitate invicem contamur, quo et alioqui ipsi nobis beneficium majus conferamus. Beneficium quippe seipso auctius redit a beneficiato ad beneficium: atque adeo in beneficii acceptione quædam reciproca beneficii collatio est. Eo enim perspicue homo Deum imitatur. Imitatio autem, conciliatio est; conciliatio autem, assimilatio et expressio: eaque supremum bonum. Viden' quantus sit humanitatis et misericordiæ fructus? Sic vero etiam, seipso perfecto mandatorum senario, metu omni servili una cum vitiosa perturbationum molestia depulso, siquæ quam potest haberi maxima, emundatione ac consummata charitate, virtutis ac naturalis in spiritu contemplationis (10) inoffensam rerum supra tempus naturamque positarum scientiam, præmium reportaverit: vidensque mundum diebus senis conditum, illum, inquam, in materia, et oculis subiectum; mundi supra sensum elevati figuram probe, quod fugit oculos nec aspectari potest: rerum visibilium ornatus in spiritalem multoque lumine illustrem decorem concinna accommodatione transferens, eo quod corporeum subjacet oculis, perspiciet. Sicque futurum est ut creatura animus ejus in suum ipsius velut manuducat principium. Quamobrem utroque, actione, inquam, et contemplatione, post adeptam in eis positam perfectionem, illam nimirum tum quæ senario divinorum mandatorum, tum quæ nihilominus diebus senis, quibus mundus fuit conditus, significatur, quodnam sit Octavæ sacramentum, perspicue intellexerit. Atque id, mea quidem sententia, spiritali Lucæ doctrina viderit declaratum, qui sic contemplativus ac sensu superior evaserit. Dicō autem, verusque est sermonis sensus, fore ut, quantum mortali vita fieri potest, corpore mundoque excedentes, jam ea quæ futuri illius status sunt, ex iis quorum fecere periculum gustumque perceperunt, doceantur. Verum hæc quidem ut tantum præeant, ac velut muniant

(10) Virtutis, ac naturalis in spiritu contemplationis, etc. Nonnulla fuit punctorum mutatio, adjecta etiam particula xai. Τὸ, ὅπερ, mutandum duxi in ὅπερ, quod margini ascripsi, ut velit, virtute, quæ operibus charitatis et misericordiæ explicatis præcipue exercetur, rerumque naturalium spiritaliori contemplatione, ceu duplici senario præparante ad montis accessum, inoffensam comparari divinorum et spiritalium cognitionem, longe tamen ea inferiorem, quæ habetur in ipso monte, Verbo peculiariter illuminante, etc.

Porro fuerint spiritualis contemplationis Verbi vestes, quibus et obtegatur, et detegitur ac revelatur. Quod ei videatur mirabile. Una quidem ratione analogiæ ac sensus spiritualis, ut quidem mihi videtur, dicta factave Salvatoris per vitæ hoc sæculo institutæ curriculum, Vitæ, inquam, illius intemeratæ ac immaculatæ; vitæ, carnis dispensatione mundo palam exhibitæ, cæterum non comprehensæ; vitæ ab omni omnino et citra ullam comparationem malitia liberæ, quæque totius munditiei et sanctitatis causa fuit, et exemplar humano generi. Quam is qui supra substantiam est, vero ad substantiam accessu, supra substantiam substantiatus ac substantiam indutus, nobis nostræque salutis causa in carne vixit: quæ et ipsa eximie in monte resplenduit. Non velut id temporis clarior sublimiorque ipsa evaserit: absit hoc; sed quam perfecti ac sublimiora docti discipuli, quid et prius esset veritate sint contemplati. Dicta ergo gesta, quibus vita illa constitisset, quibuscum etiam immensa Verbi in nos dispensationis profunditas ostenditur, non immerito velut Salvatoris vestes habuerint accipit. Seu vestibus ejusmodi utraque illa Spiritus emundatione instar luminis fulgentia, ob omnimodam munditiam summamque claritatem velut typo representari.

Alio autem modo potuerint vestimenta Verbi intelligi, nec puto indigna Spiritu expositione: tum eorum quæ procreavit deduxitque ut essent, magnificentia ac velut sumptuositas; tum etiam Scriptura sacra. Illa quidem, quæ invisibilem illum et quem nihil capiat, in ipsa incommiste ac intemerate, qua ratione Creator est et causa, velut abditum ac delitescens palam faciat: hæc autem, ut quæ Verbum arcana quadam ratione in ipsa velut habitans ac libenter manens, iis qui digni sint Spiritu demonstret. Ambo enim Spiritu depurantur ac illustrantur: taliaque sua illa munditia, divinorum ac contemplandi amantibus parent, « qualia non potest fullo super terram candida facere » . — « Nam Spiritus, inquit, omnia scrutatur, etiam profunda Dei » . Sic igitur vestium adminiculo latens in eis Verbum seipsum prodat, ac cognitionis suæ lumen emittit; iis nimirum qui, sicut Petrus, et Jacobus, et Joannes sunt spiritu perfecti. E quibus, hic quidem instar Petri, firmiter nixus petrae, tum fidei fundamentum, tum virtutibus assurgens ædificium Ecclesiæ in se recipit: his autem, velut « filius tonitru » , sublimioris theologiæ mystica inspectio visioque a Verbo creditur, quibus petra immobilis, basis firma sit et inconcussa. Arbitror vero, illo quidem designari fidei profunditatem; hoc autem, latitudinem et sublimitatem: quibus sacramenti incomprehensibilitate, omnis undique infinitas æqualibus modis exceditur.

Enimvero ejusmodi quidem, ac eo sunt splendore Salvatoris vestimenta. Quid autem facies supra

Ἰμάτια δὲ τοῦ Λόγου κατὰ τὴν ἐν πνεύματι θεωρίαν εἶεν ἂν, ὅφ' ὧν περιστέλλεται καὶ δι' ὧν ἐκκαλύπτεται. Ὁ καὶ παράδοξόν πως. Καθ' ἐν μὲν εἶδος ἀναγωγῆς, ὥς γέ μοι δοκεῖ, τὰ κατὰ τὸν βίον ἐκείνων εἰρημένα τῷ Σωτῆρι καὶ παπραγμένα, τὸν ἀχραντὸν τε καὶ ἀκηλίδωτον· τὸν τῷ κόσμῳ διὰ τῆς κατὰ τὴν σάρκα οἰκονομίας προφαινόμενον μὲν, οὐ καταλαβανόμενον δέ· τὸν πάσης μὲν πονηρίας ἀσυγκρίτως ἐλεύθερον, πάσης δὲ καθαρότητος τε καὶ ἀγιότητος αἴτιον ἡμῶν καὶ ὑπογραμμὸν τῇ φύσει γνόμενον. Ὅν ὁ ὑπερούσιος εἰς οὐσίαν ἀληθῶς ἐλθὼν, καὶ ὑπὲρ οὐσίαν οὐσιωθείς, διὰ σαρκὸς ἡμῖν πεπολάτευται. Ὅς δὲ καὶ ὑπερβαλλόντως ἐπὶ τοῦ θροῦ ἐξήστραψεν. Οὐ τότε γενόμενος ἑαυτοῦ διαυγέστερος ἢ ὑψηλότερος· ἀπαγε· ἀλλ' ὅπερ καὶ πρότερον ἦν, τοῖς τελουμένοις τῶν μαθητῶν καὶ μουσμένοις τὰ ὑψηλότερα κατὰ ἀλήθειαν θεωρουμένοις. Τὰ δι' ὧν οὖν ὁ βίος ἐκείνος συνέστηκε βήματα τε καὶ πράγματα, οἷς καὶ ἀπέραντος ὁ βυθὸς τῆς περὶ ἡμᾶς οἰκονομίας τοῦ Λόγου συναποδείκνυται, οὐκ ἀπεικόνως ἂν εἰς τὰ ἱμάτια τοῦ Σωτῆρος λαμβάνοιτο. Ἡ ἐκεῖνα δι' αὐτῶν σημαίνονται τῇ ἀνακαθάρασι τοῦ Πνεύματος ἀμφοτέρα λάμποντα ὡς τὸ φῶς, διὰ τὴν παντελῆ καθαρότητα καὶ τὴν εἰς ἀκρον φανότητα.

Καθ' ἕτερον δὲ τρόπον ἱμάτια τοῦ Λόγου νοεῖτο ἂν, καὶ οὐκ ἀναξίως, οἶμαι, τοῦ Πνεύματος· τῶν ὅφ' αὐτοῦ δὴ τοῦ Λόγου προβεβλημένων τε καὶ παρηγγμένων πρὸς ὑπαρξιν ἢ μεγαλοπρέπειά τε καὶ πολυτέλεια, καὶ μέντοι καὶ τὸ Γράμμα τὸ ἱερὸν. Ἡ μὲν ὡς κτίστην καὶ αἴτιον ἐγκρυπτόμενον ἀχραντῶς αὐτῇ φανερούσα τὸν ἀόρατον καὶ ἀχώρητον· τὸ δὲ, ὡς Λόγον μουστικῶς ἐμφιλοχωροῦντα καὶ ἐναυλιζόμενοι αὐτῷ, προφαίνον ἀρρήτως τοὺς ἀέλιος τοῦ Πνεύματος. Ἀμφοτέρα γὰρ διὰ τοῦ Πνεύματος ἀνακαθαίρεται καὶ λαμπρύνεται, καὶ τοιαῦτα τῇ καθαρότητι διαδείκνυνται τοῖς ἐρασταῖς τῶν θεῶν, καὶ φιλοθεάμοισιν, « οἷα γναφεὺς ἐπὶ τῆς γῆς λευκᾶναι οὐ δύναται. » — Τὸ γὰρ Πνεῦμα πάντα ἐρευνᾷ, φησί, καὶ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ. Οὕτως μὲν οὖν διὰ τῶν ἱματίων ὁ εἶσω τούτων ἐγκρυπτόμενος Λόγος ἑαυτὸν φανερὸν, καὶ τῆς γνώσεως αὐτοῦ τὸ φῶς ἐπαφίησιν· ἐκαίνοις δηλονότι, τοῖς κατὰ Πέτρον, καὶ Ἰάκωβον, καὶ Ἰωάννην τετελεσμένοις τῷ πνεύματι. Ὅν ὁ μὲν, ὡς Πέτρος, ἐπὶ τῇ πέτρᾳ παγίως ἐρηραιομένος, τῆς τε πίστεως τὸν θεμέλιον, καὶ τὴν διὰ τῶν ἀρετῶν οἰκοδομίαν τῆς Ἐκκλησίας ἐφ' ἑαυτὸν δέχεται· οἱ δὲ τῆς ὑψηλῆς θεολογίας, ὡς « υἱοὶ βροντῆς, » τὴν μουστικὴν ἐποφίαν παρὰ τοῦ Λόγου πιστεύοντες, βάσιν στερέμειον καὶ ἀκράδαντον ἔχοντες, τὴν ἀκίνητον πέτραν. Καὶ ὁ μὲν τὸ βάθος, οἱ δὲ τὸ πλάτος, οἶμαι, καὶ ὅφως παραδηλοῦσι τῆς πίστεως, τῷ ἀπεριλήπτῳ τοῦ μυστηρίου κατὰ τὸ ἴσον πᾶσαν ἀπειρίαν ἐκβαίνοντα πάντοθεν.

Ἀλλὰ τοιαῦτα μὲν τὰ τοῦ Σωτῆρος ἱμάτια, καὶ οὕτως ἐκλάμποντα. Τί δὲ τὸ πρόσωπον τὸ ὑπερ-

αστράπτον; Τὸ κάλλος τὸ ἀμήχανον, τὸ τῶν ἑρα-
στῶν ἀπάντων ὑψηλότερόν τε καὶ τιμιώτατον, ὃ
τοῖς ὁρώσιν εὐφροσύνης ἀκαταπαύστου καθίσταται
πρόξενον, ὅσῳ καταλαμβάνεσθαι δοκεῖ φανερούμε-
νον; Τὸ δὲ κρύφιον καὶ θεϊότερον, καὶ πάντων και-
νότερον, τίς νοῦς ἢ λόγος ἢ ὁφείται, ἢ ἐκφράσσει
δυνήσεται; Εἰ γὰρ τὰ ἱμάτια τοιαῦτα, διὰ τὴν ἐνδο-
θεν ἐκδελυζομένην αὐγὴν, ποταπὸν ἄρα τὸ ὑπὸ τῶν
ἐσθημάτων περιστελλόμενόν τε καὶ καλυπτόμενον,
ὡς ὑπὲρ ὄρασιν καὶ γνῶσιν; Εἰ οὖν αὐτὸ ἐφ' ἑαυ-
τοῦ γένοιτο, πᾶσαν περιβολὴν ἐκδυσάμενον· τί τοῦ-
το λέγω; ἀλλὰ διὰ μένης τῆς ἀγίας αὐτοῦ στολῆς,
ἣν ἐκ παρθενικῶν αἱμάτων κατασκευασάμενος, διὰ
τοῦ Πνεύματος μυστικῶς ἑαυτῷ περιέπηξεν, ὅπερ
ἐστὶν ὡς εἶδον αὐτὸ φανερούμενον, τίς ὁ ὁφύμενος;
Ὅχι ἐστὶν οὐδὲν, οὐκ ἐστὶ, τῶν ἐν τῇ κτίσει θεωρου-
μένων, ὃ χωρήσει τοῦτο τὴν ὑπερβολὴν τῆς λαμ-
πρότητος. Εἰ γὰρ καὶ μηδὲν τῶν πάντων ἀκραιώ-
νητόν ἐστι τὸ ἀγαθόν, ἀλλ' οὐχὶ ὅλον, ὃ τί ποτ'
ἐστὶν, ἀλλ' ὅσον καὶ ὅπως τοῖς μετέχουσιν ἐφικτόν,
χωρητὸν γίνεται· καὶ τοῦτο δι' ἀκραν ἀγαθότητα
ταῖς ἀπειροδωροῖς ἐλλείψεσιν, ὁδεῖον ἐπὶ πάντα
καὶ προχοόμενον. Ἀπόδειξις δὲ τῶν λεγομένων αὐτὸ
ἂν εἴη τὸ μακάριον πάθος ἐκεῖνο καὶ πολυύμνητον,
ὅπερ ἐπὶ τοῦ ὄρους πεπόνθασιν οἱ ἀπόστολοι, ἡνίκα
τὸ ἀπρόσιτον καὶ ἀχρονον φῶς τὴν οἰκίαν σάρκα
μεταμορφῶσαν, τῷ ὑπερβάλλοντι τῆς οἰκίας φωτο-
βλυσίας ὑπερουσιῶς ἐλάμπρυνε.

Τὴν γὰρ ἀκτίνα τῆς ἀμώμου σαρκὸς ἐκεῖνης φέ-
ρειν οὐ δυνηθέντες, ἢ ἐκ τῆς τοῦ Λόγου θεότητος, ὃς
τῇ σαρκὶ καθ' ὁπότεσσιν ἦν ὡς, διὰ ταύτης ὑπὲρ
φύσιν ἐπήγαγε, πίπτουσιν ἐπὶ πρόσωπον. Ὡς τοῦ
θαύματος! κατ' ἐκστασιν τελευτάτην τῆς φύσεως,
ὑπὸ φάραγι καὶ φόδῳ κρατούμενοι, μύσαντες τὰς
αἰσθήσεις, πᾶσαν νοερὰν κίνησιν καὶ ἀντιλήψιν παν-
τελῶς ἑαυτῶν ἀποπαύσαντες, οὕτως κατὰ τὸν θεῖον
ἐκείνον καὶ ὑπέρφωτον καὶ ἀόρατον γνῶφον, τῷ θεῷ
συνεγένοντο· τῷ μὴδ' ὅλως ὁρᾶν, τὸ ὄντως ὁρᾶν εἰσ-
δεχόμενοι, καὶ τῷ πάσχειν ἀγνώστως, τὴν καθ' ὑπερ-
οχὴν γνῶσιν πορίζόμενοι, καὶ τὴν πάσης νοερᾶς ἐπι-
στασίας ὑψηλότεραν ἐγρήγορσιν ὑπομυσταγωγούμε-
νοι. Καὶ γίνεται παραδόξως ἐπὶ παραδόξῳ τοῦ πρά-
γματος, ὕπνος ἢ ἐγρήγορσις· μᾶλλον δὲ ὁ ὕπνος
ἐγρήγορσις, τῆς δὲ ἐρημίας τῶν γνωστικῶν ἀντιλήψεων
τῶν ὑπὲρ φύσιν τὴν γνῶσιν πιστούμενος. Ὡς τίς ἂν
μοι δοίη λόγον τοσούτου, ὅπως καὶ βούλομαι! τίς
ὁ κατ' ἀξίαν συνεπαρθῆναι τῷ μυστηρίῳ δυνάμενος;
ποῖα νοερὰ κίνησις πρὸς τοῦτο βλέψασα μόνον, τέ-
λεον εὐθύς οὐκ ἀποσθέννυται, παραχωροῦσα τῷ ἀν-
εφίκτῳ τοῦ θαύματος; τοῦτο καὶ Δαβὶδ πόρρωθεν,
οἶμαι, προκατανοήσας τῷ πνεύματι, τὸ βασιλικόν καὶ
προφητικὸν ὄργανον, ἐνθέῳ στόματι πρὸς τὸν τῶν
ὅλων Θεὸν ἐξεβόησε λέγων· «Θαδῶρ καὶ Ἑρμῶν ἐν τῷ
ὀνόματι σου ἀγαλλιάσονται.» Καὶ ὅτι μὲν ἀγαλλιά-
σονται προηγόρευσε. Τί δὲ, καὶ οἶον, καὶ ὅσον δι'
ἀκριβείας ἐστὶ τῆς μεταμορφώσεως τὸ μυστήριον,

A fulgur effulgens? Quid pulchritudo illa incompa-
rabilis, inter omnia quæ possunt adamari, celsis-
sima illa ac preliossissima, quæ jugem quamdam
lætitiā aspicientibus afferat, quantum manifesta-
tione comprehendī videtur? Occultum vero illud ac
divinius maximeque novum, quis vel intellectus vel
oratio, vel videre possit vel enarrare? Nam si ve-
stimenta talia sunt ex splendore intus emanante,
quale, rogo, quantumve fuerit quod, velut visum
superans et scientiam, sub vestimentis obtegatur
et celatur? Si ergo ipsum nullo contextu amictu
in seipso constitit: quid hoc dico? imo si per
solam suam illam sanctam tunicam, quam ex virgi-
neis sanguinibus per Spiritum contextam sibi ipsi
arcana ratione adjunxit, id quod est, quale ii vide-
runt, sese videndum præbuerit, quis aspererit?
Nihil sane, nihil fuerit in creatis, quod excel-
lentem illius splendorem capere possit. Quanquam
enim nulla penitus res exors sit boni communione,
haudquaquam tamen totum quod est capi potest;
sed quantum et quomodo iis qui participes sunt,
concessum sit: idque cum ex ipsa sua summi
boni ratione, immensæ largitionis illustrationibus
per omnia eat, ac se diffundat. Probarit autem quæ
dicimus ipsa illa beata multumque laudabilis apo-
stolorum in monte affectio, quando lux illa inaccessi-
bilis et antiquior tempore, suam ipsius transfi-
guratam carnem, exsuperanti proprii luminis
diffusione ac velut scaturigine, eximie illustravit.

C Cum enim incontaminatæ carnis illius radium,
ex Verbi hypostatice eidem uniti divinitate per
ipsam admirabiliter manantem ferre non possent,
«cadunt in faciem». O miraculum! Nimirum per-
fectissimo a natura excessu, somno gravi et metu
occupante claudentes sensus, atque ab omni prorsus
intellectualī motu ac perceptione cessantes, ita
in divina illa et luminosissima ac invisibili caligine
cum Deo congressi sunt, qui nihil jam penitus
videntes, id quod vere videre est, admitterent;
patientesque ignota quadam ratione, excellen-
tem adipiscerentur scientiam, omnique intelle-
ctuali inspectione sublimiorem vigiliam arcane
addicerent. Ac mirabiliter accidit in rei miraculo,
ut vigilia somnus fieret; atque adeo, ut somnus.
D vigilia, cui cessatione a sciendi perceptionibus,
scientia supra naturam ac diviniorem crederetur. O
quis dederit vim tantam orationis, quantam et
cupio! Quis digne satis valeat coassurgere sacra-
mento? Quis intelligentiæ motus vel eo tantum
aspiciens, non omnino statim exstinguatur, ce-
dens miraculo quod nequeat satis percipi? Hoc
puto et David jam olim spiritu præcogitans, rega-
lito illud ac propheticum organum, Deo afflato
ore, ad universorum Deum exclamavit dicens:
«Thabor et Hermon in nomine tuo exsultabunt». Sane vero, prædixit fore ut exsultent: quid vero,
et quale, et quantum accurate omnino futurum

esset transfigurationis sacramentum, ejus causa esset futura ejusmodi montium exultatio, velut arcum et incognitabile silentio honoravit, quod opportuno tempore ipso experimento iis qui digni forent, si ita liceat dicere, esset cognoscendum.

Hucusque vero provecita oratione, operæ pretium duxi ut et Petro prolata verba, quanquam is abundantiori gaudio tentus spiritu, non haberet quid diceret, velut palpando explicarem. Illa enim luminis apparitione Deique visione supra modum gavisus Petrus ac delinitus, totusque numine afflatus, nec valens sermone explicare animi affectionem, ac neque rursum ut silentio gratia diffunderet sustinens, non stulta stolidaque, ut quis forte fuerit suspicatus, protulit verba: quin vero talia loquitur, quæ arcane illius initiationis divinæque operationis proles essent atque germina. Quidnam autem pronuntiat? « Domine, inquit, bonum est nos hic esse ». Quorsum, Petre? Nempe ut plena turbatione hominum interpellatione ac molestia liberati, animoque et sensum, separatione a turbis, quorumcunque motuum verborumque colluvie mundati, ineffabili tua illa divina apparitione, hic loci irremisse fruamur, o Domine. Hoc autem quid melius sit? Quid vero, dum quis sensum habeat, desiderabilius aut amabilius? Quamobrem: « Domine, si vis, faciamus hic tria tabernacula, tibi unum, et Mosi unum, et Elie unum ». Præstat enim ut et mortua legis littera, quæ per Moysen designatur, atque viva lex nature quam vivens propheta significat, hic tecum sedem habeant, qui Verbum es factum homo, et quod in hominibus habitavit: qui vere resectio, qui Dominus vitæ et mortis, cui vivunt sancti omnes, quanquam partibus, quibus humana completur ac constituitur coalitio, mutuum discretis, naturalem obierint mortem: qui Rex es universorum, omniaque continens, et efficit. Ut et ipsi inaccessu tuo illo fuso lumine illustrati, te, Verbum, quod in eis habites et inambules, mundo faciant notum, sua ipsorum priori vita deposita, tua autem sola gratia illa, in tuo posita Spiritu divinoque igni, juxta quod Evangelio decernitur, admissa. Vita, inquam, sublimi et aliena a materia, vita immortalis, vita non senescente aut defectibili, sed quæ semper, spiritus fervore ad ampliora divinioremque, ex immensitate gratiæ promoveat atque assurgat.

Sed et intra nubem: procedamus, videamusque quidnam illa sensi habeat: ut eos qui apparuerunt in nube, et colloquebantur cum Jesu, juxta imo latentem profundo intelligentiam, quantum licuerit vestigio inquirentes, non longe simus a veritate illis significata. Est itaque meo sensu nubes lucida, ex qua procedit vox illa paterna, clare prædicans quisnam ac unde sit qui transfiguratur, co-

Α δι' ὃ καὶ ἀγαλλιάσονται δῆπου Θεὸς καὶ Ἑρμῶν, ὡς ἀρρήτῳ καὶ ἀνεκπρόσβητον σιγῇ τετίμηκεν, εἰς καὶ ὅν τοις ἀξίοις διὰ τῆς παύρας αὐτῆς, εἰ θέμις ἐστὶ, γνωσθῆσόμενον.

Ἐνταῦθα δὲ τοῦ λόγου γενομένου, καὶ τὰ λεγόμενα τῷ Πέτρῳ καλῶς ἔχειν δοκεῖ μοι διαφηλαφῆσαντι φανεῖν τῷ λόγῳ, ἃ καὶ μὴ ἔχων ὃ τι καὶ εἶποι, τῷ πνεύματι γεόμενος κάτοχος, ὑπὸ περιχαρείας ἐφθέγγετο. Τῇ γὰρ γεγεννημένῃ φωτοφανείᾳ καὶ θεοπτεῖ τὴν ψυχὴν ὑπὲρ φύσιν ὁ Πέτρος ἡδόμενος καὶ θαλγόμενος, καὶ ὁλοῦ ἐνθους γεόμενος, ἀφέρμενος δὲ τῷ λόγῳ τὸ πάθος ἀδυνατῶν, καὶ πάλιν διαβρῦναι σιγῇ τὴν χάριν οὐ καρτέρων, οὐκ ἀπροσύνῃς οὐδὲ ἡλιθιότητος, ὡς ἂν τινες ὑπολάβοιεν, ἀποφθέγγεται ῥήματα· ἀλλὰ τῆς ἀρρήτου μυσταγωγίας ἐκείνης καὶ θεουργίας γενήματα καὶ βλαστήματα, ποιεῖται τὰ ῥήματα. Τί δὲ καὶ φθέγγεται: « Κύριε, καλὸν ἡμᾶς, φησὶν, ὥδε εἶναι. » Τίνος ἕνεκεν, Πέτρε; Ἰνα τῆς πολυταράχου δισχλήσεως τῶν ἀνθρώπων ἀπηλλαγμένοι, καὶ ψυχὴν καὶ αἰσθησὶν τῇ διαστάσει τῶν ὁχλῶν, τῶν ὅπως ποτὲ κινουμένων ἢ λεγομένων κεκαθαρμοί, τῆς σῆς ἀφράστου θεοφανείας ἀνένδοτον ἐνταῦθα τὴν ἀπόλαυσιν ἔχοιμεν, ἀδύνατα. Τοῦτο δὲ τί ἂν βέλτιον εἴη; τί δὲ ποθεινότερον ἢ ἐρασιώτερον τοῖς γε νοῦν ἔχουσιν; Ὅστε οὖν « Εἰ θέλεις, Κύριε, ποιήσωμεν ὥδε τρεῖς σκηνάς, σοὶ μίαν, καὶ Μωσέϊ μίαν, καὶ Ἠλὶε μίαν. » Καλὸν γὰρ καὶ τὸ ταλεωτέραν γράμμα τοῦ νόμου, ὃ διὰ τοῦ Μωσέως σημαινέται καὶ τὸν ζῶντα νόμον τῆς φύσεως, τὸν διὰ τοῦ ζῶντος προφήτου δηλούμενον, ἐνταῦθα παρὰ σοὶ κατασκηνῶσαι, τὸν ἐνανθρωπήσαντα Λόγον, καὶ ἐν ἀνθρώποις σκηνῶσαντα, τὴν ὄντως ἀνάπαυσιν, τὸν ζωῆς καὶ θανάτου Κύριον, ᾧ πάντες ζῶσιν οἱ ἄγιοι, καὶ τῇ διακρίσει τῶν συμπληρουμένων μερῶν τὸ ἀνθρώπινον σύγκριμα, τὸν φυσικὸν πεπνυμένος θάνατον τὸν Βασιλεῖα τῶν ὁλῶν, καὶ συνοχέα, καὶ αἰτίον. Ἰνα τῷ ἀπροσίτῳ τῆς σῆς φωτοχυσίας καταλαμπόμενοι καὶ αὐτοὶ, σὲ τὸν ἐν αὐτοῖς κατοικήσαντα καὶ ἐμπεριπατήσαντα Λόγον, φανερὸν τῷ κόσμῳ ποιήσωσιν τὴν μὲν προτέραν ἑαυτῶν ζωὴν ἀποθέμενοι, μόνην δὲ τὴν σὴν τὴν τῷ Πνεύματι τῷ σφ, καὶ τῷ θεῷ πυρὶ συνισταμένην κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν ἀπόφασιν, εἰσδεξάμενοι χάριν, τὴν ὑψηλὴν τε καὶ αὐλὴν, τὴν οὐ ταλεωτέραν, οὔτε γηρώσαν, ἢ φθίνουσαν· ἀλλ' αἰετῇ τῇ ζήσει τοῦ πνεύματος, ἐπὶ τὸ μεῖζόν τε καὶ θεϊότερον προεῖδον καὶ ὑφουμένην, διὰ τὴν ἀπειρίαν τῆς χάριτος.

Ἀλλὰ καὶ τῆς νεφέλης εἶσω χωρήσωμεν, καὶ τίς ὁ τῆς νεφέλης λόγος σκοπήσωμεν; Ἰνα καὶ τοὺς ὀφθέντας ἐν τῇ νεφελῇ καὶ σὺλλαλουύτας τῷ Ἰησοῦ κατὰ τὸν ἐν βάθει κρυπτόμενον νοῦν, ὅση δύναμις ἀνιχνεύσαντες, μὴ πόρρω τῆς δι' αὐτὸν δηλουμένης θεωρίας γενώμεθα. Νεφέλη τοιγαροῦν ἐστὶ φωτεινὴ κατὰ τὸν ἡμέτερον λόγον, ἐξ ἧς καὶ τοῦ Πατρὸς ἡ φωνὴ πρόεισι, τίς καὶ πόθεν ὁ μεταμορφούμενος; διαπρυσιώ-

veteratam et diffuentem appetitu alieno a ratione hominibus ratione præditis, spiritu renovaret ac instauraret : ambasque in seipso cogens, nihil plane differre a se mutuo in sua ipsius persona ostenderet. Et vero disparent occultante sole Evangelii : seu potius ipso illuminante in sublime assurgunt ; atque, ut dicam quod est amplius, in ipsomet illo sole in unum collectæ, potiori velut inimeant, ac omnino vincuntur. Plane vero beatus qui contactu Verbi carne crassati, ac propter nos id facti quod sensibus subjiceretur, percepta sensu spiritali visorum scientia non habuerit contumeliæ gratiam, quo seipsum Spiritu indignum reddat. Imo legem se maxime unam putaverit : nec tantum putaverit, sed et illuciente Spiritu eum sese reddiderit, qui nova decentique ratione, divino humanoque jure nobis vixit. Nobis siquidem, quibus et factus est homo, vitam instituit : qui etiam singulari dono cœlestem vitæ rationem in vitam inexit. Qua suscepta, deposita quæ ex peccato inolevisset sterilitate in iis quæ spiritus sunt, humana vita fecunda evasit. Quocirca jam deinceps chōros ducunt homines cum angelis, Deum pariter laudantes, atque dicentes : « Gloria in altissimis Deo ; et in terra pax ; in hominibus bona voluntas ! »

Habes ergo, dilecte, sacramenti rationem ac sensum expositum. Quanquam vero ea longe ab expectatione deficiat, nihil tamen minus habet facultate nostra. Sublimiorem ac magis spiritalem, ab ipso Verbo et divina ratione, quæ tui etiam causa carnem induit, ac sustinuit mortem, requisieris : atque acceptam, velut ineffabilem et arcanam omni studio apud te custodieris, morem gerens Verbo, donec ipse Dominus carne passus, ac in te superata morte, resurrexerit a mortuis, teque suscitatum qui mortificatus fueras peccato, in spiritu divinitate induat. Ut enim videtur Salomoni et veritati placet, « Omnia tempus habent i. » Ne vero, homo, qui hæc noveris, ipse te gratia indignum ostenderis : neque ita segniter institueris vitam, ut cœlestia illa et pacata amiseris. Quin omni ab animo depulsa ignavia, vitiosaque affectione ad terrena decussa, totum te ex toto pure melioribus dedas atque cœlestibus, vitæque cum Verbo in spiritu rationem in eas ; mundam illam et beatam, cujus opus deificatio sit, inenarrabilemque honorum perceptio. Quo et in te virtutum studio vera illa virtus formata atque expressa perspicitur : vera autem rerum contemplatione perspicue monstretur revelata veritas : ex sapientia vero illa innotescat Sapientia, in qua ut omnium causa, « constant omnia k ; » laudanda illa et honoranda, ut quæ creanda conservet et contineat. Atque, ut verbo dicam, in te Deus utroque glorificetur, actione, inquam, et contemplatione,

A τῆς ἀλογίας, καινοποιῆσθαι τῷ πνεύματι. Καὶ ἀμφοτέρους ἐφ' αὐτὸν συναγαγῶν, δεῖξειεν ἐν αὐτῷ μηδὲν καθ' ὅτι οὐδ' ἀλλήλους αὐτοὺς διαφέροντας. Ὁ καὶ ἀφανεῖς γίνονται, τῷ ἡλίῳ τοῦ Εὐαγγελίου κρυπτόμενοι, μᾶλλον δὲ φωτίζόμενοι καὶ πρὸς ὕψος αἰρόμενοι : καὶ ἐν εἴπω τὸ μείζον, πρὸς αὐτὸν ἐκείνον τὸν ἥλιον εἰς ἐν ἀθροίζόμενοι, περιχωροῦντες τῷ κρείττονι, ὁλικῶς ἐκνικώμενοι. Καὶ μακάριος ὁς τῇ ἀφῇ τοῦ Λόγου τοῦ σαρκὶ παχυθυέντος, καὶ ὑπὸ τὴν καθ' ἡμᾶς αἰσθησιν δι' ἡμᾶς γενομένου, τῶν μυστικῶς φανέντων τὴν γνῶσιν δεξάμενος, μὴ καθυδρίσῃ τὴν χάριν, ἀνάξιον αὐτὸν ἀποφῆνας τοῦ Πνεύματος : ἀλλ' αὐτὸν δὴ μονότατον νόμον ἡγοῖτο καὶ μὴ μόνον ἡγοῖτο, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ποιεῖτο τῇ ἀλλάμψει τοῦ Πνεύματος, τὸν νόμῳ θεῷ καὶ ἀνθρωπίνῳ καινοπραπῶς ἡμῖν πολιτευσάμενον. Ἡμῖν γάρ, ὅς καὶ γέγονεν ἄνθρωπος, πεπολιτευται : ὁς καὶ εἰς τὸν βίον δῶρον, τὴν ὑπερκόσμιον πολιτείαν εἰσῆνεγκεν. Ὁ καὶ δεξάμενος τῶν ἀνθρώπων ὁ βίος, πολύγονος ἐν τοῖς τοῦ πνεύματος ἀναδέδεικται, τὴν ἐξ ἁμαρτίας ἐγγενομένην αὐτῷ στερίωσιν ἀποθάμενος. Διὸ δὴ λοιπὸν καὶ μετ' ἀγγέλων χορεύουσιν οἱ ἄνθρωποι, κοινῇ τὸν θεὸν ὁμνουστές καὶ λέγοντες : « Δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία. »

C Ἐχει οὖν, ἀγαπητέ, τοῦ μυστηρίου τὸν λόγον, εἰ καὶ πολὺ τῆς ἐλπίδος λειπόμενον, ἀλλὰ γε τῆς δυνάμεως τῆς ἡμετέρας οὐκ ἐνδεότερον. Τὸν δὲ ὑψηλότερόν τε καὶ μυστικώτερον, παρ' αὐτοῦ δι' ἐπιζητοῦς τοῦ Λόγου, τοῦ διὰ ὃ καὶ σάρκα φορέσαντος, καὶ σταυρὸν ὑπομείναντος : ὃν καὶ λαβὼν, παρὰ σαυτῷ τηροῖς κατὰ πᾶσαν σπουδὴν, ἀνέκφραστόν τε καὶ ἀρρήτον, τῷ Λόγῳ πεπιθόμενος, ὥς ἂν αὐτὸς ὁ σαρκὶ παθὼν Κύριος ἐν σοὶ νικήσας τὸν θάνατον, ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ : καὶ ἀναστήσας τε τὸν νεκρωθέντα ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας, θεωρηθῇ τῷ πνεύματι. « Καίριος » γάρ, ὡς Σολομώντι καὶ τῇ ἀληθείᾳ δοκεῖ, « παντὶ πράγματι. » Ταῦτα τοίνυν εἰδὼς, ἄνθρωπε, μηδαμῶς σαυτὸν ἀνάξιον ἀπελέγξης τῆς χάριτος, μηδὲ διὰ τῆς κατὰ τὸν βίον ραστώνης ζημιωθῇς τὰ οὐράνια τε καὶ ἀσπασία. Ἀλλὰ βίθυσιν ἅπασαν τῆς ψυχῆς παρωσάμενος, καὶ τὴν πρὸς τὰ ὕλικα προσπάθειαν ἀποτιναξάμενος, γενοῦ καθαρῶς ὅλος δι' ὅλου τῶν κρειττόνων καὶ οὐρανίων καὶ τὴν ἐν πνεύματι πρὸς τὸν Λόγον δέχου συμβίωσιν τὴν καθαρὰν καὶ μακαρίαν, καὶ ἥς ἔργον ἡ θέωσις, καὶ τῶν ἀρρήτων ἀγαθῶν ἀπόλαυσις. Ἦνα δευχθῇ καὶ ἐν σοὶ, διὰ μὲν τῶν ἀρετῶν ἡ ὄντως ἀρετὴ μορφουμένη καὶ τυπούμενη, τῇ δὲ ἀπλανεῖ θεωρίᾳ τῶν ὄντων, ἡ ἀλήθεια τρανῶς ἀποκαλυπτομένη : καὶ διὰ σοφίας ἡ Σοφία γνωσθῇ, ἐν ᾗ « τὰ πάντα συνέστηκεν, » ὡς αἰτία τῶν πάντων, ὡς συνοχὴ τῶν γεγονότων ὁμνουμένη καὶ τιμωμένη. Καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, δοξασθῇ θεὸς ἐν σοὶ, δι' ἀμφοτέρων, ἀρετῆς τε καὶ θεωρίας : ὃ ἐν Τριάδι θεωρούμενός τε καὶ προσκυνούμενος, τὸ ἀρετῆς καὶ θεωρίας

1 Luc. ii, 14. 2 Eccl. iii, 1. 3 Coloss. i, 16.

κυριωτάτον τε καὶ ἀκραιβνέστατον τέλος, οὐ εἴνεκα πάντα τὰ ἄλλα, αὐτὸ δὲ οὐδενὸς εἴνεκα.

Μεγάλα τοίνυν ἐστίν, ἀνθρώπε, τὰ δεδωρημένα σοι, καὶ τὰ ἐπὶ δοθήσεσθαι μέλλοντα πρὸς Θεὸν ἀνατρέχοντι, καὶ πάντα νοῦν καὶ λόγον νικᾷ τὰ περὶ σὲ τοῦ Θεοῦ μυστήρια. Διὸ μὴ ἀναπίσης τῇ βῆθυμίζ κρατούμενος, μηδὲ σεαυτὸν ἀγνοήσης, μηδὲ τὴν δωρεάν ἀθετήσης. Ἀλλὰ τὴν κλήσιν αἰδέσθητι, καὶ μὴ φανῆς ἀγνώμων εὐεργετούμενος, μηδὲ δυσχεράνης προΐκα τὴν σωτηρίαν εὐράμενος. Κατάλιπε τῇ γῇ τὰ τῆς γῆς. Τί γάρ σοι καὶ τῇ γῇ; « Ἐὰ τοὺς νεκροὺς θάπτειν τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς, » ὁ λόγος διακελεύεται. Νεκρὸν δὲ προδῆλως ἅπαν τὸ φθειρόμενον καὶ λυόμενον, καὶ νεκροὶ τοὺς περιέποντας. Διὸ καὶ νεκροὶ νεκροὺς θάπτουσιν, οἱ διὰ τὴν πρὸς τὰ φθειρόμενα σχέσιν¹ τῆς ὄντως ζωῆς στερούμενοι, καὶ μισθὸν τοῦτον τῆς πρὸς τὰ λυόμενα διαθέσεως κομιζόμενοι, τὸ νεκροὶ γενέσθαι ὀνομάζεσθαι· οὐ τί ἂν ἀβλυώτερον γένοιτο; Πάντων οὖν ἀπαγυμνωθεὶς τῶν ὅσα βέλ καὶ παρέρχεται, μέλλον δὲ κατὰ γνώμην αὐτῆς ἅπαντα παρωσάμενος, ὅσα τῷ βίῳ τούτῳ καὶ τῷ σαρκίῳ συναποσδέυνται, ἀμεταστρεπὶ παρομάρτει τῷ Λόγῳ, τῷ διὰ σὲ κενωθέντι, καὶ μορφωθέντι τὸ ἀλλότριον, καὶ ὅλον σε φέροντι μετὰ τῶν σῶν, ἐν² ἑαυτῷ δαπανήσῃ τὰ ἐν σοὶ χεῖρονα, καὶ σε τελείως ἐλευθερώσῃ τῆς ἀμαρτίας. Συνόδευσον τῷ Χριστῷ διὰ σὲ τὸν κόσμον ὁδεύοντι, καὶ μὴ ἀπολειφθῇς, μηδὲ στής τοῦ δρόμου τινὶ που κρατηθεὶς τὴν δianoian. Ἀλλὰ καὶ εἰς οὐρανοὺς ἀνιόντι συνάναλθε· ἔχει σου τὴν ψυχὴν καὶ τὸν βίον μετοικισον. Καλόν, σοὶ τὸ μετὰ Θεοῦ γενέσθαι· ἐνθα τῶν ἁγίων ἐστὶν ἡ πανήγυρις, ἐνθα τῶν ἑορταζόντων ἥχος ὑπερλαμπρός. Ἐπὶ παῖς δὲ τὴν καλὴν ἀμιλλαν ἀμιλλώμενος, φόβον ἔχε καὶ πόθον· ἵνα τῷ μὲν βοηθῇ, καὶ μὴ καταπίπτῃς πρὸς ἑπαρσιν, τῷ μεγάλῃ καὶ γάλλῃ τῶν ἀρετῶν φιλοτιμούμενος· τῷ δὲ πυρπολούμενος ἀνάγῃ, καὶ μὴ καθυβρίζῃς κόρον τινὶ τὴν πρὸς τὸ ὄντως καλὸν πρόθεόν τε καὶ ἀποδόν· ἀλλ' ἀνένδοτόν τε καὶ ἀκηλίδωτον εἰς αἰὲ τῆς τοῦ Θεοῦ δὴ τοῦτον καὶ ὑπερκόσμιον ἔρωτα. Τὸ γὰρ ἔραστον ἐφ' ὅπερ ὁ πόθος σοὶ τίνεται, ἀναρχόν τε καὶ ἀτελεύτητον. Καὶ τοῦτο ὅρος αὐτῷ, τὸ πάντῃ ἀόριστόν τε καὶ ἄπειρον. Οὐ καὶ νῦν τῆς αὔρας αἰὲ ἐπιτεινομένης ἀξιώθειμεν. Καὶ ἡνίκα τῶν ἐντεῦθεν μεταβαίμεν, αὐτῷ καθαρῶς τῷ ποθουμένῳ συνανακραβείμεν· χάριτι καὶ φιλάνθρωπῃ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι δόξα, τιμὴ, κράτος, νῦν καὶ αἰὲ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

humanis, ipsi pure pleneque desiderato commisceamur : gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, per quem, et cum quo sit Patri ac Spiritui sancto gloria, honor, potestas, nunc et semper, et in saecula saeculorum. Amen.

¹ Matth. viii, 22.

A quem nimirum in Trinitate contemplamur et adoramus : finis ille virtutis contemplationisque absolutissimus ac verissimus, cujus gratia sunt omnia alia, ipse autem nullius gratia.

Sunt itaque magna, o homo, quae accepisti collata dona, quaeque adhuc recurrenti ad Deum sunt conferenda : ac plane superant omnem sensum et rationem Dei circa te sacramenta. Quare ne ignavia superante concideris, neve teipsum ignoraveris, aut donum spreveris. Reverere vocationem, neque beneficio affectus ingratus videaris : vel gratis inventa salute, moleste habueris. Derelinque terrae quae sunt terrena : quid enim tibi et terrae? Jubet Verbum : « Sinas mortuos sepelire mortuos suos¹. » Palam vero est mortuum esse B quidquid est corruptioni obnoxium et dissolvitur, quodque eos occidat qui solum ac curant. Atque ideo mortui sepeliunt mortuos, qui affectione ad res obnoxias corruptioni illius verae vitae facturam faciunt, idque mercedis ex ejusmodi affectione ad peritura reportant, ut nominentur facti mortui : quo quid infelicius esse possit? Omnibus ergo nudatus, quotquot dissiunt et transeunt, imo depulsis rejectisque animi proposito iis omnibus quae simul cum saeculo hoc, carnisque vasculo C extinguuntur, Verbo te comitem indivisum, ut neque aspicias retro, adjungas ; Verbo, inquam, quod tui causa se exinanivit, ac alienam induit formam ; quodque totum te cum tuis gestat, ut in seipsum tua vitia malaque assumat, ac perfecte a peccato absolvat et liberet. Christo tui causa iter in mundo facienti, esto itineris comes : ac ne defeceris, neve aliquo detinente animum, a cursu destiteris. Quin et una cum ascendente in caelos, illuc animam tuam vitaeque rationem transferens, pariter ascende. Bonum tibi est esse cum Deo, et ut caelum tibi sit domicilium : ubi sanctorum omnium laetus conventus ; ubi sonus epulantium praemagnificus. Postremo autem, bonum certamen certans, metum habe et desiderium : ut altero quidem juveris, ut ne virtutum magnitudine et decore glorians, in elationem corrueris : altero autem velut incendente, subveharis ; nulloque tædio victus, processum ascensumque in illud vere bonum, probro affeceris ; sed semper irremissum et sine macula amorem hunc divinum et caelestem servaveris. Res quippe amata, in quam desiderio ferris, sine principio est et immortalis. Cui ea definitio est, ut omnino in definita et immensa sit : cujus et modo jugem semper mereamur auram ac suavem spiritum. Ac ubi migraverimus ab hu-

ORATIO VIII.

A

ΛΟΓΟΣ II.

In Lazarum quatrduanum * (*).

Εἰς τὸν τετραήμερον Λάζαρον.

(Interprete Combefisio.)

Lazarus præsentem indixit conventum : ac suæ ipsius resurrectionis cœnam, dignam iis qui res pulchras et spectacula amant, vult instruere. Potius vero jam instruxit : omnesque ad convivium evocat, quousque suas ipsi passiones Christi passionibus imitatione adjungunt. Qua id porro ratione facit ? Nempe quod in ipso gestum est singulare miraculum, in epulum proponens. Quam porro illud sit magnum, statim dicitur. Age igitur, nunc accepto præ manibus libro Evangeliorum, sermonisque inspectione, venæ in imo positiæ laxato operosius ore, miraculum attingamus, atque inde largius manantia doctrinæ fluentia, ut qui velint affatim hauriant, deducamus. In medium ergo divine oculatissimus Joannes procedat : nimirum, qui ipse occultorum inspector fuit et arcana enarravit : qui supra pectus ejus qui omnium est vita recubuit : quique cor suum ad insar spongiæ vitali admovit fonti, ac ultronea quadam derivatione reconditorum in Domini pectore vitalium sacramentorum replevit. Is solus ubi ad initium Dominicæ passionis venit, gestum in Lazaro mysterium peculiariter conscribit, aitque : « Erat quidam languens Lazarus a Bethania, de castello Mariæ et Marthæ sororis ejus. Miserunt ergo sorores ejus ad eum, dicentes : Domine, ecce quem amas, infirmatur. Audiens autem Jesus, dixit : Infirmitas hæc non est ad mortem, sed pro gloria Dei, ut glorificetur Filius Dei per eam. » Equidem quod Lazarus infirmaretur, communis naturæ humanæ ægritudo fuit. Cum enim quod hominis subjectum oculis est, ex luto terraque constitutum sit, multis ipse suapte natura excipitur casibus morbisque, quibus et animi perturbetur status, et degravetur navicula corporis. Quod vero dicatur ea infirmitas non ad mortem, sed pro gloria Dei, ut Dei Filius glorificetur per eam : quidpiam forte habuerit arcanum, ac tale, ut consequenti conquisitione fuerit declarandum, ut processu videre licet.

Quam enim sibi inde Christus ait accessisse gloriam, præter eam quæ est crucis ? Christi enim gloria crux est : eratque is ei ante sæcula præcogitatus scopus ac finis. Nam erat futurum ut Judæi tanti miraculi patratores cruci affigerent, qui, ut divine ait Apostolus, propter gloriam quæ ex ea est, contempturnus esset confusionem^a. Num fors enim, quos crebra ejus miracula edita non flexissent, visum istud miraculi flexurum erat ? Quanquam enim etiam mortui quatrduani susci-

Λάζαρος τὸν παρόντα συγκεκρότηκε σύλλογον· καὶ βούλεται τῆς αὐτοῦ ἀναβιώσεως ἐτοιμάσαι δεῖπνον, ἐπάξιον τοῖς ἑρασταῖς τῶν καλῶν καὶ φιλοθεάμοις. Μᾶλλον δὲ ἤδη προητοίμασται· καὶ πρὸς εὐωχίαν πάντας καλεῖ, τοὺς ὅσοι πάθῃ τὰ ἐαυτῶν τοῖς Χριστοῦ πάθεσι μιμητικῶς παρελθόνους. Ποιῶν δὲ τοῦτο πῶς ; τὸ παραδόξως ἐπ' αὐτῶν πραγθὲν προῖσχύμενος εἰς ἐστίαςιν θαῦμα. Τοῦτο δὲ ἡλίκον ἐστὶ, κατὰ πόδας λίσσεται. Φέρε τοίνυν τῆς εὐαγγελικῆς ἀρτι πυκτῆς μετὰ χεῖρας λαβόμενοι, καὶ τῇ ἐποπτεῖα τοῦ λόγου τὴν ἐν βάθει κειμένην φλέβα φιλοπόνως ἀναστομώσαντες, τοῦ θαύματος ἐφαψόμεθα, τῆς ἐντεῦθεν ποταμίδος προχομένης διδασκαλίας τοὺς ῥύακας τοῖς βουλομένοις ἀφθόνης ἐνδιδόντες ἀρύεσθαι. Παρίτω τοίνυν εἰς μέσον ἡμῶν ὁ θεοπτικώτατος Ἰωάννης, ὁ τῶν ἀποκρύφων αὐτόπτης καὶ τῶν ἀρρήτων ὡφηγητής, ὁ ἐπὶ τοῦ στήθους ἀναπεσὼν τῆς πάντων ζωῆς, καὶ τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν οἶον ἐσπύγγον τῇ ζωηρῶν πηγῇ παραθεῖς, καὶ πλήρης ἐκ τινος αὐτοῦ ῥύτου γενόμενος διαδόσεως τῶν ἔγκειμένων ἐπ' αὐτῷ Κυρίου καρδίᾳ ζωηρῶν μυστηρίων. Ὅς κατ' αὐτὴν τοῦ δεσποτικοῦ πάθους γενόμενος τὴν ἀρχὴν, μόνος τῶν ἄλλων ἰδίως συγγράφει τὸ κατὰ τὸν Λάζαρον θαῦμα, καὶ φησιν· « Ἦν τις ἀσθενῶν Λάζαρος ἀπὸ Βηθανίας, ἐκ τῆς κώμης Μαρίας καὶ Μάρθας τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς. Ἀπέστειλαν οὖν αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰησοῦν, λέγουσαι· Κύριε, ἴδε ὃν φίλες, ἀσθενεῖ. Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν· Αὕτη ἡ ἀσθένεια οὐκ ἐστὶ πρὸς θάνατον, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ἵνα δοξασθῇ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ δι' αὐτῆς. » Τὸ μὲν οὖν ἀσθενῆσαι Λάζαρον, κοινὸν τῆς ἀνθρωπίνης ἀβρώστημα φύσεως. Ἐκ γὰρ πηλοῦ καὶ γῆς συνεστώσα, κατὰ τὸ ὁρατὸν αὐτῆς μέρος, πολλὰ τὰ κατὰ φύσιν ἔχει συμπτώματα τὴν τε τῆς ψυχῆς ἐπιθολοῦντα κατάστασιν, καὶ τῷ ἐφοκίῳ τοῦ σώματος ἐπιερίθοντα. Τὸ δὲ μὴ πρὸς θάνατον συμβῆναι φάναι ταύτην αὐτῷ, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ὡς ἂν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ δοξασθῇ δι' αὐτῆς, ἔχει τι τάχα τῶν ἀπορρήτων, καὶ πρὸς τὸ ἐμφανὲς ἀχθῆναι δεδετημένων, διὰ τῆς ἀκολούθου συνεξετάσεως, ὡς ἐστὶν ὁρᾶν ἐν τοῖς προάγουσιν.

Ὅποιαν γὰρ ἐντεῦθεν αὐτῷ προσγενέσθαι δόξαν φησὶν ὁ Χριστὸς, πλὴν τοῦ σταυροῦ ; Δόξα γὰρ Χριστοῦ ὁ σταυρὸς, καὶ τοῦτο σκοπεῖς ἦν αὐτῷ προεπινοηθεὶς τῶν αἰώνων. Ἐμμελλον γὰρ οἱ Ἰουδαῖοι θαύματος αὐτοῦ γὰρ γεγονότα τοιοῦτου, σταυρῷ προσηλοῦν, αἰσχύνῃς καταφρονήσαντα, ὡς φησὶν ὁ θεοφάντωρ, διὰ τὴν ἐξ αὐτοῦ δόξαν. Οἱ γὰρ τῇ συκῇ τῶν θαυμάτων μεγαλουργίᾳ μέιναντες ἀδυσώπητοι, ἥ που ἂν μαλαχθεῖεν τὸ ἴσον θαῦμα θεώμενοι ; Εἰ γὰρ καὶ τὸ νεκρὸν ἀναβιώνα· τετραήμερον, καὶ σε-

^a Joan. xi, 1, 44. ^b Hebr. xii, 2.

(*) GALLAND. I. XIII, p. 135.

σηπτότα προΐεναι τοῦ μνήματος, οὐ τὸ τυχερὸν ἦν θαῦμα, οὐδὲ τῶν ἄλλων ἱλαττον, ὣν ἐωράκεισαν· ἀλλ' ἐκεῖ-
νοῦς οὐκ ἐδυσώπει τὸ μεγαλοῦργημα, ἥ ὅτι μόνον
ὕλην τῇ σφῶν βασκανία παρείχετο. Δόξαν οὖν ταύτην
λέγει σαφῶς, τὴν διὰ σταυροῦ προσγινομένην αὐτῷ,
ἐν ὑπὲρ ἡμῶν ἐλομένῳ θάνατον ὑπελθεῖν. Εἰ γάρ
τοι καὶ πρὸ παντός αἰῶνος τὴν πατρικὴν εἶχεν δόξαν
ὡς Θεοῦ καὶ Θεοῦ Υἱὸς συνουσιωμένος αὐτῷ, ἀλλὰ
καὶ τῆς παναγίας αὐτοῦ σαρκὸς τὸ μακάριον πά-
θος δόξαν ἡγεῖται, παγκοσμίῳ σωτηρίας γενόμενον
αἴτιον.

Ἄλλ' ἐπὶ τὴν ὁδὸν ἔλθωμεν, ἣν ἡ ἀληθινὴ τῆς
ζωῆς ὁδὸς παρέδειξεν ὁ Χριστὸς, εἰπὼν· «Μεῖζονα
ταύτης ἀγάπης οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
ᾗ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ. » Ἦδει γάρ προΐδντος
τοῦ θαύματος, Ἰουδαίους μὲν ἀνασεύειν τοὺς ἐχθρούς,
καὶ θορυβεῖν μέλλοντας, Καϊάφαν δὲ μανησόμενον,
ἐαυτὸν δὲ τὸν διὰ σταυροῦ πεισόμενον θάνατον. Ὅτι
δὲ φίλος ὁ Λάζαρος, τὸ πρᾶγμα δηλοῖ. «Ἡγάπα
γάρ, φησὶν, ὁ Ἰησοῦς τὴν Μάρθαν καὶ τὴν ἀδελφὴν
αὐτῆς, καὶ τὸν Λάζαρον. » Καὶ τίς οὕτω μακάριος,
ὡς ἀγαπηθῆναι ὑπὸ Χριστοῦ τῆς αὐτοαγάπης; Τί
καὶ θαυμάσιον, εἰ καὶ γυναῖκες ἀρρενωθεῖσαι τὸ
φρόνημα, παρὰ τοῦ πάντας καλεῖται πρὸς ἐαυτὸν
ἐλθόντος ἡγαπῶντο; Τοσοῦτον δὲ τὸ περιὸν τῆς πρὸς
αὐτοὺς ἀγάπης, ὡς καὶ τὸ θαῦμα τὸ εἰς τὸν σύγγο-
νον τῶν ἄλλων ὑπερεξῆαι θαυμάτων τῇ μεγαλοφυίᾳ
τοῦ δράματος. «Ὡς οὖν ἤκουσεν ὅτι ἀσθενεῖ, τότε
μὲν, φησὶν, ἐμεινεν ἐν ᾧ ἦν τόπῳ δύο ἡμέρας. »
Τίνος ἐνεκα; Προῆδει γάρ ὡς πάντως τεθνήσκειται.
καὶ περιελθεῖν θέλων τῶν θηρευτῶν τὰς ὑποψίας,
τίως τὴν ὁρμὴν ἀναβάλλεται, ἵν' ἀποπνεύσας ταφῇ,
καὶ μὴ ἀπειροκαλία τις νομισθῇ τὸ μετὰ τὴν ἀκοὴν
εὐθὺς ὁρμῆσαι πρὸς τὴν τοῦ θαύματος ἐνδείξιν.
«Ἐπειτα μετὰ τοῦτο, λέγει τοῖς μαθηταῖς· Ἀγω-
μεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν πάλιν. » Εὐτολμία δὲ τοῦτο
θεοπρεπὲς, καὶ τὸ παθεῖν ἐλθεῖν προθυμουμένης
ψυχῆς, καὶ πρὸς πέρας ἄγειν τὸ τῆς οἰκονομίας μυσ-
τήριον. «Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταί· Ῥαββί, νῦν ἐξ-
έρχου σε οἱ Ἰουδαῖοι λιθάσαι, καὶ πάλιν ὑπάγεις ἐκεῖ; »
Μικροψυχίας τὰ ῥήματα, καὶ μέλλον ἀγνοίας· οὐ γὰρ
ᾔδεσαν τὸ πραγματευόμενον, ἐπεὶ οὐκ ἀνέδυσχέρινον.
οὐκ ἀντοιαύταις ἐχρῶντο φωναῖς, τὸ ἀναλκι τοῦ νοῦ
δηλούσαις καὶ ἀνανδρῶν. Ἄμα δὲ καὶ περὶ τὴν πί-
στιν ἔτι τὸ ἀπαγὰς ἔχοντες, εἰκότως ἰδεδῖσαν.
«Ὅθεν εὐλογα λέγειν ἐδόκουν· » Νῦν ἐξήτουν σε Ἰου-
δαῖοι λιθάσαι, καὶ πάλιν ὑπάγεις ἐκεῖ; » Ἀπεκρίθη ὁ
Ἰησοῦς· Οὐχὶ δώδεκα ὥραι εἰσι τῆς ἡμέρας; Ἐάν
τις περιπατῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ οὐ προσκόπτει, ὅτι τὸ φῶς
τοῦ κόσμου τοῦτου βλέπει. Ἐάν δὲ τις περιπατῇ τῇ
νυκτὶ προσκόπτει, ὅτι τὸ φῶς οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ. »

• Joan. xv, 15.

tatio, taboque defluentis e monumento processio
non vulgare miraculum erat, nec quidquam visis
aliis habebat minus. At non flectebat operis ma-
gnitudo, nec aliud quam materiam fomitemque
invidiæ ministrabat. Hanc ergo clare gloriam di-
cit, quæ ei ex cruce, quam pro nobis voluit sub-
ire, accessit. Nam licet ante omne sæculum pa-
ternam, ut Deus ac Filius Dei, communi cum eo
substantia, haberet gloriam, suæ tamen etiam
sacratissimæ carnis beatam passionem gloriam
ducit, velut mundi totius salutis causam.

Verum ad viam redeamus, quam nobis vera
vitæ via Christus monstravit, dicens : « Majorem
hæc charitatem nemo habet, quam ut animam suam
ponat quis pro amicis suis. » Noverat enim
fore ut miraculi progressu Judæi quidem concita-
rent et conturbarent plebem, Caiphas autem
insania ferretur (12), utque ipse cruce sustineret
mortem. Porro, quod Lazarus amicus esset, res
palam facit. « Diligebat enim, inquit, Jesus Mar-
tham, et sororem ejus, et Lazarum. » Quis vero
usque adeo beatus, ut a Christo diligatur, qui
ipsa et subsistens dilectio est? Quid autem mi-
rum, ut mulieres virili proposito et sensu animi
is diligeret, qui venerat ut ad se omnes vocaret?
Tanta vero ejus in eos dilectionis excellentia fuit,
ut etiam exhibitum in fratrem miraculum operis
magnitudine et præstantia reliquis miraculis su-
perextulerit. « Ut ergo audivit quia infirmabatur,
tunc quidem, inquit, mansit in eodem loco duobus
diebus. » Quomobrem mansit? Nempe moriturum
omnino præviderat; volensque venantibus et ca-
plantibus suspiciones auferre, se interim cohibet
et cunctatur, quo ille exhalato spiritu tradatur se-
pultura, utque ne præter decorum rusticiusve
haberetur, quod ad primam statim auditionem ad
miraculi exhibitionem proruisset. « Deinde post
hæc, dicit discipulis suis : Eamus in Judæam
iterum. » Divina hæc audentia est, et animi ad
obeundam passionem, et sacramentum salutis
humanæ ad finem deducendum alacris. « Dicunt
ei discipuli : Rabbi, nunc quærebant te Judæi
lapidare, et iterum vadis illuc? » Sunt verba hæc
pusilli animi, ac præcipue nescii. Non enim nove-
rant quid rei ageretur. Haud quippe moleste tulis-
sent : haudquaquam tales usurpassent voces, quibus
imbellem animum effeminatumque ostenderent. Ad
hæc vero, fide nondum firma, non immerito ti-
muerunt. Unde sibi congrue videbantur dicere :
« Nunc quærebant te Judæi lapidare, et iterum
vadis illuc? Respondit Jesus : Nonne duodecim

COMBEFISH NOTÆ.

(12) *Caiphas autem insania ferretur.* Μανησόμε-
νον. Proximum est τῷ μανησόμενον, quo haud
dubie auctor respexit : fuitque vere ut ab ipso
illa prophetia μανία et furor quidem impotentis

ab invidia animi ; prophetia tantum, ut a Spiritu
sancto, ut ipse Joannes insinuavit. Deperit in ver-
sione ille tepos.

sunt horæ diei? Si quis ambulaverit in die, non offendit, quia lucem hujus mundi videt. Si autem ambulaverit in nocte, offendit, quia lux non est in eo. » Obscure significat tempus passionis, quod modicum aliquantulum debebat ingruere.

Diem porro, gratiam cogitaveris et veritatem, quibus collustratus qui evangelicum tenet iter, non offendit lapide Judaicæ offensionis, « Quia lucem hujus mundi videt ». » Lux autem mundi, Christus est, qui ait : « Ego lux in mundum veni ». » Et : « Ego sum lux mundi ». » Etiam prædicationem evangelicam, lucem acceperis, nec non quæ est ex baptismo regenerationem, ac etiam honestis moribus decorem conversationem, ut est illud : « Sic luceat lux vestra coram hominibus ». » Noctem autem, legalem cæcitatem intellige, qua qui figurarum graditur via, solique attendit litteræ, in Christum, offendit, positum petram offensionis ei qui per infidelitatem cæcavit. At qui offendit? velut qui non habeat in seipso lucem gratiæ, qua pulsus disiectisque densis tenebris, spiritus splendore littera illustratur. Forte vero dies etiam videatur miraculi evidentia, quod statim solis instar tenebrosa corda, totamque penitus Judæam circumfulsit. Non enim sicut in aliis, ne cui miraculum referretur injunxit; nam neque in occulto patraverat. Noctem autem etiam Judæis offusam caliginem consequenter acceperis, qua cæcatæ sunt pupillæ animi duplici hoc laborantes morbo, ignorantia et cæcitate : « Nescierunt enim, inquit, neque intellexerunt, in tenebris ambulant ». » Qui non modo non velent videre lucem in tenebris lucentem¹, sed neque, sin minus aliud quidquam, multitudinem signorum revererentur : ideoque jure nocti assimilati sunt, et quibus incredulis merito Christus lapis offensionis et petra scandali factus sit².

« Hæc, inquit, ait, et post hæc dixit discipulis suis : Lazarus noster dormit. » Videtur quidem quod dictum est, obscurius dictum : clara tamen est expositio et doctrina rei quæ significatur. Unde etiam causam eundi ad eum ex adverso inferens, ait : « Sed vado ut a somno excitem eum. » Hoc porro ait non jactabundus. Num enim ita obscure locutus esset, ut neque ipsi discipuli sermonem intelligerent? Nam non dixit : Vade ut ad vitam revocem, vel ut a mortuis resuscitem : sed, « Ut excitem a somno », quod adhuc erat rudius ad suspicionem. « Dicunt ergo discipuli : Domine, si dormit, salvus erit : » expectantes excitationem a somno. « Dixerat autem Jesus, de morte ejus : illi autem putaverunt quod de dormitione somni diceret. » Vides doctrinæ alienæ a fastu vocem, ut neque qui audirent, præ locutionis humilitate possent percipere? Unde nec increpavit, ut non raro visus est facere, cum dicta ad ipsos minus perciperent, ac corrigens castigansque eorum tarditatem. Verum excusso obscuri-

Αίνιγμα τοῦτο τῆς κατὰ τὸ πάθος ὥρας, μικρὸν οὕτω μελλούσης ἐφίστασθαι.

Νοήσεις δὲ ἡμέραν, τὴν χάριν καὶ τὴν ἀλήθειαν, αἷς δ' τὴν εὐαγγελικὴν οὐδὲν ἄλλαισιν ὁδὸν οὐ προσκόπτει τῷ λίθῳ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ προσκόμματος, « Ὅτι τὸ φῶς τοῦ κόσμου τούτου βλέπει. » Κέσμου δὲ φῶς, ὁ Χριστός, ὁ εἰπὼν : « Ἐγὼ φῶς εἰς τὸν κόσμον ἤλθυσα. » Καί : « Ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου. » Νοήσεις δὲ φῶς, καὶ τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα, καὶ τὴν διὰ τοῦ βαπτίσματος ἀναγέννησιν, καὶ τὴν ἐν ἡβῇ σεμνῇ διαγωγὴν ὡς τὸ : Οὕτως λαμψάτω τὸ φῶς ὁμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων. » Νύκτα δὲ, τὴν νομικὴν ἀδελφίαν· καθ' ἣν ὁ τὴν ἐν τύποις οὐδὲν ὁδὸν, καὶ μόνῃ τῇ τοῦ γράμματος προσανέχων σκιᾷ, προσπατεῖ τῷ Χριστῷ πέτρα σκανδάλου τῷ δι' ἀπιστίαν ἀμειλιωποῦντι κειμένῳ. Προσπρούει δὲ πῶς ; ὡς τὸ φῶς οὐκ ἔχων ἐν ἑαυτῷ τῆς χάριτος · ὃ τὸ σκιώδες ἡλᾶθ' σκότος, ἡ διεκότη, τῇ λαμπρότητι τοῦ πνεύματος διαυγασθέντος τοῦ γράμματος. Ἡμέρας δὲ νοήσεις τάχα καὶ τὸ τοῦ θαύματος ἐναργές, ἡλίου δίκην τὰς ἀλαμπεῖς καρδίας, καὶ πᾶσαν ἄρνησιν αὐτίκα τὴν Ἰουδαίαν περιαιγάσαν. Οὐ γὰρ ὡς ἐν τοῖς ἄλλοις ; μηδὲν ἐξεῖπεν τὸ θαῦμα παρήγγειλεν, ὅτι μὴ κρύβδην ἐξεργάσατο. Νύκτα δὲ καὶ τὴν τῶν Ἰουδαίων νοήσεις ἀκολούθως ἀχλὺν, καθ' ἣν τῆς ψυχῆς τὰς κόρας ἀπετυφλώθησαν, δύο ταῦτα νοήσαντες, ἀγνωσίαν καὶ πῆρσιν : « Οὐ γὰρ ἔγνωσαν, φησὶν, οὐδὲ συνήκαν, ἐν σκότει διαπορεύονται. » Μὴ ὅτι τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνον βλέπειν οὐ βουλόμενες, ἀλλ' οὐδ' εἰ μὴ τι ἄλλο, τῶν γε σημείων αἰδεσθέντες τὰ πλήθη · οἱ δικαίως νυκτὶ ὁμοιωθήσαν, καὶ οἷς λίθος προσκόμματος καὶ πέτρα σκανδάλου εἰκότως γίνεται Χριστός ἀπειθήσας.

« Ταῦτα εἶπε, φησὶ, καὶ μετὰ ταῦτα λέγει : Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν κεκοίμηται. » Μετ' ἐπικρύψεως μὲν δοκεῖ πως εἰρησθαι τοῖς μαθηταῖς τὸ λεχθέν · ἐκφανσις δὲ τοῦ σηματομένου τούτου σαφής. Διὸ καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ἐπ' αὐτὸν πορείας ἀντεπιφέρων, φησὶν : « Ἀλλὰ πορεύομαι. ἵνα ἐξυπνίσω αὐτόν. » Οὐ κομπάζων δὲ τοῦτο φησιν. Οὐ γὰρ ἂν οὕτως ἀμυδρὰν ἤφειε φωνήν, ὡς μὴ αὐτοὺς συνιέναι τοὺς μαθητὰς τὸν λόγον. Οὐ γὰρ ἔφη, Πορεύομαι ζωάσω· ἢ ἀναστήσω αὐτὸν ἐκ νεκρῶν · ἀλλ' : « Ἐξυπνίσων, » ὅπερ ἦν ἄγριον τέως εἰς ὑπόψιν. « Εἶπον οὖν οἱ μαθηταί· Κύριε, εἰ κεκοίμηται, σωθήσεται ; » τὴν ἐκ τοῦ ὕπνου παραδοκοῦντες ἐγρήγορσιν. « Εἰρήκει δὲ ὁ Ἰησοῦς περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ · ἐκεῖνοι δὲ ἔδοξαν, ὅτι περὶ κοιμήσεως ; λέγει τοῦ ὕπνου. » Ὅρξ, ἀφιλοκόμενους διδασκαλίας φωνήν, ὡς καὶ τοὺς πυθομένους μὴ δυνήθησαν συνιδεῖν τὸ λεχθὲν τῇ μετριολογίᾳ τῆς φράσεως ; Ὅθεν, οὐδὲ ἐπέπληξεν, ὡς πολλάκις ἐφάνη ποιῶν, μὴ συνιέντας ἀ ἐλάλει αὐτοῖς, καὶ τὴν αὐτῶν νοθερίαν ἐπανορθούμενος. Ὅμως ἀνὰρρίπσας τὸ τῆς ἀσαφείας προκάλυμμα, σαφέ-

¹ Joan. xii, 47. ² Joan. viii, 42. ³ Matth. v, 16. ⁴ Psal. lxxxi, 5. ⁵ Joan. i, 5. ⁶ Isa. viii, 44; x, viii, 16; Rom. ix, 38.

στατα τὸ πρᾶγμα δηλοῖ ὁ Χριστὸς, καὶ ἡ Φησι παρ-
 ῥησις· Ἀδζαρος ἀπέθανεν. Ὁὐτως ἡγνόνουν τὸ λεγ-
 ομενον· καὶ τοσοῦτον πλέον, ὅση καὶ παρηλλαγμένως
 τὴν ἀνθυποφορὰν ἐποιούντο τοῦ λόγου. Μάλα γούν
 εὐπρεπῶς ὁ Κύριος θριαμβεύων τὸ πρᾶγμα, παρευθὺ
 ἐπιφέρει· Ἀδζαρος ἀπέθανεν. Ὁσανεὶ τοῦτο
 λέγων· Γνωτε, φησι, διὰ τῆς ἐκφάνσεως τὸ γενησά-
 μενον· Πορεύομαι γὰρ ἵνα ἐξυπνίσω αὐτόν. Καὶ
 τοῦτο ἀφιλοκόμπως· οὐ γὰρ φιλοτιμούμενος, ὡς ἄν
 τις φαίη, οὕτε ἀδυναμίας, ἢ ἀγνοίας ἀποφαινόμενος·
 ῥήματα· ἀλλ' ὁμοῦ πάντα, τὸ σοφὸν, καὶ προγνωστι-
 κόν, καὶ δυνατόν ὑποφαίνων, ἃ καὶ προσῆν αὐτῷ
 κατὰ φύσιν. Ὡς γὰρ ἦδη παρόντων τῶν ἐσπεμένων,
 προὔλεγε τὰς ἐκδόσεις.

Ἀδζαρος ἀπέθανεν· καὶ χαίρω δι' ὑμᾶς, ὅτι οὐκ
 ἤμην ἐκεῖ· ἀλλ' ἀγωμεν πρὸς αὐτόν. Ὁρᾶς, πῶς
 μετριάσει τῷ λόγῳ; καὶ τῇ κατὰ μέρος ἐκφάνσει
 τοῦ προκειμένου σκοποῦ, τὴν ὁρμὴν ἐπιτείνει πρὸς
 τὴν τοῦ θαύματος ἐνδείξιν; Οὐ γὰρ παρέξυεν ὡς
 ἐν τῷ κεκοίμηται, κἀνταῦθα, Πορεύομαι ἵνα ἀνα-
 στήσω αὐτόν· ἀλλὰ σιωπήσας, Χαίρω, φησι, δι'
 ὑμᾶς, ἵνα πιστεύσητε, ὅτι οὐκ ἦν ἐκεῖ. Οὐ γὰρ ἂν
 παρόντος ἐμοῦ τυχόν κατὰ τὸ ἀνθρώπινον δηλονότι,
 κατίσχυεν ὁ θάνατος· Ἄλλ' ἀγωμεν πρὸς αὐτόν.
 Τίνος ἐνεκεν; Ἴνα πιστεύσητε καὶ νεκροὺς δύνασθαι
 με δεσποτικῶς ἀνιστᾶν. Ἀδζαρος ἀπέθανεν. Ὅτε
 μὲν ἀσαφῶς κεκοιμήσθαι προὔλεγε, τοῦτον φίλον
 ἐκάλει, συσκιᾶζων τῇ τοῦ φίλου προσηγορίᾳ τὸν θά-
 νατον· ὅτε δὲ παρῆναι τεθνήσκει φησιν αὐτόν, τὸ
 φίλος ἀποσιωπᾷ· τῷ μὴ νομισθῆναι περιπαθῶς αὐ-
 τοῦ περιέχεσθαι. Οὐ γὰρ οἰκονομίας μόνον, ἀλλὰ καὶ
 αὐθεντίας ἐνδείξις ἦν· τῆς μὲν τὰ ἀνθρώπινα, καὶ
 ὅσα τῆς φυσικῆς ἀσθενείας τῷ προσλήματι παραγω-
 ρούσης· τῆς δὲ τὰ θεία, καὶ ὅσα τῆς θεϊκῆς ἐξουσίας
 τῷ προσλήματι περικυπτούσης.¹³ Χαίρω οὖν, φησι,
 δι' ὑμᾶς, ἵνα πιστεύσητε, ὅτι οὐκ ἤμην ἐκεῖ.
 Μάλιστα πανταχοῦ τὴν πίστιν αὐτοῖς κατασπεύρονται;
 Τῷ μὴ δόξαν τάχα προσποιητῶς ἐσχηματισθαι τὸν
 θάνατον. Ἦτοι μὴ δοῦναι χώραν τυχόν τῷ θανάτῳ
 περιγενέσθαι τοῦ φίλου, ἢ ἐξέλσασαι τὴν νόσον, ἢ
 ἀναβρῶσαι τὸν καίμενον. Ταῦτα γὰρ ἂν συνέβη,
 φησι, παρόντος ἐμοῦ.

Ἀνθρωπινώτερον δὲ πῶς εἶναι δοκεῖ τὸ, ὅτι οὐκ
 ἤμην ἐκεῖ, ἀλλ' ἀγωμεν πρὸς αὐτόν. Κατὰ γὰρ τὸ
 φαινόμενον, οὐ παρῆν. Σῶμα γὰρ τὸ τριχῇ διαστατὸν,
 ἐν περιγραφῇ πέφυκε, καὶ τὴν εἰς τόπον ἐκ τόπου
 μετάδασιν δέχεται. Τοῦτο γὰρ φύσις αὐτῷ κἀν ὅτι τῇ
 πρὸς τὸ θεῖον ἐνώσει τὸ ὑπερφύεζ κατεκλούτησε, τῆς
 φυσικῆς ἀπόλλεσεν οὐδὲν ἰδιότητος. Κατὰ δὲ τὸ νοού-
 μενον, τίς αὐτοῦ παντελῶς ἀπολλέεται τόπος;

tatis velamine, rem Christus clare aperit, et ait
 manifeste : Lazarus mortuus est. Ita quod dice-
 batur nesciebant : ac eo amplius, quo etiam ab-
 sone ac peregrine per objectionem sermonis exci-
 piebant. Admodum ergo congrue rem Christus
 traducens infert, dicens : Lazarus mortuus est. Quasi
 dicat : Scitote, inquit, ex interpretatione et
 doctrina quod est futurum : Vado enim ut a
 somno excitem eum. Et hoc sine jactantia et
 fastu ; non enim glorians, ut ita dicam, ac sibi
 placens, neque impotentiae verba locutus aut
 ignorantiae ; sed in omnibus simul et sapientiam
 et praescientiam et potentiam ostendens, quae etiam
 per naturam illi aderant. Velut futura praesentia
 jam essent, eventus praedicebat.

Lazarus mortuus est : et gaudeo propter vos
 quoniam non eram ibi : sed eamus ad eum. Vides
 ut modeste loquatur, ac particulari expositione
 propositi finis, ad miraculi exhibitionem desi-
 derium vehementius intendat ? Non enim sicut
 cum ait, dormire, ita hoc loco adjunxit : Vado
 ut excitem eum : sed eo suppresso, Gaudeo,
 inquit, propter vos, ut credatis quoniam non
 eram ibi. Forsan enim me praesente, qua scilicet
 sum homo, mors non praevaleisset : Sed
 eamus ad eum. Quare ? Ut credatis, quod etiam
 mortuos pro arbitratu et ex imperio excitare pos-
 sim. Lazarus mortuus est. Cum quidem ob-
 scurius dormire praediceret, amicum illum vocabat :
 cum autem ait manifeste mortuum, tacet eam vo-
 cem : ut ne putaretur, vehementiori affectu illi
 implicatus. Non enim sola dispensatio⁽¹³⁾ erat ex-
 hibenda, sed et auctoritas : illa quidquid huma-
 num est infirmitatis permittente carni, ista eidem
 tribuente divina et quidquid est potestatis divinae.
 Gaudeo, itaque inquit, propter vos, ut creda-
 tis, quoniam non eram ibi. Vides, ut ubique in
 eis fidei jaciatur semina ? Ut ne forte mors videretur
 simulate conficta. Ne scilicet forsitan non daret lo-
 cum morti ut amicum incesceret : aut expelleret
 morbum : aut pristinum robur jacenti assereret.
 Utique enim, inquit, me praesente haec accidissent.

Porro videtur illud : Non eram ibi, sed eamus
 ad eum : paulo humilior et secundum hominem.
 Quod enim erat oculis subjectum, praesens non
 erat. Corpus enim tripliciter divisibile et disten-
 tum, circumscriptum est, suscipitque ut a loco in
 locum migret. Haec enim illi natura est, ut etiam
 unione ad Deum, quod naturam superat diviti ac-
 cessione adeptum, nihil ejus amiserit quod ei a

VARIAE LECTIONES.

¹³ Forte περιποιούσης.

COMBEFISH NOTÆ.

(13) Non enim sola dispensatio. Posset reddi in-
 carnatio, οἰκονομία. Vox theologica, cujus signifi-
 catio Græcis amplissima, ea significat, quæ Ver-
 bo ex unione accesserant humana : eaque ait

auctor non tantum fuisse exhibenda, verum etiam
 quæ ipsam Verbum carni tribuit divina, ut nimi-
 rum idem utrumque agnosceretur, Deus et homo ;
 quæ est tanti sacramenti confessio absoluta.

natura proprium est. Quod autem ad id spectat quod intellectu percipitur, quis locus omnino cui ille desit? aut qualis eum non habet locus? quove loco capi potest? « Gaudeo igitur propter vos, ut credatis, quoniam non eram ibi. » Quid dicis? Non eras ibi, qui ubique ades, et impleas omnia deitate? Non eras ibi? Maxime, inquit, eram: at non quod spectat ad corpus, sed quod ad maiestatis divinæ gloriam. « Sed eamus ad eum. » Tempus est ut impleamus leges amicitiae: tempus ut domini auctoritatem probemus: tempus ut mortem minus fascias.

« Dixit ergo Thomas, qui dicitur Didymus, ad condiscipulos: Eamus et nos, ut moriamur eum eo. » Prompta vox, ac duos quosdam affectus nata significare, tum nimirum accensam vim amoris, velut quæ etiam alios, ut cursu concito ad moriendum cum magistro properarent, excitaret: tum mollem ignaviam ac effeminatum timorem, ut quod non adhuc imminerebat conjectaret. Verum absit, ut qui sua nos infidelitate fidei carbonibus duravit firmavitque (14), ad tantam timiditatem ignaviamque deveniret. Demus ergo fuisse, non ignaviæ verba, sed audientiæ. Par enim est, excitato fervore propensiorique affectu contortis visceribus, dignum aliquid sua illa benevolentia in magistrum sensisse. Nam, inquit, qui ab eo signorum gratiam accepimus, qua præcellimus multos, quid non debuerimus ferre, si properantem ad passionem deseruerimus? Eum, inquam, qui ad tantum nos gloriæ provexit apicem, ut montes etiam possimus transferre, ac majora his facere. Ergo eamus comites, ut vel convivamus viventi, vel morienti commoriamur. Sermo alacer, animus audax et bene fidens! « Eamus et nos, ut moriamur cum eo. » Quid ais? Non vidisti traditum, et mortem annuntias? Quæro cenam. Ubi pelvis? Ubi vero cohors cum qua proditor, simulato amici habitu, beneficium traditurus accedit? Ubi vero turbæ, faeces, ligna, gladii, cum quibus velut ad latronem exierunt? Non est adhuc osculum, comprehensio, adductio ad Annam, damnatio apud Caiphā, præsentatio pro tribunali Pilati, ludibria, coccineum indumentum, corōna spinea, calamus, colaphi, sputa, flagellationes, verbera. Nondum Pilatus abluitur aqua, et cruore polluitur. Nondum est crux, nondum clavi, aisque: « Eamus et nos, ut moriamur cum eo? » Sane, inquit. Futura quasi jam essent, prospicio. Nam scio, resuscitabit Lazarus: Judæorum accendet invidiam, eaque interim evenient: « Eamus et nos, ut moriamur cum eo. » Non solum explicat quid ipse habeat animi, sed idem etiam in sociis provocat.

(14) Qui sua nos infidelitate, fidei carbonibus duravit, firmavitque. Στοιμῶσας, donner la trempe; concepta vox, egregiaque metaphora. Id porro præstitit Thomas sua illa accensa confessione, Dominus meus, et Deus meus: ex qua auctor non male colligit, fuisse Thomam fortis audentisque animi. Quanquam enim sic loqui gratiæ fuit: illa

ἡ τοῖς οὐκ ἔχει τόπος αὐτόν; ἢ τίς χωρητικὸς ἐστὶ τόπος; « Καίρω τοίνυν δι' ὅμᾶς, ἵνα πιστεύσῃτε, ὅτι οὐκ ἤμην ἐκεῖ. » Τί λέγεις; Οὐκ ἦς ἐκεῖ, ὁ πανταχοῦ παρὼν, καὶ τὰ πάντα πληρῶν τῇ θεότητι; Οὐκ ἦς ἐκεῖ; Ναί, φησί, ἤμην. Ἄλλ' οὐ κατὰ τὸ σῶμα, κατὰ δὲ τὸ θεῖον τῆς δόξης ἀξίωμα. « Ἄλλὰ ἄγωμεν πρὸς αὐτόν. » Καίρως ἐστὶ πληρῶσαι τὰ θεσμὰ τῆς φιλίας· καίρως δεῖξαι τὴν αὐθεντίαν τοῦ κράτους· καίρως πεδεῖσαι λόγῳ τὸν θάνατον, φωνῇ δὲ λύσαι τοῦ τεθνεῶτος τὰ σπάργανα.

sermone compediamus, utque voce defuncti solta-

« Εἶπεν οὖν Θωμᾶς ὁ λεγόμενος Δίδυμος τοῖς μαθηταῖς· Ἄγωμεν καὶ ἡμεῖς, ἵνα ἀποθάνωμεν μετ' αὐτοῦ. » Πρόθυμος ἡ φωνή, καὶ δύο τινῶν ἐνδεικτικῇ διαθέσει· διαπύρου τοῦ φιλήρου, αἵτε καὶ τοὺς ἀλλοὺς ἐπὶ τὸν σὺν τῷ διδασκάλῳ θάνατον χωρεῖν προτροπῶν διανυστῶσα· δειλίᾳς τε ἀνάνδρου, ὡς τὸ μήπω παρὼν ὑποτοπάζεσθαι. Ἄλλ' οὐκ ἂν εἰς τοσοῦτον ἀνανδρίας ἦλασεν, ἀπαγε. ὁ δὲ τῆς κατ' αὐτὸν ἀπιστίας ἡμᾶς στομῶσας τοῖς τῆς πίστεως ἀνθραξιν. Εὐτολμίας οὖν, οὐκ ἀνανδρίας δεδότην τὰ ῥήματα. Εἰκὸς γὰρ αὐτὸν ἀναζέσαντα καὶ περιπαθεῖσιν συστραφέντα, παθεῖν τι τῆς πρὸς τὸν διδασκάλον εὐνοίας ἀξίον. Εἰ γὰρ τῶν σημείων τὴν χάριν, φησί, καὶ τὰλλα, οἷς τῶν πολλῶν διαφέρομεν, εἰλήφαμεν παρ' αὐτοῦ, τί ἂν πεισόμεθα, εἰ πρὸς τὸ παθεῖν ἐπιειγόμενον καταλείψαιμεν τὸν εἰς τοῦτο δόξης ἡμᾶς ἀναγαγόντα, ὡς καὶ ὅρη δύνασθαι μεθίστην, καὶ ἃ τούτων μέλζονα ὄρν; Οὐκοῦν συνεψόμεθα ὡς; ἂν καὶ ζῆσαιμεν ζῶντα, καὶ θνήσκοντι συντεθναίμεν. Προθυμίας ὁ λόγος; εὐτολμίας ἡ γνώμη! « Ἄγωμεν καὶ ἡμεῖς, ἵνα ἀποθάνωμεν μετ' αὐτοῦ. » Τί λέγεις; Οὐπω προδιδόμενον εἶδες, καὶ θανεῖν ἀπαγγέλλῃ; Ζητῶ τὸ δεῖνόν. » Ποῦ ὁ νικητὴρ; Ποῦ δὲ ἡ σπεῖρα, μεθ' ἧς ὁ προδότης ἐπέρχεται φιλικῶς τῷ προσήματι προδῶσαν τὸν εὐεργέτην; Οἱ ὅχλοι δὲ ποῦ; αἱ δῆδες, αἱ φύλα, αἱ μάχαιραι, μεθ' ὧν ὡς ἐπὶ ληστὴν ἐξήσαν; οὐπω τὸ φιλημα, ἢ ἐπὶ Καίᾳφαν κατάκρισις, ἢ ἐπὶ βήματος Πιλάτου παράστασις, οἱ ἐμπαιγμοί, τὸ κόκκινον ἔνδυμα, ὁ ἀκάνθινος στέφανος, ὁ κάλαμος, τὰ βαπτίσματα, τὰ ἐμπτύσματα, αἱ φραγελλώσεις, αἱ μαστίγες. Οὐπω Πιλάτος νικτόμενος ὕδατι καὶ μολυνόμενος αἵματι. Οὐπω σταυρὸς, οὐπω ἦλοι· καὶ λέγεις, « Ἄγωμεν καὶ ἡμεῖς, ἵνα ἀποθάνωμεν μετ' αὐτοῦ; » Ναί, φησὶν. Ὡς παρόντα προβλέπω τὰ μέλλοντα. Ἀναστήσει γὰρ, οἶδα, τὸν Λάζαρον· ἀνάψει τῶν Ἰουδαίων τὸν φθόνον, καὶ τῆνικαδὲ ταῦτα συμβήσεται. « Ἄγωμεν καὶ ἡμεῖς, ἵνα ἀποθάνωμεν μετ' αὐτοῦ. » Οὐ τὸ ἑαυτοῦ λέγει μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν συννόμων διεγείρει τὸ φρόνημα.

COMBEFISII NOTE.

tamen, quia suavis, consentanee naturæ, fere imprimitt, agitque, illum etiam animum subinde ostendit ad extremas orbis partes, et maxime barbaras illata prædicatio, ut vix quisquam apostolus majora pro dilecto Domino gessisse videatur.

Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως· Νεκρὸς δὲ ἦδη ὤν ὁ Λά-
ζαρος ἦν· καὶ Ἰησοῦς παρῆν ὁ Χριστὸς καὶ Θεός,
καὶ τὸ ζῆν παρεχόμενος. Ἐδεῖ γὰρ συνεκδοῦναι τὸ
σκεῦος, εἶθ' οὕτω παρῆναι τὸν κεραμέα. Ἐρχῆν τὸν
οἶκον ἐκτιπώθη, καὶ τηλικαῦτα παρῆναι τὸν οἰκοδό-
μον. Ἀγε δὴ τοιγαροῦν τῷ Χριστῷ, καὶ Θεῷ καὶ Λό-
γῳ σήμερον ἐπὶ τὴν Βηθανίαν ἀνάγοντι, τὸν ἡμέτε-
ρον καὶ ἡμεῖς συνανάξωμεν λόγον. Τί γὰρ φησι τὸ
Εὐαγγέλιον; «Ἐλθὼν οὖν ὁ Ἰησοῦς»· Ποῦ καὶ πόθεν
παραγόμενος; Εἰς Βηθανίαν· οὐ καὶ τὴν ὁρμὴν
εἶχεν, ἐξ οὗ διέτριβε τόπου πέραν τοῦ Ἰορδάνου. Καὶ
ποῦ οὐκ ἔστι Χριστός; ἢ τίς ἀπολείφεται τόπος αὐ-
τοῦ; Ἀλλὰ κατὰ τὸ ἀνθρώπινον τοῦτο ληπτέον, οὐ
κατὰ τὸ θεῖόν. Θεὸς γὰρ ἀόριστός τι πρᾶγμα καὶ
ἀπερίδρακτον, περιγραφεῖ μηδεμιᾶ συγκαλειόμενον.
«Ἐλθὼν οὖν ὁ Ἰησοῦς, εὗρεν αὐτὸν τέσσαρας ἡμέ-
ρας; ἦδη ἔχοντα ἐν τῷ μνημεῖῳ.» Καὶ τοῦτο λίαν
σφῶς. Ἵνα γὰρ διαλυθέντων ὡσπερ τῶν στοιχείων,
καὶ καινοπρεπεστέρᾳ τις νομισθῇ τοῦ θαύματος ἡ
ἐπίδειξις, ἀνέσχε τὴν ὁρμὴν. Καὶ γὰρ ἦν ἐν τοσαύ-
ταις ἡμέραις διαφθαρεῖναι τὸν ἐν σοφίᾳ γενόμενον
κατόχον. «Εὗρεν τοίνυν αὐτὸν τέσσαρας ἡμέρας ἦδη
ἔχοντα ἐν τῷ μνημεῖῳ.» Ἵν' ὁ τριήμερος ἀνιστάμε-
νος, προειρήνη τὸν τετραήμερον· καὶ μάθωσιν οἱ
ἀγνώμονες Ἰουδαῖοι, τὸν ἦδη μυθῶντα θεώμενοι καὶ
ἐχώρων βρῶντα λόγῳ τοῦ μνήματος ἐξαλλόμενον.
«Εὗρεν αὐτὸν τέσσαρας ἡμέρας ἦδη ἔχοντα ἐν τῷ
μνημεῖῳ.» Ὅσῳ γὰρ τῆς ταφῆς ὁ χρόνος παρέτρεχε,
τοσούτῳ πλέον ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐπεθαυμάζετο δύναμις.
«Ἦν δὲ ἡ Βηθανία ἐγγὺς Ἱερουσολύμων, ὡς ἀπὸ
σταδίων δεκαπέντε.» Διὰ τοῦτο πλείστοι πρὸς πα-
ραμυθίαν ἐξήσαν Μαρίας καὶ Μάρθας. Πολλοὶ γὰρ,
φησὶ, τῶν Ἰουδαίων ἐληλύθησαν πρὸς Μάρθαν καὶ
τὴν Μαρίαν, ἵνα παραμυθίσωσιν αὐτάς περὶ τοῦ
ἀδελφοῦ αὐτῶν. «Καὶ εἰκότως. Ἐγγὺς γὰρ οὖσης
τῆς πόλεως, εἰκὸς ἦν πλείους πρὸς αὐτάς ἐξίεναι,
δυοῖν ὁσπερ· ἢ τῇ περὶ τὸν βίον σεμνότητι τοῖν
γυναίκοις ἐφηδομένους· καὶ γὰρ ἦν ὁ βίος αὐτῶν
λαμπρὸς, καὶ κατ' ἀρετὴν ἐξέχων· ἢ διὰ τὸ τῆς
λύπης ἐπαγωγὸν, ὁδύνης ὑπάρχον μεστόν. Πλὴν οἱ
τὸ πλῆθος τῶν συνευλαγμένων προσεμαρτύρει τῷ
θαύματι, καὶ οὐκ ἄλυσταλῆς ἦν ἡ τούτων συν-
ἀθροισις.

«Ἦ οὖν Μάρθα ὡς ἤκουσεν ὅτι Ἰησοῦς ἔρχεται,
ὤπληνθησεν αὐτῇ· ἢ δὲ Μαρία ἐν τῷ οἴκῳ ἐκαθέζετο.»
Οὐ γὰρ ἔγνω Μαρία ὅτι Ἰησοῦς ἦκει· οὐ γὰρ ἂν
ἐπέμεινε γνοῦσα. Καὶ γνοῦσαν δὲ, εἰκὸς ἦν αὐτὴν
δι' εὐλάβειαν οἴκου καθῆσθαι, τὰς τῶν παρατυγχόντων
δεχομένην ψυχαγωγίας. Θερμοτέρα δὲ πως ἡ Μάρθα
καὶ ἀκλουστέρα, τὸ ἔθος ἀνεπίπλαστον ἔχουσα· διὸ
καὶ «Προῦπήνθησεν αὐτῇ, ἵνα καὶ τῆς οὐσίας δείξῃ
τὸ μέγεθος, καὶ τοῦ φίλου προπαγγελίῃ τὴν θάνα-
τον. Ὡς ἀγνοοῦντι δὲ δῆθεν ἀπήγγειλεν· εἰ καὶ
ὠμολόγει δυνατόν εἶναι τὸ μὴ τεθνᾶναι Λάζαρον
παρόντος αὐτοῦ. «Εἰ ἡς γὰρ ὧδε, φησὶν, οὐκ ἂν
ἀπέθανεν ὁ ἀδελφός μου. Καὶ νῦν οἶδα, ὅτι ὅσα ἂν
αἰτήσῃ τὸν Θεόν, δώσει σοι ὁ Θεός.» Εἶδες πίστιν;
εἶδες ἀδίστακτον γνώμην; Δυσὶ τρόποις Θεὸν αὐτὸν
καὶ ζωογόνον παρίστην· εἰ καὶ σφάλματα πως

Et hæc quidem ita. Jam autem mortuus Lazarus
fesebat : aderatque Jesus, Christus et Deus, qui
etiam vitam præberet. Prius enim vas conterendum
erat, ac tum sigulus præsto esse debebat. Oportebat
ut domus dejiceretur, ac tum adesset ædifica-
tor. Age igitur, Christo ascendente hodie in
Bethaniam, et ipsi pariter sermonem provehamus.
Quid enim habet Evangelium? Venit itaque
Jesus. Quo aut unde profectus? In Bethaniam:
quo etiam contendebat, ab eo loco ubi morabatur
trans Jordanem. At ubinam gentium Christus
abest? quisve locus eo carebit? Verum est id ac-
cipiendum juxta id quod est humanum: non juxta
quod divinum est. Deus siquidem res quædam
est indefinita, quam non possumus complecti,
quæque nulla claudatur circumscriptione. Venit
itaque Jesus: et invenit eum quatuor dies jam
in monumento habentem. Et hoc sapienti ad-
modum consilio. Ut enim velut jam dissolutis ele-
mentis, insolentior laberetur miraculi exhibitio,
profectionem tardavit. Et enim poterat compu-
truisse tanto dierum spatio, qui inter cadaverum
cumulos detentus fuerat in conditorio. Invenit ergo
quatuor jam dies habentem eum in monumento. Ut
nimirum qui triduanus esset resurrecturus, ante
suscitaret quatruiduanum: nossentque scelesti Ju-
dæi, qui jam tabo defluentem et sanie scatulentem
verbo viderent exsilire de monumento. Invenit
eum jam quatuor dies habentem in monumento. Quo
enim tempus sepulturæ productius fuerat, eo
virtus Christi majorem admirationem habebat.
Erat autem Bethania juxta Jerusalem, quasi
stadiis quindecim. Idcirco plures ut Mariam et
Martham consolarentur exierant. Multi enim, in-
quit, ex Judæis, venerant ad Martham et Mariam,
ut consolarentur eas de fratre suo. Id quidem
merito. Nam cum civitas prope esset, par erat ut
ad eas plures exirent, alterutro ex his fine: aut
quia honesta utriusque semine vita delectarentur;
erat enim illa clara, et virtute præcellens;
vel propter tristem casum plenumque dolore. Ad
hoc: collecta multitudo attestabatur miraculo, nec
tantus conventus frustra erat.

Martha ergo, ut audivit quia Jesus venit, oc-
currit illi: Maria autem domi sedebat. Non
enim Maria sciverat adventum Jesu: nec utique
mansisset, eo cognito. Erat vero congruum, ut
reverentiæ causa, etiam cognito illo, adventan-
tium salutationes verbaque consolationis suscep-
tura domi sederet. Martha autem velut calentior
erat ac simplicior, nihilque fucatis moribus,
ideoque Occurrit illi: ut et substantiæ osten-
taret magnitudinem, et mortem amici annuntia-
ret. Annuntiabat utique, velut ei qui nesciret,
quanquam fatebatur potuisse non mori Lazarum,
eo præsentē. Si enim, inquit, fuisses hic, frater
meus non fuisset mortuus. Sed et nunc scio, quia
quæcumque poposceris a Deo, dabit tibi Deus. Vidist' in-
idem? Vidist' animum non hæsitantem?

Duobus modis Deum ipsum et auctorem vitæ astruit. Quamquam nonnihil natura simplicior erret. « Si enim, inquit, fuisses hic. » Quid dicis, Martha? fallitur sermo. Erat etenim, et præsens erat: nec deest usquam. Sed ad miraculi amplitudinem, paululum spectavit, morti concedens locum, qui divinitate omnia replet. « Si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus. » Viden' ut etiam Deum crediderit, qui et compescere mortem, et mortuos per auctoritatem excitare posset? Scio enim, inquit, fore ut, si fuisses præsens, haudquaquam mors prævaluisset, haudquaquam esset extincta lucerna generis. Plane etiam vitæ termini otiosi fuissent, modo tu affuisses qui vitæ terminos universis constituis. « Sed et nunc scio, inquit, quia quæcunque poposceris a Deo, dabit tibi Deus. Ad id enim respiciebat quod erat oculis subjectum. Cæterum hoc etiam loco vide veritatis non nesciam. Erat enim mulier quamquam imbecillo et hebeti, philosophico tamen animo. Cum ergo haberet persuasum fore, ut Lazarus non moreretur si ipse affuisset, neque de futuro dubia fuit. Propterea quoque occurrit, et alteram adjunxit vocem, dicens: « Et nunc scio, quia quæcunque poposceris a Deo, dabit tibi Deus. Si fuisses hic, non fuisset mortuus frater meus. » Non enim, inquit, ea est causa ut sit mortuus, quia homines morti subiaceant, sed quia victor ipse mortis non affuisti. Robusta quidem fides, tametsi ratio debilis. Quin et sensim accusare videtur, quod nuntiantibus ipsis, « Ecce quem amas infirmatur, » non statim advenierit.

« Dicit ei Jesus: Resurget frater tuus. » Jucundus sermo, et duplex ad curam: qui non tantum errorem corrigat, verum etiam acriorem tristitiam sedet et leniat. « Resurget frater tuus. » Ad jactantiæ fugiendam speciem non dixit: Ego fratrem tuum suscitabo: sed, « Resurget frater tuus. » Indefinite verbo *resurget*, seu *suscitabitur*, usus: exercens, quod ejus fidei probatum erat. Unde et illa ait: « Scio quia resurget in novissimo die. » Si credis fore, ut in illo resurgat, neque de isto dubia fueris: qui enim hunc facio illumque, idem ipse sum. « Resurget frater tuus. » Simul etiam hoc dixit, ad illud ejus coarguendum: « Scio quæcunque poposceris a Deo, dabit tibi Deus. Resurget frater tuus. » Domini dignitatem per auctoritatem significans, ut noverit non esset in iis quæ dicimus de Deo præcipitandam sententiam.

Ait ergo: « Qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit, vivet: et omnis qui vivit, et credit in me, non videbit mortem in æternum. Credis hoc? » Quod ait hujusmodi est: Tametsi, inquit, qui credit in me omnino mortuus fuerit, quod nimirum spectat ad mortem naturalem: non sic tamen ut illa teneatur sub ditione, et dominetur ut par est in incredulis. « Credis hoc? » Sic sapienter, et tanta suasionem, in fidem quæ est de ipso, transfert mulieris animum, quemadmodum responsio ostendit. Quid enim illa? Utique, Domine: ego credidi quia tu es Christus Filius Dei, qui in mundum

δὲ ἀπλότητα φύσεως. « Εἰ ἤς γὰρ ᾤδε, » φησί. Τί λέγεις Μάρθα; ἐσφαλμένος ὁ λόγος. Καὶ γὰρ ἦν, καὶ παρῆν, καὶ πάρεστι πανταχοῦ. Ἀλλ' ἵνα τὸ θαῦμα παραταθῇ, μικρὸν ἀνέσχε, τῷ θανάτῳ χώραν διδοὺς ὁ πάντα πληρῶν τῇ θεότητι. « Εἰ ἤς ᾤδε, οὐκ ἂν ἀπέθανέ μου ὁ ἀδελφός. » Ὅρξῃ, ὅπως καὶ Θεὸν αὐτὸν πεπίστευκεν ὄντα, καὶ θάνατον ἐπισχεῖν, καὶ νεκροὺς κατ' ἐξουσίαν ἐγείρειν δυνάμενον; Οἶδα γὰρ ὡς εἰ παρὼν ἦσθα, φησὶν, οὐκ ἂν ἰσχυρὸς θάνατος· οὐκ ἂν ἀπέσθη τοῦ γένους ἡ θρυαλλίς. Ἀργοὶ δ' ἂν καὶ οἱ τῆς ζωῆς ὅροι διέμειναν, εἰ σὺ γε ἦσθα παρὼν, ὁ ζωῆς μέτρα πᾶσιν ἐροβητῶν. Καὶ νῦν οἶδα, φησὶν, ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσῃ τὸν Θεόν, δώσει σοὶ ὁ Θεός. « Πρὸς γὰρ τὸ φαινόμενον ἐβλεπε. Πλὴν, ὅρα κἀνταῦθα μὴ ἀγνοοῦσαν αὐτὴν τἀληθές. » Ἐμφιλόσοφος γὰρ ἡ γυνὴ, κἀν ἀδρανῆς ἡ γνώμη. Πειραμένη γοῦν ὡς εἰ παρῆν οὐκ ἂν ἐτεθνήκει Λάζαρος, οὐδὲ πρὸς τὸ μέλλον ἀμφέβαλλε. Διὰ τοῦτο καὶ προσηύτα, καὶ τὴν δευτέραν ἐπήγαγε ρωνήν, εἰπούσα· « Καὶ νῦν οἶδα, ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσῃ τὸν Θεόν, δώσει σοὶ ὁ Θεός. Εἰ ἤς ᾤδε, οὐκ ἂν ἀπέθανέ μου ὁ ἀδελφός. » Οὐ γὰρ ἐπεὶ τῷ θανάτῳ ὑπόκεινται ἄνθρωποι, διὰ τοῦτο τέθνηκε, φησὶν· ἀλλ' ὅτι αὐτὸς οὐκ ἦσθα παρὼν, ὁ τοῦ θανάτου νικητής. Ἰσχυρὰ μὲν ἡ πίστις, κἀν ἀσθενῆς ὁ λόγος. Ἠρέμα δὲ πῶς καὶ ὑπεμέμφετο, ὅτι μὴ παρῆν, ὅτε αὐτῷ κατεμήνυσαν λέγουσαι· « Ἴδε θν φιλεῖς ἀσθενεῖ. »

« Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου. » Περιχαρείας ὁ λόγος, καὶ διπλὴν ἔχων τὴν θεραπείαν· οὐ μόνον τὸ σφάλμα διορθούμενος, ἀλλὰ καὶ τὸ σφοδρὸν τῆς λύπης κατακοιμῶν. « Ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου. » Διὰ τὸ ἀφιλόκομπον οὐκ εἶπεν· Ἐγὼ ἔγερῶ τὸν ἀδελφόν σου, ἀλλ', « Ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου. » Ἀορίστως τὸ, ἀναστήσεται, φήσας· γυμνάζων αὐτῆς τὸ τῆς πίστεως δόκιμον. Διὸ κακείνη φησὶν· « Οἶδα, ὅτι ἀναστήσεται ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. » Εἰ ἐκείνη πιστεύεις, φησὶ, μὴδὲ περὶ ταύτης ἀμφέβαλλε· ὁ γὰρ ταύτην κακείνην ποίων, ἐγὼ εἰμι. « Ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου. » Τοῦτο ἅμα καὶ διελέγχων αὐτὴν ἐφασκεν εἰπούσαν· « Οἶδα ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσῃ τὸν Θεόν, δώσει σοὶ ὁ Θεός. » Ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου. » Τὸ Δεσποτικὸν αὐτῇ δείκνυς κατ' ἐξουσίαν ἀξίωμα, ὡς ἂν μάθοι μὴ προπετῶς ἐν τοῖς περὶ Θεὸν λόγοις ἐκφέρεσθαι.

Φησὶν οὖν· « Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, κἀν ἀποθάνῃ, ζήσεται· καὶ πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων εἰς ἐμὲ, θάνατον οὐ μὴ ἴδῃ εἰς τὸν αἰῶνα. Πιστεύεις τούτῳ; » Τοῦτο δὲ, τοιοῦτόν ἐστιν. Εἰ γὰρ καὶ πάντως τεθναίῃ, φησὶν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, τὸν φυσικὸν δολονότι θάνατον, ἀλλ' οὐ κατ' ἐπικράτειαν, οἷα τοὺς ἀπειθοῦντας εἰκόσ· « Πιστεύεις τούτῳ; » Οὕτω σφῶς ἄγαν καὶ πιθανῶς πρὸς τὴν ἀμφ' αὐτὸν μεταγγεῖ πίστιν τοῦ γυναικοῦ τὴν διάνοιαν, ὡς δείκνυσιν ἡ ἀπόκρισις. Τί γὰρ φησιν ἐκείνη; « Ναί, Κύριε· Ἐγὼ πεπίστευκα, ὅτι σὺ εἰ ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμενος. » Εἶδες τοῦ λόγου

τὸ ἰσχυρόν; Εἶδες, εἰς οἷαν αὐτὴν ἐπεσπάσατο πίστιν; ὡς καὶ δογματῶν ἀκριβείας ἐφάπασθαι, τὴν πρὸ μικροῦ σφαλλομένην δι' ἀπλότητα. Ὅσα γὰρ ἐπὶ Χριστοῦ διομολογεῖν ἔδει, περιφραστικῶς ἐν βραχεὶ διηγόρευσε. «Ναὶ γάρ· ἐγὼ πεπίστευκα, φησὶν, ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμενος,» ἀριδῆλως κηρύσσασα· κατὰ ταυτὸν τε ἅμα τὸν τῆς θεολογίας, καὶ τῆς οἰκονομίας περιληπτικῶς συνεπέρανεν λόγον.

«Καὶ τοῦτο, φησὶν, εἰποῦσα, ἀπήλθε καὶ ἐφώνησε τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς, λάθρα εἰποῦσα· Ὁ διδάσκαλος πάρεστι, καὶ φωνεῖ σε. Ἐκεῖνη, ὡς ἤκουσεν, ἠγέρθη ταχὺ, καὶ ἤρχετο πρὸς αὐτόν. » Κατὰ τὸ ἴσον τῆς λύπης τοῦ ἀδελφοῦ τὴν χαρὰν δεξαμένη. Ὡς γὰρ μόνον ἤκουσεν ὅτι Ἰησοῦς ἦκει, αὐτίκα τὸ μὲν πένθος ἀπέθετο, τῆς δὲ πίστεως τὸ ζέον παρέδειξε. Προπτόντως οὖν καὶ ἡ Μάρθα χρηταί, οὐ δημηγοροῦσα Χριστοῦ τὴν ὑπόσχεσιν. Ἐώρα γὰρ τοὺς παρόντας ὄχλους, οἱ παρεκλήθητο τὴν Μαρίαν παραμυθεύμενοι, ἐξ ὧν ἦσαν οἱ διεφθόνου θυματουργοῦντι Χριστῷ· «Ὁ διδάσκαλος πάρεστι, καὶ φωνεῖ σε. » Ἐκ τοῦ παρεῖναι, φησὶ, τὸ τελούμενον σκόπει. Οὐ παραμυθεύμενος ἦκει, οὐ ψυχαγωγῆσεν. Ἡ γὰρ ἂν καὶ πρὸ τούτου ἄφικτο. Ζωώσων ἦκει, ἀναστήσων τὸν σύγγονον. «Ἡ δὲ μόνον ὡς ἤκουσεν, ἠγέρθη ταχὺ, καὶ ἤρχετο πρὸς αὐτόν. » Οὐκ ἐρωτήσασα, ἢ πρὸς μικρὸν ἀναμείνασα· ἀλλ' ὡς ἀνπερ τὸν ἀδελφὸν ἐν χερσὶν ἔχουσα ζῶντα, δρομαίως ἀνίστατο, καὶ πρὸς τὴν ζωὴν ἀνεπύδα, μικρὰ ἢ οὐδὲν τῶν συμπαρόντων φροντίσασα· «Ὀβπῶ δὲ Ἰησοῦς ἐληλύθει εἰς τὴν κώμην, ἀλλ' ἔτι ἦν ἐν τῷ ἐσπέρῳ, ὅπου ὑπῆντησεν αὐτῷ ἡ Μάρθα. » Τοσοῦτον ἔσπευσε, ὡς ἐπ' αὐτοῦ φθάσαι τοῦ τόπου τὸν Κύριον. Σχολαιότερον γὰρ ἐπορεύετο διὰ τὴν δύσεριν τῶν Ἰουδαίων ὑπόνοιαν, τοῦ μὴ δόξαι κατεπιτρέχειν τῷ θαύματι, ἀλλ' ὡς ἐκ προτροπῆς τῶν γυναικῶν καλούμενος. Ἐπεὶ μὴδὲ παρεῖναι βεβούλητο, εἰ μὴ προτραπείας ἐκλήθη, τῷ μὴ προσποίησιν νομισθῆναι τὸ πρᾶγμα. Ὡς οὖν εἶδον τὴν Μαρίαν οἱ περὶ αὐτὴν Ἰουδαῖοι ταχέως μὲν ἀναστᾶσαν, δρομαίως δὲ τῆς οἰκίας ἐκβᾶσαν, δέξαντες ὥσανε πρὸς τὸ μνημεῖον σπεύδειν αὐτὴν, ἵνα τυχὸν σπαράξῃ, καὶ κωκυτοῖς τὸν σύγγονον ἀποθύρηται, συνεξήλθον αὐτῇ, κωλύειν ὥσπερ βουλόμενοι τῆς ἐπὶ τῷ ἀδελφῷ θρηνηθείας. Τὸ δὲ ἦν ἔργον οἰκονομίας συμπαρεῖναι κακείνους, ἐν' ἐπ' ὧσιν αὐτῶν τὸ θαῦμα πραχθὲν, μὴ ἀμάρτυρον ἦ.

«Ἡ οὖν Μάρθα, ὡς ἦλθεν ὅπου ἦν ὁ Ἰησοῦς, ἰδοῦσα αὐτόν, ἔπεσεν αὐτοῦ πρὸς τοὺς πόδας, λέγουσα· Κύριε, εἰ ἦς ὧδε, οὐκ ἂν ἀπέθανέ μου ὁ ἀδελφός. » Ἰσον ἔχουσα τῇ ἀδελφῇ τὸ φρόνημα, τοῖς ὁμοίοις αὐτῆς συμφέρεται ῥήμασι. Σκόπει οὖν ὅσα ἐν μικρῷ τότε ἡ Μάρθα ποιεῖ. Προστρέχει ὡς Θεῷ, προσπίπτει, παρῆρσιάζεται, δαίχνυσιν ὅτι τέθηκε Λάζαρος· οὐ ταῦτα δὲ μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ πρόωρος ὁ θάνατος γέγονεν, ἀπόντος αὐτοῦ. Τότε γὰρ τυχὸν λέγει παραγεγονέναι, ὅτε μὴ τὴν θεραπείαν ὁ καιρὸς ἐπέδωκετο, συγκλεισθεῖσαν ὥσανε τῷ θανάτῳ. Καὶ

venis. » Vidistin' sermonis efficaciam? Vidistin' in quam eam pertraxit fidem? Sic nimirum, ut quæ paulo superius ex simplicitate errabat, accurata etiam dogmata attigerit. Quidquid enim de Christo oportebat consiteri, brevi circumlocutione disseruit. Nam dicendo: « Utique, ego credidi, quia tu es Christus Filius Dei qui in mundum venis: » clare in unum pariter et theologiæ ac Trinitatis, et œconomix ac incarnationis doctrinam complexione concludit.

« Et cum, inquit, hoc dixisset, abiit, et vocavit sororem suam silentio, dicens: Magister adest, et vocat te. Illa ut audivit, surrexit cito, et venit ad eum. » Gaudio perfunditur pro modo conceptæ de morte fratris tristitiæ. Ut enim tantum audivit venisse Jesum, confestim quidem deposuit luctum, fidei vero fervorem exhibuit. Sed et Martha decenter agit, non publicata Christi promissione. Videbat enim circumassidentem Mariæ consolantem turbam, in qua essent qui Christo miracula edenti inviderent. « Magister adest, et vocat te. » Ex præsentia, inquit, pensa quod peragitur. Non venit ut consoletur: non ut deliniat animos. Alioqui prius etiam advenisset. Venit ut vitam restituat, ut fratrem resuscitet. « Illa autem ut solum audivit, surrexit cito, et venit ad eum. » Nihil interrogat, nec vel minimum cunctatur: sed quasi vivum fratrem haberet in manibus, surgit concite, et ad vitam prosilit, parum aut nihil pariter collectos curans: « Nondum enim venerat Jesus in castellum: sed erat adhuc in illo loco, ubi occurrerat ei Martha. » Usque adeo festinaverat, ut in ipso loco anteverterit Dominum. Morosius enim incedebat ob Judæorum contentiosam æstimationem: ut ne videretur ipse ad miraculum procurrare, sed quasi mulierum rogatu accedere. Nam neque venire voluerat, nisi earum accitus obsecratione, ut ne res simulatio putaretur. Ut autem Judæi, qui erant cum Maria, viderunt cito surrexisse, ac domo concitantes exisse, existimantes velut ad monumentum properare, ut se forsân unguibus laceraret, ululatuque deploraret fratrem, una egressi sunt, velut ab eo fratris luctu prohiberi. Divina vero providentia res gerebatur, ut et illi adessent, quo sub eorum obtutibus editum miraculum haudquaquam testes desideraret.

« Maria ergo cum venisset ubi erat Jesus, videns eum, cecidit ad pedes ejus, et dicit ei: Domine, si fuisses hic, non esset mortuus frater meus. » Eodem cum sorore sensu, iisdem ac ipsa verbis congruitur. Vide igitur quam tunc in modico multa fecerit. Occurrit ut Deo, accidit, agit fiducia, ostendit mortuum Lazarum: nec id solum, verum etiam quod mors immatura absente eo contingerit. Tunc enim forte ait advenisse, cum jam tempus, velut morte præcludente, curationem non reciperet. Ex iis namque conjectura est, agnovisse

ut Deum, ac velut Deo locutam esse tametsi oratio in eo claudicaret, quod dicebat: « Si fuisses hic. » — « Jesus ergo ut vidit eam plorantem, et Judæos qui venerant cum ea, infremuit spiritu, et turbavit seipsum, et dixit: Ubi posuistis eum? » Non dixit: Eamus ubi est sepulcrum, ut ne se miraculo festinantius putaretur ingerere. « Ubi posuistis eum? » Vos, inquit, percontor, quos volo testes miraculi. Vos ipsi accurrentes sepulcrum ostendite. Simulo ignorantiam, ut coarguam vestram inscitiam. « Ubi posuistis eum? » Non quia nesciret sciscitabatur, sed ut præsentem intentos miraculo faceret. Quomodo enim nesciebat ubi Lazarus fuisset sepultus, qui Patrem ita novit, sicut Pater novit seipsum: « in quo sunt omnes thesauri sapientiæ et scientiæ absconditi », nisi quia exhibebat quod est hominis, in seipso nostra representans? Nostra enim est ignorantia et qui ab ea sunt motus, non ejus qui novit omnia priusquam fiant. Quamquam enim omnes nostræ naturæ affectiones (15), si quæ tamen palam peccati noxam fugerunt, in seipso ostenderit, haud tamen ipse in quem non cadit macula, quique superior est quam ut possit vinci affectionibus, adventitias naturæ sordes ex appetitu alieno a ratione, seu ex pravitate animi et defectione, admisit: absit! is, inquam, qui nullo ab immutabili deitate excessu, totam naturam nostram assumpsit. Nisi quis forte ea dixerit accipi, qua sibi ratione nostra asciscit, Verbo quod spectat ad substantiam, seorsim longius posito. « Ubi posuistis eum? » Non est nescientis percontatio, ut plane ostensum fuit. Aut qua ratione sic spatii locorum divisus, potuisset dicere, « Lazarus dormit? Ubi posuistis eum? » Propterea, inquit, percontor, ut miraculum astruam. Par enim est plures ex abundantia lætitiæ festinos accurrisse, ut locum ostenderent.

« Dicunt ei: Veni, et vide. Lacrymatus est Jesus. » Ut homo lacrymatus est, non Lazarum sed Judæos. Advenerat siquidem ut illum suscicaret: ac erat supervacaneum, ut cum lacrymis prosequeretur, qui debebat resurgere. Merito autem Judæos lacrymis prosecutus est, quorum etiam post miraculum futuram infidelitatem prospiceret. « Lacrymatus est Jesus. » Exemplum nobis formamque tradens ac modum, ad cujus rationem illacrymandum sit mortuis. Lacrymatus est naturæ corruptionem ac videns quam imago deformetur morte. « Dixerunt ergo Judæi: Ecce quomodo amabat eum! Ethic vide invidiam, et pervicacem animum. » Ecce

▼ Coloss. ii, 3.

³⁷ Lege ἑταρῶν.

VARIE LECTIONES.

COMBESII NOTÆ.

(15) Quamquam enim omnes nostræ affectiones. De defectibus istis et affectionibus innoxii assumptis a Verbo plura Damascenus, ac subinde nostri scholastici. Gregorius etiam multis explicat,

Α γὰρ ὑπολαβεῖν ἔστιν ἐν τῷ ὄντι, ὡς καὶ Θεὸν αὐτὸν ᾔδει, καὶ ὡς Θεὸς διελέγετο, εἰ καὶ ὁ λόγος Ἰσαζέ τῷ εἰπεῖν, « Εἰ εἴης ὧδε. » — « Ὁ οὖν Ἰησοῦς ὡς εἶδεν αὐτὴν κλαίουσάν, καὶ τοὺς συνεληλυθότας αὐτῇ Ἰουδαίους κλαίοντας, ἐνεβριμήσατο τῷ πνεύματι· καὶ ἑσπάρaxεν ³⁷ αὐτὸν, καὶ εἶπε· Ποῦ τεθεῖκατε αὐτόν; » Οὐκ εἶπεν, Ἄγωμεν ὅπου τὸ μνημὲν ἔστιν· ἵνα μὴ νομιεῖται κατεπισπεύδων τῷ θαύματι. « Ποῦ τεθεῖκατε αὐτόν; » Ὑμᾶς, φησὶν, ἑρωτῶ, οὐδὲ μάρτυρας ἔχειν τοῦ θαύματος βούλομαι. Αὐτοὶ προσδραμόντες τὸν τάφον ὑποδείξατε. « Ποῦ τεθεῖκατε αὐτόν; » Προσποιούμαι τὴν ἀγνοίαν ἵνα ὑμῶν ἐλέγξω τὴν ἀνοίαν. « Ποῦ τεθεῖκατε αὐτόν; » Οὐκ ἀγνοῶν, ἀλλ' ἐπιταίλων πρὸς τὸ θαῦμα τοὺς παρόντας ἡρώτα. Πῶς γὰρ ἠγνοεῖ ποῦ τέθαπτο Λάζαρος, ὁ τὸν Πατέρα οὕτως εἰδώς, ὡς αὐτὸς εἶδεν αὐτὸν ὁ Πατήρ. « Ἐν ᾧ πάντες εἰσὶν θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως ἀπόκρυφοι· » πλὴν εἰ μὴ τὸ ἀνθρώπινον ἐπεδείκνυτο, τυπὸν ἐν αὐτῷ τὸ ἡμέτερον; Ἡμῶν γὰρ ἡ ἀγνοία, καὶ τὰ ἐκ ταύτης κινήματα, οὐ τοῦ πάντα εἰδότες πρὶν γενέσεως αὐτῶν. Εἰ γὰρ καὶ τὰ τῆς φύσεως ἅπαντα τῆς ἡμετέρας ἐφ' αὐτὸν ἐνεδείξατο πάθη, ὅσα προδήλως τῆς ἀμαρτίας τὸν μῶμον ἐκπέφρυγεν· ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὰς ἐκ παραλόγου ὁρμῆς, ἥτοι παρατροπῆς, ἐπεισαχθείσας αὐτῇ κηλίδας προσήκατο, ἀπαγε, ὁ ἀκηλίδωτος καὶ ἀνάλωτος πάθειν· ὁ μὴ κατ' ἐκτασιν τῆς ἀτρέπτου θεότητος ὅλην ἡμῶν τὴν φύσιν ἀναλαβὼν. Εἰ μὴ τις ἂν φαίη τῷ κατ' οἰκείωσιν λόγῳ ταῦτα εἰληφθαι, τοῦ κατ' οὐσίαν πόρρω διεκτισμένου λόγου. « Ποῦ τεθεῖκατε αὐτόν; » οὐκ ἀγνοοῦντος ἡ πεύσις, ὡς δέδεικται δὴ ποῦ. Ἡ πῶς ἂν ἐκ πολλοῦ διαστήματος εἴη, « Κεκοίμηται Λάζαρος; Ποῦ τεθεῖκατε αὐτόν; » Διὰ τοῦτο πυνθάνομαι, φησὶν, ἵνα τὸ θαῦμα πιστώσωμαι. Πολλοὺς γὰρ εἰκὸς ἦν ὑπὸ περιχαρείας προτρέχοντας, δεικνύναι ποῦ τέθειται.

« Λέγουσιν αὐτῷ· Ἐρχου, καὶ ἴδε. Ἐδάκρυσεν ὁ Ἰησοῦς. » Ἐδάκρυσεν ὡς ἄνθρωπος· οὐ τὸν Λάζαρον, ἀλλὰ τοὺς Ἰουδαίους. Τὸν μὲν γὰρ ἀναστήσωσι ἀφ' ἑκείνου, καὶ περιττὸν ἦν θαυμάσαι τὸν ἀναστήσεσθαι μέλλοντα. Ἰουδαίους δὲ εἰκότως ἐδάκρυσε, τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν καὶ μετὰ τὸ θαῦμα προθεωρῶν. « Ἐδάκρυσεν ὁ Ἰησοῦς. » Ὑπογραμμὸν ἡμῖν καὶ τύπον καὶ μέτρα διδοὺς, εἰς ὅσον δέοι τοῖς οἰχομένοις ἐπιδεκνέσθαι. Ἐδάκρυσε τὴν τῆς φύσεως ἡμῶν φθορὰν, καὶ τῆς εἰκόνης τὸ ἀκαλλὸν εἶδος, ὅποσον τῷ θανάτῳ καθίσταται. « Ἐλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι· Ἴδε πῶς ἐφίλει αὐτόν. » Ὅρα κἀνταῦθα τὸν φθόνον, καὶ τὸ τῆς γνώμης μάχιμον. « Ἴδε πῶς ἐφίλει αὐτόν. »

orat. 4 de theologia, quem hic auctor ultimum ponit modum exponendi dicta de Christo, quo scilicet sibi asciscat et sua faciat, qua sunt corporis mystici. De quo etiam Aug. et alii.

φιλούμενος ἐφίλει, καὶ εἰκότως. « Ἐγὼ γάρ, φησί, τοὺς ἐμὲ φιλοῦντας, ἀγαπῶ. » — « Ἴδε πῶς ἐφίλει αὐτόν. » Ἔστι πῶς καὶ θαυμάζοντων ὁ λόγος, ἀλλὰ καὶ βασκαίνοντων ὡς τινὰς λέγειν. « Οὐκ ἔδύνατο οὗτος ὁ ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, ποιῆσαι ἵνα μὴ καὶ οὗτος ἀποθάνῃ; » Καὶ εἰ φηνοῖς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, τί ποτε αὐτῷ διαπιστοῦντες τότε βλασφημίαις λόγοις ἐδόλλετε; Τί τοσαύταις ἐνείρατε τὴν εὐ παθόντα πλοκαῖς, κρίνοντας, ἀνακρίνοντας, τίς καὶ πόθεν, καὶ ποταπὸς, καὶ τί ποιήσας; ἀνέωξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς; τέως μὲν ὁμολογεῖτε νῦν, εἰ καὶ ἄκοντες, ἀνευγότα τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ. Δέον ἀπ' ἐκείνου καὶ τοῦτο θαυμάζειν. ὅμως δὲ κἀκεῖνο καὶ τοῦτο κακίζετε. Ἐργὸν γὰρ τοῦτο Ἰουδαϊκῆς προαιρέσεως. Πότε γὰρ οὐ παρωρίσατε Χριστόν; πότε οὐκ ἠπειθήσατε τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα θεοσαμένοι τεράστια;

« Ὁ Ἰησοῦς οὖν πάλιν ἐμβριμησάμενος ἔρχεται εἰς τὸ μνημεῖον ἦν δὲ σπήλαιον. » σκοτεινὴ τῶν Ἰουδαίων καρδία. « Καὶ λίθος ἐπέκειτο ἐπάνω. » Τῆς ἀπιστίας τὸ σκληρόν καὶ ἀντίτυπον. « Λέγει ὁ Ἰησοῦς. » Ἀράτε τὸν λίθον. » Τὸν βαρὺν τῆς ἀπειθείας ἀποκυλίσате λίθον, ἵνα τὸ θνησιμαῖον ἀναγάγῃ τοῦ γράμματος. « Ἀράτε τὸν λίθον. » τὸν δυσθάστακτον τοῦ νόμου ζυγόν, ἵνα τὸν ζωοποιὸν τῆς χάριτος ἀναλάβῃτε λόγον. « Ἀράτε τὸν λίθον. » τὸν ὧς κάλυμμα κείμενον καὶ βαρύνοντα τὸν νοῦν. Ἐδυναμένη αὐτὸς ἐγὼ τὸν λίθον ἀποκυλίσαι, ἀλλ' ἵνα καὶ τῆς δυσωδίας ἀντιλάβοιτο. οὐ δὲ χάριν ὅμιν ἐπιτρέπω τὸν λίθον ἐξῆραι τοῦ μνήματος. « Ἀράτε τὸν λίθον. » ἵνα ὅμως μαρτυρήσῃτε, ὅτι καὶ τοῦ τάφου τὸν λίθον ἐξεκυλίσατε. « Ἀράτε τὸν λίθον. » Ὑμεῖς οἱ Ἰουδαῖοι, οὐχ οἱ μαθηταί μου, ἵνα μὴ αὐρίον εἴπητε ὡς ἐπὶ τοῦ τυφλοῦ. Ἄρα οὗτός ἐστιν; Ἄρα ἐκεῖνος; ἵνα μὴ εἴπητε ὅτι ἄλλον ἀντ' ἄλλου ἤγειρα. « Ἀράτε τὸν λίθον, » εἰ τοῦ θαύματος ἰδεῖν τὸ μέγεθος βούλεσθε. « Λέγει αὐτῷ ἡ ἀδελφὴ τοῦ τετελευτηκότος Μάρθα. Κύριε, ἥδη ὄζει. » τεταρταῖος γὰρ ἐστιν. « Ἡμέρας γὰρ εἶχε τέσσαρας ἐν τῷ μνήματι, ἐν αἷς ἦν διασφαρθῆναι τὸν τεθνεῖντα. « Ἡδὲ ὄζει, » τεταρταῖος γὰρ ἐστιν. » Ἀπιστίας καὶ δισταγμοῦ τὸ ῥῆμα. Πλὴν ἐν τοῖς μεγίστοις θαύμασιν ἀπιστία προτρέχειν εἰθισται. « Ἡδὲ ὄζει. » Ἐπαρθέτως τοῦ λίθου τῆς ὁσμῆς αἰσθημένη, τοῦτο εἶπεν ἡ Μάρθα. Καὶ τὸ μὲν ῥῆμα διαπιστούσης ἦν. συνεδόλλετο γοῦν ὅμως τῷ θαύματι, ὅπως καὶ μᾶλλον ἐφαίνετο διαλυθὲν τὸ σῶμα. « Κύριε, ἥδη ὄζει. » Μὴ πλησιάζῃς, φησὶν, ἵνα μὴ ἀηδισθῇς. « Ἡδὲ ὄζει. » Μῦρον ὑπάρχων εὐώδες, μὴ προσεγγίσῃς τῷ ὄζοντι. « Κύριε, ἥδη ὄζει. » Ἐπιτείνει τὸ θαῦμα τοῦ γυναικίου τὸ ῥῆμα. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς. « Οὐκ εἶπόν σοι, ὅτι ἐὰν πιστεύσῃς, ὅψει τὴν ὄψαν τοῦ θεοῦ; » Τοῦτο, οἶοναί πως ὀνειδίζων αὐτὴν ἔφη. Εὐδελόν γὰρ ὡς οὐ πάμπαν ἀμφιβολίας ἀπῆλλακτο, δι' ὃν ἐσφαλμένας ἐποίειτο τὰς ἀποκρίσεις.

Quomodo amabat eum! Qui amabatur, amabat. Plane merito: « Ego enim, inquit, diligentes me diligo. » — « Ecce quomodo amabat eum! Videatur et admirantium sermo, sed et invidorum: ita ut aliqui dicerent: « Non poterat hic, qui aperuit oculos cæci, facere ut hic non moreretur? » Atqui si cæci aperuit oculos, cur tunc ei negata fide blasphemis eum impetistis sermonibus? Cur eum qui acceperat beneficium tam multis inseruistis questionum nexibus, semel et iterum judicantes et exquirentes, quis, et cujus, et qualis, et quid faciens aperuit tibi oculos? Nunc interim, quanquam inviti, agnoscitis aperuisse oculos cæci. Cæterum cum illud miraculum huic deberet admirationem conciliare, vos potius utrumque vituperatis. Hoc Judæicus animus habet operis. Quando enim non exacerbastis Christum? quando tot tantisque visis prodigiis non inobsequentes fuistis?

« Jesus ergo rursus fremens, venit ad monumentum. Erat autem spelunca: » nempe cor tenebricosum Judæorum: « Et lapis superpositus erat ei. » Infidelitatis durities et resistentia. « Ait Jesus: Tollite lapidem. » Revolvite gravem inobedientiæ lapidem, ut quod littera habet lethale subveham, ac faciam spirituale. « Tollite lapidem: » jugum legis portatu difficile, ut recipiatis vivificum verbum gratiæ. « Tollite lapidem: » eum utique qui velut impositum velamen gravat animum. Potuissem ego revolvere lapidem: verum ut ipsi quoque percipiatis fetorem, idcirco jubeo, ut vos tollatis. « Tollite lapidem: » ut ipsi testes sitis vestra ipsa opera revoluti lapidis sepulcri. « Tollite lapidem: » vos Judæi, non discipuli mei, ut ne velut in cæco postridie dixeritis: Nunquid hic, nunquid ille? ut ne alium pro alio suscitatum causemini. « Tollite lapidem: » si miraculi magnitudinem spectare vultis. « Dicit ei Martha soror ejus qui mortuus fuerat: Domine, jam fetet; quatruiduanus est enim. » Habebat enim quatuor dies in monumento, in quibus poterat mortuus computruisse. « Jam fetet; quatruiduanus est enim. » Verbum est non credentis et dubitantis. Cæterum consuevit infidelitas maximis præcurrere miraculis. « Jam fetet. » Hoc dixit Martha, cum sublato lapide odorem sensisset. Et quidem quod dicebat, non credentis erat: conserebat tamen ad miraculum, quanto etiam corporis resolutio magis innotescebat. « Domine, jam fetet. » Ne propius, inquit, accesseris, ne molestiam sentias, ac stomacho movearis. « Jam fetet. » Ne qui suaveolens unguentum es, fetenti appropinquaveris. « Domine, jam fetet. » Magnificat miraculum verbum mulieris. Dicitei Jesus: « Nonne dixi tibi, quoniam si credideris, videbis gloriam Dei? » Hoc dixit, velut ei quodammodo exprobrans. Clarum enim est, ex falsis quas dabat responsionibus, non fuisse ab omni dubietate liberam.

« Jēsus autem elevatis in cælum oculis, dixit : A Pater, gratias ago tibi quoniam audisti me. Ego autem sciebam quia semper me audis : sed propter populum qui circumstat dixi, ut credant quia tu me misisti. » Elevavit sursum oculos, unde ad nos descendit : agit vero Patri gratias, non quasi aliquid acceperit ab ipso (16). Nam non poposcit. « Gratias enim tibi ago, inquit, quoniam audisti me. » Atqui nusquam petit, nusquam rogavit. Consequenter ergo videtur illud, « Quoniam audisti me, » supervacaneum. Enimvero ea loquitur propter Judæos, ostendens venisse de cælo, ac Dei se Filium et Deum, omniaque ex sententia Patris, velut cui una cum eo et sententia sit et natura, peragere : ac demum, velut qui homo esset, paulo se locutum humiliter et secundum hominem, ut ne incarnatio inani specie constare videretur. « Hæc cum dixisset, voce magna clamavit : Lazare, veni foras. Et statim prodit qui fuerat mortuus, ligatus pedes et manus instillis : et facies illius sudario erat ligata. » Non hic precatur, nec dicit : Pater, suscita eum. Hæc enim sunt subditorum, et eorum qui secundi sunt (17) : sed clamat : nec clamat solum, sed magna voce. Cujus gratia ? Ut etiam designet futuram tubam, cujus magna vox convocatura est positis in monumentis. « Lazare, veni foras. » Vox Domini est, regia jussio, potestatis imperium. « Veni foras. » Corruptione deposita pellem resume per incorruptionem. « Lazare, veni foras. » Sciant Judæi « venisse jam horam, quando mortui, qui sunt in monumentis, audient vocem Filii Dei : et qui audierint, vivent. » — « Veni foras. » Sublatus est lapis offensionis : ad me perge qui te voco. « Veni foras. » Ut quidem amicus, ad me advoco ; ut autem Dominus, præcipio. « Veni foras. » Noverint Judæi fore, ut qui suscito quatruiduanum e monumento, potiori jure resurgam ipse triduanus, siquidem mortem gustavero. « Lazare, veni foras. » Exi fasciis involutus, ac indutus sepulcralia, ut ne te Judæi lictum mortuum existimaverint. Videant ligatas manus, et pedes, ac faciem oblectam, nec miraculo fidem detrahant. « Veni foras. » Astruet tuam resurrectionem corporis malevolentia. Solve-

γ Joan. v, 28.

COMBEFISII NOTÆ.

(16) Agit vero gratias non quasi aliquid acceperit a Patre. Habet similia Chrysostomus in caput istud xii Joannis quæ debent intelligi ut tantum in Arianos dicta, non ut in iis omnino excludatur a Christo et oratio, et gratiarum actio, pro vere acceptis, non natura, sed voluntate et gratia. Ut Deus, accepit natura, totum quod est Pater, excepta proprietate paterna ; nihilque eo est inferior, quo proinde modo nullus manet locus propriæ gratiarum actioni : ut homo, quanquam dona omnia habuerit, ut velut ex quadam connaturalitate debita ; revera tamen gratia accepit, et divina libera voluntate ut pro iis et Patri, et ipse sibi ut Deo, gratias agere debuerit.

(17) Et eorum qui secundi sunt. Sic etiam Gre-

« Ο δὲ Ἰησοῦς ἤρε τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς οὐρανὸν, καὶ εἶπε· Πάτερ, εὐχαριστῶ σοι ὅτι ἤκουσάς μου· ἐγὼ δὲ ᾔδειν ὅτι πάντοτε μου ἀκούσεις· ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιεστώτα εἶπον· ἵνα πιστεῦσιν ὅτι σύ με ἀπέστειλας. » Ἄνω ἤρε τὸ ὄμμα, ὅθεν πρὸς ἡμᾶς καταβέβηκεν· εὐχαριστεῖ δὲ τῷ Πατρὶ, οὐχ ὡς λαβὼν τι παρ' αὐτοῦ. Οὐ γὰρ ἤτησεν. « Εὐχαριστῶ σοι γὰρ, φησὶν, ὅτι ἤκουσάς μου. » Καὶ μὴν οὐδαμῶς ἤτησεν, οὐδαμῶς ἐδεξέθη. Περιττὸν οὖν ὥσπερ κατὰ τὸ ἀκόλουθον εἶναι δοκεῖ τὸ, « Ὅτι ἤκουσάς μου. » Ἀλλὰ διὰ τοὺς Ἰουδαίους· ταῦτα λαλεῖ, δεικνύς ὅτι ἀνωθεν ἦλθε, καὶ ὅτι ὁ υἱὸς ἐστὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ Θεός, καὶ ὅτι πάντα γινώμη τοῦ Πατρὸς ποιεῖ, ὡς τῆς αὐτῆς ὑπάρχων αὐτῷ καὶ γινώμης καὶ φύσεως· καὶ ὅτι ἄνθρωπος ὢν, ἀνθρωπινώτερόν πως ἐλάλει, τῷ μὴ φαντάσαι τὴν οἰκονομίαν. « Ταῦτα εἰπὼν, φωνῇ μεγάλῃ ἐκραύγασε· Λάζαρε δεῦρο ἔξω. Καὶ εὐθέως, ἐξῆλθεν ὁ τεθνηκώς δεδεμένος τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας χειρίαις, καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ, σουδαρίῳ περιεδέδετο. » Οὐκ εὐχεται νῦν, οὐδὲ λέγει· Πάτερ, ἔγειρον αὐτόν. Τῶν γὰρ ὑπὸ χειρὸς ταῦτα, καὶ τῶν δευτέρων· ἀλλὰ κράζει, καὶ οὐχ ἀπλῶς κράζει, ἀλλὰ φωνῇ μεγάλῃ. Τίνος χάριν ; ἵνα καὶ τὴν μέλλουσαν διέξῃ σάλπιγγα μεγάλη συγκαλοῦσαν φωνῇ τοὺς ἐν μνήμασι. « Λάζαρε, δεῦρο ἔξω. » Δεσποτική ἡ φωνή, βασιλικὴν τὸ κέλευσμα, ἔξουσία καὶ πρόσταγμα. « Δεῦρο ἔξω. » Ἀποθέμενος τὴν φοβρὰν, ἀνάλαβε τὴν δι' ἀφθαρσίας δορὰν. « Λάζαρε δεῦρο ἔξω. » Γινώσκοντες οἱ Ἰουδαῖοι, ὅτι ἐρχεται ὥρα, ὅτε τῆς φωνῆς τοῦ Ἰοῦ τοῦ ἀνθρώπου οἱ ἐν τοῖς μνήμασι ἀκούσονται· καὶ οἱ ἀκούοντες, ζήσονται. — « Δεῦρο ἔξω. » Ἦρται ὁ λίθος, τὸ πρόσκομμα· βάδιζε πρὸς με τὸν καλοῦντά σε. « Δεῦρο ἔξω. » Ὡς μὲν φίλος σοι προσφωνῶ, ὡς δὲ Δεσπότης ἐπιτάσσω. « Δεῦρο ἔξω. » Μάθωσιν Ἰουδαῖοι, ὅτι τεταρταῖον ἐγείρων ἐκ μνήματος πολλῶ γε μᾶλλον αὐτὸς τριήμερος ἀναστήσομαι, εἰ γε θανάτου γεύσομαι. « Λάζαρε, δεῦρο ἔξω. » Περιβεβλημένος ; τὰ σπάργαντα ἐξέλθε, καὶ τὰ ἐντάφια περιειμένος, ἵνα μὴ προσποιητὸν σε νεκρὸν Ἰουδαῖοι νομίσωσιν. Ἰδῶσιν χεῖρας δεδεμένας καὶ πόδας, καὶ ὄψεις κεκαλυμμένας, καὶ μὴ ἀπιστήσων Ἰουδαῖοι τῷ θαύματι. « Δεῦρο ἔξω. » Πιστώσεται σου τὴν ἀναβίωσιν ἡ δυσωδία τοῦ σώματος. Αὐσώσιν αὐτοὶ τὰ περιεείμενα σπάργαντα,

D gorius, orat. in Natalem. et 2 in Paseha, dixit angelos, δευτέρας λαμπρότητας, secundos splendoras : nonnihil id Platonice, sed sane tamen et catholice. Revera enim solum ens divinum et Deus, primum illud est, quod sibi sufficiat : reliqua omnia secunda sunt, et quibus, ut nihil est non derivatum gratia a primo illo, sic neque est aliquid quod non suo modo ab eo petere debeant. Jam quod tertia et quarta aliqua dicantur, est comparatione inter ipsa secunda et participantia, quorum aliud alio magis participat, cum tamen uno omnia, non alterum altero participet. Ludit etiam scite auctor encomii Abrahamæ nomine Chrysostomi, in illo primo, cui ait Abalem de primis agnorum fecisse primitias, etc.

καὶ ἐπιγνώσιν ὃν ἐν τῷ τάφῳ κατέκλεισαν. « Δεῦρο ἔξω. » Ζωώθητι, καὶ ψυχώθητι, καὶ βηματίσας τῆς λάρνακος ἔξῃ. Διδάσκον πῶς ἐν ῥιπῇ πᾶν τὸ πλάσμα ψυχούται, τὴν κοινὴν τῶν νεκρῶν ἀνάστασιν τῆς φωνῆς ἀποτελούσης τῆς σάλπιγγος. « Δεῦρο ἔξω. » Ἡ πνοὴ ἐν ῥισίν· αἱ φλέβες αἵματος πλήρεις· ἡ φωνὴ ἐπὶ φάρυγγος· ἐν ὧσιν ὁ λόγος· ἐν ὀφθαλμοῖς τὸ ὄρα· ἐπὶ χῶρας ἡ ὑσφρησις· ἡ βάδις κατὰ φύσιν· καὶ πᾶν τὸ σκῆνος ἐμψυχωθὲν ἐξωργάνωτο. « Δεῦρο ἔξω. » Ἀπόθου τὰ σπάργανα, καὶ ἀνύμνει τὰ παύματα· ἀπόθου τῆς δυσωδίας τὴν ἀγδίαν, καὶ προσκύνει τῆς ἐξουσίας τὴν αὐθεντίαν. Ἐγὼ σοι ἐπιτάσσω, « Δεῦρο ἔξω, » ὁ εἰπὼν, « Γενηθήτω φῶς, Γενηθήτω στερέωμα. » Ἐγὼ σοι παρακελεύομαι, « Δεῦρο ἔξω. » Ἵνα ἴδῃς με ὑπὸ μαθητοῦ προδιδόμενον, καὶ Ἰουδαίοις ἀπεμπολούμενον, Πιλάτου κρινόμενον βήματι, καὶ πρὸς τὸ πάθος ἐθειλοντι ἀπαγόμενον. Ἵνα ἴδῃς Ἰουδαίων θρασύτητα, καμὸν τὴν πραότητα. « Δεῦρο ἔξω. » Ἵνα ἴδῃς μετὰ ληστῶν με σταυρούμενον, ὅξος καὶ γολὴν ποτιζόμενον, καὶ λόγχῃ τὴν πλευρὰν τυπτόμενον· Ἵνα ἴδῃς ἐν ἡμέρᾳ μέσῃ τὸ φῶς τυραννόμενον, καὶ νύκτα τὸν ἥλιον συσκιάζουσαν, Ἰουδαίους βλασφημοῦντας, καὶ ληστὴν θεολογοῦντα. « Λάζαρε, δεῦρο ἔξω. » Καὶ εὐθέως ἐξῆλθεν ὁ τεθνηκώς, δεδεμένος τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας χειρίαις, καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ σουδαρίῳ περιεδέδετο. Διὰ τὸ ἀπιστον τῶν Ἰουδαίων. Εἰ γὰρ μὴ περιέκειτο τὰ ἐπιτάφια σπάργανα, εἰκὸς ἦν ἐκείνους εἰπεῖν· Οὐ τεθνήκει, ἀλλ' ἐν σκήματι νεκροῦ δέθην ὑπειστήλθε τῷ μνήματι. Διὰ τοῦτο δεδεμένος χειρίαις, καὶ ὄζων, καὶ συγκεκαλυμμένος τὰς ὄψεις σὺν τοῖς ποσίν, ἐξῆλλατο, Ἵνα μηδεὶς ἀφορμῇ· τρόπος δοθῇ.

« Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Λύσατε αὐτὸν καὶ ἄφετε ὑπάγειν. » Πρὸς τὸ μὴ ἔχειν τι τοὺς ἀγνώμονας λέγειν, αὐτοὺς ἐκείνους λύσαι προστάττει τὸν Λάζαρον. Ὡσανεὶ λέγων· Χερσὶν οικείαις ὁμείς αὐτὸν λύσατε, Ἵνα μάρτυρες ᾗτε τοῦ θαύματος. « Λύσατε αὐτὸν, καὶ ἄφετε ὑπάγειν. » Ἐπειδὴ τοῦ ἀναστῆναι, τὸ δεδεμένον ἐξελεῖν οὐκ ἔλαττον. Ἵνα μὴ φαντασία τις νομισθῇ τὸ τεκθόμενον. « Λύσατε, φησὶν αὐτόν. » Ἵνα καὶ ὀφείλῃ καὶ ἀπὸ δι' ἀκριθείας γνῶντες, ὅτι αὐτὸς ἦν. « Καὶ ἄφετε ὑπάγειν. » Ἵδμεν εἰ κατισχύει θάνατος, μὴ βουληθέντις ἐμοῦ. « Ἄφετε ὑπάγειν. » Οὐ γὰρ δεῖται χειραγωγοῦ νεαρὰν ἀρτι τὴν ζωὴν εἰληγώς, καὶ βαδίζειν ὁρᾷ διδασκόμενος, ὁ πρὸ ὀλίγου φθαρείς. « Λύσατε αὐτόν, καὶ ἄφετε ὑπάγειν. » Δεῖγμα, φησὶν, γενέσθω τῆς κοινῆς ἀναστάσεως, ὅτε τῆς φθορᾶς εἰς ἀφθαρσίαν χωρούσης, ἅπαντες ἐκ γῆς χύματος ἀναστήσονται.

« Πολλοὶ οὖν ἐλθόντες πρὸς τὴν Μαρίαν, καὶ θαυμάσαντες αὐτὴν ὅτι ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν. » Καὶ μακάριος, ὅς τὴν καλὴν ταύτην ἐμπορίαν, τὴν πίστιν ἐπραγματεύσατο· ὅς μὴ ἐξῆλθε τῆς Βηθανίας κενός, ἀπραγμάτευτος· λέγω δὲ τῆς νηστείας· ὅς τὰ λαμπρὰ καὶ τίμια ταύτης δι' ἐγκρατείας καὶ ἀνυψίας ἐκτήσατο· ὅς τῷ Χριστῷ πιστεύσας καλῶς, τοὺς καλοὺς μαργαρίτας τῶν αὐτοῦ διδασμάτων ὥνῃσατο, πίστιν δεδωκώς, καὶ λαβὼν

A rint ipsi pannos circumpositos, noverintque eum quem in tumultu clauserant. « Veni foras. » Vivificare, animare : ac gradiens exi feretro. Doce quomodo figmentum totum in ictu oculi sit animandum, communem mortuorum resurrectionem conficiente voce tubæ. « Veni foras. » Est spiritus in naribus; venæ plenæ sunt sanguine; vox in gutture, in auribus sermo, in oculis visio, olfactus in conceptaculis, gressus secundum naturam : totumque tabernaculum vivificante anima, in sua organa formatum est. « Veni foras. » Depone fascias, et decanta miracula : depono malevolentie iusuavitatem, et adora potestatis auctoritatem. Ego tibi præcipio, « Veni foras, » qui dixi : « Fiat lux ; Fiat firmamentum. » Ego tibi jubeo, « Veni foras. » B Ut me a discipulo videris traditum, et Judæis venditum : ut pro tribunali Pilati judicatum, sponte ad passionem abductum. Ut videris Judæorum effrenem audaciam, et meam mansuetudinem. « Veni foras. » Ut videris cum latronibus affixum cruci : felle et aceto potatum, ac lancea latus percussus : ut lucem videris vim meridie passum, nocturnisque solem offusum tenebris, Judæos blasphemantes, et latronem edisserentem divina. « Lazare, veni foras. Et statim prodiit qui fuerat mortuus, ligatus manus institis : et facies illius sudario erat ligata. » Ob infidelitatem Judæorum. Nisi enim fuisset obvolutus sepulcralibus pannis, verisimile est dicturos non fuisse mortuum, sed quod ementito mortui habitu subingressus esset in monumentum. Propterea exsilivit vinculus institis, et fetens, facieque ac pedibus tectis, ut ne qua prorsus daretur occasio.

« Dixit autem eis Jesus : Solvite eum, et sinite abire. » Ut ne quid maligni possint opponere, jubet ut ipsi solvant Lazarum. Quasi dicat : Vestris ipsi manibus solvite, ut sitis testes miraculi. « Solvite eum, et sinite abire. » Quando non minus est, ligatum exiisse, quam resurrexisse. Ut ne qua illusio et inanis species existimaretur quod fuit factum, « Eum, inquit, solvite. » Ut et visu et tactu, certo eum fuisse noveritis. « Et sinite abire. » Videamus, num quidquam mors prævaleat me nolente. « Sinite abire. » Non enim qui non ita pridem corruptus erat, habet opus duce, accepta modo vita juvene, et doctus recte incedere. « Solvite eum, et sinite abire. » Communem, inquit, resurrectionem exemplo exhibeat, quando transiente corruptione in corruptionem, omnes resurgent de terræ pulvere.

« Multi ergo ex Judæis qui venerant ad Mariam, et viderant quæ fecit Jesus, crediderunt in eum. » Porro beatus qui bonas has merces, fidem, inquam, mercatus est. Qui non vacuus, nihilque negotiatus Bethania, dico autem jejuniis exivit. Qui sibi per continentiam et modestiam comparavit quæ jejunii splendida sunt et pretiosa. Qui Christo bene credens, bonas doctrinæ ipsius margaritas coemit, data fide et agnitione accepta. Beatus qui nuptiis

quibus copulamur Deo, congruam sibi stolam affectionum vacuitate contextuit, ut munde immolatum pascha possit edere, ac cum gloria reverentia a Bethania Domino occurrere, ejusque vestigiis candida conscientiae vestimenta explicata substernere, ut dicere possit: In me, Domine, in me gressum ponat pes jumenti cui insedisti, nempe sanctissima caro, quam pro nobis Dei Filius supra naturam induit. Quis ita prudens solersque negotiator, ut suam ipsius salutem, quomodo dictum fuit, sit negotiatus? Qua vos utinam ratione, populus Christi, nova hereditas, actis jam diebus juniorum, eam negotiati sitis! Optima enim ex illis negotiatio, si quis probe noverit conversari. Aurum illic probe sonans (18), continentia: margariti, lacrymae: pellucidi lapilli, studiosae actiones: argentum, castitas: munda vestis, morum honestas: aromata, verba Dominica. Illic mundus collaris, humilitas quae obedientiam praescribat ac doceat: in aureis autem et vittae crinium ac plicatura aureaque monilia, splendida virtutum facinora.

Quid vero sigillatim describo magnifica jejunii munera, cum ipsa doceamini natura, quidquid ab eo est in ejus cedere bonum, qui possidet? Quis ergo hanc solemnitatem congrue celebravit? Quis se velut Martha gessit? Quis Mariam esse aemulatus, sorores illas Lazari? Quis sicut illae, bonas margaritas, lacrymas emit ac obtulit Christo, sic deplorata sua anima, quemadmodum illae Lazarum deplorarunt? Quis pretiosum illum lapidem angularem Christum, qui Lazarum suscitaturus lapidem jussit revolvī, pretio comparavit? Quae anima sic Dei amans, optima quaeque emit aromata, iridem, et amomum, et cinamomum unguamque et nardum, et calamum, ut inde suaveolenti unguento parato, cenantem ungat Dominum? Quis ita stans secus illius pedes, intacto adefludit capiti, ac tum pedes unguento et lacrymis rigavit? Quis elementem illam et blandam vocem: « Remittantur tibi peccata, » suis ipse auribus audit? Quis adeo unguentarius animus, et lacrymabilis, ut Christum, unguentum illud inexcubatum, unxit?

At dicet forte ad hae quispiam: Ecce meretricem imitor: et quanquam non unguentum, ac lacrymas offero. Cedo tu, ubi cena? ubi Christus? ubi quibus est condonatio criminum? Ubi? Adesdum, tibi clare ostendo. In Ecclesia. In tuo cubiculo. Quid dico in Ecclesia? In ipso tuo

A ἐπίγνωσιν. Μακάριος ὁς ἀξίαν ἑαυτοῦ τοῦ γάμου στολήν τῆς πρὸς Θεὸν συναφείας δι' ἀπαθείας ἐξύφηνεν, ἵνα καθαρῶς θυνθῇ τὸ θυόμενον Πάσχα φαγεῖν, καὶ μετὰ δόξης ὑπαντήσῃ τῷ Δεσπότη ἐκ Βηθανίας ἐπανίστηναι, καὶ ὑπαπλῶσαι αὐτοῦ τοῖς ἰχνεσι τὰ λευκὰ τοῦ συνειδότος ἱμάτια, ἢ εἰπεῖν θυνθῇ. Ἐν ἐμοί, Κύριε, ἐν ἐμοί βηματίζει ὁ ποὺς τοῦ κτήνους, οὗ ἐπιδέσθῃς· αὕτη ἐστὶν ἡ πανάγιος σὰρξ, ἣν ὑπὲρ ἡμῶν ὑπερουσίως ἡμέσχετο. Τίς οὕτω φρόνιμος πορίστη, ὅς τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν ἐπραγματεύσατο καθ' ὃν εἴρηται τρόπον; Ὡς ὄφελον καὶ ὑμεῖς ὁ Χριστοῦ λαὸς, ἡ νέα κληροδοσία, ταύτην ἐνεπορεύσατε ταῖς προαγούσαις τῶν νηστειῶν ἡμέραις. Ἀρίστη γὰρ ἡ ἐξ αὐτῶν πραγματεία τοῖς εἰδόσι καλῶς ἀναστρέφεσθαι. Ἐκεῖ χρυσοῦς εὐροῖκος, ἡ ἐγκράτεια· μαργαρίται, τὰ δάκρυα· λίθοι διαυγεῖς, τῶν ἀρετῶν αἱ πράξεις· ἀργυρὸς ἡ ἀγνεία· ἐσθὴς καθαρὰ, τῶν ἡθῶν ἡ σεμνότης· ἀρώματα, τοῦ κυρίου τὰ βήματα· ἐκεῖ κόσμος περιαιχένιος, ἡ ταπεινότης τὴν ὑποταγὴν ὑπογράφουσα· ἐνώτια δὲ καὶ ἐμπλήκρια καὶ διάχρυσα περιδέβρατα, τὰ πολυτελῆ τῶν ἐντολῶν κατορθώματα.

B Καὶ τί ἂν οὖν τὰ καθέκαστον ὑπογράφοιμι τῶν τῆς νηστείας πολυτελῶν χαρισμάτων, αὐτῆς ἡμᾶς διδασκούσης τῆς φύσεως, πᾶν τὸ ἐξ αὐτῆς προτέμνον, εἰς καλὴν τῷ κεκτημένῳ γινόμενον; Τίς οὖν ἐστὶν ὁ ἐξῆλθε ταύτην καλῶς τὴν πανήγυριν; Τίς ὠμοῦσθη τῇ Μάρθᾳ; Τίς τὴν Μαρίαν ἐξήλωσε τὰς ἀδελφὰς Λαζάρου; Τίς τοὺς καλοὺς κατ' ἐκείνας ἡγόρασε μαργαρίτας, τὰ δάκρυα, καὶ προσήγαγε ταῦτα Χριστῷ, τὴν οἰκίαν ἀποκλαυσάμενος ψυχὴν νεκρωθεῖσαν, ὡς ἐκείναι τὸν Λάζαρον; Τίς τὸν τίμιον ἐνεπορεύσατο λίθον Χριστὸν τὸν ἀκρόγωνιαζον, τὸν ἀποκύλισθῆναι κελεύσαντα τὸν λίθον, ἢ ἐγείρειν τὸν Λάζαρον; Τίς οὕτω ψυχὴ θεοφιλὴς τὰ κάλλιστα τῶν ἀρωμάτων ὠνήσατο, ἵριν, καὶ ἀμωμον καὶ κινάμωμον, ἵνα τὸ εὖωδες ἐπισκευάσασα μύρον, δεικνύοντα μυρίαν τὸν Κύριον; Τίς οὕτω σάββα παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ τῆς ἀψάστου κεφαλῆς κατεκένωσεν· εἴτα τοὺς πόδας τῷ μύρῳ καὶ τοῖς δάκρυσιν ἔβρεξε; Τίς ἐκείνου τῆς προσήνου αὐτῆκος γέγονε φωνῆς, « Ἀφίωνται, λεγούσης, αἱ ἁμαρτίαι σου; » Τίς οὕτω ψυχὴ μυροπῶλος καὶ σὺνδακρυς, ὡς μυρίσαι Χριστὸν τὸ ἀκένωτον μύρον;

D Ἄλλ' ἔρεῖ τις τάχα τούτων ἀκούων, Ἰδοὺ μιμούμαι τὴν πόρνην, καὶ προσφέρω, εἰ καὶ μὴ μύρον, ἀλλὰ δάκρυα. Ποῦ τὸ δεῖπνον; ποῦ ὁ Χριστός; ποῦ τὰ δι' ὧν ἡ ἄφεσις τῶν ἐγκλημάτων δίδεται; Ποῦ; Δεῦρο, σοὶ δεῖξω σαφῶς· ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ· ἐν τῷ ταμείῳ σου. Τί λέγω ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ; ἐν τῇ καρ-

COMBEFISII NOTÆ.

(18) *Illic aurum probe sonans.* Εὐροῖζον. Velut stridulum et quod ex sonitu agnoscitur probatum, nisi forte istud vitio scriptoris positum est ἀντὶ τοῦ, ὀδρόζου· quod etiam Latinis est aurum quod in coctione non minuitur tanquam purgatissimum: sicque habet alter codex Regius qui postmodum occurrit, ex quo prior ille corrigendus. Hieronymus in Jerem. vult dictum ab Ophir, quasi orphyrisum,

quod inde adveheretur aurum laudatissimum, Ophir autem exponunt non pauci regionem Peruianam, quibus præter affinitatem nominis etiam alia videntur astipulari: etiam prophetica, jam in iis impleta. Qua de re vir amicus haud ita pridem, mecum verbo contulit commentatiunculam quam meditatur. Interim potest videri Pined. lib. iv *De rebus Salomon.* accuratus satis.

deat : ut qui nos heri pavit Lazari illo miraculo, ^A ρον, τῶν αὐτοῦ παθημάτων λόγους πιστούμενος : ipse hodie, suarum ipsius passionum sermones astruens, lautius splendidiusque pascat.

Enimvero priusquam spiritali partu sermo erumpat, percontari velim presentem coronam : Quisnam hic tantus cœtus ? quis splendor ? quis ordo in unum collectorum ? quis sonus ? quod tripudium faustis illis ominibus prosequentium ? Ubique turbæ, ubique pueri ; quorum alii ramos, alii spatulas e palmis teneant. Nondum est pugna, et ad prælia curritur : nondum victoria, habenturque in manibus victoriæ præmia. Ante expeditionem, omina ; ante famam, coronæ. In lingua canticum, carmen in ore ; aliis quidem benedicientibus, aliis læte acclamantibus ; quibusdam quatientibus ramos ; nonnullis aulæa in viis explicantibus ; universis denique sua ipsorum corda sternentibus. Cuiam vero, et unde revertenti, ac quo properanti ? Num utique victori mortis, eique qui nuper Lazarum e sepulcro vocasset, ac Hierosolimam ad passionem ascendere festinaret ? Cujus id gratia ? Ut sua ipsius passione, qui ipse sublimior est quam ut patiat, passiones nostras morbosque ac vitia absumpserit. Utrum vero aut chorearum sonus, aut plausus homicidarum in tantum clamoris concionem extulit ? Enimvero, sonus quidem ducentium choros, splendidum quid habet, et quod placeat animo : nam est victoriæ canticum, multamque gratiam habet. At furentium strepitus, tanquam valde

ἄλλὰ πρὶν τῶν νοερῶν ὠδῶν ἐκραγῆναι τὸν λόγον, πυνθάνεσθαι βούλομαι τοὺς παρόντας. Τίς ἡ τοσαύτη συνάθροισις ; τίς ἡ λαμπρότης ; τί τῶν συνειλεγμένων τὸ σύνταγμα ; τίς ὁ ἦχος ; τίς ἡ χορεία τῶν εὐφημούντων ; Πανταχοῦ πλήθη, πανταχοῦ παῖδες · οἱ μὲν κλάδους, οἱ δὲ βάτα κατέχοντες · οὕτω πάλῃ, καὶ πρὸς ἀγῶνας ὁ δρόμος. Οὕτω νίκη, καὶ μετὰ χειρὸς τὰ ἐπαθλα. Πρὸ τῆς προόδου τὰ αἶσια · πρὸ τῆς εὐφημίας οἱ στέφανοι. Ἐπὶ γλώσσης ὁ ὕμνος · ἐπὶ στόματος ἡ ψῆς τῶν μὲν εὐλογούντων, τῶν δὲ ἀνευφημούντων · ἄλλων ἐπιδιόντων τοὺς κλάδους · ἐτέρων ταῖς ὁδοῖς ὑφαπλύνων τὰ ἐπιπλά · καὶ πάντων ἀπλῶς τὰς ἐαυτῶν καταστρωννύων καρδίας. Τίτι, καὶ πόθεν ἔρχονται, καὶ ποῖ τρέχοντι ; Ἡ τάχα τῷ νικητῇ τοῦ θανάτου, ἄρτι τότε τὸν Λάζαρον ἐκφωνήσαντι, καὶ τῇ Ἱερουσαλὴμ πρὸς τὸ παθεῖν ἐπιβήσεσθαι σπεύδοντι ; Ὅτου δὴ χάριν ; Ἵνα πάθει τῷ ἑαυτοῦ τὰ ἡμῶν ἐκδανήσῃ πάθῃ, ὅς τοῦ παθεῖν ἐστὶν ὑψηλότερος. Ἡ τότε πότερον τῶν χορευόντων ὁ ἦχος, ἢ τῶν φωνούντων ὁ κρότος εἰς τοσοῦτον ἤρει κραυγῆς τὴν πανήγυριν ; Ἄλλ' ἢ μὲν τῶν χορευόντων ἡ χῆ, λαμπρά τίς ἐστὶ καὶ θυμῆρης · ἐπινίκιος γὰρ, καὶ πολὺ τὸ χαρλεν ἔχουσα. Ὁ δὲ τῶν ἐπιματινομένων βόμβος, ὡς λίαν τραχύς τις καὶ ἀκαλλῆς, τὴν ἀηδίαν αὐτῶν ἔχων ἐπιόηλον, ὡς φθόνου μεστός καὶ φόνου σημαντικός.

Ex hac turba quidam venerunt ex Bethania ; quidam Domino obviam processerunt ad montem Oliveti : alii cum jam fere urbi propinquasset, occurrerunt ; alii cum esset intra portas, et ad templum pergeret. Plane quam maxima turba, commissumque infantium examen, victoriæ cantica fauste acclamabant, dicentes : « Hosanna ; benedictus qui venit in nomine Domini, Rex Israel » . Quare insueto hoc spectaculo, continuaque laudatione, tota statim confusa est civitas, in multis de ipso sub id tempus scissa sententias : dicentibus aliis, « Quis est hic » ? aliis vocantibus filium David. Ac aliis quidem ceu propheticas prædictiones proferentibus, aliis spernentibus : aliis confitentibus, aliis patrocinantibus ; omnibusque absolute, ut modo dicebam, in innumeras opiniones et sententias scissim abeuntibus. Quippe enim erat signum, cui fore contradicendum a propheta legis susceptores fuisset prædicatum. Quid autem mirum, ut iterum Jerusalem turbata sit, ac Judæorum commoti cœtus Deo glorificato, cum et paulo ante eodem nato, ubi Herodes venisse ab oriente Magos velut satellitio futuros (20) audivisset, « turbatus sit, et omnis Jerosolyma cum eo ?

durus informisque, vel inde molestum se exhibet. Τούτων δὲ, οἱ μὲν ἐκ Βηθανίας, οἱ δὲ πρὸς τῷ ὄρει κατηγνηκότες τῶν Ἐλαιῶν τῷ Δεσπότῃ προσήεσαν · ἄλλοι πρὸς τῇ πόλει σχεδὸν πλησιάσαντι · ἑτέροι τῶν πυλῶν εἰσω γεγονότες, καὶ τῷ ἱερῷ προσβαλόντι συνήτησαν, καὶ παμμέγιστος ὄχλος, ἐσμός τε νηπίων συρράγεις, τοὺς ἐπινίκιους ὕμνους εὐφῆμως ἀνέκραγον, ἡ Ἀσαννὰ, λέγοντες, εὐλογητός ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου, βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ. Ὅστε τῷ ἀσυνῆθει τούτῳ θεάματι, καὶ τῷ συνεχεῖ τῆς ὁμνήσεως, πᾶσαν αὐτίκα συγχυθεῖσαν τὴν πόλιν, εἰς πολλὰς τότε σχισθῆναι δόξας περὶ αὐτοῦ · τῶν μὲν, « Τίς ἐστὶν οὗτος ; » λεγόντων · τῶν δὲ υἱὸν ἀποκαλούντων Δαβὶδ. Καὶ τῶν μὲν ὡς προφητικὰς προαγόντων προρρήσεις, τῶν δὲ ἀθετούντων, τῶν δὲ συνομολογούντων · ἄλλων συνηγορούντων, καὶ πάντων ἀπλῶς, ὡς φθάσας ἔφην, εἰς μυρίας ἐξελκομένων δόξας καὶ φαντασίας. Καὶ γὰρ ἦν σημεῖον ἀντιλεγόμενον, ὑπὸ προφήτῃ νομοδόχῳ κεκηρυγμένον. Καὶ τί θαυμαστόν, εἰ πάλιν Ἱερουσαλὴμ ἐκταράσσεται, καὶ τὰ Ἰουδαίων ἐπικλονεῖται συστήματα δοξαζομένου Θεοῦ, ὅπου καὶ μικρῶ πρότερον γεννηθέντος αὐτοῦ, Μάγους ἐξ ἀνατολῶν ἀφίχθαι δορυφόρους Ἡρώδης πυθόμενος ἑταράχθη, καὶ πᾶσα Ἱεροσόλυμα μετ' αὐτοῦ ; »

^a Joan. xii, 13. ^a Matth. xxi, 10. ^b Matth. ii, 3.

COMBEFISII NOTÆ.

(20) Velut satellitio futuros. Δορυφόρους. Sic paulo inferius δορυφορούντες. Quanquam enim non

eo habitu, sed magis supplicii, et dona ferentes, non arma, novum nato regi obsecuturi accederent.

Σκόπει δὲ, ὦ φιλότης, πῶς συγγενῇ καὶ κατὰ λήλως ἔχει τὰ πράγματα. Ἐκεῖ Βηθλεὲμ, ἐνταῦθα Βηθανία. Τότε Μαρία καὶ Σαλώμη, νῦν δὲ Μαρία καὶ Μάρθα. Ἐκεῖ Χριστὸς ἱσπαργανωμένος, ἐνταῦθα Ἀδάρος κειρίαις ἐνείλημμένος. Ἐκεῖ φάτνη, καὶ ὧδε τάφος. Εἶδες τόπων καὶ προσώπων ἐμφέρειαν; γεννηθέντος Χριστοῦ, Ἠρώδης ἐθρυλλεῖτο καὶ Ἱερουσαλὴμ συνεχεῖτο· ἐν Βηθανίᾳ δὲ, θαυματουροῦντος αὐτοῦ καὶ Ἀδάρον ἐγείραντος, Ἱερουσαλὴμ ἐταράττετο, καὶ Φαρισαῖοι τοὺς ὄχλους ἀνέσειον. Ἐκεῖ ποιμένες ἐθαύμαζον, ὧδε λεριεῖς ἐπετύμβαζον.²² Ἐκεῖ Μάγοι δορυφοροῦντες προσέπιπτον, ἐνταῦθα δῆμοι θεομαχοῦντες προσέκρουον. Ἐκεῖ Χριστοῦ προθυόμενοι παῖδες ἡλάρων οἰνοεῖ ἐπιτάφια κλαίοντες, ὧδε παῖδες Χριστοῦ προεξάρχοντες. πλὴν ἐπεισὸδία μέλποντες, οὐ μέλις Σειρήνιον, ἀλλ' ὦδὴν ἐπινίκιον, « Ὡσαννὰ τῷ Υἱῷ Δαβὶδ, » ἀνακράζοντες, ὅπου καθηγητῇ τῷ Πνεύματι διδασκόμενοι. Καὶ ἀπὸ χρῆ τῶν καταλλήλων συγρίσεων, εἰς δέον ἐληλεγμένης τῆς Ἰουδαίων φρενοβλαθείας· τότε μὲν ἦν ἱνα Χριστὸς ἐφανερῶτο σαρκούμενος, νῦν δὲ ὅταν εὐφημεῖται σταυρούμενος. Ἡμῖν δὲ καιρὸς ἦδη τῶν τῆς ἐορτῆς μυστηρίων ἐφάψασθαι, καὶ τῆς γειτόνος ἡμέρας τὸν μυστικὴν ἀνακαλύψαι πλοῦτον ὑμῖν, εἰ πως τὸν ἐν αὐτῷ κρυπτόμενον θησαυρὸν καταθραγῶ φανερούμενον, σὺν θαψίλειᾳ πορίζοισθε.

lemus, si quomodo latentem in eis thesaurum raveritis.

Ἀλλὰ μοι δεῦρο, συναναδάντες ἐπὶ τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, Χριστῷ συναντήσωμεν ἐκ Βηθανίας ἐπανιόντι· σήμερον, καὶ πρὸς τὸ σεπτὸν ἐκεῖνο καὶ μακάριον ἐθειλουσίως χωροῦντι πάθος, ἵνα πέρας ἐπιθῇ τῷ μυστηρίῳ τῆς ἡμῶν σωτηρίας. Ἐρχεται τοίνυν τὴν ἐπὶ τὴν Ἱερουσαλὴμ πορείαν στελλόμενος ἐθελοντι, ὃ δὲ ἡμᾶς καταλθὼν ἀνυθεῖν, ἵνα ἡμᾶς αὐτῷ συνυπόσῃ κάτω κειμένους, ὡς ἡ ἐκφαντορία, « ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς, καὶ ἐξουσίας, καὶ δυνάμεως, καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου. » Ἐρχεται δὲ, οὐ φανητιῶν οὐδὲ κομπάζων· Οὐκ ἐρίσει, φησὶν, οὐδὲ κραυγᾶσει, οὐδὲ ἀκούσει τις τὴν φωνὴν αὐτοῦ· ἀλλὰ πρὸς καὶ ταπεινὸς εὐτέλῃ τὴν εἰσοδὸν ἐνδεικνύμενος. Τί γὰρ εὐτελέστερον ὄντι, τί δὲ ταπεινότερον ὑποζυγίου; αὐτὸς δὲ οὐκ ἀπησχύνθη πλοῦσιος ὢν, καὶ νῦν τοῖς Χερουβικοῖς ἐποχοῦμενος, πῶλον ὡς θρόνον ἐπικαθίσαι. Προφητικὴν γὰρ ἐπλή-

A Perspice vero, o dilecte, ut res modo assimili habeant. Illic Bethleem, hic Bethania. Id temporis Maria et Salome (21), nunc Maria et Martha. Illic Christus pannis involutus, hic Lazarus involutus institis. Illic praepepe, hic autem sepulcrum. Vidistin' locorum personarumque exactam similitudinem? Vidistin' concursum rerum? Ceterum Christo in Bethleem nato, turbatus est Herodes, et confusa Jerusalem: eodem autem ipso in Bethania miracula edente ac suscitato Lazaro, Jerusalem turbata est, Phariseique concitarentur turbas. Illic mirabantur pastores, hic sacerdotes irrideant. Illic Magi stipantes accedebant, hic populi Deum oppugnantes offendeant. Illic pueri ante Christum occisi ejulabant, velut fierent feralia; hic pueri praeunt Christo, sic tamen ut pro ingressus triumpho modulate canant: non Sirenarum illud melos, sed carmen pro victoria, clamantes: « Hosanna filio David; » ipso nimirum Spiritu praeceptoris partes implente. Porro sufficiunt congruae ejusmodi comparationes, convicta abunde Judaeorum vesania, tunc quidem cum Christus manifestus fieret, ac modo cum cruci affligendus faustis illis omnibus exciperetur. Ceterum opera pretium est ut jam festi sacramenta attigerimus, proximaeque diei spirituales divitias vobis reve-

C Enimvero ad me venite, pariterque ascendetes ad montem Olivarum, Christo hodie ex Bethania reveitenti, atque ad venerabilem illam beatamque passionem, sua ipsi sponte, ut nostrae salutis sacramento finem imponat, procedenti occurramus. Venit itaque iter sponte versus Jerusalem faciens, qui e caelis nostri causa descendit, ut nos in infimis jacentes una secum exaltaret, ut Scriptura exponit, « supra omnem principatum, et potestatem, et virtutem, et omne nomen quod nominatur. » Venit autem, non velut gloriam occupans, fastuque et pompa. « Non contendet, inquit, neque clamabit, neque aliquis audiet vocem ejus; » sed erit mansuetus et humilis, vili habitu et apparatu adornato ingressu. Quid enim vilius asino? quid vero humilior subjugali? Enimvero, qui dives erat, quique dorsis

²² Ephes. i, 21. ^d Isa. xii, 2.

VARIE LECTIONES.

²² Forte ἐπετύμβαζον, obloquebantur.

COMBESII NOTÆ.

revera tamen Herodes, in eis, et similibus regi illi adhesuris, δορυφορίαν, qua tandem regno ipse pelleretur, metuebatur: quod præsertim essent potentes viri, ac regio clari nomine, siquidem pie credimus traditioni.

(21) *Ex Salome.* Καὶ Σαλώμη. Restituimus Σαλώμη, ἀντὶ Σαλώμ, ex apocrypho libro, Jacobi ἀδελφοῦ τοῦ νομῖν, ad quem Andreas alludit. Habuimus aliud ejus exemplar, etiam regium, cujus

margini erat ascriptum, manu satis antiqua, non recipere Ecclesiam eum tractatum, ut vere Gelasius cap. *Sancta Romana*, eum proscriptis: sed non videntur Græci adhæsisse omnino illi censuræ, seu prorsus repudiassent libros quos ille in apocryphorum classem rejecisset, ut non etiam postea in Ecclesiis retinuerint legerintque, ac Patres exposuerint, iisque sua illustrarint, ut præter Andrean, etiam Germanus, Georgius Nicomed., etc.

Cherubicis inequitat, pullo ceu throno insidere non erubuit. Quippe implebat prophetica vocem longe prius in spiritu prœdictam : « Dicite, inquit, filiæ Sion : Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus, et sedens super pullum filium subjugalis ». Num, rogo, hac unquam major visa est humanitas, eorum qui prae gloria admirationi habentur? Ullane apud homines hac humilitate abjecit? Non horruisti audiens, quisquis sis, ut qui sedet super Seraphim, pullo veheretur? Enimvero ades sis, et interpretationem docere, certamque dispensationis accipe fidem, ut sacramenti virtute perspecta, Domini præscentiam adores.

Futurum erat, ut « qui tollit peccatum mundi », qui inquam neque praecepi brutorum reclinari dignatus est, brutam a nobis affectionem auferret. Aptè verò figurabat etiam gentium vocationem, quæ jam ipsum exspectarent : ut qui nimirum jam apparuisset « consolator Israel », exspectatumque salutis « lumen ad revelationem gentium ». E quibus quotquot suam incurvaverunt cervicem, venientemque susceperunt, totumque sibi ipsis Dominum imposuerunt, ii palam veritatem hactenus occultam in seipsis manifestare ambitiosius contenderunt, si quo modo eis Verbum insidens, antiqua bruta affectione liberaverit. Porro vestes, dilecte, acceperis, quas quidem turbæ substraverunt Verbo, velamina illa quæ mentem per ignorantiam offuscarent. Quibus merito figuratur Judæorum illud velamen, quod impositum eorum cordibus non revelatur, eo quod in Christo sit evacuandum : nam inquit admirabilis Paulus : « Cum legitur Moyses, velamen positum est super cor eorum. Cum autem fuerit conversus ad Dominum, auferetur velamen ». Quod et illos tunc merito arsitror a seipsis ablatus substravisse Verbo, symbolica jumentum consensione, brutam ac velut jumentum ab eis ignorantiam auferenti. Quas autem vestes discipuli pullo imposuerunt, aperte existimo eas significare virtutes, quæ per Spiritum ab illis accedunt ; quotquot nimirum nostram, qui sumus ex gentibus, turpitudinis nuditatem contegentes, cognitionem nobis in Christum texunt, ut Deum velut in imagine gestemus, totumque portemus in nobis, quem prorsus induerimus. Quod sane haudquaquam in nobis fuerit opere impletum, quandiu non sit animo constitutum, ut omnia pro Christo patiamur atque feramus, quæcunque et Christus pro nobis ac vice nostrum ab iis passus est, qui sacramenti ejus majestatem nescierunt.

Age itaque, una etiam cum festinante ad passionem curramus, eosque imitemur qui obviam processerunt. Non ita ut ramos olivæ aulæque et suppellectilia, utve spatulas e palmis ei sternamus in

ρου φωνήν, πολλῶν πρότερον προβόρηθαισαν ἐν πνεύματι : Ἐλπате, ἡγεῖσθαι, τῇ θυγατρὶ Σιών · Ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς σου ἐρχεται σοι πραῖς, καὶ ἐπιβεθῆκώς ἐπὶ πῶλον υἱὸν ὑποζυγίου. Ἀρὰ σοὶ ταύτης ποτὲ μείζων ἐφανερώθη ταπεινώσεις, τῶν ἐπὶ δόξης θαυμαζομένων ; Ἔστι δὲ ταύτης ἄρα τῆς ταπεινώσεως ἐν ἀνθρώποις εὐτελεστέρα ; οὐκ ἐφριξας ἀκούων εἰ τις ἂν εἴη, τὸν ἐπὶ τοῖς Σεραφίμ ἐνθρονιζόμενον, ἐπὶ πῶλον ὀχοούμενον ; Ἀλλὰ δεῦρο καὶ τὴν ἐρμηνείαν διδάχθῃτε, καὶ τὴν οἰκονομίαν πιστώθῃτε, ἵνα συνελθῇ τοῦ μυστηρίου τὴν δύναμιν προσκυνήσας τοῦ Κυρίου τὴν πρόγνωσιν.

Ἐμελλε τὴν ἡμῶν ἀλογίαν περιελεῖν, ὁ τοῦ κόσμου τὴν ἀμαρτίαν ἄρας : ὁ μὲν δὲ φάνης ἀλόγων τὴν ἐν σπαργάνοις ἀπαξιώσας κατάκλησιν. Ἐτύπου δὲ χρησίμως καὶ τῶν ἐθνῶν τὴν κλήσιν, ἄρτι προσδεχομένων αὐτὸν, ὅτε δὲ τοῦ Ἰσραὴλ « πεφηνότα » παράκλησιν, καὶ φῶς σωτηρίας « παραδοκούμενον » εἰς ἐθνῶν ἀποκάλυψιν. Ἀφ' ὧν ὅσοι τὸν ἑαυτῶν ὑπέκυψαν αὐχένα, καὶ τὸν ἐλθόντα δεξάμενοι, καὶ ὅλον ἑαυτοῖς τὸν Δεσπότην ἐπιθεβάσαντες : οὗτοι προδήλως τὴν τῶς κρυπτομένην ἀλήθειαν, ἐν ἑαυτοῖς ; ἐκφαίνεσθαι φιλοτιμότερον ἔσπευον, εἰ πως ὁ Λόγος αὐτοῖς ἐπιβὰς, τῆς κτηνωδεῖας ἀπαλλάξει τῆς ἐμπροσθεν. Ἱμάτια δὲ νοήσεως ἀγαπητὰ, τὰ μὲν διὰ τῶν ὁχλῶν ὑποστρωθέντα τῷ Λόγῳ, τὰ διὰ τῆς ἀγνοίας ἐπισκοτούμενα τὸν νοῦν προκαλύμματα. Οἷς τὸ Ἰουδαϊκὸν εἰκότως χαρακτηρίζεται κάλυμμα, ὃ ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν καίται μὴ ἀνακαλυπτόμενον, ὅτι ἐν Χριστῷ καταργεῖται. Ἡνίκα γάρ, φησὶν, ὁ θεοπέσιος Παῦλος, Μωϋσῆς ἀναγινώσκειται, κάλυμμα ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν καίται. Ἐπειδὴν οὖν ἐπιστρέψῃ πρὸς Κύριον, περιαίρεται τὸ κάλυμμα. Ὅπερ, οἶμαι, κάκεινους τότε εἰκὸς ἑαυτῶν περιελόντας ὑποστρώσαι τῷ Λόγῳ, διὰ τῆς ἐπὶ τοῦ κτήνους, συμβολικῆς ἐπιβάσεως, τῆς κτηνώδους αὐτῶν ἀλογίας τὴν ἀγνοίαν περιάραντι. Τὰ δὲ διὰ τῶν μαθητῶν ἐπιτεθέντα τῷ πῶλῳ ἱμάτια, τὰς διὰ τοῦ Πνεύματος ὑπ' αὐτῶν ἐναργῶς, οἶμαι, προσιοῦσας δυνάμεις ἐπισημαίνονται : ὅσαι δὴλον τῆς αἰσχύνης τὴν γύμνωσιν ἡμῶν τῶν ἐξ ἐθνῶν περιστέλλουσαι, τὴν εἰς Χριστὸν ἡμῖν ἐξυφανοῦσι γνῶσιν, ἥ ὅλον αὐτὸν ἡμᾶς ἐνδιδύσκουσιν, ἵν' ὤμεν Θεὸν ἀγαματοφοροῦντες, καὶ ὅλον ἐν ἡμῖν αὐτὸν φέροντες, ὃς ὅλου φοροῦμένον τε καὶ στολιζόμενον. Ὅπερ οὐκ ἂν εἰς ἡμᾶς ἐπ' ἔργον ἀχθεῖν, μὴ οὐχὶ πάντα προελαμένους ὑπὲρ Χριστοῦ καὶ πέσεισθαι καὶ φέρειν, ὅσα καὶ Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀνθ' ἡμῶν ὑπὸ τῶν ἡγνοχάτων αὐτοῦ τὸ μεγαλεῖον τοῦ μυστηρίου πέπονθεν.

Ἄγε δὴ καὶ πρὸς τὸ παθεῖν ἐπειγομένην συντρέχωμεν, καὶ τοὺς ἀπηνητητάς μιν μῶμεθα, μὴ κλάδους ἐλαίας ἢ ἐπιπλά, μὴ βατὰ καταστρωννύντες αὐτοῦ τῇ ὁδῷ, ἀλλ' ἡμᾶς αὐτοὺς ὑποστρωννύντες ὡς

• Zach. ix, 9. † Joan. i, 29. ‡ Luc. ii, 25, 32. § II Cor. iii, 15, 16.

VARIAE LECTIONES.

⁴⁰ Forte εἰς, vel εἴης.

ἐφικτόν, ψυχῆς ταπεινότητι καὶ γνώμης ὀρθότητι, ἅν' ἥκοντα τὸν λόγον δεξόμεθα, καὶ χωρηθῇ θεὸς ἐν ἡμῖν ὁ μηδαμῶς χωροῦμενος. Καίρει γὰρ οὕτω πρὸς ἡμῖν γενόμενος, ὁ πρὸς καὶ ἐπιθεθῆκώς ἐπὶ δυσμῶν ὅτις ἡμετέρας ἐσχατίας, ἤκειν τε καὶ ὀμιλεῖν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἀνάγειν ἢ ἐπανάγειν, τῇ λόγῳ τῆς συμφορᾶς. Ὅς εἰ καὶ τῇ ἀπαρχῇ τοῦ ἡμετέρου φυράματος ἐπιθεθῆκώς ἐπὶ τὸν οὐρανὸν τοῦ οὐρανοῦ κατ' ἀνατολὰς ὁ λέγεται, τῆς οἰκίας, οἶμαι, δόξης καὶ θεότητος· ἀλλ' οὐκ ἀνήσει φιλόθρωπος ὢν, πρὶν ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν τὴν ἀνθρώπου φύσιν χαμῶθεν ἄρας, αὐτῷ συναποδείξῃ μετάρσιον. Οὕτως ὑποστρωτέον ἡμᾶς αὐτοὺς τῷ Χριστῷ, μὴ χιτώνας ἢ κλόδους ἀψύχους, καὶ φωτῶν ὀρηκτας, ὕλην ματαιομένην, καὶ εἰς ὥρας ὀλίγας τὸ τερπνὸν τῆς ὁψεως ἔχουσιν· ἀλλ' αὐτοῦ τὴν χάριν, ἢ ὅλον αὐτὸν ἐνδυσάμενοι· «Ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν βαπτισμέθα [Χριστὸν ἐνεδύσαμεν,] χιτῶνων δίκην αὐτοὺς ὑφαπλώσωμεν. Ὡς δὲ φοινίκοι τὴν ἁμαρτίαν πρότερον, τῇ ῥύφει δὲ τοῦ σωτηρίου βαπτίσματος ὑστερον εἰς ἐρίου λευκότητα φθάσαντες, μὴ τὰ ἐκ φοινίκων βάτα, τὰ δὲ τῆς νίκης βραβεῖα τῇ νικητῇ τοῦ θανάτου προσάγωμεν. Εἰπωμεν καὶ ἡμεῖς σήμερον μετὰ τῶν παίδων τὴν ἱερὰν ἐκείνην φωνήν, τοὺς νοητοὺς τῆς ψυχῆς ἐπισπελόντες κλάδους· «Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου, Βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ.» præmia victori mortis offeramus. Dicamus et nos in dies singulos sacram illam vocem cum pueris, quatientes spiritales animæ ramos : « Benedictus qui venit in nomine Domini, Rex Israel. »

Ποῦ, καὶ πόθεν ἐρχόμενος; Πρὸς ἡμᾶς, καὶ παρὰ τοῦ Πατρὸς· πρὸς τοὺς γηγίνους, καὶ τῶν ὑψίστων· ἐπὶ τὸν σταυρὸν, ἐκ τοῦ κατὰ τὸν Ἀδάζαρον θαύματος. Ταῦτα τῆς εὐδοκίας, ἐκεῖνα τῆς ἐξουσίας. Πηνίκα, καὶ διὰ τί; Ἐν τῷ πληρώματι τῶν καιρῶν, καὶ διὰ τὴν ἡμῶν σωτηρίαν. «Ἀπαξ γὰρ ἐπὶ συντελεῖ τῶν αἰώνων, ὁ τὸν ὑπὲρ ἀνθρώπων ἐκουσίως εἴλετο θάνατον, ἵνα σώσῃ τὸν ἀνθρώπον, ὁ δι' ὑπερβολὴν φιλοφροσύνης γενόμενος ἀνθρώπος. Ἐσχατον γὰρ τῶν ἐπὶ γῆς αὐτοῦ διατριβῶν γέγονεν ὁ σταυρὸς. Εἰ τοίνυν οὕτως, καθὼς ὁ λόγος, τρέχων ἀπέδειξε, τῷ Χριστῷ σήμερον ὑπαντήσαντες, αὐτοὺς ὑφαπλώσωμεν, δυνυσόμεθα καὶ αὐτοὶ διαπαντὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀθύτως θυόμενον (θύεται γὰρ ἐν ἀντιτύποις;

1 Psal. lxxvii, 5. 1 ibid. 34. 1 Galat. iii, 27.

via : sed ut nos ipsi quantum possumus humiliato animo, rectaque mente et proposito subternamus, ut suscipiamus Verbum illud veniens, capiaturque nobis Deus, qui nusquam capi potest. Gaudet enim, quod se ita nobis exhibuerit mansuetum, qui est mansuetus, et ascenditque super occasum¹ : infimæ nostræ vilitatis, ut veniret ac nobiscum consuetudinem haberet, suaque ad nos cognatione ad se ipse subveheret et reduceret. Qui licet conspersionis nostræ primitiis ac deliberatione illa, et super cælum cœli ad orientem ascendisse dicitur¹, propriæ arbitror gloriæ ac deitatis : haud tamen dimissurus est, qua est in humanum genus propensione, donec humanam naturam a gloria in gloriam ab infimis terræ elevans, una secum sublimem effecerit. Sic ipsi nos Christo substraverimus, non tunicas aut ramos inanimes, fruticumque stramina, cito virorem amittentem materiam, et ad paucas horas oculos recreantem ; verum ejus gratiam, seu ipsum totum induti : « Quotquot enim in Christo baptizati estis, Christum induistis¹ ; » ejus nos pedibus tunicarum instar strati, explicemus. Velut autem qui prius peccato coccinei (22), detergente salutari baptismo, postmodum ad lætæ candorem pervenerimus, ne jam spatulas e palmis, sed victoriæ

Quonam et unde veniens? Ad nos, atque a Patre : ab altissimis, ad terrenos : ad crucem, a lazari miraculo. Sunt hæc beneplaciti et bonæ voluntatis, illa potentie. Quando venit, et cujus gratia? In temporum plenitudine, et propter nostram salutem. « Semel enim in consummatione sæculorum¹ altro mortem pro hominibus elegit, ut hominem salvum faceret, qui exsuperanti clementia esset factus homo. Crux siquidem ejus in terra stadiorum supremum fuit. Dum sic ergo, qua ratione cursim sermo ostendit, Christo hodie occurrentes nos ipsi substraverimus ; totum ipsum qui jugiter nostri causa sine immolatione immolatur (23) : (immolatur enim pro nobis in figu-

1 Hebr. ix, 7.

COMBESII NOTÆ.

(22) Peccato coccinei. Φοινίκοι τὴν ἁμαρτίαν. Pulchra antithesis, ut non amplius peccato φοινίκοι, juxta quod Isa. i, dicitur, sed lætæ instar baptismo dealbati, non jam offeramus, τὰ ἐκ φοινίκων βάτα, spatulas ex palmis, sed, etc. Verum perit Latio ille flosculus.

(23) Jugiter nostri causa sine immolatione immolatur. Ἀθύτως θυόμενον. Velut sacrificio incruento, et cujus ratio relativa sit; ipsa hostia, suam in cruce immutationem sub figurilibus symbolis in quibus sacrificatur, ἱεροθυτούμενος ἐν ἀντιτύποις συμβόλοις, repræsentante, non item patiente. Jam enim Christus non moritur : sed symbolica tantum mortis suæ expressione, quo is ritu sacro instituit, sic ἀθύτως θύεται, idque διαπαντός· velut jube illud sacrificium et oblatio munda, quam prædixit Malachias omni loco offerendam (Malach. i, 11).

D Illud ἐν ἀντιτύποις συμβόλοις, velut expositio fuerit ἀντιτύπων, quæ Græci ita habent familiaria in hoc sacramento, ut nimirum respiciant externa symbola, quæ sunt vere figura Domini corporis et sanguinis, ut eorum omni rigore signa, re etiam alia assignato, et non tantum modo. Qui ratione vel ipsum Dominicum corpus et sanguis, sui ipsorum ut in propria specie signa dici possunt atque ἀντίτυπα· ut non sit cur sectarii nostri in ejusmodi voculis, sive in Facundo Sirmundi, sive in Tertuliano, Augustino, etc., presidium ponant. Circa ἀντίτυπα difficilis est Damasc. lib. iv; ac nisi est textus corruptus, videtur et ipse versari in errore moderno Græcorum, ut etiam preces Ecclesiæ spectent ad substantiam consecrationis, qua de re esset ad illum nonnulla opus disputatione; quanquam Sanctes, Arcud. et alii occupaverunt.

ralibus symbolis sacrificatus) in nobis suscipere, A ac substantialiter ceu domo locare poterimus: ipsum inquam, qui tanquam panis quidem manducatur, sed intelligitur ut agnus. Idemque nobis, atque iis quorum in Evangeliiis meminit theologiae illud tonitru, acciderit.

Ait enim: « In crastinum (plane a narrato ab ipso divino illo in suscitatione Lazari opere) turba multa, quæ venerat ad diem festum, cum audissent quia venit Jesus Jerosolymam, acceperunt ramos palmarum, et processerunt obviam ei, et clamabant dicentes: Hosanna in altissimis, benedictus qui venit in nomine Domini, Rex Israel ». Papæ laudationem! Papæ symphoniam! Hæc vox, vox Spiritus est. Doctrina est supernæ sapientiæ, non humanæ eruditionis rudimentum. Nam etsi B alioqui dissonantia quædam videbatur, concinna illa voce in tantam scissa multitudinem; haud tamen aliud est quàm prophetæ, non effrenis omnino oris, aut conspirationis (24). Ad unum enim complendum sermonem divino Spiritu actæ turbæ, unum theologiæ canticum voce consona præluserunt; non alio aliam emittente vocem, sed ut omnes pariter æqualibus vocibus fauste acclament, dicentes: « Hosanna; benedictus qui venit in nomine Domini, Rex Israel. » Velut dicerent, quod prius Nathanael Philippo, ubi ei ostendisset Christum non prophetans, sed vera enuntians: « Rabbi, tu es Filius Dei, tu es Rex Israel ». »

Vidistin' quanta Spiritus tribuat? Vidistin' quanta largiatur pueris, legislatorem agens ac docens quæ non didicissent? Vide et idiotas viros majorem, quam oratoria possit parari, scientia donatos; senes autem, qui præ sapientia multaque eruditione altum sapiebant, insipientes repente ostensos et qui legis Mosaicæ expertes essent. Eum itaque ipsum interrogaturi adierunt. Quorum ad tantam devenerunt cæcitatem, ut neque sicut pueri saperent, neque velut viri rudes litterarum, veritatis lumen dispicerent? Nam dicite, o hebetes et tardi, unde tanta hæc sapientia concessa infantibus necdum scientibus in verba formare linguam? Unde turbis insita theologiæ sacramenta? Cum angelis decantarent angelorum cantica, glorificaverunt cum Cherubim, cum Seraphim laudaverunt, non igneis, sed luteis labiis terribile illud canticum ei submittentem, qui ad nos de cælis pro nobis ac nostri loco mortem subiturus venit. Quid enimvero loquebantur? « Hosanna in altissimis: benedictus qui venit in

ὑπὲρ ἡμῶν συμβόλῃς ἱεροθυτούμενος, ὅλον αὐτὸν ἐν ἡμῖν ὑποδέξασθαι, καὶ οὕτως εἰσικίσασθαι: ὡς ἄρτον μὲν ἐσθιόμενον, ὡς ἀμὲν δὲ νοούμενον. Καὶ κείνων τὰ ἴσα παθεῖν, ὧν ἐν Εὐαγγελλίοις ἡ θεολογία ἐπεμνήσθη βροντῇ.

Φοῖ! γάρ: « Τῇ ἐπαύριον (ἡλὸν δὲ μετὰ τὴν ἐπὶ Λαζάρῳ παραδειχθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ θεωρίαν) ὄχλος πολὺς ὁ ἐλθὼν εἰς τὴν ἑορτὴν, ἀκούσαντες ὅτι Ἰησοῦς ἔρχεται εἰς Ἱεροσόλυμα, ἔλαβον τὰ βῆλα τῶν φοινίκων, καὶ ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν αὐτῷ, καὶ ἔκραζον λέγοντες: « Ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις: εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου, Βασιλεὺς Ἰσραὴλ. » Βαβὰ! τῆς ὑμνήσεως! Βαβὰ! τῆς συμφωνίας! αὕτη τοῦ Πνεύματος ἡ φωνή: αὕτη τῆς σοφίας διδασχῇ, οὗ τῆς κάτω παιδείας ὑπογραφή. "H" γὰρ ἂν καὶ διαφωνία τις ἐνομιέτο, τῆς ἐναρμονίου πρὸς τοσαύτης πληθὺς ἀποσχιζομένης φωνῆς, οὐκ ἔστιν αὕτη, ἀλλ' ἡ προφητείας, οὐ καθαρροτομίας "H" συμφωνίας. Εἰς γὰρ ἐνὸς λόγου συμπλήρωσιν πνευματωθέντες οἱ ὄχλοι, μίαν ὁμόφωνον τῆς θεολογίας ψῆδὴν ἀνεκρούσαντο, οὐκ ἄλλος ἄλλην ἐπαφίεντες φωνὴν, ἀλλ' ἴσην ἴσοις τοῖς φθόγοις τὴν εὐφημίαν ἐπιδοόμενοι, « Ὡσαννὰ, λέγοντες, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου, Βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ. » Ὡσανὰ! ἔλεγον, ὅπερ Ναθαναὴλ πρὸς τὸν Φίλιππον τὸν Χριστὸν αὐτῷ δείξαντος "H", οὐ προφητεύων, ἀλλὰ ἀληθεύων: « Ραββί, σὺ εἶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ: σὺ εἶ ὁ Βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ. »

Εἶδες ὅσα τὸ Πνεῦμα διδωσιν; Εἶδες ὅσα νηπίοις χαρίζεται νομοθετῶν καὶ διδάσκων ἃ μὴ μεμάθησαν; "O" καὶ ἰδιώτας ἀνδρὲς κρείττονους ἢ κατὰ ῥήτορας ἀξιούμενους γνώσεως, γέροντας δὲ τοῖς ἐπὶ σοφίᾳ καὶ πολυμαθίᾳ μεγάλα φρονούντας, ἀπείρους αἰφνης ἐλεγχόμενους, καὶ νόμων ἀμοιρούντας Μωϋσέως. Ἦλθον τοίνυν αὐτὸν ἐκείνον διερωτῶν. Ἀνθ' οὗτο πρὸς τοσοῦτον τυρώσεως ἤλασαν, ὅση μὴδὲ νηπίων ἴσα σωφρονεῖν δύνασθαι, μὴδὲ ἀνδρῶν ἀμαθῶν ὁμοίως διαβλέψαι τῆς ἀληθείας τὸ φῶς; Εἶπατε γάρ, ὦ νοθεῖς, πόθεν ἡ τοιαύτη σοφία βρέφεσι, μήπω διαβροῦν τὴν γλῶσσαν δεδιδαγμένοις κεχάρισται; Πόθεν τοῖς ὄχλοις τὰ τῆς θεολογίας ἐνεσπάρη μυστήρια; μετὰ τῶν ἀγγέλων τὰ τῶν ἀγγέλων ἀνύμνησαν: μετὰ τῶν Χερουβὶμ ἐδόξασαν: μετὰ τῶν Σεραφίμ ἦνεσαν, οὐ πυρίνοις, πηλίνοις δὲ χεῖλεσι τὸν φοβερὸν ἐκείνον ὕμνον προσανατείναντες τῷ δι' ἡμᾶς ἀνωθεν πρὸς ἡμᾶς ἐλθόντι, τὸν ὑπὲρ ἡμῶν ἀνθ' ἡμῶν ὑποστήσασθαι θάνατον. Τί δὲ καὶ ἔλεγον; « Ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις: εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου. » Βλέπετε ὁρανωθέντας

^m Joan. xii, 12. ⁿ Joan. i, 49.

VARIE LECTIONES.

⁴¹ Forte el. ⁴² Forte ἀκατοστομίας. ⁴³ Forte δείξαντι.

COMBEFISHI NOTÆ.

(24) Non effrenis omnino oris aut conspirationis. Οὐ καθαρροτομίας ἢ συμφωνίας. Prima vox est insolentior. Videtur velle, non fuisse eam vocem, eorum qui non possent continere linguam, essentque omnino effrenes ad loquendum, cum nec per

statem loqui possent: ac neque eorum qui in eam conspirassent, necdum maturo ad ejusmodi consilium judicio. Videndus Method. εἰς τὰ βῆλα circa hoc argument.

τοὺς γηγενεῖς καὶ τὰ ἴσα τοῖς Σεραφίμ θεολογούν-
τας; Καὶ εἰ γὰρ παραδοξότερον τοῦ τὴν ἐμφρικτον
ἐκείνην ἐκφαντορίαν ἐπὶ γῆς ἔσαι τοὺς ἀμαθεῖς μετὰ
τῆς ἀνω χορείας, ἵνα καὶ ἀγγέλους ἐπὶ γῆς περιγο-
ρεῦσιν ἄνθρωποι; Τί δὲ σχετιώτερον τοῦ κωφεῦ-
σαι πρὸς ταῦτα, καὶ πρὸς τὸ μὴ μεταθέσθαι τὴν
ἀδελφίαν, προσλαβεῖν καὶ τὴν τύφλωσιν, καὶ ὁ
τοῦτου χαλεπώτερον, πρὸς τοσοῦτον ἀναισχυντίας
φθάσαι, ὥς καὶ ἀποστομίζειν τολμᾶν τοὺς οὕτω
ταῦτα θεῶς καὶ Σεραφικῶς ἐξυμνήσαντας; Ἐδόν-
τες γὰρ, φησὶν, οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Γραμματεῖς, τὰ
θαυμάσια ἃ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ τοὺς παῖδας κρά-
ζοντας· Ὡσαννὰ τῷ Ἰῶν Δαβὶδ, ἡγανάκτησαν,
καὶ εἶπον αὐτῷ· Ἀκούεις τί οὗτοι λέγουσιν; Ὁ
δὲ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς· Ναί. Οὐδέποτε ἀνέγνω-
τε, Ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρ-
τίσω αἶνον; Ὑμεῖς δὲ οὐδὲ νηπίων, φησὶν, εἴ-
νοσαν ἐπεδείξασθε, μή τιγε ἀνδρῶν ἐχερρώνων. Οὐ-
δὲ εἰ μὴ τι ἄλλο, τὴν γε κολᾶν αἰδεσθέντες τὴν
ἐαυτῶν, τοὺς ἐν Πνεύματι λαλοῦντας ἥσυχύν-
θητε.

« Καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς, φησὶν, ἐξῆλθεν ἔξω τῆς
πόλεως εἰς Βηθανίαν, καὶ ἠλλίσθη ἐκεῖ. » Ἐπειδὴ
γὰρ ἀκούοντες νηπίων στόμασιν, ὥς ἐν ὀφίστοις, ἐπὶ
γῆς τὸν Ὑψίστον ἀνυμνούμενον, τὰ ὅσα καὶ τὴν
καρδίαν ἔδυσαν τοῦ μὴ ἀκοῦσαι μηδὲ συνιέναι τὰ
περὶ αὐτοῦ γεγραμμένα· διὰ τοῦτο ὁ καταλιπὼν
αὐτοὺς, ἐξῆλθεν ἔξω τῆς πόλεως· ἵνα γέννηται
ὅπερ Ἡσαΐας φησὶ· « Καὶ ἐπλήσθη ὁ οἶκος αὐτῶν
καπνοῦ. » Οἶκον λέγει αὐτῶν ἀληθῶς τὴν Συναγω-
γὴν· ἥς, ἀφ' οὗπερ τὸ φῶς ὁ Χριστὸς καταλιπὼν
αὐτοὺς ἐξεληλύθεν, ἀπεστέβη μὲν τὸ φῶς, ἐπλήσθη
δὲ καπνοῦ, τοῦ ἐπιπροσθεῖντος τῷ τῆς ψυχῆς ὀπτι-
κῷ σκότος. Τοῦτο γὰρ καπνὸς τοῖς κατὰ νοῦν τυ-
φλώττουσι γίνεται. Καπνὸς δὲ, ὀργῆς ἀμυντήριον
ὡς φησὶν ὁ ψάλλων· « Ἀνέβη καπνὸς ἐν ὀργῇ αὐ-
τοῦ. » Ἐξῆλθε δὲ ποῦ; « Εἰς τὴν Βηθανίαν· » ἥτις
τροπικῶς οἶκος ὑπακοῆς ἐκλαμβάνεται. Ἐπειδὴ γὰρ
Ἰουδαῖοι πηρωθέντες τὸν νοῦν, ἀπετυφλώθησαν,
καταλιπὼν αὐτοὺς, εἰς τὸν τῆς ὑπακοῆς ἐξεληλύθεν
οἶκον· ἐν ᾧ περ ἡμεῖς τὰ ἔθνη τέως ἐπιχωριάζοντες,
ἔξω τῶν ἀστικῶν τῆς ἀληθοῦς γνώσεως νοημάτων,
ἀλλήται τινες τότε καὶ ἀπόλιδες ἦμεν, μήπω τῆς
ἀγίας καὶ θεοσιθεοῦς γῆς πολιταὶ γενόμενοι· λέγω
δὲ τῆς νέας Ἱερουσαλὴμ ἥς ὄρασις εἰρήνης ἡ εἰς-
όδος τοῖς εἰσπορευομένοις διὰ τοῦ βαπτίσματος γίνε-
ται. Καθαίρουμένοι γὰρ τῷ λουτρῷ τῆς ἀναγεννήσεως
τὰς ψυχικὰς κηλίδας, οὐκέτι τὰς ἐξ αὐτῶν ἀμαρτίας
ἀντιμαχομένους ἡμῖν ἔχομεν. Ἀλλὰ τῇ κατὰ νοῦν

A nomine Domini *. » Vides ut terrigenæ cœlestes
evaserint, nec impares Seraphim, divina eloquan-
tur? Nam quid magis novum et mirabile, quam ut
litterarum rudes una cum cœlesti choro, hanc in
terra terribilem enuntiationem ac sententiam can-
nant, ut et homines mixtim angelis tripudiant?
Quid autem miserabilius, quam ut ad ista velut
sine sensu manserint (25), ac nedom aperuerint
oculos ad videndum, sed et cæcitate asciverint?
quodque adhuc gravius est, eo proruperint impu-
dentia, ut vel sic divine ac seraphice laudantibus
os obstruere præsumpserint? Ait enim: « Viden-
tes autem principes sacerdotum et Scribæ, mira-
bilia quæ faciebat Jesus, et pueros clamantes: »
B Hosanna Filio David, indignati sunt, et dixerunt
ei: Audis quid isti dicunt? Jesus autem dixit eis:
Utique. Nunquam legistis, quia Ex ore infantium
et lactentium perfecisti laudem? Vos autem,
inquit, neque infantium, tantum abest ut sensa-
torum virorum exhibueritis benevolentiam ac ne-
que vel ipsam vestram reveriti canitiem, iis qui
loquerentur in Spiritu, habuistis reverentiam.

« Et relictis illis, inquit, abiit foras extra civi-
tatem in Bethaniam, ibique mansit *. » Quia enim
audientes ex infantium ore, velut in altissimis,
celebrari cantico in terra Altissimum, aures cor-
que obturaverunt, ut ne audirent vel intelligerent
quæ scripta de eo essent, idcirco « relictis illis,
abiit foras extra civitatem: » ut quod ait Isaias,
accideret: « Et domus eorum (26) repleta est
C fumo *. » Vere domum eorum Synagoga dicit:
cujus quidem lumen, ex quo lumen illud Christus
iis relictis abiit, extinctum est, et est repleta
fumo; qui nimirum obducat tenebras animi oculo.
Hoc enim est fumus cæcis mente. Porro fumus
est velut iræ præsidium, dicente Psalte: « Ascen-
dit fumus in ira eis. » Quo autem abiit? « In
Bethaniam; » quæ moraliter exponitur obedientia
domus. Quia enim Judæi mentis sensibus læsis
cæcati erant, illis relictis abiit in domum obedien-
tiæ; in qua hactenus nos gentes, foris extra veræ
scientiæ velut civica sensa morantes, tanquam
errones quidam et sine civitate id temporis era-
mus, necdum sanctæ illius et divini tramitis ter-
ræ (27) cives effecti; novæ inquam illius Jerusa-
D lem, cujus introitus pacis visio est iis, qui per
sacrum baptismum in eam ingrediuntur. Mundatis
enim lavacro regenerationis animæ sordibus,
haudquaquam ultra inde nobis infesta peccata
habemus. Quin mentis contemplatione in Christum,

* Matth. xxi, 9. P ibid. 45. q ibid. 47. * Isa. vi, 4. * Psal. xvm, 9.

COMBEFISH NOTÆ.

(25) Velut sine sensu manserint. Τοῦ κωφεῦσαι. Sic exponit Hesych κωφεῦσαι, ἀναισθητῆσαι. Velut incassato corde, ut dicitur, Isa. vi.

(26) Et domus eorum. Ὁ οἶκος αὐτῶν. Facit vim auctor in ea voce, eorum: sed non habent Vulg. aut LXX, ac neque Hebræa ubi tantum est בית:

quod reddideris, Et domus illa, propter π emphaticum.

(27) Divini tramitis terræ. Θεοσιθεῦς γῆς. Velut quam Deus calcet et incedat. Sic etiam Gregor. in sanctum baptismum.

Pacificum illum (28), *respicientes, Hierosolymitæ* A
proprie et efficiuntur et dicuntur.

At *Judæi* quidem, quotquot Christi lumine illustrari animo noluerunt, lugeant ac lamententur, fumo et lacrymis pleni. Sic enim iis solet accidere, qui fumo sensibili propiores accedunt. Nos autem, quotquot eo lumine irradiante, inductum peccato agri visus depulimus vitium, alacres in occursum eamus. Exeamus Sodomis, Gomorrhæ nefanda fugiamus, salutis in monte consulamus. Sole occidente una in Segor occidamus. Sit nobis Segor humilitas Domini; qua immensum magnus deitate nostræ particeps humanæ naturæ, minimus effectus est, atque Cherubico insidens throno, ipse Seraphim inaspectabilis, super pullum sedit filium subjugalis. Ne quid ergo eorum quæ furantur ac subtrahunt sensum, alacritatem nostram minuerit: non uxor quam nuper duxerimus, non ager emptus de novo, non metus Phariseorum, non Scribarum reverentia, non ira Caiphæ. Ne quid parvum magnumve excitatiorem hunc pietatis cursum hebetaverit: sed ut Christi amici, discipulique ac sectatores, Christo pariter occurramus. Bonum est ut iisdem de Christo studiis occurramus, atque ad passionem properanti simul comites simus. Iucundum, videre Regem mansuetum velut exiguo ferculo, sic pullo insidentem, suaque ipsum sponte pro iis qui morem gerunt, mori eligentem. Concidat fastus omnisque elationis tumor, ubi Deus carne humilis factus, festinusque ad passionem conspicitur. Vidit infernus percontantem, « Ubi posuistis Lazarum? » putansque hominem nudum qui percontaretur, in Deitatem offendit, jubentisque consternatus voce, quem paulo ante vi tyrannica fuerat deprædatus, ipsa hora jussus invitatus evomit. Non enim resistere poterat voci Domini. Mox enim ut ejus clamorem emisit qui ipsius diripuit spolia, relicta ille præda, ad ultimum petaurum (29) secessit, non habens ubi timore percussus latebras quæreret.

Vidisti quantum humilitatis sublimitas valeat? Ergo humilitatem sectemur, amplectamur paupertatem ut efficiamur divites. Gustemus crucem ut

θεωρίᾳ πρὸς τὸν τῆς εἰρήνης ἀποδίδοντες Χριστὸν, Ἱεροσολυμίται κυρίως καὶ γινόμεθα καὶ λεγόμεθα.

Καὶ Ἰουδαίων μὲν παῖδες, ὅσοι τῷ φωτὶ τοῦ Χριστοῦ διαυγασθῆναι τὸν νοῦν μὴ τεθέληκασιν, οἰμαζέτωσαν καὶ θρηγνέτωσαν, πληρούμενοι καπνοῦ καὶ δακρύων. Ταῦτα γὰρ συμβαίνειν φιλεῖ τοῖς αἰσθητοῖς τῷ καπνῷ πλησιάζουσιν· ἡμεῖς δὲ, ὅσοι τῷ φωτὶ καταυγασθέντες τὴν ἐξ ἁμαρτίας ἐπισταχθεῖσαν ἀμβλυωπίαν ἀποβιβήκαμεν, ἴωμεν προθύμως ἐπὶ τὴν συνάντησιν. Ἐξέλθωμεν Σδόμα, φύγωμεν τὰ Γομμόρρας ἀπόρρητα, εἰς τὸ ἔρος σωθῶμεν, εἰς Σηγὼρ τῷ ἁλλῷ δομένῳ συγκαταδύσωμεν. Γενέσθω ἡμῖν Σηγὼρ ἡ τοῦ Κυρίου ταπεινώσις, καθ' ἣν ἀπειρομγεθὺς ὢν τῇ θεότητι, σμικρότατος τῆς καθ' ἡμᾶς ἐν μεθέξει γέγονεν ἀνθρωπότητος, καὶ θρόνον ἔχων τὰ Χερουβίμ, ἐπὶ πῶλον οὖν ὑποζυγίου κεισάθειεν, ὁ τοῖς Σεραφίμ ἀθεώρητος. Μὴ οὖν τι τῆς προθυμίας ἡμᾶς ἐπιστῇ, τῶν ὅσα κλέπτει τὴν αἰσθησιν· μὴ νόμφη νεύουμος, μὴ ἀγρόδς νένωητος, μὴ Φαρισαίων φόβος, μὴ Γραμματέων αἰδώς, μὴ Καίσαρα θυμός. Μὴ τι μικρὸν ἢ μέγα τὴν τοιαύτην ἡμῖν ἐπινοκπέτω τῆς εὐσεβείας ὁρμῇ, ἀλλ' ὡς Χριστοῦ φίλοι καὶ μύσται καὶ ὁπαδοί, Χριστῷ συναντήσωμεν. Καλὸν τῷ Χριστῷ συναντῆσαι, καὶ πρὸς τῷ παθεῖν ἐπειγομένῳ συνέσθαι. Τερπνὸν ἰδεῖν βασιλέα πρῶτον, ὡς ἐπὶ μικρὰς στιβάδας, πῶλῳ ἐνθρονιζόμενον, καὶ τῶν ὑπάρχον ὑπερθεῖν προαιρούμενον. Πικτέτω τύφος καὶ πᾶς ἐπάρτειος ὄγκος· θεὸν σαρκὶ ταπεινούμενον βλέπων, καὶ πρὸς τὸ παθεῖν ἐπειγόμενον. Εἶδεν ἄβης ἐρωτῶντα· « Ποῦ τεθεῖκατε Δάξαρων; » καὶ νομίσας ἀνθρώπον εἶναι τὸν ἐρωτῶντα ψιλόν, προσέκοψε τῇ θεότητι· καὶ πτήξας τὴν φωνὴν τοῦ κελεύσαντος, ἐν πρὸ μικροῦ τυραννικῶς ἀπεσύλησεν, αὐθωρὴν κελευσθεὶς ἀκουσίως ἐξέμεσεν. Οὐ γὰρ ἐσθενε πρὸς Δεσποτικὴν ἀντιστῆναι φωνήν. Ὡς γὰρ μόνον ἐκραύγασεν ὁ διαρπάσας αὐτοῦ τὰ σκύλα, καταλιπὼν ἐκαίνος τὸ λάφυρον, πρὸς τὸ ἐσχατεν ἐχώρει πέταυρον¹, οὐκ ἔχων ὅποι τῷ φόβῳ βληθεὶς, ἀποκρύπτοιο.

Εἶδες οἶα δύναται τὸ ὕψος τῆς ταπεινώσεως; Οὐκοῦν ταπεινωθῶμεν, πτωχεύσωμεν, ἵνα πλουτήσωμεν. Γενώμεθα σταυροῦ, ἵνα ζωῆς γλυκασμοῦ ἀπο-

¹ Joan. xi, 54.

VARIE LECTIONES.

¹¹ Πέταυρον, imum, ultimus recessus.

COMBEFISHI NOTÆ.

(28) *In Christum pacificum illum.* Τὸν τῆς εἰρήνης. Alludit ad verba Dei in Salomonem referente Davide, I Par. xxii, 9, ubi Vulg. *Et ob hanc causam pacificus vocabitur*; LXX autem retenta Hebraica voce: « Ὅτι Σαλωμών ὄνομα αὐτοῦ.

(29) *Ad ultimum petaurum.* Πρὸς τὸ ἐσχατεν ἐχώρει πέταυρον. Utitur ea voce etiam Naucratiis egregia illa epistola consolatoria de obitu sancti Theodori Studite, quam ex Regia gaze habeo expectantem urelum. Μὴ ἀλγὸς εἰς πέταυρον ἔδου, ubi potest ac-

cipi vel laqueus, vel etiam locus instar caveæ, quo mali velut aviculæ tenti, ad omnem paveant occursum, velut Cain ille, ejus ibi exemplum affert: quo etiam modo hic accipi potest, ut significetur diabolus, instar paventis gallinæ, statim ad auditam Domini vocem, velut gallinarii recessus ultimos, ima inferni petiisse: sic ex contemptu dicto illo captivorum spirituum infelici loco. Plura The-saurus append.

λαύσωμεν. Εἰπωμεν καὶ ἡμεῖς τῷ Χριστῷ, εἰπωμεν· « Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου, βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ »· ἐπιστείσωμεν αὐτῷ καθάπερ βασιτὰ τὰ ἐπὶ τὸν σταυρὸν ἐξετήρια^α. Εὐφρανθήσωμεν οὐ κλάδοις αὐτὸν ἐλαίων, ἀλλὰ τοῖς τῆς ἐλεημοσύνης τῆς εἰς ἀλλήλους ἀντήμασιν. Ὑποστρώσωμεν αὐτοῦ τοῖς πρὸς ἡμᾶς ἱμάτια, τὰ τῆς καρδίας ἐνθύμια, ἵν' ἐν ἡμῖν βηματίσας, ὁλος ἐνδοξὸς ἡμῶν γένηται, δείξῃ τε ὅλους ἡμᾶς ἐν αὐτῷ, καὶ ὅλον αὐτὸν ἐν ἡμῖν. Εἰπωμεν τῇ Σιών τὸ προφητικὸν ἐπιφώνημα· Θάρσει, θυγάτερ Σιών, μὴ φοβοῦ· Ὁ Θεὸς ὁ Βασιλεὺς σου ἐρχεται· σοὶ πρᾶξις, καὶ ἐπιθεθῆκός ἐπὶ πῶλον ὄνου υἱὸν ὑποζυγίου. » Ἐρχεται ὁ πανταχοῦ παρὼν καὶ τὰ πάντα πληρῶν, ἵνα τὴν διὰ πάντων ἐν σοὶ σωτηρίαν ἐργάσται. Ἐρχεται « ὁ μὴ δικαίους ἐλθῶν καλεῖσαι, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν, » ἵνα τοὺς τῆς ἁμαρτίας ἀλήτας ἀνακαλέσεται. Μὴ φοβοῦ τολών. Ὁ Θεὸς ἐν μέσῳ σου, καὶ οὐ σαλευθήσῃ. Δέχου χερσὶν ὑπταίς τὸν ἐπὶ τῶν χειρῶν αὐτοῦ τὰ τεύχη σου διασωγρηφῆσαντα. Δέχου τὸν ἐπὶ τὰς παλάμας αὐτοῦ τοὺς θεμελίους σου χρησιμεύσαντα. Δέχου τὸν πάντα ἐφ' αὐτὸν ἀναδεξιόμενον τὰ ἡμέτερα, τῆς ἁμαρτίας χωρὶς, ἵνα ἐνδραπένηται τοῖς αὐτοῦ τὰ ἡμέτερα. Εὐφραίνου, μῆτερ πόλις Σιών· μὴ φοβοῦ. « Ἐάρταξέ τας ἑορτάς σου. » Ὑπὲρ ἐλέους δόξαζε τὸν ἐν σοὶ πρὸς ἡμᾶς ἐληλυθότα. Χαῖρε καὶ αὐτὴ σφόδρα, θυγάτερ Ἱερουσαλὴμ· ἀνύμνησον, σκίρτησον. « Φωτίζου, φωτίζου· » μετὰ Ἡσαίου τῆς ἱερᾶς ἐπιφωνουμένη σοὶ σάλπιγξ· « ἦκει γὰρ σοὶ τὸ φῶς, καὶ ἡ δόξα τοῦ Κυρίου ἐπὶ σοὶ ἀνατέταλκε. »

Ποῖον φῶς; « Ὁ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον. » Φῶς τὸ αἰδίων, φῶς τὸ ἀχρονον καὶ χρόνῳ παραδειχθὲν, φῶς τὸ σαρκὶ φανερούμενον καὶ φύσει χρυστούμενον· φῶς τοὺς ποιμένας περιαστρέψαν, καὶ Μάγους ὁδηγήσαν. Φῶς δ' ἐν τῷ κόσμῳ ἦν ἀπ' ἀρχῆς, καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος αὐτὸ οὐκ ἔγνω· φῶς τὸ εἰς τὰ ἴδια ἐλθὼν, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸ οὐ παρέλαβον. Δόξα Κυρίου ποιεῖ· Ὁ σταυρὸς δηλονότι, ἐν ᾧ περ ἰδοξάσθη ὁ Χριστὸς, τὸ τῆς πατρικῆς δόξης ἀπαύγασμα, καθὼς αὐτὸς πρὸς τῷ πάθει γεγονώς, φησί· « Νῦν ἰδοξάσθη ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὁ Θεὸς ἰδοξάσθη ἐν αὐτῷ, καὶ εὐθέως δοξάσει αὐτόν. » Δόξαν ἐνταῦθα λέγων, τὴν ἐπὶ τὸν σταυρὸν ὑψωσιν. Δόξα γὰρ Χριστοῦ ὁ σταυρὸς, καὶ ὕψος αὐτοῦ δηλαδὴ. Φησὶ γάρ· « Ὅταν ἐγὼ ὑψωθῶ, τότε^α πάντας ἑλκύσω πρὸς ἑμαυτόν. » Οὐκοῦν ὀκνεῖτω μὴδεὶς, μηδὲ ἀναδύετω συνοδεῦσαι Χριστῷ, τὴν προφητοκτόνον Ἱερουσαλὴμ

A vite consequamur dulcedinem. Dicamus et nos Christo, dicamus: « Benedictus qui venit in nomine Domini, Rex Israel. » Intendamus in eum ceu ramos palmarum, supremos in cruce sermones. Fauste prosequamur non olivarum ramis, sed eleemosynae in nos invicem gloriationibus. Substernamus vestimentorum iustar ejus pedibus cordis desideria, ut gressum in nobis ponens totus intra nos fiat, totosque nos in se ipse, seque in nobis totum exhibeat. Dicamus Sioni eam prophetæ acclamationem: Confide, filia Sion, ne timueris: « Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus, ac sedens supra pullum, filium subjugalis » Venit, qui est in omni loco praesens, et implet omnia, ut omnium in te operetur salutem. Venit is, « qui non venit vocare justos, sed peccatores ad poenitentiam », ut peccato erroneos revocet. Ne ergo timueris. Est « Deus in medio tui, nec commoveberis ». Suscipe eum supinis manibus qui tua micenia in suis ipse manibus depinxit. Eum suscipe qui fundamenta tua in suis palmis fundavit. Eum suscipe, qui in se nostra omnia, uno demto peccato, suis ipse nostra absumpturus recepit. Lætare, mater civitas Sion: ne timeas: « Celebra festivitates tuas ». Eum glorifica super misericordia, qui ad nos venit in te. Sed et ipsa gaude vehementer, filia Jerusalem, decanta, tripudia. « Illuminare, illuminare (in hunc acclamamus modum cum Isaia, sacra illa tuba, quia venit tibi lumen, et gloria Domini super te orta est). »

Quodnam illud lumen? Nempe, « quod illuminat omnem hominem venientem in mundum ». Lumen, inquam, sempiternum, lumen sine tempore et in tempore exhibitum, lumen carne manifestatum et natura occultum, lumen quod circumfulsit pastores, et Magis dux viæ fuit. Lumen quod erat in mundo a principio, per quod factus est mundus, nec mundus ipsum cognovit. Lumen quod venit in propria, et sui illud non receperunt. Gloria Domini, quænam illa? Utique crux, in qua Christus glorificatus est: ille, inquam, paternæ gloriæ splendor, quemadmodum ipse, cum passio immineret, dixit: « Nunc glorificatus est Filius hominis: et Deus glorificatus est in eo: et continuo glorificabit eum ». Gloriam hoc loco appellans suam ipsius in cruce exaltationem. Crux enim Christi gloria est, ejusque utique exaltatio. Quippe ait: « Ego cum exaltatus fuero, omnes traham (30) ad

^a Zach. ix, 9. ^v Luc. v, 35. ^x Psal. xlv, 6. ^y Nahum. i, 15. ^z Isa. l, 1. ^z Joan. i, 9. ^b Joan. xiii, 31.

VARIE LECTIONES.

^α Ἐξετήριος λόγος. Suidæ sunt extrema verba ad expeditionem vel mortem abeuntium. Vid. Suidæ p. 1140. ^β Sic et alii codd. legunt. Vide Weistonium.

COMBEFISHI NOTÆ.

(30) Omnes traham. In textu Græco Joannis est πάντα, omnia. Verum illa omnia, nihil aliud sunt quam istud omnes; nempe homines, quos nulla differentia sexuum, ætatum, nationum, etc., cruce suatrahendos significavit Dominus. Nec aliud in-

nuit Matthæi ult. cum, velut in executionem prophetiæ illius, mittit discipulos prædicaturos omni creaturæ. Plenus enim sensus est, non quem D. Gregorius ait, ut prædicetur omni creaturæ, quia prædicatur soli homini, qui est aliqua ratione omnia

meipsum * . . Nemo itaque negligat, nemo profec-
tionem una cum Christo detrectet ingrediente in
Jerusalem illam occidentem prophetas . Non hanc
novam et nostram, quæ cœlestis demorationis fi-
guram præferat, sed eam civitatem, quæ imma-
nibus consenuisset sceleribus . Altera rea est
sanguinis prophetarum, altera administra mira-
culorum Domini . Altera profanis pedibus calcatur,
altera propter Dominicos pedes adoratur (31) . Altera

Cum Christo igitur ad illam ascendente pariter
ingrediamur . Præcurramus cum turbis, cum iis
qui fauste acclamant acclamemus . Laudemus
canto cum infantibus . Tanquam ramis arborum,
obviam procedamus bonis operibus . Tanquam
palmarum spatulis, vitæ rationibus suscipiamus
honeste compositis . Judæi insaniant : Annas et
Caiphas rumpantur : Pharisei dissecentur ; ac si
velint, etiam dirumpant, non vestimenta, sed ipsos
corporis sensus . In quos nimirum canit admira-
bilis David : « Perrupti sunt, nec compuncti » (32) .
« Dicant illi ad suos, videntes gloriam Domini, nec
turbamur in eum acclamationes ferentes : « Vide-
tis quia nihil proficitis ? Ecce mundus totus post
eum abiit * . » Dicant ipsimet suam stultitiam : ipsi
publicent ut spe sua et opinione frustrentur, dicen-
do : « Videtis quia nihil proficitis ? » Pro vesa-
niam ! Pro stoliditatem ! Pro cæcitatem ! Vident di-
vinis præconiis instinctu celebratum, claudentesque
oculos sponte cæcantur . « Videtis, inquit, quia
nihil proficitis ? » Non hoc dicit ad turbas, ad eos,
inquam, qui agnoscentes suscepissent, ejusque
fidei per gratiam participes effecti fuissent ; sed ad
semetipsos, eosque qui pariter saperent, seducto-
res plebis pontifices, qui turbas sollicitarent, eis-
que velut os obstruere impudenter tentarent . Jam
enim comminati fuerant, ut si quis eum vocaret
Christum extra synagogam fieret . « Videtis, inquit,
quia nihil proficitis ? » Est ea vox velut vituperantium
pontifices, quod non diu antea occidissent, prius-

A είσοδεύοντι . Οὐ ταύτην λέγω τὴν νῆαν καὶ καθ' ἡμᾶς, καὶ τῆς ἀνω κατοικίας ἀντίτυπον, ἀλλὰ τὴν ἐκτόποις ἀνοσιουργίας καταγγρασάσαν πόλιν . Αὕτη προφητικῶν αἱμάτων θφειλέτης, ἐκεῖνη δεσποτικῶν ὑπηρετίας θαυμάτων . Αὕτη βεβήλοις ποσὶ συμπα- τουμένη, ἐκεῖνη ποσὶ δεσποτικοῖς προσκυνουμένη . Αὕτη θυσιῶν ἐναίμων ἀπόζουσα, ἐκεῖνη δεσποτικῆς θυσίας μυρίζουσα .

reduet cruenta sacrificia, altera Dominici sacrifi-

Ταύτῃ τοίνυν ἐπιβαίνοντι τῷ Χριστῷ συνεισέλ-
θωμεν . Μετὰ τῶν δχλων προδράμωμεν : μετὰ τῶν
εὐφημούντων ἀνευφημῶμεν : μετὰ τῶν νηπίων
ὕμνήσωμεν . Ὡς κλάδοις, τοῖς καλοῖς ὑπαντήσωμεν
ἐργοῖς . Ὡς βατοῖς, τοῖς σεμνοῖς εἰσδεξώμεθα βίαις .
Β Ἰουδαῖοι μαίνεταισαν . Ἄννας καὶ Καϊάφας ρη-
γνύσθωσαν . Φαρισαῖοι διαπρίετωσαν, εἰ δὲ βούλιν-
το, καὶ διαβρῆγνύτωσαν, μὴ τὰ ἱμάτια, τὰ δὲ τοῦ
σώματος ἀσθητήρια, περὶ ὧν ὁ θεὸς ψάλλει Δαβὶδ :
« Διεστίθηναι, καὶ οὐ κατενύγησαν . » Εἰπωσιν αὐ-
τοὶ πρὸς τοὺς οἰκείους τὴν δόξαν Κυρίου θεώμενοι,
καὶ τὴν περὶ αὐτοῦ παρὰ τῶν δχλων εὐφημίαν οὐ
φέροντες . « Θεωρεῖτε, ὅτι οὐκ ὠφελεῖτε οὐδέν ; Ἴδε
ὁ κόσμος ὅλος ὀπίσω αὐτοῦ ἀπῆλθεν . » Αὐτοὶ τὴν
ἐαυτῶν ἀδελτηρίαν εἰπάτωσαν : αὐτοὶ τὴν οἰκείαν
ἀστοχίαν θρυλλείτωσαν, « Θεωρεῖτε, λέγοντες, ὅτι
οὐκ ὠφελεῖτε οὐδέν ; » Φεῦ τῆς ἀναληθίας ! φεῦ
τῆς πωρώσεως ! Ἀδιδάκτοις θεολογίαις ὀρώσιν αὐ-
τὸν εὐφημούμενον, καὶ μόντες τοὺς ὀφθαλμοῦς,
ἐκουσίως τυφλώττουσι . « Θεωρεῖτε, φησὶν, ὅτι οὐκ
ὠφελεῖτε οὐδέν ; » Οὐ πρὸς τοὺς δχλους τοῦτό φησι,
C τοὺς ὅσοι δι' ἐπιγνώσεως ἔλαβον αὐτὸν, καὶ τῆς
αὐτοῦ κατὰ χάριν ἐν μετουσίᾳ γεγόνασι πίστεως :
ἀλλὰ πρὸς ἐαυτοὺς καὶ τοὺς ὁμοίους ἔχοντας αὐτοῖς
τὸ φρόνημα λαοπλάνους ἀρχιερεῖς, οἱ τοὺς δχλους
ἀνέπειθον, καὶ οἷον ἐπιστομίζειν ἀναιδῶς ἐπεχείρουν .
Καὶ γὰρ δὴ προσπαλιούντες παρήγγειλαν, ἵνα ὅστις
αὐτὸν καλέσει Χριστὸν, ἀποσυνάγωγος γένηται .
« Θεωρεῖτε, φησὶν, ὅτι οὐκ ὠφελεῖτε οὐδέν ; » Τοῦ-
το ὡς περ μαρτυροῦμεν ἐστὶ τοὺς ἀρχιερεῖς, ὅτι μὴ

* Joan. xii, 32, ^d Psal. xxxiv, 16. * Joan. xii, 19.

COMBESH NOTÆ.

creatura ; propter scilicet continentiam graduum
omnium creatorum . Quid enim hæc physiologica
subtilitas, ad intentum Domini, et formandos id
temporis novos prædicatores ? sed quem insinua-
tum ab Andrea hic tradimus : ut nimirum nulli
subtraherent gratiam Evangelii, nec intra Judææ
fines arcendum putarent .

(31) Propter Dominicos pedes adoratur . Ποσὶ δε-
σποτικοῖς προσκυνουμένη . Velut Domini vestigiis,
et quod Dominus in ea inambulet ; quomodo sancti-
tatem quamdam habet nova nostra Jerusalem,
ratione cujus possit adorari, eo modo quo sacra
alia, peculiarius ad Deum habentia . Vere enim in
nobis inambulat Dominus Jesus, non tantum qua
in nobis et Ecclesia sua, nova illa Jerusalem, invi-
sibili gratia, ad usque sæculi consummationem de-
moratur : sed qua etiam, a consecratione habet τοῖς
ἀντιτύποις ἐντιθέμενον, corpus suum et sanguinem,
qualia a resurrectione : ut totus nimirum ipse in

D singulis symbolis integre contineatur, ac velut in-
clusus habeatur . Quomodo intelligi debent verba
hæc Eutychie relata in ἀρχερ., quanquam putem
legendum, *Euthymii* . Sic enim vere, et substantia,
οὐσιωδῶς : quomodo paulo superius dixit Andreas,
eo sacramento, ἐν ᾧ τὴν εἰσοικίσασθαι et est nobis-
cum, et velut medius nostrum peculiarissime
inambulat ; cum præcipue solemnī pompa in ejus-
modi symbolis et ἀντιτύποις : seu ut Andreas citat-
us dixit : ἀντιτύποις συμβόλοις, deducitur, ac velut
circumit castra Ecclesiæ ; quomodo hesternā die,
octava solemnissimæ tanti sacramenti memoria,
ubique fere Christiani orbis procedentem, licuit
adorare .

(32) Perrupti sunt, nec compuncti . Vulg. *Dis-
pati sunt* : sed fuit ita consequenter ad Andræ
mentem reddendum : Aquila, Ἐρρήξαν, καὶ οὐκ
ἐσιώπησαν . Syn., καὶ ἀπορρήξοντες (ἀλλὰ ἀπορρή-
ξαντες) οὐκ ἤρεμουν .

πολύ πρότερον ἀπεκτείνασιν, ἢ ὅτε τὸν Ἀδάζαρον ἤγειρεν. Εἰ γὰρ τοῦτ' ἐγεγόνει τυχόν, οὐκ ἂν εἰς τοῦτο τάξεως Ἰουδαίας ἤχθη τὰ πράγματα. Καὶ πῶς ἂν ἐπληρύνοντο αἱ φωναὶ τῶν προφητῶν; Καὶ μὴν πολλάκις βουλευθέντες βάλλιν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας, οὐ τετολμήκατε. Ὁὖτω γὰρ ἔχει ἡ ὥρα αὐτοῦ. Θεωρεῖτε, φησὶν, ὅτι οὐκ ὤφελεῖτε οὐδέν; Ἴδε, ὁ κόσμος ὅλος ὀπίσω αὐτοῦ ἀπῆλθε. » Καὶ εἰ ὁ κόσμος ὅλος ὀπίσω τοῦ φωτὸς ἀπῆλθε, τί μὴ καὶ ὑμεῖς τὸ σκότος τῆς ἀγνοίας ἀφέμενοι, ὀπίσω τοῦ φωτὸς ἀποτρέχετε; Τί μὴ τῷ φαίνοντι τῆς δικαιοσύνης ἡλίῳ συντρέχετε, τὴν ἐν γράμματι καὶ τύποις σκιάν παρατρέχοντες; Τί μὴ τὸ κάλυμμα τῆς ἀδελφείας διὰραντες, πρὸς τὸ τῆς ἀληθείας ἐπιγέσθε φῶς; » Ἴδε, φησὶν, ὁ κόσμος ὅλος ὀπίσω αὐτοῦ ἀπῆλθε. » Τί δέ; οὐκ ἐκ τοῦ κόσμου ὑμεῖς; Καὶ τί ὅγθα; Τοῦ κόσμου πάντες ἑαυτοὺς ἀπορρήγνυντες, οὐ παύσατε τῆς ζήλης, καὶ τῷ κόσμῳ συντρέχετε πρὸς τὸ τοῦ κόσμου Σωτήριον, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῆτε; Κόσμῳ ποίω; Τῷ μὴ ἐπιγινόντι τὸν ποιήσαντα αὐτὸν, μὴδὲ συνιέντι τὸν ὑπὸ τῶν προφητῶν καὶ πάσης ἀπλῶς θεοπνεύστου Γραφῆς προκεκηρυγμένον, ὃς ἐστὶν ἡ προσδοκία τῶν ἐθνῶν, καὶ τοῦ Ἰσραὴλ ἡ παράκλησις. » Θεωρεῖτε ὅτι οὐκ ὤφελεῖτε οὐδέν; Ἴδε, ὁ κόσμος ὅλος ὀπίσω αὐτοῦ ἀπῆλθε. » Καὶ εἰ οὐκ ὤφελουσιν οὐδέν, μάτῃν ὅμιν τὰ τῆς ἀπονοίας, εἰς κενὸν ὁ ζῆλος, ἀσυντελής ἡ ὁρμή. Εἰ δὲ ὁ κόσμος ὅλος ὀπίσω αὐτοῦ ἀπῆλθε, τί μὴ καὶ ὑμεῖς τῷ κόσμῳ στοιχοῦντες συντρέχετε; Εἰ μὴ ποῦ ἔκ τοῦ κόσμου τὴν γένεσιν ἔχειν φατέ, μὴδὲ τῆς περὶ τὸν κόσμον εἰληχένας προνοίας, ἀλλ' ἐξ ἄλλης τυχὸν αἰτίας καὶ φύσεως, λεληθότως μὲν ὑπογραφούσης τὸ αὐτόματον, φανερώς δὲ συνεισ-
αγοῦσης τὸ θεῶν;

Ἄλλ' οὗτοι μὲν μαίνεσθωσαν, τοῖς ἑαυτῶν βλασφημίαις λόγοις λιθολευστούμενοι, καὶ τῆς σφῶν κακίας, βάλλοντες καὶ βαλλόμενοι. Τῷταῦτα γὰρ τὰ τῶν τοιούτων ἐπίχειρα. Ἡμεῖς δὲ τὸ τοῦ Χριστοῦ ποιμνιον, οὃς ὁ Πατὴρ ἠγάπησεν, καὶ ὁ Υἱὸς συνεχάλεσεν, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπισφράγισε διὰ τοῦ θεῶν λουτροῦ τοῦ βαπτισμοῦ, δεῦρο τὰς Ἰουδαϊκὰς ἀποσεισάμενοι πλάνας καὶ δόξας, πρὸς τὴν μονογενῆ τῆς Ἐκκλησίας ἀπλανῶς ἀναδράμωμεν πίστιν, τὴν ὄντως ἀσφαλῆ καὶ δραστήριον πιστεύοντες εἰς τὸν ἐρχόμενον, ὃς ἐστὶ Χριστὸς, ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια, δι' οὗ τε τὸν Πατέρα ἐγνώκαμεν, καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν παραγωγὴν ἐσχήκαμεν, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Οὕτω γὰρ πεφωτισμένοι τὸν νοῦν, καὶ τὸν πόθον ἀεὶ τὸν πρὸς αὐτὸν ἐπιτείνοντες, δουνησόμεθα πανταχοῦ καὶ ἀεὶ συνεῖναι αὐτῷ καὶ συνεφέσθαι, καὶ ὅποι χωρεῖν ὁ ἀχώρητος βούλοιο, τὸ πρὸς αὐτὸν ἀδιάστατον ἔχειν, πείσεσθαι τε σὺν αὐτῷ προβύμως, καὶ δι' αὐτὸν, ὅσα καὶ θέοι παθεῖν. Κἂν ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ, συναναστῆναι καὶ συνοδοεασθῆναι καὶ συμβασιλεύσαι βασιλείαν τὴν ἀσάλευτον καὶ ἀτελεύτητον. Οὗτος ὁ μισθὸς· οὗτος ὁ πλοῦτος, ὃν μετὰ Χριστοῦ συναυλία χαρίζεται. Αὕτη παρὰ Χριστοῦ τοῖς αὐτῷ κολλωμένοις ἡ ἀμοιβή. Τοιαῦτα τοῖς αὐτῷ μαθητευομένοις ὁ Χριστὸς φιλοτιμεῖσθαι βούλε-

quam Lazarum suscitasset. Si enim ita factum esset, non eo forsitan res Judææ essent redactæ. Quei enimvero ita implerentur prophetarum voces? Atqui cum sæpe voluissetis mittere in eum manus, non estis ausi: « Nondum enim venerat hora ejus. Videtis, inquit, quia nihil proficitis? Ecce mundus totus post eum abiit. » Atqui si mundus totus abiit post lucem, quidni et ipsi, abjectis ignorantie tenebris, post lucem abire contenditis. Quidni, omissa umbra, in Scriptura et figuris posita, una curritis cum illuciente sole justitiæ? Quidni, amoto cæcitatibus velamine, ad lumen veritatis properatis? « Ecce, inquit, mundus totus post eum abiit. » Quid ita? Nunquid et vos non estis de mundo? Quorsum vero, toto vos mundo abrum-
pentes, non desinitis æstu jactari? Vel cum mundo currite ad mundi Salutare illud, ut ne cum mundo damnemini. Cum quo mundo? Utique cum eo qui non agnovit auctorem suum, nec eum intellexit, qui ante a prophetis, omnique prorsus divinitus inspirata Scriptura prædicatus fuit; eum, inquam, qui est expectatio gentium, et consolatio Israel. « Videtis quia nihil proficitis? Ecce mundus totus post eum abiit. » Enimvero, siquidem nihil proficiunt, frustra cedit vobis insania, inanis est æmulatio, inutilis impetus. Quod si mundus totus post eum abiit, quidni et ipsi qui mundi vestigiis ingredimini, pariter cucurreritis? Nisi vos utique negatis ex mundo ortos, ac providentiæ qua mundus regitur subjectos, forsque vero aliam vobis causam naturamque asciscitis, qua quidem clanculum ceu prima delineatione adumbretur casus, palam vero adstruatur impietas?

Verum insaniant illi suis ipsorum blasphemis verbis ceu lapidibus cæsi, ac malitia sua et vulnerantes et vulnerati. Ejusmodi enim sunt talium conamina. Nos autem Christi grex, quos Pater sanctificavit, Filiusque pariter vocavit, ac Spiritus sanctus divino lavaquo baptismi signavit; agite, Judaicis erroribus opinionibusque depulsis, ad unigenam Ecclesiæ fidem veritate curramus, plane illam tutam ac efficacem; credentes in eum qui venturus est, nempe in Christum, qui est gratia et
D veritas: per quem cognovimus Patrem, et ad eum habuimus accessum, recepimusque Spiritum sanctum. Sic enim animo illuminati, nostrum semper ad eum desiderium intendentes, poterimus ubique ac semper cum eo esse et assectari, eique quem nullus capiat locus, quocumque locorum velit concedere, indivise adherere, alacrique constantia cum ipso pati et propter ipsum, si qua sit patiendum. Ac vel si a mortuis resurrexerit, una resurgere, et conglorificari, et conregnare, immobili illo regno et immortal. Est ea merces, hæc divitiæ, quas Christi consuetudo præbet. Ita Christus retribuit sibi adherentibus. Tali in discipulos magnificentia utitur. Nihilne vero et ipsi, condimenti instar adjicere poterimus dictis ad simpliciorum cautelam?

Forte enim lieuerit aliquam a bonis utilitatem con-
sequi, animoque acriori charitatis in Christum
desiderio subuehi.

τῶν καλῶν, καὶ πρὸς πόθον ἑριμύτερον ἐνάγειν αὐτῶν τὴν διάνοιαν τῆς εἰς Χριστὸν ἀγαπή-
σεως.

Ades igitur mihi, dilecte, intenta commodata
aure, vimque moralem sermonis edocere. Quippe
licet studio cupienti, ut Christi passionibus imitatus
suscipias, omnesque Christi sacras institutiones
et actiones, quibus nimirum nostras deformitates
mundavit, atque a peccato nobis adnatas maculas
suis ipse pro nobis passionibus absumpsit, per-
currās. Vis itaque, dilecte, diem festum lætus
celebrare, splendideque splendidis moribus Chri-
sto ad passionem contententi obviam procedere,
eique adherere? Tibi in teipso intelligibilem ima-
ginem assume, nempe deformatam mystica ratione
in corde contemplationem, mihi que rerum tunc
gestarum speciem depinge. Tibi finge animo una
adesse Christum qui Bethaniam versus iter agat.
Adjungere discipulorum populo. Cogita ut ad de-
functi monumentum advenerit. Existima oculis
ipsis videre Lazarum, flentesque sorores Lazari,
ac deinceps gesta illic omnia coram aspicere. Tum
inde Christum sequere, estoque victori comes,
una cum turba prætendens victoriæ symbola.
Esto unus eorum qui honore ducunt, parique cursu
cum iis contende qui comites sequuntur. Palma-
rum spatulas, vitam e ratione virtutis institutam
ostendas. Ramos tibi olivarum, extentas manus
ad miserendum efficias. Ne ei carnalia vestimenta,
ceu operimenta substraveris, « qui cælum nubibus
operit : » sed totum teipsum toti propter te incar-
nato fide aptans, totum ipsum vestis instar indue,
totumque ad te propter te venientem, atque ad
passionem festinantem suscipe. Si vis, efficere
pullus, juvenilem pulli alacritatem in senili sensu
exhibens. Porta Christum euntem in Jerusalem.

Fortasse vero quæsieris : Quei fiam pullus, qui
sim rationalis? Plane efficeris, modo volueris.
Non audisti canentem Davidem : « Ut iumentum
factus sum apud te? » Imitare pullum : quin
efficere pullus mentis simplicitate. Ac quemadmo-
dum ille missos in Bethphage qui se solverent et
adducerent, secutus est, nec contradixit omnino,
sed tantum ductoribus inclinavit : ita et tu eru-
dienti ut Christi humilitatem amplectaris, teipsum
subjice, in nullo resistens, erisque revera pullus
Christi, ab omni bruta jumenti affectione liber.
Non super terram sensus terreni gradiens : non
incurvus onere, velut irrationalium affectionum
gravante onere; sed qui super vestes moralium
operum inambules, ac supra carnis voluptates
feraris, ad hæcque, inanis gloriæ inanem fastum
conculces. Sic quis Christi pullus evadit. Sic quis
illius vehiculum est efficiendus, cui sedes sunt
Cherubim. Similis esto pueris Hebræorum. Par-

ται. Οὐδὲν δὲ ἴσον καὶ ἡμῶς ἡδυσμὰ τι προσθεῖναι
τοῖς εἰρημένοις, πρὸς τὴν τῶν ἀπλουστέρων ἀσφά-
λειαν; Προσέσται γὰρ Ἰσως αὐτοῖς ἀπάνασθαι τι

Δεῦρο οὖν μοι τὴν ἀκοὴν ἐπιτείνας, ἀγαπητὲ, τὴν
ῥητικὴν τοῦ λόγου διδάχῃ τὴν δύναμιν. Ἐξεστὶ γάρ σοι
φιλοπόνως ἐπιθυμοῦντι, τὰ Χριστοῦ μιμητικῶς ἀνα-
δέξασθαι πάθη, καὶ διὰ πασῶν δεῦσαι τῶν Χριστοῦ
μυστερίων τε καὶ πράξεων, αἷς δηλαδὴ τὰ ἐν ἡμῖν ἐν-
εκάθρηπεν ἀσχη, καὶ τοὺς προστιγομένους σπλους ἡμῖν
ἐκ τῆς ἀμαρτίας, τοῖς ὑπὲρ ἡμῶν αὐτοῦ κατηνάλωσε
πάθεισι. Βούλει τοίνυν, ἀγαπητὲ, φειδρῶς ἐορτάσαι,
καὶ λαμπροῖς τοῖς ἡθεσι συναντῆσαι καὶ συναφθῆναι
Χριστῷ, πρὸς τὸ πάθος ἐπιειγομένῃ; Λαβὲ σεαυτῷ
νοητὴν εἰκόνα, τὴν ἐν καρδίᾳ τυπούμενην μυστικῶς
θεωρίαν, καὶ ἀναζωγράφει μοι τῶν τότε πραγμάτων
ἀνατύπωσιν. Ἦγού συμπαρῆναι Χριστῷ, τὴν ἐπὶ
Βηθανίαν τρίβον δεύοντι. Συνάφῃ τῷ δῆμῳ τῶν
μαθητῶν. Ἐννόησον ὅπως ἐπέστη τοῦ οἰχομένου τῷ
μνηματι. Δόξον καὶ τὸν Λάζαρον ὄραν, καὶ τὰς Λα-
ζάρου ποτινωμένας ἀδελφάς· κακείνα πάντα συλλή-
δην ὄραν, ἃ καὶ πέπρακται. Εἰτα τοῦντεῦθεν, ἔπου
Χριστῷ, καὶ παρομάρτεαι τῷ νικητῇ, τὰ τῆς νίκης
ἐπισείων αὐτῷ μετὰ τοῦ πλήθους σύμβολα. Γενοῦ
τῶν ἀγόντων εἰς, καὶ τῶν ἀκολουθούντων σὺνδρομος.
Ἀντὶ βαλὼν τὸν κατ' ἀρετὴν ἐπιδεικνυσθαι βίον. Κλά-
δους ἐλαίων τὰς σὰς ἀπέργασαι χεῖρας ἐκτεινομένας
πρὸς ἔλεον. Ἰμάτια, μὴ τὰ τῆς σαρκὸς ὑποστρώσεις,
ὡσανεὶ περιδόλαια, « τῷ τὸν οὐρανὸν τοῖς νέφεσι
συγκάλυπτοντι : » ἀλλ' ὅλον σεαυτὸν ὀλῳ διὰ σὲ σαρ-
κωθέντι κατὰ πίστιν ἐνεῖρας, ὅλον σεαυτὸν χιτῶνος
ἐνδύσαι τρόπον, καὶ ὅλον ὑποδέχου πρὸς σὲ διὰ σὲ
ἔχοντα, καὶ παθεῖν ἐπιειγόμενον. Γενοῦ πῶλος, εἰ
βούλει, τὸ πωλικὸν ἐν γῆραιῳ τῷ φρονήματι ἐνδει-
κνύμενος πρόθυμον. Βάστασον Χριστὸν ἐπὶ τὴν Ἰε-
ρουσαλὴμ ἀφικόμενον.

Ἄλλ' ἐρεῖς τάχα· Πῶς γένωμαι πῶλος, λογικὸς
γεγονός; Ναί· γενήσῃ βουλόμενος. Οὐκ ἤκουσας τοῦ
Δαβὶδ ψάλλοντος· « Κτηνώδης ἐγενήθην παρὰ σοί ; »
Μίμησαι τὸν πῶλον· μᾶλλον δὲ, πῶλος γενοῦ τῇ κατὰ
γνώμην ἀπλότῃ. Καὶ καθ' ὃν τρόπον ἐκεῖνος τοῖς
ἀπεσιλιμένοις εἰς Βεθφαγὴ λῦσαι τε καὶ ἀγαγεῖν
αὐτὸν εἶπετο, μηδὲν μηδαιῶς ἀντεπιπὼν, πλὴν τοῦ
κλιθῆναι τοῖς ἄγουσιν, οὕτω καὶ αὐτὸς τῷ παιδο-
τριβοῦντι σε τὴν κατὰ Χριστὸν ἐλέσθαι ταπεινώσει
ὑποτάγῃ, πρὸς μηδὲν ἀνθιστάμενος, καὶ πῶλος
ὄντως ἔση Χριστοῦ, πάσης κτηνώδους ἀλογίας ἀπηλ-
λαγμένος. Οὐκ ἐπὶ γῆς βαδίζων τοῦ γῆινου φρονή-
ματος· οὐ φόρῳ καμπτόμενος, τῷ ἀχθεῖ τῶν παρα-
λόγων παθῶν ὡσανεὶ βαρυνόμενος· ἀλλ' ἐπὶ χιτῶνων
τῶν πρακτικῶν ἔργων ἐπιπορευόμενος, καὶ τῶν τῆς
σαρκὸς ἡδονῶν ἐπάνω φερόμενος· πρὸς δὲ, καὶ τῆς
κενῆς ἀπάσης δόξης συμπαιτῶν τὸ διάκονον φύσημα.
Οὕτω τις πῶλος γίνεται Χριστοῦ. Οὕτως δχημα τοῦ
θρόνον ἔχοντος· τὰ Χερουδιμ τελεσθήσεται. Ὁμοιῶ-

† Psal. LXXII, 25.

θητι τὰς παῖσι τῶν Ἑβραίων. Νηπίασον τῇ κακίᾳ. A Metάθας τῆς τριχὸς τὴν λευκότητα εἰς νηπίου πραό-
τητα. Οὐδὲν ἔφελος πολιᾶς, μὴ προσούσης ἀπλότη-
τος. Σύνδραμε τῷ πλήθει· μετὰ τῶν ὀχλῶν πρὸ τῶν
ὀχλῶν τῷ Δεσπότη συνδύευσον. Ἀνάλαβε στόμα προ-
φητικόν· γόρευσον, ὕμνησον, δόξασον τὸν ἀπὸ δόξης
εἰς δόξαν ἀναγαγόντα σε. Γενοῦ Σιών, τοῦ θεωρητι-
κοῦ λέγω σκοπευτήριον βίου. Γενοῦ Ἱεροσολυμαία
ψυχῇ, πόλις ὄντως Θεοῦ, πόλις δεδοξασμένη, ἵνα
ὑποδέξῃ Χριστὸν ἐνδημοῦντά σοι. « Ἰδοὺ γὰρ ἔρχε-
ται σοι πραῦς καὶ σώτων, » ἀλλ' οὐ κομπάζων τὴν
εὐεργεσίαν. Ἀναπέτασον τῶν χειλέων τὰς πύλας.
Μετὰ τῶν παίδων ὕμνησον, « Ὁσαννὰ, λέγων·
εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου, βα-
σιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ. » Ποίησον τὴν καρδίαν σου ἀνώ-
γειον ἐστρωμένον, ἵνα ὑποδέξῃ Χριστὸν παρὰ σοὶ τὸ
δεῖπνον ἐκεῖνον φαγεῖν· οὐ τὸ ἐπὶ Λαζάρου, ἀλλὰ τὸ
μυστικόν, καὶ τοῦ νοητοῦ θυήματος ἐκτυποῦν τὴν
εἰκόνα. Ταῦτο μυστήριον, ἐκεῖνο θαυμάσιον γέμει.
Ἐκεῖ γυνὴ μυρίζουσα, ὥδε Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἑα-
τὸν ἀγιάζων. Ἐκεῖ γυνὴ μεγάλας ἀμαρτίας μικροῖς
ἀποκαθαίρουσα δάκρυσιν, ἐνθάδε Χριστὸς τῶν μαθη-
τῶν ἀπονίπτων τοὺς πόδας, πρὸς ἐνδειξιν τῆς ὑψη-
λῆς ταπεινώσεως. Ὡς Χριστὸς τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ
καινοῦ πατηρίου τὴν ἀκένωτον χαρίζόμενος μέθειν,
ἐκεῖ Ἰούδα· ἀναπαίθων τοῦ μύρου τὴν πρόσχυσιν,
καὶ τοῦ ἁμνοῦ τὴν πρᾶσιν ταμιουλῶν.⁴⁷

Ἄλλ' ὅρα μὴ τῷ Χριστῷ συνδαιπνῶν, τῷ Ἰούδα
συναπαχθῆς, ἐπὶ τὴν τοῦ μύρου σε τιμὴν ἐπισύροντι.
Μηδὲ τῶν πτωχῶν δῆθεν φροντίζειν τέως οὐ καλῶς
συμβουλευόντι συμπεισθῆς· οὐ γὰρ μέλει τούτων
αὐτῷ. Ψεύστης ἐστὶ καὶ φιλάργυρος, καὶ κλέπτειν
οἴομενος τὴν τῶν ὁρώντων ὀπνοίαν, ὥς τὰ ἐν τῷ
γλωσσόκομῳ βαλλόμενα. Διὰ τοῦτο τὴν περὶ τοὺς
πτωχοὺς προσποιεῖται συμπάθειαν, πλεονεξίας ἐν
φιλοπτωχείας προσηχίματι ὑποκρινόμενος πρόσκωπον.
Ἄν εἴπῃ, « Τίς ἡ τοσαύτη τοῦ μύρου ἀπώλεια; ἡδύ-
νατο γὰρ τοῦτο πραθῆναι πολλοῦ καὶ δοθῆναι πτω-
χοῖς· » ἀποπήδησον, μάλλον δὲ καταγέλασον αὐτοῦ,
ἐπὶ τὸν τοῦ δι' ἡμᾶς πτωγεύσαντος ἐνταφιασμὸν
ἀπαιωρήσας σου τὴν διάνοιαν. Εἰ δὲ τὸ δεῖπνον τὸ
μυστικόν ἐσθίεις, μὴ σὺν Χριστῷ χαλάσης ἐν τῷ
τρυβλίῳ τὴν χειρὰ, μηδὲ προπετὴς γένη, τοῦ διδα-
σχάλου καταφρονῶν. Ἄν ἀκούσης· « Εἰς ἐξ ὁμῶν
παράδοσεί με· » μὴ ἐπιτηδέης, μὴ συνδραστηθῆς. D

vulus esto malitia. Muta canitiem in infantis mau-
suetudinem. Nihil juvat canities, si desit simpli-
citas. Simul accurre cum multitudo. Cum turbis,
turbis praeiens Dominum comitare. Resume os pro-
pheticum, tripudia, decanta, glorifica eum qui te
subvehit a gloria in gloriam. Efficere Sion; vitæ
inquam contemplativæ specula (33). Efficere anima
Hierosolymitana, vere Dei civitas, civitas glorifi-
cata, ut Deum tibi advenientem suscipias. « Ecce
enim venit tibi mansuetus et salvans, » non bene-
ficio traducens. Expande laborum tuorum portas.
Decanta cum pueris, dicens: « Benedictus qui
venit in nomine Domini, Rex Israel. » Fac cor
tuum cœnaculum stratum, ut Christum apud te
cœnam manducantem suscipias: non illum Lazari,
sed mysticam, quæque spiritualis victimæ exprimat
imaginem. Cœna hæc sacramentum est; illa la-
crymis plena (34). Illic mulier unguento perun-
git; hic Christus seipsum pro nobis sanctificat.
Illic mulier paucis lacrymis magna peccata eluit;
hic Christus discipulorum pedes abluit, ad exem-
plum celsæ humilitatis. Hic Christus panis novi-
que poculi inexhaustam tribuit participationem;
illic Judas dissuadens unguenti effusionem, agni-
que venditionem exulcerato animo (35) condens.

At vide ne cœnans cum Christo, trahente Juda
abducaris ut unguenti pretium æstimes. Ac neque
acquiescas non bene hactenus suadenti pauperum
curam. Non enim pauperes sunt ei curæ. Mendax
est et avarus; putatque forte ut ita videntium se-
suspicionem furti lateat, quemadmodum furatur
ea quæ mittuntur in oculos. Idcirco simulat affe-
ctionem in pauperes, ut specie amantis pauperum,
raptoris ac juste fraudulentis mentiatur personam.
Si dixerit: « Ut quid perditio hæc tanta unguenti?
potuit enim venundari multo, et dari pauperi-
bus: » resili, seu potius risu excipe, mentem
erigens ad ejus sepulturam, qui pauper pro nobis
factus est. Quod si manducas mysticam cœnam,
ne cum Christo manum extenderis in paropsidem,
neque fueris præceps, velut præceptorem spernas.
Si dixerit: « Unus vestrum est me traditurus; »
ne insilieris, ne fueris audacior. Humiliare cum hu-

⁴⁷ Marc. xiv, 4.

VARIÆ LECTIONES.

⁴⁷ Lege τιμιουλῶν, affectans ad acquirendum pretium.

COMBEFISII NOTÆ.

(33) *Sion, vitæ contemplativæ specula.* Sic etiam Hieronymus Sionem exponit: quanquam videatur potius significare, sitientem. γῆν enim sola puncto-
rum varietate diversum, sitis est, ipso Hieronymo interprete.

(34) *Ille lacrymis plena.* Nempe, lacrymis peccatricis, de quibus statim clarius. Quare tenet clare, quod et Amphilocheus in peccatricem, et auctor Hom. in Judam proditorem, Chrysostomi nomine, insinuant fuisse cœnam ipsam Lazari, qua mulier

peccatrix, Luc. vii, Dominum unxit in domo Si-
monis: quæ tamen videntur pati aliquam difficul-
tatem.

(35) *Exulcerato animo condens.* Τιμιουλῶν. Nova vox est, qua significatur Judas venditionis
propositum velut in quoddam intulisse animi penu;
arrepit ejus occasione ab effuso unguento, ut ne
sibi separatim ex eo lucrum deperiret. Non dissi-
milis omnino formæ est τὸ, τιμιουλῶν de qua
Onom.

milibus, cum silentibus silentium observa. Si denique fueris interrogatus, leniter responde scienti omnia, ac neque altum supra quam deceat præ aliis sapias, ut ne et ipse audieris: « Tu dixisti ^h : » quodque item ait Scripturā: « Arguit te os tuum et non ego: et labia tua adversum te testimonium dixerunt ⁱ. » Verum oratio ad reliqua procedat.

Cœna itaque altera quidem ibi Pharisæica, altera mystica. Hic pelvis est humilitatis sublimitatem symbolo referens; illic lacrymæ abluentes maculas animæ. Illic crines Dominicos extergunt pedes, quibus procubatus infernus una cum ostiaria morte vulneratus est: hic linteam pedes detergit, quos in præparationem Evangelii pacis gratia recepit. Illic Pharisæus, hic « homo quidam amphoram aquæ portans ^j. » Quis hic « homo quidam? » Uniuscujusque utique anima. Quid vero *amphora*? Putre peccati vasculum; nempe corpus. Quid *aqua*? Emundatio quæ est per fidem. Quid *cœnaculum*? Sensus cœlestis. Quid *stratum* illud? Externarum perturbationum sedatio: mansueti spiritus requies. Quid *Pascha*? Transitus a rebus sensui subjectis ad spiritualia. [Quisnam misit? Christus. Quinam sunt missi? Duo ex discipulis. Quinam vero illi? Vetus et novum Testamentum: ac nec gravate dixerim, contemplationis perfectio et actionis, in quibus et quarum officio Christus pascha celebrat. Ubi, et apud quem? In anima eum in modum parata. Quod illud Pascha? Legale, ac si vis, mysticum. Alterum contemplatione, alterum actione. Illud manducamus ut ovem: istud ut panem (36), et victimam et mundi totius piacularem hostiam percipimus.

Quis porro ita beatus, ut talis efficiatur, qualem sermo descripsit? Quis cor suum cœnaculi instar paravit, ut Christum suscepit recubentem, magnumque hoc sacramentum discipulis commendantem? Quis Christi cœna inveniatur, suam ipsius vitam et in epulum proponens, qui dixit: « Meus cibus est, ut faciam voluntatem Patris mei qui est in cœlis ^k? » Qui ejusmodi est, illum quemdam inuitatur, et suscipit Christum, sublimiorumque sacramentorum rationes veluti sensu ipso percepturus est. Quis ita fide accensus, ut alacri animo velit cum Christo pati desiderabilem illam beatamque passionem, ut cum audierit prædicentem discipulis: « Ecce ascendimus Hierosolymam, et Filius hominis tradetur principibus sacerdotum et scribis, et condemnabunt eum morte; et tradent eum gentibus, et illudent ei, et occident eum; et tertia die resurget ^l: » mox quidem omnem retro mundi affectionem abjecerit, suumque ipsius Dominum fuerit æmulatus, omnia libens ipsius

A Μετὰ τῶν ταπεινῶν ταπεινώθητι. Μετὰ τῶν σιγῶν. σιωπῇ ἄσκει. Ἄν δὲ ἐρωτηθῇς, πρῶτως ἀποκρίνου τῇ πάντα γινώσκοντι, καὶ μηδὲν πλεον ἢ καλῶς ἔχει τῶν ἄλλων ὑπερφηρονήσης, μὴ καὶ αὐτὸς ἀκούσης, « Σὺ εἶπας· » καὶ ὁ ψῆσις ἡ Γραφή· « Ἐλεγξέ σε τὸ σὸν στόμα, καὶ μὴ ἐγώ· τὰ δὲ χεῖρα σου, κατεμαρτύρησαν σου. » Πρὸς δὲ τὰ ἐξῆς ὁ λόγος ἴτω.

Δείκνον τοίνυν, τὸ μὲν ἔχει Φαρισαϊκὸν, τὸ ἐνταῦθα δὲ μυστικόν. Ὡς νικτὴρ τὸ τῆς ταπεινώσεως ὕψος ὑπογραφόμενος, ἐκεῖ δάκρυα κηλίδας ψυχῆς ἀπονιπνonta. Ἐκεῖ τρίχες Δεσποτικῶς ἀπομάσσουσαι πίδαξ, οἷς ἄδης συμπατηθεὶς τῷ πυλωροῦντι θανάτῳ συγκαταβέβληται· ὥς ἐλάντιον πόδας ἐκμάσσον, οὗς ἐν ἐτοιμασίᾳ τοῦ Εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης ἡ χάρις προσήκατο. Ἐκεῖ Φαρισαῖος, ἐνταῦθα « ὁ δεινός, ὁ τὸ κεράμιον βαστάζων τοῦ ὕδατος. » Τίς ἐστίν « ὁ δεινός; » Ἡ ἐκάστου ψυχῇ. Τί τὸ κεράμιον; Τὸ σὰθρον τῆς ἀμαρτίας σκεῦος, τὸ σῶμα λέγω. Τί τὸ ὕδωρ, Ἡ διὰ πίστεως καθάρσις. Τί τὸ ἀνώγειν; Τὸ οὐράνιον φρόνημα. Τί τὸ ἐστρωμένον. Ἡ ἐκ τῶν ἐξωθεν θορύβων ἀνάπαυσις, ἡ τοῦ πρᾶου κατάπαυσις πνεύματος. Τί τὸ Πάσχα; Ἡ ἐκ τῶν αἰσθητῶν πρὸς τὰ νοητὰ διάβασις. Τίς ὁ ἀποστελλας; Χριστός. Τίνες οἱ ἀποστελλόμενοι; Δύο τῶν μαθητῶν. Οὗτοι δὲ τίνες οἱ δύο; Ἡ Παλαιὰ καὶ Καινὴ Διαθήκη· οὐ χαλεπὸν δὲ εἰπεῖν, ἡ γνωστικὴ καὶ πρακτικὴ τελειότης, ἐν αἷς καὶ δι' ὧν τελεῖ τὸ Πάσχα Χριστός. Ποῦ καὶ παρὰ τίνι; Ἐν τῇ οὕτως ἐτοιμασθείσῃ ψυχῇ. Ποῖον Πάσχα; Τὸ νομικόν, καὶ τὸ μυστικόν, εἰ βούλει. Τὸ μὲν τῇ γνῶσει, τὸ δὲ τῇ πράξει. Τὸ μὲν ὡς πρόβατον ἐσθίωμεν, τὸ δὲ ὡς ἄρτον, καὶ θύμα, καὶ παντός τοῦ κόσμου καθάρσιον μεταλαμβάνομεν.

Καὶ τίς οὕτω μακάριος, ὡς γενέσθαι τοιοῦτος οἶον ὁ λόγος ὑπέγραψε; Τίς ἀνώγειν τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν ἡτοίμασεν, ἵνα Χριστὸν ἀναπίνοντα δέξηται, καὶ τελούντα τοῖς μαθηταῖς τὸ μέγα τοῦτο μυστήριον; Τίς δείκνον εὐρέθῃ Χριστοῦ, τὸν ἑαυτοῦ βίον προσθεὶς εἰς ἐστίαν τῇ εἰπόντι· « Ἐμὸν βρώμα ἐστίν, ἵνα ποιῇ τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς; » Ὁ τοιοῦτος μιμεῖται τὸν δεινός, καὶ τὸν Χριστὸν ὑποδέχεται, καὶ τῶν ὑψηλοτέρων αἰσθῆσται μυστηρίων τοὺς λόγους. Τίς οὕτω περὶ τὴν πίστιν διάπυρος, ὡς προθυμηθῆναι παθεῖν σὺν Χριστῷ τὸ ἐπιθυμητὸν ἐκεῖνο καὶ μακάριον πάθος, ἵνα, ὅταν ἀκούσῃ τοῖς μαθηταῖς προαναφωνούντος αὐτοῦ· « Ἰδοὺ ἀναβαίνωμεν εἰς Ἱερουσόλυμα, καὶ ὁ ὕψος τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ γραμματεῦσι, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ, καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς Ἰθνεσι, καὶ ἐμπαίζουσιν αὐτῷ, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτὸν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται· » βίβη μὲν αὐτίκα πάσαν ὀπίσω τὴν τοῦ κόσμου προσπάθειαν, ζηλώσῃ δὲ τὸν ἑαυτοῦ Δεσπότην, τῷ πάντα

^h Matth. xvi, 23. ⁱ Jerem. ii, 19. ^j Luc. xii, 10. ^k Joan. ix, 34. ^l Matth. xx, 17.

COMBEFISH NOTÆ

(36) *Ut panem*. Externis scilicet symbolis et specie sensibili: cum reipsa sit et intelligatur ut agnus, quemadmodum dixit superius.

παθεῖν δι' αὐτὸν ἐλθεῖναι, ὅσα αὐτὸς δι' ἡμᾶς προ-
θυμούμενος; ὅτι μὴ δι' ἑαυτὸν ἔπαθεν, ἀλλ' ὕπο-
γραμμὸν καὶ ὄρους τιθεὶς ἀνδρείας καὶ ταπεινώσεως,
ἐν ᾧ μὴδὲν τῶν ἀνιερῶν καταπίπτωμεν.

Τίνα τρόπον; Δότε μοι τὴν ἀκοήν, ἵνα συνῆτε τῶν
λεγόμενων τὴν δύναμιν. Ἐλοιδορήθης πρὸς τινος;
μὴ ἀγανάκτει. Καὶ γὰρ καὶ ὁ Χριστὸς Δεσπότης ὢν
καὶ Θεὸς, καὶ τοῦ παθεῖν ὑψηλότερος, οὐκ ἐλοιδο-
ρήθη μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑμαστίχθη. Ὑδρίσθης ὑπὸ τοῦ
πέλας; ἀλλὰ καὶ ὁ Χριστὸς ἐβραπίσθη. Ἀνείδίσθης;
ἀλλ' αὐτὸς καὶ ἀνεπτύσθη, καὶ χλεύη χλαῖναν ἐφό-
ρεσε. Τῶν τριγῶν κατεσχέθης; ἀλλὰ Χριστὸς ἀκάν-
θαις ἐστεφανώθη. Ἡτιμάσθη; ἀλλὰ καὶ Χριστὸς
ἐνεπαίχθη· καὶ ὁ φησιν Ἡσαίας· « Ἡτιμάσθη καὶ
οὐκ ἔλογισθη. » Ἐτυπήθης ὑπὸ χειρὸς; ἀλλὰ καὶ
Χριστὸς ἐβραπίσθη, καὶ καλὰ μὴ τὴν κεφαλὴν ἐτυ-
πήθη. Ἐμαστιγώθηκες; ἀλλὰ καὶ Χριστὸς ἐφραγελ-
λώθη. Ἐκολαφίσθη; Ὁ δὲ Χριστὸς καὶ ἐσταυρώθη,
διορυγέντων αὐτοῦ τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν τοῖς
ῥαβδοῦς. Καὶ οὐ τοῦτο μόνον· ἀλλὰ καὶ σταυρωθεὶς,
ὑπὲρ τῶν σταυρούμενων ἤγατο. Πόσον ἐκείνων ταῦτα
βαρύτερα! Πόσον τὰ τοῦ Χριστοῦ τῶν ἡμετέρων
ἀφορητότερα καὶ δριμύτερα! Οὐκ ἔστι τῶν γεγονό-
των οὐδὲν, οὐκ ἔστιν, ἢ τοῖς Χριστοῦ συγκρίνηται
πάθει. Τὰ μὲν γὰρ ἡμέτερα, ὡς λίαν εὐτελῆ, καὶ
οὐδὲν, ὅτι μὴ πλὴν ἀνθρώπων ἀμαρτωλῶν καὶ θνη-
τῶν, καὶ ὑπὸ τροπὴν ὄντων, καὶ γένεσιν, καὶ προαί-
ρεσιν ⁴⁰· τὰ δὲ Χριστοῦ ἡλίκον ἀσυγκρίτως ὑπερέχει
τῶν ἡμετέρων οὐδεὶς ἂν τις ἀφίκοιτο λόγος. Δεσπό-
του γὰρ ἀβασιλεύτου, Θεοῦ ἀναμαρτήτου, Θεοῦ ἀτρέ-
πτου, ἀθανάτου, « παρ' ᾧ οὐκ ἔστι παραλλαγή οὐδὲ
τροπὴς ἀποσκίασμα. » Καὶ μὴν, εἰ καὶ « τὰς ἀμαρ-
τίας ἡμῶν αἶρει, καὶ περὶ ἡμῶν ὀδυνᾶται. » ἀλλ'
« ἀμαρτίαν μὲν αὐτὸς οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ ὄλος εὐ-
ρίθη ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. » — « Δικαιοσύνη γὰρ
ὄλος ἐστὶ, καὶ ἀγιασμός, καὶ ἀπολύτρωσις, καὶ
πάσης ἐλατὴρ ἀμαρτίας.

ipse nihilominus « peccatum non fecit, neque dolus
« iustitia, sanctificatio, et redemptio », « omnisque

ἔχει καθ' ὅπεροχὴν τὸ διάφορον· καὶ μὴ σκόπει τοῦ
πάθους τὸ μέγεθος, ἀλλὰ φοβῶν τὸ τοῦ παθόντος
ἀξίωμα. Ἐκεῖ σου παράπεμψον τὴν διάνοιαν. Ἐννόη-
σον ὅσον ἐστὶ φιλὸν ἀνθρώπων ὁρᾶν ἱερὰν κρεμάμε-
νον, καὶ Θεὸν σταυρούμενον βλέπειν, καὶ τοῦτο μετὰ
ληστῶν. Ἐνόησον τίς ἀνθρώπων εἰλετό ποτ' ἂν ὑπο-
στῆναι, ὅσα τότε Χριστὸς ἐθελονετ ἦχε δεῦρο παθεῖν.
Καὶ ταῦτα, ποτε; Μετὰ τὰς θεοσημείας, μετὰ τὰς
λάσεις, μετὰ τὰς ἀρρήτους ἐκείνας τῶν νόσων ἀπο-
πομπὰς, μετὰ τὴν τῶν μυστηρίων περάδοσιν, μετὰ

A gratia pati eligens, si qua ille hominum causa en-
pienti animo passus est? Non enim est passus propter
seipsum, sed exemplum nobis formamque adhibens
fortitudinis ac humilitatis, ut quidquid molestum
acciderit, non animis concidamus.

Qua id ratione? Mihi aurem accomedate, ut
eorum quæ dicuntur vim perspexeritis. Tibi ali-
quis est convitiatus? ne indigneris. Nam et Chri-
stus, qui Dominus et Deus esset, ac passione
superior, non tantum convicia pertulit, sed et
virgis cæsus est. Gravem injuriam a vicino acce-
pisti? sed et Christus alapas tulit. Probro affectus
es? ille vero etiam consputus est, chlamydom-
que illusorio habitu gestavit. Tentus es capillis?
sed et Christus spinis est coronatus. Ignominiose
habitus es? sed et Christus illusus est: quodque
ait Isaias: « Ignominiose habitus est, et non re-
putatus ». « Manu vapulasti? sed et Christus in
faciem cæsus est, ejusque caput calamo fuit per-
cussum. Flagellis cæsus es? sed et Christus fuit
flagellatus. Colaphis exceptus es? Christus vero
etiam crucifixus, clavis ejus manibus et pedibus
fossis: nec id tantum; sed et affixus cruci, pro affi-
gentibus oravit. Quam hæc illis graviora! Quam Chri-
sti cruciatus, nostris importabiles acerbioreque
Nihil plane eorum quæ gravia unquam acciderunt,
Christi passionibus comparari potest. Nostræ pas-
siones ut quid valde exigui momenti, resque nihili
habendæ sunt, quando tantummodo sint hominum
peccatorum atque mortalium, eorumque qui
mutationi subiaceant, generenturque et inter-
eant (37); quam vero Christi passiones citra com-
parationem nostras superent, nulla possit oratio
assequi. Quippe Domini sunt liberrimi, Dei in-
quem peccatum non cadit, Dei immutabilis, im-
mortalis, « apud quem non est transmutatio,
nec vicissitudinis obumbratio ». Sane vero quam-
quam « tollit peccata nostra, et pro nobis dolet;
Totus siquidem peccati depulsor est.

Vide itaque quam mala Christi nostra exsuperent:
ac ne passionis magnitudinem specta, sed patientis
time dignitatem. Transfer illo animum. Cogita
quantum referat videre hominem purum penden-
tem e patibulo, et Deum aspicere cruci affixum,
idque medium latronum. Cogita quis unquam
taliam sustinere voluerit, qualia Christus sponte
passurus in mundum venit. Quando autem passu-
rus? Post divina signa, post sanitates, post in-
auditas illas morborum depulsiones, post sacra-
menta tradita, post beneficia quibus nunquam

⁴⁰ Jac. i, 17. ⁴¹ Isa. lxxx, 4-9. ⁴² I Cor. i, 30.

VARIE LECTIONES.

⁴⁰ Lege φθίσιν.

COMBESII NOTÆ.

(37) Et intereant. Legimus velut esset φθίσιν.
Non enim antithesis patitur τὸ, προαίρεσιν. Forte
desunt aliqua, ut voluerit auctor utramque muta-

bilitem exprimere, et naturæ et propositi, in qua
infinitem distamus a Christo et Deo.

eos qui adirent meliores facere desinere, dimissorias peccatorum litteras debitoribus actutum scribens, aliis præscribens remissionem, alios damnatione eximens. Quidni vero etiam mala, quorum deinceps periculum fecit, adducam? Nempe quas ante crucem sustinuit tentationes, venditionem, proditionem, dolosum osculum, discipuli quidem, sed contemptoris, ovis quidem, sed lupi: invasionem cum gladiis et armis, adventum ad Caipham, falsa testimonia, examen pro tribunali, clamorem quem Judæi turbas excitantes altum emittebant: «Crucifige, crucifige eum»; «Flagella, illusiones, sputa, alapas, coronam spineam, chlamydem coccineam, abductionem ad Calvarie locum. In cruce autem qualia facta dicam? clavos, vincula, cruci affixionem, acetum, fel, lanceam, missam sortem super vestes, earum divisionem, exprobrationes in cruce, aliis illie irradientibus ac moventibus capita, verbaque ejusmodi dicentibus: «Alios salvos fecit, seipsum non potest salvum facere?»; aliis autem: «Si Rex Israel est, salvum faciat seipsum»; aliis, «Vah, qui destruit templum [Dei] et in triduo ædificat illud, seipsum non potest salvum facere?»; aliis: Sinite, videamus an veniat Elias salvare eum»; aliis: «Si Filius Dei est, descendat de cruce, et credemus ei».

Tibine hæc videntur parva ad specimen humilitatis? Num vel unius omnino tantum Christi passionum modum assecutus siluisti? Haudquaquam, inquam. At Christus tot tantaque passus, siluit. Quam porro terribilia ac mirabilia, quæ crucem secuta sunt? Puta cælum superius obscuratum, tristis facies aeris, sol obtenebratus, luna in pullum colorem versa, terra concussa, imus gurgis infernusque compressus, scissi montes, monumenta submittentia mortuos, ac quotquot sub id tempus grandia acciderunt. Quibus convicti, doctique esse Deum qui pateretur, cum mutata sententia ex rebus ita insolitis, quod e re esset debuissent agnoscere; nihil melius a malitia habentes, haudquaquam miserales cesserunt; imo in pejus promoverunt. Mitto dicere malos eorum conatus a sepulchro Christo, custodiam in monumento, lapidis oblationem, fraudulentam machinationem a resurrectione, divulgatam seductionem: «Recordati sumus, quia seductor ille dixit adhuc vivens: Post tres dies resurgam. Jube ergo obsignari sepulcrum usque in diem tertium». Et iterum: «Dicite quia discipuli ejus nobis dormientibus nocte furati sunt eum».

Cogita, homo, quam multæ sint Christi mei et Dei passionēs, quibus meas passiones et vitia absumpsit. Quot mihi inde stagent beneficiorum fontes, quot salutaria remedia. Quanta biduo a Judæis sustinuit pastor ille bonus qui animam suam pro nobis oribus posuit, ante passionem, post

† Matth. xxvii. 23. † ibid. 42. † ibid. 40. † ibid. 49. † ibid. 40. † ibid. 63. † Matth. xxviii. 13. † Joan. x. 15.

Α τὰς εὐεργεσίας, αἷς τοὺς προσιδόντας ἀμείνους ποιῶν οὐκ ἐνέλειπε· τὰς ἀφαιρέσεις τῶν ἀμαρτιῶν συγγράφας σχεδιάζων τοῖς γρηζῶσι, τοῖς μὲν νομοθετῶν τὴν ἀρεσίν, τῶν δὲ ὑπεβαλόντων τὴν κατὰκρισιν. Τί ἂν μὴ ἀγοίμῃ τὰ ἐξ ὧν ἐπειράθη κακῶν; Τὰ πρὸ τοῦ σταυροῦ φημι περὶ βλαβήρια, τὴν πρᾶσιν, τὴν προδοσίαν, τὸ μετὰ θόλου φίλημα μαθητοῦ μὲν, ἀλλ' ἀθετητοῦ, προδότου μὲν, ἀλλὰ λύκου· τὴν μετὰ μαχαίρων καὶ ξύλων ἐπίβασιν, τὴν ἐπὶ Κατάρων ἀφίξιν, τὰς ψευδομάρτυρίας, τὸν ἐπὶ βήματος ἱτασμὸν, τὴν κραυγὴν ἣν ἀνασείοντες ἔκραζον οἱ Ἰουδαῖοι· «Σταύρωσον, σταύρωσον αὐτόν»· τὰς φραγελλώσεις, τοὺς ἐμπαιγμούς, τὰ ἐκπύσματα, τὰ βαπτίσματα, τὸν ἐξ ἀκαθῶν στέφανον, τὴν ἐκ κοκκίνου χλαμύδα, τὴν ἐπὶ τὸν Κρανίου τόπον ἀπαγωγὴν. Τὰ δὲ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ οἷα; τοὺς ἥλους, τὰ δεσμά, τὴν ἐπὶ ξύλῳ σταύρωσιν, τὸ δέος, τὴν χολὴν, τὴν λόγχην, τὸν ἐπὶ τῶν χιτῶνων κλῆρον, τὸν διαμερισμὸν, τὰ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ὄνειδη, τῶν μὲν αὐτῶθεν ἐμπαροινούντων καὶ τὰς κεφαλὰς κινούντων, καὶ τάδε λεγόντων· «Ἄλλως ἔσωσεν, αὐτὸν οὐ δύναται σῶσαι»; τῶν δὲ· «Εἰ βασιλεὺς Ἰσραὴλ ἐστὶ, σωσάτω αὐτόν»· ἄλλων· «Οὐδ' ἰ καταλύων τὸν ναὸν, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν, αὐτὸν οὐ δύναται σῶσαι»; ἐτέρων· «Ἄφετε, ἴδομεν εἰ ἔρχεται Ἰλίας σῶσαι αὐτόν»· ἄλλων· «Εἰ Υἱὸς ἐστὶ τοῦ Θεοῦ, καταβάτω δὴ ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, καὶ πιστεύσομεν αὐτῷ».

Ἀρὰ σοὶ μικρὰ ταῦτα πρὸς ὑποτύπων ταπεινότητος; Ἀφίκοι δὲ πρὸς μέτρον ὅλως ἐνὸς μόνου τῶν ἐπὶ Χριστῷ γεγενημένων παθῶν, καὶ σείνηκας; Οὐ μνησθῆναι, εἴποιμι ἂν. Ὁ δὲ Χριστὸς τοιαῦτα καὶ τηλικαῦτα πεπονθὼς, ἐσιώπα. Τὰ δὲ μετὰ τὸν σταυρὸν, ὡς φοβερά καὶ παράδοξα; Οἶον, οὐρανὸς ἀνωθεν ἀμαυρούμενος, ἀήρ ἐπιστυγνάζων, ἥλιος σκοτιζόμενος, σελήνη μελαίνουσα, γῆ σειομένη, βυθὸς συσταλλόμενος, ὅρη σχιζόμενα, τάφοι νεκρῶν ἀναπέμποντες, καὶ ὅσα τοῦ τότε καιροῦ τὰ ἐξαισία. Ὅτι ὧν ἐλεγχόμενοι, καὶ θεοὶ εἶναι τὸν πύσχοιτα διδασκόμενοι, θέον μεταπεισθῆναι, καὶ τοῖς τελομένους παραδόξοις ἐπιγινῶναι τὸ θέον, οὐ βῆον ἐγίνοντο τῆς σφῶν κακίας, μὴ ὑπενδιδόντες οἱ τάλαντες, ἀλλ' ἐπὶ τὸ χεῖρον προέκοπτον. Ἐὼ λέγειν τὰς μετὰ τὴν ταφὴν κακοουργίας, αἷς κατεργάζοντο, τὴν ἐπὶ τοῦ μνήματος κουστωδίαν, τὴν τοῦ λίθου σφραγίδα, τὴν μετὰ τὴν ἀνάστασιν σκευωρίαν, τὴν διαφημισθεῖσαν πλάνην· «Ἐμνήσθημεν ὅτι ὁ πλάνος ἐκείνος εἶπεν ἐπὶ τῶν, ὅτι Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἔγειρομαι. Κέλευσον οὖν σφραγισθῆναι τὸν λίθον ἕως τῆς τρίτης ἡμέρας». Καὶ αὖτις· «Εἴπατε ὅτι ἡμῶν κοιμωμένων, οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς ἔκλεψαν αὐτόν».

Ἐννόησον, ἄνθρωπε, ὅσα τοῦ ἐμοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ τὰ πάθη, οἷς τὰ ἐμὰ κατηνάλωσε πάθη. Ὅσαι μοι τῶν ἐντεῦθεν εὐεργεσιῶν λιμνάζουσιν αἱ πηγαί. Ὅσα τὰ σωτήρια φάρμακα. Ὅσα ὑπὸ ἐσθλῶν ἡμέραις παρὰ Ἰουδαίων ὑπέστη ὁ Ποιμὴν καλὸς, ὁ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θεὸς ὑπὲρ ἡμῶν τῶν προβάτων· πρὸ τοῦ

ποιών
γγρα-
θετών
ιν. Τι
α πρό
προ-
άλλ'
α μα-
ρίξιν,
την
σταύ-
του
ον εξ
την
του
ύλου
ἐπὶ
του
των
ων.
των
σιν
; ;
ται
τω

πάθος, μετὰ τὸ πάθος, ἀφ' ἡμέρας ἀναβιβάζω αὐ-
τοῦ πρὸς τὸν Ἰσραὴλ; πῇ μὲν, « Δαιμόνιον ἔχεις, »
λεγόντων, πῇ δὲ « Φίλος καὶ οἰνοπότης, τελωνῶν
καὶ ἀμαρτωλῶν φίλος » ὅτε δὲ, « Παράλυσον τὸν
νόμον, καὶ τὰ Σάββατα βεβήλων » ἄλλοτε, « Σαμα-
ρείτης καὶ τοῦ τέκτονος υἱός, » καὶ ὅσα ταῖς εὐαγ-
γελικάς περιέχεται βίβλοις. Ποῦ θήσωμεν τὴν ἐπ'
ὄφρυός τοῦ θρους ἐνέδραν, τὰς εἰρωνείας, τὰ πειρα-
τήρια, τὰς μετ' ἐπικρύψεως ἐρωτήσεις; Ἐνθεν τὸ,
« Εἰ ἔξεστι κηρσον Καίσαρι δοῦναι; » ἐκεῖθεν τὸ τῆς
μᾶς γυναικὸς ἐπὶ ἐπὶ ἀνδράσιν ἀλούσης ἐρώτημα,
ἵνα Χριστὸν παγιδέωσιν· ἐκεῖ τὸ, « Ἐν ποίᾳ
ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; » ὧδε, « Τί σημεῖον δεικνύεις
ἡμῖν ἵνα πιστεῦσωμέν σοι; » ἐτέρωθεν, « Ἔως
πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἵρεις; Εἰ ὕψος εἰ τοῦ Θεοῦ,
εἰπὲ ἡμῖν παρρησίᾳ. » Πόσα κατὰ τοῦ πράου, καὶ
ταπεινοῦ, καὶ νομοθετούντος τὴν ἐπισκίαν, οἱ θρα-
σεῖς καὶ χριστομάχοι σοβαροῦς συνεσκεύασαν, τὸ
ὄδωρ αὐτοῖς εἰς οἶνον μεταποιούντος, συναυλιζομένου,
συνεσθλόντος, παρακαλούντος, Σαμαρείτας μετακα-
λοῦντος, τελώνας δικαιοῦντος, πόρνas εἰς παρθενίαν
μετάγοντος, ῥύσεις αἱμάτων ξηραίνοντος, δαίμονας
ἀπελαύνοντος, λεπρούς καθαρίζοντος, χωλοὺς ἐκεῖ-
θεν, κυρτοὺς αὐτόθεν, καὶ τὴν χαμὰ συγκύπτουσαν
ἀνορθοῦντος, παραλύτους σφίγγοντος, χεῖρα ξηρὰν
ὀγιάζοντος, κωφοὺς ἀκούειν, τυφλοὺς τὸ βλέπειν,
ἀλάλις λαλεῖν παρεχομένου, τὰ μὲν δι' ἑαυτοῦ, τὰ
δὲ διὰ τῶν μαθητῶν· κατὰ πελάγους περφεύοντος,
ἄρτοις ὀλίγοις τρέφοντος μυριάδας, νεκροὺς ἐγείρον-
τος βῆματι. Ὡς ὤψειλον καὶ ἡμᾶς νεκροὺς ὄντας
τοῖς παραπτώμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς ἀπάτης
συζωοποιήσει ἐν ἑαυτῷ, χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς τῆς
περὶ ἡμᾶς αὐτοῦ φιλανθρωπίας! Δι' οὗ, καὶ μεθ' οὗ
τῷ Πατρὶ ἡ δόξα, καὶ ἡ τιμὴ, καὶ ἡ προσκύνησις, σὺν
τῷ παναγίῳ, καὶ ἀγαθῷ, καὶ ζωοποιῷ αὐτοῦ Πνεύματι,
νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς σύμπαντας καὶ ἀτελευτήτους
αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Π.

Εἰς τὴν παγκόσμιον Ὑψώσιν τοῦ τιμίου καὶ
ζωοποιῶν σταυροῦ.

(Combef. p. 96.)

Σταυροῦ πανήγυριν ἄγομεν, καὶ τὸ τῆς Ἐκκλη-
σίας ἅπαν καταστράπτειται πλήρωμα. Σταυροῦ παν-
ήγυριν ἄγομεν, καὶ χορᾶς μαρμαρυγαῖς τὸ τῆς οἴκου-
μένης καταλάμπεται πρόσωπον. Σταυροῦ πανήγυριν
ἄγομεν δι' οὗ τὸ σκότος ἡλάνθη, καὶ τὸ φῶς ἀντίσ-

• Matth. xi, 49. • Joan. ix, 44. • Matth. xiii, 56. • Matth. xxii, 47. • Matth. xxi, 23. • Joan.
x, 24. • Ex. edit. Ingolst. 1600, Greiz. S. J. interpretatione recognita.

COMBESII NOTÆ.

(38) *Orationes in exaltationem crucis* represen-
tamus quales Jacobus Greiserus, vir doctus S. J.
tom. II de cruce edidit, et ipso interprete, pau-
lis mutatis aut correctis, quæ fere lectori indicanda
duximus, ut sciat vix non consiare in reliquis, auto-
lagel, suam Greitser versionem et editionem.
Quod porro spectat ad ipsas orationes sive oratio-
nem, est stylus commatis incultior, quam solet in
aliis esse Andreæ nostri; nec sane ea majestate

A passionem, a die ostensionis suæ in Israel! Modo
quidem dicentibus: « Dæmonium habes, » modo
autem, « Vorax est, et vini potator, publicanorum et
peccatorum amicus: » quandoque vero; « Solvit
legem, et Sabbata violat: » interdum, « Samari-
tanus est, et fabri filius: » ac si qua continentur
in Evangeliiis. Quo loco ponemus insidias in mon-
tis supercilio, irrisiones, tentationes, interrogationes
captiosas? Illinc illa questio: « Si licet dare censum
Cæsari? » Inde et ea, de una muliere quæ habuis-
set septem viros, ut eum caperent. Illic: « In qua
potestate hæc facis? » hic: « Quod signum ostendis
nobis, ut credamus tibi? » Alio loco: « Quousque
animam nostram tollis? Si es Filius Dei, dic nobis
palam. » Quam multa superbe petulantes et Chri-
sti hostes moliti sunt adversus mansuetum et
humilem, ac eum qui modestiam sanciret! Ad-
versus, inquam, eum, qui eis aquam in vinum
mutaret, qui simul conversaretur, qui convesce-
retur, qui consolaretur, qui Samaritanas revocaret,
publicanos justificaret, meretrices ad virginitatem
transferret, fluxus sanguinum siccaret, dæmones
expelleret, leprosos mundaret, hic claudos illic
curvos, mulieremque toto corpore humi depressam
erigeret, paralyticis membra astringeret, manum
aridam sanaret, surdis auditum, cæcis visum,
mutis loquelam, qua ipse per se, qua per discipulos
præstaret: per mare ambularet, multa hominum
millia paucis panibus aleret, mortuos sermone
suscitaret. Atque ultimam etiam nos peccatis, er-
rorisque cupiditatibus mortuos, in se ipse convivi-
ficet, pro sua illius in genus humanum propensio-
ris amoris gratia et miserationibus: per quem
et cum quo, gloria et honor et adoratio Patri,
sanctissimoque, et bono, et vivifico ejus Spiritui,
nunc et semper, et per omnia ac infinita sæcula
sæculorum. Amen.

ORATIO X.

In venerabilem pretiosam et vivificam crucis Exalta-
tionem (38).

Crucis festum agimus, et fulgore collucet tota
Ecclesiæ multitudo, Crucis festum celebramus, et læ-
titiæ splendore orbis facies refulget. Crucis festum
celebramus, per quam tenebræ pulsæ sunt, et lu-
men redditum. Crucis festum celebramus, et una

iisque floribus, cum gravitate delectare videtur,
atque in reliquis suis orationibus; ut, si quidem
sunt ejus, videri possit temperatiori arte usus,
ac σχεδιάσαι potius λόγον, quod titulus præfert,
quam accuratius elaborasse: quod potuit οἰκο-
νομήσαι facere; vel etiam minus adhuc maturo judi-
cio et exulto ingenio, cum in minoribus adhuc
Hierosolymis ageret, ubi videtur has orationes,
sive orationem hanc declamasse.

cum Crucifixo in sublime tollimur, ut terra cum peccato infra relictā, superna comparemus. Crux erigitur, et secum erigit humi abjectam hominum naturam. Crux erigitur, et dæmonum ferociam terret. Crux exaltatur, et fractæ adversariæ Satanae vires decidunt et enervantur. Crux exaltatur, et Ecclesia conventus celebrat. Crux exaltatur, et civitates festum diem peragunt, populique lætitia gestiunt. Crucis siquidem meminisse, insignis gaudii materia, mœrorisque imminutio est.

Sed quantum est crucis figuram aspicere? Nam eam intuentem, fortem efficit atque a timore liberat. Talis est tantaque crucis possessio: et qui hanc possidet, possidet thesaurum. De auri me forsitan putatis loqui thesauro, aut margaritarum, ac lapidum pretiosorum Indicorum, quibus corporis sui studiosi, et nihil excelsi cogitantes, sese oblectant. Ego vero id quod omnium bonorum pulcherrimum est re ac nomine, thesaurum jure appellaverim; in quo, et per quem, et in quem salutis nostræ summa reposita, et pristino statui restituta est. Si enim crux non foret, Christus crucifixus non esset. Si crux non esset, vita ligno clavis suffixa non esset. Si ea clavis suffixa non esset, ex latere fontes immortalitatis, sanguinem et aquam, quæ mundum expiant, non fudissent: peccati chirographum disruptum non foret, in libertatem asserti non essemus, ligno vitæ non frueremur, paradisi non pateret, versatilis romphæa e via Edem non recessisset, latro paradisi non incoheret.

Et quid his immoror? Si crux non esset, Christus in terra non fuisset; et si Christus in terris non fuisset, non Virgo, non secunda Christi generatio fuisset; non humanitatem induisset Deus; non fuisset partus, non præsepe, non fasciæ, non octavo die circumcisio, non exhibitæ parentibus obedientia, non ætatis progressus, non corporis incrementum, non apparitio, non baptismi usus, non patrata miracula, non Judas proditor, non Pilatus judicans, non Judæorum audacia in crucem agi indemnatum clamore postulans. Si crux non esset, mors prostrata non esset, infernus non spoliatus, non enectus noxius serpens. Magna igitur et pretiosa res crux est. Magna quidem, quia multa per ipsam bona effecta sunt; et tanto plura, quanto magis Christi miraculis et cruciatibus potiores partes tribuendæ sunt. Pretiosa vero, quia Dei passio et tropæum, crux est: passio quidem, ob spontaneam in ipsa passionis mortem; tropæum autem, quia in ipsa diabolus sauciatus, et cum eo mors devicta est; atque inferorum claustra contrita, et communis universi orbis salus crux facta est.

Crux Christianorum spes, desperatorum servatrix, tempestate jactatis portus, infirmorum medi-

A ἡχθη. Σταυροῦ πανήγυριν ἀγομεν, καὶ τῷ Σταυρωθέντι συνεπαίρόμεθα, τὴν γῆν ἀφέντες κάτω μετὰ τῆς ἁμαρτίας, ἵνα τὰ ἄνω κτησώμεθα. Σταυρὸς ὕφουται, καὶ συνυφοῖ χυμαὶ κειμένην τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ τὰ δαιμόνων καταπλήσσει τὰ φρούγματα. Σταυρὸς ὕφουται, καὶ τοῦ Σατὰν ἡ ἀντίπαλος καταπίπτουσα δύναμις ὑποχωρεῖ καὶ συστέλλεται. Σταυρὸς ὕφουται, καὶ συντρέχει τῆς Ἐκκλησίας τὸ πλήρωμα. Σταυρὸς ὕφουται, καὶ πόλεις πανηγυρίζουσι, καὶ λαοὶ χαρμόσυνα σπένδουσι. Καὶ τὸ μνησθῆναι γὰρ σταυροῦ, χαρὰς ὑπόθεσις πρόδηλος, καὶ συστολὴ σκυθρωπότητος.

B Τὸ δὲ καὶ τύπον ὁρᾶσθαι σταυροῦ ἤλκον; Ἀνδρείας γὰρ πρόξενον καὶ δειλίας ἀπαλλαγὴν τῷ προσδεδιπόντι γίνεται. Τοιοῦτόν τι μέγα τοῦ σταυροῦ τὸ κτήμα καθέστηκε: καὶ οὐτοῦτον κτησάμενος, ἐκτέτατο θησαυρόν. Χρυσοῦ με τάχα εἴσαθε τοῦτον λέγειν τὸν θησαυρόν, ἢ μαργαρίτου καὶ λίθων Ἰνδικῶν βαρυτίμων, οἷς οἱ φιλοσύματοι χαίρουσι, περὶ τὰ μηδενὸς ἄξια συμπερολογούμενοι. Ἐγὼ δὲ πάντων καλῶν κάλλιστόν τε καὶ πολυτελέστατον καὶ πρᾶγμα καὶ ὄνομα, θησαυρόν ἂν εἰκότως ἐκείνον ἀποκαλοῦμην, ἐν ᾧ, καὶ δι' οὗ, καὶ εἰς ὃν, ἅπαν ἡμῖν τὸ τῆς σωτηρίας ἀποτεθὲν ἐπανωρθώθη κεφάλαιον. Εἰ μὴ γὰρ σταυρὸς, οὐκ ἂν ὁ Χριστὸς ἐσταύρωτο. Εἰ μὴ σταυρὸς, οὐκ ἂν ἡ ζωὴ τῷ ξύλῳ προσήλωτο. Εἰ μὴ προσήλωτο, οὐκ ἂν ἐκ πλευρᾶς οἱ κρουνοὶ τῆς ἀφθαρσίας ἐπήγαγον, αἷμα καὶ ὕδωρ, τὰ τοῦ κόσμου καθάρσια, οὐκ ἂν τῆς ἁμαρτίας χειρόγραφον ἐρόηκτο, οὐκ ἂν τῆς ἐλευθερίας ἐτύχομεν, οὐκ ἂν τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς ἀπηλαύσαμεν, οὐκ ἂν παράδεισος ἀνοίκετο, οὐκ ἂν ἡ στρεφομένη ῥομφαία τῆς Ἐδὲμ τὴν ὁδὸν παρεχόμεν, οὐκ ἂν ὁ ληστής τὸν παράδεισον ὤκει.

C Τί ταῦτα λέγω; Εἰ μὴ σταυρὸς, οὐκ ἂν ὁ Χριστὸς ἐπὶ γῆς· καὶ εἰ μὴ Χριστὸς ἐπὶ γῆς, οὐκ ἂν Παρθένος, οὐκ ἂν γέννησις Χριστοῦ δευτέρα· οὐδ' ἂν ἐν ἀνθρώπῳ Θεός· οὐδ' ἂν τόκος, οὐ φάνη, οὐ σπάργαντα, οὐ περιτομή ὀκταήμερος, οὐχ ὑποταγὴ γονέων, οὐ μεθελικίως· οὐκ αὖξησης σώματος, οὐκ ἀνάδειξις, οὐ βαπτίσματος μέβρις, οὐ θαυμάτων ἐπίδειξις, οὐκ Ἰουδᾶς προδότης, οὐ Πιλάτος δικάζων, οὐκ Ἰουδαίων τόλμα σταυροῦσθαι τὸν ἀνεύθυνον κράζουσα. Καὶ εἰ μὴ σταυρὸς, οὐκ ἂν ἐπεπάτητο θάνατος, οὐκ ἐσχύλευτο ᾄδης, οὐχ ὁ πικρὸς ὄφις ἐνεκρωτο. Διὰ τοῦτο μέγα τι χρῆμα καὶ τίμιον ὁ σταυρός. Μέγα μὲν, ὅτι πολλὰ δι' αὐτὸν τῶν ἀγαθῶν κατωρθώθη, καὶ τοσούτῳ πολλὰ, ὅση καὶ τὰ Χριστοῦ θαύματα καὶ παθήματα κατὰ παντὸς ἔχει λόγου τὰ νικητήρια. Τίμιον δὲ, ὅτι Θεοῦ πάθημα καὶ τρόπαιον ὁ σταυρός· πάθημα μὲν, ὅτι διὰ τὸν ἐκούσιον ἐν αὐτῷ τοῦ πάθους θάνατον· τρόπαιον δὲ, διὰ τὸ τετραυματίσθαι ἐν αὐτῷ τὸν διάβολον, νενικῆσθαι δὲ σὺν αὐτῷ τὸν θάνατον· συντετριφθαι δὲ καὶ τοῦ ἄδου τὰ κλεῖθρα, καὶ κοινὸν παντὸς γεγενῆσθαι τοῦ κόσμου σωτήριον τὸν σταυρόν.

Σταυρὸς Χριστιανῶν ἱλπίς, ἐπεγνωσμένῳ σωτήρ, χειμαζομένῳ λιμὴν, ἀσθενούντων ἰατρός, παθῶν

ἐλάθηρ, ὕψους δοτήρ, νεκρωμένων ζωῇ, εὐσεβείας πρόγραμμα, βλασφημίας ψίμοτρον. Σταυρὸς ὄπλον κατ' ἐχθρῶν, σκήπτρον βασιλείας, διάδημα κάλλους, τύπος ἀγραφος, ῥάβδος δυνάμεως, ἔκκρισμα πίστεως, βακτηρία γήρους, ὁδηγὸς τυφλῶν, φῶς τῶν ἐν σκότει, παιδευτὴς ἀφρόνων, διδάσκαλος νηπίων, ἀμαρτίας ἀναίρεσις, μετανοίας ἐνδείξις, δικαιοσύνης ὑπογραφεύς. Σταυρὸς κλίμαξ εἰς οὐρανὸν ἀγούσα, ὁδὸς πρὸς ἀρετὴν ὁδηγοῦσα, ζωῆς πρόξενος, θανάτου λύσις, φθορᾶς ἀλλοτριώσις, πυρὸς σθετήριον, πρὸς θεὸν παρήγοια, κλεῖς οὐρανῶν βασιλείας. Σταυρὸς φύλαξ ἐν νυκτὶ, ἐν ἡμέρᾳ πύργος, ἐν σκότει χειρ-αγωγὸς, ἐν εὐθυμίᾳ χαλινός, ἐν ἀθυμίᾳ ψυχαγωγός, διαλλακτήριος, ἱκέσιος, φίλος, συνήγορος, προαπισ-στης, ἐπίκουρος. Σταυρὸς ἐν πειρασμοῖς βοηθός, ἐν κινδύνοις σωτήρ, ἐν ἀθυμίαις παρήγορος, ἐν ἀνάγκαις βοηθός, ἐν θαλάσῃ κυβερνήτης, ἐν συμ-φοραῖς ἀνάψυχος. Σταυρὸς νυκτοφυλακεὶ τοὺς καθεύ-δοντας, συναγρυπνεῖ τοὺς ἀγρυπνοῦσι, τοὺς κεκη-κόσι συνεπαμύνει. Σταυρὸς ἀπονούτων νεύρωσις, κοπιῶντων ἀνάπαυσις, πεινούντων τροφή, νηστεούν-των ἰσχύς, αγωνιστῶν ἀλείπτρις, γυμνῶν σκέπη, συνοδοιπόρος τῶν ἐπιξενουμένων. Σταυρὸς πλουσιῶν σωφρονιστής, πενήτων προνοητής, γηρῶν προστά-της, ὀρφανῶν ἀντιληψὶς καὶ τροφεύς. Σταυρὸς ἀρ-χόντων τιμὴ, βασιλέων κράτος, στρατηγῶν νίκος, ἀγνείας σφραγὶς, συζυγίας σύνδεσμος. Σταυρὸς πόλεων φύλαξ, οἰκῶν ἀσφάλεια, φιλάς συναρμοστής, τῶν ἐχθρῶν ἀμυντήριον, πολεμίων ἀντίπαλος, ἐθνῶν διωκτήριον, βαρβάρων σκόλοψ, εἰρήνης βραβευτής. Σταυρὸς ἀτάπητος πρυτανευτής, κόσμου καταλλαγή, περάτων διαγραφή, ὕψος οὐρανοῦ, γῆς βάθος, κτίσεως σύμψηξις, μῆκος τῆς φαινομένης, εὖρος τῆς οἰ-κουμένης καὶ συνελόντα εἰπεῖν, σταυρὸς τῶν Χριστοῦ παθῶν τὸ κεφάλαιον, τῶν εἰς ἡμᾶς θαυμάτων ἡ κορωνίς.

Τοῦτο καὶ δόξα Χριστοῦ καλεῖται, καὶ ὕψος Χριστοῦ προσαγορεύεται. Τοῦτο καὶ ποτήριον ἐπι-θυμητὸν νοεῖται, καὶ τῶν ὑπὲρ ἡμῶν Χριστοῦ παθη-μάτων συμπέρασμα. Ὅτι δὲ δόξα Χριστοῦ ὁ σταυρὸς, ἀκούσων αὐτοῦ λέγοντος· « Νῦν ἐδοξάσθη ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ, καὶ εὐθέως δοξάσει αὐτόν. » Καὶ πάλιν· « Δόξασόν με σὺ, Πάτερ, τῇ δόξῃ ἣν εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ σοί. » Καὶ αὖθις· « Πάτερ, δόξασόν σου τὸ ὄνομα. » Ἦλθεν οὖν φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν· Καὶ ἐδόξασα, καὶ πάλιν δοξάσω. Ἀδόξαν ἐνταῦθα λέγων τὴν ἐπὶ τῷ σταυρῷ προσγινομένην τότε τῶν στοιχείων ἐναλ-λαγὴν καὶ συμπάθειαν. Ἔδει γὰρ τῷ Κτιστῇ συμπα-θεῖν καὶ τὰ κτίσματα. Ὅτι δὲ καὶ ὕψος Χριστοῦ ὁ

A catrix, perturbatorium expultrix, sanitatis restit-
trix, interemptorum vita, lex pietatis, blasphemiam
refrenatio. Crux contra hostes arma, regni sce-
ptum, diadema pulchritudinis, typus et exemplar
non scriptum (39), virga potentiae, firmamentum
fidei, baculus senectutis, dux caecorum, lumen eo-
rum qui sunt in tenebris, insipientium institutrix,
infantium magistra, peccati ruina, poenitentiae in-
dex, iustitiae forma. Crux scala in caelum deducens,
via ad virtutem adducens, vitae conciliatrix, mortis
solutio, corruptionis abalienatio, ignis extinctio,
in Deum fiducia, clavis regni caelorum. Crux
custos in nocte, in die turris, in terris manduc-
atrix, laetitiae frenum, tristitiae oblectamentum, re-
conciliatrix, supplicatrix, amicitiarum conciliatrix,
B patrona, propugnatrix, adiutrix. Crux in tentatio-
nibus auxiliatrix, in periculis dans salutem, in
maestitia solans, in necessitatibus opitulans; in
mari gubernatrix, in calamitatibus refrigerium.
Crux noctu servat dormientes, vigilat cum vigi-
lantibus, laborantes adjuvat. Crux languidorum
vires, laborantium quies, esurientium alimentum,
jejunantium robur, pugilum aliptes, nudorum te-
gumentum, comes peregrinorum; crux divites
modestos retinet, pauperibus prospicit, viduas
protegit, orphanorum auxilium et nutrix est. Crux
principum honor, regum potentia, belli ducum vi-
ctoria, castitatis signaculum, conjugii vinculum;
crux civitates custodit, domos tuetur, amicitias
conglutinat, ab inimicorum injuria vindicat, hos-
C tibus resistit, gentes persequitur, barbarorum sti-
mulus; pacis arbitra est. Crux charitatis guberna-
trix, mundi reconciliatio, finium descriptio, alti-
tudo caeli, terrae profunditas, creaturae coagmen-
tatio, orbis apparentis longitudo, latitudo mundi
et ut paucis complectar, crux Christi passionum
summa, miraculorum nobis factorum coronis.

Haec et Christi gloria appellatur, et Christi
exaltatio dicitur. Haec et calix desiderabilis intelli-
gitur, et cruciatuum, quos pro nobis Christus
perpessus est, conclusio. Quod vero Christi gloria
sit crux, audi ipsum dicentem : « Nunc clarificatus
est Filius hominis, et Deus clarificatus est in eo,
et continuo clarificabit eum ». Et rursus : « Cla-
D rifica me, tu, Pater, claritate quam habui, ante-
quam mundus esset, apud te ». Et iterum :
« Pater, clarifica nomen tuum. Venit ergo vox de
caelo : Et clarificavi, et iterum clarificabo », illam
significans, quae tunc in cruce consecuta est,
elementorum scilicet immutationem et commise-
rationem. Oportebat enim cum Creatore et creatu-

Joan. xiii, 31. ^b Joan. xvii, 5. ⁱ Joan. vii, 28.

COMBEFISH NOTÆ.

(39) Typus et exemplar non scriptum. Τύπος ἀγρα-
φος. Moverem ego τὸ, et exemplar. Τύπος enim
velut regia sanctio est, ac decretum nostrae a Deo
absolutionis, quod adjecta illa vox potius videtur
obscurare. Hoc sensu Amphilochius noster, cap. 8,
in Vitam Basilii : Μετὰ γὰρ ἔκτεν ἡμέραν κατήλθε

τύπος ἐλευθερῶν αὐτὸν ἀγωγῶν, Venit, seu, perla-
tus ad eum est typus, etc. Sunt regum typi hujus-
modi ἔγγραφοι· et litteris deformati; at Dei typus
hic ἀγραφος, et veritate constans, expiata vere
pœna abundantī satisfactione, non verbis.

ras condolere. Quod autem exaltatio quoque Christi, crux sit, accipe quid ipse ait : « Quando ego exaltatus fuero, tunc omnes traham ad meipsum i, » ut et alibi dicit : « Sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari oportet Filium hominis. » Quare? « Ut omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam k. » Vides quod gloria et exaltatio Christi, crux sit?

Cognoscere vis, quod hic exaltatio, ibi autem gloria consequatur? audi Davidem dicentem : « Exaltare super cælos, Deus, et super omnem terram gloria tua l. » Et iterum Isaiam, quasi ex persona Christi, « Nunc exurgam, dicit Dominus, nunc exaltabor, nunc glorificabor m. » Quoniam igitur exaltatio gloria est, exaltatur autem crux hodie, glorificatur utique et Christus. Cum enim crux Christi gloria sit (40), hodie exaltatur crux, ut glorificetur Christus. Non exaltatur Christus, ut crux glorificetur, sed exaltatur crux, ut Christus glorificetur. Glorificatur autem Christus, ut nos secum exaltet. Exaltatur ergo crux, et simul in altum piorum sensa surrigit. Glorificatur Christus, et simul glorificat glorificantes eum. Exaltatur crux, et dæmonum deprimit supercilium; glorificatur Christus, et confundit mali auctorem, serpentem. Exaltatur crux, et lapsos surrigit; glorificatur Christus, et eorum, qui per peccatum ceciderunt, emaculat ignominiam. Exaltatur crux, et ruunt idola; glorificatur Christus, et terrore percellitur diabolus. Exaltatur crux, non solum propterea quod in ea Christus exaltatus fuerit, sed quod manifesta facta, Judæorum stoliditatem redarguerit. Undenam vero et qui fuit manifestata (41)? Nempe sub imperatoribus in Christum credentibus; non ut quidam illic olim fixerunt, multis ob sermonis phaleras in errorem inductis; sed divina et sincera virtute, et omnino fidei viribus erat. Postquam enim a morte in cruce, vite et mortis Dominus, tribus post diebus revixit, invidiæ stimulis agitati Judæi et timore perculsi erant, ne quid ex venerabilibus et sacris passionis illius instrumentis, Judæis quidem in vindictam,

σταυρός, άκουσον τί φησιν αυτός· « Όταν έγώ ύψωθώ, τότε πάντας έλκύσω προς έμαυτόν· » ώς και έν έτέρω λέγει· « Καθώς Μωϋσής ύψωσα τήν όφιν έν τή έρήμω, ούτως ύψωθήναι δεί τόν Υιόν του ανθρώπου. » Διό τί; « Ίνα πᾶς ό πιστεύων εις αυτόν, μή άπόληται, άλλ' έχη ζωήν αιώνιον. » Βλέπεις ότι δόξα και ύψος Χριστού, σταυρός;

Βούλεις γνώναι ότι ένταυθα ύψος, έχει δέ δόξα παρέπεται; άκουε του Δαβιδ λέγοντος· « Υψώθητι επί τούς ούραυούς, ό Θεός, και επί πάσαν τήν γήν ή δόξα σου. » Και του Ήσαϊου πάλιν, ώς εκ προσώπου Χριστού· « Νύν άναστήσομαι, λέγει ό Κύριος, νύν ύψωθήσομαι, νύν δοξασθήσομαι. » Έπει ούν ύψος ή δόξα, ύψούται δέ σημερον ό σταυρός δοξάζεται δήλον και ό Χριστός. Εί γάρ δόξα Χριστού ό σταυρός, σημερον [ύψούται ό σταυρός,] ίνα δοξασθή ό Χριστός. Ούχ ύψούται Χριστός ίνα δοξασθή ό σταυρός, άλλ' ύψούται ό σταυρός ίνα ό Χριστός δοξασθή. Δοξάζεται δέ Χριστός ίνα ήμᾶς έαυτώ συνανυπόσθη. Υψούται ούν ό σταυρός, και συνυπό των εύσεβούντων τό φρόνημα. Δοξάζεται Χριστός, και συνδοξάζει τούς δοξάζοντας αυτόν. Υψούται σταυρός, και κατασφί την όφριν των δαιμόνων. Δοξάζεται Χριστός, και κατασφύνην την άρχέκαχον όφιν. Υψούται σταυρός, και άνορθοί τούς καταπίπτοντας. Δοξάζεται Χριστός, και των δι' άμαρτίαν πετόντων άμαυροί την αίσχύνην. Υψούται ό σταυρός, και πίπτουσιν είδωλα. Δοξάζεται Χριστός, και διάβολος πλήττεται. Υψούται σταυρός, ούχ ότι μόνον ύψώθη Χριστός έν αύτώ, άλλ' ότι φανερωθείς την των Ιουδαίων παράνοιαν ήλεγξε. Πόθεν φανερωθείς; Έπί βασιλείων των εις Χριστόν πιστευσάντων· ούχ ως τινες των δήθεν προανεπλάσαντο, κλέπτοντες τούς πολλούς πιθανότητι, άλλα θεία και άπερίεργη δύναμι, και όντως πίστεις μηχανή και στερέβότητι. Θεού γάρ ήν τό κειμήλιον. Έπειδή γάρ μετά τόν διό σταυρού θάνατον, ό της ζωής και θανάτου Κύριος τρισίν ήμέραις άνέβη· φθόνου δέ κέντρεις Ιουδαίοι νυττόμενοι, και δέει κατεσχημένοι, μή τι των κατά πάθος έκείνο τό σέπτον και μακάριον διασωθέν χρηστηρίων, Ιουδαίοις μὲν άμυντήριον γένηται, τοίς δέ Χριστόν δεσποτεύουσι φυλακτήριον γένηται, υπό

i Joan. xii, 32. k Joan. ii, 14. l Psal. cvii, 6. m Isa. xxxiii, 10.

COMBEFISH NOTÆ.

(40) Cum enim crux Christi gloria sit. Fuit hic nonnihil mutanda versio, sanata littera modica illa adjectione τοῦ, ύψούται ό σταυρός, quam clare exigit tota series. Minus certe congruit aut est consequens illud Grets.: Si enim Christi gloria crux, Christus ergo est altitudo crucis, præterquam quod levius movet τῷ, σημερον, quod retinent sua illa Græca; ut non videatur supplementum necessarium committere, sed novum aliquid pro suo capite affligere.

(41) Undenam vero et qui fuit manifestata? πόθεν φανερωθείς. Legit Grets. τότε, velut solum tempus declararetur inventæ crucis. Quando fuit manifestata. Sub, etc. Sed videtur modus magis intentus. Fuit forte, πῶς και τότε; cui utrique quæsito respon-

deat Andreas, ut dicat contigisse id quidem regnantibus Christianis principibus, sed non velut eorum favore, sed Dei instinctu, cuius esset τό κειμήλιον, et repositus ille thesaurus; Deo nimirum Helenam piissimam matronam sanctamque imperatricem instigante ad perquirendam crucem: quo optime depellit calumniam, et quod olim confixissent, τινές των δήθεν. Quelques je ne sçay qui: velut ironice; quod habere τό δήθεν aliquando, notavit auctor Thesauri. Quid si est τότε, quod velut adverbium temporis accipitur, et denotat vetera illa tempora quando aliqui vel Judæi vel sensu Judaico, qualis fuit Dormitantius ille Hieronymi, historiis apocryphis conati sint novum affulgentem obscurare gloriam crucis?

μοχοῖς κατορωρύχσαν γῆς, ἀποθήμενοι τὸ θησαύ-
ρημα· λέγω δὴ τὴν σταυρόν, καὶ τὰ περὶ τὸν σταυ-
ρὸν ἅπαντα· τοὺς ἥλους φημί, καὶ τὴν λόγχην, καὶ ἐν
ἐπὶ τοῦ σταυροῦ Πιλάτος ἔγραψε, [καὶ] προσέπηξε
τίτλον.

Εἰτα Θεοῦ Χριστιανοῖς τὰ βασιλεία σκηπτρα, καὶ
ὄλην τὴν οὐκὶν Ῥωμαίους ἀρχὴν ἐγγχειρίσαντος, τὴν
δόκῃσεν ἄρτι τότε διὰ γυναικὸς εὐσεβοῦς, γυναικὸς
βασιλίδος, γυναικὸς βασιλικὴν ἐχοῦσης τὸ φρόνημα,
τοῦ υἱοῦ τηνικάδης Χριστιανῶν βασιλεύοντος, ἀμογη-
τὴ, καὶ, ὅσον εἰπεῖν, θείας εὐφροσύνης περισσοφῆσαι
τὸ γύναιον· καὶ πῇ μὲν ἄρχικαὶς ἐμυθισθεῖσαι, ἔστι
δὲ ὅπου καὶ κοιναῖς κολακείαις, πάντα δὲ βασιλικῶς
ἐπιδείξασθαι, ὅσα τὴν ἀκαμπῆ τῶν Ἰουδαίων ἐπι-
λυγίσαι καρδίαν ἠδύνατο. Καὶ δὴ θάπτον ἐπιζητούση
τῇ βασιλίδι, τὸ κοινὸν ἐπέστη θησαύρισμα· Θεοῦ τὸ
δῶρον εἰς τάχος τῇ γυναικὶ προτείναντος· τοῦτον δὴ
λέγω, τὴν εἰς πάντα σήμερον τὸν κόσμον ὑψούμενον
τοῦ Κυρίου σταυρόν· μεθ' οὗ καὶ πάντα οἷς τὸ μακά-
ριον ἔχειν, καὶ τοῦ κόσμου σωτήριον ὠκονόμητο
πάθημα. Διὰ τοῦτο τοῖνυν ἐορτάζομεν σήμερον, διὰ
τοῦτο πανηγυρίζομεν, ὅτι τὸ πάλαι κρυπτόμενον
ἄγιον πεφανέρωται σήμερον· ὅτι ὁ ἐν κρυφῇ θησαυ-
ρὸς ἐκ μετὰλλων γῆς ἐξέλαμψεν ὡς χρυσός· ὅτι τὸ
συγχωσθὲν τῆς Χριστιανῶν βασιλείας ἐπιστημότατον
ἀνεκαλύσθη λάθρο· ὅτι ὁ τυφλὸν τῶν δοιμῶν ἡρέ-
μησε, φανερωθέντος σταυροῦ· ὅτι τὸ κατ' ἐχθρῶν
αὐτογάλευτον ξίφος ἀπὸ γῆς πεφανέρωται· ὅτι τὸν
ἐαυτῆς ἀπέλαβε κόσμον ἡ Ἐκκλησία, ὅτι ἡν ἀπώλεσε
δραχμὴν, ἡ βασιλείας εὗρεν ἀρχήν. Οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ
Χριστοῦ σταυρὸς, τὸ Δεσποτικὸν σημεῖον, τὸ σωτή-
ριον ὄπλον, τὸ βασιλικὸν κράτος, τὸ τῆς νίκης τρό-
παιον, τὸ τῶν ἄνω καὶ κάτω μεταίχιμιον, τῶν βε-
βαιωσίων τὸ σύνταγμα, ἡ ἀποστολικὴ κορυφή καὶ
προφητικὴ διόπτρα, τῶν μαρτύρων ὁ στέφανος, τῶν
τὸν Χριστὸν προσκυνούντων ἡ ἀβράβυν.

Ἄφ' οὗ γὰρ σταυρὸς, ὁ Χριστὸς προσκυνεῖται· ἄφ'
οὗ σταυρὸς, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐπεγνώσθη· ἄφ' οὗ
σταυρὸς, σὺν Πατρὶ τὸν Υἱὸν προσκυνούμεν· ἄφ' οὗ
σταυρὸς, τὰ Ἰουδαίων ἡγήγησε, τὰ Ἑλλήνων ἀπεσθέ-
σθη, τὰ Χριστιανῶν ἀνέσχευεν, ὁ ἀὴρ ἡγιάσθη, τῶν
ἐπιθωμίῶν αἱμάτων ἡλευθερώμεθα, τῆς ἀναμάχτου

A Christianis autem in tutelam reservaretur, depo-
situm thesaurum in ima terra defoderunt, crucem
intelligo, et omnia quæ ad crucem pertinent, cla-
vos, lanceam, et titulum a Pilato scriptum, cruci-
que affixum.

Deinde cum Deus Christianis regia sceptrum et
universum Romanorum imperium tradidisset,
eidem tunc placitum est, crucem pandere per
piam mulierem, mulierem regiam, mulierem regali
animo, filio tunc Christianis imperante: sine diffi-
cultate (42), ac divino, ut ita dicam, instinctu,
eam sapientia instruere; ut partim quidem regia
severitate, partim vulgari persuadendi ratione in-
staret, et omnia quæcunque inflexibilem Judæorum
mentem inflectere poterant, ut regiam personam
decebat, asserret. Cæterum celerius queritanti
imperatrici communis obvenit thesaurus, Deo
feminae donum illud spe citius offerente, hanc,
inquam, tanto hodie honore mundo toto exaltatam
Domini crucem: et cum hac, omnia quibus sa-
crosancta illa mundoque salutaris passio peracta
est. Ob hoc igitur serias hodie et festum agimus,
quia olim occultatum sanctum, manifestum hodie
factum est: quia in abscondito positus thesau-
rus e terræ sodinis auri instar refulsit; quia terra
obrutum nobilissimum Christiani imperii labarum
resectum est; quia cessavit dæmonum procella,
cruce apparente; quia gladius velut sponte adver-
sus inimicos cusus (43), ex terra conspicuus factus
est; quia suum ipsius ornatum hodie resumpsit
Ecclesia; quia quam perdiderat drachmam, regale
invenit imperium. Hæc Christi crux est, Domini
signum, salutis armatura, regia potentia, victoriæ
tropæum, inter superna et inferna medium, in fide
constantium classis et ordo, fastigium apostolicum,
dioptra prophetica (44), martyrum corona, Chri-
stem adorantium arrha.

Ex quo enim crux, Christus adoratur; ex quo
crux, Dei Filius agnitus est; ex quo crux, cum Pa-
tre Filium adoramus: ex quo crux, Judaica cessa-
runt (45), Græcorum religio extincta est, Chri-
stianorum prævaluit; aer expiatus est, ab altarium
et victimarum sanguine liberati sumus (46), cul-

COMBESII NOTÆ.

(42) *Sine difficultate.* Ἀμογητέ. Velut ultro, ac Deo
donante: quod ipsum paulo superius expressum
est, τῷ ἀπεριέργῳ δυνάμει. *Sans recherche, et par
instinct.* Minus dicit Greis. *sincera virtute:* quan-
quam retinimus.

(43) *Velut sponte adversus inimicos cujus.* Αὐτο-
γάλευτον ξίφος. Greis. *Gladius a Christo fabricatus.*
Sed aliud vult illa vox, significatque, velut ipsam
a se crucem, et præter id quod ponentes præsume-
bant, ponentibus ipsis, modo tamen maluerint per-
severare inimici, nec ea reconciliari velint, in gla-
dium factam. Sic Suidæ αὐτοῦργον, αὐτοφύς.

(44) *Dioptra prophetica.* Διόπτρα. Etiam Latinis
recepta vox, pro instrumento geometrico inser-
viente parti astrologiæ, quam *dioptricem* vocant;
quæ nimirum solis, lænæ, ætærorumque locorum
distantias per instrumenta investigat. Vnlg. *per-
spectivæ.* Sic Orat. in salut. angel. ejusdem nostri
Andræa τὸ Χαίρειν, διόπτρα προβλεπτική, dictum

D in Mariam, cum Hoppero reddidimus, sen potius
ex ipso retinimus: *Dioptra perspectiva.* Gretserus
liberius, *διόπτρα προφητική.* *Specula prophetica.*
Apte vero id instrumenti prophetis tribuitur, ut
dispicientibus, assurgens illa divini luminis, res
procul positas.

(45) *Judaica cessarunt.* Τὰ Ἰουδαίων ἡγήγησε.
Simplicius veriusque quam reddiderat Greis. Ju-
dæorum res pessum ierunt. De ritu enim est
sermo; qui sacer et institutus a Deo tanquam
figuralis adventu figurati, eique cedens, non tam
pessum iit, quam est consummatus, et desidera-
tam absolutionem habuit, eo etiam ab apostolis et
primis fidelibus ex circumcisione, sepultus cum
honore, nec statim abjectus.

(46) *Ab altarium et victimarum sanguine liberati
sumus.* Τῶν ἐπιθωμίῶν αἱμάτων ἡλευθερώμεθα.
A sanguine super aras fundi solito, maxime humano
in sacrificiis dæmoniorum, ut ne amplius effunderi-

ium seu sacrificium incruentum gustavimus. Ex quo crux, a demonum nidore liberati, spiritalem odoris suavitatem *unguenti effusi* percipimus; ex quo crux, fabulosæ deorum genealogiæ evanuerunt; ex quo crux, Jesu secundum humanam naturam generationis mysterium cognovimus: ex quo crux, summum illud principium, ex principio, ante principium omne, principii experte (47), procedere didicimus. Ex quo crux, idem in Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum edocti sumus, et Græcorum inanes ac perniciosas fabulas de deorum multitudine exclusimus. Ex quo crux, typicorum signorum umbras dispulimus, et in lucem veritatis, quæ est in gratia, restituti sumus. Ex quo crux, contemptui est mors, obstupere dæmones, contracta simulacra, animalium sacrificia sublata sunt, idolorum templa eversa. Ubique Ecclesiæ altaria, psalmodiæ, stationes totis noctibus, sermones de divinis rebus, baptismata, fidelium concentus, Scripturarum cognitio, terræ despicientia, cæli acquisitio, Dei communicatio. Quid necesse multa dicere? Ex quo crux, angelorum cives sunt homines, et ipsum cælum terrigenis patet. Atque Deus comprehensus hominibus (48), ac ceu unus ex eis, hominibus adcensetur.

Sed o crux, Christi et nostra summa gloria! O lignum nobile, in quo Christus extensus est! Stirps immortalitatis, ex qua Christus botrus vitalem nobis effudit potum. O crux, per quam, disrupto peccati chirographo, libertatis contractus descriptus est! O crux, plurimorum bonorum thesauri! paradisi conciliatrix (49), assignatrix regni, expiatrix peccatorum, meritorum largitrix. Te Christus in te crucifixus, lignum immortalis declaravit. Te Christus in te affixus, viæ ad cælum ducentis scalam compegit. Te Christus in te pendens, benedictionis auctricem fecit. Te Christus in te expansus, eorum qui catenis constricti essent, vinculis relaxandis præfecit. In te Christus voluntarie exaltatus, mundum secum exaltavit. In te Christus pro nobis exaltatus, exaltatum

^a Cant. 1, 2.

COMBEFISH NOTÆ.

mus, qua nos magna tyrannide absolvit crux. Minus expressum illud Grets. A sanguine in aris effuso liberati sumus: quod sonat liberationem a crimine effusi ejusmodi sanguinis, multumque a vero sensu auctoris abest.

(47) *Ante principium omne principii experte*: Ἀρχὴν τῆς προανάρχου ἀρχῆς προελθοῦσαν. Scitum Patris epithetum, præternam in eo rationem principii, et ante omnem durationem, nulla ad Filium, alterum illud summum Principium, ὑπάρχον ἀρχὴν, in ratione prioris, quam nec theologia admittit, comparatione, significans. Grets. Summum illud principium ex principio priore, principii experte, etc. ejus non video sanum sensum, nisi repetatur τὸ principium, ac ita legatur: *Principium ex principio, principio priore ac principii experte*, etc., quomodo potuit vir doctus scribere, eodem sensu ac ipsi reddidimus, prælo nonnihil vitante. Sic paulo inferius τὸ πιστῶν συμφωνία. Ubi is, *Fidelium consensus*, reddidimus, *concentus*, ut significantur eorum conventus instar

A λατρείας γεγεύμεθα. Ἀφ' οὗ σταυρὸς, τῆς δαιμονικῆς κνίσσης ἀπηλλάγμεθα, τῆς πνευματικῆς εὐωδίας τοῦ κερωθέντος μύρου μετέχουμεν· ἀφ' οὗ σταυρὸς, αἱ μυθικαὶ θεογονίαι εἰς φρούδον ἐχώρησαν· ἀφ' οὗ σταυρὸς, τῆς καθ' ἡμᾶς Ἰησοῦ θεογεννησίας τὸ μυστήριον ἐγνωμεν· ἀφ' οὗ σταυρὸς, τὴν υπεράρχιον ἀρχὴν τῆς προανάρχου ἀρχῆς προελθοῦσαν ἐμάθομεν· ἀφ' οὗ σταυρὸς, τὴν εἰς Πατέρα, καὶ Υἱόν, καὶ Πνεῦμα ἅγιον ἐδιδάχθημεν πίστιν, καὶ τὴν πολύθεον τῆς Ἑλληνικῆς εἰκασιμυθίας ἀπειτιναξάμεθα λύμην. Ἀφ' οὗ σταυρὸς, τῶν τυπικῶν συμβόλων τὰς σκιὰς παρωτάμεθα, καὶ τῷ τῆς ἀληθείας ἐν χάριτι φωτὶ κατηλλάγμεθα. Ἀφ' οὗ σταυρὸς, καταπεφρόνηται θάνατος, τεθήπασαι δαίμονες; κατεάγησαν ζόανα, ζωοθυσίαι πέπουνται, τὰ εἰδωλεῖα κατέστραπται. Ἐκ κλησίων πανταχοῦ, θυσιαστήρια, ψαλμῳδαί, στάσεις πάννουχοι, θεολογίαι, βαπτίσματα, πιστῶν συμφωνίαι, Γραφῶν ἐπιγνώσεις, τῆς καταφρόνησις, οὐρανοῦ κτήσεις, Θεοῦ μετουσίαι. Τί δεῖ τὰ πολλὰ λέγειν. Ἀφ' οὗ σταυρὸς, ἀγγέλοις συμπολιτεύονται ἄνθρωποι, καὶ αὐτὸς ὁ οὐρανὸς τοῖς ἐπιτείτοις βατὸς, καὶ Θεὸς ἀνθρώποις χωρούμενος· καὶ συμπερόμενος.

Ἀλλ' ὦ σταυρὲ, τὸ τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡμῶν πολὺν τίμητον αὐχημα! Ὡς ξύλον ἐπίσημον, ἐν ᾧ Χριστὸς ἐξετανύσθη! Φυτὴν ἀθανασίας, ἐξ οὗ Χριστὸς ὁ βότρυς, τὸ ζωηρὸν ἡμῖν ἔδωκε πόμα. Ὡς σταυρὲ, δι' οὗ τῆς ἁμαρτίας ἐκράγη τὸ χειρόγραφον, τὸ τῆς ἐλευθερίας χειρογραφηθῆ συμβόλαιον! Ὡς σταυρὲ μυρίων ἀγαθῶν θησαυρὲ! παραδείσου πρόξενε, βασιλεῖα κληροῦχε, ἁμαρτημάτων λυτήρ, κατορθωμάτων δοτήρ. Σὲ Χριστὸς ἐν σοὶ σταυρωθεὶς, ξύλον ἀθανασίας παρέδειξε. Σὲ Χριστὸς ἐν σοὶ προσπαγείς, τῆς εἰς οὐρανὸς ἀγοῦσης ὁδοῦ παρέπηξε κλίμακα. Σὲ Χριστὸς ἐν σοὶ κρεμασθεὶς, εὐλογίας ἀνέδειξε πρόξενον. Σὲ Χριστὸς ἐν σοὶ ταυνοσθεὶς, τῶν ἐν σειραῖς ἀνείναι τὰ δεσμά προσετήσατο. Ἐν σοὶ Χριστὸς ἐκὼν ὑψωθείς, τὸν κόσμον ἐαυτῷ συνανύψωσεν. Ἐν σοὶ Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ὑψωθείς, τὸν ὑψώθεντα χαλ-

chori harmonici.

D (48) *Fitque Deus comprehensus hominibus*, etc. Καὶ Θεὸς ἀνθρώποις χωρούμενός ἐστι καὶ συμπερόμενος. Grets. *Et Deus inter homines versatur*. Sed hoc suum potius quam Andræ. Priori voce Gregorium imitatur ita loquentem de Christo, quem ait factum hominem, Ἴνα χωρηθῇ διὰ σώματος σώμασιν, ἄλλως οὐκ ἂν χωρηθείς. *Ut per corpus comprehendatur ac percipiatur a corporibus, qui alioqui non potest comprehendere et percipi*. Alteram exponimus eo modo quo Bud. illud Plutarch. συμφέρομαι τοῖς πολλοῖς. Sum unus ex multis: quoniam plane digna sunt grandi Andræ eloquio et doctrina.

(48) *Paradisi conciliatrix*, etc. Pauca hic mutavimus expressius reddenda. Τὸ, κληροῦχε, activum est, ut et apud Philon. *De vita M.* lib. 1: Ἦδον εἰς τὸν κληροῦχον Θεόν. *Aspiciebant in Deum distributorem ac velut assignatorem*. In Deum qui ceu colonis terram cuique in sortem cessuram divideret et attribueret.

κοῦν ἐστηλτεύσεν ὄφιν. Οὐκέτι δάκνων ὄφρις, ἐφ' ὅδου πτέρναν τηρεῖ. Οὐκέτι χαλκοῦς ὄφρις, τὰ τῶν δακνόντων ὄφρων ἀποπαύει προσβλεπόμενος δῆγμα-
τα. Οὐκέτι « ἐπικατάρτος πᾶς ὁ κρεμᾶμενος ἐπὶ ξύλου. » Πῶς, καὶ τίνα τρόπον; Τοῦ εὐλογητοῦ παι-
δὸς Ἰησοῦ, τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, τὴν κατάραν εἰς εὐ-
λογίαν ἡμῖν ὑπαλλάξαντος. Οὐκέτι κατάρτος ὁ σταυ-
ρὸς, τῆς κατάρας τῷ σταυρῷ προσπαγείσης, καὶ
Χριστοῦ τὴν κατάραν ἐξάραντος, καὶ τὴν εὐλογίαν
ἡμῖν ἀντεισάξαντος.

Οὗτος ὁ τοῦ Χριστοῦ σταυρὸς πάντων ἡμῖν γέγο-
νεν εἰσαγωγεὺς τῶν καλῶν. Οὗτος ὁ τοῦ Δεσπότης
σταυρὸς πολλοῖς ὀνόμασι κέλεται. Σταυρὸς καλεῖται,
δόξος εὐθύτητος, βασιλείας, δυνάμεως, κληρονο-
μίας. « Ὁ θρόνος σου, ὁ Θεός, εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ
αἰῶνος· ῥάβδος εὐθύτητος, ἡ ῥάβδος τῆς βασιλείας
σου. » — « Ἐλυτρώσω ῥάβδῳ κληρονομίαν σου. »
— « Ῥάβδον δυνάμεως ἐξαποστελεῖ σοι Κύριος ἐκ
Σιών. » Βακτηρία· « Ἡ βακτηρία καὶ ἡ ῥάβδος σου,
αὐταὶ με παρεκάλεσαν. » Ἐύλον ζωῆς· « Ζωῆς ἔυλον
ἐστὶ πᾶσι τοῖς ἀντεχομένοις αὐτοῦ, καὶ τοῖς ἐπερι-
δομένοις ἐπ' αὐτὸν ὡς ἐπὶ Κύριον ἀσφαλῆς. » Ἐύλον·
« Καὶ ἔσται ὡς τὸ ἔυλον τὸ πεφυτευμένον. » Ποῦ;
Δαβὶδ λέγει· « Παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὕδατων. »
Ποίων ὕδατων; Τῶν θεοπνευστῶν Γραφῶν. Ὑποπό-
διον· « Ὑψοῦτε Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν, καὶ προσ-
κυνεῖτε τῷ υποπόδιῳ τῶν ποδῶν αὐτοῦ, ὅτι ἅγιός
ἐστι. » Τόπος· « Εἰσελευσώμεθα εἰς τὰ σκηνώματα
αὐτοῦ, προσκυνήσωμεν εἰς τὸν τόπον, οὗ ἔστησαν οἱ
πόδες αὐτοῦ. Εἰ δώσω ὑπὸν τοῖς ὀφθαλμοῖς μου,
καὶ τοῖς βλεφάροις μου νυσταγμόν· ἕως οὗ εὕρω τό-
πον τῷ Κυρίῳ, σκηνώμα τῷ Θεῷ Ἰακώβ. » Τοῦτον
αἰνιττόμενος τὸν σταυρὸν, Ἰακώβ ὁ πατριάρχης,
ἐναλλάξ ποτε τὰς χεῖρας τοῖς ἐγγόνις ὑποθείς,
συμβολικῶς προεμήνυσε. Τοῦτον ὁ αὐτὸς προτυπού-
μενος, « ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου τῷ Ἰωσήφ προσ-
εκύνησε. » Σταυροῦ τύπον ἐπέχεν ἡ ῥάβδος τοῦ αὐ-

A æneum serpentem publice notavit (49). Non am-
plius serpens mordens, in via calcaneum obser-
vat^a; non amplius æneus serpens « mordentium
serpentium morsibus aspectu medetur; non am-
plius « Maledictus omnis qui pendet in ligno ». Quomodo et qua ratione? Benedicto puero Jesu,
Dei Filio, maledictionem in benedictionem com-
mutante. Non amplius execranda crux, cum ma-
ledictum cruci affixum et a Christo sublatum
fuerit, substituta in ejus locum benedictione.

Hæc crux omnium nobis honorum auspicatio et
insinuatio (50) fuit. Hæc crux Domini multis appel-
lata est nominibus. Crux dicitur, virga directionis,
regni, virtutis, hæreditatis. « Thronus tuus, Deus,
in sæculum sæculi: virga directionis, virga regni
tui ». — Redemisti virga hæreditatem tuam (51).
— Virgam virtutis tuæ emittet tibi Dominus ex
Sion ». Baculus: « Virga tua, et baculus tuus,
ipsa me consolata sunt ». Lignum vitæ: « Lignum
vitæ est omnibus qui complectuntur eam, et iis
qui incumbunt in eam (52) sicut in Dominum,
secura ». Lignum: « Et erit tanquam lignum,
quod plantatum est ». Ubinam plantatum? David
edocet: « Secus decursus aquarum. » Qualium
aquarum? A Deo inspiratarum Scripturarum.
Scabellum: « Exaltate Dominum Deum nostrum,
et adorate scabellum pedum ejus, quoniam sanctus
est » (53). Locus: « Intremus in tabernacula
ejus, adoremus in loco, ubi steterunt pedes ejus.
Si dederō somnum oculis meis, et palpebris meis
dormitationem; donec inveniam locum Domini,
tabernaculum Deo Jacob ». Hanc crucem pa-
triarcha Jacob », cum permutatas olim manus ne-
potibus imponeret, symbolice præsignificavit. Ha-
jus idem figuram exprimens, « adoravit super
summitatem virgæ », Joseph. Crucis typus fuit
ejusdem patriarchæ Jacob virga, cum transivit

^a Gen. xlii, 17. ^b Num. xxi, 8. ^c Deut. xxi, 25. ^d Psal. xlii, 7. ^e Psal. vii, 3. ^f Psal. cix, 4.
^g Psal. xxii, 14. ^h Prov. iii, 8. ⁱ Psal. i, 3. ^j ibid. ^k Psal. xcvi, 5. ^l Psal. cxxxi, 4, 5, 7.
^m Gen. xlviii, 14. ⁿ ibid. 15.

COMBEFISH NOTÆ.

(49) Publice notavit. Ἐστηλτεύσεν. Ita ex Grets.
retinimus, quanquam obscurius est, nec salis ex-
primat quid hic Andreas illa voce velit. Ipse autem
Andreas, orat. 2, clare explicat, ut τὸ, ἐστηλ-
τεύσε sit, palam traduxit et ignominiose habuit, ut
typum, non ipsius Christi, sed typi antitypum, et
typum peccati sua illa rubigine; quem proinde sua
in cruce elevatione, et crucis exaltatione, ipse
submoverit: quæ sane explicatio singularis et nova
videri possit; juxta eam vero recte intelligitur,
Ezechiæ regis in ejus confractione religio, non
tantum ut honores quos ut Deo et idolo Judæi adhi-
bebant, amoliretur; verum etiam, ut quos tanquam
divinæ imagini, velut etiam arcæ et aliis; si quidem
ad hoc a Deo, penes quem jus erat instituendi,
positiva lege, institutus erat.

(50) Omnium nobis honorum auspicatio et insi-
nuatio. Εἰσαγωγεὺς. Velut fons omnium benedictio-
num, et introductio totius boni. Minus exprimit
Grets. Omnibus nos bonis cumulavit.

(51) Redemisti virga hæreditatem tuam. Sic etiam
Theodor. aliis legentibus, Virgam hæreditatis tuæ:

Sym. Ἐκῆπτερον κληροῦχ'ας σου· *Scaptrum hære-
ditatis tuæ.*

(52) Et iis qui incumbunt in eam, etc. Ita Syxt.
Clarius vero: Qui illi innituntur, sicut Domino:
nempe, Sapientia, de qua ibi ut quæ ipsa subsi-
stens, sit ipse Dominus. Pie vero detorqueat An-
dreas ad crucem, cui et ipsi inniti, sit Domino,
non ligno materiali, inniti. Absit enim, ut velut
ipsi seorsim cruci, quæ res inanitis sit, innitatur,
spemque in ea ponamus, quemadmodum olim gen-
tiles in suis idolis; sed innituntur in ea, Domino
Jesu, quem vel ut imago nobis exhibeat, vel ut sa-
crum quid et quædam ejus reliquæ, conjunctum
moraliter habeat, Gretserus truncatam auctorita-
tem non potuit bene reddere.

(53) Quoniam sanctus est. Ὅτι ἅγιός ἐστι. Sic
etiam Syxt. et Hieronymus: nec debuit facile mu-
tari, reddente Gretsero, ut habent Latina: Quo-
niam sanctum est. Hunc defectum notarunt viri
amici doctique, in novella unius Patrum editione,
cujus auctorem, reverentiæ causa, non nominō.

Jordanem ; ait enim : » In virga mea transivi Jordanem ^c. » Et paulo ante, crucis signum ostensum est Abrahamo, inter media arietis ^d cornua expressum (54), quando typicum sacrificium, crucifixi representationem, per ovem mystice peragebat.

Crucis figuram gessit et Isaac ^e, assumptis sacrificii lignis, sequens celeri pede patrem, qui ad eum ipsum sacrificandum properabat. Crucis virtutem habuit virga Mosis ^f in serpentem conversa, et transformans Ægyptiorum virgas, has quidem devorans, illis autem flumen eruentans ne biberent : et aliquando quidem veras ex aquis ex improvise educans, aliquando rano locustas, et cyniphe, et tenebras palpabiles, et quæcunque ad Ægyptiorum plagas pertinent, efficiens. Crucis typum gessit eadem Mosis virga ^g, quando mare Rubrum huc et illuc divisit, ita ut aquæ, tum ipsi, tum populo, muri instar velut concretæ essent. Crucis signum exhibuit columna ignis et nubis ^h, quibus deducebat Deus errantem Israel, ex Ægypto profugum. Crucis figuram formabat et Moses in monte ⁱ, manus in altum extendens, cum oppugnante Josue alienigenam Amalec, ille quidem ab Aaron et Hur suffulciretur, Israel vero prævalens vinceret. Crucis typum continebat et virga ^j, quæ in deserto percussit petram, fecitque ut velut feta flumen pareret. Quid vero Isaïas, serra lignea sectus medius (55), an non crucis exprimebat typum? Omitto dicere Agagitem ^k crucifixum (56), et Sisaram clavo suffixum ^l, perspicue crucem præmonstrasse. Sed et Eliæ melotem alim dicere crucis virtutem significare, quando Jordanis aquas in duas partes divisas sicco pede transivit ^m. Elisæi miraculum quo loco ponemus, cum ligno aquæ immisso, ex fluminis profundo securis ferrum sustulit, levi, id quod grave erat, attollens ⁿ? Quid virga quæ nucez progenuit ^o, nonne clare crucem depingit?

^c Gen. xxxii, 10. ^d Gen. xxi. ^e Gen. xxi, 6. ^f Exod. vi, 3; vii, 12. ^g Exod. xiv, 21. ^h Exod. xiii, 21. ⁱ Exod. iv, 11. ^j Exod. xvii, 6. ^k Esther. vii, 10. ^l Judic. iv, 21. ^m IV Reg. i, 8. ⁿ IV Reg. vi, 6. ^o Num. xvii, 9.

COMBEFISII NOTÆ.

(54) *Inter media arietis cornua expressum.* Velut nimirum ipse totus, cornibus, quibus victima futurus hærebat, signum crucis præferret. Videndum schol. ad cap. illud xxi Gen. in voce *Sabec*.

(55) *Serra lignea sectus medius.* Traditione Hebræorum quam SS. PP. et Ecclesia admittit, habemus hanc Isaïæ serrationem; nec enim ita cum Hieronymo timuerim exprimere, cum ad Hebr. ii, ubi Vulg. secti sunt : legit, *serrati sunt* : quod omnino videtur respicere Isaïam ita a Manasse occisum. Plures locos affert Corn. Proem. in Isa., ac vere ita constans traditio est, ut temerarium sit ei contraire, quidquid Abul. IV Reg. xxi, q. 17.

(56) *Agagitem crucifixum.* Τοῦ Ἀγγὲ σταυρωσιν. Malui sic ponere, quam retinere quod Greterus posuerat, Aggæum, quasi de Aggæo propheta esset sermo. Nam nihil ejusmodi habent historiæ de sancto viro, sed læta omnia, velut eo qui pri-

Α τοῦ πατριάρχου Ἰακώβ, ὡς διέβη τὸν Ἰορδάνην· φησὶ γάρ· « Ἐν τῇ ῥάβδῳ μου διέβην τὸν Ἰορδάνην. » Καὶ μικρῷ πρὸ τούτων, σταυροῦ σημεῖον παρδείκνυτο τῷ Ἀβραάμ, μέσον τῶν τοῦ κυρίου κεράτων τυπούμενον· ὅτε τὴν ἐν τύπῳ θυσίαν, πρὸ δαίγμα τοῦ σταυρωθέντος, διὰ τοῦ προβάτου μυστικῶς ἐπετέλει.

Σταυροῦ τύπον ἐπλήρου καὶ Ἰσαὰκ, τὰ ξύλα τῆς θυσίας ἀναλαβὼν, καὶ τῷ πατρὶ θυσίαν ἐαυτὸν ἐπειγομένην προτροπᾶν ἐπόμενος. Σταυροῦ δύναμιν ἡ ῥάβδος εἶχε Μωσέως εἰς ὅφιν μεταβληθεῖσα, καὶ μεταμορφοῦσα τὰς Αἰγυπτίων ῥάβδους, καὶ τὰς μὲν καταπιούσα, τοῖς δὲ τὸ ποτάμιον ἐξαίματτουσα βεῖθρον, ὅπως μὴ πλώσι· καὶ πῇ μὲν· βατράχους τῶν ὑδάτων ἐξέρπει, πῇ δὲ ἀκρίδας, καὶ σκνίπας, καὶ σκότος ψηλαφῶν σχεδιάζουσα, καὶ ὅσα τὰς Αἰγυπτίων συμφορὰς περιίστησι. Σταυροῦ τύπον ἡ αὐτὴ τοῦ Μωσέως εἶχε ῥάβδος, ὅτε τὸ Ἐρυθραῖον ἔνθα καὶ ἔνθα διασχίζοντι πέλαγος, τείχος αὐτῷ τε καὶ τῷ λαῷ συνεπάγη τὰ ὑδάτα. Σταυροῦ σημεῖον ἐπέχεν ὁ στύλος τοῦ πυρός καὶ τῆς νεφέλης, οἷς ὡδήγηε ὁ Θεὸς τὸν ἀλητὴν Ἰσραὴλ, ἐξ Αἰγύπτου φυγαδεύμενον. Σταυροῦ σχῆμα διέσωζε καὶ Μωσῆς αὐτὸς ἐπὶ τοῦ ὄρους ὕψος τὰς χεῖρας ἀνέχων, ὅτε πολεμοῦντο· τοῦ Ἰησοῦ τὸν ἀλλόφυλον Ἀμαλὴκ, ὁ μὲν ὑπὸ Ἀαρὼν καὶ Ὁρ ἐστηρίζετο, Ἰσραὴλ δὲ δυναμούμενος ὑπερίσχυε. Σταυροῦ τύπον ἐπλήρου καὶ πατάξασα ῥάβδος· ἐν ἐρήμῳ τὴν πέτραν, καὶ κυσφόρον τὴν ἐγκύμονα δαίξασα. Τί δὲ καὶ Ἡσαΐας ξυλὴν πρὶν διχῇ διαιρούμενος, οὐ σταυρικὴν ἐσχημάτισε τύπον; Ἐὼ λέγειν τοῦ Ἀγγὲ τὴν σταύρωσιν, καὶ Σισάρα τὴν ἐν πασσάλῳ καθήλωσιν, τὸν σταυρὸν φανερώς δηλοῦσας. Ἀλλὰ καὶ τὴν μελητὴν Ἠλίου φαίνῃ ἂν ἐγὼς σταυροῦ δύναμιν ὑποφαίνουσαν, ὅτε τὸ Ἰορδάνειον βεῖθρον διχῇ διαστήσας, ὡς ἐπὶ ξηρᾷ διεπέρασε γῆς. Τὸ δὲ Ἐλισσαίου θαῦμα ποῦ θήσομεν, ὅτε τῷ ὕδατι τὸ ξύλον ὑποβίς, τῆς ὀξίνης ἐκ ῥάβδου ἀνείγῃ ποταμοῦ τὸ σιδήριον, τῷ ἐλαφρῷ, τὸ βαρὺ ἀνελόμενος; Τί δὲ ἡ ῥάβδος, ἡ ἐκρύσασα κάρυα, οὐ προδήλως τὸν σταυρὸν ὑπογράφει;

D mus Hierosolymis cecinerit Alleluia : ut Epiph. nempe primus a reversione a captivitate, suscitatus a Deo lætus nuntius ædificandæ domus Domini socio Zacharia, strenue exsequentibus Zorobabele et Jesu pontifice. Hic ergo Ἀγγὲ, Aman est, typus et ipse crucifixi; non Christi, sed diaboli, cruci Christi affixi, et in ea triumphati traductique; quemadmodum et Sisara suffixus clavo tempora, cui proinde merito ab Andrea conjungitur. Passim legitimus in libro Esther, Aman illum de stirpe Agag, et Agagitem : ubi Græca semel tantum, quod colligere licuit, Βουγαίον habent, magna vocis deflectione ac depravatione. Potuit codex Andree habere suum illud Ἀγγὲ, quod Latinis proximius est; vel certe voluerit exprimere Hebraicum ἰִשָּׁרָאֵל quoddempro ἡ emphatico, ipsum ejus Ἀγγὲ sit. Aliter scribitur Aggeus propheta nempe אֲגֵי.

Μέγα ἀληθῶς ὁ σταυρὸς, καὶ πολλὰ τοῦ τῆς Γρα-
φῆς μαρτυρούμενος ἢ προτυπούμενος, καὶ τῶν δι'
αὐτοῦ τελουμένων ὁσμημέραι θαυμάτων προδιαγρά-
φων τὰ ὑποδείγματα. Προσκυνεῖτε τὸν σταυρὸν, ὅτι
δι' αὐτοῦ τὸν Κύριον ἔγνωμεν. Προσκυνητὸς ὁ σταυ-
ρὸς, ὅτι ἐν αὐτῷ τὸν σταυρούμενον εὐλογοῦμεν.
Προσκυνητὸς ὁ σταυρὸς, ὅτι δι' αὐτοῦ τὴν εὐλογίαν
ἐλάβομεν, καὶ τῆς κατάρας ἡλευθερώμεθα. Προσκυ-
νητὸς ὁ σταυρὸς, ὅτι δι' αὐτοῦ τὴν πικρὰν τοῦ ξύλου
τῆς παρακοῆς ἐξεμέσαντες· γεύσιν, τοῦ γλυκασμοῦ
τῆς σωτηρίας γεγεύμεθα. Ὡς δὲ γινώσκται τὸ ξύλον, δι'
οὗπερ ἡολογῆθη τὰ ἔθνη. Ὡς δὲ γινώσκται τὸ ξύλον, ἐν ᾧ
θεὸς σωματικῶς ἐξετάθη. Καὶ τί τοῦτο παραδοξότα-
ρον, θεὸν σταυρούμενον βλέπειν, καὶ τοῦτο μετὰ
λήττας; Ὡς δὲ γινώσκται τὸ ξύλον, δι' οὗ ληστής τὸν πα-
ράδεισον ᾤκησας, καὶ ἡ τοῦ ξύλου γεῦσις τὴν πικρὰν
ἐξεκρούσαστο γεῦσιν· οὗ τί θαυμασιώτερον; "Ὅτι ὁ
ἐκλείσεν ἀλοὺς ὁ Ἀδὰμ, τοῦτον ἤνοιξε ληστής ἐπι-
γνούς· καὶ οὗ ἐκείνος ἐξόριστος γέγονεν, οὗτος κλη-
τὸς ἐνεγράφη πολίτης. Εὐγε τῆς καταλλήλου παρ-
αλλαγῆς! Ἐξῆλθε κλέπτῃς, καὶ ἀντιστήλας κλέπτῃς·
ὁ μὲν διὰ παράδοσιν ὁ δὲ, δι' ἐπίγνωσιν. Ὁ μὲν
ὑπαχθεὶς τῷ περνήσαντι· ὁ δὲ, συσταυρωθεὶς τῷ
ποιήσαντι.

Ὡς δὲ γινώσκται τὸ ξύλον, ἐξ οὗ κιωτὸς κατασκευάσθη,
κόσμον κατακλυσμοῦ συμβολικῶς διασώζουσα. Ὡς
δὲ γινώσκται τὸ ξύλον, ἐξ οὗ πατήρ Ἀδὰμ μὴ γευσάμενος
πρότερον, τῆς ζωῆς τὸν θάνατον ἀντηλλάξατο· προ-
πειθεὶς γεύσεως, τοῦ ξύλου τῆς γνώσεως καθαφάμε-
νος. Εἴτα μεταλαβὼν ὕστερον, τῆς ποιότητος ἥσθετο,
καὶ τὴν ἀνάκλησιν ἤδρατο. Ὡς δὲ γινώσκται τὸ ξύλον, δι'
οὗ βραχίον ὑπερήφανος κάμπτεται, καὶ αὐχένος
ἐκθρῶν ὑποκύπτουσι, καὶ νῶτα δίδωσι βάρβαρος,
καὶ φεύγει Ἰσχυρὸς μηδὲν διώκοντος. Τοιγαροῦν
ὁφίσταται τὴν φωνὴν σὺν ἡμῶν σήμερον, καὶ μετὰ
τῆς Γραφῆς τῷ τοῦ σταυροῦ θεσαυρῷ προσκυνήσω-
μεν¹¹ λόγια. Θεσαυρὸν δὲ φημι τοῦ σταυροῦ, τὸν
Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν Χριστὸν, ᾧ καὶ πρέπει μᾶλλον τὰ

Magna profecto res crux est, tot Scripturæ locis
testata et præfigurata, et ea quæ virtute illius quo-
tidie patrantur miracula, prius describere, et præ-
delineare consueta. Adorate crucem, quia per eam
Dominum cognovimus. Adoranda crux, quia in
ipsa crucifixum benedicimus. Adoranda crux, quo-
niam per ipsam benedictionem accepimus, et a
maledicto liberati sumus. Adoranda crux, quoniam
per ipsam, cum amarum ligni inobedientiæ evo-
nuissemus cibum, suavitatem salutis degustavi-
mus. Benedictum lignum, per quod gentes bene-
dictæ sunt. Benedictum lignum, in quo Deus
corpore extensus est. Quid autem hoc admirabi-
lius? Cernere Deum in cruce pendentem, et qui-
dem inter latrones? Benedictum lignum, per quod
latro paradysum inhabitavit; et ligni esus, amarum
expulit edulium; quo quid admirandum magis?
Nam quem locum clausit deceptus Adam, hunc
aperuit latro, ad veri Dei agnitionem evectus, et a
quo ille loco extorris factus est, huius ille, invita-
tus, ascriptus est civis. O congruum permutatio-
nem! Egressus est fur, et loco ejus ingressus est
fur: ille quidem ob prævaricationem, hic vero ob
agnitionem. Ille seductus ab eo qui illum supplan-
taverat, hic vero simul crucifixus cum eo, qui
ipsum crearat.

Benedictum est lignum, ex quo arca fabricata
est, mundum in diluvio symbolice conservans. Bene-
dictum est lignum, ex quo cum latro comedisset,
deliciis cumulatus est. Benedictum lignum, ex
quo cum Adam communis parens non prius co-
medisset (57), mortem cum vita commutavit, velut
qui nimia præcipitantia, lignum scientiæ gustas-
set. Tum demum, ligni ejusmodi factus particeps,
qualitatem sensit, atque in pristinum revocatio-
nem invenit. Benedictum est lignum, per quod cur-
vatur brachium superbum, et cervicis inimicorum
infectuntur, datque terga barbarus, et Scythia fugit
nemine persequente. Quapropter hodie vocem
mecum attollite, crucisque thesauro inferamus (58)

VARIÆ. LECTIONES.

¹⁰ Leg. τὰ. ¹¹ Leg. προσοίσωμεν.

COMBESH NOTÆ.

(57) Ex quo cum Adam non prius comedisset. Mh
γευσάμενος πρότερον. Ut peccatum fuerit in præ-
postero usu rei non male, et bene congruo tem-
pore, juxta quod exponit Gregorius Theologus,
Orat. in Christi Natalem, p. 619; quem hic asse-
ciatur Andreas noster, ut et ipse palam satis Me-
thodius, in iis quæ de hac arbore, ac pœna mor-
talitatis ex ejus usu, in qua misericordia sit, in
Excerptis ejus quæ damus ex lib. De resur. scri-
psit. Prius ergo gustandum lignum crucis quam
scientiæ, quia θεωρίας, quæ est illa scientiæ ar-
bor, Μόνως ἐπιβαίνειν ἀσφαλὲς τοῖς τὴν ἔξιν τα-
λαιστόροις· οὐ καλὸν δὲ τοῖς ἀπλουστέροις εἶναι, καὶ
τὴν ἐρεσὶν λιγυτέροις. *Is solis, inquit, iustus est ad
contemplationem ascensus qui habitu perfectioris sunt:*
haudquaquam autem bona est, simplicioribus adhuc
*animis, atque appetitu avidioris præditis. Quæ alle-
gorica, non obfecerint sensui pure historico, Male*

D Gretzerus τὸ, πρότερον, sequentibus annectit, ac
clarum satis explicatum Andream sensum totum
destruit. Sequentia etiam μεταλαβὼν ὕστερον,
ποιότητα ἥσθετο, simplicius reddidimus, *qualitatem
sensit*: non ut ipse, *pinguedinem*, velut esset πλο-
τητα, quod nec ipsum displicet: nam et ea glo-
riatur oliva Judic. ix, 9. Sensit ergo qualitatem
arboris crucis, hoc est, quid illa, quanquam
austerior videatur, habeat boni: vere bonorum
conciliatrix ubi etiam ea aliquis peccato amisit,
quemadmodum ipse Adam amiserat, postmodum
per eam, et posibilitatem ἀνάκλησιν εὐδὼν, instau-
ratus ac in integrum restitutus.

(58) Crucisque thesauro inferamus, etc. Vitiosum
textum correximus, notatis in margine. Significat
autem ea ex divinæ Scripturæ oraculis elogis, non
tam in crucem, quasi propter ipsam, quam in eum
quem ipsa thesaurum suum habet et quo est pre-

Scripturæ oracula. Thesaurum vero appello crucis, Christum Filium Dei, ad quem nostra præstiterit referre ceu ex divinis eloquiis elogia, dicendo: « Omnes gentes quascunque fecisti, venient et adorabunt coram te, Domine, et glorificabunt nomen tuum; quoniam magnus es tu, et faciens mirabilia, tu es Deus solus P.

ORATIO XI.

In exaltationem venerandæ crucis.

Moveamus hodie, charissimi, labia, ut cinyram (59). « Assumamus psalterium et citharam ». — « Psallamus Deo, psallamus sapienter ». Canamus ea quæ ad exaltationis gloriam pertinent. Ostendamus in quot Scripturæ locis, res et vox exaltationis reperiatur, videamusque, si quo modo intelligere valeamus inde crucis exaltationem, magnam et cælestem, ejusque inventionem non temere celebrari in Dei Ecclesiis, quæ sunt in universa terra. Exaltatur ergo crux ex terræ recessibus educta, quæ paulo ante propter invidiam celabatur. Exaltatur crux, non ut gloriam accipiat (quam enim majorem consequi posset gloriam, quam quod Christus in ea fuerit fixus?), sed ut glorificetur Deus, qui in ea adoratur, et per eam prædicatur. Exaltatur crux, ut cornu nostrum secum attollat. Exaltatur crux, ut humiliet superbum. Exaltatur crux, ut alliget fortem, et per nos vasa ejus diripiat. Exaltatur crux, ut ostendat inanem esse Judæorum invidiam, ne thesaurus vitæ in terra defossus maneat, ut nos margaritam recipiamus, quam qui Dominum crucifixerunt, vel inviti patefecerunt.

Quoniam enim fieri nequibat, ut perpetuo lateret vitæ thesaurus, multitarium vero miseri examinati, et a sua ipsorum convicti malitia, non poterant perpetuo latere oculum, qui nunquam

† Psal. LXXIV, 9, 10. † Psal. LXX, 3. † Psal. XLVI, 7.

“ Δ. 12. Δληστον.

VARIE LECTIONES.

COMBEFISHI NOTÆ.

tiosa; Christum, inquam, mundi in ea talentum et pretium esse conferenda, ut vere non sistunt ea in cruce, quæ non possit, velut res inanimis, absolutum honorem: et quo se ei creatura rationalis propter ipsam, propriamque ejus excellentiam subiciat, terminare, qua de re Theologi in p. Porro oportet vel hic terminatam primam Orat. de cruce, ut sit istud modicum cum subjuncto loco psal. ἀντὶ ἐπιφωνήματος, et quasi vice moralis reflexionis, vel desiderari multa; quibus id obiter propositum Andreas exsequatur, ac vel finiat orationem, vel sequenti conserat. Crediderim ego esse alterum, et sequentem vere alteram, ac qualem dividunt aliqui codices, edidimusque cum Gretz., sed ita tamen, ut posterior cujusdam potius continuationis rationem habeat, quam novi prorsus tractatus, eo modo quo alii alique sermones Bernardi eodem argumento, quibus titulus: *Sermo secundus unde supra; Sermo tertius*, etc. ut tō, ὡς μικρὸν πρόσθεν: initio secundæ, sit ἀντὶ, πρῶτον, ἢ ἡ γὰρ αὐτὴ, velut superiori oratione, et paulo ante habita; forte eodem die. Quo nihil velat eundem iterum apud eosdem et eadem concione, ac ceu diviso sermone orare, quo vegetior

A πρὸς ἡμῶν ἀνατείνεσθαι λόγια, « Πάντα τὰ ἔθνη, λεγόντων, ὅσα ἐποίησας, ἤξουσιν καὶ προσκυνήσουσιν ἐνώπιόν σου, Κύριε, καὶ δοξάσουσι ὄνομά σου· ὅτι μέγας εἶ σὺ, καὶ ποιῶν θαυμάσια· σὺ εἶ ὁ θεὸς μόνος. »

ΛΟΓΟΣ ΙΑ'.

Εἰς τὴν ὕψωσιν τοῦ τιμίου σταυροῦ.

Κινήσωμεν, ἀγαπητοί, σήμερον, ὡς κινύραν τὰ χεῖρα. « Ἀναλάβωμεν ψαλτήριον καὶ κιθάραν. » — « Ψάλλωμεν τῷ θεῷ, ψάλλωμεν συνετῶς. » Ἄδωμεν τὰ τῆς ὕψωσης ἔνδοξα. Δειξώμεν ποσαυχὸς τῆς Γραφῆς τὸ τῆς ὕψωσης ἀναφαίνεται σχῆμα, εἰ πως ἐντεῦθεν, καὶ τοῦ σταυροῦ τὴν ὕψωσιν μάθωμεν, μετὰ γὰρ οὖσαν καὶ ὑπερκόσμιον, καὶ τὴν τοῦτου εὐρεῖσιν μὴ μάτην ἐν ταῖς ἀνὰ πᾶσαν τὴν γῆν Ἑκκλησίαις τοῦ θεοῦ τελουμένην. Ὑψοῦται τοίνυν σταυρὸς, ἀπὸ γῆς φανερούμενος, ὁ πρὸ βραχείως διὰ φθόνον κρυπτόμενος. Ὑψοῦται σταυρὸς, οὐχ ἵνα δόξαν λάβῃ (τίνας γὰρ ἂν τύχῃ μελίζονος δόξης Χριστοῦ τοῦ ἐν αὐτῷ προσπαγέντος;), ἀλλ' ἵνα δοξασθῇ θεός, ὁ ἐν αὐτῷ προσκυνούμενος, καὶ δι' αὐτοῦ κηρυττόμενος. Ὑψοῦται σταυρὸς, ἵνα τὸ κέρας ἡμῶν ἐαυτῷ συνυψώσῃ. Ὑψοῦται σταυρὸς, ἵνα ταπεινώσῃ τὸν ὑπερήφανον. Ὑψοῦται σταυρὸς, ἵνα δῇσῃ τὸν ἰσχυρὸν, καὶ δι' ἡμῶν αὐτοῦ διαρπάσῃ τὰ σκευῆ. Ὑψοῦται σταυρὸς, ἵνα κενὸν δεῖξῃ τῶν Ἰουδαίων τὸν φθόνον· ἵνα μὴ λάθῃ κατὰ γῆς ὁ θησαυρὸς τῆς ζωῆς τεθαμμένος· ἵνα τὸν μαργαρίτην ἡμεῖς ἀπολάβωμεν, ὃν οἱ σταυρωταὶ, καὶ ἀπόντες ἐφανέρωσαν.

Ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἦν εἰς τέλος λαθεῖν τὸν θησαυρὸν τῆς ζωῆς, πολυτελὲς δὲ οἱ τάλαντες ἐξετάζομενοι, καὶ ὅπῃ τῆς σφῶν ἐλεγχόμενοι κακίας, λήσιν εἰς τέλος οὐκ ἐμελλον τὸν ἀπληστον ὁφθαλμόν· τί

auditoris animus brevitate maneat, avidiorque singula velut pauca arripiat.

(59) *Ut cinyram.* Volunt lexicographi esse instrumentum musicum, sed querulum; præcipue colligentes ab etymo et nominis derivatione, nempe ἀπὸ τοῦ κινύρομαι: quod est, *lamentior querulis vocibus.* Verum Andreas, ut lætitiæ organum assumit, sicut etiam sumitur II Mach. iv. ubi describitur altaris dedicatio, postquam gentes profanassent facta ἐν φόβῳ καὶ κιθάραις καὶ κινύραις. Et xiii, post contritum inimicum, et captam tandiu insensam arcem Jerusalem, describitur triumphalis lætissimusque ingressus μετὰ αἰνέσεως, καὶ βᾶτων, καὶ ἐν κινύραις καὶ ἐν κυμβάλοις, καὶ ἐν νάβλαις: velut cinyræ primum haberent locum in ejusmodi instrumentis musicis. Num vero voluerint sancti, si vere querulum organum est, eo significare, quidquid justo læti accedit, in mortali hac vita, non effusioris gaudii argumentum oportere accipi, quodque vel pro incolatus molestia, sponsique absentis tristitia secundum Deum, querulusque ad ipsum plancus, non castiget et condiciat? Haud certe innoxium mel, si multum incautus editur.

ποιεῖ ὁ Θεός, ὁ ἐν αὐτῷ καὶ δι' αὐτοῦ τὴν παγκό-
σμιον ἰσχυρίαν τῆς γῆς ἐν μέσῳ κατεργασάμε-
νος; Ἡ γῆ μὲν βασιλεῖ, ὡς μικρῷ πρόσθεν ἔφαμεν,
πόθον ἐνίηται ζέοντα· τοῖς δὲ, φόβον ἐμβάλλει, ὅλην
αὐτῶν ἐκταράσσοντα τὴν ζωὴν. Οἱ δ' ἐπειδὴν τῆς
ἐρευνῆς τὸ ἀπαραιτήτων εἶδον, ἐκούσιον τὸ ἀδού-
λητον δείξαντες, πεφανερῶνται τὸ πολυτίμητον τοῦ
Δεσπότης σημείον. Ὁ δὲ προῆλθεν, ὥσπερ ἐξ ἄλλου
τινὸς στερεώματος τῶν τῆς γῆς ὑποχθονίων ἡλίου
δίκην, τὰς Δεσποτικὰς ἐξαστραπτῶν ἀκτῖνας. Προ-
ῆλθε τοίνυν ἐκ τῆς γῆς ἀδύτων, τὸ τοῦ Δεσπότης
σημεῖον, δι' οὗ καυθμῶνες ἡδονῆς κατασεισθέντες,
φυγὰς τὰς αὐτοῖς κατεχομένας ἀπολελύκασιν. Προ-
ῆλθεν ὡς ἐκ παστάδος νυμφίος, τῶν χοίρων θαλά-
μων, ὁ τοῦ Κυρίου σταυρὸς, δι' οὗ τῷ Χριστῷ νυμ-
φευθεῖσα ἡ ἐξ ἐθνῶν Ἐκκλησία, τὴν πολύγονον
Ἑλλήνων ἀβελαν ἀπέθετο. Προῆλθεν ὁ νοητὸς τῶν
πιστῶν μαργαρίτης, τῷ στεφάνῳ τοῦ Χριστοῦ, λυ-
χνίτου δίκην ἐμπεπορημένος, ἵνα καταστράφη τὴν
σύμπασαν οἰκουμένην. Προῆλθεν ὁ κόσμος τῆς Ἐκ-
κλησίας, ὁ τοῦ Κυρίου σταυρὸς, ὅλην αὐτὴν κοσμή-
σαν τὴν περιγίειον κτίσιν. Προῆλθεν ὡς ἐκ φρουρᾶς
ὁ ἀνεύθυνος, ἵνα τοὺς ὑπευθύνους ἀνακαλέσεται· ἐκ
τῶν δεσμῶν, ὁ ἀκράτητος; ἵνα τοὺς δεσμίους λυτοὺς
ἀπεργάσεται· ἐκ τῶν σκοτεινῶν χωρίων, τοῦ φωτὸς
ἡ λυχνία, ἵνα τὴν νύκτα λύσας τῆς ἀγνοίας, τὸ
φῶς ἐκλάμψῃ τῆς ἐπιγνώσεως.

Εἰκότως οὖν ἡ Ἐκκλησία τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου
συγαίρουσα, τὸν ἐαυτῆς χιτῶνα στολίζεται, καὶ τὸ
νυμφικὸν ἐκκαλύπτουσα κάλλος, ἀποσεμνύνει τῆς
ἡμέρας τὸ πρόσωπον. Εἰκότως καὶ ὁ πολὺς οὗτος
λαὸς συναγίγερται σήμερον, ἵνα καὶ τὸν σταυρὸν
φανερωθέντα θεάσεται σήμερον, καὶ τὸν Χριστὸν
ἐν αὐτῷ συνυψούμενον προσκυνήσῃ θεώμενος. Ἐφα-
νερώθη γάρ, ἵνα ὁ ψωθῇ· ὁ ψοῦται δὲ, ἵνα φανε-
ρωθῇ. Τίς; Ὁ πρὸ μικροῦ μὲν ἐν τόπῳ κρανίου
κρυπτόμενος, πανταχοῦ δὲ νῦν προσκυνούμενος.
Τοῦτον ἑορτάζομεν σήμερον· τοῦτον πανηγυρίζο-
μεν· τοῦτο τῆς παρούσης ἑορτῆς τὸ κεφάλαιον.
Τοῦτο ἡ τοῦ μυστηρίου φανέρωσις. Ἀλλ' ὥρα λοιπὸν,
καὶ τὴν ὕψωσιν αὐτοῦ τοῦ σταυροῦ Γραφικὰς μαρ-
τυρίας πιστώσασθαι. Τοῦτο γὰρ μικρὸν πρότερον
ὑπεσχόμεθα, καὶ ὅτι προδραμῶν ὁ λόγος, τὰ ἐν
μέσῳ παρήκεν. Ἐδεῖ γὰρ, εἶδει φανερὸν γενέσθαι τὸ

• Psal. vii, 12.

COMBESII NOTÆ.

(60) *Instar lychnitis gemma et carbunculi.* Δίκην
λυχνίτου. Sic apte coheret priori illi quod
explicat προῆλθεν ὁ τῶν πιστῶν νοητὸς μαργα-
ρίτης. Minus vero ut reddiderat Greizerus: *Instar
lampadis.* Inaudita certe metaphorā, ut dicatur
lampas insigi regis coronæ, seu etiam aliquid in
modum lampadis; ac non magis lapis pretiosus,
maxime carbunculus, totus γὰρ micrῶν fulgorem
igneum, qualem Græca vox exprimit.

(61) *Videns adoret.* Προσκυνήσῃ θεώμενος. Ita
C. Marg. quæ lectio visa est probatur. Videns ni-
mirum crucem exaltatam, et palam expositam

A clauditur, quid facit Deus, qui in cruce, et per
crucem universi mundi salutem in medio terræ
operatus est? Imperatrici quidem, ut paulo
ante diximus, ardens immittit desiderium: illis
autem timorem inculcit, qui totam illorum vitam
conturbaret. Illi vero, cum viderent fieri non posse
ut ab inquisitione [crucis latentis] desisteretur,
ostendentes se sua sponte facere, quod faciebant
inviti, imprimis venerandum Domini signum ma-
nifestarunt. Illa autem, tanquam ex alio quodam
processit firmamento: nempe ex terræ penetra-
libus, instar solis Dominicos radios emittens.
Processit itaque e terræ adytis Domini signum,
per quod inferorum concussæ cavernæ, absolve-
runt animas, quæ illic detinebantur. Processit
tanquam ex cubili sponsus, e terrenis thalamis
crux Domini, per quam Christo desponsata, quæ
ex gentibus Ecclesia est, deposuit multiplicem
gentilium impietatem. Processit intelligibilis illa
fidelium margarita, coronæ Christi instar lychni-
tis gemmæ ac carbunculi (60) infixæ, ut univer-
sum terrarum orbem irradiet. Processit orna-
mentum Ecclesiæ, crux Domini, ut universam
terrestrem naturam condecoraret. Processit tan-
quam ex custodia insonis, ut fontes revocaret ex
vinculis, quæ teneri nequit et vinciri, ut victos
vinculis exsolveret; ex tenebricosis locis lucerna
lucis, ut disjecta ignorantis nocte, lux cogniti-
onis affulgeret.

C Jure igitur Ecclesia, cruci Domini gratulans,
veste sua amicitur, et sponsæ ostentans pulchri-
tudinem, diei hujus cohonestat præsentiam. Merito
etiam ingens hæc multitudo hodie congregata est,
ut et crucem patefactam hodie contempletur, Chri-
stumque simul in illa exaltatum videns adoret (61).
Patefacta enim est, ut exaltetur: exaltatur vero
ut manifestetur. Quænam? Illa videlicet, quæ
paulo ante in loco Calvarie abscondebatur, nunc
autem ubique adoratur. Huic hodie festum diem
dedicamus; hujus gratia in unum convenimus.
Hoc præsentis festi caput est; hæc mysterii de-
claratio. Sed jam tempus monet ut exaltationem
ipsius crucis Scripturæ testimoniis confirmemus.
Hoc enim paulo superius polliciti sumus, etiamsi
præcurrans oratio, ea quæ in medio erant, præter-
iit. Oportebat enim, oportebat absconditum et

adorationis causa, in ea fidei oculis Christum vi-
deat, et una adoret; quæ est ratio festi Exaltatio-
nis crucis, ante ejus etiam reductionem a Perside,
eo nomine celebris; ut velut ἑγχαριστῶς et trium-
phalis dies, ab ipsa inventa, semper Ecclesiis
fuerit; aucta tamen plurimum religione, a secunda
illa ejus positione per Heraclium Hierosolymis.
Refert Andreas ad ipsa Constantini tempora hunc
ritum elevandæ crucis, et exhibendæ populo ad
adorationem; quo modo etiamnum Taurini sa-
crum sudarium, aliisque locis sacra alia pignora,
manibus pontificum quandoque monstrantur.

vitale illud lignum patefieri et e sublimi, instar civitatis super montem positæ, vel instar lucernæ super candelabrum elatæ, universo mundo demonstrari.

Ea de causa, cum primi primitus Christiani, prima regni sceptrâ suscepissent, totius pariter Ecclesiæ triumpho, velut ex edita quadam specula, jusserunt eam in altum extolli, et ostendi toti cœtui. Et hoc est quod nunc faciunt qui clavum susceperunt pontificium. In excelsum Ecclesiæ locum conscendentes, et hanc gloriosissimam et maxime adorandam crucem in altum extollentes, elevant, et sæpe in sublime extendentes, populis ostendunt, tantum non clamantes: Ecce inventus est qui absconditus fuerat, sacer thesaurus. Ecce signaculum, in quo signati sumus. Ecce crux, per quam Crucifixo cogniti sumus (62). Ecce cornu, « in quo inimicos nostros ventilabimus »; in quo pedicas et plagas inimici sine damno pertransimus, quo confusi, « ietus dæmonum, infantium jacula » arbitramur. Ecce hodie ante oculos ex adverso vitam pendentem » conspicimur. Audiamus ergo Prophetam: « Exaltate Dominum Deum nostrum, et adorate scabellum pedum ejus, quoniam sanctum est » (63). » Canamus cum Davide Davidica modulamina: « Exaltare super cœlos, Deus, et super omnem terram gloria tua » — « Exaltare qui judicas terram » — « Exaltetur manus tua » — « Firmetur manus dextera tua, et exaltetur manus tua » — « Ne obliviscaris pauperum tuorum in finem » — « Sed in beneplacito tuo exaltetur cornu nostrum » — « Ingrediamur in ipsum Scripturarum paradysum. Decerpamus et mutuemur inde, tanquam flores, ea, quæ huic temporis sunt opportunissima. Accipiamus viâ duces prophetas, qui de crucis exaltatione vaticinati sunt.

Sit autem primus Moses famulus Dei et legislator, qui æneum illum serpentem exaltavit, non ut glorificaretur, sed ut publice notaretur (64), et ut inter æris rubiginem, vitique virus collatione instituta, veluti in iudicio, ostenderet æris cum malo convenientiam. Exaltatus est igitur æreus ille serpens, non ut præfiguratio vel figura crucis, sed ut typi antitypus, vel typus metaphorice acceptus. Elevavit et ipse Moyses aliquando manus,

A κεκρυμμένον καὶ ζωηρὸν ἐκεῖνο ξύλον, ἐν μετεώρῳ καθάπερ τινὰ πόλιν ἐπ' ὄρους κειμένην, ἢ λύχνον ἐπὶ λυχνίαν ἡρμένον δειχθῆναι τῷ σύμπαντι.

Ὁ δὲ χάριν, οἱ πρῶτοι πρῶτον Χριστιανῶν, τὰ πρῶτα τῆς βασιλείας ἀνελόμενοι σκηπτρα, ἐπὶ θριάμβου πάσης ὁμοῦ τῆς Ἐκκλησίας, ὥσπερ ἐκ τινος ὑψηλοῦ σκοπιᾶς ἐπιτεράσασι τοῦτο μετάρσιον ἀφρεσθαι, καὶ ἅπαντι τῷ πληρώματι διαδείκνυσθαι. Καὶ τοῦτο ἐστὶν ὅπερ νῦν οἱ τῶν ἀρχιερατικῶν οὐράκων ἐπιειληγμένοι ποιοῦσιν. Ἐπὶ τὸν ὑπερδάμμιον τόπον τῆς Ἐκκλησίας ἀνιόντες, καὶ τὸν ὑπερένδοξον τουτοῦ καὶ πολυπροσκύνητον σταυρὸν εἰς ὕψος ἀνέχοντες, ὡφθαλμοὶ τε, καὶ πολλὰχοῦ ἐπὶ μετεώρου προσανατεινόντες, τοῖς λαοῖς ἐπιδείκνυνται, μόνον οὐχὶ βοῶντες. Ἰδοὺ τὸ κεκρυμμένον εὐρηται τῆς σωτηρίας θεσαύρισμα. Ἰδοὺ ἡ σφραγίς, ἐν ᾗ ἐσφραγίσθημεν. Ἰδοὺ ὁ σταυρὸς, δι' οὗ τῷ Σταυρωθέντι ἐγνωσθημεν. Ἰδοὺ τὸ κέρας, ἐν ᾧ τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν κερατιοῦμεν. ἐν ᾧ τοῦ ἐχθροῦ τὰς παγίδια ἀδελῶς διαβαίνομεν. ἐν ᾧ πεποιθότες, ἐν ἡπλίον βέλη τὰς πληγὰς τῶν δαιμόνων. ἐγγόμεθα. Ἰδοὺ σήμερον ὀρώμεν ἐτὴν ζωὴν κρεμαμένην ἀπέναντι. Ἀκούσωμεν οὖν τὸν προφήτου λέγοντος. Ἰδοὺ ὁ Κύριος τὸν Θεὸν ἡμῶν, καὶ προσκυνεῖτε τῷ ὑποποδίῳ τῶν ποδῶν αὐτοῦ, ὅτι ἁγίον ἐστίν. Ἐκπῶμεν μετὰ τοῦ Δαβὶδ, τὰ τοῦ Δαβὶδ τερετίσματα. Ἰδοὺ ὁ Κύριος ἐπὶ τοὺς οὐρανοὺς, ὁ Θεός, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἡ δόξα σου. — Ἰδοὺ ὁ Κύριος, ὁ κρίνων τὴν γῆν. — Ἰδοὺ ὁ Κύριος ἡ χεὶρ σου. — Κραταιωθήτω ἡ δεξιὰ σου. ὦλωθήτω ἡ χεὶρ σου. — Μὴ ἐπιλάβῃ τῶν πενήτων σου εἰς τέλος. — Ἄλλ' ἐν τῇ εὐδοκίᾳ σου, ὦλωθήτω τὸ κέρας ἡμῶν. Ἐισέλθωμεν εἰς αὐτὸν τὸν τῆς Γραφῆς παράδεισον. Ἐρανίσωμεθα, καθάπερ ἄνθη, τὰ τῷ καιρῷ χρησιμώτατα. Λάβωμεν ὁδηγούς τοὺς προφήτας, τοῦ σταυροῦ τὴν ὕψωσιν μνημόνους.

Καὶ πρῶτος ἡμῖν ἀγέσθω ὁ Μωϋσῆς, ὁ τοῦ Θεοῦ θεράπων καὶ νομοθέτης, τὸν χαλκὸν ἐκεῖνον ὡφθαλμοῖς ὅφιν. οὐχ ἵνα δοξασθῇ, ἀλλ' ἵνα στηλιτευθῇ, καὶ τῷ ἱπὸ τοῦ χαλκοῦ, τὸν ἰδὲ τῆς κακίας, ἀντιπαράθεῖς, ὡς ἐν συγκρίσει, τὸ τοῦ χαλκοῦ παραδείξῃ διάλλετον. Ἰδοὺ ὁ Κύριος οὖν ὁ χαλκοῦς ἐκεῖνος ὅφιν, οὐχ ὡς προτύπως ἢ τύπος ὢν τοῦ σταυροῦ, ἀλλ' ὡς τύπου ἀντίτυπος, ἢ τύπος τροπικῶς λαμβανόμενος. Ὑψώσε καὶ αὐτὸς Μωϋσῆς τὰς χεῖράς ποτε εἰς τύπον τοῦ

[†] Psal. xliii, 6. ^u Psal. vi, 8. ^v Deut. 28, 66. ^x Psal. xcvi, 5. ^y Psal. cvii, 6. ^z Psal. xciii, 2. ^a Psal. x, 12. ^b Psal. lxxviii, 14. ^c Psal. x, 12. ^d Psal. lxxviii, 18. ^e Num. xxi, 9. ^f Exod. xvii, 11.

COMBESII NOTÆ.

(62) *Per quam crucifixo cogniti sumus.* Τῷ σταυρωθέντι ἐγνωσθημεν. Scientia approbationis, ipsi, qui Deus ipse sit, ea conciliati.

(63) *Quoniam sanctum est.* Ὅτι ἁγίον ἐστίν. Altera orat. est ἁγιος, ut n. 16 notavimus. Num voluerit Andreas utramque lectionem exprimere, vel altero loco mendum irrepperit, non possum asserere.

(64) *Sed ut publice notaretur.* Ἰνα στηλιτευθῇ. Explicuimus, n. 12. Solum superesse videtur τὸ,

ἢ τύπος τροπικῶς λαμβανόμενος. Quod Grets. reddit: *Typus metaphorice acceptus.* Quanquam vero retinemus, ut qui non edimus novam versionem, potius tamen fuerit, *typus moraliter.* Velut dicat fuisse antitypum typi, ac figuram, figure adversam, sive figuram peccati crucifixo, quæ est moralis crucifixio, quam in nobis futuram, Christi crucifixione, velut ipse, ceu velut Adam, in crucem per Christum actus, concomitanter, ut vocant, præsignarit.

σταυρωθέντος Χριστοῦ, καὶ τοῦ νῦν ὑψωμένου σταυροῦ. « Στήτω ἥλιος κατὰ Γαβαὼν, καὶ ἡ σελήνη κατὰ φάραγγα Αἰλὼν, » καταναλίσκων Ἰησοῦς ποτὲ τὸν Ἀμαλὴκ ἠύχετο, οὐχ ἵνα μόνον τοῦ σταυροῦ τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν τὸ σκότος ἐφ' ὅλην τὴν γῆν ἐξετάθη μὴνύσῃ, οὐδ' ἵνα τὸ τῆς δυνάμεως ὕψος τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸν κατ' ἐχθρῶν ὑψωθέντα βραχίονα κατ' ἐκείνην πιστώσῃται τὴν ἡμέραν, ἀλλ' ἵνα καὶ τοῦ σταυροῦ τὴν ὑψωσιν προμηνύσῃ, καὶ τὴν ἐν αὐτῷ τοῦ Ἥλιου τῆς δόξης ἀνοδὸν προτυπώσῃ. Προσάγει καὶ Ἀβραάμ εἰς τύπον τοῦ μυστικοῦ θύματος τὴν θυσίαν, ἀλλὰ τῇ ἐξ ὕψους φωνῇ παραχρῆμα πεισθεὶς, τὸν ἐν φυτῷ Σαβὲκ θρασυμένον κριὸν, ἐν ὑψηλῇ τοῦ ὄρους περιωπῇ συμβολικῶς ἐθυσσε, τὴν ἐφ' ὕψους τοῦ σταυροῦ προτυπούμενος ἐπαρσιν.

Ἡράν ποτε εἰς ὕψος τὰς χεῖρας οἱ παρ' Ἀζαρίαν ἐν τῷ τῆς Βαβυλωνίας καμίνου πυρὶ, προσευχόμενοι, καὶ τὴν εἰς ὕψος ἀρθείσαν φλόγα τοῦ πυρὸς τῆς καμίνου κατέσβεσαν· τῇ τῶν χειρῶν ἐκτάσει, τὸν ὑψούμενον σταυρὸν σχηματίζοντες. Ὑψώσε ποτε Ἰωάννης τὴν φωνήν, σταυροειδῶς ὑψώσας τὰς χεῖρας, καὶ τὴν ἐξ ὕψους αὐτίκα θόναμιν ἐπεσπάσατο, ἐξεμβεὶς τοῦ θηρίου ἀλωδότης. Ὑψώσε ποτε τὸν ἀκινάκην Ἰουδῆθ ἡ περιδότος κατὰ τῆς Ὀλοφέρνηου κεφαλῆς καθεδύοντας, τοῦ σταυροῦ προτυπούσα τὴν ὑψωσιν, καὶ τὴν σωτηρίαν τῷ Ἰσραὴλ κατειργάσατο. Ὑψωσεν ἐν λάκκῳ λεόντων ποτὲ Δανιὴλ τὴν φωνήν περὶ τὸν Ὑψιστον, τοῦ σταυροῦ τὴν ὑψωσιν προτυπῶν, ὅτε τὸ ἀριστον ὁ προφήτης Ἀμβακούμ αὐτῷ προσηγάγετο διαρπασθεὶς ἐν ῥοπῇ. Τί δὲ τῷ Ἱερεμίᾳ δοκεῖ, λέγοντι ἐκ προσώπου Κυριοκτόνων, « Δεῦτε καὶ ἐμβάλλωμεν, λεγόντων, ξύλον εἰς τὸν ἄρτον αὐτοῦ, καὶ ἐκτριψώμεν ἀπὸ γῆς τὴν ζωὴν αὐτοῦ; » Τί δὲ τοῦ Ἡσαίου βούλεται τὰ παραπλήσια, λέγοντος, πῇ μὲν· « Ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείραντος αὐτὸν, ἀφῳος »· καὶ, « Ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη, ὅτι αἶρεται ἀπὸ γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ »· πῇ δὲ, « Καὶ αὐτὸς ἀμαρτίας πολλῶν ἀνήνεγκε. » Ποῦ, εἰ μὴ ἐν τῷ τοῦ σταυροῦ ξύλῳ; εἰς ὃν καὶ τὸν ἄρτον ἐμπαρόνησαντες, οὐ μεθῆκαν, εἰ μὴ καὶ εἰς ὕψος ἀνέβησαν, εἰς μαρτύριον τῶν ὁρώντων, καὶ τύπον τῆς προκειμένης ὑψώσεως. Τοῦτο διὰ τί ποτ' ἂν ἐποιμεν εἶναι, ἢ τοῦ σταυροῦ τὴν ὑψωσιν καὶ ἀνάδειξιν; ὥσπερ καὶ τὴν τοῦ προβάτου σφαγὴν, ἀνε[νε]χθέντος ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, καὶ προσπῆξαντος τοῦ χόσμου τὰς ἀμαρτίας, ᾧ καὶ αὐτῷ τοῦ σταυροῦ τὴν ὑψωσιν καταφανῶς παραδείκνυσι. Καὶ ἄλλες τὰς Γραφικὰς μαρτυρίας ἐπάγειν, τοῦ σταυροῦ προαναφανησάσας τὴν ὑψωσιν, ὡς ἂν μὴ προσκορὴς ὁ λόγος γένοιτο τοῖς πολλοῖς.

Ἡμεῖς δὲ, τὸν Χριστὸν ἐν αὐτῷ προσκυνοῦντες, κατανοοῦμεν τῆς αὐτοῦ δυνάμεως τὸ μέγεθος, καὶ ὅσα δι' αὐτοῦ περὶ ἡμᾶς ὠκονόμῃται θαύματα, καθά

^a Judic. x, 42. ^b Matth. xxvii, 45. ^c Gen. i Judith. xiii, 9. ^d Dan. xiv, 30. ^e Jerem. ii, 19.

A in figuram crucifixi Christi, et ejus, quæ nunc exaltatur crucis. « Stet sol contra Gabaon, et luna contra vallem Ailon », precatum est quondam Jesus consumens Amalec: non tantum ut crucis diem, qua tenebræ super universam terram diffusæ sunt^b, prænotaret, neque ut die illo confirmaret altitudinem potentie Dei, et brachium adversus hostes elevatum, sed ut et crucis exaltationem præsignificaret, et in ea ejus qui sol gloriæ est, ascensum præfigureret. Offert et Abraham^c in figuram mysticæ victimæ sacrificium: sed continuo voci ex alto demissæ obtemperans, arietem, quem in planta Sabec (65) viderat, in excelso montis fastigio symbolice sacrificavit, præfigurans crucis in altum elationem.

B Sustulerunt olim manus in altum, Azarias et socii in Babylonicæ fornacis igne precescentes^d, et elatam in altum ignis flammam exstinxerunt, manuum extensione crucem exaltatam adumbrantes. Elevavit aliquando Jonas vocem^e, manibus in crucis formam sublatis, et statim virtutem ex alto attraxit, sine noxa ex bellua ejectus. Elevavit aliquando celeberrima illa Judith^f acinacem in Holophernis dormientis caput, crucis præfigurans exaltationem, salutemque Israeli peperit. Elevavit aliquando in lacu leonum Daniel vocem ad Altissimum, crucis exaltationem prædelineans^g, quando prandium propheta Habacuc attulit, in momento temporis raptus. Et quænam sententia Jeremiæ, ex persona eorum qui Dominum occiderunt, dicentis: « Venite, mittamus lignum in panem ejus, et deleamus de terra vitam ejus ». Quid autem illa Isaia sibi voluit his similia, dicentis, alicubi quidem: « Tanquam ovis ad occisionem ductus est, et quasi agnus coram tondente se, mutus ». Et, « In humilitate ejus judicium ejus sublatum est, quoniam tollitur de terra vita ejus^h: alicubi vero: « Et ipse peccata multorum tulit ». Ubi, nisi in crucis ligno? in qua et panem cum afflissent, non prius dimiserunt quam in altum erexissent, in testimonium spectatorum et in figuram hodiernæ exaltationis. Hoc vero quid aliud esse censebimus, quam crucis exaltationem et ostensionem: sicut et occisionem ovis in crucem sublata, et affligentis peccata mundi quo ipso crucis exaltationem perspicue demonstrat. Et satis quidem fuerit hactenus adduxisse Scripturæ testimonia, quæ crucis exaltationem prænuntiarent, ne forte multis oratio lædium et satietatem afferat.

D Nos vero Christum in illa adorantes, intelligamus potentie ejus magnitudinem, et quanta per illam circa nos, divina dispensatione, sint perpetuata, 3 seqq. ⁱ Dan. iii, 24. ^k Jonæ. ii, 2. ^l Isa. l.iii, 7. ^m ibid. 8. ⁿ ibid. 12.

COMBEFISII NOTÆ.

(65) In planta Sabec. Ita LXX, ubi Vulg. Inter vepres hærentem, etc., in quam vocem ad eum lo-

cum Gen. xxi Nobiliter et alii, ipseque Andreas priori orat. ut n. 17.

trata miracula, sicut dicit divinissimus David : *Deus noster Rex ante secula, operatus est salutem in medio terræ* *. » Quod autem in medio terræ Calvarie locus situs sit, nemo dubitet. Necesse erat, ut quasi in plani circuli descriptione, infingeretur in medio universæ terræ salutare signum ut velut alter e cælo resplendens sol, justitiæ ille medio cælo Sol invecus tanquam ex quodam crucis firmamento, lucifluos suos radios, occidens in cruce, vibraret illis qui in terræ pulvere (66) detinebantur *. Crux hæc et lignum aspectabile est, et signum crebro in Scriptura appellatur. Quid enim est, quod David ait ? *Fac mecum signum in bonum* †. » Et : *Signetur super nos lumen vultus tui, Domine* ‡. » Et : *Dedisti metuentibus te significationem, ut fugiant a facie arcus* §. » vel quod ipse Dominus in Evangelio clamat : *Et tunc videbunt signum Filii Dei* ¶. » Et ante hæc : *Signum quærit generatio ista; et signum non dabitur eis, nisi signum Jonæ prophætæ* §. » quod et ipsum per crucem demonstratur. Symeon autem, qui Deum ulnis tulit, Virginem benedicens, quando Deum sub imagine infantis excepit, quid sibi vult his verbis : *Hic positus est in ruinam et in resurrectionem multorum in Israel, et in signum, cui contradicetur* *? » Nonne crucem (67) signi nomine perspicue significavit ?

Quia et virtus crux nominatur. Quid enim dicit David? *Notam fecisti in populis virtutem tuam* *. » Sed et brachium : *Redemisti in brachio tuo populum tuum* †. » Quod autem Christi virtus sit crux, audi Paulum dicentem : *Verbum crucis, pereuntibus quidem stultitia est, nobis autem qui salvamur, virtus Dei est* ‡. » Audi vero et ipsum Christum dicentem ad Moysem : *Indurans indurabo cor Pharaonis, ut ostendam in illo omnem virtutem meam* §. » virtutem hic significans eam, quæ per virgam Moysis, non sine crucis typo, demonstrata fuit, multorum utique mirabilium effectricem, per quam admiranda sua illa prodigia exhibebat. Sic nos de cruce sentire et existimare edocet sumus; sic populum fidelem perpetuo adhortamur colere et venerari crucem. Per illam enim quasi per sagenam capte sunt gentes, ac fides ubique disseminata est. Hac cum Christi discipuli, tan-

† *ψησι δαδιδ ὁ θεϊότατος* · « *Ο θεὸς ἡμῶν βασιλεὺς πρὸ αἰώνων, εἰργάσατο σωτηρίαν ἐν μέσῳ τῆς γῆς* · » *Ὅτι δὲ ἐν μέσῳ τῆς γῆς ὁ Κρανίου κατεστήρικται τόπος, ἀμφιβαλλέτω μηδεὶς* · « *Ἐδεῖ γὰρ ὥσπερ ἐν ἐπιπέδῳ κύκλου διαγραφῇ κατὰ μέσης τῆς γῆς ἀπάσης ἐμπαγγῆναι τὸ σωτήριον ξύλον, ἢ ὡς ἄλλος τις οὐρανοφεγγὴς ἥλιος, ὁ τῆς δικαιοσύνης μεσο-ρανῶν ἥλιος, οἷον ἐκ τινος τοῦ σταυροῦ στερεώματος, τὰς αὐτοῦ φωτοειδεῖς ἀκτῖνας, καὶ τοῖς ἐν γῇ χώματος* † · » *κατεχομένοις, δύνας, ἐν τῷ σταυρῷ καταλάμψαιεν* · Οὗτος ὁ σταυρὸς καὶ ξύλον ἐστὶν ὁρατὸν, καὶ σημεῖον παρὰ τῇ Γραφῇ πολλαχοῦ καλεῖται · Τί γὰρ ἐστὶν ὁ φῆσιν ὁ δαδιδ · « *Ποίησον μετ' ἐμοῦ σημεῖον εἰς ἀγαθόν* · » Καὶ, « *Σημειωθήτω ἐφ' ἡμᾶς τὸ φῶς τοῦ προσώπου σου, Κύριε* · » Καὶ, « *Ἐδωκας τοῖς φοβουμένοις σημεῖον σου τοῦ φυγεῖν ἀπὸ προσώπου τῶσου, ὃ ἔπερ καὶ αὐτὸς Κύριος ἐν Εὐαγγελίοις βοᾷ* · » Καὶ τότε δύνανται τὸ σημεῖον τοῦ Θεοῦ · » Καὶ πρὸ τούτου · « *Σημεῖον ἐπιζητεῖ ἡ γενεὰ αὕτη, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτοῖς, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου* · » ὃ καὶ αὐτὸ διὰ τοῦ σταυροῦ παραδείκνυται ; Σομεῖν δὲ τὴν Παρθένον εὐλογῶν, ὃ θεοδόχος, ὅτε τὴν νηπιόφανῃ Κύριον ὑπεδέξατο, τί βούλεται λέγων · « *Οὗτος κεῖται εἰς πτώσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραὴλ, καὶ εἰς σημεῖον τὸ ἀντιλεγόμενον* ; » Οὐ τὸν σταυρὸν διὰ τοῦ σημεῖου τρανῶς παρυσέφηνεν ;

« *Ἀλλὰ καὶ δύναμις ὁ σταυρὸς καλεῖται* · Τί γὰρ φησιν ὁ δαδιδ ; « *Ἐγνώρισας ἐν τοῖς λαοῖς τὴν δύναμιν σου* · » Ἀλλὰ καὶ βραχίων · « *Ἐλυτρώσω ἐν τῷ βραχίονί σου τὸν λαόν σου* · » Ὅτι δὲ καὶ δύναμις Χριστοῦ ὁ σταυρὸς, ἀκούε Παῦλον λέγοντος · « *Ὁ λόγος τοῦ σταυροῦ, τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρία ἐστίν · τοῖς δὲ σωζομένοις ἡμῖν, δύναμις Θεοῦ ἐστίν* · » Ἀκούσον δὲ καὶ αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ πρὸς Μωσῆν λέγοντος · « *Σκληρύνων σκληρυῶν τὴν καρδίαν Φαραὼ, ἢ ἐνδείξωμαι ἐν αὐτῷ πᾶσαν τὴν δύναμίν μου* · » δύναμιν ἐνταῦθα λέγων, τὴν διὰ τῆς ράβδου Μωσέως εἰς τὸ πόνον τοῦ σταυροῦ προειχθεῖσαν, παντοδύναμον ἐνδείξιν, δι' ἣς τὰ παράδοξα τῶν τεραστίων αὐτοῦ παρεδείκνυτο. Οὕτως ἡμεῖς περὶ τοῦ σταυροῦ, καὶ νοεῖν καὶ φρονεῖν δεδιδάγμεθα. Οὕτω τὸν πιστὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ τιμᾶν τὸν σταυρὸν, καὶ σεβάσθαι δι' ὅλου προτρέπομεν. Δι' αὐτοῦ γὰρ ἐσαγγελνεύθη τὰ ἔθνη · ἡ πίστις πανταχοῦ κατεσπάρη. Τούτῳ γὰρ οἱ Χριστοῦ μαθηταί,

* Psal. lxxiii, 13. * Dan. xii, 2. † Psal. lxxxv, 17. ‡ Psal. iv, 7. § Psal. lix, 6. * Matth. xxiv, 30. † Matth. xii, 39. ‡ Luc. ii, 34. § Psal. lxxv, 15. † ibid. 16. ‡ 1 Cor. i, 18. § Exod. iv, 21; vii, 3; ix.

VARIÆ LECTIONES.

† 16. γῆς χώμασι, ut apud Dund.

COMBEFISHI NOTÆ.

(66) *In terræ pulvere*. Ἐν γῇ χώματος. Verba sunt Danielis paululum commutata. Velut dicat, *in terra aggesta, et tumulis terræ, quomodo Grex reddiderat*. Sic porro detentis et dormientibus illuxit Sol ille occidens in cruce, cum animas expectantes ejus redemptionem, claustris inferni disruptis, ac vectibus confractis victor ipse per crucem, Dominus Jesus, carcere eduxit.

(67) *Nonne crucem, etc.* Sic plane legendum interrogative series tota exigit, eoque mutavimus

τὸ, οὗ, in οὗ · adjecta nota interrogationis. Greizerus vero : *Cujus signum, etc.* sed nulla coherrentia. Paulo etiam superius τὸ, ἢ, quod ipse comparativum facceperat, accepimus ipsi disjunctivum, quomodo accipiendum vidisset ipse Greizerus, si locos inter quos medium ponitur, et quibus eodem modo crux, signi nomine non nihil obscurius et symbolice designatur, tantillum attendisset. Sic sane interpretes, innumera contra judicium peccant.

καθάπερ ἀρότρῳ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν τὴν ἀγονὴν γεωργήσαντες, ἀεὶ θαλῇ τε τῆς Ἐκκλησίας τὰ λήλα θείζαντες, πολύχουν τῶν εἰς Χριστὸν πεπιστευκότων τὸν ἀμητον ἐκομίσαντο. Τοῦτω βωννόμενοι μάρτυρες, καὶ πίπτοντες, τοὺς βάλλοντας ἐτυπτον. Δι' αὐτοῦ Χριστοῦ ἐπεγνώσθη, καὶ τῶν πιστῶν ἡ Ἐκκλησία διὰ παντὸς τὴν Γραφὴν ἀναπτύξασα, τὸν αὐτὸν εἰσφέρει Χριστὸν τὸν τοῦ Θεοῦ Υἱόν, καὶ αὐτόθεον καὶ αὐτοκύριον, μεγαλοφώνως ἐμβοῶντα· « Εἰ τις θέλει ὀπίσω μου ἕλθειν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι. » Δι' αὐτοῦ τὰ τῶν Χριστιανῶν ἀνθεῖ, καὶ πανταχοῦ ἐπεκτείνεται. Δι' αὐτοῦ βασιλεία κρατύνεται, πολιτεία στηρίζεται, πολέμιοι πίπτουσι, ὄφρως Βαρβάρων ἀλλίσκεται, Ἰσραὴλ κατασφάττεται, κεραυνοῦνται δαίμονες· ὅτι ἐν αὐτῷ καὶ δι' αὐτοῦ πιστεύομεν σῶζεσθαι, καὶ αὐτὸς ἐστὶ τὸ « σημεῖον τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου » καὶ, « Ἐν αὐτῷ πᾶσα σὰρξ, » κατὰ τὸ γεγραμμένον, « ὕψεται τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. » Καί, « Ὑφονται οἱ Ἰουδαῖοι [καὶ κόφονται] εἰς θν ἐξεκέντησαν. » Ἡμεῖς δὲ, ὅσοι τῷ φωτὶ αὐτοῦ ἐπορεύθημεν, σὺν αὐτῷ δοξασθώμεθα, καὶ συμβασιλεύσομεν τῷ Θεῷ, τῇ Τριάδι σὺν ἀγγέλοις περιχορεύομεν· τῇ ἐν Πατρὶ, καὶ Υἱῷ, καὶ ἁγίῳ Πνεύματι προσκυνούμενῃ. νῦν καὶ δεῖ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΔΟΓΜΕΣ ΙΒ'.

Εἰς τὴν κοίμησιν τῆς ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου.

(Interprete

Combesio.)
 Ὅσοι τὸ σπῆν τούτου τῆς Θεοτόκου κατελήφατε τέμενος, δεῦρό μοι, λιπαρῷ συνεπαμύνασθαι σήμερον περὶ τὸν λόγον κάμνοντι, καὶ πρὸς τὸ ὕψος καὶ βάθος ἀμηχανοῦντι τοῦ θαύματος. Εἴθ' οὕτως συναναβάντες ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς κεφαλίδος, τὸ δὴ λεγόμενον, εἰς Θεοῦ μυστήρια παρακλῶμεν, καὶ λόγων ἐπιταφίων ἀκούσωμεν.

* Luc. ix, 3. † Matth. xxiv, 5. ‡ Isa. lii, 40. § Zachar. xii, 10.

COMBESII NOTÆ.

(68) Cum etiam caderent et occiderentur. Καὶ πίπτοντες. Nihil clarius, et in martyres, morte sua, ceu in Christi praelio prosternente hoste, victores, aptius. Nam est proprium eorum qui occisi cadunt in bello τὸ, πίπτειν· quomodo statim sequitur: πολέμιοι πίπτουσι. Ubi Gretz. Cadunt inimici; melius, hostes. Hic autem plane perperam: Et huic procedentes: velut crucis adorationem, non mortem martyrum victoriosam auctor diceret. Sic nuper fucum fecit in eadem pene materia adorationis sacrarum rerum, non nihil ampullata nova neoterici cuiusdam unius veterum Patrum versio: ut inde petitum adversus Calvinistam argumentum, collato textu, nonnullo certe arguentis, atque utinam non Ecclesie Christi, contemptu, explosum sit. Non desunt vera, ut debeamus corrogare ementita præsidia: quanquam nec Gretz. nec illi, quæ honoris causa sileo, piis utique viris et religiosis, quidquam studio iis in rebus male commissum putandum sit.

(69) Triplici encomio egregie Andreas festissimam Dei Genitricis Dormitionem, longe maxi-

am quam aratro, infecundam hominum naturam coluissent, et uberem virentemque Ecclesie segetem effecissent, eorum, qui in Christum crediderunt magnam messem reportarunt. Hac confirmati martyres, cum etiam caderent ac occiderentur (68) incessentes ferientesque, verberabant. Per illam Christus agnitus est, fideliumque Ecclesia Scripturam perpetuo evolvens, eundem inducit Christum Dei Filium, et ipsum per se Deum, ipsaque per se Dominum, magna voce clamantem: « Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me ». Per ipsam florent res Christianorum, et in omnem partem propagantur. Per ipsam regum imperium firmatur, respublica stabilitur, cadunt hostes, supercilium Barbarorum deprimitur, Ismael interficitur, dæmones fulmine percelluntur, quoniam in ipsa et per ipsam nos salvos fore credimus; estque ipsa « Signum Filii hominis »; et in ea, sicut scriptum est: « Videbit omnis caro salutare Dei nostri »; et: « Videbunt Judæi, et plangent, in quem confixerunt »! Nos vero, qui in lumine ejus ambulamus, cum ipsa glorificabimur, et regnabimus simul cum Deo, circa Trinitatem enim angelis choreas ducentes: quæ adoratur in Patre, et Filio et Spiritu sancto, nunc et semper, et in sæcula sæculorum Amen.

ORATIO XII.

In dormitionem sanctissimæ Deiparæ Domine nostræ. (69)

Quotquot in venerabile hoc Dei Genitricis templum concessistis, adeste, rogo, hodie auxilio, laboranti in sermonis agone, nec miraculi altitudinem profunditatemque valenti satis assequi. Tum vero pariter ad summum rei caput, quod dicitur, ascendentes, in Dei sacramenta velut incumbendo, oculos inferamus (70), ac sermones funebres audiamus.

mam ejus solemnitatem, devotissimus cliens celebrat: totaque modestia, quid pia traditione jam olim Ecclesia pie teneat: quod et sæculo fere posteriore Damascenus Germanusque postmodum luculenter fecere, enarrat atque exornat. Vix alio titulo inveniat apud etiam medii ævi, nec ita antiquos scriptores sacros, ea Domine nostræ solemnitas, sic etiam Martyrologio Romano antiquo, Adone, et aliis vocitantibus: velut non satis fiducia esset, ut quod Deus nonnihil obscurum voluisset, præmaturum, inquam, Assumptionis Mariæ in corpore glorioso triumphum, ipso festi palam nomine profiteri et asserere viderentur. Qua in re indulgentior fuit posterorum pietas; quam et ego indulgentiam, dum et ipsa modesta sit, ac intra limites piæ credulitatis, quam solam Deus, non tantum venerandæ illi antiquitati, sed et potiori jure secutis nobis, permisisse videtur, constiterit: qui velim sobrius esse, ac pietate quam sensu abundare, haud gravate probaverim ac laudaverim.

(70) Velut incumbendo oculos inferamus. Παπα-

Salutaris ergo Sermo ille ac optimus, Sermo, A inquam, subsistens, ac major substantia, ubi totam pro nobis in terra carnis dispensationem gessisset, ac olim de ipso prædicta implesset, nosque in seipso ac se in nobis totum ipse exhibuisset, cælum deinceps ac terram gloria implevit, suaque sanctimonia creata universa ditavit. At vero per crucem congressus, mali superavit auctorem; luctatusque cum morte, quam ea in nos tyrannidem exercebat labefactavit, atque inferni obscuram regionem infernalemque regiam, omnium voraci ejus ventre occluso, ut ne deinceps deiformes sanctorum animas ceu potentia mancipante susciperet, evertit. Par porro quod existimo erat, ut ne prorsus antiquæ maledictionis jura abolerentur. Quippe divina voce decretum manarat, ut qui semel e terra educi essent, in terram reverterentur, non dum natura quæ fuisset tracta e terra, libertatem a servitute in ortu interituque posita, consecuta. Plane autem par erat, ut qui per omnia factus esset fratribus similis, i absque peccato, omnia naturæ velut insignia, in se ipse ostenderet: qui ea de re, Deus existens, impensiori in humanum genus studio factus esset homo, gustassetque affectiones humanas, ut suam in nos homines necessitudinem proderet, si quando ejus affectionibus, qui ab affectionibus esset immunis, immunes ipsi et liberi ab affectionibus redderemur. Propterea etiam interitionis periculum sustinuit facere, ac subire mortem, atque ad tristem inferni regionem venire, ut ipsi infernalibus exempti vinculis, in incorruptionem transferremur. Verum enim vero naturalem, siquidem gratia tantum, non autem per concinnati (71).

Quorsum vero hæc loquor, fratres, ac qua de causa huc sermonis provectus sum? Quod si nimirum, siquidem debeamus præclari illius transitu sacramenta attingere, necesse sit, ut aliquantulum sermonem reducamus ad omnium nostrum Dominum herumque ac Deum Jesum Christum, tumque ordine subjecto argumento orationem aptemus ac conseramus. Quoniam ergo necessarium hominibus incumbbat ut semel morerentur, resque omnino humano generi indeprecabilis erat, quod maxime id a principio, ferente Fictore, inobedientiæ crimen et transgressio sententiæ accepisset, Idcirco etiam Dominus semel mortuus est, unius illius communis mortis pretium factus, ut omnes plane ab amara mortis servitute eximeret,

¹ Hebr. ii, 17.

Ὁ τολών σωτήριος καὶ ὑπεράγαθος Λόγος, ὁ ἐν-
υπόστατός τε καὶ ὑπερούσιος, πάσαν τὴν ὑπὲρ ἡμῶν
οἰκονομίαν ἐπὶ γῆς μετὰ σαρκὸς ἐμπολιτευόμε-
νος, καὶ τὰ πάλαι περὶ αὐτοῦ κεχηρσµωδηµένα
πληρώσας, δείξας τε ἡµᾶς ἐν αὐτῷ, καὶ ὅλον αὐτῶν
ἐν ἡµῖν, πεπλήρωκε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν δόξης,
καὶ τῆς ἀγιστείας αὐτοῦ τὴν σύµπασαν κατεπλούτισε
κτίσιν. Νενίκηκε δὲ, διὰ σταυροῦ συμπλακείς τὸν
ἀρχέκακον, καὶ τῷ θανάτῳ προσπαλαίσας, τὴν καθ'
ἡµῶν ἔλυσε τυραννίδα· ἔδου τε τὸν ἀφεγγὴ χῶρον,
καὶ τὰ ἐκεῖ καθέλιε βασιλεία, τὴν παμφάγον αὐτοῦ
συγκλείσας γαστέρα, πρὸς τὸ µὴ τὰς θεοειδεῖς τῶν
ἀγίων ψυχὰς ἔτι κατ' ἐπικράτειαν δέχεσθαι. Ἐχρῆν
δὲ, οἶμαι, µὴ πάντῃ τῆς ἀρχαίας ἀρᾶς ἀποπαυθῆ-
ναι τὰ ὁροθέσια. Θεοῦ γὰρ ἦν ρωνή, τοὺς ἀπ᾽ ἀπὸ
γῆς παραχθέντας, εἰς γῆν ἐπανάγεσθαι· ὅτι µὴ τῆς
ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ δουλείας ἡ πρὶν ἀπογαυωθεῖσα
φύσις τέως ἀπληρευθέρωτο. Ἐδει δὲ ἡ τὸν κατὰ
πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁµιωθέντα χωρὶς ἀµαρτίας, ἡ
πάντα ἐν αὐτῷ τῆς φύσεως παραδείξαι γνωρί-
σµατα· ὅς διὰ τοῦτο, θεὸς ὢν, ὑπὲρ φιλανθρωπίας
ἐγένετο ἄνθρωπος· καὶ παθὼν ἀπεγύσατο πρὸς ἐν-
δειξιν τῆς πρὸς ἡµᾶς οἰκειώσεως, εἰ πως τοῖς τοῦ
ἀπαθοῦς πάθειν ἐξω παθὼν κατασταθῇµεν. Ταύτη-
τοι καὶ φθορᾶς πείραν λαθεῖν κατεδέξατο, καὶ θαν-
νάτῳ προσομιλῆσαι, καὶ τὴν ἀµειδῆ τοῦ ἔδου χῶραν
καταλαβεῖν, ἵν' ἡµεῖς τῶν ἐντεῦθεν ἀποδράµοντες
δεσµῶν, εἰς ἀφθορσίαν μεταχωρήσαιµεν. Ἀλλ' οὐ
παρὰ τοῦτο τὸν φυσικὸν ἐκφευρόµεθα θάνατον·
εἴγε κατὰ µόνην τὴν χάριν, ἀλλ' οὐ κατὰ τὴν φύσιν,
τὸ εἶναι λαθόντες, ἀθάνατοι διεπλάσθηµεν.

C haudquaquam ideo sumus vitaturi mortem natura-
naturam suscepto esse, immortales sumus recon-

Πρὸς οὖν τί ταῦτά φηµι, ἀδελφοί, καὶ ὅτου χάριν
εἰς τούτους νῦν προήχθην τοὺς λόγους; Ὅτι εἰ µέλ-
λοιµεν τὸν κατὰ τὴν ὑπερφυᾶ μεταστασιν µυστη-
ρίων ἐφάπτεσθαι, ἀνάγκη µικρὸν αὐτοῦ που τὸν λό-
γον ἀναγαγεῖν, ἐπὶ τὸν πάντων ἡµῶν Δεσπότην καὶ
Κύριον καὶ Θεὸν Ἰησοῦν Χριστὸν, εἰθ' οὕτως δι' ἀκο-
λούθου τάξεως συναναζεύξαι πρὸς τὸ προκείμενον.
Ἐπειδὴ γὰρ ἐξ ἀνάγκης ἀπέκειτο τοῖς ἀνθρώποις
ἀπ᾽ ἀποθάνειν, καὶ ἦν τοῦτο πάντῃ τῇ καθ' ἡµᾶς
D ἀπαράττητον φύσει, τῷ µάλιστα διὰ τῆς παρακοῆς
ἀνωθεν τοῦτον δέξασθαι παρὰ τοῦ πλάστου τὸν ὅρον·
διὰ τοῦτο δὴ, καὶ ὁ Κύριος ἀπ᾽ ἀπέθανεν, ἐνὸς
γενόμενος θανάτου ἀντίλυτρον, ἵνα πάντας ἀπλῶς
ἐπαλλάξῃ τῆς πατρὸς τοῦ θανάτου δουλείας, καὶ, ἥ
φησιν ὁ Ἰεροφάντης, ἡ τοὺς ὅσοι φόβῳ θανάτου δια-

COMBESII NOTÆ.

κόφωµεν. Vox signantissima, ad modum exprimen-
dum, quo velut levius oculorum jactu, ac quadam
ex adverso protensione, divina in corpore positi,
vix modicum inspectamus. Tò, φύσις πρὶν ἀπο-
γαυωθεῖσα. D. 7, male redditum est: nam est, ve-
lut olim in terram versa, seu addicta quæ in ter-
ram verteretur.

(71) Immortales sumus reconcinnati. Διεπλάσθηµεν.
Secunda per Christum formatione, et reformatione

ad esse immortale, quod absolute per gratiam est,
eoque per est differt velut indebitum. Potest esse
metaphora a membris luxatis et quassatis, quæ
subinde medica arte reconcinnantur, quo sensu ci-
tatur ex Galeno. Paulo post I. C. corrigendum ut in
errat. nota interrogatione. D. 4, d. τὸ, temporalem:
ut quod auctoris sententiam nimis restringat, et ad
mortem, de qua forte non loquitur.

παντός τοῦ ζῆν ἐνχοι ἤσαν δουλείας. Ἐπὶ νῦν οὐ τεθη-
 ξόμεθα τὸν θάνατον ἐκείνον· ἀντιφάσαιεν ἂν τινες
 ἰσως. Ναί τεθηξόμεθα⁴⁰. Πλὴν οὐ μενούμεν ἐν αὐτῷ
 δεδηλωμένοι καθὰ καὶ πρότερον, ὅτι τῷ θανάτῳ κατει-
 χόμεθα δέσμιοι τῷ τῆς ἁμαρτίας γραμματεῖ. Καὶ
 εἰ οὕτως, οὐδ' ἀποθανεῖν εἰκότως τοῦτο λέγοιτ' ἂν.
 Εἰσὶ γὰρ, εἰσὶ τινες, οἱ καὶ τοῦτον διαφεύγονται μὲν,
 ἀλλαγῆσονται δὲ, κατὰ τὴν ἱερὰν ἐκφαντορίαν. Θα-
 νάτου δὲ τυραννίς καὶ θάνατος ἐκεῖνος ὄντως ἐστίν,
 ὅτε μηκέτι συγχωρηθῶμεν ἀποθανόντες ἐπανελθεῖν
 εἰς ζωὴν. Ὅποτεν δὲ καὶ τεθναίμεν, καὶ μετὰ τὸ
 θανεῖν εἰσαυθὺς ζήσωμεν, καὶ ζῶν τὴν ἀμείνω· οὐ
 θάνατος προδήλως τοῦτο ἐστίν, ἀλλὰ κοίμησης, καὶ
 πρὸς τὴν δευτέραν ζωὴν ἐπάνοδος, διὰ τῆς τῶν γη-
 ῶν παντελοῦς ἀποπαύσεως, τοὺς μετιόντας ἐντεῦθεν
 ἐκεῖ προάγουσα καὶ προπέμπουσα. Ἦν δὲ σαφέστε-
 ρον ὁ Παροιμιστὴς ἐνδεικνύμενος, «θάνατος, φησὶν,
 ἀνδρὶ ἀνάπαυσις. » Συνέκλεισε γὰρ ὁ Θεὸς κατ' αὐ-
 τοῦ, τοῦ μηκέτι τυχόντι ἐνεργεῖν ὅ τι καὶ πέφυκε. Θά-
 νατος δὲ τί ποτ' ἂν ἄλλο νοοῖτο, ἢ ψυχῆς χωρισμὸς
 ἀπὸ σώματος, τὴν μὲν ἐλπὶδα τῆς ἀναστάσεως διὰ
 τῆς τοιαύτης τῶν μερῶν διαζεύξεως, εἰτα συμπήξεως
 προσκαλούμενος· τὴν δὲ εἰς ἀφθαρσίαν καὶ εἰς λῆξιν
 τὴν ἀμείνω μετὰδασιν, διὰ τῆς ἐλπίδος πιστοῦμενος,
 τοῦ μηκέτι δουλεύειν ἡμᾶς τῇ ἁμαρτίᾳ, κατὰ τὴν ἐν
 σαρκὶ πρὸς τὰ αἰσθητὰ δηλονότι ἐμπαθεστάτην
 ζωὴν,

Εἰ οὖν αὐτὸς ὁ ζωῆς καὶ θανάτου Κύριος, ἢ ζωὴ
 τῶν ἀπάντων, ἢ ἀνάστασις τῶν νεκρωμένων, «τὸ
 φῶς τοῦ κόσμου, ὁ τῷ οἰκῷ θανάτῳ καταργήσας
 τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, » οὐκ ἔμετο δεῖν,
 ὑπὸ φιλανθρωπίας καμπτόμενος, οὐδὲ τόνδε τὸν
 νόμον παραδραμεῖν ἀλείτουργητον· ἀλλ' ὡς ἂν κατὰ
 πάντα ἡμῖν ὁμοιωθῇ, δεῖξῃ τε ταύτην ἀναγκάως εἰς
 γῆν πεποιθῆσθαι τὴν καθόδον, καὶ αὐτὸς ἡμῖν τὸν ἴσον
 εἴλετο δεσμὸν, «πορευθεὶς ἐν μέσῳ σκιᾶς θανάτου, »
 κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἐπὶ τρισὶ τε ἡμέραις ἐνδια-
 τρίψας εἰς τὰ κατώτατα μέρη τῆς γῆς, ἐθα τῶν
 ἤδη θανόντων αἱ ψυχαὶ προκατεῖχοντο σσιραῖς ἀφύ-
 κτοις σφιγγόμεναι, αἷς καὶ εὐηγγελίσθη κατὰ τὸν
 μακάριον Πέτρον· «Καὶ τοῖς ἐν φυλακῇ γὰρ πνεύ-
 μασι πορευθεὶς ἐκήρυξε· » πῶς οὐκ ἂν εἴη τοῦτο
 σαφὲς καὶ παντελὲς ἀναντιρρόητον, ὡς καὶ νῦν ἀπάν-
 των τῶν ἀνθρώπων, καὶ μέντοι καὶ τῶν ἁγίων αἱ
 ψυχαὶ τὸν αἰδιῶ τὸπον ἐκείνον διέρχονται μὲν, οὐ

A et, ut divinus ait interpres, « Omnes qui
 timore mortis per totam vitam, obnoxii erant ser-
 vitudi i. » Num enim, objecerint forte aliqui, non
 sumus mortem illam morituri? Sic plane sumus
 morituri. Haudquaquam tamen velut olim, in ea
 servitudi addicti, cum peccati libello teneremur
 vincti: atque adeo sit qui nec morituros merito
 dixerit. Plane enim sunt, qui et hanc quidem tem-
 poralem mortem sint evasuri, quanquam et illi,
 juxta sacram Pauli doctrinam, sunt immutandi.
 Ea porro mortis tyrannis ac vera mors est, quan-
 do semel mortuis non sit concessa ad vitam re-
 gressio. Quando autem et moriamur, iterumque
 a morte vivamus, ac vitam meliorem, palam est
 non id mortem esse, sed dormitionem, atque ad
 vitam alteram reversionem, quæ omni modo a
 terrenis quiete, hinc migrantes illo provehat at-
 que præmittat. Quam sane requiem clarius signifi-
 cans Proverbiorum scriptor (72), « Mors, in-
 quit, viro requies est: » Eo enim adegit Deus
 (73), ut ne quid forte operetur eorum, quæ nata
 sit operari. Quid autem mors aliud habeat intel-
 ligi, quam separatio animæ ac corporis, ut ea
 partium disjunctione, ac postmodum commissione,
 spem quidem resurrectionis provocet, speque tran-
 situm in incorruptionem ac meliorem sortem, ut
 ne amplius serviamus peccato, pro vitæ nimirum
 carnalis rebus sensui subjectis addictissimæ ratio-
 ne, astruat?

Cum igitur ipse vitæ mortisque Dominus, vita
 universorum, dormientium resurrectio, « Lumen
 illud mundi », is « Qui morte sua, eum destru-
 xisset, qui mortis imperium habebat », inflec-
 tente sua illa clementia ac in hominum genus pre-
 pensiori studio, nec sibi ipse committendum puta-
 verit ut ne ea non defungeretur lege, sed ut nobis
 per omnia assimilatus huncce sibi in terram de-
 scensum, necessarium ostenderet, et eandem sibi
 nobiscum salvam voluerit legis distractionem,
 « ambulans in medio umbræ mortis », sicut
 scriptum est, dies tres moratus in infimis terræ
 partibus, quo loco prædefunctorum animæ ineno-
 dabilibus tenebantur constrictæ catenis, quibus
 etiam evangelizavit, juxta quod scribit beatus Pe-
 trus: « Et his qui in carcere erant, spiritibus veni-
 ens prædicavit. » Cum, inquam, ita in Christo
 habeat, qui non perspicuum sit ac extra omnem

¹ Hebr. II, 15. ² Eccli. XXXVIII, 24. ³ Joan. VIII, 12. ⁴ Hebr. II, 14. ⁵ Psal. XXII, 4.
⁶ I Petr. III,

VARIE LECTIONES.

⁴⁰ Doest θάνατον.

COMBESII NOTÆ.

(72) *Proverbiorum scriptor.* Ὁ Παροιμιστὴς. Forte alium locum ex Proverbiis aut Ecclesiaste respicit, ut variant in illis plurimæ lectiones. Locum quem ascripsimus margini ex Jesu Sirach, 38, omnino similis est: Ἐν ἀναπαύσει νεκροῦ κατάπαυσον τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ. In requie mortui, nempe morte, quiescere fac memoriam ejus: nec forte alio Audreus respexit. Nihil enim novi ut velut Sa-

lomonis citentur libri omnes sapientiales, velut magnam partem ex his quæ ipse scripsisset, quanquam alio digerente confecti.

(73) *Eo enim adegit, etc.* Συνέκλεισε κατ' αὐτοῦ, τοῦ. Velut conclusit adversum eam, ut, etc., in contrarium versis ejus machinamentis, quod in sequentibus deducit.

plane controversiam, nec modo ulla esse hominum animas, tametsi iustorum, quæ tristem illum locum non permeent (74), quanquam non detineantur, excepto si quæ vita molliori, mortem sibi quæ est ex peccato consciverint? Quæ enim divinis se legibus mancipantes, cœlestem carne in spiritu exhibuerunt vitæ rationem, ad lucida plane loca sacro illi sanctorum statui congrua, transmittuntur; ad loca, inquam, quæ Dominus inspectat, ejusque oculi ac oraculum semper aspiciunt. Quorum pulchritudinem, fusaque spatia atque immensum beatam positionem, addiderim vero et speciem quam nec intellectus satis assequatur, clarius merito ac sublimius viderint, qui nobis propinquiores Deo, præsentis vitæ exacto cursu, quietem acceperunt, atque adeo, quibus gubernante sapienter omnia providentia, fuit paratum. Quamobrem, sunt quidem animæ sanctorum transituræ inferni portas, sicut probatum est: « Non enim est discipulus supra magistrum ». » Hand tamen puto, velut olim detinendas fore, quum juxta quod scriptum est, « peccatum regnabat cum morte ». » Porro sunt pertransituræ (audi cordate et intelligenter) non ita ut interitioni tradantur, sed ut et illic novum scrutentur doceanturque sacramentum divinæ dispensationis; Christi, inquam, in infernum descendum, quem Jesus vitæ auctor, sua ipse sponte, ubi a passione et interitu immunis crucis sustinisset mortem, nostri causa molitus est. Ad hæc vero ut eorum quæ illic fuere consummata mirabilem rationem accuratius didicerint, quanta nimium et qualis parsa sit Christo, confractis æternis vectibus, congressione, victoria. Hæc igitur ex sacris docti sumus oraculis, nec aliena a

Puto autem valde consequens ac commodum, ut et vestigando, quæ ad sacræ hujus semper Virginis occultam gloriosamque dormitionem spectant, bonorum ac contemplationis divinorum amantibus apponam. Quippe ut quod est vere fateri oporteat, et ad hanc usque progressa est mors naturalis, non tanquam velut carcere cohibuerit, quemadmodum accidit in nobis, autem sibi subjecerit, apage, nisi quantum oportuit, ut somnum illum ceu exstaticum quemdam, ut ita dicam, impetum experiretur, quo a terrenis ad bona illa in spe posita, in deiformem quemdam statum immutati transmittimur: ac qualis exempli causa fuit primus ille somnus, quem primus dormivit homo, cum costa ad humanæ speciei completionem subtracta, quod decisset abstractæ

¶ Matth. x, 24. ¶ Rom. v, 21.

(74) *Quæ tristem illum locum non permeent.* Est, *ἀειδὴς*. Tenebrosus, obscurus. Videtur nonnihil nova et singularis doctrina, quanquam, ut ipsemet auctor exponit, nihil absonum habet; ut scilicet magis specie triumphum quam poenæ, eo deducantur iustorum animæ, non illic detinendæ, sed Christi tantum magna in inferno inspecturæ, ac velut eum secuturæ, ejusque ad inferos descensum imi-

A κατέχονται δὲ, πλὴν τῶν ὄντων τῇ κατὰ τὸν βίον βροτῶν τὸν δι' ἁμαρτίας θάνατον λαυταῖς ἐπισπάσαντο; Ὅσαι γὰρ δήπου τυγχόν τοῖς θεοῖς νόμοις λαυτάς ὑποζεύξασαι, τὴν ἐν οὐρανοῖς πολιτείαν ἐν πνεύματι διὰ σαρκὸς ἐπεδείξαντο, πρὸς τόπους δὴλον φωτοειδῆς πρέποντας τῇ τοιᾷδε τῶν ἀγίων ἐργῶν καταστάσει μετατιθέμεναι, παραπέμπονται, οὗς ἐπισκοπεῖ Κύριος, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ καὶ τὸ λόγιον διαπαντὸς ἐπιβλέπουσιν. Ὡς τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος, καὶ τὴν εἰς ἀπειρον μακαριότητα, θεῖν, προσθήσω δ' ὅτι καὶ τῆς ὑπὲρ νοῦν ὠραιότητος, ἴσοιεν ἂν εἰκότως αὐτοὶ τρανώτερόν τε καὶ ὑψηλότερον, οἱ μᾶλλον ἡμῶν θεῶν πλησιάζοντες, κἀνταῦθα τοῦ δρόμου λήξαντες, τὴν ἐκχειρίαν ἐδέξαντο, οὗς καὶ μᾶλλον ἡτοίμασται παρὰ τῆς πάντα σοφῶς διεξαγωγῆς Προνοίας. Ὡστε διελεύσονται μὲν αἱ τῶν ἀγίων ψυχαὶ, καθὰ δέδεικται, διὰ τῶν τοῦ θ̄ου πυλῶν. « Οὐ γὰρ ἐστὶ μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον. » Οὐ μὴν, οἶμαι, κατασχεθῶσονται καθὰ καὶ πρῶην, ὅτε, κατὰ τὸ γεγραμμένον, « ἐδόξασεν ὅτι τῶ θανάτῳ ἡ ἁμαρτία. » Διελεύσονται δὲ (ἄκουε συνετῶς) οὐχ ὥστε διολεσθῆναι, ἀλλ' ὥστε διερευνηθῆναι καὶ μνηθῆναι κακίᾳ τὸ ξένον τῆς θείας οἰκονομίας μυστήριον (λέγω δὲ τὴν εἰς θ̄ου κατάβασιν, ἣν ὑπὲρ ἡμῶν ἐκὼν ὁ ζωαρχικὸς Ἰησοῦς ἐποίησατο, τὸν διὰ σταυροῦ θάνατον ὑπομείνας, ὁ ἀπαθὴς καὶ ἀνώλεθρος), προσέτι καὶ τῶν ἐκεῖσε τελεσθέντων τὸν ὑπερφυᾶ λόγον ἐκδιαχθῆναι, ὅση τε καὶ ὅσα διὰ τῆς συμβολῆς ἡ νίκη γέγονε τῷ Σωτῆρι, τοὺς αἰωνίους καθαιροῦντι μοχλοῦς. Ταῦτα τοῖνυν πρὸς τῶν ἐργῶν λογίων μεμνήμεθα, καὶ οὐκ ἀπὸ σκοποῦ τῶν βῆθησομένων ἡμῖν προσεῖτασται.

C ex sacris docti sumus oraculis, nec aliena a
 Ὡς οἶμαι, λίαν ἀκόλουθόν τε καὶ πρόσφορον, καὶ τὰ ἐπὶ τῇ κρυφίᾳ καὶ περιδῶξ τῆς ἱερογενεῦς ταύτης Ἀειπαρθένου κοιμήσει διαψηλαφῆσαντα, προσθεῖναι τοὺς ἐρασταὺς τὸν καλῶν καὶ φιλοθεάμοσι. Καὶ γὰρ εἰ χρή λέγειν ἀληθῆ, καὶ μέχρις αὐτῆς ὁ φυσικὸς τῶν ἀνθρώπων ἐχώρησε θάνατος· οὐ μὴν καθεῖρας, ὡς ἐν ἡμῖν, ἡ χειρωσάμενος· ἀπαγε· ἡ ὅσον αὐτοῦ ὕπνου πείραν λαβεῖν, ἐκείνου τοῦ πρὸς τὰ ἐλπιζόμενα τῶν τῆδε ἡμᾶς, ὥσπερ τινὸς ἐκστατικῆς, ἢ οὕτως εἶπω, φορᾶς, πρὸς θεοειδῆ μεταποιουμένων κατάστασιν παραπέμποντος· ὥς, φέρε εἰπεῖν, τὰ κατὰ τὸν πρῶτον ὕπνον ἐκείνον, ὃν ὁ πρῶτος ὕπνωσεν ἄνθρωπος, καὶ τὴν πλευρὰν ἀπῆρθε πρὸς τὴν τοῦ καθ' ἡμᾶς εἵδους συμπλήρωσιν, καὶ τοῦ ἀφαιρεθέντος μέρους τὸ λείπον ἀπελήψε. Τοῦτο, οἶμαι, τῷ τῶν καὶ αὐτῇ φυσικῶς ἀφῆπνῶσας, θα-

COMBEFISH NOTÆ.

taturæ; quod non prohibet, ne vel tunc, si dignæ sunt, et nihil expiandum habeant, fruantur divina visione: præterquam quod descensus iste velut momento esse potest; tametsi Andreas minus sentire videtur, cui totum tempus, quo Mariæ anima fuit extra corpus, ad tertium circiter diem, ejusdem apud inferos velut necessaria peregrinatio iis lustrandis, est.

νάτου μὲν ἀπεγεύσατο, οὐ μὴν δὲ ἔμεινεν κάτοχος, ἥ A
 δσον τοῖς φυσικοῖς εἶξαι θεσμοῖς, καὶ τὴν οἰκονομίαν
 πληρῶσαι, ἣν ἐξ ἀρχῆς ἡ πάντων διέκhouσα περὶ
 ἡμᾶς ἐπέθετο Πρόνοια· καὶ ὅθι καὶ τὸν τρόπον δεῖξαι
 σαφῶς, ὅπως τὴν ἐκ τῶν φθαρτῶν πρὸς τὰ ἀφθαρ-
 τὰ μεταβατικὴν ὑπελλάξαι κίνησιν· ἐπεὶ μὴδὲ ἄλ-
 λως ἦν θεμιτὸν, ἥ τῆς τοιαύτης τῶν μερῶν διασέ-
 ξεως προσφῶς γενομένης, τὴν βέουσαν ζωὴν μετα-
 κρούσασθαι. Εἰ γὰρ οὐκ ἔστι, κατὰ τὸ λόγιον,
 ἀνθρώπος ὃς ζήσεται καὶ οὐκ ὀφείται θάνατον· ἀν-
 θρώπος δὲ καὶ ἀνθρώπων ἐπέκεινα καὶ ἡ νῦν ὁμνου-
 μένη, δέδεικται δῆπου τρανῶς, ὡς καὶ αὕτη τὴν
 ἰσὺν ἡμῖν ἐκπεπλήρωκε νόμον τῆς φύσεως, εἰ καὶ μὴ
 καθ' ἡμᾶς ἰσως, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμᾶς, καὶ τὴν αἰτίαν ὑπὲρ
 ἧς τοῦτο πάντως παθεῖν ἐπαγόμεθα. Οὐτοί μοι νοήσεις
 αὐτῆς εἰς βίου κατάθεσιν· ἧς τοσαύτη γέγονεν ἐπ' B
 αὐτῆς, κατὰ γε τὸν ἐμὸν ὅρον καὶ λόγον, τῇ διαστά-
 σει τῶν μερῶν ἢ τοῦ καιροῦ ἐπικράτεια, ὅσης δεῖτο
 τῆς φυσικῆς κινήσεως ἡ περίοδος, ἐν τοῖς ἀγνώστοις
 χωρίοις περὶ τὴν γνῶσιν λαβεῖν, πρῶτως τοῦτοις
 ἐπιδατεύουσαν, καὶ οἷα δι' ἀλλοδαπῆς καὶ ἀκριβοῦς
 πορείας διέκhouσαν. Πλεον δὲ εἰς ἡμῖν αὕτη, θεηδό-
 χε καὶ ζωοτόκε Παρθένε, τῶν ἀνεφίκτων κατατολ-
 μῶσι, καὶ τῶν περὶ σὲ κρυφίων διερευνημένοις μυ-
 στηρίων τὸ βάθος, καὶ τὰς τῷ ἀκατάληπτῳ τῶν τοῦ
 Θεοῦ κριμάτων βυθῷ περὶ σὲ πεπηγυῖας ἐγγειροῦσι
 κατανοεῖν θεωρίας· αἷς καὶ τὸ μόνον προσηταινοῖται
 τῇ κατὰ νοῦν θεωρίᾳ, δόος ἐμποῖε καὶ αὐτοῖς γε τοῖς
 ὀφηλοῖς τὴν διάνοιαν, μὴ τί γε τοῖς σαρκωδεστέροις
 ἡμῖν, καὶ τῷ κωδῶν τὸν θῆρα περικαλύπτουσι.
 namus divina opera: quibus vel sola mentis contemplatione intentio etiam sublimiori intelli-
 gentia præditis, metum injicit, nedum nobis magis
 legamus.

Πλὴν ὅσον δεῖξαι κοινωρήσαντες ἡμῖν τῶν κατὰ φύ- C
 σιν θεσμῶν, ταῦτα πρὸς ἡμῶν δεῖσι πολλῶν προδιελη-
 πται. Τὰ δὲ ὀφηλότερα τῶν ἐπὶ σοὶ τελειοθέντων
 μεγαλουργημάτων, ἅτε τῇ περὶ τὴν πρὸς αὐτὰ
 κοινωρίαν παθοῦσα, αὕτη ἂν εἰδείης μάλλον, ὧ παν-
 οβία, θεοιτερόν τε καὶ καθαρώτερον, ἢ ὡς ὁ ἡμέ-
 τερος διεξέρχεται λόγος. Καὶ πρό γε πάντων, αὐτὸς
 ὁ μονογενὴς σου Υἱὸς, ὁ τοῦς αἰῶνας συστησάμενος,
 καὶ σοὶ γε δόξαν εὐπρεπῇ περιθεὶς καὶ λαμπρότητα,
 διὰ τὴν ἐκδανείσθαι αὐτῷ τῆς σαρκὸς πρόσληψιν
 καὶ οὐσίωσιν· καὶ τοσαύτην, ὅσην οὐκ ἄν τις τῶν
 καθ' ἡμᾶς, οὐδ' αὐτῶν τάχα τῶν ὑπερεχόντων ἀγ-
 γέλων, νῦν διαλαθεῖν ἐξισχύσειεν. Ἀλλ' ἔστω ταῦτα
 διαπαντὸς τῇ θείᾳ μυστικῶς κρυφιώτετι τιμώμενά
 τε καὶ συντηρούμενα, καὶ τὸν οἰκεῖον τῆς ἀληθείας
 λόγον ἀκράδαντον ἔχοντα, μέχρι τῆς τελευταίας τῶν
 ὄντων ἀποκαταστάσεως. Ὡς ἂν δὲ ἡμᾶς τῶν σῶν ἐν-
 θέων ἀμοίρους διηγημάτων μὴ ἀποπέμφειας, δίδου
 λόγον ἡμῖν, ὡς Λόγου Μήτηρ, καὶ τῆς ἐπὶ σοὶ τελε-
 σθείσης ἀποικίας τὸν τρόπον γινώσκον ἡμῖν. Ἔστη-
 κε γὰρ εἰσέτι πᾶς ὁ τῶν θεῶν ἀκρατής, τὰ ὧτα
 προσκεκλιώς σοι, φωνῆς τῆς σῆς ἐπαλεῖν, καθὰ καὶ
 πρότερον τῆς θείας ὁ Ἰσραὴλ ἐφιέμενος. Ἦν εἰς ὕψος
 διάρρασα, καὶ πλέον ἢ σάλπιγγος γεγωνότερον, Ἐγὼ,

partis recepit. In hunc arbitror modum soporata
 et ipsa equidem gustavit mortem, haud tamen
 detenta mansit, nisi tantum ut naturæ cederet
 legibus, ac dispensationem impleret, quam a
 principio in hominum genus, omnia pervadens
 Providentia fixisset, ac voluisset immotam: atque
 adeo, ut et palam modum proderet, quo tenden-
 tem a rebus corruptioni obnoxiiis ad res incor-
 ruptas motum identidem mutasset: quando nefas
 alioqui erat, ut nisi illa partium velut a natura
 disjunctione, fluxam vitam mutando depelleret.
 Cum enim, juxta divinum oraculum, non sit
 homo qui vivat, et non sit visurus mortem:
 fuerit autem etiam homo quam celebramus, ac
 major homine; i- obatum utique perspicue man-
 net, eandem et ipsam nobiscum naturæ legem
 implese; quanquam forte non ea qua ipsi, sed
 altiori et supra hominem ratione, ac præter eam
 qua id ipsi omnino cogimur sustinere. Sic tu
 mihi, ejus ad inferos descensus cogita, cujus in
 ea tanta, quod sentio et loquor, partium disjun-
 ctione temporis mora obtinuit, quantam motus
 naturalis ambitus exigebat, ut quæ primum ignota
 illa loca incederet, ac velut peregrinum invium-
 que iter conficeret, experimento in eis quid ea
 haberent cognosceret. Ignoscas vero, o Dei susce-
 ptrix Virgo et mater vitæ, qui inaccessa præsu-
 mamus, tuorumque sacramentorum arcanam scru-
 temur profunditatem, ac Dei judiciorum incom-
 prehensa abyso, in te firmata dispicienda assu-
 carnalibus, quique ovina pelle belluam con-

Cæterum, ea hactenus, quo tantum easdem no-
 biscum subisse naturæ leges conficeremus, nec
 nisi multo timore præeunte disputavimus. Subli-
 miora autem in te effecta magnalia, ut quorum
 ipsa communionem experimento senseris, tumet
 melius noveris, o beatissima, divinusque ac pu-
 rius quam nostra oratio enarrare possit, præque
 universis, ipse unigenitus Filius tuus. Ipse, in-
 quam, qui constituit sæcula, congruamque tibi
 gloriam et splendorem, pro commodata carnis
 assumptione substantia, adhibuit; idque ea ex-
 cellentia, qua non tantum humanus animus, sed
 nec forte eminentium angelorum intellectus ullus
 complecti possit. Enimvero maneat hæc divina
 semper obscuritate mystice occultiusque honorata
 pariter et conservata, veramque propriam ratio-
 nem inconcussam, ad usque supremam rerum in
 integrum restitutionem, retineant. Ut ne nos ta-
 men divinarum tuarum rerum expertes dimiseris,
 verbum largire ceu Verbi Mater, modumque edo-
 ceas, quo tua illa migratio habuit. Hactenus enim
 stat omnis divinarum auditor, auribus in te accli-
 nis vocemque tuam, qua olim Israel ratione divi-
 nam, audire cupit. Qua in altum, ac tula pene-

trabilius elata : Ego inquit, nihil immutavi eorum quæ essent juris naturæ ; omnibus vero decore ac cognata ratione patris, « anima quidem magnifico Dominum, et spiritu exultato », corpore autem transmutor, principium ac finem eam faciens deitatis gratiam, quam divinissimus ille in meo arcane utero incarnatus ostendit, cum scilicet in se ipse divinitatem indutum hominem reformavit, nobisque participatione spiritus a terra in cælos corpore rediens, quos nunquam reliquisset, concessit. Qui paterna qua prosequitur hominem, cura movente, « respexit quidem humilitatem ancillæ suæ », statim decernens ut primam Evæ maledictionem auferret : visitavit autem sua in carne apparitione eos qui in tenebris et umbra mortis sederent, Oriens ipse ex alto orientis, pedesque nostros direxit in viam pacis *. Nam cum Deus veritate esset, nova naturæ conceptione et nativitate inducta, mirabili quadam ratione ex virginalibus meis sanguinibus homo factus est, ut innovatis naturis vetera quidem tollerentur, eorumque loco inducerentur nova et quæ non veterascunt, efficerenturque omnia nova, novaque revera creatura nova hac laudatissimaque Verbi incarnatione.

Quando enim prioribus speculis auditum est, ut femina Dei Mater effecta sit? Vel quando Deus semine filius dicitur est? Aut quando humana forma superior facia Cherubinis, divina se editione ac partu manifestavit, resque universas gubernavit? Quis cælestes ac terrestres adoratores docuit, ut lutum deitatem indutum, ac pulverem sublime elatum, unum ambo proprium Numen indivise adorarent? Quis humilem humique depressam infimam hominum vilitatem, naturæ terminos deificationis gratia supergressam, ad cælos subvexit, novataque via terrenis ignota, cælos pervios, quo et homines angelis concives fierent, ostendit? Hæc itaque in me palam præcessere magna, hisque ego tantam gloriam et splendorem sum consecuta. Quocirca merito « beatam ex hoc me dicent omnes generationes : fecit (enim) mihi magna qui potens est, et sanctum nomen ejus ». « Quid enim ad maiestatem majus, quam ut vocer simque Dei mater? Meæ autem ab humanis in alias et cælestes sedes migrationis, clariorem certa conjectura notitiam habueritis a loco unde translata terreni bujus tabernaculi, virginalis, inquam, et assumpti a Deo corpusculi, conspersio migravit, ex qua simplex Jesus compositionem ascivit. Nam quisquis vellet dicta omnia certo conjecerit ex visis. Prostant ergo ob eorum oculos qui fidei animo divina contemplantur, apertæ quedam imagines, vivique ac loquentes characteres translationis meæ : nempe hoc ipsum sepulcrum, in petra excisum, quod

Α φησιν, οὐδὲν τῶν ἀνθρωπίνων παραμείψασα κατὰ φύσιν θεσμῶν, πάντα δὲ καινοπραπέως τε καὶ προσφωτῶς διανύσασα, « τῇ μὲν ψυχῇ μεγαλύνω τὸν Κύριον, » καὶ ἀγαλλῶμαι τῷ πνεύματι, τῷ σώματι δὲ μεταλλάττομαι καὶ μορφοῦμαι τὴν ἐν χάριτι θέωσιν, ἀρχὴν ἐκείνην καὶ πέρας ποιούμενῃ τὴν θέωσιν, ἣν ἀπορρήτως τῇ μητρὶ τῇ ἐμοὶ σαρκωθεὶς ὁ ὑπέρθεος, ἐπεδείξατο, ἥνικα δηλαδὴ τὸ ἀνθρώπινον ἐν αὐτῷ θεούμενον ἀνέπлатτε, καὶ ἦν ἡμῖν κατὰ μέθεξιν Πνεύματος ἑχαρίστατο, τῶν ἀπὸ γῆς χωρίων εἰς οὐρανούς ἀνῶν μετὰ σώματος, οὗς οὐποτε καταλείπειν. Ὅς τῇ περὶ τὸν ἀνθρώπον κηδεμονίᾳ καμπτόμενος, « ἐπέβλεψε μὲν ἐπὶ τὴν ταπεινώσιν τῆς δούλης αὐτοῦ, » τὴν πρώτῃν εὐθὺς Ἐβας ἀρὰν ἐξάραι προθέμενος, ἐπισκέψατο δὲ τῇ διὰ σαρκὸς ἐπιφανείᾳ τοὺς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένους, Ἄνατολῇ ἀφ' ὕψους ἀνατολῶν, καὶ κατεύθυνε τοὺς πόδας ἡμῶν εἰς ὁδὸν εἰρήνης. Θεὸς ὢν γὰρ ἀληθὺς, ἄνθρωπος ἐκ παρθενικῶν αἱμάτων ὑπερφωτῶς ἐξ ἐμοῦ κληρημάτικε, ζήτην τῇ φύσει σύλληψιν καὶ γέννησιν εἰσαγαγών. Ἰνα τῇ καινοτομίᾳ τῶν φύσεων, ἀρθῇ μὲν τὰ παλαιὰ, ἀντεισαχθῇ δὲ τὰ νέα, καὶ μὴ παλαιούμενά, καὶ γίνηται πάντα καινὰ, καὶ καινὴ πρὸς ἀληθεῖαν κρίσις, διὰ τῆς καινῆς ταύτης καὶ ἀξίαι παινευτωτάτης τοῦ Λόγου σαρκώσεως.

Ποῦ γὰρ ἐν τοῖς πρὸ ἡμῶν ἤκουσται γυνὴ Θεοῦ Μήτηρ γενομένη ποτὲ; ἢ Θεὸς γυναικὸς υἱὸς χρηματίσας; ἢ ἀνθρωπεία μορφή τῶν Χερουθιμ ὑπεράνω, θεϊκοὺς ἐμφανίζουσα τόκους, καὶ τὸ πᾶν διεξάγουσα; Τίς τὸν πηλὸν θεωθέντα, καὶ τὸν χοῦν ὀφειθέντα, τοὺς ἄνω καὶ τοὺς κάτω προσκυνητὰς, ἐν ἅμφω Κύριον σέβει; ἀδαιρέτως προσκυνεῖν ἐξοπαιδεύει; Τίς τὴν ταπεινὴν καὶ χαμαιζήλον ἀνθρώπων ἐσχάτην, τῇ θεῷ τοὺς ὅρους ὑπερνηξαμένην τῆς φύσεως, εἰς οὐρανούς ἀνείβασε, καὶ βατοὺς τοὺς ἀβάτους παρέδειξε, τριβὸν καινίσας τοῖς ἐγγυθονοῖς ἀγνώριστον, ἵνα καὶ ἀγγέλους συμπόλῃται ἀνθρωποὶ ἀναδειχθῶσι; Ταῦτα τοῖνον ἐπ' ἐμοὶ τὰ μεγαλεῖα καταφανῶς προελήλυθε, καὶ τοῦτοις ἐγὼ τηλικαύτην ἀπεκληρωσάμην ὁδὸν τε καὶ λαμπρότητα. Ὅθεν εἰκότως « ἀπὸ τοῦ νῦν μακρυοῦσί με πᾶσαι αἱ γυνεαὶ » πεποίηκε [γάρ] μοι μεγαλεῖα ὁ δυνατὸς, καὶ ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Καὶ τί γὰρ μεγαλειότερον τοῦ μητέρας κεκλησθαι καὶ εἶναι Θεοῦ; Τῆς γε μὴν ἀποικίας ἦν ἐξ ἀνθρώπων πεποίημαι, σφαιέστερον τὴν γνῶσιν αὐτόθεν τεκμαίροισθε, ὅθεν τοῦ γεηροῦ μου σκλήρους μετατεθὲν ἀπακίσθη τὸ φύραμα τοῦ παρθενικοῦ λέγω καὶ θεολήπτου σώματος ἐξ οὗπερ ὁ ἅπλους Ἰησοῦς συνετέθη. Ἐξεστὶ γὰρ τῷ βουλομένῳ παντὶ, τὰ εἰρημένα διὰ τῶν ὀρωμένων καταστοχάσασθαι. Πρόκεινται γοῦν κατ' ὀφθαλμούς τῶν θεωμένων τὰ θεῖα πιστῶς, εἰκόνας τινὲς ἐναργεῖς, καὶ χαρακτῆρες λόλοι τῆς ἐμῆς μεταστάσεως · ὁ τάφος οὗτος ἐκεῖνος, ὁ ἐν τῇ πέτρᾳ γλυφείς, ὃς μέχρι νῦν ἔστηκεν ἀσίνης, τῆς ἐντυμβίου περιγραφῆς

* Luc. 1, 46. † ibid. 47. ‡ ibid. 78. § ibid. 48, 49.

ἀκηρύκτω ^α φωνῇ διασημαίνων τὰ σύμβολα. A etiamnum consistens in colume, irrequleta voce (75) tumulationis meæ symbola commonstrat.

Τῆς γοῦν σωματικῆς ἐν αὐτῇ κατακλίσεως ἀφευ-
δέσταιοι μάρτυρες, τὰ ἐν τῇ πέτρᾳ κοιλώματα, τὰς
τῶν μελῶν ιερογραφοῦντες εὐπρεπεῖς ἐκτυπώσεις.
Καὶ πρῶτος ὁ χειμάρρους ἐκεῖνος τῶν Κεδρῶν, ὃ
ταῦτα διαμπᾶξ ἐμπεριελήπται, σάλπιξι διαπρυσίως
τὰ θαύματα. Ἡ κοιλὰς, φημί, τοῦ Κλαυθμῶνος ^α,
καθ' ἣν ὁ τάφος ἵδρυται τοῦ Ἰωσαφάτ βασιλέως
Ἰούδα, ἐν ᾧ τὸ μακάριον ἐκείνο τὸ πάθος τοῦ ἀπα-
θοῦς ἐλάμβανε τὰ προοίμια. Ἐκεῖ γὰρ θαμινὰ τοῖς
μαθηταῖς ὁ Σωτὴρ συνηλύζετο. Ἐκεῖ προσήυξάτο
θεὸς τὰ γόνυ αὐτῶν ἐν οὐρανοῖς Πατέρα, τοῦ
ἐπιθυμητοῦ ποτηρίου κατ' οἰκονομίαν ἀβρότην ποιού-
μενος τὴν παραίτησιν. Ἐκεῖ τῷ προδότῃ φιλωθεῖς,
ἐκδοτός τοῖς θεοκτόνοις γεγέννηται. Καὶ ταῦτα διὰ
πειράς μάθοιεν ἀληθέστερον οἱ ἐπὶ χώρας γινόμενοι.
Ὁ οὖν ἀπιστος ἀπίτω, καὶ μανθανέτω δι' αὐτοφίας
τῶν λεγομένων τὴν δύναμιν· ὁ πιστὸς ἀρξέσθω τοῖς
λεγομένοις, καὶ κατανοείτω διὰ τῶν φαινομένων τὰ
μὴ ὁρώμενα, καὶ θαυμάζεται τὰ θαύματος ἀξία. Ἀλλ'
ἡ μὲν ταφὴ τοιαύτη καὶ οὕτως ἔχουσα. Ὁ δὲ τῆς
μεταστάσεως τρόπος, εἰ καὶ κοινὸς πρὸς πάντας,
ἀλλ' ἔστιν αὐτῇ καὶ ἰδιόζων ἀξίωμα, τὸ περιὼν ἔχον
πρὸς τὸν καθ' ἑκάστον. Ἡ δὲ τοῖς μετὰ θεοῦ κρείττων
μὲν λόγῳ καὶ ἀκοῇ, πλὴν ἐκ παλαιῶν ἔχουσα παρα-
δειγμάτων τὴν μέμνησιν. Τίς δὲ ὁ τῆς καταπαύσεως
τόπος; Ἀρ' αἰσθήσει ληπτὸς, ἢ διανοίᾳ χωρητὸς;
Οὐ μὲν οὖν. Πῶς γὰρ ἂν ὁρῶτο, καὶ παρὰ τίσι νοῖτο,
μὴ πεφυκῶς, πλὴν εἰ μὴ δι' ἀπαθείας κατ' ἀπειρό-
δωρον χάριν τὸν τῆδε φθάσαι χώρον, καὶ τῆς ἐν-
ταυθοῖ θεοειδοῦς καταστάσεως τρυφῆς ἡξυμένους;
ἢ φησὶν ὁ ἐμὸς προπάτωρ Δαβὶδ· « Ἐν τόπῳ σκη-
νῆς θαυμαστῆς, ἕως τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ. Ἐν φωνῇ
ἀγαλλιάσεως καὶ ἐξομολογήσεως ἡχοῦ ἑορταζόν-
των. »

Τοιαῦτα μὲν ἡ Θεοτόκος, ἥς ἀπὸ γλώσσης ὁ γλυ-
κασμὸς ἀποστάζει τοῦ πνεύματος, « καὶ ἡ χάρις ἐν
χείλεσι κέχυται. » Ἡμεῖς δὲ τι δεῖ πρὸς ταῦτα εἰπεῖν,
ἀδελφοί, ἢ θαυμάσαι τὴν ἀπειρομεγέθη καὶ τὰ ὅλα
πανσόφως διέπουσιν Πρόνοιαν, « ἢ βάθος πλούτου,
λέγοντας, καὶ σοφίας, καὶ γνώσεως Θεοῦ! Ὡς ἀνεξ-
ερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ, καὶ ἀνεξίγηστοι αἱ
δόξαι αὐτοῦ! » καὶ ὅσα ἐξῆς τοῦ λόγου. Θείας γὰρ

Quod sane in eo corpore decubuerim, verissimi
testes sunt cavitates illæ, quæ decoras sacrorum
membrorum deformationes in petra representant.
Primusque torrens ille Cedron, quo hæc undique
gyro clauduntur, clara ceu tubæ voce miracula
prædicat. Quo, inquam, vallis Clauthmonis (76),
in qua situm est sepulcrum Josaphat regis Juda,
ubi beata illius passio, qui a passione immunis
est, sumpsit exordia. Illic enim Salvator frequens
versabatur cum discipulis suis. Illic positus ge-
nibus Patrem precatus qui est in cælis, ineffabili
dispensatione deprecabatur desideratum calicem. Illic
proditor specie amicitie osculum ingigente
deicidus traditus est. Ac rem certius experimento
noverint, qui fuerint in ea regione. Qui itaque in-
credulus est, abeat, ipsoque coram visu eorum
quæ dicimus vim agnoscat: fidelis autem dictis
contentus, ex iis quæ conspicua sunt, quæ non
videntur perspiciat, resque plenas miraculo admi-
rationi habeat. Enimvero talis quidem sepultura
est, eumque modum habens. At ratio transitus,
quanquam ad omnes communis, habet nihilomi-
nus præcellentia singulorum propriam dignitatem.
Porro superat quidem transitus iste vim sermonis
auditusque, sic tamen ut exempla vetera imitetur
ac referat. Verum quis locus requietionis? Sen-
sune possit comprehendi, an mente capi? Minime
sane. Qui enim videatur, aut a quibus animo con-
cipiatur? Qui nisi iis, qui immensa quadam gratia
affectionibus vacui, ad eum locum pervenerunt,
quique deiformis illius status deliciis frui merue-
runt, animo conspici haudquaquam possit. Quem-
admodum ait avus meus David: « In loco taber-
culi admirabilis usque ad domum Dei. In voce
exultationis et confessionis sonus epulantium. »

Sic quidem Dei Genitrix, et ejus lingua distil-
lat dulcedo spiritus: et in ejus labiis gratia
diffusa est. Nos autem, fratres, quid dicere ad
hæc oportet, nisi ut admiratione veneremur im-
mensum magnam universaque sapientissime dispo-
nentem providentiam dicentes: « O altitudo divitiarum
sapientie et scientie Dei! quam inscrutabilia
sunt judicia ejus, et impervestigabiles viæ ejus! »

α Joan. XVIII, 2. γ Matth. XXVI, 39. δ ibid. 47. ε Psal. XLI, 5, 6. ρ Psal. XLIV, 3. * Rom. XI, 33, 34.

VARIÆ LECTIONES.

^α Ἀκηρύκτω, tacita, secreta. ^{αα} Κλαυθμών, fletus.

COMBEFISHI NOTÆ.

(75) *Irrequieta voce.* Ἀκηρύκτω φωνῇ. Velut du-
cta metaphora a bello, quod ἀκήρυκτος, non indi-
ctum, ac præconis voce et solenni ritu ex-gentium
jure denuntiatur, truculentissimum esse solet,
ac implacabile, velut ad intercessionem. Vel etiam
fuerit idem atque τὸ, ἀλαλήτως.

(76) *Quo, inquam, vallis Clauthmonis.* Retinuimus
nomen illud cum interprete LXX, in Judic. II, et
II Reg. V. Posset cum Hieronymo psal. LXXIIII,
reddi *Vallis fletus*. Non omnes consentiunt, esse

hanc vallem, vallem Josaphat, qua de re plura
disputat Bonfret Judic. II. De valle item Josaphat
plura Adrich. Theatro terræ sanctæ. Quaresm. etiam
tom. II *Elucidat. terræ sanctæ*. Ubi etiam de sepu-
cro Josaphat in ea valle, quod auctor hic memo-
rat: ac bene ostendit non fuisse in eo tumulatum
regem Josaphat, reclamante Scriptura; atque adeo
aliunde nomen sortitum eam vallem, quam ab ejus
sepultura; forte, ab ædificio aliquo, vel a judicio
quod illic in idololatrias exercuit, etc.

et quæ Scriptura deinceps habet. Plane enim divinæ sunt manus opera hæc, et quæ humani intellectus captum superent. Ut vel tantum iis mentem defigere, valde etiam sublimi ac depurgato viris animo injiciat metum; quanto potius terreno mihi ac humi repenti, quique nihil præter lutum materiamque, ac res fluxas et caducas, cogitare sufficiam, eoque nutem ac dubius æstuem, ne quid festæ diei majestas, sordenti merx temeritatis imbecillitatisque imminutum sermone per injuriam vilescat?

Cæterum non desuerit, qui sciendi cupidus merito dubitet quæratque curnam nemo, quod sciamus, theologorum doctorumque sacrorum, quæ ad Dei Genitricis intemeratum venerabilissimumque transitum spectant, conscripserit, aut aliquam nobis de ea re scripturam reliquerit: eo modo quo ii divina Evangeliorum composuerunt volumina, theologicasque expositiones tradiderunt. Id vero causæ respondemus, quod longo postea tempore Deo afflatæ (77) dormitio illa acciderit. Ferunt enim ubi ad extremam devenisset senectutem, migrasse ab humanis. Vel quia necdum ea tempora harum rerum explicationem permitterent. Nam neque congruum erat, ut cum primum conscribi cœpit Evangelium, mox seminatus œconomiz ac incarnationis sermo hæc sibi disquirenda ac exponenda assumeret, quæ utique peculiari alio quam pro temporis ratione, et otio et opera indigerent. Verum si quidem ob eas rationes, nec scimus quid loquamur. Sin autem quia divino Spiritu afflati viri, ad usque tantum Verbi in carne nobiscum commorationem sermonem œconomiz et spectantem ad sacramentum assumpti hominis produxerunt, nec aliud ulterius quam ascensionem a terra docuerunt, eo illis silentium indictum sit; etiam ipse morem gero. Enimvero, ut ne qui, dum interim multa loquimur, existimaverint omnino traditum silentio diei sacramentum, operæ pretium judicavi, ut ad propositæ rei intelligentiam et confirmationem, quod licuit invenire deinceps dicam. Quanquam enim res obscurius cognita sit, haudquaquam tamen mansi

nihil omnino tradita sacris Eloquiis. Dictum itaque est a quodam theologo et doctore, eoque sapienter ac scite in divinarum rerum scientiam exulto, cui etiam occultioris sacratoris supercœlestium mentium formationis angelicas informationes revelatas aiunt: insuper etiam cœlestis doctrinæ, quam admirabilis Paulus excellenti puritate doceri cœlitus meruit, expo-

A ὄντως ἔργα ταῦτα χεῖρὸς, καὶ ἀνθρωπίνης κρείττονα καταλήψεως. Οἷς καὶ τὸ μόνον ἐπερεῖσαι τὸν νοῦν, δέος ἐμποιεῖ καὶ τῷ λίαν ὑψηλὸν καὶ κεκαθαρμένον ἔχοντι τὸν νοῦν, ἢ πού γε πλείον ἐμοὶ τῷ γήινῳ καὶ χαμερπεῖ, καὶ μηδὲν δεῖ πλὴν τοῦ πηλοῦ καὶ τῆς ὕλης, καὶ τῶν ὅσα βεῖ καὶ παρέρχεται νοεῖν ἐξισχύοντι, καὶ διὰ τοῦτο κραδαίνονμένῳ καὶ ἰλιγγιώντι, μὴ τι καθυβρισθεῖν τῆς ἡμέρας τὸ μέγεθος, τῷ ρυπῶντι τῆς ἐμῆς αὐθαδείας καὶ ἀσθενείας σμικρυνόμενον λόγῳ.

B Διαπορήσῃ δ' ἂν τις εἰκότως τῶν λίαν φιλομαθῶν ὅτου δὴ χάριν τὰ κατὰ τὴν ἀχραντον καὶ ὑπερκόσμιον τῆς Θεοτόκου μετὰστασιν οὐκ ἴσμεν τῶν θεολόγων τινὰ συγγεγραφότα, ἢ ὅπως οὖν ἡμεῖς καταλείψαντα σύνταγμα, ὥστερ οὖν αὐτοὶ τὴν θείαν τῶν Εὐαγγελίων πτυκτὴν συντάξαν, καὶ τὰς θεολογικὰς ἐκφαντορίας παρίδοσαν. Καὶ λέγομεν· ὥς διὰ τὸ μακροῦς ὕστερον χρόνος τῆς θεολογίας⁷⁷ συμβῆναι τὴν κοίμησιν. Λόγος γὰρ αὐτὴν πρὸς Ἰσχατον καταντήσασαν γῆρας, μεταστῆναι τῶν τῆδε. Ἡ δὲ, μὴ τοὺς καιροὺς τὴν τοῦτων τέως ἐπιτρέπειν διὰ ληψιν· δεῖ μὴδὲ προσῆκον ἦν, κατ' αὐτὴν γε τοῦ Εὐαγγελίου τὴν συγγραφὴν, τὸν τῆς οἰκονομίας σπαράντα λόγον αὐτίκα περὶ τούτων διαλαθεῖν· ἄλλης, ὥς εἰκὸς, δεομένην εἰδικῆς, ἢ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, σχολῆς τε καὶ πραγματείας. Ἄλλ' εἰ μὲν διὰ ταῦτα, οὐκ ἴσμεν ὅ τι καὶ φώμεν. Εἰ δὲ διὰ τὸ μέχρι μόνον τῆς πρὸς ἡμᾶς ἐν σαρκὶ τοῦ Λόγου διατριβῆς παρατεῖναι τοὺς πνευματοφόρους ἀνδρας τῆς οἰκονομίας τὸν λόγον, καὶ πέρα μηδὲν τῆς ἀπὸ γῆς ἀνόδου καθυποφῆναι, τοῦτοίς τὴν σιωπὴν ἐποίησε, κἀγὼ πείθομαι. Πλὴν ἄλλ' ἵνα μὴ τὰ πολλὰ λεγόντων ἡμῶν, οἰηθεῖν τινες παντελεῖ παραδεδοσθαι σιγῇ τὸ τῆς ἡμέρας μυστήριον, καλὸν οἶμαι προσθεῖναι τῷ λόγῳ τὸ κατὰ δύναμιν εὐρημένον, πρὸς τὴν τοῦ προκειμένου σκοποῦ σύληψιν καὶ βεβαίωσιν. Οὐ γὰρ εἰς τέλος μεμνηκε πρὸς τοῖς ἱεροῖς λογίοις ἀνέκδοτον, εἰ καὶ ἀμυδρότερόν πως τεθεώρηται.

C Εἴρηται γοῦν πρὸς τινι τῶν θεολόγων ἱερολόγων, σοφῶς τε καὶ ἐπιστημονικῶς ἐξηρακμένῳ τὰ θεῖα, ὥς φησι⁷⁸, καὶ τῆς μυστικῆς ἱεροπλαστίας τῶν ὑπερουρανίων νόων τὰς ἀγγελοπρεπεῖς ὑποτυπώσεις ἐκκεκαλύφθαι. Πρὸς δὲ, καὶ τὰς ἀποβόητους ἐκφάνσεις, τὰς Παύλῳ τῷ θεοπεσίῳ δι' ὑπερβολὴν καθαρότητος ἐκφανθείσας ὑπηγορευθεῖσαι, ὧν τὴν ὑπέρφωτον

⁴ Prov. viii, 9. 32c. LXX. • IV Reg. viii, 41.

VARIE LECTIONES.

⁷⁷ Θεολογίας proprie est a Deo assumptæ. ⁷⁸ Φησί, ait, hoc est, aiunt, dicitur, vulgo; vel melius lege φασί.

COMBEFISHI NOTÆ.

(77) Deo afflatæ. Τῆς θεολογίας. Vox Dionysiana in apostolos et primos illos discipulos et ἱεράρχας nostros: quam Andreas hic transfert in Mariam, et orat. 3 in animas sanctorum, et juvenulas illas

Canticorum: et vi, vere θεοειδῆς, ut idem vocal: Deo jam, quo beatæ fruuntur, perquam similes. I Joan. iii, 2. Paulo ante dixit de ipso Mariæ corpore, eoque reddidimus, a Deo assumptum.

θεωνυμίας τὸν κόσμον ἔχειν οὐ δυνατόν, ὡς πάσης A
 κρυφιοτήτος καὶ ἀφθεξίας ἐπέκεινα. Τίς οὖτος, εἴπω
 βούλεσθε; ἢ παρὶς τὴν προσηγορίαν, ἐκ τῶν προσόν-
 των τάνδρῳ δευγμάτων γνωρίσω τοῦτον ὕμν, ὡς ἐξ
 ὀνόων τὸν λέοντα; οἶμαι δὲ μὴ λίαν ἀγνοεῖν τὸν
 ἄνδρα, τοὺς οὐκ ἀπείρους ἔχοντας τῆς ἀμφ' αὐτὸν εὐ-
 φρίας. Ῥητέον οὖν τὴν προσηγορίαν τάνδρῳ, εἰ πως
 καὶ δι' αὐτῆς ὁ λόγος τὸ ἀξιόπιστον ἔχει.
 divitias non penitus rudes ignorant. Dicendum itaque viri nomen, si quo modo inde sermo fi-
 dem habeat.

Διονύσιος οὗτός ἐστιν ὁ πολὺς τὰ θεῖα, καὶ μέγας
 τὰ κατ' οὐρανὸν ἀκούσματα, καὶ ὅσα τῆς ἀκατονο-
 μάσου θεωνυμίας ἐστὶν ἰνδάλματα καὶ εἰκόσματα.
 Ὅς ἐν τῇ *Περὶ θεῶν ὀνομάτων* ἱερωτάτῃ πτυκτῇ,
 πρὸς τῷ τρίτῳ κεφαλαιῷ τῷ περὶ ταύτης, ἡ ²² τῆς
 εὐχῆς δύναμις, καὶ περὶ τοῦ μακαρίου Ἱεροθέου, καὶ
 περὶ εὐλαβείας καὶ συγγραφῆς θεολογικῆς, αὐτοῦ που
 τοῦ λόγου γενόμενος, καὶ τὰ κατὰ τὸν θεῖον ἐκείνον
 ἄνδρα παρεκβατικώτερον διεξιὼν, τάδε ἐφησὶ πρὸς
 Τιμόθεον γράφων· «Καίτοι καὶ τοῦτο ἡμῖν ἐπιτετή-
 ρηται λίαν ἐμμελῶς, ὥστε τοῖς αὐτῷ τῷ θεῷ καθ-
 ηγεμόνι κατ' ἑκφασιν σαφῇ διηκρινημένοις, μὴδ'
 ὅλως ἐγκεχειρημένοι πρὸς ταυτολογίαν, εἰς τὴν αὐτὴν
 τοῦ προστεθέντος αὐτῷ λόγου διασάφῃσιν. Ἐπεὶ καὶ
 παρ' αὐτοῖς τοῖς θεολήπτοις ἡμῶν ἱεράρχαις, ἡνίκα
 καὶ ἡμεῖς, ὡς οἶσθα, καὶ αὐτοῖς, καὶ πολλοὶ τῶν ἱερῶν
 ἡμῶν ἀδελφῶν, ἐπὶ τὴν θέαν τοῦ ζωαρχικοῦ καὶ θεο-
 δόχου σώματος συνελθούμεν· παρὴν δὲ καὶ ὁ ἀδελ-
 φόθεος Ἰάκωβος, καὶ Πέτρος ἡ κορυφαία καὶ πρεσβυ-
 τάτῃ τῶν θεολόγων ἀκρότης· εἰτα ἰδοῦμαι μετὰ τὴν C
 θέαν ὀμνῆσαι τοὺς ἱεράρχας ἅπαντας, ὡς ἑκαστος
 ἦν ἱκανός, τὴν ἀπειροδύναμον ἀγαθότητα τῆς θεα-
 ρχικῆς ἀσθενείας· πάντων ἐκράτει μετὰ τοὺς θεολό-
 γους, ὡς οἶσθα, τῶν ἄλλων ἱερομυστῶν. Ὅλος ἐκδη-
 μῶν, ὅλος ἐξιστάμενος ἑαυτοῦ, καὶ τὴν πρὸς τὰ
 ὀνομούμενα κοινωνίαν πάσχων. Καὶ πρὸς πάντων ὧν
 ἡκούετο καὶ ἑώρατο, καὶ ἐγινώσκετο καὶ οὐκ ἐγινώ-
 σκετο, θεδληπτός εἶναι καὶ θεῖος ὕμολόγος κρινόμε-
 νος. » Ὁ μακαρίας οὕτως καὶ ψυχῆς καὶ γλώττης,
 τῆς ταῦτα μνηθείσης καὶ φθεξαμένης! Ὡς τίς ἂν μοι

sita suggestaque arcana; quorum luce clariora
 divina nomina mundus nequit habere, ut quæ om-
 nem obscuritatem et vim sermonis plane excedant.
 Vultis dicam quisnam iste sit, an prætermissa
 nominis appellatione, hunc vobis virum ex iis quæ
 insunt notis, tanquam ex ungua leonem, cogni-
 tum faciam? Porro arbitror non admodum igno-
 tum virum, si qui ejus ingenii dexteritatem et

Vir iste Dionysius est divina doctissimus, ma-
 gnusque cælestium rerum auditione, ac eorum
 quotquot ad innominabilem Dei nominum species
 tenuesque repræsentationes, quales mens humana
 ferre potest, pertinent. Is sacratissimo libro *De*
divinis nominibus, cum ad tertium caput, ubi de
 virtute orationis, deque beato Hierotheo, ac de
 modesta cautione, nec non de divinarum rerum
 conscriptione disserit, ad certum ejus locum ve-
 nisset, atque ea quæ spectant ad virum illum
 admirabilem, nonnulla digressione enarrasset, hæc
 ait ad Timotheum scribens: « Quamquam hoc a
 nobis diligenter observatum est, ut quæ divinus
 idem præceptor aperta expositione disinxisset, ea
 nullo modo tractaremus, iisdem repetendis ad
 eandem sententiæ, quæ ab eo proposita esset,
 explanationem. Nam etiam apud ipsos numine
 afflatis antistites nostros, cum et nos, ut scis, et
 tu, et multi ex sanctis fratribus nostris, ad cor-
 pus quod vitæ principium (78) Deum suscepisset,
 intueundum convenissemus (porro etiam aderat
 Dei frater Jacobus, et Petrus summus ac præ-
 stantissimus theologorum vertex), placuissetque
 ut post spectaculum, sacri omnes antistites, pro
 suis quisque viribus, infinitæ virtutis bonitatem
 matris Dei imbecillitatis (79) laudibus efferrent,
 theologis, id est Apostolis, exceptis, sacros om-
 nes alios præcones, ut te non fugit, superabat.
 Totus videlicet excedens, totus extra se raptus
 atque eorum quæ laudaret communione affectus,

VARIÆ LECTIONES.

²² Forte νοῦ, τίς ἡ. Comb.

COMBESII NOTÆ.

(78) *Quod vitæ principium.* Τοῦ ζωαρχικοῦ σώμα-
 τος. *Quod edidisset vitam.* Perlon. cum sequenti
 καὶ θεοδόχου confundens. *Quod auctorem vitæ*
Deumque receperisset. Bill. 2 Orat. Damasc. De As-
 sumpt. qui ipse eundem Dionysii locum assert :
Quod vitam inchoaverat. Vitam utique gratiæ, ejus
 auctore concepto et edito : vel etiam, vitam, Chri-
 stum, ipsam per se vitam : is enim vere ex Maria,
 quanquam ut Mariæ solum Filius, sive ut homo,
 exque Mariæ corpusculo, initium habuit.

(79) *Imbecillitatis Matris Dei.* Τῆς θεαρχικῆς
 ἀσθενείας. [Mallem, infinitam bonitatem divinæ im-
 becillitatis. GALLAND.] Exponimus ut Andreas no-
 ster in sequentibus eruditissime exponit; vixque
 antequam etiam legissem, adduci poteram, ut tor-
 renti aliter velut uno ore exponerent post D. Ma-
 ximum, concederem : ut nimirum, aliud acciperem
 eam imbecillitatem, quam ipsam Mariam exani-
 miam, qua visa, sacer ille cæstus, in ejusdem pro-

ruperit laudes, infinitæ in ea virtutis bonitatem
 celebrans, qua Deo vicina et major homine, velut
 Deo homini principium et mater, ipsa sic pro hu-
 mana fragilitate, morti concessisset, ac corpore
 extincta jaceret. Alii ergo, τὸ, θεαρχικῆς ἀσθενείας,
 ad Christum referunt, qui ipse θεαρχικός, ac su-
 premus Deus, factus sit συγκαταβάσαι, et se nobis
 inclinando, imbecillitas : verum id minus coheret,
 cum solius Mariæ, et visi ejus corpusculi exanimis,
 cui sanctus ille conventus parentaret, mentio præ-
 cessisset, ac plane insistat Dionysius in sua illa
 phrasi, qua idem corpus ζωαρχικόν paulo superius
 dixit : plane enim utroque nomine idem voluit.
 Codex Sirl. quo usus est Bill. in 2 Orat. Damasc.
 de Assumpt. ἀντὶ, ἀσθενείας, habet ἐξουσίας. Re-
 gius tamen ex quo prodierint novæ ex orationes,
 ac recognita Billii versio, expectata Damasceni
 editione, cum Dionysii universis codicibus et An-
 drea nostro, habet ἀσθενείας.

ut ab omnibus qui ipsum audiebant et cernebant tum qui agnoscerent, tum qui non agnoscerent, divino numine correptus, ac divinus plane laudator esse censeretur. » O beatum plane et animum et linguam! animum inquam his eruditum, linguamque verba ejusmodi prolocutam. O quis dederit, ut eorum quæ divina quadam ratione celebrata sunt, extremos sonos auribus hauriam! Nam viris illis quanquam vita adeo sublimi, mentisque contemplatione sic a terrenis elevata, ita laudantem demirantibus, quanta putandum fuisse ab eo laudibus celebrata, ipsumque adeo quod laudibus celebrabat? Cæterum procedat oratio ad ea quæ reliqua sunt. » Sed quid tibi, inquit, de enim memet ipsius oblivio cepit, nonnullas etiam a te audivisse me novi: tanto tibi studio est, ut ne divina negligentius persequaris. Verumtamen, quæ illic gesta sunt sacramenti plena, tum velut multis obscura, tum ut tibi nota, prætermittimus. »

In hunc nobis modum Dionysius loquitur; Dionysius, inquam, sublimis ille divinatorum interpres, sublime volans cælorum aquila (80), sacris divinatorum imaginibus plenissimus animus. Operæ autem pretium arbitror, ut ne levius dicta prætereamus, sed quantum licuerit assequi, eis immeremur, ac sensorum profunda penetremus, unde et modo expressius declaretur clariusque quod volumus. Tu porro mihi venerabilis auditorum cœtus, eorum quæ dicenda sunt vim considera, ut sacramentorum eventum perspexeris, noverisque, quis et quantus conventus congregatus sit; ac raculo præeunte.

Age itaque velut a gradibus sempiterna memoria habendæ Sion descendentes; illuc enim haud ita pridem sermo subvexit (quippe illic Dei Mater agens in terris, domicilium habuit): inde jam opportune virginale corpus illud pompæ funebri comites præmittamus. Dei siquidem Mater, in ejus manus deposita anima, in cujus manu nostrum omnium animæ positæ sunt, vitam in carne finivit. Tum vero, ubi ordine elatum funus erimus prosecuti, secuto a pompa cantico carmen funebre adjungamus. Sic enim nobis secundo cursu decurret oratio, et ea quæ dicta sunt liquido exponetur. Ut ergo hæc fuerint, veni, dilecte, vade et procede, lætissima ac maxime alacri animi perspicacitate, ad honorabile Gethsemani, tibi que ipse, viva expressaque deformata imagine, iis quæ evenerunt dicta compone. Ubi enim gestis intenderis animum, haudquaquam prolixos sermones ceu subsidio necessarios ad veri cognitionem habueris. » Omnia enim præsentia intelligentibus, et recta invenientibus scientiam. »

Illic igitur pulchrum quoddam ornatumque templum, magnifico splendidoque cultu decorum oc-

δοίη πρὸς τὰ ὅσα τῶν θεοειδῶς ὑμνηθέντων τὰ ἀπηχήματα; Εἰ γὰρ ἐκεῖνοι καίπερ οὕτω μετάρσιον εἰληχόσι τὸν βίον, καὶ ἀμιγῇ τῶν κάτω τὴν κατὰ νοῦν θεωρίαν, οὕτως ὁ ὑμῶν ἰθαυμάζετο· πηλίκᾳ ᾗ τὰ ὑμνούμενα, μᾶλλον δὲ τὸ ὑμνούμενον; Πρὸς δὲ τὰ ἐξῆς ὁ λόγος χωρεῖτω· « Καὶ τί ἂν σοι, φησί, περὶ τῶν ἐκεῖ θεολογηθέντων λέγοιμι; Καὶ γὰρ εἰ μὴ καὶ ἐμαυτοῦ ἐπιλέλησμαι, πολλάκις οἶδα παρὰ σοῦ καὶ μέρη τινὰ τῶν ἐνθεαστικῶν ἐκεῖνων ὑμνηστικῶν ἐπακούσας· οὕτως σοι σπουδὴ μὴ ἐκ παρέργου τὰ θεία μεταδιώκῃν. Πλὴν ἀλλὰ τὰ ἐκεῖ μυστήρια, καὶ ὡς τοῖς πολλοῖς ἀβήρητα, καὶ ὡς ἔγνωσμένα σοι, παραλείβομεν. »

iis dicam, quæ illic divina enarrata sunt? Nisi deo afflaturum illorum cantuum paries, persæpe ne divina negligentius persequaris. Verumtamen, quæ illic gesta sunt sacramenti plena, tum velut multis obscura, tum ut tibi nota, prætermittimus. »

Β Ταῦτα ἡμῖν Διονύσιος, ὁ ὑψηλὸς τῆς θεολογίας ὑφηγητής· ὁ τῶν οὐρανῶν ὑψιπέτης ἀετὸς, ὁ ἱερογραφικώτατος νοῦς. Ἄξιον δὲ οἶμαι μὴ παρέργως τὰ εἰρημένα παραδραμεῖν, ἀλλ' ὡς ἐφικτὸν ἐμμεῖναι τοῦτοις, καὶ εἰσδύναι τῷ βάθει τῶν νοημάτων, ἐξ οὗ καὶ τὸ ποθοῦμενον ἐκτυπώτερον, καὶ νῦν ἐμφανέστερον παραδίδονται. Σὺ δὲ μοι σεμνὸν ἀκροατήριον σκόπει τῶν ῥηθησομένων τὴν δύναμιν, ἵνα συνῆς τῶν μυστηρίων τὴν ἐκδοσιν, καὶ γνῶς τίς καὶ ποταπὴ τῶν συνειλεγμένων ἢ συνάθροισις, καὶ προχρηματίσαντος τοῦ ἱεροφάντου τὸ θαῦμα.

sacré doctore ceu ex oraculo referente, atque mi-

Φέρε τοίνυν ἐκ σταθμῶν ἀποβάντες τῆς ἀειμνήστου Σιών (αὐτοῦ γὰρ ὑπὸ τοῦ λόγου μικρῷ πρόσθεν ἀνέχθημεν· ταύτην γὰρ εἶχεν ἡ θεομήτωρ ἐπὶ τῆς ἐλ-
C διαίτημα), ἐπικαίρως αὐτόθεν ἄρτι τοῦ παρθενικοῦ προπομπεύσωμεν σώματος. Αὐτοῦ γὰρ εἰς χεῖρας, οὗ ἐν χειρὶ πάντων ἡμῶν αἱ ψυχαὶ, τὴν ἑαυτῆς παρακαταθεμένην ψυχὴν ἡ Μητρόθεος, τὴν ἐν σαρκὶ ζωὴν συνεπέρανεν. Εἰθ' οὕτως τὴν ἐξόδιον ἀκολουθίαν ποιησάμενοι προόδον, τῇ ἐφύμνιῳ προπομπῇ τὸν ἐπικήδειον ἐπισυνάψωμεν ἔπαινον. Οὕτω γὰρ καὶ κατὰ ροὴν ἡμῖν ὁ λόγος δραμεῖται, καὶ τὰ εἰρημένα, τραγὴν δέξεται τὴν ἐξάπλωσιν. Ἴν' οὖν τοῦτο γένηται, δεῦρο ἄπιθι καὶ πρόβαινε φαιδροτάτῃ καὶ θυμηρεστάτῃ δέσυνά τῆς διανοίας, ἀγαπητῇ, ἐπὶ τὴν εὐλαβεστάτην Γεθσημανή, καὶ ἀνατύπωσεαι σεαυτῷ εἰκόνα ἐμφανῆ, τῇ ἐκδόσει τῶν πραγμάτων τὰ εἰρημένα συγκρίνων. Οὐ γὰρ δέσση μακρῶν λόγων εἰς ἐφόδιον
D γνώσεως, τοῖς ἔργοις ἐνατενίζων· « πάντα γὰρ ἐνώπια τοῖς συνιοῦσι, καὶ ὁρθὰ τοῖς ἐδρίσκουσιν γινώσιν. »

Αὐτοῦ δὲ τοίνυν εὐρήσεις περικαλλῆς τι καὶ κεκοσμημένον ἀνάκτορον, πολυτελὲς τε καὶ λαμπρὸν

COMBESII NOTÆ.

(80) *Sublime volans cælorum aquila.* Ὁ τῶν οὐρανῶν ὑψηλοπέτης ἀετὸς. Simili epitheto exornat Chrysost. hom. de falsis prophetis edita a Vossio Latine, ac Græco adjecto a Duceo: quanquam

minus sapient Chrysostomum, nec Græca edita nominent Areopagitam: forte tamen habuit Vossii codex.

rent, divino compellente Spiritu, actutum subque id momentum temporis congregarentur. Hoc enim significat ex his quæ adjicit: « Aderat autem etiam Dei frater Jacobus, et Petrus, summus ac præstantissimus theologorum vertex. » Plane vero fuerit ut quis admiretur cogitans ut ita subito convenerunt.

Ubi porro omnes pariter ad urbem Hierosolymam convenissent (circumstabat vero immensum quoddam agmen), quid acciderit, quæve sint gesta sequentibus declarabitur. « Ac tum, inquit, placuit, ut post spectaculum sacri omnes antistites, pro suis quisque viribus, infinitæ virtutis bonitatem imbecillitatis Matris Dei laudibus efferrent. » Age enimvero, videamus, siquidem videre liceat intellectualibus oculis, quodnam illud sit spectaculum, ac quanta pulchritudo, quænam item theologia, in speciei Deum delectantis laudes effusa. Lucidum itaque ac plane decorum spectaculum, quod id temporis Deo affatis viris illuxit, ut equidem explico, illustrissima fuit virginalis tabernaculi ceu a Deo effulgentia, quam Deiparæ corpus illud, ceu vitæ principium totumque luminosum viderunt. Corpus, inquam, supra nos ac humanam sortem, et nostram; quo nobis diviniore vitæ principium, primitias nostras quas sibi ipse mirabiliter ex virginali utero velut subitario opere conflavit, vitæ principium faciens, vitæ princeps auctorque Jesus, concessit. « Quod si delibato sancta, juxta Apostolum, plane et massa: et si radix sancta, utique et rami ». Est ergo Deiparæ corpus vitale ac ceu vitæ initiativum, quod ipsam totam deitatis vitalem vitæque initiativam plenitudinem in se suscepit. Corpus, inquam, pretiosum virginittatis monile, præcellens cælum, Deo culta terra, delibato massæ humani ex Adam generis in Christo deitate donatæ, simillima principis speciei atque decoris repræsentatio; arcanorum Dei judiciorum a Deo obsignatus thesaurus; domicilium virtutum; spiritualis mirabilium divinæ in nos dispensationis sermonum liber; inexplicabilis profunditas inevaluatae plenitudinis ejus, « qui omnia implet in omnibus »; « turris firmissima absconditæ spei; incorruptionis intellectum superantis thesaurus; regia Verbi principium omne superantis stola; terrenum cælestis Regis palatium; celebris divinatorum cum hominibus contractuum officina; congruentissima divinæ humanationis materia; divine perfectum ejus qui omnia efficit optimique artificis lulum, ex quo more humano propter homines, ex toto vereque ad substantiam accedens qui substantiam superat, substantiam indutus est.

Ac plane beatos revera oculos labiaque eorum, qui hæc celebraverunt! Quæ vero lingua mystica illa ac sacratiora specacula interpretari queat? Quodnam autem illud spiritualis lucis perspicuissimum vehiculum? Fuit hæc lampas illa, per quam justitiæ solem altiori supra naturam ratione natura suscepit. Hæc intellectuale speculum est paterni

ὁπόγειον ἀγθῆναι. Τοῦτο γὰρ οἷς ἐπιφέρει θεολογῶν. « Παρὴν δὲ καὶ ὁ ἀδελφός τοῦ Ἰακώβου, καὶ Πέτρος ὁ κορυφαία καὶ πρεσβυτάτη τῶν θεολόγων ἀκρότης. » Θαυμάσειε δ' ἂν τις, αὐτῶν τὸ ἀθρόον τῆς συνελεύσεως ἐννοῶν.

Οἱ ἐπειδὴν κατὰ τὴν Ἱερουσαλήμ ὅμα πάντες συνεληλύθασιν (ἄπειρον δὲ τι στίφος ἦν ἅμφ' αὐτοῖς), τί γέγονε, καὶ τίνα πεπραγμένα εὐαγγελίστη, τὰ ἐξ ἧς δηλώσει. « Εἶτα γὰρ ἐδόκει, φησὶ, μετὰ τὴν θείαν ὑμνήσαι τοὺς ἱεράρχας ἅπαντας, ὡς ἕκαστος ἦν ἱκανὸς, τὴν ἀπειροδύναμον ἀγαθότητα τῆς θεαρχικῆς ἀσθενείας. « Ἀλλὰ τίς ἡ θεία, καὶ τὸ κάλλος ἡλίκον, ἡ τίς ἡ ἐφύμνιος θεολογία τῆς θεοτερπτοῦς ὡραιότητος, φέρε ἴδωμεν, εἴπερ ὁλον τε ταύτην νοεροῖς ἰδεῖν ὀφθαλμοῖς. Θεία φωτισμένης τε καὶ εὐπρεπῆς ἡ τότε τοῖς θεολήπτοις φανεῖσα εἴη ἂν, ὡς ὁ ἐμὸς λόγος, ἡ παμφαῆς τοῦ παρθενικοῦ σκήνους θεολαμπία, καθ' ἣν τὸ ζωαρχικὸν καὶ ὁλόφωτον ὥρατο τῆς θεοτόκου σῶμα, τὸ ὑπὲρ ἡμᾶς, καὶ ἡμέτερον· δι' οὗ ζωῆς ἡμῖν θειοτέρας ἀρχὴν ὁ ζωαρχικὸς Ἰησοῦς ἐχαρίσατο, τὴν ἡμετέραν ἀπαρχὴν ζωῆς ἀρχὴν ποιησάμενος, ἦν ἐκ παρθενικῆς ἐαυτῷ νηδύος ὑπερφῶς ἐσχεδιάσεν. « Εἰ δὲ ἡ ἀπαρχὴ ἁγία, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, καὶ τὸ φῶμα δὴλον· καὶ εἰ ἡ ῥίζα ἁγία, καὶ οἱ κλάδοι δὴ πλουτοῦν. » Ζωαρχικὸν ἄρα τῆς θεοτόκου τὸ σῶμα, ὅλον αὐτὸ τῆς θεότητος τὸ ζωαρχικὸν εἰσδεχόμενον πλήρωμα, τὸ πολυτίμητον τῆς παρθενίας καυχήλιον, ὁ ὑπερφερὴς οὐρανός, ἡ θεογεωργητός γῆ, ἡ ἀπαρχὴ τοῦ ἐν Χριστῷ θεοθέντος Ἀδαμαιοῦ φράματός, τὸ πανόμοιον τῆς ἀρχικῆς ὡραιότητος Ἰνδαλμα, ὁ θεοσφράγις τῶν ἀπορρήτων τοῦ Θεοῦ κριμάτων θησαυροφύλαξ, τὸ τῶν ἀρετῶν ἐνδιαίτημα, ἡ νοητὴ τῶν θείων τῆς περὶ ἡμᾶς οἰκονομίας λόγων πυκνὴ· ὁ ἀνερμήνευτος τῆς ἀκενῶτος πληρώσεως τοῦ πάντα ἐν πᾶσι πληρουμένου· βυθός, ὁ ἀβράγης πύργος τῶν ἀποκρύφων ἐλπίδων, τῆς ὑπὲρ νοῦν ἀφθορίας ὁ θησαυρὸς, ἡ βασιλεία τοῦ ἀνθρωπέντος ὑπερανάρχου Λόγου στολή, τὸ ἐπίγειον τοῦ οὐρανοῦ Βασιλείως παλάτιον, τὸ περιώνυμον τῶν θείων πρὸς ἡμᾶς συναλλαγμάτων ἐργαστήριον, ἡ παναρμόνιος τῆς θεϊκῆς ἐνσωματώσεως ὕλη, ὁ θεοτελής τοῦ παντουργοῦ καὶ ἀριστοτέχνου πηλὸς, ἐξ οὗ καθ' ἡμᾶς δι' ἡμᾶς ὀλικῶς καὶ ἀληθῶς εἰς οὐσίαν ἐλθὼν ὁ ὑπερούσιος οὐσιώθη.

Καὶ ὁ μακαρίων ὄντως ὁμμάτων, καὶ χειλέων τῶν ὑμνησάτων αὐτά! Τίς δ' ἂν ἐκεῖνα τὰ μυστικά θεάματα γλώσση διερμηνεύσει; Τίς ὁ τοῦ νοητοῦ φωτός τὸ φανότατον δχημα; Ἐκείνη ἡ λαμπράς ἦν, δι' ἧς τῆς δικαιοσύνης τὸν ἥλιον ἡ φύσις ὑπὲρ φύσιν ἐδέξατο. Ἐκείνη τὸ νοερόν ἐστι· κάτοπτρον τοῦ πατρικοῦ ἀπαυγάσματος. Ἐκείνης τῇ λαμπρότητι τὸν πρὸ

ἑωσφόρου θεὸν ἐνελάμφθημεν· αὕτη ἐστὶν ὁ θρόνος· ὁ δὲ φησὶ καὶ ἐπηρμένους, ἐν ᾧ Κύριος· Σαβῶθ καθήμενος, τῷ διορατικώτατῳ τῶν προφητῶν Ἰσαΐα τιθέατο. Αὕτη τὸ βασιλικὸν ὑπάρχει τοῦ οὐρανίου γένους ἀξίωμα, τὸ πάσης ἱεροθύτου λατρείας ἀγίαστήριον, τὸ νοερὸν τῶν θείων ὁλοκαυτωμάτων θυμίαμα, ἡ λαβὴ τοῦ καθαρτικοῦ ἀνθρακος, ἡ Λευϊτικὴ ῥάβδος, ἡ ῥίζα τοῦ Ἰεσσαί, τὸ Δαυϊτικὸν σκήπτρον, ἡ μήτηρ τοῦ πλάσαντος, ἡ τίτθ τοῦ τρέφοντος, ἡ πύλη τῆς Ἀνατολῆς Χριστοῦ, τοῦ ἐξ ὕψους ἀνατολῶν ἀναστάντος, ὁ βραχὺς κόλπος τοῦ τὸ πᾶν περιέχοντος, τὸ ἀσπίλον ἔνδυμα τοῦ ἁμνοῦ καὶ ποιμένου, ἡ ἀπειρόζυγος δάμαλις τοῦ μόσχου τοῦ στευτοῦ, ὁ καθαρῶτατος πόκος τῆς οὐρανίου δρόσου, ἡ παρθένος γῆ τοῦ τὸν Ἀδάμ ἀναπλάσαντος, ὁ οὐρανὸς τοῦ τὴν γῆν οὐρανῶσαντος, τὸ μέγα τῶν προφητῶν ὄραμα, ὁ πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως φαντασθέντες οἱ ἅγιοι, τὰς μυστικὰς θεοπλαστίας συμβολικῶς ἐδιδάσκοντο, καὶ τὸ μέγα τῆς οἰκονομίας ἐτυγούνητο μυστήριον. Ὁ μέγας ἐν μικρῷ κόσμος τοῦ τὸν κόσμον οὐκ ἔντα παραγαγόντος· πρὸς ὑπαρξιν, τὸν τῆς αὐτοῦ μεγαλειότητος ἄγγελον.

Ἀλλὰ τὴν οὕτω τετιμημένην καὶ λελαμπρυσμένην Θεῷ, τῷ πάντων γενεσιάρχῃ καὶ συνοχεῖ τῶν ὅλων, πῶς οὐκ ἦν ἀποθαυμάζειν ἐπὶ κλίνης κειμένην ὁρῶντας, τῶν σωματικῶν ἀποπαυσιῶν αὐτῇ τότε δυνάμεων; Τοῦτο γάρ, οἶμαι, ὅλοι φάσκων ὁ ἱεροφάντης· «Τὴν ἀπειροδύναμον ἀγαθότητα τῆς θαυραχικῆς ἀσθενείας.» Καὶ γάρ ἦν δέους μεστὸν τὸ ὁρώμενον· ἡ ζωηφόρος, νεκρόφορος· ἡ θεόμιλος, ἀφρων· ἡ ὡς ἐν κιβωτῇ τῇ μητρὶ τὴν ζωὴν δεξαμένη, νεκρὰ καὶ ἄπνους ἐπὶ κλίνῃς κειμένη. Ἄπερ εἰ καὶ ξένα τῆς φύσεως, ἀλλ' οὐκ ἀθαύμαστα. Μυστήρια γάρ ἦν ἐκεῖ νοητὰ, τῷ γε νοητῶς ὁρᾶν δυνάμεν τὰ θεῖα· τόκος καὶ παρθενία, λόγοι προνοίας καὶ κρίσεως, ὑπεροχῆς καὶ ὑφέσεως, μεγέθους καὶ ταπεινώσεως. Ἐκεῖ σωματοειδὲς ἁμαυροῦν τοῦ ἡλίου τὰς λαμπηδόνας. Ἐκεῖ θνητότης ἀειζωας, τὰς τῶν ὁρώντων ὕψεις περιανγάζουσα. Πλοῦτος ἐκεῖ τὸν οὐρανὸν ὅλον πληρῶν καὶ τὰ ἐπίγεια. Θάμα καὶ γὰρ καὶ πάντων θαμάτων ἀξιολογώτατον. Τί τοῦτο τὸ μητρώθειον σκῆνος ἐπὶ στιβάδῃ κείμενον, ἐξ οὗ Θεοῦ ἀγαλματοφορῶν τὸ ἡμέτερον ἀνδρικῶς προσήλυθε, καὶ τὸ κεφάλαιον, ἐν ᾧ τῆς ἀπογαυθείσης φύσεως ἀναμορφωθὲν ἐθεώθη τὸ φύραμα; Καὶ ἡ μὲν θέα τοιαύτη καὶ οὕτως ἔχουσα· καὶ τάχα γε κρείττων, ἡ ὡς αὐτοὶ μετρίως συνδιεξήλθομεν. Ὁ ὕμνος δὲ τίς; καὶ τὰ ὑμνούμενα οἶα, Χριστὸς παρ-
ήτω καὶ διδόντω λόγον ἡμῖν, ὡς Λόγος καὶ σοφία καὶ δύναμις, καὶ τὸν ἡμέτερον ὀδηγεῖτω νοῦν, ἐπὶ τὰ φανὰ τῶν θείων ὑμνοῦδίων ἀπαυγάσματα· οἷς τρα-

splendoris. Ejus nos claritate, Dei qui ante luciferum est claritate sumus illustrati ¹. Hæc sublime illud solium est et elevatum, in quo sedens Dominus Sabaoth, prophetarum acutissimo Isaïæ visus est ¹. Hæc, cœlestis generis regalis dignitas, totius sacri cultus et sacrificii sanctuarium, spiritalis divinorum holocaustorum thymiamâ, forceps carbonis expiatorii, virga Levitica, radix Jesse, sceptrum Davidicum, Victoris mater, alentis nutrix, porta Orientis Christi, Orientis ex alto orientis (81), angustus sinus omnia complectentis, vestis sine macula Agni pariter et Pastoris, vitula jugi expers saginatis vituli, mundissimum vellus cœlestis roris, terra virgo instauratoris Adæ, ejus cœlum qui terram et cœlos fecit: magna ^B illa prophetarum visio, quam multifarie multisque modis sancti imaginantes, sacratiores divinas imagines symbolice docebantur, magnamque dispensationis sacramentum figuraliter intelligebant. Magnus ille in parvo mundus, ejus qui mundum ex nihilo creavit, suæ ipsius magnificentiae nuntium.

Enimvero qui non mirarentur, qui sic Deo omnium auctori omniæque continenti, honoribus prælatam, lecto jacentem aspicerent, extinctis plane viribus corporis? Hoc enim doctorem sacrum iis verbis significare arbitror: «Infinite virtutis bonitatem imbecillitatis thearchicæ,» hoc est divinæ, ac Dei matris, et velut principii. Plane enim erat timore plenum spectaculum. Vitæ mater exportata mortua (82); ut assueta Dei colloquio muta esset, et quæ velut in arcam Vitam in vulva suscepisset, mortua et sine spiritu jaceret in lecto. Ac licet essent res ejusmodi præter naturæ modum, haud tamen minus admirationem habebant. Quippe illic sacramenta erant mentis oculo aspectabilia, si quis mentalibus oculis divina videre potis erat. Nempe partus atque virginitas, Providentiæ rationes atque judicii, excellentiæ et dejectionis, magnitudinis et humilitatis. Solis illic fulgores obscurabat corporea species. Illic immortalis mortalitas intuentium collustrabat facies. Divitiæ illic totum cœlum ac terram replebant. Erat spectaculum novum, atque inter spectacula omnia ^D maximi habendum. Quantum illud ut Dei matris tabernaculum, ex quo Deus humanam indutus imaginem virique processisset specie, caputque illud, in quo sumptæ e terra naturæ reformata conspersio divinitatem induisset, capulo depositum prostaret? Ac quidem ejusmodi fuit spectaculum, et ita habens, aut forte etiam augustius, quam no-

¹ Psal. cix, 3. ¹ Isa. vi, 1. ¹ S. Greg. Orat. in Christi Nativ.

COMBEFISHI NOTÆ.

(81) *Orientis Christi, orientis*, etc. Abest ejusmodi æquivocatio in Græco; ubi proprium Oriens aliter exprimitur, quam vel cœli pars, vel participium. Dicitur Christus Ἀνατολή et Oriens, Zach. iii, 9; ^v, 12; ac Luc. i, 78.

(82) *Exportata mortua*. Νεκρόφορος. Ita series

petit legendum, ut stet antithesis, quam activum νεκρόφορος (sive capulus dicatur, sive ipse mandans funeri et libitinarius) non ita servat, variato subjecto in quo contraria admirationem habeant; quod in reliquis auctor observat.

bis modice enarrare licuerit. Cæterum quale et quantum fuit canticum? qualiave cantico celebrata? Adsit Christus, ac nobis sermonem præbeat, tanquam ipse Sermo et sapientia et virtus, seque nostris mentibus ducem ad præclaros divinorum canticorum splendoris exhibeat: quibus se utinam semper explicet noster animus et cogitatio, quibus etiam illustremur ipsi ac conservemur, in ipso Christo Domino nostro, cui cum Patre omnipotenti, ac vivifico Spiritu gloria sit et potestas, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

ORATIO XIII.

In dormitionem sanctissimæ Deiparæ Dominae nostræ.

ΛΟΓΟΣ ΙΓ'.

Εἰς τὴν κοίμησιν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκης ἡμῶν Θεοτόκου.

(COMBES. p. 131.)

Sacramentum est hodierna celebritas, cui ratio et argumentum Dei Genitricis dormitio, vimque totam sermonis superat. Sacramentum est, hactenus quidem paucis celebratum (83), quod tamen omnes honori ac desiderio habeant. Nostra porro solemnitas et celebris conventus, sacramenti declaratio, sive explicatio est: ac quamvis libens silentium verbis anteponat, vim tamen faciente desiderio, etiam modicum aliquantulum cedens, quanquam non habentibus fiduciam, ac nec propriam ignorantibus infirmitatem, aut quam modice longæ taciturnitatis arcano defuncturi simus, loqui permittit. Festo ergo conventu ac lætitia publica celebrandum donum, non tenebris obruendum: non obruendum, inquam, velut recens inventum, sed quod ad suum illum decorem redierit, celebrandum. Non enim quo nonnulli majorum perspectum minus habuerint, etiam modo sileri debuerit, imo quod non prorsus effugerit, sancte fuerit celebrandum. Sit ergo unus hodie cælestium terrestriumque communis festus conventus, parique lætitia cum angelis homines gaudeant, ac lingua omnis saliat, Areeque illud Deiparæ accinat. Hoc enim etiam Gabriel olim sacramenti fecit exordium, cum dispensatione ineffabili, quod theologiæ totius et divinorum clarissimum est¹, divina Jesu in hominem fictio (84), novum decora ratione formaretur, in virginali naturæ officina. Ac omnino operæ pretium est, ut nunc iterum, ceu præcipuum honorarium, munus hoc offeramus Reginae hominum. Plane enim congruit, ut vel migranti dicamus Ave: quippe sola conciliato gaudio parentis primæ fugavit tristitiam^m. Clangamus tuba in Sion, assumamus psalterium et ci-

B Μυστήριον ἡ παρούσα πανήγυρις, ὑπόθεσιν ἔχουσα τῆς Θεοτόκου τὴν κοίμησιν, καὶ λόγων ὑπαρ- αίσρουσα δύναμιν. Μυστήριον, οὐ παρὰ πολλοῖς μὲν ἤδη τελούμενον, παρὰ πᾶσι δὲ νῦν καὶ τιμώμενον καὶ στεργόμενον. Καὶ τοῦτο ἡμῶν ἐστὶν ἡ πανήγυ- ρις, ἡ τοῦ μυστηρίου φανέρωσις, ἥτις οὖν ἐξάπλωσις. Εἰ καὶ προκρίνειν ἐθέλουσα τῶν λόγων τὴν σιωπὴν^α, ὑπὸ τοῦ πόθου βιάζεται, καὶ μικρὸν ὅσον αὐτοῖς ὑπενδίδωσι τοῦ λέγειν παρὰ χωροῦσα· καίπερ οὐκ ἔχουσι τὸ θαρρῆν, οὐδὲ τὴν ἑαυτῶν ἀγνοοῦσιν ἀσθε- νείαν, ἢ ὅπως ἂν μετρίως ἀφοσιώσωνται τῇ· μακρὰ· σιωπῆς τὸ ἀπόρρητον. Πανηγυριστέον οὖν τὸ δῶρον, ἀλλὰ μὴ συγχωστέον· μὴ ὅτι πρόσφατον ἔχει τὴν εὐρεσιν, ἀλλ' ὅτι πρὸς τὴν οἰκείαν ἐπανῆλθεν εὐπρέ- πειαν. Οὐ γὰρ ἐπείτοι τισὶ τῶν πρὸ ἡμῶν οὐ διέγνω- στο, ἤδη καὶ σιωπᾶσθαι ἀξίον· ἀλλ' ὅτι μὴ πάντῃ διέφυγε, κηρύττεσθαι ὅσιον. Οὐκοῦν γενέσθω μία κοινὴ σήμερον οὐρανίων καὶ ἐπιγείων πανήγυρις, καὶ ἀγγέλοις συνευφρανέσθωσαν ἄνθρωποι, καὶ πᾶσα γλῶσσα χορευέτω καὶ προσάδētω τῇ Θεοτόκῃ τὸ χαῖρε. Τοῦτο γὰρ καὶ Γαβριὴλ πρότερον ἐποίητο^β τοῦ μυστηρίου προκρίμιον, ὅτε τὸ πάσης θεολογίας· ἐκφανέστατον, ἡ καθ' ἡμᾶς Ἰησοῦ θεοπλαστία, κατ' οἰκονομίαν ἀρρήτων, ἐν τῇ παρθενικῇ τῆς φύσεως ἐργαστηρίῳ καινοπραπέως διεπλάττετο. Καὶ χρὴ γε πάλιν ἡμᾶς ὥσπερ τι γέρας ἐξαίρετον τοῦτο τῇ Βε- σιλίδι τοῦ γένους προσεγγαγεῖν χαριστήριον· ὅτι δὴ πρέπει καὶ μεταστάση λέγειν αὐτῇ τὸ χαῖρε. Μόνῃ γὰρ ἡμῖν τὴν χαρὰν εἰσοικίσασα, τὴν λύπην ἐξήλασε τῆς προμήτορος. «Σαλπίζωμεν οὖν σάλπιγξιν ἐν Σιών· ἀναλάδωμεν ψαλτήριον καὶ κιθάραν.» Ἄσωμεν τῇ Μητρὶ τοῦ Θεοῦ, ἄσωμεν οὐκ ἐπιθαλάμιον, ἀλλ' ἐπι- τάφιον ἀναχρούμενοι μέλος. Φιλοπευστήσσι δ' ἂν τις εἰκότως τῶν λίαν ἐπισκευμένων· Ὅτου δὴ χάριν

Dionys. div. *De div. nom.* cap. 1. = Joel II, 2.

VARIE LECTIONES.

^α δ.1. ἀπετήν. ^β δ.1. ἐποίησατο.

COMBESII NOTÆ.

(83) Aggreditur Andreas alterum in sanctæ Mariæ Dormitionem encomium, cujus statim exordium, sacramenti obscuritatem queritur, dum ait: Οὐ παρὰ πολλοῖς ἤδη τελούμενον, paucis olim celebratum, et quo pauci majorum fuerint initiati, quanquam nec ii defuerint, ut i orat.

(84) *Divina Jesu in hominem fictio.* Ἡ καθ' ἡμᾶς Ἰησοῦ θεοπλαστία. Sunt Dionysiana, n *De divin.* ubi Perion: *Divina Jesu ex natura nostra fictio:* quibus materiam explicat loco finis, quem τὸ, καθ' ἡμᾶς, ceu terminum ad quem fictionis illius signi- ficat, et ipsi expressimus.

τῆς Σιών ἐπαμνήσθης, ὡς τῆς παρουσίας ἱερᾶς ὕμνο-
 λόγε φαειρότητος; Ἄλλ' οὐκ ἀσκήπως⁸⁸, φαίην ἂν
 πρὸς αὐτόν· Ὡς οὗτος, τῆς παναγεστάτης ἐμνήσθην
 Σιών· ἐν ταύτῃ γὰρ τὸ μέγα τοῦτο μυσταγωγῆται
 τῆς Θεοτόκου μυστήριον. Ἐν ταύτῃ τὰς κατακλίσεις
 τῶν ἱερῶν γονάτων τοῦ πανάγνου σώματος, αἱ πρὸς
 τοῦδαφος κατεστρωμέναι πλάκες διωλύγιον ἀνακρά-
 ζουσι· ἐπεὶ καὶ ταύτην εἶχε παρ' ὅλον αὐτῆς τὸν τῆς
 παροικίας καιρὸν ἐνδιαίτημα· κακίαις τοῖς φυσικοῖς
 λειτουργήσασα νόμοις, τοῦ βίου τὸ πέρας εἰδέετο,
 λαθούσα κἀνταῦθα τὸν ἀρχοντα τοῦ σκότους, ὡς ἐν
 τῷ τίχτειν ἀπέδρα τὰ μητέρων· ἡ ἀγιώνομος, ἡ θεό-
 κλητος, ἡ ὑπεράμωμος, ἡ δόξης καὶ χάριτος τὸν
 οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἀνατιπλάσσα, τῷ μεγάλῳ τῆς
 Θεοπροποῦς αὐτῆς μεταστάσεως· ἥς εἰ καθέξῃς ἀ-
 παντα βουληθεῖν ἐπεξελεῖν τῷ διηγήματι, ὑπαρξιν, B
 ἡ σύλληψιν, ἡ γέννησιν οὐκ ἀνεύροισι καιρὸν τῷ λό-
 γῳ⁸⁹ σύμμετρον, ἡ λόγου δύναμιν παρισουμένην τοῖς
 πράγμασιν. Ὅτι μὴ πάντα συνετεμεῖν εἰς ἀπαξ οἶόν
 τε τὰ ἐκεῖνης σεμνολογήματα· λέγω δὲ τὴν εὐκληρίαν
 τοῦ γένους, τὸ κατ' ἀμφοτέρα τῶν τεκόντων ἐπίση-
 μον, αὐτόθεν τὸ ἱερατικόν, τὸ βασιλικὸν ἐντεῦθεν
 ἀντανισχόντων ἀξίωμα, τὴν ἀπαίδαν, τὴν στερίωσιν,
 τὰς ὑπὲρ αὐτῆς ἐντεῦξεις, τὰς ἐπισύχους θυσίας,
 αἷς τὸν Θεὸν ἐλιπάrouν, ἰκέτευον, ἡγεῖδουον, τὰ
 τῆς στερίωσεως ὑπαλλάξαι δεσμά· γονίμους ἐξ ἀγόνων
 δειγθῆναι τοὺς ἀπαίδας· δοτὸν ἐξ ἀσχερίας ἐκφύσαι
 καρπὸν. Εἰτα στερίωσεως ἔκστασιν, ἐπαγγελίας
 συμπλήρωσιν, καὶ μικρῷ πρὸ τούτων, τὰ δι' ὀνείρων
 θεάματα, τὰ καθ' ὕπαρ ἀκούσματα, ὅσα κοινῶς ἀμ-
 φῶ καὶ ἰδίως, κρείττοσιν ὕψους ἐπιπροσύναις θεο-
 κλυτοῦμενοι, κατ' ἑλλανμὴν θεῖαν ἐχρησμευδοῦντο οἱ
 ἄγιοι. Πρὸς ἐπὶ τούτοις, τὸ γόνιμον, τὴν εἰς γένεσιν
 πρόδοον, τὰ σπάργανα, τὴν εἰς τὸ θεῖον ἀνάκτορον
 ἀφίξιν, ὡς ἀντεῖθη θεῷ τὸ καλλιέρημα, ὡς ἐν τοῖς
 ἀδύτοις οἷα χρυσοὶς θαλάμοις ἐποικημένη, τροφῆς

A tharam⁹⁰; canamus Dei Genitrici, canamus, non
 nuptiale sed funebre pulsantes melos. Fuerit vero,
 qui admodum perspicax et accuratus dicere aveat,
 quæratque, Cujusnam vero gratia, sacræ hujus
 lætitiæ sacer orator, meministi Sion? Cui ego
 ad rem haudque ab scopo responderim: Heus tu,
 memini sanctissimæ Sion, quod in ea docti simus
 magnum hoc Dei Genitricis sacramentum. In ea
 stratiæ ad pavementum tabulæ, sacrorum castissimi
 corporis genuum recubitus, clara constantique
 voce clamant. Toto enim incolatus sui tempore (85)
 eam habuit domicilium, illicque naturæ obsecutæ
 legibus, finem vitæ accepit: vel hic tenebrarum
 latens principem, quemadmodum in partu evitaras
 quæ sunt matrum propria: illa, inquam, sacræ no-
 mine, illa a Deo vocata, immaculatissima illa, illa
 denique, quæ augusti sui transitus magnificentia,
 cælum terramque gloria et gratia replevit; cujus
 res omnes si narrando velim ordine prosequi, ni-
 mirum esse, conceptionem, nativitatem, haudqua-
 quam occurrat tempus quod sermoni sufficiat, aut
 sermonis vis, quæ res exæquare possit. Non enim
 omnia ejus præconia velut compendio in unum
 contrahi possunt: nempe claritudo generis, paren-
 tum utrinque nobilitas, hinc sacerdotalem, illinc
 regiam pari gloria retinentium dignitatem; orolitas
 prolium, sterilitas, supplices ad Deum pro ea
 preces, crebra sacrificia, quibus flagitabant
 Deum, supplicabant, obsecrabant, ut steri-
 C litatis mutaret vincula, ut ex infecundis, qui prole
 destituti essent, secundos prestatet, ut concessum
 a sterilitate fructum liceret procreare. Tum vero,
 sterilitatis excessus atque mutatio, impleta pro-
 missio pauloque anteriores visiones per somnia,
 auditæ vigilantibus voces, quotquot Sancti, tum
 communiter ambo, tum quisque privatim cœu Nu-

⁸⁸ Psal. LXXX, 3.

VARIE LECTIONES.

⁸⁹ ἄλ. ἀπὸ σκοποῦ. ⁹⁰ ἄλ. τοῦ λόγου.

COMBEFISH NOTÆ.

(85) *Toto enim incolatus sui tempore, etc.* Vide-
 tur aliter docere concilium Ephes. p. II, act. I, ut
 nimirum, cum Joanne Theologo quondam habita-
 verit Ephesi: sic sibi videtur Binii colligere, ex
 illis verbis synodi epist. ad Clerum populumque
 Constant.: Ὅθεν καὶ Νεστόριος, φθάσας ἐν τῇ Ἐφε-
 σίῳ, ἐνθα ὁ Θεολόγος Ἰωάννης, καὶ ἡ Θεοτόκος
 Παρθένος, ἡ ἁγία Μαρία. *Quare et Nestorius, cum
 in Ephesiorum civitatem pervenisset, in qua Joannes
 Theologus, et Deipara Virgo, sancta Maria: unde
 et margini ascripsit: « Aliqui subintelligunt: ali-
 quando habitaverunt; » verum est ea auctoritas infir-
 mior; planiusque intelligatur, vel aedes habent,
 quod ab aliis ait subintelligi; vel, celebri honore
 habentur, et patroni sunt ac tutelares;* quod ego
 magis existimo, et est planius, velut alludat sancta
 synodus ad ipsos Constantinopolitanos quibus
 scribebat, eorumque civitatem Virginis sacram, et
 παρθενόπολιν, innuatque nihil ipsi in ea parte ce-
 dere metropolim Ephesinam, quam Joannes, qui
 in aua suscepisset Mariam, Jesu e cruce commen-
 dante in ea Mariæ observantia instituisset: eoque
 perstringat hæresiarchæ putentissimi procaciam,

qui necdum sua illa, seu potius Mariæ Constanti-
 nopoli, in Mariam putidum os blasphemus aper-
 ruisset, sed et Ephesi, vere Mariana item civitate,
 D ultro seipsam a sanctorum Patrum et episcoporum
 cœtu abalienasset: quod statim sequitur in ea epi-
 stola, velut nimirum in blasphemia in Mariam obsti-
 nator, et qui Patrum monitis obsequi nollet. Magis
 certe videtur, quam tradit Andreas noster, Hiero-
 solymis Mariæ constantia, e tantæ matris gravi de-
 core: ut sicut dispersis omnibus fidelibus, in per-
 secutione, quæ fuit a morte Stephani, constantes
 stationem Hierosolymis tenuerunt Apostoli, qui sua
 illa constantia, novellæ Ecclesiæ nutanti firmamento
 essent; ita iisdem ad verbum Dei disseminandum
 in orbem dispersis, illic item Maria, cui ea prædi-
 candi provincia, sexu minus congruo, non esset
 credita, ad fidelium pariter et solatium et firma-
 mentum, ad usque dormitionem consisteret; sive
 ante illam, Joannes pro apostolico munere sit pro-
 fectus Ephesum, sive, quod verius apparet, non nisi
 ab illa, ubi jam Paulus Timotheusque prima fidei
 fundamenta in ea jecissent.

minis familiari afflatu, præ visu certiora (86), illustrante Deo, responsa referebant. Ad hæc item secunditas, processus ad ortum, panni, adventus in Dei templum, ut Deo ceu hostia consecrata sit, ut sacris adytis tanquam aureis invecata thalamis (87), ambrosiam et divinam escam sumeret, non communem perciperet: tum vero sublimis hinc contemplatio (88), ab statu puerili provectio, ætatis mutatio, ac si qua sunt consummate perfectionis indicia, quibus quantum liceret velut pubescens, ad ea quæ superant naturam, congrua ratione ac proportionem contenderit. Multo dicere sacramenta in conceptionis ignotissimæ occulta ratione, post item divinæ Jesu apparitionis eximiam ineffabilemque editionem, puta, incorruptionem, partum absque muliebribus, incontaminatum inviolabilemque virginalem thesaurum, lactis novo miraculo copiam, expiationem legalem, editas in templo prophetias, quibus propheta, legis Dei que susceptore Symeone vaticinante, futurarum rerum oracula susciperet. Tum deinceps toleratas persecutiones, fugam in Ægypto, ex Ægypto regressionem, viæ circuitus, moras in terra, probra præcuntia cruci, molestias sub ipsum crucis tempus, secuta a cruce signa, ac ei demum, per vitam ejusmodi gesta dictaque; vitam, inquam, sine macula et impollutam, omnique immensum purissima sanctitate plenissimam: quam mundus haudquaquam valens capere, ac neque sermone sustinens explicare velut « sacramentum regis », ad extremum ine vulgatam servavit, iis tantum, ceu quædam expressa signa et characteres sacramenti aperiens, qui divina quadam ratione novissent comparare divina: quibus, velut accessu ad Deum valde purgatis, sanctissima illa, tacite ignotoque modo spiritalibus revelatis exuviis, partem aliquam oculi intus sacri splendoris, velut obiter ostendit. Utinam vero etiam ipsis, quotquot præsentis diei splendida luce illustrati sumus, lucentissima luminis illius apparitione dignis habitis, mysticæ inspectionis illius radium, mundo obtutu videre

Tob. XII, 7.

VARIE LECTIONES.

« 81. τὸ ἀσὺλτον.

COMBEFISH NOTÆ.

(86) *Ceu Numinis familiari afflatu, præ visu certiora, etc.* Κρείττοσιν ὁφέως ἐπιπροσυναις θεοκλυτούμενοι ἐχρησμοῦντο. Velut potiore gradum prophetiæ alteri subjungat: alius quippe, et ad ἐπιπροσύνην mentemque prophetæ erudiendam, ac velut ad prudentiam componendam, potius, ut quis in vigilia, auditu divina percipiat, quam ut in somnis imaginative videat, ut scite D. Thom. 2-2, q. 174, art. 2. Vel etiam κρείττοσιν ὁφέως ἐπιπροσυναις θεοκλυτούμενοι: quod prophetia, quanquam obscurior, ipsam visionem, quæ certior sensibus aliis existimatur, certitudine superet, juxta quod Petrus ait, II Petr. 1, 19: *Habentes firmiorem propheticum sermonem, etc.*

(87) *Ut sacris adytis, tanquam aureis invecata thalamis, etc.* Iisdem fere verbis eam Mariæ de cælo,

A ἀμβροσίας, οὐ κοινῆς μετελάμβανεν. Εἶτα οὖν ἐνταῦθεν τὴν ἀναγωγὴν, τὴν ἐκ παιδὸς αἰξήσιν, τὴν μεθ' ἡλικίωσιν, καὶ ὅσα τῆς ἐντελοῦς βλοκλήσεως ὑπάρχει μὲνύματα, οἷς ὡς θεμιτὸν ἡδῶσα, τοῖς ὑπὲρ φύσιν ἀναλόγως ἐπανετίετο. Ἐὼ λέγειν τὰ ἐν τῇ κρυφίᾳ τῆς ὑπεραγνῶστου κιοφορίας μυστήρια, τὰ μετὰ τὴν ὑπερφυὰ καὶ ἄρρητον τῆς Ἰησοῦ θεοφανείας ἀπότειν, ὡς φέρε εἰπεῖν, τὴν ἀφθορίαν, τὴν ἀνευ λοχείας ὥδινα, τὸ ἀσπίλον, τὴν ἀσύλιαν ** τοῦ παρθενικοῦ θησαυρίσματος, τὴν ξένην ἐν θαύμασι γαλουχίαν, τὴν νομικὴν κάθαρσιν, τὰς ἐν τῷ ἱερῷ προφητείας, αἷς ὑπὸ προφήτῃ νομοδόχῳ καὶ θεοδόχῳ τῷ Συμεῶν, ἐχρησμοῦντο τὰ μέλλοντα. Εἶτα ἐξῆς, τὰς διώξεις, τὴν ἐπ' Αἴγυπτον φυγαδεύαν, τὴν ἐξ Αἰγύπτου παλιννοσίν, τὰς περιφοράς, τὰς ἐν γῇ διατριβὰς, τὰ πρὸ τοῦ σταυροῦ ὄνειδῃ, τὰς ἐπὶ τῷ σταυρῷ ἀνάς, τὰ μετὰ τὸν σταυρὸν δείγματα, καὶ τέλος, τὰ κατ' ἐκείνον αὐτῇ τὸν βίον πεπραγμένα καὶ πεφασμένα, τὸν ἀκηλίδυτον τε καὶ ἀχραντον, καὶ πάσης ἀπείρως ὑπερπλήρη καθαρωτάτης ἀγνότητος, ὃν ὁ κόσμος χωρεῖν μὴ δυνάμενος, ἀφερμηγεύειν τε τῷ λόγῳ μὴ καρτερῶν, ἀνεκφορον ὡς ἀνπερ ἡ βασιλείᾳ μυστηρίων διὰ τέλους τετήρηκε· μόνοις γνωρίσας τοῦ μυστηρίου τούτου τὰ ἀπομόργματα, τοῖς τὰ θεῖα θεῖως συγκρίνειν διδιδραγμένοις, οἷς ὡς μάλα κεκαθαρμένοις τῇ πρὸς τὸ θεῖον ἐγγύτητι, δι' ἀφθεγξίας καὶ ἀγνωσίας ὑπεραφθέγκτως, ἡ ὑπεράγιος τὸ νοερὸν ἀνακαλύψασα δέρος, μέρος τι παρέδειξε τῆς ἐνδον κρυφιομύστου λαμπρότητος. Εἰη δὲ καὶ ἡμᾶς τοὺς ὅσοι τῇ παρουσίᾳ λαμπροφωρίᾳ περιελάμφομεν, τῆς ὑπερφανὸς ἐκείνης φωτοφανείας ἀξιωθέντας, καθαρῶς ἰδεῖν ἡ μετρίως γούν δέξασθαι τὴν ἀκτίνα τῆς μυστικῆς ἐποπτείας, καὶ ταῦτα μυηθῆναι σαφῶς, εἰ καὶ μὴ τὰ κατ' ἐκείνον τὸν ὑπερ-ἀφραστον βίον· ἀγνωστα γάρ· ἀλλὰ τῶν οἷς προκαθ-εζόμεθα σήμερον, τοὺς λόγους ἐκδιεσθῆναι καθ' ὅσον οἶόν τε. Δεῦρο γούν, ὦ φίλοι μύσται τοῦ λόγου, καὶ συνερασταὶ τῶν καλῶν καὶ φιλοθεάμονες. Καλῶ γὰρ ὁμᾶς μεγάλῳ καὶ ὀφελῷ κηρύγματι· τοῦ λόγου τὴν ἐποφίαν ἀναπετάσαντας, συμβολικοῖς ἔτι κεκαλυμμένην ὁράσασαι, τὴν ἐνδον εὐπρέπειαν ὁμῶν διαδεί-

D et ministerio angelico administratam annonam describit Orat. in Mariæ Natalem, ac pluribus prosequuntur German. et Georgius Nicom. orat. Elg τὰ εἰσοδία et Mariæ Præsentationem, ut nostri vocant. Sed et in majori Sanctæ Mariæ templo Parisiis ea res ad chorum sculpta visitur, antiquo satis schemate.

(88) *Sublimis hinc contemplatio.* Ἐνταῦθεν τὴν ἀναγωγὴν. Videtur τὸ, ἐνταῦθεν respicere quod proxime præcedit: ut ex ea alimonia miram utriusque hominis in Maria perfectionem colligat ac deducat: eo exposuimus τὸ, ἀναγωγὴν· quomodo Budæus apud Dionysium exponit. Posset forte planius reddi, *reductio, relatio*: nempe a templo, ubi Josepho, annis et ætate gradiuscula, tradenda fuit.

ξωμεν, τοῦ ἡλίου τὰς λαμπρόνας ὑπερπηδοῦσαν τῷ κάλλει τῆς ἀγλαίας. Ἐνταῦθα δὲ τοῦ λόγου γενομένου, καλὸν οἶμαι πρότερον ἐνίους τῶν τῆδε προσφαισασθαι, ὥς ἂν μὴ τυχὸν ἀνίπτους, τὸ δὴ λεγόμενον, ἡ ἀνάνοις ποιεῖ τοῖς ἁγίοις προσβάλλοιμεν^α· ὅτι μὴ πᾶσιν ἐπίσης εἰσιτητὸς ἡ βατὸς ὁ τῶν ἁγίων χώρος· πλὴν τοῖς διὰ καθαρότητα νοῦ τῶν ὕλικῶν πάντων ὑπεραναβᾶσι, καὶ πάντα περάσασιν ὅσα ὑπὸ τῆν αἴσθησιν· οἷς ἂν μάλιστα καὶ ἡ παναγεσάτη τοῦ Θεοῦ σκηνὴ τὰς διεξόδους ἀναρρίπτουσα, παραχωρεῖ φιλοτιμίας τὴν εἰσοδόν, καὶ τῆς νοητῆς πανθεισίας, ἐφ' ἣν ἐστιδόμεν, φιλοφρόνως ἐπιδαφιεύεται τὰ ὁφώνια. Εἰ γὰρ τοῖς πρὸς τῷ Σινᾷ μὴ κατ' ἐξίαν ὄρει προσεῖναι τολμηρῶς αὐτομολοῦσιν, ἀστραπαὶ καὶ βρονταί, καὶ δειμάτα, καὶ σαλπγγῶν ἤχοι, καὶ ἀπειλαὶ φρικτωδείς ἐνέσκηπτον, ὥς δὲ καὶ τοῦ ἱεροῦ τῶν τοίχων ἐφάπτεσθαι τοῖς πολλοῖς οὐκ ἦν ἀσφαλές, καὶ διὰ τοῦτο δεῖσθαι δευτέρων τοίχων τῶν ἐξωθεν· ἦν δὲ διὰ σπουδῆς καὶ μέγα τὸ προκαθαίεσθαι τῆς τῶν ἁγίων ἐπαφῆς, καὶ τῶν ἱερῶς τελουμένων προδιατελλέσθαι· καὶ ταῦτα τῇ σκιᾷ λατρεύουσιν ἔτι, καὶ τῶν τυπικῶν παραπετασμάτων ἐξηρητημένοις· πόσῃν ἂν μάλιστα δέον, τοὺς τῆς ἀληθείας τὸ φῶς ἑναυλὸν ἔχοντας, σπουδῇ ἐπιδεικνυσθαι, τῇ μεγαλοπρεπεῖ ταύτῃ καὶ ὑπερμεγέθει τῶν τοῦ Θεοῦ χαρισμάτων σκηνῇ προσφοιτᾶν ἐπειγομένους· πρὸς ἣν ὑπεραγνίστως, ὑπὲρ νοῦν, ὑπεραβρόχως, εἰς κένωσιν ἑαυτὸν καθείς ἐπεδήμησε, καὶ μήτραν παρθενικὴν ὁ μηδαμοῦ χωρητὸς ἀστενοχωρήτως ἐσχήνωσεν, ὅλην δι' ὅλου τὴν ἐν γενέσει φύσιν ὑπερβᾶσαν τῇ καθαρότητι, κίνεσθαι ὥσπερ ἐκ τινων ἱερῶν ἀδύτων, τὴν ἑαυτοῦ μεμυσταγώγηκε σάρκα. Τίς; Ὁ ἀπροσδεής, καὶ ὅλην πρὸς ἑαυτὸν ἀνατεθεὶς τὴν ἀνθρωπίνην ἐσχатиάν. Ἐπὶ ταύτῃ τῇ θεοσυπῶτι σκηνῇ, ὁ νόμος ἅπας, καὶ οἱ προφῆται, πραγματιωδῶς ἐκπεπληρωνται· καὶ ταύτῃ, τὰ σκιώδη τῶν τυπικῶν προχαράγματων ἡμαυρώθη μορφώματα, λυθέντων τῶν ἐσόπτρων τῇ ἀληθείᾳ. Τοῦτων δὲ ἱκανῶς τῷ λόγῳ προπαρεσκευασμένων, ἄγε δὴ τῶν τύπων ἀφήμενοι, ἐπ' αὐτὴν ἀναδράμωμεν τὴν ἀληθειάν· μᾶλλον δὲ τοῖς ἀδύτοις προσβάλλωμεν.

omnino in ortu positam, eximia sua munditia superantem naturam : ac inde ceu ex sacris quibusdam penetralibus, suam ipsius initiavit docuitque carnem. Quis ille? Qui nimirum nullo indiget, totamque nihilominus sibi ascivit extremam humanam vilitatem. In hoc designato fietoque a Deo tabernaculo, lex tota et prophetæ re ipsa completa sunt, eaque umbratiles figuralium designationum formæ, speculis veritate solutis, obscuratæ sunt. His porro ita velut ad sermonis præludia satis enarratis, age modo, missis figuris, ad veritatem ipsam accurramus, atque adeo adyta penetremus.

Μέχρι γὰρ τίνος, τοῦ λόγου τοῖς προαυλοῖς ἐνδιατρίβοντες, τὸ πρὸ τῆς εἰσόδου κάλλος θαυμάζομεν, ἐξὴν καὶ συνειστέναι τῇ Μητρὶ τοῦ Λόγου, καὶ τὸ κάλυμμα διασχόντας εἰς τὰ τῶν ἁγίων ἅγια παρακύψαι, καὶ μυηθῆναι τὰ μεῖζω καὶ τελεώτερα; Εἰ γὰρ τὰ προαύλια [τῶν ἁγίων τοιαῦτα, καὶ τὰ προπόλεια]

A liceat, aut certe vel modicum capere, atque hæc palam discere; ac sin minus, quæ spectant ad ineffabilissimam illam vitam; sunt enim ea ignota: at saltem eorum, quibus præsidemus hodie, quantum res sinit, doceri rationes. Adeste ergo, amici auditores, unaque bonorum ac spectaculi spiritalis amantes. Vos enim magno sublimique voco præconio; sermonis explicata facie, symbolicis hactenus oblecta involucris, positum intus decorem, solis fulgores venustate gratiæ exsuperantem ostendam. Cum porro hucce oratio provecta sit, operæ pretium arbitror, ut ante omnia præmoneam, ut ne qui forte illotis, quod dicitur, profanisve pedibus, sacra invaserimus. Non enim æque omnibus accessus perviusque est sanctorum locus; sed iis tantum, qui mentis puritate, concreta materiæ omnia supergressi sunt, transieruntque si qua cadunt sub sensum: quibus maxime sanctissimum Dei tabernaculum transeuntibus auram faciens, magnifice ingressum concedit, ac spiritalis, omni dapnum genere, in quo epulaturi invitamur, instructi convivii cibos, larga manu perbenigne largitur. Nam si iis, qui ausu temerario, minus digni montem Sina præsumerent, fulgura ingruerant, fulminaque, ac terrores, sonitusque tubarum, et voces terribiles; ut nec plerisque, murorum templi accessus tutus erat, eoque fuerit opus, externo alio murorum ambitu: eratque sanctum magnumque, ut priusquam sacra continerent, mundarentur, sibi que sacris operaturi prævia cautione prospicerent, idque, cum umbræ adhuc servirent, atque a figuralibus velamentis penderent: quam rogo maximo studio eniti debuerint, apud quos veritatis lumen inhabitat, qui ad magnificum hoc ac prægrande donorum Dei tabernaculum accedere festinant: ad quod nimirum occultissima ratione, supra quam vel ceperit animus, vel lingua enarraverit, sese demissione evacuens peregrinatus sit, ac Virginis uterum, qui nusquam potest capi, ut capiente non arctaretur, tabernaculi instar inhabitaverit: uterum, inquam, omnem

ex sacris quibusdam penetralibus, suam ipsius initiavit docuitque carnem. Quis ille? Qui nimirum nullo indiget, totamque nihilominus sibi ascivit extremam humanam vilitatem. In hoc designato fietoque a Deo tabernaculo, lex tota et prophetæ re ipsa completa sunt, eaque umbratiles figuralium designationum formæ, speculis veritate solutis, obscuratæ sunt. His porro ita velut ad sermonis præludia satis enarratis, age modo, missis figuris, ad veritatem ipsam accurramus, atque adeo adyta penetremus.

D Quandiu enim velut in sermonis vestibulis hærentes, præambulum ingressui decorem miramur, quibus liceat cum Sermonis Matre una ingredi, disjectoque velo in Sancta sanctorum paulisper intueri, ac majora doceri et perfectiora? Cum enim tanta sint sanctorum atria, tantoque decore et

P Exod. xix, 16. q Ezech. xl, 17; xlii, 7 seqq.

VARIÆ LECTIONES.

^α ἁλ. προσβάλλεις.

mole templi vestibula, ut mentis oculos, excellenti A
perstringant pulchritudine, quanta, rogo, fuerit
majestate adytorum locus, intimaque inaspecta-
bilibus inaccessibilibusque penetralia, iis solis et
oculis conspecta, et labiis efferenda, qui cum in
speculo Domini gloriam clarissime contemplantur, et
quæque Seraphicæ forcipis carbone mundata
sunt: ac iis demum qui summam affectionum
vacuitatem attigerunt. Quare si quo modo recte
consulenti morem geritis, carnis quidem affectio-
nibus vale remittentes, mundique, quam potest
maxime, a carnali omni amicitia, infimaque confu-
sione, divinæ deinceps beatæque procedentis illu-
strationis desuper affulgente lumine, cum Deipara
cucurreritis. Jam enim et actione claros et ser-
mone, omnique parte virtutum decore fulgentes,
etiam Christus ipse, munda illa initiatio, lumen
illud semper vivum, ipse, inquam, a Patre Sole,
tanquam radius a luce, Sol absque principio egres-
susque refulgens, in unum congregatos, mystice
epulari velit. Ac palam ostendit eo quod Matrem
suam semper virginem, e cujus utero, ipse Deus
existens, humanam induit formam, hodierna die
cum Reginam humani generis, a terrenis sedibus
transfert, sacramenti virtute, velut quidem obscu-
riori, ut tamen non omnino incommunicabilis reli-
cta sit. Nihil enim hic, præter terminos nobis
a principio constitutos; nec sanctissima, nova et
præter naturam, aut nata est aut vixit lege,
quantum inter homines super terram versata est,
quantum ut in aliis (89), in hoc quoque mira-
bilem rationem velut diversam, habuit, vita par-
tiqque, ac demum transitu ab humanis, supra hu-
mana, universisque revera ortum habentibus na-
turæ magnificentia superatis. Enimvero, jam tem-
pori congrua pariter celebraturi procedamus.
Quippe fausta omnia diei festo occurrunt, pari-
que lætitia exsultant. Vide enim quisquis meos au-
dis sermones, quanta sint quæ videntur: tribuum
regina, Ecclesia, inquam, fidelium, hodierna die,
Reginam humani generis, omnium Rege ac præside
Deo, regio apparatu in cœlorum regiam assumente,
triumpho deducit, ac si quid pulcherrimum, et
lætissimum habet, dono offert. Hodie, qua pulvis
cœlesti gloria elatus est, pulverem exiit, inditum-
que ab ortu velamen deponit, ac terræ, quod
terræ cognatum est, reddit. Vitæ auctrix ad novam
migrationem excurrit vitam, locumque vitæ immor-
talis, a carnali omni et vitiosa affectione sejun-
ctum, ingreditur: ac demum, quod oculis con-
spicuum est corporalibus abstractum, una cum
spiritu, velut spiritaliter ablit, quibus novit ratio-

τοῦ ναοῦ οὕτω σμνὰ καὶ ὑπέρογκα, ὡς τῇ ὑπερβολῇ
τοῦ κάλλους, τοὺς τῆς διανοίας ὀφθαλμοὺς περιστρά-
πτειν, πηλίκος ἂν εἴη τῶν ἀδύτων ὁ χώρος, καὶ τῶν
ἀθεάτων καὶ ἀνεμβάτων τὰ ἐνδότεα, ἀ μόνους τοῖς
ὀφθαλμοῖς ἐκείνοις καὶ χεῖρεσιν εἰσι θεατὰ καὶ ῥητὰ,
τοῖς τὴν δόξαν Κυρίου κατοπτρίζομένοις ἐκφαντικώ-
τατα, καὶ τῷ ἀνθρακί τῆς Σεραφικῆς λαβίδος κεκα-
θαρμένοις, καὶ εἰς ἄκρον ἀπαθείας ἐλάσασιν. Εἴτοι
οὖν ἐμοὶ πείθεσθε, καλῶ συμβούλῳ, τοῖς μὲν τῆς
σαρκὸς πάθει χαίρειν εἰπόντες, πάσης τε προσύλου
φίλλας καὶ τῆς κάτω συγχύσεως ὡς οἶόν τε καθα-
ρεύσαντες, εἴτα τῆς ἀνωθεν προοῦσης θείας καὶ
μακαρίας ἐλλάμψεως τὸ φῶς περιθέμενοι, τῇ θεοτό-
κῃ συντρέχοντες. Αἰλαμπρυσμένους γὰρ ᾗδῃ καὶ
πράξει, καὶ λόγῳ, καὶ τῷ κάλλει τῶν ἀρετῶν παντο-
θεν ἀποστιβλόντας, καὶ Χριστὸς αὐτοὺς ἡ καθαρὰ
τελετὴ, τὸ ἀεὶ ζῶον φῶς· ὁ ἐξ Ἠλίου τοῦ Πατρὸς
ἀναρχῶς καὶ ἀνεκροτήτως, ὡς ἐκ φωτὸς ἀκτὶς
ἀπαστράπτων ἥλιος, βοῦλοι· ἂν ἡμεῖς εἰς ταυτὸν
ἀχθέντας μυστικῶς ἐστιᾶσαι. Καὶ δείκνυσιν τοῦτο
σαφῶς, ἐξ ὧν τὴν αὐτοῦ μητέρα ἀειπάρεθον, ἥς
ἐκ νηδύος ὑπεραβρόχως ἐμορφώθη Θεὸς ὧν τὸ ἡμέ-
τερον, σήμερον τῶν ἀπὸ γῆς χωρίων ὡς βασιλῖδα τῆς
ἀνθρωπείου μελίστητι φύσεως· ἀκήρυκτον ὡσπερ,
οὐ μὴν ἀκοινώνητον καθόλου καταλείψας τοῦ μυστη-
ρίου τὴν δύναμιν. Ἐπεὶ μὲντὲρ παρὰ τοὺς ὅρους οἱ
περὶ ἡμᾶς πεπύγασιν ἀνοθεν, μήτε ξένῳ παρὰ τὴν
φύσιν θεομῶ πρὸς γένεσιν ἤκτο ἡ εἰδίῳ, παρ' ὅσον
ἡμῖν ἐν τοῖς ὑπὲρ γῆν χωρίοις ἐπεχωρίσας ἡ παν-
άγιος. Εἰ καὶ τὸν ὑπερφύδῳ λόγον ὡς ἐν τοῖς ἄλλοις
κάν τοῦτῃ διάφορον πως ἔσχηκε. Κρεῖττον ἡ καθ'
ἡμᾶς καὶ βιώσασα καὶ κοῦσασα· καὶ τέλος, τῶν τῆδε
μεταστάσας· καὶ ὅντως ὅλους ὑπερινήφασα τοὺς ἐν
γενέσει, τῷ μεγάλῳ τῆς φύσεως. Ἄλλ' ἐπιώμεν
ᾗδῃ τῷ καιρῷ τὰ εἰκότα συνορτάζοντες· πάντα γὰρ
εἰς καλὸν τῇ πανηγύρει συντρέχει καὶ συναγάζεται.
Ἴδε γὰρ, πᾶς ὁ τῶν ἐμῶν λόγων ἀκροῶν, οἷα νῦν
τὰ ὁρώμενα· ἡ βασιλῖσσα τῶν φυλῶν, ἡ τῶν πιστῶν
ἐκκλησία· τῇ βασιλίδι τοῦ γένους, ὑπὸ βασιλεῖ Θεῷ
τῷ πανηγέμονι πρὸς τὰ τῶν οὐρανῶν βασιλεῖα, βα-
σιλικῶς ἀναλαμβάνομένη, σήμερον πομπεύει, καὶ
δωροφορεῖ παρ' ἑαυτῆς πᾶν ὅτι κάλλιστον καὶ τερ-
πνότατον. Ἡ τὸν χοῦν οὐρανῶσασα, τὸν χοῦν ἀπο-
δύεται, καὶ τὸ ἀπὸ γενέσεως ἀποτίθεται κάλυμμα,
καὶ τῇ γῇ τὸ συγγενὲς ἀποδίδωσιν. Ἡ τὸ ζῆν προ-
ξενήσασα, πρὸς παλινζῶον ἀνατρέχει μετέσταςιν,
καὶ τόπον εἰσοικίζεται ζωαρχικὸν ἀνάλωτον, πάσης
προσύλου καὶ ἐμπαθοῦς διωκισμένον θέσεώς τε καὶ
σχέσεως· καὶ τέλος τῶν φαινομένων αὐτὸ τὸ φαι-
νόμενον ἐπανίσταται, καὶ τῷ νοητῷ νοητῶς συμμε-
τέρεται, λόγοις οἷς οἶδεν ὁ προσυνδῆσας· καὶ λύσας,
εἴτα συνδῆσας· εἰ μὴ τολμηρὸς ἐγὼ καὶ τῶν ἀνεφ-

* II Cor. II, 18. * Isa. VI, 6.

VARIE LECTIONES.

* ἄλλ. ἄλλοις κ. τ. διάφορον πῶς.

COMBESII NOTÆ.

(89) *Ut in aliis.* Plana est lectio quam sumus secuti: habet alia ὡς ἐν τοῖς ἀδύτοις, κἂν τοῦτῳ
ἐκπερὶντως ἔσχηκε· sed patet esse minus sanam.

ἰκτων ἀπτόμενος. Οἷς ἀπιστεῖτω μεγάλης, τὸν ἥλιν, καὶ τὸν Ἐνὼχ ἐνθυμούμενος· οἱ ἐπειδὴν τῶν ὀρωμένων ὑπεράνω πεφάνασι, μύσαντες τὰς αἰσθήσεις, καὶ ἔξω σαρκὸς καὶ κόσμου γενόμενοι, ὁ μὲν ἐπιδήφριος, ὁ δὲ μετάρσιος ἀνηρπάσθησαν· οὐ διαευχθέντων αὐτοῖς τῶν μερῶν· οὐ διαλυθέντων· ἀλλ' εἰς δεῦρο τῶν ὄρων παραθέντων⁹⁹ αὐτοῖς τῆς ζωῆς, οὗς ἡμῖν ἡ τὰ ἐλα σοφῶς διορίζουσα περιέπηξεν Πρόνοια· παρ' ἧς καὶ τὰ πάλαι καὶ νῦν ἐμφερῶς ἅμα καὶ καταλλήλως τυποῦνται καὶ διεξάγεται. Καὶ εἰ μικρὰ γε ταῦτα πρὸς παράδειγμα τῆς ὕψ' ἡμῶν ὕμνουμένης, ἀρκέσει γοῦν αὐτῇ ἑαυτῇ τὰ οἰκεία συγκρίνουσά τε καὶ προσεῖκάουσα. Σκοπητέον δὲ εἰ μεῖζον ἐν θαύμασιν εὐρεθῆσεται, τοῦ παραδόξου ἐν αὐτῇ τελεσθέντος. Νόμος ἦλιν φυσικὸς ἀτονήσας ὅψε καὶ μόλις πσιῶν. Οἴχεται πρὸς ἀργίαν ὁλοσχερῇ καὶ ἀνατροπῇ ἡ μικρὰ τοῦ θανάτου καταδίκη. Δέλυται τῆς ἀρᾶς ἡ δύναμις. Ἄλλ' οὐκ ἂν ἐνίκησέ τις τὰ πάλαι διορισθέντα παρὰ Θεοῦ· μὴ οὐχὶ Θεοῦ κατὰ φύσιν ὑπάρχοντος, τοῦ μεταποιοῦντος πάντα καὶ μεταπλάττοντος, τῷ οἰκείῳ τῆς ἀγαθότητος νεύματι. Πρέπει δ' ἂν ἀραρότιος αὐτῷ, καὶ τὰ νῦν ἐπὶ Μητρὶ καίνουργῆσαι. Διείκει γὰρ οὕτω μὴ μόνον Μητέρα κατὰ φύσιν οὔσαν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς οἰκονομίαν πιστώσεται, καθ' ἣν μάλιστα τοὺς ἑαυτῶν μυστικωτέρους λόγους, τῷ καθ' ὑπεροχὴν ὑπεραίρομεν τρόπῳ· καθ' ἣν ὁ ζωαρχικὸς εἰσπηδήσας Λόγος τὴν αὐτῆς ἀπεριληπτον ὑπέβη νηδύν, καὶ τὴν ἀνθρώπου φύσιν ἀναλαβὼν ὑπερουσίως ἡμῖν ὑπέσχετο. Διὰ τοῦτο τὰ πάλαι μὲν ἐπ' αὐτῇ τελεσθέντα, πρὸς ἡμῶν δὲ νῦν εὐφημούμενα, κἂν παράδοξά πως εἶναι δοικῇ, καὶ τῶν ἐμφύτων ἀνυψισμένα δειμῶν, κατὰ γοῦν τὸν ὑπερφυῖ τῆς ἀφράστου κυοφορίας λόγον, εἰκότως ἂν ἐπ' αὐτῆς τὴν ἀναφορὰν εὐεπίδατον ἔξει. Αὐτὸς οὖν ἦν ἄρα καὶ τῆνικαδὲ παρὼν ὁ Λόγος, καὶ νόμῳ παύσας τὸν ἀπλεονέκτητον τοῦ θανάτου νόμον. Ἦν οὖν θέαμα καὶνὸν ἀληθὺς καὶ λογισμοῖς ἀνεπίδατον· γυνὴ τῶν οὐρανῶν ὑπερβᾶσα τὴν φύσιν τῇ καθαρότητι, τῶν ἐν οὐρανοῖς ἀδύτων σκηνοβατοῦσα τὰ ἅγια· Παρθένος, αὐτὴν ὑπερνικῶσα τῶν Σεραφίμ τὴν φύσιν τῷ τῆς θεογονίας θαύματι, τῇ πρώτῃ φύσει, Θεῷ τῷ πάντων γενεσιουργῷ, πλησιάζουσα· Μητέρα, αὐτὸ τεκοῦσα το ζῆν, ἐφάμιλλον τῷ τόκῳ τοῦ βίου τέλος προϊστούσα, καὶ τὸ θαῦμα Θεοῦ καὶ πίστεως ἄξιον. Ὡς γὰρ τικτούσης ἡ γῆδὸς οὐ διέφθαρτο, οὕτω θανούσης ἡ σὰρξ οὐ διόλωλεν. Ὡς τῶν θαυμάτων! Ὁ τόκος, διέφυγε τὴν φθορὰν, καὶ ὁ τάφος τὴν διαφθορὰν οὐ προσήκατο· των γὰρ ὁρίων οὐχ ἄπτεται. Τίς ἡ ἀπόδειξις, εἰμὲν βούλεσθε; καὶ μὴ μοι τῶν παρόντων ἐπισκωπτέτω τίς πως τὸ μνῆμα κενόν. Προσερήσομαι γὰρ ὁμᾶς· Πῶς ὁ νεκρὸς ἀφανής; Πῶς οὐκ ἐν σορεῖς τὰ ἐντάφια; εἰ μὴ τὴν δια-

⁹⁹ IV Reg. II, 11; Gen. V, 24.

anibus, is qui olim ambo devinxerat, quique iterum a solutione, devinxit: nisi ego, inconcessa præsumpsens, temerarius sum. Ac nemo fidem abnuat, qui Eliam et Enoch cogitet. Il, quod rebus subiectis oculis superiores visi essent, ubi sensus clausissent, ac carne et mundo excessissent, alter quidem curru subvectus, alter sublime elatus rapti sunt: non partium invicem disjunctione resoluti, sed vitæ terminis, quos nobis fxit Dei providentia, quæ sapienter diffinit omnia, veteraque et nova accurate pariter congrueque designat atque gubernat, ad hanc usque diem prolatis. Sin vero hæc modica videantur, ad ejus exemplum ejus celebramus nomen, ipsa sane sibi sat erit, sua ipsius comparans ac assimilans. Vide enim an majus miraculum possit inveniri, quam quod mirabili ratione in ea consummatum fuit. Viribus tandem minuta naturæ lex superata est, vizque aliquando concidit. Abit omnino cassa versaque in contrarium, amara mortis damnatio. Soluta est vis maledictionis. Enimvero nullus superaverit Dei olim decreto statuta, ne ipse quidem qui esset Deus natura, quique suæ ipsius bonitatis nutu, omnia immutat atque transformat. Congruit autem ut res Matris, qua suas ratione, molitus sit. Sic enim non tantum suam probaverit Matrem, verum etiam œconomiz ex ea veritatem astruxerit: qua maxime spiritaliores sermones nostros, modi excellentia superextollimus; qua vitæ auctor Verbum insiliens, amplissimum ejus uterum subivit, assumptamque humanam naturam, altiori nobis supra naturam modo sustentavit. Quamobrem, etsi olim in ea consummata ac clara a nobis impresentiarum fama celebrata nova videantur, ac naturæ legibus superiora, merito tamen, nulloque negotio, spectata mirabili partus ratione, licuerit in eam referre. Ipsum itaque Verbum et præsens per id tempus fuit, ac lege mortis legem violari nesciam abolevit. Erat ergo plane novum spectaculum, quodque rationis vim excederet, ut nimirum mulier, quæ cœlorum naturam puritate supergressa esset, cœlestium adytorum sancta, tabernaculum develi ens, ac corpore penetraret; ut virgo, Dei partus miraculo Seraphicam vincens naturam, primæ illi naturæ, Deo, inquam, universorum auctori, se propius adjungeret; ut Mater quæ vitam peperisset, æqualem partui vitæ finem, miraculumque Deo et fide dignum prætenderet. Ut enim minime corruptus est parientis uterus, ita nec interit defunctæ caro. O mirandas res! Partus omnino corruptionem effugit; nec sepulcrum illam a morte extremam corruptionem (90) admi-

VARIÆ LECTIONES.

⁹⁹ α.1. παραπεμφθέντων.

COMBESII NOTÆ.

(90) Illam a morte extremam corruptionem. Sic circumloquimur τὴν διαφθορὰν, quod sancti non admittunt in Christi et Mariæ carne, juxta verba

Psal. xv relata in Christum a D. Petro Act. II, in qua tamen, non est negandum τὸ φθόρα· et corruptio aliqua, qualis et morte et passione fuit; nulla

ait. Haud enim ea Sancta attigerit. Vultis u. ejus rei probationem edicam? Ac, quæso, astantium nemo monumentum vacuum ullo modo irrideat. Quæram enim, Quomodo defunctæ corpus obscurum? Quomodo sepulcralia absunt oculis? nisi quod fuit tumulatum, corruptionem effugit; nisi thesaurus translatus est. Sin autem sic habet, qui non vera translatio, quando etiam concurrerunt alia; nimirum animæ a corpore divisio, carnis depositio, compositionis solutio, disjunctio partium, resolutio, conjunctio, compactio, ac denique in obscurum subductio? Quippe hactenus sepulcrum vacuum manet, ipsum testimonium habens, quodque translata testimonio sit. Haud novi satis, an partibus in unam concurrerunt concretionem iterum coeuntibus; nam et in istis nonnihil philosophabor, ut ita forte arcano suæ voluntatis consilio cogitarit opifex Deus parentem honorare: aut certe altera alteri eminente, atque ita ut a mutua illa disjunctio, altera velut extrariam et ultra fines, altera confinem sedem sortita sit: aut denique novo aliquo ac immutato ordine, mirabiliter in ea concurrente, ut revera ejus res omnes novitatem haberent, ac velut propriam a natura, rationem supra naturam eximiamque, tanquam rationem omnem et scientiam superantes, reciperent. Ad illud nos instructissimum sermonum epulum, Sermonis illa carne Mater invitavit; ipsaque nunc regalis mensa et sermonum materia, perfectorum a Deo sacramentorum ubertate exuberans, proposita est. Tanta porro illa splendoris claritas, et quæ etiam vim sermonis longe superet, festi amantium vultus collustrans, diei hodiernæ faciem recreat. Sum ego hujus hodie convivii, peregrinus ille et hospes, susceptor: resque sublimes supra quam dignus sim, habeo enarrare. Ne quis tamen nostram exilitatem respiciens, convivium fastidiosus respuat: non enim nos, sed ipsa Dei Genitrix, harum utique divinarum rerum mysticas enarrationes, ceu convivii lege instruxit: quibus plena mensa, spirituales convivas provocante, eamus juxta quod Spiritum decet, ad spiritus profunda. Jam enim quæ Sapientiam carne genuit, Sapientiam ceu domesticæ imitata, totam se, velut instructam mysticam cœlestemque, divina initiatis, mensam, ad lautas epulas perbenigne proponit: non mactando hostias, aut etiam calice profluendo pocula: quales quondam erant beatæ illæ hostiæ, ac calix ille quo illud divine consummationum nectar susceptum est (91): sed ipsa pa-

^u Prov. ix, 4.

Α φθοράν ἀπέδρα τὸ τυμβαυθίν· εἰ μὴ μετατέθῃ ὁ θησαυρός. Εἰ δὲ τοῦτο, πῶς οὐκ ἀφελὲς ἡ μετάθεσις, ἐπεὶ καὶ τὰλλα συνέδραμε· ψυχῆς διάστασις ἀπὸ σώματος, σαρκὸς ἀπόθεσις, συνθέσεως λύσις, μερῶν διάζευξις, ἀνάλυσις, ἐπίζευξις, σύμπτεισις, καὶ πρὸς τὸ ἀρανὲς ὑποχώρησις; Ὁ γὰρ τάφος ἔστηκε μέχρι καὶ δεῦρο κενός, μαρτυρούμενος καὶ μαρτυρῶν τὴν μετάθεσιν. Οὐκ οἶδα εἰ τε τῶν μερῶν αὐθις συνερχθέντων εἰς ἓν συνθέματος σύγκριμα· φιλοσοφῆσω γάρ τι περὶ τούτων μικρόν· οὕτω τάχα τοῦ δημιουργοῦ κατ' εὐδοκίαν ἀρρήτον ἐπινοηκότος τιμῆσαι τὴν τεκοῦσαν· εἴτε τοῦτο θατέρου θάτερον ὑπερχύψαντος, καὶ τοῦ μὲν ὑπερόριον, τοῦ δὲ μεθόριον μετὰ τὴν ἀπ' ἀλλήλων διάζευξιν ἐληγότος κατὰστασιν· ἡ ξίνης τιδὸς καὶ παρηλλαγμένης ἀκολουθίας, ὑπερφυῶς ἐκ' αὐτῇ συνδραμούσης, ἐν ᾗ πρὸς ἀλήθειαν καινὰ τὰ κατ' αὐτὴν ἅπαντα, τὸν ὑπερφύα προσφυῶς ἐπιδεχόμενα Λόγον, ὡς λόγου παντός καὶ γνώσεως ὑπερκείμενα. Ἐπὶ ταύτῃ ἡμᾶς τὴν πνευματικὴν παιδείαν συγκαλεῖται τῶν λόγων, ἡ κατὰ σάρκα Μητέρα τοῦ Λόγου· πρόκειται δὲ αὕτη βασιλεῖος τράπεζα καὶ λόγων ὑπόθεσις σήμερον ἡμῖν, θεοτελῶν μυστηρίων εὐθηνουμένη καὶ πλήθουσα. Ἡ δὲ τοσαύτη λαμπροφωρία τῶν φιλεόρτων τὰς ὀφείας περιαυγάζουσα, ὅση καὶ δύναμιν ὑπερισχύουσα λόγου, τῆς ἡμέρας κατακαλλύνει τὸ πρόσωπον. Ταῦτης καγὼ σήμερον ἐστιάτωρ ὁ ξένος καὶ ἑπληγός, καὶ τῶν ὑψηλῶν θαμάτων ὑπὲρ ἀξίαν ὑψηγῆτης. Καὶ μὴ τις πρὸς τὸ ταπεινὸν τῆς ἡμετέρας ἀπιδῶν εὐτελείας, ἀνανεύσει πρὸς τὴν ἐστίασιν, ὅτι μὴ πρὸς ἡμῶν, ἀλλ' ὑπ' αὐτῆς ἡτοίμασται τῆς Θεοτόκου τῶν ἐνθεαστικῶν δὴ τούτων θεωρημάτων τὰ μυστικὰ διηγήματα· ὧν ἐπειδὴ πλήρης ἡ τράπεζα, τοὺς πνευματικούς δαιτυμόνας προτρέπουσα, ἰωμεν κατ' ἀξίαν τοῦ Πνεύματος ἐπὶ τὰ βᾶθῃ τοῦ Πνεύματος. Ἄρτι γὰρ τὴν Σοφίαν ἢ τὴν Σοφίαν αὐτὴν κατὰ σάρκα γεννησαμένη προσφυῶς μιμουμένη, ὅλην ἑαυτὴν οἶα τράπεζαν ἡτοίμασμένην μυστικὴν καὶ οὐράνιον τοῖς τὰ θεῖα νοητῶς μουμένοις, φιλοφρόνως εἰς εὐωχίαν προτίθεται· οὐ θύματα σφάττουσα, ἢ κρατῆρι προνάουσα πόματα, οἶα πέρ ποτε ἦσαν ἐκεῖνα τὰ μακάρια θύματα, καὶ ὁ κρατῆρ ἐκεῖνος, ὁ τοῦ θεοτελοῦς νέκταρος δοχεὺς, ἀλλ' αὐτὰ προδῆλως τῶν περὶ αὐτῆς μυστηρίων τὰ ὑπερφύη καὶ θεῖα τῶ ὄντι θεάματα· ἐφ' ᾧ δὴ μάλιστα τοὺς συνελεγμένους προτρέπουσα, τῆς ἑορτῆς ἡ ἐξάργουσα, τὸν μὲν τῆς Σοφίας οἶκον ἡλίκοις ἐστίν, αὐτὸθεν ἡμῖν ἐξ αὐτῆς ὑποφαίνει· δείκνυσιν δὲ πῶς καὶ τράπεζαν ἑαυτὴν ὑπεράγιον, ὡς αὐτὸν ὅλον τὸν ζωοποιὸν ἄρτον, τὸν Κύριον ἡμῶν καὶ Θεὸν Ἰησοῦν Χριστὸν, τὴν αἰώνιον ζωὴν, τὸν συν-

COMBEFISH NOTÆ.

vero etiam ejusmodi ac velut prima corruptio, in Mariæ fuit utero, Christique ex ea partu; quod Andreas scite distinguit. Quod sequitur: τῶν γὰρ ὁσίων οὐχ ἄπτεται, allusio est ad illud: *Non dabis Sanctum tuum: τὸν δαῖόν σου*· qui est singulariter ipse Jesus: quadam vero aptatione, Jesu proxima, Jesu Mater.

(91) *Quæ illud divine consummatum nectar susce-*

ptum est. Ὁ τοῦ θεοτελοῦς νέκταρος δοχεὺς. Nempe sanguis Dominicus, quo nos sapientia divina, suæ in nos, quos in finem et consummate dilexisset, charitatis insigni argumento, in Eucharistia, cujus hodierna die solemnisi memorie προσόρτιον agimus, jugiter inebriat. Devotus ubique ac accuratus Andreas noster.

οχέα τῆς κτίσεως, ἐν μέτρῳ οἰκονομικῶς, ἐκ ζύμης τοῦ Ἀδαμίου φυράματος ἀρτοποιηθέντα βροτάσασα· τὸν τοὺς ἱερῶς προτιόντας αὐτῷ, πρὸς καινοτέραν ζωὴν ἐπανάγοντα καὶ θεοτελεῖς ἐργαζόμενον, ᾧ δὴ τρόπῳ καὶ ἀνακαθαίρει τοὺς καὶ ἀθανατίζει, τοὺς κατὰ μέθεξιν τῆς πρὸς αὐτὸν τῷ ὄντι καινοπρεποῦς κοινωνίας οἰκειουμένους αὐτῷ. Ἄ δὲ τοὺς ἐραστὰς ἐστι· προδῆλως ταῦτά ἐστι· τὰ δὲ ὧν ὁ βίος ἐκεῖνος συνέστηκεν· ὁ ὑπερφερῆς τε καὶ ἀβρόχτος· καὶ οὐ μὴδὲν τῶν ἐν τῇ κτίσει θεωρουμένων ἐστὶν ὑψηλότερον· καθ' ὃν ὁ πάσης θεολογίας ἐπέκεινα, δι' ἀποβήτου κανώσεως, οἴκτω τῆς περὶ τὸν ἄνθρωπον κηδεμονίας· καμπτόμενος, ἅτε προαγωγὴς τῶν ὄλων, εἰλετο δεύτερον μέχρι καὶ τῆς ἡμῶν συγκαταθῆναι πτωχείας· καὶ τῷ ἡμετέρῳ συμπλακῆναι φυράματι· συμμετασχεῖν τε παραπλησίως ἡμῖν αἵματος καὶ σαρκὸς· ὁ ἀπροσδεχῆς, ὁ ὑπερπλήρης, ὁ πλούσιος, ὁ μὴ κατ' ἐκτασίαν τῆς ὑπερουσιου θεότητος τὴν εἰσω περ οἰκεῖν ἐλόμενος ὑπαρξιν, ἀλλ' ἀκεραίους ἑαυτῷ φυλάξας καὶ μετὰ τὴν ἀφραστον ἑνωσιν τοὺς λόγους τῶν συνελθόντων, μηδεμιᾶς δῆπουθεν ἐν μέσῳ χωρηθείσης συγγύσεως ἢ διαίρεσέως· ὁ μὴδ' αὐτοῖς ἀγγέλοις γνωρίσας, καὶ τοῖς ὑπερχοσμοῖς τῶν ἐν οὐρανοῖς ταγμάτων στρατιάρχαϊς, ὁ τί ποτέ ἐστιν αὐτὸ τὸ τελούμενον, πλην ἐν τῶν πρωτίστων ἀγγέλων, διακονησαμένων τῇ σωτηρίῳ προόδῳ τοῦ καινοῦ μυστηρίου. Ταῦτη γὰρ ὁ ἀσώματος σωματωθεὶς, διὰ μέσου νοδὸς ἡμῖν καὶ σαρκὸς· προσωμίλησεν, ἐν ὅλῳ ὄλῳ ἐγκραθεὶς τῷ ἡμετέρῳ φυράματι, ὄλον ἡμῶν ἀνανεώσῃ τὸ πρόσλημμα. Αὕτη μὲν ὥς κατ' ἐμὴν ἐπιστήμην καὶ οἷον κατὰ τὸ πρόχειρον, ἢ νοερὰ τῆς θεομύστου σοφίας τράπεζα. Τοιαῦτα καὶ τὰ ἐπ' αὐτῇ μυστικῶς ἐροτελούμενα θεοπαράδοτα ὄργια· οἷς εἰκότως ἐπιστημῆνασθαι χρὴ καὶ τὰ ἐπὶ τῆς παρούσης ἡμέρας μυστήρια, καθ' ἣν ἡ Θεομήτωρ ὀδὸν τῶν κατὰ φύσιν θεσμῶν παραμείψασα, νόμῳ τῷ καθ' ἡμᾶς ἐλειτούργησε, καὶ ὑπὸ τοῖς αὐτοῖς ὅροις ἡμῖν τὴν ἐν σαρκὶ ζωὴν συνεπέρας, θαύματος πλήρη καταλιπούσα τῷ βίῳ καὶ γέννησιν καὶ μετάστασιν. Εἰ τι γοῦν καὶ τῶν ὑπὲρ ἡμᾶς ἐπ' αὐτῇ πρὸς τῆς θείας φύσεως ἐκδόσεις, θαυμαζέτω μηδεὶς, πρὸς τὸ ἀφραστον ἀφορῶν τοῦ τελεσθέντος καινοπρεποῦς μυστηρίου, πάσης ἀπειρίας ἀπειράκις ἀπείρως ἐξηρημένου. Καὶ εἰεν δὴ ταῦτα δι' ὅλου συνεπιγεμένα καὶ ἀβρόχτα, καὶ τὸν οἰκεῖον λόγον ἀκλ-

• Hebr. II, 14.

VARIAE LECTIONES.

• α.1. μυστήρια.

COMBESII NOTÆ.

(92) *Velut universorum auctoris.* Τῶν ὄλων. Allusio est ad ea quæ habentur Sap. II, ubi creatio, et Dei ex illa dominium assignatur, universalis divinæ misericordiæ ratio seu argumentum. Illud, ὁ πάσης θεολογίας ἐπέκεινα, ipsum est quod Dionysio et aliis ὑπέρθεος· quod nimirum transcendat quidquid Deum intelligimus vel loquimur.

(93) *Quam intra ascivit.* Τὴν εἰσω περ. Significat ita factam in Verbo naturam assumptam, ut in propriis salva omnino permanserit. Est autem facta in illo, ut solum in persona tanquam propriam ac suam habente, eoque maxime intimam, ac velut altissime inexistente, pro Dei tamen decencia,

A lam, eximia plane divinæque, ejus sacramentorum spectacula: ad quæ maxime, ipsa festi initium collectos adhortans, statim quidem ex seipsa quanta sit domus Sapientiæ, ostendit; seque vero eum præsanctam mensam exhibet: tanquam nimirum ipsum totum vitalem panem, Dominum Deumque Jesum Christum, æternam illam vitam rerum conservatorem, ex Adami massa in panem formatum dispensatione mirabili in ventre portaverit: illum, inquam, qui sancte ad eum accedentes, ad novam quamdam vitam subvehat, ac divine consummet: quo scilicet et emundet et faciat immortales, si qui novæ eximieque ad ipsum communionis participatione vere ei conciliantur. Hæc plane, quibus palam amantes convivantur, quibus nimirum consistit illa vita: vita, inquam, præcellens atque arcana; et qua nihil in creatis sublimius occurrat: qua, inquam, qui theologiam totam: omnemque de Deo rationem superat, exinanitione ineffabili, quæ ejus in hominem cura est et misericordia, velut universorum auctor (92), ad nostram usque paupertatem iterum inclinare se voluit, nostræque massæ commisceri, ac simili nobis ratione, nobiscum participare carne et sanguine; is, inquam, qui nullius eget, plenissimus ille; ille dives, qui non excessu a supersubstantiali divinitate, quam intra ascivit (93), voluit habitare substantiam, sed qui post etiam ineffabilem unionem, concurrentium integras rationes sibi ipse retinuit: nimirum, nulla aut confusione aut divisione intellecta media; qui neque etiam angelis cælestiumve ordinum mundo superiorum principibus, uno duntaxat primatē (94) angelorum excepto, quo ministro novum salutis sacramentum processum habiturum esset, quid rei gereretur aperuit. Sic enim qui incorporeus est, indutus corpus, se nobis socium, mente carneque media adjunxit: ut totus, nostræ toti massæ immixtus, assumptam naturam totam instauraret. Quod capio, ac velut in promptu dixerim, ea est spiritalis initiæ Deo (95) sapientiæ mensa. Ejusmodi quæque sunt, et tradente Deo, mystice in ea celebrata sacra orgia ac cæremoniæ, quibus etiam merito diei hujus sacramenta accesserint; qua nimirum Dei Mater, nihil mutatis naturæ legibus, latè in

ac ineffabili prorsusque arcana ratione. Suspectior nihilominus videtur littera.

(94) *Uno duntaxat primatē, etc.* Sic Bern. supra *Missus est*, etc., quod exponunt theologi de sacramenti peculiaribus circumstantiis; existimant enim substantiam a principio angelis revelatam, quæ nec homines prorsus latuerit.

(95) *Initiæ Deo.* Θεομύστου σοφίας. Amplissima τὸν, μυστὴν καὶ μυστήριον; Græcis significatio. Hic videtur derivata vox sumi passive, ut significetur Maria, divinis a Deo rationibus instructa sapientia, eoque instar spiritalis ac mysticæ mensæ, contemplationi proposita.

nos legi obsecuta est, vitamque carnalem iisdem A
atque ipsi terminis conclusit; nativitate pariter
et morte, plenius miraculo, sæculo relictis. Si quid
itaque, etiam altius quam pro conditione humana,
Deo dispensante in ea gestum fuit, nemo miretur,
qui ad sacramenti, omnem infinites infinite infi-
nitudinem exsuperantis, magnifice novam consum-
mationem respiciat. Ac vero fuerit illa clausa
omnino atque arcana, et quibus propria ratio
constet immota. Nos vero sanctissimæ vivifici
tabernaculi tumulationis memoriam toto læti
celebremus splendore, magnificæque lætitia: cui
celebrandæ spiritualia omnia cum corporeis, si qua
et cæli habent et terra, pariter congregata, Regi-
nam honore prosequuntur, triumphoque, generi
præmittunt (96): ex quo etiam commune illud
propitiatorium; quod, inquam, ex ipsa sine manu
in templum exstructum est Dominicum et salutare,
illius habuit corpus, qui totius a natura et spi-
ritualis motus, uno duntaxat dempto peccato, no-
biscum particeps fuit. O miraculum! Quæ Deum
infinita magnitudine incircumscripserunt omnino
modica uteri sui capacitate mirabiliter complexa
capere potuit, sanctorum hodie manibus, circum-
scripto angustoque lectulo insidens, justa recipit.
Quæ suo ipsius sinu Cherubinorum humeris inæ-
quivalentem illum velut sedē locavit, in cavatæ petræ
sinu, tumulo ponitur: ac cuius partum angeli
mirati sunt, hujus hodie tabernaculum apostolici
chori pompa deducunt atque efferunt. Quis porro
eorum quæ illic celebrata sunt rationes, exposue-
rit? Quis mente, velut pennas assumpserit, ut sub-
lime potens miraculum, volatu assectari conten-
dat, ejusque communione vehementius afficiatur?
Quis demum, ut quod minus est loquar, vel forte
etiam ex secundis illis (97), illam humanæ concre-
tionis fluxionem defluxionemque descripserit?
Cui intelligendæ impar natura, stupensque sui
status incomprehensam obscuritatem, contentione
in miraculum versa, velut Numinis afflatu, Davi-
dica illa universorum Deo proloquitur: « Mirabilis
facta est scientia tua ex me; confortata est, et non
potero ad eam: » velut non tantum demiretur
humanam concretionem seu compositionem, ejusve
rursū in partes disjunctionem: quia enim-
vero, et jam ipsum, in Regina hac immaculata
illa illustrissimaque ipsius Matre, arduum miracu-
lum oraculo celebret (98): quod palam et nobis

νητον ἔχοντα. Ἡμεῖς δὲ τῆς παναγεστάτης τοῦ
ζωαρχικοῦ σκήνους ἐντυμεύσεως τὴν ἀνάμνησιν,
λαμπροὶ λαμπρῶς ἐορτάσωμεν· ἐφ' ἣν ἅμα τῷ φαι-
νομένῳ πᾶν τὸ νοούμενον, ὅσον τε οὐράνιον, καὶ ὅσον
ἐπίγειον ἐς ταυτὸν ἀθροισόμενον, τὴν Βασιλῖδα γεραί-
ρει καὶ προπομπεύει τοῦ γένους ἐκίπροσθεν· ἐξ οὗ
καὶ κοινὸν Ἰλαστήριον, τοῦτο δὴ τὸ ἐξ αὐτῆς ἀχειρο-
τεμῆτως ναοποιηθὲν δεσποτικὸν καὶ σωτήριον προ-
εκτῆσατο σῶμα, τοῦ πάσης ἐμφύτου καὶ νοεράς κινή-
σεως συμμετασχόντος ἡμῖν, μόνης τῆς ἁμαρτίας χω-
ρίς. Ὁ τοῦ θαύματος! Ἡ θεὸν τὸν ἀπειρομεγέθη
περιγραφῆς ἀπάσης διωρισμένον, ἐν μικρῷ χωρίῳ
τῆς αὐτῆς νηδὸς ὑπερουσίως χωρήσασα, σήμερον ἐν
περιγράφῃ κλίνῃ διαφεύουσα, χερσὶν ὁρίων κηδεύε-
ται. Ἡ κόλποις τοῖς αὐτῆς ἐνδρονίσασα τὸν νότοις
B Χερουδικοῖς ἐποχοῦμενον, ἐν κόλποις πέτρας ὑπογλυ-
φείσης τυμβεύεται· καὶ ἥς τὸν τόκον ἐθαύμασαν
ἄγγελοι, ταύτης τοῦ σκήνους ἐξάργουσαι σήμερον
ἀποστολικά χορεῖαι προπέμπουσι. Καὶ τίς ἂν τῶν
ἐκείσε τελεσθέντων τοὺς λόγους διαερμηνεύσει; Τίς
κατ' ἄλυσιν τῷ μυστηρίῳ συνεπαρθείη; Τίς περὶ
τὸν νοῦν ὡς συναναπτήναι τῷ θαύματι, καὶ τὴν πρὸς
αὐτὸ παθεῖν κοινωνίαν; Τίς, ἵνα τὸ μετριώτερον
εἶπω, τάχα δὲ καὶ τῶν δευτέρων, τὴν περὶ τοῦ καθ'
ἡμᾶς συγκρίματος ῥοήν τε καὶ ἀπορροήν διαγράφοι-
το; Πρὸς ἣν ἡ φύσις ἀμχανοῦσα, καὶ τῷ ἀλήπῳ
τῆς περὶ αὐτὴν ἐκπληττομένης συστάσεως, εἰς θαῦμα
τρέψασα τὴν ὁρμὴν, τὰ τοῦ Δαβὶδ ἐνθεατικῶς πρὸς
τὸν τῶν ὁλῶν θεὸν ἀποφθέγγεται· « Ἐθαυμαστώθῃ ἡ
γνώσις σου ἐξ ἐμοῦ· ἐκραταιώθῃ, οὐ μὴ δύνωμαι
C πρὸς αὐτήν. » Μονονουχὶ τὴν περὶ ἡμᾶς ἀποθαυμά-
ζουσα σύμπηξιν, ἡ σύνθεσιν, ἡ ἐμπάλιν, τὴν εἰς τὰ
μέρη διάκευξιν· ἀλλ' ἥδη μὲν τοι καὶ τὸ περὶ τὴν
Βασιλῖδα ταύτην, τὴν ἄραντὸν τε καὶ περιώνυμον
αὐτοῦ Μητέρα δυστέκμαρτον ἀποθειάζουσα θαῦμα
ὁ κοινῶς τε ἡμῶν καὶ ἰδίως αὐτῆς γνωρίζομενον·
αὐτῷ μόνῳ ὡς πανουργῷ καὶ τῶν τοιοῦτων ἐφερ-
γαστῇ, πρὸ τῶν αἰώνων διέγνωσται. Τοῦτο ἡμῶν ἡ
διάπλασις· τοῦτο ἡμῶν ἡ σύμπηξις, ἡ λύσις, ὃ καὶ
πανηγυρίζομεν σήμερον. Ἐνθεν ἐγὼ συσταλλόμενος,
φοδῶ τε τιμῶν τὸ μυστήριον, τῷ μεγαλοφρονότατῳ
τῶν προφητῶν Ἡσαΐα συμφέγγομαι· « Ὁ τάλας,
λέγων, ἐγὼ, ὅτι κατανένυγμαί· ὅτι ἄνθρωπος ὢν καὶ
ἀκάθαρτα χεῖρ ἔχων, » τολμῶ τι περὶ τῆς καθαρᾶς
καὶ ἁμάντου, καὶ πάσης ἀγιότητος ὑπερπλήρους
D εἶπεῖν, καὶ λόγους αὐτὴν ἐπιταφίους ἐγκωμιάζειν
ἐπιχειρῶ, ἥς νεφέλαι μὲν περικυκλοῦσι τὴν κατὰ θεω-
ρίαν ἐπίβασιν, ὁμίχλη δὲ τις νοερά περιέχεται ταῖς

* Psal. xlviii, 6.

COMBEFISH NOTÆ.

(96) *Generi præmittunt*: Προπομπεύει τοῦ γένους ἐκίπροσθεν. Velut alias et secundas primitias, a Dominici corporis olim in cælum recepti primitias, quas easdem ipsa, ex ipso genere comparavit: eo facta Dei Mater, quo homo: quod Andreas sequentibus intendit, plape exquisitissimis.

(97) *Vel forte etiam ex secundis illis*. Τάχα δὲ καὶ τῶν δευτέρων. Proximis nimirum a theologis et apostolis, qualis erat ille Hierotheus Dionysii c. iii

De divin. nom., quo auctor alludit, perstringens, explicata ex illo de Mariæ transitu, et exsequiis, præcedenti oratione.

(98) *Arduum miraculum, oraculo celebret*. Δυστέκμαρτον ἀποθειάζουσα θαῦμα. Velut consecrans et in religionem trahens, ac ceu divinum quid efflorens: idem atque ἐπιθειάζουσα· nisi forte legendum esset ἐπιθειάζουσα, Quod est etiam vaticinari, et Suid. ἐορτάζειν.

περὶ αὐτὴν λογικῆς ἀνάλειψιν, οὐκ ἔωσα τρανῶς ἁφ' ἑαυτῆς τὴν συνεπτυγμένην τοῦ μυστηρίου κατάληψιν ἢν θεοῦ μόνου κατ' ἀξίαν ἐγκωμιάζειν ἐστὶ, τοῦ λόγου οἱ οἶδεν αὐτὸς τὰ ἐπ' αὐτῇ δεδρακότος μεγαλοργήματα· μή τι οὖν ἐμοὶ τῷ χαμῶ κειμένῳ, καὶ τὰ ἐν ποσὶν οὐδὲν ὅτι πλέον εἰδότε, δι' ἔνδειαν τῆς περὶ τὰ καλὰ προαιρέσεως· οὐ δὲ ποτε οὖν τὰ παρ' ἀξίαν εἰπεῖν αἰσχυρῆσθαι, καὶ εἰ μὴ τὰ κατ' ἀξίαν λέγειν οὐκ ἔχω; Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τὸ κατὰ δύναμιν οὐκ ἀπόβλητον, τῷ λαλεῖν τὴν σιγὴν διακρούομαι, θεῷ τὴν διάλεξιν ἀναθέμενος· αὐτῷ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς σύμπαντας αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

bula spiritalis rationalibus ejus circumfusa gyris, prehensio clarius explicetur. Potest solus Deus rationalibus, mira illa opera in ea effecit: tantum vero abest ut id mihi humi dejecto, vixque ea quæ sunt in pedibus, bonæ voluntatis defectu, perspecta habenti, conveniat. Num ergo quæ meritum superant, erubuero dicere, qui neque ea possim dicere quæ pro merito videntur? Enimvero cum neque sit respuendum, quod sit ex facultate, Deo consecrans dissertationem, sermone silentium repellam: ipsi gloria et potestas, per omnia sæcula sæculorum. Amen,

ΛΟΓΟΣ ΙΑ'.

Εἰς τὴν κοίμησιν τῆς ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου.

Καλεῖ πάλιν ἡμᾶς τὸ συνεχὲς τοῦ λόγου πρὸς τὴν πανήγυριν· καὶ δεῖ γε πάντως ἡμᾶς τοῖς ἐξῆς προσενεῖραι τὰ λείποντα, ὡς ἂν ἄρτιος εἴη ὁ λόγος καὶ ἅλυστος, τοῦ διεzeugμένου πάντοθεν ἀμοιρῶν. Καὶ δὴ γοῦν ἐν τοῖς φθάσαις ὡς οἶδεν τε ἦν, διὰ βραχέων, τὰ περὶ τῆς θείας τοῦ ζωαρχικοῦ σώματος, λέγω δὴ τοῦ παρθενικοῦ τῆς Θεομήτορος σκήνους, πρὸς ἡμῶν διηγόρευται· λείπεται δὲ τίς ὁ ὕμνος εἰπεῖν, καὶ τὰ ὑμνούμενα οἶα. Καὶ ὁ μοι νῦν αὐθιγὰς ἡ θράσους ἐπιρρίψοιτο μῶμον κατατολμῶντι τῶν ὑπερόγκων· ὅτι μὴ κατὰ λόγου δύναμιν, κατ' εὐχῆς δὲ μόνῃ ὑπόσχεσιν ὀρμηθεὶς, τὸν μετὰ χεῖρας λόγον συνεστήσαμην, τοῦ ὑφειμένου καὶ μετρίου πανταχόσε φροντίσας εἰς δύναμιν. Ἀλλ' οὐ παρὰ τοῦτο συμπερύνειν ὁ λόγος τὸ μυστήριον βούλεται, καὶ ὡς ἀκριβεῖ τούτῳ, καὶ τὸ ἀγύμναστον ἔχοντι, πρῶτως ἀπ' αὐθαλείας ἐπέβαλεν. Εἰ δέ τι τάχα καὶ τῶν οὐ πολλοῖς θεωρηθέντων ὁ νῦν ἔξει λόγος, θαυμαστέω μηδεὶς. Εἰκαστικῶς γάρ, καὶ ὡς ὁ νοῦς ἐπιβάλλειν ἡδύνατο· τοῦ γὰρ ἀκριβοῦς μάλιστα ἂν καὶ ἄγγελοι τύχοιεν· ταῦτα πρὸς ἡμῶν τεθεώρηται. Ἦδη μὲν οὖν ὁ μυριάδων ἐκείνος τῶν θεοφόρων στόλος, καθάπερ ἐν τοῖς πρόσθεν εἰρήκαμεν, ἀθρόως ἀγγέρετο· καὶ πᾶσα τάχα τῶν ὑπερκοσμίων δυνάμεων ἡ νοητὴ διακόσμησις, ἀνωθεν ἀοράτως ἐπιπτάσα τῷ παραδόξῳ συνέρει θεάματι· καὶ δὴ καὶ τῶν ἀγίων αὐ θεώλητοι παρήσαν, οἶμαι, ψυχὰι τῇ κλίτῃ περι-

7 Isa, vi, 5.

99 λέξ. μή τις.

(99) Oratio hæc alterius proxime antecedentis prosecutio est: quomodo videntur dum illæ de cruce, sive ab Andrea sive ab alio editæ.

(1) Classis illa pene innumerabilis. Μυριάδους

A commune eique proprium, soli illi ut univertorum auctori, rerumque ejusmodi artificei, ante sæcula cognitum est. Hæc nostra formatio est, hæc compactio, hæc solutio, quam et celebri hodie conventu colimus. Hinc ego spiritus contrahens, ac timore honorem sacramento habens, cum vocalissimo prophetarum Isala pronuntio: « O miser ego, quia compunctus sum: quia homo cum sim, et immunda labia habens », de munda illa et immaculata, ac totius sanctitatis plenissima, audeo aliquid loqui, eamque præsumo epitaphio posito celebrare, cujus quidem contemplandæ ascensum, nubes in circuitu prohibent, quædam autem ne haudquaquam sinit ut involuta sacramenti compo pro meritis laudare, qui iis quibus novit ipsa vero abest ut id mihi humi dejecto, vixque ea quæ sunt in pedibus, bonæ voluntatis defectu, perspecta habenti, conveniat. Num ergo quæ meritum superant, erubuero dicere, qui neque ea possim dicere quæ pro merito videntur? Enimvero cum neque sit respuendum, quod sit ex facultate, Deo consecrans dissertationem, sermone silentium repellam: ipsi gloria et potestas, per omnia sæcula sæculorum. Amen,

B

ORATIO XIV.

In sanctissimæ Domine nostræ Deiparæ Dormitionem (99).

Vocat nos iterum sermonis continuas ad laudationem; ac plane oportet ut quæ desunt ordine connectamus, ut sit sermo integer nec solutus, quem nulla ex parte aliquid dividat. Paucis ergo in superioribus, quantum licuit, quæ ad corporis, quod vitam genuit, ad virginis, inquam, Dei Genitricis tabernaculi spectaculum pertinent, enarravimus; superest ut dicamus quoddam fuerit canticum, quæve cantico celebrata. Nemo autem velut temerarium audacioremque vituperaverit, qui majora me præsumam; quando non velut æqua virtute sermone certante, sed quasi tantum voti sponsione sollicitante, nusquam, quod licuit, submissione et modestia neglecta, quam verso, orationem composui. Enimvero, haud ideo sacramentum extenuare oratio velit, quanquam velut non tritum, nec aliis disputatum, primum explicare audacia contendit. Quod si forte aliquid etiam paucis animadversum præsens oratio habitura sit, nemo miretur. Velut enim conjectando, atque ut mens potuit assequi, sumus hæc contemplati: vix enim vel angeli rem accurate edixerint. Jam ergo, ut in superioribus diximus, classis illa Deo afflatorum pene innumerabilis (1) congregata erat; forsque omnes cælestium virtutum spirituales ordines, invisibili e cælo volatu, ad novum illud spectaculum convenerant: sed et

VARIE LECTIONES.

COMBEFISII NOTÆ.

ἐκείνος στόλος. Velut decem millium virorum; sed est certus numerus pro incerto: nec enim tot præcise auctor voluit, aut dicere potuit.

arbitror, Deo afflatæ sanctorum animæ, quas spiritali sensu liber Canticorum *juvenculas* nominat; choros circum lectum agentes, identidem aderant. Par enim erat, ut deiformes vita functorum animæ pariter adessent, migranti Reginæ præituri: utque comites pompa deducerent, ac laudum cantica pro ejusmodi a corpore excessu accinerent. Coram ergo jacebat tres longum cubitos ac luminosum illud Deiparæ corpus, quod totam divinissimi Verbi plenitudinem capere potuisset; atque in lecto conspectum, suavi unguenti sanctitatis fragrantia, creata universa perfundeat. Quæ mens, quæve lingua eorum quæ illic aspectabantur rationes aperiat? Omnia siquidem obscuritatem omnem et caliginem immensum superabant. Quare etiam qui inter Deo afflato illos eximii erant, divino perciti Spiritu, ex jucunditatis a Deo injectæ abundantiori gaudio, illustrationis excessum in extasim vertentes, cantica illa velut sanatica, fnebre, inquam, tropologiam, ut quisque poterat, alio alium excipiente, cæperunt depromere. Erant porro ejusmodi cantica, non qualia ipsi possumus cogitare, vel qualia forte descripserit aliquis: sed qualia Spiritus informabat dicenda, et audire permittebat. Quod canticum, et canticum celebrata, et dicebant et audiebant canticum celebrantes, nostram omnem et terrenam concinnitatem et symphoniam, immensum excedebant; parum vero aut nihil a sono epulantium in-coelis angelorum alferant: quorum sublimitatem et profunditatem, immensumque decorem, haud nostrum fuerit velut levius explicare, qui ne minimum quidem ejusmodi dulcedinis gustum percepimus: potius vero debuerimus, tanquam comprehensione majora et quæ vulgari nequeant, silentio honorare. Tantum autem iis tuto adjecerimus animum ac conabimur declarare, in quibus et rem assequi jucundum est, nec error periculum habet; quæ, inquam, nec ingeniosum ac perspicacem contrastent, nec rustico molesta sint. Sed enim canticum ac celebrata canticum, quanquam a nobis comprehendere nequeant, quantum nihilominus velut in figura licet accipere, hoc modo habeant. Hic testamentorum conditorum a Deo terminus; hæc coronis oraculorum divinorum; hoc arcanum ignotissimumque, præternæ Dei in hominum genus consilium; hæc primitiæ communionis necessitudinisque omnium conditoris Dei ad proprium signamentum; hæc divinorum contractuum subsistens veraque sponsio, eximia pulchritudo, sculpta a Deo statua, divini archetypi egregie expressa imago, totius contemplationis atque ascensus ad divina fulcimentum, Creatoris omnium tabernaculum sanctissimum, inevaluabilis sapientiæ crater, Deum conceptaculi instar suscipiens: inviolabile vitæ penu, divinorum splendorum fons

^a Cant. 1, et 6.

A χορεύουσαι· ἃς ἡ τῶν Ἀσμάτων πυκνὴ συνάθροισις κατὰ μυστικὴν ἀποκαλεῖται θεωρίαν. Ἐπερπε γὰρ τῇ βασιλίδι τῆς φύσεως τὰς θεοειδέας τῶν βεδωκότων συμπαρίναι ψυχὰς, προδοτοποιούσας τὴν ἐξόδον· ἡγεῖσθαι τε αὐτῆς καὶ προπομπεύειν, καὶ τὰ ἐξῆς προσεπάθειν ὕμνολογήματα. Προῦκετο γοῦν ἐν μέσῳ τῷ τρίπῃ καὶ φωτεινῇ ἐκείνῃ τῆς θεοτόκου σῶμα, τὸ χωρητικὸν τῆς ὅλης τοῦ θεουργικοῦ Λόγου πληρώσεως· ὅπερ ἐπὶ κλίνῃ ὀρώμενον, τῷ τῆς ἁγιαστείας μύρῳ, τὴν σύμπασαν εὐδίασε κτίσιν. Τίς νοῦς, ποῖα δὲ γλῶσσα τῶν ἐκεῖ θεαθέντων τοῖς λόγους ἐξηγίασε; πάντα γὰρ ἀγνωσίας ἀπάσης καὶ ἀδελφίας ὑπεραπέριως ἐξήρητο. Ἐνθεν ἄρα καὶ τῶν θεοδόκων οἱ πρόκριτοι, τῷ θεῷ Πνεύματι γενόμενοι κάτοχοι, ἐκ περιχαρείας τότε τῆς θεοτεροῦς ἀγαθίας, τὸ περὶ τῆς ἐλλάμψεως εἰς ἑκστασιν μεταθέμενοι, τῶν ἐνθεαστικῶν ἐκείνων ὁμνηδίων, λέγειν δὴ τῆς ἐφ' ὧν τροπολογίας, ὡς ἑκαστος ἦν δυνατὸς, ἄλλος ἄλλον ἀμείβων ἐφ' ἑαυτῷ. Τὰ δὲ ἦν οὐχ οἵα περ αὐτοὶ νοεῖν ἐναγόμεθα, ἢ ὡς ἂν τις τοῦδ' ὑπογράψοιτο, ἀλλ' ὡς ἂν ἐκείνους ἐτύπου λέγειν τὸ Πνεῦμα, καὶ ἀκούειν ἐπέτρεπεν. Οὗτός τε αὐτὸς ὁ ὕμνος, καὶ τὰ ὁμνούμενα, πρὸς τῶν ὕμνολόγων ἐλέγετο τε καὶ ἐξηκούετο, τῆς κάτω μὲν καὶ καθ' ἡμᾶς εὐαρμοστίας καὶ συμφωνίας ἀπειρημένως ἐξηρημένα· βραχὺ δὲ ἡ οὐδὲν, τοῦ ἡχοῦ τῶν ὁρταζόντων ἀγγέλων ἐν οὐρανῷ ἀποδένοντα· ὧν τὸ τε ὕψος καὶ βάθος, καὶ τὴν εἰς ἀπειρον ὥραιότητα, οὐ πρὸς ἡμῶν σχεδιάζεσθαι, τῶν μὴδ' ὅπως οὖν τῆς τοιοῦτο γεγεμεμένων ἡδύτης, σιγῇ δὲ τιμᾶσθαι μᾶλλον ὡς ἀληθῆ καὶ ἀνέκφορα. Μόνους δὲ τοῦτοις ἐπιβάλλειν ἡμᾶς ἀσφαλές, ἐφ' οἷς καὶ τὸ ἐπιτυγχάνειν ἐπέραστον, καὶ τὸ διαμαρτάνειν ἀκίνδυνον· ἃ μῆτε τὸν γνηστικὸν λυπεῖ, μῆτε τὸν ἀγροίκον ἀνιᾷ. Ὁ δὲ γε ὕμνος καὶ τὰ ὁμνούμενα, εἰ καὶ τὴν ἡμετέραν διαφεύγει κατάληψιν, κατὰ γοῦν τὸ ἡμῖν ἐφικτὸν ὡς ἐν τύπῳ διαλαθεῖν ἔστωσαν οὕτως. Τοῦτο τὸ πέρα· ὧν πρὸς ἡμᾶς διαθηκῶν ἔθετο ὁ θεός· τοῦτο ἡ φανέρωσις τῶν ἀποκρύφων τῆς θείας ἀκαταλήψιας βυθίων. Οὗτος ὁ σκοπὸς ὁ προπεποιηθείς τῶν αἰώνων· αὕτη τῶν θείων χρησμῶν ἡ κορωνίς· τοῦτο ἡ ἀρρήτος; καὶ ὑπεράγνωστος τῆς προανάρχου περὶ τὸν ἀνθρώπον κηδεμονίας βουλῇ· τοῦτο ἡ ἀπαρχὴ τῆς πρὸς τὸ οἰκεῖον πλάσμα τοῦ παγγενέτου θεοῦ κοινωνίας καὶ συμφύλας· αὕτη τῶν θείων καταλλαγῶν ἡ ἐνυπόστατος ἐγγύη· τὸ περιούσιον κάλλος· ὁ θεόγλυπτος ἀνδριάς· ἡ εὐδιάκριτος τῆς θείας ἀρχετυπίας εἰκὼν· τὸ πάσης θεωρίας καὶ ἀναβάσεως ἔρεισμα· ἡ παναγεστάτη τοῦ παντοκράτου σκηνή· ὁ θεοδόχος; τῆς ἀκενώτου σοφίας κρατὴρ· τὸ ἀσώλων τῆς ζωῆς ταμεῖον· ἡ ἀνεξάντητος τῶν θείων ἀπαυγασμάτων πηγὴ· τὸ ἀσάλευτον κράτος· ὅσω τοῖς πάθεσιν οὐκ ἐκρατεῖτο πάντων ὑπεραρθεῖσα τῇ καθαρότητι. Διὰ ταύτης ἡμῖν ὠμρευθὴ τὰ τῆς σωτηρίας ἐνέχυρα· καὶ τὸ μέχρι μέτρου τοῦ καθ' ἡμᾶς προσελθεῖν τὴν οὕτω τεθραυσμένην, καὶ τὸ κοινὸν ἀποτίσαι χρεῖος τῆς φύσεως ἰδίον· τὸ δὲ μὴ οὕτως ἔχειν αὐτὴν δι'

ἔλον τὰ καθ' ὃν ἐβίον τρόπον ὥσπερ καὶ ἐφ' ἡμῶν ἰδιώματα, οἷαιον τῆς πρὸς τὸ θεῖον ἐγγύτης. rebus omnibus elevatior, nullis vincebatur affectionibus. Per eam nobis obstricta sunt salutis pignora : ac quidem ut ita miranda ad humanum usque modum processerit, solveritque commune debitum, naturæ proprium fuit : quod autem illis vitæ propria, non eundem omnino atque in nobis modum habuerint, proprium fuit propinquitati, ad Deum.

Πλὴν τῆς εἰς ἄκρον ἀπαθείας ἀπόδειξις εὐδηλοῖ. Καὶ τί γὰρ τῶν ἄγαν μεγίστων οὐ σὺν πολλῷ τῷ περιόντι τῆς ἀρετῆς ἐπ' αὐτῇ προσεληλυθεῖ ; Τί δὲ τῶν εἰς ἐνδείξειν θαυμάτων οὐ προήχθη παράδοξον ; ὡς δειχθῆναι πάντων αὐτὴν θαυμάτων τῶν ὅπως ποτὲ καὶ νῦν προσχθέντων ἢ τελουμένων ἐναύλισμα· ὦν μέρος ἔσχατον καὶ τὸ νῦν γε παρὼν, εἰ καὶ πρὸ παντὸς προδιώριστο χρόνου· τῆς θείας οὕτω τάχα βουλῆς ἀνωθεν τὴν περὶ ἑκαστον ἡμῶν διορισμένης τοῦ βίου περαιώσιν. Καὶ ὡ τῆς προνοίας ἥς οὐδεὶς ἀφίκετο γεννητῶν εἰς τὰ ἔσχατα, ἢ ἔχοντος ἐξευρεῖν δεδύνηται ! ἥς ἔργον καὶ τὸ νῦν τελούμενον τῆς Παρθένου μυστήριον. Μυστήριον γὰρ, καὶ εἰ περὶ τὸ ἡμέτερον ἐνθεωρεῖται τέλος· καὶ τοῦτο ἐστὶν ἡ ἐξ ἀρχῆς ἀποκληρωθεῖσα φύσις τῇ τοῦ ἀνθρώπου μερίς. Ἄλλ' ὡ πῶς διεκόνη φραγμὸς, συνθεθεῖς ἀμαρτίᾳ ; Πῶς διεσπάσθη καὶ δεσμὸς συμπλακεὶς παραβάσει ; Τί ὅτι καταπεφρόνηται θάνατος ; ὡς ἡμέρας ἐνύπνιον ; Οἴχεται φόβος, οὐ μορμολύττων οὐκέτι τοῖς ἐν Χριστῷ νηπιάζοντας. Ἢ οὐκ ἂν εἰ μὴ τεθναῖν τάχα τοῦ θεοῦ τὸ χωρίον, ἢ φοβῶ διελύθη παρακοῇ σπερμανθεῖσα ; Ναὶ διελύθη Χριστοῦ προτεθνεῖτος. Αὐτὴ γὰρ ἡ φύσις ἐξεκαλέσατο τῆς ἐν φοβῶ καταδίκης, τὴν δι' ἀφθαρείας ἀνελομένην κατάστασιν. Ὡ καὶ νῦν ἀμολῶν ! ὡ θεῶν συναλλαγμάτων ! Ἐξέφυσεν ἡ φύσις ἡκανθωμένην προαίρεσιν· ἀντεξέφυσεν αὐτὴ τὸν πληρωτὴν τοῦ πατρῷου βελήματος. Ὡδινεν ἡ φύσις ἐκ παρακοῆς ἀθάλαττον θάνατον, ἀντὶδινεν αὐτὴ τὸν δι' ὑπακοῆς ἀνηρηκότα τὸν θάνατον. Μόνη γὰρ μόνη παρὰ τὴν φύσιν πρὸς νεουργίαν ἐκλελεγμένη τῆς φύσεως, μόνη τῷ πλαστοουργῷ τῆς ὅλης ὑπηρετήσατο φύσεως. Ἐπεὶ οὖν πρόκειται νῦν ἡ θεοχηρμάτιστος αὐτὴ σοφὸς τοῦ θεολήπτου σκήνους, οἷα τις ἀφθονος ἀγαθοδότης τοῖς φιλοκάλους προτρέπουσα, μὴ τις ὑστερεῖται τῆς Ἐκκλησίας. Οὐ γὰρ δεῖται πόνου τὸ χάρισμα, πλὴν μόνης τῆς προαιρέσεως. Οὐκοῦν ἴτω πρόθυμος ἅπας ὃς ἔχει πίστιν ἀδίσταχτον· ἴτω πρὸς τὸ τῆς Παρθένου

A inexhaustus, inconcussus robur, quanto puritate rebus omnibus elevatior, nullis vincebatur affectionibus. Quid enim inter maxima computandum, non multo virtutis incremento ei accessit ? Quid vero novi ad miraculorum exhibitionem non evasit ? ut omnium miraculorum si quæ usquam modoque evaserunt aut fuerunt consummata, velut sedes facta sit : quorum pars extrema, istud est quod nunc celebramus, quam ante tempus omne definitum ; sic utique vitæ cuiusque finem divino olim decernente consilio. Sed, o providentiam, quam nemo tandem usquam natorum poluit assequi, aut ejus invenire vestigia ! ejus molitio est, quod nunc etiam peragitur Virginis sacramentum. Plane enim sacramentum est, quanquam circa finem humanum consideratur : quam natura humana partem a principio velut sorte accepit. Enimvero, quomodo disjecta est maceries peccato colligata ? Sed et quomodo disruptum vinculum prævaricationi complexum ? Quid causæ est ut mors velut somnus diurnus spreta sit ? Abscessit metus, nec jam ceu objecta larva parvulus in Christo territat. Num vero nisi Dei locus ille moreretur, corruptio prævaricatione sata non destrueretur ? Plane, ante mortuo Christo destrueretur. Ipsa quippe natura damnationem corruptionis exemit (2), corruptionis statu illo incorruptione sublato. O novas alternationes ! o divina commercia ! Produxit natura factam in spinas voluntatem (3) ; eadem e diverso eum produxit, qui paternam voluntatem implevit. Peperit natura spontaneam a prævaricatione mortem ; eadem ipsa e contrario eum peperit, qui obedientia mortem destruxit. Sola quippe, sola præter naturam ad novum naturæ opus electa, sola naturæ totius Fictori ministravit. Jam ergo Deo afflati tabernaculi illius, velut bonorum munifica largitione boni amantes provocante, oraculi instar proposito hocce loculo (4) Deo divite, ne

Ceterum non deest quo summa in ea ostendatur affectionum vacuitas. Quid enim inter maxima computandum, non multo virtutis incremento ei accessit ? Quid vero novi ad miraculorum exhibitionem non evasit ? ut omnium miraculorum si quæ usquam modoque evaserunt aut fuerunt consummata, velut sedes facta sit : quorum pars extrema, istud est quod nunc celebramus, quam ante tempus omne definitum ; sic utique vitæ cuiusque finem divino olim decernente consilio. Sed, o providentiam, quam nemo tandem usquam natorum poluit assequi, aut ejus invenire vestigia ! ejus molitio est, quod nunc etiam peragitur Virginis sacramentum. Plane enim sacramentum est, quanquam circa finem humanum consideratur : quam natura humana partem a principio velut sorte accepit. Enimvero, quomodo disjecta est maceries peccato colligata ? Sed et quomodo disruptum vinculum prævaricationi complexum ? Quid causæ est ut mors velut somnus diurnus spreta sit ? Abscessit metus, nec jam ceu objecta larva parvulus in Christo territat. Num vero nisi Dei locus ille moreretur, corruptio prævaricatione sata non destrueretur ? Plane, ante mortuo Christo destrueretur. Ipsa quippe natura damnationem corruptionis exemit (2), corruptionis statu illo incorruptione sublato. O novas alternationes ! o divina commercia ! Produxit natura factam in spinas voluntatem (3) ; eadem e diverso eum produxit, qui paternam voluntatem implevit. Peperit natura spontaneam a prævaricatione mortem ; eadem ipsa e contrario eum peperit, qui obedientia mortem destruxit. Sola quippe, sola præter naturam ad novum naturæ opus electa, sola naturæ totius Fictori ministravit. Jam ergo Deo afflati tabernaculi illius, velut bonorum munifica largitione boni amantes provocante, oraculi instar proposito hocce loculo (4) Deo divite, ne

COMBEFISII NOTÆ.

(2) *Damnatione corruptionis exempla, receperat D* velut oraculum. Sic paulo inferius, ἴτω πρὸς τὸ τῆς Παρθένου χρηματιστήριον· quod reddimus : Veniat ad oraculum Virginis : quod ita suasit exponendum quod sequitur, καὶ γνώτω πᾶσα τῶν ἑαυτοῦ καταθύμων τὴν εὐρεσιν. Videtur enim esse allusio ad illud, I Reg. ix, 19, quò Samuel promittit se Sauli annuntiatorum πάντα τὰ ἐν τῇ καρδίᾳ σου. Omnia quæ in corde tuo : quod est τὸ, καταθύμια, Andreae. Ut sicut Saul accessu ad Samuelem reipsa cognovit inventas esse asinas, ita nos accedentes ad Mariam cognoscamus inventa τὰ ἐαυτῶν καταθύμια· quæ nobis debent esse animo : ut nimirum certi efficiamur nostræ salutis, quanta nobis moralis certitudo illius esse potest. Sunt aliæ hujus vocis significationes in Thesaurò, sed minus huic loco congruæ.

(3) *Factam in spinas voluntatem.* Ἐκανθωμένην προαίρεσιν. Allusio est ad illud Isa. v, ubi Dominus de vinea queritur ; humana utique voluntate quam excoluit gratia : *Exspectavi ut faceret uvam, fecit autem spinas* ; sic LXX : Ἐποίησε δὲ ἀκάνθας. Sic certe primus parens inobedientia habuit ; sed malum hoc Mariæ Christique obedientia depulit.

(4) *Oraculi instar propositio hocce loculo.* Ἐπεὶ οὖν πρόκειται νῦν ἡ θεοχηρμάτιστος αὐτὴ σοφὸς. Vox est rarior, ut plures alie nostri Andreae, quamquam elegantissimæ. Videtur significari ipsum Deiparæ corpus Numine afflatum, σοφὸς θεολήπτου σκήνους, instar arcæ et propitiatorii, cui locus sit

quis conventui desit. Non enim ejusmodi gratia est ut indigeat labore, sola voluntate et proposito opus habet. Alacris ergo accedat, quisquis fide est minime dubia. Veniat ad oraculum Virginis, atque ea quæ sunt in animo desiderataque experimento invenisse noverit. Communis hæc reconciliationis officina proponitur; omnes Deo reconciliamini. Ecce inexhaustus fons immortalitatis: venite, qui morti traditi estis, haurite. Ecce juges vitæ fluvii: venite, omnes immortalitatem consequimini. O Adæ filia et Dei Mater! O Mater sine viro, Virgoque prolis parens! O signum ejus qui in te temporanee fictus haudquaquam propria æternitate excessit! De te cecinerunt Spiritus omnes interpretes. Primus Moyses te Rubum videns, olim ait: « Transiens videbo visionem hanc magnam ». Pro te Dei parens David Christo supplicabat, dicens: « Surge, Domine, tu et arca sanctificationis tuæ ». De te idem tuum præfigurans exitum, quondam psallebat: « Vultum tuum deprecabuntur omnes divites plebis ». — « Ecce enim, inquit, omnis gloria filiae regis ab intus: in fimbriis aureis circumamicta, variegata ». Te sacer Canticorum liber prædescribens, occultius indicavit: « Quæ est ista quæ ascendit e deserto, tanquam truncus fumis incensus, myrrham et thus ex omnibus pulveribus pigmentarii? ». De te rursum idem ipse liber ab intus scripsit dicens: « Ecce lectulus Salomonis; columnas ejus fecit argentum, et acclinatorium ejus aureum; ascensus ejus purpura; initium ejus lapidibus constratum, charitatem a filiabus Jerusalem ». Et rursum: « Egredimini, filiæ Sion [et intuemini] in regem Salomonem; in corona qua coronavit eum mater ejus in die sponsalium ejus, et in die jucunditatis cordis ejus ». — « Videte eam, filiæ Sion, et beatificate eam; reginæ et concubinæ, laudate eam, quia odor vestimentorum ejus super omnia aromata ». Te prævidens Isaias divino instinctu clamavit: « Ecce ergo virgo in utero habebit ». Et: « Erit radix Jesse ». Et: « Beata radix Jesse ». Et: « Egredietur virga de radice Jesse, et flos de radice ascendet ». Tui gratia prænuntiavit magnus Ezechiel, dicens: « Ecce porta orientalis; et erit porta clausa; et nemo transibit per eam. Et Dominus solus ipse ingreditur et egreditur; et erit porta clausa ». Sed et vir desideriorum te prophetans montem appellavit; dicens etiam « lapidem ex te sine manibus » scissum, non sectum (5); ablatum, non divisum; humanæ scilicet

A χρηματιστήριον, καὶ γνώτω πῶς τῶν ἑαυτοῦ καταθυμίων τὴν εὐρεσιν. Κοινὸν τοῦτο διαλλακτήριον πρόκειται, καταλλάττει πάντες Θεῷ. Ἰδοὺ ἡ ἀκνωτοῦ τῆς ἀθανασίας πηγή, δεῦτε οἱ νεκρωθέντες, ἀρρώσασθε. Ἰδοὺ οἱ τῆς ζωῆς δένδρασι ποταμοί, δεῦτε πάντες ἀθανατισθῆτε. Ὁ θυγάτηρ Ἀδὰμ καὶ Μήτηρ Θεοῦ! Ὁ ἀνὰνδρα Μήτηρ, καὶ παιδοτόκος Παρθένε! Ὁ ποίημα τοῦ ποιηθέντος ἐν σοὶ χρονικῶς, καὶ μὴ ἐκστάντος τῆς οἰκίας ἀδιόθητος! Περὶ σοῦ πάντες οἱ τοῦ Πνεύματος ὑποφῆται προκυλάδουσιν. Μωσὴς πρῶτος βάτον ἰδὼν σε προέλεγε: « Διαβάς ὄψομαι τὸ ὄραμα τὸ μέγα τοῦτο. » Περὶ σοῦ ὁ θεοπάτωρ Δαυὶδ τὸν Χριστὸν ἐλιτάνευσεν: « Ἀνάστηθι, Κύριε, λέγων, οὐ καὶ ἡ κιθάρῃς τοῦ ἁγιάσματος σου. » Περὶ σοῦ ὁ αὐτὸς τὴν σὴν προτυπούμενος ἔξοδον, « Τὸ πρόσωπόν σου λιτανεύουσιν οἱ πλοῦσιοι οἱ τοῦ λαοῦ, » προὔπτελλον. « Ἰδοὺ γὰρ πᾶσα, φησὶν, ἡ δόξα τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως ἔσωθεν ἐν χρυσωτοῖς χρυσοῖς περιβεβλημένη, πεποικιλμένη. » Σὲ ἡ τῶν Ἀσμάτων ἀγιόγραφος βίβλος προδιαγράφουσα, μυστικώτερον παρῆνιζετο: « Τίς αὕτη ἡ ἀναβαίνουσα ἀπὸ τῆς ἔρημου ὡς στείλῃ χαπνοῦ θεθυμαμένη, σμύρναν καὶ λίβανον ἀπὸ πάντων κοινορτῶν μυρεψοῦ; » Περὶ σοῦ πάλιν ἡ αὕτη προὔπτερε βίβλος, « Ἰδοὺ ἡ κλίνη, λέγουσα, τοῦ Σαλομῶν· στύλους αὐτοῦ ἐποίησαν ἀργύριον, καὶ ἀνάκλιτον αὐτοῦ χρύσειον· ἐπιβάσεις αὐτοῦ πορφύρα » ἐν τῷ αὐτοῦ λιθοστρωτῶν, ἀγάπην ἀπὸ θυγατέρων Ἰερουσαλὴμ. Καὶ αὖθις: « Ἐξέλθετε, θυγατέρες Σιών [καὶ ἰδετε] » ἐν τῷ βασιλεῖ Σαλομῶν· ἐν τῷ στεφάνῳ ὃ ἐστεφάνωσεν αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ, ἐν ἡμέρᾳ νυμφεύσεως αὐτοῦ, ἐν ἡμέρᾳ εὐφροσύνης καρδίας αὐτοῦ. Ἰδετε αὐτήν, θυγατέρες Σιών, καὶ μακαρίσατε αὐτήν· βασιλισσαὶ καὶ παλλακαὶ, ἀνέσταντε αὐτήν, ὅτι ὁσμὴ ἱματίων αὐτῆς ὑπὲρ πάντα τὰ ἀρώματα. » Σὲ προορῶν Ἡσαίας ἐνθὺς ἀνέκραγεν: « Ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει. » Καὶ, « Ἔσται ἡ βίβλα τοῦ Ἰεσσαί. » Καὶ, « Μακαρία ἡ βίβλα τοῦ Ἰεσσαί. » Καὶ, « Ἐξελεύσεται ῥάβδος ἐκ τῆς βίβλης Ἰεσσαί, καὶ ἄνθος ἐκ τῆς βίβλης ἀναθήσεται. » Σοὺ ἐνεκεν ὁ μέγας Ἰεζεκιὴλ προηγόρευσεν, « Ἰδοὺ ἡ πόλις, λέγων, κατ' ἀνατολὰς· καὶ ἔσται ἡ πόλις κακλεισμένη, καὶ οὐδεὶς οὐ μὴ διέλθῃ δι' αὐτῆς. Καὶ Κύριος ὁ Θεὸς μόνος αὐτῆς εἰσελεύσεται καὶ ἐξελεύσεται, καὶ ἔσται ἡ πόλις κακλεισμένη. » Σὲ καὶ ὁ τῶν ἐπιθυμιῶν ἀνὴρ προφητεύων, ὁρὸς ἐκάλει· λέγων καὶ ὁ λίθον ἀνευ χειρῶν ἀνδρὸς ἐκ σοῦ, λατομούμενον, οὐ τεμνόμενον· ἀφαιρούμενον, οὐ διαϊρούμενον· τῇ προσλήφει τῆς καθ' ἡμᾶς ἀνθρωπότητος. Σὺ εἶ τὸ μεγαλεῖον τῆς φρικτῆς οἰ-

^a Exod. iii, 3. ^b Psal. cxxxi, 8. ^c Psal. xlv, 13. ^d ibid. 14. ^e Cant. i, 6. ^f ibid. 7, et 10. ^g ibid. 11. ^h Cant. vi, 8; iv, 10. ⁱ Isa. vii, 14. ^j Isa. ii, 10. ^k ibid. 1. ^l Ezech. xlv, 1. ^m ibid. 2. ⁿ Dan. ix, 25.

VARIÆ LECTIONES.

^m Septuag. πορφύρα. ⁿ Ex Septuag.

COMBESFISH NOTÆ.

(5) Scissum, non sectum. Αὐτομούμενον, οὐ τεμνόμενον. Velut, ita ex Maria seu lapidina abscissum et incisum, ut ipse nihilominus, in se nihil sectus,

aut a se divisus, ab humanitatis assumptione, in qua intelligitur illa a monte sine manu abscisso, permanserit.

κονομίας, « εἰς ὃ ἐπιθυμοῦσιν οἱ ἄγγελοι παρακύ-
ψαι. » Εὖ εἰ τὸ περικαλλὲς τῆς θείας συγκρατά-
σεως ἐνδιαίτημα· ἡ ὄντως ἐπιθυμητὴ γῆ. « Ἐπ-
εθύμησε γὰρ ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης τοῦ κάλλους σου·
καὶ ἠράσθη· τοῦ πλοῦτου τῆς παρθενίας σου· καὶ
ᾤκησεν ἐν σοί, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, » καὶ κατ-
ήλλαξεν ἡμᾶς διὰ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὶ. Εὖ ἐ τοῦ
ἀποκεκρυμμένου μυστηρίου πρὸ τῶν αἰώνων·
ὁπάργεις θησαυρός. Εὖ εἰ ἀληθὺς, ἡ ζωσα βίβλος
τοῦ ἐγγραφομένου ἀφθέγκτως ἐν σοὶ πνευματικοῦ
Λόγου, τῇ ζωηρῇ καλᾷμυ τοῦ Πνεύματος. Εὖ μόνῃ
ἀψευδῶς τῆς νέας διαθήκης ὁ θεόγραφος τόμος, ἥς
πρὸς ἀνθρώπου διεθετο ὁ Θεὸς πρίν. Εὖ ἐ μυριο-
πλάσιον ἔρμα τοῦ Θεοῦ, ἡ χιλιάδας εὐθυνουμένων
αὐτῷ σαρκωθέντι προσάξασα. Εὖ εἰ τὸ Σιών ὄρος·
τὸ πῶν ὄρος· τὸ τετυρωμένον ὄρος, ἐν ᾧ εὐδόκησεν
ὁ Θεὸς κατοικεῖν, ἐξ οὗ¹⁰ σάρκα παγίς, ἐτυρώθη
τὴν καθ' ἡμᾶς νοερώς ἐμφυχωμένην ὁ ὑπερούσιος.
Ἦ ναὶ θεῖα, καὶ ἀνθρώπων χροῖα! Ἦ στήλη νεκρὰ
καὶ στήλη ζωοποιεῖ· οὗ τὸν σαρκικὸν Ἰσραὴλ φω-
ταγωγούσα φυγαδεύουμένην, ἀλλὰ τὸν πνευματικὸν
πρὸς τὸ τῆς γνώσεως ἀπλανὲς ὁδηγούμενον, πῶς
ἐνθῶς καταπυρρύνουσα. Ἦ νεφέλη ὁλόφατε, καὶ
ὁ ὄρος κατάστασις· οὗ τὸν ἀγνώμονα τῶν Ἰουδαίων
δημον κατακυριάζουσα, ἀλλὰ τὸν ἐκλεκτὸν τοῦ Θεοῦ
Λαόν, τὸ ἔθνος τὸ ἄγιον, ταῖς σαῖς φρυκτωρούσαις
μητρικαῖς θάουχαλας. Ἦ χρυσοῦ παντὸς καὶ πάσης
αἰσθητῆς καὶ αὐλοῦ κτίσεως καθαρωτέρα! Ἦ γῆ
παρθενική, ἐξ ἥς ὁ δεύτερος καὶ τοῦ παλαιοῦ ἀρ-
χαϊότερος Ἀδάμ ἠκολούθη! Ποῶς σε τάφος καλύ-
ψει· γῆ δὲ ποῖα σε διέξεται, τὸν οὐρανὸν καὶ τοῦ
οὐρανοῦ τὴν φύσιν ὑπερβάσαν τῇ ἁγιότητι; Τίνα
σου τὰ ἐντάφια; Τίνα τὰ σπάργανα; Τίνες οἱ στολι-
σμοί; Μύρα δὲ ποῖα τὸ σὸν κατασμυρνίσουσι σῶμα;
Τὸ εὐώδες, τὸ ἄγναντον, τὸ πληρὲς ἀγαθοῦ, τὸ
βρόνον τὴν ἄφασιν, τὸ πηγάζον τὴν ἀφθαρσίαν, ἐξ
οὗ ἡ θέωσις· ἐν ᾧ ἡ τελείωσις, δι' οὗ ἡ σωτηρία·
Εὖ γὰρ εἰ ἀληθὺς ἡ ὄντως καλὴ, καὶ μῶμος οὐκ
ἔστιν ἐν σοί. » Προσδέτω τί σοι μικρὸν αὐθις καὶ
Ξαλομὸν ὁ θεοῦτατος· Ὁρατα ὡς Ἱερουσαλὴμ, καὶ
ὁσμη ἱματίον σου ὡς ὁσμὴ λιθάνου. » Εὖ τοῦ ἀκε-
νώτου μύρου ἡ νέα μυροθήκη· σὺ τοῦ ἑλαίου τῆς
χρίσεως ἡ ἀγαλλίασις. Εὖ τὸ τῶν νοητῶν ἀρωμάτων

A cet naturæ nostræ assumptione. Tu horrendæ
dispensationis magnificum illud opus, « in quod
angeli desiderant prospicere » (6). » Tu Dei se nobis
inclinantis ornatissimum domicilium; terra illa
vere desiderabilis: « Concupivit enim Rex gloriam
decoris tui; et amator factus est » divitiarum tuarum
virginitatis; atque in te habitavit, et apud nos
moratus est (7), nosque per te Deo et Patri re-
conciliavit. Tu thesaurus « sacramenti a sæculis
absconditi ». Tu vere vivens ille liber, scripti in
te sine voce spiritalis Sermonis, vivifico calamo
Spiritus sancti. Tu sola vere, scriptus a Deo totius
testamenti novi, quod is olim ad homines est
testatus. Tu « currus ille Dei decem millibus mul-
tiplex », multis millibus adductis eorum quos
ipse incarnatus ad meliora composuit. Tu « mons
ille Sion, mons pinguis, mons coagulatus, in quo
beneplacitum est Deo habitare »; ex quo in car-
nemen compactus, nostræ illi, anima intellectuali
animatæ, similem, qui substantia major est, coagu-
latus est. O divinum templum, homoque terrene!
O columna mortua, et columna vivifica (8); non
quæ extorrem carnalem Israellem illuminet, sed
quæ spiritalem illum, ceu accenso ex specula
igne divinitus præluces, ad scientiæ veritatem
deducat. O nubes tota lucida, et « mons umbro-
sus »! non quæ improbum ingratumque Judaicum
populum obumbras, sed quæ Dei electo illi populo,
genti illi sanctæ¹¹, maternis tuis prælatis facibus
illuceas. O purior omni auro, et materia
C omni sensibus subjecta! O virginalis terra, ex
qua novus Adam et secundo illo vetustior pro-
diit. Quod te sepulcrum tecturum est, quæ te
susceptura terra, quæ cælum ac cæli naturam
puritate supergressa es? Quenam tua illa se-
pulcralia? Quenam fasciæ? Qui amicus? Quo-
nam vero tuum corpus delibuturæ sunt unguenta?
Corpus, inquam, illud suave fragrans: corpus in-
temeratum; corpus illud boni plenum; remissio-
nem scaturiens; ceu fonte manans incorruptionem;
corpus ex quo divinitatis conciliatio; corpus in
quo sit consummatio; per quod est salus. Tu enim
es illa vere « polchra, et macula non est in te ».

¹⁰ I Petr. i, 12. ¹¹ Sap. viii, v. 2. ¹² Joan. i, 4. ¹³ Ephes. iii, 9. ¹⁴ Psal. lxxvii, 8. ¹⁵ Psal. lxxiii, 2; Psal. lxxvii, 17. ¹⁶ Habac. ii, 3. ¹⁷ I Petr. ii, 9. ¹⁸ Cant. iv, 7.

VARIÆ LECTIONES.

¹⁰ Δολιχ. εἰς.

COMBEFISH NOTÆ.

(6) In quod angeli desiderant prospicere. Sic et D modo Græca I Petr. i: Εἰς ὃ ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι παρακύψαι, referendo οἰκονομίαν καὶ οἰκονομη-
θέντα, cum Latina referant Christum: In quem
angelis, etc., sensu haud ita diverso.

(7) Atque in te habitavit, et apud nos moratus est. ᾤκησεν ἐν σοί, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν. Velut ali-
quid peculiaris Mariæ, quam nobis Joannes, Do-
minica incarnatione tribuat: ipsa ei facta velut
propria domo; cum apud nos, quasi in taberna-
culo, ceu hospes moratus sit. Non ita facile Græ-
cus lepos potest exprimi.

(8) O columna mortua et columna vivifica! Ἦ στήλη νεκρὰ, καὶ στήλη ζωοποιεῖ! Habent Græca

et lepore in illa levi velut conjugatione, στήλη καὶ
στήλε, primo proprie significante cippum, ac pilam
et titulum erectum in monumentis; altero autem
columnam proprie sive quæ emineat, sive quæ ful-
cimentum præbeat; quomodo Paulus ad Gal. ii,
Petrum et Jacobum Joannem στήλους vocat: Οἱ δο-
κούντες στήλοι εἶναι. Qui videbantur esse columnæ;
ut eminentes reliquis discipulis, et in quos moles
Ecclesiæ velut reclinata recumberet. Sic etiam
Chrysost. Petrum et Paulum Ecclesiæ στήλους
appellat: sed Maria singularissime στήλος: toti
prælata creaturæ, totamque Ecclesiam peculiaris-
sima protectione fulciens.

Tibi rursum modicum aliquid accinat et Salomon ille divinissimus: «Decora sicut Jerusalem, et odor vestimentorum tuorum, sicut odor thuris γ.» Tu inexhausti unguenti nova pixis unguentaria; tu olei unctionis exsultatio; tu spiritualium aromatum thymiana; tu flos ille incorruptionis; terra aromatum ferax; theca vitam ferens; lucerna splendida; purpura divinitus texta; vestis regia; stola divino opere varia; diplois aurea; spiritalis purpuræ Verbi innominabilis connexio; manu pontificia plenum regni diadema (9); solium illud excelsum; porta cælis cælorum elevator; regina totius humani generis; nuncupationem cum usu sinceram retinens (10); quæ, uno excepto Deo, rebus omnibus excelsior es. Quænam te manus sunt tumulaturæ? Quibus eam ulnis gestaturi sumus, quæ gestavit eum qui capi non potest? Quas in te susuri sumus preces funebres? Qualibus te canticis deducemus? Quibus vero labiis tuum exitum celebrabimus? Quali voce, quibus sermonibus tua illa magnalia exornabimus? Quare hasce tibi vice omnium voces offerimus. «Beata tu inter mulieres α, et in generationibus generationum.» Benedicta in cælis, et glorificata in terra. Te enim grato animi affectu ac devote, lingua omnis vitæ Matrem glorificans prædicat. Impleta est omnis creatura gloria tua. Universas unguento fragrantia tue sanctificata sunt; per te abolita est peccati occasio; mutatae sunt in gaudium primæ parentis diræ. Per te omnes (angeli) nobiscum canunt: «Gloria in cælo; pax in terra β.» Non potest sepulcrum habere te; non enim quæ corrumpuntur ei intereunt, obscurent Dominicum corpus. Non potest infernus te tenere; non enim conserva regalem animam attingunt. Vade itaque, vade in pace. Transmigre a creatis mansionibus; Deum fac communi sigmento propitium. Hactenus quidem dum ageres in humanis, modica te terræ portio habebat: ex quo autem fuisti ex humanis translata, mundus te totus propitiatorum commune amplectitur. Majori quam Enoch magnificare lætitia, in gaudio inenarrabili, in lumine sempiterno: ubi est vera vita, regnum totum luminis, angelorum tripudium incomprehensibile. Ad hæc, fructu decore Filii tui: Impensius deliciare inexhausto gaudio, ac felicitate senii nescia: illic nimirum ubi æternarum deliciarum flumina sunt, ubi prata incorruptionis,

θυμίαμα. Σὺ εἰ τὸ ἄνθος τῆς ἀφθαρσίας· ἡ ἀρωματοφόρος γῆ· ἡ ζωηφόρος θήκη, ἡ φωτεινὴς λυχνία, ἡ θεοφαντος πορφύρα, τὸ βασιλικὸν ἐνδυμα, ἡ θεοποιχίλτος στολή, ἡ χρυσοειδὴς διπλοῖς· ἡ ἀκατονέματος τῆς νοητῆς ἀλουργίδος τοῦ λόγου συναφή· τὸ ἀρχιερόπλοκον τῆς βασιλείας διάδημα· ὁ θρόνος ὁ ὑψηλός, ἡ ἐπηρμένη τῶν οὐρανῶν τοῦ οὐρανοῦ πύλη, ἡ βασίλισσα πάσης τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἡ ἀνόθευτον τὴν κλῆσιν μετὰ τῆς χρήσεως ἔχουσα· ἡ χωρὶς Θεοῦ μόνου, πάντων ἀνωτέρα ὑπάρχουσα. Ποῖαί σε χεῖρες ἐνταφιάσουσιν; Οὐαὶς ἀγκάλαις βασιτάσμεν τὴν βαστάσασαν τὸν ἀχώρητον; Ποῖαν ἐπὶ σοὶ ποιησάμεθα προσευχὴν ἐπιτύμβιον; Ποιοὶς σε προπέμφομεν ἄσμασι; Χεῖλαι δὲ ποιοὶς τὴν σὴν ἐξυμνήσομεν ἐξοδόν; Ἠλίκη φωνῇ; Τίσι λόγοις τὰ ἐπὶ σοὶ μεγαλεῖα καλλιεπήσομεν; Διὸ ἀντὶ πάντων ταύτας σοὶ προσαγ[ά]γομεν τὰς φωνάς· «Μακαρία σὺ ἐν γυναιξί, α καὶ ἐν γενεαῖς γενεῶν. Εὐλόγημένη ἐν οὐρανοῖς καὶ ἐπὶ γῆς δεδοξασμένη. Σὲ γὰρ εὐγνωμώνως πᾶσα γλῶσσα δοξολογεῖ. Μητέρα τῆς ζωῆς ἀνακηρύττουσα. Πεπληρωταὶ πᾶσα ἡ κτίσις τῆς δόξης σου· ἡγίασαι δὲ πᾶν τὸ μύρω τῆς εὐωδίας σου· ἡφάνισται διὰ σοῦ τῆς ἀμαρτίας ἡ ἀπορροή· μεταπεποιήται εἰς χαρὰν ἡ ἀρά τῆς προμήτορος. Πάντες γὰρ ἄδουσιν διὰ σοῦ σὺν ἡμῖν· «Δόξα ἐν οὐρανῷ, εἰρήνῃ ἐπὶ γῆς. Σὲ τάφος ἔχειν οὐ δύναται σῶμα γὰρ Δεσποτικὸν οὐκ ἀμαυροῦ τὰ φθειρόμενα. Ἄδης κρατεῖν οὐκ ἰσχύει σου· ψυχῆς γὰρ βασιλικῆς οὐχ ἄπτεται τὰ ὁμόδουλα. Ἀπὸ τοίνυν, ἀπὸ σὺν εἰρήνῃ. Μεταναστεύου τῶν ἐν τῇ κτίσει μονῶν ἐξιδάσκου τὸν Κύριον ὑπὲρ τοῦ κοινῷ πλάσματος. Ἔως μὲν γὰρ τοῖς ἐπιχείοις ἐπιχωρίαζες, μικρὸν σε μέρος εἶχε τῆς γῆς· ἐξ οὗ δὲ μετετέθης ἐκ γῆς, ὁ σύμπας περιέχει σε κόσμος κοινὸν ἱλαστήριον. Ὑπὲρ τὸν Ἐνῶχ μεγαλύνῃται ἐν εὐφροσύνῃ, ἐν χαρᾷ ἀνεκλαλήτῃ, ἐν αἰθίρῃ φωτὶ· ἔνθα τὸ ἀληθινὸς ζῆν· ἡ δόξωτος βασιλεῖα· ἡ ἀκατάληπτος τῶν ἀγγέλων χορεία. Πρὸς τοῦτοις, ἀπόλαυε τοῦ κάλλους τοῦ Υἱοῦ σου· κατατρυφε τῆς ἀκενώτου χαρᾶς, καὶ τῆς ἀγῆρω μακαριότητος· ἐκεῖ οὗ ὁ χειμάρρους τῆς αἰωνίου τρυφῆς· ἔνθα οἱ λειμῶνες τῆς ἀφθαρσίας· αὐτὰ πηγὰς τῆς ἀενάου ζωῆς, τὰ ρεῖθρα τοῦ θεοδύστου φωτός· οἱ ποταμοὶ τῆς ἀειζώου φωτοχυσίας. Ἐκεῖ τὸ πέρας πάντων τῶν ἐλπισθέντων καὶ νῦν ἐλπιζομένων· ἡ περιουσία πάντων τῶν ἀγαθῶν, ἡ φανέρωσις τῶν κεκρυμμένων, καὶ τότε μόνον θεωρουμένων· τὸ ἔσχατον τέλος, οὗ ἐπέκεινα παντελῶς οὐδέν.

γ Cant. vi, 3; Ephes. iv, 11. α Isa. vi, 1. β Luc. i, 42. γ Luc. ii, 14.

VARIÆ LECTIONES.

γ¹ Λεῖα. ἄγγελος.

COMBESII NOTÆ.

(9) *Manu pontificia plexum regni diadema.* Τὸ ἀρχιερόπλοκον τῆς βασιλείας διάδημα, videtur alludere, non tam ad ritum inungendi reges per pontificem, qui mos, etiam modo, Christianis sanctus est, maxime gentilibus nostris, Deo etiam singulariter, ac miraculo, necessarium ad unctionem regum Gallie oleum sacrum suggerente, qua de re multis Hubertus Morus Rhemens. ecclesiastes de sacris unctionibus: quam ad Mariæ prosapiam ex

pontificum stemate, cui Elisabeth cognata esset, de filiabus Aaron et uxor Zacharie pontificis, ut Chrysost. et fere Græci habent, quanquam is pontificatus minus certus est. Male mihi prælum, ἀντὶ τοῦ πlexum, edidit plenum.

(10) *Nuncupationem cum usu sinceram retinens:* Ἡ ἀνόθευτον τὴν κλῆσιν μετὰ τῆς χρήσεως ἔχουσα. Ut sit revera usu, qualis dicitur; nec inane nomen ferat, ut plerique creata.

Ἐκεῖ Πατὴρ προσκυνεῖται, καὶ Ἰῶδς δοξάζεται, καὶ Πνεῦμα ἅγιον ἀνυμνεῖται· ἡ ἐνιαῖα τῆς μᾶς ἐν Τριάδι θεότητος φύσις. Τοιαῦτα δοκῶ μοι τότε τοὺς θεολήπτους ἐκείνους ἀνδρας καὶ φάναι καὶ ὑμῆσαι, καὶ ὅσα τούτοις ὑπερανέστηκεν· οὐ γὰρ οἷδ' ὅ τι καὶ πλεόν εἶπω, γῆ καὶ σποδὸς ὑπάρχων, καὶ τὸ ὅλον σὰκρία, καὶ ἅσα τοῖς ὄψεσιν ἐπὶ κοίλλαν ἔρπων. Καί μοι τοῦ λόγου χρέος εἰς δύναμιν ἱκανῶς ἀφωσῶνται, μηδενὸς οἶμαι, παρειωραμένου τῶν εἰς τὴν παρούσαν συντεινόντων ἑορτῇ. Καὶ εἰ τι τούτοις συνεισφέρει τις ὑψηλότερον, καὶ ἡμῖν τοῦτο συναγγοῶς ἔσται, καὶ τῇ πανηγύρει συνοίσων. Μικρὰ δὲ εἰπόν, αὐτοῦ που τὴν εἰρεσίαν τοῦ λόγου διαναπαύσω. Τοῦ μὲν οὖν κατ' ἀξίαν, ὁμοίως πάντες ἀπολειπόμεθα· τοῦ δὲ τὴν αὐτῶν ἐπιδείξειναι δύναμιν, ἴσον ἑκάστου τὸ πρόθυμον. Δέξεται δὲ ἡμῶν καὶ τοῦτον, εὖ οἶδα, τὸν βραχυτάτον λόγον ἢ τεκοῦσα τὸν λόγον· καὶ ἀντιδώσει οὐχ ὅσα μὲν ἴσως αἰτούμεν, ὅσα δὲ πάντως λαβεῖν ἔσμεν ἄξιοι. Φιλεῖ γὰρ ἡ πανάγιος ὡς πολὺδωρος, καὶ τῶν βραχυτάτων ἀντιδιδόναι τὰ μεῖζονα. Καὶ ὧδε μὲν ταῦτα ἐχέτω· ἡμεῖς δὲ, ὧ λαμπρά καὶ περιφανεστάτη πανήγυρις (καλῶ γὰρ αὖθις ὁμᾶς πρὸς τὸ τοῦ λόγου συμπέρασμα), δεῦρο, τῆς ἱερᾶς προτομῆς τοῦ παρθενικοῦ σώματος προεξέρχοντες, ᾄδωμεν ἐπικτήθεια, καὶ ταῖς εἰς δύναμιν τιμαῖς στεφανώσωμεν τῆς ἑορτῆς τὴν ἐξάρχουσαν. Ὡς ἂν δὲ τοῦτο περιφανέστερον γένοιτο, παρήτω πᾶσα σήμερον οὐρανίαν καὶ ἐπιγείων πανήγυρις, καὶ συμπληρούτω μοι τὴν ἐξόδιον ὑμνησιν, ἐν τούτοις συγχειμένην τοῖς ῥήμασιν.

invito; venite, ac sacræ virginalis corporis pompæ eam honoribus coronemus, quæ festum diem initiavit. Ut autem hoc splendidius fiat, præsto hodie sit universa cœlestium ac terrestrium concio, mecumque exodium canticum ac funebrem laudationem, hisce conceptam verbis, impleat.

Ἀπῆρεν, ἀπῆρεν ἡ παρεμβολὴ τοῦ Θεοῦ ἀπὸ σκηνωμάτων Κηδάρ, πρὸς τὰς ἀδύλους καὶ παλινζώους σκηνάς. Ἀπέλαθεν ἡ σκηνή, τῆς νομικῆς ἢ ἀρχετύπος, τὴν ὑπερκόσμιον κιωτὴν, ἥς τύπος ἡ νομική. « Ἦρθη τῶν ἀνω θυρῶν τὸ ὑπέρθυρον, » ἵνα τὴν ὑπεράνω τοῦ Θεοῦ πόλιν τῶν οὐρανίων τὰ βασίλεια βασιλικῶς ἐγκολπώσεται. Ὑποδέξασθε αὐτὴν, λευχοιμονοῦντες ἄγγελοι· ὀμνήσατε, οὐρανοί· δοξάσατε, γῆγενεῖς· ὀψώσατε « τὴν πόλιν τοῦ Θεοῦ τοῦ βασιλέως τοῦ μεγάλου. » Γῆ, ἐπικρότησον, ἀνευφημήσον, διηγῆσαι τῆς Παρθένου τὰ ἑνδοξα, τοῦ τόκου τὰ σπάργανα, τοῦ τάφου τὰ θαύματα· πῶς ἐτάφη, πῶς μετετέθη· πῶς ὁ τάφος ὁράται· κενὸς προσκυνούμενος. Ἰουδαία, συναγε τοὺς υἱοὺς σου· κήρυττε τὴν ἐξ Ἰουδα βασίλισσαν, θάρσει, μὴ φοβοῦ· ἑόρταζε τὰς ἑορτάς σου, Ἱερουσαλὴμ· ἀναβόησον, ὀδύωξον, πρόπαιψον τοῦ Θεοῦ τὴν μητρόπολιν, φάλλε Δαυιδικῶς, λέγε τρανῶς· « Ἐν ἐξόδῳ Ἰσραὴλ ἐξ Αἰγύ- »

• Psal. cxi, 5, • Hebr. viii, 5. • Isa. vi, 4. •

A fontes jugis vitæ, fluentia manantis a Deo lucis, fluvii vivo semper fonte affluēptis luminis. Illic finis est omnium olim in spe positorum, et quæ modo sperantur, complexio omnium bonorum, eorum manifestatio quæ occulta, nec nisi id temporis conspicienda sunt: finis ultimus, ultra quem nihil omnino sit. Illic adoratur Pater, et Filius glorificatur, ac canticis celebratur Spiritus sanctus, individua illa natura unius in Trinitate deitatis. Hujusmodi puto, dicebant celebrabantque viri illi Deo afflati, atque iis sublimiora: non enim scio quid amplius dicam, qui sim terra et cinis, meraque putredo, ac velut serpens ventre repam. Satis vero pro virili sermonis debito defunctus sum, nullo, ut arbitror, omisso, eorum quæ spectant ad præsentis diei festum. Sin aliquis sublimius aliquid ad hæc contulerit, et nobis illud collegerit, et quod conventui ac celebritati utile sit. Ubi porro pauca dixero, a sermonis velut remigio et concione cessabo. Equidem simili omnes defectu laboramus, ut ne pro dignitate, quod rei est celebraverimus: ut autem quid quisque possit ostenderimus, æque prompta cuique voluntas. Porro bene novi; hunc quoque brevissimum sermonem, Sermonis Mater illa susceptura est, dabitque haud quidem forte si quæ petimus; omnino autem si quæ digni sumus accipere. Libens enim, sanctissima cum munifica sit, pro minutissimis majora retribuit. Et hæc quidem ita habeant; tu autem, o præclara illustrissimaque concio: vos enim rursus ad perorationem præeuntes, funeritia canamus, totisque viribus

Discesserunt, discesserunt castra Dei, a tabernaculis Cedar, ad incorporea et novæ vitæ tabernacula. Recepit tabernaculum illud, legalis illius exemplar, Cœlestem arcem: ejus arca legalis figura est: « Elevatum est superliminare » cœlestium portarum, ut Dei supercœlestem portam, cœlorum regia, regali magnificentia sinu suscipiat. Voseam, angeli, candido vestitu suscipite; laudate, cœli; terrigenæ, glorificate; et « Dei, Regis illius magni civitatem » exaltate. falias, terra, celebra clara fama, Virginis gloriam enarra, pannos, inquam, puerperii, sepulcri miracula: quomodo sepulta sit, quomodo translata, ut vacuum sepulcrum honori habeatur. Judæa, congrega tuos filios; prædica ortam ex Juda Reginam; confide, ne timueris; age festa tua, Jerusalem; succlama, plaudede, deduc Dei illam metropolim. Psalle juxta Davidem; dic clare: « In exitu Israel de Ægypto » (11).

• Psal. xlviii, 3. • Psal. cxiii, 1.

COMBEFISHI NOTÆ.

(11) In exitu Israel de Ægypto. Plane accomodatissimus psalmus, mundo hoc exeuilibus sanctis animalibus; submerso jam penitus Pharaone, ac perfecta libertate paria; quæ sane nobis minor est, quandiu in humanis agimus. Nec enim

interim, etiam sanctissimis desunt ἀναρχαίο-πάθη illa, saltem corporis. Habet etiam Regius codex, n. 955, nomine sancti Joannis Thessalonicensis fusam admodum orationem, ejusdem argumenti, in qua ceu ex historia inducitur Petrus

Mater Sion, in qua Deus sibi placuit (12), quam elegit, voca filias tuas, nempe gentium ecclesias. Canta lugubre aliquid, at non tragicum (13), ac velut diutius ejulans, non miserabilibus quiritans ac lamentans. Laeta enim est diei præsens solemnitas, non lamentabilis. Gethsemani, suscipe novam reginam, para sepulcrum, profer sepulcralia, loculum unguentis perorna. Sit tibi urna thesauri custos; sanctum secure custodiat. Siquidem enim servatum manserit in sepulcro, communis angelis hominibusque possessio, venerationi habebitur: sin autem acciderit aliquid novi, translatumque intemeratum illud corpusculum fuerit, tu mane prædicans miraculum; enarra translationem futuris postmodum generationibus; spiritum quidem Deiparæ supernis cedens spiritibus; nobis autem, ceu ex perenni fonte, corpusculo

Omnes pariter ad Deiparam accurramus, Patrum chori ac patriarcharum, spiritus prophetarum et sacerdotum cælus, apostolorum senatus, populi martyrum, conventus doctorum, animæ justorum, sanctorum ordines, dignitas omnis ac ætas, reges et dynastæ, principes et subditi: « Juvenes et virgines, senes cum junioribus, laudate ^a, et supplicate. Dicite Deiparæ, dicite: Quam beata domus David, ex cujus lumbis, Dei Mater, germenasti. Matres et virgines, eam glorificate, quæ sola mater ac virgo perpetua est: vosque sponsæ, innuptam incorruptamque, atque eam quæ sola dolorum expers, Incomprehensibilem illum peperit, prævenite. Steriles viduæque, eam plausu excipite, quæ virum non experta, infecunditatis mutavit leges. Puellæ, choros ducite, præeuntes in corruptioni fecundæ. Benedicite, gentes; lingue, beatam prædicate; cantate Dei Genitrici, universæ tribus terræ, cantate; auspicamini cum cantico et cymbalis; jubilate, magnificate, psallite. Tolle, Maria, tolle tympanum, ac virgines ducit præcede. Tu, David, lyram move, effer vocem, cantico celebra tuam Reginam; ducito choros, altum ciny-

^a Psal. CXLVIII, 12.

velut præcentor, in ea verba prosequens Mariæ corpusculum sacri illius senatus humeris efferendum: Ἐξῆλθεν Ἰσραὴλ ἐξ Αἰγύπτου ἐν στύλῳ πυρὸς νεφέλης, ἀλληλούια, κ. τ. ἐξ. Quidquid tamen sit de ea oratione, in qua videntur non pauca apocrypha, quod spectat ad Andream, ab apocryphis remotiorem, ac parcius et majori judicio illis utentem; ut non sunt ea omnino spernenda, quibus et auctores canonici nonnunquam uti sint; iis verbis Davidicis, vel indicat quod pie creditur ab apostolis, ceu ἐξ ὁσίων Mariam decantatum; vel quod pia traditione, in fidelium, præsertim hominum peculiarium Deo sacrorum, obitu decantandum, id temporis, utique a primis illis nostris ἱεράρχαις, ac sacrorum ἀντιστήτιβις, derivatum, obtineret. Sic certe etiamnum meus ille Prædicatorum ordo, sanctum habet, ut statim ab obitu fratris paucis quibusdam precibus præmissis, psalmodiam ab eo psalmo inchoet: hæcce devota antiphona ut vocant, subjuncta: *Suscipiat te Christus qui vocavit te: et in sinum Abraham angeli deducant te; quibus devotos alios psalmos: Dilexi; Credidi;*

ππου. Ὁ Μήτηρ Σιών ἦν ἡρετίσταιο Κύριος, ἦν ἐξελέξατο· κάλει σου τὰς θυγατέρας, τὰς ἐξ ἐθνῶν Ἐκκλησίας. Ἀσὸν τι γοερὸν, ἀλλὰ μὴ τραγικόν· ἀλαλάζουσα, μὴ σχετιάζουσα. Θυμῆρης γὰρ οὐ πανθήρης ἡ παρούσα πανήγυρις. Γεθσημανή, ὑποδέχου τὴν νέαν βασιλισσαν· εὐτρέπῃς τὸν τάφον· προβαλοῦ τὰ ἐντάφια· μύροις τὴν σορὸν κατακόσμησον. Ἡ λάρναξ ἔστω σοι φύλαξ τοῦ θησαυρίσματος· φρουρεῖσθω σὺν ἀσφαλείᾳ τὸ ἅγιον. Ἄν μέντοι τηρηθεῖ μένον ἐν αὐτῷ, ἔσται κοινὸν ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις, κτῆμα προσκυνούμενον. Ἄν δέ τι παράδοξον τύχοι, καὶ μετασταλῇ τὸ ἄχραντον, μένε τὸ θαῦμα κηρύττουσα. Διηγοῦ ταῖς μετέπειτα γενεαῖς τὴν μετὰθεσιν· τοῖς μὲν ἀνω πνεύμασι, τὸ πνεῦμα παραχωροῦσα τῆς Θεομητορὸς· ἡμῖν δὲ τὸν ἁγιασμόν, ὅλον ἐκ πηγῆς ἀεινάου, μυροδοτούσα τοῦ σώματος. B ἰλλο, suavi quadam fragrantia, sanctimoniam tribuens.

Πάντες ὁμοῦ τῇ Θεοτόκῃ συνδράμωμεν· χοροὶ πατέρων καὶ πατριαρχῶν· πνεύματα προφητῶν καὶ ἱερῶν συστήματα· ἀποστόλων ὁμήγυρις· μαρτύρων δῆμοι· διδασκάλων σύλλογοι· δικαίων ψυχαί· ὁσίων τάξεις· ἄξια πᾶσα καὶ ἡλικία· βασιλεῖς καὶ δυνασταί· ἀρχόντες καὶ ἀρχόμενοι· ἐναντίοι καὶ παρθένοι· πρεσβύτεροι μετὰ νεωτέρων, αἰνέσατε. Αἰτανεύσατε· εἰπατε τῇ Μητρὶ τοῦ Θεοῦ, εἰπατε· Ὡς μακάριος ὁ οἶκος Δαβὶδ, οὗ ἐξ ὁσφύος, Θεομήτορ, ἐδόξασθη. Μητέρες καὶ παρθένοι, δοξάσατε τὴν μόνην μητέρα καὶ δεσποίνην· καὶ νύμφαι προσθάσατε τὴν ἀνύμφευτον ἐν νεάνισι καὶ ἀφθορον, καὶ μόνην ὁδίων χωρίς λοχευσαμένην τὸν ἀκατάληπτον. Στείραι καὶ χῆραι, κροτήσατε τὴν πείραν οὗ γνωῦσαν ἀνδρὸς, καὶ τῆς ἀπαιδίας τοὺς θεσμούς ὑπαλλάξασαν. Θυγατέρες, σχιρτήσατε, τὴν παιδοποιὴν ἀφθορίαν προπέμπουσαι. Εὐλογήσατε, ἔθνη· μακαρίσατε, γλώσσαι· ἥσατε τῇ Μητρὶ τοῦ Θεοῦ, πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς, ἥσατε· ἐξάρξατε μετ' ὧδης καὶ κυμβάλων, ἀλαλάξατε, μεγαλύνετε, ψάλλετε. Ἄρον, ἄρον, Μαριάμ, τὸ τύμπανον, καὶ τῶν παρθένων προῖξθι. Κίνει τὴν λύραν Δαβὶδ· ἄρον τὴν φωνήν· ὕμνησόν σου τὴν βασιλῖδα· χόρευσον, ὕψω-

COMBEFISH NOTE.

Laudate Dominum; Confitemini; Beati immaculati, subnectimus: Græci tantum in Euchologio habent Τὸν, ὁ κατοικῶν, καὶ τὸν ἁμῶν· nempe: *Qui habitat; et Beati immaculati*: nec non civ: *Dominus, clamavi ad te, etc.*; sed videntur vel præcipue, vel solam in eo tradere voluisse ἀκολουθίαν τῆς ταφῆς, velut ritum et ordinem sepeliendi, cui illa vere ἐξετήρια præeunt, καὶ μυστικώτερον ἐπετελοῦνται, velut occultius, et ad lectum migrantis celebrantur. Refert Hugo Menardus ad D. Gregorii sacram officium defunctorum ex codice Rhemensi, inchoans a nostro illo psalmo, *In exitu, etc.*

(12) *In qua Deus sibi placuit.* Ἦν ἡρετίσταιο. Apud LXX subsequitur τὸ, ἐξελέξατο, ut sit emphaticum, et ei aliquid addat, quod sumus conati exprimere. Vulg. utrumque reddit verbo eligi. Videtur vitiosa illa scriptio editorum, ἡρετίσταιο.

(13) *Lugubre aliquid, at non tragicum, etc.* Τὶ γοερὸν, ἀλλὰ μὴ τραγικόν. Velut Pauli consilio, concessa luctu castigato pro humana consuetudine, quanquam festo die et læto: *Ὡς ἡμεῖς ἡμεῖς* sicut et ceteri, etc.

σον τῆς κινύρας τὰ κρούσματα· κάλῃσιν τὰς παρ-
θένοισ· συνάγαγε τοὺς χοροὺς τῶν ᾄδόντων· χο-
ρείας διάταξαι, ὅπως τῆς κλίνης τρεχέτωσαν, πρὸ
τῆς κλίνης, μετὰ τὴν κλίνην ἡγείσθουσιν· κύκλῳ
τῆς σοροῦ χορευέτωσαν. Ἰδοὺ γὰρ ἡ νέα τῆς δόξης
κιβωτὸς τοῦ Θεοῦ, ἐν ᾗ ἡ στάμνος ἡ πάγχρυσος,
καὶ ἡ ῥάβδος Ἀαρὼν ἡ βλαστήσασα, καὶ οἱ πλάκες
τῆς διαθήκης. Ἰδοὺ τὸ κεφάλαιον περὶ οὗ οἱ χρησι-
μοὶ τῶν προφητῶν ἐκεκράγεον. Ἰδοὺ ἡ κλίμαξ,
ἣν τὰ θεῖα μυούμενος ὁ Ἰακώβ ἐθεάσατο, περὶ ἣν
ἑώρα τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ κατα-
βαίνοντας, ἧτις ποτὲ ἦν ἡ τοιαύτη κατὰ δασὺς ἡ ἀνά-
βασις· αὐτὴ τῶν οὐρανῶν ἡ πύλη, περὶ ἧς εἶπεν
ἐκείνος· «Ὡς φοβερὸς ὁ τόπος οὗτος! οὐκ ἔστι
τοῦτο, ἀλλ' ἡ οἰκὸς Θεοῦ· καὶ αὐτὴ ἡ πύλη τοῦ οὐρα-
νοῦ.» Ἰδοὺ τὸ βλαστήριον τὸ ἐπὶ τῶν ἁγίων Ἀγίων ὡς
ἀνατεθὲν τῆς θεομύστου σκηνῆς καὶ τῶν ἀδύτων.
νῦν μὲν ταῖς Σεραφικαῖς ὡς κατασκιαζόμενον πτε-
ρυξί· νῦν δὲ τὰς ἡμῶν ἀμαρτίας διὰ τῆς Ἰησοῦ μυσ-
τικῆς ἐποπτείας ἐξελισκόμενον· οὐκέτι νομικῆς
δουλείας ζυγὸς τῷ ἀληθινῷ Ἰσραὴλ ἐπιτίθεται, Χρι-
στοῦ τὴν ἐλευθερίαν ἡμῖν διὰ τῆς ἐν πνεύματι λα-
τρείας ὡς ἐν χάριτι ὡς τῷ σώματι ἐκ τῆς Θεοτόκου
χειρογραφησάντος. Οὐκέτι ἀρχιερίων ἐνιαυσιαλὸς
δρόμος τοῖς ἁγίοις προστίθεται· αὐτὸς γὰρ ὁ μέγας
ἀρχιερεὺς Χριστὸς Ἰησοῦς, ὁ διακληλυθὼς τοὺς
οὐρανούς τῇ προσληφθείσῃ σαρκὶ ψυχῇ ἐχούσῃ τὴν
λογικὴν τε καὶ νοερὰν, ὡς ἐν ναῷ τῷ παρθενικῷ
μυστικῶς ἁγιάσματι διαπαντός ἡμῖν ἐμβατεύων,
θυμιὰ καὶ θύει, καὶ θύεται· καὶ τὰς ὀλοκαρπώσεις
ἀναφέρων, προσάγειται· καὶ ὑπὲρ ἡμῶν ἁγιάζων
ἐαυτὸν, ἀγιάζει τοὺς αὐτὸν ἁγιάζοντας. Τοιαῦτα
σου, Θεοτόκε, τῆς ὑπερκοσμίου κοιμήσεως τὰ μυστή-
ρια· ταῦτα τῆς ἱερᾶς προπομπῆς τοῦ θεοκηδεύτου
σου σέβους τὰ ἐπιτάφια· ἡ ἐξόδιος ὕμνησις· τὰ
πρὸ τῆς ταφῆς, τὰ μετὰ τὴν ταφὴν ὁπομνήματα·
τῆς ὑπεραγνῶστου μεταθέσεως τὰ προπμνήματα.
Ταῦτα τῶν περὶ σὲ θεῶν μυστηρίων καὶ μακαρίων
ἐλλείψεων τὰ δι' αἰνιγμάτων εἰκάσματα. Οὐ γὰρ
ἐφικνέεται· τὸ πλέον ὁ νοῦς ὁ ἡμέτερος τῶν εἰρημέ-
νων καταστοχάσασθαι. Οὗτος ὁ βραχὺς σοι παρ'
ἡμῶν διεσπούδασται λόγος· χαριστήριος ὁ αὐτὸς καὶ
ἐκείνος. Εἰ μὲν τι τῆς σῆς μεγαλειότητος ἔχων
ἄξιον, σοὶ τούτω χάρις, τῇ καὶ δεδοῦσῃ καὶ ἀσμενι-
σαμένη τὸ πρόθυμον· εἰ δὲ, ὅ πασα παθεῖν ἀνάγκη
τοῖς περὶ σοῦ τι λέγειν ἐπιχειροῦσι, κατόπιν φαί-
νοιτο τῆς ἀξίας, συγγνώσῃ πάντως αὐτῇ, τὸ συμπα-
θεῖς ἐκ φύσεως ἔχουσα, τῇ πρὸς τὸν σὸν Υἱὸν καὶ

A ram pulsa, voca virgines, congrega cantorum cho-
ros, dispone choreas, currant retro pariter, a-
nte lectum; ad lectum ducant, circa loculum
agant choreas. Ecce enim nova gloriæ arca Dei,
in «qua urna tota aurea, et virga Aaron quæ
fronduerat, et tabulæ testamenti¹.» Ecce caput
illud, quod Prophetæ vaticinando, clamore prædi-
carunt². Ecce scala illa, quam Jacob divina doctus
vidit; atque ad eam angelos ascendentes et descenden-
tes³; quisquis tandem ejusmodi descensus aut ascen-
sus sit. Tu cælorum porta, de qua ait ille: «Quam
terribilis est locus iste! non est hoc aliud quam
domus Dei, et ipsa vocabitur porta cæli⁴.» Ecce
propitiatorium illud ad Sancta sanctorum et in
penetralibus divinæ mysticæque arcæ depositum⁵;
B quod modo quidem Seraphinorum pennis (14)
obumbretur; modo autem, mystico Jesu adventu,
peccata nostra expiet. Haud ultra vero Israeli
imponitur legalis servitutis jugum; quod nimirum
assertæ nobis libertatis litteras servitute illa et
cultu in spiritu⁶, tanquam in charta, in Deiparæ
corpusculo, sua Christus manu descripserit. Haud
ultra pontifices annuo cursu habent sancta ter-
rere⁷: ipse enim magnus ille Pontifex Jesus Chri-
stus⁸, qui assumpta carne, illa, inquam, ani-
mam habente rationis et intellectus præditam,
«cælus penetravit», tanquam in templum, vir-
ginale illud sanctuarium mystice semper pro no-
bis incedens, adoleat; sacrificetque, et sacrificatur;
C atque holocausta offerens, ipse offertur; ac se
pro nobis sanctificans, sanctificat ipsum sanctifi-
cantes. Ejusmodi sunt, o Deipara, altissimæ tuæ
Dormitionis sacramenta. Hæc pompæ sacræ taber-
naculi tui cui parentavit Deus epitaphia; hæc pro
exitu laudatio; hæc ante, postque sepulcrum mo-
numenta; hæc ignotissimæ tuæ translationis cen-
deductionis officia. Hæc tuorum sacramentorum
beatarumque illustrationum illarum, tennes per
æmigmata representationes. Nihil enim amplius
habet animus præter ea quæ dixi conjicere. Hic
est brevis ille sermo, quem tibi studio elaboravi-
mus; eundem grati animi monumentum, et suppli-
cem. Quod si is tua aliquid majestate dignum
habeat, tibi et datrici, et quæ habueris acceptum
D promptum animum, gratias: sin autem, quod
plane cuivis tuas res enarrare tentanti accidat,
omnino necesse sit, minus pro dignitate videatur,
ipsa utique indulgebis, cui omnino, illa ad Filium

¹ Hebr. ix, 4. ² Isa. viii, 1. ³ Gen. xxviii, 12. ⁴ Ibid. 17. ⁵ II Paral. v, 7. ⁶ Joan. iv, 24.
⁷ Exod. xxx, 10. ⁸ Hebr. ix, 7. ⁹ Hebr. iv, 14.

VARIE LECTIONES.

ἡ γρ. Ἀγίων. ἡ γρ. Χερουβικαῖς. ἡ γρ. χάρτη.

COMBESH NOTÆ.

(14) Quod modo quidem Seraphinorum pennis. Ταῖς σεραφικαῖς πτέρυξι. Vel est error antiquarii, vel lapsus memoriæ auctoris, qui σεραφικαῖς, ἀντὶ τοῦ, χερουβικαῖς scripserit: quorum alii palam est fuisse obumbratum propitiatorium. I Paral. v, et Hebr. ix. Antecedentia minus feliciter reddita,

satis confuso textu, etsi sana, conati sumus emen-
dare in errat. eoque d. m. τὸ, γρ. Ἀγίων. Quod
item paulo inferius sequitur, in Deiparæ corpus-
culo; corrige: sumptio ex Deipara, quod Græca
habent, et materia exigit.

et provisorum necessitudinis vicinitate, commiseratio velut a natura sit. Porro, novi, donum pulcherrimum, ex egenis laboribus meis compositum, acceptum habueris. Non enim aliud omnibus eminenti Sermonis Matri, quam sermonem, ex spontaneis tuæ gratiæ fontibus, o gratiosa Deo, profluentem, offerendum habui. Cæterum tuæ illius divinæ conversationis in senii nescia beatitudine, horrendus sane omnemque superans obscuritatem tuus ille status, velut qui nullo modo aut cognosci possit aut enarrari, silentio honoretur. Plane enim juris est. Non enim est nostrum, ut quæ nostram superant facultatem, quæque incomprehensa, omnino indagari nequeunt, explicare velimus. Hæc sane tibi, o ter regina Dei Genitrix, a te tuisque ad Deum efficacissimis precibus, occultos rerum tuarum, quanquam rudius, docti sermones, pro modica nunc facultate, vel minus accurate digestimus. Quis vero congruum sublimitati ac magnitudini eorum quæ magnifice gloriosa de te cogitamus vocem præbeat, ac vim dicendi. Sed, o Regina universorum hominum, ipsiusque per se Sapientiæ et Verbi subsistentis, capax: primæ, inquam, illius; et principis, ac omnium causæ! O vitæ subministratrix, vitæque viventium, ac auctrix vitæ! O sancta, et sanctior sanctis, sanctissimeque totius sanctitatis thesaure! O dividuum, non quæ dividue, sed quæ insolubili vinculo, humanum genus unieris Deo! O terrenorum regnum, insuperabili a superna gloria, potestate præditum! O Christianæ fidei propugnaculum, eorumque propugnatrix, qui in te spem posuerunt! Suscipe a nobis, qui per te suscepimus veritatis lumen, quæ tua, ut licuit, præconia, ex obscuris imaginibus mystice contemplati sumus. Tu porro, in te gloriantibus nobis, o Deipara, id modici huius laboris præmium retribuieris; ut nimirum, thesauris omnibus pretiosisque opibus splendidiorem pretiosioreque, tuam ad Filium tuum, Dominumque nostrum ac Regem, Deumque et Dominum orationem supplicem præbueris; qua et peccantes, Deum placaturi simus; et ex virtutis ratione agentes, benignius conciliaturi: qua barbarorum arma, sagittas parvulorum simus existimaturi: et qua sit futurum, ut hasta, galea, ac missa tela, inutilia ac inefficacia maneant: qua denique bonum omne Christianis recte geratur, et concilietur Dei similitudo. Habes, dilecte, sacramenti rationem, ac quanquam plurimum ab ipso deficiat, haud tamen minus habet quam pro alacris animi facultate. Abstrusiorum autem ac sublimiorum rationem sermonemque, ab ipso illo Sermone quæsieris, qui se tui causa exinanivit, et carne incrassavit, totumque se tibi, impensiori illo amore in hominum genus, univit: nec minus apte dicatur, hominem fecit; quo te totum spiritu Deum faceret, ac, quod deterius est, meliori absumeret, teque humi abjectum, una secum exaltaret, ac in paternis sedibus constitueret: ad quem semper vita et contempla-

A κηδεµόνα πάντως οικειῶς ἐγγύτῃ. Δέξῃ δὲ τοῦτον οἷδ' ὅτι δῶρον κάλλιστον, ἐκ πενιχρῶν συνταγέντα μοι πόνων. Οὐ γὰρ εἶχον ὃ τι προσοίσω πλεόν τῃ πάντων ὑπερχούσῃ μητρὶ τοῦ λόγου, πλὴν ὅτι λόγου ἐξ αὐτοβρύτων πηγῶν τῆς ἐν σοὶ, θεοχαρίτωτε, προχέοµενον χάριτος. Τῆς γὰρ τοι θείας ἐν ἀγήρῳ μακαριότητι διαγωγῆς ἡ ἐμφρικτος καὶ ὑπεράγνωστός σου κατὰστασις, ὡς ἀδιάγνωστος πάντῃ καὶ ἀλεκτος, σιωπῇ τιμάσθω. Δίκαιον γὰρ ὅτι μὴ πρὸς ἡµῶν ἐπιβάλλειν τοῖς κρείττονι ἢ καθ' ἡµᾶς ἔχουσι, καὶ τῷ ἀλήτῳ πᾶσαν διατειγίζουσιν ἔρευναν. Σοὶ μὲν οὖν, ὡ πανοικία τρισάνασσα θεογεννήτρια, ὃ πρὸς ἡµῶν ἐπωφελετο, τῶν ὑπὸ σοὶ καὶ ταῖς σαῖς πρὸς τὸ θεῖον εὐπαρρησιάστοις λιταῖς, τοὺς περὶ σὲ κρυφίους στοιχειωθέντων λόγους, τάδε νῦν μετρίως εἰς

B δύναμιν ἐσχεδίασται. Ἡµῖν δὲ τίς ἀναλογούσαν τῷ ὕψει καὶ μεγέθει τῶν ὑπερενδόξων περὶ σοῦ νοημάτων ἐκπαρέξει φωνὴν σύμμετρον, καὶ τοῦ λέγειν ἰσχύν; Ἀλλ', ὡ Δέσποινα πάντων ἀνθρώπων, καὶ τῆς αὐτοσοφίας καὶ ἐνυποστάτου Λόγου χωρητικὴ τοῦ πρώτου καὶ ἀρχικοῦ καὶ πάντων αἰτίου. Ὡ ζωῆς χορηγὲ καὶ τῶν ζώντων ζωὴ καὶ ζωῆς παραίτια! Ὡ ἁγία, καὶ τῶν ἁγίων ἀγιοτέρα! Ὡ μαρτίς, ἡ ἀλύτως οὐ μαριστῶς ἐνώσασα Θεῷ τὸ ἀνθρώπινον! Ὡ βασιλεῖα τῶν ἀπὸ γῆς χοικῶν, ἐκ τῆς ἀνωτάτω δόξης ἐκ κράτος ἔχουσα ἀπροσμάχῃτον! Ὡ τῆς Χριστιανῶν προπύργιον πίστεως, καὶ τῶν εἰς σὲ τὰς ἐλπίδας θεµένων ὑπέρμαχε! Δέχου πρὸς ἡµῶν τῶν τῆς ἀληθείας τὸ φῶς διὰ σοῦ δεξαµένων, τὰ ἐξ ἀµυδρῶν εἰκότων ἡµῖν ὡς ἐφικτὸν µυστικῶς θεωρηθέντα σεµνολογήµατα.

C Ἡµῖν δὲ τοῖς εἰς σὲ, θεοµήτορ, καλλυνουμένοις, ταύτην ἀντιδίδως τοῦ μικροῦ τούτου τὴν ἀμοιβήν, ἵν' ἔχοιµεν θησαυρῶν πάντων καὶ πλοῦτου πολυτελοῦς τιµαλφεστέραν καὶ λαμπροτέραν, τὴν σὴν πρὸς τὸν σὸν ὕψιν καὶ ἡµέτερον Δεσπότην, καὶ Βασιλέα, καὶ Θεὸν, καὶ Κύριον, ἱεῖςιον δέξῃ· δι' ἣς ἁμαρτάνοντες, τὸ θεῖον ἐξιλεούµεθα· καὶ κατορθοῦντες, χρηστότερον ἑαυτοῖς ἐπισπώµεθα· δι' ἣν ὅπλα βαρβάρων βέλη νηπιῶν ἡγούµεθα· καὶ δόρυ, καὶ κρᾶνος καὶ τόξου βολὴς, ἀνήνυστα μένει καὶ ἀπρακτα· καὶ τέλος, δι' ἣς ἅπαν Χριστιανοὶς ἀγαθὸν κατορθοῦνται, καὶ ἡ πρὸς τὸ θεῖον ὁµολογίς. Ἐχεις, ἀγαπητὲ, τοῦ µυστηρίου τὸν λόγον, εἰ καὶ παρὰ πολλὴ τῆς ἐλπίδος λειπόµενον· τῆς γ' οὖν προθυµίας τῆς ἡμετέρας οὐκ ἐνδεέστερον. Τὸν δὲ µυστικώτερον καὶ ὑψηλότερον, ζητήσεαις ἂν παρ' αὐτοῦ τοῦ διὰ σὲ κενωθέντος Λόγου, καὶ σαρὰ παχυνθέντος, καὶ ὅλον ἑαυτῷ σε διὰ φιλανθρωπίας ἐνώσαντος. Οὐ χεῖρον δὲ εἰπεῖν, καὶ ἐνανθρωπισθέντος· ἵν' ὅλον σε θεοποιήσῃ τῷ πνεύματι, καὶ ἐνδραπανήσῃ τὸ χεῖρον τῷ κρείττονι, καὶ χαµοδὲν ἑαυτῷ συνψύσῃ σε, καὶ τοῖς πατρικοῖς ἐγκαθιδρόσῃ σε θώκος· πρὸς δὲ ἅλ διὰ βίου καὶ θεωρίας καθαράς ἀνάγνῃ, θελοῖς ἐµπολιτευόµενος καὶ λόγοις καὶ ᾄδει· Θεὸν τε ὁρῶν ὅσον ἐφικτὸν, καὶ ὁρώµενος· δὲν καὶ τρανοῦσθαί σοι αἰεὶ ταῖς κατὰ θεωρίαν ἐλλάμψεσι ἐπαίγου, καὶ ταῖς κατ' ἀρετὴν ἀναβάσειν, ἵν' ἀµφοτέρωθεν ἐκ πράξεως δὴ λέγω καὶ θεωρίας, ἄρτιος εἴης καὶ πάγιος· εἰς ἀνδρα τελῶν πληρέστα-

τον, « εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ Χριστοῦ. » Ἡ δὲ δόξα A tione munda subvehere, in divinis et sermonibus
καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. et moribus versans; ac Deum, quantum liceat vi-
dens, eique vicissim visus, quem et tibi continuæ contemplationis fulgoribus, virtutisque ascensibus
declarari contendas; ut utrinque, ab actione, inquam, et contemplatione, perfectus et firmus sis,
in virum plenissimum proventus, « in mensuram ætatis Christi ». » Cui gloria et potestas in sæcula
sæculorum. Amen.

ΛΟΓΟΣ ΙΕ.

Εἰς ἀποτομὴν Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου.

(COMBEF. Auctar. nov. t. I, p. 1321.)

Πηδῆ καὶ γῆρας ὡς τὰ πολλὰ προθυμίας τόνους
νευρούμενον, καὶ λόγος ἀσθενῆς ἐπιρρώσσεται τῇ πα-
ραθήξει τῶν ἀκροατῶν δυναμούμενος. Τοῦτο, ὅπερ
νῦν ὁ ἡμέτερος λόγος παρυφίσταται· πρὸς μὲν ὑπό-
θεσιν ἐγκωμίων, ὑπὸ τῶν συνειλεγμένων ὁρμώμενος;·
πρὸς δὲ τὴν τοῦ ἐγκωμιαζομένου περιωπὴν, τὴν
αὐτοῦ ἀντεπεξάγειν συσταλλόμενος δύναμιν. Καὶ ὁ
μὲν λόγος, ἀποστολικῶς εἰπεῖν, ἀσθενής, « καὶ ἐξ
ἡβρώστητότων ὀργάνων ὑποφωρούμενος· ἡ δὲ τῶν
ἐγκωμίων ὑπόθεσις, τοσοῦτον πλεον ἔχει κατὰ παν-
τός λόγου τὰ νικητήρια, ὅση καὶ τὴν ὑπεροχὴν τῇ
κατὰ σύγκρισιν παραθέσει, τὸν ὅτι ἐν γεννητοῖς γυ-
ναϊκῶν προσεκτήσατο· ὡς μόνῃς καὶ πρώτῃς ἐκεί-
νης δεῖσθαι τῆς φωνῆς, τοῦ καὶ πρώτου καὶ μόνου
κατὰ φύσιν αὐτολόγου, καὶ σοφίας Θεοῦ, καὶ δυνά-
μεως. Καὶ ἡ μὲν ὑπόθεσις τοιαύτη, καὶ οὕτως
ἔχουσα· τὸ δὲ τοῦ ἡμετέρου λόγου ἀσθενὲς ὅποσον
ἐστίν, δέδειχται δῆπου· ὡς ἡ μὲν τὸν μέγαν ἐν γεννη-
τοῖς γυναικῶν Ἰωάννην ἡμῖν ὑποτίθεται, οὐ μείζονα
τῶν ἀπ' αἰῶνος οὐδένα πατριαρχῶν, ἢ προφητῶν, ἢ
δικαίων, ὁ σωτήριος ἀπεφάνετο λόγος· ὁ δὲ, τοῦ
πρὸ αἰώνων Λόγου τὴν φωνὴν ἐγκωμιάζειν ἐπιχει-
ρῶν. Πρὸς δὲ τὴν αὐτοῦ δύναμιν ἀφορῶν, μικροῦ
τὴν σιωπὴν ἐκείνην ἀσπάσεται, ἣν Ζαχαρίας ἐν τοῖς
ἀδούτοις δι' ἀπιστίαν ὑφέστηκεν, ἕως αὐτῇ προφθά-
σασα, τοῦ ἡμετέρου λόγου λύση τὴν σιωπὴν, ὡς δι-
πως οὐσα τοῦ κατὰ φύσιν Λόγου φωνῆ. Δώσει δὲ
τοῦτο πάντως ὡς Λόγου φωνή· οὐχ ἵνα αὐτὸς πλεον
τι δοξασθῇ (ποία γὰρ ἂν καὶ προστεθεῖν δόξα, τῷ
τοιούτῳ πλεγμαμένῳ παρὰ Κυρίου τὸν στέφανον,
ὅπολον οὐδεὶς γηγενῶν ἀνεδήσατο), ἀλλ' ἵνα ἐκείνου
τοῖς ἐγκωμίοις, ἡμεῖς πρὸς μίμησιν ἀναγώμεθα.
Τοῦτο γὰρ βούλεται, ὁ ἰοὺς δοξάζοντας αὐτὸν δοξά-
ζων Θεός, καὶ τοὺς αὐτὸν ὑψοῦντας ὑψῶν.
redimitus fuit?) sed ut ejus nos laudibus ad imitationem Inducamur. Hoc enim vult Deus, qui se
glorificantes glorificat; ac eos exaltat, qui ipsum exaltant.

* Ephes. iv, 13. * II Cor. x, 10. * Matth. ii 11. * Luc. i, 20.

VARIE LECTIONES.

77 γρ. τῶν.

COMBEFISH NOTÆ.

(15) Latuit tanta spica colligentem nuper oratio-
num Andræ manipulum, digna plane quæ potio-
ribus accenseatur. Ediderat jam Lipomanus, in-
terprete tamen minus accurato, ut nova versio
ædornanda fuerit, qua sibi Andream conarer red-
dere, ac magis exprimere.

(16) Sermo imbecillus. Id Paulus de præsentia
corporis; de sermone, non ἀσθενῆς ait, sed ἐξου-
θενημένος. Vult contemptibilis. Sunt crebri Patri-

ORATIO XV.

In præcursoris Decollationem (15).

Ipsa etiam senectus ut plurimum exsilit, prom-
pto ac alacri roborante animi studio; sermoque
imbecillus ab auditorum incitatione, vires accipit
ac roboratur. Hoc ipsum nunc quoque nostro usu
venit sermoni; quem collecta quidem corona pro
studio suo ad laudationum argumentum impellat;
quique nihilominus, ejus qui laudandus incumbit
speculationi, suam ex adverso virtutem objicere
vereatur. Ac sermo quidem, ut Apostoli * more lo-
quar, infirmus est (16), fractaque voce ex debilibus
submissus organis: encomiorum autem argumen-
tum tanto amplius vim omnem sermonis superat,
quanto qui in illud proponitur, majorem præ natis
mulierum, comparationis ergo, excellentiam est
assecutus: ut is plane, sola primaque illa egeat voce,
ejus qui primus solusque ipsum est natura per se
Verbum, Deique sapientia, ac virtus. Atque ejus-
modi quidem est argumentum, ac sic habens: no-
stri autem sermonis imbecillitas quanta sit, fuit
utique ostensum. Ac argumentum quidem, ma-
gnum illum inter natos mulierum Joannem proponit;
quo nullum majorem a sæculo vel patriarcharum, vel
prophetarum aut justorum, salutaris sermo pronun-
tiavit; sermo autem, præternati Sermonis illius vocem
laudare aggrediens, atque ad suas respiciens vires, il-
lud propemodum silentium amplectitur, quo Zache-
rias in adytis existens propter incredulitatem multa-
tus est, donec eadem nostrum occupans sermonem,
nostri ipsa sermonibus silentium solvat, quæ Verbi
per naturam reipsa vox existat *. Hoc porro
Joannes tanquam Verbi vox omnino præstabit: non
ut majorem ipse gloriam consequatur, (quænam
enim ei gloria accesserit, cui a Domino talis con-
texta sit corona, quali nemo unquam terrigena

bus leves hi parallogismi. Male interpres in sequen-
tibus expressit metaphoram: 'Ex τῶν ἡβρώστη-
τότων ὀργάνων ὑποφωρούμενος· contexta ex in-
strumentis, quæ sunt plane debilia; aliud certe in
organis, ὑποφωρεῖν sermonem, quam contexere:
nimirum, submurmurare, submissa voce edere:
quod optime in senectutem congruit, de qua hic.
Nolim singula prosequi.

Consequenter autem procemio, æquum arbitror A
ut præsentis diei scopum pro virili nostra expli-
cemus, ut ne ullo commodo ac fructu hinc do-
mum revertamur. Is autem est, illa Baptista ad
Herodem loquendi libertas, quam hodie exponens
liber evangelicus clare loquitur. Illam dico lo-
quendi libertatem, in quam nulla cadat reprehen-
sio, ut quæ pura tota, nihilque mundanæ liberta-
tis commistum habens, prodita sit: tanto illa
mundanæ libertati præstans, ut nullum is, priva-
tum inter ac regem posuerit discrimen (est enim
utrisque communis redargutio, quando actio si-
mitem exigit reprehensionem): quinimo ut Dei
propheta, ejusque æmulator mandatorum, cum
purpuram, ac regie majestatis thronum, et dia-
denia ac quotquot mundanis hominibus inanitis
inflationis tumorem augere habent, spreverit, tum
libere veritatem protulerit, nulloque metu, aucto-
ritatem legis, ejus vellet libertatem nihil vanam
ostendere, declaraverit. Qua enim ratione, qui
legem inter ac gratiam medius esset, legis exi-
stens propugnator, gloriam legis despiceret? Quod
autem Domini Baptista egerit propugnatorem leg-
is, quis stultus adeo, ut ne hoc, rerum ab eo
præclare gestarum primum omnino caput, sta-
tuendum duxerit? Qualis autem esset ejus zelus
deinceps narratio declarabit.

« In illo tempore, cum audisset Herodes Tetrar-
cha famam Jesu, ait pueris suis: Hic est Joannes
Baptista; ipse surrexit a mortuis: et propterea C
virtutes operantur in eo. Ipse enim Herodes te-
nuit Joannem, et misit in carcerem, propter He-
rodiadem uxorem Philippi fratris sui. Dicebat
enim ei Joannes: Non licet tibi habere eam. Et
cum vellet eum occidere, timebat turbam, quia
sicut prophetam eum habebant. Cum autem age-
retur dies natalis Herodis, saltavit filia Herodiadis
in medio, et placuit Herodi. Quamobrem cum ju-
ramento pollicitus est se ei daturum quicquid
postulasset. At illa inducta a matre sua: Da
mihi, inquit, hic in disco caput Joannis Baptistæ.
Et contristatus est rex: propter jusjurandum au-
tem, et simul recumbentes, jussit dari: mittens-
que, decollavit Joannem in carcere. Et allatum
est caput ejus in disco, et datum est puellæ: illa
vero tradidit matri suæ. » An non tibi videtur hic
zelo incitatus, ac præ omnibus quos zelo incita-
tos scimus, longe incitatissimus; adeo ut ne usque
ad necem quidem prodiderit veritatem, nec quid-
quam remiserit de zelo, atque id cum contra re-
gem contenderet? Cogita enim quanta res erat,
hominem videre pilis camelli indutum ac zona
pellicea succinctum: regem autem superbum,
supercilia attollentem, sublimi elatum sede; quem
teneret voluptatum tyrannis; quiq; pleno auda-
cia furore (17), neci tradere festinaret. Cogita
» Matth. xiv, seqq.

Ἐχόμενα δὲ τοῦ προοιμίου, δίκαιον ἡγοῦμαι τὸν
τῆς παρούσης ἡμέρας εἰς δύναμιν ἐξαπλώσαι σκο-
πὸν, ὡς ἂν μὴ ἀσυντελεῖς, μηδὲ ἀκαρποὶ τῶν τῆδε
ὀποχωρῶμεν οἰκασθε. Ὁ δὲ ἐστίν, ἡ πρὸς Ἡρώδην
τοῦ Βαπτιστοῦ παρρησία, ἣν ἡ εὐαγγελικὴ σήμερον
ἀναπτύσσουσα βίβλος, διαπρυσίως ὑποφωνεῖ. Παρ-
ρησίαν ἐκείνην λέγω ἥς οὐδεὶς ἀφαιτο μῶμος, καθα-
ρὴς ὅλης καὶ ἀμειγυῖς τῆς ἀνὰ τὴν κτίσιν ἀποφαν-
θείσης παρρησίας. ἥς τοσούτον ἔσχε τὸ περιόν, ὡς
μηδὲν θέσθαι μέσον ἰδιωτείας καὶ βασιλείας. Κοινὸς
γὰρ ἐπ' ἀμφοτέροις ὁ ἐλεγχος, ὅταν ἡ πρᾶξις ὁμοίαν
ἔχῃ τὴν ἐλπίδα· ἀλλ' οἷα Θεοῦ προφήτην· καὶ τί
γάρ; ζῆλωτην τῶν αὐτοῦ προσταγμάτων, ὑπεριδεῖν
μὲν ἀλουργίῳ, καὶ θρόνου, καὶ διαδήματος, καὶ τῶν
ἄλλων τὸν ὅλον αἰρεῖ τοῖς φιλοκόμοις τοῦ διακόνου
ψυχήματος· παρρησιάζασθαι δὲ τὴν ἀλήθειαν, καὶ
συστολῆς ἀπάσης δίχα, τοῦ νόμου τὴν αὐθεντίαν
ἀποκαλύψαι, ὅτι μὴ φαῦλην ἀποφῆναι τοῦ νόμου τὴν
ἐλευθερίαν ἐβούλετο. Πῶς γὰρ ὁ νόμου μεσίτης καὶ
χάριτος, περιορῶτο τοῦ νόμου τὴν εὐκλειαν, προσπί-
ζων τοῦ νόμου; Ὅτι δὲ νόμου προσπιστῆς ὁ τοῦ
ἀποστόλου Βαπτιστῆς, τίς οὐτως ἡλίθιος, ὡς μὴ τοῦτο
προὔργου τῶν αὐτῶν καταρωμένων, πρῶτον θέσθαι
κεφάλαιον; Τόν γέ τοι ζῆλον ὁποῖος ἦν αὐτῶ, καὶ
εἰς ὅσον ἐξῆπτο, δηλώσει τὸ Εὐαγγέλιον.

Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ, ἤκουσεν Ἡρώδης ὁ τε-
τράρχης τὴν ἀκοήν Ἰησοῦ, καὶ εἶπεν τοῖς παισὶν
αὐτοῦ· Οὗτός ἐστιν Ἰωάννης ὁ Βαπτιστῆς· αὐτὸς
ἡγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ διὰ τοῦτο ἀνεργοῦσιν
αἱ δυνάμεις ἐν αὐτῷ. Ὁ γὰρ Ἡρώδης κρατήσας τὸν
Ἰωάννην, ἔθετο εἰς φυλακὴν διὰ Ἡρωδιάδα τὴν
γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. Ἐλεγεν γὰρ
αὐτῷ ὁ Ἰωάννης· Οὐκ ἔξεστὶ σοὶ ἔχειν αὐτήν. Καὶ
θέλων αὐτὸν ἀποκτείνειν, ἐφοβείτο τὸν ὄχλον, ὅτι ὡς
προφήτην αὐτὸν εἶχον. Γενεσίῳ δὲ γενομένῳ τοῦ
Ἡρώδου, ὠρχήσατο ἡ θυγάτηρ τῆς Ἡρωδιάδος εἰς
τὸ μέσον, καὶ ἤρσαεν τῷ Ἡρώδῃ· ὅθεν μεθ' ὅρου
ὠμολόγησεν αὐτῇ δοῦναι, ὃ ἂν αἰτήσῃται. Ἡ δὲ
προδιδασθεῖσα ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτῆς, Ἀδὲ μοι, φη-
σὶν, ὧδε ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ
Βαπτιστοῦ. Καὶ ἐλυπήθη ὁ βασιλεὺς. Διὰ δὲ τοὺς
ὄρους, καὶ τοὺς συνανακειμένους, ἐκέλευσεν δοθῆ-
ναι. Καὶ πέμφας ἀπεκεφάλισε τὸν Ἰωάννην ἐν τῇ
φυλακῇ. Καὶ ἠνέχθη ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι, καὶ
ἐδόθη τῷ κορασίῳ· καὶ τὸ κοράσιον ἔδωκεν αὐτὴν τῇ
μητρὶ αὐτῆς. » Ἀρὰ σοὶ δοκεῖ ζῆλωτης οὗτος εἶναι,
καὶ ζῆλωτῶν ἀπάντων ζῆλωτικώτατος, ὡς μηδὲ μέχρι
σφαγῆς προέσθαι τὴν ἀλήθειαν, μηδὲ καθυφεῖναι
τοῦ ζήλου τι, καὶ ταῦτα πρὸς βασιλεῖα διατεινόμενον;
Ἐννόησον γὰρ ὁπόσον ἦν ἀνθρώπων ἰδεῖν, καμήλου
τρίχας ἡμψισμένον, καὶ ζῶντην δερματίνην δι-
εζωσμένον· βασιλεῖα τε γαῦρον, ἄνω τὰς ὀφρῦς ἔχοντα,
καθήμενον ὑπερβάθμιον, καὶ κράτει μὲν ἡδονῶν τυ-
ραννοῦμενον, θράσει δὲ θυμοῦ φονεῖν ἐπιγόμενον.

COMBEFISH NOTÆ.

(17) Quique pleno audacia furore. Desiderantur
in Lipomano, apud quem vicissim illud est post πο

λιστοῦ, quod opponitur τῷ, δημαγωγούντος πόλεως·
pro πολιτοῦ: interpres Lipomani legit πολεμι-

ἐνώθησαν ὅσον τὸ μέσον ἰδιώτου καὶ βασιλέως· ἐρημίτου καὶ πολιτοῦ, καὶ πόλεως καὶ χώρας δημαγωγούντος *.

Ἡ βούλει τινὰ τῶν ἤδη προδιαλαμψάντων ἐν νόμῳ, τοῦ ἀνδρὸς ἐπὶ ζήλῳ προκαθηγεῖσθαι λέγειν θερμότερον; Ὡς, φέρε εἰπεῖν, τὸν μέγαν ἔκλεινον ἐν ζηλωταῖς Φινεὺς, ὃς τῷ σειρομάστῃ τὴν Μωδιανίτιν τῷ Ἰσραηλίτῃ συνεξέκέντησεν; Ἄλλ' οὐκ ἴσα τὰ πράγματα, οὐδὲ ἐπὶ τοῖς ὁμοίοις ἡ ἐνστάσις. Τῶν μὲν γὰρ εἰ καὶ εἰς πολλοὺς τὸ μῦθος διέβαιναν· ἀλλ' οὐ τῶν κατεσχόην τις ἦν, ἐφ' ὃν ἔκλεινον τὸν ζήλον ἐπανσταίνετο· ἐνταῦθα δὲ, βασιλεύς. Καὶ τί γὰρ ἄλλο, ἢ ἐπὶ γλώσση φέρων τοῦ θανάτου τὴν ψήφον, καὶ δι' ἀφορμῆς πνευστιῶν τῶν ὑπὸ χεῖρα τὸν φόνον; Τί δὲ ὁ ζηλωτὴς ὁ μέγας ἔκλεινος ἤλλας, φησὶν, ὁ τέτρωρον ἔρμα πυρὸς ἐλάσας, καὶ ὑπὲρ γῆν ἀρθεῖς ἐπιθρῖνος· ὁρᾶν μὲν χαλινὸν ἐπιθεῖς ἀνομιρίας ἐπίστασι· γῆ δὲ, λιμὸν τριετίζοντα, καὶ κρᾶζων δαί· « Ζηλῶν ἐζήλωσα τῷ Κυρίῳ; » καὶ πῶς θυμὸν γυναικὸς οὐκ ἐνεγκὼν, τὴν φυγάδιαν ὡς ἰδίαν ἐστίαν, καὶ τὴν ἔρημον ὡς πόλιν ἡσπάζετο; Γυναικὸς ὁποίας; μαχλώσης· θυτομανούσης· ἥς τὸ σέβας, εἰδωλὰ· θεοὶ τε καὶ δαίμονες, τὸ προσκυνούμενον ἦν· ὅσα τε καὶ οἷς τότε τὸν Ἰσραὴλ ἐξήμαρτεν ἡ τριτάλαινα. Ἀλλὰ μέχρι τοῦδε καλῶς ἡμῖν ὁ λόγος τρέχων, ζηλωτὴν τὸν Ἰωάννην παρδείξεν, κρεῖττον ἢ τοὺς προειληφότας· ὅσον οἱ μὲν ἀπροόρατον· ὁ δὲ προφανῆ, καὶ κατ' ὀφθαλμοὺς εἶχε τὸν θάνατον. Ἄλλ' ἐρήσονται τάχα τὸν φιλεόρτων τινές· τί βούλεται τῷ λόγῳ παρρησία καὶ ζήλος, ὅλον τις κόσμος πολυτελής τε καὶ εὐπρεπής, τὴν πανίερον ἐπισταφαναὺν τοῦ Βαπτιστοῦ κεφαλὴν, ὡς ἐπιλειπούσης τυχόν ἐπιδοξοτέρας τινὸς ἀρετῆς, ἢ πράξεως ἀποσεμνύνειν δυναμένης τοῦ Κυρίου τὸν Πρόδρομον; Καὶ τίς οὕτως ὑπερπλήρης ἀρετῶν, ὡς Ἰωάννης σήμερον ὁ· ἔγας, ὃς μόνος πάντων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν, ἱερεὺς τε καὶ Βαπτιστὴς προεκριθῇ, τοῦ μόνου καὶ πρώτου Ἀρχιερέως, καὶ πάντας καθαιρόντος πνεύματι καὶ πυρὶ τοῦ βαπτίσματος; Εἶχεν μὲν, ἄγαπῃτοι, πολλὰς τῶν Ἰωάννου κατορθώματων τὰς ὑποθέσεις ὁ λόγος· ἀλλ' οὐ σχολή γε τὴν ἡμετέραν ἀφέντας ὑποθεσιν, πρὸς ἄλλα νῦν ἐκδραμεῖν· ὅτι μὴ νόμος ἔγκωμιον οὗτος. Ἐγὼ δὲ, τῷ ἀνεφίκτῳ παραχωρήσας τῶν προσόντων

A quantum intersit inter regem et privatum; inter eremitam et civitatis principem; inter eum qui urbibus ac provinciis demerendis studeret, eumque qui in solitudinibus ageret.

Num quem, rogo, eorum qui antiquiores in lege claruerunt, primas viro partes, zelo ferventiori, praecepisse dixeris? Ut nimirum magnum illum aemulatorem Phinees x, qui Madianitidem, una cum Israelita, siromaste confixit? Verum res impares sunt, nec contentio in similibus fuit. Nam illic quidem, etsi ad multos scelus pervenerat, haud tamen, in quem ille sumum zelum intendit, eximius aliquis, ac praeellens erat. Hic autem, rex: quid vero aliud nisi in lingua mortis ferens sententiam, atque minima occasione, eadem in subditos spirans? At magnus ille zelator Elias? quid ait? qui igneam quadrigam egerit, ac curru sublimis a terra sublatus sit; qui caelo quidem ut ne diuturno tempore plueret, frenum iniecisset; terrae vero, trium annorum famem immisisset; qui illud semper clamaret: « Zelans zelatus sum Domino »? et qui ille tantus, non ferens mulieris iram, exsilium ac fugam, tanquam proprios lares, solitudinemque, haud secus ac civitatem amplectebatur? Cujusnam vero mulieris? Ejus nimirum quae libidinosa esset; quae sacrificiorum superstitione effusa insaniret (18); quae idola coleret, deosque ac demones adoraret: in quibus etiam fecit infelicissima mulier, ut Israel peccaret. C Verum hactenus quidem bene decurrans oratio Joannem ostendit meliorem aemulatorem illa qui praecesserunt, quod illi quidem improvisam, hic vero manifestam et ante oculos mortem haberet. Caeterum rogent forte devoto aliqui in festorum cultum habentes animo, quid id velit sermo; ut loquendi illa libertate ac zelo, ceu magnifico quodam, ac perpulchro ornamento, coronetur sacerdos Baptistae caput, velut forsitan desit virtus alia, actiove gloriosior, quae Domini Praecursorem possit honestare? Equis vero aequae virtutibus supra modum plenus, atque magnus hodie celebrandus Joannes, qui solus inter omnes natos mulierum ejus sacerdos ac Baptista electus fuit (19), qui solus ac primus Pontifex est, qui-

* Num. xiv, 7. * IV Reg. ii, 11. * IV Reg. 17, 1. * III Reg. xix, 14.

VARIÆ LECTIONES.

* *λεῖπ. Ισ.* τοῦ ἐν ἐρήμοις διάγοντος.

CONFESSIO NOTÆ.

στοῦ· *Inter bellatorem*: erat Herodes utrumque. Τὸ, δημαγωγούντας, optime quadrat in Herodem Agrippam, qui fuit populi sui ac Judaeorum studiosissimus, vere πολιτὴς, qui libentissimus Hierosolymis ageret, ubi frequentiori hominum concursu, suos demereretur populares, uti pluribus Josephus, et alii: hæc tamen Andreas, non de illo, sed de Herode Antipa decessore dicit, a quo Joannes liberæ reprehensionis præmium, capitis amputatione accepit.

(18) *Quæ sacrificiorum superstitione effusa insaniret*, θυτομανούσης· interpretes Lipomani videtur

legisse θυτομανούσης, cum reddit, *furor percita*. Sed jejuniis hoc, ut et alia plura. Nostrum hoc optimum ac consequens, historiceque consentaneum, siquidem Jezabel tanta ira in Eliam exarserrat, ob necatos prophetas suos, ac sacrificulos Baal; ea vere sacrificiorum superstitione insana.

(19) *Ejus sacerdos ac Baptista electus*. Perperam interpretes Lipomani: *Ab eo electus fuit sacerdos*. Haud certe hoc Joannis singulare privilegium; falsumque eum solum a Deo electum sacerdotem. Nunquid enim Aaron non a Deo electus est sacerdos? Nunquid non apostoli fuerunt a Christo electi

que omnes purgat in spiritu, ac igni ^b baptismatis? Habet quidem, dilectissimi, oratio, multam egregie gestorum Joannis, quæ in argumentum assumat, segetem; sed non vacat, ut nostro hoc relicto argumento, ad alia jam excurramus: nam neque ea encomiorum lex est. Equidem vero magnarum ejus ac eximiarum dotum insigniumque præstantiæ, qua totam dicendi vim superat, cedens, opera pretium duxi, ut diei festæ studiosis vobis, ceu modicum quoddam condimentum, prælectæ narrationis explicationem apponerem. Satis enim habet Baptista ut suis honestetur ornamentis. Age igitur inhærente argumento sententia, ceu in tabella, summis celeberrimum laudibus Baptistæ certamen, quod strenue, magnoque animo

« In illo, inquit, tempore, audivit Herodes tetrarcha famam Jesu, et dixit pueris suis: Hic est Joannes Baptista: Ipse surrexit a mortuis, et propterea virtutes operantur in eo ^c. » Hæc quidem postea: quæ autem antecedunt, qualia sunt? Herodes quidem mœchabatur uxorem fratris sui Philippi; at Joannes arguens, a scelere prohibebat. Quo id modo ac quam ratione? Quod diceret: « Non licet tibi habere uxorem fratris tui ^c. » Ea res Herodem in furorem vertit: hoc cædem spirare fecit. Haud tamen vir ille præclarus, ac magnus propheta, vel timore compressus est, vel a reprehensione cessavit. Sciebat enim eam libidinem lege prohiberi. « Non licet tibi habere uxorem Philippi fratris tui. » Legi, inquit, Dei resistis, tabulis a Deo exaratis, repugnas Moyses scitis. « Non licet tibi habere uxorem Philippi fratris tui ^d. » Ac Herodes quidem, alienæ a ratione voluptariæ congressionis obrutus deliciis, haud emergere potuit, nec ad veritatis lumen aspexit, sed mansit gravatus crapula libidinis. Joannes autem perseverabat corrigens, docens, admonens, uti Dei prophetam decebat. At ille, quamquam, ut sacrum Evangelium ait, « virum justum ac sanctum sciret, ac eo audito, multa faceret, lubensque ipsum audiret; » nihil tamen eorum tunc in animum induxit, aut intelligere voluit. Non prophetam, quibus par erat, affecit honoribus: nec vel minimum legis gravitatem est reveritus: atque, ut ne aliud quidquam, ne pœnas quidem adversus eos qui ejusmodi sunt, ea decretas curavit. Dicam quod est majus, ac magis perspicuum: ne illum quidem Achab, quin et uxoris mancipium, imitatus est; qui nimirum superstitionis teorum doctricem Jezabelem habuerit, uti nunc iste Herodiadem magistram libidinis. Nam ille quidem, cum audisset ab Elia Thesbite, iram, quæ adversus eum accensa esset a Domino, ac mala quæ certo ei ac suis essent eventura, ac palam reprehensionibus fuisset appetitus, propter impia ac nefaria facinora quæ perpetrarat, non

^b Matth. iii, 11. ^c Matth. xiv, 12. ^d ibid. 4.

COMBEFISII NOTÆ.

sacerdotes? Summi vero sacerdotis nostri, sacerdotem fuisse, ac in eum, hierarchicum aliquid divina peculiari ordinatione exercuisse, hoc plane Joannes incommunicabile habuit, cum ipso jubente

A ^a ἐκείνῳ μεγάλων τε καὶ ὑπερφυῶν γνωρισμάτων, οἷόν τι μικρὸν ἡδυσμα προσεῖναι δεῖν ἐκρίνα τοῖς φιλεόργοις ὅμιν, τὴν τῆς προαναγνωσθείσης ἱστορίας ἐξάπλυσιν. Ἀρκεῖται γὰρ τοῖς ἑαυτοῦ κόσμοις ὁ Βαπτιστὴς καλλωπίζεσθαι. Φέρε δὴ τοῖνυν ἐπιθρομόντες, ὡς ἐπὶ πίνακι διαδείξωμεν τὴν πολυμήνητον τοῦ Προδρόμου ἀθλήσιν, ἣν ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ τολμήσας διήνυσεν.

vobis, ceu modicum quoddam condimentum, prælectæ narrationis explicationem apponerem. Satis enim habet Baptista ut suis honestetur ornamentis. Age igitur inhærente argumento sententia, ceu in tabella, summis celeberrimum laudibus Baptistæ certamen, quod strenue, magnoque animo

B « Ἐν ἐκείνῳ, φησὶ, τῷ καιρῷ, ἤκουσεν Ἡρώδης ὁ τετράρχης τὴν ἀκοὴν Ἰησοῦ, καὶ εἶπεν τοῖς παῖσιν αὐτοῦ. Οὗτος ἐστὶν Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής· οὗτος ἠγέρθη ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ διὰ τοῦτο αἱ δυνάμεις ἐνεργοῦσιν ἐν αὐτῷ. » Ταῦτα μὲν ὑπερον· τὰ δὲ πρὸ τούτου, ὅποια; Ἡρώδης μὲν τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ ἐμοιχάτο Φιλίππου· ὁ δὲ Ἰωάννης τὸν Ἡρώδην ἐλέγχων, παρανομεῖν διεκώλυεν. Πῶς, καὶ τίνα τρόπον; « Οὐκ ἐξεστὶ σοι, λέγων, ἔχειν τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ σου. » Τοῦτο τὸν Ἡρώδην ἐξέμηνεν· τοῦτο φρονῶν αὐτὸν παρεσκεύαζεν. Ἄλλ' οὐχ ὁ πολὺς ἐκεῖνος καὶ μέγας ἐν προφήταις, ἡ συνεστάλῃ δέσας, ἡ διελέγχων ἐπαύσατο. Ἦδει γὰρ τὸν νόμον τῆς τοιαύτης ἀναιρετῆς λαγνείας. « Οὐκ ἐξεστὶν σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ σου. » Πρὸς νόμον, φησὶν, ἀντιτάσσει Θεοῦ, πρὸς πλάκας θεογραφάτους· ἐξ ἐναντίας τῶν Μωσέως ἀντεπεξάγει θεσμῶν. « Οὐκ ἐξεστὶν σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ σου. » Καὶ ὁ μὲν, τῇ ῥηστονίᾳ τῆς παραλόγου τῶν ἡδονῶν ἐπιμιξίας καταχωννύμενος, οὐδ' ἀνανεοῦν ἡδύνατο, οὐδὲ πρὸς τὸ τῆς ἀληθείας ἀπέβλεπεν φῶς· ἀλλ' ἔμενεν τῷ βάρει τῆς φιληθονίας καρηδαρῶν. Ὁ δὲ, ἐπέμενεν νοθετῶν διδασκῶν, ὑποτιθέμενος, οἶα τὸν τοῦ Θεοῦ προφήτην εἰκός. Ὁ δὲ, καίπερ, ὡς φησὶν τὸ Εὐαγγέλιον, « Εἰδὼς αὐτὸν ἄνδρα δίκαιον καὶ ἁγίον, καὶ ἀκούων αὐτοῦ, πολλὰ ἐποίησεν· καὶ ἡδέως αὐτοῦ ἤκουεν, » οὐδὲν τούτων συνῆκεν τότε, ἡ συνιδεῖν προφήτην. Οὐ τὸν προφήτην ταῖς προσηκούσαις καταγεραίρειν τιμαῖς· οὐ τὸ βαρὺ τοῦ νόμου καὶ ὡς τὸ τυχὸν ἐνερτάτη· οὐδὲ εἰ μὴ τι ἄλλο, τὴν γε κατὰ τῶν τοιοῦτων ἐπαγομένην ἐκείθεν ἡδέστην ποινήν. Εἶπω τι μείζον καὶ γνωριμώτερον; οὐδὲ τὸν Ἀγαθὸν ἐκείνον· ἀλλὰ καὶ γυναῖκεϊν ἀνδράποδον ἐμιμήσατο· ὅς τὴν Ἰεζάβελ εἶχε τότε τῆς πολυθείας, ὡς νῦν τῆς λαγνείας οὗτος τὴν Ἡρωδιάδα, διδάσκαλον. Ὁ μὲν γὰρ ἀκούσας παρὰ Ἠλίου τοῦ Θεοῦ τὸν θυμὸν ὡς ἀνῆπτετο κατ' αὐτοῦ παρὰ Κυρίου, καὶ τὰ μέλλοντα προῦπτον αὐτῷ τε καὶ τοῖς αὐτοῦ ἐπίνειν κακὰ, καὶ φανερῶς τοῖς ἐλέγχοις βληθεὶς, δι' ἐξ ἐκείνης ἀποστρέφεται, καὶ ἀθεμίτους ἀνοσιουργίας, οὐκ ἠγανάκτησεν· οὐκ

vix tandem cedens, sacrum ejus verticem solemnī ritu baptismatis tinxit. Quam ipsi quærendi fontes, ut quis auctores videre velit!

ἀφηνίασεν· οὐκ ὕβριν ἡγήσατο τοῦ προφήτου τὸν
 Ελεγγον· ἀλλ' ὡς Θεοῦ προφήτην, καὶ τὰ θεῖα φθεγ-
 γόμενον, τὸν μὲν διὰ τιμῆς ἤγε· τὰ δὲ, ὅσα Θεοῦ
 παραγγέλματα, αἰδοὶ καὶ φόβῳ περιεπτύσσεται. Τί
 οὖν ποιεῖ; τῶν Βασιλείων ἀκούσων· «Καὶ εἶπεν,
 φησὶν, Κύριος πρὸς Ἠλιοῦ τὸν Θεοσβίτην, λέγων·
 Ἀνάστηθι, καὶ κατὰθεθι εἰς ἀπάντησιν Ἀχαὰβ βα-
 σιλέως Ἰσραὴλ, καὶ λάλησον πρὸς αὐτὸν, λέγων·
 Τάδε λέγει Κύριος· Ὡς σὺ ἐφρόνεις; Ναβουθὲ, καὶ
 ἐκληρονόμησας αὐτὸν, διὰ τοῦτο, λέγει Κύριος, ἐπάξω
 ἐπὶ σὲ κακὰ, καὶ ἐκκαύσω ὅπως σου, καὶ ἐξολοθρεύ-
 σω τὸν Ἀχαὰβ οὐροῦντα πρὸς τοῖχον· καὶ τὰ ἄλλα,
 οἷς τὴν ἀπειλήν μετ' ὀργῆς ἀπέτεινεν· οὐκ ἐπ' αὐτὸν
 ἐκείνων μόνον, ἀλλὰ ἐπὶ τὴν Ἰεζάβελ· «Ὡς ἐπειράθη»,
 φησὶν, ποιῆσαι τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ὡς
 μετέθηκεν αὐτὸν ἡ Ἰεζάβελ ἡ γυνὴ αὐτοῦ. » Εἶτα
 τί, τούτων ἀκούσας, ποιεῖ; Οὐ φονεῖ· οὐ πρὸς θυμὸν
 ἀνίσταται· ἀλλὰ κατηφῆς γεγὼνός, ἐπὶ τὸ σκυθρωπὸν
 μεταποιεῖται σχῆμα, καὶ γίνεται τῆς ἑαυτοῦ μάλλον
 ἐπιγνώμων κακίας, οὐκ ἀφηνιαστῆς τῶν προφητι-
 κῶν ἐλέγχων. «Γὰρ τοῦ λόγου κατενόγη, φη-
 σὶν, Ἀχαὰβ ἀπὸ προσώπου Κυρίου, καὶ ἐπορεύετο
 κλαίων, καὶ διέρρηξεν τὴν χιτῶνα αὐτοῦ, καὶ ἐνή-
 στευσεν, καὶ περιεβάλετο σάκκον. » Τί οὖν ὁ πάντων
 ἡμῶν τὴν ἐπιστροφὴν ἀναμείνων Θεός· ὁ βραδὺς εἰς
 τὸ πλῆξαι, καὶ ταχὺς εἰς τὸ σῶσαι; Τῆς Γραφῆς
 ἀκούσων· «Καὶ εἶπεν Κύριος, φησὶν· Ἐώρακας,
 Ἠλιοῦ, πῶς κατενόγη Ἀχαὰβ ἀπὸ προσώπου μου;
 καὶ γὰρ οὐ μὴ ἐπάξω τὴν κακίαν ἐν ταῖς ἡμέραις αὐ-
 τοῦ. » Εἶδες ὀργῆς ὑπερβολήν; Εἶδες ὀξείαν μεταβο-
 λήν; Οὐκ εἶδε ταῦτα τὸν Ἡρώδη εἰδότα, τὸν ἴσον
 τρόπῳ ὑπελθεῖν; Οὐκ, εἰ μὴ τοῦτο, τὴν γε μαρτυ-
 ρίαν αἰδεσθῆναι τὴν ἑαυτοῦ, ἣν ἐμαρτύρησεν τῷ
 Ἰωάννῃ; Ναί, τοῦτον οὐ μετήλθεν τὸν τρόπον. Τί
 δὴτα; πρὸς μισοφονίαν τὴν φιληδονίαν μετήνεγκε,
 ἀπὸ τῶν γαμικῶν, ἐπὶ τὰ φονικά μεταδιδάσας ὀρ-
 γανὰ τὴν κακόνοιαν. Πονηρὸς ὁ τρόπος· ἀσωφρόνι-
 στος ὁ σκοπός. Ἐδεῖ γάρ, εἰ καὶ μὴ καθυφείναι τοῦ
 πάθους ἐβούλετο, τοῦ γε προφήτου μὴ ἀψαθῆαι, εἰ-
 δὼς αὐτὸν ἄνδρα δίκαιον καὶ ἅγιον, καὶ πολλάκις αὐ-
 τοῦ ἀκούων, καὶ πολλὰ ποτὶν δι' αὐτὸν, καὶ ἡδέως
 ὅπ' αὐτοῦ διδασκόμενος. Ἀλλ' οἷον αὐτῷ τὸ πέρας
 τῶν βουλευμάτων, καὶ πρὸς ποίαν τῆς ἀβουλίας ὀρ-
 μὴν, ἡ στρατηγούσα φιληδονία αὐτὸν μισοφονία
 παρώτρυνεν; τῶν εὐαγγελιστῶν ἀκούσων.

«Καὶ γενομένης, φησὶν, ἡμέρας εὐκαιροῦ, ὅτε
 Ἡρώδης τοῖς γενεαῖσις αὐτοῦ, δειπνὸν ἐποίησε τοῖς
 μεγιστάσιν αὐτοῦ, καὶ χιλιάρχοις, καὶ τοῖς πρώτοις

A est indignatus; non egit insolenter; non duxit in-
 juriae propheticae reprehensionem: sed ut Dei
 prophetam ac divina loquentem, illum quidem in
 honore habuit, haec autem ceu Dei praecepta, re-
 verentia prosecutus est. Quid ergo facit? Audi
 Regnorum historiam: «Et dixit Dominus, inquit,
 ad Eliam Thesbitem, dicens: Surge et descende in
 occursum Achab regis Israel, et loquere ad eum
 dicens: Haec dicit Dominus: Quomodo tu occidi-
 sti, et vineam possedisti? Propter hoc, haec dicit
 Dominus: Inducam super te mala, et succendam
 post te, et disperdam de Achab mingentem ad
 parietem*; » ac reliqua, quibus minas intendit
 cum ira, non tantum in eum, verum etiam in Je-
 zabelem: «Quomodo venundatus est (30), inquit,
 ut faceret malum coram Domino; et quomodo
 eum everit Jexabel uxor sua†. » Tum ergo ille,
 cum haec audisset, quid fecit? Non in eadem an-
 helat, non excitatur ad iram, sed mœrore affectus
 habitum ad tristitiam componit: suumque magis
 agnoscit scelus, non insolenter adversus prophe-
 ticam reprehensionem agit. «A sermone enim,
 inquit, compunctus est Achab a facie Domini, et
 ibat plorans, et conscidit tunicam suam, et je-
 junavit, et indutus est saccum‡. » Quid ergo, qui
 omnium nostrum conversionem expectat Deus;
 qui tardus est ad percutiendum, et velox ad sal-
 vandum? Audi Scripturam: «Et dixit Dominus, in-
 quit: Vidisti, Elia, quomodo compunctus est Achab
 a facie mea? Nec ego inducam malum in diebus
 ejus‡. » Vidisti summam iram? Vidisti celerem
 mutationem? Non oportebat Herodem, qui haec
 sciret, ita se gerere? Sin autem nec hoc volebat,
 at par saltem erat ut suum ipsius de Joanne re-
 vereretur testimonium? Haud certe ita se gessit.
 Quid ergo? Ad caedem luxuriam transtulit, ad cae-
 dis instrumenta malignum traduxit animum. Mali
 mores: incastigabile propositum. Par enim erat,
 ut siquidem nolebat temperare a vitio, vel saltem
 non attingeret prophetam, quem virum justum
 ac sanctum sciret; quem saepe audiret; ob cujus
 quoque reverentiam multa faceret; ac cujus do-
 ctrinam letens exciperet. Qualis vero ei obligerit
 consilliorum finis, et ad quem amentiae impetu,
 D voluptaria eum crudelitas egerit, qua duce mili-
 taret, audi sacros evangelistas.

«Et cum dies, inquit, opportunus accidisset,
 Herodes natalis sui cenam fecit principibus suis,
 et tribunis, et primis Galilææ. Cumque introisset

* III Reg. xxi, 18, 19. † ibid. 20. ‡ ibid. 27. § ibid. 29.

VARIAE LECTIONES.

† Leg. ἐπράθη ex Septuag.

COMBEFISHI NOTÆ.

(20) Quomodo tentatus est. Ἐπειράθη. Habet noster cod. habuitque codex Liponiani, cuius interpres: Quomodo tentarit, sicque forte scripserit Andreas, tametsi liquet esse pleonasmum illius diphthongi, ac legendum ἐπράθη· quod vox He-

braica liquido habet, redduntque omnes interpretes, וְנִסְּתָה. Venundatus est. Grasse nimis post-nodum typographus τὸ, Prophetica reprehensionem, expressit prohibitam.

filia ipsius Herodiadis, et saltasset, et placuisset Herodi, simulque recumbentibus, rex ait puellæ: Pete a me quod vis, et dabo tibi, usque ad dimidium regni mei. Unde cum juramento pollicitus est ei dare quicquid postulasset. Quæ cum exisset, dixit matri suæ: Quid petam? At illa dixit: Caput Joannis Baptistæ. Cumque introisset statim cum festinatione ad regem, petiit dicens: Volo ut protinus des mihi in disco caput Joannis Baptistæ. Et contristatus est rex: propter jusjurandum et propter simul discumbentes, noluit eam rejicere: missoque statim spiculatorem, præcepit afferri caput ejus in disco. Illeque abiens decollavit eum in carcere, et attulit caput ejus in disco; et dedit illud puellæ: et puella dedit matri suæ. ¹ O acerbos natales ac cœnam cæde plenam! Hunc tibi ipse servasti honorem? Has tuo natali intulisti delicias? Tale tibi parasti convivium? Hisne fluentis sanguinis, cœnam convivis temperare habuisti? Sic honorasti tribunos, tamque benigne excepisti amicos? Neque Davidem reveritus es i, qui reprehensus a Nathan, peccatum a se, non arrogantia, sed pœnitentia depulit? Neque te Saulis puduit k, qui a magno Samuele, coram ipsa Israelitici populi multitudine severius perstrictus ac objurgatus, nihil tamen in eum, pro sua in prophetam reverentia, gravius perpetravit. Non animadvertisti, o miser! Achab te scelus in Naboth duplicasse: quod ille quidem deprehensus sit victus cupiditate vineæ, ac terræ inanitis plantarumque viniferarum: tu autem mulieris adulterio sœdatæ reus, insidiarumque cubili fraterno positarum; ac quod malorum omnium supremum est, necis prophetæ atque Baptistæ, idque in die deliciarum, et cum natalitiorum ageretur dies.

φιχῆς κοίτης ἐπιβουλῇ· καί, τὸ πάντων κακῶν ταῦτα, ἐν τρυφῇς ἡμέρᾳ, καὶ γενεσίῳ τελετῇ.

Utinam nec esses natus, neque in lucem venisses super terram! Utinam periisset semen ex quo germinasti, ac uterus ex quo prodiisti! Nam, rogo, quanam ex causa prophetam, quæ vera esset prædicantem, nefandaque tua arguentem, interfecisti? Cum esset in prompta, ut scelus tecum animo cogitans, ab eo declinaret, ac respiceret; utve ad liberam reprehensionem animum dirigens, sobria cogitatione assumpta, id quod præstantius esset, obtineres; in contrarium plane prolapsus es, malum utique malo addens, non uti oportuit, depellens: ac siquidem ægre reprehendi ferens, eo deductus es; hinc plane alienum a disciplina ostendis. Diligendus enim, non occidendus erat, qui argueret, uti Salomonis sententia est ¹; ut ne et ipse esse auditurus: « Oderunt argumentem in portis, et sermonem sanctum abominati sunt ^m. » Sin autem cum jusjurandum servare velles, cædem præposuisti, tanquam qui perjurii barathrum fugeres: enimvero par erat ut pro regali pruden-

Α τῆς Γαλιλαίας. Καὶ εἰσελθοῦσης τῆς θυγατρὸς αὐτῆς τῆς Ἡρωδιᾶδος, καὶ ὀρχησαμένης, καὶ ἀρεσάσης τῷ Ἡρώδῃ, καὶ τοῖς συνανακειμένοις, εἶπεν ὁ βασιλεὺς τῷ κορασίῳ· Αἰτησὼν με δὲ ἂν θέλῃς, καὶ δώσω σοι, ἕως ἡμιστοῦς τῆς βασιλείας μου. Ὅθεν μεθ' ἔρχου ὡμολόγησεν αὐτῇ δοῦναι δὲ ἂν αἰτήσεται. Ἡ δὲ ἐξελθοῦσα, εἶπεν τῇ μητρὶ αὐτῆς. Τί αἰτήσομαι; Ἡ δὲ εἶπεν· Τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ. Καὶ εἰσελθοῦσα εὐθέως μετὰ σπουδῆς πρὸς τὸν βασιλέα, ᾗτήσατο λέγουσα· Θέλω ἵνα μοι δῷς ἐξ αὐτῆς ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ. Καὶ περιπυτος γενόμενος ὁ βασιλεὺς, διὰ τοὺς ὄρκους καὶ τοὺς συνανακειμένους, οὐκ ἠθέλησεν ἀδικῆσαι αὐτήν· καὶ εὐθέως ἀποστείλας σπικουλῆ-
C τωρα, ἐπέταξεν ἐνεχθῆναι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Ὁ δὲ ἀπελθὼν ἀπεκεφάλισεν αὐτήν ἐν τῇ φυλακῇ, καὶ ἤνεγκεν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν τῷ κορασίῳ· καὶ τὸ κοράσιον ἐπέδωκεν αὐτὴν τῇ μητρὶ αὐτῆς. Ὡς γενεσίῳ πικρῶν, καὶ δειπνοῦ φόβου μεστοί. Ταύτην σεαυτῷ τετήρηκας τὴν τιμὴν, ταύτην τοῖς σοῖς γενεσίῳ προσήγαγες τὴν τρυφήν; Τοιοῦτον σεαυτῷ παρεσκεύασας τὸ συμπόσιον; Οὕτως αἱματος ὄχετοῖς ἔδει κεράσαι τοὺς συμπότας; τὸ δειπνον; Οὕτω τοὺς χυλίστρους τετίμηκας, καὶ τοὺς φίλους περιλοφρόνηκας; Οὐδὲ τὸν Δαβὶδ ἐν-
C τεράτης ὑπὸ τοῦ Νάθαν ἐλεγχθέντα, καὶ μετανοή-
μαλλον, οὐκ ἀπονοίξας, τὴν ἀμαρτίαν ἀποσκευασάμε-
νον; Οὐδὲ τὸν Σαοὺλ ἡδέσσης ὑπὸ τοῦ μεγάλου Σα-
μουὴλ, ἐπὶ πάσης ὁμοῦ τῆς Ἰσραηλιτικῆς πληθύος τοῖς ἐλέγχοις, ἐπιπληχθέντα μὲν, πλὴν αἰδοῖ τῇ
C πρὸς τὸν προφήτην, μηδὲν πλέον διαπραξάμενον; Ἀέληθας σεαυτὸν, ἄθλιε, τὴν Ἀχάβε ἐπὶ Ναβουὺ παρανομίαν διπλασιάσας, ὅσον ὁ μὲν ἀμπελώνος ἐπιθυμία, γῆς τε ἀθύχου, καὶ φυτῶν οἰνηφόρων ἡ-
C τηθεὶς ἐφωράθη· οὐ δὲ, γυναικὸς μοιχείᾳ, καὶ ἀδελ-
C ῶγατον, προφήτου καὶ Βαπτιστοῦ μαιφονίᾳ· καὶ

Ὡς εἴθε· μὴ γέννησο, μηδὲ εἰς φῶς ἦλθες τὸ ὑπὲρ γῆν. Ὡς ἀπόλοιτο ἡ σπορά, ἥς αὐτὸς ἐξεβλάστησας, καὶ ἡ νηδὺς, ἐξ ἧς προελήλυθας. Ἄνθ' ὅτου γάρ, εἶπαι, τὸν προφήτην ἀνεῖλες τάληθθ διαγορεύσαντα, καὶ περὶ τῶν οὐ πρακτικῶν ἐλέγξαντα; παρὼν πρὸς τὴν ἐκ τοῦ ἀγίου συστραφέντα μνήμην, ἀποκλίνει τοῦ μύσου· ἢ πρὸς τὴν τῶν ἐλέγχων παρ-
D ῥήσιον τὸν νοῦν ἀπευθύναντα, σώφρονι λογισμῷ τοῦ κρείττονος περιέσεσθαι, πρὸς τοῦναντίον ἐξώκει-
C λας· κακῶν τὸ κακὸν προσκτησάμενος, οὐκ ὡς ἐχρῆν παρωσάμενος· καὶ εἰ μὲν πρὸς τοὺς ἐλέγχους δυσφο-
C ρῶν εἰς τοῦτο τάξεως ἦλσας· ἀπαιδευσία τοῦτο σαφές. Ἀγαπᾷ γάρ, οὐ φωνῇ ἔδει, ὡς τῷ Σολομῶντι δοκεῖ, ἐλέγχοντα· ὡς ἂν μὴ καὶ αὐτὸς ἀκούσῃς·
C Ἐπίσησαν ἐν πύλαις ἐλέγχοντα, καὶ λόγον δόντων ἐβδελύσαντο. Ἐἰ δὲ τοῦ εὐορκεῖν περιεχόμενος, τὸ μαιφονεῖν προετίμησας, ὡς τῆς ἐπιτορκίας φεύγων τὸ βάραθρον· ἄλλ' ἔδει βασιλεῖν φρονήματι, δικαίᾳ τοῦ νοῦ στάθμῃ ἀντιταλαντεῦσαι τὴν σύγκρισιν, καὶ τῆς ἀμείνω γενέσθαι μόρας· ὅπερ σοὶ πρὸς τοῦναν-

¹ Marc. vi, 21-23. ⁱ II Reg. xii, 1. ^k I Reg. xv, 21. ¹ Prov. ix, 8. ^m Isa. xlii, 21.

τιον ἐκ παραλόγου πεπραγμένας γνῶμης. Τίς γὰρ ὁ τὴν ἀρχὴν ὁμόσαι προσαναγκάσας; Τί δὲ κοινὸν μαινᾶδος ὀρχήσεται παιδός, καὶ προφήτου σφαγῇ; Τίς δὲ μετουσία θυμοῦ μετ' εὐφροσύνης; Εἰ δὲ διὰ τοὺς ἱρκούς, ὡς αὐτὸς οἶσι· ἀλλ' οὐδ' οὕτως ἐχρῆν τὴν φῆψιν ἐπιτρέψαι τῇ μέθῃ. Εὐφροσύνης γὰρ, οὐκ ἀνδροκτονίας ἦν ὁ καιρὸς. Καὶ τό γε πρᾶγμα ἐπικαιρῶς ἀποπον, καὶ παράφορον. Νήφοντος γὰρ ἰδεῖτο καιροῦ, καὶ λογισμοῦ βεβηκότος. Οὐ γὰρ περὶ τοῦ τυγχόντος ἡ βλάβη. Πλὴν, ἀλλ' εἰ τι καὶ χέκρυπτο λαμβάνον τῶν ἐν σοὶ κακῶν, τοῦτο σὺ κατὰ αὐτοῦ πεφανέρωκας, μισοφονίᾳ, τῆς παρανομίας ἀπογυμνώσας τὸν ἐλεγχον. Τίς γὰρ ἀνάγκη, τὸν ἐν τῷ παραδότῳ μοιχεύειν ἀπειργόντα, ἐπὶ θριάμβου φέρειν ἐλέγχοντα; Σὺ δὲ φιληδονῶν ἐλέγχει, μισοφονῶν. Flagitium, cujus arguebaris. Quid enim necesse reprehendentem triumpho traduces? Tu igitur,

Συνέχεα; τὴν τάξιν τῆς ἐστίασεως, ἀνθρώπε. Ἔστιν προελόμενος, ἀνιῶν τοὺς δαιτυμόνας προέκρινας. Τί ποιεῖς, ἄθλιε; Ἄνε' ἐδέσματος, ταύτην προσεδόκην εἰσαγείς, τὴν κεφαλὴν τοῦ βαπτίζοντος; Ἄνε' κρατήρος, τοιοῦτον οἰνοχοεῖς τοῖς συμπόταις τὸν ἀκρατον; Τοιοῦτον κίρνησι βασιλεὺς πόμα τοῖς συμβούλοις; Ἡ οὐχ ὅρξες ὅσον κακὸν ἐστὶν ἀκρασία, καὶ φιλήδονος πρᾶξις; Ἀνάψων, εἰ βούλει, μικρὸν, καὶ σύνες· ὡς οὐδὲν οὕτως ἐπιλωδᾶται τὸν ἐντὸς ἀνθρώπον, ἢ τὸν ἐκτὸς ἐπιδύσκειται, ὡς θυμὸς ταύταις ἐξυπηρετούμενος. Σὺ δὲ, τοτούς ἐκ περιουσίας ὑποζεύξας τὸν νοῦν, τὸ τῆς ψυχῆς κατεδούλωσας φρόνημα. Καίτοι δύο γενικώτατα πάθη τῶν ἐν ἡμῖν ἀπάντων παθῶν, οἱ περὶ ταῦτα σοφοί, διορίζονται· θυμὸν, καὶ ἐπιθυμίαν· ὧν ἑκάτερον ἐν σοὶ ἐπικρατήσαν, τυραννικῶς, οὐκ ἰδιωτικῶς τῷ ὁρμητικῷ δυστυχῶς ἐδασλευσεν· ἡ μὲν, καὶ ἀνευ μηχανημάτων νόμῳ πολιτοκρίας ἐλούσα τῶν σὺν φρενῶν τὴν ἀκρόπολιν, καὶ οἰονεὶ πολιτοῦχος τῆς σῆς ἀπρυτανεύτου ψυχῆς· ὁ δὲ, μέχρι τοῦδε σε δουλωσάμενος, ὥς ἂν εἰς ἄδου πέταυρον, καὶ εἰς τὴν ἐσχάτην τῶν κακῶν ἀπηκόντισεν Χάρυβδιν. Ἡ οὐχὶ αὕτη ἡ ὁδὸς τῶν ἐκτελοῦντων τὰ ἀνομα; Ἡ ἐτέρως οἶσι τοὺς οὕτως ἀλόντας ὑπὸ τῆς δίχης, κολασθησομένους ἐτάξῃσαι; Τῆς δὲ τῶν Εὐαγγελίων φωνῆς αὐθις ἀκουσώμεθα.

Γενεσίῳ γὰρ, φησὶν, ἀγομῆνων τοῦ Ἡρώδου, ὥρχησάτο ἡ θυγάτηρ τῆς Ἡρωδιάδος ἐν τῷ μέσῳ, καὶ ἤρρεσεν τῷ Ἡρώδῃ. » Βαβα! τῆς ἀνοίας! Ὁρχήσεις νεάνιδος, τὴν βασιλείᾳς ἐθήρασεν φρόνησιν. Χειρῶν ἀνακλάσεις, καὶ ποδῶν λυγισμοί, καὶ μελῶν ἐκλύσεις, τὸ στερεῶν τοῦ βασιλείᾳς ἐξέλυσαν φρόνημα. Οὐκ ἤκουσας τὸν Φίλιππον Ἀλέξανδρον, ἐπὶ ταῖς Δαρεῖου θυγατράσιν προσενεχθείσας αὐτῷ ποδός

Alia, alterius cum altero comparisonem iustitiae trutina expendere, ac a meliori parte stare; quod secus omnino ex aliena a ratione voluntate molitus es. Quis enim te ab initio coegit jurare? Quid Mainadis puellae saltatio commune habet cum nec prophetæ? Quænam iræ societas cum lætitia? Sin vero propter iusjurandum, ut ipso opinaris: ac ne sic quidem sententiæ calculus ebrietate permittendus erat. Quippe erat lætitiæ tempus, non cædis. Ac plane res ejusmodi, absurda ac præcipitis consilii erat. Erat siquidem opus tempore sobrio, ac sedata ratione. Non enim levis jactura futura erat. Sed enimvero, ut quid etiam e tuis mali hactenus occultum lateret, id ipse adversum te manifestum reddidisti, cæde aperiens erat ut eum, qui in occulto mœchæri prohibebat,

B Ordinem convivii confudisti, o homo. Nam cum statuisses convivio excipere, maluisti convivio molestiam facere. Quid facis, o miser? Pro cibone, caput Baptistæ ad esum inducis? Pro cratere, tale merum affundis convivis? Talem rex potum suis temperat consiliariis? An non vides quantum malum sit intemperantia, et actio libidinosa? Ad te parum redi, si vis, et intellige, ut nihil sit quod internum adeo lædat hominum, ac sic externum depascat, uti iis obsequens ira (2). Tu autem ex abundantia mentem illis subjungas, animi sensum captivum effecisti. Atqui omnium earum quæ sunt in nobis, affectionum, has duas maxime generales definiunt morales philosophi, iram scilicet et cupiditatem, quarum utraque in te dominatum obtinens, tyrannico, non privato impetu, infelicitè regnavit. Cupiditas quidem, ne-ullis quidem adhibitis machinis, mentis tuæ arcem obsidionis lege capiens, ac ceu præses nesci regi animi tui, existens: ira autem tandiu captivans, donec in inferni laqueum, ac supremam malorum charybdim, dedit præcipitem. An non hæc via illorum est qui scelesti patrant? Num aliter, divinæ obnoxios ultioni, ad pœnam examinandos putas? Rursus vero evangelicam vocem audiamus.

Cum Herodis, inquit, natalitia agerentur, salvavit Herodiadis filia in medio, et placuit Herodi. » Amentiam! Saltatio adolescentulæ, regis prudentiam cepit. Fracti manuum motus, pedumque impudici flexus, ac membra ad luxuriam soluta, firmum ac solidum regis sensum enervarunt. Non audivisti Alexandrum Philippi filium oblati ad concubitum Darii filibus (22), regali animi præ-

COMBEFISII NOTÆ.

(21) *Uti ira iis obsequens.* Ὡς θυμὸς ταύταις ἐξυπηρετούμενος· nimirum τῇ ἀκρασίᾳ καὶ φιληδόνῳ πράξει. Male interpretes Lipomani, pro obsequens ac ministrans, reddidit, *dominans*; quod est alienum cum a philosophia, tum a textu Andreae. Deest etiam apud eum τὸ, τῶν ἐντὸς ἀνθρώπων· quod omnino restituendum ex Reg.

(22) *Oblatis ad concubitum Darii filibus.* Ἐπὶ ταῖς Δαρεῖου θυγατράσι προσενεχθείσας. Interpretes Lipomani: *Septem Darii filias*, etc. Putem legisse ἑπτα, ἀντὶ τοῦ, ἐπὶ· quod satis crassum ac ridiculum est. Duas ego sic oblatas lego, castas virgines, ac forma decoras, quarum Alexander pudori consuluerit: qua de re multis in eo Plutarchus.

stantia, indigne tulisse, ac magnum quid, plenum-
que sobrietate, istud prolocutum esse: « Turpe est,
ut qui viros vicimus, a mulieribus superemur? »
Adeo es incantus? Adeo intemperans? Non audi-
visti divinam vocem, quæ dicit: « Videte ne mors
ascendat per fenestras? » dico autem sensus, per
quos internus homo illaqueatur. Quid volupta-
tis (25) habet saltatio Corybantica, aut musica
instrumenta ad demulcendum comparata, sambuca,
et cithara, et nabla, et tibia? Qua autem non ple-
num existit turpitudine corpus, quod libidine
motibus agitur, inque eum modum contorta mem-
bra, quæ plane obsessorum a dæmone simulacra
quædam signaque videantur? Tu autem, his tan-
quam cervi hinnulus confossus, ac ceu volucris
visco implicatus, neque ut caprea ex retibus ser-
vatus es, neque ut avis a laqueo liberatus. Quinimo
facta tibi est laqueus puella saltatrix meretricis
femina, foveaque profunda amoris illud in eum
œstrum. « Et saltavit, inquit, filia
Herodiadis, et placuit Herodi, et dixit: Pete a me
quod volueris, et dabo tibi. Et cum juramento
pollicitus est ei dare quidquid postulasset, usque
ad dimidium regni sui. » Esto, placuerit tunc
saltans puella, forsque etiam aliquid muneris
puellæ donare debueris: at certe eorum quæ pos-
sunt dari, non quæ nimia ac exsuperantia essent;
eorum quæ convivas voluptate afficerent, non quæ
molesta forent: num enim sancti caput atque pro-
phetæ? « Sed propter iuramentum, inquit, et si-
militer recumbentes, noluit ei abnuere. » O amentiam!
O cæcitatem, prætextumque alienum a ratione!
Ut enim petisset ut a regno excederes, quomodo
eras exsecuturus quod ei juraveras? Ut autem etiam
petisset ut effoderentur matris oculi, vel ut jus-
sisset ut ab ejus omnino consuetudine recederes,
implevissesne quod petisset? « Sed propter iuramentum,
inquit, et simul recumbentes, noluit ei
abnuere. » Quod enim dicitur, ejusmodi inevita-
bilem necessitatem refert. Quid ergo facturus eras,
ut illa unum quid prædictorum proposuisset? Sed,
ut videtur, « Omnis qui facit peccatum, servus
est peccati. » Nam qui suam voluptati subiecit
rationem, sit quidem occulte vitiorum ac animi
perturbationum servus: ubi autem postmodum iræ
motu administro utitur, suam aperte in publicum
producit affectionem; illud sese morum eventum
prodens, quod captivans voluptas ante rei peri-
culum exigebat; non prius desinente ira, quam
voluptatis laqueus, ea affectione laborantem homi-
nem, reum demonstravit. Vides in quantam tibi

A συνουσίαν, βασιλικῶς δυσφορήσαντα, καὶ τι μέγα
καὶ σωφροσύνης μετὸν ἐπιφθεγξάμενον πρόσημα.
« Αἰσχρὸν ἡμᾶς ἀνδρας νικήσαντας, ὑπὸ γυναικῶν
ἡττηθῆναι; Οὕτως ἀφύλακτος εἰ; Οὕτως ἀκρατής;
Οὐκ ἤκουσας τῆς θείας Γραφῆς λεγούσης: « Βλέπετε
μὴ θάνατος ἀναθῇ διὰ τῶν θυρίδων; » λέγω δὲ τῶν
αἰσθησεων, αἷς ὁ ἐντὸς ἀνθρώπος παγιδεύεται. Τί
τῶν πρὸς ἡδονὴν ἔχει Κορυβαντισμοὶς, ἢ μουσικῶν
ὀργάνων θελγητρά· συμβύχη τε καὶ κιθάρα· καὶ
νάβλα καὶ αὐλός; Τί δὲ τῶν αἰσχυρῶν οὐ νέμει, σῶμα
λυγισζόμενον, καὶ μέλη στρεβλοῦμενα, ἃ τῶν δαιμο-
νῶντων εἰσὶν ἀληθῶς εἰκασματα καὶ μηνύματα;
Σὺ δὲ τοῦτοισι οἷα νεβρὸς τοξευθεὶς ἐλάφου, καὶ ὡς
πτηνὸν ἔξευθεῖς, οὕτε ὡς δορκὰς διεσώθης ἐκ βρόχου,
οὕτε ὡς ὄρνειον ἐκ παγίδος ἐρρύσθης· ἀλλὰ παγίς.
B σοι γέγονεν τῆς μοιχαλίδος ἡ ὀρχηστρίδος· καὶ βέθρα;
ἐπιχρημνος, ὁ πρὸς ἐκείνην οἶστρος. « Καὶ ὀρχή-
σατο, φησὶν, ἡ θυγάτηρ τῆς Ἡρωδιάδος, καὶ ἤρρεσεν
τῷ Ἡρώδῃ, καὶ εἶπεν· Αἰτήσόν με ὃ ἐὰν θέλῃς, καὶ
δώσω σοι. Καὶ μεθ' ὅρκου ὡμολόγησεν αὐτῇ δοῦναι,
ὃ ἐὰν αἰτήσῃται, ἕως ἡμισσοῦ τῆς βασιλείας αὐτοῦ. »
Ἔστω ἤρρεσεν τότε ὀρχησαμένη ἡ καὶς, ἔδει δὲ τι
καὶ δωρηθῆναι τάχα παρὰ σοῦ τῇ παιδί· ἀλλὰ τῶν
ἐνδεχομένων, οὐ τῶν ὑπερχόντων· τῶν ἡδόντων τοῖς
δαιτυμόνας, οὐ τῶν ἀνιόντων· μή τι γὰρ τὴν τοῦ ἁγίου
καὶ προσήτου κεφαλὴν; « Ἀλλὰ διὰ τοὺς ὄρκους, φησὶ,
καὶ τοὺς συνανακειμένους, οὐκ ἠθέλησεν αὐτὴν ἀθε-
τῆσαι. » Φεῦ τῆς ἀνίας! φεῦ τῆς πωρώσεως, καὶ τῆς
ἀνευλόγου προφάσεως! Εἰ γὰρ καὶ τῆς βασιλείας
C ἐξεστακέναι σε ᾔτησεν, πῶς ἂν τοὺς ὄρκους πρὸς αὐτὴν
ἐμεθώδευσας; Εἰ δὲ καὶ τῆς μητρὸς ἐκκορακισθῆναι
τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐβήτησατο, ἢ καὶ τῆς πανταλοῦς
ἀφαστάναι πρὸς αὐτὴν συνουσίας ἐπέταττεν, ἐπιλή-
ρους ἄρα τὸ αἰτηθῆναι; « Ἀλλὰ διὰ τοὺς ὄρκους, φη-
σὶν, καὶ τοὺς συνανακειμένους, οὐκ ἠθέλησεν αὐτὴν
ἀθετῆσαι. » Τὸ γὰρ λεγόμενον πρὸς τοῦτο φέρει τῆς
ἀνάγκης τὸ ἀπαραιτήτων. Τί οὖν ἂν ἐπραξας, εἰ
τῶν ἐρηγμένων μίαν προέσχετο πρότασιν; Ἄλλ'
ὡς ἔοικεν, « Πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, δοῦλός ἐστι
τῆς ἁμαρτίας. » Ὁ γὰρ τῇ ἡδονῇ τὸν ἑαυτοῦ λογισμὸν
ὑποκεύθας, δοῦλος μὲν ἀφανῶς γίνεται τῶν πα-
θῶν τῷ θυμικῷ δὲ πρὸς ὑπουργίαν ὀρμηματι χρώμε-
νος προφαίνει προφανῶς εἰς τοῦφανὲς τὴν διάθεσιν·
ἐκείνο δὲ ἐκβάσει τοῦ τρόπου φαινόμενον, ὅπερ ἡ
D δουλώσασα πρὸ τῆς πείρας ἐβούλετο· οὐ πρότερον
τοῦ θυμοῦ λήξαντος, ἕως ἂν τῆς ἡδονῆς ἡ παγίς, τὸν
ἐμπαθεὶ κατεδίχασεν. Ὅρῳ εἰς ἣν ἀτοπίας ὑπερβο-
λὴν ἀπώλισθόν σοι τῶν ὀρκῶν ἡ προφορά; Μανία
πολλὴ πώρωσις νοῦ, καὶ φρενῶν ἐξάμβλωσις, τὴν
τοιαύτην ἀβελτηρίαν ἀπέτεκεν. « Αἰτήσόν με ὃ ἐὰν
θέλῃς, καὶ δώσω σοι, ἕως ἡμισσοῦ τῆς βασιλείας

Jerem. ix, 21. • Eccli. xiv, 22. » Psal. xii, 7. « Joan. 54.

COMBEFISII NOTÆ.

(25) Quid voluptatis. Interpres Lipomani nega-
tivam habet, sed videatur vacare: ut velit Andreas
nullam veram voluptatem habere ista Corybantica
sed merum probrium; sin autem carnalem volu-
ptatem ac libidinem intelligit, tunc probanda sit

Lipomani negativa; nec duplex hæc lectio aliunde
prodierit, quam ex duplici illa vocis ejusmodi
acceptione, ac forte illa Lipomani debeat præ-
ferri.

μον. ὁὕτως ἀφύλακτος εἰ; οὕτως εὐκέρης, ὥς μὴ μέτρα θέσθαι τοῖς λογισμοῖς· μηδὲ, ὅπερ οὐκ ἐχρῆν ἀδασανίστως προσήκασθαι συνιδεῖν; Ξέσπει πρὸς ὅσον ἀβουλίας ἐξηγνήθη σοι, τὸ προσιτῶς ὁμῶσαι· Τὸ δὲ συνηρπάσθαι, οὐ φημι βασιλικὸν εἶναι γνώρισμα, ἀθυροστομίας δὲ πάθος ἀκρατές· ὅπερ αὐτὸς ὑποστὰς, τὸ μὴ κεκριμένον ἐδέξω ὡς κεκριμένον. Τοιοῦτος γὰρ ἅπας νοῦς ἀγαλίνωτος, καὶ λόγος ἀφύλακτος· μὴ τῆς τοῦ καλοῦ κρίσεως ἐπιστατούσης τοῖς λόγοις, ἀλλὰ τὰναντία ὁρᾶν τοῦ νοῦ μὴ κωλύοντος, προσαφηρημένου τοῦ κατὰ φύσιν φρονήματος. Ἄλλ' ὁ μὲν Ἡρώδης οὕτω κούφως ἐνεχθεὶς καὶ ἀθλίως, ἀθλίαν καὶ τὴν μνημηνδιακρινὲν ἀπηνέγκατο.

judicio probatum. Ejusmodi enim est mens omnis effrenis, et incautus sermo, ut non boni judicio cogitationes moderante, sed mentis judicio nihil prohibente, contraria faciat, sublato sensu naturæ consentaneo. Sic vero Herodes leviter ac misere arreptus, miserum nomen in perpetuum retulit.

Τὶ δὲ τὸ τῆς ἀνομίας κοράσιον; τῆς μοιχείας τὸ δέλαρ, τὸ τοῦ Ἡρώδου ἀγκιστρον· ἡ παγὶς ἐπ' ἣν ἐκείνος παρολισθήσας προσέκοψε, καὶ θηραθεὶς οὐκ ἐξέφυγεν; Εἶπεν, φησὶν, τῇ μητρὶ αὐτῆς· Τί αἰτήσομαι; Ἡ δὲ προδιδασθεῖσα, Ἀδὲς μοι ὦδε, φησὶν, ἐξ αὐτῆς τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ. Ὅρξες τὸν εὐαγγελιστὴν τάληθῃ πανταχοῦ προῖσχυμένον; Τί γὰρ φησιν; Ἡ δὲ Ἡρωδιδὲς ἐνεῖχεν αὐτῷ, καὶ ἤθελεν αὐτὸν ἀποκτείναι, καὶ οὐκ ἠδύνατο. Ὁ γὰρ Ἡρώδης ἐφοβείτο τὸν Ἰωάννην, εἰδὼς αὐτὸν ἄνδρα δίκαιον καὶ ἅγιον· καὶ ἀκούων αὐτοῦ πολλὰ ἐποίησε, καὶ ἡδέως αὐτοῦ ἤκουεν. Ἠλέεις καὶ πρὸ τῶν ὁρκῶν ἦδη προσεγκλειμένην τῇ βδελυρᾷ, τὴν κατὰ τὸ προφῆτον φιλαπεχθίμονα γνῶμην; Καὶ τί ταύτης ἐναργέστερον τῆς μαρτυρίας γένοιτ' ἂν; Τὴν τε γὰρ παρῆρσιαν, καὶ τὸν ζῆλον, διὰ τὸν πρὸς Ἡρώδην ἐλεγχον τοῦ Ἰωάννου παρίσται, καὶ τὴν ἀπὸ χρόνου κατὰ βάθους ὑποτρεφομένην αὐτῇ μὴνιν, ὅπ' ὤφιν ἄγει τῶν ἀκούοντων. Τοῦτο γὰρ τὸ, ἐνεῖχεν, ὑπάρχει προστατικὸν ἄμα, καὶ δεικτικόν· ἐπεὶ καὶ τὸ, οὐκ ἠδύνατο, ἀπόδειξιν ἔχει τῆς Ἡρώδου πρὸς Ἰωάννην μετ' εὐλαθείας τιμῆς· ὅτι τε ἅγιον καὶ δίκαιον αὐτὸν εἶχεν, καὶ ἀκούων αὐτοῦ πολλὰ ἐποίησε, καὶ ἡδέως αὐτοῦ ἤκουεν. Εἰ καὶ ἦδε τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω σύγκρισις, πολὺ πρὸς ἑαυτὴν τὸ διάφορον ἔχει· καὶ οὐκ ἴσα τὰ πράγματα, τὴν ἄλλως αὐτὰ τοῦ κρατούντος ἄγοντος. Τὰ μὲν γὰρ πρῶτα· παρῆρσιαν καὶ ζῆλος· καὶ ἐλεχοί, τὴν τοῦ βασιλέως ἐπίπλητον ἀνοίαν· ἀνομοῦντά τε αὐτόν· κατ' ἀδελφοῦ φανερώς, τὴν κοίτην ἐπιβουλεύοντα, προὔργου διήλεγγεν. Ὁμοῦ τὸ δὲ αἰδοῦς ἔχειν τοῦ θεοῦ τὸν προσήτην, ἅτε δίκαιον καὶ ἅγιον χώραν εἶχεν τῶς· τὰ δὲ ἐξῆς, ἀνόμοια πάντα καὶ ἀπεμφαίνοντα, καὶ τῶν προτέρων οὐδὲν κατ' οὐδένα τρόπον ἐφάμιλλον ἔχοντα. Ὅτου διὰ χάριν, καὶ διατί; Ἐξαιρέτη γὰρ οἰνωθεὶς πρὸς τὸ τῆς μέθης κούφον τε καὶ ὑπηνέμιον ἐρυμα, ὅθεν ψυχρὰς εἰνεκεν εὐορ-

A prolapsa sit absurditatem, jurisjurandi voce tenuis prolatio? Magna insania, mentis cæcitas, sensuumque hebetudo, hanc tibi stultitiam pepererunt. « Pete a me quod volueris, et dabo tibi, usque ad dimidium regni mei. » Adeo incautus es, adeo levis et facilis, ut non posueris modum rationibus tuis, neque te, quod non oporteret, sine probatione ac judicio admittere intellexeris. Considera quares cesserit, et quam parum in te consilii arguerit, quod temere juraveris. Sic autem facile arripit, non regis mentis indicium dixerim, sed profusioris impotens vitium; cui ipse subjectus, quod non erat judicio probatum suscepisti, tanquam esset effrenis, et incautus sermo, ut non boni judicio prohibente, contraria faciat, sublato sensu naturæ consentaneo. Sic vero Herodes leviter ac misere arreptus, miserum nomen in perpetuum retulit.

B Quid vero scelestâ puella? adulterii esca illa, Herodis hamus, laqueus in quem ille prolapsus offendit, et quo captus minime effugit? « Dixit, inquit, matri suæ: Quid petam? Illa autem præmonita: Da mihi hic, inquit, statim in disco caput Joannis Baptistæ. » Vides evangelistam ea semper quæ vera sunt adducentem? Quid enim ait? « Herodias autem ei insidiabatur, et volebat eum occidere, nec poterat. Herodes enim metuebat Joannem, sciens eum virum justum et sanctum; et audito eo multa faciebat, et libenter eum audiebat. » Vides ante etiam jusjurandum fuisse scelestam seminam infenso animo in prophetam? Quid autem testimonio hoc evidentiùs esse queat? Cum enim libertatem loquendi ac zelum Joannis ostendit, eo quod ille Herodem reprehenderet: tum olim imo pectore satam, ac inveteratam mulierculæ iram, in auditorium aspectum producit. Hoc enim significat pariter atque ostendit vox illa, insidiabatur. Nam et illud, non poterat, ostendit Herodis in Joannem honorem et reverentiam: quod nimirum is sanctum ac justum eum haberet, eoque audito multa faceret, ac libenter eum audiret. Quanquam ut priora cum sequentibus comparaveris, magnum discrimen est, nec res sunt æquales, in quibus rex leviter haberet. Nam prima quidem, nempe loquendi libertas ac zelus, reprehensionesque, regis increpabant amentiam, ipsumque palam adversus fratrem inique agere, ejus cubili insidiaretur, commodè arguebant. D Hactenus tamen habebat locum, ut Dei prophetam revereretur tanquam justum ac sanctum; at quæ sequuntur dissimilia omnino ac discrepantia sunt, nec quidquam prorsus habent quod prioribus respondeat. Quorsum vero, ac quam ex causa? Temulentus enim, ad leve ac frivolum propugnaculum ebrietatis sese convertit: quo factum est ut propter frigidum jusjurandum, et convivarum

* Marc. xvi, 19.

VARIAE LECTIONES.

** γρ. τοῦτο. ** γρ. τὴν ἄλλως.

reverentiam, majorem nefando concubitu nequitiam pareret; tanquam in scena luderet simulationem, ratus fore ut oculum falleret, quem nihil potest latere. Qua id ratione? « Contristatus enim, inquit, est rex: sed propter jusjurandum, et simul recumbentes, noluit ei abnuere. » Quid hac simulatione magis abominandum? Quid vero miserabilis juramenti illius religio? Nam cum liceret pio magis prætextu, ac sensu regio jusjurandum depellere, malum malo confecit. « Misso enim spiculatori jussit amputari caput Joannis, et dari puellæ. » Vidisti hebetudinem summam, ac levitatem? Nonne præstabat bene pejerare, quam male jusjurandum servare? Aperte mentiri, nec in prophetam manum mittere? Delicti, ac imprudentis pollicitationis veniam petere, quam juste vera dicentem, injustum effici prophetæ occisorem, justumque sibi reponere judicium, ac effici filium gehennæ? Si quidem enim postulasset ut in Deum peccaret et idola erigeret, eisque subditorum sanguinem libaret; filiosque, ac filias, matresque, et fratres, et uxores insuper mactaret: quomodo vir stultus jusjurandum super his depelleret? Quomodo autem id auderet implere, cum Judæa esset Romanis tributaria, cujus ipse tetrarchiam male rex administrabat? At ille quidem in hunc modum deceptus, puellæ miseræ laqueo captus est. Illa autem cum esset instrumentum ad malignitatem inventum, totamque in se matris malitiosam ac sceleratam mentem expressisset, personam induit creditoris, ac tanquam indeprecabile debitum exigens, solvi petit a rege: « Da mihi hic statim in disco caput Joannis Baptistæ. » Da mihi, inquit, hic; idque statim, et in disco. Quid porro dabo? Non aurum, inquit, non gemmas pellucidas; non si quid regia sumptuosum habet ac pretiosum; sed caput Joannis Baptistæ. Quid dicis? Das caput, quod vel ipsi reverentur angeli? Das caput illud, super quod cum Verbum baptizaretur, Spiritus in specie columbæ descendens volavit? Das pro parva voluptatis remuneratione caput illud, cujus dextera eum baptizans qui sedet a dextris Patris, sanctificata est? Caput illud nefarii ludi persolvit mercedem, cujus lingua in hodiernum usque diem stat clamans: « Non licet tibi habere uxorem Philippi, fratris tui? » Hoc tu caput das in disco puellæ, quod illa tuum amorem ad mœchiam accenderit, et cor saltationibus sauciaverit? Quid facis, miser? Ejusmodine fers leges quas qui servat, inique, ac legis transgressor agit? Eane sancis quæ separant a Deo, et quibus jus læditur? Unde tibi impium hoc ac nefarium scitum? Quænam impia lex hæc suggestit? Apage, non sunt hæc Dei mei legis, aut Mosaicæ. Non audivisti Proverbiorum scriptorem dicentem: « Libera eos qui abducuntur ad mortem, et eos qui

κλίας, καὶ τῆς πρὸς τοὺς συμπτώτας αἰδοῦς, τὴν μελίζονα τῆς ἀθεμίτου μίξεως ἀνομιαν ὥδινεν· ὧς ἐν σκηνῇ παίξας τὸ δρᾶμα τῆς ὑποκρίσεως, λανθάνειν νομίσας τὸν ἄλυστον ὀφθαλμόν. Τίνα τρόπον; « Ἐλυπήθη γάρ, φησὶν, ὁ βασιλεὺς· ἀλλὰ διὰ τοὺς ὅρκους, καὶ τοὺς συνανακειμένους, οὐκ ἤθελεν αὐτὴν ἀθετῆσαι. » Τί ταύτης τῆς ὑποκρίσεως βδελυκτέτερον; Τί δὲ τῆς εὐορκίας ἐκείνης ἀθλιώτερον; Ἐνὼν γὰρ αὐτὴν παρωθῆσαι τοὺς ὅρκους εὐσεβεστέριον προδλήματι, καὶ βασιλείῳ φρονήματι, κακῶν τὸ κακὸν συνεπέρανεν. « Ἀποστείλας γὰρ σπεκουλάτωρα, ἐκείλευσεν ἀποτμηθῆναι τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου, καὶ δοθῆναι τῷ κορασίῳ. » Εἶδες νοθείας καὶ κουφότητος ὑπερβολὴν; Οὐκ εἶδει μᾶλλον ἐπιορκῆσαι καλῶς, ἢ κακῶς εὐορκῆσαι, ψεύσεσθαι προφανῶς, καὶ τοῦ προφήτου μὴ ἀψασθαι; συγγνώμην αἰτῆσαι τοῦ παροράματος, ἥπερ ἀληθεύσαντα δικαίως, ἀδικον φονευτὴν ἀποδειχθῆναι προφήτου, καὶ κρῖσιν ἐνδίκον ἑαυτῷ ταμιεύσεσθαι, καὶ γεέννης γενέσθαι υἱόν; Εἰ γὰρ ἤτησεν ἐξαμαρτεῖν εἰς θεόν, καὶ εἰδῶλα στήσαι, καὶ σπείσαι τοῦτοις αἵματα τῶν ὑπηκόων· υἱοὺς τε, καὶ θυγατέρας, καὶ μητέρας, καὶ ἀδελφοὺς, καὶ γυναῖκας προσεπιθῆναι, πῶς, ἂν τοὺς ἐπὶ τοῦτοις ὅρκους ὁ μάταιος ἐξεκρούσατο; Πῶς δ' ἂν καὶ πληροῦν αὐτοὺς κατετόλμησεν, ῥωμαίων οὐσῆς ὑποφόρου τῆς Ἰουδαίας, ἥς αὐτὸς τετραρχῶν κακῶς ἐβασίλευεν; Ἀλλ' ὁ μὲν οὕτω κεκρωθείς^α, ὑπὸ κόρης ἀθλίας ἐσαγηνεύθη. Ἡ δὲ, πρὸς κακούργιον ὄργανον ἐξηρημένον ὑπάρχουσα, ὅλην τε τῆς μητρὸς ἐφ' ἑαυτὴν ἀναμαζαμένη τὴν καχότεκνον γνῶμην, χρεωφειλέτου δῆθεν ὑποκρίνεται· πρόσωπον· καὶ ὥσπερ χρέος ἀπαράτητον, αἰτεῖ παρὰ βασιλεῶς τὴν ἐκτίσιν· « Δός μοι ὧδε ἐξ αὐτῆς ἐπὶ πίνακι, τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ. Δός μοι, φησὶν, ὧδε, καὶ ἐξ αὐτῆς, καὶ ἐπὶ πίνακι. Τί δῶσω; Οὐ χρυσὸν, φησὶν, οὐ λίθους διαφανεῖς· οὐκ εἰ τι τῶν ἐν βασιλείῳ τὸ πολυτελὲς ἔχει, καὶ τίμιον· ἀλλὰ τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ. Τί λέγεις; τὴν κεφαλὴν δίδως ἢν αἰδοῦνται καὶ ἄγγελοι; Ἐκείνην σὺ δίδως τὴν κεφαλὴν, ἥς ὑπὲρ πάντων βαπτισομένου τοῦ Λόγου, τὸ Πνεῦμα ἐν εἰσὶν περισσευρὰς καθήμενον ἔπατο; Ταύτην ἀμοιβὴν μικρὰς ἡδονῆς δίδως τὴν κεφαλὴν, ἥς ἡ δεξιὰ, τὸν ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς καθεζόμενον, ἡ γιάσθη βαπτίζουσα; ἐκείνην τὴν κεφαλὴν μισθὸν ἀθεμίτου παιδιᾶς ἀποτινύνεις, ἥς ἡ γλῶσσα μέχρι καὶ νῦν ἔσται κρᾶζουσα· « Οὐκ ἔξεστίν σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ σου; » Ταύτην δίδως σὺ τὴν κεφαλὴν ἐπὶ πίνακι τῷ κορασίῳ, ἐπειδὴ σου πρὸς μοιχείαν ἐπανήψε τὸν ἔρωτα, καὶ τὴν καρδίαν ἔτρωσε ταῖς ὀρχήσεσιν, Τί ποιεῖς, ἄθλιε; Τοιαῦτα νομοθετεῖς, ἀπερὸ ποιῶν ἀνομιεῖς; τοιαῦτα θεοπίσεις, ἃ τοῦ Θεοῦ χωρίζεις; καὶ λωβᾶσαι τὸ δίκαιον; Πόθεν σοι τὸ ἀσεβὲς τοῦτο καὶ ἀθέμιτον πρόσταγμα; Ποιὸς ἀσεθῆς ταῦτα ὑπηγόρευσεν νόμος; Ἀπαγε. Οὐ τοῦ ἐμοῦ Θεοῦ

VARIE LECTIONES.

^α Ἰσ κεκρωθὺς.

ταῦτα, ἡ τῆς Μωσῆος νομοθεσίας. Οὐκ ἤκουσας τοῦ Παροιμιαστοῦ λέγοντος· « Ῥῦσαι ἀπαγομένους εἰς θάνατον, καὶ ἐκπύρου κτεινομένους; » Ἐάν εἴπῃς· Οὐκ οἶδα τοῦτο· γίνωσκε ὅτι Κύριος καρδίας πάντων γινώσκει, δέ· « ἀποδώσει ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. » Τί σου τῶ συνάγεις ὕλην πρὸς καῦσιν αἰωνίου πυρός; Ἀλλὰ, « Διὰ τοὺς ὄρκους, » φησὶν, καὶ τοὺς συνανακειμένους τοῦτο ποιῶ. Καλῶς. Καὶ τίς ὁ βιασάμενος ἐξ ἀρχῆς τοῦτό σε καθυποσχέσθαι; Τίς δ' ἂν σε κἄν ὁπωσὸν ἀποδέξαιτο, ἢ ὡς τὸ τυχὸν ἐπαινέσειεν δῆπουθιν; Ἀπροόρατον γὰρ ἐπὶ τῶν ἀδελῶν ἡ μεθ' ὁρκου ὑπόσχεσις, ὅταν ἀκρίτως· ἐκφέρηται τοῦ λογισμοῦ τὴν ἐπὶ θάτερα βάσανον οὐ λαβόντος, πρὸς συνεξέτασιν τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ χείρονος. Ὁ δὲ πρότερον καὶ Ἰερθεῖς πίπτοντες, ὁ μέγας ἐν Κριταῖς ἐκείνως, καὶ διαδόχτος, ἀσυλλογίστως εὐξάμενος, κακῆναι Θεῷ καθυποσχόμενος, ὃ μὴ προῖδεν δι' ἀβουλίας δεδύνηται, δι' ἐρημίαν τοῦ κεκριμένου λόγου, καὶ τῆς περὶ τὰ πρακτέα τοῦ νοῦ διακρίσεως. Ἐδεῖ οὖν σε τῇ κόρῃ ὁμοιωκῆσαι, προδιορίσαι τι τῆς ὀρχήσεως ἄξιον· μὴ γὰρ τὴν τοῦ Προδρόμου κεφαλὴν, τὴν μηδενὶ παρισυμμένην πλὴν τῷ, μισθαρνίᾳ ἀθεμίτου θέας προσέσθαι. Τί γὰρ σοὶ βασιλεὶ τυγχάνοντι, τῶν τιμῶν, ἡ κομφοτέρων ἐλείπετο ἀντιστήσαι τῇ ὀρχηστρίδι τὸν μισθὸν τῆς ὀρχήσεως; Ἀλλὰ τρόπον ἕτερον σεαυτοῦ τὸν ἑλεγχον, τῆς ἀθεμίτου μίξεως ἀποσκυβαλίζειν ἐθέλων, ἀνεῖναι τῇ κόρῃ προέκρινας· ἐκείνον αἰτήσασθαι τὸν μισθὸν, τὸν, ὡς σὺ δοκεῖς, ἀναιρουῦντα τὸν ἑλεγχον· τὸ δὲ ἦν, ἡ τοῦ Βαπτιστοῦ κεφαλὴ· οὐ σὺ προφητοκτόνος γέγονας, ἀπροσδοκῆτως μὲν, οὐκ ἀβουλῆτως δὲ, δυσὶν ἀλοῦς ἀτοπήμασιν, μοιχαῖα καὶ μαιφονία, καὶ τῷ χεῖρονι συναντεισάξας τὸ χεῖριστον. Τίς ἡ τοσαύτη παραφορά; Τίς σοὶ ὁ τὸ οὕτως προσεκρυκνέαι Θεῷ, καὶ φονεῖν ἐν ὥρᾳ τρυφῆς ὑποθέμενος;

Καὶ σὺ μὲν ὦρον τὸν Βαπτιστὴν ἀναιρῶν συνανιρήσειν αὐτῷ καὶ τὸν ἑλεγχον· ὁ δὲ, καὶ τάφον οἰκῶν, κἄν ὑπὸ γῆν κρύπτηται, οὐδὲν ἦν τὸν ὑποφωρεῖ σοὶ τὸν ἑλεγχον. Διττῶς ἐπὶ διττοῖς τοῖς ἐγκλήμασιν καταβῶν σου τῆς ματαιότητος. ὦρον δὲ, καὶ τὸ πάθος ἀνάπτειν σφοδρότερον τῇ ἐκείνου σφαγῇ, τὸν τε ὀστρον ἐπαύξειν, καὶ τὴν ἡδονὴν ἀναφλέγειν ἀδρότερον.

Καὶ τοῦτου διελθὶς ἀληθῆς, τὸ μὴ αὐτίκα μὲν ἀπομύσαι τὰ ὧτα πρὸς τὴν ἀνευκτὴν ἐκείνην ἀπαίτησιν, καὶ θάπτον ἀποπηδῆσαι, σχετελιάσαι τε τῷ ἀσκαρδαμύκτῳ τῆς ὀρχηστρίδος ὀρηκμάτι δυσφορήσαντα· μέγα τε προσανομῶσαι, τοῦ, τοῦ, λέγοντα· εἰ τοιαύτης ἐγὼ βραχείας καὶ οὐτιδανῆς τέρψεως, μισθὸν τηλικούτον προήτομαι· οὐ μὴδὲν

* Prov. iv, 11. * Act. i, 24. * Rom. ii, 6.

COMBEFISH NOTÆ.

(24) At non inconsulto. Οὐκ ἀβουλῆτως δέ. Ut fuerit ea promissione ignoratio quam nostri theologi concomitantem vocant. Volebat siquidem, ac

FATROL. GR. XCVII.

A occiduntur redime *? Si dicas: Nescio hoc; scias, quod Dominus novit corda omnium¹, et reddet unicuique secundum opera ejus.² Quid tibi materiam congeris, ad æterni ignis conflagrationem? Verum, Propter jusjurandum, inquit, et simul recumbentes, hoc facio. Bene. Quis enimvero ab initio coegit hoc polliceri? Quis te autem ulla ratione admiserit, aut leviter laudaverit? Improvisa enim res est, in incertis obscurisque cum jurejurando præstita promissio, si quando judicio non discernente proferas, quod ratio non utrinque examen, ad boni ac mali probationem acceperit. Hoc prius quoque usu venit Jephthæ, magno illi ac celebri inter Judices, inconsiderate voventi ac illud pollicenti Deo quod defectu consilii, ac absentia judicæ rationis, discretionisque animi circa agenda, prævidere nequivisset. Oportebat ergo te, jurando puellæ, dignum aliquid saltatione præstinare, ac ante animo constituere; nedum Præcursoris caput, nullis exæquandum divitiis, nefarii spectaculi mercedem prodere. Quid enim tibi, qui rex esses, pretiosum aut magnificum deerat, quod saltatrici in mercedem saltationis rependeres? Verum cum alio modo a te velles projicere nefarii concubitus criminationem, maluisti permittere puellæ ut eam mercedem peteret, quæ tuo judicio reprehensionem ablatura esset: caput nimirum Joannis Baptistæ, cujus tu prophetæ occisor fuisti; præter quidem expectationem; at non inconsulto (24), duplicis sceleris effectus reus, adulterii scilicet ac homicidii; ac una cum malo, id inducens quod longe pessimum esset. Quænam tanta hæc dementia? Quis te induxit ut sic Deum offenderes, cædemque patrares tempore lætitiæ?

Ac tu quidem arbitrabaris, tollendo de medio Baptistam, una cum eo reprehensionem quoque te sublaturum esse: at ille tametsi sepulcrum habitans; tametsi latet sub terra, nihil te minus reprehendit; duplici titulo pro duplici crimine adversus tuam conclamans vanitatem. Existimabas vero illius te cæde, vehementius accensurum vitiosi affectus flammam, cæstrumque amoris aucturum, ac voluptatem acrius inflammaturum.

Hujus autem rei apertum indicium est quod non statim ad abominandam illam petitionem aures obstruxeris, neque cito resilieris, deploraverisque, ægre ferens impudentem saltatricis appetitionem, nec valde ejulaveris, dicens: Heu, heu me, si tam brevis, tamque nullius momenti delectationis, tantam tradidero mercedem; cui nullius in regia

modum quærebat interficiendi Joannem; haud tamē ea occasione interficiendum putabat.

thesaurus contra appendi possit. Cur enim cum oporteret in te reversum, assumptaque fiducia, per contrariam oppositionem negare petitionem, non regem agens puellæ flagitanti repugnasti, dicens : *Haud per Deum, qui loquitur in Mose, dator sum ; nec plane pro vili ac brevi spectaculo, talem mercedem commutabo.* « Pretium enim meretricis tanquam et unius panis, » ut *Parœmia* habet *. Quamobrem ne tantillum quidem renuisse, aut ægre tulisse, erant signum animi sua sponte assentientis. Oportebat enim vocem statim emitendo, vehementer deplorare, et flebiliter ejulare. Facillime enim jurisjurandi poenam abjurasses, et illata negatione perjurii periculum depulisses. Quonam id modo? Contra jusjurandum jusjurandum statuissem, et prius secundo evertisses. Nolle porro in sanguine Baptistæ atque prophætæ jusjurandum ejusmodi admittere, nedum exsequi, fuerit profecto viri sobrii, ac temperantis, ac ejus qui absque ira reprehensionem ferre novisset; quomodo rursus, non ægre tulisse, nec vultus tristitiam prætendisse : aut, quod fuisset moderatius, de re parumper deliberasse, arguit te cupide jusjurandum admisisse. Quod cum non posses, aut, ut verius dicam, nolles intelligere, protinus, præcepsque (25) inमितem tulisti sententiam, ut caput illud amputaretur, quod in hodiernum usque diem tuam illam immensam arguit improbitatem. Nam cum liceret non jurare incaute, nec jusjurandum ebrietati permittere, sed torve et aspere impudentem seductumque puellam aspicere, ut terrore vultus ei timorem incutiens, eo contentiosam redigeres, ut ne ea quidem quæ erant pro pedibus intueri posset, nedum impudenter nefanda exigere : e contra plane fecisti; tam faciles aures præbendo mænadi, ac si eam omnino, non aliam expectares ab ea petendam sceleris mercedem.

Ita capius fuit rex Judæorum. Sic ejus animi debacchata est vecors amentia. In hunc eum stuporem deducens ebrietatis dæmon, infeliciter dedit præcipitem : suadens ut illud amputaret caput, quod terræ latibula non diu potuerunt sinu occultare ; quod calenti adhuc sanguine palpitans Herodes non est reveritus, cum cibi instar per id tempus in disco appositum cerneret. Sed illud quidem etiam amputatum clamat, nec sustinet tacere : sed te adhuc adulterum arguens, altum profert : « Non licet tibi habere uxorem Philippi fratris tui. » Frustra ergo est a te scelus perpetratum. Inanis fuit consiliaria : vana etiam fuit petitio saltatricis. Ac tu quidem servato juramento, tanquam pejerasses, æterno reatui obnoxius es : « Iniquitates enim ca-

* Prov. vi, 26.

A ἀντιστοιχῶν τῶν ἐν βασιλείῳι θησαυρῶν ἰσοστάσιον. Ἄνθ' ὅτου γὰρ δέον ἐκνήψαντα καὶ ἀναβαρῶσαντα, δι' ἀνθυποφορᾶς ἀπαγορεύσαι τὴν αἰτησιν, οὐκ ἀντεπεξῆλθες ὡς βασιλεὺς τῷ τῆς κόρης αἰτήματι, λέγων· Οὐ μὰ τὴν ἐν Μωσῇ λαλοῦντα θεὸν, οὐ δώσω, οὐδ' ἐγὼ τοιοῦτον μισθὸν φαύλης τινὸς καὶ πρόσκαιρου θεωρίας ἀμείψομαι. « Τιμὴ γὰρ πόρνης, ὡσεὶ καὶ ἐνὸς ἄρτου, » κατὰ τὴν Παροιμίαν. Ὡστε, τὸ μὴδὲ πρὸς τὸ τυχερὸν ἀνανεῦσαι, ἢ δυσχερᾶναι, σημεῖον ἦν ἐθελοσύλου γνώμης πρὸς συγκάθεσιν. Ἐδεῖ γὰρ αὐτίκα φωνὴν ἐπαφέντα, καταφορικῶς οὐδύρασθαι, καὶ γοερὸν ὀλοῦναι. Ῥᾶστα γὰρ ἂν καὶ τὴν τῶν ὄρκων ἐξωμόσω ποιήνῃ, καὶ τῆς ἐπιτορκίας τῇ ἀντιστορφῇ, τῆς ἀρνήσεως, ἐξεκρούσω τὸν κίνδυνον. Τίνα δὲ τὸν τρόπον; Ὁρκὸν ἀνθυπήνεγκας ὄρκῳ, καὶ ἀνέτρεψας τῷ δευτέρῳ τὸ πρότερον. Τὸ δὲ ἐξ' αἵματι Βαπτιστοῦ καὶ προφητοῦ τοῦς τοιοῦτος μὴ βούλεσθαι ὄρκους ποιεῖσθαι, μῆτι γε συμπεραίνειν, τεκμήριον ἂν εἴη ἀνδρὸς νήφοντος, καὶ φέρειν εἰδὸς ἐλεγχον ἀνευ θυμοῦ· ὡς καὶ τὸ ἐμπάλιν· μὴ δυσανασχετήσαντα κατηφῆς ἐνδεῖσθαι πρόσωπον, ἢ, τὸ γε μετρώτερον πρὸς διάσχεψιν παραπέμψαι τὸ ὄρμα, τεκμηριώτο τοῦς ὄρκους ἐκθύμως προσήκασθαι. Ὁ μὴ συνιδεῖν δυνήθεις, ἢ οὐ βουλήθεις εἰπεῖν ἀληθέστερον, αὐτίκα καὶ τομῶς ἀπεφῆναι ἔλπει τὴν κεφαλὴν ἐκείνην ἀποτμηθῆναι, τὴν ἕως νῦν ἐλέγχουσαν σου τῆς παρανομίας τὸ ἄμυχον. Παρὸν γὰρ μὴ ἀφυλάκτως ὁμῶσαι, μὴδὲ τοῦς ὄρκους ἐπιτρέψαι τῇ μέθῃ· ἀλλὰ τι βλοσυρὸν ἢ μανικὸν ἀποδεδέξαντα πρὸς τὸ ἀναιδὲς ἐκείνο καὶ καταγοητευμένον κοράσιον, ὡς τῇ ἐκπλήξει τοῦ σχήματος δέισασαν συσταλῆναι τὴν δύσεριν, πρὸς τὸ μὴδὲ τὰ ἐν ποσὶ καίμενα συνορᾶν δύνασθαι, μῆτι γε ἀναιδὴν εἰσπράττειν τὰ δύσφημα· τούναντίον εἰργάσω, φοροῦσθαι οὕτω τὴν ἀκοὴν παρασχῶν τῇ μαινάδι, ὥσαντι ταύτην, οὐχ ἑτέραν ὅπ' αὐτῆς ἐξαιτηθῆναι τὴν μισθαρσίαν τοῦ μύσους καταδοκῶν.

Οὕτως ὁ βασιλεὺς ἰάλω τῶν Ἰουδαίων. Οὕτως ἐξεβαρύνθη τῆς ἐκείνου φρενὸς ἡ παράφορος ἀνοία. Πρὸς ταύτην αὐτὴν τὴν ἀπόπληξιν ὁ δαίμων τῆς μέθης ἀποδοκιμῆσας δυστυχῶς ἀπεκρῆμνισεν, τὴν κεφαλὴν ἐκείνην ἀποτμεῖν πείσας, ἣν οὐκ ἤνεγκαν ἐπὶ πολὺ κευθμῶνες γῆς ἐπικαλύπτειν ἐγκόλπιον· ἦν ἔτι τῷ αἵματι σπαιρούσαν Ἡρώδης οὐκ ἐνετράπη, τότε παραθεῖσαν ἔδεσμα κατιδὼν ἐπὶ πίνακι. Ἄλλ' ἢ μὲν καὶ τμηθεῖσα κράζει, καὶ σιγᾶν οὐκ ἀνέχεται· ἀλλ' ἔτι μετὰ παρρησίας ἐλέγχουσά σε μοιχίσοντα, « Οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν, βοᾷ, τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ σου. » Εἰς μάτην οὖν σοι πεπνύνηται τὸ πονήρευμα. Διδάκνους καὶ ἡ σύμβουλος· ματαία καὶ τῆς ὀρχηστρίδος ἡ αἰτησις. Καὶ σὺ μὲν εὐορχήσας, ὡς ἐπιτορκήσας, εἰσαεὶ καταλέκτρισαι. « Παρανομίαί

COMBEFISII NOTÆ.

(25) *Præcepsque.* Καὶ τομῶς. Videatur eadem significatione accipere, atque ἀποτόμῳς, quod et celeritatem et severitatem significat, τὸ καταγοητευμένον accipio passive, ut ipsa puella dicatur

velut fascinata, ac præstigiis illusa a matre, ad Baptistæ caput petendum. Τὸ, φοροῦσθαι, rarius videtur : est a φέρω· velut *patulas, et quæ facile ferrentur.*

γὰρ ἄνδρα ἀγρεύουσιν. » Ἐκείνη δὲ, πρὸς τῷ τῆς A
μοιχείας μιάσματι, καὶ τὸ τῆς μισοφονίας προσ-
εκτήσατο μῦθος. « Γυνὴ γὰρ ἄφρων, φησὶν, οὐκ ἐπι-
σταται αἰσχύνῃ, ἀλλ' ἐπὶ πέταυρον ἕδου συναντᾷ. »
Ἡ δὲ τῆς μαχλώσεως μαστροπὸς ὀρχηστρὶς, μη-
τρῶς συμπαρονήσασα φόνους, οὐδὲν ἀπόνωτο
πλέον τῆς ἐν γένῃ φλογός, καθ' ἣν ἐνδίκως τὰς
εὐθύνας εἰσπράττεται. « Τῆς ἀφροσύνης οἱ πόδες
κατάγουσι τοὺς χρωμένους αὐτῇ μετὰ θανάτου εἰς
τὸν ἕδον, τὰ δὲ ἴχνη αὐτῆς οὐκ εἰσίδεται. » Τοιαῦτα
τῶν ἀνομούντων τὰ δράματα· ταύτην δίδωσι τὴν
ἐπιχαρτίαν τοῖς αὐτῆς ἐρασταῖς ἢ λαγνεία· ταῦτα
τοῖς ἀκολάστοις ἢ ἐμπαθεῖς τῶν ἡδονῶν ἀκράσια χα-
ρίζεται τὰ ἐπιχειρεῖ.

Τούτων ἀκούετε, ὅσοι τε μιγάδες, καὶ οἱ τὸ δόγον
περιπόντες, καὶ λόγοις Παροιμιακοῖς ἐστιαθῶμεν,
καὶ τούτοις μᾶλλον τὴν ἀκοὴν καταυλίσωμεν. Τί δὲ
δεῖ πρὸς εἰδότας εἰπεῖν, ἃ μὴ περὶ χάσιν ἀγνοεῖν;
Πάντες γὰρ ἔσμεν διδάκτοι Θεοῦ ἐν Χριστῷ, κατὰ τὸν
Ἀπόστολον. Ὡς ὥφελον καὶ ἡμεῖς, ὁ τῆς συνειλεγ-
μένος ἱερότευκτος σύλλογος, τῆς αὐτῆς ἡγιώμεθα χά-
ριτος, ὡς μὴ δεῖσθαι τοῦ διδάσκοντος, ἢ ἐπιπλήξον-
τος· ἀλλ' ὀρκεῖσθαι μόνῃ τῷ ὑποβελγμάτι, πρὸς τὸ
πᾶσαν ἐκφυγεῖν τῆς Ἡρώδου παραπληξίας τὴν μί-
μησιν, καὶ μῆτε βραδύνῃ τινὶ που ταῖς ἀκαθέτοις
τῶν ἐμπαθῶν ὀρέξεων ὀρμαῖς ἐπαφεῖναι τὸν νοῦν,
μῆτε τῷ λείψ τῶν ἡδονῶν συληθέντα τὸν λογισμὸν,
ὑποσυρῆναι πρὸς συγκατάθεσιν· ἥτις ὠδίνουσα τῆς
ἀμαρτίας τὸ φάρμακον, συναποκτείνει τὸν θάνατον.
Ὅπερ ἵνα μὴ πάθωμεν ἡμεῖς, τηρήσωμεν ἑαυτοὺς,
ὀφθαλμοὺς δι' ὅλου γινόμενοι, νυσταγμῷ μηδενὶ συγ-
κλειόμενοι, ἵνα μὴ λαθῶν ὁ δράκων, ὑποσυλήσῃ τὸν
θησαυρόν. Αἰσθώμεν οὖν κοινῇ πάντες διδάσκαλον τὸν
Παροιμιαστὴν σήμερον, προφυλακτικοῖς ἡμᾶς κα-
ταφραζόμενον λόγοις, καὶ διεφεδωκώτερον πως ὑπ-
εξίστα τὰ ἐξ ἐπιβουλῆς γυναικῶν ὑποτιθέμενα τοῖς
ἀπλουστεροῖς ἐνεδρα. Φησὶν γοῦν· « Μὴ πρόσχε φαύ-
λη γυναικί. Μὲλι γὰρ ἀποστᾶζει ἀπὸ χειλέων γυναι-
κός πόρνης, ἢ πρὸς καιρὸν λιπαίνει ὅν φάρυγγα·
ὑστερον μέντοι, πικρότερον χολῆς εὐρήσεις· καὶ
ἠκονημένον μᾶλλον μαχαίρας διστόμου. »

Ἀλλ' ὡς ἂν μὴ προσκορὴς ὁ λόγος ἢ φορτικὸς
φαίνεται, μικρὰ ἄττα προσθήσω τοῖς εἰρημένοις·
τοῖς μὲν εἰδόσιν ὑπόμνησιν, τοῖς δὲ ἀγνοοῦσιν ἀσ-
φάλειαν οὐ τὴν τυχοῦσαν προσάγοντα. « Πίνε, φησὶν,
ὕδατα ἀπὸ σῶν ἀγγείων, καὶ ἀπὸ σῶν φρεάτων πη-

piunt virum d. » Illa autem, præter flagitium adul-
terii, cædis quoque facinus adjecit. « Mulier enim
insipiens, inquit, pudorem nescit, sed ad inferni
profundum occurrit γ. » Libidinosæ autem feminae
lena saltatrix, una cum matre in cæde petulans,
nihil hinc amplius commodi reportavit, quam ge-
hennæ flammam, in qua merito poenas luit : « Im-
prudentiæ pedes deducunt utentes ea cum morte
ad infernum : et vestigia ejus non firmantur α. »
Tales sunt sceleratorum fabulæ : hunc luxuria
fructum suis tribuit amatoribus : hæc impudicis
præmia, vitiosa voluptatum intemperantia lar-
gitur.

Hæc audite, quotquot sæculo aliis commistum
B vivitis, ac si qui vitam celibem agitis, sumptisque
e Proverbiorum libro verbis epulemur, atque iis
maxime aures mulceamus. Quid porro ad eos atti-
net dicere, qui sciunt. Omnes enim didicimus a Deo
in Christo, juxta Apostolum α (26). Utinam nos
quoque, hic loci collectus sacer conventus, gratiam
ejusmodi promerissemus, ut non haberemus opus
docente, aut increpante; sed nobis sufficeret exem-
plum, ut omnem Herodis amentia imitationem sug-
geremus, ac neque remissione ulla impotentibus
vitiosarum cupiditatum motibus animum dedere-
mus; neque voluptatum blanditiis inescatus ani-
mus, in consensum sinistre ageretur: qui quidem
dum peccati remedium parturit (27), una etiam
mortem parit. Quod ne nobis acciderit, nos ipsi
C conservemus, facti omnino oculus, qui nulla dor-
mitatione claudatur, ut ne clam nobis draco the-
saurum furetur. Communi ergo omnes conspira-
tione, doctorem hodie Paræmiastem assumamus,
qui nos verbis ad hoc compositis prævie muniat,
fusiusque enarret, quas ex mulierum insidiis sim-
pliciores homines offensiones accipiunt. Dicit ita-
que : « Noli attendere mulieri fallaci. Mel enim
distillat a labiis mulieris meretricis, quæ ad tem-
pus impinguat fauces tuas : postea vero amario-
rem felle invenies, et acutam magis gladio bici-
piti b. »

Sed ne aut satietatem afferat, aut molesta videat-
ur oratio, pauca quædam adjiciam iis quæ dicta
D sunt; ipsa quidem, iis qui norunt, ad memoriam
futura, iis autem qui nesciunt, non levem cautio-
nem præbitura. « Bibe, inquit, aquas de tuis vasis

α Prov. vi, 25. γ Prov. ix, 13, 18. α Prov. v, 5. α II Thess. iv, 9. b Prov. v, 2, 4.

VARIE LECTIONES.

α Interp. Lipom. θάνατον, non bene.

COMBEFISHI NOTÆ.

(26) Juxta Apostolum. Interpres Lipom. Joan-
nem evangelistam : apud quem etiam reperitur
illa sanctorum a Deo doctrina : eoque non liquet
utrum Andreas Paulum aut Joannem citaverit.

(27) Dum peccati remedium parturit. Ὡδίνουσα
τῆς ἀμαρτίας τὸ φάρμακον· palam referens, τὸ
συγκάθεσιν, consensum. Velit dicere ejus esse

peccati mortem, ac remedium peccati : sive, mor-
tem ac vitam : quod sic plane habet, ac formaliter
ut vocant, supposita semper excitatione divina.
Interpres Lipom. aliter legit vel habuit : Peccati
mortem cupiens, mortem ipsam parit, quod non
satis intelligo.

et de puteorum tuorum fonte. Fons aquæ sit tibi proprius, et jucundare cum uxore, quæ a juventute tua : in ejus enim amicitia conversatus, diuturnus eris ^c. » Et iterum : « Ne multus sis ad alienam, neque te ulnæ complectantur non propriæ. Sunt enim coram Dei oculis viæ viri. Ne dederis innumerum oculis tuis, neque indormites palpebris tuis : ut salveris tanquam damula e laqueis, et tanquam avis e reti ^d. » Et iterum : « Ne te vincat formæ concupiscentia, neque capiaris oculis tuis, neque abripiaris ab ejus palpebris : Mulier enim virorum pretiosas venatur animas. Viæ autem inferiorum domus ejus, deducentes in secessus mortis. Tu autem, ôli, audi me : neque declinet in vias ejus cor tuum ; nec decipiaris in semitis ejus. Multos enim vulnerando dejecit, et innumerabiles sunt quos trucidavit ^e. » — « Tu autem ne injicias oculum tuum ad eam, sed resili, ne moreris in loco : ita enim transibis aquam alienam. Ab aqua autem aliena abstine te, et de fonte alieno ne biberis : ut longum vivas tempus ; et adjiciantur tibi anni vitæ ^f. » Atque sufficient hæc quidem ad castigandum eos, qui sunt segiores, quibus nos abunde communiit depromptus sermo ex Proverbis, sobriæ linguæ divini illius viri causam agens ; venerandi, inquam, Baptistæ, qui hanc nobis apposuit mensam : non sanguine cruentam, recens jugulati caput apponentem ut escam, non crateribus cruentem mero commiscentem. Hæc Herodianiæ iniquitatis manupretia ; his ille convivium instruit, talia ille convivis miscet pocula. Sed non ita is qui nostro præest convivio ; absit ! Contra enim, fortitudinis ac sobrietatis, pudicitiaque nobis instruit cenam, cujus ingurgitati obsoniis, meliores evasimus.

Quoniam autem magno Joannis adversus Herodem convivii transmissio pelago, in portum tranquillum, secundis ejus ad Deum precum auris pervenimus ; tempus est ut vela demittentes, sermonis remigationem infra portum sistamus. Equum autem arbitror ; nam et nautæ id moris habent, ut nos quoque quod sanctum videatur facientes, parvam epilogo orationem connectamus, lectisque Scripturæ flosculis virum coronemus : siquidem tamen virum nuncupare deceat eum qui omni major homine, inter natos mulierum apparuit. Hic enim est quem multis Scripturæ locis varie designatum invenerimus, modo ut apud argumentosa diligenter lustremus. Multas enim nobis ejus appellationes rerum consideratio attulit, quarum singulis congruum testimonium adhibens, quam fuerit rationabiliter ascripta nomina, ostendo.

Est itaque prima ejus appellatio, Filius. « Ne timeas enim, inquit, Zacharia ; ecce Elisabeth pa-

γῆς. Ἡ πηγὴ τοῦ ὕδατος, ἔστω σοὶ ἰδίᾳ, καὶ συνευφραίνου μετὰ γυναικὸς, τῆς ἐκ νεότητός σου. Ἐν γὰρ τῇ ταύτης φιλίᾳ συμπεριφερόμενος, πολλοστὸς ἔσῃ. » Καὶ αὖθις· « Μὴ πολὺς τοῦ πρὸς ἄλλοτριαν, μηδὲ συνέχου ἀγκάλαις ταῖς μὴ ἰδίαις. Ἐνώπιον γὰρ εἰσιν τῶν τοῦ Θεοῦ ὀφθαλμῶν, ὅδοι ἀνδρός. Μὴ ὥς ὕπνον σοὶς ὀμμασιν, μηδὲ ἐπινυστάξης σοὶς βλεφάροις· ἵνα σώῃς ὥσπερ δορκὰς ἐκ βρόχων, καὶ ὥσπερ ὄρνεον ἐκ παγίδος. » Καὶ αὖθις· « Μὴ σε νικησάτω κάλλος· ἐπιθυμία, μηδὲ ἀγρευθῆς σοὶς ὀφθαλμοῖς, μηδὲ συναρπασθῆς ἀπὸ τῶν αὐτῆς βλεφάρων. Γυνὴ γάρ, ἀνδρῶν τιμὰς ψυχὰς ἀγρεύει. Ὅδοι δὲ ἄδου, ὁ οἶκος αὐτῆς, καταγούσαι εἰς τὰ ταμίαια θανάτου. Σὺ δὲ, υἱέ, ἀκούε μου, καὶ μὴ ἐκκλινάτω εἰς τὰς ὁδοὺς αὐτῆς ἡ καρδίᾳ σου, καὶ μὴ κλωνηθῆς ἐν ἀτραποῖς αὐτῆς. Πολλοὺς τρώσασα καταβέβληκεν, καὶ ἀναριθμητοὶ εἰσιν, οὓς πεφόνευκεν. » — « Σὺ δὲ μὴ ἐπιστήσης τὸ σὸν ὄμμα πρὸς αὐτήν· ἀλλὰ ἀποστήθου· μὴ χρονίσῃς ἐν τῷ τόπῳ· οὕτως γὰρ διαβήσῃ ὕδωρ ἄλλοτριον. Ἀπὸ δὲ ὕδατος ἄλλοτρίου ἀπόσχου, καὶ ἀπὸ πηγῆς ἄλλοτρίας μὴ πίνῃς, ἵνα πολὺν ζήσῃς χρόνον, καὶ προστεθῇσεται σοὶ ἔτη ζωῆς. » Ἰκαὶ ἂν μὲν καὶ ταῦτα σωφρονίσαι τοὺς νωθεσιτέρους, οἷς ἀποχρόντως ἡμᾶς ὁ Παροϊμιτικὸς καθησφαλισατο λόγος· ὁ τῆς σώφρονος γλώσσης ἐκεῖνου τοῦ θεσπεσίου συνηγορῶς τοῦ σεβασμίου, φημί, Βαπτιστοῦ· ὃς ταύτην ἡμῖν παρέθηκεν τὴν τράπεζαν σήμερον· οὐ πεφοινγμένην αἵμασιν· οὐ νεοσφαγὴ κεφαλὴν προτιθεμένην ὡς ἔδεσμα· οὐ συνεκχέουσαν τῷ λύθρῳ τοῖς κρατήροι τὸν ἀκρατόν. Ταῦτα τῆς Ἡρώδου παρανομίας ^g· τὰ ἐπίχειρα· τοῦτοις ἐκεῖνος ἐστὶ τὸ συμπίσιον· τοιαῦτα κίρνησι τοῖς συμπτώταις ἐκεῖνος τὰ πόματα. Οὐχ ὁ ἡμέτερος συμποσιάρχης· ἀπαγε! Τούναντίον μὲν, ἀνδρείας καὶ σωφροσύνης· ἡμῖν ἐστιάσατο δειπνον, οὗ τῶν ὧν ἐμφορηθέντες, βελτίους γεγόναμεν.

Ἐπεὶ οὖν τὸ μέγα τῆς Ἡωάννου πρὸς Ἡρώδην ἐστιάσεως διαπορθεύσαντες πύλας, ἐφ' ὅρμον γαλήνιον ταῖς αὐτοῦ πρὸς Θεὸν εὐκτικαῖς κατηντήκαμεν αὖραις, καιρὸς ἦδη τὰ ἱστοῖα χαλᾶσαντας, εἰσω λιμένῳ διαναπαῦσαι τοῦ λόγου τὴν εἰρεσίαν. Δίκαιον δὲ οἶμαι (καὶ γὰρ τοὺς κλιωτήρας ἔθος τοῦτο ποιεῖν), καὶ ἡμᾶς ὁσαῖ γε πράττοντας, μικρὸν παρενῖραι λόγον τῷ ἐπιλόγῳ, καὶ Γραφικὸς ἀνθεσι στεφανῶσαι τὸν ἄνδρα· εἰ γε καὶ ἄνδρα χρὴ λέγειν, τὸν πάντων ἀνθρώπων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν ἀναφανέντα μέγιστον. Οὗτος γὰρ ἐστίν, ἐν πολλαχοῦ τῆς Γραφῆς φερόμενον πολυστήμον· εὐρήσομεν, τῷ φιλοπόνη τῆς μελίσσης ταύτην ἐμπεριερχόμενοι. Πολλὰς γὰρ αὐτοῦ τὰς προσηγορίας ἡμῖν ἐνεποίησεν ἡ τῶν πραγμάτων περιωπὴ· ὧν ἐκάστη τὴν προσήκουσαν μαρτυρίαν παραθεῖς, τὸ ἀξιόλογον τῶν ὀνομάτων δείκνυμι.

Ἔστι γοῦν αὐτοῦ ἡ πρώτη κλήσις, Υἱός. « Μὴ φοβοῦ γὰρ, Zacharia, φησὶν Ἰδοὺ Ἐλισάβετ γεννήσει

^c Prov. v, 15-21. ^d Prov. vi, 4, 5, 25, 26. ^e Prov. vii, 24-27. ^f Prov. ix, 19, sec. LXX.

VARIE LECTIONES.

^g Interpr. Lipom. legit. παροινίας.

σοι υἱόν, καὶ πολλοὶ ἐν τῇ γεννήσει αὐτοῦ χαρήσονται. — « Τῇ δὲ Ἐλισάβετ ἐπλήσθη ὁ χρόνος τοῦ τεκεῖν αὐτήν, καὶ ἐγέννησεν υἱόν. » Βρέφος. « Καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν ἡ Ἐλισάβετ τὸν ἀσπασμὸν τῆς Μαρίας, ἐσκήρτησεν τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς, καὶ ἐπλήσθη Πνεύματος ἁγίου ἡ Ἐλισάβετ. Ἰδοὺ γὰρ ὡς ἐγένετο ἡ φωνὴ τοῦ ἀσπασμοῦ σου εἰς τὰ ὦτά μου, φησὶν, ἐσκήρτησεν τὸ βρέφος ἐν ἀγαλλιάσει ἐν τῇ κοιλίᾳ μου. » Παιδίον. « Καὶ σὺ δὲ, παιδίον [προφήτης] ὁ ὕψιστος κληθήσῃ. Τὸ δὲ παιδίον ἠύξανε, καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι, καὶ ἦν ἐν ταῖς ἐρήμοις, » καὶ τὰ ἐξῆς. Μέγας. « Οὗτος ἔσται μέγας ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ὄνων καὶ σίκερα οὐ μὴ πῆγ· καὶ Πνεύματος ἁγίου πλησθήσεται, ἔτι ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ. » Ἰωάννης. « Καὶ ἐγένετο τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ, ἦλθον περιτεμεῖν τὸ παιδίον, καὶ ἐκάλουν αὐτὸ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, Ζαχαρίαν. Καὶ ἀπεκρίθη ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ εἶπεν· Οὐχί· ἀλλὰ κληθήσεται Ἰωάννης. Καὶ Ζαχαρίας ὁ πατὴρ αὐτοῦ αἰτήσας πινακίδιον, ἔγραψεν· Ἰωάννης ἔσται τὸ ὄνομα αὐτοῦ. » Ἀνθρωπος. « Ἐγένετο ἄνθρωπος ἀπεσταλμένος παρὰ Θεοῦ, ὄνομα αὐτῷ Ἰωάννης. » Προφήτης. « Τί ἐξήλθετε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι; προφήτην; Ναί, λέγω ὑμῖν καὶ περισσώτερον προφήτου. Πάντες γὰρ οἱ προφῆται καὶ ὁ νόμος, ἕως Ἰωάννου προσήτευσαν. » Ἥλιος. « Καὶ εἰ θέλετε δέξασθαι· Αὐτός ἐστιν Ἥλιος ὁ μέλλων ἔρχεσθαι. » — « Καὶ αὐτὸς προελεύσεται ἐνώπιον Κυρίου ἐν πνεύματι καὶ δυνάμει Ἥλιου. » Διδάσκαλος. « Ἦλθον δὲ καὶ τελῶναι βαπτισθῆναι, καὶ εἶπον πρὸς αὐτόν· « Διδάσκαλε, τί ποιήσωμεν; » καὶ τὰ ἐξ. Ἐτοιμασθῆς. « Προπορεύῃ γὰρ πρὸ προσώπου Κυρίου ἐτοιμάσαι ὁδοὺς αὐτοῦ. » Κῆρυξ. « Ἐγένετο Ἰωάννης βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄρεσιν ἁμαρτιῶν. Καὶ ἐκήρυξεν λέγων· Ἐρχεται ὁ ἰσχυρότερός μου κρίσειν με, καὶ τὰ ἐξ. Φωνή. « Τίς εἶ, ἵνα ἀποκρισὼν δώμεν τοῖς πέμψασιν ἡμᾶς; τί λέγεις περὶ σεαυτοῦ; Ἐφ' ἧν φωνῇ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ. » Βαπτιστής. « Παραγίνεται ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην, τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ. Ἦν δὲ Ἰωάννης βαπτίζων, καὶ παρεγένοντο πάντες, καὶ ἐβαπτίζοντο. » Ὁμολογητής. « Καὶ ὠμολόγησεν, καὶ οὐκ ἠρνήσατο, καὶ ὠμολόγησεν, ὅτι Οὐκ εἰμὶ ἐγὼ Χριστός. » Μάρτυς. « Οὐκ ἦν ἐκεῖνος τὸ φῶς· ἀλλ' ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός. » καὶ τὰ ἐξ. Τριάδος ὑπογραφεύς. « Ἄλλ' ὁ πέμψας με, φησὶν, βαπτίζειν ἐν ὕδατι, ἐκεῖνός μοι εἶπεν· Ἐφ' ὃν ἂν ἴσῃς τὸ Πνεῦμα καταβαῖνον, καὶ μένον ἐπ' αὐτόν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν Πνεύματι ἅγιον. Κἀγὼ εὐάρακα, καὶ μεμαρτύρηκα, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. » Δίκαιος καὶ ἅγιος. « Ὁ δὲ Ἡρώδης ἐφοβείτο τὸν Ἰωάννην, εἰδὼς αὐτὸν ἄνδρα δίκαιον καὶ ἅγιον. » Ἀπόστολος. « Αὐτοὶ ὑμεῖς μαρτυρεῖτε, ὅτι εἶπον· Οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ Χριστός· ἀλλ' ὅτι Ἀπεσταλμένος εἰμι ἔμπροσθεν ἐκείνου. » Εὐαγγελιστής. « Πολ-

riet tibi filium, et multi in nativitate ejus gaudebunt. — « Elisabeth autem impletum est tempus pariendi, et peperit filium ». Infans : « Et factum est, postquam audivit salutationem Mariæ Elisabeth, exsultavit infans in utero ejus : et repleta est Spiritu sancto Elisabeth ». — « Ecce enim ut facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, inquit, exsultavit in gaudio infans in utero meo ». Puer : « Et tu puer Propheta Altissimi vocaberis. Puer autem crescebat, et confortabatur spiritu, et erat in desertis », etc. Magnus : « Hic erit magnus coram Domino : et vinum et siceram non bibet, et Spiritu sancto replebitur, adhuc ex utero matris suæ ». Joannes : « Et factum est in die octavo, venerunt circumcidere puerum, et vocabant eum nomine patris sui, Zachariam. Et respondens mater ejus, dixit : Nequaquam : sed vocabitur Joannes. Et Zacharias pater ejus, postulans pugillarem scripsit : Joannes est nomen ejus ». Homo : « Fuit homo missus a Deo, cui nomen erat Joannes ». Propheta : « Quid existis in desertum videre? Prophetam? Etiam dico vobis, et plus quam prophetam. Omnes enim prophetae et lex, usque ad Joannem prophetaverunt ». Elias : « Et si vultis scire, ipse est Elias qui venturus est ». — « Et ipse præcedet ante Dominum in spiritu et virtute Eliæ ». Magister : « Venerunt autem et Publicani ut baptizarentur, et dixerunt ad illum : Magister, quid faciemus », etc. Præparator. « Præbibus enim ante faciem Domini parare vias ejus ». Prædicator : « Fuit Joannes baptizans in deserto, et prædicans baptismum remissionis in remissionem peccatorum. Et prædicavit dicens : Venit fortior me post me », etc. Vox : « Quis es, ut responsum demus iis, qui miserunt nos? Ait : Ego vox clamantis in deserto ». Baptista : « Venit Jesus a Galilæa in Jordanem, ut baptizaretur ab eo ». — « Erat autem Joannes baptizans, et veniebant omnes, et baptizabantur. » Confessor : « Et confessus est, et non negavit : et confessus est, quia non sum ego Christus ». Martyr ac testis : « Non erat ille lux; sed ut testimonium perhiberet de lumine », etc. Trinitatis subscriptor : « Sed qui misit me, inquit, baptizare in aqua, ille mihi dixit : Super quem videris Spiritum descendentem, et manentem super eum, ipse est qui baptizat in Spiritu sancto : Et ego vidi, et testimonium perhibui, quia hic est Filius Dei ». Justus et sanctus : « Herodes autem metuebat Joannem, sciens eum virum justum et sanctum ». Apostolus, id est, missus. « Ipsi vos mihi testimonium perhibetis, quod dixerim : Non sum ego Christus; sed quia missus sum ante illum ». Evangelista : « Multa quidem et alia exhortans, evangelizabat populo ». Pronubus : « Qui habet

« Luc. i, 13, 57. ^a ibid. 41. ⁱ ibid. 44. ⁱ ibid. 76. ^a ibid. 15. ¹ ibid. 59-63. = Joan. i, 6. ^a Matth. ii, 7, 13. ^o Matth. vii, 12; Luc. i, 17. ^a Luc. 3. v. 12. ^q Luc. i, 76. ^r Matth. i, 4, 7. ^a Joan. i, 22. ¹ Matth. iii 1, 3. ^u Marc. i, 4. ^v Joan. i, 20. ^a ibid. 8. ⁷ ibid. 33, 34. ^z Marc. vi, 20. ^a Joan. iii, 28. ^b Luc. iii, 18.

sponsam, sponsus est : amicus autem sponsi, qui stat, et audit eum, gaudio gaudet propter vocem sponsi. Hoc ergo gaudium meum impletum est ^e. » Lucerna : « Ille erat lucerna ardens, et lucens : Vos autem voluistis ad horam exsultare in luce ejus ^d. » Reprehensio Herodis : « Dicebat enim ei Joannes : Non licet tibi habere uxorem Philippi fratris tui ^e. » Herodes autem, cum is eum reprehenderet propter Herodiadem, inclusit ipsum in carcere.

His Joannes vocatus est nominibus : hisce titulis fuit honoratus ; habuitque actiones iis congruas appellationibus. Ille, inquam, Joannes, quo « non surrexit major inter natos mulierum ^f. » Hic vere est, de quo David tanquam ex persona Dei, et Patris psallit : Paravi lucernam Christo meo : super ipsum autem efflorebit sanctificatio mea ^g. Illic est magnus Elias, non Thesbites ; sed qui legem inter gratiamque, medius intercessit ; fuitque prioris, quanquam ipse posterior tempore, adventus Dominici præcursor ; cum eodem atque ille spiritu, ac virtute præcedens, uti Archangelus prædixit Zachariæ ^h. Cui Zachariæ ? Illi nimirum cujus sanguis clamat (28) plusquam Abelis ⁱ. Hic est qui prius exsultavit, et antequam in lucem prodiret, Dominum suum agnovit in ventre. Hic materna lingua instrumento utens, prolem sine patre allocutus est, cum illa adhuc utero gestaretur : « Unde hoc mihi, dicens, ut veniat Mater Domini mihi ad me-? » — « Hic cum convertisset corda patrum in filios, et incredulos ad prudentiam justorum, paravit Domino plebem perfectam ^k : » promissionis fructus, fausta Gabrielis annuntiatio, germen defecta ætate, genitalis flos sterilis, propheta ortus propheta, deserti civis, aliptes orbis terrarum, solis stella, lucerna lucis, regis miles, sponsi pronubus, Domini servus, vox Verbi : ejus sacerdos, qui secundum ordinem Melchisedec sacerdotium gessit, quando etiam meruit operari sacro ejus baptismati : per se auditor Patris, Baptista Filii, ac spectator Spiritus sancti, legis silentium, sequester gratiæ, coronis prophetiæ, prophetarum finis, regni præco, præcursor veritatis, porta pœnitentiæ, virginitatis ornator, salvis præparator, castitatis legislator, improborum frenum, dux eorum qui probe vitam agunt.

Joannes ille magnus : a Deo vocatum nomen, allata de cœlis per Archangeli vocem nomenclatura.

λά μὲν οὖν καὶ ἑτέρα παρακαλῶν, εὐηγγελίζετο τὸν λαόν. » Νυμφαγωγός ^e : « Ὁ ἔχων τὴν νύμφην, νυμφίος ἐστίν. Ὁ δὲ φίλος τοῦ νυμφίου, ὁ ἐστηκώς καὶ ἀκούων αὐτοῦ, χαρὰ χαίρει διὰ τὴν φωνὴν τοῦ νυμφίου. Αὕτη οὖν ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ πεπλήρωται. » Λύχνος ^d : « Ἐκεῖνος ἦν ὁ λύχνος ὁ καίμενος, καὶ φαίνων ὁ μὲν δὲ ἡθελησάτω ἀγαλλιασθῆναι πρὸς ὥραν ἐν τῷ φωτὶ αὐτοῦ. » Ἐλεγχος Ἡρώδου ^e : « Ἐλεγεν γὰρ αὐτῷ ὁ Ἰωάννης· Οὐκ ἐξεστὶν σοὶ ἔχειν τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ σου. » Ὁ δὲ Ἡρώδης ἐλεγχόμενος ὅπ' αὐτοῦ δι' Ἡρωδιάδα, κατέκλεισεν αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ.

Τούτοις Ἰωάννης τοῖς ὀνόμασι κέκληται · τούτοις τετίμηται · τούτων τὰς πράξεις καταλλήλως ταῖς κλήσεις προσεκτέησθε. Ἰωάννης ἐκεῖνος, οὗ « μείζων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν οὐκ ἐγγίγεται. » Οὗτός ἐστιν ἀληθῶς περὶ οὗ ὁ μέγας ψάλλει· Δαβὶδ, ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς λέγων · « Ἦτοίμασα λύχνον τῷ Χριστῷ μου · ἐπὶ δὲ αὐτὸν ἐξανθήσει τὸ ἅγισμά μου. » Οὗτός ἐστιν Ἠλίας ἐκεῖνος ὁ μέγας · οὐχ ὁ Θεοβίτης ἄλλ' ὁ μεσίτης νόμου καὶ χάριτος, καὶ τῆς προτέρας, εἰ καὶ τῷ χρόνῳ δευτέρος, τῆς Χριστοῦ παρουσίας πρόδρομος, ὁ μετὰ τῆς αὐτῆς ἐκείνου προελθὼν ἐμπνεύσεως καὶ δυνάμεως, ὡς ὁ ἀρχάγγελος τῷ Ζαχαρίᾳ προέφησεν. Ζαχαρία πόλιν ; Οὐ τὸ αἷμα κράζει πλέον τοῦ Ἀβελ. Οὗτός ἐστιν ὁ προσκυρητής, καὶ πρὶν εἰς φῶς προελθεῖν ἐπιγινούς τὸν αὐτοῦ Δεσπότην ἐγγάστριον. Οὗτος ὁργάνῳ τῇ τῆς τεκούσης γλώττῃ χρησάμενος, τὸν ἀπάτορα τόκον ἐτι κυφοροῦντος προηγόρευσεν, « Πόθεν μοι τοῦτο, λέγων, ἵνα ἡ μήτηρ τοῦ Κυρίου μου εἴθῃ πρὸς με ; » — « Οὗτος ἐπιστρέφει καρδίαν πατέρων ἐπὶ τέκνα, καὶ ἀπειθεῖς ἐν φρονήσει δικαίων, ἐτοιμάσαι Κυρίῳ λαὸν κατεσκευασμένον. » ὁ δὲ ἐκ ἐπαγγελίας καρπός, τὸ τοῦ Γαβριὴλ εὐαγγέλιον, ὁ παρ' ἡλικίαν βλαστὸς, τὸ τῆς στεφάνου γόνιμον ἄνθος, ὁ ἐκ προφῆτου προφῆτης, ὁ τῆς ἐρήμου πολίτης, ὁ τῆς οἰκουμένης ἀλείπτης, ὁ τοῦ ἡλίου ἀστήρ, τοῦ φωτὸς ὁ λύχνος, τοῦ βασιλέως ὁ στρατιώτης, ὁ νυμφαγωγός τοῦ νυμφίου, ὁ δοῦλος τοῦ Δεσπότη, ἡ φωνὴ τοῦ Λόγου, τοῦ κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδὲκ ἱερατεύσαντος, ὁ ἱερεὺς, ὃς καὶ ἱεουργῆσαι αὐτοῦ τῷ βαπτίσματι κατηξίωται, ὁ τοῦ Πατρὸς αὐτήκοος, ὁ τοῦ Υἱοῦ βαπτιστής, ὁ τοῦ Πνεύματος θεατής, ἡ τοῦ νόμου σιγή, ὁ μεσίτης τῆς χάριτος, τῆς προφητείας κορωνίς, τῶν προφητῶν τὸ συμπέρασμα, τῆς βασιλείας ὁ κῆρυξ, τῆς ἀληθείας ὁ πρόδρομος, τῆς μετανοίας ἡ θύρα, τῆς παρθενίας ὁ στολιστής, ὁ τῆς σωτηρίας ἐτοιμαστής, τῆς σωφροσύνης ὁ νομοθέτης, τῶν ἀνομοούντων ὁ χαλινός, τῶν εὐνομούντων ὁ χειραγωγός.

Ἰωάννης ὁ μέγας · τὸ θεόκλητον ὄνομα, ἡ δὲ οὐρανῶν δι' ἀρχαγγέλου φωνῆς ὀνοματογραφηθεῖσα κλή-

^e Joan. iii, 29, 30. ^d Joan. v, 35. ^e Marc. vi, 18. ^f Matth. ii, 11. ^g Psal. cxxxi, 17. ^h Luc. i, 17. ⁱ Matth. xxiii, 35. ^j Luc. 43. ^k ibid. 7.

COMBESFISH NOTÆ.

(28) *Cujus sanguis clamat.* Ut Dominus primum ac novissimum Justum occisos referens, nihil non in justos commissum a Judæis inultum relictum iri

palam declararet. Sic plerique Patres de Zacharia patre Joannis Dominicam sententiam explicant.

σις, ἡ ἐκ σιγῶντος φωνή, ὁ τῇ ἀφωνίᾳ τοῦ πατρὸς τὸ ἄγονον ὕψελόν τῆς στεριώσεως, ὁ τὸν ἄμυνον ὑποδείξας, τῷ λαλοῦντι δακτύλῳ, τὸ μέγα τῆς ἐγκρατείας αὐχήμα, ὁ ἐν σώματι δασαρκος, ὁ ἐν πληρῇ μαργαρίτης, ὁ ἐν ὀστρακίνῳ σκευεῖ πολυτελὲς θησαυρὸς, ὁ τῇ ἀξίᾳ τὴν τομὴν προσεπάγων τῇ τῶν ψυχῶν ἀκαρπία, ἡ φιλέρημος τῆς Ἐκκλησίας τρυγῶν, τὸ ἀσίγητον στόμα, ἡ πανταχοῦ βροντῶσα ἡ φωνὴ τοῦ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ. Ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν τοῦ Κυρίου· εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ· ἡ θεορρήμων γλῶσσα, ἡς ἡ φωνὴ, καὶ μετὰ τὸ τέλος τὸν Ἡρώδην ἐλέγχει, καὶ τὸν ἐρχόμενον κηρύττει· Ἐμετανοεῖτε, λέγουσα, ἡγγικεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Αὐτῷ ἡ ὁδὸς, καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΓ'.

Εἰς τὸν ἅγιον, καὶ μακάριον, καὶ πανεύφημον τὸν Χριστοῦ ἀπόστολον Τίτον.

B

ORATIO XVI.

In sanctum et beatum, celebratissimumque Christi apostolum Titum.

(Galland, t. XIII, 156.)

Ἀποστολικῶν ἐγκωμίων ἐφάπτεσθαι μέλλοντι, παρήτω μοι τὸ Πνεῦμα, καὶ διδόντω λόγον ὅσους καὶ βούλομαι. Φιλεῖ γὰρ αἰεὶ συμπαραίνειν τοῖς δι' αὐτοῦ λαλεῖν ἡρημένοις, ὥσπερ ἤδη πρότερον γλώσσαις ἀνωθεν καθισμέναις, ἐφ' ἑνα ἕκαστον καταφοιτῆσαν τῶν Χριστοῦ μαθητῶν ἐπεκάθισε. Παρήτω δὲ, μὴ τὴν ἀξίαν τῆς ἐμῆς ἑκμετροῦν ἀναβάσεως, ἀλλὰ τῷ μεγέθει τῆς εἰς ἡμᾶς ἀγαθοπροκοῦς θεωργίας, τὴν ἀπειροπλάσιον αὐτοῦ χάριν ἡμῖν ἐπιδαψιλεύσον. Εἴη δὲ καὶ ὑμῖν τοῖς αὐτῶθεν ἀφθότως ἐκδοζομένης φωτοχυσίας τυχεῖν ἐπιμέμνησι, τὰ αὐτὰ μοι συνεύξασθαι καὶ εἰπεῖν· Κύριε, γνῶρισόν μοι, καὶ γνῶσομαι, τοῦ γνῶναι ἡνίκα δεῖ εἰπεῖν λόγον· Ἐκαὶ μὴ περιέλης ἐκ τοῦ στόματός μου λόγον ἀληθείας ἕως σφύδρα. Ὅπως μὲν οὖν πρὸς τὸ μέγεθος ἀπορῶντας τοῦ προκειμένου σκοποῦ, δεῖ πάντως ἡμᾶς εὐκτικῶς ἐντυγχάνειν τῷ Πνεύματι, καὶ παρ' αὐτοῦ τὰ κατ' ἀξίαν λέγειν ἐν τῷ ὑπὲρ ἀξίαν αἰτεῖν, ὡς ἂν μὴ λόγῳ καθυδρισθεῖν τὸ εὐφημούμενον. Ποθεῖτε δὲ πάντως μαθεῖν, τί ποτὲ ἔστιν ἄρα τὸ νῦν εὐφημούμενον. Τὸ δὲ προβήλως ἔστιν ὁ θεοπέσιος Τίτος ὁ πρῶτος τῆς Κρητῶν Ἐκκλησίας θεμέλιος, τῆς ἀληθείας ὁ στόλος, τὸ τῆς πίστεως ἔκτισμα τῶν ἀληθῶν δογμάτων ὁ πρόβολος. Τίτος τῶν εὐαγγελικῶν κηρυγμάτων ἡ ἀσίγητος ἀλμπιγῆ, τὸ ὑψηλὸν τῆς Παύλου γλώττης ἀπήχημα, τῆς ἀπλάνου γνώσεως ὁ κανὼν. Οὗτος ἡμᾶς ὁ μέγας ἐστιάτωρ τὴν πνευματικὴν πανθαῖσαν τῶν λόγων συνεκάλεσε τῇμερον· ὅσα μὲν προθεῖς τὰ μυστικὰ τῆς ἀγράφου σοφίας· εἴτε θαύματα χρὴ λέγειν, εἴτε δόγματα· κρατῆρα δὲ ὑπερρεπῆ καὶ θείῳ κινῶμενον πόματι, τὸν συνεκτικὸν τῆς θείας διδασκαλίας λόγον οἰονεῖ προχεόμενον τε καὶ μετεχόμενον. Λόγον δὲ τὸν δέξιν καὶ τομώτατον ὑπὲρ πᾶσαν

C

D

Aggressuro mihi encomia apostolica, adsit Spiritus sanctus, eamque sermonis vim tribuat, quam et opto. Libens quippe iis semper adest, qui afflante ipso cupiunt loqui: quemadmodum jam olim, linguis de caelo missis, supra singulos Christi discipulos descendens sedit. Adsit vero, non pro mei ascensus ratione, sed pro divinæ in nos bonæ illius operationis magnitudine, immensum multiplicem gratiam suam large nobis exhibiturus. Operæ vero pretium fuerit, ut et vos, qui copiosum ab eo fonte manans lumen assequi studeatis, eadem mecum precemini, ac dicatis: Doce me, Domine, et sciam (29); ut noverim quando oporteat me loqui verbum: Ἐ καὶ ne auferas verbum veritatis ex ore meo usque valde. Sic sane animum intendentibus in subjecti argumenti præstantiam, fuerit omnino adeundus cum precibus divinus Spiritus, atque ab eo petendum, ut pro dignitate concesserit dicere, in eo quod dignitatem superat, ut ne quod præconio celebrandum assumimus, sermone infametur vilescatque. Plane vero desideratis scire quidnam lætis præconiis celebrandum incumbat? Utique admirabilis ille et divinus Titus, primum illud Cretensis Ecclesiæ fundamentum, columna illa veritatis, fidei firmamentum, dogmatum veritatis præsidium. Titus, inquam, Evangelicarum prædicationum nescia silentii tuba, sublimis Paulinæ linguæ resonantia, veræ scientiæ regula. Hic nos magnus conviva ad spiritale splendidissimum hodierna die convocavit sermonum epulum: ceu quidem edulia mystica non scriptæ sapientiæ, sive miracula oportet dicere sive dogmatica; ceu autem præclarum craterem, ac di-

¹ Joan. 1, 23. = Matth. III, 2. = Psal. cxviii, 43.

COMBEFISII NOTÆ.

(29) Doce me, Domine, et sciam, etc. Videtur alludere ad verba Pauli Ephes. iv, 20. Forte vero respicit locum aliquem Proverbiorum juxta aliam

lectionem illi affinem, Mala aurea in lectis argenteis, sic qui loquitur verbum in tempore suo (xxv, 11).

vino temperatum potu, divinam doctrinam velut summa complexum sermonem, qui participandus proponetur, propinans. Sermonem, inquam, illum acutum, penetrabilissimumque supra omnem gladii auncipitem, et pertingentem usque ad divisionem carnis et spiritus, ut paulo inferius velut per orationis speciem Dei amantibus ac religioso cœtui sum expositurus. Interim verò, quæ et vos amanter audieritis, et mihi dicere congruum est, hæc dicam.

Maximi itaque patris dies festus advenit. Adeste vero, atque ut benevoli filii, patri filiorum amanti laudum cantica offeramus. Hoc enim nostrum in ipsum debitum est. Sit nobis templum hoc communis ad submittenda divina cantica locus, ac velut organum. Cæterum det nobis sermonem Pater ille Sermonis, sermonem nostrum ad inveniendam veritatem dirigens. Merito autem congruum fuerit, ut qui patris partes sustineam, apiculæ instar operosius circumlustratis spiritualibus pratis, inde vobis sacro ab sacris eloquiis serto coronatum virum exhibeam. Vereor autem ne a recti cursus carceribus clanculum excurrens sermo propositi certaminis metas excedat; ac ne tumultuarius spectatorum rumor, alio quam tendat cursus spectaculum convertens, eadem spectatores spes coerceat edantem inanem et inefficacem sermonem, qui sermonis sessorem provocant. Enimvero quanquam necesse est, ut multis retro spatiis viri dignitatem sequatur oratio (ita enim encomiorum exigit lex); sancti nihilominus ad Deum intercessionibus, ceu quibusdam infrenatum loris, ubi ad recti itineris cursum vehementius instigavero, ad metam deinceps reducam. Plane enim acceptum erit quod facultatis est. Nam et novit a natura modeste agere, et ac se humilibus accommodare*, in hoc quoque Paulum imitatus. Age igitur dicamus, si quid nobis concessum est. Nec vero quisquam vituperandum putaverit, velut ex adverso excellentium viri encomiorum nostrum sermonem ingeramus. Non enim velut suppetat vis orationis; sed magis desiderio in sanctum, quæ vim superant presumimus. Ubi autem est desiderium, palam est sublatum esse timorem omnem: atque ubi libera est sermonum libertas, ne minimæ timiditatis reliquæ consistunt. Cavendum ergo ne nullo modo dicamus quæ facultas concedit, ac ne sileamus quæ sanctum fuerit prædicare, nolente Spiritu oblivionis profundo tegi. Vult siquidem ut modeste et vel aliqua parte nescientibus declarentur: quippe justum est, quo ad æmulanda imitandaque ceu ex commisso inducantur. Quamobrem haudquaquam silentium mihi in præsentiarum e re iudico. Et enim jam venit oratio ad ipsum rei propositæ caput, ad quod, et cuius gratia nostrum omne desiderium est.

Quis itaque magnus hic et conspicuus Titus, quem nostra duodecim glorians sedibus (30), velut

* Rom. xii, 16.

A μάχαιραν δίστομον, καὶ δικυνοῦμενον ἄχρι μερισμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, ὡς δὴ μικρὸν ὑστερον, ὡς ἐν ἐπιλόγου τάξει τοῖς φιλοθεοῖς ἐκθήσομαι. Νῦν δὲ, ἃ φιλον τέως ὑμῖν μὲν ἀκούσειν, ἔμοι δὲ λέγειν εἰκός, ταῦτα λελέξεται.

Q

Μεγίστου τοίνυν πατρὸς ἐφέστηκεν ἑορτή. Καὶ δεῦρο, καθάπερ παῖδες εὐγνώμονες τῷ φιλόπατρι πατρὶ τοὺς ὕμνους προσάξωμεν. Τοῦτο γὰρ αὐτῷ παρ' ἡμῶν ἐπορεῖσθαι χρέος. Γενέσθω κοινὸς οὗτος ἡμῖν ὁ ναὸς τῶν θεῶν ὕμνον ἐπιδατήριος. Καὶ δότω λόγον ἡμῖν ὁ τοῦ Λόγου Πατήρ, τὸν ἡμέτερον χειραγωγῶν πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας εὕρεσιν. Πρέποι δ' ἂν εἰκότως ἔμοι πατρὸς ἐπέχοντι τάξιν, τοὺς πνευματικούς λαίμωνας μελίσσης δίκην ἐμπεριελθόντι φιλοπικνότερον, αὐτόθεν ὑμῖν ὑποστήσαι τὸν ἄνδρα, πρὸς τῶν ἱερῶν λογίων ἱερῶς στεφανοῦμενον. Δίδοιχα δὲ, μὴ τοῦ κατ' εὐθὺ δρόμου τῆς βαλβίδος ὑπεκδραμῶν ὁ λόγος, ἐξαγώνιος γένηται· καὶ ὁ παρὰ τῶν θεατῶν ἀπηχοῦμενος θροῦς, ἐπ' ἄλλα τοῦ δρόμου τὴν θέαν μετάγων, τῆς ἐλπίδος τοὺς θεατὰς ἐπικλῶπιτο· τὴν τε κραυγὴν ἀργὴν ποιοῦντο καὶ ἀπρακτον, οἱ τοῦ λόγου τὸν ἐπιδατήριον ἐθέλζοντες. Πλὴν ἄλλ' εἰ καὶ πολὺ που τῆς τοῦ ἀνδρὸς ἀξίας κατόπιν ἀνάγκη τὸν λόγον ἔλθεῖν· τοῦτο γὰρ ὁ τῶν ἐγκωμίων βούλεται νόμος· ταῖς γούν τοῦ ἁγίου πρὸς τὸ θεῖον ἐνεύξασιν, οἶνε! τισι ρυτῆρσι τοῦτον ἀναστομώσας, εἰτα πρὸς τὴν κατ' εὐθὺ πορείαν ἄτειν σφοδρῶς παραθήξας, ἐπὶ τὴν νύσσαν αὐθις μετάγοιμι. Φίλα γὰρ ἔσται πάντως αὐτῷ τὰ κατὰ δύναμιν· ὅτι τε μετριάσειν οὐδὲν ἐκ φύσεως, et καὶ τοῖς ταπεινοῖς συναπάγεσθαι, et Παῦλον κἀναυθα μιμούμενος. Φέρε δὲ οὖν λέγωμεν, ὅσα λέγειν ἡμῖν ἐπιτέτραπται. Καὶ μὴ τις ἡμᾶς μωμήσοιτο τῷ περιόντι τῶν τοῦ ἀνδρὸς ἐγκωμίων τὸν ἡμέτερον ἀντεπεξάγοντας· ὅτι μὴ λόγου δύναμιν ἔχοντες, πόθω δὲ τῷ πρὸς τὸν ἅγιον, τῶν ὑπὲρ δύναμιν ἐραπτόμεθα. Ἐνθα δὲ πόθος, ἐκεῖ προδήλως φόδος ἅπας ἀφήρηται· καὶ ὅπου λόγων ἐλευθερία παρόρησιάζεται, δουλίας οὐ παρυφίσταται λείψανον. Παραιτητέον οὖν οὐδαμῶς εἰπεῖν τὰ εἰς δύναμιν, οὐδὲ σιωπητέον, ἃ χρηρτέον ὄντων· ὅτι μὴ λήθης ταῦτα βουλοῖς τὸ Πνεῦμα συγκαλύπτεσθαι βούλεται. Βούλεται γὰρ μετρίως γέ πως αὐτὰ τοῖς οὐκ εἰδῶσιν ἐκφανθῆναι· δίκαιον γάρ· ὡς ἂν πρὸς ζῆλον καὶ μίμησιν αὐτοὺς προτροπῶδη ἐνάγοιεν. Ὡστε μοι τὴν σιωπὴν οὐκ ἀναγκαῖαν εἶναι ἐν τῷ παρόντι δοκῶ. Καὶ γὰρ ἦκεν ὁ λόγος ἡμῖν ἐπ' αὐτὸ τοῦ σκοποῦ τὸ κεφάλαιον, ἐφ' ὃ καὶ δι' ὅπερ ἡμῖν ὁ πᾶς ὤρμηται πόθος.

Τοιγαροῦν ὁ μέγας οὗτος καὶ περιβλεπτός Τίτος, ὃν ἡ κατ' ἡμᾶς ἠνέγκατο δωδεκάθρονος Κρήτη,

CONBESFISH NOTE.

(30) *Duodecim glorians sedibus.* Δωδεκάθρονος. Pauciores nunc habet, ut fuit valde minutus ur-

bium numerus: qua de re Ortelius et alii in Cretæ tabulis et descriptionibus.

ἀποστολικῶ τετιμημένη συμβολικῶς ἀριθμῶ. Τίς ἂν οὐν ἐτύγχανε τὰ πρῶτα, καὶ ὅλων ἐπε γονέων, καὶ τῆς ὁποιασοῦν βίης; ἐξεβλάστησε ὄρηξ, λέγειν οὐκ ἀναγκαῖον ἐμοί· ὅτι μὴ κατὰ βίον διηγήσιν, ἢ καὶ ἱστορίας νόμον, ὃ παρῶν μου συντέτακται ἴσως, πλὴν εἰ μὴ κατ' ἐγκωμίου δύναμιν παροδικῶς ἐσχεδιάσται. Φιλεῖ γὰρ ὡς τὰ πολλὰ τῶν ἐγκωμιαζόντων ὃ λόγος, τοὺς πολυσχιδεῖς τῶν μακρῶν ἐκπεύγειν ἀφηγημάτων διαύλους, ὡς ἂν μὴ τῶν ἀκούοντων ἀποκναισθέντες τινὲς, προσκορῇ τὸν λόγον ἡγοῖντο, τῇ ἀθλίᾳ τῆς μακρηγορίας βαρούμενοι. Ἐγὼ δὲ ἂ συνοίσειν οἶδα τοῖς τε συνελεγεμένοις, καί μοι τῷ τῇ πνευματικῇ τῶν λόγων ὁμῶν πανδαισίαν προτείνοντι, ταῦτά φημι. τοῦ λόγου τὴν ἀρχὴν αὐτόθεν ποιούμενος, ὅθεν αὐτὸν ἡμῖν ἡ χάρις; ἐγνώρισεν.

Ἐπεριδὼν γὰρ οὗτος καὶ γένους· καὶ πλοῦτος καὶ περιφανείας ἀπάσης, ὅση τε καὶ Ἑλλήνας ἐκράτει τότε, καὶ ὅση παρὰ τῶν σεβόντων τὰ εἰδωλα περιεχύτο δόξα· πάντων τε καταφανῶς ἀλογήσας, μὴδ' ἐπεθύμει δόξης, τοῦ πᾶσαν μὲν ἀφελῆναι τὴν πατριὸν πολυθειαν καὶ δεισιδαίμονα κλάνην, μόνῃς δὲ τῆς καὶ ἡμᾶς Ἰησοῦ θεοσοφίας κατὰ μέθεξιν ἀρρήτον μεγαλοφύως ἐπιδράσασθαι, καὶ ὅλος ὅλου γενέσθαι τοῦ ἱεραστοῦ, καὶ τῆς Χριστιανικῆς μερίδος. Καὶ δὴ καὶ γεγένητο, προσκεκλημένος αὐτὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ τῷ πάντα φωτίζοντι πνεύματι τὰς τρίβους αὐτῷ τῆς ἀληθείας ἐπὶ τὸ εὐαγγελικὸν διαμαλίσαντος κήρυγμα. Ἐνταῦθεν τῷ φαεινῷ λαμπτήρι τῆς ἀποστολικῆς δημηγύρεως, Παῦλον δὴ λέγω, τῷ κατὰ νόμον ἐννόμως, καὶ κατὰ χάριν ἐν χάριτι διαπρέψαντι, συμπλακεῖς, ὁπαθὼς καὶ συνέκδημος γίνεται· καὶ τὸν ἐκείνου ζῆλον τῷ Ἰσῷ ζήλῳ μιμούμενος, ζηλωτῆς καὶ αὐτὸς ἀναδείκνυται. Καὶ δὴ μεταστάτης τοῦ πατρῷου νόμου λεγόμενος, καὶ τῆς ἐθνικῆς ἐννοίας τὴν δάκνον ἐθελόρησκεσαν ἀποσκευασάμενος, εἰς οὐρανὸν ὅλον δι' ὅλου μετέθηκε τὸ πολίτευμα. Ὅ δὲ μικρῷ με διέφυγε, παραδραμεῖν οὐχ ὅστιον. Ἐτυχε τουτοῦ τὸν διαφανῆ τοῦ Χριστοῦ μαργαρίτην, τὸν πολυτελεῖ λέγω λίθον, οὐχ ἥττον ἢ τὸν τοῦ Ζοροβάβελ λίθον ἐπὶ τὰ ὀφθαλμοῖς κοσμούμενον, ὅση καὶ τῶν χαρίτων κατεκδύμει τὸν στέφανον, συγγενέα τὸν τηλικαύτης χώρας ἀνδύπατον ἔχειν, καὶ τοὺς κατὰ γένος προσήκοντας, οἷς Μίνως καὶ Ραδάμανθους οἱ ἐκ Αἰδὸς ἦσθησαν πρωτόγονοι.

Καὶ δὴ τῷ κράτει τοῦ συγγενέος ἐπιθαρήσας, οὐμενοῦν εἴ τι καὶ θεοὶ παθεῖν δεῖας, καλὴν αὐτῷ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, τὴν ἐν γράμματι νομοθεσίαν ὑποβάθραν προὔθηκε. Περιτυχὼν γὰρ τῶν Μωσαϊκῶν βιβλίων, καὶ τῆς Ἑβραίων ἀπάσης Γραφῆς, καὶ τούτοις ὡς μάλιστα φιλομαθῶς ἐναπασχολήσας τὸν νοῦν, καὶ ὅλος ὅλη στοιχειωθείς, οὕτως ἐν βρα-

P Zachar. III, 9.

apostolico symbolice honestante numero, Creta tulit? Quis a prima aetate fuerit, quibusve natus parentibus, ac ex qua demum radice surculus germinaverit, haudquaquam habuerim opus dicere; qui non velut enarrando vitam, ac juxta historiae legem, huncce sermonem composuerim, nec nisi pro encomii ratione obiter erudierim. Quippe sole plerumque encomiastica oratio magnarum narrationum veluti reciprocos ac multiplices vitare circuitus, ut ne qui auditores in iucunda prolixitate offensi gravatique, tædiosum sermonem existimaverint. Equidem si qua novero conducibilia, tum collecto cœtui, tum mihi ipsi qui spiritaliter vobis sermonum convivium appono, hæc dicam, inde sermonis dicto exordio, unde eum nobis gratia notum fecit.

Hic enim, et genere spreto et divitiis, omnique splendore, ac si qua id temporis apud Græcos obtineret (31), si qua etiam ab idolorum cultoribus undique affusa gloria esset, omnibusque perspicuo neglectis, hanc unam gloriam desiderabat: ut nimirum paternam omnem plurium deorum deceptionem, ac superstitiosum errorem relinqueret, nostram autem Jesu religionem ineffabili participio magnanimiter apprehenderet, totusque totius præcupide amati, ac Christianorum partium fieret. Ac plane ita evenit, vocante Deo, ac Spiritu omnia illustrante, veritatis ei semitas ad Evangelicam prædicationem complanante. Hinc splendido apostolici cœtus luminari, Paulo, inquam, qui in lege pro legis ratione, in gratia autem consentanea enituit gratiæ, adhucens eique implicatus, itineris socius efficitur ac peregrinationum comes: ejusque æmulationem, pari æmulatione imitatus, etiam ipse æmulator ostenditur. Atque a paterna commigrans lege, gentilitiique sensus inani superstitione ablegata, totam prorsus conversationem in cœlum transtulit. Verum haud æquum fuerit, ut quod sere effugerat, prætereat. Contigit ut pellucida hæc Christi margarita; pretiosus, inquam, lapis, non minus quam lapis ille Zorobabel oculis septem ornatus P, quo et gratiarum perornabat coronam; regionis per id tempus proconsulem cognatione attingeret, haberetque genere propinquos quibus Minos et Rhadamanthus, Jovis filii, proavi exstissent.

Cognati itaque potestate susus, nec sane veritus si quid etiam esset perferendum; pulchre sibi ipse legem in littera positam ad Christi fidem gradum substravit. Nactus enim libros Mosis, totamque Hebræorum Scripturam, atque in iis studiōse admodum posita opera, totusque mente tota instructus, ita brevi didicit linguam Hebraicam, ut

COMBEFISH NOTÆ.

(31) Si qua apud Græcos gloria obtineret. Ὅση τε καὶ Ἑλλήνας ἐκράτει τότε: nempe δόξα a Græcanicis disciplinis et externa sapientia, qua illi plurimum gloriabantur: quam sapientiæ sæcu-

laris, Christianæ religionis causa, contemptam gloriam, merito depradicant in Basilio et similibus, qui res eorum celebrant.

omnibus qui prius novissent, non is ipse videtur qui esset nudius tertius, sed ei assimilis alius ex Hebræis probatus Hebræus. Quippe enim acri vir ingenio, externaque abunde scientia eruditus, ac vi sermonis perfecta, etiam venusto eloquio erat, quique promptissime intelligeret. Cum sic ergo, utrinque facto periculo, valde admirationi esset, et apud omnes spectabilis, quid agit, quidve molitur? Adit cognatum, bonisque inflectens verbis suadet ut benigne annuat proficisci Hierosolimam: velut nimirum ad sapientie accessionem, quam ab illis qui exponendis Judæorum Scripturis præsent, studiosa disciplina colligeret. Quid vero strenuus hic, ac veræ scientie amans? Venit citissime in Judæam, cum fere evangelica prædicatio ortum haberet: seu, ut verum dicam, cum paulo ante divini spiritus gratia linguis igneis adformata, supra Christi discipulos sedisset, qua nimirum, etiam novis linguis gentes alloquebantur, non patriis, ut tota fere civitas stupore repletur, ex spectaculi novitate, insolentiaque miraculi. Per id sane temporis, ac ipsa velut hora, supervenit magnus ille ac homo Dei, æque collectæ multitudini insestans eis se admiserit, de quibus liber Actorum: «Erat autem turba nominum simul, fere centum viginti;» et omnes fuerant conversi ad Dominum.

ἐγκατέμει, περὶ ὧν φησιν ἡ βίβλος τῶν Πράξεων· «εἰκοσι·» καὶ πάντας ἐπέστρεψαν ἐπὶ τὸν Κύριον.

Unus itaque ac primus eorum efficitur, qui id temporis, magistro Spiritu sancto, crediderunt: evangelicæque prædicationis primitias, ipse se eorum primitias fecit, qui Christi baptismate conciliati fuerunt. Ac vero consuetudine cum Christi discipulis inita, opportunaque sacramenti prædicatione formatus, evadit et ipse discipulus, non minus dignitatis prærogativa, quam zelo honore æqualis. Haud diu post etiam Paulus magnus Ecclesiæ accessit doctor. Ille inquam Paulus, qui orbem totum ab Judæa per circuitum, ad usque Illyricum prædicatione percurrit. Is cum necdum lumini appropinquasset, Damascus proficiscens, ipso meridie cœlesti lumine velut obruitur, auditque vocem de cœlo ejus insonantem auribus, ac divina Jesu apparitione dignus efficitur: necdumque baptizatus, baptismi docetur sacramenta, ac ante adoptionem et manuum impositionem (32), apostolicæ dignitatis gratiam recipit, vasque electionis designatur, ac fore ut portet nomen Do-

Act. i, 15. Act. ix, 15.

A χεὶ καιροῦ διαστήματι τὴν Ἑβραίων ἡσυχίαν φωνήν, ὡς πάντας εἰκόσαι τοὺς πρὶν εἰδότες αὐτὸν, οὐκ εἶναι τοῦτον ἐκείνον τὸν πρὸ τῆς χθὲς, οὐδὲ διὰ πείρας ὄντες ἐτύγχανον, ἄλλον δὲ τοῦτ᾽ προσόμοιον ἐξ Ἑβραίων Ἑβραῖον εὐδοκιμήσαντα. Καὶ γὰρ ἦν ἀγχίνους, καὶ μετεληγὼς εἰς ὅσον παιδείας τῆς ἐξωθεν, καὶ λόγου δύναμιν ἀποτετελεσμένην ἔχων, καὶ φράζειν εἰς κάλλος εἰδὼς, καὶ ὡς ἐν προχειρότατα. Ὡς δὲ πείραν διδοὺς καὶ λαμβάνων, πολλὸς ἦν ὁμοῦ θαυμάσιος καὶ παρὰ πᾶσιν ἀπόδελπτος· τί ποιεῖ, καὶ τί τεχνάζεται; Πρόσεισι τῷ αὐτοῦ προγενεῖ, καὶ χρηστοῖς ἐπικάμψας λόγους, πείθει τὴν ἐπὶ Ἱεροσόλυμα πρῶτως αὐτῷ ἀνεῖναι πορείαν, πρὸς ἀγεμὸν ὥσαντι σοφίας τῆς μεζίζου; παρὰ τῶν προεχόντων τῆς Ἰουδαίων Γραφῆς, συλλεγομένης αὐτῷ ἐκ φιλοπύου μαθήσεως. Τί οὖν ὁ γεννάδας οὗτος, καὶ τῆς ἀληθείας γνώσεως ἐραστής; Τάχιστα τὴν Ἰουδαίαν κατεληγὼς, ὅτε σχεδὸν ἀρχὴν εἶχε τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ κήρυγμα· τὰ ληθὲς δὲ εἰπεῖν, ὅτε μικρῷ πρόσθεν ἢ τοῦ θεοῦ Πνεύματος χάρις γλώσσαις πυρὸς ἐπιμορφωθείσα, τοῖς Χριστοῦ μαθηταῖς ἐπεκάθισε, καθ' ἣν καὶ γλώσσαις ἐλάλουν ξέναις, ἀλλ' οὐ πατρίοις τοῖς ἔθνεσιν, ὡς πᾶσαν ὁμοῦ συγχωθεῖσαν τὴν πόλιν πλησθῆναι θαύματος τῷ καιρῷ τοῦ θαύματος, καὶ τῷ ξένῳ τοῦ θαύματος. Τηνικαῦτα δὲ, καὶ κατ' αὐτὴν, ὡς εἰπεῖν, τὴν ὥραν, ἐπιστὰς τῷ πλήθει τῶν συνελεγεμένων αὐτὸν ἐνείρας ὁ μέγας οὗτος καὶ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος·

Ἦν τε ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὄγλος ὀνομάτων ὥσει ἱκανὸν

C Τούτων εἰς καὶ πρῶτος τῶν τότε πεπιστευκότων γίνεται, τῷ ἁγίῳ μαθητευθεὶς Πνεύματι, καὶ τὴν ἀπαρχὴν τοῦ θεοῦ κηρύγματος, ἀπαρχὴν αὐτὸν ποιησάμενος τῶν οικειωθέντων Χριστοῦ τῷ βαπτίσματι. Καὶ δὴ μὲν αὐτίκα τοῖς Χριστοῦ συγγινόμενος, καὶ τῷ καιρῷ τοῦ μυστηρίου λόγῳ τυπούμενος, μαθητῆς γίνεται καὶ αὐτός, οὐχ ἥττον τὴν ἀξίαν, ἢ τὸν ζῆλον ὁμότιμος. Οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ, καὶ ὁ Παῦλος τῆς Ἐκκλησίας ὁ μέγας ἐπίστη διδάσκαλος, Παῦλος ἐκεῖνος, ὁ κύκλῳ πᾶσαν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ καὶ μέχρι τοῦ Ἀλλυριχοῦ τὴν οἰκουμένην ἔλην διαδραμὼν τῷ κηρύγματι. Ὡς τότε μὴ πω τῷ φωτὶ πλησιέας, τὴν ἐπὶ Δαμασκὸν πορεῖαν ποιούμενος, ἐν μεσημβρίᾳ μέσῃ τῷ οὐρανῷ φωτὶ καταστράπτειται, καὶ φωνῆς ἀνωθεν ἀκούει περιηχούσης αὐτοῦ τὰ ὦτα, καὶ τῆς Ἰησοῦ θεοφανείας δέξις γίνεται, καὶ πρὸ τοῦ βαπτίσματος, τὰ τοῦ βαπτίσματος μυεῖται μυστήρια, καὶ τῆς ἀποστολικῆς ἀξίας πρὸ τῆς υἱοθεσίας τὴν χάριν καὶ τῆς χειροθεσίας ὀφίσταται, καὶ σκεῦος ἐκλογῆς ἀναδεικνύεται, καὶ βαστάζειν τὸ

D

COMBEFISH NOTÆ.

(32) *Et manuum impositionem.* Καὶ τῆς χειροθεσίας. In sacramento confirmationis adolescens Christianus, et adoptionem perfectam accipit; eoque fuerit incongruum, ut quis ante illam apostolus fiat, aut gradu sublimiori in Ecclesia evehatur, nisi Deo cui est liberum dispensante, ac præter legem agente, quam ipse statuit; ac sine sacramenti efficiente, quod sacramentis addicitur. vo-

luit. Vel etiam ac melius, manuum illa impositio intelligatur, in sacramento ordinis, quod de lege solis clericis, graduque in clero auctorioribus, et sacra ordinatione in plebium velut Patres provecitis, nimirum presbyteris horumque majoribus, vixque nisi οἰκονομῶν, etiam diaconibus congruat apostolicum prædicationis munus.

ὄνομα Κυρίου ἐνώπιον ἐθνῶν καὶ βασιλέων, δι' Ἀνα-
 νίου τοῦ πάνυ χρησφιζομένου παρὰ τοῦ πνεύματος,
 ἀλείπτης ἀντὶ διώκτου, καὶ κήρυξ ἀντὶ βλασφημίου
 γινόμενος. Ὅν τότε τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ πνεύματος ἐν-
 ιδὼν ὁ θεοπέσιος Τίτος, καὶ τὴν περιχυθεῖσαν αὐτῷ
 τῆς θείας χάριτος θεολαμπρίαν κατανοήσας, ὅλος
 γίνεται τοῦ καλέσαντος, καὶ ὡς ἂν παρ' αὐτῶν
 ἐπιστάντι ³³ τῷ κήρυκι. Αὐτίκα μάλιστα τῶν ἐν
 ποσὶν ἀπάντων ἀφίμενος, καὶ πᾶσι χαίρειν εἰπὼν
 τοῖς, ὅσα κλέπτει τὴν ἀσθησιν, πρόσεισιν αὐτῷ μετὰ
 πολλοῦ τοῦ συστήματος.

Καὶ γίνεται μὲν τὰ πρῶτα τῶν συνήθων καὶ γνω-
 ριμῶν εἰς, μετ' οὐ πολὺ δὲ σύσσιτος καὶ ὁμόσκηνος.
 Ὡς δὲ τοῖς πρόσω χωρῶν ὁ θαυμάσιος ἐπεγνώσθη τῷ
 προγνωσθέντι Θεῷ, καὶ τοῖς ὑπὲρ λίαν ἀποστόλοις
 παριστωθέντι, τῷ ἀκραιφνεί τῆς θείας ἐλλάμψεως, τί
 γίνεται; συνόμιλος αὐτῷ λοιπὸν καὶ συνέκδημος ἐν
 τῷ τοῦ Εὐαγγελίου κηρύγματι. Τὰ δὲ ἐξῆς ὁκνεῖ μὲν
 εἰπεῖν ὁ λόγος, ὅτε τὴν ἡμετέραν διαφεύγοντα γνῶ-
 σιν, καὶ κρείττονα τάχα τῆς πολλῶν ὑπολήψεως
 ὄντα. Ἐφ' ἃ δὲ δεῖ τὸν λόγον μεταγεγεῖσθαι, ἐπ' αὐτὰ
 δὴ καὶ τρέφομαι. Ἐίχε μὲν οὖν αὐτὸν οὕτως ἡ τοῦ
 Παύλου φροντίς, πανταχόσε συμπεριλαβόμενον καὶ
 φερόμενον, καὶ ³⁴ τὸ θήραμα ὡς λίαν ἐπιχαρὶ καὶ
 πλούτου μετόν. Ὅ δὲ ἦν εὐθύς ἐκ πρώτης αὐτῷ
 βλάστης, πάνθ' ὅσα κατακοσμεῖν οἶδε τὸν ἀρετῇ
 βιοῦντα καὶ κατὰ Θεὸν ἀναγόμενον· ἐπισκευῆς, εὐ-
 ποιῆς, εὐπρόσιτος, ὑπήκοος, πρὸς ἀποστολὴν εὐ-
 σταλής, πρὸς διακονίαν εὐχρηστος, πρὸς καταλλαγὰς
 εὐδαίμων, ἀλείπτης τῶν κοπιῶντων, τῶν ὑπὲρ
 Χριστοῦ πονούντων ὑπερασπιστής, καὶ πρὸς ἀπάν-
 των καλῶν δέξυρόσπον τὴν μετάκλησιν ἔχων. Τί μοι
 τὰ πόρρω λέγειν, παρὸν τὰς Παύλου φωνὰς εἰς
 μέσον ἀγαθόντα, ἐν αὐταῖς τοῦτον ὁμῶν ἐκτυπώτερον
 διαδεῖξαι νῦν, ὡς ἐν πίνακι τῷ γράμματι στηλογρα-
 φούμενον; Ὡς Κορινθίοις ἐπιστελλῶν ποτὲ, καὶ τὴν
 εἰς τὸ κήρυγμα δεδομένην αὐτῷ χάριν ἐκδιηγούμε-
 νος, αὐτοῦ που τοῦ λόγου γενόμενος, τὸν ἱερὸν δὴ
 τοῦτον ὑποσημαίνει Τίτον ἐν τούτοις ὅπου τοῖς
 ῥήμασι· «Θύρας μοι, φησὶν, ἀνεψπμήνης ἐν Κυρίῳ
 εἰς τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ οὐκ ἐσχέκα ἀνεσθαι
 τῷ πνεύματι μου, τοῦ μὴ εὐρεῖν με Τίτον τὸν ἀδελ-
 φόν μου.»

Ὅρξες ὅση καὶ τίς ὑπῆρχεν ἡ ἐκ βάθρων αὐτῷ τῆς
 πίστεως περιχυθεῖσα χάρις τοῦ Πνεύματος, ὡς καὶ
 ἀδελφὸν ἐπικληθῆναι Παύλου, καὶ φυγαγωγὸν καὶ

³³ II Cor. II, 12.

³⁴ Lege, ἐπιστάντος. ³⁵ Lev. ὡς.

VARIE LECTIONES.

COMBESII NOTÆ.

(33) Quique velut ipsius causa astitisset præ-
 dicatori. Nempe, Paulo. Indicat Pauli conver-
 sionem fuisse Tito occasionem perfectæ con-
 versionis, et arripiendi status sublimioris, quo
 expeditior fieret sacro illi ministerio, ad quod
 Paulus peculiarissime vocatus esset, tandemque
 in ejus socium promoveret. Accepit velut sibi
 ipsi vocatum, ac ducem præfectum, sub quo, et

A mini coram gentibus et regibus, seu divino Spi-
 ritus oraculo, per magnum illum Ananiam pro-
 nuntiatur: aliptes factus ex persecutore, et ex
 blasphemio prædicator. Eum tunc perspicaci spi-
 ritus oculo intuitus admirabilis Titus, affusamque
 ipsi divini splendoris gratiam diligentius atten-
 dens, totus sit illius qui vocasset, quique velut
 ipsius causa astitisset prædicatori (33). Ex templo
 maxime omnibus a se procul dimissis, atque iis
 penitus valere jussis quæ lenocinio furantur sen-
 sum, multo comitatu ipsum adit.

Ac primum quidem unus eorum qui familiares
 et noti essent, postmodum vero etiam commen-
 salis et contubernalis efficitur. Ubi autem vir mi-
 rabilis ad ulteriora procedens, agnitus ei fuit, qui
 fuisset præagnitus Deo, et iis qui supra modum
 apostoli erant exæquatus, sincera utique divini
 luminis illustratione, quid accidit? Fit tandem illi
 socius, ac peregrinationum comes in prædicatione
 Evangelii. Renuit autem eloqui oratio quæ deinceps
 sequuntur, ut quæ effugiant nostram cognitionem,
 ac forsitan majora sint quam plures existimaverint.
 Ad ea vero convertam sermonem, ad quæ is detor-
 quendus sit. Sic itaque eum Paulus curæ habebat,
 ut omni loco una circumduceret, ac velut gratis-
 simam plenamque divitiis prædam ferret. Ipse au-
 tem a primo statim germine, omnia ei erat quæ
 solent esse ornamento viventi ex ratione virtutis,
 vitæque divine sublimi et Deo subvehente elata:
 modestus, suavis, accessu facilis, obediens, ad
 apostolatium expeditus, ad ministerium utilis, ad
 conciliationes felix, fatiscientium aliptes, defensor
 pro Christo laborantium, quem denique boni om-
 nes propensius accirent. Enimvero quid remotiora
 dico, cum præsto sit ut in medium adductis
 Pauli vocibus, eum vobis impræsentiarum, velut in
 tabella, ac ceu in columnæ insculptum expressius
 ex Scriptura exhibeam? Is aliquando Corinthiis
 scribens, datamque ei ad prædicationem gratiam
 disserens, ubi ad certum quemdam locum deve-
 nit, verbis ejusmodi honestat sacrum hunc Ti-
 tum: «Cum, inquit, ostium mihi ad Evangelium
 Christi apertum esset, non habui requiem spiritui
 meo, eo quod non invenerim Titum fratrem
 meum.»

D Vides quanta ei affusa esset gratia Spiritus, ab
 ipsis fidei fundamentis, ut et Pauli frater et sola-
 tium et refrigerium vocaretur? «Non habui enim

quo socio, prædicationi instaret. Non ita abest,
 quod de B. Reginaldo habetur apud Theodor. et
 alios, meditante statim apostolicum et prædica-
 torum, cui Deus, vix non alterum Paulum, ac Pauli
 spiritu plenum, Dominicum quo præside et Patre
 socioque id muneris strenue obiret, suscitavit;
 etiam miraculosè sanans ejus precibus, ut ne
 tantus deesset novæ militiæ dux.

inquit, requiem spiritui meo, eo quod non inven-
rim Titum fratrem meum. » Vis et alio ostendam
testimonium ei detulisse magnum Apostolum?
« Repletus sum, inquit, consolatione, superabundo
gaudio ¹. » Quomodo, quæ quæso ratione? « Qui
enim consolatur humiles, inquit, consolatus est
nos in adventu Titi. Non solum autem in adventu
ejus, sed etiam in consolatione, qua consolatus est
ipse in vobis ². » Vidistin' excellentem dilectionem?
Vidistin' concordie vinculum, ut etiam il-
lius consolationem, suam ipsius defnierit, gau-
diumque ejus, proprium suum reputaverit? Audi
vero quid ad eodem rursus scribens, ait: « Abun-
dantius autem magis gavisi sumus super gaudio
Titi, quia reffectus est spiritus ejus ab omnibus
vobis. Et si quid apud illum de vobis gloriatus
sum, non sum confusus: sed sicut omnia vobis in
veritate locuti sumus, ita et gloriatio nostra, quæ
fuit ad Titum, veritas facta est: et viscera ejus
abundantius in vobis sunt ³. » Et post pauca:
« Gratias autem Deo, qui dedit eandem sollicitu-
dinem pro vobis in corde Titi: quoniam exhorta-
tionem quidem suscepit; sed cum sollicitior esset,
sua voluntate profectus est ad vos ⁴. » Vides ut
ejus ubique sollicitudini testimonium deferat?
Vides ut supra et infra versans, laudibus appetat
et magnifice efferat? Supra quidem: « Si quid
apud illum gloriatus sum, non sum confusus. »
Et, « Gloriatio nostra, quæ fuit ad Titum, veritas
facta est. » Infra vero exponens quanta esset ejus
sollicitudo in ministerium gentium quæ credidis-
sent in Christum: « Cum enim esset, inquit, sol-
licitior, sua voluntate profectus est ad vos. »

Ades vero, etiam Pauli socium ostendam Ti-
tum, et adjutorem, et gloriam Christi, et ecclesia-
rum apostolum. Compleat porro mihi Paulus ipse,
os illud Christi, sermonis consensum. Unius en-
rum quos una cum ipso misisset in ministerium
ipse creditum, comparisonem accuratius edisse-
rens: « Sive enim pro Tito, inquit, qui est socius
meus, et in vobis adjutor: sive fratres nostri,
apostoli Ecclesiarum, gloria Christi ⁵. » Vidistin'
æqualem? Num tibi videtur magnum, ut quod est
posterius Paulo, cum Paulo collocetur, sitque ac
dicatur ejus socius ac adjutor? Cujus, inquam,
Pauli socius adjutorque? Ejus qui volatu transcen-
dit tertium cælum, auditque ea suscepit quæ na-
lus possit efferre. Qui denique ante resolutionem
a morte, meliori citra comparisonem supra hu-
manam scientia, raptus est. Ejus Titus socius,
adjutorque et comes est. Nec id solum, verum
etiam, « Gloria Christi, et apostolus Ecclesiarum. »
Vide igitur, ut eodem cum Paulo spiritu ambula-
verit, moresque ab avaritiæ sordibus testimonio vin-
dicatos. Audi vero ipsa perspicue Pauli verba:

Α ἀνάψυξιν; « Οὐκ ἔσχηκα γὰρ, φησὶν, ἀνεῖν τῷ
πνεύματί μου, τοῦ μὴ εὐρεῖν με Τίτον τὸν ἀδελφόν
μου. » Βούλει καὶ ἄλλω σοὶ δεῖξω τὴν αὐτῷ μαρτυ-
ρίαν προσαγαγόντα τὴν μέγαν Ἀπόστολον; « Πι-
πλήρωμαι, φησὶ, τῇ παρακλήσει, ὅπερ περισσεύομαι
τῇ χαρᾷ. » Πῶς καὶ τίνα τρόπον, εἰπέ; « Ὁ γὰρ
παρακαλῶν τοὺς ταπεινοὺς, φησὶ, παρεκάλεσεν
ἡμᾶς ἐν τῇ παρουσίᾳ Τίτου. Οὐκ ἐν τῇ παρουσίᾳ δὲ
μόνον αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ παρακλήσει, ἣ παρ-
εκλήθη αὐτὸς ἐν ὑμῖν. » Εἶδες ἀγάπης ὑπερβολὴν;
Εἶδες ὁμοφυλίας σύνδεσμον, ὡς καὶ τὴν ἐκείνου
παρακλήσιν οἰκείαν ὀρίσασθαι, καὶ τὴν ἐπ' αὐτῷ
χάριν ἰδίαν ἡγήσασθαι; Ἀκούε τί πρὸς αὐτοὺς
πάλιν ἐκείνους γράφων φησὶ: « Περισσότερος δὲ
μᾶλλον ἐχάρημεν ἐπὶ τῇ χαρᾷ Τίτου, ὅτι ἀναπέπαιται
B τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἀπὸ πάντων ὑμῶν. ὅτι εἰ τι αὐτῷ
κεκαύχημαι, οὐ κατησχύνθην. Ἀλλ' ὡς πάντα ἐν
ἀληθείᾳ ἐλάλησαμεν ὑμῖν, οὕτω καὶ ἡ καύχησις
ἡμῶν ἡ ἐπὶ Τίτου ἀλήθεια ἐγενήθη· καὶ τὰ σπλάγ-
χνα αὐτοῦ περισσότερως εἰς ὑμᾶς ἐστὶ. » Καὶ μετ'
ὀλίγα: « Χάρις δὲ Θεοῦ τῷ διδόντι τὴν αὐτὴν σπου-
δὴν ὑπὲρ ὑμῶν ἐν τῇ καρδίᾳ Τίτου. ὅτι τὴν μὲν
παρακλήσιν ἐδέξατο· σπουδαιότερος δὲ ὑπάρχων,
αὐθαίρετως ἐξῆλθε πρὸς ὑμᾶς. » Βλέπετε αὐτὸν
πανταχοῦ τὸ σπουδαῖον αὐτῷ προσμαρτύροντα; Βλέ-
πετε πῶς ἄνω καὶ κάτω στρέφων αὐτὸν, τοῖς ἐπαίνοις
βάλλει καὶ ὑπεραίρει; ἄνω μὲν, ὅτι: « Εἰ τι αὐτῷ κε-
καύχημαι, οὐ κατησχύνθην. » καὶ, ὅτι: « Ἡ καύχησις
ἡμῶν, ἡ ἐπὶ Τίτου, ἀλήθεια ἐγενήθη. » Κάτω δὲ ¹¹,
τὴν σπουδὴν ὅσην εἶχε περὶ τὴν διακονίαν τῶν εἰς
C Χριστὸν πεπιστευκότων ἔθνων· « Σπουδαιότερος
γὰρ, φησὶν, ὑπάρχων, αὐθαίρετως ἐξῆλθε πρὸς
ὑμᾶς. »

Δεῦρό μοι καὶ κοινωνὸν δεῖξω Παύλου τὸν Τίτον,
καὶ συνεργὸν, καὶ δόξαν Χριστοῦ, καὶ τῶν Ἐκκλη-
σιῶν ἀπόστολον. Συμπληρούτω δὲ μοι Παῦλος αὐτὸς,
Χριστοῦ τὸ στόμα, τοῦ λόγου τὴν σύμφρασιν. Ἐνὸς
κατασπύχρισιν ἐπεξιῶν, οὗς αὐτῷ συναπέστειλεν εἰς
τὴν διακονίαν ἣν πεπίστευτο· « Εἴτε γὰρ ὑπὲρ
Τίτου, φησὶ, κοινωνὸς; ἔμδ; καὶ εἰς ὑμᾶς συνεργός;
εἴτε ἀδελφοὶ ἡμῶν, ἀπόστολοι Ἐκκλησιῶν, δόξα
Χριστοῦ. » Εἶδες ἰσομοιρίαν πίστεως; Οὐκ ἄρα σοὶ
θαυμαστὸν καταφαίνεται, μετὰ Παύλου τὸ μετὰ Παύ-
λου τετάχθαι, κοινωνόν τε τούτου καὶ συνεργὸν καὶ
D εἶναι καὶ ὀνομάζεσθαι; Παύλου· ποίου; τοῦ ὑπὲρ
τρίτον εὐρανόθεν ἀναπατάντος· καὶ διακαῶς ¹² δεξα-
μένον τὰ πᾶσιν ἀνέκφορα· καὶ πρὸ τῆς ἀναλύσεως,
κρεῖττον ἀσυγκρίτως ἢ καὶ ἡμετέραν γνώσιν, ἀναρ-
πασθέντος εἰς τὸν παράδεισον. Τούτου κοινωνὸς ὁ
Τίτος, καὶ συνεργός καὶ συνέκδημος. Καὶ οὐ τοῦτο
δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ δόξα Χριστοῦ, καὶ ἀπόστολος
Ἐκκλησιῶν. Ὅρα δὴ οὖν αὐτὸν, καὶ τῷ αὐτῷ
πνεύματι Παύλου περιπατήσαντα, τό τε τοῦ τρέ-
που τὸ ἀφιλάργυρον μαρτυρούμενον. Ἀκούε γοῦν
σαφῶς αὐτὰ Παύλου τὰ ῥήματα· « Ἔστω δὲ, φησὶν,

II Cor. vii, 4. ¹¹ ibid. 6, 7. ¹² ibid. 13-15. ¹³ ibid. 23. ¹⁴ II Cor. viii, 16, 17.

VARIAE LECTIONES.

¹¹ Forte deest λέγων. ¹² Forte δι' ἀκοῆς.

ἐγὼ οὐ κατεδάρσα ὑμᾶς· ἀλλ' ὑπάρχων πανούργος, ὅλην ὑμᾶς ἔλαβον. ὅτι λέγετε· Ὅλην πανούργος ὑπάρχων ἔλαβες, οὗς διὰ Χριστὸν ἐσαγήνευσας; Ναί, φησί. Τὴν καλὴν ἀπάτην ἠπάτησα, μιμήσει Χριστοῦ τοῦ τὸν ἐχθρὸν φανακίσαντος. Καὶ γὰρ ἐκεῖνον δελεᾶσας τῷ τῆς σαρκὸς προκαλύμματι, θεότητος ἀγκίστρον ἦ καὶ ὁ προβλήματι. Τὸ δὲ πανούργος, ἀντὶ τοῦ, σοφός, ἐκλαμβάνομεν. Ἐστω οὖν, φησί, ἐγὼ οὐ κατεδάρσα ὑμᾶς· ἀλλ' ὑπάρχων πανούργος, ὅλην ὑμᾶς ἔλαβον. Μὴ τίνα ἐν ἀπίστειλα πρὸς ὑμᾶς ἐπλεονέκτησεν ὑμᾶς; Παρακάλῃσα τίτον, καὶ συναπέστειλα τὸν ἀδελφόν. Μὴ τι ἐπλεονέκτησεν ὑμᾶς τίτος; Οὐ τῷ αὐτῷ πνεύματι περιεπατήσαμεν; Οὐ τοῖς αὐτοῖς ἔγνωσαν; Ἐὐγε τῆς ἀληθείας! Ὑπέρνευγε τοῦ Πνεύματος, οὕτως συναρμόσαντος ἅμωι τοὺς Χριστοκλήρικας! Ἦνεν μὲν οὖν εὖ μάλα αὐτὸς ὁ δόξα τίτου Παῦλος, τὸν ἑταῖρον προλαβὼν ἀπακρίβωζε, τοῖς ἑαυτοῦ τὰ ἐκεῖνον συγκρίνας, ἀριστά τε τοῦτον ἐξελόντας εὐχρωματίστας διεωγράψεν.

Ἀλλ', ὦ μακάριε Πάτερ, τὸ μέγα Κρήτης καύχημα καὶ καλλώπισμα, καὶ τῆς σκηπτικῆς ἀληθείας, καὶ τῆς ἀνω μυστολατρίας, καὶ τῶν θείων ἐφηγητῶν, δέχου πρὸς ἡμῶν ὅλον τι Σειρήνειον μέλος τὸν ἐφύμνιον λόγον, καὶ τραυλίζειν ἐθέλοντι, φιλόστοργος ὢν, ἥδιστα παράβαλε σὸν οὗς ἐμοῖς λόγοις. Φίλα γὰρ πατράσι τὰ τῶν τέκνων φελλίσματα, ὅταν ἐξ ἀτέχου γνώμης ἀπλάστον λόγον προέλθῃ. Λόγος δὲ ποῖος ἂν καὶ δοθείη τῷ μηδὲν εὐχρηστον ἔχοντι πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ συντεταγμένου καὶ συνεκτικωτάτου λόγου, πλὴν τοῦ εἰς δύναμιν ἤκοντος τῆς ἐν ἡμῖν ἀσθενείας; Σὺ δὲ τίς ἂν καὶ κατ' ἀξίαν ἐπαινέσεις λόγος, ἀνοθεν παρὰ Κυρίου λαβόντα τὸν ἑταῖρον; Ὡς ὅταν ὑποφωνούντος αὐτοῦ διαπρυσίως ἀκούωμεν, πῇ μὲν· Ὑμεῖς ἐστε τὸ ἅλς τῆς γῆς. — Ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου. — Ὑμῖν δέδοται γινώσκειν τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ· πῇ δὲ· Ὑμῶν δὲ μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ ὅτι βλέπουσι, καὶ τὰ ὅσα ὑμῶν ὅτι ἀκούουσι. Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ βασιλεῖς ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον, καὶ ἀκούσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν. Τίνα οὖν ἡμεῖς σοὶ τὸν στέφανον πλέξομεν; Τίτων δὲ λόγων τὰ ἀνθη συλλέξαντες, τῇ παννύμφῃ σου κορυφῇ περιθήσομεν, τίς οὕτως ἡλίθιος, ὡς τοὺς ἑαυτοῦ τῶν δεσποτικῶν ἀντεπεζάγειν πειράσθαι λόγους; ὢν καὶ μὴ μόνον ἀρχέσει φωνῇ, συμπληρώσαι σου κατ' ἀξίαν τὸν ἑταῖρον. Τίς αὕτη καὶ ποία; ἡ μικρῷ πρόσθεν ὑμᾶς φῶς τοῦ κόσμου καλέσασα, ὡς τῷ πρώτῳ μαθητευθέντας φωτί. Οὕτω γὰρ ὑποληπτέον τοὺς τῷ Εὐαγγελίῳ, δίκην ἡλιακοῦ ἄρματος, ἀνὰ τὴν κρίσιν περισσότησαντας. Ὑμεῖς ἐστε τὸ ἅλς τῆς Ἐκκλησίας, δι' οὗ τὰ πικρά καὶ ἀλμυρά τῆς ἀπιστίας κατεγλυκάνθησαν ὕδατα· τῷ γονίμῳ τὴν ἀτεκνίαν, καὶ τῷ ποτίμῳ τὸ ἀπότμητον διακρούσαντες. Ὑμεῖς ἐστε ἡ ἐκ' ὅρου καμμένη τῶν ἐκκλησιαστικῶν

A Sed esto, inquit, ego vos non gravavi, sed cum essem astutus dolo vos cepi. Quid ais? Cum esses astutus, eos dolo cepisti, quos propter Christum piscatus es? Ita, inquit: Bono vos errore decepi, Christi exemplo qui hosti illusit. Nam et illum carnis involuero ceu esca fallens, divinitatis hano sive etiam praesidio cepit. Illud autem, astutus, pro eo exponimus, quod est, sapiens. Sed esto, inquit, ego vos non gravavi, sed cum essem astutus, dolo vos cepi. Nunquid aliquis eorum quos misi ad vos, expilavit vos? Rogavi Titum, et misi cum illo fratrem. Nunquid Titus vos expilavit? Nonne eodem spiritu ambulavimus? Nonne iisdem vestigiis? Eugene veritatem! Eugene magis Spiritum, qui ita ambos Christi praecones coaptavit! Jam sane maxime ipse Titi gloria Paulus, ejus accurate laudationem occupans exsecutus est; suis ipsius res illius comparans, ac ceu in imagine optime representans, egregio colorum flore depinxit.

Sed, o beate Pater! magna Cretae gloriatio ac ornamentum, verique tabernaculi ac superni cultus, divinorumque interpres, suscipe a nobis ceu Sirenarum melos, laudationis sermonem: quique sis filiorum amans, volenti balbutire, aures tuam meis libens sermonibus adhibe. Solent enim Patres grata habere filiorum balbutimenta, cum ii e simplici mente sincerum sermonem depromunt. Quem enimvero, excepto si quis meae imbecillitati congruat, sermonem dederim, cui nihil ad compendiosi sensorumque complexione confertissimi sermonis susceptionem, comparatum suppetat! Te vero quisnam etiam sermo pro meritis laudaverit, qui olim a Domino laudem acceperis? Ut cum clare clamantem audimus, alio quidem loco: Vos estis sal terrae. — Vos estis lumen mundi. — Vobis datum est nosse mysteria regni Dei. Alio autem: Vestri autem beati oculi quia vident, et aures vestrae quia audiunt. Dico enim vobis, quia multi prophetae et reges voluerunt videre quae vos videtis, et non viderunt; et audire quae auditis, et non audierunt. Quam tibi ergo sumus plexuri coronam? Quorumnam sermonum collectos flores tuo vertici imponemus? Quis ita stultus, ut suos sermones velut ex adverso Dominicis tentet ingerere, quorum vel una vox abunde fuerit, laudationi pro meritis complenda? Quenam illa vox et quanta? non ita pridem, lumen mundi appellans. Ut nimirum discipulos primi illius luminis. Sic enim ii existimandi sunt, qui Evangelio, velut solari curru, circumquaque mundum lustrarunt. Vos estis Ecclesiae sal, quo amaræ saesque infidelitatis aquae dulcorantur: sterilitate depellentes concessa fecunditate, ineptiamque ad potum qualitatem suavi ad potam gratia. Vos

* II Cor. xii, 26. * ibid. 16-18. b Matth. v, 13. c ibid. 14. d ibid. 11, 16. e Luc. x, 23.

VARIAE LECTIONES.

** Adde εἰς, vel quid simile.

estis arx, super ecclesiasticorum dogmatum montem posita. Tu magnum illud Pauli operum facinus, bona illa seges, præclari nominis gloriationum ejus decus, optimus ejus laborum terminus. Tu primum almæ patriæ anathema. Tu sacra insacrificabilium Christi pecudum (34) hostia, venerabiles Ecclesiæ deliciae, divino sermone loquens lingua, nunquam silens os theologiæ, spiritalis Apostolorum tibia, a Deo scriptus sermonum cælestium liber, Deiloqua vox. Tu ore sapientiæ superne crateri admoto, divinum traxisti Spiritum, hausistisque gratiam miraculorum. Tu vivifico inde attracto potu, calicem salutaris ^f divina temperatum sanctificatione, spiritalius hibisti. Tu Ecclesiæ pronubus, dona ei jugalia dotemque (35), Cretæ attulisti proles. Tu primus patrii soli princeps pastor præsulque, qui nunc quidem spiritali fistula rationales Christi oves convoces; nunc vero a pascuis ad pascua inducens educensque, ad intelligibilem divinorum potum deducas. Tu ardens lucerna, et quæ non possit abscondi sub modio ^g (nefas quippe est ut modio mensuretur vestrum lumen) : sed sublime aureo splendore micanti candelabro, Ecclesiæ, inquam, imponi debuerit, ut luceatis mundo, quippe qui « Luminaria, verbum vitæ continetis prætentatisque ^h. » Tu virtutum speculum sine macula, apostolica claritas, doctorum primitiæ, eximius inter sacerdotes, pastorum pastor, persecutor luporum et Christi ovium propugnator. Tu rationalis vineæ Ecclesiæ a Deo satus palmes, rationalis prædicationis uvæ maturitate nigrescens. Tu plantationis Pauli opima seges, ejus agriculturæ ferax ager, mysticis divinorum sermonum guttis campus irriguus.

Quænam vero, dilecti, perorata oratio sermonis tibi satietatem inferat? Quibus autem sermonibus tibi coronam? Quibus autem sermonibus venerabile caput coronem? Non habeo quid ejus dignum encomiis offeram: non vim verborum, non artis specimen, non sensorum inventionem, non insinuando sophisticæ peritiæ indolem, non aliud quidpiam vel exiguum vel magnum, quod humilem in ipsum compleat funebrem orationem. Verum o sacerdotum cœtus (36), et sacra manu Titi divinitus signatus conventus, gratum habue-

^f Psal. cxv, 13. ^g Matth. v, 15; Marc. iv, 21. ^h Philipp. ii, 16.

COMBEFISII NOTÆ.

(34) *Insacrificabilium Christi pecudum.* Ἀθύτων θρημάτων. Sic etiam Nazianz. in sanctum Pascha. Τὸ, μέγα καὶ ἀθύρον ἱερεῖον, ἢ οὕτως εἶπω. *Ingens et insacrificabile sacrificium, ut ita dicam:* quamquam dicit in Christum ratione divinitatis, et primæ in ipso naturæ, veræ ἀθύτου· omnino immactabilis, et in cujus tantum honorem possit maciari vera et proprie dicta hostia. Titus autem Ἀθύτων θρημάτων Χριστοῦ ἱερὸν καλλιέριμα· Velut facta hostia inter eas nobilissima, quæ spiritali tantum immolatione et viventes, Deo offeruntur: nec enim legimus consummatum martyrio.

A δογμάτων ἀκρόπολις. Σὺ εἶ τὸ μέγα τῶν ἔργων Παύλου κατόρθωμα· τὸ καλὸν γεώργιον· τὸ περιώνυμον τῶν αὐτοῦ καυχημάτων καλλώπισμα· τὸ κράτιστον τῶν ἐκείνου πόνων συμπέραςμα. Σὺ εἶ τὸ πρῶτον τῆς θρησκαμένης σε πατρίδος ἀνάθημα, σὺ τὸ ἱερὸν τῶν ἀδύτων θρημάτων Χριστοῦ καλλιέριμα, τὸ σεμνὸν τῆς Ἐκκλησίας ἐνερύφημα, ἡ θεόφθεκτος γλώσσα, τὸ ἀσίγητον τῆς θεολογίας στόμα, ὁ πνευματικὸς τῶν ἀποστόλων αὐλὸς, ἡ θεόγραφος τῶν οὐρανίων λόγων πυκνὴ, ἡ θεηγόρος φωνή. Σὺ τῷ κρατῆρι τῆς ἀνωτάτω σοφίας προσενέγκας τὸ στόμα, τὸ θεῖον εἰλκυσας Πνεῦμα, καὶ τὴν χάριν ἠντήλησας τῶν θαυμάτων. Σὺ τὸ ζωρὸν αὐτόθεν πόμα σπασάμενος, τὸ ἐ τοῦ σωτηρίου ποτήριον· μυστικώτερον ἐπὶ τῆς θείῃ κερασθὲν ἀγιάσματι. Σὺ νυμφαγωγὸς τῆς Ἐκκλησίας, ἔδνα νυμφικὰ καὶ φερνὴν αὐτῇ προικοφορήσας, τὰ Κρήτης γεννήματα. Σὺ τῆς ἐνεγκαμένης ὁ πρῶτος ἀρχιποίμην καὶ πρόεδρος· νῦν μὲν τῇ πνευματικῇ σύριγγι τὰ λογικὰ συγκαλούμενος τοῦ Χριστοῦ θρέμματα, νῦν δὲ ἀπὸ νομῶν εἰς νομὰς εἰσάγων σε καὶ ἑτάγων, πρὸς τὴν νοστήν τῶν θείων πόσιν καθοδηγεῖς. Σὺ ὁ καίόμενος λύχνος καὶ ὑπὸ μοδίου κρύπτεσθαι μὴ δυνάμενος· ὅτι μὴ θέμις μοδίου παραμυτρεῖσθαι τὸ φῶς τὸ ὑμέτερον, ἀλλ' ἐφ' ὀψήλου τῇ χρυσαυγῇ λυχνίᾳ, λέγω τῆς Ἐκκλησίας τίθεσθαι, ὡς ἂν τῷ κόσμῳ φαίνοιτο· φωστῆρες λόγον ζωῆς ἐπέχοντες. Σὺ τὸ μὲν ἀρετῶν ὑπάργχεις ἀκηλίωτον ἑσοπτρον, τὸ ἀποστολικὸν ἀγλάνισμα, τῶν διδασκάλων ἡ ἀπαρχή, τῶν ἱερῶν ὁ πρόκριτος, τῶν ποιμένων ὁ ποιμήν· ὁ τῶν λύκων διώκτης, καὶ τῶν τοῦ Χριστοῦ θρημάτων ὁ πρόμαχος. Σὺ τῆς λογικῆς ἀμπέλου τῆς Ἐκκλησίας τὸ θεόφυτον κλῆμα, τοὺς λογικοὺς περλάζον τοῦ κηρύγματος βότρυας. Σὺ τὸ ἀκροθίνιον τῆς Παύλου φυτείας γεώργιον· ἡ πολυφόρος τῆς ἐκείνου γεηπονίας ἀρούρα, ἡ μυστικαῖς ψεκάζει τῶν θείων λόγων ἀρδευομένη χώρα.

Καὶ τί ἂν φράσας, ἀγαπητοί, τοῦ λόγου κόρον εἰσδέξομαι; Τίσι δὲ λόγοι· ἐπιστέλω τὴν ἱερὰν ἐμὴν καὶ θεοστεφῇ κεφαλὴν, καὶ πᾶσιν αἰδέσιμον; Οὐκ ἔχω ὅ τι προσάξω τῶν αὐτῆς ἐγκωμίων ἐπάξιον· οὐ λόγων ἰσχὺν, οὐ τέχνης ἐνδεξιὴν, οὐ νοημάτων εὐρεσιν, οὐκ ἐφ' ὅδου σοφιστικῆς ἐμπειρίαν· ἐπιδείξιν, οὐκ ἄλλο οὐδὲν, οὐ μικρὸν οὐδὲ μέγα, συμπληροῦν τὸν ἐπ' αὐτῇ συνταγέντα μικρὸν ἐπιτάφιον. Ἀλλ', ὡς ἱερῶν ἀθροίσμα, καὶ τῆς ἱερᾶς Τίτου χειρὸς θεοσφράγιστον σύστημα, δέχοισθέ με καὶ πάλιν ἐπ' αὐτὸν ἐκείνον τὸν λόγον τρεπόμενον. Πείθομαι· εὐ μέγα

(35) *Dona ei jugalia, dotemque.* Ἐδνα νυμφικὰ καὶ φερνὴν αὐτῇ προικοφορήσας. Velut dona quibus eam tibi sponsam devinctires, et quibus ipsa sibi Christum sponsum; nam et ipse episcopus, vicarius Ecclesiæ sponsus est. Acute ergo, Cretæ proles ut ab Andrea oblate Ecclesiæ, ἔδνα fuerunt; sunt enim illa quæ maritus donat sponsæ, eadem autem ut ab Ecclesia offerendæ Christo, φερνὴ sunt, ejus velut dos, plane illa sponsa desiderata.

(36) *O sacerdotum cœtus.* Ὁ ἱερῶν ἀθροίσμα. Intelligit sacerdotes spirituales, et totum fidelium

συνέφεσθαι καὶ ὑμᾶς καὶ συνευφρανθήσεσθαι· Ἐγ-
χωμιαζομένου γὰρ δικαίου, εὐφρανθήσονται λαοί,
φησὶν ὁ σοφώτατος Σαλομών. Δίκαιον οὖν ἡγοῦμαι
τὴν πάντων ψυχὴν οἰκειώσασθαι, καὶ ὥς εἰς ἐκ πάν-
των ἀντὶ πάντων τοῦτον ὑμῖν ἀναστηλώσαι τῷ λόγῳ,
τὸν λογικὸν ἀνδριάντα τῶν λόγων, καὶ τῆς ἀπαντα-
χοῦ γῆς τῶν Ἐκκλησιῶν πεφυγνότε διδάσκαλον.

sermone, instar cippi, coram statuam et erigam : qui nimirum, ceu rationalis sermonum statua,

τοιοτορbe positarum Ecclesiarum doctor claruerit.
Οὗτος γὰρ, οὗτος ἐστὶν ὁ μέγας Τίτος, τοῦ σκεύους
τῆς ἐκλογῆς ὁ συνέδοξμος, ὁ θερμὸς ἐκείνου κοινωνὸς
ἐν τῷ τοῦ Εὐαγγελίου κηρύγματι. Τίτος ὁ πρῶτος
τῆς εἰδωλομανίας ἀντίπαλος, καὶ τῆς Χριστοῦ θεο-
σοφίας ὑπέρμαχος· ὁ κατὰ τῶν προσκυνούντων τοὺς
λίθους, λίθος προσκόμματος κείμενος, καὶ τὸν εἰς
κεφαλὴν γωνίας τῆς Ἐκκλησίας λίθον Χριστὸν αὐτοῖς
ὑποθέμενος. Τίτος, ἡ ἀκρότομος ἔδρα καὶ πέτρα τῆς
πίστεως, ἡ ἀποπετρωθέντας τὸν νοῦν Χριστῷ τῇ
πέτρᾳ στερεμνίως ἐδράζουσα. Τίτος, τὸ θεόκτιστον
τῆς Κρητῶν Ἐκκλησίας προπύργιον, ἡ ἀψευδὴς τῶν
ἀδιστακτικῶν αὐτῷ προσόντων ἀντιληψίς, τὸ εὐπρε-
πὲς τῆς περὶ ἡμᾶς θείας κηδεμονίας προαύλιον, δι-
οὐ τὴν ἀλήθειαν ἐγνώμεν, τὴν ζωὴν ἐσχάκαμεν, τὴν
γνῶσιν ἐλάβομεν, τὸ φῶς ἐνέλαμψθημεν. Τίτος, ὁ
τῆς δυσκαίδεκάδος τῶν τῆδε καθέδρας ἀρχιερονος, ὁ
θεολαμπῆς οὐρανὸς τῆς ἡμῶν ἀδελφίας, ὁ φαίδρὸς
τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ στερεώματος ἥλιος, ὁ λαμπαδοῦ-
χος τῶν ἐμψύχων λαμπτήρων ἀστήρ, ὁ τοὺς πλανή-
τας τῆς πλάνης πρὸς ἀπλανεῖς ἐρόδους ἀπλανῶς
καθοδηγῆσας τῆς πίστεως, καὶ στειρήτοις ἀληθείας
καταπυρσεύων τὴν σύμπασαν. Τίτος, τῶν Χερουβιμ
τὸ ὄμμα, τῶν Σεραφίμ τὸ στόμα, ὁ γρήγορος ὀφθαλ-
μὸς, τὸ ἀκοιμητὸν τῆς μυστικῆς ἀγρῶντας βλέφαρον.
Τίτος, τὸ ἀπροσμάχητον ὄπλον, ἡ κατ' ἐχθρῶν ἐστιλ-
λωμένη βομφαλὶα, τῶν οἰκείων τέκνων ὁ πρόμαχος,
τῶν ἀπόρων ὁ πόρος, τῶν πεινούντων ἡ τροφή, τῶν
ἀστέγων ἡ στέγη, ἡ τοὺς γυμνήτας περιστελλούσα
σκέπη, ὁ τοὺς ἐν ζῆλῳ κυμάτων διασώζων λιμὴν, ὁ
πυρρὸς τῆς εὐσεβείας, ὁ διαφανὴς τῶν θείων δογμα-
των σπινθήρ, ἡ ἐμψυχὸς τῆς Ἐκκλησίας λαμπάς, ἡ
στήλη τῶν ἀρετῶν, ἡ ἐμπνοὺς τῶν κατορθωμάτων
εἰκὼν, ἡ εὐλαλὸς τῶν δογμάτων λύρα, ὁ λιγυρὸς τῶν
θείων ᾠσμάτων ὦδός, ἡ ἀσίγητος φόρμιγξ, ἡ τῷ πλη-

ritus ut et iterum orationem in eum convertam :
ac plane persuasum habeo fore, ut et vos conse-
ctemini ac collattemini : « Laudibus siquidem ce-
lebrato justo, lætabuntur populi » (37), inquit
sapientissimus Salomon. Justum itaque arbitror,
ut omnium mihi asciverim vocem, ac velut unus
et toto cœtu, viceque universorum, hunc vobis

Hic enim plane, hic est magnus ille Titus, pe-
grinationum comes vasis illius electionis, servens
ejus in prædicatione Evangelii socius. Titus, pri-
mus insani idolorum cultus hostis, Christique di-
vinæ religionis vindex : iis qui lapides adorarent
offensionis positus lapis, quique positum in caput
anguli Ecclesiæ lapidem Christum eis substraverit.
Titus, durissima basis petraque fidei, mentem in
petram duratos, in Christo petra firmans ac stabi-
liens. Titus, Cretensium Ecclesiæ a Deo condi-
tum ceu turris propugnaculum ; vera sine dubita-
tione ad eum accedentium defensio, decorum di-
vinæ in nos curæ præludium, quo cognovimus ve-
ritatem, obtinuumus vitam, scientiam accepimus,
cœlesti lumine perfusi sumus. Titus, duodenarum
nostræ insulæ seditur sedem principem tenens, a
Deo fulgens nostræ cæcitatæ cœlum, lætus Eccle-
siastici firmamenti sol, animatis luminaribus præ-
lucens astrum, erratica erroris sidera, ad indecli-
nabilem fidei tramitem inerranter ducens, ac ceu
sublati ignibus universam terram veritatis fulci-
mentis collustrans. Titus ille, Cherubicus oculus :
os Seraphicum, vigil obtutus, in incorporabilis my-
sticæ pernoctationis pro pastoris munere palpe-
bra. Titus, inexpugnabilis protectio, gladius in
hostes districtus, filiorum propugnator, inopam
quæstus, cibum esurientium, vagorum et sine tecto
tectum, nudorum operimentum, portus salutis
marinis fluctibus jactatorum, religionis facula,
emicans divinorum dogmatum scintilla, animata
Ecclesiæ lampas, columna virtutum, spirans præ-
clare gestorum imago, canora dogmatum lyra,
vocalis divinorum carminum cantor, citharā si-
lere nesciens, quæ animi affectiones componat,

1 Prov. xi, 10.

COMBEFISII NOTÆ.

conventum, quem statim dicit τῆς ἱερᾶς Τίτου
χειρὸς θεοσφράγιστον σύστημα, velut cœtum quem
sacra Titi manus divino charactere consignasset :
non ipse immediate, sed in episcopis et sacerdo-
tibus quos Cretæ successores reliquisset. Nihil
etiam vetat, ut ne dicat solos proprie sacerdotes,
maximeque episcopos ; in quorum corona videtur
Archiepiscopus orasse, ac celebrandum assump-
sisse primum suæ sedis archiepiscopum : quorum
sit partium laudare pro concione viros justos, et
encomio recreare populos ; quas sibi ille partes,
vice omnium vindicat, ut loquatur velut omnium
ore, major ipse prælatus. Quid si pro ἱερὸν, ir-
repsit ἱερῶν ?

(37) *Laudibus celebrato justo, lætabuntur populi.*
Paulo aliter habent Vulg. et LXX. Theodor. habet

secundum illud, εὐφρανθήσονται, ἀγαλλιάσου-
ται, quod parum abest, ut et illud Vulg. *Exul-
tabit civitas* ; Tigur et Sant. *Exaltabitur* : quo forte
modo etiam illa habuerunt. habentque Hebræica
עָלָה; cui affine illud LXX : *Bene gessit ci-
vitas*, ut genuinus sensus sit : *In bonis justorum*,
quod et Vulg. et LXX habent. Hoc est, præmio
affectis pro ratione justitiæ et rectitudinis, quæ est
ipsa benedictio quam Hebrææ, Sant. et Tigur. ha-
bent, fore exaltandam civitatem, eique cessura
omnia prospere. Felix certe civitas, in qua ea lex
sanctaque distributio inviolata obtineret. Fuit
sancto Hugoni multa hæc in re, et iniqua, etiam in
Dei ecclesia, distributio, in Dei providentiam,
quanquam ad agonem tantum et potiora in cœlis
præmia, tentatio, ut habent ejus acta.

sacrorum pusuum plectro; mystica fidei dioptra, percussis radiorum fulgoribus adversariorum pupillis verberans. Titus, piorum phalangis perquam strenuissimus miles, fidelium armatura, hostium perniciēs, minus recte sapientium emendatio, firma eorum qui convertuntur palinodia, agrotantium medicus, fessorum requies, victorum absolutio; in necessitatibus positorum recreatio, in calamitatibus agentium refrigerium, pater orphanorum, defensor viduarum, captivorum liberatio, hospes peregrinorum, detentorum in carcere visitatio, eorum qui tentantur defensio. Titus ille, omnia factus omnibus; qui se facilem adeuntibus præbeat, precantibus non difficilis accessus accomodat, sit omnibus supplex, amabilis, urbanus, venerabilis, socialis, blandus, lenis, animarum amans, suavis, modestus, doctor, placidus, castus, verus. Merito Paulus verum Christi exornans sacerdotem, congrue honestat appellans sanctum, innocentem, et amplectentem omnem veritatem.

Talem se nobis exhibuit venerabilis Titus. Totius enim divinæ virtutis in se collectis symbolis, se totum omnino spiritui addixit spreto corpore, eoque salubris ei defluit sermo, arenaque copiosior inundat sapientia; unde modo, collectis ceu quibusdam pulcherrimis flosculis, iis sermonem coronatum absolvam. Jam enim deinceps operæ pretium est, ut impleam promissionem, eique sermonis perorationem componam. Mutuam ergo ei trado vocem; vicissimque sermonem mutuam accipio; ac modicus ego, rei majoris commutator factus, ejus vobis spiritaliter sermonem oppignerō: haud sane curiosa versutæque loquacitate, sed vera sola ac nihil ficta doctrina, sicque statim et ex tempore altam eam distinguere vocem incipiam.

Nam utitur hodie voce mea, ¹ ac nostris vos alloquitur modis: « Filioli, inquiens, quos iterum parturio, donec formetur in vobis Christus i, » morum scilicet perfectione. Nolite effici pueri sensibus, sed malitia parvuli estote ². Ne qua radix malitiæ impediatur sursum germinans ³, ac rectum sensum obscurans. Ne quis in vestris cordibus enascatur peccati surculus. Ne quis in vobis amaritudinis botrus nigrescat, ex quo furor draconum aspidumve, ceu vinum diffluat. Ne quis spreverit Dominica Christi mandata; neve instar aspidis obturaverit aures, ut ne audiat incantantis vocem. Ne quis malitiam et vitium eligat, cui liberum sit ut eligat virtutem, celestemque vitæ rationem in terra instituat; neve incorruptæ immortalique vitæ, exitiosam sensibus humilium ac terræ deflorum abundantiam, misera commutatione præoptet. « Filii, novissima hora est =: » sunt ergo paranda ad exitum ac sepulturam opportuna. Nobis ipsi augeamus funeris curam.

A κτρω τῶν ἱερῶν κρουσμάτων τὰ τῶν ψυχῶν κατασκευάζουσα πάθη, ἡ μυστικὴ διόπτρα τῆς πίστεως ταῖς ἀντικείμεναις τῶν ἀκρίτων μαρμαρυγαῖς τῶν ἀντιπάλων τὰς κόρας ἀποθραπίζουσα. Τίτος, ὁ μέγας ἀριστεὺς τῶν εὐσεβοῦντων, ἡ τῶν πιστῶν παντευχία, τῶν ἐχθρῶν ἡ πανωλεθρία, τῶν οὐκ ὀρθὰ φρονούντων διόρθωσις, τῶν ἐπιστρεφόντων σταθερὰ παλινψῆδια, τῶν νοσούντων ἰατρὸς, τῶν καμνόντων ἀνάπαυσις, τῶν δεσμωτῶν ἄνεσις, τῶν ἐν ἀνάγκαις ἀνάκλησις, τῶν ἐν συμφοραῖς ἀνάψυξις, τῶν ὀρφανῶν ὁ πατήρ, τῶν χρηρῶν ὁ προστάτης, τῶν αἰχμαλώτων ὁ ρύστης, ὁ ξενυχὸς τῶν ἐπὶ ξένης, τῶν ἐν φυλακαῖς ἡ ἐπίσκεψις, τῶν ἐν πειρασμοῖς ἡ ἀντιληψις. Τίτος, ὁ πᾶσι πάντα γινόμενος, τοῖς προσιοῦσιν εὐπρόσitos, τοῖς εὐχομένοις εὐεπῆκοος, τοῖς πᾶσιν ἱκέσιος, φίλος, κόσμιος, ἀδέσμιος, ζῦγιος, προσηγῆς, πρῶτος, φιλόφυχος, μελίχχιος, ἐπεικῆς, διδακτικὸς, ἡπιος, σώφρων, ἀληθής. Δικαίως ὁ Παῦλος τὸν ἀληθῆ τοῦ Χριστοῦ κατακοσμῶν ἱερεῖα, πρεπόντως ἀποσεμνύνει, ὅσων ἀποκαλῶν, ἀκακῶν, καὶ πίστεως ἀρετῆς ἀντεχόμενον.

Τοιοῦτός τις ἡμῖν ὁ σεπτὸς ἀναδείκνυται Τίτος. Ὅλον γὰρ ἐν αὐτῷ συλλαβῶν τῶν θείων κατορθωμάτων τὸν ἔρανον, ὅλος δι' ὅλου τοῦ πνεύματος γέγονεν, ἀλογήσας τοῦ σώματος. Ὅθεν αὐτῷ καὶ λόγος πηγάζει σωτήριος, καὶ χύσις πλημμυρεῖ σοφίας, ψάμμου θαυφιστέρα. Παρ' ὧν ἀρτίως ἐγὼ τὰ κάλλιστα συλλεξάμενος, καθάπερ ἄνθη τινὰ, στεφανώσω τὸν λόγον. Καίριος γὰρ ἦδη πληρῶσαι λοιπὸν τὴν ὑπόσχεσιν, καὶ συναρμῶσαι ταύτῃ τὸν τῶν λόγων ἐπιλογον. Δανείζω τοίνυν αὐτῷ τὴν φωνήν, καὶ τὸν λόγον κυχῶ· καὶ γίνομαι διαλλαχτῆς μικρὸς μεῖζωνος πράγματος, πνευματικῶς ὁμηρεύων τὸν ἐκεῖνον λόγον ὅμιν· οὐ μὲν οὖν περιέργῳ τινὶ καὶ κεκομφεμένῳ στωμυλῇ, ἀληθεῖ δὲ μόνῃ καὶ ἀνεπιπλάστῳ διδασκαλίᾳ· ἣν ἐπὶ καιροῦ διδραῖ εἰς ὕψος τὴν φωνὴν ἀνακρούσομαι.

Γνώσῃ γὰρ χρῆται σήμερον τῇ ἐμῇ, καὶ φθόγγῳ τῷ ἡμετέρῳ προσφθγγεται· « Τακνία, λέγων, οὐς πάλιν ὀδῶναι, μέχρι οὐ μορφωθῇ Χριστὸς ἐν ὁμῖν, » διὰ τῆς πρακτικῆς τελειότητος. « Μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσίν, ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπιάζετε. Μὴ τις ὁμῖν ἐνοχλεῖται ρίζα κακίας ἄνω φύουσα, » καὶ τὸν ὀρθὸν σκοτίζουσα νοῦν. Μὴ τις ἁμαρτία ἐκφυγῇ βλαστὸς ἐν ταῖς καρδίαις ὁμῖν. Μὴ τις περκάσῃ βότρυν πικρίας ὁμῖν, ἐξ οὗ δρακόντων θυμὸς [καὶ θυμὸς] ἀσπίδων οἰνίζεται. Μὴ τις τῶν Χριστοῦ καταφρονεῖτω δεσποτικῶν ἐντολῶν, μηδὲ τὴν ἀκοὴν ἀσπίδος δίκην μῦθῳ, τοῦ μὴ ἀκοῦσαι φωνῆς ἐπαθόντος. Μὴ τις ἐνὸν τὴν ἀρετὴν ἐλέσθαι, καὶ πολιτεῖαν τὴν ἐν οὐρανοῖς ἐπὶ γῆς μετείνειν, τὴν κακίαν ἀρλοῦτο, μηδὲ τῆς φθοροποιοῦ τῶν χαμαζήλων φαστῶντις, τὸν ἐπίκηρον τῆς ἀκηράτου ζωῆς ἀθλίως βίον προκρίνοιτο. « Παῖδια, ἐσχάτῃ ὥρᾳ ἐστέιν· » ἐτοιμαστέον οὖν ἡμῖν τὰ πρὸς ἔξοδον, καὶ τὰ πρὸς ταφὴν ἐπιτήδεια. Αὐξήσωμεν ἡμεῖς αὐτοῖς τὴν ἐπιτύμβιον μέριμναν. Μηδεὶς οὕτω χαῦνος ἔστω καὶ ταῖς ἡδοναῖς

¹ Galat. iv, 16. ² I Cor. xiv, 20. ³ Hebr. xii, 15. = I Joan. ii, 18.

ἐκλυτός, ὡς τὴν εἰς τὸν Χριστὸν ἀνάλυσιν δευτέραν
 εἶσθαι τῆς μετὰ τοῦ πηλοῦ διαμονῆς καὶ συμπήξεως.
 Εἰς βασιλείαν ἡμᾶς ὁ Χριστὸς καλεῖ τὴν οὐράνιον.
 Δεσποτικὸν τὸ ἐπίταγμα· γενναῖον ἀναλάβωμεν φρό-
 νημα. Ἰσχυρὸς ὁ καλῶν· μὴ ἀσθενῶμεν τῇ γνώμῃ
 πρὸς τὸν ὑπὲρ ἔννοιαν πλοῦτον, καὶ λογισμοῖς μι-
 κρολογῶμεν περὶ τὰ ὀρώμενα. Τί τοῖς ὀρωμένοις
 ἐγκαταμένομεν; Τί τῆς πατρώας ὑπεροπῶμεν
 ἐστίας; Πόλις ἡμῶν καὶ πατρίς, ἡ ἀνω Σιών· ἡ
 τῶν ἁγίων μητρόπολις, τὸ τῶν πατριαρχῶν οἰκητή-
 ριον, οὐ οὐκ ἐστὶ δάκνων ὄρις ἐφ' ὁδοῦ ἐγκαθήμενος
 πτέρναν, καὶ ἀπείργων τὴν εἰσοδον. Σιών, ἥς οἱ
 πύργοι ἐπὶ τῶν χειρῶν Κυρίου πεπήγασι· ἥς αἱ
 πύλαι γλύμμα, πρὸς τὴν ἐκείθεν εἰσάγουσαι τοὺς
 εἰσιόντας μακαριότητα, ἥς τὸ τε εἶδος καὶ κάλλος
 οἶδεν ὁ κατασκευάσας Θεός. Περιουσία δὲ τῶν πι-
 στῶν, ἡ ἀγῆρως ζωῇ, τὸ ἀνεκλάλητον φῶς, ἡ ἀθάνα-
 τος βασιλεία, τῶν ἀποκειμένων τοῖς ἀξίοις ἀγαθῶν
 ἡ ἀντίδοσις· ἃ μῆτε ὀφθαλμοῖς ὁρατὰ, μῆτε καρ-
 δία ληπτὰ, ἃ τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν ἡτοίμασεν ὁ
 Θεός.

rum, quæ neque videri oculis possunt, nec corde

gunt ipsum.
 Μηδὲ τούτων ἀφῶμεν τὴν εὐκληρίαν, ὅσοι τῷ
 θεοποιῷ τεκνωθέντες βαπτισματι, Θεοῦ πεφῆναμεν
 τέκνα. Θεοῦ τοῦ ἡμᾶς ἀγαπήσαντος καὶ δόντος
 ἀντιλυτρον πάντων ἡμῶν, τὸν ἑαυτοῦ Παῖδα τὸν μοι-
 νογενῆ, καὶ συμφορῇ, καὶ ὁμῶθρονον. Μὴ ἀθετῶμεν
 τῆς υἱοθεσίας τὸ χάρισμα. Μὴ γενόμεθα δοῦλοι τῆς
 ἁμαρτίας, ἐλευθερωθέντες ἐν πνεύματι. Μὴ φανῶμεν
 δοῦλοι γαστρὸς ἡδονῆς, κόφω τὴν ὕβριν ἀντιλαμβά-
 νοντες· μὴ τοῖς πάθεσι θύραν ἀνοίξωμεν, ἐξ ἧς ἡμῖν
 αἱ τοῦ θανάτου παλῖρροιαι βρῦουσι. Μὴ σῶμεν τῆς
 ἐπὶ τὰ πρόσω φῶρς, ἀλλ' ἀεὶ τρέχωμεν, εἰ πως κατα-
 λάβωμεν, ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἀνω κλήσεως. Καλὸν
 τῶν ὁπισθεν ἐπιλανθανομένους, τοῖς ἔμπροσθεν ἐπ-
 εκτείνεσθαι. Καλὸν ἀκούειν Χριστοῦ λέγοντος· « Εἰ
 τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν,
 καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθεῖτω
 μοι. » Καλὸν ἀκολουθεῖν τῷ Χριστῷ τὸν κόσμον
 ὀδεύοντι· « Δεῦτε πρὸς με, πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ
 πεφορτισμένοι, καὶ γὰρ ἀναπαύσω ὑμᾶς. » Χριστὸς
 κελεύει, μὴ ἀντεκείνωμεν. Χριστὸς ὁ καλῶν, καὶ τίς
 οὐκ ἀκούεται; Θεοῦ φωνὴ ἐστὶ διδάσκουσα, « Ἐγώ
 εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου· ὁ ἀκολουθῶν ἐμοί, οὐ μὴ
 περιπατήσῃ ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἀλλ' ἔξει τὸ φῶς τῆς
 ζωῆς. » Καί· « Ἐγὼ φῶς εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθα. »

Τούτου δὲ τί ποτ' ἂν τοῦ φωτός ἐστιν ἡμῖν οἰ-
 λεότερον; Τὸ γὰρ ἀφείναι τὸ σκότος καὶ τῷ φωτι
 κολληθῆναι, υἱὸν φωτός ἀληθῶς ποιεῖ τὸν φωτὶ προ-
 κολλώμενον. Τούτο δὲ πως ἂν ἐτέρως γένοιτο, μὴ
 οὐχὶ πάσης ὑπεροφθείσης ἡμῖν τῆς ἐν σκοτομήνῃ
 τοξευούσης ἡμᾶς ζοφερᾶς ἁμαρτίας; Τοῦ δὲ τὸν
 σταυρὸν αἰρεῖν καὶ ἀκολουθεῖν τῷ Χριστῷ, εἰ ἂν
 ἐναργέστερον γένοιτο σύμβολον τοῦ καθ' ἡμέραν

A Nemo sit usque adeo mollis, et voluptatibus dis-
 solutus, ut resolutionem in Christum, secundo
 loco a demoratione et concretione cum luto ha-
 beat. Nos Christus vocat in regnum celorum.
 Dominica jussio est : assumamus generosum ani-
 mum. Fortis est qui vocat : ne simus imbecilla
 mente ad divitias quæ superant cogitationem,
 scrupulosiusque rerum oculis subjectarum ratio-
 nibus subducendis intenti simus. Ut quid rebus
 visibilibus immoramur? Utquid contemnimus pa-
 ternam domum? Civitas nostra patriaque est cœ-
 lestis Sion; sanctorumque illa metropolis, patriar-
 charum domicilium, ubi abeat serpens, sedens in
 via, qui calcaneum mordeat et ingressu prohibeat.
 Sion, inquam, ejus turres in manibus Domini
 fixæ sunt : ejus portæ, celatura; quæque ad
 beatitudinem illie loci sitam, eos qui intrant in-
 ducant ejus speciem decoremque novit ipse qui
 ædificavit Deus. Substantia autem fidelium, vita
 est senescere nescia, lumen inenarrabile, immor-
 tale regnum, retributio bonorum dignis reposito-
 rum, quæ Deus præparavit iis qui dili-

Ne itaque eorum dimittamus hereditatem, quot-
 quot deifico baptismate filii rationem adepti, facti
 sumus Dei filii. Dei, inquam, qui nos dilexit, qui-
 que redemptionis pretium pro nobis omnibus Fi-
 lium suum unigenitum ejusdem secum substan-
 tiæ, eodemque sublimem throno dedit. Ne gratiam
 adoptionis spernamus. Ne efficiamur servi peccati,
 qui simus liberati in spiritu. Ne servi voluptatis
 ventris, vicariam satietate contumeliam recipien-
 tes. Ne ostium vitiiis perturbationibus aperue-
 rimus, unde nobis reciproca mors scatatur. Ne a
 contentione ad anteriora sistamus, sed curramus
 semper, si quo modo comprehendamus, ad bra-
 vium supernæ vocationis. Præstat, ut ea quæ
 sunt retro obliviscentes, ad anteriora nos ipsos
 extendamus. Præstat audire dicentem Christum :
 « Si quis vult venire post me, abneget semet-
 ipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me ». Præstat sequi Christum per mundum ambulantiem,
 « Venite ad me, omnes qui laboratis et onerati
 estis, et ego reficiam vos ». Christus jubet; ne
 renitatur. Christus vocat, et quis non audierit?
 Divina vox est quæ doceat : « Ego sum lux mundi;
 qui sequitur me, non ambulabit in tenebris, sed
 habebit lumen vitæ ». Et, « Ego lux in mundum
 veni ».

Hoc autem quid magis amicum nobis contige-
 rit? Quippe relictis tenebris adhærere luci, vero
 filium lucis facit eum qui luci adhæret. Hoc
 vero qua alia ratione contingat, nisi caliginoso
 omni peccato, atra nos nocte confligente, spreto?
 Ut autem tollamus crucem, et Christum sequa-
 mur, quodnam fuerit evidentius signum, quam ut
 quotidie moriamur, qua bonorum repositorum spe

• Isa. LXIV, 4; 1 Cor. II, 9. • Philipp. III, 5. • Matth. XVII, 24. • Matth. XI, 28. • Joan. VIII, 12.
 • Joan. XII, 46.

contento animo, qua minarum metu circumactio tortoque? Crucem autem absolute intelligas, dilecte, mortem pro Christo. Quam vel ipsam, si contingat Providentia divina accidere, ne detrectaverimus. Cum enim quotidie mente moriamur peccato; quod misere morientes, vitam ducimus; quei non simus beatiores præoptantes pro Christo mori? Moriamur ergo, ut vivamus. Bonum est una cum Christo mori, ut et vivamus cum ipso. Qua vero quis ratione commoriatur Christo? Plane, factus vitii et perturbationibus superior, nulli timori prodens veritate, aut amicitie humanæ respectui fiduciam ad Deum miserabiliter permittens. Sic aliquis certat pro Christo. In hunc utique modum ejus causa moritur, qui est mortuus pro nobis. Qua vero ratione in hæreditatem cœlestia accipit? Nimirum relinquens terrena, quæ quidem ad modicum spectaculo recreant, diuturniorem vero inde cruciatum ingenerant. Dimittimus ergo quæ vita præsentī recreant, ut hæreditate accipiamus futuram gloriam. Demus Deo vel vitæ partem. Accipiamus eum vitæ nostræ participem. Magnam jam partem nobis vita præterit. Viximus carni; etiam spiritui vivamus. Brevi temporis spatio, longa nobis sæcula recondamus. Pauca eorum dimittimus, quæ speramus accepturos. Nihil iis quæ danda sunt, æquale intulerimus.

Hæc nobis sacer hic interpret Spiritus. Hæc Titus clamat, magna Ecclesiæ tuba, quæque universos per gyrum fines perstrepuat: divinitus pulsatum organum, vox ubique tonans, quæ divinarum nobis miserationum cataractas aperuit, quæ quotidie diluvii instar quotidianos hostium insultus operiat. Hæc nos Titus, nostra vilium opera e sepulchro quirittans, Spiritu docet. Agnoscamus ergo magistri documenta. Efficiamur discipuli, non contemptores gratiæ. Simus suasibiles, non doctori immorigeri. Suscipiamus reverenter sermonem. Ne simulato murmure labia submotemus, sed revelata facie, nihilque clauso oculo, in ejus sermonum lumen intendamus. Discamus sapientiam illam plane ante sæcula absconditam, quam nemo principum hujus sæculi, contemplativæ ascensionis participio cognovit. Atque ut verbo dicam, ejus omnino efficiamur qui creavit, nulla veteris olentisque fermenti peccati relictā in nobis conspersione.

Id vero qui fiat? Si diligamus invicem. Si iis qui oderunt bene faciamus, non curantes malum rependere. Si non malo sanaverimus malum. Si alterutrum dimiserimus delicta. Si dolum omnem e cordibus abstulerimus. Si fuerit oculus omnis invidiæ meatus, ac livoris via. Si furoris fervor bilisque in nobis non manserint. Si vitiosæ volu-

A ἀποθνήσκαι, ἢ τῇ ἐλπίδι τῶν ἀποκειμένων νευρομένων, ἢ τῷ φόβῳ τῶν ἀπειλουμένων περιστροφόμενον; Σταυρὸν δὲ κυρίως νοήσεις, ἀγαπητὲ, τὸν ὑπὲρ Χριστοῦ θάνατον, ὃν εἰ καὶ τύχη συμβῆναι ἡμῖν κατὰ Πρόνοιαν, μὴ ἀνανεώσωμεν. Εἰ γὰρ τῇ ἀμαρτίᾳ καθ' ἡμέραν γνομικῶς ἀποθνήσκομεν, ζῆν ὥσπερ δοκοῦμεν ἀποθανόντες ἀθλίως, πῶς οὐκ ἂν ὤμεν μακαριώτεροι τὸν ὑπὲρ Χριστοῦ προαιρούμενοι θάνατον; Ἀποθάνομεν τοίνυν, ἵνα ζήσωμεν. Καλὸν τῷ Χριστῷ συναποθάνειν, ἵνα καὶ συζήσωμεν αὐτῷ. Πῶς δὲ τις συναποθνήσκει τῷ Χριστῷ; Τῶν παθῶν ὑπεράνω γενόμενος, μὴ προδιδοὺς φόβῳ τιλὴν ἀλήθειαν, ἢ αἰδοί τις πρὸς ἀνθρώπους φιλίας τὴν πρὸς Θεὸν παρῆρσιν οἰκτρῶς προϊέμενος. Οὕτω τι; ὑπεραβλαί τοῦ Χριστοῦ. Οὕτως τις ἀποθνήσκει τῷ B ὑπὲρ ἡμῶν ἀποθανόντι. Κληρονομεῖ δὲ πῶς τὰ οὐράνια; Τὰ τῆς γῆς καταλιμπάνων τῇ γῇ, ἃ μικρὸν ἐπιτέρειται τὴν θάαν, καὶ μακροτέραν ἐκεῖθεν ἐμποιεῖ τὴν οὐάνην. Ἀφῶμεν τοίνυν τὰ ἐνταῦθα τερπνὰ, ἵνα ἐκεῖθεν δόξης κληρονομήσωμεν. Δωμέν τι καὶ Θεῷ τοῦ ἡμετέρου βίου. Συμμεριστὴν αὐτὸν τῆς ἡμετέρας λάθωμεν ζωῆς. Ἦδη τοῦ βίου τὸ πλείστον ἡμῖν διελήλυθεν. Ἐζήσαμεν τῇ σαρκί, ζήσωμεν καὶ τῷ πνεύματι. Μικρῷ καιροῦ διαστήματι μακροῦς αἰῶνος ἐαυτοὺς θησαυρίσωμεν. Μικρὰ ὦν λαμβάνειν καρδοκῶμεν ἀφιέμεν. Οὐδὲν ἰσοστάσιον τῶν διδομένων εἰσίστομεν.

C Ταῦτα ἡμῖν ὁ ἱερὸς οὗτος ὑποφῆτης τοῦ Πνεύματος. Ταῦτα Τίτος ἡ μεγάλη τῆς Ἐκκλησίας σάλπιγξ, καὶ πάντα κύκλῳ περιηγούσα τὰ πέρατα, τὸ θεοκλήτων ὄργανον, ἡ καθόλου βροντῶσα φωνή, ἡ τοὺς καταράκτας ἡμῖν τῶν θείων οἰκτιρῶν ὑπονοήσασα, ἡ καθ' ἡμέραν τὰς καθ' ἡμέραν τῶν ἔχθρῶν ἐπαναστάσεις, κατακλυσμοὺ δίκην, ἐπικαλύπτουσα. Ταῦτα Τίτος; ἡμῖν δὲ ἡμῶν τὸν εὐτελῶν ὑποκινουρίζων ἐκ τάφου διδάσκει τῷ Πνεύματι. Γνωρίσωμεν οὖν τὰ τοῦ διδασκάλου μαθήματα. Γενώμεθα μαθηταί, μὴ ἀθετηταί τοῦ χαρίσματος. Φανώμεν εὐπειθεῖς, μὴ ἀπειθεῖς τῷ διδάσκοντι. Δι' αἰδοῦς τὸν λόγον δεξώμεθα. Μὴ ὑποκινῶμεν τὰ χεῖλη ψιθυρισμῶν ὑποκρίσεις, ἀλλὰ ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ καὶ ἀπερικαλύπτῳ βλέμματι, τῷ φωτὶ τῶν ἐκείνου λόγων ἐνατενίζωμεν. Μνηθώμεν σοφίαν τὴν ὄντως ἀποκεκρυμμένην πρὸ D τῶν αἰώνων, ἣν οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου κατὰ μέθεξιν γνωστικῆς ἀναβάσεως ἔγνωκε. Καὶ συνελόντα φάναι, γενώμεθα καθαρῶς τοῦ ποιήσαντος, μηδὲν τῆς παλαιᾶς καὶ ὀξώδους ζύμης τῆς ἀμαρτίας ἐν ἐαυτοῖς καταλιπόντες φύραμα.

Ἔσται δὲ τοῦτο πῶς; Εἰ ἀγαπῶμεν ἀλλήλους. Εἰ τοὺς μισούντας ἡμᾶς εὖποιούμεν, τοῦ κακοποιεῖν ἀλογήσαντες. Εἰ μὴ κακῷ τὸ κακὸν ἱατρεῦομεν. Εἰ ἀφῶμεν ἀλλήλοις τὰ παραπτώματα. Εἰ ἐξαρούμεν πάντα ὄδον τῶν καρδιῶν ἡμῶν. Εἰ πᾶς ἀποκλεισθῇ φθόνου πόρος καὶ βασκανίας ὀλκός. Εἰ θυμοῦ ζέσις, καὶ μῆνιδος ὀργὴ μὴ ἐν ἡμῖν μένῃ. Εἰ παθῶν ἥδονα

καὶ ὁρέξεις παράλογοι ἐξ ὧν ὁ θάνατος, μὴ ἀναβῇ ἅπας ἡμεῖς διὰ τῶν θυρίδων ἡμῶν. Εἰ τὰς θύρας ἡμῶν παντὶ ἀνεψήγγυμεν ξένῳ. Εἰ πρὸς ἑαυτοὺς τὰς χεῖρας ἐκτεινομένους. Εἰ παινώσι τὸν ἄρτον ἡμῶν διαθρύπτομεν. Εἰ γυνούς ἀστέγους εἰς τοὺς ἑαυτῶν ἐξαγαγόμενοι οἴκους. Εἰ ριγῶντας τοὺς ἀδελφοὺς περιβάλλομεν. Εἰ μὴ παρορώμεν τὸν πένητα κρᾶζοντα. Εἰ μὴ παρὰδράμομεν τὸν τῆς παρ' ἡμῶν εὐποιίας δεόμενον. Εἰ φόβῳ καὶ κόβῳ ταῖς ἐκκλησίαις προστρέχομεν. Εἰ θεῷ τὰς ἀπαρχὰς τῶν ἡμετέρων πόνων προσάγομεν. Εἰ θυζίας καὶ προσευχὰς αἷς εὐαρεστεῖται θεός, θεῷ προσενέγκομεν. Εἰ μὴ διορτυόμεν βόθρον τοῖς ἀδελφοῖς. Εἰ μὴ ἀφώμεν τὸν ἥλιον ὀργιζομένοις ἡμῖν ἐπιδύεσθαι, ἀλλὰ διαλλαγόμεν πρὸς τῆς ἐσπέρας τοῖς εἰς ἡμᾶς ἀμαρτάνουσιν. Εἰ ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, καθὼς ὁ Χριστὸς ἡγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ἑαυτὸν παρέδωκε λύτρον ὑπὲρ ἡμῶν τῷ θανάτῳ, αἰχμύνης καταφρονήσας. Εἰ σωφρονίσκομεν ἡμῶν τὸν βίον, καὶ τὰ μέλη νεκρώσομεν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πλεονεξίαν, καὶ ἡδονὰς ἀπάσας, καὶ τὴν κακίστην ὑπερηφανίαν. Εἰ φιλαργυρίαν μισοῦμεν, τὴν τῶν κακῶν ἀπάντων μαμυτρίαν. Ὁ τίς σοφὸς καὶ συνήσει τοῦτο; Ὁ τίς προσθήσει τοῦ ψυλάξαι ταῦτα, καὶ τὴν ἐνταῦθεν ἐπικαρπίαν δρᾶσθαι; Μακάριοις ὅπως οὗτος ἐμοὶ καὶ παντὶ τῷ ἀρετῶν. Τίς γὰρ αὐτὸν ὁ κακῶσεων ἔσται, ἐπὶ ἀρετῆς τοῦ καλοῦ τὸν νοῦν ἐστομωμένον, καὶ δίκην κλέους καταχωρημένον τῷ ἀσφαλεῖ τῶν ἀρετῶν προτειχίσματι;

Ἄλλ' ὃ τῆς μακαρίας Τίτου γαστρός ἀρετὴ γεννηθέντα τέκνα! Αὕτη γὰρ ἡμᾶς εὐαγγελικῶς ἀνεγέννησε. Στήτε κατὰ πάντων ἀοράτων ἐχθρῶν, τὴν παντοκράτην τῆς αὐτοῦ διδασκαλίαν ἑαυτοῖς περιθέμενοι. Ἐναντίστητε τῷ διαβόλῳ, καὶ φεύζεται ἀπ' ὑμῶν. Ἀνδρίζεσθε κατὰ τῆς βελούρας τοῦ Σατανᾶ παρατάξεις, καὶ ὡς βέλη νηπίων τὰς πληγὰς ἐκείνου λογίζεσθε. Στήτε περιεζωσμένοι τὴν ὀσφίν ἐν ἀληθείᾳ, καὶ τὰς πλευράς ἐνεδιημένοι, καὶ τοῦ πνεύματος τὴν μάχαιραν φέροντες, ὅ ἐστι ῥῆμα Θεοῦ, διὰ προσευχῆς καὶ δεήσεως. Τόξα καὶ βέλη καὶ φαρέτραν, τὰ θεοπνευστοῦ τοῦ θεομύστου χήρυκος Τίτου θεωρησώμεν λόγια. Κορύνῃ, καὶ δόρῳ, καὶ μάχαιρᾳ, αἱ πρὸς Θεὸν ὑπὲρ ἡμῶν ἐντεύξεις τοῦ ποιμένος ἡγεσώσων. Αὐτὸς ἀνθ' ἡμῶν στήσεται. Αὐτὸς παρατάξεται καὶ ὑπερασπιεῖ ἡμῶν. Αὐτὸς γὰρ θραύσει τὸν κατ' ὑμῶν συγκαίνουμενον, πόλεμον. Αὐτὸς λωφήσει τὰ τῶν ἐχθρῶν ὀφρυώματα. Αὐτὸς στήσεται καὶ ἐξομάσει, καὶ τὸν θυμὸν ἀποστρέψει Κυρίου. Καὶ τὸ ποτήριον τῆς ὀργῆς τὸ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ τὸ κόνδυ πώσεως, καὶ τοῦ θυμοῦ τὴν τρυγίαν ἀπ' ἡμῶν ἀποκλήσας, ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς κατακυνώσεται. Καὶ πρὸς αὐραν μὲν τρέψει τὴν θραύσιν, πρὸς δὲ γαλήνην αἰ-

Hebr. xii, 2. Coloss. iii, 5. Psal. cvi, 45.

plates, alienæque a ratione cupiditates, quibus mors invehitur, non ascenderint per fenestras nostras. Si nostras portas peregrino omni aperuerimus. Si manus extenderimus ad eleemosynam. Si nostrum panem frangimus esurienti. Si nudos sine lecto, in nostras inducimus domos. Si frigore obrigentes fratres foverimus. Si non despexerimus clamorem pauperis. Si indigentem beneficentia non præterierimus. Si ad ecclesias pari metu et desiderio accesserimus. Si Deo laborum nostrorum primitias obtulerimus. Si hostias et preces quibus Deus sibi complacet, Deo exhibuerimus. Si non sodimus foveam fratribus. Si non palimur ut nobis iratis sol occidat, sed reconciliamur ante vesperam iis qui in nos peccant. Si invicem diligimus, sicut Christus dilexit nos, et seipsum morti tradidit pro nobis, confusione contempta. Si castigamus vitam nostram, et mortificamus membra quæ sunt super terram, fornicationem, immunditiam, circumventionem, omnesque voluptates, pessimamque superbiam. Si oderimus avaritiam, quæ malis omnibus obstetricem agit. Quis sapiens, et hoc intelliget? Quis adjiciet ut hæc custodiat, indeque fructum decerpit? Beatus plane mihi ac cuius homini sanæ mentis, qui ejusmodi est. Quis enim ei molestiam fecerit, cujus animus inflexibilitate quadam a bono sit duratus, ac instar urbis, tuto virtutum propugnaculo munitus?

Sed, o Titi beato utero modo geniti pueri! Is enim vos juxta Evangelium regeneravit. State adversus hostes omnes invisibiles, doctrinæ ejus armaturam induti. Resistite diabolo, et fugiet a vobis. Virili animo consistite adversus execrabilem aciem Satanæ, ejusque plagæ velut sagittæ parvulorum videbuntur. State succinti lumbos in veritate, et latera obiecti, portantesque gladium spiritus, qui est verbum Dei, per deprecationem et orationem. Arcum et sagittas et pharetram, a Deo inspirata Deo afflati præconis Titi induamus arma. Galea nobis hastaque et gladium habeantur, pastoris ad Deum pro nobis supplicationes. Ipse stabit pro nobis, ipse aciem instruet, et nos proteget, ipse hostium tumorem comprimet. Ipse stabit placabitque, ac Domini furorem avertet, iraque calicem quem manu habet, et vas ruinæ, furorisque faciem a nobis declinans, in hostes plane exhauriet: ac confractionem quidem convertet in auram (38), procellam autem statuet in tranquillam serenitatem. Sed ad magnum hoc navigium, Ecclesiam, inquam; in portum deducet divinæ voluntatis, æstu omni tempestateque liberatam, et

Jac. iv, 7.

COMBESII NOTÆ.

(38) Confractionem convertet in auram. Ἀραιῶν. Est eadem vox psal. x, 25: Nisi Moyses staret in confractione, etc. Ἐν θραύσει. Velut tempestate furoris Domini, qui videretur Israellem totum velut comminaturus, nempte a vitulo adorato;

quo videtur Andreas respicere, ut indicet futurum Titum alterum Moysen Christiano populo. in quem ita Deus degrevit immissa Saracenis, ut olim in Judæos.

quæ totam omnino vitam, pacem agat. « Quis enim scit, si convertatur Deus, et eum pœniteat super malitiis nostris? » Non enim querit nostram mortem, sicut ut convertamur et vivamus. Turundam adhibebit (39) et sanabit: nec erit aliquis qui nos malis afficiat et cedat, neque nos aliquis de manu ejus rapiet. Sed etsi hostis invaserit, lapidabitur. Quod si arcum tendens gloriatur, super ipso confringentur ejus gloriationes. Quod si etiam vibrat arma, gladius quidem pervadet cor ejus, arcus autem in manu ejus conteretur. Ipse enim Dominus pugnabit pro nobis: « ipse veniet et salvabit nos: veniet, et non tardabit », videbuntque Ægyptii omnes manum Domini fortem et magnam, dicentque: Fugiamus a facie Domini Christianorum; nam Dominus pugnat pro eis adversus Ægyptium Amalec (40), matreque serva genus Agar penitus exterminabit: « Inimicos, inquam, crucis Christi, quorum finis interitus est: » quos maris profundo abyssus absorbebit, tentantesque navali configere prælio, suis fluctibus involvet. Hic est Deus noster: ipse, uno decem millia persequente, gladio cadentes in fugam vertet, atque in prædam et spolia Romanis dividet. Hic Deus noster: ipse coronæ ejusdem consortes imperatores (41), eodemque sublimes throno, victoriis coronaverit, in longas annorum revolutiones eorum conservans imperium. Ipse eis gentes omnes barbaras cruce gaudentes captivas subjecerit. Stabit enim sequester propitiis, verbi alumnus et defensor Titus: stabit vero et inclita vestra martyrum decas (41), suisque illis passionibus Dominum qui potest salvare a morte propitium faciet, isque omnia consummabit, quæ ad nostram videt opportuna salutem, et ad gloriam majestatis suæ.

τὸν σώσειν ἐκ θανάτου δυνάμενον Κύριον, καὶ περὰν πάντα ὅσα πρὸς σωτηρίαν βλέπει τὴν ἡμετέραν, καὶ ὁἶκον τῆς αὐτοῦ μεγαλειότητος.

• Jonæ iii, 9. • Ezech. xxxiii 11; Jerem. xxx, 17. • Isa. xxi, 4; Habac. ii, 3. • Philipp. iii, 18.

VARIE LECTIONES.

• Deest xxi, etc. • Forte Justinianum et Philippum. Vid. Baron. ad an. 702, Oudinum et Caveum in hoc Andrea Cretensi. • Vide Menolog. et Martyrol. ad diem 23 Decemb.

COMBESII NOTÆ.

(39) *Turundam adhibebit.* Μορώσει. Jerem. xxx, 17. Qua alludit, est ἀνάγω, velut subducam et subveham, quod et Hebræa habent מָנָה; fueritque ea vox Andræ, vel ad explicationem illius educationis, vel ut alia lectio. Indendo enim linamentum vulnerarium et turundam, velut educitur ulcus, non obducitur; eo tamen fine ut quandoque minore incommodo obducatur; quo forte respexit Vulg.

(40) *Ægyptium Amalec.* Forte quia velut Ægyptiorum vindex, et Ægyptiaco animo persequeretur Israel, jam alioqui Ægypto egressum et nihil ultra ab Ægyptiis timentem. Forte deest conjunctio.

(41) *Coronæ ejusdem consortes imperatores.* Οὐνοσπαῖς. Adjunctis iis quæ habent Græci de Andrea in triodio, ex quo damus, liquet esse sermonem de Justiniano II et Philippo filio, quem is statim ab imperio recuperato et occiso Tiberio,

Θρίαν τὴν καταγίδα στήσει. Ναὶ μὴν καὶ τὸ μέγα τοῦτο σκῆφος, τὴν Ἐκκλησίαν λέγων, πρὸς τὸν λιμένα τοῦ θεοῦ θαλάματος καθοδηγήσει, πάντα ὅσων διαφυγεύσαν καὶ κλύδωνα, καὶ δι' ὅλου τὸν ὅλον εἰρηνεύουσιν βίον. • Τίς γὰρ οἶδεν, εἰ ἐπιστρέψει θεὸς καὶ μεταμελήσῃ ἐπὶ ταῖς κακίαις ἡμῶν; • Οὐ γὰρ ζητεῖ τὸν θάνατον ἡμῶν, ὥς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν ἡμᾶς. Μορώσει καὶ ὑγιαίνει, καὶ οὐκ ἔσται οὐδεὶς ὁ κακώσων ἡμασιν ἡμᾶς, οὐδ' ἀρπάσει τις ἡμᾶς ἐκ τῆς χειρὸς αὐτοῦ. Ἄλλ' εἰ καὶ ἐχθρὸς ἡμῶν προσδάλοι, λιθοβοληθήσεται. Εἰ δὲ καὶ ὄδον τεινὰς φρουρεται, ἐν αὐτῇ συντρίβηται αὐτοῦ τὰ φρούραματα. Εἰ δὲ καὶ ὕψα τινάξῃ, ἡ μὲν ῥομφαία διαπερανεῖ καρδίαν αὐτοῦ, τὸ δὲ τέξον ἐν χειρὶ αὐτοῦ συντρίβηται. Αὐτὸς γὰρ Κύριος πολεμήσει ὑπὲρ ἡμῶν.

• Αὐτὸς ἤξει καὶ σώσει ἡμᾶς ἤξει καὶ οὐ χρονιεῖ, καὶ ὁφονται πάντες οἱ Αἰγύπτιοι τὴν χεῖρα τοῦ θεοῦ τὴν κραταίαν, τὴν μεγάλην, φθῶμεν ἀπὸ προσώπου, λέγοντες, Κυρίου τῶν Χριστιανῶν, ὅτι Κύριος πολεμεῖ ὑπὲρ αὐτῶν τὸν Αἰγύπτιον. • Ἀμαλὴκ, καὶ τὸ μητρώδουλον τῆς Ἀγαρ φύλον ἀπολλύει πανολεθρίᾳ. • Τοὺς ἐχθροὺς λέγων τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ, ὧν τὸ τέλος, ἀπώλεια, οὐδ' ὀδοὺς θαλάσσης ἄβυσσος ἐγκολπώσεται, καὶ ναυμαχεῖν περιωμένους, τοὺς ἐαυτῆς περιπτύξεται κύμασιν. Οὗτος ὁ θεὸς ἡμῶν αὐτὸς εἰς μυριάδας ὕψ' ἐνὸς διώκοντος τούτους τροπώσεται πικτόντας, καὶ διαμεριεῖ αὐτοὺς εἰς προνομὴν καὶ σκύλα Ῥωμαίοις καὶ λάφυρα. Οὗτος ὁ θεὸς ἡμῶν αὐτὸς ταῖς νίκαις τοὺς ὁμοσπεῖς καὶ συνθρόνους βασιλεῖς. • στεφανώσεται, μακράς τὸ κράτος αὐτοῖς ἐτῶν διατηρῶν ἀνελίξουσιν. Αὐτὸς ὁπὸ χεῖρα τούτοις καθυποτάξει τὰ φύλα πάντα, τὰ βάρβαρα, τὰ τοῖς αἵμασι χαίροντα. Στήσεται γὰρ μεσότης αὐτῶν Ἰωῶν, ὁ τρώμενος τοῦ λόγου Τίτος καὶ πρόμαχος. Στήσεται δὲ καὶ ἡ παρ' ὁμῶν ἀσπίς τῶν μαρτύρων. • δεκάς, καὶ τοῖς ἐαυτῆς πάθεσιν ἐξιλίσσεται πάντα ὅσα πρὸς σωτηρίαν βλέπει τὴν ἡμετέραν,

D Absim imperiali corona insignivit, de quo Baron ad an. 702. Fuerunt ea tempora, turbulentibus qua patriarchis, qua imperatoribus Constantinopolitanis, satis Græciæ obscura, ut non mirum sic atra nocte, velut latuisse Latinos nostri Andræ sanctitatem, quam non consignarint, quod sciam; publicis Ecclesiæ tabulis.

(41) *Inclita vestra martyrum decas.* De his decem martyribus Cretensibus agunt Græci 23 Decembr., qua eadem consignatur in *Martyrol. Rom.* Ad eos spectat quod Baron, ad Cvrillum, et ipsum Cretensem martyrem 9 Jul. παρέρως adnotat, ex epistola Martyrii Gortinæ in Creta episcopi et collegarum ad Leonem Magn. imperatorem, de vindicata ab hæresibus patria; *Deo martyribus passionis tempore deprecantibus*: qua de re, in eorum gestis apud Metaphrastem, quæ Lipom. et Sur. referunt, habentque Regii codices.

Καὶ εἴη γε ταῦτα μηδενὶ μηδαμῶς ἐμβραδύνοντα ἅ
 χρόνῳ, ἐπ' αὐτοτελεῖ χωρῆσαι χρηστότητος ἐκδασιν,
 καὶ τὴν δι' ἔργων συμπλήρωσιν δέξασθαι! Ταύτη
 γὰρ καὶ ὁ βίος ἡμῶν διομαλισθῆσεται, καὶ λόγος
 ἅπας, καὶ πρᾶξις, καὶ διανόημα, τοῖς θεοῖς νόμοις
 τοῦ Πνεύματος κατακοσμηθήσεται, καὶ δι' ἀπραγμο-
 σύνης ὁ ἡσυχίος τε καὶ ἡρεμος ἡμῖν διανυσθήσεται
 βίος. Ὑψ' οὐ μικρὸν ὑστερον δι' ἀρετῆς καὶ θεωρίας,
 ἢ τῆς ἐκείθεν δόξης καὶ βασιλείας ἀποκληρωθήσεται
 μέθεξις τοῖς οὕτω πολιτείαις προκόψασι. Ταῦτά σοι
 παρ' ἡμῶν, ὦ πάτερ, ὦ δέσποτα τῶν σῶν ἱκετῶν,
 καὶ διαδόχων μὲν, ἀναξίων δέ· ταῦτά σοι τῆς μικρᾶς
 ἐμῆς γλώσσης καὶ διανοίας, τῆς σοὶ γε φίλης καὶ
 παρὰ πάντας τιμώσης σε, τὰ μικρὰ προσενέγματα.
 Ταῦτα ὁ μικρὸς ἐν ποιμαίνῃ ἐγώ, καὶ τοῦ ἱεροῦ τοῦ-
 του, πῶς, οὐκ οἶδα, κατηξωμένος καὶ θρόνου καὶ βη-
 ματος. Καὶ εἰ μικρὰ ταῦτα, καὶ τῆς ἀξίας παραπολὺ
 φθάνοντα, τῆς γούν θερμῆς πρὸς σὲ διαδέσσεις οὐκ
 ἔλάττωνα. Δέξῃ γάρ, εὖ οἶδα, ταῦτα μετ' εὐμενείας,
 οἷόν τι μικρὸν ἐπιτάφιον· τὸν δὲ γε τελειότερον ἔπαι-
 νον, παρ' αὐτοῦ ἀν' ἐπιζητοῦντος ἐπιδοξότερον ὑστερον,
 τοῦ πρὸς ὃν αἶε τὴν σπουδὴν καὶ τὴν ἔρπαιον ἀεικίνη-
 τον ἱσχυράς. Νῦν δὲ ἀνωθεν ἡμᾶς ἐποπτεύεις, ὦ θεῖα
 καὶ ἱερὰ κεφαλὴ, Θεῷ τῇ Τριάδι περιγορευτὴν ἐν
 πνεύματι, καὶ τῷ θρόνῳ τῆς χάριτος παριστάμενος
 χάριτι, καὶ τῷ θεῷ φωτὶ κατὰ ψυχὴν ἑλλαμπόμενος·
 ὑπὲρ ἡμῶν ἐντυγχάνων, εἰ πως βυθωθείμεν διὰ σοῦ
 τῆς ἡπειλημένης τοῖς κατ' ἐμὲ βιβύμοις ὀργῆς, καὶ
 τῶν ὀσημέραι καθ' ἡμῶν ἐξαπομένων τῶν παθῶν
 ἐπαναστάσεων· πρὸς δὲ καὶ ὁρατῶς τε καὶ ἀφανῶς
 ἐγγειροῦντων ἡμᾶς πολεμεῖν ἐθελόκακων ἐχθρῶν.
 Καὶ στήσας ἡμῖν πρὸς αὐραν τὴν καταγίδα, καὶ
 τυχοίμεν τῆς αὐτόθεν μακαριότητος, ἵνα ὑπὸ ταῖς
 σαῖς καὶ τότε περισκεπόμενοι πτέρυσιν, ἐν σκηναῖς
 αἷς αὐτὸς αὐλῆξῃ, συναλισθῆμεν, καὶ καθαροὶ
 καθαρώς τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ τρανωθεῖμεν, χάριτι τοῦ
 καλέσαντος ἡμᾶς κλησὶ ἀγία εἰς τὸ θαυμαστὸν αὐτοῦ
 φῶς· ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ κράτος, νῦν
 καὶ αἰεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

bille lumen suum : quem decet omnis gloria, honor et potestas, nunc et semper, et in secula.

Amen.

ΛΟΓΟΣ ΙΖ΄.

Ἐγκώμιον εἰς τὸν ἁγιὸν μεγαλομάρτυρα Γεώργιον.

(COMBES. p. 175.)

Ἀεὶ μὲν λαμπρὰ, καὶ πανεύφημα τὰ τῶν ἁγίων μαρτύρων μνημόσυνα· ἀξιεπαινετώτερον δὲ καὶ

Utinam vero ad consummatæ bonitatis exitum
 nulla temporis mora ista promoveant; ipsique
 rebus consummationem suscipiant! Sic enim et
 vita nobis æquior cesserit, sermoque omnis, et
 actio et cogitatio divinis Spiritus legibus peror-
 nabitur, otiique compendiis quæta nobis atque
 tranquilla exigitur vita : qua brevi post, iis qui
 virtute et contemplatione, sic vitæ institutis pro-
 fecerint, futuræ gloriæ et regni participatio tri-
 buenda sit. Hæc a nobis, o pater; a nobis, in-
 quam, o domine, tuis clientulis et supplicibus,
 atque successoribus tuis quæquam indignis : hæc
 tibi exiguae linguæ mentisque officio; mentis, in-
 quam, tui amantis, et præ omnibus honori habentis,
 angusta sunt munera. Hæc modicus ego inter
 pastores, nescio qua ratione dignus habitas sacro
 hoc throno et solio. Quanquam vero modica illa,
 et quæ a multis tuis longe absint, nihil tamen
 sunt accensa in te mea voluntate minora. Placide
 autem et humaniter, probe novi, velut tenne
 quoddam epitaphium suscepturus es. Absolutio-
 rem autem laudem majori ab eo gloria postmodum
 quæsieris, ad quem semper immotum studium des-
 sideriumque habuisti. Nunc enimvero, o divinum
 et sacram caput, de cælo nos inspexeris, qui cir-
 cum Deum trinum spiritu tripudies, gratiaque
 gratiæ assistas throno, sisque animo illustratus
 divino lumine; supplicans pro nobis, si quo modo
 agente te liberemur ab ira iis impendente, qui
 mei instar sunt negligentes et pigri, atque ab ac-
 censa adversum nos quotidiana vitiorum rebel-
 lione. Ad hæc vero a malevolis hostibus, palam
 occulteque conantibus oppugnare : statuerisque
 nobis procellam in auram; fueritque, ut illic po-
 sitam beatitudinem consequamur. Uel vel tunc,
 sub tuis protecti aliis, una tecum habitemus in
 tabernaculis, in quibus ipse habitas; purique
 quod est in te lumen pure perspicimus ejus gra-
 tia, qui nos vocavit vocatione sancta in admira-

ORATIO XVII.

Encomium in sanctum martyrem Georgium (42).

Semper quidem splendida, et omnium ore lau-
 data sanctorum martyrum monumenta : cum pri-

COMBESII NOTE.

(42) Encomium hoc, a Lipomano et Surio, ex Metaphraste editum ἀδίσποτον, ut sunt plurimæ apud ipsum orationes, quarum ipse non tam auctor censeri debet quam collector; Andreæ assertum Regio codice representamus, quamquam non integrum, ipso codice mutilo, in eo tantum encomio; sic tamen ut nihil ei desit, eorum quibus Georgii gesta et historia illorum temporum illustrari possint. Videtur magis niti gestis Georgii relatis a Metaphraste, quam iis quæ habentur scripta a Piscirate ejus famulo, quæ etiam edidit Lipomanus, et habent Regii codices. Nam refert,

seu indicat historiam Athanasii magi conversi a Georgio, et martyris, quam illa Pisciratis gesta non habent. Mirum ut Baron. in notis severe in eam pronuntiet, velut in assummentum Arianicum. Sed quo fundamento? Plane leviori, quam ut viri gravis animum ullo modo movere aut etiam pulsare debuerit. Quid enimvero, vir vere industrius ac studiosus, in ea tibi historia displicet? Athanasii nomen, quem magis insinuatam constat ab Arianis, velut Arianus, Georgius invasor sedis Alexandrinæ, et orthodoxus Athanasius ejusdem verus antistes, assumptis Georgii martyris, magi-

mis vero laudabile et gloriosum est, quod hodierno die celebratur. Præsens enim memoria martyris, non solum eorum quæ Dominus passus est, imitationem continet, athletico certamine decorata, et vernal temporis splendore pulchrior facta; verum etiam hilaritatem, quæ ex sublimioribus Domini diebus festis proficiscitur, abunde participat. Hic enim inter hos dies, tanquam inter duos soles, proprio motu in orbem actos ac mundum lustrantes (43), velut luna quædam interjectis utriusque splendoribus illustratur, et radiis Christum imitantibus orbem terrarum illustrat. Prior quidem ordine luceat (43'), illustratissimoque speciei fulgore præoritur, ac vel statim consequentem, aut continuam potius, Georgii solemnitatem habet, dies ille festas ac toto mundo celebratus, omniumque splendidissimus ac præcipuus: Salvatoris, inquam, Christi veri Dei, et nostri Domini, ac martyrum principis, crucem passi ac resurgentis; qui propter nos homo factus est, et propter nostram salutem: Testimonium martyr reddidit sub Pontio Pilato 4, quemadmodum ait Apostolus; cuique-
is quæ est passus, victoriam nobis contra mortem largitus est: eaque ipsa vicissim apte concertam ac consequentem habet, ejusdem Christi ad coelos assumptionem, quo die humanam nostram

μάλα πάντων ἐπιδοξότερον, τὸ σήμερον ἡμῖν ἑορταζόμενον. Ἡ γὰρ παροῦσα τοῦ μάρτυρος μνήμη, οὐ μόνον τοῦ Κυριακοῦ πάθους περιέχει τὴν μίμησιν, τοῖς ἀθλητικοῖς ἀγῶσι κατακκοσμημένη, καὶ ταῖς ἐαριναῖς ἐξαυγείαις κατακαλλυνομένη, ἀλλὰ γε καὶ αὐτῶν τῶν ὑπεράγαν ὑπερῆρμένων Δεσποτικῶν ἑορτῶν καταπλουτεῖ τὴν φαειρότητα. Μέση τούτων ὥσπερ ἥλιον δυάδος, τῇ οἰκείᾳ κινήσει περιπολούντων, ἐστηριγμένη σελήνη, ταῖς ἐξ ἀμφοῖν τε λαμπρότεσι καταστραπτομένη, Χριστομιμήτοις ἀκτίσι καταυγάζει τὴν οἰκουμένην. Προλαμβάνει μὲν οὖν αὐτῆς τῇ τάξει, καὶ προανίσχει τῇ ἐκφανεστάτῃ τῆς ὥρας αἰγλῇ, συναντάλλουσιν καὶ παραχρημα ἐπομένῃ ἢ καὶ συνημένῃν ἔχουσα, ἡ παγκόσμιος καὶ ὑπερέκλαμπρος καὶ πασῶν προηγουμένη παν-
B ἑορτος ἑορτῶν ἑορτῇ· λέγω δὲ τοῦ σωτηρίου πάθους καὶ τῆς ἀναστάσεως Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀρχηγῶ τῶν μαρτύρων, τοῦ δι' ἡμᾶς σαρκωθέντος, καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν· μαρτυρήσαντος ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, κατὰ τὸν Ἀπόστολον· καὶ τῷ οἰκείῳ πάθει, τὴν κατὰ τοῦ θανάτου νίκην ἡμῖν χαρισαμένου. Ἐπὶ ἐπομένῃν ἔχουσα ὡς μετ' αὐτὴν ἀρμολογῶ, καὶ τὴν εἰς οὐρανούς· ἀνάληψιν αὐτοῦ, καθ' ἣν τὴν ἡμετέραν οὐσίαν ἐν αὐτῷ τῷ Πατρὶ συνεκάθισεν. Ὁ δὲ συντυχὼν δὲ τινὰ φημι τῶν ἡμε-

4 | Tim. vi, 13.

VARIE LECTIONES

11 Leg. ἔχουσα

COMBEFISHI NOTÆ.

que Athanasii nominibus, conferantur, victoria Ariano concessa. Hoc tantum rationis allatum invenio, ac vix invenio ut dicam rationem, quam etiam suasionem et congruentiam vocant, et quæ tantum possit esse nonnulli adminiculo. Quid enim isthæc ὁμολογία ad propositum? Undenam vere Athanasianum privilegium, ut ita suum illud consecraverit nomen, ut neque antecessorum neque posterorum aliquis, malus, magusve Athanasius esse potuerit? Aut certe non potuerit esse, cum quo Georgius martyr, infamis ipse Georgii nomine, esset pugnaturus? Si ita habet, sim et ego Athanasius, desinantque Græci cum primis Georgio devotissimi Georgii nomen prolibus indere et sibi asciscere, ne se eo, non studiosos Georgii martyris, sed Ariomanitas, et partium scelesti illius Georgii, vel ut Metaphrastes in Athanasio vocat, Gregorii, ostendant; aut certe desinant censuræ ita frivole, nec nobis soli videamur homines aut spirituales, quibus sic liceat dijudicare omnia.

Quod porto spectat ad Georgii gesta, constat quædam esse reprobata a Gelasio: contendit tamen Lipomanus esse illa alia quam quæ ipse edidit, tum ex Metaphraste, tum Pisicratis, Græcis frequentata: cui lubens assentior, quanquam non ejus fundamento quod nimirum a Græcis recipiantur, et legantur in Ecclesiis, quod constat minus castigatos in historiis, nec reaspere omnino apocrypha; sed quia nihil peculiaris in eis occurrat, quo meruerint ejusmodi censuram. Solum enim habent quædam miracula velut durando tormentis Georgio, quibus plura haud ita dissimilia legimus in probatis plurium martyrum Actis: ac plane constat plures majora supra hominem passos, quorum constan-
tiam, ut tyranni modis omnibus labefactare cona-

C bantur, ascribentes magis Dei opera, ita Deus certabat virum instauratione invictum omnino reddere. Sic palam quisque viderit in Vincentio diacono, Clemente Ancyrano, Catharina Alexandrina, Lucia Syracusana, etc., quorum gesta omni veneratione merito suscipit Ecclesia. Putat Baronius invenisse se in sua tandem bibliotheca, vetustissimo codice ejusmodi acta reprobata, penes quem stet fides: sed et talia quædam exstare perhibent in quibusdam Ecclesiis in Gallia, sed mihi non visa. Qua de re hactenus. In plerisque corrigimus Lipomani interpretem, seu potius novam versionem adornamus, ut est ille revera minus accuratus, apud quem tamen videri possunt Latina, quæ non possumus Græca representare defectu codicis; in quo perquirendo minor fuit sollicitudo, quo res videretur minoris momenti, ratione jam initio insinuata.

(43) In orbem actos ac mundum lustrantes. Sic D exprimimus τὸ, περιπολούντας, dictum de solibus, quod jejunius interp. Lipom. Se vertentes. Propriissime in astra dicitur, quæ circa polos rotentur. Plutar. in Symposio 7 sapientum: Καθάπερ τὸν ἥλιον ἀρμασί, λέγουσι περιπολεῖν, ἄλλοτε ἄλλην ἐπιπερόμενον τοῦ οὐρανοῦ χώρῳ.

(43') Prior quidem ordine luceat. Προλαμβάνει αὐτῆς τάξει. Clara littera, ut reddidimus, qua significat omnimodam antecessorem festi Dominicæ resurrectionis, ad festum Georgii, quod ei velut comes orietur, ad proximum ab ipso sequatur. Interpres nescio quam auroræ antecessorem exprimit, sed ea nihil ad propositum, vel ad Andrææ mentem. Quod paulo inferius sequitur ἡ παγκόσμιος, x. r. &. sic melius reddideris: Toto illa celebrata mundo, splendidissimaque ac universis præiens solemnitatibus, festivissima solemnitas.

τέρων, ἀλλὰ θείας ἀγάπης οἰκονομίαν, καὶ θεῶν A
πραγμάτων ἐναργεῖ οἰκιστήτα, οὕτω τοῦ μαρτυρη-
θέντος, ὑπερβάλλον τῆς ὑπὲρ τὸν μαρτυρήσαντα
στοργῆς αὐτοῦ διαδεικνύοντος ἡμῖν ὡς μὴ τοῖς πά-
θεσι μόνον τὴν πρὸς αὐτὸν ἐμφέρειαν ἀποσώζειν,
ἀλλὰ μὴν καὶ τῇ τοῦ πάθους ἡμέρᾳ. Ὅμοιος γὰρ
καὶ τῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ μαρτυρικῶν ἐξέρχει πανηγύ-
ρεων, μόνῃ μετὰ τὴν ἀναστάσιμον, τῆς ἐαρινῆς προ-
καθημένη λαμπρότητος. Ἐπεὶ οὖν οὕτω τερπνὰ
τῆς ἀθλητικῆς ταύτης πανηγύρεως τὰ μεθόρια, ἄξιον
καὶ αὐτῆς λοιπὸν ὑποδείξαι τὸ κάλλος. Κάλλος δὲ
πανηγύρεως, ἢ λόγος σωτηρίας, ἢ πρᾶξις ἐνθεος.
Ἑλλῆσι γὰρ καὶ Βαρβάρους, καὶ πᾶσιν ὧν ἡ κλάνη
τῶν εἰδώλων κατακράτει, τοῦτο σεμνότης· ἦν καὶ
χαρὰ ἐόρτιος, τὸ διὰ πάσης ἀσχυροσύνης τε καὶ
ἀκрасίας θεραπεύειν τοὺς δαίμονας. Ἡμεῖς δὲ, οἷς B
τρόπαιον τοῦ σταυροῦ κατὰ τοῦ θανάτου δεδορήται,
τούναντιον· τὸ διὰ πάσης αὐτοῦς καταισχύειν ἀθλή-
σεως. Ἐνθεν ἡδονῶν ἔκλυσις ὡς αἰσχρὰ, ἐμισθή·
καὶ πόνος ἀρετῶν καὶ θανάτος ὑπὲρ εὐσεβείας, τοῖς
πιστοῖς ὡς ἡδὺς προεκρίθη. Ἐνθεν ἡ κλάνη τῶν
ειδώλων ἐσθίσθη, καὶ τὰ πλήθη τῶν μαρτύρων
ἀνέλαμψαν. Ἐνθεν οὐρανὸς τὰ ἐπίγεια γέγονε, δι-
κην ἀστέρων τοῖς ἁγίοις καταχοσμούμενα· καὶ παν-
ηγύριος ἐορτὴ τὴν οἰκουμένην κατέχει, τὰ τούτων
τρόπαια, καὶ τὰ τούτων λείψανα τιμῶσαν· τοὺς
τούτων ἀγῶνας πανηγυρίζουσιν· ἀγῶνας δὲ λέγω·
οὓς ὁ μὲν κοινὸς ἐχθρὸς κακούργως ἐνεσθίστο·
τὴν προσκύνῃσιν καὶ τὸ ἀκοινοῦντον ὄνομα φιλο-
νεύων διὰ μέσου τῶν εἰδώλων αὐτὸς ἀπενέγκασθαι·
ὁ δὲ πάντων θεός, Σωτὴρ τε καὶ σταδιάρχης, φιλα-
θρώπως συνεχώρησε, κατ' αὐτοῦ νικητὴν τὸ ἀνθρώ-
πινον ἀναδείξαι βουλόμενος· ἵνα ὅς ὧν ὡς θεός
ἐξῆται προσκυνεῖσθαι, ὑπὸ τούτων ὡς νεκρὸς γε-
λᾷται πατούμενος. Ἐπεὶ οὖν τῆς εἰδωλομανίας ὁ
ζόφος, τρυκᾶς κατὰ πάσης χειρὸς τῆς οἰκουμένης,
μικροῦ καὶ τὴν αἰσικτον ἐπλησε, σχεδὸν ἀπάντων
πρὸς τὴν ἀσεβείαν αὐτομολούντων· καὶ πάντες
ἀπεργαί λήθη τοῦ νῦντος Θεοῦ παραδοθέντες δέσμοι,
σκότους καὶ μακρὰς νυκτὸς πεδῆται ἀποδειχθέντες,
περὶ πολλοῦ τὸ εἶδεν ἐποιούντο τοὺς δαίμονας· καὶ
φάσμασιν ὡς θαύμασιν ἐκδειματούμενοι, δεισιδαι-
μονέστεροι καθ' ἐκαστὴν ἐδείκνυντο· οἱ τε τῆς
ἀσεβείας ἀρχηγοὶ καὶ σπουδασταί, Δικλητιανὸς καὶ
Μαγνέντιος, καὶ οἱ κατὰ πόλιν τούτων ὑπασισταί,
συνὸν ὁρμήματι τῇ ἀσεβείᾳ προχωρήσαντες, ἐπι-
μελῶς ἐπὶ τὰ πονηρὰ κατεγίνοντο· « Καὶ οὐκ ἦν
ἀνάνευσις ἐν τῷ θανάτῳ αὐτῶν »· πορεύμενοι γὰρ
ἐπορεύοντο τῷ φωτὶ τοῦ πυρὸς αὐτῶν· « Οὐτε μὴν
στερέωμα ἐν τῇ μάστιγι αὐτῶν, » τοῦ Θεοῦ μακρο-
θύμως ἀνεχομένου, ὅπως οἱ δίκαιοι φανῶσι, καὶ μὴ

• Ephes. II, 6.

COMBESII NOTÆ.

(44) *Hæc antecedit.* Μαρτυρικῶν ἐξέρχει πανηγύρεων. Velut annus ecclesiasticus et celebritatum series, more Hebræorum a Paschate, et Resurrectionis festivissimo die, incipiat : quanquam Græci annum a Septembri inchoant, Latini a Decembri et præviis Natalis Domini feriis. Ita Græci, imperatoris indictiones secuti.

A naturam in seipso Patri concessere fecit. •
Istud porro, non humanarum rerum fortuitus
eventus, sed dilectionis Dei œconomia, ac mani-
festa divinorum operum cognatio est : sic nimi-
rum ipso, cujus causa martyrium susceptum fuit,
summum suum, prodente amorem, in eum qui
illud suscepit : Ipse ut athleta, non iis solum
quæ est passus, sed et ipsa passionis die, ejus
similitudinem exprimeret. Simili quippe modo
etiam alias omnes, toto anno martyribus sacras
celebritates hæc antecedit (44); quæ sola post
Christi resurrectionis festum diem, verno tempori
ac splendori præsideat. Sic igitur lætis athleticæ
celebritatis confinis, operæ pretium est, ut et ejus
deinceps, decus explicemus. Celebritatis autem
decus est, tum salutaris oratio, tum divina aliqua
actio. Græcis quidem et Barbaris, omnibusque
aliis, quibus idolorum error dominabatur, diei
festi honestas et jucunditas ea erat, ut omni tur-
pitudine et intemperantia, dæmones colerent.
Nobis vero, quibus crucis tropæum contra mor-
tem donatum sit, secus omnino : ut nimirum,
omni eadem certamine, probro afficiamus ac ex-
pugnemus. Quamobrem voluptatum dissolutio, ut
quid turpe invisæ est : labor autem virtutum,
morsque pro pietate suscepta, ut dulcis præopta-
tur. Hinc factum est ut idolorum error extin-
ctus sit splenduerintque martyrum populi : ut item
terrena, viris sanctis ceu stellis perornata, cæli
instar evaserint : atque, ut orbem terræ, quoti-
diana quædam jugisque celebritas, martyrum
tropæa ac eorum reliquias honorantem, publicisque
conventibus eorum certamina celebrantem, nomen
que illud incommunicabile, idolis mediis vindicare : universorum autem Deo, Salvatore illo ac
stadii præside, pro suo in humanum genus pro-
pensiori affectu permittente, quo humanam natu-
ram victtricem adversus illum ostenderet ; ut a qui-
bus stodebat, tanquam Deus adorari, liisem in-
star proculcati cadaveris, ludibrio esset. Quoniam
igitur insani idolorum cultus caligo eo tempore
per omnem terrarum orbem effusa, vel eas prope-
modum partes quæ non habitantur, omnibus
fere ad impietatem deficientibus, repleverat : om-
nesque cæcæ ejus, qui Deus revera esset, obli-
vioni, vincti traditi (45), atque tenebrarum et
longæ noctis compedibus irretiti, cultum demonum
plurimi faciebant ; ac vanis spectris, tanquam
miraculis perterrefacti, in dies efficiebantur su-
perstitiosiores : tum nimirum, impietatis duces et
amatores studiosissimi, Diocletianus, inquam,

(45) *Cæcæ ejus, qui Deus revera esset oblivioni vincti traditi.* Deo nimirum tradente exigentibus peccatis : quomodo videmus in ipsis qui Christiani essent, accensum jam divinæ scientiæ lumen exstingui. Longe aliter interpretes Lipomani vel alio exemplari, vel ipse a se, minus congrue, ut solet.

et Magnentius ^f, tum eorum per urbes singulas satellites, suum instar ad impietatem proruentes, rebus pessimis studio intenti erant : « Nec erat declinatio (46) in morte eorum ^g, » ambulabant enim ambulantes in lumine ignis sui ; « Neque firmamentum erat in plaga eorum ^h, » sustinente Deo longanimiter, ut qui iusti essent, manifesti fierent ; ac ne imperfecta hominum natura, frumento una cum zizaniis exciso, vita decederet. Tunc, velut stella quædam, lætæ pietatis fulgorem interdum emittens, illustris hic et omnium voce decantatus Georgius illuxit : re ille, et nomine dulcis ; Georgius, inquam, qui et nomine divinam actionem ; actioneque gratiam nomini respondentem in seipso ostendit. Qui Isachar imitatus, divinæ agriculturæ : bonum desideravit ⁱ. Qui laboriosam culturam adamavit, ac juxta quod scriptum est, ipse : a Deo creata rusticatio : effectus est. Qui a teneris unguibus, ut bonus agricola laboravit, fructumque centuplo copiosorem, suo tempore Domino reddidit. Qui aratro virtutis, suavem pietatis sulcum recta via duxit, ob idque aptus regno cœlorum probatus est. Qui cum lacrymis sementem jecit, et cum exultatione messem collegit. Qui luctu semina sparsit, gaudensque manipulos reportavit. « Terra (bene culta) quæ venientem in ipsam Spiritus sancti pluviam sæpius ebibit, herbamque generat iis opportunam ^k, qui fide decerpunt. Pratum illud odoratissimum, in quo pietatis flores abunde florent, ex quibus favi mellis sponte procedunt, quorum dulcedo, animi sanitas est. Lignum utile, juxta Spiritus sancti fluvios plantatum, ac perpetuo virens ; quodque semper maturum serat virtutis fructum ^l, excolendis eorum animis, qui sincere percipiunt. Feracissimus palmes veræ illius vitis, cuius Pater cœlestis agricola ^m, spiritalem nobis jucunditatem, ad affectiones et vitia curanda, animæque et corporis instaurationem, per eum excolat. Divinorum fluentium fons, quo, animus silvescens irrigatus, excolitur ; fidesque, spes, et charitatem, ternarium virtutum Trinitati amabilem, fructum profert. Divinorum cogitationum cultor, ac Dei ager, in quo pietatis gratia exulta fuit, ac miraculorum copia, in omnium

ἀσυντελής ἡ ἀνθρώπου φύσις ἀπέλθοι, τοῦ οἴτου τοῖς ζιζανίοις συνακκοπέντος. Τότε ἂν, τότε, ὥσπερ ἡμεροφανῆς ἀστὴρ φαίδραν τὴν εὐσείδιαν διεκλάμπων, ὁ λαμπρὸς οὗτος καὶ περιβόητος ἀνεφάνη Γεώργιος· τὸ γλυκὺ καὶ πρᾶγμα καὶ ὄνομα. Γεώργιος ὁ τῷ ὀνόματι τὴν ἐνθεον πράξιν, καὶ τῇ πράξει τὴν φερώνυμον χάριν ἐν ἑαυτῷ δεικνύς. Ὁ τὸν Ἰσάχαρ μιμησάμενος, καὶ « τὸ καλὸν » τῆς θείας γεωργίας ἐρωτικῶς « ἐπιθυμῆσας. » Ὁ τὴν ἐπίτινον ἐργασίαν ἀγαπήσας, καὶ κατὰ τὸ γεγραμμένον, αὐτὸς ἀποδειχθεὶς « γεωργία ὑπὸ Ὑψίστου » ἐκτισμένη. Ὁ κοπιᾶσας γεωργὸς ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων, καὶ ἐν καιρῷ τὸν καρπὸν ἐκατοστεινόντα ἀποδοὺς τῷ δεσπότη. Ὁ τῷ ἀρότρῳ τῆς ἀρετῆς ἀτρέπτως τὴν γλυκεῖαν τῆς εὐσεβείας ὀρθοτομήσας ἀβλακα, καὶ διὰ τοῦτο εὐθετος ἀναδειχθεὶς ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. Ὁ σπείρας ἐν δάκρυσι, καὶ ἐν ἀγαλλιάσει θερίσας. Ὁ ἐν κλαυθμῷ βελῶν τὰ σπέρματα, καὶ ἐν χαρᾷ φέρων τὰ δράγματα. « Ἡ [εὐγεωργητος] γῆ, ἡ πολλὰκις πιούσα τὸν ἐκ' αὐτῆς ἐλθόντα ὕδην τοῦ Πνεύματος, καὶ εἰκτούσα σωτήριον βοτάνην » τοῖς ἐν πίστει δρεπομένοις. Ὁ λειμὼν ὁ εὐωδέστατος, ἐν ᾧ τῆς εὐσεβείας τὰ ἀνθη πλουσιῶς ἐβλάστησεν, ἀφ' ὧν γεωργεῖται κηρία ἀνήροτα, ὧν τὸ γλύκασμα, ψυχῆς ἰασις. Τὸ εὐχρηστον δένδρον, τὸ παρὰ τοῖς ποταμοῖς τοῦ Πνεύματος πεφυτευμένον, καὶ τεθλῆδες διηνεκῶς, ἀεὶ τε τὸν καρπὸν τῆς ἀρετῆς ὡριμον φέρον, εἰς ψυχικὴν γεωργίαν τῶν πιστῶς μετεχόντων. Τὸ εὐφορον κλῆμα τῆς ἀληθινοῦς ἀμπέλου, οὗ γεωργὸς ὁ Πατὴρ ὁ οὐράνιος, γεωργῶν ἡμῖν δι' αὐτοῦ πνευματικὴν εὐφροσύνην, εἰς ἱσὺν παθῶν, καὶ ἀνακαινισμὸν ψυχῆς τε καὶ σώματος. Ἡ τῶν θείων ναμάτων πηγὴ· ἀφ' ἧς ἀρδευομένη χειροσμανήσασα ψυχὴ, γεωργεῖται καὶ καρποφορεῖ, πιστὴν, ἐλπίδα, καὶ ἀγάπην· τριάδα ἀρετῶν, τῇ Τριάδι ἐράσμιον. Ὁ τῶν θείων ἐνοσιῶν γεωργός, καὶ τοῦ Θεοῦ γεωργίον, ἐν ᾧ ἐγεωργήθη τῆς εὐσεβείας ἡ χάρις, καὶ γεωργεῖται πᾶσι τῶν θαυμάτων τὰ πλήθη. Οἶδε γάρ, οἶδε καὶ ἡ προσηγορία δημοσιεύειν Θεοῦ χάριν, καὶ ἀρετὴν ἀνθρώπων, ὡς ἐπὶ τοῦ Ἀβραάμ, καὶ Σάρας· Ἰσαάκ τε, καὶ Ἰακώβ, καὶ Μωσέως, καὶ ἐτέρων πολλῶν μεμαθήκαμεν. Οὗτος ὁ τῷ ὀνόματι καὶ τῇ πράξει Γεώργιος· οὗτος ὡς ῥόδον ἐν μέσῳ ἀκανθῶν τὸ τηλικαῦτα ἀνέτειλε, καὶ ὡς κρῖνον εὐωδιάζον τὴν εὐσείδιαν, μεταξὺ τοῦ

^f scr. Maximianus aut Maximinus. ^g Psal. LXXII, 4. ^h ibid. ⁱ Gen. XLIX, 14. ^j Eccles. VII, 16. ^k Hebr. VI, 7. ^l Psal. I, 3. ^m Joan. XV, 1.

COMBEFISH NOTÆ.

(46) *Declinatio*. Ἀνάστυσις. Sic constanter LXX, ubi Vulg. *Respectus* : Coniicit Genebr. legendum ἀνάστυσις· quod satis Hebræo congruit. minus tamen probatur conjectura. Accipit auctor sensu planiori, ut significetur felicitas mortis impiorum, deducta in bonis canitie ad annos maturos : quomodo non habet ἀνάστυσις : ut rejiciatur ac renatur ; sed potius desiderium : sic præcipue videbatur habere Diocletianus, vere non ita infelix in imperio quantum voluit diuturno, in quo tanta auctoritate ac velut imperatorum et Cæsarum pater decernebat, nisi eum superstitio miserum effecis-

set. Ex ea enim, ut hic auctor subtiliter indicat, liquebat ex sancti Sebastiani et aliorum Actis, processit, quam exercuit immanis illa in Christianos carnificina : velut et ipse, non malis omnino moribus haberet zelum, cæcum illum tamen quo nihil in potente maxime ac rerum domino, periculosius. Quod speciat ad Magnentium ; non ille tyrannus, qui toto fere sæculo junior imperium ad breve tempus arripuit, est accipiendus, sed amicus quidam Diocletiani, in aula id temporis præcipuus, ipseque Christianis æque infensus, ut indicant gesta Georgii ad quæ Andreas alludit.

Ὅπως δὲ μέλλουσι τὴν στενὴν εἰσιέναι πύλιν, μὴ
στενέσθαι αὐτῷ κώλυμα τῶν χρημάτων ὁ ἄρχιεπίσκοπος, ἀλλὰ
γὰρ καὶ ἰσχυρότερον ἐαυτῷ κατασκευάσῃ τὸ μαρ-

▪ Addit Lipom. ex fetida herba. • Joan. i, 12.
▪ Matth. x, 32.

At ne illi per angustam portam introire molienti-
 terrenarum facultatum cumulus impedimento
 foret, seque adeo ad martyrium maiori fortitudine

r I Reg. ix, 20. q Psal. cxviii, 158. r ibid. 159.

obieundum instrueret, operæ pretium putavit, ut rite ac ordine (47), divino illo præcepto uteretur, quod olim certaminis Dominus ac arbiter, adolescenti diviti intimasset, dicens: « Si vis perfectus esse, vende quæ habes, et da pauperibus, et habebis thesaurum in cælo: et veni sequere me ». Sane, quod prior ille juvenis, animi mollitie et ignavia omisit; alter hic avide animoque alacer implevit, divitiarum deposito ambitu, iisque, per manus pauperum inestimabili coempto margarito regni cælorum, ac inviolabili thesauro, in eo sibi parato, cordeque cælestibus plene desixo. Ut sic autem, avaritiæ, quæ animo corruptela est, impulsorem diabolum, ceu velitari certamine evertisset, et primam hanc coronam adversus illum arripuisset, atque ad sublimioris victoriæ adjuvmentum, ea caput spiritaliter velut cinxisset, seque precibus pauperum ceu aggere communisset, iis se, victoriam victoriæ adjecturum fretus: confidens ut leo, sublata sua cruce, ad bellum contra impietatem, gerendum prosiliit. Probe siquidem noverat vir sapiens, « eleemosynis et fide (48) purgari, peccata » quæ sunt impedimenta victoriæ. Præ omnibus vero, « eleemosynam a morte liberare »: — « Super enim scutum potentie, et super lanceam roboris (49) adversus inimicum pugnabit pro te »; inquit Jesus filius Sirach. Sic denique, re exhibita misericordia, instar pugillis certamini præunctus, fiduciaque in aciem egressus, nullam præterea corpoream armaturam, sed Spiritus duntaxat, ut Paulus docet, induit. Nam succinxit lumbos in veritate, et induit loriceam justitiæ, calceavitque pedes in præparatione Evangelii pacis: galeam item salutis assumpsit, in omnibus assumpto fidei, quo exstinguantur omnia tela ignea nequissimi: ac gaudium spiritus, quod est verbum Dei.

Hæc igitur invisibili spiritalique armatura, seipsum communit, « Quoniam non adversus carnem et sanguinem bellum suscepit, sed adversus principatus et potestates, adversus mundi rectores tenebrarum, contra spiritualia nequitiæ »; « spiritualibus armis instructus adversus spiritualia: ac fere clamans apostolicum illud:

« Matth. xix, 21. » Prov. xv, 27. » Tob. xii, 9. » Eccli. xxix, 16. » Ephes. vi, 13. » ibid. 12.

» γρ. εὖ.

VARIE LECTIONES.

COMBESII NOTÆ.

(47) *Ut rite ac ordine.* Κατὰ τάξιν. A minori illo procedendo ad majus. Præstat siquidem vita, terrenis facultatibus ei subsidio concessis: ut nisi iis spretis, haud facile præsumatur vita contemnenda, qua de re Greg. hom. 14 in Evang.

(48) *Et fide.* Καὶ πίστει. Deest quo plurale illud exprimamus; significantur illo actiones veraces et fideles, ut bene Nobilius. Addiderim ego, quæ præcipue sunt ex instinctu fidei, et ordinis gratiæ, quorum exercitio fidelium nomen absolute merentur, qui Christiani vitam Christiane transigunt, soli digni qui participant, ejectis antiquo ritu sub ipsam

τύριον, ἀναγκαῖον ἔκρινε, τῇ θεῷ κατὰ τάξιν ἐντολῇ χρῆσασθαι, ἣν ὁ τοῦ ἀγῶνος Κύριος, ἤδη πρὸς τὸν πλοῦστον ἀπεφώνητο νεανίσκον, φήσας· « Εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ ὡς πτωχοῖς· καὶ ἔξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς· καὶ δεῦρο ἀκολουθεῖ μοι. » Καὶ δὴ τοῦτο ὑπὸ τοῦ πρώτου νεανίσκου ραθυμῶ παραλειφθὲν, ὁ δεύτερος εὐθύμως ἀπεπλήρωσεν· ἀποθέμενος τὴν τῶν χρημάτων περιβολήν, καὶ τοῦτοις διὰ χειρὸς τῶν πενήτων ἀγοράσας τὸν ἀτίμητον μαργαρίτην τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ ἐν αὐτῇ τὸν ἀσυλον [ἐν] αὐτῷ προετρέψας θησαυρὸν, κἀκείσε τὴν αὐτοῦ καρδίαν τελείως προσηλώσας. Οὕτω τε προανελὼν τὸν τῆς φυχοῦθρον πλεονεξίας εἰσηγητήν, καὶ τὸν πρώτον κατ' αὐτοῦ ἀρπάσας στέφανον, αὐτὸν τε τοῦτον εἰς ἑφθόδιον καὶ σύμβολον ὑψηλοτέρας νίκης νοητῶς ἀναδησάμενος, εὐχαῖς τε πενήτων αὐτὸν καταργώσας, καὶ ταύταις νίκην νίκη προσδεῖναι καταπιστεύσας, οὕτως πεποιθὼς ὡς λέων, ἄρας τὸν αὐτοῦ σταυρὸν, πρὸς τὸν κατὰ τῆς ἀσπίδας ἐξήλατο πόλεμον. Οὐδ' ἂν γὰρ ἡπίστατο ὁ σοφός, ὅτι δὴ « Ἐλεημοσύναις μὲν καὶ πίστει ἀποκαθαίρονται ἁμαρτίαι, » τὰ τῆς νίκης κωλύματα. « Ἐλεημοσύνη δὲ ἐκ θανάτου ὑπὲρ πάντα ῥύεται. » — « Ὑπὲρ γὰρ ἀσπίδα κράνους, καὶ ὑπὲρ δόρυ ὀλκῆς κατέναντι ἐχθροῦ πολεμήσει ὑπὲρ σοῦ, » φησὶν ὁ τοῦ Σιράχ. Ἀμίλει ταύτην ἔργῳ προαλειφάμενος ἀθλητικῶς, καὶ θαρσαλέως πρὸς τὴν παράταξιν ἐξιών, οὐχ ὀλκὴν τινα περιέθετο πανοπλίαν, ἀλλὰ τὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἣν ὁ Παῦλος ὑπέδειξε. Περιζώσατο γὰρ τὴν ὀσφύν ἐν ἀληθείᾳ, καὶ ἐνεδύσατο τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης· καὶ ὑπεδήσατο τοὺς πόδας, ἐν ἰτοιμασίᾳ τοῦ εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης· καὶ περιβάλετο τὴν περιχειρᾶσαν τοῦ σωτηρίου, ἐπὶ πᾶσιν ἀναλαβὼν τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, τὸν σθεννύοντα πάντα τὰ πεπυρωμένα βέλη τοῦ πονηροῦ· καὶ τὴν μάγαν τὸν τοῦ πνεύματος, ὅ ἐστι ῥῆμα Θεοῦ.

Καὶ τὴν δόρατον καὶ πνευματικὴν ταύτην περιεφράσατο παντευχίαν, « Ἐπεὶ μὴ πρὸς αἷμα καὶ σάρκα τὸν πολεμον ἤρατο, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας· » πνευματικῶς πνευματικῶς ἀνθοπλαζόμενος· καὶ μονονοχῇ, τὸ ἀποστολικὸν ἀναβοῶν λόγιον· « Ἡμεῖς

D sacrificii et communionis horam, diacono clamante, δοῦναι πιστοί, ut est in Basilii et Chrysostomi liturgia, sive ὁρθοὶ πάντες, ut in liturgia Jacobi, una cum catechumenis, si quis moribus a professione discrepans, saltem negata precum communione, a fidelium consortio, Ecclesiastica censura, præcisus esset; qua de re in Euchologiciis suis noster Goar. (49) *Lanceam roboris.* Δόρυ ὀλκῆς. Altera lectio notata in Sixt. pro ὀλκῆς. Ἐπιρρίνιμος cum Hesych. cui ὀλκῆς est δύναμις, ἰσχύς. Quamvis est mihi sat durum. Interpres Lipomani eam vocem omisit.

τὰ ὅπλα, οὐ σαρκικά, ἀλλὰ δυνατὰ τῷ Θεῷ, πρὸς καθάρσειν ὀχυρωμάτων. Ἄδίκᾳ οὖν, ἀνωθεν σύμμαχον ἑαυτοῦ τὸν ἀγωνοθέτην ἐπικαλεσάμενος, θυμὸν τε κινήσας τὸν κατὰ φύσιν, καὶ ζῆλον ἀναλαβὼν τοῦ ἡλίου τοῦ προφήτου· καὶ ὀργὴν κακρημέ- νος δικαίᾳ, Ἐκ τῶν ὅπλων τῆς δικαιοσύνης τῶν δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν, ἐχθρὰ κατὰ τῆς ἀδικίας· καὶ εὐρὼν αὐτοῦ ποῦ τοὺς ὀνόματι [βασιλεῖς, ὄντως δὲ ^α] βασιλευμένους ὑπὸ τῆς ἀσεβείας, κακῶς τῷ κράτει κατὰ τοῦ τὸ κράτος χαρισσαμένου κακρημέ- νους, καὶ ἀπειρον εἰδὼς τε καὶ πλήθος βασανιστη- ρίων, οὐ κατὰ τῶν ἀδικούντων, ἀλλὰ κατὰ τῶν εὐ- σεβούντων δημοσίᾳ προθεμένων· παντοίων τε φυ- λῶν, ἰθύνων, καὶ γλωσσῶν ἐξωπλισμένων, κύκλῳ αὐτοῦ περιεστηκότων, δημηγοροῦντας ἀθέμιτα, καὶ ἀπειλοῦντας· εἰ ὀνομάσοι τις τὸν Χριστὸν, τοῦτοις αὐτὸν ἀνηλεῶς ἐκδικαζόμενον ἀποθνήσκαι· ζήσας οὖν τῷ ἁίῳ Πνεύματι, ἐτρόμησε τοὺς νε- φροὺς· κατὰ τὸν Μακκαβαῖον ἐκείνῳ, καὶ ἀν- ήνεγκε θυμὸν κατὰ τὸ κρίμα· καὶ οἷα λέων βρού- χας ἐκχυρὸν καὶ βλοσυρὸν ὄρων, ἐκκόψας τὴν ἀπει- λήν, εἰς μέσον αὐτῶν εἰσπηδήσας, Χριστιανὸν ἑαυτὸν διαπρυσίως ἀναγορεύων, καὶ φανερῶς τὴν τῆς εὐ- σεβείας ἐμφανίζων εὐγένειαν. Ὁ ψυχῆς ὀληθῶς θεοφόρου, νενικημένης τῷ ἁίῳ ἔρωτι, καὶ ὁλης· ἐξεστηκυίας Θεῷ· Ὁ μακαρίας φωνῆς, ἣν ὁ φερώνυμος τοῦ Χριστοῦ Γεώργιος, θεόθεν τὰ σπέρ- ματα λαβὼν, καὶ ἐν πολλῷ τῷ χρόνῳ καλῶς ἐν καρδίᾳ γεωργήσας, τελείαν εὐκαίρως τῷ Δεσπότη ἀπέδωκεν! Ἦν ἄρ μὲν δεξιόμενος, ἡγιάσθη· ἄγγε- λοι δὲ οὐρανὸν ἐπεκρότησαν, ἀρχάγγελοι δὲ ἐπε- φήμησαν· καὶ πᾶσαι τῶν οὐρανῶν αἱ Δυνάμεις ὑπερ- ἡγάθησαν ^α. Ὁ δὲ πάντων Θεός τε καὶ Δεσπότης ἀποδεξιόμενος, πρίπειν τῇ προθυμίᾳ τὴν συμμαχίαν ἐδικαίωσε, καὶ τὸν ἀμάραντον αὐτῷ τῆς νίκης ἡτοι- μασε στέφανον. Τὸ δὲ στέφος τῶν ἀσεβῶν ἐξεπλάγη, καὶ ὁ τούτων στρατηγὸς διάβολος ἀκούσας, καιρίαν πληγὴν ἰδέετο. Ὁ μέντοι γενναῖος ἀθλητής, ἐπέμε- νε λαμπρὰ καὶ ισχυρὰ τῇ φωνῇ Θεὸν ὁμολογῶν τὸν Χριστὸν, δαίμονας δὲ τοὺς παρ' αὐτῶν προσκυνου-

A Arma nostra, non carnalia sunt, sed potentia Deo, ad destructionem munitiorum. Statim ergo, cum e cælo adiutorem sibi eum evocasset, qui ipse agonothea ac certaminum præses esset, iram que a natura inditam provocasset: assumpto zelo Eliæ prophetæ, justeque exandescens: Per arma justitiæ a dextris et sinistris, injustitiam ad- ortus; ac loco quodam, imperatores illos nomine, re autem vera impietatis imperio mancipatos ac servos, inveniens: quippe qui imperio abuteren- tur adversus eum qui concessisset; nec non infi- nita tormentorum genera, foro publico adversus eos proposita; non qui rei essent, iniquive al- quid admisissent, sed qui pietatem colerent: omnis ætatis et generis tribus, gentibusque, et linguis, circum, armis, impia concionantes stipan- tibus, ac fore comminantes, ut si quis Christum nominasset, iis dire absumptus periret: eo, in- quam, spectaculo, divino effervens Spiritu, contem- niscens renibus, quemadmodum Machabæo illi, affectusque furore secundum iudicium: ac leonis instar, fortiter rugiens, terribili- que aspectu; minans, infringens interpellansque, me- dius eorum insilit (50); clara se voce Christianum renuntians, pietatisque ingenuitatem quanta esset manifeste ostendens. O vere Deo afflatus animum quem sibi divinus amor ira devicisset, quique to- tus excessisset Deo! O beatam vocem, quam pro nominis sui ratione (51) edidit eum Christi ar- vum Georgius, accepta de cælo semente, multoque tem- pore bene in corde exultam, perfectam congruo tem- pore Domino reddidit! Vocem, inquam, quam susci- piens aer sanctificatus est, angeli e cælo intonu- erunt, archangeli faustis omnibus sunt prosecuti, omnesque cælorum Virtutes supra modum admi- ti sunt: quam et universorum Deus Dominusque prohans, consentaneum censuit, ut tantæ alacritati auxiliator accederet, ac cujus merito, immarce- scibilem victoriæ coronam athletæ præparavit. Im- piorum autem cætera obstupuit, audiensque eu-

^a II Cor. x, 4. ^b II Cor. vi, 7. ^c I Mach. ii, 24. ^d II Cor. vi, 16.

VARIE LECTIONES.

^α Adjecta ex conjectura, et Lipom. ^α Ιο. σθησαν

COMBEFISH NOTÆ.

(50) *Medius eorum insilit.* Εἰς μέσον αὐτῶν εἰσ- πεδήσας. Nempē imperatorum, ad certam utique necem, victima Christi spontanea, quem fidei ser- vorem maxime exigebant deploratissima illa Chri- stianis tempora. Sic Romæ Sebastianus, eidem sē Diocletiano, cum primo allatam necem miraculo evasisset, improperaturus crudelitatem, ultro ite- rum, strata publica representavit. Sic Maximinum, sub ipsis sacrificiis et publica concione Catharina corripuit, etc. Vix vero fuerit, qui Georgio nostro, viro tanto et militari, in ea martyrii ultronea in- choatione, præiisuerit ad ipsum ab Andrea enarra- tis, gloriosius habuerit. Atque utinam, tantæ illi certaminis luci, nullas apocrypha aspersissent te- nebras; mirum certe quam utriusque Ecclesiæ ejus devotissimæ, recrearet faciem: quanquam in istis probatis ab Andrea, acri viro ingenio, sanctoque,

D satque antiquo, vix sit quo hæreamus, quidquid nobis obtrudat Baronius; cui ut displicuit magia, in Athanasii nomine, debuit eadem ratione displicere sanctitas, in Georgii, idque Cappadociis; quo Pseudo-Alexandrinum illum Georgium ex patria etiam, propinquius referat: ut sit et ipse Geo- rgios, si Baronio placet, persona quam commentiti sint Ariani, non præcipuus martyr.

(51) *Pro nominis sui ratione, etc.* Ὁ φερώνυμος τοῦ Χριστοῦ Γεώργιος. Velut idem sit atque γεώρ- γιον, ejus rationem habuerit, edenda magnifica illa confessionis voce, quam olim cordis gremio, divina satione mandatam, arvi instar fovisset. Lu- terpres Lipom. *Quam edidit Christi nomen ferens Georgios*: insulsa certe expositio. Quis enim vel Christum, Georgium, vel Georgium, Christum, quod illa sonant contra Græcam fidem, audivit?

rum imperator diabolus, lethalem plagam accepit. Caterum generosus athleta, clara fortique voce, Christi Dei confessioni insistens, quos illi adorarent, demones dicebat; errantes pronuntians et desipientes, sycophantas deorum qui non essent; turpia potius ostendens, loqui quam confiteri Deum; blasphemos compescens, hortansque ut uno et solo vere Deo agnito penitentiam agerent, ac demum illud Scripturæ crebro inferebat: « Dii

At illi, omni fraudum genere utentes, omnibus modis athletam tentabant nihil non dicentes, nihil non facientes: ac modo, blanda adulatione, sermones suos super oleum mollicbant; modo etiam, nudis minarum jaculis seriebant. Simulabant laudare se pulchritudinem, junctamque prudentiæ ingenuitatem, ac probatam bellis gerendis fortitudinem. Auctores erant, ut juvenem ætatem miseratus, haudquaquam mortem immaturam, vitæ hujus dulci usuræ, furentis instar præferret. Divitiarum pariter ac dignitatum munera non vulgaria proponebant. Tum vero, tormentorum genera mortisque vias plurimas edicentes, iis omnibus longam ac plenam dolore, seu cautela, comminabantur mortem, si monitis acquiescere renuisset. At firmus ille impercussusque Christi miles, qui olim Deo magis quam hominibus obediendum, nec quidquam observantia in Deum valentius atque urgentius, didicisset; nihil mutatus autem attonitus, subdolas adulationes responsorum austeritate (52) redarguens, a se repellebat: fraudulentam vero promissa ut villa quædam pro nihilo faciens, respuebat: impiaque consilia instar veneni pestiferi propulsabat: minas animi gravia quæque ferre parati alacritate irridebat: atque ut nihil cunctarentur, sed statim facto periculo, num res ita haberet certius exploraret, urgebat; illud identidem clamans: « Meus amor crucifixus est. (53) » Atque ut verbo dicam, erat undique hostibus inexpugnabilis: « Quis vero, inquebat separabit me a charitate Christi? an angustia? an persecutio? an fames?

• Jerem. x, 12.

COMBESFISH NOTÆ.

(52) *Responsorum austeritate.* Ita potius secuti interpretem Lipoman. quam nostrum codicem, ubi est ὕβριον, quo subtilis Andreas significare voluerit despicientiam ac velut contumeliam, qua sanctus martyr ejusmodi vere ipsi ludicra, excipiebat. Sic Petrus Simoni, oblata pecunia delinire tentanti: *Pecunia tua tecum sit in perditionem, etc.* (Act. viii, 20). Sic alter Andreas, *Ægeo*, ubi obstinationem in idololatria comperisset: *Audi, fili mortis, et stipula æternis parata supplicii, etc.* Sancte aliquando acuenda ira, nec mussitandum timentis specie, ubi ad defectionem a Deo, malis hominum artibus, pulsamur.

(53) *Meus amor crucifixus est.* Potest duplici illo sensu accipi quo apud Ignatium in Epistola ad Rom.: vel ut amor ille intelligatur Christus, cui se confixum cruci ac commortuum dicat Georgius; vel ipse amor noster et sensualis, quo crucifixo et mortuo, nihil timeantur tormenta: Dionysius, cap. 4 *De divin. nom.* seu ex Ignatio, priori sensu citat;

Α μένους λέγων, καὶ αὐτοὺς πλανωμένους καὶ παραπαλόντας, συκοφάντας θεῶν τῶν οὐκ ὄντων ἀποφανώμενος, καὶ μᾶλλον αἰσχρολογούντας, ἢ θεὸν ὁμολογούντας ἀποδεικνύων· βλασφημοῦντας ἐπιστορίζων, καὶ μεταμελίσθαι παρεγγυῶν, ἐπεγνευκῶτας τὸν ἔνα καὶ μόνον ὄντως ὄντα θεόν· καὶ τέλος, τὸ γραφικὸν ἐκεῖνο συγχῶς ἐπιλέγων· « Θεοί, οἱ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν οὐκ ἐποίησαν, ἀπολίσθωσαν. »

Οἱ δὲ παντὶ εἶδει δολιότητος χρώμενοι, διὰ πάντων τὸν ἀθλητὴν ἐξεπείραζον· εἰ μὲν οὐ λέγοντας; εἰ δὲ οὐ πράττοντας; ποτὲ μὲν ἀπαλύνοντες τοὺς λόγους αὐτῶν ὑπὲρ εἰαιον, τῇ θωπείᾳ· ποτὲ δὲ, καὶ γυμναίς αὐτῶν ταῖς βολαῖς τῶν ἀπειλῶν κατατοξεύοντες. Τὸ κάλλος ἐπαινεῖν, πρὸς τῇ συνέσει καὶ τὴν εὐγένειαν, καὶ τὴν ἐν πολέμοις ἀνδρείαν ἀποθαυμάζειν ὑποκρινόμενοι. Τὴν νεότητά κατοικτεῖρυν, καὶ μὴ θάνατον αἰῶνος τῆς ἡδύας ταύτης ζωῆς μανικῶς προκρίνειν· συμβουλευόντες. Χρημάτων ἅμα καὶ ἀξιωματίων δωρεάς οὐ τὰς τυχοῦσας προτείνοντες. Εἰτα βασάνων εἰς καὶ πλήθη θανατηφόρα ἐπαγγελλόμενοι, μακρόν τε καὶ ὀδυνηρὸν αὐτῷ διὰ πάντων ἔσεσθαι προσεπαπειλοῦντες θάνατον, ἂν ἀνανεώσιμῃ πρὸς τὴν παραίνεσιν. Ὁ δὲ στεῆρός καὶ ἀκατάπληκτος τοῦ Χριστοῦ στρατιώτης, πειθαρχεῖν θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις ἤδη πεπαιδευμένος, μηδὲν τε βιαιότερον εἶναι τῆς πρὸς θεὸν εὐπειθείας, κατ' οὐδένα τρόπον περιτραπείς ἢ ὑποπτήξας, τὰς μὲν ὑποούλους κολακείας ἐλέγχων τῇ αὐστηρίᾳ τῶν ὕβριων ἀπετρέπτο· τὰς δολεράς δὲ ὑποσχέσεις ὡς ἀτίμους ἐξουθενῶν, διέπτυσ· τὰς ἀσεβεῖς συμβουλίας, ὡς θανατηφόρον ἰὸν ἀπεκρούετο· τὰς ἀπειλάς τῇ ἐτοιμότητι τοῦ πάντα παθεῖν ἐξεγείλα· καὶ μηδὲ μέλλειν, παραντίκα δὲ περὶ αὐτὸν πληροφορεῖσθαι τοῦτο κατῆργεῖν, « Ὁ ἐμὸς ἔρως, βῶν, ἐσταύρωται. » Καὶ ἀπαξυπλῶς, ἀπανταχόθεν ἀχειρώτως ἦν τοῖς πολεμαῖς. « Τίς δὲ χωρίσει με, λέγων, ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; θλίψις; ἢ στενοχωρία; ἢ διωγμός; ἢ λιμός; ἢ γυμνότης; ἢ κίνδυνος; ἢ

qui tamen non potuit ex illa epistola accipere, quæ sit posterius scripta quam liber ille Dionysii, nempe sub Onesimo, Timothei successore in sede Ephesina, ad quem Dionysius eum librum scribit. Ita dubium format Maximus ad eum Dionysii locum, ubi gravis ille censor interpretum Dionysii Lanselius, ipæque Maximi schollastæ interpretes, τὸ. Ζητητίον πῶς ἐπὶ Ὀνησίμου τοῦ μετὰ Τιμῶντον Ἰγνατίου διαλεγόμενου καὶ γράφοντος Ῥωμαίους. *Quærendum quomodo Ignatio cum Onesimo, qui fuit post Timotheum disputante, et Romanis scribente, etc.* Ubi enim vero illa Ignatii cum sanctissimo collega disputatio? Quoniam autem grammatico traditum, τὸ, ἐπὶ τινος, puta ἐπὶ Λουδοβίκου δ' διαλέγεσθαι, perinde esse atque, cum aliquo, cum Ludovico XIV. v. gr. nostro, quem Deus annis et virtute augeat, disputare? Quod autem iam episcopus esset, ex ejusdem Ignatii epistola ad Ephesios, aliisque liquet. Mæstræus etiam citat ex Orig. Prol. in Cantica, ubi tamen non invenio.

μάχαιρα; Πέπειμαι γάρ, ὅτι οὔτε θάνατος, οὔτε ἄνθρωπος, οὔτε ἄγγελος, οὔτε ἄρχαι, οὔτε ἑξουσίαι, οὔτε δυνάμεις, οὔτε ἐνεστώτα, οὔτε μέλλοντα, οὔτε τις κτίσις ἐτέρα δυνήσεται χωρῆσαι με ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ. — « Ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν, Χριστός· καὶ τὸ ἀποθανεῖν, κέρδος. »

Οὐ μέχρι δὲ λόγων ἐν αὐτῷ ἡ πρὸς τοὺς ἐναντίους συμπλοκή, ἀλλὰ καὶ ἔργοις αὐτοῖς σοφῶς ἅμα καὶ δραστηρίως ἀντιπαρετάττετο· ὅλα κραταῖος ἄγων οὗτος τὴν ἰσὺν καὶ τὴν ἀνδρείαν, οὐ μόνον ἐκ τοῦ τίπτειν τοὺς ἀντιπάλους, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ φέρειν στεννῶς τὰς παρ' αὐτῶν πληγὰς ἐπιδεικνύμενος σώματι καὶ πνεύματι, τῷ μὲν πάσχων, τῷ δὲ ἀντικλήτων. Οἱ μὲν γὰρ μάστιγι κατήκτιζον τὸ σῶμα· ὁ δὲ τῇ ὑπομονῇ γενναίως τούτων ὑπερκράτει, ὡς αὐτοὺς βασανίζεσθαι μέλλον, οὐκ ἰσχύοντας ἀνῆσαι ὑπερ ἡδούλonto, ἢ τὴν μαστιζόμενον. Ἀμέλει κοντῶ τὸν ἅγιον κρουσθῆναι καλεῖσθαι· τοῦ δὲ κοντοῦ μολίβδου δίκην ἀποστραφέντος, εἰς ἐλεγχον τῆς αὐτῶν ἀστοχίας, τῆς ἐλπίδος ἀποτυχόντας, ἐφ' ἐτέραν ἐρέποντο κόλασιν, καὶ δεινότεραις τιμωρίαις καθυποβάλλειν ἐπειρῶντο τὸν ἀθλητὴν· λίθου παμμεγέστατον ἐν τῇ εἰρκτῇ παννύχῃ κατὰ γαστέρας ἐπιβολῇ, πρὸς τῇ ἐν ξύλῳ τῶν ποδῶν ἀσφαλείᾳ, ἅλλαις τε δοαῖς καὶ ὅποις δεινότεραις. Αἱς ὑπερκαμνόντι τῷ ἀθλητῇ καὶ σχεδὸν ἐκλείποντι, τέλος τὸ σφοδρότερον προσήγον· ἐπὶ τροχῷ τούτῳ ἀναλαβόντες, οὕτως καταλύσειν οἴμενοι τοῦ γενναίου τὴν ἐνστάσιν παρὶ τὸν θάψιν σκορπίου δίκην κατακαμπόμενός τε καὶ κατατενόμενος ὁ μεγαλόφρων, καὶ τῇ ἀντιστροφῇ συνελίξει γενναίως τὸ πνεῦμα στενοχωρούμενος, ἐξαρθρὸς μὲν ἐγένετο· κατὰ πᾶν μέλος κλωμένος, περιλακίζομένων αὐτοῦ τῶν σαρκῶν· ἅμα δὲ καὶ ταῖς ἀκραῖς τῶν ὑψηροσμένων ὀργάνων, εἰς πολλὰ τὸ σῶμα κατακαμνόμενος, καὶ ὀχέτορας αἱμάτων φοινίξας τὰ κολαστήρια, ἦδη νεκρὸς τοῖς τυφλοῖς νομισθεὶς, ἐπὶ σχήματος ὑπ' αὐτῶν κατελήφθη, πολλὰ τοὺς αὐτῶν ἀνυμνούντων ἐπὶ τούτοις θεοὺς τε καὶ δαίμονας.

Ἀλλ' ἔτι μέλλον ἡσχύνθησαν, ὕγι μετ' οὐ πολὺ καθορῶντες, τὸν ἐν νεκροῖς ἐλπισθέντα. Τῆς γὰρ ἀπάντων ζωῆς Χριστοῦ τοῦ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτήρος, ὁμοῦ καὶ τῶν τραυμάτων, καὶ τῶν κολαστηρίων τούτων ἀπαλλάξαντος, καὶ τοὺς φύλακας εἰς τέλος κατακλῆξαντός τε καὶ ἀπελάσαντος· αὐθις κραταιότερων ἐφειμένος ὁδίων, δρομαῖος ὁ νικηφόρος τοῖς τοσούτοις ἐνεφανίζετο, ἔργῳ καὶ λόγῳ δημοσιεύων τοῦ Χριστοῦ τὴν ἀνίκητον δύναμιν. Ἦν γὰρ ὅντως ἰδεῖν θέαμα φοβερὸν καὶ ἐκπληκτον, ἐξέτου καὶ πιστοὺς ἐπιστηρίζον, καὶ ἀπίστους ἐπιστομίζον. Οἱ δὲ τῷ ἀδοκῆῳ κατακλινέντες, καὶ ὡς οὐ

an nuditas? an periculum? an gladius? Certus sum enim, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque Principatus, neque Potestates, neque Virtutes, neque instantia, neque futura, neque creatura alia poterit me separare a charitate Christi. — « Mihi (enim) vivere Christus est, et mori lucrum. »

Atqui non sermone tantum cum adversariis congressus est, sed et re ipsa, pari prudentia ac efficitate conflixit; instar nimirum fortis pugilis, corporis pariter spiritusque robur et fortitudinem non solum feriendis adversariis ostentans, verum etiam plagis illatis obfirmate ferendis; ut altero pateretur, altero repercuteret. Illi sane, corpus dire virgis cedebant; ipse patientia sic strenue superabat, ut caso ipso magis cruciaretur, cum minime valerent assequi quod volebant. Denique jubent Sane tunc vecte percuti: cumque victis plumbi instar, ad eorum inane propositum arguendum, aversus deflexisset; spe decepti, ad alia tormenta conversi sunt, ac conati gravioribus tormentis athletam subjicere, ingentis omnino molis lapidem, noctem totam, detenti in carcere, ventri imposuerunt; excerpta lignea etiam compede, ac aliis compluribus dirioribusque tormentis adhibitis. Quibus cum athleta nimium laborasset ac fere defecisset, postremo quod immanissimum erat, adhibuerunt, nimirum sic rati fracturos generosi animi pugnam renitentiam: in rotam extulerunt; qua vir magnanimis, in modum scorpil deflexus lumbos atque distentus, vehementiusque adversa rotatione spiritu angustiat, totus quidem membris omnibus contractis, circumquaque disruptis carnibus, luxatus est: simulque acutis subsectorum instrumentorum cuspidibus in multas partes concisus corpus, ac carnificina rivis sanguinis eruentata, jam mortuus caecis hominibus creditus, ita ut erat (54), multis ea de re canticis deos suos ac demones celebrantibus, fuit relictus.

Ceterum majori pudore suffusi sunt, cum brovi post sanum viderunt, quem credidissent mortuum. Cum enim Christus, ipse omnium vita, verus Deus et Salvator, et a vulneribus, et a tormentis pariter liberasset, custodesque extremum perterrefacios abegisset: iterum victor ille, validiora certamina subire cupiens, se festinus impiis coram sistit, invictam Christi potentiam factisque ac verbis ostentans. Erat enim revera spectaculum illud formidolosum atque horribile, quod pariter et confirmaret fideles, et infidelibus ora obstrueret. Illi porro re inopinata percussi, et perscrutando cer-

* Rom. viii, 35-38. † Philipp. i, 21.

COMBEFISHI NOTÆ.

(54) Ita ut erat. Ἐπὶ σχήματος. Velut eo, ac sic tragico habitu, quod Galli dicimus: En cette posture. Referunt ista, acta Sebastiani, non abisimili miraculo, a morte quam tyrannus putaret inflixisse, sospitis. Nihil item majoris miraculi in hac

occurrit, quam Catharinæ rota, eadem facilitate restituentem Deo laceratum contusumque ac luxatum Georgii corpus, qua dissolvit Catharinæ machinam, ne ita afficeret.

tiores facti vere eum esse quem viderent, cum par A esset ut eos gestorum pœniteret, deterioribus tormentis virum strenuum implicant. Nimirum, extincta viva calce (55), seu verius loquendo, accensa, margaritum illud rationale, ea obruunt, ut tanti miraculi novitas, fidem adimere non paucis videatur. Ut, inquam, tale corpusculum, quod facile natura corrumpi possit, tam vehementi et ad comburendum comparato calcis bullientis incendio, vel paululum potuerit resistere, usque adeo tamen ab eo incolume, ut ne vel crines ambustio lœsione invaserit; utve animal, quod ex tenui aere spiritum ducendo, naturalem vitam continet, materia ad obstruendum nata absque respiratione obrutum, non etiam vita privatum sit. At si quis talibus adversari voluerit, penset is, ut Jonas ubi in ventre ceti triduo vixisset, intactus extractus sit; Jeremiasque, ut in cœni lacum demersus, eo velut sepulcro emerisset: quo item modo pueri in media camini flamma tenuem aerem spirant, ac « neque odor ignis in eis remanserit? » ac si qua ejusmodi mirabilia facta et prodigia, per ætates singulas immensæ gloriæ Dominus, per suos servos effecit, citiusque in hac nobis etiam parte consenserit, ac fidem habens, dixerit: Vere, « mirabilis Deus in sanctis suis ^b. » Hoc siquidem, unumquodque naturam habet, quod auctori visum sit: atque: Hæc mutatio est dextere Excelsi ⁱ.

Verum me tempus, multoque magis oratio ipsa deficiet, propter dicendi imperitiam, si velim singulimac per partem tormentorum omnium publice C et in carceribus generoso Christi militi illatorum, formamque et speciem ac intolerabilem dolorem, vim omnem sermonis exsuperantem, perscribere: itemque eorum qui cruciabant immanitatem atque sævitiam, moresque crudelissimos, nec non athiæ in tormentis tolerantiam et constantem animum, utque in illo quotidie impleteretur Paulinum illud: « Quasi morientes, et ecce vivimus ^j. » Dies totos noctesque, protractas in certaminibus preces, qua supplices, « ad eum qui posset saluum facere ^k: » qua in gratiarum actionem ob collata auxilia, ad hæc, et eorum qui dii habebantur, repentinam signo crucis profligationem; dæmonumque ipsorum lamentabilem contestationem (56), palam constitentium se non deos, in eorum probum qui insensate adorarent: tum propositas interim quæstiones atque oppositiones, quæ in se multam ha-

ψευδής ὁ φανείς, ἐρεῦνη πληροφορηθέντες, δέον με-
ταμελίσθαι, χεῖροσιν ἀνάγκαις τὸν εὐγενῆ περι-
έβαλλον. Ἀσβεστῷ σθεννυμένη, κρεῖττον δὲ εἶπεν,
ἐξαπτομένη, τὸν λογικὸν μαργαρίτην ἐγκαταχώσαν-
τες, ἐνθα καὶ ἀπιστεῖσθαι δοκεῖ τοῖς πολλοῖς τὸ πα-
ράδοξον. Πῶς τὸ φύσει εὐκατάφθαρτον σαρκίον, ἐν
οὕτω λάτρῳ καὶ καυστικῷ τῆς ἀσβεστοῦ βρασμῷ,
κἀν πρὸς ὀλίγον διήρκεσε, μέχρι καὶ τριχῶν διαμει-
ναν παντελῶς ἀκαυστόν τε καὶ ἀλώθητον· ἢ τὸ ἐν
τῇ ἀναπνοῇ τοῦ λεπτοῦ ἀέρος τὴν κατὰ φύσιν ζωὴν
ἔχον ζῶον, ἐν τῇ φύσει παρεμπλαστικῇ ὕλῃ κατα-
κρυβέν, ἀναπνοῆς ἐστερημένον, τῆς ζωῆς οὐκ ἐστε-
ρήθη. Εἰ δὲ τις τοῖς τοιοῦτοις ἀντιτιθεῖ λογισμοῖς·
πῶς ὁ Ἰωνᾶς ἐν τῇ κύλῃ τοῦ κήτους, τριήμερον
διαβίου ἀδίκτου ἀνιμάθη; καὶ Ἰερειμίας ἐν τῷ
λάκκῳ τοῦ βορβόρου καταχωσθεὶς, ἀνεπίταφος ἀν-
ημέχθη· καὶ παῖδες μέσον καμίνου φλογός, λεπτὸν
ἀνέπνεον ἀέρα, « οὐδ' ὁσμὴ πύρος ἦν ἐν αὐτοῖς, »
καὶ ἄλλα ὅσα παράδοξα τεράστια καθ' ἐκάστην γε-
νεάν ὁ μεγαλόδοξος εἰργάσατο Θεὸς διὰ τῶν δοῦλων
αὐτοῦ· ὅστων ἡμεῖν κἀν τούτῳ συνομολογήσει, καὶ
πιστεύσας ἔρει· Ὅντως, « θαυμαστός ὁ Θεὸς ἐν
τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ. » Φύσις γὰρ τοῖς οὖσι, τὸ τῷ
κτίσαντι δοκοῦν· καὶ, « Ἀὐτὴ ἡ ἀλλοίωσις τῆς δεξιᾶς
τοῦ Ὑψίστου. »

Ἄλλ' ἐπιλείπει με ὁ λόγος, καὶ μᾶλλον ὁ χρόνος,
τῇ ἀμαθείᾳ τῶν λόγων, εἰ βουλευθεῖν ἀπάσης βα-
σάνου δημοσίᾳ τε καὶ ἐν φρουραῖς προσαχθείσης τῷ
γενναίῳ τοῦ Χριστοῦ στρατιώτῃ, σχῆμά τε καὶ εἶδος
καὶ δόξης τὸ ἀφώρητον, πάντα λόγον ὑπερβαῖνον,
ἴδιᾳ καὶ ἀνὰ μέρος ἀναγράφειν· τῶν τε κολαζόντων
τὸ ἀπηνὲς καὶ σκληρὸν καὶ ὠμότερον· τοῦ τε ἀθλη-
τοῦ τὸ τληπαθὲς καὶ ἀνένδοτον· καὶ ὅπως ἐφ' ἐκά-
στης ἐπληροῦτο ἐπ' αὐτῷ τὸ, « Ὡς ἀποθνήσκου-
τες· καὶ ἰδοὺ ζῶμεν. » Τὰς τε παννύχους αὐτοῦ καὶ
μεθημερινὰς ἐν τοῖς ἀγῶσιν εὐχάς· τὰς μὲν ἱκετη-
ρίους· « πρὸς τὸν θυνάμενον σώζειν, » τὰς δὲ εὐχα-
ριστηρίους, ὑπὲρ ὧν ἀντελίσβετο· κατὰ τούτοις, τὴν
τῶν νομιζομένων θεῶν τῇ σημειώσει τοῦ σταυροῦ
ἄθρῶν παντελῇ στροφῇ, αὐτῶν τε τῶν δαιμόνων
τὴν θρηνώδη κατάθεσιν, τὸ μὴ εἶναι θεοὺς αὐτοὺς
ἀρεδῆλως ὁμολογούντων, εἰς αἰσχύνην τῶν ἀναισθή-
τως αὐτοῖς προσκυνούντων· εἴτα τὰς ἐν μέσῳ προ-
τάσεις· καὶ ἀντιθέσεις, πολλὰν ἔχουσας τὴν τραγ-
ωδίαν· πρὸς τούτοις τὰς νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν,

^a Dan. iii, 94. ^b Psal. lxxvii, 56. ⁱ Psal. lxxvi, 11. ⁱⁱ II Cor. vi, 9. ^k Hebr. v, 7.

COMBEFISHI NOTÆ.

(55) *Extincta viva calce.* Ἀσβεστῷ σθεννυμένη. Aqua: nimirum injectione, qua provocatus ignis consopitus in lapidis fortius excocti poris, vehemēti ebullitione ac importabili æstu statim erumpit, ut videatur potius calcis accensio quam extinctio, ut bene Andreas ait. Imperite admodum interpretes Lipom.: *Materia eum obruunt quæ asbestos dicitur; hoc est quæ non exstinguitur; sed tunc certe fuit extincta.*

(56) *Lamentabilem contestationem.* Κατάθεσιν. Quomodo videtur habuisse codex Lipomani ejus interpres reddidit, *consensionem*; velut fuerit συγ-

κατάθεσιν· nec Surius bene corrigit, *confessionem*: significat extortam illam confessionem dæmonum et idolorum percontante Georgio, qua velut deposuerunt veritatem, seu deposito tradiderint, quod habet illa vox: velut intelligantur ea confessione, depositam homini Dei scientiam, quam præstigiis suis furati essent, postliminio reddere et reponere; sic est ubique accuratus Andreas. Illa postmodum verba: *Quid mores, et eorum quæ ab utraque parte dicebantur, sententiam, velut in tabula exponam?* non habet R-gius codex.

εις ἀντίδοσιν τῆς ὑπομονῆς γινομένη· τῷ μάρτυρι, θείας ἐμφανείας τε καὶ διαλέξεις· κρείττον δὲ εἶπεῖν, κατὰ τὸν Δαβὶδ, βοηθείας, παρακλήσεις τε καὶ λόγοις· δι' ὧν εὐρίσκων παραψυχὴν τῶν μὲν ἡδὴ παρελθόντων πόνων προθυμίας ἐπαυθάνετο· τῶν δὲ αὖθις ἐπείγομένων, εὐτόνως ἀντελαμβάνετο, ὡς περ Ἀδαμάντινον ἔχων μετὰ τῆς ψυχῆς καὶ τὸ σῶμα.

Ἐξεστί δὲ τῷ βουλομένῳ μετὰ ἀκριθείας πάντα μαθεῖν, τῷ μαρτυρίῳ ἐντυχόντι, τοῦ σπουδαζομένου τυχεῖν· ἐκείθεν τε παιδεύεσθαι καὶ ἐκπλαγῆναι τῶν ἀγώνων τὸ ὑπέρβηκον· τοῦ ἀριστέως· τὸ μεγαλῶχον· τῆς νίκης τὸ δικαιώσατον, καὶ τῶν θείων ἀμοιβῶν τὸ ἀξιώχρεον. Γινώσκει τε σαφῶς καὶ θαυμάσαι, ὅπως οἱ μὲν τῷ βυθῷ τῆς ἀσεθείας ἐσκοτωμένοι, ἐν ὅλῳ, τῷ γλυκεῖ τὸ πικρὸν ἐν τοῖς ῥήμασιν αὐτῶν κατεμύγνουν· ὁ δὲ τῷ ἀπλῷ τῆς ἀληθείας λόγῳ τὰς δευνὰς καὶ οὐόλους αὐτῶν τεχνολογίας, ῥηδῶς ἐξέλυε τε καὶ ἀνέτρεπε· καὶ τῶν ἐνεδρῶν αὐτῶν καὶ λαθραίων παγῶν, τῷ στεβρῷ καὶ ὑψηλῷ τῆς διανοίας περὶ ὑπερίπτατο· καὶ τῶν ποικίλων καὶ χαλεπῶν βασάνων, τῷ κράτει τῆς ὑπομονῆς ὑπερεκράτει καρτερῶς, καὶ τὸν κρηπίδων καὶ ἡλῶν τελείας δρόμον, ἕως καὶ τῷ ἕξει παραδοθείς, σωματικῷ θανάτῳ τὸν ψυχικὸν ἀπὸνεκρώσας, νικηφόρος δι' αἵματος ἀναδειχθείς, καὶ τὸν τῆς νίκης ἀναδοξάμενος στέφανον, ἔργῳ ἐπινίκιον τῷ νικοποιῷ πατρὶ· ἀνέπεμπεν ὕμνον· Ἐὐλογητὸς Κύριος, εἰπὼν, ὅς οὐκ ἔδωκεν ἡμῶς εἰς θῆραν τοῖς ὀδοῦσι αὐτῶν.

Εἰσεται δὲ πρὸς τοῦτοίς, ὃ γε φιλόπονος, καὶ ἀκριδῶς ἐντυχάνων τῷ τοιοῦτῳ διηγήματι, ὡς οὐχ ἑαυτῷ μόνῳ πεπότηκεν ὁ μάρτυς, ἀλλὰ καὶ πλείστοις ἑτέροις τὴν σωτηρίαν διὰ τῶν οικείων ἦν οὖς πόνων· ὅσους τε τὸν ἴσον δρόμον τελείσαι παποίηκε, θεῷ τὸ οικεῖον σπείσαντας αἷμα· ὡς Ἀνατόλιον [καὶ] Πρωτολέοντα τοὺς στρατηλάτας, τὰ τῇ ἀθλήσει συνεκλάμποντα καταπλεγέντας ἔργα, καὶ τὴν ἀνδρείαν ζηλώσαντας· ἔτι δὲ καὶ Γλυκερίον τὸν δοιδίμον, τῇ περὶ τὸν μόσχον τερατουργίᾳ, τῆς ἀλόγου τῶν εἰδῶλων ἀπαλλαγέντα θρησκείας· ἐξ αὐτῆς, ὡς εἰπεῖν, τῆς φάρυγγος τοῦ δράκοντος αὐτοῦς ἐκσπάσας, καὶ θύματα τέλεια καὶ εὐπρόδεκτα, τῷ ἰδίῳ Δεσπότη προσαγαγόν. Ἐτι δὲ καὶ θαύματα μέγιστά τε καὶ ἐξαισία· πῇ μὲν, τοῖς πιστοῖς αἰτοῦσι νιφάδων δίκην χειρισμένα· πῇ δὲ, παρὰ τῶν ἐναντίων οὐ πιστῶς αἰτηθέντα, ἔργῳ δι' εὐχῆς τοῦ μάρτυρος ἐκδεσθότα· ὡς καὶ νεκρὸν ἐκ λάρ-

A bent tragœdiam : præterea vero, divinas die nocte-que visiones collocaionesque sancto Martyri, ad ejus remunerandam patientiam, concessas : vel ut melius juxta Davidem dicam, auxilia, consolationes et sanitates, ex quibus refrigerium capiens, præteritorum laborum libenter obliscebatur : si qui autem rursus instabant, forti constantique animo capescebat, velut etiam corpus una cum animo adamantinum haberet.

Si quis porro omnia viri beati accurate cupit cognoscere, legat illius martyrii acta, fueritque voti compos ; indeque exsuperantem certaminum magnitudinem didicerit obstupueritque, magnum egregii bellatoris animum, justissimam victoriam, divinorumque prætorum dignam mercedem, B perspicue, inquam, cognoverit : ac admirationi habuerit, ut illi quidem, profunda impietatis voragine obscurati, dulcibus amarus sermones dolo commiscerent ; ipse autem simplici veritatis sermone subtiles collidasque eorum artes facile dissolverit ac subverterit ; utque eorum insidias ei occultos laqueos solidis sublimibusque animi alis transvolaret ; atque ut variis illis gravibusque tormentis, patientiæ suæ robore fortiter superatis, cursuque crepidis clavis infixis confecto, tandem gladio traditus ac percussus securi, morte corporali extincta animæ morte, victor sanguine effectus ac victoriæ cinctus corona, ei læte, victoriæ submiserit canticum, qui victoriam præbuisset ; ita dicens : « Benedictus Dominus, qui non dedit nos C in prædam dentibus eorum 1. »

Ad hæc studiosus, ac ei quis ejusmodi historiam diligenter legat, noverit plane ut non sibi laboraverit martyr, sed et plurimis aliis suis ipse laboribus salutem conciliaverit : quam multis, inquam, fuerit auctor ut et ipsi parem certaminis cursum, proprium sanguinem libantes Deo, conficerent : puta Anatolio et Protoleoni belli ducibus qui ipsi, ubi ad miracula quæ illo certamine effulsere, obstupissent, etiam fortitudinem martyris æmulati sunt ; inelyto item illi Glycerio (57), quem prodigio vituli, ab irrationali idolorum observantia et superstitioso cultu absolvit : quos omnes ex ipsis, ut ita dicam, extractos draconis faucibus, victimas perfectas et acceptas, Domino suo obtulit. Præterea vero etiam maxime illa prodigiosaque miracula, qua petentibus fidelibus confertim instar-que imbris nivalis Dei largitate donata ; qua incredulo animo ab adversariis petita, precibusque

¹ Psal. cxxiii, 6.

VARIE LECTIONES.

¹¹ *Ισ. λείπ. διὰ.*

COMBEFISH NOTÆ.

(57) *Inelyto illi Glycerio.* Interpres Lipomani, male omnino, bovis miraculum ad viri celebre nomen referi, velut ipse illud patrarit, non ad librationem ab idololatria, ejus occasione ; qua absolutus, ex fidei fervore martyrioque quæsito, vere δοιδίμος, et celeberrimus evasit, quanquam alioqui homo privata fortuna et rusticus, ut est apud Me-

taphr. Quod porro spectat ad id genus miracula circa præcora, quæ præcipue tanto usui sunt, exstant creberrima exempla, nec in iis infirma sunt, quæ ad miraculosam B. P. Dominici imaginem apud Sorianum in Calabria perhibentur fieri, et cum aliis circumferuntur minori volumine edita.

martyris opere exhibita : ut et mortuum hominem a tumultu suscitaverit, ad eorum qui petiissent, redarguendam amentiam, et veritatis cognitionem manifestius aperiendam : siquidem ii, qui eam rem postulaverunt, videre potuissent. Quippe non adhibita fide miraculorum eventui, ac inanibus spectris accommodata, iterum errori concedebant. Cum enim omnes tormentorum machinas consumpsissent, victique essent patientia martyris, ad signa quæ nusquam posse fieri existimabant, petenda more Judaico confugerunt. Quoniam autem hoc ipsum illis probro cesserat, multis quippe miracula illa vel maxime saluti fuerunt, ut Deum Georgii per ea agnoverint : cæterum cum neque haberent quod immensis a martyre patris opponerent, nec a sua se supersitione abduci patenterent, tanquam qui excæcati essent, haberentque obduratum cor, auresque et oculos, quemadmodum Isaias ait = ; patriis erroribus necessario adherentes, subversuros se veritatem incantationibus putabant. Tandem igitur Athanasium quemdam (58) arte magica celebrem, in medium producunt : majorique præstigiis existimatione, quam qui olim Mosi, se Ægyptio restituros putaverunt. Sed nec hoc loco omnis illa magicæ artis fallacia in longum tempus producta obtinuit, victo, veritate vincente, mendacio : ac plane fuit, quam illic utilior magi nostri præsentia. Illi enim, cum Dei digitum agnovissent, qui eorum artem everteret, verbis duntaxat confessi sunt : hic autem fidem miraculorum patratiōne agnitam, amplexus, etiam pro ea capitis obtruncatione mortem subiit, congrua nomini vitæ illius immortalis hereditate percepta.

Missos facio singulos, quos Christi miles ac antesignanus, ad ejusdem certaminis rationem adduxit : in quibus et Alexandram imperatricem, ut Mosis et ipsa virtutem ostenderet, induxit.

Reliqua vide apud Lipom. et Surium.

ORATIO XVIII.

Encomium (59) S. Nicolai episcopi Myrensis in Lycia.

Homo Dei, ejusque fidelis famule, ac sacramentorum Christi dispensator, virque desideriorum spiritalis = ; suscipe quam tibi loco muneris orationem offerimus ; gratiamque existima, pro tua illa in nos, mirabilis ferventiorisque protectionis gratia. Te porro compellamus columnam et fulcimentum Ecclesiæ, et luminare in mundo, qui verbum vitæ

= Isa. vi, 10. = Dan. x, 11.

νακος ἀναστῆναι, εἰς ἐλεγχον τῆς τῶν αἰτησάντων ἀνοίας, ἐπιγνώσιν δὲ τῆς ἀληθείας, εἰ γὰρ τὸ βλέπειν οἱ αἰτήσαντες εἶχον. Αὐτοὶ γὰρ οἱ τῇ ἐκδόσει τῶν θαυμάτων ἀπιστήσαντες, οὐτοὶ φάσμασι πεποιθότες, αὐθις ἠλίσκοντο. Ἀπασαν γὰρ βασανιστῆριον μηχανὴν ἐξανάλωσαντες, καὶ πρὸς τὴν ὑπομονὴν τοῦ μάρτυρος ἐξατονήσαντες, καὶ ἐπὶ τὴν τῶν ἀδυνάτων, ὡς ἐδόκουν, σημεῖων, ἰουδαϊκῶς κατέφυγον αἰτησιν· ἐπεὶ δὲ κακέῃθεν ἡσχύνθησαν· πολλὴν γὰρ μάλιστα γέγονε σωτηρία τὰ θαύματα, τὸν Γεωργίου Θεοῦ διὰ τούτων ἐπεγνωκέναι· οὐχ οἷοί τε οὐτε ἀντεξάγειν ταῖς ἀφάτοις τοῦ μάρτυρος θαυματουργίαις, καὶ ἐπιστρέφειν οὐκ ἀνασχύμενοι, τῷ τετυφλωσθαι αὐτοὺς καὶ πεπωρωσθαι καρδίαν, ὥς τε καὶ ὅμματα, καθὼς φησὶν Ἡσαίας, τῇ προγονικῇ ἐξ ἀνάγκης προσεχώρουσιν ἀπάτῃ, καὶ μαγανείαις τὴν ἀλήθειαν ἀνατρέπειν ἐνόμιζον. Τοιγαροῦν ἀμείλει, Ἐθανάσιον εἰς μέσον παρήγων, πολλὴν ἐπὶ τῇ μαγικῇ τὴν οἰσιν ἔχοντα. Καὶ μᾶλλον ἢ τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ, τῷ Μωσῇ ἀντιπράττειν δόξαντας. Ἄλλ' οὐκ εἰς μακρὰν κἀναυθὰ πᾶσα μαγικὴ κατέκειτο τέχνη, τοῦ ψεύδους, τῇ ἀληθείᾳ νενικημένου· καὶ πλεον ἢ ἐκείνος λυσitelῆς ἢ τοῦ μάγου γέγονε παρουσία. Οἱ μὲν γὰρ δάκτυλον εἶναι Θεοῦ τὸν ἐνεργούντα τὴν ἐκείνων ἀνατροπὴν ἐπεγνωκότες, μέχρι λόγων ὁμολογούν· ὁ δὲ, τὴν διὰ τῶν ἔργων ἀποκαλυφθεῖσαν αὐτῷ πίστιν ἀσπασάμενος, καὶ τὸν διὰ ξίφους ὑπὲρ αὐτῆς ἠνέγκατο θάνατον, κατὰλληλον τῷ ὀνόματι κληρονομήσας ζωῆν.

Ἐγὼ γὰρ λέγειν καθένα, ὅσους καὶ ἄλλους ὁ τοῦ Χριστοῦ ἀθλοφόρος πρὸς τὴν αὐτὴν ἐναθλον καθωδήγησε λῆξιν· ἐν οἷς καὶ τὴν βασίλισσαν Ἀλεξάνδραν, Μωσαϊκὴν ἀρετὴν ἐπιδείξασθαι πέποιθε. Χρεῖς..... Αἰέται.

ΛΟΓΟΣ ΙΗ'.

Ἐγκώμιον εἰς τὸν ὅσιον Πατέρα ἡμῶν Νικόλαον, τὸν τῆς ἐν Λυκίᾳ Μύρης.

Ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ καὶ πιστὸς θεράπων, καὶ οἰκονόμος τῶν Χριστοῦ μυστηρίων· καὶ ἀνερ ἐπισυνωμῶν τῶν τοῦ πνεύματος· δέχου τὸν παρ' ἡμῶν σοὶ προσαγόμενον λόγον ὡς δῶρον· καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος ἡγοῦ τῆς εἰς ἡμᾶς ἐπιδείξειγμένης σοὶ παραδόξου καὶ θερμῆς ἀντιλήψεως. Καλοῦμεν δὲ σε στυλὸν καὶ ἐδραῖωμα τῆς Ἐκκλησίας, καὶ φωστῆρα ἐν κόσμῳ,

COMBESII NOTÆ.

(58) Athanasium quemdam. Lege, mi Lector, quibus Andreas meus oculis, hanc magi Athanasii historiam, de qua jam satis, viderisque in eo consecratum Athanasii nomen, et factum Ecclesiæ Christi venerabile, non pollutum, siquidem ea nobis gloria est, quam Deo dignus exitus sanctaque consummatio, post etiam vitæ anterioris sordes, parit : alioqui blasphemetur Paulus, Augustinus, Maria pœnitens ; ac, si magos cum Baronio quæris, magnus olim, ac postmodum martyr inclytus, Cy-

prianus : ea Græcis fama, ut Cypriani alterius, scriptis ac sanctitate martyriōque clarissimi, nomen, ab ipsa jam Theologi ætate, velut extinxerit, solus ipse ecclesiastico officio illis celebris.

(59) Devotissimo encomio exornat virum admirabilem ; videturque dixisse in ipsa Nicolai Ecclesia : quanquam nihil sit opus ut existimemus dictam Myræ. Quippe celebris est cum alibi, et orbi toto Christiano Nicolaus, tum Cretæ, ubi et nomen etiamnum ejus nomen retinent, ut apud Ortel. etc.

λόγον ζωῆς ἐπέχοντα. Ὑπολλά; γάρ σοι κλεῖς ἡ ἀρετὴ πεποίηκε, καὶ οὐδὲν σε τῶν καλῶν διέφυγε, ποιμένων ἄριστε, καὶ ἀρχιερίων πανεύφημη Νικόλαε. Πάσας γὰρ ὡς ἐν θησαυρῷ χρυσὸν τοὺς λίθους διαφανεῖς τῇ μακαρίᾳ σου ψυχῇ, τὰς ὑπερτίμους τῶν ἀρετῶν ἐναπέθου, περιβόητος ἐνταῦθεν πᾶσι σχεδὸν τοῖς ὑφ' ἡλίῳ γενόμενος. Οὐχ οὕτω γὰρ λύχνος ἐπὶ λυχνίᾳ τεθεῖς ὀφλήῃ καὶ διαχρύσω φωτίζει τὰ πέρατα, ὡς σύ γε πρῶτον ἐπὶ τοῦ ἀρχιερατικοῦ θρόνου, ὑπὸ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ φωτὸς ἀναταθείς, καθάπερ ἐν αὐχμηρῷ τόπῳ τῷ ἀφεγγεῖ τοῦ κόσμου χωρίῳ, πάντας τοὺς ὑπὸ σοῦ ποιμαινομένους, πρὸς τὸ ἀνυψτερον φῶς δεδουχῶν, διαυγάζεις· καὶ οἷον ἐκ τινος μετεώρου περιόπης, οὐ μόνον τοὺς ἐγγύς, ἀλλὰ καὶ τοὺς πόρρω διεστηκότας, τῷ ἀπλανεῖ τῆς ἐν πνεύματι γνώσεως, καταπυρσεύεις αὐγάσματι. Σὲ γὰρ ὀφλήδην ἀληθῶς ἡ ἀγγελικὴ πολιτεία πεποίηκε. Σὲ τὸ καθαρὸν τε καὶ θεωρητικὸν τῆς πρὸς τὸ θεῖον ἀληθοῦς ἀνακράσεως, τὰς οὐρανίους ἀψίδας ὑπερπητῆναι σχεδὸν παρεσκάασεν. Αὐτόθεν σοι δὴ καὶ τὸ πολυεὶδές τῶν ἀρετῶν, ὃ τὰ τῆς πρακτικῆς φιλοσοφίας συνειλεκεται, δίκην μελίσεως, ἐκπεριελόντι τῶν ἁγίων τοὺς βίους· κάκειθεν ἐρανισαμένη τῶν ἀρετῶν ἀκροθίνια. Τίνα γὰρ τῶν ἀρετῶν τῶν ἁγίων οὐ παρεζήλωσας, ὦ Πάτερ; Ἡ τίνας τῶν ὑπερλίαν οὐ κατ' ἔχνος εὐώδησας, ἢ κρεῖττον εἰπεῖν, τίνοι τῶν κατ' ἀρετὴν ζήσαντων, ἀμιλλήθεις, σὲ αὐτὸν οὐ παρίσωσας; Ἄβελ ὁ δίκαιος, ἐπὶ τοῖς δώροις αὐτοῦ ἐτηνέθη, αὐτὸς δὲ, δικαιοτάτῃ Πάτερ, δῶρον ἔδωκεν σὲ αὐτὸν Θεῷ τῷ ἀνεύδει λογικῶς ἀνατίθεικας. Ἐνὼχ ἡλπισεν ἐπὶ Κύριον· αὐτὸς δὲ καὶ τῶν προσποικειμένων ἐλπίδων ἦβεις τὰς ἀποδείξεις ἐναργεῖς. Ἐτι, Ἐνὼχ ὑπερεσθῆσας τῷ Θεῷ μετετέθη, αὐτὸς δὲ τὸ τῆς ψυχῆς φρόνημα ὅλον ἀπὸ γῆς εἰς οὐρανὸν μεταστήσας, ὅλος ἔξέστης Θεῷ, ὡς τὰ βέοντα τῶν μελλόντων ἀνταλλάξάμενος. Νῶε δίκαιος ὢν, ἐπὶ ταῖς θυσίαις εὐαποδέκτος γέγονεν· ἐπὶ καὶ τῇ λάρνακι φυλῆναι, ζῶων ἀλόγων γέννη διέσωσε τοῦ κατακλυσμοῦ τὴν ἡν συγκαλύψαντος· αὐτὸς δὲ θύματα καὶ ἱερεῖα λογικά, τὰς μυστικὰς λειτουργίας προσφέρεεις Θεῷ, ἄλλην κιβωτὸν δεικνύς τὴν Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, καθάπερ ζῶα πολυεὶδῃ τὰ τῆς αἰρέσεως διασώζουσιν τῇ ὀρθοτομίᾳ τῶν λόγων σου. Ἀβραάμ ἐν φιλοξενίᾳ καὶ φιλοστομίᾳ θαυμάζεται, καὶ ἅμα θύμα δεκτὸν ἀθύτως τὸν ἐξ ἐπαγγελίας υἱὸν προσάγων Θεῷ, μακαρίζεται· αὐτὸς δὲ, Χριστὸν αὐτὸν ξενάγεις ἐσθλὸν καθ' ἡμέραν, [καὶ] πνευματικῆς μεταδίδους τραπέζης τοὺς ἐντυγχάνοντας· καὶ θύῃ, οὐ τὸν ἀγαπητὸν υἱὸν, ἢ πρόβα-

A contineas (60) atque præteras. Quippe tibi multas fecit virtus claves; nec tete quidquam boni fugit, pastorum optime, pontificumque celebratissime Nicolae. Pretiosissimas enim quasque virtutes, velut in pretioso thesauro pellucidos lapides, in beata anima tua condidisti, inde omnibus fere sub sole positus factus fama clarissimus. Non sic enim lucerna excelso aureoque candelabro imposita, domus illustrat fines omnes et angulos; ut tu, statim pontificali, a Christo vero illo lumine, locatus throno, velut tenebroso loco, mundo hoc obscuro caecoque, subditas omnes oves, ceu prætensa face, ad lumen ducens noctis nescium, illustras: ac velut de excelsa specula, non iis solum qui sunt prope, sed et longe positis, spiritualis scientiæ vero radio, præluces. Plane enim sublimem fecit angelica vitæ instituta ratio. Fecit, veræ ad Deum velut temperationis puritas contemplatioque, ut pene cælestes axes volatu transcenderes. Inde et tibi multiformis illa virtus, qua, epis instar, sanctorum velut decerpens vitas, exque eis virtutum opima corrogans, positam in actione philosophiam collegit. Quam enim sanctorum virtutem non es æmulatus, o Pater? Quemve maximum non e vestigio feliciter secutus es? Vel, ut melius loquar, quemnam eorum qui vixere e ratione virtutis, certamine non æquasti?

Abel ille justus propter munera laudem meruit; tu autem, Pater justissime, totum te, Deo qui nullius eget, rationali munere consecrasti. Enoch in Domino speravit; tu autem, etiam eorum quæ in spe reposita essent exhibitiones perspicue noveras. Præterea, Enoch cum Deo placuisset, translatus est: tu autem toto animi sensu e terra in cælum translato, fluxa hæc futuris commutans, totus excessisti Deo. Noe vel justus in oblati victimis acceptus fuit; unde et brutarum animalium species, diluvio terram inundante, arca lignea ab interitu eripuit: tu autem victimas rationales sacrificia spiritalia Deo offerens, velut arcam aliam exhibes Dei Ecclesiam; qua, tuorum sermonum sana doctrina, ceu diversarum specierum animalia, hæreticorum diversi cætus salvi fiant. Abraham hospitalitatis nomine et pietatis in Deum admirationem habet, filiumque susceptum ex repromissione, victimam sine immolatione acceptam, Deo offerens, beatus prædicatur; tu autem, manducans quotidie (62), atque eos qui

* Philipp. ii, 16. P Gen. iv, 4. q Gen. v, 24. r Hebr. ii, 5. s Il Cor. v, 15. t Gen. viii, 20. u Gen. xviii, 2. v Gen. xxi, 1.

** Ἰσλ. τι.

VARIE LECTIONES

COMBEFISH NOTÆ.

(60) Qui verbum vitæ contineas, etc. Ut apud Paulum, ita hic, potest participium referre, tum quem alloquitur Nicolaum, tum φωστῆρα, cui ipsum comparat. Referunt fere Pauli interpretes ad personas et Philippenses quos dilaudat, quem et nos sensum secuti sumus.

(61) Enoch in Domino speravit. Apostolus, Hebr.

PATROL. GR. XCVII.

xi, fidei tribuit; verum non excludit spem, quæ et ipsa necessaria fuit ut placeret Deo, plurimumque valuit ad ejus translationem, velut viri qui ea subvectus ac totus cælestibus inhians, vix non humanis, adhuc corpore vivens, excessisse videretur. (62) Manducans quotidie. Ἐσθλὸν καθ' ἡμέραν Pia admodum veraque consideratio. Ea pietate,

adeunt, mystica ac spiritali mensa impertiens, A Christum ipsum hospitio excipis; sacrificasque, non dilectum filium, aut interim ejus loco in medium inductam ovem; sed ipse, te, totum jugiter Deo holocaustum offerens, ac ceu Evangelio informante, tuam ipsius animam pro ovibus tradens. Isaac justitiæ titulo celebratur; tu autem, ceu quædam justitiæ regula ubique in spiritu discurrens, multa libertate volentes injuriam facere reprimis, ipsos etiam imperatores clara in somnis visione informans. Jacob, morum simplicitate ac numerosa prole inclitus, etiam scalam ad cælum pertingentem, majoris sacramenti imaginem typo exhibentem, vidit: tu autem, vero illi « Principi pastorum » Christo, a quo et ovile creditum accepisses, patriarchas, pastoresque et oves, genere non cessasti, « ascensiones in tuo corde ponens », ac velut a gradu in gradum, tanquam a gloria transmutatus in gloriam; atque e terra contemplatione subvectus in cælum. Job innocentia, fortique in malis constantia, illustrissimus est: tantum vero abest ut et ejus imitationem neglexeris, ut neque hæreticorum machinis commotus sis ac quassatus, qui malueris ut velut ad turrim feri fluctus alliderentur, quam ut quid thesauro, præda decederet. Joseph castitate annonæque provisæ clarum ubique nomen habet: tu autem totum te castitatis exhibuisti specimen; ac mellitæ linguæ schola, annonæ emporium factus es provincie Lyciæ. Moyses lenitate populi-que legislatione, celebri præconio habetur; deusque Pharaonis, et Israelis ductor, describitur; tu autem, beatissime Pater, quanquam terribilis peccantibus, omnibus fuisti lenis, abstinentiam a malis actibus populo universo præscribens, insurgentesque vitiosos motus, velut aliam Pharaonis virtutem exercitumque, egregiorum tuorum operum pelago submergens. David strenuus superbum Goliath spiritus armatura occidit: sed et ipse fortissimus spiritalem illum animarum tyrannum quotidie fugans, luposque hæreticos, rapaces illos, a rationali Christi grege arcens: ita te, justorum prophetarumque catalogo insignem, vir sacratissime, virtute posita in actione, inseruisti, aliorum æmulatus libertatem, aliorum zelum: horum mansuetudinem, illorum affectum ad miserationem animum, aliorum vitam sublimem. Nec hos

Α τον άντ' αὐτοῦ συνεισφερόμενον, ἀλλ' ἔλον σὲ αὐτὸν τῷ θεῷ προσάγων διαπαντὸς ὁλοκάρπωμα, καὶ τὴν σεαυτοῦ ψυχὴν ὑπὲρ τῶν προβάτων εὐαγγελικῶς προϊέμενος. Ἰσαὰκ δικαιοσύνην δοξάζεται· αὐτὸς δὲ καθάπερ τις κανὼν δικαιοσύνης πανταχοῦ διατρέχων ἐν πνεύματι, σὺν παρῆρσίᾳ πολλῇ τοὺς ἀδικεῖν ἐθέλοντας ἐπέχει, ὀνειρώττων καταφανῶς καὶ βασιλεὺς καθευδοντας. Ἰακώβ ἀπλότῃ τρέπων, καὶ πολυπαρδίᾳ τέκνων αἰδίδμος· ὧ καὶ κλίμαξ ἑωρᾶτο εἰς οὐρανούς· φθάνουσα, μυστηρίου μείζονος εἰκόνα προγράφουσα. Αὐτὸς δὲ γεννῶν πατριάρχας, καὶ ποιμένας, καὶ ποιμένα τῶ « ἀρχιποιμένι » Χριστῷ, παρ' οὗ καὶ τὴν ποίμνην ἐπιστεύθης, οὐκ ἔλιπας, « ἀναβάσεις ἐν τῇ καρδίᾳ θέμενος, » καὶ οἷον ἐκ βαθμοῦ εἰς βαθμόν, ὡς ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν μεταποιοῦμενος· καὶ ἀπὸ γῆς εἰς οὐρανούς, θεωρητικῶς ἀναγόμενος. Ἰὸβ ἐπὶ ἀκαλίᾳ, καὶ περὶ τὰ θειὰ καρτερίᾳ περιφανέστατος· αὐτὸς δὲ οὐχὶ καὶ τοῦτον ἡμελήθης παραζηλώσαι, ταῖς προσβολαῖς δὲ μὴ κατεσεῖσθης τῶν αἰρέσεων, ἀνεῖναι μᾶλλον προθέμενος τῷ πύργῳ προσρῆξαι τὰ κύματα, ἢ τοῦ τι σοληθῆναι τοῦ θησαυρίσματος. Ἰωσήφ ἐπὶ σωφροσύνη καὶ σιτοδοσίᾳ περιδότης· αὐτὸς δὲ ὅλον σεαυτὸν σωφροσύνης* εἰκότισμα, καὶ σιτοδοσίας ἐμπόρευμα, τῇ ἐπαρχίᾳ Λυκίων, τῷ διδασκαλεῖν τῆς μελικράτου φωνῆς ἐχρημάτισας. Μωϋσῆς ἐπὶ πραότητι· καὶ λαοῦ νομοθεσίᾳ κηρύττεται, καὶ θεὸς Φαραὼ, καὶ τοῦ Ἰσραὴλ ἡμαγῶγος ἀναγράφεται· αὐτὸς δὲ, πανόλβιε Πάτερ, πρὸς μὲν τοῖς πᾶσι, φοβερὸς δὲ τοῖς ἁμαρτάνουσι, νομοθετῶν παντὶ τῷ λαῷ τῶν φαύλων ἀπέχεσθαι πράξεων, καὶ τὰς τῶν παθῶν ἐπαναστάσεις, ὡς ἄλλην Φαραώνιον δύναμιν, ὑποβρύχιον τῷ πελάγει τῶν σὼν κατορθωμάτων ποιοῦμενος. Δαβὶδ, γενναῖος, καὶ τὸν ὑπερήφανον Γολιάθ, τῇ τοῦ πνεύματος πανοπλίᾳ χειρούμενος· ἰσχυρότατος καὶ αὐτὸς, τὸν νοητὸν καὶ ψυχουτύραννον καθ' ἡμέραν τροπούμενος, καὶ τῆς λογικῆς τοῦ Χριστοῦ ποίμνης τοὺς αἰρετικούς λύκους ἀποδιώκων, τοὺς ἄρπαγας, οὕτω τῷ καταλόγῳ τῶν δικαίων εὐσημον, καὶ τῶν προφητῶν, σεαυτὸν διὰ τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς ἐνεiras, ὧ ἐρωτάτε· καὶ τῶν μὲν, τὴν παρῆρσίαν· τῶν δὲ, τὸν ζῆλον· τῶν δὲ, τὸ πρᾶον· τῶν δὲ, τὸ συμπαθές· τῶν δὲ, τοῦ βίου τὸ ὑψηλὸν περιεζήλωτας. Οὐ μόνον δὲ τούτων, ἀλλὰ καὶ Χριστοῦ μαθητῶν· οἷς ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια, τῶν νομικῶν σχιῶδες διαπετάσασα περιδέριον, τῆς ἀληθοῦς ἐν πνεύματι λατρείας ἀνακαλύπτει τρανῶς ἡμῖν τὰ μυστήρια. Ἄν αὐτὸς ἀκολουθῶς ὁπαδὸς δι'

* Joan. x, 11. γ Gen. xxviii, 12. * I Petr. v, 4. * Psal. lxxxviii, 6.

VARIÆ LECTIONES.

* Ἰσ. λςπ. ἐδειξας.

COMBESII NOTÆ.

quotannis, magna illa virago Theresia, festo die Palmarum, velut Dominum exceptura hospitio, quem a triumpho illo, Hierosolymitæ omnes neglexissent, devotissime manducabat, triumphique specie, cibum pariter et hospitem prædilectum, obsequentissima fovebat: nisi hoc minus consequens: fueritque ἀντὶ τοῦ ἐσθλῶν, τὸ, ἐστιῶν, ut significetur spiritalis sermonum et doctrinæ mensa,

seu etiam exemplorum vitæ, qua Nicolaus laute habens ac impertiens, ἐντυγχάνοντας, eos qui adeunt seu conveniunt, vel etiam legentes, ejus præclara gesta, Christum ipsum hospitio excipiat. Vel denique τὸ, ἐστιῶν, ad Christum referendum sit, qui laute habeatur hospitio exceptus, impertitis mensa spiritali explicata, iis qui adeunt Nicolaum: sicque redundarit τὸ, καὶ adjectitium.

δλου γενόμενος, ὀφθαλμὸς τῆς Ἐκκλησίας τῇ περι-
μνῃ, καὶ σάπτιγξ εὐχῆς ἐχρημάτισας. Νῦν ⁸⁸ καὶ
εἰπεῖν ἀληθῶς, τὸ γραφικὸν ἐκεῖνο ῥητόν· « Μνήμη
δικαίων [μετ' ἐγκωμίων.] » Καὶ· « Εἰς μνημόσυνον
αἰώνιον ἔσται δίκαιοις. » Καὶ μάλα εἰκότως. Ἐγκω-
μιαζομένου γὰρ δικαίου, εὐφρανθήσονται λαοὶ πολλοί.
Scripturæ : « Memoria justorum cum encomiis b. » Et : « In memoria æterna erit justus b. » Ac plane
merito. Justo enim encomiis celebrato, futurum est ut multi populi lætentur.

Καὶ τίς ἂν ἐπαξίως ἀφίκοιτο τῶν σεμνῶν ἐγκω-
μίων, ἢ τῶν σὼν κατὰ τὸν βίον μεγαλουργημάτων,
ἀνυμῆσαι τὸ μέγεθος, πολυθμῆτε Πάτερ ; Εἰ τι
γὰρ ἂν σε καὶ εἵπομεν, ἀποδέει πάντως τῆς ἀληθείας
ὁ λόγος. Καὶ εἰ παρεκιάζεσθαι θελήσαιμεν τοῖς σοῖς
τὰ ἐτέρων κατορθώματα, ἀνάγκη πᾶσα κατόπιν
ἔλθειν, τῶν πραγμάτων τὰ παραδείγματα. Τίνα σε
τοῖνον εἵπομεν ; Γεωργόν ; Ἀλλ' ἀληθεύσει πάντως
ὁ λόγος, θεωρητικῶς ἐκλαμβανόμενος. Πάσης γὰρ
ὁμοῦ τῆς Λυκίων ἐπαρχίας, τὰ λογικὰ γεηρονήσας
γεώργια, τῆς μὲν ἀπιστίας τὰς ἀκάνθας ἐξέτεμες·
τῆς εὐσεβείας δὲ τὸν ζῶντα λόγον κατέσπειρας,
καὶ οἷον ἀποθήκας σιτικαῖς, τοῖς ψυχικοῖς ταμείοις
πνευματικῶς ἐναπέθου τὸν ἄμνητον. Ἀρχιτεκτονά
σε εἵπομεν ; Οὐ ψευδόμεθα· βρωμοὺς γὰρ εἰδῶλων,
καὶ δαιμόνων μυσαρῶν ἐπιδρῶσματα καθεῖλες τῇ
μηχανῇ τῶν δογμάτων σου· Χριστῷ κατὰ τόπον
Ἐκκλησίας ἀνέστησας, τεμένη καὶ ναοὺς μαρτύρων
δεινόμενος ἱερῶς καὶ σεβασμίου. Καὶ ὥς μὲν
γεωργός, τὰς νεοφύτους καὶ λογικὰς ἀμπέλους καλ-
λιεργῶν, εὐφόρους ἀπέδειξας· ὥς δὲ σοφὸς ἀρχιτέ-
κτων Ἐκκλησίας, ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῆς πίστεως κατε-
στήριξας, τῇ ἀρχιτεκτονικῇ τοῦ πνεύματος. Τί οὖν
σε καλέσομεν ; Στρατιωτὴν ; Ναί. Καὶ γὰρ οἷόν τις
ὁπλίτης στρατιάρχος, κατὰ τῶν δορᾶτων ἐχθρῶν
στρατευσάμενος, « τὴν παντευχίαν τοῦ λόγου
περιέθου »· περιζωσάμενος [τὴν ὁσφύν σου ἐν ἀλη-
θείᾳ, καὶ ἐνδυσάμενος τὸν θώρακα δικαιοσύνης, καὶ
ὑποδυσάμενος τοὺς πόδας ἐν ἐτοιμασίᾳ τοῦ Εὐαγγε-
λίου τῆς εἰρήνης.] Διὸ τῷ μὲν κράνει τῆς [σωτη-
ρίας,] τὰς προσβολὰς τῶν παθῶν ἀποκρουόμενος,
πέτρας δίκην ἀτρέμας καὶ ἀκατάσειτος ἔστατο,
πᾶσαν ἐναντίων ἀντιπλοχὴν διορθούμενος. Ἀσπίδι
δὲ, τῇ ἀσειστικῇ κεχηρημένος ἐλπίδι, καὶ τοὺς βάλλειν
τολμῶντας ὑπαντιάζων, ἀντιτοξεύεις· εἰτα γενναίως

⁸⁸ Prov. x, 7. ⁸⁹ Psal. cxi, 7. ⁹⁰ Ephes. vi, 13, 14.

VARIE LECTIONES.

⁹¹ Ἰσ. lvi.

COMBEFISHI NOTÆ.

(63) *Velut collari.* Περιδέριον διαπετάσασα. Ea-
dem collaris similitudine utitur Method. de Symeone
et Anna, cum inducit sanctum senem rogantem :
Ἀπολυθῆναι τοῦ δουλικοῦ καὶ ἀχθοφόρου κλοιοῦ·
Servili et ponderoso collario; quo plane, filiorum
illa, et amicorum explicatorum divinorum cognitio,
impediebatur. Ἀντὶ τοῦ, καὶ μέριμνα reposuimus,
τῇ μερίμνῃ, ut sit adjectum τῷ, ὀφθαλμὸς Ἐκκλη-
σίας.

(64) *Pulchre ac arte colens.* Καλλιεργῶν. Vox
aptissima; sive vites materiales spectemus, sive
rationales. Quippe habent tum hæ, tum illæ, necesse
ita coli, ut fructum plurimum afferant: eoque non
omnium est ejusmodi inaxime vitium rationalium

A modo imitandos proposuisti, sed et Christi discipu-
los, quibus gratia et veritas tenebrosos legalium ve-
lut collari laxato (63), veri in spiritu culus palam
nobis sacramenta detegit. Horum ipse sectator
per omnia factus, Ecclesiæ oculus sollicitudine
ac tuba sonora fuisti. Fuerit jam vere loqui illud
Et : « In memoria æterna erit justus b. » Ac plane
est ut multi populi lætentur.

Quis vero, laudatissime Pater, venerabiles tuas
laudes satis edicere, ac per vitam magnifice ge-
storum magnitudinem, celebrare valeat? Quid-
quid enim in te dixerimus, plane jejunos sermo
a veritate defecerit. Prorsusque necesse est ut, si
res aliorum præclare gestas tuis velimus conferre,
haudquaquam exempla res æquaverint. Quem ergo
te dicemus? Num agricolam? Plane verum habebit
oratio, spiritali sensu intellecta. Totius enim
provinciæ Lyciæ exceptis rationalibus agris, in-
fidelitatis quidem excidisti spinas viventem vero
seminasti pietatis sermonem; ac velut frumenta-
riis horreis, animarum penubus, messem uberem
spiritaliter condidisti. Dicemus architectum? Vera
erit oratio; solerti enim dogmatum arte,
idolorum aras, dæmonumque odibilium sedes,
evertisti; ac Christi per loca ecclesias erigens,
delubra sacraque et venerabilia martyrum templa
extruxisti. Ac more quidem viri agricolæ, novum
satas et rationales vites pulchre ac arte co-
lens (64), fructus plurimi fecisti feraces; velut au-
tem sapiens architectus Ecclesiæ supra fidei fun-
damentum architectonica spiritus arte firmiter
stabilisti. Quem te ergo sumus vocaturi? An mi-
litem? Ita plane; velut enim dux quidam cataphra-
ctus, expeditione adversus hostes invisibiles
suscepta, « armaturam verbi (65) induisti; suc-
cinctus lumbos tuos in veritate, et indutus lori-
cam justitiæ, calceatusque pedes in preparatio-
nem Evangelii pacis b. » Quamobrem, galea qui-
dem illa salutis, affectionum incursionem repellens,
instar petræ, adversariorum inimicos dolos om-
nes (66) emendans dissolvensque, placide et in-
concussus stetisti. Scuti autem loco, immota spe
usus, impetere audentes, ex adverso occurrentes,

D cultura, sed Nicolao similium, quos utinam plures,
Christi vinea, Ecclesia haberet.

(65) *Armaturam Verbi.* Apud Paulum est, *Dei* :
ex cujus textu supplēvimus quæ clausa sequuntur,
post τὸ, περιζωσάμενος. Sicque passim opus ha-
buimus codice satis mendoso et compendiariorum,
qua supplere, qua corrigere; ubi statim apparebat
manifestus lapsus antiquarii.

(66) *Adversariorum inimicos dolos omnes, etc.* Πά-
σαν ἐναντίων ἀντιπλοχὴν διανορθούμενος. Ita expo-
nit Bud. Τὸ, πλοχὰς apud Gregorium, afferens
hunc ejus locum. Τὰς μὲν ἐκ τῶν λογισμῶν στρα-
φὰς καὶ πλοχὰς διεστειλάμεν τῇ δυνάμει τοῦ πνεύ-
ματος.

sagittis confodis: tumque strenue protegens, stansque ex adverso, ac inimicas gregi submo-
vens acies, protectione defunctus, efficaci dextera
fidei gladium elevans, Arii pariter vivam illam,
intimamque divisionem et contractionem Sabellii,
radicitus excidisti. Quin et eos qui unius ex
beata eadem ac adoranda Trinitate, Christi veri
Dei dispensationis in carne sacramentum, aut
confundere præsumunt, aut dividere, quique se-
quius illud acceperunt, sive qui ambarum in uno
eodemque Christo et Deo concurrentium natura-
rum, unionis hypostaticæ, alterius alteriusque
essentiæ, rationem inconfusam planeque indivi-
sam non constituentur, percussisti; eodemque si-
romaste ligno (68), velut Phinees ille *, alterutro
modo declinantes, universis Deum universorum
propitium faciens, simul profligas et evertis.
Quem te igitur sumus vocaturi? Angelumne?
Enimvero parum abes ut ne velut angelus vaces
carne, qui revera incorporeus fueris in corpore;
ac velut quispiam homo æthereus, sive terrenus,
aspectantibus, angelus. Quid enim ab angelico
illo volatu et pernecitate differt, ut in somnis
conspicius imperatori visus sis, necemque in
erastinum meditantem perterrueris, furentemque
ad necem dexteram, verberare sine plaga, priori
illo impetu retardato, castigaveris; utque inex-
specta præsentia, viros qui nihil fecissent inju-
riæ, a morte liberaveris? Quid magis illi congruat
angelo, qui a Sione in Babylonem regionis Medo-
rum Habacuc transtulit *, ferentem prandium Da-
nieli in lacu leonum? Tene dicamus gubernato-
rem? Plane sermo veritate constiterit; quippe
eos qui magnum illud et spatiosum mare perna-
vigant, nec non eos qui in terra velut mari ja-
ctantur, tuarum ad Deum intercessionum clavo,
fideique temone diligentissime gubernans, procel-
lam quidem convertens in auram, æstumque in
serenitatem, precum tuarum vigiliis sedans atque
componens (69); ad tua fide patrocinia accur-
rentes, ad apathizæ illius ac vacuitatis affectionum

ὑπερασπίζων, ἀντιπεριστασαι καὶ ἀντιβουκολῶν;
τοὺς ἀνείτακτους τῆς ποίμνης σου· καὶ οὕτω μετὰ
τὸν συνασπισμὸν, τῇ πρακτικῇ δοξῇ συναπαυρώων
τὸ τῆς πίστεως φάργανόν, τὴν ἐμφύχον Ἀρείου
κατατομήν, τῇ συναιρέσει τοῦ Σαβελλίου συναπέτε-
ρες προθέλυνον. Καὶ μὴν καὶ τοὺς συγχεῖν τολ-
μῶντας ἢ διαίρειν, τοῦ ἐνὸς τῆς αὐτῆς μακαρίας
καὶ σεβασμοῦ Τριάδος, Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ [Θεοῦ]
τὴν οἰκονομικὴν ἐνανθρωπήσιν· καὶ τοὺς μὴτ' αὐ-
τὴν ὀρθῶς ὑπειληφότες, ἢ τῆς καθ' ἑκατέραν τῶν
συνελουσῶν ἐν αὐτῷ τῷ ἐν Χριστῷ καὶ Θεῷ, καθ'
ὑπόστασιν ἐνώσεως τῶν φύσεων, τὸν ἑτεροφυᾶ λό-
γον, μὴ ὁμολογούντας ἀσύγχυτον καὶ παντελῶς
ἀδιάσπαστον, ἔνυγε; καὶ τῷ αὐτῷ σειρομάστῃ ξύλῳ
τῷ κατὰ τὸν Φινεὶς, συναιρεῖς τοὺς ὁποτέρως ἐκκλι-
νοντας, τὸν πάντων Θεὸν τοῖς πᾶσιν ἐξισασκόμενος.
Τίνα σε τοίνυν καλέσομεν; Ἀγγέλον; ἀλλ' οὐ πολὺ
τῆς τῶν ἀγγέλων ἀσφαρκίας ἀφίστηκας, ἀσώματος
ὄντος χρηματίσας ἐν σώματι, καὶ οἷόν τις αἰθέριος
ἀνθρωπος, ἢ ἐπίγειος τοῖς ὁρωμένοις ἄγγελος. Τί
γὰρ ἀγγελικὴς δέηνοξε πηΐσεως, τῷ βασιλεῖ δι'
ὁμείρων ἐπιφανῆναι, καὶ φόνον τῇ ἐξῆς μελετῶντι
κατάπληξιν ἐμποιεῖσαι, καὶ μεμνησάν δεξιὰν πρὸς
σφαγὰς, ἀπληγῇ μάλιστα σωφρονῆσαι, τῆς ὁρμῆς
ἀλογήσασαν· καὶ ἄνδρας μὲν ἡδικοῦντας, ἀπροσ-
δοκῆς παραστάς τοῦ θανάτου λυτρώσασθαι; Τί
τοῦτο δικαιοτέρον ἐργάσασθαι τῷ ἀγγέλῳ τὸν Ἀμ-
δακούμ, ἀπὸ τῆς Σιών ἐπὶ Βαβυλῶνα τὴν Μεδικὴν
διαπεράσαντι, τῷ Δανιὴλ τὸν ἀριστον ἐν τῷ λάκκῳ
τῶν λεόντων ἐπιχομίζοντα; Κυβερνήτην σε εἴπο-
μεν; ἀλλὰ ἀληθεύσομεν· τοὺς γὰρ τὴν μεγάλην
καὶ εὐρύχωρον διαπλέοντας θάλασσαν· τοὺς τε κατὰ
γῆν θαλαττεύοντας, τῷ ὁλακί τῶν πρὸς τὸ θεῖον
ἐντεύξεων, καὶ τῷ αὐχένι τῆς πίστεως διακυβερνῶν
ἐμμελίστατα· τὴν μὲν· καταιγίδα, πρὸς αὐραν· εἰς
δὲ γαλήνην, τὴν ζάλην, ταῖς ἀγρυπνίαις τῶν προσ-
ευχῶν ἐπιλοφίζων, πρὸς τῷ λιμένι τῆς ἀπαθείας
τοὺς πίπτες προσιόντας χειραγωγεῖς, ἱερῶτατε. Καὶ
τοῦτο ὅλην, ἐξ ὧν αὐτὸς ἑαυτὸν καταφανῶς, ἐπιβά-
του δίκην, ποτὲ τοῖς πλοτῆρσι παρίστησας· λιμοῦ
τὸ τηνικαῦτα τὴν σὴν πειζούσης μητρόπολιν. Οἶδα

* Num. xiv, 6. seqq. * Dan. xiv, 35.

VARIE LECTIONES.

99 το. σπᾶν.

COMBEFISHI NOTÆ.

(67) *Vivam illam intimamque divisionem.* Ἐμφύ-
χον κατατομήν. Velut in iis quæ Deo maxime intima
sunt, et essentia ipsa deitatis, quam individue
unam, in tribus habentibus, aliam aliamque Arius
impie facit; Sabellio contra, συναιρέσει persona-
rum blasphemò. Erat perperam συνέσει. Vocat
Greg. συναλοτήν, qui et ipse, errores in theologia
extremos passim perstringit. Accurata etiam, quæ
in extremos et ipsos Nestorii et Eutych. errores περὶ
οἰκονομίας, ac circa incarnationem, sequuntur.
Forte vero fuerit illa ἐμφύχος κατατομή, propter
animam, quam Arius negabat in Christo, velut
etiam Apollinaris negabat mentem, ut sit quasi
peremptio animæ ac concisio, eo sensu quo expo-
nitur secundo loco, τὸ κατὰ μένιν in *Thesaurò.*

(68) *Siro-maste ligno.* Σειρομάστῃ ξύλῳ. Est siro-
mastes, jaculum, hasta; Aquila, κόντον: quod
forte voluit Andreas exprimere, altera particula
quam LXX non habent: Symm. ὄδρυ, lanceam;
Vulg. *arripit pugione.* Quadrat ut ejusmodi lon-
giori instrumento ligneo, cuspidē ferrea, velut uno
ictu, ambos, in flagranti ipso delicto ac turpi con-
cubitu, sacro percitus zelo, vir Dei confoderit;
cui similis Nicolai lingua, et ipsa, uno velut ictu,
utrinque declinantes a vero et fide, confodiat.

(69) *Sedans atque componens.* Ἐπιλοφίζων. Vox
rarior. Forte legendum. ἐπιχοφίζων, quanquam
nec illud displicet, satisque quadret, quam simpli-
cis significationem habet vet. Lex.

ταῦτα τῆς Ἀνδριακῆς ὁ λιμήν. Τοῦτο γὰρ οὐκ ἔχον-
τας ἔκείνους· μὲν παραπλευσαι, παρέπεισας, ἵνα
πεινῶντα λαὸν διαθρέψῃς, καὶ λιμοῦ θυμὸν χαλινώ-
σῃς· οἶον καὶ χρυσίνους τρεῖς, ὡς λόγος ἐκποδῶν
γενόμενος, τῆς νηὸς καταλέλυκας· καὶ λαθεῖν εἰς τέ-
λος οὐκ ἦν τὸν τοῦ ἔθνους τῶν Λυκίων μεριμνητὴν
καὶ ὑπέρμαχον, ἀγγελικῶς τὸν τρόπον καὶ τὸ ἔργον
Νικόλας. Ὅτι γὰρ ἐν σαρκὶ περιῶν, καὶ πρὶν εἰς
Χριστὸν ἀναλῦσαι σε, πολυτρόπως ἐπιφοιτῇς τοῖς
θλιβομένοις, καὶ βοηθεῖς μὲν, τοῖς ἐν ἀνάγκαις, ὡς
τάχιστα, ἐξαίρεις δὲ καὶ μαιφρόνους σφαγῆς τοὺς ἐμ-
πίπτοντας· τί ἂν ἄλλο σε παραδείκνυσιν, ἢ ἀγγε-
λικὴν ἀσαρκίαν ἐνείλημμένον, καὶ ταύτῃ ῥῆον τὰς
τεραστειας ἐργαζόμενον; Ἀλλὰ τίς σου τὸ μακρό-
θυμον μὴ θαυμάσει; Τίς τὸ μείλιχον σὺν τούτοις
καὶ τὸ πρῶτον μὴ ἐκπλαγῇ; τίς τὸ εἰρηνικὸν καὶ
ἡσυχίαν; Ἐπεὶ γὰρ, ὡς φασιν, ἐπισκεπτόμενός ποτε
τὰ κτήματα τῆς ἀληθινῆς ἀμπελίου, πρὸς τὸν ἐν
μακαρίᾳ τῇ μνήμῃ Θεόγνιον συναντήσας, τὸν ποτε
τῆς Μαρκανιστῶν Ἐκκλησίας ἐπίσκοπον, διαλέξεως
γραφικῆς προελθούσης διηλέξας, μέχρις οὗτο τὸν
ἄνδρα ἐπιστρέψας πρὸς τὸ δοκοῦν ἐπανήγαγας. Ἵσως
τε δὴ παροξυσμοῦ τινος ἐλαχίστου παρεμπεσόντος
εἰς μέσον· ὡφελῇ τε φωνῇ τὸ ἀποστολικὸν ἔκείνο
μείλιχον ἐπιφθεγξάμενος ῥῆμα· Δεῦρο, εἶπας, πρὸς
καταλλαγὴν, ἀδελφε, πρὶν ἢ «τὸν ἥλιον δοῦναι ἐπὶ
τῇ παροργισμῇ ἡμῶν.» Ἀλλὰ, Πάτερ πατέρων,
ἀξιάγαστε λαμπρὴν οἰκουμένην, Ἐκκλησίαν ἐδραΐω-
μα, στήριγμα πιστῶν καὶ ἀσφάλεια, ταχίστα τῶν
ἀδικουμένων ἀντιλήψις, νῦν ποιμαίνεις μᾶλλον ἡμᾶς,
καὶ παραβάσεις σφοδρότερον καθαρῶς προσεδρεῦν
Θεῷ, τῇ τελείᾳ καὶ προσκυνήτῃ Τριάδι. Περὶ ἣν,
νοητῶς ταῖς ἀγγελικαῖς συμπεριχορεύων τάξεσιν,
ἄνωθεν ἡμᾶς ἐποπτεύεις, ὡ θεῶς καὶ ἱερὰ κεφαλὴ,
ἀποστολικὴ τε χάρισμασι, καὶ τοὺς μὲν ἐπιστηρί-
ζων, τοὺς δὲ, καθοπλιζὼν ἡμᾶς, μὴ κατοκνήσης,
ὦ Πάτερ ὑποφῆτα τοῦ λόγου, καὶ τῶν ἀρρήτων ὑφ-
ηγητὰ διδάσκαλε. Τὸν δὲ γε ὁμότροπον καὶ διάδοχον
τῆς ἱερᾶς σου ἀνατροπῆς· τὸν μακρῷ μὲν χρόνῳ
μετὰ σέ, τῇ δὲ πολιῇ εὐθὺς· τοὺς δὲ υἱοὺς αὐτοῦ,
σοὺς δὲ ἐγγόνους, ἀνθρώπους καὶ λόγους ἀληθεῖς περι-
κράτουν, καὶ τούτου, ὅτι ἐνὶ μάλιστα πατράσι σπλάγ-
χνους περιεχόμενος, τοὺς προσβαλεῖν τῇ λογικῇ
ποίμνῃ τολμῶντας, ἀποδιώκεις, τοῖς πνευματικοῖς
σου ἀκοντίοις τῶν λόγων σου· ὡς ἀναπτόητον δια-
σώσῃ τὸ μικρόν σου ποιμνιον, ὅπερ αὐτὸς ἐθρέψας·
ἱερεῖς τε ἱερατικούς, καὶ τὸν φιλόχριστον λαόν,
τοῖς ζῶσι τε καὶ ἀψευδέσι τῆς εὐσεβείας δόγμασι,
καὶ τῇ τῶν τεραστειῶν μεγαλειότητι ἐπιβρώννυμενον,
μὴ ἀποκάμῃς, θεόπνευστε· καὶ τοσούτου ἔσον μᾶλ-
λον ἄρτι καθαρώτερον ἐγγίξεις Θεῷ, κἀντεῦθεν
πλέον τῇ λαμπρότητι καταστραπτόμενος τῶν φωτι-

^d Ephes. iv, 25.

COMBEFISH NOTÆ.

(70) *Portus Andriacæ*. Navale est Myræorum, ut etiam apud Metaphrastem; de quo Oriel, etc.

(71) *Vecturam velut obstrinxeris*. Τῆς νηὸς καταλέλυκας. Velut arrhabonis loco solvens, quod ait Metaphr. : Τρεῖς αὐτῷ πρὸς ἀρραβῶνα χρυσοῦς

A portum, vir sacratissime, velut manu ducis : ac eo liquet quod ipse te vectoris specie nautis quondam exhibueris conspicuum, fame nimirum tuam illam metropolim premente. Novit hæc portus Andriacæ (70). Nam fuisti auctor ut, quod illi minime meditabantur, eo adnavigarent, quo allata annona esurientem populum pasceres, ac famis furorem comprimeres : ita sane ut quod fama procul diffusa habet, aureis tribus vecturam velut obstrinxeris, nec tandem gentis ille Lyciorum curator defensorque latere potuerit, o Nicolæ, et moribus angele, et opere. Quod enim in carne superstes, ac necdum ad Christum profectus, variis modis afflictos inviseres, atque eis qui in necessitatibus positi essent, promptissime auxiliaberis, eque crudeli nece eos eximeres, qui jam ejus aleam subirent, quid te aliud ostendunt, quam velut angelicum sine carne statum arripuisse, quo tanta facilitate prodigia faceres? Cæterum quis non miretur tuam illam longanimitatem? Quis ad hæc suave eloquium moresque mites non stupeat? Quis pacificos ac supplices? Nam, ut ferunt, cum aliquando veræ vitis palmites invisens, beatæ memoriæ Theognio (72), Marcianistarum Ecclesiæ olim episcopo, obviis factus esses, disputatione scripto conserta, tandiu hominem arguisti, donec conversum ad id quod videbatur reduceres. Cum fors autem minima quedam exacerbatio disputationis calore media interim incidisset, voce elata, melle dulcius apostolicum illud pronuntians : Veni, inquisti, frater; reconciliemur, priusquam « sol occidat super iracundiam nostram ^d. » Cæterum, o Pater patrum, orbi terrarum lumen mirabile, Ecclesiæ firmamentum, fidelium fulcimentum atque securitas, eorum qui injuriam patiuntur paratissima defensio, nunc quoque nos impensius pascis, fovesque intensius, cum Deo, consummatæ illi ac adorandæ Trinitati, pure adhæres : ejus circuitu spiritali ratione cum angelorum ordinibus ducens choros, nos e cælo intueris, o divinum sacrumque caput, ac charismatis apostolicum! Nec vero tu, Pater, interpretes verbi, ac arcanorum doctor, qua confirmare, qua armis munire, neglexeris. Plane **D** autem, iisdem tecum moribus virum, ac successorem tuæ illius sacræ conversationis; longe quidem a tuis remotum temporibus, tibi tamen canitie proximum : ejusque nihilominus filios, tuos autem nepotes, roboraveris, verboque veritatis circumquaque munieris : ac eos qui ejus, quem præcipue paternis visceribus complecteris, rationalem gregem fœderarii invadunt, spiritalibus.

δοῦς. Dat is tribus aureis arrhabonem.

(72) *Theognio*. Habet Metaphrastes, complures ab eo conversos; sed nullum refert ex nomine. Innuat Andreas Theognionem istum postmodum celebrem sanctitate vixisse.

tuorum sermonum jaculis abegeris, quo tutum metuque liberum tuum illum pusillum gregem, quem pavisti ipse, servaverit : ne sacros, inquam, ac Deo dicatos sacerdotes, Deique amantem populum, vivis illis verisque pietatis dogmatis, prodigiorumque majestate, animis augere ac lucitare, vir Deo afflato, desieris : ac eo amplius, quo jam Deo purius appropinquans, ea propinquitate, majori divinarum illustrationum splendore irradiante, clarius expressiusque, perspicacis ad Deum libertatis illuminationem tibi vindicas ac retines. Beatam te dico, Myra civitas Lyciæ metropolis, quod sic filiorum amantem pastorem ac patronum consecuta sis ; quod, inquam, sic venerabilem ac gloriationibus immortalem coronam in capite acceperis. Quam illam ? Utique Nicolaum illum, qui se plane divinis delectationibus, in necessitatibus manifestum exhibeat : velocissimum illum adiutorem injuriam patientium, sacratissimam sacerdotum imaginem, magnum illum miraculis, et portentis terribilem : qui insontes e periculis liberet, volentes injuriam facere, in somnis monens, castiget. Beata igitur inter civitates, quæ patronum talem educaveris, tuisque locaveris sedibus. « In ejus, » inquit quodam loco Scriptura, « lumine ambulabimus », et in ejus umbra quiescentes vivemus ^f. » Habes ei socios, pietatis pugiles, Crescentem, inquam, Dioscoridem, et Nicolem (73) ; tres illos Tripitatis lumine affusos concordisque, quos eadem ipsa Trinitas, dignis pro victoria, regni præmiis honoravit. His igitur concinne consortum, pari gloria inclytum caput, dignis laureis simul coronavit : tum quod æquale ipsis certamen, voluntatis affectu strenue desudasset ; tum quod olim, suis ipse laboribus, sertum Deo concinnasset martyres (74), zeloque ad eos, congruam martyribus coronam impræsentia-

rum concinnet. Verum adeste pariter universi hodie, o sacratissima et fidelis concio, quotquot ad templum istud pariter occurristis. Sacram festive celebremus diem, ac plane lætam, Deo afflati Patris nostri memoriam laudatissimam recolentes. Id vero præstemus, mundana omni pompa, conventuque ac fallacibus ornamentis quam procul jussis vadere ; sive, quibus infelix ethnicorum solertiæ adformatur error ; sive quotquot ludicra, viris carnalibus, a carnis fictaque illa confusione dependent. Plane enim sunt ejusmodi ludicra, et digna risu, quibus

Α στικῶν ἀντιλήψων, φανερώτερον τε καὶ ἐκτε-
πώτερον, τῆς αὐγέσεως πρὸς Θεὸν παρρησίας ἀν-
τέχη τὴν Ἑλλαμψίν. Μακαρίζω σε, πόλις Μύρα
τῶν Λυκίων μητρόπολις, οἷου ποιμένος φιλο-
τέχνου, καὶ προστάτου τετύχηκας· οἷον ἐπὶ κεφα-
λῆς ἐδέξω τὸν στέφανον αἰδέσιμον ὄντα καὶ γῆρας
λαυχήσεις. Τίνα τοῦτον ; Νικόλαον, τὸν πάνυ θείαις
εὐφροσύναις, ταῖς ἐν ἀνάγκαις καταφανῶς ὀπτανό-
μενον· τὸν συντομώματον ὑπὲρ τῶν ἀδικουμένων
ἐπικούρον· τὸ τῶν ἱερῶν ἱερώτατον ἀγαλμα· τὸν
μέγαν ἐν θαύμασι, καὶ φοβερὸν ἐν τοῖς τέρασιν· τὸν
τοῖς ἀνευθύνοις τῶν κινδύνων ρυόμενον, καὶ θνη-
τοῖς τοὺς ἀδικεῖν θέλοντας σωφρονίζοντα. Μακαρία
τοῖνον ὑπάρχεις ἐν πόλει τοιοῦτον θρεψαμένη πο-
λιούχον, καὶ θάκοις τοῖς σοῖς ἐνιδρύσασα. « Οὐ ἐπὶ
μὲν τῷ φωτὶ πορευόμεθα, καὶ ἐν τῇ σκιᾷ αὐτοῦ
ζήσωμεν, ἀναπαύομενοι, » φησί που τὸ ἱερὸν Λόγιον.
Ἔχεις σὺν τούτῳ καὶ τοὺς εὐσεβείας γενομένους
ἀγωνιστὰς, Κρήσκοντα λέγω, καὶ Διοσκορίδην, καὶ
Νικόκληα, τοὺς τρεῖς τῆς Τριάδος ἱεροφεγγεῖς καὶ
ὁμόφρονας, οὓς ἡ αὕτη Τριάς, τοῖς ἀξιολογοῦ-
σιν τῆς βασιλείας τετίμηκεν ἄθλοις. Ἐναρμονίως οὖν
συνάψασα τοῦτοις, τὴν συνασπασίμην ἐπαξίως συνεσε-
φάνωσε κεφαλὴν· τοῦτο μὲν, ὡς τὸν Ἰσὺν αὐτοῖς
ἀγῶνα, τῇ κατὰ προαίρεσιν διαθέσει γενναίως ἐπι-
δειξάμενον· τοῦτο δὲ, καὶ ὡς ἡδὴ πάλιν τοῖς αὐτοῦ
πόντοις τοὺς μάρτυρας· καὶ ζῆλον τῷ πρὸς αὐτοὺς
ἔργῳ τὸν ἐκείνοις ἐμπρέποντα, συναναπλεκόμενον
στέφανον.

B

C Ἀλλὰ δεῦρο πάντες· ὁμοῦ σήμερον, ὧ ἱερώτατον
καὶ πιστῶν ἀκροατήριον, ἐπὶ τόνδε τὸν ναὸν κατα-
τήσαντες. Ἐορτὴν ἑορτάσωμεν ἱερὴν καὶ πανέορτον,
τὴν ἀξιευταῖστέτην τοῦ θεοφόρου Πατρὸς ἡμῶν
ἐπιτελούμενοι ἀνάμνησιν. Ποιοῦμεν δὲ τοῦτο, πάσῃ
μὲν κοσμικῇ πομπῇ τε καὶ πανηγύρει, καὶ ἀπατη-
λοῖς καλλωπισμασι μακρὰν χαίρειν ἀφόμενοι ὅσα
τε τῆς Ἑλληνικῆς ἀγχινοίας τὴν κακοδαίμονα πλά-
νην ἐπιμορφάζεται, καὶ ὅσα τῆς κάτω συγχύσεως,
καὶ τῆς ἐπιπλάστου σαρκίνους ἐξήρθη παιγνία.
Παίγνια γὰρ καὶ γέλωτος ἄξια, ὧν οὐδὲν ἀθλιώτερον.

^f Isa. ii, 5. ^f Thren. iv, 20.

VARIE LECTIONES

¹ γρ. καγήρω.

COMBESII NOTÆ.

(73) *Crescentem, Dioscoridem et Nicolem*. Habet duo primos *Martyrologium Rom.* 28 Maii ; quos eosdem ait Baronius habere Græcos in *Menol.* eadem die, ac exstare eorum memoriam in Vita sancti Nicolai : forte in ea quam Methodius scripsit. Non enim invenio in altera *Metaphrastis*.

(74) *Sertum Deo concinnasset martyres*. Cogimur supplere τὸ συναναπλεκόμενον, quod vel subintel- ligatur vel desideretur. Ut afferam rationem cur Nicolau parem martyribus coronam sit consecu-

D tus, in eo posita sit, quod ipse martyribus, velut coronaverit Deum, iisdemque martyrii coronam velut texuerit, animando ad martyrium, pro officio boni pastoris ; Diocletiano, aliisque ante Constantinum dire Ecclesiam devastantibus, præsertim Orientis, atque, adeo Nicolai gregem et ejus provinciam Lyciæ ; qui nec ipse confessionis titulum omnino amisit ; tentus in carcere fidei causa, ad usque tempora Constantini.

ῥόδων δὲ κάλυψε καὶ μύροις εὐώδεσι, τοῖς αὐτοῦ ἁλλήλοις ἔργοις ῥοδῆσαντες, πνευματικοῖς ἁσμάτων ἄνθεσι τὸν ὅσιον στεφανώσωμεν. Τοιούτοις θεραπεύεσθαι μύροις φιλεῖ ὁ ἡμέτερος ἱεροπάτωρ Νικόλαος. Τοιαύταις ἑορταῖς καὶ πανηγύρεσι σπένδεται πλεόν, ἢ τοῖς πομπικοῖς πόμπαις, οἷς οἱ δημοτελεῖς τῶν Ἑλλήνων κακοδαίμονες τιμώμενοι γάννυνται. Καὶ ἡ τρισητὴ τῶν γενναιοτάτων ἀθλητῶν ὁμοφροσύνη καὶ σύμπνοια, οἷς συναγελάζη, Νικόλαε, ταῖς ἁνω συναυλαῖς, οἷς συνεκλάμπεις, μεθ' ὧν χορεύεις ἐν πνεύματι, Θεὸν ὅσον ἐφικτὸν ὁρῶν καὶ ὁρώμενος, ταῖς περὶ αὐτοῦ ἀγαλαῖς λαμπρότησι. Τούτων τοιγαροῦν ταῖς πρὸς τὸ θεῖον ἐντεύξεσι, καὶ ταῖς σαῖς, ὦ Πάτερ, θεοδέκτοις δεήσεσιν, αἰρετικῆς ἀπάσης καὶ δαιμονικῆς ἐπιφρίξεως· μαστίγων τε νοσοποιῶν, καὶ τῶν ἐν μέσῳ πάντων, καὶ οἷς ἀδοκῆτως ἡμᾶς περιπλέκονται ἄνθρωποι, καὶ πάντων ὁμοῦ τῶν κινδύνων βυθισθήμεν ἅπαντες· χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς καὶ φιλανθρωπῖα τοῦ ἐξαγοράσαντος ἡμᾶς, τῷ τιμίῳ τῆς ζωοδότης πλευρᾷ αὐτοῦ αἵματι, καὶ τῆς ἐν κλήνῃ βασιλείας ἡμᾶς ἀπαλλάξαντος, Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν· μεθ' οὗ πρέπει πάσα τιμὴ, καὶ βόξα, κράτος καὶ μεγαλοπρέπεια, τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΔΟΓΜΕ 16'.

Εἰς τὸν μακάριον Πατάπιον, καὶ μερικὴ τῶν θαυμάτων αὐτοῦ διήγησις.

Ὡς λαμπρὰν καὶ πνευματικὴν ὁρῶ τὴν πανήγυριν, καὶ ἔξον τὸ θέατρον σήμερον, καὶ θαυμάζειν μοι ἔπεισι τὴν τοσαύτην ὁρῶντι φαιδρότητα· πῶς οὕτω γε προθύμως καὶ κατὰ ταῦτ' ἐν, ἅπαν εἶδος ἀξίας συνέδραμεν. Κληρικῶν γὰρ οἱ λογάδες, καὶ μοναστῶν τὰ συστήματα, γυναικῶν τε ὅσον σεμνὸν τε καὶ εὐσημον, καὶ μιγάδων οἱ σωφρονέστεροι, τὸν ἱερὸν τούτον καταλαβόντες νεὺν, ἑορτὴν ὁμοσε φαιδρὰν ἑορτάζειν προστρέχουσιν. Ἄλλ' οὐ γε χάριν, τοῦτ' ἐν πλῆθος ἐνθάδε συνελεγκται, καὶ τίς ἐς τὸν τρόπον τῆς ἑορτῆς, ἐρωτήσαιεν ἂν ἰσως τῶν φιλεόρτων τινές. Οἷς οὐκ εἰς μακρὰν ὁ λόγος τῇ πεύσει συμπαρομαρτεῦσαν ἐφάμιλλον τὴν λύσιν, εἰς δεῦρο καὶ νῦν ἐπ' ἐνέγκοιτο.

* αὐτῶν. * Ἰσ. κοσμικοῖς.

VARIÆ LECTIONES.

COMBESFISH NOTÆ.

75) Est sancti hujus, utriusque Ecclesiæ tabulis, ad 8 Decemb. consignata memoria; quem circa ipsa Andreæ tempora, aut non ita seniores, colligimus ex revelatione qua fuit inductus ad conscribenda ejus Acta, ac modo quo enarrat conscripsisse, velut recentī adhuc viri memoria; nimirum eorum relatu qui videantur convixisse Constantinopoli, quo is sibi, ab Ægypti solitudine, media urbe regia, singulari exemplo solitudinem delegisset. Sic Deo instituyente ac permovente, qua ut novus patronus hospitii jure Constantinopoli cede-

A nihil miserabilius sit. Magis vero ceu rosarum caliculis, unguentisque suaveolentibus, mutuis invicem operibus rosas referentes, spiritalibus canticorum floribus, sanctum coronemus. Talibus unguentis gaudet foveri sacer Pater noster Nicolaus. Talibus magis conciliatur festis honoribus celebritatibusque, quam mundanis et fastu plenis pompis, quibus publico sumptu honorati gentilium mali dæmones superbe gloriantur. Triplex quoque nobilissimorum pugilum læta concursus sodalitas, quibuscum, Nicolae, cœlestibus domiciliis collectus versaris, quibuscum splendes, quibuscum in spiritu choros ducis, Deum videns quantum licet, atque visus ab eo, ejus lætis splendet fulguribus. Horum itaque ad Deum intercessionibus, tuisque, o Pater, Deo acceptis orationibus, ab omni hæretico dæmonumque liberemur affrietu, ac morborum plagis, tum communibus illis ac in medio velut positis, tum quibus præter spem homines implicant, omnibusque simul periculis: gratia et miserationibus, clementique bonitate ejus qui nos pretioso vividici lateris sui sanguine redemit, atque ab erroris regno liberavit, Christi Jesu Domini nostri: quem decet omnis honor et gloria, potestas et magnificentia, cum Patre et sancto Spiritu, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

ORATIO XIX.

In B. Patapium ejusque miraculorum particulari narratio (75).

C Quam lætum et spiritalem cerno conventum, novumque hodierna die spectaculum: subitque mirari tam lætam aspicienti rerum faciem, ut dignitas omnis et ordo tanta alacritate certalimque in unum concurrerit. Etenim nobiliores e clero, monachorumque turmæ, ac si quæ mulieres honestæ sunt et clæræ, promiscuæque multitudinis probiores populi, in sacrum hoc templum venientes, lætam communibus studiis solemnitatem celebraturi accurrunt. Fors vero non defuerint festi amantes, qui quærant ejusmodi gratia hic loci collecta sit tanta hæc multitudo, ac ejusmodi celebritas sit. Quibus, proxime comitem perconatationi æmulam responsionem, impræsentiarum

D sermo intulerit.

ret, qua ut tantam civitatem, non sermonibus, sed egregio vitæ exemplo, ad pietatem moresque sanctos componeret; velut fere postea Romæ in Brigitta et Catharina Suecis, matre filiaque, gestum est: ut ne Genovefam agstam, aliosque id genus dicam, quorum Deus humilitate, curialium hominum castigat jactantiam, austera vita damnat delicias; ipsosque sacerdotes et clerum, tantis illis fulgoribus, largus ipse, ubi natura videantur præca, ad meliora, muto inenarrabilique præconio, provocat.

Sanctus Patapius est, cujus memoriam honore prosequentes, huncce hodiernum conventum agimus. Ipse est, qui omnes hodie, sublimi quodam præconio huc convocavit; seipsum quidem, velut splendidum omni dapum genere instructum convivium ac mensam cœlestem proponens: sacram vero sui memoriam, esculenti instar ac spiritalis condimenti loco, proferens: cui vos, dilecti, morem gerentes, bene plane agentes, loco hoc collecti estis. Quippe eam sapientissimi Pauli vocem, ita præcipientis: « Obedite præpositis vestris, et subjacete eis ^a, » et: « Mementote præpositorum vestrorum ^b, » ac si quid ab iis pendet, memoria retinentes, ejusque absolutum præmium, obedientium virtutem æstimantes, impigre, una cum vocante venistis.

Cum porro hæc ita habeant, venite, virique encomium, ac vitæ ejus et conversationis auditori historiam, bene suasi facilesque adeste. Mihi certe, ut sacro viro quantam facultas permittit, coronam plectendo nihil omnino eorum quæ ad ejus spectant virtutem silentio involvam, res plane ardua est, atque in primis ut vobis festi sacramentorum auditoribus, tam magnifice lætum conventum instruum, ingensque gaudium pro solemnibus diei ratione faciam.

Quis ergo et qualis est dictus Patapius, cui et nos exornativum sermonem adhibere studio nitimur, quemque vos celebraturi, obsequentes huc loci convenistis? Nimrum eremi civis et orbis inspector, angelus terrenus, et cœlestis homo: qui terram ut cœlum incoluit, cœlumque velut terram mystice spiritu lustravit. Qui mundo hoc, familiari hominum consuetudine uteretur, interessetque cœlestibus choris. Qui esset indutus mortale corpus, rationesque spiritalium actione sanciret. Ille inter monachos ultimus ac virtutibus maximus: sermone idiota ac rudis, prudentiaque sapientissimus: velut « quem omnium artifex Sapientia, docuisset ^c; » sapientissimus. Castitate præcipuus, animi sobrietate insignis, fide fervidus, formidabilis charitate: qui inhabitaret urbem, nec omnino a deserto abesset. Quippe habebat intus animo accensissimum servensque similitudinis desiderium, quo, velut igni, ejus viscera jugi incendio impotenter arderent: quando vir strenuus quæ sunt congrua vitæ illi ad usque finem indefessa prorsus constantia gessit.

Verum qua ei ratione obtulero laudationum coronam? Etiamne vero conversationis splendorem exponam? Etenim anxius sum, dilecti, nec id minimum, ob laboris molestiam. Ab eo enim superna gratia, gesta prodigia, dictu prorsus mirabilia sunt, rationem quatunt, ac sede movent,

^a Hebr. xiii, 17. ^b ibid. 7 ^c Sap vii, 21.

^d ἴσ. σκεπτής.

Α Πατάπιος ὁ ὁσιος, οὗ τὴν μνήμην γεραίροντες, ταύτην ἄγομεν τὴν πανήγυριν σήμερον. Αὐτὸς ἅπαντας ἐνθάδε νῦν συνεκάλεσε, μεθ' ὕψηλόν τινος κηρύγματος· ἑαυτὸν μὲν προθεὶς ἡμῖν ὡς περ τινα πολυτελῆ πανδοκίαν καὶ οὐράνιον τράπεζαν· τὴν δὲ ἱερὰν αὐτοῦ μνήμην ἀντ' ἰδωδῆς καὶ καρυκίας πνευματικῆς προβαλλόμενος, ᾧ πεισθέντες, ἀγαπητοί, συνηθροίσθητε, εὖ γε καὶ λίαν ποιήσαντες. Τῆς γάρ· « Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπαίχετε, » νομοθετούσης τοῦ πανσόφου Παύλου φωνῆς· ^α καὶ· « Μνημονεύετε τῶν ἡγουμένων ὑμῶν· » καὶ τῶν ὅσα τούτοις ἐπὶ ῥηται, τὴν μνήμην κατὰ διάνοιαν φέροντες, καὶ τέλειον ταύτης ἄθλον, τὴν τῶν ὑπηκόων ἀρετὴν ὀρίζόμενοι, ἀκόπως τῷ καλοῦντι συνήλθετε.

Β Ἐπεὶ δὲ ταῦτα οὕτως ἔχει· δεῦρο πεισθέντες μοι, τὸ τοῦ ἀνδρὸς ἐγκώμιον ἀκούσατε, καὶ τῆς κατ' αὐτὸν τοῦ βίου διαγωγῆς, ἐκφραντικὴν τὴν διήγησιν. Ἐμοὶ μὲν εἰς δύναμιν ἐκείνῳ τῷ ἱερῷ τὸν στέφανον πλέκοντι, ἐπ' οὐδενὶ καθάπαξ τῶν εἰς ἀρετὴν ἐκείνου τεινόντων παρασιωπῶντι, πολλοῦ γε καὶ δεῖ· ὑμῖν δὲ μάλλον τοῖς τῶν μυστηρίων τῆς ἑορτῆς ἀκροάμοσι, φαιδρὸν εἰς ὅσον κατασκευάζοντι τὴν πανήγυριν, καὶ πολλὴν ἄγαν ἐμποιοῦντι τὴν εὐφρασίαν.

Γ Τίς οὖν οὗτος καὶ ποῖος ὁ εἰρημένος Πατάπιος, ᾧ καὶ ἡμεῖς τοὺς τῶν ἐπαίνων λόγους προσάψαι σπουδάζομεν, καὶ ὑμεῖς πεισθέντες ἐνθάδε πανηγυρίζοντες ἤκατε; Ὁ τῆς ἐρήμου πολίτης, καὶ τῆς οἰκουμένης ἐπισκεπτήτης· ^α ὁ ἐπίγειος ἄγγελος, καὶ οὐράνιος ἄνθρωπος· ὁ γῆν ὡς οὐρανὸν οἰκήσας, καὶ οὐρανὸν ὡς γῆν μυστικῶς περιπολέσας τῷ πνεύματι· ὁ κάτω ἀνθρώποις συνομιλῶν, καὶ ταῖς ἀνω χοροστασίαις συναυλιζόμενος· ὁ σῶμα θνητὸν περιεμένος, καὶ τῶν πνευματικῶν τοὺς ὅρους τῇ πράξει πιστούμενος· ὁ ἔσχατος ἐν ἀσκηταῖς, καὶ μέγιστος ἐν ἀρεταῖς· ὁ ἰδιώτης τῷ λόγῳ, καὶ πάνσοφος τῇ φρονήσει. « Ἡ γὰρ, πάντων τεχνίτις ἐδίδασκεν αὐτὸν Σοφία. » Ὁ ἐν ἀγνείᾳ πολὺς· ὁ ἐν σωφρονήσει ἐπίσημος· ὁ ἐν πίστει θερμὸς· ὁ ἐν ἀγάπῃ φοβερός· ὁ πόλιν οἰκῶν, καὶ τῆς ἐρήμου παντελῶς μὴ λειπόμενος. Εἶχε γὰρ ταύτης ἔνδον ἑαυτοῦ τὴν σχέσιν θερμοτάτην καὶ ζέουσαν, ἥτις ὡς πῦρ αὐτοῦ τὰ ἔνδον ἀστέως οὐκ ἀνεδίδου φλογίζουσα, εἰ γε τὰ ἐκείνη προσήκοντα, μέχρι τέλους ὁ γεννάδας ἐκείνος ὄρων, παντελῶς οὐκ ἀπέκαμεν.

Δ Ἄλλ' ὦ πῶς μὲν αὐτῷ τῶν ἐγκωμίων προσάξω τὸν στέφανον; Πῶς δὲ καὶ τῆς πολιτείας ἐκφράσω τὸ λαμπρόν; Ἄλλ' ὅμως ἐπίπνον ἀπορῶ, καὶ λίαν, ἀγαπητοί. Τὰ γὰρ διὰ τῆς ἀνωθεν χάριτος ὑπ' αὐτοῦ τελεσθέντα τεράστια, θαυμαστὴν ἔχοντα τὴν διήγησιν, κραδαίνει μου τὸν λογισμὸν, καὶ ἐξίστησι, καὶ

τῶν οἰκίων ὄρων ἀπαλύνειν βιάζεται. Πλὴν, εἰς ἃ
 δοῦν ἀφίκοιτό μου ἡ διάνοια, οὐκ ὀκνήσω λέγειν. Οὐ
 γὰρ τὸ μὴ κατ' ἀξίαν ἐγκωμιάσαι κατάκρισις, ἀλλὰ
 τό γε εἰς δύναμιν ἦκον μὴ λέγειν, κατὰ γνώσιν. Διὸ
 σύμμετρον ἔχων τῶ λόγῳ τὴν ἐννοιαν, πάσῃ ρώμῃ
 καὶ ζεούσῃ ψυχῇ, τῶν ἐγκωμίων τὴν σπουδὴν ἐπι-
 δείξαίμι· τῆς μὲν τῶν θύραθεν τεχνολόγων κομω-
 τικῆς τερθρείας τόνδε τὸν λόγον ἀπορρήγνυς, τῆς
 ἀποστολικῆς δὲ καὶ ἡμετέρας τῶν πιστῶν, εὐγενείας,
 ἡ εὐσεβείας, ἡ ἀληθείας, ἡ σοφίας, ἡ οὐκ οἶδ' ὅπως
 αὐτὴν καλέσω, ἀποδεικνύς τὴν εὐπρέπειαν, καὶ τὴν
 εἰς ἄκρον ἐκτός τούτων, τοῦ ἀνδρὸς ἀρετὴν. Ἐπεὶ
 καὶ τοῦτο φίλον αὐτῷ, τὸ περὶ τοῦ λόγου, καὶ ἀκα-
 τασκευον· ὅτι μὴδὲ λόγοις τὴν ἀρετὴν ἐξήκχτο·
 ἔργῳ δὲ καὶ πράξει τὰ ἐκείνης κατώρθωσεν εἶδη. B
 Τοῦτο γὰρ αὐτῷ, καὶ ἐξ αὐτῶν ἀπαλῶν δυνάμεων
 ἐποῦδαστο. Ὡς καὶ νῦν οὐ μέγα τὸν εἰς αὐτὸν ἐπαι-
 νον, ἐννοεῖα μᾶλλον, ἢ λόγῳ διαχεομένη καὶ ῥέοντι
 κατασκευάσαι. Καὶ μοι συγνώσεσθε πάντως, ὦ φί-
 λοι καὶ ἀδελφοί, ὅσοι τε παρ' ἡμῖν ἐν λόγοις ἔχουσι
 τὸ περιόκτον, καὶ ὅσοι τούτων ἀμορεῖν παντελῶς
 ἐπαγγέλλονται· ὅτι μὴ πρὸς τάξιν ἴσως ὁρᾷ τοῦ
 λόγου, τῶν ἐγκωμίων εἶδος· πρὸς δὲ τὴν ἀλήθειαν
 μόνην, ὡς ἐνὸν, ἐκ τε τῶν φαινομένων καὶ λεγομέ-
 νων τοῦ ἀνδρὸς κατορθωμάτων πιστώσασθαι· ὃν τὸ
 μὲν ἐν θαύμασι, τὸ δὲ ἐν διηγήμασιν, ἔστιν ὁρᾶν
 τὸν βουλόμενον.
 sunt, tum quæ referuntur viri facinoribus, astruxerit : ac partim in miraculis, partim in nar-
 rationibus, quisque facile viderit.

Ταῖς αὐτοῦ γούν ἡμεῖς εὐχαῖς βοηθουμένοι, καὶ
 τῷ κατ' οὐσίαν ὄντως ὄντι καὶ ὑπὲρ πᾶσαν φύσιν
 καὶ γνώσιν ὑπερηνωμένῳ τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Πνεύ-
 ματι, Λόγῳ· τῷ ἐν ᾧ πάντες οἱ θεσφαυροὶ τῆς σοφίας
 ἀπόκεινται στήριζόμενοι, τῶν ἐγκωμίων ἀρξόμεθα·
 συμπεριληφόμενοι δηλονότι περιεκτικῷ λόγῳ, καὶ
 τίνα τῶν κατὰ σάρκα καὶ γνωστικῶν καταφάσεων.
 Ἀλλὰ μοι καὶ ὑμεῖς συναμιλλᾶσθε ταῖς ἡμετέραις
 εὐχαῖς, ὡς τὸν Θεὸν μοι ποιοῦμενοι, καὶ ὁ Λόγον
 αἰτοῦντες ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματος, ὡς ἂν μὴ
 κριθεῖν, ὡς τὸν ὑπὲρ ἄξίαν ἀφάμενος, καὶ μὴδὲν
 λυσιστελοῦν εἰσνεγκῶν τῷ λόγῳ τῶν ἐγκωμίων. Ὁ
 μὴδὲ πρὸς τῇ ἐμῇ καθέστηκεν ἀσθενείᾳ· ὅπόταν
 μὴδὲ πρὸς ἄξίαν εἶδῃς τι συνεπέρηται· πρὸς δὲ τῇ
 φανθεν χάριτι, τῇ πάντα νεμούσῃ ἐκάστῳ τὰ πρό-
 φορα, ὁ Παρ' ἧς πᾶσα δόσις ἀγαθῇ, καὶ πᾶν δώρημα
 τέλειον ἀνωθέν ἐστι καταβαῖνον παρὰ τοῦ Πατρὸς
 τῶν φώτων, ἐν τοῖς ἀξίοις τοῦ Πνεύματος. Ἐπ'
 αὐτὴν γούν, ὡς ἐφημεν, τὴν ἀρχὴν τῶν ἐγκωμίων
 ἐλαύσομαι· καλὴν, ὅτι μάλιστα καὶ ταχεῖαν εὐρά-
 μενος σύμμαχον τὴν ἐκατέρωθεν τοῖν μερῶν τῶν εὐ-
 χῶν ἀρωγὴν. Εὐ δὲ μοι, ὦ ἱερά καὶ μεγάλη πανή-
 γυρις, ὅσοι τε τῆς κατὰ Χριστὸν ἀκροδουλοῦν φιλο-
 σοφίας ἐγεύσασθε, καὶ ὅσοι ταύτης ἐρασταὶ γενέσθαι
 σπουδάζετε, θερμῶς τὰ ὅσα τῆς διανοίας πετάσατε.

¹ Ephes. vi, 19. ² Jac. i, 17.

COMBEFISHI NOTÆ.

(76) Vel levem gustum percepistis. Ἀκροδουλοῦν
 ἐγεύσασθε. Affine illud Basilii in epistolis, Οἷα καὶ
 αὐτὸς, εἰ καὶ ἄκρῳ δακτύλῳ τοῦ γλυκυτάτου μέλιτος

suisque ipsius terminis eum vi depullunt. Crite-
 rum, nihil cunctatus, dicam quantum animus
 possit assequi. Nec enim in eo damnatio est, ut
 ne condigno encomio non celebraverim, sed ut ne
 pro modulo dixerim. Quamobrem, qui habeam
 mentem sermoni compositam, totis viribus, fer-
 ventique animo, laudandi studium ostendam :
 ita vero ut sermonem hunc a secularium orato-
 rum fucato verborum elocutionisque lenocinio
 abruptum velim, quique apostolicæ solius, no-
 stræque, fidelium ingenuitatis, vel religiositatis,
 aut veritatis, aut sapientiæ aut nescio quid vo-
 cem, decorem exhibeat, summamque viri, absque
 talibus profanis, virtutem. Nam et ipse hoc amat
 velut pedestre, ac minus ex arte et elaboratum
 dicendi genus : quippe etiam, non pro oratoris
 munere dicendo coluit virtutem, sed gessit opere
 et actione. In eo siquidem, vel a teneris unguibus
 studium posuit. Atque adeo nihil etiam impræ-
 sentiarum magnum, ut ejus laudatio cogitatione
 potius quam fusa ac decurrente oratione ador-
 nata sit. Vosque omnino, amici fratresque, tum
 quotquot perspicaces estis in oratoria, tum quot-
 quot ejus vos omnino artis rudes profitemini,
 ignoscetis. Forte enim non respicit modum ora-
 tionis laudationis genus, sed ut solum veritatem,
 quantum fieri potest, tum ex iis quæ conspicua

Ejus itaque adjuvantibus precibus, Sermoneque
 illo confirmante, qui vere per essentiam existens,
 supra naturam omnem scientiamque, eximie Pa-
 tri ac Spiritui sancto unitus est, laudationem
 aggrediar; nimirum succincto sermone ac paucis
 complexus tum nonnulla quæ spectant ad carnis
 exercitia, tum quæ ad scientiam et contemplatio-
 nem pertinent. Sed et vos vestris precibus pari
 mecum æmulatione contendite, ut mihi Deus sit
 propitius, (Sermonem petentes in apertione oris ¹),
 ut ne in judicium vocer, quod me majora præsum-
 pserim, nihilque quod conducatur, exornativo ser-
 moni intulerim. Et vero, haud penes meam imbe-
 cillitatem fuerit ut digne exornem, qui neque
 aliquid pro dignitate eloqui sufficiam, sed exspe-
 ctandum a superna gratia, distribuyente omnibus
 quod cuique congruum sit : ὁ ἅς est omne da-
 tum optimum, et donum perfectum descendens a
 Patre luminum ²; in iis qui Spiritu digni sunt.
 Ad ipsum ergo, ut præfatus sum veniam laudatio-
 nis principium, perquam optimo promptoque
 utriusque ordinis precum, invento auxilio. Tu
 vero, ὁ sacer magneque conventus, tum si qui
 Christianæ philosophiæ vel levem gustum perce-
 pistis (76), tum si qui ejus amatores fieri stude-

τῆς παρ' ἡμῖν ἐκκλησίας ἀπελαυσάμεθα πέρουσι.
 Velut summo digito attingens gustans percepisti. Sic
 et Jonathan I Regum xiv, Ἀκρον τοῦ σκήπτρου αὐ-

tis, mihi aures animi, desiderio expandite. Incumbit enim enarranda spiritus non carnis nobilitas, atque profectus. Itaque Sermo ille salutis, Spiritus Sapientia et Virtus, rerum auctrix, universi hujus gubernatrix causa atque directrix, communis omnium salutis, res, opusque et consilium, unum nobis virtutis modum evangelicis vocibus indicans, clare clamat: « Amen, amen, dico vobis, qui audit verbum meum, et facit illud (77), habet vitam æternam; et in iudicium non venit, sed transiit a morte in vitam^k. » Quodnam vero est verbum, cuius nos Verbum illud, non auditores tantum, sed et factores desiderat? Ipsummet rursum exponit alio loco, dicens: « Qui vult venire post me, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me^l. »

Quid porro etiam crux indicare habet? Nimium, carnis mortificationem, affectionum vacuitatem, oblivionem rerum præsentis ævi, velocissimum ascensum ad supernam vitam: atque, ut compendio dicam, incontinentem cupiditatem in supremum desiderabilium. Quemadmodum enim ab humanis migraturus, sub ipsam partium disjunctionem omnem terrenorum curam abjicit: ita et qui Christi crucem portare studeat, omni ad terrena affectione immunis esse debuerit. Enimvero, carnis sensu mortificato, omni in Christum captivata cogitatione, spiritali cursu ad vocantem ecurrerit; ut ne quid prohibeat ab ascensu, sed velut recta tritaque et regia via faciat iter, donec ad remissionem (78); Deum, inquam, qui primum illud semper solumque et vere bonum est, occurrerit. Si qui igitur dictis suasi, eum se profuturus secuturos, comparata virtute, hæredes plane immortalis vitæ futuri sunt. Si qui autem non iis obsequentes sed vitio, adversum ierint iter, il, a superna beatitudine facti alieni, incorruptibilia bona amisere. Quippe nequit fieri ut qui virtutem colit, non etiam referat operis retributionem: ut neque qui vitiose transigit vitam, fructibus quos commeretur, caruerit. Duabus ergo affectionibus propositis mediis, virtute, inquam, atque vitio, quæ est potior præferatur, et quæ in potioribus crescit ac inlarescit. Haud vero aliam, sani judi-

Α Ἐν τοῖς παροῦσι γάρ, πνεύματος, οὐ σαρκὸς ἐστὶν εὐκλείας ἢ προκοπῆς ἢ διήγησις. Τοίνυν ὁ σωτήριος Λόγος· ἡ τοῦ Πνεύματος Σοφία καὶ Δύναμις, ἡ τῶν ὄντων αἰτία· ἡ τότε τὸ πᾶν διεξάγουσα καὶ ἰθὺνουσα, τὸ τῆς κοινῆς πάντων σωτηρίας χρῆμα, καὶ πρᾶγμα, καὶ βούλημα, ἓνα τὸν τῆς ἀρετῆς ἡμῖν τρόπον ὑποδεικνύς, ἐν εὐαγγελικαῖς φωναῖς διαπρωσίως βοᾷ· « Ἀμήν, ἀμήν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων καὶ ποιῶν αὐτὸν², ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ εἰς χρίσιν οὐκ ἔργεται· ἀλλὰ μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν. » Τίς δὲ ὁ λόγος, οὗτος οὐ μόνον ἀκροατὰς ἀλλὰ καὶ ποιητὰς ἡμᾶς ὁ Λόγος εἶναι βούλεται; Αὐτὸς ἡμῖν αὐτὶς ἐρμηνεύων ἐτέρωθι, λέγει· « Ὁ θέλων ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθεῖτω μοι. »

Β Τί δὲ καὶ ὁ σταυρὸς αἰνίττεσθαι πέφυκε· τὴν νέκρωσιν τῆς σαρκὸς· τὴν ἀπάθειαν· τὴν πρὸς τὰ παρόντα λήθην· τὴν πρὸς ἄνω ζωὴν ὀξύτατην ἐπίθεσιν· καὶ συντόμως εἰπεῖν, τὴν πρὸς τὸ ἔσχατον ὀρεκτῶν ἀκατάσχετον ἔφεσιν. Ὡς γὰρ τοῖς μέλλουσι τῶν ἐνθένδε μεθίστασθαι, κατ' αὐτὴν τῶν μερῶν τὴν διάζευξιν, οὐδεμίαν τῶν ἐπὶ γῆς ὑπάρχει φροντίς· οὕτω καὶ τοῖς τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ βασιτάζειν πειρωμένοις, οὐδεμίαν προσήκει τῶν γηϊνῶν κεκτῆσθαι προσπάθειαν. Ἀλλὰ γὰρ τὸ τῆς σαρκὸς νεκρώσασαι φρόνημα, καὶ ἀλχηλωτήσασαι πᾶν νόημα εἰς Χριστὸν πνευματικῶς τῷ καλοῦντι προστρέχειν, ὅπως μὴδὲν εἴργον αὐτοὺς πρὸς τὴν ἀνοδὸν εἴη· ἀλλ' ὥς δι' εὐθείας τινὸς καὶ τετριμμένης ὁδοῦ τὴν πορείαν ποιοῖντο, μέχρις ἀν πρὸς τὴν ἄφεσιν· καταντήσωσιν, ἥτις ἐστὶν ὁ Θεὸς τὸ πρῶτον ἀεὶ καὶ μόνον οὕτως· ὅς ἐστι καλὸν. Οὐκοῦν ὅσοι μὲν τοῖς ἀνωθεν εἰρημένους πεπιθόμενοι, ἐκεῖν ἀκολουθεῖν ἐπαγγέλλονται, τὴν ἀρετὴν ἐσπορίζόμενοι, τῆς ἀγῆρω δηλονότι ζωῆς ἔσονται κληρονόμοι. Ὅσοι δὲ μὴ τούτοις, ἀλλὰ τῇ κακίᾳ πεπιθόμενοι ἐξ ἐναντίας βαδίσαιεν, οὗτοι τῶν ἀκηράτων ἀγαθῶν ἐστέργηται, καὶ τῆς ἄνω μακαριότητος ἡλιοστρίωνται. Ἀμῆχανον γάρ, τὸν τὴν ἀρετὴν ἐργαζόμενον, μὴ τὰς ἀμοιβὰς κομίσασθαι τῆς ἐργασίας, ἢ τὸν τῇ κακίᾳ συζῶντα, τῶν κατ' ἀξίαν ἀμοιρῆσαι καρπῶν. Δύο οὖν ἐν μέσῳ κειμένων ἡμῖν διαθέσεων, ἀρετῆς, φημί, καὶ κακίας προκρινέσθω τούτων ἡ κρείττων, καὶ ἡ ἐπὶ τοῖς κρείττοσιν

¹ Joan. v. 24. ² Matth. xvi, 24.

VARIAE LECTIONES.

² Apud Joan. πιστεύων τῷ πέμψαντί με. ³ Ἰσ. ἐπανάστασιν. ⁴ Ἰσ. ὄντως.

COMBESFISH NOTÆ.

τοῦ ἑλᾶσθαι εἰς τὸ κρήνον τοῦ μέλιτος. Velut ad levem gustum, virgæ summitatem favo mellis intinxit.

(77) Et facit illud. Vel ita scripsit Andreas exponendo verba Dominica: Et credit in eum qui misit me. Nam et credere, opus quoddam est, ita Dei, ut etiam sit nostrum: nec enim nisi volentes et libertate credere possumus, juxta August.; vel certe lapsus memoria; alia pro aliis, ut crebrum est oratoribus, verba usurpavit, ac eodem sensu.

(78) Ad remissionem occurrerit. Legendum forte, ἐπανάστασιν, ut sit allusio ad illud Philipp. iii, 11,

D Εἰ πως καταντήσω εἰς τὴν ἐπανάστασιν. Si quo modo occurras ad resurrectionem; velut assurgendo, ac Christo obviam in aera procedendo, quod Latina minus exprimit. Sic enim fuerit Christus nostra illa resurrectio seu magis resurrectio, velut terminus illius. Vel etiam retenta voce ἀφεςιν, erit allusio ad annum illum ἀφέσεως, et annum jubilæum, toties commendatum in lege, quo remissio et quies erat, veram illam quietem nostram et ἀπόλαυσιν (sic enim Hesych. exponit τὸ ἀφεςιν), fruitionem ac beatam possessionem, quæ est Christus et Deus, figurans.

αἰσίου. Ὅν οὐκ ἑτέραν οἶμαι τοῦτων παρὰ τοῖς A
εὐφρονοῦσι προκρίνεσθαι, ἢ τὴν πρώτην, καὶ μίαν,
καὶ μόνην, καὶ ἐν πᾶσι τῶν ὄλων ὑπερανέχουσαν, ὅρι-
τε καὶ λόγῳ φύσεως καὶ δυνάμεως ἢ ἀρετὴν ὁ πᾶς
τῆς ἀληθείας ἐπίσταται λόγος. Ἀρετὴν δὲ φάμεν,
τὴν πάντα νοῦν ὑπερέχουσαν τὴν οὐσίαν καὶ λόγῳ
πράγματι, καὶ οὐ φαντασίᾳ τυγχάνουσαν τὴν τῶν
ἀγαθῶν καὶ μεγίστων δωρεῶν ταμιεύτριαν τὴν τῶν
καλῶς ἐργασμένων ἡθῶν, καὶ τρόπων, καὶ βίων ἀκρό-
πολιν τὴν ἐν ἧ πάντων τῶν ἐπαινετῶν ἀπόκειται τὸ
κεφάλαιον τὴν ἀκέραιον ἐργασίαν τὸ ἀσυλον κτήμα
καὶ πρᾶγμα τὴν ἀφθονον δόξαν τὴν ἀπειρον εὐ-
κλειαν, ἥς χωρὶς, τὸν Θεὸν ἰδεῖν οὐδένα οἶόν τε παν-
τελῶς ἥς ἐκτὸς, στεφάνων οὐδεὶς ἢ δόξης ἤξιλωται.
Αὕτη τὰς ἄνω δυνάμεις ἐδόξασεν, ἀγγέλους ἐκόσμη-
σεν, ἀρχαγγέλους ἐλάμπρυνεν, ἀποστόλους καὶ B
προφῆτας ἐτύρσευσε, μάρτυρας ἐστεφάνωσε, καὶ
πάντας τοὺς κτησαμένους αὐτὴν, θείων ἡξίωσε
χαρισμάτων, καὶ οὐρανῶν γέγονε πρόξενος βασι-
λείας.

Ἄλλὰ μέχρι τίνος, καὶ πότε τοῖς ταύτης διαγρά-
φοντες ἑραστάς, Πατάπιον τὸν σοφὸν παρατρέχονεν,
τὸν ταύτης ἀκραίφνεστατον ἑραστὴν ὄντα τε καὶ
γενόμενον; ὃ καὶ ζῶντι, ἀρετὴ πᾶς ὁ βίος ὑπῆρχε
καὶ θανόντι, ἀρετῆς ἐμπλέκονται στέφανοι. Ὅν γὰρ
τρόπον τοῖς τῇ κακίᾳ συζῆσαι μένει τῶν ἡμαρτη-
μένων ἢ κώλασις, οὕτω καὶ μεταστᾶσι τοῖς τῆς ἀρε-
τῆς ἑρασταῖς, τῶν καλῶν ἢ ἀντιδόσις ὧν τὰ μὲν
εἰς αἰὲ παρ' οἷς ἂν ἔσται φίλον, ἢ μνήμη γεραίρεται C
καὶ σεβάσκειται τῶν δὲ, θυθὶ παραπέμπεται λήθης,
κάκειθεν αὐθις πυρὸς διαιωνίζουσα παραδέχεται κό-
λασις.

Οὗτος τοιγαροῦν ὁ μέγας Πατάπιος, ὁ Θεοῦ θερά-
πων γνήσιος, τῆς κατὰ τὸν βίον ἀναγωγῆς τὴν ἀρε-
τὴν μητέρα κησάμενος, τροφὸν τε ὁμοῦ καὶ διδά-
ραλον, εἰς ἀκραν ταύτης ἤλασεν ἐπιστημὴν ἢ καὶ
τοῦτο πρὸς ὥραίσμόν τε καὶ περιφανεστάτην εὐ-
πρίπειαν, τῆς κατὰ Χριστὸν αὐτοῦ πέφυκε γίνεσθαι
πολιτείας, ὅπερ τοῖς ζωγράφοις τὰ χρώματα, δι' ὧν
τὸ ὑποκείμενον ἀποσκίασμα τεχνικῶς καταχρώ-
ρουσι, στήλην ὥσπερ τινὰ λογικὴν τὴν διαγραφὴν
ἀποδεικνύντες, καὶ τῇ πολυειδεῖ τῶν χρωμάτων
εὐχρόῃ, τὰς μορφὰς τοῦ ζώου ποικιλαντες, ἐναργεῖς
τοὺς χαρακτῆρας ἐμφαίνουσι. Πρὸς δὲ τοῦτοις, ἐτι D
καὶ μητρὸς ἐπ' αὐτῷ τάξιν φυλάττει, μητρῴως αὐ-
τὸν ἐκπαιδεύουσα νόμοις. Πνευματικῇ γὰρ τοῦτον
λογεῖα γεννήσασα, μουσικῶν ὥσπερ ἑκ τινος θηλῆς
ἐπότισε γάλα· κἀντεῦθεν οἷα στερεὰν τροφήν, τῶν

cui viro praelatam iri arbitror, quam primam illam
unamque, et solam, quæque et ex definitione et
ratione naturæ virtutisque, universis ubique emi-
neat, quam verus omnis sermo virtutem novit.
Virtutem autem dicimus, quæ exsuperat omnem
sensum : quæ, inquam, essentia est et ratione;
reipsa, non inani imagine, bonorum illa maximo-
rumque donorum, proma conda : morum vitæque
præclare gestæ arx quædam, in qua caput est lau-
dabilium omnium : opus immortale, res possessio-
que inviolabilis, abundans gloria, immensa clari-
tas, extra quam nemo prorsus Deum viderit, sine
qua nemo coronas gloriamve promeruit. Hæc
supernas Virtutes auxit gloria, ornavit angelos,
archangelos illustres fecit, apostolos prophetasque
ceu faces mundo accendit, martyres coronavit,
omnesque eam adeptos divinis charismatis dignos
fecit, eisque regni cœlorum conciliatrix fuit.

Enimvero, quandiu describendo virtutis amato-
res, sapientem Patapium prætereo, qui sit, fuerit-
que virtutis amator sincerissimus? cui et agenti
in vivis, vita tota virtus fuerit; ac cui mortuo,
plectantur sarta virtutis. Quo enim modo eos qui
vitam vitiose egerunt, manet commissorum puni-
tio, ita et sæculo migrantes amatores virtutis, bo-
norum manet retributio; ac aliorum quidem me-
moriam, apud eos qui habuerint gratum, perpetui
honori ac venerationi habetur; aliorum autem
oblivionis profundo traditur, illincque rursus æter-
na ignis punitione excipitur.

Magnus itaque noster hic Patapius, verus famu-
lus Dei, qui vita instituenda, virtutem habuerit
matrem, nutricemque pariter et magistram, ad
summam ejus scientiam pervenit : nisi et idipsum
ad venustatem illustrissimumque decorem Chri-
stianæ conversationis habet conferre, quod colo-
res pictoribus, quibus subjectam delineationem ex
arte perlinentes, velut stelem quamdam columnam-
que inscriptis litteris loquentem, picturam effi-
ciunt (79), multimodisque colorum leporibus, ani-
malis variantes formam, perspicuos illius chara-
cteres et notas exprimunt. Præterea vero, adhuc
etiam maternis erudiens legibus, matris in eo par-
tes exhibet. Spirituali enim editum partu, ceu
ubere quodam mystico lacte potavit; indeque ceu
solidam escam, divinorum sensorum scientiam

* Γα. λείπ. οὐ.

VARIE LECTIONES.

COMBEFISH NOTÆ.

(79) Velut stelem quamdam columnamque in-
scriptis litteris loquentem, picturam efficiant. Στή-
λην ὥσπερ τινὰ λογικὴν τὴν διαγραφὴν ἀποδει-
κνύντες. Ut sit pictura ad vivum expressa, velut
titulus litteris deformatus, omnibusque ad legen-
dum objectus, eisque velut loquens, qua paraphrasi
explicamus vim illius vocis λογικῆς, cujus varius
Græcis usus. Est hæc ratio potissima, cur imagines

sacræ fuerint receptæ, eoque ita componendæ ut
pietatem tantum loquantur, et ad eam, ex Christi
et sanctorum, rerumque sancte ab eis gestarum,
seu etiam divinorum beneficiorum memoria pro-
vocent : qua de re sanctissime Trid. synodus,
sess. xiv, decr. De invocatione, veneratione, et reli-
quiis sanctorum, et sacris imaginibus.

apposuit : quam iis, « quibus sunt exercitati sensus ad discretionem boni et mali », concessum est manducare. Hæc illum, ut præfati sumus, materno officio edidit, educavitque, atque ut divinis studiis invigilaret edocuit. Hæc ejus illustrans vitam, animum venustate ornavit, et ad celsitudinem subvexit. Hæc Dei amicam, rerumque sæculi contemptorem fecit. Atque, ut paucis dicam, hæc, in universum hoc, processione ex nihilo venientem, suscepit ; eundemque ipsa, ab humanis migrantem, cum hospitio rursus recepit : quæ et expectat præclare gestorum futura testis, quando judex omnibus pro meritis retributiones decreturus est.

Enimvero improvide in hos sermones digressus, reliqui quod prius incumbere dicendum : ut id ipsum acciderit, atque iis qui ante fundamentum tecti structuram molliuntur. Cæterum, vestrarum precum indulgentia (80) fretus, parvi facio compositum, et ex arte encomiorum modum : nam neque aliqua nobis talium peritia suppetit, quæ exordiis aut probationibus conclusionibusque ac concertationibus, aliquove ejusmodi usi, orationem concludere possimus. Quod nihilominus imbecillis habet orationis facultas, haud gravate, quæ sunt congrua ac par est scribi, descripsimus : quod, inquam, spectat ad patriam resque in vita præclare gestas, Christianamque viri accuratissime castigatam philosophiam, ac si quid ejusmodi penes nos est. Aliis quidem laudata sit parentum honestas (81) splendorque, fluxarumque divitiarum gloria, potentie firmitas, generis excellentia et claritas : quibus illi gloriantur, et quibus soli inhiant, qui ab eis student laudari : unde et damnum immensum, nullaque emergit utilitas.

Viro autem isti strenuo nobilique, cujus patria, cœlestis illa Jerusalem Petri et Pauli mater, laudem habeant, vita, contemplatio divinorum, actio probatissima, certaminumque præmia non desitura. Imo et ea impræsentiarum prætereantur, ac silentio honorentur, in opportunus tempus, ob dignitatem reposita. Jam vero ut ne curiosi aliqui ac carnis amantes, contentiosiori impudentia virum nobis ob silentium nostrum, velut sine civitate

Θεῶν ἐνομιῶν τὴν γνῶσιν προέβηκεν· ἣν οἱ τὰ αἰσθητήρια [γεγυμνασμένα] πρὸς διάκρισιν ἔχοντες καλοῦ τε καὶ κακοῦ, ἐθελοῖεν ἐτάχθησαν. Αὕτη τοῦτον, ὡς ἔφαμεν, ἀνῆξε μητρικῶς καὶ ἐθρέψατο, καὶ ταῖς θείαις μελέταις ἐναγρυπνεῖν ἐξεπαίδευσεν. Αὕτη τὸν τοῦτου καταλαμπρόνους, τὴν ψυχὴν ἐξωράισε, καὶ πρὸς ὕψος ἀνήγαγεν. Αὕτη Θεοῦ τοῦτου φίλον παποίηκε, καὶ τῶν παρόντων περιορᾶν παρεσκεύασε. Καὶ συνελόντα φάναι· αὕτη τοῦτον εἰς τόδε τὸ πᾶν ἐκ μὴ ὄντων ἐλθόντα, ἐδέξατο· καὶ αὕτη τὸν ἐνθάδε μεταστάντα πάλιν ἐξένισεν· ἥ καὶ μάρτυς αὐτοῦ τῆς ἀριστείας ἀναμένει γενήσθαι, ὅταν πᾶσι κατ' ἀξίαν τὰς ἀμοιβὰς ὁ Κριτὴς ἀποφαίνηται.

Ἀλλὰ γὰρ ἔλαθον ἑμαυτὸν, εἰς τοῦδε νῦν τοὺς λόγους παρελθὼν, καὶ καταλείψας τὰ πρότερον λεχθέντα ὀρεῖλοντα, ἦτον οὐδὲν ἄν τοῦτω πεπονθὸς, τοῖς πρὸ τῆς ἑδρας τὴν ὁροφὴν καταρτίσαι μηχανωμένοις. Πλὴν τοῖς παρ' ὁμῶν εὐχτικοῖς ἀφεισίοις θαρσύνσας, οὐ περὶ πολλοῦ τὴν τῶν ἐγκωμίων τιθῆμι τάξιν. Ἐπεὶ μὲν τις ἐν ἡμῖν τῶν τοιούτων πρόσεστι τέχνη, δι' ἧς, προσιμίοις τισιν, ἡ κατασκευαῖς, καὶ συμπεράσμασι καὶ ἀγῶσι χρησάμενοι, ἡ τιμὴ τῶν τοιούτων, τὸν λόγον συμπεραίνειν ἰσχύομεν. Ὅμως δ' οὖν ὅσον τῇ περὶ ἡμᾶς ἀσθενείᾳ τῶν λόγων, ἀποκάμωμεν οὐδαμῶς τὰ εἰκότα συγγράφοντες, περὶ τε πατρίδος καὶ βίου κατορθωμάτων, καὶ τῆς οἰς ἄχρον τοῦ ἀνδρὸς κατὰ Χριστὸν φιλοσοφίας ἐπανορθώσεως· καὶ οὐτινος οὖν τῶν τοιούτων εἰς ἡμᾶς γεγονότος. Ἄλλοις μὲν οὖν ἐπαινεῖσθαι γονέων κομφεῖα, καὶ πλοῦτος διαβρέντος κλέος, καὶ δυναστείας ἀνδρότης, καὶ γένους, ἐξοχὴ καὶ περιφάνεια, οἷς ἐκείνοι σεμνύνονται, καὶ περὶ ἀκεχῆναι μόνον, οἱ ἀπ' ἐκείνων ἐπαινεῖσθαι σπουδαζόμενοι· ἐξ ὧν καὶ τὸ βλάβος ἐξέλαιον, καὶ ἡ ὄνησις ἀχρηστος.

Τούτῳ δὲ τῷ γεννάδῃ, οὐ πατὴρ ἡ ἀνα Ἰερουσαλήμ, ἡ Πέτρου καὶ Παύλου μήτηρ· εὐφημείσθαι βίος, ἀναγωγὴ διανοίας, πρᾶξις ἀρίστη, καὶ ἀγῶνων ἀθλοὶ τέλος οὐκ ἔχοντες. Μᾶλλον δὲ παρῆσθαι ταῦτα νῦν, καὶ αἰγῇ τιμάσθαι τῷ λόγῳ τοῦ ἀξιώματος, εἰς καιρὸν τὸν πρέποντα συντηρούμενα. Νῦν δὲ, ἵνα μὴ τῶν περιέργων καὶ φιλοσάρκων τινῶν, ἀσκαρδαμύκτω γνώμῃ ἀναισχυντούσιν, ἀπολιν ἡμῖν τὸν ἀνδρα κατασκευάσωσι, διὰ τὸν τρόπον τῆς σωπῆς, πειρά-

= Hebr. v, 14.

VARIE LECTIONES.

* Ex textu Pauli. ** Ἰσ. ἀδρότης.

COMBESII NOTÆ.

(80) *Precum vestrarum indulgentia.* Τοῖς παρ' ὁμῶν εὐχτικοῖς ἀφεισίοις θαρσύνσας. Alludit ad morem illum quo Græci etiam modo, vix aliud sibi in salutationibus et commendationibus quam συγχώρησιν et συγχωρηθῆναι, loquuntur, velut mutuis precibus veniam a Deo deprecantur ; ad quod etiam usui est vox μετάνοια. Quid vero habeant illa εὐχτικὰ ἀφείσιμα in euchologicis, numve ea sint quibus apud Græcos sacramentum penitentiae sacerdotali officio dispensatur, an alia existent penes πνευματικὸς et

confessionibus audiendis præfectos sacerdotes, indignantis formæ, eique affinis qua utuntur in sacramento baptismi, docuerit expectatus Euehologii interpres, prolatis in eam rem non spernendis monumentis ex codicibus Græcorum mss.

(81) *Parentum honestas.* Γονέων κομφεῖα. Velut σεμνότης, quo modo Hesych. τὸ, κομφεύεται, est σεμνύεται. Sumit passim pro magnificentia, splendore, etc.

σομαι καὶ πατρίδος ἐπιμνησθῆναι τῆς κάτω, τὰς A
ἐκείνων ἀναιρῶν θελοκάκους ἐρεσχελίας. Ἐπιμε-
φῆσθαι δὲ τις τούτοις μηδ' αὐτῶν σκοπεῖται δὲ μᾶλλον
πᾶς ὅστις ἐν ὑμῖν φιλοστοιῶν καθέστηκε, καὶ λίαν
εὐκρινῶς ἐπιστῆται ¹¹ τῇ διανοίᾳ τῶν λεγομένων.
Σπουδάζομαι γάρ, ὅση δύναμις, δίκην τινὸς διαλλήλου
δείξωμαι τε καὶ ἀντιθέσθω, διττὴν αὐτοῦ τὴν πα-
τρίδα, τοῖς φιλοκάλους ὑμῖν ὑποδείξαι· τὴν μὲν ἐκ
γῆς, καὶ εἰς γῆν τὴν γένεσιν καὶ τὴν διάλυσιν ἔχου-
σαν τὴν δὲ, ἐξ οὐρανοῦ, καὶ αἰώνιον, καὶ τέλος οὐκ
ἔχουσαν. Ὡν τὴν εἰς τὸ κρεῖττον ἐκίνησιν ἐκ πε-
ριουσίας θατέρῳ προσάφομεν τῶν μερῶν. Οὐ γάρ
ισοστάσια ταῦτα, οὐδὲ ὁμότιμα μετὰ τὴν ἀξίαν· ὅτι
μηδὲ τῆς αὐτῆς ἐνεργείας καὶ χάριτος. Ἐπὶ δὲ τὸ
προκειμένον ἐπανεέλθωμεν.

Τούτων τοίνυν τὸν ἐν ἁγίοις Πατάπιον, ὅθι μὲν
τὸ κατὰ σάρκα τετόκασιν· ἡ δὲ κοινὴ πάντων μήτηρ
ἡμῶν κολυμήθηρα, τὸ δεύτερον. Ὡν, τὰς μὲν Αἰγυ-
πτος αὐχεῖ, καὶ Νεῖλον ἔχειν τὸν καρποτερόφον συνο-
μάρρους καὶ γείτονας, δόξαν τε χαμαιπετῇ καὶ χα-
μαίξῃ· τὴν δὲ τοῦ Θεοῦ τὰ βασίλεια, ζωῆς ἀθα-
νάτου, καὶ πλούτου παντός, καὶ δόξης ἐμπόρευμα·
καὶ μάλα γε εἰκότως. Ἡ μὲν γάρ, ταύτην ἀπολλυ-
μένην βρώσιν πιαίνοντα εὐθύνει· ἡ δὲ, τὴν εἰσαεὶ
παρὰ μένουσαν τῶν ἀγαθῶν χορηγίαν καρποδοτεῖ. Ἡ
μὲν ἀδοξίας δόξαν, καὶ σαρκῶν ὑπισχνεῖται παχύ-
τητα· ἡ δὲ, δόξαν ἀνέκλειπτον, καὶ θεωρίαν μουσικὴν
ἐπαγγέλλεται. Ἡ μὲν, χρυσοῦ καὶ λίθων πολυτελῶν
γίνεται πάροχος· ἡ δὲ, τῶν ἡτοιμασμένων ἀγαθῶν
τοῖς ἁγίοις τοῦ Πνεύματος, καθίσταται πρόξενος.
Καὶ εἰ δεῖ μακρολογεῖν; Αἰγυπτos, ἡ μὲν ὑπάρχει
καὶ λέγεται· ἡ δὲ, κολυμήθηρα ἐστὶ καὶ ὀνομάζεται.
Ἄλλ' ἐκείνη, σκέτους καὶ ζόφου γεννήτρια· αὕτη δὲ,
φωτὸς ἀύλου λοχεύτρια. Ἐκείνη πταισμάτων τροφὸς,
αὕτη δικαιωμάτων χορηγός· ἐκείνη θανάτου ὁδηγός,
αὕτη ζωῆς ἀθανάτου χειραγωγός. Ἐκείνη παθῶν
δημιουργός, αὕτη ἀπαθείας παιδαγωγός. Ἐκείνη
λύπης χωρίον, αὕτη χαρᾶς ταμιεῖον. Ἐκείνη κακίας
σκοτεινὸν οἰκητήριον, αὕτη φωτεινὸν ἀρετῆς οἰκητή-
ριον. Ἐξ ἐκείνης οὖν, ὡς ἔφαμεν, ὁ μακάριος οὗτος
τὸ κατὰ σάρκα κατήγετο· ἐκ δὲ ταύτης τὸ κατὰ
πνεῦμα πνευματικῶς ἐχρημάτισεν.

sumus, vir hic beatus, quod spectat ad carnem, descendit; ex hac autem, quod spectat ad spiri-

tum, spiritali ratione ortum trahit.
Ἐπεὶ δὲ ταῦτα καλῶς ἔχειν δοκεῖ μοι, ὅρῳ δὲ τινος D
τῶν περὶ τὰ παρόντα ἐπτοημένους, μὴ λίαν ἐπιμε-
λῶς τῶν λεγομένων ἀκούοντας, ἐπεὶ μηδὲν περὶ πα-
τρίδος τοῦ μακαρίου κομψὸν ἢ σοφῶδες εἰρήκαμεν.
Φιλοῦσι γὰρ οἱ φιλόσοφοι τοῖς τῶν λόγων σοφιστικοῖς
λαρυγγίσμασι τὴν ἀκοὴν καταυλίσσασθαι, οἷς καὶ τὰ
μουσικὰ τῶν ἐσπερινῶν βακχευμάτων παίγνια, καὶ

astruant, conabor etiam terrenae patriae memi-
nisse, quo maligna eorum irritamenta nugaeque
destruam. Ne quis vero ista vituperaverit: cogi-
tet vero, si quis inter vos discendi cupidus est,
sensusque dicendorum tota discretionem animum
intendat. Conabor enim, quanta fuerit facultas,
ceu ex adverso contendendo, ac opposita compara-
tione, duplicem ejus patriam studiosis vobis
ostendere: alteram quidem cujus ortus e terra
sit, dissolutioque in terram; alteram autem e caelo,
aeternamque ac immortalem; alterius quoque pra-
altera in melius victoria, parti alteri, ex abun-
danti annexa. Non enim ejusdem sunt rationis aut
aequali dignitate, quando nec parvis efficaciae ac gra-
tiae. Verum revertamur ad propositum.

B Sanctum ergo, quem celebramus, Patapium
quod quidem spectat ad carnem Thebae genuerunt (82); quod autem ad secundam illam nativi-
tatem, genuit piscina, communis omnium nostrum
mater. Illas quidem Nili frugum altoris confluento
habere gloriatur Aegyptus, eique vicinas, humili
utique gloria abjectaque: hanc autem, caeli regia
gratulatur, immortalis plane vitae, divitiarumque
omnium et gloriae, mercaturam. Ac sane. Quippe
illa recta flumen in mare agit, quod hancce escam
corruptibilem impinguaverit: haec autem, in per-
petuum manentem bonorum copiam fructu sugge-
rit. Illa, ignominiae gloriam, carniarumque obesita-
tem; haec, gloriam indefectibilem ac mysticam
contemplationem promittit. Praebet illa aurum ac
lapides pretiosos; haec bona, iis qui sunt digni
Spiritu praeparata, conciliat. Quid vero opus pro-
lixum esse? Illa, et est Aegyptus, Aegyptusque
nuncupatur; haec autem, et est piscina, et nomen
piscinae habet; verum illa, tenebras gignit et ca-
liginem, haec parit immateriatum lumen. Est illa
peccatorum altrix; haec, justificationum largitrix:
illa, dux vitae mortis; haec, ad immortalem vitam
manuducit: illa, vitiorum artifex; haec vacuitatis a
vitiis doctrix: illa, tristitiae regio; haec gaudii
penu: illa, tenebrosus vitiorum; haec, virtutis
luminosum domicilium. Ex illa ergo, ut praefati

Etsi vero haec ita bene habere videantur, video
nihilominus aliquos, qui, rebus saeculi desiderio
affecti, non libenter admodum audiant, quod nihil
magnificum scitumve de beati viri patria dixerim.
Amant enim qui vitae commodis plus aequo
student, ut stophisticae argutiae ac ceu crocitatio-
nes aures obsepant obtundantque: quibus et

VARIAE LECTIONES.

¹¹ Ἰσ. ἐπιστήτω.

COMBEFISHI NOTAE.

(82) Thebae genuerunt. Scripsere plures de ea
arbe, quam Steph. Ἐξατόμπυλον vocat. Sed et plu-
res fuerunt eodem nomine; illa Ἰαπιδαν Aegypti, quae
et Διδόπολις Eusebio et Straboni, Patapii patria,

ceteris illustrior: Διδόπολιν LXX, Ezech. xix, ubi
Hebr. est נד, Hieronymus Alexandriam ex-
ponit; aliis interpr. retinentibus Hebraicum No.

bacchantium vesperi ludicra musica, fastuque plena scenicorum ludorum verbula, maximum quidpiam videantur, ac plane utile : idcirco, hucce sermonis proventus, operæ pretium ut pauca quædam accuratius de Ægypto edisseram, quod maxime non desint cordati auditores, et qui studium rebus præclaris ponant, vestra nimirum dilectio : ut neque habeamus necessum, vel illos contristare, vel vos decipere. Quippe alterum inhumanum, alterum stultum est. Omnes enim, præsens hic conventus ac celebritas convocat; omnesque propter eum quem faustis omnibus prosequimur ac celebramus, recreare festinat. Loquamur ergo de patria.

Eam Ægyptum nostis omnes, tum si qui illic fuistis, tum si qui auditu percepistis. Quænam verò et quanta illa! Quam vero et Thebæ magnificæ! quarum parēem novimus, unumque pompæ splendorem. Illic pinguis terra, arvaque opima ac fertilia. Illic confertæ civitates, herbaque copiosa, virentes agri. Illic equorum pascua pecorumque, tum caprarum, tum boum, suumque turmæ; ac si quid in cibos deliciasque, ac vitæ hujus miseræ usum conducit. Fluminum aquæ maris instar, gyro ambiunt continentem, totamque regionem irrigant. Nam Geon (83), unum illud magnumque inter quatuor flumen, quorum in mundi creati historia mentio est, a locis Deo notis exiens, defluensque in mare magnum, illac pertransit. Flumen hoc, annuis state fluentis tumescens ascendensque, in modum maris dilatatur; ac terram aquis implet: quæque non ita pridem frugibus copiosis virens erat, onerarias naves, innumera libus onustas mercibus ad iter provocat, sinitque ut arva, dum interim æpta sunt, aratro exerceantur; atque aquatilia terrestriaque animalia, quorum alia herbis pascantur, alia sint carnivora, in unum velut gregem cogit. O rem mirandam! Hæri tellus profunda aratro; hodie aquis profundum æquor. Hæri serendis oneribus jumentorum ac bestiarum domicilium; hodie piscium belluarumque marinarum latibulum. Nimirum, Ægyptus hunc nobis edidit, juvenili pectore ac animosum virum. Ægyptus, inquam, larga illa terrenarum voluptatum suppeditatrix, splendidarum vestium operaria, villiorum artifex, voluptatum ancilla, luti conciliatrix ac figulinæ, carniū præbitrix ac lebelum. Hæc itaque divinis Scripturæ oraculis, dicta caligo (84), tenebrarum persecutorem effulsit. Officina illa

τὰ σοβαρά τῶν ἐπὶ σκηνῇ ἀθυρμάτων λογύδρια¹, μέγιστόν τι καθορᾶται καὶ χρήσιμον, τοῦτο γε χάριν, φήθηεν ἔνταῦθα τοῦ λόγου γενόμενος, μικρά τινα περὶ τῆς Αἰγύπτου γῆς φιλολογῆσαι τὰ νῦν, εὐπορήσας ὅτι μέλιστα νουγενῶν ἀχροατῶν καὶ σπουδαίων περὶ τὰ κάλλιστα, τὴν ὑμετέραν ἀγάπην, ὥστε μὴ ἐκείνους λυπῆσαι, μὴ δὲ ὑμᾶς παραλογίσασθαι, ὅτι τὸ μὲν ἀπάνθρωπον, τὸ δὲ ἡλίθιον. Πάντας γὰρ ἡ παρούσα συγκάλεται πανήγυρις, καὶ πάντας εὐφραίνειν ἐπείγεται διὰ τὸν εὐφημούμενον. Ἐπὶ δὲ τὸν τῆς πατρίδος λόγον χωρήσωμεν.

Αἰγυπτὸν ταύτην ἴστε πάντες, ὅσοι περ αὐτῇ γεγονάτε· ὅσοι ταύτην ἐξ ἀκοῆς παρειλήφατε. Ποία τε ἦν καὶ ὅση; Οἶαι δὲ καὶ θῆσαι τυγχάνουσι; ὦ ἴσῃ καὶ μίαν ἴσμεν τοῦ κόσμου τὴν εὐκλειαν. Ἐκεῖ γῆ λιπαρά, καὶ ἀρουραὶ παχεῖαι καὶ εὐκαρποί. Ἐκεῖ πόλεις πυκάζουσαι, καὶ χῶραι ποάζουσαι. Ἐκεῖ ἵππων ἀγέλαι, καὶ θρεμμάτων νομαὶ, αἰπόλιά τε καὶ βουκόλια καὶ σφόδρια· καὶ πᾶν ὅπερ εἰς ἐξωδὴν καὶ τρυφὴν τείνει, καὶ βίον τοῦτον τὸν ἀβιωτόν. Ὑδατα ποτάμια θαλάσσης δίκην κυκλοῦντα τὴν ἡπειρόν, καὶ πάντα χῶρον ἀρδεύοντα. Γεῶν γὰρ ὁ εἰς καὶ μέγας τῶν τεσσάρων ποταμῶν ἐν τῇ κοσμοποιίᾳ λεγόμενος, τὰς διεξόδους ὅθεν ὁ κτίσας οἶδεν ποιοῦμενος, αὐτόθεν ἐπὶ τὴν μεγάλην κατιῶν, διεξέρχεται, θάλασσαν. Ὅς τοὺς ἐτησίους βέλτροις τακτικῶς τὰς ἀναβάσεις ποιοῦμενος, θαλασσοεἰδῶς διευρύνεται, καὶ ὕδατῶν τὴν γῆν ἀπειργάζεται· καὶ τὴν πρὸ μικροῦ γεννημάτων εὐφορίᾳ χλοάζουσαν, μυριοφόροις ὀκτάσι ναυσὶ πορεῖσθαι προτρέπεται, καὶ μεταξὺ τῶν ἀρμένων ἐπιτρέπει τοῖς ἀρότεροις ἐργάζεσθαι, καὶ τῶν ζώων τὰ ἐνυδρὰ τοῖς χειρσαίοις συναγελάζεσθαι παρακελεύεται, τὰ μὲν ποθητοῦντα, τὰ δὲ κρεοδοροῦντα. Ὡ τοῦ θαύματος! Χθὲς βαθύγειος ἀρουρα, σήμερον βαθύλιμος θάλασσα. Χθὲς ἀχθοφόρων κτηνῶν καὶ θηρῶν ἐνδιαίτημα, σήμερον ἰχθύων καὶ νηκτῶν θηρίων ἐμφώλευμα. Αἰγυπτὸς δηλαδὴ τοῦτον ἡμῖν τὸν νεανίαν ἐδλάστησεν. Αἰγυπτὸς, ἡ τῆς ἐπιγείου τρυφῆς ἀφθονος χορηγία· ἡ τῶν λαμπρῶν ἐσθημάτων ἐργατίς· ἡ τῶν παθῶν τεχνίτις τῶν ἡδονῶν ἡ θεράπαινα· ἡ τοῦ πηλοῦ καὶ τῆς πλινθείας πρόξενος· ἡ τῶν κρεῶν καὶ λεθῆτων πάροχος. Αὕτη τοίνυν ἡ σκοτασμός πρὸς τῇ Γραφῇ καλουμένη, τὸν τοῦ σκότους διώκτην ἐξήστραψεν. Αὕτη τὸ τῆς εἰδωλομανίας ἐργαστήριον, τὸν τῆς εὐσεβείας ἡμῖν εἰσκόμιζε κήρυκα. Αὕτη τὸ τῶν δαιμόνων σκοτεινὸν καταγώνιον, τὸν τῶν ἀγγέλων

VARIE LECTIONES.

¹ Ἰσ. λογάρια ἢ λογίδια.

COMBEFISII NOTÆ.

(83) *Nam Geon*. Eundem hunc atque Nilum etiam alii passim tradunt, ut fuerit multis modis appellatus, pro locorum quæ alluebat, diversitate; in Æthiopia *Geon*; in Ægypto, *Nilus*: quanquam est res difficilis, quam sacri interpretes, Gen. 1, elucidant.

(84) *Dicta caligo*. Ἡ σκοτασμός πρὸς τῇ Γραφῇ καλουμένη. Non satis occurrit locus ubi ita expresse dicta sit Ægyptus; nisi forte alludit Andreas ad illas Ægyptiacas tenebras, Exod. x, 22, vel etiam Ezech. xxx, 18, ubi Dominus comminatur obtinebrandum diem in Taphnis Ægypti urbe.

συγχορευτήν ἀνεβλάστησεν, ὃ καὶ θαυμάζειν ἐπ' αὐτῷ.

Εἰ γὰρ βδελύγμα παντὸς ἀσεβοῦς θεοσέβεια, πῶς αὕτη βδελυκτὴ τις οὖσα, τοιοῦτου ἡμῖν σκεύους ἐκλογῆς γέγονε πατρίς; Πῶς σκότος ὑπάρχουσα, φωστῆρα ζόφου διώκτην ἀνέτειλε; Καὶ μάλα εἰκότως· «Ὅπου γὰρ ἐπλεόνασεν ἡ ἀμαρτία, ὑπερπερίεσσευσεν ἡ χάρις.» Τῇ γὰρ τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς ἀρρήτως συγκαταβάσει, καὶ τῇ ἀφράστῳ καὶ ὑπὲρ λόγον αὐτοῦ κενώσει, ἐληλαμένης μὲν πάσης ἀπάτης καὶ πλάνης, εἰς φροῦδον δὲ τῶν βρωμῶν καὶ τῶν ἐναγῶν εἰδώλων γενομένων ἡδῆ, ἐσαλεύθη μὲν Αἴγυπτος· ἐσαίσθη δὲ αὐτῆς τὰ χειροποίητα, καὶ πάντα τῶν δαιμόνων τὰ μυστὰ τέλει· σματα καταβλύται, καὶ ἡγιάσθη πᾶσα ἡ γῆ· ὃ δὲ λαὸς τῶν ἀνθρώπων, «ὃ ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθήμενος, εἶδε φῶς μέγα· τοῦ ἡλίου λαμπρότερον, τὸ ἐ φωτίζον πάντα ἄνθρωπον εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμενον,» Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν. Αὐτῷ ἡ δόξα, σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΘΑΥΜΑΤΑ

τοῦ ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Παταπίου.

Τῶν τῶν ἐγκωμίων τοῦδε τοῦ Πατρὸς ἀποδώσαντες εὐφημίαν, καθόσον ἡμῖν ἐφικτὸν, τὴν τῶν θαυμάτων αὐτοῦ φήθημεν ἐκθέσθαι ἀληθεστάτην διήγησιν, ἵν' ἐν ταύτῃ τοῖς φιλοθεοῖς καὶ φιλεόρτοις συμπανηγυρίσαντες, εἰπωμεν· «Θαυμαστὸς ὄντως ἐν ἁγίοις ὑπάρχει ὁ Κύριος.» Καὶ μηδεὶς ἀπιστεῖτω, μάλιστα αὐτοῦ τοῦ Κυρίου λέγοντος· «Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ, καὶ αὐτοὶ ποιήσει, καὶ μείζονα τούτων ποιήσει.» Οὐ γὰρ ἰδίᾳ δυνάμει τὴν εὐεργεσίαν πηγάζων, ἀλλὰ τῷ ἐμῷ δυνάμει καὶ τῇ κλήσει τῇ ἐμῇ· «Εγὼ γὰρ εἰμι ὃ τὰ πάντα ἐν πᾶσιν ἐνεργῶν» τῇ Δεσποτικῇ ἐξουσίᾳ. Ἐν τούτῳ ὁ μέγας Πατάπιος, ὁ ἀληθὺς Θεὸς ἀνθρώπων, ὁ τὸ ζῶφος ἀφείλες τῆς Αἰγύπτου, καὶ τῷ φωτὶ πλησίνας, καὶ Χριστῷ συσταυρωθεὶς, καὶ τῶν ἀσωμάτων δυνάμεων ἐν θνητῷ σώματι συμβιωτεύσας βίον. Ὁ τίμιος τῇ ψυχῇ καὶ τῷ σώματι· ὁ τὸν ἀκτῆμονα βίον ποθῆσας, καὶ εἰς Θεὸν κλυτῆσας, καὶ τῆς πολυτελοῦς καταξιώθεις χάριτος, οὗτος· «λαβὼν παρὰ Θεοῦ ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφρων καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ.» — «Θεραπεύειν τε πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν,» ἔδειξεν ἡμῖν κἀντὸς ἐν αὐτῷ τὰ τοῦ παραδοξοποιοῦ Θεοῦ θαυμάσια· τὴν ἀφθονον χάριν τὴν βρούσσαν πηγὴν· τὰ μελλίρρυτα νάματα.

Περὶ τῆς ἰάσεως τοῦ τυφλοῦ.

Τούτῳ γὰρ ποτε τῷ μακαρίῳ, τυφλὸς τις κατὰ τὸν ἐκ γεννητῆς τυφλὸν, προσέρχεται, κρᾶζων καὶ λέγων· Δούλε τοῦ Θεοῦ τοῦ ὀψίστου, Πατάπιε, ἴασαί μου τοὺς ὀφθαλμούς· ἀνοιξόν μου τὴν ἤρῳσιν, καὶ φώτισόν με τὸν ἐσχοτισμένον, εἰ πως διὰ σοῦ, τὴν

A insani idolorum cultus, præconem nobis pietatis invexit. Tenebrosum illud dæmonum stabulum, eum nobis proutit qui cum angelis choros ducat, quod plane mirandum sit.

Nam cum impii omnis religiosa pietas abominatio sit, qui illa abominabilis existens, talis nobis vasis electionis patria fuit? Quomodo quæ esset tenebræ, luminare submitit quod caliginem haberet dispellere? Sane id merito: «Ubi enim abundavit peccatum, superabundavit gratia». Arcana enim unigeniti Filii Dei ad nos inclinatione, ineffabilique ac vim rationis superante ejus exinanitione, omni errore deceptioneque depulsa, arisque ac profanis idolis jam abolitis, concussa Ægypto, ejus concussa sunt manufacta, ac omni dæmonum execrabili cultu subverso, terra omnis sanctificata est; viditque humanum genus «in tenebris et umbra mortis sedens, lucem magnam» sole splendidiorem, quæ «illuminet omnem hominem in mundum venientem», Christum nimirum Deum nostrum. Illi gloria, cum Patre et Spiritu sancto, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

MIRACULA

sancti Patris nostri Patapii.

Celebrato quibus licuit laudum præconiis, Patris hujus encomio, operæ pretium visum est ut et verissimam ejus miraculorum narrationem ederem, quo eis, una cum Dei festique amantibus, nos oblectantes, dicamus: «Mirabilis revera Deus in sanctis suis». Nec se quisquam incredulum exhibeat, cum præsertim Dominus ipse dicat: «Qui credit in me, opera quæ ego facio, et ipse faciet et majora horum faciet». Non velut ipse a se beneficii velut fons existat, sed in meo nomine, ac me invocato. Ipse enim omnia in omnibus. Dominica potestate operor. In illo, magnus Patapius, vere is homo Dei, qui, relicta Ægypti caligine, ad lumen accessit, ac Christo confixus cruci, vitam incorporea- rum virtutum vixit in mortali corpore: ille, inquam, et anima pretiosus honorabilisque, et corpore: qui dilexerit vitam inopem, ac in Deo dives, magnificas gratiæ opes adeptus sit; hoc, a Deo accepta potestate calcandi supra serpentes, et scorpiones, et omnem virtutem inimici: — «curandique omnem morbum et omnem languorem», ostendit et ipse nobis in seipso, Dei mirabilem patris mirabilia opera, gratiam uberem, manantem fontem, mellifluos latices.

De cæco sanato.

Cum ad eum quandoque cæcus quidam, cæco illi a nativitate similis, accessisset clamans dicensque: Serve Dei altissimi, Patapi, sana oculos meos; aperi meam cæcitatem, ac me obtenebratum illumina: si quomodo per te videns, eorum

• Rom. v, 40. • Isa. ix, 2; Luc. i, 49. • Joan. i, 9. • Psal. lxxii, 36. • Joan. xiv, 12. • I Cor. xii, 2. • Luc. x, 16. • Matth. x, 1. • Joan. ix, 1.

quæ oculis sunt subjecta, concinnissimam compositionem, miratusque eximiam rerum speciem, a creatis, Creatorem auctoremque laudem: eum vir beatus intuitus gravi laborantem cæcitate, qui que nihilominus fidem quæ transfert montes, haberet, ei respondit: Quid ad me accedens, o juvenis, dari petis quæ superant meam facultatem? Quid vero in me aspexisti boni, o homo, ut eam a me roges accipere curationem quam solus universorum conditor Deus, ubi, et quomodo, et quibus vult impertitur? Quidni ad eum recurristi? Quid, omisso Creatore, ad creaturam venisti? Quid, relicto Domino, ad servum confugisti? Nescis indigere nos universim illius auxilio? Ignoras quod et ego sim homo sicut et tu? Quid ergo exquiris quod non licet præstare? Quid tante me ægritudinis medicum cupis, cujus tantum sanandæ virtutem is largiri possit, qui olim auctoritate divina cæcum sanavit? Cum verbis ejusmodi vir sanctus adolescentem lenius submoveret, ac velut bonis sermonibus expelleret, institit ille iterum, ac antiquum illum imitatus cæcum*, magna supplex clamavit voce, dicens: Miserere mei, vere Dei serve, Patapi. Tibi enim ille eam gratiam donavit, tuoque ministerio, verum illud lumen, oculorum mihi splendorem donat. Enimvero, ne, vir beate, cunctatione fiduciam obtuderis, neve distuleris donum, aut solem nube occultaveris: sed qui videas afflictionem, præbe sanitatem. Metiens fidem, tribue gratiam. Lance exigens desiderium, cura ægritudinem. Quid igitur vir beatus? Habes, inquit, fidem? Credis Deo qui habet potestatem? Credis illi qui sanat omnem morbum et omnem languorem? Ad hæc iterum ille: Credo, Domine, ac credens accedo. At Patapius: In nomine Jesu Christi, qui curavit cæcum, in quem credens huc accessisti, eris videns solem, nullo usquam impedimentum præbente. Confestim igitur ejus aperti sunt oculi, effectusque est sanus adolescens, ac si nunquam habuisset læsas pupillas, aut morbum ejusmodi passus esset. Denum mirabili hac in eum facta sanitate, videntes quidem admiratione perciti Deum laudaverunt; qui vero fuerat sospes redditus abiit gaudens exsultansque, laudans ac glorificans Deum, qui gratias ejusmodi adversus morbos sanctis suis præbet. Fuit hoc primum a sancto editum miraculum. Sunt hæc ejus laborum primitiæ: quarum nos largitorem Christum, sanctumque condignis canticis celebrantes, ad aliud hinc miraculum, transeamus.

De hydropico sanitati restituto.

Procedat ergo, ac se orationi post generosum illum inferat, homo ille ab hydropisi sanitatem adeptus. Fuit is incolens urbem regiam. Cum autem casu in eum morbum incidisset, illo misere

A τῶν ὀρωμένων θαυμάσιος παναρχόνιον σύστασις, καὶ θαυμάσια αὐτῶν τὸ ἐξαίρετον, ὁμνήσω διὰ τῶν κτισμάτων τὸν Κτίσαντα. Τοῦτον ὁ μακάριος θαυμάσιος, δεινῶς μὲν ὑπὸ τοῦ ζόφου εἰς ἀδελφίαν ἀμαυρωθέντα, πίστιν δὲ κεκτημένον τὴν ὁρὴν ποιοῦσαν μεθίστασθαι, πρὸς αὐτὸν ἀπεκρίνατο· Τί μοι, νεανία, προσίω, τὰ ὑπὲρ ἐμὲ διδόναι ζητεῖς; Τί τῶν ἀρίστων ἐν ἐμοὶ θαυμάσιος, ταύτην παρ' ἐμοῦ λαβεῖν, ἀνθρώπε, τὴν θεραπείαν αἰτεῖς, ἣν μόνος ὁ Κτίστης τῶν ὅλων Θεὸς, ἐνθα, καὶ ὅποι, καὶ οἷς βούλεται διανέμει; τί μὴ πρὸς ἐκεῖνον ἀνέδραμες; Τί, τὴν Κτίστην ἀρεῖς, ἐπὶ τὸ κτίσμα ἐλήλυθας; Τί, τὸν ἀσπότην καταλιπὼν, πρὸς τὸν δοῦλον κατέφυγας; Οὐκ οἶδας ὅτι κοινῇ πάντες τῆς ἐκείνου ἐσμέν ἐπίδεξις συμμαχίας; Οὐκ οἶδας ὅτι καὶ αὐτὸς ἐγὼ ἀνθρώπος; Εἰμι ὡς καὶ σύ; Τί οὖν ζητεῖς ἃ παρέχειν οὐ δύναμαι. Τί τοιαύτης θέλεις με νόσου γενέσθαι θεραπείν, ἥς τὸ δύνασθαι μόνος ἐκεῖνος ἔχει δωρεῖσθαι τὴν ἱασιν, ὃ καὶ πρὶν τὸν τυφλὸν ὡς Θεὸς ἰασάμενος. Τοῦτοις μὲν τοῦ σοῦ τοῖς ῥήμασιν ἀποσοθὺντος ἡρέμα τὸν νεανίαν, καὶ χρηστοῖς ὡς λόγους αὐτὸν ἐκδιώκοντος, ἐκεῖνος αὖθις ἐνίστατο, καὶ τὸν πρὶν τυφλὸν ἐκμιμούμενος, μεγάλα βοῶν καθικέταυ· Ἐλέησόν με, λέγων, ὦ γνήσιε τοῦ Θεοῦ θεράπων Πατάπια. Σοὶ γὰρ ταύτην ἐκεῖνος τὴν χάριν δωρήσας, καὶ διὰ σοῦ, μοι τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν τὴν αὐγὴν δωρεῖται τῶν ὀφθαλμῶν. Ἀλλὰ μὴ ἔκην τὴν παρῶσιν ἀμβλύνης, μακαρίστέ, μήτε ἀναβολαῖς τὴν δωρεὰν ὑπερτίθεσο, μήτε νεφέλῃ καλύψῃς τὸν ἥλιον· ἀλλ' ἰδὼν μου τὴν κάκωσιν, παράσχου τὴν ἱασιν. Μετρήσας μοι τὴν πίστιν, δίδου τὴν χάριν. Ζυγοστατήσας μοι τὸν πόθον, θεράπευσον τὸν πόνον. Τί οὖν ὁ μακάριος; Ἐχεις πίστιν; φησὶ. Πιστεύεις τῷ τὴν ἔξουσίαν ἔχοντι Θεῷ; Πιστεύεις τῷ θεραπεύοντι πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν; Κάκεινος αὖθις φησὶ· Πιστεύω, Κύριε, καὶ πιστεύων προσέρχομαι. Ὁ δὲ πρὸς αὐτόν· Ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ τὸν τυφλὸν θεραπεύσαντος, εἰς δὲ ἐνθάδε πεπιστευκῶς παραγέγονας, ἔσθ' βλέπων τὸν ἥλιον μηδαμῶθεν εἰργαζόμενος. Αὐτίκα γοῦν ἠνεώχθησαν αὐτοῦ οἱ ὀφθαλμοί, καὶ γέγονεν ὑγιὴς ὁ νεανίας, ὡς μηδέπω πηρωθεὶς τὰς κόρας τῶν ὀφθαλμῶν, ἢ τοιούτου πάθους ἐν πείρᾳ γενόμενος. Ἀμέλει, ταύτης εἰς αὐτὸν τῆς παραδόξου γενομένης λάσεως, οἱ μὲν ὀρῶντες, τὸν Θεὸν ἀνύμνουσαν θαυμάζοντες. Ὁ δὲ τυχὼν τῆς λάσεως, ἀπῆκε γεγηθῶς καὶ γανυόμενος, αἰνῶν τὸν Θεόν, καὶ δοξάζων τὸν τοιαῦτα τοῖς ἀγίοις αὐτοῦ παρέχοντα κατὰ τῶν νοσημάτων χαρίσματα. Τοῦτο πρῶτον τοῦ σοῦ γέγονε θαυματουργήμα· αὕτη αὐτοῦ τῶν πόνων ἡ ἀπαρχή. Ἦς ἡμεῖς τὸν δατήρα Χριστὸν, καὶ τὸν ὅσιον ἐπαξίως ὁμνήσαντες, ἐφ' ἑτέραν ἐντεύθεν θαυματουργίαν μετέλωμεν.

Περὶ τῆς λάσεως τοῦ ὑδερῶντος.

Εἰστω τοίνυν τῷ λόγῳ μετὰ τὸν γεννᾶσαν ἐκεῖνον, ὁ ὑδερῖν πάθει νενοσηκώς, καὶ τῆς θεραπείας ἀπαλεαυκῶς. Τὴν βασιλίδαν κατοικοῦντων ἐτύχχανεν ὅς ἐν συμβεβηκτός εἰς ὑδρωπα μετελθὼν, δυστυχῶς

* Luc. xviii, 38.

ὅπῃ τοῦ πάθους ἡλγύνετο· καὶ δὴ πᾶσαν αὐτοῦ σχε-
δὴν τὴν περιουσίαν εἰς ἰατροὺς ἐκδαπανήσας, τέλος
ὤνῃσε τὸ παράπαν οὐδέν. Εἰτα ἐπὶ τὴν ἀφ᾽ αὐτοῦ καὶ
γαλοπάρχορον τοῦ Χριστοῦ φιλανθρωπίαν ἐξώρμησε,
πιστεύσας μέντοι τὸ πρότερον, καὶ τὴν πίστιν ἔργῳ
κυρώσας· καὶ δὴ ἐπὶ τὸν μακάριον Πατάπιον ἔρχεται,
καὶ δείκνυσιν αὐτῷ τὴν τοῦ πάθους ἐπίστασιν, καὶ
τὴν τῶν ὀδυνῶν ἐξαγγέλλει δριμύτητα. "Ὁν ὁ μακά-
ριος θεασάμενος, σφοδρῶς ὑπὸ τοῦ πάθους μὲν
πιεζόμενον, δι' ὅλου δὲ τὸν ὄγκον διαδραμόντα τοῦ
σώματος, οὐ καταπλάσασαί τισιν ἢ φαρμάκοις ἐχρή-
σατο, οἷς Ἀσκληπιάδης, καὶ Ἰπποκράτης, καὶ Γα-
ληνὸς κατὰρχονται, καὶ οἱ τούτων παῖδες, ψυχράς
παρέχοντες τὰς παρηγορίας τοῖς κάμνουσιν· ἀλλὰ τῇ
εὐχῇ φαρμάκῳ χρησάμενος, ὀργάνῳ δὲ τῷ σταυρῷ,
τὴν ὑπεριώσαν κοιλίαν ἐσφράγισσε, καὶ δάκρυον ἑαίῳ
συμιζᾷς ἀντ' ἐμπλάστρου, ἐπέθηκεν οὕτως· εἰπὼν·
"Ὡς τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ τὸν ὄρω-
πικὸν θεραπεύσαντος, ἴσθι· ὅτις ἀπὸ τῆς μάστιγός
σου. Καὶ τοῦτο εἰπόντος αὐτοῦ, παραχρῆμα διελύθη-
σαν οἱ δεσμοὶ τῶν ὕγρων τῆς κοιλίας ἐμφράξεων, καὶ
ἠνολήθησαν οἱ πόροι τῶν φυσικῶν καταδύσεων· καὶ
ἐξέβρευσσε πᾶσα τοῦ ἐπιπροσθύνοντος ὕδατος ἡ ἐπι-
κλυσίς, καὶ διεχύθη τὰ τῷ χρόνῳ κακῶς ἐπισυν-
αχθέντα πρὸς τοὺς σπλάγχχνους ἀπόζοντα νάματα, καὶ
ἀνεβρώσθη ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἀπέδρα τὸ νόστημα διὰ
τῆς τῶν χειρῶν τοῦ ἁγίου ἐπιθέσεως· καὶ ἀπῆλθεν
ὁμῶν καὶ εὐλογῶν τὸν θεὸν καὶ Δεσπότην καὶ Σω-
τῆρα τῶν ἀπάντων Χριστὸν, τὸν ἀεὶ παρέχοντα τοῖς
ἁγίοις αὐτοῦ τῶν ἰαμάτων τὴν δύναμιν, καὶ δι' αὐ-
τῶν τὰς νόσους τῶν καμνόντων ἰώμενον. Ἡμεῖς δὲ
τεῦθεν τεράστιον τοῦ ὁσίου μετέλωμεν.

Περὶ τῆς ἰάσεως τοῦ δαιμονιῶντος.

Νεανίας τις ὑπὸ σκαιοῦ δαίμονος ἐλαυνόμενος,
καὶ ἐπ' οὐκ ὀλίγον χρόνον ὑπ' αὐτοῦ κατεχόμενος·
ποτὲ μὲν γομνός· τις καὶ βακοδύτης ἠυρίσκετο·
ποτὲ δὲ καὶ μονοχίτων κατὰ κρημνῶν καὶ βοθύνων
κατεφέρετο· ὅτε δὲ, εἰς ὁρῇ καὶ ἐρημίαις καὶ βάρ-
θρα διωκόμενος, δυστοχῶς ἐμαστίζετο· καὶ ἄλλοτε
καθ' ὁδόν καὶ θαλάσσοις ἐλκόμενος, θάνατον ὑπο-
μένειν ἠπελάει τὸν οἰκτιστὸν, εἰ μὴ προφθάσας ὁ
μέγας Πατάπιος τὴν θεραπείαν παρέσχε τῷ κά-
μνοντι τῇ τοῦ Πνεύματος χάριτι. Τί γάρ· Ἐξ ἀδο-
κῆτος τῷ δικαίῳ συναντήσας ὁ ἄνθρωπος, ὁ τὸ
πνεῦμα κεκτημένος τοῦ δαίμονος, ἤρξατο πηδᾶν,
καὶ ταράττειν εὐπεριδρόμοις ἐξάλμασι, καὶ ἀφρὸν
ἐκπτύειν τοῦ στόματος, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑπο-
στρέφειν, καὶ καταπλήττειν τὸν ὄσιον. Καὶ δὴ κατὰ
μικρὸν πλησιάζων, αὐτῷ καταπήρχετο· ὥς καὶ δι'
αὐτοῦ τὸ πνεῦμα βοῆσαι καὶ εἰπεῖν πρὸς τὸν ὄσιον·
"Ὁ Πατάπιε δέχαιε! Τί, τὰς θήσας καταλιπὼν, ἐν-
θάδε νῦν παραγέγονας; Τί, τὴν Αἴγυπτον ἑάσας, τὴν
βασιλίδι κατέλαβες; Τί, τὴν ἐρημον ἀφελίς, εἰς τὴν

A cruciatur: ac fere universa substantia insumpta
in medicos, nihil tandem commodi retulit. Tum
se ad Christi inenarrabilem lacteque manantem
clementiam illam confert, ubi nimirum prius cre-
didisset, fidemque opere confirmasset: aditque
beatum Patapium, ac indicat urgentem morbum,
et dolorum acerbiteriam enuntiat. Is autem videns
graviter morbo pressum, tumoremque corpus to-
tum pervadentem, nullis cataplasmatibus medica-
mentisque, qualia Asclepiades, ac Hippocrates,
Galenusque, et medici alii, frigide consolantes
aegrotos, adhibuerint (85), sed oratione sola medi-
camento usus, cruce autem, organo, intercute
aqua aegrum ventrem signavit, emplastrique loco,
commiscens oleo lacrymas, superposuit ita dicens:
B In nomine Jesu Christi, qui sanavit hydropicum,
esto sanus ab hac plaga tua. Moxque ut hoc dixis-
set, soluta sunt vincula, quibus obstruentibus
aquae detinebantur in ventre, ac meatus naturalium
excretionum aperti, peremulitque tota adjecta
aquae illuvies, ac male lapsu temporis collecti in
visceribus fetidi latices exhausti sunt, convulsi-
tque homo, ac morbus manuum sancti impositione
evanuit. Demumque, abiit ille laudans benedicens-
que Deum ac Dominum Salvatoremque universorum
Christum, qui semper sanctis suis virtutem
praebet sanationum, ac per eos aegrotantium mor-
bis medetur. Nos porro pariter laudantes, ad
tertium deinceps transeamus viri sancti prodigium.

σὺν αὐτῷ τὸν θεὸν ἀνυμνήσωμεν, καὶ ἐπὶ τρίτον ἐν-

C

De daemoniaco sanato.

Quidam juvenis a saevo actus daemone, perque
tempus haud exiguum tentus, nunc quidem nudus
paunivse obsitus inveniebatur: nunc autem una
indutus tunica, per loca praerupta foveasque praec-
eps agebatur: quandoque ad montes, desertaque
et baratra pulsus, misere vapulabat: nonnunquam
per aquas et maria tractus, miserabilis mortis pe-
riculum ingerebat, nisi occupans magnus Pata-
pius, gratia Spiritus sancti, aegrotanti carationem
praestitisset. Quid enim? Cum ex improvise homo
ille habens daemonis spiritum justo occurrisset,
mox exsilire cepit, saltibusque gyro excurrere,
territare, ac ore spumam despuere, et versare
oculos, sanctumque percellere. Ac vero paulatim
propinquans, ei infensus ingruerat, ut etiam spi-
ritus clamaret per hominem, diceretque ad virum
sanctum: O juste Patapi, ut quid relictis The-
bis, huc modo advenisti? Ut quid, Aegypto valere
jussa, in urbem te regiam contulisti? ut quid, missa
facta eremo, in mundum prosiliisti? Aut me in

COMBEFISH NOTÆ.

(85) Et medici alii adhibuerunt. Κατάχρηται.
Velut abusi fuerint frigide consolandis aegrotis,
nullo saepe levamine. Erat in Regio codice κατὰ-
ρχεται, sed interpolata dictione, histuque medio et alia fuerit.

litura, ut videatur quod restitimus x' manu scio/i
erasum esse excepto augmento xs. Fuit certe errata
littera aliqua animo restituenda, qua plane nulla

Ægyptum fugā, unde ipse fugisti, aut sine ut hic habitem. Væ mihi a te, Nazaræne! Quandiu non quiescis a nobis persequendis? Quandiu impugnare non desinis? Sine ut tabernaculo meo deliciar; sin autem abibo in montem; non enim ultra persequentem fero; quocunque siquidem abiero, illic te priorem invenio; non sustineo tuam, Christe, virtutem; non valeo resistere servis tuis: Quippe, uno me confodiunt jaculo; ac ceu nubem, uno abigunt invocato nomine. Non jam fero vexationem; victus sum; fui superatus; deinceps recedo, et in desertum pergo. Lassatus sum quærendo domicilium, inventoque, velut inquilinus deturbor. Væ, væ, Nazaræne! Multa est tua virtus, inenarrabilisque potentia. Fac quod velis. Mihi siquidem hic loci consistere non licet.

Hæc, iisque plura malignus spiritus ad beatum dixit, validissimis tremoribus subsultantem virum ostendens. At Dei famulus Patapius digito in aere crucis figuram exprimens, leniori ad eum voce: Spiritus nequam et immunde, exi ab eo qui est creatus ad Creatoris imaginem. Exi, ac fuge, quo te Christus cum complicitibus relegandum sanxit. Hic Nazaræus, quem haud libens Christum confessus, ipse, inquam, qui per me cruce te percussit, extorrem præcepit esse. Ipse te persequitur, o plane miser, invitumque expellit. Ubi hæc justus dixisset, nequam spiritus puerum discerpit, illisque, atque ab ejus ore fumi instar exivit, ac ceu furia in aerem se vorticibus attollentem aufugit; cæpitque verba ejuscemodi clamore in sanctum jactare: Haud plane me latuisti, Patapi. Non enim te fugante abeo, sed Christo cujus ministrum agis. Ille me humilis factus nudavit: ipsum veritus recedo. Porro adolescentior, velut in se reversus, confestim surrexit, advolutusque ad viri sancti pedes, fletu gratias egit, dixitque: Gratias tibi, serve Dei altissimi, Patapi, quod me Christus, medicus ille infirmorum, per te curaverit. Ubi ergo beatus vir ejus frontem digito consignasset, ad propria dimisit gaudentem ac laudantem Deum, eumque glorificantem, qui omnibus sanctis suis, large tribuit quo morbis medcantur.

De sanata femina quæ mamma laborabat.

Nobis itaque in medium procedat mulier olim affecta mamma; quæ se medicis ubivis gentium occurrissent, recuperandæ sanitatis gratia, tradens, suis ipsius facultatibus insumptis nihil inde ad morbi levamen comparasset. Hæc mamma, enato ad papillam cancro, ac jam fere toto exeso membro, acerbissimis doloribus implicatur. Multum ergo exeruciente morbo, direque absumente, nihil occurrebat quod solatium afferret. Demum ubi

οἰκουμένην ἀνέδραμες; Ἡ δὴ ὄψον ἐμὲ ὄθεν σὺ ἀνέδρατες, ἢ ἑασόν με οἰκῆσαι ἐνταῦθα. Ὁ ἀπὸ σοῦ, Ναζωραῖε! Ἐως πότε οὐκ ἤρεμεῖς ἀφ' ἡμῶν; Μὴ χρι τίνος πολεμοῦν οὐκ ἀφίσταται; Ἐκ, κατατρυφήσω μου τοῦ σκηνώματος· εἰ δὲ μὴ, εἰς τὸ ἔρος πορεύσομαι· οὐ γὰρ στέγω ἐτι ὑπὸ σοῦ διωκόμενος. Ἐνθα γὰρ ἂν πορεύσωμαι, ἐκεῖ σε προλαβόντα εὐρίσκω. Οὐ φέρω σου, Χριστέ, τὴν δύναμιν· οὐκ ἰσχύω τοῖς σοῖς ἀντιπαλαῖσιν θεράπουσιν. Ἐνὶ με γὰρ ὁπλῶ τιτρώσκουσι, καὶ ἐνὶ με ὀνόματι, δίκην νεφῶν ἀπελαύνουσιν. Οὐκέτι στέγω τὴν κάκωσιν, νενίκημαι· ἤττημαι· ὑποχωρῶ τὸ λοιπὸν, καὶ εἰς τὰς ἐρήμους πορεύσομαι. Ἀπέκαμον ζητῶν οἰκητήριον, καὶ εὐρὸν, ὥς πάροικος αὐτοῦ ἀτελαῦνομαι. Ὁ, ὦ Ναζωραῖε! Πολλὴ σου ἡ δύναμις, καὶ ἀφρατος ἡ ἐξουσία. Ποιεῖς ὅ θέλεις. Ἐμοὶ γὰρ ἐνταῦθα μένειν, οὐχ οἶόν τε.

Ταῦτα καὶ πλείονα τούτων τὸ πνεῦμα τὸ πονηρὸν, σφοδροτάτοις παλμοῖς ἐξαλλόμενον τὸν ἄνδρα δεικνύς, πρὸς τὸν μακάριον ἔλεγεν. Ὁ δὲ τοῦ Θεοῦ θεράπων Πατάπιος, τῷ δακτύλῳ τοῦ σταυροῦ τὸν τύπον ἀερόγραπτον ποιησάμενος, φωνῇ πρᾶξι πρὸς αὐτὸν διελέγετο· Πνεῦμα πονηρὸν καὶ ἀκάθαρτον, ἔξελθε ἐκ τοῦ κατ' εἰκόνα κτισθέντος τοῦ Κτίσαντος. Ἐξίθι καὶ ἀπόδραθι ἐνθα σε Χριστὸς μετὰ τῶν ὁμοίων κατέκρινεν. Αὐτὸς δὲ Ναζωραῖος, ὃν σὺ Χριστὸν οὐχ ἔκων καθωμολόγησας, αὐτὸς σε δι' ἐμοῦ τῷ σταυρῷ τυπήσας, ἐξόριστον γενέσθαι προστέταχεν. Αὐτὸς σε διώκει, πανάθλις, καὶ ἀπελαύνει μὴ θέλοντα. Τοῦτο φήσαντος τοῦ δικαίου, ἐσπάραξε τὸν νεανίαν τὸ πνεῦμα, καὶ ἐβόησε, καὶ ἐξῆλθεν ὥστε καπνὸς ἐκ τοῦ στόματος, καὶ ὥσπερ τις ἐρινυὸς εἰς τὸν ἀέρα κορυφοῦμενον ἀπεδίδρασκε; καὶ τοιαῦτα βοᾷν πρὸς τὸν ὄσιον ἤρξατο· Ὅντως οὐκ ἔλαθές με, Πατάπι. Οὐ γὰρ εἰ σὺ ὁ διώκων με, ἀλλ' ὁ ὑπὸ σοῦ λειτουργοῦμενος Χριστὸς. Ἐκεῖνός με ταπεινώσας ἐγύμνωσας, κάκεινον ὑποχωρῶ δεδιττόμενος. Ὁ δὲ νεώτερος, ὥσπερ εἰς ἐαυτὸν ἰλθὼν, ἀνίστη δρομαῖος, καὶ ποτὶ τοῦ ὄσιου προσέπιπτε· καὶ κλαίων ὑψαρίσκει, καὶ ἔλεγεν· Εὐχαριστῶ σοι, δοῦλε τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου Πατάπι, ὅτι με ὁ Χριστὸς ὁ τῶν ἀσθενούντων ἱατρός, διὰ σοῦ ἐθεράπευσε. Σφαγίστας οὖν αὐτοῦ ὁ μακάριος τῷ δακτύλῳ τὸ μέτωπον, ἀπέλυσεν εἰς τὰ ἴδια, χαίροντα καὶ αἰνοῦντα τὸν Θεόν, καὶ δοξάζοντα, τὸν πᾶσιν ἀφθρόνως τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ παρέχοντα τῶν παθῶν λάματα.

Περὶ τῆς λίσσεως τῆς τὸν μαζὶν ἀλγούσης.

Ἀγίσθω τοίνυν εἰς μέσον ἡμῶν, ἡ τὸν μαζὶν ἐκ χρόνων ἀλγήσασα, καὶ πανταχῇ παισὶν ἱατρῶν ἐαυτὴν ἐκδοῦσα δι' ἄκεσιν, καὶ τὰ ἐαυτῆς ἀναλώσασα, μηδὲν δὲ τῆς νόσου πορισσάμενη πρὸς ὄνησιν. Ταύτης καρκίνου τῷ μαζῷ κατὰ τῆς θηλῆς ἐκφύσαντος, καὶ ἅπαν ἥδη τὸ μόριον σχιδὼν καταδάψαντος, δριμυτάταις ἀλγηδόνσιν ἐμπέπτει τὸ γύναιον. Ἐπὶ πολὺ οὖν ὑπὸ τοῦ πάθους σμυγόμενον καὶ χαλεπῶς ἀλισκόμενον, τόπον παρηγορίας οὐχ εὕρισκε. Τέως,

VARIE LECTIONES.

⁴³ Ἰσ. καταδράξαντος.

παρὶ τοῦ μακαρίου ἀκούσασα, θροναίως πρὸς αὐτὸν παραγίνεται, καὶ τοῖς ποσὶ τὴν κεφαλὴν ὑποκύπτουσα, τῶν γονάτων ἐφήπτετο, καὶ τοιάδε γοερῶς ἀντιβολοῦσα, ἔδυσφόρει καὶ ἔλεγε· Δούλε τοῦ Θεοῦ τῶν ὧλων, Πατάπιε, ἴασαί με τὴν δύστηνον, τὴν πάσης ἔρημον βοήθειας. Δίδου δῶρον τὸ φάρμακον. Ὅυδέν μοι γὰρ ὑπολείπεται. Πάντα εἰς ἰατροὺς καταγνάλωσα, ἀλγος μᾶλλον ἢ φάρμακον ἐγχολώπασα. Μεμνημένος οὖν τοῦ Κυρίου λέγοντος· « Δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε, » ἴασαί με, τὴν διττοῖς ὑποκειμένην ἔλκεσιν· ἀρρώστια καὶ πένις. Διὸ διπλὴν αἰτῶ τὴν ἀντίθεσιν· ἀλεξοφάρμακον ἴασιν, καὶ δόσιν ἀνάργυρον. Οὕτω γὰρ σοι καλεῖται διδοῖναι τὸ χάρισμα, καὶ οὕτω με λαμβάνειν παρακαλεῖσθαι. Ὁ δὲ μακάριος, ὥσπερ καταλεθσας αὐτὴν, ἀπεκρίνατο· Εἰ πιστεῖς τῷ τῇ ἰεουσίαν ἔχοντι, ἔξεις τὸ πάθος τὸ πέρας. Εἰ πίστιν ἔχεις εὐλικρινὴ καὶ διάθεσιν, ἔσθι ὕγιος καὶ ἀνάληγτος. Ἡ δὲ ταυρῶν ἐβόα, καὶ ἔλεγε· Πίστει προσέρχομαι, δίσποτα· πίστει τὴν ἴασιν κομίσομαι· μὴ οὖν ἀποστραφεῖν ἢ τάλαινα μὴ λαβοῦσα τοῦ ἔλκους τὴν ἴασιν· μὴ πάλιν οἴκαδε τὸν καρκίνον κεκτημένη πορεύσομαι· οὐ γὰρ φέρω τὰς ἀλγηδόνας. Οὐ στέγω τοὺς αἰκισμοὺς· μέχρι βᾶθους καρδίας σπαράττει με· αὐτὴν μου τὴν ψυχὴν ἐκτῆται τὸ νόσημα· ἀλλὰ δέομαί σου, ἐλέησόν με τὴν ἀθλίαν. Ὁ δὲ βαγδαίως αὐτὴν ὑπὸ τοῦ πάθους ἀλγυνομένην ἑωρακώς, ἐπέτρεπεν ἐπιδεικνύσιν τὴν τόπον τοῦ νοσήματος. Καὶ δὴ τὴν ἁγίαν αὐτοῦ χεῖρα ἐπιθεὶς τῷ μαζῷ, καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ σταυροῦ ποιησάμενος, ἐνθα τοῦ καρκίνου τὸ πάθος ἐτύγγανε, φησὶ πρὸς αὐτὴν· Ὁ Θεός, ὦ γύναι, εἰς ἃν σὺ πιστεύσασα πρὸς ἡμᾶς παραγένοας, αὐτὸς σου τὴν πίστιν δεξάμενος, ἀνταμείβεται τοῦ πάθους τὴν ἴασιν· ἢ μὲν γὰρ πίστις σου, τολμηρὰ τε καὶ ζήλουσα· τὸ δὲ πάθος, χαλεπὸν τε καὶ δυσίατον. Ἄλλ'· « Ἡ πίστις σου σέσωκέ σε, πορεύου εἰς εἰρήνην. » Καὶ ἀπῆλθεν ἡ γυνὴ, ὕγιῃ λαβοῦσα τὸν μαζὸν καὶ ἀνάληγτον, ἡδύχουσα τὸν Θεόν, τὸν αἰὶ παρέχοντα τοῖς ἀγίοις τὴν ἰαμὴν τὴν δύναμιν.

Ταῦτα τοῦ ἁγίου Παταπίου τὰ θαύματα. Ταῦτα τῶν ἐκείνου πόνων τὰ ἐπαθλα· αὕτη ἡ μαρτυρική τῶν ὑπ' αὐτοῦ γενομένων τεραστίων διήγησις. Τοιαύταις ἀμοιβαίς τοὺς ἑαυτοῦ θεράποντας ὁ Δισπότης φιλοτιμεῖται. « Ἐν γὰρ τῷ ὀνόματί μου, φησὶν, ὁ ἱὸν αἰτήσητε παρὰ τοῦ Πατρὸς μου, δώσει ὑμῖν. » Καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν παρούσαν ζωὴν παρὰ Θεοῦ τῷ δικαίῳ δεδορημένα, τοιαῦτα· τὰ δὲ μετὰ τὴν ἐνθένδε μετέστασιν, οἷα καὶ ὅσα· ἃ καὶ μέχρι τοῦ νῦν ᾄδεται τραγουδούμενα· ἃ διὰ τὴν τοῦ λόγου παράτασιν, ἀρτίως ἐπιμνησθῆναι οὐκ ἔκρινα, ὅτι πως τῷ πλήθει τῶν θαυμάτων εἰς ἀπιστίαν ἔλθοιεν τινες, ὅπερ οὐκ ἄμεινον. Ἄλλ' ἐκεῖνα στόμασι μὲν ἀνθρώπων ἀρέντες ᾄδόμενα, Θεῷ δὲ μόνῳ, τῷ δι' οὗ γεγονόσι γνωσκόμενα, ἐνταῦθα τὸν λόγον καταπαύσωμεν, μὴ πρὸς πρότερον περὶ τῆς αὐτοῦ διαλεχθέντες πρὸς ἑδὸν μεταστάσεις.

A ad eam viri beati fama percerebisset, festina ad eum venit, caputque inclinans ejus pedibus, genua apprehendit, ac lamentabiliter supplicans, in hunc modum quiritari cepit, ac dicere : Dei universorum serve, Patapi, sana me miseram, omni plane auxilio destitutam. Gratis praebe remedium. Nihil siquidem reliquum est. Omnia insumpsi in medicos, dolore potius sinu collecto, quam remedio. Memor igitur Domini dicentis : « Gratis acceptis, gratis date » ; « sana duplici ulceri obnoxiam. aegritudini, inquam, et paupertati. Quamobrem rogo duplicem retributionem, nimirum medicamentum quod morbum depellat, dationemque pretio liberam. Sic enim ille praecipit ut des minus, hortaturque et monet ut eo modo ipsa accipiam. B At vir beatus, miserantis specie : Si credis, inquit, ei qui habet potestatem, intentum desiderio finem consequeris. Si habueris sinceram fidem ac affectionem, sana eris et a dolore immunis. Illa vero velut tauri sublato mugitu altum clamans, ait : Credens accedo, domine ; fide sanitatem reportabo ; ne ergo misera, non curato vulnere reddiero ; ne iterum cancro laborans domum abiero ; non enim fero cruciatus ; non sustineo poenam ; ad usque imum cor discerpit ; ipsam animam morbi vis tabefacit : sed rogo te ut miserearis mei miseræ. Is porro, ubi horribilius vidisset dolore cruciatam, jussit ut morbi locum ostenderet. Ac vero sacra manu mammae imposita, crucisque signaculo, qua parte cancer exedebat, expresso, ait ad eam : Deus, o mulier, in quem credens ad nos venisti, ipse tua suscepta fide probataque, sanam sospitemque a morbo efficiet. Sane quidem, est fides praestans accensaque, at morbus gravis, et difficilis curatu ; enimvero, « Fides tua te salvam fecit ; vade in pace » . Abiitque mulier recepto sano ubere ac dolore vacuo, Deum glorificans, qui semper sanationum virtutem praebet sanctis suis.

Ea sunt sancti Patapii miracula : hæc laborum ejus præmia. Hæc ab eo patratum prodigiorum particularis narratio. Sic Dominus servis suis magnifice retribuit. « Si quid enim, inquit, pueritis Patrem in nomine meo, dabit vobis ». Ac quidem jussio, dum esset in humanis, a Deo donata, ita habent : ubi autem migrasset concessa, atque hactenus omnium decantata ore, qualia sunt ac quanta ? Porro visum est ut ne modo cavendæ prolixitatis gratia, eorum mentionem inferam, ac ne miraculorum copia nonnullos in incredulitatem impellat, quod non admodum expedit. Relinquentes ergo hominum celebrata ore, Deoque soli, cujus sunt patrata virtute, cognita, finem hic dicendi faciamus, ubi duntaxat pauca quædam de ejus ad Deum transitu disseruerimus.

De viri justi ab humanis ad Deum migratione.

Α Περί τῆς ἐκ τῶν ἐνθεν πρὸς Θεὸν τοῦ δικαίου ἐκδημίας.

Hic itaque vir beatus, ubi sapienter omnia, atque ut Deo placitum esset, in vita gessisset, seque prudentem patremfamilias exhibuisset, totum se Dei vasculum atque ad eum transitum comparatum fecit. Quapropter, immarcescibili a Deo accepta corona, in æterna tabernacula, angelorum contubernalis effectus, apostolorumque consertus choris et sedibus, ac sanctorum comes, recipitur. Haud tamen ea prius contingere, quam vir admirabilis, patribus qui monasterium illud coler et, fratribus pariter atque senibus, « meliora ac salutaria » enarrasset. Quippe erant id temporis, mæsti omnes, vultu demisso, tristes cernui, ac quibus vita tædio esset. Qualia enim quantave lugubriter ab eis decantata? Cur enim, inquit, pater, omnibus relictis, in alienam peregrinamque regionem migras? Quidni vero, prius ipsi migravimus, ac tu deinceps filiorum amans? Enimvero furto nobis sublatus es, qua nescimus ratione. Deprædatione amisimus thesaurum pretiosum. Quis deinceps nos ditaturus est, morbosve nostros curaturus? Hæc alii clamabant, alii se lacerantes lamentabantur, alique modis aliis calamitatem funeste deplorabant, omnisque consolationis locus submotus erat.

Quid vero vir ille vere beatus? Cum se quidem jam defectum vidisset, proximeque ad Deum profecturum, huc illucque blande intuens, ait: Ne, filii dulcissimi, super me severitis, nec vestrum patrem lamentis præmiseritis: imo precibus, quas eructetis ex imo corde, quo meorum delictorum absolutionem inveniam, fiduciamque ad immensum lumen illud decoris inaccessibilis, cum tremendo ejus tribunali sisti habuerim. Ne ergo, filii, lugeatis. Plane enim ad eum migro, qui vocat: vos autem, fratres patresque, « vobis attendite et universo gregi vestro »^b. Scitis ut sim vobiscum conversatus, utque vobiscum vixerim ac ministraverim. Omnes ut meipsum dilexi; omnes paterne amavi fovique; nemo est cui me servum non addixerim, propter eum qui ita jussisset. Ubi vir beatus hæc d'isseruisset ac iis similia, simulque singulos pro ætatis cujusque ac dignitatis modo, adhortatus esset, senes quidem ut patres (86), juvenes autem juxta quod eis conducibile erat, omnibusque quod cuique esset congruum præscripsisset, ac preces ad Deum consummasset, obdormivit in pace, tradens animam in manus angelorum, in eius gloriam

Οὗτος τοιγαροῦν ὁ μακάριος ἅπαντα σοφῶς καὶ θαυράτως κατὰ τὸν ἑαυτοῦ διαπραξάμενος βίον, καὶ τις φρόνιμος οἰκοδεσπότης ἀναδειχθεὶς, ὅλον ἑαυτὸν Θεοῦ δοχεῖον εἰργάσατο, καὶ πρὸς τὴν ἐνθεν ἐκεῖ μετάβασιν ἔτοιμον. Ἐντεῦθεν στέφανον ἐκ Θεοῦ δεξάμενος ἀμαράντινον, εἰς τὰς αἰωνίους σκηνὰς εἰσοικίζεται, καὶ γίνεται τῶν ἀγγέλων συνόμιλος· τῶν ἀποστόλων συγχορευτὴς καὶ συγκαθέδρος, καὶ τῶν ἁγίων συνέκδημος. Ἄλλ' οὐ πρότερον ἐκείνῳ ταῦτα συνέβαινε πρὶν ἂν ὁ θεοπέσιος τοῖς τὴν μονὴν οἰκοῦσι Πατράσι, ἀδελφοῖς τε καὶ γέροισιν ἐξηγήσατο τὰ « κρείττονα καὶ σωτηρίας ἐχόμενα. » Ἦσαν γὰρ ἅπαντες τὸ τηλικαῦτα σκυθρωποὶ, κατανηφεῖς, λελυπημένοι, κάτω νεύοντες, καὶ τοῦ ζῆν ἑαυτοῦς ἀποστεροῦντες. Οἱα γὰρ καὶ ὅσα τὰ παρ' ἐκείνων γοερῶς ἐπαδόμενα; Ἰνα τί γὰρ, Πάτερ, φησὶ, πάντα καταλιπὼν, εἰς ἀλλοδαπὴν καὶ ξένην χώραν μεθίστασαι; Τί μὴ πρότερον ἡμεῖς μετωκίσθημεν, καὶ εἶθ' οὕτω σὺ, ὦ φιλόστενα; Ἄλλ' ἐκλάπης ἀπ' ἡμῶν ὡς οὐκ ἐγνωμεν. Ἐσυλήθης ὁ θεσσαυρὸς ὁ πολύτιμος. Τίς ἐστὶ λοιπὸν ὁ πλουτίσμων ἡμᾶς, ἢ ὁ θεραπεύσων τὰς νόσους; Ταῦτα οἱ μὲν ἐβόων, οἱ δὲ ἐθρήνουν σφαδάζοντες, καὶ ἄλλοι ἄλλως τὴν συμφορὰν ἐκτραγωδοῦντες ἠλάλαζον, καὶ τόπος ἅπας παρηγορίας ἀπώκιστο.

Τί δὲ ὁ μακάριος ἐκεῖνος ὄντως ἀνὴρ; Ἦδη μὲν ἐκλειποῦσα ἑαυτὴν θαυράμενος, τῆς δὲ πρὸς Θεὸν ἔτοιμον ἐκδημίας, τῆδε χάριεσσι τὸ γλυκὺ ἐπανατείναντα ὄμμα, ἔλεγεν· Μὴ κλαίετε ἐπ' ἐμοί, γλυκύτατα τέκνα, μηδὲ θρήνοις προσιπέψητε τὸν ἡμέτερον Πατέρα. Ἄλλ' εὐχαῖς ἐκ βάθους ἐρευγομένης καρδίας, ἵνα εὖρω λύσιν τῶν ἐπαισιμῶν μοι, καὶ παρρησίαν τὴν πρὸς τὸ ἀμύχανον φῶς τοῦ ἀπροσίτου κάλλους, ἤνικα με παραστήναι δεήσει τῷ φοβερῷ αὐτοῦ βήματι. Μὴ οὖν κλαίετε, τέκνα· ἐγὼ γὰρ πάντως πρὸς τὸν καλοῦντα μεθίσταμαι. Ὑμεῖς δὲ, ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, « προσέχετε ἑαυτοῖς, καὶ σύμπαντι τῷ ποιμνίῳ ὁμῶν. » Τὴν μεθ' ὁμῶν μου ἀναστροφὴν μεμαθήκατε· πῶς τε ὁμῶν συνδιήξα, καὶ πῶς διηκόνησα. Πάντας ὡς ἑμαυτὸν ἠγάπησα· πάντας ἔστερξα· παντὶ ἑμαυτὸν κατεδούλωσα, διὰ τὸν οὕτω προσητάξατα. Ταῦτα καὶ τούτοις παραπλήσια διαλέχθεις ὁ μακάριος, ἅμα δὲ καὶ παραινέσας αὐτοῖς¹² ἐκάστω κατὰ τὸ μέτρον τῆς τε ἡλικίας καὶ ἀξίας αὐτοῦ· τοῖς μὲν προσβύταις, ὡς γέρουσι¹¹· τοῖς δὲ νέοις, ὡσαύτως πρόσφορα· καὶ πᾶσι κατὰ τὴν εἰκότα λόγον διαταξάμενος, καὶ τὴν πρὸς Θεὸν εὐχὴν ἐπιτελέσας, ἐκοιμήθη ἐν εἰρήνῃ, παραδούς τὴν ψυχὴν εἰς χεῖρας ἀγγέλων, εἰς δόξαν καὶ ἑπαινον τοῦ

^b Act. xi, 28.

VARIE LECTIONES

¹² αὐτοῖς. ¹¹ πατράσι.

COMBEFISHI NOTÆ.

(86) Senes quidem uti patres. Manifesta allusio est ad Pauli doctrinam I Timoth. v, ex quo margini ascriptus, ἀντὶ τοῦ, γέρουσι, τὸ, πατράσι. Plane

vero, non eadem omnibus congruunt; ac magnum est tenere in his modum.

προλαβόντος αὐτόν. Τὸ δὲ τίμιον αὐτοῦ καὶ ἱερώτα-
τον λείψανον, οἱ τῆς ἁγίας μονῆς ἐς ταυτὸν ὁμόσε
γενόμενοι, καὶ ἐν τιμῇ καὶ δόξῃ κηδεύσαντες, ἐν τῷ
ναῷ τοῦ ἁγίου προφήτου Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ
Ἰωάννου κατέθεντο· ἦτοι ἐν τῇ αὐτῇ εὐαγεστάτῃ
τῶν Αἰγυπτίων μονῇ, ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ὕδαϊς
πνευματικαῖς προπεμφόμενοι, δόξαν τε καὶ αἶνον
ἀναπέμψαντες τῷ τῆς ζωῆς καὶ θανάτου τὴν ἔξου-
σιαν ἔχοντι.

Ἡμεῖς οὖν, ἀγαπητοί, ἐπὶ πᾶσι τοῖς λεγθεῖσι
τὴν θεὸν ἀνυμνήσαντες, καὶ ταῖς ἀνω τῶν δικαίων
μοναῖς τὸν θεὸν τοῦτον οἰκῆσαι πιστεύσαντες, αὐτοὶ
κατὰ τῶν παθῶν ἐνστήσαντες τρόπαιον, εἰς τὸν τῆς
ἐκπαθείας καταντήσωμεν λιμένα· ἐκεῖνα μεθ' ἐαυ-
τῶν συνεσφέροντες, τὰ ἐφ' οἷς τὸ θεῖον ἀγάλλεσθαι
πέφυκεν· ἐν ᾧ καὶ γενόμενοι, τῆς μετὰ τῶν ἁγίων
τελείας καταπαύσεως τύχοιμεν, καὶ τῶν ἐπηγγελ-
μένων ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ πᾶσα δόξα,
τιμὴ, κράτος, μεγαλοσύνη τε καὶ μεγαλοπρέπεια,
ἅμα τῷ ἁγίῳ καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ,
καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΓΚΩΜΙΟΝ

Τὸν βίον δηλοῦν τοῦ μακαρίου Παταπίου τέ-
λειον, ἀπὸ φωνῆς Ἀνδοῦ ἀρχιεπισκόπου
Κρήτης.

Πάντα πιστεύειν ἄξιον τὰ ὄντως θεῖα καὶ ἀνθρώ-
πων συμφέροντα. Πιστεύεται δὲ δι' ἀκοῆς τὰ τοιαῦτα,
ὡς ὁ θεὸς χρησμός· ἀκοῇ γὰρ, διὰ λόγου· λόγος δὲ
πάντως εἰπεῖν, ἐξ ἀγαθῆς προαιρέσεως προερχόμε-
νος, δι' ἧς ὁ μισθὸς τοῖς μὴ νοθεύσι εὐρισκομένοις
ἐν οὐρανοῖς ἀπόκειται. Οὐκοῦν ἐπειδὴ καὶ λόγος
ἡμᾶς ἐν τῇ ἀγῇρῃ προτρέπεται χώρα, πρὸς ἀπολαυ-
σιν ἀγαθῶν καὶ δόξαν ἐν θεῷ¹⁸, μετὰ πολλῆς ἀκρι-
βείας τὰ ψεῖλη κινήσαντες, τοῦτον ὡς χρεὸς προσθη-
σωμεν· ἐν' οὗ μόνον ἡμεῖς ἀμοιβὴν ὑπὲρ τοῦ ἰσως
κατάσχωμεν, ἀλλὰ καὶ πλεόν ὑπὲρ ὧν¹⁹. Ἐπεὶ καὶ
τοῦτου χάριν διαγράφονται πάντα· ὡς διὰ τῆς τοιαύ-
της λοιπὴν ἀκροάσεως, πολλάκις τινὲς τὸν ἴσον βίον

A et laudem qui eum assumpsisset. Ejus porro pre-
tiosas sacratissimasque reliquias, convenientes
pariter sacri illius monasterii viri, honorabili ac
glorioso funere prosequentes, in sancti prophetae
Præcursoris Baptistæque Joannis ade sacra, hoc
est, in eodem ipso sanctissimo Ægyptiorum mo-
nasterio, psalmis et hymnis, canticisque spiritualibus
præcuntibus, deposuerunt, gloriam et laudem ei
submittentes, qui habet potestatem vitæ et
mortis.

Nos igitur, dilecti, in omnibus dictis laudantes
Deum, dicta, sanctumque istum in cœlestibus
justorum mansionibus habitare credentes, erecto
adversus vitia animique perturbationes tropæo, in
portum securum et a perturbationibus tutum
occurramus; ea conferentes nobiscum, quibus
Deus delectari solet: in quo etiam consummatam,
cum iis qui digni sunt, requiem consequamur, ac
promissa bona: gratia clementiae Domini nostri
Jesu Christi, cum quo Patri omnis gloria, pote-
stas, magnificentia, ac decor, una cum sancto et
vivifico Spiritu, nunc et semper, et in sæcula sæ-
culorum. Amen.

ENCOMIUM (87)

Quo declaratur vita beati Patapii, viva voce Andreæ
archiepiscopi Cretæ.

Sunt fide digna, si qua revera divina sunt ac
hominibus conducibilia. Ejusmodi autem res, ex
auditu creduntur, quemadmodum habet divinum
oraculum: fides enim, per sermonem; sermo au-
tem, ut ita omnino dicam, ex bona voluntate pro-
cedit; qua, iis qui non fuerint deprehensi segnes
reposita est merces in cœlis. Quoniam igitur et
sermo ad regionem nos immortalem, bonorumque
fruitionem, ac divinam gloriam impellit, omni
diligentia moventes labia, hocce sermonis debiti
partem adjiciamus: ut non solum ipsi æquam re-
cipiamus mercedem, sed et plures majoris aliquid
emolumenti percipiant (88). Nam et ea de causa

VARIE LECTIONES.

¹⁸ ἐνθεοι. ¹⁹ Leg. πλεόν ὑπερῶν.

COMBESII NOTÆ.

(87) Sonat titulus, non Andreæ, sed ejus stu-
diosum, velut ab ejus ore acceptum, edidisse; quo-
modo exstant quædam in Bibl. Gr. Ἀπὸ φωνῆς
Ἀρμασινίου· habeoque ex Regiis codicibus quæ-
dam Ἀπὸ φωνῆς Θεοδώρου ἀββᾶ, quæ videntur
Leontii Byzantini, ejus etiam fuerit laudentis illa
oratio in Mediam Pentecostem, iisdem Regiis co-
dicibus nomine Leontii presbyteri Constant. Codex
satis mendosus, quamquam antiquus. Est non minus
laudando Patapio, quam illustrando Andreæ, quem
ita Deus sollicitaverit ad sanctorum celebrandas
laudes, velut olim Hieronymum nostrum ad Scrip-
turæ lectionem, quem ejus maximum interpretem
delegisset. Sic certe Andreæ præcipuum fuit in
declamandis maxime exornativis sermonibus, ut
vel ipsi, quos paucos damus ex Regia gaza probant.
Nec dubium exstare in Bibliothecis aliis, non pau-
cos alios; maximamque partem, quos Metaphra-
stes ἀδιστάτους habet, nullique ascriptos, ejus sue-

rint; eo modo quo ille in laudem Georgii, ex fide
Regii codicis ipsi vindicatus. Exordium magnam
habet utilitatem: atque utinam sibi quisque scrip-
tum editumque arriperit, viderique quo possit
exercere talentum, atque aliquid inferre in lucra
Domini! Magnum certe et ego cum Andreæ arbitror
plerisque maxime clericis, hac in parte, creatum
periculum, quibus sic infossa maneat obrutaque
Dominica talenta, ac neglecta fratrum salus re-
sectioque: qua de re ad Amphil. adducto Chryso-
stomo, titulo melius fuerit, ut tū, τέλειον, referat
βίον vitam perfectam Patapii, cū, sit laudatio
hæc.

(88) Plures majoris aliquid emolumenti percipiant.
Sic nobis formavimus litteram, non tamen omnino
sit satis, τὸ, ὑπὲρ τοῦ, fuerit ἀντὶ, ὑπὲρ αὐτοῦ,
nempe λόγου. Ac proinde erit in sequenti, ὑπὲρ
ῶν, oratione hiato abrupta.

omnia perscribuntur: adeoque continget ut ex tali auditione, sibi nonnulli æquali morum honestate vitam comparent, quemadmodum sit quodam loco propheta (89) datam a Deo in adiutorium ejusmodi rem. Nam cum vita nostra sit tanquam via, utriusque vero ad eam gradiendam, ductor aliquis, ceu quis in propriis locis, itineris monstrandi ac ducatus peritus, eorum rudibus quærat; quod scriptam spiritalem doctrinam præstare ad iter ejuscemodi ostensum est, bene desideratis.

Quia igitur solus ipse via est Dominus noster Jesus Christus ^c, velut docti ab eo, quando et istud veritas est, siquidem etiam ab ipso habemus vitas, non gravabor ipso mihi sermonem hanc subministrante, viam vitæ in veritate ostendere. Ego (quippe operæ pretium est ut et deinceps quod mihi ex inobedientia commissum est, fatear crimen, seu potius, ut quod factum est, dicam oraculum mirabile) cum segnitiam velut mentis alumnæ captassem, aperta increpatione fui ob-jurgatus, ut servum nequam ^d, qui male abscon-dissem talentum, audiverim. Nec me dico esse, velut non sim, aut jacto sermonis rudem: sed fore pronuntio, ut quantus quisque sit in bonis operibus sit, hoc est, sive videat in illis ac ipse perspicax sit, sive audiat et doctrina intelligat, velut qui occultaverit talentum, puniatur, si ta-cuerit: utque iterum, quisquis sermone provo-cando ad opus manifestaverit, a reatu liber justi-ficandus sit, eo quod justificationes Dei occultare noluerit. Ita peccare mihi videtur. Sicut servus ille malignus, qui noluit vitam virtutibus illustrem prædicare. « Quis loquetur potentias Domini, in-quit, auditas faciet omnes laudes ejus? » Viden' ut laus ejus ex narratione perspicitur? « Audite hæc, omnes gentes ^f. » Quorsum vero? Quia « Do-minus regnavit, decorem indutus est ^g. » Hoc est: Nos in seipso præclare disposuit, ac ceu ne-cessarium ornatum gestavit. Idcirco in alio rursus propheta ait: « Exalta in fortitudine vocem tuam ^h (90). » Jubet exaltare vocem, velut non sit vox alia sublimior quam ut enarrentur divinæ artis opera: cujus rei propheta in psalmis testis est. Quanquam enim horrendum incarnationis ejus sacramentum singularem quamdam admirationem habeat, verum fuit exhibita tanta hæc misericor-dia, ut efficeremur digni omnes (91). Quippe rem

A ἐπικτήσονται: ὡς πού καὶ φησὶν ὁ προφήτης, πρὸς βοήθειαν τοιοῦτον δεδοσθαι χρῆμα εἰπὼν ἐκ Θεοῦ. Καὶ γὰρ ὡς περ' ὁδὸς ὁ βίος μὴ ἡμῶν ἐνδείκνυται, χειραγωγὸς δὲ πρὸς ἀμφοτέρους πρὸς τοῦτον, καθά- περ τις ἐν τόποις ἰδίοις, τοῖς πρὸς πορείαν αὐτοῦ ἐν τούτοις οὖσιν ἀπείροις, ζητεῖται πρὸς ὁδηγίαν ἐμ- πεiros, οὕτως ἡ γραφομένη πνευματικὴ θεωρία πρὸς τὴν πορείαν ἰδεῖσθαι ποιεῖσθαι, καλῶς πο- θεῖσθε.

Ἐπεὶ οὖν μόνος αὐτὸς ὑπάρχει ὁδὸς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ὡς ὑπ' αὐτοῦ διδασκόμεντας· ἐπεὶ καὶ ἀλήθεια τὸ τοιοῦτον, ὑπὲρ ὧν καὶ τὸ ζῆν ἐξ αὐτοῦ ἐσχηκότες, τὴν ὁδὸν ὑποδείξει ἐν ἀληθείᾳ τῆς ζωῆς, μὴ ἀκνήσωμεν, αὐτοῦ τὸν λόγον ἡμῖν χορ- ηγούντος τοῦτον. Ἐγὼ· λοιπὸν γὰρ ὁμολογῆσαι καλὸν καὶ τὸ διὰ παρακοῆς γενηθέν μοι ἁμάρτημα, μᾶλλον δὲ εἰπεῖν θαυμαστὸν ἀκουσμα· τὸν ἔκον ὡς σὺντροφον γνώμης ἐπιλαβόμενος, φανερώς ὠνεῖδι- σθην, ὡς δοῦλος εἰπεῖν ὀκνηρὸς, τὸ τάλαντον πονηρῶς ἀποκρύψαι. Καὶ οὐχ ὡς μὴ ὄντα με εἶναι, ἢ ἰδιώτην λέγω τοῦ λόγου· ἀλλ' ὅτι καὶ πᾶς ὃς ἐὰν γένηται ἐν ἀγαθοῖς ἔργοις· τοῦτέστιν εἴτε βλέπων ἐν τοῖσι, εἴτε δὲ καὶ ἀκούων, ὁμοίως ὡς ἀποκρύπτων τάλαν- τον βλέπεται, εἰ σιγήσῃ· καὶ ὃς πάλιν πρὸς ἐργα- σίαν διὰ τοῦ λόγου εἰ φανερώσῃ, δικαιούται λυτρω- θεὶς τῆς κατακρίσεως, δι' ὧν τὰ τοῦ Θεοῦ δικαιώματα ἀποκρύψαι ὡς φθονερὸς οὐκ ἠθέλησε δοῦλος. Οὕτω μοι δοκεῖ καὶ μάλιστα βίον ἐνάρκτον γεγονότα· ὁ μὴ τὴν θέλησιν εἶναι θελήσας πρὸς τὸ ἀναγγεῖλαι. « Τίς λαλήσει τὰς δυναστείας τοῦ Κυρίου, φησὶ, ἀκουστὰς ποιήσει: πάσας τὰς αἰνέσεις αὐτοῦ; » Ὅπως πῶς ἡ αἴνεσις αὐτοῦ ἐκ διηγέσεως βλέπεται; « Ἀκούσατε ταῦτα, πάντα τὰ ἔθνη. » Ἄρα τίνας ἔνεκα; ὅτι· Κύ- ριος ἐδασίλευσε, καὶ εὐπρέπειαν ἐνεδύσατο. « Τού- τῃστιν· Ἡμεῖς εἰς ἐαυτὸν κατορθώσας, καὶ ὡς περ φορέσας ὠραῖα μὲν ἀναγκαῖον. Διὰ τοῦτο πάλιν φησὶ ἐν ἑτέρῳ προφῆτῃ· [« Ὑψώσω ἰσχυροὺς τὴν φωνὴν σου. »] Ὑψῶν τὴν φωνὴν ἐπιτρέπει, ὡς οὐκ ἔστιν ἐπὶ κῆν ταύτης ἑτέρα, φησὶ, τὸ εἰπεῖν τὰ αὐτοῦ θα- μιουργήματα. Καὶ τοῦτον μάρτυς ὁ ἐν Ψαλμοῖς προφητεύσας. Καὶ γὰρ εἰ καὶ τὸ φρικτὸν αὐτοῦ τῆς οἰκονομίας μυστήριον παραδόξως θαυμάζεται, ἀλλὰ διὰ τὸ γενέσθαι πάντας ¹¹ ἀξίους ἢ τοιαύτη ἰδεῖσθαι φιλανθρωπία; καὶ γὰρ ἄνω καὶ κάτω, δι' ὧν τὰ πάντα γέγονασιν, ἡ ἡμετέρα δέδεικται φύσις. Ἀνω- τέρα μὲν ἐξ οὐρανοῦ· πρώτη δὲ πάλιν ὡς ἐκ τῶν

^c Joan. xiv, 6. ^d Matth. xxv, 26. ^e Psal. cv, 2. ^f Psal. xlviii, 2. ^g Psal. xcii, 1. ^h Isa. xl, 9.

VARIÆ LECTIONES.

¹¹ Leg. εἴπερ. ¹² Ἰσ. πάντας.

COMBESII NOTÆ.

(89) *Quodam loco propheta* Videtur respicere eum locum psal. cv, quem postmodum citat.

(90) *Exalta, etc.* Verba hæc prophetæ adjunxi- mus, explendo sensui necessaria: quo etiam modo postmodum desiderari videntur verba Psalmistæ, nisi respicit paulo superius posita.

(91) *Vi efficeremur digni omnes.* Διὰ τὸ γενέσθαι πάντας ἀξίους. Quodam divinitatis consorcio; at- que ita ut idem quodammodo sit in nobis, atque factum est in Christo, quanquam analogia tan- tum, ut ipse Andreas Orat. de Transf. docile edis- serit.

κάτω· ἵπαι καὶ οὐκ ἄλλη ἐνδείκνυται εἰς δόξαν αὐτοῦ.

Τί δ' ἐστὶ καὶ τὸ τοῦ προοιμίου αἶτιον, σαφηνίσωμεν ἐν συντόμῳ, ἵνα μὴ καὶ τὸν λόγον ἡμῶν οὐδὲν ἀποδείξωμεν, διὰ τῆς λοιπῆς ἐνθάδε ἀπολογίας. Ὁ δοξάζων θεὸς τοὺς δοξάζοντας αὐτὸν ἐν ἀληθείᾳ, καὶ ἐν τούτῳ πάντως εὐδόκησεν, δι' οὗ τελεῖται τὸ εὖδος δοξάζεσθαι, καθὼς ἡ τῶν πραγμάτων ἀπέδειξε πείρα. Μνήμης λοιπὸν ἀναγράφου μελλούσης τοῦ σώματος ἀναφανῆναι· ἀνδρὲς, τῇ αὐτοῦ εὐδοκίᾳ. Τῆς γὰρ ἡμεῖς εὐτελείας καταντησάσης ποτὲ ἐνθα τὸ τίμιον αὐτοῦ ἐναπόκειται σῶμα· ὡς ἐξ Αἰγύπτου, φησὶν, αὐτοῦ γεγονότος, φημί τὸν τόπον, τοῦτο καταλείψας· ὄνομα μέχρι τοῦ δεῦρο καλεῖσθαι ἐν τῇ τοιαύτῃ μονῇ, τοῦ ἀληθῶς πάντα πιστεύσαντος τὰ τοῦ θεοῦ. Καὶ μνήμης αὐτοῦ ἐκ τῶν ἐκείσε οἰκούντων εὐλαβεστάτων γυναικῶν τελομένης, ἡρξάμενη ὥσπερ οὐδὲν τῷ τοῦ ἁγίου ἐλλογίζεσθαι ὄνομα· ὅτι, τίς ἐστὶν οὗτος ὁ ἐξ Αἰγύπτου φανεὶς ἡμῖν ἄνθρωπος, Πατάπιος τοῦνομα; Αὐτῶν δὲ καὶ ἐγκώμιά τινα προσηρρόντων μοι, τοὺς λόγους ἐκείνου ποιοῦμενα, ἐξελκύντό μοι καὶ τὴν αὐτοῦ μνήμην λαμπροτέραν ἱπταλεῖσθαι δι' ἀναγράφου αὐτοῦ βίου, καὶ συνυπαινέσθαι· καὶ μετὰ τὴν συναξίν λέγοντες, ὅτι· Ἄξιός ἐστιν ὃ παρέξει· τούτῳ. Θαυμάτων γὰρ θεῶν ἐνδείξεις ἐν αὐτῷ ἐργάσθαι, καὶ φωστὴρ ἐν ἡμῖν ἀνδείχῃ τοῖς τῶν ἁγίων ποθοῦσι τὰς μνήμας. Ἐμοῦ δὲ τὰ τοιαῦτα αὐτῶν ῥήματα εἰς οὐδὲν λογισαμένου, καὶ ἐπιμένοντος ληρώδῃ εἶναι· ταῦτα τὰ ῥήματα, καὶ πάλιν λέγοντός μου· Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ ἐν ὑμῖν θαυμάζομενος Πατάπιός τι; Αἰγύπτιος; τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ ὥσπερ εἰς ἑκστασιν εἰδὼν, ὁρῶ ἄνδρα τινὰ ὁρατὸν μὲν τῷ εἶδει, θεοπροπίῃ δὲ τῷ σχήματι ἡμφιεσμένον, καὶ ἐξαστράπτοντα ἀγγελῶν συγκατασχήματι μοναχικῆς θεωρίας, μετὰ πλήθους λευκομοούντων ἀνδρῶν, ἐν ἰλαρότητι τὰ πρόσωπα πρὸς αὐτὸν ποιοῦμένους· καὶ ὡς ποθοῦντες προσεγγίζειν ἑκστασιν αὐτῷ, τοῖς ὀφθαλμοῖς μου ἦσαν φαινόμενοι, ὥστε καὶ τοῦ κινεῖσθαι μῖναι σὺν αὐτοῖς ἡ πρόθεσις. Πάλιν δὲ, διὰ τὸ, φησὶ, μὴ εἶναι με γνωστὸν αὐτῷ, ὥσπερ ἐξ αἰδοῦς τινος κτεχόμενος, ἀκίνητος ἐν τῷ τόπῳ διέμενον. Εἶτα ἡμοῦ, φησὶ, μέσον αὐτῶν οὐκ οἶδα πῶς, γεγονότος, ὑπεδείκνυσεν τῷ δακτύλῳ τοῖς πᾶσι με ἐπιδεικνύων, καθάπερ ἐχθρὸν τινα, προβαλλόμενος· τίς ἐξουσιαστὴς, κατακρίνων αὐτὸν

A susdeque versatam, cujus gratia sint omnia creata, liquet humanam naturam: illam quidem a celestibus secundam; primam autem inferiorum, quando nec alia, ad Dei ostenditur gloriam (92).

Porto ut ne etiam nostra vilesceat oratio, fuerit adhuc, sequenti hic defensione, nonnihil compendio elucidandum proœmii argumentum. Deus itaque eos glorificans, a quibus veritate glorificatur: et in hoc plane, in ejus memoriam Deo adhibemus cultum, voluntate, viri sancti voluit glorificari, ut rerum eventus palam fecit, quando scriptis deinceps mandata proditura est Dei memoria. Cum enim aliquando mea humilitas eo occurrisset ubi ejus sacrum corpus depositum est (quem locum, velut ejus qui patria Ægyptio exisset ad hunc usque diem, in eo monasterio; ejus, inquit, vocatum dico, qui vere omnia quæ Dei sunt, credidisset), religiosissimæque semine illic degentes (93) ejus memoriam celebrarent, cœpi viri nomen tanquam nihili facere. Nam, inquiebam, quis hic nobis Ægyptius homo Patapius nomine? Cumque illæ de eo disserentes, mihi etiam quedam illius encomia proferrent, obsecrabant ut litteris consignata ipsius vita, illustriorem ejus memoriam facerem, ac communi lætitiæ indulgerem: dicentibus post collectam, esse dignum cur id præstarem: quippe divina in eo ostensa esse miracula, ac velut luminare exhibitum, iis qui sanctorum memoriis desiderio affecti essent. Cum ipse ejusmodi eorum verba non desinerem spernere, ac velut deliria hactenus reputans iterumque dicens: Quis hic in vobis admirationem habens Patapius Ægyptius? En tibi nocte illa, velut in extasim factus, video quemdam virum formosum specie; angusto et divino aliquid præferente habitu indutum, monachalis visionis specie emicantem angelum (94), stipante in albis virorum turba, gratiose lætisque in eum vultus tendentium: quique, velut singuli se ei adjungere desiderarent, sic ohi oculos viderentur conspici: ita ut mihi etiam insideret animo ut ad eum accederem. Iterum autem, inquit, tanquam qui ei ignotus essem, velut retinente quadam verecundia, immotus eodem loco manebam. Deinde, inquit, cum nescio qua ratione medius eorum factus essem, me digito omnibus monstravit, velut si quis potestate pollens, sibi hostem justa ratione damnans, in medium produ-

VARIE LECTIONES.

10. Θεοῦ. 10. καταλείψας. 11. εἰπαι.

COMBESII NOTÆ.

(92) Quando nec alia, ad Dei ostenditur gloriam. Velut nulla existente inferiori natura, quæ ipsa in se, possit Deum laudare, et in qua imago eluceat, solo homine id proprium habente ex rationis dominio.

(93) Femine illic degentes. In monasterio quod esset ad inclusorium ubi ipse solitarius; ac media regia urbe eremiticè habitasset. Potuit ex viri devotione novum exstrui, nisi prius exstructum erat. Insolens videtur ut huic feminino masculina omnia

jungantur, sed nolumus mutare. Infra tamen quodque componit genera.

(94) Monachalis visionis specie. Συγκατασχήματι μοναχικῆς θεωρίας. Sic visum est corrigere ἀντὶ τοῦ, συγκαταστήματι. Videtur dictum ad eximiam viri majestatem, in specie illa et assumpto monachi habitu, declarandam; ut et angelus videretur, et appareret monachus, quem olim egisset. At nec συγκαστήματι: displicet.

cat. Justa porro damnationis causa ea erat : Ecce, inquit, fratres, vobis omnibus, sic plane Deo volente, factus sum amicus : huic autem homini, velut abortivus inventus sum, ita contumelia afflicti : sive omnino ea se re vobis plane superiorem vult ostendere, vosque calumniatur novum se Pharisaum exhibens, sive sane id ex invidia in se ipse peccat : non reveritus quas mei studiosi pro me adhibent supplicationes, ut mihi scripto testimonium deferat, Deoque offerat, juxta ejus virilem maxime sapientiam nominisque appellationem : tanquam, inquam, cui mens sit instructa, suppetatque orationis facultas ad accuratam laudationem : quare etiam dignus Cretæ episcopus factus est, rationalium ei ovium spiritali pedo divinitus tradito atque aptato. Cæterum eam rem moliturus est sanctissimi Spiritus virtute. Enimvero, o viri, sana hæc mente audiens, tremore ac timore multo a somno excitatus sum ; atque in me iterum reversus, decusso somno, laudem obtuli Deo. Cogitabam autem apud me quænam esset ista visio : plane siquidem habebat timorem comitem. Quidnam vero viri in me vellet infensum verbum, nisi omnino, quia ejus vitæ rationem velut nihilum habuissem. Quippe erant meæ aures plenæ incredulitate, existimantis deliria quæ a feminis dicenda forent. Cogitans ergo esse omnino a Deo visionem hanc spiritalem, ac esse cœleste donum, me ipse desiderio provocavi, atque ad opus accinxi, quo viri senis acta litterarum monumentis, fidelibus traderem : id apud me statuens, ut primum meam dicerem incredulitatem, postmodum autem, quæ mihi magna a Deo innotuissent.

Adeoque accersita monasterii præfecta, omnibusque pariter sub regulari et monastica observantia militantibus, diligenter ab eis quam vir sanctus vitæ rationem tenuisset percontatus sum, ut deinceps, quantum assequi licuisset, narrare inciperem : hoc reputans fore ut universorum Deus in cœlo habitans, iis qui bonum operantur bona non denegat. Verum, monachalis ejus exercitationis consideratione omissa tacitaque, ad ea statim alacres processerimus, quibus evaserit magis conspicuus ; ex novissimis, enarrantes priora. Quippe : melior est finis orationis, quam ejus initium : Id porro noverimus : nempe eos qui ex pietatis ratione vitam exigunt, in sæculo conversantibus nobis magis illustrare animum, quam qui scripto enarrant. Et hoc vero animos nobis roburque ad eloquendum adjecit, quanquam forte minus sufficimus ut pleraque viri justi facinora enarremus. Quando autem bonos ejus labores sermo præcurrit, quemadmodum juxta Dominicam vocem I nequit fieri, nec vero est rectum ut lucerna ardens sub lecto ponatur, sed ut ipsi basi-

αὐλοῦσας. Τὸ δὲ τῆς κατακρίσεως ἐδλογον τοῦτο ἦν· Ἰδοὺ, φησὶν, ἀδελφοί μου, πᾶσιν ὑμῖν ἐραστὴς ἀπεδείχθη, Θεοῦ πάντως εὐδοκῆσαντος· τῷ δὲ ἀνθρώπῳ τούτῳ, ὡς περ ἔκτρωμα εὐρέθη, λοιδορούμενος ἐξ αὐτοῦ· εἰτε οὖν αὐτὸς πάντως, ὡς πάντως ὑμῶν ὑπάρχων ἀνώτερος τοῦτο σημαίνει, καὶ ὑμᾶς διαβάλλων, νέος φανεὶς Φαρισαῖος, εἰτε μὴ ὦν διὰ τὴν φθόνον, τοῦτο εἰς ἐαυτὸν καταργάζεται, μὴ ἐντραπείας τὰς ὑπὲρ ἐμοῦ αὐτῷ προσαγομένης ὑπὸ τῶν ἐμὲ ποθοῦντων ἑκατηρίας, πρὸς τὸ ἐγγράφως μοι μαρτυρησθαι, καὶ Θεῷ προσενέγκαι, κατὰ τὴν αὐτοῦ ἀνδρεϊστατὴν φρόνησιν τε καὶ ἐκωνυμίαν· νοῦ, φημί, ὑπὲρ τρεπισμένου ἐν αὐτῷ ἀμέμπτου αἰνέσεως· διὸ καὶ Κρήτης ἄξιος ἐπίσκοπος γέγονε, πρὸς Θεῷ τῆς ποιμαντικῆς βακτηρίας τῶν λογικῶν προβάτων κατηρτισμένος. Ἐπιχειρήσει δὲ τοῦτο τῇ δυνάμει τοῦ παναγίου Πνεύματος. Ἐμοῦ δὲ, ὦ ἄνδρες, ταῦτα σὺν τῷ λογισμῷ ἀκρωμένους, σὺν τρόμῳ ἐξύπνησα ἐν φόβῳ πολλῷ· καὶ εἰς ἐαυτὸν ἐπ' ἀναλθῶν, τὸν μὲν ὕπνον ἀποτιναξάμενος, αἶνον τῷ Θεῷ προσήνεγκα. Ἐνεσθούν δὲ τί τὸ ὄραμα τοῦτο· ὅτι μὲν καὶ ἡ ὁπτασία συνέκφοδος· τὸ δὲ τοῦ ἀνδρὸς πρὸς ἐμὲ ἀντιτείνον ῥῆμα, τί ἄρα ἐστίν. Εἰ μὴ πάντως, ὅτι εἰς οὐδὲν ἔλογισάμην τὴν τοῦ ἀνδρὸς πολιτείαν. Ἀπιστίας γὰρ ἦσαν τὰ ὡτά μου γέμοντα, τὰ ῥηθησόμενα τῶν γυναικῶν ῥήματα. . . . Λογισάμενος οὖν ἐγὼ ὅτι ἐκ Θεοῦ πάντως ἐστὶν αὕτη ἡ πνευματικὴ ὁπτασία, καὶ ὅτι αὐτοῦ ἀνωθεν ἐστὶ τὸ δωρον, ἀνεζωπύρησα τῷ πόθῳ, καὶ πρὸς τὸ ὄραμα ἐξυτρεπίσθη, ὅπως συγγραψῇ, τὰ τοῦ γέροντος τοῖς πιστοῖς παραδῶσω· τὰ παρ' ἐμοῦ πρῶτον πρὸς ἀπιστίαν εἰπεῖν λελογισμένος, ὥστερον δὲ, τὰ διὰ Θεοῦ αὐτῷ μεγάλα φανέντα.

Τότε προσκαλεσάμενος σὺν τῇ πρώτῃ, πᾶσας τὰς σὺν αὐτῇ οὔσας ἐν τῇ ἀσκήσει, ἐπυνθανόμεν ἔν ἀκριβεῖ παρ' αὐτῶν τὴν τοῦ ἀνδρὸς πολιτείαν· ὅπως λοιπὸν ἀρξάμενος, διηγῆσθαι καθὼς κατέλαβον, τοῦτο ἡγησάμενος, ὅτι τοῖς ἐργαζομένοις τὸ ἀγαθόν, οὐχ ὥστερ' αἰετὶ τὰ ἀγαθὰ, ὁ κατοικῶν ἐν τῷ οὐρανῷ Θεὸς τοῦ παντός. Ἀλλὰ, τὴν μὲν τῆς ἀσκήσεως αὐτοῦ θεωρίαν διὰ τοῦ λόγου ἀρέντες, ἐπὶ τὰ μᾶλλον εἰς ὅψιν φέροντα προθύμως χωρήσωμεν, ἐκ τῶν ἐσχάτων, τὰ πρῶτα διηγούμενοι. Ἐἰς ἀγαθὴ γὰρ ἐσχάτη λόγου, ὑπὲρ ἀρχὴν αὐτοῦ. Γνωσόμεν δὲ ὅτι βίου εὐσεβοῦς ἀναδεικνυμένου, πρὸ διηγέσεως ἐγγράφου, τοῖς ἐν τῷ βίῳ ἀναστρεφομένοις ἡμῖν, λάμπουσι καὶ φωτίζουσι τὴν διάνοιαν. Συνέβη δὲ καὶ τοῦτο ἡμῖν γενέσθαι τοῦ λόγου τὸ εὐτονον, ἵσως ἀποροῦντες τὰ πλείστα τοῦ δικαίου ἀνδρὸς κατορθωμάτων διηγῆσθαι. Καὶ ἐπειδὴ ὁ λόγος ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς αὐτοῦ προτρέχει πόνοις, ὡς περ λύχρον καίμενον, ἀδύνατον καὶ οὐκ εὐθέως ἐστὶ, κατὰ τὴν δεσποτικὴν φωνὴν, ὑποκάτω κλίνης τεθῆναι, ἀλλ' ἐπ' αὐτὴν βάσιν τὸν Χοιστὸν ἐπιτεθῆναι, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν βλέπῃ τὸ φῶς, οὗτω τὰ τοῦ βίου αὐτοῦ ἐστὶ πρῶτον

¹ Eccle. vii, 9. ² Matth. ix, 15 seq.

VARIE LECTIONES.

¹ Ἰσ. μὴν διὰ. ² Apud Septuag. λόγον.

ἐγκαταλείπειν¹, καὶ οὕτως ἐπὶ τὰ μαρτυροῦντα τὸν
βίον αὐτοῦ ἐν εὐφροσύνῃ ἡμᾶς βαδίζειν. Πάντως γὰρ
ἐνθεν καὶ ταῦτα δειχθήσονται, ὥσπερ ἐν ὕψει ἐμπροσ-
θεν εὐρίσκόμενα. Οὐδεὶς γὰρ ἐστίν, ὁ μὴ ἐπιστά-
μενος ἐκ τῶν μελλόντων ἀκούεσθαι τὸ, τοῦ ταῦτα,
καὶ πόθεν, καὶ πῶς προέρχονται πρὸς φανέρωσιν.
Ὁ γὰρ δύναται φῶς σκότει συγκαίνωσιν· οὐδὲ πάλιν
μέρος πιστῶ μετὰ ἀπίστου· οὕτε συγκατάθεσις
κατὰ Θεοῦ μετὰ εἰδῶλων· οὕτε συλλήβην εἰπεῖν,
[συμφώνησις] Θεῷ πρὸς Βελίαρ. Συντριβεται γὰρ
ὡς γέγραπται τὸ σαθρὸν, ὑπὸ τοῦ ἰσχυροῦ, καὶ εἰς
ἀφανισμόν τὸ τοῦτο τέλος ἀποδείκνυται. Καὶ γὰρ
τὰ τῶν ἀρετῶν βέβαια καὶ πάγια καὶ ἔρηραιμένα
πάντοτε διαμένοντα, καθὼς ὁ θεὸς ἀποδείκνυει λό-
γος, ἐκ τούτων μὴ συντριβόμενα, ἀναφαίνονται ὑπὸ
τοῦ λόγου φυλαττόμενα. Τὰ δὲ τῆς κακίας ἴδια· ὥσει
καπνὸς ἐκλείπουσι, κατὰ τὸ γεγραμμένον, καὶ
ὥσπερ ὁμοούσια τοῦ ἀσέβестου πρὸς φανεροῦνται.
«Πορεύεσθε» γὰρ, πρὸς τοὺς πράττοντας τὰ τοι-
αῦτα, «τῷ φωτὶ, φησί, τοῦ πυρὸς ὁμῶν καὶ τῇ φλογὶ
ἢ ἐξεκαύσατε.» Ἐντεῦθεν λοιπὸν, ἀδελφοί, ὥσπερ
ἀπὸ πυρὸς λυτρωθῆναι βουλόμενοι διὰ τῆς ἀκροά-
σεως, ἐπὶ τὰ τοῦ ἀνδρὸς ὑπερλαμπρά ἔργα, τὰς
ἀκοὰς τῆς διανοίας συντείναντες, καὶ εἰς φῶς γνῶ-
σεως καταντήσαντες, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἐκδιδά-
σκει, ἀκουσώμεθα τί λαλήσει ἐν ὁμῖν τὸ Πνεῦμα τὸ
ἅγιον. Αὐτοῦ γὰρ καὶ εἰσεὶ καὶ λαλοῦνται, καὶ πρὸς
τὸ λέγειν φαίνονται, ὡς τὸ ἀποστολικὸν γράμμα δι-
δάσκει, ὅπως δοξάζωμεν ἐκτενῶς τὸν δόνατα καὶ πάν-
τοτε διδοῦντα ἐξουσίαν τοιαύτην, συνεγγόμμενοι
καὶ ἡμεῖς τῷ Εὐαγγελίῳ σὺν Θεῷ τοῖς ἀνθρώποις.
celebremus, qui talem dedit potestatem, et est
evangelicis cum hominibus.

Ταῦτας τοίνυν τῶν ἐγκωμίων συλλαβὰς ὁ λεχθεὶς
ἀγιώτατος ἐπίσκοπος ὡς εὐπρεπείας λόγους ἐπέχρηστο,
φοβερῶς τὴν τάξιν ἐχούσας πρὸς διόρθωσιν τῶν
ζηλοῦν ἐθειλόντων τὸν ἀγγελικὸν βίον τοῦ ὁσίου Πα-
τρὸς ἡμῶν Παταπίου. Ἀλλ' ὅτι δόξαν καὶ τιμὴν
ἀμφιάσαι τοῦτον, ὁ διδάσκων γνῶσιν τοῖς τῇ σοφίᾳ
προσεδρεύουσι μόνος ἠθέλησε. «Κράτος γὰρ τῆς
μεγαλοσύνης αὐτοῦ τίς ἐξαριθμήσει; Ἀλλ' οὐδὲς διῶν
καὶ ἡμῖν λόγον ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματος, ὁ ζῶν εἰς
τὸν αἰῶνα, ὅπως καὶ ἡμεῖς μετὰ πόθου τοῖς πιστοῖς
παραδῶσμεν τὰ μετὰ θάνατον αὐτοῦ γεγονότα χα-
ρίσματα. Λέγει οὖν ὁ Ἐκκλησιαστής Σολομών· «Δι-
καίος, ἐν φθάσει τελευτήσας, ἐν ἀναπαύσει ἔσται.»
Καὶ πάλιν φησί· «Δικαίους ψυχὰς ἐν χειρὶ Κυρίου.»
Καὶ μετ' ὀλίγα· «Ἡ ἐλπίς αὐτῶν ἀθανασίας πλη-
ρης.» Διὰ φημι, ἀγαπητοί, ὅτι ἡ τῶν ἐντεῦθεν πρὸς
τὰ ἐκεί μεταφορῆσις, τοῖς ἀγίοις πλουτοῖς καὶ δόξᾳ
εὐρίσκειται. Εἰ γὰρ καὶ τὸ γεῶδες σπῆνος ἐξ ἧς γῆς
διεπλάσθη ἐναποτίθεται, ἀλλ' οὐκ ἀπεσχισμένον ἔχει
νοητικῶς τὸ ὁμόφυλον. Σῶζοιτο γὰρ τὸ κατ' εἰκόνα καὶ

A Christo superimposita luceat, ut omnis qui credit
in eum lumen videat : sic primum fuerint omit-
tenda per vitam ab eo gesta, tumque læti ad ea
processerimus quæ vitam ejusmodi testimonio
illustrant. Plane enim futurum est ut et illa hinc
innouescent, ac velut ob oculos coram occurrant.
Nemo enim est, qui non statim ex audiendis in-
telligat quo res ejusmodi, et unde ac qua ratione
in lucem declarandæ procedant. Nec enim com-
munio aliqua esse potest luci ad tenebras, neque
iterum pars aliqua fideli cum infideli, consensusve
templo Dei cum idolis, aut denique conventio Dei
ad Belial². Quippe conteretur, juxta quod est
scriptum³, quod est debile delitumque, a forti :
ejusque finis abolitio est. Cum enim ea quæ sunt
virtutis, firma, solida stabiliaque perpetuo ma-
neant, quemadmodum divinus ostendit sermo, iis
non contentibus ac perdentibus, liquet a ser-
mone conservari. Quæ autem sunt vitiorum, tan-
quam fumus deficiunt, juxta quod est scrip-
tum⁴ : ac velut ejusdem rationis cum igni
inextinguibili ostenduntur. Ait enim ad eos qui
italia agunt : « Ambulate in lumine ignis vestri,
et in flamma quam succendistis⁵. » Quamobrem,
dilecti, velut qui auditione studeamus ab igne li-
berari, mentis aures pariter intendentes in præ-
clara viri opera, ac occurrentes ad scientiæ lumen,
juxta quod Christus docet, audiamus quid loqua-
tur in nobis Spiritus sanctus. Ipsius enim ea sunt
et vocantur atque ut habeant dici manifesta sunt,
velut docet Apostolus, ut eum jugiter laudibus
semper daturus, loquentes et ipsi sermonibus

Has itaque sermonis laudatorii syllabas præfa-
tus sanctissimus episcopus, velut decoris verba
composuit, quarum est terribilis ordo ad eorum
emendationem, qui angelicam sancti Patris nostri
Patapii vitam, cupiunt æmulari. Quia nihilominus
voluit qui solus scientiam docet⁶ sapientiæ studio
assiduos, ut is gloriam et honorem indueret :
Nam, « virtutem magnitudinis ejus quis enume-
rabit ? » Ipse etiam sermonem nobis in oris aper-
tione dederit⁷, qui in æternum vivit : ut et ipsi
quæ post ejus mortem exhibita sunt divina mu-
nera, desiderio fidelibus tradamus. Ait igitur
Ecclesiastes Salomon : « Justus autem, si morte
præoccupatus fuerit, in refrigerio erit⁸. » Iterum-
que ait : « Justorum animæ in manu Dei sunt⁹. »
Et post pauca : « Spes eorum plena est immorta-
litate¹⁰. » Quamobrem dico, dilecti, migrationem
ab hac ad alteram vitam, divitiis sanctis inveniri
et gratiam ; quanquam enim tabernaculum hoc
terrenum in terram deponatur ex qua fictum est,

¹ II Cor. vi, 14. ² Matth. ix, 16. ³ Psal. lxxvii, 3. ⁴ Isa. l, 11. ⁵ Psal. xciii, 10. ⁶ Eccli viii, 4.
⁷ Ephes. vi, 19. ⁸ Sap. iv, 7. ⁹ ibid. 1. ¹⁰ ibid. 3.

VARIÆ LECTIONES.

¹¹ Ἰσ. ἐγκαταλείπειν.

haud tamen a suo illo contribute (95), mentis intelligentia, separatum est. Manserit enim quod est ad imaginem cognatioque cum spiritualibus virtutibus, ratione virtutis similiumque quibus recte olim vita composita est. Eritque rei testis Elisæi corpus⁹⁵. Qui enim vitales operationes potuit habere, quod Dei creantis virtute ex luto esset aptatum? Quid vero necesse est ut plures ejusmodi virtutes digne a Deo sanandis hominibus, velut inseparabili jure sanctis exhibitas dicam? Quamobrem, tu Sermo Patris qui moderis omnibus, ne pauperis sapientiam despiciatui habeas: verum mihi gratiam præbe, quia ego servus tuus sum, et filius ancillæ tuæ⁹⁶; da, inquam, gratiam enarrandi magnalia donorum tuorum: dæmones quippe terrendi sunt audita tua voce, atque iis exagitantibus, in chaos abyssi sese sunt recepturi.

Hic igitur inter sanctos admirandus Patapius, ubi diu in Ægyptiorum monasterio virtute ac labore claruisset, cœlorum tandem regnum adeptus est: gratiasque ejusmodi miraculorum operatus, depositus est sanctorum tabernaculis. Iis porro temporibus cum puella quædam, tumultibus sæculi abrenuntiatis, monasterium ingressa esset, atque in eo tempus modicum exegisset, quanquam minime hactenus cum aliis monastici instituti feminis perfecte religiosaque professione cooptari meruisset. Hæc igitur, malis adversarii suggestionibus infestantibus victa, furtim exivit e monasterio, meretricibusque adhæsit, ac se Dei hosti conjunxit, turpiter operata libidinem sui corporis, tota animi contentione versa, in immundam ac impotentem voluptatem. Post longum nihilominus tempus, qui omnem alit spiritum Christus Jesus, et « vult omnes salvos fieri⁹⁷, viros quosdam religiosos ac feminas suscitavit, qui ab eo fetore ac turpitudine recedendum monerent. Atque ut paucis dicam, inducentes hortamentis, venerabili intemeratæ Virginis ac Deiparæ templo, apud Petrum ceu deposito commendarunt: Domestique inter presbyteros hinc agentes primus, vir religiosus nonestisque moribus, ejus regendæ ac instituendæ primam curam suscepit, ac si qui, quod spectat ad Deum, illi præerant.

Cum hæc itaque sic gererentur, convertit Deus in frugem meliorem puelle animum, et ut quæ erant adversarii in faciem projiceret. Ubi igitur in se facta esset, virtutum spoliata splendore, bonisque omnibus luxuriosa vita abliguritis, ad misericordiarum Patrem revertitur. At illi, impigre urgent, quo in eis impleretur quod est scriptum:

« IV Reg. xiii, 21. » Psal. cxv, 16. » I Tim ii 4

COMBEFISII NOTÆ.

(95) *Haud tamen a suo illo contribute*, etc. Οὐκ ἀποσχισμένον ἔχει νοητῶς τὸ ὁμόφυλον. Subtilis plane expositio unionis illius animæ ad corpus, etiam a separatione, ratione cuius non sint spernenda aut vacua virtute deposita terræ sanctorum corpuscula; velut perseverante. νοητῶς tamen, et morali existimatione, prima illa unione et commercio, non tantum ratione mutui prioris obse-

Α συγγενὲς τῶν ἀδελφῶν δυνάμεων, δι' ἀρετῆς καὶ τῶν ὁμοίων πρὸς βίου διόρθωσιν. Καὶ ὅτι ταῦτα οὕτως ἔχει, μαρτυρῆσαι τὸ Ἐλισσαίου σῶμα, πῶς τὰς ἐνεργείας ζώσας ἔχει τὸ ἐκ πηλοῦ διηρηγμένον τῇ δυνάμει τοῦ Δημιουργοῦ. Καὶ τί δεῖ μοι λέγειν τὰ πλείονα τῶν τοιούτων ἐνεργειῶν, τῶν ἀδιασπάστως ἐν τοῖς ἀγίοις ἀξίως πρὸς ἴσιν τῶν ἀνθρώπων ὑπὸ Θεοῦ γινομένων; Διὸ, Λόγε τοῦ Πατρὸς, ὁ πάντας ὠμόνοος, μὴ ἐξουθενώσας τὴν σοφίαν τοῦ πένητος· ἀλλ' αὐτὸς μοι δίδου χάριν, « ὅτι ἐγὼ δοῦλος σὸς, καὶ υἱὸς τῆς παιδείας σου, » ἐξηγήσασθαι τὰ μεγαλεῖα τῶν σῶν δωρημάτων. Φοβηθήσονται γὰρ ἀπὸ σοῦ ἀκούοντες δαίμονες, καὶ εἰς χάρος εἰσελθῶσιν ἀδύσσου ὑπ' αὐτῶν ἐλευσόμενοι.

Οὗτος τοίνυν ὁ ἐπαινετὸς ἐν ὁσίοις Πατάπιος, ἐν τῇ μονῇ τῶν Αἰγυπτίων πολλὰ διαλάμψας δι' ἀρετῆς καὶ πόνου, τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν κατέλαβεν, καὶ ταῖς τῶν ἁγίων ἐναπιστῆθη σκηναῖς, τὰς τοιάσδε τῶν θαυμάτων ἐργασάμενος χάριτας. Ἐν δὲ τοῖς χρόνοις τοῖς τοῖς κόρη τις, ἀποταξαμένη τῶν βιωτικῶν θορύβων, εἰσῆλθεν ἐν μοναστηρίῳ, καὶ ἐκεῖ διέτριβε χρόνον ὀλίγον· οὐ μέντοι τῷ τελείῳ σχήματι τῶν μοναζουσῶν γυναικῶν τέως ἡξωμένη. Αὕτη οὖν, ἐκ τῶν τοῦ ἐναντίου πονηρῶν ἐνδυμήσεων ἐνοχλουμένη, λάθρα ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ μοναστηρίου, καὶ ἐκολλήθη πόρναις, καὶ συνευέχθη τῇ ἀντιθέῳ, ἐργαζομένη αἰσχρῶς τὴν τοῦ σώματος τοῦ ἰδίου ἀσωτίαν, ἧς ὁ λογισμὸς ὅλος, πρὸς ἡδονὴν μυσερᾶν καὶ ἀκράτητον ἐτράπη. Χρόνον δὲ πολλοῦ προεβηκότος, ὁ πάσης C πνοῆς τροφεὺς Ἰησοῦς Χριστὸς « ὁ πάντας θέλων σωθῆναι, » ἐξεγείρει τινὰς θεοσεβεῖς ἀνδρας τε καὶ γυναῖκας, καὶ ἀπαναχωρεῖν αὐτὴν ἔλεγον ἀπὸ τῆς δυσωδίας ταύτης. Καὶ ἵνα συνελθὼν εἴπω, παραινούντες ἤγαγον αὐτὴν, καὶ παρῆντο τῷ σεβασμῷ πατρὸς τῆς ἀμωμῆτου Παρθένου καὶ Θεοτόκου ἐν τοῖς Πέτρῳ. Καὶ ἐνάρχεται χειραγωγεῖν αὐτὴν Δομέτιος, ὁ τῶν ἐκείσε πρωτοπρεσβύτερος, ἀνὴρ θεόφρων καὶ εὐσχημος, καὶ ὅσοι ἂν κατὰ Θεὸν ἡγοῦντο αὐτῆς.

Τούτων οὖν οὕτως γινομένων, μεταίγει ὁ Θεὸς τῇ κόρῃ τὸν νοῦν πρὸς ἐπανόρθωσιν, καὶ προσρίπτειν D τὰ τοῦ ἐναντίου εἰς πρόσωπον. Ἐν αὐτῇ δὲ γινομένη, ὑποστρέφει πρὸς τὸν εὐσπλαγγχῶν τὸν Πατέρα γεγυμνωμένη τῶν ἀρετῶν τὴν λαμπρότητα, πάντα κατασπαταλήσασα τὰ ἀγαθὰ ἐν ἀσωτίᾳ. Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἀόκνως αὐτῇ ἐπιγίγμενοι· ὅπως πληρωθῇ ἐν

quii, sed et maxime ratione futuræ resurrectionis, ob cuius expectationem, anima beata, jam velut habet quod exiit tabernaculum, affectuque inhabitat, ut in eo et colatur, et νοητῶς operetur. Sic docti Andræ plane eruditus quanquam ἀνόνημος discipulus. Eadem respicit D. Th. iii p. q. 33. a. 6. cum Aug. quem refert: sed est hic Noster explicatio

αὐτοῖς τὸ γεγραμμένον · « Ἀδελφοί μου γάρ, φησὶν, ἂν τις ἐν ὑμῖν πλανηθῇ ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀληθείας, καὶ ἐπιστρέψῃ τις αὐτὸν, γινωσκέτω ὅτι ἐπιστρέψας ἁμαρτωλὸν ἐκ πλάνης ὁδοῦ αὐτοῦ, σώσει ψυχὴν ἐκ θανάτου, καὶ καλύψει πολλοὺς ἁμαρτιῶν. » Τοῦτον οὖν τὸν ἐν οὐρανοῖς μετῶν ἀποκαίμενον λοιπὸν κληρωσάμενοι²⁵ οἱ προφῶρηθέντες θεοσεβεῖς, ἤγαγον αὐτὴν εἰς μοναστήριον καταμικρὸν, βουλόμενοι τῇ παρακλήσει, κατὰ τὸ πρόπον, εἰσαγαγεῖν αὐτὴν καὶ περιορίσαι ἐν τῷ ἐκεῖσε ὄντι καλλίῳ · ἦν γὰρ ὁ τόπος τοῦ ἐκεῖσε ἀρχαίου ἐγκλείστηρίου ἡσυχάζουσας μᾶς ἐν αὐτῷ · ὅπως μὴ δῆθεν πάλιν ἐκφυγῇ. Ἐπισκίπτει οὖν θεία αὐτῇ συνερχόμενοι, οὐ διέλιπον νοθευομένους. Συνέθετο δὲ αὐτὴν μετ' οὐ πολλὴ ἀρρωστίᾳ περιπεσείν. Ἐτι δὲ ὑπὸ τῆς νόσου πυκνῶς²⁶ βαρυνόμενης, καὶ ἐν ἀπογνώσει ὁρώσα ἑαυτὴν, ἤτειτο τὰς ἀδελφὰς πρὶν ἢ ἀποδοῦναι τὸ πνεῦμα, ὅπως καὶ αὐτὴν ἐμβάλλωσιν εἰς τὴν ἐγκλείστηραν, καὶ ἐκεῖ τῆς τελευτῆς ἀξιωθῇ. Ἐπὶ πολὺ δὲ αὐτῆς ἱκετευούσης, ὅπως διὰ τούτου ἀποσδεσθῇ ἢ ἀναφθεῖτα φλῆς τοῦ ἐναντίου, ὁ τῶν ἀποστατικῶν δυνάμεων πρωτοστάτης ἐκπέμπει πρὸς αὐτὴν ταραχούδεις καὶ ζοφεροὺς τῶν ἑαυτοῦ ἀγγέλων, ἐμφανῶς αὐτῇ κρᾶζοντας · Τί τοῦτο θέλεις ποιῆσαι, ὦ ἡμέτερα; Ἐπίστρεφε πρὸς ἡμᾶς· οὐδὲν ὠφελεῖς. Ἐγένετο δὲ τοῦτο ἐφ' ἱκανοῦ, ὥστε τὴν γυναῖκα ἄφωνον κεῖσθαι. Τῶν οὖν εὐλαδῶν γυναικῶν τῶν ἐν τῇ μονῇ ταῦτα θεωρουσῶν, καὶ ἐν ἀθυμίᾳ γενομένων, ὁρώσαι τὸ πτώμα δεινὸν, εἶπον ἐν ἑαυταῖς· Πάντως ἀποδώσει τὴν ψυχὴν ἐν συντομίᾳ. Ἐπὶ πολὺ δὲ σαγηνεύειν αὐτὴν ἐθέλων ὁ ἀντίθεος, καὶ δασιεύων αὐτῇ τὴν γλῶσσαν, ὅπως μὴ αἶνον προσφῶρας δώσῃ τῷ Θεῷ, εἶπον αἱ μονάζουσαι · Δεῦτε, προσκλαύσωμεν τῷ ἐξουσιάζοντι (συνάντημα γὰρ ἐν τοῖς πᾶσιν ἡμῖν), ὅπως δώσῃ τὴν ψυχὴν τῷ Θεῷ. Ἡμεῖς δὲ ποιήσωμεν τὸ αἶτημα αὐτῆς· καὶ εἰσῆγαγον αὐτὴν εἰς τὴν ἐγκλείστηραν.

Διανοκτερίου δὲ γενομένης ἀπὸ ἐσπέρας ἕως πρωῆ, τὰς ῥίξας ἐξέκοπτε τοῦ ἐναντίου ἢ προσευχῇ τούτου τοῦ γέροντος, [καὶ] πάσας αὐτοῦ τὰς μηχανὰς εἰργεῖν ἀπ' αὐτῆς παρεσκεύαζεν· ἥ καὶ φατόμενος προσδιδάτετο λέγων· Πάντων τῶν συμβεβηκότων σοι τὴν ἀμνηστίαν ὁ ἱατρὸς τῶν ψυχικῶν νοσημάτων λήθην ποιούμενος, παραδόξως ἔξεις²⁷ λύσιν τῶν πονηρῶν φαντασμάτων. Διὸ ἐπίστρεφε εἰς Χριστὸν, τὴν μόνην καταφυγὴν τῶν πεπλανημένων, καὶ ἐκνήψασα καὶ ῥῶσιν λαβοῦσα, μετέπεμψαι πρὸς τῇ μονῇ τῶν Αἰγυπτίων. Ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος Πατάπιος, ὃν σὺ νῦν ὀρᾷς συλλαλοῦντά σοι, καὶ ζήτησον ἐκ τοῦ ἐκεῖσε τοῖς ἀσθενοῦσι παρεχομένου ἀγιάσμα-

²⁵ Jac. v 19, 20. ²⁶ Eccle. iii, 19.

VARIÆ LECTIONES.

²⁵ Ἰσ. κληρωσόμενοι. ²⁶ Ἰσ. δεινῶς. ²⁷ Ἰσ. παρέξει.

COMBESII NOTÆ.

(96) *Salvabit animam a morte.* Sic Græca, omisso αὐτοῦ quod ipsum, et sua, et ejus, reddi potest. Hoc nilimum habent Vulg. magisque probat Estius; tametsi nec primum est spernendum, quod

A Ait enim : « *Fratres mei, si quis in vobis erraverit a veritate, et converterit quis eum, scire debet quoniam qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, salvabit animam a morte* (96), et operiet multitudinem peccatorum. » Hanc igitur in cælis repositam mercedem deinceps consecuturi, præfati religiosi viri, paulatim ad monasterium pertraxerunt, id agentes, ut juxta quod erat consentaneum inductam suasionibus, in loci illius cellula (erat enim locus veteris illic inclusorii, ubi monacha una ageret quietam vitam, eo nimirum consilio ut ne rursus effugere posset) includerent. Eam itaque admirabili inspectione ac cura convenientes, non cessabant commonefacere. Porro contigit ut paulo post in morbum incideret. Cumque adhuc graviter morbo premeretur, ac se videret desperatam, rogare cœpit sorores ut, priusquam traderet spiritum, in ejusmodi injicerent inclusorium, dignaque haberetur quæ illic loci vita defungeretur. Sic igitur ea multum supplicante, quo domicilii illius asperitate succensam adversarii flammam exstingeret, emittit præses apostatarum virtutum, turbulentos caliginososque angelos suos, qui ejus conspicui oculis, clamarent : Quid hoc vis facere, quæ sis nostra? Ad nos revertere; nihil prolicis. Id vero per longum sætis tempus adeo ut mulier, amissa voce, strata jaceret. Cum ita igitur habere perspexissent ejus monasterii sanctimoniales feminæ, diri casus spectaculo consilii inopes, apud seipsas dixerunt : Plane, breviaget animam. At Dei ille hostis, plurimum cupiens sagena capere, cum ejus linguam ligasset, ut ne Deo daret congruam laudem, dixerunt moniales : Venite; ad eum lugeamus, qui potestatem habet (quippe unus est nobis omnibus interitus) ut animam Deo tradat. Nos porro, præstemus quod ipsa rogavit; atque in cellam illam solitariam clausamque induxerunt.

Porro, ubi illic noctem unam a vespera ad usque mane egisset, adversarii malos radices senis hujus precatio excidit, omnesque ab ea ejus machinas submovit : cui etiam se conspicuum præbens, præscripsit dicens : Medicus ille morborum animæ, quæ tibi acciderunt universa, oblivioni tradens, a malis te illusionibus mirabiliter liberaturus est. Quamobrem convertere ad Christum, unicū illud suffugium eorum qui exerrant; evigilansque, ac robore accepto, mitte in Egyptiorum monasterium : sum siquidem, Dei ille servus Patapius, quem tecum loquentem vides, eque sanctificatione illic infirmis (97) præberi solita,

et auctor sequitur : qua de re Beda et alii.

(97) *Eque sanctificatione illic infirmis præberi solita.* Ex τοῦ ἐκεῖσε τοῖς ἀσθενοῦσι παρεχομένου ἀγιάματος. forte e sacro oleo, unguentis infirmis

quo et ipsa sanitatem a Dōo consequaris, munus A
quære. Nec vero deinceps evenient ii terrores.
Quippe erunt reprobi, qui molestiam faciunt aerei
dæmones. His dictis, discessit ab ea sanctus Pata-
pius. Ac vero, dum interim sacræ illæ vigiliæ
peraguntur, ipsa hora evangelicorum Domini no-
stri Jesu Christi verborum, quæ naturalibus mem-
bris tenta, linguam impeditam habebat, divini
brachii robore, ac flagellante senis oratione, fugati
sunt dæmones; ipsa autem voce clamare cœpit;
Deus Patapii, adjuva me: nec mora, omnibus
misericordis hujus Patris visionem enarravit. His
auditis, Deum timore glorificaverunt, « qui vult
omnes salvos fieri », et ut nemo in ejus scientia
compunctioni contritionique comparata, erret.
Mane igitur abierunt, ac fide, de sanctifica-
tione sumpserunt: cumque allata statim com-
municasset ac percepisset, sana effecta dæ-
monum ab ipsa profligata turbatio est. Senis
itaque precatio cum pervenisset ad thronum
regium, non prius destitit, quam ceu captivam,
invido illi excussisset abstraxissetque. Non con-
cesserunt preces illæ etiam a morte, donec ab eo
qui fecisset injuriam, vindicassent. Nihil obtor-
puerunt, donec iterum Christo sponso adduxissent
conciliassentque. Vere siquidem malorum, ac
fornicandi a Deo, initium (98), ut quis execrabi-
libus dæmonibus infirmitate mancipetur, quippe
accensetur homo divinis rebus, modo retinuerit
non inutilem rationem imaginis. Quamobrem exi-
guus ego sapientia, rem hanc optabam, firmumque
hoc statui, velut indeficientem thesaurum cogitans,
sancti Patapii sacellum, a quo hactenus manant
flumina, ac unde vitiis, tum occultis tum manife-
stis profligatis, curationem consequimur. Hoc ita-

τος, ὅπως καὶ αὐτὴ ἀπολαύσῃ τῶν τοῦ Θεοῦ λαμ-
πρῶν. Φόβοι δὲ οὐκέτι σοι ὑπαντήσουσιν· ἀδόκιμοι γὰρ
ἔσονται οἱ ἐνοχλοῦντές σοι ἀναίριοι δαίμονες. Καὶ
ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτῆς ὁ ἅγιος Πατάπιος. Καὶ δὴ ταύ-
της τῆς ἱερᾶς παννυχίδος γινομένης, τῇ ὥρᾳ τῶν
εὐαγγελικῶν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ρη-
μάτων, ἡ κεκρατημένη τῶν φυσικῶν μορίων, καὶ
τὴν γλῶσσαν ἐλγρομένην κεκτημένη, τῇ ἰσχυρί τοῦ
Θείου βραχίου, οἱ μὲν δαίμονες μαστιγούμενοι τῇ
προσευχῇ τοῦ γέροντος ἐδιώχθησαν· αὕτη δὲ τῇ φωνῇ
ἀνεβόησεν· Ὁ Θεὸς τοῦ ἁγίου Παταπίου βοήθει μοι·
καὶ τῇ αὐτῇ ὥρᾳ διηγήσατο πᾶσι τὴν ὁπτασίαν τοῦ
συμπαθητικοῦ τούτου Πατρὸς. Ταῦτα δὲ ἀκούσαντες,
τὸν Θεὸν ἐν φόβῳ ἐδόξασαν, ἐπὶ τὸν πάντα θέλοντα
σωθῆναι, καὶ μὴ κτανῆσθαι περὶ τὴν αὐτοῦ εὐ-
κατάνυχτον γνῶσιν. Ἀπῆλθον οὖν τῇ ἐπαύριον, καὶ
ἔλαβον πίστιν τοῦ ἁγιάσματος. Καὶ κοινωνήσασα
παρεῦθ, ὕγις ἐγένετο· καὶ ἀπεσοδῆθη ἀπ' αὐτῆς
τῶν δαιμόνων ὁ θόρυβος. Αὕτη τοίνυν ἡ εἰς θρόνον
τὸν βασιλικὸν τοῦ γέροντος φθάσασα προσευχὴ, οὐκ
ἀπίστη, ἕως οὗ ταύτην ὡπερ αἰχμάλωτον ἀπὸ
τοῦ φθονεροῦ ἀπετίναξεν. Αὕτη ἡ προσευχὴ, καὶ
μετὰ θάνατον οὐκ ἐνέδωκεν, ἕως οὗ ταύτην ἐκ τοῦ
ἀδικήσαντος ἡμᾶς ἡλευθέρωσεν. Αὕτη ἡ προσευχὴ·
οὐκ ἐνάρχησεν, ἕως οὗ ταύτην τῷ νυμφίῳ Χριστῷ
ἐκ δευτέρου προσήγαγεν. Ἀρχὴ γὰρ τῶν ὄντων, κα-
κῶν, καὶ τοῦ πορνεύειν ἀπὸ Θεοῦ, τοῖς μυσαροῖς
δαίμοσι ἀρρώστια δεδουλωσθαι· ὅτι ἐν κτίσμασι
Θεοῦ ἐγενήθη ὁ ἄνθρωπος, οὐκ ἡχρεωμένον ἔχων τὸ
κατ' εἰκόνα. Διὰ τοῦτο οὖν, ἡδύαμην ἐγὼ περὶ τοῦ-
του, ὁ μικρὸς τῇ φρονήσει, καὶ βέβαιον ἔθηκε τοῦτο,
ὡς ἀνεκλιπῇ θησαυρὸν ἑνῶν, τὸν τοῦ ὁσίου Πατα-
πίου σκεῖν, ὅς οὐ μέχρι τοῦ νῦν προχέονται τὰ νά-
ματα· κρυπτά τε πάθη ἐξαφανίζονται καὶ ἐμφανῆ,
[καὶ] θεραπεύει διὰ Θεοῦ ἀξιούμεθα. Ταύτης οὖν τῆς

²¹ I Tim. II, 4.

VARIE LECTONES.

²² Ἀεὶ τ. τοῦ. ²³ leg. κτήμασι.

COMBESII NOTÆ.

extra etiam sacramentum, Græcis familiarissimo:
de quo eorum ritu, nec non sacramenti unctoris,
singulari quidem, haud tamen minus canonico,
quidquid in suos rigidior Arcudius, non hujus loci
et operæ fuerit disputatio: aliquando vero, moræ
sue dispendiis auctior expectata prodierit. Potui
illud ἀγίασμα etiam esse, vel aqua benedicta, vel
aliud genus eulogiæ: id enim parum refert, cum in
istis ipsa præcise materia nihil operetur, sed fi-
des, tum tradentium, tum suscipientium; unde
recte postmodum subdit, de iis qui iverunt quæsi-
tum juxta divinam revelationem, accepisse πίστιν
τοῦ ἁγιάσματος. Quid si ἀγίασμα illud præbendum
infirmis accipiantur reliquiæ infirmis communi-
candis usu antiquo modernoque utriusque Eccle-
siæ servari solitæ? Favet certe quod statim sequi-
tur ab illis verbis, Ἐλαβον πίστιν τοῦ ἁγιάσματος,
καὶ κοινωνήσασα παρεῦθ, ὕγις ἐγένετο. Sic pun-
ctat Regius codex: Cum allata statim communica-
set, etc. Forte tamen melius: Καὶ κοινωνήσασα,
παρεῦθ ὕγις ἐγένετο· quæcunque tandem illa
communio intelligatur. Eucharistica et sacra, om-
nibus spectatis, videtur magis congruere, in quam
maxime fuerit conferenda perfecta illa sanitas, a

Patapii visione inchoata.

(98) Ac fornicandi a Deo initium. Videtur resti-
tutus locus, transpositione τοῦ καὶ, quam fecimus,
ab eo loco, καὶ τοῖς μυσαροῖς. Ut et vere malorum,
et fornicandi a Deo, quod est illud vere malum,
velut prima radix, significetur servitus illa diaboli,
olim invecta in genus humanum, labefactata ima-
gine ac ceu obliata, qua ἐν Θεοῦ κτήμασι ἐγενήθη-
μεν, quomodo etiam corrigimus: facti fueramus
divina res et possessio; velut metaphora ovis Do-
mino signatæ, qua utuntur Greg. orat. in sanctum
Baptisma mensue Amphilocheus in mulier. peccat,
ut alter ab altero videatur mutuatus esse: quod
in amicissimis collegisque nihil absurdum habet. Sic
ipse Amph. nonnulla αὐτελεξεῖται intulit Vitæ Ba-
siliæ, ex ejusdem apud Greg. epitaphio, depravata
apud Ursum, sed nobis ex Regii restituta. Quod
spectat ad servitutem istam diaboli, impensiori
divina protectione, intercedentibus sanctis, sa-
cerisque aliis adminiculis juvenilibus profliganda a
nobis, ut ne malo absolute et peccato majiori ser-
vitude mancipaverit, videndus D. Bern. in iis quæ
scripsit adversus Abælardum, falsa gloriantem li-
beriate.

βροθείας τετυχηκυῖα ἢ προληχθείσα, ἐν μιᾷ νυκτε-
ρινῇ ἡσυχίᾳ ἐφάνη αὐτῇ ἡτοιμασμένη πρᾶπειζα ἐξ
ἐναντίας καίμενη· καὶ φησι πρὸς αὐτὴν εἰς τῶν ἀνα-
καίμενων· Οὐκ ἔστιν ἀξία τοῦ γεύσασθαι. * Ἦν δὲ ἡ
φωνὴ ἣν ἤκουσε γινωρισθεῖσα αὐτῇ, ὡς πρὶν ταύτη
συνελάλει αὐτῇ ὁ ἅγιος Πατάπιος. Ταύτης οὖν τῆς
φωνῆς γενομένης, πάλιν φωνὴ ἐκ δευτέρου ἐγένετο,
ἐκ τῶν ἐσθίουσων γυναικῶν μίαις τινος· Ναί, ἀξία
γενήσεται ἐκ τῆς τραπέζης ταύτης γεύσασθαι· καὶ
ἤκουσεν αὐτῆς τοῦτο εἰπούσης. Ἐξυπνος δὲ γενομέ-
νη, κατενόησε τοῦ καλοῦ διδασκάλου τὴν φωνὴν τὴν
πρώτην εἶναι. Καὶ ἡτήσατο πάλιν ἐσιώτερον ἐγκλει-
σθῆναι καὶ κατωτάτω, ὥστε μὴ ἔχειν αὐτὴν ἀδειαν
ἐτέρωθεν λαμβάνειν τὸ πρὸς τὴν χρεῖαν, ἣ τινα
ἐμφανίζειν, ἣ μόνον ὑπὸ τῆς ἐκείσε οἰκούσης σὺν
αὐτῇ ἐγκλεισθῆς, τοῦτο καλῶς ὑπὸ τοῦ λόγου ἐαυ-
τὴν κατακρίνασα.

Διὰ τοῦτο οὖν, ἀγαπητοί, οἱ φοβούμενοι τὸν Θεόν,
εὐρήσουσι χάριν, καὶ ἐν ἀγίοις ὁ κλήρος αὐτῶν, καὶ
ἐν Κυρίῳ ὁ μισθὸς αὐτῶν, παρ' ᾧ ἐν ὀφθαλμοῖς
εὐρωσιν, οἱ ταῖς μνείαις αὐτῶν κοινωνοῦντες. Τῆς
γὰρ νυνὶ τελομένης τοῦ ὁσίου μνήμης ὑπὸ τῶν πί-
σται ἐκδεχόμενων, καὶ τὸν φόβον ²⁹ τῆς θείας λει-
τουργίας ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ ἀναμενόντων, μετὰ τὴν
παννυχίδα τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ, εἶδον αὐτοὶ ³⁰ μεγαλεῖα
δόξης Κυρίου. Αὐτῶν γὰρ ὕπου μεταλαθεῖν γενο-
μένων, ὡς πρώτῳ καὶ θεῷ δώρῳ ³¹, φαίνεται δι'
ὀπτασίας τῷ Στοχείῳ ἐχούσης ³² τὸ ὄνομα, καὶ
προστομίων τῇ σεμνῇ ταύτῃ κόρῃ, μειδιῶν τῷ προσ-
ώπῳ ἡρώτα· Ποῦ ἔστιν ἡ σὴ μερὶς σήμερον μεθ'
ἡμῶν ἐναντίον Κυρίου; Αὐτῆς δὲ προσεχούσης, εἶδε
μετ' αὐτοῦ καὶ ἑτερόν τινα· τοὺς δὲ ἀμφοτέρους τῷ
μοναχικῷ σχήματι κατεστεμένους. Καὶ ὁ μὲν προ-
βαλὼν, φωτὸς λαμπρόδιον κατεῖχε, πρὸς τοῦ δευτέ-
ρου ὕπηρεσίαν. Ἐρωτήσαντος δὲ τὴν προρρήθειαν
σεμνὴν καὶ ἀστείον κόρην, συνέσει πολλῇ εὐλαβου-
μένη τὸν ἄνδρα, ἔξυπνος ἐγεγόνει· καὶ παραχρῆμα
διανέστη τῆς κλίνης, καὶ ἃ εἶδεν, ἐξείπε τῇ ὑπὸ τοῦ
ὁσίου Πατρὸς θεόφρονι γυναικὶ ἐπιζητουμένῃ. Μα-
θούσα δὲ ἐδόξασε τὸν Θεόν, καὶ ἐπὶ πλείον ἐπεκτάθη
τῇ πίστει. Τί δὲ ἄρα φιλαχρόαμενες, ὅτι ἐν φωτὶ
ἐπιφοιτῶσιν οἱ ἅγιοι; * Ἐπειδὴ φῶς, φησὶ, τοῖς δι-
καιοῖς διαπαντός. * Θεῖας οὖν δωρεᾶς ὑπερβολὴν λο-
γιστέον, καὶ εὐθηνίας, ἀγαπητοί, ὁδὸν ἐμφανίζου-
σιν οἱ ἅγιοι τοῖς ἀξίοις, ἐνοικίζειν αὐτοῖς, οἶμαι, ^D
ὡς περ ὕδωρ εἰς οἶκον τὰ ἀγαθὰ, πρὸς ἀπόλαυσιν
αἰωνίων ἀγαθῶν.

^a Prov xiii, 9.

VARIAE LECTIONES.

²⁹ leg. καίρῳ. ³⁰ ἴσ. εἶδεν αὐτῇ. ³¹ ἴσ. πρώτου δὲ θεοῦ δώρου. ³² ἴσ. ἐχούση.

COMBEFISH NOTE.

(99) *Cuidam Stæchiæ nomine.* Τῷ Στοχείῳ ἐχούσῃ
τὸ ὄνομα. Accipio ut nomen proprium, cui illa, de
puella penitente inclusa facta sit revelatio. Mo-
lestia isthæc generum confusio, aliæque sive aucto-
ris, sive antiquarii, aut menda, aut dialecti inso-
lentes. Mala est marginalis conjectura, εἶδεν αὐτῇ.
Fuerit εἶδον αὐταί, una nimirum illa memorata

A que puella præfata nacta auxilium, noctis ejus-
dam silentio, paratam mensam e regione positam
videt; atque ad eam recumbentium unus: Indig-
na est quæ gustaverit. Porro habebat cognitam
vocem quam audivit, velut ea sibi prius locuto
sancto Patapio. Hac igitur voce facta, secundo
iterum vox facta est, quadam ex comedentibus
feminis emittente: Utique digna efficietur, quæ de
mensa hac gustaverit. Atque in hunc modum dic-
centem audivit. A somno autem expergefata,
perspexit esse boni doctoris vocem quam primam
audisset, rogavitque ut iterum penitus ac loco
imo includeretur, ut non aliunde liceret quæ es-
sent ad usum accipere, autve ulli se conspicuam
præbere, nisi tantum ab ea quæ illic loci degeret
pariter inclusa: hac sibi merito a sermone, ceu
pœna ac cautione indicta.

Idcirco, dilecti, qui timent Deum, gratiam in-
venturi sunt; eritque in sanctis sors illorum, et
merces in Domino: in cujus oculis inveniantur,
qui communicant eorum memoriis. Nam, celebri
hodie sancti memoria, illis fide excipientibus
tempusque peragendæ rei divinæ, mundo corde
expectantibus, nocte illa, post sacras vigilias, Do-
minicæ gloriæ magnalia vidit. Cum enim somno se
dedissent, ceu primum illud admirabileque perce-
pturæ donum, apparet per visum, cuidam Stæ-
chiæ nomine (99), puellamque honestate morum
gravem, vultu lenè ridenti simili alloquens, per-
contabatur: Ubi hodie tua nobiscum pars in con-
spectu Domini? Porro attendens illa, etiam alium
quempiam vidit comitem, amboque monachali
habitu ornatos; ut alter quidem præiret, secundi
obsequio tenens ac præferens accensam lampadem.
Interim autem, dum is, præfatam honestate gra-
vem gratiosamque puellam interrogaret; illa,
prudenter admodum virum reverita, a somno ex-
citatur, confestimque e lecto surgens, omnia refert
quæ vidisset religiosæ feminæ quam Pater inter-
rogans affatus esset. Illa autem ut cognovit
glorificavit Deum, ac magis fide promovit. Quid
vero, benigni auditores, id velit, ut sancti in
lumine veniant? Nimirum, quia, inquit, lux ju-
stis perpetua ^a. Divini muneris exsuperantia
largitasque existimanda, dilecti, ut ceu duces san-
cti digni appareant, ut apud illos, quod quidem
existimo, velut aquam, affatim ad bonorum æter-
norum conciliationem domi bona reponant ac affe-
rant.

vidente, quæ aliis retulit, ipsique adeo feminæ, ad
quam spectaret visio hæc. Sic in aliis conati sunt
emendare non tantum typographi, sed et nostra
amplissimo ad finem cujusque libri, graviorum et
quæ possent lectorem morari, ascripto correctorio
indice.

Ac nos quidem, viri studiosi, læte habuit, quidquid præfatus sanctissimus episcopus, etsi nolens, conscripsit. Quippe adhæsit scientiæ thesaurorum in Scripturis positorum, vir Attici eloqui facilitate ac venustate, exercitio omni instructissimus. Quamobrem quæ exordio conscripsimus, ejus erant ad quamdam velut gloriationem; ut nimirum magnus ei Pater Patapius in visione apparuisset. Ratus autem modestiæ esse (1) ut ea silerentur, ideo prætermisit, non velut minus meminisset, sed sciens volensque. At ego ad divitias enitens divini sapientiæ, istud adjeci. Quippe, ad eum qui omnium dirigit mentem, ceu ejaculatus preces, ut præberetur digne dicere quæ congrua essent, rogavi. Neque enim cultioris sermonis gratia, Platonem adii, aut Pythagoram, vel Homerum: sed sapientiæ ducem, sapientumque moderatorem; quod in ejus manibus simus ipsi, ac sermones nostri. Porro nequit a sua illa humanitate, propensiorque beneficiæ studio in humanum genus prohiberi, mundoque accedentes corde, sensuum Scripturæ thoracem induit. Quocirca sic decrevit omnium Dominus, tanquam « fecerit ipse pusillum et magnum, eique sit æqualiter cura de omnibus », ut et meo ministerio, futuris generationibus auditum faciat, ut sit terribilis in sanctorum consiliis. « Generatio enim et generatio laudabit opera tua, et potentiam tuam annuntiabunt; » tuamque adjutricem manum glorificabunt, qui obsequuntur tuis præceptis. Quamobrem, tu Patris omnipotens Sermo, doce nos quid sit acceptum in oculis tuis, et rectum in tuis mandatis. Tu enim dux eris, atque nobis, quæ ab initio ad salutem parasti, nota feceris. Tuum vero consilium quis cognoverit, nisi tu dederis sapientiam? Quippe « mortalium cogitationes timidas, et incertas providentias nostras », docuit amator ille sapientiæ. Quamobrem solus ipse de celo descendens, beneficio nos affecisti, nostrasque assumpsisti infirmitates, et ægritudines portasti: utque ne ullum mandatorum tuorum solveremus, indixisti, disceremusque non deficere ac animo concidere in malis. Quis vero dicat quæ feceris, qui veneris in mundum, mundoque salutem contuleris? Vel quis resistat illi tuo decreto, quo magna et imperscrutabilia fecisti? Ab his ergo, dilecti, Salvatoris Christi veri Dei dogmatis, os aperiamus divino sermoni, ac ne inani gloria, gloriam magnificentiæ ejus occultemus. Imo, si quis habet Dei sermonem, offerat de bono cordis thesauro, quo proximum a mala cogitatione avertat: eaque re, ejus qui denuntiavit jussitque, di-

^b Sap. vi, 8. ^c Psal. cxliv, 4. ^d Sap. ix, 14.

COMBESII NOTÆ.

(1) Ratus autem modestiæ esse. Εὐλαβεῖας οὖν τοῦτο ὁ λεχθεὶς λογιζάμενος ἔργον. Ipsam hanc solutionem adhibuimus Baronio, ad Basilii Vitam nomine Amphilocho, eo elevanti concessam Ephr. Basilii precibus gratiam Græci sermonis, quod in

A Καὶ ἡμεῖς μὲν, ὧ φιλομαθεῖς, εὐφράνημεν ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπὸ τοῦ εἰρημένου ἁγιωτάτου ἐπισκόπου, καὶ μὴ θέλοντος, συγγραφεῖται. Συνέζευκτο γὰρ ὁ ἄνθρωπος τῇ γνώσει τῶν γραφικῶν θησαυρῶν, πάσῃ περὶ Ἀττικῆς διαλέκτου πεπαιδευμένος. Ὅθεν καὶ τὰ ἐν προοίμῳ ὑφ' ἡμῶν συγγραφέντα, αὐτοῦ ὑπάρχοντες μὲν εἰς καύχησιν, καθὼς ὁ μέγας Πάτερ αὐτῷ ὤφθη διὰ τῆς ὀπτασίας Πατάπιος. Εὐλαβεῖας δ' οὖν τοῦτο ὁ λεχθεὶς λογιζάμενος ἔργον, τοῦτο χάριν ταῦτα παρέδραμεν· οὐ λανθανόντως, ἀλλ' ἐκουσίως. Ἐγὼ δὲ, τῷ πλοῦτι τῆς θεϊκῆς σοφίας ἐπεκτεινόμενος, τοῦτο προσέθεικα. Πρὸς γὰρ τὸν πάντων διορθωτὴν τὴν γνώμην ἠκόντισα, ὅπως μοι παρὰ σὴν εἰπεῖν ἀξιῶς τὰ πρόποντα. Οὐ γὰρ Πλάτωνι, ἢ Πυθαγόρᾳ, ἢ Ὁμήρῳ προσεῖπον μαθεῖν τὴν διάλεκτον, ἀλλὰ τῷ τῆς σοφίας ὀδηγῷ, καὶ τῶν σοφῶν διορθωτῇ, ὅτι ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ λόγοι ἡμῶν. Ἀκύλυτον δὲ ἔχει ἐκ αὐτοῦ τὸ φιλόανθρωπον, καὶ τοῖς προσερχομένοις ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ, ἐνδιδύσκει θώρακα γραφικῶν νοημάτων. Διὸ ἐκρίνε τοῦτο ὁ πάντων Δεσπότης, ὅτι « μικρὸν καὶ μέγαν αὐτὸς ἐποίησεν, ὁμοίως τε προνοεῖται περὶ πάντων »· ὅπως καὶ δι' ἐμοῦ τὴν φωνὴν ἀκουτίσῃ ταῖς μετ' ἡμῶν γενεαῖς, ὡς φοβερὸς ἐν βουλαῖς ἁγίων. « Γενεὰ γὰρ καὶ γενεὰ ἐπαινέσει τὰ ἔργα σου, καὶ τὴν δυνάμιν σου ἀπαγγελοῦσι, » τὴν τε ὑπέρμαχόν σου χεῖρα δοξάζουσιν, οἱ τοῖς προτάγμασι σου ἀκολουθοῦντες. Διὸ, παντοδύναμε Λόγε τοῦ Πατρὸς, διδάξον ἡμᾶς τί ἀρεστὸν ἐν ὀφθαλμοῖς σου, καὶ εὐθὺς ἐν ταῖς ἐντολαῖς σου. Σὺ γὰρ ὀδηγήσεις καὶ γνωρίσεις, ἃ ἠτοίμασας εἰς σωτηρίαν ἡμῶν ἀπαρχῆς. Βουλὴν δὲ σου τίς ἔγνω, εἰ μὴ σὺ ἔδωκας σοφίαν; « Λογισμοὶ γὰρ θνητῶν δειλοὶ, καὶ ἐπισφαλεῖς αἱ ἐπίνοιαι ἡμῶν, » ὁ τῆς σοφίας ἐραστὴς ἐδίδαξε. Διὰ τοῦτο εὐεργετούμενους ἡμᾶς, καταβάς ἐξ οὐρανοῦ μόνοις ἀπέδειξας, καὶ τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἀνέλαβας, καὶ τὰς νόσους ἐδάστας· καὶ μὴ λύειν ἐπηγγεῖλωμένην τὴν σὴν ἐντολῶν· καὶ διδάσκειν μὴ ἐκκακεῖν. Καὶ τίς ἐρεῖ τί ἐποίησας, ὁ ἐλθὼν εἰς τὸν κόσμον, καὶ σώσας τὸν κόσμον; ἢ τίς ἀντιστῇ τῷ κρίματι σου ὃ ἐποίησας μέγαν καὶ ἀνεξίχνιαστον; Ἀπὸ τούτων οὖν τῶν τοῦ Σωτῆρος Κριτοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ διδαγμάτων, ἀγαπήτοί, ἀνελθόμενοι στόμα λόγου Θεοῦ, καὶ τὴν δόξαν τῆς μεγαλοσύνης αὐτοῦ, μὴ ἀποκρύψωμεν κενοδοξίᾳ· ἀλλ' ἕκαστος, εἰ λόγον ἔχει Θεοῦ, προσφερέτω ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας, ἵνα τὸν πλησίον ἀναστρέψῃ ἐκ κακῆς ἐπίνοιας· ὅπως δείξῃ ἐν τούτῳ τὴν τοῦ ἐπαγγελλομένου ἀγάπην. Οἱ γὰρ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν μαθηταὶ καὶ ἀπόστολοι, διδάξάτωσαν ἡμᾶς ποιεῖν τὰ ὅμοια ὡσαύτως. Οἷα Ἰωάννης ἐκ τῆς ἐρήμου καρδίας τῶν Φαρισαίων διδαγμάτων ἀπαναχωρῶν, παρὰ τὰς

non meminere, ubi describit eam cum Basilio congressionem. Erat certe ea res magis Ephraem quam Basilii, atque ad καύχησιν αὐτοῦ, ut et ipse merito εὐλαβεῖας ἔργον duxerit silentium.

ἐχθρας τοῦ Ἰορδάνου ἐτέλεσεν· ὅς καὶ παραγενόμε-
νος, καινὴν ἐντολὴν προκαταγγέλλων, τὸν τῆς δικαιο-
σύνης ἥλιον, τοῖς τῶν ἐχιδνῶν ἐγγόνους ὑπέδεικνυε.
Ἀπὸ καὶ ἔλεγον, οἱ μὲν τῷ βαπτίσματι τοῦτον προσερ-
χόμενοι τοῖς ὁμόροις· Ἀεῦτε, ἴδετε διδασκαλίαν, ὅταν
οὐδεὶς τῶν προφητῶν ἐπηγγείλατο, οὐδὲ νομικὴ ἐν-
τολὴ διετεῖλατο. Εἶδες καὶ τοῦτον, ἀγαπητέ, οἷα βα-
πτίζων παρακαλῶν διελέγετο; Εἶδες Πέτρον σταυρῷ
προσηλούμενον, οἷα τερπνὰ προσεφθέγγετο; Εἶδες
τὸν Παῦλον, πῶς Τιμοθέῳ καὶ πάσαις ταῖς φυλαῖς
πολιτεύεσθαι παραινέας; Ὅμοιως καὶ Στέφανος, ὁ
τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ μιμητής, διωκόμενος ἔλεγεν.
Ἄλλ' ἐπὶ τὴν τοῦ Παύλου διδασκίαν πάλιν ἡμῖν γενέ-
σθω τὸ φρόνημα, πρὸς πλήρωμα τῶν ζητουμένων
καλῶς καταντήσασιν. Αὐτὸς γὰρ νοθεύει τοὺς
ἀτάκτους οὐκ ἐσιώπησε· παραμυθεῖσθαι δὲ τοὺς ὀλι-
γοφύλους οὐκ ὤκνησε, καὶ ἀντέχεσθαι τούτων ὥς
ἀσθενούντων, τοὺς αὐτοῦ μιμητὰς ὡς συμμετόχους
τῆς διδασκαλίας ὑπέδειξε, μακροθυμεῖν ὁμοῦ καὶ
μὴ ἐκκακεῖν τῇ ὑγιαίνουσῃ πίστει. Αὕτη γὰρ ἐστὶν
ἡ ζωὴ ἡ αἰώνιος, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν,
ὃ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, σὺν τῷ παναγίῳ Πατρὶ,
καὶ τῷ ζωοποιῷ αὐτοῦ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ
εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

percepissent, ostendit longanimes pariter esse, nec deesse sanæ fidei ^f. Ipsa enim est æterna vita, in Christo Jesu Domino nostro, cui gloria est et imperium, cum sanctissimo Patre, ac vivifico ejus Spiritu, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

* Luc. iii, 2 seqq. ^f 1 Thess. v, 14.

COMBEFISHI NOTÆ.

(2) *Ut jucundos sermones habuerit, blandeque affatus sit.* Oἱα τερπνὰ προσεφθέγγετο. Habent plura in eam rem acta SS. Petri et Pauli, nomine Lini successoris ejusdem sancti Petri, t. VII, Bibl. PP.; sed ea doctis habentur spuria. Solidiora forte antiquus Regius codex quo habetur eorumdem apost. acta et passio, incerto auctore. Sic ergo ibi post deprecantem crucifixionem inverso capite ob Domini reverentiam, ac pro votis illatam: Συνῆλθε δὲ ἀναριθμητὸν πλῆθος, λοιδοροῦντες τὸν Καίσαρα, θυμοῦ πεπληρωμένον, ὥστε αὐτὸν βουλό-
μενοι κατακτεῖναι. Ὁ δὲ Πέτρος διεκέλευσεν αὐτοὺς λέγων· Πρὸ ὀλίγων ἡμῶν παρακληθεὶς ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν, ἀνεχώρουν· καὶ εἶδον· καὶ ἰδοὺ ἐδεώρουν τὸν Κύριόν μου Ἰησοῦν Χριστόν. Καὶ προσεκύνησα αὐτῷ· καὶ εἶπον· Κύριε, ποῦ πορεύῃ; καὶ εἶπέ μοι· ὅτι ἐν Ῥώμῃ ἀπέρχομαι· πάλιν σταθροῦναι καὶ ἐν τῷ ἀκολουθεῖν με αὐτῷ, ὑπέσπερα πάλιν ἐν Ῥώμῃ καὶ εἶπέ μοι· Μὴ φοβοῦ, ὅτι μετὰ σοῦ εἰμι, ἕως οὗ εἰσάγω σε εἰς τὸν οἶκον τοῦ Πατρὸς μου. Διὰ τοῦτο, τέκνια μου, μὴ ἐμποδίσετε τὴν ὁδόν μου· ἥδη γὰρ οἱ πόδες μου, τὴν οὐράνιον ὁδεύουσιν ὁδόν· [Μὴ] οὖν λυ-
πεῖσθε, ἀλλὰ συγχαρτέ μοι μᾶλλον ὅτι σήμερον τῶν πόνων τῶν καρπῶν μου ἐπιτυγχάνω. Καὶ τοῦτο εἰπὼν προσήρξατο οὕτως· Εὐχαριστῶ σοι, ἀγαθὲ ποιμὴν, ὅτι κατηύυσάς με τῆς ὥρας ταύτης. Ἀλλὰ θέλω σοι· τὰ πρόβατα ἃ ἐπίστευσάς μοι, μὴ αἰσθανθῶσι τοῦ χωρισμοῦ μου, σὲ ἔχοντα, δι' οὗ ἐγὼ τὴν ποιμνὴν ταύτην ἡδυνήθην ποιμαίνει. Καὶ τοῦτο εἰπὼν πα-
ρέδωκε τὸ πνεῦμα. Sunt plane larta hæc προσφωνη-
τικά· quibus maximus ac πρωτοκορυφαῖος ἀπο-
στόλων et amantem gregem, et ipsum Deum, verbis

omnino ipso dignis accuratissimisque, pro ea hora, jamque ad coronam migraturus affatus sit. Nos ita reddimus. Convenit autem multitudo innumera-
bilis, improperans Cæsari, plenaque ira, ut ipsum comburere vellent. At Petrus admonuit dicens: Ante non multos dies, rogantibus fratribus, recessi: vidi-
que, et ecce aspiciebam Dominum meum Jesum Chris-
tum, quem et adoravi; dixique: Domine, quo vadis? At ille: Venio Romam, iterum crucifigi, cumque secutus, iterum Romam redii: dixique mihi: Ne timueris; ego enim tecum, usque dum introducam in domum Patris mei; quomobrem, filii mei, ne meum iter impedieritis: jam enim mei pedes versus cælum iter arripiunt. Ne itaque contristemini; imo vero, mihi congratulamini, quod sim hodie consecu-
turus meorum laborum fructum. Atque his dictis, ita precatus est: Tibi gratias ago, bone Pastor, quod me hora hac dignum duxeris. Verum rogo ut ne quas mihi credidisti ores, meam senserint sepa-
rationem, te pastorem habentes, per quem licuit, ut gregem hunc ipse pascere. Cumque hoc dixisset, tradidit spiritum. Sapiunt hæc revera quid apostoli-
cum, nec Lino, aut si quis alius magnus fuit a Petro et apostolicus, indignum. Desunt ab illis Actis, illa de mulieribus conjugio prohibitis, ac maritis substractis, in quibus tantum Baronius, asper-
sam Manichæorum fuliginem, Actis Petri et Pauli, Lini nomine, agnoscit: ut proxima ratio necis Petri, fuerit Simonis extinctio, ad quam etiam Paulus coapostolo collaboravit. Astipulantur hic ascriptis Hegesip. lib. iii, cap. 2; Ambr. Contra Auxent. etc.

ORATIO XX.

A

ΛΟΓΟΣ Κ'.

De argumento Publicani et Pharisei.

Περὶ τῆς ὑποθέσεως τοῦ Τελώνου καὶ τοῦ Φαρισαίου.

Publicani Pharisæique materia veluti præexercitamentum quoddam et præparatio proposita est iis, qui volunt adhærere sanctæ humilitati, quæ universas amplectitur virtutes, quibus comparatio regni cœlestis vere innititur, simulque a superbia quæ Deo invisæ est declinare, quæ hominem ab omnibus Christianis virtutibus avertit. Quis ergo haud æmulabitur Publicanum ejusdemque conversionem atque pœnitentiam, et Pharisei fastum non aversabitur? siquidem humilitas quidem Christo conjungit, superbia vero tumentis dæmoni atque fastus pleno.

Superbia principem angelorum, cui etiam Lucifer nomen erat, diabolum prorsus effecit. Hæc nostri generis auctorem Adamum paradiso expulit: «Deposuit potentes de thronis, et exaltavit humiles». — «Dominus superbis resistit, humilibus vero dat gratiam». — Hæc Pharaonem deponit: «Dixit insipiens in corde suo, Non est Deus». — Hæc Nabuchodonosorem dejecit: «Dominum enim Deum tuum adorabis, et ipsi soli servies». — Et: «Non facies ullam imaginem». — Quamvis illi quidem morbus iste ablatus est, huic vero in habitum affectio transit. Vere febris est superbia, quæ subjaceat sensui febrientis; furor est vehemens ad ruinam hominem trahens; hydrops est plena aeris et aquæ.

«Quis enim ascendit in montem Domini? Innebens manibus et mundus corde, qui non accepit in vano animam suam». — Hujusmodi erat Tyri vanitas atque elatio, quæ humoris gratiæ jacturam fecit, terra utique arescens. Scitis namque istuc qua ratione, quæve experientia, superbus non indiget perficiente Dei gratia: atque idcirco sine humore est aridus, caret vitali calore et vitali irroratione. In hoc quippe inani ærbore nidum suum elaborat nyclicorax diabolus.

Atque ut paucis dicam, humilitas alitrix est virtutum, pietatisque, in qua Christiana pulchritudo sita est, caput, origo et finis. Est passionum inortificatio, peccati ablatio, humoris in radice fidei conservatio. Humilitas est cum Dei timore qui extrudit iniquitatem, quemadmodum ait et Jeremias et Salomon. Sane enim «Initium sapientiæ est timor Domini». — His concinit et beatus Paulus. Hæc Publicanum præconem Spiritus efficit: at superbia Pharisæum inane facit tympanum frustra tinniens. Perfecto pomum Sodomiticum est hypocrita, maturans quidem belle quæ sunt externa, quod vero ad interna pertinet, putridus est atque ingratus.

Ascendit in templum Publicanus, ascenditque

«Ὁ δὲ τοῦ Τελώνου καὶ τοῦ Φαρισαίου ὕλη οὖν τι προγύμνασμα καὶ προδοποίησις πρόκειται τοῖς βουλομένοις ἔχειν τῆς ἱερᾶς ταπεινότητος, τῆς πασῶν τῶν ἀρετῶν λαμβανομένης, αἷς ἡ κτῆσις τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ὄντως ἐνίδρυται, καὶ τῆς θεομισοῦς ἀλαζονείας ἀπέχεσθαι, τῆς πασῶν τῶν φιλοχρίστων ἀρετῶν παρατρεπούσης τὸν ἄνθρωπον. Τίς οὖν οὐ ζηλώσει τὸν Τελώνην, καὶ τὴν ἐπιστροφὴν αὐτοῦ, καὶ τὴν μεταμέλειαν, καὶ τοῦ Φαρισαίου οὐκ ἀποσεύσεται τὸν ὄγκον; εἰπερ ἡ μὲν ταπεινότης συνάπτεται τῷ Χριστῷ, ἡ δὲ ἀλαζονεία τῷ πεφρονηματισμένῳ καὶ πλήρει ὄγκου δαίμονι.

«Ὁ ἀλαζονεὶα τὸν πρῶτον τῶν ἀγγέλων ᾧ κλήσις καὶ Ἐωσφόρος ἦν, πάντως διάβολον καθιστᾷ. Αὐτὴ τὸν γενάρχην Ἀδὰμ τοῦ παραδείσου ἐξωθεῖται: «Καθ' ἔλθε δυνάστας ἀπὸ θρόνων, καὶ ὑψώσεν ταπεινοὺς.» «Κύριος; ὑπερηφάνους ἀντιτάσσεται, καὶ ταπεινοί; δίδωσι χάριν.» Αὐτὴ κατατίθεται τὸν Φαραῶ· «Εἰπεν ἄφρων ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ, Οὐκ ἐστὶ Θεός.» Αὐτὴ τὸν Ναβουχοδονόσορ καταβάλλεται· «Κυρίῳ γὰρ Θεῷ σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.» Καί· «Οὐ ποιήσεις οὐδὲν ὁμοίωμα.» Εἰ καὶ τῷ μὲν ἡ νόσος λύεται, τῷ δὲ ἔξις γίνεται τὸ πάθος. Ὅντως πυρετός ἐστιν ἡ ὑπερηφάνια, ὑποκρίπτουσα τὴν αἰσθησὶ τοῦ πυρεττοντος, φρενίτις δεινὴ εἰς πτώσιν τὸν ἄνθρωπον παροξύνουσα, ὑδρῶς ἐμπλεὲς ἀέρος καὶ ὑδατος.

«Τίς γὰρ ἀναθήσεται εἰς τὸ ὄρος Κυρίου; Ἀθῶος χερεῖ, καὶ καθαρὸς τῇ καρδίᾳ, ὃς οὐκ ἔλαβεν ἐπὶ ματαίῳ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ.» Τοιαύτῃ ἦν ἡ τοῦ Τύρου ματαιότης καὶ ἀγερωχία, ἡ τὴν ἱκμάδα ἀποβαλλομένη τῆς χάριτος, γῆ ἀνικμος. Ἰστε γὰρ δῆπου τοῦτο καὶ λόγῳ καὶ περὶ, ὁ ἀλαζὼν οὐ δεῖται τῆς τελειωτικῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος· καὶ διὰ τοῦτο ἐστὶν ἀνικμος καὶ ξηρὸς, λείπεται τοῦ ζωτικῶς θερμοῦ, καὶ τῆς ζωούσης ὑγρότητος. Ἐν τούτῳ κενῷ ὄντι δένδρῳ τὴν καλιὰν ἐργάζεται ὁ νυκτικῶρὰς διάβολος.

Καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, ἡ ταπεινότης τροφὸς ὑπάρχει τῶν ἀρετῶν, τοῦ Χριστιανοῦ κάλλους εὐσεβείας καὶ φάλαγον καὶ ἀρχῇ καὶ τέλος. Τῶν παθῶν ἀναίρεσις, συντήρησις; ὑγρότητος ἐν τῇ ῥίζῃ τῆς πίστεως. Ἡ ταπεινότης σύνεστι τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ τῷ ἐλαύνοντι τὴν ἀνομίαν, ὡς ἔφη καὶ ὁ Ἱερεμίας καὶ ὁ Σολομών. Ὅντως γὰρ «Ἀρχὴ σοφίας φόβος Κυρίου.» Αὐτὴ τὸν τελώνην κήρυκα ποιεῖται τοῦ Πνεύματος· ἡ δὲ ἀλαζονεία τὸν Φαρισαῖον κενὸν ἐργάζεται τύμπανον μάτην ἀλαλάζον. Ὅντως ῥοιὰ Σοδόμων ἐστὶν ὁ ὑποκριτής, πέπων τὰ μὲν ἐξωθεν ὥρατος, τὰ δὲ ἐνδοθεν σαπρὸς τε καὶ ἀχαρίς.

Ἀνέβη εἰς τὸ ἱερὸν ὁ Τελώνης, καὶ ἀνέβη καὶ σω-

ε Luc. i, 52. h Jac. iv, 6. i Psal. xii, 4. j Matth. iv, 40; Deut. vi, 13. k Exod. xx, 4. l Psal. xiii, 3, 4, 5. - Prov. i, 7.

ματικῶς καὶ ψυχικῶς. Ἀνέβη εἰς τὸ ἱερὸν ὁ Φαρισαῖος σωματικῶς καὶ ψυχικῶς. Ὁ μὲν γὰρ ἀνέβη τῇ ψυχῇ καταβαίνων διὰ τῆς ταπεινότητος· ὁ δὲ κατέβη τῇ ψυχῇ ἀναβαίνων διὰ τῆς ὑπερηφανείας. Ὁ μὲν ἀνέβη ταῖς κατὰ τὸν Δαβὶδ ἀναβάσεσιν, ἐπιβὰς τῆς δόξης τῆς φερύσης εἰς τὸν παράδεισον· ὁ δὲ κατέβη καταβαίνων εἰς τὸν Ἐωσφόρον, τὸν ἀρχηγὸν τῆς ὑπερηφανείας. Ὁ μὲν ἀνέβη διὰ τῆς ἀναβάσεως καὶ ἐπιδόσεως εἰς τὰς ἀρετάς· ὁ δὲ κατέβη ἀπὸ τῶν ἀρετῶν, καὶ προσεπλάσεν ταῖς κακίαις.

Πολλοὶ εἰσέρχονται τῷ ἱερῷ, ἀλλ' ὅλγοι μετέχουσιν τοῦ ἱεροῦ· οὐ γὰρ εἰσὶν ἄξιοι τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ. Ὁ γὰρ ὑπερήφανος οὐ μένει ἐν τῇ ἀγάπῃ. Ὁ δὲ μὴ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἐν τῷ Θεῷ οὐ μένει, κατὰ τὸν Ἰωάννην. Ὁ δὲ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐν τῷ Θεῷ μένει καὶ ὁ Θεὸς ἐν αὐτῷ, καὶ ἐστὶν ναὸς Θεοῦ, κατὰ Παῦλον. Ἐκίνοι κυρίως εἰσέρχονται τῷ ἱερῷ καὶ τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ, οἱ ἰδικῶς ἐνεργεῖ ὁ Θεός. Φωτίζει δὲ μόνους τοὺς νηπίους καὶ μικροὺς ὁ Θεός, κατὰ τὸν μουσουργετὴν Δαβὶδ. «Ὅπου γὰρ ταπεινώσεις, ἐκεῖ καὶ σοφία,» κατὰ τὸν Σολομῶνα· σοφία πίστεως καὶ σοφία πράξεως.

Ταύτης τῆς σοφίας ἐλείπετο ὁ Φαρισαῖος· ὅθεν καὶ ὑποκριτῆς ὢν εὐχαριστεῖ κατὰ μόνὰ τὰ ἔξωθεν τῷ Θεῷ, κατὰ δὲ τὰ ἐνδοθεν ἀχάριστος γίνεται τῷ Θεῷ. Οὐ γὰρ τηρεῖ τὴν ἐντολήν, «Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ἐαυτόν.» Ἦν ἀγαθὸν τὸ ῥῆμα, «Εὐχαριστῶ σοι,» ἐπειδὴ οὐχ ἐαυτῷ ἀπεδίδου τὴν ἀρετὴν ὁ Φαρισαῖος, ὡς ἐνόμιζεν ὁ Ναβουχοδονόσορ καὶ ὁ Σεμεῖας καὶ ὁ Πέτρος· ἦντιν ὑπερηφανεία καὶ ὁ Ἐωσφόρος καὶ ὁ Ἀδὰμ περιέπεσον. Ὅμως ἤρχετο δὲ οὐκ εἶχεν ἔχειν· καὶ εἰ γὰρ εἶχε, διὰ τῆς ὑπερηφανείας ἀπώλεσεν. Ὁφείλει γὰρ καὶ ὁ ἔχων ὁμολογεῖν μὴ εἶχειν, καὶ λέγειν, ὅτι «Ἀχρεὺς δοῦλός εἰμι,» ἐπεὶ «Οὐ δικαιωθήσεται ἐνώπιόν σου πᾶς ἄνθρωπος.»

Ἀποβάλλεται ὄντως τὴν ἀγάπην ὁ μὴ ταπεινούμενος, καταφρονεῖ δὲ ὁ μὴ ἀγαπῶν. Ὅντως ἀρχὴ παντὸς εἴδους ἁμαρτίας ἡ ὑπερηφάνεια. Ταύτῃ ἐπάγεται φθόνος, τῷ φθόνῳ φόνος· δι' ἣν ἐν ἔχθρῳ μοῖρα ὅρα τὸν πατέρα ὁ Ἀβεσαλώμ, καὶ κτείνειν προάγεται. Ὅντως ὁ κρύφιος κακὸς τοῦ φανεροῦ ἐστὶ χειρὼν, καὶ τοῦ διαβόλου οὐκ ἀπέοικε, δι' ὧρεως τὸν πρωτόπλαστον φαίνακισαντος. Διὰ τοῦτο ὁ φανερός φαῦλος δικαιούται, καὶ ὁ ἀφανὴς καταδικάζεται. Τῷ μὲν γὰρ μόνῃ φαυλότης, τῷ δὲ καὶ ψεῦδος καὶ διαπάτῃ παρέπεται· καὶ διὰ τοῦτο τῆς ἀκρας ἀληθείας ἀποδιώκεται. Διὰ γὰρ τῆς ἀγάπης καὶ ὁ ἐκλεκτός προορίζεται, κατὰ τὴν τὸν Πέτρον Ἐπιστολῇ δευτέρᾳ, καὶ τὸν Παῦλον πρῶτῃ πρὸς Ἐφεσίους, καὶ τρίτῃ πρὸς Κολοσσαίς, τὸ δὲ ἔχθος ἀποδοκιμάζει.

Ἔγνω ὁ Τελώνης τὴν ἰδίαν ἁμαρτίαν, καὶ δεδικαιώται, τῇ ἁμαρτίᾳ πόρρωθεν γενόμενος. Ὅθεν καὶ ζῇ κατὰ τὸν Ἰσραηλ. Ἦτις ζωὴ καὶ τῷ Δαβὶδ

et quoad corpus et quoad animam. Ascendi in templum Phariseus quoad corpus, haud vero quoad animam. Ille enim ascendit, animo descendens per humilitatem; hic vero descendit, animo ascendens per elationem. Ille ascendit secundum Davidicos gradus, ingressus viam quae ducit in paradisum; hic descendit delapsus ad Luciferum superbia ducem. Ille ascendit per ascensum et profectum in virtutes; hic descendit a virtutibus, accessitque ad vitia.

Multi ingrediuntur templum, at pauci de templo participant: neque enim digni sunt domo Dei. Superbus namque non manet in charitate; et qui non manet in charitate, in Deo non manet, secundum Joannem. Qui vero manet in charitate, in Deo manet, et Deus in ipso, et est templum Dei secundum Paulum. Illi vere proprieque sanctuarium et Dei templum ingrediuntur, quibus singulis operatur Deus. At ille illuminat solos infantes et parvulos, secundum modulatore[m] Davidem. «Ubi enim humilitas est, ibi et sapientia», secundum Salomonem: sapientia nempe fidei et sapientia operationis.

Ille sapientia carebat Phariseus: quomobrem et cum hypocrita esset, gratias agit Deo de rebus duntaxat externis, de internis vero Deo ingratus est. Nec enim observat mandatum illud: «Dilige proximum tuum sicut teipsum». Bellum erat dictum illud: «Gratias tibi ago;» siquidem non sibi tribuebat virtutem Phariseus, qualia fuit Nabuchodonosoris sententia, Semeiz item et Petri; qua etiam elatione Lucifer et Adam prolapsi sunt. Nihilominus gloriabatur se habere quod minime habebat: etsi enim habuisset, jam per superbiam amisisset. Debet enim vel is qui habet, se non habere confiteri ac dicere, quoniam «Servus inutilis sum», siquidem «Non justificabitur coram te omnis vivens».

Amittit enimvero charitatem qui non humiliatur, et spernit is qui non diligit. Utrique initium est omne genus peccati superbia. Hanc sequitur invidia, invidiam homicidium. Per eam veluti hostem intuetur patrem Absalomus, et ad occidendum illum contendit. Vere malus ocellus manifesto pejor est, nec diaboli dissimilis est, qui per serpentem protoplastum decepit. Idcirco malus manifestus justificatur, et ocellus condemnatur. Illi enim sola malitia adest, huic vero et falsitas adest et deceptio, ideoque a suprema veritate repellitur. Per charitatem enim etiam qui electus est praedestinatur, juxta Petrum in secunda Epistola, Paulum item primo ad Ephesios et tertio ad Colossenses (capite), inimicitia vero reprobatur.

Agnovit Publicanus peccatum suum, et justificatus est, procul a peccato factus: quare et vivit, secundum Ezechielem. Quae vita Davidem

* Prov. xi, 2. ° Matth. xxii, 39, P Luc. xvii, 10. † Psal. cxlii, 2.

etiam excepit, ut Nathan testatur. Non novit peccatum suum Phariseus, et a vita longe factus est.

Et considera diligenter iterum evangelicam locutionem : « Duo viri ascenderunt in templum ut orarent, unus Phariseus et alter Publicanus ». In exemplum et specimen hominum qui seipsos justificant, contemnunt vero peccatores. Posuit Phariseum Dominus in exemplar superbientium; Publicanum vero posuit tanquam indicium hominum peccantium, atque cum corde contrito orationes confessionesque facientium : quo universos doceret superbiam odio prosequi, humilitatemque diligere.

Et ostendit manifeste ex hac parabola Christus, justitiam et virtutem magnam esse, et hominem propius ad Deum sistere; quando vero superbiam deprehendit, in imum barathrum hominem detru- dit. Hoc ipsum enim et Phariseo contigit : qua de causa etiam damnatus est, et in interitum lapsus. Injustitia et peccatum abominationi et odio est, atque gravissimum vitiorum omnium, et hominem a Deo quam longissime arceat. Sed humilitas per poenitentiam et confessionem hunc justificat atque salute efficit dignum, propius etiam admoveat et sistit Deo. Hoc Publicanus invenit, et hac de causa justificatus est, atque salute dignus effectus.

Phariseus stans, apud semetipsum dicebat : C Deus, gratias ago tibi, quod non sum velut ceteri hominum, rapaces, iniqui ». Papae superbiam ! quam Dominus et Isaias parvipendit veluti ducentem in Aegyptum, et fiduciam Pharaonis habentem umbramque Aegypti, juxtaque sacrum psalter David, pereuntem memoriam cum sonitu, non vero memorie perennitatem. Papae os ad convicia pronum ! juxta sextum proverbiorum : « Non sum, inquit, velut ceteri hominum, rapaces, iniqui et mœchi, vel etiam tanquam iste Publicanus ». Principium superbiae contumeliam apparet esse. Qui enim ceteros despuit, atque nihili hosce facit, sed alios quidem pro pauperibus, alios pro ignobilibus, alios pro inscientibus et idiotis habet, quosdam vero pro injustis et peccatoribus; utique ab hujusmodi convicio abripitur, seque solum esse sapientem arbitratur, prudentem, nobilem, ditem, potentem, justum, atque ceteris praestantiorem hominibus : estque convicium superbiae principium, superbia vero fetus convicii malus. Propterea celebris dies Domini vindictam faciet super omnem conviciatorem et superbientem : cognata enim peccata pari modo puniuntur.

Ostendit Phariseus et habitu suo et statu elationem quam habebat atque jactantiam. Et sermones quidem ejus ab initio aequi erant. Dicebat

Α παρηκολούθησιν, ὡς ἁμαρτῦροι ὁ Ναθάν. Οὐκ ἔγνω τὴν ἰδίαν ἁμαρτίαν ὁ Φαρισαῖος, καὶ τῆς ζωῆς πόθῳθεν γίγνεται.

Καὶ σκόπει καλῶς δεύτερον τὴν εὐαγγελικὴν βῆσιν : « Ἄνθρωποι δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερὸν προσεύξασθαι, ὁ εἰς Φαρισαῖος, καὶ ὁ δεύτερος Τελώνης. » Εἰς παράδειγμα καὶ τύπον τῶν ἀνθρώπων τῶν ἐκατοιούντων ἑαυτοὺς, ἐξουθενούντων δὲ τοὺς ἁμαρτανόντας. Ἐβηκεν τὸν Φαρισαῖον Κύριος εἰς δείγμα τῶν ὑπερηφάνων, τὸν δὲ Τελώνην ἔβηκεν εἰς παράδειγμα τῶν ἁμαρτανόντων ἀνθρώπων, καὶ μετὰ συντετριμμένης καρδίας τὰς προσευχὰς καὶ ἐξομολογήσεις ποιουμένων, ἵνα διδάξῃ πάντας τὴν μὲν ὑπερηφάνειαν μισεῖν, τὴν δὲ ταπεινώσιν ἀγαπᾶν.

Καὶ δείκνυσσι καθαρῶς ἀπὸ ταύτης τῆς παραβολῆς ὁ Χριστὸς, ὅτι ἡ μὲν δικαιοσύνη καὶ ἀρετὴ μεγάλη ἐστὶ, καὶ πλησίον τοῦ Θεοῦ τὸν ἄνθρωπον ἵστησιν· ὅταν δὲ τὴν ὑπερηφάνειαν προσλάβῃται, εἰς τὸν κατώτατον βαθμὸν ἀποβρίσκει τὸν ἄνθρωπον. Τοῦτο γὰρ καὶ πίπθονεν ὁ Φαρισαῖος, καὶ ἀπὸ ταύτης τῆς αἰτίας κατεκρίθη, καὶ εἰς ἀπώλειαν ἐξώκειλεν. Ἡ δὲ ἀδικία καὶ ἡ ἁμαρτία βδελυκτὴ ἐστὶ καὶ μισητὴ, καὶ πάσης κακίας βαρυτέρα, καὶ μακρόν τι τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ ἡ ταπεινώσις διὰ τῆς μετανοίας καὶ ἐξομολογήσεως δικαιοὶ τοῦτον καὶ σωτηρίας ἀξιοί, καὶ πλησίον φέρει καὶ ἵστησι τοῦ Θεοῦ. Τοῦτο εἶπεν ὁ Τελώνης, καὶ ἀπὸ ταύτης τῆς αἰτίας ἐδικαιώθη, καὶ σωτηρίας ἔβηκεν.

« Ὁ Φαρισαῖος σταθεὶς, πρὸς ἑαυτὸν εἶπεν : Ὁ Θεὸς, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι οὐκ εἰμι ὥσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἀρπαγες, ἄδικοι. » Βαβαὶ τῆς ὑπερηφανείας ! Κύριος καὶ Ἥσαϊας ὀλιγωρεῖ ὡς καταγούσης εἰς Αἴγυπτον, καὶ θάρσος ἐχούσης τοῦ Φαραῶ, καὶ σκιὰν τῆς Αἰγύπτου, καὶ μνήμης ἀπώλειαν μετ' ἧχου, κατὰ τὸν ἱεροφάντην Δαβὶδ, καὶ μὴ μνήμης ἀδικότητος. Βαβαὶ τοῦ φιλοκαυτέρου στόματος ! κατὰ τὸ ἔκτον τῶν Παροιμιῶν : « Οὐκ εἰμι, φησὶν, ὥσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἀρπαγες, ἄδικοι καὶ μοιχοί, ἢ καὶ ὡς οὗτος ὁ Τελώνης. » Ἀρχὴ τῆς ὑπερηφανίας ἡ ὕβρις φαίνεται. Ὁ γὰρ διαπτύων τοὺς ἄλλους, καὶ μηδὲν τούτους ἡγούμενος, ἀλλὰ τοὺς μὲν πτωχοὺς, τοὺς δὲ δυσγενεῖς, τοὺς δὲ ἁμαρταίους καὶ ἰδιώτας ὑπολαμβάνων, τοὺς δὲ ἀδίκους καὶ ἁμαρτωλοὺς, ἐκ τῆς ὕβρις ταύτης παραστύρεται, καὶ μόνον ἑαυτὸν εἶναι εὖ καὶ σοφὸν, συνετὸν, εὐγενῆ, πλούσιον, δυνατὸν, δίκαιον, καὶ πάντων ἀνθρώπων ὑπέρτερον· καὶ ἐστὶν ἡ ὕβρις ὑπερηφανίας ἀρχή, καὶ ἡ ὑπερηφάνεια κακὸν τῆς ὕβρις ἔργον. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ διαβόλητος ἡμέρα Κυρίου τὴν ἐκδικήσιν ποιήσει ἐπὶ πάντα ὕβριστὴν καὶ ὑπερήφανον· αἱ γὰρ συγγενεῖς ἁμαρτίαι ὁμοτρόπως κολάζονται.

Ἐδείξεν ὁ Φαρισαῖος καὶ τῷ σχήματι αὐτοῦ καὶ τῇ στάσει τὴν ἐπαρσιν ἣν εἶχε, καὶ τὴν ἀλαζονείαν. Καὶ οἱ μὲν λόγοι αὐτοῦ ἐξ ἀρχῆς ἦσαν εὐγνώμονες.

ἔλαβε γὰρ, «Ὁ Θεός, εὐχαριστῶ σοι.» Μετὰ ταῦτα ἔειπεν ὅσα εἶπε πάσης ἀλαζονείας καὶ ὑπερηφανίας ἦσαν πληρωμένα. Οὐ γὰρ εἶπε· Σὺ με ἐποίησας, Κύριε, καὶ διὰ τῆς βοηθείας τῆς οὐκ ἀνευρουμένης πάσης ἀδικίας καὶ ἀρπαγῆς, καὶ τῶν ἄλλων κακῶν· «Τί γὰρ ἔχεις, φησὶν, ὃ οὐκ ἔλαβες;» Ἀλλὰ πάντα τὰ κατορθώματα ἐξ ἰδίας δυνάμεως ἐλογίζετο κατορθῶσαι. Πᾶς δὲ ἄνθρωπος ἔχει τὴν πληροφορίαν, ὅτι χωρὶς τῆς τοῦ Θεοῦ βοηθείας οὐ δύναται, οὐδὲ ἰσχύει κατορθῶσαι τι ἀγαθόν· «Χωρὶς γὰρ ἐμοῦ, φησὶν ὁ Χριστός, οὐ δύνασθε ποιᾶν οὐδέν.» Καὶ ὁ Προφήτης· «Ἐάν μὴ Κύριος οἰκοδομήσῃ οἶκον, εἰς μάτην ἐκτίσασιν οἱ οἰκοδομοῦντες.» Καὶ ὁ Ἀπόστολος· «Ὁ τοῦ θάλλοντος, οὐδὲ τοῦ τρέχοντος, ἀλλὰ τοῦ ἐλευθέρου Θεοῦ.» Καὶ, «Ὁὐκ ἐγὼ δέ, ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, ἡ σὺν ἐμοί.» Καὶ, «Ὁ Θεός ἐστιν ὁ ἐνεργῶν ἐν ὑμῖν καὶ τὸ θέλειν καὶ τὸ ἐνεργεῖν.»

Καὶ διὰ τοῦτο ὁ μὲν Τελώνης κήπος ἦν τοῖς πνευματικοῖς ὕδασιν ὑποβρύχιος· ὃ δὲ Φαρισαῖος θρύς ἦν ἀψύλλος, κατὰ τὸν Ἡσαΐαν καὶ τὸν Σαλομώντα. Εἰ γὰρ καὶ τῷ αὐτεῖς οὐκ ἐπιτίμημα τῆς προαιρέσεως, ἀλλ' ὅμως, ἐκτὸς τῆς ἀνωθεν συμμαχίας οὐδὲν τῶν ἀνδραγαθημάτων ἐν τῇ οὐκ ἐκτελέσει δυνάμεθα. «Οἷα γὰρ, φησὶν, ὅτι οὐ τοῦ ἀνθρώπου ἡ ὁδὸς αὐτοῦ, οὐδὲ πορεύεται· ἀνὴρ κατορθῶσαι πορεύεται αὐτοῦ.» Μὴ οὖν αὐτοῖς λογίζεσθαι τῶν ἀγώνων τὰ τρόπαια. Ἡμέτερον γὰρ τὸ προελεῖσθαι μόνον τὸ κρείττον καὶ σπουδάζειν, Θεοῦ δὲ τὸ εἰς ἔργον ἀγαγεῖν τὴν ἀγαθὴν ἐπιθυμίαν καὶ ἐρεσιν, τῷ μὲν φῶσι τὸ δύνασθαι ἔχοντι, ἀλλ' ἀπὸ τῆς χάριτος λαμβάνοντι λέγειν, ὅτι· «Δύναιμι.» Τοῦτο κόμπος καὶ καύχησις· «Τί γὰρ ἔχεις, φησὶν, ὃ οὐκ ἔλαβες;» εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχῶσαι ὡς μὴ λαβὼν;

«Νηστεῖα δὲ τοῦ Σαββάτου, ἀποδεκατὸν δὲ πάντα ὅσα κτῶμαι.» Ἐπειδὴ γὰρ κατηγορεῖται τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων καὶ τοῦ Τελώνου ὁ Φαρισαῖος, ὅτι μαχοί· εἰσι καὶ ἀρπαγες· αὐτοὺς πρὸς μὲν τὸ τῆς μαχίας πάθος τὴν νηστείαν ἡλαζονεύσατο· ἐπειδὴ ἀπὸ τῆς τροφῆς γίνεταί· ἡ πορνεία· πόρος γὰρ πατὴρ ὕβρεως, καὶ πορνεία ἐκ πλῆθμονης· ὁ Φαρισαῖος δὲ τὸ σῶμα διὰ νηστείας κατατρεχών, πολλὴ ἀπείγειν ἐκπαύει τῶν τοιοῦτων παθῶν. Ἐνίστατον δὲ οἱ Φαρισαῖοι δύο ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος, ἐντέραν καὶ πέμπτην.

Πρὸς δὲ τὸ, «Ἀρπαγες καὶ δίκαια,» ἔλεγεν ὁ Φαρισαῖος, «Ἀποδεκατὸν πάντα ὅσα κτῶμαι.» Τοιοῦτον γὰρ ἐκκαυχῆσατο ἐναντιοῦσθαι τῇ ἀρπαγῇ καὶ τῇ ἀδικίᾳ, ὥστε καὶ τὰ αὐτοῦ ἑτέρους διδόναι. Οἱ γὰρ Ἑβραῖοι ἐδίδοσαν τῶν θύτων ἀπάντων «δεκάτην μίαν,» καὶ μετὰ τὴν τρέψην· καὶ αἱ πλείους συντεθειμέναι διανόουν, ὅτι τὸ τρίτον τῆς οὐσίας αὐτῶν ἐδίδουν. Ἀλλὰ καὶ τὰς ἀπαιτήσεις καὶ πρωτοτόκια, καὶ ἑτέρα πλείονα παρὰ τὸν τῶν θύτων ὑπὲρ

enim : «Deus, gratias ago tibi.» Post hoc vero quaecunque dixit, omni erant plena arrogantia et superbia. Non enim ait : Tu me fecisti, Domine, et propter bonitatem tuam immunis sum ab omni injustitia et rapina, atque a ceteris malis : «Quid enim habes, inquit, quod non acceperis ?» Sed universa recte facta ex propria facultate se recte fecisse arbitrabatur. Omnis vero homo certissime sibi persuadeat, quod absque divino auxilio nec potest nec valet aliquid bonum agere, ut par est : «Sine me enim, inquit Christus, non potestis facere quidquam.» Et Propheta : «Nisi Dominus ædificaverit domum, in cassum laboraverunt ædificantes.» Et Apostolus : «Non volentis neque currentis, sed miserentis Dei.» Et : «Non ego autem, sed gratia Dei, quæ mecum.» Atque «Deus est qui operatur in nobis ipsammet velle ac ipsammet operari.»

Hicirco Publicanus erat hortus spiritualibus aquis, irriguus ; at Phariseus erat quercus sine foliis, ut Isaias loquitur et Salomon. Quamvis enim arbitrio decorati simus libertatis, nihilominus, sine supremo auxilio nihil bonorum operum in via vite perficere valemus. «Novi enim, inquit quod non sit hominis via ejus, neque proficiatur vir rectam efficere perfectionem suam.» Ne igitur nobis ipsis accepta seramus certaminum tropæa : nostrum est enim eligere duntaxat, quod melius sit ad idque eniti ; Dei vero est in actum deducere bonum desiderium ac studium ei qui ne natura quidem habet ut possit, sed a gratia consequitur ut dicat, «Possum.» Hoc arrogantia foret et gloriatio : «Quid enim habes, inquit, quod non acceperis ; et si accepisti, quid gloriaris tanquam qui non acceperis ?»

«Jejuno bis in Sabbato, decimas de omnium quæcunque possideo.» Quandoquidem accusaverat reliquos homines ipsumque Publicanum Phariseus iste, quod mæchi sint et rapaces, ipse quidem adversus mæchin vitium jejunium jactat, siquidem a luxuria cessatit fornicatio ; satietas enim parens est incontinentiæ, et fornicatio ex repletionem contingit : at Phariseus corpus per jejunium macerans, longe abesse gloriabatur ab hujusmodi affectionibus. Jejunabant porro Pharisei duas hebdomadæ serias, secundam nempe et quintam.

Adversus autem illud : «Rapaces et injusti,» dicebat Phariseus : «Decimas de omnium quæcunque possideo.» Adeo enim gloriabatur se contrarium esse rapinæ et injustitiæ, ut sua etiam aliis daret. Hebræi enim dabant suarum omnium facultatum «decimam unam,» subinde autem tertiam ; atque hæc tres simul composuit efficiant, quod tertiam suæ substantiæ partem darent. Sed enim et primitias, et redemptorum primogenito-

1 Cor. iv, 7. 2 Joan. xv, 5. 3 Psal. cxviii, 1. 4 Cor. ix, 16. 5 I Cor. xv, 1. 6 Philipp. ii, 13. 7 Eccli. vi, 5. 8 Isa. i, 30. 9 Jerem. x, 23. 10 I Cor. iv, 7. 11 Luc. xviii, 12. 12 Tob. i, 7. Deut. xvi, 10, 12.

Am pretia, aliaque plurima solvebant ex facultatibus pro peccatis; alia pro purificatione, quædam in festis, nonnulla in debitorum decisionibus, in servorum dimissionibus, atque in mutuis nullo fenore gravatis. Hæc porro omnia universim si collecta et connumerata fuerint dimidium substantiæ dans homo, nihil tamen magnum facit, dum gloriatur seseque effert, et quidem dicente Evangelio: « Nisi abundaverit justitia vestra magis quam Scribarum et Phariseorum, non intrabitis in regnum colorum ». »

Publicanus autem eminus stans, nolebat ne oculos quidem in cælum tollere, sed plangebat pectus suum, dicens: Deus propitius esto mihi peccatori. Dico vobis, descendit iste iudicatus in domum suam: quoniam quisquis exaltat seipsum, humiliabitur, quisquis vero humiliat seipsum, exaltabitur¹. » Orans Publicanus, nec opera bona habens, non ea enumerare valebat, quemadmodum Phariseus: sed percutiebat pectus et cor flagellabat, atque cum multa contritione et compunctione dicebat: « Deus propitius esto mihi peccatori. » Propterea etiam propitium invenit et misericordiam facilemque reconciliatum Dominum. Omnium namque peccatorum purgatrix est humilis animi sententia; at vero superbia e medio tollit virtutes universas, quippe quæ quovis peccato et vitio major sit atque gravior. Præstat peccantes converti et humiliari, quam recta operantes superbiere. Publicanus peccata exiit, excipiens Pharisei criminationem cum bonitate et tolerantia: at Phariseus ab gloriacione in ignominiam barathrum prolapsus est, se ipse justificans, ac publicanum insimulans cæterosque homines. Publicanus a contumeliosa vita et peccato, in beatam vitam ac statum rediit. Phariseus vero ex timore et elatione humiliatus est.

Duo enim ab universis nobis exiguntur, ut nempe propria condemnemus peccata, et ut peccata cæteris dimittamus. Si quis enim sua respiciat peccata, prior ad cæteris ignoscendum sit: at contra, is qui reliquos condemnat, se ipse condemnat atque in se sententiam fert, tametsi plures virtutes possideat. Enimvero magna res est non condemnare reliquos, sed semetipsum, fratres! At nos quæ nostra sunt omitentes peccata, alios potius condemnamus, alios excutimus, ne scientes, quod quamvis omnium iustissimi essemus, si alios condemnamus, ipsimet obnoxii evadimus, eandemque promeremur poenam et animadversionem, qua qui iudicatur digna est: « Quo enim iudicio iudicaveritis, ait, eo et iudicabimini². » Qui enim fornicatur, et qui fornicantem iudicat, præceptum transgreditur. Adeo ut ambo divinum mandatum prætergrediantur, et qui fornicatur et qui iudicat.

At enim transferamus censuram et negotiosam

Α ἀμαρτημάτων, τὰ ὑπὲρ καθαρισμοῦ, τὰ ἐν ὁρατοῖς, τὰ ἐν ταῖς τῶν χρεῶν ἀποκοταῖς, καὶ ταῖς τῶν δοῦλων ἀφέσεσι, καὶ τοῖς δανείσμασι τοῖς ἀπληγαμένοις τόκου. Ταῦτα δὲ πάντα συντεθειμένα καὶ συναριθμούμενα, τὸ ἥμισυ τῆς οὐσίας φιλοῦς ἀνθρώπου; οὐδὲν μέγα ἐργάζεται ἐπαίρομενος καὶ ἀλαζονεύμενος, καὶ ταῦτα τοῦ Εὐαγγελίου λέγοντος: « Ἐάν μὴ περισσέσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλεον τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐκ εἰσελεύσεσθε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. »

« Ὁ δὲ Τελώνης μακρὶθεν ἐστὼς, οὐκ ᾔθελεν οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπάραι, ἀλλ' ἐκυνεῖν εἰς τὸ στήθος αὐτοῦ, λέγων: « Ὁ Θεὸς, ἰλάσθητι μοι τῷ ἀμαρτωλῷ. Λέγω ὑμῖν, κατέβη οὗτος δεδικασμένος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ: » οὗτοι πλὴν ὧν ἐαυτὸν ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ταπεινῶν ἐαυτὸν ὑψωθείσεται. » Εὐχόμενος ὁ Τελώνης, καὶ ἔργα μὴ ἔχων ἀγαθὰ, οὐδὲ ἀπαριθμῆσαι ταῦτα ἠδύνατο, ὥστε ὁ Φαρισαῖος: ἀλλ' ἐκυνεῖν τὸ στήθος, καὶ τὴν καρδίαν ἐμύσσει, καὶ μετὰ πολλῆς συντριβῆς καὶ κατανύξεως ἔλεγεν: « Ὁ Θεὸς, ἰλάσθητι μοι τῷ ἀμαρτωλῷ. » Διὰ τοῦτο καὶ πλεον εὐρίσκει τὸν ἰλασμον, καὶ εὐδιάλλακτον Κύριον. Πάντων γὰρ τῶν ἀμαρτημάτων καθαιρετική ἐστὶν ἡ ταπεινοφροσύνη, ἡ δὲ ὑπερηφανία ἀφανίζει πάσας τὰς ἀρετάς: οὗτι πάσης ἀμαρτίας καὶ κακίας μείζων ἐστὶν ἡ ὑπερηφανία. Κρεῖσσον ἀμαρτάνοντας ἐπιστρέφει καὶ ταπεινοῦσθαι, ἢ καταρθεύοντας ἐπαίρεσθαι. Ὁ Τελώνης τὰ ἀμαρτήματα ἀπέδυστο, δεξιόμενος τὴν τοῦ Φαρισαίου κατηγορίαν μετὰ πρᾶγματος καὶ ὑπομονῆς: καὶ ὁ Φαρισαῖος ἀπὸ δόξης εἰς τὴν τῆς αἰτίας κατέπεσε βάρβαρον, δικαίως ἐαυτὸν, καὶ κατηγορήσας τοῦ Τελώνου, καὶ τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων. Ὁ Τελώνης ἀπὸ τῆς ἐπονείδιστου ζωῆς καὶ τῆς ἀμαρτίας, εἰς τὴν μακαρίαν ἐπανήλθε ζωὴν καὶ κατάστασιν: ὁ δὲ Φαρισαῖος ἐταπεινώθη ἐξ ὄγκου καὶ τῆς ἐπάρεσος.

Δύο γὰρ ἀπαιτούμεθα πάντες ἄνθρωποι, τὸ καταγινώσκειν τῶν οἰκείων ἀμαρτημάτων, καὶ τὸ τοῖς ἑτέροις ἀφίναυ ἀμαρτήματα. Ὁ γὰρ τὰ αὐτὰ (lege αὐτοῦ) βλέπων ἀμαρτήματά, συγγνωμικώτερος γίνεται τοῖς ἑτέροις: ὁ δὲ κατακρίνων ἑτέρους, ἐαυτὸν κατακρίνει, καὶ καταδικάζει, καὶ εἰ πολλὰς κέκτηται ἀρετάς. Ὅντως μέγα ἐστὶ τὸ μὴ κατακρίνειν ἑτέρους, ἀλλ' ἐαυτοὺς, ἀδελφοί. Ἡμεῖς δὲ, τὰ ἐαυτῶν ἀφέντες ἀμαρτήματα, ἑτέρους μέλλον κατακρίνομεν, ἄλλους ἐξετάζομεν, οὐκ εἰδότες ὅτι, εἰ καὶ πάντων ὡμῶν δικαιοῦνται, ἑτέροις δὲ κατακρίνομεν, ὑπεύθυνοι γινόμεθα, καὶ τῆς αὐτῆς ἰσμεν ἀξιοί τιμωρίας καὶ κολάσεως, ἥς καὶ ὁ κρινόμενος ἀξίος ἐστίν: « Ὁ γὰρ κρίματι κρίνεται, ὅσοι, τοῦτω καὶ κριθέσθε. » Ὁ γὰρ πορνέων ἐντολὴν παραβαίνει, καὶ ὁ κρίνων τὸν πορνέοντα. Ὅστε καὶ ἀμφοτέροις ὅταν ἐντολὴν παραβαίνουσιν, καὶ ὁ πορνέων καὶ ὁ κρίνων.

Ἀλλὰ μεταβώμεθα τὴν εἰς ἑτέρους ἐξέτασιν καὶ

¹ Matth. v, 20. ² Luc. xxiii, 13, 14. ³ Matth. vii, 2.

πολυπραγμοσύνην εἰς αὐτοὺς μᾶλλον, ἀγαπητοί. Ἀλλὰ ἐὰν ἰδωμέν τινας ἁμαρτάνοντας, ἡμεῖς τὰ αὐτῶν ἁμαρτήματα πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχωμεν, καὶ χεῖρ τὰ ἡμέτερα λογιζώμεθα, ἢ τὰ τῶν ἑτέρων. Οἱ γὰρ ἁμαρτήσαντες, ἐν τῇ ὥρᾳ ἰσως τῆς ἁμαρτίας μετενόησαν· ἡμεῖς δὲ πάντοτε μένομεν ἀδιόρθωτοι, κατακρίνοντας καὶ ἑτέρων ἐξετάζοντας. Ὁ αὐτὸς ἐκεῖνος ἐν Σόδομῳ οἰκῶν οὐδένα κατέκρινεν, οὐδένος κατηγόρησε. Διὰ τοῦτο δεδικαίωται, καὶ ἀπὸ τοῦ πυρὸς διασώθῃ καὶ τῆς πανολοβρίας, ἧς οἱ Σοδομίται κατεδικάσθησαν. Ταπεινωθέντες οὖν καὶ ἡμεῖς αὐτοὺς κατακρίνωμεν, αὐτοὺς καταισχύνομεν, ἵνα ἀκατακρίτοι ὦσιν ἡμεῖς. Ἀγαπήσωμεν τὴν ταπεινοφροσύνην. Διὰ ταύτης· ὁ Τελώνης ἰδικαιώθη, καὶ τὸ φορτίον τῶν ἁμαρτημάτων ἀπέθετο. Μισήσωμεν τὴν ἱπάρσιν, ὅτι ὁ Φαρισαῖος διὰ ταύτης κατεκρίθη, καὶ τὰς ἀρετὰς δὲ εἶχεν ἀπώλεσεν.

Ὁ Φαρισαῖος μὴ καλῶς τὸ καλὸν διαπραξάμενος κατακρίνεται. Ὁ Τελώνης ὡς καλῶς τὰ μὴ καλὰ τῶν ἔργων ἀποσεισάμενος, δεδικαίωται. Ἐπίδειξε γὰρ ὁ Θεὸς ἐπὶ τὸν στεναγμὸν τοῦ Τελώνου, καὶ τὴν αὐτοῦ συντριβὴν, καὶ τὰς κατὰ τοῦ στήθους τύψεις· καὶ προσεδέξαμενος τὸ, *Ἰδικαιώθη*, μετὰ τοῦ Ἀβελ αὐτὸν ἰδικαίωσεν. Τὰς δὲ θυσίας, καὶ τὰς ἀρετὰς, καὶ τὰ κατορθώματα Φαρισαίου ὡς μεγαλαύχων καὶ υπερηφάνου ἐβδελύξατο καὶ ἀπόσπαστο· καὶ ὡς τὸν ἀδελφοκτόνον Κάιν κατεδικάσεν αὐτὸν ἀπὸ ταύτης τῆς αἰτίας.

Μάθωμεν, ἀδελφοί, καὶ διδαχθῶμεν, καὶ μεγάλα ἐργαζώμεθα κατορθώματα. Τούτων ἕνεκεν μὴ ἐπιτιμώμεθα. Καὶ ἐὰν ἀγαθὸν γινώμεθα, δίκαιοι καὶ ἐπισκευαί καὶ συμπαιδεῖς καὶ ἐλεήμονες· ἀλλὰ καὶ οὕτως ταπεινούμεθα, καὶ μὴ ὑπερψίαν καὶ ἀλαζονείαν ἔχωμεν, μὴ ποτε τοὺς καμάτους ἡμῶν καὶ τοὺς πόνους ἀπολέσωμεν. «Ὅταν γὰρ, φησὶν, ταῦτα πάντα ποιήσητε, λέγει Κύριος, λέγετε ὅτι ἀχρεῖοι δοῦλοι ἴσμεν. Ὁ ὀφειλόμενος ποιῆσαι, πεποιθήκαμεν.» Ἀναγκαῖον γὰρ καὶ ἀπαραίτητον χρεὶς ἐστὶ, προσφέρειν ἡμᾶς πρὸς πάντων Θεῶν τὴν δουλικὴν ταπείνωσιν, τὴν ὑπομονὴν, τὴν ὑποταγὴν, τὴν εὐπειθειαν, τὴν ἀγωνομοσύνην, τὴν εὐχαριστίαν, καὶ μεγαλύνειν καὶ προσκυνεῖν τὸ θεῖον αὐτοῦ τὸ πανάγιον, καὶ μὴ δάκνυσθαι ταῖς παρ' ἑτέρων λοιδορίαις καὶ ὕβρεσι, μὴτε ἀχθεσθαι τοῖς πειρασμοῖς, μὴτε δυσχεραίνειν ὀνειδιζόμενοι, ὅτι καὶ ἀπὸ τούτων πολλὴν καρπούμεθα τὴν ὠφέλειαν. Μάθωμεν καὶ γινώμεν, ἀδελφοί μου, τὴν τῆς ταπεινώσεως δύναμιν καὶ ἰσχὺν καὶ βοήθειαν. Μάθωμεν τῆς ἐπαρσεως τὴν κατεδικήν καὶ τὴν ζημίαν καὶ τὴν ἀπώλειαν· τοῦ Βεεμὼθ τὴν σκιά, κατὰ τὸν Ἰώβ, ἐν τοῖς ὕδροις τέποις, καὶ τῷ καλῶν, τὴν ἐκτροπὴν τῆς ὁδοῦ τῆς ἀληθείας, καὶ τοῦ φωτὸς τῆς δικαιοσύνης.

Καὶ ἐπειδὴ μέγα ἀγαθὸν ἐστὶ μετάνοια καὶ ἐξομολόγησις, καὶ ἡ συντριβὴ, καὶ τὰ δάκρυα, καὶ οἱ ἐκ βάθους στεναγμοί, καὶ ἡ κατανύξις· διὰ τοῦτο, παρκαλῶ, Ἐξομολογεῖσθε τῷ Θεῷ συνεχῶς, καὶ τὰ ἁμαρ-

illam curiositatem qua in alios utimur, ad nos ipsos potius, dilecti. Et si quos peccare viderimus, nos nostra peccata ob oculos habeamus, et nostra longe pejora arbitremur, quam aliena. Qui enim peccaverunt, ipsa fortasse peccati hora penitentiam egerunt: at nos semper inemendati manemus, condemnantes aliosque executientes. Lotus ille qui in Sodomis habitabat, neminem condemnavit, neminem accusavit. Propterea justus habitus est, et ab incendio servatus fuit atque ab interitu, quo Sodomitæ multati sunt. Humiliati ergo et ipsi nosmet condemnemus, nosmet pudore suffundamus, ut damnationem evadentes exaltemur. Amemus humilitatem. Propter hanc Publicanus justificatus est, sarcinamque peccatorum deposuit. Prosequamur odio elationem, quoniam propter hanc Phariseus condemnatus est, et quas habebat virtutes amisit.

Phariseus non bene bonum agens condemnatus est, Publicanus ut qui bene non bona opera delectatus est, justificatus fuit. Respexit enim Deus ad gemitum Publicani ejusque contritionem, et pectoris planctum: atque acceptans illud Propitius esto, cum Abel hominem justificavit. At vero Pharisei sacrificia, virtutes et recte facta, tanquam jactabundi atque superbie abominatus est et repulit, eumque ceu fratricidam Cain hac de causa condemnavit.

Discamus, fratres, et doceamur, et magnas operemur virtutes. Harum causa ne tamen effera-mur. Quamvis boni simus, justi et mites, et humani et misericordes, nihilominus vel sic humiliemur, neque contemptum et arrogantiam habeamus, ne quando labores nostros atque operas perdamus. «Quando enim, inquit, hæc omnia feceritis, ait Dominus, dicite, inutiles servi sumus. Quod debemus facere, fecimus.» Debitum est enim necessarium et inexcusabile, ut offeramus universorum Deo servilem humilitatem, patientiam, subjectionem, docilitatem, morigerationem, gratiarum actionem, ut magnificemus et veneremur sanctissimam voluntatem ejus; nec mordeamur ab alienis conviciis et contumeliis, nec egre seramus tentationes, nec indignemur si probris laceremur; quoniam et ab hisce rebus plurimæ consequi possumus utilitatis fructum. Discamus agnoscamusque, fratres mei, quæ sit humiliationis vis, potestas et auxilium: discamus elationis quæ sit damnatio, multa et interitus; Beemothi quæ sit umbra, secundum Job, in humidis locis, et in arundinetis aberratio a via veritatis, et a lumine justitiæ.

Et quoniam magnum bonum est presentia et confessio, contritio item et lacrymæ, ejulationesque ex imo pectoris, et compunctio, idcirco vos oro, Confitemini Deo jugiter, et quæ peccata revelate,

Si enim explicaverimus conscientiam nostram, A
eique ostenderimus vulnera animarum nostrarum,
nec vero alios judicaverimus, neque efferamur ad
proximi contumelias, aut animum despondeamus
propter convicia et injurias eorum, propitius no-
bis fiet benignus Dominus, suæque compassionis
ac benignitatis pharmana temperabit, nobisque
imponet et sanitatem largietur. Ostendamus pec-
cata Domino nequaquam exprobranti, sed curanti:
quamvis enim taceamus nos, ille omnia novit.
Dicamus igitur peccata nostra, fratres, et candide
consciamur Domino, ut iustificemus eius mise-
rationem. Deponamus hic peccata, ut pari effecti
et parati eo contendamus, ac introducatur ab
justo Iudice in regnum eius perpetuum atque
æternum, illasque hereditate consequamur futuras
et incorruptas mansiones, inexhaustamque volu-
ptatem et fruitionem. Quas etiam utinam conse-
quamur cuncti in ipso Christo Deo nostro, cui
sit gloria et imperium in sæcula sæculorum,
Amen.

ORATIO XXI.

In vitam humanam et in defunctos (3).

Nihil plane res humanæ, stabile aut firmum ha-
bent. Humana siquidem gloria et vita, umbræ
pomeridianæ! (4), et feno marcescenti = compa-
rata est. Quid porro vilis umbra? quidve feno
magis caducum et fluxum? At res nostræ magis
sunt adversis obnoxie. Paupertas enim morbi-
que ac rerum inæqualitas; terra item et mari ex im-
proviso adorieptes tentationes, structæque insi-
diæ, ad hæc et immaturæ mortes, ac quotquot
miserum hoc definiunt vitæ spatium, inconstan-
tem vitæ nostræ circulationem, velut deformant
ac circumscribunt. Nonne sæpius incidens mor-
bus exitio fuit, famesque absumpsit? Nonne ma-
ceries præter spem corruens obruit, ventisque
præcípites egit, ac mica gutturi intercurrentes mor-
tem intulit? Quid morte expeditius, tametsi in-
flati sumus honore imaginis, ac velut non mori-
turi efferimur? Bene itaque ait, qui dicit: « Ve-
rumtamen universa vanitas, omnis homo vivens. D
Verumtamen in imagine pertransit homo: sed
frustra conturbatur ». Quodque eo pejus est:
« Thesaurizat, inquit, et ignorat cui congregabit
ea ». Qui vero sciverit, qui nihil de suis ipse
rebus sciat? Non novit quæ sunt præ oculis, et

τὰ ἡμέτερα αὐτῷ ἐκκαλύπτειται. Εἰ γὰρ ἀναπτύσσωμεν τὸ
συνεῖδός ἡμῶν, καὶ δεῖκνύωμεν αὐτῷ τὰ τραύματα
τῶν ψυχῶν ἡμῶν, καὶ ἐτέρους οὐ κρίνομεν, οὐδὲ ἐκ-
θηριούμεθα πρὸς τὰς τῶν πλησίων ὀφείας, οὐδὲ λυ-
πούμεθα διὰ τοὺς ὀνειδισμοὺς καὶ τὰς ἀδικίας αὐτῶν,
ὡς ἡμῖν γενήσεται ὁ φιλόανθρωπος Κύριος, καὶ τὰς
τῆς συμπαθείας αὐτοῦ, καὶ τῆς εὐσπλαγγνίας κερ-
σσει φάρμακα, καὶ ἐπιθήσει καὶ ἰατροῦσαι ἡμᾶς. Δει-
ξώμεν τὰ ἁμαρτήματα τῷ μὴ ὀνειδίζοντι Δεσπότη,
ἀλλὰ θεραπεύοντι· κἂν γὰρ σιγήσωμεν ἡμεῖς, ἐκεί-
νος ἅπαντα γινώσκει. Εἰπωμεν τοίνυν τὰ ἡμῶν
ἁμαρτήματα, ἀδελφοί, καὶ ἐξομολογησώμεθα καθα-
ρῶς τῷ Κυρίῳ, ἵνα κερδαίνωμεν τὴν τούτου συμπα-
θειαν. Ἀποθώμεθα ἐνταῦθα τὰ ἁμαρτήματα, ἵνα
καθαροὶ γεγόνότες καὶ ἱετοίμοι ἀπέλθωμεν ἐκεῖσε,
καὶ εἰσαχθώμεν παρὰ τοῦ δικαίου Κριτοῦ εἰς τὴν
βασιλείαν αὐτοῦ τὴν ἀτελεύτητον καὶ αἰδίον, καὶ
κληρονομήσωμεν τὰς μελλούσας ἐκείνας καὶ ἀκηρά-
τους μονάς, καὶ τὴν ἀδαπάνητον τρυφὴν καὶ ἀπεί-
λαυσιν. Ὅν καὶ τύχοιμεν πάντες ἐν αὐτῷ Χριστῷ τῷ
Θεῷ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας
τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΑ'.

Εἰς τὸν ἀνθρώπινον βίον, καὶ εἰς τοὺς κοιμη-
θέντας.

Οὐδὲν ὡς ἀληθὺς τῶν ἐν ἀνθρώποις ἔχει τὸ στα-
σιμον ἢ βέβαιον. Σχιζὲ γὰρ δειλὴν καὶ χόρτον μαραι-
νομένην, τῶν ἀνθρώπων ἡ δόξα καὶ ὁ βίος ἀπείκασται.
Τί δὲ σχιζὲς εὐτελέστερον; ἢ τί εὐρωτέστερον χόρτου;
C Τὰ δὲ ἡμέτερα, καὶ τούτων ἐστὶν ἁλωτότερα. Πένιαι
γὰρ καὶ νόσοι, καὶ ἀνωμαλῖαι, καὶ τὰ ἐξείφνης ἡμῖν
ἐπερχόμενα πειρατήρια κατὰ γῆν τε καὶ θάλατταν,
καὶ τὰ ἐξ ἐπιβουλῆς ἐνεδρα, προσέτι καὶ ἄωροι θά-
νατοι, καὶ ὅσα τὸ δύστηνον τοῦτο τῆς ζωῆς περιορί-
ζει διάστημα, τὴν ἄστατον ἡμῶν τοῦ βίου περιφορὰν
περιγράφεται. Ἡ οὐχὶ νόσος πολλάκις συνεισπεσοῦσα
διέφθειρε, καὶ λιμὸς παρανάλωσεν; Ἡ οὐχὶ σύμ-
πιωμά τι συνεχέχθην παρ' ἐλπίδας κατέχωσε, καὶ
ἀνεμὸς ἀπεκρήμισε, καὶ ψιεὶ ἀπροοράτω; τῷ λαίμῳ
παραδραμοῦσα, θάνατον ἀπειργάτατο; Τί γὰρ τοῦ
ἀποθανεῖν ἀνθρώπων εὐκολώτερον, κἂν τῇ εἰκόνι
φυσώμεθα, καὶ ὡς οὐ τεθνηξόμενοι ἐπαιρώμεθα;
Καλῶς οὖν φησιν ὁ λέγων· « Πλὴν τὰ σύμπαντα
ματαιότης πᾶς ἀνθρώπος ζῶν. Μέντοι γε ἐν εἰκόνι
D διαπορεύεται· πλὴν μάτην ταράσσεται. » Καὶ ὁ τοῦ-
του χεῖρόν ἐστι, « Θησαυρίζει, φησὶ, καὶ οὐ γινώσκει
τίνι συνάξει αὐτά. » Καὶ πῶς ἂν εἰδείη, τῶν καθ'
αὐτὸν οὐδὲν ἐπιστάμενος; Τὰ πρὸ ὀφθαλμῶν οὐκ
οἶδε, καὶ περὶ τῶν μελλόντων φαντάζεται. Τὰ ἐν

(1) Paral. xxix, 15; Sap. ii, 6. (2) Psal. cxliii, 4; cxiix, 25; xxvii, 2. (3) Psal. xxxviii, 6, 7. (4) Ibid.

COMBESII NOTÆ.

(3) Luculentissima oratione prosequitur vitæ
humanae miseram sortem, quam ex duplici regio-
codice quam emendatissimam conati sumus edere.
Legunt Græci Sabbato τῆς ἀποκρίσεως, proxime ante
Quadragesimam, cuius agonibus optime præparat
ejusmodi considerata miseria. Sic et Ecclesiarum
mater Romana Ecclesia, Septuagesimæ sacraur le-
gionum a creati lapsique hominis historia inchoat.

(4) Umbra pomeridianæ Σχιζὲ δειλῇ. Forte al-
ludit ad Jerem. vi, 4 juxta LXX. Ἐκλείπουσιν αἱ
σκιαί τῆς ἑσπέρης. Deficiunt umbrae vespertinae;
velut tropologice ipse sint hominum vitæ. Sextina
habent ἡμέρας, dies. Sed minus consonat Hebr.
ubi est צֶמַח et Vulg. vesperi.

χερσὶν ἀγνοεῖ, καὶ τῶν ἀγνώστων καταψηφίζεται. Ἡ δὲ ἐν ποσὶν οὐκ ἐπίσταται, καὶ τὰ ἐν ὕφει μετρω-
λογεῖ. Τί μετὰ μικρὸν αὐτῷ συμβήσεται μὴ εἰδὼς, αἰώνια καταστοχάζεται· ὁ μικρὸς, ὁ εὐτελής, καὶ
τῶν ἀνεφίκτων κατατολμῶν. Ἄνθρωπος τὸ πολυ-
τροπώτατον καὶ παμμήχανον ὄργανον· τὸ εὐδαπά-
νητον φύραμα, τὸ ζωῆς καὶ θανάτου μεθόριον, τὸ
νοερὸν ἐν ὕλῃ σύγκριμά τε καὶ σύνθημα, τὸ ἐν αἰ-
σθητοῖς λογικὸν ἀποτέλεσμα, ὁ ἀχειρότευκτος ἀν-
δρικός, τὸ ἐμφυχὸν ἀγαλμα, τὸ περιώνυμον ζῶον, τὸ
ἐκδιὰγραπτον ἰθαλαμα, τὸ θεοειδὲς κάτοπτρον, τὸ
τῶν ἄνω καὶ κάτω μεταίχμιον, τὸ ὁρατὸν καὶ νοού-
μενον σύστημα, τὸ δεκτικὸν φθορᾶς καὶ ἀνάλωτον.
Ἄνθρωπος τὸ αὐθήμερον ἄνθος, τὸ εὐδιδάκτον ἀπο-
σκίασμα, ἡ εὐμάραντος χλόη, τὸ εὐάλωτον θήραμα,
τὸ εὐδραπέτευτον ἀνδράποδον, τὸ πολυπαθὲς καὶ εὐ-
διδάκτων ζῶον, ὁ πηλὸς, καὶ τὰ μέγιστα φυσῶν, ὁ
γνοῦς, καὶ τὰ ἄνω περιαθρῶν. Τοῦτο τοίνυν τὸ πο-
λυώνυμον ζῶον ὁ ἄνθρωπος, πολλὰς μὲν ἔχει τὰς
ἐκπαιδάτους πῇ μὲν πρὸς τὰ χεῖρω, πῇ δὲ πρὸς τὰ
βελτίω, μεταβολὰς, πολλὰς δὲ τὰς ἰλλείψεις πρὸς
τούτων ἑκάτερον. Τῇ γὰρ ἀφαιρέσει τῶν χρεϊττόνων,
τὰς ἀντεισφορὰς ἐλοδεξάμενος τῶν χειρόνων, εἰς
πολυπαθῆ δι' ἐμπαθοῦς μετέπεισεν αὐθαιρέτως ζωῆν.
Ἐπειδὴ γὰρ χειρὶ Θεοῦ καὶ εἰκόνι διαπλασθεὶς μετὰ
τὴν κτίσιν, ὑπὲρ τὴν κτίσιν τετίμητο, εἴτα τῆς ἀθα-
νασίας προσηγομένως ἐν χάριτος μοίρᾳ τὸ δέβρος
ἀμφιασάμενος, καὶ τῆς ἀφθορείας τὴν στολὴν ἐπο-
μένως ἡμπίσχετο. Ἐδὲ δὲ, πάντων ὁμοῦ τῶν, ὅσα
ὑπὸ τὴν αἰσθησιν, καὶ ὅσα ταύτην ὑπερανέστηκε,
τὸν θεὸς· ἐν μετουσίᾳ κηδεμονίας γενόμενον, τῶν
μὲν, ὑπεραρθῆναι, τοῖς δὲ, ἀμικληθῆναι· τῇ κατ'
ἀμφοτέρω λέγει τῶν μερῶν οικειότητι. Καὶ τούτου
τετύχηκε μεγαλοπρεπῶς τε ἅμα καὶ φιλοτίμως, καὶ
ὥς οὐκ ἂν τις εἰκάσταιτο Θεοῦ μεγαλοδωρεᾶν τῷ οἰ-
κείῳ τῆς αὐτοῦ χειρὸς συνεμπρέπουσαν πλάσματι.
Καὶ δὴ καὶ τρυφὴν εἶχε τὸ ζωηρὸν ἐκείνου τοῦ παρα-
δείσου χωρίου· καθ' ἣν ἡ δι' ἀπωθείας ὠρᾶτο μαχα-
ρίτης· καὶ ἡ μετ' ἀγγέλων διαγωγὴ· ἀξίωμα δὲ, τὸ
λογικόν τε καὶ νοερὸν, καὶ ἀθάνατον, καὶ ἀνώλεθρον,
ἃι θείας συμμετασχὼν ὠραιότητος, τὴν τῆς πρώ-
της εἰκόνος ἀποτυπούσης ἐμφέρειαν. Πρὸς τούτοις,
εἴτι πάντων ὁμοῦ τῶν ζῶων τὴν κυρεῖαν· ὅσα τὴν
γῆν ἔρπει, καὶ τὸν ἀέρα τέμνει, καὶ τὴν ὕδρην δια-
νέχεται φύσιν· τῶν τε ἐν παραδείσῳ φυτῶν, πλὴν
ἐνὸς μόνου, ἐφ' οὗ τὸ τῆς ἐντολῆς ἐνεσημάνθη προ-
χάραγμα· οἷον ἐν γυμνάσιον αὐτῷ προτεθὲν, πρὸς τὴν
δι' ἀρετῆς εἰς ὑπακοὴν πίστειος τελεσιτέτα. Ταύτη
γὰρ τῆς εἰκόνος τὸ θεοειδὲς ἀλώδητον διασώζει· ἂν,
καὶ τῆς πρὸς τὸ ἀρχαῖον κάλλος ἀποτυπώσεως ἐν
ταυτῷ μένει τὸ ἀφομοιωμὴ, τῆς οικείας οὐκ ἐξιστά-
μενον μονομύτης. Ἄλλ', ὅμοι' τούτων ὅπως εἰπεῖν
οὐκ ἔχω, δελεασθεὶς ὑπὸ συμβούλῃ τῶν δαίμωνι διὰ
τὴν πρὸς τὰ αἰσθητὰ βέβην τε καὶ διὰθεσιν, ἄρῃν
ἐστέρηται· παραδίσσου μὲν, οὐκ εἴτι· πολιτικῆς ὁδόμενος,
οὐ βασιλεὺς τῶν ὑπὸ χεῖρα μεγαλαυχούμενος. Πῶς
γὰρ ὁ τῇ χειρὶ προστετηκὼς τῶν παθῶν εὐχέλῃς,
καὶ τὰς παραλόγους τῶν ἡδονῶν ὑποκύψας ὁρμαῖς,
τῆς τοιαύτης γένοι' ἂν διαπαντὸς ἐν μετουσίᾳ με-

A futura imaginatur. Ignorat quæ sunt in manibus,
et de ignotis decernit. Nescit quæ sunt ad pedes,
et de excelsis commentatur. Nescius quid post
modicum ipsi eventurum sit, æterna judicat et
exquirat: modicus, vilisque, quique nihilominus
inconcessa præsumat. Homo perquam multimodum
et ad omnia comparatum organum, facilis con-
sumi massa, vitæ et morti conterminus, spiritalis
in materia concretio compositioque, effectus ra-
tionalis in rebus sensui subjectis, statua non
manu facta, simulacrum animatum, celebre ani-
mal, representatio speciesque expressa facillia,
deiforme speculum, cælestibus terrestribusque
interfecta intercapedo, visibilis et intelligibilis
compago, quæ et sit corruptioni obnoxia, et a
corruptione immunis. Homo, diei unius flos, adum-
bratio fugax, herba facile marcescens, capti fa-
cillia venatus, facile ad fugam mancipium, animal
multis obnoxium morbis, et quod facile resolvi
possit: lutum, ut nihilominus altum sapiat; pul-
vis, ut tamen cælestia contempletur. Hoc itaque
multis insigne nominibus animal, homo, muta-
tiones multas, quæ ad deterius, quæ ad melius,
inductas recipit; multis vero quod spectat ad
utrumque, defectibus laborat. Sublatis quippe
melioribus, eorum loco inducta pejora admittens,
e vita passionum vitilis mancipata, in vitam mul-
tis passionibus afflictam, sua ipse sponte recidit.
Quod enim Dei fictus manu post creata, præ crea-
tis, prærogativa imaginis honorem habuisset, im-
mortalitatis prævie pellem, seu in beneficii par-
tem, indutus, consequenter etiam incorruptionis
tunicam, induisset. Par enim erat, ut qui omnium
simul, tum quæ cadunt sub sensum tum quæ emi-
nent sensui, divinæ Providentiæ curque partici-
peps effectus esset, aliis quidem præcelleret, cum
aliis autem certaret; partium, inquam, ad alteru-
tra affinitate: quod utrumque magnifice simul et
ambitiose consecutus est: adeo ut nemo facile
Dei magnificentiam, proprio suæ ipsius manus
figmento congruam, æstimaverit. Habeat siquidem
vitalis ille paradisi locus voluptatem; quæ, beata
ab affectionibus vacuitas cernebatur, conversatio-
que cum angelis; dignitas denique rationalis, intel-
lectualisque, et immortalis, nec corruptioni ob-
noxia, velut divinæ pulchritudinis particeps ho-
mine, accurata primæ imaginis expressione. Ad
hæc vero etiam in animalia omnia donatum im-
perium, tum ea quæ reptant super terram, tum
quæ secant aerem, tum quæ aquam perstant.
Facta item paradisi arborum facultas, una dun-
taxat excepta, in qua divini mandati designatio
signaretur: velut in exercitium proposito ligno
ad obedientiam fidei consumptionem. Sic enim
integra divinæ imaginis species conservanda erat,
expressaque ad antiquam pulchritudinem simili-
tudo, nihil sua decedens stabilitate, eodem modo
habenda, mansura. Sed, heu me! nescio, ut his
omnibus, diaboli consulentiis fraude sua illa ad

res sensui subjectas propensione et affectione, omnino privatus exciderit; non jam paradisi civis celebratus; non regis magnifico nomine in subjecta tumens. Qua enim ratione, qui prior deteriori contabuisset præ affectionum amentia, quique alienis a ratione voluptatum cupiditatibus succubuisset, tantæ unquam majestatis consortium haberet? Sane qui semel totum suæ mentis liberum affectum, carnali manciperit affectui; quique, heu me! erro, miseræ brutorum cognationis, miserabilis communionem habeat, haudquaquam fuerit rex fama clarus; ac quem plane, molestia, angor, et labor, numerosumque affectionum examen premat: nec enim peccatum aliud quidquam ab iis conciliaverit. Quid enimvero? Nonne res nostræ sic habeant, nec quidquam præterea? Nam « Homo labori nascitur ». Labori autem palam comes est tristitia: « In tristitia enim, inquit, paries filios ». Prima est in nos prolata sententia. Tum nutritur, educatur, provehit ætate, crescit. Hinc deinceps, labores, sudores, tristitiæ. « In sudore enim, inquit, vesceris pane tuo ». Secunda in nos sententia est: « Spinas et tribulos germinavit tibi terra ». Et hæc tertia est sententia: « Maledicta terra in operibus tuis ». Quarta hæc sententia: « In tristitia comedes eam omnibus diebus vitæ tuæ ». Quinta adversus nos sententia. « Et ~~comedes~~ fenum agri ». Sexta hæc sententia. « Donec revertaris in terram ex qua sumptus es, quia terra es, et in terram reverteris ». Hæc septima est in nos sententia, septenarium ævi præsentis exhibens numerum. O amaram sententiam, cujus nec terminus nec transgressio sit! O vocem, cujus nemo a sæculo decretis potuit resistere! Hæc ligni amarus gustus, vetusque subversio. Hæc, serpentis consilium, et mandati transgressio. Hæc, prima inobedientia, adhæsiōque et necessitudo ad res subjectas sensui: « Speciosus erat, et bonus ad escam », qui mortem mihi conscivit fructus; quod et plane est manifestum. Mihi enimvero turpis deformitatis causa factus est dulcis gustus. At mihi turbidam amaritudinis subversionem vicissim invexit, morte vitam commutans, corruptioneque incorruptionem obscurans. Sane vero, statim caducam lethalemque vitam, pro innōxia inoffensaque eligere suavit. Docuit, ut quibus terrena fluxaque conversatione relictæ, cœlestis illa in spiritu conversatio amplectenda esset, vixque non superandæ incorporæ Virtutes, brutalem cum brutis jumentis vitiosamque vitam præferremus. Et ut dicam quod est notius, pro sancta illa et innocua in paradiso voluptate, vitiosæ vitæ voluptariæque damnationem incurrimus. Quamobrem clamat qui ait: « Homo cum in honore esset non intellexit. » Quorsum?

• Job. v, 7. • Gen. iii, 16. • ibid. 19. • ibid. 18. • ibid. 17. • ibid. • ibid. 18. • ibid. 19.
• Gen. iii, 6

VARIE LECTIONES.

• Α.Λ.Λ. τοῦ; ὅπου ἀναστρέφεται.

Α γαλειότητος. Ὁ γε καθάπαξ ὅλον αὐτοῦ τὸ τῆς ψυχῆς ἀδούλωτον φρόνημα, τῷ τῆς σαρκὸς δουλωσάμενος, ἀλήτης δὲ, οἱμοί! καὶ τῆς ἀθλίας τῶν πτηνῶν ὁμογενείας κοινωνὸς οἰκτιζόμενος, οὐ βασιλεὺς εὐφημούμενος· καὶ τὸ ὅλον ἀνίκα καὶ ἀχθρόνι καὶ πόνῳ, καὶ παθῶν ἐσμὲν πιεζόμενος; ὅτι μὴ ἀλλῶν, ἢ τῶν τοιοῦτων ἡ ἀμαρτία πρόξενος. Τί δέ; Οὐ τοιαῦτα νῦν τὰ ἡμέτερα, καὶ πλεόν οὐδέν; « Ἀνθρώπος γὰρ γεννᾶται κόπῳ. » Τῷ δὲ κόπῳ, λύπη προδήλως παρέπεται. « Ἐν λύπῃ γάρ, φησὶ, τέξῃ τέκνα. » Ἡ πρώτη καθ' ἡμῶν ἀπόφασις. Εἰτα τιθηνεῖται, ἐκτρέφεται, ἀνάγεται, αἰεῖται. Μόχοι λοιπὸν ἐνταῦθεν, ἰδρώτες, λύπαι, καὶ ἀθυμίαι. « Ἐν ἰδρώτι γάρ, φησὶ, τοῦ προσώπου σου φάγη τὸν ἄρτον σου. » Δευτέρα καθ' ἡμῶν ἀπόφασις. « Ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἀνατείλει σοι ἡ γῆ. » Τρίτη αὐτῇ ἀπόφασις. « Ἐπικατάρατος ἡ γῆ ἐν τοῖς ἔργοις σου. » Τετάρτη αὐτῇ ἀπόφασις. « Ἐν λύπῃ φάγη αὐτὴν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου. » Πέμπτη καθ' ἡμῶν ἀπόφασις. « Καὶ φάγη τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ. » Ἐκτὴ τοῦτο ἀπόφασις. « Ἔως ἀποστρέψαι σε εἰς γῆν ἐξ ἧς ἐλήφθης; ὅτι γῆ εἰ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ. » Ἀυτῇ ἑβδόμῃ καθ' ἡμῶν ἀπόφασις, τὸν τοῦ παρόντος αἰῶνος ἑβδοματικὸν ἀριθμὸν ὑπογράφουσα. Ὁ ἀποφάσεις πικρὰς, ἧς οὐκ ἔστιν ὄριον οὐδὲ ὑπέρβασις! Ὁ φωνῆς, ἧς οὐδεὶς τῶν ἀπ' αἰῶνος τοῖς ὅροις ἀντίξέσαι! δεδυνῆται! Ταῦτα ἡ πικρὰ γεύσις τοῦ ξύλου, καὶ ἡ ἀρχαία παρατροπή. Ταῦτα ἡ τοῦ ὄρεως συμβουλή, καὶ τῆς ἐντολῆς ἡ παράβασις. Ταῦτα ἡ πρώτη παρακοή, καὶ ἡ πρὸς τὰ αἰσθητὰ σχέσις καὶ οἰκείωσις. « Ὁραῖς; ἦν καὶ καλὸς εἰς βρῶσιν, » ὁ ἐμὲ θανατώσας καρπός· καὶ προδήλως. Ἄλλ' ἐμοί, τῆς εἰδεχθῶς ἀμορφίας ἐγένετο πρόξενος γλυκεῖα ἡ γεύσις. Ἄλλ' ἐμοί θολερὰν πικρὰς ἀνατροπὴν ἀντείσταγα, θανάτῳ τὴν ζωὴν ἀνταλλάξασα, καὶ φθορὰν τὴν ἀφθαρσίαν ἀμβλύνασα. Καὶ γε οὖν αὐτίκα τὸν ἐπίκτητον καὶ φθοροποιόν, ἀντὶ τοῦ ἀνωλήθρου καὶ ἀπῆμονος βίου, ἐλίσθαι παρέπαισεν. Ἀντὶ τοῦ τῆν, προσγεινὸν τι καὶ βέουσαν ἀπεμένους διαγωγὴν, τὴν ἐν οὐρανοῖς ἀσπάζεσθαι πολιτεῖαν ἐν πνεύματι, καὶ ταῖς ἀσωμάτοις παρελαύνειν δυνάμεσι, τὴν μετὰ πτηνῶν ἀλόγων θηριῶδῃ καὶ ἐμπαθῇ ζωῇ ἡμῶν ὑπεστήσατο. Καὶ ἐν εἰπω τὸ γνωριμώτερον, ἀντὶ τῆς ἀπαθούς ἐν παραδείσῳ τρυφῆς, τὴν πολυπαθὴ καὶ φιλήδονον ζωὴν καὶ δαίταν κατακρίθημεν. Διὰ τοῦτο κράζει ὁ λέγων· « Ἀνθρώπος ἐν τιμῇ ὧν οὐ συνῆκε. » Διαιτί; « Παρασυνεβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνόητοις καὶ ὁμοιωθῇ αὐτοῖς. » Ἐνταῦθεν λοιπὸν εἰσέβησαν ὁ μύριος τῶν παθῶν ὄμιλος ὁ τῶν ἀμαρτημάτων ἱσμὸς, τῶν νόσων αἱ φθοραὶ, οἱ θῶροι θάνατοι, οἱ πρὸ ὥρας ἀρπαγμοί, τὰ φθοροποιὰ τῶν σωμάτων πάθη, ὅφ' ὧν πολλάκις ὁ νοστής ἡμῶν καταπίμπλαται· Ἀνθρώπος. Ἐνταῦθεν εἰ ἀφνίδιοι θάνατοι, τὰ πικρὰ ἐλπίδα συμπτώματα, αἱ ἀπροσδόκῃτοι συμφοραὶ, οἱ

ἀκούσιτοι πειρασμοί, αἱ παρὰ βούλησιν πνίαι, οἱ ἔλθοι, οἱ φόνοι, τὰ ἐνέδρα, αἱ δίχοστασιαι, τὰ προσοχθίσματα, τὰ ἐν πόλεσι δαίματα, τὰ ἐν γῇ καὶ θαλάσῃ· ποτὲ μὲν ναυάγια· ποτὲ δὲ πειρατήρια· καὶ ὅσα ἀπλῶς τὴν πολυώδυνον τῶν ἀνθρώπων περιέχει ζωὴν. Ἄπερ οὐκ ἄλλοθεν ἢ ἐντεῦθεν ἡμῖν ἐπιφέρεται, καὶ μυρία σοφίζεσθαι δόξαιμεν.

mortes, insperati casus, calamitates inexpectatae, involuntariae tentationes, pauperiæ non quæsite, doli homicidia, insidiæ, seditiones, offendicula, terrores in civitatibus, terra item et mari; modo naufragia, modo piratarum latrocinia, ac quotquot plane afflictissimam hominum vitam undique obsident: quæ sane non aliunde nobis quam hinc adnascuntur, quantuncunque nobis sapere videamur.

Τὶ δὲ; οὐκ ἐντεῦθεν ἡμῖν ἢ ἐκ θαλήματος ἀνδρὸς, καὶ ἐκ θαλήματος σαρκὸς, λέγω ὅτι ἢ ἐξ αἱμάτων ἀποτέξεις; τὸ δὲ καὶ δίκην ἀλόγων ζώων γενέσθαι, καὶ ζῆν, καὶ θνήσκειν καὶ λυέσθαι; καὶ τοῦτο λίαν εὐτελὲς; καὶ ἀθλιώδες; Ποῖος ἡμῖν ἐξέφυσεν ἀκανθῶν; Πόθεν ἡ βοή καὶ ἀπορροή τῆς ἡμετέρας συστάσεως; αἱ ἀφορμαὶ παρ' ὧν τὸ θῆσθαι καὶ γηρᾶν τῇ φύσει προσγίνεται; Προσέτι δὲ, τὸ ἀνίσθαι καὶ ἵδουσθαι· τὸ τε στένειν καὶ ἀβρῶσκειν· τὸ εὐεσκεῖν, πλὴν ὑπὸ σφαλερᾶς; καίθαι ταῖς ὑπονοαῖς, εἶγε προδῆλως παραφθορά, τὸ πλεονάζον τοῦ λείποντος· καὶ τοῦ ἴσου τὸ ἐλαττον, παρατροπή καὶ ὑφαίρεσις. Πόθεν ἡ πηλίκη τῶν καθελῆς; πραγμάτων περιφορὰ καὶ παλινδρομία, ἢ ἐξ ἧς εἰπον αἰτίας; Ἐπεὶ οὖν οὕτω ταῦτα, καὶ τοσοῦτοις κακοῖς ὑπόκειται· τὰ ἡμέτερα, τί μὴ τῶν βρόντων ἀφήμενοι, τῶν μενόντων ἀντιποιούμεθα; Τί μὴ τῆς τελευταίας ἀποδράντης αἰσχύνης, πρὸς τὴν ἀρχαίαν δόξαν ἐπαναδραμεῖν ἐπιτρέψωμεθα; Οὐκ ἐκνήφωμεν, ἀδελφοί, τὸ λοιπόν; Οὐκ ἀναβλήψωμεν εἰς τὸν οὐρανὸν ἄνω, τὴν γῆν ἀφέντες κάτω, μετὰ τῶν τῆς γῆς συγχωσμάτων; Οὐ τὸ συγγενὲς πρὸς τὸ συγγενὲς ἐπαναγάγοιμεν; Οὐ τὴν γενητὴν ἐστὶν ἀπολιπόντας τὴν ἀρετὴν τε καὶ εὐδαιμόνιον, πρὸς τὴν προτέραν ἡμῶν τὴν ἐν παραδείσῳ διαγωγὴν, τῇ μεταθείαι; τῆς κατὰ σκοπὸν εὐδουλίαν ἐπαναδραμοῦμεθα; Οὐ τὴν φαινόμενὴν ἀπασαν ὑπεριδόντες εὐπρέπειαν, πρὸς τὰ κατ' οὐρανὸν ἐπαναζεύνομεν κάλλη; Οὐκ εἴ τι καὶ εἰσοὶ παθεῖν, τοῦ ζῆν ἀλόγως ἀπαγορεύσαντες, λογικοὶ γεγόνότες, πρὸς τὴν εἰκόνα χωρῶμεν, καὶ τὴν πρώτην ὁμοίωσιν; Τί ποιοῦμεν ἡμεῖς αὐτοὺς ταπεινοὺς, ὑφῆλοι γεγόνότες; Τί τῶν ὁρωμένων περιεχόμενοι, τῶν νοουμένων στερούμεθα; Τί μὴ τιμῶμεν, οἱ τῆς εἰκότος, τὸ κατ' εἰκόνα; Τί μὴ τὴν κλήσιν αἰδρούμεθα; Τί ἀθετοῦμεν τὴν χάριν; Τί δοῦ-

A Comparatus est iumentis insipientibus et similis factus est illis γ. Hinc deinceps influxit innumerablem perturbationum vitiorumque turba: peccatorum examen, morborum causæ, præmatura mortes, quod qui rapiantur ante tempus, lethales corporum passiones, quibus non raro noster interior impletur homo. Inde repentinae involuntariae tentationes, pauperiæ non quæsite, doli homicidia, insidiæ, seditiones, offendicula, terrores in civitatibus, terra item et mari; modo naufragia, modo piratarum latrocinia, ac quotquot plane afflictissimam hominum vitam undique obsident: quæ sane non aliunde nobis quam hinc adnascuntur, quantuncunque nobis sapere videamur.

Quid vero? Nonne hinc nobis illa ex voluntate viri, et ex voluntate carnis, ex sanguinibus (5), inquam, nativitas est? Quid autem et instar brutarum animantium gigni, et vivere, et mori, atque resolvi, idque abjecte admodum et misere? Quia nobis edidit spinas? Unde substantiæ nostræ fluxum defluxumque, quibus natura advenit ut pubescat atque senescat? Ad hæc autem, moeror et gaudium; gemitus item et ægritudo, bonæque valetudo, nisi fallacibus nos ipsis opinionibus decipimus: aliquidem manifeste quod abundat, defectus corruptio est: quodque est minus, æqualis perversio ac privatio. Unde tanta illa deinceps rerum circumlatio ac refluxus, præterquam ex ea quam dixi, causa? Cum hæc itaque sic habeant, ac res nostræ tot malis subiaceant, quidni, fluxis illis dimissis, permanentium curam agimus? Quidni, fugientes supremam confusionem, festinamus cursu contendere ad antiquam gloriam? Nonne deinceps, fratres, erimus sobrii? Nonne respiciemus in cœlum sursum, terra deorsum relicta, cum terræ obruentis sordibus (6)? Nonne cognatum ad id quod cognatum est reducemus? Nonne, relicta terrena domo rejectanea illa et quæ facile dissolvatur, ad priorem in paradiso stationem, prudenti mutatione propositi recurramus? Nonne visibilibus omni decore spreto, cœlesti pulchritudini denuo adjungemur? Nonne quanquam aliquid sustinendum sit, desinentes adverse rationi vivere, qui creati simus ratione præditi, ad imaginem tendemus, et primam similitudinem? Quid nos faciamus abjectos, qui simus creati sublimes? Ut quid rebus oculis subiectis delincentibus, spiritalibus privamur? Ut quid non habemus honori quod est esse ad imaginem, qui ad imaginem spectemus? Quidni reveremur

Psal. xlviii, 21, 22.

COMBEFISH NOTE.

(5) Ex sanguinibus. Tangit opinionem Græcis Galibus receptissimam, Amph., Nyss., etc., non fore humani generis propagationem qualis est modo, si status quo Adam creatus fuerat, constitisset; sed habituram modum alium spiritaliorem et affinem angelicis. Quod ut pium appareat, minus tamen jam in Amphilocho visum est solidum.

(6) Cum terræ obruentis sordibus. Metâ τῶν τῆς γῆς συγχωσμάτων. Vox est etiam Gregorii in sanctum Bapt. refertque Bud. sed sine interpretatione.

ῥύθιν τῶν ἀπὸ κακίας ἐπισυλθόντων συγχωσμάτων ἢ μόλυσμάτων. Ubi Bill. *Easque obstructions vel maculas, quæ vitio contrahuntur, abstergens.* Auctor Thesauri putat legendum συγχωσμάτων nisi, inquit, συγχωσμάτων nomine accipiantur sordes et maculæ quas contrahunt τὰ συγχωσθέντα ex terra qua aggesta sunt obruta: quæ conjectura ex adjunctis apparet bona: quodque videatur Andreas ex Gregorio expressisse, ut passim colit, ideo ita visum est, velut ex amborum niente reddere

vocationem? Ut quid despiciamus gratiam? Quid nos vitiorum efficiamus servos, qui sumus fidei liberi? « Christus enim nos libertate liberavit ».⁷ Non est in nobis Judæus, non Græcus, non Scythia, non Barbarus, non est masculus et femina.⁸ Omnes idem sumus in Domino. Sumus salvati gratia. Facti sumus filii Dei. « Dedit enim nobis potestatem filios Dei fieri ».⁹ — « Misit Deus Spiritum Filii sui in cordibus nostris clamantem: Abba, Pater ».¹⁰

Quamobrem, non sumus amplius servi, sed filii, et Dei hæredes per Christum. Ne igitur terrena vilitate ingenuitatem nostram probro afficiamus. Ne cælestis patriæ obliiti, miseræ isti et deorsum vergenti vitæ, cuique nihil sit præter corruptionem, attabescamus. Ne res præsentis sæculi, futuri sæculi rebus præferamus; neve immortalibus, corruptioni obnoxia præoptemus. Ne igitur, cælestis domicilii possessione dimissa, terram nobis domum, cum iis « qui habitant in sepulcris » constituamus. Jam, fratres, « sobrii simus et vigilemus »¹¹, « profundo pigritiæ decusso somno, ablataque a cordis oculis lema, noverimus ejus et unde simus. Quæ et quam illustis nostra formatio. Quomodo facti quidem simus certum quid, supra vero omnia honore aucti simus; tum, rebus sensui subjectis, spiritali ratione; spiritualibus autem, animo supra spiritalia elevato, incumbamus: atque in primis cogitemus, quis hæc omnia posuit? Quis sola voluntate fecit et condidit? Quis hominem de terra formavit; quisve in terram reducit? Quis « posuit tenebras latibulum suum »¹²: abyssumque judiciorum suorum nube contegit? Tibi, o homo, fidem faciat David, dicens: « Mirabilis facta est scientia tua ex me; confortata est, et non potero ad eam »¹³. Ac plane merito. Quis enim « cognovit sensum Domini? aut quis consiliarius ejus fuit »¹⁴? Quis dedit vitæ terminos, quisve tempora dividit ipsi præcognita antequam conderentur? Quis vitæ instituta, ætatumque mutationes humano generi adjunxit; atque hujus quidem contrahit annorum curricula, illius autem producit? Ante vero omnia hæc, quis animal in utero format, venusteque ac eleganter infantem efficit, ac condit fetum, speciemque exacte describit pingitque ad unius pulchritudinis absolutionem? Quis formam cælat, figuratque infantem, et concinnat membra, partesque componit, ac compingit organa membrorumque compages congrue usibus corporis, cuique adjuncta figura sua, distinguit? Ad hæc et ante illa, quis lutum animat, pulveremque spiritui conserit, ac simulacrum animatum facit? Quis sanguinem quidem in carnem, phlegma autem in ossa: atque alterum quidem condensans, alterum autem coagulans, in admirabilem unam concretionem irahit? Quis pictor imagines in vulva delineat, colores-

A
ροι; « Τῇ ἐλευθερίᾳ γὰρ Χριστὸς ἡμᾶς ἡλευθέρωσεν. » Οὐκ ἐνὶ ἐν ἡμῖν Ἰουδαῖος, οὐχ Ἕλλην, οὐ Σκυθῆς, οὐ Βάρβαρος, οὐκ ἐνὶ ἄρσεν, οὐ θῆλυ. Πάντες εἰς ἑσμέν ἐν Κυρίῳ. Χάριτι ἑσμεν σωσθέντες. Ὑπογεγόναμεν τοῦ Θεοῦ. « Δέδωκε γὰρ ἡμῖν ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι. » — « Ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸ Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν κρᾶζον, Ἀββὰ ὁ Πατήρ. »

« Ὅτε οὐκέτι ἑσμεν δοῦλοι, ἀλλ' υἱοί, καὶ κληρονόμοι Θεοῦ διὰ Χριστοῦ. Μὴ δὲ τοιγαροῦν τοῖς εὐταλέσι τὴν ἡμετέραν εὐγένειαν καθυβρίσωμεν. Μὴ, τῆς ἀνωθεν πατρὸς ἐκλαθόμενοι, προστετηκότες ὤμεν τῇ μοχθηρᾷ ταύτῃ καὶ κάτω βριθούσῃ ζωῇ, καὶ τῆς φθορᾶς οὐδὲν ἔχουσιν πλέον. Μὴ τὰ παρόντα τῶν μελλόντων προκρίνωμεν, μηδὲ τῶν ἀκηράτων προελώμεθα τὰ ἐπίκηρα. Μὴ τοίνυν οὐρανὸν ἀφέντες ἔχειν ἑαυτοῖς ἐνδιαίτημα, τὴν γῆν ἐστῖαν μετὰ τῶν κατοικούντων ἐν ταῖς » ὑποστησώμεθα. « Ἐκτῆφωμεν » τὸ λοιπὸν, ἀδελφοί, « καὶ διεγρηγορήσωμεν, » τὸν βαθὺν τῆς ραθυμίας ὕπνον ἀποτιναξάμενοι καὶ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς ψυχῆς τὴν λήμην περιαιρήσαντες, γνῶμεν τίνος καὶ πόθεν ἑσμέν. Τίς καὶ ποταπὴ ἡμῶν ἡ διάπλασις. Πῶς τὸ μὲν τι συνυπέστημεν, ὑπὲρ δὲ τὸ πᾶν ἐτιμήθημεν. Εἰτα τοῖς αἰσθητοῖς νοητῶς, ὑπὲρ νοῦν δὲ τοῖς νοητοῖς, ἐπιδίδωμεν, καὶ κατανοῶμεν ὡς μάλιστα, τίς ἔθετο ταῦτα πάντα; Τίς ὁ ποιῶν καὶ κατασκευάζων μόνῳ τῷ βούλεσθαι; Τίς ὁ πλάσας ἐκ γῆς ἄνθρωπον, καὶ εἰς γῆν ἐπανάγων; Τίς ὁ θέμνος σκότος ἀποκρυφῆν αὐτοῦ, » καὶ συγκαλύπτων νέφει τῶν αὐτοῦ κριμάτων τὴν ἄδυσσον; Δαδὶδ πεισάτω σε, ἄνθρωπε, « Ἐθαυμαστώθη, λέγων, ἡ γνῶσις σου ἐξ ἑμοῦ ἐκραταιώθη, οὐ μὴ δύνωμαι πρὸς αὐτήν. » Καὶ μάλα εἰκότως. Τίς γὰρ « ἔγνω νοῦν Κυρίου; ἢ τίς σύμβουλος αὐτοῦ ἐγένετο; » Τίς ὁ διδοὺς μέτρα ζωῆς, καὶ διορίζων χρόνους, προεγνωσμένους αὐτῷ πρὸ συμπῆξεως; Τίς ἀγωγὰς τε καὶ μεθολικιώσεις τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει παρασκευῶς, καὶ τοῦ μὲν, συντέμνει, τοῦ δὲ μηχανοῖ τῶν ἐτῶν τοὺς διαύλους; Καὶ πρὸ τούτων, τίς ὁ πλάττων ἐν μήτρᾳ ζῶν, καὶ βρεφουργῶν ἀστεῖως, καὶ συνιστῶν γόνον, καὶ διαγράφων εἶδος, εἰς ἐνὸς κάλλους συμπληρώσιν. Τίς γλύφει μορφήν, καὶ σχηματίζει βρέφος, καὶ συναρμόττει μέλη, καὶ συντιθεῖ μόρια, καὶ πηγνυσιν ὀστέα, καὶ διαρθροῖ τῶν μελῶν τὰς συνθέσεις καταλλήλως ταῖς χρεαῖς τοῦ σώματος, ἐπιμορφάζων τὰ σχήματα; Καὶ πρὸ τούτων ἐτι, τίς ψυχῇ πηλὸν, καὶ συνάπτει τὸν χοῦν πνεύματι, καὶ ἀνδριάντα παρίστησιν ἐμφυχον; Τίς αἷμα μὲν εἰς σάρκα, εἰς ὅσα δὲ τὸ φλέγμα, καὶ τὸ μὲν πῆξας, τὸ δὲ τυρώσας, εἰς ἐν ἄγει παράδοξον σύγκριμα; Ποῖος ἐν μήτρᾳ ζωγράφος εἰκόνας σκιογραφεῖ, καὶ χρωματοῦργεῖ ζῶν, καὶ χροᾶς ἐντίθησι, καὶ γράφει ποιότητας, καὶ λαμματίζει βάθη, καὶ χαρακτῆρα συνίστησι; Τίς ὁ τείνων νεῦρα, καὶ μύας ἔλκων, καὶ

⁷ Galat. iv. 31. ⁸ Coloss. iii. 11. ⁹ Joan. i. 12. ¹⁰ Galat. iv. 16. ¹¹ Psal. lxxvii. 7. ¹² I Petr. v. 8. ¹³ Psal. xlviii. 12. ¹⁴ Psal. cxxxviii. 6. ¹⁵ Rom. xi. 34.

ἀρτηρίαις ὑμένας ἐπισυνάπτων, καὶ φλέδας ἐμπι-
πλὼν αἵματος; Τίς ὅσα πρὸς ὅσα, καὶ ἀρμονίαν
ἀρμονίᾳ συνάπτει, καὶ σαρκὶ συγκαλύπτει, καὶ τῇ
ἐξωθεν προσβολῇ²¹ μεγαλοφυῶς ἀμφιένυσσι; Ποῖος
ἐν μήτρᾳ βυροδόφης, δορὰν ἐτακτῆνατο, καὶ τῇ
κρυφίᾳ τῆς σαρκὸς ἀδήλως ὑγρότητι τὴν ἐπιφανο-
μήνην τοῦ δέρματος ἐποφίαν ἀπαλῶς οὕτως λειώ-
σας, εἴτα συντείνας ὀλοσχερῶς, ἐσχέδιασε; Τίς ὁ
πλάσας καρδίαν, καὶ νεφροὺς ὑποεὐέας, καὶ σπλῆγ-
κων ἐφευρῶν τὰς συνθέσεις; ἢ Τίς ὁ διδοὺς ζωὴν
καὶ πνοὴν καὶ τὰ πάντα; :

Καὶ πρὸ τούτων ἔτι, τίνας ἔργον ὁ μέγας οὗτος
καὶ παναρμόνιος κόσμος; Πῶς οὐρανὸς ὀπίστη τὸ
μέγα καὶ διαφανὲς τοῦ παντὸς ἐπικάλυμμα; Πόθεν
αὐτῷ σφαιρικὸν τὸ σχῆμα περιτεθέασιν ἔνοι, τροχοῦ
τε δίκην ἐγκαρσίως στρεφόμενον, καὶ τῇ τῶν ἀστρων
φορᾷ τινάλλως ἐπικυλινδούμενον; Καὶ πρὸ τούτων,
τίς τὴν προκοσμίων τῶν ὑπερκοσμίων δυνάμεων τα-
ξαρχίαν, ἀγγελιοπρεπεῖ συνεστήσατο τάγματι; Τίς
τούτων τὰς ἀόλων καὶ φλογερὰς οὐσίας εἰς μυριαρ-
χίας καὶ χιλιαρχίας, ἀσχηματίστῳ διαμορφώσας ἐκ-
δεῖ, πολυειδῶς κατεποίηκε; Πόθεν αὐτοῖς τὸ πυρῶ-
δες καὶ φωτεινὸς καὶ ὑπόπετρον, τὸ κοῦφόν τε καὶ
ὑπνήμενον; Τί τὸ τομὸν τε καὶ πρὸς διακονίαν εὐστα-
λὲς καὶ δραστήριον, καὶ εἰσάγων ὀξυκατὲς καὶ ὑψι-
πορον, καὶ τὸ κατὰ παντὸς ἀμογητὶ φέρεσθαι, οἷον τὸ
θεῖον διακαλεῖται πρόσταγμα; Τίνας ὁρίσματος ὁ
διάχυτος οὗτος ἀήρ, καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτὸν αἰθέριον πῦρ;
Πῶς ὁ αὐτὸς πῆ μὲν ψυχοῖ; πῆ δὲ θερμαίνει; τὸ
μὲν τῇ κατὰ φύσιν ὑγρότητι, τὸ δὲ τῇ πρὸς τὰ
ἄνω ἐγγύτητι; Ποῖος ὑφάντης ἢ ποικιλῆς τοιαύτην
ὀδόνην ἐξύφανε, πρὸς τὴν τῶν ἡλιακῶν ὀδοδοχὴν
ἀκτίνων ἀρμόζουσαν; Τίνας τεχνίτου τὸ περικαλλῆς
τοῦτο καὶ περίγειον ἔδρασμα; Τίς ὁ ταύτην ἀπερι-
δράκτως ἔφρεσας, ἐμηχανήσατο; Ἐπὶ τίνας δὲ τῶν
αὐτῆς ἔδρασμάτων αἱ κρυφιώδεις ἀφέσεις συνδίδεν-
ται; Πόθεν τὸ μέγα τοῦτο στοιχεῖον, ἡ θάλασσα, καὶ
τὸ ἀπλετον ὕδωρ ἐκείνο καὶ ἀπειρον, εἰς ἐν συνάγε-
ται σύγκριμα; Πόθεν τὰ πολυειδῆ γένη τῶν ζώων,
δοῦ τε ὑπὲρ γῆν ἱπτάται, καὶ περὶ γῆν ἔρπει,
καὶ τοῖς ὕδασι ὑπερνήχεται; Ὡς μεγάλη τοῦ
Ποιητοῦ τῶν ἀπάντων ἡ δύναμις! Πόθεν ἐκπο-
ρεύεται φυτὰ καὶ γένη φυτῶν, καὶ ξύλα ὕψηλά καὶ
μετέωρα; Πόθεν σπερμάτων γένη, καὶ βοσκημάτων
νομὰ, καὶ χῶραι ποάζουσαι, βοδοναὶ τε καὶ παρά-
δεισοι, καὶ ποταμῶν ἔκροαι, καὶ σήραγγες; Τίς ὁ

²¹ Act. xlvii, 25.

²² 1^{ος} προσβολῇ.

VARIE LECTIONES.

COMBESII NOTÆ.

(7) *Profunda astringit.* Ἀσχηματίζει βάθος. Ita ha-
bent constanter codices, quanquam est vox rarior,
nec Lexicis agnita. Sensu congrui, ut exponatur
eo modo quo Hesyech. τὸ ἀσχηματίζει, nempe, πε-
ριπλέκει, διαμερίζει, velut nimirum sic astringendo,
d^{ns} sibi telum constituat, cui colores inspergat.
Num aliud mysterii vox hæc habeat, sitque con-

A que animali adhibet, ac pinguat qualitates, et pro-
funda astringit (7), ac figuram distinguentem
constituit. Quis nervos extendit, trahitque muscu-
los, atque arteriis membranas conserit annectit-
que et venas sanguine implet? Quis ossa ossibus,
compagesque jungit compagibus, et carne contegit,
externoque tegumento magnifice induit? Quis in
vulva coriarius, pellem paravit, ac conspicuam
cutis superficiem, ita molliter levians, exindeque
omni parte contendens, occulta clanculum carnis
humiditate, effecit? Quisnam fluxit corda, renesque
subjunxit, ac viscerum structuram invenit? Quis
dedit vitam, et inspirationem, et omnia? :

Præterea vero, cujusnam opus, magnus hic et
concinnissimus mundus? Quomodo cælum condi-
tum est, magnum illud et pellucidum universi
tegmentum? Quomodo ei quidam, orbicularem
figuram ascripserunt, qua rotæ instar oblique
versetur, astrorumque latrone temere volutetur?
Antequam iterum illa; quis illum mundo antiquio-
rem (8), superiorum mundo Virtutum, ordinatum
principatum, congruo angelis ordine constituit?
Quis eorum a materia secretas flammeasque sub-
stantias, per myriadam millenorumque principatus,
insfigurabili specie formans distinguensque, multi-
formiter distinxit? Unde eis natura ignea, lumi-
nosaque et aligera, levisque, ac velut ventilia?
Quid ea acuties, atque ad ministerium habilitas
et efficacia; celeritasque immensa, et incessus su-
blimis: ac demum, ut nullo labore serantur, quo-
cunque jussio divina injunxerit? Cujusnam mollitio
diffusus hic aer, quique ei, æthereus ignis eminet?
Quomodo idem ipse partim refrigerat, partim cale-
facit: alterum quidem nativa humiditate, alterum
autem, ex superiorum vicinia? Quis textor aut
plumarius velum ejusmodi suscipiendis solaribus
radiis comparatum contextit? Cujus artificis manu
prodiit, venustissimum hoc terramque ambiens
firmamentum? Quis eam incomprehensa ratione
stabilis figensque, mollitio est? In quonam vero
ejus fundamentorum colligati sunt jactus occulti?
Quomodo magnum hoc elementum mare, illaque
innavigabilis immensaque aqua in unam congre-
gationem coaluit? Unde multa illa animalium
genera? tum nimirum, quæ volant super terram,
tum quæ circa ipsam replant, tum denique quæ
aquis supernantant. Quam magna virtus Creatoris
universorum! Unde egrediuntur plantæ, et genera

et genera

et genera

et genera

et genera

et genera

et genera

et genera

et genera

et genera

et genera

et genera

et genera

et genera

et genera

et genera

et genera

et genera

et genera

et genera

plantarum; arboresque altæ et proceræ? Unde genera seminum, et pecudum pascua; herbosique campi, nec non roseta, et horti; fluminumque cursus, et hiatus terræ? Quisnam montibus altitudinem posuit; eisque prærupta succedens cacumina, cervicem seu cristis tumulisque subrupit, densosque nemoribus amplos eis tractatus adjunxit, atque clivos planitiesque, et depressas convalles substravit? « Quis vero est pluviae pater? Et quis est qui genuit stillas roris (9)? Et de ejus utero procedit glacies! » inquit, qui Jobo de turbine respondit. Quis autem cognovit thesauros grandinis? Quis creat spiritum, et affirmat tonitru, ac præcipit nivi? Quis fulgura in pluvias [facit i;] imbresque immittit ad irrigandam terram, ac jubet ut flumina exsudent? Ex quibusnam vero sinibus subvehuntur nubes? Quinam autem thesauri proferunt ventos? Quis universa hæc posuit? Quis pugillo continet? Quis solo nutu movet, vivificatque, et moderatur, et agit? Quis arenam mari terminum ponit? Cujusnam vero frenante metu contrahitur, et mansuescit, intraque proprios terminos retractum continetur, nec prætergreditur humidæ fores, sed velut capistrum, præceptum Dominicum ore ferret, haud quidem vicinam terram operturum exsurgit, sed in seipsum seu supine repedans spumam quidem exhalat, ad labia autem commiscens, servili specie retrocedit. Unde innumera illi animalium incredibili varietate, inspersæ species, in quibus omne reptilium occurrit genus: ac in species, partesque, et magnitudines multiformiter dissipatum, Artificis rationis, sensum superanti artis felicitati sapientiæque, admirationem conciliat.

Verumne singillatim omnia dixerim: quippe alio indiget otio, quam sit præsentis temporis, singulorum a Deo creatorum, ad exactam cognitionem comprehensionemque, prosequenda oratio: qui satis dicta putem; ut velut ob oculos sistantur manifesta magnificentium Dei operum indicia; quod est continuandæ orationi subjungam. Ut ergo paucis compendioque aliquid dicam: Quis universa hæc posuit? Cui servit universum? Cui est addictum? Cui cedit? Nonne illi cujus magna est virtus? Cujus nutu agitur? Nonne ejus, cujus imperium immensum est et potestas æterna? Cujusnam præcepto anima a corpore separatur; jam enim tempus est ut nostra aggrediamur, præterquam illius qui olim colligavit? Ne mireris autem, audiendo animæ a corpore separationem, qui subjecta sensibus, mutationi subjecta noveris. Hoc enim materiæ est, propriaque fluxæ naturæ affectio: ex quibus et corpora sunt, et quibus consistimus ac in quæ, mutationem in melius suscipientes, resolvendi sumus. Posteaquam autem

θεμενο; ὄρεσιν ὕψη, καὶ βαχίας αὐτοῖς ὑποτέμνων, καὶ λόφοις ὑποβήγγυνος αὐχένας, καὶ τοῦτοις ἀμφιλαφῇ χωρία παρασκευγῶς, καὶ νάπας ὑποστρωννύς, καὶ πεδία καὶ φάραγγας; ἢ Τίς δὲ ὕετοῦ πατρὸς; ἢ τίς ὁ τετακὼς βόλους ὀρόσσω; ἢ γαστρὸς δὲ τίνος ἐκπορεύεται κρύσταλλος, φησὶν ὁ διὰ λαβίματος τῷ ἰώδῃ χρηματίας; θησαυροὺς δὲ χαλᾶς τίς ἔγνω; Τίς ὁ κτείνων πνεῦμα, καὶ στερεῶν βροντὴν, καὶ χιόνι προστάσων; Τίς ἀστραπὰς μὲν εἰς ὕετοὺς [ποιῶν,] ὁμβροὺς δὲ πρὸς ἀρδεῖαν γῆς ἐπιπέμπων, καὶ ποταμῶν; πλημμυρεῖν ἐπιτάσων; Ἐκ ποίων δὲ κλίπων ἀνάγονται νεφέλαι; Ποιοὶ δὲ θησαυροὶ τοὺς ἀνέμους ἐξάγουσι; Τίς ἐθετο ταῦτα πάντα; Τίς ὁ κατέχων ὄρακι; Τίς ὁ κινῶν, καὶ ζωογονῶν, καὶ ἡνιοχῶν, καὶ ἄγων μόνῃ τῷ νεύματι; Τίς ὁ τιθεὶς θαλάσσης ψάμμον, ὄριον; Φόβῳ δὲ τίνος χαλινουμένη συστέλλεται καὶ ἡμεροῦται, καὶ τῶν ἰδίων ὄρων ἐνδὲς καθελκομένη συνέχεται. καὶ τὰς ὕγρας οὐ παρατρέχει θύρας· ἀλλ' ὥς φοβαίαν κατὰ στόμα τὸ πρόταγμα φέρουσα, τῆς μὲν γειτονικῆς οὐκ ἐξανίσταται γῆς, εἰς ἑαυτὴν δὲ ὑπτιῶς ἀναποδίζουσα, τὸν μὲν ἀφρὸν ἐξατμίζει, πρὸς δὲ τὰ χεῖλη τῷ σάλῳ συμφύεται, καὶ πρὸς τοῦπίσω χωρεῖ, τὸ δουλικὸν ὑπογράφουσα σχῆμα; Πόθεν αὐτῇ τὰ μυρία τῶν ζώων ποικίλως ἐγκατέσπαρται γένη, παρ' οἷς ἅπαν ἐρηπιστατικῆς ἰδέας ἐνθεωρεῖται γένος, εἰς εἶδη, καὶ μέρη, καὶ μεγέθη πολυειδῶς σχεδαννύμενον, καὶ τὸν τεχνίτην λόγον ἀποθαυμάζον τῆς ὑπὲρ νοῦνευτεχνίας τε καὶ συνέσεως;

species; in quibus omne reptilium occurrit genus: ac in species, partesque, et magnitudines multiformiter dissipatum, Artificis rationis, sensum superanti artis felicitati sapientiæque, admirationem conciliat.

C 'Ἄλλ' ὥς ἂν μὴ κατὰ μέρος ἅπαντα λέγοιμι (καὶ γὰρ ἄλλης παρὰ τὴν παρόντα καιρὸν δεῖται σχολῆς ὁ περὶ ἕκαστα τῶν τοῦ Θεοῦ κτισμάτων λόγος), τὴν δι' ἀκριβείας ὑπογραφόμενος γνώσιν τε καὶ κατὰ ληψίν, τοῖς εἰρημένους ἀρκεῖν οἰόμενος, ὅταν ὅσ' ὅσιν ἀγαγεῖν τὰ προφανῆ τῶν τοῦ Θεοῦ μεγαλοφυγμάτων γνωρίσματα, τὸ πᾶν ἐν βραχεὶ συντέμνων, τὸ συνεχὲς ἐπισυνέλω τοῦ λόγου. Ἴν' οὖν εἰπω τι συνελών· Τίς ἐθετο ταῦτα πάντα; Τίνι δουλεύει τὸ πᾶν; Τίνι πρόσκειται; Τίνι ὑπείκει; Οὐχ ὅτι πολλὴ ἡ ἰσχύς; Τίνος ἀγεται νεύματι; Οὐχ οὐ τὸ κράτος; ἀπειρον, καὶ ἡ ἐξουσία αἰώνιος; Τίνος προστάγματι ψυχὴ χωρίζεται σώματος (καιρὸς γὰρ ἦδη τῶν ἡμετέρων ἐφάσθαι), πλὴν τοῦ πάσαι συνόψαντος; καὶ μὴ θαυμάσης· εἰ χωρισμὸν ἀκούεις ψυχῆς ἀπὸ σώματος, ὑπὸ τροπῇ ὄντα εἰδὼς τὰ ὑπὸ τὴν αἴσθησιν. Τῆς γὰρ ὕλης τοῦτο καὶ τῆς βευστῆς ἰδίωμα φύσεως· ἐξ ὧν καὶ τὰ σώματα, καὶ οἱς συνυπέστημεν, καὶ εἰς ᾧ διαλυθῆτε θάλα μείλομεν, τὴν εἰς τὸ κρεῖστον μεταβολὴν ἐκδεχόμενοι· Ἐπεὶ δὲ ταῦτα οὕτως, καὶ ὑπὸ λῆξιν πάντως ἐσμέν καὶ ἀλλοίωσιν, καὶ

i Job xxxviii, 28, 29. i Psal. cxxxiv. 7.

COMBESII NOTÆ.

(9) *Stillas roris.* Βόλους ὀρόσσω. Ita constanter nostri codices: sicque citatur in Lexicis ex Gregorio, ac bene exponitur: quo etiam modo Vulg. *Quis genuit stillas roris?* Hebr. *לִמְיָן מַיִם*, nec aliter

xponunt alii: quare vitiosum existimo in Sixtin. LXX, ubi est βόλους, redditurque, *cespites*: metaphora plane dura, minusque congruo sensu.

οὐκ ἔστι, ὡς κατὰ τὸν λέγοντα, « ἄνθρωπος ὅς ζήσεται » καὶ οὐκ ἔσται θάνατος· « χεῖροι δὲ ἅπαντες, θνητοὶ τε καὶ γῆνοι, καὶ εἰς γῆν ἐπανήκοντες· μάτην ἄρα δυσφοροῦμεν ἐπὶ νεκρῷ, κοπιούμενοι καὶ ἀλύνοντας· εἰς κενὸν δὲ καὶ τὸ θρηνεῖν ἐν τάφοις διαλυθέντας, καὶ εἰς τὸν χοῦν τὸν ἑαυτῶν ἐπιστρέφοντας. Ὡς εἰ μὴ κατὰ κοινοῦ πάσης ὁμοῦ προῦκειτο τῆς ὁρατῆς φύσεως τὸ τῆς τροπῆς ἀποσκίασμα, φορητὸν ἦν τάχα τὸ ἐπὶ τοῖς οἰχομένοις ὁδύρεσθαι, ἅτε μὴ φέρειν τὴν τούτων στέρξιν διυναμένων, συγκακλισμένης ὥσπερ τούτοις, ὅσῳ κατὰ τὸ πρόχειρον, τῆς ἀποκειμένης ἡμῖν ἐν ἀμείνοσιν ἐλπίσι, θεοειδестаῖς ἀναμορφώσεως· ὃ περὶ μόνους ἔστιν ὁρᾶν, τοὺς μὴ ἀποκαρδοκοῦντας τὸ τῆς κοινῆς ἀναστάσεως μέγα τε καὶ ὑπὲρ λόγον μυστήριον. Οὐκ ἴσασι γὰρ ὡς κρείττονος καὶ τιμιωτέρας ἡ κατὰ τὴν λοιπὴν κτίσιν ἡ ἀνθρώπου φύσις ἀξιωθήσεται τῆς ἀναστάσεως.

Εἰ οὖν ἐν ἐλπίσιν ἡμῖν ἡ ἀνάστασις, καὶ τὸ προσδοκώμενον, καινισμός, ἀλλ' οὐκ ἀφανισμός, οὐδ' εἰς τὸ μὴ ἐν μεταχώρησις, μὴ ἀνίψιν ἡμᾶς οἱ μικρῷ πρὸ ἡμῶν ἐκδημήσαντες· μηδὲ πλεον ἢ καλῶς ἔχει, διακρύβωμεν ἐπὶ τοῖς ὁμοίως ἡμῖν τὴν τῆς μετελλήχεαι ζῶν, καὶ πρὸς τὴν ἐκείθεν ἀπάρασι. Μίχρι τίνος νεκροί, νεκροὺς θάπτομεν; καὶ ζῶντες εἶναι ποτε θαλῆσωμεν. Ἔως ποτε δάκρυα; Ἔως ποτε ὀλοφυρμοί, θρήνοι, κλαυθῆ, τριχῆς διασπώμεναι, χεῖρες τροσπασιόμεναι, πάταγοι, κρότοι, κωκυτοί, κλῆνοι, βοαί, οἰμωγαί, ἀχαριστίαι, βλασφημίαι, οἱ μέχρι μνήματος σπαραγμοί, οἱ πρὸ τῆς ταφῆς, οἱ μετὰ τὴν ταφὴν, οἱ κατ' ἀγορὰν, οἱ κατ' οἶκον ὄδυρμοί; Τί ποιεῖς, ἄνθρωπε; νεκρὸν κοιμώμενον βλέπεις, καὶ οὐ βλασφημεῖς; Μυστηρίῳ τοιοῦτον παρίστασαι, καὶ τοῦ Θεοῦ καταξάντισσας; Ἡ παραθήκη ἀνύεται, καὶ τῷ ἀπαιτοῦντι δικάζῃ; Παρακαλεῖς, Ἀνδραποστον, Δέσποτα, λίγων, καὶ τὸν Δεσποτὴν ὀβριζεῖς; Τὸν υἱὸν θανόντα προσέμεις, καὶ σὺ ὡς οὐ τεθνηδόμενος κλαίεις;

Τὸ ἐκεῖνον τέλος ὁρᾷς, καὶ τὸ οὐδ' οὐ προσδοκᾷς; Ἀνάμνησον αὐτὸν, ἄνθρωπε, ὅστις εἶ. Ἐνθυμοῦ ὅτι θνητὸς ὢν, θνητὸν πάντως ἐγέννησας, καὶ τεθνήξῃς μελλόντα. Εἰ ἀρχὴν ἐσχῆκας, καὶ τέλος ἔξεις προδήλως· ἔπει καὶ πρὸς γένεσιν ἄχθεις, εἰς φθορὰν μετελεύσῃ. Αἰδέσθῃ τὴν φύσιν, ἄνθρωπε, μεθόριον οὖσαν ἀθανασίας ὁμοῦ καὶ θνητότητος. Ἀναλόγισαι τοῦ Κυρίου τὸ πρόσταγμα. Ἐνόησον τὸν ὅρον τῆς Δεσποτικῆς ἀποφάσεως, καὶ μὴ ἀπαναῖνου δι' αὐτῆς ἐλεγχόμενος, οἷς καθημέραν ὁρᾷς τῇ ἀλλῷ; μεταβρίπτουμένα καὶ μεταβάλλοντα τὰ ἡμέτερα· μηδὲ δυσφύρει νεκρὸν ἀπὸ γέμινον βλέπων, καὶ πρὸς τὴν ἀμείνω μεταχωροῦντα κατάστα-

¹ Psal. LXXXVIII, 49,

VARIÆ. LECTIONES

² ἄλλ. γέννησιν.

hæc ita habent, summusque interitui et immutationi obnoxii, nec est homo, juxta quod ait Scriptura, « qui vivat, et non sit visurus mortem » : ac universi hesterni, mortalesque, et terreni, in terram revertimur; frustra utique moleste ferimus super mortuo, plangentes ac moestī : at vero inani luctu, prosequimur resolutos in sepulcris, et in sum reversos pulverem. Atque adeo, nisi in omni pariter natura oculis subjecta mutationis adumbratio exstaret, forte videri posset ferendum, ut super defunctis lugeremus : velut nimirum non valentes eorum ferre privationem, tanquam quod in promptu occurrit, cum eis inclusa sepultaque, quam in melioribus repromissionibus habemus repositam, deformissimam reformationem : quod tantum apud eos videre sit, qui magnum illud superansque rationem communis Resurrectionis sacramentum, non expectant. Ignorant enim fore, ut humana natura, meliori nobiliorique supra creata reliquæ reformatione, tunc temporis donanda sit.

Cum ergo resurrectio in spe nobis posita sit, quodque expectatur, renovatio sit, non abolitio destructioque, aut in nihilum cessio, ne nos contristaverint qui paulo nobis maturius migraverunt; neve supra quam decorum habeat, super illis lugeamus, qui pari nobiscum sorte, vitæ hujus usuras receperunt, ac ad vitam aliam profecti sunt. Usquequo nos mortui, mortuos sepelimus? Quandonam vero voverimus vivere? Quandiu lacrymæ? Quandiu gemitus, luctus, clamor, distractæ comæ, manns allisæ, percussiones, plausus, ululatus, quassationes, vociferationes, fletus, ingrati animi significationes, blasphemæ, ad usque sepulcrum discriptiones; lamentationes, ante et post mandatum cadaver humo, in foro, ac domi? Quid facis, o homo? Vides defunctum dormientem, et blasphemias? Assistis tanto sacramento, et adversus Deum insurgis? Solvitur depositum, inque eum qui repetit, judicio contendis? Obsecrans ais, *Donaci requiem, Domine*, et Dominum contumelia afficis? Deducis funus filii defuncti, lugesque velut ipse non moriturus?

Vides illius finem, et tuum non expectas? Tibi ipse, o homo, redue in memoriam quisnam sis. Pensa cum esses mortalis, mortalem plane te edidisse. Si habuistis principium, palam est fore ut habeas finem : quippe qui deductus ad ortum, sis etiam in interitum reverurus. Reverere, o homo, naturam, quæ sit immortalitatis mortalitatisque contermina. Recogita Dominicam jussionem. Cogita decretum Dominicæ sententiæ, nec ea coerceri renuas, qui humana quotidie videas temere in diversum jactari atque mutari : ac ne moleste, mortuo abacto, ac migrante ad statum meliorem, feras. Nosti siquidem, nosti fore, ut brevi post

sequaris ipsum. Quippe nemo tandem decretum hoc effugere potuit. Ne ergo cum liceat agere gratias, blasphemi simus in beneficium; neve afficiamus injuria et lacessamus eum qui assumpsit desideratum. Non enim migramus a potioribus ad deteriora, sed a corruptibilibus ad incorruptibilia, a visibilibus ad invisibilia, iisque tantum expectata, qui vixerunt e ratione virtutis. Ipse igitur corpus nostrum assumpsit, non occultans in terra, sed suscipiens in cœlum, atque in loca quæ novit ipse, luminosa deposuit. Ipse summi ipsius depositum requirens, recepit. Ipse qui deposuisset, per auctoritatem repetiit. Tu quis es qui minutius supputes et exquiras, quæ Domino placent? Quis es, ut cum eo litiges, et iudicio contendas? Vult enim jam exigere debitum. Non placet mortis terminum prorogare. An non habet potestatem temporum, qui tempora condidit: quæ ut sistat, quæ ut protrahat? Unde enim nobis ut sciamus iudicia Domini, et sacramentorum abyssum: quam obrem alii quidem sint brevis vitæ, alii longioris: ac alii quidem juvenes, alii jam senes; alii ante tempus; alii quæ antequam ad lucem processerint, juxta quod Job ait: « Qui non viderunt lucem ¹. » præmature rapiantur? Verum ne nos id turbet, nec quia videmus jacentem in lecto mortuum, lamentemur: sed cogitemus exegisse mutuum cum voluit, qui spiritum prius cuique commodaverat. Neque aliquem quocunque modo enigraverit, immodico luctu plangamus, ut ne eum qui jussit migrare, ad iram provocemus. Ne super illo tunicas dirumpamus; ne terram spargamus: ne carnem unguibus laniemus; ne laceremus capillos; ne caput nostrum probro afficiamus; ne in clamores inconditis erumpamus; ne blasphemetur spes nostra; ne efficiamur risui ludibrioque gentilibus; ne bonum resurrectionis injuriose habeamus; ne nostræ ingenuitatis jura esse velimus despicatui. In nos ipsos aspicimus; intelligamus virtutem sacramenti; consideremus qui et quales simus, ac cujus gratia conditi; ubi item, et quomodo: utque omnibus, etsi non modo, at nihilominus omnibus sit abundum. Quid relictis gratiarum actionibus, ad luctum currimus? Quidni abjecto luctu, procedimus ad cantica?

Paululum quiescite, fratres, et quæ dicuntur, audite. Silete, et consolamini, nec defuncto molesti estote. Oculos intendite in magnum hoc spectaculum. Videte quod celebratur, videntesque tacete, ac ne mysterium nostrum turbate. Tremendum est, fratres, quod videtur; horribile quod peragitur: angeli splendore micantes; scēptigeri, terribili aspectu de cœlo venientes; exercituum chori albis induti, luminosa specie, ignem spirantes, flammigeri, ministerio seduli, circumversantes jacentem oriusque depositum exi-

σιν. Οὐδὰς γὰρ, οὐδὰς αὐτὸν, ἐκείνην μετ' ὀλίγον ἐψόμενον· ὅτι μὴ τοῦτον οὐδεὶς τὸν ὅρον ἐν ἀνθρώποις διαφυγεῖν εἰς τέλος δεδυνήται. Μὴ οὖν παρὸν εὐχαριστεῖν, βλασφημῶμεν τὸν Εὐεργέτην· μηδὲ καθυβρίζωμεν τὸν προσλαβόμενον, τὸν τοιοῦτον, Οὐ γὰρ ἀπὸ τῶν κρείττωνων ἐπὶ τὰ χεῖρονα ἡμῶν ἡ μεταδασίς· ἐκ δὲ τῶν φθαρτῶν, πρὸς τὰ ἀφθάρτα, καὶ ἀπὸ τῶν βλαπομένων, ἐπὶ τὰ μὴ βλαπόμενα, καὶ μόνοις τοῖς ἐν ἀρετῇ βιώσασσι προσδοκώμενα. Αὐτὸς τοιγαροῦν καὶ τὸν ἡμέτερον προσελάβετο, οὐκ εἰς γῆν κατακρύψας, ἀλλ' εἰς οὐρανούς· ὑποδείξμενος, καὶ πρὸς τόπους οὓς οἶδεν αὐτὸς φωτισθεῖς ἀποδείξμενος. Αὐτὸς τὴν ἑαυτοῦ παρακαταθήκην ἀναζητήσας, ἀπελήφεν· αὐτὸς δὲ παρέθετο, κατ' ἐξουσίαν ἀπήγγεσε. Σὺ τίς εἰ δικαιολογούμενος, ἐφ' οἷς δὲ Δεσπότης ἀρέσκαται; Τίς εἰ δικάζων ἢ κρινόμενος πρὸς αὐτόν; Θέλει γὰρ ἄρτι, τὴν ὀφειλὴν εἰσπράξαι· βούλεται μὴ παρεκτείναι, τῆς προθεσμίας τὸν χρόνον. Ἡ οὐκ ἔχει τὴν τῶν χρόνων ἐξουσίαν ὁ ποιητὴς τῶν χρόνων, πῇ μὲν συσταῖται τούτους, πῇ δὲ καὶ παρεκτείναι; Πόθεν γὰρ ἡμῖν τὸ γινῶναι κρίματα Θεοῦ, καὶ μυστηρίων ἀδύσσοι, δι' ὧν οἱ μὲν ὀλιγήμενοι, τινὲς δὲ μακροχρόνιοι· καὶ οἱ μὲν νεώτεροι, οἱ δὲ γεγενημένοι· ἄλλοι δὲ καὶ πρὸ ὥρας· καὶ πρὶν εἰς φῶς ἔτιροι προσελθεῖν, τὸ τοῦ Ἰωβ· « Οἱ οὐκ εἶδον φῶς, » προαρπάσσονται; Ἀλλὰ μὴ θρυλείτω τοῦτο ἡμᾶς, μηδ' ὅτι νεκρὸν ἐγκλίσιον βλέπομεν, σχετιάζωμεν· ἀλλ' ἐννοῶμεν ὅτι τὸ δέον οὐδὲ προκρίων ἐκάστω τὴν πνοήν, ὅποτε βεβούλητο, εἰσπράξατο. Μὴ δὲ θρήνοις τὸν ὅπως ποτὲ μεθιστάμενον, παρὰ τοῦ μέτρου κοπῶμεθα, ἵνα μὴ τὸν κελεύσαντα παροργίσωμεν. Μὴ διαβήσωμεν ἐπ' αὐτῷ τοὺς χιτῶνας· μὴ καταπασσώμεθα γῆν· μὴ καταξάνωμεν σάρκα θυρεῖ· μὴ διασπαράξωμεν κόμην· μὴ τὴν κεφαλὴν ἡμῶν καταιχνύωμεν· μὴ βοὴν ἀσχέμονα ῥήσωμεν· μὴ βλασφημείσθω ἡμῶν ἡ ἐλπίς· μὴ γενώμεθα γέλωτος παισίν· Ἑλλήνων, καὶ παύγων· μὴ τὸ τῆς ἀναστάσεως καλὸν καθυβρίσωμεν· μὴ τὰ τῆς εὐγενείας ἡμῶν κατευτελίσωμεν πάτρια· εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς βλέψωμεν· γινώμεν τοῦ μυστηρίου τὴν δύναμιν· ἐννοῶμεν τίνες καὶ ὅθεν ἐσμὲν, καὶ ὅπου χάριν παρέχθημεν, καὶ τοῦ καὶ ὅπως· καὶ ὅτι πάντες, καὶ μὴ νῦν, ἀλλὰ πάντες ὀδεύσωμεν. Τί τοῦ εὐχαριστεῖν ἀποκλίναντες, τῷ θρηνεῖν ἐπιτρέχομεν; Τί μὴ τοῦ πένθους ἀφίμενοι, πρὸς τοὺς ὕμνους χωροῦμεν;

Ἦσυχάσατε μικρὸν, ἀδελφοί, καὶ τῶν λεγομένων ἀκούσατε· ἡρεμήσατε καὶ παράκλησιν δέξασθε, καὶ τὸν νεκρὸν μὴ ὀχλήσητε· ἀνανίστατε τῷ μεγάλῳ τοῦτῳ θεάματι· ἴδετε τὸ τελούμενον, καὶ ἰδόντες, σιγήσατε, καὶ μὴ ταραξήτε ἡμῶν τὸ μυστήριον. Φοβερὸν, ἀδελφοί, τὸ ὁρώμενον· φρικτωδέστερον τὸ τελούμενον· ἀγγελοι, λαμπροφαιεῖς, σκηπτροῦχοι, κατάπληκτοι ὀρώντες, ἀνθρῶν ἤκοντες· χοροὶ στρατιῶν λευχειμοῦντες, εἶδος φωτὸς μεμορφωμένοι, πῦρ ἀποπνέοντες, φλογόφοροι, σπεύδοντες, περιστροβούνας τὸν καίμενον, καὶ τὴν παραθήκην ὀξυῶς

¹ Job iii, 16.

εἰσπράττοντες, καὶ ἡμεῖς οὐκ αἰδοῦμεθα; Τί ποιεῖς, ἄνθρωπε; ὁ κείμενος ἐξέστη· καὶ σοὺ οὐκ αἰσχύνῃ; Ὁ κείμενος ἐξέστη, καὶ σὺ παίζεις; Ἐκείνος ἀγωνίζετο, καὶ σὺ δαιμονιάς; Ἐκείνος κλονεῖται, καὶ σὺ οὐ φρίττεις; Ἐκείνος ψυχόρραγεί, καὶ σὺ οὐ μορμολύττῃ; Ἐκείνος κρίνεται, καὶ σὺ οὐκ ἐξίστασαι; Ἐκείνος εἰσπράττεται, καὶ σὺ οὐ νερῆς, τὴν ὁμοίαν ἐπιζών ἐπαίτησιν; Ἐκείνος θαμβεῖται ὁρῶν ἀμήπω ἑώρακε, καὶ σὺ οὐ φοβῇ καὶ συστῆλῃ σωφρονιζόμενος; Ἐκείνος θνήσκει, καὶ σὺ φρούρησῃ; Ἐκείνος τελευτᾷ, καὶ σὺ ἐνθουσιᾷς; Ἐπίσχες μικρὸν, ἄνθρωπε; Ἄφες αὐτὸν ἀπελθεῖν ἐν εἰρήνῃ ἐνθα κέκληται. Ἔασον αὐτὸν ὀδεύσαι τρίβον, ἣν οὐδέπω διώδευσεν, καὶ ἥς οὐκ ἀναστρέψει, καὶ ἣν ὁμοίως πάντες, καὶ ὁ μὲν εὐθὺς, ὁ δὲ μετ' ὀλίγον, ὀδεύσομεν· εἰς γῆν σκοτεινὴν καὶ γυνοπερὰν, εἰς γῆν σκότους αἰωνίου, οὗ οὐκ ἔστι φέγγος, οὐδὲ ὄψιν ζωῆν βροτῶν. Ἐνθα καὶ ἡμᾶς εἶναι δεῖ πάντως, καὶ ταύτης πείραν λαβεῖν, ὁμοίως τοῖς· εἰς γῆν χώματος· καταδαίνουσιν.

qua et nos omnino oportet esse, ejusque periculum facere, simili iis ratione, qui descenderunt in terram aggeris =

Ἄλλ' ἀπεῖς μοι τάχα τούτων ἀκούων, ἰάγαπητέ. Τί οὖν; Διὰ τοῦτο οὐ δεῖ χλαῖναι, ὅτι γῆ, καὶ γνωφώδης τὸν προλαβόντα διαδέχεται χώρος; Καὶ πῶς μὴ θρηγῇσαι δικαίως τὸν εἰς τοιαύτην ἀπαγόμενον γῆν; εἴπερ γῆν δέον νοεῖν, τὴν τοιαύτην κατὰστασιν. Πῶς οὐκ οἰμώξω καὶ ὀλοῦξομαι, σκότος ἀκούων οἰκιστῆς καὶ κατὰπαντα; Μὴ γάρ, λιθίνην ἔχων τὴν καρδίαν ἐγὼ, ὡς τούτων ἀκούων μὴ θρηγεῖν; Εἰ γάρ καὶ εἰς φῶς ἀκούων ἀπαχθησόμενον, ἀνεῖναι· τῆς C λήπτης οὐ καρτερῶ, πῶς ἀνέξομαι σιγῇ σκότους ἀκούων οἰκῆτορα, τὸν πρὸ μικροῦ συνοικήτορα; Πῶς μὴ γοερῶς ἀποδύρωμαι, ὃν οὐκέτι θεάσομαι; Καὶ εἴθε γε τὸ γλυκὺ τοῦτο φῶς καταλείψαντα, φωτοειδὲς ὑπεδέξατο χώρος, ὡς ἂν τις τάχα βραχεία παραψυχῇ τοῖς ἀνωμένοις προσκείμετο.

lucē relieta, in locum lucidum esset susceptus; ut sic forte levis quaedam consolatio morientibus suppetere!

Βαβαί, τῆς παραλόγου τῶν λόγων ἀντιστροφῆς τε καὶ ἀνοίας, καὶ τῆς οὕτως κατεχούσης τὸν νοῦν ἀμυλωπίας, εἰ δέον τοῦτο εἰπεῖν! Μὴ γάρ οὐκ ἔδει θνητοὺς ὄντας ἡμᾶς ὑπαχθῆναι θανάτῳ; Μὴ μείζους ἔδει τοῦ ἑαυτῶν ἀναφανῆναι Δεσπότη; Εἰ οὖν καὶ αὐτὸς εἶλετο Κύριος ὢν τοῦ παντός καὶ Δεσπότης, καὶ πῶς τῶν ἐν σκότει, καὶ ζωῇ τῶν ἀπάντων, θανάτου γεύσασθαι, καὶ τὴν εἰς ἄδου κατὰδασιν ἐπιδελῆσθαι, ὡς ἂν κατὰ πάντα ἡμῖν ὁμοιωθῇ χωρὶς ἀμαρτίας, καὶ τὸν ἀμειδῇ τοῦ ἄδου χώρον, τὸν ἀφεγγῇ λόγῳ καὶ σκοτομήνῃς πλήρη, νυκτοερίημερον διελήλυθε, εἰ ἔξινον ἀμαρτωλοὺς ὄντας ἡμᾶς, καὶ νεκροὺς ἤδη τοῖς παραπτώμασι κατὰ τὸν μέγαν Ἀπόστολον, τοὺς ὑπὸ γένεσιν καὶ φθορᾷ, θανάτῳ μὲν προσομιλῆσαι, καὶ ἄδου τὴν σκωτεινὰ διὰ μέσης ψυχῆς ὑπελθεῖν καταγῶγια, οὗ οὐκ ἔστι φέγγος λαβεῖν, οὐδὲ ὄψιν ζωῆν βροτῶν, ὡς προλέλεκται; Μὴ γάρ, ὑπὲρ τὸν Δεσπότην ἡμεῖς, ἢ τῶν ἁγίων κρετ-

A gentes, nec ipsi reverentia tenemur? Quid facias, o homo? Jacens, stupore nimio correptus est; nec tu confunderis? Jacens, horrore velut sensibus excessit; et tu ludis? Ille in agonia est; et tu daemoniaci instar insanis? Ille turbatur; et tu non horres? Ille rigens animam agit; nec tu terreris? Ille judicatur; nec tu obstupescis? Ille ad rationes cogitur; nec tu torpes cui et ipsi ratio reddenda imminet? Ille pavet videns hactenus non visa; nec tu castigatior factus times et contraheris? Ille moritur; et tu superbis? Ille occumbit; et tu velut fanatico spiritu corripieris? Sustine medicum, o homo. Sine, abeat in pace, quo vocatus fuit. Sine incedat viam, quam necdum incessit, et ex qua nunquam regressurus est; quamque omnes pariter, quamquam hi statim, illi, brevi post, incedere habemus: ad terram tenebrarum et caliginosam, terram sempiternarum tenebrarum, ubi non est splendor, nec est videre vitam mortalium; in

Sed forsā dicas hæc audiens, dilecte: Quid vero? Nonne ideo flendum est, quod sit terra tenebrosa, quodque locus caliginosus suscipiat defunctum? Qui autem non merito lugeam eum qui ad terram ejusmodi abducitur? siquidem status ille, terra cogitandus sit. Qui non deplem lamenterque, audiens tenebrarum domicilium et requiem? Num enim non debuerim esse corde lapideo, ut hæc audiens non lugeam? Si enim vel ad lucis regionem audiens abducendum, non possum a tristitia temperare, quomodo tacere habuerim, qui eum, quem paulo ante habui contubernalem, tenebrarum hospitium audiam? Qui non altis clamoribus eum deplem, quem ultra non sim visurus? Atque utinam sane, dulci hæc sic forte levis quaedam consolatio morientibus

Papæ! alienam a ratione rationum contrarietatem et insipientiam; tantaque animum cecitate circumventam, si ita loqui licet! Num vero par erat, ut ne mortales, morti subiceremur? Num par erat, ut Domino nostro majores videremur? Cum ergo ipse, universi totius Dominus verusque, eorumque lumen qui sunt in tenebris, ac vita universorum, mortem gustare voluerit, ac descendere in infernum, ut per omnia nobis similis, sine peccato, efficeretur, cum, inquam, tridui spatio, insuavem inferni regionem, locum illum obscurum ac nocte atra plenum pertransierit, quid mirum, si nos peccatores, et jam mortui peccatis, juxta quod ait magnus Apostolus, qui sumus obnoxii ortui et interitui, mortem oppetamus, mediaque anima adeamus, tenebrosa inferni habitacula in quibus non sit lucis splendor, nec videri possit mortalium vita, ut prædictum fuit? Nunquid enim

sumus supra Dominum? Vel sumus meliores sanctis? qui eodem modo ac nos, dicta subierunt: nunquam eo nobis melius, quo et abundantiori virtute clarserunt.

Non ergo est moleste ferendum, sed agende gratiæ, ac precibus incumbendum : sobrietas ubique amplectenda, non indignandum, cum audimus inferni caliginosam domum. Sin autem tenebras illas quas Scriptura exteriores ponit °, receperint, tunc plangendum lugendumque fuerit. Vel, ut melius dicam, neque tunc fuerit plangendum, aut molestius ferendum : sed orandum magis, gemitu obtestando Dominum ut eis loci illius stater pœnas temperet atque leniat : fueritque diversis precum generibus placandus iudex, ut lenis illis exactor iudexque mitissimus efficiatur ; non expectata oratione quam alii offerant, sed ita, ut ipse seipsum misericordia exoret, ut placatus blandusque, in iudicii die, judicandis appareat ; quando nemo fuerit, qui audeat exorare. Fuerit in ejusmodi intendendus luctus, augendaque suspiria, ac fundendæ copia lacrymæ : non super iis qui tamquam fideles moriuntur, gentilium more tristandum ac deplorandum. Nec id temere et absque iudicio, neque velut ante tempus humanis exempti sint, sed si nullo viatico emigrarunt, quo illis gloria comparetur. Ac neque lamentari oportet, quod dulcem hunc solem reliquerint ; sed quod vita præsentis, Solis justitiæ lumen, ne vel modicum receperint, tristari et plangere. Quin et hic quoque precandum est, ut et illi divina clementia misericordiam consequantur (10) ; utque nos timore eruditi, meliores evadamus. Neque quia mortuorum infernus tenebrosus domicilium est, si deplorandi sint qui illo descendant ; imo pro illis, dum tenebrarum opera non portaverint, neque peccati caligine superati sint, latandum : non velut inferni tristitia effugerint, sed quod lumen illud noctem nesciens, quo innotescunt nostra et dijudicantur, illos sit suscepturum ; et, ut dicam quod est Scripturæ : « Super mortuum

τους; οὗ τὸν ὁμοιον ἡμῖν ὑπεληλυθασι τρόπον τι
εἰρημένα· καὶ ὅτι χρῆττον ἢ καὶ ἡμᾶς, ὅσῳ καὶ
τὸ περιὸν ἐκείνοις τῆς ἀρετῆς ὑπερέβληχεν.

Οὐκ οὖν οὐ δυσφορεῖν θέον, ἀλλ' εὐχαριστεῖν καὶ προσεύχεσθαι, νήφειν τε διαπαντός, καὶ μὴ δυσασχετεῖν, ἀκούοντας τῆς εἰς ἡδου σκοτοδινίας τὴν ὁλκῆσιν. Ἀλλ' εἰ τοῦ σκότους ἐκείνου τοῦ παρὰ τῆς Γραφῆς ἐξωτέρου κειμένου μεταλλάξουσιν, κόπτεσθαι δεῖ καὶ ὁλοθύνειν. Ἡ ὅτι, κριτεῖον εἶπεν, μὴ κόπτεσθαι, μῆδὲ ἀρχάλλειν, ἀλλ' αἰτεῖν καὶ ποιεῖσθαι τὸν δεσποτὴν, φειδῶς ἀξιώσας τοὺτους, τῶν ἐκεῖ κριτηρίων, εὐχῶν τε πολυτρόποις ἰδέαις ἐξελισθῆναι τὸν κριτὴν, ἄσμενον γενέσθαι τοὺτος ἑταστὴν, καὶ δικαστὴν ἡμερώτατον· οὐ τὴν ἐξωθεν ἀναμένοντα δέησιν, ἀλλ' αὐτὸν θυσιποῦντα τοῖς κρινομένοις· ἴλεω φανθῆναι καὶ προσηγῆ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς διαγιγνώσκου, ὅταν οὐκ ἔστιν οὐδεὶς ὁ θυσιωπῆσθαι τολμῶν. Ἐπὶ τῶν τοιούτων χρὴ μάλλον τὸν κλαυθρὸν ἐπιτείνειν, καὶ τὴν οἰμωγὴν ἐπαυξέειν, καὶ καταβρεῖσθαι τοῖς δάκρυσιν· ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τῶν πιστῶς τελευτώντων, θθνικῶς ἀνίστασθαι καὶ κατοῦρῆσαι. Κάκεινο δὲ οὐχ ἀπλῶς, οὐδὲ εἰ πρὸ καιροῦ τῆς μετ' ἡμῶν παροισίας ἐξεληλυθασιν, ἀλλ' εἰ μὴ τῶν ἀγωγίμων τῆς κεῖθεν δόξης μηδὲν αὐτοὺς συνειληφότες ἐκδοθῆμαί κασι. Μηδὲ εἰ τὸν γλυκὺν τοῦτον καταλελοιπασιν ἕλιον, θρηνητέον αὐτοὺς, ἀλλ' εἰ μὴ τοῦ Παύλου τῆς δικαιοσύνης τῷ φωτὶ κατὰ τὸν τῆδε βίον κἂν ὅπως οὖν ἐλάμψθησαν, ἀλύειν χρὴ καὶ συγκόπτεσθαι. Μᾶλλον δὲ, κάνταυθα προσεύχεσθαι, κάκεινους οἴκῳ τυχεῖν τῆς τοῦ Θεοῦ ²² φιλανθρωπίας, καὶ ἡμᾶς βελτίους γενέσθαι, τῷ φόβῳ στοιχειομένων. Μηδὲ εἰ νεκρὸν ὃ ἥδον σκοτεινόν ἔστιν οἰκητήριον, ἀπογνωστέον τοὺς αὐτόσε καθιεμένους· ἀλλ' εἰ τὰ νυκτὸς ἔργα μὴ φέροιεν, μῆδὲ τῷ ζῶντι τῆς ἀμαρτίας ἀβλώσαν, εὐθυμεῖν χρὴ· μὴ ὅτι τὰ ἐν ἡδου συγγράφῃ διέφυγον, ἀλλ' ὅτι τὸ ἀνύκτερον ἐκεῖνο ψῶς αὐτοὺς διαδέχεται, ᾧ φανερόσθαι καὶ διαγιγνώσκειν τὰ ἡμέτερα· καὶ αὖ ἐν τῇ τῆς Γραφῆς ἐφοίμῃ, ἡ Κλασθὼν ἐπὶ νεκρῷ, διότι ἐξέλιπε ψῶς. » Ἀλλὰ μὴ θρῆναι μικρῶς· οὐ γὰρ ἐσθῆσθαι φῶς, ἀπὸ τοῦ

• Math. viii, 22.

VARIÆ LECTIONES.

38 ἁ.λ.λ. χρι.του.

COMBEFISH NOTE.

(10) *Ut illi, divina elementia, misericordiam consequantur.* Κάκελους οὐκ ἐχρυσὴν τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος; *Id est.* Iminimur, quos paulo ante dixerat recipere ac sortiri, quas dicit Scriptura tenebras exteriores : qui plane vix alii fuerint quam reprobi, et qui decedunt in peccato mortali : eoque appareat difficilior locus, nisi exponatur, eo modo quo theologi exponunt preces, quas Ecclesia frequenter in Officio defunctorum, quæ revera videntur idem sonare : sed referuntur ad momentum egressionis animæ, quo uniuscujusque judicium secundum legem absolvit. Forte vero intellexit Andreas, etiam damnatis nonnihil solatii accedere ex justorum precibus : fierique per eas ipsam eorum damnationem tolerabiliorem, ut loquitur August. in *Enchir.* cap. 108. Vel melius, et

D illa damnatio minuenda Augustini, et tenebræ exteriores Andrææ, nonnulla divinæ misericordie luce ex piorum precibus temperandæ, ad solas animas expiandas spectaverint, vera Deo nobisque charitate junctas, nonnulli tamen damnationi obnoxias, atque in tenebras exteriores missas, quantum ad tempus, necdum eis oriente Sole iustitie, quamquam desiderantibus impense, desiderioque quod maxime affligat. Plene, cui vita hæc tenebræ sit, comparatione ad vitam ad quam iustorum animæ migrant, ut paulo superius; etiam purgandarum animarum status, tenebræ fuerint exteriores, dignæ illæ quas lucemos deprecemurque, maxime amicis, juxta quod Ecclesia in Officio defunctorum, ceu ex persona et verbis sanctissimi Job exprimit.

σκότους μετήλθεν εἰς φῶς. Εἰ γὰρ τοῦ παρ' ἡμῖν αἰσθητοῦ, τὸ νοητὸν ἐκείνο διαφερόντως ὑπερανέστηκεν· ὦν, τὸ μὲν, δυοδεκάωρος διαδέχεται νύξ, κατὰ περίοδον αὐτῷ γιγνομένη περὶ γῆν ἀποσκίασμα, καὶ χρονικὸν περιγράφει διάστημα· τὸ δὲ, οὐ σκότος, οὐ νύξ, οὐκ ἀλαμπής ἡμέρα, οὐ χρόνος περίοδος· οὐκ ἐνιαυτὸς, οὐκ αἶων, οὐ κίνημα καὶ διάστημα περιλήσθησιν· ἀλλ' αἰδιῶς ἐναυγάζον, τοῖς τῆς αὐτοῦ κατατρυφῶσιν αἰδίου λαμπρότητος· ὥς που τὸ θεῖον Γράμμα φησὶ· « Φῶς δικαίοις διαπαντός· ὄνομα δὲ ἀσεβῶν σβέννυται »· τῶν μὴ τῷ φωτὶ τῶν τοῦ Θεοῦ προσταγμάτων ἐν τῷ σκοτεινῷ τοῦ βίου πορευθέντων χωρίῳ. Τοῦτο δὲ τὸ παρὰ τοῦ Ἰωβ εἰρημένον· « Τίς ἂν με θεῖη κατὰ μήνα ἡμερῶν τῶν ἐμπροσθεν, λέγοντος, ὦν με ὁ Θεὸς ἐφύλαττεν ἄνθρωπον· ὥς ὅτε ἤβηε ὁ λύχνος αὐτοῦ ἐπὶ κεφαλῇ μου. Ὁ λύχνος γὰρ, νόμος τὸ φῶς. « Ὅτε τῷ φωτὶ αὐτοῦ ἐπορευόμην ἐν σκότει· » τοῦ παρόντος δὴλον αἰῶνος· κατὰ τὸν οὕτω ψάλλοντα· « Νύξ φωτισμὸς ἐν τῇ τρυφῇ μου. Καὶ ἡ νύξ ὡς ἡμέρα φωτισθῆσεται· καὶ ὡς τὸ σκότος αὐτῆς, οὕτω καὶ τὸ φῶς αὐτῆς. » Οὐκοῦν· εἰ φῶς μὲν ἐστὶν ὁ Θεός, ὡς περ οὖν ἐστὶ· « Καὶ σκοτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἐστὶν οὐδεμία· » — « Ἐν αὐτῷ δὲ ζῶμεν, καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμεν, » καὶ πρὸς αὐτὸν μεσιτάμεθα· πάντων δὲ ἡμῶν αἱ ψυχαὶ κατὰ τὸ λογικὸν ἐν χειρὶν αὐτοῦ, διημέρηνται τὴν περὶ τοῦ σκότους καὶ τῶν σκοτεινῶν τοῦ ἄδου χώρων προτεθεῖσα παράλογος ἐνστάσις, τῶν δὲ ἐναντίας καὶ ἀντίθεσις, quod spectat ad rationem in ejus sunt manibus : quod spectat ad tenebras, et caliginosa inferni loca.

Τοῦ τρόπου δειχθέντος κατ' ἐπιδορῶν τῆς ἐν ἄδου κατὰ περίοδον τῶν ψυχῶν διελευσέως, δεῦρο οὖν, τῶν εἰρημένων ἀφήμενος, ἀνθρώπε, τὴν τοῦ ἡμετέρου σώματος διδάσκου διάλυσιν, μὴ τὴν τῆς ψυχῆς ἐρεῦνα κατὰστασιν μετὰ τὴν ἐκ τοῦ σώματος ἔξοδον, οἷοι μὴ πρὸς ἑμοῦ καὶ σοῦ ταῦτα ζητεῖν. Ἄλλος γὰρ ὁ ταῦτα εἰδώς. Εἰ γὰρ ψυχῆς οὐσίαν οὐκ ἐστὶν ἡμῖν εἰδέναι, πῶς ἂν εἰδείημεν τὴν ἐκείνης κατὰστασιν, ἥς εἶδος, καὶ σχῆμα, καὶ μέγεθος ἀγνοοῦμεν; ἡλίκοις τε καὶ ὅσον αὐτῆς ὑπάρχει τὸ μέγεθος, κἂν τῷ ἐφορκίῳ συνδέσται, λόγοις οἷς οἶδε μόνος ὁ συναρμόσας Θεός. Τούτων οὕτως ἐχόντων, φέρε, τὸ τίμιον κτήμα τὴν ψυχὴν τῷ θεῷ τῆς εἰκόνος αὐχήμετι, παραδραμόντες, ὡς ἀληπτον, περὶ τὸ παχὺ τοῦτο καὶ ληπτὸν, καὶ πολλαῖς τοῦ βίου μεταβολαῖς συναλλοιούμενον τε καὶ περιτρεπόμενον ἐνασχολούμεθα σῶμα, καὶ αὐτοῦ που τὸν νοῦν προσερεῖσωμεν· ὡς ἂν μάθῃς, ἀγαπητὲ, τῆς ἡμῶν εὐτελείας τὸ ταπεινὸν καὶ χαμαιζήτηλον, τῶν ἐπαινῶν ἀνθέων εἰς μηδὲν διαφέρον, κατὰ τὸ εὐφθαρτον καὶ εὐμαράντων τῆς εἰς τὰ ἐξ ὧν συνέστηκεν διαλύσεως. Ἐπεὶ οὖν ἡ περὶ τούτου γνῶσις ἔχει τι καὶ ὠφέλιμον, καὶ πρὸς οἰκοδομὴν ἄγον τοὺς μὴ παρέργως τῶν λεγομένων ἀκούοντας· βούλει σοι δείξω τῶν ἡμετέρων σωμάτων τὴν εὐδιάφθαρτον σύμπληξιν καὶ διάλυσιν, ὅπως ἐστὶν εὐτελής καὶ τῶν κτηνῶν εἰς μηδὲν διαφέρουσα;

A plora, defecit enim lux &c. » At né amare lamentaris; hand siquidem lux exstincta est, sed transit a tenebris ad lucem: quando luce hac sensibili, spiritalis illa immensum excellentior est: e quibus alteri quidem succedit nox duodecim horarum, terræ ei ambitu per circuitum facta ombraculum, circumscribitque diurnum spatium; alteram autem, neque tenebræ, neque nox, nec obscura dies, nec ambitus temporis, non annus, non sæculum, non motus spatiumve obsidet, sed æternum iis illucet, qui æterno ejus splendore assatim deliciantur, ut quodam loco ait Scriptura sacra: « Lux justis perpetuo; nomen autem impiorum exstinguitur »; eorum nimirum, qui tenebroso hujus vitæ loco, lumine mandatorum Dei, non ambulaverunt. Est id quod Job loquitur, dicens: « Quis utique me ponat juxta mensem priorum dierum, quibus me Deus custodiebat inviolabilem? sicut cum lucebat lucerna ejus super caput meum ». » Lucerna enim est lumine legis: « Cum lumine ejus ambulabam in tenebris »; » præsentis nimirum sæculi, juxta eum qui sic psallit: « Nox illuminatio in delictis meis. Et nox sicut dies illuminabitur: sicut tenebræ ejus, ita et lumine ejus ». Itaque, siquidem Deus lux est, ut vero est: nec ullæ in eo sunt tenebræ ». — « In ipso autem vivimus et movemur et sumus »; » adque eum migramus; omnium vero nostrum animæ, plane peccat, fallaxque arguitur, adversariorum plane peccat, fallaxque arguitur, adversariorum

Cursim autem declarato modo, quo animæ velut circuitu ac ambitu quodam permanent infernum, jam age, o homo, iis quæ dicta sunt omissis, discere dissolutionem humani corporis; non animæ statum (scrutare, ab egressu e corpore; quando nec meum est nec tuum ista querere. Quippe alius est qui novit. Nam si neque substantiam animæ possumus scire, qui sciverimus illius requiem, cujus et speciem ignoramus, et figuram, et magnitudinem? quam, inquam, illa ingens sit et aucta, tametsi alligata est navicula, quibus Deus solus qui aptavit, rationibus perspectum habet. Sic itaque rebus habentibus, animam, rem illam divina imaginis excellentiam nobilem ac pretiosam, velut incomprehensam, prætereuntes, circa crassum hoc comprehensuque facile corpus, quodque multis vitæ mutationibus pariter immutetur verseturque, immoremur, ejusque parte aliqua considerationi mentem applicemus: ut noveris, dilecte, vilitalis humanæ humilitatem abjectionemque, qua nihil a vernis floribus differat, quod attinet ad sui facilem corruptionem defectionemque, dissolutione in ea quibus constat. Ex quo igitur rei hujus scientia etiam utile quidpiam habet, quodque eos qui non levius audiunt ædificare possit: visne ostendam humanorum

ᾠ Eccl. xxii. 10. ᾠ Prov. xiii. 9. ᾠ Job. xix. 2. ᾠ Act. xvii. 28. ᾠ Sap. iii. 1.

ᾠ ibid. 3. ᾠ Psal. cxxxviii. 11. ᾠ Joan. i. 5.

eorum caducam atque dissolutioni comparatam concretionem, ut sit villis, nihilque a brutis differat? Progredere paululum, perspicuasque meorum verborum probationes acceperis. Sensim procede ac lento gradu ad monumenta in suburbiiis posita (11), sermonumque illic eventum interroga. Velut per fenestram incumbere tumulis, nec et detrectaveris, planeque videbis spectaculum

Enimvero clare intellige, exque turpi illa quam aspectas resolutorum cadaverum specie, superbix nostræ miseriam animo exprime. Sustine parum ut percipias fetorem; quippe noster est, non alienus. Sustine virili animo inde erumpentem putoris olentiam, fluoremque male exhalantem. Feras quoque grave aspectu vermium spectaculum, tabe fluens illud, ac sanie obrutum. Sed et curiosius, si libet, attende, et discerne, si potes, ac os ossi compone: atque ut volueris partes singulas seu membra, quæ dissoluta vides, tuis ipse manibus strue et agglomera. Disce num vel minimum possis dicere: cuiusnam hæc? cuiusnam illa? sive quis hic? quisve ille? Senexne an juvenis, hic aut ille mortuus sit? Vel utrum hic quidem, ubi vixisset felix, ille autem ubi afflicte mœrensque vita functus sit? Ac utrum hic quidem vitæ fuerit brevis, ille autem longævæ? Num hic gloriose vixerit, ille inglorie? Hæc disce, et diligenter considera, num res sit multi plena pudoris ac tristitiæ, miserabilisque, quo prius majori compactio videbatur plena venustate.

Quid enimvero? Nonne turpe spectaculum illud, multaque plenum insuavitate? Dissolutæ carnes, visceraque, et partes, figmentique decor, computrefacta ac tabo fluentia? Ac quisque nostrum, eadem plane ratione depositus loculo, corruptum pendus est, eademque vermium consumentium esca, dissolvendus. Intellige, o homo, quod dicitur. Circumspecte sepulcra: vide ossa nostra, et ad te conversus, luge; altum geme ex imo pectore. Miseram deplora humanam vilitatem, quæ finem ejusmodi acceperit. Perspice, ac si potes, discerne et edicito quisnam rex; quis privatus; quis dives, quisve pauper; quis gloriosus, quisve inglorius; quis liber, quisve servus; quis miles, quisve dux exercitus; quis justus, quisve reus; quis philosophus, quisve rusticus; quis orator, quisve barbarus; quis Romanus, quis civis, quis furicola, quis Chananæus, quisve Judæus; quænam filia, quæ parens, quis pater, quisve filius? At non poteris, videns ossa tantum nuda, quemquam eorum discernere, quanquam sexcenties

A Μικρὸν αὐτοῦ πρόλθε· καὶ λήψῃ τῶν ἐμῶν λόγων τὰς ἀποδείξεις· σαφεῖς. Πρόσθθι· βάδην ἐν τοῖς πρὸ τοῦ ἄστεως μνημείοις· καὶ ἀνιστάρε· μοι τῶν λεγομένων τὴν ἐκδασιν. Ἐπίκουσον ὡς διὰ θυρίδος τοῖς μνήμασι· καὶ μὴ ἀποκναισθῆς, μηδὲ ἀνανεύσῃς πρὸς τὰ ὀρώμενα· καὶ ὅψεαι τὴν ἀνιώσαν, οὐ τὴν τέρπουσαν θίαν. rerum offendaris aspectu, neve retuleris pedem quod molestum sit, non quod recreet.

Ἄλλ' ἐπιστήθι τρανῶς, καὶ ἀνατύπωσε μοι διὰ τῆς φαινομένης τῶν νεκρῶν σωμάτων εἰδεχθοῦς διαλύσεως, τῶν ἡμετέρων ὀφρυωμάτων τὴν ἀθλιότητα. Ἀνάσχου μικρὸν ἀντιλαβέσθαι τῆς δυσωδίας· ἡμέτερα γὰρ, οὐκ ἄλλοτρια. Φέρε γενναίως τὴν ἀναδιδωμένην αὐτῶν τῆς σηπεδόνος ὁσμὴν τε καὶ δυσδιάπνευστον ἐκροήν. Καρτέρει δὲ τὴν ἐκ τῶν σκοληκῶν δυσθεώρητον ὅψιν, μυδῶσάν τε καὶ ἰχώρσιν ἐγκεχωσμένην²⁷. Πρόσεχέ τε καὶ περιεργότερον, εἰ βούλει, καὶ διάκρινον, εἰ δυνατόως ἔχεις, καὶ συνάρμοσον ὁστοῦν πρὸς ὁστοῦν, καὶ ὡς ἂν θέλῃς, ἑκαστὰ τῶν φαινομένων καὶ λελυμένων μερῶν ἢ μελῶν, ταῖς ἑαυτοῦ χερσὶν ἐπιστοιθίσασον. Κατάμαθε τούτων ἑκαστον, εἰ δυνήσῃ καὶν μετρίως εἰπεῖν, τίνας ἐκεῖνα, καὶ ποίου ταῦτα, ἢ τίς οὗτος, καὶ τίς ἐκεῖνος· καὶ εἰ γέρων ἢ νεανίας, ἐκεῖνος ἢ οὗτος, τεθνήσκειν, ἢ ὁ μὲν εὐήμεριαις, ὁ δὲ ἀνίαις ἐζηκῶς, καταλελύκει τὸν βίον· καὶ εἰ ὁ μὲν ὀλιγόβιος, ὁ δὲ μακροβιώτατος· ἢ ὁ μὲν ἐνδόξως, ὁ δὲ ἀδόξως ἐβίω. Ταῦτα κατάμαθε καὶ περισκόπε· καὶ εἰ μὴ πολλῆς γέμει τῆς κατηφείας καὶ σκυθρωπότητος, ὅσω καὶ τῆς ὠραϊότητος κατὰ τὸ δοκοῦν περὶ τὴν σύμπτειν πρότερον.

Καὶ τί γάρ; Οὐκ εἰδεχθῆς ἡ θέα, καὶ πολλῆς γέμουσα τῆς ἀθλίας; Σάρκες διαλελυμέναι, καὶ σπλάγχνα, καὶ μόρια, καὶ τὸ τῆς διαπλάσεως κάλλος, ἐνσηπόμενα τε καὶ συνεκρόνonta; Οἷς ὁμοίως ἑκαστος ἡμῶν ἐν σοροῖς κατατεθείς διαφθείρεται, καὶ τῇ αὐτῇ τῶν σκοληκῶν βορᾷ δαπανώμενος λύεται. Εὐναις, ἀνθρωπῆς, τὸ λεγόμενον· περίβλεψε τοὺς τάφους· ἴδε τὰ ὁστά ἡμῶν, καὶ πρὸς ἑαυτὸν συστραφεῖς, δάκρυσον· στέναξον ἐκ βάθους μέγα. Ταλάνισον τὴν ἀνθρωπίνην εὐτέλειαν, ποίου τοῦ τέλους εἰληχε. Κατανόησον, καὶ εἰ δυνατόως ἔχεις, διάκρινον, καὶ εἰπέ, τίς ὁ βασιλεὺς, τίς ὁ ἰδιώτης· τίς ὁ πλούσιος, ἢ τίς ὁ πέννης· τίς ὁ ἐνδοξος, ἢ τίς ὁ ἀδοξος· τίς ὁ ἐλεύθερος, ἢ τίς ὁ δούλος· ποῖος στρατιώτης, ἢ ποῖος ὁ στρατιάρχης· τίς ὁ δίκαιος, ἢ τίς ὁ κατὰκριτος· τίς ὁ φιλόσοφος, ἢ τίς ὁ ἀγροικος· τίς ὁ ῥήτωρ, ἢ τίς ὁ βάρβαρος· τίς ὁ Ῥωμαῖος· τίς ὁ πολίτης, καὶ τίς ὁ ἀγρότης· τίς Χαναναῖος, καὶ τίς Ἰουδαῖος· τίς ἡ τεχθεῖσα, τίς ἡ τεκούσα· τίς ὁ πατήρ, ἢ τίς ὁ υἱός. Ἄλλ' οὐκ ἂν ἔχῃς, γυνὰ μόνον ὅστέα βλέπων, διακρίναι τούτων τινὰ, καὶν μυριάκις εἴπῃ·

VARIÆ LECTIONES

²⁷ 212. ἐγκεχωσμένην.

COMBESII NOTÆ.

(11) *Ad monumenta in suburbiiis posita.* Ἐν τοῖς πρὸ τοῦ ἄστεως μνημείοις. Velut ad portam et foris juxta urbem. Illic enim sepeliebantur fidelium corpora, vix in urbibus, vetantibus Romanis legi-

bus, quibus tamen paulatim derogatum est. Accuratus de sepulcris noster Goar in *Euchologis*.

κἄν ὅλην σεαυτῷ περικυκλῶς τὸν γνωστικῶν γυμνασμάτων τὴν πολυμάθειαν. Οὕτω μοι τάχα κατανοήσεις, καὶ τῶν τῆδε πραγμάτων ὅσα βεῖ καὶ παρέρχεται κατὰ τὸν βίον, τὴν εἰς τὸ μὴ ὂν μεταχώρησιν. Ἄν τε γὰρ πλοῦτον εἴποις, ἂν τε ἄξιαν, ἂν τε δόξαν τὴν ἀπανθοῦσαν, ἢ κράτος, ἢ δυναστείαν, ἢ κάλλος, ἢ ῥώμην, ἢ μέγεθος, ἢ εὐγένειαν, ἢ τι τῶν ἀρίστων ἢ χειρίστων παρ' ἡμῖν εἶναι δοκούντων, τὴν ἴσῃ τοῖς ἡμετέροις ὁστέοις διάλυσιν πείσεται. Καὶ χρυσὸς μὲν ἐκ μετάλλων ἀνείλημμένος, καὶ χυνοίς παραδοθείς, καὶ πυρὶ δοκιμασθείς, ὀδρυζώτεραν ἑαυτοῦ τὴν παροφίδα τοῖς χρυσοτέχναις παραίστησιν· ἄργυρος δὲ πυρωθείς, τῷ χρυσῷ παραπλησίως ἐκκαθαίρεται καὶ λευκαίνεται· καὶ κογχύλης μὲν αἶμα βάπτει πορφύραν· καὶ μαργαρίτην ἐκτρέφει ζάμμου θαλάσσιος· καὶ σμάραγδος ἐκ γῆς χλοάων φύεται λίθος· καὶ σπριχὸν ἐκφύει σκώληξ τρεφόμενος ὕψασμα· καὶ πίνναι θαλάττιοι ξένην μηχανώμενα κρόκην, διπλὴν τὴν χρεῖαν παρέχουσιν. Ἐχίνοι δὲ καὶ μελάδες καὶ μέλισσαι· οἱ μὲν, ἐνὶ ὕδρῳ ὄψων νόστιμον ἡμῖν καρυκεῦσαι πέμμα· αἱ δὲ γλυκὺ ἀπὸ μαζῶν καταστάσους γάλα· τὸ μὲν πρόσφατον ἡμῖν σχεδιάζουσαι πόμα· τὸ δὲ τυρωθὲν, μόνιμον ἐτοιμάζουσαι βρώμα. Καὶ μέντοι πρόβατα τὴν ἴσῃ ἡμῖν ἐμπαρέχουσι χρεῖαν· ἀμφὶ δὲ τὴν ἐκ τριχῶν ἀποκεκομμένην ἐριθὸν προϊσχύμενα, θαυμαστοὶν ἔσταν ἡμῖν ἐπιχορηγοῦσιν ἀμφοτέρω. Αἱ δὲ, τῶν ἐξαγῶνων συρίγγων τὰς θήκας ἀναπιμπλῶσαι μέλιτος, ἀρετῶν σίμβλων ἀπαίρουσι, καὶ τὰ κηρία γλυκασμὸν ἀποστάζοντα, τοῖς τρυγγαῖς καταλείπουσιν· ἔργον σοφίας γνώρισμα, καὶ πτηνοῦ τίμιον εὐτελοῦς φιλοτέχνημα, χρεῖας εὐρημα βίου, ψώσεως μουσουργία φιλοπόνοιο ἐρανίζόμενον πέτῃσι. Καὶ πάντων ἀπλῶς τῶν ὅσα τὸν βίον ἡμῖν συνιστᾷ, χρησιμώτατα καὶ τερπνότετα, καὶ εἰ τι τούτοις ὥραιον φιλοτίμως συνέκενται, τὴν ἴσῃ διασπορὰν ὀφιστάμενα τοῖς ὑπὸ τροπῇ, ἐφάμιλλον τὴν διάλυσιν ἔχουσι· κἄν ὅτι τὸ καθ' ἡμᾶς ἑτεροίους ἔχον παρὰ ταῦτα, τῇ ἀναστάσει τετιμῇται· καὶ τῇ ἀνακαινίσσει

A dicas : quanquam tibi totam gnosticorum exercitamentorum multiplicem disciplinam velut orbe asciveris. Sic utique, et rerum hujus sæculi, si quæ per vitam fluunt prætereuntque, cessionem mutationemque in nihilum consideraveris. Sive enim divitias dixeris, sive dignitatem, sive deflorentem gloriam, aut imperium, aut magistratum, aut pulchritudinem, aut robur, aut magnitudinem, aut nobilitatem : sive quid aliud, tum quod optimum habeatur humano judicio, tum quod pessimum, eadem, atque ossa nostra, ratione, dissolvendum est. Ac aurum quidem ex auri fodinis assumptum, ac fornaci traditum, ignique probatum, obryzam magis ex ipso patinam aurificibus exhibet : argentum autem igni examinatum, B proxime auro emundatur candoremque induit : item conchylii sanguis purpuram inficit ; margaritamque alit marinus zammyx (12) : sed et lapis smaragdus viridi colore e terra nascitur ; vermisque altus producit sericum ; ac marinae pinnae, novam molitæ framam, usum duplicem præbent (13). Echini autem, et capræ, et apes, e quibus illi quidem dulces nobis aquatiliū obsoniorum (14) cupedias condiunt, illæ autem lac dulce ab uberibus ubertim stillant : qua novum ceu ex tempore, potum præbentes ; qua, coagulo, parantes solidam escam : sed et oves eidem usui sunt, ac utraq̃ue detonsam pilis lanam proferentes valde mirabilem vestitum subministrant. Hæ demum sexangularum fistularum loculos melle implentes, interim alvearibus abeunt, vindemiantibusque favos dulcedinem distillantes relinquunt : plane illud sapientie specimen, pretiosumque vilis, volatilis arte factum, ac usus vitæ inventum, naturæ modulantia argumentosis volatibus corrogatum. Omnium denique quibus nobis vita constat, utilissima quæque ac suavissima : ac si quid iis ambitiose ad speciem decoremque conjunctum est, eidem, pro mutabilium rerum ratione, corru-

COMBEFISHI NOTÆ.

(12) Zammyx. Ζάμμουξ. Alius codex ζάμβουξ. Vox est ignotior, et ut videtur peregrina, ut sunt Græci ejusmodi vocum, maxime peregrinis rebus significandis, studiosi, Eustathius ait dictum ostreum illud lingua Indica βέρβερι, φέρον τὸν θαυμαζόμενον μαργαρίτην λίθον. Sic Athen. lib. iii : Γίνονται δὲ πορφύραι τε καὶ ὁστρέων πολὺ πλῆθος τῶν ἄλλων· ἐν δὲ ἴδιον, ὃ καλοῦσιν ἐκείνοι βέρβερι, ἐξ οὗ ἡ μαργαρίτης λίθος. Peculiare quoddam dictum ab illis βέρβερι, ex quo est margarita lapis. Damasc. orat. i. in Nativit. Mariæ, communi nomine κόχλον vocat, refertque optime in eandem Mariam, quæ Margaritum Christum Dominum Spiritus sancti rore fecundante, Virgo concepit. Proderit ea oratio vix non nova ope regionum codicum, depravatissime a Billio edita malo codice. Non possum illud secunda in eandem orat. ad idem omittere, ubi ait Damascenus induisse carnem, ἢ ἡ δὲ ἀγράντων καὶ παρθενικῶν αἱμάτων βαφεισάν· ἐν πνεύματι, βασιλικῶς ἐκογχύλωσε, Billius, quod mireris tanquam in conchylium efformarit. Quis metaphoram ita duram a Damasceni facili ingenio expectaverit ? Ipse

se Damascenus exponat, quanquam est alioqui clarus in ipsis verbis positus : Καὶ οἷοι τοι πορφύραν βασιλεῖον ὑποδύς, περιέθετο τὸ ἡμέτερον φύραμα. Constans ergo est in metaphora regie purpuræ, quæ et Andræ orat. in Nativitatem Mariæ, aliisque communis est. Tò, ergo ἐκογχύλωσε, plane est purpuravit ; quanquam eam vocem Lexica non habent, ut nec plurimas probe Græcas. Plurima revera peccavit Billius in Damasceno, ejus nova editione non permittenda. Habet eandem fere Andreas Orat. in Nat. sanctæ Mariæ, quem videtur in multis hic assectatus Damascenus.

(13) Usus duplicem præbent. Διπλὴν παρέχουσι χρεῖαν. Ut se nimirum, et squillam, quo monitore præsentem venatum sentiunt, eo nutrant : qua de re Arist. lib. v. De historia anim. cap. 15 ; et Plin. lib. ix, cap. 42, etc.

(14) Aquatiliū obsoniorum cupedias condiunt. Ἐνὶ ὕδρῳ ὄψων νόστιμον καρυκεῦσαι σπέρμα. Velut delicatioris cibi, et quasi condimentum proritandæ gulæ. Sunt echini isti et erinaeci marini, noti satis pisciculi inter crustatos.

pitioni obnoxia, parem interitum subeunt: quam in nobis, resurrectionis prerogativa, res aliter atque in aliis habeat, qui resurrectione instaurante Deo effecti conformes, deitatem recipimus, quæ est gratia.

Hinc habes, dilecte, miseræ nostræ sortis explorationem obscuritatem. Vin' et hac tibi ignominia ignominiosiorē vilitatem ostendam? Primam accipe inconstantis nostræ vertiginis imaginem; diurnam, inquam, rerum velut rotationem. Utique enim res nostras videbis non eodem statu, sed quæ quotidie ceu errore ferantur; atque pars quidem, susdeque instabiliter vertantur; pars autem, tumultuarie nulloque delectu permisceantur, nec prorsus firmitatem aliquam constantem habeant: mihique quæ sunt humana vere delineanti fidem adhibe; exque iis quæ quotidie sunt, planam probationem accipe. Videsis enim, qualiter nostra habeant. Qui heri inauratis sedibus sublimis curru vehebatur, superciliis elatis frontosusque, turbis quas ciebat intolerabilis militaribusque circumquaque stipantibus ordinibus, hodie tumulo deponitur, gestatur lecto, deploratus, miserabilis, ad sepulcrum elatus mortuus, circumglomerata multitudine, canticis lugubribus personantibus, cereis prælucentibus, ac brevi post, omnibus relinquentibus. Quippe demortui amicus, ad usque solum sepulcrum. Quem heri faustis prosequiebantur omnibus, hodie deplorat. Qui heri magistratu tumebat, hodie adversa tenetur valetudine. Qui heri in civitate erat, hodie versatur in lecto. Qui heri formidabilis, hodie fetet. Qui heri speciosus, hodie nauseam movet. Qui heri magnus, hodie niger. Qui heri domi, hodie depositus tumulo. Qui heri perspirabat unguenta, male hodie olet, et vermibus scætet; cariem redolet, et

Viden' ad quantum dedecus nostra illa existimata gloria et nobilitas devenit? Vidistin' exsuperantem mutationem, gloriæque et rerum variationem ac alterationem? Nosti quo tendant humana? Nam cedo, ubi divitiæ? Ubi vero jactantia et fastus? Ubi equi auratis frenis? Ubi Indicarum gemmarum ingentis pretii splendida circumposita ornamenta? Ubi monilia aurea? Ubi currentes a latere, præeuntes, satellites, qui submoveant obvios omnes atque conturbent; magistratus, imperia, concilia, edicta, bellica facinora? Nonne omnia cinis? Nonne terra universa et pulvis, ac viliora umbra? Ubi universa hæc? Transierunt. Ubi tanta gloria? Ubi usus? Periiit. Ubi hic aut ille, qui heri præ omnibus gloriabantur, magistratusque amplitudine plerisque eminebant? Ubi ille talis amicus? Defunctus est. Ubi vero illius uxor, hujusve filia, ac filius istius? Defecerunt; hic quidem nuper, ille a longo tempore; hic quidem in alieno solo, hic autem in patria; atque hic aquis submersus, ille a bestiis devora-

Α τῆς ἀναστάσεως; Θεῷ συμμορφούμενον, τὴν ἐν χάριτι θέωσιν ἐπιδέχεται.

Ἐχεις ἐντεῦθεν, ἀγαπητὲ, βεβαιότεραν τῆς ἡμέτερας περιπετείας τὴν ἀληθότητα. Βούλει σοι καὶ ταύτης ἐτέραν δεῖξω τῆς ἀδοξίας ἀτιμωτέραν εὐτέλειαν; Λάβε μοι πρώτην εἰκόνα τῆς ἡμῶν ἀστάτου περιτροπῆς, τὴν καθημέραν λέγω τῶν πραγμάτων περιφορὰν καὶ ἀλλοίωσιν. Ὅρᾳς γὰρ ἴσως οὐκ ἐν ταυτῇ τὰ ἡμέτερα· τὴν ἄλλως δὲ καθημέραν παρατρέπομενα· καὶ τὰ μὲν ἀστάτως ἄνω καὶ κάτω στρεφόμενα· τὰ δὲ χυδῶν ἢ φύρδην ἀναμιγνύμενα, καὶ συνολῶς τὸ στάσιμον οὐκ ἔχοντα βέβαιον· καὶ μοι πρὸς ἀλήθειαν τὰ καθ' ἡμᾶς ὑπογράφοντι, πείσθητι, καὶ διὰ τῶν ὁσημέραι τελουμένων, δέχου σαφῆ τὴν ἀπέδειξιν. Ἴδε γὰρ οἷα νῦν τὰ ἡμέτερα· ὁ χθὲς ἐπιτίφριος χρυσοκollήτοις θώκοις ἐνθρονισμένος, ἄνω τὰς ὀφρῦς ἔχων, καὶ κυκλῶν ἀκατέρηστα, καὶ πλήθει ταγμάτων περιστοιχούμενος, σήμερον ἐπιτύμβιος, κλινοφορούμενος, στέλιος, ἐλεεινός, ἐν τάφῳ νεκρὸς ἀπαγόμενος, πλήθει κυκλούμενος, θρηνούμενος²², κηρίοις δαδουούμενος, καὶ μετ' ὀλίγον, πρὸς πάντων ἀφέμενος. Νεκροῦ γὰρ φίλος, ἀχρι μόνον τοῦ μνήματος. Ὁ χθὲς εὐφημούμενος, σήμερον οἰκτιζόμενος· ὁ χθὲς δυναστεία φυσώμενος, σήμερον ἀβρωστίᾳ συνεχόμενος· ὁ χθὲς ἐν πόλει, σήμερον ἐν κλίνῃ· ὁ πρὸ μικροῦ φοβερός, σήμερον ὀδυνώδης· ὁ χθὲς ὠραίος, σήμερον φευκτός. Ὁ σήμερον μέγας, αὐριον μέλας· ὁ χθὲς ἐν οἴκῳ, σήμερον ἐν τάφῳ· ὁ χθὲς μυριζόμενος, σήμερον ἀδόξος, καὶ σκωληκῶν βρώων, καὶ σαπρίας ἀπόζων, καὶ δυσωδίας πλήρης.

Εἶδες, εἰς οἷον ἀδοξίας ἡμῶν ἡ δοκῶσα κατήνησεν εὐκλεία; Εἶδες μεταβολῆς ὑπερβολὴν, καὶ δόξης καὶ πραγμάτων παραλλαγὴν καὶ ἀλλοίωσιν; Ἐγὼν, ὅποι χωρεῖ τὰ ἡμέτερα; Ποῦ γὰρ ὁ πλοῦτος; εἰπέ μοι· ποῦ δὲ ὁ κόμπος; ποῦ οἱ χρυσοχάλινοι ἵπποι; τὰ ἐκ λίθων Ἰνδικῶν βαρυτίμων περιφανῆ περιθέματα; τὰ ἐκ χρυσοῦ περιδέρβια, οἱ παρατρέχοντες, οἱ προάγοντες, οἱ δορυφόροι, οἱ τὸ πᾶν σοδοῦντες καὶ συνταράσσοντες, αἱ δυναστεῖαι, τὰ κράτη, τὰ βουλευτήρια, τὰ προγράμματα, τὰ ἐν πολέμοις ἀνδραγαθήματα; Οὐ πάντα τέφρα; οὐ πάντα γῆ καὶ σποδός, καὶ σκιάς εὐτελέστερα; Ποῦ ταῦτα πάντα; οἴγεται. Ποῦ ἡ τοσαύτη δόξα, ποῦ ἡ χρῆσις; ἀπόλωλε. Ποῦ ὁ δαίνα καὶ ὁ δαίνα, οἱ χθὲς μέγα παρὰ πάντας ἀνελθόμενοι γαυρίαμα, καὶ δυναστείας ἐγκυρῶν τῶν πολλῶν ὑπέρχοντες; Ποῦ δὲ ὁ φίλος ὁ δαίνα; κεκοίμηται. Ποῦ δὲ ἡ τοῦδε γυνή, καὶ ἡ τῆσδε θυγάτηρ, καὶ ὁ τοῦδε υἱός; ἐκλελοίπασιν. Ὁ μὲν πρὸ βραχέος, ὁ δὲ πρὸ πολλοῦ· ὁ μὲν ἐπ' ἀλλοδαπῆς, ὁ δὲ ἐπὶ τῆς πατρίδος· ὁ δὲ ὑποβρύχιος· ὁ δὲ θηριάλωτος. Εἰκότως οὖν ἀφαρμόσει τοῖς τοῦ Ἐκκλησια-

VARIÆ LECTIONES.

²² ἄλλ. θρηνηδούμενος.

στοῦ ῥητὸν, φήσαντος· «Ματαιότης ματαιότητων· τὰ πάντα ματαιότης, καὶ προαίρεσις πνεύματος.» Εἰ γάρ, κατ' αὐτὸν ἐκείνον αὐθις εἰπεῖν τὸν θεϊότατον, «Τὰ πάντα ἐκ τοῦ χοῦς γέγονε, καὶ τὰ πάντα ἐκ τὸν χοῦν ἐπιστρέφει· συνάντημα δὲ τοῦ κτήνους, ὡς συνάντημα [ἐν] ἀνθρώποις· καὶ ὡς ὁ θάνατος τοῦτου, οὕτως ὁ θάνατος τοῦτου· καὶ οὐδὲν ἐπερίσσευσεν ἀνθρώπος παρὰ τὸ κτήνος· καὶ τίς εἶδε τὸ πνεῦμα ὅλον ²⁰ τοῦ ἀνθρώπου· εἰ ἀναβαίνει αὐτὸ εἰςάνω; καὶ [τὸ πνεῦμα] τοῦ κτήνους, εἰ καταβαίνει κάτω εἰς γῆν;» Μάτην οὖν ἡμῖν ὁ κόπος, καὶ ἡ τοῦ πλοῦτου τρυφή, καὶ ἡ ἐπ' ἀδελφῷ κειμένη τῶν βρόντων εὐπάθεια. Καὶ εἰ βούλει μικρὸν αὐτοῦ ποῦ τὸν λόγον ἀναλαβὼν, ὑποδείξω τὴν ὅλην τοῦ βίου διαγωγὴν, περιφορὰς οὐδὲν διαφέρουσιν.

Ἄκουε γοῦν, οἱ αὐτὸν κατ' αὐτὸν ὑποδείγματι ὡς ἐν εἰκόني τὰ καθ' ἡμᾶς διαγραφόμενος ὁ Ἐκκλησιαστής, ὑποτίθεται. «Ἐγὼ, φησὶν Ἐκκλησιαστής, ἱερόνυμον βασιλεὺς ἐπὶ Ἰσραὴλ ἐν Ἱερουσαλὴμ· καὶ ἔδωκα τὴν καρδίαν μου, τοῦ ἐκζητῆσαι, καὶ τοῦ κατασκέψασθαι ἐν τῇ σοφίᾳ περὶ πάντων τῶν γενομένων ²¹ ὑπὸ τὸν οὐρανόν· ὅτι περισπασμὸν πονηρὸν ἔδωκεν ὁ θεὸς τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, τοῦ περισπᾶσθαι ἐν αὐτῷ. Καὶ εἶδον σύμπαντα τὰ ποιήματα τὰ πεποιημένα ὑπὸ τὸν ἥλιον, καὶ ἰδοὺ τὰ πάντα ματαιότης καὶ προαίρεσις πνεύματος.» Καὶ αὐθις· «Ἰδοὺ ἐγὼ ἐμεγαλύνθην, καὶ προσέθηκα σοφίαν ἐπὶ σοφίαν πᾶσαν, ἥ οἱ ἐμπροσθέν ²² μου ἐπὶ Ἱερουσαλὴμ· καὶ ἔδωκα τὴν καρδίαν μου γινώσκειν σοφίαν καὶ γινώσκειν. [Καὶ καρδία μου εἶδε πολλὰ, σοφίαν καὶ γινώσκειν], παραβολὰς καὶ ἐπιστήμην. Ἐγὼν ἐγὼ, ὅτι καὶ γε τοῦτό ἐστι προαίρεσις πνεύματος· ὅτι ἐν πλήθει σοφίας πλήθος γνώσεως· καὶ ὁ προστιθεὶς γινώσκει, προστίθεται ἀλγῆμα.» — «Τῷ γέλωτι εἶπα περιφορὰν, καὶ τῇ εὐφροσύνῃ, τί τοῦτο ποιεῖς;» Καὶ μετ' ὀλίγα· «Ἐμεγάλυνα, φησὶ, ποιεῖμά μου, φθορόμυσά μοι οἴκους, ἐφύευσά μοι ἀμπελώνας, ἐποίησά μοι κήπους καὶ παραδείσους, καὶ ἐφύευσσα ἐν αὐτοῖς πᾶν ξύλον πάγκαρπον. Ἐποίησά μοι κολυμβήθρας ὕδατων, τοῦ ποτίσαι

A tus. Jure igitur merito congruet istis verbum illud Ecclesiastæ dicentis : « Vanitas vanitatum : omnia vanitas, et præsumptio spiritus ». Cum enim, ut iterum cum admirabilissimo illo dicam : « Omnia facta sint de pulvere, etiam omnia revertuntur in pulverem : et eventus pecoris, sicut quod hominibus evenit : et sicut mors hujus, ita mors illius ; et nihil abundavit homo a pecore ; et quis novit spiritus filiorum hominis si ascendat ipse sursum ; et spiritus pecoris, si descendat ipse deorsum in terram » ? Frustra ergo laboramus, et deliciamur divitiis, rerumque fluxarum incerto afficimur. Quod si libet, resumpto parum ejus sermone, totam vitæ nostræ rationem nihil a circumlatione adversam ostendam.

B Audi itaque, qualia suo ipse exemplo, ceu in imagine, nostra depingens Ecclesiastes doceat. « Ego, » inquit Ecclesiastes, « fui rex super Israel in Jerusalem : et dedi cor meum ad inquirendum et considerandum in sapientia de omnibus quæ facta sunt sub celo : quoniam distensionem malam dedit Deus filiis hominum, ut distendantur in ea. Et vidi universa opera quæ facta sunt sub sole : et ecce omnia vanitas, et præsumptio spiritus ». Et iterum : « Ecce ego magnificatus sum, et adjecti sapientiam supra sapientiam, plusquam ii qui fuerunt ante me in Jerusalem. Et dedi cor meum ut noscerem sapientiam et scientiam : [Et cor meum vidit multa, sapientiam et scientiam,] parabolæ et scientiarum. C Cognovi ego, quia et hoc est præsumptio spiritus. Quia in multitudine sapientiarum, multitudine cognitionis : et qui apponit scientiam, apponit dolorem ». — « Risui dixi circumlationem, et jucunditati, Quid hoc facis ? » Et post pauca : « Magnificavi, inquit, opus meum ; ædificavi mihi domos ; plantavi mihi vineas ; feci mihi hortos, et pomaria, et plantavi in illis omne lignum omnis (16) fructus. Feci mihi piscinas aquarum, ad irrigandum ex eis nemus fruticum ac arbores (17). Possedi servos et ancillas ; et vernaculi fuerunt

¹⁹ Eccle. i, 2. ²⁰ Eccle. iii, 19, 21. ²¹ Eccle. i, 13, 14. ²² ibid. 16, 18. ²³ Eccle. ii, 2.

VARIE LECTIONES.

²⁰ γρ. ὅλον ut apud Septuag. ²¹ Apud Septuag. γινωμ. ²² ἡ. ἐπὶ πᾶσιν, ὡς ἐγένοντο ἐμπροσθεν, ut Septuag.

COMBESII NOTÆ.

(15) Et præsumptio spiritus. Καὶ προαίρεσις πνεύματος. Velut animi cogitationes et motus, quos homo, et quibus, se volens pascit, atque affligit : *Songes creus* : meliusque expressit Vulg. Afflictio spiritus. Tigur. Animi molestia. Hebraice est *מור נפש* : Aquila. καὶ νομὴ ἀνέμου, *pasio venti* : æquivoco nomine Hebræo *נפש* sicut et nobis nomine *Spiritus*, ad ventum et animam : ut τὸ προαίρεσις reddatur, *præsumptio*, permittit Hieronymus, etsi non omnino probat : ac vere novum est et insolens. Quod Paulo post sequebatur post illa verba : Ἐγὼ, φησὶν Ἐκκλησιαστής, ἐμεγαλύνθην καὶ προσέθηκα, velut posita anticipatio, et pertinentia ad sequentia, ubi suo loco ponuntur, delevimus : aliaque clausa ex textu LXX, adjecti-

mus. Sunt crebræ lacunæ ubi citantur loci, ac præcipue, sicubi eadem repetantur verba, ut illic accidit. Eadem vox Hebraica est quam LXX γινώσκω et ἐπιστήμην, reddiderunt, *vidi* tantum variantes ad ornatum.

(16) Omne lignum omnis fructus. Πᾶν ξύλον πάγκαρπον. Deest altero codice τὸ πᾶν. LXX, ξύλον πᾶν καρπῷ, quod idem est ; habentque Hebræa ad verbum. Vulg. *Consevi ea cuncti generis arboribus* : quod est paulo latius : non restringendo ad pomimiferas, quæ sola sunt *פרי עץ*.

(17) Nemus fruticum et arbores. *Δρυμὸν βλαστῶν καὶ τὰ ξύλα*. Ita uterque codex. Sed melius LXX, βλαστῶντα ξύλα. Vulg. *Silvarum lignorum germinantium*. Sed est res levior.

mihī : et quidem possessiones armenti et ovium multæ fuerunt mihī, supra omnes qui fuerunt ante me in Jerusalem. Congregavi mihī etiam argentum et aurum, et opes regum et provinciarum. Feci mihī cantores et cantatrices, et delicias filiorum hominum; vini fusores, et vini fusitricēs. Et omne quod postulaverunt oculi mei, non abstuli ab eis. Non prohibui cor meum ab omni lætitia : quia cor meum lætatum est in omni labore meo. Et respexi ego ad omnia opera mea, quæ fecerunt manus meæ, et in laborem meum, quo laboraveram faciendo. Et ecce omnia vanitas, et præsumptio spiritus ^d.

Vides, ad quam vilitatem vita nostra procedat? Vidistin' quoniam miseræ gloria tanta nostrum redigat fastum? Abstine igitur, homo, ab ejusmodi voluptatibus, nec iis diffinere velis, quæ sunt hodie, nec in crastinum erunt : ac ne luseris eum qui defunctus, rerum omnium vanitatem reliquit, resque manentes caducis commutavit : rursus enim sermonem ad eum convertam. At misereris juventæ? Enimvero tui ipsius veterati miserere, qui ad tantam profectus canitiem, fors nihil e virtute gesseris. At, inquit, adhuc juvenis filius, cum pubertatis annos necdum attigisset, ac neque dulci hac luce frui licuisset, velut jejunos adhuc bonorum vitæ, ut sic dicam, ita abactus est? Sed ita puer, plenus, barbatusque, ac matura ætate, certiansque melioribus cum coætaneis, quibus conceditur ut clari virtute flant, Creatori asstitisset? Enimvero, haud immortalis erat. At futurum erat ut et conjugii societatem iniret, parensque filiorum efficere-tur, et claritas generis, ac gloriosus senex? Enimvero non erat non morti obnoxius. At sapiens adolescens erat, acrique ingenio ac multa eruditionis peritia plerisque præstans, sociosque naturæ acumine, bonaque voluntate, et morum compositione ac vitæ institutis superans? Verum non erat æternus. Debebat jam deinceps adolescens etiam magistratibus augeri, gloriamque et dignitates, quibus vita præsens honestatur, capessere? At non erat ejusmodi, ut ei alius successurus non esset. Quod si defuncta puella quædam est, eaque ejusmodi, ut et venustate, et ætatis vigore, et magnitudine corporis, et genarum rubore floreque, aspicientium oculos ceu quadam luce perstringeret; quæque omni reliquo feminæ congruo pretiosoque mundo muliebri magnifice ornata esset : sed et demus nuptialibus comparatam thalamis, et quæ esset futura prolium mater, familiæque et generis instaurationis. Enimvero alius ei thalamus paratus est : enimverp sic Providentiæ visum est. Fuit quæ migrat filiorum parens, et quæ pul-

A ἀπ' αὐτῶν δρυμὸν βλαστῶν, καὶ τὰ ζῦλα. Ἐκτεσά-
μην δούλους καὶ παιδίσκας, καὶ οἰκογενεῖς ἐγένοντό
μοι· κτήσεις γε βουκολίου καὶ ποιμνίου πολλὰ ἐγένοντό
μοι ὑπὲρ πάντας τοὺς γενομένους ἐμπροσθέν
μου ἐν Ἱερουσαλὴμ. Συνήγαγόν μοι καὶ ἀργύριον
καὶ χρυσίον, καὶ περιουσιασμοὺς βασιλέων καὶ
χωρῶν. Ἐποίησά μοι ἄδοντας καὶ ἄδούσας, καὶ
ἐντρυσήματα υἱῶν τῶν ἀνθρώπων· οἰνοχόους καὶ
οἰνοχᾶς· καὶ πᾶν ὃ ἤτησαν οἱ ὀφθαλμοί μου, οὐκ
ἀφείλον ἀπ' αὐτῶν. Οὐκ ἀπακώλυσα καρδίαν μου
ἀπὸ πάσης εὐφροσύνης· ὅτι ἡ καρδία μου εὐφράνθη
ἐν παντί· μόχθῳ μου· καὶ ἐπέβλεψα ἐγὼ ἐν πᾶσι
ποιήμασί μου ὡς ἐποίησαν αἱ χεῖρές μου, καὶ ἐν
μόχθῳ μου ὃ ἐμόχθησα τοῦ ποιεῖν. Καὶ ἰδοὺ τὰ
πάντα ματαιότης, καὶ προαίρεσις πνεύματος.

B Ὅρξ, εἰς ὅτην εὐτέλειαν ἡμῶν ὁ βίος προέσιν;
Εἶδες ὅποι ταλαιπωρίας, ἥλικη δόξα τὸν ἡμέτερον
ἴσῃσι τύπον; Ἀπόσχου τοιγαροῦν, ἀνθρώπε, τῆς
περὶ ταῦτα βραστώσης, καὶ μὴ βούλου θρύπτεσθαι
τοῖς σήμερον οὖσιν, οὐκ οὖσι δὲ αἰρίον. Μηδὲ θρή-
νει τὸν τελευτῶντα, καὶ πάντων ἀφήμενον τὴν
ματαιότητά, καὶ τὰ μένοντα τῶν βρόντων ἀν-
αλλαξάμενον· πρὸς αὐτὸν γὰρ αὖθις· τῷ λόγῳ τε-
τράφομαι. Ἄλλ' ἐλπίεις αὐτοῦ τὴν νεότητά; ἀλλὰ
σαυτὸν ἐλέησον γεγραχότα, καὶ μέχρι τῆσδε τῆς
πολιᾶς, ἀρετῆς τάχα κατωρθωκότα μηδέν. Ἄλλὰ
νέος, φησὶν, ὁ παῖς καὶ πρὸς ἡδὴν οὖπου παρελη-
λακῶς, ὃς οὐδὲ τοῦ ἡδίστου τούτου φωτὸς παραπή-
λαυσεν, ἀγευστος, ὡς ἂν τις φαίη, τῶν τοῦ βίου κα-
λῶν ἀπ' ἡμέρας; Ἄλλ' οὕτω παρῆσθι τῷ Κτίσαντι,
C πλήρης ἡ γενεᾶς, καὶ πρὸς μέγεθος ἡλικίας ὁ παῖς,
καὶ τοῖς ἡλικίᾳ ἐν τοῖς ἀμείνωσιν ἀμιλλώμενος, ὡς
τὸ ἐνευδοκίμειν νέος προαγίνεται; Ἄλλ' οὐκ ἦν
ἀθάνατος. Ἐμελλε καὶ πρὸς γάμου κοινωνίαν ἐλθεῖν,
καὶ παῖδων γενέσθαι πατὴρ, καὶ γένους εὐκληρίαι,
καὶ γῆρας καυχῆσεως; Ἄλλ' οὐκ ἦν ἀτελεύτητος.
Σοφὸς ὁ νεανίας, ἀγχινοῖς καὶ πολυπειρίᾳ παιδεύ-
σας τῶν πολλῶν διαφέρων, καὶ τοὺς ἑταίρους τάχει
φύσεως καὶ χρηστῶν ἡθῶν γνώμῃ καὶ καταστάσει
καὶ βίου τρόποις ὑπερβαλλόμενος; Ἄλλ' οὐκ ἦν
αἰώνιος. Ἔδει καὶ πρὸς ἀρχὰς ἡδὴ λοιπὸν τὸν
νεανίαν ἀνάγειν, δόξης τε ἀξιωματῶν αὐτὸν τῆς
βίου καταγεραίρει, δράξασθαι; Ἄλλ' οὐκ ἦν ἀδιά-
δοχος. Εἰ δὲ κόρη τις ἡ τελευτώσα καθέστηκεν, ὥρ-
D τε, καὶ ἡλικία, καὶ μεγέθει σώματος, καὶ τῷ περὶ
τὰς παρειὰς ἐρεῦθῃ, τὰς τῶν ὀρώντων ἡφείς περι-
αυγάζουσα· πάσῃ τε τῇ λοιπῇ καὶ γυναικὶ προ-
πούσῃ, καὶ στολῇ τιμῇ ἡ πᾶσι κεκαλλώπιστο· καὶ
γὰρ καὶ δῶκεν αὐτῇ καὶ γαμικοῖς θαλάμοις ἐμπρέ-
πους, καὶ τέκνων ἐσπομένην μητέρα, καὶ γένους
ἀνθρώπων· ἀλλ' ἕτερος ἠτοιμάσθη ταύτῃ νυμφὸν·
ἀλλ' οὕτως ἔδοξεν τῇ Προνοίᾳ. Μητέρα ὑπῆρχε πα-
ιδων ἡ μεταστᾶσα, κάλλει τε καὶ συνέσει καὶ σωφρο-
σύνῃ προδουσα τῶν πολλῶν, ἔργοις τε δι' ὧν εἰχο-
νίζεται· γυνὴ φιλεργὸς, καὶ ἀνδρεία, καὶ φιλανδρὸς.

^d Ecclē. ii, 4-11.

VARIE LECTIONES.

^a ἄλλ. γνώμης χρηστότητι, καὶ ἐθῶν καταστάσει.

οὐ τὰς χεῖρας πρὸς ἀτρακτον ἠπλωμένας ἔχουσα ἄνθρωπον, ἀλλ' ἤδη καὶ πρὸς ἅπαν ἀρετῆς εἶδος ἐκτεταμένης· κουροτρόφος τε καὶ φιλότεκνος, καὶ καλῶς ἄγαν ἐποικουροῦσα τὸν βίον, καὶ χήραις ἐπαρκοῦσα, καὶ ξένοις στέγης μεταδιδοῦσα, καὶ πτωχοῖς ἐπαρκοῦσα, καὶ εἰ τι τῶν καλῶν κατορθοῦσα· Ἄλλ' ἔδει θνητὴν πάντως οὖσαν αὐτὴν, θανάτου πείραν λαβεῖν. Τὸ γὰρ αὐτὸ πᾶσι πρόκειται τέλος. Ἄγε ἐγὼ οὖν πεισθέντες ἑμοὶ (καλῶ γὰρ ἅπαντας τοὺς ὄντες τῶν ἡμετέρων φιλοπόνως ἀκηκόατε λόγων. Οἶμαι δὲ πάντας ἐχέφρονι λογισμῷ τῶν αὐτῶν ὑποθηκῶν ἐληφέναι τὴν δι' ἀληθείας ἀποδείξιν), μίαν ἀναλαβόντες φωνὴν κοινὴν, τὴν θεῖαν καὶ μακαρίαν τῆς ἀπαθούς φύσεως κυριότητα, καὶ θεϊότητα, καὶ δεσποτείαν, εὐχαριστηρίοις ἀνευφημήσωμεν ὑμῖν· Εὐλογητὸς, ἄδωντες, ὁ μόνος αἰώνιος· ὁ μόνος ἀδιάρχοτος· ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, ὡς οἰκῶν ἀπρόσιτον· ὃς ἡ δόξα, τιμὴ καὶ κράτος αἰώνιον εἰς τοὺς σύμπαντας αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

sequamur, cantico depromentes: Benedictus qui solus est immortalis, solus æternus, solus sine successore: qui solus habet immortalitatem, habitans lucem inaccessibilem. Ipsi gloria, honor, et potestas æterna, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

• Prov. xxxi, 16. • Tit. ii, 4. • 1 Tim. vi, 16.

ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΡΗΤΗΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ ΠΡΟΣΚΥΝΗΣΕΩΣ ^(a).

ANDRÆ CRETENSIS

DE SANCTARUM IMAGINUM VENERATIONE.

(BOISSONADE, *Anecdota* i. IV, p. 471.)

Οὐδὲν ἀναπόδεικτον ἢ ἐκφυλὸν ἔχει ὁ Χριστιανισμός. Καὶ αὐτὴ γὰρ ἡ τῶν ἁγίων εἰκόνων χρῆσις ἐκ παραδόσεώς ἐστι παλαιὰ, καὶ ἔχομεν ὑποδείγματα πιστὰ συνηγορούμενα τῇ τῶν εἰκόνων ἀποδείξει· πρῶτον μὲν τὴν Αὐγάρῳ τῷ τοπάρχῳ πεμφθεῖσαν (b) ἐν βίαις σεβασμίαν εἰκόνα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐκμαγεῖον οὖσαν τοῦ σωματικοῦ αὐτοῦ χαρακτήρος, καὶ μηδὲν ἀποδέουσαν τῆς ἐκ τῶν χρωμάτων γραφῆς· δεύτερον δὲ, τὴν τῆς ἀσπόρου τεκούσης τοῦτον Μαρίας, ἐν Λύδῃ (c), τῇ καλουμένῃ Διοσπό-

Nihil improbatum vel inusitatum habet Christianismus; et ipse quidem sanctarum imaginum usus antiqua fulcitur traditione, et habemus exempla inconcussa quæ militant pro imaginum expositione. Primo quidem Abgaro duci missam habemus venerandam imaginem in panniculo, Domini nostri Jesu Christi, similitudinem habentem corporeæ ipsius formæ, nec ullo modo imparem picturis quæ coloribus illustrantur. Secundo autem, quæ sine semine peperit ipsum Mariæ, in Lydda, quæ vocatur Dio-

(a) E codice 1630, p. 124, 1.

(b) Petatur plenior de Abgaro et ad eum missa Christi imagine narratio ex Eusebio H. E. i, 15; Evagrio iv, 27; Constantini Porphyrog. libro peculiaris *De imagine Ecassena*; Joannis Damasceni, quæ

feritur, Epistola ad Theophanem, etc.

(c) Cod. λύδη et sic infra. — De imagine Mariæ Lydliensi conf. narrationem Joannis Damasceni, epistola modo laudata, pag. 115.

sculis, non manufactam imaginem, in tabula lapidea nitidissima corpus humanum Dei Genitricis tribus altum cubitis effingentem, a temporibus apostolorum et usque nunc veneratam in erecto ab ipsis testudinato templo ad occidentem, ita eleganter efformatam quam per manus pictoris, et purpuram inquam et vestimentum, manus et vultum et totam similitudinem faciei, sicut et usque nunc hæc videri possunt servata. Dicunt enim Julianum, apostatam istum et adversarium Christi, cum audivisset de imagine ista, comprobasse quæ de ea loquuntur, pictoribus Hebraicis convocatis, et, cum veritatem cognovisset, miratus est super illam, nihil autem amplius fecit.

Dicunt equidem templum istud, in carne adhuc vivente Dei genitrice, ædificatum fuisse; ascendentes autem apostolos in Sion (ibi enim habitabat), dixisse ad illum: Ubi eras, Domina? Ædificavimus namque tibi domum in Lydda. Quæ respondens dixit illis: Et ego ibi vobiscum eram et nunc sum. Et statim post hunc sermonem, cum descendissent ipsi in Lyddam obierunt templum, et ita invenerunt, ut ipsa firmiter dixerat, integram eam impressam secundum propriam similitudinem, sicut antiquus a prioribus sæculis usque nunc apud indigenas firmatus est sermo.

Tertium testimonium. Lucam apostolum et evangelistam omnes illius temporis dixerunt propriis pinxisse manibus et ipsum incarnatum Christum, et ipsius intemeratam Matrem, et illorum imagines in urbe Roma servari in convenienti gloria, et in Jerusalem quoque diligenti cura expositas ipsas dicunt. Sed et Judæus Josephus in hunc modum narrat visum fuisse Dominum, junctis superciliis, pulchris oculis, longa facie, deflexa, alta statura sicut evidenter, dum conversaretur cum hominibus, videbatur; similiter et Deiparæ imaginem sicut nunc videtur et quam Romanam dicunt quidam.

(d) Codex sic, quod non prorsus intelligo. Joannes Damasc. ibid.: Πέτρος καὶ Ἰωάννης, ἐν Λύδῃ τῇ καλουμένῃ Διοσπόλει, πρὸ μιλίων δεκαοκτώ τῆς Ἱερουσαλὴμ, τὰς διατριβάς ποιούμενοι, εὐκτήριον οἶκον ἐπ' ὀνόματι τῆς Μητρὸς τοῦ Κυρίου καὶ Θεομήτορος οἰκοδομήσαντες...

(e) Locus est ea de re in Joannis Damasc. epist. pag. 115, edit. Combefisianæ qua utor, non parum vitiatum, quem nunc non attingam.

(f) Codex, ἐδημάμεθα σε.

(g) Virginis a Luca imaginem fuisse penicillo depictam tradit Joannes Damasc. ibid. p. 114. Quam Mariæ matris una cum puero Jesu effigiem a Luca

λει, ἀχειρῶγραφον εἰκόνα, ἐν πλατὶ πάνυ καθαρά; τὸ σκῆνος τῆς Θεοτόκου τρίπηχυν παραθηλοῦσαν, ἀπὸ τῶν χρόνων τῶν Ἀποστόλων καὶ μέχρι τοῦ νῦν προσκυνουμένην ἐν τῷ παρ' αὐτῶν κτισθέντι εἰλητῷ (d) ναῷ πρὸς δυσμὰς, οὕτω κυρίως ἐγγεγραμμένην ὡς ἀπὸ χειρὸς ζωγράφου, τὴν τε πορφύραν φησὶ καὶ τὸν στολισμὸν, τὰς χεῖρας καὶ τὸ πρόσωπον καὶ πᾶσαν τὴν γραφὴν τῆς εὐφως, ὡς μέχρι καὶ νῦν ὁρᾶσθαι ταῦτα σωζόμενα. Λέγουσι γὰρ Ἰουλιανὸν, τὸν παραβάτην ἐκεῖνον καὶ μισόχριστον, μαθόντα τὰ περὶ τῆς εἰκόνης ταύτης, δοκιμάσαι τὰ κατ' αὐτὴν, ζωγράφους Ἑβραίους ἐκπέψαντα, καὶ πιστωθέντα τὸ ἀληθὲς, θαυμάσαι μὲν ἐπὶ τούτῳ, μὴδὲν δὲ ὅλως τι διαπράξασθαι (e).

Φασι τοίνυν τὸν ναὸν τούτον, ἐν σαρκὶ ἔτι περιούσης τῆς Θεοτόκου, κτισθῆναι· ἀνελθόντας δὲ τοὺς ἀποστόλους ἐπὶ τὴν Σιών (ἐν ταύτῃ γὰρ ὦκει), διαλεχθῆναι πρὸς αὐτὴν· «Ποῦ ἦσθα, Κυρία; Ἐδιδύμαθα γὰρ σοὶ (f) οἶκον ἐν Λύδῃ»· τὴν δὲ ἀποκριθεῖσαν εἰπεῖν πρὸς αὐτοὺς· «Κἀγὼ ἐκείσε μεθ' ὑμῶν ἦμην καὶ νῦν εἰμὶ»· καὶ ἅμα τῷ λόγῳ καταβάντας αὐτοὺς εἰς Λύδην περινοστήσαι τὸν ναὸν, καὶ εὐρεῖν οὕτως, ὡς αὐτὴ κυρίως εἶπεν, ὅλην αὐτὴν ἐντετυπωμένην κατὰ τὴν αὐτῆς ἰδέαν, ὡς ἀρχαῖος ἀνὼθεν καὶ ἄχρι τῆς δεῦρο παρὰ τοῖς ἐγγυρτοῖς κεκράτηκε λόγος.

Τρίτον ὑπόδειγμα. Λουκᾶν τὸν ἀπόστολον καὶ εὐαγγελιστὴν ἅπαντας οἱ τότε εἰρηκασιν οἰκείαις ζωγραφῆσαι χερσὶν αὐτῶν τε τὸν σαρκωθέντα Χριστὸν, καὶ τὴν αὐτοῦ ἄχραντον Μητέρα, καὶ τούτων τὰς εἰκόνας ἔχειν τὴν Πρώμην εἰς οἰκίαν εὐκλειαν (g). Καὶ ἐν Ἱερουσόλοις δὲ ἐπ' ἀκριβείας καίσθαι ταύτας φασίν. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἰουδαῖος Ἰώσηπος (h) τὸν αὐτὸν τρόπον ἱστορεῖ ὁραθῆναι τὸν Κύριον, σύν- ὄφρυν, εὐόφθαλμον, μακροπρόσωπον, ἐπίκυφον, εὐ- φίλικα, ὁποῖος δηλονότι συναναστρέφόμενος τοῖς ἀνθρώποις ἐφαίνετο, ὁμοίως καὶ τὸν τῆς Θεοτόκου σχηματισμὸν καθ' ὃν νῦν ὁρᾶται, ἣν καὶ Ῥωμαίων ἀποκαλοῦσι τινες.

coloribus expressam Romæ exhiberi didici e Vavasoris libro *De forma Christi*, p. 198; qui quidem de ea an genuina sit dubitare videtur, quod in illo, ut Patre Jesuita, admiror multum et laudo.

(h) Non Josephum laudat, sed τοὺς παλαιούς ἱστορικούς, Joannes Damasc. d. I., ubi plurima graphica epitheta cumulantur. Cæterum, si quis volet in hoc argumento plus nimio operæ ponere, sibi quaerat Cypriani Programma, et Th. Lewisii anglice scriptum libellum, de quo vid. *Biblioth. Britann.* t. VII, p. 193; in primis Jo. Reiskii *Exercitationes*, de quibus retulit Baylius in *Novellis reip. litter.* a. 1685.

SANCTI ANDREÆ HIEROSOLYMITANI

METHODUS INVESTIGANDI CYCLI SOLARIS ET LUNARIS, NECNON PASCHALIS.

(Exstat in appendice ad Eusebii Chronicon, hujus Patrologiæ t. XIX, col. 1329.)

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΡΗΤΗΣ
ΤΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΙΤΟΥ
ΚΑΝΟΝΕΣ ΕΞΑΙΡΕΤΟΙ ΚΑΙ ΤΡΙΩΔΙΑ.

SANCTI ANDRÆ CRETENSIS

COGNOMENTO HIEROSOLYMITANI

CANONES PRÆCIPUI ET TRIODIA ⁽¹⁸⁾.

(Combef. p. 452.)

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ Θ'. Η ΣΥΛΛΗΨΙΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ
ΘΕΟΠΡΟΜΗΤΟΡΟΣ ΑΝΝΗΣ.

Ὁ κανὼν, ποίημα τοῦ κυροῦ Ἀνδρέου.
Ὡδὴ α'. Ὑψος α'. Ὡδὴν ἐπινίκιον.

Τὴν σύλληψιν σήμερον, θεόφρον Ἀννα, τὴν σὴν
ἐορτάζομεν, ὅτι τὴν χωρήσασαν τὸν μηδαιμοῦ χωρη-
τὸν, συνέλαβες, στερωτικῶν ἀπολυθεῖσα δεσμῶν.

DIE NONA DECEMBRIS. CONCEPTIO SANCTÆ AC
DEI AVIÆ ANNÆ (19).

Canon editus a D. Andrea.
Ode 1, ton. 1, Victoriæ canticum.

Tuam hodie, religiosa Anna, celebramus Con-
ceptionem; quod absoluta sterilitatis vinculis eam
utero conceperis, quæcum potuit capere, qui nus-
quam capi potest.

COMBEFISHI NOTÆ

(18) Ubique Andreas Mariæ studiosissimus, ejus memoriam et orationibus exornat, et ecclesiasticis canticis; in quibus componendis, inter primos censendum, facile perspexit, qui attentius legerit, quos ejus ex variis Græcorum libris ecclesiasticis eruiamus, Canones, Triodia, ac Troparia; quanquam non potest non eis deperire multus decor, amissa syllabarum mensura ac numeris, nonnulloque poeseos ecclesiasticæ velut rhythmo, in quo servando, et multum operæ fuisset, et fructus modicus.

(19) Conceptio sanctæ Annæ. Sic passim Græci in officiis divinis, accipiendo τὸ, σύλληψις, active, quod nostri fere accipiunt passive, ut celebrent Mariæ primam editionem, plane mirabilem illam, velut de sterili, ac oraculo, ejusque quæ Christum esset editura; ceu grande beneficium, ut plane est grande, collatum cœlitus Annæ, totique adeo humano generi, velut in ea ejus prole, consecratis ipsius redemptionis primordiis. Ut nihil sibi aliud in eo festo celebrandum assumpserit Ecclesia Græca; ac nec Latina hactenus celebrandum præcipiat, quandiu severissime in eos animadvertit, Sixt. IV, Pii V, aliorumque pontificum constitutionibus, qui alterutrum Patrem erroris insimulant. Quam utinam Patrum modestiam imitati

plures, sobrie magis sapuissent; nec diras illas pontificias, seu magis scandala, quibus tollendis, diris ejusmodi opus fuit, provocassent! Malim certe cum pia Matre interim ignorare, seu in ejus corde occultam privilegii illius doctrinam, vel affirmantem vel negantem, humili devotione suspicere, quam audacius aliquid, temere arrogatis alienis partibus, definire. Est hoc festum longe Græcis antiquius quam Latinis, siquidem eo jam olim celebri, præsentem Canonem edidit Andreas ille Hierosolymita Cretensis archiepiscopus longe Anselmo antiquior, in cujus tempora referunt festi illius in Occidente exordia: ut et Bernardus, qui ipse nonnihil Anselmo junior fuit, seu in renova, ac necdum Ecclesiarum matre Romana Ecclesia probante, a Lugdunensibus præsumpta, graviter offenderit: nihil molestius laturus, si quidem legitima auctoritate et sufficienti cautione factum fuisset arbitratu. Afferrent multam lucem, quas habemus in festum hoc, studiosissimi Mariæ, Georgii Nicomediensis luculentissimas tres orationes, cum alia eis τὰ εἰσόδια, et solemnem illam ejusdem in templum ceu triumpho inductionem, quam nostri dicunt Præsentationem, nisi tandem esset redimenda fides, obstricta Maximo, nonnulla in eum posita subsidiaria opera, dum interim alii,

Exaudisti justorum preces; tuorum, Domine, A progenitorum implisti supplicationes; eamque, quæ te casta genuit, eis dedisti fructum.

Eam hodie Anna gloriosa concipit; quæ ipsa incorporeum optimum Dominum, postmodum concepit; ac carne parituram Christum, paritura est.

In Deiparam.

Tu casta Virgo, mons ille sanctus es, quem in spiritu propheta prævidit h; ex quo lapis ille præcisus est, qui divino robore idolorum aras contrivit.

Ode 3. Confirmetur cor meum.

Dum mihi uteri fructum præbueris, clamavit Anna ad Dominum, magnificabor ipsa, tibi que il- B lum munus offeram: quamobrem castam illam Dei Matrem concipit.

Precante te, pia Anna, in horto, vocem audit Altissimus; ventrisque fructum, eam tribuit, quæ horti gratiæ portam aperuit.

Legalibus consummatis, pudicissima Anna, atque ubi Deo sine crimine servisses, eam utero gestas, quæ verum utero Legislatorem gestavit; eo- que fideles beatam te dicimus.

In De'param.

Tu, sanctissima Deipara, adjutrix fidelium, om- nem ab sterili mente mea depelle infecunditatem, ac animam redde virtutibus feracem.

Sess. ton 4. Chorus angelicus,

Chorus olim propheticus eam prædicavit, quam Anna sterilis infecundaque intemeratam, castaque ac divina progenie (20) puellam, concepit. Hanc hodie, ceu solam immaculatissimam, omnes nos per eam salutem consecuti, cordis exultatione beatam dicamus.

Alia. ton. 4. Qui in cruce fuit elevatus.

Sacer Joachim, Annaque, legalibus sacerdotibus dona obtulerunt (21); repulsique ut infecundi ac

h Dan. ii, 35.

Δικαίων ἐπήκουσας τῆς ἱκεσίας, ἁγίων ἐπλήρω-
σας τὰς ἐντεύξεις, Κύριε, τῶν προπατόρων σου,
καὶ τούτοις δέδωκας καρπὸν, τὴν σε τεκούσαν
ἀγνὴν.

Ἡ Ἄννα ἡ ἐνδοξος, νῦν συλλαμβάνει ἀγνὴν, τὴν
τὸν ἄσαρκον συλλαβοῦσαν Κύριον τὸν ὑπεράγαθον.
Καὶ τίκτειν μέλλει, τὴν σαρκὶ μέλλουσαν τίκτειν
Χριστόν.

Θεοτόκ.

Τὸ δρος τὸ ἅγιον, ὅπερ προεῖδε προφήτης ἐν πνύ-
ματι· ἐξ οὗ λίθος τέτμηται, τοὺς τῶν εἰδώλων
βωμοὺς συντρίψας σθῆνει θεῖκῳ, σὺ εἰ, Παρθένη
ἀγνή.

Ῥδὴ γ'. Στερεωθῆτω ἡ καρδία μου.

Καρπὸν κοιλίας εἰ παράσχοις μοι, ἀνεβόα Ἄννα
πρὸς Κύριον, μεγαλυνθήσομαι· καὶ σοὶ τοῦτον προ-
αναθήσομαι. Διὰ τοῦτο συλλαμβάνει τὴν ἀγνὴν Θεο-
μήτορα.

Ἐν παραδείσῳ εὐχομένης σου, τῆς φωνῆς ἀκούει
ὁ Ὑψίστος, Ἄννα θεόφρον, καὶ καρπὸν τῆς κοιλίας
σου δίδωσι, παραδείσου τὴν ἀνοίξασαν τὴν θύραν τῆς
χάριτος.

Τὸ κατὰ νόμον ἐκτελέσασα, καὶ Θεῷ ἀμέμπτως
δουλεύσασα, κυοφορεῖς τὴν ἀληθῆ Νομοδότην κυή-
σασα, Ἄννα πάνσεμνε. Διὸ σε οἱ πιστοὶ μακαρίζο-
μεν.

Θεοτόκ.

Τῆς στερινοῦσης διανοίας μου, ἀκαρκίαν πᾶσαν
ἀπέλασον, καὶ καρποφόρον ἀρεταῖς τὴν ψυχὴν μου
C ἀνάδειξον, παναγία Θεοτόκε, τῶν πιστῶν ἡ βοή-
θεια.

Καθ. ἤχος δ'. Χορὸς ἀγγελικὸς.

Χορὸς προφητικὸς προεκήρυξε πάσαι τὴν ἀμω-
μον, ἀγνὴν, καὶ θεόπαιδα κόρην, ἣν Ἄννα συνέλαβε,
στεῖρα οὖσα καὶ ἀγονος· ταύτην σήμερον ἀγαλλιάσει
καρδίας μακαρίζωμεν, οἱ δὲ αὐτῆς σεσωσμένοι, ὡς
μόνον πανάμωμον.

Ἑτερον. Ἐχος δ'. Ὁ ὑψωθείς ἐν τῷ σταυρῷ.

Ἰωακείμ ὁ ἐρὸς καὶ ἡ Ἄννα, δῶρα προσήγαγον
τοῖς πρὶν ἱερεῦσι, καὶ μὴ δεχθέντες, ἄγονοι τυγχά-

COMBESII NOTÆ.

et cui creditam voluit reverendissimus noster D sed παγκόσμιος, tota pulchra, ornatissimaque, gratis omnibus, a primo illo suo ortu, velut mons, sanctis omnibus montibus fundamento eminens, aucta. Prima lectio non mala, altera hæc aug- gustior.

(21) *Divina progenie, puellam.* Θεόπαιδα κόρην. Vox Græcis medii ævi, Andræ nostro, Damasc., etc., familiaris: etiam ex Nonno refertur. Congruit vero in Mariam, miraculosa conceptione editam, ac velut Deo peculiariissime natam: quanquam processit vere ex lumbis Joachim, Deo naturam præter nature modum viribus ad proles editionem augente, non principium aliquod proxime, velut in humana Christi generatione supplente. 1, Damasc. in Mariæ Nativit. ubi edita, Παγκοσμίου εὐφροσύ- νης γενέθλιον. Orbis universi latitiæ natalem; Regius cod. perantiquus, παγκοσμίου θεόπαιδος γενέθλιον; ut sic absolute Maria, dicta sit θεόπαις.

(21) *Dona obtulerunt.* Prosequitur pluribus ex historia Ἰακώβου ἀδελφοθέου nomine, cujus plura exstant exemplaria in Bibl. Regia, Georgius Nicom. ea Mariæ progenitorum munera, plane illa magnifica, et quæ primus offerret Joachim, velut suis contribulibus sanctitatis gloria præstans, ac privilegio, quod invidiæ sones fuit, et occasio repulsæ. Sic notat Georgius habere quosdam codices: *Non licet ut primus offerret, qui non fecisset semen in Israel:* quod in Regiis invenimus. Est liber ille rejectus a Gelasio inter apocryphos; sed nihil vetat ut ne probata multa contineat; eoque sit usus præter Georgium etiam Andreas, ut orat. in Circumcisionem advertimus, alii que passim Græci scriptores.

νοντες, δέησιν προσηύξαντο τῷ Δοτῆρι τῶν ἔλων· καὶ τῆς προσευχῆς αὐτῶν ἐπακούσας, δωρεῖται τοῖς τὴν οὐτως πύλην τῆς ζωῆς, ἧς τὴν ἀγίαν τιμή-
σαιμεν Σύλληψιν.

Ῥδὴ δ'. Ἐν πνεύματι προβλέπων.

Ὁ θεὸς ἀγγέλλας! ὦ ξένης λαλιᾶς! εἰ καὶ ὡς συλ-
λῆψομαι, ἀγγέλου πρὸς αὐτὴν ἀποσταλέντος, ἡ Ἄν-
να ἐκπληττομένη μεγαλοφώνως ἀνεβόα· Τῷ Θεῷ
μου δόξα, τῷ ποιοῦντι παράδοξα.

Συγχαρήτέ μοι, πᾶσαι φυλαὶ τοῦ Ἰσραὴλ· ἐν γα-
στρί συνέλασθον τὸν νέον οὐρανόν, ἐξ οὗ τὸ ἄστρον
ἀνατελεῖ μετ' ὀλίγον τῆς σωτηρίας, Ἰησοῦς ὁ φωτο-
δότης· Ἄννα γηθομένη ἐκραυγάζεν.

Ἰπῆκουσε τῆς Ἄννης θεὸς τοὺς στεναγμούς, καὶ
προσέσχε Κύριος δέησιν αὐτῆς, καὶ ἀτεκνίας τὸ
νέφος διασκεδάσας, φωτὶ αὐγάζει εὐτεκνίας παρα-
δόξως· ὅθεν συλλαμβάνει τὴν μόνην ἀγνήν.

Θεοτόκε.

Παρθένε Θεοτόκε, ἀμόλυντε σχήνῃ, μολυνθέντα
πταίσμασι καθάρισόν με νῦν, τῶν οἰκτιρμῶν σου
καθαρωτάτοις βάνισι, καὶ δός μοι χεῖρα βοηθείας,
ἵνα κρᾶζω· Δόξα σοι, ἀγνή, θεοδόξαστε.

Ῥδὴ ε'. Τὴν σὴν εἰρήνην.

Ἐκ βίξης ἡ βλαστήσασα Δαβὶδ καὶ Ἰεσσαί, Ἄννα
νῦν βλαστάνει ἀπάρχεται τὴν θεῖαν ῥάβδον, τὴν
βλαστήσασαν τὸ μυστικὸν ἄνθος, Χριστὸν τὸν πάν-
των κτίστην.

Μητέρα γενομένην με, ἡ Ἄννα ἐκδοῖ, ὅφονται
λαοί, καὶ θαυμάσουσιν· Ἰδοὺ γὰρ κυῶ, ὡς ἡδόκησεν
ὁ τὰ δεσμὰ λύσας τὰ τῆς στεριώσεώς μου.

A steriles, universorum largitorem oratione pulsa-
runt : ipseque, exauditis precibus, vere vitæ por-
tam illis largitur. Ejus nos Conceptionem honore
prosequamur.

Ode 4. In spiritu prævidens.

O divinum nuntium ! O novam sermocinationem !
alta subclamavit voce stupens Anna, angelo ad
eam misso : siquidem ego conceptura sum, gloria
Deo meo, qui facit mirabilia.

Congratulamini mihi, omnes tribus Israel, ex-
clamavit gaudio Anna ; quippe novum cælum utero
concepi, ex quo brevi salutis stella, Jesus nimirum
dator ille luminis, oritura sit.

Exaudivit Deus Annæ gemitus ; Dominusque
ejus intendens orationi, ac orbitatis disiecta nu-
be, beatæ prolis luce mirabiliter illustrat : unde
castam illam singulariter concepit.

In Deiparam.

Virgo Deipara, impollutum tabernaculum : nunc
me, mundissimis tuarum miserationum stillis
emunda, peccatis pollutum : manumque porrige
adjutricem, ut clamem : Tibi gloria, o casta, a Deo
glorificata.

Ode 5. Tuam pacem.

Quæ ex Davidis ac Jesse radice Anna germina-
vit (22), nunc primum divinam illam virgam ger-
minat, quæ mysticum germinavit florem ; Chri-
stum, inquam, conditorem omnium.

Videbunt me populi, exclamat Anna, factam
matrem, ac mirabuntur : ecce enim sum præ-
gnans, ut is voluit, qui sterilitatis me vinculis ab-
solvit.

COMBESII NOTÆ.

(22) Quæ ex Davidis ac Jesse radice, Anna ger-
minavit. Sic etiam auctor Synaxarii, natali die
sanctæ Mariæ, ubi Annam ponit Iosif Matthan,
qui fuit ipse pater Jacob, patris Joseph. Forte cui
verius videri possit, ut Anna fuerit ex patre sa-
cerdote, quod Nicephorus ex Hippol. tradit, et se-
quuntur Bar. Torn. etc., retulimusque ad Metho-
dium ex vetusto Regio codice : sata tantum per
masculos, proxime saltem, Mariæ ac Jesu carne,
ex Davide, ipsamque Josephum proximius attin-
gente, cognatione, nimirum diviso stipite in Mel-
chi, et Panthere fratribus, ut ipse Andreas habet
orat. in Circumc., et post eum Damasc. iv *De
fide*. Remote autem et per feminas. nihil vetat
ut ne ipsa Anna germinaverit ex Davide, quod
forte tantum voluit Andreas ut et Damasc. cum
orat. 2 in Nativitate Mariæ, ita in Annam habet,
Ὁς μακάριος ὁ οἶκος Δαβὶδ ἐξ οὗ προελήλυθα! *Quam
beata domus David ex qua prodiisti!* Ethoc in opi-
nione Nicephori, quem nullo examine sequitur
Torniel., etc. Forte autem nactus est præfatus
Synaxarii auctor saniores codices quam Nice-
phorus, ut habuerit θυγατέρας Μάτθαν τοῦ Σαλο-
μῶντος, pro eo quod Nicephorus habet, τοῦ
ιερέως. Videtur enim et ipse Hippolytum referre,
seu potius dare ἀνώνυμον historiam, quam vulgat
Nicephorus Hippolyti nomine. Favetque ipse patriæ
locus, quo dicuntur ἀπὸ Βηθλεὲμ· quæ erat ipsum
castellum David, et quo habuit postmodum sub
Augusto Maria cum Joseph proficisci a Nazareth,
ut illic tanquam in propria urbe, qui essent ex
Davide, prolierentur. Quanquam enim ratio non
convincit, ut erant aliis aliisque civitatibus comi-

misti Levitæ, nonnulla tamen in re utrinque testi-
bus fulta, suasio est. Quod autem spectat ad Elisa-
betham Præcursoris matrem, quam Lucas ait de
siliabus Aaron, res est facilis, ut mater ejus Σόδη,
ut est apud Niceph. vel Σίδη, ut in Synaxario,
Annæ soror et senioris Mariæ, sacerdoti nupserit,
ipsa ex tribu Juda, et erant ex tribus commistæ,
exque eo conjugio suscepit Elisabetham, ex ma-
tre tantum cognatam Mariæ : quæ et ipsa, in
tanta generationum serie, potuerit Leviticum genus
ex feminis contingere ; quo ita fiat satis Patribus,
contententibus ex utroque genere Christi carnem,
regio et sacerdototali propagata esse. Assert
Tornielius, ceu ex Baronio in Apparatu, sanctum Ger-
manum consentientem Hippolyto, qualem habet
Nicephorus, quod spectat ad Annam, ut fuerit ex
patre sacerdote. Verba illius sunt : Γένους μὲν
πέφυκα ἱερατικοῦ, φυλῆς Ἀαρωνιτικῆς βίξης προ-
φητικῆς· τοῦ γὰρ Δαβὶδ καὶ Σολομῶντος καὶ τῶν
καθεστῶς ὀρητῆς καθεστῶτα· συγγενὴς δὲ καὶ τῆς σῆς
γαμετῆς Ἐλισάβετ. Sed illa parum probant ; po-
tiusque indicaverint, velut ad gratiam locutam
Annam, contribulem se sacerdoti, eique junctam
affinitate, in nepte Elisabetha, professam esse,
quam genus regale, ex patre etiam a se repulisset.
Dicendo enim se ramum a Davide et Salomone,
aliisque deinceps, eoque esse tribus Aaroniticæ,
nihil fuerit quam recta successione descendisse a
Davide. et Salomone, quorum familiæ inserta esset
tribus et familia Aaronitica, utrinque libere cele-
bratis conjugii. Sic certe augustius fuerit ex
utroque parente genus proximum Mariæ, et Josepho
propinquius.

Puellam quam concepī, clamabat gaudio Anna
coram positis, voces olim prophetice, montem¹,
portamque², qua non sit transitus, prænuntia-
vere.

In Deipar.

Nubem te³, hortumque⁴, et lucis portam⁵;
mensam⁶ ac vellus⁷ cognoscimus, o Dei casta
Mater; urnamque⁸, manna intus mundo dulcedi-
nem, ferentem.

Ode 6. Ionam prophetam.

Quomodo utero capitur, quæ Deum potuit cape-
re? Quomodo gignitur, quæ genuit Christum car-
ne? Qui vero sugit ubera, quæ ipsa auctori lac ube-
ribus sugendum præbuit?

Vestris hodie, clarissimi Joachim et Anna, exau-
ditis precibus, nunc vobis Deus secundissimum
fructum benigne tribuit.

Ubi castam utero columbam Anna concepisset,
spiritali impleta gaudio, vere grato pectore, Deo
cantica offert.

In Deipar.

Tricrameni cogitationum fluctus, perturbationum-
que invasiones, ac peccatorum profundus gurgis,
miseram animam sæve jactant: tu me adjuva,
sancta Domina.

5. Contacium (23). Ion. 4. Apparuiſti hodie.

Feste hodie celebrat orbis terræ, a Deo exhibi-
tam Annæ conceptionem: quippe eam gestavit
utero, quæ Verbum, altiori supra rationem modo,
utero gestavit.

Domus.

Qui tua olim visitatione ac promissione, profun-
dissima Saræ senectute, magnum Isaac dedisti
filium⁹: qui omnipo-ens, sterilem vulvam Annæ
matris Samuelis pro-ſpectu tui aperuisti¹⁰, atque
in me aspexisti: imple petitiones meas, oratio-
nesque suscipe, clamabat luctu, corde prudens
Anna sterilisque; quam beneficis ille exaudivit,
eoque concepit in gaudio Virginem quæ, inquam,
Verbum, altiori supra rationem modo, utero gesta-
vit.

*Eodem mense, die 9, Conceptio S. Annæ, matris
Deiparæ.*

Versus.

Non in dolore, sicut Eva tu paris.
In ventre namque, o Anna gaudium geris.
Nona die concepit Anna Mariam Deiparam.

¹ Dan. II, 34. ² Ezech. XLIV, 2. ³ Isa. XIV, 1 seqq. ⁴ Cant. IV, 12 seqq. ⁵ Ezech. XLIV, 4 seqq. ⁶ Prov. IX, 2 seqq. ⁷ Judic. VI, 37. ⁸ Hebr. IX, 4. ⁹ Gen. XVII, 16. ¹⁰ I Reg. I, 1 seqq.

COMBEFISII NOTÆ.

(23) *Contacium*. Satis difficile, nec modernis
Græcis compertum omnino arbitror quid proprie
velint hujusmodi nomina in officiis divinis, ac unde
sint dicta; consultiſſe si quos modo Græcia
doctos habere videtur, vel Romæ vel in partibus
ipsis Græciæ, aliud aliudque respondent, ut quis-
que potius ex suo capite conjicit, quam ex certo
aliquo antiquitatis monumento aut traditione co-
gnoscit. Est fere *Contacium* brevior strophe; quam
dicunt *domum*, plerumque fusior, eo forte dicta

Νεάνην ἣν συνέλαβον ἐγὼ, προφητικὰ πῶρρωθεν
φωνα προκατήγγειλαν, ὁρος καὶ πόλιν ἀδιόδευτον·
περιχαρῶς Ἄννα ἰδὼσα τοῖς παρούσι.

Θεοτόκ.

Νεφέλην καὶ παράδεισον, καὶ πόλιν σε φωτὲς,
τράπεζαν καὶ πόκον γινώσκωμεν, καὶ στάμον ἐνδον
μάννα φέρουσιν, τὸν γλυκασμὸν τῷ κόσμῳ, ἀγνὴ
Παρθενότητος.

Ὁδὴ 6'. Τὸν προφήτην Ἰωνᾶν.

Πῶς χωρεῖται ἐν γαστρὶ, ἡ χωρήσασα θεόν; Πῶς
γεννᾶται, τὸν Χριστὸν ἡ γεννήσασα σαρκί; Θηλάζει
δὲ πῶς, ἡ τὸν Κτίστην γάλα θηλάσασα;

Τῆς δεήσεως ὑμῶν ἐπακούσας ὁ Θεός, γονιμώτα-
τον καρπὸν νῦν δεδώρηται ὑμῖν, πανεύφημοι Ἰωα-
κεῖμ τε καὶ Ἄννα, σήμερον.

Τὴν ἀγνὴν περιστερὰν συλλαβούσα ἐν γαστρὶ,
χαρμονῆς πνευματικῆς ἐπληρώθη, ἀληθῶς προ-
άγουσα χαριστηρίους ψάδας ἡ Ἄννα Θεῷ.

Θεοτόκ.

Τρικυμῖαι λογισμῶν, καὶ παθῶν ἐπαγωγαί, καὶ
βυθὸς ἀμαρτιῶν, τὴν ἀθλίαν μου ψυχὴν χειμάζουσι·
βοήθησόν μοι, ἅγια Δέσποινα.

Κορτάκιον. Ἦχος δ'. Ἐπεφάνη σήμερον.

Ἐορτάζει σήμερον ἡ οἰκουμένη τὴν τῆς Ἄννης
σύλληψιν, γεγεννημένην ἐκ Θεοῦ· καὶ γὰρ αὐτὴ ἀ-
πέκλυσε τὴν ὑπὲρ λόγον τὸν Λόγον κηρύσσων.

C

Ὁ οἶκος.

Σὺ ὁ τῇ Σάρρᾳ δοῦς ποτε ἐν γήρᾳ βαθυτάτῃ τῇ
σῇ ἐπιστάσι καὶ ἐνεπαγγελίᾳ υἱόν, τὸν μέγαν Ἰσαάκ·
σύ ὁ διανοήσας τὴν στεριεύουσιν νηδὺν τῆς Ἄννης,
παντοδύναμε, μητὲρ τοῦ Σαμουὴλ τοῦ προφήτου
σου, καὶ συνεπιδὼν ἐπ' ἐμὲ· πλήρωσόν μου τὰς αἰ-
τήσεις, καὶ δέξαι μου τὰς δεήσεις, ἰδὼσα ἐν κλαυθμῷ
ἡ σώφρων Ἄννα καὶ στείρα· Καὶ ἐπήκουσεν αὐτῆς
ὁ εὐεργέτης, ὅθεν ἐν χαρᾷ συνέλαβε τὴν Παρθένον·
τὴν ὑπὲρ λόγον τὸν Λόγον κηρύσσων.

Μητὶ τῷ αὐτῷ, ἐννῆτη· ἡ σύλληψις τῆς ἁγίας
Ἄννης, μητρός τῆς Θεοτόκου.

Στίχος.

Π Ὡς ὡς περ εἶσα καὶ σὺ σὺν λύπαις τέλει·
Χαρὰν γὰρ, Ἄννα, ἐνδον κοιλίας φέρεις.
Ἄμψ' ἐνάτην Μαρίαν Θεομήτορα σύλλαβεν Ἄννα.

Ὁ Κύριος· ἡμῶν καὶ Θεὸς, θέλων ἐτοιμάσαι ταυ-
τῶν ἡμῶν ἐμψυχον, καὶ οἶκον ἅγιον εἰς κατοικίαν
ἐαυτῶ, τὸν ἀγγελον αὐτοῦ ἀποστείλας πρὸς τοὺς
δικαίους Ἰωακείμ καὶ Ἄνναν, ἐξ ὧν ἠθέλησε προ-
ελθεῖν τὴν κατὰ σάρκα μητέρα αὐτοῦ, προσεμήνυσε
τὴν σύλληψιν τῆς ἀγνότητος καὶ στείρας, ἵνα βεβαιώσῃ
τῆς Παρθένου τὴν γέννησιν. Ὅθεν συνελήφθη ἡ ἁγία
Παρθένος Μαρία καὶ ἐγεννήθη· οὐχ ὡς τινες λέγουσι
μηνῶν ἑπτὰ, ἢ χωρὶς ἀνδρός, ἀλλὰ ἐννέα τελείων μην-
ῶν ἐγεννήθη· καὶ ἐξ ἐπαγγελίας μὲν, ἐξ ἀνδρός· δὲ
συναφείας καὶ σποράς· Ἐγεννήθη δὲ ἐκ τῆς ἁγίας
Παρθένου Μαρίας ἀπορόχως καὶ ἀνεμνηστούτως, ὡς
οἶδε μόνος· ἐκεῖνος, χωρὶς τῶν τῆς σαρκὸς θελημά-
των, καὶ τέλειος ὑπάρχων Θεός, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰη-
σοῦς Χριστός, καὶ παρ' αὐτοῦ τῆς κατὰ σάρκα οἰ-
κονομίας τέλεια προσελάβετο, καθὼς καὶ τὴν τῶν
ἀνθρώπων φύσιν ἐδημιούργησε καὶ ἐπλάσσε τὸ κατ-
ὰ ἄρχας. Ταύτην οὖν τὴν ἡμέραν πανηγυρίζομεν, ὡς
ἀνέμνησιν ἔχουσιν τῶν ὑπ' ἀγγέλου δοθέντων χρη-
σμῶν, τὴν ἁγίαν σύλληψιν εὐαγγελισαμένου τῆς ἁγ-
νῆς Θεομήτορος. Οὗς ἔργα ποιῶν, ὁ ἐκ τοῦ μηδενὸς
ὑποστῆσας τὰ σύμπαντα Θεός, διήγειρε τὴν στεί-
ρουνσαν νηδύν εἰς καρπογονίαν· καὶ τὴν ἐν ἀπαιδίᾳ
τὴν βίον κατατηγρῶσαν, παιδοτόκον μητέρα παρα-
δόξως ἐργάζεσθαι· ἄξιον πέρας τῆς δικαίας αἰτήσεως
τῶν δικαίων ταύτην παρασχῶν, ἐξ ἧς αὐτὸς ἐμελλε
σαρκωφόρος Θεός προελθεῖν· εἰς ἀναγέννησιν τοῦ
παντός, θυγατέρα τεκεῖν τοὺς σὺφρονας εὐδοκῆσας
γεννήτορας Θεοῦ, καὶ ἀνθρώπων μεσίτορας, τὴν πρὸ
αἰώνων ἐκ πασῶν γενεῶν γενήσεσθαι προωρισμένην
καὶ ἐλεγεμένην. Τελεῖται δὲ αὕτη ἡ σύναξις ἐν
τῇ σεβασμῇ οἰκῇ τῆς Θεοτόκου, τῇ ὄντι ἐν τοῖς
Εὐουράνοις πλησίον τῆς ἀγιοτάτης ἐκκλησίας.

Ὁδὴ Γ'. Τοὺς ἐν καμίνῳ παῖδας.

Τῆς ἀπαιδίας· ὄνειδος· φυγεῖν ἰκέτευεν Ἄννα τὸν
Δεσπότην τοῦ παντός· καὶ τῆς αὐτῆς· ὁ συμπαθὴς
φωνῆς ἀκούσας, τὴν αὐτὴν κηρύσσας καρπὸν παρ-
ίσγει αὐτῇ, καθὼς· ἡδύοκῃσε.

Βασιλικὴ πορφύρα ἐν τῇ σῇ ἀπάρχεται, Ἄννα,
ἐξυφαίνεσθαι γαστρὶ, ἣν ὁ Θεὸς καὶ βασιλεὺς πάντων
φορέσας, τοῖς βροτοῖς ὁρῶσθαι, καὶ ταπεινῶσαι
ἐχθροὺς τοὺς πολεμοῦντας ἡμᾶς.

Τὸ μύρον τὸ εὐώδες ἐν γαστρὶ συνέλαβες, Ἄννα,
τὴν τὸ μύρον τῆς ζωῆς· ὑπερφύως· εἰσδεξαμένην τὸν
Δεσπότην· τὸν πνοαί· τῆς χάριτος τὰς διανοίας
ἡμῶν εὐωδιάσαντα.

Ὡς Τριῆδος ἕνα σε, Χριστέ, θεξάμενον, ὅτι ἐκ
Παρθένου σαρκωθεὶς· διὰ τροπῆς, ἀνθρωπικῶς
πάντα ἠνέσχου, μὴ ἐκστάς· φύσεως τῆς πατρικῆς,
Ἰησοῦ, εἰ καὶ ἡνώθης ἡμῖν.

Ὁδὴ δ'. Ὅτι ὁρίτουντο ἄγγελοι.

Δαδὸς ἦν προφῆσας βασιλεῖσαν, ἰσοῦ γαστρὶ ὑπο-
δίχομαι, ἡ Ἄννα ἐκδοῦ, καὶ τέξω τὴν πάντων προ-
στασίαν πιστῶν, τὴν τὸν βασιλέα Χριστὸν μέλλουσαν
τεκεῖν.

Ἡ γῆ ἣν κατέκρινεν ὁ γῆς Δημιουργός, τὸ σπῆ-

* Psal. xlii, 10.

A Dominus noster Deusque, animalium sibi tem-
plum domumque sanctam qua habitaret, parare
volens, misso suo angelo ad justos Joachimi et
Annæ, ex quibus suam carne Matrem prodire vo-
luit, infecundæ sterilisque conceptionem prænu-
tiavit, quo Virginis generationem astrueret.
Quamobrem concepta est sancta virgo Maria, na-
taque: non ut quidam dicunt septimo mense, vel
sine viro: sed est nata novem completis mensi-
bus: atque ut ex promissione, ex viri tamen
conjunctione et semine. Porro est natus ex sancta
virgine Maria, arcana et inexplicabili ratione, sic-
ut novit ipse solus, sine carnis voluntate, Deus-
que ipse perfectus, Dominus noster Jesus Chri-
stus, perfectamque secundum dispensationis ratio-
nem naturam humanam in se assumpsit, ac qua-
lem a principio condidit. Hanc ergo diem festo
conventu colimus, memoriam recolentes editi ora-
culi ab angelo, qui castæ Dei Matris conceptionem
annuntiavit: quod Deus oraculum opere implens,
qui ex nihilo condidisset universa, vulvam steri-
lem ad proles fructum excitavit: eamque, quæ
orba prole consenuisset, matrem puerperam mi-
rabiliter effecit: dignum terminum justæ justorum
petitionis, eam præbens, ex qua ipse Deus carnem
indutus processurus esset: volens, ut ad mundi
totius regenerationem sapientes illi, Dei parentes,
ac hominum sequestri, puellam gignerent, quæ
ante sæcula, ex omnibus generationibus, futura
præfignita erat atque electa. Agitur autem collecta
hæc in venerabili Deiparæ domo, quæ in Eburanis,
prope sanctissimam ecclesiam sita est.

Od. 6. Pueros in camino positos.

Supplex Anna universorum Dominum rogabat
ut liceret sterilitatis opprobrium evitare: ejusque
misericors exaudita voce, fructum concessit, quo
ipse prout voluit, editus est.

In tuo, Anna, utero, texti incipit, qua Deus
Rexque universorum indutus, purpura; mortali-
bus appariturus, hostesque qui nos impugnant,
dejecturus est.

Suaveolens unguentum, eam, Anna, utero conce-
pisti, quæ Dominum, unguentum illud vitæ, mirabili,
in se, ratione suscepit: unguentum, inquam, quod
nostros animos suavius perspiret flatibus gratiæ.

Te, Christe, glorificamus velut unum de Trini-
tate, quod sine mutatione, carne sumpta de Vir-
gine, omnia velut homo subieris; paterna, o Jesu,
quanquam nobis unitus, non excedens natura.

Od. 8. Quem tremunt angeli.

Quam David prædixit reginam*, exclamat An-
na, ecce suscipio utero; sumque fidelium univer-
sorum præsidium paritura: ipsam, inquam, pari-
turam regem Christum.

Terra quam inhabitavit terræ auctor, sceptrum

sanctum, nova arca, urna manna habens, nunc primum in suæ Genitricis germinat utero.

Rubus incombustus, candelabrum aureum, Domini Dei thalamus animatus, pretiosa virgo, nunc primum in suæ Genitricis germinat utero.

In Deiparam.

Erige in profundo malorum jacentem : impugna hostes nunc me impugnantes ; ne, casta, despexeris turpi voluptate saucium animum : sed misere ac salva.

Od. 9. Vitæ susceptorem fontem.

Vitæ susceptorem fontem, devota Deo Anna, concipiens gaudium suscipe, templo sancto intra uteri tui penetralia suscepto : magnifica Creatorem, justitiæ circumfusa lumine.

Biga venerabilis inclytaque, progenitores præterni Filii ; accurati legis custodes, qui primitias gaudii ediderunt Joachim pariter et Anna, honoribus cumulentur.

Quam Daniel ¹ montem magnum vidit ; Joelque terram sanctam aspexit ² ; quam alius portam prophetavit impertransibilem ³ ; fontem signatum ⁴ ac divinum vellus ⁵, Deiparam Virginem canticis celebremus.

In Deiparam.

Murex, quo arcana Verbi incarnationis lana infecta est : altare aureum ; mensa, qua panis Christus depositus est, Dei Genitrix Virgo, gloria effertur.

Exapostilarium. Qui cælum astris.

Sibi Dei Sapientia, ex sterili utero, Deiparam Mariam, domum exstruit ; eam omnes merito generationes dicamus beatam.

In Deip. Simile.

Quæ Deum, Maria, concipis, terrigenarum gloria, peccatorum tutrix, una Christianorum spes, mundique cura, ab ignis me diris libera.

SEPTEMBRIS OCTAVA DIE : NATALE SANCTISSIMÆ DOMINÆ DEIPARÆ (24).

Canon D. Andræ.

Od. 1, ton. obliq. 4. Ei qui contrivit.

Saliat ac ducat choros universa terra ; etiam lætetur David quod ex ejus familia ac semine virga prodierit, quæ Dominum redemptoremque universi, florem sit gestatura.

Sancta sanctorum, templo sacro infans deponitur, angelica alenda manu : omnes ergo diem ejus natalem fide celebremus.

¹ Dan. II, 35. ² Joel III, 17 seqq. ³ Ezech. XLIV, 2. ⁴ Cant. IV, 12. ⁵ Jud. VI, 57.

COMBESII NOTÆ.

(24) Addimus alteri in ejusdem ex Anna conceptionem ; in quem potissime Mariæ in templo educatio, semel et iterum inculcante Andrea in hoc canone, paulo uberius adjectis nonnullis ad dicta, 2 orat. in ejusdem Assumpt. elucidanda occurrit. Fuisse ergo Mariam triennem ; quod ex Evodio refert Nicephorus, lib. II, cap. 3, idque ex

Α πτρον τὸ ἅγιον, ἡ νέα κιβωτός· ἡ στάμνος τοῦ μάννα, ἐν νηοῦ Μητρὸς τῆς αὐτὸν τεκούσης, ἀπάρχεται βλαστάνειν.

Ἡ βάτος ἡ ἀφλεκτος, λυχνία ἡ χρυσή· ὁ ἐμψυχος θάλαμος Κυρίου τοῦ Θεοῦ· ἡ ἐντιμος ῥάβδος, ἐν γαστρὶ τῆς Μητρὸς τῆς αὐτὴν τεκούσης, ἀπάρχεται βλαστάνειν.

Θεοτόκ.

Ἀνάστησον καί μενον εἰς βάθμῃ με κακῶν· τοὺς νῦν πολεμοῦντάς με πολέμησον ἐχθρούς· τρωθέντα ἀτάποις ἡδοναῖς τὴν ψυχὴν, ἀγνή, μὴ παρίδης, ἀλλ' αἰκτεῖρον καὶ σώσον.

Ῥδὴ θ'. Τὴν ζωοδόχον πηγὴν.

Τὴν ζωοδόχον πηγὴν συλλαμβάνουσα, Ἄννα θεόφρον, χαρὰν νῦν ἀνάλαβε, τὸν ναὸν τὸν ἅγιον ἐνδὸν ἐν κοιλίᾳ σου εἰσδεχομένη· φωτὶ δικαιοσύνης ἀστραπτομένη, τὸν Κτίστην μεγάλυνον.

Ἡ ξυνορίς, ἡ σεπτὴ καὶ αἰδοίμος, τοῦ πρὸ αἰώνων Υἱοῦ οἱ προπάτορες, οἱ τοῦ νόμου φύλακες ἀκριβεῖς γενομένοι· οἱ ἀπαρχὴν τῆς χαρᾶς γεγεννηκότας, Ἰωακείμ τε καὶ Ἄννα τιμάσθωσαν.

Ἦν δανιήλ ὄρος μέγα θεάταται, καὶ Ἰωὴλ γῆν ἁγίαν θεάταται· πύλιν ἀδιόδευτον ἄλλοι· ἦν προσφύτευσεν· ἐσφραγισμένην πηγὴν καὶ θεῖον πόκον, τὴν Θεοτόκον Παρθένον ὑμνήσωμεν.

Θεοτόκ.

Ἡ πορφύρεος ἡ τὸ ξέριον βάψασα τῆς ἀποβήτου τοῦ Λόγου σαρκώσεως· τὸ θυμιατήριον τὸ χρυσοῦν· ἡ τράπεζα ἐν ᾗ ὁ ἄρτος, Χριστὸς ἐναπετέθη, ἡ Θεοτόκος Παρθένος δοξάζεται.

Ἐξαποστειλάριον. Ὁ οὐρανὸν τοῖς ἀστροῖς.

Ἦ τοῦ Θεοῦ Σοφία οἰκοδομεῖ τὸν ἑαυτῆς οἶκον ἐκ στείρας νηδύος, τὴν Θεοτόκον Mariam, ἦν μακαρίσωμεν πᾶσαι αἱ γενεαὶ κατὰ χρέως.

Θεοτόκ. Ὁμοιον.

Θεοκυήτορ Μαρία, τῶν γηγενῶν εὐκλήρῃα, ἀματωλῶν προστασία, Χριστιανῶν ἐλπίς μόνη, καὶ κοσμητικὴ προμήθεια, ῥῦσαι πυρὸς ἀπειλῆς με.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ Η' ΓΕΝΕΣΙΟΝ ΤΗΣ ΥΠΕΡΑΓΙΑΣ ΔΕΣΠΟΙΝΗΣ ΗΜΩΝ ΘΕΟΤΟΚΟΥ.

Κανὼν τοῦ κυροῦ Ἀνδρέου.

Ῥδὴ α', ἡχος πλ. δ'. Τῷ συντριψάντῃ.

Χορεύετω πᾶσα κτίσις, εὐφραίνεσθω καὶ λαοὶ, ὅτι ἐκ φυλῆς αὐτοῦ, καὶ ἐκ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ προῆλθε ῥάβδος, ἀνὸς φέρουσα τὸν Κύριον καὶ λυτρωτὴν τοῦ παντός.

Ἡ ἁγία τῶν ἁγίων ἐν ἁγίῳ ἱερῷ, βρέφος ἀνατίθεται, ἀνατραφῆναι ἐκ χειρὸς ἀγγέλου· πάντες οὖν πιστῶς συνεορτάσωμεν ἐν τῇ γεννήσει αὐτῆς.

Στείρα ἄγονος ἡ Ἄννα, ἀλλ' οὐκ ἄτεκνος Θεῶ· ἡ δὲ γὰρ προῳρίσται ἐκ γενεῶν ἀγνῆς Παρθένου Μήτηρ, ὅθεν ὁ τῆς κτίσεως ἐβλάστησε κτίστης, ἐν δούλου μορφῇ.

A Sterilis infecunda Anna, haudquaquam tamen Deo orba : quippe jam a generationibus est praefinita castae Virginis Mater, ex qua creaturae auctor servi forma processit.

COMBEFISII NOTÆ.

ejusmodi puellarum, intra templi septa, collegio educandam, divinis laudibus, templique obsequio, assiduam, constantior habet utriusque Ecclesiae ac Patrum traditio, quam ut ulla dubitatio esse debeat : qua de re et templi in eum finem structura et compositione videndi Baron., Tinniel., Villalp., etc. Alimonia etiam manibus angelicis ministrata, graves habet testes, Andream nostrum, Germanum Constant., Georg. Nicomed., etc., utque ea pie credi possit ; haud tamen debeat intelligi velut jugis, et qualem pluribus oratorio enarrat Georgius ; apparente quotidie ac frequentius conspicuo, sodalibus etiam et sacerdotibus angelo illius administro. Sunt ea nimis portentosa nec necessaria ; cum non deessent eo loco qui Mariæ curam haberent : qua de re sic liber apocryphus quo est usus Gregorius Nyssenus, orat. in diem Natal. Christi, l. II, p. mihî 778, τοὺς δὲ λεπτεῖς, τῶς μὲν καθ' ὁμοίωσιν τα τοῦ Σαμουὴλ ἐν τοῖς ἁγίοις ἀνατρέφειν τὴν παῖδα. Sacerdotes interim (ad usque nimirum pubertatis annos, quando fuit deponsata Joseph : sacerdotum, inquit, consilio, κατὰ συμβουλίην τῶν λεπτῶν) instar Samuelis (in sacris audibus educantur : nulla mentione illius de caelo annonae. Expressit tamen noster ille Regius de Mariæ Nativitate. Sic enim ait, ubi nonnulla inseruit dicta in Mariam a sacerdote suscipiente, quæ non tam videntur ab eo dicta, quam pie ab auctore excogitata, velut dicenda ab homine, qui totius in ea exhibendi sacramenti jam gnarus esset : Καὶ ἐκάρτισεν αὐτὴν ἐπὶ τῷ πρῶτῳ βαθμῷ τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἔβαλε Κύριος ὁ Θεὸς χάριν ἐπ' αὐτὴν, καὶ κατεχόρευσεν ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῆς· καὶ ἠγάπησεν αὐτὴν πᾶς ὁ οἶκος Ἰσραὴλ. Κατέδρασαν δὲ οἱ γονεῖς αὐτῆς θαυμάζοντες, καὶ αἰνοῦντες· καὶ δοξάζοντες Κύριον τὸν Θεόν, ὅτι οὐκ ἐπεστράφη ἡ παῖς εἰς τὰ ὀπίσω. Ἦν δὲ Μαρία ἐν τῷ ναῷ Κυρίου, ὡς περὶ στερά νεομῆνι, καὶ ἔλαβε τροφὴν ἐκ χειρὸς ἀγγέλου. Et statuit eam super tertium gradum altaris. De his variisque templi gradibus et ascensionibus, multis Villalp. l. II, p. 2, cap. 34 : Immisitque in eam Dominus Deus gaudium, adeo ut exiliens tripudiansque : eamque domus tota Israel dilexit. Descenderunt vero parentes ejus, mirantes laudantesque ac glorificantes Dominum Deum, eo quod puella non esset conversa retrorsum. Maria porro, instar columbæ pascetur in templo ; accipiens manu angelica cibum. Hoc unum arbitrator habuerunt Patres, qui enarrant, miraculose illius annonæ lundamentum : ac cerie stando in terminis apocryphi, ac castigatius exponendo, ut quandoque, et occultius ; occulta interim, aut sane non ita diffamata vita ac infantia Mariæ, ut portento videri posset similis ; quam ob causam reprobatus est liber De infantia Salvatoris, velut commentum Manichæorum, elevandæ fidei Dominicæ incarnationis ; ut, inquam, ea moderatione ejusmodi angelicam annonam acceperit, nihil videatur absoni, sed plane pium et consonum magnæ illi Mariæ doxæ : καὶ θεωρεῖται· qua plane jam conserta videbatur angelicis choris, purior etiam angelis, ac supra statum quo conditus est Adam, excepta mortalitate, elevator. Quid si quis eam escam mystice exposuerit ; nec aliud Andree Germanique ambrosiani illam, novumque cibum ac ultro paratum intellexerit, quam illustrationes divinas angelico ministerio influentes a Deo doctæ illi menti ? Subtilius forte fuerit, quam violentius ; sicque fuerit sculptura illa ad maximum nostrum sanctæ Mariæ Parisiis templum, ita Mariæ nutritium exhibens angelum, mystica ac symbolica, ac

qualis in eodem maximo templo, stalim ab interiori narthece, grandi illa mole, Christophori martyris Jesum puerum gestantis, lapideo opere effigia, occurrit.

B Verum reliquis difficilior est, ac magis fidem superans, quod de ejus ingressu velut familiari in Sancta sanctorum, Græci auctores, ipsaque Græca Ecclesia, celebrant. Quis enimvero concessum puellæ credat, quæ neque esset tribus Leviticæ, sed Judæ, ut locum illum, semel tantum in anno, pontifici, tanta sanguinis et fumi caremonia, pervium, quotidie, atque ut vellet, ingrederetur ? Quid dico ingrederetur ? Vitam totam loco sic tremendo sacroque ageret ? Nam præter Georgium aliaque inserta illius diei et Natalis Mariæ officio, ita pluribus et ut constans prosequitur Germanus Constantinopolitanus ; sive sit Germanus confessor qui strenue propugnavit imagines tempore Leonis Isaurici, sive alius. Plures enim eodem cum eo nomine Constantinopoli sederunt : nec orationes de cruce sunt antiqui illius, ut Greis. bene deprehendit : stylusque indicat non esse ejusdem omnes alias sub sancti Germani nomine editas : ac Regius codex, n. 275, orat. in Mariæ Nativit. tom II Bibl. Patr. et μετρίται γῇ σπιθαμῇ, Damasceno ascribit. Equidem ad Germanum, quisquis ille sit, nihil occurrit dicendum quam ut nimia is pietate in Mariam excesserit (quam vir doctus Isaacius Habertus theologus Parisiensis familiari congressione solutionem docuit) ; aliter vero Andream nostrum aliosque Patres, ipsamque universam Ecclesiam Græcam, quicquid nunc in ea forte sentiat pietas rusticior, exposuerim, ut nimirum, Sancta illa sanctorum, ipsum templum, seu locus orationis, ac Dei domus, lata quadam acceptione, sint ; non pars illa abilitissima, in qua olim, ut in templo Salomonico requievisset arca : nec enim ea fuit in Zorobabelitico, in quod majus aliquid arca, et cuius ea sedis symbolum esset, Dominus Jesus, Deus ipse in carne inducendus erat, eaque illud ratione, majori supra Salomonem gloria, in reliquis longe inferius, aucturus, Agg. II, 10. Qua de re multis Villalp. Favet Greg. Nyss. orat. illa in Nat. Domini, ubi de Anna, quam reliqui cum nostro apocrypho, fuis in horto precibus, sterilitate tradunt absolutam : Μιμῆται τῶν καὶ αὐτὴ τὰ περὶ τῆς μητρὸς τοῦ Σαμουὴλ διηγήματα· καὶ ἐνδοῦ τοῦ ἁγίου τῶν ἁγίων γενομένη, ἰκέτις γίνεται τοῦ Θεοῦ, μὴ ἔξω πεσεῖν τῆς ἐκ τῶν νόμων (leg. τοῦ νόμου) εὐλογίας, ἐξαμαρτοῦσα περὶ τὸν νόμον οὐδὲν γένεσθαι δὲ μητέρα, καὶ ἀπερῶσαι τῷ Θεῷ τὸ τιμωμένον. Δυναμωθείσα δὲ νεύματι θεῷ, πρὸς τὴν χάριν ἣν ἤτησεν ἔλαβεν. Sic mendose ultimum hoc impressa, quod totum Zynus reliquit inexpressum, minus etiam in aliis accuratus : plane constat legendum δυναμωθείσα πρὸς παιδογονίαν, seu τεχνουργίαν, quomodo alii Patres in eadem materia loquuntur : Dei nutu virtute accepta, ac roborata ad proles editionem, gratiam quam petebat accepit. Anna ergo, intra sanctum seu Sancta sanctorum, ad alterius Annæ imitationem, supplex Deo ad impetrandam prolem accessit. Quis vero alterutram Annam, sacratissimum illum locum et ἐξαρπύτως Sancta sanctorum, vel somniet ingressam ? Nihil ergo Sancta illa sanctorum Nysseno sunt, præter ipsum absolute templum, in quo, idque ejus satis humili loco ac semina congruo, orans Anna : ἔνδον τοῦ ἁγίου, ἦτοι, τῶν ἁγίων τῶν ἁγίων, orare dicta sit ; ac sic plane Annæ proles Maria inducta fuerit et educata in Sancta sanctorum. Præterea,

Agnam te immaculatam, quæ sola de tuo utero, A
lanam Christo, humanam nimirum substantiam
contulisti; te, inquam, Annæ prolem, omnes can-
tibus honoramus.

Gloria.

Æterna tria glorifico, tria sancta laudo, tria
coæterna in una substantia prædico. Quippe unus
in Patre, Filio, ac Spiritu, Deus glorificatur.

In Deiparam.

Quis infantem vidit lacte ali non satum patre?
Ubi vero visa est Virgo Mater? Plane, Dei Geni-
trix Virgo, superant ambo vim omnem rationis.

Od. 3. Confirmatum est cor meum.

Benedictum cor tuum, sapiens Anna; quippe flo-
ruit virginitatis fructus; eam nimirum, quæ
creaturæ altorem redemptoremque Jesum sine
semine genuit.

Te, Virgo perpetua, ex Anna hodie genitam,
creatura omnis beatam dicit: te, inquam, quæ
virga, ex radice Jessæ intemerata, Christum florem
germinare merueris.

Omni, te, creaturæ eminentem, ostendens tuus
Filius, intemerata Deipara, tuam ex Anna nativi-
tatem magnificat, ac omnes hodie gaudio recreat.

Enutrita in Sanctis sanctorum, intemerata Virgo
Deipara, creatura omni sublimior evasisti, quæ
Creatorem carne concepisti.

Gloria.

Te, Pater, adoramus, æternum substantia; lau-
damus æternum Filium tuum; coæternumque Spi-
ritum veneramur et colimus: velut tria, unum
natura Deum.

Σὲ τὴν ἀσπίλον ἀνάδα, τὴν τὸ ἔριον Χριστῷ μό-
νην ἐκ κοιλίας σου προσαγαγούσαν τὴν ἡμῶν οὐσίαν,
πάντες ἐκ τῆς Ἀννῆς τικτομένην σε ὕμνοις γεραί-
ρομεν.

Δόξα.

Τρία ἀναρχα δοξάζω, τρία ἅγια ὕμνω· τρία συν-
αΐδια ἐν οὐσιότητι μιᾷ κηρύττω. Εἷς γὰρ ἐν Πατρὶ,
Υἱὸς, καὶ Πνεύματι, δοξολογεῖται Θεός.

Θεοτόκη.

Τίς ἔώρακε παιδίον ὃ οὐκ ἔσπειρε πατὴρ γάλακτι
τρεφόμενον; Ἡ ποῦ θεάταται Παρθένος Μήτηρ; Ὁυ-
τως ὑπὲρ ἔννοιαν ἀμφοτέρω, Θεογεννήτορ ἀγνή.

Ῥῆθ' ἱ'. Ἐσταρεώθη ἡ καρδιά μου.

Εὐλογημένη ἡ καρδιά σου, σῶπρον Ἀννα· καρπὸς
γὰρ ἦνθησε παρθενίας, τὴν ἀσπέρως τὸν τροφέα τῆς
κτίσεως τεκούσαν, καὶ λυτρωτὴν Ἰησοῦν.

Σὲ, μακαρίζει Ἀειπαρθέने, πᾶσα κτίσις, ἐξ Ἀννῆς
σήμερον γεννηθεῖσαν· τὴν ἐκ βίξεως Ἰεσσαὶ ράβδον
ἄχραντον, τὸ ἄνθος Χριστὸν βλαστήσασαν.

Σὲ ἀνωτέραν πάσης κτίσεως, Θεοτόκε, δεικνύων,
ἄχραντε, ὁ Υἱός σου· τὴν ἐξ Ἀννῆς μεγαλύνει σου
γέννησιν, καὶ πάντας εὐφραίνει σήμερον.

Ἀνατραπεῖσα εἰς τὰ Ἅγια τῶν ἁγίων, Παρθέने
ἄχραντε Θεοτόκε, ἀνωτέρα δειχθείς τῆς κτίσεως, ἡ
τὸν Κτίστην σαρκὶ κυήσασα.

Δόξα.

Σὲ προσκυνούμεν, Πάτερ ἀναρχε, τῇ οὐσίᾳ ὁμοῦ-
μεν ἄχρονον τὸν Υἱόν σου· καὶ τὸ Πνεῦμα συναΐδιον
σέβουμεν, ὡς ἓνα τὰ τρία φύσει Θεόν.

COMBEFISH NOTE.

rogo undenam hoc Mariæ prodierit portentosum
privilegium, ne vel Filio unquam concessum, no-
stro et Nysseni apocrypho, nisi sunt idem, nihil
tale in ipsam dicentibus? Nec enim verisimile est
vel Germanum vel alios juniores vidisse monu-
menta alia, crediderimque voluisse imitari phrasim
illam Nysseni jam explicatam, ut est Græcia val-
de suorum sequax, fuisseque eam nonnullis erro-
ris occasionem, ut præcipue Germano relâto, at-
tendentibus magis verborum corticem, quam sa-
cramenta Judæorum, ipsumque historiæ decorum,
cui mirum quam officiant isthæ: signa. Quid
porro relata ab Hieronymo, ceu ex Hegesippo, de
Jacobō fratre Domini, ingrediente privilegio San-
cta sanctorum, veri habeant aut vero similis, haud
facile pronuntiaverim. Alia certe ex ipso ejusque
nece ab eodem relata, non immerito difficilia visa
sunt Estio, ac parum digna tanto apostolo. Idem
tamen docet Epiphanius, qui et magis exprimit, ut
semel in anno id ei liceret, ob eximiam sanctitatis
existimationem, qua apud omnes justus audiebat,
ac etiam quod esset genere conjunctus sacerdoti-
bus. Quæ ratio in sententia Epiph. docentis filium
Joseph. ex prima uxore inefficacior est: secus si
dixerimus et patre sacerdote ex altera sorore sanctæ
Annæ, ut idem in eo acciderit, atque in Joanne
Baptista, qui ex ipso filius sacerdotis, Annæ nepos
fuit. Sic vero et ea moderatione, facile in Jacobo
rem admiserim, loci præsertim religione plurimum
diminuta, postquam Romani Pompeio duce teme-
rassent: sed hæc nihil ad Germani portenta. Non
possum quanquam πᾶρεργον, inter plura mendosa

ac castiganda, in ea Germani oratione, tum in
textu, tum in versione et notis marginalibus, non
unum hoc ad illius finem afferre et notare, quo
Mariam alloquens, per ipsam petit sibi concedi,
ut sit in beata illa regione, cum sua συγγόνῳ καὶ
συνδούλῃ, sic Regius, quanquam alter non ita anti-
quus desiderat. Interpres pro συγγόνῳ quod vi-
tiose habuit ipsius codex legendum suspicatur συ-
κοίτῳ, quam vocem, inquit, habet Chrysostomus,
etc., redditque conjuge: mirum plane ejus conju-
gis consortium in cælis desiderare potuerit patriar-
cha Constantinopolitanus et sanctus, aliorum more
assumptus e monasterio ac celebs: verum gram-
maticulis licuerint omnia. Planum vero, ut vir
mysticus, qualem ipsius theoria mystagogica, ora-
tionesque in Assumptionem Mariæ, edita altera,
sed supine reddita, altera ex regia gaza quandoque
nobis forsitan edenda, representant, mystice, sen-
sueque spiritaliori, idipsum illis verbis significave-
rit, atque Paulus planioribus aliis: *Desiderium
habens dissolvi et esse cum Christo*; ejus caro, et
assumpta natura nostra, illa nostra est, σύγγονος
καὶ συνδούλης, soror conservaue, in qua fecit jam
Deus nos condesere in celestibus; considentibus
nimirum primitiis, ac potioribus fruentibus, qua-
rum et ipsi utinam sortem ejusdem Mariæ precibus
quandoque consequamur. Nullo item incommodo,
et forte germanius in Mariam referri potest, ut sit
ipsa soror et conserva nostra, quæcum jam regnan-
te in cælis, precetur, esse ejus devotus germanus,
ejusdem intercessionibus.

Θεοτόκ.

Τὴν Φωτοδότῃ καὶ Ἀρχήκων τῶν ἀνθρώπων τε-
κοῦσα, ἀχραντὴ Θεοτόκε, ἀνεδείχθης θησαυρὸς τῆς
ζωῆς ἡμῶν, καὶ πύλη τοῦ ἀπροσίτου φωτός.

καθ. ἡχος πλ. δ'. Τὸ προσταχθέν.

Ἀγαλλιάσθω οὐρανός, γῆ εὐφραινέσθω· ὁ τοῦ
θεοῦ γὰρ οὐρανός ἐν γῇ ἐτέχθη ἡ θεόνομος. Αὐτὴ
ἐξ ἐπαγγελίας ἡ στείρα βρέφος θηλάζει τὴν Μαρίαν,
καὶ χαίρει ἐπὶ τῷ τόκῳ Ἰωακείμ· Ῥάβδος, λέγων,
ἐτέχθη μοι, ἐξ ἧς τὸ ἄνθος· Χριστὸς ἐβλάστησεν ἐκ
ρίζης Δαβὶδ· ὁ νῦν θάυμα παραδόξον.

Ῥδ. δ'. Ἀκήκοα, Κύριε.

Τὴν πάνσεπτον γέννησιν τῆς Θεοτόκου, ψαλμοῖς
καὶ ὕμνοις δοξολογούντες πιστοί, τὸν θεὸν τὸν ἀψευ-
στον, τὸν τῷ Δαβὶδ προμώσαντα καρπὸν ἐκ τῆς
δόξης παρασχεῖν, πιστεῖ προσκυνήσωμεν.

Διήνοιξας, Κύριε, τὴν μήτραν Σάρρας, καρπὸν ἐν
γῆρᾳ τὸν Ἰσαὰκ παρασχών. Ὁ αὐτὸς καὶ σήμερον
τῇ εὐσεβεῖ Ἀννῇ δέδωκας, ὦτερ, ἐκ μήτρας γόνι-
μον καρπὸν, ἄσπιλον μητέρα τὴν σὴν.

Ἐπῆκουσας, Κύριε, τῆς προσευχῆς μου, λεγέτω
Ἄννα, ἐπαγγελίας καρπὸν παρασχών μοι σήμερον,
τὴν ἐκ πασῶν γενεῶν καὶ γυναικῶν προοριζθεῖσαν
ὡς ἀγνήν, ἀχραντον Μητέρα σου.

Εὐχαίρει σοι σήμερον, θεόφρον Ἄννα, ἡ οἰκου-
μένη· τοῦ Αὐτρωτοῦ γὰρ αὐτῆς τὴν μητέρα ἠνθισας,
τὴν ἐκ τῆς ρίζης βλαστήσαντα Δαβὶδ· ῥάβδον δυνά-
μειως ἡμῖν φέρουσιν τὸ ἄνθος, Χριστόν.

Δόξα.

Δοξάζω σε, ἄναρχε Τριάς, ἀμέριστε τῇ οὐσίᾳ·
Χερουβικῶς ἐκβῶν τῇ πηλίνῃ γλώσσῃ μου· Ἄγιος,
ἄγιος ὁ ὢν, καὶ διαμένων εἰς ἀεὶ, εἰς θεὸς αἰδώς.

Καὶ νῦν. Θεοτόκ.

Πεπληρώνεται, ἀχραντὴ, τῶν θεηγόρων αἱ προφη-
τεῖαι, τῶν π.σ.τῶς καλοῦντων σε σκητὴν, καὶ πύλιν,
καὶ ὅρος νοστήν, βέτος, καὶ ῥάβδον Ἀαρὼν, φεῖσαν
ἐκ ρίζης Δαβὶδ.

Ῥδ. ε'. Κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν.

Ἀχραντός σου ἡ γέννησις, Παρθένε ἀχραντὴ·
ἄπραστος καὶ ἡ σύλληψις καὶ ἡ ὥδις· ἄρρητος ὁ
τόκος σου, νύμφη ἀνύμφευτε· θεὸς γὰρ ὅλος ἦν
ὅλον φορέσας ἐμέ.

Σήμερον εὐφραινέσθωσαν ἀγγέλων τάγματα· ἄσ-
μασι χορευέτωσαν οἱ ἐξ Ἀδάμ· ἐτέχθη γὰρ ῥάβδος
τὸ ἄνθος βλαστήσαντος Χριστοῦ, τὸν μόνον Αὐτρωτὴν
τοῦ Ἀδάμ.

Σήμερον Εὐα λέλυται τῆς καταδίκης· λέλυται καὶ
ὁ Ἀδάμ τῆς ἀρχαίας ἀρᾶς, ἐπὶ τῇ γεννήσει τῇ σῇ
ροῇ, ἀχραντὴ, [κόσμος]. Ἐν σοὶ γὰρ φθορὰς ἐλυτρώ-
θημεν.

Δόξα.

Δόξα σοι τῷ δοξάσαντι τὴν στείραν σήμερον· ἔτεκε

= Psal. cxxxi, 11. = Gen. xxi, 2.

COMBEFISH NOTÆ.

(25) *Deus totius*. Erat male, ὅλον· nec enim to-
tum in Christo Deus, in quo est creata humanitas;
etsi ipse totus Deus sit, qui sit unus Filius Dei, in
utraque subsistens natura. Accuratus Andreas, ut

PATROL. GR. XCVII.

A

In Deipar.

Quæ, intemerata Deipara luminis Largitorem, ac
Auctorem vitæ humanæ pepereris, nostras facta es
thesaurus vitæ, portaque inaccessibilis luminis.

Sessio. ton. & obliq. Quod præceptum est.

Exsultet cælum; lætetur terra; quippe Dei cœ-
lum, sponsu Dei, partu in terra edita est. Ipsa ste-
rilis, infantem Mariam ex repromissione lactat,
gaudetque pro partu Joachim: Mihi, inquit, inquit,
virga nata est, ex qua germinavit nos Christus ex
radice David; quod plane sit mirandum.

Od. 4. Audi, Domine.

Perquam venerabilem Deiparæ nativitatem, nos
psalmis ac canticis, fideles, glorificantes; veracem
Deum, qui juravit fore: ut Davidi fructum ex
lumbis præberet, fide adoremus.

Aperuisti, Domine, vulvam Saræ, præbens Isaac
fructum in senectute: sed et hodie, ipse Salvator,
secundum vulvæ fructum, immaculatam tuam Ma-
trem, dedisti piæ Annæ.

Dicat Anna: exaudisti, Domine, præces meas,
mihi hodie repromissionis fructum eam præbens,
quæ casta, ex cunctis generationibus atque femi-
nis, præfinita est intemerata Mater tua.

Tibi hodie, pia religiosaque Anna, orbis con-
gratulatur: quippe ejus effloruisti Redemptoris
Matrem, ex Davidis radice germinantem; quæque
virga virtutis Christum florem gestatura sit.

Gloria.

Te glorifico, Trinitas æterna, indivisa substan-
tia; lingua lutea Cherubicum exclamans: Sanctus,
sanctus, qui est, atque in perpetuum, Deus unus
sempiternus manet.

Et nunc. In Deipar.

Impleta sunt intemerata, quæ deiloqui homines
ediderunt oracula; fide vocantes te tabernaculum,
portamque, ac montem spiritalem; rubum, vir-
gamque Aaron, ex Davidis radice natam.

Od. 5. Domine Deus meus.

Intemerata est tua nativitas, Virgo intemerata;
conceptio partusque ineffabilis, mirabilis tuus fe-
tus, innupta sponsa: quippe Deus totus (25) me
totum gestans, erat.

Lætentur hodie angelici ordines; choros ducant
consertis canticis Adæ posteri: nimirum virga
partu edita est, quæ florem Christum, Adæ unicū
Redemptorem sit germinatura.

Eva hodie damnatione absoluta est; et et Adam
absolutus antiquis diris: clamat mundus in tua,
o intemerata, nativitate; in te siquidem sumus ab
interitu redempti.

Gloria.

Tibi gloria, qui hodie sterilem glorificasti; quippe

perit ex repromissione virgam semper florentem, ex qua vitæ nostræ flos Christus genuit.

Gloria.

Æternam te adoramus, individua Trinitas, increata, coeterna, ejusdemque naturæ, quæ tribus subsistentiis in una substantia mirabili semper ratione prædicæ existens.

In Deipar.

Factus est tuus uterus mensa sacra: mansit tua castitas, Virgo, velut a principio inviolata. Christus enim sol, ceu sponsus e thalamo, ex te conspicuus prodiit.

Od. 6. Veluti maris aquas.

Tuam sanctam canimus nativitatē: sed et tuam, sponsa Deo, sponsa virgoque, honori habemus sine semine conceptionem (26), salient vero nobiscum angelici ordines, et animæ sanctorum.

Quæ Sancta sanctorum (27), intemerata esses, prudentes parentes honeste educandam obtulerunt in Domini domo, utque ei aptareris in matrem.

Steriles matresque choros ducite; confidite et salite qui caretis prole: quippe orba prole sterilis Deiparam germinat, quæ et Evam doloribus dirisque sit liberatura Adam.

Audio tibi concinentem David: Adducentur virgines post te; adducentur in templum regis: ipseque consorta cum eo voce, regis filiam canticis cerebro.

Gloria.

In te laudatur glorificaturque, intemerata, Trinitatis mysterium; quippe complacuit Pater; in nobis habitavit Verbum; tibi obumbravit divinus Spiritus.

In Deipar.

Aureum thuribulum facta es; in tuo siquidem utero ignis Verbum habitavit de Spiritu sancto; exque te, casta Dei Genitrix, apparuit humana forma.

Contacium. Ton. 4.

Liberati sunt Joachim et Anna ab sterilitatis probro, Adamque et Eva a corruptione et morte in tua sancta, o intemerata, nativitate. Eam celebrat et tuus populus a peccatorum solutus reatu, tibi clamant: Parit sterilis Deiparam, ac nostræ nutriceam vitæ.

Domus.

Acceptæ fuerunt sterilium orbis et Joachim et Annæ preces pariter gemitusque, atque ad

Psalm. xlviii, 6.

(26) *Conceptionem.* Plane activam, quomodo Græci passim accipiunt. Passivam enim constat fuisse ex semine, quidquid jam olim, et a tempore Epiphani, visi sibi sint quidam ex apocrypho nostro colligere: atque utinam defuissent qui vel nostro hoc tempore deliria ejusmodi conati essent suscitare!

(27) *Sancta sanctorum.* Eximie sancta, atque

A γὰρ τὴν βάδον τὴν ἀεθαλῆ· ἐξ ἐπαγγελίας, ἐξ ἧς ἀνεβλάστησε Χριστὸς τὸ ἄνθος τῆς ζωῆς ἡμῶν.

Δόξα.

Ἀναρχὸν προσκυνούμεν σε, Τριάς ἀμέριστε, ἀκτιστον, συναΐδιον, καὶ συμφυῆ, ἐν μιᾷ οὐσίᾳ τρισὶν ὑποστάσεσιν ὑπερφῶς κηρυττομένην ἀεὶ.

Θεοτόκ.

Γέγονεν ἡ κοιλία σου ἁγία τράπεζα· ἐμεινεν ἡ ἀγνεία σου, ὥσπερ τὸ πρὶν ἀσινῆς, Παρθένε· Χριστὸς γάρ ὁ ἥλιος ὡς ἐκ παστοῦ νυμφίος ὥφθη ἐκ σοῦ.

Ὁδ. ζ'. Ὡς ὕδατα θαλάσσης.

Ἦμνοῦμεν τὴν ἁγίαν σου, γέννησιν· τιμῶμεν καὶ τὴν ἄσπορον σύλληψιν σου νύμφη Θεόνυμφε καὶ παρθένη· σκιρτῶσι δὲ σὺν ἡμῖν ἀγγέλων τάξεις καὶ τῶν ἁγίων ψυχαί.

Ἄγιαν τῶν ἁγίων ὑπάρχουσιν οἱ σῶφρονές σου πατέρες, ἀχραντε, ἀνέθεντό σε ἐν οἴκῳ Κυρίου, ἀνατραφῆναι σεμνῶς, καὶ εἰς μητέρα ἐτοιμασθῆναι αὐτῷ.

Αἱ στεῖραι καὶ μητέρες χορεύσατε· θαρσείτε καὶ σκιρτήσατε ἀγονοί· ἡ ἀτεκνὸς γὰρ στεῖρα τὴν Θεοτόκον βλαστάνει, ἥτις λύσει τῶν ὀδῶν τὴν Εὔαν, καὶ τῆς ἀρᾶς τὸν Ἀδάμ.

Ἀκούω τοῦ Δαβὶδ μελωδοῦντός σοι· ἀχθήσονται παρθένοι ὀπίσω σου, ἀχθήσονται εἰς τὴν βασιλείαν· καὶ σὺν αὐτῷ σὲ καγὼ θυγατέρα τοῦ βασιλέως ὀμνῶ.

Δόξα.

Ἐν σοὶ τὸ τῆς Τριάδος μυστήριον ὁμνεῖται καὶ δοξάζεται, ἀχραντε· Πατὴρ γὰρ ἡδόκησε, καὶ ὁ Λόγος ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, καὶ θεῖον Πνεῦμά σοι ἐπεσκήλασεν.

Θεοτόκ.

Χρυσὸν θυμιατήριον γέγονας· τὸ πῦρ γὰρ ἐν γαστρὶ σου ἐσκήνωσεν ὁ Λόγος ἐκ Πνεύματος τοῦ ἁγίου, καὶ ἐν ἀνθρώπῳ μορφῇ ἐκ σοῦ ὠράθη, Θεογεννητὸρ ἀγνή.

Κοντάκιον. Ἦχος δ'.

Ἰωακείμ καὶ Ἀννα δουλίσμου ἀτεκνίας, καὶ Ἀδάμ καὶ Εὔα ἐκ τῆς φθορᾶς τοῦ θανάτου ἡλευθέρωσαν, ἀχραντε, ἐν τῇ ἁγίᾳ γεννήσει σου. Αὐτὴν ἑορτάζει καὶ ὁ λαός σου ἐνοχῆς τῶν πταισμάτων λυτρωθεὶς, ἐν τῷ κράζειν σοι· Ἡ στεῖρα τίκτει τὴν Θεοτόκον, καὶ τροφὴν τῆς ζωῆς ἡμῶν.

Ὁ οἶκος.

Ἡ προσευχὴ ὁμοῦ καὶ στεναγμός τῆς στεριώσεως καὶ ἀτεκνώσεως Ἰωακείμ τε καὶ Ἀννῆς εὐπρόσδε-

COMBEFISHI NOTÆ.

inter sanctos eximia; quomodo dicitur Canticum canticorum, celebre illud a Salomone editum epithalamium: dicebaturque in templo locus peculiaris, Sancta sanctorum: quomodo postmodum, et Patrum usu, dictum est ipsum templum, juxta dicta supra (not. 24). Relative nimirum, quomodo facile denominationes mutantur.

κτος, καὶ εἰς ὧτα Κυρίου ἐλήλυθε· καὶ ἐδόξασθησαν ἅ
καρπὸν ζωηφόρον τῷ κόσμῳ. Ὁ μὲν γὰρ προσευχὴν
ἐν τῷ ὄρει ἐτέλει· ἡ δὲ ἐν παραδείσῳ ὄντιδος φέροι.
Ἄλλα μετὰ χαρᾶς ἡ στείρα τίχτει τὴν Θεοτόκον,
καὶ τροφὸν τῆς ζωῆς ἡμῶν.

Εἰς χορ.

Πάσας ἀληθῶς, Ἄννα, νικᾷς μητέρας,
Μήτηρ ἔως ἂν σοὶ γένηται θυγάτηρ.
Ἐξαγε πρὸ φῶς Θεομήτορα ὀδόη Ἄννα.

Ἦς ὁ πατήρ Ἰωακείμ ἐκ βασιλικῆς φυλῆς ἦλκε τὸ
γένος. Οὗτος εἰ καὶ διπλὰ τὰ δῶρα αὐτοῦ τῷ Θεῷ
προσέφερεν, ὡς φιλόθεος καὶ πλούσιος, ἀλλὰ τὴν
ἀπαιδίαν ὠνειδίζετο. Ἐπὶ τοῦτο δηγθεὶς τὴν καρδίαν,
αὐτὸς μὲν ἐν τῷ ὄρει, ἡ δὲ σύνευος αὐτοῦ Ἄννα ἐν
τῷ παραδείσῳ δάκρυσι τὸν Θεὸν ἱκέτευον, ὅς καὶ
παρέσγεν αὐτοῖς καρπὸν κοιλάς ἁγίων τὴν ὑπεραγίαν
Θεοτόκον· ἵνα δὲ καὶ τῆς Ἀννης ἐξ ἐκατέρων τῶν
μερῶν ἴδωμεν τὰ γνωρίσματα, τὸ ἀκριδὲς διηγῆσο-
μαι. Εἰκοστὸς τρίτος ἀπὸ γένους Δαβὶδ καὶ Σολομῶν-
τος εὐρίσκεται ὁ Ματθάν· ὃς ἔγημε Μαρίαν ἐκ τῆς
Ἰούδα φυλῆς, καὶ ἐγέννησεν Ἰακώβ τὸν πατέρα τοῦ
τέκτονος, καὶ θυγατέρας τρεῖς, Μαρίαν, Σεβὴν, καὶ
Ἄνναν. Καὶ ἡ μὲν Μαρία γεννᾷ Σαλώμην τὴν μαίαν·
ἡ δὲ Σεβὴ γεννᾷ Ἐλισάβετ· ἡ δὲ Ἄννα γεννᾷ τὴν
Θεοτόκον· ὡς τὴν Θεοτόκον ἐγγόνην Ματθάν, καὶ
Μαρίας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, τὴν δὲ Ἐλισάβετ καὶ
τὴν Σαλώμην ἀνεψιάς μὲν τῆς Ἀννης, ἐξαδελφὰς δὲ
τῆς Θεοτόκου ἥς ταῖς προσεβόαις, Χριστὸς ὁ Θεός,
ἐλέησον ἡμᾶς.

Ὁδ. ζ'. Τῶν Χαλδαίων ἡ κάμνος.

Ἐορτάζομεν, ἄχραντε, καὶ πιστῶς προσκυνοῦμεν
τὴν ἁγίαν σου γέννησιν, τὴν ἐξ-ἐπαγγελίας, δι' ἣς
ἐλυτρώθημεν τῆς παλαιᾶς τοῦ Ἀδάμ νῦν ἀποφά-
σεως.

Νῦν ἡ Ἄννα εὐφραίνεται καὶ βοᾷ καυχουμένη·
Στείρα οὕσα γεγέννηκα τοῦ Θεοῦ τὴν μητέρα, δι' ἣς
τὸ κατὰκριμα τῆς Εὐας λέλυται, καὶ ἡ ἐν λύπαις
ὥδης.

Ὁ Ἀδάμ ἡλευθέρωται, καὶ ἡ Εὐα χορεύει, καὶ
βοῶσιν ἐν πνεύματι πρὸς σὲ τὴν Θεοτόκον· Ἐν σοὶ
ἐλυτρώθημεν τῆς ἀρχηγόπου ἀρᾶς ἐπιφανέντος Χρι-
στοῦ.

Στείραι ἄγονοι σπεύσατε, ψυχὰ ἀτεκνώμενοι, ὅτι
Ἄννα πολύτεκνος, καὶ νῦν εὐφραينوμένη. Μητέρες,
χορεύσατε σὺν τῇ μητρὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ συναγάλ-
λεσθε.

Δόξα.

Τὸν Πατέρα δοξάζωμεν, τὸν Υἱὸν, καὶ τὸ Πνεῦ-
μα, ἐν μονάδι θεότητος· Τριάδα παναγίαν, ἀχώ-
ριστον, ἄκτιστον, καὶ συναΐδιον, καὶ ὁμοούσιον.

Θεοτόκ.

Σὺ μόνη Θεὸν ἔτεκες, παρθένε μετὰ τόκον· σὺ
τὴν φύσιν ἐκαίνισας τῷ τόκῳ σου Μαρία, σὺ τὴν
Εὐαν ἔλκεις τῆς πρωτογόνου ἀρᾶς, θεογεννητορ
ἀγνή.

Ὁδ. η'. Ὁ σιγάων ἐν ὕδατι.

Ὁ ποιήσας παράδοξα τῇ στερωθείσῃ γαστρὶ·
ὁ ἀνοίξας Ἀννης ἄγονον μητέρα, καὶ καρπὸν αὐτῇ

Dei aures venerunt, mundoque vitalem germina-
runt fructum. Quippe precabatur ille in monte:
hæc probrum in pomario sustinet. Verum sterilis
gaudio parit Deiparam, ac nostræ nutricem vitæ.

Versus.

Sane, Anna, matres vincis omnes: ut cui
Puella mater chara proles nata sit.
Deiparam Anna edidit ante lucem die octava.

Ejus pater Joachim ex regia tribu traxit genus.
Is quanquam duplicia sua munera Deo offerret
tanquam vir religiosus ac dives, quod tamen care-
ret prole, probro affliciebatur. Ea re, corde mœ-
stus dolensque, ipse quidem in monte, ejus autem
uxor Anna in horto, Deo lacrymis supplicabant,
qui et sanctissimam Deiparam, sanctum eis fru-
ctum uteri præbuit. Porro ut et Annæ insignia
utrinque noverimus, accurate narrabo quod res
habet. Occurrit 23 Matthan a Davide et Salomone:
Is Mariam conjugem duxit e tribu Juda, genuitque
Jacob fabri patrem, ac filias tres, nempe Mariam,
Sebem, et Annam. Atque Maria quidem generat
Salomen obstetricem; Sebe autem Elisabeth; at
Anna, Dei Genitricem. Ita ut Deipara neptis esset
Matthan, ac Mariæ ejus conjugis; Elisabeth autem
et Salome neptes essent Annæ ex sorore; Dei vero
Genitricis consobrina, cujus, Christe Deus, inter-
cessionibus nostri miserere.

Od. 7. Chaldæorum caminus.

Feste colimus, ac fide veneramur, tuam san-
ctam, intemeratam, ex repromissione nativitatem,
qua jam sumus antiqua Adæ liberati sententia.

Nunc Anna lætatur, ac gloriabunda clamat: Quæ
eram sterilis, Dei genui Matrem, qua est soluta Evæ
damnatio, submotusque partus in tristitiis.

Adam liberatus est, Evaque choros ducit, ac in
spiritu ad te Deiparam clamant: In te sumus, a ve-
teri primaque maledictione redempti.

Steriles sine prole, orbæ animæ, adeste festine:
quippe Anna multa nunc gaudet prole. Matres, cum
Dei Matre choros ducite, simulque exsultate.

Gloria.

Patrem glorificemus, Filiumque, et Spiritum, in
deitatis unitate; Trinitatem sanctissimam, indivi-
sam, increatam, coæternam, atque consubstantia-
lem.

In Deipar.

Tu sola Deum peperisti, virgo post partum: tu
tuo partu, Maria, naturam innovasti; tu, casta Dei
Genitrix, primæva Evam maledictione absolvisti.

Od. 8. Qui silentium facit in aquis.

Qui sterili utero mirabilia fecisti; qui vulvam
Annæ infecundam aperuisti, ac ei dedisti fructum;

tu Deus sanctus; tu Virginis Filius; tu ex ea, flo-
rente semper Virgine Deique Genitrice, carnem
assumpsisti.

Qui signas abyssum, atque aperis; qui aquam in
nubibus subvehens, pluviam tribuis; ipse, Domine,
e sanctæ Annæ sterili radice, fructum intemera-
tum, Dei Genitricem virgam, efflorere fecisti.

Qui sterilitatis solvisti insolubilia vincula, ipse
sterili secundam dedisti prolem, præclarumque fruc-
tum et mobilem; cui factus Filius, ac germen
agnatus es: quam carne, in tuo ad nos adventu,
misericors, habuisti Matrem.

Mentium nostrarum cultor, satorque animorum,
qui sterilem terram exhibuisti fertilem, ipse olim
agrum arentem, spicis frugibusque secundum, san-
ctam Annam, intemperatum fructum, Deiparam,
florere effecisti.

Gloria.

O substantia major Trinitas, coæterna Unitas,
laudat te, tremuntque cætus angelorum; cælum item
et terra; horrent abyssi; homines benedicunt;
ignis servit; creata omnia, Trinitas sancta, timore
obediunt.

In Deipar.

O novam maxime auditionem, ut Deus semina-
re filius sit! O partum sine semine, ut mater sine
viro, sitque Deus quod partu editum est! O specta-
culum horrendum! O Virginis mirabilem concep-
tionem! O vere ineffabilem partum, qui plane mentem
ac intelligentiam superet!

Od. 9. A matribus alienum.

Dignum, Dei Mater, tua castitate, ex repromis-
sione sortita es partum; quippe fructus a Deo ger-
minans, infecundæ olim concessa es; quamobrem
omnes te tribus terræ indesinenter beatam prædi-
camus.

Clamantis prophetia impleta est; ait enim*:
Suscitabo David sacri tabernaculi quod cecide-
rat, intemerata, prævie figuratum: quo universus
hominum pulvis in corpus Deo reformatus est.

Tuas, Deipara, veneramur fascias; illum efferi-
mus gloria, qui olim sterili præbuit fructum, ac
mirabili ratione vulvam infecundam aperuit. Quippe
facit omnia quæcunque vult, ut qui Deus omnipo-
tens sit.

E vulva, præter spem, exque repromissione, pia
germinasti, Anna, sponsæ virginis parens, a Deo
germinantem virginitatis florem, castitatis decus:
quamobrem te omnes, ut nostræ radicem vitæ, bea-
tam prædicamus.

Gloria.

Alienum est ab improbis ut æternam glorificent
Trinitatem, Patrem, Filiumque, et Spiritum san-
ctum, increatum omnipotentiam vimque rerum
continentem; qua mundus universus stabilitus est
et fundatus nutu virtutis ejus.

* Amos ix, 11.

Α δούς. Σὺ Θεὸς ἅγιος· σὺ γιὸς τῆς Παρθένου· σὺ ἐκ
ταύτης· σάρκα προσελάβου τῆς ἀειθαλοῦς Παρθένου
καὶ Θεοτόκου.

Ὁ σφραγίζων τὴν ἄβυσσον καὶ ἐξανοίγων αὐτήν·
ὁ ἀνάγων ὕδωρ ἐν ταῖς νεφέλαις καὶ διδοὺς ὕετόν· σὺ
ὁ δούς, Κύριε, βίξῃς ἐκ τῆς ἀκάρπου ἐξανθήσαι Ἄν-
νης τῆς ἁγίας, ἀχραντον καρπὸν, τὴν βάρδον τὴν
Θεοτόκον.

Σὺ ὁ λύσας τὰ ἄλυτα τῆς ἀπαιδίας δεσμά· σὺ ὁ
δοὺς τῇ στερίᾳ γόνιμον τόκον, καὶ καρπὸν εὐκλείᾳ,
ἢ υἱὸς γέγονας, καὶ βλαστὸς ἀνεφύης, ἣν μητέρα
ἔσχεις κατὰ σάρκα ἐν τῇ πρὸς ἡμᾶς, οἰκτίρμων, ἐπι-
δημῇ.

Γεωργὲ τῶν φρενῶν ἡμῶν, καὶ φυτουργέ τῶν φυ-
χῶν ἡμῶν· σὺ ὁ ἄκαρπον γῆν εὐκαρπον δείξας, σὺ
τὴν πάλα ξηρὰν γόνιμον εὐσταχυν ἀρουραν καρπο-
φόρον ἀπειργάσω, Ἄνναν τὴν ἁγίαν ἀχραντον καρ-
πὸν ἀνθῆσαι τὴν Θεοτόκον.

Δόξα.

Ἡ Τριάς ὑπερούσιε, μονὰς συνάναρχε, σὲ ὤμει
καὶ τρέμει πληθὺς ἀγγέλων· οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ·
ἄβυσσοι φρίττουσι· ἄνθρωποι εὐλογοῦσιν· πῦρ δου-
λεύει, πάντα ὑπακούει σοι, Τριάς ἁγία, φόβῳ τὰ ἐν
τῇ κτίσει.

Θεοτόκ.

Ἡ καινότερον ἀκουσμα· Θεὸς υἱὸς γυναικὸς! Ἡ
ἀσπόρου τόκου· ἀνάνδρου μητῆρ, καὶ Θεὸς τὸ τεχθέν!
Ἡ φρικτὸν θέαμα! ὧ συλλήψω; ξένης τῆς παρθένου!
Ὡ ἀγράφου τόκου, ὄντως ὑπὲρ νοῦν τὰ πάντα καὶ
θεωρίαν!

Ψδ. θ'. Ἀλλότριον τῶν μητέρων ἡ.

Ἐπάξιον Θεομήτορ, τῆς σῆς ἀγγελίας τὸν τόκον
ἐκλήρωσω δι' ἐπαγγελίας· τῇ ποτε γὰρ ἀκάρπω θεό-
πλαστο; καρπὸς ἐδόθης, διὸ σε πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς
γῆς· ἀπαύστως μακαρίζομεν.

Πεπλήρωται τοῦ βοῶντος ἡ προφητεία· φησὶ γὰρ,
Ἄναστῃς ἐκηνὴν τὴν πεπτωκυῖαν τοῦ ἱεροῦ Δαδὶς
ἐν σοί, ἀχραντε, προτυπωθεῖσαν· δι' ἧς ὁ σύμ-
πας τῶν ἀνθρώπων χοῦς εἰς σῶμα ἀνεπλάσθη
Θεῷ.

Τὰ σπάργματα προσκυνουμέν σου, Θεοτόκε· δοξά-
ζομεν τὸν δόντα καρπὸν τῇ πρώτῃ στερίᾳ, καὶ
ἀνολόντα μήτραν τὴν ἄγονον ἐκ παραδόξου. Ποιῇ
γὰρ πάντα ὅσα βούλεται, Θεὸς ὢν παντεξούσιος.

Ἐδιδάσθησας, νυμφότοκε Ἄννα θεόφρον, ἐκ μή-
τρας, παρ' ἐπιπόδα, καὶ ἐξ ἐπαγγελίας, παρθενό-
φυτον ἄνθος θεόπλαστον, ἀγγελίας κάλλος, διὸ σε
πάντες μακαρίζομεν ὡς βίξαν τῆς ζωῆς ἡμῶν.

Δόξα.

Ἀλλότριον τοῖς ἀνόμοις ἐστὶ δοξάζειν τὴν ἀναρ-
χον Τριάδα, Πατέρα, καὶ Υἱόν τε, καὶ τὸ ἅγιον
Πνεῦμα, τὴν ἀκτιστον παγκρατορίαν, δι' ἧς ὁ
σύμπας κόσμος ἡδραστῇ τῷ νεύματι τοῦ κράτους
αὐτῆς.

Καὶ τῶν Θεοτόκων.

Ἐχώρησας ἐν γαστρὶ σου, Παρθενομῆτορ, τὸν
ἕνα τῆς Τριάδος, Χριστὸν τὸν βασιλέα, ὃν ὕμναι
πᾶσα χτίσις, καὶ τρέμουντι οἱ ἄνω θρόνοι. Αὐ-
τὸν δυσώπει, πανοσδύσμιε, σωθῆναι τὰς ψυχὰς
ἡμῶν.

Ἐξαποστειλάριον. Γυναικὸς ἀκούσατε.

Ἀγάλλονται τὰ πέματα τῆς οἰκουμένης σήμερον
ἐν τῇ γεννήσει σου, κόρη θεοκυήτορ Μαρία, καὶ
ἀπειρόγαμε κόρη, ἐν ᾧ καὶ τῶν φυσάντων σε τὸ
λυπηρὸν διέλυσας τῆς ἀτεκνίας θνείδος, καὶ τῆς
προμήτορος Εὐας τὴν ἐν τῷ τίκτειν κατάραν.

Ἀνδρέου Ἱεροσολυμίτου εἰς τὸν Εὐαγγελισμόν.
(τῇ κ' Μαρτ.).

Σήμερον χαρὰς εὐαγγέλια, παρθενικὴ πανήγυρις·
τὰ κάτω τοῖς ἄνω συνάπτεται· ὁ Ἀδὰμ καινούργει-
ται· ἡ Εὐα τῆς πρώτης λύπης ἐλευθεροῦται, καὶ ἡ
σκηνὴ τῆς καθ' ἡμᾶς οὐσίας τῇ θεώσει τοῦ προσ-
ληφθέντος φυλάματος, ναὸς θεοῦ κεχηρημάτιξεν. Ὁ
μυστηρίου! Ὁ τρόπος τῆς κενώσεως ἀγνωστος· ὁ
τρόπος τῆς συλλήψεως ἀφραστός. Ἄγγελος λειτουρ-
γεῖ τῷ θαύματι· παρθενικὴ γαστήρ τὸν ὕψιν ὑποδέ-
χεται· Πνεῦμα ἅγιον καταπέμπεται· Πατὴρ ἀνωθεν
ἐλθεῖν, καὶ τὸ συνάλλαγμα κατὰ κοινὴν πραγμα-
τεύεται· βούλησιν ἐν ᾧ καὶ δι' οὐ σωθέντες, συνωδᾷ
τῷ Γαβριὴλ πρὸς τὴν Παρθένον βοήσωμεν· « Καίρε,
κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ » ἐξ ἧς ἡ σωτη-
ρία, Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, τὴν καθ' ἡμᾶς προσλα-
βόμενος φύσιν, πρὸς ἑαυτὸν ἐπανήγαγεν. Αὐτὸν
ἱκέτευε σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Τῇ πέμπτῃ τῆς πέμπτῃς ἑβδομάδος, σημαίνει
ὥρα δ' τῆς νυκτός. Ἐπισυναχθέντων ἡμῶν
ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, γίνεται εὐλογητὸς παρὰ τοῦ
ιερέως, ὡς συνήθως, καὶ λέγομεν τὸν ἐξάψαλ-
μόν· τὸ Ἀλληλουῖα· καὶ τὰ τριαδικὰ, ὡς ἔθος,
τοῦ ἡγίου σιχολογοῦμεν, καὶ τὸ ἐνδιάκτορον
καθ. τοῦ ψαλτηρίου. Ἐἵτα λέγομεν τὰ καθ. τῆς
ὁσιώσεως, καὶ ἀναγινώσκουμεν τὸν βίον τῆς
ἐστίας Μαρίας τῆς Ἀλγυπτίας δόσεις δύο. Ἐἵτα
ὁ ς', καὶ εὐθὺς ἀρχόμεθα τοῦ μεγάλου Κανόνος
ἀρχῶς, καὶ μετὰ συντετριμένης καρδίας καὶ
φωνῆς· ποιούντες εἰς καθ' ἕν τροπ. μετα-
νοίας γ'.

ΚΑΝΩΝ Ο ΜΕΓΑΣ.

Ψδὴ δ', ἡχος πλ. Ὁ Εἰρμός.

« Βοηθὸς καὶ σκεπαστὴς ἐγένετό μοι εἰς σωτη-
ρίαν. Οὗτός μου Θεός, καὶ δοξάσω αὐτόν· Θεὸς τοῦ
πατρός μου, καὶ ὑψώσω αὐτόν· ἐνδόξως γὰρ δεδόξα-
σται. »

^d Exod. xv, 1, 8.

COMBEFISH NOTÆ.

(28) Vix habuerint Græci augustius avitæ pieta-
tis monumentum; vixque se potuerit vir sanctis-
simus Andreas, vivis magis coloribus, eximiamque
cum pari eruditione sanctitatem, vera cordis hu-
militate et compunctione solidam depingere. Sane
immensi oneris, quintæ illius ferie, quintæ jeju-
niorum hebdomadæ qua magnum hunc Canonem
solemni officio recitant, pensum videri potest.
Quid enim et quam immane ad laborem, ut post
brevem gustatum somnum et recitata pro more
quæ statim habet rubrica, immensus pene stro-
phis Canon, moroso et contrito corde et voce,
ternis prostrationibus ad singula troparia, decan-

A

Et nunc. In Deipar.

Utero capere licuit, Dei Mater, unum illum de
Trinitate, Christum regem, quem celebrat omnis
creatura, tremuntque superni throni. Ipsum exora,
perquam colenda et venerabilis, ut animarum con-
sequamur salutem.

Exapostilarium. Mulieris audite.

Hodie, te nata Dei Genitrix puella Maria, conju-
gii ac rei maritalis experta, exsultant fines orbis
terræ, quando et parentum triste illud ab orbitate
depulisti probrum, ac quam prima parens Eva in
partu maledictionem ascevit.

Andree Hierosolymitani in Annuntiationem.
(25 Martii).

Gaudii hodie nuntia, virginalis habet festivitas :
B una connectuntur summis ; renovatur Adam, Eva
a primæ maledictionis tristitia liberatur, nostræque
substantiæ tabernaculum, assumpta conspersione
deitate donata, Dei templum efficitur. O mysterium !
Nescitur exinanitionis modus ; nec conceptionis
ratio verbis exprimitur. Angelus miraculo mini-
strat, uterus Virginis Filium suscipit, Spiritus
sanctus mittitur, Pater de supernis complacet, com-
munique consilio commercium initur : in quo ac
quo medio salutem consecuti consonis Gabrieli vo-
cibus ad Virginem clamemus : « Ave, gratia plena,
Dominus tecum : » ex qua salus, Christus Deus
noster, assumpta naturam hominum, ad se revo-
cavit. Obsecra ut salutem consequamur animarum
nostrarum.

C Die quinta quintæ hebdomadæ : fit signum hora 4
noctis. Congregatis nobis in ecclesia dicitur Bene-
dictus a sacerdote iuxta morem : dicimusque
hexapsalmum : Alleluia ; triadica quoque, tono
solito alternis versibus recitamus ; psalterii item
prescriptum cathisma. Tum dicimus cathismatu
octoechi, ac legimus vitam sanctæ Mariæ Ægy-
ptiacæ duplici sectione. Sequitur psalmus 50 ;
mosque tractim inchoamus magnum Canonem,
contritoque corde et voce, ternis prostrationibus
ac venis ad troparia singula, canimus.

MAGNUS CANON (28).

Ode 1, tonus 2 obliq. Hirmus.

« Adjutor et protector factus est mihi in salutem :
Iste Deus meus, et glorificabo eum : Deus patris
mei, et exaltabo eum : gloriose enim magnificatus
est d. »

tetur. Sunt certe paravolæ istæ et veniæ, ubi cre-
briores sunt, plurimum fatigando corpori, et labor
immensus, quo se Græci paterna sanctorum tradi-
tione, multum exercent. Dum porro occurrit, in
hujus maxime Canonis officio, augusta illa san-
ctitatis species in Ecclesia Græca, dolendum sub-
it, vix non extinctum, qua schismate, qua
tyrannide Turcica, tantum Christiani nominis lu-
men, ac in dies exstingui, cedentibus in Meschitis,
deletis paulatim et deficientibus Christianis, ædi-
bus illis sacris, quibus tanta Deus sanctitate, tan-
quam sanctis institutis, olim colebatur. Nec minus
dolendum subit, quod plerique, ferreis visceribus,

Unde primum, miseræ vitæ meæ actiones lamentor? Quod, Christe, hodierni planetus initium faciam? Enimvero, qui misericors sis, delictorum veniam concede.

Veni, misera anima, tua carne comite: omnium confitere Creatori; deincepsque antiqua abstine aliena a ratione affectione, ac Deo lacrymas poenitens exhibe.

Qui Adam protoplastum prævaricando sim æmulatus: Deo, me, æternoque regno et voluptate, meis cognovi peccatis nudatum.

Heu me, misera anima! Utquid primæ Evæ similis facta es? Male quippe vidisti, direque vulnerata es: ac manum admovisti ligno, petulansque escam absonam gustasti.

Evæ sensibilis loco, spiritalis mihi insurrexit Eva; vitiosa, inquam, carnalis cogitatio; dulcia monstrans; amaramque nihilominus semper potionem gustans.

Jure merito Adam, ut qui unum tuum mandatum, o Salvator, non custodivisset, Edem illa ejectus est: at ego, qui continue vivifica eloquia tua spernam, quid sustinero?

Caini studio imitatus crudelem cædem, homicida animæ conscientia fui, vivificans carnem; mœrensque malis meis actionibus, adversus animam.

Abelis, o Jesu, justitiam non sum imitatus: nunquam obtuli accepta tibi munera, non divinas actiones, non mundum sacrificium, aut vitam irreprehensibilem.

Qua Cain ratione, ea et nos; misera anima, omnium Creatori actiones sordidas, hostiamque vituperabilem, ac vitam pariter obtulimus inutilem: eoque damnationis reatum incurrimus.

Tu figulus, lutum fingendo vivificans, carnem mihi et ossa adhibuisti, spiritumque et vitam. Verum, o factor meus; Redemptor meus et cognitor, poenitentem me suscipe.

Tibi, Salvator, peccata annuntio quæ feci, animæque et corporis plagas; quas mihi sævæ internæ cogitationes imposuerunt, latronum more.

• Gen. iii, 6.

A Πόθεν ἄρξομαι θρηνεῖν, τὰς τοῦ ἀθλίου μου βίου πράξεις; Ποίαν ἀπαρχὴν ἐπιθήσω, Χριστέ, τῇ νῦν θρηνῳδίᾳ; Ἄλλ' ὡς εὐσπλαγχνός μοι ὁδὸς παραπτωμάτων ἄφεςιν.

Δεῦρο, τάλαινα ψυχὴ, σὺν τῇ σαρκὶ σου· τῷ πάντων Κτίστῃ ἑξομολογοῦ, καὶ ἀπόσχου λοιπὸν τῆς πρὶν ἀλογίας, καὶ προσάγαγε Θεῷ ἐν μετανοίᾳ δάκρυα.

Τὸν πρωτόπλαστον Ἀδὰμ, τῇ παραβάσει παραζηλώσας, ἔγνω ἑαυτὸν γυμνωθέντα Θεοῦ, καὶ τῆς αἰθέριου βασιλείας καὶ τρυφῆς, διὰ τὰς ἁμαρτίας μου.

Οἱμοι, τάλαινα ψυχὴ· τί ὁμοιώθης τῇ πρώτῃ Εὔᾳ; εἶδες γὰρ κακῶς, καὶ ἐτρώθης πικρῶς· καὶ ἦψω τοῦ ξύλου, καὶ γέυσω προπετῶς τῆς παραλόγου βρώσεως.

B Ἀντὶ Εὔας αἰσθητῆς, ἡ νοητῇ μοι κατέστη Εὔᾳ, ὁ ἐν τῇ σαρκὶ ἑμπαθὲς λογισμὸς, δεικνὺς τὰ ἔθδα, καὶ γενόμενος αἰὶ τῆς πικρᾶς καταπόσεως.

Ἐπαξίως τῆς Ἐῆμ· προξερέβρη, ὡς μὴ φυλάξας μίαν σου, Σῶτερ, ἐντολήν, ὁ Ἀδὰμ· ἐγὼ δὲ τί πάθω, ἀθετῶν διὰ παντὸς τὰ ζωηρά σου λόγια;

Τὴν τοῦ Καὶν μεταλθὼν μαιφονίαν, τῇ προαιρέσει γέγονα φονεὺς, συνειδότι ψυχῆς· ζωώσας τὴν σάρκα, καὶ στρατεύσας κατ' αὐτῆς, ταῖς πονηραῖς μου πράξεσι.

C Τῇ τοῦ Ἀβελ, Ἰησοῦ, οὐχ ὁμοιώθην δικαιοσύνη· δῶρά σοι δεκτὰ οὐ προσθήξά ποτε, οὐ πράξεις ἐνθέους, οὐ θυσίαν καθάραν, οὐ βίον ἀνεπίληπτον.

Ὡς ὁ Καὶν καὶ ἡμεῖς, ψυχὴ ἀθλία, τῷ πάντων Κτίστῃ, πράξεις βυπαράς καὶ θυσίαν ψεκτὴν, καὶ ἀχρηστον βίον, προσηγάγομεν ὁμοῦ· διὸ καὶ κατακρίθημεν.

Τὸν πλὸν, ὁ κεραμεὺς, ζωοπλαστήσας, ἐνέθηκάς μοι σάρκα καὶ ὀστά· καὶ πνοὴν καὶ ζωὴν. Ἄλλ', ὦ Ποιητὰ μου, καὶ Λυτρωτὰ μου, καὶ γνωστὰ, μετανοοῦντα δέξαι με.

Ἐξαγγέλλω σοι, Σῶτερ, τὰς ἁμαρτίας ἃς εἰργασάμην, καὶ τὰς τῆς ψυχῆς, καὶ τοῦ σώματός μου πληγὰς, ἃς οἱ ἐνδον μαιφῶνοι λογισμοὶ ληστρικῶς μοι ἐπέθηκαν.

COMBEFISH NOTÆ.

et crudeli animo, vix quidquam doleamus; ac nec reliquias quas etiam orthodoxa fides pretiosas facit, verumque sanctorum semen, miseratione aliqua prosequamur: velut soli non homines simus, rerumque humanarum vicissitudinibus non obnoxii; ac lignum viride, in quod nunquam sit exarsurus ignis divinæ justitiæ; istique demum quibus non possit Deus movere candelabrum, cui ita desideratur oleum, ut vix supersit hospitalitatis vestigium aliquod olim tam sanctæ, cum vera Christianitas vigenter esset; ipsaque, vel in externos et hostes impensor, eosdem magno numero in Christi castra traheret; vel tum maxime cum etiam ecclesiastici ordinis principes, rerum naufragos, patria exsules et proscriptos, ac ceu mundi piacula, ob Christi nomen quod passionibus hono-

D utrisque prospiciens, ad nos, ex abundanti nobis fovendos, transmittit. Id obiter ac velut parenthesi. Ad rem ergo nostram. Canon hic etiam prima jejuniorum hebdomada, cum iisdem veniis recitandus habetur in tridinio, sed in dies 4 distributus. Reddimus simplici stylo, ac plane malum devoto magis quam Latino. Ecclesiastica vocabula in rubricis, peritioribus relinquo explicanda, ac in primis in expectatis Euchologii notis: ac neque visum est Latinius exprimere, puta, ut ἐν εἰρημῷ, redderem vinculum, etc. Potius enim in istis Latine voces obscurare vise sunt, quam lucem asferre. Quanquam vero habent Regii codices, minus tamen necessariam putavi collationem: quod præsertim altera editio, prima illa hebdomada jejuniorum, vice alterius codicis, sanandis typographicis erratis esse possit.

Εἰ καὶ ἡμαρτον, Σῶτερ· ἀλλ' οἶδα ὅτι φιλόνηθρον ἄνθρωπον εἶ. Πλήρεις συμπάθως, καὶ σπλαγγίζῃ θερμῶς· θαυρούντα βλέπεις, καὶ προστρέχεις, ὡς πατήρ, ἀνακαλὼν τὸν ἄσωτον.

Ἐρριμμένον με, Σῶτερ, πρὸ τῶν πυλῶν σου, καὶ ἐν τῷ γήρει, μὴ με ἀπορρίψῃς εἰς ἄβυσσον κενὴν. Ἀλλὰ πρὸ τοῦ τέλους ὡς φιλόνηθρός μοι ὁδὸς παραπτωμάτων ἄφεςιν.

Ὁ ληστὰς περιπεσὼν ἐγὼ ὑπάρχω, τοῖς λογισμοῖς μου. Ὅλος ὑπ' αὐτῶν τετραυμάτισμαι νῦν· ἐπλήσθην μωλώπων. Ἀλλ' αὐτὸς μοι ἐπιστάς, Χριστέ Σῶτερ, ἰάτρευσον.

Ἰερεὺς, μὲ προΐδων, ἀντιπαρῆλθε· καὶ ὁ Λευΐτης, βλέπων ἐν δεινοῖς, ὑπερίδε γυμνόν· ἀλλ' ὁ ἐκ Μαρίας ἀνατείλας Ἰησοῦς, σὺ ἐπιστάς με ὁ κτεῖρον.

Ὁ ἄμνός, ὁ τοῦ Θεοῦ, ὁ αἵρων πάντων τὰς ἁμαρτίας, ἄρον τὸν κλοιὸν ἀπ' ἐμοῦ τὸν βαρύν, τὸν τῆς ἁμαρτίας· καὶ ὡς εὐσπλαγχνός μοι ὁδὸς παραπτωμάτων ἄφεςιν.

Μετανοίας ὁ καιρὸς· προσέρχομαι σοι τῷ πλαστοργῷ μου. Ἄρον τὸν κλοιὸν ἀπ' ἐμοῦ τὸν βαρύν, τὸν τῆς ἁμαρτίας· καὶ ὡς εὐσπλαγχνός μοι ὁδὸς παραπτωμάτων ἄφεςιν.

Μὴ βδελύξῃς με, Σῶτερ· μὴ ἀπορρίψῃς τοῦ σοῦ προσώπου. Ἄρον τὸν κλοιὸν ἀπ' ἐμοῦ τὸν βαρύν, τὸν τῆς ἁμαρτίας· καὶ ὡς εὐσπλαγχνός μοι ὁδὸς παραπτωμάτων ἄφεςιν.

Τὰ ἐκούσια, Σῶτερ, καὶ τὰ ἀκούσια πταίσματά μου, καὶ τὰ φανερά καὶ κρυπτά, καὶ γνωστά καὶ ἄγνωστα πάντα, συγχωρήσας ὡς Θεός, ἱλάσθητι, καὶ σῶσόν με.

Ἐκ νεότητος, Σῶτερ, τὰς ἐντολάς σου ἐπακυσάμην. Ὅπως ἐμπαθῶς ἀμελῶν ῥαθυμῶν παρῆλθον τὸν βίον. Διὸ κράζω σοι, Σῶτερ· καὶ ἐν τῷ τέλει, σῶσόν με.

Τὴν οὐσίαν σου, ψυχὴ, καταναλώσας ταῖς ἁσωτίαις, ἔρημος ὑπάρχεις καρπῶν εὐσεβῶν· λιμῶνττουσα κράζον· Ὁ Πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν προφθάσας, σὺ με οἰκτεῖρον.

Σοὶ προσπίπτω, Ἰησοῦ· ἡμάρτηκά σοι, ἱλάσθητί μοι· ἄρον τὸν κλοιὸν ἀπ' ἐμοῦ τὸν βαρύν, τὸν τῆς ἁμαρτίας· καὶ ὡς εὐσπλαγχνός μοι ὁδὸς δάκρυα κατανύξως.

Μὴ εἰσέλθῃς μετ' ἐμοῦ ἐν κρίσει, φέρων μου τὰ πρακτεῖα, λόγους ἐκζητῶν, καὶ εὐθύνων ὀργάς· ἀλλ' ἐν τοῖς οἰκτιρμοῖς σου, παρορῶν μου τὰ δεινὰ, σῶσόν με, Παντοδύναμε.

A Quamquam, Salvator, peccavi, novi nihilominus quia benignus et clemens sis. Feris miseranter, servensque misereris; vides lugentem, atque ut pater, prodigum revocaturus ¹ accurris.

Ad tuas me fores jacentem, Salvator, ne vel alta senectute, vacuum in infernum projicias: sed ante terminum vitæ, delictorum veniam, pro tua clementia, tribue.

Inci di in latrones; nempe cogitationes s. Totus ab eis jam vulneratus, plagis plenus sum: tu mihi, Christe Salvator, accedens medere.

Me sacerdos a longe videns, alia declinavit; Levitaque in malis aspiciens, nudum despexit; tu, Jesu, ortus ex Maria, accedens miserare.

B Tu, Agnus ille Dei, qui omnium peccata tollis ^h, grave a me tolle peccati jugum; mihi que, ut misericors, tribue veniam delictorum.

Tempus est pœnitentiæ; ad te accedo, auctorem meum. Grave a me tolle peccati jugum; mihi que, ut misericors, tribue veniam delictorum.

Ne me, Salvator, abomineris; ne projicias a facie tua. Grave a me tolle peccati jugum; mihi que ut misericors tribue veniam delictorum.

Voluntaria mea delicta præterque voluntatem, manifesta que et occulta, cognita omnia et incognita, tu Salvator, velut Deus indulgens, propitius esto; ac me salvum facito.

Tua, Salvator, mandata, a juventute repuli; omnino negligens et supinus, vitam vitiose transegi; quamobrem clamo ad te, Salvator, ut vel in fine salutem mihi præstes.

Consumpta luxuriose (29) tua substantia, o anima, nuda es sanctis operibus: clama in fame: Tu Pater misericordiarum præveniēns, mei miserere.

Tibi, Jesu, accido; tibi peccavi; mihi esto propitius; grave a me tolle peccati jugum; proque tua clementia, compunctionis lacrymas largire.

D Ne mecum intraveris in iudicium, meos proferens actus, cogitata et sermones exquirens, puniensque appetitionum motus: sed mea mala in tuis despicies miserationibus, salvum me fac, qui sis Omnipotens.

¹ Luc. xv, 20 seqq. ^s Luc. x, 30. ^h Joan. i, 29.

VARIE LECTIONES.

¹ ἁ.λ.λ. δάκρυα κατανύξως.

COMBEFISH NOTÆ.

(29) Consumpta luxuriose. Habetur hæc strophe pœn. aliter, iv feria prima hebdom. : Τὴν οὐσίαν μου σωτήρ, καταναλώσας ἐν ἁσωτίαις, ἔρημος ὑπάρχω κ. τ. & f item feria : Τὴν οὐσίαν τῆς ψυχῆς κατα-

ναλώσας τῇ ἁμαρτίᾳ, ἔρημος εἰμι ἀρετῶν εὐσεβῶν, λιμῶντων δὲ κράζω. Ὁ τοῦ ἔλεους χορηγός, Κύρις, σῶσόν με.

Alius Canon sanctæ Matris nostræ Mariæ Ægyptiæ. A Ἐπεὶ ἡ Κανὼν, τῆς ὁσίας Μητρός ἡμῶν Μαρίας τῆς Αἰγυπτίας, εἰς τὸν αὐτὸν ἤχησεν καὶ εἰς τὸν αὐτὸν. Ὁκ ἀκροστιχίς.

Tu, o sancta Maria, auxilium præbe.

Splendidam mihi gratiam illam tribue, quam ex superna Dei cura consecuta es; quo offusas vitiorum caligine tenebras effugiam, tuæque illius vitæ læta gesta, alacri animo, o Maria, canam.

Divinis, te, Christi legibus submittens, impotentibus voluptatum relictis affectionibus, ad eum accessisti; omnique pietatē, quidquid virtutis est, velut unam virtutem egregie gessisti.

Andreas.

Tuis nos, Andream, supplicibus precibus, a turpibus libera vitis ac perturbationibus; jamque, vir inclyte, regni illius Christi participes, fide, te, desiderioque celebrantes, effice.

Gloria.

Major substantia Trinitas, quæ in unitate adoraris: grave a me peccati jugum tolle; proque tua clementia compunctionis lacrymas indulge.

Et nunc. Ad Deipar. (30).

Tu, Deipara, te laudantium spes atque defensio, grave a me peccati jugum tolle; ac velut casta Domina, poenitentem suscipe.

Ode 2. Hirmus.

Attende, cœlum, et loquar, Christumque, qui in carne venit ex Virgine, cantico prosequar.

Attende, cœlum, et loquar: auribus percipe, terra, poenitentem Deo vocem, eumque laudantem.

Attende mihi, Deus misericordiarum, propitius oculo; ferventemque confessionem meam suscipe.

Peccavi supra mortales omnes; tibi solus peccavi (31); tu vero, velut Deus, Salvator, misere fidenti tui.

Me tempestas malorum undique obsidet, misericors Domine: verum tu mihi quoque manum, ut Petro extende.

Meretricis lacrymas, etiam ego, o misericors, profero: tu mihi, Salvator, pro tua misericordia propitius esto.

Pulchram animæ speciem affectionum voluptatibus extinxisti, totamque prorsus mentem terrenam reddidisti.

Dirupi nunc primam illam meam stolam, quam mihi Plastes a principio contextit: ideoque nudus jaceo, et pudore suffundor.

1 Matth. xiv, 31. 1 Luc. vii, 38.

* α.λ.λ. διηγῆματα. * α.λ.λ. ὁ Σωτὴρ μου.

VARIÆ LECTIONES.

COMBESII NOTÆ.

(30) *Ad Deiparam.* Post καὶ νῦν, posuimus θεοτίχιον: quod habetur prima illa jejuniorum hebdomada, ut utrumque significetur, et absolvi laudationem Trinitatis, et sequi strophem in Deiparam, quod sanctum ubique habent Græci.

Σὺ, ὦ ὁσία Μαρία, βοήθει.

Σὴν μοι δίδου φωταυγὴ ἐκ θείας ἀνωθεν προμηθείας χάριν· ἐκφυγεῖν τῶν παθῶν σκοτασμὸν, καὶ ἄσαι προθύμως τοῦ σοῦ βίου τὰ τερπνὰ, Μαρία, κατορθώματα.

Ἵποκύψασα Χριστοῦ τοῖς θείοις νόμοις, τοῦτω προσῆλθες, τὰς τῶν ἡδονῶν ἀκαθέκτους ὁρμὰς λιπούσα, καὶ πᾶσαν ἀρετὴν πανευλαβῶς, ὡς μίαν ἐκατόρθωσας.

Ἀρδρέου.

Ἰκεσίαις σου ἡμᾶς, Ἀνδρέα, ῥῦσαι παθῶν δειμῶν καὶ τῆς βασιλείας νῦν Χριστοῦ κοινωνῶς, τοῖς πίστει καὶ πόθῳ ἀνυμνοῦντάς σε, κλεινὴ, ἀνάδειξον, δέομαθα.

Δόξα.

Ἵπεροῦσις Τριάς, ἡ ἐν μονάδι προσκυνουμένη· ἄρον τὸν κλοιὸν ἀπ' ἐμοῦ τὸν βαρὺν, τὸν τῆς ἁμαρτίας, καὶ ὡς εὐσπλαγχνός μοι ὁδὸς δάκρυα κατανύξως.

Καὶ νῦν. Θεοτόκε.

Θεοτόκε, ἡ ἐλπίς καὶ προστασία τῶν σε ὑμνούντων· ἄρον τὸν κλοιὸν ἀπ' ἐμοῦ τὸν βαρὺν, τὸν τῆς ἁμαρτίας, καὶ ὡς Δέσποινα ἀγνή, μετανοοῦντα δέξαι με.

Ψδὴ β'. Ὁ Εἰρμός.

Πρόσεχε, οὐρανέ, καὶ λαλήσω, καὶ ἀνυμνήσω Χριστὸν, τὸν ἐκ Παρθένου σαρκὶ ἐπιδημήσαντα.

Πρόσεχε, οὐρανέ, καὶ λαλήσω γῇ, ἐνωτίζου φωνῆς μετανοούσης Θεῷ, καὶ ἀνυμνούσης αὐτόν.

Πρόχες μοι, ὁ Θεός, ὡς οἰκτίρμων ἰλέψαι ἐμὰς σου· καὶ δέξαι μοι τὴν θερμὴν ἐξομολόγησιν.

Ἡμάρτηκα ὑπὲρ πάντας ἀνθρώπους, μόνος ἡμάρτηκά σοι· ἀλλ' οἰκταίρων, ὡς Θεός, Σῶτερ, τὸ ποίημά σου.

Ζάλη με τῶν κακῶν περιέχει, εὐσπλαγχνε Κύριε· ἀλλ' ὡς τῷ Πέτρῳ, κάμολ τὴν χεῖρα ἐκτεινον.

Τὰ δάκρυα τὰ τῆς πόρνης, οἰκτίρμων, καὶ γὰρ πρόβαλλομαι· ἰλάσθητί μοι, Σῶτερ, τῇ εὐσπλαγχνίᾳ σου.

Ἡμαύρησα τῆς ψυχῆς τὸ ὥραϊον, ταῖς τῶν παθῶν ἡδοναῖς, καὶ ὅλος ὢλον τὸν νοῦν, χροὺν ἀπετέλεσα.

Διέβρηξα νῦν τὴν στολὴν μου τὴν πρώτην, ἣν ἐξυφάνάτο μοι ὁ πλαστοουργὸς ἐξ ἀρχῆς, καὶ ἐνδὲν καίμαι γυμνός· καὶ καταισχύνομαι.

Ἐνδύσθαι διεβήγγημένον χιτῶνα, ὃν ἐξυφάναντό A
μοι ὁ θεὸς τῇ συμβουλευτικῇ, καὶ κατασχύνουμι.

Προσέβλεψα τοῦ φυτοῦ τὸ ὥραϊον, καὶ ἡπατήθην
τὸν νοῦν, καὶ ἔνθεν κείμαι γυμνὸς καὶ κατασχύνο-
μαι.

Ἐτίκταινον ἐπὶ τὸν νῶτόν μου, πάντες οἱ ἀρχηγοὶ
τῶν παθῶν, μακρύνοντες κατ' ἐμοῦ τὴν ἀνομίαν
αὐτῶν.

Ἀπόλεσα τὸ πρωτόκτιστον κάλλος, καὶ τὴν εὐπρέ-
πειάν μου· καὶ ἄρτι κείμαι γυμνὸς καὶ κατασχύνο-
μαι.

Κατέρραψε τοὺς δερματίνους χιτῶνας ἡ ἀμαρτία
κάμοι, γυμνώσασά με τῆς πρὶν θεοῦφάντου στολῆς.

Περίκειμαι τὸν στολισμὸν τῆς αἰσχύνης, καθάπερ
φύλλα σοκῆς, εἰς ἐλεγχὸν τῶν ἐμῶν αὐτεξουσιῶν
παθῶν.

Ἐστόλισμαι κατεστιγμένον χιτῶνα καὶ ἡμαγμένον
αἰσχρῶς, τῇ ῥύσει τῆς ἐμπαθοῦς καὶ φιληδόνου
ζωῆς.

Ἐσπίλωσα τὸν τῆς σαρκὸς μου χιτῶνα, καὶ κατ-
εβρύκωσα τὸ κατ' εἰκόνα, Σῶτερ, καὶ καθ' ὁμοίω-
σιν.

Ἰκέπεσα τῇ τῶν παθῶν ἀλγηδόνι*, καὶ τῇ ἐνύλῳ
φθορᾷ, καὶ ἔνθεν νῦν ὁ ἐχθρὸς καταπιέζει με.

Φιλόυλον καὶ φιλοκτήμενα βίον τῆς ἀκτησίας, Σῶ-
τερ, προκρίνας, νῦν τὸν βαρὺν κλοιὸν περικείμεαι.

Ἐκόσμησα τὸν τῆς σαρκὸς ἀνδριάντα, τῇ τῶν
αἰσχρῶν λογισμῶν ποικίλῃ περιβολῇ, καὶ κατακρί-
νομαι.

Τῆς ἐξωθεν ἐπιμελῶν εὐχοσμίας μόνης ἐφρόντισα,
τῆς ἐνδον ὑπεριδῶν θεοτυπώτου σκηνῆς.

Μορφώσας μου τὴν τῶν παθῶν ἀμορφίαν* ταῖς
φιληδόνοις ὁρμαῖς, ἐλυμηνάμην τοῦ νοῦ τὴν ὥραιό-
τητα.

Κατέκωσα τῆς πρὶν εἰκόνης τὸ κάλλος, Σῶτερ,
τοῖς πάθεσι· ἀλλ' ὥς ποτε τὴν δραχμὴν ἀναζητήσας
εὐρέ.

Ἡμάρτηκα· ὥσπερ ἡ πόρνη βοῶ σοι· Μόνος
ἡμάρτηκά σοι· ὥς μῦρον δέχου, Σῶτερ, κάμοι τὰ
δάκρυα.

Ἰλάσθησα ὡς ὁ Δαβὶδ ἀκολάστως, καὶ βεβορβό-
ρωμαι· ἀλλ' ἀπόπλυνον κάμῃ, Σῶτερ, τοῖς δάκρυσιν.

Ἰλάσθητι· ὡς ὁ Τελώνης, βοῶ σοι· Ἐῶτερ, ἰλά-
σθητί μοι. Ὁυδεὶς γὰρ τῶν ἐξ Ἀδὰμ, ὡς ἐγὼ ἡμάρ-
τηκέ σοι.

Οὐ δάκρυα, οὐδὲ μετάνοιαν ἔχω, οὐδὲ κατάνυσιν·
αὐτὸς μοι ταῦτα, Σῶτερ, ὡς θεὸς δώρησαι.

Τὴν θύραν σου μὴ ἀποκλείσῃς μοι τότε· Ὁ Κύριε,
Κύριε· ἀλλ' ἀνοιξόν μοι αὐτὴν μετανοοῦντι.

Φιλάνθρωπε, ὁ πάντας θείων σωθῆναι, ὁ σὺ
ἀνακάλεσάι με, καὶ δέξαι ὡς ἀγαθὸς μετανοοῦντά με.

Indui scissam medium tunicam, quam mihi ser-
pentis consilium contextit¹, et erubesco.

Aspexi ad arboris pulchritudinem, et mente
deceptus sum, eoquē nudus jaceo et confundor.

Fabricaverunt supra dorsum meum principes
omnes perturbationum vitiorumque¹; prolongave-
runt adversum me iniquitatem suam.

Amisi decorem primo inditum, meamque illam
formam; jamque pudore suffusus, nudus jaceo.

Consuit et mihi peccatum pelliceas tunicas,
priori a Deo contexta tunica nudans.

Indutus gesto infamem amictum velut folia
ficus; qui libera voluntate contractas affectiones et
vitia arguat.

Indutus sum maculatam tunicam, ac sœde croen-
talam, desuente vita affectionibus et voluptatum
amore.

Maculavi carnis meæ tunicam, et conspurcavi, o
Salvator, inditam imaginem et similitudinem.

Molestis affectionibus obsecutus sum, ei carnis
corruptioni; eoque hostis jam premit.

Vita, corporalium terrenæque substantiæ,
amante, inopiæ prælata, o Salvator, nunc grave ju-
gum illud impositum habeo.

Carnis statuum illam, vario ornari turpium cogi-
tationum amictu, ac criminis reus sum.

Solius externi decoris curam sollicitus gessi;
interiusque a Deo fictum tabernaculum neglexi.

Deformata mihi voluptuariis affectionibus, turpi
vitiis specie, mentis egregiam illam speciem
vitiavi.

Obrui vitiis, o Salvator, primæ imaginis decorem:
verum qua olim ratione, drachmam quam invenias
quære².

Peccavi; clamo ad te sicut illa meretrix³: Tibi
solus peccavi; suscipe, Salvator, et meas lacry-
mas instar unguenti.

Ut David incontinentia prolapsus sum, et con-
spurcatus⁴; sed et me, Salvator, lava lacrymis.

Propitius esto; clamo ad te ut Publicanus:
D « Domine, propitius esto mihi p. q. » Nemo enim
natus ex Adam, ita ut ego, tibi peccavit.

Desunt lacrymæ; non est poenitentia, non com-
punctio; tu mihi hæc, Salvator, qui Deus sis, lar-
gire.

Ne tunc mihi portam tuam clauseris: « Domine,
Domine⁵; » sed poenitenti eam mihi aperi.

Tu clemens, « qui vis omnes salvos fieri⁶, » me
instaura; atque ut bonus, poenitentem suscipe.

¹ Gen. iii, 21. ² Psal. cxxviii, 3. ³ Luc. xv, 8. ⁴ Luc. vii, 37 seqq. ⁵ II Reg. xi, 4.
⁶ Luc. xviii, 43. ⁷ Matth. xxv, 11. ⁸ I Tim. ii, 4.

VARIE LECTIONES.

* d.l.l. ἀλγηδόνι. * d.l.l. τῇ ἀμορφίᾳ.

Gloria.

Auribus percipe animæ meæ gemitus, stillantesque suscipe ab oculis lacrymas, o Salvator, et salva me.

Et nunc. In Deipar.

Intemerata Virgo Deipara, sola laudatissima, intente ac jugiter pro nostra supplica salute.

Alius hirmus.

Videte, videte, quod ego sim Deus, qui plui manna; olimque aquam de petra¹, sola dextera mea et fortitudine mea, populo meo in deserto eduxi.

Videte, videte, quod ego sim Deus: auribus percipe, anima mea, vocem Domini clamantis, atque a primo tuo peccato abstrahere: et iudicem et Deum time.

Coinam similis facta es, anima multum peccatrix? nisi primo Cain, ac illi Lamech, quæ malis operibus ceu lapidibus corpus interemeris, mentemque absonis cupiditatibus occideris.

Omissis, o anima, omnibus qui ante legem clauerunt, non fuisti similis Seth (32); non es imitata Enos; non Enoch, ut ita transferreris; non Noe, sed egena et deficiens a vita justorum apparuisti.

Sola iræ Dei tui cataractas, o anima mea, aperuisti; ac carnem, actionesque, et vitam, cen teram obruisti; et extra salutis arcam mansisti.

« Virum, inquit, occidi in livorem mihi, et adolescentulum in plagam², » clamabat Lamech lamentans; tu autem, o anima mea, non tremis, quæ pollueris carnem, mentemque fœde contaminaveris?

Heu me, quam sum imitatus Lamech antiquum homicidam! occisa anima, tanquam viro; mente, ut adolescentulo; demumque, ut fratrem, voluptuariis affectionibus, Caini instar, corpus necando.

Astute cogitasti, o anima, ut turrim ædificares, munitionemque cupiditatibus tuis erigeres, nisi Conditor, confusus consiliis, tua ad terram machinamenta contrivisset³.

Vulneratus sum, sum sauciatus. En tela inimici animam corpusque adversa circumdant; en vulnera, ulceraque, et membra mutila, acceptas a voluntariis affectionibus plagas clamant.

« Pluit quondam Dominus ignem, a Domino⁴, » lascivientem Sodomorum impietatem incendio vastans: at ipsa gehennæ succendisti ignem, in quo pariter, o anima, comburenda es.

Scitote et videte, quod « Ego sim Dominus, scrui-

¹ Exod. xix, 14; xvii, 6. ² Gen. iv, 24. ³ Gen. xi, 3. ⁴ Gen. xix, 24.

COMBEFISH NOTÆ.

(32) Non fuisti similis Seth. Fuit is eximius inter filios Adam, ad ejus imaginem et similitudinem singulariter genitus, a quo sancta illa progenies dicta filiorum Dei: quæ tandem degenerans a

A

Adæa.

Ἐνώτισαι τοὺς στεναγμοὺς τῆς ψυχῆς μου, καὶ τῶν ἐμῶν ὀφθαλμῶν προσδέχου τοὺς σταλαγμοὺς, Σῶτερ, καὶ σῶσόν με.

Θεοτόκα.

Ἀχραντε Θεοτόκα Παρθένε, μόνῃ πανόμνητε, ἐκείνου ἐκτενῶ; εἰς τὸ σωθῆναι ἡμᾶς.

Εἰρμός ἄλλος.

Ἴδετε, ἴδετε, ὅτι ἐγὼ εἰμι Θεός, ὁ μάννα ἐπομβρήσας, καὶ τὸ ὕδωρ ἐκ πέτρας πηγάσας πάλαι ἐν ἐρήμῳ τῷ λαῷ μου, τῇ μόνῃ δεξιᾷ, καὶ τῇ ἰσχύϊ τῇ ἐμῇ.

Ἴδετε, ἴδετε, ὅτι ἐγὼ εἰμι ὁ Θεός· ἐνωτίζου, ψυχῇ μου, τοῦ Κυρίου βουόντος, καὶ ἀποσπᾶσθαι τῆς πρώτης ἀμαρτίας· καὶ φοβοῦ ὡς δικαστὴν, καὶ ὡς κριτὴν, καὶ Θεόν.

Τίτι ὁμοιώθης, πολυαμάρτητε ψυχῇ; ἢ μὴ τῷ πρώτῳ Κάιν, καὶ τῷ Λάμεχ ἐκείνῳ, λιθοκτονήσας τὸ σῶμα κακουργίας, καὶ κτείνασα τὸν νοῦν, ταῖς παραλόγοις ὁρμαῖς.

Πάντας τοὺς πρὸ νόμου παραδραμοῦσα, ὦ ψυχῇ, τῷ Σῇθ οὐχ ὁμοιώθης· οὐ τὸν Ἐνὼς ἐμιμήσω· οὐ τὸν Ἐνὼχ τῇ μεταθέσει· οὐ τὸν Νῶε, ἀλλ' ὥρθης πανιχρὰ τῆς τῶν δικαίων ζωῆς.

Μόνῃ ἐξήνοιξας τοὺς καταβράχτας τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ σου, ψυχῇ μου, καὶ κατέκλυσας πᾶσαν, ὡς γῆν, τὴν σάρκα· καὶ τὰς πράξεις καὶ τὸν βίον, καὶ ἐμεινας ἐκτός τῆς σωστικῆς κιβωτοῦ.

« Ἄνδρα ἀπέκτεινα, φησὶν, εἰς μῶλωπα ἐμοί, καὶ νεανίσκον εἰς τραῦμα, » Λάμεχ θρηγνὼν ἐβόα. Σὺ δὲ οὐ τρέμεις, ὦ ψυχῇ μου, ρυπωθεῖσα τὴν σάρκα, καὶ τὸν νοῦν κατασπιλώσας αἰσχροῶς;

Ἦ πῶς ἐξήλωσα Λάμεχ, τὸν πρώην φονετὴν! τὴν ψυχὴν, ὥσπερ ἄνδρα· τὸν νοῦν, ὡς νεανίσκον· ὡς ἀδελφὸν δὲ μου τὸ σῶμα ἀποκτείνας, ὡς Κάιν φονεὺς, ταῖς φιληδόνοις ὁρμαῖς.

Πύργον ἐσοφίσω οἰκοδομησά, ὦ ψυχῇ, καὶ ὀχύρωμα πῆξαι ταῖς σαῖς ἐπιθυμίαις, εἰ μὴ συνέχεν ὁ Κτίστης τὰς βουλὰς σου, καὶ κατέαξεν εἰς γῆν τὰ μηχανήματά σου.

Τέτρωμαι, πέπληγμαι· ἰδοὺ τὰ βέλη τοῦ ἐχθροῦ, τὰ καταστίζαντά μου τὴν ψυχὴν, καὶ τὸ σῶμα. Ἰδοὺ τὰ τραύματα, τὰ ἔλκη, αἱ πηρώσεις, βοῶσι τὰς πληγὰς τῶν αὐθαιρετῶν μου παθῶν.

« Ἐβρεξε Κύριος παρὰ Κυρίου πῦρ ποτε, » ἀνομιαν ὀργώσαν πυρπολήσας Σοδόμων· σὺ δὲ τὸ πῦρ ἐξέκαυσας τὸ τῆς γέννησης, ἐν ᾧ μέλλεις, ὦ ψυχῇ, συγκατακαλεσθαι.

Γινώτε καὶ ἴδετε, ὅτι « Ἐγὼ εἰμι Κύριος, ὁ ἐρε-

νὼν καὶ
ξίς, καὶ
καὶ τα

Ἡπ
Μαρί
τροφ
ἐπιστ

Ο
πρίν
μοίς
τελοῦ

Ἰ
καὶ
χρυσ
Σωτ

καὶ
χρυσ
Σωτ

οὐ
μοί
ἐκ

σο
γῆ

εἰ
κα

κα

κα

κα

κα

κα

κα

νών καρδίας, ἡ καὶ βολάζων ἡ ἐννοίας· ἐλέγχων πρά-
ξεις, καὶ φλογίζων ἀμαρτίας, καὶ κρίνων ὄρφαν·
καὶ ταπεινὸν καὶ πτωχόν.

Τῆς εὐχίας.

Ἠπλώσας χεῖράς σου, πρὸς τὸν οἰκτιρμονα Θεόν,
Μαρία, ἐν ἀβύσσῳ κακῶν βυθιζομένη· καὶ ὡς τῷ Πέ-
τρῳ φιλανθρωπῶς χεῖρα βοηθείας ἐξέτεινε, τὴν σὴν
ἐπιστροφὴν Θεὸς πάντως ζητῶν.

Ὅλη προθυμία, πόθῳ προσέδραμες Χριστῷ, τὴν
πρὶν τῆς ἀμαρτίας ὁδὸν ἀποστραφεῖσα· καὶ ἐν ἐρή-
μοις ταῖς ἀθάτοις τρεφομένη, καὶ τούτου καθαρῶς
τελοῦσα θείας ἐντολᾶς.

Ἀνδρέου.

Ἰδωμεν, ἰδωμεν φιλανθρωπίαν, ὦ ψυχῇ, τοῦ Θεοῦ
καὶ Δεσπότη· διὰ τοῦτο πρὸ τέλους αὐτῷ σὺν δά-
χρυσι προσπέσωμεν, βῶντες· Ἀνδρέου ταῖς λιταῖς,
Σῶτερ, ἐλέησον ἡμᾶς.

Δόξα.

Ἀναρχε, ἀκτιστε Τριάς· ἀμέριστε μονάς, μετα-
νοῦντά με δίδει· ἡμαρτηκότα με σῶσον. Σὺν εἰμὶ
πλάσμα· μὴ παρίδῃς, ἀλλὰ φείσῃ, καὶ ῥῦσαι τοῦ
πυρὸς τῆς καταδίκης με.

Καὶ νῦν. Θεοτόκα.

Ἀχραντε Δέσποινα, Θεογεννητορ· ἡ ἐλπίς τῶν εἰς
σὲ προστρέχόντων, καὶ λιμὴν τῶν ἐν ζάλῃ, τὸν ἐλεή-
μονα, καὶ Κτίστην, καὶ Υἱόν σου, ἡλέωσαι κάμολ ταῖς
ἡμετέραις ταῖς σαῖς.

Ψδὴ γ'. Ὁ Εἰρμός.

Ἐπὶ τὴν ἀσάλευτον, Χριστὲ, πέτραν τῶν ἐντολῶν
σου, τὴν Ἐκκλησίαν σου στερέωσον.

« Πῦρ παρὰ Κυρίου ποτὲ Κύριος ἐπιδρέξας, ἡ τὴν
γῆν Σοδόμων πρὶν κατέφλεξεν.

Εἰς τὸ ὅρος σώζου, ψυχῇ, ὥσπερ ὁ Λῶτ ἐκείνος, καὶ
εἰς Σηγῶρ προανασώθητι.

Φεῦγε ἐμπρησμὸν, ὦ ψυχῇ μου, φεῦγε Σοδόμων
καύσιν· φεῦγε φθορὰν θείας φλογώσεως.

Ἐξομολογούμαι σοι, Σῶτερ· ἡμαρτον, ἡμαρτόν
σοι· Ἄλλ' ἄνε· ἀφε· μοι, ὡς εὐσπλαγχνος.

Ἠμαρτόν σοι μόνος ἐγώ· ἡμαρτον ὑπὲρ πάντας·
Χριστὲ Σῶτερ, μὴ ὑπερίδῃς με.

Σὺ εἶ ὁ Ποιμὴν ὁ καλὸς, ζήτησόν με τὸν ἄρνα· καὶ
πλανηθέντα μὴ παρίδῃς με.

Σὺ εἶ ὁ γλυκύς Ἰησοῦς· σὺ εἶ ὁ πλαστοργὴς μου.
Ἐν σοι, Σῶτερ, δικαιοθίσομαι.

Δόξα.

Ὁ Τριάς μονάς ὁ Θεός, σῶσον ἡμᾶς ἐκ πλάνης,
καὶ πειρασμῶν, καὶ περιστάσεων.

Καὶ νῦν. Θεοτόκα.

Χαῖρε, Θεοδόχε γαστήρ· χαῖρε, θρόνε Κυρίου· χαῖρε,
ἡ Μητήρ τῆς ζωῆς ἡμῶν.

γ Jerem. xvii, 10. δ Matth. xiv, 31. ε Gen. xix, 24. β Joan. xi, 14.

VARIAE LECTIONES.

ε Ισ. βολίζων. δ αλλ. ἡμαρτόν σοι ἀμέτρω.

COMBEFISH NOTÆ.

(35) *Et cogitationes explorans*. Καὶ ἐννοίας βολά-
ζων. Vel est legendum βολίζων, ut voluerit illa
metaphora exprimere quod sequitur in verbis Je-
remiæ, δοκιμάζων τοὺς νεφροὺς· *Probans ac ex-*

tans cordat v., et cogitationes explorans (55), arguens
actiones, et peccata exurens; pupillum, humilem-
que et pauperem judicans.

De sancta.

Expandisti manus tuas ad misericordem Deum,
o Maria, in profunda malorum abyso demersa:
ipseque, velut olim Petro², auxiliatricem manum
clementer extendit, tuam Deus omnino conver-
sionem quærens.

Tota alacritate priorem peccati aversata viam,
desiderio ad Christum accurristi, in inaccessis
educata solitudinibus, ejusque omnino ac accurate
divina mandata implens.

De Andrea.

Videamus, videamus, o anima, Dei et Domini
B clementiam; quocirca, priusquam occupet finis,
accidamus cum lacrymis, clamantes: Tu, Salvator,
Andree intercessionibus, nostri miserere.

Gloria.

Æterna, increata Trinitas; indivisa unitas, suscipe
me poenitentem; saluum fac me peccatorem. Sum
sumentum tuum; ne despicias, sed parce, meque
libera ab ignis damnatione.

Et nunc. Ad Deipar.

Intemerata Domina, Deipara; spes ad te curren-
tium ac tempestate jactatorum portus; mihi quo-
que, misericordem illum et Creatorem. Sum
sumentum tuum, illi supplex, redde propitium.

Od. 3. Hirmus.

Tu, Christe, supra inconcussam petram tuorum
C mandatorum, tuam solida Ecclesiam.

« Pluens Dominus a Domino, quondam ignem²,
exussit pridem Sodomorum terram.

Salvare in montem, o anima, quemadmodum
Lot ille, priorque salutem in Segor consule.

Cave incendium, o mea anima; cave crematio-
nem Sodomorum; cave interitum exustionis divinæ.

Tibi, o Salvator, confiteor. Peccavi, tibi peccavi.
Verum remitte: dimitte velut misericors.

Tibi ego solus peccavi; peccavi supra omnes;
tu, Christe Salvator, ne me despice.

Tu es ille bonus Pastor¹, quære me agnum no-
vellum; nec me errantem despereris.

Tu es ille dulcis Jesu; tu es ille plastes meus;
D justificabor in te, Salvator.

Gloria.

O Trinitas una Deus, nos ab errore fac salvos,
atque a periculis et calamitatibus.

Et nunc. Ad Deipar.

Gaude, venter qui Deum suscepisti; gande, Do-
mini sedes; gaude, Mater vitæ nostræ.

Hirmus.

Confirma, Domine, supra petram mandatorum tuorum, cor meum nutans : quippe solus sanctus ac Dominus es.

Te fontem habeo vitæ, mortis destructorem ; ti-bique ex corde, cum necdum finis apprehendit, clamo : Peccavi ; propitius esto ; salva me.

Imitatus sum, Salvator, eos qui temporibus Noe in luxuriam exarserunt * ; eorum damnationem, diluvio obrutus sortitus sum.

Peccavi, Domine, peccavi tibi ; propitius mihi esto : neque enim est ullus homo peccator quo non graviora peccaverim.

Cham illum, o anima, parricidam imitata, non operuisti, retrorsum incedens proximi verenda^d.

Non es consecuta, misera anima, benedictionem illam Sem ; non ut Japheth, latam obtinuisti possessionem in terra refectionis *.

Exi, anima mea, de terra peccati, Charran veni in terram fluentem immortalem incorruptionem, quam Abraham † accepit in hæreditatem.

Olim audisti, anima mea, reliquisse Abraham terram propriam, factumque accolam : hujus tu æmulare propositum.

Cum ad quercum Mambre patriarcha angelos hospites amanter habuisset ‡, jam senex promissionis prædæ consecutus est.

Quæ noveris, misera anima mea, oblatum mystice Domino in holocausti novam hostiam, Isaac illum † : esto ejus propositi æmula.

Audisti Ismaelem † : sobria sis sapiasque, anima mea ; velut filium ancillæ, ejectum domo, vide nequando simile quid petulanti accidat.

Olim, anima, fuisti Agar Ægyptiæ similis mente serva, et quæ novum Ismaelem, audaciam nimirum, genueris.

Scalam Jacob †, anima mea, non nescis, quæ a terra ad cælos pertingeret : quidni habuisti pietatem, qua tuto gressum poneres ?

Dei sacerdotem regemque singularem, vitæ Christi in mundo expressam similitudinem, in humanis æmulare †.

Ne, o anima, conversa retro, salis statua efficiaris ; terreat te exemplum Sodomorum ; saluti in Segor consule¹.

Cave, anima mea, instar Lot, peccati incendium ; cave Sodomam et Gomorrhæ ; cave, alienæ omnis a ratione cupiditalis, flammam.

Miserere, Domine, miserere mei, ad te clamo ; quando cum angelis venturus es, ut pro actionum merito retribuas omnibus.

Ne, Domine, te laudantium orationem dexpexeris ; sed clemens miserere, ac fide poscentibus remissionem tribue.

* Gen. vi, 4. † Gen. ix, 22. * ibid. 26, 27. † Gen. xxi, 10. † Gen. xxviii, 12. † Gen. xiv, 18;

A

Eirmós.

Στερέωσον, Κύριε, ἐπὶ τὴν πέτραν, τῶν ἐντολῶν σου σκαλευθείσαν τὴν καρδίαν μου· ἔτι μόνος ἄγιος ὑπάρχεις καὶ Κύριος.

Πηγὴν ζωῆς χέκτημαι σε, τοῦ θανάτου τὸν καθαρῆτην, καὶ βοῶ σοι ἐκ καρδίας μου πρὸ τοῦ τέλους· ἡμαρτον· ἰλάσθητι· σῶσόν με.

Τοὺς ἐπὶ Νῶε, Σῶτερ, ἀσεληγηκότες ἐμιμησάμην, τὴν ἐκείνων κληρωσάμενος καταδίκην, ἐν κατακλι-σμῷ καταδύσεω·.

Ἠμάρτηκα, Κύριε, ἡμάρτηκά σοι· ἰλάσθητί μοι· οὐ γὰρ ἐστὶ, ὅστις ἡμαρτεν ἐν ἀνθρώποις, ὃν οὐχ ὑπερέβην τοῖς παίσμασι.

Τὸν Κάμ ἐκείνων, φοχὴ, τὸν πατραλοῖαν μιμησαμένην, τὴν αἰσχύνην οὐκ ἐκάλυφα τοῦ πλησίον, ὅπα-
B θοφανῶς ἀνακάμψας.

Τὴν εὐλογίαν τοῦ Σὴμ, οὐκ ἐκληρώσω, ψυχὴ ἀθλία· οὐ πλατείαν τὴν κατάσχεσιν, ὡς Ἰαφὲθ, ἔσχεας ἐν τῇ γῇ τῆς ἀρέσεως.

Ἐχ γῆς Χαβρὴν ἐξέλθεις τῆς ἁμαρτίας, ψυχὴ μου δεῦρο εἰς γῆν ῥέουσιν αἰζῶων ἀφθαρσίαν, ἣν ὁ Ἀβραὰμ ἐκληρώσατο.

Τὸν Ἀβραὰμ ἤκουσας πάλαι, ψυχὴ μου, καταλι-πόντα γῆν πατρῴαν καὶ γενόμενον μετανάστην· τοῦ-
του τὴν προαίρεσιν μίμῃσαι.

Ἐν τῇ δρυὶ τῇ Μαμβρῇ, φιλοξενήσας ὁ πατριάρχης τοὺς ἀγγέλους, ἐκληρώσατο μετὰ γῆρας τῆς ἐπαγγελίας τὸ θῆραμα.

Τὸν Ἰσαὰκ, τάλαίνα γνοῦσα ψυχὴ μου, καὶ νὴν θου-
C σίαν μυστικῶς ὁλοκαρπώμενον τῷ Κυρίῳ, μίμῃσαι αὐτοῦ τὴν προαίρεσιν.

Τὸν Ἰσραὴλ ἤκουσας· νῆφε, ψυχὴ μου· ἐκδιωχ-θέντα, ὡς παιδίσκης ἀποκύημα, βλέπε μὴ πως ὁμοίον τι πάθης λαγνεύουσα.

Τῇ Ἀγάρ πάλαι, ψυχὴ, τῇ Αἰγυπτίᾳ παρωμοιώθης δουλωθεῖσα τὴν προαίρεσιν, καὶ τεκνοῦσα νέον Ἰσ-
μαὴλ, τὴν αὐθάδειαν.

Τὴν Ἰακώβ κλίμακα ἔγνωσ, ψυχὴ μου, δικνου-μένην * ἀπὸ γῆς πρὸς τὰ οὐράνια· τί μὴ ἔσχεας βά-
σιν ἀσφαλῆ, τὴν εὐσείδειαν ;

Τὸν ἱερέα Θεοῦ, καὶ βασιλέα μεμονωμένον, τοῦ Χριστοῦ τὸ ἀφομοίωμα, τοῦ ἐν κόσμῳ βίου, ἐν ἀν-θρώποις μιμήθητι.

Μὴ γένη στήλη ἄλδς, ψυχὴ· στραφεῖσα εἰς τὰ
D ὀπίσω. Τὸ ὑπόδειγμα φοβεῖται σε τῶν Σοδόμων· ἄνω εἰς Σηγὼρ διασώθητι.

Τὸν ἐμπρηστὸν, ὥσπερ Λὼτ, φεῦγε, ψυχὴ μου, τῆς ἁμαρτίας· φεῦγε Σόδομα καὶ Γομόρρα· φεῦγε φλόγα πάσης παραλόγου ὀρέξεως.

Ἐλέησον, Κύριε, ἐλέησόν με· ἀναβῶ σοι· ὅτε ἤξεις μετ' ἀγγέλων σου, ἀποδοῦναι πᾶσι κατ' ἀξίαν τῶν πράξεων.

Τὴν δέησιν, Δέσποτα, τῶν σε ὑμνοῦντων μὴ ὑπερ-βῆς· ἀλλ' οἰκτεῖρήσον, φιλόανθρωπε, καὶ παράσχου πίστει αἰτουμένοις τὴν ἀρεσῶν.

* Gen. xii, 4. * Gen. xviii, 1. † Gen. xiii, 2. Hebr. vii, 5. † Gen. xix, 26.

Τῆς δόλας.

Συνέχομαι κλύδωνι καὶ τρικυμίᾳ, μητὲρ, πταισμάτων· ἀλλ' αὐτὴ με νῦν διάσωσον, καὶ πρὸς ὄρμον θείας μετανοίας εἰσάγαγε.

Ἰκέσιον δέησιν, νυνὶ ὅσια προσαγαγούσα πρὸς τὴν εὐσπλαγχνον, πρεσβείᾳ σου, Θεοτόκον, ἀνοιξόν μοι θείας εἰσόδους.

Ἀνδρέον.

Ταῖς σαῖς λιταῖς δώρησαι καὶ μοὶ τὴν λύσιν τῶν ὀφλημάτων, ὦ Ἀνδρέα Κρήτης πρόεδρε· μετανοίας σύ μυσταγωγὸς γὰρ πανόριστος.

Ἀδέα.

Τριάς ἀπλή, ἄκτιστε, ἀνάρχε· φύσις ἡ ἐν Τριάδι ὁμνουμενὴ ὑποστάσεως, ἡμᾶς σῶσον, τοὺς δοξολογούντας τὸ κράτος σου.

Καὶ νῦν. Θεοτόκ.

Τὸν ἐκ Πατρὸς ἄχρονον Υἱὸν ἐν χρόνῳ, Θεομήτορ, ἀπειράνδρως ἀπεκύησας· ξένον θαῦμα· μένασα παρθένος θηλάζουσα.

Τὰ καθ. τοῦ Κυρίου Ἰωσήφ, ἡχος πλ. α'. (Ἔτα τὸ τριῦδιον, ἀνευ μετανοίων στιχολογούμεν, καὶ τὴν τετάρτην.)

Ῥδὴ δ', ἡχος πλ. δ'. Ἐισακήκοα, Κύριε.

Ἐγκρατεῖς συζησαντες οἱ πεφωτισμένοι Χριστοῦ ἀπόστολοι, ἐγκρατείας τὸν καιρὸν ἡμῖν, μεσιτείας θείαις εὐμαρίζουσι.

Δωδεκάχορδον ὄργανον, μέλος ἐκλάδησε τὸ σωτήριον, μαθητῶν χορὸς ὁ ἐνθεός, πονηρὰ συγχέων μελωδήματα.

Ἐπομβρίαις τοῦ Πνεύματος, πᾶσαν τὴν ὑφ' ἥλιον κατηρδύσατε, τὸν αὐχμὸν ἀποδιώξαντες τῆς πολυθείας, παμμακάριστοι.

Θεοτόκ.

Ταπεινύσασα σῶσον με, τὸν ὑψηλοφρόνως πολιτευσάμενον, ἡ τεκούσα τὸν ὑψώσαντα τὴν ταπεινωθεῖσαν φύσιν, κέρη πάντα γε.

Εἰρμὸς ἄλλος. Ἦχος δ' αὐτός.

« Εἰσακήκοα, Κύριε, τὴν ἀκοήν σου, καὶ ἐφοδύθην· κατενόησα τὰ ἔργα σου, » καὶ ἐδόξασα τὸ κράτος σου, Δέσποτα.

Ἀποστόλων ἡ πάνσεπτος χοροστασία, τὸν πάντων Κτίστην δυσωπούσα, παρακληθῆσαι ἡμᾶς τοὺς ἀνευφημοῦντάς σε.

Ὡς ἐργάται ὑπάρχοντες Χριστοῦ ἀπόστολοι, πάντα κόσμον θείῳ λόγῳ γεωργήσαντες, προσηγάγετε καρπὸς αὐτῶ πάντοτε.

« Ἀμπελῶν ἐγενήθητε Χριστῷ τῷ ὄντως ἡγαπημένῳ· » τὸν γὰρ οἶνον τὸν τοῦ Πνεύματος ἐξεδύσατε τῷ κόσμῳ, ὡς ἀπόστολοι.

Ἀδέα.

Ἵππεράρχε, σύμμορφε, πανσθενεστάτῃ Τριάδι· ἁγία Πάτερ, Δόγε, Πνεῦμα ἅγιον· Θεέ, Φῶς, καὶ Ζωή, φύλαττε τὴν ποίμνην σου.

^m Habac. III., ⁿ Isa. V, 1.

COMBESII NOTÆ.

(34) *Triodion*. Sunt triodia ternæ odæ, loco Canonis integræ, qui novem totis aut saltem octo,

A

In sanctam.

Angustor, o mater, decumanis peccatorum fluctibus: tu mihi jam salutem concilia, et in portum induc divinæ penitentia.

Tu, sancta, supplicem clementi Deiparæ orationem intercessionem tuam offerens, divinos mihi aditus pande.

Ad Andream.

Mihi quoque, Andrea Cretensis præsul, quippe doctor optime penitentia, tuis ad Deum intercessionibus, debitorum solutionem indulge.

Glor.

Trinitas simplex, increata, æterna, natura quæ lauderis in personarum Trinitate, tuam celebrantibus potestatem et imperium, salutem tribue.

Et nunc. In Deiparam.

Æternum Patris Filium, Dei Genitrix sine viro in tempore pariens, miraculum novum! lactens virgo mansisti.

Cath. Domini Joseph. Ton. 1 obliq.

(Postea nos prosternentes, triodion (34) alternis dicimus, et oden 4.)

Od. 4 ton. 4, obl. Audivi, Domine.

Qui vitam in abstinence illuminati Christi apostoli duxerint, nunc nobis, suis ad Deum intercessionibus, abstinentia tempus leve faciunt.

Organum illud duodecim chordarum, a Deo afflatus apostolorum chorus; salubre intonuit melos, confundens malas cantilenas.

Imbribus Spiritus totam abunde terram irrigastis, squalore plurium deorum fugato, o beatissimi.

Ad Deipar.

Salvum me fac, humilem faciens qui superbe vixerim, illius tu parens, puella castissima, qui humiliatam naturam sublimem evexit.

Alius hirmus. Tonus idem.

« Audivi, Domine, vocem tuam, et timui: consideravi opera tua », et laudavi potentiam tuam, o Domine.

Perquam venerabilis apostolorum chorus, universorum Creatorem exorans, nos te laudibus prosequentes, solare.

Vos apostoli, ut Christi operarii, mundum totum divino excolentes sermone, ubique ei fructus obtulistis.

« Christo vere dilecto, facti estis vinea ». Quippe vinum Spiritus, o apostoli, effudistis mundo.

Gloria.

Tu major principatu principioque, pari forma, potentissima Trinitas sancta; Pater, Verbum, Spiritus sancte; Deus, Lumen, et Vita, custodi tuum ovile.

desiderata fere 2 constat: cujus rei sacramentum explicuerit aliquando Euchologii interpres.

Ad Deipar.

Avesis, throne ignite; avesis, candelabrum lampadibus splendens; ave, mons sancte, arca vitæ; sanctorum sanctum tabernaculum, ave.

Hirmus alius.

Audivit propheta adventum tuum, Domine, et timuit: quod esses nasciturus ex Virgine et mundo exhibendus, dixitque: « Audiavi auditum tuum, et timui ». Sit Gloria, Domine, tue potentie.

Ne despexeris tua opera; ne tuum signmentum, juste Judex, neglexeris. Quamquam peccavi solus, tu, o clemens, qua homo supra hominem omnem, potestatem tamen dimittendi peccata, qua es Dominus universorum, habes.

Prope est finis, o anima; prope est; nec es sollicita? Non te præparas? Tempus urget; exsurge: « Prope est Judex in januis »; velut somnium, velut fies, vitæ tempus decurrit. Uti quid vero frustra conturbamur?

Resipisce, o anima mea; actus quos es operata recogita, eosque ois oculos statue, atque ab oculis lacrymarum stillas funde. Dic palam Christo actiones tuas et cogitationes, et justificare.

Non fuerit in vita peccatum, actione, aut malitia quam ego, Salvator, intellectu et cogitatione atque proposito non peccaverim; affectu, mentis judicio, et actione, ut nemo unquam gravius peccaverit.

Inde etiam damnationis incurri reatum; inde miser ego, conscientia propria iudice, qua nihil mundus violentius habet, causa cecidi; tu, Judex et Redemptor cognitorque meus, parce et libera, salvumque fac servum tuum.

Scala quam olim magnus patriarcha vidit, scansionem, o anima, refert actionis, contemplationisque ascensum. Si vis ergo actione, scientiaque et contemplatione vivere, renovare.

Æstum diei patriarcha sustinuit egenus, notisque pertulit gelu, furta quotidie sustinens (35), pascendo, pugnando, serviendo, ut sibi duas uxores matrimonio jungeret *.

Tu mihi uxores duas, actionem et contemplationem cogita: Liam quidem actionem, velut multa secundam prole; Rachel autem, contemplationem, ut laboribus multis attritam. Nec enim, o anima, absque laboribus, vel actionem vel contemplationem geri recte contigerit.

Vigil esto, o anima mea; age strenue ut magnus patriarcha, quo actionem contemplationi junctam compares, vocerisque mens videns

A

Θεοτόκ.

Χαῖρε, θρόνε πυρίμορφε· χαῖρε, λυχνία λαμπρῆ· φόρε· χαῖρε, βροσ ἀγιάσματος· κιβωτὲ τῆς ζωῆς· ἀγίων ἀγία σκηνή.

Εἰρμός ἄλλος.

Ἀκήκοεν ὁ προφήτης τὴν ἔλευσιν σου, Κύριε, καὶ ἐφοβήθη, ὅτι μέλλεις ἐκ Παρθένου τίχτεσθαι, καὶ ἀνθρώποις δείκνυσθαι· καὶ ἔλεγεν· « Ἀκήκοα τὴν ἀκοὴν σου, καὶ ἐφοβήθην. » Δόξα τῇ δυνάμει σου, Κύριε.

Τὰ ἔργα σου μὴ παρίδῃς· τὸ πλάσμα σου μὴ παρῶβῃ, Δικαιοκρίτα· εἰ καὶ μόνος ἡμαρτον ὡς ἀνθρώπος, ὡπὲρ πάντα ἀνθρώπων φιλάνθρωπε· ἀλλ' ἔχεις ὡς· Κύριος πάντων, τὴν ἐξουσίαν ἀρτεῖν ἀμαρτήματα.

B

Ἐγγίζει, ψυχὴ, τὸ τέλος· ἐγγίζει, καὶ οὐ φροντίζεις; Οὐχ ἐτοιμάζῃ; Ὁ καιρὸς συντέμνει, διανέστηθι· « Ἐγγὺς ἐπὶ θύραις ὁ Κριτὴς ἐστίν. » ὡς ὄναρ, ὡς ἄνθος, ὁ χρόνος τοῦ βίου τρέχει. Τί μάτην τραπτόμεθα;

Ἀνάνιψον, ὦ ψυχὴ μου· τὰς πράξεις σου ἃς εἰργάσω ἀναλογίζου, καὶ ταύτας ἐπ' ὕψους προσάγαγε· καὶ σταγόνas στάλαξον δακρύων σου. Εἰπέ παρρησία τὰς πράξεις, τὰς ἐνθυμήσεις, Χριστῷ, καὶ δικαιοῦσθαι.

Οὐ γέγονεν ἐν τῷ βίῳ ἀμαρτήματα, οὐδὲ πράξεις, οὐδὲ κακία, ἣν ἐγὼ, Σῶτερ, οὐκ ἐπιλημέλησα, κατὰ νοῦν, καὶ γνῶσιν, καὶ προαίρεσιν· καὶ θέσει, καὶ γνῶμῃ, καὶ πράξει ἐξαμαρτήσας, ὡς ἄλλος οὐδεὶς πώποτε.

C

Ἐντεῦθεν καὶ κατεκρίθην· ἐντεῦθεν κατεδικάσθην ἐγὼ ὁ τάλας ὑπὸ τῆς οἰκείας συνειδήσεως, ἥς οὐδὲν ἐν κόσμῳ βιαιότερον· Κριτὰ, Λυτρωτὰ μου καὶ γνῶστα, φέισαι καὶ ῥῦσαι, καὶ σῶσόν με τὸν δοῦλόν σου.

Ἡ κλίμαξ ἣν εἶδε πάλα ὁ μέγας ἐν πατριάρχαις, δαίγμα, ψυχὴ μου, πρακτικῆς ὑπάρχει ἐπιθέσεως· γνωστικῆς τυγχάνει ἀναβάσεως. Εἰ θέλεις οὖν, πράξει, καὶ γνῶσει, καὶ θεωρίᾳ βιοῦν, ἀνακαινίσθητι.

Τὸν καύσωνα τῆς ἡμέρας, ὑπέμεινε δι' ἔνδειαν ὁ πατριάρχης· καὶ τὸν παγετὸν τῆς νυκτὸς ἤνεγκε, καθ' ἡμέραν κλέμματα ποιούμενος, ποιμαίνων, πυκτεύων, δουλεύων, ἵνα τὰς δύο γυναῖκας εἰσαγάγῃτο.

D

Γυναῖκάς μοι δύο νείε τὴν πρᾶξίν τε καὶ τὴν γνῶσιν ἐν θεωρίᾳ· τὴν μὲν Ἀσίαν, πρᾶξιν, ὡς πολυτεχνον· τὴν Ῥαχὴλ δὲ, γνῶσιν ὡς πολυπόνον. Καὶ γὰρ ἀνευ πόνων, οὐ πρᾶξις, οὐ θεωρία, ψυχὴ, καθορθήσεται.

Γρηγόρησον, ὦ ψυχὴ μου, ἀρίστευσον ὡς ὁ μέγας ἐν πατριάρχαις, ἵνα κτήσῃ πρᾶξιν μετὰ γνῶσεως· ἵνα χρηματίσῃς νοῦς ὁρῶν τὸν Θεόν, καὶ εὐδόξῃς.

* Habac. iii, 2. * Matth. xxiv, 35. * Psal. xxxviii, 7. * Gen. xxviii, 12. * Gen. xxxi, 40.

COMBEFISH NOTÆ.

(35) Furta quotidie sustinens. Ποιοῦμενος κλέμματα καθ' ἡμέραν· fraudante socero pacta mercede, qua de re expostulat ipse Gen. xxxi, 7.

τὸν ἄδυστον γνῶφον ἐν θεωρίᾳ, καὶ γένῃ μεγάλῃ-
πορος.

Τοὺς δώδεκα πατριάρχας ὁ μέγας ἐν πατριάρχειαις
παιδοποιήσας, μυστικῶς ἐστήριξέ σοι κλίμακα,
πρακτικῆς, ψυχῇ μου, ἀναβάσεως, τοὺς παῖδας, ὡς
βάθρα τὰς βάσεις, ὡς ἀναβάσεις, παντόφω; ὑποθέ-
μενος.

Ἦσαυ τὸν μεμισημένον ζηλοῦσα ψυχῇ, ἀπείδου τῷ
περυστῇ σου, τὰ τοῦ πρώτου κάλλους πρωτοτόκια,
καὶ τῆς πατρικῆς εὐχῆς ἐξέπεσας· καὶ δις ἐπερνέ-
σθης, ἅθλια, πράξει καὶ γνώσει. Διὸ νῦν μετανόησον.

Ἐδὼμ ὁ Ἦσαυ ἐκλήθη, δι' ἄκραν θηλυμανίας· ἐπι-
μίσιν· ἄκρατία γὰρ ἀπὸ πυρούμενος, καὶ ταῖς ἡδο-
ναῖς καταπιλούμενος, Ἐδὼμ ὠνομάσθη· ὁ λέγεται **B**
θερμασία ψυχῇ· φιλαμαρτήμονος.

Ἰδὼ τὸν ἐπὶ κοπρίας ἀκούσας, ὦ ψυχῇ μου δι-
καιωθέντα, τὴν αὐτοῦ ἀνδρείαν οὐκ ἐξήλωσας· τὸ
στερβὸν οὐκ ἔσχες τῆς προθέσεως, ἐν πᾶσιν, οἷς
οἶδας, οἷς ἐπειράθης· ἀλλ' ὥφθης ἀκατέρητος.

Ὁ πρότερον ἐπὶ θρόνου, γυμνὸς νῦν ἐπὶ κοπρίας
καθηλωμένος· ὁ πολὺς ἐν τέκνοις καὶ περιδλεπτος,
ἄπαις, ἀφαιρείοικος αἰφνίδιον. Παλάτιον γὰρ, τὴν
κοπρίαν, καὶ μαργαρίτας, τὰ ἔλκη ἐλογίζετο.

Βασίλειον τὴν ἄξίαν, διάδημα καὶ πορφύραν ἀμ-
φιέμενος, πολυκτημῶν ἄνθρωπος καὶ δίκαιος· **C**
πλούτιον ἐπιδριθὼν καὶ βοτκήμασιν· ἐξείφνης τὸν
πλούτον, τὴν δόξαν, τὴν βασιλείαν, πτωχεύσας ἀπ-
εκέλευτο.

Εἰ δίκαιος ἦν ἐκεῖνος καὶ ἀμεμπτος παρὰ πάντας,
καὶ οὐκ ἀπέδρα τὰ τοῦ πλάνου ἐνεδρα καὶ σκάμ-
ματα· σὺ φιλαμαρτήμων οὖσα, τάλανα ψυχῇ,
τί ποιήσεις, ἐάν τι τῶν ἀδοκῆτων συμδῇ ἐπενεχθῇ-
ναί σοι;

Τὸ σῶμα κατεβρώσθη· τὸ πνεῦμα κατεσι-
λώθη· ὅλος ἡλωθῇ. Ἀλλ', ὡς ἱατρός, Χριστέ,
ἀμφοτέρω διὰ μετανοίας μου θεράπευσον, ἀπόλου-
σον, κάθαρσον, πλύνον· δεῖξον χιόνος, Σῶτερ μου,
καθαρώτερον.

Τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα, σταυρούμενος ὑπὲρ πάντων
ἔθικας, Λόγε· τὸ μὲν σῶμα, ἵνα ἀναπλάσῃς με· τὸ **D**
δὲ αἷμα, ἵνα ἀποπλύνῃς με· τὸ πνεῦμα παρέδω-
κας, Λόγε, ἵνα ἐμὲ προσάξῃς, Χριστέ, τῷ σὺ Γεν-
νήτορι.

Εἰργάσω τὴν σωτηρίαν ἐν μέσῳ τῆς γῆς. ὁ Κτί-
στης ¹, ἵνα σωθῶμεν· ἐκουσίως· ἔξωλ' ἀνεσταύρω-

¹ Gen. xxii, 28. ² Malach. i, 3. ³ Gen. xiv, 32; xxvii, 36. ⁴ Gen. xiv, 50. ⁵ Job i, 22. ⁶ Psal. lxxiii, 12.

⁷ Leg. ὀλομανίας. ⁸ ἄλλ. οὐκέρημων.

VARIE LECTIONES.

COMBEFISH NOTÆ.

(56) *Appetitu esculenti ad insaniam*, etc. Sic plane
legendum suadet historia Esau ὀλομανίας, nec
enim Scriptura cum θολομανίας notat, sed ὀλομα-
νίας, et ab ea nomen illud *Edom* contraxisse si-

A Deum ⁹, atque ad inaccessam caliginem contem-
platione pervenias, faciasque multam mercatu-
ram.

Magnus ille patriarcha, duodena patriarcharum
prole, practici tibi ascensus, o anima, ac positi
in actione, scalam mystice erexit: filios, ut gra-
dus, gressus ut ascensus, sapienter admodum po-
nens ac subjiciens.

Odio habitum Esau ¹⁰, o anima, æmulata, primi
decoris vendidisti primitiva tuo supplantatori, pa-
ternamque benedictionem amisisti ¹¹, ac bis mi-
sera, quod ad actionem et scientiam spectat, fuisti
supplantata; quare modo age penitentiam.

Dictus est Esau, Edom ¹², appetitu esculenti ad
insaniam addicto (56); semper enim incontinentia
æstusans, totusque voluptatibus pollutus, Edom
nominatus est: quod dicitur fervor calorque
animæ amantis peccatum.

O anima, quæ Job audieris in stercore justifica-
tum ¹³, non es æmulata viri fortitudinem. Non
habuisti firmum illud propositum in omnibus
quæ nosti, quæ vidisti, et es experta; sed te, non
ferentem malorum exhibuisti.

Qui prius in throno, jam nudus in stercore
plenus ulceribus sedet; qui multis filiis auctus
et conspicuus fuisset, prole caret, ac domo re-
pente spoliatur. Stercus enim palatium ducebat,
ac vulnera, margaritas.

Cum regiam dignitatem, diadema et purpuram
indutus esset, vir multis auctus possessionibus et
justus, divitiis onustus et pecudibus locuples,
subito divitiis, gloria, regno, pauper effectus, pri-
vatus est.

Si vir ille quanquam justus ac præ omnibus
liber a crimine, seductoris insidias et certamina
non effugit, quid tu amans peccatorum, misera
anima, cum quid minus expectatum irruerit,
facere debueris?

Corpus pollutum est, anima contaminata, totus
scateo ulceribus; enimvero, ipse, Christe, peni-
tentia mea, utrumque sana, ut medicus: ablue,
munda, lava: ostende, Salvator meus, mundiorum
supra nivem.

Tu, Verbum corpus et sanguinem pro univer-
sis posuisti in cruce: corpus quidem, ut me re-
formares; sanguinem, ut ablueres; spiritum tra-
didisti, ut me tuo, Christe, Genitori conciliares.

Operatus es salutem in medio terræ ¹⁴, o Sal-
vator, ut consequeremur salutem; volens cruci-

gnificat: velut a cibi et edulii gulosius desiderati
qualitate et colore, quod esset rufum: sive ab ipsa
lenticularum natura, quibus constabat, sive a pe-
culiari condimento.

lius es; aperta est Edem, superna, inferna, A
creata quæque; te omnes gentes quas salvas le-
ceris, sunt adoraturæ.

Sit mihi piscina, tuo latere fusus sanguis; po-
tusque pariter, quæ manavit aqua illa refectionis,
ut utrinque emunder: qui ceu unguentum et po-
tum, tua, Verbum, vivifica eloquia, bibendo,
ungar.

Thalamo privatus sum: sum factus exsors au-
ptiarum et cœnæ. Lampas, velut sine oleo extin-
cta est; dormienti clausum est cubile, comesta
cœna: ego autem ejectus sum, ligatus manus et
pedes.

Tuum, Ecclesia, vivificum latus, craterem ac-
cipit, ex quo nobis latere, fons duplex remission-
is et scientiæ manavit, in figuram Veteris et
Novi, utriusque, inquam, o Salvator noster, Testa-
menti.

Tempus vitæ meæ exiguum est, laboribusque et
molestia plenum: verum pœnitentem suscipe, et
revoca agnoscentem. Ne flam alieni possessio et
esca: tu ipse, Salvator, mei miserere.

Jam grandiloquum ago, et corde temere
audacem: ne me condemnes cum Phariseo; imo
Publicani, qui solus misericors sis, humilitatem
concede: tu me, juste Iudex, huic accense.

Peccavi, carnis vasculo injuriam faciens; novi,
o misericors; verum me, pœnitentem suspice, et
revoca agnoscentem. Ne alieno cedam possessio
et esca: tu ipse Salvator, mei miserere.

Ipse mihi factus sum idolum, vitiis corrupens
animam. Verum pœnitentem suspice, et revoca
agnoscentem; ne efficiar alieno in possessionem
et escam, tu ipse Salvator, mei miserere.

Non audiavi vocem tuam; fui inobediens tuæ
Legislatoris Scripturæ. Verum pœnitentem sus-
cipe, et revoca agnoscentem. Ne efficiar alieno
in possessionem et escam; tu ipse, Salvator, mei
miserere.

In sanctum.

Vitam agens in corpore velut incorpoream,
maximam plane, o sancta, a Deo accepisti gra-
tiam. Esto patrona eorum qui fideles te honorant:
quamobrem supplicamus ut tuis precibus ab omni
liberemur genere tentationum.

Cum in magnarum obcenitatum profundum
præceps abiisses, non illic hæsisisti: sed meliori
assumpto proposito, ad supremam perspicue vir-
tutem actione emersisti; ut angelicas naturas, o
Maria, rei novitate stupefeceris.

In Andream.

Andrea Patrum decus, ne divinissimam Tri-
nitatem interpellare tuis precibus obliviscaris;
ut liberemur a pœna, qui te admirabilem

σας· ἡ Ἐδέμ κλεισθεῖσα, ἀνεῳγντο· τὰ ἄνω, τὰ
κάτω· ἡ κτίσις· τὰ ἔθνη πάντα σωθόντα, προσ-
κυνοῦσι σε.

Γενέσθω μοι κολυμβήθρα, τὸ αἷμα τὸ ἐκ πλευράς
σου· ἄμα καὶ πόμα, τὸ πηγάζσαν ὕδωρ τῆς ἀφέσεως,
ἵνα ἐκατέρωθεν καθαίρωμαι· χρισόμενος πίνων,
ὡς χρίσμα καὶ πόμα, Λόγε, τὰ ζωηρά σου λόγια.

Γυμνὸς εἰμι τοῦ νομῶντος· γυμνὸς εἰμι καὶ τοῦ
γάμου ἄμα καὶ δείπνου. Ἡ λαμπάς ἐσθέσθη ὡς
ἀνέλαιος· ἡ παστὰς ἐκλείσθη μοι καθεύδοντι· τὸ
δείπνον ἐδρώθη· ἐγὼ δὲ, χεῖρας καὶ πόδας δεθεῖς,
ἔξω ἠ ἀπέρρημαι.

Κρατῆρα, ἡ Ἐκκλησία, ἐκτέσαστο τὴν πλευράν σου
τὴν ζωηφόρον, ἐξ ἧς ὁ διπλοῦς ἡμῖν ἐξέδλυσσε, κρου-
νὸς τῆς ἀφέσεως καὶ γνώσεως, εἰς τύπον τῆς
Πάλαι, τῆς Νέας· τῶν δύο ἄμα Διαθηκῶν, Σῶτερ
ἡμῶν.

Ὁ χρόνος ὁ τῆς ζωῆς μου ὀλίγος, καὶ πλήρης πό-
νων καὶ πονηρίας· ἀλλ' ἐν μετανοίᾳ με παράλαβε,
καὶ ἐν ἐπιγνώσει κτήμα, μὴ βρώμα τοῦ ἀλλοτρίου·
Σῶτερ, αὐτὸς με οἰκτεῖρον.

Υψηλότερος νῦν ὑπάρχω, θρασύς τε καὶ τὴν καρ-
δίαν, εἰκὴ καὶ μάτην· μὴ τῷ Φαρισαίῳ συγκαταδι-
κάζῃς με· μᾶλλον τοῦ Τελώνου τὴν ταπεινώσιν παρά-
σχου μοι, μόνε οἰκτιρμῶν· Δικαιοκρίτα, αὐτῷ με
συναριθμήσον.

Ἐξήμαρτον, ἐνυβρίσας τὸ σκεῦος τὸ τῆς σαρκός
μου· οἶδα, οἰκτιρμῶν· ἀλλ' ἐν μετανοίᾳ με παρά-
λαβε, καὶ ἐν ἐπιγνώσει ἀνακάλεσαι· μὴ γένωμαι
κτῆμα, μὴ βρώμα τοῦ ἀλλοτρίου· Σῶτερ, αὐτὸς με
οἰκτεῖρον.

Αὐταῖδουλον ἐγενόμην, τοῖς πάθεσι τὴν ψυχὴν μου
βλάπτων, οἰκτιρμῶν. Ἀλλ' ἐν μετανοίᾳ με παράλαβε,
καὶ ἐν ἐπιγνώσει μετακάλεσαι· μὴ γένωμαι κτῆμα,
μὴ βρώμα τοῦ ἀλλοτρίου· Σῶτερ, αὐτὸς με οἰκτεῖρον.

Οὐκ ἤκουσα τῆς φωνῆς σου· παρήκουσα τῆς Γρα-
φῆς σου τοῦ νομοθέτου· Ἀλλ' ἐν μετανοίᾳ με
παράλαβε, καὶ ἐν ἐπιγνώσει μετακάλεσαι· μὴ
γένωμαι κτῆμα, μὴ βρώμα τοῦ ἀλλοτρίου· Σῶτερ,
αὐτὸς με οἰκτεῖρον.

Τῆς δόλας.

Ἀσώματον πολιτεῖαν, ἐν σώματι μετελθοῦσα·
χάριν, δόλια, πρὸς Θεοῦ μεγίστην ὄντως εἰληφας·
τῶν πιστῶς τιμώντων σε προέστασο· διὸ δυσωπού-
μεν παντοίων πειρατηρίων ἡμᾶς εὐχαῖς σου λύ-
τρωσαι.

Μεγάλων ἀτοπημάτων εἰς βάθος κατεχθεῖσα, οὐ
κατεσχέσθης· ἀλλ' ἀνέδραμες λογισμῷ κρείττονι,
πρὸς τὴν ἀκροτάτην, διὰ πράξεως, σαφῶς ἀρετὴν·
παράδοξος ἀγγέλων φύσεις, Μαρία, καταπλήξασα.

Ἀνδρ.

Ἀνδρέα Πατέρων κλέος, εὐχαῖς σου μὴ ἐπιλάβῃ
καθικετεῶν παρεστῶς, Τριάδα τὴν ὑπέρθεον· ὅπως
λυτρωθῶμεν τῆς κολάσεως, οἱ πόθῳ προστάτην σε

VARIE LECTIONES.

¹¹ ἀλλ. ἐξέδλημοι.

θεῖον, παμμάχαρ, ἐπικαλοῦντες· τὸ Κρήτης ἐγκαλ-
λώπιμα.

Δόξα.

Ἀμέριστον τῇ οὐσίᾳ, ἀσύγχυτον τοῖς προσώποις
θεολογῶ σε, τὴν τριαδικὴν μίαν Θεότητα· ὡς ὁμο-
δοξαίειον, καὶ σύνθρονον· βῶ σοι τὸ ἅμα τὸ μέγα,
τὸ ἐν ὑψίστοις τρισσῶς ὁμολογούμενον.

Θεοτόκιον.

Καί τίχτεις, καὶ παρθενεύεις, καὶ μένεις δι' ἄμφο-
τέρων. Φύσει παρθένος ὁ τεχθεὶς καινίζει νόμους
φύσεως· ἡ νηδὺς δὲ κύει μὴ λοχεύουσα. Θεὸς ὅπου
θέλει, νικᾶται φύσεως τάξιν. Ὁ ποιεῖ γὰρ ὅσα βού-
λεται. »

Ψδὴ δ'. Ὁ Εἰρμός.

Ἐκ νυκτὸς ὀρρίζοντα, φιλάνθρωπε, φώτισον,
δέομαι, καὶ ὁδηγήσον καὶ ἐν τοῖς προστάγμασί
σου· καὶ διδάξιν με, Σῶτερ, ποιεῖν τὸ θέλημά σου.

Ἐν νυκτὶ τὸν βίον μου διήλθον ἀεὶ. Σκότος γὰρ
γέγονα, καὶ βαθεῖά μοι ἀγλὺς, ἡ νύξ τῆς ἁμαρτίας.
Ἄλλ' ὡς ἡμέρας υἱὸν, Σῶτερ, ἀνάδειξόν με.

Τὸν Πουδίμ μιμούμενος ὁ τάλας ἐγὼ, ἔπραξα
ἄθεσμον καὶ παράνομον βουλὴν κατὰ τοῦ Θεοῦ
ὕψιστου, μίανας κοίτην ἐμήν, ὡς τοῦ πατρὸς,
ἐκείνου.

Ἐξομολογοῦμαι σοι, Χριστέ Βασιλεῦ, ἡμαρτον,
ἡμαρτον, ὡς οἱ πρὶν τὸν Ἰωσήφ ἀδελφοὶ πεπρα-
κότες· τὸν τῆς ἀγγελίας καρπὸν, καὶ τὸν τῆς σω-
φροσύνης.

ὑπὸ τῶν συγγόνων, ἡ δικαία ψυχὴ δέδοτο· πέ-
πρατο εἰς δουλείαν ὁ γλυκὺς, εἰς τύπον τοῦ Κυρίου·
αὐτὴ δὲ ὅλη ψυχὴ, ἐπράθης τοῖς κακοῖς σου.

Ἰωσήφ τὸν δίκαιον, καὶ σώφρονα νοῦν μίμησαι,
τάλαινα καὶ ἀδόκιμη ψυχὴ, καὶ μὴ ἀκολασταίνου,
ταῖς παραλόγοις ὁρμαῖς ἀεὶ παρανομοῦσα.

Εἰ καὶ λάκκῳ ἔκχησέ ποτε Ἰωσήφ, Δέσποτα Κύ-
ριε· ἀλλ' εἰς τύπον τῆς ταφῆς καὶ τῆς ἐγέρσεώς
σου. Ἐγὼ δὲ, τί σοὶ ποτε τοιοῦτον προσενέγκω;

Τοῦ Μωσέως ἤκουσας τὴν θήβην, ψυχὴ, ὕδασι·
κύμασι φερομένην ποταμοῦ, ὡς ἐν θαλάμῳ κάλει,
φυγοῦσαν δρᾶμα πικρὸν βουλῆς Φαραωνίτου.

^a Psal. cxxiv, 10. ^a Psal. lxx, 2; cxviii, 35; cxlvi, 10. ^b Ephes. v, 8. ^c Gen. xxv, 22; xlvi, 4.
^d Gen. xxxviii, 28. ^e Exod. ii, 3.

COMBEFISH NOTÆ.

(37) *Theben*. Θήβην. Ita alius codex LXX et
Cyril. in *Glaphyris*; pro quo alii codices LXX θιβὴν
de qua voce videndus Nobil. ad ii illud Exod. Vulg.
Fiscellam scirpeam: Tigur. *arculam arundineam*;
interp. Origenis, ex papyro putat. Vix certe sciri
potest ex qua esset materia. Complutensia habent
θήκην· quod sit arca velut generice, quo forte
modo scripserunt LXX; nec vox Hebraica vult
aliud: nam est תיבה: quæ eadem habetur Gen. vi,
ubi LXX reddunt *κιβωτόν*· Noster *arcam*; atque
adeo quidquid mysterii vel Augustinus vel alii in
ea voce LXX, quæ corrupta videtur, invenerunt,

PATROL. GR. XCVII.

A patronum, beatissime, desiderio invocamus; o
Cretensium gloria.

Gloria.

Individuam substantia, personis inconfusam,
unam trinam Deitatem prædico; velut cuius idem
sit regnum, unaque sedes; magnum clamore sub-
mitto canticum, quod trine in altissimis cele-
bratur.

In Deiparam.

Et paris, et es virgo, manetque utraque præro-
gativa. Qui natura virgo natus est, novavit leges
naturæ. Porro gestas uterum, non suscepto se-
mine. Vincit Deus, ubi est visum, naturæ ordinem;
Nam « Quæcunque vult, facit ».

Ode 5. Hirmus.

B Mane a nocte vigilantem, illumina, precor, tu
clemens, ac deduc in mandatis tuis; ac me, Sal-
vator, doce facere voluntatem tuam ^a.

Totam in nocte vitam meam duxi; nam fui
tenebræ ^b, profundaque mihi caligo, nox peccati
est. Tu me nihilominus, Salvator, ut filium lucis
effice.

Ruben illum ^c, miser ego imitatus, iniquum im-
piumque consilium molitus sum adversus Deum al-
tissimum, meo cubili polluto, qua ille ratione
cubile polluit paternum.

Confiteor tibi, Christe Rex, peccavi, peccavi,
velut qui olim Joseph fratres vendiderunt ^d: casti-
tatis nimirum fructum, et continentiam.

C Tradita est a cognatis anima justa; venditus
est in servum dulcis ille, in figuram Domini; at
tu tota, anima, venundata es tuis vitiliis.

Æmulare Joseph justum, ac mentem castam, o
misera reprobaque anima; nec libidinose, semper-
que alienis a ratione cupiditatibus obsequens vi-
vas.

Quanquam, here Domine, aliquando Joseph
in lacu habitavit; id tamen in sepulturæ tuæ et
resurrectionis typum. At ergo, quid nunquam tibi
ejusmodi offeram?

Mosis ^e theben audisti (37), o anima; ut æquis
olim, ut fluminis fluctibus, velut thalamo vecta,
amaram fugerit Pharaonicarum insidiarum fa-
d bulam.

Quando occidentes olim, o misera anima, impubem, virili facie, sobriam actionem, obstetrices audisti, tu jam instar Mosis illius magni (38), nutri sapientiam.

Non interfecisti, o anima, sicut magnus Moses, Ægyptium animum[†]: Qui, cedo, penitens habitabis, perturbationum vitiorumque desertum?

Magnus ille Moses desertis locis habitavit[‡]. Age vero, ipsius tu imitare vitæ rationem, ut divinæ pariter in rubo apparitionis, o anima, contemplationem consequaris.

Tibi, ipsa Mosis virgam, percutientem mare, imumque gurgitem astringentem ac durantem[§], crucis divinæ typo, o anima, exprime: quo et tibi licuerit magna efficere.

Obtulit Aaron Deo ignem inculpatum, sine dolo: Ophni autem et Phinees, qua tu ratione, o anima^{||}; alienum, nempe pollutam vitam, Deo obtulerunt.

Quam, Domine, molestus animo fui, Pharaoni illi amaro[¶]: velut anima ac corpore Jamne et Mambre[⋈], mensque obruta; tu nihilominus adjuva me.

Cæno animum, o miser, conspurcatus sum: Lava me, Domine, precor, mearum lacrymarum balneo; carnis meæ tunicam, nivis instar dealbans.

Siquidem mea opera, o Salvator, scrutari velim: video nullum mortalem esse quem peccando non superaverim; quippe peccavi in intelligentia mentis, non ignorans.

Parce, parce, Domine, tuo figmento; peccavi, remitte mihi. Solus enim ipse natura mundus es, nec alius quisquam, extra te, immunis est a sorde.

Propter me, qui Deus esses, meam hominis induisti formam; edidisti miracula, sanans leprosos, astringens paralyticos¹: sanguine fluentis, o Salvator, fimbriæ tactu, sistens rivos².

Imitare sanguine fluentem illam, o anima infelix; accede, tene fimbriam Christi, ut libereris a plagis, audiasque ab eo: «Fides tua te salvam fecit³».

Esto, o anima, deorsum inclinatæ illius semine imitatrix: accede, advolvere pedibus Jesu, ut te is erexerit⁴, ac recta incedas semitas Domini.

[†] Exod. II, 12. [‡] Exod. III, 2. [§] Exod. XIV, 22. ^{||} I Reg. II, 12. [¶] Exod. VII, 2. [⋈] II Tim. III, 8. ¹ Matth. IX, 20. ² Luc. VIII, 44. ³ ibid. 48. ⁴ Luc. XIII, 2.

VARIAE LECTIONES.

¹² γρ. Μαμβρής.

COMBESII NOTÆ.

(38) *Instar Mosis illius magni*. Posset accipi passive, textu nonnihil correcto in voce Μωσῆς, alludendo ad historiam servati Mosis, qui divinum aliquid ac vere virile vultu præferret; quo et parentes ad ejus salutem modis omnibus procuran-

A Εἰ τὰς μαίας ἤκουσας, κτεινούσας ποτὲ ἀνηδον, τάλαινα, τὴν ἀρρένωτον, ψυχὴ, τῆς σωφροσύνης πρᾶξιν· νῦν ὡς ὁ μέγας Μωσῆς τιθηνοῦ τὴν σοφίαν.

Ὡς Μωσῆς ὁ μέγας τὸν Αἰγύπτιον νοῦν, οὐκ ἀπέκτεινας, ψυχὴ· καὶ πῶς οἰκήσεις, λέγε, τὴν ἔρημον παθῶν, διὰ τῆς μετανοίας;

Τὰς ἐρήμους ὥκησεν ὁ μέγας Μωσῆς. Δεῦρο δὲ, μίμνησαι τὴν αὐτοῦ διαγωγὴν· ἵνα καὶ τῆς ἐν βάτῳ θεοφανείας, ψυχῇ, ἐν θεωρίᾳ γένη.

Τὴν Μωσείως ράβδον εἰκονίζου, ψυχῇ, πλήττουσαν θάλασσαν, καὶ πηγνύουσαν βυθὸν, τύπῳ σταυροῦ τοῦ θείου· δι' οὗ δυνήσῃ καὶ σὺ μεγάλα ἐκτελέσαι.

Ἀαρὼν προσέφερε τὸ πῦρ τῷ Θεῷ, ἄμωμον, ἄδολον· ἀλλ' Ὀφνὶ καὶ Φινεὺς, ὡς σὺ, ψυχῇ, προσήγον ἄλλότριον τῷ Θεῷ, βερυπωσμένον βίον.

Ὡς βαρὺς τὴν γνώμην, Φαραὼ τῷ πικρῷ, γέγονα, Δέσποτα. Ἰαμνῆς καὶ Ἰαμβρῆς¹², τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα, καὶ ὑποδούχιος νοῦς· ἀλλὰ βοήθησόν μοι.

Τῷ πληρῷ συμπέφυρμαι, ὁ τάλας, τὸν νοῦν· Πλυνόν με, Δέσποτα, τῷ λουτρῇ τῶν ἐμῶν δακρύων, δέομαί σου, τὴν τῆς σαρκὸς μου στολὴν λευκάνας ὡς χιόνα.

Ἐὰν ἐρευνήσω μου τὰ ἔργα, Σῶτερ, ἅπαντα ἀνθρωπῶν υπερβάντα ἑμαυτὸν ὁρῶ ταῖς ἀμαρτίαις, ὅτι ἐν γνώσει φρενῶν ἡμαρτον, οὐκ ἀγνοῖα.

Φεῖσαι, φεῖσαι, Κύριε, τοῦ πλάσματος σου· ἡμαρτον, ἄνες μοι· ὅτι φύσει καθαρὸς αὐτὸς ὑπάρχεις μόνος, καὶ ἄλλος πλὴν σοῦ οὐδεὶς, ὑπάρχει ἔξω ρύπου.

Δι' ἐμὲ Θεὸς ὢν, ἐμορφώθης ἐμέ· ἔδειξα θαύματα, ἱασάμενος λεπρούς, καὶ παραλύτους σφίγγας· αἰμόρρουν στήσας, Σῶτερ, ἀφῇ κρασπέδου ρύσιν.

Τὴν αἰμόρρουν μίμνησαι, ἀθλίᾳ ψυχῇ· πρόδραμε, κράτησον τοῦ κρασπέδου τοῦ Χριστοῦ· ἵνα ρυσθῇς μαστίγων· ἀκούσης δὲ παρ' αὐτοῦ· «Ἡ πίστις σου σέσωκέ σε.»

Τὴν χαμαὶ συγκύπτουσαν μιμοῦ, ὦ ψυχῇ· πρόσελθε, πρόσπεσον τοῖς ποσὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἵνα σε ἀνορθώσῃ, καὶ βηματίσῃς ὀρθῶς τὰς τρίβους τοῦ Κυρίου.

Εἰ καὶ φρέαρ, Δέσποτα, ὑπάρχεις βιβῶν, βλύσον ἅμα μοι νάματα ἐξ ἀχράντων σου φλεθῶν· ἵν' ὥς ἡ Σαμαρεῖτις, μηκέτι πίνων διψῶ· ζωῆς γὰρ ρεῖθρον βλύξεις.

Σιλῶμα γενέσθω μοι τὰ δάκρυά μου, Δέσποτα Κύριε, ἵνα νίψωμαι ἀγῶ τὰς κόρας, τῆς ψυχῆς μου, καὶ ἰδῶ σε νοερῶς, τὸ φῶς τὸ προαιώνιον.

Τῆς Ὁσίας.

Ἀσυγκρίτω ἔρωτι, πανόλβιε, ξύλον ποθήσασα προσκυνῆσαι τῆς ζωῆς, ἡξίωσαι τοῦ πόθου· ἀξίωσον οὖν καὶ ἐμὲ, τυχεῖν τῆς ἀνω δόξης.

Ῥεῖθρον Ἰορδάνιον περάσασα, εὖρες ἀνάπυσιν, τὴν ἐνώδυνον σαρκὸς ἡδονὴν ἐκφυγοῦσα· ἧς καὶ ἡμᾶς ἐξελοῦ, σαῖς προσευχαῖς, ὁσία.

Ἀνδρέου.

Ὡς ποιμένων ἀριστος, Ἀνδρέα σοφῆ, πρόκριτον ὄντα σε, πόθῳ δέομαι πολλῶ καὶ φόβῳ, σαῖς πρεσβελαῖς τῆς σωτηρίας τυχεῖν, καὶ ζωῆς αἰωνίου.

Δόξα.

Σὺ, Τριάς, δοξάζομεν, τὸν ἕνα Θεόν· Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος εἶ, ὁ Πατήρ, ὁ Υἱός, καὶ τὸ Πνεῦμα· ἀπλὴ οὐσία· μονὰς ἀλλ' προσκυνουμένη.

Καὶ νῦν. Θεοτόκ.

Ἐκ σοῦ ἡμφιάσατο τὸ φύραμά μου, ἄφθορε, ἄνανδρε, μητροπαρθένε, Θεὸς ὁ κτίσας τοὺς αἰῶνας· καὶ ἦνωσεν ἑαυτῷ τὴν τῶν ἀνθρώπων φύσιν.

Ῥδὴ 5. Ὁ Εἰρμός.

Ἐδόξα ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου πρὸς τὸν οἰκτίρμονα Θεόν, καὶ εἰσήκουσέ μου ἐξ ἄδου κατωτάτου· καὶ ἀνήγαγεν ἐκ φθορᾶς τὴν ψυχὴν μου.

Τὰ δάκρυα, Σῶτερ, τῶν ὀφθαλμῶν μου, καὶ τοὺς ἐκ βάθους στεναγμούς, καθαρῶς προσφέρω, βρώσης τῆς καρδίας· Ὁ Θεός, ἡμάρτηκά σοι, ἰλάσθητί μοι.

Ἐξένευσας, ψυχὴ, τοῦ Κυρίου σου, ὥσπερ Δαθὰν καὶ Ἀθειρών· ἀλλὰ φείσαιο κράζον ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, ἵνα μὴ τὸ χάσμα τῆς γῆς σε συγκαλύψῃ.

Ὡς δάμαλις, ψυχὴ, παροιστρήσασα, ἐξωμοιώθης τῷ Ἐφραΐμ· ὡς βορᾶς ἐκ βρόχων, ἀνάσωσον τὸν βίον, πετρωθεῖσα πράξει τὸν νοῦν, καὶ θεωρίᾳ.

Ἡ χεὶρ ἡμᾶς Μωσέως πιστώσεται, ψυχὴ, πῶς δύναται Θεός, λεπτωθέντα βίον λευκᾶναι καὶ καθάραι· καὶ μὴ ἀπογνῶς σεαυτὴν, κἂν ἐλεπρώθῃς.

Τὰ κύματα, Σῶτερ, τῶν πταισμάτων μου, ὡς ἐν θαλάσῃ Ἐρυθρᾷ, ἐπαναστραφέντα ἐκάλυψέ με ἄφνω, ὡς τοὺς Αἰγυπτίους ποτὲ καὶ τοὺς τριστάτας.

Ῥ Joan. iv, 13. Ῥ Joan. ix, 7. Ῥ Jonæ. ii, 3, 7. Ῥ Exod. vi, 6. Ῥ Exod. xiv, 26; xv, 4.

COMBESII NOTÆ.

(39) *Et principes.* Καὶ τοὺς τριστάτας. Forte deest Φαραώ. Habetur ea vox Exod. xv, 4, expressa ex Hebræo ubi est: *Et electio principum ejus*, sive ut Vulg. *Electi principes ejus*: quasi præcipui

Quamquam, Domine, altus puteus es, fluente mihi ab intemeratis tuis venis effunde, ut quemadmodum mulier Samaritana, non amplius bibendo sitiam: quippe scaturis fluente vitæ.

Sint mihi Siloe, meæ lacrymæ, o here Domine; ut et ipse lavem pupillas animæ, teque lumen prææternum videam spiritali ratione.

In Sanctam.

Cum, beatissima, incomparabil. ardore desiderasses adorare lignum vitæ, facta es voti compos: fac ergo ut et ipse compos cœlestis gloriæ merear effici.

Ubi Jordanis flumen transisses, invenisti requiem, molesta carnis voluptate liberata; qua et nos, tuis precibus, o sancta, liberos effice.

In Andream.

Tuis, sapiens Andrea, intercessionibus, velut qui pastorum optimus, eximius sis, multo tum desiderio, tum metu, salutem consequi ac æternam vitam rogo.

Gloria.

Te Trinitatem, Deum unum glorificamus: Sanctus, sanctus, sanctus es, Pater, et Filius, et Spiritus sanctus: substantia simplex, adorata semper unitas.

Et nunc. Ad Deipar.

Ex te induit nostram conspersione, o incorrupta, nescia viri, Virgo Mater, qui Deus sæcula condidit, atque humanam sibi naturam univit.

Ode 6. Hirmus.

Clamavi ex toto corde meo ad misericordem Deum, et exaudivit me de imo inferno; et eduxit ab interitu vitam meam.

Lacrymas, o Salvator, oculorum meorum, et cordis clamantis profunda suspiria palam offero. O Deus, tibi peccavi; esto mihi propitius.

Extranea facta es, o anima, a Domino tuo velut Dathan et Abiron; clama vero ex toto corde: Parce; ut ne te terræ hiatus operuerit.

Insaniens, o anima, tanquam vitula, facta es similis Ephraim; salva a laqueis instar capræ, vitam; mentem in petram durata, et actione et contemplatione.

Nobis, o anima, Mosis manus fidem certam fecerit, ut possit Deus leprosam vitam dealbare ac mundare: neque ipsa, quamvis leprosa, spem tui abjeceris.

Delictorum meorum fluctus, o Salvator, velut in mari Rubro subito reversi, me operuerunt, sicut Ægyptios olim et principes [Pharaonis] (39).

Num. xvi, 31. Osee x, 2. Eccl. xxvii, 22.

et primarii inter primarios sive duces sive satellites et milites, quales et Latini suos Triarios habent: de qua voce multis noster Sant., Nobil., ipse etiam Hieronymus c. xxiii Ezech., etc.

Fuisti, o anima, improbo animo scelestoque, A
velut olim Israel : irrationabiliter enim voluptu-
riam vitiorum voracitatem divino illi manna præ-
tulisti.

Carnes suillas, et lebetes, ac cibos Ægypti ⁂,
cœlesti escæ præposuisti, o anima, quemadmo-
dum improbus olim populus ille in deserto.

Præhabuisti, o anima, inventos a Philistinis
puteos, venæ illi petræ, ex qua theologiæ fontes
profundit sapientiæ flumen ⁓.

Percutiens Moses famulus tuus virga^a figurate
petram, vivificum latus tuum præfigurabat, ex
quo omnes, o Salvator, haurimus potum vitæ.

Scrutare, anima : explora instar Jesu Nave^b,
terram hæreditatis, qualisnam sit : atque in ea, B
recte legi obtemperans, ac legitime constitutis vi-
tæ rationibus, habita.

Surge, et sicut Jesus, expugna Amalec^c : nempe
vitia carnis : ac semper Gabaonitas^d, fallaces,
inquam, cogitationes vince.

Transi fluxam temporis naturam, qua olim arca
ratione ; et posside, o anima, terram illam pro-
missam^e : quippe Deus jubet ut proficiscare.

Quemadmodum Petrum clamantem salvasti^f,
salvum me fac cito, o Salvator : me libera a sæ-
va procella (40), extendens manum tuam, ac educ a
peccati profundo.

Portum te agnosco securum, Christe Domine :
sed me protinus ab irremediabili peccati et despe-
rationis fundo erue.

Sum ego, Salvator, quam olim perdidisti
drachmam regiam^g. Verum, accensa lucerna, Præ-
cursore tuo, o Verbum, require atque inveni tuam
imaginem.

In Sanctam.

Vitiorum extinctura flammam, juges lacryma-
rum rivulos oculis deduxisti, o Maria, velut igni
succensa animam : quarum et mihi tuo famulo im-
pertiaris gratiam.

Cœlestem quamdam affectionum vacuitatem,
vitæ rationibus summa in terris celsitudine insti-
tutis, consecuta es, o Mater : quamobrem ut te
laudantes a vitis et affectionibus liberi evadant,
intercessionibus tuis obtine.

In Andream.

Qui te Cretensium pastorem et præsulem, or-
bisque universi intercessorem uoverim, ad te ac-
cedo, o Andrea, et clamo ad te. Tu, Pater, erue a
peccati profundo.

Gloria.

Simplex sum individua Trinitas, personis discre-

Ἀγνώμονα, ψυχῇ, τὴν προαίρεσιν ἔσχες, ὥς πρὶν
ὁ Ἰσραὴλ· τοῦ γὰρ θεοῦ μάννα προέκρινας ἀλόγως
τὴν φιλήδονον τῶν παθῶν ἀθηραγίαν.

Τὰ βεῖα κρέα, καὶ τοὺς λέβητας, καὶ τὴν Αἰγύ-
πτιον τροφήν, τῆς ἐπουρανίου προέκρινας, ψυχῇ
μου, ὥς ὁ πρὶν ἀγνώμων λαὸς ἐν τῇ ἐρήμῳ.

Τὰ φρέατα, ψυχῇ, προετίμησας τῶν Χαναναίων
ἐννοιῶν, τῆς φλεβῆς τῆς πέτρας, ἐξ ἧς ὁ τῆς σοφίας
ποταμὸς προχέει κρουνοὺς θεολογίας.

Ὡς ἐπλήξε Μωσὴς ὁ θεράπων σου ῥάβδῳ τὴν
πέτραν, τυπικῶς τὴν ζωοποιόν σου πλευράν προ-
διετύπου· ἐξ ἧς πάντες πόμα ζωῆς, Σῶτερ, ἀνελού-
μεν.

Ἐρεύνησον, ψυχῇ· κατασκόπησον, ὥς Ἰησοῦς ὁ
τοῦ Ναυῆ, τῆς κληροδοσίας τὴν γῆν, ὅποια ἐστὶ,
καὶ κατοίκησον ἐν αὐτῇ δι' εὐνομίας.

Ἀνάστηθι, καὶ καταπολέμησον, ὥς Ἰησοῦς, τὸν
Ἀμαλήχ· τῆς σαρκὸς τὰ πάθη· καὶ τοὺς Γαβωνί-
τας, τοὺς ἀπατηλοὺς λογισμοὺς, ἀεὶ νικῶσα.

Διάβηθι τοῦ χρόνου τὴν ῥέουσάν φύσιν, ὥς πρὶν
ἡ κιβωτός· καὶ τῆς γῆς ἐκείνης γενοῦ ἐν κατα-
σχέσει, τῆς ἐπαγγελίας, ψυχῇ· θεὸς κελεύει.

Ὡς ἔσωσας τὸν Πέτρον βοήσαντα, σῶσον προφθά-
σας με, Σῶτερ, τοῦ θηρός· με ῥεῦσαι, ἐκτείνας σου
τὴν χεῖρα, καὶ ἀνάγαγε τοῦ βυθοῦ τῆς ἀμαρ-
τίας.

Λιμένα σε γινώσκω γαλήνιον, Δεσποτα Χριστέ·
ἀλλ' ἐκ τῶν ἀδύτων βυθῶν τῆς ἀμαρτίας καὶ τῆς
C ἀπογνώσεως, με προφθάσας ῥύσαι.

Ἐγὼ εἰμι, Σῶτερ, ἦν ἀπώλεσας πάλαι βασιλεῖον
δραχμῆν· ἀλλ' ἀνάψας λύχνον, τὸν Πρόδρομόν σου,
Λόγε, ἀναζήτησον καὶ εὗρε τὴν σὴν εἰκόνα.

Τῆς Ὁσίας.

Ἵνα παθῶν τὴν φλόγα κατασθέσης, θαυρῶν
ἐβλυξες ἀεὶ ὄγετοῦς, Μαρία, ψυχῇ πυρπολουμένη·
ὦν τὴν χάριν νέμοις κάμοι τῷ σὺ οἰκέτῃ.

Ἀπάθειαν οὐράνιον ἐκτίσω, δι' ἀκροτάτης ἐπὶ
γῆς πολιτείας, Μητὲρ· διδ' τοὺς σὲ ὁμνουντας ἐκ
παθῶν ῥυσθῆναι, πρεσβείαις σου δυσώπει.

D

Ἀνδρέου.

Τῆς Κρήτης σε ποιμένα καὶ προέδρον, καὶ οἰκου-
μένης πρεσβευτὴν ἔγνωκώς, προστρέχω, Ἀνδρέα,
καὶ βοῶ σοι· Ἐξελοῦ, Πάτερ, βυθοῦ τῆς ἀμαρ-
τίας.

Δόξα.

Τριάς εἰμι ἀπλῇ ἀδιαίρετος, διαίρετῃ προσωπι-

^v Num. xxi, 5. ^z Exod. xvi, 3. ^a Gen. xxi, 29. ^b Exod. xvii, 6. ^c Num. xiv, 6. ^e Exod. xvii, 8.
^d Josue ii, 21. ^f Josue iii, 14. ^g Matth. xiv, 30. ^h Luc. xv, 8.

COMBEFISII NOTÆ.

(40) A sæva procella. Non omnino reddimus
quod Græca sonant, si tamen sunt satis sana : ἐκ
θηρός· velut feræ instar et leonis hiantis, mare

procellosum, et paratum absorbere fluctibus, de-
scribat.

κῶς· καὶ μόνος ὑπάρχω τῇ φύσει ἡνωμένη· ὁ Πα-
τήρ, φησιν, ὁ Υἱός, καὶ θεῖον Πνεῦμα.

Kal nyn. Theotok.

Ἡ μήτρα σου θεὸν τέτοκε μεμορφωμένον καθ' ἡμᾶς· ὃν ὡς Κτίστην πάντων δυῶπει, Θεοτόκε, ἵνα ταῖς πρεσβείαις ταῖς σαῖς δικαιωθῶμεν.

Kontakion Idivm. Hx. pl. B.

Ψυχὴ μου, ψυχὴ μου, ἀνάστα· τί καθυῖδεις; τὸ τέλος ἐγγίζει, καὶ μέλλεις θορυβεῖσθαι. Ἀνάνηφον οὖν, ἵνα φείσῃται σου Χριστὸς ὁ θεός, ὁ πανταχοῦ παρὼν, καὶ τὰ πάντα πληρῶν.

Ὁ οἶκος

Τὸ τοῦ Χριστοῦ λατρεῖον βλεπων ἀνεψιγμένον, καὶ τὴν ἐκ τούτου τῷ Ἀδᾶμ πηγάζουσαν ὕγειαν, ἐπαθεν, ἐπλήγη ὁ διάβολος, καὶ ὡς κινδυνεύων ὠδύρετο, καὶ τοῖς αὐτοῦ φίλοις ἀνεβόησε· Τί ποιήσω τῷ Υἱῷ τῆς Μαρίας; Κτείνει με ὁ Βηθλεεμίτης· ὁ πανταχοῦ παρὼν, καὶ τὰ πάντα πληρῶν.

Τὸ συναξάριον.

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, κατὰ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν, φάλλομεν καὶ τὴν τοῦ μεγάλου Κανόνος ἀκολουθίαν. Τοῦτον τὸν ὄντως κανόνων μέγιστον, ἀπάντων ἀρίστως καὶ τεχνηέντως ἡρμόσατο καὶ συνέγραψεν, ὁ ἐν ἀγίοις Πατὴρ ἡμῶν Ἀνδρέας ὁ ἀρχιεπίσκοπος Κρήτης, ὁ καὶ Ἱεροσολυμίτης ὀνομαζόμενος· ὃς ὥρμητο μὲν ἐκ Δαμασκού, ἐπὶ τεσσαρεσκαίδεκάτῃ δὲ ἔτει τῆς αὐτοῦ ἡλικίας παιδευτηρίῳ γραμματικῆς ἐκδοθεὶς, καὶ τὴν ἐγκύκλιον παιδεύειν ἐξασκήσας, εἰς Ἱεροσόλυμα γεγνώως, τὸν μοναστὴν ὑπέρχεται βίον· ὁσίως δὲ καὶ θεοφιλῶς διάγων ¹³ ἐν ἡσυχῇ καὶ ἀταράχῃ τῇ βιοτῇ, πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα συγγράμματα βωφελεῖ καταλείπει τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ, λόγους τε καὶ κανόνας· μᾶλλον ἀδρότερος ἐν τοῖς πανηγυρικοῖς γινόμενός τε καὶ δεικνύμενος. Σὺν πολλοῖς δὲ ἄλλοις, καὶ τὸν παρόντα μέγαν Κανόνα συνέταξε, κατὰ νύξιν ἀπειρον ἔχοντα. Πᾶσαν γὰρ Παλαιὰς καὶ Νέας Ἰστορίας ἀταθῆκης ἐρανισάμενος καὶ ἀθροίσας, τὸ παρὼν ἡρμόσατο μέλος, ἀπὸ Ἀδᾶμ δηλαδὴ μέχρι καὶ αὐτῆς Χριστοῦ ἀναλήψεως, καὶ τοῦ τῶν ἀποστόλων κηρύγματος· προτρέπεται γοῦν διὰ τούτου πᾶσαν ψυχὴν, ὅσα μὲν ἀγαθὰ τῆς Ἰστορίας ζηλοῦν καὶ μιμεῖσθαι πρὸς δύναμιν· ὅσα δὲ τῶν φαύλων, ἀποφεύγειν· καὶ ἀεὶ πρὸς θεὸν ἀνατρέχειν, διὰ μετανοίας, διὰ δακρύων, καὶ ἐξομολογήσεως, καὶ τῆς ἄλλης δηλονότι εὐαριστήσεως. Πλὴν εἰς τοσοῦτόν ἐστιν εὖρους καὶ ἐμμελῆς, ὡς καὶ αὐτὴν τὴν σκληροτέραν ψυχὴν ἱκανῶς μαλᾶσαι, καὶ πρὸς ἀνάληψιν ¹⁴ ἀγαθοῦ ἐγείρει· εἰ μόνον μετὰ συντετριμμένης καρδίας καὶ προσοχῆς ἀνηκούσης ψάλλοι ¹⁵. Ἐποίησε δὲ τοῦτον, ὅτε καὶ ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων ὁ μέγας Σωφρόνιος, τὸν τῆς Αἰγυπτίας Μαρίας βίον συνεγράψατο. Κατὰ νύξιν γὰρ καὶ οὗτος ὁ βίος προβέβηται ἀπειρον, καὶ πολλὴν τοῖς ἑπτακῶσι καὶ ἀμαρτάνουσι παραμυθίαν δίδωσι, εἰ μόνον τῶν φαύλων ἀποστήναι βούλονται.

VARIÆ LECTIONES.

¹³ Apud Greis. διαζών. ¹⁴ Greis. ἀγάληψιν. ¹⁵ Greis. ψάλλοιτο.

ta : unitasque exsisto unita natura, Pater, inquit, Filius, ac divinus Spiritus.

Et nunc. Ad Deiparam.

Tua vulva Deum peperit in humana forma; quem velut omnium Creatorem exora, ut tuis, Dei Genitrix, intercessionibus justificemur.

Contacion idiomelon ton. 2, obliq.

Anima mea, mea, exsurge, anima; quid dormis? Imminet finis, atque tibi est futura turbatio. Ad meliorem ergo frugem revertaris, ut tibi Christus Deus ignoverit, qui ubique præsens, omnia replet.

Domus.

Videns diabolus medicam Christi officinam apertam, indeque manantem Adæ sanitatem, commotus est et perterritus; ac velut in periculo versans, luctu ad amicos clamavit: Quid faciam Mariæ Filio? Me Bethleemita ille perdit: qui ubique præsens, omnia replet.

Synaxarium.

Eodem die, ex antiqua traditione canimus officium magni Canonis. Hunc vere ex omnibus canonibus maximum, optime et ingeniose composuit et conscripsit sanctus Pater noster Andreas, archiepiscopus Cretæ, cognomento Hierosolymitanus. Hic Damasco oriundus, decimo quarto ætatis suæ anno grammaticæ studia aggressus, et omnibus artibus liberalibus probe excultus, Hierosolymam pervenit, vitamque monasticam iniiit: qui sancte et pie vitam peragens, in quieto illo et a turbis remoto vivendi instituto, multa quidem cum alia Ecclesiæ Dei fructuosa ingenii sui monumenta reliquit, tum varias orationes et canones: crebrior tamen et copiosior in panegyricis orationibus existit. Ex multis autem aliis, hunc quoque magnum Canonem, infinita contritione animique compunctione refertum, elaboravit. Collecta enim in unum universa Veteris et Novi Testamenti historia, canticum hoc composuit: ab Adamo videlicet, usque ad Christi Assumptionem et prædicationem apostolorum: quo quidem omnem animam cohortatur, ut ea quæ in historia videt esse bona et laudabilia, pro viribus sectetur; quæ vero mala, fugiat et aversetur; semperque ad Deum recurrat per pœnitentiam, per lacrymas, per confessionem, et per alia huiusmodi Deum placandi, eique placendi media. Quin adeo Canon hic canorus est et in animos tam facile insinuat, ut et mentem, etsi præduram, abunde emolliat, et ad recipiendum id quod bonum et honestum est, excitet; dummodo corde contrito, et debita cum attentione psallatur. Fecit autem hunc Canonem eo tempore quo magnus Sophronius patriarcha Hierosolymitanus, Vitam Mariæ Egyptiacæ litteris mandavit; quæ et ipsa compunctionis plenissima est, lapsisque et peccatoribus multum consolatio-

nis affert, si modo a pravis operibus desistere velint. Lege autem receptum est ut hac die legantur hac de causa. Cum enim sancta Quadragesima ad finem tendat, ne homines segiores effecti spiritalia certamina negligentius ineant, vitamque sobriam et temperantem valere jubeant, maximus adest Andreas, qui, velut Aliptes, per historias magni Canonis, enumerando insigniorum virorum virtutem, et improborum casum et eversionem, eos qui laboribus insistent, alacriores, et, ut ita dicam, generosiores facit: ut viriliter ea quæ supersunt, capessant. Sanctus vero Sophronius, mirabili sua illa oratione et tractatu, sobrios et ipse facit, et ad Deum excitat, ne corruant, neve desperent, licet aliquibus peccatis irretiti fuerint. Quanta enim sit Dei humanitas et clementia in illos qui ex toto corde præteritæ vitæ noxas relinquere cogitant, narratio de Maria Ægyptiaca abunde docet. Appellatur autem magnus Canon, ut forte quisquam dixerit, propter etiam sententiarum pondus et gravitatem, quarum feracissimus est hujus Canonis auctor: in his componendis præclare exercitatus: quodque cum cæteri canones, triginta aut paulo amplius, troparia contineant, iste ad ducenta et quinquaginta progrediatur, quolibet ex illis ineffabilem stillante dulcedinem et voluptatem. Jure igitur optimo et convenienter sancitum est ut magnus iste Canon, et compunctionis plenissimus, in magna saltem Quadragesima psallatur. Hunc præclarissimum et maximum Canonem, nec non tractatum Vitæ sanctæ Mariæ Ægyptiacæ, ipsemet Pater noster Andreas primus Constantinopolim tulit, quando ab Hierosolymorum patriarcha Theodoro, ad sextam synodum subsidio missus est. Tunc enim monasticam vitam adhuc proficiens, cum adversus Monothelitas fortiter decertasset, Ecclesie Constantinopolitanæ clero ascriptus est: deinceps in ea diaconus et pupillorum curator et altor constituitur: nec longo post tempore, archiepiscopus Cretæ ordinatus est. Postea proxime ad locum, qui Hierisus dicitur, cum Mitylenum pervenisset, migravit ad Dominum, cum satis multo tempore suam sedem tenuisset (41). Ejus intercessionibus miserere nostri, Deus. (Deinde dicuntur Beattitudines cum venis.)

Ton. 2 obliq. Vers. Memento mei, Domine, in regno tuo.

Olim, Christe, clamantem ad te de cruce latronem: « Memento mei h, » paradisi fecisti civem:

h Luc. XIII, 42.

A Ἐτάχθησαν δὲ καὶ κατὰ τὴν παρούσαν ἡμέραν φάλλεσθαι καὶ ἀναγινώσκεισθαι δι' αἰτίαν ταύτην. Ἐπειδὴ γὰρ πρὸς τὸ τέλος ἐγγίζει ἡ ἀγία τεσσαρακοστή, ἵνα μὴ οἱ ἄνθρωποι ῥάθυμοι γεινόμενοι, πρὸς τοὺς πνευματικοὺς ἀγῶνας ἀμελέστερον διατεθῶσι, καὶ τοῦ σωφρονεῖν καθάπερ ἐν πάσι ἀποσχοιντο· ὁ μὲν μέγιστος Ἀνδρέας, οἷά τις ἀλείπτῃς, διὰ τῶν ἱστοριῶν τοῦ μεγάλου Κανόνος, τῶν μεγάλων ἀνδρῶν λέγων τὴν ἀρετὴν, καὶ τῶν φαύλων αὐθις τὴν ἐκτροπὴν, ὥς ἂν τις φαίη, γενναιοτέρους τοὺς κάμνοντας παρασχευάζει, καὶ ἀνδρικῶς τοῖς ἐμπροσθεν ἐπιτείνεισθαι. Ὁ δὲ ἱερὸς Σωφρόνιος, διὰ τοῦ ὕπερβουδς αὐτοῦ λόγου, σώφρονας καὶ αὐθις εἶναι ποιεῖ, καὶ πρὸς Θεὸν διεγείρει, καὶ μὴ καταπίπτειν, μηδὲ ἀπογινώσκειν, εἰ καὶ τῶς τισὶν ἐάλωσαν παραπτώμασιν. Ὅση γὰρ ἡ τοῦ Θεοῦ φιλοανθρωπία καὶ συμπάθεια, τοῖς ὁλοφύχως ἐκ τῶν πρῶν πταισμάτων ἐπιστρέφειν αἰρουμένοις, ἡ κατὰ τὴν Αἰγυπτίαν διήγησις παριστᾷ. Λέγεται δὲ μέγας Κανὼν, ὥς ἂν τις εἴπῃ, καὶ κατ' αὐτὰς τὰς ἐννοίας καὶ τὰ ἐνθυμήματα· γόνιμος γὰρ ἐστὶν ὁ τοῦτου ποιητῆς, ἀρίστως αὐτὰ συντιθέμενος· καὶ ὅτι τῶν λοιπῶν κανόνων ἀνὰ τριάκοντα, καὶ μικρόν τι πρὸς τροπαρίων ἐχόντων, οὗτος εἰς διαχόσια καὶ πεντήκοντα πρόεισιν, ἐνδὸς ἐκάστου ἀρρήτων ἀποσταζόντος ἡδονῇ. Ἀρμοδίως οὖν ἅρα καὶ προσηχόντως, ὁ μέγας οὗτος Κανὼν, καὶ μεγάλην κεκτημένος κατάνουσιν, καὶ τῇ μεγάλῃ τῶν Τεσσαρακοστῶν κατατάσσεται. Τοῦτον τὸν ἀρίστον Κανὼνα καὶ μέγιστον, καὶ τὸν τῆς ὁσίας Μαρίας λόγον, ὁ αὐτὸς Πατὴρ ἡμῶν Ἀνδρέας πρῶτος εἰς τὴν Κωνσταντίνου κεκόμειν, ὅτι πρὸς τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων Θεοδώρου, τῇ ἕκτῃ συνοδῇ σταλεῖς εἰς βοήθειαν, παρεγένετο. Τότε γὰρ ἀρίστως κατὰ τῶν Μονοθελητῶν ἀγωνισάμενος ἐτι διατελὼν ἐν μονάζουσι, τῷ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἐκκλησίας κλήρῳ καταλέγεται· εἶτα διάκονος καὶ ὁρφανοτρόφος ἐν ταύτῃ καθίσταται· καὶ μετὰ μικρὸν ἀρχιεπίσκοπος Κρήτης γενόμενος, ἐς ὕστερον ἀγχιστάτου πρὸς τῇ λεγομένῃ Ἱερισῷ καταντήσας ἐν Μιτυλήνῃ, πρὸς Κύριον ἐκδήμει, ἀρχούντως τοῦ ἰδίου θρόνου ἐν μεθέξει γενόμενος. Ταῖς αὐτοῦ πρεσβείαις ὁ Θεὸς ἐλέησον ἡμᾶς. (Εἶτα οἱ Μακαρισμοὶ μετὰ τῶν μετανοιών).

D Ἦχ. π.λ. β'. Στιχ. Ἐν τῇ βασιλείᾳ σου, μνήσθητί μου, Κύριε.

Λησθὴν τοῦ παραδείσου, Χριστὲ, πόλιν, ἐπὶ σταυροῦ σοι βωύοντα τὸ, « Μνήσθητί μου, » προσερ-

COMBEFISII NOTÆ.

(41) Cum satis multo tempore sedem suam tenuisset. Ita visum est reddere illud ἀρχούντως τοῦ ἰδίου θρόνου ἐν μεθέξει γενόμενος. Greis, ita reddiderat: Cum sedis suæ fructum copiosum percipisset; plana phrasis, et qua clare admodum longa satis Andreæ sedes significatur. Edidit episcopus egregium illud quod dedimus suæ sedis patroni Titī encomium; forte etiam aliud Nicolai,

qui et ipse celebris in ea insula est, ut et urbis nomen indiderit. Potuit eundo Constantinopolim aut redeundo, in ea insula quæ interjacet, ad laborum præmia vocari in cælum. Locus in ea peculiaris hic notatus mihi obscurus est. Pauca alia vel ommissa in versione Greis. restituiimus, ut τὸ, κατὰ τὴν παλαιὰν παράδοσιν· τὸ, ὕπερβουδς vel minus expressa, novum reddidimus.

γάρω· αὐτοῦ τῆς μετανοίας ἀξίωσον καὶ τὸν ἀν-
ἀξιον.

Στιχ. Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐ-
τῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία.

Τὸν Μανωὲ ἀκούεις πάλαι, ψυχὴ μου, Θεοῦ ἐν φαν-
τασίᾳ γενόμενον, καὶ τὸν ἐκ στείρας τότε λαβόντα
καρπὸν ἐπαγγελίας· αὐτοῦ τὸ εὐσεβὲς μιμησώ-
μεθα.

Στιχ. Μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοί.

Τὴν τοῦ Σαμψὼν ζηλώσασα βραθυμίαν, τὴν δόξαν
ἀπεκείρω τῶν ἔργων σου, ψυχὴ, προδοῦσα τοῖς ἄλ-
λοφύλοις, διὰ φιληδονίας τὴν σώφρονα ζωὴν καὶ μα-
κάριον.

Στιχ. Μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοί.

Ὅ πρὶν σιαγόνι θνοῦ νικήσας τοὺς ἄλλοφύλους, B
νῦν παρανάλωμα τῆς ἐμπαθοῦς λαγνείας εὐρέθη·
ἀλλ' ἔκφυγε, ψυχὴ μου, τὴν μίμησιν, τὴν πρᾶξιν, τὴν
χαύνωσιν.

Στιχ. Μακάριοι οἱ πειρῶντες καὶ διψῶντες.

Βαράκ καὶ Ἰεφθᾶς, οἱ στρατιάρχαι κριταὶ τοῦ
Ἰσραὴλ προεκρίθησαν· μετ' ὧν Δεβόρρα ἡ ἄρρενό-
φρων. Αὐτῶν ταῖς ἀριστεταῖς, ψυχὴ, ἀρρένωθεῖσα
κρατύνθητι.

Στιχ. Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοί.

Τὴν Ἰωὴλ¹ ἀνδρείαν ἔγνως, ψυχὴ μου, τὴν τὸν
Σισάρα πρὶν σκολοτήσασαν, καὶ φωτηρίαν ἐργασα-
μένην· τὸν πάσσαλον ἀκούεις, δι' οὗ σοι ὁ σταυρὸς
εἰκονίζεται.

Στιχ. Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐ-
τοί.

Θῦσον, ψυχὴ, θυσίαν ἐπαινουμένην· πρᾶξιν ὡς
θυγατέρα προσάγαγε τῆς Ἰεφθᾶς καθαρωτέραν, καὶ
σφάζον, ὥσπερ θῦμα, τὰ πάθη τῆς σαρκὸς τῷ Κυρίῳ
σου.

Στιχ. Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι αὐτοί.

Τοῦ Γεδεὼν τὸν πόκον νόει, ψυχὴ μου· ἐξ οὐρανοῦ
τὴν θρόσον ὑπόδεξαι. Καὶ κύψον ὥσπερ κύων· καὶ
πίε τὸ νῆμα τὸ ἐκ νόμου ρυὲν τῇ ἀποθλίψει τοῦ γράμ-
ματος.

Στιχ. Μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι.

Ἦλαί τοῦ ἱερέως τὴν καταδίχην, ψυχὴ μου, ἀπ-
επάσω δι' ἐνδειαν φρενῶν· ἀνασχομένην τὰ πάθη ἐν
σοί, ὥσπερ κάκεινος τὰ τέκνα ἐνεργεῖν τὰ παρά-
νομα.

Στιχ. Μακάριοι ἔστε ἐπὶ δυνεῖδ' ἡμῶν.

Ἐν τοῖς Κριταῖς Λευίτης, δι' ἐμμελείας τὴν ἐαυ-
τοῦ γυναῖκα, ταῖς δώδεκα φυλαῖς διετίλε, ψυχὴ μου,
ἵνα τὸ μῦθος· θριαμβεύσῃ τὸ ἐκ Βενιαμίν, τὸ παρά-
νομον.

¹ Matth v, 5. ² Judic. xiii, 7, 22. ³ Judic. xvi, 17. ⁴ Judic. xv, 15. ⁵ Judic. iv, 5, 11.
⁶ Judic. iv, 17. ⁷ Judic. xi, 34. ⁸ Judic. vii, 5. ⁹ 1 Reg. ii, 12. ¹⁰ Judic. xii, 19.

VARIÆ LECTIONES.

¹¹ Ἰαήλ.

COMBEFISII NOTÆ.

(42) Te ut canis inclina. Quod nimirum pro-
fusio in spiritalibus ad quæ hortatur, non
imbellem arguant animum, sed generosum, et

A etiam mihi indigno, ejus poenitentiam concedere
digneris.

Vers. Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est
regnum¹, etc.

Audis, o anima mea, ut Deum olim Manue vi-
derit², usque tunc repromissionis fructum ab
sterili acceperit; ejus nos pietatem imite-
mur.

Vers. Beati qui lugent, quoniam ipsi, etc.

Imitata, o anima, Samsonis ignaviam³, operum
tuorum gloriam detonsa amisisti; vita sobria
et beata, ob studium voluptatis, alienigenis
tradita.

Vers. Beati mites, quoniam ipsi, etc.

Qui ante maxilla asini alienigenas vicisset⁴,
nunc male libidinis esca inutilis ac ceu condimen-
tum inventus est: Cave vero, o anima, imiteris,
ita agas, sic molliaris.

Vers. Beati qui esuriunt et sitiunt, etc.

Barac et Jephthæ⁵ prælati sunt judices Israel:
quos excepit virago illa Debora. Tu, anima, egre-
gie per eos gestis roborata, firmare.

Vers. Beati misericordes, quoniam ipsi, etc.

Nosti, o anima mea, Jaelis illius fortitudinem⁶,
quæ olim Sisaram palo transfixit, ac fecit salutem?
Audis palum, quo tibi ceu in imagine crux exhi-
betur?

Vers. Beati mundo corde, quoniam ipsi, etc.

Sacrifica, o anima, laudabile sacrificium; offer
actionem filiæ instar, mundioris illa Jephthæ⁷,
ac velut victimam, immola Deo tuo carnis affec-
tiones.

Vers. Beati pacifici, quoniam ipsi, etc.

Cogita, o anima mea, vellus Gedeonis⁸: suscipe
rorem de cælo: te ut canis inclina (42), ac
bibe fluentem a lege, pressa littera, laticem.

Vers. Beati qui persecutionem patiuntur, etc.

Neli sacerdotis⁹ damnationem illam, o anima
mea, præ mentis inopia, ascivisti: quæ passa sis,
ut affectiones, iniqua in te; quemadmodum ipse ut
fili, perpetrarent.

Vers. Beati eritis cum exprobraverint vobis.

Scite Levites, ut est Judic. libro¹⁰, o anima
mea, uxorem suam, in duodecim tribus membra-
tim divisit, ut nefarium Benjamitarum scelus tra-
duceret.

qui sit aptus præliis Domini; pulchra piaque
allusio.

Vers. Gaudete et exsultate, quia merces vestra.

Orans sapiens Anna *, labia quidem ad laudem movebat; at vox ejus haudquaquam foris sonabat; ipsa nihilominus sterilis, dignum precibus filium partu edit.

Vers. Memento nostri, Domine, cum veneris.

Annæ proles, magnus Samuel, quem Armathæa illa educavit in domo Domini, judicibus accensus, judex fuit †; eum tu, anima mea, æmulare; tuaque ipsius opera, ante alios, judica.

Vers. Memento nostri tu, hère, cum veneris.

Electus David in regem, divini olei cornu, more regio unctus est ‡: age ergo, anima mea, si cupis regnum cœleste, velut unguento lacrymis ungere.

Vers. Memento nostri, sancte, cum, etc.

Tu misericors, miserere figmenti tui: miserare opus manuum tuarum, ac parce peccatoribus omnibus; mihiq̃ue cum primis, qui præ omnibus tua mandata despexi.

Gloria Patri, et Filio, et Spiritui sancto.

Ingenito (43). Natoque, et Procedenti: Patrem adoro qui genuit: glorifico Filium qui genitus est: pari claritate cum Patre et Filio Spiritum sanctum, canticis celebro.

In Deipar.

Divinum tuum Filium adoramus; non dividentes, o Dei Genitrix, quam ex te natus infans natura gloriam habet. Quippe unum persona, duplicem naturis confitemur.

Ode 7. Hirmus.

« Peccavimus; inique egimus; injuste fecimus » coram te, nec servavimus, autē fecimus, quemadmodum nobis mandasti: verum ne nos, tu Deus patrum, tradideris in finem.

Peccavi, inique egi, ac mandatum tuum violavi: quippe natus sum in peccatis, addidique vulnus livoribus moïs: verum tu velut misericors, qui patrum es Deus, miserere.

Occulta cordis mei tibi meo judici annuntiavi; vide humilitatem meam; vide et meam afflictionem, ac intende judicio meo; meique ipse ut misericors, qui es Deus patrum, miserere x.

Cum olim Saul, o anima, patris sui asinas amisisset †; accessione ad oraculum (44), ceu aliud agens, regnum invenit: vide autem, ne nescia, brutas tuas cupiditates præferas regno Christi.

* I Reg. i, 13. † I Reg. vii, 15. ‡ I Reg. xvi, 13. § Dan. ix, 5. ¶ Psal. xxxvii, 19; xxiv, 18; xxxiv, 23. † I Reg. x, 1.

VARLE LECTONES.

17 d.l.l. ἀνάβρυσιν.

COMBEFISH NOTÆ.

(43) *Ingenito.* Cogimur ita explicare, τὸ ἀνάβρυσιν· appropriatum Patri, et contra γέννησιν et πρόδοσιν, quibus Filius, et Spiritus sanctus, secundum propriam cujusque emanationem significatur, distinctum; ut peculiariter dicatur per negationem τῆς αἰτίας, et principii essendi, quod est nostrum *ingenitum*, eodem sensu Patri pro-

A Στιχ. Χαίρετε καὶ ἀγαλλῶσθε ὅτι ὁ μισθὸς ἡμῶν· Ἡ φιλοσώφρων Ἄννα προσευχομένη, τὰ χεῖλη μὲν ἐκίνει πρὸς ἀνεσιν· φωνὴ δὲ ταύτης οὐκ ἐξηχεῖτο· ἀλλ' ὁμῶς σταῖρα οὖσα, υἱὸν τῆς προσευχῆς τίττει ἄξιον.

Στιχ. Μνήσθητι ἡμῶν, Κύριε, ὅταν ἐλθῇς.

Ἐν τοῖς Κριταῖς, ὁ Ἄννης ἐκρίθη γόνος, ὁ μέγας Σαμουὴλ, ὃν ἐθρέψατο ἡ Ἀρμαθαίμ ἐν οἴκῳ Κυρίου· αὐτὸν ζήλου, ψυχὴ μου, καὶ κρίναι πρὸ τῶν ἄλλων τὰ ἔργα σου.

Στιχ. Μνήσθητι ἡμῶν, Δέσποτα, ὅταν ἐλθῇς.

Δαδὶ εἰς βασιλεῖα ἐκλελεγμένος, βασιλικῶς ἐχρίσθη τῷ κέρατι τοῦ θεοῦ μύρου· σὺ οὖν, ψυχὴ μου, τὴν αὐα βασιλείαν εἰ θέλεις, μύρῳ χρίσαι τοῖς δάκρυσιν.

B Στιχ. Μνήσθητι ἡμῶν, ἅγιε, ὅταν.

Ἐλέησον τὸ πλάσμα σου, ἐλεήμων· οἰκτεῖρον τῶν χειρῶν σου τὸ ποίημα, καὶ φείσαι πάντων ἡμαρτηκόντων, κάμου τοῦ ὑπὲρ πάντας τοῖς σοῖς ὑπεριδόντος προστάγμασιν.

Δόξα Πατρὶ, καὶ Υἱῷ, καὶ ἁγίῳ Πνεύματι.

Ἀνάρχῳ, καὶ Γεννηθέντι, καὶ Προόδῳ. Πατέρα προσκυνῶ τὸν γεννήσαντα· καὶ Υἱὸν δοξάζω τὸν γεννηθέντα· ὡμῶς τὸ συνεκλάμπον Πατρὶ τε καὶ Υἱῷ, τὸ Πνεῦμα ἄγιον.

Θεοτόκω.

Τὸν ὑπὲρ φύσιν Τόκον σου προσκυνοῦμεν· τὴν κατὰ φύσιν δόξαν τοῦ βρέφους σου μὴ διαιροῦντες, Θεογενήτορ. Ὁ εἰς γὰρ τῷ προσώπῳ, διττὸς ὁμολογεῖται ταῖς φύσεσιν.

C Ὡδὴ ζ'. Ὁ Εἰρμός.

« Ἠμάρτομεν· ἠνομήσαμεν· ἠδικήσαμεν » ἐνώπιόν σου, οὐδὲ συνετηρήσαμεν, οὐδὲ ἐποιήσαμεν, καθὼς ἐνετείλω ἡμῖν· ἀλλὰ μὴ παραδόξης ἡμᾶς εἰς τέλος, ὁ τῶν πατέρων Θεός.

Ἠμάρτηκα, ἐπλημμέλησα, καὶ ἠθέτησα τὴν ἐντολὴν σου· ὅτι ἐν ἁμαρτίαις προήχθην, καὶ προσέθηκα τοῖς μὴλώφιν τραῦμα ἑμοί· ἀλλ' αὐτὸς ἐλέησον ὡς εὐσπλαγχνός, ὁ τῶν πατέρων Θεός.

Τὰ κρύφια τῆς καρδίας μου ἐξηγγρεύσά σοι τῷ κριτῇ μου· ἴδε μου τὴν ταπεινώσιν· ἴδε καὶ τὴν θλίψιν μου, καὶ πρόσχες τῇ κρίσει μου· καὶ αὐτὸς με ἐλέησον ὡς εὐσπλαγχνός, ὁ τῶν πατέρων Θεός.

Σαοὺλ ποτε, ὡς ἀπώλεσε τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ, ψυχὴ, τὰς θνους, πάρεργον τὸ βασιλεῖον εὗρε πρὸς ἀνάβρυσιν †· ἀλλ' ὅρα, μὴ λάθῃς σαυτὴν τὰς κτηνώδεις δόξεις σου προκρίνουσα τῆς βασιλείας Χριστοῦ.

Δαβὶδ ποτε ὁ πατὴρθεός, εἰ καὶ ἤμαρτε διττῶς, A
ψυχῇ μου· (βέλει μὲν τοξευθεὶς τῆς μοιχείας, τῷ
δὲ δόρατι ἀλοῦς τῆς τοῦ φόνου ποιότης·) ἀλλ' αὐτὴ
τὰ βαρύτερα τῶν ἔργων νοσεῖς, ταῖς κατὰ γνώμην
ὁρμαῖς.

Συνῆψε μὲν ὁ Δαβὶδ ποτε ἀνομήματι τὴν ἀνομίαν·
φόνῳ γὰρ τὴν μοιχείαν ἐκίρνα τὴν μετάνοιαν εὐθὺς
παράδειξας διπλὴν· ἀλλ' αὐτὴ πονηρότερα εἰργάσω,
ψυχῇ, μὴ μεταγνοῦσα Θεῷ.

Δαβὶδ ποτε ἀνεστῆλωσεν, συγγραψάμενος ὡς ἐν
εἰκόني, ὕμνον, δι' οὗ τὴν πρᾶξιν ἐλέγχει, ἣν εἰργά-
σατο, κραυγάζων· « Ἐλέησόν με· σοὶ γὰρ μόνῳ
ἐξήμαρτον τῷ πάντων Θεῷ· αὐτὸς καθάρισόν με. »

Ἡ κλωτὸς ὡς ἐφέρετο ἐπιδύφριος, Ὡς ἐκείνος, B
ὅτε ἀνατραπέντος τοῦ μόσχου μόνον ἤψατο, Θεοῦ
ἐπειράθη ὀργῆς· ἀλλ' αὐτοῦ τὴν αὐθάδειαν φυγοῦσα,
ψυχῇ, σέβου τὰ θεῖα καλῶς.

Ἀκήκοας τοῦ Ἀβεσσαλὼμ, πῶς τῆς φύσεως
ἀντεξάνεστη; Ἐγνώσ τὰς ἐναγείς αὐτοῦ πράξεις,
αἷς ἐξόβρισε τὴν κοίτην Δαβὶδ τοῦ πατρὸς· ἀλλ' αὐτὴ
ἐμμησῶ τὰς αὐτοῦ ἐμπαθείς καὶ φιληδόνας ὁρ-
μάς.

Ἰπέταξας τὸ ἀδούλωτόν σου ἀξίωμα, τῷ σώ-
ματί σου· ἄλλον γὰρ Ἀρχιτόφελ¹⁸ εὐροῦσα τὸν ἐχ-
θρόν, ψυχῇ, συνῆλθες ταῖς τούτου βουλαῖς· ἀλλ'
αὐτὰς διεσχέδασεν αὐτὸς ὁ Χριστὸς, ἵνα σὺ πάντως
σωθῇς.

Ὁ Σολομὼν ὁ θαυμάσιος, ὁ καὶ χάριτος σοφίας
πλήρης· οὗτος τὸ πονηρὸν, ἐναντίον τοῦ Θεοῦ ποτε
ποίησας, ἀπέστη αὐτοῦ· ὅς αὐτὴ τὸν ἐπάρατόν σου
βίον, ψυχῇ, προσαρμολώσας.

Ταῖς ἡδοναῖς ἐξελκόμενος τῶν παθῶν αὐτοῦ, κατ-
ερύπουτο. Οἱμοὶ! Ὁ ἐραστὴς τῆς σοφίας, ἐραστὴς
πορνῶν γυναικῶν, καὶ ξένος Θεοῦ· ὃν αὐτὴ ἐμμησῶ
κατὰ νοῦν, ὡς ψυχῇ, ἡδοναίαις αἰσχυραῖς.

Τὸν Ῥοβοᾶμ παρεζήλωσας, ἀλογήσαντα βουλῆς
πατρὸς· ἅμα δὲ καὶ τὸν χάκιστον δοῦλον Ἰε-
ροβοᾶμ, τὸν πρὶν ἀποστάτην, ψυχῇ· ἀλλὰ φεῦγε τὴν
μίμησιν, καὶ κράξον Θεῷ· Ἡμᾶρτον, οἰκτειρόν
με.

Τὸν Ἀχαάβ παρεζήλωσας τοῖς μιάσμασι, ψυχῇ D
μου. Οἱμοὶ! Γέγονας σαρκικῶν μολυσμάτων κατα-
γώγιον, καὶ σκευὸς αἰσχρῶν τῶν παθῶν· ἀλλὰ
φεῦγε τὴν μίμησιν, καὶ λέγε Θεῷ τὰς ἁμαρτίας
σου.

¹⁸ II Reg. xi, 4, 15. ^a Psal. L, 1, 4, 6. ^b II Reg. vi, 6. ^c I Reg. xv, 1 seqq. xvi, 21. ^d II Reg. xvi, 21. ^e III Reg. iii, 12; xi, 4. ^f III Reg. xii, 13, 20. ^g III Reg. xvi, 30.

VARIE LECTIONES.

¹⁸ γρ. Ἀκινόφελ.

COMBEFISH NOTÆ.

oraculo quas quærebat patris asinas, sed et re-
gnum accepisse, illo inungente in regem, de quo
ne cogitabat quidem; eoque vere πάρεργον τὸ
ἀνάβρυσις quod hic habetur, et emendavimus ex
altera editione, hebd. i jejuniar., non videtur sa-

Quamquam olim Dei parens David, duplex pec-
catum ¹⁸, o anima mea, peccavit: adulterii quidem
vulneratus jaculo, lancea vero injustæ necis ac
homicidii captus victusque: ipsa nihilominus,
graviora operibus peccas, animi cupiditatibus.

David equidem scelus sceleri id temporis addi-
dit: quippe duplicem statim pœnitentiam exhi-
bens, homicidio adulterium miscuit. At tu, anima,
gravioribus commissis, non Deo pœnitentiam
egisti.

David olim, velut in imagine depingens, cen-
cippo inscriptum hymnum publicavit, quo repre-
hendens patraturum facinus clamat: « Miserere
mei: tibi soli peccavi omnium Deo; ipse munda
me ^a. »

Cum arca in curru veheretur, ut tantum Oza
ille, quod vitulus subverteret, manum admovisset,
Dei iram expertus est ^b: cæterum ejus tu te-
meritatem cavens, o anima, probe diva vene-
rare.

Absalonem audisti ut adversus naturam insur-
rexerit? Nosti scelestæ ejus opera, ut patris cubile
polluerit ^c? Enimvero vitiosas ejus voluptariasque,
et ipsa, æmulata es cupiditates.

Liberam tuam dignitatem tuo corpori subjectam
voluisti: invento quippe hoste alio Achitophel ^d,
o anima, ejus consiliis obsecuta es: verum
ea Christus dissipavit; plane ut salutem con-
sequaris.

Salomon ille mirabilis, qui et sapientiæ gratia
plenus esset; is, inquam, malum olim in conspectu
Dei faciens, ab eo discessit ^e: huic tu, o
anima, execrabilem tuam vitam similem red-
didisti.

Ille tantus, trahentibus affectionum illecebris,
conspurcatus est. Heu! Sapientiæ amator, amator
mulierum, ac Dei hospes: eum tu anima, obscenis
animo voluptatibus, imitata es.

Roboam æmulata es, o anima, paternum con-
siliū spernentem: pariterque, servum pessimum
Jeroboam olim desertorem ^f. Jam cave, imiteris;
et clama ad Deum: Peccavi, miserere mei.

Inquinamenta Achab, o anima mea, es imitata ^g.
Facta es carnalium immunditiarum conceptacu-
lum, ac vas turpe vitiorum; cave jam imiteris,
tuaque peccata dic Deo.

num: quamquam enim possit exponi θυσία, victi-
ma, ut est apud Etymol. et Saul, velut ad victi-
mam occurrisset videatur, quam id temporis Sa-
muel faceret; minus tamen quadrat; nam et hoc
πάρεργον fuit.

Combussit olim Elias ^a quinquagenos Jezabelis; A postquam perdidisset convincendo Achab, prophetas confusionis (45). Cave vero, o anima, alterutrum imiteris, et esto fortis.

Tibi, o anima, cœlum clausum est, famesque te comprehendit; quando velut olim Achab ⁱ Eliæ Thesbitæ sermonibus, inobediens exististi: enimvero imitata Sareptanam; etiam tu, prophetæ pascere animam.

Manassis crimina i voluntate accumulasti; instar abominationum, o anima, vitia statuens, atque multiplicans offendicula (46). Ejus nihilominus pœnitentiam ferventer imitata, satage ut contritionem acquiras.

Tibi accido; instarque lacrymarum, mea verba offero: Peccavi supra meretricem; inique egi, supra quam ullus mortalis; verum miserere, Domine, tui figmenti, ac instaura me.

Obrui tuam imaginem, tuumque mandatum violavi. Tota species obscurata est; extinctaque est lampas, o Salvator, vitiiis; sed misertus ipse « redde mihi lætitiā ^k, » ut canit David.

Convertere, pœniteat te, revela occulta; dic Deo qui novit omnia; tu solus Salvator, scis occulta; tu « mei, » ut psallit David, « secundum misericordiam tuam miserere ^l. »

Defecerunt dies mei, sicut somnium ejus qui suscitatur: quare velut Ezechias in lecto meo lacrymor, ut annos mihi vitæ adjicias ^m. Cæterum quis tibi, o anima, Isaias adfuerit, præter Deum illum universorum?

In Sanctam.

Ubi olim clamavisset ad Dei Matrem intemperatam, affectionum rabiem violentius prementium retardasti, hostemque qui supplantaverat confundisti; verum et mihi modo, servo tuo, « da auxilium de tribulatione ⁿ. »

Quem impensius amasti, quem desiderasti, cujus vestigia insecuta es: ille pœnitentiam tuam, velut Deus clemens ac misericors, invenit, donavitque. Supplica incessanter, ut a vitiiis cupiditatibusque ac calamitatibus liberet.

^a IV Reg. i, 10. ⁱ III Reg. xviii, 40. ^{i'} III Reg. xviii, 4 seqq. ^j IV Reg. xxi, 2 seqq. ^k Psal. l, 14. ^l ibid. 3. ^m IV Reg. xx, 3; Isa. xxxviii, 2. ⁿ Psal. lxx, 13.

VARIE LECTIOES.

¹¹ ἀλλ. προσεύχας. ¹² ἀλλ. τῇ Σερ. ὁμοιωθῆτι.

COMBEFISHI NOTÆ.

(45) *Prophetas confusionis.* Verba sunt LXX, ubi Vulg. *Prophetas Baal*: quomodo habent etiam Hebr. ¹ וְנָבִיִּים: Videntur sibi assumpsisse, ut idolum ex cognomine significarent, indiguitantes quod vere esset αἰσχύνη· probum, confusio: velut satis haberent semel et iterum in eo capitulo nomen Baal et Baalim ponere, cujus ne unquam voluissent homines meminisse; aut nisi tantum, ut cujus illos puderet.

Ἐνέπρησεν Ἡλίου ποτὶ τοὺς πενκήκοντα τῆς Ἰεζάβελ, ὅτε τοὺς τῆς αἰσχύνης προφήτας κατηγάωσεν εἰς ἑλεγχον τοῦ Ἀχαάβ· ἀλλὰ φεύγει τὴν μίμησιν τῶν δύο, ψυχῇ, καὶ κραταιώθητι.

Ἐκλείσθη σοι οὐρανὸς, ψυχῇ, καὶ λιμὸς Θεοῦ κατέλαβέ σε, ὅτε τοῖς Ἡλίου τοῦ Θεοῦ σου, ὡς ὁ Ἀχαάβ ἡπειθήσας λόγους ποτε· ἀλλὰ ¹¹ τὴν Σεραφθίαν μιμουμένη, σὺ θρέψον προφήτου ψυχὴν.

Τοῦ Μανασσῆ ἐπεσώρευσας τὰ ἐγκλήματα τῇ προαιρέσει, στήσασα ὡς βδελύγματα, πάθη· καὶ πληθύνουσα, ψυχῇ, προσοχθίσματα. Ἄλλ' αὐτοῦ τὴν μετάνοιαν ζηλοῦσα θερμῶς, κτῆσαι κατάνυσιν.

Προσπίπτω σοι, καὶ προσάγω σοι, ὥσπερ δάκρυα, τὰ ῥήματά μου. Ἥμαρτον ὡς οὐχ ἡμαρτε πόρνη, καὶ ἠνόμησα ὡς οὐδεὶς ἄλλος ἐπὶ γῆς· ἀλλ' οἰκτείρησον, Δέσποτα, τὸ ποίημά σου, καὶ ἀνακάλεσάί με.

Κατέχουσα τὴν εἰκόνα σου, καὶ παρέφθαιρα τὴν ἐντολὴν σου. Ὅλον ἀπεμαυρώθη τὸ κάλλος, καὶ τοῖς πάθεσιν ἐσθέσθη, Σῶτερ, ἡ λαμπάς· ἀλλ' οἰκτείρας « ἀπόδος μοι, » ὡς ψάλλει Δαβὶδ, « τὴν ἀγαλλίασιν. »

Ἐπίστρεψον· μετανόησον, ἀνακάλυψον τὰ κεκρυμμένα· λέγει Θεὸς τῷ τὰ πάντα εἰδότε· Σὺ γινώσκεις μου τὰ κρύφια μόνος, Σῶτερ, καὶ αὐτὸς « με ἐλέησον, » ὡς ψάλλει Δαβὶδ, « κατὰ τὸ ἐλεός σου. »

Ἐξέλιπον αἱ ἡμέραι μου, ὡς ἐνύπνιον ἐγειρομένου· ὅθεν ὡς Ἐζεκίας δακρύω, ἐπὶ κλίνης μου, προσθεῖναι μοι χρόνους ζωῆς. Ἀλλὰ τίς Ἡσαίας παραστήσεται σοι, ψυχῇ, εἰ μὴ ὁ πάντων Θεός.

Τῆς Ὁσίας.

Βοήσασα πρὸς τὴν ἄχραντον Θεοῦ Μητέρα πρὶν, ἀπεκρούσας λύσσαν τῶν παθῶν βιαίως ἐνοχλούντων, καὶ κατήσχυνας ἐχθρὸν τὸν περηνίσαντα· ἀλλὰ « δὸς νῦν βοήθειαν ἐκ θλίψεως » κάμωι τῷ δούλῳ σου.

Ὁν ἑστερξας, ὃν ἐπόθησας, οὗ τινος κατ' ἰσχνος ἦκας· οὗτός σου τὴν μετάνοιαν εὗρε, καὶ δεδώρηται, ὡς μόνος Θεὸς συμπαθής. Ὁν ἀπαύστως ἰκέτευς, παθῶν λυθρωθῆναι ἡμᾶς, καὶ περιστάσεων.

D

Ἀνδρέου.

Τῆς πίστεως ἐν τῇ πέτρῃ, ταῖς πρεσβείαις σου στήριξον, πάτερ, φόβῳ με τῷ ἐν Θεῷ τειχιζών. Καὶ μετάνοιαν, Ἀνδρέα, παράσχου μοι, δυσωπῶ σε, καὶ ῥυσαί με παγίδος ἐχθρῶν, τῶν ἐκζητούντων με.

Δόξα.

Τριάς ἀπλῆ, ἀδιαίρετε, ὁμοούσιε, καὶ φύσις μία, Φῶτα καὶ Φῶς· καὶ ἅγια τρία καὶ ἐν Ἁγίον ὁμνεῖται Θεὸς ἡ Τριάς· ἀλλ' ἀνύμνησον, δόξασον Ζωὴν, καὶ ζωῆς, ψυχῇ, τῶν πάντων Θεόν.

Θεοτόκ.

Ἵμνοῦμέν σε· εὐλογοῦμέν σε, προσκυνοῦμέν σε, θεογεννήτορ, οἱ τῆς ἀχωρίστου Τριάδος ἀπεκύχσας τὸν ἐνα Ἰῶν καὶ Θεόν· καὶ αὕτη προσηνέφας ἡμῖν, τοῖς ἐν γῇ, τὰ ἐπουρανία.

*Τὸ τριῶδιον. ἡχ. πλ. δ'.**Ψδὴ η'. Ὁ Εἰρμός.*

Τὸν ἀναρχον Βασιλέα τῆς δόξης, ὃν φρίττουσιν οὐρανῶν αἱ δυνάμεις, καὶ τρέμουνσι τῶν ἀγγέλων αἱ τάξεις, ὁμνεῖτε ἱερεῖς καὶ λαός.

Ὡς ἀνθρακες τοῦ πυρὸς τοῦ ἁβλου, συμφλέξετε τὰ ὀλῶδη μου πάθη, ἀνάπτοντές μοι νῦν τὸν ἔρωτα τῆς θείας, ἀπόστολοι, ἀγάπης.

Τὰς σάλπιγγας τὰς εὐχόους τοῦ λόγου τιμήσωμεν, δι' ὧν πέπτωκε τείχη ἀνιδρύτα ἐχθροῦ, καὶ τῆς θεωγνωσίας ἐδράσθησαν ἐπάλλξεις.

Ἰνδάλματα ἐμπαθῇ τῆς ψυχῆς μου συντρίψατε, οἱ ναοὺς τε καὶ στήλας συντρίψαντες ἐχθροῦ, ἀπόστολοι Κυρίου ἡγιασμένοι.

Θεοτόκ.

Ἐχώρησας τὸν ἀχώρητον φύσει· ἐδάστασας τὸν βαστάζοντα πάντα· ἐθήλασας, ἀγνή, τὸν τρέφοντα τὴν κτίσιν, Χριστὸν τὸν ζωοδότην.

Ἔτερον τριῶδιον. Εἰρμός ὁ αὐτός.

Τοῦ Πνεύματος τῇ ἀρχιτεκτονίᾳ, δευμάμενοι πᾶσαν τὴν Ἐκκλησίαν οἱ ἀπόστολοι Χριστοῦ, ἐν ταύτῃ εὐλογεῖτε Χριστὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

Σαλπισάντες σάλπιγγι τῶν δογμάτων, κατέστρεψαν οἱ ἀπόστολοι πᾶσαν πλάνην εἰδωλικήν, Χριστὸν ὑπερυψούντες εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Ἀπόστολοι, ἡ καλὴ μετοικία, οἱ ἔφοροι κόσμου, καὶ τῶν οὐρανῶν πολῖται, τοὺς ὁμᾶς ἀεὶ ἀνευφημοῦντας, λυτρώσατε κινδύνων.

Ἀνθρ. [Δόξα].

Τρισήλιε, παμφαῆς θεαρχία, ὁμόδοξε, καὶ ὁμόθρονε φύσις· Πατὴρ ὁ παντοῦργός, Ἰῶ, καὶ θεῖον Πνεῦμα· ὁμνῶ σε εἰς αἰῶνας.

Καὶ νῦν. Θεοτόκ.

Ὡς ἐντίμον καὶ ὑπέριστατον θρόνον, ὁμνήσωμεν τοῦ Θεοῦ τὴν Μητέρα ἀπαύστως, οἱ λαοί· τὴν μόνην μετὰ τόκον, μητέρα καὶ παρθένον.

Εἰρμός ἄλλος.

Ὅν στρατιαὶ οὐρανῶν δοξάζουσιν· ὃν φρίσσει τὰ

A*In Andream.*

Me, pater, in fidei petra; Dei muniens timore intercessionibus tuis confirma, ac præbe pœnitentiam; liberaque, rogo, o Andrea, a quærentium laqueo.

Gloria.

Trinitas simplex individua, consubstantialis, ac natura una. Lumina (47), Lumenque; ac tria Sancta, unumque Sanctum laudatur Deus Trinitas. Verum lauda, glorifica Vitam, vitæque universorum Deum, o anima.

Ad Deipar.

Te laudamus; te benedicimus; te adoramus, Dei Genitrix: quod unum de individua Trinitate, Filium Deumque genueris; ipsaque prævie in terra positus nobis, cœlestia aperueris.

*Triodium. ton. 4 obliq.**Ode 8. Hirrus.*

Æternum Regem gloriæ, quem horrent angelicæ potestates, tremuntque angelorum ordines, laudate, sacerdotes et populi.

Velut carbonēs ignis illius spiritualis, carnalia mea vitia comburite, divinæque in me dilectionis amorem, o apostoli, accendite.

Verbi sonoras tubas honori habeamus; quibus fragiles hostis muri corruerunt, firmataque sunt scientiæ Dei propugnacula.

Vitiosas ac carnales animæ repræsentationes, qui inimici templa erectosque cippos comminuitis, o apostoli, comminuite.

C*Ad Deipar.*

Eum utero habuisti, qui natura capi non potest: portasti eum, qui portat omnia; lactasti, o casta, Christum creata omnia alentem, ac auctorem vitæ.

Triodium aliud. Idem Hirrus.

Qui architectonica Spiritus, universam Christi Ecclesiam, o apostoli, ædificatis, in ea laudate Christum in sæcula.

Ubi dogmatum tubis apostoli clancississent, omnem idolorum profligarunt errorem, Christum, in omnia sæcula, superexaltantes.

Apostoli, pulchra colonia, mundi præsides et inspectores, ac cives cœli, eos a periculis liberate, D qui jugibus præconiis celebrant.

Gloria.

Sol trine, splendidissime divine principatus, eadem gloria, thronoque eodem sublimis natura, Pater universorum opifex, Fili, et Spiritus sancte, laudo te in sæcula.

Et nunc. Ad Deipar.

Laudemus jugiter, velut gloriosum celsissimumque thronum, nos populi, Dei Matrem; quæ sola post partum, virgo et mater permansit.

Hirrus alius.

Quem laudant cœlestes exercitus: quem Cheru-

COMBEFISH NOTÆ.

(47) *Lumina, Lumenque.* Pro hac theologia videndus in suis de theologia, Gregorius Theologus,

eique æqualis Basilus apud Amphilochem in nota ad Eubulum catechesi.

bim et Seraphim tremunt : spiritus omnis, creataque omnia, coram omnibus laudate, benedicite, et superexaltate.

Miserere, Salvator, peccatoris; suscita animum ut convertar; suscipe poenitentem; misere clamentem; tibi soli peccavi; inique egi, misere mei.

Carrum auriga Elias °, nempé virtutes, condescendens, velut in cælos, supra terrena olim vehabatur : ejus ergo tu, anima, ascensum recogita.

Eliæ quondam per Elisæum melote, hinc inde Jordanis fluvius stetit P : verum ipsa, o anima mea, ob incontinentiam, eam gratiam non es consecuta.

Accepta pridem Elisæus melote q, duplicem a Domino accepit gratiam : sed tu, o anima mea, incontinentia tua non percepisti eam gratiam.

Proba olim mente Sunamitis r, hospitio, o anima, Justum recepit : tu vero, nec hospitem nec peregrinum in domum induxisti; quamobrem lugens ejicieris thalamo.

Sordidam Giezi mentem s, ubique, misera anima, imitata es : ejus vel in senectute avaritiam abjice; cave gehennæ ignem, a tuis malis discedens.

Oziam illum, o anima, imitata, ejus in te lepram duplo habuisti t : quippe turpia cogitas, et agis iniqua : dimitte quæ possides, et ad poenitentiam accurre.

Audisti, anima, Ninivitas, in sacco et cinere, Deo poenitentiam agentes u : eos minime es imitata, sed omnibus qui vel ante vel post legem peccaverunt, stultior egisti.

Jeremiam audisti, o anima, in lacu luti, altis clamoribus urbem Sion lamentantem. ac quærentem lacrymas v : imitare luctuosam ejus vitam, et salutem consequeris.

Fugit Jonas in Tharsis, præsciens Ninivitas convertendos x. Noverat enim, propheta, Dei misericordiam : quare æmulabatur ut ne prophetia falsa videri posset.

Audisti, o anima, ut Daniel, ora leonum in lacu obturaverit? Nosti ut Azarias sociique exstinxerint flammam camini ardentis y-z?

Omnes tibi, o anima, Veteri Testamento commendatos, in exemplum adduxi. Imitandas assume justorum religiosas actiones; cave vero malorum peccata.

Tu, Judex juste Salvator, misere; meque libera ab igni minisque, quibus merito sim obnoxius in judicio; remitte mihi per virtutem et poenitentiam, priusquam finis occupet.

Sicut latro palam clamo : « Memento mei a; »

A Χερουδὶμ καὶ τὰ Σεραφίμ · πᾶσα πνοὴ καὶ κτίσις, ὑμνεῖτε, εὐλογεῖτε, καὶ ὑπερυψοῦτε εἰς πάντας.

Ἡμαρτηκότα, Σῶτερ, ἐλέησον· διέγειρόν μου τὸν νοῦν πρὸς ἐπιστροφὴν· δέξαι μετανοοῦντα· οἰκτιρῶσον βρώντα· Ἡμαρτόν σοι μόνῃ· ἠνόμησα, ἐλέησόν με.

Ὁ διωρελάτης Ἡλίας, ἄρματι, ταῖς ἀρεταῖς ἐπιδάς, ὡς εἰς οὐρανοὺς ἦγετο ὑπεράνω ποτὲ τῶν ἐπιγείων· τοῦτου οὖν, ψυχὴ μου, τὴν ἀνοδὸν ἀναλογίζου.

Τοῦ Ἰορδάνου τὸ ρεῖθρον πρότερον, τῇ μελωτῇ Ἡλίου Ἐλισσαὶ διέστη ἔνθα καὶ ἔνθα· αὕτη δέ, ὦ ψυχὴ μου, ταύτης οὐ μετέσχες τῆς χάριτος δι' ἀκρασίαν.

B Ὁ Ἐλισσαῖός ποτε δεξάμενος τὴν μελωτὴν, ἔλαβε διπλὴν χάριν παρὰ Κυρίου· αὕτη δέ, ὦ ψυχὴ μου, ταύτης οὐ μετέσχες τῆς χάριτος δι' ἀκρασίαν.

Ἡ Σωμανιτὶς ποτε τὸν Δίκαιον ἐξένισεν, ὦ ψυχὴ, γνῶμη ἀγαθῇ· σὺ δέ οὐκ εἰσοικίσω, οὐ ξένον, οὐχ ὀδίτην· ὅθεν τοῦ νυμφῶνος ῥύψῃσι ἔξω θρηνηδοῦσα.

Τοῦ Γιεζὶ ἐμιμήσω, ταλαίνα, τὴν γνῶμην τὴν βυπαρὰν, πάνποτε, ψυχὴ· οὐ τὴν φιλαργυρίαν ἀπόθου καὶ ἐν γῆρᾳ· φεῦγε τῆς γεέννης τὸ πῦρ, ἐκστᾶσα τῶν κακίων σου.

Σὺ τὸν Ὁζίαν, ψυχὴ, ζηλώσασα, τὴν τοῦτου λέπραν ἐν σοὶ ἔσχες ἐν διπλῇ· ἄτοπα γὰρ λογίζῃ, παράνομα δὲ πράττεις· ἀφες ἃ κατέχεις, καὶ πρόσδραμε τῇ μετανοίᾳ.

C Τοὺς Νινευίτας, ψυχὴ, ἀκήκοας, μετανοοῦντας Θεῷ, σάκκῳ καὶ σποδῷ· τούτους οὐκ ἐμιμήσω, ἀλλ' ὠφθης σκαιότερα, πάντων τῶν πρὸ νόμου καὶ μετὰ νόμον ἐπταικότων.

Τὸν ἐν τῷ λάκκῳ βορβόρου ἤκουσας Ἱερεμίαν, ψυχὴ, πόλιν τὴν Σιών θρήνοις καταβοῶντα, καὶ δάκρυα ζητοῦντα· μίμησαι τὸν τοῦ τοῦτου θρηνώδη βίον, καὶ σωθῇσι.

Ὁ Ἰωνᾶς εἰς Θαρσεῖς ἀπέδραμε προγνοὺς τὴν ἐπιστροφὴν τῶν Νινευιτῶν· ἔγνω γὰρ ὡς προφήτης, Θεοῦ τὴν εὐσπλαγχνίαν ὅθεν παρεζήλου τὴν προφητείαν μὴ ψευθεῖναι.

D Τὸν Δανιὴλ ἐν τῷ λάκκῳ ἤκουσας, πῶς ἐφραξεν, ὦ ψυχὴ, στόματα θηρῶν· ἔγνωκας πῶς οἱ παῖδες, οἱ περὶ Ἀζαρίαν, ἐσθεςαν τῇ πίστει, καμίνου φλόγα καιομένης;

Τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἀπαντας παρήγαγόν σοι, ψυχὴ, πρὸς ὑπογραμμὸν· μίμησαι τῶν δικαίων τὰς φιλοθέους πράξεις· ἐκφυγε δὲ πάλιν τῶν πονηρῶν τὰς ἀμαρτίας.

Δικαιοκρίτα Σῶτερ, ἐλέησον, καὶ ῥύσαι με τοῦ πυρὸς καὶ τῆς ἀπειλῆς, ἥς μέλλω ἐν τῇ κρίσει δικαίως ὑποστῆναι· ἄνες μοι πρὸ τέλους δι' ἀρετῆς καὶ μετανοίας.

Ὡς ὁ ληστὴς ἐκβοᾷ τὸ, « Μνήσθητι· » ὡς Πέτρος,

• IV Reg. ii, 11. P ibid. 14. q ibid. 9. r IV Reg. iv, 8. s IV Reg. v, 20. t IV Reg. xv, 5; II Par. xxvi, 21. u Jonæ iii, 5. v Jerem. xxxviii, 38. x Jonæ i, 5. y-z Dan. xiv, 39; iii, 24. • Luc. xxiii, 42.

« Κλαίω πικρῶς. » Ἄνες μοι, Σῶτερ; κρᾶζω, ὡς ὁ Α
Τελώνης· δακρύω ὡς ἡ πόρνη· δίδται μοι τὸν ὀρῆ-
νον, καθὼς ποτε τῆς Χαναναίας.

Τὴν σηπεδόνα, Σῶτερ, θεράπευσον, τῆς ταπεινῆς
μου ψυχῆς· μόνε ἱατρὲ, μάλαγμά μοι ἐπίθες, καὶ
ἑλαιον καὶ οἶνον, ἔργα μετανοίας, κατάνυξιν μετὰ
δακρύων.

Τὴν Χαναναίαν καγὼ μιμούμενος, « Ἐλέησόν με, »
βοῶ τῷ Υἱῷ Δαβὶδ· ἀπτομαι τοῦ κρασπέδου ὡς ἡ αἰ-
μορροοῦσα· κλαίω ὡς ἡ Μάρθα καὶ Μαρία ἐπὶ Λα-
ζάρου.

Τὸ τῶν δακρύων, Σῶτερ, ἀλάβαστρον, ὡς μύρον
κατακενῶ ἐπὶ κεφαλῆς· κρᾶζω σοι ὡς ἡ πόρνη τὸν
ἑλαιον ζητοῦσα. Δέησιν προσάγω, καὶ ἀφαιρῶ αἰτῶ
λαβεῖν με.

Εἰ καὶ μηδεὶς ὡς ἐγὼ σοι ἡμαρτεν, ἀλλ' ὅμως δέ-
ξαι καμὲ, εὐσπλαγχνε Σῶτερ, φόβῳ μετανοοῦντα,
καὶ πόθῳ κεκραγόντα· « Ἡμαρτόν σοι μόνῳ, ἡνόμησα,
ἐλέησόν με. »

Φεῖσαι, Σῶτερ, τοῦ ἰδίου πλάσματος, καὶ ζήτησον
ὡς ποιήν τὸ ἀπολλυλὸς πρόβατον· πλανηθέντα ἐξάρ-
πασον τοῦ λύκου· ποιήσόν με θρέμμα, ἐν τῇ μονῇ
τῶν σῶν προβάτων.

Ὅταν καθίσῃς Κριτὴς ὡς εὐσπλαγχνος, καὶ δείξῃς
τὴν φοβερὰν δόξαν σου, Χριστέ, ὃ πόλος φόβος τότε!
καμίνου καιομένης· πάντων δειλυόντων τὸ ἄσπεκτον
τοῦ βήματός σου.

Τῆς Ὁσίας.

Ἡ τοῦ Φωτὸς τοῦ ἀδύτου Μήτηρ σε φωτίσασα,
σκοτασμοῦ ἔλυσε παθὼν· ὅθεν εἰσδεδεγμένη τοῦ
Πνεύματος τὴν χάριν, φωτίσων, Μαρία, τοὺς σε πι-
στῶς ἀνευφημοῦντας.

Θαῦμα καινὸν κατιδὼν ἐξίστατο ὁ θεὸς ὄντως, ἐν
σοι, Μήτηρ, Ζωσιμάς· ἀγγελον γὰρ εἰώρα ἐν σώματι,
καὶ θάμβους ὅλος ἐπληροῦτο, Χριστὸν ὁμνοῦν εἰς
τοὺς αἰῶνας.

Ἀνδρέου.

Ὡς παρῆρσιαν ἔχων πρὸς Κύριον, Ἀνδρέα, Κρή-
της σεπτὸν κλέος, δυσωπῶ, πρέσβευε τοῦ δεσμοῦ με
τῆς ἀνομίας λύσιν νῦν εὐρεῖν εὐχαῖς σου, ὡς τῆς
μετανοίας διδάσκαλος, ὁσίως δόξα.

Εὐλογοῦμεν Πατέρα, Υἱὸν, καὶ ἅγιον Πνεῦμα.

Ἀναρχε Πάτερ, Υἱὲ συνἀναρχε, Παράκλητε ἀγαθὲ,
Πνεῦμα τὸ εὐθὲς, Λόγος Θεοῦ Γεννητορ, Πατὴρ
ἀνάρχου Λόγε, Πνεῦμα ζῶν καὶ κτίζον, Τριάς Μονάς,
ἐλέησόν με.

Θεοτόκῃ.

Ὡς ἐκ βαφῆς ἀλουργίδος, ἄφραντε, ἡ νοητὴ πορ-
φυρὶς τοῦ Ἑμμανουὴλ, ἐνδον ἐν τῇ γαστρὶ σου, ἡ
σὰρξ συνεξυφάνθη; ὅθεν Θεοτόκον ἐν ἀληθείᾳ σε τι-
μοῦμεν. (Αἰνοῦμεν, εὐλογοῦμεν· καὶ πάλιν τὸν
Εἰρμόν.)

^b Luc. xiii, 62. ^c Luc. xviii, 15. ^d Luc. vii, 38. ^e Matth. xv, 92. ^f ibid.. ^g Matth. ix, 20 seqq. ^h Joan. xi, 33, 34. ⁱ Matth. xxvi, 7; Marc. xiv, 3. ^j Luc. vii, 38. ^k Psal. cxviii, 176.

ut Petrus, « amare fleo ^b; » clamo ut Publicanus ^c;
remitte mihi, Salvator; lacrymor ut meretrix ^d :
tu velut olim Chananæa, luctum meum suscipe ^e.

Putre ulcus humilis animæ meæ, cura, o Salva-
tor : tu solus medicus malagma, oleumque et vi-
num, nempe pœnitentiæ opera, contritionem cum
lacrymis adhibe.

Etiā ego Chananæam imitatus, David Filio
clamo, « Miserere mei ^f; » tango simbriam, ut
hæmorrhœissa ^g; fleo ut Martha et Maria super La-
zarum ^h.

Lacrymarum alabastrum, o Salvator, unguenti
instar, super caput evacuo ⁱ; clamo tibi sicut
meretrix illa misericordiam quærens ^j. Offero
preces, remissionemque efflagito.

Quāquam nemo ita ut ego graviter peccavit;
sed et me nihilominus, clemens Salvator, suscipe,
timore pœnitentem, ac desiderio clamantem :
« Tibi soli peccavi; inique egi; miserere mei. »

Parce, Salvator, tuo figmento, ac velut pa-
stor, ovem quære quæ perit ^k: errantem a leone
eripe : fac me alumnum in caula ovium tuarum.

Quando Judex sederis velut clemens, tuamque
terribilem gloriam, o Christe, ostenderis : o quan-
tus tunc timor ! camino accensa, omnibusque pa-
ventibus tribunal illud tuum, quod nihil latere
possit.

In Sanctam.

Cum te Luminis Mater, quod occasum nesciat,
illuminasset, vitiolorum tenebris absolvit : quapro-
pter, suscepta, o Maria Spiritus gratia, te fide
celebrantes illumina.

Novum in te miraculum contuens, o Mater,
vere admirabilis Zosimas obstupuit, ac velut
mente emotus est : videbat enim in corpore ange-
lum, totusque stupore replebatur, laudans Chri-
stum in sæcula.

In Andreā.

Velut qui fiduciam apud Dominum habeas, o
Andrea, venerabile Cretæ decus, obsecro; inter-
cedas, ut tuis nunc precibus, qui pœnitentiæ sis
doctor, ac gloria sanctorum, absolutionem a pec-
cati vinculo nanciscar.

**Benedicimus Patrem, et Filium, et Spiritum san-
ctum.**

Æterne Pater, Fili coæterne, bone Paraclete,
recte Spiritus. Verbi Dei Genitor, Patris æterni
Verbum, Spiritus vive et Creator, Trinitas Uni-
tasque, miserere mei.

Ad Deiparā.

Velut ex murice quodam, o intemerata, intus
in utero tuo, spiritualis Emmanuelis purpura illa,
caro contexta est : quāobrem te vere Deiparam
honoramus. (Laudamus, benedicimus; ac rursus
Hirmum.)

Triodion : ton. 4 obliq.

Ode 9.

Te Dei Matrem, per te facti salvi, o casta virgo, proprie confitemur : te magnificamus cum spirituum choris.

Vos, apostoli salutaris laticis fontes effecti animam quæ siti peccati contabuisset, ceu affuso rore abunde irrigastis.

Natantem pelago perditionis, ac jam aquis obrutum tua me dextera, Domine, salvum fac, sicut Petrum ¹.

Velut qui salutarium dogmatum sal sitis ², putre mentis meæ siccate ulcus, tenebrasque ignorantie dispellite.

Velut gaudium enixa, tu mihi luctum præbe; quo divinam in iudicii futura die consolationem, o Domina, invenire queam.

Hirmus alius.

Te cæli terræque mediatricem, magnificamus omnes generationes : quippe, Virgo, habitavit in te plenitudo divinitatis corporaliter ³.

Te, præclare apostolorum senatus, canticis magnificamus. Nam facti estis læta luminaria expellentes errorem.

Evangelica vestra sagena capientes rationales pisces, eos semper Christo, o beati apostoli, in cibum offertis.

In vestris ad Deum precibus nostri, o apostoli, mementote : rogamus ut ab omni liberemur tentatione, qui vos desiderio laudamus.

Gloria.

Laudo te, trine, subsistentem unitatem, Pater, Fili, et Spiritus sancte : Deum unum consubstantialem ; Trinitatem ejusdem virtutis æternamque.

Te Matrem pariter virginemque, beatam dicunt omnes generationes ; velut per te a maledicto redemptæ : quippe gaudium nobis, Dominum scilicet, genuisti.

De magno Canone. Hirmus alius.

Conceptionem sine semine sequens partus, inexplicabilis est. Incorrupta Matris virum nescientis prægnatio : quippe naturas Dei nativitas innovat : Quamobrem tuam generationes omnes, ceu Matris Deo sponsæ, magnitudinem, orthodoxe prædicamus.

Mens saucia est, corpus emollitum, spiritus ægrotat, ratio infirmatur, vita est defecta ; finis in januis. Quid ergo, misera anima, factura sis, cum Judex tua scrutaturus venerit ?

Moses tibi, o anima, librum de mundi creatione exhibuit : indeque omnem justorum injustorumque historiam, libris sacris contentam : e quibus, o anima, posteriores imitata es, non priores, in Deum peccans.

Lex infirmata est ; desidet Evangelium ; universa tibi Scriptura neglecta est ; prophætæ elanguerunt,

¹ Matth. xiv, 31. ² Matth. v, 23. ³ Coloss. ii, 9.

VARIAE LECTIONES.

¹ Ισ. σίσατε. ² τὸν Πέτρον.

A

Τὸ τριώδιον. ἡχ. πλ. δ'.

Ὤδη θ'.

Κυρίως, Θεοτόκον, σε ὁμολογοῦμεν, οἱ διὰ σοῦ σωσμένοι, Παρθένη ἀγνή · σὺν ἀσωμάτων χορείαις σε μεγαλύνομεν.

Πηγαί τοῦ σωτηρίου νάματος δειχθέντες, τὴν ἐκτακταίαν ψυχὴν μου, ἀπόστολοι, τῆς ἁμαρτίας τῇ δίδει, κατεδρόσησατε ¹.

Νηχόμενον πελάγει τῷ τῆς ἀπολείας, καὶ ὑποβρόχιον ἤδη γενόμενον, σὴ δεξία ὡς τῷ Πέτρῳ ², Κύριε, σώσόν με.

Ὡς ἅλας τῶν νοστιμῶν ὄντας διδαγμάτων, τὴν σπιδόνα νόος μου ξηράνατε, καὶ τῆς ἀγνοίας τὸ σκότος ἀποδιώξατε.

Χαράν ὡς τετοκυῖα, πένθος μοι παράσχου · δι' οὗ τὴν θείαν παράκλησιν, Δέσποινα, ἐν τῇ μελλοῦσῃ ἡμέρᾳ εὐρεῖν δυνήσεται.

Εἰρμός ἄλλος.

Σὲ τὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς μεσίτιν πάντες γενεαὶ μεγαλύνομεν · σωματικῶς γὰρ ἐσκήνωσεν ἐν σοὶ τὸ πληρωμα, Παρθένη, τῆς θεότητος.

Σὲ τὸ εὐκλεὲς τῶν ἀποστόλων σύστημα ὥδαίς μεγαλύνομεν. Φωστῆρες γὰρ φαῖδροι ἰδείχθητε, τὴν πλάνην ἐκδιώκοντες.

Εὐαγγελικῇ ὑμῶν σαγήνῃ λογικοὺς ἰχθύας ἀγρεύοντες, αὐτοὺς προσφέρετε πάντοτε Χριστῷ ὀψώνιον, ἀπόστολοι μακάριοι.

Ἐν τῇ πρὸς Θεὸν ἡμῶν αἰτήσῃ, μέμνησθε ἡμῶν, ἀπόστολοι · ἀπὸ παντὸς λυθρωθῆναι πειρασμοῦ δέμεθα, τοὺς πόθῳ ἀνυμνοῦντας ὑμᾶς.

C

Δόξα.

Σὲ τὴν τρισυπόστατον μονάδα, Πάτερ, Υἱὲ, σὺν τῷ Πνεύματι, ἓνα Θεὸν ὁμοούσιον ὑμῶν · Τριάδα ὁμοδύναμον καὶ ἀναρχον.

Σὲ τὴν Παιδοτόκον καὶ Παρθένον πᾶσαι γενεαὶ μακαρίζομεν, ὡς διὰ σοῦ λυθρωθέντες τῆς ἀρᾶς · χαράν γὰρ ἡμῖν ἔτεκες τὸν Κύριον.

Τοῦ μεγάλου Κανόνος. Εἰρμός ἄλλος.

Ἀσπόρου συλλήψεως ὁ τόκος ἀνεμῆνευτος. Μητρὸς ἀνάνδρου ἀφθορὸς ἡ κύησις · Θεοῦ γὰρ ἡ γεννησις καινοποιεῖ τὰς φύσεις · διό σε πᾶσαι αἱ γενεαὶ ὡς θεόνυμφον Μητέρα ὀρθοδόξως μεγαλύνομεν.

D

Ὁ νοῦς τετραυμάτισται · τὸ σῶμα μεμαλάχισται · νοσεῖ τὸ πνεῦμα · ὁ Λόγος ἡσθένησεν · ὁ βίος νενέκρωται · τὸ τέλος ἐπὶ θύραις. Διό μοι τάλαινα ψυχῇ, τί ποιήσεις ὅταν ἔλθῃ ὁ Κριτὴς ἀνερευνῆσαι τὰ σά ;

Μωσέως παρήγαγον, ψυχῇ, τὴν κοσμογένεσιν, καὶ ἐξ ἐκείνου πᾶσαν ἐνδιάθετον γραφὴν ἱστοροῦσάν σοι δικαίους καὶ ἀδίκους · ὧν τοὺς δευτέρους, ὦ ψυχῇ, ἐμιμήσω, οὐ τοὺς πρώτους, εἰς Θεὸν ἐξαμαρτήσασα.

Ὁ νόμος ἡσθένησεν · ἀργεῖ τὸ Εὐαγγέλιον · Ἰραφὴ δὲ πᾶσα ἐν σοὶ παρημέλῃται · προφῆται ἠτόνη-

σαν, καὶ πᾶς δικαίου λόγος· αἱ τροματαίαι σου, ψυχὴ, ἀπληθύνθησαν, οὐκ ὄντος Ιατροῦ τοῦ ὑποδείγματός σε.

Τῆς Νέας παράγω σοι Γραφῆς τὰ ὑποδείγματα, ἐνάγοντά σε, ψυχῇ, πρὸς κατάνυξιν. Δικαίους οὖν ζήλωσον· ἁμαρτωλοὺς ἐκτρέπου, καὶ ἐξιλέωσαι Χριστὸν, προσευχαίς τε καὶ νηστείαις, καὶ ἀγνείᾳ, καὶ σεμνότητι.

Χριστὸς ἐνηνθρώπησε, σαρκὶ προσομιλήσας μοι· καὶ πάντα ὅσα ὑπάρχει τῆς φύσεως ἐπλήρωσε, τῆς ἁμαρτίας δίχα, ἐπίγραμμόν σοι, ὦ ψυχῇ, καὶ εἰκόνα προδεικνύων, τῆς αὐτοῦ συγκαταβάσεως.

Χριστὸς ἐνηνθρώπησε, καλέσας πρὸς μετάνοιαν ἡσυχίας καὶ πόρνας. Ψυχῇ, μετανόησον· ἡ θύρα ἡνεύχεται τῆς βασιλείας ἡδῆ· καὶ προαρπάξουσιν αὐτήν³³ Φαρισαῖοι, καὶ Τελῶναι, καὶ μοιχοὶ μεταποι-
οῦμενοι.

Χριστὸς Μάγους ἔσωσε· ποιμένας συνεκάλεσε· νηπίων δῆμους ἀπέδειξε μάρτυρας· πρεσβύτην ἐδόξασε, καὶ γηραιάν χήραν, ὣν οὐκ ἐζήλωσας, ψυχῇ, οὐ τὰς πράξεις, οὐ τὸν βίον. Ἀλλ' οὐαὶ σοὶ ἐν τῷ κρίνεσθαι.

Νηστεύσας ὁ Κύριος τεσσαράκοντα ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὑπερὸν ἐπείνασε, δεικνύς τὸ ἀνθρώπινον· ψυχῇ, μὴ ἀθυμῆσης ἂν σοι προσβάλλῃ ὁ ἐχθρός· προσευχαίς τε καὶ νηστείαις ἐκ ποδῶν ἀποκρουσθήτω σοι.

Χριστὸς ἐπειράζετο· διάβολος ἐπείραξε δεικνύς τοὺς λίθους, ἵνα ἄρτοι γένωνται· εἰς ὅρος ἀνήγαγεν, ἰδεῖν τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου πάσας ἐν ῥιπῇ· φοβοῦ, ὦ ψυχῇ, τὸ δρᾶμα· νῆφε· εὐχου· πᾶσαν ὥραν θεῶ.

Τρυγῶν ἡ φιλέρημος, φωνὴ βοῶντος, ἤχησε· Χριστοῦ ὁ λύχνος, κηρύττων μετάνοιαν. Ἡρώδης ἠνόμησε, σὺν τῇ Ἡρωδιᾷ· βλέπε, ψυχῇ μου, μὴ παγῆς τῶν ἀνόμων ταῖς παγίσιν· ἀλλ' ἀσπάζου τὴν μετάνοιαν.

Τὴν ἔρημον ἔκρησεν ὁ Πρόδρομος τῆς χάριτος, καὶ Ἰουδαία πάσα καὶ Σαμάρεια, ἀκούοντες ἔτρεχον, καὶ ἐξωμολογοῦντο τὰς ἁμαρτίας ἐαυτῶν, βαπτιζόμενοι προθύμως οὓς αὕτη οὐκ ἐμιμῆσω, ψυχῇ.

Ὁ γάμος μὲν τίμιος, ἡ κοίτη δὲ ἀμίαντος· ἀμφότερα γὰρ Χριστὸς προσυλόγησε, σαρκὶ ἐσθιόμενος, καὶ ἐν Κανᾷ δὲ γάμῳ, τὸ ὕδωρ οἶνον ἐκτελῶν, καὶ δεικνύων πρῶτον θαῦμα, ἵνα σὺ σωθῇς, ἀθλία
ψυχῇ.

³³ Matth. xxi, 31. ³⁴ Matth. ii, 1. ³⁵ Luc. ii, 8. ³⁶ Matth. ii, 16. ³⁷ Luc. ii, 16, 37. ³⁸ Matth. iv, 2 seqq. ³⁹ Cant. ii, 12. ⁴⁰ Isa. xl, 3. ⁴¹ Joan. v, 35. ⁴² Matth. iii, 2; Marc. i, 4 seqq. ⁴³ Matth. xiv, 3 seqq.; Marc. vi, 17 seqq. ⁴⁴ Matth. iii, 1 seqq. ⁴⁵ Hebr. xiii, 3. ⁴⁶ Joan. ii, 2.

VARIE LECTIONES.

³³ αὐτὴν Φαρισαίους.

COMBESII NOTÆ.

(48) Jamque ipsum Pharisæis. Sic visum est corrigere, adjecta tamen margini correctione; plane enim alludit Andreas ad locos, quibus Dominus significat præire Pharisæis in regno cælorum, publicanos et meretrices, velut sint illi justī, quos non venerit vocare; velut nimirum sibi justos,

ac omnis justī sermo; vulnera tua, o anima, multiplicata sunt, nullo suppetente medico, qui sanet.

Novi tibi Testamenti exempla adduco, quibus, o anima, inducaris ad contritionem. Emulare itaque justos; peccatores aversare, Christumque precibus placā jejuniisque, et castitate, et morum honestate.

Christus factus est homo, carne mecum conversans, ac quæcunque naturæ sunt, implevit, uno excepto peccato; exemplum tibi, o anima, ac imaginem ejus qua se tibi inclinavit, humilitatis, præmonstrans atque præscribens.

Christus factus est homo, ³³ latrones, meretricesque ad pœnitentiam vocans. Pœniteat te, anima; jam regni porta aperta est, jamque ipsum Pharisæi (48) Publicanique, et adulteri, vitæ rationibus mutatis, præripiunt.

Christus Magos salvos fecit³⁴; pastoresque pariter vocavit³⁵; ac infantium populos fecit martyres³⁶; senem glorificavit, ac viduam vetulam³⁷; quorum, o anima, nec actiones imitata es nec vitam. Verum, vae tibi in judicio.

Cum Dominus dies quadraginta in deserto jejunasset, postea esuriit³⁸, ostendens quod est humanum: ne, anima, si te hostis invaserit, moesta animo fias; precibus vero et jejuniis, confestim repellito.

Christus tentabatur; tentabat diabolus ostendens lapides ut panes fierent; subvexit in montem, ut momento omnia mundi regna videret. Time, o anima, fabulam; esto sobria; omni hora Deum precare.

Turtur illa solitudinis amans³⁹; vox clamantis insonuit⁴⁰; Christi lucerna⁴¹; pœnitentiam prædicans⁴². Herodes scelestus egit cum Herodiade⁴³; videsis, anima, ne improborum retribus capiaris; sed amplectere pœnitentiam.

Habitavit in deserto gratiæ Præcursor; omnisque Judæa et Samaria, audientes currebant, et confitentes sua peccata, alacri animo baptizabantur⁴⁴; quos, o anima, minime es imitata.

Honorabile connubium, et torus immaculatus⁴⁵: utrumque enim Christus olim benedixit; juxta quod erat carnem indutus, manducans, atque in nuptiis Cana⁴⁶, aquam faciens vinum, primumque illic miraculum consecrans, ut tu, misera anima, salutem consequaris.

Christus paralyticum, lecto sublato ambulante, erexit ^a, mortuumque adolescentem, viduæ filium, exsuscitavit ^b; nec non puerum centurionis ^c; ac se Samaritanæ prodens, adorationem tibi in spiritu, o anima, deformavit ^d.

Sanavit Dominus fimbriæ tactu sanguine fluentem ^e; mundavit leprosus; cæcos et claudos illuminans erexit: surdos denique et mutos ^f, ac mulierem deorsum inclinatam, sermone curavit ^g: ut tu, misera anima, salutem consequaris.

Morbos curans Christus Verbum, pauperibus evangelizavit; claudos curavit; comedit cum publicanis; cum peccatoribus consuetudinem habuit: tactu manus animam filiae Jairi quæ jam migrasset corpore, reduxit ^h.

Publicanus salvus evadebat ⁱ; et meretrix casta ^j; at Phariseus superbiens, reatum incurrebat: primus siquidem ille dicebat, « Esto mihi propitius »; illa vero: « Miserere mei »; tertius denique fastu glorians clamabat: « Gratias ago tibi, Deus »; et quæ deinceps sequuntur arrogantia verba.

Zacchæus, quanquam publicanus ^k, salvus nihilominus efficiebatur: Simonque Phariseus fallebatur ^l, meretrice interim remissionem ab eo obtinente, « qui potestatem habet in terra dimittendi peccata ^m »; quem tibi ipsa, o anima, redde propitium.

Non es imitatio, o misera anima, meretricem illam quæ, accepto alabastro unguenti, lacrymis unxit Dominicos pedes, et extersit capillis; ejus nimirum, qui veterum illi criminum chirographum discidisset.

Nosti, o anima mea, ut urbes quibus Christus Evangelium prædicavit, fuerint maledictæ ⁿ; time exemplum, ut ne similis evaseris: urbi siquidem Sodomorum conferens eas Dominus, ad usque infernum damnavit.

Ne, o anima mea, desperatione deterior fias; quæ Chananææ fidem audieris, qua filiam, Dei verbo sanavit: Clama ex imo corde, sicut illa Christo: « Salva me quoque, Fili David ^o. »

Miserere; salva me, Fili David, miserere, qui verbo sanasti vexatos a dæmone Misericordem illam, velut olim latroni, mihi loquere vocem: « Amen dico tibi, eris mecum in paradiso ^p, » cum in mea gloria veniam.

Te latro accusabat, latro nihilominus Deum prædicabat: ambo enim pendebant e cruce. Tu vero, ut multæ misericordiæ, etiam mihi, velut fideli illi latroni, qui te Deum agnovit, gloriosi tui regni aperi januam.

Videns te creatura affixum cruci defixa tenebatur; montes et petræ timore dissecabantur; terra

Παράλυτον ἤγειρε Χριστὸς τὴν κλίνην ἀρᾶντα· καὶ νεανίσκον θανέντα διήγειρε, τῆς χήρας τὸ κήμα· καὶ τοῦ ἑκατοντάρχου· καὶ Σαμαρεΐτιδι φανεῖς, τὴν ἐν πνεύματι λατρείαν σοι, ψυχῇ, προεζωγράφησεν.

Αἰμόρρουν ἰάσατο ἀπὸ κρασπέδου Κύριος· λεπρὸς καθήρε· τυφλοὺς καὶ χωλεῦντας φωτίσας· ἀνῶρθωσε· κωφοὺς τε καὶ ἀλάλους, καὶ τὴν συγκύπτουσαν χαμαὶ, ἐθεράπευσε τῷ λόγῳ, ἵνα σὺ σωθῇς, ἀθλίᾳ ψυχῇ.

Τὰς νόσους ἰώμενος, πτωχοῖς εὐηγγελίζετο Χριστὸς ὁ Λόγος· κυλλοὺς ἐθεράπευσε· τελώναις συνήσθιεν· ἁμαρτωλοῖς ὦμιλε· τῆς Ἰαερίου θυγατρὸς τὴν ψυχὴν προμεταστᾶσαν ἀπὸ τῆς χειρὸς.

Τελώνης ἐσώζετο, καὶ πόρνη ἐσωφρόνιζε, καὶ Φαρισαῖος αὐτῶν κατεκρίνετο· ὁ μὲν γάρ, « Ἰάσθητι, » ἡ δὲ, « Ἐλέησόν με »· ὁ δὲ, ἐκύμαζε βοῶν· « Ὁ Θεὸς, εὐχαριστῶ σοι »· καὶ ἐξῆς τὰ τῆς ἀνολίας ῥητά.

Ζακχαῖος τελώνης ἦν, ἀλλ' ὅμως διεσώζετο· καὶ Φαρισαῖος ὁ Σιμὼν ἐσφάλλετο, καὶ πόρνη ἐλάμβανε τὰς ἀφαιρέσεις λύσεις, παρὰ τοῦ ἔχοντος ἰσχὺν ἀφιέναι ἁμαρτίας· ὃν, ψυχῇ, σαυτῇ ἠλέωσαι.

Τὴν πόρνην, ᾧ τάλαινᾳ ψυχῇ μου, οὐκ ἐζήλωσας· ἥ τις λαβοῦσα μύρου τὸ ἀλάσαστρον σὺν δάκρυσιν ἤλειψε τοὺς πόδας τοῦ Κυρίου, ἐξέμαξε δὲ ταῖς θριβί, τῶν ἀρχαίων ἐγκλημάτων τὸ χειρόγραφον ῥηγνύοντος αὐτῇ.

Τὰς πόλεις αἷς ἔδωκε Χριστὸς τὸ Εὐαγγέλιον, ψυχῇ μου, ἔγνως ὅπως κατηράθησαν· φοβοῦ τὸ ὑπόδειγμα, μὴ γένῃ ὡς ἐκεῖναι· τὰς ἐν Σοδόμοις γὰρ αὐτὰς ὁ Δεσπότης παρεικάσας, ᾄδου κατεδίκασε.

Μὴ χεῖρων, ᾧ ψυχῇ μου, φανῇς δι' ἀπογνώσεως· τῆς Χαναanaίας τὴν πίστιν ἀκούσασα, δι' ἧς τὸ θυγάτριον λόγῳ Θεοῦ ἰάθη· « Υἱὲ Θεοῦ σῶσον καὶ με, » ἀναβόησον ἐκ βάθους τῆς καρδίας, ὡς ἐκεῖνη Χριστῷ.

Σπλαγχνίσθητι· σῶσόν με· Υἱὲ Δαβὶδ, ἐλέησον, ὁ δαιμονῶντας λόγῳ ἰατάμενος. Φωνὴν δὲ τὴν εὐσπλαγχνον, ὡς τῷ ληστῇ μοι φράσον· « Ἀμὴν σοι λέγω, μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ, » ὅταν εἰδῶ ἐν τῇ δόξῃ μου.

Ληστὴς κατηγόρει σοι· ληστὴς ἐθεολόγει σοι· ἀμφοτέροι γὰρ σταυρῷ συνεκρεμάτο. Ἄλλ', ὁ πολυεύσπλαγχνε, ὡς τῷ πιστῷ ληστῇ σου, τῷ ἐπιγινώντι σε Θεόν, κάμολ' ἀνοιξον τὴν θύραν τῆς ἐνδόξου βασιλείας σου.

Ἦ κτίσις συνείχετο, σταυρουμένον σε βλέπουσα· ὄρη καὶ πέτραι φόβῳ διεβρόγγυντο· καὶ ᾄδης ἔγυ-

^a Matth. ix, 6. ^b Luc vii, 14. ^c Matth. viii, 15. ^d Joan. iv, 24. ^e Matth. ix, 20 seqq. ^f Matth. xi, 5 seqq. ^g Luc. xiii, 11. ^h Marc. v, 22 seqq. ⁱ Luc. viii, 14. ^j Luc. vii, 59. ^k Luc. xix, 2 seqq. ^l Luc. vii, 56 seqq. ^m Matth. ix, 6. ⁿ Luc. xi, 21. ^o Matth. xv, 22. ^p Luc. xiii, 43.

μονοῦτο· καὶ συνεσχότασε τὸ φῶς ἐν ἡμέρᾳ καθορῶν
σε, Ἰησοῦ, προσηλωμένον σακρί.

Ἀξίου, μετανοίας καρποὺς μὴ ἀπατήσης μου· ἡ
γὰρ ἰσχὺς μου ἐν ἐμοὶ ἐξέλιπε. Καρδίαν μοι δώρη-
σαι ἀεὶ συντετριμμένην, πτωχείαν δὲ πνευματικὴν,
ἵνα ταῦτά σοι προσοίσω, ὡς δεκτὴν θυσίαν, μόνε
Σῶτερ.

Κριτὰ μου καὶ γνωστὰ μου· ὁ μέλλων πάλιν ἐρ-
χεσθαι εἰς τοὺς ἀγγέλους, κρίναι κόσμον ἅπαντα·
ὁ δὲ σου ὁμιματι τότε ἰδὼν με, φέισαι καὶ οἰκτιρὼν
με, Ἰησοῦ, τὸν ὑπὲρ πάντων φύσιν τῶν ἀνθρώπων
ἀμαρτήσαντα.

Τῆς Ὁσιότητος.

Ἐξέστῃς ἅπαντας τῇ ξένῃ πολιτείᾳ σου· ἀγ-
γέλων τάξεις, βροτῶν τὰ συστήματα· ἀλλως βιώ-
σασα, καὶ φύσιν ὑπερβᾶσα· ἀνθ' ὧν ἀλλως τοῖς πο-
σιν ἐπιβαίνουσα, Μαρία, Ἰορδάνην διεπέρασας.

Ἰλέωσαι τὸν Κτίστην ὑπὲρ τῶν εὐφημούντων σε,
ὁσία Μητέρα, ρυσθῆναι κακώσεων καὶ θλίψεων, τῶν
κύκλῳ συνεπιτιθεμένων· ἵνα ρυσθέντες τῶν πειρα-
σμῶν, μεγαλύνωμεν ἀπαύτως, τὸν δοξάσαντά σε,
Κύριον.

Ἀνδρέου.

Ἀνδρέα σεβάσμιε, καὶ Πάτερ τρισμακάριστε,
ποιμὴν τῆς Κρήτης, μὴ καύσης δέσμενος ὑπὲρ τῶν
σε ὑμνούντων· ἵνα ρυσθῶμεν πάσης ὀργῆς καὶ θλί-
ψεως, καὶ φθορᾶς καὶ πταισμάτων ἀνεικάστων, οἱ
τιμωντές σου τὴν τιμὴν πιστῶς.

Δόξα.

Τριάς ὁμοούσιε, Μόνως ἡ τρισυπόστατος· σὲ ἀνυ-
μνοῦμεν, Πατέρα δοξάζοντες, Υἱὸν μεγαλύνοντες, καὶ
Πνεῦμα προσκυνούντες, τὸν ἑνα φύσει ἀληθῶς Θεόν,
ζωὴν τε καὶ ζωάς, βασιλείαν ἀτελεύτητον.

Θεοτόκῃ.

Τὴν πόλιν σου φύλαττε, Θεογεννήτορ ἀχραντε· ἐν
σοὶ γὰρ αὕτη πιστῶς βασιλεύουσα, ἐν σοὶ καὶ κρατύ-
νεται· καὶ διὰ σοῦ νικῶσα, τροποῦται πάντα πειρα-
σμόν, καὶ σκυλεύει πολέμιους, καὶ διέπει τὸ ὑπή-
κοον.

Εἰς τὸν Ἀπόδεικτον, ψάλλομεν τὸν παρόντα
Κανόνα τοῦ ἁγίου πατρὸς κυρίου
Ἀνδρέου Κρήτης τοῦ Ἱεροσολυμίτου.

Ὁδὴ α'. ἡχ. α'. Ὁ Εἰρμός.

Ὁδὴν ἐπινίκιον ἔσωμεν πάντες Θεῷ τῷ ποιήσαντι
θαυμαστά τέρατα βραχίονι ὑψηλῷ, καὶ σώσαντι τὸν
Ἰσραὴλ· οὗτι δεδόχασται.

Νεκρὸν τετραήμερον ἐξαναστήσας, Σῶτέρ μου,

α' Psal. cv, 22.

A quatiebatur; spoliabatur infernus; lumenque, o
Jesu, videns carne confixum clavis, die media ob-
tenebratum est.

Ne, rogo, dignos a me poenitentiae fructus exege-
ris; nam virtus mea in me defecit. Dona cor sem-
per contritum, et spiritus paupertatem; quo haec
semper, tibi soli Salvatori, ut acceptabilem hostiam
offeram.

Judex meus et cognitor meus; qui venturus ite-
rum es cum angelis judicaturus mundum univer-
sum: tunc me propitius intuens, parce ac misere-
re, o Jesu, qui supra universum humanum genus
peccavi.

In Sanctam.

B Tua illa nova vivendi ratione universos in stu-
porem egisti; tum angelicos ordines, tum mortali-
um coetus: quae velut sine corpore vixeris, sis-
que supergressa naturam: quamobrem velut sine
corpore pedibus incedens, o Maria, Jordanem
transivisti.

Iis Creatorem placa, o sancta Mater, qui te laudi-
bus celebrant; ut a malis et calamitatibus unde-
quaue imminetibus liberemur: quo liberati a
tentationibus, Dominum qui fecit gloriosam, inces-
santer magnificemus.

In Andream.

C Andrea venerabilis, ac beatissime Pater, Cretae
pastor, ne cessaveris orare pro iis qui te laudant;
ut ab omni ira, et afflictione, exitioque, immensis-
que lapsibus liberemur, qui fidei te animo hono-
ramus.

Gloria.

Trinitas consubstantialis, Unitas trine subsistens,
te laudamus; Patrem glorificantes, magnificantes
Filium, ac Spiritum adorantes, unum vere natura
Deum, vitamque et vitas (49); interminabile re-
gnum.

In Deipara.

Urbem tuam serva, Dei genitrix intemerata; in te
siquidem fideliter regnat, ac in te firmatur; tuaque
victrix opera, tentationem omnem fugat, hostes-
que praedatur, ac moderatur subjectos.

D Ad vespertas [Parasceves ante Ramos] canimus
hunc canonem, editum a sancto patre domino
Andrea Cretensi, cognomento Hierosolymita.

Ode 1, ton. 1. Hirmus.

Omnes pro victoria Deo cantemus laudes, qui
fecit portentosa mirabilia brachio excelso, et salvavit
Israel: quoniam glorificatus est.

Suscitando, o meus Salvator, Lazarum quatri-

COMBEFISU NOTÆ.

(49) Vitamque et vitas. Ζωὴν τε καὶ ζωάς. Hoc
ultimum, cum sit abstractum, non videtur aliter
sane et e theologia in Deo dici, quam intellectum
velut in sensu causali: ut dicatur Deus et Trinitas,
in se et substantialiter vita; quod est singularis-

sime, simulque vitæ, seu omnium archetypa
vita. Est modus loquendi, mysticis maxime,
in quibus magnus fuit Andreas, perquam fami-
liaris.

duanum mortuum, excelso cum brachio a morte liberasti, ac ostendisti potentiam, qui sis fortis.

Vocans Lazarum a monumento, confestim resuscitasti: infernus autem inferne amare luxit, gemensque, tuam, o Salvator, potentiam tremuit.

Lacrymatus es, Domine, super Lazaro, assumptam a te carnem dispensatione, ostendens; quodque existens Deus, homo factus sis nobis similis.

Marthæ Mariæque lacrymas cohibuisti, Domine, suscitato, o Salvator, a mortuis Lazaro: et ubi potentia tua, spiritum mortuo reddidisses.

Humano more percontatus es, Domine, ubi Lazarus positus esset, ostendens omnibus, o Salvator, sinceram ad nos, et vera carnis assumptione, œconomiam.

Tunc inferni contrivisti portas vocando Lazarum, hostisque enervasti potentiam: ac adegisti at ante crucem te tremere, o solus Salvator.

Occupasti, o Domine, tanquam Deus, detentum a inferno Lazarum, ac vinculis absolvisti: sippes, o potens, tuo omnia cedunt præcepto.

Gloria.

Laudemus Patrem, Filiumque, et Spiritum sanctum, indivisam in natura una Trinitatem, et cum angelis, velut Deum unum increatum, glorificemus.

Et nunc.

Factum nobis, Patris beneplacito, sine mutatione et commistione similem vitæ Auctorem, o Dei Mater, de Spiritu sancto, immutabiliter, nihilque læsa integritate concepisti.

Ode 2. Hirmus.

Attende, cœlum, et loquar, Christumque, qui solus clemens est, propensiorique in humanum genus affectu, cantico celebrabo.

Gloria: qui vocasti tantum, quatrduanumque mortuum amicum Lazarum de sepulcro suscitasti.

Audivit tuam vocem qui erat sine spiritu, animaque vivificatus, confestim te, Domine, laudans, a mortuis resurrexit.

Qui fetens Lazarus erat, tua, o meus Salvator, suscepta auditaque vivifica voce, e tumultu resurrexit.

Lacrymatus es super amicum, o Salvator meus; instruens, ut nostram vere indueris naturam, eumdem resuscitans.

Contremuit infernus, mox ut ad vocem, vinctum institis, ad vitæ hujus postliminio auras revertentem, aspexit.

Obstupuerunt Hebræorum populi, cum vocando, o Salvator, fetentem Lazarum, verbo resuscitasti.

²² δ.λ. ελυσας.

τὸν Λάζαρον, τῆς φοβᾶς ἀπὸ πλάσας βραχίονι ὑψηλῷ, καὶ εἰδείας ὡς δυνατὸς τὴν ἐξουσίαν σου.

Φωνήσας τὸν Λάζαρον ἐκ τοῦ μνημείου, εὐθὺς ἐξανέστησας· ἀλλ' ὁ ᾄδης κάτωθεν πικρῶς ᾠδύρετο, καὶ στένων ἔτρεψε, Σῶτερ, τὴν ἐξουσίαν σου.

Ἐδάκρυσας, Κύριε, ἐπὶ Λαζάρῳ, δεικνύων τὴν σάρκωσιν τῆς οἰκονομίας σου, καὶ ὅτι φύσει θεὸς ὑπάρχων, φύσει καθ' ἡμᾶς γέγονας ἀνθρώπος.

Τῆς Μάρθας τὰ δάκρυα, καὶ τῆς Μαρίας κατέπαυσας, Κύριε, ἐκ νεκρῶν τὸν Λάζαρον ἐξαναστήσας, Σῶτερ, καὶ δείξας ἔμπνοῦν τὸν νεκρὸν, τῇ ἐξουσίᾳ σου.

Τῷ νόμῳ τῆς φύσεως τῆς ἀνθρωπίνης, ἡρώτησας, Δέσποτα, Ποῦ τίθεται Λάζαρος; δεικνύων πᾶσι, Σῶτερ, ἀνόθευτον τὴν πρὸς ἡμᾶς οἰκονομίαν σου.

Τὰ κλειθρα συνέτριψας τότε τοῦ ᾄδου φωνήσας τὸν Λάζαρον, καὶ τὸ κράτος ἔβωσας· ²⁴ τοῦ πολεμήτορος, καὶ ἐπεισας πρὸ τοῦ ὕψους τρέμειν σε, μόνε Σῶτερ.

Δεσμώτην τὸν Λάζαρον ὑπὸ τοῦ ᾄδου κρατούμενον, Δέσποτα, ὡς θεὸς προέφθασας, καὶ ἔλυσας τῶν δεσμῶν· τῷ σὺ γὰρ πάντα, δυνατὴ, εἶχει προστάγματι.

Δόξα.

Πατέρα δοξάζωμεν, Υἱὸν, καὶ Πνεῦμα, Τριάδα ἀχώριστον ἐν μονάδι φύσεως, καὶ σὺν ἀγγέλοις αὐτῇ, ὡς ἕνα ἀκτιστον θεόν, δοξολογῶμεν.

C

Kal rñ.

Ἀτρέπτως ἐκύησας, Παρθενομήτορ, τὸν Κτίστην τῆς φύσεως, ἐξ ἁγίου Πνεύματος, κατ' εὐδοκίαν Πατρὸς, γενόμενον ὅπερ ἐσμέν, διχα τροπῆς καὶ φερμοῦ.

Ῥδὴ β. Ὁ Εἰρμός.

Πρόσεχε, οὐρανὲ, καὶ λαλήσω, καὶ ἀνομήσω Χριστὸν τὸν Σωτῆρα τοῦ κόσμου, τὸν μόνον φιλόανθρωπον.

Δόξα σοι· τῷ φωνήσαντι μόνον, καὶ ἐκ τοῦ τάφου νεκρὸν τεταρταῖον, τὸν φίλον ἐγείραντι Λάζαρον.

Ἦκουσε τῆς φωνῆς σου ὁ ἄπνους, καὶ ψυχῶθις, ἐκ νεκρῶν ἀνέστη εὐθὺς, δοξάζων σε, Κύριε.

D

Πρόσταγμα ζωφόρου φωνῆς σου δεξάμενος ὁδῶδως, ἐξηγέρθη τοῦ τάφου, Σῶτέρ μου, ὁ Λάζαρος.

Ἐδάκρυσας ἐπὶ φίλῳ, Σῶτέρ μου· πιστούμενος τὴν ἡμῶν ὡς ἐφόρεσας φύσιν, καὶ τοῦτον ἀνέστησας.

Ἐτρόμαξεν ὡς καταΐδεν ὁ ᾄδης παλινδρομοῦντα εὐθὺς τὸν δεδεμένον χειρίαις, φωνῇ πρὸς τὴν ὡδα ζωὴν.

Ἐξίστησαν τῶν Ἑβραίων οἱ ὄημοι, ὅτε φωνήσας, Σῶτερ, ἐξανέστησας λόγῳ ὁδοῦδα τὸν Λάζαρον.

VARIE LECTIONES.

Ἐσεισθησαν τὰ ταμεία τοῦ ἁδου, ὃς ἐψυχοῦτο Ἀ
εὐθὺς κάτω Λάζαρος τότε, τῇ φωνῇ τοῦ ζώσαντος.

Ψδὴ γ'. Ὁ Εἰρμός.

« Αἶθον δὲ ἐπεδοκίμησαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος
ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας »· αὐτός ἐστιν ἡ πέτρα,
ἐν ᾗ ἐστερέωσε Χριστὸς τὴν Ἐκκλησίαν αὐτοῦ, ἣν
ἐξ ἐθνῶν ἐξηγορήσατο.

Θαῦμα ξένον καὶ παράδοξον· πῶς ὁ Κτίστης πάν-
των, ὅπερ οὐκ ἠγνῶει, ὡς ἀγνοῶν ἡρώτα; Ποῦ κεῖται
δὲ θρηνητε; Ποῦ τέθαπται Λάζαρος, δὲ μετ' ὀλίγων
ἐκ νεκρῶν, ζῶντα ἡμῖν ἐξανεστήσω ἐγώ;

Αἶθον δὲ σοὶ προσεκύλησαν οἱ κηδεύσαντές σε,
τοῦτον συγκινησαί· ὁ Ἰησοῦς προστάξας, εὐθὺς ἀνέ-
στησέ σε, φωνήσας σοὶ· Λάζαρε, ἀνάστα· δεῦρο
πρὸς με· ἵνα τὴν σὴν ὁ ἄδης πτήξῃ φωνήν.

Μάρθα καὶ Μαρία, Κύριε, ὀδυρμοὶ ἐδῶν· « Ἴδε
δὲ ἐφίλεις τεταρταῖος ὄζει. Εἰ ἦς ὦδε τότε, οὐκ ἐθνήσκε
Λάζαρος. » Ἀλλ' ὡς ἀχώριστος παντὶ, τοῦτον εὐθὺς
φωνήσας ἤγειρας.

Ῥάνας ἐπὶ φίλῳ δάκρυα δι' οἰκονομίαν, ἐξειξας
τὴν σάρκα τὴν ἐξ ἡμῶν ληφθεῖσαν, οὐσίᾳ, οὐ δοκῇ·
σε, ὦτερ, ἐνωθεῖσάν σοι· καὶ ὡς φιλόανθρωπος
θεός, τοῦτον εὐθὺς φωνήσας, ἤγειρας.

Οἱμοὶ! ὄντως νῦν ἀπόλωλα, ἐκδοῶν ὁ ἄδης οὕτω
προσεφώνει τῷ θανάτῳ λέγων· Ἰδοὺ ὁ Ναζαρεῖος τὰ
κάτω συνέσεισε, καὶ τὴν γαστέρα μου τεμῶν, ἄπουν
νεκρὸν, φωνήσας ἤγειρε.

Ποῦ ἡ τῶν Ἑβραίων ἀνοία; Ποῦ ἡ ἀπιστία; ἔως
πότε πλάνοι; ἔως πότε νόθοι; Ὅρατε τὸν θανόντα
φωνῇ ἐξαλλόμενον, καὶ ἀπιστεῖτε τῷ Χριστῷ; Ὅν-
τως υἱοὶ τοῦ σκότους πάντες ὑμεῖς.

Δόξα.

Ἐνα τῆς Τριᾶδος οἶδά σε, εἰ καὶ ἐσαρκώθης· ἕνα
καὶ δοξάζω Ἰῶν σεσαρκωμένον τὸν ἐκ τῆς Θεοτόκου
ἀσπόρως βλαστήσαντα, καὶ σὺν Πατρὶ καὶ Πνεύμα-
τι, ἕνα Ἰῶν δοξολογούμενον.

Καὶ νῦν.

Ξένον καὶ φρικτὸν τὸ ὄραμα, ἐξ οἰκονομίας, ὅπερ
προεῶρων οἱ ἀψευδεῖς προφῆται Παρθένον Θεοτόκον,
ἀσπόρως μὲν κυοῦσαν ἀσπόρως, τίκτουσαν θεόν,
μένουσαν δὲ μετὰ τὸν ἀγνόν.

Ψδὴ δ'. Ὁ Εἰρμός.

Ἐπήρθη ὁ ἥλιος, καὶ ἡ σελήνη ἔστη ἐν τῇ τάξει
αὐτῆς. Ὑψώθη, μακρόθυμε, ἐπὶ τοῦ ξύλου, καὶ ἐπη-
ξας ἐν αὐτῷ τὴν Ἐκκλησίαν σου.

Ἐδάκρυσας, Κύριε, ἐπὶ Λαζάρῳ, δειξας ὅτι ἀν-
θρωπος εἶ, καὶ ἤγειρας, Δέσποτα, τὸν τεθνεῶτα,
καὶ ἐδειξας τοῖς λαοῖς, ὅτι Ἰῶς εἰ τοῦ Θεοῦ.

Ὁ ἄπουνος ἤκουσε τὸ πρόσταγμα σου· « Δεῦρο
ἐξω, Λάζαρε· ὁ δρομαῖος ἀνίστατο σὺν τοῖς σπαργά-
νοις, καὶ ἤλλατο, ἀγαθὸν, δεικνὺς τὸ κράτος σου.

Τῆς Μάρθας τὰ δάκρυα, καὶ τῆς Μαρίας κατέ-

Concussa sunt inferni receptacula, ut tunc sta-
tim vivificantis voce Lazarus animaretur.

Ode 3. Hirmus.

« Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic
factus est in caput anguli ». Hæc petra est, in qua
Christus fundavit, quam ex gentibus redemit Ec-
clesiam.

Miraculum novam et insolitum. Quomodo uni-
versorum Creator, velut ignoraret, quod non igno-
rabat, percontabatur? Ubi positus est quem luge-
tis? Ubi sepultus Lazarus, quem ego brevi sum a
mortuis suscitaturus?

Lapidem quem tibi advolverant, qui tuum cura-
rant funus, ubi Jesus a Judæis jussisset revolve-
re, te statim resuscitavit; vocans te: Lazare, resurge;
veni ad me, ut tua infernum voce percelleres.

Martha Mariaque, o Domine, gemendo clama-
bant: « Ecce quem amabas, quatrividuus fecti.
Si fuisses hic, non fuisset mortuus Lazarus ». Verum
qui nusquam deesses, eum statim vocando
resuscitasti.

Stillans dispensatione lacrymas super amicum,
carnem quam ex nobis assumpsisses, essentia non
apparentia, unitam tibi ostendisti: utque Deus
benignus ac misericors, eum statim vocando resu-
scitasti.

Heu me! vere nunc perii ac de me actum est,
clamabat infernus ad mortem: Ecce enim Naza-
reus ille inferna concussit, sectoque meo ventre,
mortuum sine spiritu, vocando resuscitavit.

Ubi Hebræorum dementia? Ubi incredulitas?
Quandiu impostores? quandiu adulteri? Videtis
mortuum ad vocem unam exsurgentem, et non creditis
Christo? Vere vos omnes filii tenebrarum.

Gloria.

Te unum de Trinitate novi, quanquam es incar-
natus; unumque glorifico Filium incarnatum, ex
Deipara sine semine natum, ipsumque cum Patre,
et Spiritu sancto, Filium unum glorificatum.

Et nunc.

Nova, ex dispensatione, visio, et horrenda, quam
præviderunt veraces prophete: nempe, Deiparam
Virginem, conceptu partuque sine semine, castam
a partu manentem.

Ode 4. Hirmus.

Elevatus est sol, lunaque stetit in ordine suo.
Elevatus es in ligno, o longanimis, tuamque in eo
Ecclesiam fixisti.

Lacrymatus es, Domine, super Lazarum: homi-
nem te ipse ostendens, excitastique, Domine,
mortuum, ac te populis Dei Filium probasti.

Audivit qui sine spiritu erat præceptum tuum:
« Lazare, veni foras »; festinusque resurrexit
cum fasciis; exsiliensque, o bone, tuæ potentie
specimen exhibuit.

Sedasti Marthæ et Mariæ lacrymas, o Christe

Deus : Lazarum auctoritate vocans, vocando suscitasti ; isque te adoravit.

Lacrymatus super Lazarum pro hominis ratione, eundem qua Deus excitasti : percontabaris , o bone, ubi esset sepultus quatruiduanus, fidem astruens assumptæ humanitati.

Volens passionis tuæ et crucis symbola, o bone, declarare ; insatiabili rupto inferni ventre, quatruiduanum resuscitasti divina potestate.

Quis vidit, quis audivit, ut mortuus homo jam fetens resurrexerit ? Equidem excitavit Elias, Eliseusque ; haud tamen ex tumulto, vel quatruiduanum.

Tuam, Domine, laudamus potentiam ; laudamus et tuas, o Christe, passiones ; illa quidem tanquam misericors, miracula operaberis : has autem dispensatione subiisti ut homo.

Deus es atque homo, vera rebus probans nomina. Tu, Verbum, carne monumentum adisti, quatruiduanumque divina auctoritate suscitasti.

Obstupuerunt, Domine, Hebræorum populi, ut viderunt ad tuam vocem resurrexisse Lazarum de sepulcro ; tuisque nihilominus miraculis increduli permansere.

Gloria.

Æternum a Patre tuo, o Salvator, ceu unus de sancta Trinitate effulsisti : in tempore autem, qui sis major substantia, in spiritu, ex sanguinibus virginalibus, sumpta carne prodiisti.

Et nunc.

Dei Genitricis conceptio sine semine ; partus a corruptionis violatione immunis. Deus siquidem utrumque operatus miraculum, nobis uniendus, seipsum exinanivit.

Ode 5. Hirmus.

Da nobis, Fili Dei, pacem tuam : non enim extra te cognoscimus alium Deum : quippe Deus ipse vivorum mortuorumque existis.

Qui sis vita, Domine et lux vera, vocando Lazarum, exsuscitasti : ut potens enim, Deum te vivorum et mortuorum exhibuisti.

Non ferens, o Jesu, infernus, importabile præceptum tuum ; quanquam receperat multos, consternatus est ; vivumque Lazarum ad primam vocem tuam, non mortuum dedit.

Qui verbo olim spiritum jungens pulveri, lutum spiritu animaveras, o Verbum vitæ, nunc quoque verbo, e corruptione subterraneisque, amicum suscitasti.

« Nullus est, Domine, qui tuæ voluntati resistat : » Quare ubi mortuum vocasti Lazarum, mox qui sine spiritu erat, resurrexit ; ferensque vincula, pedibus gradiebatur.

O Judæorum amentatum ! O hostium cæcitatem ! Quis vidit mortuum suscitatum de sepulcro ? Elias olim exsuscitavit quidem, haud tamen e sepulcro, aut quatruiduanum.

† Esther xiii, 9.

Α παusas, Χριστέ ὁ Θεός· φωνήσας τὸν Λάζαρον αὐτοῦ ἐξουσιῶς, συνήγειρας τῇ φωνῇ, καὶ προσεκύνησέ σοι.

Δακρύσας ὡς ἄνθρωπος ἐπὶ Λαζάρῳ, ἐξήγειρας αὐτὸν ὡς Θεός. Ἡρώτας ποῦ τέθαπται ὁ τεταρταῖος, πιστούμενος, ἀγαθὲ, τὴν ἐνανθρώπησίν σου.

Τοῦ πάθους τὰ σύμβολα, καὶ τοῦ σταυροῦ σου γνωρίσαι βουλευθεὶς, ἀγαθὲ, τοῦ ἄδου τὴν ἀπληστον γαστέρα ῥήξας, ἀνέστησας ὡς Θεὸς τὸν τεταρτήμερον.

Τίς εἶδε, τίς ἤκουσεν, ὅτι ἀνέστη ἄνθρωπον ἐκ νεκρῶν ὁδωδῶς· Ἠλίας μὲν ἤγειρε καὶ Ἑλισσαῖος, ἀλλ' οὐκ ἐκ μνήματος, ἀλλ' οὐδὲ τεταρταῖον.

Β Ὑμνοῦμέν σου, Κύριε, τὴν δυναστείαν· ὑμνοῦμεν καὶ τὰ πάθη, Χριστέ· τῇ μὲν γὰρ ὡς εὐσπλαγχνος, ἐθαυματούργεις· τὰ δὲ οἰκονομικῶς ἤλου ὡς ἄνθρωπος.

Θεὸς εἶ καὶ ἄνθρωπος, ἐπαληθεύων, τοῖς πράγμασι τὰ ὀνόματά· ἐπέστης τῷ μνήματι σαρκὶ ὁ Λόγος, καὶ ἤγειρας ὡς Θεὸς τὸν τεταρτήμερον.

Ἐξέστησαν, Δέσποτα, Ἑβραίων δῆμοι, ὡς εἶδον ἀναστάντα νεκρὸν ἐκ τάφου Λάζαρον σὺν τῇ φωνῇ σου, καὶ ἔμειναν ἀπειθεῖς τῶν θαυμασίων σου.

Δόξα.

Ἀνάρχως ἐξέλαμψας ἐκ τοῦ Πατρὸς σου, ὡς εἰς τῆς Τριάδος, Σῶτερ· ἐν χρόνῳ, ἐν πνεύματι, παρθενοῦν σὺ προήλθες αἱμάτων, σάρκα λαβὼν, ὁ ὑπερούσιος.

Γ

Καὶ νῦν.

Ι Ἡ σύλληψις ἄσπορος τῆς Θεοτόκου· ὁ τόκος ἄνευ πάθους φθορᾶς. Θεὸς γὰρ ἀμφοτέρα θαυματοργήσας, ἐκένωσεν ἑαυτὸν, ἵνα ἡμῖν ἐνωθῇ.

Ῥοδὴ ε'. Ὁ Εἰρμός.

Τὴν σὴν εἰρήνην ὁδὸς ἡμῖν, Ὡς τοῦ Θεοῦ· ἄλλον γὰρ ἐκτός σου, Θεὸν οὐ γινώσκουμεν, ὅτι Θεὸς ζώντων καὶ τῶν νεκρῶν ὑπάρχεις.

Ζωὴ ὑπάρχων, Κύριε, καὶ πῶς ἀληθινὸν, Λάζαρον φωνήσας ἀνέστησας· ὡς δυνατὸς γὰρ πᾶσι· εἰδείας, ὅτι Θεὸς ζώντων καὶ τῶν νεκρῶν ὑπάρχεις.

Τὴν ἀστακτόν σου πρόσταξιν, μὴ φέρων, Ἰησοῦ, ἄδης, ὁ πολλοὺς δεξάμενος, ἐπηγε· καὶ τεταρταῖον ὄντα Λάζαρον, σὺν τῇ φωνῇ ζῶντα, καὶ οὐ νεκρὸν ἐδίδου.

Τὸν χοῦν συνάψας πνεύματι, ὁ πάλαι τὸν πηλὸν πνεύματι ψυχῶσας, ζωῆς Λόγε, λόγῳ σου, καὶ νῦν δὲ λόγῳ ἐξανέστησας, ἐκ τῆς φθορᾶς, φίλον, καὶ τῶν καταχθονίων.

« Τῷ νεύματι σου, Κύριε, ἀνθέστηκεν οὐδεὶς. » Ὅθεν ὅτε νεκρὸν ἐφώνεις τὸν Λάζαρον, εὐθύς ὁ ἄπνους ἐξανίστατο, καὶ τὰ δεσμὰ φέρων, ποσὶ περιπάτει.

Ἡ Ἰουδαίων ἀνοία ! Ἡ πῦρσις ἐχθρῶν ! τίς εἶδε νεκρὸν ἐκ τάφου ἐγείραντα. Ἠλίας πάλαι ἐξανέστησεν· ἀλλ' οὐκ ἐκ μνήματος· ἀλλ' οὐδὲ τεταρταῖον.

Ἀνείκαστε, μακρόθυμε, ὁ πάντα δι' ἡμᾶς, πράτ-
των ὡς Θεός, καὶ πάσχων ὡς ἄνθρωπος· πάντας
μετόχους ἡμᾶς ποίησον τῆς σῆς βασιλείας, πρεσβείαις
τοῦ Λαζάρου.

Δόξα.

Προάναρχε, συνάναρχε, ὁμῶς Τριάς· Πάτερ
παντοκράτωρ, Υἱὲ, Πνεῦμα ἅγιον, Μόνας ἅγια τρι-
σπόσταν· τοὺς ἐξ Ἀδάμ σῶζε, πιστῶς σε ἀνυμνοῦ-
ντας.

Θεοτόκ.

Τὴν ἄχραντον γαστέρα σου, ἡγίασεν, ἀγνή, σάρκα
ἐξ αὐτῆς λαβὼν, ὁ ἐν Τριάδι προσκυνού-
μενος, ὁ ἐκ Πατρὸς Λόγος, καὶ σὺν τῷ Πνεύματι
Θεός.

Ῥδὴ γ'. Ὁ Εἰρμός.

« Ἀπέρριψάς με εἰς βάθη καρδίας θαλάσσης, » καὶ
ἔλυσάς με, Σῶτερ, δουλείας θανάτου, καὶ ἔλυσας τὸν
δεσμὸν τῶν ἀνομοιῶν μου.

Ἡρώτησας ποῦ εἰμι, ὁ πάντα γινώσκων· ἐδάκρυ-
σάς με, Σῶτερ, ὡς ἄνθρωπος φύσει, καὶ ἡγειράς με
νεκρὸν τῷ προστάγματι σου.

Ἐφώνησάς με ἐξ ἔδου, Σῶτερ, κατωτάτου· σοῦ
Λαζάρου πρὸς σὲ τὸν λύτην τοῦ ἔδου· καὶ ἡγειρας
νεκρὸν τῷ προστάγματι σου.

Ἐνέδυσάς με, Σῶτερ, τὸ πῆλινον σῶμα, καὶ ἐπνευ-
σάς μοι ζωὴν, καὶ εἶδον τὸ φῶς σου· καὶ ἡγειράς με
νεκρὸν τῷ προστάγματι σου.

Ἐφύχσας σὺ τὴν ἀπνουν μορφήν τῆς σαρκὸς μου·
« Συνέσφιγξάς με ὀστέοις καὶ νεύροις· » καὶ ἡγειράς
με νεκρὸν τῷ προστάγματι σου.

Τὴν παμφάνον διαρρήξας γαστέρα τοῦ ἔδου, ἐξήρ-
πασάς με, Σῶτερ, τῇ σῇ δυναστείᾳ, καὶ ἡγειράς με
νεκρὸν, τῷ προστάγματι σου.

Ἐφόρεσάς μου, Σῶτερ, τὸ φύραμα ὄλον· ἐφύλα-
ξας δὲ ἀγνήν τὴν ἄχραντον μήτραν, ἐξ ἧς προήλθες
σαρκωθείς, εἰς ὧν τῆς Τριάδος.

Δόξα.

Τριάς ἅγια, δοξάζω τὴν σὴν εὐσπλαγχνίαν, καὶ σὺν
ἀγγέλοις ὁμνῶ τὸν Τρισάγιον ὕμνον· ἐλέησον τὰς
ψυχὰς ὁμῶν, τῶν σε ἀνυμνοῦντων.

Θεοτόκ.

Τὴν ἄχραντὸν σου νηδὺν, ὁπίδου ὁ Λόγος· ἐτήρησε
δὲ αὐθις μετὰ γέννησιν, ταύτην ἀγνήν, Θεογενήτορ,
θαῦμα ὄντως παράδοξον.

Ῥδὴ γ'. Ὁ Εἰρμός.

« Τοὺς ἐν καμίνῳ παῖδας σου, Σῶτερ, οὐχ ἤφατο,
οὐδὲ παρηνώχλησε τὸ πῦρ· τότε οἱ τρεῖς ὡς ἐξ ἐνὸς
στόματος, ὕμνουν καὶ εὐλόγουν, λέγοντες· Εὐλόγη-
τὸς ὁ Θεός ὁ τῶν πατέρων ἡμῶν. »

Ἐπὶ νεκρῷ ἐδάκρυσας, Σῶτερ φιλόνητο, ἵνα
δείξῃς πᾶσι τοῖς λαοῖς, ὅτι Θεός ὢν, δι' ἡμᾶς ἄνθρω-
πος ὤφθης. Καὶ ἐκὼν ἐδάκρυσας, τύπους ἡμῖν προ-
τιθεὶς ἐνδιαθέτου στοργῆς.

Ὁ τεταρταῖος Λαζάρου, Σῶτερ, ὡς ἤκουσε κάτω
τῆς φωνῆς σου, ἀναστὰς ἀνύμνησέ σε· καὶ γεγηθώς,

A Incomparabilis, longanimis, qui propter nos
omnia, et opereris ut Deus, et patiaris ut homo :
omnes nos regni tui facito participes intercessioni-
bus Lazari.

Gloria.

Præeterna, coæterna, eodem honore Trinitas ;
Pater omnipotens, Fili, Spiritus sancte, Unitas
sancta trine subsistens ; Adæ filios salva, qui te
canticis celebrant.

In Deipar.

Intemeratum tuum uterum, ex eo carnem sumens,
sanctificavit, o casta, divinissimus ille, qui in
Trinitate, Deus Verbum ex Patre, cum Spiritu
sancto, adoratur.

Ode 6. Hirnus.

B « Projecisti me in profundum cordis maris, »
salvumque, o Salvator, a mortis servitute fecisti,
ac impietatum mearum vinculo absolvisi.

Percontatus es ubi essem, qui nosti omnia : me,
Salvator, velut homo natura, lacrymis es prose-
cutus ; tuoque mortuum suscitasti præcepto.

Me, Salvator, vocasti, ex imo inferno, clamat
ad te Lazarus inferni liberatorem ; ac me mortuum
tuo suscitasti præcepto.

Me, Salvator, corpus de luto induisti, et inspi-
rasti in me vitam, vidique lumen tuum : ac tuo me
mortuum suscitasti præcepto.

Tu meam sine spiritu carnem animasti : « Os-
sibusque et nervis compegisti me » ; ac tuo me
mortuum suscitasti præcepto.

C Dirupisti omnium edacem inferni uterum : me,
Salvator, liberasti tua potentia ; ac mortuum tuo
suscitasti præcepto.

Totam meam massam, o Salvator, portasti : ca-
stamque servasti vulvam intemeratam, ex qua,
unus de Trinitate existens, processisti.

Gloria.

Tuam, Trinitas sancta, glorifico misericordiam,
et cum angelis Trisagium hymnum decanto : lau-
dantium te animarum misere.

In Deipar.

Subiit Verbum tuum intemeratum uterum :
eundemque rursus, postquam fuit natus, Dei Ge-
nitrix, rem plane mirandam ! servavit castum.

Ode 7. Hirnus.

D « Pueros tuos positos in fornace, o Salvator,
non tetigit ignis, nec eis aliquid molestiæ attulit.
Tunc hi tres quasi ex uno ore laudabant et bene-
dicebant, dicentes : Benedictus Deus patrum no-
strorum ». »

Flevisti super mortuum, misericors Salvator,
quo populis omnibus, te nostri causa, cum Deus
esses, factum hominem ostenderes. Ac sponte la-
crymatus es, formam nobis velut a natura inditi,
paternique amoris proponens.

Quatriduanus Lazarus, ut tuam inferne, Salva-
tor, vocem audivit, excitatus laudavit te ; gaudioque

exsultans in hunc modum clamabat : Tu Deus et Creator meus ; te adoro ac laudo qui resuscitasti me.

Quamquam sum vinculis astrictus, o Redemptor, clamabat inferne Lazarus, haudquamquam tamen mansero in ventre inferni, modo tantum inclamaveris : « Lazare, veni foras : » quippe lumen meum atque vita es.

Rogo te, inquit, Lazare : resurge ; exi cito a meis claustris : abi ergo : Præstat ut ablatum unum, quam ut omnes quos olim esuriens absorbui, amare fleam.

Quid vero, inquit, Lazare, moras nectis ? Amicus clamat : « Veni foras. » Surgens ergo exi, ut et ego remissionem habeam : ex quo enim te comedi, mihi esca in vomitum versa est.

Cur non cito exurgis, Lazare, clamabat ab infernis lugens infernus ; cur non hinc statim exsuscitatus curris, ut ne et alios, te resuscitans Christus, mihi auferat captivos ?

Fuisti, Christe Domine, habitus admirationi, multis id temporis insignibus ad miraculum patris : quippe reddidisti lumen cæcis ; surdorumque aures sermone speruisti, ac amicum Lazarum, divina vocans auctoritate, a mortuis suscitasti.

Gloria.

Trinitatis canticum promamus, glorificantes, æternum Patrem, Filiumque, et Spiritum rectum ; solam unam substantiam, ac trine laudemus, Sancta, sancta, sancta es Trinitas.

In Deipar.

Te, Christe, ut unum glorificamus de Trinitate, quod carne ex Virgine, sine mutatione sumpta, humano more sustinueris omnia ; non excedens, quamquam nobis unitus, o Jesu, paterna natura.

Ode 8. Hirmus.

« Cæli cælorum, et aquæ quæ super cælos sunt, benedicite, laudate, et superexaltate Dominum in sæcula. »

Qui creavit et conservat omnia, misericordia motus Bethaniam advenit Lazarum suscitaturus.

Quatriduanus fetens, ac institis involutus, te vocante, resumpto spiritu exsiliit, qui mortuus erat sine spiritu.

Ut vidit Judaicus populus, ad tuam vocem resuscitatum mortuum, o Christe, dissecabatur.

Tenebrosi circa lumen Judæi, quidni habetis fidem resurrectioni Lazari ? ea Christi facinus est.

Exsultet Sion, laudetque vitæ auctorem, qui de sepulcro, sermone resuscitavit Lazarum.

Te cælorum militiæ, terrigenarumque genus, o Salvator, laudaverunt, cum resuscitasti Lazarum.

Gloria.

Cum Patre, Filioque, etiam Spiritum glorifico ; nec laudans dicere cesso : Ter sancte Deus, te glorifico.

ᾠ Psal. CXLVIII, 4. • Dan. III, 60.

Α οὕτως ἐδόξα· Σὺ θεὸς καὶ Κτίστης μου· σὲ προσκυνῶ καὶ ὑμῶν, τὸν ἀναστήσαντά με.

Εἰ καὶ δεσμὰ περικείμεαι, ὁ Ἀδάμας κάτωθεν ἐδόξα, Λυτρωτὰ, ἀλλ' οὐδαμῶς ἐν τῇ γαστρὶ μενῶ τοῦ ᾧ σου, ἐὰν μόνον κράξης με· « Ἀδάμας, δεῦρο ἔξω. » Σὺ γὰρ μου φῶς καὶ ζωή.

Παρακαλῶ σε, Ἀδάμας, φησὶν· ἀνάστηθι· ἔξελθε τῶν κλειθρῶν μου ταχύ. Ἀπιθὶ οὖν· καλὸν μοι γὰρ ἓνα θρηνησάιναι πικρῶς ἀφαιρούμενον, παρὰ πάντας οὓς πρὶν πεινῶν κατέπειον.

Καὶ εἰ βραδύνεις, Ἀδάμας, φησὶν· ὁ φίλος σου, « δεῦρο ἔξω » κρᾶζει· ἐσθνηκῶς ἔξελθε οὖν, ἵνα κατὰ ἀνεσιν λάβω· ἀφ' οὗ γὰρ σε ἐφαγον, εἰς ἐμετον ἢ τροφή ἀντικατέστη μοι.

Τί οὐκ ἐγείρη, Ἀδάμας, ταχύ· ἀνέκραζε κάτωθεν ὁ ᾤδης θρηνησάων· τί οὐκ εὐθὺς ἔξαναστὰς, τρέχεις τῶν ὧδε, ἵνα μὴ καὶ ἄλλους μοι αἰχμαλωτίσῃ Χριστὸς, ἐξαναστήσας σε;

Ἐθαυμαστώθης, Δέσποτα Χριστέ, ἐξαισία τότε ἐργασάμενος πολλὰ· φῶς γὰρ τυφλοῖς· κωφῶν δὲ ὦτα ἤνοιξας λόγῳ, καὶ τὸν φίλον Ἀδάμαρον, ἐκ τῶν νεκρῶν, ὡς θεός, φωνήσας ἡγεῖρας.

Δόξα.

Τριαδικὴν ὑμνήσωμεν ᾧδὴν, δοξάζοντες ἀναρχον Πατέρα, καὶ Υἱὸν, καὶ Πνεῦμα εὐθὺς, μοναδικὴν μίαν οὐσίαν, ἣν τρισῶς ὑμνήσωμεν· Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος εἰ ἡ Τριάς.

Θεοτόκ.

Ὡς τῆς Τριάδος ἓνα σε, Χριστέ, δοξάζομεν, δι· ἐκ Παρθένου σαρκωθεὶς, δίχα τροπῆς, ἀνθρωπικῶς πάντα ἡνέσχου, μὴ ἐκστὰς τῆς φύσεως τῆς Πατρικῆς, Ἰησοῦ, εἰ καὶ ἡνώθης ἡμῖν.

ᾠδὴ η'. Ὁ Εἰρμός.

« Οἱ οὐρανοὶ τῶν οὐρανῶν, καὶ τὸ ὕδωρ τὸ ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν, εὐλογεῖτε, ὑμνεῖτε, καὶ ὑπερψοῦτε τὸν Κύριον εἰς τοὺς αἰῶνας. »

Ὁ ποιητὴς καὶ συνοχεὺς τῶν ἀπάντων, δι' εὐσπλαγχνίαν ἐν Βηθανίᾳ ἐπέστη, ἐγείρας τὸν Ἀδάμαρον.

Ὁ τετρατάλος ὁδοδύς, καὶ χειρὶς συνειλημμένος, ἤλατο ἐμπνοὺς ὁ ἄπνοος, φωνοῦντός σου.

Τῶν Ἰουδαίων ὁ λαός, ὡς ἑώρα τὸν τεθνεῶτα τῇ σῇ φωνῇ ἀναστάντα, Χριστέ, διεπρίετο.

Οἱ σκοτεινοὶ περὶ τὸ φῶς Ἰουδαῖοι, τί ἀπιστεῖτε τῇ τοῦ Ἀζάρου ἐγέρσει; Χριστοῦ τὸ ἐγχείρημα.

Ἀγαλλιάσθω ἡ Σιών, καὶ ὑμνεῖται τὸν ζωοδότην, τὸν ἀναστήσαντα λόγῳ ἐκ τάφου τὸν Ἀδάμαρον.

Αἱ στρατιαὶ τῶν οὐρανῶν, καὶ τὸ γένος τῶν γηγενῶν σὲ ὑμνήσαν· ὅτε, Σωτὴρ μου, τὸν Ἀδάμαρον ἡγεῖρας.

Δόξα.

Σὺν τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ Πνεῦμα δοξολογῶ, καὶ ὑμῶν ἀειγέτως βοῶ· Τρισάγχι, δόξα σοι.

Θεοτόκ.

Σὺ εὐλογῷ καὶ προσκυνῷ τὸν τεχθέντα ἐκ τῆς Παρθένου, μὴ χωρισθέντα τοῦ θρόνου τῆς ἀγίας δόξης σου.

Ψδὴ θ. Ὁ Εἰρμός.

Ἐποίησε κράτος ἐν βραχίονι αὐτοῦ· καθέλω γὰρ δυναστὰς ἀπὸ θρόνων, καὶ ὕψωσε ταπεινοὺς, ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ, ἐν οἷς ἐπισκέψατο ἡμᾶς, Ἀνατολὴ ἐξ ὕψους, καὶ κατεβύθηνεν ἡμᾶς εἰς ὅδον εἰρήνης. *

Ἵμνεῖτω τὸ θαῦμα Βηθανία σὺν ἡμῖν· ἐν ταύτῃ γὰρ ἐδάκρυσεν ὁ Κτίστης, τὸν Λάζαρον ἀνιστῶν, νόμῳ φύσεως σαρκῶς· καὶ Μάρθας τὰ δάκρυα λοιπὸν, καὶ τὸν κλαυθμὸν Μαρίας εἰς χαρὰν μεταβαλὼν, τὸν νεκρὸν ἡγείρει.

Πιστοῦμενος, Λόγε, τὴν ἀνάστασιν τὴν σὴν, ἐκάλεσας τὸν Λάζαρον ἐκ τάφου, καὶ ἡγεiras ὡς Θεός· ἵνα δείξῃς τοῖς λαοῖς, Θεὸν τε καὶ ἄνθρωπον ὁμοῦ ἐν ἀληθείᾳ ὄντα, καὶ ἡγείραντα ναὸν, τὸν τοῦ σώματός σου.

Συνέσεισας ** πάλαι· καὶ μοχλοὺς τοὺς σιδηροῦς· ἐφόδησας τὸν ἄδην τῇ φωνῇ σου, καὶ ἐπηξες σὺν αὐτῷ καὶ ὁ θάνατος εὐθύς, ὡς εἶδον τὸν Λάζαρον, Σῶτερ, τὸν παρ' αὐτοῖς δεσμώτην, ψυχωθέντα τῇ φωνῇ, καὶ ἐξαναστάντα.

Ἐξέστησαν πάντες ὡς ἑώρων σε, Σῶτερ, δακρύοντα τὸν Λάζαρον θανέντα, καὶ ἔλεγον οἱ δεινοί· Ἐδε πῶς αὐτὸν φιλεῖ. * Εὐθύς οὖν ἐφώνησας αὐτὸν, καὶ ἀναστὰς ὁ ἄπνους, ἀφηρείτω τὴν φθορὰν, τῷ προστάγματι σου.

Ἐσεισθήσαν πύλαι, συνετρίβησαν μοχλοί· ἐλύθησαν δεσμά τοῦ τεθνεώτος· ὁ ἄδης δὲ, φωνῇ τῆς δυνάμεως Χριστοῦ, πικρῶς ἀνεστέναιξε, καὶ ἀνεβόα· Ὅμοι! τίς καὶ πόθεν ἡ φωνή, ἡ νεκροὺς ζωοῦσα;

Ἀνάστα ἐντεῦθεν, ὁπακούσας τῆς φωνῆς· ὁ φίλος σου γὰρ ἔξω προσφωνεῖ σε· οὗτός ἐστιν, ὁ τὸ πρὶν ἀναστήσας τοὺς νεκρούς· Ἥλίας μὲν ἡγεirse νεκρὸν, καὶ Ἐλισσαῖος ἄμα· ἀλλ' αὐτοὺς ἦν δι' αὐτῶν, καὶ λαλῶν καὶ πράττων.

Ἵμνουμέν σου, Λόγε, τὴν ἀνείκαστον ἰσχύν· Ὅστέοις γὰρ καὶ νεύροις, τὸν θανέντα ἡγεiras ** λόγῳ τῷ σῷ, ὡς τῶν ὀλων πλαστοουργός· καὶ τοῦτον ἀνέστησας, Σῶτερ, ἐκ τῶν καταχθονίων, ὡς τῆς χήρας τὸ υἱὸν τὸν ἐπὶ τῆς κλίνης.

Δόξα.

Γριὰς παναγία, Πάτερ ἀναρχε Θεέ, συνἀναρχε Ἰᾷ καὶ Θεῷ Λόγε, Παράκλητε ἀγαθὲ, Πνεῦμα ἅγιον Θεοῦ· τὸ ἐν καὶ τριστήλιον φῶς, ἡ συμφυῆς οὐσία, εἰς Θεὸς καὶ Κύριος, οἰκτεῖρον τὸν κόσμον.

Θεοτόκ.

Ὁ πάντα ποιήσας ἐν σοφίᾳ, Ἰησοῦ, καὶ ὅλον με φορέσας ἐκ Παρθένου, καὶ ὅλος μένων δεῖ ἐν τοῖς κόλποις τοῦ Πατρὸς· τὸ ἅγιόν σου Πνεῦμα, Χριστέ, ἐπὶ τὸ ποιμνίον σου, καταπέμφας ὡς Θεός, ἐπισκιάσον ἡμᾶς.

* Luc. i, 51, 68, 78, 79. * Joan. ii, 19. † Isa. xlii, 2. ‡ Joh. x, 11.

VARIE LECTIONES.

** γ. συνέκλινας. ** ι. ἐσπείρας.

A

In Deipar.

Benedico te et adoro, qui natus ex Virgine, non excessisti throno gloriæ sanctæ tuæ.

Ode 8. Hirmus.

Fecit potentiam in brachio suo : deposuit enim potentes de sede, et exaltavit humiles, Deus Israel ; in quibus visitavit nos, Oriens ex alto ; nosque direxit in viam pacis^d.

Pari Bethania nobiscum cantico celebret miraculum : in ea enim naturali carnis lege, Lazarum suscitaturus Creator flevit ; deincepsque Marthæ lacrymis ac Mariæ luctu mutatis in gaudium, mortuum vitæ restituit.

Quo tuam, Verbum, resurrectionem astrueres, Lazarum e sepulcro vocasti, divinaque potestate resuscitasti ; ut te populis, Deum pariter et hominem ostenderes, qui templum illud corporis tui excitaveris^e.

« Ferreos etiam vectes olim contrivisti^f : » perterruisti tua voce infernum ; moxque cum eo, etiam expavit mors, ut viderunt, o Salvator, quem apud se Lazarum vinctum detinebant, reddita voce anima, vitæ instauratum.

Obstupuerunt omnes, o Salvator, ut viderunt te flentem mortuum Lazarum, dixeruntque nefarii : « Ecce quomodo diligit eum ? » Ocius ergo eum vocasti, resurgensque qui amiserat spiritum, imperante te, corruptionem deponit.

Concussæ sunt portæ ; contriti vectes ; soluta defuncti vincula. Porro infernus, Christi percussus voce, amare ingemuit, succlamavitque : Heu me ! Quanam, et cujus vox illa, quæ mortuos ad vitam reducit ?

Proinde resurgas, voci obediens : te foris amicus tuus advocat ; ipse est qui olim suscitavit mortuos. Equidem mortuum excitavit Elias, pariterque Elisæus ; ita nihilominus ut eorum ipse ministerio loqueretur ac operaretur.

Tuam, o Verbum, incomparabilem fortitudinem laudamus : *Ossibus* siquidem et *nervis*, verbo tuo, velut universorum flector, mortuum *compegisti* : huncque, Salvator, quemadmodum filium viduæ in lecto jacentem, ab infernis resuscitasti.

D

Gloria.

Sanctissima Trinitas, Pater æterne Deus, Fili coæterne et Deus Verbum, bone Paraclete, sancte Dei Spiritus, unum trini Solis lumen, ejusdem nature substantia, Deus unus et Dominus, tu mundi miserere.

In Deipar.

Qui universa in sapientia, o Jesu, creasti, meque totum ex Virgine induisti, quique totus in paterno semper manes sinu ; tu, Christe, Spiritum sanctum tuum in tuum ovile divina mittens auctoritate, nos obumbra et protege.

Dominica in Ramis Palmarum, vespere ad Completorium canimus Triodium D. Andree Cretensis: similiter facimus reliquis Majoris Hebdomadae diebus sero ad Completorium.

Ode 1, ton. 4. obliq. Ei qui urbes contrivit.

Imitemur, fideles ^h, Joseph castimoniam: animi proposito illo, quo præditam ratione honesta: et heminum substantiam; posita in actione virtute, in omni custodia viventes.

Ociositas a bonis, sicuti assimilis est; hanc ergo caveamus; ne sicut illa tunc aruerimus, quæ foliis opacam luxuriantemque Synagogam typo præfereat ⁱ.

Dominicam imaginem figurans Joseph, in lacum mittitur ^l, venditur a fratribus, omnia vir inclytus sustinet in typum vere Christi.

Caventes sicut sterilitatem, fratres, intelligamus exemplum; ne sicut illa tunc aruerimus, cum esuriens benignus Dominus ad eam divertit.

Festinus Jesus pro mundi salute pati, ultro cum discipulis suis, Hierosolymam ad spontaneam passionem, quam passurus venisset, ascendit ^k.

Domino ad patiendum omnia festine accedenti adherentes, parati ad ludibria, ad sputa ac convicia simus, quo ejus intemeratis passionibus, nos fideles pariter glorificemur.

Passionibus passiones sanat, qui pro nobis patitur: volens quippe, humana nostra natura, vivificas suas recipit passiones, quo nos efficiamur salvi.

: Gloria.

Tria glorifico æterna; tria sancta laudo; tria cœterna in substantia una prædico. Unus siquidem, in Patre, Filioque, et Spiritu sancto, Deus glorificatur.

In Deipar.

Moyseis quidem virga, nec non virga Aaronis,

^h Gen. xxxix, 8. ⁱ Matth. xii, 19. ^j Gen. xxxvii, 24, 28. ^k Matth. xi, 17 seqq.

^l *1° Ier. tñn timhssan.*

VARIÆ LECTIONES.

COMBEFISH NOTÆ.

(50) Spirant hæ odæ devotissimum quidpiam, ac plane sacro illi Dominicæ Passionis tempore congruum. Perstringit in eis Andreas, quæ præcipua iis diebus gesta a Domino recolit Ecclesia: in quæ etiam existant plurimæ Patrum devotissimæ orationes, Græca pietate frequentatæ, ut quæ exstant variæ nomine Chrysostomi, quanquam non sint ejus omnes: maxime illa in sicum arefactam tom. VI Front. quam Sirlet. habet Damasceni nomine in apographo R. P. Sirmundi. Videtur ex præcipuis quam edidimus Amphilocheii in mulierem peccatricem, ex eodem apographo, dictam feria 3 majoris illius hebdomadæ, qua Græci existimant eam unctionem factam, aliam ab ea quam Joannes memorat ante sex dies Paschæ, in domo, ut videtur, Lazari, factam et ipso cum Jesu

A *Τῇ Κυριακῇ τῶν Βαῶν ἐσπέρας εἰς τὸ Ἀπόδειπνον, ψάλλομεν τὸ Τριώδιον τοῦ Κυρίου Ἀνδρέου Κρήτης· ὡσαύτως ποιούμεν καὶ τὰς λοιπὰς τῆς ἑβδομάδος Ἑσπέρας, εἰς τὸ Ἀπόδειπνον.*

Ῥδὴ α', ἤχ. πλ. δ'. Τῷ συντελεσάντι πόλεις.

Ἰωσήφ τὴν σωφροσύνην μιμησώμεθα πιστοὶ· γνῶμην τὸν τιμήσαντα ^l τὴν τῶν ἀνθρώπων λογικὴν οὐσίαν, πάσῃ φυλακῇ πολιτευσάμενοι, δι' ἀρετῆς πρακτικῆς.

Τῶν καλῶν ἡ ἀπραξία ὁμοιωθῇ τῇ συκῇ· ταύτην οὖν ἐκκλίνωμεν, μὴ ξηρανθῶμεν ὡς ἐκεῖνη τότε, τὴν συναγωγὴν φύλλοις πυκάζουσιν προῦπογράψουσα.

Τὴν εἰκόνα τοῦ Δεσπότου ὑπογράφων Ἰωσήφ, λάκκῳ κατατίθεται· ἀπεμπλεῖται ὑπὸ τῶν συγγόνων· πάντα ὑπομένει ὁ δοῦλος εἰς τύπον ὄντως Χριστοῦ.

Τῆς συκῆς τὴν ἀκαρπλίαν ἐκφυγόντες, ἀδελφοί, γνῶμεν τὸ ὑπόδειγμα· μὴ ξηρανθῶμεν ὡς ἐκεῖνη τότε, ὅτε ἐπανάγων ὁ φιλόανθρωπος, ἦλθε πεινῶν αὐτήν.

Ἰησοῦς ὑπὲρ τοῦ κόσμου ἐπειγόμενος παθεῖν, θέλων συνανέρχεται τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἐπὶ τὴν πόλιν Ἱερουσαλήμ, πρὸς τὸ ἐκούσιον πάθος, ὃ ἦλθε παθεῖν.

Κολληθέντες τῷ Κυρίῳ πάντα σπεύδοντι παθεῖν, ἔτοιμοι γινώμεθα πρὸς ἐμπαιγμὸν, πρὸς ἐμπυσομὸς, πρὸς χλεύην, ὅπως τοῖς ἀχράντοις αὐτοῦ πάθεσι, συνοξασθῶμεν πιστοί.

Πάθῃ πάθειν ἴσται, ὁ παθὼν ὑπὲρ ἡμῶν· θέλων γὰρ προσέται τῇ καθ' ἡμᾶς ἀνθρωπικῇ οὐσίᾳ, τὰ ζωοποιὰ αὐτοῦ παθήματα, ἵνα σωθῶμεν ἡμεῖς.

Ἀδξα.

Τρία ἀναρχα δοξάζω· τρία ἅγια ὁμῶ· τρία συνάδια ἐν οὐσιότητι· μὴ κερύττω· εἰς γὰρ ἐν Πατρὶ, Υἱῷ, καὶ Πνεύματι, δοξολογεῖται Θεός.

Θεοτόκx.

Ἡ μὲν βάρδοx Μωσείωx, καὶ ἡ βάρδοx Ἀαρών,

ξίην μεταποίησιν, καὶ ὑπὲρ νοῦν, οἰκονομίαν ἔσχον· σοὺ δὲ ἡ νηδὺς, θεογεννήτρια, τόκον καίνι-
ζει καίνον.

Καθ., ἡχ. δ'. Ἐπεφάνης σήμερον.

Τῆς συκῆς τὸ ἐγκλημα, μὴ σὲ προσβάσῃ, ἀλλ' εὐ-
κάρπους σπούδασον καρδίας ἀδ' αὖτις ψυχῇ, τῷ ποιη-
τῇ σου Χριστῷ ἀγαγεῖν, ἐν μεταβολῇ αὐτῷ προσκο-
μίσουσα.

ᾠδὴ η'. Τὸν ἐν ὄρει ἀγίῳ δόξασον.

Σωφροσύνην κοσμήσαντες τὸν βίον, καὶ φρονήσει
φυλάξαντες τὴν πίστιν, δικαιοσύνης τρόπους πορι-
σώμεθα, ἵνα ἐν ἀνδρείᾳ ἀκολουθήσαντες Χριστῷ,
συσταυρωθῶμεν.

Ἄλλην Εὐαν εὐρών τὴν Αἰγυπτίαν, οὐκ ἐκλάπη
πρὸς ἀνοσιουργίαν ὁ πατριάρχης Ἰωσήφ, ἀλλ' ἔστη-
γεν ὡς περ τις ἀδάμας, ὑπὸ τῶν παθῶν μὴ ἁλούς τῆς
ἁμαρτίας.

Παροδεύων τοῦ βίου τὰς πορείας, ὦ Σωτέρ μου,
ἐπεινάσας βουλήσει, τὴν σωτηρίαν πάντων ἐπιέμε-
νος· τοῦτο γὰρ ἐπεινάς, τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ἐκ
σοῦ ἀποσφαλέντων.

Ὁ προπάτωρ γευσάμενος τοῦ ξύλου, ὡς ἐγνώσθη
γυμνός καὶ ἡσχυμένος, φύλλα συκῆς λαβὼν περιε-
ζώσατο· τὴν συναγωγὴν τὴν γυμνωθεῖσαν Χριστοῦ
προδεικνύου.

Ἐτοιμάζου, ψυχῇ, πρὸ τῆς ἐξόδου· εὐτρεπίζου
πρὸς τὸν ἐκείθεν βίον, καὶ τῷ Χριστῷ παθεῖν διὰ σὲ
σπεύδοντι, ἵνα σὲ δοξάσῃ, σπεύσων συμπαθεῖν, καὶ
θανεῖν καὶ σταυρωθῇ.

Πῶς μὴ φρίξῃ ὁ θάνατος, Σωτέρ μου· πῶς μὴ
πρίξῃ ὁ βδελύξας σου, κατ' εὐδοκίαν πρὸς τὸ
πάθος σπεύδοντι, καὶ ὑπὲρ ἀδικῶν, ὁρῶν σε παθεῖν
ἐληλυθότα.

Τοῦ Λαζάρου τὴν ἔγερσιν ὁρῶντες Ἰουδαῖοι, ἰε-
ρεῖς καὶ Λευῖται, συνομωσίαν φθόνῳ συσκευάσαν-
τες, δόλον προδοσίας τὸν Χριστὸν προὔδιδουν εἰς θάνα-
τον Πιλάτου.

Ἡ ἀμνὰς σου καὶ δούλη καὶ παρθένος, πρὸς τὸ
πάθος ὁρμῶντά σε ὁρώσα, καὶ τὴν ψυχὴν ὑπὲρ ἡμῶν
προθίμενον, τὸν καλὸν ποιμένα, σπλάγχχνος μητρι-
κοῖς ἐπὶ σοὶ προσωδυνάτο.

Δόξα.

Ὡς μονάδα τῇ οὐσίᾳ ὁμῶς σε· ὡς Τριάδα τοῖς
προσώποις σε σέβω, Πάτερ, Υἱὲ, καὶ Πνεῦμα τὸ
πανάγιον· ἀναρχὸν τὸ κράτος τῆς σῆς βασιλείας
δοξάζω εἰς αἰῶνας.

Θεοτόκ.

Δυσώπει σε, Χριστέ, ἡ Θεοτόκος· ἰκετεύει τῶν μα-
θητῶν ὄμιλος· τὴν εἰρήνην δώρησαι τῷ κόσμῳ
σου, καὶ τοῖς οἰκτιροῦς σου, χάρισαι πλουσίως
ἡμῖν εἰς τοὺς αἰῶνας.

ᾠδὴ θ'. Ἀλλότριον τῶν μητέρων ἡ παρθενία.

Ἀλλότριον τῶν ἀστέμων ἡ σωφροσύνη· καὶ
ξένον τοῖς δικαίοις ἡ ἀνομία. Ἰωσήφ δὲ ὁ μέγας,
ἐξέκλινε τὴν ἁμαρτίαν, καὶ σωφροσύνην ἐχρημά-
τισεν· εἰκὼν καὶ τύπος ὅτως Χριστοῦ.

¹ Exod. iv, 3. Num. xvii, 8. ² Gen. xxvii, 7 seqq. ³ Joan. iv, 6, 37. ⁴ Gen. iii, 7, ⁵ Joan. xi, 47 seqq. ⁶ Joan x, 14. ⁷ Gen. xxix, 8.

A mirabiliter mutata¹, majorem ratione dispensatio-
nem habuerunt: at tuus, Dei Genitrix, novum par-
tum initiat uterus.

Cath., seu sess. ion. 4. Apparuiti hodie.

Ne te, anima, occupet sicut crimen; sed stude,
ut probe sulcans, fertilis Christo, tuo auctori ad-
ducas corda, ea illi in poenitentia offerens.

Ode 8. Eum glorifica qui est in monte sancto.

Vitam castitate ornantes, ac prudentia servantes
fidem, justos comparemus mores, ut Christum vi-
riliter sequentes, cum eo crucifigamur.

Cum Joseph patriarcha, Evam aliam, Ægyptiam
invenisset, haudquaquam potuit induci ad impro-
bum facinus; sed stetit velut adamus quidam, ad
vitiosas affectiones invictus.

Vite hujus itinera peragens, o Salvator meus,
esuristi voluntate, desiderans universorum salu-
tem: hæc quippe tua erat fames; eorum conversio
qui a te aberrassent.

Primus parens, ut ligno gustato, se cognovit nu-
dum ac erubescere cœpit, acceptis foliis ficus,
seipsum succingens, Synagogam nudatam Christo
præfiguravit.

Te te, anima, præpara ante exitum; teipsam
compara ad vitam illam futuri ævi, ac una cum
Christo, ad passionem pro te properante, ut glo-
riam paret, contende pati, morique, ac cruci-
figi.

Qui non horruerit mors, o Salvator? qui non oc-
currens infernus, festine ad passionem juxta bene-
placitum accurrenti, expaverit; ac videns euntem,
ut pro iniquis moriaris;

Ut Judæi, sacerdotesque et Levitæ, viderunt
Lazarum suscitatum, livido animo conjurationem
fecerunt, Christumque dolo traditum, Pilato in mor-
tem tradiderunt.

Tua illa agna, ancillaque et virgo, videns ad mor-
tem contententem Pastorem bonum, pro nobis
positurum animam, maternis visceribus condolens
cruciabatur.

Gloria.

Laudo te, ut essentia unitatem; colo, ut Tri-
nitatem personis, Pater, Fili, ac sanctissime Spi-
ritus; æternum regni tui imperium glorifico in sæ-
cula.

In Deipara.

Te, Christe, Deipara orat; supplicat discipulo-
rum populus: tuam mundo tuo dona pacem; mise-
rationesque illas tuas abunde nobis in sæcula
largire.

Ode 9. Virginitas a matribus aliena.

Aliena ab inhonestis turpibusque, castitas; ju-
stisque, peregrina iniquitas. Porro magnus ille Jo-
seph, vitato peccato, castitatis collegit divitias;
Christi revera imago et figura.

Aliena ab iniquis scelestisque probitas; incre-
dulisque, peregrina Dei scientia. Hæc porro Judæi
improbe repulerunt: quare et soli sortiti sunt in-
star siccæ maledictionem.

Esuriit humanam salutem, qui esset: panis vi-
tæ: Christus Deus meus: quamobrem ad ster-
ilem siccum, Synagogam veniens, ut legalibus
foliis vidit luxuriantem, maledicto addixit.

Legis sterilitatem olim maledixisti, quæ umbro-
sam legis mentem, seu folia virentia præferret;
fructibus autem operum, propter improbitatem,
destituta esset: at nos omnes gratiæ filios, Sal-
vator, benedicas.

Olim quidem virga Moysis in serpentem: Aa-
ronis autem in virorem mutata: quæ sterilis,
quæ arida esset, in folia fronduit: verum Synagoga
improba in sterilem siccum transit.

Tuos, Judæa, sacerdotes præpara: manus com-
pone ad deicidium: «Ecce enim venit ad passio-
nem mansuetus» et quietus, qui sit Agnus: ac
Pastor noster, Christus Rex Israel.

Suscipe, Judæa, Regem; sponte enim venit ad
passionem, ut moriatur, salvetque incessanter cla-
mantes: «Benedictus qui venit» ut per crucem
salvet omnia.

«Convertit» Dominus, o Judæa, juxta prophe-
tiam, «solemnitates tuas in luctum»: quippe
ejus facta es deicida, qui, juxta quod canit David,
petram rupemque in aquas et stagna convertit.

Gloria.

Alienum ab improbis ut te glorificent, substan-
tiam æternam; Patrem, Filiumque, et sanctum
Spiritus; increatam omnium dominationem vim-
que conservatricem; qua mundus universus, divi-
ni ipsius imperii nutu, firmamentum habet.

In Deipar.

Deiparam adducimus mediatricem; ejus nos,
apostolorumque tuorum intercessionibus, partici-
pes effice, Domine, tuorum bonorum; ac tuæ,
Salvator, resurrectionis claritatem dignanter lar-
gire.

Magna II feria: vespere ad Completorium; Trio-
dium Domini Andræ Cretensis.

Od. 2, ton. 4 obliq. Attende, cælum.

«Attende, cælum, et loquar»: Christusque,
carne in mundo natus ex Virgine laudabo.

Christo comites in montem Olivarum eamus: una
cum apostolis, spiritaliter cum eo versemur.

Cogita cor meum humile, quænam sit pistrini
parabola quam prædixit Christus, ac deinceps vi-
gila.

Ἀλλότριον τῶν ἀνόμων ἡ εὐνομία· καὶ ξένον τοῖς
ἀπίστοις ἡ θεογνωσία. Ἰουδαῖοι δὲ ταῦτα ἀπώσαντο
δι' ἀνομίαν· διὸ καὶ μόνοι ἐκληρώσαντο, καθάπερ ἡ
συχὴ τὴν ἀράν.

Ἐπεινάσε τῶν ἀνθρώπων τὴν σωτηρίαν, ἡ ζωῆς
ὑπάρχων ἄρτος, ὁ Χριστὸς καὶ θεὸς μου. Διὸ καὶ
συχὴν δὲ προφθάσας, τὴν ἀκαρπον συναγωγὴν,
φύλλοις κομῶσαν νομικοῖς, ὡς εἶδε, κατηρά-
σατο.

Τὴν νομικὴν ἀκαρίαν προκατηράσω, ὡς φύλλα
ἐπανθοῦσαν, τοῦ γράμματος σκιώδη γνώμην·
τοὺς καρποὺς δὲ τῶν ἐργῶν οὐκ ἔχουσιν δι' ἀνο-
μίαν. Ἡμεῖς δὲ πάντας, τοὺς τῆς χάριτος υἱοὺς, Σῶ-
τερ, εὐλόγησον.

Ἡ βάβδος μὲν Μωσέως, τὸ πρὶν εἰς ὕψιν· ἡ
Ἰσραὴλ δὲ βάβδος, εἰς χλωρὴν μεταβλήθη, καὶ
ἐξηνθήσε φύλλα, ἡ ἀκαρπος, ἡ ξηρανθεῖσα. Συνα-
γωγὴ δὲ ἡ παράνομος, εἰς ἀκαρπον μετήχθη συ-
κῇ.

Ἐτοίμαζε, Ἰουδαία, τοὺς ἱερεῖς σου· εὐτρέψιζε
τὰς χεῖρας πρὸς θεοκτονίαν· Ἰδοὺ γὰρ ἦλθε
πραῦς· καὶ ἡσυχος ἐπὶ τὸ πάθος, Ἀμνὸς ὑπάρ-
χων, καὶ Ποιμὴν ἡμῶν, Χριστὸς ὁ Βασιλεὺς Ἰσραὴλ.

ὑπόδειξι, Ἰουδαία, τὸν βασιλέα· Ἰδοὺ γὰρ πρὸς
τὸ πάθος ἐργεταὶ ἰκκουσίως, ἵνα πάθῃ καὶ σώσῃ τοὺς
κράζοντας ἀκαταπαύστως· ἐβύλογημένος ὁ ἐργόμε-
νος· σταυρῷ σῶσαι τὰ σύμπαντα.

«Μετέστρεψε», Ἰουδαία, «τὰς ἐορτάς σου εἰς πέν-
θος»· ὁ Δεσπότης κατὰ τὴν προφητείαν· θεοκτόνος
γὰρ ὤφθης, τοῦ στρέψαντός ποτε τὴν πέτραν, καὶ
τὴν ἀκρότομον, εἰς ὕδατα καὶ λίμνας, καθὼς φέλλει
Δαβὶδ.

Δόξα.

Ἀλλότριον τοῖς ἀνόμοις τὸ σε δοξάζειν, τὴν
ἀναρχὸν οὐσίαν, Πατέρα, καὶ Υἱόν, καὶ τὸ ἅγιον
Πνεῦμα, τὴν ἀκτιστὸν παντοκράτοριαν, δι' ἧς ὁ
σύμπας κόσμος ἡδρασταί, τῷ νεύματι τοῦ Θεοῦ κρά-
τους αὐτῆς.

Θεοτόκ.

Προσάγομεν εἰς πρεσβείαν τὴν Θεοτόκον· αὐ-
τῆς ταῖς ἰκασίαις καὶ τῶν σὺν ἀποστόλων, κοινωνοῦς
ἡμεῖς ποιήσον, Δέσποτα, τῶν ἀγαθῶν σου, καὶ
τῆς ἀμπερότητος ἀξίωσον, Σῶτερ, τῆς ἀναστάσεώς
σου.

Τῇ Μεγάλῃ Β' ἑσπέρας εἰς τὸ Ἀπόδειπνον· τοῦ
Κυρίου Ἀνδρέου Κρήτης.

Ῥδὴ β'. ἤχ. κλ. δ'. Πρόσεχε, οὐρανέ.

Πρόσεχε, οὐρανέ, καὶ λαλήσω, καὶ ἀνυμνήσω Χρι-
στὸν, τὸν ἐκ Παρθένου σαρκὶ ἐπιδημήσαντα.

Συνέλθωμεν τῷ Χριστῷ πρὸς τὸ δρος τῶν Ἑλαιῶν·
μυστικῶς μετὰ τῶν ἀποστόλων συναυλισθῶμεν
αὐτῷ.

Ἐννόησον, ταπεινὴ μου καρδιά, τίς ἡ τοῦ μύλωνος
παρεβολή, ἣν προείπε Χριστὸς, καὶ νῆφον
λοιπόν.

* Job xxi, 9. * Joan. vi, 48. * Matth. xxi, 19. * Exod. iv, 3. * Num. xvii, 8. * Zach. ix, 9.
* Joan. i, 29. * Joan. x, 10. * Matth. xxi, 9. * Amos viii, 10. * Psal. cxvii, 8. * Deut. xxxi,
1, 1. * Matth. xxv, 1.

Ἐτοίμαζε σεαυτὴν, ὦ ψυχὴ μου, ἐπὶ τὴν ἔξοδον· ἡ παρουσία ἐγγίζει τοῦ Δικαίου κριτοῦ.

Θεοτόκ.

Ἀχραντε Θεοτόκε Παρθένε, μόνῃ πανύμνητε, τὸν Ἰδὸν σου δυσώπει ὑπὲρ τῶν δούλων σου.

Ἐρμὸς ἄλλος. Ἦχ. δ' αὐτός.

Ἴδετε, ἴδετε ὅτι ἐγὼ εἰμι Θεός, ὁ πρὶν γενέσθαι· ὃ πᾶν, καὶ πρὸ τοῦ στήναι γῆν καὶ τὸν οὐρανὸν, γινώσκων τὰ πάντα· ὁ ὅλος ὢν ἐν Πατρὶ καὶ ὅλον φέρων ἐν ἑμοί.

Ἴδετε, ἴδετε ὅτι ἐγὼ εἰμι Θεός, ὁ πᾶσι τὸν Ἰσραὴλ ἐν Ἐρυθρᾷ θαλάσῃ διαγάγων, καὶ σώσας, καὶ θρέψας, καὶ ἐκ δουλείας αὐτὸν ἐλευθερώσας· θαραῶ.

Λόγον συνέστησα τὸν οὐρανὸν ἅμα τῇ γῇ· συν- ἤμην γὰρ τῷ Πατρὶ, καὶ διὰ λόγου φέρω τότε τὸ πᾶν, ὡς Λόγος, καὶ Σοφία, καὶ Δύναμις, καὶ εἰκὼν, καὶ συνουργός, καὶ ἰσοουργός.

Τίς χρόνους ἔθετο; Τίς ὁ αἰὼνας συντηρῶν; Τίς ὁ τὸ πᾶν ὀρίζων καὶ συγκινοῦν, εἰ μὴ ὁ ἀνάγκης συνὼν αἰ τῷ Πατρὶ, ὥσπερ ἀκτὶς ἐν τῷ φωτί.

Ὡ τῆς ἀμέτρου σου φιλανθρωπίας, Ἰησοῦ! ἐγνώ- ρισας γὰρ ἡμῖν τῆς συντελείας ἀνωθεν τὸν καιρὸν, καλύψας τὴν ὥραν· τρανώσας δὲ τηλαυγῶς τὰ ὑπο- δειγμάτων αὐτῆς.

Πάντα ἐπίστασαι· πάντα γινώσκεις, Ἰησοῦ· ὡς ἔχων ἐν σοὶ τὸ πατρικὸν ἀξίωμα θεϊκῶς, καὶ ὅλον τὸ Πνεῦμα ἐμφύτως φέρων ἐν σοὶ, τὸ συναἰδιον Πατρὸς.

Δέσποτα Κύριε, ὁ τῶν αἰώνων ποιητής, ἀξίωσον καὶ ἡμᾶς τῆς ἱερᾶς ἐκείνης τότε φωνῆς ἀκοῦσαι, καλούσης τοὺς ἐκλεκτοὺς τοῦ Πατρὸς, εἰς βασιλείαν οὐρανῶν.

Δόξα.

Ἀναρχε ἀκτιστε Τριάς, ἀμέριστε μόνάς· ἡ τριά οὐσα καὶ ἐν· Πατρί, Υἱῷ, καὶ Πνεύμα· εἰς ὁ Θεός· προσδέχου τὸν ὕμνον ἐκ τῶν πηλίνων ὧλωσ- σῶν ὡς ἐκ στομάτων φλογερῶν.

Θεοτόκ.

Σκῆνωμα ἄγιον ὠφθης, Παρθένε τοῦ Θεοῦ· ἐν σοὶ γὰρ τῶν οὐρανῶν ὁ βασιλεὺς οἰκήσας σωματι- κῶς, προῆλθεν ὥρως, τὸν ἄνθρωπον ἐν ἑαυτῷ ἀνιμορφώσας θεϊκῶς.

Καθ. ἡχ. β'. Εὐσπλαγγνία.

Εὐσπλαγγνίᾳ κινούμενος, Χριστὲ, ἐκουσίως προ- ἔρχῃ τοῦ παθεῖν, εὐεργέτα, θέλων τῶν παθῶν ὑμᾶς λυτρώσασθαι, καὶ τῆς ἐν τῷ ᾄδῃ κατακρίσεως. Διὸ σοὺ τὰ τίμια ἀνυμνοῦμεν παθήματα, καὶ δοξά- ζομεν, Σῶτερ, τὴν ἀκραν σου πάντες συγκατά- δασιν.

Ψδὴ η'. Ὁ Ἐρμὸς.

Ἄγγελοι καὶ οὐρανοί, τὸν ἐπὶ θρόνου δέξῃ ἐποχοῦμενον, καὶ ὡς Θεὸν ἀπαύστως δοξαζόμενον, εὐλογεῖτε, ὁμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Πάντως ἤκουσας, ψυχὴ, πῶς ὁ Χριστὸς τοῖς θεοῖς

Teipsam, o anima mea, ad egressum praepara : justi Judicis adventus prope est.

In Deipar.

Intemerata Dei parens Virgo, sola omnino lau- dabilis, Filium tuum pro servis tuis exora.

Hirmus alius. Ton. idem.

Videte, videte quia ego sum Deus, qui prius- quam universum fieret, caelumque et terra con- starent, omnia novi : totus existens in Patre, ac totum in me Patrem ferens.

Videte, videte quia ego sum Deus, qui olim Is- rael per mare Rubrum deduci salvavi et alui, atque a Pharaonis servitute liberavi.

Verbo condidi caelum et terram : quippe eram cum Patre, verboque, hocce universum porto, ut qui Verbum, Sapientiaque, et Virtus sim, simul ac pari cum Patre potestate agens.

Quis tempora posuit? Quis conservat saecula? Quis universum definit, commoveatque, praeter eum, qui est aeternum cum Patre, tanquam radius in luce?

O Immensam tuam, o Jesu, clementiam! Jam quippe olim consummationis declarasti tempus, hora occultata : ejus nihilominus perspicua edideris exempla.

Scis omnia : nosti omnia, o Jesu! ut in quo divinitate paterna dignitas existat : ac qui totum insitum in te feras coaeternum Patri Spiritum sanctum.

Here Domine, Creator saeculorum : fac, quae, ut et ipsi sacram illam tunc vocem audire mereamur, vocantem electos in regnum caelorum.

Gloria.

Aeterna increata Trinitas, individua Unitas, tria existens, unumque : Pater, Filius, Spiritus- que, Deus unus; a luteis linguis, ceu ab igneis suscipe canticum.

In Deipar.

Dei tabernaculum sanctum facta es, o Virgo; in te enim caelorum Rex corpore hospitatus, speciosus processit : totum in se hominem, divina quadam reformans ratione.

Cath., seu sessio. ton. 2. Misericordia.

Misericordia motus, Christe, ultro ad passionem processisti, o benefice, quo nos a passionibus viliisque ac inferni damnatione redimeres. Quam- obrem tuas cantico passiones laudamus, omnes- que eam glorificamus, o Salvator, qua te nobis summe inclinasti, dignationem.

Ode 8. Hirmus.

Angeli, coelique, eum qui sedet in throno glo- riae, ac velut Deus, incessanter glorificatur, bene- dicite, laudate, et superexaltate per omnia saecula.

Plane, o anima, audisti, ut Christus divinis di-

scipulis suis, futuram consummationem prædixerit : quæ porro tuum finem cognoveris, parata deinceps esto : tempus exitus venit.

Scis, anima instructuosa, exemplum servi nequam ? time, ac ne donum neglexeris quod accepisti, non ut occultares in terra, sed ut negotiareris.

Læta sit et clara lampas : exundet quoque exuberetque ejus oleum, quemadmodum id temporis misericordia in virginibus, ut inveneris, o anima, apertum illa hora thalamum.

Cum Præceptor Sabbato et hieme fugam dicit¹, tempestatem, quæ ævi hujus hebdomade est, innuit; qua finis, hiemis instat, superventurus sit.

Audisti, anima, fore tunc terribilem tui Domini adventum², instat fulguris cito transeuntis : pone de cætero operam, ut parata sis.

Cum tunc Juxta in millibus, et millium millibus exercituum angelorum et virtutum venerit³ : qualis, o anima, futurus est timor? qualis; heu me tremor? astantibus nudis omnibus.

Gloria.

Unus itaque Deus est Trinitas; non velut Pater excessu Filii rationem asciverit, autem Filius rationem processionis; distincte ac per se, quodque lumen; tria Deum glorifico in sæcula.

In Deipar.

Suscipe, o Deus, preces nostras, Dei Genitricis intercessionibus; vicissimque tuam in omnes large de cælo mitte misericordiam; tuamque tuo populo præsta pacem.

Ode 9. Hirmus.

Olim in monte, in rubo et igni declaratum paratum⁴, legislatori, in nostram fidelium salutem, nunquam taciturnis canticis magnificemus.

Audisti, o anima, ipso prædicente Judice⁵ ac te docente tempus consummationis: præpara quæ opus habes ad exitum opera, ut ne forte velut reproba a Deo rejiciaris.

A fici arbore⁶, o anima, finem addisce, cum tennella fuerint folia et rami nati; jam deinceps et æstas; tu quoque cum hæc videris, scito quia prope est in jannis.

Quis extra te alius, Patrem tuum cognoscit⁷? Quisve excepto te, diem et horam novit⁸? « Apud te enim sunt, o Christe Deus, omnes thesauri sapientiæ⁹. »

Tunc thronis positus aperientur libri; nudisque stantibus omnibus actiones arguentur: Quippe, « omnia Deo aperta sunt¹⁰. »

Venit omnium Juxta, ut ad tribunal ducatur: atque is qui sedet super Cherubico throno, ut

Α μθηταῖς αὐτοῦ, προαναφώνει λέγων τὴν συντέλειαν γνοῦσα δέ σου τὸ τέλος, ἐτοιμάζου λοιπόν· καιρὸς ἐξόδου ἔχει.

Ἔγνων, ἄγωνα ψυχῇ, τοῦ πονηροῦ οἰκέτου τὸ ὑπόδειγμα; φοβοῦ, καὶ μὴ ἀμέλει τοῦ χαρίσματος, οὐκ ἔδωκε, οὐκ ἵνα κατακρύψῃς εἰς γῆν, ἀλλ' ἵνα ἐμπορεύσῃ.

Φαιδρυνέσθω ἡ λαμπάς, ὑπερβρεχέσθω ταύτης καὶ τὸ ἔλαιον, ὡς ταῖς παρθένοις τότε ἡ συμπάθεια, ἵνα εὐρῃς, ψυχὴ μου, τὸν νυμφῶνα τότε ἀναφγμένον.

Ἐν Σαββάτῳ τὴν φυγὴν καὶ ἐν χειμῶνι λέγων, ὁ διδάσκαλος, τὴν τῆς ἐβδόμης ὥλην προοινοῖται τοῦ παρόντος αἰῶνος, ἐν ᾧ ἐπανήξει, ὥσπερ, χειμῶν τὸ τέλος.

Β Ὅσπερ τάχος ἀστραπῆς διερχομένης, οὕτω τότε ἐξεσθαι τὴν φοβεράν ἐκείνην τοῦ δεσπότου σου παρουσίαν, ψυχὴ μου, ἤκουσας· ἐτοίμη λοιπὸν γενέσθαι σπᾶσιν.

Ὅταν ἔλθῃ ὁ Κριτὴς ἐν χιλίσιν τότε μυριάσι τοῦ ἀγγελικῶν ταγμάτων καὶ δυνάμεων· πόλος φόβος, ψυχὴ μου; πόλος τρόμος; οἱμοὶ· γυμνῶν ἐσώτων πάντων.

Δόξα.

Εἰς Θεὸς οὗν ἡ Τριάς· οὐ τοῦ Πατρὸς ἐκστάντος εἰς υἱότητα, οὐδὲ Υἱοῦ τραπέντος εἰς ἐκπόρευσιν· ἀλλ' ἰδιὰ καὶ ἑμῶν φῶς Θεὸν τὰ τρία, δοξάζω εἰς αἰῶνας.

Θεοτόκ.

Γ Ταῖς πρεσβείαις, ὦ Θεὸς, τῆς Θεοτόκου, δέχου τὴν εὐχὴν ἡμῶν· ἀντικατάπεμψον δὲ τὰ ἑλέη σου ἐπὶ πάντας πλουσίως, καὶ τὴν σὴν παράσχου εἰρήνην ᾧ λαῷ σου.

Ῥοὴ 8. Ὁ Εἰρμός.

Τὸν προδηλωθέντα ἐν βρεῖ τῷ νομοθέτῃ ἐν πυρὶ καὶ βάτῳ· τόκον τὸν τῆς Ἀειπαρθένου εἰς ἡμῶν τῶν πιστῶν σωτηρίαν, ἐν ὕμνοις ἀσιγήτοις μεγαλύνωμεν.

Ἦκουσας, ψυχὴ, τοῦ Κριτοῦ προαναφωνοῦντος καὶ διδάσκοντός σε, τῆς συντελείας τὸν χρόνον. Ἐτοίμαζε τὰ πρὸς τὴν ἐξόδον ἔργα, μήπως, ὡς ἀδόκιμος, Θεοῦ ἐκρυψῇς.

Ἀπὸ τῆς συκῆς, ὦ ψυχὴ, διδάσκου τὸ τέλος, ὅταν ἀπαλώσῃ τὰ φύλλα καὶ ἐκφύῃ τοὺς κλάδους, θέρους ὥρα λοιπὸν· καὶ σὺ ὅταν ταῦτα ἴδῃς, γινώθι· ὅτι ἐν θύραις ἐστί.

Τίς ἐκτός σου ἄλλος, τὸν σὸν γινώσκει Πατέρα; ἢ τίς πλήν σου οἶδεν τὴν ὥραν ἢ τὴν ἡμέραν; Παρὰ σοῦ γὰρ οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας πάντες ἐνυπάρχουσι, ὁ Χριστὸς ὁ Θεός.

Βίβλοι ἀνοίγησονται τότε θρόνων τεθέντων· Πράξεις δὲ ἐλέγχονται γυμνῶν ἐσώτων πάντων· Τετραχηλισμένα γὰρ τὰ πάντα Θεῷ.

Ἐρχεται ὁ πάντων Κριτὴς, ἀχθῆναι εἰς χρίσιν· ὁ ἐπὶ τοῦ θρόνου τῶν Χερουδīm ἐφεδρεύων, ὡς

¹ Matth. xxv, 18. ² Matth. xxv, 1. ³ Matth. xxiv, 20. ⁴ Matth. xxiv, 27. ⁵ Judæ 14. ⁶ Exod. iii, 2. ⁷ Matth. xxiv, 4. ⁸ ibid. 32. ⁹ Matth. xi, 27. ¹⁰ Matth. xxiv, 36. ¹¹ Coloss. ii, 3. ¹² Hebr. iv, 13.

δτεύθυνος παραστῆναι Πιλάτῳ, πάντα τε παθεῖν, ἵνα σωθῇ ὁ Ἀδάμ.

Ἦγγικε τὸ Πάσχα τὸ μέγα καὶ θεῖον· μετὰ δύο γὰρ ὁ Χριστὸς προδιδάσκει ἡμέρας, τὴν τοῦ πάθους προδιαγράφων ἡμέραν, ἐν ἣ τῷ Πατρὶ, θῦμα προσάγεται.

Παρὰ τῷ σταυρῷ σου, Σῶτερ, ἐστῶσα ἡ Μητήρ, καὶ τὴν ἀδικόν σου σφαγὴν καθορῶσα, ἐδόξα· Ὁμοῖοι, τέκνον ἐμὸν, τὸ ἄδυστον θέγγος, λάμψον πᾶσιν, Ἥλιος τῆς δόξης, τὸ φῶς.

Δόξα.

Ὁ Μονὰς ἅγια Τριάς, ἡ μία Θεότης· καὶ Τριάς μονὰς ὁ Θεός, τρισυπόστατε φύσις, ἡ ὁμότιμος καὶ ἀμέριστος δόξα· ρῦσαι τῶν κινδύνων τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Θεοτόκος.

Δέχου τὴν Μητέρα τὴν σὴν, Χριστὲ, εἰς πρεσβειαν, ἵνα ταῖς ἱκεσίαις αὐτῆς εἰρηνεύσης τὸν κόσμον, καὶ κρατύνῃς τῆς βασιλείας τὰ σκήπτρα, καὶ τὰς ἐκκλησίας σου συνάψῃς εἰς ἓν.

Τῇ ἁγίᾳ καὶ Μεγάλῃ τριτῇ, εἰς τὸ Ἀπόδεικνον· ψάλλομεν τῷ Τριφθέντι τοῦ Κυρίου Ἀνδρόν.

Ῥδὴ γ', ἡ χ. β'. Ὁ Εἰρμός.

Στειρωθέντα μου τὸν νοῦν, καρποφόρον, ὦ Θεός, ἀνάδειξόν με, γεωργὲ τῶν καλῶν, φυτουργὲ τῶν ἀγαθῶν, τῇ εὐσπλαγχνίᾳ σου.

Συντελείας ὁ καιρὸς, ἐπιστρέφωμεν λοιπόν, Χριστὸς διδάσκει· ἤξει γὰρ ἐν ῥοπῇ· ἤξει καὶ οὐ χρονιεῖ, κριναὶ τὸν κόσμον αὐτοῦ.

Τὸν ἀθρόον τῆς αὐτοῦ παρουσίας ὁ Χριστὸς δηλῶν, εἰρῇκει· τὴν τοῦ Νῦν ποτε ἀπροσδόκητον φθορὰν ἐπενεχθεῖσαν τῇ γῇ.

Ἦνεύχθη ὁ νομφῶν· εὐτρεπίσθη σὺν αὐτῷ ὁ θεὸς γάμος· ὁ Νυμφίος ἔγγος προσκαλούμενος ἡμᾶς· ἐτοιμασθῶμεν λοιπόν.

Ἡ τοῦ Σίμωνος σκηνὴ τὸν ἀχώρητον παντὶ ἐχώρησέ σε, Ἰησοῦ βασιλεῦ, καὶ γυνὴ ἁμαρτωλὴς, μύρον σε ἠλείψεν.

Εὐωδίας μυστικῆς πληρουμένη ἡ γυνὴ, τῆς πρὶν ἐβρύσθη δυσωδίας, Σῶτερ, τῶν πολλῶν ἁμαρτιῶν· μύρον γὰρ βρύσει ζωῆς.

Ἐπουράνιος τροφή, τῶν πεινώντων ἡ ζωὴ αὐτὸς ὑπάρχων, ἐστιάσθης, Χριστὲ, τοῖς ἀνθρώποις· προδικεύς τὴν συγκατάβασιν.

Ὁ ἀγνώμων μαθητῆς, ἀθετήσας σε, Χριστὲ, τὴν

A velut reus Pilato sistatur, omnia passurus, quo Adam salutem consequatur.

Appropinquavit nobis magnum illud et divinum Pascha; post duos enim dies futurum prædicit Christus; velut prævia delineatione diem describens, quo Patri victima esset offerendus.

Stans Mater, o Salvator, juxta crucem tuam, ac iniquam cædem tuam intuens, clamabat: Non me, Fili mi; Lumen quod nescit occasum; omnibus, o gloriæ Sol, lucem emitte.

Gloria.

O Unitas sancta Trinitas, una Deitas, Trinitasque Unitas Deus; trine subsistens natura; compar gloriæ et indivisa; nostras animas a periculis libera.

In Deipar.

B Suscipe, o Christe, intercedentem tuam Matrem, ut ea supplicante, tribuas mundo pacem, ac firmes regni septira; tuasque Ecclesias in unum connectas.

Sancta magnæque tertia feria, ad Completorium; canimus Triodium Domini Andrew.

Ode 3, Hirmus.

Meum, o Deus, sterilem animum, tua misericordia redde secundum; tu, inquam, qui es cultor honestorum ac bonorum sator.

Adest consummationis tempus: docet Christus, ut deinceps convertamur; quippe momento veniet: veniet et non tardabit, judicare mundum suum.

C Ut Christus repentinum adventum suum palam aperiret, inexpectatum olim temporibus Noe illatum terræ, dixit exterminium.

Thalamus est apertus; cum eo paratæ sunt divinæ ac mirabiles nuptiæ; adest Sponsus qui advocet; jam de cætero instructi simus.

Tabernaculum Simonis, te, Rex Jesu, coepit, qui nusquam capiaris; peccatrixque mulier unguento unxit (51).

Suaveolentia mystica repleta mulier, antiquam plurium peccatorum maleolentiam, Salvator deposuit; quippe ipse unguentum vitæ scaturis.

Qui esses esca celestis, esurientium vita, o Christe, convivio ab hominibus exciperis; tuam in modum nostrum, ostendens inclinationem

D Scelestus discipulus, a te, Christe, deficiens, ac

† Matth. xxvi, 2; Marc. xiv, 1. † Habac. iii, 3. † Matth. xxiv, 38. † Matth. xxvi, 6. † Marc. xiv, 3.

COMBEFISHI NOTÆ.

(51) Peccatrix mulier. Sic quotquot peculiare tractatus et sermones in hanc unctionem ediderunt Græci Patres, quos ipse viderim. Non video tamen ut illa esset peccatrix, nisi forte quia fuisset eadem nimirum ipsa, quæ olim, sub medium prædicationis vere peccatrix, ac tunc primum conversa, Dominum unxisset. Luc. vii. Mihi certe enidens est non esse istam unctionem Matth. xxvi, et Marc. xiv, illam Luc. vii, a qua statim subjungit sacer textus: Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ παρήξει, velut significet Lucas, nihil illic narratum per anticipa-

tionem: eoque Magnus Gregorius, Mariam de qua statim scribit exisse septem demonia, et Mariam Magdalenem ipsam peccatricem, omnibus vitiis liberatam accipit. Est hæc Patrum rhetorica non leve argumentum, illi ungentis unitati, a qua nec abest Ecclesia Latina cum feria ante majorem hebdomadam, qua devotissimum illud Evangelium Luc. vii legit, quæ spectant ad istam mulierem. Matth. et Marc. Dominica verba, ad Benedictus et Magnificat, devotissime canit. Quid molesti estis, etc. Mittens hæc mulier, etc.

versus in proditionem, cohortem totam improborum populorum adversum te commovit.

Gloria.

Te Filium, cum Patre, Spiritumque illum rectum, naturam unam adoro et laudo; personis dirimens, ac substantia uniens.

Et nunc.

Quæ te, Agna, Pastorem Agnumque peperit, jugis, o Jesu Deus, pro terrigenis tuis fidelibus, mediatrix exstat.

Cath., seu sess. ton. 1. Chorus angelicus.

Ecce vero hostili proposito coactum malignum concilium, ut velut reum, eum damnet, qui Dominus in cœlis tanquam judex sedet universorum. Nunc conveniunt cum Pilato, Herodes Annasque pariter et Caiphas^b, ejus discussuri causam qui solus longanimis est.

Ode 8. Hirmus.

Eum qui Mosi olim, in rubo, in monte Sina^e, Virginis miraculum præfiguravit, laudate, benedicite, et superexaltate in omnia sæcula.

Non velut nesciret tempus consummationis nostræ, is qui tenet sæcula, nescire se, diem illam prædixit^d; sed quo omnibus modeste sapiendi (52) regulam poneret.

Quando sedens judex, quemadmodum dixisti^e, tu Pastor hædos separaveris ab ovibus; ne nos, Salvator, statione illa divinæ tuæ dexteræ privaveris.

Ipsæ es Pascha nostrum, qui pro omnibus immolatus es^f, sicut agnus, victimaque et peccatorum propitiatio: tuasque adeo Christe, divinas passionem in sæcula omnia superexaltamus.

Tota tibi vita, o anima mea, pistrini, agrique, et domus imaginem refert^g: Quamobrem habere cor paratum in Deum, ut ne etiam carnis corruptioni relinquaris (53).

Non a Phariseis; non a solo, Salvator, Simone voluisti convivio excipi; sed et jam publicani pariter et meretrices, tuam misericordiam hauriunt.

Pecunie avarus proditor Judas, effuso unguento Domini deinceps venditionem molitus est^h, profectusque ad scelestos, de pretio convenit.

^b Act. iv, 27. ^c Exod. iii, 2 seqq. ^d Marc. xiii, 32. ^e Matth. xxv, 32. ^f I Cor. v, 7. ^g Matth. xxiv, 40; Luc. xvi, 31. ^h Matth. xxvi, 14.

VARIE LECTIONES.

⁷⁷ Ισ. μηδὲ τ. φ. τ. σ. καταλιπής.

COMBEFISH NOTÆ.

(52) Quo omnibus modeste sapiendi, etc. Scribunt plerique Patres in illa Marci verba: ac vere plana videtur hæc eorum mens, ut velut deterrendis apostolis ab inquisitione ampliori, et castigandæ curiositati sunt dicta, quanquam humiliter, pro ratione hominis, quam præferret, ac ne apertius repellendo, videretur nonnihil molestior; quod minus temporis congruebat, passione imminente. Nescit ergo ut doceat. Videri potest Chrysost. ad illa verba Act. Non est vestrum nosse tempora, etc.

Λατρίαν δὴν τῶν ἀνέμων λαὼν συνεχίνει κατὰ σοῦ, εἰς προδοσίαν τραπέζης.

Δόξα.

Σὺν Πατρὶ σε τὸν Υἱὸν, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ εὐθὺς, τὴν μίαν φύσιν προσκυνῶ καὶ ἀνομνῶ τοῖς προσώποις διαίρων, καὶ τῇ οὐσίᾳ ἑνῶν.

Καὶ νῦν.

Ἡ τεκοῦσά σε Ἀμνὰς, τὸν Ποιμένα καὶ Ἀμνὸν, δὲ προσεῦοι, Ἰησοῦ ὁ Θεός, ὑπὲρ πάντων γηγενῶν, τῶν πιστευόντων εἰς σέ.

Καθ., ἡχ. δ'. Χορὸς ἀγγέλικος.

Ἰδοὺ τὸ πονηρὸν βουλευτήριον ὄντως συνήχται δυσμενῶς, ὡς κριτὴν κατακρίναι, τὸν ἀνω καθεζόμενον ὡς κριτὴν πάντων κύριον· νῦν ἀθροίζεται, οὖν τῷ Πιλάτῳ Ἡρώδῃ· Ἄννας ἅμα τε καὶ Καϊάφας ἐτάσαι τὸν μόνον μακρόθυμον.

Ῥδὴ η'. Ὁ Εἰρηός.

Τὸν ἐν τῇ βάτῳ Μωσὶ τῆς Παρθένου τὸ θαῦμα ἐν Σιναιῷ τῷ ὄρει προτυπώσαντά ποτε ὑμνεῖτε, εὐλογεῖτε, καὶ ὑπερυψοῦτε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Οὐκ ἀγνοῶν τὸν καιρὸν τῆς ἡμῶν συντελείας, ὁ κρατῶν τοὺς αἰῶνας, τὴν ἡμέραν ἀγνοεῖν προέφησεν ἐκαίην· ἀλλ' ὅρους πᾶσι τιθεὶς πρὸς μετριοπροσύνην.

Ὅταν καθήσῃς κριτὴς, ἀφορίσας, ὡς εἶπας, ὁ Ποιμὴν τῶν προβάτων τὰ ἐρίφια, Σῶτερ, τῆς στάσεως ἐκαίνης μὴ ὑστερήσῃς ἡμᾶς, τῆς θείας δεξιᾶς σου.

Σὺ εἶ τὸ Πάσχα ἡμῶν, ὁ τυθεὶς ὑπὲρ πάντων ὡς ἀμνὸς καὶ θυσία, καὶ πταισμάτων ἱλασμός· καὶ σοῦ τὰ θεία πάθη ὑπερυψούμεν, Χριστέ, εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Μύλωνι φοικέ σοι, καὶ ἀργῷ, καὶ οἰκίᾳ, πᾶς ὁ βίος, ψυχὴ μου· διδκτῆσαι εἰς Θεὸν ἐτοίμην τὴν καρδίαν, ἵνα μηδὲν τῇ φόβῳ τῆς σαρκὸς καταλίπῃς.

Ὁ Φαρισαίος, Σῶτερ, οὐ τῷ Σίμωνι μόνῳ κατηξίωσας ἅμα εἰς ἐστίασιν ἔλθειν, ἀλλ' ἤδη καὶ τελῶναι ὁμοῦ καὶ πόρναι, τὴν σὴν ἀντελοῦσιν εὐσπλαγχνίαν.

Φιλαργυρίας ἔρων ὁ προδότης Ἰούδας, κενωθέντος τοῦ μύρου ἐμελέτησε λοιπὸν τὴν πράσιν τοῦ Δεσπότη, καὶ πρὸς ἀνόμους ἔλθων, τὴν τιμὴν συνεφώρει.

(53) Ut ne etiam carnis corruptioni relinquaris. Ita suadet legendum textus ad quem alludit Matth. xxiv et Luc. xvii, quo salvandorum et reproborum universitas, triplici illo typo describitur, molæ, agri, et lecti; in quibus unus assumendus sit, unus relinquendus; velut nimirum in interitum, quod Andreas illo adjecto τῇ φόβῳ τῆς σαρκὸς, solita velut paraphrasi, et valde amica, exponit. Possit nihilominus lectio alia sustineri, quam neque movimus.

Ἡ μακαρίων χειρῶν ! Ἡ τριχῶν καὶ χειλέων τῶν
τῆς σώφρονος πόρνης, αἱς ἐπέχεε, Σῶτερ, τὸ μῦρον
πρὸς τοὺς πόδας, ἐκμασσομένη αὐτοῦς, πυκνῶς κα-
ταψιλοῦσα.

Ἀνακειμένη γυνή, ἐπιστάδα σοι, Ἀόγε, πρὸς τοὺς
πόδας θρηνοῦσα, τὸ ἀλάστρον, Σῶτερ, τοῦ μύρου
κατακένου, ἐπὶ τὴν σὴν κεφαλὴν τοῦ ἀθανάτου μύ-
ρου.

Δόξα.

Σὺν τῷ Πατρὶ τὸν Υἱόν, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, τὴν
ἁγίαν Τριάδα ἐν θεότητι μιᾷ, δοξάζομεν βῶντας·
Ἄγιος, ἅγιος, ἅγιος εἰς τοὺς αἰῶνας.

Καὶ νῦν.

Ταῖς ἱκεσίαις, Σῶτερ, τῆς ἀχράντου μητρός σου,
καὶ τῶν σὺν ἀποστόλων, τὰ ἑλέη σου ἡμῖν κατὰ-
πειμὸν πλουσιώσας, καὶ τὴν εἰρήνην τὴν σὴν, παρ-
άσχοι τῷ λαῷ σου.

Ῥδὴ θ'. Ὁ Εἰρμός.

Τὴν ὑπερφυῶς σαρκί, συλλαβοῦσαν ἐν γαστρὶ, τὸν
ἐκ Πατρὸς ἀχρόνως προεκλάμψαντα λόγον, τὴν μόνην
θεοτόκον μεγαλύνομεν πιστῶς.

Ἐργασίας ὁ καιρὸς· σωτηρίας ὁ σκοπός· τὸ τά-
λαντον λαβοῦσα, τὴν ἀρχαίαν εἰκόνα, ψυχῇ μου,
ἐμπορεύου τὴν αἰώνιον ζωὴν.

Ὡς λαμπάδας φωτεινὰς κοσμηθέντας τὰς ψυχὰς,
τῷ Νυμφίῳ χωροῦντι πρὸς τὸν ἄφθαρτον γάμον, πρὸ
τοῦ τὴν θύραν κλείσαι, συνεισέλθωμεν αὐτῷ.

Δεῖξαι θέλων, Ἰησοῦ, τὸ ὑπερφυῶς τῆς σῆς τα-
πεινώσεως πᾶσιν, εἰσιτάθης ἐν οἴκῳ τοῦ Σίμωνος
δειπνήσας, τῶν παινῶντων ἡ τροφή.

Ἄρτος ὢν ζωοποιὸς εἰσιτάθης, Ἰησοῦ, Σίμωνι
Φαρισεῖ, ἵνα πόρνη κερδήσῃ τὴν ἀπατόν σου χά-
ριν τοῦ μύρου τῇ κενώσει.

Χεῖρες ρυπαρά· χελεὶ πόρνης ἐν ἡμοῖ· ἀναγνώ-
μοι ὁ βίος· ἐφαρμένα τὰ μέλη· ἀλλ' ἄνες μοι καὶ
ἄρες, βοᾷ πόρνη τῷ Χριστῷ.

Ἐπιστάσα ἡ γυνὴ πρὸς τοὺς πόδας σου, Σῶτερ,
ἐπέχεε τὸ μῦρον, εὐωδίας πληροῦσα, καὶ μύρου πλη-
ρουμένη, τοῦ τῶν ἔργων βασμῶ.

Ἀρωμάτων εὐπορῶ, ἀρετῶν δὲ ἀπορῶ· ὃ ἔχω, σοὶ
προσάγω, ὃς αὐτὸς ἄπαιρ ἔχεις, καὶ ἄνες μοι καὶ
ἄρες, βοᾷ πόρνη τῷ Χριστῷ.

Μῦρον παρ' ἡμοῖ φθαρτόν· μῦρον παρὰ σοὶ ζωῆς·
«Μῦρον γὰρ ὀνομά σοι κενωθέν» τοῖς ἀξίοις. Ἀλλ' ὁ
ἄνθρωπος μοι καὶ ἄρες, βοᾷ πόρνη τῷ Χριστῷ.

Δόξα.

Ἀναρχος εἰ ὁ Πατήρ, ἀκτιστος εἰ ὁ Υἱός, σύν-
θρονος καὶ τὸ Πνεῦμα· ἐν τὰ τρία τῇ φύσει, καὶ τρία
τοῖς προσώποις· εἰς θεὸς ἀληθινός.

Θεοτόκx.

Θεοτόκε, ἡ ἑλπίς τῶν τιμῶντων σε ἀεὶ, μὴ παύσῃ
δουλοῦσα τὸν ἐκ σοῦ γεννηθέντα, ρυσθῆναι με κιν-
δύνων, καὶ παντοίων πειρασμῶν.

O beatas manus ! O crines et labia sobrie mer-
etricis ! Manus, inquam, quibus tuis pedibus, o Sal-
vator, affudit unguentum, extergens ipsa, ac crebro
deosculans !

Recumbente te, ad tuos, Verbum, mulier lugens
accedens pedes, alabastrum unguenti o Salvator, ef-
fudit, super caput tuum immortalis unguenti.

Gloria.

Cum Patre, Filium, sanctumque Spiritum, san-
ctam in una Deitate Trinitatem glorificantem clama-
mus : Sanctus, sanctus, sanctus es in sæcula.

Et nunc.

Intemperate Matris tuæ, tuorumque, Salvator,
apostolorum intercessionibus, tuam nobis large de
cælo mitte misericordiam ; pacemque tuam, tuo
populo tribue.

Od. 9. Firmus.

Quæ mirabili ratione, Verbum a Patre æternum
effulgens, carne concepit, solam Dei Genitricem,
fide glorificamus.

Opportunum est tempus : salutis propositus sco-
pus : accepto talento i, veteri, inquam, imagine,
æternam vitam, o anima mea, mercare.

Mentibus, præfulgentium lampadarum instar
ornatis, eunti Sponso ad immortales nuptias, priusquam
claudat januam, comites ingrediamur.

Quo, Jesu, eximiam tuam humilitatem omnibus
declarares ; tu esurientium cibus, in Simonis domo
cænaris, convivio exceptus es.

Tu Jesu, vivificus panis, convivio voluisti excipi
a Simone Phariseo : ut interim mulier meretrix,
unguenti effusione, tuam illam lucrifaceret inven-
dibilem gratiam.

Manus habeo sordidas, labia meretricis, impuram
vitam, corrupta membra : enimvero remitte mihi
et parce, clamat meretrix Christo.

Accedens mulier ad tuos, Salvator, pedes,
unguentum affudit ; implens fragrantia, plenaque
ipsa unguenta, propitiationis reipsa paratæ.

Affluunt aromata, virtutes deficiunt, offero
quod habeo, ipse da quod habes, ac mihi remitte
et parce, clamat meretrix Christo.

Est apud me corruptibile unguentum ; apud te
autem, unguentum vitæ : Unguentum, enim no-
men tibi, dignis evacuatum ; mihi vero remitte
et dimitte, clamat meretrix Christo.

Gloria.

Æternus est Pater, increatus Fillus, eodemque
sublimis throno Spiritus sanctus : unum quid tria,
quod spectat ad naturam, et tria Personis : unus
Deus verus.

In Deipara.

Tu Deipara, eorum spes qui te semper honorant ;
ne cesses exorare ex te natum ut a periculis, om-
nimodisque tentationibus liberet.

¹ Luc. vii, 38 seqq. ¹ Matth. xiv, 5. ¹ ibid. 4. ¹ Luc. vii, 37. = Cant. i, 2.

Sancta Magnaque 4 feria, ad Completorium, Triodii domini Andree.

Ode 4, ton. 4 obliq. Audivit Propheta.

Te, Creatorem, tuosque Symmystas, cœnaculum stratum^a, suscepit; illicque celebrasti Pascha; et sacramenta confecisti. In eo siquidem, missis nunc duobus e discipulis Pascha tibi paratum fuit.

« Ite ad quemdam, » præfatur apostolis^o, qui novit omnia: ac plane beatus, qui corde instructo instar cœnaculi, instarque cœnæ, parata pietate, Dominum potest fidelis suscipere.

Mens tua avara est, vesani mores, o insipiens Juda. Nam cui soli essent crediti loculi^p, nullo modo ad misericordiam flexus es; sed clausisti duri cordis tui viscera, eo prodito, qui solus misericordiae visceribus præditus est.

Congruit venditioni avaræ animus daicidarum; erat ille ad cadem armatus: hæc trahebat argenteos^q. Quippe resti poenitentiae prælata, amisit vitam.

Osculum plenum est dolo: Est in gladio tuum ave^r, o Juda impostor. Loqueris lingua quæ ad pacem videntur; animo autem ad seditionem tendis: quippe cogitas, ut dolo beneficium sceleratis tradas.

Oscularis, vendisque, Juda; salutas nec procumbis, dolo accurrens? Quis odio salutis, o ter infelix? Quis osculans vendit pretio: arguit quod figis osculum, maligni tui consilii impudens propositum.

Gloria.

Individuum substantia, inconfusum personis, te Deum profiteor, urinam unam^u Deitatem; velut regni unius, eodemque throno sublimem. Magnum tibi illud canticum sumito, quod trine in altissimis glorioso ambitu canitur.

In Deipar.

Vincit conceptio rationem; tuus partus naturam superat. Fuit illa non ex semine, sed ex Spiritu: hic autem habet naturæ leges, velut incorruptus, totiusque parturitionis naturæ superior. Quippe Deus est quod partu editur.

Cath., sive sess. ton. 4. Aperuisti hodie.

Convalescens, Domine, cum tuis discipulis, tuam sacram mortem mystice declarasti; qua sumus a corruptione et morte liberati, qui venerabilibus tuis passionibus honorem habemus.

Ode 8. Quem glorificant caelorum militia.

Legis mandatum implens, qui in Sinâ, legistabulas scripsisset^t, vetus illud, et in umbra positum comedit Pascha; factusque est ipse Pascha, ac mystica vivens hostia.

Illam a sæculo absconditam^t secretius docens, o Christe, sapientiam; omnibus pariter in cœna

A Τῇ ἁγίᾳ καὶ Μεγάλῃ δ', εἰς τὸ Ἀπόδειπνον· τὸ Τριώδιον τοῦ κυρίου Ἀνδρέου.

Ῥδὴ δ', ἡχ. π.λ. β'. Ἀκήκοον ὁ Προφ.

« Ἀνώγειν ἐστρωμένον » ἐδέξατό σε τὸν Κτιστὴν, καὶ τοὺς συμμύστας[·] καὶ αὐτοῦ τὰ Πάσχα ἐπέτελεσας[·] καὶ αὐτοῦ εἰργάσω τὰ μυστήρια[·] αὐτοῦ γὰρ τῶν δύο σταλέντων νῦν μαθητῶν σου, τὸ Πάσχα ἡτοιμάσθη σοι.

« Ὑπάγετε πρὸς τὸν δεῖνα, » ὁ πάντα εἰδὼς πρὸς τοὺς ἀποστόλους[·] καὶ μακάριός ἐστιν ὃς δύναται πιστῶς ὑποδέξασθαι τὸν Κύριον[·] ἀνώγειν μὲν τὴν καρδίαν προετοιμασας[·] σοι, καὶ δειπνον τὴν εὐτελείαν.

Ἡ γνώμη φιλαργυρίας[·] ὁ τρέπος σου ἀπονοίας, ἄφρον Ἰουδα. Πιστευθεὶς γὰρ μόνος τὸ γλωσσώμενον[·] ὅλως οὐκ ἐκάμφθης πρὸς συμπάθειαν[·] ἀλλ' ἐκλείσας τὰ τῆς σκληρᾶς σου καρδίας σπλάγχνα, προδοὺς τὸν μόνον εὐσπλαγγχόν.

Ἡ γνώμη τῶν θεοκτόνων τῇ πράξει τοῦ φιλαργύρου[·] συναρμωσθεῖσα[·] ἡ μὲν πρὸς ἀναίρεσιν ὠπλίζεται[·] ἡ δὲ τὰ ἀργύρια ἀφελιστο[·] Ἀγγέλον γὰρ μεταμείλειας τότε προκρίνας, τοῦ ζῆν ἐστέρηται.

Τὸ φίλημα γέμει δόλου[·] τὸ χαῖρε σου ἐν μαχαίρᾳ, πλάνη Ἰουδα. Τῇ μὲν γλώσσει φθέγγῃ τὰ πρὸς ἑνωσιν, τῇ δὲ γνώμῃ νεύεις πρὸς διάστασιν[·] προδοῦναι γὰρ τοὺς παρανόμους τὸν εὐεργέτην δολίως ἐμελέτησας.

Φίλεις καὶ πολεῖς, Ἰουδα[·] ἀσπάζῃ καὶ οὐκ ὀκλάζεις, δόλῳ προστρέχων[·] Τίς μισῶν ἀσπάζεταιται, τρισάβλιε[·] Τίς φίλων ἐξονεῖται τιμῆματι[·] τὸ φίλημα, τῆς ἀναίδους σου κακοβουλίας ἐλέγχει τὴν προαίρεσιν.

Δόξα.

Ἀμέριστον τῇ οὐσίᾳ[·] ἀσύγχυτον τοὺς προσώπους, θεολογῶ σε, τὴν τριαδικὴν μίαν θεότητα, ὡς ὁμοδοσιέων καὶ σύνθρονον. Ἰδοὺ σοὶ τὸ ἄσμα τὸ μέγα, τὸ ἐν ὑψίστοις τρισῶς ὕμνοлогούμενον.

Θεοτόκ.

Ἡ σύλληψις ὑπὲρ λόγον[·] ὁ τόκος σου ὑπὲρ φύσιν, θεογενήτορ. Ἡ μὲν γὰρ ἐκ Πνεύματος οὐ σπέρματος[·] ἡ δὲ νόμος φύσεως λανθάνουσα, ὡς ἀφθορος καὶ ὑπὲρ φύσιν πάσης λοχείας[·] Θεὸς γὰρ τὸ τιμωμένον.

Καθ., ἡχ. δ'. Ἐπεφάνη σήμερον.

Συνεσθίον, Δέσποτα, τοῖς μαθηταῖς σου, μυστικῶς ἐβήλωσας τὴν σὴν ἁγίαν τελευταίην[·] δι' ἧς, φθορὰς ἐλυτρώθην, οἱ τὰ σεπτὰ σου τιμῶντες παθήματα.

Ῥδὴ η'. Ὁν στρατιαὶ οὐρανῶν δοξάζουσιν.

Τὴν νομικὴν ἐκπηρώσας πρόστασιν, ὁ πλάκας τὰς νομικὰς γράφας ἐν Σινᾷ, ἔφαγε μὲν τὸ Πάσχα τὸ πάλαι καὶ σκιδῶδες[·] γέγονε δὲ Πάσχα καὶ μυστικὴ ζωοῦσα.

Τὴν ἀπ' αἰῶνος κεκαλυμμένην, Χριστὲ, σοφίαν μυσταγωγῶν, ἐβείξας ἐμοῦ πᾶσι τοῖς ἀποστόλοις,

^a Luc. xii, 12. ^o Matth. xxvi, 18. ^p Joan. Exod. xii, 3; xxvi, 18. ^q I Cor. ii, 7.

xii, 6. ^r Matth. xxvii, 5. ^t Matth. xxvi, 49.

Σῦτερ, ἐπὶ τοῦ δειπνοῦ, ἡ Ἐκκλησία; παρ-
ἔδωκαν οἱ θεοφόροι.

Εἰς ἐξ ἡμῶν ὁδὸν παραδίδωσι με, Ἑβραίοις
ἀπεμπολὼν ταύτῃ τῇ νυκτί. Τοῦτο Χριστὸς βοήσας
συνέχευε τοὺς φίλους· τότε εἰς πρὸς ἕνα διαπορῶν
προσεκινεῖτο.

Ταπεινωθεὶς δι' ἡμᾶς ὁ πλούσιος, τοῦ δειπνοῦ
ἐξαναστὰς, λέντιον λαβὼν, τοῦτο περιεζώσας· καὶ
κλίνας τὸν αὐχένα, ἐνίψας τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν,
καὶ τοῦ προδότη.

Τῆς ὑπὲρ νοῦν καὶ ἀφράστου γνώσεως, τὸ ὄψος
σου Ἰησοῦ, τίς μὴ ἐκπλαγῇ, ὅτι πληρὸν παρέστης, ὁ
Κρίστης τῶν ἀπάντων, νίπτων μὲν τοὺς πόδας, ἐκ-
μάσσων δὲ καὶ τῷ λέντιῳ.

Ὁ μαθητὴς δὲν ἡγάπα Κύριος, τῷ στήθει ἀναπε-
σὼν, ἔφη πρὸς αὐτόν· « Τίς ὁ παραδίδους σε; » Χρι-
στὸς δὲ πρὸς ἐκεῖνον· « Οὗτος ὁ ἐμδάψας ἐν τῷ τρυ-
φίλῳ νῦν τὴν χεῖρα. »

Ὁ μαθητὴς τὸν ψωμὸν δεξάμενος, κατὰ τοῦ ἄρτου
χωρεῖ, πρῶτον μαλετῶν· ἐρέγει πρὸς Ἰουδαίους·
λέγει τοῖς παρανόμοις· « Τί παρασχητέ μοι, καὶ γὰρ
αὐτὸν προδώσω; »

Δόξα.

Ἐνα θεὸν κατ' οὐσίαν σέβομαι· τρεῖς υποστάσεις
ὁμνῶ θεοριστικῶς· ἄλλας, ἀλλ' οὐκ ἄλλοις· ἐπεὶ
θεότης μία· ἐν τρισὶ τὸ κράτος, καὶ γὰρ Πατὴρ, Υἱὸς,
καὶ Πνεῦμα.

Θεοτόκ.

Ῥῶσαι ἡμᾶς, Ἰησοῦ Σῦτερ ἡμῶν, ἐκ πλάνης καὶ
πειρασμοῦ, καὶ τοῦ πονηροῦ· δέχου τὴν Θεοτόκον
πρεσβεύουσαν ἀπαύστως· Μητὴρ γὰρ ὑπάρχει, καὶ
δύναται σε δούσωπῆσαι.

Ψδὴ θ'. Ἀσπάρου συλλήψεως.

Τὸ μέγα μυστήριον τῆς σῆς ἀναθρωπήσεως, ἐπὶ
τοῦ δειπνοῦ συνανακειμένου σου, τοῖς μύσταις, φιλ-
άνθρωπε, ἀνακαλύψας ἔφη· Φάγετε ἄρτον τὸν ζωτι-
κόν· πιστεῖτε πιστεῖτε τὸ αἷμα κενωθὲν τῆς θεοπλευροῦ
σπαρχῆς.

« Matth. xvi, 21. » Joan. xvi, 4 seqq. » Joan. xiii, 25, 26. » Matth. xxvi, 29; 1 Cor. xi,
4 seqq.

COMBESII NOTÆ.

(54) *Adversus panem illuminabit.* Κατὰ τὸν ἄρτον
χωρεῖ, δεξάμενος τὸν ψωμὸν. *Accepta buccella et
pane.* Sic Joannes toto illo capite, velut profanum a
sacro pane distinguit: forsque hinc obtinuit, ut τὸ
ἄρτος, vix alium quam sacrum usum habeat modo
apud Græcos, ut sunt accurati in vocibus. Sic do-
cuit rerum Græcarum usu multo vir doctus, tan-
demque in eo genere scriptis vulgaris non incele-
bris futurus.

(55) *Magnum incarnationis tuæ sacramentum,*
etc. Ut vere assumptum, corpus, vere in mysterio
tradideris, nihilque volueris phantasia gesum in
œconomia: sic certe videtur hoc tropario An-
dreas, non aliene ab iis quæ Cyrillus docet adver-
sus Nestorium.

(56) *Fide bibile.* Πιστεῖτε πιστεῖτε. Idipsum atque 8
deinceps tropario πιστῶς. Fideli mente et cre-
dula, ac qua intelligamus quod in sacramento
carnali spiritaliter geritur, in re illa sacramento,
Domino sacrificato ἐν ἀντιτύποις συμβόλοις, ut alio

A apostolis, o Salvator, ostendisti, quam afflati Deo
homines Ecclesiis tradiderunt.

Unus vestrum, vendens me, nocte hac Judæis
dolo traditurus est. Hoc Christus clamans « amico
conturbavit; tunc dubitantes cœperunt invicem
aspicere.

Humilis pro nobis factus, qui dives esses, surgens
a cœna, te linteo præcinxisti, ac cervicem inclinans,
discipulorum lavisti pedes, etiam proditoris.

Quis, o Christe, sensum omnem superantem
inénarrabilisque scientiæ tuam non stupuerit cel-
itudinem? ut universorum Creator, luto astans,
lavares pedes linteoque extergeres?

Discipulus quem Dominus diligebat, supra pectus
recumbens, ait ad illum: « Quis est qui tradet
te? » At Jesus: « Iste est qui nunc manum intin-
git in calice. »

Accepto discipulus pane, adversus panem illum
abit (54), meditans venditionem: currit ad Judæos:
ait scelestis: « Quid vultis mihi dare, et ego eum
tradam? »

Gloria.

Unum Deum substantia colo: tres distincte
laudo hypostases: alias quidem, at non qualitate
diversa: quando una Deitas est. In tribus potestas
manet: quippe Pater, Filius, et Spiritus sanctus
est.

In Deipar.

Nos, Jesu Salvator noster, ab errore, tentatione-
que, et malo libera. Suscipe jugiter supplicantiem
tuam Dei Genitricem: quippe Mater existens potens
est exorare.

Ode 9. Conceptionis sine semine.

Magnum incarnationis tuæ sacramentum (55), in
cœna cum discipulis recumbens, verbis ejusmodi,
clemens revelasti: Comedit vivificum panem;
Dei lateris jugulo fustum sanguinem fide bi-
bite (56).

D loco loquitur ipse Andreas, in quem etiam non-
nihil adnotavimus. Nihil ergo potius hic fide, ad
Calvinianum fide, seu per fidem, qua solum appre-
hensione mentis conjungamur Christo, non veritate:
a qua nova fide, ac vere sua novitate, non
vera et Christiana, quam abhorruerit semper Ec-
clesia Græca, modoque abhorreat, vel in suis mi-
sellis reliquiis, nisi quantum Calvinolatra Cyrillus
(sic nuper, Græcus mihi metropolita, senili sano-
que zelo, suæ Orientalis Ecclesiæ in novissima hac
plaga vicem dolens, vocabat) conatus est, com-
pitque deflectere: luce clarius demonstrant vetera
quæ exstant Patrum monumenta, hodiernaque re-
ligio: ejus illustre testimonium reliquit Jeremias
patriarcha in sua illa edita responsione: Parthe-
nius item patriarcha adversus eundem Cyrillum
Calvinistam in Synodica nuper vulgata. Est certe
quo moveat bene sanum hominem tam constans
Ecclesiæ utriusque traditio, ut si quid verba Domi-
nica viderentur habere difficilis, et quale præten-

Tabernaculum coelestie factum est cornaculum A in quo Christus celebravit Pascha. Cœna illud in-
cruenta ac rationale sacrificium : mensa autem
peractorum illic mysteriorum intelligibilis est ara.

Est Christus Pascha illud magnum augustumque,
qui sit manducatus ut panis, ac velut ovis macta-
tus ; quippe pro nobis victima oblati est. Ejus
omnes religiosa pietate corpus sanguinemque my-
stice percipimus.

Benedixisti panem, tu panis ille coelestis, gratias
agens Patri Genitori ; acceptum quoque calicem
discipulis dedisti, clamans : « Accipite, comedite :
hoc est corpus meum, » sanguisque immortalis
vitæ.

Amen, ait Vitis illa palmitibus, Christus, inquam.
Veritas, apostolis : Amodo non bibam potum de
vite, usque dum bibam vobiscum, hæredibus meis,
novum, in gloria Patris *.

Vendis triginta argenteis Dominum ; nec, Juda
sceleste, cœnæ imitationem cogitas, aut pelvim ve-
nerabilem ? O quem in sinem cadaver devenisti,
lapsus a luce, amplexatus restim !

Manus, quibus panem illum immortalitatis acce-
pisses, extendisti accipiendis argenteis ; os ad
osculum adhibuisti, quo Christi corpus sanguinem-
que susceperas. Væ enimvero tibi, quemadmodum
ait Christus.

Pavit Christus mundum epulo, coelestis ille ac
divinus panis : præsto itaque sitis Christi aman-
tes ; luteis oribus, castisque cordibus, fideli eum
mente suscipiamus, qui Pascha immolans, in nobis
sacrificatur.

Gloria.

Glorificemus Patrem ; superexaltemus Filium ;
Spiritus divinum fide adoremus : Trinitatem, in-
quam, inseparabilem, ac substantia unitatem :
velut nimirum, lumen et lumina, vitamque vivifi-
cantem illuminantemque omnia.

In Deipar.

Sola thalamus facta es coelestis, ac semper virgo,
sponsa : quæ quidem portaveris Deum, ac sine
mutatione ex te incarnatum pepereris. Quare te
omnes generationes, velut Matrem, Dei sponsam,
fide recta magnificamus.

* Matth. xxvi, 29.

Σκηνή ἐπουράνιος ἐδείχθη τὸ ἀνώγειον, ἐνθα τὸ
Πάσχα Χριστὸς ἐπετίλεσε· τὸ δεῖπνον ἀνάμακτον,
καὶ λογικὴ λατρεία· ἡ τράπεζα δὲ τῶν ἐκεῖ τελεσθέν-
των μυστηρίων, νοσητὸν θυσιαστήριον.

Τὸ Πάσχα Χριστὸς ἐστὶ, τὸ μέγα καὶ σεβάσιμον·
βρωθεὶς ὡς ἄρτος, τυθεὶς δὲ ὡς πρόβατον. Αὐτὸς
γὰρ ἀνήνεκται ὑπὲρ ἡμῶν θυσία· αὐτοῦ τὸ σῶμα
εὐσεβῶς, καὶ αὐτοῦ τὸ αἷμα πάντες, μυστικῶς μετα-
λαμβάνομεν.

Τὸν ἄρτον εὐλόγησας, ὁ ἄρτος ὁ οὐράνιος, εὐχαρι-
στήσας Πατρὶ τῷ Γεννήτορι· λαβὼν καὶ ποτήριον,
τοῖς μαθηταῖς ἐδίδους, « Λάβετε, φάγετε, βοῶν τοῦτο
μοῦ ἐστὶ τὸ σῶμα, » καὶ τὸ αἷμα τῆς ἀφθάρτου
ζωῆς.

Ἀμὴν λέγων, ἔφησε, Τεῖς κλήμασιν ἡ ἀμπέλους
τοῖς ἀποστόλοις Χριστὸς ἡ Ἀλήθεια· Ἀπ' ἄρτι οὐ μὴ
πίω ἐκ τῆς ἀμπέλου πόμα, ἕως ἂν πίω αὐτὸ και-
νὸν, ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατρὸς μου, μεθ' ἡμῶν τῶν
κληρονόμων μου.

Πιπράσκεις τριάκοντα ἀργυρίοις τὸν Κύριον, καὶ
οὐ λογίζῃ, Ἰούδα παράνομος, τοῦ δειπνοῦ τὴν μύσιν,
ἢ τὸν σεπτὸν νιπτῆρα ; Ὡς πῶς εἰς τέλος, τοῦ φωτὸς
ὀλισθήσας, πτώμα ἦλθες, τὴν ἀγχόνην ἀσπασά-
μενο ; !

Τὰς χεῖρας ἐξέτεινας ἐν αἷς τὸν ἄρτον ἑλαβες τῆς
ἀφθαρσίας, λαβεῖν τὰ ἀργύρια· τὸ στόμα πρὸς φιλη-
μα προσαγαγὼν δολίως, ἐν ᾧ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ
καὶ τὸ αἷμα ὑπεδέξω. Ἄλλ' οὐαὶ σοι, ὡς φησὶν ὁ Χρι-
στὸς.

Χριστὸς εἰσιτάσας τὸν κόσμον, ὁ οὐράνιος καὶ
θεῖος ἄρτος· δεῦτε οὖν, φιλόχριστοι πηλίνους ἐν στό-
μασι, ἀγναίς δὲ ταῖς καρδίαις ὑποδεξώμεθα πιστῶς,
τὸν θυόμενον τὸ Πάσχα ἐν ἡμῖν ἱερουργούμενον.

Δόξα.

Πατέρα δοξάσωμεν· Υἱὸν ὑπερυψώσωμεν· τὸ θεῖον
Πνεῦμα πιστῶς προσκυνήσωμεν· Τριάδα ἀχώριστον·
μονάδα κατ' οὐσίαν· ὡς φῶς, καὶ φῶτα, καὶ ζωὴν
ζωοποιούσαν καὶ φωτίζουσαν τὰ πέριτα.

Θεοτόκ.

Παστὴς ἐπουράνιος, καὶ νόμφη ἀειπαρθένος, μό-
νη ἐδείχθη· Θεὸν μὲν βαστάσασα· τεκοῦσα δὲ ἀτρέ-
πτως ἐκ σοῦ σεσαρκωμένον. Διὸ σε πᾶσαι αἱ γε-
νεαὶ ὡς Θεόνυμφον Μητέρα ὀρθοδόξως μεγαλύνο-
μεν.

COMBEFISHI NOTÆ.

dunt Evangelici, tantaque explicationum quas adhi-
bent diversitas cuiquam forte videri possit insi-
nuare, illa una amoliri debuerit. Quis enim Chri-
stianus credat non fecisse Christum, siquidem vo-
luit et voluisse expressit ? Voluisse autem et expres-
sisse, nec alio ejus verba trahenda esse, non
Zuinglii fuerit aut Calvinii, post mille quingentos
annos, ac neque Berengarii, ac si quos alios sta-
tim velut blasphemos Ecclesia catholica proscri-

psit ; sed ipsius Ecclesie in sua illa sanctorum et
Patrum successione, populorumque cum pastori-
bus consensione, tota et indubia veritate docere.
Sic credo, sic sapio : sic mei Jesu, mea, in cœna et
incrumento mysterio, hostiæ, dignationem ample-
ctor, ac cum meis, antiquis novisque prædicatori-
bus, ut in novos Manichæos Albigenses, ita in
eorum progeniem, Sacramentarios Zuinglianos Cal-
vinianosque prædico.

Εἰς τὴν Μεσοπεντηκοστήν.

Ὡδὴ α', ἡχ. πλ. δ'. Θάλασσαν ἐπηξας.

Ἐθνη, κροτήσατε, Ἑβραῖοι, θρηνήσατε· ὁ ζωοδότης γὰρ Χριστὸς τὰ δεσμὰ διέρρηξε τοῦ ἄδου, καὶ νεκροὺς ἀνέστησε, καὶ νόσους ἐθεράπευσε τῷ λόγῳ. Οὗτός ἐστιν ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ δοὺς ζωὴν τοῖς πιστεύουσιν ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ.

Θαῦμα παρέδειξας, τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον μετελθὼν, ὃ ἐν Αἰγύπτῳ ποταμοὺς μεταστρέφας, Δέσποτα, εἰς αἷμα· καὶ νεκροὺς ἀνέστησας, σημεῖον τοῦτο δεύτερον τελέσας. Δόξα, Σῶτερ, τῇ ἀπάτῃ σου βουλῇ· δόξα τῇ κενώσει σου, δι' ἧς ἐκαίνισας ἡμᾶς.

Ῥεθῆρον ἀένναον ὑπάρχων, Κύριε, ζωῆς ἀληθινῆς, σὺ εἶ ἡ ἀνάστασις ἡμῶν. Θέλων ἐκοπίαςας, Σῶτέρ μου, καὶ ἐκὼν ἐδίψησας, τοῖς νόμοις τῆς φύσεως ὑπέικων· καὶ εἰς Σιχάρ ἀφικόμενος, σαρκὶ τὸ ὕδωρ ἐζήτησας τῇ Σαμαρείτιδι πιεῖν.

Ἄρτους εὐλόγησας, ἰχθύας ἐπλήθυνας, ὡ ἀκατάληπτος Θεὸς, καὶ λαοὺς ἐχόρτασας ἀφθόνως· καὶ πηγὴν ἀένναον σοφίας τοῖς διψῶσι ἀπηγγέλω. Σὺ εἶ Σῶτερ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ δοὺς ζωὴν τοῖς πιστεύουσιν ἐν τῷ ὀνόματι τῷ σφ.

Δόξα.

Τρία συνάρχα δοξάζω καὶ σύνθρονα· Πατέρα ἀναρχον Θεόν, καὶ Υἱὸν συνάναρχον, καὶ Πνεῦμα συναίδιον Υἱῷ· τὴν μίαν τριουπόστατον οὐσίαν ὁμῶν, μίαν ἀρχὴν ὑπάρχον ἀνάρχου θεότητος καὶ οὐσιότητος τιμῶ.

Θεοτόκ.

Μόνῃ ἐχώρησας τὸν Κτίστην, τὸν ἴδιον, Θεογενῆτορ, ἐν γαστρὶ, καὶ σαρκὶ ἐκύησας ἀφράστως, καὶ παρθένος ἔμεινας, μηδὲν τῆς παρθενίας λύμανθείσης. Τοῦτον, ἀγνή, ὡς Υἱόν σου καὶ Θεόν, ἀπαύστως ἰκέτευς ὑπὲρ τῆς ποιμνῆς σου ἀεὶ.

Ὡδὴ γ'. Ἐστερεώθη ἡ καρδία μου.

Μὴ τὴν κατ' ὅβιν κρίσιν κρίνετε, Ἰουδαῖοι, διδά-

••• Joan. II, 8. • Exod. VII, 20. • Joan. IV, 6.

A In diem festum mediæ Pentecostes. (57).

Ode 1, ton. 4 obliq. Coagulasti mare.

Gentes, plaudite; Judæi, lugete: vitæ siquidem auctor Christus, inferni dirupit vincula, mortuosque suscitavit, ac sermone curavit morbos. Hic est Deus noster, dans vitam iis qui credunt in nomine ejus.

Miraculum exhibuisti mutans aquam in vinum ••• qui in Ægypto, Domine, flumina in sanguinem vertisti •: mortuosque suscitasti, alterum hoc signum edens. Gloria, Salvator, tuo illi inenarrabili consilio: gloria tuæ illi exinanitioni, qua nos instaurasti.

Tu, Domine, perenne fluentum veræ vitæ, nostra illa resurrectio es. Volens fuisti lassatus, Salvator meus, libensque sitiisti †, naturæ legibus cedens, ac veniens Sichar, carne aquam bibere a Samaritana petisti.

Benedixisti panes, pisces multiplicasti, o Deus comprehensione major, populosque abunde satiasti, ac jugem sapientiæ fontem sitiētibz promissisti. Tu es Deus noster Salvator, iis tribuens vitam qui credunt in nomine tuo.

Gloria.

Tria coæterna, eademque majestate et sede, adoranda glorifico: Patrem æternum Deum, Filiumque coæternum, ac Spiritum coæternum Filio: unam trine subsistentem essentiam laudans, principatum unum principio majorem, expertis principii æternæque Deitatis ac substantiæ, honoro.

In Deipar.

Sola, Dei Genitrix, Creatorem proprium utero capere potuisti, carneque ineffabiliter peperisti; ac virgo nihilominus, nihil læsa virginitate, mansisti. Nunc tu casta, ceu Filium tuum, Deumque, pro tuo semper indesinenterque, exora grege.

Ode 3. Firmatum est cor meum.

Ne, Judæi, secundum faciem judicate (58), dice-

COMBESII NOTÆ.

(57) Damus hunc ultimum Canonem, aliis minoris momenti iterum omissis, quo tandem nobis ad umbilicum meditata Patrum trias, duplexque hoc volumen perveniat: puta omitimus canonem de Resurrectione, alium item in magnum Ignatium, in quo vix aliquid occurrit nota dignum, excepta vocis illius theophorus explicatione. Unde etiam ejus verba exponentis subjecimus ad calcem operis post selecta quædam Idiomela, adjuncto nonnullo nostro scholio. Festum hoc Latinis ignotum Græcis celebre est, ut ad dies octo, more majorum solemnitatū extendatur, quemadmodum est notatum in Pentecostario; intra quos semel et iterum huncce Andreæ Canonem, quemadmodum magnum illum in Quadragesima, decantant; quod in aliis raro occurrerit. Exstant plures Patrum orationes in ipsum; habemus unam Leontii Neapoleos Cypri, discipuli Epiphani, plane dignam prelo, ut stylo gratam ac plenam dogmatis, quali virum ingenio probant ejus excerpta in Actis 7 synodi et Damasceno. Exstat etiam alia Leontii presbyteri

Constantinopoleos Regio codice, plane et ipsa egregia ac luculenta. Aliam nomine Chrysostomi, cujus initium Ὡςπερ ἡ φωσφόρος σελήνη, vix ejus crediderim: profusior plane antiquariorum liberalitas in Chrysostomum. Quid festo hoc recolatur, explicat Synaxarii auctor, quem compendio asserimus.

(58) Ne, Judæi, secundum faciem judicate. Dominica sententia est, maximi illa momenti, ut est humana ratio, affectione illa valde prona in ejusmodi vere damnandum vel modo in plerisque judicium. Quis enim ita sincere vel integerrimus judicat, ut nihil accipiat personas? Urgent Patres in Moysen, cujus erat apud Judæos magna auctoritas, ut et Christi, contemptus. Sic multis citatus Leontius presbyter. Chrysostomus quoque in eum locum Joann. Auctor vero homillæ citatæ ejus nomine, totus est urgendo in Judæos, quos vere scelestos ac blasphemos ostendit reosque, Christo quem maculabant innocente et justo.

bat docens Dominus, cum, juxta quod Scriptura A
habet *, mediante jam legali festivitate, in tem-
plum venisset.

Nolite, Judæi, secundum faciem judicare: quippe
venit Christus, quem prophetæ e Sion venturum
ac instauraturum mundum, votis expetebant.

Etsi minus, Judæi, sermonibus creditis, vel Do-
mini operibus credite: utiquid erratis Sanctum
spernentes, quem Moses scripsit in lege †?

Siquidem plane, Judæi, venturus est Messias;
venit vero Messias Christus; quorsum erratis Ju-
stum spernentes, quem Moses in lege scripsit?

Gloria.

Te, Pater, adoramus, substantia æternæ; tuum
devote laudamus æternum Filium, sanctissimum-
que Spiritum; ut tria, unum natura Deum.

In Deipar.

Unus ipse de Trinitate, caro factus visus es; non
mutata, Domine, substantia, autve Genitricis
incorrupto adusto utero, qui totus Deus ac
ignis es.

Sess., ton. obliq. 4. Verbi sapientiam.

Stans, festo mediante, templo medio, divine
clamasti: « Qui sinit veniat ad me, et bibat †. »
Si quis enim e divino hoc meo latice biberit, fluent
de ventre ejus flumina doctrinæ meæ: si quis au-
tem in me credit missum a Genitore, mecum glo-
riam est habiturus. Quamobrem tibi clamamus:
Gloria tibi, Christe Deus, quod large servis tuis
tuæ clementiæ flumina effuderis.

Gloria. Sicut erat. Simile.

Qui sapientiæ vitæque mundo scaturias flumina,
omnes, Salvator, invitas ad haurienda salutis
fluenta. Si quis enim divinam tuam suscepit le-
gem, erroris carbones in seipso exstinxerit: unde
nunquam non est satiandus, tua, Domine Rex
cælestis, dulcedine: quamobrem tuam, Christe
Deus, glorificamus potentiam; rogantes ut servis
tuis, divini largitione, veniam delictorum de cælis
mittas.

Ode 4. Propheta Habacuc.

Siquidem venturus est Messias, Christus autem,
scelesti, Messias est, quare non creditis ei? Ecce D
advenit, suntque argumento quæ ipse facit:
aquam vinum fecit †; sermone paralytici membra
astrinxit ‡.

Erratis omnes vos, Hebræi, non intelligentes
Scripturas: vere enim venit Christus, et omnes
illuminavit; multaque in vobis signa et prodigia
ostendit; ac frustra veram vitam negatis.

Unum vobis opus exhibui, jamque omnes mira-
mini, clamat Christus Judæis. Vos, inquit, vel in
Sabbato hominem circumciditis; quid me deinceps
in crimen vocatis, quod sermone paralyticum ere-
xerim †?

σχων ἔλεγεν ὁ Θεσπότης, ὡς ἐπέστη τῷ ἱερῷ, καθὼς
γέγραπται, μεσούσης τῆς νομικῆς ἑορτῆς.

Μὴ τὴν κατ' ὄψιν κρίσιν κρίνατε Ἰουδαῖοι·
Χριστὸς γὰρ ἦλθεν, ὅνπερ ἐκάλουν οἱ προφῆται ἐκ
Σιών ἐλευσόμενον, καὶ κόσμον ἀνακαλούμενον.

Εἰ καὶ τοῖς λόγοις οὐ πιστεύετε, Ἰουδαῖοι, τοῖς
ἔργοις πείσθητε τοῦ Θεσπότου· τί πλανᾶσθε ἀθε-
τοῦντες τὸν ἅγιον, ὃν ἔγραψεν ἐν τῷ νόμῳ Μωσῆς;

Εἰ τὸν Μεσσίαν πάντως δεῖ ἔλθειν, Ἰουδαῖοι,
Χριστὸς δὲ ἦλθε νῦν ὁ Μεσσίας· τί πλανᾶσθε ἀθε-
τοῦντες τὸν δίκαιον, ὃν ἔγραψεν ἐν τῷ νόμῳ Μωσῆς;
Δόξα.

Σὲ προσκυνούμεν, Πάτερ ἀναρχε τῆ οὐσίᾳ· ὁμινοῦ-
μεν ἀναρχον τὸν Γίόν σου, καὶ τὸ Πνεῦμα εὐσεβῶς
B τὸ πανάγιον, ὡς ἓνα τὰ τρία φύσει Θεόν.

Θεοδόκ.

Εἰς τῆς Τριάδος ὦν, γενόμενος σὰρξ ὡράθης, οὐ
τρέφας, Κύριε, τὴν οὐσίαν, οὐδὲ φλέξας τῆς τεκού-
σης τὴν ἀφθονον γαστέρα, Θεὸς ὢν ὅλος καὶ πῦρ.

Καθ., ἡχ. π.λ. δ'. Τὴν σοφίαν τοῦ Λόγου.

Ἐστῆκώς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἱεροῦ μεσαζούσης ἐν-
θέως τῆς ἑορτῆς· « Ὁ διψῶν, ἀνέκραξε, ἐρχέσθω πρὸς
με, καὶ πινέτω. » Ὁ γὰρ πίνων ἐκ τούτου τοῦ θαύτου
μου νάματος, ποταμούς ἐκ κοιλίας ἐκρεῦσαι δογμα-
των μου· ὅστις δὲ πιστεύει εἰς ἐμὲ τὸν σταλέντα ἐκ
Θείου Γεννήτορος, μετ' ἐμοῦ δοξασθήσεται. Διὰ τοῦτο
βοῶμέν σοι· Δόξα σοι, Χριστὲ ὁ Θεός, ὅτι πλουσίως
C ἐξέχεας τὰ νάματα τῆς σῆς φιλανθρωπίας τοῖς δο-
λοῖς σου.

Δόξα. Καὶ νῦν. Ὁμοιοι.

Τῆς σοφίας τὸ ὕδωρ, καὶ τῆς ζωῆς ἀναβλύζων τῷ
κόσμῳ, πάντας, Ἔωτερ, καλεῖς, τοῦ ἀρύσασθαι σω-
τηρίας τὰ νάματα. Τὸν γὰρ θεῖον νόμον σου δεχό-
μενος ἄνθρωπος, ἐν αὐτῷ σθενύει τῆς πλάνης τοὺς
ἀνθρακας· ὅθεν εἰς αἰῶνας οὐ λήξει τοῦ κόρου σου,
Δέσποτα, βασιλεῦ ἱπουράνιᾳ. Διὰ τοῦτο δοξάζομεν τὸ
κράτος σου, Χριστὲ ὁ Θεός, τῶν πταισμάτων
ἄφεσιν αἰτούμενοι, καταπέμψαι πλουσίως τοῖς δο-
λοῖς σου.

Ῥοδὴ δ'. Ὁ προφήτης Ἀμβακούμ.

Εἰ Μεσσίαν δεῖ ἔλθειν, ὃ δὲ Μεσσίας Χριστός ἐστι,
D παράνομοι, τί ἀπιστεῖτε αὐτῷ; Ἰδοὺ παραγγέλλομαι,
καὶ μαρτυρεῖ ἅ αὐτὸς ποιεῖ· τὸ ὕδωρ οἶνον ἐποίησε·
παράλυτον λόγῳ συνέσφιγξε.

Μὴ συνιέντες τὰς Γραφὰς πλανᾶσθε πάντες ὑμεῖς,
Ἑβραῖοι ἄνομοι· ὅντως γὰρ ἦλθε Χριστός, καὶ πάντας
ἐφώτισε· καὶ ἐν ὑμῖν ἔδειξε πολλὰ σημεῖα καὶ τερά-
στια, καὶ μάτην ἀρνεῖσθε τὴν ὄντως ζωὴν.

Ἐν ἔργῳ ἔδειξα ὑμῖν, καὶ πάντες ἤδη θαυμά-
ζετε, ἀνέκραξε τοῖς Ἰουδαίοις Χριστός. Ὑμεῖς περι-
τείμνετε καὶ ἐν Σεββάτῳ ἄνθρωπον, φησὶν· ἐμοὶ
δὲ τί ἐγκαλεῖτε λοιπὸν, ἐγείραντι λόγῳ παράλυτον;

* Joan. vii, 24. † Deut. xviii, 15. ‡ Joan. vii, 37. § Joan. ii, 8. || Joan. v, 8. ¶ Joan. vii, 24.

Ἔργα ἐποίησα πολλά· καὶ διὰ πολλὸν ἔργον λιθά- A
ζετέ με, τοῖς Ἰουδαίοις Χριστὸς ἐλέγχων ἀνέκρα-
ζεν· ὅτι ἀνθρώπων ὑγίη ἔλον λόγῳ ἐποίησα. Μὴ
κρίνετε κατ' ὄψιν, ἀνθρώποι.

Ἐν ἀποστόλοις ἐνεργῶν, καὶ ἐν προφήταις αὐτὸς
ἀναπαυόμενος μετὰ τοῦ Πνεύματος, τὸ ἀχραντὸν
γέννημα τῆς Πατρικῆς φύσεως, Χριστὲ, τὰ ἔθνη
πρὸς τὴν ἐπίγνωσιν ἀνήγαγες διὰ τῶν σημείων σου.

Δόξα.

Τριάς ἀμεριστὴ, μόνας ἀναρχε, Πάτερ, Υἱὲ, καὶ
Πνεῦμα ἅγιον, ἢ ἐν μονάδι Τριάς, ὁμότιμε, σύνθρονε,
ζωοποιεῖς, ἀκτιστα θεῖς, σῶζε τοὺς ἀνυμνοῦντάς σε,
καὶ ρύσαι κινδύνων καὶ θλίψεων.

Θεοτόκ.

Ἦ ἐν γαστρὶ σου τὸν Θεὸν ἀπεριγράπτως χωρή-
σασα, Θεόνημφε Παρθενομήτορ ἀγνή, μὴ παύσῃ
προσεύουσα ὑπὲρ ἡμῶν, ὅπως διὰ σοῦ ρυθῶμεν
τῶν περιστάσεων· πρὸς σὲ γὰρ ἀεὶ καταφεύγομεν.

Ῥδὴ δ'. Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν.

Θαύμασι κατεκόσμησας τοὺς ἀποστόλους σου·
τέρασιν ἐμεγάλυνας τοὺς μαθητάς, ἐν παντὶ τῷ
κόσμῳ δοξάσας, Σῶτερ ἡμῶν, καὶ δοὺς αὐτοῖς τὴν
βασιλείαν σου.

Ἄπαντα κατεφώτισαν τῆς γῆς τὰ πέρατα, θαύ-
μασι καὶ διδάγμασιν οἱ μαθηταί, καὶ ποικίλοις τρό-
ποις τὸν λόγον κηρύξαντες, Χριστὲ Σῶτερ, τῆς βασι-
λείας σου.

Δίνεσιν ἀναπέμπομεν τῇ βασιλείᾳ σου· ὕμνον σοὶ
ὡς προσάγομεν, τῷ δι' ἡμᾶς ἐπὶ γῆς ὁφέντι, καὶ C
κόσμον φωτίσαντι, καὶ τὸν Ἀδὰμ ἀνακαλίσαντι.

Δόξα.

Δόξα σοι, Πάτερ ἅγιε, θεὲ ἀγέννητε· δόξα σοι,
λόγε ἀχρονε μονογενεῖ· δόξα σοι, τὸ Πνεῦμα τὸ
θεῖον, καὶ σύνθρονον, καὶ ὁμοούσιον Πατρὶ καὶ Υἱῷ.

Θεοτόκ.

Γέγονεν ἡ κοιλία σου ἁγία τράπεζα, ἔχουσα τὸν
οὐράνιον ἄρτον, ἐξ οὗ πᾶς ὁ τρώγων οὐ θνήσκει, ὡς
ἐφησεν, ὁ παντὶς, Θεογενήτορ, τροφεύς.

Ῥδὴ ε'. Ὁς ὕδατα.

Ὁ πάντα περιέπων τὰ πέρατα, ἀνῆλθες, Ἰησοῦς,
καὶ ἐδίδασκας ἐν τῷ ἱερῷ τοὺς ὄχλους τὸν λόγον
τῆς ἀληθείας, τῆς ἐορτῆς μεσοῦσης, ὡς Ἰωάννης βοᾷ.

Ἀνέπτυξας τὰ χεῖλιά σου, Δέσποτα· ἐκῆρυξας τῷ
κόσμῳ τὸν ἀχρονὸν Πατέρα, καὶ τὸ πανάγιον Πνεῦμα,
τὸ συγγενὲς ἀμφοτέρων φυλάττων καὶ μετὰ σάρ-
κωσιν.

Τὸ ἔργον τοῦ Πατρὸς ἐτελείωσας· τοῖς ἔργοις
ἐπιστάτω τοὺς λόγους σου, λάσεις τελῶν, Σῶτερ,
καὶ σμῆλα, παράλυτον ἀνορθῶν, λεπροὺς καθαίρων,
καὶ τοὺς νεκροὺς ἀνιστῶν.

Ὁ ἀναρχὸς Υἱὸς ἀρχὴ γέγονε λαβὼν τὸ καθ'
ἡμᾶς· ἐνηνθρόπησας, καὶ μέσον τῆς ἐορτῆς ἐδί-

= Joan. x, 32. = Joan. vi, 50. = Joan. vii, 14.

COMBESII NOTÆ.

(39) Principium creatus est. Ὁ ἀναρχὸς Υἱὸς ἀρχὴ
γέγονε, λαβὼν τὸ καθ' ἡμᾶς. Palam respicit illud

Multa opera operatus sum; propter quod opus
me lapidatis? clamavit Judæos arguens Christus".
Nimirum, quia totum hominem sanum feci. Ne
homines secundum faciem judicatis.

Qui in apostolis operaris, ipseque cum Spiritu
pariter requiescas in prophetis, incontaminata,
Christe, naturæ paternæ proles, signis tuis ad tuam
gentes agnitionem reduxisti.

Gloria.

Individua Trinitas, æterna unitas; Pater, Fili,
sanctique Spiritus; Trinitas in unitate, eodem
Deus sublimis honore ac sede, vivifice, increate,
salvos fac laudantes te, atque a periculis afflictio-
nibusque erue.

In Deipar.

Quæ Deum in tuo utero meruisti, Dei sponsa vir-
goque Mater intemerata, capere, ne pro nobis in-
tercedere desinas, ut per te, velut qui semper ad
te confugimus, a calamitatibus efficiamur liberi.

Ode 5. Domine Deus noster.

Perornasti miraculis apostolos tuos; prodigiis
magnificasti discipulos, toto glorificans mundo,
Salvator noster, eisque regnum celorum tri-
buens.

Terræ fines omnes illuminarunt discipuli; mira-
culis, doctrinaque, ac modis variis regni tui, Chri-
ste Salvator, verbum prædicantes.

Laudem submittimus tuo regno; tibi vero offeri-
mus canticum qui nostri ergo in terra visus illumi-
nasti mundum, ac Adam instaurasti.

Gloria.

Gloria tibi, Pater sancte, Deus ingenite; gloria
tibi, æternum Verbum unigenitum; tibi gloria, Spi-
ritus divine, eadem cum Patre Filioque adorande
majestate, consubstantialisque.

In Deipar.

Factus est tuus uterus mensa sacra, cœlesti in-
structa pane, ex quo si quis manducat, non mori-
tur, quemadmodum locutusest, Dei Genitrix, qui
universum alit.

Ode 6. Sic; aquæ.

Qui fines omnes moderaris, ascendisti, Jesu, ut
clamat Joannes, festo jam mediante, turbasque
in templo verbum veritatis docuisti.

Aperuisti, Domine, tua labia; Patrem æternum,
sanctissimumque Spiritum mundo prædicasti :
cui etiam assumpta carne, pristina cum utroque
cognatio consistat.

Patris consummasti opus : sermones tuos operi-
bus confirmasti, sanationes signaque, Salvator,
perficiens, paralyticum erigens, mundans lepro-
sos, mortuisque ad vitam revocatis.

Qui æternus ac principii expertus Filius esset, hu-
mana assumpta natura principium creatus est (59),

Prov. viii : Dominus creavit me initium viarum
suarum ad opera sua, quomodo habent LXX. Fuit

factusque homo, festo mediante docuit dicens : **A** δασκε, λέγων· Προσδράμετε τῇ πηγῇ τῇ ἀεννάῳ·
Accurrite ad fontem perennem; vitam haurite.

Gloria.

Unam in Trinitate Deitatem omnes laudamus,
substantiam trine subsistentem, increatam, indivi-
duam; Patrem, Filiumque, ac Spiritum sanctum;
velut tria unumque existentem.

In Deipar.

Te laudamus post partum virginem; te solam,
casta Deo sponsa puella, virginem glorificamus ac
matrem: vere enim ex te Deus carnem assumpsit,
vitam mortalibus largiens.

Synaxarium. Ver.

*Docet Messias Christus, ut celebritas
Fit media: stans palam magistrorum choro.*

Quarta feria a Dominica Paralytici, celebramus
festum Mediæ Pentecostes, ob duarum præcipuarum
solemnitatum honorem ac reverentiam; Paschatis,
inquam, et Pentecostes; velut ambas uniat atque
conserat. Sic porro res habuit. Ubi Christus insi-
gne illud miraculum in paralyticum operatus esset,
scandalizati Judæi, propter nimirum Sabbati diem:
quippe Sabbato editum est: « Quærebant eum oc-
cidere. » Fugit itaque in Galilæam, ubi moratus in
montibus, prodigium illud operatur quinque pan-
num et duorum piscium. Postmodum vero, ubi
Scenopegia advenisset, est autem etiam hæc magna
apud Judæos solemnitas, ascendit Hierosolimam, et
ambulabat in occulto. Circa autem ejus medium
ascendens in templum docebat, omnesque ejus
stupebant doctrinam. (Post non pauca, ac ubi de
Sabbato tribusque solemnitatibus, Paschate, Pente-
coste ac Scenopegia nonnulla disseruit.) In fine hu-
jus solemnitatis (nempe Scenopegiæ) stans Jesus,
clamavit voce magna: « Si quis sitit, veniat ad
me, et bibat. » Quia ergo hac se doctrina Christus
Messiam ostendit, factus mediator noster ac consi-
liator, Patrisque ipsius æterni, idcirco præsen-
tem colentes solemnitatem, titulo Mediæ Pente-
costes, Christum laudamus Messiam, ac utrinque
duarum præcipuarum solemnitatum exhibemus
præstantiam. Ejus rei puto gratia, mox etiam Sa-
maritanæ colimus celebritatem, quod et illic multa
Christus de Messia disserat, deque aqua et siti,
quemadmodum hoc loco.

Ode 7. Caminus Chaldæorum.

Carno fessus fuisti P', requies universorum:
sponte sitisti, fons miraculorum; quæсивisti
aquam, o Jesu, qui viventem aquam promi-
sisti.

P Joan. vii, 37. P' Joan. iv, 6.

VARIE LECTIONES.

²⁸ Ισ. Χριστός.

COMBESII NOTÆ.

ergo, juxta illos ac nostrum Andream, creatus et
factus principium Dei Filius, nostra hominum
assumpta natura, in quo simus ipsi creati in ope-
ribus bonis, (Ephes. iii, 10), instauratis ac ceu in

ζωὴν ἀρύσασθε.

Δόξα.

Τὴν μίαν ἐν Τριάδι θεότητα, οὐσίαν τρισυπόστα-
τον, ἀκτιστον, ἀμέριστον, πάντες δοξολογοῦμεν
Πατέρα, καὶ τὸν Υἱὸν, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ὡς τρία
οὐσαν καὶ ἓν.

Θεοτόκ.

Παρθένον μετὰ τόκον ὁμνουμένην σε· παρθένον καὶ
μητέρα δοξάζομένην σε μόνην, ἀγνή Θεόνυμφε κόρη·
ἐκ σοῦ γὰρ ὄντως Θεὸς ἐσαρκώθη ζωοποιήσας ἡμᾶς.

Συναξάριον. Στίχ.

Ἐστὼς διδάσκει τῆς ἐορτῆς ἐν μέσῳ,
Χριστὸς Μεσσίας τῶν διδασκάλων μέσον.

B Τῇ τετάρτῃ τοῦ Παραλύτου, τὴν τῆς Μεσοπεντη-
κοστῆς ἐορτάζομεν ἐορτὴν, διὰ τὴν τιμὴν τῶν δύο
μεγάλων ἐορτῶν· τοῦ Πάσχα λέγω, καὶ τῆς Πεντη-
κοστῆς, ὥς ἑκατέρας ἐνοῦσαν καὶ συνδέουσιν. Γέ-
γονε δὲ αὕτη οὕτω. Μετὰ τὸ ἐνεργῆσαι τὸν Χριστὸν
τὸ εἰς τὸν παράλυτον θαῦμα· ὑπερφύε, οἱ Ἰουδαῖοι
ᾄθον ὑπὲρ τοῦ Σαββάτου σκάνδαλιζόμενοι, καὶ γὰρ
ἐν Σαββάτῳ πέπρακται, « Ἐξήτουν αὐτὸν ἀποκτεῖ-
ναι. » Φεύγει τοίνυν εἰς Γαλιλαίαν, καὶ τοῖς ἐκεῖσε
ὄρεσι διατρίβων, τὸ τῶν πέντε ἡρῶν καὶ τῶν δύο
ιχθύων τεράστιον ἐνεργεῖ. Μετέπειτα δὲ, τῆς Σκηνο-
πηγίας ἐνστάσης, (μεγάλῃ δὲ καὶ αὕτῃ ἐορτῇ παρὰ
Ἰουδαίους,) εἰς Ἱεροσόλυμα ἀναβαίνει, καὶ περιεπάτει
κρύφια. Περὶ δὲ τὸ μέσον αὐτῆς εἰς τὸν ἱερὸν ἀνίων,
ἐδίδασκε καὶ πάντες τῇ αὐτοῦ διδαχῇ ἐξεπλήττοντο.
C (Μετ' οὐκ ὀλίγα, καὶ διδάσκει περὶ Σαββάτου,
τριῶν τε ἐορτῶν, Πάσχα, Πεντηκοστῆς, καὶ Σκη-
νοπηγίας.) Τελουμένης ταύτης τῆς ἐορτῆς [Σκηνο-
πηγίας,] στάς ὁ Ἰησοῦς, μεγάλῃ φωνῇ ἔκραξεν·
« Εἰ τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρὸς με, καὶ πινέτω. » Ἐπεὶ
οὖν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ταύτῃ ὁ Χριστὸς Μεσσίαν ἐαυ-
τὸν ἀπέδειξε, μεσίτης καὶ διαλλάκτης ἡμῶν γενόμε-
νος, καὶ τοῦ αἰωνίου αὐτοῦ Πατρὸς, διὰ ταύτην τὴν
αἰτίαν τὴν παροῦσαν ἐορτὴν ἐορτάζοντες, καὶ Μεσο-
πεντηκοστὴν ὀνομάζοντες, τὸν Μεσσίαν ἀνυμνοῦμεν
Χριστὸν, καὶ τὸ τιμῶν τῶν παρ' ἑκάτερα δύο μεγάλων
ἐορτῶν παριστάνομεν. Τοῦτου δὲ οἶμαι χάριν, καὶ ἡ
τῆς Σαμαρείτιδος μετ' αὐτὴν, ἐορτὴ ἐορτάζεται, οὗτι
καί τις πολλὰ περὶ τοῦ Μεσσίου Χριστοῦ ²⁸ διέξεισι,
D καὶ περὶ ὕδατος καὶ δίψης, ὡς ἐνταῦθα.

Ὁδὸς Γ'. Τῶν Χαλδαίων ἡ κάμινος.

Σαρκικῶς ἐκοπίσας, ἡ ἀνάπαυσις πάντων· ἐκ-
ουσίως ἐδίψησας, ἡ πηγὴ τῶν θαυμάτων· τῇ
ὑδρὶ ἐζήτησας, ὑδρὶ τὸ ζῶν, Ἰησοῦ, ἐπαγγελάμε-
νος.

VARIE LECTIONES.

²⁸ Ισ. Χριστός.

COMBESII NOTÆ.

ergo, juxta illos ac nostrum Andream, creatus et
factus principium Dei Filius, nostra hominum
assumpta natura, in quo simus ipsi creati in ope-
ribus bonis, (Ephes. iii, 10), instauratis ac ceu in

principio recapitulatis in eo omnibus (Ephes. i, 10).
Videndus etiam Methodius ad eum locum, et quæ
diximus apud ipsum.

Σαμαρείτιδι, Κύριε, γυναίκα προσωμίλεις, δι-
ελέγχων τὴν ἀνοίαν τῶν ἀνόμων Ἑβραίων. Ἡ μὲν
γὰρ ἐπίστευσεν Ἰὼν σε εἶναι Θεοῦ, οἱ δὲ ἠρνή-
σαντο.

Ἦδωρ ζῶν τὸ ἀλλόμενον ὕδωρ ἀθανασίας, ἡ πηγὴ
ἡ αἰζῶος παρέχειν ἐπιγγεῖλω, τοῖς πίσιται τὸ Πνεῦ-
μά σου προσδεχομένοις, Σωτὴρ, τὸ προῖδν ἐκ Πα-
τρός.

Πέντε ἄρτοις ἐξέθρεψας χιλιάδας πεινώντων·
καὶ τοῦ κόρου τὰ λείψανα, εἰς ἄλλας μυριάδας ἐπε-
ρίσσευσας, δεικνὺς τὴν δόξαν σου τοῖς ἱεροῖς μαθη-
ταῖς.

Ὁ ἐσθίων τὸν ἄρτον σου, ζήσεται αἰωνίως· καὶ
ὁ πίνων τὸ αἷμά σου, ἐν σοὶ μένει, Σωτὴρ μου, καὶ
οὐ ἐν αὐτῷ μένει, καὶ ἀναστήσεις αὐτόν, ἐν τῇ ἐσ-
χάτῃ βοπῇ.

Ἐθαυμάστωσας, Δέσποτα, τὴν σὴν οἰκονομίαν,
πιστωσάμενος θαύμασι τὴν θείαν ἐξουσίαν. Τὰς
νόσους ἀπῆλθας· νεκροὺς ἀνέστησας· τυφλοὺς ἐφώ-
τισας ὡς Θεός.

Τοὺς λεπροὺς ἐκαθάρισας, τοὺς χωλοὺς ἀνωρθώσω·
παρὰλύτους συνέσφιγξας· αἰμώρροον θεραπεύσας,
ἐπέζευσας πέλαγος, δεικνὺς τὴν-δόξαν σου τοῖς ἱεροῖς
μαθηταῖς.

Δόξα.

Προσκυνούμεν σου, Κύριε, τὸν ἄχραντον Πατέρα,
καὶ τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος, ἣν τοῖς σοῖς ἀποστό-
λοις Θεὸς ὡν δίδειμας, ἐξαποστέλλων αὐτοὺς ἐπὶ τὸ
κήρυγμα.

Θεοτόκ.

Ἐν γαστρὶ σου ἐχώρησας τὸν ἀχώρητον Λόγον·
ἐκ μαζῶν σου ἐθήλασας τοῦ κόσμου τὸν τροφία·
ἀγκάλαις ἐδάστας τὸν παροχέα ἡμῶν, Θεογεννήτορ
ἀγνή.

Ὤδὴ η'. Ἀγγελοι καὶ οὐρανοί.

Δεῦτε, ἴδετε, λαοί, τὸν ἐπὶ θρόνον δόξης ἀνυμνού-
μενον, ὑπὸ λαῶν ἀνόμων βλασφημούμενον· καὶ
ἰδόντες, ὁμνεῖτε τὸν ἐν προφήταις Μεσσίαν προρῶ-
θέντα.

Σὺ εἰ ὄντως ὁ Χριστὸς ὁ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον
προερχόμενος, ἐξ οὗ ἡ σωτηρία, καὶ ἡ ἄφεσις τῶν
πατρῶν σφαλμάτων· σὺ ἡ ὄντως ζωὴ τῶν σοὶ
πεπιστευκότων.

¶ Joan. vii, 38. ¶ Joan. xv, 26. ¶ Joan. vi, 11. ¶ Joan. vi, 55, 57. ¶ Matth. ix, 20. ¶ Matth. xiv, 20.

COMBEFISH NOTÆ.

(60) *Nostrum prabitorem*. Παροχέα, ἀντὶ τοῦ
παρόχου, in quam vocem, tum qua ab ἔχω, uti
hoc loco, tum qua ab ὄχος derivatur, multa The-
saurus relato Budeo. Retinent quandoque Latini
vocem Græcam, ut Horat. serm. i. Jamque olim
usu ecclesiastico obtinet, pro minori sub episcopo
pastore, cuius sit velut in subsidium majoris et
summi sacerdotis ἐπισκοπούντος, ac præcipua cura
subditorum salutis invigilantis, πάροχον agere, sug-
gerendo singulis hic et nunc opportuna, qua sa-
cramenta, qua verbi pabula, ut ne dicam tempo-
ranea subsidia, in quibus nec deesse omnino sa-
cerdotis ejusmodi opera debet. Ut sicut episcopi,
plane et parochi, ubi præsertim auctiores sunt
plebes; subsidaria sacerdotum aliorum habeant
necessaria officia; tum quos annuente episcopo,
sibi ipsi asciscant, ac velut incardinent parochia-

A Colloquebaris, Domine, cum muliere Samari-
tana, arguens improborum Hebræorum insaniam.
Quippe credidit illa esse te Filium Dei; illi ne-
garunt.

Vitæ fons perpetuæ, viventem aquam, salien-
tem, inquam, pollicitus es exhibiturum, Salvator,
immortalitatis aquam, tuum illum fide exspectan-
tibus Spiritum, qui a Patre procedit.

Esurientium millia panibus quinque pavisti,
superantesque saturatis reliquias, in millia
alia, tuam sacris tuis discipulis gloriam exhibens,
abundare fecisti.

Qui manducat tuum panem, vivet in æternum;
ac qui tuum bibit sanguinem, in te manet: tu-
que in eo, in supremo momento resuscitaturus,

B

Mirabilem, Domine, reddidisti assumptæ carnis
dispensationem, astruens miraculis divinam poten-
tiam. Morbos abegisti; suscitasti mortuos; cæcos
ut Deus illuminasti.

Mundasti leprosos; erexisti claudos; paralyti
solutos astrinxisti: curasti fluentem sanguine;
tuam sacris tuis discipulis gloriam exhibens, mare
pedes ambulasti.

Gloria.

Tuum, Domine, adoramus intemeratum Patrem:
quamque, velut Deus existens, iis quos emitteres
ad prædicandum, Spiritus gratiam distribuisti.

In Deipar.

C Tuο utero Verbum, quod capi nequit, capere
meruisti; lactasti tuis uberibus eum qui mundum
aluit. Nostrum prabitorem (60), casta Dei Genitrix,
gestasti ulnis.

Ode 8. Angeli atque cæli.

Venite, populi, eum videte scelesto Judæorum
ore blasphemis appeti, qui in throno gloriæ lau-
dibus celebratur; videntes vero, prædictum in
prophetis Messiam laudibus celebrate.

Tu es vere Christus, qui in mundum hunc pro-
cessisti, a quo est salus, noxæque paternæ re-
missio (61). Tu vere vita tuorum fidelium.

D libus suis Ecclesiis, tum quos vertex ille summo-
rum sacerdotum Pontifex Romanus, liberos sub
monachatus religiosique instituti iugo, eidem ipsi
probatos episcopo, agnitosque idoneos, provide
destinet. Certe est etiamnum copiosa messis, si
modo vere cum Paulo non queramus quæ sunt ho-
minum Christiane instituendorum, sed ipsos. Non
desunt vel in Gallia, quos in America ac remotio-
ribus partibus, etiam Galli nostri, quam glorioso,
utinam constanti conatu, quaerant neglectos ma-
nipulos; ubi maxime in monte subrigens, aliave
ratione editus opima terra ridensque, asperius ha-
bet incolas. Non latet quanta illic sollicitudine, ut-
cunque gregis amantes episcopi, vel regulares ope-
rarios ambiant.

(61) *Noxæque paternæ remissio*. Ἀφεσις τῶν πα-
τρῶν σφαλμάτων. Multitudinis numero, propter

Dei sapientia, festo jam, prout scriptum est, mediante, in templum venit; ac se vere Christum Messiam, per quem salus sit, docuit.

Christus Sabbatis, ac dies totos, signorum exhibens opera, iis qui morbis variis detinerentur saninitatem impertiebat: cæterum errans populus, ira veteri, animo æstuabat.

Hicce, jam olim jacentem hunc paralyticum, Sabbato curans, legem transgressus est; asperere, inquit, improperabant Judæi Christo.

Nonne qui vobis dedit legem Moses, jubet circumcidi? virumque Sabbato circumciditis, ut ne lex Patrum solvatur, ait Christus Judæis.

Qui semper improbi, in deserto accolæ exstiterunt, præ livore incessabant beneficium, blasphemantes, moventes linguas iniquas, inania meditanties.

Cibria.

Trinitas Deus unus est; ut Pater minime in filitatem excesserit; aut Filius sit mutatus in processionem: seorsim vero ac junctim lumen (62), tria, Deum glorifico in sæcula.

In Deipar.

Qui, rogo, eum genuisti qui olim a Patre æternum eluxit, pariterque cum sancto Spiritu laudatur? Plane qua ratione is solus novit, o Deipara, cui ex te nasci placuit.

Ode 8. Alienum est a matribus.

Mediante jam festo Judæorum, ascendens, Salvator meus, in templum tuum, docebas omnes: mirantes Judæi: Unde hic, inquiebant, scit litteras, cum non didicerit?

Manans Redemptor meus gratias sanationum, prodigia signaque faciebat, morbos fugans, ac infirmis medens. Enimvero agebantur in furorem Judæi a tot ejus miraculis.

Judæos contumaces arguens Redemptor meus clamabat: « Nolite secundum faciem judicare; sed judicate justum judicium ». Quippe jubet lex virum omnem Sabbato etiam circumcidi.

Majora, Salvator, miracula, juxta quod promississes, discipulis edenda præbuisi, mittens præ-

* Joan. vii, 23. * Joan. vii, 14. * ibid. 25.

COMBEFISH NOTÆ.

utriusque primi parentis lapsum et offensum, quamquam peccatum originale traducitur a solo Adam, cæb a capite humani generis, ac eo quocum Deus pactum iniisset propagandæ in posteros originalis justitiæ: non nisi numero singulari exprimi solet: sic exponunt quidam illud Joan. 1: Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi; nimirum singulare illud, unius voluntate commissum, insufficientem naturam totam, quod fuit potissima ratio, unaque sufficiens, juxta veriorum theologiam, Dominicæ incarnationis.

(62) Ac junctim lumen. Ἰδιὰ καὶ ἄμφω φῶς. Non licuit τὸ, ἄμφω, reddere ambos, aut simili duorum

Ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ, τῆς ἐορτῆς μετουσίης, καθὼς γέγραπται, τῷ ἱερῷ ἐπέστη, καὶ ἐδίδασκε ὅτι ὕψους αὐτοῦ ἦν ὁ Μεσσίας Χριστός, δι' οὗ ἡ σωτηρία.

Ἐν τοῖς Σάββασι Χριστός, καὶ ἐν ἡμέραις ὅλαις ἀπεδείκνυτο τὰ τῶν σημείων ἔργα, ἐκώμενος τοὺς ἐν νόσοις ποικίλαις· ἀλλ' ὁ πλῆθος λαὸς θυμῷ ἐνεκοτεῖτο.

Τὸν παράλυτον, φησί, τόνδε, χρόνους πλείστοις κατακείμενον, ἐν τῷ Σάββατῳ οὗτος ἐθεράπευσεν, καὶ παρέθην τὸν νόμον, Ἰουδαῖοι Χριστῷ πικρῶς ἐλοιδόρουντο.

Ὁ Μωσῆς ὅμην, φησί, τὸν νόμον δοὺς, καλεῖται περιτέμνεσθαι; καὶ ἐν Σάββατῳ ἄνδρα περιτέμνετε, ἵνα μὴ πως ὁ νόμος τῶν Πατέρων λυθῇ, Χριστὸς τοῖς Ἰουδαίοις.

Οἱ ἀγνώμονες πάντη, οἱ ἐν ἐρήμῳ παροικήσαντες, τὸν εὐεργέτην φθόνῳ κατενέσκηπτον, βλασημοῦντες, κινοῦντες τὰς ἀδίκους γλώσσας, κενὰ μελετῶντες.

Δόξα.

Εἰς Θεὸς ἡ Τριάς· τοῦ Πατρὸς μὴ ἐκστάντος εἰς υἱότητα· οὐδὲ Υἱοῦ τραπέντος εἰς ἐκπόρευσιν· ἀλλ' ἰδιὰ καὶ ἄμφω φῶς, Θεὸν τὰ τρία δοξάζω εἰς αἰῶνας.

Θεοτόκη.

Πῶς ἐγέννησας, εἰπέ, τὴν ἐκ Πατρὸς ἀχρόνως προεκλάμψαντα, καὶ σὺν ἁγίῳ Πνεύματι ἀνυμνοῦμενον, ἥ ὧς οἶδεν ὁ μόνος εὐδόκησας ἐκ τοῦ τεχθῆναι, Θεοτόκος;

C Ὡδὴ θ'. Ἀλλότριον τῶν μητέρων.

Τῆς ἐορτῆς μεσαζούσης τῶν Ἰουδαίων, ἀνῆλθες, ὦ Σωτὴρ μου, ἐπὶ τὸ ἱερὸν σου, καὶ ἐδίδασκες πάντας· ἐθαύμαζον οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ, Πόθεν οὗτος οἶδε γράμματα, μὴ μεμαθηκώς; ἔλεγον.

Ἱάματα χαρισμάτων, ὁ Ἀντρωτῆς μου πηγάζων ἐπετέλει τέρατα καὶ σημεία, φυγαδεύων τὰς νόσους, κώμενος τοὺς ἀσθενούντας. Ἀλλ' Ἰουδαῖοι ἐξεμαίνοντο τῷ πλήθει τῶν θαυμάτων αὐτοῦ.

Τοὺς ἀπειθεῖς Ἰουδαίους ὁ Ἀντρωτῆς μου ἐλέγχων, ἀνεθάρ· « Μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν, ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνετε. » Καὶ γὰρ ὁ νόμος, καὶ ἐν Σάββατῳ περιτέμνεσθαι καλεῖται πάντα ἄνθρωπον.

D Τὰ μέλζονα τῶν θαυμάτων τοῖς μαθηταῖς σου, Σωτὴρ, ὡς ἐπηγγέλω, παρέσγες, ἀποστεῖλας εἰς τὰ

nata, quod sit sermo de tota Trinitate, de qua statim, Θεὸν τὰ τρία δοξάζω. Velut eandem vellet rationem utriusque nominis Θεός καὶ φῶς. Ut seorsim applicentur unicuique personæ, quæ sint vere et dicantur singula, Deus et lumen: non tamen ut junctim ac collectione plures sint dii aut lumina, velut una individua in tribus deitate et luce: quod ut verum sit, ac communi Patrum consensu de priori receptum, haud tamen iidem ita videntur in secundo rigidi: qua de re nonnulla diximus in nova Basilii Catechesi apud Amphilochium.

1433
 ἰθὺν κηρύξαι τὴν δόξαν σου. Οἱ δὲ τῷ κόσμῳ ἐκ-
 ρυστὸν σου τὴν ἀνάστασιν, τὴν χάριν, καὶ τὴν σάρ-
 κωσιν.

Εἰ ἄνθρωπον περιτέμνετε ἐν Σαββάτῳ, μὴ πως
 λυθῇ ὁ νόμος, νῦν ἐμοὶ τί χολᾶτε, ὅτι ἄνθρωπον ὅλον
 ἰποίησα ὑγιῇ λόγῳ; «Κατὰ τὴν σάρκα ὑμεῖς κρίνετε,»
 ῥησὶ τοῖς Ἰουδαίοις Χριστός.

Ὁ τὴν ξηρὰν θεραπεύσας χεῖρα τῷ λόγῳ, τὴν
 ξηρανθεῖσαν πάλαι γῆν τῆς ἐμῆς καρδίας ἱασάμε-
 νος, Λόγε, ἀνάδειξόν με καρποφόρον, ἵνα ἐργάσω-
 μαι καὶ γὼ, Σῶτερ, καρποὺς ἐν μετανοίᾳ θερμῇ.

Δεσποῦσάν μου τὴν καρδίαν ἀποκαθάρας, καὶ
 τῆς ψυχῆς μου, Λόγε, τὰ θυματὰ φωτίσας, ἐπὶ κλί-
 νης ὁδύνης με καίμενον ἀνθρώπου, ὡς τὸν παράλυ-
 τὸν ἀνέστησας ἐν κλίνῃ κατακείμενον.

Δόξα.

Ἄλλοτριον τοῖς ἀνόμοις ἐστὶ τὸ εἶδεν τὴν ἀν-
 αρχὸν Τριάδα, Πατέρα, καὶ τὸν Υἱὸν τε, καὶ τὸ
 ἅγιον Πνεῦμα· τὴν ἄκτιστον παντοκρατορίαν, δι'
 ἧς ὁ σύμπας κόσμος ἡδρασταί, τῷ κράτει τῆς ἰσχύος
 αὐτοῦ.

Θεοτόκ.

Ἐχώρησας ἐν γαστρὶ σου, Παρθενομήτορ, τὸν
 ἵνα τῆς Τριάδος, Χριστὸν τὸν ζωοδότην, ὃν ὕμνεῖ
 πᾶσα κτίσις, καὶ τρεμοῦσιν οἱ ἄνω Θρόνοι· αὐ-
 τὸν θυσώπει, παμμακάριστε, σωθῆναι τὰς ψυχὰς
 ἡμῶν.

Ἐξαποστειλάριον. Ὁ οὐρανὸν τοῖς ἀστροῖς.

Ὁ τὸν κρατήρα ἔχων τῶν ἀκένωτων δωρεῶν,
 ὡς μοι ἀρύσασθαι ὕδωρ εἰς ἄφεςιν ἁμαρτιῶν, ὅτι
 συνέχομαι δίψει, εὐσπλαγγχνε μόνε οἰκτιρμῶν.

Δεκεμβ. κδ'. Εἰς τὸ Χριστοῦ Γενέσιον. Ἀν-
 ὁρέου Ἱεροσολυμίτου Ἰδιόμελου. Ἠχ. δ'.

Εὐφραίνεσθε, δίκαιοι· οὐρανοί, ἀγαλλιάσθε· σιχι-
 ρήσατε, τὰ ὄρη, τοῦ Χριστοῦ γέννηθέντος. Παρθένος
 καθίσταται τὰ Χερουβὶμ μιμουμένη, βαστάζουσα ἐν
 κλιπῇ, Θεὸν Λόγον σαρκωθέντα· ποιμένες τεχθέντα.
 δοξάζουσι· Μάγοι τῷ Δεσπότην δῶρα προσφέρουσιν·
 ἄγγελοι ἀνυμνοῦντες λέγουσιν· ἀκατάληπτε Κύριε,
 δόξα σοι.

Ὁ Πατὴρ εὐδόκησεν· ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ
 ἡ Παρθένος ἔτεκε Θεὸν ἐνανθρωπήσαντα· ἀστήρ μη-
 νύει· Μάγοι προσκυνοῦσιν· ποιμένες θαυμάζουσι, καὶ
 ἡ κτίσις ἀγάλλεται.

Θεοτόκε Παρθένε, ἡ τεκοῦσα τὸν Σωτῆρα, ἀν-
 έτρεψας τὴν πρώτην κατάραν τῆς Εὔας, ὅτι μήτηρ
 γέγονας τῇ εὐδοκίᾳ τοῦ Πατρὸς, βαστάζουσα ἐν κόλ-
 πῳ Θεὸν Λόγον σαρκωθέντα. Οὐ φέροις τὸ μυστή-
 ριον ἔρευναν· πιστεῖς μόνῃ τοῦτο πάντες δοξάζομεν,
 κράζοντες μετὰ σοῦ, καὶ λέγοντες· Ἀνερμήνευτε,
 Κύριε, δόξα σοι.

^a Joan. xiv, 12. ^b Joan. viii, 15. ^c Matth. xii, 15.

A dicare gentibus tuam gloriam ^a. li porro tuam
 mundo prædicaverunt resurrectionem, gratiam ac
 assumptam carnem.

Si hominem circumciditis in Sabbato, ut ne lex
 solvatur, quid in me jam succensetis, quod ser-
 mone hominem totum Sabbato sanum fecerim?
 «Vos, inquit Judæis Christus, secundum carnem
 judicatis ^b.»

Qui sermone curasti manum aridam ^c, tu, Sermo,
 cordis terram olim arefactam sanans me exhibe
 fertilem, ut et ipse, Salvator, calenti fructus pœ-
 nitentia faciam.

Cor meum a lepra mundans, ac animi oculos
 tu, Sermo, illuminans, qua ratione excitasti para-
 lyticum lecto decumbentem, me erige in lecto do-
 loris jacentem.

Gloria.

Alienum ab improbis ut venerentur æternam
 Trinitatem, Patrem, Filiumque, ac Spiritum san-
 ctum, increatam omnipotentiam (63), qua mun-
 dus totus, robore virtutis ejus, fundatus ac firma-
 tus est.

In Deipar.

Meruisti, Virgo mater, utero capere unum illum
 de Trinitate, Christum vitæ auctorem, quem lau-
 dant omnia creata, tremuntque superni Throni.
 Ipsum, beatissima, ut animorum salutem consequa-
 mur, exora.

Exapostilarium. Qui cælum astris.

Qui craterem habes inexhauribilem donorum,
 tribue hauriam aquam in remissionem peccato-
 rum; quippe, o solus misericors, siti teneor.

Vicesima quarta Decembr. in Christi Natale. Idio-
 melon Andreæ Hierosolymitani, Ton. 3.

Lætamini, justi; cœli, exsultate; salite, montes,
 nato Christo. Sedet Virgo, instar Cherubim, Deum
 Verbum indutum carnem sinu gestans; natum
 Pastores glorificant; offerunt Magi munera Do-
 mino; canunt angeli dicentes: Tibi, Domine, glo-
 ria, qui incomprehensibilis es.

Complacuit Pater; Verbum caro factum est;
 peperitque Virgo Deum factum hominem: stella
 nuntiat; Magi adorant: pastores mirantur, exsul-
 tatque natura.

Virgo Deipara, quæ pepereris Salvatorem, pri-
 mam Evæ evertisti maledictionem; quippe, Patris
 beneplacito, Deum Verbum indutum carnem sinu
 portas. Non fert sacramentum ut quis scrutetur:
 fide sola omnes glorificamus, tecum clamantes
 atque dicentes: Tibi gloria, imperscrutabilis Do-
 mine.

COMBEFISHI NOTÆ.

(63) *Increatam omnipotentiam*. Τὴν ἄκτιστον παν-
 τοκρατορίαν. Minus exprimit vox Latina: est enim
 virtus illa et potentia qua Deus omnia continet et

conservat, velut omnium ipse robur et vis qua
 consistunt et manent: qua de re obiter ad Metho-
 dium. Etiam videri potest Dionysius.

Secunda Februar. In Hypapantem, seu Domini oc-
cursum.

Φεβρουαρ. β'. Εἰς τὴν Ὑπαπαντήν.

Idiomelon. Ton. 4.

Hodie sacra Matér, temploque ac sacrario cel-
sior, in templum ac Dei sacram ædem venit,
ostensura mundo mundi provisorem, ac factorem
legis; quem et Symeon senex in ulnas suscipiens,
honore exclamavit: « Nunc dimittis servum tuum,
quia viderunt oculi mei salutare tuum d. »

Ton. 1 obliq.

Scrutamini Scripturas, sicut Christus Deus noster
in Evangeliiis dixit. Quippe in eis natum inveni-
mus, ac pannis involutum: nutritum et lactentem;
circumcisum, atque a Symeone gestatum, qui non
inani specie ac visione, sed veritate mundo se
conspicuum fecerit: ad quem clamemus: Tibi
Deus, sit gloria, qui sæcula antecedit.

Ton. 4 obliq.

Qui sedet super Cherubim, quique a Seraphim
laudatur, in templum hodie oblatum, juxta legis
scitum, senilibus ulnis ceu throno locatur, proque
deitatis ratione, munera ipse a Josepho suscipit;
tanquam nimirum par turturum, impollutam Ec-
clesiam, novumque electum gentilem populum:
duos autem columbarum pullos, velut ipse testa-
menti veteris pariter novique auctor et præses.
Cæterum responsi ac divini ad ipsum oraculi sine
accepto, benedicens Symeon Mariam virginem Dei-
param, nati ex ipsa passionis symbola prædixit;
petensque ab eo dimitti clamat: Nunc me, Domine,
dimittis, sicut mihi prænuntiasti: quia vidi te,
Lumen prææternum, ac populi Salvatorem, qui ex
te Christianus dictus sit.

Decima quarta Septemb. Die festo Exaltationis
sanctæ crucis.

Ad processionem Idiomelon Andree Hierosolymi-
tani. Ton. 1.

Plane finem hodie accepit sacra Davidis prædi-
ctio ac oraculum. Nam ecce palam incontaminato-
rum tuorum pedum adoramus scabellum; atque
in alarum tuarum umbra sperantes, totius miseri-
cordiæ Deus, tibi clamamus: « Signetur super nos
lumen vultus tui; » tu, Christe, multum miseri-
cors, tui populi orthodoxi Crucis Exaltatione exalta
cornu.

In Natale pretiosi gloriosique prophetæ Præcur-
soris.

Idiomelon. Ton. 4.

Apparuit hodie magnus Præcursor, ex Elisabethæ
procedens lumbis sterilibus: ille, inquam, prophe-
ta omnibus major prophetis; ac quo nec est ullus
major, aucte surrexit. Quippe Præcursori, qui sit
lucerna, lumen splendissimum proxime comes
est: vocique, verbum: ac sponsus, paranymphe.

Gloriosorum perquam celebratorum apostolorum,
primorumque principum Petri et Pauli, ad pro-
cessionem Stich. Idiomelon.

Hodie venite, populi: fidelium præclara fama

4 Luc. 11, 29. • Psal. 14, 7.

Idiomelon. Hχ. δ'.

Σήμερον ἡ ἱερὰ Μήτηρ, καὶ τοῦ ἱεροῦ ὑψηλότερα,
ἐπὶ τὸ ἱερὸν παραγέγονεν, ἐμφανίζουσα τῷ κόσμῳ
τὸν τοῦ κόσμου πάροχον, καὶ τοῦ νόμου ποιητήν·
ὃν καὶ ἐν ἀγκάλαις ὑποδεξάμενος ὁ πρεσβύτερος Συ-
μεὼν, γεραίρων ἐκραύγαζε· « Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦ-
λόν σου, ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου. »

Δ. Hχ. πλ. α'.

Ἐρευνάτε τὰς Γραφὰς, καθὼς εἶπεν ἐν Εὐαγγε-
λίοις Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν. Ἐν αὐταῖς γὰρ εὐρί-
σκομεν αὐτὸν τικτόμενον καὶ σπαργανούμενον· τιθη-
νόμενον καὶ γαλακτοτροφούμενον· περιτομὴν δεχό-
μενον, καὶ ὑπὸ Συμεὼν βασταχθέντα, οὐ δοκῇσι
οὐδὲ φαντασίᾳ, ἀλλ' ἀληθείᾳ κόσμῳ φανέντα· πρὸς
ὃν βοήσωμεν· Ὁ πρὸ αἰώνων Θεὸς, δόξα σοι.

Hχ. πλ. δ'.

Ὁ τοῖς Χερουβὶμ ἐποχούμενος, καὶ ὑμνούμενος
ὑπὸ τῶν Σεραφίμ, σήμερον τῷ θαίῳ ἱερῷ κατὰ νό-
μον προσφερόμενος, πρεσβυτικάς ἐνθρονίζεται
ἀγκάλαις, καὶ ὑπὸ Ἰωσήφ εἰσδέχεται δῶρα θεοπρε-
πῶς· ὡς ζεῦγος τρυγόνων, τὴν ἀμίαντον Ἐκκλησίαν,
καὶ τῶν ἱθύνων τὸν νεόλεκτον λαόν· περισσεῶν δὲ
δύο νεοσσούς, ὡς ἀρχηγὸς παλαιᾶς τε καὶ καινῆς.
Τοῦ πρὸς αὐτὸν δὲ χρησμοῦ ὁ Συμεὼν τὸ πέρας
δεξάμενος, εὐλόγων τὴν παρθένον Θεοτόκον Μα-
ρίαν, τὰ τοῦ πάθους σύμβολα τοῦ ἐξ αὐτῆς προ-
ηγόρευσε, καὶ παρ' αὐτοῦ ἐξαιτεῖται τὴν ἀπόλυσιν
βωῶν· Νῦν ἀπολύεις με, Δέσποτα, καθὼς πρεπηγ-
γείλω μοι· ὅτι εἶδόν σε τὸ προαιώνιον Φῶς, καὶ
Σωτήρα Κύριον τοῦ Χριστιανοῦ λαοῦ.

Σεπτεμβ. ιδ'. Υψώσει τοῦ σταυροῦ.

Εἰς τὴν Λιτὴν Ἰδιόμελον Ἀνδρέου Ἱεροσολυμί-
του. Hχ. α'.

Σήμερον ὡς ἀληθῶς, ἡ ἀγνόφογος ῥῆσις τοῦ
Δαβὶδ πέρας ἤλειψεν. Ἰδοὺ γὰρ ἐμφανῶς τὸ τῶν
αἰχράντων ποδῶν σου προσκυνούμεν ὑποπόδιον, καὶ
ἐν τῇ τῶν πτερύγων σου ἐλπίζοντες σκιᾷ, πανοι-
κτίρμων, βοῶμέν σοι· « Σημειωθήτω ἐφ' ἡμᾶς τὸ
φῶς τοῦ προσώπου σου. » Τοῦ ὀρθοδόξου λαοῦ σου
τὸ κέρας ἀνύψου τῇ τοῦ τιμίου σταυροῦ σου Ἀνυψώ-
σει, Χριστέ πολυέλεε.

Εἰς τὸ γενέσιον τοῦ τιμίου ἐνδόξου προφήτου
Προδρόμου.

Idiomelon. Hχος δ'.

Ἐπεφάνη σήμερον ὁ μέγας Πρόδρομος, ἐξ ἀγόνων
λαγόνων τῇ Ἐλισάβετ προσελθὼν, ὁ μείζων πάντων
τῶν προφητῶν προφήτης, καὶ ἕτερος οὐκ ἔστιν,
οὐδὲ ἐγγίγεται· ὅτι τῷ Προδρόμῳ λύχνῳ τὸ φῶς
ἀκολουθεῖ ὑπέρλαμπρον, καὶ τῇ φωνῇ ὁ Λόγος, καὶ
τῷ νυμφαγωγῷ ὁ νυμφίος.

Τῶν ἐνδόξων πανευφήμων ἀποστόλων καὶ πρω-
τοκορυφαίων Πέτρου καὶ Παύλου, εἰς τὴν
Λιτὴν Στίχ. Ἰδιόμελον.

Δεῦρο, ὅμοι, σήμερον· τὸ τῶν πιστῶν εὐφῆμος

καλλιέρημα· τοὺς τῆς χάριτος ὑφάντας¹⁸⁸, Πέτρον καὶ Παῦλον πρέπουσιν ἐγκωμίοις στεφανώσωμεν, ὅτι ἀφθόνως πᾶσι τὸν λόγον κατασπείραντες, σὺν τούτοις τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος κατεπλούτησαν, καὶ τῆς ἀληθινῆς ἀμπέλου ὑπάρχοντες κλήματα, βότρυν ἡμῖν πέπειρον ἔδωρῆσαντο, εὐφραίνοντα τὰς καρδίας ἡμῶν. Πρὸς οὗς βοήσωμεν ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ, καὶ καθαρῷ συνεῖδοτι, λέγοντες· Χαίρετε, παρθμευταὶ τῶν ἀλόγων, καὶ ὑπουργοὶ τῶν ἐν λόγῳ· χαίρετε, τοῦ παντὸς ποιητοῦ καὶ κηδεμόνος ἐκλόγια περπνά· χαίρετε πρόξενοι τῶν ἀγαθῶν, καὶ διωκταὶ τῶν δολερῶν. Οὗς ἰκετεύσωμεν πρεσβεύειν ἀεὶ εὐρήνην σταθῆράν τῃ κόσμῳ δωρησασθαι, πρὸς τὸν Κτιστὴν καὶ διδάσκαλον, καὶ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τὸ μέγα ἔλεος.

Ἐκ τοῦ εἰς τὸν ἐν ἀγίοις Ἰγνάτιον κ' Δεκεμβ. Β' Ὡδὴ γ'.

Ὅντως φερωνύμῳς κέκλησαι Θεοφόρος, Πάτερ· νήπιος γὰρ ἔτι κομιδῇ ὑπάρχων, εἰς χεῖρας τοῦ Κυρίου φερόμενος ἴστασο, ἀναφωνοῦντος πρὸς ἡμᾶς· Γίνεσθε μοι ὡς τὸ παιδίον τοῦτο.

Κοιτάκιον· ἡχ. γ'. Ἡ Παρθένος.

Τῶν λαμπρῶν ἀγώνων σου, ἡ φωτοφόρος ἡμέρα προκηρύττει ἀπασὶ τὸν ἐκ Παρθένου τεχθέντα. Τοῦτον γὰρ διψῶν ἐκ πόθου κατατρυφῆσαι, ἔσπευσας ὑπὸ θηρίων ἀναλωθῆναι. Διὰ τοῦτο καὶ Θεοφόρος προσηγορεύθης, Ἰγνάτιε ἔνδοξε.

ΑΝΑΠΕΟY

Τοῦ ἀγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κρήτης Ἰαμβοί, γραφέντες πρὸς τὸν δσιώτατον Ἀγάθωνα ἀρχιδιάκονον καὶ χαρτοφύλακα τῆς ἐνταῦθα ἀγιωτάτης τοῦ Θεοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας, ὅτε λαθὼν τὴν παρούσαν βίβλον, μετέβαλε καὶ πάλιν ἀπέστειλε.

(GALLAND., t. XIII, p. 167.)

Ἐγὼ μὲν εἰσήτησα βίβλου τὴν χάριν.

Ὡς ἡδέαμην, ἔγραψα πᾶσαν εἰς τάχος.

Κάλλους γὰρ ἡμῖν γραμμάτων οὐδεὶς λόγος,

Διαστολῆς τε καὶ σαφηνείας μόνης,

Ἡς σχηματισμὸς ὀξύρυχον γραμμάτων,

Φίλων ἐμοὶ κράτιστε καὶ διδασκάλων.

Ἦν ὁδὲν, ἦν πέφυκεν ἀξίως νέμειν

Καὶ τοῖς καθ' ὑμᾶς τῶν φίλων εὐεργέταις·

¹⁸⁸ Ἰσ. ὑποφάτας.

[†] Matth. xviii, 3. (') Pro Combefisiana nostram planiorem interpretationem adjecimus.

COMBEFISII NOTÆ.

(64) Prima ratio minus solida videtur, aut nixa veritate : dicente Chrysostomo, non vidisse Ignatium Dominum in carne, ullamve cum eo habuisse consuetudinem : homilia in ipsum : ipsoque ad Polycarpum, ut et Hieronymus refert, dicente, vidisse post Resurrectionem : velut nimirum tam adultioris ætatis quique discipulis accenseretur. Nostri Aquilini id referunt pia traditione in apostolum suum Martialem, cujus etiam cranio exstare ferunt vesti-

A victimam, gratiæ interpretes Petrum et Paulum, congruis laudibus coronemus. Quippe ubi verbum large omnibus seminasset, cum iis quos docuissent Spiritus gratiam magnifice consecuti sunt, ac vitis vere palmites, maturum nobis donarunt botrum, qui corda exhilaret hominum. Ad quos revelata facie, mundaque conscientia clamemus, dicentes : Gaudete, portitores alienorum a ratione, ac ratione viventium ministri ; gaudete, omnium Auctoris curatorisque læta selecta ; gaudete, bonorum conciliatores, persecutoresque dolo agentium. Iis supplicemus ut, sua apud Deum Creatorem ac præceptorem intercessionem, pacem mundo stabilem, copiosamque nostris animabus misericordiam obtineant.

Ex Can. in S. Ignatium 20 Decembris. Ode 3.

Merito Pater, pro ratione nominis, Θεοφόρος, ceu Deum gestans, Deoque afflatus, vocatus es : quippe adhuc admodum puer in manibus Domini, gestante eo, stetit (64), atque ad nos clamante : Mihi sicut iste parvulus efficiamini.

Contacium, ton. 3. Virgo.

Certaminum quæ præclare gessisti luminosa illustrisque dies, eum omnibus prædicat qui est natus de Virgine. Ejus quippe delicias desiderio sitiens, festinasti a bestiis confici ac devorari. Quamobrem etiam fuisti cognominatus Θεοφόρος, ac Deo plenus et ceu Deifer, gloriose Ignati.

(') ANDREÆ

C Sanctissimi archiepiscopi Cretensis Iambi, scripti ad sanctissimum Agathonem archidiaconum et chartophylacem istius sanctissimæ Dei magnæ Ecclesiæ, quando accepto hoc libro descriptis, et rursus remisit.

Ego quidem postulavi libri gratiam :

Ut optaveram, descripsi totum celeriter :

Pulchritudinis enim nobis litterarum nulla est [ratio,

Sed distinctionis et claritatis solius,

Cujus est figuratio nitentium litterarum ;

O amicorum mihi optime, et magistrorum.

D Quem librum noverunt, quemve comparati sunt [digne suppeditare

Etiam vestrum similibus benefactoribus amico- [rum,

gia Dominicanarum palmarum lenius olim sancti puero adblandientium ; quomodo servat repellentis ejusdem Christi vestigia, cute integra, plenum illud majestate, mibique aliquando gestatum Maria caput, in regia conventus nostri regii gaza, set mavis divina celestique cœlitum locupletibus exuviis, apud S. Maximini in Provincia oppidum.

Ut quidem mihi facile quoque persuadeo,
Vel publici petentibus plutei,
Tanquam sint divitiæ spirantes abunde exhaustæ,
Atque collectanea (65) recentia et utilia:
Ac testis est prompta libri gratia.

Jucundissime rebus tuis oblector jugiter,
Quibus ceu maxime etiam alloquens te, cerno
Copiosam Scripturæ suppellectilem,
Religiosam mentem, blandumque cor,
Optimamque morum concinnitatem:
Ex qua cunctos comiter excipis amicos,
Digerisque ut par est ipsasmet res,
Librans lance pulcherrima.
Idcirco ergo te alloquor: et respicio
Conciliatorem mihi divinorum eloquiorum:
Quippe accepi a vobis ea, quibus ut fas est hono-

[ras amicos.

Quantum assequi valebat scriptor libelli.
At enim secundum tempus et prosodiam (66)
Ipsos scribere, maxime decorat magis.

Ipsæ autem hanc vicissim accipies gratiam
A superna Dei providentia,
Proque tuis gnavis assistentibus.
Benefacere enim nostis amicis maxime,
Cunctisque expositas, et utiles esse velle
Res etiam olim repostas longo intervallo,
Sudoribus multis, laborioso ingenio:
Quo consequeris cito quod desideras
Laboribus, o præstantissime scribentium libros!
Quique ob oculos ponis et stylo et corde
Uberem torrentem divinitus acquisite laborum.

Dulcedines etiam verborum quæ stillas,
Vitæ puritas annuntiet mage:
Quodve loquaris omnino cum libertate,
Et miscens et distinguens congruenti positione,
Quidquid morosius dictum gestumve fuit,
Iisque sententiis depingens semper,
In quibus sinceritas veracium dogmatum,
Ceu in loquentibus tabulis, constabiliata est:
Et quod novitatem conficias tanquam vulgi sedu-

[ctricem.

Verba etiam sagittant magistrorum,
Sic ut totum ejus recens enatum germen
In pulverem versum fuerit cineremque friabilem
Ubique terrarum, ac fulguris celeriter ad instar,
Enutritorum in orthodoxia sermonibus.

Non rerum inest confusio, non supercilium ma-

[gnum

Non tumor celsitudinis imperitantis potestatis.
Absunt enim ab eis omnes cæcitatibus tenebræ,
Mentemque communientes sunt omne genus ar-

[mis.

Lumen insitum vel a prima ætate tu nutriens,
Donec invenisti Christum, quomodo invenire par

[est,

Facemque illuminantem dogmatum jubar,

(65) Parum ergo distabat auctor a 6 synodo ann.
680 coacta.

A Ὡς δ' οὖν ἑμαυτὸν ῥᾶστα καὶ παύειν ἔχω·
Καὶ κοινὰ τοῖς χρήζουσι θησαυρίσματα,
Ὡς πλοῦτος ἔμπνοος ἀφθόως κενοῦμενος,
Καὶ συλλεγέντα προσφάτως καὶ προσφόρως.
Καὶ μάρτυς ἡ φθάσασα τῆς βίβλου χάρις.

Ἦδιστα τοῖς σοῖς ἐντροφῶ καθ' ἡμέραν,
Οἷς ὡς μάλιστα καὶ λαλῶν σοι, προσβλέπω,
Σὴν εὐπόριστον τῆς Γραφῆς παγκτησίαν·
Τὸν εὐσεβῆ νοῦν, τὴν προσηνῆ καρδίαν,
Καὶ τὴν ἀρίστην τῶν τρόπων εὐρυθμίαν,
Καθ' ἣν ἅπαντας ἀσμενίζῃ τοὺς φίλους,
Καὶ συμβιβάζεις ὡς θέμις τὰ πράγματα,
Ζυγοστατῶν τε τῇ ῥοπῇ τῇ παγκάλῳ.
Οὕτω μὲν οὖν σοι καὶ λαλῶ, καὶ προσβλέπω
Τὸν πρόξενόν μοι τῶν θεηγόρων λόγων,
Β Λαδῶν πρὸς ὁμῶν οἷς θέμις τιμᾶς φίλους,

Ὡς ἦν ἐφικτὸν τῷ γραφεῖ τοῦ πυκτίου.
Πλὴν καταχρόνον τε καὶ προσωδίαν
Αὐτοῦς γράφειν, μάλιστα σεμνύνει πλέον.

Αὐτὸς δὲ ταύτην ἀντιδέξῃ τὴν χάριν
Πρὸς τὴν ἀνωθεν τοῦ Θεοῦ προθυμίαν,
Τοῖς τε ἑαυτοῦ δεξιόις παραστάταις.
Εὐεργετεῖν γὰρ ἴσται τοὺς φίλους μάλα,
Πᾶσι προκρίσθαι καὶ προκίχρᾶσθαι θέλειν,
Τὰ καὶ πάλαι τιθέντα τῷ μακρῷ χρόνῳ,
Ἰδρῶσι πολλοῖς τῇ φιλεργούσῃ φύσει,
Καθ' ἣν λελογῶς προῖκα τοῦ ποθομένου
Πόνους, ἀριστεῦ τῶν γραφόντων βιβλία!

C Ἀνιστορῶν τε καὶ γραφῇ καὶ καρδίᾳ
Τὸν ἀφθονον ῥοῦν τῶν θεοκτιτῶν πόνων.

Τοὺς γὰρ γλυκασμούς ὧν ἀποστάξεις λόγων,
Ἡ τοῦ βίου κάθαρσις ἀγγελεῖ πλέον.
Λαλεῖν δὲ παντάπασιν ἐν παρῥησίᾳ,
Καὶ κερῶν τῇ καταλλήλῳ θέσει
Ἄπαν πρόσαντες καὶ λόγου καὶ πράγματος.
Καὶ τοῖς λογισμοῖς ζωγραφῶν καθ' ἡμέραν,
Ἐν οἷς τὸ κύρος τῶν ἀληθῶν δογμάτων,
Ὡς ἐν ἀλλοῖς πίναξιν ἐστυλῶμενον.
Καὶ τὴν νέαν συρρίξιν ὡς λαοπλάνον.

Λόγοι τε τοξεύουσι τῶν διδασκάλων,
Ὡς πᾶσαν αὐτῆς τὴν νεόσπαρτον χλοὴν,
Εἰς κοῦν τετράφθαι καὶ σποδὴν τεθρασμένην
D Ἀπανταχοῦ γῆς, κάστρα πᾶς τάχους δίκην,
Τῶν ἐντραφέντων ὀρθοδοξίας λόγοις.

Οὐ πραγμάτων κύχσις, οὐκ ὀφρὺς μέγας,

Οὐκ ὄγκος ὕψους ἀρχικῆς ἐξουσίας.
Ἀπὴν γὰρ αὐτῶν πᾶς ἀβελψίας σκότος·
Τὸν νοῦν τε συμπαράττοντες ἐν παντευχίᾳ.

Τὸ φῶς ἑναυλον καὶ πρὸ τῆς ἡθῆς τρέφων,
Ἐως ἂν εὗρες Χριστὸν, ὡς εὐρεῖν θέμις,

Καὶ πυρσὸν αὐγάζοντα δογμάτων σέλας·

(66) Accentus igitur jamdudum in usu erant in-
ter scribendum.

Ἥ μᾶλλον ἀνθρωπὸν τε καὶ Θεὸν λέγειν.
 Πλὴν οὐ μεριστῶς, οὐδὲ μὴν πεφυρμένως

Ὅτι ἂν διδάξης, ἀσφαλὲς ὦν ἐν λόγοις.
 Ὅτι αὐ διαίρειν εἰς δύοιν ὑποστάσεις
 Πατὴρ μὲν Ὑῖον, καὶ βρέφος τῆς Παρθένου.
 Τῆς δ' οὐ γ' ἐπεσχάτων τε καὶ σποράς ἀνευ,

Ἡ συνδραμοῦσα τῷ Λόγῳ σαρκουμένη.
 Ἐντεῦθεν ὥσπερ κυρίως Θεητόκος
 Κηρύττεται τε καὶ σεβάζεται μόνη.
 Χριστὸν γεραίρειν ἴσμεν, ἀλλ' οὐχ ὥς δύο,
 Κἂν ἐν δύο πέφηνεν ὥσπερ ἐν δύο,
 Φυρμού τε χωρὶς καὶ τροπῆς πάσης δίχα.

Ὅσους μεριστὸς ὥς ἐκόμβουν οἱ πάλαι,
 Δίχα τε τοῦτον συντεμεῖν ἡρμήμενοι.
 Εἰς προὔπτον αὐτὴν ἐξελέγξεις τὴν πλάνην,
 Ἐν σπενδονῇ μὲν ἡ Γραφὴ κατακράτος.
 Βελῶν δίκην ῥίπτοντες ἀνθρακας λάλους,
 Καὶ τὰς νεωστὶ λυσοδόχτους τεθρίδας.
 Χριστοῦ δὲ τὴν σάρκωσιν ἥλιον πλέον

καθραμεῖν τε καὶ διαυγάσαι φρίνα,
 Ὅς οὐδὲν ἡμαύρωσεν· οὐ καιροῦ ζάλη,
 Φοῦν δοκοῦσα καὶ κτυπᾶν ὑπειγμένη.
 Ὡς κλυτὸς ἄδρῆς, οὐ σοδοῦσα κομψότης,
 ὁμοῦς καταστράπτοντος αὐτοῦς ἀσμίλου,
 Ὅν εἰς πέφηνας ἐκ βρέφους καὶ σπαργάνων,
 Καὶ πᾶν νόημα τῆς Γραφῆς ἐπιξέων.
 Ὡς πῶς ἐναστράπτοντος τῇ σῇ καρδίᾳ,
 Ἄν τῶν αὐτῶν σάρκα καὶ Θεὸν φύσιν,
 Ὅριστικῶς μὲν ἐκδιδάσκεις, οἷς γράφεις φύσεις.

Πῶς μὲν γὰρ ἡ σύμφυρσιν, ἡ τροπῆς ἔχως.

Καὶ δογματίζειν ἀκριδῶς εἰθισμένους.
 Πῶς συντεθέντα Χριστόν. Εἰς γὰρ οὐ δύο.
 Τῷ μὲν πρὸ αἰώνων τε καὶ μητρὸς δίχα,
 [Τῷ δ' αὖ μεταξὺ τῶν χρόνων Πατὴρ δίχα]

Ἰσπρὸν γὰρ ἔχε τὴν χύσιν τοῦ Πνεύματος·
 Ἐπασκίπασεν ἐνθῶς τῇ Παρθένῳ,
 Ὡς αὐτὸν γεννήσασα τὸν Θεὸν Λόγον,
 Ἐντεῦθεν αὐτῆς καὶ τὸν Ὑῖον, ὥς ἕνα.
 Τομὴν γὰρ εἶχεν οὐδαμῶς τὴν εἰς δύο.
 Καὶ σὰρξ πεφηνῶς, εἰς μετ' αὐτῆς ἐκράθη.

Ὅτι καθ' ἡμᾶς οὐσιωθεὶς οὐσίαν.
 Ἰμνῶντες αὐτοῦ τὰς συνημμένας φύσεις,
 Ὅτι εἰς ψιλὸν ἀνθρωπὸν ἐλπίζειν μόνον,
 Καὶ γυμνὸν εἶναι τὸν Θεὸν δοῖεν Λόγον.
 Ἀλλ' οὐδὲ συντεθέντας εἰς μίαν φύσιν,
 Πῶς προσλαβὸν τε καὶ τὸ προσληφθὲν λέγω,

Τῶς Συγχυτὰς ἔλοιо συγχωρεῖν ἄλλος.
 Ἡ σύνθεσις πέφηνεν ἡ κατ' οὐσίαν.

A Atque adeo hominemque Deumque :
 Sed enim non usurpando divisionem nec confu-
 [sionem

Docueris, quippe tutus in sermonibus ;
 Nec etiam dispescere in duas hypostases
 Patris quidem Filium, et natum Virginis :
 Hujus namque in sinibus sæculorum et sine se-

[nine est,
 Quæ coit natura cum Verbo incarnato.
 Hinc veluti proprie Deipara
 Prædicaturque et colitur sola.

Christum venerari novimus, at non ut duos ;
 Quamvis in duobus apparuit tanquam in duobus,
 Confusione tamen absque, et absque mutatione
 [ulla.

B Non divisus, ut blaterarunt quidam olim,
 Bifariamque hunc secare volebant,
 (Manifeste istum redargueris errorem,
 Quem funda dejecit quidem Scriptura potenter) :
 Telorum instar projiciendo carbonem loquaces,
 Et rabida nuper agrestia germina.
 Christi autem novimus incarnationem magis quam
 [solem

Pervadere et illustrare animos,
 Quos nihil obscuravit : non temporis æstus,
 Qui tumefacere videtur et obstrepere sollicitatus :
 Non divitiarum uberes : non metum incutiens tumor,
 Lumine illustrante illos laudabili.

Horum unus visus es a puero et fasciis ;

C Et omnem sensum Scripturæ expoliens,
 Tanquam lumen ejus qui fulget in tuo corde.
 Per quæ eundemmet et carnem et Deum natura
 Definendo quidem doces, quatenus scribis na-
 [turas ;

Alioqui enim confusio, vel mutationis vestigium
 [fuerit ;

Atque dogmatizare accurate assuetus es
 Coalescentem Christum. Unus enim est, non duo :
 Ex eo quod ante sæcula que et sine matre est,
 [Atque ex eo rursus quod in temporibus sine Pa-
 [tre est.]

Pro semine enim habuit infusionem Spiritus,
 Qui obumbravit divinitus Virgini,
 Ut ipsummet generans Deum Verbum,

D Inde suum etiam Filium generaret, quippe unum.
 Sectionem namque nullo modo habuit in duos.
 Atque caro apparens, unus cum illa attemperatus
 [est,

Qui nostram substantialiter induit substantiam.
 Qui secant ejus coaptatas naturas,
 Ut in purum hominem speremus duntaxat,
 Et nudus Deus sit concedant Verbum.

At neque eos qui componunt in unam naturam,
 Quodque assumpsit et quod assumptum est, in-
 [quam,

Synchytas volueris perferre omnino.
 Coalitio facta est secundum substantiam.

Ergo tanquam divina loquendi facultate
Illam etiam dic, quæ in ipso naturaliter intelli-
[gitur :

At non disgregans vel partiens seorsim.
Secundum hanc coalitionem mens valet subtiliter
[prospicere,

Quæ convenerunt in unionis rationem.
Sic cogito quidem operationes duas
Filiique Christi et personæ coalescentis,
Tanquam ex uno fonte et proportionē
Totius universim nostræ essentiae,
Concurrentes in hypostasin unam :
Naturas vero Christi istas manifeste duas.
Confusionis alioqui, non unionis modus esset,
Ut ipse nosti, atque doces scite.

Christi cogitare operationes duas,
Duplicemque voluntatem dogmatizans cohærenter ;
Horumve quamlibet (sed enim contemplatione
[sola)

Discernere incomparabilibus legibus.
Non vero versas in seipsas substantias,
Quæ ut unius, atque ex uno derivantur,
Secundum aliud atque aliud congruenti natura
Communiter procedentes et unitæ.

Librum exaravi quem vides, amice, labore.

A Έντεῦθεν ὡς περ ἐνθέῳ παρήσῃα,
Καὶ τὴν ἐν αὐτῷ προσφυῶς νοουμένην ·

Ἄλλ' οὐ διιστῶν ἢ μερίζων ἰδίως.
Καθ' ἣν ὁ νοῦς πέφυκεν ἰσχνῶς προσδλέπειν

Τὰς συμβαθείσας εἰς ἐνώσεως λόγον.
Οὕτως νοῦ μὲν τὰς ἐνεργίας δύο,
Υἱοῦ τε Χριστοῦ καὶ προσώπου συνθέτου,
Ὡς ἐκ μιᾶς πηγῆς τε (καὶ) συναυλίας
Ὅλης διαμπὰξ τῆς καθ' ἡμᾶς οὐσίας,
Τὰς συνδραμούσας εἰς ὑπόστασιν μίαν·
Φύσεις δὲ Χριστοῦ ταύτας προδήλως δύο.
Συμφύσεως γὰρ, οὐχ ἐνώσεως τρόπος,
Ὡς αὐτὸς οἶσθα, καὶ διδάσκεις ἐμφρόνως.

B Χριστοῦ νοεῖσθαι τὰς ἐνεργίας δύο,
Διπλὴν θέλησιν δογματίζεις συνδέως·
Τούτων ἐκάστην, πλὴν θεωρίᾳ μόνῃ,

Διακρίνειν τε τοῖς ἀσυγκρίτοις νόμοις,
Ἄλλ' οὐ τραπέισας εἰς ἑαυτὰς οὐσίας,
Τὰς ὡς ἐνός τε καὶ ἐνὸς παρηγγέμενας·
Κατ' ἄλλο καὶ ἄλλο τῇ καταλλήλῃ φύσει
Κοινῶς προτοῦσας καὶ συνημμένας.
Βίβλον ἐξῆλθον, ἣν ὀρέξ, φίλος, πόνη.

ANNO DOMINI DCCLXXXVII.

ELIAS

CRETENSIS METROPOLITA.

NOTITIA.

(FABRIC. *Biblioth. Græc.* t. VIII, p. 430.)

Elias, Cretensis metropolita, qui concilio Nicæno n. a. C. 787 interfuit, Commentariis illustravit orationes Nazianzeni 1, 3, 4, 10, 11, 19, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 33, 34, 35, 36, 37, 51, 52. Latine tantum edidit Billius, partim versa a se, partim excerpta. Græcus cōdex exstat ms. Basileæ in bibliotheca publica in codice exinio, de quo *Carolus Patinus* in epistolis de itinere suo Amst. 1696, 12, pag. 132 : *Les OEuvres de Grégoire de Nazianze sont écrites en caractères rouges, et les Commentaires d'Elias Cretensis en caractères noirs, qui n'ont encore été imprimés qu'en latin. Ce manuscrit grec est parfaitement net, et enrichi même aux chapitres, de fort belles miniatures. On y voit souvent S. Grégoire en chaire, qui prêche et qui semble disputer contre les hérétiques, qui sont en bas à sa gauche, ayant à sa droite les orthodoxes, principalement en son sermon Et Εὐνομιανούς ἐπεροδίζους.* FABRIC. Commentarii in Greg. Naz. orat. 1 de Filio, quæ est tertia de theologia, pars in cod. Cæsar. 16, n. 1, de quo V. Kollarium in Supplem. pag. 145 seqq. et pag. 213 seqq. de cod. 25, n. 2, in quo sunt, illo opinante, etiam excerpta ex Eliæ Cretens. Commentariis in Gregorii Naz. Orat. HARL.

(FABRIC. *loc. cit.* t. IX, p. 525.)

Hujus commentarius vægrandis in Joannem Climacum (*) in tria volumina distinctus, et ferme Eustathii παραβάσεις in Homerum mole æquans, integer in bibliotheca Bessarionis Venetiis, [in tribus codd. bibl. Marc. V. Cat. codd. Gr. p. 74] ac Parisiis in Coislinaiana et Romæ in

(*) Vide hujus Patrolog. t. LXXXVIII, col. 617 seq.

Chigiana (1) : sed capite et fine mutilus exstat ms. in bibl. Augustæ Vindelicor. In bibl. Cæsarea volumen secundum servatur, complectens commentarium [in Scalam paradisi] a gradu 8 ad 25. Vide Lambecium, IV *De bibl. Vindob.* pag. 193 seq. [pag. 428 seqq. ed. Kollar. de cod. 182.] In ms uno codice 87 *Coislinianæ* hæc Εἰρημὸς refertur ad Photium. Vide Montfauconi Catalogum mss. p. 141. Hanc Exegesis non edidit, sed pauca ex illa excerpta scholiis aliis anonymi, permista Raderus in Climaco suo dedit Græce et Latine.

(FABRIC. *loc. cit.* t. XI, 615.)

Elias Cretensis libro *De moribus Ethnicorum* citatur a Nic. Comneno, pag. 213, et responsis ad monachos Ascetenses, p. 188; et ad monachos Corinthios pag. 251. Responsione iv ad monachos solitarios, p. 190, 220. Expositionem in epistolam Nazianzeni ad Cledonium laudat idem Comnenus, pag. 258. Responsa ad Dionysium monachum de vii ejus diversis interrogationibus exstant Græce et Lat. in libro v *Juris Græco-Romani*, p. 335-341 (2).

(1) Florentiæ in cod. Laurent. Med. 10, præmissis Vita Climaci, a Daniele conscripta, et epistolis Jo. Raith. atque Jo. Climaci. Textui Climaci, in quasdam veluti sectiones diviso, singulis subiecta est Eliæ interpretatio. Sequitur denique Climaci sermo ad pastorem. V. Bandini Cat. codd. Gr. Laur. I, p. 406. De codd. Taurinens. et aliis, in quibus Eliæ commentarii exstant, V. paulo ante, in codd. notitia. HARL.

(2) Græce exstat responsio ad Dionysium Mosquæ in codd. typogr. synod. 28, n. 6; et 30, fol. 258. V. Matthæi Notit. cit. p. 286 et 289. — Eliæ, metropolitæ Cretensis, responsum de iis virginibus quæ ante pubertatem semel et iterum desponsatæ sunt, Paris. in bibl. publ. cod. 1281, n. 6.

— De Eliæ Cretensis s. monachi, etc., lib. *De variis metris*, V. supra ad vol. VI, p. 338. Eliæ cujusdam monachi libell. *De metris*, in cod. Sfortiano. V. Montfauc. *Bibl. mss.* p. 500. Distinctus autem est Elias Cretensis junior (circ. a. Chr. 1120) ab Elia, Cretensi archiepiscopo, circ. a. 770 vel 780: de quibus copiosius disserit Oudin. in *Comment. de SS. Eccl.* tom. II, col. 1066 seqq. ad a. 1120, et refutat Caveum, qui in *Hist. litt. SS. Eccl.* t. I, p. 940, ad a. 787, agit de Elia metropolita Cretensi; et p. 537, ad a. 564, scholia in Climaci Scalam confundit cum explanationum in Climaci Scalam ingenti volumine, quod tamen diversum esse a scholiis ostendit. HARL.

ELIÆ CRETENSIS METROPOLITÆ

COMMENTARII

IN SANCTI GREGORII NAZIANZENI ORATIONES XIX.

(Exstant inter Opera S. Gregorii Nazianzeni, hujus Patrologiæ t. XXXVI, col. 737-902.)

ANNO DOMINI DCCLXX.

THEODORUS ABUCARA

CARUM EPISCOPUS.

NOTITIA.

I. Ex FABRIC., *Biblioth. Græc. ed. Harles*, t. X, p. 363.

Theodorus Abucara, hoc est pater, episcopus Caræ (3) incertum an Caræ in Palæstina (4), an vero

(3) Cotelarius ad homiliam v Clementin. tom. I *Patrum apostol.* pag. 662: « Videtur dictus Ἀβουζαρά, nomine Arabico, quod significat Patrem, h. e. episcopum urbis Caræ. »

(4) Guil. Tyrius narrat, urbem quæ Cara vocabatur, existisse in Palæstina trans Jordanem, quæ metropolitæ Rabbathæ subiecta esset. Quidni

hujus civitatis præsul Theodorus fuerit, qui, ut ex capite iv, operum ejus discimus, ab epistolis Arabicis fuit Thomæ patriarchæ Hierosolymitano, ut epistolam ejus ad Armenios Arabice scriberet, uti Græce Michael, patriarchæ hujus presbyter et syncellus. » Hæc Mich. Lequien. ad Damascenum tom. I, pag. 391, cui in ea non audeo assentiri

Καρθίων sive Charan (5) in Mesopotamia, Joannis Damasceni, circa a. C. 756 defuncti (6), discipulus: theologiæ ac philosophiæ (7) Arabicæque peritus linguæ, et scriptis adversus Judæos, Mahumedanos, Nestorianos et Jacobitas, Severianos et Origenistas clarus fuit circa a. C. 770, adeoque a Theodoro Cariae (8) in Thracia et Laodicæ postea episcopo, Photii amico primum (9), deinde desertore et in synodo octava a. C. 869, Ignatii secuto partes, haud dubie distinguendus, perinde ut a Theodoro Rhaithuensi (10), qui circa a. 660 claruit, et a Theodoro Hagiopolitano sive Antiocheno (11), sub cujus nomine opuscula quædam Abucaræ Canisius publicavit.

Edita Theodori Abucaræ opuscula (12). *Majores numeri præmissi Gretserianam, minores editionem Genebrardi respiciunt.*

I. "Ὅτι πάντες ἐχθροὺς ἔχομεν, ἐξ ὧν ἡμεῖς ὁ Σωτὴρ ἐλυτρώσατο. *Dialogus de quinque inimicis, morte, diabolo, maledicto legis, peccato et inferno, a quibus nos Christus liberavit.* Edit. Ratishon. p. 346. Verit præter Genebrardum Franciscus Turrianus. Incipit: Πάντες θανατηφόρους ἐχθροὺς ἔχομεν. [In cod. Vindobon. observante Koll. ad Lambec. VII, p. 292].

II. Διάκρισις τε καὶ διασάφησις τῶν περὶ ἧς οἱ φιλόσοφοι καταγίνονται φωνῶν, καὶ ἐλεγχος τῆς τῶν

quod Theodorum facit ab epistolis Thomæ, qui patriarchatum haud obtinuit ante a. C. 802. Atque ex inscriptione opusculi quarti Abucaræ potius suspiceris, illud scriptum jam ante aliquod temporis fuisse compositum ab Theodoro, lingua Arabica, deinde vero ob solidam succinetamque perspicuitatem jussu Thomæ fuisse Græce versum a Michaelē Synkello, et ad Armenios transmissum. Fabr. — Confer de Theod. Abucara Guilf. Cave in scriptorum eccles. Historia litter. vol. II, ad a. 867, s. sæculum Photianum, p. 54 sq. edit. Basil. — Dupin. *Hist. eccles.* vol. VII, pag. 109. — Bayle, *Dictionnaire*, etc., tom. I, p. 35, voc. *Abucaræ*. — Fabric. nostrum *De veritate christ. relig.* cap. 2, § 57, p. 119. — Oudin. *Supplem.* p. 259. Hambergeri *Zuverlässige Nachricht.* tom. III, p. 552 seq. — Saxii *Onom. lit.* II, p. 90 et 543. — Walchii *Hist. hæres.* (Germanice scriptam), tom. VIII, p. 857 seq. HARL.

(5) Hoc placuit Cotelero, et ante Cotelierum Turriano, atque longe præferendum illorum sententiæ, qui Theodorum nostrum cum Cariae episcopo confundunt. Vid. Asseman. tom. II *Bibl. orient.* p. 292, not. 5. De hac Charan sive Carris Mesopotamiæ, erudite B. Tho. litigios diss. ad Theodori Abucaræ opusculum XVII, § 5 et 6. V. etiam Ez. Spanhemium ad orat. 1 Juliani, p. 170; Zaccagnium ad Archelai Acta cum Manete, et Millesium ad Cyrill. Hierosol. p. 95.

(6) De Damasceno dictum superiore volumine VIII, p. 772 seq. [vol. IX, p. 682 seqq. nov. ed.] Abucara autem in titulo opusculi XVIII, proficitur se illud accepisse διὰ φωνῆς Ἰωάννου Δαμασκηνού. Neque hoc solum, sed alia quoque, ut XXXV et XXXVII, quemadmodum palam est, illa conferenti cum Damasceni scriptis, et disceptatione cum Saraceno tom. I edit. clarissimi Lequinii p. 467 seq.

(7) Inscriptio opusculi XXVII: Θεοδώρου φιλοσόφου ἐπισκόπου Καρῶν, etc. Opusculi XXXIV: Τοῦ Θεολόγου περὶ χρόνου, τοῦ αὐτοῦ Ἀβουκαρά.

(8) Cum hoc Theodoro nostrum confundere primum docuit Gretserus ad opuscula Abucaræ a se edita, quem secuti sunt Duceus in Auctario *Bibl. Patrum*, Lambec. V, p. 77 et 358 [pag. 33, 168, not. ad n. 7: et ind. I, ad illud vol. p. 757 seq. Kollar.] Nesselius, part. I, pag. 254; IV, p. 155; VI, p. 115. Caveus, in *Historia litteraria scriptorum Eccles.* ad a. 867. Hendreichius in *Pandectis Brandenburg.* p. 24; aliique.

(9) Vide Nicetam in Vita Ignatii, tom. V Concil. edit. Harduini p. 980 seq. et concilium a. 869 Constantinopoli celebratum, actione II, p. 1055, et IV, pag. 1050.

(10) Cum hoc confunditur ab Antonio Possentino in Apparatu sacro, ubi de Theodoro Abucara dicere cum cœpisset, *Vide autem*, inquit, *in verbo Theodorus in cænobio Raitiu: est enim idem.* Dubius

etiam hærebat Gretserus in nota ad opusculum XXVI, quod in altero codice Bavarico tribuitur Theodoro Raituensi. Hæc sententia etiam placuit viro docto, de quo Andreas Arnoldus præfat. ad sancti Athanasi Syntagma doctrinæ: *Redit in memoriam virum doctum in Anglia ad sæculum septimum retulisse Abucaram*, etc.

(11) Ut Theodorus Hagiopolitanus non diversus est ab Antiocheno (Antiochia enim passim Ἀγιοπόλις vel Θεόπολις), ita Antiochenus idem cum Mopsuesteno, de quo supra abunde dictum. Quæ vero sub Theodoro Hagiopolitani nomine Latine exhibuit Henricus Canisius tom. IV *Antiquæ Lect.* part. I, p. 281 seqq., tria opuscula, a Turriano e Græcis translata atque sub eodem nomine recusa in Bibliothecis Patrum Paris. 1654, tom. IV, et Colon. 1622, in Supplemento, sive tom. XV, illa inter Theodori Abucaræ scripta num. 27, 28, 29, fide mss. codicum edere non dubitarunt Gretserus ac Duceus, primum *De nomine Dei*, alterum *De Deo et Deitate*, et tertium *Contra Nestorianos*. Fefellit memoria Jo. Mollerum, qui in Homonymoscopia pag. 521, illa tria opuscula sub Theodoro Raituensi nomine a Causio publicata fuisse affirmat.

(12) Opuscula varia Abucaræ, et de Christianorum hæresibus sunt in cod. Escorialensi. V. Puer in *Itinerario per Hispan.* p. 191. Coll. Montfauc. *Bibl. biblioth.* mss. p. 624 B, acp. 706 D. In duobus codd. bibl. Sfortianæ Abucaræ dialogus, in quo demonstrat syllogismis Deum esse; atque alia variæ responsiones ad quæstiones Arabum, scil. Saracenorum et Nestorianorum. — Varia Vindobon. in codd. Casar. V. Lambec. cum Kollarii not. 5, p. 168, et VII p. 135 seqq. atque p. 289 seqq. — Paris. in cod. 1501 sunt, secundum Fabric. ordinem n. 1, 3, 6, 7, 9, 11, 14, 16, 22, 23, 31, tum Colloquium de Christiana religione et Mosaica lege; item Responsio ad quamdam quæstionem, et Dialogus nondum editus, quo ostenditur Christi hypostasim in passione solutam non esse. In cod. 1111 sunt ejusd. opusce. quæ a Fabricio notantur, n. 2, 3 (qui dialogus est quoque in cod. 1238), n. 5, 6, 7, 10 (et in cod. 1572), n. 18 (ex Disputationibus adversus Saracenos, referente Jo. Diacono), n. 20, 22, 25; tum n. 14, 16, 17, item Interrogatio a Saraceno quodam adversus Christianam religionem proposita, et tertius, hæcenus ineditus *Dialogus cum Nestoriano*. In utroque cod. colloquium *De non comedenda suilla monac.*; sunt in codd. Bavar. (ex quibus ediderat opuscula Gretserus), 76 et 104. Singula quæ in illis exstant, distincte sciteque recenset cel. Hardt. in *Arctini Beyträge*, etc., 1804, part. III, pag. 18 seqq., ac 27 seqq. et part. VII, p. 4 seqq. Multi Abucaræ libelli sunt in cod. Mosquensi synod. 32, quos recenset Matthæi in Notitia codd. Gr. Mosq. p. 291 seqq. ed. in-8. HARL.

Ἀκεφάλων, Σευηριανῶν ἦτον Ἰακωβιτῶν ψυχοφθόρου αἰρέσεως. *Explanatio vocum* (13), quibus philosophi utuntur, et consutatio hæresis Acephalorum, Severianorum, id est Jacobitarum, p. 351. Incipit : Τοῖς τῶν ἀληθινῶν δογμάτων ἐρασταῖς τίς καὶ προσηπισταῖς. Vertit Turrianus. [In cod. Vindob. 77. V. Kollar. I. modo citato, et Mosquæ in cod. synodali 32. [Vid. Matthæi Notit. p. 291. n. 6, in-8. HARL.]

III. Διάλογος γενόμενος πρὸς τὸν τοῦ δρόμου (14) Ἐμέσης (λογοθέτην) αἰτησάμενον ἀποδοθῆναι αὐτῷ ἀπολογισμοῦ ὅτι ἐστὶ Θεός. *Dialogus cum præfecto cursus publici Emeseno qui petierat ut rationatione demonstraret, Deum esse*, pag. 364. Incipit : Ἀπόδος, ὦ ὄντος, ἀπόδειξιν. Verterunt Genebrardus et Turrianus. De ms. Casareo vide Lambecium, V, p. 78 [p. 168, n. 7, ed. Kollar. et VII, p. 289, notante Koll.].

IV. Ἐπιστολὴ περιέχουσα τὴν ὁρθὴν καὶ ἀμώμητον πίστιν. *Epistola continens de Christo fidem orthodoxam Chalcedonensis concilii, missa a B. Thoma patriarcha Hierosolymitano ad hæreticos in Armenia, Arabice vero dictata (ἀπαγορευθεῖσα Ἀραβιστὶ) a Theodoro Abucara, et in Græcum sermonem translata a Michaelē presbytero et syncello Ecclesiæ Hierosolymitanæ*, pag. 371. Incipit : Χριστὸς ὁ Κύριος καὶ Θεὸς ἡμῶν. De ms. Casareo vide Lambec. V, p. 13 [p. 33, n. 2; et VII, p. 290 seq. Kollar., Mosquæ in cod. syn. 32. V. Matthæi Notit. p. 291, n. 4, ed. in-8]. Vertit Turrianus.

V. Responsio brevis ad quæstionem, Διὰ τί λέγομεν ὅτι, etc. *Quare, sicut dicimus, humanitas Christi est ipsa humanitas Petri et Pauli, et uniuscujusque hominis, non sic dicimus, corpus Christi, quod sumimus et participamus, idem est Petri et Pauli et cuiusvis corpus?* pag. 381. Etiam hoc memorat ms. Lambec. V, p. 78 (15). Vertit Turrianus.

VI. Παράδειγμα. *Exemplum quo ostenditur quomodo macula peccati Adami, et per incarnationem Salvatoris nostri, expiatio ad universum genus humanum pervaserit*. Vertit Turrianus, p. 382. Incipit : Θεὸν οἱ γενητοί, sive, ut in ms. Casareo apud Lambecium [V, p. 169, n. 9; et VII, p. 290, adnot. Kollar.], οἱ γεωργικοί.

4. VII. Περί τῆς πάλης τοῦ Χριστοῦ μετὰ διαβόλου. *Dialogus De luctatione Christi cum diabolo*. Incipit pag. 382. Χριστὸς Θεὸς ὢν καὶ πρὸς τὸν διάβολον παλαίσας. Verterunt Turrianus et Genebrardus. Ms. Græce Lambec. V, pag. 78 [pag. 169, 10; et VII, pag. 291 Kollar.].

3. VIII. Ἐρώτησις Ἀράβων πρὸς Χριστιανόν. *Interrogatio Arabum contra Christianum*, pag. 385. Incipit : Εἰπέ μοι, Χριστὸς Θεὸς σοῦ ἐστίν. Vertit Turrianus, itemque Genebrardus. [In cod. Vindob. ap. Kollar. ad Lambec. VII, p. 291.]

7. IX. Ἐρώτησις Ἀγαρηνοῦ πρὸς τὸν αὐτόν. *Quæstio, ab Agareno eidem Christiano proposita*, pag. 385. Incipit : Εἰπέ μοι, οἱ Ἰουδαῖοι τὸν Χριστόν. Verterunt Turrianus et Genebrardus. [V. Kollar. ad Lambec. I. c.]

7. X. Πρὸς Ἰουδαίον. *Adversus Judæum dissertatio*, p. 386. Incipit : Ὁ Ἰουδαῖος, Ἐγὼ σοι, φησὶν. [V. Kollar. I. c.] Vertit præter Genebrardum Turrianus.

9. XI. Πρὸς Νεστοριανόν. *Adversus Nestorianum*, de eo, Matth. xxviii, 18 : *Data est mihi omnis potestas*, p. 389. Vertit Turrianus et Genebrardus.

XII. Ἐρώτησις πρὸς Νεστοριανόν. *Interrogatio contra Nestorianum*, p. 389. Incipit : Τίς τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον. Vertit Turrianus.

41. XIII. Ἐρώτησις. *Interrogatio altera adversus Nestorianum*. Incipit : Τέσσαράστιον τὰ τοῦ Χριστοῦ. Verterunt Turrianus et Genebrardus.

42. XIV. Διάλογος πρὸς Νεστοριανόν. *Dialogus cum Nestoriano*. Incipit : Διὰ τί Θεοτόκον τὴν Μαρίαν ὀνομάζετε; Vertit Turrianus, p. 390 [Quinque libelli Abucaræ contra Nestorianos sunt in cod. Vindob. 77 notante Koll. ad Lambec. VII, p. 291 seq. [HARL.]; itemque Genebrardus.

XV. Πρὸς Νεστοριανόν. *Ad Nestorianum*, p. 391. Incipit : Διὰ τί λέγεται ὁ Χριστὸς Χριστός; Vertit Turrianus.

2. XVI. Ἐρώτησις ἀπίστου. *Quæstio ab infideli Abucaræ proposita*, p. 392. Incipit : Οὐχί, φησὶ, ἐν πᾶσι καὶ πανταχοῦ τὸν Θεὸν εἶναι λέγεται. Vertit Turrianus, et Genebrardus. [V. Kollar. ad Lambec. VII, p. 137 et 291.]

XVII. Ἐρωτήθη παρὰ πιστοῦ (16), πῶς τοῦ Χριστοῦ τρανῶς ἀποφηνάμενου, etc. *Quæstio a fidei proposita, quomodo, cum Christus clare pronuntiet (Joan. iii, 5) : Qui non est natus ex aqua et Spiritu sancto non intrabit in regnum cælorum : fieri potest, ut qui ante adventum ejus fuerint justi, non baptizati in id ingrediantur?* Vertit Turrianus. Incipit : Ὅτι ὁ Χριστὸς ὑπὲρ ἐκείνων ἔδωκεν τὴν βαπτιστὴν, pag. 393. Abucara

(13) Distinguit Theodorus inter vocabula philosophice accepta et logice. Φιλοσοφικὰ ὀνόματα appellat, quæ rem ipsam denotant, ut sunt, *Petrus, homo, animal*; λογικά, quæ conceptionem logicam, ut individuum, *persona, species, genus, natura*, etc. Sic, opusce. XXVIII, pag. 514, distinguit inter κατηγορούμενα ὀνόματα; et ἐπουσιώδεις.

(14) Est quoque *Mosquæ* in cod. synod. 32, n. 7. V. Matthæi in Notit. codd. mss. Gr. Mosq. p. 291, ed. in-8. Is vero loco δρόμου conjicit ὁρόνου, et

accipit de sede episcopali, seu de episcopo Emcæ. HARL.

(15) In ed. Kollar. p. 168, n. 8, it. notante Kollar. vol. VII, p. 289, n. 7 de cod. 77, in quo etiam est quæstio Abucaræ proposita : *init. Πολλοὶ δεικνύουσιν, ὅτι, ἡ παντὴκουσα χρόνους*. HARL.

(16) Ita codex Bavaricus. Greisbro teste. [Et in cod. Vindob. 77 notante Kollar. ad Lambec. VII, pag. 292. HARL.] Al. παρ' ἀπίστου.

respondet, Christum pro illis baptizatum esse, et aquam e latere Christi fluentem eos sanctificasse. Quam ipsius responsionem singulari diatriba ad examen revocavit B. D. Thomas Ittigius, *De baptismo fidelium ante Christi adventum defunctorum per aquam quæ ex ejus latere fluxit*, Lipsiæ 1698, 4, atque in *Annale ejus dissertationum* ibid. 1702, 8.

XVIII. Ἐκ τῶν πρὸς τοὺς Σαρρακηνούς ἀντιρρήσεων, διὰ τῶν Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ. *Ex concertationibus cum Sarracenis, ex ore Joannis Damasceni*. Hoc opusculum Græce et Latine primus edidit Michael Lequien Paris. 1712, tom. I Operum Jo. Damasceni pag. 472 (17). Nam Gretserus tantum ediderat pag. 394 ex versione Turriani, cum græcum in codicibus Bavaricis non reperisset. Incipit : Ἐπεὶ μοι, ὦ ἐπίσκοπε, [V. supra not. mm. ad vol. VIII, p. 86 ; et IX, p. 709, n. 8. HARL.]

XIX. Ὅτι ὁ Μωάμεθ (18) οὐκ ἔστι ἐκ τοῦ Θεοῦ. *Mahometem non esse ex Deo*, pag. 394. Incipit : Ἐδὲ τοῖς τῶν Σαρρακηνῶν ὑποκριταῖς. Vertit Jacobus Gretserus.

XX. Ὅτι ὁ Μωάμεθ ἐχθρὸς ἦν τοῦ Θεοῦ καὶ ὑπὸ δαίμονος ἠγώλετο. *Quod Mohametus fuerit hostis Dei et a dæmone obsessus*, p. 395. Incipit : Εἰ πάσης τῆς ὑπ' οὐρανὸν κτίσεως. Vertit Gretserus.

XXI. Ἐρῶνταις ὅτι καὶ ἐκ τῶν λατῶν κηρύγματος βεβαιούται τὸ Χριστιανὸν δόγμα. *Dogma ad confirmationem Christianismi ex vocibus humilibus et abjectis prædicationis Evangelii*, pag. 396. Vertit Turrianus. Incipit : Τῶν ἐλλογίμων Σαρρακηνῶν.

XXII. Τὸν εὐογούμενον ἄρτον εἶναι σῶμα Χριστοῦ. *Dialogus cum Sarraceno, ostendens panem mystica benedictione fieri corpus Christi*, pag. 400. Vertit Turrianus. Incipit : Διὰ τί, ἐπίσκοπε, ἐπαίχετε οὐκ. FABR. Idem Fabric. noster in *Delectu argumentorum et syllab. scriptor. qui veritatem religionis Christianæ asseruerunt*, pag. 119 seq. hæc, quæ sequuntur, addidit : « Opusculum XXII constituit partem priorem Disceptionis, quam diu post cum Ahmede Sarraceno a. 1050 habuisse fertur Samonas, archiepiscopus Gazensis, ut notatum a Michael Lequien. ad Damascenum tom. I, p. 635. Ilum Samonam Nicolaus Comnenus Papadopoli p. 407, prænotionum mystagogicarum martyrem appellat. Illa cum Ahmede disceptatio de veritate corporis et sanguinis Christi Græce sub Samonæ nomine prodit una cum liturgiis SS. Jacobi, Basilii, Chrysostomi p. 133, Paris. 1560 fol. Latine in liturgiis SS. Patrum ex Claudii de Saintes edit. p. 79, Antwerp. 1562, 8, et in *Bibliotheca Patrum* ed. Lugdun. tom. XVIII, pag. 577 ; Græce et Lat. in *Auctario Ducano*, tom. II, p. 277 ; et in *Biblioth. Patrum*, Paris. 1644, 1654, tom. XII, p. 522-526. » Hactenus Fabric. Tum breviter recenset alia ex Theodori opuscula, quæ spectant ad vindicias doctrinæ Christianæ. HARL.

40. XXIII. Ὅτι ὁ Χριστὸς γεγὼνός ἀνθρώπος, Θεὸς ἀληθινός ἐστιν. *Quod Christus homo factus sit simul verus Deus*, p. 401. Vertit Genebrardus. Incipit : Ὁ Χριστὸς εἶπεν ὅτι οὐ δύναται ὁ υἱός.

XXIV. Περὶ μονογαμίας. *De una uxore ducenda*, p. 401. Incipit : Πᾶθεν ὄμν, ὦ ἐπίσκοπε, φαίνεται ἡ μονογαμία. Vertit Turrianus.

5. XXV. Ἀποδείξεις ὅτι ἔχει ὁ Θεὸς Υἱὸν ὁμοούσιον, συνάναρχον τε καὶ συναΐδιον. *Demonstratio, quod Deus habeat Filium consubstantialem, ut ipse carentem principio et coeternum*. Hoc opusculum primus Græce et Latine edidit Jo. Baptista Cotelerius ad lib. v *Constitutionum apostol.* cap. 7, tom. I *Patrum apostol.* pag. 307. Nam Gretserus tantum Latine p. 403 ex Turriani versione dederat. Incipit : Τῶν Ἀγαθῶν τὸ φρόνημα. Vertit etiam Genebrardus.

XXVI. Διόλεξις ἀποδεικνύουσα ὅτι ὁ Πατὴρ ἀεὶ γεννᾷ, ὁ δὲ Υἱὸς ἀεὶ γεννᾶται. *Dialogus demonstrans quod Pater semper generat, Filius autem semper generatur*, p. 404. In altero codice Bavarico perperam tribuitur Theodoro presbytero τῆς Πατρῆς. Incipit : Ἡτέρόν σοι δοκεῖ ; Vertit Turrianus. FABR. Vindob. in eod. 26, adnotante Kollaro ad Lambec. VII, p. 136. — In Cod. Taurin. 316, est hoc et sequens opusculum. V. Cat. codd. Gr. Taurin. p. 393. HARL.

XXVII. Περὶ Θεοῦ ὀνομάτων. *De nominibus Dei*, p. 406, cum Turriani versione, quam perinde, ut duorum, quæ sequuntur, opusculorum vulgaverat H. Cantsius, tom. IV *Antiquæ lect.* retuleratque ad Theodorum Hagiopolitanum. Incipit : Τὸ Θεὸς ὄνομα τίνος ; ενεργείας εἴρηται ; Theodorum τὸν Ἀδουκαρὰν ἐν τοῖς περὶ θεῶν ὀνομάτων λόγοις αὐτοῦ citat Jo. Vercas in Allatii *Græc. Orthod.* tom. II, pag. 244. FABR. — Exstat Vindobonæ in codd. Cæsar. 26 et 77, observante Kollar. de utroque codice ad Lambec. VII, p. 163 et 292. — In bibl. Vaticana, in cod. reginæ quondam Sueciæ, n. 1095, et in cod. Sfortiano, teste Montfaucon. in *Bibl. biblioth. mss.* p. 37 A, et 707 B. Add. Molleri Homonymoscopia p. 521. HARL.

XXVIII. Διόλεξις αἰρετικοῦ πρὸς ὀρθόδοξον περὶ Θεοῦ καὶ θεότητος. *Dialogus hæretici et orthodoxi de Deo et deitate*, p. 407. Incipit : Πότερόν σοι δοκεῖ ; ταυτὸν ἐστὶ Θεός. Vertit Turrianus, sed ita ut posteriorem partem, quam ex codice Bavarico addidit vertitque Gretserus, ignoraret. FABR. N. 28, 29, 30, 31, 34, 42, sunt in cod. Vindobon. 26, notante Kollaro ad Lambec. VII, pag. 135 seq. HARL.

XXIX. Διόλεξις πρὸς Νεστοριανόν. *Cum Nestoriano disputatio*, p. 412. Incipit : Ἰδοὺ πάρεστιν ἀγών. Vertit Turrianus.

XXX. Διόλεξις πρὸς Ιακωβίτην. *Disputatio cum Jacobita*, p. 414. Incipit : Πότερόν σοι δοκεῖ, ὁ Χριστὸς Θεός ; Vertit Turrianus.

(17) Exstat inter Opera S. Joannis Damasceni hujus Patrologiæ t. XCIV, col. 1595.

(18) In cod. cit. Mosqueni 32, legitur : μουχά. V. Matthæi l. c. p. 293, n. 21. HARL.

14. XXXI. Ἐρώτησις Ὑριγενιστῶν πρὸς πιστόν, p. 415. Incipit : *Quæstio quam Origenista fidei propo- nit*. Vertit Genebrardus. Incipit : Πόλα δικαιοσύνη, δέκα ἡ παντήχοντα χρόνους ἀμαρτήσαντός τινος.

6. XXXII. Contra Sarracenos Theopaschias p. 415 ex Genebrardi versione ; Græca enim Gretserus non reperit. Incipit : *Alio in conventu Sarracenus*.

15. XXXIII. Διάλογος πρὸς Νεστοριανόν, p. 416. *Dialogus cum Nestoriano*. Incipit : Εἰπέ μοι, τὸ Χριστὸς ὄνομα. Vertit Genebrardus.

XXXIV. Περὶ χρόνου. *Tempus an sit in tempore?* pag. 417. Incipit : Ὁ χρόνος ἐν χρόνῳ ἢ οὐκ ἐν χρόνῳ. Vertit Jacobus Gretserus.

XXXV. Ἐρώτησις. *Disceptatio cum Sarraceno De auctore boni et mali*, p. 418. Incipit : Τίνα λέγεις ἀτίον καλοῦ τε καὶ κακοῦ; Vertit Gretserus.

XXXVI. Ἐρώτησις, *verbum Dei num creatum, an increatum?* p. 420. Incipit : Τὰ λόγια Κυρίου κτιστὰ εἰσιν ἢ ἀκτιστά. Vertit Gretserus. Idem in controversiam vocatum nostra aetate. Vide Georgii Nitschii *Beantwortung der Frage : Ob die Heilige Schrift Gott selbst sey?* Gothæ, 1714, 4.

XXXVII. Ἐρώτησις, *questio duplex, una De Maria Θεοτόκῳ, rivalne, an mortua sit; altera : Num Deus eternum creet?* pag. 421. Incipit : Ἐν λέγετα Θεοτόκον, ἀπέθανεν ἢ ὄχι. Vertit Gretserus.

XXXVIII. Ἐρώτησις, *uter major, sanctificans (Joannes Baptista) an sanctificatus?* p. 422. Τις ἐστὶ παρὰ τοῖς μείζων. Vertit Gretserus.

XXXIX. Πρὸς τίνα ἐρωτήσαντα αὐτόν. *Ad aliquem, qui percontatus fuerat de distinctione mundorum et immundorum esculentorum, quatenus illa in Novo Testamento observaretur?* Incipit : Εἰ ἀποχὴν καὶ ματά- ληψιν ἀκαθάρτων. Vertit Gretserus. Subjicitur p. 422. Scholion Arethæ de eodem argumento, ἄλλως. Ἀρεθᾶ, notatque Gretserus, se in altero Bavarico codice aliquoties dissertatiunculis Abucaræ hoc pacto subnotata quædam reperisse : et ascripsisse quoque ad oram suæ versionis aliquot hujusmodi scholia Arethæ episcopi Turriani, filius, ut videtur Arethæ, sæculo decimo clari, de quo dixi volumine VII, p. 191 seq. [vol. VIII, p. 698 seq. nov. ed.]

XL. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ Θεοδώρου ἐπισκόπου Καρῶν περὶ τοῦ Ἀδάμ. Φωτίου. *Photii excerptum ex eodem Theodoro episcopo Carrarum, de Adami corpore an passibile?* p. 423. Incipit : Χρὴ εἰδέναι. Vertit Gretserus.

XLI. Τις ἐστὶ θάνατος; καὶ πῶς θανατοῦται ὁ θάνατος; (δοξάζει γὰρ καὶ τοῦτο ἡ Ἐκκλησία,) καὶ ἰδοὺ ἀποδνήσκωμεν. *Quid sit mors, et quomodo mors morti dedatur (nam et hoc docet Ecclesia) et ecce mori- mur*, p. 424. Incipit : Θάνατος οὕτε οὕτω ἐστίν. Vertit Gretserus.

XLII. Σύντομος διδασκαλία περὶ θεῶν ὀνομάτων, τῶν τε κοινῶν Τριάδος, καὶ τῶν ἰδικῶν ἑκάστου τῆς Τριάδος. *Brevis doctrina de divinis nominibus, tam communibus sanctissimæ Trinitatis, quam propriis cuiusque personæ*. p. 524. Incipit : Ἔστι ὀνόματα κοινὰ διὰ τῆς ἁγίας Τριάδος διήχοντα. Vertit Gretserus.

Hæc opuscula XLII ad calcem Hodegi Anastasiani utraque lingua primus Ingolstadii edidit Jacobus Gretserus S. l. 1606 (19), unde recusa sunt Latine quidem in *Bibliotheca Patrum*, edit. Coloniensis a. 1618, tomo IX; et Lugdunensis a. 1677, tomo XVI. Græce et Latine vero in *Auctario Ducæano*, Paris. 1624, tomo I, et in *Bibliotheca Patrum* Paris. 1644 et 1654, tomo XI. Ex illis XLII opusculis Gilbertus Genebrardus Latine verterat hæc quindecim, quæ cum Gretseriana editione sic licebit conferre :

Genebr. I, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15.

Gretser. III, XVI, VIII, VII, XXV, XXXII, IX, X, XI, XXIII, XIII, XIV, XXXIII, XXXI, I. Exstant ex Genebrardi versione in *Bibliotheca Patrum* Parisiensi a. 1575, tomo V, et a. 1579 (1582, in Cat. bibl. Leidens. p. 25.) tomo IV. Etiam tria ex his opusculis Latine, Francisco Turriano interprete, in lucem emiserat H. Canisius tomo IV, *Antiquæ lectionis*, nimirum XXVII, XXVIII et XXX, Ingolstad. 1603, 4; recusa in *Bibliothecæ Patrum* Coloniensis Supplemento sive tomo XV, a. 1622 vulgato, et in Parisiensi a. 1654, tomo IV. His denique accedit :

XLIII. Περὶ ἐνώσεως καὶ σάρκωσεως, καὶ ὅτι ἡ μὲν ὑπόστασις ἐσάρκωθη, ἡ δὲ φύσις τῆς Θεότητος ἠνώθη τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει ἐν ὑποστάσει τοῦ Θεοῦ Λόγου. *De unione et incarnatione, quodque persona fuerit incar- nata. Divina autem natura humanæ unita in persona Dei Verbi*. Hoc opusculum ex ms. Bodleiano primus edidit, Latinamque versionem adjunxit Andreas Arnoldus Norimbergensis, Paris. 1683, 8, ad calcem Syntagmatis doctrinæ ad clericos et laicos sub sancti Athanasii nomine, et Valentiniani ac Marciani imp. epistolarum binarum ad Leonem M. Incipit : Ἡ μὲν σάρκωσις ἐστὶν ἐνανθρώπησις. Idem opusculum ms. in bibl. Cæsarea memoratur a Lambecio, V, p. 78. Fabr. s. p. 169, n. 11, ed. Koll., item in cod. Mos- quensi synod. 32. V. Matthæi Notit. cit. p. 291, n. 5. — Iterum editum est illud opusc. ex cod. Bodlei. Gr. ac Lat. in nova edit. Henr. Canisii *Lect. ant.* tom. II, part. II, p. 473 seqq. ed. Basnag. HARL.

II. Ex ANG. MAI Bibl. Nov. t. VI, p. 169.

Theodorum Abucaram Carorum episcopum Turrianus aliquoties Damasceni discipulum nominat, cui probabilitatem conciliat illud in titulo dissertationis decimæ octavæ διὰ φωνῆς Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ.

(19) Et in Gretseri Operib. Ratisbon. 1731, t. XV, p. 342. HARL.

Significat enim ea, quæ in dicta disputatione adversus Saracenos disseverunt, ex ore dictantis Damasceni exceperisse. Turriano non assentitur Gretserus, arbitraturque Theodorum Abucaram alium non fuisse, quam illum qui cum Photianas partes contra Ignatium secutus fuisset, atque adeo una cum Zacharia Chalcedonensi, pro Photio ad Ludovicum secundum imperatorem Francorumque regem legationem obisset, ut in vita Ignatii testatur Nicetas, postea Photii fraudibus in apertum prolatis, vela retrorsum vertit, et in octava synodo œcumenica admissi piaculi veniam impetravit, prout secunda et quarta ejusdem concilii actio nos docent; pro quo etiam apud Adrianum summum pontificem intercessit Ignatius, ut pristino honori ac muneri restitueretur: quod item fecerunt tres imperatores Basilius, Constantinus, ac Leo in litteris ad eundem Romanæ Ecclesiæ antistitem, qui Theodorum insigni encomio decorarunt, cum hominem Ecclesiæ valde utilem appellare voluerunt, idque propter eximiam eruditionem, qua instructus cum hæreticis, Judæis, et Mahometanis animose congredebatur, quorum ingens in Caria tum multitudo, ut et Laodiceæ, quo Theodorum translatus Nicetas scribit. Cum ergo Nicetas, et octava synodus Theodorum illum nominent Cariæ episcopum et metropolitam, ut et Ignatius, et imperatores in epistolis ad Adrianum pontificem, et hic Abucara Cariæ præsul fuerit, neque ratio temporis obstat, in eam sententiam devenit ut sibi persuadeat, alium dissertationum auctorem non fuisse, quam illum Theodorum Cariæ antistitem, qui sub Basilio Macedone, temporibus octavæ synodi, doctrina nominisque celebritate claruit. Et cum a secunda synodo Nicæna anno Domini 787, celebrata, usque ad octavam synodum, quæ habita est anno 869, anni octoginta duo interfuxerint, Joannes vero Damascenus, ut plerisque chronologiæ non imperitis placet, ante septimam synodum supremum diem obierit, alterutrum necessario asserendum esset, aut Abucaram ferme adhuc puerum Damasceno operam dedisse, aut octogesimum ætatis annum longe transcendisse, quando Constantinopoli œcumenica synodus octava coacta fuit; nisi quis Damasceni vitam ultra septimam synodum proferre velit. Et hæc quidem Gretserus ad Antonium Velsorum, quæ non tanti mihi videntur, ut a sententia nos Turriani retrahant. Namque Theodorum hunc Abucaram non omnes codices manuscripti faciunt Καρῶν, *Carum*, episcopum, sive Cariæ, sed quidam ita efferunt, quidam immutatione non levi litterarum Καρῶν expriment, ut præter alios videre est in codice Vaticano 492, p. 195, quæ longe est diversa a Caria. Et quamvis ætate Basillii Macedonis et Photii, Cariæ episcopus variis disciplinis instructus, non erat Ecclesiæ inutilis, non inde tamen sequitur eum solum fuisse istiusmodi conditionis, alios nihil valuisse. Et quamvis ratio iste vir puer sapere potuisset, ut quæ de rebus difficillimis dictaret Damascenus, ipse scripto exciperet? Studia illa tam seria statum alium, et solidiorem mentis firmitatem exposcunt. Certum enim est apud sensatos viros, planeque ex concilio septimo constat, Damascenum ante celebratum illud concilium mortem obisse. Sed quoniam hæc minutiora non nemini videri possunt, quis vel parum sanus negaverit, Abucaram hunc Theodorum una simul floruisse cum Thoma Hierosolymitano, qui paulo post septimum concilium illi Ecclesiæ præfuit? Idque ex ipsis opusculis a Gretsero publicatis addisco evidentissime. Quarti enim titulus ita se habet in codice meo: *Ἐπιστολὴ περιέχουσα τὴν ὀρθὴν καὶ ἀμώμητον πίστιν, πεμφθεῖσα παρὰ τοῦ μακαριωτάτου πάπα Θωμᾶ πατριάρχου Ἱεροσολύμων πρὸς τοὺς κατὰ τὴν Ἀρμενίαν αἰρετίζοντας, Ἀραβιστὶ μὲν ὑπὸ Θεοδώρου τοῦ ἐπίκλην Ἀβουκαρὰ τοῦ Καρῶν ἐπισκόπου ὑπαγορευθεῖσα, διὰ δὲ Μιχαὴλ ἐμοῦ τοῦ ἐλαχίστου πρεσβυτέρου καὶ συγγέλλου τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου Ἱεροσολύμων μεταφρασθεῖσα, μεθ' οὗ καὶ ἀπεστάλται.* *Epistola continens fidem rectam atque inculpata, missa a beatissimo Thoma patriarcha Hierosolymitano ad Hæreticos in Armeniam, Arabice dictata a Theodoro cognomento Abucara episcopo Carorum, et a me minimo presbytero Michaeli et syncello Ecclesiæ Hierosolymitanæ in Græcum sermonem translata, per quem et missa est.* Si sub Thoma jam perfectus ætate, ut verosimile est, et conspicui nominis doctor dogmata catholica hæreticis pandit, quæ tanti æstimantur, ut in alias quoque versa linguas legenda aliis atque aliis transmittantur, qua ratione sub Constantino adhuc vegeta ætate florere dici poterit? Adde in meo manuscripto multa in margine adnotata esse scholia, quæ auctorem præ se ferunt Aretham, quem æqualem aliqui Photio faciunt. Hinc argumentari licet Abucaram esse antiquiorem. Quare assentior Turriano, iisdem cum Damasceno temporibus hunc Abucaram vixisse, et ab eo multa sibi hausisse.

Hujus opuscula contra varios infideles Arabas, Agarenos, Tritheistas, Theopaschitas, Nestorianos, Jacobitas, Monophysitas, Judæos, nec non Origenistas, interpretibus Francisco Turriano, et Jacobo Gretsero, Græce et Latine Ingolstadtii edita sunt, ex typographia Adami Sertorii anno 1606, et antea edita fuerant in *Bibliotheca veterum Patrum* secundæ editionis tomo IV, Latinitate donata a Genebrardo, passimque manuscripta inveniuntur in bibliothecis Italicis, ex quibus possent edi correctiora atque auctiora, et potissimum ex meo codice. In bibliotheca Bavarica num. 16, notantur: *Theodori episcopi Cariæ cognomento Abucaræ Dialogus, quo demonstrat esse Deum. Ejusdem de variis capitibus Quæstiones et Responsiones. Epistola Thomæ patriarchæ Hierosolymitani ad Armenos hæreticos. Collectanea Theodori episcopi Cariæ de variis capitibus contra Severianos, et Acephalos, et contra Manichæos.* Et cod. 175. *Theodori episcopi Cariæ cognomento Abucaræ opuscula, de Dei nominibus. Patrem semper generare, Filium semper generari. Dialogus cum Nestorianis. Dialogus cum Jacobita. Quæ sit maxime propria differentia. De tempore. Brevis doctrina de divinis nominibus, cum toti Trinitati communibus, tum propriis singularum personarum. Quæstiones Origenistarum propositæ, earumque solutiones.* Et in bibliotheca Regia Scoriaci, ut notat Index ms. *Theodori Abucaræ Cariensis episcopi, de nominibus*

Dei. Quod semper general. Ejusdem adversus Nestorianum, et Jacobitam. De differentia. De tempore. De Trinitate et proprietatibus personarum. Explicatio numerorum dubiorum. Interrogatio Origenistæ ad fidelem. Responsio ad infidelem. Musices opus. De condensatione. De analogiis seu proportionibus. Synopticum Syntagma philosophiæ. Epitomatores Gesneriani, quod unius est, in tres dividunt. Theodori episcopi contra Arabes, et contra Acephalos disputationes religiosæ, in 4. ms. In bibliotheca imperatoris Vindobonæ Theodori episcopi Charran cognomento Abucaræ cum infideli (fortasse colloquium) de orthodoxa fide. Interrogatio Arabum ad Christianum, et aliorum ad eundem, Græce exstant in Italia. Theodori philosophi dialexis cum Nestoriano, et alia dialexis ejusdem, exstant in Italia.

III. Ex GALLAND. Vet. Patrum Biblioth. t. XIII, p. 10.

Arabica, vel Syriaca voce sic dictus est Theodorus noster, quasi *Abn Cara*, hoc est, Pater sive episcopus Caræ, quæ ipsamet videtur civitas trans Jordanem posita in Palæstina, quam Scripturæ *Charan* sive *Haran* appellare censentur, cujus proinde Theodorus episcopus fuerit. Hoc tamen argumentum Lequienii (20) tanti non est apud Fabricium (21). Alii Charræ in Mesopotamia episcopum faciunt, ut Cotelierius, Turrianus, Itigius aliique. Discipulus et auditor fuit Joannis Damasceni. Quare et illud usurpat, a voce domini Joannis se accepisse (22), ac sæpe etiam verba utriusque conveniunt. Floruit circa annum 770. Nonnulli Theodorum nostrum confundunt cum Theodoro Caræ Photii amico (22), qui in synodo viii, an. 869, Ignatii partes secutus est: alii cum Theodoro Rhaituensi, qui floruit circa an. 660, cum Antiocheno item sive Hagiopolitano. Sed ab his omnino esse distinguendum evincit Fabricius loco citato. Tria et xl ejus opuscula circumferuntur, a Grelsero edita fere universa. Ex his delegimus tractatum *De unione et incarnatione*, quem primus edidit Græce et Latine ex MS. Bodleiano Andreas Arnoldus Norimbergensis (24), qui idem in *Cæsarea bibliotheca* memoratur a Lambecio. Consulendus etiam de nostro Theodoro Cotelierius (25).

(20) Damasc. t. I, p. 391.

(21) *Bibl. Gr.* tom. IX, p. 176.

(22) Theodor. *Opusc.* 18, 55, 57, etc.

(23) Confer. Cavæum ad an. 867.

(24) Parisiis an. 1685.

(25) *Ad Homil. Clement. V, c. 23, n. 4. App. PP.* I, 669.

ADMODUM REVERENDO ET NOBILI DOMINO

ANTONIO VELSERO

SS. THEOLOGIE DOCTORI,

CATHEDRALIS ECCLESIE FRISINGENSIS CANONICO, PRÆPOSITO SPALTENSI,

OPTIMO ET ERUDITISSIMO VIRO

JACOBUS GRETSEUS SOCIETATIS JESU S. D.

Mitto ad te, admodum Reverende et clarissime Domine Doctor, Theodorum cognomento Abucaram, opus nec novum, neque antiquum; sed, si novato vocabulo uti licet, νεοπαλαιον, novantiquum. Antiquum est, quia jam olim doctissimus Genebrardus quindecim hujus auctoris Dissertationes Latinitate abs se donatas publici juris fecit; quæ etiam in tomum IV *Bibliothecæ sanctorum Patrum* relatæ sunt. Novum est, quia Græce, quod mihi liqueat, jam primum prodit. Novum, quia nova partim Turriani nostri, partim mea interpretatione vestitum, lucem aspicit. Novum, quia duplo propemodum auctius, quam antea dias sub luminis auras et oras sese effert; quod bibliothecæ Bavaricæ in acceptis referendum est, ex cujus duobus manuscriptis codicibus hactenus inedita edenda, Græca exscribenda, inque Latinum sermonem convertenda curavimus. Hoc laboris, quodcumque id est, libenter cepi, præcipue, propter ipsum Abucaram, quia doctus est, argutus, elegans, invictusque monstrorum domitor, dignus legi, hoc potissimum ævo, simillium portentorum feracissimo. Deinde adjungendus fuit Anastasio Sinaitæ (26) comes, ne solus Latinum, ignotum sibi orbem, peragraret. Quis autem aptior comes, quam Abucaras, contra eosdem cum Anastasio hostes Christique oscores viriliter dimicans, et brevia quidem, sed sanguinem elicere nata spicula in impiorum catervas spargens? Tertio, dedi aliquid memorie Turriani, de Ecclesia Dei optime meriti, et in Græcorum monumentis versatissimi, cujus vel solum nomen non modo vivi, sed et ad meliorem vitam evocati, animo meo semper venerabile fuit. Indignum mihi videbatur, ut, quæ tanto studio conquisierat, et in Latinam linguam translulerat, cum mortuo intermorentur, et denuo tenebris occulerentur. Itaque,

(26) Cujus Ὁδὴν, Quæstiones et Orat. de S. Synaxi, inseruimus tomo XIV. — Opera Anastasii Sinaitæ jam edidimus hujus Patrologiæ t. LXXXIX.

ut alias alia, ita jam hæc opuscula Abucaræ vulganda censi. Quis autem iste Abucaræ fuerit, quo sæculo floruerit, non ego dicere; sed a te, Vir Clarissime, qui omnem antiquitatis memoriam pectore conclusam tenes, discere cupio. Turrianus aliquoties Damasceni discipulum nominat, cui probabiliter conciliat illud dissertationis decimæ octavæ: Ἀπὸ τῶν τῶν ἱερῶν ἀναγκῶν. Significat enim, Abucaræ ea, quæ in illa disputatione adversus Saracenos disseruntur, ex ore dictantis Damasceni exepisse: quo modo Leonthus etiam Byzantinus litteris se mandasse profitetur Commentarium de sectis ἀπὸ τῶν τῶν Θεοδώρου τοῦ θεοφιλεστάτου ἀββᾶ, ex ore Theodori religiosissimi abbatis. Haud gravate assentiret, nisi me conjectura alio raperet. Arbitror enim Theodorum nostrum Abucaræ, alium non fuisse, quam illum, qui cum Photianas partes contra Ignatium legitimum sedis Constantinopolitane præsulem secutus fuisset, atque adeo una cum Zacharia metropolitano Chalcedonensi pro Photio ad Ludovicum II imperatorem, Francorumque regem, legationem obiisset, ut in vita Ignatii testatur Nicetas, postea Photii fraudibus in apertum prolatis, vela retrorsum vertit, et in octava synodo œcumenicæ admissi piaculi veniam impetravit, prout secunda et quarta ejusdem concilii Actio nos docet; pro quo etiam apud Adrianum summum pontificem intercessit B. Ignatius, ut pristino honori et muneri restitueretur; quod item fecerunt tres imperatores Basilius, Constantinus, Leo, in litteris (27) ad eundem Romanæ Ecclesiæ antistitem, qui Theodorum insigni encomio decorarunt, eum *hominem Ecclesiæ valde utilem* appellare voluerunt. Qua de causa vero, nisi propter eximiam eruditionem, qua instructus cum hæreticis, Judæis et Mahometanis animose congredebatur? quorum ingens in Claria tum multitudo, ut et Laodicæ, quo Theodorum translatus Nicetas scribit. Cum ergo Nicetas, et octava synodus Theodorum illum nominent Carix episcopum et metropolitam, ut et Ignatius et imperatores in epistolis ad Adrianum pontificem, noster autem Theodorus Carix præsi fuerit, neque temporis ratio obstat, in eam sententiam descendo, ut mihi persuadeam alium harum dissertationum auctorem non fuisse, quam illum Theodorum Carix antistitem, qui sub Basilio Macedone, temporibus octavæ synodi, doctrina nominisque celebritate claruit. Cum autem a secunda synodo Nicæna, annis Domini 787 celebrata, usque ad octavam synodum, quæ habita est anno Redemptionis 869, anni octoginta duo interfuserint, Joannes vero Damascenus, ut plerisque chronologiæ non imperitis placeat, ante septimam synodum supremum diem obierit, alterutrum necessario asserendum esset: aut Abucaræ ferme adhuc puerum Damasceno operam dedisse, aut octogesimum ætatis annum longe transcendisse quando Constantinopoli œcumenica synodus, ordine octava, coacta fuit; nisi quis Damasceni vitam ultra septimam synodum proferre velit.

Verum hæc omnia tui iudicii et arbitrii facio, eruditissime Domine, qui nōdo huic facile vindicem reperis; cui Abucaræ, quisquis tandem fuerit, et quocunque sæculo vitam agitavit, sacrum dicatumque volo, testem et indicem mei in te amoris, et singularis observantiæ. Occurrebat quidem ille apud Plutarchum versiculus:

Ὁὐ βούλομαι πλουτοῦντι δωρεῖσθαι πένης,
Μὴ μ' ἀρρονα κρήνης, ἢ διδοῦς αἰτεῖν δοῶν.

*Pauper ego cum sim, nolo diviti dare,
Ne videar amens, vel aliquid dans poscere.*

Sed vixit desiderium mei erga te affectus publice testandi. Nam simul atque cum Marco, fratre tuo, litteraria necessitudo ante complusculos annos mihi contracta est, tecum etiam contracta est; et quidem nexu firmo, nec ut voveo, dissolvendo. Et quamvis in te admirer ac suspiciam ea omnia ornamenta et decora, quibus virum ecclesiasticum insignitum nobilitatumque esse oportet; nescio tamen quo occulto illice mirifice me in tui cultum trahat incredibilis illa tua doctrinæ varietas, theologiæ, inquam, philosophiæ, et elegantioris litteraturæ scientia, linguarumque non modo Italice, Gallicæ, Hispanicæ, sed et Græcæ, et Latine, non Alins, quæ et compita et pulpita jam obsidet, sed ejus, qua prisci illi Quirites usi, perititia. Unde sit, ut æ nunquam melius utiliusque expositum insumptumque opineris, quam si in libros impendatur. Hinc bibliotheca illa tua omni voluminum genere instructissima et abundantissima. Quis vel apud ultimos Iberos bonæ notæ auctor in publicum venit, qui per tot maris terrarumque spatia Frisingam pariter ad Musæum tuum non veniat?

Laudat Agathias historicus Trallianam quamdam mulierem, eamque fortunatam prædicat, quod quinque filios, eosque postea omnes doctissimos et cel-berrimos progenerasset: Arithmesium mathematicum, Metrodorum grammaticum, Olympium jurisconsultum, Dioscorum et Alexandrum medicos. Hæc profecto laus in tuam domum stirpemque concinnius, quam in illam Tralliensem quadrat, in qua insignem πειράδα selectissimorum fratrum cernere licet, litteris ita florentem, ut has solas tractare videatur, rursumque in negotiis, quæ ad Dicen et Themidem spectant, usque adeo excellentem, ut reliquis omnibus posthabitis, hoc unum duntaxat curæ cordique habere existimari queat. Nec pluribus te detineo. Tantum rogo, ut quia Anastasius, Marco, fratri tuo, Viro Amplissimo, inscriptus est; tu itidem nomen tuum, Abucaræ quasi postibus præfixum prænотatumque, æquo animo in-tuearis; huncque novum civem in libraria et litteraria tua civitate, loco aliquo et statione digneris. Quamvis satius forte fuerit, non rogare; quia ut Ennodius Ticinensis scite alicubi ait: *Argumentum est nil merentis, diu rogare. Va'le.*

Ingolstadii x, Kalend. Martii. 1606.

(27) Exstant hæc litteræ in fine octavæ synodi, cit. Baron.

THEODORI ABUCARÆ

CARUM EPISCOPI

CONTRA HÆRETICOS, JUDÆOS ET SARACENOS

VARIA OPUSCULA

NUNC PRIMUM GRÆCÆ ET LATINÆ EX SERENISSIMI UTAMUSQUE BAVARIÆ DUCIS MAXIMILIANI

BIBLIOTHECA IN LUCEM PROLATA.

(Interpretibus Fr. Turriano et J. Gretsero S. J.)

I.

Θεοδώρου ἐπίκλην Ἀβουκαρῶ τῶν Καρῶν ἐπισκόπου γενομένου, ὅτι πέντε ἐχθροὺς ἔχομεν, ἐξ ὧν ἡμᾶς ὁ Σωτὴρ ἐλυτρώσατο. Κατὰ πενσίν, καὶ ἀποκρίσιν.

A 347 Theodori (27) cognomento Abucara episcopi Carum, De quinque inimicis, a quibus nos Christus homo factus liberavit. Per interrogationem, et responsionem.

A Christianus. B Infidelis.

A. Πάντε θανατηφόρους ἐχθροὺς ἔχομεν, ἐξ ὧν ἡμᾶς ἐνανθρωπήσας ὁ Χριστὸς ἐλυτρώσατο.

B. Τίνες οὗτοι, καὶ τίς ὁ τρόπος τῆς ἐξ ἑκάστου λυτρώσεως, ἥδεως ἂν γνοίην, καὶ σου δυσωπητικῶς πυνθανομένου, καὶ φράσαι παρακαλῶ.

A. Ἐγὼ σοι φιλοπετυνῶντι τὸ ζητούμενον, ὡς ἂν οἶδς τε ὦ, τῷ λόγῳ διασαφήσω. Ἐκεῖνο δέ μοι ἐπερωτῶν¹ σε, λέξον².

B. Ποῖος;

A. Φῆς, τὸν ἐπὶ πᾶσι Θεὸν μάτην τι καὶ εἰκὴ πράττειν, ἢ ἀποφαίνεσθαι;

B. Πῶς τοῦτο ἐπὶ Θεοῦ λέγειν εὐαγὲς, ὅπου γε οὐδὲ ἐπὶ τῶν σώφρονα λογισμῶν ἔχόντων καὶ ἀπερίττων ἀνθρώπων;

A. Ἦνίκα οὖν κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τοῦ παραβεβηκότος αὐτοῦ τὴν ἐντολὴν ἀπεφύνατο, « Γῆ εἰ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ, » κατὰ τὴν προτέραν αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν διαμαρτυρίαν³· « Ἡ δ' ἂν ἡμέρᾳ φαγῇ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ἀπηγορευομένου, δῆλον, ὅτι ξύλου⁴, θανάτω ἀποθανῇ⁵· » πῶς ἂν τὴν ἰδίαν ἡχύρωσεν ἀπόφασιν, μηδεὶς ἐτέρου γενομένου λόγου δικαίως αὐτὴν λύοντος; Εἰ γὰρ κριτὴν ἐώρακας κρίσιν τινὰ κρίνοντα σήμερον, εἴτα αὖριον αὐτὴν καταργοῦντα· οὐκ ἂν αὐτὸν ὑπεβίβας μαίνεσθαι; Πῶς οὖν ὁ Θεὸς τὴν πρώτην αὐτοῦ κρίσιν ἀνέτρεπεν καὶ ἀπόφασιν;

B. Εἶπε, πῶς. Συγίδειν γὰρ οὐκ ἔχω.

A. Τίς ἡ αἰτία τῆς τοῦ θανάτου κατακρίσεως;

B. Ἡ παρακοὴ δηλονότι.

A. Ὡςπερ διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ ἐνὸς ἀνθρώπου C

¹ Gen. iii, 23. ² Gen. iii, 17.

VARIE LECTIONES.

¹ ἐπερωτῶντι. ² C B, λέξω. male. ³ Videtur legend. ξύλου, δῆλον, ὅτι.

NOTÆ.

(27) In aliis attribuitur Chrysostomo, sed falso.

A. Quinque nobis inimici sunt capitales, a quibus nos Christus homo factus liberavit.

B. Qui isti sint inimici, et quomodo ab unoquoque eorum liberati simus, libenter intelligerem; idque te reverenter interrogo, et ut explices, roga.

A. Ego tibi cupide interroganti, et scire aventi quantum consequi potero, quod quæris, sermone explanabo. Sed illud primum mihi responde.

B. Quid?

A. Dicisne tu, Deum, qui omnia moderatur et regit, quidquam temere et frustra facere, aut dicere?

B. Quomodo hoc de Deo fas est dicere? quandoquidem nec in hominem sana mente præditum et cordatum cadere hoc decet.

A. Cum igitur Deus contra hominem, qui mandatum ejus transierat, « Terra es, et in terram ibis », pronuntiavit, sicut postulabat, quod prius eidem testatus fuerat, « Quocunque, inquit, die ex ligno interdicto comederis, morte morieris », quomodo sententiam suam irritam fecit, si nullum verbum aliud factum est, quo juste sit sententia illa abrogata? Si enim tu judicem vidisses, hodie judicium aliquod pronuntiare, et cras illud ipsum irritum facere, annon existimares insanire? Quomodo igitur illius primum judicium et sententiam abrogavit?

B. Dic, tu quomodo. Ego enim intelligentia comprehendere non possum.

A. Quæ fuit causa judicii de morte pronuntiati?

B. Non obedire.

A. Sicut igitur quia non obediit unus ho-

Adam, mors ingressa est in mundum, et ita in A
omnes homines pervasit; sic per obedientiam
unius hominis secundi Adam, Christi, juste mors
destruetur; et vita introducetur *.

B. Ante Christum igitur Abraham, et Isaac, et
Jacob, Moyses, et Enoch, et Noe, nonne obedie-
runt Deo, et ei placuerunt?

A. Esi placuisse Deo dicuntur, sic tamen, si
cum reliquis hominibus conferantur; perfecte vero,
et omnino peccati expers nemo, præter Chri-
stum. Omne autem peccatum, quodcumque sit,
mortem inducit. Quod igitur ad rationem justitiæ
attinet, ex quo obedivit Christus summa illa obe-
dientia, et tentationes diaboli cunctas illa in eremo
luctatione repulit, mortem dissolvit, et vitam per
propriam obedientiam induxit.

B. Quid igitur opus fuit morte in cruce, post
deletam damnationem mortis?

348 A. At remanebat diaboli in nos criminatio.
An ignoras, factos nos fuisse illius servos, cum Deo
non paruius, et diabolo paruius? Quid igitur,
redo, curaret ipse, quod mors eversa esset, si
ipsius tyrannis et potestas remanebat? imo
magis fortassis lætitia exsultasset, tanquam rex
esset immortalium.

B. Rogo, ut doceas, quomodo facti fuimus servi
diaboli.

A. Deus a principio, cum hominem finxit, et
fortem et invictum fecit. Quare diabolus cum non
posset suis illum viribus superare, essetque sa-
piens ad nocendum, fallaciam illi machinatus est,
quousque per obedientiam voluntariam voluptate
delinitum, nudavit eum gratia, quæ fortem illum
reddebat. Atque ita debilitatis viribus facile eum
superavit, et in omnem voluptatem, et peccatum,
et obedientiam repulsam una cum posteris suis in-
duxit. Deinde Deus eum, qui mandatum suum
improbaverat, et rejecerat, et ad inimicum accur-
rerat eique obedierat, juste permisit tyrannide
ejus opprimi. « Cui enim quis obedit, hujus se
servum facit, inquit Apostolus, servi enim estis
ejus, cui obeditis ^d. » Vendidit ergo se homo, qui
liber erat, voluptati et inimico.

B. Et quomodo post peccatum non potuit homo
per poenitentiam revocare seipsum, et jugum dia-
boli excutere?

A. Quoniam vendere nos ipsos, penes nos est;
post venditionem vero et servitutem, ut nos ipsi
liberemus, non est in nostra potestate, et non di-
cimus sic factum esse diabolum nostrum dominum,
ut nos penitus per vim teneat; sed quod per pec-
catum debilitati, deinceps tanquam violetudinarii fa-
ciles facti sumus diabolo ad capiendum nos, nullo
negotio, et facile in peccata ejus et voluptates ad-

Ἀδὰμ, ὁ θάνατος εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον, καὶ οὕτως
εἰς πάντας ἀνθρώπους διέβη, οὕτως καὶ διὰ τῆς
ὕπακοῆς τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου δευτέρου Ἀδὰμ, Χρι-
στοῦ, ὁ θάνατος εὐλόγως καταργηθήσεται, καὶ ἡ
ζωὴ ἀντεισαχθήσεται.

B. Πρὸ οὖν τοῦ Χριστοῦ Ἀβραάμ, καὶ Ἰσαακ,
καὶ Ἰακώβ, καὶ Μωϋσῆς, καὶ Ἐνὼχ, οὐχ ὑπήκουσαν
τοῦ Θεοῦ, καὶ εὐηρέστησαν αὐτῷ;

A. Εἰ καὶ εὐηρεστηκεῖναι τῷ Θεῷ λέγονται, ἀλλὰ
πρὸς σύγκρισιν τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων· ἀκρως δέ,
καὶ τὸ παράπαν ἀμαρτίας ἀγευστος οὐδεὶς εἰ μὴ ὁ
Χριστός. Πᾶσα δὲ ἀμαρτία, καὶ ἡ τυχοῦσα, θάνατον
ἐπιφέρειται. Ὅσον οὖν κατὰ τὸν τοῦ δικαίου λόγον,
ἀφ' οὗ ὑπήκουσεν ὁ Χριστὸς ἄκραν ὑπακοήν, καὶ τὰς
τοῦ διαβόλου προσβολὰς ἀπεκρούσας πάσας κατὰ
τὴν ἐν τῇ ἐρήμῳ πάλιν, τὸν θάνατον ἔλυσεν, καὶ
τὴν ζωὴν διὰ τῆς ἰδίας ὑπακοῆς ἀντεισήγαγεν.

B. Τίς οὖν ἔτι ἦν χρεῖα τοῦ διὰ σταυροῦ θανάτου,
λελυμένης τῆς τοῦ θανάτου κατακρίσεως;

A. Ἀλλ' ἔμενεν ἂν τοῦ διαβόλου τὸ ἐγκλημα καθ'
ἡμῶν. Ἦ οὐκ οἶσθα, ὅτι γεγόναμεν αὐτοῦ ὑπογεί-
ριοι, τοῦ μὲν Θεοῦ παρακούσαντες, αὐτῷ δὲ ὑπακού-
σαντες; Τί οὖν, φέρε εἰπεῖν, ἐμελλεν αὐτῷ, εἰ ὁ μὲν
θάνατος ἀντεράπη, ἡ δὲ αὐτοῦ τυραννὶς καὶ ἐξουσία
διέμεινεν; ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἐγεγῆθει ὡς ἀθανάτων
βασιλεῶν.

B. Ἀξιῷ μαθεῖν, ποίῳ τρόπῳ γεγόναμεν δοῦλοι
τοῦ διαβόλου.

A. Ὁ Θεὸς ἀπ' ἀρχῆς πλάσας τὸν ἄνθρωπον,
ἰσχυρὸν καὶ ἀήττητον αὐτὸν ἀπέφηνεν. Ὁ γοῦν
διάβολος, μὴ δυνάμενος αὐτοῦ περιγενέσθαι δυνάμει,
σοφὴς δὲ ὢν τοῦ κακοποιῆσαι, ἐμηχανήσατο, καὶ ἐσο-
φίσας αὐτὸν, ἔως ἂν ἀπεγύμνωσεν τῆς ἐνισχυούσης
χάριτος διὰ τῆς ἐκουσίου παρακοῆς, δι' ἥδονῆς δελεά-
σας αὐτόν. Καὶ οὕτως ἀσθενήσας αὐτοῦ ἐπεκρά-
τησεν, καὶ εὐκόλως εἰς πᾶσαν ἥδονήν, καὶ ἀμαρ-
τίαν, καὶ παρακοήν αὐτὸν καὶ τοὺς ἐξ αὐτοῦ
ἐνήγεν. Καὶ λοιπὸν ὁ Θεός, ὡς τὴν αὐτοῦ ἐντολήν
ἐκφαύλισαντα, τῷ ἐχθρῷ δὲ προσδραμόντα, καὶ πειθ-
αρχήσαντα, παρεχώρησεν αὐτὸν δικαίως τυραννεί-
σθαι ὑπ' ἐκείνου. « Ὁ γὰρ τις ὑπακούει, τοῦτο καὶ
δοῦλον ἑαυτοῦ ἀποδείκνυσιν, ὡς φησὶν ὁ Ἀπόστολος·
δοῦλοι γὰρ ἐστε, ᾧ ὑπακούετε. » Πέπρακεν οὖν
D ἑαυτὸν ἐλεύθερος ὢν ἄνθρωπος τῇ ἥδονῃ καὶ τῷ
ἐχθρῷ.

B. Καὶ πῶς μετὰ τὴν ἀμαρτίαν μετανοήσας ὁ
ἄνθρωπος οὐκ ἥδυνήθη ἑαυτὸν ἀνακαλέσασθαι, καὶ
τὸν ζυγὸν τοῦ διαβόλου ἀποσεῖσθαι;

A. Ὅτι τὸ μὲν πιπράσκει ἑαυτοὺς ἐν ἡμῖν ἐστίν·
τὸ δὲ μετὰ τὴν πρᾶσιν καὶ τὴν δουλείαν, ἑαυτοὺς
ἐλευθερῶσαι, οὐκ ἐστίν ἐν ἡμῖν, καὶ οὐκ οὕτως λέ-
γομεν κύριον ἡμῶν γεγονέναι τὸν διάβολον, ὡς βίβλ'
κρατοῦντα παντελῶς ἡμῶν, ἀλλ' ὅτι ἀσθενήσαντες
διὰ τῆς ἀμαρτίας, λοιπὸν, ὡς νοσεροί, καὶ εὐχέρι-
τοι τῷ διαβόλῳ γιγνώσκονται, ῥαδίως καὶ εὐχερῶς εἰς
τὰς ἀμαρτίας αὐτοῦ καὶ ἥδονάς ἐναγόμενοι. Ὅσπερ

* Rom. v, 12 21. ^d Rom. vi, 16; ii Petr. ii, 19.

γὰρ εἰ τις ἐχθρὸς τροπῶσθαι ποτὶσαι δηλητήριον νοσοποιὸν τὸν ἑαυτοῦ δυσμενῆ, ἢ ὡς ἀσθενοῦς αὐτοῦ γεγονότος λοιπὸν βλάβως περιγένηται, οὕτως ἐδελέασεν ὁ διάβολος τὸν ἀνθρωπινὸν διὰ τῆς ἐπιγορευμένης βρώσεως, καὶ ἀσθενοῦς γεγονότος ἐπεδράξατο. Εἶχεν οὖν ἡμᾶς ὑποχειρίους· καὶ εἰ μὴ ὅτι ἐδελέασεν τὸν ἀντίπαλον ἡμῶν ὁ Χριστὸς, ὥς· ἂν αὐτὸν ἀνείλεν ἀδίκως, καὶ διὰ τῆς ἀδίκου ἀναιρέσεως αὐτὸν τε τὸν διάβολον, καὶ πάντας τοὺς ὑποχειρίους αὐτοῦ δούλους ἔλαθεν. Καὶ οὕτως ἡμᾶς ἐρρύσατο ἡ αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ δικαιοπραγία ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου δουλείας· καὶ ἄν φέρε εἰπεῖν, καὶ τὸν θάνατον ἀφ' ἡμῶν ἀπείσελατο. Κατεῖχεν γὰρ ἡμᾶς ὡς ὑπακούσαντας ὁ Σατανᾶς.

B. Θέλω δι' ὑπόδειγμα τοῦτο μαθεῖν τηλαυγέστερον.

A. Ἔστω βασιλεὺς ἐν χώρῃ τινὶ ἔχων δούλους. Περικυκλούτω δὲ τὴν χώραν ταύτην ποταμός. Ἐπ' ἐκείνῃ δὲ τοῦ ποταμοῦ ὑποκεισθῶ πεφυτευμένος κῆπος, καρποὺς ὥραίους καὶ εὐθρόνους κεκτημένος. Ἀπαγορευέτω δὲ ὁ βασιλεὺς πᾶσιν τοῖς δούλοις αὐτοῦ τὴν ἐπὶ τὸν κῆπον ἐκείνου τοῦ ποταμοῦ παραδίδασιν. Τίς δὲ τῶν δούλων ἐκείνων θελήσας τῇ θεωρίᾳ καὶ ἐπιθυμίᾳ τῶν καρπῶν ἐκείνων, καὶ τῇ ἰδίᾳ χαυνωθείς ὁρέξει, καὶ ἡττηθεὶς ἀλογίστως τὴν δεσποτικὴν ἐντολήν, καὶ τὸν ποταμὸν διαβάτω ἐπὶ τὸ ἐμπορεῖσθαι τῆς ἐπιθυμίας· καὶ μὴ μόνον τοῦτο ποιεῖτω, ἀλλὰ καὶ τοὺς λοιποὺς συνδούλους ἐξαπατάτω δελεάζων διὰ τῆς τῶν ὑποδεικνυμένων καρπῶν ἡδονῆς τοῦ μὲν κοινῷ δεσπότητι παρακοῦσαι, καὶ τὸν ποταμὸν διαπεράσαι, καὶ ὑπὸ χεῖρα αὐτῷ γενέσθαι. Εἶτα τούτους τοὺς συνδούλους ὁ ἀρχέκλαρος ἐκείνος τυραννεῖτω καὶ καταπονέτω. Βοάτωσαν δὲ πρὸς οἰκεῖον δεσπότην οἱ τυραννοῦμενοι, καὶ ἐπικαλεῖσθαι τὴν ἐκείνου ἐκ τῶν συνεχουσῶν κακώσεων λύτρωσιν. Εἶτα τούτους οἰκτερᾶς ὁ ἱερώτατος βασιλεὺς τὸν ἴδιον υἱὸν ἀποστείλατω ἀμειψάμενον τὸ τῶν δούλων πρόσχημα κατὰ πάντα αὐτοῖς ὁμοιωθέντα· ὁ δὲ εἰς μέσιν παρελθὼν παραπορευέσθω τῆς ὁχθῆς τοῦ ποταμοῦ. Ὅν θεασάμενος ὁ ἀρχέκλαρος τύραννος, καὶ ἵνα τῶν δούλων ὑπὸ τὸ πάσα· αὐτὸν εἶναι, παρακαλεῖται συνήθως ταῖς καρπῶν ἡδοναῖς ἐπὶ τὸ διαπεράσαι τὸν ποταμὸν καὶ ὑπ' ἐκείνῳ γενέσθαι, μὴ ὑπακούσαντα δὲ, ἀλλὰ σφοδρῶς τὰς ἐκείνου τροπὰς ἀποτρέπομενον, ζῆλον καὶ φθόνον πυρποληθεὶς ὁ τύραννος διαβάτω τὸν ποταμὸν, καὶ ἀναιρέτω τὸν τοῦ βασιλέως υἱόν. Τοῦτο δὲ δραζόμενος ὁ βασιλεὺς ἐταξέτω λέγων· Εἰπέ, παμπόνηρε, ἦνίκα τοὺς ἄλλους δούλους ἀνέπαιθες ἐμοῦ τοῦ φυσικοῦ δεσπότητος αὐτῶν παρακοῦσαι, καὶ πρὸς σὲ διαδῆναι, μὴ τούτους ἀπέσπασα τῶν χειρῶν σου, καὶ τῆς δουλείας τῆς σῆς ἐκουσίως σοι ὑποταγέντας; καίπερ δυνάμενος καὶ ἰσχύων τοῦτο ποιῆσαι· ἀλλ' οὐκ ἠθέλησα παραχαράξαι τὸ δίκαιον. Τοῦτον δὲ ἔμὸν υἱὸν ὑπάρχοντα, καὶ ταῖς σαῖς παντάσῃσι προτροπαῖς οὐχ ὑπέβαντα, τίνας ἐνεκεν ἀνείλες,

A ducti et illecei. Sicut enim si quis inimicus in levolo suo potionem veneni adhibeat, ut potionem debilitatum facile vincat; sic cibo illo vetito hominem decepit, et factum imbecillum arripuit. Tenebat itaque nos servituti subjectos; nisi quod Christus adversarium nostrum decepit, quousque ipse adversarius Christum inique occidit; et per iniquum interitum illum ipsum diabolum et omnes eius servos cepit. Et sic nos a diaboli servitute liberavit ipsa justitia Christi, et mortem, ut ita dicam, a nobis excussit. Tenebat enim nos Satanas, tanquam qui ei obedissemus.

349 B. Cupio intelligere hoc dilucidius per B exemplum.

A. Sit rex, qui in regione quapiam habeat servos. Circumsolat regionem istam amnis. Ultra amnem vero sit hortus consitus, qui pulchros et jucundos fructus ferat. Interdicat rex servis suis omnibus amnis ad illum hortum trajectionem. Aliquis vero ex illis servis, delinquit et illectus aspectu, et cupiditate illorum fructuum, et sua appetitione mollitus ac victus, nulla ratione mandati domini habita, amnem trajiciat, ut cupiditatem suam expleat: ac non solum hoc faciat, sed etiam reliquos conservos fallat, voluptate fructuum, quos ostendit, eos decipiens, ut communis domini obedientiam abjiciant, et fluvium transmittant, et servi ejus efficiantur. Deinde ille princeps malorum exerceat in eos tyrannidem et opprimat. Illi vero tyrannide oppressi inclament dominum suum, et implorent illius opem, et a tantis malis liberationem. Postea horum misericordia commotus mansuetissimus rex mittat proprium filium, vestitu servorum indutum, in omnibus assimilatum eis (excepto peccato), ille autem in medium prodiens deambulet juxta ripas fluminis. Quem cum tyrannus ille viderit, et arbitratus esse unum e servis, hortetur, ut solet, voluptatibus fructuum propositis et ostensis, ad trajiciendum fluvium, et ut sub imperio suo sit, videat tamen non obedire, quin potius ipsius hortationes vehementer repellere, unde zelo et invidia incensus tyrannus transeat fluvium, et filium regis occidat: hunc vero rex prehensum percontetur in hunc modum: Age jam, pessime et nequissime, cum aliis servis suadebas, ut mihi eorum natura domino non parerent, et ad te transirent, an eos e manibus tuis eripui? et a servitute tua tibi subjectos liberavi? cum id alioqui facere potuissem, nolui tamen jus immutare. Hunc vero filium meum, qui hortationibus tuis nequaquam cessit, quare interfecisti et injuste occidisti? Igitur quoniam hoc ausus es, jure optimo et te et omnes tuos servos capiam, et potestati ejus subijciam; et si tot

VARIE LECTIONES.

* Sic C B, lege ὑποταγέτας.

millia acquisivisti, tamen neque multesimam partem debiti recuperabo. Quid enim unquam tu efficere possis uni gutta sanguinis regii par? Hoc modo a tyrannide demonis nos liberavit, justa ratione, et non robore et potestate solum usus.

μῆ; τοῦ βασιλικοῦ αἵματος βανίδος ἀντάξιον; Τοῦτω τῷ τρόπῳ τῆς τοῦ πονηροῦ τυραννίδος ἡμῶς ἐβρύστατο δικαίῳ λόγῳ, καὶ οὐχ ἀπλῶς κράτει καὶ δυναστείᾳ χρησάμενος.

B. Satis de hac re dictum est. Dic quinque illos inimicos, ex quibus nos Christus liberavit.

A. Mors, diabolus, maledictum legis et damnatio, peccatum, infernus.

B. De morte quidem quod per obedientiam Christi deleta est, dixisti. Similiter etiam, quomodo nos ab imperio diaboli liberavit. Explica nunc, quomodo nos redemit a maledicto legis, factus pro nobis maledictum.

A. Memineris eorum, quæ prius a me dicta sunt, quod qui millies legem mortis transivimus (2), millies interire debemus. Responde enim mihi, quod te primum de morte Adam rogabam. Facitne Deus quidquam frustra et casu?

B. Absit.

A. Si quis alicui deberet mille nummos, quos nullo modo solvere posset, nollet autem exigere dominus, cui debetur, summam auri, scripsisset autem alias contra illum debitorem chirographum, et in carcerem conjiceret, et male omnibus modis affligeret, affligeret, et premeret, qui nollet, ut ante dixi, summam repetere, sed potius postularet, ut dimitteretur liber et solutus, nonne stultum hunc esse existimarem?

B. Quomodo non?

A. Si igitur Deus nolebat exigere a nobis justificationes legis, quare hanc **350** contra hos scripsit? At non sic est, absit. Non enim otiose, et tanquam ludens, quin potius justo iudicio, omnia quæ in lege scripta erant, a nobis exigebat, et quia non poteramus solvere debitum, pro nobis Dominus noster Christus persolvit, maledictum et condemnationem nobis debitam volens assumpsit, atque in se suscepit: et quæ nos pati oportebat, ipse passus est; verberatus, sputis, pugnis, colaphis affectus, crucifixus, et pro nobis mortuus: quamvis, ut paulo ante diximus, per obedientiam mortem delere potuisset, sed tamen ex pietatis, id est, ut abundaret, et superflueret, quo nos ex diabolo eriperet, et ex maledicto legis, justoque Dei iudicio, pro nobis mortuus est, ut liceret Deo misericordiam nobis tribuere; et non iustitiam propriam improbaret, et supervacuum atque irritam redderet; sed potius hanc circumsciberet et terminaret,

A καὶ ἀδίκως ἀπείκτεινε; Ἐπειδὴ οὖν τοῦτο τετάρτης, δικαίως καὶ σὲ καὶ πάντας τοὺς σοὺς δούλους λήθομαι, καὶ ὑποχειρίους αὐτῷ θήσομαι, καὶ εἰ μυρίους τοσούτους ἐκείνησο, οὐδ' οὕτως τὸ πολλοστὸν τοῦ χρέους ἀπολήθομαι. Τί γάρ ἂν ἰσχύσῃ ποτὶ ἐξ ἐμοῦ τῷ τρόπῳ τῆς τοῦ πονηροῦ τυραννίδος ἡμῶς δυνάσασθαι χρησάμενος.

B. Ἀρκούντως περὶ τοῦτου εἰρηται. Φράσεν δὲ τοῦ; πάντε ἐχθροῦς, ἐξ ὧν ἡμῶς ὁ Χριστὸς ἐλυτρώσατο.

A. Ὁ θάνατος, ὁ διάβολος, ἡ τοῦ νόμου κατάρα καὶ καταδίκη, ἡ ἁμαρτία, ὁ ἔθνη.

B. Περὶ μὲν τοῦ θανάτου, ὅτι διὰ τῆς ὑπακοῆς τοῦ Χριστοῦ ἔλυται, εἰρηκαί. Ὁμοίως δὲ, καὶ ὅπως ἡμῶς ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου ἐπικρατείας ἐξέλιπτο. Φράσον δὲ, ὅπως ἐξηγόρασεν ἡμῶς τῆς καταράς τοῦ νόμου, γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα.

A. Ἀναμνήσθῃτι τῶν ἐν τοῖς ἐμπροσθέν μοι λόγων εἰρημένων, ὅτι μυριάκις τὸν τοῦ Θεοῦ νόμον παραβέβηκότες, μυριάκις ἀποθανεῖν ὀφείλομεν. Εἰπέ γάρ μοι, ὅπερ σοι καὶ πρῶτος ἠρώμην* περὶ τοῦ κατὰ τὸν Ἀδὰμ, ποιεῖ ὁ Θεὸς τι ματαίως καὶ ὧς ἐτυχεν;

B. Μὴ γίνωιτο.

A. Εἰ γάρ τι; ἐχρεώσῃτε τινὲ χιλιάδας νομισμάτων, ὅς ἀποδοῦναι οὐχ οἶδς τε ἦν· οὐκ ἠθούλετο δὲ ἀπαιτῆσαι αὐτὸν ὁ τοῦ χρέους κύριος τὴν τοῦ χρυσίου ποσότητα, ἔγραψεν δὲ τὴν ἄλλην κατ' αὐτοῦ χειρῶν γραφον, καὶ λαβὼν ἐν φυλακῇ ἔθετο, καὶ ἐλύπησεν, καὶ ἐστένωνσεν παντοίως, μὴ βωλόμενος, ὡς προέφηγ, παρ' αὐτοῦ τὸ ποσὸν λαβεῖν, ἀλλ' ὕστερον. ἀπαιτῶν αὐτὸν ἀπολύσαι, οὐχὶ μάταιον τὸν τοιοῦτον ὁ καταλαβάνων;

B. Πῶς γὰρ οὐ;

A. Εἰ οὖν ὁ Θεὸς οὐκ ἠθούλετο παρ' ἡμῶν ἀπαιτῆσαι τὰ τοῦ νόμου δικαιώματα, τίνας χάριν τοῦτον καθ' ἡμῶν ἔγραψεν; Ἀλλ' οὐχ οὕτως τοῦτο, μὴ γίνωιτο. Οὐ γὰρ περίεργος, καὶ οἷα παίζων ὁ Θεός, ἀλλὰ τῇ αὐτοῦ δικαιοκρασίᾳ πάντα παρ' ἡμῶν τὰ ἐν τῷ νόμῳ γεγραμμένα ἀπῆται. Καὶ ἐπειδὴ οὐκ ἰσχύομεν ἀποδοῦναι, τοῦτο χάριν ὑπὲρ ἡμῶν ὁ Δεσπότης ἡμῶν Χριστὸς ἀπέδωκεν, καὶ τὴν κατάραν καὶ καταδίκην τὴν καθ' ἡμῶν χρεωστούμενην ἀνέλαθεν, καὶ ἑκουσίως ἀνεδέξατο. Καὶ ὡς ἡμῶς ἐχρῆν παθεῖν, αὐτὸς πέπονθεν. Καὶ ἐμαστιγίσθη, καὶ ἐνεπύθη, καὶ ἐβράβεισθη, καὶ ἐκολαφίσθη, καὶ ἐσταυρώθη, καὶ ἀπέθανεν ὑπὲρ ἡμῶν. Καίπερ, ὡς ἐφαμεν καὶ πρῶτον, διὰ τῆς ὑπακοῆς λύσαι τὸν θάνατον δυνάμενος, ἀλλ' ἐκ περισίας, ἵνα καὶ ἐκ τοῦ διαβόλου ἡμῶς ἐξέλθῃ, καὶ ἐκ τῆς καταράς τοῦ νόμου, καὶ τοῦ Θεοῦ δικαιοκρασίας, ἀπέθανεν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα ἐξῇ τῷ Θεῷ ἐλεῖσαι ἡμῶς, καὶ μῆτε τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην ἀκυρώσαι καὶ καταργῆσαι, ἀλλὰ ταύτην.

VARIE LECTIONES.

* ἡ πρώτη τάμην.

NOTÆ.

(2.) Illam legem dicit, de qua Paulus in Epist. ad Hebr. x, meminit: Irritam quis faciens legem

Moyse sine ulla miseratione duobus, vel tribus testibus moritur. (Deut. xxi, 6.)

περιγράφει ἀπολαβοῦσαν τὰ ἴδια δικαιώματα, μήτε
τὸ ἔλκος αὐτοῦ ἀπρακτον παρ᾽ αὐτῆς.

B. Καὶ περὶ τούτου ἀκούοντες; λέλεκται. Φράσον
δὲ, πῶς ἡμᾶς ἐκ τῆς ἁμαρτίας ἐρρύσατο;

A. Τί ἐστὶν ἁμαρτία; οὐχὶ ἀποτυχία τις, καὶ ἀστο-
χία τοῦ σκοποῦ; Ὡς περ γὰρ εἰ τις ὕγις; ὢν ἐν τῷ
βασιλείῳ, ὅπου θέλει, τὸν πόδα τίθῃσιν, ἥνικα δὲ ἐξ
ἀσθενείας τινὲς ἀρρώστησας τρομικὸς γένηται, μὴ
δυνήθειν τὸν πόδα θεῖναι, ὅπου βούλεται, ἀλλὰ σκο-
πήσας εἰς τόπον τινὰ πῆξαι τὸ ἴχνος, ὑπὸ τῆς ἐνοι-
κώσεως ἀρρώστιας ὠλοῦμενος, ἀλλαχοῦ τὸ βῆμα πε-
ριστρέψαι· οὕτω καὶ τῆς ἁμαρτίας ἐνοικησάσης τῇ
ἡμετέρᾳ ψυχῇ, ἀσθενῇ αὐτὴν καὶ ἀρρώστον πε-
ποίηκεν, ἀστοχοῦσαν καὶ ἁμαρτάνουσαν τῶν οἰ-
κείων σκοπῶν καὶ προθέσεων· ὃ δὲ Χριστὸς βαπτίζει
ἡμᾶς ἐν ὕδατι, καὶ Πνεύματι, καὶ ἡ χάρις τοῦ ἁγίου
Πνεύματος ῥώννυσιν ἡμᾶς, πᾶσαν τὴν ἁμαρτίαν,
καὶ τὴν ἀρρώστιαν, καὶ νόσον ἀποξυεῖ, καὶ ἀνανεοῖ,
καὶ ἀνακαινίζει καὶ εἰς τὸ ἀρχαῖον σθένος, καὶ
κάλος, τὸ πρὸ τῆς παραβάσεως, ἀποκαθίστησιν.

B. Πῶς οὖν ὑπολείπεται τὸ τοῦ ἔδου.

A. Ἐπειδὴ ἀδανάτον μετὰ σαρκὸς ἐνδημῆσαι τοῖς
ἐν ἔδου, τῷ θανάτῳ διαιρεθείσας ἐκ τῆς σαρκὸς τῆς
τοῦ Κυρίου ψυχῆς, γυμνῇ ταῖς ἐν σκότει ψυχαῖς
ἐνδημῆσας, καὶ φῶς αὐτοῖς τὸ τῆς θεότητος ἀπ-
αστρέψας, καὶ εἰς αὐτὸν πιστευσάσας εἰς τὸν παρά-
δεισον μετατέθηκεν, καὶ τὸ τοῦ ἔδου βασιλείον κατα-
λίπειν. Ὡς περ γὰρ πόλη καὶ εἰσοδος τῆς εἰς τὸν
κόσμον ἐπιδημίας τοῦ Θεοῦ Λόγου ἡ παναγία Παρ-
θένος γέγονεν, οὕτως καὶ ὁ θάνατος πόλη καὶ εἰσ-
όδος τῆς εἰς ἔδον καταφοιτήσεως.

II.

Διακρίσις τε καὶ διασάφησις τῶν περὶ δὲ οἱ
φιλόσοφοι καταγινόνται φωνῶν, καὶ ἔλεγχος
τῆς τῶν Ἀκεφάλων Σειθηριανῶν ἡγούρ Ἰακω-
βιτῶν ψυχομαθροῦ αἰρέσεως, τοῦ αὐτοῦ Ἀβου-
καρῶ.

Τοῖς τῶν ἀληθινῶν δογμάτων ἐρασταῖς τε καὶ
προσπειταῖς ἀναγκαῖα κατέστηκεν ἡ τῶν φωνῶν,
περὶ ἧς οἱ φιλόσοφοι μάλιστα καταγίνονται, διακρι-
σις τε καὶ διασάφησις. Τὴν γὰρ τούτων ἀκριβῆ
γνώσιν πολλοὶ τῶν δοκούντων εἶναι σοφῶν ἄγνοη-
σαντες περὶ τὴν ἀλήθειαν ἡστοχῆσαν, καὶ εἰς ἀτο-
πίαν καὶ βλασφημίαν ἐξήκουσαν, καὶ τῆς εἰς τὸ
θεῖον ὁδοῦ; πίστεως; ἐξέπεσον ἡγνοηκότες μὲν, ἐχόν-
τες δὲ τὰς τῆς διανοίας ὀφείας ἀποκλίναντες τοῦ τῆς
σωτηρίας φωτός, καὶ πρὸς τὸ ὀλέθριον σκότος αὐτο-
μαλῆσαντες, εἰς ἀπωλείας κατέωλισθον βάραθρον.
Διὸ περὶ μὲν ἀσχημῶν φωνῶν ἐνάρθρων, ἢ ἀνάρθρων
περιστημαντικῶν ἀνάρθρων, οὐδὲν εἰς ἀποδεικτικὴν
συντελουσῶν μέθοδον λέγειν, τὰ νῦν ἔσσαντες, περὶ
αὐτῶν, ὡς οἱ τε τυγχάνομεν οὗτες, βραχέα διαλη-
ψόμεθα· τοῖς τῆς Ἐκκλησίας τρυφίλους κατὰ τῶν
φρενοβλαβῶν τῆς Ἐκκλησίας ἀντιπάλων Ἀκεφάλων
αἰρετικῶν καθοπλίζοντες, καὶ τὴν ἐκείνων ἀνομίαν τε
καὶ ἀδρανίαν ἐλέγχοντες τε καὶ σηματοῦντες (29).

NOTÆ.

(29) Sequebatur hic in Bavarico codice assu-
mentum satis prolixum. Quod omisimus, quia
Turrianus suo in exemplari non reperit, et clarum

A receptis, et recuperatis propriis justificationibus;
neque misericordia ejus ἀπρακτος, id est, sine
opere justitiæ transmitteretur.

B. Sed de his satis hactenus. Explica modo, quo
modo ex peccato nos liberavit.

A. Quid est peccatum? nonne est aberratio a
scopo? Ut enim si quis valet, cum ambulat, ubi
vult, pedem ponit; cum vero ex quapiam imbe-
cillitate laborat, effectus tremulus, non potest
vestigium figere, ubi vult, sed potius animadverso
loco, in quo vestigium ponat, ab infirmitate sua
detrusus, alibi ponit, sic cum in anima nostra
peccatum habitare cœpit, infirmam et imbecillem
eam facit, et aberrantem a suo scopo ac proposito:
Christus autem baptizat nos in aqua et Spiritu
sancto, et gratia Spiritus sancti roborat nos, et
omne peccatum atque infirmitatem detrahit; ac
renovat, et robur pristinum et pulchritudinem,
quæ ante transgressionem Adæ erat, restituit.

B. Quintus inimicus relinquitur, id est, in-
fernus.

A. Quia fieri non poterat, ut cum carne in in-
feris peregrinaretur, anima a carne Domini per mor-
tem separata ad animas, quæ in tenebris erant,
profecta et lumine divinitatis illis illato, eas, quæ
in eum crediderunt, in paradysum transtulit, et re-
giam inferni demolitus est. Sicut enim janua et
aditus peregrinationis Verbi Dei in mundum facta
351 est sanctissima Virgo; sic mors facta est
janua et introitus descensus Christi in infer-
num.

II.

Ejusdem Theodori Abucaræ explanatio vocum,
quibus philosophi utuntur, et confutatio hæresis
Accephulorum Severianorum, id est Jacobita-
rum. (Interprete Francisco Turriano Societatis
Jesu.)

His, qui verorum dogmatum studiosi sunt et de-
fensores, necessaria est vocum, in quibus philoso-
phi versantur, explanatio et distinctio. Harum
enim cognitionem perfectam quia multi ex his, qui
sapientes esse videbantur, ignoraverunt, a veritate
aberrarunt, et in absurditates ac blasphemias
impegerunt; et a recta in Deum fide nescientes
quidem exciderunt, sed quia oculus mentis a lu-
mine salutis deflectere voluerunt, et ad pestiferas
tenebras sponte declinare, in profundum interitus
deciderunt. Quamobrem omissis nunc vocibus
nihil significantibus tum articulatis; aut signifi-
cantibus non articulatis, quæ ad conclusiones ra-
tionum nihil prodesse possunt, de illis, quas prin-
cipio dixi, pauca pro viribus nostris tractabimus,
quibus alumnos Ecclesiæ contra hæreticos et Ec-
clesiæ adversarios Accephalos dementes instrua-
mus et armemus.

videtur, non ab auctore, sed ab alio quopiam pro-
diisse.

Ex vocibus igitur, quibus utuntur philosophi, alia quidem sunt philosophicæ, ut substantia, animal, homo, Petrus, alia vero logica, ut genus generalissimum, species, natura, substantia, individuum, hypostasis, persona. Notanda vero est horum ab aliis inter se differentia. Omne commune in vocibus quidem philosophicis, communicat nomen et definitionem cum iis, quæ sunt infra ipsum commune, ut animal communicat homini, equo, bovi et leoni, quæ sub ipso sunt, tum nomen, tum definitionem. Homo enim, eademque est ratio aliorum, animal et substantia animata, et sentiens dicitur, et unusquisque singularis homo similiter. In logicis vero quod commune est, omnino non communicat nomen, neque definitionem. Nec enim quod dicitur genus, idemque species subalterna, dicitur unquam genus generalissimum, neque definitionem generis generalissimi penitus recipiet, neque species 352 specialissima genus appellabitur, nec individuum species, neque aliquid prorsus in vocibus logicis eorum, quæ inferiora sunt, nomen vel definitionem superiorum potest suscipere. Præterea, omne quod in vocibus philosophicis definitur, statim ostendit in seipso definitionem, qua definitur, veram esse. Homo enim, quem definiunt esse animal particeps rationis, mortale, et mentis ac scientiæ capax, statim in seipso demonstrat, esse hanc veram definitionem hominis, in vocibus vero logicis non sic, sed contra potius, omne quod in his definitur, in se quidem falsum est, in voce vero philosophica verum est. Verbi gratia, hoc nomen species, id est, hæc dictio trium syllabarum, sic definita, quod de pluribus differentibus numero in eo quod quid est, prædicatur, in se quidem falsum esse hoc demonstrat, in philosophica vero voce, de qua prædicatur, plane verum, ut diximus. Species enim, id est dictio trium syllabarum non prædicatur de pluribus differentibus in eo, quod quid est, quod definitio dicit, sed in nomine ostenditur, verum esse. Homo enim de Socrate, Platone, Aristarcho, Phedone, et de singulis hominibus, qui sunt infiniti, et numero differentes, prædicatur, et definitionem totam in se veram servat.

Præterea omnis res, de qua dicitur species specialissima, postquam dicitur species, natura etiam et substantia nominatur. Ex quo fit, ut quæcunque æqualiter eam speciem participant, ejusdem naturæ et ejusdem substantiæ esse dicantur, ut homo; prædicatur enim de illo species infima. Quocirca simul atque species vocatur, vocatur et natura et substantia respectu omnium, de quibus prædicatur; prædicatur autem de Petro, Paulo, Joanne, et de singulis hominibus qui speciem æqualiter participant. Unde qui speciei subjiunguntur, ejusdem naturæ sunt ac substantiæ. Quæ vero

Tῶν φωνῶν, περὶ ἃς οἱ φιλόσοφοι καταγίνονται, αἱ μὲν εἰσι φιλόσοφοι, οἷον οὐσία, ζῶον, ἄνθρωπος, Πέτρος· αἱ δὲ λογικαί, οἷον γενικώτατον γένος, εἶδος, φύσις, οὐσία, ἄτομον, ὑπόστασις, πρόσωπον. Δι-
οριστέον καὶ τὴν τοῦτον ἀπ' ἀλλήλων διαφορὰν. Πᾶν
κοινὸν ἐν μὲν ταῖς φιλοσόφοις φωναῖς μεταδίδωσι
τοῖς ὑπ' αὐτὸ τοῦ τε ὀνόματος, καὶ τοῦ ὀρίσμου·
οἷον, τὸ ζῶον μεταδίδωσι τοῖς ὑπ' αὐτὸ, ἀνθρώπῳ
τε καὶ ἵππῳ, καὶ βοῖ, καὶ λέοντι, τοῦ τε ὀνόματος,
καὶ τοῦ ὀρίσμου· ὅτε γὰρ ἄνθρωπος, καὶ τῶν δι-
λων ἕκαστον, ζῶον ἂν λέγοιτο, καὶ οὐσία ἐμφύχως
αἰσθητικῇ, καὶ οἱ κατὰ μέρος ἄνθρωποι ὡσαύτως.
Ἐν ταῖς λογικαῖς φωναῖς τὸ κοινὸν οὐ μεταδίδωσι
παντάπασι, οὔτε τοῦ ὀρίσμου· οὔτε γὰρ ἂν τὸ λε-
γόμενον γένος, τὸ αὐτὸ καὶ εἶδος ὑπ' ἀλλήλων καλοῖτά
ποτε γενικώτατον γένος, οὔτε τὸν ὀρίσμον τοῦ γενι-
κωτάτου γένους παντελῶς ἐπιδέχοιτο, οὔτε τὸ εἰδι-
κώτατον εἶδος ὀνομάζοιτο γένος, οὔτε τὸ ἄτομον
εἶδος, οὔτε μὴν τι τὸ παράπαν ἐν ταῖς λογικαῖς φω-
ναῖς τῶν ὑποκάτω δέχεσθαι δύναται, οὔτε τὴν προσ-
ηγορίαν, οὔτε τὸν ὅρον τὴν ἐπάνω. Ἐπεὶ πᾶν ὀριζό-
μενον ἐν φιλοσόφοις φωναῖς, αὐτίκα δείκνυσιν ἐν
ἑαυτῷ τὸν αὐτὸν ὀρίσαντα ὀρίσμον ἀληθεύοντα. Ὁ
γὰρ ἄνθρωπος ὀριζόμενος ζῶον λογικὸν, θνητὸν,
νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικὸν, παρίστησιν εὐθέως ἐν
ἑαυτῷ τοῦτον τὸν ὀρίσμον ἀληθῆ τυγχάνοντα· ἐν δὲ
ταῖς λογικαῖς οὐχ οὕτως, ἀλλὰ πᾶν ἐν ταύταις
ὀριζόμενον ἐφ' ἑαυτοῦ μὲν ψεύδεται· ἐπὶ δὲ τοῦ φι-
λοσοφικοῦ ἀληθεύει. Οἷον τὸ εἶδος ὄνομα, ἤγουν ἡ δι-
σύλλαβος αὕτη λέξις, ὀριζόμενόν τι, κατὰ πλείωνων
καὶ διαφερόντων τῷ ἀριθμῷ, ἐν τῇ τὴν εἶστιν κατηγο-
ρούμενον, ἐφ' ἑαυτοῦ μὲν ψεύδεται· ἐπὶ δὲ τοῦ φιλο-
σοφικοῦ, καθ' οὗ τάττεται, σαφῶς ἀληθεύει, καθὼς
ἐφημεν. Τὸ γὰρ εἶδος, τοῦτ' ἐστίν, ἡ δισύλλαβος
αὕτη λέξις, οὐκ ἂν ἐν τῇ τί ἐστι κατηγοροῖτο κατὰ
πλείωνων, καὶ διαφερόντων τῷ ἀριθμῷ, ὥς δ' ὀρι-
σμὸς διαγορεύει· ἀλλ' ἐν τῇ ἀνθρώπῳ δεικνύσεται
οὕτως ἀληθεύον. Ὁ γὰρ ἄνθρωπος κατὰ Σωκράτους,
καὶ Πλάτωνος, καὶ Ἀριστάρχου, καὶ Φαίδωνος, καὶ
τῶν κατὰ μέρος ἀνθρώπων, οἵτινες ἄπειροί τε καθ-
εστήχασιν, καὶ ἀριθμῷ διαφέρουσιν, κατηγο-
ρεῖται, καὶ τὸν ὅρον ὅλον ἐν ἑαυτῷ σώζει ἀλη-
θεύοντα.

Πᾶν πρᾶγμα καθ' οὗ τάττεται τὸ εἰδικώτατον εἶ-
δος, μετὰ τὸ λέγεσθαι εἶδος, φύσις τε ὀνομάζεται
καὶ οὐσία. Διὸ καὶ πάντα ὅσα ἐπίσης αὐτοῦ μετ-
έχουσι, ὁμοφυῆ τε λέγεται, καὶ ὁμοούσια, οἷον ὁ ἄν-
θρωπος· τάττεται γὰρ κατ' αὐτοῦ τὸ εἰδικώτατον
εἶδος. Ὅθεν σὺν τῷ λέγεσθαι εἶδος, καὶ φύσις λέγε-
ται, καὶ οὐσία πᾶσιν τοῖς καθ' ὧν κατηγορεῖται· κατ-
ηγορεῖται γὰρ Πέτρου, καὶ Παύλου, καὶ Ἰωάννου, καὶ
τῶν καθ' ἕκαστα ἀνθρώπων, οἱ καὶ ἐπίσης αὐτοῦ μετ-
έχουσιν· ὅθεν ἂν τε κατ' αὐτοῦ ὅντες ἴσοι ὁμοφυεῖς τε
καὶ ὁμοούσιοι. Πάντα ὅσα κατὰ πρᾶγμα ἐστὶ ἴσα καθ'
ἃ τάττεται τὸ γένος, οὐ πάντως καὶ ὁμοφυῆ ὑπάρ-

VARIAE LECTIONES.

οὔτε. * εἰσίν.

χει, οὐδὲ ὁμοούσια, τὰ δὲ ὄντα ἐκ τῶν καθ' ὧν κατηγορεῖται, ὁμοφυῆ καὶ ὁμοούσια, οὐ διὰ τὸ εἶναι κατ' αὐτῶν ἴσα ὁμοφυῆ ἐστὶ καὶ ὁμοούσια· ἀλλὰ ἐπειδὴ κατὰ τὸ ὅπ' αὐτῶν εἰδικώτατον εἶδος ἴσα, διὸ πᾶν πρᾶγμα, καθ' ὧν * τάττεται τὸ γένος, οὐκ ἐστὶν φύσις, οὐδὲ οὐσία τὰς * ὅπ' αὐτῶν, οἷον, κατὰ τὸ ζῶον εἰσιν ἴσοι, ἄνθρωπος, ἵππος, βοῦς, λέων, εἰπερ ὄντες ὁμογενεῖς, οὐκ εἰσιν ὁμοφυεῖς, οὐδὲ ὁμοούσιοι. Ὅθεν τὸ ζῶον ἐστὶ μὲν γένος, οὐκ ἐστὶ δὲ φύσις (30), οὐδὲ οὐσία. Ἡ οὐσία, ἡ μετὰ τῶν φιλοσόφων φωνῶν τατομένη. ἥς ὁ ὅρος πρᾶγμα αὐθύπαρκτον, μὴ δεόμενον ἐτέρου πρὸς σύστασιν, ἐστὶ μὲν γένος πᾶσιν τοῖς ὅπ' αὐτῆν, ἐπειδὴ περ ὅσα κατ' αὐτῆς ἐστὶν ἴσα, ὁμογενῆ πάντως ἐστὶ, καὶ λέγεται· οὐ μὴν αὐτῇ ἐστὶν οὐσία, οὔτε φύσις· οὐ πάντα γὰρ τὰ κατ' αὐτῆν ἴσα καὶ ὁμοούσια ἐστὶ, καὶ ὁμοφυῆ, ὡς πᾶσιν εὐδὴλον. Ἰδοὺ γὰρ ἄνθρωπος, καὶ ἡ βοῦς, καὶ ὁ λέων, κατ' αὐτῆν τὴν οὐσίαν, εἰσιν ἴσα· δέχεται γὰρ ἕκαστον τούτων τὸ τε ὄνομα, καὶ τὸν ὄρον τῆς οὐσίας· οὐκ εἰσὶ δὲ ταῦτα ὁμοούσια, οὐδὲ ὁμοφυῆ. Διὸ ἡ προεληρμένη οὐσία γένος μὲν ἐστὶ τούτων, μᾶλλον δὲ γενικώτατον γένος· οὐκ ἐστὶ δὲ φύσις αὐτῶν, οὐδὲ οὐσία.

et lapis secundum ipsam substantiam æqualia sunt; quia quodque recipit nomen et definitionem substantiæ; non sunt tamen ejusdem naturæ et substantiæ. Quare substantia proposita genus quidem horum est, imo genus generalissimum; non tamen est natura eorum, neque substantia.

Ἡμολόγηται τοίνυν διχῶς λέγεσθαι τὸ ὄνομα τῆς οὐσίας, λογικῶς ἅμα καὶ φιλοσοφικῶς· ἀπλῶς δὲ φάναι πᾶν ὄνομα φιλοσοφικὸν ἅμα τὸ λέγεσθαι, παρέχει τῷ ἀκούοντι τῶν ὄντων τι νοεῖν ὠρισμένως, ἀφαιρουμένης ἀπ' αὐτοῦ, δῆλον ὅτι τῆς ὁμωνυμίας, ὥστε μὴδὲν ἕτερον ἐξ αὐτοῦ νοεῖσθαι δύνασθαι παρὰ τὸ πρᾶγμα τὸ ὀριζόμενον· οἷον, εἰ τις τὸ ἄνθρωπος ὄνομα φαίη, θάττον ὁ ἀκροάμενος ὀριστὸν πρᾶγμα νοεῖ, τοῦτ' ἐστὶ ζῶον λογικὸν θνητὸν, νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν· οὐδὲν ἄλλο δυνάμενος ἐκ τοῦ ἄνθρωπος ὀνόματος καταλαβέσθαι; πλὴν τοῦ ὀρισθέντος πρᾶγματος. Ἄπαν δὲ λογικὸν ὄνομα λεγόμενον, οὐ δίδωσι τῷ ἀκούοντι νοεῖν τι τῶν ὄντων ἀορίστως, ἅτε δὴ ἐπὶ πολλῶν καὶ διαφόρων πραγμάτων τιθέμενον. Οἷον, τὸ εἶδος ὄνομα λογικὸν ὑπάρχον, πολλαχοῦ περιφερόμενον, καὶ ἐπιπίπτον ἐπὶ ἀνθρώπου, καὶ ἵππου, καὶ βοῦς, καὶ χρυσοῦ, καὶ κύκλου, καὶ γραμματικῆς, καὶ ἐπὶ πλείστον, καὶ διαφερόντων, οὐ συγχωρεῖ τὸν ἀκροάτην ὠρισμένον τι κατανοεῖν. Ὅσαύτως εἰ μὲν λέγοι τις τὸ Παῦλος ὄνομα, τῆς ὁμωνυμίας ἐκκεκαθαρμένον, παραχρῆμα νοεῖσθαι δίδωσιν, ὡς φέρε εἰπεῖν, τὸν μέγαν Ἀπόστολον, τὸν ποτε τῆς Ἐκκλησίας διώκτην, καὶ τὰς ἄλλας ιδιότητας, αἷς χαρακτηρίζεται περὶ οὗ ὁ σκοπὸς, αἵτινες οὐκ ἂν ποτε ἐπὶ τινος ἄλλου γένοιτο. Εἰ δὲ τις ἀτομον εἴποι ὄνομα περιθέν, καὶ

A secundum rem sunt æqualia, de quibus genus dicitur, non necesse est esse ejusdem naturæ et substantiæ. Quæ autem sunt ejusdem naturæ et substantiæ, de quibus prædicatur genus, non quia sunt æqualia secundum genus, idcirco sunt ejusdem naturæ et substantiæ, sed quia secundum speciem, quæ infra genus est, sunt æqualia. Quocirca de quibus dicitur genus, non est genus eorum natura et substantia, verbi gratia, secundum animal, quod est genus, æquales sunt homo, equus, bos, leo, quæ quidem sunt ejusdem generis, sed non ejusdem naturæ, neque substantiæ. Unde animal est quidem genus, non autem natura, neque substantia. Substantia illa, quæ ad voces philosophicas pertinet, quam definiunt, rem per se existentem, non indigentem alio, ut existat, est quidem genus eorum omnium, quæ infra eam sunt, siquidem quæcunque secundum ipsam æqualia sunt, omnino ejusdem generis dicuntur, et sunt; non tamen est eorum natura et substantia, quia non omnia, quæ secundum ipsam æqualia sunt, ejusdem naturæ et substantiæ sunt, ut omnibus est manifestum. Homo enim, et malus punicæ,

Quare omnes concedunt, dupliciter dici nomen substantiæ, logice et philosophice, et ut simpliciter dicam, omne nomen philosophicum, statim ut dicitur, facit, ut qui audit, aliquid certi et definiti intelligat, remota scilicet ab eo homonymia, quæ æquivocatio dici solet; ita ut nihil aliud intelligi ex eo possit præter rem definitam, ut si quis dicat hoc nomen homo, continuo qui audit, rem certam intelligit, animal scilicet rationis particeps et mortale; neque potest aliud quippiam ex ipso nomine hominis comprehendere præter rem definitam. Omne vero nomen logicum habet hoc proprium, ut cum dicitur, non subijciat menti audientis aliquid rei certæ et definitæ, quia in multis et diversis rebus ponitur. Ut nomen logicum species, quod multipliciter circumfertur, et in hominem, equum, bovem, aurum, circulum, grammaticam, plurimæque alia cadit, non sinit, ut auditor aliquid definitum intelligat. Similiter, si quis dicat nomen Paulus homonymia nudatum, statim intelligimus, verbi gratia, magnum Paulum Ecclesiæ quondam persecutorem, cum aliis proprietatibus, quibus signatur, de quo propositum est loqui, quæ quidem proprietates nunquam in alio insint. Si quis vero dicat nomen hoc individuum, infinite fertur in multis, ut in Paulo, Petro, hoc equo, hoc

VARIÆ LECTIONES.

* αὐτοῦ. * καθ' οὗ sed ferri potest etiam altera lectio. * τῶν.

NOTÆ.

(30) Accipit Theodorus nomen naturæ et substantiæ strictius, pro gradu nimirum specifico in-

finito; quo pacto duo homines sunt ejusdem naturæ et consubstantiales, non autem homo et canis.

albo, hoc circulo, et in reliquis similiter individuū de quibus dicitur. Hinc igitur nomen naturæ, et substantiæ logicæ sumpta, et nomen hypostasis ex vocibus, quæ in multis infinite ponuntur, id est, ex vocibus logicis perspicue sunt, sicut nomen species, **354** et individuum, ut demonstratum est. Nomen enim naturæ in homine, et in equo, et in auro, et in reliquis ponitur, et multipliciter fertur, sicut nomen species. Eodem modo nomen hypostasis in Petro, et Paulo, et in hoc equo, et in hoc bove ponitur, sicut et individuum.

Hinc aperte ignorantia insani Severi redarguitur; ille enim, quia, inquit, Paulus est hypostasis, homo vero natura; sicut Paulus dicitur homo, sic etiam dicatur hypostasis esse natura. Nos vero ut pravam intelligentiam stulti evertamus, sic occurreremus: Si hoc, quod prave intulisti, valet, o delire, quando Paulus quidem est individuum, homo vero est species, sicut ais Paulum esse hominem, dic individuum esse speciem, et tunc ut Paulo tribuis hominis definitionem et nomen, tribues etiam individuo definitionem et nomen similiter speciei, atque ita dices, individuum esse, quod de pluribus differentibus numero in eo, quod quid est, prædicatur, quæ est summa insipientia tibi, præter alios hæreticos, congruens. Et sicut Paulum ais esse substantiæ definitionem, id est, esse rem per se existentem, non indigentem alio ad existendum, dic etiam individuum esse generalissimum genus; et tribue individuo definitionem, et nomen generis generalissimi, id est, quo non est aliud genus superius; et quod semper est genus; hoc autem cuinam placeat, et probetur nisi ei, qui omnibus modis a divina gratia alienatus est? Ex his omnibus necessario apud eum, qui mente præditus est, infertur, non esse hypostasim naturam, neque substantiam quæ omnimodis circumfertur, et circumfert, sicut natura logicæ sumpta: omnia enim, quæ sunt ejusdem naturæ, omnino sunt ejusdem substantiæ, et contra, omnia, quæ substantiis differunt, et natura differunt. Quare idem est natura et substantia.

πάντα γὰρ ὅσα ἐστὶν ὁμοφυῆ, πάντως ἐστὶ καὶ ὁμοοὐσία, καὶ τοῦτο ἐστὶ φύσις καὶ οὐσία.

Sciendum autem est, quod res non numerantur cum nominibus suis philosophicis secundum compositionem, sed cum logicis congruentibus, ut si velimus **355** numerare Petrum, et Paulum, et Joannem, non dicimus tres homines (proprie scilicet), quia unusquisque quidem ipsorum est homo; homo vero nullus horum non est; superiora enim dicuntur de inferioribus, non inferiora de superioribus. Non enim dices hominem esse Petrum; sed potius Petrum esse hominem. Si igitur dicas Pe-

A περιφερόμενον, ἀορίστως παραδείκνυται ἐπὶ Παύλου, καὶ Πέτρου, καὶ τοῦδε τοῦ Ἰησοῦ, καὶ τοῦδε τοῦ λευκοῦ, καὶ τοῦδε τοῦ κόκκου, καὶ τῶν λοιπῶν ὁμοίως, τῶν μὴ ταμινομένων παντάπασιν, ἡγουν τῶν ἄλλων κατηγορουμένων. Ἐντεῦθεν τοίνυν τὸ φύσις, ὄνομα, καὶ τὸ οὐσία, λογικῶς λαμβανόμενον, καὶ τὸ ὑπόστασις, ἐκ τῶν περιφερόμενων καὶ ἐπὶ πολλῶν ἀορίστως τιθεμένων, ἡγουν τῶν λογικῶν, ἐναργῶς εἶναι φαίνεται: καθὼς καὶ τὸ εἶδος, ὄνομα, καὶ τὸ ἀτομον, ὡς ἀπεδείξαμεν. Τὸ γὰρ φύσις ὄνομα, καὶ ἐπὶ ἀνθρώπου, καὶ Ἰησοῦ, καὶ χρυσοῦ, καὶ τῶν λοιπῶν τάττεται, πολλαχοῦ περιφερόμενον παραπλησίως τὸ εἶδος, ὀνόματι. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον, καὶ τὸ ὑπόστασις ὄνομα ἐπὶ Πέτρου, καὶ Παύλου, καὶ τοῦδε τοῦ Ἰησοῦ, καὶ τοῦδε τοῦ βοῦς τάττεται, ὡς καὶ τὸ ἀτομον.

B Ἐντεῦθεν τοιγαροῦν ἡ ἀγνοία τοῦ παράφρονος αἰρετικοῦ Λευτέρου διαβρόχην ἀλέγγεται. ἔκείνος γὰρ ἐπειδὴ φησιν, Παῦλος μὲν ἐστὶν ὑπόστασις, ἀνθρώπος δὲ φύσις, ὥσπερ Παῦλος ἀνθρώπος εἶναι λέγεται, οὕτω λεγέσθω καὶ ὑπόστασις φύσις. Ἡμεῖς δὲ τὴν τοῦ ἀνοήτου κακόνοιαν ἀνατρέποντες ἀντεροῦμεν. Κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον, ὃν παρήνεγκας, ὡ χαλῆρον, ἐπειδὴ Παῦλος μὲν ἐστὶν ἀτομον, ἀνθρώπος δὲ εἶδος, καθὼς τὸν Παῦλον ἀνθρώπον εἶναι φησ, λέγε καὶ τὸ ἀτομον εἶδος, καὶ τῆνικαῦτα καθὼς τῷ Παύλῳ εἶδω, τὸν τοῦ ἀνθρώπου ὅρισμὸν καὶ τοῦτομα, δώσεις καὶ τῷ ἀτόμῳ τὸν τοῦ εἶδους ὅρισμὸν ὁμοίως καὶ τοῦτομα, καὶ οὕτω φήσεις τὸ ἀτομον εἶναι τὸ κατὰ πλείωνων καὶ διαφερόντων τῷ ἀριθμῷ, ἐν τῷ τί ἐστὶ κατηγορούμενον, ὅπερ ἀκρότατον καθέστηκεν ἀφροσύνης, οἱ ¹⁰ παρὰ τοὺς ἄλλους αἰρετικούς· ἐξαιρέτως ἀρμόζουσα. Ἐἴτα καθὼς τὸν Παῦλον εἶναι φησ οὐσίαν, ἥτις ἐστὶ γενικώτατον γένος, καὶ εἶδω τῷ Παύλῳ τὸν τῆς οὐσίας ὅρισμὸν, τοῦτ' ἐστὶ, τὸ εἶναι πρᾶγμα αὐθύπαρκτον μὴ δεόμενον ἑτέρου πρὸς σύστασιν, λέγεται καὶ τὸ ἀτομον εἶναι γενικώτατον γένος· καὶ ὅς τῷ ἀτόμῳ τὸν τοῦ γενικωτάτου γένους ὅρον καὶ τοῦτομα, τοῦτ' ἐστὶν, ὑπὲρ ὃ οὐκ ἂν εἴη ἄλλο ἐπαναβεβηκὸς γένος, καὶ τὸ αἰ γένος ὅν· τοῦτο δὲ τίτι φῖλον ἂν εἴη, εἰ μὴ πάντῃ τῷ τῆς θείας ἀπηλλοτριωμένῳ χάριτος; Ἐκ τούτων οὖν ἀπάντων ἀναγκαστικώτατα συνάγεται τῷ νοῦν ἔχοντι, μὴ εἶναι τὴν ὑπόστασιν φύσιν, μήτε μὴ οὐσίαν τὴν κατὰ πάντα τρόπον φερομένην τε καὶ περιθέουσαν, ὡς ἡ φύσις, τοῦτ' ἐστὶ, τὴν λογικὴν.

D Δέον δὲ εἰδέναι, ὡς τὰ πράγματα τοῖς αὐτῶν φιλοσοφικοῖς ὀνόμασιν οὐκ ἀριθμοῦνται κατὰ σύνθεσιν, ἀλλὰ τινες ἐπαρμόζουσιν αὐτοῖς λογικοῖς, οἷον αἱ βουλοίμεθα Πέτρον ἀριθμῆσαι, καὶ Παῦλον, καὶ Ἰωάννην· οὐ φαμεν γὰρ ἀνθρώπους, ἐπειδὴ ἕκαστος μὲν αὐτῶν ἐστὶν ἀνθρώπος· ἀνθρώπος δὲ οὐκ ἐστὶν οὐδὲς τούτων· τὰ γὰρ ἑλάττω τῶν μεζόων οὐ κατηγορεῖται, ἀλλὰ τὰ μεζώων τῶν ἑλαττόνων. Οὐκ ἔτι γὰρ ἂν εἴποις τὸν ἀνθρώπον εἶναι Πέτρον· ἀλλὰ τὸν Πέτρον εἴποις ἂν εἶναι ἀνθρώπον. Εἰ τοίνυν

VARIAE LECTIONES.

Πέτρον, καὶ Παῦλον, καὶ Ἰωάννην εἶπαι εἶναι τρεῖς ἀνθρώπους, ῥηθιμῶς ἔση δὲ μὴ προέβου καθυποβάλλειν ἀριθμῷ. Προέφημ' ἄρ' ἂν τὸν ἀνθρώπον μὴ εἶναι μὴδὲν τούτων. Εἰ δὲ καὶ αὐτοὺς τούτους εἶναι τρεῖς λέγοις, ἕκαστον αὐτῶν τρεῖς ἀριθμήσεις, ὥστε τοὺς τρεῖς εἰς ἑνέα πολυπλασιασθῆναι, ὅπερ ἀδύνατον. Ἐντεῦθεν ἀναγκαίως εἰσφέρεται τὸ ἐφαρμόζον αὐτῶν ἕκαστῳ λογικὸν ὄνομα, ὃ ἐστίν, ὑπόστασις, ἄτομὸν τε καὶ πρόσωπον, καθ' ὃ οἱ προτεθέντες ἀριθμηθῆναι ἀριθμῷ καθυποβλήθησονται, τρεῖς ὑποστάσεις, ἢ ἄτομα, ἢ πρόσωπα λεγόμενοι. Κατὰ τοῦτον δὲ τὴν τῶν ἄποδείκνυνται, μὴ εἶναι τὸν Πατέρα, καὶ τὸν Υἱόν, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα τρεῖς Θεοὺς, εἰ καὶ τούτων ἕκαστος Θεὸς ἐστὶ τέλειος, ὥστε ἕκαστος ἐκείνων ἀνθρώπος τέλειος, ἀλλ' οὐ λέγονται τρεῖς ἄνθρωποι. Ὁ Πατὴρ τοίνυν, καὶ ὁ Υἱός, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τρεῖς εἰσιν ὑποστάσεις, ὥστερ' ἀχώριστοι. Ἐκ δὲ τούτου γνωσόμεθα σαφῶς, δεῖν ὁμολογεῖσθαι τὸν Χριστὸν εἶναι μίαν ὑπόστασιν ἐν δύο φύσεσιν. Ἔστι γὰρ ὁ Χριστὸς ὁ τοῦ Θεοῦ ἀίδιος Υἱὸς ὁ σαρκωθείς, τοῦτ' ἐστίν, ἡ μία τῆς ἁγίας Τριάδος ὑπόστασις σεσαρκωμένη, καὶ αὕτη ἡ ὑπόστασις, ἔχουν ἀίδιος Υἱός ἐστιν ὁ αὐτὸς Θεὸς ὁμοῦ, καὶ ἀνθρώπος. Βουλόμενος τοίνυν ἀριθμηθῆναι Θεὸν, καὶ ἀνθρώπον, ἃ ἐστὶν ἀίδιος Θεός, τοῦτ' ἐστίν ἡ μία ὑπόστασις, οὐ δύναται τούτους εἰπεῖν ὑποστάσεις εἶναι δύο. Οὐτε γὰρ ὁ Θεὸς ὄνομα, οὐτε τὸ ἀνθρώπος, ὑπόστασιν σημαίνει. Ἡ μὲν ὑπόστασις οὐδενὸς ὅλως κατηγορεῖται, ὥστε οὐκ ἐστὶν οὐδὲν τούτων ὑπόστασις. Οὐτε μὴν εἰκεν εἰπεῖν τὸν Θεὸν καὶ τὸν ἀνθρώπον, δύο γένη, ἐπειδή περ ἕκαστον γένος ἴδιον ἡ κατηγορεῖται τούτων δὲ οὐδὲν κατηγορεῖται ἴδιον. Ἀλλ' οὐδὲ δύο εἶδη ἀρμόζει αὐτοὺς λεγέσθαι. Ἐκαστον γὰρ αὐτῶν ὑπὸ γένος τάττεται. Θεὸς δὲ οὐχ εἰς γένος ὑποταχθήσεται, ὡς ἔχει ἀνθρώπος, διὸ κυριώτερον ἐστὶν ἀριθμῆσαι ταῦτα δύο φύσεις, καὶ δύο οὐσίας. Ἐκότερον γὰρ αὐτῶν, καὶ φύσις ἐστίν, καὶ οὐσία τοῖς ὡν κατηγορεῖται. Οὐκ ἔχει γὰρ οὐδὲν τῶν ὡφ' ἑκατέρων τούτων συστατικὰς διαφορὰς, ἔχουν οὐσιώδεις καὶ φυσικὰς, ὥστε φύσις καὶ οὐσία, τῶν καθ' ὧν κατηγορεῖται, ἑκάτερον εἶναι.

Διὰ πολλῶν οὖν ἀποδείκεται, μὴ εἶναι τὴν ὑπόστασιν φύσιν, μήτε μὴν οὐσίαν τὴν λογικὴν, τὴν κατὰ πάντα τρόπον περιέουσιν, ὡς ἡ φύσις. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ὀρθόδοξία φησὶν, μὴ εἶναι τὴν φύσιν ὑπόστασιν μίαν τῶν καθ' ὧν κατηγορεῖται, μήτε ὅλας τὰς ὑποστάσεις, ὅσαι ἂν ὑπ' αὐτὴν εἴεν, ὅσον ἡ θεότης, ἔχουν ὁ Θεὸς οὐκ ἐστὶ Πατὴρ· εἰ γὰρ ἐστὶ Πατὴρ, πάντως οὐκ ἔν ὁ Υἱὸς Θεός. Οὐ γὰρ ἀντι-

A trum, et Paulum, et Joannem esse tres homines, numerabis, quos non erat propositum subicere numero. Diximus enim antea hominem nullum horum esse. Si autem hos ipsos dicas tres esse, unumquemque horum numerabis tres; ut tres in novem multiplicentur, quod fieri non potest. Hinc necessario inferitur, nomen, quod cuique horum congruit, logicum esse, quod est hypostasis, individuum, persona, quatenus propositi erant, ut numerarentur, ita ut dicantur tres hypostases, vel individua, vel personæ. In hunc modum demonstratum est, non esse Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum tres deos, etsi unusquisque illorum est Deus perfectus, quemadmodum quisque illorum homo perfectus, non tamen dicuntur tres homines.

B Pater igitur, et Filius, et Spiritus sanctus tres hypostases sunt, sicut illi. Ex his cognoscemus manifeste confitendum esse, Christum esse unam hypostasim in duabus naturis (31). Est enim Christus æternus Dei Filius, qui incarnatus est, id est, una hypostasis sanctæ Trinitatis incarnata, et hæc hypostasis, æternus scilicet Filius est idem Deus simul et homo. Quare qui vult numerare Deum et hominem, quæ sunt æternus Filius, id est una hypostasis, non potest dicere esse hos duas hypostases. Nec enim nomen Deus, neque nomen homo hypostasim significat. Hypostasis enim de nullo omnino prædicatur. Quare nihil horum est hypostasis. Neque videtur licere dicere Deum et hominem duo genera, siquidem unumquodque genus de speciebus prædicatur, quod hic non fit. Neque convenit dicere eos duas species. Unaquæque enim species sub genere collocatur. Deus autem non habet genus, sub quo collocandus sit, sicut habet homo. Quamobrem magis proprium est, numerare hæc duas naturas, et duas substantias. Utrumque enim eorum est et natura, et substantia iis de quibus prædicantur. Nihil enim sub utroque horum habet constitutivas differentias, vel substantiales et naturales, ut sit natura, et substantia utrumque eorum, de quibus prædicatur.

356 Demonstratum igitur est pluribus, non esse hypostasim naturam, neque substantiam logicam, quæ omnibus modis circuit, sicut natura. Quia vero orthodoxa doctrina dicit, non esse naturam hypostasim, unam eorum, de quibus prædicatur, neque universas hypostases, quæ sub ipsa sunt, ut Deitas, id est, Deus non est Pater, si enim Deus est Pater, profecto non erit Filius Deus (32).

VARIE LECTIONES.

" In suppositione simplici, ut vocant logici. " κατ' εἶδους. " τό.

NOTÆ.

(31) Est dispar ratio, quia in divinis est una numero natura in tribus personis. In proposito autem sunt tres numero distinctæ naturæ humanæ in tribus personis.

(32) Quæ hoc loco Theodorus disputat, ἀρίστη γνώμη, candido animo, interpretari deest. Nam

Deitas tota est in Patre; et sic perfectus Deus est: sed quia in illo non est, totaliter, hoc est iuxta, ut in Filio et Spiritu sancto non sit; ideo dicit Theodorus, Patrem non esse Deum πάντως, hoc est, ὁλίκως, totaliter, sive solum, cum exclusionem Filii et Spiritus sancti. Et quod de Patre affirmat, idem

Non enim reciprocatur prædicatio, ut omnibus patet. Quia Pater quidem est Deus, Deus autem non est omnino Pater. Et Filius similiter est Deus, et Spiritus sanctus similiter. Quare Deus, nullus est horum trium. Imo neque Deus universa tria est. Si enim Deus est Pater, Filius, et Spiritus sanctus, omnino omne quod est Deus, erit Pater, et Filius, et Spiritus sanctus, imo unusquisque horum Deus perfectus cum sit, non est universa tria, idque manifestum est et apertum omnibus, qui mentem habent.

Obijciunt autem nobis orthodoxi Severiani hæretici imprudentissimi quæstiones quasdam subvertentes, quas nos in medium producimus, et adjuvante Deo dissolvemus, et fuitiles esse demonstrabimus. Dicunt ergo nobis illi: Si Deum dicitis B Si nos respondemus, rem esse Deum, rursus dicunt: Tres hypostases non sunt res? cum nos concedimus esse tres res, colligunt contra nos: Igitur secundum vos, Deus, et Pater, et Filius, et Spiritus sanctus, quatuor res numerantur, atque ita convicti estis negare Trinitatem; et quaternitatem pro Trinitate introducere. Nos vero respondemus istis: Ignorantes rectam viam demonstrationis, fallaces istas conclusiones vomitis. Ignorant enim, quod omnis res, quæ alteram perficit, non connumeratur cum ea quam perficit, verbi gratia, aurum nummi non est ipse nummus: aurum enim quatenus aurum est, non habet signum nummi, et res est aurum; et nummus alia rursus res est. Quare aurum, quod alioqui res est præter nummum, non numeratur cum nummo, ex quo fit, ut non dicantur hæc duæ res. Nec oportet hæc cum conjunctione efferre. Durum enim, et nimis inscitum est, dicere nummum et aurum. Idem intelligendum est in 357 Paulo, et corpore ejus. Nec enim Paulus corpus suum; neque corpus Pauli est Paulus. Tamen Paulus res est, et corpus Pauli res item est; sed non numeratur Paulus cum corpore suo, ut sint duæ res. Quare hoc? quia Paulum suum corpus perficit. Igitur quia Deitas unamquamque hypostasim perficit, de qua prædicatur, non numeratur cum tribus hypostasibus, ut sit

A ὑπάρξει ἡ κατηγορία, ὡς πᾶσιν εὐδὴλον. Ὅτι ὁ Πατήρ μὲν ἐστὶ Θεός· Θεός δὲ οὐ πάντως ἐστὶ Πατήρ. Καὶ ὁ Υἱὸς Θεός ἐστιν, ὡσαύτως καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Ὅστε Θεός οὐκ ἐστὶν οὐδὲν τῶν τριῶν τούτων. Ἀλλ' οὐδὲ ἅλα τρία ἐστὶ Θεός. Εἰ γὰρ Θεός Πατήρ ἐστιν, Υἱός τε καὶ ἅγιον Πνεῦμα, πάντως πᾶν ὃν Θεός ἐστὶ Πατήρ, καὶ Υἱός, καὶ ἅγιον Πνεῦμα· ἀλλ' ἕκαστος τούτων Θεός ὑπάρχων τέλειος, οὐκ ἐστὶν, ἄλλα τὰ τρία, καὶ τοῦτο σαφές τε καὶ ἐναργές τοῖς γε νοῦν ἔχουσι.

Προβάλλονται δὲ καθ' ἡμῶν τῶν ὀρθοδόξων οἱ Σευηριανοί, οἱ λίαν ἄφρονες αἰρετικοί, αἰρετικά τινα προβλήματα, ἅτινα προσαγαγόντες εἰς μέσον, ἀνασκευάζουσιν σὺν Θεῷ ὡς σαθρὰ καὶ εὐδιόλυτα. B Ἐροῦσιν οὖν ἡμῖν οἱ ματαιόφρονες· Εἰ τὸν Θεὸν πατέρα μὴ εἶναι τὰ τρία ταῦτα, εἴπατε λοιπὸν, Θεὸς πρᾶγμα ἐστὶν, ἢ οὐκ ἐστὶν; Ἀποκρινομένων δὲ ἡμῶν, τὸν Θεὸν εἶναι πρᾶγμα, πάλιν ἐρωτῶσιν· Αἱ τρεῖς ὑποστάσεις δὲ οὐ τρία πράγματα; Συγκατατιθεμένων οὖν ἡμῶν, καὶ αὐτὰ εἶναι πράγματα, συνάγουσι καθ' ἡμῶν λέγοντες· Ἄρα καθ' ὁμᾶς Θεός, Πατήρ τε καὶ Υἱός, καὶ ἅγιον Πνεῦμα, τίσαρα ἀριθμοῦνται πράγματα, καὶ οὕτως ἐλέγχισθε, τὴν μὲν Τριάδα ἀρνούμενοι, τετράδα δὲ ἀντιφέροντες. Ἡμεῖς δὲ τοῖς ἀνταποκρινόμεθα· Μὴ εἰδότες, ὡ οὔτοι, τὴν ἀληθινήν τῆς ἀποδείξεως ὁδὸν, ἐμμετε τοὺς παραλογισμοὺς τούτους, ἀγνοοῦντες, ὡς πᾶν πρᾶγμα τελειωτικὸν ἑτέρου πράγματος οὐ συναριθμεῖται τῷ C τελειοῦ πράγματι. Οἷον ὁ χρυσοῦς τοῦ νομίσματος, οὐκ αὐτὸ τὸ νόμισμά ἐστιν. Ὁ γὰρ χρυσοῦς, καθ' ἡ χρυσός ἐστιν, οὐκ ἔχει τὸν τοῦ νομίσματος χαρακτήρα· καὶ ἰδοὺ πρᾶγμα καθέστηκεν ὁ χρυσοῦς, καὶ τὸ νόμισμα πρᾶγμα πάλιν ἐστὶν ἕτερον. Ὁ χρυσοῦς τοῖνον πρᾶγμα πεφυκὸς παρὰ τὸ νόμισμα, οὐ συναριθμεῖται τῷ νομίσματι· ὅθεν οὐ λέγονται ταῦτα δύο πράγματα, ἀλλ' οὐδὲ χρὴ ταῦτα σὺν τῷ συμπλεκτικῷ συνδέσμῳ προσέρεσθαι. Σκαδότης γὰρ καὶ ἀμαθία πολλὴ τὸ λέγειν, νόμισμα, καὶ χρυσοῦς. Ταῦτ' οὐ νοεῖν ἐστὶ περὶ Παύλου, καὶ τοῦ ἰδίου σώματος· ὅτε γὰρ Παῦλός ἐστι τὸ σῶμα αὐτοῦ, ὅτε τὸ σῶμα Παύλου ἐστὶν Παῦλος. Παῦλος μέντοι πρᾶγμα ἐστὶ, καὶ τὸ σῶμα Παύλου πρᾶγμα ἐστὶν· ἀλλ' οὐ συναριθμεῖται Παῦλος τῷ ἰδ' ὡ σῶ-

VARIAE LECTIONES.

“ Deest aliquid.

NOTÆ.

de Filio et Spiritu sancto asserit. Nam sicut anima tota est in digito, sed non ὁλικῶς, quia simul est in capite aliisque corporis membris, ita et natura divina tota est in Patre; sed non ὁλικῶς, hoc est, non solum; et huic fundamento inædificat Theodorus totum hunc suum discursum. Cui venia danda; quia boni sensus capax est, si in bonam mentem incidat. Nam lividas non morabitur Theodorus, cui persuasum fuit, nescio ex qua phantasia potius, quam philosophia, naturam, quæ ab uno solo non participaretur, non posse dare nominationem subiecto. Hinc supra Petrum, Paulum, Joannem, tan-

D quam tres homines numerari posse negavit: quæ sensu quodam vera sunt; quia tres non sunt, spectando naturam specificè. Tres sunt spectando eandem naturam secundum individuum rationem, prout spectari debet. Sic quando Theodorus dicit, neque tres personas esse Deum, ὁλικῶς, nimirum, totaliter et adæquate, non loquitur collective, sed distributive: quia ut nec Pater, ita nec Filius, aut Spiritus sanctus est Deus ὁλικῶς, id est solus, exclusis aliis. Et hoc emplastro arbitror salis hunc duriorum Abucaræ loquendi modum mitigatum iri.

ματι, ὥστε εἶναι τὰ δύο, δύο πράγματα. Τίνοι; A ipsa Deitas et illæ hypostases quatuor res, ut hæ-
 ἔνεκεν; Ἐπειδὴ τὸν Παῦλον τὸ ἴδιον σῶμα τελειοί. retici somniant.
 Τῶν ὑποστάσεων (33), καθ' ὧν κατηγορεῖται, οὐ συναριθμεῖται ταῖς τρισὶν ὑποστάσεσιν, ὥστε εἶναι
 αὐτὴν καὶ αἰνῶς τέσσαρα πράγματα, ὡς ὀνειρώττοντές φασιν οἱ αἰρετίζοντες.

Καὶ ἄλλο δὲ προσηφέρουσιν κατὰ τῆς ὀρθοδοξίας οἱ
 αἰρετικοὶ πρόβλημα τοιοῦτο λέγοντες· Τὸν αἰδίου
 Υἱὸν φάτε πρᾶγμα εἶναι, ἡ οὐ; Εἴτα λεγόντων ἡμῶν,
 αὐτὸν εἶναι πρᾶγμα, ἐπερωτῶσιν αὐθις· Καὶ τὸ τοῦ
 αἰδίου Υἱοῦ σῶμα τὸ ἐμφυχόν τε καὶ νοερὸν, οὐ
 πρᾶγμα εἶναι λέγετε; Συγκατατιθεμένων οὖν ἡμῶν
 εἶναι καὶ αὐτὸ πρᾶγμα, εὐθὺς συμπεραίνουσιν καθ'
 ἡμῶν, Ἄρα συναριθμεῖτε τὸν αἰδίου Υἱὸν τῷ ἰδίῳ
 σῶματι, λέγοντες, ὅπως ἡμᾶς ἐκατέρωθεν, ὡς οἶόν
 τε, δῆσαντες ἀράχοις ἱμάσιν, ἥτοι βάλλοιεν εἰς
 βλασφημίας ἀτόπημα, ἢ εἰς τὸ ἴδιον ἐφεκλυσῶνται
 φρόνημα. Εἰ γὰρ δύο πράγματα, τὸν αἰδίου Υἱὸν, B
 καὶ τὸ ἐμφυχὸν αὐτοῦ καὶ νοερὸν αὐτοῦ σῶμά φα-
 μεν, αὐτίκα κατακρινούσιν ἡμᾶς ὡς τεσσάρων πρα-
 γμάτων ἐφιδρυσιν ἐν τῷ τῆς θείας ὕψιλῳ θρόνῳ τι-
 θέντας, ὅπερ ἐστὶ τῆς Τριάδος ἀρνησις. Εἰ δὲ τὸν
 Υἱὸν, καὶ τὸ ἴδιον αὐτοῦ σῶμα μὴ εἶναι δύο πράγματα
 λέγοιμεν, ἀνθυποφέρουσιν ἡμῖν φάσκοντες· Μὴ ὄντων
 τούτων δύο πραγμάτων, πῶς ὑμεῖς τὸν Χριστὸν λέ-
 γετε δύο φύσεις; Οἷς ἐροῦμεν, ὡς ἡμεῖς τὸν αἰδίου
 Υἱὸν οὐ συναριθμοῦμεν τῷ ἰδίῳ σῶματι, ὥστε λέγειν
 ἐκεῖνα δύο πράγματα, ἐπειδὴ τὸ τοῦ αἰδίου Υἱοῦ
 σῶμα ὑποστατικὸν αὐτοῦ, καθέστηκεν τρόπον τινὰ
 τελειοῦν αὐτὸν, καθὼς ἐστὶν ἄνθρωπος. Ἄπαν δὲ
 πρᾶγμα τελειοῦν ἕτερον πρᾶγμα, ἢ ὡς γένος, ἢ ὡς
 διαφορὰ, ἢ ὡς φύσις, ἥγουν οὐσία, ἢ ὡς ὃν ὑπο-
 στατικὸν τελειοῦν, καὶ ὑφίστανον ἐκεῖνου ἐστίν. C
 Ὑποστατικὸν οὖν ὑπάρχον τὸ τοῦ αἰδίου Υἱοῦ σῶμα,
 εἰ καὶ μὴ τελειοῦν αὐτὸν ἀπλῶς, ἥγουν κυρίως, λέγε-
 ται, οὐδαμῶς αὐτῷ συναριθμεῖται παντάπασιν. Ἄλλ'
 οὐκ ἐντεῦθεν ἀναιρετόν ἐν τῷ Χριστῷ λέγεσθαι δύο
 φύσεις. Ἡμεῖς γὰρ οἱ ὀρθόδοξοι, οὐ τὸν αἰδίου Υἱὸν
 τῷ ἑαυτοῦ συναριθμοῦντες ὑποστατικῷ σῶματι, δύο
 φύσεις φάμεν, ἀλλὰ τὴν θεότητά τε καὶ ἀνθρωπότητα
 δύο φύσεις ἀριθμοῦμεν. Τάχα δὲ τις ἐνθεν ἐπισχέψας
 φήσειεν· Ἄρα οὖν καὶ ἡ τοῦ Δεσπότου ἀνθρωπότης
 οὐκ αὐτὸ πέφυκεν τὸ ἴδιον αὐτοῦ σῶμα τὸ ἐμφυχόν
 τε καὶ νοερὸν; πρὸς ὃν ἀντιφύσωμεν οὐκ εἶναι.
 Ἐπειδὴ ἡ τοῦ Χριστοῦ ἀνθρωπότης, πάντων ἡμῶν
 τῶν ἀνθρώπων καθέστηκεν· τὸ δὲ ἐμφυχὸν αὐτοῦ,
 καὶ νοερὸν σῶμα, αὐτοῦ μόνου διαφερόντως ἐστίν.

Εἰ δὲ τις πρὸς ταῦτα διαμάχοιτο, εἰς τὸ δυοῖν θά-
 τερα μέλλει ἀποπίαν ὑποπσεῖν· ἥτοι γὰρ εἰπεῖν
 ἀναγκασθήσεται, τὴν τοῦ Χριστοῦ ἀνθρωπότητα μὴ
 εἶναι τῶν πάντων ἡμῶν ἀνθρωπότητα· κἀντεῦθεν
 πολλὰς ἐπεισάγειν ἀνθρωπότητας, ἢ τὸ ἰδίῳ Υἱοῦ
 σῶμα, λέγειν ἐκάστου ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων εἶναι σῶ-
 μα. Καὶ τῆνικαῦτα φαγέτω ὁ τοιοῦτος ἐπίσης τὸ τοῦ
 Χριστοῦ σῶμα, καὶ ληστού τις καὶ ἀθέου σῶμα.

Aliam præterea questionem hæretici contra
 orthodoxam veritatem proferunt. Sic enim aiunt :
 Dicitisne æternum Filium esse rem, an non? Deinde
 cum respondemus rem esse, rursus interrogant :
 Corpus æterni Filii animatum et intelligens, an
 non dicitis esse rem? Cum respondemus esse, sta-
 tim contra nos concludunt : Igitur numeratis æter-
 num Filium cum proprio corpore. Hoc dicunt ut
 nos utrinque, quoad fieri potest, hamis araneorum
 captos in absurdam blasphemiam compellant, aut
 in propriam sententiam trahant. Si enim dicamus
 duas res esse Filium æternum, et corpus ejus ani-
 matum, et mente præditum, continuo condemna-
 bunt nos, quæquam qui quatuor res in alto throno
 Divinitatis fundemus, quod est negare Trinitatem.
 Sin autem Filium, et corpus ejus proprium non
 dicamus duas res esse, occurrunt nobis : Si non
 sunt duæ res, quomodo, iniquunt, vos Christum
 duas naturas dicitis? Quibus respondendum est
 nos Filium æternum non numerare cum proprio
 corpore, ut dicamus esse duas res, quia corpus
 hypostaticum (34) æterni Filii quodam modo perficit
 ipsum, quatenus est homo. Omnis autem res quæ
 alterum perficit, aut tanquam genus, aut tanquam
 differentia, aut tanquam natura, substantia scilicet,
 aut tanquam hypostaticum, illud perficit cujus est.
 Corpus igitur æterni Filii cum sit hypostaticum
 quanvis non simpliciter, id est, proprie perficere
 illum dicitur, non tamen cum eo corpus numera-
 tur. Sed non propterea non est dicendum duas
 naturas esse in Christo. Nos enim orthodoxi, non
 æternum Filium numerantes cum corpore ejus hy-
 postatico; duas naturas esse dicimus; sed divini-
 tatem et humanitatem 358 duas naturas numera-
 mus. Fortassis aliquis hinc occasione occurrendi
 arrepta, dicit : An Christi humanitas non est ipsius
 naturale corpus animatum et intelligentia prædi-
 tum? Cui respondebimus non esse. Siquidem hu-
 manitas Christi omnium nostrum, qui homines
 sumus, est; corpus vero ejus animatum et intelli-
 gens, ipsius solius præcipue est

D Si quis verò contra hæc pugnet, in alterum ex
 duobus absurdis incidet : aut cogetur dicere huma-
 nitatem Christi scilicet non esse nostram, et hinc
 multas humanitates introducere (id est, naturas),
 aut corpus æterni Filii, uniuscujusque nostrum,
 qui sumus homines, corpus esse. Et tunc qui sic
 sentit, comedat corpus Christi æque atque corpus
 alicujus latronis et impij. Et rursus si quis dicet

NOTÆ.

(33) Bavaricus codex hic est mutilus. Itaque ex
 versione Turriani, et ex codice quo usus, cujus
 Græca verba ad marg. suorum adversariorum ad-

notavit, leg. τοιγαροῦν, ὅτι ἡ θεότης ἐκάστην τελειοί.

(34) Corpus hypostaticum (licet, id est, corpus in
 hypostasi Filii æterni.

humanitatem Christi non esse nostram humanitatem, cogetur dicere non esse divinitatem Christi, divinitatem Patris, et Spiritus sancti, atque ita tres divinitates, sive deitates introducere, quod est excidere penitus a Christianismo. Sin autem illud alterum dicat, sufficiat ei qui id dicit turpissima consecutio, quam diximus prius. Quamobrem scire oportet sanctos Patres alias quidem eternum Filium ex Patre, alias vero ex substantia Patris genitum esse dicere. Nos igitur orthodoxi, cum non dicimus substantiam Patris esse ipsum Patrem, sed aliam rem præter Patrem (35), continuo in nos prosiliunt, jactantes nos esse deprehensos in eo ut dicamus ex duabus rebus genitum esse Filium; deinde Patrem numerari cum sua substantia, sicut in superioribus jam demonstratum est. Hæc nobis respondentibus occurrunt insani illi dicentes: Etiam si demus rem ita se habere, ut prius asservistis, interim necesse habetis affirmare Filium non nasci ex eadem re. Quibus respondemus, pudore stultos afficientes: Erratis profecto, miseri, non intelligentes quæ significant ea quæ dicuntur. Non enim sicut conjicitis, cogimur dicere. Etsi enim aliud quid est Pater, et aliud quid substantia Patris (36), nos tamen Filium ex substantia Patris, vel ex Patre genitum esse cum dicimus, ex eadem re genitum esse significamus, non ex alia, et alia, absit. Sicut enim tu cum dicis: Ponderavi aurum nummi, ipsum aurum ponderasse significas; et rursus, cum dicis, Ponderavi nummum: aurum ponderasse dicis; character enim sive signum nummi non **359** ponderatur, ut omnibus patet: sic et nos, etsi dicamus ex Patre, vel ex substantia Patris genitum esse Filium, non cogimur dicere genitum esse ex duabus rebus, sed ex una et eadem re. Ut semper orthodoxa doctrina victrix appareat, et præmia victoriæ contra hæreticos reportentur. *τὴν ὁρθόδοξίαν ἀεὶ τροπαιοῦχον φαίνεσθαι· καὶ τὰ τῆς*

Rursus exoritur nobis alia istorum percontatio: *Æternus Filius, assumpta carne, assumpsit communem rem, an particularem?* ut si dicamus rem particularem assumpsisse, crimen nobis sit dicere in Christo duas hypostases, quomodo dicimus duas naturas, atque ita incidamus in execrabilem opinionem Nestorianorum; apud illos enim hypostasis est res particularis; aut nullo modo in Christo duas naturas confiteamur, sicut neque duas hypo-

A καὶ πάλιν εἰ τὴν τοῦ Χριστοῦ φασιν ἀνθρωπότητα μὴ εἶναι τὴν ἡμετέραν ἀνθρωπότητα, βιασθήσεται φάναι, μὴ εἶναι τὴν Χριστοῦ θεότητα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος· καὶ ἐκ τούτου τρεῖς ἐπείσχαται θεότητες, ὃ δὲ τοῦ Χριστιανισμοῦ παντελὲς ἐστὶ ἐκπτώσις. Εἰ δὲ αὐτὸ ἕτερον φαίη, ἀρκεῖται τῇ ἀποφαινομένῃ τὸ παλαισχιστον παρακολούθημα, ὅπερ φθάσαντες εἰρήκαμεν. Ἰστέον ὡς οἱ ἅγιοι Πατέρες πῇ μὲν τὸν αἰδῖον Υἱὸν ἐκ τοῦ Πατρὸς, πῇ δὲ ἐκ τῆς τοῦ Πατρὸς οὐσίας γεγενῆσθαι φασιν. Ἡμῶν οὖν τῶν ὁρθόδοξων, μὴ τὴν τοῦ Πατρὸς οὐσίαν αὐτὸν εἶναι τὸν Πατέρα λεγόντων, ἀλλὰ, παρὰ τὸν Πατέρα, παραχρῆμα καθ' ἡμῶν ἄλλονται δια-
B Πατέρα συναριθμῆσθαι τῇ αὐτοῦ οὐσίᾳ καθὼς ἐν τοῖς προειρημένοις ἤδη προαποδείκνυται. Πρὸς αὐτοὺς ἡμῶν ἀποκρινομένων, ἐροῦσιν οἱ φρενοβλαβεῖς· Κἂν τοῦτο δώμεν εἶναι, καθ' ὃ προέφητε, τίως γοῦν ἀναγκάζεσθε τὸν Υἱὸν εἰπεῖν οὐκ ἐκ τοῦ αὐτοῦ φῦναι πράγματος. Πρὸς οὓς ἀποκρινοῦμεθα τοὺς ἀνοήτους ἐντρέποντες, Ὅντως πλανᾶσθε μὴ εἰδότες, ὧ τάλας, τὰ τῶν λεγομένων αἰνίγματα. Οὐ γάρ, ὅπερ ὑποτοπάζετε, λέγειν βιαζόμεθα. Εἰ γὰρ καὶ ὁ Πατὴρ ἄλλο τί ἐστὶ, καὶ ἡ τοῦ Πατρὸς οὐσία ἄλλο· ἀλλ' οὖν ἡμεῖς τὸν Υἱὸν ἐκ τῆς τοῦ Πατρὸς οὐσίας, ἥ ἐκ τοῦ Πατρὸς γεγενῆσθαι λέγοντες, ἐκ τοῦ αὐτοῦ φῦναι πράγματος σημαίνομεν, οὐκ ἐξ ἄλλου, καὶ ἄλλου, μὴ γένοιτο. Ὅσπερ γὰρ σὺ λέγων, Ἔσθισα ¹² τὸν τοῦ νομίσματος χρυσόν, αὐτὸν ὑπαινίστη τὸν χρυσόν ἐσθῆναι σταθμῷ· καὶ πάλιν λέγων, Ἐστάθισα τὸ νόμισμα, τὸν χρυσόν σταθμίζεσθαι φής· ὃ γὰρ τοῦ νομίσματος χαρακτήρ οὐ σταθμίζεται, ὡς πᾶσιν εὐδὴλον, οὕτω, καὶ ἡμεῖς, κἂν εἰποιμεν, ἐκ τοῦ Πατρὸς οὐσίας γεγενῆσθαι τὸν Υἱόν, οὐκ ἀναγκάζομεθα λέγειν αὐτὸν ἐκ δύο φῦναι πραγμάτων, ἀλλ' ἐξ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος· ὥστε νίκης βραβεῖα καθ' ἡμῶν τῶν αἱρετικίζοντων κομιζέσθαι.

C Πάλιν ἐπιφύεται παρ' αὐτῶν ἡμῖν ἐρώτημα λεγόντων· Ὁ αἰδῖος Υἱὸς σαρκωθείς κοινὸν πρᾶγμα προσελήφεν ¹³; εἰ εἰποιμεν αὐτὸν πρᾶγμα προσελήφεναι μερικόν, ἐναχθεῖμεν ἐν Χριστῷ δύο λέγειν ὑποστάσεις, ὃν τρόπον λέγομεν δύο φύσεις· κἀντεῦθεν τῷ βδελυρωτάτῳ τῶν Νεστοριανῶν συνεμπεσεῖν φρονήματι (παρ' ἐκείνοις γὰρ ὑπόστασις ἐστὶ τὸ μερικόν πρᾶγμα)· ἢ μηδὲ μὴ ἐν Χριστῷ δύο φύσεις ὁμολογῆναι, ὡς οὐδὲ δύο ὑποστάσεις· καὶ τοῦτο

VARIÆ LECTIONES.

¹² Fort. ἐστάθισα. ¹³ ἢ μερικόν;

NOTÆ.

(35) *Schol. Turriani.* — Id est, differre substantiam Patris ab actu notionali, qui est generare, qui vocatur a Dionysio res Patris, sicut res Filii est generari. Nec aliud vult quam essentiam Patris, et paternitatem, per quam Pater est Pater, ratione distingui.

(36) Non concedit aliud esse Patrem, et aliud substantiam Patris. In Trinitate enim non est aliud, et aliud, sed alius, et alius; imo negat potius, quia si non est alia, et alia res, non est aliud,

et aliud. Summa est: Patrem et substantiam Patris esse unam eandemque simplicissimam rem, sed propter infinitatem suam duabus realiter distinctis æquivalentem. Quæ æquivalentia, fundans virtuale distinctionem, facit ut aliquid de paternitate seu actu notionali Patris affirmari queat, quod non potest affirmari de substantia seu essentia Patris, et vice versa. Et huc respexit Theodorus, quamvis obscurius.

Σευηροί¹⁷ χρηματίζει συνωσθείμεν, μίαν εἶναι φύσιν τὸν Χριστὸν λέγοντες, ὃν τρόπον μίαν αὐτὸν φαμεν ὑπόστασιν, ὅπερ ἐστὶ ψυχολογία· ἀνάμειστον. Εἰ δὲ κοινὸν πρᾶγμα προσεληφέναι τὸν Υἱὸν φαμεν, ἐπεμβαίνουσιν ἡμῖν αὐτίκα φάσκοντες· Πῶς ὁ Υἱὸς σαρκοῦται τοῦτο προσεληφώς; τῶν ἀδυνάτων γὰρ ἐστὶν ἀσώματόν τι σωματωθῆναι ἐνωθὲν ἀσωμάτῳ. Πρὸς οὓς ἀπαντήσωμεν· Οὐ νονοήκατε, λέγοντες, ὡ οὗτοι, τὸν τῶν φιλοσόφων σκοπὸν εἰρηκότων, ἀσώματον εἶναι τὸ κοινόν, Ἐκείνοι γὰρ λέγοντες ἀσώματον εἶναι πᾶν γένος, καὶ εἶδος, καὶ αὐτὸ τὸ σῶμα, τὸ ἐκ τῆς οὐσίας τῆς ἀνωτάτω, ἧτις λέγεται γενικώτατον γένος διαιρούμενον, ἀσώματον εἶναι λέγουσι. Διὸ δέον ἐπίστασθαι, ὡς τὸ ἀσώματον ὄνομα κατὰ τοὺς φιλοσόφους ὁμωνύμως τε καὶ ἀορίστως λέγεται, μᾶλλον δὲ συλλήδῃ φάναι, ἐκείνοι τὴν ὕλην· καὶ τὸ εἶδος ἐξ ὧν τὰ σῶματα, καὶ χρῶμα, καὶ πᾶν σχῆμα, ἔχουν πᾶσαν ποιότητα καλοῦσιν ἀσώματον τὴν τε ψυχὴν, καὶ τοὺς ἀγγέλους, καὶ αὐτὸ τὸ θεῖον, ὧν οὐ μία καὶ ἡ αὐτὴ τῶν ἀπάντων ἡ φύσις, ἀλλὰ πολλὰ καὶ διάφοροι, ὡς ἐντεῦθεν πιστοῦσθαι σαφῶς ὁμωνύμως· καὶ ἀορίστως λέγεσθαι τὸ ἀσώματον ὄνομα, κατὰ πολλῶν σημαίνον· καὶ τῇ φύσει διαφερόντων φερόμενον. Τὸ σῶμα τοίνυν, καὶ ὅσα ὑπὸ τὸ σῶμά ἐστι κοινὰ, ὅσον ἐμφύχον, ζῶον, ἄνθρωπον, ἀσώματα καλοῦνται (37). Ἐπειδὴ τούτων ἕκαστος αἰσθῆται μὲν οὐχ ὑποπίπτει, ἀλλὰ νοὶ καταλαμβάνεται· οὐ γὰρ εἰσιν αὐτοῖς ἰδιότητες ὀριστικαί, καθ' ἃς αἰσθῆται καθυποβληθήσονται. Τὰ μέντοι ἄτομα, καθ' ὧν ταῦτα κατηγοροῦνται, σῶματά ἐστιν, ὡς ὑπὸ τὴν αἰσθησιν πίπτοντα· ὀριστικὰ γὰρ ἔχουσιν ἰδιώματα. Πλὴν εἰ καὶ τὸ κοινὸν σῶμα, καὶ ὅσον ἐστὶν ὑπὸ τὸ κοινόν διὰ τὸ μηδαμῶς αἰσθῆται, ἀλλὰ νῦν μόνον εἶναι ληπτὸν, ἀσώματον λέγεται· ἀλλ' οὐ φύσει σῶμα καθέστηκεν· παραπλήσιον δ' ἂν εἴη τοῦτο τῷ ἀπλῶς λεγομένῳ κύκλῳ, τῷ γραμμῇ· ὀριστικὰς οὐκ ἔχοντι. Ὁ γὰρ τοιοῦτος κύκλος· φύσει μὲν μετρητός, καθ' ὃ δὲ γραμμὰς ὀριστικὰς οὐκ ἔχει, οὐδαμῶς ὑποπίπτει μετρήσει· οὐκ ἔχει γὰρ ὀριστικὴν σταυρὸν, δι' οὗ ποσὸς ἐστὶ γνωσθῆναι δυνήσεται. Ἐπὶ δὲ κύκλος γένηται μερικῶν, εἰδικῶς τε, καὶ ὀριστικῶς¹⁸ εὐθέως ὅπως ἔχει μέγεθος μετρήσει καὶ περιορισθήσεται. Οὐκοῦν ὁ λεγόμενος ἀπλῶς κύκλος φύσει μὲν ἀορίστως μετρεῖται. Ὀριστικῶς οὐχ ὑποπίπτει μετρήσει. Οὕτω τὸ παρὰ τοῦ αἰδίου Υἱοῦ προσληφθὲν ἀνθρώπινον σῶμα, σῶμα μὲν ἐστὶ φύσει· καθ' ὃ δὲ κοινὸν ὢν, οὐδαμῶς ὑπὸ τὴν αἰσθησιν πίπτει, ἀσώματον καλεῖται· ἐπ' αὐτὸ δὲ χαρακτηρίζεται ὀριστικοῖς ἰδιώμασιν, ὀριστικῶς αὐτίκα τῇ αἰσθῆσει ὑποπίπτει χρηματίζαν αἰσθητόν τε καὶ ἄπτωτον.

A stases, atque ita Severiani dici compellamur, dicentes Christum esse unam naturam, sicut dici-mus esse eum unam hypostasim, quod est plenum interitus animæ. Sin autem communem rem Filium assumpsisse dixerimus, insultant statim nobis dicentes: Quomodo Filius incarnatur communi re assumpta? impossibile enim est aliquid incorporeum corporatum fieri copulatum incorporeo. Quibus occurrendum est: Non intellexistis, o boni, propositum philosophorum, cum dixerunt, incorporeum esse commune. Nam cum dicunt incorporeum esse omne genus et speciem, etiam ipsum corpus ex substantia generalissima, quæ dicitur genus generalissimum, divisum, incorporeum esse dicunt. Quamobrem scire oportet nomen incorporeum secundum philosophos homonyme et infinite dici, imo, ut paucis rem complectar, illi materiam et speciem ex quibus corpora, et omnem colorem atque figuram, id est, omnem qualitatem vocant incorporeum, et animam, atque angelos, et ipsum Deum, quorum omnium non est una et eadem natura, sed multe et varie, ut hinc plane probetur homonyme et infinite dici nomen incorporeum de multis significatis et natura differentibus. Quare corpus, et quæcunque sunt sub corpore communia, ut animatum, animal, homo, incorporea vocantur, quia unumquodque horum non est subjectum sensui, sed mente comprehenditur: non enim sunt eis proprietates ὀριστικαί (id est, individuantes), 360 quibus sensui subijciuntur. Individua tamen, de quibus hæc prædicantur, corpora sunt, utpote sub sensum cadentia; proprietates enim habent definientes, sive terminantes. Verum etsi commune corpus, et quodcunque est sub ipso commune, incorporeum dicitur, quia non potest sensu, sed mente percipi, tamen natura corpus consistit: simile est hoc circulo simpliciter dicto, non habenti lineas ὀριστικὰς [definientes]. Hujusmodi enim circulus natura quidem mensuratus, quatenus vero non habet lineas definientes, nequaquam subijcitur mensurationi; non enim habet ὀριστικὴν σταυρὸν, id est, lineam partientem in modum crucis, qua possit cognosci quantum sit: postquam autem factus fuerit circulus particularis, specialis, et definitus, statim mensura circumscribetur, quantum habeat magnitudinem. Igitur circulus, qui simpliciter dicitur, natura quidem indefinite mensuratur, definite vero non subijcitur mensuræ. Sic humanum corpus ab æterno Filio assumptum, corpus quidem est natura, quatenus vero commune

VARIE LECTIONES.

¹⁷ Σευηριανοί. ¹⁸ σημαίνον. ¹⁹ f. μερικῶς, εἰδικῶς τε καὶ ὀριστικῶς.

NOTÆ.

(37) In Bavarico codice sejungebantur hæc a superioribus, interposito hoc titulo: Τοῦ Ἀδου-
καοῦ, quasi esset novum opusculum. Sed hæc dis-

tinetio non fuit in Turriani exemplari, ut patet ex ejusdem versione.

Neque character proprietatum res particularis est, id est, hypostasis. Character enim non est alterius, id est, alterius hypostasis in Christo, nisi aeterni Filii, sicut character proprietatum cuiusque non est alterius character, quam ejus cuius est character. Unde aeternus Filius idem est Deus et homo, id est, idem est ante omnia saecula ex Patre genitus, et Jesus ex Virgine Maria in fine saeculorum sine virili semine natus, qui est una hypostasis Trinitatis. Quocirca proprie et vere castissima et omnis maculae expers Virgo stirpis Davidicae Deipara, id est Mater Dei, praedicatur. Haec enim aeternum peperit Filium factum hominem, sicut nos in omnibus, excepto peccato, Jesum appellatum, sicut unusquisque nostrum appellatur Petrus, verbi gratia, aut Paulus, aut alio quocunque nomine proprio. Clarissime igitur demonstratum est quod, etsi communem rem assumpsit aeternus Filius, quae quidem incorporea est, scilicet substantiam humanam, non tamen negatur corporatum esse, id est, incarnatum, factumque esse hominem, ut aiunt haeretici amentes. Atque hoc rursus scire oportet, quod haeretici ea de causa properant ad constituendum esse naturam communem et particularem, communem quidem omnes hypostases, particularem vero unam hypostasim, ut hoc **361** concessum et confirmatum, telum ipsis efficiatur ad labefactandum verum et inviolabile dogma. Si enim hoc, quod illi profitentur, verum esset, esset aliquid dicendum contra sanctissimam synodum Chalcedonensem. Die mihi, haec duae naturae quas in Christo praedicas, communes sunt, an particulares? Si igitur respondeat communes esse, statim ratiocinatur, qui secundum eos loquitur: Christus igitur secundum te est omnes hypostases Divinitatis, quod quidem absurdum est. Sin vero dicat particulares esse, incidet in blasphemiam Nestorii, tanquam qui conficiatur duas in Christo hypostases. Quamobrem patronis et defensoribus synodi Chalcedonensis necesse est demonstrare, naturam neque communem, neque particularem dici, sicut illi dicunt; sed communem rem, quae absurditatem utrorumque fugit; quae quidem communis res, nec est omnes hypostases, nec una hypostasis: sed quae spectatur, et reperitur olivace, id est, tota, in unaquaque hypostase.

Demonstratur autem (adjuvante Deo, qui illuminat) huiusmodi ratiocinationibus. Omnis res communis de multis praedicatur; quare si natura, communiter dicta, est omnes hypostases, igitur omnes hypostases de se ipsis omnibus praedicantur. Quod autem de multis praedicatur, totum in unoquoque multorum de quibus praedicatur, reperitur. Ex quo inferendum erit unamquamque hypostasim esse sui hypostasim, quod est impossibile, ut natura non sit omnes hypostases. Naturam

A Οὐδὲ μὴν ὁ χαρακτήρ τῶν ἰδιωμάτων μερικῶν πράγμα ἐστίν, ἥγουν ὑπόστασις. Ὁ χαρακτήρ γὰρ οὐκ ἄλλου τινὸς ἐστίν, ἥγουν οὐκ ἄλλης ὑποστάσεως ἐν Χριστῷ, εἰ μὴ τοῦ αἰδίου Υἱοῦ· ὃν τρόπον ἡμῶν ἐκαστοῦ τῶν ἰδιωμάτων ὁ χαρακτήρ, οὐκ ἄλλου τινὸς ἐστίν, ἢ ἐκείνου ὃ ἐπὶ ἐστίν ὁ χαρακτήρ. Ὅθεν ὁ αἰδίου Υἱός, ὁ αὐτὸς ἐστὶ Θεὸς τε καὶ ἄνθρωπος, τοῦτο ἐστίν, ὃ αὐτὸς ἐστίν ὁ πρὸ πάντων αἰώνων ἐκ Πατρὸς γεγεννημένος, καὶ Ἰησοῦς, ὁ ἐκ Παρθένου Μαρίας ἐπὶ τέλει τῶν αἰώνων ἀσπόρως τεχθείς, ὑπόστασις μία τῆς Τριάδος ὑπάρχων. Διὰ κυρίως καὶ ἀληθῶς ἡ πάν-αγνος καὶ πανάμωμος Δαυιδικὴ νεανὶς Θεοτόκος ὁμολογείται. Αὐτὸν γὰρ τὸν αἰδίου τέτοκεν Υἱὸν ἄνθρωπον γεγονότα κατ' ἡμᾶς, κατὰ πάντα, ὅλα τῆς ἁμαρτίας, καὶ Ἰησοῦν προσαγορευθέντα καθὼς ἡμῶν προσαγορεύεται Πέτρος τυχόν, ἢ Παῦλος, ἢ ὅτιον κύριον ὄνομα. Τηλαυγέστατα τοίνυν ἀποδεδείχεται, ὅτι περ εἰ καὶ κοινὸν πρᾶγμα προσελήφεν ὁ αἰδίου Υἱός, ὅπερ ἐστὶν ἀσώματον, ἥγουν τὴν ἀνθρωπίνην οὐσίαν, ἀλλ' οὐκ ἀπαγορεύεται σωματωθῆναι, ἥγουν σαρκωθῆναι τε καὶ ἐνανθρωπῆσαι, καθὼς φησὶν ὁ παράφρων αἱρετικὸς. Καὶ τοῦτο δὲ πάλιν εἰδῆναι ἡ χρῆ, ὥς οἱ αἱρετικοὶ τοῦτο δὴ χάριν πεύδουσι· συστήσαι τὴν φύσιν εἶναι κοινήν τε καὶ μερικὴν· τὴν μὲν κοινήν πάσας εἶναι τὰς ὑποστάσεις· τὴν δὲ μερικὴν μίαν ὑπόστασιν λέγοντες, ὅπως ὁμολογηθὲν τοῦτο καὶ ὀχυρωθὲν αὐτοῖς, ὅπλον γένηται πρὸς καθάρσιν τοῦ ἀληθινοῦ καὶ ἀκαθαίρετου δόγματος. Εἰ γὰρ τοῦτο τὸ παρ' ἐκείνοις ὁμολογημένον ἀληθείας εἴχeto, ἐμελλεν ἂν τις πρὸς τὴν ἐν Χαλκηδόνι συγκροτηθεῖσαν ἀγιωτάτην φάναϊ σύνοδον· Εἰπέ μοι, αἱ δύο φύσεις αὗται, ἃς ἐν Χριστῷ κηρύττεις κοινὰ εἶναι, ἢ μερικὰ; Εἰ μὲν οὖν ἀποκρίνοιτο, κοινὰ εἶναι, εὐθὺς συλλογίζεται κατ' αὐτῆς λέγων, Ὁ Χριστὸς ἄρα, κατὰ σέ, πάσαι αἱ τῆς θεότητος ὑποστάσεις ἐστίν, ὅπερ ἀποπον. Εἰ δὲ μερικὰς εἶναι φησεν, ἐμπεσείται τῷ τοῦ Νεστορίου βλασφημῆματι, ὥς δύο ἐν Χριστῷ ὑποστάσεις ὁμολογοῦσα ²⁰. Διὰ τοῖς τῆς ἁγίας συνόδου προμάχοις, καὶ ὑπερασπισταῖς, ἀναγκαῖον ἀποδείξαι τὴν φύσιν, μὴτε κοινήν, μὴτε μερικὴν λέγεσθαι, ὥς ἐκεῖνοι φασιν· ἀλλὰ κοινὴν πρᾶγμα, ψεύθων τὴν ἀτοπίαν ἐκατέρων, ὅπερ οὐκ ἐστίν, οὔτε πάσαι αἱ ὑποστάσεις, οὔτε μία ὑπόστασις, ἀλλὰ τὸ θεωρούμενόν τε καὶ εὐρίσκόμενον ὁλ-
D κῶς ἐν ἐκαστῇ τῶν ἑαυτοῦ ὑποστάσεων.

Ἀποδείκνυται δὲ σὺν Θεῷ τῷ φωτολογούντι τοιαύταις ἀποδείξεσιν. Πᾶν πρᾶγμα κοινὸν πολλῶν ἐστὶ κατηγορούμενον· εἰ μὲν οὖν ἡ φύσις κοινὴ, λεγομένη πάσαι αἱ ὑποστάσεις, ἄρα πάσαι πασῶν ἑαυτῶν κατηγορηθήσονται. Τὸ δὲ πολλῶν κατηγορούμενον, ὅλον ἐν ἐκαστῇ τῶν πολλῶν εὐρίσκεται, ὧν κατηγορεῖται. Κάντεθεν συναχθήσεται πάσαι τὰς ὑποστάσεις κατ' ἐκαστὴν ἑαυτῶν ὑπόστασιν εὐρίσκεσθαι, ὅπερ ἀδύνατον, ὥστε μὴ εἶναι τὴν φύσιν πάσας τὰς ὑποστάσεις. Τὴν γὰρ φύσιν κατ'

VARIÆ LECTIONES.

²⁰ ἢ ὁμολογῆσαι.

ἔχειν κοινῶς νοουμένην, δεῖ κατηγορεῖσθαι τῶν ὑποστάσεων, μὴ λέγεσθαι τὴν φύσιν, ὡς ἔχειν φασιν, ὡς ἐντεῦθεν ἀποδεικνύηται. Εἰ γὰρ ἡ φύσις μερικὴ, κατ' ἔχειν νοουμένη, ὑπόστασις ἐστίν, ἀνάγκη πᾶσι κατ' αὐτοὺς τὸν τε Πατέρα, καὶ τὸν Υἱὸν, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τρεῖς μερικὰς ἀριθμεῖσθαι φύσεις, καὶ τρεῖς ὁμολογεῖσθαι θεοὺς, καὶ τρεῖς θεότητας, ὃ δὴ βλασφημιῶν ἐστὶν ἀπασὲν ἀκροτάτη, μᾶλλον δὲ τοῦ Χριστιανισμοῦ παντελὲς ἀρνήσις· ὥστε δῆλοι πεφῆνασιν ἀνοήτως λέγοντες, μερικὴν εἶναι φύσιν, οἱ παράφρονες αἰρετικοὶ, καὶ πάντοθεν στεφανοῦνται κατ' αὐτὸν βασιλικῶς διαδήματα τῶν ὀρθοδόξων ἡ πίστις, ἣ τὸν Χριστὸν, ἥγουν τὸν αἰδίον Υἱὸν ἐνυθροπῆχότα μίαν ὑπόστασιν εἶναι, καὶ δύο φύσεις ὁμολογοῦσα τὸν αὐτὸν ὁμοῦ Θεόν τε καὶ ἄνθρωπον, ὑποκειμένον τὸν αὐτὸν ταῖς δύο φύσεσιν πρὸς κατηγορίαν. Καὶ γὰρ ἑκατέρα τῶν δύο φύσεων κατηγορεῖται αὐτοῦ, καὶ μεταδίδωσιν αὐτῷ τοῦ τε ὀνόματος αὐτῆς, καὶ τοῦ ὀρισμοῦ. Ὅθεν ὁ αἰδῖος Υἱὸς ἐστὶ Θεός, ὡς ὁ Πατήρ, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ τὸν τοῦ Θεοῦ ὀρισμὸν ἐπιδέχεται, ὃν τρόπον ἔχειν ἑκάστος, καὶ ἐστὶν ὁ αὐτὸς αἰδῖος Υἱὸς ἄνθρωπος, ὡς καὶ ἐστὶν ἡμῶν ἑκάστος· καὶ τὸν τοῦ ἀνθρώπου ὀρισμὸν ἐπιδέχεται, ὃν τρόπον ἔχειν ἑκάστος, καὶ ἐστὶν ὁ αὐτὸς αἰδῖος Υἱὸς ἄνθρωπος, ὡς καὶ ἐστὶν ἡμῶν ἑκάστος· καὶ τὸν τοῦ ζῶν λογικὸν, θνητὸν, καὶ ἐπιστήμης δεκτικὸν, καθ' ὅ

ὅδε λέγων τὸν Χριστὸν μίαν εἶναι σύνθετον φύσιν, ὡς ἐστὶ μία σύνθετος ὑπόστασις, ὀνόματι φιλοσοφικῶ, τὴν τε φύσιν ταύτην ὀνομάσαι, καὶ τὴν ὑπόστασιν, ὡσαύτως βιασθῆσεται. Τὴν μέντοι ὑπόστασιν πάντως καλέσειεν αἰδίον Υἱὸν σεσαρκωμένον. Τῇ δὲ φύσει τίνα κλῆσιν ἄρα ἐφαρμόσειεν δυνήσεται; Εἰ γὰρ Θεὸν ταύτην ὀνομάσειεν, ἀρνήσεται τὴν ἀνθρωπότητα. Εἰ δὲ ταύτην ἄνθρωπον προσαγορεύσειεν, ἀνελεί τὴν Τριάδα. Εἰ δὲ μήτε Θεὸν μήτε ἄνθρωπον ταύτην ὀνομάσειεν, τὸν Χριστὸν ἄρα παρστήσεται, μήτε Θεὸν εἶναι, μήτε ἄνθρωπον· καὶ πρὸς τῇ αἰσχύνῃ, καὶ μεγίστῃ περιπεσεῖται βλασφημίᾳ, καὶ ἀπωλείας χάσματι. Ποῖον γὰρ ἐφεύροι ὁ δύστηνος τῆδε τῇ κενῇ καὶ νωθεῖ φύσει ἀρμόδιον ὄνομα, ὅτι μὴ σκινδαψός, ἢ τραγέλαφος, ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων;

Τοῦτο δὲ μάλιστα δεῖ γινώσκειν ὑμᾶς, ὧς φανομαθῆσάτο, ὡς ἡμεῖς οἱ ὀρθόδοξοι τὸν Χριστὸν εἶναι μίαν σύνθετον ὑπόστασιν λέγοντες, οὐχ ἑτέραν παρὰ τὴν τοῦ αἰδίου Υἱοῦ νοούμεν ὑπόστασιν, τὴν μίαν ὡσαν τῆς Τριάδος· οὐ γὰρ κοινήν τινα συνεισφέρειν ἀνεχόμεθα, μὴ γένοιτο! Ἀλλ' οὖν ὁ τρόπος σαφηνέσθω τῆς ὑποστατικῆς συνθέσεως. Σύνθετον δὲ διττῶς εἶναι τὸν τοῦ αἰδίου Υἱοῦ λέγομεν ὑπόστασιν. Λέγεται γὰρ σύνθετος ἐκ θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος· λέγεται πάλιν σύνθετος, ὡς ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος τῶν ἀνθρώπων ἑκάστος. Ἀλλὰ ἐκ θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος; οὐ λέγεται Κύριος σύνθετος, μεταφορικῶς; δι' πᾶν γὰρ κυρίως σύνθετον ὃν, οὐκ ἦν παντάπασιν πρὶν ἢ συναφθῆναι ἐξ ὧν συντίθεται. Τὸν δὲ Χριστὸν οὐ φαμεν ἀπλῶς μὴ εἶναι παντελῶς πρὸ τῆς συνόδου τῆς θεότητος τε

A enim secundum illos communiter cogitatum oportet prædicari de multis hypostasisibus, non autem dici naturam particularem, ut illi dicunt, quemadmodum ex his demonstrabitur. Si enim natura particularis, ut illi intelligunt, hypostasis est, necesse omnino est secundum eos Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum, tres particulares naturas numerari, et tres deos dici, et tres deitates, quæ est summa omnium blasphemia, quin potius Christianismum penitus negare; quamobrem manifestum est amentium hæreticorum esse, quod aiunt esse naturam particularem; et ex omni parte contra eos regia corona redimitur fides orthodoxa, quæ Christum, æternum scilicet Filium factum hominem unam hypostasim esse, et duas naturas constitutur eundem Deum simul et hominem. **362** eundem subjectum duabus naturis ut de eo prædicentur. Utraque enim natura de eo prædicatur, et communicat cum eo et nomen et definitionem. Unde æternus Filius est Deus, sicut Pater, et Spiritus sanctus, et definitionem Dei recipit, sicut unusquisque illorum, estque idem æternus Filius homo, sicut et unusquisque nostrum; et definitionem hominis recipit, id est, animal rationale mortale, mentis et disciplinæ capax, sicut unusquisque nostrum. ἀνθρώπου ὀρισμὸν ἐπιδέχεται, τοῦτ' ἐστὶ τὸ εἶναι, ὃν τρόπον ἡμῶν ἑκάστος.

C Qui autem dicit Christum unam naturam compositam esse, sicut est una composita hypostasis, cogitur nominare nomine philosophico hanc naturam, et similiter hypostasim. Atque hypostasim quidem omnino vocaverit æternum Filium incarnatum. Naturæ vero quam appellationem accommodare poterit? Si enim hanc appellet Deum, negabit humanitatem: sin autem hanc appellet hominem, tollet Trinitatem. Sin vero hanc neque Deum neque hominem nominet, Christum igitur statuet neque Deum esse neque hominem. Inciditque in dedecus, et maximum crimen, et interitum. Quod enim nomen miser invenire poterit inani et tardæ naturæ accommodatum? non enim nomen scindapsus, aut tragelaphus, aut aliud huiusmodi.

D Hoc autem maxime advertendum vobis, qui studio discendi tenemini, quod nos orthodoxi, cum Christum unam hypostasim compositam esse dicimus, non aliam hypostasim, quam hypostasim æterni Filii intelligimus, quæ una est Trinitatis; non enim patimur aliquam compositionem induci, absit! Sed declaremus modum hypostaticæ compositionis. Compositam quidem dupliciter esse æterni Filii Dei hypostasim dicimus. Dicitur enim composita ex divinitate et humanitate: et dicitur rursus composita ex anima et corpore, sicut unusquisque homo. Sed ex deitate et humanitate non dicitur proprie composita, sed metaphorice, sive translate. Omne enim quod proprie compositum est, non erat prius quam copulata essent ea, ex quibus compositum est. Christum vero non dicimus

simpliciter et absolute non esse **363** Christum ante divinitatis cum humanitate a quibus componitur conjunctionem : sed dicimus non esse Christum cum determinatione, prius scilicet quam in eo congressum haberent divinitas et humanitas, quibus congressis in unionem confusionis et mutationis expertem, translata est in eum compositio a vera compositione, et modo metaphorico vocata est composita ex deitate et humanitate. Quod enim proprie ex re compositum est, alio quodam nomine, quam nomine earum rerum ex quibus compositum est, nominatur. Nomine enim composito ex anima et corpore, non nominatur nomine hominis anima, neque corpus. Christus tamen quodammodo compositus ex æterno Filio et humanitate, ipse æternus Filius est Christus, tametsi non est appellatus Christus ante incarnationem suam. Hinc Scripturæ sanctæ, et sancta Nicæna 318 Patrum a Deo congregata synodus Dominum Jesum Christum prædicat ex Patre genitum ab ætate omnia sæcula, et sæcula fecisse; et omnia ex nihilo fecisse, ut essent; esseque sapientiam Patris, et verbum, et virtutem. Si autem esset compositum ex divinitate et humanitate, id est, Christus nova hypostasis præter æternam, non esset Christus ex Patre ante omnia sæcula genitus, nec auctor sæculorum, neque sapientia Patris, et verbum, et virtus. Sic igitur dicitur Dominus Jesus Christus una scilicet composita hypostasis, ex divinitate et humanitate composita esse, non sicut dicimus compositum conflare ex quibus consistit.

Θεότητός τε καὶ ἀνθρωπότητος συντεθεῖσθαι, οὐκ ὥς
Secundo modo Jesus Christus, id est, incarnatus, æternus, unigenitus Filius Dei dicitur compositus esse ex anima et corpore, sicut antea diximus; quia enim æternus Filius natura Deus factus est homo tanquam unus nostrum, manens alioqui Deus qualis antea, de eo dicuntur quæcunque de unoquoque nostrum. Ut ergo quisque nostrum compositus est ex anima et corpore, similiter et ipse compositus ex anima et corpore vocalus est. Demonstratum igitur est dupliciter Christum compositum dici, sicut prius diximus, ex divinitate et humanitate: et ex anima et corpore, æternum Filium, id est, unam hypostasin **364** Trinitatis. Cui gloria et imperium cum Patre sine principio, et sancto Spiritu in sæcula sæculorum. Amen.

III. Beati Theodori episcopi Charran (33), cognomento Abucara, Dialogos πρὸς τὸν τοῦ δρόμου ἐμίσης (39), qui petierat ut ratiocinatione demonstraret Deum esse.

Littera A Orthodoxum designat. Littera B Infidelum.

B. Demonstra esse Deum.

(38) Lege Carum. Fuit enim Caria episcopus, non Chararum in Mesopotamia.

(39) Genebr. vertit: cum Emeseno cursore. Ma-

καὶ ἀνθρωπότητος ἐξ ὧν συνετέθη· ἀλλὰ τὸν Χριστὸν λέγομεν μὴ εἶναι Χριστὸν μετὰ προσδιορισμοῦ, πρὶν ἢ συνελθεῖν ἐν αὐτῷ τὴν θεότητά τε καὶ ἀνθρωπότητα· ὧν καθ' ὑπόστασιν συνδραμουσῶν εἰς ἀσύγχυτον τε καὶ ἀτρεπτον ἑνωσιν, μετενήκεται ἐπ' αὐτὸν ἡ σύνθεσις ἀπὸ τῆς ἀληθοῦς οὐσης συνθέσεως, καὶ μεταφορικῶς τρόπῳ κέκληται σύνθετος ἐκ θεότητός τε καὶ ἀνθρωπότητος. Τὸ γὰρ κυρίως ἐκ πράγματος συντεθέμενον, ἄλλω τινὶ κατονομάζεται παρὰ τῶν πραγμάτων ὀνόματι, ἀφ' ὧν συνετέθη, ἅτε τρίτον ἀποτέλεσμα γεγὼς, παρὰ τὰ ἀφ' ὧν συνεθίζεται. Τοῦ γὰρ ἀνθρώπου συντεθέντος ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος, οὐ κατονομάζεται τῷ ἀνθρώπῳ ὀνόματι, οὔτε ἡ ψυχῇ, οὔτε τὸ σῶμα. Ὁ μόνος Χριστὸς τρόπῳ τινὶ συντεθειμένος ἐξ αἰδίου τε Υἱοῦ, καὶ τῆς ἀνθρωπότητος, αὐτὸς ὁ αἰδιος Υἱὸς ἐστὶ ὁ Χριστὸς, εἰ καὶ μὴ Χριστὸς κέκληται πρὸ τῆς αὐτοῦ σαρκώσεως. Ἐντεῦθεν αἱ ἄγιοι Γραφαὶ πᾶσαι, καὶ ἡ κατὰ Νικαίαν τῶν ἁγίων τριακοσίων δεκαοκτὼ Πατέρων θεόκλητος σύνοδος, τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν κηρύττουσιν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεγεννηθῆναι πρὸ πάντων τῶν αἰώνων, καὶ τοὺς αἰῶνας ποιηκέναι· καὶ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι τὰ πάντα προ[σ]εληνογένην· σοφίαν τε τοῦ Πατρὸς εἶναι, καὶ λόγον, καὶ δύναμιν. Εἰ δὲ ἦν τὸ συντεθὲν ἐκ θεότητός τε καὶ ἀνθρωπότητος, τοῦτ' ἐστὶ ὁ Χριστὸς, ὑπόστασις καινὴ παρὰ τὴν αἰδίον, οὐκ ἂν εἴη ὁ Χριστὸς ἐκ Πατρὸς πρὸ πάντων τῶν αἰώνων γεγεννημένος, οὐδὲ ποιητὴς τῶν αἰώνων, οὔτε σοφία τοῦ Πατρὸς καὶ λόγος, καὶ δύναμις. Οὕτω τοίνυν λέγεται ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, ἥγουν ἡ μία σύνθετος ὑπόστασις, ἐκ

φαμεν, πᾶν σύνθετον συγκείσθαι, ἐξ ὧν συνεστήκεν. Κατὰ δεύτερον δὲ τρόπον ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, τοῦτ' ἐστὶ ὁ σεσαρκωμένος αἰδιος μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, λέγεται συντεθεῖσθαι ἐκ ψυχῆς τε καὶ σώματος, ὡς ἐφθήμεν εἰπόντες· ἐπειδὴ γὰρ ὁ αἰδιος Υἱὸς Θεὸς ὧν φύσει γέγονεν ἄνθρωπος, ὡς εἴ; ἐξ ἡμῶν, μεμενηκώς Θεὸς οἶος καὶ πρῶτην, λέγεται κατ' αὐτοῦ πάντως, ὅσα καθ' ἡμῶν ἐκάστω. Ὡς οὖν ἕκαστος ἡμῶν σύνθετός ἐστι ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος, καὶ αὐτὸς παραπλήσιως ἡμῖν χειρημάτικεν ἐκ ψυχῆς τε καὶ σώματος· διχῶς ἄρα σαφῶς ἀποδείκνυται τὸν Χριστὸν σύνθετον λέγεσθαι, καθ' ὅσον προσηκαμεν, ἐκ τε θεότητός τε καὶ ἀνθρωπότητος, καὶ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος, τὸν αἰδίον Υἱὸν ὄντα, τοῦτ' ἐστὶ, τὴν μίαν τῆς Τριάδος ὑπόστασιν, ἣ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ ἀνάρχῳ αὐτοῦ Πατρὶ, καὶ τῷ παναγίῳ αὐτοῦ Πνεύματι, εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας· Ἀμήν.

III.

Διάλογος Θεοδοῦρου τοῦ γεγορότος ἐπισκόπου Καρῶν, τὸ εἰκλὴν Ἀβουκαρά, γεγόμενος πρὸς τὸν τοῦ δρόμου Ἐμίσης, αἰτησάμενον ἀποδείξειν ἀποδοθῆναι αὐτῷ ἀπολογισμοῦ, ὅτι ἐστὶ Θεός.

(Francisco Turriano interprete.)

Πρόσκειται οὖν τῷ μὲν προσώπῳ τοῦ Ὁρθόδοξου, Α, τῷ δὲ τοῦ Ἀπίστου Β.

Β. Ἀπόδος, ὡς οὗτος, ἀποδείξιν ὅτι ἐστὶ Θεός.

NOTÆ.

lim, cum præfecto cursorum, seu veredariorum, quem Germani vocant Postmeister: Græci λογοθέτην τοῦ δρόμου.

A. Απαρ αριθμὸς προσδεχόμενος προσθήκην, καὶ πέρας ἐπιδέχεται. Ὁ οὖν τῶν ἀνθρώπων ἀριθμὸς ἐπιδεχόμενος προσθήκην, πεπερασμένος ἐστίν, εἰ καὶ ἡμεῖς ἀγνοοῦμεν τὴν ποσότητα, ἀλλ' ὑποθώμεθα συντομία καὶ σαφηνείας ἕνεκεν, εἶναι τοὺς πάντας ἀνθρώπους ἑκατόν. Ἀδύνατον δὲ τούτου· ἀπαντας γεννητοὺς ὑπάρχειν· ἐξ ἀλλήλων μὲν γὰρ γενεαλογοῦνται· ἀλλὰ ἀναποδίζων ὁ νοῦς τὴν γενεαλογίαν ἐπὶ τὰ ἄνω, εἰς ἓνα καταντᾷ πάντως ἀγέννητον. Οὐ γὰρ ἐνδέχεται ἐπὶ τὸν πρῶτον ἐλθόντας εἰπεῖν, αὐτὸν ἐξ ἄλλου γεγενῆσθαι· ἐπεὶ κάκεινος ἐξ ἐτέρου γεγεννημένος ἂν εἴη, μέχρις ἂν ἐπὶ τὸν πρῶτον ἀγέννητον τὸν νοῦν ἐπερείσωμεν. Ἀνάγκη τοίνυν τοῦτον, ἢ ἐκ τῆς γῆς φῦναι, καθάπερ τὰ βλαστήματα, ἢ αἰδιον εἶναι, ἢ ὑπὸ τινος δημιουργοῦ πεποιηθῆναι. Ἄλλ' εἰ μὲν ἐκ τῆς γῆς θεβλαστήκει καὶ εἰς ἔτι ἂν ἄχρι τοῦ παρόντος ἐτέρους ἐβλάττανεν, ὥσπερ καὶ τῶν δένδρων καὶ βοτάνων εἶδη. Ἐπειδὴ δὲ οὐχ ἑρῶμεν τοῦτο γινόμενον, δῆλον ὅτι οὐδὲ τὸν πρῶτον ἐβλάστησεν. Οὐδὲ μὴν αἰδιος ἦν. Εἰ γὰρ ἀναρχος καὶ αἰδιος ὑπῆρχεν, οὐκ ἂν ἐτεθνήκει, οὐδ' ἂν ἀπώλετο. Τὸ γὰρ ἀναρχον, καὶ ἀτελεύτητον. Λείπεται τοιγαροῦν αὐτὸν πεποιηθῆναι⁸¹, τὸ δὲ πεποιημένον ἔχει ποιητὴν. Ἀρα τῶν ἀνθρώπων ἐστὶ Κτιστὴς τε καὶ ποιητής.

Δέχου δὲ καὶ ἄλλον ἀπόδειξιν εἰς θεογνωσίαν καθοδηγοῦσαν. Εἰπέ μοι, εἰ βῶλον ἐκ τῆς γῆς λαβὼν ἐφ' ὕψηλόν ἀναβαίην δωμάτιον, κάκειθεν τοῦτον ἀφείην, οὐχὶ φύσει κατωφερῆς ὢν, ἐπὶ τὰ κάτω διγνεμῶς φέρεται, μέχρις ἂν ἐπὶ στερεώτερον καὶ ἀκίνητον ἔρσισθῃ;

B. Ναί.

A. Οὕτως καὶ ἡ γῆ· ἐκ γὰρ τοῦ μέρους τὸ πᾶν καταλαμβάνεται. Εἰ μὴ γὰρ κάτωθεν εἶχεν τι στερεώτερον ὑπερῖθεν αὐτήν, οὐκ ἂν ἔληξεν κάτω φερομένη. Νῦν δὲ ταύτην ἑρῶμεν ἀσάλευτον. Ἔστιν ἄρα δύναμις τις ἰσχυροτέρα ἢ ταύτην ὑπερῖδουσα καὶ βαστάζουσα, ἥτις ἐστὶν ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος. Εἰ γὰρ ἕτερον ὑπεῖναι σῶμα φαίη τις ὑπερῖθεν αὐτήν, τί τὸ κάκεινο βαστάζον; καὶ οὕτω διατείνων τὴν ἔρευναν ὁ λογισμὸς, οὐ παύεται ἄχρις ἂν ἐπὶ τι πέρασ στῇ βασταζομένων. Οὐ γὰρ ἂν ἄπειρος κάτωθεν εἴη, ἀνωθεν περατουμένη. Τὸ γὰρ ἐξ ἐνὸς μέρους πεπερατωμένον, καὶ ἐκ τοῦ ἄλλου δῆλον ὅτι πέρας ἔξει. Εἰ γὰρ σπαρτίον καθ' ὑπόθεσιν ἦν ἐκ τοῦδε τοῦ μέρους τῆς γῆς, ἕως τοῦ ἐτέρου διήκον μέρους, ἐπιλαβόμενος δὲ τοῦ ἐπιφαινομένου ἄκρου τοῦ σπαρτίου, ἐξελεγκυσα δύο, ἢ τρεῖς τῆχεις, οὐχὶ καὶ ἐκ τοῦ ἐτέρου ἀφανοῦς μέρους, ἀνάγκη ἀποσπασθῆναι τὸ ἄκρον τοῦ σπαρτίου, ἐξελεχόμενον ἐπὶ τὰ ἄνω τοσοῦτον, καθόσον ἐξελεγκυσα μέτρον; Ἐντεῦθεν ἐστὶ σαφῶς εἰδέναι τὴν γῆν τὸ πέρας ἔχειν κάτωθεν. Ὥστε ἐκ τούτων ἀποδέδεικται, ὅτι τῶν ὄντων ἐστὶ ποιητής.

A. Omnis numerus qui recipit accessionem, finem quoque recipit. Numerus igitur hominum accessionem recipiens, finitus est, quamvis nos quantus sit ignoremus, sed ponamus, brevitatis et declarationis gratia, omnes homines esse centum. Fieri non potest ut hi homines fuerint geniti. Alii quidem ex aliis ortum ducunt, sed mens rationem ortus et originis sursum revocans, omnino ad unum non genitum evadit. Cum enim ad primum devenerit, non potest dicere ex alio ortum esse, quia et ille alius ex alio item generatus esset, donec in primo mens consistat fixa. Necesse igitur est et terra natum esse hunc instar arborum, aut aeternum esse, aut ab aliquo creatore factum esse. Sed si e terra ortus fuisset, adhuc usque in hodiernum diem alios terra procrearet, sicut fit in genere arborum et herbarum. At quia hoc fieri non videmus, manifestum est neque primum procreasse. Sed nec aeternum erat. Si enim principio caruisset, essetque aeternus, nunquam mortuus fuisset, neque interisset. Quod enim principium non habet, neque finem habet. Relinquitur igitur ut factus fuerit. Quod autem factum est, auctorem habet. Est igitur Creator et auctor hominum Deus.

Accipe aliam demonstrationem, quæ ad cognitionem Dei deducit. Dic mihi, si glebam e terra acciperem, et in altum tectum ascenderem, et inde hanc dimitterem, an non natura perpetuo deorsum ferretur, quousque in infirmiore quopiam et immobili firmaretur?

B. Maxime.

A. 365 Sic etiam terra; ex parte enim inteligitur totum. Nisi enim haberet aliquid firmitus, quod ipsam fulciret; nunquam desineret ferri deorsum. Nunc autem videmus hanc immotam. Est igitur vis aliqua fortior, quæ hanc sustinet et portat, quæ est Verbum Dei. Si enim dicas aliud corpus subesse, quod eam sustineat, quid erit quod illud ipsum corpus portat et sustinet? atque ita cogitatio scrutari pergens, non cessabit quousque quiescat in aliquo termino, et extremo, quod sustinetur. Non enim est inferne infinitum quod est superne terminatum. Quod enim est ex una parte terminatum, etiam ex alia terminum habebit. Nam si funis, ut ita ponamus, ex hac parte terræ usque ad alteram partem pertingat, ipse vero summam partem funis, qui videtur, apprehendam, et duobus aut tribus cubitis eum protendam, annon necesse erit, ex altera parte, quæ non apparet, avelli summam partem funis tanto spatio sursum attractam, quanto ex altera parte attraxi? Hinc licet perspicue cognoscere, habere terram finem inferne. Quare ex his demonstratum est esse Deum omnium rerum auctorem.

VARIE LECTIONES.

⁸¹ αὐτὸ πεποιήται.

B. Pulcherrime demonstrasti. Et gratiam habeo A pro utilitate mihi allata. Unde autem demonstra- bis, hunc auctorem habere Filium?

A. Nonne scis aliud esse percussum, aliud per- cutiens? aliud videns, aliud quod videtur? aliud cognoscens, aliud quod cognoscitur?

B. Maxime. Sic enim omnino habet. Non enim potest idem esse agens et patiens.

A. Deus vero annon est quiddam simplex et penitus purum, immistum et a compositione alienum?

B. Sic oportet esse.

A. Quod igitur est ex toto simplex, et per om- nia unum, quomodo seipsum cognoscit? Conces- sum est enim aliud esse quod cognoscit, et aliud quod cognoscitur. Et hoc maxime spectatur et cernitur in simplicibus, et μονομερέσι, id est, unius modi. Quod enim ex partibus compositum est, poterit forte una parte videre, et alia videri: quod autem ejusmodi est, necessario compositionem secum infert; Deus autem non potest esse composi- tus, qui est supra omnem simplicitatem et omnem vacationem materiæ; quare necesse est alterum duorum dicere, aut quod se ipsum cogno- scit Deus, et ita erit compositus, et rursus pri- mum, quod posuisti et concessisti, evertetur. Posuisti enim aliud esse quod 366 cognoscit, et aliud quod cognoscitur: aut quod se ipsum ignoret, quod est valde absurdum.

B. Non potest contradici.

A. Igitur, quandoquidem utrumque est absur- dum, quomodo seipsum cognoscit Deus manens in simplicitate?

B. Non intelligo quomodo.

A. Omnis cognitio fit uno quopiam ex quinque modis. Aut enim cognoscitur ex tñs ιδίας υπάρ- ξεως, id est, ex propria essentia, ut cum videns aliquem, cognosco esse album vel nigrum, ca- pillis crispo vel non crispo, formosum vel defor- mem, longum aut curtum: aut cognoscitur ex si- mili, id est, ex eadem substantia et natura: verbi gratia, unde cognoscis, quod habes cor, et hepar, et splenem, et reliquam interiorem formationem, et dispositionem quam nunquam vidisti, nisi ex alio ejusdem naturæ, ex quo te cognovisti talem esse? ex similibus enim comprehenduntur. Tertius modus, ex vestigio quodam sæpe res cognoscitur, ut si transeam per agrum aliquem aratum et cul- tum, ab aliquo excultum esse ex vestigio cogno- sco, quamvis non viderim aratores. Et rursus, si aliqua arce undique muris cineta videam te- lum aut lapidem in sublime emissum, intelligo ab aliquo emissum esse. Quartus modus, cum ali- quis cognoscitur ex imagine. Si enim teneam spe- culum, et formam in eo apparentem alicujus re- tro stantis, et in speculum intuentis spectem,

B. Καλῶς πάνυ ἀπέδειξας. Καὶ χάριν ἔχω σοι τῆς ὠφελείας. Πόθεν δὲ τοῦτον τὸν ποιητὴν ἀποδείξεις, γινῶν ἔχειν;

A. Οὐκ οἶσθα ὅτι ἄλλο ἐστὶ τὸ τυπτόν, καὶ ἄλλο τὸ τυπτόμενον, καὶ ἄλλο τὸ βλέπον, καὶ ἄλλο τὸ βλέπομε- νον, καὶ ἄλλο τὸ γινώσκον, καὶ ἄλλο τὸ γινωσκόμενον;

B. Ναί, τοῦτο πάντως οὕτως ἔχει. Οὐ γὰρ δύναται τὸ αὐτὸ εἶναι τὸ ἐνεργεῖν καὶ τὸ πάσχειν.

A. Ὁ δὲ Θεὸς οὐχὶ ἀπλοῦν ἐστὶ, καὶ παντελῶς ἀκαρτὸν, καὶ ἀμικτός, καὶ ἀσύνητον;

B. Οὕτως ὠφείλειν εἶναι.

A. Τὸ οὖν πάντῃ ἀπλοῦν, καὶ ἐν κατὰ πάντα, πῶς ἑαυτὸ γινώσκει; Δέδοται γὰρ ἄλλο εἶναι τὸ γινώ- σκον, καὶ ἄλλο τὸ γινωσκόμενον. Καὶ τοῦτο μάλιστα θεωρεῖται ἐπὶ τῶν μονομερῶν καὶ ἀπλῶν. Τῶν γὰρ ἐκ μέρων ²² συγκατεμένων τάχα δυνήσεται μέρος μὲν ὁρᾶν, μέρος δὲ τι ὁρᾶσθαι, καὶ τι μὲν γινώσκειν, τι δὲ γινώσκεισθαι· τὸ τοιοῦτον δὲ σύνθεσιν ἐξ ἀνάγκης εἰτάγει. Ὁ δὲ Θεός, συνθέσεως πάσης ἀνεπίδεκτος, ὁ πάσης ἀλλῆας καὶ ἀπλότητος ἐπέκεινα· ἀνάγκη τοίνυν δυοῖν θάτερον εἰπεῖν, ἢ ὅτι ἑαυτὸν γινώσκει ὁ Θεός, καὶ οὕτως ἐστὶ σύνθετος, καὶ πάλιν, ἡ πρώτη σύνθεσις, καὶ ὁμολογία ἀνατραπήσεται, ἄλλο μὲν τιθεμένη, τὸ γινώσκον εἶναι, ἄλλο δὲ τὸ γινωσκό- μενον· ἢ ἐν ἀγνοίᾳ ἑαυτοῦ τὸν Θεὸν καθεστάναι, ὅπερ καὶ αὐτὸ λίαν ἄστογον.

B. Ἀναντίρροτος ὁ λόγος.

A. Ἐπεὶ οὖν ἄμφω παρούχασιν ἄτοπα, πῶς ἑαυτὸν ὁ Θεός εἴσεται μένων ἐν τῇ ἀπλότητι;

B. Οὐ συνερῶ πῶς.

A. Πᾶσα γνῶσις καθ' ἓνα τρόπον γίνεται. Ἡ γὰρ ἐκ τῆς ιδίας υπάρεξεως γινώσκεται, ὡς δὲ· ἂν ἴδω τινὰ, γινώσκω, εἰ λευκός ἐστιν ἢ μέλας, ἢ οὐλόθρις ἢ ἀπλό- θρις, ἢ εὐειδής ἢ δυσειδής, μακρὸς ἢ κολοδός· ἢ ἐκ τοῦ ὁμοίου, ἤγουν ὁμοουσίῳ καὶ ὁμοφυεῖ, οἷον πόθεν γινώσκεις, ὅτι καρδίαν ἔχεις, καὶ ἥπαρ, καὶ σπλῆνα, καὶ τὴν ἐνδὸν λοιπὴν διάπλασιν, καὶ οἰκονομίαν, ἣν οὐχ ἐώρακας πώποτε· εἰ μὴ ἐξ ἄλλου ὁμοφυοῦς, ἐξ οὗ σε αὐτὸν τοιοῦτον υπάρχειν ἐπέγνωκας. Ἐκ γὰρ τῶν ὁμοίων τὰ ὅμοια καταλαμβάνεται. Τρίτον, ἐξ ἴχνους τινὸς πολλάκις γνωρίζεται τὸ πρᾶγμα, οἷον, Εἰ παρέλθωμι διὰ τινος ἀρούρας ἡροτριασμένης, καὶ εἰργασμένης ὑπὸ τινος εἰργάσθαι ταύτην γινώσκω ἐκ τοῦ ἴχνους, εἰ καὶ τοὺς ἀρόσαντας οὐ τεθέαμαι. Καὶ πάλιν, εἰ ἀπὸ τινος πύργου τεταγισμένου πάν- τοθεν ἴδω βέλος ἢ λίθον εἰς ὕψος ἀκοντιζόμενον, ὑπὸ τινος ἐξηκοντίζεσθαι καταλαμβάνομαι. Τέταρτον ἐξ ἰνδάλματος πολλάκις γινώσκεται τις. Εἰ γὰρ κατέχω ἑσπεριον μορφήν τινος ἐπισθὲν μου ἱσταμένου, καὶ ἐνατενίζοντος· εἰκονισθεῖσαν ἐν αὐτῷ κατοπτρίζομαι. Γινώσκω, εἰ φαλακρός ἐστιν, ἢ συμδός, ἢ γρυπός, ἢ μεγαλόφθαλμος, ἀπὸ τοῦ ἐντυπωθέντος τῇ ἐσώτρῳ.

VARIÆ LECTIONES.

²² f. μερῶν.

ὁμοιώματος. Πέμπτον, ἐκ τῶν ἐναντίων τὰ ἐναντία γινώσκεται πολλάκις, ὥς, ὅτε τῷ Ἀδὰμ εἶπεν ὁ Θεός, « Ἡ δ' ἂν ἡμέρᾳ φάγη ἀπὸ τοῦ ξύλου, θανάτῳ ἀποθανῇ. » Πόθεν ᾔδει ὁ Ἀδὰμ, τί ἐστὶ θάνατος, μὴδέποτε αὐτὸν ἐωρακώς; οὐ γὰρ προεῖδεν ἀποθνήσκοντά τινα, εἰ μὴ ἐκ τοῦ ἐναντίου, ἤγουν ἐκ τῆς ζωῆς. Ἡ γὰρ στέρησις τῆς ζωῆς δῆλον ὅτι θάνατος. Οὕτως καὶ ὁ πλοῦσιος τὴν πένιαν, καὶ ὁ ὑγιής τὴν νόσον ἐπιστάται.

vita; privatio enim vitæ mors est. Sic dives paupertatem cognoscit, et sanus morbum.

Κατὰ ποῖον οὖν τῶν πάντε τρώπων τούτων ἑαυτὸν ὁ Θεός οἶδεν; ἐξ αὐτοῦ γινώσκειν ἑαυτὸν οὐ δύναται. Τοῦτο γὰρ δέδοται, ἄλλον εἶναι τὸν γινώσκοντα, καὶ ἄλλο τὸ γινώσκόμενον, οὐδὲ μὴ ἐξ ἑχνους τινός. Τὰ γὰρ ποιήματα πολλῶ δευτέρα καὶ κατώτερα· ἄλλ' οὕτε δι' ἐσόπτρου, οὕτε διὰ τινος τῶν τεσσάρων τρόπων· ἀνάγκη τοίνυν εἶναι τινα κατὰ πάντα ὅμοιον, ἤγουν ὁμοούσιον, καὶ συναῖδιον τῷ Θεῷ ἐξ οὗ γνοίη ἑαυτὸν, ἵνα μὴ ἀγνοῶν ἑαυτὸν καταλείποιτο· ὁρῶν γὰρ ὁ Θεός τὸν ἑαυτοῦ ὕλιν, ὅμοιον ἑαυτῷ, κατὰ πάντα, ἑαυτὸν ἐν ἐκείνῳ ὁρᾷ· αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ἡ εἰκὼν τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου, καὶ ὁ χαρακτήρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ.

B. Ἔστω δὴ, τὸν Θεὸν ἔχειν τινὰ συναῖδιον, ὅμοιον, ὅπως ἑαυτὸν ἀπ' ἐκείνου γινώσχοι. Πόθεν ἀποδείξει ὅτι υἱός ἐστιν;

A. Ἔοικεν τοῖς τῆς δικαιοσύνης ἑρασταῖς τῷ αὐτῷ μέτρῳ καὶ ζυγῷ, ᾧ μετροῦνται τε καὶ σταθμῶνται, ἀντιμετρέειν τε καὶ ἀντισταθμίζειν. Εἰ γὰρ εἴην εἰληφώς παρὰ σοῦ χρυσοῖνους ἐκτὸν, ἐθέλοισι δέ σοι τούτους ἀποδοῦναι, τῷ ζυγῷ, ᾧ σταθμισάμενος εἴληψα, ἐκείνῳ καὶ σὺ παρ' ἐμοῦ οὐχ ἐτέρῳ ἀπολαβεῖν ὀφείλεις. Σταθμῶν γὰρ μικρὸν, καὶ μέγα ἐμίσησεν ἡ ψυχὴ μου, φησὶν ὁ Θεός. Πόθεν ἐπιστάμεθα, ὅτι ἐστὶν Θεός, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ ιδιώματα; οὐχὶ ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν; Εἰ γὰρ αὐτὸν οὐχ ἐωράκαμεν πώποτε, οὐδ' ἐκ τῶν αὐτοῦ ποιημάτων αὐτὸν καταλαμβάνομεθα, ἀνάγκη πάντα ἐν παντελεῖ διαρκεῖν ἡμῖς; ἀγνωστὸν τοῦ Θεοῦ. Ἐκ τῶν οὖν παρ' ἡμῖν τιμιωτέρων τὸν Θεὸν διαγράφομεν, τὰ ἡμῖν ἐπισυμβαίνοντα συμπτώματα παντελῶς ὑπεξαιρουντες ἀπὸ τῶν ὑπὸ Θεοῦ λεγομένων. Οἶόν ἐστι παρ' ἡμῖν ζωὴ, καὶ θάνατος. Τίτι πρέπει ἡμῖν τὸν Θεὸν χαρακτηρίσαι, τῇ ζωῇ, ἢ τῷ θανάτῳ;

B. Δηλονότι τῇ ζωῇ.

A. Λέγομεν οὖν, ὅτι ὁ Θεός ζωὴ, καὶ ζῶν ἐστίν. Ἀλλ' ἐπειδὴ παρ' ἡμῖν ἡ ζωὴ καὶ ἀρχὴν ἔχει, καὶ τέλος, καὶ ἐνδεής ἐστι· χρῆζει γὰρ τῆς ἐξωθεν ἐπιτρόχης, βρώσεως τε, καὶ πόσεως, καὶ τῆς τοῦ ἀέρος ἀναπνοῆς, καὶ τῶν τοιοῦτων, ἐξ ὧν ἡ σύστασις τῆς ἡμετέρας ζωῆς. Ταῦτα πάντα τὰ συμπτώματα, καὶ ἐλαττώματα κάτω θέντες, καὶ ἀφελόντες, λέγομεν, τὸν Θεὸν ζῆν ζωὴν, καὶ τοιαύτην ζωὴν, τὴν μὴτε ἀρχὴν μὴτε τέλος ἔχουσαν; μὴτε τινὸς παντελῶς τῶν ἐξωθεν χρῆζουσαν. Ἡ οὐχ οὕτως ἔχειν σοι δοκεῖ;

B. Καὶ πάνυ θαυμασίως, καὶ εὐστοχῶτατα ἐκ τῶν

A cognosco, utrum ille calvitium habeat, aut sit simus, aut naso adunco, vel magnis oculis, a similitudine in speculo expressa. Quintus modus, sæpe numero contraria ex contrariis cognoscuntur, ut cum dixit Deus Adæ: « Quocunque die ex ligno comederis, morte morieris. » Unde cognovit Adam quid esset mors, cum nunquam eam vidisset? non enim prius viderat aliquem mortuum. Cognovit scilicet ex contrario, id est, ex

Quo igitur modo ex his quinque cognoscit Deus seipsum? cognoscere seipsum e se scilicet non potest: hoc enim datum est, aliud esse qui cognoscit, et alium qui cognoscitur. Nec ex vestigio aliquo; quæ enim facta sunt, multo sunt inferiora: neque per speculum, nec alio ex quatuor modis; necesse igitur est esse aliquem per omnia similem, id est, homousion, et coæternum Deo, ex quo cognoscat seipsum, ne reliquum sit ignorare 367 seipsum: videns enim Deus Filium suum sibi per omnia similem, se ipse in illo videt, ipse enim Filius est imago Dei invisibilis, et figura substantiæ ejus.

B. Esto, habeat Deus aliquem coæternum similem, ut ex illo se ipse cognoscat. Unde demonstrabis filium esse?

A. Decet justitiæ amatores eadem mensura et lance, qua metiuntur et ponderant, remetiri et rependere. Si enim a te accepissem centum aureos nummos, vellemque hos tibi reddere, ea lance qua appensus accepi, et non alia, a me recipere debes. Pondus enim parvum et magnum odovit anima mea d', ait Deus. Unde scimus, si Deus est, ejusque proprietates? annon ex iis quæ apud nos sunt? Etenim si nunquam eum vidimus, nec ex creaturis ejus eum cognoscimus, necesse omnino est nos Deum ignorare. Igitur ex iis, quæ apud nos sunt nobiliora, Deum describimus, eas penitus quæ nobis accidunt aberrationes eximentes e numero eorum quæ de Deo dicuntur. Verbi gratia, apud nos est vita et mors: quo decet nos signare Deum, vita, an morte?

D

B. Vita scilicet.

A. Dicimus igitur Deum vivere, et viventem esse. Sed quia apud nos vita et principium habet et finem, et indiget; indiget enim iis quæ extrinsecus influunt, ut cibo, et potu, et respiratione aeris, et aliis hujusmodi, ex quibus vita nostra constat. His omnibus, quæ accidunt, sepositis ac remotis, dicimus Deum vivere vitam quæ neque principium habet neque finem, nec ulla prorsus re extrinsecus indiget. Annon videtur tibi sic esse?

B. Admirabiliter, et quam optime conjici potest,

Deum describis, neque potes aliunde cognosci, A nec aliter possumus de eo loqui.

A. Ad eundem modum, amice, debes intelligere de reliquis. Est apud nos aspectus et cæcitas. Relicta cæcitate, Deum dicimus videntem ἀπαθῶς, id est, non patiendo, id est, removens ab eo passiones visionis. Est enim Deus in omnibus ἀπαθής, id est alienus a passione. Similiter auditus et 368 surditas est apud nos. Deum dicemus audientem, et non surdum. Similiter in reliquis.

B. Pulchre et demonstranter dixisti. Eadem lance, justissime, quæ consecraria sunt in hoc sermone, redde mihi.

A. Quid apud nos est illustrius, ac majoris dignitatis, fecunditas, an infecunditas? generatio, an sterilitas? Si enim hoc contendis, et injustus sis, ego etiam contendam mortem esse vita meliorem, et cæcitatem ac surditatem aspectu et auditu honoratiora: ecquid ista contentione absurdus, et magis ridendum esse possit?

B. Sane demonstrasti Deum esse secundum et generantem, idque esse citra ullam controversiam nobilior: gignere enim præstantius est quam sterilem et infrugiferum esse. At generationem sequuntur passiones.

A. Bone et sapiens vir, jam prius constitui-mus habere Deum nobilissima eorum quæ apud nos sunt absque iis quæ consequuntur, quæ παθή-ματα et συμπτώματα dicuntur.

B. Et satis, et plane, ac vere de hoc tractasti, quod Deus sit, et Filium habeat. Sed quare non multos genuit, ut per plures princeps et regnator esset?

A. Quia oporteret ut unum ex tribus fieret, aut genuisse infinitos, et in sæculum sæculi, et perpetuo; aut certo numero, verbi gratia, centum aut unum. Si infinitos genuisset, et perpetuo, nunquam quiesceret ejus desiderium. Neque ejus voluntas unquam impleta esset. Sin vero certos et finitos, ut centum, generasset, qua de causa hoc faceret? profecto quia unus non satis esset ad implendum omne desiderium ejus, omnemque voluntatem. Idcirco enim opus esset pluribus. Quod quidem si dederimus, sequitur imperfectum et indigentem esse Filium, neque sibi sufficere. Quod si Filius sit indigens, est autem æqualis et similis Patri, ut demonstratum est, erit igitur etiam Deus Pater imperfectus, et indigens (sed propitius sis mihi, Domine), et non per se sufficiens, quod quidem absurdum est. Sin vero perfectus est Filius sicut Pater, non opus est aliis. Dic mihi, nonne tibi ita videtur?

B. Sane quidem.

A. Age: reliqua animalia suntne rationis et liberi arbitrii expertia?

παρ' ἡμῖν τὸν Θεὸν διαγράφεις, καὶ οὐκ ἔστιν αὐτὸν ἄλλοθεν εἰδέναι, ἢ ἄλλως εἰπεῖν.

A. Οὕτως, ὡ φίλος, ἐπὶ τῶν λοιπῶν μοι νοεῖν³³. 'Ἐστὶ παρ' ἡμῖν ὄρασις, καὶ τύφλωσις. Τὴν τύφλωσιν ἀφέντες, τὸν Θεὸν λέγομεν ὁρατικὸν ἀπαθῶς, ἦτοι, τὰ τῆς ὁράσεως ἐξορίζοντες πάθη ἀπ' αὐτοῦ. 'Ἐν πᾶσι γὰρ ἔστιν ὁ Θεὸς ἀπαθής. 'Ὁσαύτως ἀκοή καὶ κώφωσις παρ' ἡμῖν. 'Ακουστικὸν, οὐ κωφὸν ἔροῦμεν τὸν Θεόν. 'Ὁσαύτως δὲ, καὶ τὰ λοιπά³⁴.

B. Πάνυ γε καλῶς καὶ ἀποδέκτως εἰρηκας. Τῷ αὐτῷ οὖν ζυγῷ, ὡ δικαιοτάτε, τὴν τοῦ λόγου ἀκολουθίαν ἀνταπόδος μοι.

A. Τί παρ' ἡμῖν τιμαλφέστερον, τὸ γόνιμον, ἢ τὸ ἀγονον; γένεσις, ἢ στειρώσις; εἰ γὰρ ἐν τούτῳ φιλονεικοῖς, καὶ ἀδικοῖς, φιλονεικήσω καὶ γὰρ, ὅτι καὶ ὁ θάνατος τῆς ζωῆς κρείττων, καὶ ἡ τύφλωσις, καὶ ἡ κώφωσις τῆς ὁράσεως καὶ ἀκοῆς τιμιωτέρα. Καὶ τί ἂν τῆσδε τῆς φιλονεικίας ἐκτοπώτερόν τε, ἢ καταγελαστότερον;

B. Ὅντως ἀπέδειξας ὅτι γόνιμος ὁ Θεός, καὶ γεννητικός· πάσης γὰρ ἀντιλογίας ὀργουῆς τιμιώτερ. τὸ γεννᾶν τῆς στειρώσεως καὶ ἀκαρπίας. 'Αλλὰ τῇ γεννήσει παρέπεται πάθος.

A. 'Αλλ', ἀγαθὲ καὶ σοφὲ, προδιεστειλάμεθα τὸ Θεῖον κεκτηθῆαι τὰ παρ' ἡμῖν τιμιώτατα, ἄνευ τῆς ἐπακολουθοῦσας αὐτοῖς τῶν παθημάτων καὶ συμπτωμάτων συμβάσεως.

B. Ἀρχοῦντως περὶ τούτου, καὶ σαφῶς, καὶ ἀληθῶς διεξήλθεις, ὅτι Θεός ἐστι, καὶ Υἱὸν ἔχει. 'Αλλὰ διὰ τί μὴ πλείους ὁ Θεὸς ἐγέννησεν, ἵνα πλειόνων ἀρχῇ, καὶ βασιλεύῃ;

A. 'Ἐπειδὴ ἀνάγκη ἐν τῶν τριῶν τούτων γενέσθαι ἢ ἀπείρους γεννῆσαι, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος, καὶ ἀτελευτήτως. ἢ ὥρισμένον ἀριθμὸν, ἦτοι ἑκατὸν, ἢ ἕνα, φέρε εἰπεῖν. Εἰ μὲν οὖν ἀπείρους καὶ ἀναριθμήτους ἐγέννησεν, καὶ εἰς τὸ διηνεκὲς ἐγένενα, οὐκ ἂν αὐτοῦ ἡ ἐφεσίς ἐστι, οὔτε ἡ εὐδοκία αὐτοῦ ποτε ἐπληροῦτο. Εἰ δὲ ὥρισμένους τινὰς, οἷον ἑκατὸν, ἐγέννησεν, οὔτε χάριν ἵποιε τοῦτο; πάντως ὡς μὴ οὐχὶ τοῦ ἐνδὸς ἐπαρκούντος πᾶσαν αὐτοῦ πληρῶσαι τὴν εὐδοκίαν καὶ ἔρεσιν. Διὰ τοῦτο γὰρ τῶν πλειόνων ἢ ἡ χρεῖα. Εἰ δὲ τοῦτο δοίημεν, ἀτελής ἂν, καὶ ἐνδεής, καὶ οὐκ αὐτάρκης· ὁ Υἱός. Εἰ δὲ ὁ Υἱὸς ἐνδεής, ἴσος δὲ καὶ ὁμοῖος τῷ Πατρὶ πέφυκεν εἶναι ἀποδέδεικται, ἔσται ἄρα καὶ ὁ Θεός, καὶ Πατὴρ ἀτελής τε καὶ ἐνδεής (ὡς γένοιτο, Κύριε), καὶ οὐκ αὐτάρκης, ὅπερ ἄτοπον. Εἰ δὲ τελειὸς ἐστὶν ὁ Υἱός, καὶ ὁ Πατὴρ, οὐκ ἔστιν ἐτέρων χρεῖα. Εἰπέ μοι, οὐχὶ φῆς;

B. Ναί.

A. Τὰ δὲ λοιπά ζωα, λόγου τε καὶ αὐτεξουσί- τητος ἀμοιρα;

VARIE LECTIONES.

³³ Turrian. legit, ὁφείλεις ἐπὶ τῶν λοιπῶν μοι νοεῖν. ³⁴ Desideratur in versione Turriani.

B. Οὕτως ἔχει.

A. Εἰ οὖν ὁ Θεὸς ἡβουλῆθη πρὸς ἡμᾶς, ἡγουν εἰς τὴν κόσμον ἀπόστολόν τινα πέμψαι, ποίου τάγματος ἀποστελλεῖν ἔμελλε, ἐξ ἀγγέλων πάντως, ἢ ἀνθρώπων; οὐ γὰρ ἐκ τῶν ἀλόγων ζώων.

B. Οὕτως ἔχει.

A. Αὐτεξουσίαν οὖν ὄντων, ἐν τῷ ἀποστελλομένῳ ἦν ὑπακοῦσαι τοῦ Θεοῦ, ἢ μὴ ὑπακοῦσαι εἰς τὴν ἀποστολήν, καὶ εἰπεῖν, ὡς ἐκελεύσθη, παρατρέψαι τινὰ³¹, ἢ οὐκ; Οἶσθα, ὅτι καὶ Μωσῆς, καὶ Ἰερემίας, καὶ ἕτεροι ἀποστελλόμενοι παρὰ τοῦ Θεοῦ, τὰ πρῶτα παρηγοῦντο, καὶ ἀνένευον, καὶ δέει τῆς λειτουργίας, ἢ ἐτέρῳ πάθει κρατούμενοι προφασίζοντο, μέχρις ἂν αὐτὸς ὁ Θεὸς πλείοσι λόγοις, καὶ παραινέσειν ἀνέπειθεν. Εἰ δὲ καὶ ἕως τέλους εἴλοντο διαρκέσαι ἐπ' αὐτοῖς, ὡς μὴ αὐτεξουσίους ἔκαίτο τοῦτο

B. Οὕτως ἔχει.

A. Ὁ δὲ Ἰωνᾶς καὶ φυγῇ ἐχρήσατο ἀπὸ προσώπου Κυρίου, εἰς Θαρσεῖς ἀποσταλεῖς παρ' αὐτοῦ εἰς Νηνεύ.

B. Οὕτως ἀναγινώσκομεν.

Eἰ τοίνυν ἀποστελλόμενοι ἢ παρηγοῦντο τὴν ἀποστολήν, ἢ ἀνθ' ἐτέρων ἀπηγγέλλον ἕτερα, ἀνάγκη πᾶσα τῶν δύο τὸ ἕτερον ἦν γενέσθαι, ἢ τὴν τοῦ Θεοῦ βουλήν ἀργῆσαι τὸ μὴ εὐρίσκειν ἀπόστολον, ἢ αὐτὸν ἀπαναστάνα τοῦ βασιλικοῦ θρόνου ἀπόστολον ἑαυτοῦ, καὶ αὐτάγγελον χρηματίζειν, καὶ διάκονον τῆς ἑαυτοῦ βουλῆς, καὶ αὐτοεγγόν, καὶ ὑπηρετήν, ὅπερ, ὡς ἀπέδειξεν ὁ λόγος, ἀλλότριον πάντῃ καὶ ἀπεξινωμένον τοῦ βασιλικοῦ ἀξιώματος, τὸ δ' ἑαυτοῦ αὐτοεργικῶς περικυβεῖν τῶν οἰκείων βουλευμάτων τε καὶ προσταγμάτων, ἀποστελεῖν δὲ πρὸς ἡμᾶς τι τῶν ἀλόγων ζώων, καὶ τὸ λέγειν ἡλίθιον. Οὐκοῦν ἀνάγκη πᾶσα τὴν Θεὸν ἔχειν τινὰ δημοῦσιον ἑαυτοῦ τὸ αὐτεξουσίον ἔχοντα, καὶ τὸ θέλημα, οὐ παρηλλαγμένον, καὶ ἀπ᾽ αὐτὸν παντελῶς τῆς ἰδίας βουλήσεως, εἰς ἐκπλήρωσιν τῶν θεῶν αὐτοῦ ἐφέσεων, ὅς ἐστιν ὁ Υἱὸς συναΐδιος, καὶ ταυτοτελής, καὶ ὁμόβουλος, ὁ καὶ ἐν ταῖς Γραφαῖς τῆς μεγάλης βουλῆς καλούμενος Ἀγγέλος,³² καὶ τοῖς πρῶτον χρηματίζας Πατέρας Ἀβραάμ τε, καὶ Ἰσαάκ, καὶ Ἰακώβ, καὶ Μωϋσῆ, καὶ τοῖς λοιποῖς, ὡς καὶ ἐκ τῶν ἁγίων Γραφῶν ἀκριβέστερον ἐντυγχάνων μαθήσει.

B. Τί δὲ εἰπεῖν ἔχεις περὶ τοῦ Πνεύματος; τίς τούτου χρεῖα ἦν, αὐτάρχους ὄντος τοῦ Υἱοῦ, ὡς εἶρηκας, εἰς τελείωσιν τῆς ἀρχῆς, καὶ τῆς βασιλείας τοῦ Πατρὸς;

A. Ἰδιώμᾳ ἐστὶν τῆς ἐννομωτάτης βασιλείας, τὸ μηδὲν ὀκνεῖν δι' ἑαυτοῦ τὸν βασιλεῖα ποιεῖν· ἀλλὰ, τὰ δοκούντα αὐτῷ διὰ κελεύσεως πληροῦν. Εἰ γὰρ τι δι' ἑαυτοῦ ποιήσει, ἐλάττωμα, καὶ ὑφesi, καὶ κατὰπτωσις ἐστὶ τῆς βασιλείας, καὶ οὐ βασιλικόν. Αὐτὸ μεριτεύει ὁ Υἱός. Πάλιν τῶν ἀναγκασιωτάτων, καὶ συμπληρωτικῶν τῆς βασιλείας ἐστὶ τὸ ἔχειν πλοῦτον ἀπέραντον, καὶ ἀδαπάνητον, καὶ θησαυροὺς, καὶ τα-

A B. Sic est.

A. Si igitur voluisset Deus mittere ad nos, ad mundum, inquam, nuntium, **369** ex quo ordine missurus erat? ex angelis, aut ex hominibus? non enim ex animalibus ratione carentibus.

B. Ita est.

A. Cum igitur hi essent suæ voluntatis compotes, in potestate ejus qui mitteretur erat obedire aut non obedire mittenti; item dicere ut ei jussum esset, aut aliqua invertere. Anignoras Moysen, et Jeremiam, et alios a Deo missos recusasse, et detrectasse, ac metu ministerii obeundi, aut alia affectione captos excusasse, quousque Deus multis verbis et hortationibus eis suavit? quid si usque ad finem voluissent perseverare? penes eos tanquam libero arbitrio præditos erat hoc.

B. Sic est.

A. Jonas autem fugit a facie Domini in Tharsis, cum ab eo missus est Ninivem.

B. Sic legimus.

A. Si igitur qui mitterentur, aut recusarent missionem, aut alia pro aliis nuntiarent, alterum duorum omnino fieri necesse erat, aut vacare, ac frustra esse consilium Dei; quia non inveniretur nuntius, aut ipsum a regali solio discedentem fieri sibi nuntium, et αὐτάγγελον vocari, et sui consilii administrum, et per se confectorem et famulum, quod quidem, ut ratio demonstravit, alienum omnino et extraneum a regali dignitate erat, per se ipsum ministrantem sermones facere apud nos de nostris voluntatibus et rebus. Mittere autem ad nos aliquid animalium ratione carentium, vel hoc ipsum dicere, mortiferum [stolidum] est. Quare necesse omnino erat ut Deus haberet aliquem hominision, id est, suæ essentialiæ, qui liberum arbitrium haberet, et voluntatem penitus a sua voluntate non dissidentem, neque discordantem ad explendum omnia sua desideria, qui est Filius ejus, coæternus, et per se perfectus, et ejusdem consilii, qui in sanctis Scripturis vocatur magni consilii Angelus.

B. Quid habes ad dicendum de Spiritu sancto? Quid hoc opus est? Cum satis sit Filius, ut dixisti, ad perfectionem principatus, et regni Patris?

A. Proprietas regni optime legibus instituti est ut nihil, quaecunque sit, per se faciat rex, sed quæ ei videantur, jubendo perficiat. Si quid enim per se faciat, imminutio est et dejectio, et regni depressio, et non dignitatis regis. Quamobrem **370** Filius est medius. Rursus valde necessarium est, et quod regnum complet, habere infinitas divitias, et quæ consumi nequeant, et thesauros, ac

* Isa. ix, 6 sec. LXX

VARIE LECTIONES.

³¹ Aliter hic distinctus est codex Turr. ³² Illec desunt in versione Turriani.

multa recondita. Qui enim non est splendidus, et copiosus, et munificus, inops et pauper, imo rex non est. Divitiæ igitur regales Patris sunt ipse Spiritus sanctus, qui charismatibus scatet. Pater igitur per Filium dat Spiritum sanctum, id est, operationes, et gratias Spiritus sancti.

B. Et quare Filius non tribuit se ipsum, ut fiat ipsæ divitiæ?

A. Quia sic Filius esset dator, et datum, quod non posse fieri a principio constitutum est, cum diximus aliud esse cognoscens, et aliud quod cognoscitur; aliud efficiens, et aliud quod efficitur. Pater igitur jubet regaliter; Filius perficit quod Patri placet, et dat Spiritum sanctum, qui est divitiæ, et penus bonorum donorum. Atque ita reperietur regnum perfectum, bene compositum, et nulla re defectum.

B. At antequam creaturæ essent, non fiebant divites, nec erant qui honores cuperent, ac proinde non opus erat ut adesset Spiritus sanctus. Quid enim eo opus erat?

A. Verum, o bone vir, oportebat ut regnum Dei esset ex æternitate, ne in tempore et postea perficeretur, quamvis nullus participaret. Sicut philosophus et medicus cognitionem et artem perfectam habere vult, quamvis non sint qui discant, et quibus medicina fiat. Etenim et tu visum habes etiam cum nocte dormis et in lecto cubas, quamvis non sint quos videas, quia perfectus homo es, ut cum videre volueris, præsto sit tibi aspectus, et non tunc foris accedat. Dicam autem tibi de Spiritu sancto, quod de Filio dicebam: opulentia Dei aut est major, aut æqualis, aut minor. Major eo non est, quia nihil potest esse Deo majus. Minor non est, alioqui pones eam inter creaturas. Quod enim minus Deo est, creatura est. Atque ita fiet ut Deus aliquando sit pauper et indigens, et cui aliquid desit. Quod non est concedendum, et est absurdum. Necessæ ergo est æqualem esse opulentiam, et ex eadem æternitate, ut perfectus sit Deus et Rex æternus. Cui gloria, et honor, et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

371. Epistola continens fidem orthodoxam, missa a beato Thoma patriarcha Hierosolymitano ad hæreticos in Armenia, Arabice dictata a Theodoro, cognomento Abucara, episcopo Carum, et a Michaele presbytero et syncello Ecclesiæ Hierosolymitanæ, in Græcum sermonem translata, per quem et missa est; continens, inquam, solam veramque fidem in concilio Chalcedonensi traditam de Christo Domino ac Deo nostro.

Christus Dominus et Deus noster dixit Petro principi apostolorum: « Tu es Petrus, et super

A. µεῖζα. Ὁ γὰρ μὴ φιλοτιμούμενος, καὶ πλουτίζων. καὶ δωρεὰς διανεµών, πένης, καὶ πτωχοῦ βασιλεὺς, μᾶλλον δὲ οὐδὲ βασιλεὺς. Ὁ πλοῦτος τοίνυν ὁ βασιλικὸς τοῦ Πατρὸς, ἐστὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ τὰ χαρίσματα βρῶν. Ὁ Πατὴρ οὖν δι' Υἱοῦ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἤγουν, τὰς ἐνεργείας, καὶ χάριτας τοῦ Πνεύματος δίδωσι.

B. Καὶ διὰ τί μὴ ὁ Υἱὸς εἴη ὁ δίδους ἑαυτὸν, ἵνα γένηται αὐτὸς ὁ πλοῦτος;

A. Οὐκοῦν ὁ Υἱὸς ἐγένετο αὐτὸς ὢν ὁ δίδους, καὶ τὸ δίδόμενον, ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ἀσύστατον, καὶ παρ' ἡμῶν ὠμολόγηται, ἥνικα ἐλέγετο, ἄλλο τὸ γινώσκον, καὶ ἄλλο τὸ γινωσκόμενον, τὸ ἐνεργεῖν καὶ τὸ ἐνεργούμενον. Οὐκοῦν ὁ Πατὴρ κελεύει βασιλικῶς· ὁ Υἱὸς περαίνει τὴν πατρικὴν εὐδοκίαν, καὶ δίδωσι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὅπερ ἐστὶν ὁ πλοῦτος, καὶ τὸ ταμειεῖν τῶν ἀγαθῶν ἀπάντων δωρημάτων. Καὶ οὕτως ἀνελιπῆς, καὶ τελεία ἡ βασιλεία, καὶ εὐτακτος εὐρεθήσεται.

B. Ἀλλὰ πρὸ τῶν κτισμάτων οὐκ ἦσαν οἱ πλουτιζόμενοι, καὶ φιλοτιμούμενοι· οὐκ ἔδει οὖν εἶναι τὸ Πνεῦμα. Τίς γὰρ αὐτοῦ ἦν χρεια;

A. Ἄλλ', ὦ βέλτιστε, τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ τελείαν ἐξ αἰδίου εἶναι χρὴ, ἵνα μὴ χρόνῳ καὶ ὑστερον τελειοῦται, κἂν μηδεὶς ὁ μετέχων ταύτης εἴη, ὥστε ὁ φιλόσοφος καὶ ἱατρὸς, ἔχων θέλει τὴν τέχνην, καὶ τὴν γνῶσιν τελείαν, κἂν μὴ ὦσιν οἱ μαθητὴν, ἢ οἱ ἱατρούμενοι. Καὶ σὺ γὰρ ὁρατικὸς εἶ, καὶ καθεύδων, καὶ ἐν νυκτὶ ἀνακίμνεις, κἂν μὴ ὦσιν, οὐδ' ὄρεξ, ἐπειδὴ καὶ τελείος ἄνθρωπος εἶ, ἵν' ὅταν θελήσῃς ὄρεξ, πάρεστί σοι ἡ ὄρασις, καὶ οὐχὶ τότε ἐπικτητος προσέρχεται. Ἐρῶ γὰρ σοι περὶ τοῦ Πνεύματος, ὅπερ καὶ περὶ τοῦ Υἱοῦ ἔλεγον, ὅτι ὁ πλοῦτος τοῦ Θεοῦ ἡ µεῖζων, ἡ ἴσος, ἡ ἐλάττω. Καὶ µεῖζων αὐτοῦ οὐκ ἐστίν· οὐδὲν γὰρ τοῦ Θεοῦ µεῖζον. Ἐλάττω δὲ οὐκ αὐτοῦ. Ἐπιθήσεις; αὐτὸν μετὰ τῶν κτισμάτων. Τὸ γὰρ ἔλαττον τοῦ Θεοῦ, τίσις µα. Καὶ ἔσται ποτὲ οὕτως ὁ Θεὸς πένης, καὶ ἐνδεής, καὶ ἀνελιπῆς, ὅπερ ἐστὶν ἀνεπίδεκτος καὶ ἀποπον. Ἀνάγκη τοίνυν ἴσον εἶναι, καὶ συναΐδιον, ἵνα τελείος ἦ ὁ Θεὸς καὶ βασιλεὺς αἰώνιος, ᾧ ἡ δόξα, καὶ ἡ τιμὴ, καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

D

IV.

Ἐπιστολὴ περιέχουσα τὴν ὀρθὴν καὶ ἀμώμητον πίστιν, πεμφθεῖσα παρὰ τοῦ μακαρίου πάπα Θωμᾶ πατριάρχου Ἱεροσολύμων, πρὸς τοὺς κατὰ τὴν Ἀρμενίαν ἀπετίζοντας, Ἀραβιστὶ μὲν ὑπὸ Θεοδώρου τοῦ τοῦ ἐπίκλην Ἀβουκαρᾶ, τοῦ Καραὺν ἐπισκόπου γεροντότος, ὑπαγορευθεῖσα, διὰ δὲ Μιχαὴλ πρεσβυτέρου, καὶ συγγέλου ἀποστολικῶν θρόνων μεταφρασθεῖσα, μεθ' οὗ καὶ ἀπέσταλται, μόνῃν, ἀληθινῇ, καὶ κατὰ τὸν ὅρον ἐν Χαλκηδόνι οὐσαν συγκροτημένης συνόδου τὸν περὶ τῆς εἰς Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν πίστεως ὁρισθέντα λόγον.

Χριστὸς ὁ Κύριος καὶ Θεὸς ἡμῶν, τῷ τῶν ἀποστόλων ἔφῃ κορυφαίῳ Πέτρῳ· « Σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ

VARIÆ LECTIONES.

²¹ Videtur addendum γάρ.

ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ᾄδου οὐ κατισχύσουσί σε. » Τοῦτον δὲ τὸν λόγον ὁ Κύριος ἔφησε τῷ Πέτρῳ, ἡνίκα Πέτρος [πρὸς] τὸν Κύριον, ἑαυτὸν Υἱὸν ἀνθρώπου κεκληκῶτα, εἰρχεν· ἡ Σὺ εἰ ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος. » Καὶ συνήχθησαν ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἀμφοτέροι οἱ λόγοι, καὶ πεπίστωται, ὅτι Θεὸς ἐστὶ καὶ ἄνθρωπος. Χρὴ τοῖνον, ἀγαπητοί, πάντα τὸν Χριστιανισμὸν οἰκισμένον τὴν ἑαυτοῦ δοκιμάζειν, καὶ διασκέπτεσθαι πίστιν· καὶ εἰ μὲν βεβαιούσαν αὐτὴν εὗροι, Χριστὸν εἶναι Θεόν τε καὶ ἄνθρωπον, ὀφείλει στέργειν, καὶ ἀντέχεσθαι, καὶ ὑπερμαχεῖν αὐτῆς, ἄχρις ἀποθιώσεως. Εἰ δὲ καὶ ἐκβαίῃ τὸ πέρας εἰς ἄλλο, δεῖ μυσάττεσθαι, καὶ φεύγειν, καὶ ἀπεχθάνεσθαι, τὴν τε τραχύτητα, καὶ τὴν πρὸς τοὺς προγόνους, ἀρ' ὧν ἐκείνην τὴν πίστιν ἐκληρονόμησεν, ἐξορίζειν τῆς ἑαυτοῦ καρδίας, καὶ τὴν προσπάθειαν, οἶόν φησιν ὁ Δαυὶδ· « Ἀκουσον, θύγατερ, καὶ ἴδε, καὶ κλῖνον τὸ οὖς σου, καὶ ἐπιλάθου τοῦ λαοῦ σου, καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς σου· καὶ ἐπιθυμήσει ὁ βασιλεὺς τοῦ κάλλους σου. » Τριπλάκιον γὰρ ὁ ἄνθρωπος τὸ ὄντως ἐφετὸν ἐπισπάται κάλλος πρὸς Χριστοῦ ἀληθινοῦ νομφίου τοῦ τῶν βασιλευνόντων βασιλέως, ἡνίκα τὴν πρὸς τοὺς πατέρας προσπάθειαν ἀπορρίψειν, καὶ τὴν εἰς τὸ διαρκεῖν ἐν τοῖς ἀπ' ἐκείνων παραδεδομένοις πλησμονὴν ἀποτινάξειεν. Ἐπεὶ οὖν, ὧ οὗτοι, οὕτως ἔχει ταῦτα, δεῦρο πάντες ἀμφοτέροι προσδράμωμεν, τῇ προεῖρημένῃ πίστει τῆς ἀκλινοῦς ταύτης πέτρας τοῦ τῶν ἀποστόλων προηγέτορος, καὶ πιστεύσωμεν τὸν Χριστὸν εἶναι Θεόν τε καὶ ἄνθρωπον.

Ἰστέον δὲ, ὅτι ἐπειδὴ ὁ αὐτὸς ὑπάρχει Θεὸς τε καὶ ἄνθρωπος, μία πάντως ἐστὶν ὑπόστασις· καὶ Θεὸς ὢν, καὶ ἄνθρωπος, δύο φύσεις ἔχει, θείαν τε καὶ ἀνθρωπίνην· διὰ δὲ τὸ κυρίως εἶναι Θεός, τὸ μὴ οὐχὶ θείαν ἐσχηκώς φύσιν ἀδύνατον, καὶ ἀληθῶς ἄνθρωπος εἶναι, τὸ μὴ πεφυκώς ἔχειν ἀνθρωπίνην φύσιν, ἀδύνατον. Ἔστι δὲ αὕτη ἡ μία ὑπόστασις αὐτῆς ὁ προαιώνιος Υἱὸς, ὁ πρὸ πάντων τῶν αἰώνων ἐκ Πατρὸς ἀχρόνως καὶ ἀπαθῶς γεγεννημένος, ὃς ἐστὶ Θεός, Ἰσος τῷ Πατρὶ, κατὰ τὴν αἰδιότητά τὴν πατρικὴν οὐσίαν αἰδιῶς ἔχων· ἐπ' ἐσχάτων δὲ τῶν ἡμερῶν ἐκ Πνεύματος ἁγίου, καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου, ἐσαρκώθη, καὶ ἐνηθρώπησεν οὗτος ὁ αἰδιὸς Υἱὸς ἀτρέπτως, καὶ ἀναλλοιώτως γεγονώς, ὡς εἰς τῶν ἀνθρώπων κατὰ πάντα, δίχα τῆς ἁμαρτίας, προστεilahώς τὴν ἡμετέραν, ἣν οὐκ εἶχε, φύσιν, μεμνηκυίας αὐτῷ τῆς θείας, ἣν αἰδιῶς προεῖχε, φύσεως. Οὗτος ὁ αἰδιὸς Υἱὸς μετὰ τὴν ἑαυτοῦ σάρκωσιν, Θεὸς ὁ αὐτός ἐστι καὶ ἄνθρωπος, μία ὑπάρχων τῆς Τριάδος ὑπόστασις, τὴν τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος φύσιν ἔχων, καὶ τὴν ἡμετέραν ἀνθρωπείαν φύσιν, τῆς Τριάδος προσθήκην οὐκ εἰσδεξαμένης. Καὶ γὰρ, ὧ βέλτιστοι, σαφὲς ἐπ' αὐτῆς τῆς ἀληθείας τῶνδε τῶν ἡμῖν εἰρημέων, ὅτι ἡ Τριάς οὐ προσεῖληψεν αὐξήσιν· ἐπειδὴ περ οὐδὲ φαμεν μίαν ὑπόστασιν, ἥτις ἐστὶ Θεός, ταύτην ἐροῦμεν ὑπάρχειν ἄνθρωπον, οὐκ ἄλλην ὑπόστασιν.

A hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus eam ^f. » Hæc verba dixit Dominus Petro, cum Petrus Domino, qui se appellaverat Filium hominis, dixit : « Tu es Christus Filius Dei vivi ^f ; » et copulata sunt in Christo Domino nostro utraque verba, et confirmatum quod esset Deus et homo. Oportet igitur, charissimi, ut quicumque Christianam religionem amplectitur, fidem suam probet, et consideret, et si quidem eam reperiat affirmare Christum esse Deum et hominem, debet eam complecti et retinere, ac pro ea usque ad mortem pugnare. Sin autem ad aliud quid declinet, debet abominari, et fugere, et odio prosequi, et duritiam hâdei, et majores, a quibus illam, tanquam hæreditatem accepit, ejicere ex corde suo, et illam affectionem, quam David ait, cum dicit : « Audi, filia, et vide, et inclina aurem tuam, et obliviscere populi tui, et domus patris tui, et concupiscet rex pulchritudinem tuam ^g. » Tunc enim homo pulchritudinem vere concupiscendam haurit et elicit a Christo vero sponso, et rege regum, quando affectionem erga parentes abjecerit, et satietatem perseverandi in iis quæ ab illis tradita fuerunt, excusserit. Quandoquidem igitur sic se res habet, agite, omnes simul ad fidem quam dixi, petrae hujus ἀκλινοῦς, id est, quæ distorteri et inflecti non potest, Petri scilicet ducis apostolorum, accurramus, credamusque Christum esse Deum et hominem.

Sciendum autem est quod, quia idem ipse est Deus et homo, una omnino hypostasis est, et cum Deus et homo sit, duas habet naturas, divinam et humanam, et quia Deus est, non potest non habere divinam naturam; et quia homo, non **372** potest non habere humanam. Est autem hæc una hypostasis ipse ante sæcula Filius, qui est Deus æqualis Patris secundum æternitatem, qui ex æternitate paternam substantiam habet, novissimis vero diebus ex Maria Virgine carnem assumpsit, et homo factus est. Sic æternus Filius sine mutatione et variatione, factus sicut unus ex hominibus per omnia, excepto peccato, assumpta nostra natura, quam non habebat, remanente divina, quam ex æternitate habebat. Hic æternus Filius post incarnationem suam idem est Deus et homo una hypostasis ex Trinitate, habens naturam Patris et Spiritus sancti, et nostram naturam, nulla ad Trinitatem accessione facta. Siquidem veritas eorum quæ a nobis dicta sunt, plane habet Trinitatem non esse auctam, quia non dicimus unam hypostasim Deum esse, aliam vero hominem; sed hypostasim, quæ est Deus, hanc dicimus esse hominem, non aliam, et aliam hypostasim. Non est autem verum dicere Christum esse unam hypostasim, et propterea non debere nisi unam naturam

^f Math. xvi, 18. ^g ibid. 16. ^h Psal. xlii, 11, 12.

habere; quia omnino, si non habeat nisi unam naturam, sequetur ut dicendum sit hanc unam naturam vel esse divinam puram, vel humanam puram, vel divinam et humanam simul, vel neque divinam nec humanam.

Si enim est hæc una natura pure divina, Christus igitur Deus est, et non homo. Sin vero est pure humana, Christus igitur est homo, et non Deus. Si autem est hæc una natura divina simul et humana, ergo neque Patris, neque Spiritus sancti, nec hominum natura est, et ex utraque parte crimen blasphemiae inuretur sic sentienti, et a sana natura excedet: sin autem est hæc una natura neque divini neque humana, igitur Christus neque Deus neque homo est. Quare quocunque sermonem circumvertamus, eo adducimur ut dicamus Christum esse unam hypostasim sanctæ Trinitatis naturas duas habentem, divinam scilicet et humanam. Et ob hanc causam in eo simul concurrerunt utrique sermones, et ipsius Christi, cum dixit se esse Filium hominis; et Petri, cum ipsum dixit esse Filium Dei vivi. Qui vero dicit, Christum esse duas hypostasies, Petrum Christo respondentem facit respondere ἀσκόπως, id est, extra propositum, de quo Christus non est percontatus. Ille enim percontatus est de Filio hominis; Petrus autem ipsum, per quem facta erat percontatio, **373** respondit esse Filium Dei. Si igitur hypostasis quæ est Filius hominis alia fuit præter hypostasim quæ est Filius Dei, aberravit ab intelligentia mens Petri; et respondit, de quo non fuit interrogatus, ut prius diximus. Si sic autem esset (propitius sit mihi Deus), nunquam Dominus sermonem ejus laudasset: neque beatum

igitur confessionis fidei in Christum verum dogma est, quod definitio divinæ sanctorum Patrum synodi Chalcedonensis recte tractat, decernens Christum esse unam hypostasim sanctæ Trinitatis duas naturas habentem, divinam et humanam, ut jam ante diximus. Sitque hujus exemplum perspicuum: ponamus tres aureos, quorum unus injectus in ignem igne affectus factus est ignis, remanens aurum, ut erat: tu ergo si alios duos aureos seponas, et seponas multos carbones igneos, deinde aureum factum ignem inter alios duos aureos: et carbones videas habere naturam aliorum duorum aureorum perfectorum, id est, qui sit aurum, sicut uterque illorum duorum aureorum, et naturam carbonum igneorum, quia ignis est, sicut unusquisque aliorum carbonum, ille in medio aureus una hypostasis est aureorum Trinitatis, quia naturam carbonum, quæ erat ignis, non unum carbonem ex illis assumpsit, sed factus est sicut unus ex illis carbonibus. Ad eundem modum æternus Filius e caelo descendens (intelligunt auditores descensum, ut Deum decet), non hypostasim

οὐκ ἀληθῆς δὲ φάναί τὸ, τὸν Χριστὸν εἶναι μίαν ὑπόστασιν, διὰ τοῦτο δεῖν μὴ ἔχειν εἰ μὴ μίαν φύσιν· ἐπεὶ πάντως ἔφεται ταύτην τὴν μίαν εἶπεῖν φύσιν, ἣ θείαν ἄκρατον, ἣ ἀνθρωπίνην ἄκρατον, ἣ θείαν καὶ ἀνθρωπίνην ὅμα, ἣ μήτε θείαν, μήτε ἀνθρωπίνην.

Εἰ μὲν γάρ ἐστιν ἡ μία φύσις αὕτη θεία ἄκρατος²⁷, ὁ Χριστὸς ἄρα ἀνθρώπος, καὶ οὐ Θεός. Εἰ δὲ ἐστιν ἡ μία φύσις αὕτη, θεία καὶ ἀνθρωπίνη ὅμα, οὔτε τοῦ ἁγίου Πνεύματος, οὔτε μὴν τῶν ἀνθρώπων ἄρα φύσις ἐστίν, καὶ ἀμφοτέρωθεν βλασφημίας ἐγκλήμα τῷ τοῦτι φρονούντι προστριβήσεται, καὶ τῆς ἐρωμένης φύσεως ἐκστήσεται. Εἰ δὲ ἐστὶν ἡ μία φύσις αὕτη, οὔτε θεία, οὔτε ἀνθρωπίνη, ὁ Χριστὸς ἄρα, οὔτε Θεός, οὔτε ἀνθρώπος. Ὅπου τοιγαροῦν τοὺς λόγους περιστρέφωμεν, εἰς τὸ λέγειν ἀπαγόμεθα, ὅτι **B** ὁ Χριστὸς, μία ὑπόστασις ἐκ τῆς Τριάδος, δύο φύσεις ἔχων, φύσιν τε θείαν καὶ φύσιν ἀνθρωπίνην, καὶ τοῦτο χάριν ἐπ' αὐτοῦ συνῆλθον ὁμοῦ ἀμφοτέροι οἱ λόγοι αὐτοῦ τὰ περὶ ἑαυτοῦ εἰρηκότος, εἶναι τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τοῦ Πέτρου περὶ αὐτοῦ, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος. Ὁ δὲ λέγων τὸν Χριστὸν ὑποστάσις εἶναι δύο, τὸν ἅγιον Πέτρον ἀποκρινόμενον τῷ Χριστῷ καθίστασιν ἀσκόπως ἀποκρίνεσθαι, περὶ οὗ ὁ Χριστὸς οὐκ ἠρώτησεν. Ὁ μὲν γὰρ ἠρώτησε περὶ τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἐτέρα καθέστηκεν παρὰ τὴν ὑπόστασιν, ἣτις ἐστὶν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἀπεπλανήθη τῆς κατανοήσεως ὁ Πέτρος νοῦς· καὶ γέγονεν αὐτοῦ ἡ ἀπόκρισις, ὑπὲρ οὗ οὐκ ἠρώτησε, ὡς ἐφημεν εἰπόντες. Εἰ δὲ τοῦτο οὕτως ἦν (ἢ ὡς ὁ Θεός), οὐκ ἂν ὁ Κύριος ἐπήγεσεν αὐτοῦ **C** τὸν λόγον· οὐτ' ἂν ἐμακάρισεν αὐτὸν τῆς ἀμοιῆς, τῇ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἀποκαλύψει αὐτὴν ἐπιγραφάμενος. Dominus sermonem ejus laudasset: neque beatum revelationem a Patre profectam retulit.

Οὐκοῦν τὸ τῆς εἰς Χριστὸν ὁμολογίας ἀληθινὸν δόγμα, ὃ τῆς ἐν Χαλκηδὼνι συγκεροτημένης θείας συνόδου τῶν ἁγίων Πατέρων ὅρος ὀρθοτομεῖ, τὸν Χριστὸν ὁρίζων μίαν ὑπόστασιν ἐκ τῆς Τριάδος εἶναι, δύο φύσεις ἔχοντα, φύσιν θείαν καὶ φύσιν ἀνθρωπίνην, ὡς ἡδὴ προείπομεν. Καὶ σαφὲς τοῦτου παράδειγμα· Προκείμεθωσαν χρύσινοι τρεῖς, ὧν ὁ εἷς ἐμβληθεὶς πυρὶ, καὶ πυρωθεὶς, ἐγένετο πῦρ, μεμενηκώς χρυσοῦς, ὅσος ἦν· σὺ οὖν εἰ θεῖς ἐν μέρει μὲν τοὺς ἄλλους δύο χρυσοῦς, ἐν μέρει δὲ πολλοὺς **D** ἀνθράκας πυρίνους, εἴτα τὸν χρύσινον τὸν πυρωθέντα, καὶ πῦρ γενόμενον, μεταξὺ τε τῶν ἄλλων δύο χρυσίνων καὶ τῶν ἀνθράκων, τὸν μέσον ἀνθεῖσαι τὸν χρύσινον ἔχοντα τῶν ἄλλων δύο χρυσίνων τῶν τελείων φύσιν, τούτέστιν ὄντα χρυσοῦν, ὡς τοῖν δυοῖν ἐκείνοιν χρυσοῖν ἐκατέρωιν, καὶ τὴν τῶν ἀνθράκων φύσιν, ἐπειδὴ πῦρ ἐστὶν ὡσπερ τῶν ἄλλων ἀνθράκων ἑκαστος. Ὁ δὲ μέσος χρύσιος, ὑπόστασις ἐστὶ μία τῆς τῶν χρυσίνων Τριάδος, διότι τὴν τῶν ἀνθράκων φύσιν, τὴν οὖσαν πῦρ, οὐχ ἕνα προσεῖληφεν ἀπ' ἐκείνων τῶν ἀνθράκων ἀνθρακα· ἀλλὰ γέγονεν αὐτός, ὡς εἷς τῶν ἀνθράκων. Τὸν αὐτὸν δὴ

VARIE LECTIONES.

²⁷ Alterum membrum hic desideratur.

τρόπον ὁ ἀίδιος Υἱὸς ἐξ οὐρανοῦ καταβηδὴς (ἐν-
νοεῖσθαι δὲ οἱ ἀκροαταὶ θεοπρεπῶς τὴν κατάβασιν),
οὐχ ὑπόστασιν ἐξ ἡμῶν, ἀλλὰ τὴν ἡμετέραν φύσιν
προσέλαβεν, καὶ γέγονεν ὡς εἰς ἐξ ἡμῶν, διχα τῆς
ἀμαρτίας, ὡς αὐτὸς ὁ θεὸς Ἀπόστολος· Πειράσται, φησί, κατὰ πάντα καθ' ὁμοιότητα, χωρὶς
ἀμαρτίας.

Τοιγαροῦν ὁ ἀίδιος Υἱὸς ἔχει τὴν τε τοῦ Πατρὸς
καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἣν ἀεὶ προεῖχε, φύσιν,
καὶ τὴν ἡμετέραν ἀνθρωπίνην φύσιν μετὰ τὴν ἐκ-
τῆς σάρκωσιν, μία ὑπάρχων ἐκ τῆς Τριάδος ὑπόστα-
σις, προσθήκην οὐκ εἰσδεξάμενος, ὡς προεῖρηται.
Μὴ ποιητέον δὲ τὴν φύσιν ὑπόστασιν, ἢ τὴν ὑπό-
στασιν εἶναι φύσιν. Εἰ δὲ μὴ, πᾶσιν ἡμῖν τοῖς Χρι-
στιανοῖς συμβήσεται λέγειν τὸν Πατέρα, καὶ τὸν
Υἱόν, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τρεῖς φύσεις, ὥσπερ
εἰσὶ τρεῖς ὑποστάσεις, ἢ μίαν αὐτοὺς ἔχειν ὑπόστα-
σιν, ὃν τρόπον μίαν ἔχουσι φύσιν. Ἀμφότερα δὲ τῆς
τῶν Χριστιανῶν ὁμολογίας ἀλλότρια, ἐπειδὴ τὸ μὲν
Ἀρείου, τὸ δὲ Σαβελλίου πέφυκε φρόνημα. Ὁ μέν-
τοι τῆς ἀληθείας λόγος, ὡς ὁ Θεολόγος ἔφη Γρηγό-
ριος, μονάς ἐστι ἐν Τριάδι, καὶ Τριάς ἐν μονάδι
προσηγουμένη²⁹. Ἔστιν μὲν οὖν μονάς τῆς φύσεως
μονάς, οὐ μονάς τῆς ὑποστάσεως· ἢ δὲ Τριάς τῶν
ὑποστάσεων Τριάς, οὐ Τριάς τῶν φύσεων· ὁ λέ-
γων δὲ τὴν φύσιν αὐτὸ τὸ τῶν ὑποστάσεων εἶναι σύ-
στημα, τὸν ἅγιον φῆσει Γρηγόριον, εἰρηκότα, μονάδα
αἰνιττεσθαι τὴν Τριάδα, καὶ ἴσον αὐτοῦ κριθήσεται
φάναι, μονάδα ἐν Τριάδι, κἀντεῦθεν συνωθήσεται
φάσκειν, ἐνάδα ἐν ἐνάδι. Οὐ τί ἂν ἐπεὶ διανοίῃ τι-
νὸς ἀσχερότερον· διόπερ ἐπιτιμήσειεν τῷ ταῦτα δο-
γματίζοντι λέγων, ὅτι ἀντιταττόμενόν ἐστι μοι κράτος
οἶον καὶ σοί, καὶ τοῖς βήμασιν· καὶ καθάπερ ἀκη-
κοὴς πρὸς τοῦ Θεολόγου μονάδα νοεῖν³⁰ αὐτὴν Τριά-
δα, οὕτω καὶ μὴ μονάδα νοῦ ἀκούων παρ' αὐτοῦ τὴν
Τριάδα. Καὶ συμπραίνεσθαι μοι τὸ δόγμα εἰς μονάδα
ἐν μονάδι. Καὶ καθάπερ ὡς ἐκείνον σεαυτῷ τὸν λόγον
ἐκύρωσας, τοῦτον εἰ μοι κυρώσεις πεφυρμένος ὄντως
ὁ νοῦς φυραθήσεται, καὶ τῶν ἀντιθέσεων καὶ ἀνα-
τροπῶν ὁ νόμος ἀχειρωθήσεται, ὅπερ οὐκ ἐνδέχεται
γενέσθαι. Εἰ δὲ μὴ κυρώσεις, ἐνδίκῃ κρίσει λεχθή-
σεται σοι, ὅτι τῶν λόγων οὐ ταχέανεις ὢν ἐξεταστής,
ὥστε θρασυτῆτι διαστρέφειν πρὸς τὸ σοί δοκῶν
ἀσχετῶς. Ἐπεὶ οὖν ἀληθεῖς εἶναι οὗτοι οἱ λόγοι, οὕς
περὶ φύσεως καὶ ὑποστάσεως εἴπομεν, ἡγνόνηται, τὸ
ἡμέτερον πάντως ἐβεβαιώθῃ φρόνημα, ὅτι ἡ φυσικὴ
μονάς ἄλλη παρὰ τὴν ὑποστατικὴν Τριάδα, καὶ ἡ πί-
στις ἀεὶ διαμένει ἐπὶ τῆς ὁμολογίας τῆς φυσικῆς
μονάδος, ὡς ὁ θεὸς ἔφη Γρηγόριος, καὶ πᾶς ὁ τῶν
ἁγίων καὶ θεολήπτων χορὸς Πατέρων

Εἰ δέ τις πάλιν εἴποι, τὴν φύσιν κοινήν καὶ ἰδι-
κὴν εἶναι, καὶ ὅτι εἰ μὲν ἡ κοινὴ φύσις ἐστὶν αἱ
ὑποστάσεις πᾶσαι, ἢ δὲ ἰδικὴ ἐστὶ μία ὑπόστασις·

²⁹ Hebr. iv, 15.

VARIE LECTIONES.

²⁹ προσκυνούμενη Turr. ³⁰ νοεῖς Turr.

NOTÆ.

(40) Ponere in Trinitate naturam communem, quæ sit omnes hypostases, hæreticorum est; fides

A nostram, sed naturam assumpsit; factusque est sic-
ut unus nostrum, extra peccatum, sicut Aposto-
lus ait^b, tentatum esse per omnia secundum simi-
litudinem, absque peccato.

Habet itaque æternus Filius Patris et Spiritus
sancti naturam, quam semper ante habebat, et
nostram humanam naturam post incarnationem
una hypostasis sive persona ex sancta Trinitate
non capiente accessionem, ut ante dictum est. Non
est autem natura facienda hypostasis, vel dicamus
Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum esse tres
naturas, sicut habent unam naturam. Utrumque
autem a confessione Christianorum alienum est,
quia illud quidem est Arii dogma; hoc vero Sa-
bellii. Sermo tamen veritatis est, ut Gregorius
Theologus dixit, unitas in Trinitate, **374** et Trini-
tas in unitate adorata. Est igitur unitas nature
unitas, non unitas hypostasis: Trinitas vero hy-
postaseon sive personarum Trinitas, non Trinitas
naturarum. Qui vero dicit naturam, ipsam con-
gregationem hypostaseon, dicit dixisse Gregorium
unitatem significare Trinitatem, et tantundem
judicabitur, dicere, ut si diceret unitatem in Trini-
tate et Trinitatem in unitate, ex quo cogetur
dicere, unitatem esse in unitate. Quo quid ullius
mente turpius cogitari potest? quamobrem repre-
hendet eum qui hoc dogma tradit, inquires, tam
contra me, et tanta vi sunt verba, quam contra te:
et sic ut tu audiens ex Gregorio unitatem, ipsam
Trinitatem intelligis, sic ego audiens ab eo Trini-
tatem, unitatem intelligo. Et concludo dogma
hoc, unitatem in unitate esse. Et sicut tu illud
tibi approbasti, hoc mihi si approbes, deprehen-
detur profecto mens confusa, et lex contradicendi
et refellendi inutilis erit, quod non potest fieri.
Si autem non comprobes, justo iudicio dicetur
tibi, non te expendere verba, cum arbitrari
tuo omnia pervertere non erubescas. Quandoqui-
dem igitur hæc, quæ de natura et hypostasi dixi-
mus, vera esse ignoras, sententia nostra confir-
mata est, unitatem naturalem aliam esse præter
Trinitatem hypostaseon, et fidem semper perseve-
rare in confessione unitatis naturæ (et Trinitatis
personarum), sicut dixit divinus Gregorius, et
omnes sancti et divini Patres.

Si vero rursus dicat naturam communem et
specialem esse, et quod communis est omnes hy-
postases, specialis vero est una hypostasis (40),

Τριάδος, ὃν ὁμοῦ δύο φύσεις ἐσχηκέναι σαφῶς πα-
στήσαμεν, οὐκ ἄλλης ὑποστάσεως. Καὶ γὰρ τῶν
δεχομένων ἐστὶν, ὧ οὗτοι, μίαν ὑπόστασιν διαφορῶς
ἔχειν ἐνεργείας, καὶ μένειν ἐπὶ τῆς αὐτῆς μονάδος.
Ὅπερ, παραδειγματικῶς εἰπεῖν, βλέπομεν τὸν Παῦ-
λον δυνάμενον ὁρᾶν, καὶ ἀκοῦειν, καὶ λαλεῖν, καὶ
διαλογίζεσθαι· ἡ δὲ ὁρασις, καὶ ἡ ἀκοή, καὶ ἡ λαλεῖς,
καὶ ὁ διαλογισμὸς, διάφοροι εἰσὶν ἐνεργεῖαι, καὶ
τούτων ἐκάστη ἄλλη παρὰ τὴν ἐτέραν· ἀλλ' ὁ Παῦλος
μία ἐστὶν ὑπόστασις, ταύτας ἔχων ὅλας τὰς τέσσα-
ρας ἐνεργείας· ἀλλ' ὀφθαλμῷ μὲν ὁρᾷ, καὶ οὐκ ἄλλῃ
τῶν τοῦ σώματος μελῶν· ἀκοῦει δὲ τῷ ὠτίῳ, καὶ
οὐκ ἄλλῃ, καὶ τῇ γλώττῃ λαλεῖ, καὶ οὐκ ἄλλῃ μορίῳ,
καὶ διαλογίζεται τῷ νοῦ, καὶ οὐκ ἄλλῃ τινί· ἐκάστη
δὲ τῶν ὑποστατικῶν ἐνεργειῶν ἔχει φυσικὴν ἐν τῇ
ὑποστάσει δύναμιν, ὅλην ὑποκειμένην τῷ ἐνεργη-
ματι, ὅπερ ἡ ὑπόστασις ἐνεργεῖ, καὶ ἐστὶ τὸ ἐνε-
ργούμενον ἴδιον τῆς ὑποστάσεως. Ὅν τρόπον Παῦλος
ὑπόστασις ὢν, δύναμιν ἔχει τῇ αὐτοῦ γνώμῃ λαλεῖν,
ὡς ἔχουσιν οἱ πάντες ἄνθρωποι. Οἱ μέντοι λόγοι,
οὗ· Παῦλος λαλεῖ, καθ' ὃν φθέγγεται καιρὸν, τοῦ
Παύλου εἰσὶν ἴδιοι. Οὕτω τοίνυν μὴ ἀπαγορευτὸν,
τὸν αἰδιον Υἱὸν, τὸν ἐκ τῆς Τριάδος ἅπαντα ὑπόστα-
σιν, ἔχειν μετὰ τὴν αὐτοῦ ἐνανθρωπήσιν, τὴν τε
θεῖαν φύσιν, ὡς ὁ Πατήρ, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα,
καὶ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ὥσπερ ἕκαστος τῶν
κατὰ μέρος ἀνθρώπων, καθ' ὃν προέξημεν τρώ-
πον.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, πέφυκεν εἰλικρινῶς ἡ
θεῖα φύσις, ἐν τῇ αὐτοῦ ὑποστάσει, ὅλη τοῖς αὐτοῦ
θεοῖς ἔργοις, ἃ κατὰ τὴν ἐνανθρωπήσιν αὐτοῦ, καὶ
ἐπὶ τῆς ἀναστροφῆς εἰργάσατο. Ἀληθῶς δὲ καὶ ἡ
ἀνθρωπίνη φύσις ἐνεστί τῇ τοῦ αἰδίου Υἱοῦ ὑποστά-
σει, ὅλη τοῖς αὐτοῦ ἀνθρωπίνους ἔργοις, ἃ τοῖς ἀν-
θρώποις συναναστρεφόμενος πεποίηκεν, καὶ ἐστὶν
αὐτοῦ ἴδια παρὰ πάντας ἀνθρώπους. Ὁ αὐτὸς δὲ
λόγος ἐστὶν καὶ ἐπὶ τοῖς δυσὶν αὐτοῦ φυσικοῖς ἰδιώ-
μασιν τε καὶ θελήμασιν.

Ἀναγκαῖον δὲ καὶ τοῦτο μὴ ἀσαφῶς καταλιπεῖν
τῷ ἐντυγχάνοντι τῷδε τῷ ἡμετέρῳ γράμματι, ὅτι
τὸν αἰδιον Υἱὸν ἀνθρώπον λέγοντες γεγενῆσθαι, τοῦ-
τό φαμεν, ὅπερ Ἀθανάσιός τε καὶ Κύριλλος, οἱ τῆς
Ἀλεξανδρείας εἰρήκασιν ἱεράρχαι, καὶ πάντες οἱ
θεοφόροι Πατέρες, ὅτι κτίσας ἐκ τῆς Παρθένου παν-
άγου Μαρίας αὐτῷ ἐψυχωμένην, λογικὴν τε καὶ
ἱερὰν ψυχὴν, ἴδιαν τῆς αὐτοῦ ὑποστάσεως ἐποίησατο,
ὡς ἡ τοῦ θεῖνος σὰρξ τε καὶ ψυχὴ, τῆς τοῦ θεῖνος
ὑποστάσεως ἴδια καθέστηκεν. Ὅν οὖν τρόπον ὁ θεῖνος,
ὁ σῶμα ἀνθρώπινον ἔχων καὶ ψυχὴν ἀνθρωπίνην,
ἀνθρώπος ἐστὶν· τὸν αὐτὸν τρόπον ὁ αἰδιος Υἱὸς, κτί-
σας τῇ αὐτοῦ ὑποστάσει σῶμα ἀνθρώπινον, καὶ ψυ-
χὴν ἀνθρωπίνην, καὶ ἴδια αὐτοῦ ἄμφω ποιησάμενος,
γένονεν ἀληθῶς ἄνθρωπος. Ὅσπερ δὲ τὸ τοῦ θεῖνος
σῶμα καὶ ἡ ψυχὴ ἀμφοτέρω τῆς αὐτοῦ ὑποστάσεως

A tates naturales, et duæ naturales voluntates, et
operationes, ejus scilicet, qui est una hypostasis
ex sancta Trinitate, quem aperte probavimus ha-
bere duas naturas, non alius et alius hypostasis
sive personæ. Siquidem possibile est, unam hypo-
stasim habere diversas operationes, et manere in
sua unitate. Ut exempli causa dicamus, videmus
Paulum potentem videre, et audire, ac loqui, et
disputare; visio, auditio, locutio, et disputatio di-
versæ operationes sunt; et unaquæque harum alia
est præter aliam, et Paulus una est hypostasis,
quæ habet totas quatuor operationes; verum oculo
videt, et non alia parte corporis, audit aure, non
alio membro, et lingua loquitur, et non alia parti-
cula, et mente ratiocinatur, et non alio aliquo :
B unaquæque autem operationum hypostaticarum ha-
bet naturalem in hypostasi potentiam materiam
subjectam effectui, quem hypostasis operatur, et
est quod efficitur, proprium hypostasis. Sicut
Paulus, qui est hypostasis, potentiam habet lo-
quendi sua voluntate, sicuti habent omnes homi-
nes. Sermones tamen quos Paulus loquitur, quo
tempore loquitur, proprii sunt Pauli. Sic igitur
non est negandum, æternum Filium totum hypo-
stasim ex Trinitate, habere post incarnationem
naturam divinam, sicuti unus Pater, et Spiritus
sanctus; et naturam humanam, sicuti unusquisque
homo particularis, sicut ante diximus.

Hæc cum sic sint, habet divina natura in hy-
postasi Filii, ut sit materia divinis ejus operi-
bus (41), quæ secundum suam humanitatem as-
sumptam, et secundum conversationem in terra
operatus est. Vere enim et natura humana inest
in hypostasi æterni Filii materia suis operibus
humanis, quæ cum hominibus agens, et in terra
versans fecit, et sunt ejus propria præter omnes
homines. Eadem ratio est et in duabus ejus natu-
ralibus proprietatibus et voluntatibus.

Necessarium præterea est non relinquere hoc
lectori sine explicatione, quod cum dicimus æter-
num Filium factum esse hominem, hoc dicimus,
quod Athanasius et Cyrillus Alexandrini archi-
episcopi, et omnes sancti Patres dixerunt, cum
fabricavit sibi ex purissima Virgine Maria anima-
tum et ratiocinantem, ac intelligentem humanam
carnem, etiam humanam intelligentem animam
propriam suæ hypostasis fecit, sicuti cujusdam
caro et anima cujusdam hypostasis sive personæ
propria est. Sicut igitur quidam, qui corpus et
animam 377 habet, homo est, ad eundem mo-
dum æternus Filius, fabricatus sibi corpus huma-
num, et animam humanam, et ambo propria sibi
faciens, factus est vere homo. Sicut igitur corpus
et anima cujusdam utraque sunt propria suæ peti-

NOTÆ.

(41) Schol. Turr. Sicut potentia est subjecta suis
operationibus in hypostasi humana, sic in hypo-
stasi divina Filii divina natura subjecta erat divi-
nis operationibus : humana vero natura in eadem

hypostasi divina subjecta operationibus humanis.
Dicitur natura divina materia, id est, instar mate-
riæ, et subjecti secundum modum apprehensionis
nostræ, ut sanctus Thom. loqui solet.

sonæ, et non alius humanæ personæ [sic corpus, A
et anima æterni Filii, ambo sunt propria suæ hy-
postasis, et non alius humanarum hypostaseon (42)],
hac de causa dicimus æternum Filium unam hy-
postasim ex Trinitate, habere duas naturas, non
utrasque ἰδιωῶς, id est, specialiter sive particula-
riter hypostasi ipsius differentes; sed divina qui-
dem natura ipsius et Patris, et Spiritus sancti erat,
humana vero ipsius et hominum. Hypostasis ta-
men ejus διαφερόντως, id est præcipue ipsi soli
præter Patrem et Spiritum sanctum, distincta et
discreta est, et corpus ejus et anima specialiter

ἰδία, οὐκ ἄλλης τῶν ἀνθρωπίνων ὑποστάσεων· τοῦτο
δὲ χάριν τὸν αἰδιον Υἱὸν φάμεν τὸν ἐκ τῆς Τριάδος
ὄντα μίαν ὑπόστασιν, δύο φύσεις ἔχειν, οὐκ ἰδιωῶς
ἐκατέρας τῇ αὐτοῦ ὑποστάσει διαφερούσας, ἀλλὰ
τῆς μὲν θείας φύσεως αὐτοῦ τε, καὶ Πατρὸς καὶ
ἁγίου Πνεύματος ἦν· ἀνθρωπίνη δὲ, αὐτοῦ τε καὶ
τῶν κατὰ μέρος ἀνθρώπων. Ἡ μέντοι ὑπόστασις
αὐτοῦ διαφερόντως αὐτῷ μόνῳ παρὰ τὸν Πατέρα
καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀφώρισται, καὶ τὸ σῶμα
αὐτοῦ καὶ ἡ ψυχὴ ἰδιωῶς ἀμφοτέρω τῆς ὑποστάσεως
αὐτοῦ παρὰ πάντας ἀνθρώπους.

Quæcunque autem sustinuit et passa est caro
æterni Filii, et anima ejus humana, ipse æternus
Filius Dei sustinuisse et passus esse dicitur; et
ipsi vere acciderunt, et ipsi attribuuntur, sicuti quæ-
cunque patitur caro cujusdam et anima, cuidam
accidunt, et ipsi vere attribuuntur. Idcirco veram
confessionem confitemur, cum dicimus æternum
Filium esurisse, et sitisse, et defatigatum esse in
agonia, et faciem ejus percussam esse et conspu-
tam, et dorsum ejus flagellatum esse, et æterni Fi-
lii manus esse confixas et pedes, et ipsum in cruce
suspensum esse, et mortuum ac sepultum, et ter-
tia die resurrexisse. Verum hæc passus est, quate-
nus possibile fuit pati, id est, carne sua humana, et
anima cum sua natura divina. Sed si vellemus sigilla-
tim explicare, quomodo unumquodque horum,
quæ diximus, factum fuerit, longa esset epistola, et
satietalem afferret. Sin autem horum omnium expli-
cationem omittam, videndum crit, ne quid mei ser-
mones excludant ab iis, qui non sunt ad intelligend-
um acuti, neque habent ingenii solertiam. Quocirca
mortem ad explicandum seligemus, qua eorum,
quæ in passione æterno Filio Dei tribuuntur, nihil
est odiosius et invisius. De hac vobis aperiemus,
quomodo accidit ei, et ejus reputata est, ut hoc
dicto et prolato, ad reliqua ducem habeatis.

378 Joannes Baptista, quod vos non fugit, im-
pletus est Spiritu sancto cum adhuc in utero ma-
tris esset. Erat autem Joanni corpus et anima. D
Post adventum igitur Spiritus sancti, anima et
corpus Joannis Spiritus sancti erant. Mors autem
cujusque hominis separatio est animæ a suo corpo-
re. Separata igitur anima Joannis a corpore suo,
mortuus fuit Joannes, non autem Spiritus sanctus,
qui ei advenit. Mors igitur Joannis fuit, a qua liber
fuit Spiritus sanctus, ita ut mors Joannis non re-
putetur Spiritus sancti mors, sicut audistis: æter-
nus vero Filius non est copulatus hypostasi alicu-
jus hominis corpus et animam habentis, sed potius

Ἄσα δὲ ὑπέστη καὶ πέπονθεν ἡ τοῦ αἰδίου σάρξ,
καὶ ἡ ἀνθρωπίνη αὐτοῦ ψυχὴ, αὐτὸς ὁ αἰδιος Υἱὸς
B ὄρεστανάι τε λέγεται καὶ πεπονθέναι, καὶ αὐτῷ
συμβέβηκε κατὰ ἀλήθειαν, καὶ αὐτῷ ἐπιγράφεται,
ὅν τρόπον ὅσα πάσχει ἡ τοῦ θεῖου σάρξ τε καὶ ψυχὴ,
τῷ δεῖν συμβαίνει, καὶ αὐτῷ κατὰ ἀλήθειαν ἐπιγρά-
φεται. Διὰ τοῦτο τὴν ἀληθινὴν ὁμολογίαν ὁμολογοῦν-
τες λέγομεν, ὅτι αὐτὸς ὁ αἰδιος Υἱὸς ἐπεινάσε, καὶ
ἐδίψησε, καὶ ἐκοπίασε, καὶ ἠγωνίασε, καὶ τὸ πρό-
σωπον αὐτοῦ ἐβράβηθη καὶ ἐνεπτύσθη, καὶ ³⁸ τὸν
νῦτον αὐτοῦ ἐμαστιγύθη, καὶ τοῦ αἰδίου Υἱοῦ καθ-
ηλώθησαν αἱ χεῖρες, καὶ οἱ πόδες, καὶ αὐτὸς ἐπὶ
σταυροῦ ἐκρεμάσθη, καὶ ἀπέθανε, καὶ ἐτάφη, καὶ
ἀνέστη τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ. Ταῦτα πάντα, ὧ οὔτοι, τῷ
αἰδίῳ συμβέβηκε· ἀλλὰ ταῦτα πέπονθε, καθ' ὃ δύνα-
C τὸν ἦν παθεῖν, τουτέστι, τῇ ἑαυτοῦ ἀνθρωπίνῃ σα-
ρξί τε καὶ ψυχῇ σὺν τῇ ἑαυτοῦ θεῇ φύσει. Ἄλλ' εἰ
μὲν ἀνὰ μέρος διασαφῆσαι πῶς ἕκαστον τῶν εἰρημέ-
νων ἐγένετο βουλευθῆμεν, μακρὴν ³¹ ἂν εἴη τὸ
γράμμα καὶ προσκορές. Εἰ δὲ τὴν τούτων ἀπάντων
διασάφησαι καταλίπομεν, σκόπει λοιπὸν, μή τι ἂν
ἀποκλεισθεῖεν τῶν οὐκ ὄντων εἰς κατανόησιν οὐκ
ἐχόντων ἀγγίχουσι οἱ ἡμέτεροι λόγοι, ὅθεν τὸν θάνα-
τον ἀφορίζομεν, ὅς ἐστιν ὅσα τῷ αἰδίῳ Υἱῷ ἐπιγρά-
φεται παθημάτων ἀπεχθέστερός τε καὶ εἰδεχθέστα-
ρος. Καὶ τοῦτο διαλευκάναντες γνωριζόμεν ὑμῖν,
πῶς αὐτῷ συμβέβηκε τὸ καὶ λελογίσταί, ὅπως ἐν-
τεῦθεν λεγομένου καὶ ἡχομένου ³², καὶ εἰς τὰ λοιπὰ
καθοδηγηθῆτε.

Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής, ὧ οὔτοι, καθὼς ἐπίστασθε,
ἐπλήσθη Πνεύματος· ἁγίου ἐτι κατὰ γαστέρα τῆς μη-
τρὸς αὐτοῦ κεκυημένος. Ἦν δὲ τῷ Ἰωάννῃ ψυχὴ
καὶ σῶμα. Μετὰ γοῦν τὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπι-
φοίτησιν, ἡ τοῦ Ἰωάννου ψυχὴ, καὶ τὸ σῶμα τοῦ
Ἰωάννου τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἦν. Ὁ δὲ θάνατος
ἐκάστου τῶν ἀνθρώπων χωρισμός ἐστι τῆς οἰκείας
ψυχῆς ἀπὸ τοῦ οἰκείου σώματος. Χωρισθεῖς οὖν
τῆς τοῦ Ἰωάννου ψυχῆς ἀπὸ τοῦ ἰδίου σώματος, ὁ
Ἰωάννης τέθνηκεν, οὐ τὸ ἐπιφοιτήσαν ἐν αὐτῷ
Πνεῦμα ἅγιον. Ὁ θάνατος τοίνυν Ἰωάννου ἦν, καὶ τὸ
τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐλευθερον, ὥστε μὴ λογισθῆναι
αὐτῷ τὸν τοῦ Ἰωάννου θάνατον, καθ' ὃν ἀνήκατε

VARIE LECTIONES.

³⁰ κατὰ. ³¹ ἰ. μακρὸν. ³² ἰσ. ἡχομένου.

(42) Deest in Græco.

NOTE.

τρόπον ὁ μέντοι ἄδιος ὕδς οὐχ ὑποστάσει τινός A τῶν ἀνθρώπων ἔχοντος σῶμα καὶ ψυχὴν ἐνηρμόσθη, ἀλλ' ἐαυτῷ σάρκα καὶ ψυχὴν ἀνθρωπίνην προσεληφώς, καὶ οἰκισάμενος ἀμφοτέρω τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ οὐκ ἄλλως παντάπασιν ἐποίησατο, ὥσπερ τὸ τοῦ Ἰωάννου σῶμα, καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ Ἰωάννου οὐκ ἄλλου ὑπῆρχεν, καὶ κατὰ τοῦτο γέγονε, καὶ ἄδιος ὕδς ὡς εἷς τῶν ἀνθρώπων. Καθάπερ δὲ τῆς τοῦ Ἰωάννου ψυχῆς ἀπὸ τοῦ ἰδίου σώματος χωρισθείσης, αὐτὸς ὁ Ἰωάννης ἐστὶν ὁ τεθνηκώς, οὗ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα τὰ κεχωρισμένα ἴδια· οὕτω τῆς ἀνθρωπίνης τοῦ ἀδίου Ὑίου ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος αὐτοῦ χωρισθείσης, αὐτὸς ὁ ἄδιος τέθνηκεν ὕδς, ἐπειδὴ ἐκεῖ οὐκ ἦν ὑπόστασις ἐτέρα παρεκτὸς τοῦ ἀδίου Ὑίου ἐσχηκυῖα σῶμα καὶ ψυχὴν, ὧν ἐγένετο χωρισμός, ἵνα λογισθῇ τῆς ὑποστάσεως ἐκείνης ὁ θάνατος εἶναι. B 'Αλλ' ὁ μὲν Ἰωάννης τῆς ψυχῆς αὐτοῦ χωρισθείσης ἀπὸ τοῦ ἰδίου σώματος τέθνηκεν καὶ ἀπόλωλεν· οὐ γὰρ παντελῶς ἦν, εἰ μὴ ἐκ συναφείας ψυχῆς καὶ σώματος· ὁ δὲ προαιώνιος καὶ τῷ Πατρὶ συναρχος καὶ συναῖδιος ὕδς τῆς ἀνθρωπίνης ἐαυτοῦ ψυχῆς, ἀπὸ τοῦ ἰδίου ἐαυτοῦ σώματος χωρισθείσης, ἀπέθανε μὲν ἀληθεῖς· διότι τὸ σῶμα, καὶ ἡ ψυχὴ, ἅπερ διεζυχόθησαν, αὐτὰ οὐκ ἄλλης ὑποστάσεως ἦσαν, ὡς ἐφθήμεν εἰπόντες· οὐκ ἀπόλωτο δὲ, ἐπειδὴ περ ἦν αἰ, πρὸ τοῦ εἰληφέναι ταύτην τὴν ψυχὴν, καὶ τὴν σάρκα. Κατὰ τοῦτον δὲ τὸν τρόπον ἀπέθανεν ὁ ἄδιος Ὑίος ὑπὲρ ἡμῶν ἀληθεῖς, μεμενηκώς ζῶν, οἷος ἦν· καὶ γέγονεν ἡ λύτρωσις ἡμῶν οὐκ ἐν θανάτῳ ὑποστάσεων τινός τῶν ἀνθρώπων, ὡς δὴθεν Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, ἀλλ' ἐν τῷ τοῦ ἀδίου Ὑίου θανάτῳ, οὐδεμιὰς ἐντεῦθεν αὐτῷ ζημίας ἐπισεισθούσης. οὕτω τοῖνυν, ὡς οὗτοι, γέγονεν ὁ τοῦ ἀδίου θάνατος.

"Οὔστις οὖν ἐστὶν νουνεχής, δύναται τὴν ἐαυτοῦ C θεωρίαν ἐμβαθῆναι πᾶσι τοῖς εἰς αὐτὸν κεχηματικῶς αὐτῷ, ἀνθρώποις", καὶ γινῶναι πῶς ἐγένετο. "Ὅσα γάρ ἐστι τοῦ θανάτου, τῶν ἀνθρωπίνων πως ἤττω τυγχάνει. Εἰ γὰρ ὁ θάνατος ἀρμόζει ἐπὶ τοῦ ἀδίου Ὑίου λέγεσθαι, καθ' ὃν ἐφθήμεν τρόπον, πάθους οὐ προσπελάσαντος αὐτοῦ τῇ θεότητι, τὰ χωρὶς θανάτου ἀπὸ τῶν ἀνθρωπίνων προσήκει μᾶλλον ἐπ' αὐτοῦ λέγεσθαι, μηδεὶς τῇ αὐτοῦ θεότητι προσαπτομένου παθήματος. Οὐκοῦν ταῦτα τὰ ἀνθρώπινα καθὰ προσήρται, τῷ ἀδίῳ Ὑίῳ, ὅς ἐστιν ὁ Χριστός, συμβέβηκεν μετὰ τὴν ἐαυτοῦ ἐνανθρώπησιν, ὅτε θάνατος, καὶ τὰλλα ὅσα τοῖς ἱεροῖς Εὐαγγελίοις ἐγγέγραπται. 'Αλλὰ μηδαμῶς ὑποληπτέον, αὐτὸν ὑπομεμενηκέναι τι τούτων ἀνάγκη τὸ παράπαν, ἀλλ' ἐκούσιῳ θελήματι· πλὴν ὅτι ἡνίκα ταῦτα παθεῖν ἐβόλυτο, συνέβαιεν αὐτῷ, καθ' ὃν ἡμῖν συμβαίνει φυσικὸν τρόπον. "Ὅστε μὴ νομισθῆναι τὴν οἰκονομίαν αὐτοῦ φαντασίαν, καὶ ὅπως ἡ κατὰ τοῦ διαβόλου ἀπόφασις δικαιωθῇ, ἐξ οὗ ταύτῃ τῇ οἰκονομίᾳ τὸ τῶν ἀνθρώπων ἐλυτρώσατο γένος.

Εἶδος δ' οὖν τῶν αὐτῷ συμβάντων ἀνθρωπίνων κατὰδῃλον ποιήσομαι, ἵνα τὸ ρηθὲν βεβαιώσω· ἔστω δὲ ἡ πεῖνα. "Ὅτε δὴ γὰρ πεινῆν ὁ ἄδιος ἤθελεν ὕδς, ἐφίει τῇ ἐαυτοῦ σαρκὶ τὴν τοῦ ἀέρος ἐισόχε-

A carnem et animam sibi assumpsit, et utraque fecit propria suæ hypostasis, sive personæ; nec aliter omnino fecit, sicut corpus et anima Joannis, non alterius fuit. Atque hac ratione fuit æternus Filius sicut unus e numero hominum. Sicut autem, anima Joannis a corpore suo sejuncta, ipse Joannes est mortuus, cujus anima et corpus, quæ separata sunt, propria erant, sic humana æterni Filii anima a corpore suo separata, ipse æternus Filius mortuus est, quia non erat illic præter hypostasim æterni Filii, alia hypostasis, quæ habuisset corpus et animam, quorum est facta separatio, ut illius hypostasis, sive personæ mors esse reputaretur. Joannes tamen, anima a corpore suo separata, mortuus est, et interiit, nequaquam enim erat nisi ex conjunctione animæ et corporis: qui vero est ante sæcula, et est cum Patre ex æternitate, separata anima ejus humana a proprio corpore, mortuus quidem est vere, quia corpus et anima disjuncta sunt, et ipsa non erant alius hypostasis, sicut ante diximus; non tamen interitum cepit, quia erat semper antequam hanc animam et corpus assumeret. Ad hunc modum æternus Filius pro nobis vere mortuus est, manens vivus, ut erat: factaque est redemptio nostra non in morte personæ alicujus hominis, ut scilicet Joannis Baptistæ, sed in morte æterni Filii, nec ullo incommodo hinc ei illato: sic igitur de morte æterni Filii sentiendum est.

Quicumque igitur habet animum attentum, potest C contemplationem suam adhibere 379 omnibus illis, quæ in eo vocantur humana, et cognoscere quomodo facta fuerunt. Quæcunque enim sunt mortis, minora sunt, quam quæ dicuntur humana. Si enim mors apte dicitur æterni Filii, sicut explicatum est, non pertingente passione in divinitatem; quæ sunt citra mortem humana, multo magis convenit, ut de eo dicantur, nulla passione divinitatem ejus attingente. Hæc igitur humana, sicut dictum est prius, æterno Filio, qui est Christus, acciderunt post carnem assumptam, mors scilicet et alia quæcunque in Evangeliiis scripta sunt. Sed nequaquam existimandum est quidquam horum necessario omnino sustinuisse, sed voluntarie, nisi D quod quando volebat hæc pati, accidebat illi modo naturali, quo nobis accidit: ne existimaretur incarnatio ejus fictio, et ut sententia contra diabolum pronuntiata justificaretur, a quo hac incarnatione genus humanum redemit.

Unam autem speciem eorum quæ humana acciderunt ei, declarabo, ut quod dictum est confirmem: sit fames, loquamur de fame. Quando noluit æternus Filius esurire, sinebat carnem

VARIÆ LECTIONES.

³³ f. ἀνθρωπίνους.

suam excipere vim aeris, ut aer illa exprimeret, quæ per superficiem carnis sunt in poris cutis. Deinde pars carnis propinquior aeri, ex membris attrahabat, quibus appropinquat pars ex qua aer hauritur; et illa membra extrahabant ex vacuis receptaculis, quibus semper suppediatur ex conveniente alimento digestio, quæ ex venis ipsorum membrorum ab hepate educitur; venæ autem ex hepate; hepar vero ex duabus venis, quæ ex stomacho oriuntur; hæ duæ venæ trahabant ex stomacho. Stomachus igitur exinanitus requirit ut extrinsecus suppediatur alimentum. Hoc modo, fratres, æterno Filio accidit famies. Voluntate enim libera, non necessitate naturali esurivit. Cujus rei evidens argumentum est quod, cum quadraginta diebus et noctibus jejunasset, postea esuriit. Si enim aer potestatem in carnem ejus habuisset, ut in carnem cujusque nostrum, non unum diem, vel duos, vel tres transegisset; quousque esuriret, sicut factum in eo esse videmus. Sed quando volebat, permittebat naturæ ut quæ erant ejus operaretur et ostenderet. **390** Similiter etiam mortem volens sustinuit. Audite quid ipsa Veritas de se dicat: «Potestatem habeo ponendi animam meam, et potestatem habeo iterum sumendi eam. Et nemo tollit animam meam a me.» Ut autem clarius, quæ dicuntur, intelligatis, hæc addam.

Corpus Adæ purum ab omni labe formasse Deum [formavit Deus], nullis naturalibus passionibus, a culpa vacantibus necessitate subiectum, ut mortis, et iis passionibus quæ sunt ante mortem, et quæ post mortem. Postquam autem Adam sua voluntate divinum mandatum transivit, et sub peccato cecidit, et pollutus est, passiones naturales a culpa vacantes dominatæ sunt in eum, mors scilicet, et quæ ante mortem, et quæ post mortem. Ob hanc causam cogebatur Adam esurire, et sitire, ac mori. Et post mortem corruptio corporis, et quæcunque his sunt similia dominatum in eum habebant. Æternus tamen Filius corpus Adamæum assumpsit, id est, ipse sibi ex sanguinibus purissimis sanctissimæ Virginis Mariæ corpus purum, et ab omni macula liberum formavit. Hac de causa non habuit mors imperium in eum, nec ante mortem, famies scilicet, et aliarum passionum, quæ reprehendi non possit, multitudo, ut docuimus; neque post mortem corruptio corporum, quod David in Psalmo prædixit, inquit: «Non derelinques animam meam in inferno; neque dabis sanctum tuum videre corruptionem.»

Sed quid ea quæ ab aliis decursa sunt, subiciam, et non potius summam dicam? corpus scilicet æterni Filii a principio suæ formationis et unionis hypostaticæ sine confusione, perfectissime deificatum esse, et factum sine mutatione illum qui unxit, et audeo dicere omnes. Verum æter-

σθαι δύναμιν, ὥστε τὸν ἀέρα κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῆς, ἐν τοῖς τῷ δέρματι πόροις ἀναμάττεσθαι. Εἶτα τὸ προσεχέστερον τῷ ἀέρι τῆς σαρκὸς μέρος, ἐκ τῶν μελῶν ἐπεσπᾶτο οἷς ἂν ἐμπέλαι μέρος, ἀφ' οὗ ὁ ἀήρ ἀνιμάται, κάκεινα τῶν κενῶν ἐξείλατο χωρημάτων, οἷς αἱ χορηγεῖται τῆς ἐνυλῶς ἐκ τῆς καταλλήλου τροφῆς ἀνάδοσις, ἥτις ἐκ τῶν ἐμπεφυκυῶν αὐτοῖς ἀπὸ τοῦ ἥπατος ἐξείλατο φλεβῶν. αἱ δὲ φλέβες ἐκ τοῦ ἥπατος· τὸ δὲ ἥπαρ ἐκ τῶν δύο φλεβῶν τῶν ἀπὸ τοῦ στομάχου ἐκφυομένων δύο φλέβες αὗται ἐκ τοῦ στομάχου ἀφείλκοντο. Κινούμενος οὖν ὁ στόμαχος τὴν ἐξωθεν τῆς τροφῆς ἐπεσπᾶτο χορηγίαν. Κατὰ τοῦτον οὖν ἀδελφοί τὸν τρόπον, τῷ αἰδίῳ Υἱῷ συμβέβηκεν ἡ πείνα. Αὐτεξουσίῳ γὰρ βούλησει, οὐκ ἀνάγκῃ φυσικῇ ἐπεινάσεν, καὶ τοῦτου ἀποδείξεις ἐναργεῖς, ὅτε τεσσαράκοντα ἡμέρας διαμείνας ἀπόσιτος, ὕστερον ἐπεινάσεν. Εἰ γὰρ ὡς ἐκάστης τῶν ἡμετέρων σαρκῶν, καὶ τῆς αὐτοῦ σαρκὸς ἐξουσίαν ὁ ἀήρ, οὐκ ἂν ἡμέραν διελήλυθει μίαν, ἢ δύο, ἢ τρεῖς, ἀχρις ἂν πεινάσῃ, καθὼς ἐν αὐτῷ ὁρῶμεν γινόμενον. Ἄλλ' ὅτε ἐβούλετο, ἐνεδίδου τῇ φύσει καιρὸν τὰ αὐτῆς ἐνεργῆσαι καὶ ἐνδείξασθαι, ὡσαύτως καὶ τὸν θάνατον ἐκὼν ὑπέμεινε, καὶ αὐτῆς τῆς θνητῆς ἀληθείας περὶ αὐτῆς τοῦτο λεγούσης ἀκούετε· «Ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι τὴν ψυχὴν μου, καὶ ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν. Καὶ οὐδεὶς αἶρει αὐτήν ἀπ' ἐμοῦ.» Ἵνα δὲ σαφέστερα τὰ λεγόμενα κατανοήσῃτε, ταῦτα προσθήσομαι.

Ὅτι τοῦ Ἀδὰμ τὸ σῶμα καθαρὸν ἀπὸ παντὸς μολύσματος ἔπλεσεν ὁ Θεός, ὅπ' οὐδενὸς τῶν φυσικῶν ἀδιελήτων παθῶν ἀνάγκαστικῶς κυριευόμενον θανάτου τε, καὶ τῶν πρὸ τοῦ θανάτου καὶ μετὰ θάνατον. Ἐκουσία δὲ γνώμη καὶ ἐκουσιότητι τοῦ Ἀδὰμ τὴν θείαν παραβάντος ἐντολήν, ὑποπεσόντος τε τῇ ἀμαρτίᾳ, καὶ μολυνθέντος, τοῖς φυσικοῖς ἀδιελήτοις ἐδουλώθη τε, καὶ κατεκυριεύθη πάθεσι, θανάτῳ τε, καὶ τῆς πρὸ θανάτου, καὶ μετὰ θάνατον. Ὅθεν ὁ Ἀδὰμ πεινᾷ, καὶ διψᾷ, καὶ θνήσκει ἀνάγκῃ κατεδιάχεται, καὶ θάνατον ἢ διαφθορὰ τοῦ σώματος αὐτοῦ κατεξουσίαν, καὶ ὅσα τοῦτοις ἦσαν ὅμοια. Ὁ μέντοι αἰθεὶς Υἱὸς τὸ Ἀδαμαῖον ἀνέλαβε σῶμα, τοῦτ' ἐστὶν αὐτὸς ἐαυτῷ ἐκ τῶν ἀχράντων αἱμάτων τῆς παναγίας Παρθένου Μαρίας διεπλάσαστο καθαρὸν, καὶ παντὸς μύσου ἀμαρτίας ἐλεύθερον. Ταύτην τοι τῷ θανάτῳ κατ' αὐτοῦ κράτος οὐκ ἦν, οὔτε πρὸ θανάτου πείνα δὴ φημι, καὶ τῶν ἄλλων φυσικῶν ἀδιελήτων παθῶν ἐσμὸς, ὡς ἀπεδείξαμεν· οὔτε μὴν τῇ μετὰ θάνατον τῶν σωμάτων διαφθορᾷ, ἣν Δαυὶδ ὁ θεοπάτωρ μελεῶν προανεφώνησεν, ὅτι· «Οὐκ ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχὴν μου εἰς ᾗδην, οὐδὲ δώσεις τὸν ὄσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν.»

Τί δὲ μοι τὰ πεπερασμένα ὑποτάττειν, ἀλλὰ μὴ συλλήβδην εἶρεῖν; ὅτι τὸ τοῦ αἰδίου Υἱοῦ σῶμα, ἀπαρχῆς τῆς αὐτοῦ διαπλάσεως, καὶ τῆς καθ' ὑπόστασιν τοῦ αἰδίου Υἱοῦ ἀσυγχύτου ἐνώσεως, τὴν τελειοτάτην ἐθεώθη θέωσιν, καὶ γέγονεν ἀτρέπτως ὅπερ τὸ χρίσιν, καὶ παρῶν λέγειν, ὁμοθεον. Ἄλλ' ὁ αἰθεὶς Υἱὸς ἐθε-

λοντι ἐνέδωκεν αὐτῷ διάγειν, κατὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων σωμάτων διαγωγὴν, ἵνα τὸν μὲν διάβολον λάθῃ, τῆς δὲ αὐτοῦ σωτηρίου οἰκονομίας γένηται πίστῳσις· καὶ πειραθείη τῶν σκυθρωπῶν, καὶ δέξηται τὰ πάθη, καὶ τὸν θάνατον ὑπὲρ ἡμῶν ὑπομείνῃ ἀληθεῖα, οὐ φαντασίᾳ. Πληρώσας δὲ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν οἰκονομίαν, ἀνέδειξε μετὰ τὴν ἑαυτοῦ ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν ἐν τῇ ἰδίᾳ σαρκὶ τὴν δόξαν τῆς ἑαυτοῦ θεότητος. Ἄλλ' ἵνα μὴ νομιστέον ταύτην τὴν δόξαν, τὴν ἐν τῇ σαρκὶ τοῦ οἰδίου Υἱοῦ, μετὰ τὴν ἐκ τάφου ἔγερσιν ἀναδειγμένην ἔξωθεν ἐπεισελεθεῖν, ἀλλὰ φανέρωσιν εἶναι τῆς ἐν αὐτῇ κεκρυμμένης ἀπ' ἀρχῆς τῆς καθ' ὑπόστασιν ἀσυγχύτου ἐνώσεως· τοῦτου δὲ μαρτυρία σαφὴς, ὅτε πρὸ τοῦ σωτηρίου πάθους ἔμπροσθεν τριῶν τῶν αὐτοῦ μαθητῶν ἐν ὄρει Θαβὼρ, τὴν ἐν τῇ αὐτοῦ σαρκὶ θεϊκὴν ἔδειξε δόξαν, ἣν καὶ μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀναφοίτησιν ἐξέφηγεν. Ἐτεθέωτο γάρ, ὡς προείπομεν, ἡ τοῦ αἰδίου ἀρχῆς, τὴν τελειοτάτην θέωσιν ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἑαυτοῦ διαπλάσεως. Ἄλλ' ὁ αἰδίου Υἱὸς ἐφῆκεν αὐτὴν διὰ τὴν αἰτίαν, ἥς ἐμνημονεύσαμεν, κατὰ τὴν τῶν ἡμετέρων σωμάτων ἀναστρέφειν βίωσιν.

Αὕτη τοίνυν, ὦ οὔτοι, τῆς ἡμετέρας ὁμολογίας ἡ διατύπωσις, καὶ πλατύτερον ἐδυνάμεθα περὶ αὐτῆς διεξίναμι, ἀλλὰ τὸ τοῦ λόγου παρήτημα μῆκος. Διὸ κατανοήσαντες τὰ πρὸς ἡμῖν σημανθέντα, καὶ τῇ κατὰ Χριστὸν ἀγάπῃ προσηκόμενοι, συναρμόσθητε ἡμῖν, καὶ ἐνώθητε, καὶ γενόμεθα πάντες ἐν διὰ τοῦ αἰδίου Πνεύματος ἐν τῇ θεοπνευστῇ τοῦ μεγάλου καὶ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων Πέτρου ὁμολογίᾳ ταύτῃ, ἥ συνετάξαμεν, ὅπως ἡμῖν ἱλασθῇ Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ πᾶσαν ἐναντίαν προσβολὴν, καὶ ἀνιπαρὰν ἐπαγωγὴν ἀπώσῃ τε, καὶ εἰς τὴν ὄντως ἡμᾶς μεταστροφὴν μακαριότητα, καὶ ἐν τῇ ἑαυτοῦ συνάφῃ, καὶ συναρμόσῃ βασιλείᾳ. Ἦς γένοιτο πάντας ἐπιτυχεῖν, πρεσβυτεῖας τῆς παναγίας Ἀεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου Μαρίας, καὶ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου καὶ Βαπτιστοῦ, Πέτρου τε τοῦ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων, καὶ Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ πάντων τοῦ τῶν ἁγίων συστήματος³¹.

V.

Τοῦ αὐτοῦ Θεοδώρου τοῦ Ἀβουκαρᾶ ἐπισκόπου
Καρῶν.

(Turriano interprete.)

Ἐρώτησις. Διὰ τί λέγομεν, ὅτι ἡ ἀνθρωπότης τοῦ Χριστοῦ αὕτη ἐστὶν ἡ ἀνθρωπότης Πέτρου, καὶ Παύλου, καὶ τῶν καθέκαστα ἀνθρώπων, οὐ λέγομεν δὲ, ὅτι τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, οὐ καὶ μεταλαμβάνομεν, αὐτό ἐστι τὸ σῶμα Πέτρου, καὶ Παύλου, καὶ ἐκάστου ἀνὰ μέρος ἀνθρώπων.

Ἀπόκρισις. Ὅτι τὸ κοινὸν τὸ ὅλκον δεχόμενον ἰδιώμα χαρακτηριστικόν, ὑπόστασις γίνεται. Τὸ δὲ σῶμα τὸ κοινόν, καὶ ἀπλῶς λεγόμενον δεχόμενον ἰδιώμα χαρακτηριστικόν, οὐκέτι ὁ δεῖνα λέγεται, ἀλλὰ τοῦ δεῖνος, ἥγουν οὐχ ὑπόστασις γίνεται, ἀλλὰ τῆς ὑποστάσεως· τὸ γὰρ σῶμα μέρος ἐστὶ τῆς

A nus Filius volens concessit ei degere vitam more corporum humanorum, ut diabolus lateret, et incarnatio ejus salutaris crederetur, et experiri aspera et molesta, et passiones suscipere, ac mortem pro nobis vere, et non flicte subire. Completa autem omni sua dispensatione post resurrectionem a mortuis, ostendit in propria carne gloriam suae divinitatis. Ne autem existimaremus hanc gloriam, quae in carne aeterni Filii post resurrectionem ostensa est, extrinsecus advenisse, quin potius ostensam esse, quae in ipsa a principio ipsius secundum hypostasim unionis sine confusionem factae, latebat, testimonium manifestum dedit, quando ante passionem **381** coram tribus discipulis suis in monte Thabor in propria carne sua divinam gloriam ostendit, quam etiam post resurrectionem patefecit. Erat enim, ut jam diximus, caro aeterni Filii perfecta deificatione a principio suae formationis praedita. Sed aeternus Filius sicut eam conversari more victus nostrorum corporum, ut jam commemoravimus.

Hæc est, fratres, descriptio nostrae confessionis, quam quidem latius persequi poteramus; sed nolui esse prolixus. Quamobrem, comprehensis mente quae significavimus, et admissis per charitatem erga Christum, adjungite vos nobis, et copulamini, et efficiamur omnes unum per Spiritum sanctum, in hac divinitus revelata confessione Petri principis apostolorum, cui nos ascripsimus, ut nobis Dominus Deus noster propitius sit, et omnem contrarium incursum et acerbam afflictionem amoveat, et ad veram beatitudinem nos transferat, et in regno suo nos omnes conjungat et ariet. Quam ut assequamur omnes, faxit Deus precibus sanctissimæ Reginae nostræ Deiparæ Mariæ, ac Joannis præcursoris et Baptistæ, ac Petri summi in apostolis, et Jacobi fratris Domini, et cælestis omnium horum sanctorum. Amen.

Ejusdem Theodori cognomento Abucaræ episcopi
Carum.

Interrog. Quare, sicut dicimus, Humanitas Christi est ipsa humanitas Petri et Pauli et uniuscujusque hominis, non sic dicimus, Corpus Christi, quod sumimus et participamus, idem est Petri et Pauli, et cujusvis corpus?

Resp. Quoniam commune recipiens totam proprietatem characteristicam, id est, signantem, hypostasis efficitur. Corpus vero commune et simpliciter dictum recipiens proprietatem signantem non amplius dicitur ὁ δεῖνα, quidam, sed cujusdam, id est, non fit hypostasis sive persona, sed fit per-

VARIE LECTIONES.

³¹ Ἀμύν. Tur.

sonæ; corpus enim pars naturæ est, non totum. Quamobrem pars non existit seorsum et per se, sed dicitur totius

A φύσις, καὶ οὐχ ὅλον. Διὸ τὸ μέρος οὐκ ἰδίᾳ ὑφίσταται, ἀλλὰ τοῦ ὅλου λέγεται.

VI

382 *Exemptum, quo ostenditur, quomodo macula peccati Adami universum genus humanum pervaserit.*

Aiunt agricolæ, si accipias palmitem, tinctumque oleo plantas, olei qualitatem in ipsum etiam fructum, hoc est, in uvam redundare. Sic et Adamus cum naturam omnis maculæ expertem accepisset, eam peccato variisque affectionibus contaminavit, cuius contagio ad nos usque manavit.

Quomodo per incarnationem Salvatoris nostri ad omnes expiatio pervenerit.

Aiunt, si semen peponis melle tinctum seras, dulcedinem mellis in ipsum fructum transire. Ita Christus natura ab oleosa qualitate, nimirum a peccato per sanctum Baptismum expurgata, assumpsit illam absque labe et macula, qualis prius erat, et condita fuerat, eaque melle divinitatis et dulcedine, hoc est virtute Spiritus sancti delibuta, nos etiam dulcedinis participes effecit, quemadmodum grana peponis, quasi per traducem, fructum participem efficiunt.

Theodori episcopi Carum de luctatione Christi cum diabolo.

(Francisco Turriano interprete.)

Interrog. Christus Deus cum diabolo luctatus, vicit eum: quid magnum fecit? dicit diabolus. Ego hominem vici; et a Deo victus sum. Quam utilitatem reportavit natura nostra ex victoria Dei?

Resp. Jacobitæ Deum Verbum simpliciter aiunt luctatum esse; Nestoriani contra, hominem simpliciter, et solum. Ecclesia vero, quæ media via et regia ingreditur, Verbum in carne cum diabolo luctatum esse docet. Quod si, ut Nestoriani aiunt, homo erat, qui vicit, et qui interfectus fuit, nihil nobis profuit mors hominis. Omitto nunc dicere, quam multis erroribus labi necesse est, priusquam ab eis doceri possit, hominem solum vicisse. Sin autem est, ut Jacobitæ dicunt, nihil ad nos mors Christi, si Deus simpliciter vicit. Sed quia propria vitæ compositio et ordinatio Adæ, ad Adam, et ad posteros ejus **383** pertinebat, cum videret illam diabolus a se victam esse, non personam Adæ et reliquos homines victos esse reputavit, sed ipsam naturam. Sic enim aiebat. Quia Deus creavit hominem, qui neque mihi, neque peccato resistere posset, idcirco Deus Verbum, assumpta natura humanitatis perfecta, usus est libera ejus voluntate, et sensibus, et naturalibus potentiis omnibus conve-

Παράδειγμα, δι' οὗ ἀποδείκνυται, πῶς ὁ μολυσμὸς τῆς ἁμαρτίας τοῦ Ἀδὰμ εἰς ἅπαν τὸ ἀνθρώπειον διέβη γένος.

Φασὶν οἱ γεηροὶ, ὅτι ἐὰν λαβὼν κλάδον ἀμπέλου καὶ ἐμβάψας ἐλαίῳ φυτεύσῃς, ἡ ποιότης τοῦ ἐλαίου πάσα καὶ ἐν τῷ καρπῷ, ἤγουν ἐν τῇ σταφυλῇ, διαδίδεται, οὕτω καὶ ὁ Ἀδὰμ παραλαβὼν τὴν φύσιν καθαρὰν, ἔχρανεν αὐτὴν τῇ ἁμαρτίᾳ, καὶ τοῖς πάθεσι, καὶ διεδόθη εἰς ἡμᾶς ἡ ποιότης.

B Πῶς δὲ διὰ τῆς ἐνσώρου τοῦ Σωτῆρος οἰκονομία εἰς πάντας ἡμᾶς διέβη ἡ κάθαρσις.

Φασὶ δὲ πάλιν. Εἰ λαβὼν σπέρμα πέπονος, καὶ ἐμβάψας μέλιτι σπείρῃς, ἡ γλυκύτης τοῦ μέλιτος καὶ ἐν τῷ καρπῷ διαδίδεται. Οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς τὴν φύσιν ἐκ τῆς ἐλαιώδους ποιότητος, ἤγουν ἐκ τῆς ἁμαρτίας ἀποκαθάρας, διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, ἀνέλαθεν αὐτὴν ἀκηλίδωτον καὶ ἀχραντον, οἷα καὶ ἦν, καὶ ἐκτίσθη τὸ πρότερον. καὶ ἐμβάψας αὐτὴν τῷ μέλιτι τῆς θεότητος, γλυκύτητι, ἥτοι τῇ δυνάμει τοῦ Παρακλήτου, μετέδωκεν ἡμῖν τῆς γλυκύτητος, ὡς οἱ κόκκοι τοῦ πέπονος τῷ ἀπ' αὐτῶν καρπῷ, καὶ κατὰ διαδοχὴν.

VII.

Τοῦ αὐτοῦ Θεοδώρου ἐπισκόπου Καρῶν, περὶ τῆς πάλης τοῦ Χριστοῦ μετὰ διαβόλου.

C Ἐρώτησις. Χριστὸς Θεὸς ὢν, καὶ πρὸς τὸν διάβολον παλαίσας, ἐνίκησεν, τί δὴ μέγα πεποίηκεν; Ἐρεῖ γὰρ ὁ διάβολος, ὅτι Ἀνθρώπων ἐνίκησα, καὶ ὑπὸ Θεοῦ ἐνίκηθην, τί δὲ καὶ ὠφελήθη ἡ φύσις ἡμῶν τοῦ Θεοῦ νενικηκότος;

Ἀπόκρισις. Οἱ μὲν Ἰακωβίται τὸν Θεὸν Λόγον ἀπλῶς λέγουσι πεπαλαίκεναι, καὶ νενικηκεῖν. οἱ δὲ Nestorianοὶ τοῦναντίον, τὸν ἄνθρωπον ἀπλῶς καὶ μόνον. Ἡ δὲ Ἐκκλησία, τὴν μέσσην καὶ βασιλικὴν ὁδὸν διανύουσα, τὸν Θεὸν Λόγον, σαρκὶ τὴν πάλην ποιήσασθαι μετὰ τοῦ διαβόλου διδάσκει. Καὶ εἰ μὲν, ὡς οἱ Nestorianοὶ λέγουσιν, ἦν ἄνθρωπος ὁ νενικηκὼς καὶ ἀναιρεθεὶς, οὐδὲν ἡμᾶς ὠφέλησεν ἀνθρώπου θάνατος. Ἐγὼ γὰρ λέγειν νῦν, ὅτι πολλὰ προσκόφουσιν, πρὶν ἢ ἀποδείξαι, δυνατόν εἶναι, ἄνθρωπον ψιλὸν νενικηκεῖν. Εἰ δὲ, ὡς οἱ Ἰακωβίται φασιν ἔστιν, οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ ἀπλῶς νενικηκότος. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἰδιουρθεμία ³⁸³ τὸν Ἀδὰμ νέμειν, καὶ τοὺς μετέπειτα ἀνθρώπους, ὁρῶν ὁ διάβολος ὑπ' αὐτοῦ ἡττημένην, οὐ τῇ ὑποστάσει τοῦ Ἀδὰμ, καὶ τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων ἐλογίζετο τὴν ἡτταν, ἀλλ' αὐτῇ τῇ φύσει, λέγων. Ὅτι ἐπλάσεν ὁ Θεὸς πλάσμα μὴ δυνάμενον πρὸς με καὶ τὴν ἁμαρτίαν ἀντιστῆναι, τοῦτου χάριν ὁ Θεὸς Λόγος, τὴν φύσιν τῆς ἀνθρωπότητος τελείαν ἀναλαβὼν, ἐχρήσατο τῷ αὐ-

VARIÆ LECTIONES.

³⁸³ Videtur legendum: ἐπεὶ ἔδει ἰδιουρθεμίαν.

εξουσίῳ αὐτῆς θελήματι, ταῖς τε αἰσθήσεσι, καὶ ταῖς φυσικαῖς δυνάμεσι πάσαις κατὰ φύσιν, καὶ κατὰ τὸ θέον, καὶ κατὰ τὸ βούλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ οὕτως νίκησεν τὸν διάβολον, οὐ δύναμιν θεϊκὴν, καὶ περισσότεραν τῆς φύσεως προσθεῖς, καὶ ἐπιχορηγῆσας ἐν τῇ πάλῃ, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἀρμύζον καὶ τῷ Θεῷ νόμῳ συνᾶδον χρησάμενος τοῖς φυσικοῖς, καὶ ρυθμίσας πάντα τὰ τῆς φύσεως μέρη, καὶ δυνάμεις, καὶ ὄργανα, κατὰ τὸ προσήκον, κατὰ τὰ μέτρα τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ οὕτως ἐνίκησεν, καὶ ἀπέδειξεν τὴν φύσιν νικηφόρον, καὶ τῇ φύσει λοιπὸν ἡ νίκη, καὶ ἡ δικαιοσύνη λογίζεται.

B. Εἰπέ μοι, ὁ ἀνθρώπινος νοῦς, αὐτὸς ἦν ὁ παλαιὸν πρὸς τὸν διάβολον, ἡ ἀπλὸς εἰπεῖν, αὐτοκίνητος ἦν ἢ ἑτεροκίνητος;

A. Ὡς περ οὐ λέγεται ὁ σὸς νοῦς, ἡ ποὺς, ἡ χεὶρ κινεῖσθαι· σὺ γὰρ ὁ τὸν σὸν νοῦν, καὶ τὰ μέλη, καὶ τὰς δυνάμεις κινῶν, καὶ ρυθμίζων, ὡς βούλει· οὕτω καὶ ὁ Θεὸς Λόγος, αὐτὸς ἦν, ὁ τὸν ἴδιον ἀνθρώπινον νοῦν, καὶ τὰς αἰσθήσεις, καὶ φυσικὰς ἐξεις, καὶ δυνάμεις κινῶν, καὶ διακυβεύων, ὡς βούλεται, πρὸς τὸ εἰρημένον παρὰ σοῦ, ὅτι αὐτοκίνητος, ἢ ἑτεροκίνητος ὁ νοῦς τοῦ Χριστοῦ· τοῦτ' φαμεν, ὡς ἔχει ἡ φύσις, ἥτοι καὶ ἡ ψυχὴ, καὶ τὸ σῶμα, καὶ τὰ τούτου μέρη, καὶ αἰσθητήρια, ἕκαστον ἴδιαν τινὰ ἀπλὴν καὶ φυσικὴν κίνησιν. Εἰ μὴ γὰρ ἔχουσιν αὐτὰ κατὰ φύσιν τινὰ κίνησιν, οὐκ ἂν ἡμεῖς δυνηθεῖμεν αὐτὰ κινῆσαι. Τὴν οὖν φυσικὴν καὶ ἀπλὴν κίνησιν ἡμεῖς παραλαμβάνοντες, κινούμεν καὶ ρυθμίζομεν αὐτήν, ὡς ἂν βουλοίμεθα, καλῶς, ἢ κακῶς. Οἷον ἔχουσιν τὴν βαδιστικὴν κίνησιν φυσικῶς οἱ πόδες· ἐγὼ δὲ κέχρημαι τῇ βαδίσει, ὡς βούλομαι. Ἐχουσιν οἱ ὀφθαλμοὶ τὸ ἀπλῶς ὁρᾶν· ἐγὼ δὲ, ὡς βούλομαι, κέχρημαι τῇ ὁράσει. Τὸ οὖν ὁρᾶν ἐκ τῆς φύσεως ἔχον· τὸ δὲ, πῶς ὁρᾶν, ἐξ ἑμαυτοῦ ἐστιν. Ὡσαύτως καὶ ἐπὶ τῆς θελήσεως, καὶ τῶν λοιπῶν τῆς φύσεως μερῶν, καὶ ἐπὶ αὐτοῦ τοῦ νοῦ. ³³ Ἐχει γὰρ καὶ αὐτὸς φυσικῶς τὸ ἀπλῶς λογίζεσθαι, καὶ τοῦτο, ἡ τοῦτο· ἐγὼ δὲ τῇ τοιαύτῃ φυσικῇ δυνάμει τοῦ νοῦ κέχρημαι, ὡς βούλομαι κατὰ γνώμην, ἥτοι καλὰ, ἢ κακὰ λογιζόμενος, καὶ κατεργαζόμενος τὴν τοῦ νοῦ δύναμιν, εἰς ὅπερ ἐφίεμαι. Τὸ γοῦν ἀπλῶς κινεῖσθαι, κατὰ τὴν ἰδιότητα ἑκάστου μέρους τῆς φύσεως ἐστι· τὸ δὲ πῶς κινεῖσθαι, τῆς ὑποστάσεως. Οὕτω καὶ ἐπὶ Χριστοῦ νόει. Ὡς περ λέγεται ὁ τέκτων τῇ ἰδίᾳ χειρὶ πεποιτηκέναι τὸν θρόνον, καὶ λέγομεν, ὅτι ἡ χεὶρ τοῦ τέκτονος τὸν θρόνον πεποίηκεν· οὕτω φαμεν, καὶ τὸν Θεὸν Λόγον νενικηκέναι τῇ σαρκί, τὴν φύσιν τῆς ἀνθρωπότητος.

B. Πῶς ὁ Ἀδὰμ ἠττήθη; οὐχὶ διστάσας, μάλλον δ' ἀπιστήσας τῷ λόγῳ τοῦ Θεοῦ, καὶ πιστεύσας τῷ διαβόλῳ;

A. Τὸ λεῖον τῆς ἡδονῆς ἔθελεν αὐτὸν πρῶτον τῆς ἐπιθυμίας, εἴτα ἐδίστασεν. Εἰ γὰρ μὴ καλὸν ἦν,

nienter naturæ, et ut oportebat, ac secundum voluntatem Dei; atque ita vicit diabolum, non opposita et supposita in luctatione, divina virtute, ampliore, quam naturali, sed ut decebat Deum, et legem, usus naturalibus, et omnibus naturæ partibus, et potentiis, et organis sic compositis, sicut conveniebat, ut mensura humanitatis postulabatur (43). Atque ita vicit, et ostendit naturam victtricem, et naturæ deinceps victoria, et justificatio attribuitur.

B. Dic mihi, ipsa mens humana, quæ cum diabolo luctabatur, movebaturne a se, an ab alio?

A. Sicut non dicitur mens tua, aut pes, aut manus moveri; tu enim es qui mentem tuam, et membra, ac potentias moves et moderaris sicut vis: sic Deus Verbum ipse erat qui propriam mentem humanam, et sensus, et naturales habitus, ac potentias movebat et gubernabat ut volebat. Quod autem quærebas, utrum mens Christi a se an ab alio moveretur, respondemus quod mens, et anima (44), et corpus, et partes corporis, et sensus, unumquodque horum proprium quemdam et simplicem ac naturalem motum habet. Si enim non haberent hæc secundum naturam motum aliquem, non possemus nos naturali et simplici motu moveri, quem nos suscipimus, et eo movemur, et moderamur eum, ut volumus, bene vel male. Verli gratia, habent pedes facultatem insitam ad ambulandum; ego vero utor ingressu, ambulatione, ut volo. Habent oculi facultatem videndi simpliciter; ego vero aspectu, ut libet, utor. Ut igitur videam, a natura habeo, quomodo autem videam, ex me est. Similiter fit in voluntate, et in reliquis partibus naturæ, et in ipsa mente. Utor, ut volo, et secundum sententiam, id est, honesta, aut prava. potestate mentis cogito, et operor. Quod igitur diximus, simpliciter moveri secundum proprietatem cujusque 384 partis, naturæ est; quomodo autem quis moveatur, personæ est. Sic in Christo intellige. Sicut dicitur faber lignarius fecisse propria manu sedile; et dicimus item manum fabri lignarii fecisse sedile; sic dicimus Deum Verbum vicisse carne; et rursus dicimus carnem vicisse, id est, naturam humanitatis (45).

B. Quomodo Adam victus est? nonne dubitans? imo potius non credens verbo Dei, et credens diabolo?

A. Blanditia ipsius voluptatis primum delinivit eum cupiditate; deinde dubitavit. Nisi pulchrum ei

VARIE LECTIONES.

³³ Desideratur in codice Turr:

NOTÆ.

(43) Id est, natura humana in Christo semper fuit intra mensuram suam.

(44) Videtur hic legisse Turr. Ὁ νοῦς, καὶ ἡ ψυχὴ.

(45) Naturam humanitatis in hypostasi dicit.

visum esset, quod interdictum erat, nunquam mentem suam decepisset. Et adverte quod dico, si diabolus ostendisset ei lignum, unde sumpsit vitum cibum, tetro odore, et spinosum, et amarum, dixissetque: Si ex hoc comederis, eris Deus, nunquam sine probatione et indagatione locum fallaciæ ejus dedisset. Quin potius curioso de ea re inquisivisset, ac respondens dixisset: Unde hoc scis? aut unde mihi hoc probas, et me certum reddis? et denique nunquam sine vera demonstratione lidem verbis ejus adhibuisset. Postquam vero cupiditas eum mollivit, fefellit ipse suam cogitationem. Sic evenit iis qui pseudopphetam Agarenorum secuti, crediderunt ei, concessis et promissis voluptatibus decepti. Cum enim multa spolia, et legem remissam et relaxatam, et eorum cupiditatibus jucundam, dedisset, facile conscientiam propriam fatue deceperunt, credideruntque prophetam Dei esse et apostolum. Etenim, nisi proposuisset quæ eis jucunda essent, sed potius molesta et difficilia, statim austere et sine ullo pudore respondissent: Unde nobis suades esse te a Deo missum? et quomodo fidem facis? exegissentque ab eo perspicuas eorum, quæ dicebat, rationes. Et ut uno verbo dicam, cum ægrotat ea pars qua cupimus, tunc mentem trahit et ad assensionem illicit.

ἀπλῶς εἰπεῖν, ἐπεὶ πάντως τὸ ἐπιθυμητικὸν νοσεῖ, καὶ τότε τὸν νοῦν ἐπισπᾶται, καὶ δελεάζει πρὸς συγκατάθεσιν.

B. Poteratne qui erat secundum hypostasim unitus Deo, et caro illa trahi omnino voluptatibus illius, qui tentabat, et mundi?

A. Non potuissse dicimus, non propter infirmitatem et debilitatem, sed propter **385** convenientiam rationis et decentiæ; sicut dicimus non posse Deum injuriam facere.

Interrogatio Arabum contra Christianum.

A. Christ. B. Arab.

B. Dic mihi, estne Christus Deus tuus?

A. Maxime.

B. Habesne alium Deum præter eum?

A. Nequaquam.

B. Igitur Pater et Spiritus sanctus exciderunt tibi.

A. Audi etiam me. Sit, existatque hic scriptura vestra, quam dicitis e caelo descendisse, percontor a te, habesne aliam præter hanc?

B. Respondeo, nullam aliam habere.

A. Negas igitur omnem aliam?

B. Maxime.

A. Quid? Si adsit alius liber, qui eandem scripturam habeat, negas scripturam illam?

B. Non est alia, et alia scriptura, sed eadem; tametsi in alio libro posita est.

A. Sic ego etiam dico, non est Pater et Spiritus sanctus aliud et aliud præter Filium, quamvis in alia et alia hypostasi reperitur.

ἢ μήτε ὥραϊον ἐξάνη αὐτῷ τὸ ἀπιγορευμένον φῦτον, οὐκ ἂν ἑαυτὸν ἐφρεναπάτησεν, καὶ τὸν λόγον τοῦ ἐχθροῦ παρεδέξατο. Καὶ πρόσχες ᾧ λέγω· εἰ ὁπ-
δεῖξεν αὐτῷ ὁ διάβολος φυτόν δυσώδες, ἀκανθώδες, καὶ πικρὸν, καὶ εἶπεν αὐτῷ· Εἰ φάγοις ἀπὸ τούτου, ἔσῃ Θεός· οὐκ ἂν ἀναποδείκτως καὶ ἀνεξετάστως παρεδέξατο τὴν ἀπάτην. Ἄλλ' ἐπολυπραγµονήσεν ἂν ἀποκρινόμενος, καὶ λέγων· Πόθεν σοι τοῦτο τὸ εἶδέναι, ἢ πόθεν μοι παρέχεις τὴν τοιαύτην πληρο-
φορίαν, καὶ ἀποδείξιν; καὶ ἀπλῶς οὐκ ἂν ποτε ἐπεισθῇ ἀνευ ἀπαρλογίστου ἀποδείξεως τὸν λόγον αὐτοῦ παραδέξασθαι. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐπιθυμία ἐχά-
νωσε, τὸν ἑαυτοῦ λογισµὸν παρελογίστατο. Οὕτω καὶ οἱ τῷ ψευδοπροφήτῃ τῶν Ἀγερηνῶν ἠκολουθηκότες πεπιστεύκασιν αὐτῷ, ταῖς δεδομέναις αὐτοῖς καὶ
B ἐπηγγελμέναις ἡδοαῖς φανακισθέντες· λάφυρα γὰρ πολλὰ, καὶ σκύλα, καὶ νόμον ἀνειµένον, καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτῶν καταθύμιον δεδοκός τοις, ἐµώραναν, καὶ ἐξηπάτησαν τὴν ἰδίαν συνείδησιν, καὶ ἐπίστευσαν, ὅτι προφήτης ἐστὶ, καὶ Θεοῦ ἀπό-
στολος. Ἐπεὶ εἰ μὴδὲν προέτεινεν ἐκ τῶν ἐφέσεων αὐτῶν, ἀλλὰ λυπηρά τινα, καὶ ἐργώδη αὐτοῖς προ-
εβάλετο, εὐθύς ἂν αὐστηρῶς αὐτῷ, καὶ ἱταµῶς ἀ-
εκρίναντο· Καὶ πόθεν ἡµᾶς πείθεις, ὅτι σε ὁ Θεὸς ἀπέσταλκεν; καὶ τίνα πίστωσιν δίδως; καὶ ἂν αὐτὸν εἰσεπράξαντο ἐναργεῖς, ὧν λέγῃ, τὰς ἀποδείξεις. Καὶ
καὶ τότε τὸν νοῦν ἐπισπᾶται, καὶ δελεάζει πρὸς

B. Ἴδύνατο ὁ ἡνωµένος καθ' ὑπόστασιν τῷ Θεῷ Λόγῳ καὶ ἡ σὰρξ ἐκεῖνη συναπαχθῆναι ὅλως ταῖς τοῦ πειράζοντος ἡδοαῖς, καὶ τοῦ κόσμου;

A. Τὸ μὴ δύνασθαι ὥδε οὐ κατὰ τὸ ἀσθενές, καὶ ἀνένδεκτον, καὶ ἀνεγώρητον, ἀλλὰ κατὰ τὸ εὐλογον, καὶ εὐπρεπές, ὥς καὶ ἐπὶ τοῦ Θεοῦ φαµεν, ὅτι οὐ δύναται ἀδικῆσαι.

VIII.

Ἐρώτησις Ἀράβων πρὸς Χριστιανόν.

A Χριστιανός, B Ἀραβ.

B. Εἰπέ μοι, ὁ Χριστὸς Θεός σου ἐστίν;

A. Ναί.

B. Ἐχεις οὖν ἕτερον Θεὸν πλὴν αὐτοῦ;

A. Οὐχί.

B. Οὐκοῦν ὁ Πατὴρ καὶ τὸ Πνεῦμα διαπετώκα-
D σιν σοι.

A. Ἄκουε καὶ σὺ παρ' ἐμοῦ. Παρέστω ἐνταῦθα καθ' ὑπόστασιν ἡ ὑμετέρα γραφή, ἡ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ὡς φάτε, κατελθοῦσα· ἐρωτήσω δέ σε, ἔχεις ἄλλην γραφὴν πλὴν ταύτης;

B. Ἀποκρινούµαι σοι λοιπὸν μὴ ἔχειν.

A. Οὐκοῦν ἀρνή πᾶσαν ἑτέραν γραφὴν;

B. Ναί.

A. Τί οὖν; Εἰ παρὲν ἄλλη βίβλος, τὴν αὐτὴν γρα-
φὴν ἔχουσα, ἀρνή τὴν γραφὴν ἐκεῖνην;

B. Οὐκ ἐστὶν ἄλλη, καὶ ἄλλη γραφή, ἀλλ' ἡ αὐτή, εἰ καὶ ἐν ἄλλῃ καὶ ἄλλῃ καθέστηκεν βίβλῳ.

A. Ἀλλὰ κάγω λέγω, ὅτι οὐκ ἐστὶν ὁ Πατὴρ, καὶ τὸ Πνεῦμα ἄλλο, καὶ ἄλλο παρὰ τὸν Υἱόν, εἰ καὶ ἐν ἄλλῃ, καὶ ἄλλῃ ὑποστᾷται εὐρίσκειται.

IX.

Ἐρώτησις Ἀγαρηνοῦ πρὸς τὸν αὐτόν.

Quæstio ab Agareno Abucarnæ proposita.

(Turriano interprete.)

A. ὁ Χριστιανός. B. ὁ Ἀγαρηνός.

A

A. Christianus. B. Agarenius.

B. Εἰπέ μοι, οἱ Ἰουδαῖοι τὸν Χριστὸν, ὃν Θεὸν οὖν εἶναι λέγεις, σταυρώσαντες, βουλομένου αὐτοῦ, ἢ μὴ βουλομένου, τοῦτο πεποιήκασιν;

A. Βουλομένου.

B. Οὐκ οὖν μόνον εἰσὶν ἀνευθῆνοι, ἀλλὰ καὶ εὐχαριστηθῆναι παρ' ὧμῶν ὀφείλουσιν.

A. Ἀποκρίναί μοι, ἀντερωτῶντί σε· ἐγὼ βλασφημῶν καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ὡς σὺ λέγεις, εἰς τὸν Θεόν σου, ἄκοντος αὐτοῦ τοῦτο πράσσει, ἢ ἐκόντος; εἰ μὲν γὰρ ἄκοντος, ἀσθενής ἐστιν· εἰ δὲ ἐκόντος, οὐ μόνον οὐκ ὤφειλεν τέλη, καὶ φόρους ἀπαιτεῖσθαι παρ' ἐμοῦ, ἀλλὰ δῶρα κομίζεσθαι, ἅτε βούλημα τοῦ Θεοῦ σου πληρῶν. Ἔτι μοι ἀποκρίναί· ἦνίκα ταῖς Ῥωμαϊκαῖς ἐπιβατεύουσιν χώραις, εἴ τις ἐξ ὧμῶν αὐτόθι φονευθῇ, οὐκ εἰς τὸν παράδεισον πορεύεται πάντως ὡς ὑμεῖς δογματίζετε;

B. Ναί πάντως.

A. Εἰ οὖν σου ἅμα τῷ σὺ ²⁷ γνησίῳ ἀδελφῷ πεπορευμένου, καὶ ἐπιστρατευσαμένου τοῖς τῶν Ῥωμαίων τὸν σὸν υἱὸν ²⁸ ἀνείλεν, ἅρα τὸν αὐτὸν ἀνελόντα ὡς ἐχθρὸν ἀμύνεσθαι, καὶ ἀνταναιρεῖν ἐμελλες, ἢ ὡς εὐεργέτην τιμᾶν, καὶ ἀσπάζεσθαι καὶ καταφιλεῖν;

B. Πάντως ἂν ἀπέκτεινα αὐτὸν μυριάκις, καὶ μεληθὸν κατέτεμνον, εἴγε δυνάμην.

A. Καὶ πῶς τὸν αἷτιον τῆς τοιαύτης σωτηρίας καὶ τρυφῆς τῷ σὺ γεγεννημένον ²⁹ ἀδελφῷ, δίκαιον κρίνεις ἀνελεῖν; Εἰπέ δέ μοι καὶ ἕτερον πρᾶγμα· εἰ κατὰ τὸν σὸν ὀφθαλμὸν εἶχες μῶλωπα λίαν ὀδυνηρὸν καὶ θανάτιμον· ἠθέλησε δέ τις τῶν σῶν ἐχθρῶν καιρίαν σοι δοῦναι πληγὴν, καὶ θᾶττόν σε τῆς ζωῆς ἀπαλλάξαι· εὐκαιρίας δραξάμενος, ἐπήγαγεν δέ σοι τὴν πληγὴν, οὐκ ἐν ἄλλῳ μέρει τοῦ σώματος, ἀλλ' ἢ κατὰ τὸν τετραυματισμένον ὀφθαλμὸν, ἵνα σε, καθὼς ἔφην, ταχύτατα τοῦ ζῆν ἀπαλλάξῃ ἐκ τοῦ συμβεβηκότος πληγῆς ὀφθαλμοῦ, ἔρευσε πύα, καὶ ἰχώρας, καὶ ὑγρὰν σηπεδόνα· σὺ δὲ τῆς ἀληθοδόνος ἀπαλλαγείς διὰ τῆς πληγῆς ἐκείνης τελειῶς ὑγίανας, ὡς φίλον ἄρα καὶ εὐεργέτην, τὸν δεδωκότα σοι τὴν πληγὴν ἑώρας ἐχθρὸν, οὐ πρὸς τὴν προαίρεσιν αὐτοῦ ἀποσκοπήσας, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἀπροαιρέτως ³⁰ αὐτοῦ μὴ θέλοντος συμβᾶν ἑστέργες, καὶ εὐεργέτεις;

B. Ἀλλὰ καὶ κατὰ μέλος αὐτὸν ἐτιμωρούμην, εἰ δύναμιν εἶχον, καὶ ὡς ἐχθιστον καὶ δυσμενέστατον ^D ἤταζον.

A. Οὕτω καὶ περὶ ὧν ἡμεῖς ἄκοντας οἱ Ἰουδαῖοι εὐεργέτησαν διανοοῦ.

X.

Πρὸς Ἰουδαῖον ὁ αὐτὸς διαλέχθη.

Ejusdem Theodori dissertatio cum Judæo.

(Turriano interprete.)

A. ὁ Χριστιανός. B. ὁ Ἰουδαῖος.

A. Christianus. B. Judæus.

B. Ἐγὼ σοι, φησίν, ἐκ τῶν Γραφῶν διαλέγομαι, ὁδὸν γὰρ ἕτερον οἶδα παρὰ τούτων.

B. Ego, inquit Judæus, ex Scripturis tecum discepto; nihil enim aliud scio præter has.

VARIE LECTIONES.

²⁷ υἱῷ καί. ²⁸ ἀδελφόν. ²⁹ υἱῷ ἢ. ³⁰ f. ἀπροαίρετως.

A. Nec ego has rejicio; sed oportet ut his auditoribus prius explicem quomodo Scripturas intelligo. Ut si quis domum aliquam ingressus pictam Pauli, si ita ponamus, imaginem spectaret, diceret digitum intendens, indicandi gratia. Hic est Paulus Tarsensis, qui stetit consentiens in morte Stephani, qui litteris **387** a sacerdotibus acceptis perrexit Damascus ^k, qui custodiæ tradebat Christianos; hic visione divina, pœnitentia ductus ad Christianismum conversus est, et prædicator ac magister gentium factus, et alia ejusmodi: qui in imaginem Pauli intentus est, ad Paulum, cujus est illa imago, hæc omnia refert, non autem in picturam et colorem, quæ vidit. Si vero dicat, Non bene pictor depinxit Paulum; nimium enim latos humeros ejus fecit; oculos ejus non bene pictura imitatus est, et crura gracilia, aut manca fecit: hæc et alia ejusmodi non ad Paulum referuntur; sed in sola imagine circumscripta manent. Sic sunt, quæ in Scriptura de sanctis dicta sunt: alia quidem referuntur ad Christum, qui in illis est figuratus et præformatus, alia vero ad ipsos, et solos pertingunt. Placet tibi, Judæe, hujusmodi lectio, et explicatio Scripture?

B. Nequaquam. Non approbo hoc, sed litteram, ut verbi gratia, quæ dicta sunt de David, de illo tantum intelligo, et quæ de Abraham, Isaac, et Jacob, et Juda, et de reliquis similiter.

A. Vide quid dicas, et scias quod, ad hunc modum loquendi et intelligendi, Deum facis mendacem.

B. Quomodo?

A. Nonne dixit Deus Abraham: « Totam hanc terram, quam tu vides, tibi dabo eam, et semini tuo! »

B. Sic est.

A. Fuitne unquam Abraham dominus illius terre?

B. Quomodo dominus, qui neque passum pedis in illa habuit? sepelire enim Saram non potuit, donec locum emit ^m.

A. Sermo igitur Dei excidit.

B. Daturus, inquit, est eis terram.

A. At non sic dixit Deus, daturus sum eam filiis tuis, sed « tibi et semini tuo. » Similiter dixit Jacob: « Hanc terram, quam dedi patribus tuis Abraham, et Isaac, tibi dabo eam, et semini tuo post te ⁿ. » Et nec Jacob habuit passum pedis; sed potius in aliena terra, in Ægypto mortuus est. Vides, quemadmodum, cum sic intelligis Scripturas, Deum mendacem facis?

Et quid ad illud, quod de Jacob dixit Scriptura: « Gentes et congregationes gentium ex te exhibunt? » Ubi autem, aut quomodo **388** ex Jacob generatæ sunt gentes? Et rursus dixit: « Et adora-

A. Οὐδὲ ἐγὼ ταύτας ἀποβάλλομαι. Ἀλλὰ δεῖ με τοῖς παροῦσιν ἀκροαταῖς προδιαστellaται, πῶς νοῶ τὰς Γραφάς. Ὃσπερ εἰ τις εἰσελθὼν ἐν οἰκίᾳ ἐζωγραφημένην Παύλου, εἰ τύχοι, θεάσοιτο τὴν εἰκόνα, εἴπῃ δακτυλοδεικνύων, ὅτι οὗτος ὁ Ταρσεὺς Παῦλος, ὃς συνευδοκῶν εἰσῆλθε ἐν τῇ ἀναιρέσει Στεφάνου, ὃς παρὰ τῶν ἀρχιερέων ἐπιστολῆς εἰληφώς εἰς Δαμασκὸν ὤρμησε, πορθῶν, καὶ φυλακίζων τοὺς Χριστιανούς. Οὗτός ἐστι ὁ θεὸς δυνάμει μεταταθεὶς ἐπὶ τὸν Χριστιανισμόν ὀπτασίᾳ, καὶ κήρυξ, καὶ διδάσκαλος τῶν ἐθνῶν γενόμενος, καὶ τὰ τοῦτοις ὅμοια λέγοι, ὁ τῇ εἰκόνι Παύλου ἐνατενίζων, ταῦτα δὴ πάντα ἐπὶ τὸν εἰκονιζόμενον Παῦλον, οὗ ἐστὶν ἐκεῖνη εἰκὼν, ἀναφέρεται, οὐκ ἐπὶ τὴν ζωγραφίαν, ἣ τὰ χρώματα. Εἰ δὲ εἴποι: Οὐ καλῶς ἰσότηρῃσεν ὁ ζωγράφος τὸν Παῦλον· πλατεῖς γὰρ ὑπερβολικῶς τοὺς ὤμους αὐτοῦ πεποίηκεν, καὶ τὸν ὀφθαλμὸν αὐτοῦ οὐκ εὐστόχως ἐζωγράφῃσεν, καὶ τὰ σκέλη λεπτὰ ἢ κολοβὰ εἰργάσατο, καὶ ὅσα τοιαῦτα· οὐκ ἐπὶ τὸν ἐκτυπούμενον ἀναφέρονται, ἀλλ' ἐν μόνῃ περιγράφονται τῇ εἰκόνι. Οὕτω καὶ ἐν τῇ Γραφῇ περὶ τῶν ἁγίων εἰρημένα· τὰ μὲν εἰς τὸν δὲ ἐκείνων εἰκονιζόμενον καὶ προσωπούμενον Χριστὸν ἀναφέρονται· τὰ δὲ εἰς αὐτοὺς, καὶ μόνους περιίστανται. Ἀρέσκει σοι, ὦ Ἰουδαίε, ἡ τοιαύτη τῆς Γραφῆς ἀνάγνωσις, καὶ ἀνάπτυξις;

B. Οὐχί. Οὐ δέχομαι γὰρ τοῦτο, ἀλλὰ πάντα κατὰ τὸ γράμμα, οἷον τὰ εἰς Δαυὶδ λεγόμενα, εἰς ἐκεῖνον μόνον νοῶ· καὶ τὰ εἰς Ἀβραάμ, καὶ εἰς Ἰσαάκ, καὶ Ἰακώβ, καὶ Ἰούδαν, καὶ τοὺς λοιποὺς ὡσαύτως.

C A. Βλέπεις τί λέγεις, καὶ γίνωσκεις, ὅτι μετὰ ταύτην τὴν φράσιν καὶ διάληψιν, ψεύστην ἐν πολλοῖς ποιεῖς τὸν Θεόν.

B. Πῶς λέγεις;

A. Οὐκ εἶπεν ὁ Θεὸς τῷ Ἀβραάμ, « Ταύτην πᾶσαν τὴν γῆν ἣν ὁρᾷς, σοὶ δώσω αὐτήν, καὶ τῷ σπέρματί σου; »

B. Ναί.

A. Ἐκυρίευσεν δὲ τῆς γῆς ἐκείνης Ἀβραάμ ποτε;

B. Πῶς γάρ, ὁ μήτε βῆμα ποδὸς ἐσχηκὼς ἐκείσε; θάψαι γὰρ τὴν Σάρραν οὐκ ἔδυνήθη, ἕως οὗ τόπον ἠγόρασεν.

A. Οὐκοῦν ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος διέπεσεν;

B. Μέλλει, φησὶν, δοῦναι αὐτοῖς τὴν γῆν.

A. Ἀλλ' οὐχ οὕτως εἶπεν ὁ Θεός, ὅτι Μέλλω τοῖς τέκνοις σου δοῦναι αὐτήν, ἀλλὰ, « Σοὶ καὶ τῷ σπέρματί σου. » Ὁσαύτως τῷ Ἰακώβ εἶπεν, ὅτι: « Ταύτην τὴν γῆν, ἣν ἔδωκα τοῖς πατράσιν σου, τῷ Ἀβραάμ καὶ Ἰσαάκ, σοὶ δώσω αὐτήν, καὶ τῷ σπέρματί σου μετὰ σέ. » Καὶ οὐδὲ Ἰακώβ ἔσχε βῆμα ποδός· ἀλλὰ καὶ ἐν ἀλλοτρίᾳ γῇ ἐν Αἰγύπτῳ τετελειώθη. Ὅρᾳς, ὅτι ὁ οὕτως νοῶν τὰς Γραφάς, τὸν Θεὸν ποιεῖ ψεύστην;

Τί ὅτι δὲ καὶ πρὸς τὸν Ἰακώβ εἶπεν: « Ἐθνη καὶ συναγωγὴ τῶν ἐθνῶν, ἐκ σοῦ ἐξελεύσονται; » Ποῦ δὲ, ἢ πῶς ἐκ τοῦ Ἰακώβ τὰ ἔθνη ἐγεννήθησαν; καὶ πάλιν εἶπεν αὐτῷ, ὅτι: « Προσκυνήσουσιν σοὶ υἱοὶ τοῦ

^k Act. ix, 1 seqq.

^l Gen. xiii, 15.

^m Gen. xxiii, 1 seqq.

ⁿ Gen. xxviii, 15.

πατρός σου. Καὶ αὐτὸς, καὶ τὸ σπέρμα σου κυριεύσει ἅντων. » Πῶς εἶπεν, *Οἱ ἀδελφοί σου*, πληθυντικῶς; καίτοιγε οὐκ ἔσχεν εἰ μὴ ἓνα ἀδελφὸν τὸν Ἡσαῦ· πού δὲ καὶ προσεκύνησεν ὁ Ἡσαῦ τῷ Ἰακώβ; τοῦναντίον δὲ μᾶλλον ὁ Ἰακώβ ἐπτάκις ἐπὶ τὴν γῆν προσεκύνησεν τῷ Ἡσαῦ, καὶ δεσπότην ἐκάλεσεν· καὶ δεδοικῶς, καὶ τρέμων αὐτὸν διετέλεσεν ὅλον τὸν βίον αὐτοῦ. Ἀλλὰ, καὶ μετὰ τοσαῦτα ἔτη ἐξεληθόντων αὐτῶν ἐς Αἰγύπτου, ἐδήλωσεν Μωϋσῆς τῷ πρώτῳ καὶ ἄρχοντι τῶν υἱῶν Ἡσαῦ, ὅτι· « Ἀδελφοί ὑμῶν ἔμεν· μνησάτε ἡμῖν διαδῆναι μόνον διὰ τῆς γῆς ὑμῶν· ὁδὸν βασιλικὴν πορευσόμεθα· οὐκ ἐκκλινούμεν δεξιὰ καὶ ἀριστερά· ἀλλὰ τὸ ὕδωρ καὶ τὸν ἄρτον τιμῆς ἀγοράσομεν, ἕως ἂν διαβώμεν εἰς τὴν γῆν, ἣν ἔδωκεν ἡμῖν ὁ Θεός. » Καὶ ἀντεδήλωσεν αὐτοῖς, ὅτι· « Οὐχί· ἐάν διαβῇτε διὰ τῆς γῆς μου, ἐξελευσόμεθα, καὶ ἀποκτενοῦμεν ὑμᾶς. » Καὶ οὐκ ἀνέτρεψεν τοῦτο ὁ Θεός, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ὑπεκύρυσεν, καὶ ἀντέσχυρεν λέγων, ὅτι· « Τὴν γῆν ταύτην, ἣν δέδωκα τῷ Ἡσαῦ, μὴ πλησιάσῃτε αὐτοῖς, » καὶ τὰ ἐξῆς. Πού οὖν ἐπλήρωσεν ὁ Θεός τῷ Ἰακώβ, ἃ εἶπεν, ὅτι· « Προσκυνήσουσί σοι υἱοὶ τοῦ πατρὸς σου, καὶ οἱ ἀδελφοί σου, καὶ σὺ, καὶ τὸ σπέρμα σου κυριεύσει ἅντων, » καὶ τὰ τοιαῦτα; Ὅρᾳς, ὦ Ἰουδαῖε, ὅτι πανταχοῦ τὸν Θεὸν ψεύστην ποιεῖς διὰ τῆς κακῆς ἑρμηνείας σου καὶ ἀσυνεσίας; Οὐχί δὲ τῷ Ἰακώβ φανείς ὁ Θεός, ἥνικα ἐπάλασεν μετ' αὐτοῦ, εἶπεν αὐτῷ, ὅτι· « Ἀπὸ τοῦ νῦν οὐκέτι κληθήσεται τὸ ὄνομά σου Ἰακώβ, ἀλλὰ Ἰσραὴλ; » καὶ μυριάκις μετὰ ταῦτα καὶ ὁ Θεός, καὶ ἡ Γραφή, καὶ αὐτὸς ἑαυτὸν Ἰακώβ ἐκάλεσεν. Τί οὖν οὐ διαπεπτώκασιν, καὶ οὕτως εἰσὶν ἀθέδαιοι οἱ λόγοι τοῦ Θεοῦ;

B. Ἀλλ' ἐγὼ, φησὶν, εἰμὶ ὁ υἱὸς τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ ἴσθι αἱ ἐπαγγελίαι.

A. Οὐχί· ἀλλ' ἐγὼ εἰμι ὁ τοῦ Ἰσραὴλ υἱός. Ἐν τίνι γὰρ ἐπὶ τῷ Ἰσραὴλ ἐγκαυχᾶσαι; ὅτι τὴν τρίχα ἔσχεν οὐλὴν, ἢ τὸ σῶμα μέγιστος παρὰ τοὺς ἄλλους ἦν, ἢ κράτιστος, ἢ παρηλλαγμένην ἔσχεν μορφὴν;

B. Οὐχί· ἀλλ' ὅτι θεοσεβὴς ἦν.

A. Πᾶς οὖν θεοσεβὴς, καὶ θεοφιλὴς¹, τοὺς τρόπους Ἰσραὴλ σέβων καὶ ἀγαπῶν, λέγω, ὅτι Ἰός εἰμι τοῦ Ἰσραὴλ ἐξομοιούμενος αὐτῷ τοῖς τρόποις καὶ τῇ πίστει. Ὅσπερ γὰρ αἱ εὐλογίαι ἦσαν τοῦ Ἡσαῦ τοῦ πρωτοτόκου, ἐλθὼν δὲ Ἰακώβ, καὶ εἰπὼν τῷ πατρὶ αὐτοῦ· « Ἐγὼ εἰμι Ἡσαῦ, » μὴ ὦν Ἡσαῦ, τὰς εὐλογίας ἔλαβεν, καὶ οὐ μετέτρεψεν αὐτάς Ἰακώβ οὐδὲ μετὰ τὸ νοῆσαι τὴν ἀπάτην· οὕτω καὶ γὰρ σοὶ λαμβάνω τὰς ἐπαγγελίας λέγων, υἱὸς ὑπάρχειν τοῦ Ἰσραὴλ.

XI.

Θεοδώρου τοῦ Ἀβουκαρά, πρὸς Νεστοριανόν. *Theodori Abucaræ Dialogus contra Nestorianum.*
(Francisco Turriano interprete.)

A ὁ Ὅρθόδοξος, B Νεστοριανός.

A. Catholicus. B. Nestorianus.

A. Τίς εἶπεν· « Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐ-

A. Quis dixit· « Data est mihi omnis potestas

¹ Gen. xxvii, 29. ² Gen. xxxiii, 3. ³ Num. xxi, 21; Deut. ii, 27-29. ⁴ ibid. ⁵ Deut. ii, 3. ⁶ Gen. xxxii, 28. ⁷ Gen. xxvii, 19.

VARIE LECTIONES.

¹ Cod. Bavar. mutilus.

hunc te filii patris tui; et ipse, et semen tuum, dominaberis eis. » Quomodo dixit, *fratres tui*, numero plurium, cum non habuerit, nisi unum fratrem Esau? ubi autem adoravit ipse Esau Jacob? imo contra potius septies ipse Jacob humistratus adoravit Esau, et dominum eum vocavit; et universo vitæ suæ tempore eum timuit. Et non solum hæc, sed post tot annos post exitum Hebræorum ex Ægypto, aperte dixit Moyses principi filiorum Esau: « Fratres vestri sumus, significate nobis, ut transeamus per terram vestram, via regia gradiemur; non declinabimus nec ad dextram, nec ad sinistram; sed panem et aquam pretio ememus, donec perveniamus in terram quam dedit nobis Deus; » et contra significavit eis clare inquit: « Minime, sin autem transieritis, ex terra mea egrediemur, et occidemus vos. » Et non inverit hoc Deus, sed potius confirmavit et roboravit Deus inquit: « Terram hanc dedi Esau, ne appropinquetis ei, » et quæ sequuntur. Ubi igitur implevit Deus quæ dixerat ipsi Jacob: « Filii patris tui adorabunt te; et tu, et semen tuum dominaberis eis; » et alia huiusmodi? Vides, Judæe, quod ubique Deum, propter pravam interpretationem et intelligentiam Scripturæ, mendacem facis? Nonne cum Deus apparuit Jacob et cum eo luctabatur, dixit: « Jam deinceps non amplius vocabitur nomen tuum Jacob, sed Israel? » et tamen millies et Deus, et Scriptura, et ipsemet se ipsum nominavit Jacob. Quid igitur? annon deciderunt, atque ita infirmi et instabiles facti sunt sermones Dei?

B. At ego, inquit, sum filius Israel; et mihi promissiones factæ sunt.

A. Minime; imo ego sum filius Israel. Qua enim re de Israel tu gloriaris? quod fuit capillo crispo, vel maximo corpore præ aliis, vel robustissimus, vel dissimili forma?

B. Minime; sed quia erat pius in Deum.

A. Omnis igitur cultor Dei, et Deo charus, est Israel et filius Abraham. Quid igitur miraris, si, qui Deum Israel colo et diligo, dico me esse filium Israel, si moribus et fide similitudinem ejus exprimo? Sicut benedictiones Esau quidem primogeniti erant, sed cum venisset Jacob et dixisset patri suo, « Ego sum Esau », cum non esset, benedictiones tulit, et non **389** mutavit eas Isaac, neque postquam agnovit fallaciam: sic ego benedictiones tuas accipio, cum me dico esse filium Israel.

in cœlo et in terra *? Filius Virginis, id est, homo, an Filius Dei?

B. Homo.

A. Igitur cum data sit omnis potestas cœlestium, et omnium quæ in terris sunt, huic homini, male, et præter voluntatem Dei faciunt, qui Deum orant, aut ab eo aliquid quodcumque sit, petunt, siquidem omnia sunt hujus hominis. Et quæcumque petemus vel regni terreni, vel cœlestis, omnia hæc sunt hominis. Vel igitur peccant qui a Deo postulant; hic enim habet potestatem, et sine pœnitentia sunt dona Dei; vel, si oportet adhibere Deo preces, deceptus est hic, et arroganter et frustra dicit: « Data est mihi omnis potestas in cœlo et in terra, » cum alius gubernet et dominetur.

A. Ἡ ἀνὴρ καὶ ἐπὶ γῆς; ὁ υἱὸς τῆς Παρθένου, ἦ γούνο ὁ ἄνθρωπος, ἢ ὁ υἱὸς Θεοῦ;

B. Ὁ ἄνθρωπος.

A. Οὐκοῦν πάσης ἐξουσίας τῶν ἐπουρανίων καὶ τῶν ἐπιγείων δεδομένης τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ, κακῶς, καὶ παρὰ τὸ βούλημα τοῦ Θεοῦ ποιοῦσιν οἱ προσευχόμενοι τῷ Θεῷ, ἢ αἰτοῦντές τι παρ' αὐτοῦ τί ποτ' οὖν πάντα γὰρ τοῦ ἀνθρώπου τούτου εἰσὶν. Καὶ ὅσα ἂν αἰτῶμεθα, ἢ ἐπιγείῳ βασιλείᾳ, ἢ ἐπουρανίῳ ἐστὶ, ταῦτα δὲ πάντα τοῦ ἀνθρώπου εἰσὶν. Ἡ οὖν ἁμαρτάνουσιν οἱ παρὰ τοῦ Θεοῦ τι αἰτοῦντες (οὗτος γὰρ ἔχει τὴν ἐξουσίαν, καὶ ἀμεταμέλητα τοῦ Θεοῦ τὰ χαρίσματα), ἢ εἴπωρ δὲ τῷ Θεῷ δι' εὐχῆς προσεύχονται, ἠπάτησε ὁ οὗτος καὶ ἀλαζονεύεται μάτην λέγων, « Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία, » ἄλλου διοικοῦντος καὶ κυριεύοντος, ἅπερ εἶπεν αὐτὸς ἔχειν.

XII.

Interrogatio contra Nestorianum.

Ἐρώτησις πρὸς Νεστοριανόν.

(Turriano interprete.)

A. Quis nostrum debitum solvit moriens pro nobis, quo debito soluto, nos a morte et corruptione peccati liberati sumus? Deus Verbum? an homo?

B. Homo.

A. Huic igitur agere gratias pro salute nostra debemus, siquidem ipse est auctor beneficii hujus erga genus humanum. Videmus enim quod, dum debitum quod Deo debebamus erat contra nos, interimebat nos et perdebat; postquam vero hoc debito liberati sumus, salvi facti sumus, et reviximus.

B. Τίς τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον χρέος ἀπέτισεν ἀποθανὼν ὑπὲρ ἡμῶν, δι' ἧς ἐκτίσεως τοῦ θανάτου, καὶ τῆς φθορᾶς, καὶ τῆς ἁμαρτίας ἠλευθέρωσεν, ὁ Θεὸς Λόγος, ἢ ὁ ἄνθρωπος;

B. Ὁ ἄνθρωπος.

A. Τούτῳ καὶ τὴν εὐχαριστίαν τῆς ἡμῶν σωτηρίας προσφέρειν ὀφείλομεν, ἐπειδὴ αὐτός ἐστιν ὁ εὐεργέτης τοῦ γένους ἡμῶν. Ὁρῶμεν γὰρ ὡς ἡνίκα τοῦ Θεοῦ τὸ χρέος ἦν καθ' ἡμῶν ἐπινίγεν ἡμᾶς, καὶ ἀπώλλυεν. Ὅτε δὲ τούτου ἐλευθεροί γεγόναμεν, σεσῶσμεθα, καὶ ἀνεξήσαμεν.

XIII.

Alia interrogatio.

Ἄλλη ἐρώτησις.

(Turriano interprete.)

A. Quatuor sunt Christi. Verbi gratia, ortus ex Virgine, naturales et culpa vacantes passionēs, crux et passiones crucis, et mors. Hæc 390 quatuor propria Christi, transulitne in seipsum, aut aliquid ex ipsis Deus Verbum? an nihil eorum assumpsit, suscepit, et sua fecit?

B. Omnia profecto suscepit, non naturaliter, sed æconomice.

A. Esto, non naturaliter, sed æconomice; sed quero utrum vere, an falso, an fallaciter?

B. Minime, imo vere.

A. Igitur dicimus quod Deus Verbum vere ex Virgine genitus est, esurivit, sitivit, naturalesque passiones habuit, et crucifixus, et mortuus est. His conturbatus, et tortus hæreticus, clamavit. Dicebat autem hæc et docebat Abucaras, distinguens διὰ ψηφίδων, id est, minute et subtiliter, veluti ad calculum omnia revocans, explicans res et personas:

C. Α. Τέσσαρά εἰσιν τὰ τοῦ Χριστοῦ. Φέρε εἰπεῖν ἡ γέννησις ἡ ἐκ γυναικὸς, τὰ φυσικὰ καὶ ἀδιάβλητα πάθη· ὁ σταυρὸς καὶ τὰ κατ' αὐτὸν πάθη· ὁ θάνατος. Ταῦτα τὰ τέσσαρα, τὰ τοῦ Χριστοῦ ἴδια, μετέβηκεν αὐτὰ, ἢ τι ἐξ αὐτῶν ὁ Θεὸς Λόγος ἐφ' ἑαυτὸν, ἢ οὐδὲν αὐτῶν ἀνέλαθεν, καὶ ἀνεδέξατο, καὶ οἰκείωσατο;

B. Ναὶ πάντα, οὐ φυσικῶς, ἀλλὰ τρόπῳ οἰκονομίας.

A. Καὶ ἔστω φυσικῶς, ἀλλὰ καὶ οἰκονομικῶς· πλὴν ἀληθεῖς, ἢ μόνον φαντασία καὶ ἀπάτη;

B. Οὐχί, ἀλλ' ἀληθῶς.

D. Α. Οὐκοῦν λέγομεν, ὅτι ὁ Θεὸς Λόγος ἐγενήθη ἀληθῶς ἐκ γυναικὸς, καὶ ἐπείνησεν, καὶ ἐδίψησεν, καὶ τὰ φυσικὰ ἔσχεν πάθη, καὶ ἐσταυρώθη, καὶ ἀπέθανεν. Ἐπὶ τούτοις δὲ θορυβούμενος καὶ φοβούμενος ὁ αἰρετικὸς ἀνέκραξεν. Ἐλεγεν δὲ ταῦτα καὶ ἐδογματίζεν ὁ Ἀβουκαράς, διὰ ψήφων ἀφορίζων, καὶ διασαφῶν τὰ πράγματα, καὶ τὰ πρόσωπα, καθὼς

* Matth. xxviii, 18.

VARIE LECTIONES.

* ἡπάτηται. ** Turr. οὐ φυσικῶς. *** Turr. διὰ ψηφίδων. C. B. ψήδων vitiose.

καὶ τῷ Ἀγαρηνῷ ὑποδεικνύων ἔλεγε, ὅτι ὁ Θεὸς Ἰῶν ἔχει.

Ἐἵτα πάλιν ἠρώτησε τὸν Νεστοριανὸν ὁ Ὁρθόδοξος· Ὁ Χριστὸς, ἥτοι ὁ ἄνθρωπος, ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς Μητρὸς αὐτοῦ ἐγνώρισεν τὸν Θεὸν Λόγον;

B. Οὐχί. Τότε οἱ συνόντες αὐτῷ Νεστοριανοί, βλάσφημον ἡγησάμενοι τὸ ῥῆμα, ἐπετίμησαν τῷ τῆς αἰρέσεως αὐτῶν ὑπερασπίζοντι ἐξάρχῃ ἐπιτίχῃ τάξιν ἐπέχοντι, καὶ ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ.

XIV.

Ἄλλος διάλογος πρὸς Νεστοριανόν.

Dialogus cum Nestoriano.

(Francisco Turriano interprete.)

B. Διὰ τί Θεοτόκον τὴν Μαρίαν ὀνομάζετε, καὶ οὐχὶ μᾶλλον Χριστοτόκον; ἀπόδειξον ἐκ τῆς Γραφῆς τὴν Θεοτόκου φωνήν.

A. Ἀπόδειξον δέ μοι σὺ τὴν, Χριστοτόκος·

B. Ναί· τοῦ γὰρ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ γέννησις οὕτως ἦν· «Μνηστευθεὶς γὰρ τῆς Μητρὸς αὐτοῦ, καὶ τὰ ἐξῆς. Οὐκοῦν ἡ τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν γεννήσασα, ὅγλον, ὅτι Χριστοτόκος ὀνομασθήσεται.

A. Ἐγὼ τὴν φωνὴν αὐτὴν ῥητῶς λεγομένην ἀπήνησα, ὑπερ καὶ σὺ τὴν, Θεοτόκος, παρ' ἐμοῦ ἐξήτησας. Εἰ δὲ τοῦτῃ τῷ τρόπῳ τὴν ἀπόδειξιν ποιῇ, καὶ γὰρ διὰ μυρίων ἐκ τῆς Γραφῆς χρήσεων ἀποδεικνύων Θεὸν τὸν Χριστὸν, συναποδείκνυμι, ὅτι καὶ ἡ αὐτὸν τεκούσα, Θεοτόκος ὀφείλει ὀνομαζέσθαι· πῶς γὰρ οὐ Θεοτόκος ἡ Θεὸν υἱὸν ἔχουσα; ἢ εἰπὲς, ἐπερ τολμᾷς, τῇ τοῦ βασιλέως μητρὶ, ὅτι Οὐκ ἐγέννησας βασιλέα, καὶ ὅτι Οὐκ εἰ μήτηρ τοῦ βασιλέως. Διὰ τί δὲ καλουμένου αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, οὐ καλεῖς τὴν Μητέρα αὐτοῦ Ἰησοῦτοκον, ἀλλὰ ὑπερβάς τοῦ Ἰησοῦ ὄνομα, ὀνομάζεις αὐτὴν Χριστοτόκον; ὅπερ δὲ σὺ ἐποίησας ἐπὶ τοῦ Ἰησοῦ ὀνόματος παραδραμῶν αὐτὸ, καὶ τὸ Χριστὸς ἐκλεξάμενος, τοῦτο καὶ γὰρ πεποίηκα παραδραμῶν τὸ Χριστὸς ὄνομα, καὶ τὸ Θεὸς ἐκλεξάμενος τὸ πρῶτον, καὶ κύριον, καὶ ἐξαίρετον. Ἐκ γὰρ τοῦ κρείττονος μέρους, οὐκ ἐκ τοῦ χειρότερου, αἱ προστηγοῖαι τίθενται, καὶ μάλιστα παρὰ τῶν ἐπαίνουμένων, καὶ τιμῶν βουλομένων.

B. Ἄλλ' ἐὰν εἰπω Θεοτόκος, ἐμφαίνω τὸν Πατέρα, καὶ τὸν Ἰῶν, καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐξ αὐτῆς γεγεννηθῆναι. Ὁ γὰρ Θεὸς ἀπολύτως λεγόμενος, μὴ ἐπιφέρων τὸ ὑποστατικὸν ἰδίωμα τῆς πατρότητος, ἡ τοῦ Πνεύματος, τὴν ἁγίαν ὄλην Τριάδα ἐσημάνεν.

A. Οὐκ εἰρηκας ἀληθές, ἀλλὰ προφασίζεις· πρόσκειταις ἐν ἀμαρτίαις· ἐπεὶ ἀνάγνωθι τὴν ἀρχὴν τῆς πρὸς Ῥωμαίους Ἐπιστολῆς Παύλου.

B. «Παῦλος δοῦλος Ἰησοῦ Χριστοῦ κλητὸς ἀποστόλος ἀφωρισμένος εἰς Εὐαγγέλιον Θεοῦ.»

A. Τί ἐστίν, οὗτος ὁ Θεός, ἡγουν ποῖα ὑπόστασις;

B. Ἡ Τριάς ὅλη.

A. Ὁρθῶς ἐφύσω κατὰ τῆς ἑαυτοῦ κεφαλῆς. Ἀνάγνωθι τὰ ἐχόμενα.

A sicut contra Agarenos demonstravit quod Deus haberet Filium.

Rursus interrogavit Nestorianum Catholicus: Christus, id est, homo in ventre Matris suæ cognovit Deum Verbum?

B. Nequaquam. Tunc Nestoriani, qui aderant, arbitrati blasphemiam esse, quod responsum erat, reprehenderunt illum, qui hæresim Nestorii defendebat; et discesserunt ab eo.

B. Quare Mariam *Theotocon* nominatis, et non potius *Christotocon*? demonstra ex Scripturis vocem *Theotocos*.

A. Demonstra tu mihi vocem *Christotocos*.

B. Nonne Jesu Christi generatio sic erat? «Cum enim desponsata esset Mater ejus, et quæ sequuntur. Igitur quæ genuit Jesum Christum, sane *Christotocos* nominabitur.

A. Ego hanc vocem, expresse dictam petivi, sicut tu vocem *Theotocos*. Quod si ad hunc modum demonstras, ego etiam cum infinitis auctoritatibus Scripturæ Christum Deum esse probo, simul probo, quæ ipsum peperit, debere *Theotocon* nominari, et quomodo non *Theotocos* dicenda est, quæ Deum filium habet? aut die, si audes, matri regis: Non genuisti regem, neque mater regis es. Quare cum vocetur Jesus Christus, non vocas Matrem ejus *Jesutocon*, sed potius prætermisso primo nomine *Jesus*, vocas **391** eam *Christotocon*? Quod igitur tu fecisti in nomine *Jesus*, cum præterito nomine *Jesu*, nomen *Christi* elegisti, hoc ego etiam feci, prætermisso nomine *Christus*, nomen *Deus* elegi primum, et proprium, et excellens. A meliore enim parte, non a minore appellationes sunt, ac nomina imponuntur ab iis præsertim qui laudant, et honorare volunt.

B. At si dico *Theotocon*, significo, Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum ex ipsa genitos esse. Qui enim absolute dicit *Deus*, et non indicat hypostaticam proprietatem paternitatis, aut filiationis, aut Spiritus sancti, totam Trinitatem significavit.

A. Nequaquam, quod dicis, verum est; quin potius excusas excusationes in peccatis. Lege enim principium Epistolæ ad Romanos.

B. «Paulus servus Jesu Christi segregatus in Evangelium Dei.»

A. Quid est iste Deus? et qualis persona?

B. Tota Trinitas.

A. Recte mentitus es in caput tuum. Lege quæ sequuntur.

B. « Quod ante promiserat per prophetas suos A in Scripturis sanctis de Filio suo, qui factus est ei ex semine David secundum carnem ². »

A. Quid igitur? Si Christus et Filius unus est sanctæ Trinitatis, non vides convictam esse malitiam tuam? Lege etiam principium ad Hebræos, quod tuam quoque malam mentem redarguit. Et in multis locis Scripturæ plane hæc hæresis redarguitur; sæpenumero enim nomen *Deus* de una persona Filii dicitur. Sicut, « Deus erat Verbum ^a. » Et rursus Paulus de Filio ait: « Qui est super omnia Deus ^b, » et alia ejusmodi plurimæ. Sed non est nunc mihi otium ad congerendum auctoritates. Sed iis qui veritatem inquirunt, et non contentiose contradicunt, satis sint hæc.

B. « Ὁ προσπηγγελτο διὰ τῶν προφητῶν αὐτοῦ ἐν Γραφαῖς ἁγίαις περὶ τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ, τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαυὶδ κατὰ σάρκα. »

A. Τί οὖν; Ὁ Χριστὸς Υἱὸς ἐστὶ τῆς ἁγίας Τριάδος; ὁρᾷς τὴν σὴν κακουργίαν ἐλεγχομένην; Ἀνάγνωθι καὶ τὴν πρὸς Ἑβραίους· καὶ αὕτη γὰρ ἐλέγχει σου τὴν κακόνοιαν. Καὶ πολλαχοῦ τῆς θείας Γραφῆς προφανὲς ὁ τῆς αἱρέσεως ἑλεγχος· πολλάκις γὰρ μονοῦπόστατος τὸ, Θεός, ὄνομα, ἐπὶ τοῦ Υἱοῦ λέγεται. Ὡς περ, « Καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος. » Καὶ πάλιν ὁ θεσπέσιος Παῦλος φησιν περὶ τοῦ Υἱοῦ· « Ὁ ὢν ἐπὶ πάντων Θεός, » καὶ ἕτερα ταῖα πλεῖστα. Ἀλλ' οὐ σχολή μοι νῦν ἐπιστρεῦειν τὰς χρήσεις· πλὴν γε τοῖς τὴν ἀλήθειαν ἐκζητοῦσιν, καὶ οὐκ ἐριστικῶς ἀντιλέγουσιν, ἱκανοῦσθω ταῦτα.

XV.

Alius Dialogus contra Nestorium eruditum (45).

Πάλιν πρὸς Νεστοριανόν.

(Turriano interprete.)

A. Catholicus. B. Nestorianus.

A. Quare Christus dicitur *Christus*?

B. Quia unxit eum Deus Spiritu sancto.

A. Quis igitur est unctus, Deus Verbum, an homo?

392 B. Absit ut dicamus unctum esse Deum Verbum, et non hominem.

A. Homo igitur est unctus. Si igitur qui unctus est ipse est Christus, Christus autem est homo, et alius est Deus Verbum præter hominem vestra opinione, Christus igitur ἀνὰ μέρος; (46), id est, secundum partem est homo. Quomodo ergo et vos ipsi, et alios fallitis, cum dicitis Christum esse Deum et hominem?

B

A' Ὁρθόδοξος, B Νεστοριανός.

A. Διὰ τί λέγεται ὁ Χριστὸς Χριστός;

B. Ὅτι ἔχρισεν αὐτὸν ὁ Θεὸς Πνεύματι ἁγίῳ.

A. Τίς οὖν ἐστὶν ὁ χρισθεὶς, ὁ Θεὸς Λόγος, ἢ ὁ ἄνθρωπος;

B. Μὴ γένοιτο λέγειν ἡμᾶς, ὅτι ὁ Θεὸς Λόγος ἐχρίσθη, ἀλλὰ ὁ ἄνθρωπος.

A. Ἀνθρωπος οὖν ἐστὶν ὁ χριστός· Εἰ γὰρ ὁ χρισθεὶς, αὐτός ἐστιν ὁ Χριστὸς, ἄνθρωπος δὲ ὁ χρισθεὶς, καὶ ἕτερός ἐστιν ὁ Θεὸς Λόγος παρὰ τὸν ἄνθρωπον καὶ ἡμᾶς, ὁ ἄνθρωπος ἄρα ἐστὶν ἀνὰ μέρος ὁ Χριστός. Τί οὖν αὐτοὺς καὶ ἄλλους ἀπατώντες λέγετε, ὅτι ὁ Χριστὸς, Θεὸς καὶ ἄνθρωπος ἐστίν;

XVI.

Quæstio ab infideli Abucaræ proposita.

Ἐρώτησις ἀπίστου πρὸς αὐτὸν γενομένη.

(Turriano interprete.)

A. Christianus. B. Infidelis.

B. Nonne, inquit, Deum in omnibus, et ubique esse dicitis?

A. Ita est.

B. Erat autem similiter in ventre Virginis et Matris suæ. Quid igitur amplius in illa fuit?

A. Dic mihi, cum tu cogitas, et mente revolvis, ac consideras res quas jam cognitās habes, quomodo eas intelligis? transferuntur res illæ in mentem tuam? an potius mens tua ad illas pergit?

B. Mens mea ad illas pervadit easque contemplatione intelligentiæ spectat.

A. Dicimusne igitur mentem tuam in rebus, in quibus versatur, et quas meditatur, similiter atque

C

A ὁ Χριστιανός, B ὁ Ἀπίστος.

B. Οὐχί, φησὶ, ἐν παντί, καὶ πανταχοῦ τὸν Θεὸν εἶναι λέγετε;

A. Ναί.

B. Ὡσαύτως καὶ ἐν τῇ κοιλίᾳ τῇ Παρθένου, καὶ Μητρὸς αὐτοῦ. Τί οὖν τὸ περισσὸν ἐν ἐκείνῃ;

A. Εἰπέ μοι· ὅτ' ἂν ἐννοῇς καὶ ἀναλογίῃ τὰ ἤδη σοι γεγεννημένα ^a πράγματα, πῶς αὐτὰ ἐννοεῖς; τῶν πραγμάτων ἐκείνων ἐν τῷ σῶ νοί μεταχωρούντων, ἢ μᾶλλον τοῦ σοῦ νοὸς πρὸς ἐκεῖνα διαφοιτῶντος;

B. Τοῦ νοὸς μου διήκοντος εἰς ἐκεῖνα, καὶ τῇ πρὸς νοερότητος θεωρίᾳ κατοπτρεύοντος δηλονότι.

A. Λέγομεν οὖν τὸν σὸν νοῦν, καὶ ἐν τοῖς πράγμασιν, ἐν οἷς ἀναστρέφεται καὶ ἀδολασχεῖ, εἶναι καὶ

^a Rom. 11, 3. ^a Joan. 1, 4. ^b Rom. 11, 5.

VARIE LECTIONES.

^a fort. Ἐγνωσμένα vel ἐγνωρισμένα.

NOTÆ.

(45) Deest in nostro Græco codice.

(46) Hoc argumento redarguitur Nestorianus, cum non dicit, Christum esse ἀνὰ μέρος; Verbum,

et ἀνὰ μέρος hominem, id est, ex parte Verbum, et ex parte hominem.

ἐν σοί, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως ἐν σοί, καὶ ἐν ἐκείνοις. Ἐν σοί μὲν γὰρ οὐσιωδῶς ἡνωμένος ἐστίν, ἐν ἐκείνοις δὲ οὐχ οὕτως. Οὕτω μοι ὡς ἐξ ὑποδείγματος νόει τὸν Θεὸν Λόγον ἐν τῇ ἰδίᾳ σαρκί, καὶ ὁπνίκα ἐν τῇ παρθενικῇ μήτρᾳ ἦν, καὶ μετὰ τὸν τόκον οὐσιωδῶς καθ' ὑπόστασιν ἡνωμένον, καὶ σεσαρκωμένον, καὶ πανταχοῦ τῇ προνοίᾳ καὶ ἐνεργείᾳ τὸ πᾶν διέποντα καὶ διακρατοῦντα· ἀλλ' οὐ τῷ αὐτῷ ἐν τῇ ἰδίᾳ σαρκί, καὶ ἐν τῷ παντί· καὶ γὰρ φέρει τὰ πάντα τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ⁴⁶. Ὁ Θεὸς δὲ, καὶ ὑπὲρ πᾶν ὑπὸ δειγμὰ ἐστὶ, καὶ ἐμφάσεις τινὰς νοήσεων ἐκ τῶν ὄντων λαμβάνομεν ἐπὶ τοῦ ὑπὲρ τὰ ὄντα καὶ ποιητοῦ τῶν ὄντων.

ligentiae e rebus accipimus in auctore omnium, qui supra omnia est, non tamen κατὰ ταῦτό, id est secundum idem ipsum existimandum est esse hoc quod omnia quæ sunt supra substantiam superat.

XVII.

17'. — Ἐρωτήθη⁴⁷ Ἀβουκαρᾶς παρ' ἀπιστῶν⁴⁸.

393 Quæstio ab infideli Abucaræ proposita.

(Interprete Turriano.)

B. Πῶς τοῦ Χριστοῦ τρανῶς ἀποφηνάμενου, ὅτι B
« Ὁ μὴ γεννηθεὶς ἐξ ὕδατος· καὶ Πνεύματος, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, » δυνατόν ἐστὶ τοὺς πρὸ τῆς παρουσίας αὐτοῦ δικαίους μὴ βαπτισθέντας εἰσελθεῖν εἰς αὐτήν;

A. Καὶ ἀπεκρίθη· Ὁ Χριστὸς ὑπὲρ ἐκείνων ἐβάπτισθη, ὥσπερ καὶ ἀπέθανεν ὑπὲρ πάντων· « Ἐγὼ γὰρ, φησὶν, ἐμαυτὸν ἀγιάζω ὑπὲρ αὐτῶν. » Πλὴν ἀλλὰ καὶ σωματικῶς ἐβαπτίσθησαν.

B. Πῶς τοῦτο δυνατόν;

A. Οὐκ οἶδας, ὅτι οὐ πάντα οἱ ἀποθνήσκοντες ἀπώλλυνται, ἀλλ' ἐν τοῖς στοιχείοις ἀναλύονται, ἐξ ὧν καὶ συντετέθησαν;

B. Οὕτως ἔχει.

A. Γέγραπται δὲ, ὅτι κεντηθεὶς τῇ λόγχῃ τὴν πλευράν, ἔρυσεν αἷμα καὶ ὕδωρ ἐκ τῆς πλευρᾶς C αὐτοῦ.

B. Ναὶ οὕτως γέγραπται.

A. Οὐκοῦν ἀναλυθέντος ἐν τοῖς στοιχείοις ἐκείνου τοῦ ὕδατος, ἡγάσεν τὰ πάντα, καὶ ἐβάπτισεν τοὺς μεμερισμένους καὶ ἀναλυθέντας εἰς τὰ στοιχεῖα.

B. Τούτῳ τῷ λόγῳ καὶ οἱ ἄπιστοι, καὶ πάντες ἀπλῶς ἐβαπτίσθησαν οἱ προαποθανόντες;

A. Οὐχί· ἀλλὰ μόνον τὰ σώματα τῶν πιστῶν, ὧν αἱ ψυχαὶ, ἐν τῷ ᾄδῃ κατελθόντος ἐκεῖσε τοῦ Χριστοῦ, ἢ τῆς ἀγίας αὐτοῦ ψυχῆς, ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν.

Ἵσπερ γὰρ εἰ τις ἄγωγός, καὶ ῥύαξ ὕδατος ζῶντος δένδρα πολλὰ παραπεπηγότα, καὶ παραπεφυτευμένα ἔχων, τὰ μὲν παντελῶς νεκρὰ καὶ ξηρὰ, τὰ δὲ εἰτι ζῶντα, τί δοκεῖ σοι; πάντα τὰ δένδρα, ὧν ἄπτεται τὸ ὕδωρ, ὠφελοῦνται, καὶ ἀνιμῶνται τὴν πίστην D καὶ τὴν ζωὴν, ἢ μόνα τὰ δεκτικὴν ἔχοντα

B. Quomodo, cum Christus clare dicat et pronuntiet : « Qui non est natus ex aqua et Spiritu sancto, non intrabit in regnum celorum », fieri potest ut qui ante adventum ejus fuerunt justī, non baptizati in id ingrediantur?

A. Quia Christus pro illis baptizatus est. « Ego enim, inquit, pro illis sanctifico meipsum ». Cæterum σωματικῶς, id est, corporibus etiam baptizati sunt.

B. Quomodo hoc fieri potuit?

A. Nescis, quod qui moriuntur, non penitus in nihilum intereunt, sed potius in elementa, ex quibus compositi sunt, resolvuntur?

B. Sic est.

A. Scriptum est *, quod latere lancea aperto, sanguis et aqua ex latere ejus fluxit.

B. Sic sane scriptum est.

A. Illa igitur aqua resoluta in elementa, Christus omnia sanctificavit, baptizavitque divisos et resolutos in elementa.

B. Hac ratione infideles etiam, et denique omnes baptizati sunt, qui ante fuerant mortui.

A. Minime, sed sola corpora fidelium, quorum animæ, cum descendit ad infernum Christus, id est, sancta ejus anima, in eum crediderunt.

Sicut enim si quis aquæ ductus, aut rivus multas arbores habeat juxta consitas, alias quidem omnino exstinctas et aridas, alias vero adhuc viuentes et virides, quid tibi videtur, an omnes arbores quas aqua tangit utilitatem capiunt, et qualitatem ac vitam hauriunt? an illæ solæ quæ vim

* Joan. iii, 5.

d Joan. xvii, 19.

e Joan. xix, 34.

VARIE LECTIONES.

⁴⁶ In altero exemplari Bavarico, hæc periodus subtextitur. ⁴⁷ ἡρωτήθη. ⁴⁸ C. B. παρὰ πιστοῦ. Sic habet titulus in codice Græco. In Turriani codice pleraque pars tituli, pars contextus erat, ut apparet ex versione. ⁴⁹ Turr. legit ποιότητα.

NOTÆ.

(47) Codices Bavarici hic sunt mutili. Integrius exemplar Turrianus habuit, ut Genebrard.

(48) Ἐν τῷ αὐτῷ, id est, in eadem divinitate, inquit Turria.

habent recipiendi et eliciendi? quæ enim ex toto sicce sunt, nihil eis prodest aqua. Sic infidelibus nihil profuit aqua illa, quæ in elementa abiit.

A δύναμιν, ἥτοι ἐλκτικὴν; τὰ γὰρ τελείως ξηρὰ, οὐδὲν παρὰ τοῦ ὕδατος ὠφελοῦνται. Οὕτως οὐδὲν ὠφεληθήσαν οἱ ἀπίστοι ἐκ τῆς τοῦ ὕδατος ἐκείνου εἰς τὰ στοιχεῖα ἀναλύσεως.

XVIII.

Opusculum XVIII prætermisimus jam inter Opera S. Joannis Damasceni editum hujus Patrologiæ t. XCIV, col. 1595.

XIX.

394 Mahometem non esse ex Deo.

18'. — Ἐρώτησις, ὅτι ὁ Μωάμεθ οὐκ ἔστι ἐκ τοῦ Θεοῦ.

(Jacobus Gretsero interprete.)

Consuetudine receptum est apud Saracenorum hypocritas, ut si in Christianum incidant, salutem nequaquam dignentur, sed statim dicant: Christiane, testimonium, quod unus et incommunicabilis Deus Mahometem asciverit sibi servum et apostolum. Et hæc ipsa quidam ex hujusmodi hypocritarum numero Abucaræ proposuit. Cui ille respondit: Annon tibi sufficit quod falsi testimonii condemnaris, nisi et alios falsa testari incites?

Barbarus. Non dico falsum testimonium.

Christianus. Omitte igitur dicere, Mahometem a Deo missum esse.

395 Barb. Nequaquam. Sed quod testatur pater meus, testor et ego.

Christ. Si vera esse oportet, quæ filiis traduntur a patribus, sequitur et Samaritanos, et Judæos, et Scythas, et Christianos et Græcos rectam fidem colere, quia omnes isti eam persuasionem habent, qua a majoribus suis imbuti sunt. Et quidnam diversum ab his continet tua religio, qui patri tuo fidem habes? hoc enim et gentibus, quæ pecudum ritu vivunt, solemne est.

Barb. Cum me in dubitationem conjeceris, cedo, precor, annon et tu ea quæ a patre edoctus es, sentis ac doces?

Christ. Utique. Sed me pater meus alia docuit; et te pater tuus alia.

Barb. Et quænam te docuit pater tuus, et quænam te pater meus?

Christ. Pater meus docuit me, ut recipiam Prophetam jam olim prænuntiatum, vel qui per signa et prodigia sibi fidem conciliat. Utrisque tuus Mahometus destituitur. Nullus enim ex veterum prophetarum numero quidquam de illo tanquam de propheta vaticinatus est, neque ipse signis et prodigiis fidem sibi astruxit.

Barb. Imo vero, quia Christus in Evangelio dixit: Mitto vobis prophetam nomine Mahometum.

Christ. Atqui Evangelium nullam ejus mentionem facit.

Barb. Faciebat, sed vos expunxistis.

Christ. Si quis ad judicem ferat chiographum

ἔθος τοῖς τῶν Σαρακηνῶν ὑποκριταῖς, εἰ συναντῶν ⁸⁰ Χριστιανὸν, μὴ χαιρετίζειν, ἀλλ' εὐθέως λέγειν· Χριστιανέ, μαρτύριον, ὅτι εἰς ὁ Θεὸς ἀκοινώητος τὸν Μωάμεθ ἔχει δούλον καὶ ἀπόστολον. Καὶ ταῦτα τις τῶν τοιοῦτων ὑποκριτῶν τοῦ Ἀδουκαρᾶ ἠρώτησεν. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· Οὐχ ἄλις σοι τὸ τῆς ψευδομαρτυρίας κατάκριμα, ἕως οὗ καὶ ἄλλοις ψευδομαρτυρεῖν ἐπιτρέπη;

Βάρδαρος. Οὐ ψευδομαρτυρῶ.

Χριστιανός. Οὐκοῦν παρῶς, ὅτε ⁸¹ ὁ Θεὸς τὸν Μωάμεθ ἀπέστειλε.

Βάρβ. Οὐχί. Ἀλλ' ὡς μαρτυρεῖ ὁ πατήρ μου, μαρτυρῶ καὶ γώ.

Χριστ. Εἰ πάντοτε ἀληθὴ τὰ ὑπὸ τῶν γονέων τοῖς τέκνοις λαλούμενα, καὶ Σαμαρεῖται, καὶ Ἰουδαῖοι, καὶ Σκύθαι, καὶ Χριστιανοί, καὶ Ἕλληνες καλῶς ἀνπιστεύουσι, ἐπειδὴ ἕκαστοι μαρτυρεῖν ὡς οἱ γόνοι ἐδιδάχθησαν. Καὶ τί ἐστὶ λοιπὸν τῆς θρησκείας σου τὸ διάφορον, τῷ πατρὶ σου πιστεύσαντος; οὕτως γὰρ θεμιτεύεται καὶ τὰ βροχηματώδη ἔθνη.

Βάρβ. Ἐπειδὴ με εἰς ἀπορίαν περιέστησας, εἰπέ μοι· σύ· ἂρ' οὐχ ὅσα διδίδασθαι ὑπὸ τοῦ πατρὸς σου, μαρτυρεῖς;

Χριστ. Ἀληθῶς. Ἀλλ' ἐμὲ ὁ πατήρ μου ἄλλα ἐδίδασκε, καὶ σὺ ὁ πατήρ σου ἄλλα.

Βάρβ. Τίνα οὖν ἐδίδασξέ σε ὁ πατήρ σου, καὶ τίνα με ὁ πατήρ μου;

Χριστ. Ὁ πατήρ μου ἐδίδασξέ με διέξασθαι ἀπόστολον ἐκ παλαιότερου προδηλωθέντα, ἧ διὰ σημείων ἑαυτὸν ἀξιόπιστον παραστήσαντα. Ὁ δὲ σὺς Μωάμεθ ^D ἑκατέρων γεγύμνωται, καὶ ἥλλοτριῶται. Παλαιὸς γὰρ αὐτὸν προφήτης, προφήτην οὐ προεμήνυσσε, καὶ σημεῖος ἑαυτὸν οὐκ ἐπιστάτωτο.

Βάρβ. Ναί, ὁ Χριστὸς ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ ἔγραψε λέγων· Ἀποστείλλω ὑμῖν προφήτην Μωάμεθ λεγόμενον.

Χριστ. Τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ τὸ Εὐαγγέλιον οὐκ ἔχει.

Βάρβ. Εἶχεν, ἀλλ' ὑμεῖς ἐξηλείψατε αὐτό.

Χριστ. Ὁ φέρων πρὸς τὸν δικαστὴν, κατὰ τοῦ

VARIÆ LECTIONES.

⁸⁰ συναντῶσι. ⁸¹ Turr. videtur legisse πάρος ὅτι.

ἀφείλοντο; δανείου ¹³, χειρόγραφον τι τῶν ζητουμένων, ἢ λαλουμένων μὴ ἔχον, τί κρίνει ὁ δικαστής, ἵνα λάθῃ;

Barb. Οὐδέν.

Christ. Οὐκ οὖν ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου ἔχετε οὐδέν.

Barb. Κἂν ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου ἔχω οὐδέν, ἀλλ' ἐκ τῶν σημείων, ὧν ἐποίησεν, ἀξιώπιστος δαίκνυται προφήτης.

Christ. Ποῖον σημεῖον ἐποίησεν;

Ὁ Βάρβαρος, εἰς ψευθεῖ μυθολογίαν τραπεῖς, καὶ μηδὲν ἀληθὲς εἰπεῖν δυνάμεῖς, ἵσχυασεν.

A adversus senoris debitorem, quod nihil eorum, quæ poseuntur, contineat, quid statuit iudex, ut talis actor recipiat?

Barb. Nihil.

Christ. Igitur ex Evangelio nihil habetis.

Barb. Etiam si ex Evangelio nihil habeam, attamen ex signis, quæ patravit, fide dignus propheta apparet.

Christ. Quale signum fecit?

Barbarus ad falsa commenta conversus, cum nihil veritati consentaneum asferre posset, conticuit.

XX.

Ἐτέρα ἐρώτησις, ὅτι ὁ Μωάμεθ ἐχθρὸς ἦν τοῦ Θεοῦ, καὶ ὑπὸ δαίμονος ἠνωχλεῖτο, δι' ὑποδείγματος.

Alia interrogatio (49), specie exempli, quod Mahometus fuerit hostis Dei, et a dæmone obsessus.

Interprete Gretsero.

Εἰ πάσης τῆς ὑπ' οὐρανὸν κτίσεως δεσπόζων, κατὰ χώρας τινὸς οἰκητορας ἔγνω λοιδοροῦντας αὐτῷ, καὶ παραινούντας αὐτοῦ τὸ κράτος, χολωθείς στρατοπέδωχεν τινὰ πρὸς αὐτοὺς ἀπέστειλεν, τὸν λοιδορεῖν παύσονται, καὶ εὐφημεῖν διδάξονται, ἢ μὴ προσθεμένως ξίφει τιμωρησόμενον, ὃ δὲ τὴν χώραν τῶν ὀδριστῶν καταλαβὼν, χρημασι δωροδοκηθεὶς, τὸν βασιλέα μᾶλλον ὀδριζειν αὐτοῦ; προετρήσατο, ἀντὶ τῶν χρημάτων ἔγγραφον προτροπὴν ἰδιοχειρὸς αὐτοῖς χαράξας, ἅρ' ἐστὶ τοῦ ταῦτα διακράξασθαι τολμήσαντος τῷ βασιλεὶ δυσμενέστερος; Οἶμαι οὐδεὶς.

Ἄλλ' ἴσως ἐρεῖ τις, Καὶ μέχρι τοσαύτης τίς ἐλάττειν ἂν μανίαις, ὥστε τὸν ἑαυτοῦ δεσπότην λοιδορεῖν τινὰς παρορμήσας, ἀντὶ τῆς λοιδορίας χρυσὸν λαβῶν;

Ἐρῶ δ' ἂν ἐγὼ πρὸς αὐτὸν, ὅτι ὁ μεμνῶς Ἰσλαμῶν ψευδοπροφήτης Μωάμεθ, καθὼς ἐν τοῖς ἑαυτοῦ ψεύσμασιν εὐρίσκεται κομπάζων. Ἐλεγε γὰρ δαιμονίων, ὅτι ὁ Θεὸς με ἀπέστειλεν ἐκχύσαι τὸ αἷμα τῶν λεγόντων τὸ Θεῖον, φύσιν τρισυπόστατον, καὶ πάντων τῶν μὴ οὕτω λεγόντων, ὁ Θεός, μὴ οὐκ, ὁ Θεός, σφυρόπληκτος, ὃς οὐκ ἐγέννησεν, οὐδὲ ἔγεννηθη, οὐδὲ γέγονεν αὐτῷ ἀντιμεριστὴς τις. Ἀὐτὴ γὰρ ἐστὶν ἡ θεολογία μεμνῶτος, γεννητορα φηδὲς, ἀγιασμοῦ προβολέα ἀρνούμενος εἶναι τὸν θεόν, καὶ ὡς λοιδοροῦς, καὶ τῆς θεότητος ὀδριστὰς, ξίφει τιμωρήσασθαι, παρὰ Θεοῦ κεκελεύσθαι τοὺς Χριστιανοὺς ἐκομπάζετο, ἀλλὰ χρημασιν ἐξαμελιθεὶς ¹⁴, παρεχώρησεν αὐτοὺς τὸν ἀποστειλαντα αὐτὸν ὀδριζειν, ὡς φητο, ὁ δαιμονισθεὶς.

Καὶ ἵνα μὴ τις ἡμᾶς ὑπολάβῃ ψευδγορεῖν δαιμονιζόμενα αὐτὸν ὀνομάζοντας, ἀναγνῶτω τὴν παρ' αὐτῶν ἱστορίαν ἐπιγεγραμμένην, *Συγγνώμη τῆς Σαῖσσε*. Γυνὴ γὰρ αὐτοῦ αὕτη, καὶ ὑποπτευσμένην αὐτὴν μοιχᾶσθαι, πρὸς τοὺς γονεῖς αὐτῆς αὐτὴν ἔξιδωξε, καὶ μεθ' ἡμέρας συγκαθήμενος αὐτοῖς,

B Si universæ terræ Dominus ira accensus in provinciæ alicujus incolas sibi convicia dicentes, et potentia majestatique **396** suæ illudentes, mitteret ad illos quempiam belli ducem, qui a maledictis averteret, ad benedicta autem converteret, gladio in inimorigeros animadversurum: ille vero in contumeliosorum hominum regionem delatus, pecuniisque delinitus magis ad maledicta in regem jacienda inflammaret, et hanc suam inflammationem proprio chirographo confirmaret, num ullus major et capitalior isto hæc talia auso regis hostis reperiri posset? Haud equidem arbitror.

Forte dicat quispiam: Et quis eo insanæ processit, ut pecunia accepta liberam faciat domini sui calumniis incessendi copiam?

C Cui respondeo, hunc ipsum esse insanum Agarenorum pseudopphetam Mahometum, prout in propriis suis mendaciis gloriatur. Professus enim est velut a diabolo actus, se a Deo missum, ut effundat sanguinem eorum, qui affirmant, Numen divinum esse personis trinum; et omnium illorum, qui non dicunt: «Deus est solus seu solitarius unica persona cōstans, qui neque genuit, neque generatus est; neque consortem ullum habuit.» Hæc enim est insanientis theologia, ut genitorem luminis, et sanctificationis productorem neget esse Deum, et ut Christianos, qui hoc profitentur, tanquam injuriosos et calumniatores, gladio trucidet, idque sibi a Deo mandatum jactat. Attamen ære **D** demulsus, concessit, ut eum, a quo homo ille a dæmone agitatus se missum ferebat, insectarentur.

Et ne quis arbitretur nos falsa dicere, cum dæmoniacum nominamus, legat, quæ apud illos circumfertur, historiam, cujus inscriptio. *Dimissio Saissæ*. Hæc enim uxor ejus fuit, quam adulterii suspectam, ad parentes remisit, postque aliquot dies in familiarium congressu a dæmone correptus

VARIAE LECTIONES.

¹³ δανειον. ¹⁴ f. ἐκμελιθεὶς.

NOTÆ.

(49) Melius diceretur dissertatio.

corruit, ut præsentes dicerent eum gravissima vi
cœlitus afflatum instinctumque esse. Paulo post,
recepta mente, percontati sunt, ecquidnam viderit?
quibus ille: Decidit super me repudium Saissæ, et
ab angelo certior factus, adulterii crimine absolu-
tam, denuo in contubernium admisi.

ἔπεσε δαιμονιζόμενος, καὶ στρεβλούμενος, ὥστε λέ-
γειν τοὺς παρόντας ^α, χρησιμώδημα βαρύτατον ἐπ'
αὐτὸν κατηνέχθαι, καὶ κατὰ βραχὺ ἀνανηφάμενος,
ἠρωτήθη, τί τὸ ὄραμα; Ὁ δὲ ἔφη, Κατηνέχθη ἐπ'
ἐμὲ σύγγνωμη τῆς Σαίσσης, καὶ ὡς ὑπ' ἀγγέλου πλη-
ροφορηθεὶς εἶναι αὐτὴν τῆς ὑποφίας καθαράν, ἀν-
έλαβον αὐτήν.

XXI.

*Dogma ad confirmationem Christianismi ex vocibus
humilibus, et abjectis prædicationis Evangelii.*

Ἐρώτησις ὅτι καὶ ἐκ τῶν ἐλαττωμένων κηρύγματος
βεβαιούται τὸ Χριστιανῶν δόγμα.

Turriano interprete.

Quidam ex peritis Saracenis cum audisset de
episcopo sederetque cum aliis decem ex magistra-
tibus, fecit **397** eum accersiri: confusus enim elo-
quentiæ suæ convocaverat eos, ut laudem invicti
doctoris ab eis ferret. Ingresso autem episcopo, et
sedere jussu: Audi, inquit, episcope, gloriari te,
idque profiteri, posse Christianismum confirmare
ex humilibus et abjectis.

Theodorus autem cum audaciam, et confidentiam
illius nosset: Verum, inquit, audisti.

Sarac. Si hoc assequi non poteris, quid vis pati?

Theod. Ut non habeam amplius potestatem dis-
putandi cum Saraceno.

Sarac. Et si hoc poteris; nec mihi facultas, et
potestas sit cum Christiano disserendi.

Theod. Quid aliud pacisceris, te passurum?

Sarac. Quod tu pactus es, idem et ipse.

Theod. Non est idem; si enim me a sermone
Saracenorum excludas, magnam gratiam ab eis
inibis, et rem gratissimam eis feceris. Tu vero,
etsi multa loquaris, nullius momenti esse putant
Christiani. Ad hoc cum graviter risisset, miratus
fiduciam episcopi, ait Saracenus, Nullo pignore contra
nos vicissim pacto, age jam, episcope, loquamur (50).

Theod. Responde percontanti.

Sarac. Percontare, quæcunque libet.

Theod. Quot sunt sortis hominum?

Sarac. Nescio.

Theod. Tres omnino sunt. Sapientes, medii,
stulti.

Sarac. Concedo.

Theod. Estne aliqua pars ex his tribus vel una,
quæ approbet habere se Deum crucifixum?

Tunc Saracenus quasi jam prope vicisset, nihil
cunctatus: Nulla, inquit.

Theod. Adverte bene, ne subripiaris (51), et cum
speras vincere, victus reperiaris.

Sarac. Non me poenitet, inquit, avertat Deus, ut
ullus unquam prudens, vel stultus, vel medius
profiteatur habere se Deum crucifixum.

Theod. Igitur Christiani opinione tua, non sunt

τῶν ἐλλογίμων Σαρακηνῶν τις θαρρῶν τῇ ἰδίᾳ τῶν
λόγων εὐπρεπεῖα, συναγαγὼν τοὺς ὁμοθρήσκους, ἵνα
ὡς ἀνίκητον δογματιστὴν τοῦτον θαυμάσωσι, φησὶ
πρὸς τὸν ἐπίσκοπον. Ἦκουσα, ὅτι καυχώμενος
ἐπαγγέλλῃ βεβαιῶν τὸν Χριστιανισμὸν, καὶ ἀπὸ τῶν
δοκούντων εἶναι ἐν αὐτῷ ἐλαττωμάτων.

Θεόδωρος δὲ τὸ θάρρος αὐτοῦ γινούς, φησὶ· Ἀληθῶς
ἤκουσα.

Σαρακ. Κἂν τοῦτο μὴ δύναιτο, τί ἂν πάθοις;

Θεόδ. Ἐξουσίαν μὴ ἔχειν με μετὰ Σαρακηνοῦ
δογματίζειν.

Σαρακ. Καὶ εἰ τοῦτο δυνήθῃς, μὴδὲ ἐγὼ ἔχοιμι ἂν
ἐξουσίαν μετὰ Χριστιανοῦ δογματίζειν.

Θεόδ. Ἐτερον τί συγκατάθεες παθεῖν;

C Σαρακ. Ὅπερ συγκατάθεω, ταυτὸν καὶ γὰρ.

Θεόδ. Οὐ γὰρ ταυτὸν. Εἰ ἐμὲ γὰρ παύσεως, ἐκ
τῶν Σαρακηνῶν χάριν ἂν μεγίστην ἔσθαι αὐτοῖς χαρι-
ζόμενος. Σὲ δὲ, κἂν πολλὰ λαλήσῃς, οὐδενὸς ἄξιον
ῥηθῇ οἱ Χριστιανοί. Ὁ Σαρακηνὸς δὲ πρὸς τοῦτο
γελῶν, τὴν τοῦ ἐπισκόπου παρόρησιν θαυμάζων
φησὶ· Ἄγε, ὧ ἐπίσκοπε, καλήσομεν.

Θεόδ. Ἐρωτῶντί μοι ἀποκρίθητι.

Σαρακ. Ἐρώτα, ὅσα βούλει.

Θεόδ. Πόσαι εἰσὶ μοῖραι τῶν ἀνθρώπων;

Σαρακ. Οὐκ οἶδα.

Θεόδ. Πάντως, ὅτι τρεῖς· σοφοί, μέσοι, μωροί.

Σαρακ. Σύμφημι.

D Θεόδ. Ἔστιν ἐκ τούτων τῶν μοιρῶν τῶν τριῶν
κἂν μία, καταδεχομένη ἑσταυρωμένον Θεὸν ἔχειν;
Ὁ δὲ Σαρακηνὸς, ὅτε δὴ ἀγγέλου τοῦ νικῆν γεγο-
νός, μὴδὲν μελλήσας φησὶ, Οὐδεμία.

Θεόδ. Πρόσεχε ἀκριβῶς, μὴ συναρπασθῇς, καὶ
νικῆν προσδοκῶν ἡττηθῇς.

Σαρακ. Οὐ μεταμελοῦμαι, φησὶ, μὴ γένοιτο, ποτὲ
φρονίμῳ, ἢ μέσῳ, ἢ μωρῷ καταδέχασθαι Θεὸν ἔχειν
ἑσταυρωμένον.

Θεόδ. Οὐκοῦν οἱ Χριστιανοί, κατὰ σὲ, οὐκ εἰσὶν

VARIE LECTIONES.

^α παρόντας.

(50) Hæc desunt in Bav. Græcis cod.

NOTÆ

(51) Συναρπασθῇς, ne imprudens decipiaris.

ἄνθρωποι, ἐν οἷς πάντως εἰσὶ, καὶ σοφοί, καὶ μέσοι, A homines, in quibus omnino reperiuntur sapientes, et medii, et stulti.

Ὁ δὲ Σαρακενὸς ἀπορήσας, καὶ ἐν μεταμέλει τῷ τάχα ⁵⁵ τῆς ἀποφάσεως γεγωνὺς ἀπηνέωθη ἐντραπίεις.

Θεόδ. Οἱ Χριστιανοὶ ἡμεῖς, τὸ τέταρτον τῶν ἀνθρώπων ἐσμέν, ἢ καὶ πλεον· καὶ σὺ πῶς ἀποφάσκεις τολμᾷ, μηδὲνα τῶν ἀνθρώπων εἶναι καταδεχόμενον ἔχειν Θεὸν ἐσταυρωμένον;

Σαρακ. Καὶ τί τὴν τῶν φης, Αἱ τρεῖς τῶν ἀνθρώπων μοῖραι, Θεὸν ἐσταυρωμένον ἔχειν κατεδέξαντο; Διαποροῦμαι γὰρ ἀγνοῶν τῆς καταδοχῆς ταύτης τὸ ἀπόρρητον αἰτίον.

Θεόδ. Ὡς ὑπεσχόμεν πρὸ βραχείως, δείκνυμι διὰ τῶν δοκούντων σοι παρ' ἡμῖν ἀτελῶν ⁵⁶ δογματάων, τὸ Χριστιανῶν δόγμα κυροῦσθαι καὶ βεβαιουῦσθαι.

Σαρακ. Δειξόν.

Θεόδ. Ἵνα μὴ τὰ καλ' ἕκαστον ἐπεξῶν τῷ λόγῳ διατριψῶ, σύντομον μεθοδεύσω σοι ποιῆσθαι τὴν ὑπογραφὴν. Θεοὶ τοιγαροῦν εἶναι ὅμας τοὺς δέκα τῶν ἐθνῶν ἄρχοντας, εἰδωλολατρῶν δηλονότι· ὁ μὲν Ἑλλήνων, ὁ δὲ Ῥωμαίων, ὁ δὲ Φράγκων, καὶ ἄλλος ἄλλων· ἐξαίφνης δὲ ὅμιν ἐπέστη ἄνθρωπος, ξένος, πτωχός, καὶ αἰδιὸς τὸ φαινόμενον καὶ μετὰ πολλοῦ τῆς παρρησίας πᾶσιν ἐδόξε· Διὰ τί πλανᾷσθε, ὧ ἄνθρωποι, τῆς εὐσεβείας προτιμῶντες τὴν ἀσέβειαν; Ὡς εἶοικε δὲ ἀπεκρίθητε· Καὶ ποταπή ἐστι, ταλαίπωρε, ἡ ἀσέβεια, ἣς τὴν ἀσέβειαν προτετιμῆκαμεν; Ὁ δὲ φησιν· Τὸ λατρεύειν Θεῷ ἐσταυρωμένῳ· τοῦτο γάρ ἐστιν ἡ ὄντως εὐσέβεια. Ὑμεῖς δὲ ἀκούοντες, καὶ τοὺς ὁδόντας βρύχοντες, ὠρμήθησαν ⁵⁷ φρονεῦσιν αὐτὸν, οὐκ ἰσχύσατε δέ· καὶ πάλιν ἀναλαβόντες τὴν ἐρώτησιν, Εἰπέ ἡμῖν, ἀπεκρίθητε, τοῦτο σαφῶς τὸ δυσπαράδεκτόν σου κήρυγμα· ὁ δὲ φησιν·

Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καταβὰς ἐξ οὐρανοῦ ἐκ γυναικὸς ἐσαρκώθη, καὶ γεγωνὺς ἄνθρωπος, ὧς βρέφος ἀντράφη, καὶ ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν ζητούμενος εἰς Αἴγυπτον φυγαδεύεται, κάκειθεν ἀνελθὼν, κρατεῖται, βαπτίζεται, ἐμπτύεται, καὶ τὴν κεφαλὴν καλὰ μω κολαφίζειται, κοκκίνην χλαμύδα ἐμπαιζόμενος· ἐνδύεται, καὶ ἀκάνθινον στέφανον περιτίθεται, σταυροῦται, καὶ δξος ποτιζεται καὶ τὴν πλευρὰν τῇ λόγχῃ νύττεται, καὶ· «Θεέ μου, Θεέ μου, ἵνα τί με ἐγκατέλιπες;» ἐδόξε, καὶ τὴν ψυχὴν ἐξέπνευσε, καὶ τῷ τάφῳ νεκρὸς καλύπτεται, οὐκέτι εἶπε ⁵⁸, καὶ τριήμερος ἐκ τάφου ἀνίσταται, ἵνα μὴ δόξη τοὺς ἀκούοντας φρεναπατᾶν, ὧς μεγαλορρήμων φανακίζόμενος. Ταῦτα οὖν ἀκούσαντες, ἀπεκρίθητε· Ὁ ξένος, ἄλλος πώποτε οὐ μὴ

Hic Saracenus dubitans, et sententiæ celeriter dictæ pœnitens, obstupuit pudens.

Theod. Christiani, qui sunt duæ **398** partes hominum cum dimidia (52), profitentur habere se Deum crucifixum.

Sarac. Et quomodo ais tres partes hominum voluisse habere Deum crucifixum? Dubito enim; quia ignoro causam occultam amplectendi hanc professionem.

Theod. Doceo quomodo, ut paulo ante promisi, quia per ea dogmata, quæ tibi apud nos vilia, et humilia videntur, dogma Christianorum confirmatur, et stabilitur.

Sarac. Doce.

Theod. Ne singulis commemorandis longum fiat, brevem tibi descriptionem facere aggrediar. Pone igitur esse vos decem principes populorum, idololatricorum scilicet, alium Græcorum, alium Romanorum, alium Gallorum, et aliorum alium, et derespente adesce vobis hominem peregrinum, turpi specie ac forma, squalidum, pauperem (53), nudis pedibus, sine virga, una tunica, sine ære, et argento, et magna confidentia, sic clamantem: O homines, quid ita erratis, ut impietatem pietati anteponalis? vos vero ut par est, respondisse; Et quæ ista, miser, pietas, cui impietatem anteposuimus? illum autem dixisse: Deum crucifixum colere; hanc enim esse veram pietatem. Vos autem audientes, et dentibus stridentes ad delendum eum aggressos esse, neque tamen potuisse: et rursus ponamus, vos repetita percontatione, respondisse. Edissere nobis plane istam tuam improbabilem prædicationem; illum autem sic exorsum esse:

Filius Dei e cælo descendens ex muliere carnem assumpsit, et factus homo, tanquam infans, nutritus est; et ab inimicis inquisitus, in Ægyptum fugit, et inde reversus, capitur, pugnis impactis cæditur, caput arundine percutitur, conspuitur, coccinea chalyde illusor induitur, corona spinea redimitur, crucifigitur, potio aceti adhibetur, et latus lancea transfigitur, et cum clamore dixit: «Deus, Deus meus, ut quid me dereliquisti?» animam emisit, mortuus sepulturæ mandatur, et tertio die resurgit, ne videatur sefellisse auditores, tanquam magnificis verbis **399** usus et eos compto sermone decepisse. Deinde hæc audientes respondisse: O peregrine, nemo unquam te imprudentior apparere poterit.

⁵⁵ Matth. xxvii, 46.

VARIE LECTIONES.

⁵⁶ τάχει. ⁵⁷ f. εὐτελῶν vel ἐλαττωμάτων. ⁵⁸ ὁρμήσατε vel ὠρμήθητε. ⁵⁹ Hæc duo verba videntur redundare.

NOTÆ.

(52) Ἡμισυτέταρτον, dimidium quatuor sunt duo; et dimidium duorum est unum.

(53) Hæc non sunt in Bav. exemplari.

Sed quid tandem, qui hæc passus est, iis, qui in eum credunt, præcipit? illum vero dixisse multam duritiam vitæ, abstinere a voluptatibus; alienum esse a multis nuptiis; percutienti maxillam dexteram præbere sinistram; detrahenti pallium addere insuper tunicam; angarianti te ad unum miliare, ire cum eo duo; inimicos diligere; conviciantibus, et nos maledictis prosequentibus benedicere, et pro eis precari. Vos autem interrogasse: Quæ patienter ista sustinentes manet ab illo remuneratio? (Illum (54) vero respondisse: Nulla equidem in præsentī vita: sed in novissimo die, cum mortui ex sepulcris excitabuntur, uberrima et largissima æternorum bonorum merces illis dabitur, qui hæc custodire in animum induxerint. Vos autem contra retulisse: Imbecillitas ejus, quem prædicas, manifesta est; nec minus clara difficultas præstandi hujus promissi. Adde quod retributio ob tot incommoda tolerata nimis diu differtur; et præterea anceps est. Et quis fuerit, qui talem religionem amplecti velit?) Illum autem dixisse: Dicite mihi, patiturne creatura, ut ulli potius serviat, et subjecta sit, quam Creatori? Ad quæ vos: Nequaquam. Illum vero: Adducite mihi cæcum. Et cæco adducto, clamavisse prædicatorem: Tibi dico, cæce, in nomine Jesu Christi Nazareni, qui natus est ex Maria in Bethleem, et fugit in Ægyptum, qui a Judæis captus est, et percussus, et consputus, et crucifixus, et in ligno crucis clamavit: «Deus, Deus meus, ut quid me dereliquisti, » cui aceti, et fellis potio data est, et lancea latus apertum, qui et in sepulcro humatus est, respice. Illo autem continuo respexit, et eadem invocatione leprosos mundabat, demones expellebat, paralyticos sanabat, mortuos suscitabat. Unde vos, et omnes, qui viderunt, viri et feminae, juvenes et senes, sapientes, et stulti, et medii, omne denique genus hominum citra ullam dubitationem cognoverunt Deum esse, et Dei Filium Jesum Christum Nazarenum, qui hæc volens passus est propter causam aliquam, quæ mentem eorum, qui viderunt, hactenus latuit. En demonstratum est tibi, sicut pollicitus eram, nostram Christianorum prædicationem iis, quæ in ea videntur vilia et humilia, confirmari.

400 XXII.

Aliud dogma, quo demonstratur, panem mystica benedictione fieri corpus Christi.

Ἐτέρα ἐρώτησις δεικνύουσα εἶναι τὸν εὐλογούμενον ἄρτον σῶμα Χριστοῦ.

Turriano interprete.

Sarac. Age, episcopo, quare vos sacerdotes illuditis Christianis? ex una farina duobus panibus confectis unum in cibum communem relinquitis, alterum in particulas partitum, populis distribuitis, nominatisque Christi corpus; et remissionem peccatorum eis præbere affirmatis. Vobisne illuditis, an iis, quibus præfecti estis?

D Σαρακ. Διὰ τί, ἐπίσκοπε, ἐμπαίζετε, ὑμεῖς οἱ ἱερεῖς, τοὺς Χριστιανοὺς, ἐξ ἑνὸς ἀλεύρου δύο ἄρτους προτιθέντες ὡπημένους; καὶ τὸν μὲν εἰς κοινὴν ἔατε βρῶσιν, τὸν δὲ τοῖς λαοῖς κατὰ βραχὺ μερίζοντες, σῶμα Χριστοῦ ὀνομάζετε, καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν παρέχειν αὐτὸν τοῖς μεταλαμβάνουσι δυνάμενον διαβεβαιούτε; Ἄρα ὑμᾶς αὐτοὺς ἐμπαίζετε, ἢ τοὺς, ὧν ἄρχετε;

NOTÆ.

(54) Hæc, quæ parenthesi inclusimus, adjecimus ex cod. Bavarico

Theod. Ούτε ἡμᾶς, οὔτε ἱκανοὺς ἐμπαίζομεν.

Sarac. Πείσει με οὐκ ἐκ τῆς Γραφῆς σου, ἀλλ' ἐκ κοινῶν καὶ ὁμολογουμένων ἑννοιῶν.

Theod. Καὶ τί λέγεις; ἄρτο; οὐ γίνεται Θεοῦ σῶμα;

Sarac. Ἐκάτερον ἀπορῶ μέρος τῆς ἀντιφάσεως ἀποκρίνασθαι.

Theod. Τοσοῦτόν σε ἡ μήτηρ σου γεγέννηκε;

Sarac. Οὐχί, ἀλλὰ μικρόν.

Theod. Τίς σε ἐμεγέθυνε;

Sarac. Θέλοντος τοῦ Θεοῦ, ἡ τροφή.

Theod. Οὐκοῦν ἄρτος σοι γέγονε σῶμα.

Sarac. Σύμφημι.

Theod. Καὶ πῶς σοι ἄρτος γέγονε σῶμα;

Sarac. Τὸν τρόπον ἀγνοῶ.

Theod. Διὰ τοῦ λαιμοῦ ἡ βρωσις καὶ ἡ πόσις εἰς τὸν στόμαχον κατέρχεται, ὡς εἰς χύτραν· περιει-
μένου δὲ τῷ στομάχῳ τοῦ ἥπατος θερμοῦ ὄντος, ἐφούται ἡ τροφή, καὶ χυλοῦται, καὶ τὸ μὲν παχυμε-
ρὲς, κάτω χωρεῖ, τὸ δὲ λεπτομερὲς καὶ κεχυλωμέ-
νον, ἐπιπολάζει· ὡς θερμὸν δὲ τὸ ἥπαρ, καὶ συμφῶ-
δες ὑπάρχον, ἀνκασπᾷ, καὶ αἱματοί, καὶ ὡς δι' ὀχετῶν
ἅπαν τὸ σῶμα διὰ τῶν φλεβῶν καταρδεύει, μερίζον
τὴν ἐν τῷ στομάχῳ χυλωθεῖσαν τροφήν, καὶ ἐν
αὐτῷ αἱματοθεῖσαν, ἐκατέρῳ τῶν μερῶν συμμε-
ταβαλλομένην, οἷον ἐστὶν ἐκεῖνο, ὁστέοις ὁστέον,
μυελῶς μυελόν, νεύροις νεῦρον, ὀφθαλμοῖς ὀφθαλμὸν,
ὀριζὶ τρίχα, δέρματι δέρμα, θυξιν θυγά. Καὶ οὕτως
γὰρ ἡ τοῦ βρέφους εἰς ἄνδρα αὐξήσις, τοῦ ἄρτου αὐ-
τοῦ γεγονότος σῶμα, καὶ τῆς πόσις αἷμα.

Sarac. Ἔοικε.

Theod. Τὸν αὐτὸν τρόπον γίνεσθαι τὸ ἡμέτερον
νοεῖ μυστήριον. Τίθῃσι γὰρ ἐπὶ τὴν ἁγίαν τράπε-
ζαν ὁ ἱερεὺς τὸν ἄρτον, ὁμοίως καὶ τὸν οἶνον, καὶ
ἐδόμενος ἐπικλήσει ἁγία, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον κά-
ττεισι, καὶ ἐπιφοιτᾷ τοῖς προκειμένοις· καὶ τῷ πυρὶ
τῆς θεότητος αὐτοῦ, εἰς σῶμα, καὶ αἷμα Χριστοῦ
τὸν ἄρτον καὶ τὸν οἶνον μεταβάλλει, οὐχ ἡττον, ἢ τὸ
ἥπαρ τὴν τροφήν, εἰς τὸ τοῦ τινος ἀνθρώπου σῶμα.
Ἡ οὐ δίδως, ὡ τᾶν, δύνασθαι τὸ πανάγιον Πνεῦμα,
ὑπερ τὸ σὸν ἥπαρ δύναται ἐκτελεῖν;

Sarac. Δίδωμι, φησὶν. Καὶ στενάξας ἡσύχασεν.

XXIII.

Ἐτέρα ἐρώτησις, ὅτι ὁ Χριστὸς γεγονώς ἄνθρωπος,
Θεὸς ἀληθινὸς ἐστίν.

*Alia interrogatio, quod Christus homo factus,
sit simul verus Deus.*

Interprete Genebrardo.

Sarac. Ὁ Χριστὸς εἶπεν, ὅτι· Ὁ δύναται ὁ
Υἱὸς ποιεῖν ἅψ' αὐτοῦ οὐδὲν, ἐὰν μὴ τι βλέπῃ τὸν
Πατέρα ποιοῦντα. Πῶς οὖν Θεός ἐστιν, ὡς φασι, ὁ
μὴ δυνάμενος ἅψ' αὐτοῦ τι;

Abuc. Δύνασθαι ἵπτασθαι;

Sarac. Οὐχί.

Abuc. Ἐὰν ἴδῃς εἰς τὸ ὕψος ἀετὸν πετόμενον,
καὶ δυνήθῃς ὁμοίως εἰς τὸ ὕψος αἵρεσθαι, καὶ ὡς ἀε-
τὸς ἵπτασθαι, πότερος ὑμῶν ἐσται τοῖς ὁρῶσι θαυ-
μαστότερος; σὺ, ἢ ὁ ἀετός;

ⁱ Joan., v. 19.

A Theod. Neque nobis, nec illis illudimus.

Sarac. Suade mihi non ex tua Scriptura, sed ex
communibus, et confessis notionibus.

Theod. Quid ais? panis non efficitur corpus
Dei?

Sarac. Ad utramque partem contradictionis re-
spondere dubito.

Theod. Genuitne te tam procerum mater tua?

Sarac. Minime; sed parvum.

Theod. Ecquis te procerum fecit?

Sarac. Alimentum, Deo volente.

Theod. Panis igitur factus est tibi corpus.

Sarac. Intelligo.

Theod. Et quomodo panis factus est tibi cor-
pus?

B Sarac. Modum ignoro.

Theod. Cibis potusque per guttur in stoma-
chum, tanquam in ollam demittitur. Demissus
complexu stomachi, et calore hepatis coquitur, et
in chylum vertitur, et pars crassior deorsum se-
cedit, pars autem tenuis versa in chylum fluitat;
hepar vero ut calidum et molle attrahit, et in san-
guinem mutat, et per venas tanquam per ductus
aquarum, totum irrigat corpus, alimentum, quod
in stomacho mutatum est in chylum et in sangui-
nem in se singulis membris distribuens, ut quod-
que illorum est, ossibus os, medullæ medullam,
nervo nervum, oculis oculum, capillis capillos,
cuti cutem, unguibus ungues. Atque ita pueri in-
fantis in virum accretio, mutato illi pane in cor-
pus, et potione in sanguinem.

Sarac. Ita videtur.

401 *Theod.* Eodem modo cogita mihi fieri
mysterium nostrum. Ponit sacerdos panem super
sanctam mensam, similiter et vinum, et precante
eo precationem sanctam, descendit Spiritus san-
ctus in ea, quæ proposita sunt; et divinitate sua
panem et vinum in corpus, et sanguinem Christi
mutat non minus, quam hepar cibum in corpus
alicujus hominis. An, amice, non das, ut possit
Spiritus sanctus perficere, quod hepar tuum po-
test?

Sarac. Do, inquit, et suspirans tacuit.

Sarac. Ego.

Abucar. Deo ergo tuo admirabilior est Christus.

A Σαρακ. Ἐγώ.

Ἀβουκ. Οὐκ οὖν Θεοῦ σου θαυμαστότερός ἐστι ὁ Χριστός.

XXIV.

Aliud dogma de una uxore.

Ἑτέρα ἐρώτησις, περὶ μονογαμίας.

Turriano interprete.

Sarac. Unde vobis videtur, episcopo, habere unam uxorem honoratius esse quam habere multas? oportebat enim vos, qui a conjugio multarum abhorretis, a conjugio etiam unius abhorrrere. Cujus enim malum est generale, et particulare etiam malum est, et ejus particulare bonum, etiam est generale bonum: de singularibus enim necessario prædicatur generale.

Theod. Hoc particulare non est particulare generalis, sicut quidam homo est particulare hominis; imo est hoc particulare oppositum generali, sicut moderatum immoderato, justum avaritiæ.

402 Sarac. Proba mihi non ex vestris Esaiis, aut Matthæis, quos non multum attendo, sed ex communibus notionibus, cogentibus, et certis.

Theod. Undecunque velis, suppetit mihi ad saturandum te. Qua de causa despondetur mulier viro?

Sarac. Nescio.

Theod. Duabus de causis, ad voluptatem, et ad procreationem liberorum.

Sarac. Liqueat ita esse.

Theod. Ab Adam primo homine hucusque nostine aliquem hominem, qui omne genus voluptatis, et delectationis a Deo consecutus sit magis quam ille?

Sarac. Minime.

Theod. Num vel una voluptatis specie caruit?

Sarac. Nequaquam.

Theod. Quot ei factæ sunt uxores?

Sarac. Una.

Theod. Ostensum igitur est voluptatem ex una uxore perfectiorem esse voluptate ex multis.

Sarac. Necessaria est hæc assensionis inductio. Sed consentaneum esse videtur, ut liberorum generatio copiosior sit ex multis conjugibus.

Theod. Quod tempus videtur tibi magis indiguisse multorum liberorum procreatione quam illud?

Sarac. Nullum.

Theod. Ostensum igitur est, habere unam, plus valere ad suscipiendum multos liberos, quam habere multas. Nec obscurum est, contrariam esse, et ex amore carnis proficiscentem sententiam illorum, qui cum erat multitudo hominum, jus habendi multas uxores constituerunt; cum alioqui auctor mundi tunc, cum erat paucitas hominum, conjugium unius sanxerit.

Σαρακ. Πόθεν ὑμῖν, ὡς ἐπίσκοπε, φαίνεται ἡ μονογαμία τῆς πολυγαμίας ἐννομώτερος; ἐχρῆν γὰρ ὑμᾶς τὴν πολυγαμίαν βδελυτομένους ἀρνεῖσθαι καὶ τὴν μονογαμίαν. Οὐτίνος γὰρ κακὸν τὸ καθόλου, καὶ τὸ μερικὸν κακὸν, καὶ οὐτίνος τὸ μερικὸν καλὸν, καὶ τὸ καθόλου καλόν· τῶν γὰρ καθ' ἑκάστον, τὸ καθόλου ἐξ ἀνάγκης κατηγορεῖται.

B Θεόδ. Τοῦτο τὸ μερικὸν, οὐκ ἐκ τοῦ καθόλου σου διαίρεται, ὥς ὁ δεῖνα ὁ ἄνθρωπος ἐκ τοῦ καθόλου ἀνθρώπου· ἀλλ' ἐστι τοῦτο τὸ μερικὸν ἀντικείμενον τῷ καθόλου ὡς μέτρον πρὸς ἀμετρίαν, καὶ ὡς δίκαιον πρὸς πλεονεξίαν.

Σαρακ. Πείσθ' με, οὐκ ἐκ τῶν καθ' ὑμᾶς Ἥσαίου τε, καὶ Ματθαίου, οἷς οὐ πάνυ προσέχω, ἀλλ' ἐξ ἀναγκαστικῶν, καὶ ὁμολογουμένων κοινῶν ἐννοιῶν.

Θεόδ. Ὅθεν βούλει, εὐπορῶ σε κορέσασθαι⁹⁹. Τοῦ χάριν ἡ γυνὴ μνηστεύεται τῷ ἀνδρὶ;

Σαρακ. Οὐκ οἶδα.

Θεόδ. Δυσὶν ἔνεκα πραγμάτων· ἡδονῆς τε, καὶ τεκνοποιίας.

Σαρακ. Πρόδηλον.

C Θεόδ. Ἀπὸ τοῦ πρωτοπλάστου Ἀδὰμ ἕως τοῦ νῦν ἐγνωσταί σοι ἄνθρωπος παντοίας ἀπολαύσεως παρὰ Θεοῦ τυχὼν ἐκείνου μάλιστα;

Σαρακ. Οὐδεὶς.

Θεόδ. Μὴ ἐνδεὴς ἐπαφύκει καὶ ἐνδὸς μιᾶς ἡδονῆς εἶδους;

Σαρακ. Μὴ δῆτα.

Θεόδ. Καὶ πόσαι αὐτῷ πεπλαστοῦργηται γυναῖκες;

Σαρακ. Μία.

Θεόδ. Δέδεικται ἄρα ἡ διὰ τῆς μιᾶς γυναικὸς ἡδονὴ, τῆς διὰ τῶν πολλῶν τελειότερα.

Σαρακ. Ἀναγκαία ἡ τῆς συγκαταθέσεως ἐπαγωγὴ. Ἄλλ', ὡς εἶπες, διὰ τῶν πολλῶν βαφίλεστέρα ἐστὶν ἡ παιδοποιία.

D Θεόδ. Ποῖος καιρὸς μάλλον ἐκείνου φαίνεται σοὶ πολυτεχνίας ἐνδεέστερος;

Σαρακ. Οὐδεὶς.

Θεόδ. Οὐκ οὖν ὑμῖν δέδεικται, καὶ κατὰ πολυτεχνίαν τῶν πολλῶν, βαφίλεστέρα. Καὶ οὐκ ἄδηλον, τὸ ἀντίθεον, καὶ φιλόσαρκον φρόνημα τῶν ἐν τῷ καιρῷ τῆς πολυανθρωπίας πολυγαμεῖν θεμιστευόντων, τοῦ δημιουργοῦ τῷ καιρῷ τῆς ὀλιγαθρωπίας μονογαμεῖν θεσπίσαντος.

VARIAE LECTIONES.

⁹⁹ Turrianus hic plura

Ὁ δὲ Σαρακηνὸς τὴν ἤτταν ὁμολογεῖν ἐντρεπόμενος, **A** καὶ τὴν αἰσχύνην τοῦ δόγματος αὐτοῦ συσκιάσαι τεχνάζομενος, Πρόσθες μοι, φησί, καὶ ἕτερον ὑπόδειγμα.

Θεόδ. Ἐστῶσαν δούλοι δύο δεσπότης ἐνός, εἰς ἀποδημίαν στελλόμενοι μίαν, ὣν ὁ μὲν ὑπὸ τοῦ δεσπότητος κελεύεται ἱμάτια περιβάλλεσθαι, ὅσα ἂν βούλεται· ὁ δὲ χιτῶνα ἓνα περιτίθεσθαι προστάττεται, καὶ ὁπότερος δ' ἂν βίγῳσῃ, ὀγδοήκοντα μάστιγας μαστιγθῆναι. Ὁ οὖν οὕτως αὐτοῖς νομοθετήσας δεσπότης, ἄρα δίκαιος, ἢ ἀδίκος σοὶ φαίνεται; καὶ μάλιστα εἰ ἀσθενέστερός ἐστιν ὁ μονοχίτωνεὶν κελευθείς;

Σαρακ. Ἀδίκος.

Θεόδ. Οὐκ οὖν ἀδικίας τοῦ Θεοῦ ὑμεῖς κατηγορεῖτε, λέγοντες, αὐτὸν νενομοθετήκεναι τὴν γυναῖκα εὐλοισιοτέραν πρὸς τὸ πάθος οὔσαν, τέταρτον μέρειον τοῦ ἀνδρός μόνον ἔχειν, τὸν δὲ ἄνδρα καρτερικώτατον ὄντα, τέσσαρας γυναῖκας ἔχειν, δίχα τῆς τῶν παλακῶν ἀγέλης, καὶ ἐκάστης τῆς πορνείας εἶναι τὴν ποιήν, ὀγδοήκοντα μάστιγας. Τί γὰρ ἂν γένοιτο τῆς ἀδικίου ταύτης νομοθεσίας ἀδικιώτερον;

Σαρακ. Ἀγε δὴ μοι, καὶ ἄλλο πρόσθε ὑπόδειγμα.

Θεόδ. Πότερον ὁρῶν ὁ Θεὸς ἐν τοῖς ἀνθρώποις πολιτευομένην εὐφραίνεται, εἰρήνην, ἢ μάχην;

Σαρακ. Εἰρήνην.

Θεόδ. Εἰ γυναῖκας πολλὰς ὁ ἄνθρωπος φοιτᾷ, εἰρηνεύειν σοὶ μάλλον ἢ τότε δοκεῖ, ἢ ὅταν ἔχει μίαν;

Σαρακ. Ποτὲ μὲν οὕτως, ποτὲ δὲ οὕτως.

Θεόδ. Ἐνδέχεται αὐτὰς πρὸς ἀλλήλας ἀγάπην ἔχειν ποτέ;

Σαρακ. Οὐχί.

Θεόδ. Φαρμακείαις πολλάκις οὐ χρώμεναι τὸν ἄνδρα καὶ ταυτὰς φθείρουσιν; ἐν δὲ ταῖς συγγενείαις αὐτῶν ἐριδὲς ἐπιφύεσθαι, οὐκ ἀσπόνδους ἐξῆψαν μάχας; ἢ δὲ μονογαμία τὰ πρῶν διεστῶτα γένη τῶν δύο ἦνωσε, καὶ τὰ δοκοῦντα διαιρεῖσθαι, σπῆψεν.

Σαρακ. Ἔοικεν.

Θεόδ. Ἐντεῦθεν ἡμῖν ἡ μονογαμία τῆς πολυγαμίας ἐντιμότερα, καὶ ἐννομωτέρα, ὥς Θεῷ προκριθῶσως. ⁶⁰ ἄλλ', εἰ βούλει, σοὶ ἕτερον προσθήσω ὑπόδειγμα.

Σαρακ. Ἡ τῶν ὑποδειγμάτων ἀψευδής τῆς ἐρωτήσεως ἐκδοσις, τὰς ἀκοάς μου διαπετάσασα, μικροῦ με Χριστιανὸν πεποίηκεν. Ἄλλ' ἄλις μοι.

Ἀπόδειξις ὅτι ἔχει ὁ Θεὸς Υἱὸν ὁμοούσιον, συναρχόν τε καὶ συναιδίων.

Τῶν Ἀγαρηνῶν τὸ φρόνημα, καὶ πᾶσα αὐτῶν ἡ σπουδὴ πρὸς τὸ ἀθετεῖν τὴν τοῦ Θεοῦ Λόγου θεότητα

Hic Saracenus eum se victum confiteri vereretur, et turpitudinem dogmatis sui obtegere et inumbrare machinaretur: Adhibe, inquit, mihi aliud exemplum.

Theod. Sint unius Domini servi duo missi ad peregrinandum, alterum jubeat dominus indui multis vestibus, alterum una tantum tunica; et utrumvis eorum frigore rigentem octoginta verberibus cædi. Qui sic igitur legem istis imponeret, justusne an injustus dominus tibi videtur, præsertim si is quem jubet unam tunicam habere, imbecillior esset?

403 Sarac. Injustus.

Theod. Deum igitur vos injustitiæ accusatis, cum dicitis legem tulisse, ut mulier, quæ infirmior est ad resistendum libidini, unum virum tantum habeat; vir autem, qui est alioqui tolerantior, quatuor habeat uxores; ut omittam gregem concubinarum. Ait autem fornicationis supplicium esse octoginta verbera. Quid ista iniqua lege iniquius esse potest?

Sarac. Age, adde adhuc aliud exemplum.

Theod. Utro duorum magis Deus in republica delectatur, pace, an pugna?

Sarac. Pace.

Theod. Si vir uxores habeat multas, videtur ne tibi tunc magis in pace esse, quam cum unam habet?

Sarac. Quandoque sic; quandoque secus.

Theod. Potest contingere unquam, ut ipsæ inter se ament?

Sarac. Minime.

Theod. Annon potius veneno sæpenumero usæ et virum, et aliæ alias inter se de medio tollunt? in cognationibus earum nonne ortæ contentiones pugnas commiserunt perpetuas? conjugium vero unius, stirpes duorum, quæ ante dissidebant, conjunxit; et quæ divulsa esse videbantur, copulavit;

Sarac. Par est, credere.

Theod. Hinc fit, ut habere unam uxorem honoratius sit et sanctius, ac divinius. Sed si vis, aliud adhuc exemplum apponam.

Sarac. Dum tibi aures apertas adhibeo, me prope Christianum fecisti. Sed hæc mihi satis.

Demonstratio, quod Deus habeat Filium consubstantialem, ut ipse carentem principio, et cœternum (56).

Agarenorum cogitatio, et omne studium eorum eo spectat, ut divinitatem Verbi Dei negent; et un-

VARIÆ LECTIONES.

⁶⁰ Locus mendosus. for. ὥς Θεῷ προκριθεῖσα. Tanquam a Deo polygamizæ prælata.

NOTÆ.

(56) Opusculum illud in editis, num. 25. Latine solummodo exstabat. Græca ex volumine Regio

descripsit Cotelerius et cum interpretatione edidit Patrol. Apost. t. I, p. 259 not.

Ὁ Σαρακ. Καὶ τίς ἐστὶν ὁ τῷ Θεῷ ἴσος· καὶ συν-
ἀναρχος, ὅς καὶ ὑπ' αὐτοῦ ἀρχοῖτο;

Θεόδ. Οἱ ἀρχόμενοι τριττοί· ὁ μὲν γὰρ βουλόμε-
νος ἀρχοῦνται· ὁ δὲ τυραννοῦμενος· ὁ δὲ μήτε βου-
λόμενος, μήτε τυραννοῦμενος· ἀλλ' ὁ Θεός, βουλη-
θέντων οὐκ ἀρχει, ἵνα μὴ πάλιν βουληθέντες διαδέ-
ξωνται αὐτὸν, καὶ πρὸς τοῦτο οὐ συνάναρχον, οὐδὲ φυ-
σικὴν σχολὴν τὴν ἀρχὴν· μετὰ βούλησιν γὰρ, καὶ πρόσ-
φατον καὶ ἀτιμον, καθὰ εἴρηται· ἀλλ' οὐδὲ τυραννου-
μένων ἀρχει· ἀπρεπὲς γάρ, σὺν τοῖς λοιποῖς ἀτοπή-
μασιν. Ὑπολέλειπται οὖν εἰπεῖν ὅτι ὁ Θεός ἀρχει
οὐ βουλομένου, οὐδὲ τυραννομένου, ἀλλὰ φυσικῇ
ἀρχῇ ἀρχόμενου.

Deus esse princeps, non ut volentis, nec tyrannidem subeuntis, sed naturali principatu habentis.

Ὁ Σαρακ. Καὶ τίς ἐστὶν ὁ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ φυσικῶς B
ἀρχόμενος;

Θεόδ. Οἱ ἀρχοντες τρισσοί· ὁ μὲν γὰρ, ψήφῳ τῶν
ἀρχομένων ἀρχει· ὁ δὲ, τυραννίδι· ὁ δὲ, φύσει· ἀλλ'
ὁ μὲν Θεός ψήφῳ ἀρχομένων οὐκ ἀρχει, διὰ τὰ
προειρημένα ἀνάμυστα ἐπὶ Θεοῦ λεχθῆναι συμδεθ-
κότα· ἀλλὰ οὐδὲ τυραννίδι· τοῦ Θεοῦ γὰρ ἡ τυραννὶς
μακρὰν ἀπορραπίζεται· ὑπολέλειπται δὲ ἅρα ἀ τρίτος
τρόπος, καθ' ὃν λέγεται ὁ Θεός ἀρχων πάσης ψήφου
ἀνώτερος, καὶ πάσης τυραννίδος ἐλεύθερος, ὃ ἐστὶ
φύσει.

Ὁ Σαρακ. Καὶ τί ἐστὶν ὁ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ φυσικῶς
ἀρχόμενος;

Θεόδ. Ὁ Υἱὸς αὐτοῦ, δι' οὗ ἀρχων καὶ Πατὴρ οὐκ
ἡργμένος ὁ Θεός γνωρίζεται· διότι φυσικὴν πράγμα
πᾶν, τῆς κατὰ προαίρεσιν θελήσεως προτέβεται.

Ὁ Σαρακ. Οἶον τί φῆς;

Θεόδ. Πρὸ γὰρ τοῦ θέλειν ἀναπνεῖν, ἀναπνέομεν·
καὶ πρὸ τοῦ θέλειν ἀκούειν, ἀκούομεν· καὶ πρὸ τοῦ
θέλειν ὀρεῖν, βλέπομεν. Ἰδοὺ γὰρ, σὺ, ὡ ἀρνητὰ τῆς
τοῦ Θεοῦ Λόγου θεότητος, ἀποδείδειται, ὅτι ἐστὶ τῷ
Θεῷ Υἱὸς ὁμοούσιος, συνἀναρχός τε καὶ συναΐδιος,
ταῖς τῆς θεότητος ὑπεροχαῖς τῷ γεννήτορι συν-
εδρεύων, ὑπὸ πάσης ἀοράτου καὶ ὁρατῆς κτίσεως
δημιουργὸς καὶ δεσπότης σὺν αὐτῷ λατρευόμενός τε
καὶ προσκυνούμενος, τὸν οὐρανὸν ἔχων θρόνον, καὶ
τὴν γῆν ὑποπόδιον· ἔτι δὲ καὶ προφητικῶς εἰπεῖν,
σπιθαμῇ τὸν οὐρανὸν μετρῶν, καὶ τὴν γῆν δρακί, ὡ
πάντα τὰ ἔθνη ἐνώπιον, ὡς ῥοπή ζυγοῦ, καὶ ὡς στα-
γὴν ἀπὸ κάδου.

A 404 Sarac. Equis est Deo par, et instar illius
carens principio, qui illum habeat principem?

Theod. In quos est principatus, sunt triplices.
Unus quidem volens, habebit principem: alius
per vim et tyrannice: alius vero neque volens,
neque vi adactus. At Deus non est princeps, quia
volunt ii quorum est princeps: ne rursus, si ve-
lint, ei succedant: ac præterea non habeat prin-
cipatum naturalem, ac simul absque principio;
utpote post voluntatem, et nuperum ac inhonora-
tum, sicut dictum est. Sed nec vim ac tyranni-
dem passorum princeps est: neque enim decet;
præter reliqua absurda. Restat igitur ut dicatur

Sarac. Equis est qui natura Deum habet prin-
cipem?

Theod. Triplices sunt principes: alius enim
suffragio eorum quibus præest, princeps est: alius
per tyrannidem, alius natura. Verum Deus eorum
quibus præest suffragio non est princeps; ob præ-
dicta incongrua quæ de Deo dicenda essent: sed
neque per tyrannidem; tyrannis enim procul a Deo
profligatur: superest itaque tertius modus, quo
Deus dicitur princeps omni suffragio superior, et
ab omni tyrannide liber, qui est modus natu-
ralis.

Sarac. Et quis est qui Deum naturaliter prin-
cipem habet?

Theod. Filius ejus; per quem Deus, princeps
et Pater non cœptus seu absque principio agno-
scitur. Quia omnis res naturalis voluntatem ele-
ctionis præcellit.

Sarac. Quid verbi gratia ais?

Theod. Ante enim quam velimus respirare, re-
spiramus; et antequam velimus audire, audimus;
et antequam velimus videre, videmus. En igitur,
o tu negator divinitatis Verbi Dei, demonstratum
est quod Deo est Filius consubstantialis, carens
ut ille principio, et coeternus, excellentiis di-
vinitatis cum genitore præsidens, ab omni creatura
inaspectabili et aspectabili tanquam Creator et Do-
minus cum ipso cultus et adoratus, qui cælum pro
throno habet, ac terram pro scabello; insuperque,
ut propheticè dicatur, qui palmo cælum metitur,
et terram pugno; ante cujus conspectum omnes
gentes sunt quasi monietum stateræ, et quasi
stilla de situla ^f.

XXVI.

Τοῦ αὐτοῦ διάλεξις ἀποδεικνύουσα, ὅτι ὁ Πατὴρ
ἀεὶ γεννᾷ, ὁ δὲ Υἱὸς ἀεὶ γεννᾷται.

Theodori monachi demonstratio (56*), quod Pater
semper generat, Filius autem semper generatur.

Turriano interprete

Ἀρετικὸς. Πότερόν σοι δοκεῖ; πᾶν τὸ εἰς πέρας
ἐλθὼν ἤρξατο, ἢ οὐ;

Hæreticus. Utrum tibi videtur, omne quod ad fi-
nem venit, cœpit, an non?

Isa. xi, 12. 15.

NOTÆ.

(56*) Hunc titulum habebat versio Turriani. In
altero cod. Bavarico, Θεωδῶρου πρεσβυτέρου τῆς

Ἐκκλησίας, Theodori presbyteri Raithu. Secundus codex
Bavar. Τοῦ αὐτοῦ διάλεξις ἀποδεικνύουσα, etc.

405 *Orthod. Cœpit.*

Hæret. Nonne omne quod Cœpit, cum non esset, eo devenit, ut esse inciperet?

Orthod. Quid ni?

Hæret. Igitur genuit Pater, et genitus est Filius?

Orthod. Maxime.

Hæret. Si ille genuit, et hic genitus est, hæc præterierunt, generare scilicet Patrem, et generari Filium; hæc autem præterita finem acceperunt. Quod autem ejusmodi est, cœpit, ut concessum est; cœpit igitur Pater generare, et Filius generari. Cœpit igitur esse hoc quod est, Patrem generare, et hoc, Filium generari. Cœpit igitur quod est esse Patrem; et similiter hoc, quod est esse Filium. Annon videntur tibi hæc sic concludi?

Orthod. Non videntur mihi.

Hæret. Cur non?

Orthod. Quia si diceretur secundum tempus in Deo: Genuit, et, Genitus est, extra dubitationem esset quod dicitur. Sed quia mens pia hæc æterne ponit, non jam tanquam præterita accipienda sunt, sed tanquam quæ semper sint; sicut enim erat Deus non tanquam qui haberet præteritam essentiam, est enim semper, sic genuit Pater, et Filius genitus est.

Hæret. Imperfecta ergo est generatio, siquidem ille semper generat, et hic generatur. Annon sic est?

Orthod. Nequaquam. Etenim Pater semper est, et similiter Filius; imperfecta igitur est essentia Patris, et Filii, ut tu sentis, quia non accipit finem; quin potius hoc est perfectissimum, quod habet finem excedens, id est, e se, et semper in fine est, et non accedit foris finis. Præterea quia generari Filium non significat aliud, quam habere essentiam ex Patre; semper autem habet essentiam ex Patre: semper igitur generatur. Oportebat enim, ut qui proprie Filius est, semper haberet essentiam ex Patre, non sicut nos, qui principium tantum habemus. Generari enim homonymum est, siquidem in nobis via est ad essentiam habendam; in Filio autem Dei essentiam ipsam significat, et non viam ad essentiam, modo solum differunt: esse enim per se acceptum essentia est; ut autem intelligitur esse ex Patre, generare dicitur. Quare cum duo significata in eo, quod est generari, demonstrata sint, in primo quidem absurdum et semper generari, in secundo vero minime, in eo enim quod est generari, quod duplex est, unum quidem habet finem ipsam essentiam,

A *Orthod.* ἤρξατο.

Αἰρετ. Οὐχὶ πᾶν τὸ ἀρξάμενον ἐκ τοῦ μὴ εἶναι ἦλθεν εἰς ὃ ἤρξατο;

Orthod. Πῶς γὰρ οὐ;

Αἰρετ. Ἄρα ἐγέννησεν ὁ Πατήρ, καὶ ὁ Υἱὸς ἐγενήθη;

Orthod. Πάνυ μὲν οὖν.

Αἰρετ. Εἰ οὖν ὁ μὲν ἐγέννησεν, ὃ δὲ ἐγενήθη, ταῦτα δὲ παρήλθεν· ἦγουν τὸ τὸν Πατέρα γεννᾶν, καὶ τὸν Υἱὸν γεννᾶσθαι, τὰ δὲ παρελθόντα πέρας ἔλαβε· τὸ δὲ τοιοῦτον ἤρξατο, ὡς ὠμολόγηται· ἤρξατο ἄρα τὸν Πατέρα γεννᾶν, καὶ τὸν Υἱὸν γεννᾶσθαι. Ὡστε, καὶ τὸ εἶναι Πατέρα ἤρξατο, ὁμοίως δὲ καὶ τὸ εἶναι Υἱόν. Ἡ οὐ δοκεῖ σοι ταῦτα οὕτω συλλογίσθαι;

B

Orthod. Οὐδαμῶς.

Αἰρετ. Πῶς γὰρ;

Orthod. Εἰ μὲν γὰρ χρονικῶς ἐλέγετο ἐπὶ τοῦ Θεοῦ, Ἐγέννησε, καὶ Ἐγενήθη, ἀποροντῆν τὸ λεγόμενον. Ἐπεὶ δὲ ὁ εὐσεβὴς νοῦς αἰωνίως ὑποτίθῃσι ταῦτα, οὐκ εἶτι ὡς παρελθόντα ληπτέον αὐτὰ, ἀλλ' ὡς αἰὲν ὄντα· ὥσπερ γὰρ ἦν ὁ Θεὸς, οὐχ ὡς παρελθούσαν ἔχων τὴν ὑπαρξιν· καὶ γὰρ ἔστιν αἰεὶ, οὕτως τὸ, Ἐγέννησε, καὶ, Ἐγενήθη.

Αἰρετ. Ἀτελὴς ἄρα ἡ γέννησις, εἰ ὁ μὲν αἰεὶ γεννᾷ, ὃ δὲ γεννᾶται. Ἡ οὐχ οὕτως ἔχει;

C

Orthod. Οὐ μὲν οὖν. Καὶ γὰρ ὁ Πατὴρ αἰεὶ ἐστίν· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Υἱός· ἀτελὴς ἄρα κατὰ σὲ ἡ ὑπαρξὶς τοῦ τε Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, ὅτι οὐ λαμβάνει πέρας· μᾶλλον δὲ τοῦτο ἐστὶ τὸ τελειότατον, τὸ οἰκοῦσθαι ἐκ τὸ τέλος καὶ αἰεὶ ἐν τέλει ὄν, καὶ οὐκ ἐξωθεν ἐπιγιγνώμενον. Ἐτι δὲ ἐπεὶ τὸ γεννᾶσθαι τὸν Υἱὸν οὐκ ἄλλο σημαίνει, ἢ τὸ ἔχειν τὴν ὑπαρξιν ἐκ τοῦ Πατρὸς· αἰεὶ δὲ πατρὸθεν ἔχει τὴν ὑπαρξιν· αἰεὶ ἄρα γεννᾶται· ἴδει γὰρ τὸν κυρίως Υἱὸν αἰεὶ ἔχειν τὴν ὑπαρξιν ἐκ τοῦ Πατρὸς, καὶ οὐχ ὡς ἡμεῖς, οἱ τὴν ἀρχὴν μόνον. Τὸ γὰρ γεννᾶσθαι ὁμῶνυμον· ἐπὶ μὲν γὰρ ἡμῶν ὁδὸς ἐστὶν εἰς ὑπαρξιν· ἐπὶ δὲ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, αὐτὴν τὴν ὑπαρξιν σημαίνει, καὶ οὐχὶ ὁδὸν εἰς ὑπαρξιν· μόνῃ δὲ τῇ τρόπῳ διαφέρουσι· τὸ γὰρ εἶναι αὐτὸ καθ' αὐτὸ μὲν λαμβανόμενον, ὑπαρξὶς ἐστίν, ὡς δὲ ἐκ τοῦ Πατρὸς νοούμενον, γεννᾶσθαι λέγεται. Ὡστε

D

ἐπεὶ δύο σημαίνόμενα εἰδείχθη τοῦ γεννᾶσθαι, κατὰ μὲν τὸ πρῶτον, ἀποπὸν ἐστὶ τὸ γεννᾶσθαι αἰεὶ· κατὰ δὲ τὸ δεύτερον οὐδαμῶς· τοῦ γὰρ γεννᾶσθαι, τὸ μὲν τέλος ἔχει τὴν ὑπαρξιν, ὅπερ εἰ οὐ λαμβάνει τὸ ἴδιον τέλος, ἀτελὴς ἐστίν· ἐπὶ δὲ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, οὐχ

NOTÆ.

Ejusdem dissertatio, demonstrans, etc. Refertur autem illud: Τοῦ αὐτοῦ ad Abucaram, quia in proxime antegresso dialogo hæc erat inscriptio: Θεοδώρου φιλοσόφου ἐπισκόπου Καρῶν τοῦ Ἀβουκαρά, Theodori philosophi, episcopi Carum, Abucaræ. Utrum autem Theodorus Abucara, et ille presbyter lauræ, seu monasterii Raithu sint unus et idem, incertum habeo. Ex monasteriis certe usitati moris erat episcopus educere. Exstat Theo-

dori presbyteri Raithu, seu ut alii vocant, Rhæ-tensis libellus, tom. I *Biblioth. SS. PP.* interpr. Godefrido Tilmanno, adversus hæreses, quibus jam olim hypostatica duarum in Christo naturarum unio oppugnata est. Eundem Latine reddidit Turrianus: imo et Calvinianus Beza non modo vertit, sed Græco-Latine publicavit. Doctores inquirant, utrum sub istis Theodoris unus an duo lateant.

οὕτως ἔχει. Οὐ γὰρ ἔχει τὸ τέλος τὴν ὑπαρξίν, τὸ ἄνθρωπον τοῦ Θεοῦ γεννᾶσθαι, ἀλλ' ἔστι τέλος, καὶ ἐπὶ αὐτὸν ἔστιν. Ἐπεὶ οὖν ἐδείχθη αὐτὸν γεννᾶσθαι τὸν Υἱόν, τοῦτ' ἔστιν, αὐτὸν ἐκ τοῦ Πατρὸς ἔχειν τὸ εἶναι, καὶ ὁ Πατὴρ ἄρα αὐτὸν γεννᾷ, ἡγούσαν αὐτὸν αἰτίας ἔστι τοῦ Υἱοῦ. Καὶ ταῦτα οὕτως διορίσθω.

Et Patre utique semper generat, id est, semper explicata sint.

Σχόλιον τοῦ αὐτοῦ.

Λέγεται ἄρα τὸ δοκοῦν ἀπορον πρόβλημα, λέγω δὲ τὸ, πότερον, ὄντα αὐτὸν γεγέννηκεν, ἢ οὐκ ὄντα. Ἐπεὶ γὰρ οὐκ ἄλλο σημαίνει τοῦτο ἢ τὸ, ὄντος αὐτοῦ, ἢν αἰτίας τοῦ εἶναι αὐτόν, ἢ μὴ ὄντος· οἷον ἂν οὖν ἀποκρισιν ἀρμόζει πρὸς ταύτην τὴν ἐρώτησιν ἀποδοῦναι, καὶ πρὸς τὴν ἰσοδυναμοῦσαν αὐτῇ προκειμένην ἐρώτησιν, τὴν ἰσοδυναμοῦσαν ἀποκρισιν ἀρμόσει λέγεσθαι. Ἐπεὶ οὖν ὁ Πατὴρ αὐτὸν αἰτίας ἔστι τοῦ εἶναι τὸν Υἱόν, δηλον, ὅτι αὐτὸν τοῦ Υἱοῦ ὄντος ἔστιν αἰτίας αὐτοῦ ὁ Πατὴρ. Ὡστε ὄντος αὐτοῦ ἢν αἰτίας αὐτοῦ ὁ Πατὴρ· τοῦτο δὲ ταυτὸν ἔστι τῷ, ὄντα αὐτόν γεγέννηκεν· ὄντα αὐτόν ἄρα γεγέννηκε. Καὶ οὐκ ἀτοπον. Ἐπεὶ γὰρ Θεοῦ, οὐ σημαίνει, τὸ γεγέννηκε, τὸ παράγειν τι ἐξ αὐτοῦ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι. Τότε γὰρ ἢν ἀτοπον τὸ, ὄντα αὐτόν γεγέννηκεν· ὡς δὲ διωρισάμεν, οὕτως.

A quod quidem si proprium finem **406** non accipit, imperfectum est; in Filio autem Dei non sic est, non enim hoc quod est, generari Filium, finem habet ipsam essentiam, sed est finis, et perfectum est. Quia igitur demonstratum est semper generari Filium, id est, semper habere ex Patre essentiam, et Patre utique semper generat, id est, semper est principium Filii. Atque hæc quidem sic

Scholium ejusdem.

Ex his solum manet problema illud, quod videtur dubitationis plenum, illud, inquam, utrum Pater existentem Filium genuerit, annon existentem. Cum enim hoc non significet aliud, quam istud; utrum Pater fuerit principium Filii existentis, an non existentis; quæ responsio ad hanc quæstionem dabitur, eadem accommodanda erit ad aliam huic æquipollentem. Cum igitur Pater semper sit principium Filii, manifestum evadit Patrem semper existentis Filii esse principium. Itaque existentis Filii principium est. Quod idem est, ac illud: existentem genuit; existentem igitur genuit. Neque hoc absurdum est. Nam illud genuit, non significat in Deo aliquid ex non esse ad esse producere; sic enim absurdum foret dicere, Patrem genuisse Filium existentem. Eo autem modo, quo nos id affirmamus, omni absurditate caret.

XXVII.

Θεοδώρου φιλοσόφου ἐπισκόπου Καρῶν τοῦ Ἀβουκαρά, περὶ Θεοῦ ὀνομάτων.

Theodori Hagropolitani disputatio de nomine Dei (57).

Turriano interprete.

Τὸ Θεὸς ὄνομα, ἀπὸ τίνος ἐνεργείας εἰρηται, οὐ μὴν τῆς ἐνεργείας ἔστι σημαντικόν, ἀλλὰ τῆς φύσεως τῆς ἐνεργούσης· εἰ γὰρ τὸ Θεὸς ὄνομα ἐνεργείας δηλωτικόν, πᾶν δὲ ὄνομα, οὐτινός ἔστι δηλωτικόν, ἐκείνου ἔστιν ὄνομα, καὶ τὸ Θεὸς ἄρα ὄνομα ἐνεργείας ἔστιν ὄνομα. Ὡστε τὸ ὀνομασμένον Θεός, ἡ ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ ἔστι. Θεὸς ἄρα ἡ ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ Θεὸς ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ ἔστι. Ταυτὸν ἄρα Θεός, καὶ ἐνέργεια Θεοῦ, ὅπερ ἀδύνατον.

Εἰ δὲ τις ἐριστικῶς λέγοι, ὡς οὐκ ἀδύνατον τοῦτο τιθέναι, ἴστω, ὡς πολλὰ ἀτοπα συμβαίνει αὐτῷ ὁμολογεῖν. Πρῶτον, τὸ πρὸς τὸ αὐτὸ λέγεσθαι. Τὰ γὰρ ταυτὰ, πρὸς τὸ αὐτὸ λέγεται¹, εἴγε τὸν αὐτὸν δέχεται; ἄλλη² τοῦ Θεοῦ λέγεται ἐνέργεια· ὁ Θεὸς οὐ λέγεται τοῦ Θεοῦ εἶναι Θεός. Ἐτι ἡ ἐνέργεια ἐνεργουντός ἔστιν ἐνέργεια, ὁ δὲ Θεὸς οὐκ ἐνεργουντός ἔστι Θεός. Ἐτι, εἰ ταῦτόν Θεός, καὶ ἐνέργεια Θεοῦ, κατηγοροῖντο ἂν ἀμφοτέρω κατὰ τῶν αὐτῶν. Ἀλλ' ὁ Θεὸς κατηγορεῖται κατὰ Πατρός, καὶ Υἱοῦ, καὶ Πνεύματος. Ἡ δὲ ἐνέργεια οὐχ ὁμοίως· ὁ γὰρ Πατὴρ Θεός· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Υἱός, καὶ τὸ

C Nomen Dei a quodam operatione dictum est; non tamen significat operationem, sed naturam operantem. Si enim nomen Deus, significat operationem, omne autem nomen cuius habet significationem, illius est nomen, igitur nomen Deus nomen operationis est. Quare quod nominatur Deus, operatio Dei est. Operatio igitur Dei est Deus; et Deus est operatio sua. Idem igitur est Deus, et operatio Dei, quod est impossibile.

D Si quis vero contentiose dicat posse hoc poni et concedi sciat is, multa absurda inde sequi. Primum, ad idem dici. Quæ enim sunt eadem, ad idem dicuntur; at operatio Dei, Dei operatio dicitur; Deus vero non dicitur esse Deus Dei. Præterea, operatio operantis operatio est; Deus autem non est Deus operantis. Rursus, si idem ipsum est Deus, et operatio Dei, dicuntur ambo de eisdem; at Deus de Patre dicitur, et Filio, **407** et Spiritu sancto, operatio vero non sic. Pater enim Deus est; similiter et Filius, et Spiritus sanctus. Pater autem non est operatio, vel Filius,

VARIÆ LECTIONES.

¹ Hæc non habentur in Turriano. ² ἀλλὰ legit Turr.

NOTÆ.

(57) Hunc titulum habet versio Turriani. Sed in uno cod. Bavarico expresse est ista, quam posuimus, inscriptio. In altero ista: Τοῦ αὐτοῦ ὀνόμα-

τος. Præcedit antea disputatiuncula Theodoro presbyt. Raithu inscripta.

et Spiritus sanctus, sed operantes. Quod vero maximum est, non dicere Deum esse ante suam operationem, sed simul; quæ enim sunt eadem, necesse est confiteri simul esse.

Si igitur Deus est æternus, et operatio ejus æterna est (58). Ex quo fit, ut effectus operationis æternus sit; est autem effectus operationis mundus: igitur æternus mundus, ut positum est. Atqui dicere hoc non solum non licet, sed impium est. Ad hæc, omnia, quæ proprie, et maxime de individuis subjectis dicuntur, aut natura sunt, aut pars naturæ; Deus autem proprie et maxime dicitur de tribus personis: Deus igitur aut natura est, aut pars naturæ. Sed quia pars potest in Deo dici, relinquitur, ut sit natura.

Deus igitur est natura, et nomen Deus naturam significat. Sicut enim nomen homo, a quadam operatione dictum est; non tamen significat operationem, sed naturam, et substantiam, similiter anima, et angelus et fere omnia nomina substantiarum ab operatione, aut affectione, sive passione dicta sunt; non tamen operationem aut affectionem, sive passionem significant, sic intelligendum est in nomine Dei. Et non oportet sequi per errorem etymologias, et leges grammaticæ, neglecta regula veritatis, qua multi proflentur uti, pauci vero utuntur. Sed de his haec tenus.

Α Πνεῦμα. Οὐκ ἐστὶ δὲ ὁ Πατήρ ἐνέργεια, ἢ ὁ Υἱός, ἢ τὸ Πνεῦμα, ἀλλ' ἐνεργούντα· τὸ δὲ μέγιστον, τὸ λέγειν μὴ εἶναι τὸν Θεὸν πρὸ τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ, ἢ ἅμα· τὰ γὰρ ταυτὰ ἅμα ὁμολογεῖν ἀνάγκη.

Εἰ οὖν ὁ Θεὸς αἰdios, καὶ ἐνέργεια αὐτοῦ ἄρα αἰdios. Ὡστε καὶ τὸ τῆς ἐνεργείας ἐποτελεσμα, αἰδιον, τὸ δὲ ἀποτελεσμα, ὁ κόσμος· αἰdios ἄρα ὁ κόσμος κατὰ τὴν προτεθεισαν ὑπόθεσιν. Ὅπερ οὐ μόνον ἀδύνατον, ἀλλὰ καὶ ἀσεβές ἐστι λέγειν. Ἐτι, πᾶν τὸ κυριώτατον, καὶ μάλιστα κατηγορούμενον κατὰ πασῶν τῶν ὑποκειμένων ὑποστάσεων, ἢ φύσις ἐστίν, ἢ μέρος φύσεως· ὁ δὲ Θεὸς κυριώτατα, καὶ μάλιστα κατηγορεῖται κατὰ τριῶν ὑποστάσεων· ὁ Θεὸς ἄρα ἢ φύσις ἐστίν, ἢ μέρος φύσεως. Ἄλλ' ἐπὶ τὸ μέρος ἐπὶ Θεοῦ ἀδύνατον, λείπεται εἶναι φύσις.

Φύσις ἄρα ἐστίν ὁ Θεός, καὶ τὸ Θεός ὄνομα, φύσεως ἐστὶ δηλωτικόν. Ὅσπερ γὰρ τὸ ἄνθρωπος ὄνομα, παρὰ τινος ἐνεργείας ἐστὶ σημαντικόν, ἀλλὰ τῆς φύσεως καὶ τῆς οὐσίας· ὁμοίως δὲ καὶ ψυχὴ, καὶ ἄγγελος, καὶ σχεδὸν πάντα ὀνόματα τῶν οὐσιῶν, ἀπὸ τῆς ἐνεργείας ἢ τοῦ πάθους εἰρηται, οὐ μὴν ἐνέργειαν, ἢ πάθος σημαίνει, ἀλλ' οὐσίαν, καὶ φύσιν· οὕτως μοι νοεὶ καὶ ἐπὶ τοῦ Θεοῦ ὀνόματος. Καὶ μὴ πλανηθῆς ἀκολουθῶν ἐτυμολογίαις, καὶ νόμοις γραμματικοῖς, παρορῶν τὸν τῆς ἀληθείας κανόνα, ὃ πολλοὶ μὲν ἐπαγγέλλονται χρῆσθαι, ὀλίγοι δὲ εἰσιν οἱ χρώμενοι· τοῦ δὲ τέλους εὐχόμεθα σὺν Θεῷ.

C

XXVIII.

Ejusdem disputatio de Deo, et Deitate.

Turriano interprete.

Hæreticus. Utrum tibi videtur idem esse Deus, et Deitas? an aliud?

Orthodoxus. Idem.

Hæret. Nonne, quæ eadem sunt, de eodem dicuntur?

Orthod. Non est necesse.

Hæret. Si eadem sunt, quomodo non de eodem prædicantur? Sin vero non prædicantur, quomodo non sunt diversa, quæ eadem sunt? quod quidem fieri non potest.

Orthod. Non satis est, ut prædicentur eadem de eodem, esse tantum eadem, 408 sed oportet in eo convenire, ut similiter dicantur, et intelligantur. Quia igitur Deus et Deitas, sensu nostro, idem sunt, modus autem significandi scilicet diversus est; non enim similiter intelligitur Deus et Deitas; siquidem Deum intelligentes, et dicentes, naturam tanquam in hypostase intelligimus, et dicimus; Deitatem vero cum dicimus, ipsam natu-

Διάλεξις Αἰρετικῶν πρὸς Ὁρθόδοξον περὶ Θεοῦ, καὶ θεότητος.

Αἰρετικός. Πότερόν σοι δοκεῖ; ταυτόν ἐστι Θεός, καὶ θεότης, ἢ ἕτερον;

Ὁρθόδοξος. Ταυτόν.

Αἰρετ. Οὐχὶ τὰ αὐτὰ καὶ τοῦ αὐτοῦ κατηγοροῦνται;

Ὁρθόδ. Οὐκ ἀνάγκη.

Αἰρετ. Εἰ μὲν οὖν ταυτὰ εἰσι τὰ αὐτὰ, πῶς οὐ κατηγοροῦνται κατὰ τοῦ αὐτοῦ; Εἰ δὲ οὐ κατηγοροῦνται, πῶς οὐ ἕτερα τὰ αὐτὰ; ὅπερ ἀδύνατον.

D

Ὁρθόδ. Οὐκ ἀπὸχρὴ εἰς τὸ κατηγορεῖσθαι τὰ αὐτὰ κατὰ τοῦ αὐτοῦ, τὸ εἶναι ταυτὰ μόνον, ἀλλὰ δεῖ, συνδραμεῖν εἰς τοῦτο, καὶ τὸ ὡσαύτως νοεῖσθαι, καὶ λέγεσθαι. Ἐπεὶ οὖν Θεός, καὶ θεότης καθ' ἡμᾶς ταυτὸν, ὁ δὲ τρόπος διάφορος, τοῦτ' ἐστίν, οὐκ ὡσαύτως νοεῖται Θεός, καὶ θεότης· Θεὸν μὲν γὰρ νοοῦντες, καὶ λέγοντες, τὴν ἐν ὑποστάσει φύσιν νοοῦμεν καὶ λέγομεν. Θεότητα δὲ αὐτὴν τὴν φύσιν, ὡς γυνήν οὕταν, καὶ ἀνευ ὑποστάσεως θεωρουμένην· διὰ

VARIE LECTIONES.

⁶³ Videtur deesse λεγόμενον, ἐνεργείας οὐκ ἐστὶ.

NOTÆ.

(58) Distingue, operatio immanens æterna est, nec a Deo distinguitur; transiens temporaria est, ut effectus, ita et ipsa a Deo distinguitur.

τοῦτο, τὸν μὲν Θεὸν κατηγοροῦμεν κατὰ τῆς ὑποστάσεως. Ὡς ἐν ὑποστάσει θεωρούμενον, τὴν δὲ θεότητα οὐδαμῶς, ὡς καθ' ἑαυτὴν οὐσαν, καὶ ἄνευ ὑποστάσεως θεωρούμενην.

quam, (non enim dicimus : Pater est Deitas, sed Deus) tanquam per se, et solum sine personis consideratam.

Ἰστέον γάρ, ὅτι ἡ Θεότης οὐκ ἔστιν ἄνευ τῶν τριῶν ὑποστάσεων. Θεωρουμένη δὲ καθ' αὐτὴν, ἄνευ τῶν ὑποστάσεων θεωρεῖται. Καὶ γὰρ ἡ θεωρία, οὐκ ἔστι κωλυτικὴ τῆς ὑπάρξεως· ἐπεὶ γὰρ ἡ Θεότης καθ' ἑαυτὴν νοούμενη, φύσις ἄνευ ιδιωμάτων νοεῖται, ὅπλον ὅτι καὶ ἄνευ ὑποστάσεων. Εἰ γὰρ νοεῖται καθ' ἑαυτὴν, μετὰ ὑποστάσεων, δηλονότι, καὶ μετὰ ιδιωμάτων, ὅπερ οὐκ ὑπέκειτο. Ἐτι, τὸ μὴ δυνάμενον νοεῖσθαι ἄνευ ἄλλου, ἀνάγκη πρὸς τι εἶναι, καὶ οὐκ οὐσίαν. Ἡ δὲ Θεότης οὐ πρὸς τί ἐστιν, ἀλλ' ὑπερούσιος οὐσία· ὥστε δύναται θεωρεῖσθαι καθ' ἑαυτὴν μόνην, καὶ οὐ μετὰ ἄλλου, ἐτι, ὥσπερ ὁ ἄνθρωπος οὐκ ἔστιν ἄνευ τόπου, θεωρούμενος δὲ καθ' αὐτὸν, καὶ ὀριζόμενος, ἄνευ τόπου θεωρεῖται καὶ ὀρίζεται. Ἐτι μὴν καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου ζῶντος αὐτοῦ, οὐκ ἔστιν ἄνευ σώματος, θεωρουμένη δὲ καθ' ἑαυτὴν ἄνευ τούτου θεωρεῖται. Οὕτως καὶ ἡ Θεότης ἄνευ μὲν τῶν ὑποστάσεων οὐκ ἔστι· θεωρουμένη δὲ καθ' ἑαυτὴν, ἄνευ τούτων θεωρεῖται.

Αἰρετ. Ἄλλο ἂν γάρ ἐστιν οὐσία, καὶ ἄλλο ὑπόστασις;

Ὁρθόδ. Ἄλλο, καὶ ἄλλο, οὐκ ὡς πρᾶγμα ἄλλο, καὶ ἄλλο, ἄλλο τι σημαίνουσης τῆς ὑποστάσεως, καὶ ἄλλο τῆς οὐσίας, ὡς ὁ κόκκος τοῦ σίτου λέγεται σπέρμα, καὶ καρπός, οὐκ ὡς πρᾶγμα ἄλλο, καὶ ἄλλο. Ἄλλο δὲ τι σημαίνει τὸ σπέρμα, καὶ ἄλλο ὁ καρπός, ὅτι, τὸ μὲν σπέρμα τοῦ μέλλοντός ἐστι γεωργίου σπέρμα, ὁ δὲ καρπός τοῦ παρελθόντος γεωργίου καρπός.

Αἰρετ. Τί σημαίνει ἡ οὐσία; καὶ τί ὑπόστασις;

Ὁρθόδ. Ἡ οὐσία τὴν κοινότητα σημαίνει, καὶ εἰ τί ἐστιν ἴδιον τῆς οὐσίας, τοῦτο κοινὸν τῶν ὑποστάσεων τῶν ὑπὸ τὴν οὐσίαν· ἡ δὲ ὑπόστασις ἰδιότητα ἔχει, ἥτις οὐκ ἔστι κοινὴ τῶν τῆς αὐτοῦ οὐσίας ὑποστάσεων, μετὰ καὶ τοῦ ἀριθμὸν ἐπιδέχεται.

Αἰρετ. Ἡ γὰρ οὐσία οὐκ ἔχει ἰδιότητα;

Ὁρθόδ. Οὕτε ἰδιότητος μετέχει, μὴ οὐσης κοινῆς τῶν τῆς οὐσίας ὑποστάσεων· οὕτε γὰρ ἀριθμὸν πληθυντικὸν ἐπιδέχεται μία οὐσία. Τὸ γὰρ ἀριθμὸν πληθυντικὸν ἐπιδεχόμενον, πάντως ἰδιότητα ἔχει, καὶ τὸ ἔχον ἰδιότητα, ἀριθμὸν ἐπιδέχεται· αὕτη γὰρ ἡ ἰδιότης τὸν ἀριθμὸν εἰσάγει.

Αἰρετ. Οὐ νοῶ, ὃ λέγεις. Εἰπέ περισφύσσετον.

Ὁρθόδ. Λέγεις τὴν τοῦ Πατρὸς οὐσίαν ἀθάνα-

A ram tanquam nudam, et sine personis, ratione tantum consideratam intelligimus, et dicimus, idcirco Deum prædicamus de hypostase, tanquam in hypostase consideratum; Deitatem vero nequaquam, (non enim dicimus : Pater est Deitas, sed Deus) tanquam per se, et solum sine personis

Advertendum autem est, quod Deitas non est sine tribus personis. Considerata vero per se et sola, sine personis consideratur. Siquidem consideratio non prohibet existentiam. Quia enim Deitas secundum se considerata, natura sine proprietatibus intelligitur, liquet sine hypostasibus considerari; si enim consideratur per se cum hypostasibus, liquet considerari eum proprietatibus, quod quidem non erat positum. Deinde, quod non potest intelligi sine alio, necesse est ad aliquid esse, et non substantiam; Deitas autem non est ad aliquid, sed est substantia supra substantiam; quare potest considerari per se solam, et non cum alio. Rursus, sicut homo non est sine loco, consideratus vero per se, et definitus, sine loco consideratur, et definitur. Item anima hominis viventis non est sine corpore, considerata vero per se, sine corpore consideratur. Sic Deitas sine personis non est, considerata vero per se, sine his consideratur.

Hæret. Aliud estne substantia, et aliud hypostasis?

Orthod. Aliud et aliud, non tanquam res alia et alia: sed tanquam aliud significet hypostasis, et aliud substantia; sicut granum frumenti dicitur et est semen et fructus, non tanquam res alia et alia. Aliud vero significat semen, et aliud fructus; quoniam semen quidem semen est futuræ agriculturæ; fructus vero præteritæ agriculturæ fructus est.

Hæret. Quid significat substantia? et quid hypostasis?

Orthod. Substantia significat quid commune, et si quid est proprium substantiæ, hoc commune est hypostaseon, quæ sunt subter substantiam; hypostasis autem 409 proprietatem habet, quæ non est communis hypostaseon ejusdem substantiæ, et numerum recipit.

Hæret. Num substantia non habet proprietatem?

Orthod. Neque proprietatem habet, quæ non se communis hypostaseon substantiæ: neque numerum plurium recipit, cum sit una. Quod enim numerum plurium recipit, omnino etiam proprietatem habet, et quod habet proprietatem, numerum recipit; ipsa enim proprietas numerum introducit.

Hæret. Non intelligo, quod ais. Dic clarius.

Orthod. Dicisne Patris substantiam immorta-

VARIÆ LECTIONES.

ἂν ἄλλο τι. ἂν οὕσα.

lem, et incorruptibilem et invisibilem, et creatricem, et Deum?

Hæret. Maxime.

Orthod. Dicis similiter de Filio?

Hæret. Etiam.

Orthod. Sicut dicis substantiam Patris immortalem, et reliqua, sicne etiam dicis Patrem ipsam substantiam?

Hæret. Ita est.

Orthod. Filium vero dicis Patrem?

Hæret. Minime.

Orthod. Non est igitur Pater proprium substantiam, sed ipsius hypostasis.

Hæret. Quomodo?

Orthod. Quia propria substantiæ similiter sunt communia Patris, et Filii, et Spiritus sancti; Pater autem non est commune: non est igitur Pater substantiæ, sed hypostaseos. Si igitur alia est proprietas hypostasis, et alia proprietas substantiæ, non est idem significatum substantia, et hypostasis.

Hæret. Annon est proprium Patris ingenitum, et Filii genitum, et Spiritus sancti procedens? Quare non dicimus tres substantias?

Orthod. Quia necesse est dare proprietatem numero, proprietates autem diversitas est. Diversitas autem substantiæ diversum substantia facit. Quod autem est diversum substantia, non est similiter immortale, similiter incorruptibile, et sanctum, et immutabile. Similiter autem sunt Pater, et Filius, et Spiritus sanctus immortale, et reliqua. Ut igitur substantia est Patris, et Filii, et Spiritus sancti. Cum vero dicimus tres hypostases, dicimus, quod verum est, differentiam proprietatum esse in hypostasi.

Hæret. Si una est Deitas, una est hypostasis.

Orthod. Si scires donum Dei, cognosceres, quod Deitas significat esse commune hypostaseon. Hypostasis vero significat τὸ εἶναι, id est, esse hoc aliquid, sicut **410** humanitas significat esse commune, hypostasis vero esse hoc aliquid. Non enim omnis hypostasis est Deitas, nec omnis hypostasis est humanitas. Si autem non omnis hypostasis est humanitas, nec omnis hypostasis est Deitas; non igitur significant idem hypostasis, et Deitas et humanitas.

Hæret. Humanitas non existit per se?

Orthod. Maxime, scilicet considerata in individu.

Hæret. Igitur hypostasis est.

Orthod. Dixi, in individu considerata.

Hæret. Quid est individuum? et quid est humanitas?

Orthod. Individuum est unaquæque hypostasis nostra. Humanitas vero communis substantiæ.

Hæret. Et quæ est differentia communitatis, et hypostasis?

Α τον, καὶ ἀόρατον, καὶ ἀφθαρτον, καὶ δημιουργὸν καὶ Θεόν;

Alpet. Ναί.

Ὁρθόδ. Ὡς καὶ τὸν Υἱὸν ὁμοίως;

Alpet. Ναί.

Desunt in Græco.

Ὁρθόδ. Τὸν δὲ Υἱὸν λέγεις Πατέρα;

Alpet. Οὐ.

Ὁρθόδ. Οὐκ ἄρα τῆς οὐσίας ἴδιον ἐστὶν ὁ Πατήρ, ἀλλὰ τῆς ὑποστάσεως.

Alpet. Πῶς;

Ὁρθόδ. Ὅτι τὰ μὲν τῆς οὐσίας ἴδια κοινὰ ὁμοίως εἰσὶ Πατρός, καὶ Υἱοῦ, καὶ Πνεύματος, τὸ δὲ Πατὴρ οὐ κοινόν· εἰ δὲ ἄλλο τῆς οὐσίας τὸ ἰδίωμα, καὶ ἄλλο τῆς ὑποστάσεως, οὐ ταυτὸν σημαίνοντα οὐσία, καὶ ὑπόστασις.

Alpet. Οὐκ ἐστὶν ἴδιον τοῦ Πατρός τὸ ἀγέννητον, καὶ τοῦ Υἱοῦ τὸ γεννητὸν, καὶ τοῦ Πνεύματος τὸ ἐκπορευτὸν; διὰ τί μὴ καὶ τρεῖς οὐσίας εἴπωμεν;

Ὁρθόδ. Ὅτι ἡ ἀνάγκη τῷ ἀριθμῷ ἰδιώματα δοθῆναι· ἡ δὲ ἰδιότης ἑτερότης. Ἡ δὲ ἑτερότης οὐσίας ἑτερούσιον ποιεῖ. Τὸ δὲ ἑτερούσιον, οὐχ ὁμοίως ἀθάνατον, οὐχ ὁμοίως ἀφθαρτον ⁶⁶, καὶ τὰ λοιπὰ. Μία οὖν οὐσία Πατρός, καὶ Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος. Ὅταν δὲ λέγωμεν τρεῖς ὑποστάσεις, Πατρός, καὶ Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος, τὸ ἀληθὲς εἶναι λέγομεν τῶν ἰδιοτήτων τὴν διαφορὰν ἐν τῇ ὑπόστασει, οὐχ ἐν καὶ ἐν τῇ οὐσίᾳ.

Alpet. Εἰ μία θεότης, μία καὶ ὑπόστασις.

Ὁρθόδ. Ὡς ἡ θεότης τὸ εἶναι κοινὸν ταῖς ὑποστάσεσι σημαίνει. Ὑπόστασις δὲ τὸ, τί εἶναι· ἡ δὲ οὐσία ταυτότης. Οὐ γὰρ πᾶσα ὑπόστασις θεότης, οὐδὲ πᾶσα ὑπόστασις ἀνθρωπότης. Οὐδὲ πᾶσα ὑπόστασις θεότης, οὐκ ἐπὶ ταυτὸν σημαίνει ὑπόστασις θεότητι, καὶ ἀνθρωπότητι.

Alpet. Ἡ ἀνθρωπότης οὐχ ὑφέστηκεν;

Ὁρθόδ. Ναί.

Alpet. Οὐκοῦν ὑπόστασις ἐστὶν.

Ὁρθόδ. Ἐν ἀτόμοις θεωρουμένη.

Alpet. Τί ἐστὶν ἀτομον, καὶ τί ἐστὶν ἀνθρωπότης;

Ὁρθόδ. Ἀτομὸν ἐστὶν ἡ καθ' ἑκάστον ἡμῶν ὑπόστασις. Ἀνθρωπότης δὲ, ἡ τῆς οὐσίας κοινότης.

Alpet. Καὶ τίς ἡ διαφορὰ κοινότητος, καὶ ὑποστάσεως;

VARIE LECTIONES.

⁶⁶ Hic Turr. plura. ⁶⁷ C. B. ὅτι οὐκ. Sed negatio debet abesse, et recte ommissa est a Turriano, etsi forte in suo exemplari eam non reperit. ⁶⁸ Hic iterum plura Turr. ⁶⁹ Et hic.

Ὁρθόδ. Ὅτι τοῦ μὲν ἡ ὑπόστασις, οὐκ ἔστι πάν-
των ἀνθρώπων, ἡ δὲ ἀνθρωπότης κοινὴ πάντων
ἀνθρώπων.

Ἀρετ. Ἡ ὑπόστασις τοῦ Πατρὸς, οὐκ ἔστι Θεό-
της;

Ὁρθόδ. Ναί. Ἀλλ' ἡ Θεότης τὸ εἶναι σημαίνει ἡ
δὲ ὑπόστασις τὸ, τί εἶναι.

Ἀρετ. Καὶ ἡ ὑπόστασις τοῦ Υἱοῦ οὐκ ἔστι Θεό-
της;

Ὁρθόδ. Ναί.

Ἀρετ. Δύο οὖν Θεότητες.

Ὁρθόδ. Οὐ· οὐ γὰρ ἄλλη, καὶ ἄλλη Θεότης
ἐστίν.

Ἀρετ. Ἀλλή, καὶ ἄλλη ὑπόστασις ἐστίν.

Ὁρθόδ. Ἀλλ' οὐ τὸ αὐτὸ σημαίνειν εἰπον Θεότη-
τα, καὶ ὑπόστασιν. Ἡ γὰρ Θεότης τὸ εἶναι σημαί-
νει, ἡ δὲ ὑπόστασις τὸ, τί εἶναι. Ὡς γὰρ οὐκ εἰσὶν
ἀνθρωπότητες δύο Παῦλος καὶ Πέτρος, οὕτως οὐδὲ
δύο Θεότητες Πατὴρ καὶ Υἱός.

Ἀρετ. Οὐκοῦν οὐχὶ ἡ ὑπόστασις τοῦ Πατρὸς καὶ
Θεότης;

Ὁρθόδ. Ἡ μὲν ὑπόστασις τοῦ Πατρὸς, καὶ Θεό-
της· καὶ ἡ ὑπόστασις τοῦ Υἱοῦ, καὶ Θεότης. Οὐχὶ
δὲ ἐπειδὴ δύο ὑποστάσεις εἰσὶ, διὰ τοῦτο καὶ δύο Θεό-
τητες.

Ἀρετ. Πῶς οὐχί;

Ὁρθόδ. Ὅτι ἀθανασία, ἡ ὑπόστασις τοῦ Πατρὸς·
καὶ ἡ ἀθανασία καὶ ἡ ὑπόστασις τοῦ Υἱοῦ· οὐ δύο
δὲ ἀθανασίαι.

Ἀρετ. Πῶς;

Ὁρθόδ. Ὅτι μὲν οὐδεμία διαφορά ἐστίν ἀθανα-
σίας· ἀθανασία γὰρ ἀθανασίας οὐδὲν διαφέρει, εἰ
ἀθανασία ἐστίν.

Ἀρετ. Εἴπερ ἀληθῶς ἄλλη, καὶ ἄλλη ὑπό-
στασις ἐστίν, πῶς οὐχὶ καὶ ἄλλη, καὶ ἄλλη ἀθα-
νασία;

Ὁρθόδ. Καὶ γὰρ ἡμεῖς ἄλλην, καὶ ἄλλην ἔχομεν
ὑπόστασιν, οὐχὶ δὲ ἄλλην, καὶ ἄλλην ἀνθρωπότητα.
Καὶ ἡ ὑπόστασις Πέτρου ἀνθρωπότης, καὶ ἡ ὑπό-
στασις Παύλου ἀνθρωπότης ἐστίν· ἀλλ' οὐ διάφοροι
ἀνθρωπότητες, καὶ ἄλλην, καὶ ἄλλην ὑπόστασιν ἔχο-
μεν· οὐχὶ δὲ καὶ ἄλλην, καὶ ἄλλην ἀθανασίαν, ἣν
διὰ τοῦ ἐνὸς βαπτίσματος ἐλάβομεν. Ἡ γὰρ ἄλλη,
καὶ ἄλλη ἀθανασία, ἄλλο καὶ ἄλλο βάπτισμα, καὶ
ἄλλη καὶ ἄλλη πίστις, καὶ οὐκέτι ἔσται εἰς Κύριος,
μία πίστις, ἐν βάπτισμα;

Ἀρετ. Ἀλλ' εἰ ἡ ἡμετέρα πίστις, ἄλλη ἐστὶ παρὰ
τὴν ἀθανασίαν, καὶ τὸ βάπτισμα, ἄρα ἡ τοῦ Θεοῦ
ὑπόστασις, ἄλλη ἐστὶ παρὰ τὴν ἀθανασίαν.

Ὁρθόδ. Οὐδαμῶς, ἀλλ' αὐτὴ ἡ ὑπόστασις, καὶ
ἀθανασία ἐστὶ, καὶ οὐ μόνον ἀθανασία, ἀλλὰ καὶ
ἀφθαρσία, καὶ δικαιοσύνη. Καὶ οὐκ ἔστι κατὰ σύν-
θεσιν ταῦτα ὁ Θεός, ἀλλὰ κατὰ διαφορὰν ἐπινοίας
λεγόμενος. Ἀθανασία μὲν, διὰ τὸ ἀτελεύτητον, ἀφ-
θαρσία δὲ, διὰ τὸ ἀλυτον. Δικαιοσύνη δὲ, διὰ τὸ
ἴσον· ἀγίασμός δὲ, διὰ τὸ φυλάσσειν ἀπὸ ἀμαρτίας,

Orthod. Quod tua hypostasis non est omnium
hominum; humanitas vero communis est omnium
hominum.

Hæret. Hypostasis Patris non est Deitas?

Orthod. Maxime. Verum Deitas esse sive essen-
tiam significat, hypostasis vero hoc aliquid esse.

Hæret. Et hypostasis Filii non est Deitas?

Orthod. Est.

Hæret. Duæ igitur sunt Deitates.

Orthod. Nequaquam; non enim alia et alia Dei-
tas est.

Hæret. Alia et alia hypostasis est.

Orthod. At non idem significant, ut dixi, Deitas,
B et hypostasis. Deitas enim significat esse: hypo-
stasis vero, hoc aliquid esse. Sicut enim non sunt
duæ humanitates Petri et Pauli, sic non sunt
duæ Deitates Patris et Filii.

Hæret. Non est igitur hypostasis Patris Deitas?

Orthod. Hypostasis quidem patris Deitas est,
hypostasis item Filii Deitas etiam est; non tamen,
quia sunt duæ hypostases, idcirco sunt duæ Dei-
tates (59).

Hæret. Quomodo non?

Orthod. Quia hypostasis Patris est immortali-
tas, et hypostasis Filii est immortalitas. Non sunt
autem duæ immortalitates.

Hæret. Quomodo?

C *Orthod.* Quia non est differentia immortalitatis;
immortalitas enim ab immortalitate non differt.

Hæret. Si vere est alia et alia hypostasis, quo-
modo non est alia et alia immortalitas?

Orthod. Nos enim aliam et aliam hypostasim
habemus; non autem aliam et aliam 411 huma-
nitatem. Et hypostasis Petri homo est; et hypo-
stasis Pauli homo est, et duæ sunt hypostases, et
non duæ humanitates. Et aliam, et aliam hypo-
stasim habemus; non tamen et aliam immortali-
tatem, quam per unum baptismum accepimus. Alia
enim, et alia immortalitas, aliud et aliud ba-
ptisma; alia et alia fides. Et non est unus Domi-
nus, una fides, unum baptisma?

Hæret. At si nostra hypostasis alia est præter
immortalitatem, et præter baptismum, igitur hy-
postasis Dei alia est præter immortalitatem.

Orthod. Nequaquam: imo ipsa hypostasis immor-
talitas est, et non solum immortalitas, sed incor-
ruptibilitas, et justitia. Et non est hæc Deus com-
positione, sed sic dictus secundum diversas notio-
nes. Immortalitas quidem, quia caret fine. Incor-
ruptibilitas, quia non potest dissolvi. Justitia pro-
pter æqualitatem: sanctificatio, quia servat a pec-

VARIÆ LECTIONES.

⁷⁹ Parenthesi inclusa non habentur in versione Turriani, sed videntur meræ repetitiones.

calo : redemptio, quia vitam nostram servat a corruptione. Dominatio, quia in omnibus dominatur, et in omnia habet imperium. Virtus, quia nihil ei resistit. Hæc omnia in hypostasi etiam Filii similiter ut in Patre et non participate considerantur, et idcirco duas hypostases dicimus Patris et Filii, unam vero Deitatem, virtutem, et quæcunque hujusmodi sunt.

Hæret. Quomodo dictum est de Spiritu sancto : « Non loquetur a semetipso, sed quæcunque audiet, loquetur, » siquidem ejusdem naturæ est?

Orthod. Hoc est, quod declarat, ipsum non esse mendacem, et ejusdem naturæ esse.

Hæret. Quomodo?

Orthod. Quia omne creatum, si est particeps rationis, quando vult, a se ipso loquitur, quia habet

Ex codice Bavarico.

Hæret. Nonne omnia, quæ de Deo dicuntur, dicuntur de illo essentialiter vel notionaliter.

Orthod. Utique.

Hæret. Annon omnia, quæ de quopiam essentialiter prædicantur, insunt omnibus quæ eandem essentialiter participant.

Orthod. Utique.

412 *Hæret.* Ea vero quæ notionaliter, et quasi adventitiæ respectu essentialiter prædicantur, nonne separabilia sunt sive cogitatione, sive re ipsa?

Orthod. Maxime.

Hæret. Quomodo igitur nomen Patris dicitur de patre? Si essentialiter, ergo et de Filio. Si vero tanquam quiddam essentialiter superveniens seu superadditum; concipi igitur poterit Pater, quasi non esset. Rursus, si, quæ prædicantur tanquam essentialiter adventitiæ, essentialiter erunt posteriora; naturale igitur erit patri esse patrem. Ex quo sequitur Filium et Spiritum sanctum æque esse Patrem.

Ejusdem Theodori disputatio cum Nestoriano.

XXIX.

Διάλεξις πρὸς Νεστοριανὸν τοῦ αὐτοῦ¹¹.

Francisco Turriano interprete.

Orthod. En, adest certamen disputationis. Unde igitur incipienda nobis est disputatio? ab eane arte, quæ ad scientiam comparandam pertinet? an potius primum ab eo, quod ex aliis questionibus maxime necessarium est? Sed quodnam hoc est? ea scilicet accurate indagare, quæ de fide dubitantur.

Hæret. Incipiendum profecto est a dogmatibus fidei.

Orthod. Filius Dei ex muliere natus, quid ex ea accepit? naturam, an hypostasim?

• Joan. xvi, 13. p Joan. viii, 20.

VARIÆ LECTIONES.

¹¹ Quæ sequuntur non sunt in Turriani versione, nec in suo exemplari reperit. Et certe non videntur digna Theodoro Abucara.

ἀπολύτρωσις, διὰ τὸ σώζειν ἐκ φθορᾶς τὴν ζωὴν ἡμῶν κυριότες, διὰ τὸ πάντων κρατεῖν δύναμις, διὰ τὸ μηδὲν ἀντικεῖσθαι. Ταῦτα δὲ πάντα, καὶ περὶ τὴν ὑπόστασιν Υἱοῦ θεωρεῖται ὁμοίως τῷ Πατρὶ, καὶ οὐ μεθεκτῶς, καὶ διὰ τοῦτο δύο μὲν ὑποστάσεις Πατρὸς καὶ Υἱοῦ λέγομεν, μίαν δὲ Θεότητα, καὶ ἐξουσίαν καὶ δύναμιν.

propriam voluntatem, cui imponit silentium, ut voluntatem Dei dicat. Spiritus autem sanctus non sic, sed tanquam Spiritus Dei voluntatem Dei habet. Et hoc est, quod ait : « Non loquetur a semetipso. » Siquidem de se etiam dixit Filius : « A me ipso facio nihil, sed sicut docuit me Pater, hæc loquor p. »

Alper. Οὐχὶ πάντα τὰ κατηγορούμενα, ἢ οὐσιωδῶς, ἢ ἐπουσιωδῶς κατηγορεῖται;

Ὁρθόδ. Ναί.

Alper. Πάντα δὲ τὰ οὐσιωδῶς τινι κατηγορούμενα, οὐχὶ πᾶσι τοῖς ὁμοουσίοις προοσεσθιν;

Ὁρθόδ. Ναί.

Alper. Τὰ δὲ ἐπουσιωδῶς κατηγορούμενα οὐχὶ χωριστὰ εἰσιν, εἴτε ἐπινοία, εἴτε ἐνεργεία;

Ὁρθόδ. Ναί.

Alper. Τὸ οὖν Πατὴρ ὄνομα πῶς πρόσκειται τῷ Πατρὶ; Εἰ μὲν οὐσιωδῶς, ἔσται καὶ τῷ Υἱῷ. Εἰ δὲ ἐπουσιωδῶς, ἔσται ἄρα ποτὲ ἐπινουούμενος Πατὴρ μὴ εἶναι. Καὶ πάλιν, εἰ τὸ ἐπουσιωδῶς κατηγορούμενα, ὕστερα τῶν οὐσιῶν, φύσει ἐστὶ ἔσται τῷ Πατρὶ τὸ, Πατὴρ. Καὶ ἔσται ὁ Υἱὸς Πατὴρ, ὁμοίως καὶ τὸ Πνεῦμα.

Alper. Καὶ πάνυ ἀρκτέον ἀπὸ τῶν κατὰ τὴν πίστιν δογμάτων.

Ὁρθόδ. Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ γεννηθεὶς ἐκ γυναικὸς, τί ἂν ἔλαβεν ἐξ αὐτῆς; φύσιν, ἢ ὑπόστασιν;

Αἰρετ. Φύσιν.

Ὁρθόδ. Ἐπεὶ, μετὰ ἰδιωμάτων, ἢ ἄνευ τούτων;

Αἰρετ. Μόνην τὴν φύσιν ἀνέλαθεν χωρὶς τῶν ἰδιωμάτων.

Ὁρθόδ. Λοιπὸν, καὶ ἄνευ χρώματος, καὶ σχήματος, καὶ κράσεως τῶν στοιχείων ἦν, καὶ ἄνευ μεγέθους. Ὅστε οὕτε ἐγνωρίζετο, οὕτε ἐωρᾶτο, οὕτε ἐκρατεῖτο, οὕτε ἐκ παιδὸς εἰς ἄνδρα ἠύξινετο. Τί οὖν; ὁμολογεῖς ἐπὶ Χριστοῦ τὴν ἀναίρεσιν τοῦ χρώματος, καὶ σχήματος, καὶ τῶν ἐξῆς ἐκτεθέντων;

Αἰρετ. Μὴ γένοιτο.

Ὁρθόδ. Ὁμολογεῖς ἄρα τὴν ὑπαρξιν αὐτῶν;

Αἰρετ. Ὁμολογῶ.

Ὁρθόδ. Τί δέ; οὐχὶ ταῦτά ἐστιν δὲ ἰδιώματα;

Αἰρετ. Πῶς γὰρ οὐ;

Ὁρθόδ. Μετὰ ἰδιωμάτων ἄρα εἶχε τὴν ἡμετέραν φύσιν ὁ Χριστός. Φύσις δὲ μετὰ ἰδιωμάτων ὑπόστασις ἐστίν, ἢ οὐ δοκεῖ σοι;

Αἰρετ. Πάνυ μὲν οὖν.

Ὁρθόδ. Ὑπόστασιν ἄρα προσέλαθε, καὶ οὐ μόνον τὴν φύσιν, ὥς προέθηκας.

Αἰρετ. Οὕτως ἔχει.

Ὁρθόδ. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἀδύνατον.

Αἰρετ. Καὶ πόθεν ἔχεις δεῖξαι;

Ὁρθόδ. Καὶ γὰρ ἦτοι ἠνώθησαν αἱ ὑποστάσεις, ἢ ἔμειναν κεχωρισμέναι· εἰ μὲν οὖν κεχωρισμέναι, δύο ἔσται, ὁ Χριστὸς, καὶ οὐχ εἷς. Εἰ οὖν εἷς ὁ τὸν Χριστὸν δύο ὄντα, εἷς ἢ δὲ τὸν Πατέρα, καὶ τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ, τετράδω; κινδυνεύσεις σεβαστῆς εἶναι. Εἰ δὲ ἠνώθησαν αἱ ὑποστάσεις εἰς μίαν ὑπόστασιν σύνθετον, ἔσται ἡ σύνθετος ὑπόστασις, οὕτε θεία καθαρώς, οὐδὲ ἀνθρωπεία, ἀλλὰ μέσον τούτων. Εἰ δὲ σύνθετος ὑπόστασις Χριστός ἐστιν, ὁ Χριστὸς ἄρα κατὰ σὲ οὕτε θεία ὑπόστασις ἐστίν, οὕτε ἀνθρωπεία, ἀλλὰ μέσον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου. Ἀλλὰ πρυκερόν τὴν ἀσέβειαν. Πῶς οὖν λύεις ἡμῖν τὸν λόγον;

Αἰρετ. Οὐδαμῶς ἱκανός εἰμι· χαριζόμενος οὖν ἡμῖν, διδάξον, τί προσέλαθεν ὁ Χριστὸς, φύσιν, ἢ ὑπόστασιν;

Ὁρθόδ. Φύσιν.

Αἰρετ. Μετὰ ἰδιωμάτων, ἢ ἄνευ τούτων;

Ὁρθόδ. Μετὰ ἰδιωμάτων.

Αἰρετ. Ὑπόστασιν ἄρα προσέλαθεν;

Ὁρθόδ. Οὐ δῆτα.

Αἰρετ. Καὶ πόθεν δῆλον;

Ὁρθόδ. Ἐγὼ σοι φράσω. Ἐστὶ μὲν γὰρ τι, ὃ λέγεται ὑπόστασις, ἔστι δὲ τι, ὃ λέγεται ὑποστατικόν, ἥγουν τῆς ὑποστάσεως, καὶ κοινὸν ἀμφοτέρων ἐστὶ τὸ συγκεῖσθαι ἐκ φύσεως καὶ ἰδιωμάτων. Διαφέρουσι δὲ, ὅτι ἡ μὲν ὑπόστασις οὐκ ἐστὶ μέρος τινός, ὥστε ἡ ὑπόστασις ἐστὶ, τὸ δὲ σῶμα τοῦ Πέτρου μέρος ἐστὶ,

A *Hæret. Naturam.*

Orthod. Deinde, cum proprietatibus, an sine proprietatibus?

Hæret. Solam naturam accepit sine proprietatibus.

Orthod. Relinquitur igitur, ut sine colore, et figura, et mistione elementorum, et sine magnitudine. Quamobrem neque agnoscebatur, neque videbatur, neque tenebatur, neque crescebat, ut ex puero fieret vir. Quid igitur? confiteris interitum coloris, et figuræ et aliorum, quæ exposita sunt, in Christo?

Hæret. Minime.

Orthod. Confiteris igitur fuisse hæc in eo?

Hæret. Confiteor.

B *Orthod.* Quid? Annon sunt hæc proprietates?

Hæret. Cur non?

Orthod. Habuit igitur Christus naturam nostram cum proprietatibus: natura autem cum proprietatibus hypostasis est Annon videtur tibi?

Hæret. Maxime.

Orthod. Hypostasim ergo assumpsit; et non solam naturam, ut prius posuisti.

Hæret. Sic est.

Orthod. At hoc fieri non potest.

Hæret. Et unde hoc docere potes?

Orthod. Quia vel unitæ sunt hypostases, vel remanserunt separatæ, et tunc Christus erit duo, et non unus. Quare si colis Christum, qui sit duo, colis etiam Patrem, et Spiritum ejus: ergo cultor quatuor videris esse. Si autem unitæ sunt in unam hypostasim compositam, erit hypostasis composita, neque mere et pure divina, neque humana, sed intermedia. Si autem Christus hypostasis composita est, Christus igitur opinione tua neque hypostasis divina est, neque humana, sed media inter Deum et homines. At fugienda est impietas. Quomodo igitur solvis nobis argumentum?

Hæret. Non sum idoneus ad solvendum. Quare in gratiam nostram, doce, quid assumpsit Christus, naturamne, an hypostasim?

D *Orthod.* Naturam.

Hæret. Cum proprietatibus, an sine his?

Orthod. Cum proprietatibus.

Hæret. Hypostasim igitur assumpsit.

Orthod. Minime.

Hæret. Et unde hoc constat?

Orthod. Ego tibi explicabo. Est enim aliquid, quod dicitur hypostasis; et est aliquid, quod dicitur hypostaticum, et commune utrique est componi ex natura et proprietatibus. Differunt tamen, quia hypostasis non est pars alicujus; hypostaticum vero pars est. Verbi gratia, Petrus non est pars alicujus,

VARIÆ LECTIONES.

⁷² Desiderantur hic quædam in Græco.

PATROL. GR. XCVII.

quare hypostasis est, corpus autem Petri pars est, quare hypostaticum, et non hypostasis est corpus Petri, quamvis natura est cum proprietatibus. Sed non satis est compositam esse naturam cum proprietatibus ad generationem hypostasis, sed oportet concurrere ad hoc, et non esse partem. Quia igitur pars Christi est assumptum corpus animatum, idcirco non est hypostasis, sed hypostaticum: et sicut non numeratur cum Petro corpus ejus, ut sint duo, alterum enim cum altero συνταγέσσεται (60), sic neque cum Filio Dei incarnato connumeratur corpus animatum assumptum, ut sint duo. Atque hæc quidem videntur mihi satis esse ad solutionem dubitationis.

Α Πέτρου γάρ ἐστιν, ὥστε ὑποστατικόν, καὶ οὐκ ὑπόστασις ἐστὶ τὸ σῶμα τοῦ Πέτρου· καὶ τοὶ φύσις ἐστὶ μετὰ ἰδιωμάτων. Ἀλλ' οὐκ ἄρκει τὸ συγκεῖσθαι τὴν φύσιν τοῖς ἰδιώμασιν εἰς γένεσιν ὑποστάσεως, ἀλλὰ δεῖ συνδραμεῖν εἰς τοῦτο καὶ τὸ μὴ εἶναι μέρος. Ἐπεὶ οὖν μέρος ἐστὶ τοῦ Χριστοῦ τὸ προσληφθὲν ἔμφυχον σῶμα, διὰ τοῦτο οὐκ ἐστὶν ὑπόστασις, ἀλλ' ὑποστατικόν. Ὡς περ οὖν οὐ συναριθμεῖται τῷ Πέτρῳ τὸ σῶμα αὐτοῦ, ἵνα ᾧσι δύο, θάτερον γὰρ θατέρῳ συνάγεται, οὕτως οὐδὲ τῷ Γίῳ τοῦ Θεοῦ σαρκιωθέντι συναριθμεῖται τὸ προσληφθὲν ἔμφυχον σῶμα, ἵνα ᾧσι δύο. Καὶ ταῦτα δοκεῖ μοι ἱκανῶς εἰρηθεῖν εἰς λύσιν τῆς ἀπορίας.

XXX.

414 Alia dissertatio ejusdem Abucaræ cum Jacobita.

Heret. Utrum videtur tibi esse Christus, Deus, an homo?

Orthod. Utraque seorsum, et utrumque simul.

Heret. Quomodo?

Orthod. Etenim Deus est separatim, similiter et homo; et simul Deus et homo.

Heret. Deinde, estne hæc secundum naturam, an alio modo? gratia scilicet, vel exercitatione quapiam, et profectu?

Orthod. Natura.

Heret. Unius igitur naturæ est Deus et homo.

Orthod. Erras. Non enim secundum eandem naturam, sed secundum aliam est homo; et secundum C aliam Deus.

Heret. Igitur quia aliud est Deus, et aliud homo, secundum autem naturam est hæc Christus; Christus igitur alius est a seipso.

Orthod. Minime; sed aliud natura dixi. Hoc enim oportet concludere ex iis quæ concessa sunt.

Heret. Quod dicis, obscure dixisti, sed explana.

Orthod. Christus et Deus et homo est; Deus autem, et homo aliud natura: Christus igitur aliud natura. T: ipsum igitur decepisti; non enim si aliud natura, continuo alius a seipso Christus. Non est Christus natura, sed habet naturam.

Heret. Sint ista sic. Quid igitur tibi videtur? D nonne Christus homo, homo autem aliud a Deo?

Orthod. Maxime.

Heret. Christus igitur aliud a Deo.

Orthod. Adhibe distinctionem, secundum humanam naturam aliud a Deo, secundum divinam naturam non aliud.

Ἀλλῃ διαλέξεις τοῦ αὐτοῦ πρὸς Ἰακωβίτην.

Alret. Πότερόν σοι δοκεῖ, ὁ Χριστὸς Θεός, ἢ ἀνθρωπὸς ἐστίν;

Ορθόδ. Ἀμφότερα, καὶ ἐκάτερος.

Alret. Πῶς;

Ορθόδ. Καὶ γὰρ Θεός ἐστι χωρὶς, ὁμοίως δὲ καὶ ἀνθρωπὸς· καὶ ἅμα Θεός, καὶ ἀνθρωπὸς.

Alret. Εἶτα, φύσει ταῦτά ἐστιν, ἢ ἄλλως; οἷον χάριτι, ἢ ἀκχήσει τινί, καὶ προκοπῇ;

Ορθόδ. Φύσει.

Alret. Μιᾶς ἄρα φύσεώς ἐστι Θεός, καὶ ἀνθρωπὸς.

Ορθόδ. Πεπλάνησαι. Οὐ γὰρ τῇ αὐτῇ φύσει, ἀλλ' ἑτέρῳ μὲν ἐστὶν ἀνθρωπὸς, ἑτέρα δὲ Θεός.

Alret. Οὐκοῦν ἐπεὶ δὴ ἑτερόν ἐστι, Θεός, καὶ ἀνθρωπὸς φύσει· ταῦτα δὲ ἐστὶν ὁ Χριστός· ἑτερον ἄρα ἑαυτοῦ ὁ Χριστός ἐστιν;

Ορθόδ. Οὐδαμῶς· ἀλλ' ἑτερον τῇ φύσει. Τοῦτο γὰρ σε δεῖ συμπεραίνειν ἐξ ὧν ὡμολόγηται.

Ἀλλὰ ὅτι λέγεις, Ἀσαφὲς εἶρηκα; ἀλλὰ σαφηνίσω

Ὁ Χριστὸς Θεός, καὶ ἀνθρωπὸς· Θεός δὲ, καὶ ἀνθρωπὸς, ἑτερον τῇ φύσει· ὁ Χριστὸς ἄρα ἑτερον τῇ φύσει· σεαυτὸν οὖν ἐσοφίσω· οὐ γὰρ εἰ ἑτερον τῇ φύσει, ἢ δὴ καὶ ἑαυτοῦ ἑτερον. Οὐ γὰρ φύσις ἐστίν, ἀλλ' ἔχει φύσιν.

Alret. Ἔστω δὲ ταῦτα. Τί οὖν δοκεῖ σοι; οὐχὶ ὁ Χριστὸς ἀνθρωπὸς, ὁ δὲ ἀνθρωπὸς ἑτερον Θεοῦ;

Ορθόδ. Πάνυ μὲν οὖν.

Alret. Ὁ Χριστὸς ἄρα ἑτερον Θεοῦ.

Ορθόδ. Ἀλλὰ προσδιόρισον τῇ ἀνθρωπείᾳ φύσει· τῇ γὰρ θεῖα φύσει οὐχ ἑτερον.

VARIE LECTIONES.

ἢ Turr. συνταγέσσεται. ἢ Turrianus hic variat

NOTÆ.

(60) Ita conjungitur ut quasi uniatur.

Αἰρετ. Θεὸς ἄρα, καὶ οὐ Θεός, ὥπερ ἀντίφα-
σις.

Ὁρθόθ. Ἄλλ' οὐκ ἀντίφασις τοῦτο. Οὐ γὰρ κατὰ
τὸ αὐτὸ ἐστὶ καὶ Θεός, καὶ οὐ Θεός, ἵνα γένηται
ἀντίφασις. Ὡς περ γὰρ ὁ ἄνθρωπος αἰσθητὸν, καὶ
οὐκ αἰσθητὸν ἐστὶ κατ' ἄλλο, καὶ ἄλλο· κατὰ μὲν τὸ
σῶμα, αἰσθητὸν, καὶ οὐκ αἰσθητὸν κατὰ τὴν ψυχὴν·
καὶ οὐκ ἀντίφασις τοῦτο· κατὰ τὴν ἴσιν τῆς ἀλη-
θείας τρόπον ἐστὶν ὁ Χριστὸς Θεός, καὶ οὐ Θεός,
κατ' ἄλλο, καὶ ἄλλο, καὶ οὐκ ἀντίφασις τοῦτο· κατὰ
μὲν γὰρ τὴν θεότητα Θεός, κατὰ δὲ τὴν ἀνθρωπό-
τητα, οὐ Θεός. Καὶ ταῦτα οὕτως.

A Hæret. Deus igitur et non Deus, quæ quidem
contradictio est.

Orthod. At non est hæc contradictio. Non enim
secundum idem est Deus et non Deus, ut sit con-
tradictio. Sicut enim homo est sub sensum cadens,
et non sub sensum cadens secundum aliud et
aliud; secundum enim corpus sub sensum ca-
dit, secundum vero animam non cadit. Et non est
hæc contradictio secundum regulam veram. Sic
Christus Deus et non Deus secundum aliud et
aliud, et non est hæc contradictio: secundum enim
divinitatem Deus, secundum vero humanitatem non
Deus. Ac de his hactenus.

XXXI.

Ἐρώτησις Ὀριγениαστοῦ, πρὸς πιστόν.

415 Quæstio quam Origenista fidei proposuit.

Genebrardo interprete.

Ἀβουκαράς. Ὀριγениαστής.

Abucara. Origenista.

Ὀριγениαστής. Ποία δικαιοσύνη, δέκα, ἢ πεν-
τήκοντα χρόνους ἀμαρτήσαντός τινος, μυριάδης,
μᾶλλον δὲ ἀτελευτήτους αἰῶνας εἶναι τὴν κόλα-
σιν;

B Origenista. Quid juris hoc est? ut qui annis de-
cem, vel quinquaginta peccaverit, is decies mille-
nis, imo etiam infinitis sæculis poenas luat?

Ἀβουκαράς. Καὶ τί ἐστὶν ἡ δικαιοσύνη παρὰ
σοί;

Abucara. Quid vero justitia tibi esse videtur?

Ὀριγ. Τὸ κατὰ ἀναλογίαν τῆς ἀμαρτίας εἶναι
καὶ τὴν κόλασιν, τοῦτ' ἐστὶν, εἰ τις ἥμαρτε χρόνους
πεντήκοντα, τοῦτον κολασθῆναι τοσαύτου πεντή-
κοντα.

Orig. Ut pro ratione delicti pœna infligatur. Ut
verbi gratia, si quis annorum quinquaginta spatio
peccaverit, is annis totidem et plectatur.

Ἀβουκ. Ἐκ πόσων τρόπων τὴν δικαιοσύνην μαν-
θάνομεν; καὶ πόθεν σὺ ταύτην ἔμαθες;

Abuc. Quotnam modis justitiam dicimus? et,
undenam tu eam didicisti?

Ὀριγ. Εἰπέ σὺ, ἐκ πόσων;

Orig. Tu vero ipse dicito, quotnam modis?

Ἀβουκ. Πᾶσαν δικαιοσύνην, ἢ ἐκ τοῦ νόμου τοῦ
Θεοῦ, ἢ ἐκ τῶν ἀνθρώπων τεθέντων νόμων, ἢ ἐκ τῆς
φύσεως τῶν πραγμάτων γινώσκομεν. Οὐδεμία δὲ τού-
των δικαιοσύνη χρονικῶς τὴν κόλασιν ποιεῖ. Οἶον,
πορνεύει τις, ἢ κλέπτει, ἢ φονεύει, μίαν ὥραν. Ὁ
δὲ νόμος τοῦ Θεοῦ, καὶ οἱ τῶν ἀνθρώπων νόμοι
φονεύοντες τὸν φονέα, καὶ κολάζοντες τὸν παρά-
νομον, οὐχὶ μίαν ὥραν κολάζουσιν αὐτὸν, ἀλλὰ
φονεύοντες μὲν αὐτὸν εἰς τὸν αἰῶνα αὐτὸν ἐκόλασαν,
ἢ τύπτοντες, πολὺν χρόνον ἀλγεῖν ἐκ τῶν τραυμάτων
παρασκευάζουσιν.

C Abuc. Omnem justitiam, vel ex Dei lege, vel ex
legibus, quas homines sancierint, vel ex rebus na-
turalibus cognoscimus. Harum autem justitiarum spe-
cierum nulla temporalem poenam irrogat. Prout
fornicatur quispiam, vel furatur, vel occidit, unius
horæ spatio. At lex Dei, hominumque leges homi-
cidam, capitis damnantes, extremoque supplicio
facinorosum aliquem afficientes, non unius in eum
horæ spatio animadvertunt; sed si morte quidem
plectant, æterno eum supplicio afficiunt, vel si
verberent, diuturnum ei dolorem ex rebus [fort.
vulneribus] inferunt.

Καὶ σὺ δὲ, εἰ μοιχευόντά τινα εἰς τὴν σὴν γυ-
ναῖκα, ἢ θυγατέρα κατέλαβες, οὐχὶ μίαν ὥραν ἐκρι-
νας ἀν κολασθῆναι, ἀλλὰ φόνον παραδοθῆναι; ὅπερ
ἐστὶν αἰωνία κόλασις. Ἀλλὰ καὶ αἱ φύσεις τῶν
πραγμάτων ὡσαύτως. Ἀποτρεπόμενοι γὰρ φέρε
εἰπεῖν. ψυχρὸν ὕδωρ πλεῖν, ἢ τινος ἀψασθαι τῶν
βλαπτόντων, καὶ παραβαίνοντες πολυχρόνιῳ κολάσει
περιπίπτομεν. Ἐκ γὰρ ψυχροποσίας πολλάκις, ἢ ἐκ
τοῦ ἀψασθαι πυρὸς, ἢ δέξει χρήσασθαι, διηγεκῶς
ἐκολασθημεν νόσῳ· ἢ φύσις δὲ δικαιοσύνη ἐστὶ. Σὺ
δὲ πόθεν ἔχεις, ἢ εὖρες τὴν δικαιοσύνην ταύτην,
εἰπέ.

D Quin tu quoque si adulterum quempiam cum
uxore, filiaque deprehenderes, non unius illum horæ
spatio puniendum, sed trucidandum censeris:
quod quidem æternum est hominum supplicium.
Sed ipsæ quoque rerum naturæ perinde se habent.
Cum enim nobis ne frigidam, verbi gratia, bibamus
aquam, neve quoque noxio cibi genere utamur,
interdictum sit, in vetitum tamen nitamur, diu-
turnas nimirum poenas damus. Itaque sæpenumero
fit, ut ex frigida potu, ignisve contactu, vel aceti
usu continuum morbum incurramus. Atqui natura
justissima est. Tu vero justitiam undenam habes,
aut invenisti?

XXXII.

D. Theodori Abucaræ, episcopi Carum, contra Saracenos Theopaschitas (61).

Interprete Genebrardo.

Alio in conventu Saracenus, ex illustribus illis, episcopum interrogans : Age vero, inquit, episcopo, Deus ille tuus in cruce pendens, animam exspiravit?

Maxime vero, respondit episcopus. Saracenus autem in risum profusus, et eos, qui tunc aderant, Saracenos, et Christianos ludibrio velut habens, extensa **416** manu exclamavit : Sine hypostasi factus est Christianorum Deus.

Abuc. At undenam sine hypostasi Deum Christianorum fuisse colligis?

Sarac. Meo ipsius exemplo.

Abuc. Quonam?

Sarac. Ego quondam non eram, quoad usque duæ mei partes in ventre matris meæ coaluerunt, corpus, inquam, et anima; unde tertium quiddam enatum est, qui ego ex utriusque partis concursu et compositione, hypostasis unica composita evasi. Cum ergo in ipso mortis articulo separatæ fuerint, an non hypostaseos meæ nullitas tunc necessaria erit?

Abuc. An vero compositionis tui exemplum, idem esse cum Christi compositione censes?

Sarac. Quidni censeam?

Abuc. Antequam duæ tui partes illæ concurrerent, ut ipse confessus es, non eras : posteaquam vero natus es, utriusque partis integras proprietates conservare non potuisti : quandoquidem animæ immortalitatem, corporisque brutalitatem amisisti : et tertium quiddam, ut dicebas, evasisti : nec anima, nec corpus, sed homo factus. At Christianorum Deus, ut cavillans objiciebas, vel ante

A utriusque partis suæ compositionem cum Patre et Spiritu sancto erat : imo vero, ante omnia sæcula, eoque ipso, quod compositus ex Virgine processit, nihil quidquam ex partium suarum proprietatibus amisit. Perfectus enim Deus mansit, ut et Pater perfectus est : factus autem est homo, ut et mater; quandoquidem Christi partes hæ sunt, divinitas, et humanitas. At, ipso passionis tempore, cum a corpore separata est anima, ipse ab utraque parte inseparabilis mansit, indivulsa conjunctione colligatus, unaque sui ipsius divinitatis et humanitatis hypostasis existens.

Sarac. Ubinam ergo anima erat?

Abuc. Corpus quidem in sepulcro; anima autem in inferno.

B His dictis Saracenus magna cum exclamatione : At quomodo, inquit, Verbum in utrisque tanto dissitis intervallo, conjunctum est, cum a neutro indivulsum manserit?

Theodorus autem ridens : Superest, inquit, ex hac tua sententia, ut Deus ille tuus, in Makensi, et Magadensi Mesquitis inveniri non possit.

Sarac. An vero duæ illæ partes, quamlibet separatæ, participes divinitatis erant?

Abuc. Non minus, quam quo tempore conjungebantur.

Sarac. Qui vero divinitatis particeps corpus exanime in sepulcro jacens non movebatur?

Abuc. Quia Verbum in ipso tunc incorruptionem C sacro illi cadaveri convenientem servabat.

Tunc Saracenus tanquam reti quopiam implicatus, et elinguis, præ stupore obmutuit.

XXXIII.

Theodori Abucaræ Dialogus cum Nestoriano.

Interprete Genebrardo.

Abuc. Die mihi, hoc nomen Christus, utram naturam indicat, divinitatis, an humanitatis?

Nestor. Non unam in parte, sed utramque hypostasim, sive Dei, et hominis simul.

Abuc. Recte censes. Jam hoc mihi edissere. An Christus ex Virgine natus?

Nestor. Maxime.

Abuc. Ergo Deus Verbum, et homo natus est ex Virgine. Christus enim, ut confessus es, Deus et D homo est. Hoc insuper a te peto : an Christus mortuus est?

Nestor. Maxime.

Abuc. Ergo Deus, et homo mortuus est. Christus enim, ut vis, Deus et homo est (62). Quanam vero de causa Christus dicitur?

Ἀλλος διάλογος πρὸς Νεστοριανὸν τοῦ αὐτοῦ.

Ἀβουκ. Εἰπέ μοι, τὸ Χριστὸς ὄνομα ποίας φύσεως ἐστὶ θεωτικόν; τῆς θεότητος, ἢ ἀνθρωπότητος;

Ὁ Νεστορ. Οὐ μίαν ἀνὰ μέρος, ἀλλὰ τῶν δύο ὑποστάσεων, ἡγουν τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ ἀνθρώπου ὁμοῦ.

Ἀβουκ. Καλῶς. Εἰπέ μοι, ὁ οὖν Χριστὸς ἐγεννήθη ἐκ γυναικός;

Ὁ Νεστορ. Ναί.

Ἀβουκ. Οὐκοῦν ὁ Θεὸς Λόγος, καὶ ὁ ἀνθρώπος ἐγεννήθη ἐκ γυναικός. Ὁ Χριστὸς γάρ, ὡς ὠμολόγησας, ὁ Θεὸς ἐστὶ καὶ ὁ ἀνθρώπος. ⁷⁸ Καὶ πάλιν ἔρωτό σε, ὁ Χριστὸς ἀπέθανεν;

Ὁ Νεστορ. Ναί.

Ἀβουκ. Οὐκοῦν ὁ Θεός, καὶ ὁ ἀνθρώπος ἀπέθανεν· κατὰ σε γὰρ ὁ Χριστὸς ὁ Θεός, καὶ ὁ ἀνθρώπος ἐστίν.

VARIE LECTIONES.

NOTÆ.

(61) Hanc disputationem non reperi in codicibus Bavaricis. Itaque nonnisi Latinam exhibemus.

(62) Sequentia desunt in Græco Bav. codice.

(6) App

Nestor. Quia unxit eum Deus Spiritu sancto.

Abuc. Uter igitur unctus est, Deus Verbum, an homo?

Nestor. Absit ut Deum Verbum unctum fuisse dicamus, sed hominem.

Abuc. Christus igitur est homo. Si enim is qui

A unctus est, Christus est, et homo is est, qui unctus est, alius denique Deus Verbum, et alius homo est, ut vultis, consequitur, ut homo sit Christus in parte. Quid ergo vobis ipsis, et aliis imponentes Christum Deum, et hominem esse dicitis?

417 XXXIV.

Τοῦ θεολόγου περὶ χρόνου, τοῦ αὐτοῦ Ἀβου-
καρά.

De tempore (63), ejusdem Abucaræ.

Jacobo Gretsero interprete.

Ἐρώτ. Ὁ χρόνος ἐν χρόνῳ, ἢ οὐκ ἐν χρόνῳ;

Ἀπόκ. Διχῶς ἔστι πρὸς τοῦτο ἀπολογήσασθαι· ἤτοι γὰρ διαλεκτικῶς, καὶ ἐνδόξως, καὶ πιθανῶς, ἢ ἀποδεικτικῶς, καὶ ἀναγκάως, καὶ ἀληθῶς· οὐ μέν-
τοι ἀδόξως.

Ἐρώτ. Πῶς οὖν βούλει προβαίνειν τὸν λόγον; διαλεκτικῶς, ἢ ἀποδεικτικῶς;

Ἀπόκ. Διαλεκτικῶς. *Ἐρώτ.* Ὁ χρόνος οὕτε ἐν χρόνῳ ἔστιν, οὕτε οὐκ ἐν χρόνῳ. Εἰ μὲν γὰρ οὐκ ἐν χρόνῳ, κεχωρίσται ἑαυτοῦ· ὅπερ ἀδύνατον. Εἰ δὲ ἐν χρόνῳ, ἐν ἑαυτῷ ἔσται· τὸ δὲ ἐν τινι, περιέχεται ὑπὸ αὐτοῦ. Ἀλλὰ μὴν, ἕτερον ἔστι τὸ περιέχμενον παρὰ τὸ περιέχον. Ἐτερον ἄρα ἑαυτοῦ ἔστιν ὁ χρόνος, ὅπερ ἀδύνατον. Εἰ οὖν, ὡς ἐδείχθη, ἀδύνατόν ἐστι τὸ τὸν χρόνον ἑαυτοῦ κεχωρίσθαι, ἀδυνατώτερον δὲ καὶ τὸ ἑαυτοῦ ἕτερον εἶναι. Ταῦτα δὲ συνέβη ὅτι ἐκ τοῦ ὑποτίθεσθαι τὸν χρόνον, ἤτοι οὐκ ἐν χρόνῳ, ὅθλον, ὅτι ἀδύνατον, τὸν χρόνον εἶναι ἐν χρόνῳ, ἢ οὐκ ἐν χρόνῳ. Πᾶσα γὰρ ὑπόθεσις ἀπάγουσα εἰς ἀδύνατον, καὶ αὐτὴ ἀδύνατός ἐστι, καὶ ταῦτα διαλεκτικῶς εἴρηται, καὶ ἐνδόξως.

Εἰ δὲ θέλεις καὶ τὸ ἀποδεικτικῶς λέγειν, οὐκ ἔκνησω. Ὁ χρόνος οὐκ ἐν χρόνῳ ἔστιν· ἔστι δὲ ἐκ τῶν ὁμοίων περὶ τούτου πιστώσασθαι. Ὅπερ γὰρ ὁ τόπος οὐκ ἔστιν ἐν τόπῳ· πᾶν γὰρ τὸ ἐν τόπῳ, σῶμα· ὁ δὲ τόπος οὐ σῶμά ἐστι· καὶ ἡ ψυχὴ οὐκ ἐν ψυχῇ ἔστιν, ἀλλ' ἐν τῷ σώματι· καὶ ἡ κίνησις οὐκ ἐν κινήσει, ἀλλ' ἐν κινουμένῳ· καὶ τὰ χρώματα οὐκ ἐν χρώμασιν, ἀλλ' ἐν κεχρωσμένοις σώμασιν· οὕτως καὶ ὁ χρόνος οὐκ ἐν χρόνῳ ἔστιν, ἀλλ' ἐν χρονίοις. Ταῦτα δὲ ἔστι τὰ κινούμενα. Ἀριθμὸς γὰρ κινήσεως ἔστιν ὁ χρόνος. Ὅστε κατὰ μὲν πρῶτον λόγον, ἐν κινήσει ἔστιν ὁ χρόνος· ἐπειδὴ καὶ ἡ κίνησις ἐν τῷ κινουμένῳ ἔστί, καὶ ὁ χρόνος ἄρα ἐν τῷ κινουμένῳ ἔστί διὰ μέσου τῆς κινήσεως, ὥστε καὶ ἀληθῶς ἔστιν εἰπεῖν, ὅτι ὁ χρόνος οὐκ ἐν χρόνῳ ἔστιν, ἀλλ' ἐν κινήσει, ἢ ἐν κινουμένῳ, ἀλλὰ πρῶτος μὲν ἐν κινήσει, δεύτερος δὲ ἐν κινουμένῳ, ὡς εἴρηται.

B *Interrog.* Nam tempus est in tempore, an non?

Resp. Dupliciter ad hoc responderi potest, dialectice videlicet et probabiliter et verisimiliter; vel demonstrative, necessario, et vere; non tamen improbabiliter.

Interrog. Quomodo igitur disputationem instituere cupis? dialectice, an demonstrative?

Resp. Dialectice. Tempus neque in tempore est; neque non est in tempore. Si enim non esset in tempore, a se ipso separatum esset, quod fieri nequit. Si vero sit in tempore, in se ipso erit: quod vero in aliquo inest, continetur ab illo. Atqui id quod continet, et quod continetur, distincta sunt. Distinctum igitur a se ipso est tempus: quod est impossibile. Si igitur, ut ostensum, impossibile est tempus a se ipso separatum esse; multo minus fieri potest, ut a se ipso, diversum sit. Si vero hæc consequuntur ex hypothesi illa: Tempus vel non esse in tempore, vel esse in tempore; planum sit fieri non posse, ut tempus sit in tempore, vel non sit in tempore. Omnis enim hypothesis, quæ ad impossibile ducit, ipsa etiam impossibilis est. Et hæc dialectice et probabiliter dicta sint.

Si vero velis ut et demonstrative de his disseram, libenter parebo. Tempus non est in tempore; quod ex similibus confirmare licet. Quemadmodum enim locus non est in loco; nam omne, quod in loco est, corpus est; at locus non corpus, et anima non est in anima, sed in corpore; et motus non est in motu, sed in mobili; et colores non sunt in coloribus, sed in corporibus coloratis; sic et tempus non est in tempore, sed in rebus temporis subjectis; quæ alia non sunt, quam mobilia. Nam tempus est numerus motus. Itaque secundum primam rationem tempus est in motu; cumque motus sit in mobili, etiam tempus in mobili erit interventu motus. Quapropter vere dicitur: tempus non esse in tempore, sed in motu, vel in mobili, sed primario quidem in motu; secundario autem in mobili.

VARIE LECTIONES.

⁷⁶ Videtur hæc vox omittenda hoc loco. ⁷⁷ fort. leg. εἰ δὲ ταῦτα συνέβη.

NOTÆ.

(63) Notat R. P. Antonius Possevinus in suo Apparatu sacro, exstare in bibliotheca Viennensi

Opusculum Abucaræ de tempore; hoc istud ipsum esse, nullus dubito.

XXXII.

D. Theodori Abucaræ, episcopi Carum, contra Saracenos Theopaschitas (61).

Interprete Genebrardo.

Alio in conventu Saracenus, ex illustribus illis, A utriusque partis suæ compositionem cum Patre et episcopum interrogans : Age vero, inquit, episcopo, Deus ille tuus in cruce pendens, animam expiravit?

Maxime vero, respondit episcopus. Saracenus autem in risum profusus, et eos, qui tunc aderant, Saracenos, et Christianos ludibrio velut habens, extensa 416 manu exclamavit : Sine hypostasi factus est Christianorum Deus.

Abuc. At undenam sine hypostasi Deum Christianorum fuisse colligis?

Sarac. Meo ipsius exemplo.

Abuc. Quonam?

Sarac. Ego quondam non eram, quoad usque duæ mei partes in ventre matris meæ coaluerunt, corpus, inquam, et anima; unde tertium quiddam enatum est, qui ego ex utriusque partis concursu et compositione, hypostasis unica composita evasi. Cum ergo in ipso mortis articulo separatæ fuerint, an non hypostaseos meæ nullitas tunc necessaria erit?

Abuc. An vero compositionis tui exemplum, idem esse cum Christi compositione censes?

Sarac. Quidni censeam?

Abuc. Antequam duæ tui partes illæ concurrerent, ut ipse confessus es, non eras : posteaquam vero natus es, utriusque partis integras proprietates conservare non potuisti : quandoquidem animæ immortalitatem, corporisque brutalitatem amisisti : et tertium quiddam, ut dicebas, evasisti : nec anima, nec corpus, sed homo factus. At Christianorum Deus, ut cavillans objiciebas, vel ante

utriusque partis suæ compositionem cum Patre et Spiritu sancto erat : imo vero, ante omnia sæcula, eoque ipso, quod compositus ex Virgine processit, nihil quidquam ex partium suarum proprietatibus amisit. Perfectus enim Deus mansit, ut et Pater perfectus est : factus autem est homo, ut et mater; quandoquidem Christi partes hæ sunt, divinitas, et humanitas. At, ipso passionis tempore, cum a corpore separata est anima, ipse ab utraque parte inseparabilis mansit, indivulsa conjunctione colligatus, unaque sui ipsius divinitatis et humanitatis hypostasis existens.

Sarac. Ubinam ergo anima erat?

Abuc. Corpus quidem in sepulcro; anima autem in inferno.

B His dictis Saracenus magna cum exclamatione : At quomodo, inquit, Verbum in utrisque tanto dissitis intervallo, conjunctum est, cum a neuro indivulsum manserit?

Theodorus autem ridens : Superest, inquit, ex hac tua sententia, ut Deus ille tuus, in Makensi, et Magadensi Mesquitis inveniri non possit.

Sarac. An vero duæ illæ partes, quamlibet separatæ, participes divinitatis erant?

Abuc. Non minus, quam quo tempore conjungebantur.

Sarac. Qui vero divinitatis particeps corpus exanime in sepulcro jacens non movebatur?

Abuc. Quia Verbum in ipso tunc incorruptionem C sacro illi cadaveri convenientem servabat.

Tunc Saracenus tanquam reti quopiam implicatus, et elinguis, præ stupore obmutuit.

XXXIII.

Theodori Abucaræ Dialogus cum Nestoriano.

Interprete Genebrardo.

Abuc. Die mihi, hoc nomen Christus, utram naturam indicat, divinitatis, an humanitatis?

Nestor. Non unam in parte, sed utramque hypostasim, sive Dei, et hominis simul.

Abuc. Recte censes. Jam hoc mihi edisere. An Christus ex Virgine natus?

Nestor. Maxime.

Abuc. Ergo Deus Verbum, et homo natus est ex Virgine. Christus enim, ut confessus es, Deus et homo est. Hoc insuper a te peto : an Christus mortuus est?

Nestor. Maxime.

Abuc. Ergo Deus, et homo mortuus est. Christus enim, ut vis, Deus et homo est (62). Quanam vero de causa Christus dicitur?

Ἀλλος διάλογος πρὸς Νεστοριανὸν τοῦ αὐτοῦ.

Ἀβουκ. Εἰπέ μοι, τὸ Χριστὸς ὄνομα ποίας φύσεως ἐστὶ θεολογικόν; τῆς θεότητος, ἢ ἀνθρωπότητος;

Ὁ Νεστορ. Οὐ μίᾳ ἀνὰ μέρος, ἀλλὰ τῶν δύο ὑποστάσεων, ἡγουν τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ ἀνθρώπου ὁμοῦ.

Ἀβουκ. Καλῶς. Εἰπέ μοι, ὁ οὖν Χριστὸς ἐγεννήθη ἐκ γυναικὸς;

Ὁ Νεστορ. Ναί.

Ἀβουκ. Οὐκοῦν ὁ Θεὸς Ἀλόγος, καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐγεννήθη ἐκ γυναικὸς. Ὁ Χριστὸς γάρ, ὡς ὡμολόγησας, ὁ Θεὸς ἐστὶ καὶ ὁ ἄνθρωπος. Ὡς καὶ πάλιν ἐρωτῶ σε, ὁ Χριστὸς ἀπέθανεν;

Ὁ Νεστορ. Ναί.

Ἀβουκ. Οὐκοῦν ὁ Θεὸς, καὶ ὁ ἄνθρωπος ἀπέθανεν· κατὰ σε γὰρ ὁ Χριστὸς ὁ Θεός, καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐστίν.

VARLÆ LECTIONES.

NOTÆ.

(61) Hanc disputationem non reperi in codicibus Bavaricis. Itaque nonnisi Latinam exhibemus.

(62) Sequentia desunt in Græco Bav. codice.

Nestor. Quia unxit eum Deus Spiritu sancto.

Abuc. Uter igitur unctus est, Deus Verbum, an homo?

Nestor. Absit ut Deum Verbum unctum fuisse dicamus, sed hominem.

Abuc. Christus igitur est homo. Si enim is qui

A unctus est, Christus est, et homo is est, qui unctus est, alius denique Deus Verbum, et alius homo est, ut vultis, consequitur, ut homo sit Christus in parte. Quid ergo vobis ipsis, et aliis imponentes Christum Deum, et hominem esse dicitis?

417 XXXIV.

Τοῦ θεολόγου περὶ χρόνου, τοῦ αὐτοῦ Ἀβου-
καρά.

De tempore (63), ejusdem Abucaræ.

Jacobo Gretsero interprete.

Ἐρώτ. Ὁ χρόνος ἐν χρόνῳ, ἢ οὐκ ἐν χρόνῳ;

Ἀπόκ. Διχῶς ἐστὶ πρὸς τοῦτο ἀπολογήσασθαι· ἦτοι γὰρ διαλεκτικῶς, καὶ ἐνδόξως, καὶ πιθανῶς, ἢ ἀποδεικτικῶς, καὶ ἀναγκαιῶς, καὶ ἀληθῶς· οὐ μέν-
τοι ἀδόξως.

Ἐρώτ. Πῶς οὖν βούλει προβαίνειν τὸν λόγον;
διαλεκτικῶς, ἢ ἀποδεικτικῶς;

Ἀπόκ. Διαλεκτικῶς. Ἐρώτ. Ὁ χρόνος οὔτε
ἐν χρόνῳ ἐστίν, οὔτε οὐκ ἐν χρόνῳ. Εἰ μὲν γὰρ οὐκ
ἐν χρόνῳ, κεχωρίσται ἑαυτοῦ· ὅπερ ἀδύνατον. Εἰ
δὲ ἐν χρόνῳ, ἐν ἑαυτῷ ἐσται· τὸ δὲ ἐν τινι, περι-
έχεται ὑπ' αὐτοῦ. Ἀλλὰ μὴν, ἕτερον ἐστὶ τὸ περι-
εχόμενον παρὰ τὸ περιέχον. Ἐτερον ἄρα ἑαυτοῦ
ἐστὶν ὁ χρόνος, ὅπερ ἀδύνατον. Εἰ οὖν, ὡς ἐδείχθη,
ἀδύνατόν ἐστι τὸ τὸν χρόνον ἑαυτοῦ κεχωρίσθαι,
ἀδυνατώτερον δὲ καὶ τὸ ἑαυτοῦ ἕτερον εἶναι. Ταῦτα
δὲ συνέδη ἡ ἐκ τοῦ ὑποτίθεσθαι τὸν χρόνον, ἦτοι
οὐκ ἐν χρόνῳ, δῆλον, ὅτι ἀδύνατον, τὸν χρόνον εἶναι
ἐν χρόνῳ, ἢ οὐκ ἐν χρόνῳ. Πᾶσα γὰρ ὑπόθεσις
ἀπάγουσα εἰς ἀδύνατον, καὶ αὕτη ἀδυνατός ἐστι,
καὶ ταῦτα διαλεκτικῶς εἴρηται, καὶ ἐνδόξως.

Εἰ δὲ θέλεις καὶ τὸ ἀποδεικτικῶς λέγειν, οὐκ
ἐκνήσω. Ὁ χρόνος οὐκ ἐν χρόνῳ ἐστίν· ἐστὶ δὲ ἐκ
τῶν ὁμοίων περὶ τούτου πιστώσασθαι. Ὅσπερ γὰρ
ὁ τόπος οὐκ ἐστὶν ἐν τόπῳ· πᾶν γὰρ τὸ ἐν τόπῳ,
σῶμα· ὁ δὲ τόπος οὐ σῶμά ἐστι· καὶ ἡ ψυχὴ οὐκ ἐν
ψυχῇ ἐστίν, ἀλλ' ἐν τῷ σώματι· καὶ ἡ κίνησις οὐκ
ἐν κινήσει, ἀλλ' ἐν κινουμένῳ· καὶ τὰ χρώματα οὐκ
ἐν χρώμασιν, ἀλλ' ἐν κεχρωσμένοις σώμασιν· οὕτως
καὶ ὁ χρόνος οὐκ ἐν χρόνῳ ἐστίν, ἀλλ' ἐν χρονίοις.
Ταῦτα δὲ ἐστὶ τὰ κινούμενα. Ἀριθμὸς γὰρ κινή-
σεως ἐστὶν ὁ χρόνος. Ὅστε κατὰ μὲν πρῶτον λόγον,
ἐν κινήσει ἐστὶν ὁ χρόνος· ἐπειδὴ καὶ ἡ κίνησις ἐν
τῷ κινουμένῳ ἐστὶ, καὶ ὁ χρόνος ἄρα ἐν τῷ κινου-
μένῳ ἐστὶ διὰ μέσου τῆς κινήσεως, ὥστε καὶ ἀλη-
θῶς ἐστὶν εἰπεῖν, ὅτι ὁ χρόνος οὐκ ἐν χρόνῳ ἐστίν,
ἀλλ' ἐν κινήσει, ἢ ἐν κινουμένῳ, ἀλλὰ πρῶτος μὲν
ἐν κινήσει, δευτέρος δὲ ἐν κινουμένῳ, ὡς εἴρη-
ται.

VARIÆ LECTIONES.

ῥ Videtur hæc vox omittenda hoc loco. ῥ fort. leg. εἰ δὲ ταῦτα συνέδη.

NOTÆ.

(63) Notat R. P. Antonius Possevinus in suo Apparatu sacro, exstare in bibliotheca Viennensi

Opusculum Abucaræ de tempore; hoc istud ipsum esse, nullus dubito.

B

Interrog. Num tempus est in tempore, an non?

Resp. Dupliciter ad hoc responderi potest, dialectice videlicet et probabiliter et verisimiliter; vel demonstrative, necessario, et vere; non tamen improbabiliiter.

Interrog. Quomodo igitur disputationem instituere cupis? dialectice, an demonstrative?

Resp. Dialectice. Tempus neque in tempore est; neque non est in tempore. Si enim non esset in tempore, a se ipso separatum esset, quod fieri nequit. Si vero sit in tempore, in se ipso erit: quod vero in aliquo inest, continetur ab illo. Atqui id quod continet, et quod continetur, distincta sunt. Distinctum igitur a se ipso est tempus: quod est impossibile. Si igitur, ut ostensum, impossibile est tempus a se ipso separatum esse; multo minus fieri potest, ut a se ipso diversum sit. Si vero hæc consequuntur ex hypothesi illa: Tempus vel non esse in tempore, vel esse in tempore; planum sit fieri non posse, ut tempus sit in tempore, vel non sit in tempore. Omnis enim hypothesis, quæ ad impossibile ducit, ipsa etiam impossibilis est. Et hæc dialectice et probabiliter dicta sint.

C

D

418 *Alia dissertatio, de auctore boni et mali, habita cum Saraceno.*

'Ετέρα ἐρώτησις τοῦ αὐτοῦ.

Jacobo Gretsero interprete.

Christianus. Barbarus.

Ὁ Χριστιανός. Ὁ Βάρβαρος.

Barbarus. Quem statuis auctorem boni et mali?

Βάρβαρος. Τίνα λένεις αἴτιον καλοῦ τε καὶ κακοῦ;

Christianus. Omnium bonorum Deum; mali vero nequaquam.

Χριστιανός. Πάντων τῶν ἀγαθῶν τὸν Θεὸν, κακοῦ δὲ οὐ.

Barb. Et quemnam mali auctorem dicis?

Βάρβ. Καὶ τοῦ κακοῦ τίνα λέγεις αἴτιον εἶναι;

Christ. Aio, hoc ex nostra socordia, et ex diaboli versutia nasci.

Χριστ. Τοῦτο ἐκ τῆς ἡμετέρας βλαβερίας εἶναι, καὶ τῆς τοῦ διαβόλου πανουργίας.

Barb. Quam ob rem?

Βάρβ. Χάριν τίνος;

Christ. Propter libertatem arbitrii.

Χριστ. Διὰ τὸ αὐτεξούσιον.

Barb. Quid igitur? Liberi arbitrii es, et quæcunque vis, potes, ac facis?

Βάρβ. Τί οὖν; Αὐτεξούσιος εἶ, καὶ ὅσα θέλεις, δύνασαι, καὶ ποιεῖς;

Christ. Solum in duobus; in aliis autem non sum creatus a Deo liber.

Χριστ. Ἐν δύο μόνοις· ἐν ἄλλῳ δὲ οὐ πέπλασμαι ὑπὸ Θεοῦ αὐτεξούσιος.

Barb. Quæ ista?

Βάρβ. Ποῖα ταῦτα;

Christ. Si bona agam, non timeo legem; sed honore afficior, et misericordiam consequor a Deo. Similiter et diabolus libero arbitrio a Deo conditus est; sed peccavit, et ideo propria statione dejectus est.

Χριστ. Τὰ καλὰ μὲν πράττων, οὐ φοβοῦμαι τὸν νόμον· ἀλλὰ τιμῶμαι, καὶ ἐλεοῦμαι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Ὁμοίως καὶ ὁ διάβολος αὐτεξούσιος πέπλασται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡμάρτηκε. Καὶ ὁ Θεὸς τῆς ἰδίας τάξεως ἐξέωσεν αὐτόν.

At forte quæres, quænam sint bona, quæ mala? Ecce sol et luna et stellæ bona sunt. Fac unum ex istis. Dico igitur tibi me, hominum more, agere bona et mala. Bona quidem, cujusmodi divini numinis celebratio, et precatio. Mala vero, cujusmodi fornicatio, et furtum.

Ἄλλ' ἴσως ἀντερεῖς μοι, Ποῖά εἰσι καλὰ, καὶ κακὰ; Ἰδοὺ ὁ ἥλιος, καὶ ἡ σελήνη, καὶ οἱ ἀστέρες καλὰ εἰσι. Ποίησον ἓν ἐκ τούτων. Λέγω οὖν σοι, ὅτι κατὰ τὸ ἀνθρώπινον ἐργάζομαι καλὰ καὶ κακὰ. Καλὰ μὲν, οἷόν ἐστι δοξολογία Θεοῦ, προσευχή. Κακὰ δὲ, πορνεία, κλεψία ἥ.

Cum igitur, ut tu affirmas, bona et mala Deum auctorem habeant, injustus erit, tua sententia, Deus, quod dictu nefas. Cum enim Deus præceperit, ut scortator scortetur, fur suretur, et homicida homicidium committat, digni erunt honore, utpote qui voluntatem Dei perficiant. Legislatores quoque tui mendaces erunt et libri falsis titulis prænotati. Mandant enim ut scortator et fur cædatur; cum tamen voluntati divinæ obtemperent, et homicidam interfici jubent, quem honoratum oportuit.

Ἐπεὶ οὖν, ὡς λέγεις σὺ, καλὰ, καὶ κακὰ ἐκ Θεοῦ ἔστιν, εὐεθθήσεται κατὰ σὲ ἄδικος ὁ Θεός, ὅπερ οὐκ ἔστιν. Ἐπεὶ γὰρ ὁ Θεὸς προσέταξεν, ὡς σὺ λέγεις, τὸν πόρνον πορνεῦν, καὶ τὸν κλέπτην κλέπειν, καὶ τὸν ἀνδροφόνον ἀνδροφονεῖν, ἄξιοι εἰσι τιμῆς, ὅτι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐποίησαν. Εὐεθθήσονται δὲ καὶ οἱ νομοθέται σου ψευδεῖς, καὶ τὰ βιβλία σου ψευδεπίγραφα. Προστάτουσιν γὰρ τὸν πόρνον καὶ τὸν κλέπτην δαίρεσθαι, ποιήσαντας τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸν ἀνδροφόνον ἀποκτανθῆναι, ὃν ἔδει τιμῆσθαι.

Cæterum Sarac. ostendere volens Deum esse auctorem boni et mali, adiutoremque tam scortatori, quam adultero, sciscitatus est: Quis format infantium corpora in materno utero?

Καὶ ὁ Σαρακ., θέλων δεῖξαι τὸν Θεὸν αἴτιον τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, καὶ ὅτι συνεργός ἐστι τῷ πόρνῳ καὶ τῷ μοιχῷ ὁ Θεός, φησὶ· Τίς πλάττει τὰ βρέφη ἐν κοιλίαις τῶν μητρῶν ἥ;

Christ. Non invenio, exacta hebdomade prima, Deum quidquam formare aut creare (64). Et tu nequaquam demonstrabis, post hanc quidquam creatum esse, excepta iride, arcu videlicet illo in nubibus posito, tempore Noe. Cum enim 419 hominem prima hebdomade creasset, dixit: « Crescite et multiplicamini, et replete terram »; et quia homo animatus est, animatum habens semen; se-

Χριστ. Οὐδαμῶς εὐρίσκω μετὰ τὴν πρώτην ἑβδομάδα τὴν Γραφὴν λέγουσαν, πλάττειν τὸν Θεὸν, ἢ κτίζειν τι. Καὶ τοῦτο οὐδαμῶς σὺ ἀποδείξεις, ὅτι μετὰ ταύτην ἔκτισται τι, πλην τῆς ἱριδος, τοῦ ἐν τῇ νεφέλῃ θηλάει τοῦ ζῶου ἐπὶ τοῦ Νώε. Πλάσας γὰρ τὸν ἄνθρωπον τῇ πρώτῃ ἑβδομάδι, εἶπεν· « Αὐξάνεσθε, καὶ πληθύνεσθε, καὶ πληρώσατε τὴν γῆν »· καὶ ἐπειδὴ ἐμφυχός ἦν ὁ ἄνθρωπος, ἐμφυχὸν σπέρμα

Gen. 1, 28.

VARIE LECTIONES.

ἢ κλοπεῖα. ἢ μητέρων.

NOTÆ.

(61) Hæc non videntur satis conformia illi Salvatoris dicto Joan. v. Pater meus usque modo

operatur, et ego eperor. Et illis, quæ de creatione rationalis animæ sana doctrina tradit.

ἔχων, ἐν τῇ ἰδίᾳ γυναικί σπέρμα ἀνέφυσεν. Ὡστε ἄνθρωπος γεννᾷ, καθ' ἃ φησι καὶ ἡ θεία Γραφή· Ἐνὸς, καὶ Ἐνὸς ἐγέννησε τὸν Σὴθ, καὶ ὁ Σὴθ ἐγέννησε τὸν Ἐνὸς, καὶ Ἐνὸς ἐγέννησε τὸν Καϊνᾶν. Καὶ οὐκ εἶπεν, Ὁ Θεὸς ἐπλασε τὸν Σὴθ, ἢ τὸν Ἐνὸς, ἢ ἄλλον τινά.

Ὁ οὖν Ἀδάμ ὑπὸ Θεοῦ μονώτατος πέπλασται· οἱ δὲ ἄλλοι γεννῶνται καὶ γεννῶσιν. Οὕτω καὶ ἡ γῆ τῷ προστάγματι τοῦ Θεοῦ βλαστάνει· βλαστησάτω γάρ, φησι, ἡ γῆ βοτάνην χόρου, ἢ τις ἐν τῇ γῇ πάλιν πίπτουσα, ἢ καὶ ὑπὸ ἄλλου σπειρομένη, βλαστάνει, μὴ πλαττομένη ὑπὸ τινος, ἀλλὰ τῷ πρώτῳ προστάγματι τοῦ Θεοῦ ὑπακούουσα. Ἰδοὺ γάρ ἐγώ, ὡς καὶ πρῶτον ἔφη, αὐτεξούσιος ὢν ἐν τε καλοῖς, ἐν τε κακοῖς, ὅπου ἐὰν σπείρω καὶ ἐν ἰδίᾳ γυναικί, καὶ ἐν ἄλλοις, τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ χρώμενος, ἀναβλαστάνει, καὶ γίνεται τῷ πρώτῳ προστάγματι τοῦ Θεοῦ ὑπακούουσα, ὅτι τὸ καταβληθὲν ἔχει ἐν ἑαυτῷ σπερματικὴν δύναμιν· οὐχ ὅτι καὶ νῦν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὁ Θεὸς πλάττει καὶ ἐργάζεται, ἐπειδὴ ἐν τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ⁸⁰ τὰ πάντα πεποίηκε.

Βάρβ. Καὶ πῶς φησι ὁ Θεὸς πρὸς Ἰερემίαν· Πρὸ τοῦ μὲν πλάσαι σε ἐν κοιλίᾳ, ἐπίσταμαί σε, καὶ ἐκ μητρὸς⁸¹ ἠγάσά σε ;

Χριστ. Παντὸς ἀνδρὸς ἐκ κοιλίας τὴν σπερματικὴν ὁ Θεὸς ἐπλασε δύναμιν τὴν ἐμφυγον, ἀπὸ Ἀδάμ, καὶ καθ' ἑξῆς, καὶ ἕκαστος ἄνθρωπος προέχων ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτοῦ υἱὸν, τοῦτον καὶ γεννᾷ, καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ἕτερον γεννᾷ. Τὸ δὲ· Ἐκ μητρὸς ἠγάσά σε, τοιαύτην ἔχει τὴν ἐννοίαν· ὅτι, ὡς φησὶ τὸ Εὐαγγέλιον· Ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτὸν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν, τέκνα Θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, οἱ οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς, οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν, διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος.

Βάρβ. Καὶ ἦν πρὸ τοῦ Χριστοῦ βάπτισμα ; ὁ γὰρ Ἰερემίας πρὸ τοῦ Χριστοῦ γεννᾶται.

Χριστ. Να ἦν βάπτισμα τὸ διὰ θαλάσσης, καὶ νεφέλης. Πάντες γάρ, φησι, εἰς τὸν Μωϋσῆν ἐβαπτίσθησαν.

Εἰ δὲ εἰποῖς, Καὶ πῶς οἱ πρὸ τοῦ Μωσέως βαπτίζονται ; ἐρῶ σοι, ὅτι φησὶ ὁ Χριστὸς μου· Πρὸ τοῦ Ἀβραάμ ἐγὼ εἰμι. Καὶ πάλιν ἄλλαχού· Ὑπὲρ αὐτῶν ἐγὼ ἀγιάζω ἑμαυτόν.

⁸⁰ Gen. iii, 9. ⁸¹ Gen. i, 11. ⁸² Jerem. i, 5. ⁸³ Joan. i, 12, 13. ⁸⁴ I Cor. x, 2. ⁸⁵ Joan. viii, 58. ⁸⁶ Joan. xvii, 19.

VARIÆ LECTIONES.

⁸⁰ f. ἐβδομάδι. ⁸¹ μήτρας.

NOTÆ.

(65) Imo etiam Deus concursu suo cum causa secunda formavit Seth in utero, ut et quæcumque alium partum. Quod probe intelligens pia illa Machabæorum genitrix hæc pie effata est, II Machab. vii : *Nescio qualiter in utero meo apparuitis : neque enim ego spiritum donavi vobis et vitam, et singulorum membra non ego ipsa compegi : sed enim mundi creator, qui formavit hominis naturam, quique omnium invenit originem, etc.* Videatur hic auctor in ea fuisse opinione, quæ nonnullis scholasticis arrisit ; solas causas secundas effectum producere ; neque ad hanc productionem

A men in propria uxore produxit. Itaque homo generat, prout dicit divina Scriptura : Adam genuit Seth, et Seth genuit Enos, et Enos genuit Cainam. Neque dixit : Deus (65) formavit Seth, vel Enos, vel alium quempiam.

Adam igitur solus a Deo conditus est ; alii autem generantur et generant. Sic et terra jussu Dei germinat. Ait enim : Germinet terra herbam feni, quæ in terram decidens, vel ab alio sparsa, iterum germinat, non quasi ab alio formetur ; sed quia primo Dei præcepto obtemperat. Ecce enim ego, ut et prius dicebam, tam ad bonum quam ad malum liber, ubicunque libertate propria usus, semen jacio seu in propriam, seu in alienam mulierem, fetus profertur ac producitur vi primi illius divini præcepti ; quia id quod sparsum est, in se virtutem seminalem continet ; non autem quod Deus quotidie formet ac operetur (66), quia prima die omnia fecit.

Barb. Et quomodo dicit Deus ad Jeremiam : Priusquam in utero formarem te, novi te ; et antequam exires de vulva, sanctificavi te ?

Christ. Deus cujuscunque viri vim seminalem animatam ab utero primoque ortu formavit, ab Adamo et sic deinceps, et quilibet homo prius habens in utero suo filium (67), eundem quoque progignit ; pari modo filius alium progignit. Illud vero : Antequam exires de vulva sanctificavi te, hunc sensum habet ; quia, ut Evangelium testatur : Quotquot receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo (per sanctum baptismum) nati sunt.

Barb. Eratne baptismus ante Christum ? Nam Jeremias ante Christum vixit.

Christ. Erat utique baptismus per mare, 420 et nubem : Omnes enim, inquit, in Moyse baptizati sunt.

Si dicas : Quomodo baptizati sunt, qui ante Moysen vixerunt ? respondeo tibi id quod Christus meus de se pronuntiavit : Antequam Abraham fieret, ego sum. Et alibi : Ego pro eis sanctifico meipsum.

Deum aliter concurrere, quam quia initio causis secundis vim agendi tribuit. Quæ opinatio jure a philosophis et theologis rejicitur, asserentibus, Deum ad singulos effectus producendos concursu suo generali, causis secundis opem ferre, et quasi adminiculari.

(66) Solus non format fetum, nec solus operatur ; sed cum causis secundis : Qui producit in montibus fenum et herbam, ut psal. cxlvi dicitur : sed producit hæc cum causis secundis.

(67) Virtute prius habet, sicut causa effectum : præexistit enim effectus in causa virtualiter.

Barb. Num cum, qui voluntatem Dei facit, bonum an malum dicis? Et siquidem bonum dicis, proba et Judæos, tanquam qui voluntatem Christi, Dei tui, ut ais, fecerint.

Christ. Tu quidem appellas voluntatem. Ego vero patientiam et longanimitatem nomino. Qua de causa, audi. Cum Deus dixerit: « Non furaberis: Non fornicaberis: Non occides »; num jussit, ut furemur, scortemur, adulteria et homicidia committamus?

Barb. Nequaquam; si enim voluisset, non interdixisset.

Christ. Recte statuis Deum nolle, ut furemur et fornicemur. Si igitur nunc abeam furtoque et fornicatione me obstringam; num factum illud meum nominabis voluntatem Dei? an patientiam et longanimitatem?

Barb. Patientiam et longanimitatem.

Christ. Sic cum Deus potuisset ab illis poenas repetere, elementer Ignovit. Si enim tandem non agam perfectam poenitentiam, debitam mercedem reddet.

Barb. Quem dicis esse Christum?

Christ. Verbum Dei, sapientiam Dei, Filium Dei, brachium Dei, virtutem et alia innumera. Tu vero quid dicis esse Christum?

Barb. Christum dico esse Spiritum et Verbum Dei.

Christ. Num hæc, Spiritus et Verbum, increata sunt an creata?

Barb. Creata.

Christ. Et quis creavit Verbum Dei et Spiritum? Et antequam hæc Deus crearet, quomodo se habebat Deus? Num Spiritu et Verbo carebat? Et quis Deum Verbo et Spiritu carentem statuere ausit? Ad hæc barbarus conticuit.

Alia dissertationcula.

Jacobo Gretsero interprete.

Eloquia Dei num creata sunt, an increata? Hoc autem adversarius proponit, ut ostendat Verbum Dei esse creatum, quod dictu nefas. Si enim dixeris esse creata, mox dicet tibi: Creata non nominantur dii. Si vero dixeris, increata: **421** statim occurret: Ecce omnia hæc eloquia Dei creata sunt, dii vero non sunt. Fateris ergo Christum, qui est Dei Verbum (seu Eloquentium), non esse Deum. Quapropter neque creata, neque increata dicas, sed dicito: Ego unicum Dei Verbum confiteor, in hypostasi subsistens, increatum. Totam vero Scripturam sacram non voco λόγια, sed ῥήματα.

Barb. Et quomodo dicit Propheta: « Eloquia Do-

^a Exod. xx, 13-15.

VARIE LECTIONES.

^a Videtur in textu aliquid deesse. ^a αὐτὸ. ^a Lego τελείως.

Barb. Τὸν ποιοῦντα τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καλὸν λέγεις, ἢ κακόν; Καὶ εἰ μὲν καλὸν, ἀποδέχου λοιπὸν καὶ τοὺς Ἰουδαίους, ὡς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ σου τοῦ Χριστοῦ, ὡς λέγεις, ποιήσαντας.

Χριστ. Σὺ μὲν λέγεις, θέλημα εἶναι· ἐγὼ δὲ λέγω ἀνοχὴν καὶ μακροθυμίαν. Καὶ πῶς, ἄκουε. Τοῦ Θεοῦ εἰπόντος· « Μὴ κλέψῃς, μὴ πορνεύσῃς, μὴ φονεύσῃς », ἡμεῖς ἵνα κλέψωμεν, καὶ πορνεύσωμεν, καὶ μοιχεύσωμεν, καὶ φονεύσωμεν;

Barb. Οὐχί· εἰ γὰρ ἤθελεν, οὐκ αὐτὰ ἀπέτρεψε.

Χριστ. Καλῶς ἰδοὺ συνέθου μοι, ὅτι οὐ θέλει ὁ Θεός, ἵνα κλέπτωμεν, καὶ πορνεύσωμεν. Ἐάν ἄρτι ἀναστὰς ἀπέλθω καὶ κλέψω, ἢ φονεύσω, τί αὐτὸν ^a λέγεις θέλημα Θεοῦ; ἢ ἀνοχὴν καὶ μακροθυμίαν;

Barb. Ἀνοχὴν καὶ μακροθυμίαν.

Χριστ. Οὕτω τοῦ Θεοῦ δυναμένου πατάξαι αὐτοὺς, συνεχώρησεν. Ὅταν γὰρ θέλεις ^a ἂν οὐ μετανοήσω, ἀποδίδωσί μοι.

Barb. Τί λέγεις εἶναι τὸν Χριστόν;

Χριστ. Λόγον Θεοῦ, σοφίαν Θεοῦ, γῆν Θεοῦ, βραχίονα Θεοῦ, δύναμιν, καὶ ἄλλα μυρία. Σὺ δὲ τί λέγεις εἶναι τὸν Χριστόν;

Barb. Πνεῦμα καὶ Λόγον Θεοῦ φημι τὸν Χριστόν.

Χριστ. Ταῦτα δὲ, τὸ Πνεῦμα καὶ ὁ Λόγος ἄκτιστά εἰσιν, ἢ κτιστά;

C *Barb.* Κτιστά.

Χριστ. Καὶ τίς ἔκτισας τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ Πνεῦμα; πρὶ γὰρ τοῦ κτίσαι αὐτὰ τὸν Θεόν, πῶς ἦν αὐτὸς ὁ Θεός; Ἀρα χωρὶς Λόγου καὶ Πνεύματος; Καὶ τίς εἶπεν τὸν Θεὸν ἄλογον, ἢ δίχα Πνεύματος ἄγλου; — Βάρβαρος σεσιώπηται.

XXXVI.

Ἐτέρα ἐρώτησις.

Τὰ λόγια Κυρίου κτιστά εἰσιν, ἢ ἄκτιστα; Τοῦτο δὲ προβάλλετο, θέλων ἀποδείξαι κτιστὸν εἶναι τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ, ὅπερ οὐκ ἔστιν. Εἰ μὲν γὰρ εἶπης, Κτιστά εἰσιν, εἶπεν σοι, Τὰ κτιστά θεοὶ οὐ λέγονται. Εἰ δὲ εἶπης, Ἄκτιστα, ἐρεῖ σοι, ὅτι ἰδοὺ ταῦτα πάντα λόγια Θεοῦ ὑπάρχοντα, κτιστά μὲν εἰσι, θεοὶ δὲ οὐκ εἰσὶ, καὶ ἰδοὺ σὺ ὁμολογεῖς, ὅτι ὁ Χριστὸς ὢν Λόγος τοῦ Θεοῦ, οὐκ ἔστι Θεός. Διὸ μῆτε κτιστά εἶπης, μῆτε ἄκτιστα, ἀλλ' εἰπέ· Ἐγὼ ἕνα μόνον Λόγον τοῦ Θεοῦ ὁμολογῶ, ἐνυπόστατον, ἄκτιστον ὄντα· τὴν δὲ πᾶσαν Γραφὴν μου οὐ λέγω λόγια, ἀλλὰ ῥήματα.

Barb. Καὶ πῶς λέγει ὁ Προφήτης· Ἐὰν λέγια

Κυρίου, λόγια ἀγνά, » καὶ οὐχί, τὰ ῥήματα Κυρίου Ἀ
λόγια ἀγνά;

Χριστ. Ὁ προφήτης τροπολογικῶς ἐλάλησε, καὶ
οὐ κυριολογικῶς.

Βάρβ. Καὶ τί ἐστὶ τροπολογία, καὶ κυριολογία;

Χριστ. Κυριολογία μὲν ἐστὶ βεβαία ἀπόδειξις
πραγμάτων· τροπολογία δὲ ἀδέβαιος ἀπόδειξις.

Βάρβ. Οὐκ ἐνδέχεται Προφήτης εἰπεῖν ἀδέβαιον
ἀπόδειξιν.

Χριστ. Ἐν τοῖς προφήταις ἔθος ἐστὶ, τὰ ἄψυχα
προσωποποιεῖν, καὶ σκοπῶν θεάσθαι αὐτοὺς ὀφθαλμοῦς,
καὶ ὄμματα τιθέντας αὐτοῖς· ὡς τό· « Ἡ θάλασσα
εἶδε, καὶ ἔφυγεν. » Ἰδοὺ ἡ θάλασσα ὀφθαλμοῦς οὐκ
ἔχει, οὐ γὰρ ἐστὶν ἐμψυχος. Καὶ πάλιν· « Τί σοὶ ἐστὶ,
θάλασσα, ὅτι ἔφυγες; » καὶ τὰ ἑξῆς. Καί· « Ἡ μά-
χαιρά μου φάγεται κρέα. » Τὸ δὲ φαγεῖν ἐπὶ στόμα-
τός ἐστι τρώγοντος καὶ πίνοντος· ἡ δὲ μάχαιρα
τέμνει μὲν, οὐ καταπίνει δέ. Ἀλλὰ καὶ ποταμοὺς
κροτοῦντας χερσὶν εἰσάγουσι, καὶ βουνοὺς ἀλλομέ-
νους, καὶ ὄρη σκιρτῶντα. Οὕτω καὶ τὰ ῥήματα τρο-
πολογήσας, ἐκάλεσε λόγια, ἅπερ οὐκ εἰσὶ λόγια, ἀλλὰ
ῥήματα.

XXXVII.

Ἑτέρα ἐρώτησις.

Jacobo Gretsero interprete.

Βάρβ. Ἦν λέγετε Θεοτόκον, ἀπέθανεν, ἢ ᾗ;

Χριστ. Οὐκ ἀπέθανε, καὶ τοῦτο λέγω θαρρῶν τῇ
Γραφικῇ ἀποδείξει. Ὡς γὰρ φέρε εἰπεῖν, ὁ πρῶτος
ἄνθρωπος ὑπνωσέ, καὶ τὴν πλευρὰν ἀφηρεῖθι, οὕτω
καὶ αὕτη τὴν ψυχὴν τὴν παναγίαν τῷ Θεῷ, ὡς ἐν
ὑπνῷ παρέθετο.

Βάρβ. Ἰδοὺ πέπληγμαί ἐν τινι τόπῳ τῆς σαρκός
μου, καὶ ἡ σὰρξ πληγείσα μώλωπα ἀπετέλεσε, καὶ
ἐν τῷ μώλωπι ἐγένετο σκώληξ. Τίς αὐτὸν ἐπλα-
σεν;

Χριστ. Εἴπομεν, ὅτι μετὰ τὴν πρώτην ἐβδομάδα
τῆς κοσμοποιίας, οὐδαμῶς εὐρίσκομεν τὴν Θεοὶν πλά-
σαντά ᾧ· ἀλλὰ πάντα τὰ ὄντα ἐξαήμερῳ ποιήσας,
ἐξ αὐτῶν τῶν ὄντων, ἑτέρα γενέσθαι ἡδύοκην μόνῳ
ὀελήματι αὐτοῦ· μετὰ γὰρ τὴν παράδασιν κατακρίθη
ἡ γῆ ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἀνατέλλειν. Τότε οὖν
καὶ ἡ σὰρξ ἡμῶν κατακρίθειναι^α, φθειρᾶς^β καὶ σκώ-
ληκας ἀνατέλλει.

XXXVIII.

Ἑτέρα ἐρώτησις.

D

Jacobo Gretsero interprete.

Σαρακ. Τίς ἐστὶ παρὰ σοὶ μείζων, ὁ ἁγιάζων, ἢ ὁ

Sarac. Quis apud te major est? sanctificans, an

^a Psal. xi, 7. ^b Psal. cxiii, 3. ^c ibid. 5. ^d Deut. xxxii, 42.

VARIAE LECTIONES.

^{αα} κατακρίθεισα.

NOTÆ.

(68) Hæc apte non possunt exprimi Latine.
Quamvis nil opus est distinctione quam affert inter
λόγια καὶ ῥήματα. Res aliter expediri potest, ut

vel pueris notum.

(69) Vide quæ notata dissert. 35.

mini, eloquia casta *? » Nonne verba Domini sunt
eloquia casta?

Christ. Propheta tropologice locutus est, non
proprie.

Barb. Et quid est tropologica, et quid propria
locutio?

Christ. Propria locutio est firma rei demon-
stratio. Tropologia autem infirma demonstratio.

Barb. Haud asserere licet prophetam attulisse
infirmam demonstrationem.

Christ. Mos apud prophetas receptus est etiam
inanimatis rebus personam tribuere; hinc videas
illis oculos aspectumque assignari: « Mare vidit,
et fugit ». Mare profecto oculos non habet. Est
enim inanime. Rursus: « Quid est tibi, mare,
quod fugisti? » Et quæ sequuntur. Et: « Gladi-
us meus comedet carnes ». At comedere oris
est manducantis et bibentis. Porro gladius scindit
quidem, sed non bibit. Quin et fluvios mani-
bus plaudentes inducunt, et colles saltantes, et
montes exsiliences. Sic et ῥήματα per tropologiam
nominavit λόγια, quæ non sunt λόγια, sed ῥή-
ματα (68).

Alia quæstio.

Barb. Quam appellatis Deiparam, num mortua
est, an vivit?

Christ. Non est mortua. Et hoc assero demon-
stratione sacrarum Litterarum fretus. Quemadmo-
dum enim, exempli causa, primus homo dormiens
costa spoliatus est, sic et Deipara quasi in somno
sanctissimam animam Deo tradidit.

Barb. In carne mea vulneratus sum. Et caro
saucia vibicem accepit. Et in vibice vermis exstilit.
Quis eum formavit?

Christ. Respondemus nusquam proditum esse
Deum (69), post primam illam, qua mundus con-
ditus est, hebdomadem, 422 aliquid formare;
quia cum omnia sex illis diebus condidisset, vo-
luit ut de cætero alia ex aliis nascerentur sola
voluntate sua. Post transgressionem enim dam-
nata est terra, ut spinas et tribulos proferat.
Tunc etiam caro nostra damnationis sententiam
subiens pediculos et vermes progignit.

Alia quæstio.

sanctificatus? Hanc quæstionem proposuit de Baptistâ et Christo.

Christ. Quando cum servo tuo in balneum te confers, ut ab illo abluaris, quem arbitraris potiorum? Illumne miserum servulum, et ære comparatum mancipium, an teipsum, qui ab illo mundaris?

Saracenus ad hæc nullum responsum dedit.

Abucaræ ad cujusdam quæstionem.

Jacobo Gretsero interorete.

Cum lex vetus diserte explicarit, a quibus, tanquam immundis, abstinendum sit; et quibus, tanquam mundis, vescendum; quomodo in Novo Testamento cognoscitur, quæ, tanquam munda, manducare liceat, et quæ, ut immunda, fugere oporteat; cum nulla exstet lex quæ horum differentiam tradat? Quod si cum legis antiquæ norma homines in horum observatione se conformant, debent sane omnia comedere, et ab omnibus abstinere, quæ lex præscribat; exempli causa, ovibus vesci debebant; abstinere autem a camelo et pardali. At si legi non sunt subjecti, quo pacto abstinere ab illis, quæ lex vetat, ut ab equo, camelo, mure, et id genus aliis immundis? Nunc vero cum neque legi perfecte obtemperant, neque perfecte non obtemperant; nonne planum relinquitur, eos utriusque præscripta ex parte exsequi, legis, inquam, et gratiæ, dumque partim non obediunt, partim obediunt, sub lege et gratia; et esse?

Responsio.

In Novo Testamento nihil eorum, quæ in os intrant, coinquinat hominem. A comedendis autem quibusdam abstinent aliqui, non legis præcepta secuti; sed propriæ conscientiæ, eo quod hæc vel illa manducare non libeat, obsecuti. **423** Nonnulli etiam studio et amore continentiæ, proprio arbitratu, omnino et a mundis et ab immundis sibi temperant; quanquam non ignari, omnem creaturam Dei esse bonam; et nihil eorum rejiciendum, quod cum gratiarum actione sumitur. Nihilominus illam gratiarum actionem, quæ in studio continentiæ sita est, præstantiorem censemus illa quæ in sumptione esculentorum consistit. Propter hæc igitur nihil quasi per partes commune est legi et gratiæ; sed omnia solius sunt gratiæ, sive quis abstinat; sive hæc vel illa ciborum generaumat, ut dictum est.

Aliter. Arethæ.

Fides non consistit in esca; sed in destinata et

* 1 Tim. iv, 4.

VARIE LECTIONES.

* Ita habet C. B. sed quid hoc vocabuli? * fort. ὅπ' αὐτὰ, ut referatur ad νόμον et χάριν. ** L. ἀνὰ μέρος.

NOTÆ.

(70) *Admonitio.* Aliquoties in altero Bavarico codice dissertatiunculis Abucaræ subijcitur hoc vel simile seu scholium, seu quo alio nomine appellare libet ἄλλος ἀρεθ. Quas additiunculas reperit quo-

ἀγιαζόμενος; Τοῦτο δὲ ἠρώτησε περὶ τοῦ Βαπτιστοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ.

Χριστ. Ἀπερχομένου σου ἐν τῷ βαλανείῳ μετὰ τοῦ δούλου σου, λούσασθαι βουλόμενος ὅπ' αὐτοῦ, τίνα λέγεις μείζονα; ἐκείνον τὸν οἰκτρὸν δούλον, καὶ ἀργυρώνητον, ἢ σαυτὸν τὸν καθαρθέντα ὅπ' αὐτοῦ;

Ὁ δὲ Σαρακηνὸς πρὸς ταῦτα οὐκ ἀπεκρίθη.

XXXIX

Τοῦ Ἀβουκαρά, πρὸς τινὰ ἐρωτήσαντα αὐτόν.

Εἰ ἀποχὴν, καὶ μεταλήψιν ἀκαθάρτων, καὶ καθαρῶν τοῖς ἐν τῇ παλαιᾷ ἡ διατάξει ἡνόμενον ** διηγέρισε, πῶς ἐν τῇ Νέᾳ μεταλήψιν καθαρῶν, καὶ ἀποχὴν ἀκαθάρτων γινώσκουσιν, οὐδενὸς αὐτοῖς νόμου ταῦτα αὐτοῖς ἐκδιδάξαντος τὴν διαφορὰν; Ἀλλ' εἰ μὲν τοῦτο ποιοῦσι κατὰ τὴν τοῦ νόμου παράδοσιν, ἐχρῆν αὐτοὺς πάντων μεταλαμβάνειν, καὶ ἀπέχεσθαι, ὥν ὁ νόμος ἐκήρυξε· προσάτων μὲν ἐσθionτες κατὰ νόμον, οὐκ ἐσθionτες δὲ καμῆλου, καὶ παρδάλως. Εἰ δὲ μὴ τῷ νόμῳ δεδούλωνται, πῶς πάλιν τὸν ὅπ' αὐτοῦ ἀπαγορευθέντων ἀπέχονται, οἷον ἵππου, καμῆλου, ἢ μύδος, ἢ τινος τῶν ἀκαθάρτων; Νυνὶ δὲ, μὴ καθόλου τῷ νόμῳ πειθόμενοι, μήτε εἰς τὸ παντελὲς ἀπειθοῦντες, πῶς οὐ δώσουσιν ἀπὸ μέρους τὴν ἐκάστου ποιεῖσθαι φύσιν, καὶ παρὰ κλησιν, λέγω δὴ τοῦ νόμου, καὶ τῆς χάριτος, καὶ τῇ ἀμφοτέρῃ ἀπειθεῖν, καὶ πεισμονῇ, ὅπῃ νόμον, καὶ χάριν, καὶ πάλιν μὴ ὅπ' αὐτοῦ ** καθεστηκέναι;

rursus nec sub hac, neque sub illa constitutos.

C

Ἀποκρίσις.

Ἐν τῇ Νέᾳ Διαθήκῃ οὐδὲν τῶν εἰσερχομένων εἰς τὸ στόμα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. Ἀπέχονται δὲ ὧν οὐ μεταλαμβάνουσιν, οὐ κατὰ διαγέρευσιν τοῦ νόμου, ἀλλὰ κατὰ τὸ δυσάρεστον τῆς τῶν οὐ μεταλαμβάνόντων ἐκουσίᾳ συνεπίθεως. Τινὲς δὲ διὰ τὴν κατορθώσιν ἐγκρατείας, κατὰ τὴν οἰκείαν ἀρεσκείαν κοινῶς ἀπέχονται καθαρῶν τε καὶ μὴ καθαρῶν· καί τοι εἰδότες, ὅτι πᾶν κτίσμα Θεοῦ καλόν· καὶ οὐδὲν ἀπόβλητον μετὰ εὐχαριστίας λαμβανόμενον. Ἀλλ' ὅμως τὴν ἐπὶ τῇ κατορθώσει τῆς ἐγκρατείας εὐχαριστίαν, μείζονα τῆς ἐπὶ τῇ μεταλήψει βρωμάτων εὐχαριστίας θέμεθα. Διὰ ταῦτα οὐκ οὐδὲν ἐστὶ κοινὸν νόμου καὶ χάριτος, ἀλλὰ μέρος **, ἀλλὰ χάριτος μόνῃς τὸ πᾶν ὑπάρχει, τῆς τε μετοχῆς καὶ τῆς ἀποχῆς τῶν μεταλαμβανομένων, κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον.

* Ἀλλως. Ἀρεθὰ (70).

Ὁὐκ ἐν τοῖς βρώμασιν ἡ πίστις· ἀλλ' ἐν τῇ χειρι-

μένη τῆς πίστεως διαμονῇ. Ἡ δὲ περὶ βρωμάτων χρησις ἐφαίνεται τῇ συνθηκῇ τῶν ἐσθίωντων, καὶ πρὶν ἢ γενέσθαι Χριστιανούς. Ἰουδαίους δὲ διαστολὴ τῶν βρωμάτων οὐχ ὡς ἐτυχε, δίδεται, ἀλλ' εἰς ἀνίγνα του πῶς ρυθμίζειν αὐτοὺς χρὴ τὴν κατὰ τὸν βίον διέθετον αὐτῶν ἀπὸ τῆς διαίτης ὠφελουμένην· οἷον (ἵνα διὰ βραχείας ὑπομνήσωμεν) λαγῶν καὶ συῶν ἀπεῖρξε τὴν ἰδωδὴν⁹⁹ Ἰουδαίους δὲ νόμος· ἵνα διὰ τοῦτου παραστήσῃ θείας αὐτοῖς, ἐν οἷς ἀνδρίζεσθαι εὐσεβές, μηδὲν ἴχνος προσεῖναι· μηδὲ συρφετοῦ βίου καὶ βδελυροῦ ἀντιποιεῖσθαι. Ὡσαύτως καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ζώων, ὧν ἀπέπειν τὴν μετάληψιν, ἐπισκοποῦντας τὴν ἐνυποῦσαν αὐτοῖς φυσικὴν ἰδιότητα, πρὸς ταύτην, καὶ ψυχικὴν ρυθμίζειν ὁρμήν.

A deliberata fidei perseverantia. Usus vero ciborum permittitur consuetudini manducantium, etiam priusquam Christiani fiant. At Judæis præscripta est ciborum differentia, non fortuito, sed ut insinuaretur quomodo vitam suam instituire ac componere deberent; ita ut ex ipsa victus ratione utilitatem perciperent; verbi gratia (libet enim unum aut alterum exemplum asserre), a leporum et porcorum esu arcet Judæos lex; ut ostendat nihil formidinis et pavoris eis inesse in his præstandis, in quibus fortiter agere pietas et æquitas jubet; neque eos vitam impuram, et sordium immunditia detestandam sectari. Similiter et in aliis animalibus, quorum esum lex prohibuit, considerare oportet naturales, quibus prædita sunt, proprietates, easque ad animæ appetitiones accommodare.

B

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ Θεοδώρου ἐπισκόπου Καρῶν περὶ τοῦ Ἀδάμ. Φωτίου.

Ex eodem Theodoro Abucara, episcopo Carum, de Adamo. Photii (71).

Jacobo Gretsero interprete.

Χρὴ εἰδέναι, ὅτι δέον ἐννοεῖν, καὶ λέγειν, ὡς τὸ τοῦ Ἀδάμ σῶμα φύσει θνητὸν ἦν καὶ παθητόν· θεῖα δὲ χάριτι. ἀθάνατον διεφυλάττετο καὶ ἀπαθές, μέχρῃς ἂν αὐτὸ ἢ παράδοσις τῆς φυσικῆς ἀπεργύμνωσεν· οὕτω γὰρ καὶ ὁ τῶν ἁγίων χορδὴ ἀποφαίνεται.

Scire oportet, et sentiendum et dicendum esse corpus Adami natura sua mortale et passibile fuisse, divina vero gratia immortale et impassibile perstitisse, donec transgressio illud naturali dono spoliavit; et hoc omnes sancti Patres tradunt.

XLI.

Τί ἐστι θάνατος; καὶ πῶς θανατοῦται ὁ θάνατος; Δοξάζει γὰρ καὶ τοῦτο ἡ Ἐκκλησία· «Καὶ ἰδοὺ ἀποθνήσκωμεν.»

424 Quid sit mors, et quomodo mors morti dedatur.

Jacobo Gretsero interprete.

Θάνατος οὔτε οὐσία ἐστίν, οὔτε καθ' ἑαυτὸν ὑφ' ἑστέχη· ἀλλὰ πάθος περὶ οὐσίαν γινόμενον· καὶ μέχρῃ τοῦ γίνεσθαι, τὸ εἶναι λεγόμενον⁹⁹. Ἐπειδὴ κατὰ πλείονων, καὶ διαφόρων κατηγορεῖται ὁ θάνατος, δέον εἰδέναι, ὅτι θάνατος μὲν ἀγγέλιον, ἢ τῆς ἐπουρανίου καὶ φωτισμοῦ δόξης ἐκπτώσις, ὅν καὶ πρῶτος ὑπέστη, ἄγγελος ὢν, ὁ Σατανᾶς. Θάνατος δὲ διαβολικὸς καὶ δαίμονι, ἢ τοῦ αἰωνίου πυρὸς ἀποκλήρωσις ἐπ' ἐσχάτων. Θάνατος ἀνθρώπων, ἢ διάζευξις τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος. Θάνατος ψυχῆς, ἢ ἀπὸ Θεοῦ ἁλλοτριώσις. Θάνατος δὲ θανάτω, ἢ ἀπαρχὴ τῆς ἡμῶν ἀναστάσεως, ὅς ἐστιν ὁ Χριστός· μέχρι γὰρ αὐτοῦ ὁ θάνατος τῇ διαφθορᾷ τῶν ἀνθρώπων ὑποῦργει, καὶ ζωὴ αὐτῷ ἢ ἀνελπιστία τῆς ἀναστάσεως ἐνομιζέτο. Ἀφ' οὗ δὲ Χριστὸς ἀπέθανε καὶ ἀνέστη, εἰς τούναντιον αὐτῷ τὰ τῆς ὑποῦργως⁹⁹ περιστρέφη. Οὐκέτι γὰρ διαφθορᾷ ἀνελπιστώ, ἀλλ' ἐλπίζομένη ἀναστᾷ· εἰ ὑποῦργει⁹⁹· καὶ τοῦτ' ἐστὶν αὐτῷ θάνατος. Τὸ γὰρ θανατοῦν θανατοῦται τῇ ἐλπίδι τῆς ἡμῶν ἀναστά-

C Mors neque substantia est, neque per se subsistit, sed est passio quædam substantiæ adveniens; quæ esse dicitur, quousque mors advenit. Cum vero mors de pluribus prædicetur, animadvertendum est mortem angelo nihil esse aliud, quam casum ex cœlesti et luciflua illa beatitudinis gloria, quo primo ille angelus corrui, factus Satanas. Mors autem diabolo est sors et hæreditas æterni ignis in novissimis. Mors homini est sejunctio animæ a corpore. Mors animæ est abalienatio a Deo. Mors morti, primitiæ resurrectionis nostræ, qui est Christus. Nam usque ad Christum mors corruptioni hominum inserviebat, et vita ipsi videbatur, quod nulla resurrectionis spes suppeteret. At ex quo Christus mortuus est, ac resurrexit, in contrarium recidit hoc ministerium, neque enim amplius spe destitutæ corruptioni, sed speratæ resurrectioni servit; et hoc ipsi mors est. Nam quod antea occidebat, id nunc spe resurrectionis

VARIE LECTIONES.

⁹⁹ τῆς ἐδωδῆς. ⁹⁹ λεγόμενῃν. ⁹⁹ ὑποῦργιαις.

NOTÆ.

que in suo exemplari Turrianus; qui aliquot hujus generis scholia Arethæ episcopi Græcæ ascripsit ad oram seu marginem versionis suæ; maxime in opusculo tertio. Quæ nos omisimus, evulgaturi

illa alias cum variis veterum fragmentis, quæ ex codicibus Bavaricis excerptimus.

(71) Photii, quomodo Abucaræ? sed num utriusque, quia Abucara ex Photio?

nostræ occiditur. Quoties enim intuetur Christianus spe resurrectionis nostræ mori, mortemque pro somno ducere, corrui; et a validiore percussitur. Est autem resurrectio validior morte. Nec igitur data est mors per Christi resurrectionem. Et hujus gratia spe resurrectionis freti moriuntur Christiani. Semper igitur hac spe mors corruptionis minister particulatim perimitur; atquando omnes resurgent, primitias Christum secuti, ipsa etiam mors perfecte evacuabitur, teste Apostolo ^f, non habens amplius, cui operam suam locet.

XLII.

Brevis doctrina de divinis nominibus, tam communibus sanctissimæ Trinitatis, quam propriis cujusque personæ.

Jacobo Gretsero interprete.

Sunt quædam nomina sacrosanctæ Trinitati communia, et de divina essentia seu natura dici consueta; ut Deus, Dominus, bonus, justus, sapiens, potens, Rex, Dominus, Creator, providens, Salvator, sanctus, et alia hujus generis, quæ communiter de natura divina enuntiantur; neque unius personæ propria sunt.

425 Sunt vero etiam nomina propria seu hypostatice; ut Pater, Filius, Spiritus sanctus. Ex communibus nominibus, quæ de natura prædicantur, hoc quidem, *Deus*, Patri attribuitur, eique quodammodo peculiare evasit; quia est principium Filii et Spiritus sancti, et ad illum referuntur. At *Dominus*, Filio similiter attribuitur, *sanctus* Spiritui. Hinc apostoli, et universa prope modum Scriptura, quando pronuntiant vocem *Deus* præcise et infinite, et ut plurimum cum articulo, et absque personali proprietate, Patrem significant. Exempli gratia:

« Paulus servus Jesu Christi, vocatus apostolus, segregatus in Evangelium Dei ^a, et sive Patris. Iterum: « Multifariam multisque modis loquens olim patribus Deus ^b, hoc est, Pater. Et Symbolum fidei: « Credo in unum Deum, hoc est, Patrem, et in unum Dominum, hoc est, Filium. Et Apostolus: « Etsi sunt qui dicantur dii, nobis tamen unus Deus, Pater ^c. » Et: « Quamvis multi Domini, nobis tamen unus est Dominus, Filius. » Deus vero peculiariter ratione appellatur Pater; cum ipse Trinitatis sit initio sive explicatio et quasi summa, ut dixit Theologus: « Nobis vero unus Deus Pater, quia una divinitas ^d. » Rursus: « Unus Deus retinebitur, si ad unum principium referamus, non autem componamus aut commisceamus ^e. » Iterum: « Pater unio est, ex quo et ad quem referuntur, qui ex ipso sunt, Filius et Spiritus sanctus ^f. » Filius namque et Spiritus dicuntur Patris, non Pater

sew. Ὁσάκις γὰρ ἰδὼν Χριστιανὸν ἐλπιδὶ τῆς ἡμῶν ἀναστάσεως ἀποθνήσκοντα, καὶ κοίμῃσιν τὸ πρᾶγμα ὀνομαζόμενον πίπτει, καὶ βάλλεται τῷ ἰσχυροτέρῳ. Ἰσχυρότερον δὲ τοῦ θανάτου ἡ ἀνάστασις. Τθανάτωται ὅρα τῇ τοῦ Χριστοῦ ἀναστάσει ὁ θάνατος. Καὶ τοῦ ²² ἐπ' ἐλπίδι ἀναστάσεως ἀποθνήσκουσι Χριστιανοίς ²³. Ἄρα ἀεὶ τῇ τοιαύτῃ ὑπουργῶς ²⁴ θανατοῦται ὁ θάνατος μερικῶς· ὅταν δὲ τὸ πᾶν ἀναστῇ ἐπόμενον τῇ ἀπαρχῇ, καὶ αὐτὸς, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, μὴ ἔχων, ᾧ ὑπουργήσῃ, καταργεῖται ὁλοτελῶς.

Σύντομος διδασκαλία περὶ θείων ὀνομάτων, τῶν τε κοινῶν Τριάδος, καὶ τῶν ἰδικῶν ἐκάστου τῆς Τριάδος.

B Ἔστιν ὀνόματα κοινὰ διὰ τῆς ἁγίας Τριάδος διήκοντα, ὡς ἐπὶ τῆς θεϊκῆς οὐσίας λεγόμενα· ὅσον τὸ Θεός, τὸ Κύριος, ἀγαθός, δίκαιος, σοφός, δυνατός, Βασιλεὺς, Δεσπότης, Δημιουργός, προνοητής, Σωτήρ, ἄγιος, καὶ ὅσα τοιαῦτα κοινῶς ἐπὶ τῆς θείας φύσεως τιθέμενα, καὶ οὐκ ἔστι μίς ἰδιαζόντως ὑποστάσεως.

Ἔστι δὲ καὶ ἰδικὰ, ἔχουν ὑποστατικά· ὅσον ὁ Πάτερ, Υἱός, ἅγιον Πνεῦμα. Τούτων ὄντων κοινῶν ὀνομάτων, τῶν ἐπὶ τῆς οὐσίας λεγομένων ἐλήφθη τὸ μὲν, Θεός, ἐπὶ τοῦ Πατρὸς, καὶ ἐγένετο αὐτῷ ὥσπερ ἐξαίρετον· διότι αἴτιος Υἱοῦ, καὶ Πνεύματος, καὶ εἰς αὐτὸν ἀναφέρονται. Τὸ δὲ, Κύριος, ἐπὶ τοῦ Υἱοῦ ὡσαύτως· τὸ δὲ, ἅγιον Πνεῦμα, ἐπὶ τοῦ Πνεύματος. Ὅθεν οἱ ἀπόστολοι, καὶ πᾶσα σχεδὸν ἡ θεία Γραφή, ὅτ' ἂν εἴπῃ ὁ Θεός, οὕτως ἀπολύτως, καὶ ἀπροσδι-
C οριστως, καὶ ὡς ἐπίπαν σὺν ἄρθρῳ, καὶ χωρὶς ἰδιώματος ὑποστατικοῦ, τὸν Πατέρα δηλοῖ. Ὅσον·

« Παῦλος δοῦλος Ἰησοῦ Χριστοῦ, κλητὸς ἀπόστολος, ἀφορισμένος εἰς Εὐαγγέλιον Θεοῦ, » ἦτοι τοῦ Πατρὸς. Καὶ πάλιν· « Πολυμερῶς, καὶ πολυτρόπως πάλαι ὁ Θεός λαλήσας τοῖς πατέραςιν, » ἦτοι τοῦ Πατρὸς. Καὶ τὸ σύμβολον τῆς πίστεως· [Πιστεύω] εἰς ἓνα Θεόν, » ἦτοι τὸν Πατέρα, « καὶ εἰς ἓνα Κύριον, » ἦτοι τὸν Υἱόν. Καὶ ὁ Ἀπόστολος· « Εἴπερ γὰρ εἰσι πολλοὶ θεοὶ ²⁵, ἀλλ' ἡμῖν εἷς Θεός ὁ Πάτερ. » Καὶ· « Εἴπερ εἰσὶ κύριοι πολλοί, ἀλλ' ἡμῖν εἷς Κύριος ὁ Υἱός. » Θεός δὲ ἐξαίρετως λέγεται· ἐπειδὴ ἡ ἔνωσις, ἦτοι ἀνάπτυξις, καὶ ἀνακεφαλαίωσις τῆς Τριάδος, ὁ Πάτερ ἐστίν, ὡς εἶπεν ὁ Θεολόγος· « Ἡμῖν δὲ εἷς Θεός ὁ Πάτερ, ὅτι μία θεότης. » Καὶ πάλιν· « Εἰς ἓν αἴτιον τοῦ Υἱοῦ, καὶ Πνεύματος ἀναφερομένων, οὐ συντιθεμένων, οὐδὲ συναλειφομένων. » Καὶ πάλιν· « Ἐνωσις ὁ Πατὴρ, ἐξ οὗ πρὸς ὃν ἀναφέρεται τὰ ἐξ αὐτοῦ· » ἐπειδὴ ὁ Υἱός, καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Πατρὸς λέγονται, οὐχὶ ὁ Πάτερ αὐτῶν. Ὅσον· Ὁ Υἱός τοῦ

^f I Cor. xiii. 40. ^a Rom. i. 4. ^b Hebr. i. 1. ^c II Cor. viii. 5, 6. ^d S. Greg. Naz. *Orat. de statu episcoporum*. ^e ibid. ^f ibid.

VARIÆ LECTIONES.

²² f. τοῦτου χάριν. ²³ Χριστιανοί. ²⁴ ὑπουργός. ²⁵ λεγόμενοι.

Θεοῦ, Σ
Θεοῦ, Σ
Πνεῦμα
Θεοῦ. Ε
ὁ Πατή
ἐπὶ τοῦ
Πνεύμα
Πατρός
καὶ τὸ
σεως
σιων.

Κατ
ὁ Θεός
ἡμῶν
Καὶ τῇ
προσγν
« Ἐξ
ἐπὶ πᾶ
« ὁδὸν τ
« εἰν·
« εἰπωμ
οὐσίαν
« εἰπωμ
ἡ Υἱόν
ἡ σχέσ
« ἐνεργ
σεως
m p
« a
(72)

Περὶ
ὁπά
τος
τοῦ
« Ἡ
θρόνῳ
ἀπεργ
ἀνθρω
ἐνανθ
τό τε
τῶν ἁ
ρούμε
ἡ κατ
κατὰ
ἔχει δ

Θεοῦ, Σοφία τοῦ Θεοῦ, Λόγος τοῦ Θεοῦ, Δύναμις τοῦ Θεοῦ, βραχίον τοῦ Θεοῦ, δεξιὰ τοῦ Θεοῦ. Καὶ τὸ Πνεῦμα ὡσαύτως· Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, δάκτυλος τοῦ Θεοῦ. Εἰς αὐτὸν οὖν τὸν Πατέρα ἀναφέρονται, οὐχὶ ὁ Πατήρ εἰς αὐτά. Εἰ δὲ καὶ εὐρηγῇ τὸ Θεός ὄνομα ἐπὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τὸ Κύριος ἐπὶ τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Πνεύματος, καὶ τὸ Ἅγιος, καὶ τὸ Πνεῦμα ἐπὶ τοῦ Πατρὸς· ὡς τὸ· « Ἅγιος ὁ Θεός, » ὁ δὲ ἅγιος ὁ Πατήρ· καὶ τὸ « Πνεῦμα ὁ Θεός· » ταῦτα ὀνόματα τῆς φύσεως ὄντα κατηγοροῦνται ποτε καὶ τῶν ὑποστάσεων.

Κατηγορικῶς οὖν ἐκ τῆς φύσεως λέγεται καὶ Υἱός ὁ Θεός· καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, χωρὶς ἄρθρου, εἰ μὴπω πρόκειται περὶ αὐτοῦ ὁ λόγος· εἰγούνη ἡ φράσις. Καὶ τῆνικαῦτα ἀναφορικὸν γένηται εἰς αὐτὸν, ὡς εἰς προεγνωσμένον πρόσωπον, τὸ ἄρθρον, ὡς ἔχει τὸ, « Ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα, » καὶ· « Ὁ ὧν ἐπὶ πάντων Θεός. » Καὶ τοῦτο δὲ χρὴ γινώσκειν, ὅτι οὐδὲν τῶν ὀνομάτων τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ δηλωτικόν ἐστιν· ὡς περ καὶ τῶν λοιπῶν πραγμάτων. Ἐάν γάρ εἰπωμεν λίθον, ἢ χρυσόν, ἢ βούν, ἢ ἄνθρωπον, τὴν οὐσίαν ἐκάστου διὰ τοῦ ὀνόματος δηλοῦμεν. Ἐάν δὲ εἰπωμεν Θεόν, ἢ καὶ Κύριον, ἢ Βασιλέα, ἢ Πατέρα, ἢ Υἱόν, ἢ οἰονδηποτοῦν ὄνομα ἐπὶ Θεοῦ, ἐνέργειαν, ἢ σχέσιν σημαίνομεν. Θεός μὲν γὰρ ἡ ποιητὴς, ἐνέργεια· Βασιλεὺς δὲ, ἡ Δεσπότης, ἢ Πατήρ, σχέσεως⁹⁹.

⁹⁹ Psal. xcviij, 9 et alibi. ¹⁰⁰ Joan. iv, 24. ¹⁰¹ Rom. ix, 5. ¹⁰² Ibid.

VARIAE LECTIONES.

¹⁰³ alter M. S. σχέσεων.

NOTÆ.

(72) Nisi qua relativum refertur ad terminum, et principium ad id, quod ex ipso.

THEODORI ABUCARÆ

DE UNIONE ET INCARNATIONE.

(GALLAND. Vel. Patrum Biblioth. t. XIII, p. 286.)

Περὶ ἐνώσεως καὶ σαρκώσεως· καὶ ὅτι ἡ μὲν ὑπόστασις ἐσαρκώθη, ἡ δὲ φύσις τῆς θεότητος ἠρώθη τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει ἐν ὑποστάσει τοῦ Θεοῦ Λόγου.

Ἡ μὲν σάρκωσις ἐστὶν ἐνανθρωπήσις, καὶ ἡ ἐνανθρωπήσις ἐστὶ τὸ τὸν ἐνανθρωπήσαντα ἄνθρωπον ἀπεργάσασθαι· τὸ δὲ ποιήσαντα τὸν ἐνανθρωπήσαντα ἄνθρωπον, ἐπὶ τῷ κατηγορεῖσθαι τὸν ἄνθρωπον τοῦ ἐνανθρωπήσαντος, καὶ δέχεσθαι τὸν ἐνανθρωπήσαντα τὸ τε τοῦ ἀνθρώπου ὄνομα καὶ τὸν ὀρισμὸν, ὡς περ τῶν ἀνθρώπων ἕκαστος. Ὁ δὲ ἄνθρωπος ὁ κατηγορούμενος φύσεως ὑπάρχει ὄνομα, καὶ ἡ φύσις ἐστὶν ἡ κατηγορουμένη τῆς ὑποστάσεως, οὐχὶ δὲ φύσις κατὰ φύσεως. Εἰ τοῦτο τοίνυν ὁμολογοῦμεν, ὡσαύτως ἔχει δηλονότι ἡ ὑπόστασις ἡ ἐνανθρωπήσασα, ἢ ὁ ἰ-

illorum. Verbi gratia : Filius Dei, Sapientia Dei, Verbum Dei, Virtus Dei, brachium Dei, dextra Dei. Similiter et Spiritus : Spiritus Dei, digitus Dei. Ad Patrem igitur referuntur (72); non Pater ad illos. Quod si nomen Dei etiam Filio tributum reperias, et nomen Domini Patri et Spiritui, item nomen Sancti et Spiritus, Patri; ut in illo : « Sanctus Deus », ubi manifestum est, significari Patrem, et in illo : « Spiritus est Deus », noveris hæc et id genus alia nomina de natura enuntiari solita, enuntiari quandoque etiam de hypostasisibus.

Simpliciter igitur ob naturam dicitur Filius, Deus; et plerumque sine articulo; nisi oratio, quæ præcessit, sit de ipso Filio. Tunc enim refertur articulus ad Filium, tanquam ad jam prius cognitam personam; ut in illo : « Ex quibus Christus secundum carnem ». Et : « Qui est super omnia Deus benedictus ». Neque hoc ignorare oportet, nullum nomen divinam essentiam exprimere, ut fieri solet in aliarum rerum nominibus. Si enim nominemus lapidem, aurum, bovem, hominem, substantiam uniuscuiusque indicamus. Atsi de Deo dicamus : Deus, Dominus, Rex, Pater, Filius, aut aliud quidpiam, actionem vel habitudinem significamus. Deus enim vel creator, nomina sunt actionis; Rex autem, Dominus, vel Pater, habitudinis.

De unione et incarnatione : quodque persona sive subsistentia fuerit incarnata; divina autem natura humanæ unita, in persona Dei Λόγου.

Incarnatio est assumere humanitatem, atque hæc assumptio humanitatis eum sistit jam hominem, qui humanitatem assumpsit. Isthæc vero res consistit in eo, ut ille qui humanitatem assumpsit, atque homo factus est, præterea quod homo prædicetur de eo, qui humanitatem in se suscepit, ferat quoque hominis nomen et definitionem, perinde ac quilibet aliorum hominum : qui prædicatur homo, naturæ est terminus, natura prædicatur de natura. Igitur, si largiamur istud, pari modo

ne habet subsistentia, sive persona, quæ humanitatem assumpsit, aut Filius æternus. Ille enim perfectus existens Deus, homo factus est sine ulla mutatione, inque eo ipso est perfectus Deus et perfectus homo, Deique nomen de illo prædicatur, quemadmodum prædicatur de Patre et Spiritu sancto : ita etiam hominis nomen de ipso effertur, ut solemus efferre de quocunque tandem hominum. Idem est Filius, atque idem ille incarnatus ; ideo tamen non dicimus divinam naturam assumpsisse carnem ; quandoquidem non licet de ipsa homo ut prædicetur sive etiam humana natura, ut præfati sumus, dicentes quod natura de natura omnino non prædicatur, quocunque denique respectu.

Sic itaque comparatum est cum persona æterni Filii, ut exemplo rem ostendamus, quasi cum amne torrenti, qui flumina duo accipit, diciturque torrentis cepisse illa duo flumina, neutro fluminum flumen absorbente. Ad hunc modum æternus Filius Dei nomen portat et definitionem, Deo nequaquam in se recipiente nomen vel definitionem hominis, uti nec homo capit aut nomen aut definitionem Dei. Verum persona æterni Filii, duarum naturarum, divinæ, inquam, et humanæ, perfecte planeque recipit nomen et definitionem : itaque, licet dicamus quod homo Deus sit factus, non dicimus factum esse Deum, quasi homo nomen et definitionem Dei suscepit. Si enim ita foret, ejusdem substantiæ esset cum Patre et Spiritu sancto, non secus atque æternus Filius, qui caro factus est, ejusdem cum nobis est substantiæ. Atqui, ne commode quidem potest fingi, hominem habere eandem substantiam, quam habent Pater et Spiritus sanctus : cæteroquin hoc pacto ipse homo esset persona, ac divina natura ei inesset pro subsistentia, et exhausta ab ipso, et moveret homo deitatem. Animadvertendum etiam istud est, quod nihil absolute prædicetur de divina natura, quod non æqualiter efferatur de Patre, Filio, et Spiritu sancto : exempli causa, vita, lux, sine principio, immutabilis, hisque similia, de Patre, Filio, et Spiritu sancto prædicantur. Si jam de divina natura prædicaretur incarnatio ; de Patre quoque et Spiritu sancto, æque ac illa, quæ modo adduximus, prædicarentur. Verum istud quidem est perabsurdum, et tenuis mortalium species aliquæ mentis et cæci pectoris, nunquam ex ore proferenda : hoc est, nemo dixerit, Patrem et Spiritum sanctum fuisse incarnatos.

Ubi vero inquit non nemo, quod omnia absolute et primario de persona prædicata, referantur secundario etiam ad naturam : sic postquam de æterno Filio, qui persona est sanctissimæ Trinitatis, prædicetur incarnatio, proxime quoque referendam esse incarnationem de persona ad naturam : talis homo intelligat, quod ea, quæ inferuntur secundario a persona ad naturam, multo ante in natura existerunt potentia, deinde persona actu

Α διος Υἱός. Ὁ γὰρ αἰδιος Υἱός, Θεὸς τέλειος ὑπάρχων, γέγονεν ἄνθρωπος τροπῆς ἐκτός, καὶ ἔστιν ἐν ταυτῷ Θεὸς τέλειος καὶ ἄνθρωπος τέλειος, καὶ κατηγορεῖται αὐτοῦ τὸ θεός ὄνομα, καθὼς καὶ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Πνεύματος, καὶ τὸ ἄνθρωπος πάλιν καθὼς ἐκείνου τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων. Καὶ ἔστιν ὁ αὐτὸς Υἱὸς καὶ σαρκακωμένος· ἡ δὲ θεία φύσις διὰ τοῦτο σαρκακῶσθαι οὐ λέγεται, ἐπειδὴ οὐκ ἐνδέχεται κατηγορεῖσθαι αὐτῆς τὸν ἄνθρωπον, εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ὡς ἐφθήμεν, εἰρηκότες, ὅτι φύσεως φύσις οὐ κατηγορεῖται παντελῶς, οὐδὲ καθ' οἷον δῆποτε τρόπον.

Β Γέγονεν οὖν, ὡς ἐν ὑποδείγματι φάναι, ἡ ὑπόστασις τοῦ αἰδίου Υἱοῦ, καθάπερ τις χειμάρρους δύο τινὰς ποταμούς δεχόμενος, καὶ λέγεται δεκτικὸς τῶν δύο ποταμῶν εἶναι ὁ χειμάρρους, ἐκατέρου ποταμοῦ μὴ ἐπιδεχομένου τὸν ἑτερον. Τοῦτον δὲ τὸν τρόπον ὁ αἰδιος Υἱὸς δέχεται τὸ τοῦ Θεοῦ ὄνομα τε καὶ τὸν ὄρον, τοῦ Θεοῦ μηδαμῶς ἐπιδεχομένου τὸ ὄνομα ἢ τὸν ὄρον τοῦ ἀνθρώπου, μὴ δ' ἀν τοῦ ἀνθρώπου τὸ ὄνομα ἢ τὸν ὄρον τοῦ Θεοῦ ἐπιδεχομένου. Ἄλλ' ἡ ὑπόστασις τοῦ αἰδίου Υἱοῦ ἐπιδέχεται τῶν δύο φύσεων, θεότητός τε φημι καὶ ἀνθρωπότητος, ἀνελλιπῶς τὸ τε ὄνομα καὶ τὸν ὄρον· ὡς, εἰ καὶ λέγεται ὁ ἄνθρωπος τεθεωσθαι, οὐχ ὡς τοῦ ἀνθρώπου τὸ ὄνομα καὶ τὸν ὄρισμόν τοῦ Θεοῦ ἐπιδεχομένου λέγεται τεθεωσθαι. Εἰ γὰρ ἦν οὕτως, ὁμοούσιος ἂν ὑπῆρχε τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Πνεύματι, καθὼς ὁ αἰδιος Υἱὸς σαρκωθεὶς γέγονεν ἡμῖν ὁμοούσιος. Καὶ τοῦτο οὐδὲ πλάσαι βέβαιον, τὸ λέγειν ὅτι ὁμοούσιος τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Πνεύματι ὁ ἄνθρωπος· ἄλλως τε, εἰ ἦν οὕτως, αὐτὸς ἂν ὁ ἄνθρωπος ὑπῆρχεν ἡ ὑπόστασις, καὶ ἦν ἡ θεία φύσις ἐνυπόστατος αὐτῷ καὶ κενουμένη ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἦν ὁ ἄνθρωπος ὁ κινῶν τὴν θεότητα. Ἰστέον δὲ καὶ τοῦτο, ὡς οὐκ ἔστι τῆς θείας ἀπολύτως (sic) κατηγοροῦσαν φύσεως, ὃ μὴ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπίσης κατηγορεῖται· οἷον φέρε εἰπεῖν, ζωῆ, καὶ πῶς, καὶ ἀναρχος, καὶ ἀναλλοίωτος, καὶ τὰ τοῦτοις συγγενῇ, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος κατηγορεῖται. Εἰ οὖν ἡ σάρκωσις τῆς θείας φύσεως κατηγορεῖτο, καὶ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος κατηγορεῖτο, καθὼς καὶ τὰ προειρημένα. Ἀλλὰ τοῦτο πάσης ἀτοπίας ἀνάμεστον καὶ μόνον φανταζόμενον κατὰ ψῆφον ἐπίνοιαν, μὴ ὅτι καὶ λεγόμενον, τουτέστι, τὸ λέγειν σαρκακῶσθαι τὸν Πατέρα καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον.

Εἰ δὲ τις φασίη, ὅτι πάντα τὰ κατηγορούμενα ἀπολύτως ἢ κυρίως τῆς ὑποστάσεως, ἀναφέρεται κατὰ δευτέρον λόγον καὶ ἐπὶ τὴν φύσιν, καὶ ἐπειδὴ τοῦ αἰδίου Υἱοῦ, ὑποστάσεως ὄντος ἐκ τῆς πανσέπτου Τριάδος, κατηγορεῖται ἡ σάρκωσις, ἀναφερέσθω ἀπὸ τῆς ὑποστάσεως ἐπὶ τὴν φύσιν κατὰ δευτέρον λόγον· ἴστω ὁ τοιοῦτος, ὅτι τὰ ἀναφερόμενα κατὰ δευτέρον λόγον ἀπὸ τῆς ὑποστάσεως ἐπὶ τὴν φύσιν, ταῦτα πολὺ πρότερον ἐν τῇ φύσει δυνάμει ὑπῆρχεν,

ἐξ ἧς
ἔθεν
ἀναφ
ἐνεργ
ἡ δια
δὲ το
τὰ δε
λογικ
ἐνεργ
τερον
Καὶ
ἐκεί
μὲν
καὶ
τῆς
τους
κράτ
τερο
τως
κράτ
νομή
τῶν
ἀνθ
σιν
οὐτε
θε
σε
γε
αὐ
Ε
ἐν
πα
στά
συμ
ἐν
γεγ
αἰ
στ
τῶ
ποι
ἀν
σύ
ὡς
χω
τα
γί
μη
τον
πρ
του
σε
Πο
ηγ
δὲ
λε
Σο

ἐξ ἧς ⁹¹ ἡ ὑπόστασις ἐνεργείας κεκληρονόμηκεν ὅθεν εὐλόγως ἀπὸ τῆς ὑποστάσεως ἐπὶ τὴν φύσιν ἀναφέρεται, ὅτε προόντα μὲν δυνάμει ἐν τῇ φύσει, ἐνεργεῖ δὲ ἐν τῇ ὑποστάσει εὐρισκόμενα. Ὡς περ ἡ διαίρεσις τῶν εἰδῶν δυνάμει οὕσα ἐν τῷ γένει, ἐν δὲ τοῖς εἶδεσιν ἐνεργεῖ, εὐλόγως ἀπὸ τῶν εἰδῶν κατὰ δεύτερον λόγον ἐπὶ τὸ γένος ἀναφέρεται. Οἷον, τὸ λογικὸν ἔστιν ἐν τῷ ζῳῳ δυνάμει, ἐν δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐνεργείας ⁹²· καὶ λέγεται τὸ ζῶον λογικὸν κατὰ δεύτερον λόγον, διὰ τὸ τὸν ἀνθρώπον εἶναι λογικόν. Καὶ ὥς περ αἱ ἰδίως διαφοραὶ χαρακτηριστικαὶ τῆς ἐκάστου τῶν ἀνθρώπων ὑποστάσεως οὕσαι, δυνάμει μὲν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ θεωροῦνται, ἐν δὲ τῷ Σωκράτει καὶ Πλάτῳ ἐνεργεῖα πεφύκασι· πάντες οὖν ἀπὸ τῆς ὑποστάσεως ἐπὶ τὴν φύσιν, ἢ ἀπὸ τοῦ Σωκράτους ἐπὶ τὸν ἀνθρώπον ἀναφέρονται. Οἷον, τὸν Σωκράτην γρυπὸν εἶναι φαμέν, ἢ φαλακρὸν, κατὰ δεύτερον δὲ λόγον καὶ τὸν ἀνθρώπον γρυπὸν ὡσαύτως καὶ ὑπάρχειν, ἢ φαλακρὸν λέγομεν, διὰ τὸν Σωκράτην· ὥς περ εἴπομεν ἐκ τοῦ ἀνθρώπου κεκληρονόμηκεν τὴν γρυπότητα καὶ τὴν φαλακρότητα. Τῶν τοίνυν τῆν τοῦ Θεοῦ Λόγου ὑπόστασιν ἀπὸ τοῦ ἀνθρωπείου φυράματος, διὰ τὴν καθ' ὑπόστασιν ἐνωσιν δεδραμηκότων, οὐδὲν παντάπασι οὔτε δυνάμει, οὔτε ἐνεργεῖα ἐν τῇ ἀκρίστῳ καὶ ἀσωμάτῳ καὶ ἀπαθεί ἐῖς φύσιν ἦν. Τοῦτου δὲ εἵνεκεν ὁ μὲν αἰεὶ σσεσρκῶσθαι τε καὶ ἐσταυρῶσθαι καὶ τεθνάναι λέγεται. Ἡ δὲ θεία φύσις οὐδαμῶς, εἰ καὶ ὑπόστασις αὐτῆς καθέστηκεν οὕσα.

Εἰ δέ τι; εἰ αὐτὸν αἰτιῶ τὸ ⁹³ βραδύ εἰς κατανόησιν εἶναι τῶν εἰρημένων, καὶ τὸν ἐκάστου νοῦν λέγει μὴ παραδέχεσθαι, ὅπερ, ἡ θεία φύσις οὕσα ἐν τῇ ὑποστάσει τοῦ Υἱοῦ ὁ μετακίνητός τε καὶ ἀχώρητος, οὐ συμπάσγων αὐτῇ πασχοῦσῃ καὶ ἀπογινομένου τινὸς ἐν τῇ ὑποστάσει, οὐ λέγεται τοῦτο καὶ ἐν τῇ φύσει γεγενῆσθαι, τῇ μὴ δισταμένῃ τῆς ὑποστάσεως τοῦ αἰδίου Υἱοῦ· ἡμεῖς τὸ ἀπορὸν ἐπιλύσαντες, ταχίστην αὐτῷ τὴν θεραπείαν ἐπάξομεν, ἐκ τῶν συντρόφων καὶ τῶν ἐν χερσὶν ὁρωμένων τὴν ἀπόδειξιν ποιούμενοι. Οὕτω πάντως, ὡς οὗτος, ὡς ἕκαστος τῶν ἀνθρώπων ἐκ ψυχῆς ἀλλοῦ καὶ σώματος ὀλίκοῦ σύγκειται, Σωκράτης, φέρε εἰπεῖν, ἢ Πλάτων· καὶ ὡς ἐνεστὶν αὐτῷ ἡ ψυχὴ τοῦ Σωκράτους, ἀπ' αὐτοῦ χωρισθεῖσα, τὸν Σωκράτην μένειν ἀδύνατον. Λέγεται δὲ Σωκράτης αὐξάνεσθαι τε ¹ ἐκ μικροῦ μέγας γίνεσθαι, τέμνεσθαι ἢ καίεσθαι, τῆς αὐτῆς ψυχῆς μηδὲν τούτων ὑφισταμένης, ὡς πᾶσιν εὐδελον. Τοῦτον οὖν τὸν τρόπον κατηγορεῖ τοῦ αἰδίου Υἱοῦ τὸ προκόπτειν σαρκὶ καὶ αὐξάνεσθαι, καὶ εἰ τι ἄλλο τοιοῦτον ἀνθρώπειον, μηδὲν τούτων τῇ θεῇ φύσει προσαπτομένου, ὥς περ οὐδὲ τοῦ Σωκράτους. Πολλῷ μᾶλλον οὕτως οὐδὲ τῆς ἀκηράτου φύσεως κατηγορηθήσεται τὰ ὅσα σαρκικῶς τοῦ αἰδίου Υἱοῦ διὰ τὴν πρόσληψιν ἔστιν κατηγορούμενα. Ὡς περ δὲ λεγόντων ἡμῶν τεμῆσθαι Σωκράτην, οὐκ αὐτὴν τοῦ Σωκράτους ψυχὴν, ἀλλὰ τὸ σῶμα τεμνημένον εἶναι

A est consecuta: hinc, quæ prius potentia fuerunt in natura, inque persona actu deprehensa, recte a persona ad naturam inferuntur. Haud dissimiliter, cum divisio specierum in genere sit potentia, in speciebus vero jam actu ipso, ratione fit ut a speciebus ad genus inferatur. Quo modo, cum τὸ rationale sit in animali potentia, in homine vero actu; dicimus animal rationale secundario, quod homo sit rationalis. Ad hæc, quemadmodum differentiæ propriæ characteristicæ, quæ ejusque hominum sunt personæ, potentia quidem cernuntur in homine, in Socrate vero et Platone fuerunt actu; tunc quoque a persona sive individuo, aut a Socrate ad hominem referuntur. Sic Socratem dicimus habere nasum aduncum, aut calvum esse; secundario autem, propter Socratem, ipsum hominem esse nasi adunci aut calvi perhibemus, prout ab homine enuntiavimus accepisse illam nasi aduncitatem, vel illam calvitiam. Verumtamen omnium horum, quæcunque Dei Λόγου personæ ab humana massa, propter unionem personalem, accesserunt, nihil unquam quidquam, neque potentia, neque actu, in non creata, non corporea, non patibili erat divina natura. Hujus rei gratia æternum sane Filium dicimus carnem assumpsisse, crucifixum et mortuum esse; minime vero, naturam divinam, quamvis talia personæ ejus obtigerint.

C Quod si seipsum aliquis arguat, se a nobis dicta tardius assequi, atque obijci; ac non facile cujuscunque tandem capere mentem, quare divina natura, cum in persona Filii fuerit immota et non separata, non passa fuerit, cum ista pateretur; cum aliquid in persona corrumpatur, idem tamen etiam non dicatur evenisse in natura, quæ nihil differat a persona æterni Filii. Nos dubium explicaturi, confestim illi remedium adhibebimus, rem demonstraturi per familiaria, quæque ante oculos manusque cernimus quotidie. Abunde nosti, quisquis es, homines omnes ex anima immateriali, et corpore materiali componi: verbi gratia Socratem, aut Platonem; et, quemadmodum illi inest anima Socratis, si separetur ab eo, Socratem manere impossibile est. Dicunt nihilominus Socratem crescere, ex parvo fieri magnum, secari, uri; anima ipsa nihil ejusmodi sufferente, ut nemini obscurum est, neque absconditum. Hac ratione igitur de æterno Filio prædicatur, quod proficiat, quod corpore incrementum capiat, et si quid aliud humanum est; ut nihil rerum talium adhæreat divinæ naturæ, veluti ne naturæ quidem Socratis. Quin potius ita de immortalī natura minime etiam prædicabuntur, quæcunque carnaliter de æterno Filio, propter assumptionem carnis prædicantur. Sicut, quando verba facimus de Socrate

VARIÆ LECTIONES.

⁹¹ Forte ἐξ ἧς. ⁹² Forte ἐνεργεῖα. ⁹³ αἰτιῶτο. ¹ Leg. τε καί. ² Leg. κατηγορεῖται.

se habet subsistentia, sive persona, quæ humanitatem assumpsit, aut Filius æternus. Hic enim perfectus existens Deus, homo factus est sine ulla mutatione, inque eo ipso est perfectus Deus et perfectus homo, Deique nomen de illo prædicatur, quemadmodum prædicatur de Patre et Spiritu sancto : ita etiam hominis nomen de ipso effertur, ut solemus efferre de quocunque tandem hominum. Idem est Filius, atque idem ille incarnatus ; ideo tamen non dicimus divinam naturam assumpsisse carnem ; quandoquidem non licet de ipsa homo ut prædicetur sive etiam humana natura, ut præfati sumus, dicentes quod natura de natura omnino non prædicatur, quocunque denique respectu.

Sic itaque comparatum est cum persona æterni Filii, ut exemplo rem ostendamus, quasi cum amne torrenti, qui flumina duo accipit, diciturque torrens cepisse illa duo flumina, neutro fluminum flumen absorbente. Ad hunc modum æternus Filius Dei nomen portat et definitionem, Deo nequaquam in se recipiente nomen vel definitionem hominis, uti nec homo capit aut nomen aut definitionem Dei. Verum persona æterni Filii, duarum naturarum, divinæ, inquam, et humanæ, perfecte planeque recipit nomen et definitionem : itaque, licet dicamus quod homo Deus sit factus, non dicimus factum esse Deum, quasi homo nomen et definitionem Dei suscepit. Si enim ita foret, ejusdem substantiæ esset cum Patre et Spiritu sancto, non secus atque æternus Filius, qui caro factus est, ejusdem cum nobis est substantiæ. Atqui, ne commodè quidem potest fingi, hominem habere eandem substantiam, quam habent Pater et Spiritus sanctus : cæteroquin hoc pacto ipse homo esset persona, ac divina natura ei inesset pro subsistentia, et exhausta ab ipso, et moveret homo deitatem. Animadvertendum etiam istud est, quod nihil absolute prædicetur de divina natura, quod non æqualiter efferatur de Patre, Filio, et Spiritu sancto : exempli causa, vita, lux, sine principio, immutabilis, hisque similia, de Patre, Filio, et Spiritu sancto prædicantur. Si jam de divina natura prædicaretur incarnatio ; de Patre quoque et Spiritu sancto, æque ac illa, quæ modo adduximus, prædicarentur. Verum istud quidem est perabsurdum, et tenuis mortalium species aliqua mentis et cæci pectoris, nunquam ex ore proferenda : hoc est, nemo dixerit, Patrem et Spiritum sanctum fuisse incarnatos.

Ubi vero inquit non nemo, quod omnia absolute et primario de persona prædicata, referantur secundario etiam ad naturam : sic postquam de æterno Filio, qui persona est sanctissimæ Trinitatis, prædicetur incarnatio, proxime quoque referendam esse incarnationem de persona ad naturam : talis homo intelligat, quod ea, quæ inferuntur secundario a persona ad naturam, multo ante in natura exsisterunt potentia, deinde persona actu

A διος Υἱός. Ὁ γὰρ ἀδίδιος Υἱός, Θεὸς τέλειος ὑπάρχων, γέγονεν ἄνθρωπος τροπῆς ἐκτός, καὶ ἔστιν ἐν ταυτῷ Θεὸς τέλειος καὶ ἄνθρωπος τέλειος, καὶ κατηγορεῖται αὐτοῦ τὸ θεός ὄνομα, καθὼς καὶ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Πνεύματος, καὶ τὸ ἄνθρωπος πάλιν καθὼς ἐκείνου τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων. Καὶ ἔστιν ὁ αὐτὸς Υἱός καὶ σαρκακωμένος· ἡ δὲ θεία φύσις διὰ τοῦτο σαρκακῶσθαι οὐ λέγεται, ἐπειδὴ οὐκ ἐνδέχεται κατηγορεῖσθαι αὐτῆς τὸν ἄνθρωπον, εἴτ' οὖν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ὡς ἐφθμεν, εἰρηκότες, ὅτι φύσεως φύσις οὐ κατηγορεῖται παντελῶς, οὐδὲ καθ' οἶον δῆποτε τρέπον.

B Γέγονεν οὖν, ὡς ἐν ὑποδείγματι φάναι, ἡ ὑπόστασις τοῦ ἀδίδιου Υἱοῦ, καθάπερ τις χειμάρρους δύο τινὰς ποταμούς δεχόμενος, καὶ λέγεται δεκτικὸς τῶν δύο ποταμῶν εἶναι ὁ χειμάρρους, ἐκατέρου ποταμοῦ μὴ ἐπιδεχομένου τὸν ἕτερον. Τοῦτον δὲ τὸν τρόπον ὁ ἀδίδιος Υἱός δέχεται τὸ τοῦ Θεοῦ ὄνομα τε καὶ τὸν ὄρον, τοῦ Θεοῦ μηδαμῶς ἐπιδεχομένου τὸ ὄνομα ἢ τὸν ὄρον τοῦ ἀνθρώπου, μηδ' ἂν τοῦ ἀνθρώπου τὸ ὄνομα ἢ τὸν ὄρον τοῦ Θεοῦ ἐπιδεχομένου. Ἄλλ' ἡ ὑπόστασις τοῦ ἀδίδιου Υἱοῦ ἐπιδέχεται τῶν δύο φύσεων, θεότητος τε φημι καὶ ἀνθρωπότητος, ἀνελλιπῶς τό τε ὄνομα καὶ τὸν ὄρον· ὡς, εἰ καὶ λέγεται ὁ ἄνθρωπος τεθεωσθαι, οὐκ ὡς τοῦ ἀνθρώπου τὸ ὄνομα καὶ τὸν ὄρον τοῦ Θεοῦ ἐπιδεχομένου λέγεται τεθεωσθαι. Εἰ γὰρ ἦν οὕτως, ὁμοούσιος ἂν ὑπῆρχε τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Πνεύματι, καθὼς ὁ ἀδίδιος Υἱός σαρκακῶς γέγονεν ἡμῖν ὁμοούσιος. Καὶ τοῦτο οὐδὲ πλάσαι ῥᾶθιον, τὸ λέγειν ὅτι ὁμοούσιος τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Πνεύματι ὁ ἄνθρωπος· ἄλλως τε, εἰ ἦν οὕτως, αὐτὸς ἂν ὁ ἄνθρωπος ὑπῆρχεν ἡ ὑπόστασις, καὶ ἦν ἡ θεία φύσις ἐνυπόστατος αὐτῷ καὶ κενουμένη ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἦν ὁ ἄνθρωπος ὁ κινῶν τὴν θεότητα. Ἰστέον δὲ καὶ τοῦτο, ὡς οὐκ ἔστι τῆς θείας ἀπολύτως (sic) κατηγοροῦσαν φύσεως, ὃ μὴ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπίσης κατηγορεῖται· οἶον φέρε εἰπεῖν, ζωὴ, καὶ φῶς, καὶ ἀναρχος, καὶ ἀναλλοίωτος, καὶ τὰ τοῦτοις συγγενῇ, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος κατηγορεῖται. Εἰ οὖν ἡ σάρκασις τῆς θείας φύσεως κατηγορεῖτο, καὶ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος κατηγορεῖτο, καθὼς καὶ τὰ προειρημένα. Ἀλλὰ τοῦτο πάσης ἀτοπίας ἀνάμεστον καὶ μόνον φανταζόμενον κατὰ ψὺν ἐπίνοιαν, μὴ ὅτι καὶ λεγόμενον, τούτῃ ἐστι, τὸ λέγειν σαρκακῶσθαι τὸν Πατέρα καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον.

C D Εἰ δὲ τις φαίη, ὅτι πάντα τὰ κατηγορούμενα ἀπολύτως ἢ κυρίως τῆς ὑποστάσεως, ἀναφέρεται κατὰ δεῦτερον λόγον καὶ ἐπὶ τὴν φύσιν, καὶ ἐπειδὴ τοῦ ἀδίδιου Υἱοῦ, ὑποστάσεως ὄντος ἐκ τῆς πανσέπτου Τριάδος, κατηγορεῖται ἡ σάρκασις, ἀναφερέσθω ἀπὸ τῆς ὑποστάσεως ἐπὶ τὴν φύσιν κατὰ δεῦτερον λόγον· ἴστω ὁ τοιοῦτος, ὅτι τὰ ἀναφερόμενα κατὰ δεῦτερον λόγον ἀπὸ τῆς ὑποστάσεως ἐπὶ τὴν φύσιν, ταῦτα πολλὸ πρότερον ἐν τῇ φύσει δυνάμει ὑπῆρχεν,

ἐξ ἧς ^ο ἡ ὑπόστασις ἐνεργείας κεκληρονόμηκεν · ὅθεν εὐλόγως ἀπὸ τῆς ὑποστάσεως ἐπὶ τὴν φύσιν ἀναφέρεται, ἅτε προϊόντα μὲν δυνάμει ἐν τῇ φύσει, ἐνεργεῖα δὲ ἐν τῇ ὑποστάσει εὐρισκόμενα. Ὡς περ ἡ διαίρεσις τῶν εἰδῶν δυνάμει οὕσα ἐν τῷ γένει, ἐν δὲ τοῖς εἶδεσιν ἐνεργεῖα, εὐλόγως ἀπὸ τῶν εἰδῶν κατὰ δεύτερον λόγον ἐπὶ τὸ γένος ἀναφέρεται. Οἷον, τὸ λογικὸν ἐστὶν ἐν τῷ ζῳῳ δυνάμει, ἐν δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐνεργείας ^ο · καὶ λέγεται τὸ ζῶον λογικὸν κατὰ δεύτερον λόγον, διὰ τὸ τὸν ἀνθρώπον εἶναι λογικόν. Καὶ ὥς περ αἱ ἰδίως διαφοραὶ χαρακτηριστικαὶ τῆς ἑκάστου τῶν ἀνθρώπων ὑποστάσεως οὕσαι, δυνάμει μὲν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ θεωροῦνται, ἐν δὲ τῷ Σωκράτει καὶ Πλάτῳ ἐνεργεῖα πεφύκασιν · κἀντεῦθεν ἀπὸ τῆς ὑποστάσεως ἐπὶ τὴν φύσιν, ἥ ἀπὸ τοῦ Σωκράτους ἐπὶ τὸν ἀνθρώπον ἀναφέρονται. Οἷον, τὸν Σωκράτην γρυπὸν εἶναι φάμεν, ἥ φαλακρὸν, κατὰ δεύτερον δὲ λόγον καὶ τὸν ἀνθρώπον γρυπὸν ὡσαύτως καὶ ὑπάρχειν, ἥ φαλακρὸν λέγομεν, διὰ τὸν Σωκράτην · ὥς περ εἴπομεν ἐκ τοῦ ἀνθρώπου κεκληρονομήκεναι τὴν γρυπότητα καὶ τὴν φαλακρότητα. Τῶν τοίνυν τῆν τοῦ Θεοῦ Λόγου ὑπόστασιν ἀπὸ τοῦ ἀνθρωπείου φυράματος, διὰ τὴν καθ' ὑπόστασιν ἔνωσιν διδραμηκότων, οὐδὲν παντάπασιν οὔτε δυνάμει, οὔτε ἐνεργείᾳ ἐν τῇ ἀκτίστῃ καὶ ἀσωμάτῃ καὶ ἀπαθείᾳ φύσει ἦν. Τοῦτου δὲ εἵνεκεν ὁ μὲν αἰεὶ σσεαρκῶσθαι τε καὶ ἐσταυρῶσθαι καὶ τεθνᾶναι λέγεται. Ἡ δὲ θεία φύσις οὐδαμῶς, εἰ καὶ ὑπόστασις αὐτῆς καθίστηκεν οὕσα.

Εἰ δὲ τίς ἐαυτὸν αἰτιῶν τὸ ^ο βραδύ εἰς κατανόησιν εἶναι τῶν εἰρημένων, καὶ τὸν ἑκάστου νῦν λέγει μὴ παραδέχεσθαι, ἔπερ, ἡ θεία φύσις οὕσα ἐν τῇ ὑπόστασις τοῦ Υἱοῦ ὁ μετακίνητός τε καὶ ἀχώρητος, οὐ συμπάσχων αὐτῇ πασχούσῃ καὶ ἀπογινομένου τινὸς ἐν τῇ ὑποστάσει, οὐ λέγεται τοῦτο καὶ ἐν τῇ φύσει γηγονέναι, τῇ μὴ διισταμένη τῆς ὑποστάσεως τοῦ αἰδίου Υἱοῦ · ἡμεῖς τὸ ἀπορον ἐπιλύσαντες, ταχίστην αὐτῷ τὴν θεραπείαν ἐπάξομεν, ἐκ τῶν συντρόφων καὶ τῶν ἐν χερσὶν ὀρωμένων τὴν ἀπῳδεῖξιν ποιούμενοι. Οἶσθα πάντως, ὦ οὗτος, ὡς ἕκαστος τῶν ἀνθρώπων ἐκ ψυχῆς ἀσώτου καὶ σώματος ὀλικοῦ σύγκειται, Σωκράτης, φέρε εἰπεῖν, ἡ Πλάτων · καὶ ὡς ἐνεστὶν αὐτῷ ἡ ψυχὴ τοῦ Σωκράτους, ἀπ' αὐτοῦ χωρισθεῖσα, τὸν Σωκράτην μένειν ἀδύνατον. Λέγεται δὲ Σωκράτης αὐξάνεσθαι τε ¹ ἐκ μικροῦ μέγας γίνεσθαι, τέμνεσθαι ἢ καίεσθαι, τῆς αὐτῆς ψυχῆς μηδὲν τούτων ὑφισταμένης, ὡς πᾶσιν εὐδῆλον. Τοῦτον οὖν τὸν τρόπον κατηγορεῖ ² τοῦ αἰδίου Υἱοῦ τὸ προκόπτειν σαρκὶ καὶ αὐξάνεσθαι, καὶ εἰ τι ἄλλο τοιοῦτον ἀνθρώπειον, μηδενὸς τούτων τῇ θεϊκῇ φύσει προσαπτομένου, ὥς περ οὐδὲ τοῦ Σωκράτους. Πολλῷ μᾶλλον οὕτως οὐδὲ τῆς ἀκηράτου φύσεως κατηγορηθήσεται τὰ ὅσα σαρκικῶς τοῦ αἰδίου Υἱοῦ διὰ τὴν πρόσληψιν ἐστὶν κατηγορούμενα. Ὡς περ δὲ λεγόντων ἡμῶν τεμῆσθαι Σωκράτην, οὐκ αὐτὴν τοῦ Σωκράτους ψυχὴν, ἀλλὰ τὸ σῶμα τεμνημένον εἶναι

A est consecuta : hinc, quæ prius potentia fuerunt in natura, inque persona actu deprehensa, recte a persona ad naturam inferuntur. Haud dissimiliter, cum divisio specierum in genere sit potentia, in speciebus vero jam actu ipso, ratione sit ut a speciebus ad genus inferatur. Quo modo, cum τὸ rationale sit in animali potentia, in homine vero actu; dicimus animal rationale secundario, quod homo sit rationalis. Ad hæc, quemadmodum differentie proprie characteristicæ, quæ cujusque hominum sunt personæ, potentia quidem cernuntur in homine, in Socrate vero et Platone fuerunt actu; tunc quoque a persona sive individuo, aut a Socrate ad hominem referuntur. Sic Socratem dicimus habere nasum aduncum, aut calvum esse; secundario autem, propter Socratem, ipsum hominem esse nasi adunci aut calvum perhibemus, prout ab homine enuntiavimus accepisse illam nasi aduncitatem, vel illam calvitiam. Verumtamen omnium horum, quæcunque Dei Λόγου personæ ab humana massa, propter unionem personalem, accesserunt, nihil unquam quidquam, neque potentia, neque actu, in non creata, non corporea, non patibili erat divina natura. Hujus rei gratia æternum sane Filium dicimus carnem assumpsisse, crucifixum et mortuum esse; minime vero, naturam divinam, quamvis talia personæ ejus obligerint.

C Quod si seipsum aliquis arguat, se a nobis dicta tardius assequi, atque obijci; ac non facile cujuscunque tandem capere mentem, quare divina natura, cum in persona Filii fuerit immota et non separata, non passa fuerit, cum ista patetur; cum aliquid in persona corruptatur, idem tamen etiam non dicatur evenisse in natura, quæ nihil differat a persona æterni Filii. Nos dubium explicaturi, confestim illi remedium adhibebimus, rem demonstraturi per familiaria, quæque ante oculos manusque cernimus quotidie. Abunde nostri, quisquis es, homines omnes ex anima immateriali, et corpore materiali componi: verbi gratia Socratem, aut Platonem; et, quemadmodum illi inest anima Socratis, si separaretur ab eo, Socratem manere impossibile est. Dicunt nihilominus Socratem crescere, ex parvo fieri magnum, secari, uri; anima ipsa nihil ejusmodi sufferente, ut nemini obscurum est, neque absconditum. Hac ratione igitur de æterno Filio prædicatur, quod proficiat, quod corpore incrementum capiat, et si quid aliud humanum est; ut nihil rerum talium adhæreat divinæ naturæ, veluti ne naturæ quidem Socratis. Quin potius ita de immortalī natura minime etiam prædicabuntur, quæcunque carnaliter de æterno Filio, propter assumptionem carnis prædicantur. Sicut, quando verba facimus de Socrate

VARIE LECTIONES.

^ο Forte ἐξῆς. ^ο Forte ἐνεργεῖα. ^ο αἰτιῶν. ¹ Leg. τε καί. ² Leg. κατηγορεῖται.

saucio, non animam, sed corpus ejus plagam sustinuisse arbitramur: ita quoque, dum æternum Filium lancea perforatum fuisse dicimus, non ad naturam ejus divinam, incorruptibilem, interitui non obnoxiam penetrasse vulnus; sed in carnem, quæ lacerari, quæ vulnera suscipere potuit, persuademur. Novo argumento controversiam solvimus. Mens nostra una est eademque, ac per hos quidem oculos visibilia recipit; habet tamen aliam adhuc visionem sibi propriam (præter illam quæ sit per membra oculorum), quamque theoriam appellamus. Si contingat lædi corporis videndi facultatem, neutiquam concludimus non videre mentem, dum ipsi salva est et integra naturalis ac intellectualis videndi facultas. In hunc modum æternus Filius fertur passus esse secundum carnem, divina ejus natura non patiente.

Verum quid hic vel dictu vel factu opus est, ubi vel in corpore, qualitate et crassitie istud deprehenditur? An est quisquam qui ignoret, quod mens videt oculis, auribusque audit; insidet autem cerebro videndi et audiendi facultas, alterutra subsistente sine altera, quibuscum etiam ipsa mens commoratur. Hæc cum ita conjungantur et cohabitent in eodem subjecto, sæpe evenire solet ut visioni exteriori, vel auditui, vel ipsi denique menti aliquid incommodi accidat; attamen unus nocumentum non lædit reliqua, dum illarum naturalis potentie status manet incolumis. Post hoc usque adeo mirum non est, si corpore æterni Filii patiente, nihilominus natura ejus non dissoluta passione caruit, perstititque illæsa, quæ super res omnes longissime elata undique dominatur, nec passionem ullo modo sustinet; in qua, juxta principem apostolorum, non est alteratio, neque mutationis quidem adumbratio. Aliud tibi proferam exemplum, per quod, tanquam in speculo, videas quo pacto, si vel passio vel corruptio acciderint alicui subsistentiæ, ad naturam non perlingant, quantumvis nullam aliam habuerit subsistentiam, nisi unicam suam naturam. Fac, mi dilecte, ex auro vel ære formaveris statuam: atque elaboraveris, si deinde rursus conflasti, viri imago, quæ nihil est, perit; aurum autem sive æs, quod statum præbuit naturam, salvum manet et integrum. De reliquo cave secteris nimium exempla, atque prudenter animadverte, non omnem, quæ inde tibi oriatur, ideam deducere ad divina dogmata, sed rudes esse adumbrationes quasdam et quasi ductus aliquos, solius theoriæ causa, propter quam tradita recipimus, sed analogie tantum. Quin imo perlonge submove ab hominibus piis, et qui sibi probe constant, quodcumque alienum et discrepans videatur. Discerne semper simile a dissimili, ad exemplum ventilatoris maxime industrii, qui separat a frumento, quidquid vel palcæ speciem refert.

A γινώσκωμεν· οὕτως φασκόντων ἡμῶν τὸν αἰθεῖον Ἰῶν τετρώσθαι τῇ λόγχῃ, οὐκ εἰς θεῖκην αὐτοῦ [φύσιν], τὴν ἀφθαρτον καὶ ἀνόλεθρον, κερωρηκέναι τὴν τρώσιν, ἀλλ' εἰς τὴν αὐτοῦ σάρκα, τὴν δυναμένην τιτρώσκεισθαι τε καὶ τέμνεσθαι, νοοῦμεν. Καὶ ἀλλοθεν σοὶ παρέξομεν τῆς ἀπορίας ἀπολύσιν. Ὁ ἡμέτερος νοῦς αὐτὸς ὢν, ὁ διὰ τῶν σωματικῶν ὀφθαλμῶν τῶν ὁρώντων ἀντιλαμβάνομενος, καὶ ἀλλήν ὁρασιν ἰδιόζουσαν ἔχει, παρὰ τὴν δι' ὀφθαλμῶν διασθροῦσαν, ἣν καὶ θεωρίαν καλοῦμεν. Εἰ οὖν συμβαίῃ πεπηρώσθαι τὴν τοῦ σώματος ὀπτικὴν δύναμιν, οὐ φαίμεν τὸν νοῦν μὴ βλέπειν, σωζομένης αὐτῷ ἀπαρτρέπτου καὶ εὐλαβοῦς * τῆς φυσικῆς νοερᾶς βλέπτικῆς διοπτασίας. Οὕτως δὲ καὶ ὁ αἰθεῖος Ἰῶς λέγεται πεπονηέναι τῇ σαρκί, τῆς θείας αὐτοῦ

B φύσεως ἀπαθοῦς διακρούσης.
 Ἄλλὰ τί δὴ ὁ ἐπὶ τούτοις ἀγεσθαι, ὅπου γε ἐν σώματι καὶ πληκτόνῃ καὶ παχύτῃ τούτο θεωρεῖται; Ἰσμεν γὰρ ἅπαντες, ὡς ὁ νοῦς διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ὁρᾷ καὶ διὰ τῶν ὠτων ἀκούει· ἐνιδρύεται δὲ τῷ ἔγκεφάλῳ ἥ τε ὁρατικὴ καὶ ἀκουστικὴ αἰσθησις, ἑκατέρα παρὰ τὴν ἑτέραν ὑπάρχουσα, μεθ' ὧν καὶ ὁ νοῦς αὐλίζεται. Τούτων οὖν ἀλλήλοις· ἐν ἐνὶ συντημένῳ καὶ διαιτωμένῳ τῷ ὑποκειμένῳ, συμβαίνει πολλάκις, τὴν σωματικὴν ὁρασιν ἢ τὴν ἀκοήν, ἢ τὸν νοῦν αὐτὸν βλαθῆναι· καὶ ἡ τοῦ ἐνὸς βλάβη οὐ λυμαίνεται τὰ λειπόμενα, τῆς αὐτῶν φυσικῆς δυνάμεως ἀβλαβοῦς τηρουμένης. Μὴ τοίνυν καταπληκτέον ἄγαν, εἰ τοῦ σώματος τοῦ αἰθεῖου Ἰῶς πάσχοντος, οὐδὲν ἦτορ ἡ ἀδιάσπαστος αὐτοῦ διετέλεσε φύσις ἀπαθῆς τε καὶ ἀπήμαντος, ἢ πάσης οὐσίας ὑπερηγμένη, καὶ πάντων δεσπόζουσα, καὶ παθῶν παντελῶς ἀνεπίδεκτος· παρ' ἣν, κατὰ τὸν κορυφαϊότατον ἀπόστολον, οὐκ ἔστιν ἀλλοίωσις ἢ τροπῆς ἀποσκίασμα. Τετέξομαι (sic) δὲ σοὶ καὶ ἕτερον ὑπόδειγμα, δι' οὗ κατοπτρίσεσθαι δυνήσῃ, πῶς ἡ * πάθος ἢ φθορὰ συμβῇ τινι ὑποστάσει, ἐπὶ τὴν φύσιν οὐ διαβαίνει, κἂν λάχῃ μὴ ἔχουσα (sic) ὑπόστασιν, εἰ μὴ μίαν φύσιν. Ἀπὸ χρυσοῦ τυχόν, ὧ φιλότης, ἢ χαλκοῦ μορφωσάμενος ἀνδριάντα καὶ κατασκευάσας, εἰ πάλιν αὐτὸν ἀναγωνεύσης, τὸ μηδὲν, ἀνδρείκελον ἀπύλλεται μόρφωμα· ὁ δὲ χρυσοῦς ἢ ὁ χαλκός, ὅστις τῷ ἀνδριάντι φύσις ὑπῆρχεν, ἀβλαβῆς τε μένει καὶ ἀφθόρος. Ἄλλὰ μοι * λῖαν τοῖς ὑποδείγμασι πρόσεχε, νουνεχώς καὶ φυλάττου, μὴ πᾶσαν τὴν ἐξ αὐτῶν ἀνατέλλουσάν σοι οἰκεία * μετάγειν ἐπὶ τὰ θεῖα δόγματα, ἀλλὰ παχῆματά τινα καὶ ἐμφάσεις, ὁρμαζούσας * εἰς θεωρίαν, ἥς εἵνεκεν παραλαμβάνονται μόνον ἀναλόγως. Πᾶς ἀπεπεμφαῖνον * καὶ ἀποεικὸς ἀποπεμπόμενος ὡς ἀποτάτω φρεσὶν εὐσεβείας καὶ σταθεραῖς, διακρίνων αἶ τοῦ ὁμοίου τὸ ἀνόμοιον, οἷα τις λιχμήτωρ ἀκρίβεστατος τοῦ σίτου τὸ ἀχυρῶδες ἐκλιχμῶμενος.

VARIE LECTIONES.

* ἀβλαβοῦς. * δεῖ. * leg. εἰ. * ἀλλὰ μὴ. * ἰδεῖν. * leg. ὁρμαζούσας. * ἀποπεμπόμενον.

Ἡ μέντοι τῶν δύο φύσεων ἑνωσις, τῆς θεότητος τε, A
φημι, καὶ ἀνθρωπότητος, οὕτως ἐν τῇ ὑποστάσει τοῦ
μονογενοῦς τοῦ ἀδελφοῦ Ἰησοῦ τοῦ Θεοῦ λέγεται γεγόνε-
ναι, διχα τροπῆς καὶ φυρμού καὶ συγχύσεως· ὥς ἦν
μὲν ὁ συνάναρχος τῷ Πατρὶ καὶ συναΐδιος, μὴ ἔχων
ἐν τῇ ιδιότητι αὐτοῦ φύσιν ἑτέραν κατηγορουμένην
αὐτοῦ παρὰ τὴν θείαν πατρικὴν, τὴν ἀκτιστόν τε
καὶ ἀπερίγραπτον· διὰ δὲ πλῆθος ἐλλείους καὶ φιλαν-
θρωπίας ἀφαιτον, δι' ἡμετέραν σωτηρίαν ἐπ' ἐσχά-
των τῶν ἡμερῶν κατακληλυθὺς ἐξ οὐρανοῦ, ὅθεν οὐκ
ἀπέστη τῇ πάντα πληροῦσθι θεότητι, καὶ σαρκωθείς
ἐκ Πνεύματος ἁγίου καὶ τῆς παναμώμου καὶ Ἀει-
παρθένου Μαρίας, ἔσχεν ἐν αὐτῷ τελείαν καὶ ἀνε-
λιπὴ τὴν κτιστὴν καὶ παθητὴν καὶ ἀνθρώπειον οὐ-
σίαν, κατηγορουμένην αὐτοῦ, καθὼς καὶ ἡ θεία φύ-
σις. Ἐπεὶ οὖν ἐν αὐτῷ συνῆλθον αἱ δύο φύσεις, καὶ
ὁμοῦ κατ' αὐτοῦ κατηγοροῦνται, μετὰ πάντων τῶν
φυσικῶν αὐτῶν ἰδιωμάτων, διὰ τοῦτο λέγονται ἀμφω
ἐν ἀλλήλαις ἐν αὐτῷ ἠνωθῆναι, ἀτρέπτως τε καὶ
ἀσυγχύτως καὶ ἀναλλοιώτως· κατὰ μίαν γὰρ καὶ
τὴν αὐτὴν τοῦ ἀδελφοῦ Ἰησοῦ ὑπόστασιν ἠνωθήσαν αἱ
δύο φύσεις. Ὅθεν καὶ ὁ αὐτὸς ἀδελφὸς Ἰηδὲς κεχρημά-
τικεν ἀριθμούμενος κατὰ τὴν θείαν φύσιν μετὰ τοῦ
Πατρὸς καὶ τοῦ Πνεύματος, καὶ μεθ' ἡμῶν κατὰ
τὴν ἡμετέραν ἀνθρωπείαν φύσιν ὁ αὐτὸς ἀριθμούμε-
νος, καὶ κατὰ τοῦτο ὁ αὐτὸς καὶ μετὰ τὴν αὐτοῦ
ἐνανθρώπησιν, καὶ τὴν ἀφραστον τῶν ἑαυτοῦ συν-
δραμουσῶν δύο φύσεων ἀφύρῳν τε καὶ ἀσύγχυτον
ἑνωσιν, εἰς ἐστὶ τῶν ἀνθρώπων, οὐκ ἄλλο καὶ ἄλλο,
δι' οὗ σεσῶσμεθα, καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐκλήθημεν
μακαριότητα, διὰ τῶν σωτηριῶν αὐτοῦ παθημάτων,
τοῦ τε ζωοποιοῦ θανάτου καὶ τῆς τριημέρου αὐτοῦ
ταφῆς, καὶ νεκρῶν ἀναστάσεως, ἀθανατισθέντες,
καὶ ἀφθαρτισθέντες, ᾧ δόξα, τιμὴ καὶ κράτος, σὺν
τῷ ἀνάρχῳ αὐτοῦ Πατρὶ, καὶ τῷ παναγίῳ Πνεύματι,
εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Duarum naturarum, divinitatis, inquam, et huma-
nitatis unio, in persona unigeniti æterni Filii Dei
sic facta esse dicitur, ut nulla foret nec mutatio, nec
mistura, nec confusio; esset sine principio ut Pater,
et coeternus Filius; neque, si proprietatem ejus
spectes, aliā de ipso prædicaretur natura, quam di-
vina paterna, non creata, non circumscripta. Pro-
pter misericordiæ vero magnitudinem, et humani-
tatem nulla verborum copia exprimendam, per
dies ultimos, ut salutem nobis largiretur, descen-
dit e cælo, unde deitate sua omnia implente nun-
quam absuit, homo factus est per Spiritum sanctum
et immaculatam semperque Virginem Mariam, te-
nuit perfectam, et cui nihil deest, humanam essen-
tiam, quæ de ipso prædicatur perinde ac natura
B divina. Quoniam ergo in eo convenere duæ na-
turæ, et simul de eo prædicantur, cum omnibus
ipsarum proprietatibus naturalibus, dicuntur utræ-
que sibi invicem in eo uniri, immutabiliter tamen,
inconfuse et inalterabiliter: juxta unam enim eam-
demque personam æterni Filii unitæ sunt hæ duæ
naturæ. Hinc idem ille æternus Filius secundum
divinam naturam numeratur cum Patre et Spiritu
sancto, et nobiscum etiam numeratur juxta huma-
nam nostram, proptereaque vel post naturam hu-
manam assumptam, et inexplicabilem duarum ejus
naturarum concurrentium non mistam neque con-
fusam unionem, idem est unus sacratissimæ Trini-
tatis, atque etiam idem unus est hominum, non
aliud aliudque, qui nos servavit et in pristinam
C evocavit libertatem, qui per salutares dolores suos,
per mortem vivificantem, per trium dierum se-
pulturam, per resurrectionem a mortuis, nos red-
didit immortales et incorruptibiles, cui gloria,
honor et potestas, cum Patre ejus sine principio, et
sanctissimo Spiritu, in sæcula sæculorum. Amen.

EX CHRONICO SYRIACO DIONYSII TELMARENSIS

FRAGMENTUM.

(Ang. Mai, Spicileg. Rom. t. x, p. 223.)

Placet nobis vacuam forte paginam occupare narratiuncula de imprudente quodam Phocæ imperatoris
jussu, qui salutare baptismi mysterium sacrilegio et perfidia invitatorum Judæorum, contra morem Chri-
stianæ Ecclesiæ, pollendum obrulit. Rem hanc quinque tantum verbis attigerat Assemanus Bibl. Orient. II,
p. 102: Phocas imperator Judæos baptizari compulit. Verumtamen integer Dionysii textus in nostram
linguam conversus ita se habet:

Anno Græcorum 928 (Christi 617) jussit Phocas D
imperator ut omnes ditioni suæ subjecti Judæi bap-
tizarentur; misitque Hierosolymam atque in uni-
versam Palestinam Georgium provinciæ præfectum,
ut Judæi cuncti in ea civitate finitimisque locis
morantes ad baptismum adigerentur. Is primores
illorum sibi astantes interrogavit, num servi im-
peratoris essent? Quibus affirmantibus, ait: Mandat
terræ dominus, ut baptismum admittatis. Silentibus
ipsis; Quidni, inquit præfectus, respondetis? Tunc

De primoribus unus, nomine Nunus, respondit:
Quidquid terræ dominus jusserit, confestim exse-
quemur, hoc uno excepto, quod præstare nequi-
mus, quia nondum suscipiendi sacri baptismi tem-
pus advenit. Hoc audito, magnopere excaudit
præfectus, surgensque alapam Nuno inflixit dicens:
Qui servi estis, cur vestro domino morem non
geritis? Mandavitque eos baptizari: atque ita
volentes nolentes baptizati omnes fuerunt.

INDICES ANALYTICI.

INDEX GRÆCUS

IN JOANNIS MALALÆ CHRONOGRAPHIAM.

Revocatur lector ad paginas edit. Bonn. quas numeri arabici inter uncos positi in textu Græco representant.

- A**
 ἀβροχία, 492.
 ἀγανακτήσας κατά τοῦ υἱοῦ, 88, 152, 156, 166, 205, et alibi, ἡγανακτήθη, 458, 455, 449.
 ἀγαπήσθαι φίλιαν, 467.
 ἀγειν. ἡγάγετο πρὸς γάμον Κομιτώ, 450. ἀγάγει, 110. ἀναγάγει, 250, 457. συναγάγει, 476. ἄγει, 123. ἄγετε, 98. ἀντειλά-
 ξας, 398. εἰσάξας, 217. κατά-
 ξας, 185. συνάξει, 185. συνάξας, 419, 477, 206. συνδιήξεν, 467.
 ἀγκυλόρινος, 406.
 ἀγνεύσαντες active, 135, 207.
 ἀγνώστως, 151.
 ἀδρανείς, 215.
 ἀποδιδόντα, 356.
 ἀθλησις τῶν ἀγίων ἀποστόλων, 485.
 αἰρεῖν, 240. ἐπαρόντας, 462.
 αἰρετίζεσθαι. ἡρετίσαστο, 4.
 αἰρνίδιον, 245, 405, 471.
 αἰφνιδίως, 490.
 αἰχμαλωσία, *captivi*, 150, 151, 154, 406.
 ἀκολουθοῦντες τῆς συνέδου, 412.
 ἀκούει ὁ τόπος, *dicunt*, 255. ἀκούειν ἄλλοτριόφαγοι, 180. ἀκηχώσα, 563.
 ἀκριβοῦν. ἡκριβώσαι τὸν Ἀγαμέμνονα, 158. ἡκριβώσατο παρ' αὐτῶν τὸν χρόνον, 250.
 ἀκριδὺς οὗτος ἐστὶν ὁ Χριστός, 254.
 ἀκροπολίται, 216.
 ἄκτα, 443.
 ἀκύνωπα, 265.
 ἀλαστόρων δαιμόνων, 473.
 ἄλβον μέρος, 176.
 ἄλεκτρυνόν. μετὰ ἄλεκτρυνόνα, 275.
 ἀληθινός, *pugnans*, 53, 415.
 ἀλλοτριόφαγοι, 180.
 ἀλυτάρχη, 511. ἀλυτάρχησαν, 417.
 ἀλυτάρχη, 286, 289, 310.
 ἀλυτάρχικα, 512.
 ἀλυτάρχος, 310.
 ἄλωσις τῆς πόλεως, *de terræ motu*, 424.
 ἄμα cum genitivo, 95, cum genitivo et dativo, 219.
 ἀμείβια, 464, 483.
 ἀμύνασθαι τιτι πρὸς τινα, 62.
 ἀμψένυσθαι. ἡμψισμένον ὄχημα χρυσοῖς πεπαισ, 457. ὄχηματα ἀργύρῳ ἡμψισμένα, 458.
 ἀμφιβαλὴν? 287.
 ἀμφοτέρως, τῶν ἀμφοτέρων, 220, 225, 384, 399, 478, 491.
 ἀν. ἐπηρώτησεν ποίας ἀνελή χώρας, 137. ὅσα ἀνελήσαστο, 563.
 ἀνὰ. ἡμερησίας ἀνὰ φύλεις ιε', 439. ἀναβάθρα τοῦ ἱππικοῦ, 474.
 ἀναβλύζουσα λεπτίδας χρυσοῦ, 456.
 ἀνάγειν. ἀνήγαγον τῷ Φαραῶ, 63, 250, 254, 346, 395, 416, 440, al.
 ἀναγινώσκων, *litteris operam dans*, 92, 352. ἀναγνούς καὶ ἀνατρα-
 φεῖς ἐν Κωνσταντινουπόλει, 383.
 ἀνάδοχος αὐτοῦ ἐγένετο τοῦ ἀχράντου βαπτίσματος, 427.
 ἀναδύηται. ἀναδύνετα πρὸς τὰ δόξαντα μετὰ αὐτῶν, 455. ἀνεδύη περὶ τοῦ ποιῆσαι τὰ πάντα, *ibid*.
 ἀνακείραντες αὐτόν, 397.
 ἀνακύπτειν. τὰ ἀνακύπτοντα, *eventus*? 205.
 ἀνακυδίκουσιν, 448.
 ἀναλίσκει Μαρίνον 404. ἀνῆλυσέ με, 409.
 ἀναλογουμένην, i. q. ἀνάλογον, 285.
 ἀναμεταξύ, 414.
 ἀναπατεῖν, 150.
 ἀνάπλους ὁ πέραν Κωνσταντινουπόλεως, 405, 405.
 ἀνάπτεισθαι. ἀνήφθη *amore*, 150.
 ἀναρρύεσθαι. ἀνερρύεσθαι, 461.
 ἀναρρύσις, 59, 460.
 ἀναστεναγμός, 63.
 ἀνατρέφεσθαι. ἀναθρεψάμενον, 52, 83, 453.
 ἀναφέρειν. ἀνήνεχθησαν, 251. ἀνήνεγκαν, 262. ἀνενέγκαι, 386.
 ἀναφραγῆναι, 328.
 ἀναχρίειν. ἀνεχρίσθη ἡ θύρα, 380.
 ἀνδρείος. ἀνδρεία καὶ πληθεῖ καὶ φρονήσει, 430.
 ἀνδροκοίται, 436.
 ἀνετέρισαν, 115.
 ἀνεπηρέστως, 385.
 ἀνέρχεται ἡ θάλασσα καὶ κατακλύζει πάντας, 481.
 ἀνέχεσθαι. τῶν προεδευτῶν μὴ ἀνασχεθόντων εἰσελθεῖν, 471.
 ἀνθρωπορρώστος, 257, 425.
 ἀνθρωπιστί, 253.
 ἄνθρωπος. γυναῖκων καὶ ἀνθρώπων, 66. τὸν ἀνθρώπον, *homines*, 228. τῶν ἀνθρώπων τοῦ ἀδεκφοῦ, 325.
 ἀνταίρειν. ἀντήρεν ὁ πατριχίος, 385.
 ἀνταϊκόνισμα, 56.
 ἀντέχεσθαι. οὐκ ἀντεχόμεθα διοικεῖν, 374.
 ἀντιπεράσας, 80, 95, 139.
 ἀντιποιεσθαι. ἀντεποιούντο τοῦ Ὀδυσσεῖος, 113, 176, 351.
 ἀντιπρόρου, 397.
 ἀντιφωνήσαντος ὑπὲρ αὐτῶν Ταλζάνου, 460.
 ἀνύειν. ἡνύσαμεν πλέον οὐδέν, 450.
 ἀξίας κοιταστῆρος εἶχεν, 570.
 ἀπάγειν. ἀπήγαγον τὴν ἀπόκρισιν, 154. nisi ἀνήγαγον *legendum*.
 ἀπαλλάγην, *de iudiciis*, 448.
 ἀπαλλάττειν, *de iudiciis*, 384.
 ἀπατεῖν. ἡπατοῦντο, 267.
 ἀπειλὴ, *malum*, 142. ἀπειλῆς πε-
 πληρωμένα πολλά ἐγένοντο, 454.
 ἀπειλὴ φροδερὰ Θεοῦ, *de terræ motu*, 420, 498.
 ἀπληκεῖον, 353, 358, 452.
 ἀπλουν. ἀπλώσαντες ἑαυτούς, 472. ἡπλωμένων εἰς ἔδαφος νεκρῶν, 453.
 ἀπὸ σπαθίου, 495. ἀπὸ τῆς γυναῖκος ἤκουσαν, 481. ἀπὸ νομίμα-
 τος ἐνός, 441. ἀπὸ διαλαλίδς ἀπε-
 κεφαλίσθησαν, 589. ἀπὸ ἐπαρχῶν, 286. ὁ ἀπὸ φιλοσόφων, 252, al.
 ἀπὸ *cum passivo*, 20, 26, 69, 74, 87, 153, 164, 169, 199, 220, 222.
 ἀποδιδόναι. ἀπέδωκαν τὰς ψυχὰς, 580, τὸ πνεῦμα, 409.
 ἀποζωννύναι. ἀποζωσθεῖ τῆς ἀξίας αὐτοῦ, 570. ἀπεζώσθη, 480, 490.
 ἀπόθετα, 477. ἀποθέτων σίτου, 307, 399, 467.
 ἀποκαθαρίζαντες, 135.
 ἀποκαθαρισμός, 57, 221, 275.
 ἀποκαθιστάται. ἀπακατέστη, 485.
 ἀποκειμένην, *factam*, 89.
 ἀποκινήσαντος αὐτοῦ τῆς ἐξαρχίας, 427.
 ἀποκρεωσίμου, 482.
 ἀποκριθεῖς, 570.
 ἀποκρισιάρης, 486.
 ἀποκρύβει, 101.
 ἀποκρύπτειν. φυγεῖν καὶ ἀποκρυβῆναι τὴν τοῦ ὁμοῦ ὁργήν, 407.

ἀπολύσμεναι τοῦ ἱππικοῦ, 474.
 ἀπολύθῃ ἀπὸ κασταλλίου, 387.
 ἀπομένειν. ἀπέμεινεν, 385. ἀπομει-
 νάντων ἐν αἰχμαλωσίᾳ, 460.
 ἀποπέμπειν. ἀπέπεμπεν ὁ χα-
 ρακτήρ αὐτοῦ ἀστροπάς, 454.
 ἀποπληρωθῆναι τοὺς ἐμοὺς θανει-
 στάς, 430, 440.
 ἀποπτεῖν. ἀπεπτίλωθῃ, 484.
 conj. Ch. codex ἀπεπτίλωθῃ
 ἀποσπᾶν, *latrocinari*, 420.
 ἀποσχίζειν. ἀπέσχισεν, absolute,
 309, 327.
 ἀποτάττειν. ἀποταξάμενος τῇ αὐ-
 τοῦ γυναικί, 219. ἀπετάξατο τῆς
 βασιλείας, 312.
 ἀποτέμνειν. ἀπεμήθησαν, 491.
 ἀποτιναξάμενος τὴν τῆς σῆς δου-
 λείας τύχην, 182.
 ἀποφέρειν. ἀπηνέχθησαν πρὸς τὴν
 στρατηλάτην, 456.
 ἀποχειρίζεσθαι, ἀπέχειρίσθη, 492.
 ἀποχρῆσθαι. ἀπεχρήσατο ἑαυτῇ,
 89, 111, 220.
 ἀπρόϊτον, 536.
 ἀρετὴ πάση κοσμήσας, 320, 339,
 401. ἀρετῇ, *vincula*, 32.
 ἀριθμός, *millium*, 332, 337, 349,
 426, 432.
 ἀργυροκρατία, 395.
 ἀρχαυόφους, 120.
 ἄρμα, 314, 304.
 ἀρσάκης, 270.
 ἀρσενικοῦτοντες, 436.
 ἀρχαίος, *archivus*, 449.
 ἀρχιμευόχον, 340.
 ἀρχιμάχοι, 441.
 ἀρχιφύλος, 460.
 ἀσεκρήτις, 494.
 ἀσκητική, 106.
 ἀσπρὴν στολὴν, 286. σινδόλια
 ἀσπρα, 287. ἀσπρὸν στολὴν,
 287, 310, al.
 ἀσπύχουρος, 302.
 ἀστρονομία τῶν ἐπτὰ ἀστέρων τῆς
 μεγάλης ἀρκτου, 175.
 ἀσφαλισθέντα φυλάττεσθαι αὐτὸν
 ἐκέλευεν, 447.
 ἀσφολομένων εἰς τὰ πλῆθη, 128.
 αὔχος. αὐχούς, 123, 160, 243, 299,
 378, 477.
 αὐγουστέλιος, 224, 280, 401, 434.
 αὐθεντήσαντες τὸν ἡγεμόνα, 237,
 291, 341, 359, 462.
 αὐθεντία, 215.
 αὐταρχεῖν, 440, 482.
 Αὐτοματιστής, *Epicureus*, 251.
 αὐτός pro articulo, 20, 182, et
 passim. αὐτῆς, *ejus*, 78.
 ἀφαιρεῖσθαι. ἀφαιλάμενος, 211,
 408, 475.
 ἀφανίζει τὴν χώραν παρεούων,
 100.
 ἀφιλονείκως, 477.
 ἀφνία, 278.
 ἀγαριστεῖν. τῷ ἀχαριστουμένῳ
 παιδί, 282.
 ἀχρι τῆς αὐτοῦ ζωῆς, *per vitam tem-*
pus, 210. βασιλείας, 244.
 ἀψίς. οὐρανίαις ἀψίσι, 326.

B

Βαγουλάν, 395.
 βάτον, 340, 446, 474.
 βάλκος, 186.
 βάλκιστοις, βάλκοις, 186.
 βάλλιν. ἐκβάλλαι 60, 475. ἐβαλον
 πῦρ, 397. βληθεὶς ἔρωτι, 219.

ἐβλήθη εἰς ἔρωτα αὐτῆς, 45,
 165. βληθεὶς νόσῳ, 48, 86, 252,
 259, 262. πάθει ἀνιάτῳ, 262.
 βάνθον, 461, 464, 468.
 βανιδρίν, 222.
 βαρζαμαράτας, 271. βαρζαμανά-
 τας, *ibid*.
 βαρύπους, 225.
 βασιλεύειν. ἐβασίλευσεν ἡ Μακε-
 δονία χώρα, 161. μετὰ τὸ βασι-
 λεύσαι Βυζάντιον, 78. τὴν βασι-
 λεύουσαν πόλιν (*Constantinopo-*
lin), 323, 353. (*Roma*), 254.
 Βασίλειος βασιλεύοντων, 449.
 βασιλίσκος Σαρακηνῶν, 401, 466.
 βασταγάριος, 444.
 βερδέος, 377.
 βερνάκιοις, 186.
 βέστια, 322.
 βήλον, 355, 380, 471.
 βήναβλα, 163.
 βικάριος, 332.
 βινδικας, 400.
 βισεξτον, 215.
 βοήθεια Γοτθική, 374. τὴν σὺν
 αὐτῷ βοήθειαν, 299. πολλῆς β.,
 308, 314.
 βοήθημα, *copia*, 403.
 βομδοναρίων, 288.
 βορεὶς πολλοὺς φουσησαι, 493.
 βορτίου, 314.
 βοῦγγιν, 493.
 βουλόμενος εἰς τὴν ἰθάκην, 114.
 βοῦττιν, 314. βοῦττιν, 315.
 βραδύς. βραδείας γενομένης ὥρας,
 474.
 βρέχειν. ἔβρεξεν κορίαν ἀντὶ βρο-
 χῆς, 372.
 βρουμάλιον, 180.
 βροχαὶ καὶ ὁμοῖοι, 456. ἔβρεξε
 κορίαν ἀντὶ βροχῆς, 372.
 βρούοντα φιλοσοφίας διδάγματα, 251.
 βυθάριν, 405.
 βύθιος, 65.
 βωμίσκω, 482.

Γ

γαλακτοτροφῆναι, 92. γαλακτοτρο-
 φέντας, 178.
 γαμοστολεῖσθαι, 214.
 γεινία, 222.
 γεηπάνος, 47, 92.
 γελᾶν. οὐκ ἀρέσκει μοι τύχη πολλὰ
 γελῶσα, 362.
 γελάσιντας ἔχουσα ἐν ταῖς παρειαῖς,
 106.
 γέμοντα θησαυρὸν τοιαῦτα ζώδια,
 395. γέμοντα πλοῖα στρατιω-
 τῶν, 452.
 γενεθλιαλογία, 17.
 γεννητής, 282.
 γενναία τελεχὴ 299.
 γήϊνα, 86, 105.
 γίνεσθαι. γεναμένη, 109, 114, 122,
 354, 362.
 γλυφεῖσαν πέτρην αὐτῷ τάφον, 452.
 γρησίως ὕμᾱς ἀγαπώντων, 455.
 γρομῶν. ἐγρόμωσεν αὐτὰ Οὐνικὴν
 χεῖρα, 404.
 γονατίς, 309.
 γροπρυγγος, 258.
 γρομνὴν σὺν τελεῖται μόνοις, 336.

Δ

δαφνοῦσθαι, 307.
 δέ. ἰλθὼν — ἐπὶ πρώτῃς δὲ αὐτόν,
 446. post relativa, ὁποῦ δ' ἂν,
 422. ὅτε δ' ἂν, 437. ὡς δ' ἂν,
 274.

δελιῶν τὴν τοῦ ἀνδρὸς ὠμότητην,
 116.
 δελν. δεδεδῶθαι πικραῖς τιμωρίαις,
 460.
 δεξιοκοπεῖν. ἐδεξιοκόπησε, 488.
 δεσμεῖν. ἐδέσμησεν, 253.
 δέσποινα, 352, 353, 366, al.
 δεσποτικῶν κουδικλίων, 440.
 δεξάμενος τὰ γράμματα, *allatis*
litteris, 185, 387, 460, 471. δι-
 χυσο, 139.
 δηληγάτωρ, 310.
 δηλοῦν. ἐδήλωσε τῷ βασιλεῖ ὅτι
 κακῶς ἐποίησας, 453. ἐδήλωσεν
 ἐισελθεῖν, 471. δηλώσας τοῦ δέ-
 ξασθαι καὶ ἐκπορθεῖσαι, 458,
 460. δηλωσάντων τοῦ ἐτοίμως
 ἔχειν, 463. δηλωθὲν ἦν τοῦ συν-
 αφθῆναι, *ibid*.
 δημεύειν. ἐδημεύθη, 362, 480. τὸν
 κουδικουλάριον ἀπεκεφάλισε καὶ
 ἐδήμευσε, 568. ἐδήμευσεν αὐτόν,
 390, 488.
 δημοκρατεῖν, de tumultu populi,
 244, 395, 416. Sic δημοκρατία,
 246, 416.
 δῆμος. οἱ δῆμοι 'Αλεξανδρείας',
 401, 422.
 δημόσιον, *balneum publicum*, 192,
 291, 292, 295, 318, 363, al.
 δημοτων τῶν τοῦ Βενέτου μέρους,
 597.
 δημοτικὴ ἀταξία, 244. ἐπανάστα-
 σις, 406. μάχη, 491. τὰ δημο-
 τικὰ εἰρήνευσαν, 589. δημοτικοὶ
 φόνοι, 454.
 διά, de, 102, 135, 184, 367, 390,
 407, 466. διὰ τὰ ἀνατολικὰ μέρη
 φυλάξει τὰς ἐπιδρομάς, 423. διὰ
 τῆς αὔριον, 384. διὰ τῶν δύο
 ἡμερῶν καθίσαντες, *ibid*. διὰ τῆς
 τε καὶ θαλάσσης ἀγωνισασθαι
 βουλόμενος, 460. διὰ μαργαρι-
 τῶν δν, 395, 415, 423, 457.
 διεδέχεσθαι. διεδέξατο αὐτόν, *abdi-*
cari, 338. διεδέξατο αὐτὸν ἐκ
 τῆς ἀρχῆς, 388. διεδέξατο Βελι-
 σάριον τῆς στρατηλασίας, 466.
 διαδεχθεὶς τῆς ὑπατείας, 214.
 διεδέχθη ὁ κόμης, 389, 445, al.
 διὰθεσις. τῆς πατρικῆς ὕμῶν δια-
 θέσεως, 434, 456.
 διαθήκας εἰς βασιλεία συνεστήσατο,
 439.
 διαιωνιζόντων ἄρκυν, 289, 322,
 398.
 διάκονος, 467, 480.
 διακρινόμενος, *haereticorum*, 395.
 διαλαλία, 589.
 διανύειν. διήνυσεν ἀρχὰς πολλὰς
 μετὰ δόξης, 370. διανύσας τὴν
 ἀρχὴν, 480, 491.
 διασύρειν. διέσυρεν ἑκαί, 338, 348.
 διασφαγῆς τοῦ ὁρους, 346.
 διασώζοντας, *via ministratores*, 121,
 336.
 διατίθεσθαι εἰς αὐτόν, 457.
 διατιμᾶν. διατιμήσατο, 341.
 διατρέχειν. διαδραμύσων ἡμερῶν
 ὀλίγων, 129. τοσοῦτων διαδρα-
 μόντων χρόνων, 154, 429.
 διατρίβειν. διέτριψε πρὸς αὐτόν, 151.
 διατυπωθέντα λεηλάτα, 410.
 διαπραύσης Κυριακῆς, 369.
 διαπραύσαι, 333.
 διαφέρειν ἤρξαντο τοῦ γενομένου
 ὑπὸ τὴν τῶν ἀστρῶν κήρυξιν, 17.

- τὰ διαφέροντα τοῦ Ἀντιγόνου, 498, 245. τοῦ διαφέροντος αὐτοῦ στρατοῦ, 101, 115, 116, 163, 184, 371.
- διαφθονούμενος τοῖς τέχναις, 35, 59, 118, 163, 275.
- διαφωτον βασιλικήν, 360.
- διαχαράττειν. διαχάραξεν τὰ θεμέλια τοῦ τείχους, 200. διαχάραξε τὰ τείχη, 203.
- ἰδιόμα ἐγέννησε, οὗς, 46.
- δοῖναι. δοῦναι τὴν πόλιν, 219.
- δοῖσκε τῷ Συχαίῳ κατὰ τοῦ νότου, 163. ἔδοκε τῷ βασιλεῖ κατὰ τοῦ μετώπου, 296. ἔδοκε τὴν ψυχὴν, 111. δέδωκαν οἱ Πέρσαι νότα, 463, 464. δέδωκαν, 438. προδίδειν, 87, 296. ἰδίδουν, 190. ἰδοῦντες, 443. ὁόσας, 26. ἐδόσαντες, 328.
- δοκικαί, 154.
- δοκᾶτον δίκη καθάρσ' ἐπ' ἐμοί, 370.
- δικολόγους, 384.
- δοκτάτωρ, 214, 215, 216, al.
- διμερὲς γέγονεν ἐκ τῶν Βενέτων, 492.
- διμόδια, 278.
- διμοιριαὶ, 103, 106.
- δοικεῖν. ἰδοῖκουν, 69. ἰδιώκει, 60.
- ἰδοῦσθαι, 127, 214.
- διοίκησις, 20.
- διορίζοντα μεταξὺ Μηδίας καὶ Βαθυλινίας, 15.
- διορυγῆν, 466.
- Διότρευροι (Amphion et Zethus), 234.
- διρηγευομένην, 322.
- διασπιντεύσαντες (leg. διασπιντ.), 182. ἰδοσπιντεύσαν, 410.
- διυπνίσθη, 316, 334, 408.
- δοκεῖν. τὰ δοκοῦντα τοῖς νόμοις, 384.
- δομιστικὸν κόμης, 333, 439. δομίστικον, 410.
- εἰς δουλικὴν τύχην ἄγεσθαι, 401.
- δουλιδων, 86, 95.
- δοῦκας, 299, 308, 373, al.
- δρῆμα, 105.
- δρόμος ἀσπίρων, 477.
- δρόμων, 270, 271, 404, 481. δρομῶνων πλοῖα, 219, 404.
- δρομωναρίαν κέκμηλον, 300, 435.
- δυνασθαι. παῖδας ἡδυνήθη προεριστάμενος, 35, 350. δυναθόντες, opportunitatem nacti, 185.
- δύναμις, spectrum, 78, 79, 151.
- δύναμις, vis magica, 460.
- δυνατὸν ἐν πάσι, μάλιστα δὲ ἐν πλοίοις, 209. δυνατὴν στρατείαν ἐπεστράτευσεν, 327.
- δυνατὼς ἐστασίασαν, 407.
- δύο. εἰς δύο αὐτὸν κόψαι, 387.
- δύσπαρις, 92.
- δώρων τῆς ἀναγορεύσεως, 448.
- δωρεάν, gratis, 302, 345.
- E
- ἐάν pro ἐν, 10, 94, 141. Vid. ei.
- ἐάν — ἡδούλετο, 71. ἐάν σωθῇ σῶμα, 136.
- ἐάν. εἴσας, reliquerat, 284, 410.
- ἐγγαστρώσσει, 178.
- ἐγγίρεσθαι, eurgere, 322.
- ἐγκάθετος, 319, 329.
- ἐγκαυστικά χρήματα, 294.
- ἐγκολπωσάμενος; χυσιον, 20.
- εἰ. οὐδαί· εἰ μή, 372. εἰ cum conjunctivo, 140, 172, 174, 352, 404. εἰ τις ἐάν ἡδούλετο, 63. εἰ τις ἐάν ἡδούληθη, 160. εἰ τι ἐάν ἐκέλευε, 172. εἰ τις ἐάν ἐλούετο, 276.
- εἶδος. διὰ τὸ μὴ ἀπαιτεῖσθαι τὰ εἶδη, 394.
- εἰλήσας ἀψίδας, 359.
- εἰλήματα, 400. τοῦ χειμάρρου, 339.
- εἰλιγῆναι, 47. εἰλιγέντος, 89.
- εἰμί. ἡμεθα, 404. ἦν pro ἦσαν, 432, 470.
- εἰπεν, omisum, 137, 138, et fortasse 98. εἰπω, dicam, 111.
- εἰς. ἐνὸς μὲν — καὶ ἑτέρου, 473. παρὰ μίαν, 137. ἕνα pro ἐν, 279, 280.
- εἰς. εἰς ἀξίνας ἔκοπτον τὸν ὄργυρον, 407. εἰς τὸ Σίλπιον ὄρος ὥκησαν pro ἐν, 29, et alibi sapissime.
- εἰσακούσθη, 146.
- εἰσδύνασα, 238.
- εἰσεῖλσιν, 396.
- εἰσφέρειν. εἰσπνέχθησαν τῷ βασιλεῖ, 230.
- εἰ τινος δὴ ποτὲ ἐστὶ, 353.
- ἐκ. ἐκ τῶν — στίχων ἐξέθετο, 73. ἐκ νηπιόθεν, 117. ἐκ παιδότην, 429.
- ἐκαττος. καθ' ἐκάστην, sc. ἡμέραν, 177.
- ἐκδάλωσι τὸν στρατὸν ἐκ τῆς ἐρήμου χώρας, deducant, 352.
- ἐκγόνη, 413.
- ἐκγονος, nepos, 42.
- ἐκονδρώσας, 292.
- ἐκδυσάμενος ζυγόν, 182.
- ἐκείσε pro ἐκεῖ, 299, 330, 473, 480, 492.
- ἐκθαμβός, 230.
- ἐκκουστέσθαι, 356.
- ἐκλαμβάνοντες τὰς αὐτῶν ἀποκρίσεις, 494.
- ἐκλείπειν. ἐκλείψαι, 59, 152, 248.
- ἐκτύπωμα, 172.
- ἐκπαιδεύειν. ἐξεπαίδευσεν τοῖς ἀλλοῖς τὴν αὐτὴν ἐκτοπίαν, 11.
- ἐκσελλίζειν. ἐξεσελλίσθη, 89.
- ἐκτίθεσθαι. ἐξέθετο τὴν τῆς πόλεως τέχνην, 204. ἐξέθετο θεῖον τύπον ὁ βασιλεὺς, 401.
- ἐκτυπεῖν, 272.
- ἐκφρευγόντων ἐκπερῆν τὸν ποταμὸν, 468.
- ἐκχυθεῖς τὸ αἷμα, 353.
- ἐκχυλίζειν. ἐξεχύσει τὰ χύματα, 225.
- ἐκχρίσιν, 436, 443.
- ἐλαιοκλάδων, 272.
- ἐλασία, 48.
- ἐλάφιν, 345.
- ἐλληνίζειν, gentiliū religionem sequi, 449.
- ἡ Ἑλλησποντος, 77, 78, 204.
- ἐμμάλους ὀρχηστάς, 386.
- ἐμπάρκαμος, 476.
- ἐμπληθῆς γενόμενος, 239.
- ἐμφανίζειν. ἐνεφανίσθη ὁ θεὸς τύπος ἐν πάσαις ταῖς ἑξωτικαῖς πόλεσιν, 449.
- ἐμψρενον, 120.
- ἐν, cum genitivo, 483? Vid. Reisk. ad Constantin. Cær. p. 92. ἐν ᾗ ἐδασταζεν ἀξίνην ἔκλασε τὸ ξύλον, 50. σκευὴν διαφόρων ἐν ἀργύρῳ, 431. ἐν δυνάμει, 166. ἐν πληθεὶ πολλοί, 47.
- ἐναντιοῦτο, 168.
- ἐνάρετος, venenalis inelctura, 32.
- ἐνδοθεν. οἱ ἐνδοθεν, 463.
- ἐνδοτέρω, 308.
- ἐνδρανής, 344, 349.
- ἐνδοσαι θώρακα, 182. ἐνδεδυμένον ἔδραν, 352.
- ἐνδοσιαζόμενος, 257.
- ἐνορία, 31, 264.
- ἐντυχὼν γράμματα ἐπὶ πινων διακεχαραγμένα πατρῶν? 11.
- ἐνυδρίζων αὐτούς, 267.
- ἐξάερον, 286, 287.
- ἐξακονιτής, 325, 342, 372, 385.
- ἐξαρχίας, 427.
- ἐξάφεις, 206.
- ἐξεκλήσας, 121. ἐξεκλήσεν, 438.
- ἐξέρκετα, 394, 399, 445.
- ἐξέρχεσθαι. ἐξήλθεν ἐν ἄλλῳ πολέμῳ Ὀδώνους, 303.
- ἐξευγένισε τὰ τέκνα, 71.
- ἐξηχία, 134.
- ἐξηχος, 95.
- ἐξελώσαντο αὐτὸν τοῦ μητρώου φόνου, 135. ἐξελώσασθαι τὴν ὕβριν, 180.
- ἐξουδιωτῶν, 371, 394, 410, 474, 483, 491, 495.
- ἐξπεδίτου, 98, 309, 356, 364, 373, 427, 478.
- ἐξυπνίσθη, 332.
- ἐπαίρειν. ἐπηρόθη τὸ βασίλειον, 180, 198, 200, 203, 245, 267, 318, 349, 374, al.
- ἐπανορθοῦντες τῷ τείχει κλίμακας, 470.
- ἐπεξήρχετο τοῖς Πρασίνοις, 393.
- ἐπὶ. ἐπασίλευσε ἐπὶ τὸν Ἰσραήλ, 145. εἰσήρχετο ἐπὶ τὴν πόλιν Ἀντιόχειαν, 397. ἐπεστράτευσαν ἐπὶ τῆς Ρώμης, 184.
- ἐπιθεῖναι τῷ βασιλεῖ, 493.
- ἐπιθετής, improsor, 395.
- ἐπιμένειν. ἐπιμένειν βασιλεύων τῆς Ἰταλίας, 19, al.
- ἐπινέμησις, i. q. indictio, 216, 376, 425.
- ἐπίρνος, 290.
- ἐπιρρόβει αὐτὸν, 434, 437, 441, 447, 451, 453.
- ἐπίστασθαι. οὐτε γὰρ ἐπιστάμεθά σε βασιλεῦ Περσῶν, 472.
- ἐπεστράτευσεν κατὰ τῆς συγκλητῆς 215, al. ἐπεστράτευσεν πύλεμον ναυμαχίας φοβερόν, 372.
- ἐπιτίθεσθαι. ἐπετέθησαν αὐτῷ οἱ Πέρσαι, 303.
- ἐπιτρέπειν. ἐπιτρέψαντας τὰ πλοῖα — ἐστάναι, 463. ἐπιτραπέντες, jussi, 476.
- ἐπιφέρεται πληγὴν, 151.
- ἐπιφωσκούσης, 241.
- ἐπομοσάμενος εἰς τὸ ἅγιον βάντισμα, 381.
- ἐρευγόμενον πῦρ δμῶρον, 419.
- ἐρευνάτω, sine augm., 374.
- ἐρχεσθαι. ἦλθαν, 305, 465. ἐπανήλθαμεν, 113. ἀνῆλθαν, 389.
- ἑτερος. ἑτέρου pro τοῦ ἑτέρου, 475.
- εὐδοκεῖν. εὐδοκῆσαντος οὕτως τοῦ θεοῦ, 493.
- εὐήλξε, 104.
- εὐθαλὴ γῆν, 355.
- εὐλαβεῖς ἀνδρας, οὐστυνας ἐκάλεσε μάγους, 58. εὐλαβῆ, i. q. εὐσεβῆ, 434.

εὐλύτωσον, 384. εὐλυτῶθη τῆς
δικῆς, 384.
εὐπρέπεια. ἐν εὐπρεπείαις πολλαῖς,
419.

εὐρίσκειν. ἠδραμεν, 449. τὰς ἐπι-
μοχέλαις εὐρίσκειν, 21. ἠδ-
ρέθη, i. q. ἦν, 21, 334, 372.
379, 387, 403, 412, 461. οἱ εὐ-
ρεθέντες ἐν τῷ φόνῳ τοῦ ἐπι-
σκόπου, 483. εὐρέθη αἰσχροχέ-
μος, 493.

εὐρυχώρους πλατείας, 160.
εὐσεβὲς θέλοντα ποιῆσαι, 440.

εὐσχυλτος, 299.

εὐσπλαγγνία τοῦ Θεοῦ, 482.

εὐτέλεια, 219.

εὐχάρακτος, 91.

εὐχαρῆς, ὁ, ἡ, 91, 106.

εὐχεσθαι. ἠδξαντο τὸν Θεόν, 63, 65.

ἐφετμῶν, 77.

ἔχειν. τί ἔχω ποιῆσαι τῷ κυνί;
403. τριάνοντα ἔτη ἔχω δικαιο-
μένην, 384.

ἐωθινός. τὰ ἐωθινά, *preces matuti-
nae*, 334.

ἐωριζόμενος, 52. ἐωρισθῆναι, 95.

ἔως τὸ γόνυ, 309. ἔως τῆς στή-
μων, 309. ἔως τῆς νῦν, 26, 48,
50, 61, 66, 76, 78, 142, 165,
al.

Z

ζάβαν ἐνδεσδυμένον, 332.

ζε pro ζε, 501, 563, 368, 386,
412, 413, 414, 416, 429, 427,
442, 496.

ζαγγία, 413.

ζυγόν. ἐν ζυγῷ δουλείας, 401.

ζωγρεύσας, 78.

ζωσθεὶς στρατηλάτης, 480.

H

ἡ μόνον, 70, 116, 118, et *aepris-
sime*.

ἡδικτον, 216, 478, 495.

ἡθη pro ἡθη, 413.

ἡθικός, 257.

ἡκαμεν, 136, 137. ἡκασι, 137.

ἡσαι, 411.

ἡλικία, *statura*, 103, et *aepris-
sime*.

ἡμερότης. πρεσβεύει οἱ πρὸς τὴν
σὴν σταλέντες ἡμερότητα, 454,
455.

ἡμισυ. ἐννία ἡμισυ, 158. δύο
ἡμισυ, 158, al.

Ἡρακλεῖδα, 204.

ἦχος, τό, 121, 436.

Θ

θαλαμηπόλον ἔργον, 326.

θαρόων εἰς, 271, 379. ἐθαύρησεν
Εὐσεβίῳ, 493. θαρρῶν τινὶ τι,
60. ἐαυτὸν τοῖς βαρδάρους, 130.

θαρόδουμενος παρ' αὐτοῦ, 385.

θεατρίσαι, 314.

θεϊκῆς ὀργῆς, 417. θεϊκοῦ πάθους,
420.

θεῖος. θεία κέλυσσις, de edicto im-
peratoris, 248, 249, al.

θεῖον ἀπυρον, 403, 404, 406.

θέλω. ἐγὼ σε θέλω, 387.

θεμέλιον, 409, 418, 420. οἱ θεμέ-
λιοι, 419, θεμέλιους, 199, 306.

τὰ θεμέλια τοῦ τείχους, 200, 207.

θεομηνία, de terrae motu, 249, al.

Θεός. ἀπὸ Θεοῦ δοὺς αὐτῇ δικαίον
βασίλειαν, 323.

θεοχολωτηθεὶς, 76.

θεσμοδότη, 237.

θεσπίζειν, de edictis imperatoris,
172, 226, al.

θεσπισμα, de edicto imperatoris,
273.

θεώρων βασιλικόν, 320, 363, 417.

θηρολέτης, 40.

θλῆν. τεθλασμένην ῥάβδον, 144.

θνήσκει, 481, 482, 488, 489.

θόλα, 359, 360.

θρησκεία, 446.

θρησκεύειν, 472.

θριαμβεύσας τὴν νίκην, 221, 222,
223, 224.

θρίαμβος, loci nomen, 300.

θροεῖν. ἐθροίσθη, 41, 409.

θρύλος, 254, 407.

I

ιδιεύει, 427.

ιδίῳ θανάτῳ, 250, 258, 270, 306.

ιδύοντες, 168, 221.

ιλλούστριος, 416, 444.

ἱνα. κελύσας, ἱνα, 264. ἐπιτρέψας
ἱνα, 264. λέγει ἱνα ἀπολύσῃ, 64.

ἱνα, cum indicativo, 284, 300.

ἱνα, cum indicativo. i. q. impe-
ratus, 334, 374, 404.

ἱνδογενείας, 293, 309.

ἱούρων, 394.

ἱσταναι. στήσας pro στάς, 35. στη-
σάντων πάντα εἰρήνης, 271.

ἱσταται, *stat*, 36, 161, 176, 194,
253, 261, 277. ἱστατο, *stabit*,
239, 291, 457, 458, al. ζώντος

K

καὶ ἐστῶτος, 204.

κάγκλιον, 255.

καθελεῖν αὐτὸν ἀπὸ τῆς επισκοπῆς,
365.

καθαρίζειν. καθαρίσθη ὁ λιμήν,
486.

καθεῖσθαι. ἐκαθέζετο ἐν ἀτραπίδι
ἡ πόλις, 199. καθεσθῆς, 475.

καί, abundanter, 99, 100, 120, 128,
131, 166. καὶ ἅμα pro ἅμα, 110.

καὶ μόνος, 12, 54, 62, al. καί,
post participium, 387, 389.

κακοῦνιστος, 187.

κακοπραγμονας, 340.

καλαθίσας τὰς ὑποτροφύσεις, 339.

καλάμια, 381.

καλαμίνος, 203.

καμάρας, 495.

καμίνιου, 360.

καμπάγων, 322.

καμπυλόρινος, 314.

κάν. οἶαι κἄν ἦσαν, 33.

κανόηλον, 267, 285.

κανοῖδοι, 327.

κανονικῶς, 424.

κάραν, 35, 36, al.

καρηχομῶν, 254.

καρούχαν, 301.

καρούχαριον, 345.

κάσος, 163.

καστέλλιον, 586, 387, 388, 389,
469, 470.

κάστρον, 303, 308, 329, 330,
380, al.

καστριανούς, 430.

κατά. φόβος ἐγένετο κατά τῶν νο-
σούντων τὴν τῶν ἀρρένων ἐπιθυ-
μίαν, 436. καθ' ἡ ὑπόκειται τις
μετεδίδου, 460, 461. κατ' αὐτῶν
συγγράφατο, de iis scripsit, 262.

νίκην κατ' αὐτοῦ, 212. κατά μέ-
σου, 264, 286.

καταβάσις, 416.

καταγόμενος ἐκ γένους τῶν Γηπί-
δων, 450. κατήγετο ἐκ γένους
Αἰγιάτης, 569. καταγόμενον
ἀπὸ Ἀντιόχειας, 401.

καταθέσεις τὰς τούτων ἀναγνώ-
στηναι, 494.

κατακέφαλα, 256.

κατακράζοντες ὁριστικὰς φωνὰς,
468. κατέκραζε τὸ πλήθος,
Ἰωάννου, 475.

καταλαβεῖν πρὸς ὁμᾶ, 472. κατ-
έλαβε τὸ Βυζάντιον, 263. κατέλα-
βεν Ἀντιόχειαν, 327. καταλαβεῖν
τὴν πόλιν, 353, al.

κατάσω τόπον, 78.

κατάμασθος, 50.

καταμάσσοντα, 32.

καταμένειν. κατέμεινε, *commota-
batur*, 252, 481. ἐνθα κατέμει-
νεν ὁ Εὐλάιος, 439.

κατανήλσκον εἴρει τοὺς ὑπεισερ-
χομένους, 466.

κατανυγθεὶς, 460. κατανύγησαν οἱ
ἀνθρώποι, 489.

καταπαίρειν. καταπάρη ἐν τῇ γῇ,
487.

καταποντισθεῖσα εἰς γῆν καὶ εἰς
θάλασσαν, 363. καταποντισθεῖσα
εἰς τὴν θάλασσαν, 313.

καταρῶμενος τὸν υἱόν, 89.

κατασιγῆσαι τὰ στασιάζοντα πλή-
θη, 475.

κατασκευάζειν. κατασκεύασαν αὐ-
τῷ, 181, 183, 186, 258.

κατασκευῇ, *insidiæ*, 84.

κατάστασις. εἰς πᾶσαν τὴν Ῥω-
μαϊκὴν κατάστασιν, 400. τὸ
σχῆμα τῆς βασιλικῆς τῶν Ἰν-
δῶν καταστάσεως, 457.

καταστέλλειν. κατεσταλμένος, 105.

κατατίθεσθαι. κατέθετο ὅτι σύν-
οις, 494.

καταυθεντὸν τοῦ Θεοδοσίου, 361.

καταφείρειν. κατενεγκῶν, *deducens*,
de homine, 300, 396. κατηνέχθη
πάντα ὑπὸ τοῦ πυρὸς διαφθα-
ρέντα, 397.

καταφθάνειν. κατέφθασεν αὐτούς,
66. κατέφθασε τὰ Ἰνδικὰ μέρη,
457. *advenit*, 101, al. κατέφθα-
σεν ἐξελθόν, 112.

κατεβήθη ὡς Ἑλληγ, 369.

κατερχομένων τὸν ἑμβολόν, 490.

κατέσχον ἕως τῆς Εὐφρατιᾶς,
472. κατέσχε τῆς Μυσηναίων
χωρᾶς, 142.

καυλοτομήτας, 436. καυλοτομεί-
σθαι, *ibid*.

κελεύειν. ἱνα μὴ ἐπάνω σου κε-
λεύῃ, 374. κελεύοντι πάση τῇ
χώρᾳ, 163. ἐκέλευσε καὶ ἐκαύ-
θη, i. q. καυθῆναι, 39, 251,
255, 279, 340, 444, 488.

κεντηνάρια, 267, 279, 406, 417,
422, 424, 443.

κέρμα, 400, 486.

κιδούριον, 490.

κιδώτιον τῇ στήλῃ, 233.

κινηθέντων πολλῶν, 113. μεταξὺ
αὐτῶν, 113.

κιστέρνας, 423, 436.

κιστέρνας, 399, 477, 482.

κίων. κίονα μεγάλην, 339.

κλαδία, 457.

κλήρος. ὁ κλήρος ἐκάλει τὸν Οἰν-
μακόν ἀγωνισθῆναι, 173. ὁ κλήρος
ἤνεγκεν, *ibid*.

κλήρος, *sacerdotes*, 354, al.
 κληρικοί, 362, al.
 κληρονομεῖν τὸν πατέρα τὰ τέκνα, 182. κληρονομεῖν τὴν οὐσίαν, 401.
 κνιπούς, 454.
 κόγχη, 339.
 κοιμιστωρός, 370, 479, 494.
 κοιμιστώριος, 369.
 κοινόν, τί γάρ κοινόν βουκόλου ἐν θαλάττῃ; 137. ἐπὶ κοινού τῆς συγχλήτου, 439.
 κοινωνοῦντας ταῖς ἀγίαις Ἐκκλησίαις, 468.
 κοίτη, ἀπεκατέστη ἡ θάλασσα εἰς τὴν ἀρχαίαν κοίτην, 485.
 κοκκία, 103.
 κομδεντιώ, 183.
 κομδέντιω, 102, 371, 494. κομδέντου σιλαντίου, 458.
 κομβούν. ἐκώμωσε πολλά χρήματα, 395. ἐκώμωσε πολλούς ἀρχιεπιστάς, *ibid.*
 κομειτόν, 319.
 κόμητας, 185. κόμης ἀνατολῆς, 319.
 κόμης τῶν δομestikῶν, 353, 352.
 κοιδεράτων, 364.
 κομμερκιάρων, 396.
 κονδάρβαντα, 309.
 κονδοιδής, 100, et *sapissime*.
 κονδόβρις, 88, 232.
 κονταύειν. ἐκόντισεν, 245. κονταυθίσαν, 160.
 κόππειν. ἐκοψε τὴν ὄδον Ἐλαφος, 98.
 κοπιεῖα ἡ σχολή, *curia*, 48.
 κοπιδερμίας, 401.
 κοπιδέρμου, 401.
 κοπωθεὶς ἐν πολέμοις, 410. κοπωθέντι, 504.
 κορασίων, 440, 447. κορασίων παρθένων, 352.
 κόρη, *Molossorum dialecto*, 62.
 κόσμια, 66.
 κοσμικὸς λιμός, 502.
 κόσμος. τῶν δύο κόσμων, 454.
 κοτρίγαις, 307.
 κοττίρουντιν, 345.
 κοττιστόν, 451.
 κόττον, 451.
 κουδικελίω, 239, 355, 440.
 κουδικουλαρίων, 95, 246, 290, 352, 343, al.
 κουδουκελίω, 35, 86.
 κουράττωρες, 459, 440, 490, 495.
 κουρεύσας, 361. κουρευσιμενος, 489.
 κούρκαμον, 395.
 κουροπαλάτω, 491.
 κούσπος, 50.
 κουφίζειν. ἐκούφισε τὴν λειτουργίαν, 398. κουφίσας Ἰωάννην ἐκ τοῦ τρακτησίειν, 400. ἐκουφίζετο, *munere se abdicavit*, 319. κουφισθεὶς ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων αὐτοῦ, 387.
 κοχλάζειν ἐκόχλασε τὸ ἔδαφος τῆς γῆς, 419.
 κόχλων, 320.
 κραδαταρέαν, 397, 436.
 κραδάτοις, 482.
 κραδάτους, 489.
 κρατῶν τὴν δύσιν, 20.
 κρατῆς τοῦ προοιμίου, 237.
 κρούειν. ἐκρούσε τῇ ῥάβδῳ τοὺς θαλασσίους ὕδασι, 66, 387.
 κτήσασθαι φίλιαν μετὰ τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων, 437.
 γτήμα, *vicus*, 47, 51,

κτητόρων, 205, 244, al.
 κτίσω. κεκτησμένη, 204, 263.
 κυανόν, 175, 176.
 κυκλευθῶσιν, 470.
 κυκλώση χάρακα, 148.
 κυρά, 319.
 κυριακή, 371.
 κύρις, 293.
 κυρού, 239.
 κωδικίλια, 384.
 κώλυμα. ἐποίησεν αὐτὸν ὑπὸ κώλυμα, 347.
 κωμοδρομῶν, 453.
 Λ
 λαχκιάρων, 330.
 λαμβάνειν. ἀνέρχεται ἡ θάλασσα καὶ πάντα λαμβάνει, 481. λαβὼν λίθον ἔπεσε, 426. ἔλαβεν αὐτὴν εἰς γυναῖκα, 355. λαβόντες εἰς κραδαταρέαν, 397. ἔλαβεν αὐτοὺς εἰς συμμάχιν, 459.
 λαμπάδιαν, 454.
 λαργιτιώσι ταῖς θείαις, 598. κόμητα λαργιτιώνων, 400.
 λέγεσθαι. ἐνθα λέγεται τὰ Πύθια θερά, 77.
 λείπειν. ἔλειψαν, 167. *Vid. ἐκλείπειν. ἐλείποντο τροφῶν*, 331, nisi ἐλείποντο legendum. λιπόμενον, 396.
 λείψανον, 45. τὰ λείψανα, *de uno homine*, 122.
 λειτουργία διαωνίζουσα, 398.
 λεκτικίω εἰσῆλθε, 366.
 λεμίν, 265.
 λεπτακινός, 232.
 λεπτίδας χρυσοῦ, 456.
 λεπτοχαρακτήρος, 103, 243, 269.
 ληγάτα, 440.
 ληθαργούντες τῆς ἑαυτῶν πατρίδος, 118. ἐληθαργήσαμεν διὰ τί ἡλθόμεν, 155.
 λήσταρχος, 382, 446.
 λησταρχούντες, 363.
 ληστοδικῆς, 382.
 λιδέρνου, 373.
 λιθοπροσώπου, 483.
 λιμηνάριον, 372.
 λιμνανέους στρατιώτας, 308, 426.
 λίμιτον, 30, 145, 206, 231, 296, 297, 302, 308, 426, 434, 445, 463.
 λιμοκτονηθεὶς, 380.
 λιμός, ἡ, 60.
 λινόχρυσά ἱμάτια, 457.
 λογοθέτην, 490.
 λόγος. ὑπὸ λόγον ὄντι, 380. εἰς λόγον ἔμποροφῆς, 107, 276, 284, 285, 289, 360, 406. λόγῳ θεωριῶν, 284, 285, 307. λόγον κτισμάτων, 369.
 λογοδορεπάνῳ εἴπει, 33.
 λύειν. ἐποίησεν αὐτοὺς λύσαι, 386.
 λύκαινα, *femina ovae rascens*, 179.
 λυπεῖν. ἐλυπήθη πρὸς αὐτοὺς, 43, 88, 102, 217. πρὸς τοῦτο, 80.
 λελυπημένους, 176.
 λωρίου, 89.
 Μ
 μαγιστριανοῦ, 374, 459, 471.
 μάγιστρον, 329, 355, al.
 μαίνειν. μανέντες, *irati*, 432.
 μακροχαρακτήρος, 106.
 μάλλον, 84, 258.
 μανδῆτα, 108, 178, 352, 474, 475.
 μανδύας, 33.
 μανιάκιον, 487.

μανιάκιον, 475.
 μαντίου, 431.
 μάππαν, 412.
 μαρμάρος, 479.
 μαρμαρώσας, 339.
 μάσσινον σχοῖνον, 186.
 μαστιγόπληκτον, 123.
 ματτιάρων, 330.
 μεγαλειον, 495. τὸ ἅγιον, 475.
 μεγιστάνες, 64, 151, 305, 335.
 μεθορμεν. ἐμεθώρησαν, 116.
 μεθύσας οἶνον τὸν Κύκλωπα, 117.
 μειζότερον, 490.
 μελετᾶν τυραννίδα, 371. ἐμελέτων προδοσίαν, 456. ἐμελέτησαν δόλον τινός, 493, 495. ἐμελέτου, 247.
 μελέτην, *insidia*, 493.
 μέλιν. ἀκούσασα τὴν μέλλουσαν ἐπὶ τὴν Μυκηναίων παρουσίαν, 153.
 μελλοφανής, 85.
 μέλος. κατὰ μέλος αὐτὸν ἔκοψαν, 394.
 μέν. οὐ δέ, 4.
 μένειν, 245. ποῦ μένει, 252. ἐνθα ἔμενε, 439.
 μερικὸς πολέμους, 478. μερικῶν, 487.
 μεσάζειν. ἐμεσάζετο, 199. ἐμεσάζθη, 331. μεσασθεὶς, 298. μεσάζαντα, 356, al.
 μεσημέριω (ἐν τῇ), 396, nisi legendum μεσημερινω, *ui* 397.
 μεσίπυλον, 455, 482.
 μέση, *forum*, 491.
 μέσον τῶν ἱππέων ὁπῆρχει ἡ Πενθεσίλεια, 126. μέσον τοῦ Τουλίου λιμένος, 479. τὸ μέσον ἐστὶν, 397. εἰς μέσον αὐτῶν ἀπωλετο, 464. διὰ μέσον τῶν βασιλέων, 110.
 μεσόστουλα, 351.
 μετά, *postea*, 143. μετὰ δύο ἔτη τοῦ κατακλυσμοῦ, 40, 88, al.
 μετὰ καί, 466. μετὰ καὶ τῶν ἄλλων αὐτῆς ἀγαθῶν ἐποίησε καὶ τοῦτο, 440. τὰ μετ' αὐτοῦ καὶ τοῦ Ἀχιλλέως εἰρημένα, 131, 371.
 μετά, *cum accusativo pro genitivo*, 5, 61. μετά, *cum genitivo pro accusativo*, 187, 362, 384.
 μετὰ ἁλλήλων ἐπολέμησαν, 52. εἰρήνην ἔχεν μετὰ Ῥωμαίων, 317. μετὰ τοῦ βασιλέως κτήσασθαι φίλιαν, 457. πᾶντα εἰρήνης μετὰ Περσῶν, 337, 338. μετ' αὐτοῦ συνάλλαγμα ποιῆσαι, 458, al. δικαζομένη μετὰ τοῦ πατρικίου, 384.
 μετανάστας, 26.
 μεταξὺ. συμβαλόντων τῶν Σαμαρειτῶν μεταξὺ Χριστιανῶν καὶ Ἰουδαίων, 445. μεταξὺ τῶν δύο κόσμων εἰρήνην γενέσθαι, 454.
 μεταχειρίζεσθαι. μεταχειρίσασθαι τὰ πλήθη διὰ προσφώνησεως, 408.
 μετεγχαλίνων, 25.
 μετεωρίζομένη ἐν προστείῳ, 82.
 μή. διὰ τί μή τοῦτο ἐποίησατε, 476.
 μηνιάσας, 412.
 μηνύειν. ἐμήνυσεν αὐτὴν ταῦτα, 273. ἐμήνυθη, *edocuit erat*, 300.
 μήνυσιν δεξιμένους, 471.
 μήτε δέ, 305, 401, 460.
 μητρικός, 41.

μπαίνω. μεμιαμένος, 303.
 μίγμα. τριβῆναι εἰς μίγμα λεπτόν, 403.
 μιγνύμενος μετ' αὐτῆς, 47. διώρυγος τῆς μισοῦσης τῷ Τίγρητι, 330.
 μικρόν, brevis, 382.
 μικρόσμος, 106.
 μιλιάρισια, 452.
 μιτάτα, 347.
 μνημόσυνον (εἰς) τῆς νίκης, 183.
 μύδιον, 278.
 μοιχογέννητος, 87.
 μοναζόντων, monachorum, 400, 407.
 μονάξ ιε' καταλόν, 332. ἐπὶ μονάξ δέκα, 459.
 μόνητα, 308.
 μονομαχεῖον, 339, 346. μονομάχιον, 217, 263, nisi legendum μονομαχεῖον.
 μονοπατίου ὁδόν, 469.
 μου, πλεόν μου, 110.
 μουσάριον, 302. μουσαρίου χρυσίου, 360.
 μουσίῳ κοσμηθεῖσα, 479.
 μουσώσας, 223.
 μουσώσαι, 252, 339.
 μυλῆτης λίθος, 281.
 μυσερά, 39. μυσεράς, 35. μυσερών, 279. μυσερού, 35, 37. μυσερών, 491.
 μυστήριον Θεοῦ πῦρ αὐτόματον, 365.
 μυστικός, astutus, 21, 219.
 N
 νέκρωσις, 354.
 νεομάχος, 209.
 νεοφωτιστοῦ, 379.
 νήπια, 421.
 νικήσας τὸν πόλεμον, 486. ἐνικήθησαν τὸν πόλεμον, 168.
 νομίζω, media orationi interpositum, 110, nisi legendum ἀρκεῖν.
 νομοθετεῖν. ἐνομοθετεῖ Ἀθηναῖος, 72. ἐνομοθετῆσε τὴν χώραν αὐτῶν, 194.
 νοσοῦντων τὴν τῶν ἀρρένων ἐπιθυμίαν, 456.
 νοταρίων, 449.
 νοῦς. νοός, 26, 76.
 νοί, 26, 27.
 νομοφαγωγία, 275.
 νύξ. νυκτίων, 24.
 νῦτα ἔδωκε, 210. Vid. δίδωμι.
 Z
 ξενίζεσθαι, ἐξενίσθη, 457.
 ξηρά, 66.
 ξήροφικ, 306.
 ζυλέλιον, 457.
 O
 ὁ. τὴν οἰανδήποτε, 422. γνοῦς τὸ τι πέπραχαν, 206. ἐπρωτῆσε τὸ διὰ τί, 231. τῶν pro ὧν, 95. τοῦ, 102.
 ὀβρυζαζώδια, 395.
 ὀδεύσαι, 374.
 ὀδοστρωσία, 223.
 οἰδάνειν, 50.
 οἰνοκρία, 322.
 οἰνοπαῆς, 256. οἰνοπαεῖς ὀφθαλμοῦς, 105, 259, 280, 301.
 ὀλος ἀπὸ οἷας εἰσὶ χώρας, 137.
 ὀλοκαύτωσις, 200.
 ὀλοπόρφυρον κίονα, 330.
 ὀλοστηρικόν, 287, 310, 413.

ὄλος. ὄλων, sine articulo, 229.
 ὀλόφυρον, 264.
 ὀμβρος καμίνων φοδεῶν, 419.
 ὀμιλῆσαι, concionari, 362.
 ὀνόματα, carita, 60, 276, 456.
 ὀνομασάντων ἑαυτοὺς ἀδελφοὺς εἶναι, 477.
 ὀξύλαθῃ, 21.
 ὀπισθάγκωνα, 370.
 ὀπλικῆς, 110.
 ὀπλῳ καὶ στρατῷ κεκοσμημένον, 43.
 ὀπολος ὕπῃρχειν ἀκείνος δυνατός, 256.
 ὀπτασία, 452.
 ὀρᾶν, εὐρακοῦσα, 111.
 ὀργίζεσθαι. ὀργίζετο κατὰ τοῦ Πενθέως, 43, 102, 165, 192.
 Ὀρέντης, 266, annoi.
 ὀρνεοθυσίαν, 202.
 ὀρνεοσκόποι, 199, 200.
 ὄρος. δώσετε αὐτοῖς τὸν ὄρον, 344.
 ὄσος. πάντα ὅσα ἔπραττε κατὰ γνώμην αὐτοῦ, 383.
 ὀσπῆτια, 345.
 ὅστις, is igitur, 78, 79, 107, 157, 171, 174, 187, 206.
 οὐ μὴ ἀλλὰ, media orationi insertum, 249, 250, 257, al.
 οὖν, in media oratione et duplex, 29, 59, 101, 195, 258, 362, 380.
 οὐτε γάρ, 110, 472. οὐτε δέ, 200.
 ὀφειλοντα πείσαι, 97, 199, 415, 446, 455. ὀφείλων τὴν ἀλήθειαν μαθεῖν, 465, 468.
 ὀχλεῖ τῷ ἀνδρί, 97, 352.
 ὄψις. ἐπ' ὄψεσιν αὐτοῦ, 186, 444, 458.

II

παγγινῶν, 314.
 παπαιδευμένοι σοφία μυστικῇ, 43, cum dativo, 63.
 παίζειν με, 155. τὰ θεῖα, ibid.
 πάκτα εἰρήνης, 232, 271, 286, 292, 298, al.
 παλατίῳ, 89, 94, al.
 παλατινοὶ ἄρτοι, 322.
 παλλάντιον, 168.
 πανδοῦροι, 179.
 πάνυ εὐπρεπεστάτη, 28.
 πάππα, 485. 484, 486, 491. παπᾶν, 361, 362.
 παπυλεῖων, 101, 114, 160, 307, 332, 333.
 παρὰ τῇ Αὐγούστῃ Θεοδώρῳ ἀχθῆναι, 440.
 παραβαλεῖν, appellere, 99.
 παραθαλίαν, 415.
 παραυῶδιον, 413.
 παραδίδωμι. παρεδίδουν τὰς ψυχάς, 420. παρίδωκε τὴν ψυχὴν, 333.
 παρακαλεῖν. οὐ παρεκλήθη, non exoratus est, 394. παρεκλήθη, concessit, 460.
 παραμένοντας αὐτοῖς ἀνθρώπους, 371. παραμένουσιν, 56. παραμένουσιν αὐτῷ στρατιώταις, 50.
 παραμένοντες, 468.
 παραμονάριον τῆς ἁγίας Εὐφημίας, 377, 434.
 παραπλωθεῖς εἰς σανίδα προσηλώθη, 452.
 παραπυλίου, 159.
 Παρασκευῆς ἡμέρα, dies Saturni, 240, 241. Παρασκευή, 241.

παραστάσιμος, 256.
 παρφόσους, 469.
 παραχρησθαι. ἑαυτῷ παραχρησάμενος, 210.
 πάρδαλις. ὡς πάρδαλις ὀρμήσας, 193.
 παρευθός, 41.
 παρθένος, de viro, 3, 288, 434.
 παρεθεῖς τὰ δεξιὰ μέρη, 471.
 παριστάμενα (τὰ) τῷ ὑμετέρῳ κράτει, visa, 273.
 παροδικός, 175.
 παροχή, 121, inscr. 183.
 παρωνύμην, 395.
 πάσχων. παθοῦσα ὑπὸ θεομητίας, 259, 261, al.
 πατρικίον, 352, al.
 πάτρων, 363, 368, 395.
 πατρώος, 134.
 παδοτούρας στρατιώται, 351.
 παειράουσιν ἀλλήλους τοῖς ὀφθαλμοῖς, 129.
 πέλαιος. ἔφυγε θάλασσα εἰς τὸ πέλαγος, 485.
 πέλαμα, 175.
 πέμπων ἀκτίνα λευκὴν ἀστῆρ, 454.
 πενταμόδιον, 278.
 πέραμα, Pera, 407.
 πέραν ἀπῆλθε, 388. πέραν ἐν Σύκαις, 389, 431. τὸ πέραν Κωνσταντινουπόλεως, 403, 404.
 περὶ. ἐν αὐτῶν περὶ που λγ', 240.
 περιάγειν. περιήγον, 440.
 περιαιρεῖν. περιηρέθη ἡ τοῦ νυκτεπάρχου ἀρχή, 419. τὸ ὄνομα Μηνᾶ ἐκ τῶν ἁγίων διπτύχων, 484.
 περιδιδόμενοι πένητας ἔχοντας θυγατέρας, 440.
 περιδωμῆθησαν, 451. περιδωμίσθησαν, 491. περιδωμισθέντων, 473.
 περίγοργος, 35, 103, al.
 περιεῖλθας αὐτὸν ψίαθον, 186.
 περιεργασάμενος ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων, ποῦ ὁ Χριστὸς γεννᾶται, 231. περιεργασμένην περὶ Παρθένων, 352.
 περιέχον οὕτως, 216. περιεχοῦσας αὐτῶς, 449. περιέχοντα γράμματα ὥστε, 458.
 περιωδέετο, circumabatur, 387. Vid. Reiskius ad Constantin. p. 503 ed. Bonn.
 περιπληθής, 254.
 περιπλεῖων, 263.
 περιστάσις. διὰ τὸ ἐν περιστάσειν ἔχειν ἀπόθετα, 477.
 περιχαράξας τὰ τεῖχη, 199.
 τῆς περιχώρου, 448.
 περσεῖαι, 37.
 πιάσαι, 24, 98. πιάσαντες τὸν νυκτεπάρχον, 397.
 πῖλας στερεάς, 478.
 πιμπλάναι. πλησθέντες θάρρους, 129. ἀγνοία, 54.
 πίνειν, ἔπια, 334.
 πίπιδας, 210.
 πίπτειν. ἔπσαν φόνοι πολλοί, 484.
 πιστά ἐψύλαξε τῷ Ἱβῳ δεσπότη, 182.
 πλαγιάσας, 364.
 πλάκας, 223.
 πλάκωσις, 280.
 πλατύνειν. ἐπλάτυνε τὸ δόγμα, 279.
 πλεθρίν, 290.
 πλεῖον πάντων αὐτῆς ἀντίχετο, 97.

πλεῖω *pro* πλείους, 126.
 πλέκειν. πλέξας αὐτῇ, 340. ἐπλάκη
 καὶ κατισκευάσθη, 362.
 πλεόν. μέγιστη πλεόν τῶν ἔγνω-
 σμένων πρότερον, 240.
 πληγάτος, 442. πληγάτους, 305.
 πληρύντα τὸν τόπον τοῦ ἐπαρχοῦ,
 319. πληρώσαντα καὶ ἐλθόντα
 εἰς τὴν τοῦ πατρικίου ἀξίαν, 390.
 πεπληρωμένα ἀπειλῆς, 454.
 πλησιάζουσιν (τὴν) αὐτῷ χώραν,
 458.
 πλουμία, 415.
 πλοῦς. πλοῦς, 94.
 πλούσιον καὶ χρήμασι καὶ ἀξίᾳ καὶ
 σοφίᾳ, 40.
 πλούσιός; 124.
 ποιεῖν. ἐποίησεν αὐτὴν ἀπὸ θύρας,
 89. ποιήσας ὑπὸ ἑγγύας, 383.
 ὑπὸ κώλυμα, 347. ἐποίησεν ὡς
 θέλων εὐξασθαι, 390. ποιήσαντες
 τὸ ἐν εἰς ἀλλήλους, 487. πολλὰ
 ποιήσας τῷ Πενθεῖ ἐπεισεν αὐ-
 τόν, 45. οὐδὲς ποιεῖ βασιλεῖα Ῥω-
 μαίων ὡς οὗτος, 338. ἡδουλῆθη-
 σαν ἐκβαλεῖν αὐτὸν τῆς βασι-
 λεύας καὶ ποιήσαι ἀντ' αὐτοῦ τὸν
 ἀδελφόν αὐτοῦ, 472. ἐποίησεν
 ἐκεῖ, 372. ἡμέρας πολλὰς, 383.
 ὀλίγον χρόνον, 358.
 πολεμικὴν χεῖρα, 469.
 πολεμεῖν. ἐπολεμευσάμην μετ' ἑρω-
 τος, 19.
 πολιείσσης, 294.
 πολὺ εὐπόρῳ, 163.
 πολυοχλίαν, 120.
 πομπεύσας αὐτὴν, 300.
 πόνημα, 153.
 πόρτα, 79, 184, 202, 235, αἰ.
 πορταρίου, 184, 402.
 ποτὲ. μὴ ἔχοντα ἐκάνω τί ποτε,
 265. ποτὲ μὲν — ποτὲ, 289.
 πομπιπύων, 387.
 πραγματεῖαν ποιήσασθαι, 433, 469.
 πραγματευτής, 50, 453, 469.
 πραιδαν, 108, 260, αἰ.
 πραιδύσας, 30, 99, 100, αἰ. πραι-
 δεύοντας ἐπὶ τὴν Ἀρμενίαν χώ-
 ραν, 472.
 πραιπίσιος τοῦ παλατίου, 339,
 340, αἰ.
 πραισινεστέων, 176.
 πραισέντου, 375, 379, 465. μεγά-
 λου πραισέντου, 378.
 πραιτωρ, 479, αἰ.
 πραιτωρίαν ἐπαρχοῦ, 318, 319,
 323, 329, 337, αἰ. πραιτωρίου
 ὑπατικοῦ, 338.
 πράξας; (ἐπὶ) ὑπομνημάτων, 439.
 πράττειν. τῶν πεπραγμένων πάν-
 των ὑπαναγνώσθεντι, 459. τὰ
 πεπραγμένα ἐσχίσεν, *ibid.* πέ-
 πραχαν, 206.
 πριμικηράτου, 474.
 πρίμος, 172, 187.
 πρὸ τοῦ ἐπιβρέψασιν, 447.
 προάγειν. προηγάγετο κόμητα, 393,
 424, 425. προαχθέντος ἐπαρχοῦ,
 395.
 προβαίνειν. πρόβη εἰρήνην σὺν θεῷ
 εἰς ὠφέλειαν τῶν δύο πολιτείων,
 454. προβάτων, 458, 477.
 προβάλλειν. προεβλήθη κοιαιστὼρ,
 479, 482.
 προέρχασθαι. προήλθεν ὑπατος,
 182, 376.
 προηγούμενο; τὸν λαόν, 66.

πρόδεμα, 216, 338.
 προθέσει, *ex voto*, 239.
 προθεσμίαν, 449, 450.
 προτίστων, 440.
 προκαθημένη τῆς Ἀνατολῆς de An-
 tiochia, 216.
 πρόκεσσον, 343, 348, 366.
 πρόκεσσον, 319, 324, 325, 372, 405.
 προκοίλιος, 298.
 προλαμβάνειν. τῶν προλαβόντων
 βασιλέων, 437.
 προνόμια, 234.
 πρόσον δεδωκότες, 389.
 προποήσας, *præveniens*, 125, 165.
 πρὸς. ἢ πρὸς Αἴγυπτον Ἀλεξάν-
 δρεια, 309. πρὸς Ἀπας, 178. πρὸς
 μικρὸν ἔμειναν ἐκεῖ, 29. πρὸς
 ὀλίγον, 488, 489.
 προσεσχηκώς μὴ εἶναι αἶμα, 32.
 προσεσχηκώς τὴν χώραν ἀνθι-
 σαμένην, 166. προσεσχηκώς τῷ
 ἐκτυπώματι, 79, 95, 128. προσ-
 εχόντων ἐπὶ τὴν Ἱερουσαλήμ,
 261. προσέχοντα ἐπὶ τὴν πόλιν,
 138, 205. προσεσχηκώς τὸν ἀνα-
 στεναγμόν, 63, *sine accus.* 132.
 προσθήκη χρημάτων, 362.
 προσκαρτεροῦντες λιταῖς, 489.
 προσκίφαλα, 250.
 προσεκόλλησεν τὸ νέον τῷ παλαιῷ
 ταίχῃ, 253.
 προσκοιλάτορας, 350.
 προσκοιμήσαι, *concionari*, 362.
 προσποιητὴ οὐσα, *simulans*, 159.
 προσρηται. προσεβρύη τῷ βασι-
 λεῖ, 414, 427, 430, 431, 450.
 προσφεύγειν, 373. προσφυγών, 362.
 προσφυγί, 485, 493.
 προσφωνήσας τῇ συγχλήτῳ, 186,
 329, 334. προσφωνήσεν αὐτοῖς
 μανδύτα, 475.
 πρόσωπα διάφορα ἐξετάσαντος, 473.
 εἰς πρόσωπον τοῦ ἰδίου ἀδελφοῦ,
 338.
 προτρεφόμενος, 35, 41, 44, 53, 80,
 87, 97, 100, αἰ.
 προῦποστολή, 490.
 προχωρεῖν, 400. τῶν προχωρούν-
 των ἐπὶ τὴν πανήγυριν, 285.
 προχωρὼν κέρμα, 400.
 πρῶην (τὸ), 303, 426.
 πρῶτῃ (τῇ), 114. τῷ πρῶτῃ, 140. τὸ
 πρῶτῃ, 148.
 πρῶτας, 340, 474.
 πρωτοδόλοις ἵπποις, 288.
 πρωτακούρορας, 552.
 πρῶτος. ἐν πρῶτοις, 182, 321.
 πρῶτοις, 286, 287, 319, 363.
 πτοηθέντες, Ῥωμαίους, 432.
 πτύρμα, 184.
 πτύρσιν ἀνθρώπων ἀπήγαγε Κύ-
 ριος, 482.
 πυκτικὰς συμβολὰς, 288.
 πυλεών, 252.
 πυρράκης, 106, 259.
 πυρράκης, 280, 302.
 πυρισθενές, 25.
 πυριφόρον τόξον, 77.
 πυγωνίαν, 411.
 P
 ρεῦμα Constantinopolis, 405.
 ρευματίζειν. ῥευμάτισε, 408.
 ρεφερενδαρίου, 328.
 ῥήγισσα, 430, 431.
 ῥηγύναι. ῥαγέντων τῶν ξύλων,
 473. ῥήξας ἦν, 489.
 ῥήξ. ῥήγας, 33, 181, αἰ.

ρογεύειν. ῥρόγευσσε, 186, 193, 322,
 404, 410, 411, 476.
 ρούσα, 33.
 Ῥούσιον μέρος, 175, αἰ. Ῥουσίου
 δέρματος, 265.
 Σ
 σαγίτας, 52, 111, 424. σαγίτας,
 358.
 σάκρα, 450. σάκρας, 310, 317, 344,
 348, 374, 388, 389.
 σανδάλια, 286.
 Σάτωρος, *Bæstorum dialecto*, 49.
 σηνάτω, 339.
 σιγματισίδες, 302.
 σίγνη, 126, 316, 317, 455. σίγνα,
 330, 475. τὸ σίγνον, 317.
 σιδηροδεσμούς, 245.
 σιλεντάριος, 420, 434.
 σιλέντιον, 444. σιλεντίου κομδέν-
 του γενομένου, 438, 494.
 σιτωνικά χρήματα, 294.
 σκαλῶν ἀναφθέντων, 343.
 σκάμμα, 322.
 σκάνδαλον, 242.
 σκέμμα, *insidia*, 44.
 σκευάμενος κατὰ βασιλέως, 494.
 σκέψας. τὴν σκέψιν τῆς ἐπιβουλῆς
 μελετήσαντες, 495.
 σκηπίονας, 384.
 σκηπτρα, *de tribus Judæorum*,
 158.
 σκίρτοι, 45.
 σκινφόρ, 295.
 σκορπίζειν. ἐσκορπίζοντα, 417.
 ἐσκορπίσαν, 461.
 σκουτάριον, 265, 458.
 σκρινταρίου, 429, 430.
 σκύρους, 57.
 σκυλικήτρωτος, 231.
 σμυρνιαζάντες, 304. σμυρνιασέν-
 τα, 220.
 σοκεύειν. ἐσόκευσαν, 438. ἐσόκευ-
 σαν, 364.
 σόκον, 438.
 σπαθαρίων, 246, 332, 343, 359, 476.
 σπαθίω, 387, 193.
 σπανός, 262, 304.
 σπάτια, 175.
 σπερμολόγος, 251.
 σπληγχινισθῆς ἐπ' ἐμοί, 238.
 σπορτούλων, 470.
 σταύλον, 396.
 στενούμενοι, 466. ἐστενωθήσαν οἱ
 ἄνθρωποι, 488.
 στεφάνιον (τὸ) τῶν Ὀλυμπίων, 289,
 415.
 στηθάριον, 172, 279, 413. στηθά-
 ριν, 264, 265, 287.
 στιχάριον, 413.
 στοιχίσας, 460.
 στρατηγῆσας τὰ τοῦ πολέμου, 195,
 202. στρατηγῆσας τὸν στρατόν,
 301.
 στρατηλασίας, 466.
 στρατηλατιανούς, 430.
 στρατιδὸς πεζικῆς ἀπειρον κλήθος,
 398.
 στρατοπεδάρχῃ, 97.
 στραδίστομος, 298.
 στρέφει τὴν πόλιν, 296. ἐστρεψαί
 τὸ ταίχος, 462. ἐστρεψαν τὴν
 χώραν, 363.
 στρωννύναι. ἐστρωσε τὸ μεσάυλον,
 482.
 στυφόμενος τοὺς πόδας, 291, 367.
 ἐστυφθη τοὺς πόδας αὐτοῦ, 368.
 συγγενεύς, 326. συγγενέα, 595,

356, 392, 393. συγγενεῖσιν, 94. συγγενέως, 400.
 συγγενίδος, 95, 96. Add. ad p. 42.
 σύγκρουσιν δευτέραν συμβαλόντες, 468.
 συγκαθέσθῃ, 172.
 συγκρούειν. συνέκρουσε τῷ Ἀντωνίῳ πόλεμον, 219.
 συγχωρεῖν. συνεχώρησε ταῖς ἐπαρχίαις τὰς συντελείας, 406.
 συκότης, 397.
 συλλαμβάνειν. συναλάβετε, active, 185, 194, 271, 274, 293, 399, 416, 451, 462, 476.
 συμβαλόντων πόλεμον κατὰ τῶν Ἀφρῶν, 459.
 συμβολαιογράφοι, 268.
 συμβουλεύειν. συνεβουλεύετο pro συνεβούλευε, 134.
 συμμένειν. ἐνθα συνέμενον αὐτοῖς, 554.
 συμμιγῆσθαι τῇ μητρὶ, 50. συμμιγῆς αὐτῇ πρὸς γάμον, 119, 121. συμμιγέτις αὐτῇ ἀνδρὶ, 71.
 συμμιγνύμενοι, 120. συμμιγνύμενος μετὰ γυναίκων, 20. συμμιγνυμένην Ἀρετ, 24.
 συμπίπτειν. συνέπεσεν ἐκ τοῦ ἱπποῦ, 366.
 συμποισαμένων μετ' αὐτοῦ, 217.
 συμποισαμένων αὐτοῖς, 181, 350.
 συμπτωμα. ἐκ τῶν συμπτωμάτων Νικομηδείας μεθ' ἡμέρας τινὰς ζῶντες ἀνηγέθησαν, 487.
 συναγωγὴ τῶν Ἰουδαίων, 207, 245, 261, al.
 συνάλλαγμα ποιῆσαι μετ' αὐτοῦ, 458.
 συναγενοκότες, *condiscipulo*, 154, 252.
 σὺναξις, 381.
 συναριστοῦντα, 356.
 συνάψας φίλων μετ' αὐτῶν, 459.
 συνέργειον, 299.
 συνεργία, 246.
 συνέρειν. συσχεθέντες, τῇ ἐριδί, 491.
 συνήθεια τῶν Ὀλυμπίων, 396.
 συνιστάναι. συνστήσατο αὐτῷ εἰκόνα, 370.
 συννεώτερον, 181.
 συνορῶν. συγίδη, *censeat*, 274.
 συνετελέσθησαν εἰς τὸ παντελές, 419.
 συντέλεια, 456.
 συντομία, 289, 322.
 συρέντων ξιφῶν, 492. σύρας τὸ βούγλιν, 493.
 συσκευάζειν. συνεσκευάσαντο αὐτὸν, 40, 87. συσκευασθεῖς, 25.
 συσκευῇ, 291, 295.
 συσσημάτων, 195, nisi legendum συσσημων cum Georgio apud Hodium.
 σφαγῆντα ἑαυτὸν κατὰ τῆς μασχάλης, 353.
 ἐσφάληντο οἱ αὐτοῦ πόδες, 50. In Excerptis ex Porphyrio apud Bentleyum Epist. ad Millium p. 49 non ἀπασφαλίσῃ, sed ἀποσφαλίσῃ corrigendum est.
 σφενδόβλα, 127, 296.
 σφενδόνας τοῦ κυνηγίου, 359, 340.
 σφινδύλιν. σφενδονισμένον φαγόντιν, 457.

σχῆμα τῆς ἐπισκοπῆς, 259. τὸ αὐτὸ σχῆμα, de terræ molu, 418.
 σχιστάς, 457.
 σχίζω. ἐσχισμένοι τοὺς χιτῶνας, 446.
 σχολῖον, 279.
 σχολάζειν. ἐσχολάζον λιταῖς, 456.
 σχολάριος, 387.
 σχολή. σχολῶν, 474, 494.
 σωκάρην, 364.
 σῶμα. τοῖς σώμασι, de uno homine, 115.
 σωματικῇ ἀμαρτίᾳ, 232. κακῶς βιοῦντες περὶ τὰ σωματικά, 436.
 τὸ σωτήριον, 236.
 σωφρονήσας ἀπὸ σωματικῆς ἀμαρτίας, 232.

T

τάβλαν, 103.
 ταβλία, 55, 413.
 ταβλοπαρόχον, 345.
 ταρτάριος, 65.
 ταυράς, 272.
 τεκνοποιεῖσθαι, 401.
 εἰς τέλειον ὁγιάνας, 388, 406.
 ἐτελειώθη, 256, 306, 315, 409.
 τελέσματα, 263, 264, al.
 τερωθέντες τῆς τοποθεσίας, 140, 222, 358.
 τετρακιδίον, 201.
 τετραμόδιον, 278.
 τέτρασι, 175, 359, 441.
 τηγανιστής, 416.
 τίθημι. ἔθηκες, 247, 264, 276.
 ἀπετίθουν, 469.
 τιμᾶν. ἐτίμουν, 39, 54.
 τιμητικός, 543.
 τίμιος σταυρός, 596, 421. τὸ τίμιον λειψάνον τοῦ ἁγίου Μαρτίνου, 452, 484, 486.
 τίς. ὁ Τιδῶν τις, 127. τοῦ πονηροῦ τίνος, 279.
 τίς. τί τοῖνομα ἔχουσιν οἱ ξένοι, 137.
 τίτλοις σανίδων, 471.
 τιτλοῦν. ἐτίτλωσεν, *fisco addixit*, 245.
 τιτρώσκειν. ἐτρώθη εἰς αὐτήν, 91.
 τόγαν, 450.
 τόπος. ἐπὶ τόπῳ, 382. ἐσφάγη ἐπὶ τὸν τόπον, 387.
 τορκίμ, 270.
 τρακταίζοντος, 305.
 τρακταίστης, 314.
 τρακτάτω φυγῆς χρησάμενοι ἐδδκου φεύγειν, 468.
 τρακτευθέν, 181, 400.
 τρακτευτήν, 400.
 τράπεζα ἁγία, 490.
 τριβούνον, 452, 367. τριβούνον ἀριθμοῦ, 337.
 τρικλίνῳ, 493, 494.
 τριμόδιον, 278.
 τριμοθυρατορία, 214. τριμοθυρία, 218.
 τριμοθυράτωρ, 214, 218, 221.
 τροῦλλου, 489, 490, 495.
 τύπος στέφανον τύπῳ φυλλοδαφῶν, 287. ἵνα τύπος δοθῇ τίνι χρῇ δοθῇ, 115.
 τυπῶσαι φόρους, 225. τυπουμένους, 355. ἐτυπώθη, 355. τυπουμένον χρημάτων, 112. τυπῶσαι τὴν ποσότητα τῶν χρημάτων,

112, 113. τῆς παρ αὐτοῦ τυπωθείσης ποσότητος, 471.
 τυραννεῖν. ἐτυράνησεν τὴν Ῥώμην, *bello pelii*, 209, 211, 215, 219, al. τυραννήσαντος τοῦ ἐξαδέλφου κατ' αὐτοῦ, 459.
 τυραννίς, *rebellio*, 218, 219, 247, 257, 459.
 τύραννος, *rebellis*, 245.
 τύχη πόλεως, 56, al.
 Υ
 ὑπαναγνοσθέντων, 459.
 ὑπαντᾶν. ὑπῆντουν, 420.
 ὑπατεῖαν ἐρρίψας, 478.
 ὑπεισθεῖν τῇ κληρονομίᾳ, 459, 440.
 ὑπέξιζον, 277.
 ὑπερασπῖν τῆς πόλεως, 148.
 ὑπερηφανῶν πάντας, 20.
 ὑπηρετεῖτο εἰς τὰ ἱερατικά σκευῇ τῶν Ἰουδαίων, 451.
 ὑπὸ ἀγανακτήσειν γέγονεν, 494.
 ἔμεινεν, 495. ὑπὸ κώλυμα ἐποίησεν, 547.
 ὑποδρῆσσοντος, 326.
 ὑποκαίμενος θανείς, 459.
 ὑπομνηστικῶν, 477.
 ὑπονοθεύσας ἐφθεῖρεν αὐτήν, 45, 95, 181, 219, 274, 350, 359.
 ὑποπτεῖν, 494.
 ὑποπόρωσις, 339.
 ὑπόστασις. τὴν διατίμησιν τῆς ὑποστάσεως, 400. ἀναγραφὴν τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, 459, 444.
 ὑπόστρατος, 258.
 ὑπτιώθη, 153, 190, 224.
 ὑστέρησε τῷ Ἑβερ τὴν φωνήν, 12.
 ὑφαίνειν. θαλαμηπόλον ἔργον ὑφαίνειν, 326.
 ὑφωθεῖς ἐπὶ πόδας εἰκοσι, 490.

Φ

φαβρίχα, 343. φαβρικάς, 307. φαβρικά, 307.
 φαέθοντα, 25.
 φακιδίον, 457.
 φακτιοναρίων, 395.
 φανεροί, *quidam*, 108, 150, 184, 245, 284, 285, 326, 367, 445, 464, 485, 489.
 φανερωθείσης τῆς ἐπιβουλῆς, 492.
 τὴν ἐπιβουλήν φανερώσας, 493, 494.
 φέρων τὴν συγγένειαν ἐκ τοῦ Οἰνέως, 164. ἤνεγκεν αὐτὴν ἀπὸ Σαλαβρίας, 358, 370, 375, 584, al. περὶ ἧς μεγάλη ἐφέρετο, 559.
 φερόμενος συμπαθῶς, 121. εὐτυχῶς φέρονται εἰς τοὺς πολέμους, 175. ἤνεγκαν οἱ Ρουστοῦλοι τὰς ἐπάνω, 167. τὰς ἐπάνω φέρει, 210, 304.
 φεύγειν. ἔφυγαν, 66. ἔφυγε θάλασσα εἰς τὸ πέλαγος, 485. φεύγων τῆς φρουρᾶς, 86.
 φησὶν, *nenire*, 24, 43, 51, 56, 61, 63, 85, 118, 159, 173, 176, 179, 287, 288, 297, 331, 356, 354, 373, 385, 388, 389, 402, 408, 415, 440, 460, 495.
 φημισθέντος τούτου ὡς, 455.
 φθάσας πλησίον ἱπποῦ αὐτῆς, 126.
 ἐφθασε τὴν Κιλικίαν, 526. φθάσας Ἀλεξάνδρειαν, 218, 219.
 φθασθήναι, 351.
 φιδας, 55.

φιδοί, 111. φιδωθεῖς, 165.
 φιλανθρωπευσάμενου τοῦ Θεοῦ, 372.
 φιλανθρωπευθῆναι, 474.
 φιλανθρωπία. ἐκ τῶν γενομένων κατὰ φιλανθρωπίαν Θεοῦ φόδων, 490. φιλανθρωπία Θεοῦ, de terrae motu, 421.
 φιλάσαντα τὰ πλήθη κατήλθον, 474.
 φιλεῖν. ἐφιλει ἔρωτι, 363.
 ἐν φίλᾳ προσείας πεμφθέντα, 448.
 φιλικὰ συμπτώσια, 180.
 φιλοκαλήσας αὐτὰ μαρμαίρους, 232.
 φιλοκαλουμένου τοῦ τρούλλου, 489.
 φιλοκαλία, 418.
 φοδερόν κάλλος, 83, 91. φοδερόν ἀγαλμα, 212, 218, 225. φοδερόν ἔργον, 278, 395.
 φόδος, de terrae motu, 420, 442, 443, 487, 489, 490.
 φοιδεράτων, 364, 493.
 φύλλος, 439. φύλλον, 412.
 φορεσία, 32, 33, 431, 475.
 φόρος, forum, 80, 320, 338, 339. φόρω, 475, 478, 487.
 φόρος βούν, 431.
 φοσάτα, 309.
 φοσατεύσας, 293.
 φοσατόν, 461.
 φοσεύσαντες, 304, 465. φοσεύετο, 316. φοσευθέντες, 389, 470.
 φουκίζειν. ἐφούκισεν αὐτόν, 431.
 φουρκίζειν. ἐφούρκισεν, 487.
 φρατριάσας μετὰ τινων κτητόρων, 480.
 φύλαρχοι, 435, 441, al.

φυλλοδαφῶν, 272, 287.
 φυσικοὶ παῖδες, 457.
 φωνασκεῖν. ἐφωνάσκουν, 311. ἐφωνάσκουν τραγικά μέλη, 288.
 φωνή. τὰς φωνὰς αὐτοῦ ἔλαβεν, 370.
 φωστήρ, 56.
 φωτισθῆναι, 251, 253, al.
 φωτίσμα, 431.
 φωτιστήριον, 380.
 X
 χαίρειν. ἔχαιρε τῷ Βενέτῳ μέρει, 257. ἔχαιρε τῷ Πράσινῳ μέρει, 298. χαίρων εἰς τὸ Πράσινον, 263, 295.
 χαλκία, 276.
 χαοῦν. ἐγαύθη τὸ ἡμισυ τῆς πόλεως, 436.
 χαρακτήρ i. q. πρόσωπον, 172. 257, 413, 454.
 χάριν οἴκτου, 47.
 χάρτας τοῦς, 281.
 χαρτία, 400, 445.
 χειμευτής, 395.
 χειρὶ συνελάβετο, 476. χειρὶ λαβόντες τινὰς ἐξάρχους, 468.
 χειρουργηθείς, 315.
 χειρουργίαις κοπτόμενοι, 420.
 χθαμαλός, 194.
 χιλιονταετία, 7.
 χλωδὸς σχῆμα, 173, 174, 175, 176.
 ἐχώλεσεν, 362.
 κολλατίζειν. κολλολατίζεμεν ἔχουσα τὰ βλέφαρα, 101.
 χούς. τὸν χοῦν τῶν ὀστέων, 276, 277.
 χρεωστεῖν. ἐχρεώσθηται, 109.
 χρῆσθαι. κερήσθαι, cum accusativo, 5. χρῆσάμενοι τακτικῶς, 464.

χρησάμενος φυγῇ διεσώθη, 442.
 χρηματίζειν. ἔτους χρηματίζοντος μὲν, 227, al. ἐχρημάτισεν ὀνομάζεσθαι, 309. ἐχρηματίσθη ταῦτα ὅτι, 36. χρηματίζει ἡ Ἀντιόχεια ἔτος· πρῶτον ἀπὸ Καίσαρος, 217. ἐχρημάτισε τὸ θέατρον, 471. ἐχρημάτιζεν αὐτὸν οὕτως, 225, 268. χρηματισθέντες ἐν ὀράματι, 29. χρηματισθεῖς, oraculo accepto, 35, 231.
 χρηματισμός, aera, 309.
 χρηματοδοθεῖς, 50. χρησιμοδοθεῖς τοῦτο, 136.
 χρυσόβρυτων, 453. χρυσόβρυτα ὄρη, ibid.
 χρυσοτέλειαν τῶν λούγων ἐποίησε, 394.
 χυμὸς αἱματικός, 290.
 Ψ
 ψάλλειν. ἐψάλλετο, Ἄρατε πύλας, 495.
 ψηφίζειν, computare, 25, 428, 429.
 ψηφόβολον, 105.
 ψιθίου φορέματος, 187.
 ψύας, 457.
 ψυχή. πάσα ψυχή, 62.
 ψυχρίστου, 370.
 Ω
 ὠμοπλάτην αὐτοῦ τὸν δεξιόν, 138.
 ὠνέωκα, 233.
 ὠρεῖα, 60, 307, 399, 477.
 ὠρολογεῖον, 479.
 ὠς οἶα, 494, 495.
 ὥστε post ἀναγκάζειν; 112. ἔδουλεύσατο ὥστε ἐκκληθῆναι τὴν πανθεράν, 385. γράφων ὥστε, ibid. δέδμενος ὥστε λαβεῖν, 431.
 ἔδοξεν ὥστε λαβεῖν, 115.
 ὥστιον τοῦ Ἰλλοῦ, 387.

INDEX LATINUS.

Articulus. vide Ind. Gr. v. ὁ positus sic ut τὸν Ἑνὸς ἑτερον, 6.
 Casus diversi conjuncti, 128, cum annotatione, 236.
 Constructiones verborum notabiliores. οἰκῆσασιν μεθ' οὗς κατήγαγε Σέλευκος, 347. ἐν καστὲλ-λῳ Βιργιτινῶν, 341. τοῦ λεγομένου ἄγιου τῶν ἁγίων, 247; conf. 12. συνέβη — ἐξεστέλλεσθαι,

89. ἐγένετο — ἀνέβη, 144, 146.
 ἐξέβητο — ἐβηκε, 204.
 Forma dativi ἔσι pro εὖσι. 412.
 Forma neutri in vta pro v, 38, cum annotatione, 60, 74.
 Forma nominativi pluralis in es nominum in ης exeuntium. Αἰνείαδες, 170. Πέρσες, 331.
 Indicativus pro imperativo, 271.
 Infinitivus cum genitivo articuli,

5, 71, 156, 160, 266, 357, 387, 408, 417, 422, 424, 440, 452, 458, 460, 461, 463, 467, 468, 472, 491, 493. V. δηλοῦν.
 Optativus pro futuro, 266.
 Participium pro indicativo, 102, 124, 313, 407, 435, 446, 468, 473, 495.

INDEX SCRIPTORUM

QUÆ IN CHRONOGRAPHIA JOANNIS MALALÆ CITANTUR.

Revocatur lector ad paginas edit. Rom. quæ per numeros typis grandioribus expressos in textu Latino representantur.

Acta apostolorum, 255.
 Aicanus, 53 62, 69, 72, 90, 158, 269.

Alexandrinorum rerum scriptores, 220.
 Apollonius, 79.

Archilochus, 68.
 Arianus, 274.
 Auleas, 61.

Auleas, 143.
 Brunnichius, 187.
 Butlius, 34, 193, 262.
 Callimachus (88), 175.
 Castor, 157.
 Cephalio, 40, 45, 49, 90, 165.
 Charax, 81, 175.
 Clemens (Κλήμης) 34. (Κλήμενς)
 228, 231, 240, 242, 280, 429.
 Cyrillus, 27, 58, 188.
 Democritus, 85.
 Dencaion, 70.
 Dictys, 107, 119, 122, 132, 135,
 250.
 Didymus, 81, 86, 166.
 Dinarchus, 45.
 Diodorus, 54, 68.
 Dionysius, 190.
 Dionysius, 252.
 Dominus, 88, 142, 235, 266, 273,
 287, 297. Domnus, 208.
 Domitianus, 310.
 Epigramma in Sardanapalum, 19.
 Euripides, 31, 34, 45, 49, 53, 72,
 84, 86, 88, 117, 156, 157 seq.
 145, 166, 359.
 Eusebius, 53, 57, 70, 150, 190,
 197, 207, 228, 256, 260, 429.
 Eustathius, 399.
 Eutropius, 209, 351.

Eutychianus, 352.
 Florus Epitomæ Livii, 211.
 Hermes Trismegistus, 26, 343.
 Herodotus, 26.
 Herodotus, 157.
 Homerus, 24, 117, 149, 152, 143.
 Irenæus, 160, 190, 269.
 Joannes, 58.
 Josephus, 6, 7, 58, 247, 248, 260.
 Julianus, 328.
 Juvenalis, 263.
 Licinius, 180.
 Livius, 178, 183, 215.
 Lucanus, 215, 224.
 Lucianus, 77.
 Magnus, 329, 352.
 Manetho, 25, 59.
 Minos, 145.
 Nestorianus, 324, 376.
 Ninus, 76.
 Origenes, 12.
 Orpheus, 72, seq. 73, 74, 75, 76,
 345.
 Palaphatus, 24, 33, 41, 53, 65,
 83, 209.
 Paris, 92, 95.
 Pausanias, 58, 197, 203, 204, 248.
 Phidias, 117, Phidalius, 120, 121.
 Philochorus, 45.
 Philostratus, 297.

Phlego, 240.
 Plato, 85, 188.
 Plinius, 178.
 Plutarchus, 56.
 Polybius, 157.
 Porphyrius, 56.
 Priscus, 359.
 Pythagoras, 158, 159.
 Rheginus, 54.
 Sallustius, 209.
 Scriptura sacra, 1, 4, 5 sæpius, 7,
 9, 10, 17, 19, 34, 61, 65, 67,
 75, 81, 156, 160, 228, 229, 231,
 236, 241, 321, 557.
 Servius, 162, 181.
 Sisyphus, 117, 119, 152.
 Sophocles, 40, 41.
 Sotates (Sotades), 25.
 Symmachus, 7.
 Taitianus, 242.
 Thales (Thallus), 157.
 Themis, 142.
 Theophilus, 29, 59, 85, 157, 195,
 220, 228, 252, 429.
 Timotheus, 158, 159, 228, 232,
 429.
 Tranquillus, 34.
 Virgilius, 152, 162, 178, 216, 220,
 295.

INDEX RERUM ⁽¹⁾

QUÆ IN CHRONOGRAPHIA J. MALALÆ CONTINENTUR.

A

Abas Græciæ rex, 112.
 Abares Hunnorum gens Constanti-
 nopolim veniunt, 254.
 Abborra fluvius, 17.
 Abburarsacius Persarum rex, 13.
 Abgersatum Castellum captum, 203.
 Abiabius, 340.
 Acheus filius Lapathi, 100.
 Achilles Thetidis filius, 122. A Pa-
 ride confossus, 166.
 Achelous bellum Orneo inferit, 208.
 Unde dictus Hippocentaurus, 208. Ab
 Hercule Polyphemo occisus, 209.
 Achyron suburbia Nicomediæ, 10.
 Acmonon Athenarum rex, 88.
 Acrisius Græciæ rex, 104.
 Adami filie Azura et Asua, 2. Ejus
 sepultura in regione Hierosol., 6.
 Adriani Venationes urbs, 366.
 Adrianopolis condita, 366.
 Agæus rex Thess. in mare se pro-
 icit, 108.
 Egyptii computandi per mens.
 ignari, 25. Suos præfectos occidunt,
 409.
 Agialia Diomedis uxor vitata, 210.
 Elii Adriani Imp. descriptio, 366.
 Mors, 366.
 Elii Antonini Pii descriptio, 369.
 Contra Egyptios arma movet, 367.
 Legem latam ab Augusto de testamento
 abrogat, 368. Syngraphas fiscales com-
 burit, obit, 368.

Ælii Probi Imp. descriptio, 400.
 Bellum contra Gothos, Interitus, ib.
 Ælia nomen Hierosolymis ab Adria-
 no datum, 365.
 Aeneas ad Didonem profectus, 206.
 Ejus descriptio, 135. Palladium a Dio-
 mede acceptum in Italiam portat, 212.
 Contra Rutulos bellum gerit, 212.
 Aeneade qui, unde dicti, 215.
 Æra Antiochena unde incepit, 280.
 Æræ Alexandrinæ initium, 410.
 Æschines quando vixit, 240.
 Æschylus Athenarum rex, 87.
 Æthra Menelai cognata, 118.
 Æthius quis, Attiliam adoritur, 59.
 Africa rex et regina captivi Con-
 stantinopolim adducuntur, 220.
 Agamemnon dux contra Trojanos,
 115. Ab Ægistho et Clytemn. occisus,
 168.
 Agenor Neptuni filius, 51. Quæsi-
 tum lo profectus, 55.
 Agmen Immortalium, 67.
 Agrippa gener Augusti, 287. Ejus
 edictum, 292.
 Agrippianum balneum, 287.
 Agriculturae leges docuit Bacchus,
 48.
 Ajacis descriptio, 130. Ejus oratio
 pro Palladio, 159. Interitus, 144.
 Aides rex Molossorum, 74.
 Alarichus Honorii hostibus se adjun-
 git, 46. Thesaurum regium et Placi-
 diam avehit, 46.

Alamundarus Saracenus Syriam pri-
 mam depredatus, 170.
 Albania condita, 215.
 Albinus Senator rebellis, imperator
 alutatus, interfectus, 384.
 Albus Albanorum rex, 215.
 Alekes Corinthi rex, 111.
 Aleatores, 40. Eorum quidam blas-
 phemi occisi, 187.
 Alexander Philippi filius, 243. Ale-
 xandria ante Racustis dicta, ab eo con-
 dita, 244. Romanis quæcunque amise-
 rant reddit, 246. Roxanen ducit, 247.
 Ejus descriptio, 248. Barbarorum gen-
 tes subjugat, 22, 219. Romano instruc-
 tus exercitu, 268. Moritur, 248. Im-
 perium ejus inter principes divisum,
 249.
 Alitarcha qualis, 376. Quali habitu
 indutus, 411.
 Althæa ab Acheloo vitata, 208.
 Amandra vicus Lyconia, 42.
 Amazones a Græcis fuscæ, 160.
 Amantius quis, ejus visio, 128.
 Amantius Orientis comes, 252.
 Amasia urbs Pontica ditioris motu
 terræ concussa, instaurata, 183.
 Ambrosius episcopus, 45.
 Anida Metropolis facta, 538.
 Amicaliorum mos, 228.
 Amphion et Zethus expositi, 53. Ab
 Ordine educati, 53. Reges Bæotias
 constituit, 57.
 Amphion Lyricus, 57.

(1) Ab Hodio factus monstrat paginas Oxonienses, quas numeri arabici inter uncas inclusi in textu Græco repræsentant.

Amphithalis quali honore habitus, 577.
Amyca regio unde dicta, 257.
Amycus, 93.
Anaximander Philos., ejus placita, 201.
Anazarbus urbs unde dicta, 548.
Nicta terræ concussa, 141.
Anatolii Basilica ubi, 61.
Anastasius Dicorus imp. ejus descr. 105. Bellum inferi Persis, 114. Ejus edicta, 118. Visio, 127. Quenam extruxit, 128. Diem obiit, 129.
Anastasiopolis quæ, 115.
Anchialis urbs, 124.
Andas Indorum rex Christianus factus, 157.
Andreas Lausiacus occisus, 151.
Andromeda quæ, 43. Stuprata, 42.
Andromaches descriptio, 153.
Anganes rex Homeritarum, 194.
Antæon quis, 106.
Antenor descriptio, 135.
Antigonus Poliorcetes, 251. Occisus, 552.
Antiongia condita, 252. Ab Atheniensibus habitata, 256. Eversa, 256.
Antiochia a quo condita, 52, 255. In terra gigantum sita, 257. A Trigine capta, 270. Rom. imperio subiecta, 270. Terræ motu concussa, instaurata, 315. Rursus, 358. Rursus, 176, 7. Vastata a Phinea Judeo, 311, 15. A Sannatruccio capta, 355. Coelestii igne correpta, instaurata, 140. Rursus, 142, 3, 4, 5, 6. Rursus, 126. Aliud ejus incendium, 504. Theopolis nominatur, 177. A Chosroe capta, 222. Columna et inscriptio ejus, 544. Ecclesia magna, 5. Antiochenes Persas noctu trucidant, 354. Templum Jovi Salvatori condunt, 359.
Antiochenes senatores pullati, 146.
Antiochenes captivi ab Alamundaro redempti, 198, 9.
Antiochus Soter novercam ducit, 261.
Antiochus Epiphanes, 261. Senaculum Antioch. extruit, 262. Ejus mors, 264.
Antiochus Hierax, 264.
Antiochus Grypi nepos, 265.
Antiochus Evergetes in Parthos arma movet, 265.
Antiochus Dionicius Leprosus, 266. Moriurus facultates suas legat Romanis, 272.
Antiochus, Nicomedis filius, a Scipione victus, 269. Tributarius fit, 269.
Antiochus, Chuza magnus, 41.
Antiochia solis sacerdos, 55. Vittata in templo Solis, 54. Enixa Amphionem et Zethum, 55.
Antiphantes, 145.
Antonius Triumvir, 280. Contra Cleopatram missus, ejus amore capitur, 281. In Romanos arma convertit, 282. Ab Augusto interfectus, 285.
Antoninus Verus imp., 570. Ejus regnum et descriptio, 570. Interfectus, 570.
Antoninus Geta imp., 589. Ejus regnum et descriptio, 589. Interfectus, 590.
Antioe condita, 566.
Anthimus (S.), 66.
Anthemius Rom. imp., 74. Interfectus, 83.
Antibemius patriarcha CP. exutus a synodo CP., 221.
Apamia condita Pella vocatur, 239.
Aphronius alitarcha, 376.
Apotheoseos ritus, 63.
Apostolorum corpora sepulta, 551. Quando affligi a Judæis coeperunt, 518.
Apollonius Tyan. ejus Telesmata, 512, 5. Quando vixit, 512.
Appio Patric. ab exilio rev. 152.

Apsal vir fortis occisus, 203.
Arabia a Zenobia occupata, 593.
Romano imperio resubjecta, 598.
Arceuthas fluvius Japhtha dictus, 251.
Arcadius Constant. imp. regnum ejus et mors, 45.
Ardeus Lydorum rex primus, 191.
Ardens insula, 230.
Ardezanes quis, 67. Interfectus, 69.
Ardaburius occisus, 78.
Areopagus ubi situs, 171.
Areobindus quis, 67.
Arethas phylarcha, 166.
Argæus mons, 45.
Argus Centumoculus dictus, 84.
Technicam Occidentii monstravit, 81.
Argonautarum nomina, 93. Illis oraculum de Trinitate et B. Maria datum, 91. Illorum visio, 93. Colchidis vellus aur. subripiunt, 97.
Argivi Io pro luna colunt, 95.
Agrippa Beneventum ducitur, 211.
Argyus fluvius, 407.
Aristophanes quando floruit, 215.
Aristoteles quando vixit, 240.
Arius, 9.
Ariani et Christiani distincti, 55, 58.
Ariani eieci, 58. Ab illis Ecclesiæ ademptæ, 221.
Ariadne imperatrix Zenonis uxor, 90.
Armatus contra Zenonem missus, 88.
Basiliscus imp. prodit, 89. Occisus, 92.
Armenii rebelles subacti.
Arpanicis mons, 181.
Arsine urbs Ancyra dicitur, 286.
Artaxerxes Assyriorum imp. 203.
Mnemon appellatus, 215.
Artabanus Syriarcha, 374.
Aruns Tarquinii Sup. F., 229.
Ascanius Enææ F., 214.
Asclepio neci datus, 546.
Ascum dux ab Hunnis captus, 170.
Asius philosophus, 157.
Asie unde nomen, antiquum ejus nomen, 158.
Aspar quis, 56. Interfectus, 78.
Astronomiam quis adinvenerit, 4.
Astyanax Hectoris F., 157.
Astygus Persarum rex contra Lydos bellum movet, 193.
Asterius patricius, 146.
Atalanta quæ, 209.
Athene post diluv. Att. sedes regia, 85.
Atheniens. quis leges dedit primus, 87.
Athenais mulier quæ et Eudocia, 52. Ejus a fratribus fuga, 55. Theodosio juniori nupta, 55, 4, 5. Christiana facta, 53.
Athenienses Antiochiam translati, 256.
Athalarichus rex quis, 198.
Atlas Astron. unde cælum gestare dicitur, 84.
Atridarum exped. in Troj., 122.
Atticum diluvium, 74.
Attica quam diu deserta, 74.
Attalus Senator rebellis, 47.
Attalæ invasio, 58. Ejus superbus ad Theodosium Juniores nuntius, 59.
Fuga et mors, 59.
Augustus post Cons. regium imperium inducit, 259. Cleopatram et Antonium vincit, 285. Aram primogenito deo extruxit, 299. Quas regiones subegit, 286, 7, 8. Illi datum oraculum de successore sciscitanti, 228. Ejus tituli et descriptio, 292. Mors, 299.
Augustus mensis ab eo institutus, 259.
Auleas poeta tragicus, 181.
Aurum ejusque conficiendi ratio inventa, 22.

Aureus deus quis, 22.
Aurea porta Antiochena, 62.
Aureliani imper. descriptio, 596.
Mœnia Romæ instaurat, 596. Aurelianos quos appellat, 597. Interfectus, 599.
Aurifodina Pers. quando inventa, 192. Romanis cedunt, 192.
Auximitarum cum Homer. bell., 163. Eorum rex Christianæ religionis rudimenta petit, 161.

B

Baal quis, 20.
Babylonica turris extruenda præfecti, 72, 11. Ejus vestigia ubi, 15.
Babylon a quo condita, 18.
Babylas (S.) martyrium passus, 402.
Bacchus, Dionysius et Nysius dictus, 48. Carmine magico mira efficit, 48. Captus et vinculus, 50. Buxotia a Lycurgo expulsum, 52.
Bacche instituta, 49.
Bagula quis dictus, 110.
Balanæ ab Apamia divisæ et provicia factæ, 185.
Barsamanates ab Antioch. occisi, 551.
Basilicæ domus quæ, 515.
Basilica Rufini condita, unde dicta, 3, 4. Incensa, 112. Instaurata, 114.
Basilii (S.) episc. Cæs. visio de Juliano, 25, 4.
Basiliscus patricius, 80. A Zinzricho pecunia corruptus, 80. Imperator fit, 87. Proditus, 89. Imperatoris insignibus privatur, 90. In Limnas cum suis amandatus, 90.
Basilis comes captus, 175.
Bastagarius post baptismum Timotheus dictus, 178.
Bassus præfectura abdicatus, 180.
Belus, 55.
Belisarius a Persis bis victus, 178, 203. Magistratu exutus, 206. Quas regiones a Gothis diripuit, 222.
Bellerophon, 102, 5.
Berræ et Brincæ urbes a Narsete capte, 259.
Bessica gens, 50.
Biblus a Biblo extructa, 271.
Biblus status Antiochenas Romam adiecit, 271.
Blach Hunnorum rex, 159.
Blases Persarum rex contra Romanos arma movet, 66.
Boa Hunnorum Saborum regina se Romanis jungit, 159.
Bostra urbs ab Augusto condita, 288.
Bosphorus urbs a quo condita, et unde dicta, 161.
Botrys urbs ubi, 229.
Bottia vicus, 235.
Brennus dux Gall. occisus, 256.
Briseis captiva, 126.
Brumalia cur instituta, 228.
Brutus filium suum occidit, 251.
Brutus secundus Jul. Cæs. jugulat, 279. Ab Augusto capite multatus, 290.
Byzas fondator Byzantii, 6, 7.
Byzantium Constantinopolis dicitur, 5. Heracleæ Metropoli aliquando subjectum, 9. Terræ motu concussum, 220.

C

Cadmus Boeotiam occupat, 45. Heretos Phenicum litteras docet, 46.
Cadmia urbs condita, 46.
Cæsarius J. Cæsaris ex Cleop. F., 279.
Cæsarea urbs Cappadociæ eadem cum Mazaca, 189.
Cæsarium Antioch. conditum, 278.
Alexandrinum conditum, 279.
Caius quænam excogitavit, 2. Quo genere mortis occubuit, 2. Ejus septemplex peccatum et poena, 3, 4.

Call Caligula imp. descriptio, 312. mors, 316.
 Caichas rates, 125. Ejus descriptio, 152.
 Calypso quæ, 153.
 Calandio ep. Antioch. exterminatus, 91.
 Candace Indiæ regina, 247. Nupta Alexandro M., 248.
 Canis Sim. Magi loquitur humane, 526.
 Canis Itali cujusdam mirificus, 190.
 Capitol. Rom. a Gallis obsessum, 253.
 Caput Charonium quid, 262.
 Cappadocia Secunda a Prima divisa provincia facta, 53. Amplificata et munita, 125. Romano imperio subjecta, 501.
 Carthago exstructa, 207.
 Carthaginiensis senatus captivus, 269.
 Cari imperatoris descriptio et mors, 401.
 Carini Augusti descriptio, 405, 4. Mors, 406.
 Cares subacti, civ. jure donati, 401.
 Castor Ledæ filius, 101.
 Cassandrea descriptio, 154.
 Cassius mons, 253.
 Casus Inachi F. Amycen ducit, 257.
 Castr. Anasarthum civ. jure don., 178.
 Cecrops cur Διγυή dictus, 83. Ejus lex pro monogamia, 86.
 Celeriani milites qui, 230.
 Celer Illyricus vir fortis, 115.
 Censu universus ab Agrippa prodit, 292.
 Cepheus Persea occidit, 45.
 Cerberus canis, 75.
 Certamen Oenomai, 219. Enyalii, 220.
 Cerycus magistratu privatus, 153.
 Cestus hymnus in laudem Veneris, 115.
 Chamo quæ regiones obvenierint, 15.
 Chalca Constantinopolit. absoluta, 221.
 Cherubim et Seraphim Jud. ad Antioch. portam collocantur, 337.
 Chiron philosophus Thetidos pater, 122.
 Chlamydes apud Rom. in usu, 58.
 Chronolog pro historiis, 51.
 Chryseis ab Achille capta, 125.
 Apollinis sacerdos, 126.
 Chrysopolis quæ, 245.
 Chrysargyri tributum ademptum, 115.
 Chrysaphius Zymmus, 65. Interfectus, 71.
 Christi nati tempus, 295. Proditus anno ætatis 55, 502.
 Christianorum persecut. sub Yespas., 356. Sub Domitiano, 540. Sub Trajano, 351. Sub Numeriano, 402.
 A Valente pessime habiti, 35. Multi interfecti, 95. A Samaritis afflicti, 180.
 Cæsareæ multi occisi, 232. Indulgentia data, ibid.
 Christianarum fem. ad Trajan. responsio, 361.
 Cicero quando floruit, 272.
 Cilicia prima a secunda divisa et provincia facta, 69.
 Cinis ubi depluerit, 79.
 Circe ejusque philtum, 149.
 Circensia instituta, 218.
 Circus Antioch. a quo conditus, 291.
 Circus incensus, 109.
 Cliberon mons, 49.
 Claudii Cæs. descriptio, 517. Mors, 532.
 Claudii Apolliani descriptio et mors, 515.
 Claudiiopolis condita, 37.

Cleopatra reg. Egypti, 251. Jul. Cæsaris amica, 279. Ab Augusto victa, 251. Ejus descriptio, 282. Mors, 284.
 Clytemnestra Tyndari F., 101. Agamemnoni nupta, 101. Cum Egistho consuetud. habet, 168. Nupta Egistho, 168.
 Coades Persarum rex, 114. Ejus litteræ ad Justin., 185. Quo genere mortis occubuit, 211.
 Cometerium quid, 13.
 Colossus Rhodi statua, 189.
 Colossenses qui, 189.
 Columna Theodosii, 117.
 Colonia statua, 115.
 Computatio per 12 menses incipit, 25.
 Commodi Augusti descriptio, 571. Mors, 585.
 Cometa barbatus, 152.
 Confusio (in) lingua, 72, 12.
 Conchyle quid, 56.
 Consules Rom. primi, 251. Quandiu remp. administrarint, 271.
 Cono Fussiani F. exepisc. Apamensis, 107.
 Contentio inter Ulysem, Ajacem et Diomedem, 157.
 Constantini M. descriptio, 1. A barbaris in Occidente victus, 1. Crucis illi apparentia et inscriptio, 2. Christianus factus, 2. Quenam exstruxerit, 3, 4, 5, 6, 7. Ejus edictum, 4. Primus ille corona gemmata usus, 7.
 Constans senator occisus, 47.
 Constantini Jun. regnum et obitus, 11.
 Constantis imp. reg. et mors, 12.
 Constantius exocionita, 12. Ejus cum Persis bellum, 13. Interitus, 14.
 Constantius comes senator, 46, 7.
 Constantius Tars. comes Orien. 106.
 Constantiolus ab Hunnis captus, 170.
 Constantii Chlorig descriptio.
 Constantia Cypri metrop.
 Constantinopolis regia sedes imper. Rom., 9. Terræmotu concussa, 66. Iterum, 96. Instaurata a Zenone, 96.
 Penuriam panis passa, 252. Defectum aquæ, 259. Pestem, 221. Terræ motum, 231. Conflagrationem, 257. Luem, 254.
 Corinthi terræ motus, 538.
 Corinthiorum reg. quandiu duravit, 111.
 Cosmas (S.) neci datus, 403.
 Colyæus urbs Phryg. salutiferæ, 64.
 Chozroes Persarum rex, 211. Ejus litteræ ad Justin., 212. Fratri caput amputat, 212. Ejus cum Justin. induciæ, 212.
 Cranaus primus Maced. rex, 201.
 Crætæ terræ motus, 522.
 Cretenses mendaces, 108. Antiochiam translati, 256.
 Croesus Lydorum rex, 124. Superbiæ ejus ad Cyrum litteræ, 195. Illi oraculum datum, 197. Victus et captus a Cyro, 199.
 Crucis imago in cælis, 145.
 Curius consul Rom., 266.
 Cuspus tormenti genus unde, 59.
 Cutzines Maurorum exarcha occisus, 215.
 Cuztis Damasci eisdem captus, 175.
 Cyclops quid, 145.
 Cygnus Priami F. Græcos adoritur, 121. Ab Achille occisus, 124.
 Cygnus alius Ledam vitiat, 101.
 Cyprii Antiochiam translati, 256.
 Cyrus rex Persarum, 194. Ejus cum Samitis bellum, mors, 201.
 Cyrus patric. clericus Gt, 64.
 Cyrrhestica regio, 404.
 Cyrillus episc. Alexand., 60.
 Cyrillus Illyricanus, 119.
 Cyzici terræ motus, 561.
 Cyzicenum templum conditum, 561.

D

Dacia Parapotamia provincia facta, 598.
 Dædalus et mors ejus, 105.
 Damianus (S.) neci datus, 403.
 Damascenum templ. Chr. donatum, 59.
 Damicus Antioch. submersus, 80.
 Danae a Jove vitata, 39.
 Daphne urbs, eadem ac Heraclis, 260.
 Daristhenorum dogma quid.
 Darius Persarum rex, 201. Ejus cum Æthiopiis bellum, 201.
 Debborius philosophus, 341.
 Delphobi descriptio, 132.
 Del quinam olim appellati, 6.
 Dejanira unde nata, 208. Herculi Polyphemus nupta, 208.
 Democritus philos. et ejus scripta, 104.
 Demosthenes quando vixerit, 215.
 Demetrius victus, 235.
 Demetrianus Seleuci F., 264.
 Desius mensis, idem ac Junius, 116.
 Deucalion diluvii particularis historiam scribit, 85.
 Diane ædes in Tabloparochium mutata, 40.
 Dido in Libyam fugit, 207.
 Didii Juliani descriptio, 282. Mors, 585.
 Dines largitionis, 225.
 Dini regis Homeritensis litteræ ad Auxumitarum regem, 164. Ejus interitus, 164.
 Diomedes Argivorum rex, 210. Ad Troj. bellum profectus, 210. Reversus a primoribus a regno repellitur, 211.
 Diospolis quæ, 296.
 Dioscuri qui, 502.
 Dionysius Areop. fil. Christianus, 324.
 Episc. Athen. constitutus, 525. Adversus Græcos scribit, 525.
 Diocæsareæ terræ motus, 547. Ejus varia nomina, 548.
 Diocletiani descriptio, 406.
 Diogenianus patricius, 152. Ejus mors, ibid.
 Diomedes silentiarius, 167.
 Dirce uxor Lyci Argiv. regis, 55.
 Tauru distracta, 57.
 Dirce fons unde, 57.
 Divisio gentium, 14.
 Domitiani descriptio, 540. Mors, 546. Cur in cælum raptus dicitur, 546.
 Domitius (S.) in spelunca habitat, 16.
 Ejus responsio ad Julianum apostatam, 16. Martyrium, 16.
 Domitianopolis condita, 546.
 Doras urbs Anastasiopolis vocata et muro cincta, 115.
 Dorotheus militiæ magister, 209.
 Draco fluvius idem qui Orontes, 41.
 Draco primus Athen. legislator, 87.
 Drosina (S.) se in ignem injicit, 562.
 Dictys Cretensis historia in arcula reperta, 522.
 Dynas Hecubæ pater, 121.
 Dynastia Egyptiorum prima quandiu duravit, 242. Macedonica quandiu, 245.
 Dyrrachium urbs terræ motu concussa, 141. Epidauris vocata, 141.
 E
 Ecclesiæ orthodoxis redditæ, 58.
 Ecclesia Alexand. a Theodosio condita, 60.
 Edessa terræ motu concussa, 141.
 Antiochia Miobabara appell., 142.
 A quo condita, 142.
 Eëtion rex Lyncest., 125.
 Elda Lamechi uxor, 5.
 Electra Plesione F., 121.
 Electra soror Orestis, 170.
 Eleutherius seditiosus occisus, 112.
 Elpe Polyphemi F., 144. Ab Ulyssis socio Lione ablata, 149.

Emesse jus metropol. datum, 42.
 Emisa urbs, 391.
 Emmali saltatores, 189.
 Enathus Romanorum socius, 392.
 Encenia Mag. eccl. Antioch. celeb., 222.
 Endymionis philos. somnium, 72.
 Enochus translatus, 8.
 Enysilius qui, 230.
 Ephesi terræ motus, 317.
 Ephesinum reg. quandiu duravit, 136.
 Epimetheus musicæ auctor, 83.
 Epiphania condita, 262.
 Epirus nova a vet. divisa et provincia facta, 42. Jure metropol. donata, 42.
 Eribu-a Tydel mater, 207.
 Erigone F. Ægisthi se occidit, 168.
 Ericapeus vox, 91.
 Erythrius senator, 148.
 Esdras librorum sacerdot. ex memoria sua reparat, 204.
 Etocles occisus, 63.
 Ethnorum templa eversa, 39.
 Euchais Ponti urbs, 91.
 Eudocia mortuus, 58.
 Eudoxia ejus filia, 55.
 Eudæ non Antioch. præfectus, 214.
 Magistratu privatus, 216.
 Eugeni regnum et mors, 34.
 Eulalius quis, ejus testam. et mors, 171, 2.
 Euphratesia a Syria divisa, 3.
 Euphemius Patr. CP. abdicatus, 116.
 Euphrasius Antioch. Patr. 138.
 Eurystheus Laced. rex, 111.
 Euripides quando floruit, 201.
 Europa Agenoris F. 8. A Tauro abducta, 35. Regionibus Europæis nomen fecit, 33.
 Europa a Thracia sejuncta, 338.
 Eurota flumen, 100.
 Eusebius ep. Cysic. occisus, 225.
 Eusebius argentarii conspiratio, 212.
 Eutyclus patriarcha, 213.
 Enarath Persarum rex regiones Rom. invadit, 199.
 Exoclonius idem qui Arriani, 12.
 Exterminatio Antioch. constituta, 207.

F

Factionum Rom. distinctiones, 222.
 Faecilius comes Orientis, 4.
 Fanum Serapidis solis ab Alex. cond. 244. Occlusum, 46.
 Fanum Jovis Olympici, 372.
 Faunus idem qui Merc. ejus inventa, Deus aureus dictus, et ab Ægyptiis adoratus, 22. Misremo in Ægypto succedit, 25.
 Februarius senator casus et Roma ejectus, 258. Ab illo mensis dictus, 238.
 Festa Anthematum, 158.
 Festum in Campo Martio, 218.
 Festum Theophrastorum, 43.
 Fili Dei in libro Gen. qui, 6.
 Florianus Augusti descriptio, 399.
 Mors, 400.
 Flavianus Patr. Antioch. relegatus, 116.
 Follerales nummi qui, 117.

G

Gabala motu terræ concussa, 88. Provincia facta, 183.
 Gainas rebellis occisus, 41.
 Galatia unde dicta, 286.
 Galba descriptio, et mors, 553, 4.
 Gallus flumen, 286.
 Galieni descriptio et mors, 394.
 Galatia prima a secunda divisa provincia et metropolis facta, 43.
 Galli a Romanis victi, 253. Brenno decem Romanos invadunt, 235.
 Ganymedes Trois F. 98. A Tanta'o oppressus, 98. Mors ejus et epitaphium, 99. Unde raptus ab aquila fertur, 99.

Gargazi mons, 93.
 Gelimer quis, 197.
 Gelasini (S.) visio et martyrium.
 Georgius (S.) Cappadox martyr, 402.
 Gesius frater Eudociae, 53.
 Gigantes unde nati, 7.
 Gigantea mulier, 133.
 Gilderichus magistratu priv. 153.
 Gindaropolis Syriæ primæ urbs, 188.
 Githillia urbs maritima, 100.
 Glaucia igne consumpta, 43.
 Glauci descriptio, 153.
 Glom Hunnorum rex, 160.
 Gobbolorum Castellum, 200.
 Godilas captus ab Hunnis fugit, 170.
 Gorgon quæ, 41. Igne assumpta, 43.
 Gortyna urbs Cretæ, 107.
 Graiani descriptio, 36. Mors, 38.
 Græci genethliologium unde accipere, 18. Nefas putant vim illi inferre quicum ederunt, 101. Eorum regnum Peloponnesiacum quandiu floruit, 105.
 Eorum in Troj. expeditio, 123. Eorum primatum et navium in Trojanos prosectorum catalogus, 136. Eorum litteræ inventæ, 70. Libri religiosi et simulacra combusta, 237, 8. Græci religionis professores persecutionem passi, 181.
 Grepes Herulorum rex Christianus factus, 154.
 Grod Hunnorum rex, 160. Christianus sit, 161. Occisus, 162.
 Gundabarius quis, 83.

H

Hæresis Nestoriana, 116.
 Hannibal Afrorum dux, 267. Italiae partem vastat, 267. A Scipione secundo victus se veneno interficit, 269.
 Heberus lingua sua in confusione non privatus, 11.
 Hebraei ab Hebero, 12.
 Hebraea lingua ab Adamo usurpata, 12.
 Hebraicæ litteræ excogitatae, 4.
 Hectoris et Heleni descriptiones, 152. Hectoris mors, 153.
 Hecuba descriptio, 153. Mors, 153.
 Hecates templum subterraneum, 408.
 Heliopolis urbs Ægypti, 72.
 Helena Ledæ filia, 101. A Paride raptâ, 119.
 Helladici qui, 83.
 Helena mater Const. M., 5.
 Helenopolis (Suga olim) unde dicta, 10. Civitatis jure donata, 10. Terræ motu concussa, 96.
 Helenopontii provincia, 10.
 Heliopolitana templum, 366.
 Hercules Tyrius et purpura ab eo inventa, 36.
 Hercules heros, 93. Antæonem vincit, 106.
 Hercules Theb. Jove Pico et Alcmena ortus, 205. Augem ducit, 205.
 Italia imperat, 205. Ejus ad Gades statuæ, 205.
 Hercules Polyphemus Acheloi patrem interficit, 208. Unde dicitur corhu Achelou avulsisse, 208. Moritur, 209.
 Heracles quando vixit, 201.
 Herodotus quando floruit, 201.
 Heraclea condita, 339.
 Heracles urbs eadem ac Daphne, 260.
 Ab Hercule Mysta condita, 260.
 Hermogenes Scythia, 179.
 Hexastoon ubi, 388.
 Hierosolymæ quandiu deserte, 204.
 Ab Antiocho vastata, 264. A Vespasiano, 336. Ælia vocata, 363.
 Hierapolis urbs, 17.
 Hierum ubi, 162.
 Hippolytus privignus Thesæi, 109.
 Diris devotus, 110. Mortuus, 110.
 Hippodamia eadem ac Briseis, 126.
 Hippodromi figura, 221.
 Homerus poeta, 183.

Homeritarum cum Auximilis bell. 163.
 Honorii regnum, 43. Mors, 48.
 Honorias pars Bithyniæ provin. facta, 69.
 Hunni Gothique Europam populati, 120.
 Hunni Sabiri regiones Rom. invadunt, 124. Scythiam et Mysiam occupant, 170. Vici, 170. Thraciam invadunt, 233.
 Hypasius philos. quæ invenit, 214.
 Hyperberetæus mensis idem cum Oct. 298.
 Hypethrum Cæsarium, 376.
 Hypatius imp. creatus, 217. Occisus, 218.
 Hypatia viva combusta, 60.

I

Icarus, ejus mors, 106.
 Iconium a Perseo conditum, 42.
 Idomeni descriptio, 150.
 Idololatria abolita, 68.
 Ignis æternus, 44.
 Ignis in cælo apparet, 233.
 Ignatius (S.) martyrium passus, 360.
 Ilium conditum unde dictum, 92.
 Iliæ mater Rom. et Remi, 226. A milite compressa, 226.
 Ilus rex Phrygiæ, 99.
 Ilus patricius occisus, 102.
 Inachus Argiv. imperator, 31.
 Indarazar Manichæus episc. occisus, 178.
 Indici regis habitus, descriptio, 194.
 Indorum rex socius Romanus, 194.
 Indi a Baccho victi, 49.
 Inscriptio Ecclesiæ Antioch., 13.
 Interpretes LXXII, 250.
 Ionitæ qui, 53.
 Io a Jove Pico raptâ, 31. Ejus fuga et mors, 31.
 Iopolis condita, 31.
 Iphigenia victima destinata, 123.
 Abide vivit, 173.
 Irenæus Penta. comes Orientis, 113.
 Irenopolis Ciliciæ urbs, 40.
 Isaacus conspirator, 40.
 Isiodorus quid invenit, 70.
 Isocrates quando vixit, 211.
 Isorasis phil. paganismi accusatus, 76. In Christianorum album refertur, 78.
 Israeliticus pop. a Cyro cum sacris eorum dimissi, 199.

J

Jamblicus philos. quando vixit, 114.
 Jannes et lambres magi, 76.
 Japheto quænam regiones obven-runt, 16.
 Jason quis, 93.
 Jocasta Oedipo nupta, 61.
 Joannes (D.) ab exilio revoc., 319.
 Joan. Gibbus militiæ magister, 103.
 Joan. Isthmeus Chym., 109.
 Joan. Paphlagon, 116.
 Jothor Græcorum pontifex, 76.
 Joviani imp. regnum, 23. Obiit, 23.
 Jubalus quæ excogitat, 83.
 Judæorum a captivitate reditus, 200.
 A Græcis Antiochenis occisi multi, 315. A Caligula, 316. Eorum fatalia tempora incipiunt, 319. A Nerone strati, 332. Contra Christ. conspirant, 231.
 Julius mensis unde, 239.
 J. Caesar unde dictus, 274. Triumviratu exutus, 275. In Romanos arma sumit, 275. Roma capta senatores occidit, 276. Contra Pomp. arma movet, 276. Ejus regnum, 277. Leges Romanas ponit, 277. Interfectus, 279.
 Julianus Apost. imp., 14. Unde A. postata dictus, 14. Ejus in Persas expeditio, 17. Visio per somnum, 15.
 Oratio ejus Misopogon, 15. Ejus classis quanta, 17. Mortuus, 21.
 Julianus latro tyrannus occisus, 180.

Julianici aurigae Christiani mors, 245.
 uno quemam, 19.
 Jupiter Picus sororem ducit, 19. Occidentem imperat, 31.
 Jupiter Asterius, 118. Casius, 253.
 Ceraunus, 254. Bottius, 255.
 Justasas rex Samaritanus occisus, 95.
 Justinus imperator, 151. Ejus descriptio, 151. Litterae ad Coadem, 157. Morti occumbit, 150.
 Justinianus imp., 147. Ejus descriptio, 151. Prasinæ factioni studet, 152. Ejus edicta, 158, 165. Bellum cum Persis gerit, 199. Ejus litterae ad Chozroen regem Pers., 212. Imperatoris insignibus privatus, 216. Ejus Institutiones sacrae, 220. Ejus status, 225. Contra eum conjuratur, 240.
 Justinianopolis urbs unde dicta, 154.
 Juveninus martyrium passus, 15.
 Juvenalia femina, 95.

L

Labyrinthus regio, 108.
 Laconia a Lacone dicta, 100.
 Laconides pulcherrimae, 100.
 Lacedaemonium regnum eversum, 111.
 Laius Thebanorum rex, 59. Interfectus, 61.
 Lamechi uxores Elda et Seia, 3. Lamechi duo, 8. Lamechi Caino orti peccatum et poena, 8.
 Laomedon rex Ilii, 107.
 Laodicea a quo condita et dicta, 238.
 Eversa, 386. Jure metropol. donata, 387. Laodiceenses Septimii dicti, 388.
 Latini olim Scitini dicti, 205.
 Latinus rex interfectus, 212.
 Lavinium conditum, 214.
 Lausus Bithyniae praefectus, 285.
 Leda Thestii filia Tyndaro nupta, 100. A Cygno vitata, 101. Ejus partus tergemini, 101.
 Leges veteres Constantin. collectae, 183.
 Leius mysta, 262.
 Lenones circumforanei Antioch. 173.
 Leonilius philosophus Athen., 52. Ejus testamentum et mors, 55.
 Leonis Magni regnum, 75. Ejus jussa de die Domin. servando, 78. Exocionitas persecutus, 79. Ejus litterae ad Anthemium, 82.
 Leontia filia Leonis M., 83. Leo Jun. imperator, 84. Obiit, 85.
 Lepidus triumvir, 280.
 Lex contra incestum a Persis lata, 19.
 Libya Pici Jovis filia Neptuno nupta, 55. Libya regio unde dicta, 221.
 Libanius sophista Antioch., 14.
 Linus D. Petri successor, 320.
 Lithoprosopus mons, 229.
 Livius cum vixerit, 277.
 Lomnas rex, 186.
 Longinus qui, 97.
 Lous mensis, 375.
 Lucullus contra Tigranem missus, 228.
 Lucii Pertinacis regnum et descript., 582. Mors, 582.
 Lucretia violata, 239.
 Ludaequestris a Romulo institutus, 234.
 Lupae quædam mulieres sic dictae, 236.
 Lycurgus vir sapiens, 52.
 Lycus Argivorum rex, 53. Bello moritur, 58.
 Lycaon ab Achille occisus, 164.
 Lycia a Lycaonia divisa, 69.
 Lycocranites qui, 179.
 Lydii regni duratio, 194.
 Lynceus bellum Danae inferi, 82.
 Lytargus urbs Syriæ, 42.

M

Macedonici regni duratio, 249.
 Macedonici Rom. imp. subjicitur, 266.
 Macedones Antiochiam translati, 257.
 Macedonia secunda provincia facta, 338.
 Machabæi interfecti, 264. Eorum reliquæ ubi sepultæ, 264.
 Macedonius curator, 172.
 Magia a quo inventa, 18.
 Magi, 296.
 Magistratus Christiani Constantino-poli præpositi, 9.
 Majorinus senat. Romanus, 85.
 Mamas (D.), 80.
 Manumissionis ritus, 252.
 Manlius Capitolinus Gallos vincit, 255. Ejus bonâ direpta, 251. Respub. illi soli administranda datur, 256.
 Manichæus Cerdus qui, 399.
 Manichæi poenis affecti, 148. Illis sua hæresis indulta, 212.
 Manichæi Bundi dogmata, 410.
 Mars qui, 20.
 Marsyas philosophus mente captus in fluvium se iniecit, 95.
 Marsyas amphis unde, 95.
 Marcion Manich. dogma spargit, 365.
 Marci Antonini imperium, 368. Ejus regnum et descriptio, 368. Lex ejus, 369. Interitus, 370.
 Mariades magistratus Antioch. occisus, 59.
 Mariana uxor Valentin. proscripta, 55.
 Marciani imp. regnum et descriptio, 75. Ejus edictum, 74.
 Martyropolis, 154.
 Marius (S.) martyr, 187.
 Marcellus captus se occidit, 241.
 Maximianopolis terræ motum passa instaurata, Constantina dicta, 10.
 Maximianus martyr, 15.
 Maximus senator rebellis, 47.
 Maximiani imp. regnum et descript., 415. Alitarcha fit, 415. Persas vincit, 408. Obiit, 415. Maxentii regnum et descriptio, 415.
 Maximi imp. regnum, descriptio et mors, 415.
 Mausanitarum regio, 19.
 Mausoleum Eudociae ubi, 58.
 Maurianus Comes vates, 103.
 Mauritanii Africae regiones occupant, 215.
 Maurisii victi a Theudericho, 197.
 Mazbada vicus, postea Laodicea, 228.
 Medi unde dicti, 14.
 Medea a Jasone abducta, 97.
 Medusa quæ, truncata a Perseo, 41.
 Meerdotes bellum contra Rom. movet, 351. Diem obit, 351.
 Melantium mons Amanus quoque dictus, 179.
 Melantia fluvia, 179.
 Meleager quis, 208. Aprum Calydonium occidit, 209. Moritur, 209.
 Memnon Indorum rex, et mors ejus, 162.
 Menelaus dux Græcus, 115. Ad Priamum contendit Helenam petens, 122.
 Menetes Legopolis rex, 126. Ab Achille interfectus, 126.
 Mensium Macedonicorum nomina, 219.
 Menses Syrii Macedonicorum nominibus dicti, 257.
 Menas qui, 111.
 Menas patriarcha Constantinop. a papa excommunicatus, restitutus, 226. Obiit, 250.
 Meropes unde, 15.
 Mercurius quis, 22.
 Mercurius Trismegistus, 29. Ejus opinio de Trinitate, 29. Ad Esculapium

de divina natura, 29.
 Merionis descriptio, 170.
 Meran, 174.
 Mesopotamia provincia facta, 538.
 Minos Europæ filius Athenis bellum inferit, 105.
 Minotaurus unde dictus, 106. Minos in regno succedit, 107. E Labyrintho extractus et occisus, 108.
 Minos Tragardus quæ invenit, 181.
 Modestus Magistrianus, 82.
 Monarcha Orientalis occisus, 126.
 Mons ferreus, 182.
 Montes aurei ubi, 192.
 Mopsuestia urbs Ciliciæ, 14.
 Moschianorum porticus, 236.
 Muthon urbs, 11.
 Mugel Hunnorum rex, 162.
 Mulier fatidica Atheniensis, 224.
 Mundus socius Rom., 186.
 Myrmidones Bulgari dicti, 122.
 Myra urbs Lyciæ, 69.

N

Narses Gothos vincit, 250.
 Nazoræi et Gallilei Christiani dicti, 318.
 Nebrodus gigas, 18. Genethliologim peritus, 18. Magia, astronomia et astrologia Persis auctor, 18. A Persis Orion dictus, 18.
 Nectanebus Ægyptius imp., 241. Cum Olympiade Alexandri M. matre concubuisse per illusionem fertur, 242.
 Nemea certamina Baccho sacra, 194.
 Nemesi templum sacrum, 407.
 Neronis imp. regnum et descriptio, 525. Veneno interfectus, 535.
 Nervæ Augusti imp. regnum et descriptio, 547. Mors, 549.
 Nestor senex, 122.
 Nestorius quando floruit, 69, 70.
 Nicomedes et Nicanor Asiæ præfecti, 252.
 Nicomedia terræ motu concussa, instaurata, 535.
 Nicopolis terræ motum passa, 517.
 Instaurata et Nerva dicta, 548.
 Nicaea terræ motu labefacta, 56.
 Nicaea occisus, 180.
 Niger senator Orientem domat, 586.
 Niger imp. victus et occisus, 587.
 Ninnus Saturni filius Syriæ rex, 30. Matrem ducit, 30.
 Nisibis urbs, 17. Vicus Nisibenus, 27.
 Noa (de), 9, 10.
 Novellæ constitutiones Justiniani, 168.
 Numeriani Augusti regnum et descriptio, 401.
 Nictæus rex Boeotum, 55.
 Nycteparchus, officium ejus, 111.
 Nyssa urbs unde dicta, 177.
 Nyssæi altaris inscriptio, 177.

O

Occidentis Jovis Pici tempore descriptio, 21.
 Ochus Artaxerxis filius, 211. Ægyptios populatus, 241.
 Odoacer occisus, 95.
 Odysseus urbs, 119.
 Oedipus Laii et Jocastæ fil. expositus, 59. A pastore educatus, 59. Unde nomen cepit, 60. Sphinx occidit, 61. Matrem ducit, 61. Thebanorum rex creatus, 61. Mors ejus, 62.
 Oeneus Ætolorum rex, 207.
 Oenomans, qui certamen invenit, 219. Interfectus a Pelope, 220.
 Ogygis diluvium Atticum, 74.
 Olive frons Meleagri tutela, 210.
 Olympicum certamen institutum, 112.
 Olympias Alexandri M. mater, 246.
 Olybrius rex Romæ, obit, 85.

Oraculum datum Thuli de Trinitate, 7. Perseo, 42. Pharaoni, 79. Argonautae de Trinitate et B. Maria, 91. Priamo de Paride, 114. Romulo, 217. Cresso, 197. Augusto, 299. Oresti, 169. Orestes Agamemnonis natus, 169. Iphigeniam matrem occidit, 170. Victima destinatus ab Iphigenia, 175. Quo signo orori notus, 176. Cum illa Aulidem agnit, 177. Drapetes ab Antiochenis dicitur, 181. Orgya quae, Majumae dictae, 574. Orion quis, 18. Orontes Typhon et Ophites dictus, 252. Orpheus quando floruit, 88. Quenam docet, 88. Ejus carmina, 88, 92. Ejus dicta de mundo, 89. Trinitatem agnoscit, 91. Orthodoxi afflicti, 158. Osroes Armeniae rex, 532. Osroina urbs, 538. Osiris Thraciam deprædatus, 79.

P
Palamedes quæ invenit, 129. Palladium ablatum, 141. In foro Antiocheno ponitur, 6. Palatia unde dicta, 215. Palestina provincia facta, 5. Terræ motu concussa, 229. Palmyra urbis fundator quis, 152. Paltus urbs et Gabala provincia facta, 185. Pancuristæ, 227. Pauemus idem ac Julius mensis, 575. Panis perpetuus qui, 581. Panes Palatini, 9. Paris Priami filius Alexander dictus, 114. Ah agricola educatus, 114. Paenegrin in Venerem componit, 115. Unde fabula de tribus deabus, 115. Helenam abreptam Trojam vehit, 119. Ejus descriptio, 133. Parmenius torrens, 501. Parthenaspates contra Romanos profectus, 552. Persarum imperator ait, 557. Parium urbs conditum, 115. Pasiphae uxor Minos, 106. Pauli (D.) descriptio, 551. Paulus Macedonicus occisus, 267. Paulinus quis, 51. Interfectus, 57. Paulus patriarcha moritur, 153. Paulus Constantiopol. conjurator captus, 241. Pelops Græciæ rex, 104. Peloponnesus ab illo condita, 101. Pelena dicta, 16. Pelagus patricius occisus, 105. Pentheus filius Agaves, 50. Cum Baccho pugnât, 50. Per insidias interemptus, 51. Penthesilea quæ, 159. Interfecta, 161. Perseus Jovis Pici filius, 40. Persas docet Medusæ mysteria, 43. Ignem æternum in Persida fert, 41. Arbores Persicas serit, 45. Gorgone sua occæcatus interimitur, 45. Persæ unde dicti, 45. Magos et Magusæi dicuntur, 48. Unde magiam et astronomiam didicerunt, 48. Fusi a Romanis, 189. Eorum in Romanos conspiratio, 195. Victi, 208. Fœdus cum Romanis ineunt, 219. Eorum sub Mæxentio invasio, 414. Persa Zuthio bellum infert, 153. Persarmeniæ regiones Romano Imp. adjectæ. Perithous a Tricrbero laniatus, 75. Pericles quando vixit, 214. Perillus mensis qui, 265. Perozes Persici regis filius, 174. Pessinus urbs, 45. Pestis Constantinopolitana, 252. Petrus Paramonarius S. Euphemie episc. Antiochenis constitutus, 86.

Euchaista reiegitur, 91. Restitutus, 91. Petri (D.) descriptio, 550. Pharaon Maracho Egypti rex, 50. Petissonius, Comedus, 76. Illi datum oraculum de deo, 79. Ejus tabula lapidea, 79. Phædra Thesi uxore, 108. A viro amata, 110. Se interimit, 111. Philoctetis descriptio, 130. Phineus Judæus Antiochiam vastat, 515. Interfectus, 516. Ejus caput in Orontem injectum, 516. Philoxenus ab exsilio revocatus, 152. Phocas patricius, 146. Phœnicia quæ et unde dicta, 56. Phœnicia Libanestis a Maritima divisa et provincia facta, 59. Phoenix primus purpura indutus, 57. Phœnices artem tinctoriæ inveniunt, 57. Phorbantes rex Lesbi occisus, 125. Phrygia Salutaris provincia facta, 9. Phryx patricius, 121. Pilatus a Nerone truncatur, 531. Pisiistratus dux Lydorum, 195. Planetarum antiqua nomina, 27. Plato agnoscit Trinitatem, 240. Placidia soror Gratiani Imperatoris, 57. Raptâ ab Ataricho, 46. Plutarchi philosophi de diis opinio, 67. Plutarchus Christianus Syriæ præfectus, 5. Polynices ab Eteocle occisus, 65. Pollux Leda filius, 101. Polymnestor quis, 128. Polydorus Priami filius, 128. Polyxena ab Achille amata, 165. Ejus descriptio, 154. Polyphemus quis, 145. Cur tres oculos habere fertur, 148. Cur ab Ulysse inebriatus, 148. Cur occæcatus, 148. Polydamus rex Phœnicum, 161. Ab Ajace occisus, 165. Pompeius M. Tigranem vincit, 270. Quas regiones subegit, 270. A Julio Cæsare interemptus, 270. Pompeiopolis terræ motu concussa, 168. Instaurata, 168. Pondera, mensuræ et limites inventa, 2. Pontus senat. Romanus prædices, 514. Pontus Ptolemoniacus ubi, 552. Pontus Hemipontus vocatur; provincia fit, 59. Porphyrius Syriæ præfectus, 95. Priamus Ilii rex, 115. Oraculum illi de Paride datum, 114. Ejus descriptio, 150. Mors, 156. Principes insulæ, 95. Proetus Græciæ rex, 102. Proserpina a Tricrbero laniata, 75. Unde a Plutone raptâ dicitur, 75. Prometheus grammaticus, 84. Unde homines fingere dicitur, 85. Procla Pilati uxor, 509. Procopius quis, 67. Proclus philosophus Antiochenus, 120. Diem obit, 124. Probus patricius accusatus, 171. Proclianus interfectus, 175. Ptolemæorum series, 250. Ptolemæus Secundus et Philadelphus distincti, 250. Pulcheria Augusta, 51. Mortua, 75. Pygmalion Sichæum occidit, 207. Pyriades Orestis socius, 175. Ab Iphigenia hospitio exceptus, 176. Pyrie ubi, 89. Pyrrhi descriptio, 151. Ejus ad patriam reditus, 167. Pythagoræ Samii placita, 201, 2. Quando floruit, 204. Pythium certamen Apollini sacrum, 194.

Quintiliani Rom. imp. regnum et descriptio, 586.

R
Ravenna urbs, 46. Recimer quis, 81. Interfectus, 85. Redemptorium Antiochense quid, 501. Regum formula, jussimus et sancimus, unde, 217. Remus a Lupa educatus, 226. Interfectus, 217. Ejus status motum civilium sedatrix, 217. Rhodius colossus erectus, 189. Rhodii Colossenses dicti, 189. Rhodus terræ motu concussa, 212. Rhodanus vir potens, præfectus, 52. Rhodus urbs a quo condita, 255. Rogathinus Cutilnem occidit, 245. Romulus a lupa nutritus, 226. Ejus Alphabeticum convivium, 217. Illius oraculum de Remo, 217. Romani unde, 216. Fines suos proferre incipiunt, 295. Ad Indorum regem legatos mittunt, 194. Romanum cum Persis bellum quando duravit, 199, 200. Roma a Gothis capta, 226. Rufinus Syriæ præfectus, 4.

S
Sabinae virgines raptae, 225. Saborasacius Persarum rex, 19. Sacra Scripturae translate in Græc., 250. Sala filius Caiman tabulas Egregorum in Chaldaes exscribit, 10. Saltatoria ars inventa, 214. Salustius quando vixit, 273. Salamine terræ motu concussa, in staurata, et Diospolis dicta, 296. Salaminae motu terræ concussa, 415. Instaurata, 415. Constantia dicitur, 415. Samsigeramus Venerissimus sacerdos, 591. Samosata Euphratidis urbs, 17. Samaritanorum a Romanis defectio, 180. Victi sunt, 181. Samaritæ Coadi contra Rom. auxiliantur, 192. Sanatruicus Meerdotus filius, 551. Contra Romanos profectus, 552. A Trajano captus et interfectus, 557. Sappho poetria, 87. Sapore Persarum rex Syriam et Antiochiam vastat, 591. Ejus copiae profligatæ, 592. Sardanapali luxuria, mors et epitaphium, 21. Sarabarus rex Persarum, 5. Saramannus fons, 565. Saturnus Gigas Orientis imperator quæ excogit, 19. Scamander fluvius, 171. Schisma Antiochenum, 153. Sciri milites Bacchi, 50. Scipio consul Rom. Carthaginem diruit, 268. Scipio secundus Hannibalem et Antiochum vincit, 269. Scirtus fluvius, 141. Scriba quali honore habitus, 377. Scythopolis urbs unde dicta, 179. A Samaritis combusta, 180. Scythæ in Persida translati, 28. Sebastianus senator rebellis, 47. Isaurorum dux creator, 174. Sela Lamechi uxor, 5. Seleucia Palaopolis dicta, 180. A quo condita, 251. Ab Isauris vastata, 66. Seleucus Nicator Asiae imperator, 252. Ejus uxores Apame et Stratonice, 255. In Perside 75 urbes condit, 259. Mors ejus et sepultura, 261. Semo quæ regiones obtulerunt, 44. Semiramis Saturni uxor Rheia dicta, 19.

Semele Cadmi filia, 47. Ejus puerperium, 48.
 Sergius Diaconus, 206. Sergius læsæ majest. postulat, 240.
 Serucus filius Ragavi idoloatriæ auctor, 63.
 Sethus litteras Hebraicas et astronomiam invenit, 4. Ejus lapideæ tabulæ, 5. Deus appellatur, 6.
 Severus patriarcha Antioch. 152.
 Severi imp. regnum et descriptio, 383. Mors, 389.
 Sibylla Cumæa, 239. Erythræa, 97.
 Sicheus interfectus, 206.
 Sicyonii Heiladici dicti, 85.
 Sicyoniorum respublica a sacerdotibus administrata, 85.
 Sidon urbs a quo condita et dicta, 69.
 Silpius mons, 32.
 Silvanus comes, 27.
 Simmas dux Rom. 202.
 Simon Magnus et ejus canis, 326.
 Ejus miracula et mors, 329.
 Simonium ubi, 329.
 Sindus mons, 5.
 Smyrna terræ motum passa, 317.
 Socrates quando vixit, 204.
 Soli Egypti rex, 26.
 Solis longa defectio, 193.
 Solemnis Daphnes quæstia, 111.
 Solon philosophus quando floruit, 191.
 Sophocles quando vixit, 204.
 Sosibius Antiochenus Romæ obit, 290.
 Sosthenium fanum ubi, 96.
 Sostres Egypti rex, 28. Quas regiones subegit, 28.
 Sphingis descriptio, 60. Mors, 61.
 Siellarum discursus, 219.
 Stephanus episc. Antioch. occisus, 91.
 Stephanus præfectus Cesareæ occisus, 252.
 Sthenobora uxor Præti regis, 102.
 Antia dicitur, 102. Bellerophonem falso accusat, 102.
 Strategia a quo conditum, 243.
 Strophius Oresitis socius, 169.
 Suga urbs, 10.
 Su-phur vivum quid, 121.
 Sunica dux, 189. Persas superat, 189.
 Surenas quis, 26.
 Susianum castrum Justinianopolis dicitur, 179.
 Syce urbs, 120.
 Syche urbs Neapolis dicta, 84.
 Synodica papæ Romani, 238.
 Synagoge Judæorum incensa, 315.
 Synodus Nicæna contra Arium, 9.
 Synodus a Theodosio vocata et quæ in ea agebantur, 41. Ephesia contra Nestorium, 70. Chalcedonensis, 75. Constantinopolitana ab Agapeto episcopo Romano convocata, 221.
 Syria pro Judæa, 12. Unde dicta, 36.
 Syriaca lingua pro Hebræa, 12.
 Syrus Agenoris filius, 35. Arithmeticam docet, 59.

T

Taciti Augusti imp. regnum, descriptio et mors, 399.
 Taizanes Sarazenus, 198.
 Tantalus Mycenarum rex, 98.
 Tarquinus Superbus expulsus, 229.
 Tarsus urbs a quo condita, unde dicta, 43.
 Taurus rex Cretæ Europam abducit, 33.
 Taurus notarius Pasiphææ, 106.
 Telephus Italiæ rex, 205.

Templum Salomonis Jovi dicatur, 264.
 Templa Dianæ, Herculis et Martis motu terræ disrupta, 317.
 Tenebræ per integrum diem, 406.
 Thales philosophus, 193.
 Thales Milesius Atheniensibus legislator, 87.
 Thara statonarius, 63.
 Thebæ conditæ unde dicta, 38.
 Thebais Egypti urbs, 387.
 Thebanorum bellum civile et ejus causa, 61.
 Themis Græcus quænam invenit, 181.
 Theobonus quis, 53. Antiocham vitiat, 51.
 Theocritus comes occisus, 131.
 Theocritus episc. Cæsariensis, 254.
 Theodora Augusta crucem gemmatam Hierosolimam mittit, 148. Leonem circumforaneos prohibet, 174. Ecclesiis multas locupletat, 174. Diem obit, 227.
 Theodoras urbs, 178.
 Theodorus Teganistes, 139.
 Theodosius imp. Rom. Christianus, 57.
 Ecclesia interdictus, 45. Ejus mors, 41.
 Theodosius Augustalis interfectus, 119.
 Theodosius Jun. imp. Rom., 49.
 Factioni Prasinæ studet, 50. Ejus de Prasinis edictum, 50. Nuptiæ cum Eudocia, 53.
 Theodotus præfectus, 139.
 Theon philosophus quæ docet, 57.
 Theophilus Bithyniæ præfectus, 76.
 Theopolis quæ, 177.
 Thermus quis, bonis spoliatus, 387.
 Theseus Aegi Thesaliæ regis filius, 107. Phædram ducit, 108.
 Thessalonica quæ, et a quo condita, 243. Thermæ olim dicta, 243.
 Thestius Laconiæ rex, 100.
 Theuderichus consul Rom., 90. Contra Zenonem arma capit, 94. Atianismi sectator, 96.
 Thoas Scytharum rex, 178.
 Theobelus quæ excogitat, 3.
 Thules Egyptiorum rex, 26. Illi datum de Trinitate oraculum, 27. Mors ejus, 27.
 Thuras Assyriorum rex Baal et Mars dicitur et a Persis adoratus, 20.
 Thymbraeus Apollo, 139.
 Tiberia urbs Thraciæ, 304.
 Tiberias extructa, 303.
 Tiberius Rom. imp. regnum et descriptio, 299. Quænam Antiochiæ destruxit, 300. In Persas bellum movet, 300. Moritur, 312.
 Tigraus Armenus a Pompeio victus, 270.
 Tindarus maritus Leda, 100.
 Tiresias Boeotorum philosophus quæ docuit, 46. Relegatus, 46.
 Titus Vespasianus Palestinam vastat, 356. Imperator fit, 359. Ejus regnum et descriptio, 359. Mors, 340.
 Torcis Persiæ regem significat, 381.
 Trachonitis, 189.
 Trajan imp. regnum et descriptio, 350. Ejus bellum cum Persis, 352. Mors, 362.
 Transmigratione (de) animarum opinio a quibus inducta, 240.
 Tribonianus quæstor Antioch. magistratu privatus, 216.
 Tributum fumarium exactum, 317.
 Tribomites qui, 177.
 Trinitatem Orpheus agnovit, 91.
 Tripolis terræ motu concussa, et instaurata, 75.
 Triptolemus Inachi filius, 52.

Trocondes dux, 88.
 Troili descriptio, 132. Occidit ab Achille, 164.
 Tro a quo condita, 97.
 Troiani belli causa, 113.
 Tros Phrygiæ rex, 97.
 Tyana urbs, 342.
 Tydeus Diomedis pater, 207.
 Tyrannus Honorum rex, 159. In furcam actus, 160.
 Transi quas regiones diripuerunt, 12.
 Tritas militiæ magister, 101.

U

Ulysses oratio pro Palladio, 139. A Cyclope captus fugit, 148. A Polyphemo captus evadit, 149. Apud Cien comoratus, 151. Ejus socii in priores mutati, 152. A Polyphemo occisus, 153. In Charybdis incidit, 154. Ithacam pervenit, 155.

V

Valentiniani Severi regnum, 23. Uxorem regeat, 33. 4. Obit, 34.
 Valentinus regnum, 53.
 Valeriana quæ, 155.
 Valeriani imp. regn. et descriptio, 390. Mors, 393.
 Valerianus Valentiniani f. imp., 37.
 Valerius frater Eudociæ, 53.
 Varius senator Romanus, 514.
 Venetus color unde, 222.
 Verina Augusta, 87.
 Veronica mulier Judæa fluxu sanguinis a Christo curata, 306. Christo statum ex ære ductum lingit, 308.
 Vespasiani regnum et descriptio, 336. Templum ventorum condit, 379.
 Vigilius papa Rom. 228. Ejus nomen a sacris dyptichis expunctum, 228.
 Vindices qui, 116.
 Vindictus bruti servus manumissus, 250.
 Virgilius quando floruit, 277.
 Vita ianua Thrac quas regiones occupavit, 114. Ejus classis vivo sulphure combusta, 122. Victus, 123. In gratiam a Justiniano receptus, 152. Occisus, 154.
 Vitellii regnum, descriptio et mors, 355.
 Vites a Baccho inventas, 48.
 Vitus conjurator captus.
 Vox audita a Judæis sacerdotibus, in Sancto sanctorum, 319.

X

Xanthicus mensis idem cum Aprili, 116.
 Xenophon quando vixit, 240.
 Xerxes Coadi filius, 174.
 Xyletus Gothirus, 169.

Z

Zacharias Tyrus patriarcha factus, 149.
 Zamanazus Iberorum rex, 189.
 Zarus vir senatorius Romæ, 347.
 Zenobia uxor Enathi, 392. Captiva fit ab Aureliano, 397. Interfecta, 398.
 Zeno imperator, 84. Ejus regnum, 86. Contra Constantinopolitanos arma movet, 89. Ejus edictum, 91. Mors, 101.
 Zethus Antiochæ filius, 53.
 Zilgibis Hunnorum rex contra Rom. arma capit, 157. Occisus est, 158.
 Zoroaster astronomus Persicus igne celesti assumptus, 20. Ejus cineres Persici regni tutela, 20.
 Ziannica Ponti, 399.
 Zinthius Lazorum rex Christianus facius, 154. Valerianam ducit, 155.
 Ziteca neri datus, 159.
 Zittas militiæ magister, 157.

INDEX RERUM MEMORABILIVM

ET SCRIPTORUM QUI IN EPISTOLA BENTLEII EMENDANTUR

Revocatur lector ad paginas editionis Oxoniensis numeris inter uncus positus expressos.

- Æschylus emend., 58, 76.
 Æschylī σχολ. not., 76.
 A: et e eodem sono efferuntur, 56, 75.
 Altra Callimachi, 71, 72.
 Allatius not., 51.
 Ἀλκιμαχίδας (ὁ τὴν) γράψας, 19.
 Anapæstorum ratio nunc demum observata, 26.
 Antimachus Colophonius, 9, 63.
 Apella (Judæus), 81.
 Apollodorus em., 19.
 Aristophanes Com. em., 21.
 Arist. σχολ. not., 20, 23, 51. em., 53, 54, 64.
 Aristoph. Grammat. em., 15.
 A: terminationem ubi servant Latini in Græcis vertendis, ubi mutant, 77, etc.
 Athenæus em., 9, 53, 55, 56, 60, 63, 68, 89.
 Attius poeta trag. em., 27, 28.
 Auleas commentitius tragicus pro Æschylo, 43, 69.
 Βέζυ, ζαμψ, χθώ, κληκτρον, σφίγξ, 48.
 Βόττιος, Βούττιος, Βώττιος, apud Malalam pro Βρούττιος, 71.
 Camerarius not., 91.
 Casaubonus Is. not., 46, 53, 56, 57, 89.
 Κα. syllaba neque Græca neque Latina, 90.
 Cicero em., 28.
 Clemens Alex. em., et explic., 47, 48.
 Clodius Neapolitanus, 49.
 Κναζέζι, χθύπηκς, φλεγμώ, δρόψ., 48.
 Creophylus poeta scripsit Οἰχαλία; Δωσιν, 61, 62.
 Damascius ἑπὶ ἀρχῶν MS. em., 5.
 Demarchus apud Mal. pro Dimarcho, 72.
 Demetrii Com. fabula Σικελία, 58.
 Dinarchus poeta, 72.
 Dionysius Halic. em., 72, 73.
 Dominus Chron., 75.
 Empedocles em., 7.
 Ennius em., 43.
 Ἐπίγονοι Homeri poema, vel Antimachi Colophonii, 62.
 Epigramma falso inscriptum, 53. em., 71.
 Ἐπταπάκτιος Homeri poema, 62, 63, 64.
 Erasmus not., 21.
 Erotianus em., 23.
 Etymolog. M. not., 76, em., 53, 61, 89.
 Eudæmon Pelusiota not., 88, 89.
 Euphorion em., 59.
 Euripidis Danse, 14, em., 16. Ἀλ-
 κμαίων ὁ διὰ Ψωφίδος, 18. Sthenebæa em., 20. Κρήτις, 22, emat-
 20. Hippolytus διωκευσεσμένος, 51. c
 Iphigenia in Tauris em., 42.
 Eurip. (in) tragœdiis perperam ponuntur Pasiphae, 22 et Europa, 44.
 Euripidis. Schol. em., 20.
 Eustathius em., 53.
 Ἡρακλεῖος deus Orphicus, 3, 90.
 Fulgentius Planc. not. et em., 72.
 Galenus em., 57, 58, 59.
 Gatakerus not., 46.
 Grotius not., 15, 21, 21, 26, 66.
 Gruteri Inscriptiones not. et em., 79, 82.
 Gyraldus not., 50.
 Hamartolus em., 44.
 Harpocration em., 67, 68.
 Hecateus Abderita de Judæis a Judæo quodam Hellenista confectus, 15, 92, 93.
 Hesiodus em., 61.
 Hesiodi et Homeri certamen, em., 63.
 Hesychius em., 15, 18, 32, 36, 58, 51, 53, 60, 63, 65, 76, 77, 89, 94.
 Hesychii hallucinationes, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 48, 55, 56, 63, 93, 94.
 Hesychio (in) παρεμβεβλημένα quædam, 53, 54, 549, 6.
 Homerus em., 75.
 Horatius explicatur, 81.
 Joannes Malalas : vide Malalas.
 Jonis Chii poetæ tragicæ ætas et scripta, 50 et seqq. copiose.
 Jon rhapsodus apud Platonem alius a Chio, 50, 51.
 Jonsius not., 51.
 Liberatus diaconus em., 87.
 Lucretius em., 42.
 Magnetis comici fabulæ, 52.
 Λύδοι διωκευσεσμένοι, 52.
 Malalas sive Malelas in casu recto, non Malela, 77 et seqq.
 Malalas em., 2, 5, 6, 12, 16, 43, 70, 71. Explic., 22, 45, 71. Castig., 17, 33, 41, 42, 44, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75.
 Μάρπηκς, σφίγξ, κλώψ, ζευχθδόν, 48.
 Martianus Capella em., 94.
 Menagius not., 50, 51, 62.
 Meursius no., 40, 46.
 Μῆτις deus Orphicus, 3.
 Minos commentitius trag. pro Jone, 45.
 Niclas poeta em., 21.
 Nonius Marcellus em., 27, 80.
 Νωπιδισθαί vox Ionica, 63.
 O: et v inter se permutantur, 73, 76.
 Omphale Ionis Chii fab. Satyrica, 56, 75.
 Oracula subditiia Gr. philosophorum
 ex MS¹ hic edita et em., 7, 8, 9, 10, 11.
 Orpheus em., 2, 5, 6.
 Pauli (S.) locus in Ep. ad Galatas em. et exp., 96, 97, 98.
 Pausanias em., 61, 62.
 Photii patriarchæ Lex. Gr. MS., 15, 20, 36, 55, 61, 65, em., 16, 32.
 Plinius em., 29, 79.
 Plutarchus em., 15, 21, 76.
 Pollux em., 15, 20, 35, 40, 46, 54, 58, 76.
 Porphyrius em., 28, ejus Fragmentum de Κναζέζι etc., ex MS. editum et em., 49.
 Priscianus not., 88.
 Priscus Thrax de bello cum Attila, 85.
 Proclus in Parmenidem MS., 3.
 Prosper in Chronico em., 85.
 Φάνης deus Orphicus, 3.
 Quintilianus not., 80.
 Rufinianus (Julius) em., 43.
 Salmastius not., 48.
 Σαλμωνίδης Sophoclis fabula Satyr., 59, 60.
 Σάτυροι pro fabula Satyrica, 15, 57.
 Scaliger Jos. not., 21, 26, 72, 80.
 Scal. Jul. not., 50.
 Solinus em., 29.
 Sophocles em., 46, 57, 58, 59.
 Sophoclis locus commentitius, 12, 91, 92.
 Sophoclis σχολ. em., 60, 61, explic., 91.
 Sophronis liber Θυνοθήρας, 89.
 Henr. Stephanus not., 76.
 Strabo em., 57.
 Suidas em., 53, 62, 63, 64, 69, 83, not., 52, 66, 93.
 Testamenti (Novi) editio gemina a Cl. V. Jo. Millio procuranda, 93, 96.
 Thales apud Malalam pro Thallo, 71.
 Θεμερῶπις, 76.
 Theodosii Epitoma τῆς καθόλου Herodiani ms., 57.
 Theognoti Canones de orthographia MS. Gr., 77.
 Theomis tragicus falso appellatus pro Thespide, 43.
 Theophrastus em., 83, 88.
 Theophrastus em., 57.
 Thespis 46, em., 47.
 Τραγυοί Jonis liber, vel Epigenis, vel Orphei, 68, 69.
 Tzetis interpretatio Homeri allegorica ms. em., 63.
 Varro em., 80.
 Vossius Ger. not., 43, 51, 62, 72, 83.

INDEX ANALYTICUS

AD S. ANDREÆ CRETENSIS OPERA.

Numeri Arabici ad columnas hujus editionis lectorem revocant; litteræ a b c d paginarum divisiones indicant.

A

Abgaro duci veneranda Christi Jesu imago, similitudinem habens corporeæ ipsius formæ, primo mittitur, 1502, b.

Abraham patriarcha, et promissiones ad eum factæ, 825, a, b, c. Abraham arietem in excelso montis fastigio symbolice sacrificans, præfigurabat crucis in altum elevationem. 1402, a.

Achab, Elia reprehendente, pœnitentiam egit, 115, f, d; 1188, a, b.

Ægyptus describitur; frugibus opimæ, scelestæ moribus, 1218, 1219. Geon flumen, idem ac Nilus, mediâ decurrens, annua alluvione, ceu mare efficit ac mire fecundat, *ibid.*, b, c. Patapii patria, illius collatio cum altera patria qua natus est Christo, 1218, b, c.

Affectiones humanas gustavit Christus, ut suam in nos homines necessitudinem proderet, et ut liberi ab affectionibus redderemur, 1047, b.

Agatho Cretensis Ecclesiæ archidiaconus, 1458, c.

Alexander Magnus, cum Darii filii ad concubitum propenderent, regali animi præstantia indigna tulit, dicens: Turpe est, ut qui viros vicimus, a mulieribus, superemur, 1122, d; 1123, 4.

Alexandra imperatrix, suasionem sancti Georgii ac miraculis quæ operabatur credens, æmula efficitur virtutis Moysis, 1191, c.

Amicus demortui solum usque ad sepulcrum, 1295, b.

Anatolius belli dux, a S. Georgio conversus, palmam martirii retulit, 1190, c.

Andreas, Cretæ archiepiscopus, cognomento Hierosolymitanus, Damasco oriundus, artibus liberalibus probe excultus, Hierosolymam venit, vitamque init monasticam; auctor Magni Canonis, secum deferit Constantinopolim, quando ab Hierosolymorum patriarcha Theodoro ad sextam synodum missus est; ibi cum adversus Monothelitas fortiter decertasset, Ecclesiæ Constantinopolitane diaconus et pupillorum curator creatur; præcipuam operam in panegyricis ponit, et brevi ob magnam vim dicendi Cretæ archiepiscopus ordinatur, 1259, a, b; 1362, 1567. Visione corpeus, Patapii ascetæ Ægyptii laudationem suscipit, 1258, *et seqq.*; modestia tamen silet ejusmodi visionem, enarrantem anonymo, 1251, a, b. Cum satis multo tempore suam sedem tenuisset, in urbe Mitylena migravit ad Dominum, 1563, c.]

Andriaca Myrensium portus, 1262, a.

Angeli valde sunt misericordes, et jucundissima ipsis est nostra ad Deum cum emendatione reversio, 886, c. Angeli, natura ignea et luminosa, quocunque jussio divina injungit, nullo labore feruntur, 1278, b, c. Mortuorum lectum circumstant, depositum exigentes, 1283, d.

Anima cuiusnam præcepto a corpore separatur, præterquam illius qui olim colligavit, 1279, c; 1290, c. Animæ statum ab egressu a corpore querere non hominis est, *ibid.*

Anna, Dei amans, sobria et continens, sed sterilis, Mariæ Virginis fit mater, et quomodo, 815, b, c; 859, c, d; 875, c, d. Mariam, filiam a Deo datam, promissionis arrhabonem utero gestavit et peperit, 812, a, b. Annæ partus quod complectatur mysteria, 878, c. Annæ conceptionem Græci colunt die nona Decembris, inque ea colatum mundo beneficium; quam velut inchoatæ cœconomia ac sacramenti reparationis humanæ, in Maria infante tunc primum nata ac prima nativitate, antiqua religione recolunt, 1506 *et seqq.*

Annuntiatio est gaudii, non tristitiæ; voluptatis, non mororis animi salutatio, 891, a. Annuntiatio Deiparæ Virginis Mariæ, 882 *et seqq.* Die vicesima quinta Martii celebratur, 1550, a, b.

Apostolos præcipuos, ut iam necessitudine ad ipsum propinquiores, in montem excelsum duxit Christus, ut

supra fulgur micantem divinitatis suæ gloriam et splendorem ostenderet, 931, d, 934, a. Apostoli ubi dogmatum tubis clausissent, idolorum prodigaverunt errorem, Christum superexaltantes, 1571, c.

Aromata, verba Dominica, 983, b.

Athanasius a S. Georgio conversus, ex mago martyr efficitur, 1191, b.

Aurum probe sonans, continentia; argentum, castitas, 983, b.

Avaritia, animo corruptela, 1179, a.

Azarias et socii ejus in Babylonicæ fornacis igne manus in altum sustolientes, crucem exaltatam adumbrabant, 1042, a.

B

Basilius, basis et sedimentum virtutum, sulcimentum Cappadocum, orbisque universi illustris gloriatio, 923, b. Columna et firmamentum Ecclesiæ, 926, a. In morte Moysi similis, neuter enim suæ ad carnem affectionis monumentum vitæ reliquit, 926, b, c. Octava Circumcisionis die obiit, 927, b. Eodem cum theologo Gregorio spiritu innotescit et ipse theologus, *ibid.*, c. Ejus præcones Gregorius uterque et Ephraem, qui et divina revelatione agnoscit, *ibid.* Vota ad ipsum pro imperatore, pontificibus, etc. 930, a, b, c.

Beatitudines octo, 1566, a, b, c.

Beneficium seipso auctius reddit a beneficiato ad beneficium, atque adeo in beneficii acceptione quædam reciproca beneficii collatio est, 946, a.

Bethania, moraliter exponitur obedientiæ domus, 998, a.

Boni communione nulla rex exors, ipsum tamen totum quod est, capi non potest, 950, b.

C

Calvaria locus in medio terræ situs est, 1045, a.

Cantities nihil juvat, si desit simplicitas, 1010, a.

Celebritatis decus est, tum salutaris oratio, tum divina aliqua actio, 1174, b.

Charitatis quæ bonum nullum sublimius, sex species recensentur, 959, d; 942, a. Charitatem amittit qui non humiliatur, et spernit is qui non diligit, 1258, c.

Christianismus nihil improbatum vel inusitatum habet, 1502, b.

Christus processit homo, impleturus quod defectus erat, deteriorumque loco meliora illaturus et perfectiora, 810, b. Per illum divinitatis divitiis adepti sumus, *ibid.* Quomodo suam ipse operatus est incarnationem, 815, a. Christus ex sancta Maria, arcana et inexplicabili ratione, sicut novit ipse solus, sine carnis voluntate, Deusque ipse perfectus, 1514, a. Christus Davidis filius simul et Dominus, 818 c. Christus Dei Filius, qui et ipse Deus est, ex Juda quidem, testante Apostolo, effloruit filius autem prodit Virginis, testante Evangelio, 822, c, *et seqq.* Duplicem obtinuit dignitatem, scilicet sacerdotii et regni, 826, a, b. In illo prophetia Jacobi patriarchæ impleta, 827 *et seqq.* Christus sacerdos templum ipse sibi ædificavit, 875, a, b. Adventi in hunc mundum quiete et submisce, ita agens, ut lateret principem tenebrarum, 952, b, c. Christus misericordiæ largitor, similis nobis factus, æque ac nos humanam subiit conditionem, omnesque naturæ nostræ proprietates, peccato duntaxat excepto, 850, d; 887, b. Christus nuncupatur Virginis filius, 914, c. Christus Jesus Deus est, Gratia est, Veritas est, 845, b; 1006, c; per eum cognoscimus Patrem, et ad eum accessum habemus et recipimus Spiritum sanctum, 1006, c, d. Christus octavus ab Adamo legislator, 922, b. Christi vitæ rationem, quam ad tricesimum usque ætatis annum tenuit, nusquam Scripturæ commemorat, 851, c. Christi miracula, 1018, b, c. Christi virtutes, erux, 1045, b, c; 1046, a, b. Christus quot et quanta in passione sustinuit et quomodo, 1044, 1015. Christo moriente patrata

miracula quæ, 1015, c. Christi mors nobis vitam et felicitatem attulit, 858, a.

Circumcisio carnis Christi, miraculo plena, præconio celebranda die octava Nativitatis, 914, b. Circumcisionis religio in reducta est cum prima nominis impositione, octa a di in anti indicta 922, a. Circumcisio carnis superfluum amputat, ac futuræ in posterum octavæ signaculum tribuit *ibid.*

Cælum, magnum illud et pellucidum universi tegumentum, a quo et quomodo conditum, 1278, b, c. Cælorum gaudia et delicias, 1099, d; 1102, a.

Cena Pharisaica et cena mystica quæ, 1011, a, b, c. Communione utilitas et effectus, 1806, a, b, c.

Corpus tripliciter divisibile et distentum, circumscriptionem est, suscipiturque ut a loco in locum migret; hæc illi natura est, ut etiam unione ad Deum, nihil ejus amiserit quod ei a natura proprium est, 966, d. Corporis humani vilitas et abjectio ex ejus dissolutione patet, 1290, d; 1291, a, b.

Crux, gloria Christi et exaltatio, 959, d; 1002, d; 1022, 1025. Mundi totius salutis causa, 962, a. Stadium in terra supremum, 914, c. Quot et quibus appellata, in Scripturis, nominibus, 1050, a, b, c. Crux carnis mortificationem, affectionum vacuitatem et rerum præsentis rei oblivionem nos docet, 1211, b. Crux sicut signum cui contradicitur a Simone Jesum in unius tenente designatur, 1045, b. Crucis exaltatio, et quos produxit effectus, 1017 *et seqq.*; 1035 *et seqq.* Crucis qualis et quanta possessio; qui illam possidet, possidet thesaurum, 1019, a. Crucis meminisse, insignis gaudii materia, memorisque imminutio, *ibid.*, a. Crux adoranda, et quare, 1504, a.

D

Daniel in laeu leonum vocem ad Altissimum elevans, crucis exaltationem prædelinebat, 1012, b.

David canticorum scriptor et propheta; illi quod juravit Dominus adimplere, 818, b, c. Patriarcha et rex fuit, et utroque nomine Dei alatus, 822, b. David rex magnus et Dei parens, 887, b. David ex tribu Juda, ex Davide vero Christus, 826, c. David leo, catulus autem leonis Christus, 851, b. David reprehensus a Nathan, peccatum a se non arrogans sed penitentia depulit, 1119, b.

Dentes lacte candidiores, verba Christi lacte candidiora et quacunq; nive spendidiora significant, 851, b, c.

Des derium ubi est, palam est sublatum esse omnem timorem, 1145, c.

Deus, res quædam est indefinita, quam non possumus compleri, quæque nulla clandestis circumscriptione, 970, a, b. Deus glorificans se glorificat et eos exaltat qui ipsum exaltant, 1110, c. Deus est tardus ad pervertendum, et velox ad salvandum; omni in nostrum conversum in expectat, 1118, b. Deus suos gloriosos efficit, ut eos qui oim fuerunt a longe, adduceret ad se ipsum, 822, b. Deus, quem nullus usquam locus caperet, Virginis utero gestatus, 885, a. Deus misericordia um Pater, solus ipse soli nato ex ipso, humanam naturam, spon am tradidit, 886, c; 887, a. Filium suum ad nos indignos misit, ut eorum qui offenderent operaretur salutem, 891, c. Deus humana forma conspicuus, qui magis potum, 871, b. Deus quanquam in corpore, et Virginis inclusus utero, incircumscribitur est, 911, c. Deus qui mo is est expertus et incomparabilis, qui imperscrutabilis et innominabilis, homo factus, palam iterum indito nomine declaratur, et cognomen in circumcissione accipit, 911, c.

Diabolus astutia et genio humanam omnem ingenuitatem suæ subiecit servituti, 885, a. Diabolus nicticorax in arvore inani superbie nidum suum elaborat, 1235, c. Diabolum latet Mariæ virginitas, ipsiusque partus, itemque Christi mors, 854, c.

Dies, gratiam et veritatem quibus collustratur qui evangelicè in tenet iter, signat, 965, a, b.

Dioctetianus imperator, impietatis dux et amator studiosissimus, 1171, d. Rebus pessimis studio intentus, ut superstitione religionem mentiens, ubique idolorum cultum auxit, 1175, a.

Dionysius, vir divina doctissimus, magnusque celestium rerum additio, 1062, a. Sublimis divinorum interpres, sublime volans celorum aquila, sacris divinarum imaginibus penissimus animus, 1065, b. Quid dixerit de dormitione vel assumptione Mariæ, 1062, 1065. Eius varia eogia, *ibid.*, *et seqq.*

Dioscorides martyr, Myræ tutelaris, 1205, b.

Dom tuis, vir religiosus et moribus honestis, 1245, c. Dominica in Ramos palmarum sacramenta quæ sint, 990 *et seqq.*

Dormitio vel assumptio B. Mariæ Virginis, 1046 *et seqq.*, 1071 *et seqq.*, 1090 *et seqq.*

E

Ebrietas effectus mali, 1126, d. Ebrietatis dæmon Herodem homicidam reddidit, 1151, c.

Ecclesia Mariæ Assumptionem magno apparatu celebrat, 1079, c. Ecclesiæ ornamentum crux Christi, 1058, b.

Elermosynis purgantur peccata quæ sunt Christianorum victoriæ impedimenta, 1179, b.

Elias zelator, non ferens mulieris iram, exilium et fugam tanquam proprios lares, et solitudinem non secus ac civitatem amplectebatur, 1114, b. Elias et Enoch, alter curru subvectus, alter sublime elatus rapti sunt, et quare, 1082, a.

Ephraem, qui Spiritu divino arcana judiciorum Dei fidelium cordibus ceu potandis infundit, 927, c.

F

Facies Christi supra fulgur effulgens in transfiguratione quid significet, 947, d; 950, a.

Festi diei honestas et jucunditas Barbaris ea erat, ut omni turpitudine et intemperantia dæmones cohererent, secus vero Christianis, 1174, b.

Fides per sermonem, sermo autem ex bona voluntate procedit, 1254, c. Fidei scutum, quo exstinguuntur omnia tela ignea nequissimi, 1179, c.

Flores pietatis, ex quibus favi messis sponte procedunt, quorum ducto animi sanitas est, 1175, c.

Fornicatio a luxuria existit et a repletionem, 1262, c. Fructus prohibiti in para liso dulcis gustus, turpis deformitatis causa factus est, 1271, c, d.

Fumus velut iræ præsidium, 938, c.

G

Gabriel, medius Dei et hominum, totius reconciliationis pignora primus Virgini Mariæ annuntiavit, 890, b; et quomodo, *ibid.*, *et seqq.* Hæret Mariam salutaturus, 891, 891. Exponitur illius salutatio, 891, 895. Ab ejus ore Mariæ encomia, 898 *et seqq.*

Gaudii accamatio ad Mariam, 878, d *et seqq.*

Genealogie Christi juxta Lucam et Mattheum inter se non dissentiunt, prior enim, velut sermonem retrorsum flectens, naturales patres prætermittit, et legales tantum commemorat, posterior vero naturalium patrum mentionem aperte facit, 847 *et seqq.*

Gentes omnes Christum adorant, 850, d; 851, a. Gentes omnes Dei sunt creature, 875, b.

Geon fluvius, qui et Nilus, mediam decurrens Egyptum, annua alluvione, ceu mare efficit et mire fecundat, 1219, b, c.

Georgii martiris encomium, 1170 *et seqq.* Georgius re et nomine dulcis; nomine divinam actionem, actioneque gratiam nomini respondentem in seipso ostendit, 1175, a. Georgius patriam habuit Cappadocum regionem, altricem vero Palestinam; a proavis Christianus, juvenili ætate canus sapientia, 1178, b. Ad imperatorem venit, mundani honoris gradum exquirens, et regnum celorum sortitus est, *ibid.*, c. Omnia sua bona vendit et dat pauperibus, 1179, a, b. Injurie Dei impatiens, ultro in arenam, medius inter tyrannos prorumpit, clara voce profertens se Christianum, 1182, b, c. Illorum deos dæmones appellat, 1185, a; minas irridet, blandisque pariter adulationibus acquiescere renuit, *ibid.*, b, c. Variis dilaceratus tormentis, ad omnia constans se exhibet, 1186, a, b; a rota incolumis, *ibid.*, c, d. Illius miracula, 1191, a, b.

Gesta Christi divina, miraculi ac stuporis plena, 914, b.

Gethsemani, ubi Deiparæ Mariæ sepulcrum, 1105, a. Glorificantes Christum a Christo glorificantur, 1023, b; 1110, c.

Glycerius, quem Georgius prodigio vituli, ab idolorum irrationali observantia et supersticioso cultu absolverat, martyr celeberrimus evasit, 1190, c.

Gratiæ magnitudo linguam et mentem superat, 958, a.

Gregorius Nazianzenus, ejus studii irrigata nobis theologia illustrius splendescit, 927, c.

Gustus dulcis turpis deformitatis causa factus, 1271, c.

H

Hebdomas in antem completæ, octava eundem ad perfectum provehit, 919, c. Hebdomas crementum induci, octava perfectionem, 922, a.

Hebræi suarum facultatum tertiam dabant partem, 1262, d.

He'na Imperatrix, Deo favente, crucem Christi detegit, 1026, a, b; 1038, a, b.

Herodes Joannem Baptistam occidit, 1111, b, c et seqq.

Herodiades libidinis magistra, 1115, d.

Homo qui sit; ejus natura et finis, 1270, a, b, c. Hominis primi inobedientie effectus, 1174, a, b. Filius natiuitas brutorum more ab originali peccato, *ibid.* Hominis plasmatio, cuius opus, 1275 d, 1278, a. Homo moriens nimio stupore correptus, turbatur et horret, 1286, a. Humani corporis vitia a morte, 1290, d; argumento sunt posita sepulchra in suburbis, 1291, a.

Humilias obedientiam prae-scribit ac docet, 985, b. Universas virtutes amplectitur et Christo nos conungit, 1235, a, d. Peccator in per poenitentiam et confessionem iustificat et salute efficit dignum, 1239, b. Humilitas omnium peccatorum purgatrix, 1265, b. Illius vis, potestas et auxilium, 1266, d.

Hypocrita, pomum Solomonicum, maturans quidem belle quae sunt externa, quod vero ad interna pertinet, putridus est et ingratus, 1255, d.

I

Ignis et nubes columna, quibus deducebat Deus errantem per desertum Israel. ex Aegypto profugum, crucis signum exhibebat, 1051, b.

Ignorantia nostra est, et qui ab ea sunt motus, 975, b.

Imaginis honor ad prototypum transit, 951, a. Imaginem in sanctorum usus et cultus antiqua fuit traditione, et habemus exempla inconcussa, 1502, 1505.

Imitatio concilio est; conciliatio autem, assimilatio et expressio, 946, a.

Incredulitas maximis praecurrere miraculis solet, 978, c.

Iniurie, convicia et tormenta patienter toleranda, Christo nobis exemplum praebente, 1014, a, b, c.

In utilitate abominationi et odio est, atque vitiorum gravissimum; a Deo longissime arceat hominem, 1259, b.

Intemperantia et actio libidinosa quantum malum, 1122, b. Intemperantia voluptatum vitiosa, quae praemia impudicis largiatur, 1154, a.

Inventio sanctae Crucis non temere in Ecclesiis Dei celebratur, et quare 1055 et seqq.

Invidia sequitur superbiam, invidiam homicidium, 1254, c, d.

Ira societatem cum laetitia non habet, 1122, a. Ira et cupiditas, duae affectiones, quae sunt in nobis, maxime generales, *ibid.* b, c.

Isaac, assumptus sacrificii lignis, crucis gerebat figuram, 1051, a.

Isaia, serra lignea sectus medius, crucis Christi exprimebat typum, 1051, b.

J

Jacob excelsae scalae acerrimus contemplator, 822, d. Multiplici filiorum sobole praedives, huius sortium distributionem in benedictionibus edisserit, 826, d et seqq. Jacob permutas manus nepotibus olim imponens, symbolice Christi crucem praesignificat, 1050, a.

Jejunii munera quae, 985, a, b, c.

Jerusalem antiqua et nova; altera rea sanguinis prophetarum, altera miraculorum Domini administra; altera redolet cruenta sacrificia, altera Dominici sacrificii fragrantiam spirat, 1005, a.

Jesus dulcis, omni dulcedine dulcor, totus desiderabilis, omniumque desiderabilium ultimum desiderabile, 845, a. Jesus interpretatur, qui misericordiae dispensatione ad salutem omni operatur, 910, c. Jesus lacrymatus est non Lazarum defunctum, sed potius Judaeos incredulos, 975, c, d. Jesus Dominus semel mortuus est, unius illius communis mortis pretium factus, ut omnes nos p'ane ab amara mortis servitute eximeret, 1047, d.

Jezebe, superstitionis deorum doctrix, 1115, d.

Joachim, vir mitis, modestus ac divinis innutritus legibus, Mariae Virginis pater et quomodo, 815, b, c; 839, c, d; 875, c, d. Joachim et Anna illius uxor legalibus sacerdotibus dona obulerunt, sed repulsi ut infecundi et steriles, Deum invocaverunt et fuerunt exauditi, 815, c; 875, c; 1507, c; 1510, a. Joachim ex regia tribu travit genus, et quod careret prole, probro afflictebatur, 1526, a.

Joannes Baptista, praedicans populo baptismum poenitentiae et filium aqua mundans, septimus palam legislator ostenditur, 922, b. Joannis Baptistae decollatio, 1110 et seqq. Illi a Domino talis contexta fuit corona, quali nemo unquam terrigena redimitus fuit, 1110, c; illius loquendi libertas, 1111, a; legis zelus, *ibid.* b, c; Phinees et Elia major, 1114, a, b, c. Variæ illi a scriptura

a scriptis appellationes et varia nomina, 1138, 1136; habuit actiones iis congruas appellationibus, 1159, a, b, c. Illius martyrium et mors quid nos edoceat, 1151, 1155.

Joannes evangelista, diu in verbum tonitruum Verbi 810, b; tonitru theologiae, 995, a. Joannes oculatissimus oculorum inspector, arcana enarravit, 959, b.

Josaphat regis Juda sepulchrum in valle Chauthmoris situm, 1058, a.

Joseph, Jacobi filius, in lacu habitans, sepulture et resurrectionis Christi typus, 1354, c.

Joseph Mariae sponsus, natura quidem filius Jacob, juxta autem legem, filius Ueli, 851, a; 915, c. Davidis filius, ex Davide ortum in uxorem duxit Mariam, 819, c. Pater Christi apud omnes praedicabatur, 855, a.

Judaei iure nocti assimilantur, quibus incredulis merito Christus lapis offensionis et petra scandalii factus est, 965, c. Judaei contumeliis in Christum debachantur, 822, c; 846, d. Ut Lazarum viderent suscitatum, livido animo in Christum conjuraverunt, 1102, c. Judaei invidie stimulis agitati, passionis Christi instrumenta in ima terra defoderunt, 1025, c; 1026, a. Illi tandem inviti manifestarunt, 1058. Judaeorum quandiu res foruere, praecepta Moisaica vixerunt, 846, c, d. Ma a quibus propter peccata a Deo fuerunt excruciat, 847, a.

Judas Iscariotes, mendax et avarus; simulat affectionem in pauperes, al specie amantis pauperum, raptoris ac iuste fraudulentis mentiarum personam, 1010, c. Osculo tradit Christum, 1415, b, c.

Judith elevans acinacem in Holophernis dormientis caput, crucis praefigurabat exaltationem, 1042, b.

Julianus apostata super imaginem B. Mariae in urbe Lydda servatam miratus est, 1505, a.

L

Labor virtutum, et mors pro pietate suscepta, ut dulcis a Christianis praepatur, 1174, b. Laboris comes est tristitia, 1271, b.

Lapi li pellucidi, actiones studiosae, 985, b.

Lapis et spelunca in monumento Lazari quid significant, 778, b.

Latro ad agnitionem Dei evectus in cruce, locum aperuit quem clausit deceptus Adam, 1054, b.

Lazari quadriduani resurrectione, 959 et seqq. Lazari spelunca, cor tenebrososum Judaeorum; lapis ei superpositus, infidelitatis eorum durities et resistentia, 978, b. Lazare, veni foras, vox Domini est, regia iussio, potestatis imperium, 979, b, c. In Lazarum canon, 1586 et seqq.

Leo dignitatis regiae typus, 851, b.

Lex scripta vel Moaica nihil ad perfectum deduxit, 890, b.

Libertas sermonum ubi est libera, ne minima timiditatis reliquiae consistunt, 1145, c.

Lignum vitae, crux, 1030, b. Lignum crucis benedictum, et quare, 1054, a, b, c.

Lucas evangelista magnus, magna nobis sacramenta enarrat; vere Paulus es quod conscripsit Evangelium, 915, a. Ipse suis manibus Christi et Mariae Virginis imagines pinxit, quae in urbe Roma servari dicuntur, 1505, c. Lumen sempiternum, Christus, 1002, c.

Lux mundi, Christus, 965, a.

Luxuria quem fructus s'is tribuat amatoribus, 1154, a. Lydda, quae vocatur Diospolis, imaginem B. Mariae non manufactam, a temporibus apostolorum, conservat, 1502, 1503.

M

Malus occultus manifesto pejor est, nec diaboli dissimilis, 1258, d.

Maria nata est, non ut quidam dicunt septimo mense vel sine viro, sed novem completis mensibus, et ex viri conjunctione et semine, 1511, a. Illius Nativitatem octavae septembris die celebrat Ecclesia, 1515, c; haec natiuitas celebritas est, et generis reformatio, 807, b. Ex illa sa us et expectatio gentium, 810, c. Neptos erat Matthan et Mariae ejus conjugi, 1526, b. Illius conceptio et partus ineffabilis et inextinguibilis, 1522, c. Maria ad angeli salutationem turbata haesitat, et quare, 905, b, c. Maria, Dei genitrix, ex cujus utero processit divinissimus ille indutus carnem, quam sibi ipse in temp'um novum admirabili plane modo coepigit, 811, c. Maria p'ane mater, quae sunt matrum necavit, mirabiliter lactans quem sine viro Filium procreavit; virgoque, partu edita prole sine semine, virgo casta mansit, post etiam partum integra ferens virginitatis signacula, 814, c, d; 819, c; 839, d; 875, d; 898, b. Maria Davidis filia, 818, c; 826, d; 835, b, c; seminis loco, verbum Gabrielis suscepit, 819, c. Maria, Davidicus ramos, virga Jesse, germen Juda, 851, c; cujus uterus coelum factus est, quando quidem qui nullo

loco excipi potest, is in eo contubernium habuit, 842 c. Maria nomen, omni laude omnique honore prosequendum, 842. d. Maria multimodis honestata nominibus, in variis Scripturæ locis, 865, 866 *et seq.*, 879, 891, 893, 899, 1067, c, d; 1070, a, b; 1096, 1098, 1106. Maria spiritalium aromatum aurea acerra, 878, d. Commune Christianorum omnium perfluum, 879, c. Cœlorum porta, *ibid.* d. Maria prophetarum et patriarcharum gloriatio, necnon impervestigabili Dei præsentiarum ac decretorum prædictio, 893, c. Maria soporata equidem gustavit mortem, non tamen detenta mansit, nisi tantum ut naturæ cederet legibus, ac dispensationem impleret, quam a principio in hominum genus, omnia pervadens Providentia fixisset, ac voluisset immotam, 1054, a. Cur nemo theologorum doctorumque sacrorum, quæ ad Dei genitricis intemeratum transitum spectant, conscripserit, aut aliquam nobis de ea re scripturam reliquerit, 1059, a. b. Maria, in manus Dei deposita anima, vitam in carne finivit; Gethsemani sepulta, 1063, c; hic apostoli et discipuli omnes, per universam terram dispersi, a Spiritu sancto congregati, astiterunt, 1066, b, c, d. Mariæ corporis gloria post mortem, 1070, c, d. Mariæ Virginis partus corruptionem omnino effugit, nec sepulcrum illam a morte extremam corruptionem admisit, 1082, d. Mirabilis in sua assumptione, 1087, b, c, d. Ad tumultum ejus quanta angelorum, hominum et animarum congregata multitudo, 1090, 1091.

Maris terminus arena; il a frenante mansuescit, 1279, b. Martyrum monumenta semper splendida, et omnium ore laudanda, 1170, d.

Matthæus, prius publicanus, dein arcanorum mysteriorum interpres, 817, c.

Mors non est vera mors, sed potius dormitio et ad alteram vitam reversio, 1050, a, b; non aliud habet intelligi, quam separatio anime et corporis, ut ea partium disunctione, ac postmodum commissione, spiritus resurrectionis provocet, *ibid.* Mortis in nos tyrannidem labefactavit Christus, 1047, a; illam obedientia destruxit, 1091, c.

Mortui non lugendi, 1282, b, c; pro illis orandum, 1287, a, b. Mortuum quidquid est corruptioni obnoxium et dissolvitur, 938, b. Mortuus quomodo ilacrymandum non docuit Jesus, 975, d. Moriendum ut vivamus, 1163, a. Mortalem mori non stupendum, 1299, 1025.

Moses vera loquebatur, utpote os ad os Deo, qui veritas est, remotis arduis loquens, 881, d. Moses in monte orans contra Amalecitas, crucis Christi figuram formabat, 1031, b; 1042, a; virga petram percussit, latus Christi præfigurabat vivificum, 1553, a. Moyses et Elias cum Christo in Thabor colloquentes, indicant ille scriptam, hic vero natura em legem, 954, c, d. Moyses ab anima Christiana imitandus, 1553, a, b, c.

Mulier quæ ansam peccati præbuit, salutis intulit primicias, 810, c, d; 811, d.

Mundus instauratus, ad seipsum redit, adveniente Christo, 884, b. Mundus hic magnus et concinnissimus, cujusnam opus sit, 1278 *et seqq.*

N

Nathanael Dei Filium et regem Israël Christum esse prædicavit, 891, a.

Nativitas Mariæ festorum initium; prior illa iis quæ ad legem et umbram spectant, janua vero eorum quæ ad gratiam et veritatem, 809, a; 956, b. Figuratis symbolis veritatem succedaneam junxit, novaque veteribus substituit, 810, a. In nativitate Mariæ, omnium Creatoris creatum delubrum exstructum est, et illi novum paratur hospitium, 810, d. Paupercula natura hominum divinam induit dignitatem, 811, b.

Natura humana, antiquo primi parentis collisa lapsu, egebat eo qui eam reformaturus ac instauraturus esset, 811, a, 871, c. Natura produxit eum qui paternam voluntatem implevit: natura peperit spontaneam a prævaricatione mortem, Maria e contrario peperit eum qui obedientia mortem destruxit, 1091, c.

Nazareth, Edem imitata, ipsum, qui Edem plantavit, sibi complectitur, 886, c.

Nicocles martyr, Miræ patronus cum Crescente et Dioscoride, 1205, b.

Nicolaus (S.) Myrensis in Lycia episcopus, pontificali throno sublimis, etiam longe postis prælocutus, 1194, a; legendo sanctorum Vitas, optima quæque decerpit, *ibid.* b. Veteris Testamenti plerisque sanctis comparatur, 1194, 1195. Ecclesie fuit oculus sollicitudine, et tuba sonora, 1198, a; architectus, *ibid.* b, c; miles strenuus, Arium et Sabellium profligavit et evertit, 1199, a. Velut angelus sine carne, in carne momento invocatus ubique præsto erat, *ibid.* c. Populum esurientem, alia annona, pascit et famis comprimit furorem 1202, a; longanimis et mitis fuit, *ibid.* b, c.

Nominis ipsa appellatio, Dei gratiam et hominum virtutem palam declarare sæpe solet, quod in Abraham et Sara, Isaac et Jacob, Moysæ et aliis pluribus factum didicimus, 1178, a.

Nox legalem significat cæcitatem, qua qui figurarum graditur via, solique attendit litteræ, in Christum offendit, 963, a, b.

Nubes lucida, in transfiguratione Christi, quidnam sensi habeat, 951, d; 954, a, b.

O

Octava hebdomadis completio, et sequentis initium, 919, c. Octavæ sacramentum quoddam sit, 946, c.

Oculi pulchriores vino, oculi Christi, 859, a.

Originalis peccati effectus, 1271, 1274.

Otiositas a bonis sicut assimilis nullum ferenti fructum, 1599, a.

Oves lanam proferentes, valde mirabilem subministrant vestitum, 1299, b.

P

Parentum honestas et splendor, fluxarumque divitiarum gloria, immensum damnum, nullam vero utilitatem sæpe generant, 1215, c.

Passio et tropæum Dei, crux est, 1019, d. Passiones Christi nostras circa comparationem superant, et quomodo, 1014, c, d. Passionibus passionibus sanavit qui pro nobis passus est, 1599, c.

Patapius monachus; illius enomium, 1206 *et seqq.* Eremita civilis et orbis inspector, angelus terrestris et celestis homo, omnibus et maximis claruit virtutibus, 1207, b, c. Virtutem ipsam habuit matrem, nutricemque pariter et magistrum, et ad summam ejus scientiam pervenit, 1214, c. Hæc illum educavit, ejus illius vitam, animam venustate ornavit, et ad celsitudinem subvexit, 1214, a. Ilum Thebæ genuerunt, 1218, b. Illius miracula, 1252 *et seqq.* Cæcum adolescentem sanavit, 1222, d; 1223, a, b, c. Hydropticum sanitati restituit, 1225, d; 1226, a, b. Dæmoniolum juvenem liberat, 1226, 1227. Mulierem cancro laborantem, precibus et crucis signo reddit sanitati, 1227, 1250. Morti proximus, fratres suos et Patres alloquitur, vitæ relicta, migrat ad Dominum, 1231, a, b, c. Illius reliquias ad sancti Joannis Baptistæ basilicam in Ægyptum monachi transferunt, 1231, a. Monialis in mortis articulo a dæmonibus vexata ejus intercessione liberatur, 1235 *et seqq.*

Patres solent grata habere filiorum balbutimenta, cum ii a simplici mente sincerum sermonem depromunt, 1151, b.

Paulus, divina Spiritus sancti tuba, 810, a. Paulus, cum necdum luminis appropinquasset, Damascus proficiens celesti lumine obruitur, ac divina Jesu apparitione dignus efficitur, necdum baptizatus, baptismi docetur sacramenta vasque electionis designatur, 1147, c, d. Volatu transcendit tertium cælum, auditque ea suscipit quæ nullus possit efferre, 1151, d.

Peccati remedium dum paritur animus, una etiam mortem parit, 1134, b, c. Peccata cognata pari modo puniuntur, 1259, d.

Pejorare magis præstat quam male iusjurandum servare, 1127, a.

Pharisæi duas hebdomadæ ferias jejunabant, secundam nempe et quintam, 1262, d.

Pietatis flores, quorum dulcedo sanitas animi 1175, c. Pœnitentia et confessio, contritio et lacrymæ, magnum bonum, 1266, d; 1267, a.

Petrus, summis ac præstantissimus theologorum verter, 1062, c. Petri verba in transfiguratione Christi, quid significant, 951, a, b, c.

Prophetae, viri perspicaces et videntes, divino Spiritu afflati, a Deo mittebantur ut vias rectas omnes docerent, 890, b, c. Prophetae de crucis exaltatione vaticinati sunt, 1059, c.

Protoleonus, belli dux, a S. Gregorio, cuius tormentorum testis fuerat, conversus, martyr ipse gloriosus evadit, 1190, c.

Providentia divina universa movet et moderatur, 827, a; 1006, c; 1051, b; 1054, a; 1082, a.

Publicanus et Pharisæus ambo simul in templum ascendunt; inter illos maxima differentia et exitus dissimilis, 1255 *et seqq.*

Pullus Christi, ab omni bruta jumentum affectione liber, quis, 1007, d.

R

Rami palmarum, victoriæ symbola, 1007, b. In Domini-cam Palmarum canon, 1599 *et seqq.*

Redargutio regi et privato communis esse debet, quando actio similis exigit reprehensionem, 1111, a.

Reginam lætis præconis salutari decet, 891, b.

Res humanæ nihil plane stabile aut firmum habent, 1267, b, c. Illarum diurna mutatio, ac velut rotatis, 1293, a, b, c.

Resurrectio in spe nobis posita est, ergo non lugendi qui ad aliam vitam profecti sunt, 1282, b, c.

S

Sacerdotii maioris typus et figuræ quæ, 823, d.

Salus orbis universi, crux, 1019, d.

Sanctorum animæ inferni portas sunt transiuræ, 1051, b; sed non detinendæ, *ibid.* Sanctorum locus non æque omnibus obvis est, sed tantum iis qui mentis puritate, concreta materiæ omnia supergressi sunt, 1078, a, b. Sanctorum monumenta semper splendida et omnium ore laudata, 1170, d.

Satietas parens est incontinentiæ, et fornicatio ex repletionis contingit, 1262, c.

Segor, Domini humanitas, 999, a.

Senarium, inter numeros denario comprehensos, solum perfectum dicunt artis periti, velut nimirum qui ex suis ipse paribus constituitur et compleatur, 959, c.

Sepulchra corporis humani vilitatem exhibent, et probant quod nihil a brutis differat, 1291, a, b. Omnium æqualitatem demonstrant, *ibid.* c, d.

Sepulchrum Mariæ in petra excisum et consistens in columbe, tumulationis suæ et transationis symbola commonstrat, 1053, d; 1058, a. Sepulchrum Mariæ hactenus manet vacuum, 1085, a.

Sermo imbecillus ab auditorum incitatione vires accipit, ac roboratur, 1110, a.

Serpens æreus a Moysse in deserto exaltatus, crucis Christi typus, 1039, c, d.

Sexus muliebris maledictionem primam correxit, salotis factus initium, qui initium fuerat peccati, 814, d.

Signa futurorum ea sunt, quæ multo ante tempore præmonstrantur, 823, b.

Simeon senex Christum vidit, ulnisque accepit, Dominum et Salvatorem constans, 835, b.

Sion, Dei Mater agens in terris domicilium habuit, 1665, c; illicque naturæ obsecuta legibus finem vitæ accepit, 1074, a. Sion civitas nostra patriæque celestis, cujus turres in manibus Domini fixæ sunt, 1162, a, b.

Sobrietas ubique amplectenda, 1287, a.

Sonus decentium choros, splendidum quid habet et quod placeat animo, nam est victoriæ canticum; furentium strepitus valde durus et informis, et inde se molestum exhibet, quod sit plenus livore et cædem significet, 987, b.

Sophronius patriarcha Hierosolymitanus, Mariæ Egyptiacæ litteris mandavit vitam, quæ compunctionis plenissima est, 1562, d.

Spiritus sanctus fuit nutritus Virginis Mariæ usque ad ostensionem ejus in Israel, 819, c. Spiritus sanctus semper adest iis qui affante ipso cupiunt loqui, 1142, b.

Sterilem si magnum est gignere, annon multo magis censendum est virginem parere, 859, d.

Superbia Deo invisa ab omnibus avertit virtutibus et demoni conjungit, 1255, a; illius effectus, *ibid.* b, c. Superbiæ principium contumelia, 1259, c; illius damnatio multa et interitus, 1266, d.

Superbus non manet in charitate, et qui non manet in charitate, in Deo non manet, 1258, a.

T

Templum Dei multi ingrediuntur, at pauci de templo participant, 1238, a.

Theognius Marcianistarum Ecclesiæ episcopus, 1202, b.

Theologia sublimioris mystica inspectio visioque a Christo creditur illis quibus petra immobilis (scilicet fides), basis firma sit et inconcussa, 947, d.

Thesaurus verus quis, 1019, b.

Thomas apostolus sua nos infidelitate fidei carbonibus duravit et firmavit, 967, b.

Titus, Cretensis Ecclesiæ fundamentum, columna veritatis, fidei firmamentum, evangelicarum prædicationum nescia silentii tuba, veræ scientiæ regula, 1142, c, d. Genere spreto, et divitiis omnique splendore, hanc unam

gloriam desiderabat, ut nimirum superstitiosum errorem relinqueret et Christi religionem apprehenderet, 1146, b. Nactus Moysis libros, linguam Hebraicam discit, *ibid.* d. In Judæam venit, cum fere evangelica prædicatione ortum haberet, 1147, a, b. Consuetudine cum Christi discipulis inita, evadit et ipse discipulus, *ibid.* c. Paulo adhærens, itineris socius efficitur ac peregrinationum comes, 1150, a, b. Modestus, accessus facilis, obediens, ad apostolatam expeditur, ad ministerium utilis; illum Paulus curæ habebat, *ibid.* b, c. A Paulo laudatur et glorificatur, 1161, a, b, c. Titus primus insani idolorum cultus hostis, Christi divini religionis vindex, 1158, a. Cherubicus oculus, os seraphicum, *ibid.* c. Pater orphanorum, defensor viduarum et captivorum liberatio, 1159, a. Magna Ecclesiæ tuba, quæ universos per gyrum fines perstrepat, 1163, c.

Transfiguratio Christi, qui propter nos descendit de cælo, impensiorque in genus humanum studio, carnis humanæ paupertatem assumpsit, 931 et seqq.

Trinitas indivisa, increata, coeterna et consubstantialis, 1326, d; metu virtutis ejus mundus universus stabilitus et fundatus est, 1327, d. Trinitatis mysterium, tribus personis una Divinitas, ita et natura et regnum, 818, a. In incarnatione Christi manifestatur, *ibid.* b; 910, a, b. Pater, Filius et Spiritus sanctus, in quibus est deitas, licet tres personæ, sunt unus Deus, 914, c. Trinitatis mysterium in Thabor et Jordane declaratur, 934, b.

U

Uvæ sanguis, in Scriptura, sanguinem integerrimæ carnis Christi significat, 858, b, c.

Uxorem nemo ex ulla tribu aliunde quam ex sua, sub lege Mosaica, accipere poterat, 846, b, c. Uxor quam maritum morte amiserat, aut ab eo repudiata fuerat, ne alteri nuberet, lex Mosaica non prohibebat, 850, d.

V

Verbum lege legem mortis violari nesciam abolevit, 1082, c.

Vestes Christi in transfiguratione dictæ factæ illius per vitæ hoc sæculo institutæ curriculum significant, 947, a; alio modo designant magnificentiam eorum quæ procreavit; tum etiam Scripturam sacram, *ibid.* b, c. Vestes quas discipuli pullo imposuerunt significant virtutes, et quæ, 991, c. Vestis munda, morum honestas, 983, b.

Vita vitæ vera, quam nobis monstravit Christus, quæ, 962, a, b.

Virga Moysis in serpentem conversa, crucis Christi typum gerebat; et illius habebat virtutem, 1051, a, b. Virga nubes producens clare crucem depingebat, 1051, c.

Virginitas, incorruptio duplex, animis scilicet et corporis, 818, d.

Virtutis et contemplationis finis verissimus quis, 958, a. Virtutis amatorum honorum retributio, eos vero qui vitam vitiose egerunt commissorum poenitio post mortem manet, 1214, b, c. Virtutem qui colit, referat operis retributionem æquum est, 1211, c. Virtutis effectus mirabiles, 1214, a, b.

Vita et gloria humana, umbræ pomeridianæ, 1267, b. Vita nostra via est; et ipsa via, Jesus Christus, 1255, a. Vita corruptibilis, velut paterna quædam in nos devecta hæreditas, ex qua mors et quæ morti comes est corruptio generis, 814, a. Vitæ humanæ miseriæ variae, 1267 et seqq. Vitæ immortalitatis locus a carnali omni et vitiosa affectione sejungitur, 1079, d.

Vitis in prophetia Jacobi patriarchæ, Christum, pulvis nos, asina vero Ecclesiam significat, 855, c, d; 858, a.

Voluptati qui suam subiecit rationem fit vitiorum ac animi perturbationum servus, 1125, d.

Z

Zacharias in adytis existens, propter incredulitatem multatus est, 1110, c. Zachariæ increduli poenæ genitalibus translata organis ad vocalia, elingui silentio sterilitatem pristinam commutavit, 902, b.

ORDO RERUM

QUÆ IN HOC TOMO CONTINENTUR.

JOANNES MALALAS.

Præfatio Ludovici Dindorfii.	9
Præmonitio de auctoris cognomine	11
Prolegomena, auctore Humfredo Hodio.	18
Chronologica anonymi.	66
CHRONOGRAPHIA JOANNIS MALALÆ.	87
Deest liber primus.	
Liber secundus.	87
Liber tertius. — De Abrahamo ad Dei notitiam perveniente.	134
Liber quartus. — De Argivorum regni temporibus.	146
Liber quintus. — De temporibus Trojanis.	175
Liber sextus. — De temporibus regni Assyriorum et Æneæ Ascanii patris	250
Liber septimus. — De Roma condita.	275
Liber octavus. — De regni Macedonici temporibus.	303
Liber nonus. — De temporibus consuevit Romanorum.	351
Liber decimus. — De temporibus Augusti imperatoris et Dei incarnatione.	351
Liber undecimus. — De temporibus Trajani imperatoris et Antiochensi passione tertia.	407
Liber duodecimus. — De temporibus Commodi imperatoris, et ludis Olympicis.	427
Liber decimus tertius. — De Constantini imperatoris temporibus.	474
Liber decimus quartus. — De temporibus Theodosii Junioris usque ad imperium Leonis Junioris.	525
Liber decimus quintus. — De temporibus Zenonis imperatoris usque ad Anastasii imperium.	532
Liber decimus sextus. — De Anastasii imperatoris temporibus.	579
Liber decimus septimus. — De temporibus Justiniani imperatoris.	606
Liber decimus octavus. — De Justiniani imperatoris temporibus.	637
Epistola Richardi Bentleii, de Chronographia Joannis Malalæ.	718

S. ANDREAS HIEROSOLYMITANUS.

Notitia ex Gallandio.	790
Notitia ex Fabricio.	791
ORATIONES.	806
Oratio I. — Encomium in Nativitatem sanctissimæ Deiparæ.	806
Oratio II. — In Natalem diem sanctissimæ Deiparæ.	819
Ostenditur quod ex semine Davidis deducitur.	819
Oratio III. — In ejusdem nativitatem. De eodem.	815
Oratio IV. — in eandem.	862

Oratio V. — In sanctissimæ Deiparæ Annuntiationem.	882
Oratio VI. — In Circumcisionem Jesu Christi, et in S. Basilium.	914
Oratio VII. — In Transfigurationem Domini nostri.	931
Oratio VIII. — In Lazarum quatuordecimum.	989
Oratio IX. — In Ramos Palmarum.	986
Oratio X. — In Exaltationem sanctæ Crucis.	1018
Oratio XI. — In eandem.	1039
Oratio XII. — In Dormitionem B. Mariæ.	1046
Oratio XIII. — In ejusdem Dormitionem.	1071
Oratio XIV. — In eandem.	1090
Oratio XV. — In Decollationem Joannis Baptistæ.	1110
Oratio XVI. — In apostolum Titum.	1142
Oratio XVII. — In S. Georgium martyrem.	1170
Oratio XVIII. — In S. Nicolaum Myrensem episcopum.	1191
Oratio XIX. — In S. Patapium.	1206
Oratio XX. — In Publicanum et Phariseum.	1253
Oratio XXI. — In vitam humanam et de defunctis.	1267
DE IMAGINIBUS.	1302
COMPUTUS PASCHALIS.	1305
CANONES ET TRIODA.	1306
Canon in B. Annæ Conceptionem.	1306
Canon in B. Mariæ Natalem.	1315
Magnus Canon.	1330
Canon in Lazarum.	1386
Triodia Majoris Hebdomadæ.	1390
Canon in mediam Pentecostem.	1422
IDIOMELA.	1434
IAMBI AD AGATHONEM.	1438

ELIAS CRETENSIS METROPOLITA.

Notitia.	1443
COMMENTARII IN S. GREGORII NAZIANZENI ORATIONES XIX (hic memorantur tantum).	1446

THEODORUS ABUCARA, CARUM EPISCOPUS.

Notitia.	1446
OPUSCULA.	1462
Fragmentum de Incarnatione, ex Chronico Syriaco Divisii Telmarensis.	1610
INDICES.	
Index Græcus in Joannis Malalæ Chronographiam	1611
Index Latinus.	1627
Index scriptorum qui in Chronographia citantur.	1630
Index in epistolam Bentleii.	1643
Index rerum analyticus ad opera S. Andree Hierosolymitani.	1645

FINIS TOMI NONAGESIMI SEPTIMI.

